İçindekiler

Takdim 9

Bediüzzaman Said Nursî kimdir? 11

BİRİNCİ KISIM 19

Birinci Mesele 21

Namazın ehemmiyeti ve insana pek ağır bir yük olmadığı anlatılır.

İkinci Meselenin Hülâsası 23

Ölümün kaçınılmaz bir gerçek olduğu, iman ve istikametle yaşamanın ölümü terhis tezkeresine, itikatsızlık ve sefahata dalmanın ise idam sehpası hâline getirdiği izah edilir.

Üçüncü Mesele 28

Hakikî ve gerçek lezzetin imanda olduğu gayet güzel bir uslûp ile açıklanır.

Dördüncü Mesele 34

Bu dünyada insanın omuzuna yüklenmiş olan en önemli meselenin ne olduğu izah edilir.

Beşinci Mesele 38

Gençliğin geçici olduğu gerçeği ile, onu istikametle geçirmenin ebedî bir gençliği kazandırdığı anlatılır.

Altıncı Mesele 40

Her bir ilmin Allah'ın varlığını ispat edişi tatlı bir uslûpla izah edilir.

Yedinci Mesele 47

Cenab-ı Hakkın isimlerine (Esma-ı Husna) dayanarak ahiretin varlığını ispatlayan mükemmel bir risaledir.

Sekizinci Meselenin Hülâsası 67

Ahirete iman hakikatinin hem ebedî hayatta, hem de dünya hayatında saadete sebep olduğu gayet açık şekilde anlatılır.

Dokuzuncu Mesele 89

"Neden imanın bir meselesini inkâr eden kâfir olur, kabul etmeyen de İslâm'dan çıkar, Müslüman olmaz?" sualine verilen bir cevap. İmanın altı şartının birbirine bağlı ve birbirinin delili olduğu izah ve ispat edilir.

Onuncu Mesele (*Emirdağ Çiçeği* **)** 99

Kur'ân'da bulunan tekrarların sebebini ve hikmetini anlatan hanka bir risaledir.

Onuncu Meseleye Bir Hatime Olarak İki Haşiye **114**

Kur'ân'ın hakikî tercümesinin olamayacağı ve kimin için Allah varsa, onun için her şeyin var olduğu, kimin için de yoksa, her şeyin ona yok olduğu izah ve ispat edilir

On Birinci Mesele **121**

İmanın sonsuz netice ve faydalarından birkaç tanesini izah ve ispat eden harika bir risaledir

Hatime **135**

Felâk Suresinin günümüze ait işaret ettiği manaları izah eder

On Birinci Meselenin Haşiyesinin Bir Lâhikası **140**

İKİNCİ KISIM (Hüccetullahü'l-Bâliğa Risalesi) **153**

Birinci Hüccet-i İmaniye **154**

Yaratıcısını kâinattan soran bir şahsın müşahedelerini anlatan temsilî bir ifadeyle birçok tabiat olayları ve varlıklarının dilliyle Allah'ı tanıtan harika bir risaledir

İkinci Hüccet-i İmaniye **221**

Atomdan, alyuvar, akyuvar, hücre ve yıldızlara kadar her şeyin Allah'ın ortağı, eşi ve benzerinin olmadığını, olmaması gerektiğini, yaratıcının ancak bir olması gerektiğini mükemmel bir üslûpla izah ve ispat eden gayet hoş ve tatlı bir risaledir

Üçüncü Hüccet-i İmaniye **243**

Tabiatçılık fikrinden gelen dinsizlik ve Allah'ı inkârcılığı asla dirilmeyecek bir surette öldürüp, küfrün temel taşını zirüzeber eden harika bir risaledir

Hatime **268**

"Allah'ın bizim ibadetimize ne ihtiyacı var?" "Kâinatın bir tek kudret tarafından icat ve idare edilmesi neden daha kolaydır?" "Yoktan var, var da yok edilebilir mi?" gibi suallere de cevap vererek tevhid yolunun akla uygunluğu, şirk yolunun ise son derece muşkulâtlı olduğu aşikâr bir şekilde izah edilir

Dördüncü Hüccet-i İmaniye **277**

Cenab-ı Hakkın *Adl* isminin kâinattaki tecellilerini gösteren oldukça tatlı bir risaledir

Beşinci Hüccet-i İmaniye **285**

Cenab-ı Hakkın *Hakem* isminin kâinat yüzündeki tecellilerini güzel bir üslûpla izah eder

Altıncı Hüccet-i İmaniye **301**

Cenab-ı Hakkın *Hayy, Kayyum, Muhyî* ve *Mümît* isimlerinin tecellileri ile dünyanın bir tarla, ahiretin ise bir harman olduğunu ispat eden güzel bir risaledir

Yedinci Hüccet-i İmaniye 309

Yeryüzünün mükemmel süslenişini nazara vererek, Allah'ın varlık ve birliğini, en güzel isimlerin Ona ait olduğunu izah eder.

Sekizinci Hüccet-i İmaniye 315

Cenab-ı Hakkın varlığının gerekliliğini, birliğini ve kudretinin azametini gayet tatlı bir şekilde izah ve ispat eden hanka bir risaledir.

Dokuzuncu Hüccet-i İmaniye 343

Öldükten sonra dirilmeye ve ahirete iman, insanın hem şahsî, hem de cemiyet hayatının huzuru için ne kadar gereklidir? Bu hususu, öldükten sonra dirilmenin delilleriyle beraber izah ve ispat eden önemli bir tefsirdir.

Onuncu Hüccet-i İmaniye 365

Hepimizin her zaman tekrar ile imanımızı ilân ettiğimiz şahadet kelimesindeki 'Allah'tan başka ilâh yoktur' hükmünü "Tevhid Cümlesi"nin on bir kelimesinde gayet açık bir şekilde izah ederken, aynı zamanda bizlere neleri müjdelediğini de açıklar.

On Birinci Hüccet-i İmaniye 379

Şu kâinatı halk eden bir yaratıcının varlığını ve olması gerektiğini güzel bir üslûpla temsilî olarak izah eder.

İmanî ve Hakikî Güzel Mektuplar 403

Medine-i Münevvere'de bulunan mühim bir âlimin Bediüzzaman Said Nursî hakkında bir yazısı 419

EKLER 445

***Asa-yı Mûsa*'nın Telif Tarihçesi** 446

Şahıs Bilgileri 447

Yer Bilgileri 462

Ayet ve Arabca Metin İndeksi 467

Hadis İndeksi 484

Şahıs İndeksi 485

Yer İndeksi 488

Genel İndeks 489

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî 555

* * *

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmınkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır*?

Çünkü çağımızda, iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden İman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, 'Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?' suallerine doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta; ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine- din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi- demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sur'atle yıkılmaya yüz tuttuğu, muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yenilliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş; farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal uslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, uslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekanlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâli'nin medresesinde uç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında iki yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilimde dennleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir oyun'u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Muslumanların elinden alınmalı, ya da Muslumanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli iki hedefti.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi İşkodralı Tahir Paşa'nın teşvikı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Humayuna sundu. Ancak, hükumet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hıçbir girişimde bulunmadı. Gelişinden iki ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her müşkul halloluur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sütede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükumet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yeri değişti. Timarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünkü hükumet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada elbette eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman, bu teklifleri süs payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapishaneye gönderilmeyi tercih etti.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediuzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketli bir siyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mitingde, daha sonra İttihatçıların ileri gelenleriyle birlikte gittiği Selânik Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkıyı ortadan kaldırmak için, önemli teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İlleri'ndeki nüfuzlu şahıslara telgraflar çekti. İstanbul'un muhtelif yerlerindeki avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vakası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediuzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, İki Mekteb-i Musibetin *Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî* adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkari, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Munazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu İllerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de, Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-ı Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman, 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan *Hubab* ve *Zeylü z-Zeyl* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den isteği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı Şemme ve Şule risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında, yine hükûmetin emriyle önce Isparta'ya sonra da uçra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen, *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettur Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münâcat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Âyetü l-Kübrâ* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada camie gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla, savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar teksir edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, haccın sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile teksir edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Ermenka'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediuzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde İskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediuzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve ümitle karşılayan Bediuzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklen teşvik eden Bediuzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediuzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediuzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediuzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediuzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonrakı hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediuzzaman, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediuzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Bu acip asırda ehl-i iman, *Risale-i Nur*'a ve ehl-i fen ve mektep muallimleri *Asa-yı Mûsa*'ya şiddetle muhtaç oldukları gibi; hafızlar ve hocalar dahi *Zülfikar*'a şiddetle muhtaçtırlar.

Evet, meselâ i'caz-ı Kur'ânıye bahsindeki ekser ayetlerin medar-ı şüphe ve itiraz olmuş aynı yerlerde, i'cazın lem'aları ve Kur'ân'ın güzel nukteleri ispat edilmiş.

Umum Risale-i Nur Şakirtleri namına

Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا[3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Madem *Risale-i Nur* makine ile taammum etmeye başlamış ve madem felsefe ve hikmet-i cedideyi okuyan mektepliler ve muallimler çoklukla *Risale-i Nur*'a yapışıyorlar; elbette bir hakikat beyan etmek lâzım geliyor. Şöyle ki:

Risale-i Nur'un şiddetle tokat vurduğu ve hücum ettiği felsefe ise, mutlak değildir, belki muzır kısmınadır. Çünkü, felsefenin hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye ve ahlâk ve

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebediyen üzerinize olsun

acip: ruhaf, hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey
ahlak: huylar, tabiatlar
Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi. Kur'ân'ın sürelerini oluşturan İlâhî söz.
Azız: muhterem, saygın
bahis: konu
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
ehl-i İman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler
ekser: en çok, daha ziyade
felsefe: dine dayanmayan, hakikatı bulamayan, hakikatlere sırt çeviren çelişkiler içinde bocalayan düşünce sistemi
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hakikat: gerçek.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
hikmet-i cedide: yeni fenler, müspet ilimler
i'caz: taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
itiraz: bir fikri, hükmü veya durumu kabul etmeyip çürütmeye kalkışma, karşı çıkma, karşı durma.
lem'a: parıltı, parlayış, parlama
medar-ı şüphe: şüphe sebebi, şüphe götürür hal bulunması
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu, ilim ve irfan öğrenilen yer, okul
muallim: ders veren, öğreten, talim eden, hoca, öğretici, öğretmen.
mutlak: kesin
muzır: zararlı.
nam: adına.
nükte: ince ve derin mana
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, çok dürüst.
şakirt: talebe, öğrenci
şiddet: aşırı derecede.
taammum: umumileşme, genel olma, yaygınlaşma
umum: bütün
Zülfikar: Hz. Peygamberin (asm) Uhud Harbinde Hz. Ali'ye (ra) hediye ettiği, ucu iki çatallı meşhur kılıç, Zülfikar

kemalât-ı insaniyeye ve sanatın terakkiyatına hizmet eden felsefe ve hikmet kısmı ise, Kur'ân ile banşıktır. Belki Kur'ân'ın hikmetine hadimdir, muaraza edemez. Bu kısma *Risale-i Nur* ilişmiyor.

İkinci kısım felsefe, dalâlete ve ilhada ve tabiat bataklığına düşürmeye vesile olduğu gibi, sefahat ve lehviyat ile gaflet ve dalâleti netice verdiğinden ve sihir gibi harikalarıyla Kur'ân'ın mu'cizekâr hakikatleriyle muaraza ettiği için, *Risale-i Nur* ekser eczalarında mizanlarla ve kuvvetli ve burhanlı muvazenelerle, felsefenin yoldan çıkmış bu kısmına ilişiyor, tokatlıyor; müstakim, menfaattar felsefeye ilişmiyor. Onun için mektepliler *Risale-i Nur*'a itirazsız, çekinmeyerek giriyorlar ve girmelidirler. Fakat gizli münafıklar nasıl ki bir kısım hocaları bütün bütün manasız ve haksız bir tarzda ehl-i medresenin ve hocaların hakikî malı olan *Risale-i Nur* aleyhinde istimal ettikleri gibi, bazı felsefecilerin enaniyet-i ilmiyelerini tahrik edip, Nurlar aleyhinde istimal etmek ihtimaline binaen, bu hakikat *Asa-yı Mûsa* ve *Zülfikar* mecmualarının başında yazılsa münasip olur.

Said Nursî

* * *

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, *Celcelûtiye*'sinde pek kuvvetli ve sarahate yakın bir tarzda Risale-i Nur'dan ve ehemmiyetli rısalelerinden aynı numara ile haber

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

aleyh: karşı karşıt
Asa-yı Musa: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri.
binaen: dayanarak.
bürhan: delil, ispat, tanık, hüccet.
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) derslerine istinaden asıl dilir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanîce bir kasidedir.
dalalet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyet: önem
ekser: en çok, daha ziyade
felsefe: dine dayanmayan hakikatı bulamayan hakikatlere sırt çeviren çelişkiler içinde bocalayan düşünce sistemi
gaflet: gafilik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsizlik.
hadim: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek, sahici
hikmet: gaye, amaç.
ihtimal: olabilirlik, bir şeyin olabilmesi, mümkün olma, gerçekleşebilirlik.
ilhad: gerçek inançtan şaşma, sapıtma, hak yoldan çıkma
istimal: kullanma
itiraz: bir fikri, hükmü veya durumu kabul etmeyip çürütmeye kalkışma, karşı çıkma, karşı durma
kemalât-ı İnsaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar
lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eğlenceler
mecmua: kitap
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu, ilim ve irfan öğrenilen yer, okul
menfaattar: menfaat ve fayda gören
mizan: ölçü.
muaraza: birbirine karşı gelme
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize halinde
muvazene: iki şeyin eşit olma hâli, denklik, denge
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan
münasip: uygun, yerinde
müstakim: doğru
netice: sonuç
Radıyallahu Anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir
Risale: mektup
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük
tahrik: bir kimseyi kötü bir iş yapması için ileri sürme, kışkırtma
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
vesile: bahane, sebep
Zülfikar: Hz. Peygamberin (asm) Uhud Harbinde Hz. Ali'ye (ra) hediye ettiği ucu iki çatallı meşhur kılıç, Zülfikar

verdiğini, Yirmi Sekizinci Lem'a ile Sekizinci Şua tam ispat etmişler. İmam-ı Ali Radıyallahu Anh, Risale-i Nur'un en son risalesini *Celcelutiye*'de

وَبِاسْمِهِ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلْمَةَ انْحَلَتْ[1]

fıkrasıyla haber veriyor. Biz bir iki sene evvel *Ayetü'l-Kübra*'yı en son zannetmiştik. Hâlbuki şimdi, altmış dörtte (Milâdî 1948), telifçe Risale-i Nur'un tamam olması ve bu cümle-i Aleviyenin mealini, yani kararlığı dağıtacak, asa-ı Mûsa (aleyhisselâm) gibi ışık verecek, sihirleri iptal edecek" bir risaleden haber vermesi, ve bu mecmuanın "Meyve" kısmı bir müdafaa hükmüne geçip başımıza çöken dehşetli, zulümlü zulmetleri dağıttığı gibi, "Hüccetler" kısmı da, Nurlara karşı cephe alan felsefe karanlıklarını izale edip Ankara ehl-i vukufunu teslîme ve tahsine mecbur etmesi; ve istikbalde ki zulmetleri izale edeceğine çok emareler bulunması, ve asa-i Mûsa (aleyhisselâmın) bir taşta on iki çeşme akıtmasına ve on bir mu'cizeye medar olmasına mukabil ve müşabih bu son mecmua dahı, "Meyve" on bır mesele-i nuranıyesi ve "Hüccetullahi'l-Bâliğa" kısmı on bir hüccet-i katıası bulunması cıhetınde bıze kanaat verdi kı, İmam-ı Ali Radıyallahu Anh, o fıkra ıle doğrudan doğruya bu *Asa-yı Mûsa* (AS) ismındekı mecmuaya bakar ve ondan tahsinkârâne haber verır.

Said Nursî

1- Kendisiyle karanlığın dağıldığı Asa-yı Mûsa ismi hürmetine...

Asa-ı Mûsa: Hz. Musa nın (as) asası. Hz. Mûsa nın yere atıldığında büyük bir ejderhaya (yılan) dönüşebilen sihirbazları mağlup eden ve taşa vurulduğunda Cenab-ı Hakkın izniyle su fışkırtan ve kendisine mu cize olarak verilmiş değneği.

Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem in (asm) dersinne istinaden aslı cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir.

cephe: karşı

cihet: yan, yön, taraf

cümle-i Aleviye: Hz. Ali ye (ra) ait olan cümle.

dehşet: büyük korku, hâli korkma, ürkme.

emare: alâmet, nişan, eser, ipucu, belirti, kanıt.

felsefe: dine dayanmayan hakikatı bulamayan, hakikatlere sırt çevıren çelişkıler ıçın de bocalayan düşunce sıstemi.

fıkra: kısım, fasıl, bolum.

Hüccet: delil, ispat, bürhan, bir iddianın doğrulugunu ispat ıçın gostenlen vesıka, senet.

hüccet-i katıa: katî delil, kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil.

ispat: delil ve şahıt göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.

ıstıkbal: gelecek, gelecek zaman, atı.

izale: yok etme, giderme.

kanaat: goruş, fikir.

meal: anlam, mana, mefhum, mazmun, kavram.

mecmua: kitap.

medar: sebep, vesile.

mukabil: karşı, karşılık, muadil.

müdafaa: savunma.

müşabih: benzeyen, benzer, aralarında benzerlik bulunan şeylerden her bırı.

Radıyallahû Anh: Sahabe veya İslam büyuklerinin adı geçtiğinde soylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.

Risale: mektup.

Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.

sıhır: buyu, buyüculuk, göz boyacılık, gözbağcılık.

tahsin: kaile gibi sağlamlaştırma.

tahsinkârane: beğenen gibi, beğenen kimseye yakışır şekilde, beğenircesine, alkışlarcasına.

telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.

teslim: boyun eğme, rıza gösterme.

zan: zannetme, sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.

zulmet: karanlık.

zulum: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

Asa-yı Mûsa nın Birinci Kısmı olan Meyve Risalesi, Denizli hapsinde iken 1943-1944 de Turkçe olarak telif edilmiştir

Asa-yı Mûsa'dan Birinci Kısım

Denizli Hapsinin Bir Meyvesi

Zındıka ve küfr-i mutlaka karşı Risale-i Nur'un bir müdafaanamesidir. Ve bu hapsimizde hakikî müdafaanamemiz dahı budur. Çünkü, yalnız buna çalışıyoruz.

Bu risale, Denizli Hapishanesinin bir meyvesi ve bir hatırası ve iki cuma günün mahsulüdür.

Said Nursî

❁ ❁ ❁

hakıkı: gerçek
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
mahsul: verim,
müdafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi
zındıka: Allah a ve ahirete inanmayan, Allah ı inkâr eden, imansız, münkir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ (1)

ayetinin ihbarı ve sırrıyla, Yusuf Aleyhisselâm, mahpusların pırıdır; ve hapishane, bir nevi Medrese-i Yusufiye olur. Madem Risale-i Nur Şakirtleri iki defadır çokluklа bu medreseye giriyorlar; elbette Risale-i Nur'un hapse temas ve ispat ettiği bir kısım meselelerinin kısacık hülâsalarını, bu terbiye için açılan dershanede okumak ve okutmakla tam terbiye almak lâzım geliyor. İşte o hülâsalardan, beş altı tanesini beyan ediyoruz.

aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dershane: ders verilen yer.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
lâzım gelmek: gerekmek.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (as) ifora haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane.
mesele: önemli konu.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Yusuf daha yıllarca zindanda kaldı. (Yusuf Suresi: 42.)

nevi: çeşit, tür.
pır: reis, her hangi bir meslek ve sanatın başlatıcısı.
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat.
şakirt: talebe, öğrenci.
temas: değinme, anlatma.
terbiye: eğitim, iyi ahlak, sayıp ve edep öğretme.
zindan: hapishane.

Birincisi

DÖRDÜNCÜ SÖZDE izahı bulunan, her gün yirmi dört saat sermaye-i hayatı Hâlık'ımız bize ihsan ediyor; tâ ki, iki hayatımıza lâzım şeyler o sermaye ile alınsın. Biz, kısacık hayat-ı dünyeviyeye yirmi üç saati sarf edip, beş farz namaza kâfi gelen bir saati pek çok uzun olan hayat-ı uhreviyemize sarf etmezsek, ne kadar hilâf-ı akıl bir hata ve o hatanın cezası olarak hem kalbî, hem ruhî sıkıntılan çekmek ve o sıkıntılar yüzünden ahlâkını bozmak ve me'yusâne hayatını geçirmek sebebiyle, değil terbiye almak, belki terbiyenin aksine gitmekle ne derece hasaret ederiz, kıyas edilsin. Eğer, bir saatı beş farz namaza sarf etsek, o hâlde hapis ve musibet müddetinin her bir saati, bazen bir gün ibadet ve fânî bir saati bâkî saatler hükmüne geçebilmesi ve kalbî ve ruhî me'yusiyet ve sıkıntıların kısmen zeval bulması ve hapse sebebiyet veren hatalara kefareten affettirmesi ve hapsin hikmeti olan terbiyeyi alması ne derece kârlı bir imtihan, bir ders ve musibet arkadaşlarıyla tesellidarâne bir hoş sohbet olduğu düşünülsün.

Dorduncu Sozde denildiği gibi, bin lira ikramiye kazancı için bin adam iştirak etmiş bir piyango kumarına yirmi dört lirasından beş on lirayı veren ve yirmi dortten birisini ebedî bir mücevherat hazinesinin biletine vermeyen –Hâlbuki dünyevî piyangoda o bin lirayı kazanmak

ahlâk: huylar tabiatlar
akis: ters zıt
bâkî: ebedî daimi, sürekli ve kalıcı olan
bazen: zaman zaman, ara sıra her zaman değil
ceza: karşılık, azap
ebedî: sonu olmayan daimi, sürekli
fânî: ölümlü geçici
farz: kesin yapılması gerekli olan İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hasaret: hasar zarar ziyan
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı uhreviye: uhrevi hayat, ahirete ait olan hayat.
hikmet: ilahi gaye gizli sebep
hilâf-ı akıl: akla ters akıl dışı
hükmüne: yerine degenne
İhsan: bagışlama ikram etme lutuf
ikramiye: piyangodan çıkan şey
imtihan: deneme sınama Allah ın çeşitli şekillerde kullanını denemesi
İştirak: katılma
izah: açıkça ortaya koyma bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
kâfi: yeter kâfi gelir
kalbî: kalple ilgili kalbe ait.
kefareten: kefaret ile kendisi ile gunah ortülen veya giderilen şey ile
kısmen: kısmî olarak bazı yonden
kıyas: karşılaştırma oranlama
lâzım: gerek.
me'yusâne: umitsizce, umitsizlik le umitsiz bir şekilde
me'yusiyet: umitsizlik.
musibet: felaket, bela
mücevherat: mücevherler, elmas yakut, zumrut v b sus taşlarıyla suslenmiş ziynet eşyaları.
müddet: sure zaman.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
sarf: harcama
sebebiyet: sebep olma icap ettirme gerektirme.
sermaye: ana para
sermaye-i hayat: hayat sermayesi
sure: Kur an-ı Kerim in ayrıldığı 114 bolumden her bir
terbiye: egitim iyi ahlak, saygı ve edep ogrenme
tesellidarâne: teselli ederek, teselli edene yakışır şekilde
zeval: sona erme, yok olma olme

ihtimali binden birdir, çünkü bin hissedar daha var– ve uhrevî mukadderat-ı beşer piyangosunda, husn-i hatimeye mazhar ehl-i iman için kazanç ihtimali binden dokuz yüz doksan dokuz olduğuna yüz yirmi dört bin enbıyanın ona dair ihbarını keşf ile tasdik eden evliyadan ve asfıyadan haddühesaba gelmez sadık muhbirler haber verdikleri hâlde, evvelki piyangoya koşmak, ikincisinden kaçmak ne derece maslahata muhalif düşer, mukayese edilsin.

Bu meselede, hapishane müdürleri ve sergardiyanlan ve belki memleketin idare müdebbirleri ve asayış muhafızlan, Risale-i Nur'un bu dersinden memnun olmalan gerektir. Çünkü, bin mütedeyyin ve cehennem hapsini her vakıt tahattur eden adamların idare ve inzibatı, on namazsız ve itikatsız, yalnız dünyevî hapsi düşünen ve haram helâl bilmeyen ve kısmen serseriliğe alışan adamlardan daha kolay olduğu çok tecrübelerle görülmüş.

asayiş: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
asfiya. safiyet ve takva sahibi olan Hz Peygamberin (asm) varisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan alim zatlar
beşer insanlık.
dair: alakalı ilgili
dünyevî dünyaya ait.
ehl-i iman: inananlar. İman sahipleri
enbıya. nebiler peygamberler
evliya: veliler Allah dostlan.
evvel önce
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma.
haram. İslamiyetçe yasaklanan İşler
hazine: zengin ve değerli kaynak.
helal: Allah ın musaade ettiği şey din bakımından günah olmayan şey
hissedar: hisse sahibi hissesi olan
husn-i hatime: iyi son
idare: memleket işlerinin yürütülmesi çekip çevinlmesi
ihbar: haber verme bildirme anlatma duyurma
ihtimal olabilirlik
inzibat: düzeni sağlama, asayışı yoluna koyma.
itikat: kesin inanma, iman
keşif: Allah tarafından ilham edilme kalp gözüyle görme
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
maslahat. uygun iş
mazhar: nail olma şereflenme.
mesele: önemli konu
muhafız: her hangi bir şeyi korumakla vazifeli asker
muhalif: zıt, karşıt.
muhbir: haber veren haberci.
mukadderat. Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler ilende meydana gelecek haller ve olaylar alın yazısı
mukayese: karşılaştırma.
mudebbir: tedbir alan tedbirli her şeyi önceden düşünen.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar dine bağlı
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sadık: sözünde vaadinde, işin de doğru olan
sergardıyan: baş gardiyan
tahattur: hatırlama hatıra getirme
tasdik. bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar
uhrevî ahirete dair ahirete ait, ahiret alemiyle ilgili

İkinci Meselenin Hülâsası

Risale-i Nur'dan *Gençlik Rehberi*'nin güzelce izah ettiği gibi, ölüm o kadar kat'î ve zahırdır ki, bu günün gecesi ve bu güzün kışı gelmesi gibi ölüm başımıza gelecek.

Bu hapishane, nasıl ki mütemadiyen çıkanlar ve girenler için muvakkat bir misafirhanedir. Öyle de, bu zemin yüzü dahi, acele hareket eden kafilelerin yollarında bir gecelik konmak ve göçmek için bir handır. Her bir şehri yüz defa mezaristana boşaltan ölüm, elbette hayattan ziyade bir istediği var. İşte bu dehşetli hakîkatin muammasını Risale-i Nur hâl ve keşfetmiş. Bir kısacık hülâsası şudur:

Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor; elbette bu ecel cellâdının elinden ve kabir haps-i münferdinden kurtulmak çâresi varsa, insanın en büyük ve her şeyin fevkinde bir endişesi, bir meselesidir. Evet, çâresi var ve Risale-i Nur Kur'ân'ın sırrıyla o çâreyi iki kere iki dört eder derecesinde kat'î ispat etmiş. Kısacık hülâsası şudur ki:

Ölüm ya idam-ı ebedîdir, hem o insanı, hem bütün ahbabını ve akarbini asacak bir darağacıdır, veyahut başka bir bâkî âleme gitmek ve iman vesikasıyla saadet

ahbap: dostlar
akarib: akrabalar, yakınlar
âlem: dünya, cihan.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cellât: idama mahkûm olanların hükümlerini infaz etmeye vazîfeli olan adam
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı.
endişe: kaygı.
fevkinde: üstünde
hakîkat: gerçek, esas.
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
han: yolculanın, misafir olarak kaldığı yer
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delîllerle gösterme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
kabir: mezar
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk, zümre, fırka
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semâvî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mezaristan: mezarlık.
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
muvakkat: geçici
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
saadet: mutluluk.
sır: gizli hakîkat.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delîl, hüccet, belge.
zahir: açık, aşikar
zemin: yer
ziyade: çok, fazla

sarayına girmek için bir terhis tezkeresidir. Ve kabir ise ya karanlıklı bir haps-i münferit ve dipsiz bir kuyudur, veyahut bu zindan-ı dünyadan bâkî ve nuranî bir ziyafetgâh ve bağıstana açılan bir kapıdır. Bu hakîkati Gençlik Rehberi bir temsil ile ispat etmiş.

Meselâ, bu hapsin bahçesinde, asmak için darağaçları konulmuş ve onların dayandıkları duvarın arkasında gayet büyük ve umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş. Biz bu hapisteki beş yüz kişi, her hâlde hiç müstesnası yok ve kurtulmak mümkün değil, bizi birer birer o meydana çağıracaklar. Ya "Gel, idam ilânını al, darağacına çık!" veya "Daimî haps-i münferit pusulasını tut, bu açık kapıya gir!" veyahut "Sana müjde! Milyonlar altın bileti sana çıkmış; gel, al!" diye her tarafta ilânatlar yapılıyor. Biz de gözümüzle görüyoruz ki, birbirin arkasında o darağaçlarına çıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklarını müşahede ediyoruz. Bir kısmı da darağaçlarını basamak yapıp, o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini, orada, büyük ve ciddî memurların kat'î haberleri ile görür gibi bildiğimiz bir sırada, bu hapishanemize iki heyet girdi.

Bir kafile, ellerinde çalgılar, şaraplar, zahirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var, bizlere yedirmeye çalıştılar. Fakat, o tatlılar zehirlidir. İnsî şeytanlar içine zehir atmışlar.

İkinci cemaat ve heyet, ellerinde terbiyenameler ve helâl yemekler ve mübarek şerbetler var; bize hediye

bağıstan: bağlık bahçelik büyük bahçe
bâkî: sonsuz, daimî, ebedî
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bölük.
ciddî: mühim, önemli
daimî: sürekli, devamlı.
gayet: son derece
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
hefal: İslamî ölçüler içinde kazanılmış şey
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite
idam: yok olma
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
ilânât: ilânlar
İnsî: insan cinsinden.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
iştirak: ortaklık etme, katılma.
kabir: mezar
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk, zümre, fırka
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
meselâ: örneğin.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müjde: sevindirici haber, müştu
müstesna: kaide dışı, kural dışı
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
pusula: kısa mektup
şeytan: zekî, kurnaz olan, bu zekâlığını kötülük yapmakta kullanan kimse.
temsil: misal getirme, özellikle ögüt alınsın diye mesel anlatma.
terbiyename: terbiye yazısı
terhis: izin verme, serbest bırakma
tezkere: belge, pusula
umum: bütün
zahirî: görünüşte olan, zahire, dışa ait olan.
zindan-ı dünya: dünya zindanı, dünyanın ehl-i iman için cennete nispeten zindan hükmündeki hayatı
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

veriyorlar ve bilittifak beraber, pek ciddî ve kat'î diyorlar ki: "Eğer o evvelki heyetin sizi tecrübe için verilen hediyelerini alsanız, yesenız, bu gözümüz önündeki şu darağaçlarda başka gördükleriniz gibi asılacaksınız. Eğer bizim bu memleket hâkiminin fermanıyla getirdiğimiz hediyeleri evvelkinin yerine kabul edip ve terbiyenamelerdeki dualan ve evratları okusanız, o asılmaktan kurtulacaksınız. O piyango dairesinde, ihsan-ı şahane olarak, her biriniz milyon altın biletini alacağınızı, görür gibi ve gündüz gibi inanırız. Eğer o haram ve şupheli ve zehirli tatlıları yeseniz, asılmaya gittiğiniz zamana kadar dahi o zehirin sancısını çekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler müttefikan size kat'î haber veriyoruz" diyorlar.

İşte bu temsil gibi, her vakit gördüğümüz ecel darağacının arkasında mukadderat-ı nev-i beşer piyangosundan ehl-i iman ve taat için, hüsn-i hatime şartıyla, ebedî ve tükenmez bir hazinenin bileti çıkacağını; yüzde yüz ihtimal ile, sefahat ve haram ve itikatsızlık ve fıskta devam edenler, tevbe etmemek şartıyla, ya idam-ı ebedî –ahirete inanmayanlara– veya daimî ve karanlık haps-i münferit –beka-i ruha inanan ve sefahatte gidenlere– ve şekavet-i ebediye ilâmını alacaklarını yüzde doksan dokuz ihtimal ile kat'î haber veren, başta ellerinde nişane-i tasdik olan hadsiz mu'cizeler bulunan yüz yirmi dört bin peygamberler [1] (aleyhimüsselâm) ve onların verdikleri haberlerin izlerini ve sinemada gibi gölgelerini keşif ile, zevk ile görüp tasdik ederek imza basan yüz yirmi dört milyondan ziyade evliyalar (kaddesallahü esrarehüm)

1- Müsned, 5/178, 179, 246; Zâdu'l-Meâd, 1/43-44

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
beka-i ruh: ruhun ebedîliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
ciddî: muhim, önemli.
daimî: sürekli, devamlı.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dâr.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
evliya: veliler, Allah dostları.
evrat: virdler, okunması âdet olan dini dualar.
ferman: emir, buyruk.
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkim: memleketi idare eden, hükümdar.
haps-i münferit: ehl-i dalalet için ölüm ve kabir.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hüsn-i hatime: iman ile âhirete gitmek, kelime-i şehadet söyleyerek ölmek.
idam-ı ebedî: durulmamek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
ihsan-ı şahane: padişahın ihsanı, padişahın lutfu, padişahın ikramı, padişahın hediyesi.
ihtimal: olabilirlik.
ilâm: belge, bildiri.
itikat: kesin inanma, iman.
kaddesallahü esrarehüm: sirlan hakikatleri muazzez ve müşerref olsun.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanlarını aciz kaldığı şey.
mukadderat-ı nev-i beşer: insanoğlunun mukadderatı, insanoğlunun önceden takdir edilmiş başına gelecekler.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
nişane-i tasdik: doğruluğunu kabul edildiğini gösteren alâmet, belirti.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şekavet-i ebediye: ebedî sonsuz sıkıntı ve işkence, bitmeyen azap.
taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
temsil: misal getirme, özellikle ögüt alınsın diye mesel anlatma.
terbiyename: terbiye yazısı.
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup bir daha işlememek üzere söz verme.
ziyade: çok, fazla.

ve o iki kısım meşahir-i insaniyenin haberlerini aklen kat'î bürhanlarla ve kuvvetli hüccetlerle –fikren ve mantıken– yakinî bir surette ispat ederek tasdik edip imza basan milyarlar gelen geçen muhakkikler, (HAŞİYE) müçtehitler ve sıddıkînler, bilicma mütevatiren nev-i insanın güneşleri, kamerleri, yıldızları olan bu üç cemaat-i azîme ve bu üç taife-i ehl-i hakîkat ve beşerin kudsî kumandanları olan bu üç büyük ve âlî heyetlerin fermanları ile verdikleri haberleri dinlemeyen ve saadet-i ebediyeye giden onların gösterdikleri yol olan sırat-ı müstakîmde gitmeyenler, yüzde doksan dokuz dehşetli tehlike ihtimalini nazara almayan ve bir tek muhbirin bir yolda tehlike var demesiyle o yolu bırakan, başka uzun yolda hareket eden bir adam, elbette ve elbette vaziyeti şudur ki:

İki yolun, hadsiz muhbirlerin kat'î ihbarlarıyla en kısa ve kolayı ve yüzde yüz cennet ve saadet-i ebediyeyi kazandıranı bırakıp, en dağdağalı ve uzun ve sıkıntılı ve yüzde doksan dokuz cehennem hapsini ve şekavet-i daimeyi netice veren yolunu ihtiyar ettiği hâlde, dünyada iki yolun, bir tek muhbirin yalan olabilir haberiyle, yüzde bir tek ihtimal tehlike ve bir ay hapis imkânı bulunan kısa yolu bırakıp, menfaatsiz –yalnız zararsız olduğu için– uzun yolu ihtiyar eden bedbaht, sarhoş divaneler gibi dehşetli ve uzakta görünen ve ona musallat olan ejderhalara ehemmiyet vermez. Sineklerle uğraşıyor,

HAŞİYE: O muhakkiklerden tek birisi *Risale-i Nur*'dur. Yirmi senedir en muannit feylesofları ve mütemerrit zındıkları susturan eczaları meydandadır. Herkes okuyabilir ve kimse itiraz etmez.

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
beşer: insanlık.
bilicma: icma ile, birden ittifakla, fikir birliğiyle.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cemaat-ı azîme: büyük ve kalabalık cemaat, topluluk.
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve ıztırap.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divane: deli, akılı başında olmayan, budala, alık.
ecza: eczacılıkta ilâç yapımında kullanılan çeşitli maddeler.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan.
ferman: emir, buyruk.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
haşiye: dipnot.
heyet: bir toplulugu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hüccet: delil.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kamer: Ay.
kudsî: mukaddes, yüce.
kumandan: komutan.
menfaat: fayda.
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakıf olan.
muhbir: haber veren, haberci.
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan.
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyet şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
mütevatiren: yalan üzerinde birleşmelerin aklen mümkün olmayan bir topluluğun naklettiği haber tarzında tevâtür yoluyla.
nazar: bakış, dikkat.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
saadet-ı ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sıddıkîn: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar.
sırat-ı müstakîm: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şekavet-i daime: sürekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.
taife-i ehl-i hakîkat: hakikat yolunda olanlar, gerçek yolun da olanlar grubu.
vaziyet: durum.
yakinî: şüphe edilemeyecek derecede kesin bir şekilde.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.

yalnız onlara ehemmiyet verir derecede aklını, kalbini, ruhunu, insaniyetini kaybetmiş oluyor.

Madem hakîkat-i hâl budur; biz mahpuslar, bu hapis musibetinden intikamımızı tam almak için o mübarek ikinci heyetin hediyelerini kabul etmeliyiz. Yani, nasıl ki bir dakika intikam lezzeti ve birkaç dakika veya bir iki saat sefahat lezzetleriyle, bu musîbet, bizi on beş ve beş ve on ve iki üç sene bu hapse soktu, dünyamızı bize zindan eyledi. Biz dahi bu musibetin rağmına ve inadına, bir iki saat müddet-i hapsi bir iki gün ibadete ve iki üç sene cezamızı –mübarek kafilenin hediyeleriyle– yirmi otuz sene bâkî bir ömre ve on ve yirmi sene hapiste cezamızı milyonlar sene cehennem hapsinden affımıza vesîle edip, fânî dünyamızın ağlamasına mukabil, bâkî hayatımızı güldürerek, bu musibetten tam intikamımızı almalıyız. Hapishaneyi terbiyehane gösterip, vatanımıza ve milletimize birer terbiyeli, emniyetli, menfaatli adam olmaya çalışmalıyız. Ve hapishane memurlan ve müdürleri ve müdebbirleri dahi, cani ve eşkıya ve serseri ve katil ve sefahatçi ve vatana muzır zannettikleri adamlan bir mübarek dershanede çalışan talebeler görsünler ve müftehirâne Allah'a şükretsinler.

bakî: ebedî daimî sürekli ve kalıcı olan
cani: acımasız gaddar
ehemmiyet: önem
emniyet: eminlik, güvenlik, korkusuzluk.
eşkıya: dağ hırsızlan haydutlar yol kesiciler
fanî: ölümlü geçici.
hakîkat-i hâl: durumun gerçek yönü işin aslı
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme. Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
inat: bir konuda ısrarlı olma sözünde ayak direme.
insaniyet: insanlık mahiyeti
intikam: öç alma kendisine bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze kötülüğe karşılık verme misillemede bulunma
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk zümre fırka
katil: katleden öldüren
madem ...den dolayı böyle ise
mahpus: hapsedilmiş olan mevkuf.
mukabil: karşılık.
musibet: felaket, bela
muzır: zararlı, zarar veren
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müddet-i habs: hapis süresi
müdebbir: tedbir alan, tedbirli her şeyi önceden düşünen
müftehirane: iftiharla iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde
rağmına: ona rağmen inadına. zıddına.
ruh: dirilik kaynağı hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
talebe: talep eden öğrenci
terbiye: eğitim iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme.
terbiyehane: terbiye yeri
vesîle: aracı vasıta
zindan: hapishane

Üçüncü Mesele

GENÇLIK REHBERİ'nde izahı bulunan ibretli bir hâdisenin hülâsası şudur:

Bir zaman, Eskişehir hapishanesinin penceresinde, bir Cumhuriyet Bayramında oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raks ediyorlardı. Birden, manevî bir sinema ile, elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki, o elli altmış kızlardan ve talebelerden kırk ellisi, kabirde toprak oluyorlar, azap çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş seksen yaşında, çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden, sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar. Kat'î müşahede ettim, onların o acınacak hâllerine ağladım. Hapishanedeki bir kısım arkadaşlar ağladığımı işittiler, geldiler, sordular, ben dedim: "Şimdi beni kendi hâlime bırakınız, gidiniz."

Evet, gördüğüm hakikattır, hayal değil. Nasıl ki bu yaz ve güzün ahiri kıştır, öyle de, gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve berzah kışıdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisatı sinema ile hâl-i hazırda gösterildiği gibi, gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisatını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalâlet ve sefahatin elli altmış sene sonraki vaziyetlerini onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gayrimeşru keyiflerine nefretler ve teellumlerle ağlayacaklardı.

ahir: son.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile âhiret arasındaki yer.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i sefahet: sefihler, nefsi zevk ve lezzetleri çok masraf yapanlar.
evvel: önce.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
güz: sonbahar.
hadisat: hadiseler, olaylar.
hadise: olay.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen mevcut olan bir şeyin aslı ve esası.
hal-i hazır: şimdiki durum.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma.
iffet: namus, ırz.
istıkbal: gelecek zaman.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kabir: mezar.
kat'ı: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
mesele: önemli konu.
muhafaza: koruma.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nazar: bakış, dikkat.
nefret: bir şeyden veya kimseden irenme, üksünme, ikrah.
raks: oynama, dans etme.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
teellum: elemlenme, tasalanma, derdlenme, üzüntü duyma.
vaziyet: durum.

Ben, o Eskişehir Hapishanesindeki müşahede ile meşgul iken sefahat ve dalâleti terviç eden bir şahs-ı manevî, insî bir şeytan gibi karşıma dikildi ve dedi:

"Biz hayatın her bir çeşit lezzetini ve keyiflenni tatmak ve tattırmak istiyoruz; bize karışma."

Ben de cevaben dedim:

"Madem lezzet ve zevk için ölümü hatıra getirmeyip dalâlet ve sefahate atılıyorsun, kat'iyen bil ki, senin dalâletin hükmüyle, bütün geçmiş zaman-ı mazi ölmüş ve madumdur ve içinde cenazeleri çürümüş bir vahşetli mezaristandır. İnsaniyet alâkadarlığıyla ve dalâlet yoluyla senin başına ve varsa ve ölmemiş ise kalbine, o hadsız firaklardan ve o nihayetsiz dostlarının ebedî ölümlerinden gelen elemler, senin şimdiki sarhoşça pek kısa bir zamandaki cüz'î lezzetini imha ettiği gibi; gelecek istikbal zamanı dahi, itikatsızlığın cihetiyle yine madum ve karanlıklı ve ölü ve dehşetli bir vahşetgâhtır. Ve oradan gelen ve başını vücuda çıkaran ve zaman-ı hâzıra uğrayan bîçarelerin başlan ecel cellâdının satırıyla kesilip hiçliğe atıldığından, mütemadiyen akıl alâkadarlığıyla senin imansız başına hadsiz elim endişeler yağdırıyor. Senin sefihâne cüz'î lezzetini zirüzeber eder.

Eğer dalâleti ve sefahati bırakıp iman-ı tahkikî ve istikamet dairesine girsen, iman nuruyla göreceksin ki: O geçmiş zaman-ı mazi madum ve her şeyi çürüten bir mezaristan değil, belki mevcut ve istikbale inkılâp eden nuranî bir âlem ve bâkî ruhlann istikbaldeki saadet

alem: dünya, cihan
bâki: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
firak: ayrılık, hicran
hukum: hâkimiyet, hâkim olma.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, İmana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve bürhan ile inanma
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
inkılap: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
insî: insan cinsinden
istikbal: gelecek zaman
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
madem: ...den dolayı, böyle ise
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.
mevcut: var olan, bulunan olan
mezaristan: mezarlık.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şeytan: zekâ kumaz olan, bu zekâlığını kötülük yapmakta kullanan kimse
terviç: revaç verme, kıymet ve değerini arttırma
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı.
vahşetgah: yalnızlık yeri, korku veren yer, ıssız yer
zaman-ı mazi: geçmiş zaman

saraylanna girmelerine bir intızar salonu görünmesi haysiyetiyle, değil elem, belki imanın kuvvetine gore cennetin bir nevi manevî lezzetini dunyada dahi tattırdığı gibi, gelecek istıkbal zamanı, değil vahşetgâh ve karanlık, belki iman gozuyle gorunur ki, saadet-i ebedıye saraylannda hadsız rahmetı ve keremi bulunan ve her bahar ve yazı birer sofra yapan ve nimetlerle dolduran bır Rahman-ı Rahîm-ı Zülcelâli ve'l-İkram'ın ziyafetleri kurulmuş ve ihsanlarının sergileri açılmış, oraya sevkiyat var, dıye iman sinemasıyla muşahede ettiğinden, derecesine gore bâkî âlemın bir nevi lezzetini hissedebilir Demek, hakıkî ve elemsız lezzet yalnız imanda ve iman ile olabılır

İmanın bu dunyada dahı verdiği bınler fayda ve netıcelennden yalnız bır tek fayda ve lezzetini, bu mezkûr bahsimiz munasebetiyle, *Gençlik Rehberi*'nde bir haşıye olarak yazılan bir temsille beyan edeceğiz Şoyle kı·

Meselâ, senin gayet sevdiğin bir tek evlâdın sekeratta ölmek üzere ıken ve me'yusâne elım ebedî fırakını duşunurken, birden Hazret-i Hızır ve Hakîm-i Lokman gibi bır doktor geldi, tıryak gibi bir macun içirdi; o sevimli ve güzel evlâdın gozunu açtı, ölumden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veryor, anlarsın

İşte o çocuk gibi, sevdiğin ve cıddî alâkadar olduğun mılyonlar sence mahbup ınsanlar, o mazı mezanstannda, senin nazannda, çuruyup mahvolmak üzere iken, birden hakıkat-i iman, Hakîm-i Lokman gıbi o buyuk

âlem: dunya, cıhan
bahıs: konu
bakî: sonsuz daimi ebedi.
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek ızah etmek.
ciddî: gerçek olarak, hakîkaten
ebedî: sonu olmayan daimi surekli
elem: dert uzuntu maddî manevî ıztırap
evlat: veletler çocuklar
ferah: gonul açıklığı sevinç, sevinme
firak: ayrılık, hıcran
gayet: son derece
hakıkat-ı iman: iman hakıkatı.
hakıkî: gerçek.
Hakîm-ı Lokman: Kur'ân da adı geçen peygamber olup olmadığı kesin olmayan oguten ahlakî ve tıbbı sozlen ile tanınan buyuk bir zat. Hz. Lokman (as) Hz Dayud a (as) yetişmiş ve ondan ılm ogrenmıştır Halk arasında daha çok, bir hekim (doktor) olarak tanındığı ıçın Hekim-ı Lokman olarak yâd edilmıştır Hekım oldugu hususunda alımler ittıfak etmektedirler
haşiye: dipnot.
haysiyet: şeref onur ıtbar
Hazret-ı Hızır: Ikıncı tabaka-ı hayat mertebesinde yaşayan ve Kur'ân-ı Kenm de ısmı geçen meşhur peygamber
İhsan: bagışlama ikram etme, lûtuf
intizar: bekleme gozleme
kerem: comertlik, lutuf ihsan bagış.
kuvvet: guç kudret.
macun: hamur kıvamına getırılmış ılâç.
mahbup: sevgili sevilen muhabbet edilen
mahvolma: yok olma ortadan kalkma batma
manevî: manaya alt, maddî olmayan
mazî: geçmiş zaman
meselâ: omeğin.
me'yusane: umıtsızce umıt sızlıkle umıtsız bır şekılde
mezkûr: zıkredılen, adı geçen anılan
munasebet: ılışkı alaka
muşahede: bir şeyı gozle gorme seyretme
nazar: bakış dıkkat.
nevi: çeşıt, tur
nimet: lûtuf ihsan bağış
Rahman-ı Rahîm-i Zülcelâli ve'l-İkram: sonsuz ıkram haşmet şefkat, merhamet sahıbı olan ve butun varlıkların nzkını veren Allah.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek esırgemek
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sekerat: olmek uzere olan bır kışının kendinden geçmesı
sevkiyat: sevk ışı gonderme işı
temsil: mısal getırme ozellikle ogut alınsın dıye mesel anlatma
tıryak: panzehir olarak kullanılan zehırlenme veya hastalıklardan şıfa bulmaya vesıle olan ılâç.
vahşetgâh: yalnızlık yen, korku veren yer. ıssız yen.
ziyafet: ıkram ıçın verılen yemek, yemekli davet, şolen

idamhane tevehhüm edilen mezaristana kalp penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün ölüler dirildiler. Ve, "Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz" lisan-ı hâl ile dediklerinden aldığın hadsiz sevinçler ve ferahlan, iman, bu dünyada dahi vermesiyle ispat eder ki, "İman hakikati öyle bir çekirdektir ki, eğer tecessüm etse, bir cennet-i hususiye ondan çıkar, o çekirdeğin Şecere-i Tubası olur" dedim.

O muannit dondü, dedi:

"Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefahat ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız."

Cevaben dedim:

"Hayvan gibi olamazsın. Çünkü, hayvanın mazi ve müstakbeli yok. Ne geçmişten elemler ve teessüfler alır ve ne de gelecekten endişeler ve korkular gelir. Lezzetini tam alır, rahatla yaşar, yatar, Hâlık'ına şukreder. Hatta, kesilmek için yatırılan bir hayvan, bir şey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister. Fakat, o his dahi gider; o elemden de kurtulur. Demek, en büyük bir rahmet, bir şefkat-ı İlâhiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeylen setretmektedir. Hususan masum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir.

"Fakat, ey insan! Senin mazi ve müstakbelin akıl cihetiyle bir derece gaybîlikten çıkmasıyla, setr-i gayptan hayvana gelen istirahatten tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan teessüfler, elim firaklar ve gelecekten gelen

cennet-i hususiye: hususi özel cennet, cennet içinde cennet.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yon, sebep vesile.
gaybı: gayple ilgili görünmeyenlere ait.
gayp: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan.
hakıkat: gerçek, esas.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hususan: bilhassa, özellikle.
idamhane: yok etme yeri, imha yeri.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istırahat: dinlenme, rahatlama.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
masum: saf, temiz.
mezaristan: mezarlık.
muannit: inatçı, ayak direyen.
müstakbel: gelecek zaman.
setretmek: örtmek, kapatmak, gizlemek.
setr-i gayp: gayp perdesi, gizlilik perdesi, başa gelecek şeylerin bilinememesi.
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba Ağacı.
şefkat-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın merhameti ve şefkatı.
şukur: nimet ve iyilikin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tecessüm: cisimleşme, cisim hali ne gelme.
teessuf: üzülme, esefleme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
tevehhum: vehimleme, kurun tuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsuzluğe ve korkuya düşme.

korkular ve endişeler, senin cüz'î lezzetini hiçe indirir, lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür. Madem hakikat budur. Ya aklını çıkar at, hayvan ol kurtul; veya aklını imanla başına al, Kur'ân'ı dinle, yüz derece hayvandan ziyade bu fânî dünyada dahi safî lezzetleri kazan" diyerek onu ilzam ettim.

Yine o mütemernit şahıs döndü, dedi.

"Hiç olmazsa ecnebi dinsizleri gibi yaşarız."

Cevaben dedim:

"Ecnebi dinsizleri gibi de olamazsın. Çünkü onlar, bir peygamberi inkâr etse, diğerlerine inanabilirler. Peygamberleri bilmese de, Allah'a inanabilir. Onu da bilmese, kemalâta medar bazı seciyeleri bulunabilir. Fakat, bir Müslüman, en ahir ve en büyük ve dini ve daveti umumî olan Ahir Zaman Peygamberi Aleyhissalâtu Vesselâmı inkâr etse ve zincirinden çıksa, daha hiçbir peygamberi, hatta Allah'ı kabul etmez. Çünkü bütün peygamberleri ve Allah'ı ve kemalâtı onunla bilmiş. Onlar, onsuz kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskiden beri her dinden İslâmiyete giriyorlar, ve hiçbir Müslüman, hakikî Yahudî veya Mecusî veya Nasranî olmaz, belki dinsiz olur. Seciyeleri bozulur; vatana, millete muzır bir hâlete girer."

İspat ettim; o muannit ve mütemerrit şahsın daha tutunacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, cehenneme gitti.

ahir: son
ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
aleyhissalatu vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
davet: çağrı
ecnebi: yabancı, başka milletten olan
fânî: ölümlü, geçici
hakiki: gerçek.
halet: hal, durum.
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
kemalat: fazileller, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
Mecusi: ateşe tapan, Zerduşt dininin benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerduştî.
medar: sebep, vesile.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muzır: zararlı, zarar veren.
Müslüman: İslam dinine bağlı, dindar, mütedeyyin.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
Nasranî: İsevî, Hristiyan.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
safi: saf olan, katışıksız, duru.
seciye: iyi huy, karakter.
şahıs: kişi, kimse, fert.
umumi: herkese ait, genel.
Yahudi: Hz. Yakub'un oğlu Yahuda'ya mensup olanlar, İsrailoğulları.
ziyade: çok, fazla

İşte ey bu Medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Madem hakikat budur, ve bu hakikati Risale-i Nur o derece kat'î ve güneş gibi ispat etmiş ki, yirmi senedir mütemerritlerin inatlarını kırıp imana getiriyor. Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem ahiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan imanı ve istikamet yolunu takip edip, boş vaktimizi sıkıntılı hülyalar yerinde Kur'ân'dan bildiğimiz sureleri okumak ve manalarını bildiren arkadaşlardan öğrenmek ve kazaya kalmış farz namazlarımızı kaza etmek ve birbirinin güzel huylarından istifade edip, bu hapishaneyi güzel seciyeli fidanlar yetiştireni bir mübarek bahçeye çevirmek gibi a'mal-ı sâliha ile, hapishane müdür ve alâkadarları cani ve katillerin başlarında zebani gibi azap memurları değil, belki Medrese-i Yusufiyede cennete adam yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakim üstat ve birer şefkatli rehber olmalarına çalışmalıyız.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
a'mal-i sâliha: sâlih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler.
azap: günahlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza.
cani: cinayet işlemiş kimse, acımasız caddar.
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
hakikat: gerçek, esas.
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç.
hülya: hayal.
İman: inanma, itikat.
İstifade: faydalanma, yararlanma.
istıkamet: inanç, düşünce ve niyette tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun dürüstlük.
istikbal: gelecek.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
katil: adam öldüren, insan öldüren kimse, cani.
kaza: vakit çıktıktan sonra namazın kılınması veya zamanında yapılmayan ibadetlerin yerine getirilmesi.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (as) iffetsizlik, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
menfaat: fayda.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müstakim: doğru.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
seciye: iyi huy, karakter.
selâmet: salımlık, emnilik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
terbiye: eğitim, iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vazife: görev.
zebani: cehennemlikleri cehenneme atmakla vazifeli melekler.

Dördüncü Mesele

YINE *Gençlik Rehberi*'nde izahı var. Bir zaman bana hizmet eden kardeşlerim tarafından sual edildi ki: "Küre-i arzı hercümerce getiren ve İslâm mukadderatıyla alâkadar olan bu dehşetli Harb-ı Umumîden elli gündür (şimdi yedi seneden geçti aynı hâl) [HAŞİYE] hiç sormuyorsun ve merak etmiyorsun? Hâlbuki bir kısım mütedeyyin ve âlim insanlar, cemaati ve camii bırakıp radyo dinlemeye koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir hâdise mi var? Veya onunla meşgul olmanın zararı mı var?" dediler.

Cevaben dedim ki:

Ömür sermayesi pek azdır, lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedahil daireler gibi, her insanın kalp ve mide dairesinden ve ceset ve hane dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve kure-ı arz ve nev-i beşer dairesinden tut, tâ zîhayat ve dünya dairesine kadar birbiri içinde daireler var. Her bir dairede, her bir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede, en büyük ve ehemmiyetli ve daimî vazife var; ve en büyük dairede, en küçük ve muvakkat, ara sıra vazife bulunabilir. Bu kıyas ile,

HAŞİYE: Parantez içindeki not 1946 senesine aittir.

âlim: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
ceset: vücut, beden
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
daimî: sürekli, devamlı
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli
hadise: olay
Harb-ı Umumî: genel harp, umumi savaş. 1914-1918 yılların arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
haşiye: dipnot
hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
küre-i arz: yer küre, dünya
mesele: önemli konu.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilende meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı.
muvakkat: geçici
mütedahil: tedahül eden, bir bin içine geçen.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: çeşit, tür
sermaye: varlık, servet.
sual: soru
vazife: görev
zîhayat: hayat sahibi.

küçüklük ve büyüklük makusen mütenasip vazifeler bulunabilir. Fakat, büyük dairenin cazibedarlığı cihetiyle, küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktırıp, lüzumsuz, malâyanî ve afakî işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde ıtıha eder, o kıymettar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Ve bazen bu harp boğuşmalarını merak ile takip eden, bir tarafa kalben taraftar olur, onun zulümlerini hoş görür, zulmüne şerik olur.

Birinci noktaya cevap ise:

Evet, bu Cihan Harbinden daha büyük bir hâdise ve bu zemin yüzündeki hâkimiyet-i amme davasından daha ehemmiyetli bir dava, herkesin ve bilhassa Müslümanların başına öyle bir hâdise ve öyle bir dava açılmış ki, her adam, eğer Alman ve İngiliz kadar kuvveti ve serveti olsa ve aklı da varsa, o tek davayı kazanmak için, bilâtereddüt sarf edecek. İşte o dava ise, yüz bin meşâhir-i insaniyenin ve hadsiz nev-i beşerin yıldızlar ve mürşitlerinin müttefikan, Kâinat Sahibi'nin ve Mutasarrıfı'nın binler vaat ve ahitlerine istinaden haber verdikleri ve bir kısmı gözleriyle gördükleri şu ki: Herkesin –iman mukabilinde– bu zemin yüzü kadar bağlar ve kasırlar ile müzeyyen ve bâkî ve daimî bir tarla ve mülkü kazanmak veya kaybetmek davası başına açılmış. Eğer iman vesikasını sağlam elde etmezse, kaybedecek. Ve bu asırda, maddiyyunluk taunuyla çoklar o davasını kaybediyor. Hatta bir ehl-i keşif ve tahkik, bir yerde, kırk vefiyattan yalnız birkaç tanesi kazandığını sekeratta müşahede etmiş;

afakı: havai, gereksiz, lüzumsuz ve değersiz.
ahit: yemin, and.
asır: yüzyıl, asır.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bilatereddüt: tereddütsüz.
bilhassa: özellikle.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cihet: yön, sebep, vesile.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i keşif: bazı sırları bilinmeyen hakikatleri Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıcılar, gerçeğin peşinden gidenler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet-i amme: umuma hâkim olma, genel hâkimiyet.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
ıtıha: ortadan kaldırma, mahvetme.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kalben: kalp ile, kalpten.
kasır: saray, köşk.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
maddiyyunluk: maddiyyunların mesleği, maddecilik, her şeyi madde ile değerlendiren, sadece maddeye istinat eden, ruhaniyatı ve maneviyatı inkâr edenlerin meslegi, materyalistlik.
makusen: aksine, ters olarak, zıddına olarak.
malayanı: manasız, faydasız, boş (şey).
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları.
mukabil: karşılık.
Mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malık.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan her şey.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
mutenasip: orantılı, nispetli.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
müzeyyen: ziynedendirilmiş, süslü.
sarf: harcama.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
sermaye-i hayat: hayat sermayesi.
şerik: ortak.
taraftar: taraflı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen.
taun: veba.
vaat: Allah'ın kullarına muhakkak gerçekleşeceğini bildirdiği, âhiret hayatında amellerinin karşılığı ve Allah'ın lütfu olarak verilecek mükâfat, âhiret mukafatı.
vazife: görev.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek, sağlam delil, hüccet, belge.
zemin: yer.
zulüm: haksızlık.

ötekiler kaybetmişler. Acaba bu kaybettiği davanın yerini, bütün dünya saltanatı o adama verilse doldurabilir mi?

İşte, o davayı kazandıracak olan hizmetlen ve yüzde doksanına o davayı kaybettirmeyen harika bir dava vekilini o işte çalıştıran vazifelen bırakıp, ebedî dünyada kalacak gibi afakî malâyaniyat ile iştigal etmek tam bir akılsızlık bıldığımizden, bız Rısale-ı Nur Şakırtleri, her bırımızin yüz derece aklımız ziyade olsa da, ancak bu vazifeye sarf etmek lâzımdır, dıye kanaatımiz var.

Ey hapis musibetinde benim yeni kardeşlerim! Sizler, benim ile beraber gelen eski kardeşlerim gibi, Risale-i Nur'u görmemişsiniz. Ben onlan ve onlar gibi binler şakırtleri şahit göstererek derim ve ispat ederim ve ispat etmişim ki: O büyük davayı yüzde doksanına kazandıran ve yirmi senede yirmi bin adama o davanın kazancının vesikası ve senedi ve beratı olan ıman-ı tahkikîyi eline veren ve Kur'ân-ı Hakîm'in mu'cize-i maneviyesinden neş'et edip çıkan ve bu zamanın birinci bir dava vekili bulunan Risale-i Nur'dur. Bu on sekiz senedir, benim duşmanlanm ve zındıklar ve maddıyyunlar, aleyhimde gayet gaddarâne desiselerle hükümetin bazı erkânlarını ığfal ederek bizi imha için bu defa gibi eskide dahi hapıslere, zindanlara soktuklan hâlde, Risale-i Nur'un çelik kal'asında, yüz otuz parça cihazatından ancak ikı üç parçasına ilişebilmişler. Demek, avukat tutmak isteyen onu elde etse yeter.

afaki havaî gereksiz lüzumsuz ve değersiz
aleyh karşı, karşıt.
berat. nişan rütbe ve imtıyaz için verilen belge kurtuluş belgesi
cihazat. cihazlar kendilerine ihtıyaç duyulan maddî manevi aletler
desise hile oyun aldatmaca
ebedi sonu olmayan, daimi sürekli.
erkan reisler, ilen gelenler
gaddarane zalimce gaddarca merhametsizce haincesine
gayet. son derece
harika olağanüstü.
haşiye dipnot.
ığfal yanıltma gafilete düşürerek kandırma aldatma
ıman-ı tahkiki tahkikî ıman ıma na dair bütün meselelen inceleyip delil ve burhan ile inanma.
imha ortadan kaldırma, mahvetme
ispat. doğruyu delillerle gösterme.
iştigal bir ış işleme bir işle uğraşmak bır iş üzerinde çalışma meşgul olma.
kal'a büyük hısar
kanaat. inanma görüş fikir
Kur'ân ı Hakîm her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
maddıyyun maddenin ezelî ve ebedî olduguna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar maddeye bağlı kalanlar maddeciler materyalıstler
malâyanıyat. faydasız, boş şeyler veya sozler
mu'cize-i maneviye tesin manevi olan mu'cize
musibet felaket, bela
neş'et meydana gelme oluş ma çıkma
Risale-i Nur Nur Rısalesi, Be dıüzzaman Said Nursî'nin eser lennin adı
saltanat sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sarf harcama
senet. deyanılacak ve güvenilecek şey kuvvetli delil olabilecek söz.
şakirt. talebe öğrenci
vazife görev
vekil. başkasının yerine ve adına hareket eden konuşan
vesika. inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil hucet, belge
zindan. hapishane
zındık. Allah'a ve ahirete ıman mayan Allah ı inkar eden ımansız, munkir
ziyade çok, fazla

Hem, korkmayınız! Risale-i Nur yasak olmaz. Hükûmet-i cumhuriyenin mebusları ve erkânlarının ellerinde mühim risaleleri, iki üçü müstesna olarak, serbest geziyorlardı. İnşaallah, bir zaman hapishaneleri tam bir ıslahhane yapmak için, bahtiyar müdürler ve memurlar, o Nurları mahpuslara ekmek ve ilâç gibi tevzi edecekler.

bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu

hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti, cumhuriyet idâresi.

inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua

ıslahhane: ıslahevi, suçlu çocukları ıslah ve eğitme ve gerekirse cezalandırma maksadıyla çalışan kurum.

mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf

mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili

mühim: önemli, ehemmiyetli

müstesna: kaide dışı, kural dışı

tevzi: dağıtma, herkese payını verme

Beşinci Mesele

GENÇLİK REHBERİ'nde izah edildiği gibi, gençlik hiç şüphe yok ki gidecek. Yaz güze ve kışa yer vermesi ve gündüz akşama ve geceye değişmesi kat'iyetinde, gençlik dahi ihtiyarlığa ve ölüme değişecek. Eğer o fânî ve geçici gençliğini iffetle hayrata, istikamet dairesinde sarf etse, onunla ebedî bâkî bir gençliği kazanacağını bütün semavî fermanlar müjde veriyorlar. Eğer sefahate sarf etse, nasıl ki bir dakika hiddet yüzünden bir katl milyonlar dakika hapis cezasını çektirir, öyle de, gayrimeşru dairedeki gençlik keyifleri ve lezzetleri, âhiret mes'uliyetinden ve kabir azabından ve zevalinden gelen teessüflerden ve günahlardan ve dünyevî mücazatlarından başka, aynı lezzet içinde o lezzetten ziyade elemler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.

Meselâ, *haram sevmekte bir kıskançlık elemi ve fırak elemi ve mukabele görmemek elemi gibi çok anzalar ile, o cüz'î lezzet zehirli bir bal hükmüne geçer. Ve o gençliğin suiistimali ile gelen hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere ve kalp ve ruhun gıdasızlık ve vazifesizliğinden neş'et eden sıkıntılarla meyhanelere, sefahathanelere veya mezanstana düşeceklerini bilmek istersen, git hastahanelerden ve hapishanelerden ve meyhanelerden ve kabristandan sor! Elbette ekseriyetle,*

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
arıza: bozukluk, engel
azap: günahlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cüz'î: küçük, az
dünyevî: dünyaya ait.
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap
fânî: ölümlü, geçici
ferman: emir, buyruk.
fırak: ayrılık, hicran
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
güz: sonbahar
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler, haseneler
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmüne: yerine, değerine
iffet: temizlik, ahlâkî temizlik.
istikamet: inanç, düşünce ve niyette tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun duruşluk.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
kabir: mezar
kabristan: mezarlık.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik
katl: öldürme, katletme
mesela: örneğin.
mesele: önemli konu
mes'uliyet: mes'ul olma hâlı, sorumluluk.
meyhane: içki satılan ve içilen yer
mezaristan: mezarlık
mukabele: karşılık verme, karşılama
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza.
müjde: sevindirici haber, müştu
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefahathane: sefih işlerin nefsin hoşuna giden çirkin işlerin yapıldığı yer
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar
teessüf: üzülme, esefleme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
zeval: sona erme, yok olma, ölme

gençlerin gençliğinin suiistimalinden ve taşkınlıklarından ve gayrimeşru keyiflerin cezası olarak gelen tokatlardan eyvahlar ve ağlamalar ve esefler işiteceksin.

Eğer istikamet dairesinde gitse, gençlik gayet şırın ve güzel bir nimet-i İlâhiye ve tatlı ve kuvvetli bir vasıta-ı hayrat olarak ahirette gayet parlak ve bâkî bir gençlik netice vereceğini, başta Kur'ân olarak çok kat'î âyâtıyla bütün semavî kitaplar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar.

Madem hakıkat budur. Ve madem helâl dairesi keyfe kâfidir. Ve madem haram dairesindeki bir saat lezzet, bazen bir sene ve on sene hapis cezasını Çektirir. Elbette gençlik nimetine bir şukur olarak, o tatlı nimeti iffette, istikamette sarf etmek lâzım ve elzemdir.

âyât: Kur'ân ayetleri.
bâkî: sonsuz, daimî, ebedî.
elzem: daha (en, pek) lâzım, luzumlu, gerekli.
esef: acıma, üzülme.
ferman: emir, buyruk.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
hakıkat: gerçek, esas.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
helal: İslâmî ölçüler içinde kazanılmış şey.
iffet: temizlik, ahlâkı temizlik.
istikamet: doğruluk, dürüstlük, doğru ve namusluca hareket, iyi kalplilik.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, Allah'ın lütfu, Allah'ın insanı, Allah'ın bahşettiği her türlü rızık.
sarf: harcama.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
vasıta-i hayrat: hayırlara vasıta olan.

Altıncı Mesele

Risale-i Nur'un çok yerlerinde izahı ve kat'î hadsiz hüccetleri bulunan "iman-ı billâh" rüknünün binler küllî bürhanlarından bir tek bürhana kısaca bir işarettir.

Kastamonu'da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. "*Bize Hâlık'ımızı tanıttır, muallimlerimiz Allah'tan bahsetmiyorlar,*" dediler.

Ben dedim: *Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla, mütemadiyen Allah'tan bahsedip, Hâlıkı tanıttırıyorlar, muallimleri değil, onları dinleyiniz.*

Meselâ, nasıl ki mükemmel bir eczahane ki, her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar var. Şüphesiz, gayet maharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir. Öyle de, küre-i arz eczahanesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle, bu çarşıdaki eczahaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nispetinde, okuduğunuz fenn-i tıp mıkyasıyla küre-i arz eczahane-i kubrasının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâl'i, hatta kör gözlere de göstenr, tanıttırır.

bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön, sebep, vesile.
ecza: eczacılıkta ilâç yapmada kullanılan çeşitli maddeler.
eczahane: eczacı dükkânı, ilaç satılan, ilaç yapılan yer.
eczahane-i kubra: en büyük eczahane.
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fenn-i tıp: tıp bilgisi, tabiplik, doktorluk bilgisi.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîm: hekim, doktor.
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi hikmetle yaratan Allah.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
harika: olağanüstü.
hassas: inceliklî, en ufak ölçülen sağlıklı ve kesin olarak veren.
hayattar: canlı, yaşayan.
hayvanat: hayvanlar.
hüccet: delil.
iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kimyager: kimya ile uğraşan kimse, kimya mütehassısı, kimyacı.
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: yer küre, dünya.
lisan-ı mahsus: kendisine ait dil, kendine ait tarz.
macun: hamur kıvamına getirilmiş ilâç.
maharet: mahirlik, ustalık.
mesela: örneğin.
mesele: önemli konu.
mıkyas: ölçek.
mizan: ölçü.
muallim: ders veren öğretmen.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nebatat: bitkiler.
nispet: oran, ölçü.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rükn: esas, kaide, prensip.
şek: şüphe, zan, tereddüt, aksiyle birlikte iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi.
talebe: talep eden, öğrenci.
tiryak: panzehir olarak kullanılan, zehirlenme veya hastalıklardan şifa bulmaya vesile olan ilâç.
zîhayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla.

Hem, meselâ, nasıl bir harika fabrika ki, binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor, şeksiz, bir fabrikatörü ve maharetli bir makinisti tanıttırır. Öyle de, küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbaniye, ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede, okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla, küre-i arzın ustasını ve sahibini bildirir ve tanıttırır.

Hem meselâ, nasıl ki gayet mükemmel, bin bir çeşit erzak, etrafından celbedip içinde muntazaman istif ve ihzar edilmiş depo ve iaşe ambarı ve dükkân, şeksiz bir fevkalâde iaşe ve erzak malikini ve sahibini ve memurunu bildirir. Öyle de, bir senede, yirmi dört bin senelik bir dairede muntazaman seyahat eden, ve yüz binler ve ayrı ayrı erzak isteyen taifeleri içine alan; ve seyahatiyle mevsimlere uğrayıp, bahan bir büyük vagon gibi, binler ayrı ayrı taamlarla doldurarak, kışta erzakı tükenen bîçare zîhayatlara getiren; ve küre-i arz denilen bu Rahmanî iaşe amban ve bu sefine-i Sübhaniye ve bin bir çeşit cihazatı ve malları ve konserve paketlen taşıyan bu depo ve dükkân-ı Rabbanî, ne derece o fabrikadan büyük ve mükemmel ise, okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i iaşe mikyasıyla, o kat'iyette ve o derecede, küre-i arz deposunun sahibini, mutasarrfını, mudebbirini bildirir, tanıttırır, sevdirir.

Hem, nasıl ki, dört yüz bin millet, içinde bulunan ve her milletin istediği erzakı ayrı ve istimal ettiği silâhı ayrı ve giydiği elbisesi ayrı ve talimatı ayrı ve terhisatı ayrı

bîçare: çaresiz, zavallı
celbetmek: çekmek, çekiş kendine çekmek.
cihazat: cihazlar kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler
dukkân-ı Rabbanî: Allah'ın dukkânı
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
fenn-i iaşe: insan ve hayvanların beslenişi ve yaşayışlan hakkında bilgi veren ilim dalı
fenn-i makine: makine ilmi bilgisi.
fevkalâde: olaganüstü
iaşe: geçindirme, besleme yaşatma.
ihzar: hazır etme hazırlama.
istif: düzgün şekilde sıralama ve yığma, muntazam yığın.
İstimal: kullanma
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kumandan: komutan
küre-i arz: yer küre, dünya
maharet: mahirlik, ustalık.
makine-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenâb-ı Hakk'ın makinesi programı sistemi.
malik: sahip
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize hâlinde
muntazaman: düzgün, düzenli ve devamlı olarak.
mutasarrif: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malik.
müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını munasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
sefine-i Sübhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Cenâb-ı Hakkın yıldızlar ve gezegenler gibi bir gemi hükmündeki mahlûkları
seyyar: sabit olamayan, belirli bir yerde sürekli durmayan, hareket eden
taam: yemek, yiyecek.
taife: kavim, kabile.
talimat: talimler, eğitimler, bir iş hakkında hareket tarzını bildiren emirler.
terhisat: terhisler, izin vermeler serbest bırakmalar

olan bir ordunun mu'cizekâr bir kumandanı, tek başıyla bütün o ayn ayn milletlenn ayn ayrı erzaklannı ve çeşit çeşit eslihalannı ve elbiselenni ve cihazatlannı, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak verdiği o acip ordu ve ordugâh, şüphesiz, bedahetle, o harika kumandanı gösterir, takdirkârâne sevdirir. Aynen öyle de, zemin yüzünün ordugâhında ve her baharda yeniden silâh altına alınmış bir yeni ordu-yı Sübhanîde, nebatat ve hayvanat milletlerinden dört yüz bin nev'in çeşit çeşit elbise, erzak, esliha, talim, terhisleri gayet mükemmel ve muntazam ve hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak bir tek kumandan-ı azam tarafından verilen küre-i arzın bahar ordugâhı, ne derece mezkûr insan ordu ve ordugâhından büyük ve mükemmel ise, sizin okuyacağınız fenn-i askerî mikyasıyla dikkatli ve aklı başında olanlara o derece küre-i arzın Hâkim'ini ve Rabbini ve Müdebbir'ini ve Kumandan-ı Akdes'ini hayretler ve takdislerle bildirir ve tahmit ve tesbihle sevdirir.

Hem nasıl ki, bir harika şehirde, milyonlar elektrik lâmbaları, hareket ederek her yen gezerler, yanmak maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektrik lâmbaları ve fabrikası, şeksiz, bedahetle, elektriği idare eden ve seyyar lâmbaları yapan ve fabrikayı kuran ve ıştial maddelerini getiren bir mu'cizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiyi hayretler ve tebriklerle tanıttırır, yaşasınlar ile sevdirir. Aynen öyle de, bu âlem şehrinde, dünya sarayının damındaki yıldız lâmbaları, bir kısmı, kozmoğrafyanın dediğine bakılsa küre-i arzdan bin defa büyük

acip: tuhaf, hayerette bırakan
alem: dünya, cihan
bedahet: açıklık, aşıkâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
eslıha: silâhlar
fenn-i asker: askerlikle ilgili bilgi, askerlik sanatı ile ilgili ilim, askerlik sanatı.
fevkalade: olağanüstü
gülle: top mermisi
Hâkim: herşeye hükmeden ve her bir şeyi hükmü altında tutan
harika: olağanüstü
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ıştial: tutuşma, tutuşup yanma, parlama, alevlenme
kozmografya: astronomının, matematik ve fizigin yalnız temel kavramlarından yararlanarak, en belli başlı olayları ele alan dalı
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Kumandan-ı Akdes: en mukaddes kumandan, Allah
kumandan-ı azam: en büyük kumandan.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize hâlinde
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
nev: çeşit, tür
ordugâh: ordu yen ordunun barınıp konakladığı yer
ordu-yı Sübhanî: her türlü eksiklik ve noksanlıktan uzak olan Cenab-ı Hakkın ordusu.
Rabb: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı ıslah ve terbiye eden Allah
seyyar: gezici, gezen, dolaşan
şek: şüphe, zan, tereddüt, aksiyle birlikte iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi
tahmit: elhamdülillâh deme, bütün övgünün ve hamdin yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme
takdirkârane: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme
tarz: biçim, şekil, suret
tebrik: kutlama, uğurlu, hayırlı, mübarek olmasını dileme
terhis: izin verme, serbest bırakma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına lâyık ifadelerle anma.
zemin: yer

ve top güllesinden yetmiş defa sür'atli hareket ettikleri hâlde, intizamını bozmuyor, birbirine çarpmıyor, sönmüyor, yanmak maddeleri tükenmiyor. Okuduğunuz kozmoğrafyanın dediğine göre, küre-i arzdan bir milyon defadan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir misafirhane-i Rahmaniyede bir lâmba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için, her gün küre-i arzın denizleri kadar gaz yağı ve dağları kadar kömür veya bin arz kadar odun yığınları lâzımdır ki, sönmesin. Ve onu ve onun gibi ulvî yıldızları gaz yağsız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndürmeyen, ve beraber ve çabuk gezdiren ve birbirine çarptırmayan bir nihayetsiz kudreti ve saltanatı, ışık parmaklarıyla gösteren bu kâinat şehr-i muhteşemindeki dünya sarayının elektrik lâmbaları ve idareleri, ne derece o misalden daha büyük, daha mükemmeldir, o derecede, sizin okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i elektrik mikyasıyla, bu meşher-i azam-ı kâinatın Sultan'ını, Münevvir'ini, Müdebbir'ini, Sâniini o nuranî yıldızları şahit göstererek tanıttırır, tesbihatla, takdisatla sevdirir, perestiş ettirir.

Hem meselâ, nasıl kı bir kitap bulunsa ki, bir satırında bir kitap ince yazılmış; ve her bir kelimesinde ince kalemle bir sure-i Kur'âniye yazılmış. Gayet manıdar ve bütün meseleleri birbirini teyit eder ve kâtibini ve müellifini fevkalâde maharetli ve iktidarlı gösteren bir acıp mecmua, şeksız, gündüz gibi, kâtip ve musannifini kemalâtıyla, hünerleriyle bildirir, tanıttırır, [1] مَاشَآءَ اللّٰهُ، بَارَكَ اللّٰهُ cümlelenyle takdir ettirir; aynen öyle de, bu kâinat

1- Allah dilemiş ne güzel ne mubarek yaratmış!

acıp: tuhaf, hayerette bırakan
arz: yer dünya.
fenn-i elektrik: elektrik ilmi
Gayet: son derece
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet.
idare: bir ışı yürütme, çekip çevirme
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kâtip: yazan, yazıcı
kemalât: fazileller, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kozmografya: astronominin matematik ve fiziğin yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olayları ele alan dalı
kudret: güç, kuvvet, iktidar
küre-i arz: yer küre, dünya.
maharet: mahirlik, ustalık.
manıdar: nükteli, ince manalı
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
mesela: örneğin
mesele: önemli konu.
meşher-i azam-ı kâinat: büyük kâinat sergisi
mikyas: ölçek
misafirhane-i rahmaniye: Rahman olan Allah'ın kullarını geçici olarak bulundurduğu misafirhane olan dünya
misal: benzer, örnek
musannif: tasnif eden, en güzel şekilde derleyip düzenleyen
Müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen
müellif: eser telif eden, yazan
Münevvir: tenvir eden, nurlandıran, aydınlatan
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sultan: padişah, hükümdar.
sure-i Kur'âniye: Kur'ân'ın suresi.
sür'at: hız
şehr-i muhteşem: ihtişamlı şehir
takdir: kıymet verme, beğenme
takdisat: takdisler, Allah'ın her bakımdan kusursuz ve eksiksiz olduğunu bildirmeler
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme
ulvî: yüksek, yüce
ziyade: çok, fazla

kitab-ı kebîri ki, bir tek sahifesi olan zemin yüzünde ve bir tek forması olan baharda üç yüz bin ayrı ayrı kitaplar hükmündeki üç yüz bin nebatî ve hayvanî taifeleri beraber, birbiri içinde, yanlışsız, hatasız, karıştırmayarak, şaşırmayarak, mükemmel, muntazam ve bazen ağaç gibi bir kelimede bir kasideyi ve çekirdek gibi bir noktada bir kitabın tamam bir fihristesini yazan bir kalem işlediğini gözümüzle gördüğümüz bu nihayetsiz manidar ve her kelimesinde çok hikmetler bulunan şu mecmua-ı kâinat ve bu mucessem Kur'ân-ı ekber-ı âlem, mezkûr mısaldeki kitaptan ne derece büyük ve mükemmel ve manıdar ise, o derecede, sizin okuduğunuz fenn-i hikmetü'l-eşya ve mektepte bilfiil mübaşeret ettiğiniz fenn-i kıraat ve fenn-ı kitabet, geniş mıkyaslarıyla ve dürbün gözleriyle bu kitab-ı kâinatın nakkaşını, kâtibini hadsız kemalâtıyla tanıttırır, [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ cümlesiyle bildirir, [2] سُبْحَانَ اللّٰهِ takdisiyle tarif eder, [3] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ senalarıyla sevdirir.

İşte bu fenlere kıyasen, yüzer funundan her bir fen, geniş mikyasıyla ve hususî âyinesiyle ve dürbünlü gözüyle ve ibretli nazarıyla, bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelâl'ini esmasıyla bildirir, sıfâtını, kemalâtını tanıttırır. İşte, bu muhteşem ve parlak bir bürhan-ı vahdaniyet olan mezkûr hucceti ders vermek içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, çok tekrar ile, en ziyade [4] خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ve

A'raf: Kur'an-ı Kerîm'in 7. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 206 ayettir.
En'am: Kur'ân-ı Kerîm'in altıncı suresi. Mekke'de (20, 23, 91, 93, 114, 141, 151, 152 ayetler Medine'de) nazil olmuştur.
bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak.
bürhan-ı vahdaniyet: Allah'ın tek, bir olduğunun delili, ispatı.
dürbün: uzağı gösteren alet.
esma: adlar, isimler.
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fenn-i hikmetü'l-eşya: tabiat bilgisi, bütün varlıkların yaratılışında kı gayelere ait ilm.
fenn-i kıraat: okuma bilgisi, ilmi.
fenn-i kitabet: çeşitli yazı usul ve şekillerini öğreten ilim.
fihriste: bir kitapta bulunan şeylerin sırayla gösteren liste, katalog.
forma: hususî, özel giysiler.
fünun: fenler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyüklük sahibi yaratıcı, Allah.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
hususî: özel.
hücceti: delil.
hükmünde: değerinde, yerinde.
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.
kitab-ı kebîr: büyük kitap.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
Kur'an-ı ekber-i alem: En büyük âlem kitabı olan Kur'ân-ı Kerîm.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
manidar: nükteli, ince manalı.
mecmua-ı kâinat: kâinat mecmuası, kâinat kitabı; bir mecmua gibi manalar ifade eden kâinat.
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mıkyas: ölçek.
mısal: örnek.

1. Allah en büyüktür, en yücedir.
2. Allah, zatında, sıfatlarında ve fiillerinde bütün kusur ve noksanlardan uzaktır.
3. Rahmet ve merhameti sonsuz olan Allah'a ezelden ebede kadar hamd olsun.
4. Gökleri ve yeri yarattı. (A'raf Suresi, 54; En'am Suresi, 1, 73.)

muhteşem: haşmetli, yüce.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mübaşeret: bir işe başlama, girişme, tutuşma, bulaşma, temas.
mucessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse.
nazar: bakış, dikkat.
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili, bitkiye ait.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
sahife: sayfa.
sena: methetme, övme.
sıfât: vasıflar, nitelikler.
taife: takım, grup, fırıla.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
zemin: yer.

(1) رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ayetleriyle Hâlık'ımızı bize tanıttırıyor mekteplı gençlere dedım.

Onlar dahı tamamıyla kabul edıp tasdık ederek, "Hadsız şukûr olsun Rabbımıze kı, tam kudsî ve ayn-ı hakîkat bır ders aldık. Allah senden razı olsun" dedıler. Ben de dedım:

"İnsan bınler çeşıt elemler ile müteellım ve bınler nevi lezzetler ile mütelezzız olacak bır zîhayat makıne ve gayet derece acızyle beraber hadsız maddî, manevî düşmanları ve nihayetsız fakrıyla beraber hadsız zahirî ve bâtınî ihtıyaçları bulunan ve mütemadıyen zeval ve fırak tokatlarını yıyen bır bîçare mahlûk ıken, bırden ıman ve ubudıyetle böyle bır Padışah-ı Zülcelâl'e intısap edıp, bütün düşmanlarına karşı bır nokta-ı ıstınat ve butün hacatına medar bır nokta-ı istımdat bularak, herkes mensup olduğu efendısının şerefıyle, makamıyla iftıhar ettiği gibi, o da boyle nihayetsız Kadîr ve Rahîm bır Padışaha ıman ile intısap etse ve ubudıyetle hizmetine girse ve ecelin ıdam ilânını kendı hakkında terhıs tezkeresıne çevırse, ne kadar memnun ve mınnettar ve ne kadar müteşekkırâne iftıhar edebılır, kıyas edınız."

O mekteplı gençlere dediğim gıbi, musibetzede mahpuslara da tekrar ıle derım. Onu tanıyan ve ıtaat eden zındanda dahı olsa bahtıyardır. Onu unutan saraylarda da olsa zındandadır, bedbahttır.

1- Göklerin ve Yerin Rabbi [Allah tır] (Ra d Suresi 16- Isra Suresi.102- Kehf Suresi. 14)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ayet: Kur an ın her bır cümlesi
ayn-ı hakîkat: hakıkatın aslı gerçeğın tâ kendısı
bahtıyar: bahtlı talıhlı mes ut , mutlu
bâtınî: ıçe aıt, dahılî görünmeyen gızlı
bedbaht: bahtsız talıhsız zavallı
bıçare: çaresız zavallı
ecel: her canlının Allah tarafından takdır edılen ölüm vaktı.
elem: dert, üzüntü maddî manevî ıztırap
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık.
fırak: ayrılık, hıcran
hâcât: hacetler ihtıyaçlar
Hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah.
ıdam: yok olma
iftıhar: overınme
ıman: ınanma ıtıkat.
intısap: mensup olma bağlanma gırme.
ıtaat: boyun eğme uyma alınan emre gore hareket etme
Kadîr: kudret sahıbı olan ve her şeye gucü yeten Allah
kıyas: karşılaştırma oranlama
kudsî: mukaddes yüce
maddî: madde ıle alakalı cısmanî.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahpus: hapsedılmış olan
makam: manevî mevkı.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
medar: sebep vesıle
mektep: eskı donemde ılk ve orta tahsılın yapıldığı egıtım kurumu
memnun: sevınmış sevınçlı
mensup: bır şeye veya kımseye alakası bulunan bağlı olan
mınnettar: bır yılıge karşı teşekkur duygusu ıçınde olan
musibetzede: musıbet görmuş felâkete ugramış belaya kazaya ugrayan
müteellım: elemlı, kederlı, huzûnlu ıçı sızlayan
mütelezzız: lezzet alan tat hısseden hazzeden hoşlanan.
mutemadıyen: sürekli olarak, devamlı
müteşekkırane: muteşekkır olarak, teşekkur edercesıne.
nevi: çeşıt tur
nihayetsız: sonsuz sınırsız
nokta-ı ıstımdat: yardım ve medet ısterne noktası.
nokta-ı ıstınat: dayanak noktası guvenme ve ıtmat noktası
Padışah: hukumdar sultan.
Padişah-ı Zülcelâl: celal sahıbı padışah nihayetsız buyukluge ve haşmete sahıp bır hukumdar olan Allah (c.c.)
Rab: besleyen yetıştıren verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
Rahîm: merhamet eden çok merhametlı olan esırgeyen koruyan acıyan Allah
razı: rıza gosteren, kabul eden hoşnut olan.
şeref: manevî buyuklûk, yucelık, onur
şükür: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
tasdık: bır şeyın veya kımsenın dogrulûguna kesın olarak hukmetme.
terhıs: ızın verme serbest bırakma
tezkere: belge pusula.
ubudıyet: kulluk.
zat: kendı asıl oz
zeval: sona erme yok olma olme
zahirî: gorunuşte olan zahıre, dışa aıt olan
zîhayat: hayat sahıbı
zından: hapıshane

Hatta bir bahtıyar mazlum ıdam olunurken, bedbaht zalımlere demiş: "Ben idam olmuyorum. Belki terhis ile saadete gidiyorum. Fakat, ben de sizi idam-ı ebedî ile mahkûm gördüğümden, sizden tam intikamımı alıyorum.[1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ " diyerek, sürur ile teslim-i ruh eder.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

1 Allah'tan başka hıçbir ilâh yoktur.

2. Sen'i her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hıçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep

idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
intikam: öç alma, kendisine bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma.
mahkûm: bir mahkemece hükûm giymiş, hükümlü.
mazlum: zulüm görmüş, hak sızlığa uğramış.
saadet: mutluluk.
sürur: sevinç, mutluluk.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
teslim-i ruh: ruhu teslim etme, ölme.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

Yedinci Mesele

Denizli Hapsinde Bir Cuma Gününün Meyvesidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ۞ [1] مَا خَلْقُكُمْ
وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ۞ [2] فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ
يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ
وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞ [3]

BIR ZAMAN Kastamonu'da, "Hâlık'ımızı bize tanıttır" diyen lise talebelerine, sabık Altıncı Meselede, mektep fununununun dilleriyle verdiğim dersi Denizli Hapishanesinde benimle temas edebilen mahpuslar okudular. Tam bir kanaat-ı imaniye aldıklarından, ahirete bir iştiyak hissedip, "Bize ahıretimizi de tam bildir; tâ ki nefsimiz ve zamanın şeytanları bizi yoldan çıkarmasın, daha böyle hapislere sokmasın" dediler. Ve Denizli hapsindeki Risale-i Nur Şakirtlerinin ve sabıkan Altıncı Meseleyi okuyanların arzuları ile, ahıret ruknünün dahı bir hülâsasının beyanı lâzım geldi. Ben de, *Risale-i Nur*'dan bir kısacık hulâsa ile derim:

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
Kıyametin gerçekleşmesi ise göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi, 77.)

2- Sizin yaratılmanız da dirilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

3- Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine. Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir. O herşeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi, 50.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: bir şeye karşı duyulan ıs tek, heves
Bakara: Kur'ân-ı Kerîm'in 2 suresi. Medine-i Münevvere'de nazil olmuştur. 286 ayettir.
fünun: fenler
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
ilâh: kendisine ibadet edilen, tapınılan Mabud, Allah
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kanaat-i imaniye: imanî kanaat, imana ait düşünce, fikir, imanî meselelerde tam ikna olma, imanın vermiş olduğu kanaat.
mesele: önemli konu
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rükün: esas, kaide, prensip
sabık: geçen, önceki
sabıkan: evvelce, bundan önce
şakirt: talebe, öğrenci
şeytan: zekî kurnaz olan, bu zekîliğini kötülük yapmakta kullanan kimse
talebe: talep eden, öğrenci

Nasıl ki "Altıncı Mesele de, biz, Hâlık'ımızı arzdan, semavattan sorduk, onlar, fenlerin dilleriyle güneş gibi Hâlık'ımızı bize tanıttırdılar. Aynen biz de ahiretimizi başta o bildiğimiz Rabbimizden, sonra Peygamberimizden, sonra Kur'ân'ımızdan, sonra sair peygamberler ve mukaddes kitaplardan, sonra melâikelerden, sonra kâinattan soracağız.

Işte, birinci mertebede, ahireti Allah'tan soruyoruz. O da bütün gönderdiği elçilerinyle ve fermanlarıyla ve bütün isimleriyle ve sıfatlarıyla, "Evet, ahiret vardır ve sızı oraya sevk ediyorum" ferman ediyor. Onuncu Söz on iki parlak ve kat'î hakikatler ile bir kısım isimlerin ahirete dair cevaplarını ispat ve izah eylemiş. Burada, o izaha İktifaen, gayet kısa bir işaret ederiz.

Evet, "Madem hıçbir saltanat yoktur ki, o saltanata itaat edenlere mükâfatı ve isyan edenlere mücazatı bulunmasın. Elbette rububiyet-i mutlaka mertebesinde bir saltanat-ı sermediyenin, o saltanata iman ile intisap ve taat ile fermanlarına teslim olanlara mukâfatı; ve o izzetli saltanatı küfür ve isyanla inkâr edenlere de mücazatı, o rahmet ve cemale, o izzet ve celâle lâyık bir tarzda olacak" diye, *Rabbülâlemîn* ve *Sultanü'd-Deyyan* isimleri cevap veriyorlar.

Hem, "Madem güneş gibi, gündüz gibi, zemin yüzünde bir umumî rahmet ve İhatalı bir şefkat ve kerem, gözümüzle görüyoruz. Meselâ o rahmet, her baharda umum ağaçlan ve meyveli nebatlan cennet hurileri gibi giydirip, süslendirip, ellerine her çeşit meyveleri verip,

arz: yer dünya
beyan: açıklama bildirme, izah
Celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yüceliik ve haşmet sahibi olan Allah.
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
dair: alakalı, ilgili
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas.
hûri: cennet kızı, cennet güzeli
İhatalı: kuşatıcı
İktifaen: yeterli görerek.
İman: inanma, itikat.
inkâr: reddetme, İnanmama, kabul ve tasdik etmeme
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
izzet: şeref, yücelik, değer
izzetli: şeref ve itibar sahibi
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye kudreti yeten.(Allah)
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
layık: uygun, yakışır, münasip
Lokman: Kur'ân-ı Kerîm'de 31. sûre. Mekke de nazil olmuştur
madem: ...den dolayı, böyle ise
melaike: melekler
mertebe: derece, basamak.
mesela: örneğin.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza
mükafat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül
Nahl: Kur'ân'ın 16. sûresi. Mekke de nazil olmuştur. 128 ayettir
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Rabbülalemin: âlemlerin Rabbı, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye edicilik. Cenab-ı Hakkın her şeyi kuşatan ve emri altında tutan kayıtsız şartsız terbiye edicilliği
Rum: Kur'ân-ı Kerîm'in 90. sûresi. Mekke de (17 ayet) Medine de) nazil olmuştur. 60 ayettir
sâir: diğer, başka, öteki.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
saltanat-ı sermediye: Sonsuz saltanat.
semavat: semalar, gökler
sevk: önüne katıp sürme, yönetme
Sultanü'd-Deyyan: mükâfatlandıran ve cezalandıran sultan, Allah
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma
tarz: biçim, şekil, suret.
umum: bütün
umumî: herkesle ilgili, genel
zemin: yer

bizlere uzatıp, 'Haydi alınız, yiyiniz!' dediği gibi, bir zehirli sineğin eliyle bizlere şifalı, tatlı balı yedirdiği ve elsiz bir böceğin eliyle en yumuşak ipeği bizlere giydirdiği gibi, bir avuç kadar küçücük çekirdeklerde, tohumcuklarda binler batman taamlan bizim için saklayan ve ihtiyat zahiresi olarak o küçücük depolarda yerleştiren bir rahmet, bir şefkat, elbette, hiç şüphe olamaz ki, bu derece nazeninâne beslediği bu sevimli ve minnettarları ve perestişkârları olan mü'min insanlan idam etmez. Belkı, onları daha parlak rahmetlere mazhar etmek için hayat-ı dünyeviye vazifesinden terhis eder" diye, *Rahîm* ve *Kerîm* isimleri sualimize cevap veriyorlar, "El-cennetu hakkun" diyorlar.

Hem, "Madem bız gözümüzle görüyoruz ki, umum mahlûklarda ve zemin yüzünde öyle bir *Hikmet Eli* işliyor ve öyle bir adalet ölçüleriyle işler dönüyor ki, akl-ı beşer onun fevkinde düşünemiyor. Meselâ, insanın bin cihazatına takılan hıkmetlennden yalnız bir küçük çekirdek kadar kuvve-i hafızasında, bütün tarihçe-i hayatını ve ona temas eden hadsız hâdisatı o kuvvecıkte yazıp, onu bir kütüphane hükmüne getirip ve insanın haşırde muhakemesi için neşrolacak olan defter-ı a'malinin bir küçük senedi olarak her vakit hatırlatmak sırrıyla, her insanın elıne vererek dimağının cebıne koyan bir ezelî hikmet; ve bütün masnuatta gayet hassas mizanlar ile azalannı yerleştiren, mıkroptan gergedana, sinekten simurga kuşuna, bir çiçekli nebattan milyarlar, trilyonlarla çıçekler açan bahar çıçeğıne kadar ısrafsız ölçülerle bır

adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız verılmesı hakkanıyet, adıllık.
akl-ı beşer: insan aklı
aza: organlar uzuvlar
batman: eski ağırlık ölçülerin den olup ıkı okka ıle sekız okka arasında degişen ağırlık ölçüsü
cihazat: cıhazlar kendılenne ihtıyaç duyulan maddî manevî aletler
defter-ı a mal: insanlann ışledıgı ve yaptıgı şeylenn.
dımag: akıl şuur
el-cennetu hakkun: cennet haktır
ezelî: ezel ıle ılgıl oncesız başlangıcsız
fevkınde: ustunde
gayet: son derece
gergedan: buyuk cusseli agır kuvvetlı sıcak ülkelerde yaşayan, bumunun uzennde bır veya ıkı boynuz bulunan memelı hayvan
hadısat: hadıseler olaylar
hadsız: sınırsız sonsuz
hassas: incelikli, en ufak ölçulen saglıklı ve kesin olarak veren
haşır: kıyametten sonra bütun insanlanın bır yere toplanmalan Allah ın olulen dırılıp mahşere çıkarması
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat.
hikmet: ilahî gaye, yuksek bilgi
hükmune: yenne degenne
ıdam: yok olma
ıhtıyat: yedek, zor şartlar ve gunler ıçın saklanan
Kerîm: ihsan ve ıkramı bol olan Allah.
kuvve: kuvvet guç
kuvve-i hafıza: hafıza gucu
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: nail olma şereflenme
minnettar: bır ıyılığe karşı teşekkur duygusu ıçınde olan
mizan: olcu ayar
muhakeme: akıl yurutup dogru netıce elde edebılme tartma degerlendırme yargılama
mü'min: ımanı eden, inanan
nazenin: nazlı nazık, nann ince yapılı
nebat: topraktan bıten yetişen her turlu şey bıtkı
neşir: kıyamet gunu butün olulenn dırılmesı
perestişkar: aşın derecede duşkun olan çok seven
Rahım: merhamet eden çok merhamedı olan esırgeyen koruyan acıyan Allah
senet: deyanılacak ve guvenılecek şey, kuvvetlı delıl olabılecek soz.
sımurga: efsanevî zümrûd ı anka kuşu
sır: gızlı hakıkat.
sual: soru
şifa: bedenî ve ruhı bır hastalıgın son bulması sağlıgına kavuşma
taam: yemek, yiyecek.
tarihçe-i hayat: bır şeyın veya ın sanın dogumdan olume kadar başından geçen şeyler bıyografi
terhıs: ızın verme, serbest bırakma
vazife: gorev
zahire: gerektıgı zaman harcanmak uzere ambarda saklanan hububat, yiyecek.

tenasüp, bir muvazene, bir intizam ve bir cemal içinde masnuatı bir hüsn-ı sanat yapan; ve her zîhayatın hukuk-i hayatını kemal-i mizanla veren, iyiliklere güzel neticeler ve fenalıklara fena neticeler verdiren ve Âdem (AS) zamanından beri tağî ve zalim kavimlere vurduğu tokatlarla kendini pek kuvvetli ihsas ettiren bir adalet-ı sermediye, elbette ve hiç şüphe getirmez ki, güneş gündüzsüz olmadığı gibi, o hikmet-i ezeliye, o adalet-ı sermediye ahiretsiz olmazlar. Ve ölümde, en zalimlerin ve en mazlumların, bir tarzda gitmelerindeki akıbetsiz bir dehşetli haksızlığa, adaletsizliğe ve hikmetsizliğe hiçbir veçhile müsaade etmezler" diye, *Hakîm* ve *Hakem* ve *Adl* ve *Âdil* isimleri bizim sualimize kat'î cevap veriyorlar.

Hem, "Madem bütün zîhayat mahlûkların, elleri yetişmediği ve iktidarlar dairesinde olmayan bütün hacatlarını, bütün fıtrî matlâplarını bir nevi dua bulunan istidad-ı fıtrî ve ihtiyac-ı zarurî dilleriyle istediklen vakitte, gayet *Rahîm* ve ışıtıcı ve şefkatli bir dest-i gaybî tarafından verildiğinden, ve ihtiyarî olan daavat-ı insaniyenin, hususan havasların ve nebîlerin dualarının on adetten altı yedisi hilâf-ı âdet makbul olmasından kat'î anlaşılıyor ki, her dertlinin ahını, her muhtacın duasını işiten ve dinleyen bir *Semî* ve *Mucîb*, perde arkasında var. Bakar ki; en küçük bir zîhayatın en küçük bir ihtiyacını görür. Ve en gizli bir ahını işitir, şefkat eder, fiilen cevap verir, memnun eder. Elbette ve her hâlde, hiçbir şüphe ihtimali kalmaz ki, mahlûkların en ehemmiyetlisi olan nev-i insanın en ehemmiyetli ve umumî ve umum kâinatı ve

adalet-ı sermediye: ezeli ve ebedî adalet, başlangıcı ve sonu olmayan adalet.
Âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren.
Adl: adalet, her hak sahibine hakkını verme, hakkı yerine getirme, eşit davranma.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akıbet: nihayet, son, bitim.
daavat-ı insaniye: insanın yapmış olduğu dualar.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dest-ı gaybî: görünmez el.
dil: istek, niyet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan olan.
hacat: haceler, ihtiyaçlar.
Hakem: hakkı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan Cenab-ı Hak.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
havas: menfaat ve yaşayışça üstün olan üst tabaka.
hikmet-i ezeliye: başlangıcı olmayan Allah'ın sonsuz hikmeti.
hilâf-ı âdet: adete aykırı.
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı, hukuku.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüsn-i sanat: sanat güzelliği.
ihsas: hissetirme, sezdirme.
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyaç-ı zarurî: yaşamak için gerekli olan ihtiyaç.
ihtiyarî: kendi isteğiyle seçerek.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidad-ı fıtrî: yaratılıştan gelen kabiliyet.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde mahal bırakmayan.
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu, tam ölçü, mükemmel ölçü.
makbul: geçerli, muteber.
matlap: arzu, istek.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
Mucîb: isteyeni istediğine kavuşturan, yarattıklarının dilek lerine cevap veren Allah.
müvazene: denge.
müsaade: izin.
nebî: Allah'ın elçisi, habercisi, peygamber, resul.
nevî: çeşit, tür.
Semî: gizli ve açık her şeyi işiten Cenab-ı Hak.
tağî: asi, isyan eden, söz dinlemez.
tenasüp: uyma, uygunluk, bir birini tutma.
veçh: cihet, yön.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zîhayat: hayat sahibi.

umum esma ve sıfât-ı İlâhiyeyi alâkadar eden beka-ı uhreviyeye ait dualarını içine alan ve nev-i insanın güneşleri ve yıldızları ve kumandanlan olan bütün peygamberleri arkasına alıp, onlara duasına 'Âmin, âmin' dedirten ve ümmetinden her gün her ferd-i mütedeyyin hiç olmazsa kaç defa ona salâvat getirmekle onun duasına 'Âmin, âmin' diyen ve belki bütün mahlûkat o duasına iştirak ederek 'Evet, yâ Rabbena, istediğini ver, biz de onun istediğini istiyoruz' diyorlar Bütün bu reddedilmez şerait altında, beka-ı uhrevî ve saadet-i ebediye için, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın haşrin hadsız esbab-ı mucibesinden yalnız tek duası, cennetin vucuduna ve baharın icadı kadar kudretine kolay olan ahiretin icadına kâfi bır sebeptır" diye *Mucîb* ve *Semî* ve *Rahîm* isimleri bizim sualimize cevap veriyorlar

Hem, "Madem gunduz bedahetle güneşi gosterdiği gibi zemin yüzünde mevsimlerin tebeddülünde külli ölmek ve dırılmekte perde arkasında bir Mutasarrıf; gayet intızamla koca küre-i arzı bir bahçe, belki bır ağaç kolaylığında ve intizamında ve azametli bahan bir çiçek suhuletinde ve mizanlı ziynetinde ve zemin sahifesinde üç yüz bın haşır ve neşrin numune ve misallerini gosteren üç yüz bin kitap hükmündeki nebatat ve hayvanat taifelerini (onda) yazar, beraber ve bırbiri içinde şaşırmayarak, karışık iken karıştırmayarak, birbirine benzemekle beraber ıltibassız, sehivsiz, hatasız, mukemmel, muntazam, manidar yazan bir *Kalem-i Kudret*, bu azameti içinde hadsız bır rahmet, nıhayetsız bır hıkmet ıle işlediği

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alakadar: algili ılışkılı munasebetli bağlı
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun anlamında Hz Muhammed e dua
Âmin. Ya Rabbıl öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenır
azamet: buyukluk ululuk, yucelik.
bedahet: açıklık, aşıkar ıspata ihtıyaç olmayacak derecede açıklık
beka-ı uhrevı ahirtteki sonsuzluk.
beka-ı uhreviye ahıretteki sonsuzluk.
dua: Allah a yalvarma nıyaz.
esbab-ı mucibe: gerektıren sebepler
esma adlar isımler
ferd-ı mütedeyyin: dındar şahıs inanan kışı imanlı fert.
gayet: son derece
hadsız: sınırsız sonsuz
haşır: kıyametten sonra butun insanlanın bir yere toplanmalan Allah ın olulen dırılıp mahşere çıkarması
hayvanat: hayvanlar
hıkmet: Ilahı gaye, yuksek bilgi
hükmünde: değerinde yennde
icat. vucuda getırme yoktan var etme
ilubas: yanlışlık karışıklık.
intızam duzenlılık, duzgunluk.
İştirak: ortaklık etme katılma.
kâfi: yeter kâfi gelir
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler varlıklar
Kalem-ı Kudret. kudret kalemı Allahın guç ve kuvveti ile yararması
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
kumandan komutan
külli umumî genel
küre-i arz: yer kure dunya
madem ...den dolayı böyle ise
mahlukat. Allah tarafından yaratılanlar
manidar: nukteli, ince manalı.
mısal benzer omek.
mızan olçu ayar
Mucib: isteyenı istedığıne kavuşturan yarattıklannın dileklerine cevap veren Allah
muntazam: nızamlı intızamlı duzenlı ve duzgun bıçımde
Mutasarrıf: tasarruf eden tasarruf sahıbı olan her şeyın sahıbı olan malık.
nebatat: bıtkıler
neşir: kıyamet gunu butun olulerin dırılmesi
nev-ı insan: insan turü, insanoglu
nihayetsiz. sonsuz, sınırsız.
numune: omek.
peygamber: Allah tarafından haber getırerek ilahı emır ve yasakları insanlara teblig eden elçi nebi.
Rahîm merhamet eden çok merhametlı olan esırgeyen, koruyan acıyan Allah
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek esırgemek.
saadet-ı ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sahife: sayfa
salavat. Hz Muhammed e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selam etme
sehiv hata yanlışlık.
Semı gizli ve açık her şeyı ışıten Cenab ı Hak.
sıfat-ı İlâhiye Allah ın sıfatları
sual: soru
sühulet: kolaylık.
şerait. şartlar
taife. takım guruh, famılya
tebeddül: başkalaşma değişme
ümmet: hak dine davet etmek ıçın Allah tarafından kendılerine peygamber gondenlen ve bu peygambere ınanıp bağlanan cemaat, topluluk
vücut: var olma varlık.
zemin yer
zıynet sus

gibi; koca kâinatı, bir hanesi misillü, insana musahhar ve müzeyyen ve tefriş etmek ve o insanı halife-i zemin ederek ve dağ ve gök ve yer tahammülünden çekindikleri emanet-i kübrayı ona vermesi ve sair zîhayatlara bir derece zabitlik mertebesiyle mükerrem etmesi ve hitabat-ı Sübhaniyesine ve sohbetine müşerref eylemesi ile fevkalâde bir makam verdiği ve bütün semavî fermanlarda ona saadet-i ebediyeyi ve beka-i uhrevîyi kat'î vaat ve ahdettiği hâlde, elbette ve hiçbir şüphe olmaz ki, bahar kadar kudretine kolay gelen dâr-ı saadeti o mükerrem ve müşerref insanlar için açacak ve yapacak ve haşir ve kıyameti getirecek" diye, *Muhyî* ve *Mümît* ve *Hayy* ve *Kayyum* ve *Kadîr* ve *Alîm* isimleri, Hâlık'ımızdan sormamıza cevap veriyorlar.

Evet, her baharda bütün ağaçlan ve otların köklerini aynen İhya ve nebatî ve hayvanî üç yüz bin nevi haşrin ve neşrin numunelerini ıcat eden bir kudret, Muhammed ve Mûsa Aleyhimessalâtü Vesselâmların her birinin ümmetinin geçirdiği bin senelik zaman karşı karşıya hayalen getirilip bakılsa, haşrin ve neşrin bin misalini ve bin delilini iki bin baharda (HAŞİYE) gösterdiği görülecek. Ve böyle bir kudretten haşr-i cismanîyi uzak görmek, bin derece körlük ve akılsızlıktır.

Hem, madem nev-i beşerin en meşhurları olan yüz yirmi dört bin peygamberler ittifakla saadet-i ebediyeyi

HAŞİYE: Sabık herbir bahar, kıyametı kopmuş, ölmüş ve karşısındakı bahar onun haşrı hukmündedır

ahd: söz verme
aleyhimessalatü vesselam: salat ve selam o ikisinin uzenne olsun anlamında dua
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yerı, cennet.
delil: bir davayı ispata yarayan şey burhan.
emanet-i kübra: büyük emanet, en buyuk emanet.
ferman: emır buyruk.
fevkalade: olaganustu
halife-i zemin: yerin halifesi dunyadakı butun varlıklar uzerinde tasarruf eden
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
haşiye: dipnot.
haşr-i cısmanı: cısımle cesede dınıme ruhla beraber bedenlerin ve vucudann haşrı
Hay: gercek hayat sahıbı olan Allah
hayalen: hayal olarak, hayâlî bir şekılde zıhınde tasarlayıp canlandırarak.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana aıt.
hitabat-ı Sübhaniye: Allah ın kusursuz ve noksansız konuşması.
İhya: dırılterne hayat verme
ittifak: bırleşme fıkır bırlıgı etme
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler varlıklar
kat'î: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
Kayyum: kaım olan, yaratuklarından her şeyin uzennde kaım olan ve dıledıgı gıbı onları ıdare eden
kıyamet: butun kâinatın Allah tarafından tayin edılen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
makam: manevî mevkı

mertebe: derece basamak.
meşhur: şohretlı, herkesin bıldıgı yayginlik kazanmış.
misillü: gıbı benzen
Muhyî: olulen dınıten hayat veren Allah.
musahhar: boyun egen, emır altına gıren, istenılen hâle konulmuş.
mükerrem: azız, saygıdeger muhterem.
Mümit: dınltıp can verdıgını vaktı gelınce olduren Cenab ı Hak.
muşerref: şerefli, yuce
müzeyyen: zıynetlendırılmış suslu.
nebatî: bıtkısel bıtkı ile ılgılı bıtkıye aıt.
nev'i beşer: insanoğlu insanlar
nevi: çeşıt, tur
peygamber: Allah tarafından haber getırerek Ilahî emır ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebı
sair: dıger başka otekı.
semavî: Allah tarafından olan Ilâhı
tahammül: kotu, güç durumlara karşı koyabılme gucu, kaı dırma
tefriş: serme, yayma, doseme
ümmet: hak dine davet etmek ıçın Allah tarafından ken dılerne peygamber gonderılen ve bu peygambere manıp bağlanan cemaat, topluluk.
vaad: söz verme, aht.
zabıt: subay, askere kumanda eden rutbelı asker.
zihayat: hayat sahıbı.

ve beka-i uhrevîyi Cenab-ı Hakkın binler vaat ve ahitlenne istinaden ilân edip mu'cızeleriyle doğru olduklarını ispat ettikleri gibi, hadsiz ehl-i velâyet, keşif ile ve zevk ile aynı hakıkate imza basıyorlar, elbette o hakikat güneş gibi zahir olur. Şüphe eden divane olur.

Evet, bir fende ve bir sanatta mütehassıs bir ıkı zatın o fen ve o sanata aıt hükümlen ve fıkırleri, onda ıhtısası olmayan bın adamın –hatta başka fenlerde âlım ve ehl-ı ıhtısas da olsalar– muhalif fıkırlerini hükümden ıskat ettiklen gibi; bir meselede, meselâ, Ramazan hilâlini yevm-ı şekte ispat etmek ve "Sut konservelenne benzeyen ceviz-i Hindî bahçesi rûy-i zeminde var" diye dava etmekte iki ispat edici, bin inkâr edici ve nefyedicilere galebe edıp davayı kazanıyorlar. Çünku, ıspat eden, yalnız bir ceviz-i Hindîyi veyahut yerini gösterse, kolayca davayı kazanır. Onu nefiy ve inkâr eden bütün rûy-i zemini aramak, taramakla hiçbir yerde bulunmadığını gostermekle davasını ispat edebildiği gibi; cenneti ve dâr-ı saadeti ıhbar ve ispat eden yalnız bir izini, sinemada gibı keşfen bir golgesini, bir tereşşuhunu göstermekle davayı kazandığı hâlde, onu nefiy ve inkâr eden bütün kâinatı ve ezelden ebede kadar zamanları görmek ve göstermekle ancak ınkârını ve nefyini ıspat ile davayı kazanabilir. Ve bu ehemmiyetli sırdandır ki, hususî bir yere bakmayan ve imanî hakikatler gibi umum kâinata bakan nefiyler, ınkârlar –zatında muhal olmamak şartıyla– ıspat edilmez, diye ehl-i tahkik ittifak edıp bir dustur-ı esasî kabul etmişler.

alım: çok okumuş bılen bılgılı bılgın
ceviz-i Hindi: Hindıstan cevizi
dava: takıp edılen fıkır ıddıa
dıvane: delı, aklı başında olmayan budala alık
dustur-ı esası. temel prensıp, esas dustur
ebed: sonsuzluk, daımlık.
ehemmiyetli: onemlı
ehl-i ıhtısas: ıhtısas sahıplen bir dala mensup olanlar her hangi bır sahada uzman olanlar
ehl-ı tahkık: gerçegi araştıranlar gerçeğin peşinden gıdenler
ehl-i velayet. velı olanlar erenler. Allah ın dostluğunu kazananlar velîlik sıfatını taşıyanlar
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman, oncesızlık.
fen: tecrübî ıspatla meydana gelmış ılımlere venlen genel ad.
galebe: galıp gelme yenme ustunluk.
hakıkat: gerçek, esas
hilal: yenı ay
hususı: ozel.
hüküm: emır buyruk.
ıskat. duşurme hukumsuz bırakma
ıhbar: haber verme bıldırme anlatma duyurma
ıhtısas: bır ılım veya sanat dalı uzerinde derinleşme bir sahada genış bılgi sahıbı olma uzmanlık.
ilân: yayma duyurma bıldırme
imanî: ımana aıt olan ımana dair olan imanla ilgili
inkar: reddetme inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ispat. dogruyu delıllerle gosterme
istinaden: ıstınat ederek dayanarak, guvenerek, delıl kabul ederek.
keşfen: keşif yoluyla gızlı bir şeyin Allah tarafından bırısıne ilham edılmesi yoluyla
keşif: Allah tarafından ılham edılme, kalp gozuyle gorme.
mesela: omegın
mesele: onemlı konu
mu'cize: benzenni yapmaktan ınsanların acız kaldığı şey
muhal: ımkansız.
muhalif: zıt, karşıt.
mütehassıs: ıhtısası olan ıhtısas sahıbı, bir ılım dalında veya bir meslekte derin bılgi sahıbi olan, ışının erbabı olan uzman
nefiy: inkar etme olumsuzlama.
ruy-ı zemin: yeryüzu
sır: gizli hakıkat.
tereşşuh: sızıntı damla
umum: butun.
yevm-i şek. Şaban ı Şerif ayının otuzuncu gunu Ramazan olması zannedilıp ancak hilal gorulmedıkçe oruç tutulması münasıp olmayan gun
zahır: açık, asıkar
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan

İşte bu kat'î hakikate binaen, binler feylesoflann muhalif fikirlen, böyle imanî meselelerde bir tek muhbir-i sadıka karşı hıçbir şüphe, hatta vesvese vermemek lâzım iken, yüz yirmi bin ispat edici ehl-i ihtisas ve muhbir-i sadıkın ve hadsiz ve nihayetsiz müsbit ve mütehassıs ehl-i hakikat ve ashab-ı tahkikin ittıfak ettikleri erkân-ı imaniyede, aklı gözüne inmiş, kalpsiz, maneviyattan uzaklaşmış, korleşmiş birkaç feylesofun inkârlarıyla şüpheye düşmenin ne kadar ahmaklık ve divanelik olduğunu kıyas ediniz.

Hem madem, gözümüzle gündüz gibi hem nefsimizde, hem etrafımızda bir rahmet-i amme ve bir hikmet-i şamile ve bir inayet-i daime müşahede ediyoruz. Ve dehşetli bir saltanat-ı rububiyet ve dikkatli bir adalet-i âliye ve izzetli icraat-ı celâliyenin âsârını ve cilvelerini görüyoruz. Hatta bir ağacın meyveleri ve çiçekleri sayısınca o ağaca hikmetler takan bir hikmet, ve her bir insanın cihazatı ve hissiyatı ve kuvveleri adedince ihsanları, in'amları ona bağlamış bir rahmet; ve kavm-i Nuh ve Hûd ve Salih aleyhimüsselâm ve kavm-i Âd ve Semud ve Firavun gibi asi milletlere tokat vuran ve en küçük bir zîhayatın hakkını muhafaza eden izzetli ve inayetli bir adalet, ve وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ[1] ayeti, azametli bir icaz ile der: "Nasıl ki, ikı kışlada yatan ve duran mutî askerler, bir kumandanın çağırmasıyla silâh başına ve vazife başına boru sesiyle gelmeleri gibi, aynen öyle de, bu ikı

1. Yine Onun ayetlerindendir ki gök ve yer Onun emriyle ayakta durur. Sonra O sizi çağırdığında derhal kabirlerinizden çıkarsınız. (Rûm Sûresi, 25.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi hakkaniyet; âdillik.
adalet-i âliye: yüce, yüksek adalet.
aleyhimüsselâm: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
âsâr: eserler, izler, nişanlar.
asi: isyan eden, başkaldıran.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük, ulûlık, yücelik.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
cilve: tecelli, görüntü.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divane: delil, aklı başında olmayan budala, alık.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar.
eshab-ı tahkik: işin aslını, esasını, hakikatını araştıran büyük âlimler.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
hikmet: insanın mevcudatın.
hikmet-i şamile: her şeyi kaplayan ve kuşatan hikmet.
hissiyat: hisler, duygular.
îcaz: az sözle çok mana ifade etme.
icraat-ı celâliye: Allah'ın büyüklüğünü gösteren işler, faaliyetler.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
in'am: nimetlendirme, ihsan etme.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inayet-i daime: devamlı olan inayet, kesilmeyen yardım, lütuf, ihsan.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
izzetli: şeref ve itibar sahibi.
kavm-i Âd: Âd kavmı; kendilerine Hz. Hûd'un peygamber olarak gönderildiği, ancak azgınlıklarından ve Allah'a isyanlarından dolayı Allah tarafından helak edilen Yemen tarafında yaşamış bir kavim.
kavm-i Hûd: Hud kavmi.
kavm-i Nuh: Hz. Nuh'un peygamber olarak gönderildiği kavim.
kavm-i Salih: Salih'in (asm) kavmi.
kavm-i Semud: Hz. Salih'in peygamber gönderildiği, fakat azgınlıklarından dolayı Allah'ın helak ettiği kavim.
kışla: kışlanılan yer, kışlak.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kumandan: komutan.
kuvve: kuvvet, güç.
madem: -den dolayı, böyle ise.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
muhafaza: koruma.
muhbir-i sadık: doğru haberci. Allah ve âhiretle ilgili doğru haberler veren Peygamberimiz (asm) ve diğer peygamberler.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
müsbit: ispat eden, delil ortaya koyan, ispatlayan.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rahmet-i amme: umumi herkese ait rahmet, şefkat, bağışlama, her şeyi kaplayan rahmet, genel rahmet.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce.
zîhayat: hayat sahibi.

kışlanın misalinde ve emre itaatinde, koca semavat ve küre-i arz, Sultan-ı Ezeli'nin askerlerine ikı mutî kışla gıbi, ne vakıt Hazret-ı Israfıl Aleyhisselâmın borusuyla o kışlalarda olum ile yatanlar çağrılsa, derhal ceset libaslarını giyip dışan fırlamalarını ispat edip gösteren her baharda arz kışlası içındekiler, melek-ı ra'dın borusuyla aynı vaziyeti göstermesiyle nihayetsiz azameti anlaşılan bir saltanat-ı rububiyet, elbette ve elbette ve her hâlde ve hiç şüphe getirmez ki, Onuncu Sözde ispatına binaen, o rahmet ve hikmet ve inayet ve adalet ve saltanat-ı sermedıyenın gayet kat'î istedıklen dâr-ı ahiret ve daire-ı haşir ve neşrin açılmamasıyla, o nihayetsiz cemal-i rahmet nihayetsiz bir çirkın merhametsizliğe inkılâp etmesi, ve o hadsız kemal-i hikmet hadsız kusurlu abesiyete ve faydasız israfata dönmesi, ve o gayet şırin inayet gayet acı ihanetlere değişmesi; ve o gayet mizanlı ve hakkaniyetli adalet, gayet şiddetli zulümlere kalbolması, ve o gayet derecede haşmetlı ve kuvvetli saltanat-ı sermedıye sukut etmesı ve haşnn gelmemesıyle bütun haşmetı kaybolması, ve kemalât-ı rububıyetı acz ve kusur ile lekedar olması hiçbır cihet-i imkânı yok, hıçbir akıl ihtimal vermez, yüz muhal içinde bırden bulunur, daire-i ımkân haricinde, batıl ve mümtenidir. Çünkü, nazenin ve nazdar beslediği ve akıl ve kalp gibi cihazatla saadet-i ebediyeye ve ahırette beka-i daimîye iştıyak hissını verdiği hâlde, onu ebedî ıdam etmek ne kadar gadirli bır merhametsızlık, ve onun yalnız dımağına yüzer hıkmetler ve faydalar taktığı hâlde, onu dırılmemek uzere bütün

tün insanlann bir yere toplanmalan Allah ın olüleri dırılıp mahşere çıkarması.
idam: yok olma
ihanet: hainlik, kötüluk etme ar kadan vurma
ihtımal: olabilirlik
İnkılap: bir halden başka bir hale geçme, değişme, donuşme.
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
ısrafat: israflar, luzumsuz yere harcamalar
ıştıyak: aşın isteme, çok fazla arzu etme
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre gore hareket etme.
kalbolma: bır halden dığer bır ha le geçme, donuşme
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddü de mahal bırakmayan
kemalat-ı rububıyet: Cenab-ı Allah'ın terbiye edıcılıgı ve idare edıcılıgının mukemmellikleri.
kemal-i hıkmet: hikmetin mu kemmelliği, tam ve eksıksız bir hikmet, mukemmel hikmet ve ga ye
kusur: eksıklik, noksan
kure-ı arz: yer kure, dunya
lekedar: lekeli, lekelenmış
lıbas: elbise
melek-i ra'd: gok gurultusu ile vazifeli, gorevlı melek.
mısal: benzer, omek
mizan: olçu ayar
muhal: ımkansız.
mümtenî: ımkansız, olamaz.
nazdar: nazlı
nazenin: nazlı, nazik, nann ince yapılı
neşir: kıyamet gunu butun ölülerin dırılmesi
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
saltanat-ı sermedıye: Sonsuz saltanat
semavat: semalar, gokler
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan, kudret, kuvvet ve hukumranlıgının, başlangıcı olmayan Allah
sükut: degerden duşme, degerini yıtırme
vazıyet: durum
zulum: haksızlık

abesıyet: faydasız, boş luzumsuz ve gayesiz oluş.
acz: zayıflık, güçsuzluk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikıncı hayat.
arz: yer dunya.
batıl: boş ve manasız olan gerçege uymayan dogru ve haklı olmayan
beka-i daimî: devamlı olan sonsuzluk.
binaen: den dolayı bu se bepten.
cemal-i rahmet: Rahmetin guzelligi, Ilahî rahmetteki guzellik.
ceset: olü vücut, naaş
cihet-i ımkan: mumkun olma yonu, ımkan tarafı, bır şeyin olabırlırlık tarafı yonu
daire-i haşır: haşır dairesi haşnn butun mertebe derece ve numunelennı içine alan da ire
daire-i ımkan: ımkân dahilî
dar-ı ahiret: ahiret yurdu.
dımag: akıl şuur
ebedî: sonu olmayan dairni sureklı.
gadir: zulüm, hainlik.
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk.
hariç: bir şeyin dışı, dışarisi dışta kalan
haşmet: ihtişam, heybet, buyukluk.
haşmetlı: ıhtişamlı, gostenşli heybetlı
haşır: kıyametten sonra bu-

cihazatını ve binler faydalan bulunan istidadatını akıbetsiz bir ölümle faydasız, neticesiz, hikmetsiz bütün bütün israf etmek ne derece hilâf-ı hikmet; ve binler vaîd ve ahitlerini yerine getirmemekle –hâşâ– aczini ve cehlini göstermek, ne kadar o haşmet-i saltanata ve o kemal-i rububiyete zıttır, her zîşuur anlar." Bunlara kıyasen inayet ve adaleti tatbik eyle.

İşte, Hâlık'ımızdan sorduğumuz ahirete dair sualimize *Rahman* ve *Hakîm* ve *Âdil* ve *Kerîm* ve *Hâkim* isimleri mezkûr hakikatle cevap veriyorlar; şeksiz, şüphesiz, güneş gibi, ahireti ispat ediyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz: Öyle ihatalı ve azametli bir hafîziyet hukmeder ki, zîhayat her şeyin ve her hâdisenin çok suretlerini ve gördüğü fıtrî vazifesinin deftenni ve esma-ı İlâhîye karşı lisan-ı hâl ile tesbihatına dair sahife-i a'malini misalî levhalarda ve çekirdeklerinde ve tohumcuklarında ve *Levh-ı Mahfuz*'un numunecikleri olan kuva-i hafızalarında ve bilhassa insanın dimağındaki pek büyük ve pek küçük kütüphanesi olan kuvve-i hafızasında ve sair maddî ve manevî in'ikâs âyinelerinde kaydeder, yazdırır, zaptederek muhafaza altına alır. Sonra mevsimi geldikçe bütün o manevî yazıları maddî bir tarzda da gözümüze gösterip milyonlarla misaller ve delîller ve numuneler kuvvetiyle,[1] وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ayetindeki en acıp bir hakikat-i haşriyeyi, kudretin bir çiçeği olan her bahar, kendi çiçek-i ekberinde milyarlar dil ile kâinata ilân eder. Ve başta nev-ı insan olarak bütün zîhayatlar ve bütün eşya,

acıp: tuhaf hayerette bırakan
Âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren
ahd: söz verme
akıbet: sonuç, netice
ayine: ayna
bilhassa: özellikle.
cehil: cahillik, bilgisizlik.
çiçek-i ekber: en büyük çiçek.
dair: alakalı, ilgili
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dil: istek, niyet.
esma-ı İlâhî: Allah'ın isimleri.
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan.
hadise: olay
hafîziyet: Cenab-ı Hakk'ın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkat-ı haşrıye: diriliş gerçeği, haşr hakikatı
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hâşâ: asla, kat'iyen, öyle değil
haşmet-i saltanat: saltanatının haşmeti, ihtişamı, göz kamaştıran güzelliği
hilâf-ı hikmet: hikmete zıt.
hukmetme: hakim olma, işleme.
ihatalı: kuşatıcı
in'ikas: aksetme, yansıma
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler
kabir: mezar
kemal-i rububiyet: Rububiyetin mükemmelliği. Cenab-ı Allah'ın mahlûkunu terbiye edip besleme ve gözeticiliğinin mükemmelliği
Kerîm: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullanına nimetler ihsan eden, günahları örten, günah işleyeni affeden
kıyasen: kıyas ederek.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kuva-i hafıza: hafıza gücü, hafıza kabiliyeti
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
kuvvet: güç, kudret.
levha: manzara, görünüş
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilmiyle kaınatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
misalî: misallik, örneklik.
nev'i insan: insan türü, insanoğlu
numune: örnek.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
Rum: Kur'an-ı Kerîm'in 90 suresi. Mekke de (17 ayeti Medine de) nazil olmuştur
sahife-i a'mal: amellerin sayfası, yapılan işlerin yazılmış olduğu sayfa.
sair: diğer, başka, öteki
sual: soru
suret: biçim, tarz, görünüş.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tarz: biçim, şekil, suret.
tatbik: yerine getirme, uygulama
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
vaît: iyliğe sevk ve kötülükten kurtarmak için ilerde olacak kesin hadiselen haber vererek korkutmak.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

1. Amel defterleri açıldığında (Tekvir Suresi 10)

fenâya düşmek ve ademe sukut etmek ve hiçlikte mahvolmak ve başta nev-i beşer olarak zîhayatlar, idam edilmek için yaratılmamışlar. Belki bekaya terakki ile ve devama tasaffi ile ve sermedî vazifeye istidadıyla girmek için halk olunduklarını gayet kuvvetli ispat eder.

Evet, her baharda müşahede ediyoruz ki; güz mevsimi kıyametinde vefat eden hadsiz nebatat, bahar haşrinde her bir ağaç, her bir kök, her bir çekirdek, her bir tohum,[1] وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ayetini okuyup bir manasını, bir ferdini kendi diliyle, geçmiş senelerde gördüğü vazifenin mısalleriyle tefsir ederek o azametli hafîziyete şahadet eder.[2] هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ayetindeki dört muazzam hakikatleri her şeyde göstenp, hafîziyeti azamî derecede ve haşri bahar kolaylığında ve kat'iyetinde bizlere ders verir.

Evet, bu dört ismin cilveleri, en cüz'îden en küllîye kadar cereyan ederler. Meselâ, nasıl ki, bu ağacın menşei olan bir çekirdek, اَلْأَوَّلُ ismine mazhariyetle o ağacın gayet mükemmel programını ve icadının noksansız cihazatını ve teşekkülünün bütün şeraitini cami bir kutucuktur ki, hafîziyetin azametini ispat eder.

وَالْآخِرُ ismine mazhar olan meyvesi ise, çekirdeklenyle o ağacın işlediği bütün fıtrî vazifelerinin fihristesini ve amellerinin listesini ve hayat-ı saniyesinin düsturlarını ihtiva eden bir sandukçadır ki, azamî derecede hafîziyete şahadet eder.

1- Amel defterleri açıldığında (Tekvir Suresi, 10.)

2- O Evvel'dir, başlangıcı olmadığı gibi bütün varlıkların başlangıcı da Onun ilim ve kudretine bağlıdır. O Ahir'dir, sonu olmadığı gibi bütün varlıkların neticesi Ona bakar ve dönüşü Onadır. O Zahir'dir, varlık ve birliğinin delilleri herşeyde âşikâr görünür ve bütün varlıklar dış görünüşleri ve sanatlı yapılışlarıyla Onun kudret ve sanatına şahitlik eder. O Bâtın'dır, herşeyin hakikatine vâkıfdır ve herşeyin içyüzü Onun kudret ve hikmetine şahitlik eder. (Hadid Suresi, 3.)

adem: yokluk.
Ahir: herşeyden sonra da var olan varlıkların sonrasına da hâkim olan Allah.
amel: fiil, iş.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyükleik, yücelik.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede.
bâtın: bütün varlıkların içini yaratan ve dahiline hükmeden Allah.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
camî: cem'eden, toplayan, içine alan.
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
cilve: tecellî, görüntü.
cüz'î: az, parçaya ait olan, pek az.
düstur: kanun, kaide.
Evvel: herşeyden önce var olan ve yaratıkların önceki hâllerine de hükmeden Allah.
fena: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
fihriste: bir kitapta bulunan şeylerin sırayla gösteren liste, katalog.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan.
güz: sonbahar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafîziyet: Cenab-ı Hakk'ın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı.
hakikat: gerçek, esas.
halk: yaratma, yaratış.
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirliş.
hayat-ı sâniye: ikinci hayat, âhiret.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
idam: yok olma.
ihtiva: içine alma, kapsama.
İspat: doğruyu delilleri ile gösterme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
küllî: umumî, genel.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mazhar: ilâhî tecellilerin göründüğü yer.
mazhariyet: görünme ve tezahür yeri olma.
menşe: esas, kaynak.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nebatat: bitkiler.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
sandukça: küçük sandık.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şerait: şartlar.
tasaffi: safleşma, durulaşma, temizlenme.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, Kur'an'ın şerhi.
terakki: yükselme, ilerleme.
teşekkül: şekillenme, meydana gelme.
vâkıf: bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan.
Zahir: bütün varlıkların dış yüzünü yaratan ve dışına da hükmeden" mânasında Allah'ın ismi.
zîhayat: hayat sahibi.

وَالظَّاهِرُ ismine mazhar olan o ağacın suret-i cısmaniyesi ise, öyle tenasüplü ve sanatlı ve süslü bir hulle, bir libas ve ayn ayrı nakışlar ve ziynetler ve yaldızlı nişanlar ile tezyin edilmiş güya yetmiş renkli bir huri elbisesidir ki, hafîziyet içinde azamet-i kudret ve kemal-i hikmet ve cemal-ı rahmeti gözlere gösterir.

وَالْبَاطِنُ ismine âyine olan o ağacın içindeki makinesi ise, öyle muntazam ve mükemmel ve mu'cizatlı bir fabrika, bir tezgâh, bir kimyahane; ve hiçbir dalı ve meyveyi ve yaprağı gıdasız bırakmayan mizanlı bir kazan-ı erzaktır ki, hafîziyet içinde kemal-i kudret ve adalet ve cemal-i rahmet ve hikmeti güneş gibi ispat eder.

Aynen öyle de, küre-i arz, senevî mevsimler cihetinde bir ağaçtır. İsm-ı *Evvel* cilvesiyle, guz mevsiminde hafîziyete emanet edilen bütün tohumlar ve çekirdekler, bahar çarşafını giyen zemin yüzünün milyarlar dal, budak, meyve veren ve çiçek açan ağacının teşkilâtına dair İlâhî emirlerin mecmuacıkları ve kaderden gelen dusturların listeleri ve geçen yazın işlediği vazifelerin küçücük sahife-ı amelleri ve defter-i hidematıdır ki, bilbedahe bir Hafîz-i Zülcelâli ve'l-İkram'ın hadsiz kudret, adalet, hikmet, rahmet ile iş gördüğünü göstenyor.

Ve senevî zemin ağacının ahiri ise, ikinci güzde o ağacın gördüğü bütün vazifelerini ve esma-ı İlâhiyeye karşı ettiği bütün fitrî tesbihatlarını ve gelecek bahar haşrinde neşir olabilen bütün sahaif-i a'mallerini zerrecik ve

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi hakkaniyet. âdillik.
âyine: ayna
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cemal-i hikmet: hikmetin güzelliği (Allah'ın) hikmetindeki güzellik.
cemal-i rahmet: Rahmetin güzelliği. İlâhî rahmetteki güzellik.
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
defter-i hidemat: hizmetler defteri. dîn yolunda yapılan hizmetlerin kaydedildiği defter
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri
güya: sanki
Hafiz-i Zülcelali ve'l-ikram: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan sonsuz büyüklük ve ikram sahibi Allah
hafîziyet: Cenab-ı Hakk'ın her mahlukun başına gelecek vazıyetlen ve başından geçenlen muhafaza etme sıfatı
hulle: cennet elbisesi.
huri: cennet kızı, cennet güzeli
İlâhî: Allah'la ilgili. Cenab-ı Hakka dair
İsm-i Evvel: her şeyin öncesini en iyi bilen Cenab-ı Hak.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kazan-ı erzak: rızıkların kazanı
kemal-i adalet: adaletin en mükemmeli, eksiksiz ve noksansız bir adalet.
kemal-ı hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye.
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
kimyahane: kimya laboratuvarı.
küre-i arz: yer küre, dünya
libas: elbise.
mazhar: İlâhî tecellilerin göründüğü yer
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
mizan: ölçü, ayar
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklerî büyük hanka işler
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
nakış: işleme, süsleme
neşir: tekrar dirilticme
nişan: iz, belirti, alamet.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sahaif-i a'mal: amellerin sayfaları
sahife-ı amel: amel sayfası
senevî: senelik, yıllık.
suret-i cismaniye: cisimleşmiş şekil ve suret.
tenasüp: uyma, uygunluk, birbirini tutma
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teşkilat: yapılar, kuruluşlar
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs
zemin: yer
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
ziynet: süs

küçücük kutucukların içine koyup Hafîz-i Zülcelâl'in dest-i hikmetine teslim eder, هُوَ الْآخِرُ ismini hadsiz dillerle kâinat yüzünde okur.

Ve bu ağacın zahiri ise, haşrin üç yüz bin misallerini ve emarelerini gösteren üç yüz bin küllî ve çeşit çeşit çiçekler açıp, hadsiz rahmaniyet ve rezzakıyet ve rahîmiyet ve kerîmiyet sofralarını sererek zîhayatlara ziyafetler vermekle, هُوَ الظَّاهِرُ ismini meyveleri, çiçekleri, taamları sayısınca lisanlarıyla zikredip methüsena eder, gündüz gibi وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ[1] hakikatini gösterir.

Bu haşmetli ağacın bâtını ise, hadsız ve hesaba gelmez muntazam makineleri ve mizanlı fabrikaları kemal-i dikkat ve intızamla işlettiren öyle bir kazan ve tezgâhtır ki, bir dirhemden bin batman taamları pişirir, açlara yetiştirir, ve öyle bir mizan ve dikkatle işler ki, zerre kadar tesadüfün karışmasına bir yer bırakmıyor, هُوَ الْبَاطِنُ ismini zeminin iç yüzüyle, yüz bin dil ile tesbih eden bazı melâike gibi, yüz bin tarzlarda ilân edip ispat eder.

Hem arz, senevî hayatı haysiyetiyle bir ağaç olduğu ve o dört isim içinde hafîziyeti ve onunla haşır kapısına bir anahtar yaptığı gibi, aynen öyle de, dehrî ve dünya hayatı cihetiyle, yine meyveleri ahiret pazarına gönderilen bir muntazam ağaçtır. Ve o dört isme öyle bir mazhar, bir âyine ve ahirete giden bir yol açar ki, genişliğini ihataya ve tabire aklımız kâfi gelmiyor. Yalnız bu kadar denz:

1- Amel defterleri açıldığında (Tekvir Suresi 10)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
Amel: bir insanın dini emirler ve yasaklara göre yaptığı iş hareket
arz: yer dünya
âyine: ayna
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü
cihet: yön sebep vesile
dehrî: dehr ve zamana dair ve müteallik.
dest-i hikmet: hikmet eli her şeyi hikmetle yapan el
dirhem: eski okkanın dört yüzde biri.
emare: alamet belirti nişan
Hafiz-i Zülcelal: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan büyüklük sahibi olan Allah
hafiziyet: Cenab-ı Hakk'ın her mahlûkun başına gelecek vaziyetlen ve başından geçenlen muhafaza etme sıfatı
haşmetli: ihtişamlı gösteriş heybetli.
haysiyet: şeref onur itibar
ihata: kuşatma, içine alma
ilan: yayma duyurma bildirme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kafi: yeter kâfi gelir
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar
kemal-i dikkat: tam ve mükemmel bir dikkat.
kemal-ı intızam: intızamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
kerîmiyet: Cenab-ı Hakkın ikram edicilliği cömertliği
lisan: dil
mazhar: İlahî tecellilerin göründüğü yer
medh ü sena: methedip övmek.
melâike: melekler.
mizan: ölçü ayar
muntazam: nizamlı intizamlı düzenli ve düzgün biçimde
rahîmiyet: merhamet edicilik.
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi koruması ve merhamet etmesi vasfı
rezzakıyet: rezzaklık, her mahlûka münasip rızkını veren olmak.
senevî: senelik yıllık.
Sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
taam: yemek, yiyecek.
tabir: yorum yorumlama
tarz: biçim şekil suret.
Tekvir: Kur'an-ı Kerîm'in 81 suresi Mekke'de nazil olmuştur 29 ayettir
tesadüf: rastlantı bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma
zemin: yeryüzü.
zerre: pek ufak parça en küçük parça
zikretmek: anmak, bildirmek

Nasıl kı bir saatin saniyeleri ve dakıkalan ve saatleri ve günleri sayan haftalık saatin milleri birbirine benzer, birbinni ispat eder. Saniyelerin hareketini gören, sair çarkların hareketlerini tasdik etmeye mecbur olur. Aynen öyle de, semavat ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'ının bir saat-i ekberi olan bu dünyanın saniyelerini sayan günler ve dakıkalannı hesap eden seneler ve saatlerini gösteren asırlar ve günlerini bildiren devirler birbirine benzer, birbirini ispat eder. Ve bu gecenin sabahı ve bu kışın bahan kat'iyetinde, fânî dünyanın karanlıklı kışının bâkî bir bahan ve sermedî bir sabahı geleceğini hadsız emarelerle haber verir diye, *Hafiz* ismi ile

(1) هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ isimleri, biz Hâlık'ımızdan sorduğumuz haşir meselesine mezkûr hakıkatle cevap veriyorlar.

Hem, madem gözümüzle görüyoruz ve aklımızla anlıyoruz ki:

İnsan,

- *şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesi,*
- *ve hakîkat-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm cıhetiyle çekırdek-ı aslîsı,*
- *ve kâinat Kur'ân'ının ayet-i kübrası,*
- *ve İsm-i Azamı taşıyan Ayete'l-Kürsî'si;*
- *ve kâinat sarayının en mükerrem mısafiri,*
- *ve o saraydaki sair sekenelerde tasarrufa mezun en faal memuru;*

aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzenne olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
arz: yer, dünya
asır: yüzyıl, asır
Ayete'l-Kursı: Bakara Suresının 255 ayetı
ayet-ı kubra: en büyük ayet, en büyük delıl.
bâkı: ebedî, dımî sürekli ve kalıcı olan.
cemıyetlı: bır çok şeyı bır arada bulunduran, pek çok özellıklen içine alan, kapsamlı
cıhet: yön, sebep, vesıle.
çekırdek-ı aslî: asıl çekırdek, öz, kaınatın özü, aslı çekırdeğı.
emare: alâmet, belırtı, nışan.
faal: çok ışleyen, dama harekette bulunan, çok çalışan, aktıf
fânı: ölümlü, geçıcı
hadsız: sınırsız, sonsuz
Hafiz: yaratıklannı koruyup gözeten Allah.
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkat-ı Muhammedıye: Hz. Peygamberın manevî şahsıyetı, İslamıyetın aslı ve esası
Halık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyükluk sahıbı yaratıcı, Allah
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en büyük ve manaca dıger ısımlen kuşatmış olanı
ispat: doğruyu delıllerle gösterme
kâinat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'iyet: katılık, kesınlık.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e ındırılmış semavı kıtapların sonuncusu
madem: den dolayı, böyle ıse
mecbur: zorunda kalma
mesele: onemlı konu.

1. O Evvel dır, başlangıcı olmadığı gıbı, butun varlıkların başlangıcı da Onun ılım ve kudretıne bağlıdır. O Ahır dır, sonu olmadığı gıbı, butun varlıkların netıcesı Ona bakar ve donüşü Onadır. O Zahır dır, varlık ve bırlığının delıllen, herşeyde ap açık gorunur ve butun varlıklar dış gorunuşlen ve sanatlı yapılışlarıyla Onun kudret ve sanatına şahıtlık eder. O Batın dır, her şeyın hakıkatıne vakıftır ve herşeyın ıçyuzu Onun kudret ve hıkmetıne şahıtlık eder. (Hadıd Suresı, 3.)

mezkur: zıkredılen, adı geçen anılan.
mezun: ızın almış, ızınlı, ruh satılı
mukerrem: azız, saygıdeğer, muhterem.
saat-ı ekber: en büyük saat.
sair: dıger, başka, otekı
sekene: sakın olanlar, ıkamet edenler, oturanlar
semavat: semalar, gokler
sermedı: ebedî, dımî sürekli
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme, mulkunu istedıgı gıbı kullanma
tasdik: bır şeyın veya kımsenın doğruluğuna kesın olarak hukmetme

• *ve kâinat şehrinin zemin mahallesinin bahçesinde ve tarlasında vardat ve sarfiyatına ve zer ve ekilmesine nezarete memur ve yüzer fenler ve binler sanatlarla teçhiz edilmiş en gürültülü ve mes'uliyetli nazır;*

• *ve kâinat ülkesinin arz memleketinde Padişah-ı Ezel ve Ebed'in gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halîfe-i arzı;*

• *ve cüz'î ve küllî harekâtı kaydedilen bir mutasarrıfı;*

• *ve sema ve arz ve cibalin kaldırmasından çekindikleri emanet-i kubrayı omzuna alan ve önüne iki açıp yol açılan, bir yolda zîhayatın en bedbahtı ve diğerinde en bahtiyarı;*

• *çok geniş bir ubudiyetle mükellef bir abd-i küllî;*

• *ve Kâinat Sultanı'nın İsm-i Azamına mazhar ve bütün esmasına en cami bir âynesi;*

• *ve hıtabat-ı Sübhaniyesine ve konuşmalarına en anlayışlı bir muhatab-ı hassı;*

• *ve kâinatın zîhayatları içinde en zıyade ihtiyaçlısı;*

• *ve hadsız fakrıyla ve acziyle beraber, hadsız maksatları ve arzuları ve nihayetsız düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir bîçare zîhayatı;*

• *ve istidatça en zengini;*

• *ve lezzet-i hayat cihetinde en müteellimi ve lezzetleri dehşetli elemlerle âlûde;*

• *ve bekaya en zıyade müştak ve muhtaç ve en çok lâyık ve müstahak,*

abd-ı küllî: bütün yaratılmışların ibadet ve tesbihatlarını kendi şahsında temsil edebilen kul
açıp: tuhaf hayerette bırakan
acz: zayıflık güçsüzlük.
âlûde: bulaşmış bulaşık.
arz: yer dünya
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
âyine: ayna
bahtiyar: bahtlı, talihli mes ut mutlu.
bedbaht: bahtsız talihsiz, zavallı
beka: bakîlik, ebedîlik sonsuzluk.
bîçare: çaresiz zavallı
cami: cemi eden toplayan içine alan.
cibal: dağlar
cihet: yön
cüz'î: küçük az
dehşetli: ürkütücü korkunç.
elem: dert, uzuntu maddî manevî ıztırap
emanet-ı kubra: büyük emanet, en büyük emanet.
esma: adlar isimler
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
gayet: son derece
hadsız: sınırsız sonsuz.
halîfe-i arz: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına hareket eden
harekat: hareketler davranışlar
hıtabat-ı Sübhaniye: Allah ın kusursuz ve noksansız konuşması
İsm-i Azam: Cenab ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
istıdat: kabiliyet, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler varlıklar
küllî: umumî genel
lâyık: uygun yakışır münasip
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri
maksat: gaye
mazhar: nail olma, şereflenme ilâhî tecellilerin göründüğü yer olma
mes'uliyet: mes ul olma hali sorumluluk.
muhatab-ı has: özel muhatap
mutasarrıf: tasarruf eden tasarruf sahibi olan her şeyin sahibi olan malık.
müfettiş: araştıran araştırıcı
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
müstahak: hak eden hak etmiş.
müştak: arzulu fazla istekli ıştıyak gösteren.
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü ıçı sızlayan
nazır: nezaret eden bakan, gözeten.
nevi: çeşit tür
nezaret: gözetme bakma kontrol etme
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Padişah-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan sonsuz saltanat sahibi olan Cenab ı Hak.
sarfiyat: harcamalar giderler
sema: gökyüzü gök.
Sultan: mutlak ıktıdar sahibi olan Allah
teçhiz: cihazlama donatma
ubudiyet: kullık.
vardat: gelirler
zemin: yeryüzü.
zer: tohum ekme tohum saçma
zîhayat: hayat sahibi
ziyade: çok, fazla

• *ve devamı ve saadet-i ebediyeyi hadsiz dualarla isteyen ve yalvaran ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekaya karşı arzusunu tatmin etmeyen,*

• *ve ona ihsanlar eden Zatı perestiş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok harika bir mu'cize-i kudret-i Samedâniye ve bir acube-i hilkat.*

Ve kâinatı içine alan ve ebede gitmek için yaratıldığına bütün cihazat-ı insaniyesi şahadet eden, böyle yirmi kullî hakikatler ile Cenab-ı Hakkın Hak ismine bağlanan ve en küçük zîhayatın en cüz'î ihtiyacını gören ve niyazını işiten ve fiilen cevap veren Hafîz-i Zülcelâl'in Hafîz ismiyle mutemadiyen amelleri kaydedilen ve kâinatı alâkadar edecek ef'alleri o ismin kâtibîn-i kiramlarıyla yazılan ve her şeyden ziyade o ismin nazar-ı dikkatine mazhar bulunan bu insanlar, elbette ve elbette ve her hâlde ve hiçbir şüphe getirmez ki, bu yirmi hakikatin hükmüyle, insanlar için bir haşir ve neşir olacak. Ve Hak ismiyle evvelki hizmetlerinin mükâfatını ve kusuratının mücazatını çekecek; ve Hafîz ismiyle cüz'î kullî kayıt altına alınan her amelinden muhasebe ve sorguya çekilecek. Ve dâr-ı bekada saadet-i ebediye ziyafetgâhının ve şekavet-i daime hapishanesinin kapıları açılacak. Ve bu âlemde çok taifelere kumandanlık yapan ve karışan ve bazen kanştıran bir zabit, toprağa girip her amelinden sual olunmamak ve uyandırılmamak üzere yatıp saklanmayacaktır.

acube-i hilkat: yaratılış garibesi, yaratılışı çok tuhaf olan
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
alem: dünya, cihan
amel: fiil, iş.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
cihazat-ı insaniye: insandaki maddî, manevî organlar, cihazlar
cuz'î: küçük, az.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya, âhiret.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebed: sonsuzluk, dâimîlik
ef'al: fiiller, işler
evvel: önce
fiilen: fiile, davranış ve hareketle
Hafîz: yarattıklarını koruyup gözeten Allah
Hafîz-i Zülcelâl: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan, büyüklük sahibi olan Allah
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah
hakıkat: gerçek, esas
harika: olağanüstü
hükûm: karar, emir
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
kâtibîn-i kiram: şerefli katipler, insanların iki yanında olup iyilik ve kötülükleri yazan melekler
kumandan: komutan
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler, suçlar, kabahatler
kullî: umumî, genel
mu'cize-i kudret-i Samedâniye: Samed olan Cenab-ı Allah'ın kudret mu'cizesi.
muhasebe: hesaplaşma, kar şılıklı hesap görme
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza.
mukafat: iyi bir iş, hizmet veya başardan, oturu verilen şey, ödül
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
neşir: kıyamettenden sonra bütün insanların dirilip toplandıktan sonra dağılıp yayılmaları.
niyaz: yalvarma, yakarma.
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
saadet-ı ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sual: soru
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şekavet-i daime: sürekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı
taife: takım, grup, fırkıya.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
ziyafetgah: ziyafet verilen yer

Yoksa, sineğin sesini işitip hakk-ı hayatını vermekle fiilen cevap verdiği hâlde, gök gürültüsü kuvvetinde bekaya ait hadsiz hukuk-ı insaniyenin, mezkûr yirmi hakikatler lisanlarıyla edilen ve arşı ve ferşi çınlatan dualarını işitmemek ve o hadsiz hukuku zayi etmek; ve sinek kanadının intizamı şahadetiyle, sinek kanadı kadar israf etmeyen bir hikmet bütün o hakikatlerin bağlandıkları insanî istidadatı ve ebede uzanan emelleri ve arzuları ve o istidat ve arzuları besleyen kâinatın pek çok rabıtalarını ve hakikatlerini bütün bütün israf etmek öyle bir haksızlıktır ve imkân haricinde ve zalimâne bir çirkinliktir ki, *Hak* ve *Hafîz* ve *Hakîm* ve *Cemîl* ve *Rahîm* isimlerine şahadet eden bütün mevcudat onu reddeder, "Yüz derece muhal ve bin vecihle mümtenidir" derler.

İşte, biz Hâlık'ımızdan haşre dair sorduğumuz suale, *Hak, Hafîz, Hakîm, Cemîl, Rahîm* isimleri cevap verip derler: "Biz hak ve hakikat olduğumuz gibi ve hem bize şahadet eden mevcudatın tahakkuku misillü, haşir haktır ve muhakkaktır."

Hem madem ...

Daha yazacaktım, fakat güneş gibi malûm olmasından, kısa kestim.

İşte, geçmiş misallerde ve mademlerdeki maddelere kıyasen, *Cenab-ı Hakkın yüz, belki bin esmasının kâinata bakan isimlerinin her birisi, nasıl ki mevcudattaki âyine ve cilveleriyle müsemmasını bedahetle ispat eder; aynen öyle de, haşri ve dâr-ı ahireti de gösterirler ve kat'iyetle ispat ederler.*

arş: gögün en yüksek katı.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
Cemîl: güzellik sahibi olan zat, Allah.
cilve: tecelli, görüntü.
dâl: alakalı, ilgili.
dâr-ı âhiret: ahiret yurdu.
emel: şiddet, arzu, ümit.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hikmet: ilâhi gaye, gizli sebep.
hukuk: haklar.
hukuk-ı insaniye: insani haklar.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
insanî: insana ait, insanla alâkalı.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
kuvvet: güç, kudret.
lisan: dil.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
malûm: bilinen, bilinir olan.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misal: örnek.
misillü: gibi, benzeri.
muhal: imkânsız.
mümtenî: imkânsız, olamaz.
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
rabıta: münasebet, alaka, bağ.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
red: geri verme.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
vecih: cihet, yön.
zalimâne: zalimce, zulmedercesine.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.

Hem, nasıl Hâlık'ımızdan sorduğumuz sualimize O Rabbimiz bütün fermanlarıyla ve nazıl ettiği bütün kitaplarıyla ve müsemma olduğu ekser isimlenyle bize kudsî ve kat'î cevap veriyor, aynen öyle de, melâikeleriyle ve onlann dilıyle, daha başka bir tarzda dedirir: "Sizin zaman-ı Âdem'den beri hem ruhanîlerle, hem bizimle görüşmenizin yüzer tevatür kuvvetinde hâdiseleri var. Ve bizim ve ruhanîlerin vücutlarına ve ubudiyetlerine delâlet eden hadsız emare ve deliller var. Ve biz, ahıret salonlannda ve bazı dairelerinde gezdiğimızı, birbirimize mutabık olarak sizin kumandanlarınız ile görüştüğümüz zaman soylemişiz ve daıma da soylüyoruz. Elbette bu gezdiğimiz bâkî ve mükemmel salonlar ve bu salonlann arkalarında tefriş ve tezyin edilmiş olan saraylar ve menziller, hiç şüphemız yoktur ki, gayet ehemmiyetli misafirlen o yerlerde iskân etmek üzere bekliyorlar. Size kat'î beyan ediyoruz" diye sualimize cevap veriyorlar.

Hem madem Hâlık'ımız, bize en buyuk muallim ve en mükemmel üstat ve şaşırmaz ve şaşırtmaz en doğru rehber olarak Muhammed-i Arabî Aleyhıssalâtu Vesselâmı tayin etmiş ve en son elçi olarak göndermiş; biz dahi, ilmelyakin mertebesinden, aynelyakin ve hakkalyakin mertebelerine terakki ve tekemmül etmek üzere her şeyden evvel bu üstadımızdan, Hâlık'ımızdan sorduğumuz suali sormaklığımız lâzım geliyor. Çünkü o zat, Hâlık'ımız tarafından her bin birer nişane-i tasdik olan bin mu'cizatıyla, Kur'ân'ın bir mu'cizesi olarak, Kur'ân'ın hak ve kelâmullah olduğunu ispat ettiği gibi; Kur'ân

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyhıssalatu vesselam: salât ve selam onun üzenne olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
aynelyakin: gözle gorür derecede inanma, bir şeyi gorerek ve seyrederek bilme
bakî: ebedî, daimî, süreklı ve kalıcı olan
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
delalet: delil olma, gosterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehemmıyetlı: onemlı
ekser: pek, çok.
emare: alamet, belırtı, nışan
evvel: once
ferman: emir, buyruk.
gayetı: son derece.
hadıse: olay
hak: dogru, gerçek, hakıkat.
hakkalyakin: manfet mertebesının en yukseğı, bır şeyı yaşayarak, ıçıne gırerek, doğrulugundan şupheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesin olarak bilme
Halık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
ilmelyakin: ılım yoluyla kesin olarak bilme
iskan: yerleştirme, yurtlandırma
ispat: dogruyu delıllerle gosterme
kat'î: kesin, şupheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kelâmullah: Allah ın kelamı, Kur'an-ı Kerim
kudsî: mukaddes, yuce.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ..den dolayı, boyle ıse.
melâike: melekler
menzıl: ev, oda, yer
mertebe: derece, basamak.
muallim: ders veren, ogretmen
mu'cızat: mu'cizeler. Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlerin gosterebileceklen buyuk hanka işler
mu'cize: benzennı yapmak tan insanlann acız kaldığı şey
Muhammed-ı Arabî: Arabların ıçınden çıkan Peygamberımız Muhammed (asm)
mutabık: bırbırıne uyan, uy gun
nazıl: nüzul eden, ınen
nişane-i tasdik: dogrulugunu kabul edılırlıgını gosteren alamet, belırtı
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
rehber: yol gosteren, kılavuz.
ruhanı: gozle gorulmeyen, cısmı olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sual: soru
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tayın: vazıfeye gonderme, bır ışe yerleştırme, atama
tefrıs: serme, yayma, doşeme
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme
terakkı: yukselme, ilerleme
tevatür: ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve bırbırlerine kuvvet veren haberlerden olusan buyuk bır topluluga aıt haber
tezyin: susleme, zıynetlendırme
ubudıyet: kulluk.
ustat: bır ılım ve sanatta ustun olan kımse, oğretmen
vücut: beden, varlık.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı, insanlıgın ılk devresı
zat: kışı, şahıs

dahi, kırk nevi i'caz ile, o zatın bir mu'cizesi olup, onun doğru ve Resulullah olduğunu ispat ederek, ikisi beraber, bin âlem-i şahadet lisanı –bütün hayatında bütün enbiya ve evliyanın tasdikleri altında– diğeri âlem-i gayp lisanı –bütün semavî fermanlanın ve kâinat hakikatlerinin tasdikleri içinde– binler âyâtıyla iddia ve ispat ettikleri hakikat-ı haşriye, elbette güneş ve gündüz gibi bir kat'iyettedir.

Evet, haşir gibi en acip ve en dehşetli ve tavr-ı aklın haricinde bir mesele, ancak ve ancak böyle harika iki üstadın derslenyle halledilir, anlaşılır.

Eski zaman peygamberlen, ummetlerine Kur'ân gibi izahat vermediklerinin sebebi, o devirler, beşerin bedeviyet ve tufuliyet devrı olmasıdır. İptıdaî derslerde ızah az olur.

Elhâsıl: Madem Cenab-ı Hakkın ekser isimleri ahıreti iktıza edip isterler; elbette o isimlere delâlet eden butün hüccetler, bir cihette ahıretin tahakkukuna dahi delâlet ederler.

Ve madem melâikeler ahiretin ve âlem-i bekanın dairelerini gordüklerini haber venyorlar, elbette melâike ve ruhların ve ruhaniyatın vücut ve ubudiyetlerine şahadet eden deliller, dolayısıyla ahıretin vucuduna dahi delâlet ederler.

Ve madem Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bütün hayatında Vahdanıyetten sonra en daımî davası ve

acıp: tuhaf hayerette bırakan.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
âlem-i beka: sonsuzluk alemi ahıret.
alem-i gayp: gayp alemi gorünmeyen fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bılınen başka dunyalar
âlem-i şahadet: gozle gordüğümuz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun anlamında Hz Muhammed e dua
âyat: işaretler, deliller Allah ın varlık ve birlıgine ışaret eden deliller
bedeviyet: iptıdaı hayat tarzı.
beşer: insanlık.
cihet: yon
dava: takıp edilen fikır, iddıa
dehşetli: urkutucu, korkunç
delalet: delil olma, gosterme
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
devir: zaman suresi, belli zaman parçası
ekser: pek çok.
elhasıl: hasıl, netice ıtıbarıyle kısaca
enbiya: nebiler, peygamberler
evliya: veliler, Allah dostlan
ferman: emir, buyruk
hakikat: gerçek, esas
hakikat-ı haşriye: dirilış gerçeği, haşir hakikatı.
hal: çozme, karışık bir meseleyı şuphe edilmeyecek derecede açıklama
harika: olağanustu
hüccet: delil.
i'caz: mucizelik, insanlarını benzerini yapmaktan âcız kaldıkları şeyi yapmak.
iddia: bir fikrı ısrarla savunma, dava etme
iktıza: lazım gelme, gerekme
iptıdaî: ilkel, basıt.
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
ızah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma.
ızahat: ızahlar, açıklamalar
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
lisan: dil
madem: den dolayı, boyle ise
melâike: melekler
mesele: onemli konu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
nevi: çeşit, tur
peygamber: Allah tarafından haber getererek Ilahı emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Resulullah: Allah ın Resulü, Allah ın gonderdıgi peygamber, Hz Muhammed (asm)
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık.
ruhaniyat: madde âlemınden başka bır âlemde ruhlar alemınde yaşayan varlıklar, cınler ve melekler
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
şahadet: şahıt olma, şahıtlik, tanıklık.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tasdik: bir şeyın veya kımsenin dogruluguna kesin olarak hukmetme
tavr-ı akıl: akıl çızgısı, akıl olçulen
tufuliyet: çocukluk, küçukluk, yavru oluş.
ubudiyet: kulluk.
ummet: hak dine davet etmek ıçın Allah tarafından kendılerine peygamber gondenlen ve bu peygambere ınanıp bağlanan cemaat, topluluk.
üstat: bır ılım ve sanatta ustun olan kımse, oğretmen
vahdaniyet: Allah ın bırlıgi ve varlıgı, Allah ın bır oluşu
vucut: var olma, varlık.
zat: kişi, şahıs

müddeası ve esası ahirettir; elbette o zatın nübüvvetine ve sıdkına delâlet eden bütün mu'cizeleri ve hüccetleri –bir cihette, dolayısıyla– ahiretin tahakkukuna ve geleceğine şahadet ederler.

Ve madem Kur'ân'ın dörtten birisi haşir ve ahirettir ve bin âyâtıyla onun ispatına çalışır ve onu haber verir, elbette Kur'ân'ın hakkaniyetine şahadet ve delâlet eden bütün hüccetleri ve delilleri ve bürhanları, dolayısıyla ahiretin vücuduna ve tahakkukuna ve açılmasına dahı delâlet ve şahadet ederler.

İşte bak, bu rükn-i imanî ne kadar kuvvetli ve kat'î olduğunu gör.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âyât: Kur'an ayetleri.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
hüccet: delil.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde mahal bırakmayan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
müddea: iddia olunan, iddia edilen şey.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik. Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şanı.
rükn-i imanî: imana ait esas, imanın esası.
sıdk: samimîlik, doğru sözlülük, söz ile fiilin birbirine uyması olduğu gibi görünüp göründüğü gibi olma esası.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
vücut: var olma, varlık.
zat: kişi, şahıs.

Şekizinci Meselenin Bir Hülâsası

YEDINCIDE haşri çok makamattan soracaktık, fakat, Hâlık'ımızın isimleri ile verdiği cevap o derece kuvvetli yakin ve kanaat verdi ki, daha başka sorgulara ihtiyaç bırakmadığından, orada kısa kestik. Şimdi, bu Meselede, ahiret imanının hem ahiretin saadetine, hem dünya saadetine dair temin ettiği faydalar ve neticelerinden yüzden biri hülâsa edilecek. Saadet-i uhreviyeye ait kısmı, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın izahatı daha hiçbir beyana ihtiyaç bırakmamış, onu ona havale ederek ve saadet-i dünyeviyeye ait kısmı izah cihetini Risale-i Nur'a bırakıp, yalnız kısa bir hülâsa ile insanın hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyesine ait yüzer neticelerinden üç dört tanesini beyan edeniz.

• **Birincisi:** *İnsan, sair hayvanata muhalif olarak, hanesiyle alâkadar olduğu mısıllu, dünya ile alâkadardır; ve akarîbiyle münasebettar olduğu gibi, nev-i beşer ile de ciddî ve fıtrî münasebettardır, ve dünyada muvakkat bekasını arzuladığı gibi, bir dâr-ı ebedîde bekasını aşk derecesinde arzuluyor, ve midesinin gıda ihtiyacını temin etmeye çalıştığı gibi, dünya kadar geniş, belki ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, akıl ve kalp ve ruh ve*

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akarib: akrabalar yakınlar
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek
beyan: açıklama, bildirme, izah.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
dar-ı ebedî: sonsuz diyar, sonu olmayan âlem, âhiret.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
fâide: fayda.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hane: ev, mesken, dünya
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi
hayvanat: hayvanlar
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
iman: inanma, itikat.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
izahat: izahlar, açıklamalar
kanaat: inanma, görüş, fikir
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
makamat: makamlar
mesele: önemli konu
mısıllu: gibi, benzeri
muhalif: zıt, karşıt.
muvakkat: geçici
münasebettar: ilgili, alâkalı, bir şeye uygun ve yakın olan
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti.
saadet-i uhreviye: âhiretle ilgili saadet, âhirettekî mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki
temin: sağlama.
yakîn: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme

insaniyet mideleri için tedarik etmeye fitraten mecburdur, çabalıyor, ve öyle arzuları ve matlâpları var ki, ebedî saadetten başka hiçbir şey onları tatmin etmiyor. Hatta "Onuncu Söz"de işaret edildiği gibi, bir zaman –küçükluğumde– hayalimden sordum: "Sana bir milyon sene ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hiçliğe düşmesini mi istersin? Yoksa, bâkî, fakat adî ve meşakkatli bir vücudu mu istersin?" dedim. Baktım, ikincisini arzulayıp birincisinden "Ah!" çekti, "Cehennem de olsa beka isterim" dedi.

İşte, madem mahiyet-i insaniyenin bir hizmetkârı olan kuvve-i hayaliyeyi bu dünya lezzetleri tatmin etmiyor; elbette gayet cami mahiyet-i insaniye, ebediyetle fitraten alâkadardır.

İşte bu hadsiz arzu ve emellere bağlı olduğu hâlde, sermayesi bir cuz'î cuz-ı ihtiyarî ve fakr-ı mutlak bir insana, ahirete iman ne derece kuvvetli ve kâfi ve vâfi bir hazine, bir medar-ı saadet ve lezzet, bir medar-ı istimdat, bir mercı ve dünyanın hadsız gamlarına karşı bir medar-ı teselli olduğu, öyle bir meyve ve faydadır ki, onu kazanmak yolunda dünya hayatını feda etse yine ucuzdur.

• **İkinci meyvesi ve hayat-ı şahsiyeye bakan bir faydası:** "Uçurucu Mesele"de izah edilen ve *Gençlik Rehberi*'nde bir haşiye bulunan çok ehemmiyetli bir neticedir.

adem: yokluk.
adi: bayağı aşağı değersiz
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
alâkadar: ilgili ilişkili, munasebetli bağlı
arzu: bir şeye karşı duyulan istek heves
baki: ebedî daimi sureklı ve kalıcı olan
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cami: cem eden toplayan içine alan
cuz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüz-i irade.
cuz'i: küçük az.
ebedî: sonu olmayan daimî sureklı.
ebediyet: sonsuzluk.
ehemmiyetli: önemli
emel: şiddet arzu umut.
faide: fayda
fakr-ı mutlak: sonsuz fakirlik tam muhtaçlık, mutlak çaresizlik, yoksulluk
feda: gözden çıkarma uğruna verme
fitraten: fitrî olarak, yaratılıştan yaratılış itibanyle
gam: keder uzuntu
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz
haşiye: dipnot.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse hizmetçi
iman: inanma itikat.
insaniyet: insanlık bütün insanlar
izah: açıkça ortaya koyma bir konuyu ayrıntılarıyla eksıksız anlatma
kafi: yeter kâfi gelir
kuvve-i hayaliye: hayal duygusu hayal gücü
madem: ...den dolayı boyle ise
mahiyet-i insaniye: insanın esası iç yüzü vasfı aslı hakıkatı
matlap: arzu istek.
mecbur: zorunda kalma
medar-ı istimdat: yardım isteme medet umma sebebi
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi ferahlık sebebi
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynagı.
mercı: dönülecek, sığınılacak yer
mesele: önemli konu.
meşakkat: zahmet verici iş
saadet: mutluluk.
saltanat: sultanlık padişahlık hükümdarlık.
sermaye: varlık, servet.
tatmin: doyurma ihtiyacını karşılama
tedarik: sağlama temin etme karşılama
vâfi: yeterli, tam.
vücut: beden varlık

Evet, her insanın her zaman düşündüğü en ehemmiyetli endişesi, mezaristana giren kendi dostlan ve akrabaları gibi, o idamhaneye girmek keyfiyetidır. Bır tek dostu için ruhunu feda eden o bîçare insanın binler, belki milyonlar, mılyarlar dostlan ebedî bir mûfarakat içinde idam olmalarını tevehhüm edip, cehennem azabından beter bır elem –o düşünmek ucundan– göründüğü vakit, ahırete ıman geldi, gozunü açtırdı ve perdeyı kaldırdı. "Bak!" dedi O ımanla baktı, cennet lezzetinden haber veren bır lezzet-i ruhanıyeyi, o dostları ebedî ölümlerden ve çürümelerden kurtulup, mesrurâne, bır nuranî âlemde onu da bekliyorlar vaziyetinde müşahedesiyle aldı. Rısale-i Nur'da, bu netice hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesıyoruz.

• **Hayat-ı şahsiyeye ait üçüncü bir faydası:** *İnsanın sair zîhayatlar üstündekı tefevvuku ve rutbesı ise, yuksek seciyelen ve cemiyetli istidatlan ve kullî ubudiyetleri ve geniş vücudî daireleri ıtıbanyladır. Hâlbukı, o insan, hem madum, hem ölü, hem karanlık olan geçmiş ve gelecek zamanlann ortasında sıkışmış bır kısa zaman olan hazır vaktin mıkyasıyla, ölçüsüyle hamiyeti, muhabbeti, kardeşlığı, ınsanıyeti gıbı seciyeler alır.*

Meselâ, eskiden tanımadığı ve aynlıktan sonra da hiç goremeyeceği babasını, kardeşını, kansını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder. Ve tam sadâkate ve ihlâsa pek nadır muvaffak olabilir; o nispette kemalâtı ve seciyeleri küçülür. Değil hayvanlann en ulvîsi, belki baş aşağı, akıl cıhetıyle en bîçaresi ve aşağısı olmak vazıyetine

alem: dunya, cihan
azap: gunahlara karşı ahırette çekilecek ceza
beter: daha fena, daha kötu
bıçare: çaresiz, zavallı
cemiyetli: bır çok şeyı bır arada bulunduran, pek çok ozellikleri ıçıne alan, kapsamlı
cıhet: yon, sebep, vesile.
elem: dert, uzüntü, maddî-manevî ıztırap
endişe: kaygı.
faıde: fayda
hamiyet: gayret.
hayat-ı şahsıye: şahsa aıt hayat, ozel yaşama bıçımı
hüccet: delil.
ıdam: yok olma
ıdamhane: yok etme yen, ımha yen
ihlas: samımıyet, durustluk, dogruluk.
iktıfaen: yeterli gorerek.
insaniyet: ınsanlık, mahıyetı, ınsan olma halı, ınsana yakışır davranış
istıdat: kabılıyet, yetenek.
ıtıbar: deger
ızah: açıkça ortaya koyma, bır konuyu ayrıntılanyla, eksıksız anlatma
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler.
keyfiyet: bır şeyın nasıl olduğu, hal, durum, ıç yuz.
küllî: umumi, genel
lezzet-i ruhanıye: ruhanî lezzet ve zevk, cısmanî olmayan lezzet.
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan
mesela: omeğın
mesrurane: sevinçli bır şekılde, sevinerek, memnun olarak.
mezaristan: mezarlık.
mıkyas: nıspet, derece, olçu
muhabbet: sevgi, sevme
muvaffak: beceren, neticeye varan, sonuç alan
mufarakat: uzaklaşma, ayrılık.
muşahede: bir şeyı gozle gorme, seyretme
nadir: seyrek, az, ender bulunan
nıspet: oran, deger
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı, Bedıuz zaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
ruh: dınlık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
rutbe: sıra, derece, mertebe, paye.
sadâkat: bağlılık, dogruluk.
sair: dıger, başka, otekı
seciye: iyi huy, karakter
tefevvuk: ustün olma, ustunluk.
tevehhüm: vehımlenme, kurun tuya kapılma, gerçekte var olma yanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle, umıtsızlıge ve kor kuya duşme
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yuksek, yuce
vazıyet: durum
vucudı: varlıkla ılgılı, varlıga daır
zihayat: hayat sahıbı

düşeceği sırada, ahirete iman imdada yetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanları içine alan pek geniş bir zamana çevirir. Ve dünya kadar, belki ezelden ebede kadar bir daire-i vücut gösterir. Babasını dâr-ı saadette ve âlem-i ervahta dahi pederlik münasebetiyle ve kardeşini tâ ebede kadar uhuvvetini düşünmesiyle ve karısını cennette dahi en güzel bir refika-i hayatı olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder. Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vücuttaki münasebetler için olan ehemmiyetli hizmetleri dünyanın kıymetsiz işlerine ve cüz'î garazlarına ve menfaatlerine alet etmez. Ciddî sadâkate ve samimî ihlâsa muvaffak olarak, kemalâtı ve hasletleri o nispette, derecesine göre yükselmeye başlar, insaniyeti teâlî eder. Hayat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan, bütün hayvanat üstünde, kâinatın en müntehap ve bahtıyar bir misafiri ve Sahib-i Kâinat'ın en mahbup ve makbul bir abdi olmasıdır. Bu netice dahi Risale-i Nur'da hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesildi.

• **Dördüncü bir faydası** ki, insanın hayat-ı içtimaiyesine bakıyor. Risale-i Nur'dan "Dokuzuncu Şua"da beyan edilen o neticenin bir hülâsası şudur.

Nev-i insanın dörtten birini teşkil eden çocuklar, ahiret imanıyla insanca yaşayabilirler ve insaniyetin istidatlarını taşıyabilirler. Yoksa, elim endişeler içinde kendini uyutturmak ve unutturmak için çocukça oyuncaklarıyla haylaz bir hayatla yaşayacak. Çünkü, her vakit, etrafında onun gibi çocukların ölmesiyle, onun nazik dimağında

abd: kul
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
âlem-i ervah: ruhlar âlemi
bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
daire-i hayat: hayat dairesi
daire-i vücut: varlık dairesi
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, cennet.
dimag: akıl, şuur
ebed: sonsuzluk, daimîlik
elim: şiddetli, çok derd ve keder veren.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
haslet: güzel huy, iyi özellik.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere ömrünü geçiren
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hayvanat: hayvanlar
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
hürmet: hayet, ihtiram.
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kıymet: değer.
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
makbul: geçerli, muteber
menfaat: fayda.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
münasebet: ilişki, alâka
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz
nazik: narin, ince
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
peder: baba, ata
refika-i hayat: hayat arkadaşı.
Sahib-i Kâinat: kâinatın sahibi olan Allah
samimî: içten, candan, gönülden, kalbi menfaatsiz, niyazsız
teâlî: yükselme, yücelme, çok yüce olma
teşkil: oluşturma, şekillendirme
uhuvvet: kardeşlik

ve ileride uzun arzuları taşıyan zayıf kalbinde ve mukavemetsiz ruhunda öyle bir tesir yapar ki, hayatı ve aklı, o bîçareye alet-ı azap ve işkence edeceği zamanda, ahiret imanının dersiyle, görmemek için oyuncaklar altında onlardan saklandığı o endişeler yerinde bir sevinç ve genişlik hissederek, der: "Bu kardeşim veya arkadaşım öldü, cennetin bir kuşu oldu. Bizden daha iyi keyfeder, gezer. Ve validem öldü, fakat rahmet-i İlâhiyeye gitti. Yine beni cennette kucağına alıp sevecek. Ve ben de o şefkatli anneciğimi göreceğim" diye insaniyete lâyık bir tarzda yaşayabilir.

Hem *insanın bir rub'unu teşkil eden ihtiyarlar, yakında hayatlarının sönmesine ve toprağa girmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşı, teselliyi ancak ve ancak ahiret imanında bulabilirler.* Yoksa, o merhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar öyle bir vaveylâ-ı ruhî ve bir dağdağa-ı kalbî çekeceklerdi ki, dünya onlara me'yusâne bir zindan ve hayat ışkenceli bir azap olurdu. Fakat ahiret imanı onlara der: "Merak etmeyiniz! Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek. Ve parlak bir hayat ve nihayetsiz bir ömür sizi bekliyor. Ve zayi ettiğiniz evlât ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz. Ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş, mukâfatlarını göreceksiniz" diye, iman-ı ahiret onlara öyle bir teselli ve inşirah verir ki, her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa, onları me'yus etmez.

Nev-i insanın üçten birisini teşkil eden gençler, hevesatları galeyanda, hissiyata mağlûp, cur'etkâr akıllarını

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alet-i azap: azap sıkıntı veren unsur, azap aleti.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
azap: eziyet, işkence.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cur'etkar: cesur, cesaretli, yiğit, delikanlı; atılgan, gözü pek.
dağdağa-ı kalb: kalbe ait sıkıntı, kalp sıkıntısı.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
endişe: kaygı.
evlat: yetiler, çocuklar.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
hevesat: heveslar.
hissiyat: hisler, duygular.
iman: inanma, itikat.
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
inşirah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, ıç açılması.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
mağlûp: boyun eğmiş, yenilmiş, yenilmiş olma.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
me'yus: umutsuz, yelse düşmüş, umudı kesilmiş, kederli.
me'yusane: umutsuzce, umutsuzlukle, umutsuz bir şekilde.
muhafaza: koruma.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme, saldırı ve baskıyı yok etmek için çalışma, direniş.
mükafat: iyi bir iş, hizmet veya başından ötürü verilen şey, ödül.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
rub: dörtte bir, çeyrek.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarz: biçim, şekil, suret.
teselli: avunma.
tesir: etki.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
valide: ana, anne.
vaveylâ-yı ruhî: ruh çığlığı, ruhun vaveylası, ruhun feryadı.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.
zindan: hapishane.

her vakit başına almayan o gençler, ahiret imanını kaybetseler ve cehennem azabını tahattur etmezlerse, hayat-ı içtimaiyede ehl-i namusun malı ve ırzı ve zayıf ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı, bir dakika lezzeti için, bir mes'ut hanenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört beş sene azap çeker, canavar bir hayvan hükmüne geçer. Eğer iman-ı ahiret onun imdadına gelse, çabuk aklını başına alır. "Gerçi hükûmet hafiyeleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim; fakat, cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelâl'ın melâikelerî beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedar bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zayıf olacağım" diye, birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar. Bu mananın dahi Risale-i Nur'da burhanlarıyla izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hem, *nev-i beşerin ehemmiyetli bir kısmı hastalar ve mazlumlar ve bizim gibi musibetzedeler ve fakirler ve ağır ceza alan mahpuslar; eğer iman-ı ahiret onların imdadına yetişmezse, her vakit hastalığın ihtarıyla gözü önüne gelen ölüm ve intikamını alamadığı ve namusunu elinden kurtaramadığı zalimin mağrurâne ihaneti ve büyük musibetlerde boşu boşuna malını, evlâdını kaybetmekle gelen elîm me'yusiyeti ve bir iki dakika veya bir iki saat keyif yüzünden beş on sene böyle bir hapis azabını çekmekten gelen kederli sıkıntı, elbette o bîçarelere dünyayı zindan ve hayatı bir ışkenceli azaba çevirir. Eğer*

burhan: delil, ispat, hüccet.
canavar: zararlı hayvan.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i namus: namusuna düşkün olup koruyanlar.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
gerçi: her ne kadar.
hafiye: saklı ve gizli şeylen araştıran casus.
hane: ev, mesken.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hükmüne: yerine, değerine.
hürmet: hayet, ihtiram.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iktifaen: yeterli görerek.
imdat: yardım.
intikam: öç alma, kendisine bulunduğu topluluga veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze kötülüge karşılık verme, misilleme bulunma.
ırz: şan ve şeref, namus, iffet.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
keder: kaygı, acı, hüzün.
mağrurâne: gururlu bir şekilde kendini beğenerek.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlıga uğramış.
melâike: melekler.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu.
me'yusiyet: umutsızlık.
musibet: felaket, bela.
musibetzede: musibet görmüş, felakete uğramış, belâya, kazaya uğrayan.
namus: edep, hayâ, ahlak, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
Padişah-ı Zülcelâl: celâl sahibi padişah, nihayetsiz büyükluğe ve haşmete sahip bir hükümdar olan Allah (c.c.).
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme.
tecavüz: saldırma, saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

ahirete iman imdatlarına yetişse, birden, onlar nefes alırlar, sıkıntılan, me'yusiyetleri ve endişeleri ve intikam hiddetleri derece-i imanına göre kısmen ve bazen tamamen zail olur. Hatta diyebilirim ki, benim ve bir kısım kardeşlerimin bu sebepsiz hapsimizde ve dehşetli musibetimizde, eğer iman-ı ahiret yardım etmese idi, bir gün dayanmak ölüm kadar tesir edip, bizi hayattan istifa etmeye sevk edecekti. Fakat hadsiz şükür olsun, benim canım kadar sevdiğim pek çok kardeşlerimin bu musibetten gelen elemlerini de çektiğim ve gözüm kadar sevdiğim binler Risale-i Nur risaleleri ve benim yaldızlı ve süslü ve çok kıymettar kitaplarımın ziyaları ve ağlamalarından teessüflerini çektiğim ve eskiden beri az bir ihaneti ve tahakkumu kaldıramadığım hâlde, sizi kasemle temin ederim ki, iman-ı bilâhiret nuru ve kuvveti, bana öyle bir sabır ve tahammül ve teselli ve metanet, belkı mücahidâne kârlı bir imtihan dersinde daha büyük mükâfatı kazanmak için bir şevk verdi ki, ben bu risalenin başında dediğim gibi, kendimi *Medrese-i Yusufiye* ünvanına lâyık bir güzel ve hayırlı medresede biliyorum. Ara sıra gelen hastalıklar ve ihtiyarlıktan neş'et eden titizlikler olmasa idi, mükemmel ve rahat-ı kalp ile derslerime daha ziyade çalışacaktım. Her ne ise, bu, makam münasebetiyle sadet harici girdi, kusura bakılmasın.

Hem, *her insanın küçük bir dünyası, belkı küçük bir cennetı dahı kendı hanesıdır. Eğer ıman-ı ahiret o hanenin saadetinde hükmetmezse, o aile efradı, her bin şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elîm*

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derece-i iman: imanın derecesi.
efrat: ferdler.
elem: dert, üzüntü, maddî, manevî ıztırap.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hane: ev, mesken.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmetme: hakim olma, karar verme.
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma.
iman-ı bilâhiret: ahirete iman.
imtihan: deneme, sınama. Allah'ın çeşitli şekillerde kullarını denemesi.
kasem: yemin, and, ahdetme.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
makam: yer, durak.
medrese: ders okutulan yer.
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (aş) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer, manasında hapishane.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muhabbet: sevgi, sevme.
mücahidane: mücahitçe, cihat ederek, gayret göstererek.
münasebet: vesile, dolayı.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, kalbin huzurlu ve tasasız oluşu.
saadet: mutluluk.
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sadet: konuşulan madde, asıl konu.
sevk: önüne katıp sürme, yönelt me.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
teessüf: üzülme, esefleneme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
temin: güvenlik, emniyet, hissı verme, şüphe ve korkuyu gidermeme.
unvan: ad, isim, lâkap.
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs.
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
ziyade: çok, fazla.

endişeler ve azaplar çeker; o cenneti, cehenneme döner. Veyahut muvakkat eğlenceler ve sefahatlerle aklını tenvim edip uyutur. Devekuşu gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor, başını kuma sokar, tâ görünmesin. Başını gaflete sokar, tâ ölüm ve zeval ve firak onu görmesin. Divanece muvakkat, iptal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünkü, meselâ, valide, ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere maruz gördükçe titrer. Ve pederini ve kardeşini eksik olmayan belâlardan kurtaramayan evlâtlar, daim bir keder, bir korkaklık hisseder. Buna kıyasen, bu dağdağalı kararsız hayat-ı dünyeviyede o mes'ut zannedilen aile hayatı, çok cihetlerle saadetini kaybeder, ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karabet dahi hakîkî sadâkati ve samimî ihlâsı ve garazsız bir hizmeti ve muhabbeti vermez. Ahlâk o nispette küçülür, belki sukut eder. *Eğer ahirete iman o haneye girse, birden ışıklandıracak, ortalarındaki münasebet ve şefkat ve karabet ve muhabbet kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki dâr-ı ahirette, saadet-i ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hürmet eder, sever, şefkat eder, sadâkat eder, kusurlarına bakmaz gibi ahlâk yükseklenir. Hakîkî insaniyet saadeti o hanede başlar inkışafa.* Bu mana dahi hüccetlerle Risale-i Nur'da beyanına binaen kısa kesildi.

Hem, *her bir şehir, kendi ahalisine geniş bir hanedir. Eğer iman-ı ahiret o büyük aile efradında hükmetmezse, güzel ahlâkın esasları olan ihlâs, samimiyet, fazilet, hamiyet, fedakârlık, rıza-i Ilâhî, sevab-ı uhrevî yerine*

ahali: halk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
belâ: musibet, sıkıntı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön.
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve ıztırap.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
dar-ı ahiret: ahiret yurdu.
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
endişe: kaygı.
evlâd: veleder, çocuklar.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
firak: ayrılık, hicran.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hakîkî: gerçek.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hane: ev, mesken.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet: delil.
hürmet: nayet, ihtiram.
ihlâs: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
iman: inanma, itikat.
inkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
iptal-i his: hissin iptali, duyarliliği yitirme.
karabet: yakınlık, hısımlık, akrabalık.
keder: kaygı, acı, hüzün.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
meselâ: örneğin.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvakkat: geçici.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nevi: çeşit, tür.
nispet: oran, değer.
peder: baba, ata.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
samimî: içten, candan, gönülden, kalbi menfaatsiz, nyasız.
samimiyet: samimilik, içtenlik.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sevab-ı uhrevî: ahirete ait sevap, ahirete yönelik hayırlı harekette bulunma, karşılığı ahirette verilecek hayırlı iş, işleme.
sükut: değerden düşme, değerini yitirme.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tenvim: uyutma, uyutulma.
valide: ana, anne.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
zeval: sona erme, yok olma, olme.

garaz menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannu, riya, rüşvet, aldatmak gibi hâller meydan alır. Zahirî asayış ve insaniyet altında anarşistlik ve vahşet manaları hükmeder; o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylazlığa, gençler sarhoşluğa, kavîler zulme, ihtiyarlar ağlamaya başlarlar.

Buna kıyasen, *memleket dahi bir hanedir, ve vatan dahi bir millî ailenin hanesidır. Eğer iman-ı âhıret bu geniş hanelerde hükmetse, birden samimî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muâvenet ve hilesiz hizmet ve muaşeret ve riyasız ihsan ve fazilet ve enaniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar.*

Çocuklara der: "Cennet var, haylazlığı bırak." Kur'ân dersiyle temkin verir.

Gençlere der: "Cehennem var, sarhoşluğu bırak." Aklı başlarına getirir.

Zalime der: "Şiddetli azap var, tokat yiyeceksin." Adalete başını eğdirir.

İhtiyarlara der: "Senin elinden çıkmış bütün saadetlerinden çok yüksek ve daimî bir uhrevî saadet ve taze, bâkî bir gençlik seni bekliyorlar. Onları kazanmaya çalış." Ağlamasını gülmeye çevirir.

Bunlara kıyasen, cüz'î ve küllî her bir taifede hüsn-i tesirini gösterir, ışıklandırır. Nev-i beşerin hayat-ı içtimaiyesiyle alâkadar olan içtimaiyyun ve ahlâkiyyunların kulakları çınlasın!

adalet: kanun ve düzen hakimiyeti.
ahlâkıyyun: ahlâk ilmi ile uğraşan ve bununla ilgili kitap yazan âlimler ahlâkçılar.
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.
asayiş: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
ciddî: gerçek, hakikat.
cüzî: küçük, az.
daimî: sürekli, devamlı.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı şehriye: şehir hayatı.
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere ömrünü geçiren.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.
hodgâmlık: kendi keyfini düşünen bencil.
hüsn-i tesir: güzel, iyi tesir, etkı.
içtimaiyyun: toplum bilimcileri, sosyologlar.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
kavî: kuvvetli, güçlü.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
küllî: umumî, genel.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.
menfaat: fayda.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
millî: millete ait, millete âlâkalı, millete mensup, ulusal.
muaşeret: birlikte yaşayıp iyi geçinme, adâb-ı muaşeret, görgü.
muâvenet: yardım.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
rüşvet: yetkili bir kimseye bir başka kimse tarafından kanunlara aykırı şekilde, bir çıkar sağlanarak herhangi bir işin yaptırılması.
sahtekâr: sahte şeyler yapan, sahtecı, hilekâr.
taife: bölük, takım, grup, fırka.
tasannu: yapmacık.
temkin: ağırbaşlılık, vakar, ihtiyatlı hareket etme.
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait, âhiret âlemiyle ilgili.
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı.
zâhirî: görünüşte olan, zâhire, dışa ait olan.
zâlim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

İşte iman-ı ahiretin binler faydalarından işaret ettiğimiz beş altı numunelerine sairleri kıyas edilse, kat'î anlaşılır ki, iki cihanın ve iki hayatın medar-ı saadeti yalnız imandır.

Risale-i Nur'da, "Yirmi Sekizinci Söz"de ve başka risalelerinde haşrin cismaniyeti cihetinde gelen zayıf şüphelere, kuvvetli cevaplarına iktifaen burada yalnız bir kısa işaretle deriz ki:

Esma-i İlâhiyenin en cemiyetli âyinesi cismaniyettedir, ve hilkat-ı kâinattaki makasıd-ı İlâhiyenin en zengini ve faal merkezi cismaniyettedir; ve ihsanat-ı Rabbaniyenin en çok çeşitleri ve rengârenkleri cismaniyettedir, ve beşerin ihtiyacat dilleriyle Hâlık'ına karşı dualarının ve teşekkuratının en kesretli tohumları, yine cismaniyettedir. Maneviyat ve ruhaniyat âlemlerinin en mütenevvi çekirdekleri, yine cısmaniyettedir. Bunlara kıyasen, yüzer küllî hakikatler cismaniyette temerkuz ettiğinden, Hâlık-ı Hakîm, zemin yüzünde cismaniyeti çoğaltmak ve mezkûr hakikatlere mazhar eylemek için öyle sür'atlı ve dehşetli bir faaliyetle kafile kafile arkasına mevcudata vücut giydirir, o meşhere gönderir; sonra, onları terhis eder, başkalarını gönderir. Mütemadiyen kâinat fabrikasını işlettirir; cismanî mahsulâtı dokuyup, zemini ahirete ve cennete bir fidanlık bahçesi hükmüne getirir. Hatta insanın cismanî midesini memnun etmek için, o midenin hâl diliyle bekasına dair duasını kemal-i ehemmiyetle dinleyip kabul ederek, fiilen cevap vermek için hadsiz ve hesapsız ve yüz binler tarzlarda ve binler çeşit çeşit

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
âlem: varlık sınıflarından her biri
âyine: ayna
beka: bâkilik, ebedilik, sonsuzluk.
beşer: insanlık.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cihan: dünya, kâinat, alem.
cismanî: maddî ve cısımlı olmak.
cismaniyet: cismanî oluş
dair: alakalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
faal: hareketli, canlı
faide: fayda
fiilen: fiile, davranış ve hareketle
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakîkat: gerçek, esas.
hal: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Hakîm: hikmetle yaratan, yarattıklarında hikmetli olduğunu gösteren yaratıcı, Allah
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilterek mahşere çıkarması
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
hilkat-ı kâinat: kâinatın yaratılışı.
hükmüne: yerine, değerine
İhsanat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın iyilikleri, bağışları
İhtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
iktifaen: yeterli görerek.
kafile, kafile: sıra sıra, takım takım
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemal-i ehemmiyet: son derece mühim, önemli.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
mahsulât: meyveler, ürünler
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın maksatları, yaratıcının gayeleri
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
mazhar: nail olma, şereflenme, İlâhî recellilerin göründüğü yer olma
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi
meşher: teşhir yeri, sergi gösterme yeri.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nev' nev' çeşit çeşit.
nümune: örnek.
rengârenk: çeşitli renkleri olan, türlü renklerde olan, renk renk.
ruhaniyat: madde âleminden başka âlemler
sair: diğer, başka, öteki.
tarz: biçim, şekil, suret.
temerkuz: merkezleşme, bir merkezde toplanma.
terhis: izin verme, serbest bırakma
teşekkurat: teşekkürler, minnet, memnuniyet ve şükur ifade etmeler
vücut: beden, varlık
zemin: yer, yeryüzü

lezzetlerde gayet sanatlı taamları ve gayet kıymetli nimetleri cismaniyete ihzar etmek, bedahetle ve şeksiz gösterir ki, dâr-ı ahirette cennetin en çok ve en müteneववi lezzetleri cismanîdir. Ve saadet-i ebediyenin en ehemmiyetli ve herkesin istediği ve ünsiyet ettiği nimetleri cismanîdir.

Acaba hiçbir cihet-i ihtimalı ve imkânı var mı ki, bu adî mıdenin hâl dilıyle beka duasını kabul edıp nihayetsiz mu'cizatlı maddî taamlar ile onu minnettar ederek, her vakıt tesadufsuz, kastî olarak fıilen cevap veren bir Kadir-i Rahîm, bir Alîm-i Kerîm, kâinatın en ehemmiyetli netıcesi ve arzın halıfesi ve o Hâlık'ın güzıdesi ve perestişkârı olan nev-i insanın insaniyet mıde-i kübrası ile kullî ve yüksek ve daima arzu ettiği ve unsiyet ettiği ve fıtraten istediği cismanî lezzetleri, dâr-ı bekada verilmesine dair hadsız umumî duaları kabul olmasın, ve haşr-ı cismanî ile fıilen cevap verilmesin; onu ebedî minnettar etmesin? Âdeta sıneğın sesini işıtsin, gok gurultusunu işıtmesın, ve adî bir neferin kemal-i ehemmiyetle teçhizatına baksın, orduya hıç bakmasın, ehemmıyet vermesin. Bu, yüz derece muhal ve batıldır.

Evet, وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ[1] ayetinin sarahat-ı kat'iyesiyle, insan en zıyade ünsiyet ettiği ve dünyada numunesini tatmış olduğu cismanî lezzetleri cennete lâyık bır tarzda gorecek, tadacak ve lısan, goz ve kulak gıbi azaların ettikleri halıs şükürler ve hususî ibadetlerın mukâfatları o uzuvlara mahsus cısmanî lezzetler

1- Orada canların çekeceği gozlerin zevk alacağı herşey vardır. (Zuhruf Suresi, 71.)

âdeta: sankı
adî: bayağı aşağı değersız.
Alîm-i Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan ve her şeyı hakkıyla bilen Allah.
arz: yer dunya
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves
ayet: Kur an ın her bır cumlesı
aza: organlar uzuvlar.
batıl: boş ve manasız olan gerçeğe uymayan doğru ve haklı olmayan
bedahet: açıklık, aşıkar ıspata ihtıyaç olmayacak derecede açıklık.
cihet i ihtimal: bir şeyın olabılırlık ihtımal yonu
cısmanıyet: cısmanî oluş cısımle ılgılı olma, maddıyat.
dâr-ı ahiret: ahıret yurdu.
dar-ı beka: bâkı ve sonsuz dunya ahıret.
ebedî: sonu olmayan, daımı, surekli
ehemmıyet: onem deger kıymet.
fıtraten: fıtrî olarak yaratılıştan yaratılış ıtıbarıyle
güzıde: seçkin mumtaz
halıfe: yeryuzunde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
halıs: saf samımî
haşr-ı cısmanî: cısımle cesetle dırılme ruhla beraber bedenlerin ve vucutların haşrı.
hususî: ozel
ihzar: hazır etme hazırlama
ınsanıyet: insanlık mahıyetı insan olma halı insana yakışır davranış
Kadir-i Rahîm: çok merhametlı olan ve her şeye gucu yeten Allah
kastî: kastederek, isteyerek, bıle bıle yapılan
kemal-i ehemmıyet: son derece muhım onemlı
kıymet: değer
küllî: umumî genel
lâyık: uygun yakışır munasıp
lısan: dıl
maddî: madde ile alakalı cısmanî
mahsus: bır şeye veya kişiye has olan
mıde-i kübra: buyuk veya genış mıde
minnettar: bır ıyılığe karşı teşekkur duygusu ıçınde olan
mu'cizat: mu ozeler Allah tarafından venlip yalnız peygamberlerın gosterebileceklen buyuk hanka işler
muhal: ımkansız.
mukâfat: iyi bir iş hizmet veya başandan oturu verilen şey ödül.
mütenevvi: aynı cınsten olmayan nev nev çeşit çeşit
nefer: asker er
nev-i insan: insan türü, insanoğlu
nihayetsiz: sonsuz sınırsız
nimet: lutuf ihsan bağış.
nümune: ornek.
perestişkar: aşın derecede düşkun olan çok seven
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sarahat-i kat'iye: kat ı ve kesin bir açıklık.
şek: şuphe, zan, tereddüt, aksıyle birlikte ıkı ihtımalin eşıt derecede bulunduğu bılgı
şükür: nimet ve ıyılığın sahıbını tanıma ve ona karşı minnet duyma
taam: yemek, yiyecek.
teçhizat: techizler, donatmalar, cıhazlandırmalar
tesadüf: rastlantı bir şeyın kendılıgınden meydana gelmesi.
umumî: herkesle ılgılı genel
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her bırı organ
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dostluk.
zıyade: çok, fazla

ile verilecektir. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan o derece cismanî lezzetleri sarih bir surette beyan eder ki, başka teviller ile mana-i zahirîyi kabul etmemek imkânı haricindedir.

İşte iman-ı ahiretin meyveleri ve neticeleri gösteriyorlar ki, nasıl ki, aza-i insanîden midenin hakikatı ve ihtiyacatı, taamların vücuduna kat'î delâlet eder; öyle de, insanın hakikati ve kemalâtı ve fıtrî ihtiyacatı ve ebedî arzuları ve iman-ı ahiretin mezkûr netice ve faydalarını isteyen hakikatleri ve istidatları, daha kat'î olarak ahirete ve cennete ve cismanî bâkî lezzetlere delâlet ve tahakkuklarına şahadet ettiği gibi, bu kâinatın hakikat-i kemalâtı ve manıdar tekvinî âyâtı ve insaniyetin mezkûr hakikatler ile alâkadar bütün hakikatleri, dâr-ı ahiretin vücuduna ve tahakkukuna ve haşrin gelmesine ve cennet ve cehennemin açılmasına delâlet ve şahadet ettiklerini, Risale-i Nur eczaları ve bilhassa Onuncu ve Yirmi Sekizinci (iki makamı), Yirmi Dokuzuncu Sözler ve Dokuzuncu Şua ve Münacat risaleleri hüccetlerle parlak ve şüphe bırakmaz bir tarzda ispat etmişler. Onlara havale ederek bu uzun kıssayı kısa kesiyoruz.

Cehenneme dair beyanat-ı Kur'âniye o kadar vazıh ve zahirdir ki, başka izahata ihtiyaç bırakmamış. Yalnız bir iki zayıf şüpheyi izale edecek iki üç nükteyi, tafsilini Risale-i Nur'a havale edip, gayet kısa bir hülâsasını beyan edeceğiz.

Birinci Nükte: Cehennem fıkrı, geçmiş iman meyvelerinin lezzetlerini korkusuyla kaçırmıyor. Çünkü, hadsiz rahmet-ı Rabbaniye, o korkan adama der: "Bana gel,

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
ayat: Kur'ân ayetleri
aza-i insanî: insanın azaları, organları
bâkî: ebedî, daimî, süreklî ve kalıcı olan
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyanat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın açıklamaları, beyanları, mesajları
bilhassa: özellikle
delâlet: delil olma, gösterme
ecza: cuz'ler, parçalar, kısımlar
fayda: fayda
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
hakikat: gerçek, esas
hakikat-i kemalât: mükemmellik gerçeği
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
hüccet: delil.
İhtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
iman: inanma, itikat
İman-ı ahiret: ahirete iman, inanma
imkân: mümkün olma, olabilirlik
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
izahat: izahlar, açıklamalar
izale: giderme, ortadan kaldırma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kıssa: anlatılan olay, hikaye.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
makam: yer, durak.
mana-ı zahirî: zahire ait, mana, açık mana, görünen mana
manıdar: nükteli, ince manalı.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
rahmet-i Rabbaniye: Allah'ın rahmeti, merhameti, şefkati
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarih: açık, aşikar
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tekvinî: tekvin ile ilgili, yaratmaya, var etmeye dair
tevil: yorumlama, yorum
vazıh: açık, ayan, aşikâr, bes belli, kapalı olmayan
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, aşikar

tevbe kapısıyla gir." Tâ cehennemin vücudu, değil korkutmak, belkı sana cennetın lezzetlerini tam bildırsın ve senın ve hukuklarına tecavuz edilen hadsız mahlûkatın intikamlannı alsın, sizi keyiflendirsin. Eğer sen dalâlette boğulup çıkamıyorsan, yine *cehennemin vücudu bın derece idam-ı ebedîden hayırlıdır. Ve kâfırlere de bir nevi merhamettir.* Çünkü insan, hatta yavrulu hayvanat dahi, akrabasının ve evlâdının ve ahbabının lezzetleriyle ve saadetleriyle lezzetlenir, bir cihette mes'ut olur. Şu hâlde sen, ey mülhit, dalâletin ıtıbarıyla ya ıdam-ı ebedî ile ademe düşeceksin veya cehenneme gireceksin! Şerr-i mahz olan adem ise, senin bütün sevdiklerin ve saadetleriyle memnun ve bir derece mes'ut olduğun umum akraba ve asıl ve neslın senınle beraber ıdam olmasından bınler derece cehennemden ziyade senın ruhunu ve kalbıni ve mahiyet-i insaniyeni yandırır. Çünkü, *cehennem olmazsa, cennet de olmaz.* Her şey senin küfrün ile ademe düşer. Eğer sen cehenneme gırsen, vücut dairesinde kalsan, senin sevdiklerin ve akrabaların ya cennette mes'ut veya vücut dairelerinde bir cihette merhametlere mazhar olurlar. Demek, her hâlde cehennemin vücuduna taraftar olmak sana lâzımdır. *cehennem aleyhinde bulunmak, ademe taraftar olmaktır* kı, hadsız dostlannın saadetlerinin hıç olmasına taraftarlıktır.

Evet, cehennem ise, hayr-ı mahz olan daire-i vücudun Hâkım-i Zülcelâl'ının hakîmâne ve âdilâne bir hapıshane vazıfesıni gören dehşetlı ve celâllı bır mevcut

adem: yokluk.
âdilâne: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla, âdilcesine.
ahbap: dostlar
aleyh: karşı karşıt.
asıl: soy, nesep
celâl: sonsuz büyukluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahıbı olan Allah
cihet: yon
daire-i vücut: varlık dairesi
dalâlet: ımân ve İslamıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yonelme
dehşetli: ürkutucü, korkunç.
evlât: veletler, çocuklar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakımane: hıkmetlı bır şeklıde
Hakım-ı Zulcelal: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan her şeye hukmeden Allah (c.c)
hayr-ı mahz: mutlak hayır, haynn ta kendısı.
hayvanat: hayvanlar
hukuk: haklar
ıdam: yok olma.
ıdam-ı ebedî: dınılmemek uzere yok oluş, ahıret ınancı olmadığı ıçın olumu ebedî yokluğa gıtmek olarak görme
ıntıkam: oç alma, kendısıne bulunduğu topluluğa veya benımsedıgi bır şeye karşı yapılan tecavuze kotuluge karşılık verme, mısıllemede bulunma
ıtıbar: değer
kafir: Allah ı ve İslamıyetı ınkar eden dınsız.
küfür: Allah ın varlıgına, bırlıgıne ınanmama, muşrıklık, ımansızlık.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, ıç yuzu, vasfı, asli, hakikatı
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mazhar: nail olma, sereflenme
memnun: hoşnut, razı
merhamet: acımak, şefkat goster mek, korumak, esırgemek.
mes ut: saadetlı, bahtı mutlu.
mevcut: var olan, bulunan olan.
mulhit: islam dınınden ayrılan, Allah ı ınkar eden, dınsız, ımansız
neslı: soy, sop, zurryet.
nevi: çeşit, tur
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
sure: Kur'an-ı Kerım ın, ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
şerr-i mahz: tamamen kotuluk, ıyi tarafı hıç olmayan, zaran, fenalıgı yuzde yuz olan şer ve musıbet.
taraftar: tarafı bırının veya bır grubun tarafını tutan, bır tarafı destekleyen
tecavüz: saldırma, sataşma, baş kasının hakkına dokunma
tevbe: ışlenmış bır gunahtan pışmanlık duyup, Allah tan af dıleme ve bir daha ışlememek uzere soz verme
umum: butun
vazife: gorev
vücut: var olma, varlık.
Zuhruf: Kur'an ı Kerım ın 43. sure sıdır. Mekke de nazil olmuştur (54 ayetı Medine de) 89 ayettır

ülkesidir. Hapishane vazifesini de görmekle beraber, başka pek çok vazifeleri var. Ve pek çok hikmetleri ve âlem-i bekaya ait hizmetleri var. Ve zebanı gibi pek çok zîhayatın celâldarâne meskenlerıdır.

İkinci Nükte: Cehennemın vücudu ve şıddetlı azabı, hadsiz rahmete ve hakıkî adalete ve israfsız mizanlı hikmete zıddıyetı yoktur. Belki rahmet ve adalet ve hıkmet, onun vücudunu isterler. Çünkü, nasıl bin masumlann hukukunu çiğneyen bir zalımi cezalandırmak ve yuz mazlum hayvanları parçalayan bir canavan öldürmek, adalet ıçinde mazlumlara bin rahmettir. Ve o zalimi affetmek ve canavan serbest bırakmak, bir tek yolsuz merhamete mukabil yüzer bîçarelere yüzer merhametsizliktir. Aynen oyle de, cehennem hapsıne gırenlerden olan kâfır-ı mutlak, kufrüyle hem esma-i İlâhiyenin hukukuna inkâr ile tecavuz, hem o esmaya şahadet eden mevcudatın şahadetlerini tekzıp ıle hukuklanna tecavuz, ve mahlûkatın o esmaya karşı tesbîhkârâne yüksek vazifelerini inkâr etmekle hukuklanna tecavuz, ve kâınatın gaye-ı hılkatı ve bir sebeb-i vücudu ve bekası olan tezahür-i rububiyet-i İlâhıyeye karşı ubudıyetlerle mukabelelerını ve âyınedarlıklarını tekzıp ıle hukukuna bır nevi tecavüz ettiği haysıyetiyle, oyle azîm bir cınayet, bır zulümdur kı, affa kabılıyetı kalmaz.[1] اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ ayetinin tehdıdine mustahak olur. Onu cehenneme atmamak bır yersiz merhamete mukabıl, hukuklanna taarruz edılen hadsız davacılara hadsız merhametsızlıkler olur. Işte o

1. Muhakkak kı Allah kendısıne ortak koşulmasını affetmez. (Nısa Suresı 48 116)

adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız verılmesı hakkanıyet adılık.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemı ahıret.
ayınedarlık: aynalık yapma gosterme
azap: gunahlara karşı kabırde ve ahırette çekılecek ceza
azım: buyuk, yuce ulu
beka: bakılık, ebedîlik, sonsuzluk.
bıçare: çaresız zavallı
celâldarane: celallı bır şekılde haşmetlıce buyukluk sahıbıne yakışır.
cinayet: cana kıyma katl veya bu derecede agır bır suç.
dava: takıp edılen fikır ıddıa.
esma: adlar ısımler
esma-i İlâhiye: Allah ın ısımlerı
gaye-i hılkat: yaratılış gayesı maksadı.
hakıkı: gerçek
haysıyet: ıtıbar
hikmet: Ilahî gaye gizli sebep
hukuk: haklar
inkar: reddetme inanmama kabul ve tasdik etmeme
israf: gereksız yere harcama ıhtıyaçtan fazlasını harcama savurganlık.
kabılıyet: ıstıdat, yetenek.
kafir-i mutlak: tam ve kesın küfurde inkarda olan
kâinat: yaratılmış olan şeylerın tamamı butun âlemler varlıklar
kufur: Allah ın varlıgına bırlıgıne inanmama muşrıklık, ımansızlık.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
masum: suçsuz kabahatsız gunahsız.
mazlum: zulum gormuş haksızlıga ugramış.
mesken: oturulan, ıkamet olunan yer
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahluklar.
mizan: olçu ayar
mukabele: karşılık verme karşılama
mukabil: karşılık
mustahak: hak eden hak etmış
nevi: çeşıt, tur
nükte: ınce manalı düşundurucu soz.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek esırgemek.
sebeb-i vücut: varlık sebebı bır şeyın var olma nedenı
şahadet: şahıt olma şahıtlık tanıklık.
taarruz: bır şeyın ve kımsenın uzerıne şıddetle saldırma
tecavüz: saldırma sataşma, başkasının hakkına dokunmasi gorunmesi
tehdit: korkutma gozdagı verme
tekzip: yalanlama yalan oldugunu soyleme
tesbihkârane: tesbıh edene yakışır şekılde, Cenab-ı Hakkı yucelterek.
tezahur-i rububiyet-i İlâhiye: Cenab ı Hakkın terbıye tedbır ve ıdare edıcılıgının ortaya çıkmasi
ubudiyet: kulluk.
zalim: zulmeden, aramasız ve haksız davranan.
zebani: cehennemlıkleri cehenneme atmakla vazifeli melekler
zıddıyet: bırbırıne muhalıf zıt olma halı
zihayat: hayat sahıbı.
zulum: haksızlık

davacılar, cehennemin vücudunu istedikleri gibi izzet-i celâl ve azamet-i kemal dahi kat'î isterler.

Evet, nasıl bir serseri, asi ve raiyete tecavüz eden bir adam, oranın izzetli hâkimine dese: "Beni hapse atamazsın ve yapamazsın," diye izzetine dokunsa, elbette, o şehirde hapis olmasa da, o edepsiz için bir hapis yapacak, onu içine atacak. Aynen öyle de, kâfir-i mutlak, küfrüyle izzet-i celâline şiddetle dokunuyor ve azamet-i kudretine inkâr ile dokunduruyor ve kemal-i rububiyetine tecavüzüyle ilişiyor, elbette, cehennemin pek çok vazifeler için, pek çok esbab-ı mucibesi ve vücudunun hikmetleri olmasa da, öyle kâfirler için bir cehennemi halk etmek ve onları içine atmak, o izzet ve celâlin şe'nidir.

Hem, mahiyet-i kufur dahi cehennemi bildirir. Evet, nasıl ki imanın mahiyeti eğer tecessüm etse, lezzetleriyle bir cennet-i hususiye şekline girebilir. Ve cennetten, bu noktadan gizli haber verir. Aynen öyle de, Risale-i Nur'da delilleriyle ispat ve baştaki meselelerde dahi işaret edilmiş ki, küfrün ve bilhassa küfr-i mutlakın ve nifakın ve irtidadın öyle karanlıklı ve dehşetli elemleri ve manevî azapları var; eğer tecessüm etse, o mürtet adama bir hususî cehennem olur. Ve büyük cehennemden, bu cihette gizli haber verir. Ve bu fidanlık dünya mezraasındaki hakikatçikler ahirette sümbüller vermesi noktasından, bu zehirli çekirdek, o zakkum ağacına işaret eder, "Ben onun bir mâyesıyım" der. "Ve beni kalbinde

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asi: isyan eden, başkaldıran.
azamet-i kemal: kemal olgunluk ve mükemmelliğinin büyüklüğü.
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü.
bilhassa: özellikle.
cennet-i hususiye: hususî özel cennet.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
edep: iyi ahlâk, güzel terbiye.
elem: derd, üzüntü, maddî, manevî ıztırap.
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler.
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslî esası.
hâkim: kanun uygulayan kimse, yargıç.
halk: yaratma, yaratış.
hususî: özel.
iman: inanma, itikat.
irtıdat: islâm dininden çıkma, islam dinini terk ederek başka bir dini kabul etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izzet: şeref, yücelik, değer.
izzet-i celâl: büyüklüğün ve yücelğin haysiyet ve şerefi.
izzetli: şeref ve itibar sahibi.
kâfir: Allah'ı ve islâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemal-i rububiyet: Rububiyetin mükemmelliği. Cenab-ı Allah'ın mahlûkunu terbiye edip besleme ve gözetlicilik vasfının mükemmelliği.
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
mahiyet: bir şeyin aslî esası, niteliği.
mahiyet-i küfür: küfrün mahiyeti, inançsızlığın aslı esası.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maye: maya, temel esas, öz.
mesele: önemli konu.
mezraa: ziraat yapılacak yer, tarla, ekilecek yer.
mürtet: irtidat eden, islâm dinini bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, dini değiştiren.
nifak: görünüşte Müslüman gibi davranıp aslında kâfir olma, iki yüzlülük, münafıklık.
Nisa: Kur'ân-ı Kerîm'in 4. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 176 ayettir.
raiyet: bir devletin tebaası olan ve vergi veren halk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
serseri: ötede beride başı boş gezen, işsiz, güçsüz.
sümbül: sümbül, zambakgillerden, salkım çiçekli, keskin kokulu bitki.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
şiddet: sertlik, katılık, çetlik.
tecessüm: cisimleşme, cisim halıne gelme.
zakkum: cehennemde yetişen ve acı meyvesi cehennemliklere yedirilecek olan bir ağaç.

taşıyan bedbaht için, o zakkum ağacının bir hususî numunesi, benim meyvem olur."

Madem küfür hadsiz hukuka bir tecavüzdür, elbette hadsız bir cinayettir. Öyle ise, hadsız bir azaba mustahak eder. Madem bir dakika katl, on beş sene cezada (sekiz milyona yakın dakikada) hapis azabını çekmesini adalet-i beşeriye kabul edip maslahata ve hukuk-ı ammeye muvafık görür, elbette, bir küfür bin katl kadar olması cihetiyle, bir dakika küfr-i mutlak sekiz milyara yakın dakikalarda azap çekmesi, o kanun-i adalete muvafık geliyor. Bir sene ömrünü o küfürde geçiren, iki trilyon sekiz yüz seksen milyara yakın dakikada azaba müstahak ve [1] خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا sırrına mazhar olur. Her ne ise...

Kur'ân-ı Hakîm'in, cennet ve cehennem hakkındaki mu'cizâne izahatı ve Kur'ân'ın tefsiri ve ondan gelen Risale-i Nur'un cennet ve cehennemin vücutlarına dair hüccetleri, daha başka beyana ihtiyaç bırakmamışlar

وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ [2] ۞ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۞ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا [3]

gibi pek çok âyetlerin ve başta Resul-i Ekrem (ASM) ve umum peygamberler ve ehl-i hakikatin, her vakit dualarında en ziyade حَلِّصْنَا ۞ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ۞ أَجِرْنَا مِنَ النَّارِ [4] مِنَ النَّارِ ve vahiy ve şuhuda binaen onlarca kat'iyet

adalet-i beşeriye: insanoğlunun insanlığın adaleti
Ahzab: Kur'ân-ı Kerîm'in 33 sûresi. Medîne'de nâzil olmuştur. 73 âyettir.
Âl-i İmran: Kur'ân-ı Kerîm'in 3 sûresi. Medîne'de nâzil olmuştur. 200 âyettir.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azap: günâhlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
beyan: açıklama, bildirme, izah
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
daim: alakalı, ilgili
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
hukuk-ı amme: kamu hukuku
hüccet: delil
izahat: izahlar, açıklamalar
kanun-ı adalet: adalet kanunu.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
katl: öldürme, katletme
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık
madem: ...den dolayı, böyle ise,
maslahat: uygun iş.
mazhar: nâil olma, şereflenme, İlâhî tecellilerin görünüdüğü yer olma
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
muvafık: uygun, munâsip
müstahak: hak eden, hak etmiş
numune: örnek.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sirlerini kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tefsir: Kur'ân'ın manâ-yı bâkîsinden izahı, Kur'ân'ın şerhi
tenzih: kusur kondurmama, kabahat ve kusûru yok etme
umum: bütün
vahy-ı meşhut: şâhit olunan vahiy, peygamberlere verilen kitaplarda görülen, okunan vahiy
vücut: var olma, varlık.
ziyade: çok, fazla

1. Orada ebedî olarak kalacaklar. (Ahzab Sûresi, 65.)
2. Göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür ederler. "Bunları boş yere yaratmadın, ey Rabbimiz" derler. "Seni bütün noksanlardan tenzih ederiz. Sen de bizi cehennem ateşinin azâbından koru." (Âl-i İmrân Sûresi, 191.)
3. Ey Rabbimiz, cehennem azâbını bizden uzaklaştır. Onun azâbı daimî bir helâktır. • Gerçekten de orası ne kötü bir durak, ne kötü bir konaktır. (Furkan Sûresi, 65-66.)
4. Bizi cehennemden kurtar. • Bizi cehennemden koru. • Bizi cehennemden muhafaza eyle. (Cevşenü'l-Kebîr)

kesbeden cehennemden "Bizi hıfz eyle!" demeleri gösteriyor ki, nev-i beşerin en büyük meselesi cehennemden kurtulmaktır. Ve kâinatın pek çok ehemmiyetli ve muazzam ve dehşetli bir hakikatı cehennemdir ki, bir kısım o ehl-i şuhut ve keşif ve tahkik onu muşahede eder; ve bir kısmı, tereşşuhatını ve gölgelerini görür, dehşetinden feryat ederler, "Bizi ondan kurtar!" derler.

Evet, bu kâinatta hayır-şer, lezzet-elem, zıya-zulmet, hararet-burudet, güzellik-çirkinlik, hidayet-dalâlet birbirine karşı gelmesi ve içine girmesi pek büyük bir hikmet içindir. Çünkü şer olmazsa, hayır bilinmez, elem olmazsa, lezzet anlaşılmaz; zulmetsiz, ziya, ehemmiyeti olmaz, soğukla, hararetin dereceleri tahakkuk eder; çirkinlik ile, hüsnün tek bir hakikati bin hakikat ve binler çeşit hüsün mertebeleri vücut bulur; cehennemsiz, cennetin pek çok lezzetleri gizli kalır. Bunlara kıyasen, her şey bir cihette zıddıyla bilinebilir ve bir tek hakikatı, sümbül verip çok hakikatler olur.

Madem bu kanşık mevcudat dâr-ı fânîden dâr-ı bekaya akıp gidiyor; elbette, nasıl ki hayır, lezzet, ışık, güzellik, iman gibi şeyler cennete akar; öyle de, şer, elem, karanlık, çirkinlik, küfür gibi zararlı maddeler cehenneme yağar. Ve bu mütemadiyen çalkanan kâinatın selleri o iki havuza girer, durur. Kerametli Yirmi Dokuzuncu Sözün ahirindeki remizli nuktelerine havale ederek kısa kesiyoruz.

ahir: son
bürudet: soğukluk, soğuk olma
cihet: yön
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya, âhiret.
dâr-ı fanî: olumlu kaybolan gelip geçici, yok olup giden yer, dünya
dehşet: büyük korku, hâlâ, korkma, ürkme
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i keşif: bazı sırların bilinmeyen hakikatlerin Cenâb-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen velîler
ehl-i şuhut: kâinatta tevhit delillerini aynen seyreden İlâhî ve gizli sırlarını Hakkın izni ile gören şuhut ehli, velî
ehl-i tahkik: gerçeği araştırانlar, gerçeğin peşinden gidenler
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
feryat: haykırma, çığlık.
hakikat: gerçek, esas
hararet: sıcaklık.
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
hayr: iyi iş, iyi şey
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hüsün: güzellik.
iman: inanma, itikat.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
keramet: emmişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kesb: kazanma
kıyasen: kıyas ederek.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mertebe: derece, basamak.
mesele: önemli konu
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
remiz: bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
sümbül: sümbül, zambakgillerden, salkım çiçekli, keskin kokulu bitki
şer: kötülük.
tahakkuk: gerçek olarak meydana çıkma, bir şeyin doğrulugunun meydana çıkması, gerçekliğinin anlaşılması
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
zıt: bir şeyin aksi, tersi
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulmet: karanlık

Ey bu Medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Bu dehşetli haps-i ebedîden kurtulmanın kolayı, çaresi, bu dünyevî hapsımızden istifade ederek, elimiz mecburiyetle yetişmeyen çok günahlardan kurtulduğumuzla beraber; eski günahlardan tevbe edip farzlarımızı eda ederek, her bir saat bu hapisteki ömrümüzü bir gün ıbadet hükmüne getirmekle, o ebedî hapisten necatımız ve o nuranî cennete girmemiz için en iyi bir fırsattır. Bu fırsatı kaçırırsak, dünyamız ağladığı gibi ahiretimiz dahi ağlayacak;[1] حَسِرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةَ tokadını yiyeceğiz.

Bu makam yazıldığı zaman, Kurban Bayramı geldi[2] اَللّٰهُ اَكْبَرُ ۞ اَللّٰهُ اَكْبَرُ ۞ اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'ler ile nev-i beşerin beşten birisine, üç yüz milyon insanlara birden اَللّٰهُ اَكْبَرُ dedirmesi; koca kure-i arz, büyükluğü nispetinde o اَللّٰهُ اَكْبَرُ kelime-i kudsiyesini semavattaki seyyarat arkadaşlarına işittiriyor gibi, yirmi binden ziyade hacıların Arafat'ta ve ıydde beraber, birden اَللّٰهُ اَكْبَرُ demeleri, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bin üç yüz sene evvel Âl ve Sahabîleriyle söylediği ve emrettiği اَللّٰهُ اَكْبَرُ kelâmının bir nevi aks-i sedası olarak, rububiyet-i İlâhiyenin[3] رَبُّ الْاَرْضِ ve[4] رَبُّ الْعَالَمِينَ azamet-ı ünvanıyla külli tecellisine karşı geniş ve küllî bir ubudiyetle bir mukabeledir, diye tahayyül ve his ve kanaat ettim.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aks-i seda: ses yankılanması sesin bir yere çarpıp geri gelmesi yankı
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
azamet-i ünvan: ünvanının, şöhretinin büyüklüğü
dünyevî: dünyaya mensup dünya ile ilgili dünyaya ait.
eda: yerine getirme.
evvel: önce
farz: kesin yapılması gerekli olan İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
haps-i ebedî: ebedî hapis sonsuza dek kalınacak hapis
hükmüne: yerine değerine
istifade: faydalanma yararlanma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kelam: söz konuşma nutuk.
kelime-ı kudsiye: yüce, kudsi söz.
külli: umumi genel
kure-i arz: yer küre dünya
makam: yer durak.
mecburiyet: mecbur olma mecburluk zarurîlik durumu zora tutulma zorunluluk.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi Hz. Yusuf'un (as) iftira haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane
mukabele: karşılık verme, karşılama
necat: kurtuluş kurtulma, halâs selamet.
nevi: çeşit, tür
nispet: oran, değer
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver

1. O dünyada da, ahirette de ziyana uğramıştır. (Hac Suresi: 11.)
2. Allah en büyüktür, en yücedir. Allah en büyüktür, en yücedir. Allah en büyüktür, en yücedir.
3. Yerin Rabbi. (Casiye Suresi: 36.)
4. Âlemlerin Rabbi. (Casiye Suresi: 36.)

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine kabilân mü'min kimse
semavat: semalar, gökler
seyyarat: gezegenler
tahayyül: hayale getirme hayalinde canlandırma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup Allah'tan af dileme ve bir daha işlememek üzere söz verme
ubudiyet: kulluk

Sonra, "Acaba bu kelâm-ı kudsînin bizim meselemizle dahı münasebetı var mı?" dıye tahattur ettım. Bırden hatıra geldı kı, başta bu kelâm olarak saır bâkıyat-ı salıhat ünvanını taşıyan [1] سُبْحَانَ اللهِ ve [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ve [3] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ gıbı, şeaırden çok kelâmlar, cüz'î ve kullî meselemızı ıhtar ve tahakkukuna ışaret ederler. Meselâ [4] اَللهُ اَكْبَرُ'ın bir vech-ı manası, Cenab-ı Hakkın kudreti ve ılmi her şeyin fevkinde büyüktür, hıçbır şey daıre-i ılminden çıkamaz, tasarruf-ı kudretinden kaçamaz ve kurtulamaz, ve korktuğumuz en büyük şeylerden daha büyüktür. Demek, haşrı getırmekten ve bızi ademden kurtarmaktan ve saadet-i ebedıyeyi vermekten daha büyüktür, her acıp ve tavr-ı aklın harıcındekı her şeyden daha büyüktür kı, [5] مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ayetının sarahat-ı kat'ıyesıyle nev-ı beşerın haşrı ve neşrı bır tek nefsın ıcadı kadar o kudrete kolay gelır. Bu mana ıtıbanyladır kı, darbımesel hükmünde, büyük musıbetlere ve büyuk maksatlara karşı herkes, "Allah büyuktür, Allah büyüktür" der, kendıne teselli ve kuvvet ve nokta-ı ıstınat yapar.

Evet, nasıl kı Dokuzuncu Sözde, bu kelıme, ıkı arkadaşıyla butun ıbadatın fıhrıstesı olan namazın çekırdeklerı ve hülâsaları, ve içınde ve tesbıhatında tekrar ıle namazın manasını takvıye ıçın [6] سُبْحَانَ اللهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَللهُ اَكْبَرُ üç muazzam hakıkatlere ve ınsanın kâınatta görduğu

1- Allah her turlu kusur ve noksandan uzaktır.
2- Ezelden ebede kadar her turlu hamd ve şukur Allah'a mahsustur.
3- Allah'tan başka ılah yoktur.
4- Allah en buyuktur, en yucedir.
5- Sızın yaratılmanız da dırılılmenız de tek bır kışının yaratılıp dırıltılmesı gıbıdır. (Lokman Suresi, 28.)
6- Allah her turlu kusur ve noksandan uzaktır. Ezelden ebede kadar her türlu hamd ve şukur Allah'a mahsustur. Allah en buyuktur, en yucedir.

acıp: tuhaf hayerette bırakan.
adem: yokluk.
âlem: varlık sınıflarından her bırı.
bakıyat-ı salıhat: ebedî, dayanıklı olarak yaşayan salıhler.
Casiye: Kur'ân-ı Kerım'ın 45 suresı olup "Şenat suresi veya Dehr suresi" de denılır. Mekke de nazil olmuştur.
cüz'î: kucuk, az.
daıre-i ılım: ılım daıresi.
darbımesel: atasozu, vecze.
ebed: sonsuzluk, dayanıklık.
ezel: başlangıcı olmayan oncesizlik.
fevkınde: ustünde.
fıhrıste: bır kıtapta bulunan şeylerı sırayla gösteren lıste, katalog.
hakıkat: gerçek, esas.
hamd: Allah a şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme.
haşır: Allah ın kıyametten sonra butun ınsanları dırılıp mahşere çıkarması, toplanmaları.
hulâsa: bır şeyın ozü, esası, temelı.
hukmunde: degennde, yennde.
ıbadat: ıbadetler.
ıcat: vucuda getırme, yoktan var etme.
ıhtar: hatırlatma, uyarı.
ılah: kendısıne ıbadet edılenen tapınılan mabud, Allah.
ıtıbar: değer.
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler, varlıklar.
kelam-ı kudsî: kudsı, mukaddes soz.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar.
Lokman: Kur'ân-ı Kerım de 31. sure. Mekke de nazil olmuştur.
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan.
muazzam: çok buyuk, ulu, yuce.
musıbet: felaket, bela.
münasebet: ılışkı, alâka.
nefıs: hayat, ruh, can.
neşır: kıyamet gunu butun olulerın dırılmesı.
nokta-ı ıstınat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdığı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
saadet-ı ebedıye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
saır: dıger, başka, otekı.
sarahat-ı kat'ıye: katı ve kesın bır acıklık.
şeaır: kaıdeler, butun Muslumanlarla ılgılı meseleler ve alâmetler.
şukur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma.
tahattur: hatırlama, hatıra getırme.
takvıye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, teyıt ve tasdık etme.
tasarruf: sahıbı olduğu mulkunu istedıgı gıbı kullanma.
tasarruf-ı kudret: kudretıyle mulkunu ıdare etme ve mulkundekıleri istedıgı şekılde kullanma.
tavr-ı akıl: akıl çızgısı, akıl olçuleri.
tesbıhat: tesbıhler. Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduğunu ıfade eden sozler.
teselli: avutma, acısını dındırme.
unvan: şohret, ad, ısım.
vech-ı mana: mana yonu.

medar-ı hayret, medar-ı şükran ve medar-ı azamet ve kibnya, acıp ve güzel ve büyük pek çok fevkalâde şeylerden aldığı hayret ve lezzet ve heybetten neş'et eden suallerine pek kuvvetli cevap verdiği gibi, On Altıncı Sözün ahirinde izah edilen şu, nasıl bir nefer bayramda bir müşir ile beraber huzur-i padişaha girer, sair vakitte zabitinin makamı ile onu tanır; aynen öyle de, her adam, hacda bir derece velîler gibi, Cenab-ı Hakkı [1] رَبُّ الْأَرْضِ ve [2] رَبُّ الْعَالَمِينَ unvanı ile tanımaya başlar ve o kibriya mertebeleri kalbine açıldıkça, ruhunu istilâ eden mükerrer ve hararetli hayret suallerine yine [3] اَللّٰهُ اَكْبَرُ tekranyla umumuna cevap verdiği mısillu, –On Üçüncü Lem'anın ahirinde izahı bulunan kı– şeytanların en ehemmiyetli desiselerini köküyle kesip cevab-ı kat'î veren yine اَللّٰهُ اَكْبَرُ olduğu gibi, bizim ahiret hakkındaki sualimize de kısa, fakat kuvvetli cevap verdiği mısillü, [4] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ cümlesi dahi haşri ihtar edip ister, bize der

"Manam ahıretsiz olmaz. Çünku, '*Ezelden ebede kadar her kimden ve her kıme karşı butun hamd ve şukur, Ona mahsustur*' ifade ettiğimden, bütün nimetlenn başı ve nımetleri hakikî nımet yapan ve butün zîşuuru ademin hadsız musıbetlennden kurtaran, yalnız saadet-ı ebediye olabilir; ve benım o küllî manama mukabele eder."

1. Yerin Rabbi. (Casiye Suresi 36)
2. Âlemlerin Rabbi (Casiye Suresi 36)
3. Allah en büyüktür, en yücedir
4. Ezelden ebede kadar her turlu hamd ve şukur Allah a mahsustur

acıp: tuhaf, hayerette bırakan
adem: yokluk
ahır: son
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikıncı hayat.
cevab-ı kat'î: red ve ıadesi mumkun olmayan cevap
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ehemmıyetlı: onemlı
fevkalâde: olağanustu
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkı: gerçek.
hararet: sıcaklık.
haşır: kıyametten sonra butun insanlann bir yere toplanmalan. Allah ın ölulen dınlıp mahşere çıkarması
heybet: korkuyla birlikte hurmet, saygı ve hayranlık uyandıran ululuk, yucelik, haşmet.
huzur-ı padişah: padışahın huzuru.
ihtar: hatırlatma, uyan
istilâ: kaplama, yayılma
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma
kibriya: Cenab-ı Allah ın azameti ve kudreti her cihetle buyukluğu
kullî: umumi, genel.
lem'a: panıltı
makam: buyuk memunyet, mevkı
medar-ı azamet: buyukluk vesile si sebebi
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden
medar-ı şükran: şukru gerektıren şukre sebep
mertebe: derece, basamak.
mısillu: gibi, benzeri.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş, ıkı veya daha fazla yapılmış, tekrarlı.
muşır: en yuksek asken derece, mareşal
nefer: asker, er
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nimet: lutuf, ıhsan, bağış
ruh: dınlık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık
saadet-ı ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sair: diger, başka, oteki
sual: soru
şeytan: Hz. Âdem in ustunlu gunun kabulu anlamında ona secde edılmesi ile ılgılı ılâhî emre uymadığı ıçın semadan kovulan ve o zamandan ben Âdemoğullannı dogru yoldan çıkarmaktan geri durmayan lânetlenmış varlık, ıblıs
umum: butun, hepsi
ünvan: şöhret, ad, ısım
veli: Allah ın sevgısıne hıma yesıne kavuşmuş, ermış kımseler, Allah dostu, evlıya
zabit: subay, askere kumanda eden rutbeli asker
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbı

Evet, her mü'min namazlardan sonra, her gün, hiç olmazsa yüz elliden ziyade [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ şer'an demesi ve manası da ezelden ebede kadar bir hadsiz geniş hamd ve şükrü ifade etmesi, ancak ve ancak saadet-i ebediyenin ve cennetin peşin bir fiyatı ve muaccel bir pahasıdır. Ve dünyanın kısa ve fânî elemlerle âlûde olan nimetlerine münhasır olmaz ve mahsus değil. Ve onlara da ebedî nimetlere vesile olmaları cihetiyle bakar, şükreder.

[2] سُبْحَانَ اللّٰهِ kelime-i kudsiyesi ise, Cenab-ı Hakkı şerikten, kusurdan, noksaniyetten, zulümden aczden, merhametsizlikten, ihtiyaçtan ve aldatmaktan ve kemal ve cemal ve celâline muhalif olan bütün kusurattan takdis ve tenzih etmek manasıyla, saadet-i ebediyeyi ve celâl ve cemal ve kemal-ı saltanatının haşmetine medar olan dâr-ı âhireti ve ondaki cenneti ihtar edip, delâlet ve işaret eder. Yoksa, sabıkan ispat edildiği gibi, saadet-ı ebediye olmazsa, hem saltanatı, hem kemali, hem celâl, hem cemal, hem rahmeti kusur ve noksan lekeleriyle lekedar olurlar.

İşte bu üç kudsî kelimeler gibi, [3] بِسْمِ اللّٰهِ ve [4] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ve sair kelimat-ı mübareke, her biri erkân-ı imaniyenin birer çekirdeği ve bu zamanda keşfedilen et hülâsası ve şeker hülâsası gibi hem erkân-ı imaniyenin, hem Kur'ân hakikatlerinin hülâsaları ve –bu üçü– namazın çekirdekleri olduklan gibi, Kur'ân'ın dahi çekirdeklen ve

1- Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şukur Allah'a mahsustur • Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur
2- Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır
3- Allah'ın adıyla
4- Allah'tan başka ilâh yoktur

acz: zayıflık, güçsüzlük
âlûde: bulaşmış, bulaşık.
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah
cemal: güzellik.
cihet: yön, sebep, vesile.
dâr-ı âhiret: âhiret yurdu
delâlet: delil olma, gösterme.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar
fânî: ölümlü, geçici.
hakikat: gerçek, esas
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.

ispat: doğruyu delillerle gösterme
kelimat-ı mübareke: mübarek kelimeler, sözler
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kemal-ı saltanat: saltanatın kemali, mükemmel oluşu
keşif: gizli bir şeyi bulma, gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
kusur: eksiklik, noksan, ozur
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, ozürler, suçlar, kabahatler
lekedar: lekeli, lekelenmiş
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
medar: sebep, vesile
muaccel: mühletsiz, vadesiz, peşin
muhalif: zıt, karşıt.
mü'min: iman eden, inanan
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
noksan: eksiklik, kusurlu oluş
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
paha: fiyat, değer
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sabıkan: evvelce, bundan önce
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şer'an: şerî olarak, şeriata göre, şeriat bakımından, şeriat hükümlerine göre, şeriatça
şerik: ortak.
şükur: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
vesile: aracı, vasıta
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık

parlak bir kısım surelerin başlanında pırlanta gibi görünmeleri ve çok sünuhatı tesbihatta başlayan Risale-i Nur'un dahi hakikî madenleri ve esasları ve hakikatlerinin çekirdekleridirler. Ve velâyet-i Ahmediye ve ubudiyet-i Muhammediye (Aleyhissalâtü Vesselâm) cihetinde, öyle bir daire-i zikirde, namazdan sonraki tesbihatta bir tarikat-i Muhammediyenin (ASM) virdidirler ki, her namaz vaktinde, yüz milyondan ziyade mü'minler, beraber o halka-i kubra-i zikirde, ellennde tesbihler, [1] سُبْحَانَ اللهِ otuz üç, [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ otuz üç, [3] اَللّٰهُ اَكْبَرُ otuz üç defa da tekrar ederler.

İşte böyle gayet muhteşem bir halka-i zikirde, sabıkan beyan ettiğimiz gibi, hem Kur'ân'ın, hem imanın, hem namazın hulâsalan ve çekirdekleri olan o üç kelime-i mübarekeyi namazdan sonra otuz üçer defa okumak ne kadar kıymettar ve sevaplı olduğunu elbette anladınız.

Bu risalenin başında, Birinci Meselesi, namaza dair güzel bir ders olduğu gibi, hiç düşünmediğim hâlde, âdeta ihtiyarsız olarak onun ahiri de namaz tesbihatına dair ehemmiyetli bir ders oldu.

[4] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى اِنْعَامِهِ

[5] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ

1. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.
2. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur.
3. Allah en büyüktür, en yücedir.
4. Nimet vermesine karşılık ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun.
5. Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

adeta: sanki
ahir: son
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
Bakara: Kur'ân-ı Kerîm'in 2. suresi. Medîne-i Münevvere'de nazil olmuştur. 286 âyettir.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
daire-i zikir: zikir dairesi, zikir yeri
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
ehemmiyetli: önemli
ezel: başlangıcı olmayan, geçmiş zaman, öncesizlik.
gayet: son derece
hakîkat: gerçek, esas.
hakîkî: gerçek.
halka-i kubra-i zikir: en büyük zikir halkası, dairesi
halka-i zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma.
hamd: methetme, övme, yücelterme
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
İhtiyar: irade, tercih
ilah: kendisine ibadet edilen, tapınılan Mabud, Allah
İman: inanma, itikat
kelime-i mübareke: mübarek kelime
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semâvî kitapların sonuncusu.
maden: asıl, esas kaynak.
Mesele: önemli konu
muhteşem: haşmetli, yüce
mü'min: iman eden, inanan.
Nîmet: lutuf, ihsan, bağış
Risale-i Nur: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabıkan: evvelce, bundan önce
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat, sevap
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri
sünuhat: sünuhlar, akla gelen, içe doğan şeyler
tarîkat-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) tarikatı olan sünnet yolu
tenzih: Allah'ın şânına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tesbihat: tesbihler. Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemâl sıfatlara sahip olduğunu ifâde eden sözler
ubudiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) mükemmel kullukve ibâdeti
velayet-i Ahmediye: Peygamberimizin velîliği. Peygamberimize ait velîlik, Peygamberimizin vefatından sonra nübuvvet tarzındaki hizmetinin sureten fiilen ve şekilen sona ermesiyle velâyet tarzında bu makamda devam eden manevî hizmet tarzı, manevî elçilik.
vird: zikir, belli zamanlarda belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.
ziyade: çok, fazla

Dokuzuncu Mesele

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ (1)

ilâahin'l-ayeti...

Bu ayet-i ecma ve âlâ ve ekbenn bir kullî ve uzun nuktesini beyan etmeye bir dehşetli manevî sual ve bir azametli ve Ilâhî bir nimetin inkişafından neş'et eden bir hâl sebebiyet verdiler. Şöyle ki:

Manen ruha geldi: "Neden bir cüz-i hakikat-i imaniyeyi inkâr eden kâfir olur ve kabul etmeyen Muslüman olmaz? Hâlbuki, Allah ve ahirete iman, bir güneş gibi o karanlığı izale etmek lâzım geliyor."

Hem, "Neden bir rükün ve hakıkat-ı imanıyeyi inkâr eden mürtet olur, küfr-i mutlaka düşer, ve kabul etmeyen İslâmiyetten çıkar? Hâlbuki, sair erkân-ı imaniyeye imanı varsa, onu küfr-i mutlaktan kurtarmak lâzım geliyor."

Elcevap: İman, altı rüknünden çıkan öyle bir vahdanî hakıkattır ki, tefrik kabul etmez. Ve öyle bir kullîdir ki, tecezzi kaldırmaz. Ve öyle bir külldür ki, kabil-i inkısam olmazlar. Çünkü, her bir rukn-ı imanî, kendini ispat

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Peygamber kendisine Rabbinden indirilen Kur'ân'ı tasdik edip ona iman ettu. Mu'minler de onunla beraber iman ettiler. Onların hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettu. Onlar: "Biz Allah'ın peygamberlerinden hiçbirini ayırmayız" diyerek iman getirdiler. (Bakara Suresi, 285.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

ayet-i ala: en yüce, yüksek ayet.

ayet-i ecma: en cemiyetli, her şeyi içine alan ayet.

ayet-i ekber: en büyük ayet.

azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.

cüz-i hakıkat-i imaniye: iman hakıkatlerinin bir cüz'ü, parçası.

dehşetli: ürkütücü, korkunç.

elcevap: cevap olarak.

erkan-ı imaniye: İmana ait esaslar.

hakikat: gerçek, esas.

hakikat-ı imaniye: İmana ait olan gerçek.

ilaahin'l-ayet: ayetin sonuna kadar.

İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakk'a dair.

inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.

inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

izale: giderme, ortadan kaldırma.

kabil-i inkısam: bölünebilir, ayrılabilir.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden dinsiz.

küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız kufur, mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.

küll: bütün.

küllî: umumî, genel.

manen: mana bakımından, manaca.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

mesele: önemli konu.

mürtet: irtidat eden, İslâm dinini bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, din değiştiren.

Muslüman: İslâm dinine bağlı, dindar, mütedeyyin.

neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.

nükte: ince manalı, düşündürücü söz.

ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.

rukn-ı imanî: imana ait esas, imanın esası.

sair: diğer, başka, öteki.

sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme.

sual: soru.

tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma.

tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.

vahdanî: Allah'ın birliği ile alâkalı, Allah'ın birliği ve varlığı ile ilgili, Allah'la ilgili.

eden hüccetleriyle, sair erkân-ı imaniyeyi ispat eder. Her bir her birisine gayet kuvvetli bir hüccet-i azam olur. Öyle ise, bütün erkânı bütün delilleriyle sarsmayan bir fikr-i batıl, hakikat nazarında bir tek rüknü, belki bir hakikati iptal edip inkâr edemez. Belki adem-i kabul perdesi altında gözünü kapamakla, bir küfr-i inadî yapabilir. Gît gıde küfr-i mutlaka düşer, insaniyeti mahvolur; hem maddî, hem manevî cehenneme gider. İşte, biz bu makamda gayet muhtasar işaretlerle ve *Meyve Risalesi*'nde haşrin ispatında sair erkân-ı imaniye haşrı de ispat ettiklerini kısacık hülâsalarla beyanı gibi, bu makamda dahi mücmel fezleke ve muhtasar hülâsalarla, Cenab-ı Hakkın inayetiyle, bu nükte-i azam Altı Noktada beyan edilecek.

• **BIRINCİ NOKTA**

İman-ı billâh, kendi hüccetleriyle hem sair rükünlerini, hem iman-ı bilahireti ispat eder ki, Meyve Risalesi'nin Yedinci Meselesinde güzelce göstermiş.

• Evet, bu hadsiz kâinatı bir saray, bir şehir, bir memleket gibi bütün levazımı ile idare eden ve mizan ve intizam dairesinde çeviren ve hikmetlerle değiştiren ve zerratı ve seyyaratı ve sineklen ve yıldızları birer muntazam ordu gibi beraber teçhiz ve idare eden ve emir ve iradesi dairesinde mutemadiyen bir ulvî manevra içinde talım ve tavzifatla faaliyete ve seyr ve cevelâna ve ubudiyetkârâne bir resm-i küşada ve seyahate getiren ezelî ve bâkî bir saltanat-ı rububiyet ve ebedî ve daimî bir hâkimiyet-i ulûhiyet, hiç mümkün mudur ve hiç akıl kabul eder mi

adem-i kabul: kabul etmeme
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beyan: açıklama, bildirme, izah
cevelan: yerinde durmayıp gezme, hareketlilik.
dalmi: sürekli, devamlı
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
erkan: rükünler, esaslar
ezeli: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fezleke: özet, netice.
fikr-i batıl: yanlış fikir, sapık düşünce.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkimiyet-i uluhiyet: Allah'ın her şeyin üstündeki ilahî tasarrufu, mülkünü dilediği gibi kullanmalar
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hüccet: delil.
hüccet-i azam: en büyük hüccet, delil.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
iman-ı bilahiret: ahirete iman.
iman-ı billah: Allah'a inanma. Allah'ı onun kainatta tecelli eden bütün sifat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
insaniyet: insanlık, mahiyeti insan olma halı, insana yakışır davranış
intizam: düzenlilik, düzgünlük
İptal: boş, hükümsüz bırakma
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
küfr-i inadî: inada dayalı küfür, inattan doğan küfür, inattan kaynaklanan küfür, gerçekleri görmek istememe
levazım: lâzım olan şeyler, geçinmek ve yaşamak için gereken şeyler, gereçler
maddî: madde ile alakalı, cismânî
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma
makam: yer, durak
manevra: tatbikat, hareket kabiliyeti
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar
mizan: ölçü, ayar
muhtasar: kısaca, özede.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nazar: bakış, nezdinde
nokta: konu, konu ile ilgili, önemli bölüm
nükte-i azam: en büyük nükte, çok büyük mana içeren söz
resmî küşad: resmî geçiş, geçiş töreni, merasimi
saltanat-ı rububiyet: kainatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
seyir: bir yerden başka bir yere gitmek için yola çıkma, yolculuk, sefer
seyyarat: gezegenler
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme
tavzifat: vazifelendirmeler, görevlendirmeler.
teçhiz: ohazlama, donatma.
ubudiyetkârane: kul olana yakışır şekilde, kulluğa yakışır tarzda.
ulvî: yüksek, yüce
zerrat: zerreler, atomlar

ve hiçbir ihtimal var mı ki, o ebedî ve sermedî ve bâkî ve daimî saltanatın, bâkî bir makarr ve daimî bir medarı ve sermedî bir mazharı olan dâr-ı âhıret olmasın? Bin defa hâşâ.

Demek, Cenab-ı Hakkın saltanat-ı rububiyeti ve Yedıncı Meselede beyan edildiği gıbı, ekser ısımlen ve vucub-i vücudunun hüccetleri, ahirete şahadet ederler ve ısterler. Ve bu kutb-ı ımanî, ne kadar kuvvetlı bır nokta-i istinadı var; gör, bil, görür gıbi inan.

• Hem, nasıl iman-ı billâh ahıretsız olmaz; öyle de, Onuncu Sözde kısa işaretlerle beyan edildiği gibi, hiçbir cihette mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki, ulûhiyet ve ma'budiyetin tezahürü ıçın bu kâinatı, öyle bir mücessem kitab-ı Samedânî ki, her sahifesi bir kitap kadar ve her satın bir sahife kadar manaları ifade eder; ve öyle cismanî bir Kur'ân-ı Sübhanî kı, her bir ayet-i tekvînıyesi ve her bır kelimesi, hatta her bır noktası, her bir harfi birer mu'cize hükmündedir; ve öyle muhteşem ve içi hadsız âyâtla ve manidar nakışlarla tezyin edilmış bir mescid-i Rahmanîdır ki, her bir köşesinde bir taife bir nevı ibadet-i fıtnye ile iştigal eder bir şekilde halk eden bir Allah, bir Ma'bud-i Bilhak, o kitab-ı kebirin manalarını ders verecek üstatlan ve o Kur'ân-ı Samedânînın ayetlerini tefsir edecek müfessirlen elçi olarak göndermesin ve o mescid-i ekberde hadsiz tarzlarda ibadet edenlere imamlan tayin etmesin ve o üstatlara ve müfessirlere ve ımamlara fermanları vermesın? Hâşâ, yuz bın hâşâ!

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
ayat: işaretler delıller Allah ın varlık ve birliğane işaret eden delıller
ayet: Kur an ın her bır cumlesi
ayet-i tekvınıye: Cenab-ı Hakkın yoktan var edip vücuda getirme hasıl etme ve halk etme fıl ve kudretıne dair olan delıl ayet.
bâkı: ebedî daimî surekli ve kalıcı olan
beyan etmek. açıklamak, bildırmek, ızah etmek.
cihet: yon, sebep vesile
cısmanı: maddî ve cısımlı olmak.
dâr-ı ahıret: ahıret yurdu.
ebedî: sonu olmayan daımı surekli.
ekser: pek çok
ferman: emır buyruk.
hadsız: sınırsız sonsuz
halk: yaratma yaratış
hâşâ: asla, katıyen oyle degil Allah gostermesin.
hüccet: delıl
hukmünde: degennde yennde
ibadet-i fıtnye. fıtrı ıbadet her bir varlıgın kendı kabılıyetıne gore Cenab-ı Hakka ıbadet etmesi
ihtimal: olabılırlik.
ıman-ı billah: Allah a ınanma Allah ı onun kâinatta tecelli eden butun sıfat ve isımlenyle beraber kabul ederek Ona inanma.
ıştıgal: bır ıs ışleme bir ışle uğraşmak bir ış uzennde çalışma meşgul olma
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı butun âlemler varlıklar
kitab-ı kebir: buyuk kitap
kıtab-ı Samedanı: hıç bır seye muhtaç olmayan Cenab ı Hakkın kitabı kâinat.
kutb-ı ımanı: iman kutbu imanın en onde gelen esaslarından bırı
Ma'bud-ı Bilhak. asıl ıbadet edilecek, hakkıyla ibadete lâyık olan Allah
mabudıyet: ilah oluş kendisine ıbadet edilmeye layık oluş.
makarr: oturulan karar kılınan yer karargâh mesken
manidar: nukteli, ince manalı.
mazhar: nail olma şereflenme ilahi tecellilerin görunduğu yer olma
medar: dayanak noktası sebep vesile
mescit-i ekber: en buyuk mescit.
mescit-i Rahmanı: butun varlıkların nızıklarını munasıp bır şekılde karşılayan Cenab-ı Hakk ın mescıdı
mu cize: benzerini yapmaktan insanların aoz kaldıgı şey
muhteşem: haşmetlı yuce
mucessem: tecessum etmış cısımlenmış
müfessir: Kur'an-ı Kerım ın metnını tefsir şerh ve ızah eden islam âlımı.
nakış: ışleme susleme.
nevı: çeşıt, tur
nokta-ı istinat: dayanak noktası guvenme ve itımat noktası
sahife: sayfa
saltanat: sultanlık, padişahlık, hukumdarlık.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edıcı olan Allah ın saltanatı
sermedî: ebedî daimî surekli.
şahadet. şahıt olma şahıtlık, tanıklık.
taife: takım guruh famılya
tarz. bıçım şekil suret.
tayin: belırleme yennı belli etme.
tefsir: Kur'an ın mana bakımından ızahı Kur'an ın şerhi
tezahur: gorunme belırme ortaya çıkma
tezyin: susleme zıynedendırme
ulûhiyet. ilahlık, Allah ın hakımıyetı ile kaınattakı her şeyı kendısıne ıbadet ve ıtaat etdırmesi
üstat: bir ılım ve sanatta ustun olan kımse, ogretmen.
vücûb-i vücud: varlıgı gerekli olmak olmaması ımkansız olmak varlıgı zarun ve vacıp olmak

• Hem, cemal-ı rahmetini ve hüsn-i şefkatini ve kemal-i rububiyetini zîşuurlara göstermek ve onları şükre ve hamde sevk etmek için, bu kâinatı -öyle bir ziyafetgâh ve bir teşhirgâh ve öyle bir seyrangâh ki– hadsiz çeşit çeşit leziz nimetler ve gayet antika, hadsiz harika sanatlar içinde dizilmiş bir tarzda halk eden bir Sâni-i Rahîm ve Kerîm, hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki, o ziyafetgâhtaki zîşuur mahlûklar ile konuşmasın ve onlara, o nimetlere mukabil, elçileri vasıtasıyla vazife-i teşekkuriyeyi ve tezahür-i rahmetine ve sevdirmesine karşı vazife-i ubudiyeti bildirmesin? Hâşâ, binler hâşâ!

• Hem, hiç mümkun müdür, bir Sânı, sanatını sever, beğendirmek ister, hatta ağızlarını bin çeşit zevklerini nazara alması delâletiyle takdir ve tahsinlerle karşılanmak arzu eder ve her bir sanatıyla kendini hem tanıttırmak, hem sevdirmek, hem bir çeşit manevî cemalini göstermek ister bir tarzda bu kâinatı antika sanatlarla süslendirdiği hâlde, kâinattaki zîhayatın kumandanları olan insanlara, onların büyüklerinden bir kısmı ile konuşup, elçi olarak göndermesin, güzel sanatları takdirsiz ve fevkalâde hüsn-i esması tahsinsiz ve tanıttırması ve sevdirmesi mukabelesız kalsın? Hâşâ, yüz bin hâşâ!

• Hem, bütün zîhayatın ihtiyacat-ı fıtriyeleri için dualarına ve hâl dili ile edilen bütün ilticalara ve arzulara vakti vaktine kasıt ve ihtıyar ve iradeyi gösterir bir tarzda hadsiz in'amlarıyla ve nihayetsiz ihsanatıyla fiilen ve hâlen sanki bir surette konuşan bir Mütekellim-i Alîm,

antika: değerli ve mükemmel sanat eseri
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
cemal: güzellik.
cemal-ı rahmet: Rahmetin güzelliği. İlâhî rahmetteki güzellik.
delâlet: alâmet, işaret, iz
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
fevkalâde: olağanüstü
fiilen: fiille, davranış ve hareketle
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hal: bir şeyin duruşu, görünüşü ve içinde bulunan durum ve şartların tümü
hâlen: hareket ve davranış olarak.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme. Allah'ın yüceliğini övme
harika: olağanüstü
Hâşâ: asla, kâtiyen, öyle değil. Allah göstermesin
husn-i esmâ: güzel isimler
husn-i şefkat: şefkatin, merhametin güzelliği
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler
ihtiyacat-ı fıtriye: yaratılış gereği olan ihtiyaçlar
ihtiyar: irade, tercih.
ilticâ: sığınma, güvenme, dayanma
in'âm: nimetlendirme, ihsan etme
İrade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kast: bir işi bile bile, isteyerek yapma
kemal-i Rububiyet: Rububiyetin mükemmeliği. Cenab-ı Allah'ın mahlûkunu terbiye edip besleme ve gözeticiliğe vasfının mükemmelliği
kumandan: komutan
leziz: lezzetli, tatlı
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabil: karşılık.
Mütekellim-i Alîm: gizli ve açık her şeyi bilen ve kendi zatına has olarak konuşan Allah
nazar: bakış, dikkat.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sânî-i Kerîm: ikramı bol olan ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
Sânî-i Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
sanki: açık, aşikar
sevk: ulaştırma, yönelime
seyrangâh: seyir yeri, eğlence ve gezme yeri.
sıfat: vasıf, nitelik.
suret: biçim, tarz, görünüş
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tarz: biçim, şekil, suret.
teşhirgâh: sergi yeri, herkese gösterme yeri.
tezahur-i rahmet: rahmetin tezahuru. Allah'ın rahmetinin ortaya çıkması, görünmesi
vasıta: aracılık.
vazife-i teşekkuriye: teşekkür vazifesi, görevi.
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

hiç mümkün müdür, hiç akıl kabul eder mi, en cüz'î bir zîhayat ile fiilen ve hâlen konuşsun ve tam derdine derman yetiştiren ihsanıyla derdini dinlesin ve ihtiyacını görsün ve bilsin ve bütün kâinatın en müntehap neticesi ve arzın halîfesi ve ekser mahlûkât-ı arziyenin kumandanları olan insanların manevî reisleri ile görüşmesin? Onlarla, belki her zîhayat ile fiilen ve hâlen konuştuğu gibi, onlar ile kavlen ve kelâmen konuşmasın ve onlara fermanlan ve suhuf ve kitaplan göndermesin? Hâşâ, hadsiz hâşâ!

Demek, iman-ı billâh, kat'iyetiyle ve hadsiz hüccetleriyle [1] وَبِكُتُبِهِ وَبِرُسُلِهِ yani peygamberlere ve mukaddes kitaplara imanı ispat eder.

• Hem, hiçbir cihet-i imkânı var mı ve hiç akıl kabul eder mi ki, bütün masnuatıyla kendini tanıttırana ve sevdirene ve teşekküratı fiilen ve hâlen isteyene mukabıl, kâinatı velveleye veren hakikat-i Kur'âniye ile, zülcelâl o Sanatkârı ekmel bir tarzda tanıyıp ve tanıttırıp ve sevip ve sevdirip ve teşekkür edip ve ettirip ve [2] سُبْحَانَ اللهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَللهُ اَكْبَرُ ler ile küre-i arzı semavata işittirecek derecede konuşturup ve kara ve denizleri cezbeye getirecek bir vaziyetle, bin üç yüz sene zarfında, nev-i beşerin kemiyeten beşten birisini ve keyfiyeten ve insaniyeten yarısını arkasına alıp, o Hâlik'ın bütün tezahurat-ı rububiyetine geniş ve kullî bir ubudiyetle mukabele eden ve bütün makasıd-ı İlâhiyesine karşı Kur'ân'ın sureleriyle kâinata ve asırlara bağıran, ders

1- Bakara Suresi 285

2 Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şukur Allah'a mahsustur. Allah en büyüktür, en yücedir.

arz: yer, dünya.
asır: yüzyıl, asır.
cezbe: çekme, çekim. Allah'ı zikredip Allah sevgisiyle kendinden geçer bir hale gelme.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü, imkân tarafı, bir şeyin olabirlirlik tarafı, yönü.
cuz'ı: küçük, az.
derman: ilaç, çare.
ekmel: daha (en) pek) kamil, mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en olgun, en eksiksiz.
ekser: pek çok.
ferman: emir, buyruk.
hakıkat-ı Kur'aniye: Kur'an'a ait olan gerçek.
halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden.
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hücce: delil.
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lütuf.
iman: inanma, inkat.
iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı onun kâinatta tecelli eden bütün sifat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
İnsaniyeten: insanlık bakımından, insanlık mahiyeti itibarıyla.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kavlen: söz ile, sözlü olarak, fiilî olmayan.
kelâmen: söz ile konuşma ile.
kemiyeten: sayı itibarıyle, sayıca.
keyfiyeten: keyfiyet yönünden, nitelik ve özellik bakımından.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: yer küresi, dünya.
mahlûkat-ı arziye: dünyadaki yaratılmışlar.
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın maksatlan, yaratıcının gayeleri.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mukabil: karşılık.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
reis: başkan.
Sanatkar: sanatçı, usta.
semavat: semalar, gökler.
suhuf: sahifeler, yapraklar.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme.
teşekkürat: teşekkürler, minnet, memnuniyet ve şükür ifade etmeler.
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare edicilliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
ubudiyet: kulluk.
vaziyet: durum.
velvele: gürültü, patırtı, yaygara.
zarfında: süresince.
zülcelâl: celâl sahibi, büyüklük, izzet, heybet ve azamet sahibi Allah.

veren, dellâllık eden ve nev-i insanın şerefini ve kıymetini ve vazifesini gösteren ve bin mu'cizatıyla tasdik edilen Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, en müntehap mahlûku ve en mükemmel elçisi ve en büyük resulü olmasın? Hâşâ ve kellâ, yüz bin defa hâşâ!

Demek [1] اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ hakikati, bütün hüccetleriyle [2] اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللّٰهِ hakikatini ispat eder.

• Hem, hiç imkân var mı ki, bu kâinatın Sânii, mahlûkatını yüz bin diller ile birbiriyle konuştursun ve onların konuşmalarını işitsin ve bilsin, ve kendisi konuşmasın? Hâşâ!

Hem, hiç akıl kabul eder mi ki, kâinattaki makasıd-ı İlâhiyesini bir ferman ile bildirmesin ve muammasını açacak ve "Mahlûkat ne yerden geliyorlar ve ne yere gidecekler ve ne için böyle kafile kafile arkasında buraya gelip, bir parça durup geçiyorlar?" diye üç dehşetli sual-i umumîye hakikî cevap verecek Kur'ân gibi bir kitabı göndermesin? Hâşâ!

Hem, hiç mümkün müdür ki, on üç asrı ışıklandıran ve her saatte yüz milyon lisanlarda kemal-i hürmetle gezen ve milyonlar hafızların kalplerinde kudsiyetiyle yazılan ve nev-i beşerin keyfiyeten kısm-ı azamını kanunlarıyla idare eden ve nefislerini ve ruhlarını ve kalplerini ve akıllarını terbiye ve tezkiye ve tasfiye ve talim eden ve Risale-i Nur'da kırk vech-i i'cazı ispat edilen ve kırk taife

1 Allah'tan başka hiçbir ilâh bulunmadığına şahitlik ederim

2. Hz. Muhammed'in, Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik ederim

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua

Bakara: Kur'ân-ı Kerîm'in 2. sûresi. Medîne-i Munevvere'de nâzil olmuştur. 286 âyettir.

dehşetli: ürkütücü, korkunç.

dellâl: ilân edici, hakka davet eden.

ebed. sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.

Ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

hâfız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.

hakıkat. gerçek, bir şeyin aslı, esası

hakîki: gerçek.

hamd: methetme, övme, yücelt me

idare: bir işi yürütme, çekip çevirme

ilâh: kendisine ibadet edilmiş tapınılan Mabud, Allah

imkân: mümkün olma, olabilirlik.

kafile kafile: sıra sıra, takım takım

kanun: yasa

kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen, kesinlikle

kemal-i hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet.

kısm-ı azam. büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.

kıymet: değer

kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik

kusur: eksiklik, noksan, özür

lisan: dil.

mahluk. yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar

mahsus: bir şeye veya kişiye has olan

muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz

mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler

nefis. şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı

nev-i İnsan: insan türü, insanoğlu

resul: Allah tarafından kendisine vahiy gelen, Allah'ın emirlerini insanlara bildirmekle vazîfeli olan insan, peygamber

Risale-i Nur: Nur Risâlesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı

ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah

sual-i umumî: herkesin soru su umumun talebi

şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur

şükür: nimet ve iyliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma

talim: eğitim, yetiştirme, öğretme.

tasdik. bir şeyin veya kimsenin doğrulığına kesin olarak hükmetme

tasfiye: kalbi nefsî şeylerden arıtma

terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme.

tezkiye: nefsi kötülüklerden arındırma

vazife: görev

vech-i i'caz: mu'cize yönü.

ve tabaka-i nâsa ve her bir tabakaya karşı bir nevi i'cazını gösterdiği kerametli ve harikalı On Dokuzuncu Mektupta beyan olunan ve Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm bin mu'cizatıyla onun bir mu'cizesi olarak hak kelâmullah olduğu kat'î ispat edilen Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, hiçbir cihette ımkânı var mı ki, o Mütekellim-i Ezelî ve o Sânî-i Sermedînin kelâmı ve fermanı olmasın? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ!

Demek, iman-ı billâh bütün hüccetleriyle Kur'ân'ın kelâmullah olduğunu ispat ediyor.

• Hem, hiç mümkün müdür ki, zeminin yüzünü mütemadıyen zîhayatlarla doldurup boşaltan ve kendini tanıttırmak ve ibadet ve tesbihat ettirmek ıçin bu dünyamızı zîşuurlarla şenlendiren bir Sultan-ı Zülcelâl, semavatı ve yıldızları boş ve hâlî bıraksın, onlara münasıp ahalıyi yaratıp o semavî saraylarda ıskân etmesin ve saltanat-ı rububiyetini en büyük memleketinde hademesiz, haşmetsiz, memursuz, elçisiz, yaversiz, nazırsız, seyircisiz, âbidsiz, raiyetsiz bıraksın? Hâşâ, melekler sayısınca hâşâ!

• Hem, hiçbir cihette ımkânı var mı ki, bu kâinatı öyle bir kıtap tarzında yazar ki, her bir ağacın butun tarihçe-i hayatını bütün çekirdeklerinde kaydeden ve her bır otun ve çiçeğin butun vazife-i hayatıyesini butun tohumlarında yazan ve her bir zîşuurun bütün sergüzeşte-i hayatıyesini hardal gıbı kuçük kuvve-i hafızasında gayet mükemmel yazdıran ve bütün mülkünde ve devaır-i saltanatında her amelı ve her hâdıseyi müteaddıt fotoğraflarla

âbid: ıbadet eden kulluk eden.
ahali: halk.
amel: fıil ış
beyan etmek: açıklamak, bildırmek, ızah etmek.
cihet: yon.
devair-i saltanat: saltanat, hukumdarlık dairelen
gayet: son derece
hademe: hızmetçıler hızmet gorenler hadımler
hâdise: olay
hak: doğru gerçek, hakıkat.
hali: sahıpsız, kımsesız.
harika: olağanustü.
Haşâ: asla katıyen öyle değıl Allah gostermesın
haşmet: ıhtışam heybet, buyukluk.
i'caz: mucdzehk insanların benzerini yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak.
ıskan: yerleştırme yurtlandırma
kâinat: yaratılmış olan şeyle nn tamamı butun âlemler varlıklar
kat'ı: kesın şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kelam: soz konuşma nutuk.
kelâmullah: Allah ın kelâmı Kur an-ı Kerım
keramet: ermışçesıne yapılan ış hareket veya soylenen soz fıkır
Kur'an-ı Mu'cizü l-Beyan: açıklamalanyla akıllan benzenını yapmaktan acız bırakan Kur an-ı Kerım
kuvve-i hafıza: hafıza gucu
mu'cize: benzenını yapmaktan ınsanların acız kaldığı şey
mulk: sahıp olunan uzerinde tasarruf hakkı bulunan her şey
münasip: uygun
müteaddıt: çeşıtlı bır çok.
Mutekellim-i Ezeli: ezelden ben konuşma sıfatına sahıp olan Allah
mütemadıyen: surekli olarak, devamlı
nazır: nezaret eden, bakan gozeten
nevi: çeşıt, tur
raiyet: bır devletın tebaası olan ve verga veren halk
saltanat-ı Rububiyet: kâinatı terbıye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı
Sanı-i Sermedi: ebedı daımı olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah.
semavat: semalar gokler
semavi: Allah tarafından olan, ilâhî
sergüzeşt-i hayatıye: hayat macerası hayatta başa gelenler yaşananlar
Sultan-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet ve buyukluk sahıbı sultan- Allah.
tabaka: kat, katman
tabaka-ı nas: ınsanlanın tabakası
taife: boluk takım guruh fırka.
tarihçe-i hayat: bır şeyın veya ın sanın dogumdan olume kadar başından geçen şeyler bıyografi.
tarz: bıçım şekıl suret.
tesbihat: tesbıhler Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduguna ıfade eden sozler.
vazife-i hayatiye: hayat ıle ılgılı vazife
yaver: yardımcı
zemin: yer
zihayat: hayat sahıbı
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbı.

alarak muhafaza eden ve rububiyetin en ehemmiyetli bir esası olan adalet, hikmet ve rahmetin tecellileri ve tahakkukları için koca cennet ve cehennemi ve Sırat ve Mîzan-ı Ekberi yaratan bir Hâkim-i Hakîm ve bir Alîm-i Rahîm, insanların kâinatı alâkadar eden amellerini yazdırmasın ve mücazat ve mükâfat için fiillerini kaydettirmesin ve seyyiat ve hasenatlarını kadenn levhalarında yazmasın? Hâşâ! Kaderin, Levh-i Mahfuz'unda yazılan harfleri adedince hâşâ!

Demek, iman-ı billâh hakikatı, huccetlenyle hem melâîkeye iman, hem kadere iman hakikatlerini dahi kat'î ıspat eder. Güneş gunduzu ve gunduz guneşi gosterdiği gıbi, imanın rükünleri birbirini ispat ederler.

• **İKİNCİ NOKTA:**

Başta Kur'ân, bütün semavî kitaplar ve suhuflar ve başta Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olarak bütün peygamberler (Aleyhimüsselâm), bütün davaları beş altı esas üzerine donüyorlar. Mütemadiyen o esasları ders vermeye ve ispat etmeye çalışıyorlar. Onların peygamberliklerine ve doğruluklarına şahadet eden bütün hüccetler ve deliller, o esaslara bakıyorlar, onlann hakkaniyetlerine kuvvet veriyorlar. O esaslar ise, iman-ı billâh ve iman-ı bilahiret ve sair rükünlere imandır.

Demek, imanın altı rüknü bırbirlerinden ayrılmalan mümkün değildir. Her birisi, umumunu ispat eder, ister, iktıza eder. O altı, öyle bır küll ve kullîdir kı, tecezzı

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
Aleyhimüsselam: Allah'ın selamı onlann uzerine olsun
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
Alîm-i Rahîm: her şeyı hakkıyla bilen ve sonsuz merhamet sahıbı olan Allah.
dava: takıp edılen fikır, ıddıa.
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
ehemmiyetli: onemlı
fiil: ış, hareket
hadise: olay
hakıkat: gerçek, esas.
Hâkim-i Hakîm: her şeyı hıkmetle yapan hukmedıcı, Allah
hakkanıyet: hak ve adâlete uygunluk.
hasenat: ıyı ameller, ıyı ışler, hayırlar
hıkmet: Ilahi gaye, gızlı sebep
huccet: delıl
ıktıza: lazım gelme, gerekme
iman: inanma, itikat.
Iman-ı bilahıret: ahırete Iman.
Iman-ı billah: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden butun sıfat ve ısımlenyle beraber kabul ederek Ona inanma
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmı ile kainatta olmuş ve olacak butun şeylenn varlık ve yokluğunu geçmış ve gelecegını bılmesi
kat'î: kesin, şupheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış semavî kitapların sonuncusu
kuvvet: güç, kudret.
kull: butun
küllî: butün olan, tumel.
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha. Allah'ın ezelî ilmıyle kainatta olmuş ve olacak şeylenn yazılı olduğu levha
melaike: melekler
Mızan-ı Ekber: en buyuk terazı, mahşer gunu amellenn olçuleceği, hakıkı mahıyetı ancak ahırette bilinebilecek olan büyük terazi
muhafaza: koruma
mücazat: bır suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza
mükafat: ıyı bır ış, hızmet veya başandan oturu verilen şey, odul

nokta: konu, konu ıle ılgılı onemlı bolum.
peygamber: Allah tarafından haber getırerek Ilahî emır ve yasakıen insanlara teblıg eden elçı, nebi
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
rububıyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman her yerde her mahlukа muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbıye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
rükn: esas, kaıde, prensıp
sair: dıger başka oteki.
seyyıat: seyyıeler, fenalıklar, kotulukler
sırat: Islam akaıdınde cehennem uzenne çekılmış olduğuna manılan, kıldan ınce kılıçtan keskın, geceden karanlık gıbi mecazı ıfadelerle vasıflandırılan mahıyetını tam olarak kavrayamadıgımız kopru, Sırat Koprusu.
suhuf: dort buyuk kitap dışında sahıfeler şeklınde bazı peygamberlere vahıy ıle gelen emırler
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
tahakkuk: gerçek olarak meydana çıkma, bır şeyın doğrulu(ğunun meydana çıkması, gerçekliğinin anlaşılması
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tecezzi: parçalara ayrılma, bolunme, ufalanma, cuzlere ayrılma
umum: butun, hepsı

kabul etmez ve inkısamı imkân haricindedir. Nasıl ki, kökü göklerde Tuba Ağacı gibi, her bir dalı, her bir meyvesi, her bir yaprağı, o koca ağacın küllî tükenmez hayatına dayanıyor. O kuvvetli ve güneş gibi zahir o hayatı inkâr edemeyen bir tek muttasıl yaprağın hayatını inkâr edemez. Eğer etse, o ağaç, dalları ve meyveleri ve yaprakları sayısınca o münkiri tekzip edecek, susturacak. Öyle de, iman, altı rükünleriyle aynı vaziyettedir.

Bu makamın başında, altı nokta ve her bir nokta dahi beş nükte olarak, altı erkân-ı imaniyeyi otuz altı nüktede beyan etmek niyet edilmişti. Ve baştaki dehşetli suale izahat ile cevap vermek murat etmiştim. Fakat bazı arızalar meydan vermediler. Tahmin edenim ki, birinci nokta kâfi bir mikyas olmasından, daha, zekilere ziyade izaha ihtiyaç kalmadı. Ve tam anlaşıldı ki, bir Müsluman bir hakîkat-i imaniyeyi inkâr etse, küfr-i mutlaka düşer. Çünkü, başka dinlerin icmallerine mukabil, İslâmiyette tam izahat verilmiş, rükünler birbiriyle zincirlenmiş. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımayan, tasdik etmeyen bir Müsluman, Allah'ı da (sıfâtıyla) daha tanımaz ve âhireti bilmez. Bir Muslümanın imanı o kadar kuvvetli ve sarsılmaz hadsiz hüccetlere dayanıyor ki, inkârda hiçbir özür kalmıyor. Âdeta akıl kabulde mecbur oluyor.

• **ÜÇÜNCÜ NOKTA:**

Bir zaman, "Elhamdulillâh" dedim. Onun hadsız geniş manasına mukabil gelecek bir nimet aradım. Birden bu cümle hatıra geldi:

adeta: sanki.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arıza: bozukluk, engel.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
Elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîkat-i imaniye: imana ait olan gerçek.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
icmal: ihtisar etme, kısaltma, özetleme, ayrıntılarına girmeme.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkısam: bölünme, parçalanma.
İslâmiyet: Muslumanlık, sekiz mavî dinlerin sonuncusu.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imânî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
makam: yer, durak.
mecbur: zorunda kalma.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
mukabil: karşılık.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
muttasıl: bitişik.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
Müsluman: İslâm dinine bağlı, dindar, mutedeyyin.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
özür: kusur, eksiklik.
sıfat: [sifatın çoğulu] vasıflar, niteliklar.
sual: soru.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tekzib: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
Tuba Ağacı: cennette bulunan, kökleri yukarıda, dalları aşağıda olan ve üzerinde her türlü meyvenin bulunduğu ağaç.
vaziyet: durum.
zahir: açık, aşikar.
ziyade: çok, fazla.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيمَانِ بِاللّٰهِ وَعَلٰى وَحْدَانِيَّتِهِ وَعَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ وُجُودِهِ وَعَلٰى صِفَاتِهِ وَاَسْمَآئِهِ حَمْدًا بِعَدَدِ تَجَلِّيَاتِ اَسْمَآئِهِ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ [1]

Ben de baktım, tam mutabıktır. Şöyle ki. ...

1 Allah'a iman: Onun bir oluşu, varlığının gerekliliği, Onun sıfatları ve isimleri için, ezelden ebede kadar isimlerinin tecellileri sayısınca hamd olsun.

ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.

ezel: başlangıcı olmayan, geçmiş zaman, öncesizlik, ebedin zıddı.

hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini, onu överek bildirme.

mutabık: birbirine uygun.

Onuncu Mesele

Emirdağ Çiçeği

Kur'ân'da olan tekrarata gelen itirazlara karşı gayet kuvvetli bir cevaptır.

Azız, sıddık kardeşlerim,

Gerçi bu mesele, perişan vaziyetimden, müşevveş ve letafetsiz olmuş. Fakat, o müşevveş ibare altında çok kıymetli bir nevi i'caz-ı kat'î bildim. Maatteessüf, ifadeye muktedir olamadım. Her ne kadar ibaresi sönük olsa da, Kur'ân'a ait olmak cihetiyle hem ibadet-i tefekkuriye, hem kudsî, yüksek, parlak bir cevherin sadefidir. Yırtık libasına değil, elindeki elmasa bakılsın. Eğer munasıp ise "Onuncu Mesele" yapınız; değilse, sizin tebrik mektuplarınıza mukabil bir mektup kabul edinız.

Hem, bunu gayet hasta ve perişan ve gıdasız, bir iki gün Ramazan'da, mecburiyetle gayet mücmel ve kısa ve bir cümlede pek çok hakikatleri ve müteaddit hüccetleri derç ederek yazdım; kusura bakılmasın. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Denizli hapsinin meyvesine Onuncu Mesele olarak. Emirdağ'ının ve bu ramazan-ı şerifin nurlu bir küçük çiçeğidir. Tekrarata Kur'aniyenin bir hikmetini beyanla ehl-i dalâletin ufunetli ve zehirli evhamlarını izale eder.

aziz: muhterem, saygın.
cevher: esas, maya, öz.
cihet: yön, sebep, vesile.
derç: sokma, içine alma.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot.
hüccet: delil.
ibadet-i tefekkuriye: tefekkur ibadeti.
ibare: bir fikri anlatan bir veya birkaç cümlecik yazı.
i'caz-ı kat'î: kesin ve mutlak mucizelik.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kusur: eksıklık, noksan, özür.
letafet: latıflık, hoşluk, incelik.
libas: elbise.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
mecburiyet: mecbur olma, mecburluk, zarurîlik, durumu zora tutulma, zorunluluk.
mesele: önemli konu.
muktedir: iktıdarlı, gücü yeten.
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
müteaddit: çeşıtlı, bir çok.
nevî: çeşıt, tür.
sadef: sedef, inci kabuğu.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen.
tekrarat: tekrarlar.
vaziyet: durum.

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Ramazan-ı şerîfte Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı okurken, Risale-i Nur'a işaretleri "Birinci Şuada" beyan olunan otuz üç ayetten hangisi gelse bakıyorum ki, o ayetin sayfası ve yaprağı ve kıssası dahi Risale-i Nur'a ve şakirtlerine, kıssadan hisse almak noktasında, bir derece bakıyor. Hususan, Sure-i Nur'dan, ayetü'n-nur, on parmakla Risale-i Nur'a baktığı gibi, arkasındaki ayat-ı zulumat dahi muanzlarına tam bakıyor ve ziyade hisse veriyor. Âdeta, o makam, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesbeder. Ve bu asırda o külliyetin tam bir ferdi Risale-i Nur ve şakirtleridir, diye hissettim.

Evet, Kur'ân'ın hıtabı, evvelâ, Mütekellim-i Ezelî'nin rububiyet-i ammesinin geniş makamından, hem nev-i beşer belki kâinat namına muhatap olan zatın geniş makamından, hem umum nev-i beşer ve beniâdemin bütün asırlarda irşatlarının gayet vüs'atli makamından, hem dünya ve ahiretin, arz ve semavatın, ezel ve ebedin ve Hâlık-ı Kâinatın rububiyetine ve bütün mahlûkatın tedbirine dair kavanın-i İlâhiyenin gâyet yüksek ihatalı beyanatının makamından aldığı vüs'at ve ulviyet ve ihata cihetiyle, o hitap öyle bir yüksek i'cazı ve şumulu gösterir ki, ders-i Kur'ân'ın muhataplarından en kesretli taife olan tabaka-i avamın basit fehimlerini okşayan zahirî ve basit mertebesi dahi en ulvî tabakayı da tam hissedar eder. Guya kıssadan yalnız bir hisse ve bir hikâye-i tarihiyeden bir ibret değil, belki bir küllî düsturun efradı olarak her asra ve her tabakaya hıtap ederek taze nazıl

adeta: sanki
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arz: yer, dünya
asır: yüzyıl, asır
âyât-ı zulumât: karanlıkla ilgili ayetler
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
âyetü'n-nur: Nur ayeti, Nur suresi 35. ayet.
beniâdem: Âdemoğulları, insanlar
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyanat: açıklamalar, izahlar
cüz'iyet: azlık, küçükluk.
dair: alâkalı, ilgili
ders-i Kur'an: Kur'ân dersi, Kur'ân'a ait olan ders
düstur: kanun, kaide
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, dâimîlik.
efrat: ferdler
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış
Hâlık-ı Kâinat: Kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
hikâye-i tarihiye: tarihî hikâye
hisse: pay, nasip
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
hususan: bilhassa, özellikle
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihata: kuşatma, içine alma
ihatalı: kuşatıcı
irşat: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, uyarma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kavanın-i İlâhiye: İlâhî kanunlar, prensipler. Cenab-ı Allah'ın kâinattaki kanunları
kesbetmek: kazanmak.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kıssa: anlatılan olay, hikâye
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
küllî: umumî, genel.
külliyet: bütünlük, tümlük
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
makam: yer, durak.
mertebe: derece, basamak.

muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhâlif
muhâtab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfatına sâhip olan Allah.
nam: ad, isim, yerine.
nazıl: nüzul eden, inen
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar
ramazan-ı şerîf: mubârek, şerefli Ramazan ayı
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylerin vermesi, onu terbiye etmesi ve idare etmesi
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye ediciliği
semavat: semalar, gökler
Sure-i Nur: Nur suresi
şakirt: talebe, öğrenci
şumul: içine alma, kaplama, ihata etme
tabaka: kat, katman
tabaka-ı avam: avam tabakası, halktan ilmi irfanı kıt olanların tabakası, halk.
taife: bölük, takım, guruh, fırka
tedbir: idare etme, çekip çevirme
ulvî: yüksek, yüce
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yükseklik,ululuk.
umum: bütün
vüs'at: genişlik, bolluk
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazlasıyla

oluyor. Ve bilhassa çok tekrar ile [1] اَلظّالِمينَ ۞ اَلظّالِمينَ deyip, tehditleri ve zulumlerinin cezası olan musibet-i semaviye ve arziyeyi şiddetle beyanı bu asrın emsalsiz zulümlerine kavm-i Âd ve Semud ve Firavun'un başlarına gelen azaplarla baktırıyor. Ve mazlum ehl-i imana İbrahim (AS) ve Mûsa Aleyhimesselâm gibi enbiyanın necatlarıyla teselli veriyor.

Evet, nazar-ı gaflet ve dalâlette, vahşetli ve dehşetli bir ademistan ve elim ve mahvolmuş bir mezaristan olan bütün geçmiş zaman ve ölmüş karnlar ve asırlar, canlı birer sahife-i ibret ve baştan başa ruhlu, hayattar bir acıp âlem ve mevcut ve bizimle munasebettar bir memleket-i Rabbaniye suretinde, sinema perdeleri gibi kâh bizi o zamanlara, kâh o zamanları yanımıza getirerek her asra ve her tabakaya gösterip yüksek bir i'caz ile dersini veren Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, ayn-ı i'caz ile nazar-ı dalâlette camit, perişan, ölü, hadsiz bir vahşetgâh ve firak ve zevalde yuvarlanan bu kâinatı bir kitab-ı Samedârî, bir şehr-i Rahmanî, bir meşher-i sun-ı Rabbanî olarak o camidatı canlandırıp birer vazifedar suretinde birbiriyle konuşturup ve birbirinin imdadına koşturup nev-i beşere ve cin ve meleğe hakikî ve nurlu ve zevkli hikmet dersleri veren bu Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın elbette her harfinde on ve yüz ve bazen bin ve binler sevap bulunması ve bütün cin ve ins toplansa onun mislini getirememesi, ve bütün beni Âdem'le ve kâinatla tam yerinde konuşması, ve her zaman milyonlar hafızların kalplerinde zevk ile yazılması; ve çok tekrarla ve kesretli tekraratıyla

1- Zâlimler! ۞ Zâlimler!..

acıp: tuhaf hayrette bırakan
ademistan: yokluk yeri, yokluk ülkesi
âlem: dünya cihan.
aleyhimüsselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
asr: yüzyıl, asır
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
beyan: açıklama, bildirme, izah
bilhassa: özellikle.
camidat: cansızlar, ruhsuz, sert ve katı maddeler
camit: ruhsuz, cansız
ceza: karşılık, azap
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri
elim: şiddetli, çok derd ve keder veren
emsal: örnekler, benzerler
enbiya: nebiler, peygamberler
firak: ayrılık, hicran
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafız: Kur'an-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hakikî: gerçek.
hayattar: canlı, yaşayan.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
imdat: yardım
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
kâh: zaman olur, bazen.
kavm-i Âd: Âd kavmi, kendilerine Hz. Hûd'un peygamber olarak gönderildiği, ancak azgınlıklarından ve Allah'a isyanlarından dolayı Allah tarafından helâk edilen Yemen tarafında yaşamış bir kavim.
kavm-i Semud: Hz. Salih'in peygamber gönderildiği, fakat azgınlıklarından dolayı Allah'ın helâk ettiği kavim.
kitab-ı Samedanî: hiç bir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın kitabı, kâinat.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
kurun: zamanlar, devirler, çağlar
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
memleket-i Rabbâniye: Cenab-ı Hakk'ın şefkat ve merhametle terbiye ve idaresinin hükum sürdüğü memleket.
meşher-i sun'î Rabbanî: Cenab-ı Allah'ın sanaatının yaratığı mahlûkatın sergilendiği yer
mevcut: var olan, bulunan, olan.
mezaristan: mezarlık.
misil: benzer, eş
musibet-i semaviye ve arziye: gökten ve yerden gelen belâlar, musibetler
münasebettar: ilgili, alâkalı, bir şeye uygun ve yakın olan
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun olan bakış, idrak edemeyen nazar
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nurlu: ışıklı, parıltılı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sahife-i ibret: ibret sayfası
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukâfat, sevap
suret: biçim, tarz, görünüş
şehr-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın şehri
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk
tehdit: korkutma, gözdağı verme
teselli: avutma, acısını dindirme
vahşet: urkutucu ve korkunç olan şey
vahşetgâh: yalnızlık yeri, korku veren yer, issız yer.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zulum: haksızlık

usandırmaması; ve çok iltibas yerleri ve cümleleri ile beraber çocukların nazik ve basit kafalarında mükemmel yerleşmesi; ve hastaların ve az sözden müteessir olan ve sekeratta olanların kulağında mâ-i Zemzem misillü hoş gelmesi gibi kudsî imtiyazlar kazanır. Ve iki cihanın saadetlerini kendi şakirtlerine kazandırır ve tercümanın ümmiyet mertebesini tam riayet etmek sırrıyla hiçbir tekelluf ve hiçbir tasannu ve hıçbir gösterişe meydan vermeden selâset-i fıtriyesini ve doğrudan doğruya semadan gelmesini ve en kesretli olan tabakat-ı avamın basit fehimlerini tenezzülât-ı kelâmiye ile okşamak hikmetiyle, en ziyade sema ve arz gibi en zahir ve bedihî sayfalarını açıp o adiyat altındaki hârikulâde mu'cizat-ı kudretini ve manıdar sutur-i hikmetini ders vermekle lutf-i irşatta güzel bir i'caz gösterir.

Tekrarı iktiza eden dua ve davet, zikir ve tevhid kitabı dahi olduğunu bildirmek sırrıyla güzel, tatlı tekraratıyla bir tek cümlede ve bir tek kıssada ayrı ayrı çok manaları, ayrı ayrı muhatap tabakalarına tefhim etmekte, ve cüz'î ve adî bir hâdisede en cüz'î ve ehemmiyetsiz şeyler dahi nazar-ı merhametinde ve daire-i tedbir ve iradesinde bulunmasını bildirmek sırrıyla, tesis-i İslâmiyette ve tedvin-i Şeriatta Sahabîlerin cüz'î hâdiselerini dahi nazar-ı ehemmiyete almasında, hem küllî dusturların bulunması, hem umumî olan İslâmiyetin ve Şeriatın tesisinde o cüz'î hâdiseler, çekirdekler hukmünde çok ehemmiyetli meyveleri verdikleri cihetinde de bir nevi i'cazını gösterir.

adî: bayağı, aşağı, değersiz.
adiyat: her zaman olagelen alışılmış sıradan şeyler, basit işler
arz: yer, dünya
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
cihan: dünya, kâinat, âlem.
cihet: yön
cüz'î: küçük, az
daire-i tedbir: tedbir, idare etme dairesi
davet: çağırma, çağrı
dua: yalvarma, yakarış, niyaz
dustur: kanun, kaide
ehemmiyet: önem
fehim: anlama, anlayış, kavrayış
hadise: olay
harikulâde: görülmedik derecede olağanüstü, mükemmel
hikmet: ilahî gaye, gizli sebep
hukmünde: değerinde, yerinde
i'caz: insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak
iktıza etme: gerektirme
iltibas: birbirine benzeyen yerleri şaşırıp karıştırma
imtıyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
irade: bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıssa: anlatılan olay, hikâye
kudsî: mukaddes, yüce
küllî: umumî, genel.
lütf-ı irşat: Allah'ın lütfuyla insanları hidâyete erdirmesi
mâ-ı Zemzem: Zemzem suyu
manıdar: nükteli, ince manalı.
mertebe: derece, basamak.
misillü: gibi, benzeri.
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri.
muhatab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş
nazar-ı ehemmiyet: pek önemli görerek, pek muhim olduğunu düşünerek bakış.
nazar-ı merhamet: merhametli bakış
nazık: narin, ince
nevî: çeşit, tür
riayet: uyma, gözetme
saadet: mutluluk
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
selâset-i fıtriye: ifâdede zorlamaya mahal bırakmaksızın doğal olarak akıcı ve açık olması
sema: gökyüzü, gök
sır: gizli hakikat.
sutur-ı hikmet: hikmet satırları
şakirt: talebe, öğrenci
Şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tabaka: kat, katman.
tabakat-ı avam: avam tabakaları, halktan ilim ve irfanı az olanların tabakaları
tasannu: bir eserde aşırı süslerle yapmağa kaçma
tedvin-i Şeriat: İslâmî hükümlerin bir araya getirilmesi, sınıflandırılması
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme
tekellüf: gösteriş yapmacık, sahte tavır
tekrarat: tekrarlar
tenezzülât-ı kelâmiye: sözün muhatapların seviyelerine uygun olarak söylenmesi, derin hakikatlarını anlaşılır kolay ifâdelerle açıklanması
tercüman: tercüme eden, çeviren
tesis: kurma, meydana getirme
tesis-i İslâmiyet: İslâmiyetin doğuşu, kuruluşu ve yayılışı, kökleşmesi
Tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma
umumî: herkesle ilgili, genel
ümmiyet: okuma yazma bilmemek.
zahir: açık, aşikâr
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma
ziyade: çok, fazla

Evet, ihtiyacın tekerrürüyle tekrarın lüzumu haysiyetiyle, yirmi sene zarfında pek çok mükerrer suallere cevap olarak ayrı ayrı çok tabakalara ders veren ve koca kâinatı parça parça edip Kıyamette şeklini değiştirerek, dünyayı kaldırıp onun yerine azametli ahireti kuracak ve zerrattan yıldızlara kadar bütün cüz'iyat ve kulliyatın tek bir zatın elinde ve tasarrufunda bulunduğunu ispat edecek ve kâinatı ve arzı ve semavatı ve anasın kızdıran ve hiddete getiren nev-i beşerin zulümlerine, kâinatın netice-i hilkatı hesabına gadab-ı İlâhîyi ve hiddet-i Rabbaniyeyi gösterecek hadsiz ve nihayetsiz ve dehşetli ve geniş bir inkılâbın tesisinde binler netice kuvvetinde bazı cümleleri ve hadsiz delillerin neticesi olan bir kısım ayetleri tekrar etmek, değil bir kusur, belki gayet kuvvetli bir i'caz ve gayet yüksek bir belâgat ve mukteza-i hâle gayet mutabık bir cezalettir, bir fesahattir.

Meselâ, bir tek ayet olup yüz on dört defa tekrar edilen[1] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ cümlesi, Risale-i Nur'un On Dördüncü Lem'asında beyan edildiği gibi, arşı ferşe bağlayan ve kâinatı ışıklandıran ve her dakika herkes ona muhtaç olan öyle bir hakikattir ki, milyonlar defa tekrar edilse, yine ihtiyaç vardır. Değil yalnız ekmek gibi her gün, belki hava ve zıya gibi her dakika ona ihtiyaç ve iştiyak vardır.

Hem meselâ, Sure-i طٰسٓمٓ'de sekiz defa tekrar edilen şu[2] وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ayeti, o surede hikâye

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

2- Rabbin ise şüphesiz ki, kudreti herşeye galip olan ve Rahmeti herşeyi kuşatandır. (Şuara Suresi, 9, 68, 104, 122, 140, 159, 175, 191 ayetler)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
anasır: unsurlar, esaslar.
arş: göğün en yüksek katı.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cezalet: ahenkli akıcı ve güzel ifade.
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya.
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması.
gadab-ı İlâhî: Allah'ın gazabı.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
haysiyet: itibar.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hiddet-i Rabbaniye: bütün mahlûkatı terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın hiddeti.
hikaye: anlatma, nakletme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
Kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
kuvvet: güç, kudret.
külliyat: bir şeyin bütünü, bir şeyin tamamı, hepsi.
Mesela: örneğin.
mukteza-yı hal: halin gerektirdiği şekilde, hâlin gereği, duruma göre, icabına göre.
mutabık: uygun.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi, meyvesi.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
semavat: semalar, gökler.
sual: soru.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabaka: kat, katman.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tekerrür: tekrarlanma.
zarfında: süresince.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zerrat: zerreler, atomlar.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulüm: haksızlık.

edilen peygamberlerin necatlarını ve kavimlerinin azaplarını, kâinatın netice-i hilkatı hesabına ve rububiyet-i ammenin namına, o binler hakikat kuvvetinde olan ayeti tekrar ederek, izzet-i Rabbaniye o zalim kavimlerin azabını ve rahîmiyet-i İlâhiye dahi enbiyanın necatlarını iktıza ettiğini ders vermek için, binler defa tekrar olsa, yine ihtiyaç ve iştiyak var. Ve icazlı ve i'cazlı bir ulvî belâgattır.

Hem meselâ, Sure-i Rahman'da tekrar edilen (1) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ayeti ile Sure-i Mürselât'ta (2) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ayeti, cin ve nev-i beşere, kâinatı kızdıran ve arz ve semavatı hiddete getiren ve hilkat-i âlemin neticelerini bozan ve haşmet-i saltanat-ı İlâhiyeye karşı inkâr ve istihfafla mukabele eden küfür ve kufranlarını ve zulümlerini ve bütün mahlûkatın hukuklarına tecavüzlerini asırlara ve arza ve semavata tehditkârâne haykıran bu iki ayet, böyle binler hakikatlerle alâkadar ve binler mesele kuvvetinde olan bir ders-i umumîde binler defa tekrar edilse, yine lüzum var ve celâlli bir icaz ve cemalli bir i'caz-ı belâgattır.

Hem meselâ, Kur'ân'ın hakikî ve tam, bir nevi münacatı ve Kur'ân'dan çıkan bir çeşit hülâsası olan *Cevşenü'l-Kebir* namındaki münacat-ı Peygamberîde (ASM) yüz defa (3) سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانَ الْأَمَانَ خَلِّصْنَا وَأَجِرْنَا وَنَجِّنَا مِنَ النَّارِ cümlesinin tekrarında tevhid gibi kâinatça en büyük

1 Ey insanlar ve cinler! Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkar edersiniz? (Rahman Sure si 13 v.d. Toplam 31 defa tekrar edilir.)

2. Yazıklar olsun o gün hakkı yalanlayanlara! (Mürselât Suresi 15 19 24 28 34 37 40 45 47 49.)

3. Ey Allahım! Sen bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzaksın. Senden başka ilâh yok ki bize yardım etsin. Emân ver bize, emân diliyoruz. Bizi cehennemden kurtar. Halâs eyle ve necat ver.

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
asır: yüzyıl, asır
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cemal: güzellik
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (asm) Efendimize vahiyle gelen Esmâ-i Husnâ'yı içine alan emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibâret bir yaratık
ders-i umumî: umumî ders, herkesi ve her şeyi içine alan ders
enbiya: nebiler, peygamberler
hakîkî: gerçek
haşmet-i saltanat-ı İlâhiye: İlâhî saltanatın haşmetli ihtişamlı büyüklüğü
hilkat-i âlem: âlemin yaratılışı
hukuk: haklar
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
icaz: az sözle çok mânâ ifâde etme
i'caz-ı belâgat: belâgatın mucizeliği
iktıza: lâzım gelme, gerekme
inkar: reddetme, inanmama
istihfaf: küçümseme, hafife alma, önemsememe
izzet-i Rabbâniye: Cenâb-ı Hakk'ın varlıkları terbiye edip bâkîliğe sevk ve idâre edicîliğinin yüceliği, üstünlüğü
kavim: aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semâvî kitapların sonuncusu
kufran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mesele: önemli konu
mukabele: karşılık verme, karşılama
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyâzda bulunma
münacat-ı Peygamberî: Peygambere âit dua. Hz. Muhammed'in (asm) duası
nam: ad, isim, yenne.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi.
rahîmiyet-i İlâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın kullarına merhamet etmesi
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idâresi altında bulundurması
rububiyet-i amme: Cenâb-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye edicîliği
Sure-i Mürselât: Mürselât suresi.
Sure-i Rahman: Rahman Suresi. Kur'ân-ı Kerîm'in 55 sûresi. Mekke'de nâzil olmuştur.
tecavüz: saldırma, satışma, başkasının hakkına dokunma
tehdîdkârane: tehdit ederek, korkutarak, gözdağı vererek.
ulvî: yüksek, yüce
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

hakikat ve mahlûkatın rububiyete karşı tesbih ve tahmit ve takdis gibi uç muazzam vazifesinden en ehemmiyetli bir vazifesi ve şekavet-i ebediyeden kurtulmak gibi nev-i insanın en dehşetli meselesi ve ubudiyet ve acz-i beşerin en lüzumlu neticesi bulunması cihetiyle binler defa tekrar edilse, yine azdır.

İşte, tekrarat-ı Kur'âniye bu gibi esaslara bakıyor. Hatta, bazen bir sayfada, iktıza-ı makam ve ihtiyac-ı ifham ve belâgat-i beyan cihetiyle yirmi defa sarihan ve zımnen tevhid hakikatini ifade eder; değil usanç, belki kuvvet ve şevk verir. Risale-i Nur'da, tekrarat-ı Kur'âniye ne kadar yerinde ve munasıp ve belâgatçe makbul olduğu, hüccetleriyle beyan edilmiş.

Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın Mekke sureleriyle, Medine surelen belâgat noktasında ve i'caz cihetinde ve tafsil ve icmal vechinde birbirinden ayrı olmasının sırrı ve hikmeti şudur ki:

Mekke'de, birinci safta muhatap ve muarızlan Kureyş müşrikleri ve ümmîleri olduğundan, belâgatçe kuvvetli bir uslûb-ı âlî ve i'cazlı, mukni, kanaat verici bir icmal ve tespit için tekrar lâzım geldiğinden, ekseriyetle Mekkiye surelen erkân-ı imaniyeyi ve tevhidin mertebelerini gayet kuvvetli ve yüksek ve i'cazlı bir icaz ile tekrar edip ifade ederek, mebde ve meadı, Allah'ı ve ahireti, değil yalnız bir sayfada, bir ayette, bir cümlede, bir kelimede, belki bazen bir harfte ve takdım, tehir ve tarif ve tenkir ve hazf ve zikir gibi hey'etlerde öyle kuvvetli ispat eder ki, ilm-i belâgatın dâhî imamları hayretle karşılamışlar.

acz-ı beşer: beşerin aczı, insanın zayıflığı ve güçsüzlüğü.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade.
belâgat-ı beyan: açık-seçik ve delilli ispatlı bir sözün, maksat ve makama uygun olarak, meramı tamı tamamına ifade eder tarzda söylenmesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön, sebep, vesile.
dâhî: son derece zekî, anlayışlı, deha sahibi.
ekseriyet: en büyük kısım, çokluk, çoğunluk.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hazf: aradan çıkarma, yok etme, silme.
heyet: hâl, durum, keyfiyet.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
hüccet: delil.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
icmal: ihtisar etme, kısaltma, özetleme, ayrıntılarına girmeme.
ihtiyac-ı ifham: maksadını anlatma, bildirme ihtiyacı.
iktıza-ı makam: makamın gereği.
ilm-i belâgat: belâgat ilmi.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede denge ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: açıkla malanıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
kuvvet: güç, kudret.
makbul: geçerli, muteber.
mead: ahiret, dönülecek yer.
mebde: kaynak, başlangıç.
Mekkiye: Mekke'de nâzil olan sureler.
mertebe: derece, basamak.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhatab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
mukni: ikna eden, inandıran, inandırıcı, kandıran.
münasip: uygun.
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
saf: dizi, sıra.
sarihan: açıkça, açık olarak.
sır: gizli hakikat.
şekavet-i ebediye: ebedî, sonsuz sıkıntı ve ışkence, bitmeyen azap.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
tafsil: etrafıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tahmit: hamd etme, şükretme.
takdım: öne geçirme, öne alma, önde tutma.
takdis: Allah'ın hamde ve övülmeye layık olduğunu bildirme.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tehir: geciktirme, sonraya bırakma, geriye bırakma, erteleme.
tekrarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'da tekrarlanan mevzu ve ayetler.
tenkir: belirsiz kılma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
ubudiyet: kulluk.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
uslub-ı âlî: üstün ifade tarzı, ifadenin yüksek ve nezih olanı.
vecih: cihet, yön.
zikir: anma, bildirme.
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde.

Risale-i Nur ve bilhassa Kur'ân'ın kırk vech-i i'cazını icmalen ispat eden Yirmi Beşinci Söz zeyilleriyle beraber; ve Kur'ân'ın nazmındaki vech-i i'cazı harika bir tarzda ispat eden Arabî Risale-i Nur'dan *Işaratü'l-I'caz* tefsiri bilfiil göstermişler ki, Mekkiye olan sure ve ayetlerde en âlî bir üslûb-i belâgat ve en yüksek bir i'caz-ı icazî vardır.

Amma, Medeniye sure ve ayetlerde, birinci safta muhatap ve muanzları ise, Allah'ı tasdik eden Yahudî ve Nasarâ gibi ehl-i kitap olduğundan, mukteza-ı belâgat ve irşat ve mutabık-ı makam ve hâlin lüzumundan sade ve vazıh ve tafsîlli bir üslûpla, ehl-i kitaba karşı dinin yüksek usulunu ve imanın rukunlerini değil, belki medar-ı ihtilâf olan şeriatta ve ahkâmda ve teferruatın ve küllî kanunların menşeleri ve sebepleri olan cüz'iyatın beyanı lâzım geldiğinden, o Medeniye sure ve ayetlerde, ekseriyetle tafsil ve izah ve sade uslûpla beyanat içinde, Kur'ân'a mahsus emsalsiz bir tarz-ı beyanla birden, o cüz'î teferruat hâdisesi içinde yüksek, kuvvetli bir fezleke, bir hatıme, bir hüccet ve o cüz'î hâdise-i şer'iyeyi küllîleştiren ve imtisalini iman-ı billâh ile temin eden bir cümle-i tevhidiyeyi ve imaniyeyi ve uhreviyeyi zikreder, o makamı nurlandırır, ulvîleştirir.

Risale-i Nur, ayetlerin ahirlerinde ekseriyetle gelen,

إِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞ (1) إِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۞ (2)

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ (3) وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۞ (4)

1 Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir. (Bakara Suresi, 20.)
2 Şüphesiz ki Allah herşeyi hakkıyla bilendir. (Ankebut Suresi, 62.)
3. Kudreti her şeye galip olan ve her işi hikmetle yapan da Odur. (Nahl Suresi, 60.)
4 Kudreti herşeye galiptir. O çok bağışlayıcıdır. (Ankebut Suresi, 5.)

ahkam: hükümler, buyruklar
alî: yüce, yüksek, ulu
amma: ama, lakin, ancak.
Arabî: Arabcaya ait, Arab dili ile ilgili
beyan: açıklama, bildirme, izah
beyanat: açıklamalar, izahlar
bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak.
cümle-i tevhidiye ve imaniye ve uhreviye: ahirette, imana ve Allah'ın birliğine dair cümle
cümle-i tevhidiye: Allah'ın birliğiyle ilgili cümle.
cüz'î: bütüne ait olmayan, özel
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
ehl-i kitap: kitap ehli, kitaplı dinlerin mensupları
ekseriyetle: çoğunlukla
emsal: örnekler, benzerler
fezleke: özet, netice.
hâdise-i şer'iye: dine ait olay, dini hâdise
hal: durum, vaziyet, keyfiyet, harika, olağanüstü
hatıme: son, nihayet, bitiş.
İ'caz-ı icazî: veciz oluşunun, az sözle çok şey ifade edişinin mucizeliği.
icmalen: kısaca, özetle
iman-ı billâh: Allah'ı, onun kainatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek, Ona inanma
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
izah: açıklama, ayrıntılı bildirme
kanun: yasa.
küllî: umumî, genel.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
makam: yer, durak.
medar-ı ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık sebebi, karışıklık, ıkılık vesilesi
Medeniye: Medine'de nazil olan ayetler ve süreler
menşe: esas, kaynak.
mukteza-i belâgat: belâgatın gereği
mutabık-ı hâl: hale uygunluk, hale, duruma uygun olma
mutabık-ı makam: makama uygunluk, makama uygun olma
Nasarâ: Hıristiyanlar
nazım: kafiyeli, vezinli söz
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rükün: esas, kaide, prensip
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tarz: biçim, şekil, suret.
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler
tefsir: Kur'ân-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
temin: sağlama
ulvî: yüksek, yüce.
usul: asıllar, kökler, esaslar, kaideler
üslûb-i belâgat: belâgatli ifade tarzı
üslup: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vazıh: vuzuhlu söz, kolay anlaşılır ifade.
vech-i i'caz: mu'cize yönü
Yahudî: Hz. Yakub'un oğlu Yahuda'ya mensup olanlar, İsrailoğulları
zeyil: ek, ilave
zikretmek: anmak, bildirmek.

gibi tevhidi ve ahireti ifade eden fezlekelerde ve hatimelerde ne kadar yüksek bir belâgat ve meziyetler ve cezaletler ve nükteler bulunduğunu, Yirmi Beşinci Sözün İkinci Şulesinin İkinci Nurunda, o fezleke ve hatimelerin pek çok nüktelerinden ve meziyetlerinden on tanesini beyan ederek, o hülâsalarda bir mu'cize-i kübra bulunduğunu muannitlere de ispat etmiş.

Evet, Kur'ân o teferruat-ı şer'iye ve kavanin-i içtimaiyenin beyanı içinde, birden muhatabın nazarını yüksek ve kullî noktalara kaldırıp, sade uslûbu bir ulvî uslûba ve şeriat dersinden tevhid dersine çevirerek, Kur'ân'ı hem bir kitab-ı şeriat ve ahkâm ve hikmet, hem bir kıtab-ı akide ve iman ve zikir ve fikir ve dua ve davet olduğunu gösterip, her makamda çok makasıd-ı irşadiye-i Kur'âniyeyi ders vermesiyle, Mekkiye ayetlerin tarz-ı belâgatlerinden ayrı ve parlak mu'cizâne bir cezalet izhar eder. Bazen iki kelimede, meselâ [1] رَبُّ الْعَالَمِينَ ve [2] رَبُّكَ 'de رَبُّكَ tabiriyle ehadiyeti ve رَبُّ الْعَالَمِينَ ile vahidiyeti bildirir, ehadiyet içinde vahidiyeti ifade eder. Hatta bir cümlede, bir zerreyi bir göz bebeğinde gördüğü ve yerleştirdiği gibi, güneşi aynı ayetle, aynı çekiçle göğün göz bebeğinde yerleştirir ve göğe bir göz yapar.

Meselâ, [3] خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ ayetinden sonra [4] يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ayetinin akabinde [5] وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ der. "Zemin ve göklerin

1- Âlemlerin Rabbi. (Fâtiha Sûresi, 2; Bakara Sûresi, 131; Mâide Sûresi, 28; En'âm Sûresi, 45 v.d.)
2. Senin Rabbin. (Bakara Sûresi, 30, 68, 147, 149 v.d.)
3. Gökleri ve yeri yarattı. (Hadîd Sûresi, 4.)
4. O geceyi gündüze, gündüzü de geceye geçirir. (Hadîd Sûresi, 6.)
5. Gönüllerde saklı olanı hakkıyla bilen de Odur. (Hadîd Sûresi, 6.)

ahir: son.
akabinde: arkası sıra, peşinden, peşi sıra, ardından, ardı sıra.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade.
davet: dua, niyaz, çağrı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kavanin-i içtimaiye: sosyal prensipler, toplumla ilgili kaideler.
kitab-ı akide: akaid kitabı, inanç esaslarını ele alıp açıklayan kitap.
kitab-ı şeriat: şeriat kitabı, dini kanunlar kitabı.
makasıd-ı irşadiye-i Kur'âniye: Kur'ân'ı Kerîm'in doğruluğu gösterme maksadan, Kur'ân'ı Kerîm'in uyarma maksatları.
mesela: örneğin.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'cize-âne: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.
nazar: bakış, dikkat.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
tabir: ifade, söz.
tarz-ı belâgat: belâgat şekli, tarzı.
teferruat-ı şer'iye: şeriat ile ilgili ayrıntılar, şeriatın esaslarıyla ilgili olmayan hükümler.
vahidiyet: Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarının birliği ve kainatı kuşatması.
Zemin: yeryüzü.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

haşmet-i hilkatinde kalbin dahi hatıratını bilir, idare eder" der tarzında bir beyanat cihetiyle, o sade ve ümmiyet mertebesini ve avamın fehmini nazara alan o basit ve cüz'î muhavere, o tarz ile ulvî ve cazibedar ve umumî ve irşatkâr bir mükâlemeye döner.

Bir Sual: Bazen ehemmiyetli bir hakikat sathî nazarlara görünmediğinden ve bazı makamlarda cüz'î ve adî bir hâdiseden yüksek bir fezleke-i tevhidi veya kullî bir düsturu beyan etmekte münasebet bilinmediğinden, bir kusur tevehhum edilir. Meselâ, Hazret-ı Yusuf Aleyhisselâm, kardeşini bir hile ile alması içinde,

(1) وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ diye gayet yüksek bir düsturun zikrı, belâgatçe münasebeti görünmüyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevap: Her biri birer küçük Kur'ân olan ekser uzun sure ve mutavassıtlarda ve çok sayfa ve makamlarda yalnız iki-üç maksat değil, belkı Kur'ân mahıyeti hem bir kitab-ı zikir ve iman ve fikır, hem bir kitab-ı şenat ve hikmet ve irşat gıbı çok kıtapları ve ayn ayrı dersleri tazammun ederek rububiyet-i İlâhiyenin her şeye ihatasını ve haşmetlı tecelliyatını ifade etmek cıhetiyle, kâinat kitab-ı kebirinin bır nevi kıraati olan Kur'ân, elbette her makamda, hatta bazen bır sayfada, çok maksatları takıben, marifetullahtan ve tevhidin mertebelerinden ve ıman hakıkatlennden ders verdiği haysıyetiyle, öbur makamda, meselâ, zahırce zayıf bir münasebetle başka bır ders açar ve o zayıf münasebete çok kuvvetlı

1 Her bilenin üzerinde daha iyi bilen vardır. (Yusuf Suresi 76)

adî: bayağı aşağı değersiz
Aleyhisselam: Allah ın selamı onun üzerine olsun
avam: kulturlü yüksek tabakadan olmayan cahıl halk tabakası
belagat: sozün duzgün kusursuz yerinde ve hâlin ve makamın ıcabına gore soylenmesını ogreten ılmın adı edebıyat kıtıdelerı ıle ılgılı ilim
beyan etmek: açıklamak, bildırmek, ızah etmek.
cazibedar: çekıcı, cazıbelı
cihet: yan yön taraf
cüz'i: kıymetsiz, onemsiz teferruat.
düstur: kanun kaıde
ehemmiyetli: onemlı
ekser: pek çok.
El-cevap: cevap olarak
fehm: anlama anlayış, kavrayış
fezleke-yi tevhid: Allah ın bırlıgınin ozetı hulâsası
gayet: son derece
hadise: olay
hakıkat: gerçek, esas.
haşmet-i hilkat: yaratmanın buyuklugu ve heybetı.
haşmetlı: ıhtşamlı gostenşlı, heybetlı.
hatırat: hatıralar anılar
haysıyet: ıtıbar
hikmet: Ilahî gaye gızlı sebep
hile: aldatmaya yonelik duzen desise
ıdare: bir ışı yurutme çekip çevırme
ihata: kuşatma ıçine alma.
iman: inanç ıtıkat.
irşat: dogru yolu gosterme gafletten uyandırma
irşatkâr: dogru yolu gosterıcı ırşat edıcı
kâinat: yaratılmış olan şeylenn tamamı butun alemler varlıklar
kıraat: okuma devamlı ve duzgun okuma
kitab-ı kebir: buyuk kıtap
kıtab-ı şeriat: şerıat kıtabı dını kanunlar kıtabı
kıtab-ı zıkır: zıkır kıtabı
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed e indirilmiş semavî kıtapların sonuncusu
kusur: eksıklık, noksan ozur
kullî: umumî genel
mahiyet: bır şeyın aslı esası nıtelıgi
makam: yer durak.
maksat: gaye
marifetullah: Allah ı tanıma anlama bılme
mertebe: derece, basamak.
Meselâ: omeğin
muhavere: konuşma sohbet etme
mutavassıt: orta halli ortalama vasatı
mükâleme: konuşma
münasebet: ılışkı alâka
nazar: bakış dıkkat.
nevi: çeşıt, tur
rububiyet-i İlâhiye: Allah ın terbıye edıcılıgı
sathî: yuzeysel derine ınmeyen ustun koru
sır: gızlı hakıkat.
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerim ın ayrıldıgı 114 bolumden her bın
takıben: takıp ederek, takıp suretıyle
tazammun: ıhtıva etme ıçine alma ıçınde bulundurma.
tecelliyat: tecellıler, gorunturler
tevehhum: vehımlenme kuruntuya kapılma gerçekte var olmayanı var kabul etme yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme
tevhid: Allah ın bır olduğuna ınanma bırleme
umumî: herkesle ılgılı genel
ümmiyet: okuma yazma bılmemek.
zahir: gorunuşe gore gorunuş ıtıbarıyle
zikr: anma, bildırme

münasebetler iltihak ederler. O makama gayet mutabık olur, mertebe-i belâgatı yükseklenir.

İkinci Bir Sual: Kur'ân'da sarihan ve zımnen ve işareten âhiret ve tevhidi ve beşerin mükâfat ve mücazatını binler defa ispat edip nazara vermenin ve her surede, her sayfada, her makamda ders vermenin hikmeti nedir?

Elcevap: Daire-i imkânda ve kâinatın serguzeştine ait inkılâplarda ve emanet-i kübrayı ve hilâfet-i arziyeyi omzuna alan nev-ı beşerin şekavet ve saadet-i ebediyeye medar olan vazifesine dair en ehemmiyetli, en büyük, en dehşetli meselelerinde en azametlilerini ders vermek ve hadsiz şüpheleri izale etmek ve gayet şiddetli inkârları ve inatları kırmak cihetinde, elbette o dehşetli inkılâpları tasdik ettirmek ve o inkılâpların azametinde büyük ve beşere en elzem ve en zarurî meseleleri teslim ettirmek için, Kur'ân, binler defa değil, belki milyonlar defa onlara baktırsa, yine israf değil ki, milyonlar kere tekrar ile o bahisler Kur'ân'da okunur, usanç vermez, ihtiyaç kesilmez. Meselâ,

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ (1)

ayetinin gösterdiği müjde-i saadet-ı ebediye hakikatı, bîçare beşere her dakika kendini gösteren hakikat-i mevtin hem insanı, hem dünyasını, hem bütün ahbabını idam-ı ebedîsinden kurtarıp ebedî bir saltanatı kazandırır dediğinden, milyarlar defa tekrar edilse ve kâinat

1- İman eden ve güzel işler yapanlar için ise altından ırmaklar akan cennetler vardır. Bu ise pek büyük bir kurtuluştur. (Buruc Suresi, 11.)

ahbap: dostlar
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
bahis: konu
beşer: insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı
dair: alakalı, ilgili.
Daire-i imkân: imkan alemi, kâinat ve varlıklar alemine ait alem.
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ebedî: sonu olmayan, daimi, sürekli.
elzem: daha (en, pek) lazım, luzumlu, gerekli.
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-ı mevt: ölüm gerçeği
hilâfet-ı arziye: arzın, yer yüzünün halifeliği
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
iltihak: karışma, katılma.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
işareten: işaret ederek, belirterek.
izale: giderme, ortadan kaldırma
medar: sebep, vesile
mertebe-i belagat: belagat mertebesi
mesele: önemli konu
mutabık: uygun.
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza
müjde-i saadet-i ebediye: ebedî mutluluk müjdesi, ebedî sonsuz saadet müjdesi
mükafat: iyi bir iş, hizmet veya başından oturu verilen şey, ödül
nev'ı beşer: insanoğlu, insanlar
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık
sarihan: açıkça, açık olarak.
serguzeşt: bir kimsenin başından geçen hâl ve olaylar, serüven, macera
şekavet: sıkıntı ve işkence altında kalmak, kötü duruma düşme
şekavet-i ebediye: ebedî sonsuz sıkıntı ve işkence, bitmeyen azap
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
vazife: görev
zarun: mecburun, zorunlu, ister istemez.
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde.

kadar ehemmiyet verilse, yine israf olmaz, kıymetten düşmez. İşte bu çeşit hadsiz kıymettar meseleleri ders veren ve kâinatı bir hane gibi değiştiren ve şeklini bozan dehşetli inkılâplan tesis etmekte iknaa ve inandırmaya ve ispata çalışan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, elbette sarihan ve zımnen ve işareten, binler defa o meselelere nazar-ı dikkati celp etmek, değil israf, belki ekmek, ilâç, hava ve ziya gibi birer hacet-ı zaruriye hükmünde ihsanını tazelendirir.

Hem meselâ,

(2) وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ ۞ (1) إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

gibi tehdit ayetlerini Kur'ân gayet şiddetle ve hiddetle ve gayet kuvvet ve tekrarla zikretmesinin hikmeti ise, Risale-i Nur'da kat'î ispat edildiği gibi, beşerin küfrü, kâinatın ve ekser mahlûkatın hukuklarına öyle bir tecavüzdür ki, semavatı ve arzı kızdırıyor ve anasırı hiddete getirip, tufanlarla o zalimleri tokatlıyor.

(3) إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۞ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ

ayetinin sarahatıyle, o zalim münkirlere cehennem öyle öfkeleniyor ki, hiddetinden parça parça olmak ve parçalanmak derecesine geliyor. İşte, böyle bir cinayet-i ammeye ve hadsiz bir tecavüze karşı beşerin küçüklük ve ehemmiyetsizliği noktasında değil, belki zalimâne cinayetinin azametine ve kâfirâne tecavüzünün dehşetine karşı Sultan-ı Kâinat, kendi rayetinin hukukunun ehemmiyetini ve o münkirlerin küfür ve zulmündeki nihayetsiz çırkınlığını göstermek hikmetiyle, fermanında gayet

1. İnkâr edenler içinse cehennem ateşi vardır. (Fâtır Suresi, 36.)
2. Zalimlerin hakkı şüphesiz ki pek acı bir azaptır. (İbrahim Suresi, 22.)
3. Oraya atıldıklarında cehennemin gürleyişini işitirler ki kaynayıp duruyor. - Neredeyse öfke den parçalanacak! (Mülk Suresi, 7-8.)

anasır: unsurlar, esaslar
arz: yer, dünya
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
beşer: insanlık.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
cinayet-i amme: umuma karşı işlenen cinayet, cürüm, suç.
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece.
hacet-i zaruriye: zorunlu ve gerekli ihtiyaç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
hukuk: haklar.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
İkna: bir kanaati, fikri, düşünceyi kabul ettirme, inanmasını sağlama, inandırma, inandırma.
İsraf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
İşareten: işaret ederek, belirterek.
kâfirâne: kâfircesine, Allah'ı inkar edercesine.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
kuvvet: güç, kudret.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mesele: önemli konu.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rayet: birisinin idaresine bağlı olanlar, halk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım.
sarihan: açıkça, açık olarak.
semavat: semalar, gökler.
Sultan-ı Kâinat: kâinatın sultanı ve sahibi olan Allah.
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk.
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk.
tecavüz: saldırma, saldırma, saldırma,

hiddet ve şiddetle o cinayeti ve cezasını değil bin defa, belki milyonlar ve milyarlar ile tekrar etse, yine israf ve kusur değil ki, bin seneden ben yüzer milyon insanlar her gün usanmadan kemal-i iştiyakla ve ihtiyaçla okurlar

Evet, her gün, her zaman, herkes için bir âlem gider, taze bir âlemin kapısı kendine açılmasından, geçici her bir âlemini nurlandırmak için ihtiyaç ve iştiyakla [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ cümlesini bin defa tekrar ile o değişen perdelerin her birisine bir لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ı bir lâmba yaptığı gibi; öyle de, o kesretli, geçici perdeleri ve o tazelenen seyyar kâinatları karanlıklandırmamak ve âyine-i hayatında in'ikâs eden suretlerini çirkinleştirmemek ve lehinde şahit olabilen o misafir vaziyetlen aleyhine çevirmemek için o cinayetlerin cezalarını ve Padişah-ı Ezelî'nin şiddetli ve inatlan kıran tehditlerini Kur'ân'ı okumakla takdir etmek, nefsinin tuğyanından kurtulmaya çalışmak hikmetiyle, Kur'ân, gayet manidar tekrar eder; ve bu derece kuvvet ve şiddet ve tekrar ile tehdidat-ı Kur'âniyeyi hakikatsiz tevehhüm etmekten şeytan bile kaçar. Onlan dinlemeyen münkirlere cehennem azabı ayn-ı adalettir diye gösterir

Hem meselâ, asâ-ı Mûsa gibi çok hikmetleri ve faydalan bulunan kıssa-i Mûsa'nın (AS) ve sair enbiyanın (aleyhimüsselâm) kıssalarını çok tekrarında, risalet-i Ahmediyenin (ASM) hakkaniyetine bütün enbiyanın nübüvvetlerini bir hüccet gösterip onların umumunu inkâr

1- Allah tan başka hiçbir ilah yoktur

âlem: varlık sınıflarından her bir

aleyh: karşı, karşıtı.

aleyhimüsselâm: Allah ın selamı onların üzerine olsun

Asa-yı Mûsa: Hz. Mûsa nın (as) asası. Hz. Mûsa nın yere atıldığında büyük bir ejderhaya (yılan) dönüşebilen sihirbazlan mağlup eden ve taşa vuruldu gunda Cenab-ı Hakkın izniyle su fışkırtan ve kendisine mu cize olarak verilmiş değneği

âyine-i hayat: hayat aynası.

ayn-ı adalet: adaletin aslı adaletin tâ kendisi

azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.

ceza: karşılık, azap

cinayet: cana kıyma, kad ve ya bu derecede ağır bir suç.

enbiya: nebiler, peygamberler

gayet: son derece

hakikat: gerçek, esas

hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama

hikmet: İlahî gaye, gizli sebep, fayda

hüccet: delil.

in'ikâs: aksetme, yansıma

inkar: reddetme, inanmama, ka bul ve tasdik etmeme

israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.

iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar

kemal-i iştiyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu

kesretli: çokluğu olan, çok fazla

kıssa: ibret verici hikâye

kıssa-i Mûsa: Hz. Mûsa nın kıssası. Hz. Mûsa nın başından geçen mühim hadiselerin anlatıldığı kıssa

Kur'ân: Allah tarafından vahy yoluyla Hz. Muhammed e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu

kusur: eksiklik, noksan, ozur

kuvvet: güç, kudret.

leh: birinin faydası için yapılan hareket.

manidar: nükteli, ince manalı.

mesela: örneğin

münkir: Allah ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, inansız, dinsiz.

nefs: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nurlandırmak: ışıklandırmak, aydınlatmak.

nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah ın elçiliği, peygamberlik hal ve şânı

Padişah-ı Ezelî: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan saltanat sahibi olan Cenab-ı Hak.

risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberliği

sâir: diğer, başka, öteki

seyyar: sabit olamayan, belirli bir yerde sürekli durmayan, hareket eden

suret: biçim, tarz, görünüş

şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk

takdir: kıymet verme, beğenme

tehdidat-ı Kur'aniye: Kur'an ın korkutan, gözdağı veren âyetleri

tehdit: korkutma, gözdağı verme

tevehhüm: vehimlenme, kurun tuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme

tuğyan: azma, azgınlık.

umum: bütün, hepsi

vaziyet: durum

edemeyen, bu zatın risaletini hakîkat noktasında inkâr edemez hikmetiyle ve herkes her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir ve muvaffak olamadığından, her bir uzun ve mutavassıt sureyi birer küçük Kur'ân hükmüne getirmek için, ehemmiyetli erkân-ı imaniye gibi o kıssaları tekrar etmesi, değil israf, belki mukteza-ı belâgattır. Ve hâdise-i Muhammediye (ASM), bütün beniâdemin en büyük hâdisesi ve kâinatın en azametli meselesi olduğunu ders vermektir.

Evet, Kur'ân'da zat-ı Ahmediyeye en büyük makam vermek ve dört erkân-ı imaniyeyi içine almakla [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ rükniine denk tutulan [2] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ risalet-i Muhammediye (ASM) kâinatın en büyük hakikati ve zat-ı Ahmediye (ASM) bütün mahlûkatın en eşrefi ve hakikat-i Muhammediye (ASM) tabir edilen küllî şahsiyet-i maneviyesi ve makam-ı kudsîsi iki cihanın en parlak bir güneşi olduğuna ve bu harika makama liyakatine dair pek çok hüccetleri ve emareleri kat'î bir surette Risale-i Nur'da ispat edilmiş. Binden birisi şudur ki:

[3] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ düsturuyla, bütün ümmetinin bütün zamanlarda işlediği hasenatın bir mislî onun defter-i hasenatına girmesi ve bütün kâinatın hakikatlerini getirdiği nur ile nurlandırması, değil yalnız cin ve insi ve meleği ve zîhayatları, belki kâinatı ve semavatı ve arzı minnettar eylemesi ve istidat lisanıyla nebatatın duaları ve ihtiyaç-ı fıtrî dilıyle hayvanatın duaları gözümüz önünde

1 Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

2 Muhammed (ASM) resûlüdür.

3 Bir şeye sebep olan onu işleyen gibidir. ["Hayrın yolunu gösteren onu işleyen gibidir." (Fey zu l-Kadîr, c. 3, s. 537, hadis no: 4250; Keşfu l-Hafâ, c. 1, s. 399) hadisinden alınan bir kaide.]

arz: yer, dünya
azamet: büyükler, ululuk, yücelik.
beniâdem: Âdemoğulları, insanlar.
cihan: dünya, kainat, âlem.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimler denilen bir yaratık.
dam: alakalı, ilgili.
defter-i hasenat: insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter.
düstur: kanun, kural, esas.
ehemmiyetli: önemli.
emare: alâmet, belirti, nişan.
erkân-ı imaniye: imanî esaslar.
eşref: en şerefli, en iyi, en güzel.
hâdise-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği ve mucizeleri.
hakîkat: gerçek, esas.
hakîkat-i Muhammediye: Hz. Peygamber'in manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hayvânat: hayvanlar.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hüccet: delil.
hükmünde: yerine, değerine.
ihtiyac-ı fıtrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
İnkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
İns: insan, beşer, Âdemoğlu.
İsraf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıssa: ibret verici hikâye.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
küllî: umumî, genel.
liyakat: layık olma, ehliyet.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
makam: manevî mevki.
makam-ı kudsî: kudsî, mukaddes makam.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan.
misil: benzer, eş.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
mukteza-yı belâgat: belâgatın gereği.
mutavassıt: Kur'ân'da ayetlerin diğer surelere oranla orta uzunlukta olan süreleri.
muvaffak olma: başarma, başarılı olma, becerme.
nebatat: bitkiler.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlandırmak: ışıklandırmak, aydınlatmak.
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.
semavat: semalar, gökler.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
tabir: ifâde, söz.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamber'in zatı, kişiliği.
zîhayat: hayat sahibi.

bilfiil kabul olmasının şahadetiyle, milyonlar, belki milyarlar fıtrî ve reddedilmez duaları makbul olan süleha-i ümmeti her gün o Zata (ASM) salât ve selâm ile rahmet dualan ve manevî kazançlarını en evvel o Zata (ASM) bağışlamalan ve bütün ümmetçe okunan Kur'ân'ın üç yüz bin hurufunun her birisinde on sevaptan tâ yüz, tâ bin hasene ve meyve vermesinden, yalnız kıraat-ı Kur'ân cihetiyle defter-i a'maline hadsiz nurlar girmesi haysiyetiyle, o Zatın (ASM) şahsiyet-i maneviyesi olan hakîkat-ı Muhammediye (ASM) istikbalde bir Şecere-i Tuba-i Cennet hükmünde olacağını, Allâmü'l-Guyûb, bilmiş ve görmüş o makama göre Kur'ân'ında o azîm ehemmiyeti vermiş ve fermanında ona tebaiyeti ve sünnet-i seniyesine ittiba ile şefaatine mazhariyeti en ehemmiyetli bir mesele-i insaniye göstermiş. Ve o haşmetli Şecere-i Tuba'nın bir çekirdeği olan şahsiyet-ı beşeriyetini ve bidayetteki vaziyet-i insaniyesini ara sıra nazara alması-dır.

İşte Kur'ân'ın tekrar edilen hakıkatleri bu kıymette olduğundan, tekrarlarında kuvvetli ve geniş bir mu'cize-i maneviye bulunmasına fıtrat-ı selime şahadet eder. Meğer, maddiyyunluk taunuyla maraz-ı kalbe ve vicdan hastalığına müptelâ olan قَدْ يُنْكِرُ الْمَرْءُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ (1) kaidesine dahil olur

1- Bazan kişi gözündeki hastalık sebebiyle güneşin ışığını yadırgar, ağız da hastalığından dolayı suyun tadını inkâr eder. (Busayrî, Kasîdetü'l-Burde.)

Allamu l-Guyub: gaybı bilen görünmeyen şeylen bilen, Allah
azîm: büyük, yüce, ulu
bidayet: başlangıç.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak
cihet: yön.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ferman: emir, buyruk.
fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış, sağlam huy, tabiat.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki doğuştan olan
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
hakıkat-ı Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
hasene: hayırlı amel, Allah'ın rızasına uygun iş
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli
haysiyet: itibar
hurûf: harfler
hükmünde: değerinde, yerinde
istıkbal: gelecek zaman
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme
kaide: kural, esas, düstur
kıraat-ı Kur'ân: Kur'ân okumak.
kıymet: değer
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
maddiyyunluk: maddecilik, her şeyi madde ile değerlendiren
makam: manevî mevki
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
manevî: manaya ait.
maraz-ı kalp: kalp hastalığı
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mesele-i insaniye: insana ait mesele, insanlıkla ilgili mesele
mu'cize-i maneviye: tesir manevî olan mu'cize.
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan
nazar: bakış, dikkat.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismî olmayan, elle tutulamayan varlıklar
salât: Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mu'minlerin dualarını dileme
selâm: barış, rahatlık, selâmet, esenlik.
süleha-yı ümmet: ümmetin salihleri
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünnetî, yük sek hal, söz, tavır ve tasvirleri
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şahsiyet-i beşeriyet: insanlığa ait özel haller, karakterler
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
şecere-i Tuba-yı cennet: cennette Sidre'de bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeleyen Tuba ağacı
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri
taun: veba
tebaiyet: tâbilik, tabi olma, uyma.
tekrarat: tekrarlar
ümmet: Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vaziyet-i insaniye: insanın vazıyeti, tarz ve hareketi
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen bir his
zât: azamet ve ululuk sahibi olan

Bu Onuncu Meseleye Bir Hatime Olarak İki Haşiye

BİRİNCİSİ

Bundan on iki sene evvel (HAŞİYE) işittim ki, en dehşetli ve muannit bir zındık, Kur'ân'a karşı sû-i kastını, tercümesiyle yapmaya başlamış. Ve demiş ki: "Kur'ân tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin." Yani, lüzumsuz tekrarattı herkes görsün ve tercümesi onun yennde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş.

Fakat Risale-i Nur'un cerh edilmez hüccetleri kat'î ispat etmiş ki, Kur'ân'ın hakikî tercümesi kabil değil. Ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'ân'ın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez. Ve her bir harfi on adetten bine kadar sevap veren kelimat-ı Kur'âniyenin mu'cizâne ve cemiyetli tabirlerinin yerinde beşerin adî ve cüz'î tercümeleri tutamaz, onun yerinde camilerde okunmaz, diye Risale-i Nur her tarafta intişarıyla o dehşetli plânı akım bıraktı.

Fakat, o zındıktan ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur'ân güneşini üflemekle söndürmeye, ahmak çocuklar gibi, ahmakane ve divanecesine çalışmaları sebebiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir hâlette bu Onuncu Mesele yazdırıldı tahmin ediyorum. Başkalar ile görüşemediğim için hakikat-i hâli bilmiyorum.

HAŞİYE: Bu risalenin telifinden

adı: bayağı, aşağı, değersiz.
ahmak: pek akılsız olan, sersem budala
ahmakane: ahmakçasına, ahmak olana yakışır şekilde, akılsızca
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cerh: yaralama, bir iddiayı fikri çürütme, reddetme
cüz'î: az bir parça
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divane: deli, aklı başında olmayan budala, alık.
evvel: önce
gayet: son derece
hakikat-i hal: durumun gerçek yönü, ışın aslı
hakiki: gerçek.
halet: hal, durum
haşiye: dipnot.
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
hüccet: delil
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kelimat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın kelimeleri, sözleri
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
lisan: dil.
lisan-ı Arabî: Arab dili
lisan-ı nahvî: Arabcanın bir vasfı, nahve ait dil, intizam ve kaidelere bağlı belagat dili
mesele: önemli konu
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muannit: inatçı, ayak direyen
mu'cız-âne: mu'cizeli bir şekilde
muhafaza: koruma.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
sû-i kast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma
tabir: ifade, söz
tekrarat: tekrarlar
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

HATİMEDEN İKİNCİ HAŞİYE

Denizli hapsinden tahliyemizden sonra meşhur Şehir Otelinin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer halka-i zikir tarzında gayet lâtif, tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları, havanın dokunmasıyla, cezbedarâne ve cazibekârâne hareketle raksları, kardeşlerimin müfarakatlarından ve yalnız kaldığımdan, hüzünlü ve gamlı kalbime ilişti. Birden güz ve kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben, o kemal-i neşe ile cilvelenen o nazenin kavaklara ve zîhayatlara o kadar acıdım ki, gözlerim yaş ile doldu. Kâinatın süslü perdesi altındaki ademleri, firakları ihtar ve ihsasıyla, kâinat dolusu firaklarını, zevallerin hüzünleri başıma toplandı. Birden hakikat-i Muhammediyenin (ASM) getirdiği nur, imdada yetişti. O hadsız hüzünleri ve gamları sürurlara çevirdi. Hatta o nurun herkes ve her ehl-i iman gibi, benim hakkımda milyon feyzinden yalnız o vakitte o vaziyete temas eden imdat ve tesellisi için zat-ı Muhammediyeye (ASM) karşı ebediyen minnettar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübarek nazeninleri vazifesiz, neticesiz; bir mevsimde görünüp, hareketleri, neşeden değil, belki, güya ademden ve firaktan titreyerek hiçliğe düştüklerini göstermekle, herkes gibi bendeki aşk-ı beka ve hubb-i mehasin ve şefkat-ı cinsiye ve hayatıyeye medar olan damarlarıma o derece dokundu ki, böyle,

kemal-i neş'e: neşe ve sevincin tam oluşu, tam bir neşe
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
latif: güzel, hoş.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık.
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun olan bakış, idrak edemeyen nazar
nazenin: nazlı, nazik, nazın, ince yapılı
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
raks: oynama, dans etme
suret: biçim, tarz, görünüş
sürur: sevinç, mutluluk.
şefkat-i cinsiye ve hayatıye: aynı cinsten olanların birbirlerine karşı gösterdikleri şefkat, merhamet ve hayata karşı duyulan şefkat.
şefkat-i cinsiye: cinse ait şefkat, aynı cinsten olanların birbirlerine karşı duydukları merhamet, sevgi, şefkat duygusu
tahliye: rutukluyu serbest bırakma
tarz: biçim, şekil, suret.
tesellî: avutma, acısını dindirme
vazife: görev
vaziyet: durum
zat-ı Muhammediyye: Hz. Muhammed'in zatı, kişiliği
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zîhayat: hayat sahibi

adem: yokluk.
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı
cazibekârane: çekici ve cazibeli bir şekilde
cezbedarane: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
cive: güzellere yakışır duruş ve davranış, dilberce hareket, naz ve eda
ebediyen: ebedî olarak, ilelebet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
feyiz: ihsan, bağış, kerem
firak: ayrılık, hicran
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gam: keder, üzüntü.
gayet: son derece
guya: sanki, sözde
güz: sonbahar
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat-ı Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
halka-ı zikr: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma
haşiye: dipnot.
hubb-i mehasin: güzelliklere, güzel olan şeylere sevgi
hüzün: keder, tasa, gam, hüzün.
ihsas: hissetirme, sezdirme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
imdat: yardım
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar

dünyayı bir manevî cehennneme ve aklı bir tazip aletine çevirdiği sırada, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın beşere hediye getirdiği nur, perdeyi kaldırdı, idam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak, fânîlik yerinde, o kavakların her birinin yaprakları adedince hikmetleri ve manaları ve –Risale-i Nur'da ispat edildiği gibi– üç kısma ayrılan neticeleri ve vazifeleri var diye gösterdi.

Birinci kısım, Sâni-i Zülcelâl'in esmasına bakar. Meselâ; nasıl bir usta, harika bir makineyi yapsa, herkes o zata "Maşaallah, bârekâllah" deyip alkışlar. Öyle de, o makine dahi, ondan maksut neticeleri tam tamına göstermesiyle, lisân-ı hâliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zîhayat ve her şey böyle bir makinedir; ustasını tebriklerle alkışlar.

İkinci kısım hikmetleri ise, zîhayatın ve zîşuurun nazarlarına bakar, onlara şirin bir mütalâagâh, birer kitab-ı marifet olur; manalarını zîşuurun zihinlerinde ve suretlerini kuvve-i hafızalarında ve elvah-ı misâliyede ve âlem-i gaybın defterlerinde daire-i vücutta bırakıp, sonra âlem-i şahadeti terk eder, âlem-i gayba çekilir. Demek, sûrî bir vücudu bırakır, manevî ve gaybî ve ilmî çok vücutları kazanır.

Evet, madem Allah var ve ilmi ihata eder, elbette adem, idam, hiçlik, mahv, fenâ, hakıkat noktasında ehl-i imanın dünyasında yoktur. Ve kâfirlerin dünyaları adem-le, firakla, hiçlikle, fânîlikle doludur. Işte bu hakikati,

abes: boş saçma lüzumsuz ve gayesiz ış
adem: yokluk.
alem-i gayp: gayp alemi gorunmeyen fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dunyalar
alem-i şahadet: gozle gorduğumuz, şahit olduğumuz alem kainat.
aleyhissalâtü vesselâm. salât ve selam onun uzenne olsun anlamında Hz Muhammed e dua
barekallah: Allah mubarek etsin hayırlı ve berekedi olsun
beşer: insan insanlık, âdemoğlu
daire-i vücut: varlık dairesi
ehl-i iman: mananlar iman sahipleri
elvah-ı misâliye: ornek tablolar misalî manzaralar
esma: adlar, isimler
fânî: olumlu geçici.
fena: yok olma, olumluluk geçidlık.
firak: ayrılık, hıcran
gaybî: gaypla ilgili gorunmeyenlere ait.
hakıkat: gerçek esas.
harika: olağanustu
hikmet: Ilahi gaye gizli sebep fayda
ıdam: yok olma
İhata: kuşatma içine alma.
ilm: bilme bilgi
ilmî: ilim ile ilgili ilme dair
ispat: dogruyu delillerle gosterme.
kafir: Allah ı ve Islamiyeti inkar eden dinsiz
kitab-ı marifet: marifet kitabı. Allah ı tanıtan kitap bilgi kaynağı olan kitap
kuvve-i hafıza: hafıza gucü
lisan-ı hal: hâl dili bir şeyin duruşu ve gorunuşu ile bir mana ifade etmesi.
madem: den dolayı boyle ise
mahv: yok olma ortadan kalkma batma.
maksut: istenilen şey istek, arzu gaye
manevî: manaya ait, maddi olmayan
Maşaallah: Allah ın istediği gibi Allah ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare
mutalaagah: mutalaa yen et rafıcı duşunme okuma ve inceleme yeri
nazar: bakış dikkat.
nur: aydınlık, panlı ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlennin adı
Sani-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah (cc.)
suret: bıçım, tarz, gorunuş
sûri: gorunuşte olan şekli
tazip: Azap verme eziyet etme eziyette bulunma
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma Cenab-ı Hakk ı şanına layık ifadelerle anma
vazife: gorev
vücut: beden varlık.
zat: kişi şahıs.
zihayat: hayat sahibi.
zihin: hafıza, bellek.
zîşuur: şuurlu şuur sahibi

umumun lisanında gezen bu gelen darbımesel ders verip, der.

"Kimin için Allah var, ona her şey var; ve kimin için yoksa, her şey ona yoktur, hiçtir."

Elhâsıl: Nasıl ki, iman ölüm vaktinde insanı idam-ı ebedîden kurtarıyor; öyle de, herkesin hususî dünyasını dahi idamdan ve hıçlik karanlıklarından kurtarıyor. Ve küfür ise, hususan küfr-i mutlak olsa, hem o insanı, hem hususî dünyasını ölümle idam edip manevî cehennem zulmetlerine atar, hayatının lezzetlerini acı zehirlere çevirir. Hayat-ı dünyeviyeyi ahiretine tercih edenlerin kulakları çınlasın. Gelsinler, buna ya bir çare bulsunlar veya imana girsinler, bu dehşetli hasarattan kurtulsunlar.

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Duanıza çok muhtaç ve size çok
müştak kardeşiniz

Said Nursî

1- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
çare: ilâç, derman.
darbımesel: atasözü, vecize.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elhâsıl: hâsıl, netice itibarıyle, kısaca.
hasarat: zararlar, ziyanlar.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dinlenmemek üzere yok oluş. âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
İman: inanma, itikat.
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız kufur, mutlak kufur, hiç bir imanî hukmü delili hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
kufur: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrikliik, imansızlık.
lisan: dil.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gösteren.
tercih: bir şeyi diğerlerinden üstün tutma, öne alma, seçme, daha çok beğenme.
umum: herkes.
zulmet: karanlık.

ONUNCU MESELE MÜNASEBETİYLE
HÜSREV'İN ÜSTADINA YAZDIĞI MEKTUP

Çok Sevgili Üstadım Efendim,

Cenab-ı Hakka hadsiz şükürler olsun, iki aylık iftirak üzüntülerini ve muhaberesizlik ıztıraplarını hafifleştiren ve kalplerimize taze hayat bahşeden ve ruhlarımıza yeni, safî bir nesim ihda eden Kur'ân'ın celâlli ve izzetli, rahmetli ve şefkatli ayetlerindeki tekraratın mehasinini tadat eden, hikmet-i tekrarının lüzum ve ehemmiyetini izah eden ve Risale-i Nur'un bir harika müdafaası olan "Denizli Meyvesinin Onuncu Meselesi" namını alan "Emirdağ Çiçeği"ni aldık. Elhak, takdir ve tahsine çok lâyık olan bu çiçeği kokladıkça ruhumuzdaki iştiyak yükseldi. Dokuz aylık hapis sıkıntısına mukabil, Meyve'nin dokuz "Meselesi" nasıl beraatımıze büyük bir vesile olmakla güzelliğini göstermiş ise, "Onuncu Meselesi" olan çiçeği de, Kur'ân'ın icazlı i'cazındaki harikaları gostermekle, o nispette güzelliğini göstermektedir

Evet, Sevgili Üstadım,

Gülün çiçeğindeki fevkalâde letafet ve güzellik, ağacındaki dikenleri nazara hiç göstermediği gibi; bu nuranî çiçek de bize, dokuz aylık hapıs sıkıntısını unutturacak bir şekilde, o sıkıntılanmızı da hiçe indirmiştir. Mütalâasına doyulmayacak şekilde kaleme alınan ve akılları hayrete sevk eden bu nuranî çiçek, muhtevi olduğu çok güzelliklerinden, bilhassa Kur'ân'ın tercümesi suretiyle

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bahş: bağış ihsan verme bağışlayan veren affeden
beraet: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bilhassa: özellikle
celâl: sonsuz büyüklük, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah
ehemmiyet: önem, deger kıymet.
elhak: hakkın ta kendisi tam doğrusu doğrusu ya
fevkalâde: olağanüstü
hadsız: sınırsız, sonsuz
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hikmet-i tekrar: tekrar etmenin hikmeti sebebi gayesi
ı'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
icaz: sözü kısa söyleme kısa fakat yeterli ifade etme
iftirak: hıcran, ayrılık.
ihda: hediye etme, hediye verme
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
İzah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı
izzetli: şeref ve itibar sahibi
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
layık: uygun, yakışır, munasip
letafet: latıflık, hoşluk, incelik.
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler
mesele: önemli konu.

muhabere: haberleşme, mektuplaşma, yazışma
muhtevî: ihtiva eden, içine alan, içinde bulunduran, kapsayan
mukabil: karşılık.
müdafaa: savunma, koruma
munasebet: vesile, -dan dolayı
mutalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
nam: ad, isim, lakap
nazar: bakış, dikkat.
nesim: hafif latif rüzgâr, hoşa giden esintı, esintı
nispet: oran, değer
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
safî: saf olan katışıksız, duru
sevk: ulaştırma, yönelterme.

suret: biçim, şekil, tarz
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tadat: sayma.
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tekrarat: tekrarlar
vesile: aracı, vasıta

nazar-ı beşerde adîleştirilmek ihanetine mukabil, o tekraratın kıymetini tam göstermekle, Kur'ân'ın cihandeğer ulviyetini meydana koymuştur.

Salıklerinin her asırda fevkalâde bir metanetle sarılmalarıyla ve emir ve nehyine tamamen inkıyat etmeleriyle, güya yeni nazil olmuş gibi tazeliği ispat edilmiş olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın, bütün asırlarda, zalimlerine karşı şiddetli ve dehşetli ve tekrarlı tehditleri ve mazlumlarına karşı şefkatli ve rahmetli mükerrer taltifleri, hususiyle bu asrımıza bakan tehdidatı içinde, zalimlerine, misli görülmemiş bir hâlette, sanki feza-ı ekberden bir numuneyi andıran semavî bir cehennemle altı yedi seneden beri mütemadiyen feryadüfigan ettirmesi; ve keza, mazlumlarının bu asırdaki kullî fertleri başında Risale-i Nur Talebelerinin bulunması ve hakikaten bu talebeleri de ümmet-i salifenin enbıyalarına verilen necatlar gibi pek büyük umumî ve hususî necatlara mazhar etmesi ve muarızlar olan dinsizlerin cehennemî azapla tokatlanmalarını göstermesi, hem iki güzel ve lâtif haşiyelerle hatime verilmek suretiyle çiçeğin tamam edilmesi bu fakir talebeniz Hüsrev'i o kadar büyük bir sürurla sonsuz bir şükre sevk etti ki, bu güzel çiçeğin verdiği sevinç ve sururu müddet-i ömrümde hissetmediğimi sevgili Üstadıma arz ettiğim gibi, kardeşlerime de kerratla söylemişim. Cenab-ı Hak, zayıf ve tahammülsüz omuzlarına pek azametli bar-ı sakil tahmil edilen siz sevgili Üstadımızdan ebediyen razı olsun. Ve yüklerinizi tahfif etmekle yüzlerinizi ebede kadar güldürsün, âmîn.

adî: bayağı, aşağı, değersiz.
âmîn: Ya Rabbi! kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arz: bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme.
asır: yüzyıl.
azamet: büyükülük.
azap: günahlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza.
bâr-ı sakîl: ağır yük.
cehennemî: cehennem gibi, (sıcak veya yakıcı)
cihandeğer: cihan kıymetinde çok kıymetli.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar.
emir: dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadınların yapmakta sorumlu tutulduğu dinî işler.
enbiya: nebiler, peygamberler.
feryad ü figan: yüksek sesle bağırma, ağlama, sızlama, yardım isteme.
fevkalâde: olağanüstü.
feza-yı ekber: uzay.
güya: sanki.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
halet: hal, durum.
haşiye: dipnot.
hatime: son, nihayet, bitiş.
hususî: özel.
hususiyle: özellikle.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kerrat: kereler, defalar, kezler.
keza: böylece, aynı şekilde.
kıymet: değer.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
küllî: umumî, genel.
latif: güzel, hoş.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
misil: benzer, eş.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mukabil: karşılık.
müddet-i ömür: ömür müddeti, yaşam süresi, yaşama süresi.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazar-ı beşer: insanın bakışı.
nazil: nüzul eden, inen.
necat: kurtuluş, kurtulma, halas.
hususî: özel.
hüccet: delil.
hürmet: şeref, saygı.
iman: inanma, itikat.
ins: insan, beşer, Âdemoğlu.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
katî: kesin, şüpheye ve teredde-de mahal bırakmayan.
kıymet: değer.
küllî: umumî, genel.
mealen: mana, anlam, mefhum.
Melaike: melekler.
muhafaza: koruma.
nam: ad, isim.
nümune: örnek.
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.
ru'yetullah: Allah'ı görme, Allah'ın görülmesi, kulların âhirette cennette Allah'ı görmesi.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
Sîracü'n-Nur: Risale-i Nur Külliyatından Said Nursî'nin bir eseri.
şecere-i kudsiye: kutsal, mübarek ağaç.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
şer: kötülük.
tesellidar: teselli bulmuş bir şekilde.
zayı: elden çıkmış, zarar, ziyan.
zikretmek: anma.

Evet, Sevgili Üstadım,

Biz Allah'tan, Kur'ân'dan, Habib-ı Zîşandan ve Risale-i Nur'dan ve Kur'ân dellâlı siz sevgili Üstadımızdan ebediyen razıyız ve intisabımızdan hiçbir cihetle pışmanlığımız yok. Hem, kalbimizde, zerre kadar kötülük etmek için niyet yok. Biz, ancak Allah'ı ve rızasını istiyoruz. Gün geçtikçe, rızası içinde Cenab-ı Hakka vuslat iştiyaklarını kalbimizde teksif ediyoruz. Bilâistisna bize fenalık edenleri Cenab-ı Hakka terk etmekle affetmek ve bilakis bize zulmeden o zalımler de dahil olduğu hâlde herkese iyilik etmek, Risale-i Nur Talebelerinin kalplerine yerleşen bir şıar-ı İslâm olduğunu, biz istemeyerek ilân eden Hazret-i Allah'a hadsiz, hudutsuz şükürler ediyoruz.

Çok kusurlu talebeniz
Hüsrev

bilaistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
bilakis: aksine, tersine, tam tersi.
cihet: yön, sebep, vesile.
dellal: ilan edici, hakka davet eden.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
Habib-ı Zişan: şanlı sevgili peygamberimiz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hudutsuz: sınırsız.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kusur: eksiklik, noksan.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
şıar-ı İslam: İslamın belirttiği izler.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
talebe: talep eden, öğrenci.
teksif: yoğunlaştırma, sıkılaştırma, sıkıştırma.
vuslat: bir şeye ulaşma, kavuşma, birleşme, erişme.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zulüm: haksızlık.

On Birinci Mesele

Meyvenin On Birinci Meselesinin başı, bir meyvesi cennet ve bin saadet-i ebediye ve biri ru'yetullah olan iman şecere-i kudsiyesinin hadsiz küllî ve cüz'î meyvelerinden yüzer numuneleri Risale-i Nur'da beyan ve hüccetlerle ispat edildiğinden, izahını Siracünnur'a havale edip küllî erkânının değil, belki cuz'î ve cuzlerin cuz'î ve hususî meyvelerinden birkaç numune beyan edilecek.

• *Birisi:* Bir gün, bir duada, "Yâ Rabbi! Cebrail, Mikâil, İsrafil, Azrail hürmetlerine ve şefaatlerine, beni cin ve insin şerlerinden muhafaza eyle" mealinde duayı dediğim zaman, herkesi titreten ve dehşet veren Azrail namını zikrettiğim vakit, gayet tatlı ve teselliдar ve sevimli bir hâlet hissettim, "Elhamdülillâh" dedim. Azrail'i cidden sevmeye başladım. Melâikeye iman rüknünün bu cüz'î ferdinin pek çok meyvelerinden yalnız bir cüz'î meyvesine gayet kısa bir işaret ederiz.

• *Birisi:* İnsanın en kıymetli ve üstünde titrediği malı, onun ruhudur. Onu zayı olmaktan ve fenâdan ve başıboşluktan muhafaza etmek için kuvvetli ve emin bir ele teslimin derin bir sevinç verdiğini kat'î hissettim. Ve insanın amelini yazan melekler hatırıma geldi. Baktım, aynen bu meyve gibi çok tatlı meyveleri var.

amel: fiil, iş
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cuz: kısım, parça.
cüz'î: küçük, az.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
Elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
fena: yok olma, yokluk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halet: durum.
hususî: özel.
hürmet: nayet, ihtiram.
ins: İnsan, beşer, Âdemoğlu.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan.
küllî: umumî, genel.
meal: mana, anlam, mefhum.
muhafaza: koruma.
nam: ad, isim.
numune: örnek.
rükün: esas, kaide, prensip.
ru'yetullah: kulların cennette Allah'ı görmesi.
şecere-i kudsiye: kutsal, mubarek ağaç.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
şer: kötülük.
teselliдâr: teselli bulmuş bir şekilde.
vakit: zaman.
zayi: elden çıkmış, zarar ziyan.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

• *Birisi*: Her insan, kıymetli bir sözünü ve fiilini bâkîleştirmek için, ıştıyakla kitabet ve şiir, hatta sinema ile hıfzına çalışır. Hususan, o fiillerin cennette bâkî meyveleri bulunsa, daha ziyade merak eder. Kıramen Kâtibîn, insanın omuzlarında durup, onları ebedî manzaralarda göstermek ve sahiplerine daimî mükâfat kazandırmak o kadar bana şirin geldi ki, tarif edemem.

Sonra, ehl-i dünyanın beni hayat-ı içtimaiyedeki her şeyden tecrit etmek için bütün kitaplarımdan ve dostlarımdan ve hizmetçilerimden ve teselli verici işlerden ayrı düşürmeleriyle beraber, gurbet vahşeti beni sıkarken ve boş dünya başıma yıkılırken, melâikeye imanın pek çok meyvelerinden birisi imdadıma geldi; kâinatımı ve dünyamı şenlendirdi, melekler ve ruhanîlerle doldurdu, âlemimi sevinçle güldürdü. Ve ehl-i dalâletin dünyaları vahşet ve boşluk ve karanlıkla ağladıklarını gösterdi.

Hayalım, bu meyvenin lezzetiyle mesrur iken, umum peygamberlere imanın pek çok meyvelerinden buna benzer bir tek meyvesini aldı, tattı. Birden, bütün geçmiş zamanlardaki enbiyalarla yaşamış gibi, onlara imanım ve tasdikim, o zamanları ışıklandırdı ve imanımı küllî yapıp genişlendirdi ve ahir zaman Peygamberimizin imana ait olan davalarına binler imza bastırdı, şeytanları susturdu.

Birden, Hikmetu'l-Istıaze Lem'asında kat'î cevabı bulunan bir sual kalbime geldi ki:

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
alem: dünya, cihan
bâki: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
daimî: sürekli, devamlı.
dava: takip edilen fikir, iddia
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen
enbiya: nebiler, peygamberler
fiil: iş, hareket.
gurbet: yabancı yere gidip kalma, doğup büyünülen yerler dışında kalma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hıfz: ezberleme, zihinde saklama, hatırda tutma
hususan: bilhassa, özellikle
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kıramen Katibin: yazıcı melekler, insanların iki tarafında bulunup sevaplarını ve günahlarını yazan meleklerin adı
kıtabet: katıplık, yazma
kıymet: değer
küllî: umumî, genel.
melâike: melekler
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhi emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sual: soru
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tecrid: bir kısının başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme
teselli: avutma, acısını dindirme
umum: bütün
vahşet: ıssızlık, tenhalık, yalnızlık
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey
ziyade: çok, fazla

"Bu meyveler gibi hadsiz tatlı semereler ve faydalar ve hasenatın gayet güzel neticeleri ve menfaatleri ve Erhamürrâhimîn'in gayet merhametkârâne tevfikleri ve inayetleri ehl-i hidayete yardım edip kuvvet verdikleri hâlde, ehl-i dalâlet neden çok defa galebe eder ve bazen yirmisi yüz tane ehl-i hidayeti perişan eder?" diye, manen benden soruldu. Ve bu tefekkür içinde, şeytanın gayet zayıf desiselerine karşı Kur'ân'ın büyük tahşıdatı ve melâikeleri ve Cenab-ı Hakkın yardımını ehl-i imana göndermesi hatıra geldi. Risale-i Nur'un onun hikmetini kat'î hüccetlerle izahına binaen, o sualin cevabına gayet kısa bir işaret ederiz.

Evet, bazen serseri ve gizli muzır bir adamın bir saraya ateş atmaya çalışması yüzünden yüzer adamın yapması gibi, yüzer adamın muhafazası ile ve bazen devlete ve padişaha iltica ile o sarayın vücudu devam edebilir. Çünkü, onun vücudu, bütün şeraitin ve erkânın ve esbabın vücuduyla olabilir. Fakat, onun ademi ve harap olması, bir tek şartın ademiyle vakı ve bir serserinin bir kibritiyle yanıp mahvolduğu gibi, ins ve cin şeytanlan az bir fiil ile büyük tahribat ve dehşetli manevî yangınlar yaparlar.

Evet, bütün fenalıklar ve günahlar ve şerlerin mâyesi ve esasları ademdir, tahriptir. Sureten vücudun altında, adem ve bozmak saklıdır. İşte cinnî ve insî şeytanlar ve şerirler, bu noktaya istinaden gayet zayıf bir kuvvetle hadsız bir kuvvete karşı dayanıp, ehl-i hak ve hakikati Cenab-ı Hakkın dergâhına iltıcaya ve kaçmaya her vakit

adem: yokluk, olmama
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cinnî: cin taifesinden olan
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dergah: sığınılacak yer
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehl-i dalâlet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan hak mezhepte olan
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
Erhamü r-Rahimin: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah
erkan: rukunler, esaslar
esbap: sebepler, vasıtalar
fayda: fayda
fiil: iş, hareket.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
gayet: son derece
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dinî suç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
hüccet: delil.
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma
inayet: yardım, insan, lütuf
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
İnsî: insan cinsinden.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
kuvvet: güç, kudret.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma
manen: mana bakımından, manacı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mâye: maya, asıl ve gerekli madde, temel esas, asıl, öz.
mecbur: zorunda kalma
melaike: melekler
menfaat: fayda
merhametkârane: acıyarak, merhamet göstererek.
muhafaza: koruma
muzır: zararlı, zarar veren
padişah: hükümdar, sultan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
semere: meyve, güzel netice
serseri: ötede, beride başı boş gezen, işsiz, güçsüz
sual: soru
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
şer: kötülük.
şerait: şartlar
şerir: şer işleyen, kötülük işleyen, fenalık yapan
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tahşıdat: yığmalar, binkürmeler, toplamalar
tefekkur: derin düşünme, eşyanın hakikatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
vâkı: vuku bulan, olan
vücut: beden, varlık

mecbur ettiğinden, Kur'ân, onlan himaye için büyük tahşidat yapar. Doksan dokuz esma-i İlâhiyeyı onlann ellerine verir. O düşmanlara karşı sebat etmelerine çok şiddetlı emirler verir

Bu cevaptan, birden pek büyük bir hakikatin ucu ve azametli, dehşetli bir meselenin esası gorundu. Şoyle ki:

Nasıl ki cennet bütün vücut âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştırdığı tohumları bâkiyâne sumbullendiriyor. Öyle de, cehennem dahi, hadsız dehşetli adem ve hıçlık âlemlerinın çok elım netıcelerini göstermek için, o adem mahsulâtlannı kavuruyor. Ve o dehşetli cehennem fabrıkası, sair vazıfeleri içınde, âlem-i vücut kâinatını âlem-i adem pisliklennden temizlettiriyor. Bu dehşetlı meselenın şimdılik kapısını açmayacağız; inşaallah sonra izah edilecek.

Hem, meleklere iman meyvesinden bir cüz'ü ve Münker ve Nekir'e ait bir numunesi şudur:

"Herkes gıbi ben dahi muhakkak gireceğim" dıye, mezanma hayalen gırdım. Ve kabirde yalnız, kımsesız, karanlık, soğuk, dar bir haps-i münferitte, bir tecrid-i mutlak içındeki tevahhuş ve me'yusiyetten tedehhüş ederken, birden Münker ve Nekir taifesinden iki mübarek arkadaş çıkıp geldiler. Benimle munazaraya başladılar. Kalbim ve kabrim genişlediler, nurlandılar, hararetlendiler. Âlem-i ervaha pencereler açıldı. Ben de, şımdı hayalen ve istıkbalde hakikaten göreceğim o vaziyete bütün canımla sevindim ve şukrettim.

adem: yokluk, hıçlık.
alem: varlık sınıflarından her bın
alem-i adem: yokluk, hıçlık âlemı
alem-i ervah: ruhlar âlemı
alem-i vücut: varlık âlemı, vücut alemı
azamet: büyüklük.
bakıyane: daımı sonsuz bır şekılde.
cüz: kısım parça
dehşetlı: urkutucu korkunç
elım: şıddetlı çok dert ve keder veren
esma-yı İlahiye: Allah ın ısımlen.
hadsız: sınırsız sonsuz
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkaten: doğrusu gerçekten
haps-i münferit: ehl-i dalalet ıçın olum ve kabır
hararet: ateşlılık, coşkunluk he yecanlılık.
hayalen: hayal olarak, hayâlı bır şekılde zıhnde tasarlayıp canlandırarak.
himaye: koruma muhafaza etme.
ıman: inanma ıtıkat
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
ıstıkbal: gelecek zaman
izah: açıkça ortaya koyma bır konuyu ayrıntılarıyla eksıksız anlatma
kabır: mezar
kâinat: yaratılmış olan şeylenn tamamı butun alemler varlıklar
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz Muhammed e indırılmış semavı kıtapların sonuncusu.
mahsulât: meyveler urünler
mesele: onemlı konu
me'yusiyet: umıtsızlık.
mezar: kabır olunün gömuldugu yer
muhakkak: doğrulugu kesınlık kazanmış mudak
mubarek: feyzlı bereketlı, kutlu.
munazara: bır konu uzennde bellı kurallara uyularak yapılan tartışma
Münker Nekir: sorgu melekleri oldukten sonra insanları sorgulayan melekler
nur: aydınlık, panltı ışık.
nümune: omek.
sair: dıger, başka otekı
sebat: kararlı olma karanndan vazgeçmeme azımlılık.
şükür: nımet ve yıllıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma.
tahşıdat: yıgmalar, bırıktırmeler toplamalar
taife: bölük, takım, guruh fırka.
tecrid-i mutlak: tam bır yalnızlık hıç kımseyle goruşememek.
tedehhüş: dehşete düşme korkma urkme
tevahhuş: yalnızlaşma vahşıleşme yabancılaşma
vazıfe: gorev
vazıyet: durum.
vücut: beden varlık

Sarf ve nahiv ilmini okuyan bir medrese talebesinin vefat edip, kabirde Münker ve Nekir'in مَنْ رَبُّكَ (Senin Rabbın kımdır?) dıye suallerine karşı, kendını medresede zannedıp, nahiv ilmı ile cevap vererek, مَنْ[1] müptedadır, رَبُّكَ[2] onun haberidir. Müşkül bir meseleyi benden sorunuz, bu kolaydır" dıyerek, hem o melâıkelen, hem hazır ruhları, hem o vakıayı müşahede eden orada bulunan bir keşfelkubur velîsini güldürdü ve rahmet-i İlâhiyeyi tebessüme getirdi. Azaptan kurtulduğu gibi, Risale-i Nur'un bir şehit kahramanı olan Merhum Hafız Ali, hapıste Meyve Rısalesını kemal-ı aşkla yazarken ve okurken vefat edıp, kabirde melâike-i suale mahkemedeki gibi Meyve hakıkatlerı ile cevap verdiği mısıllu, ben de ve Risale-i Nur Şakirtleri de o suallere karşı Risale-i Nur'un parlak ve kuvvetli hüccetleriyle istıkbalde hakıkaten ve şımdı manen cevap venp, onlan tasdıke ve tahsına ve tebrike sevk edecekler inşaallah.

Hem, meleklere ımanın saadet-ı dunyeviyeye medar cüz'î bir numunesı şudur ki

İlmıhalden iman dersını alan bir masum çocuğun, yanında ağlayan ve masum bir kardeşinin vefatı ıçın vaveylâ eden diğer bir çocuğa, "Ağlama, şükreyle. Senin kardeşin meleklerle beraber cennete gıtti. Orada gezer. Bizden daha ıyı keyfedecek, melekler gıbı uçacak. Her

1- Kım.
2- Senin Rabbın

azap: gunahlara karşı kabırde ve ahırette çekılecek ceza.
cüz'i: kuçuk, az
haber: Arabca dılbılgısınde ısım cumlelerınde yuklem vazıfesı goren kelıme veya kelıme grubu
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkaten: hakıkat olarak.
huccet: delıl
ılm: bılme, bılgı
ılmıhal: hal ılmı" manâsında herkese gerekli olan dını hukumlen bildırmek maksadıyla yazılan kıtaplara verilen ısım
iman: ınanma, ıtıkat.
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
istıkbal: gelecek zaman.
kabir: mezar
kemal-ı aşk: aşkın son derecesi, tam bır aşk, buyuk bır aşk.
keşfü l-kubur: kabırdekl olulenn hallennı anlama
mahkeme: dava duruşma
manen: mana bakımından, manaca
masum: suçsuz, gunahsız, saf temiz.
medar: sebep, vesıle
medrese: Islâm dunyasında duzenlı ogretım kuruluşu, mektep
melâike: melekler
melâike-i sual: songu, sual meleklen
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş olu
mesele: onemlı konu
mısıllu: gıbı, benzerı
Münker Nekir: sorgu meleklen oldukten sonra insanlan sorgulayan melekler
müptedâ: ısım cumlelerınde ozne.
müşahede: bır şeyı gozle gorme, seyretme
müşkül: guç, zor, cetın
nahv: soz dizımı, cumle bılımı, sentaks
nümune: ornek.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah
rahmet-i İlâhiye: Allahın sonsuz rahmetı, ılahı rahmet
Risale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık
saadet-i dünyeviye: dunya ıle ılgılı saadet, dunya hayatındakı mutluluk, dunya saadetı
sarf: dılbılgısının, dılın çekım şeklıleri yapımı ve kullanımı ıle ılgılı konulan araştıran bolumu, morfoloji, şekıl bılgısı
sevk: ulaştırma, yonelıtme
sual: soru.
şakirt: talebe, ogrencı
şehit: Allahın ve yuce dınının adını yucelıtme ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Muslıman
şükur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
tahsin: begenme, guzel bulma
talebe: talep eden, ogrencı
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
tebessüm: gulumseme
vakıa: vuku bulan, olan şey
vaveyla: çoğlık, feryat.
vefat: olme
veli: Allahın sevgısıne, himayesıne kavuşmuş, ermış kımseler. Allah dostu, evlıya
zan: sanıma, kesın olarak bılmeksızın kuvvetlı ıhtımalle hukmetme

yeri seyredebilir" deyip, feryat edenin ağlamasını tebessume ve sevince çevirmesidir.

Ben de, aynen bu ağlayan çocuk gibi, bu hazin kışta ve elim bir vaziyetimde gayet elim iki vefat haberini aldım. Biri, hem âlî mekteplerde birinciliği kazanan, hem Risale-i Nur'un hakikatlerini neşreden biraderzadem merhum Fuad, ikincisi, hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden Âlime Hanım namındaki merhume hemşirem. Bu iki akrabamın ölümleri, İhtiyar Risalesinde yazılan merhum Abdurrahman'ın vefatı gibi beni ağlatırken, imanın nuruyla o masum Fuad, o saliha hanım, insanlar yerinde meleklere, hurilere arkadaş olduklarını ve bu dünyanın tehlike ve günahlarından kurtulduklarını manen, kalben gördüm. O şiddetli hüzün yerinde büyük bir sevinç hissedip hem onları, hem Fuad'ın pederi kardeşim Abdülmecid'i, hem kendimi tebrik ederek Erhamürrâhimîn'e teşekkür ettim. Bu iki merhumeye rahmet duası niyetiyle buraya yazıldı, kaydedildi.

Risale-i Nur'daki bütün mizanlar ve muvazeneler, imanın saadet-i dünyeviyeye ve uhreviyeye medar meyvelerini beyan ederler. Ve o küllî ve büyük meyveler, bu dünyada gösterdikleri saadet-i hayatıye ve lezzet-i ömür cihetiyle, "Her mü'minin imanı, ona bir saadet-i ebediyeyi kazandıracak, belki sümbül verecek ve o surette inkişaf edecek" diye haber verirler. Ve o küllî ve pek çok meyvelerinden beş meyvesi, meyve-i Mıraç olarak Otuz

akraba: yakınlar, aralarında soyca yakınlık bulunanlar, hısımlar
alî: yüce, yüksek, ulu
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elim: şiddetli, çok derd ve keder veren.
Erhamü'r-Rahimin: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah
feryat: haykırma, çığlık
gayet: son derece
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dini suç.
hakıkat: gerçek, esas.
hazin: keder meydana getiren, acı, uyandıran, hüzün veren
hemşire: kız kardeş, bacı
hûri: cennet kızı, cennet güzeli
hüzn: keder, tasa, gam, hüzün
iman: inanma, itikat
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
kalben: kalp ile, kalpten
küllî: umumî, genel.
lezzet-i ömür: hayat, yaşama lezzeti
manen: mana bakımından, manaca.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar: sebep, vesile.
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu, ilim ve irfan öğrenilen yer, okul
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın
meyve-i Mıraç: Mıraç'ın meyvesi, Mıraç'ın faydalı netücelen
mizan: ölçü, denge
muvazene: denge.
mü'min: iman eden, inanan.
nam: ad, isim.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
peder: baba
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
saadet-i hayatıye: hayattaki mutluluk.
saadet-i uhreviye: ahiretle ilgili saadet, ahirettekî mutluluk.
saliha: temiz, saf, iyi işler yapan, dinin emirlerini tam olarak yerine getiren takva sahibi kadın
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi
suret: biçim, tarz, görünüş.
tavaf: haccın şartlarından olarak, hacıların Kâbe'nin etrafında yedi kez dolaşmaları.
tebessum: gülümseme
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme
vaziyet: durum.
vefat: ölüm

Birinci Sözün ahirinde ve beş meyvesi Yirmi Dördüncü Sözün Beşinci Dalında numune olarak yazılmış.

Erkân-ı imaniyenin her birinin ayn ayn pek çok, belki hadsiz meyveleri olduğu gibi, mecmuunun birden çok meyvelerinden bir meyvesi, koca cennet ve biri de saadet-i ebediye ve biri de, belki en tatlısı da ru'yet-i İlâhiyedir diye, başta demiştik. Ve Otuz İkinci Sozun ahirindeki muvazenede, imanın saadet-i dâreyne medar bir kısım semerelen güzel izah edilmiş.

İman-ı bilkader rüknünün kıymettar meyveleri bu dünyada bulunduğuna bir delil, umum lisanında [1] مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ darbımesel olmuştur. Yani, "*Kadere iman eden, gamlardan kurtulur.*" Risale-i Kaderin ahirinde güzel bir temsil ile, iki adamın şahane bir sarayın bahçesine girmesiyle, bir küllî meyvesi beyan edilmiş. Hatta ben kendi hayatımda binler tecrübelerimle gördüm ve bildim ki, kadere iman olmazsa, hayat-ı dünyeviye saadeti mahvolur. Elim musibetlerde, ne vakit kadere iman cihetine bakardım, musibet gayet hafifleşiyor görüyordum ve "Kadere iman etmeyen nasıl yaşayabilir?" diye hayret ederdim.

Melâikeye iman rüknunun küllî meyvelerinden birisine Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamında şöyle işaret edilmiş ki:

1- Hadis-i şerif. (Kamuzu'l-Ehadis, 1/193.)

ahir: son.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
darbımesel: atasözü, vecize.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar.
gam: keder, üzüntü.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
İman: inanma, itikat.
iman-ı bilkader: kadere inanmak.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi.
kıymettar: kıymetli, değerli.
küllî: umumî, genel.
lisan: dil.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mecmu: toplam, tüm.
medar: sebep, vesile.
melaike: melekler.
musibet: felaket, bela.
muvazene: denge.
numune: örnek.
Risale-i Kader: Kader Risalesi.
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.
ru'yet-i İlâhiye: Allah'ı görme, Allah'ın görülmesi.
saadet: mutluluk.
saadet-i dareyn: iki cihan saadeti, dünya ve ahiret mutluluğu.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
semere: meyve, güzel netice.
şahane: mükemmel, muhteşem.
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar.
temsil: benzetme.
umum: bütün.

Azrail Aleyhisselâm Cenab-ı Hakka münacat edip demiş: "Kabz-ı ervah vazifesinde Senin ibadın benden küsecekler, şekva edecekler."

Ona cevaben denilmiş: "Senin vazifene hastalıkları ve musibetleri perde yapacağım; tâ ibadımın şekvalan onlara gitsin, sana gelmesin."

Aynen bu perdeler gibi, Azrail Aleyhisselâmın vazifesi de bir perdedir–tâ haksız şekvalar Cenab-ı Hakka gitmesin. Çunku, olumdekı hıkmet ve rahmet ve güzellik ve maslahat cihetini herkes göremez. Zahire bakıp itiraz eder, şekvaya başlar. Işte bu haksız şekvalar Rahîm-ı Mutlaka gitmemek hikmetiyle, Azrail Aleyhisselâm perde olmuş.

Aynen bunun gibi, bütün meleklerin, belki bütün esbab-ı zahiriyenin vazıfeleri, ızzet-i rububiyetin perdeleridir. Tâ güzellikleri görünmeyen ve hikmetleri bilinmeyen şeylerde kudret-i İlâhıyenin ızzetı ve kudsiyetı ve rahmetinin ihatası muhafaza edilsin, itiraza hedef olmasın ve hasis ve ehemmiyetsiz ve merhametsiz şeylerle kudretın mübaşereti nazar-ı zahirîde görünmesin. Yoksa, hiçbir sebebin hakıkî tesiri ve icada hıç kabıliyetı olmadığını, her şeyde tevhid sikkeleri kat'î gösterdiğini, Risale-i Nur hadsız delillenyle ıspat etmiş. Halk etmek, icat etmek Ona mahsustur. Esbap, yalnız bir perdedir. Melâike gibi zîşuur olanların, yalnız cuz-ı ıhtıyanyla cüz'î, icatsız, kesb denilen bir nevi hizmet-i fıtrıye ve amelî bir nevi ubudiyetten başka ellennde yoktur.

aleyhisselam: Allah ın selamı onun uzenne olsun
ameli: yaparak, yapmak suretiyle uygulamalı, pratik, tecrubî.
cevaben: cevap olarak karşılık şeklinde
cihet: yön
cüz-i ihtiyar: ıcattan mahrum hak kazanmaktan başka hiç bir şeye gucu yetmeyen az bır arzu serbestlıgı cuz ı ırade
cuz'i: kuçuk az.
delil: bır davayı ıspata yarayan şey burhan
ehemmiyetsiz: onemsız.
esbab-ı zahiriye: görünuşe aıt sebepler
esbap: sebepler vasıtalar
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkı: gerçek
halk: yaratma yaratış
hasis: adi alçak, bayagı.
hikmet: ilahi gaye gızlı sebep
hikmet: ilahi gaye gızlı sebep fayda
hizmet-i fıtriye: yaratılıştan gelen hizmet etme kabıliyetı
ibad: abdler kullar ibadet edenler
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihata: kuşatma ıçıne alma
ispat: dogruyu delillerle gosterme.
itiraz: kabul etmedigini belirtme karşı çıkma
ızzet: şeref yucelik, kuvvet, kudret, ustunlük
izzet-i rububiyet: Cenab-ı Hakk ın yaratıkları terbiye ve ıdare etmek te gosterdıgı ızzet ve ustunluk
kabıliyet: ıstıdat, yetenek.
kabz-ı ervah: ruhların alınması, ölme
kat'i: kesin şupheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kesb: Allah tarafından verilen bır kabıliyetın sonradan insan tarafından kazanılması ortaya çıkanlması
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
kudret-i ilâhiye: Allah ın kudretı, Allah ın kudretıyle yaptıgı ışler fiiler tasarruflar
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslık, azizlık.
mahsusi: bır şeye veya kışıye has olan
maslahat: uygun ış
melaike: melekler
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
muhafaza: koruma.
musibet: felaket, bela.
mubaşeret: bır ışe başlama gırışme, tutuşma bulaşma, temas
munacat: Allah a dua etme yalvarma Onun manevî huzurunda tazarru ve nıyazda bulunma
nazar-ı zahiri: zahıri bakış dış gorunuşe ehemmıyet vererek yapma
nevi: cesıt, tur
Rahîm-i Mutlak: mutlak merhamet sahıbı olan Cenab-ı Hak.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek esırgemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sikke: alâmet, nışan, turra
şekva: şıkâyet, yakınma hoş nutsuzluk memnunıyetsızlık.
tesir: etkı.
tevhid: Allah ın bır olduguna inanma birleme
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev
zahir: dış yuz, gorünuş
zişuur: şuurlu şuur sahıbı

Evet, izzet ve azamet isterler ki, esbap perdedar-ı dest-ı kudret ola aklın nazarında.

Tevhid ve ehadiyet isterler ki, esbap ellerini çeksinler tesir-i hakikîden.

İşte, nasıl ki melekler ve umur-i hayriyede ve vücudiyede istihdam edilen zahirî sebepler, güzellikleri görünmeyen ve bilinmeyen şeylerde kudret-ı Rabbanıyeyi kusurdan, zulumden muhafaza edip, takdis ve tesbih-i İlâhîde birer vesiledirler. Aynen öyle de, cinnî ve insî şeytanlar ve muzır maddelerin umur-i şerriyede ve ademiyede istimalleri dahi, yine kudret-i Sübhaniyeyi gadirden ve haksız itirazlardan ve şekvalara hedef olmaktan kurtarmak ile takdis ve tesbihat-ı Rabbanıyeye ve kâinattaki bütün kusurattan muberra ve münezzehiyetine hizmet ediyorlar. Çünkü, bütün kusurlar ademden ve kabiliyetsizlikten ve tahripten ve vazife yapmamaktan –ki birer ademdirler– ve vücudu olmayan ademî fiillerden geliyor. Bu şeytanî ve şerli perdeler, o kusurata merci olup, itiraz ve şekvaları bilistihkak kendilerine alarak, Cenab-ı Hakkın takdisine vesile oluyorlar. Zaten şerli ve ademî ve tahripçi işlerde kuvvet ve iktidar lâzım değil. Az bir fiil ve cüz'î bir kuvvet, belki vazifesini yapmamakla, bazen büyük ademler ve bozmaklar oluyor. O şerir failler muktedir zannedilirler. Hâlbuki, ademden başka hiç tesirleri ve cüz'î bir kesbden hariç bir kuvvetleri yoktur. Fakat, o şerler ademden geldiklerinden, o şerirler hakikî faildirler. Bilistihkak, eğer zîşuur ise cezayı çekerler. Demek, seyyiatta o fenalar, faildirler. Fakat, haseneler ve hayırlarda

adem: yokluk, hıçlık.
ademî: yokluklu ilgili, yokluğa dair.
azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik.
bilistihkak: layıkıyla, liyakatı olarak, hakkıyla, hak ederek.
ceza: karşılık, azap.
cinnî: cin taifesinden olan.
cüz'i: küçük, az.
ehadiyet: Allahın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi görünmesi.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden.
fiil: iş, hareket.
gadir: zulüm, haınlık.
hakiki: gerçek.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hasene: hayırlı amel, Allah'ın rızasına uygun iş.
İktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
insî: insan cinsinden.
İstihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istimal: kullanma.
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kesb: Allah tarafından verilen bir kabiliyetin sonradan insan tarafından kazanılması, ortaya çıkarılması.
kudret-i Rabbanıye: her şeyi terbiye eden Allahın sonsuz kudret ve kuvveti.
kudret-i Subhanıye: her türlü eksikliklerden ve noksandan uzak olan Allahın gücü.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
kusürat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler.
kuvvet: güç, kudret.
merci: merkez, dönülecek yer.
muhafaza: koruma.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
muzır: zararlı, zarar veren.
muberra: temize çıkmış, aklanmış, mustesna, azade.
münezzehiyet: hiç bir şeye muhtaç olmama, eksiksiz, noksansız, kusursuz olma.
nazar: bakış, nezdinde.
perdedar-ı dest-ı kudret: kudret elinin perdecisi, İlahi kudreti gizleyen, İlahi kudretin önündeki perde.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.
şer: kötülük.
şerir: şer işleyen, kötülük işleyen, fenalık yapan.
şeytanî: şeytana ait, şeytana has, şeytanla ilgili.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsi ve mubarek sayma.
tesbihat-ı Rabbanıye: Allah'a yapılan zikir, tesbih ve dualar.
tesbih-i İlâhî: Allah'ı zikir ve tesbih etme.
tesir: etki.
tesir-i hakiki: gerçek tesir, etki.
Tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
umur-ı hayriye ve vücudiye: hayırlı işler ve vücutla alakalı işler ve emirler.
umur-ı hayriye: hayırlı işler.
umur-ı şerriye ve ademiye: şerle ilgili, kötü, yokluğa ve hiçliğe dair işler.
umur-ı şerriye: şerle ilgili işler, kötü işler.
vazife: görev.
vesile: aracı, vasıta.
vücut: beden, varlık.
zahiri: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
zişuur: şuurlu, şuur sahibi.
zulüm: haksızlık.

ve amel-i salihte vücut olmasından, o iyiler hakikî fail ve müessir değiller, belki kabildirler, feyz-i İlâhîyi kabul ederler. Ve mukâfatları dahi sırf bir fazl-ı İlâhîdir, diye Kur'ân-ı Hakîm, مَآ اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللهِ وَمَآ اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ[1] ferman eder.

Elhâsıl: Vucut kâinatları ve hadsız adem âlemleri birbirleriyle çarpışırken ve cennet ve cehennem gibi meyveler verirken, ve butun vucut âlemleri اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ[2] ve butun adem âlemleri سُبْحَانَ اللهِ ۞ سُبْحَانَ اللهِ[3] derken, ve ihatalı bir kanun-i mübareze ile melekler şeytanlarla ve hayırlar şerlerle, tâ kalbin etrafındaki ilham vesvese ile mücadele ederken, birden meleklere imanın bir meyvesi tecellî eder, meseleyi halledip karanlık kâinatı ışıklandırır, اَللهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ[4] ayetinin envarından bir nurunu bize gosterir. Ve bu meyve ne kadar tatlı olduğunu tattırır.

İkinci bir küllî meyvesine Yirmi Dorduncu ve *elif*'ler kerametini gösteren Yirmi Dokuzuncu Sözler işaret edip, parlak bir surette meleklerin vücudunu ve vazîfesini ıspat etmişler.

Evet, kâinatın her tarafında, cüz'î ve küllî her şeyde, her nevide, kendini tanıttırmak ve sevdirmek içinde merhametkârâne bir haşmet-i rububiyet, elbette o haşmete, o merhamete, o tanıttırmaya, o sevdırmeye karşı

adem: yokluk hıçlık.
alem: dünya cihan.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış.
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi.
cuz'i: az parçaya ait olan.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman sonsuzluk, dairmîlik.
elhâsıl: hasılı, netice itibanyle kısaca.
envar: nurlar aydınlıklar ışıklar.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman öncesizlik.
fail: fiili işleyen yapan tesir eden.
fazl-ı ilâhî: Allah ın lutfu ihsanı.
feyz-i İlâhî: Allah ın feyzi bolluğu lutfu.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
hall: çözme karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
hamd: methetme overme yuceitme.
haşmet: ihtişam heybet, buyukluk.
haşmet-i Rububiyet: Rabbiğin idare ve terbiye edicilıgın haşmetli heybetli buyuklugu.
İhatalı: kuşatıcı.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
iman: inanma, İıkat.
ıspat: doğruyu delillerle gosterme.
kabil: yetişebilir ıstıdatlı.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı burun alemler varlıklar.
kanun-ı mubareze: mucadele ve dovuşme kanunu.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya soylenen soz fikir.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kusur: eksiklik noksan ozur.
küllî: umumi, genel.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
merhamet: acımak, şefkat gostermek korumak esirgemek.
merhametkârâne: acıyarak, merhamet gostererek.
mesele: onemli konu.

1 Sana her ne iyilik erişirse Allah tandır. Sana her ne kotuluk gelirse o da kendi kusurun se bebiyledir. (Nisa Suresi 79.)
2. Ezelden ebede kadar her turlu hamd ve şukur Allah a mahsustur.
3 Allah her turlu kusur ve noksandan uzaktır.
4 Allah, goklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi 35.)

müessir: tesir eden, tesirini gosteren eser ve ız bırakan.
mukâfat: iyi bir iş hizmet veya başından oturu verilen şey odul.
nevi: çeşit, tur.
nur: aydınlık, panltı ışık.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bir.
suret: bıçım şekil tarz.
şer: kotulluk.
şükür: nımet ve iyliğin sahıbını tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tecellî: belirme bilinme gorunme.
vazife: gorev.
vesvese: şüphe kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı duşunce.
vücut: var olma, varlık.

şükür ve takdîs içinde bir geniş ve ihatalı ve şuurkârâne bir ubudiyetle mukabele etmesi lâzım ve kat'îdir. Ve şuursuz cemadat ve erkân-ı azîme-i kâinat hesabına o vazifeyi ancak hadsiz melekler görebilir. Ve o saltanat-ı rububiyetin her tarafta, serâda, Süreyya'da, zeminin temelinde, dışında hakîmâne ve haşmetkârâne icraatını onlar temsil edebilir.

Meselâ, felsefenın ruhsuz kanunları pek karanlık ve vahşetli gösterdikleri hilkat-i arziye ve vaziyet-i fitriyesini bu meyve ile nurlu, ünsiyetli bir tarzda "Sevr" ve "Hut" namlarındaki iki meleğin omuzlarında, yanı nezaretlerinde, ve cennetten getirilen ve fânî küre-i arzın bâkî bir temel taşı olmak, yani ilerde bâkî cennete bir kısmını devretmeye bir işaret için, "Sahret" namında uhrevî bir madde, bır hakıkat gonderilip, Sevr ve Hut meleklerine bir nokta-i istinat edilmiş dıye Benî İsrail'in eskı peygamberlennden rıvayet var ve İbnı Abbas'tan dahı mervıdır. Maatteessüf bu kudsî mana, mürur-i zamanla bu teşbîh avamın nazarında hakikat telâkki edilmekle, aklın harıcınde bir suret almış. Madem melekler havada gezdikleri gibi toprakta ve taşta ve yerin merkezinde de gezerler; elbette onların ve küre-i arzın üstünde duracak cısmanî taş ve balığa ve öküze ihtiyaçlan yoktur.

Hem, meselâ kure-ı arz, küre-i arzın nevileri adedince başlar ve o nevilerin fertleri sayısınca diller ve o fertlerin âzâ ve yaprak ve meyveleri mıktannca tesbîhatlar yaptığı ıçın, elbette o haşmetlı ve şuursuz ubudıyet-i fitriyeyi bilerek, şuurdarâne temsil edip, dergâh-ı İlâhiyeye takdım etmek ıçın, kırk bın başlı ve her başı kırk bın dil

avam: kultürlu yuksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
aza: organlar uzuvlar
bakî: ebedî daımı, surekıı ve kalıcı olan
benîisrail: İsrailoğullan. Yahudiler
cemadat: cansızlar cansız yaratıklar katı cısımler
cısmanı: maddî ve cısmıl olmak.
dergah-ı İlâhıye: Cenab ı Hak kın dergahı kapısı katı
erkân-ı azime-ı kainat: varlık alemının buyuk saglam onemli direkleri destekleri
fanı: olumlu geçıcı
felsefe: madde ve hayatı baş langıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek esas.
hakımane: hikmetlı bır şekılde
harıç: bir şeyin dışı dışarısı dışta kalan.
haşmetkârane: haşmetlice haşmetlı bır şekılde
haşmetlı: ihtışamlı gostenşlı heybetlı
hilkat-ı arziye: yeryuzunun yaratılışı
Hut: buyuk balık.
icraat: işler
ıhatalı: kuşatıcı
kanun: yasa
kat'î: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kudsı: mukaddes yuce
küre-i arz: yer kure, dünya.
maatteessüf: ne yazık kı uzulerek belırteyım kı.
madem: ...den dolayı boyle ıse
mervı: rıvayet edilen nakledilen.
meselâ: ornegın
mukabele: karşılık verme karşılama
mürur-ı zaman: zamanın geçmesı zaman aşımı zamanla
nam: ad ısım
nazar: bakış, dikkat.
nevi: çeşit, tur
nezaret: gozetme bakma, kontrol etme
nokta-i istinat: dayanak noktası guvenme ve ıtımat noktası
nurlu: ışıklı panıtılı
peygamber: Allah tarafindan haber getirerek İlahî emır ve yasaklan insanlara tebliğ eden elçı nebı
rivayet: bir haber soz veya olayı nakletme.
ruh: hayat ve canlılık veren şey
Sahret: buyük sert taş kaya.
saltanat-ı Rububiyet: kainatı terbiye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı
serâ: arz yeryuzu
Sevr: okuz boga
suret: bıçım tarz gorünuş
Süreyya: Ülker yıldızı pervin
şuurdarâne: suura dayalı olarak şuurlu bır şekılde.
şuurkârâne: şuurluca şuurlu bır şekılde
şuursuz: ıdraksız bılgısız.
şükür: nimet ve ıyılığın sahibını tanıma ve ona karşı minnet duyma.
takdis: yuceltme mukaddes sayma kudsı ve mubarek sayma
tarz: bıçım şekıl
telakki: anlama kabul etme
temsil: bınnın bir toplulugun adına hareket etme.
tesbihat: tesbıhler. Cenab ı Hak kın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ıfade eden sozler
teşbih: benzetme.
ubudiyet: kulluk
ubudiyet-i fitriye: fitrı kainattakı her bir yaratıgın kendine has hal dılıyle yaptıgı kulluk.
uhrevi: ahırete dair, ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı.
ünsıyet: alışkanlık ülfet, dostluk.
vahşet: yabanı ve vahşı olan şey medenıyetın zıddı
vazife: gorev
vaziyet-i fitriye: fitrî yaratılıştan gelen durum hal
zemin: yeryuzu

ile ve her bir dil ile kırk bin tesbîhat yapan bir melek-i müekkeli bulunacak ki, ayn-ı hakîkat olarak muhbir-i sadık haber vermiş. Ve hilkat-i kâinatın en ehemmiyetli neticesi olan insanlarla münasebat-ı Rabbanıyeyi tebliğ ve izhar eden Cebrail Aleyhisselâm ve zîhayat âleminde en haşmetli ve en dehşetli olan dirilmek ve hayat vermek ve ölümle terhis etmekteki Hâlık'a mahsus olan icraat-ı Ilâhiyeyi yalnız temsil edip ubudiyetkârâne nezaret eden Israfil Aleyhisselâm ve Azrail Aleyhisselâm ve hayat dairesinde rahmetin en cemiyetli, en geniş, en zevkli olan nzıktaki ihsanat-ı Rahmanıyeye nezaretle beraber şuursuz şükürlen şuur ile temsil eden Mikâil Aleyhisselâm gibi meleklenn pek acip mahiyette olarak bulunmalan ve vucutlan ve ruhların bekaları, saltanat ve haşmet-ı rububıyetin muktezasıdır. Onlann ve her birinin mahsus taifelerinin vücutlan, kâinatta güneş gibi görünen saltanat ve haşmetin vücudu derecesinde kat'îdir ve şüphesizdir. Melâikeye ait başka maddeler bunlara kıyas edilsın.

Evet, küre-i arzda dört yüz bin nevileri zîhayattan halk eden, hatta en adî ve müteaffin maddelerden zîruhları çoklukla yaratan ve her tarafı onlarla şenlendiren ve mu'cizat-ı sanatına karşı onlara dilleriyle [1] مَشَآءَ اللهُ، بَارَكَ اللهُ، سُبْحَانَ اللهِ dediren ve ihsanat-ı rahmetine mukabil [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَالشُّكْرُ لِلّٰهِ، اَللهُ اَكْبَرُ hayvancıklara söylettiren bir Kadîr-i Zülcelâl ve'l-Cemal,

1. Allah dilemiş ne güzel, ne mübarek yaratmış! O her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

2. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. Allah en büyüktür, en yücedir.

acip tuhaf, hayrette bırakan
adi bayağı, aşağı, değersiz
âlem varlık sınıflarından her biri
aleyhisselâm Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
ayn-ı hakîkat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi
beka bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bilâşekk şeksiz, şüphesiz
cemiyetli pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
ehemmiyetli önemli.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halk: yaratma, yaratış.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
haşmet-i Rububiyet idare ve terbiye edicilikten haşmeti, heybeti, büyüklüğü
hilkat-ı kainat: kainatın yaratılışı
icraat-ı Ilâhiye Cenâb-ı Hakkın kainat ve mahlûkat üzerinde yapmış olduğu yüksek tasarrufat ve işler
ihsanat-ı Rahmâniye: çok merhametli olan Cenâb-ı Hakk'ın iyilikleri, bağışları
ihsanat-ı rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin, merhametinin tecellisi olan ihsan, ikram, bağışlar
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
Kadîr-i Zülcelâl-i Celcemâl sonsuz güzellik sahibi, büyükleri sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
katî: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıyas: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme
küre-i arz: yer küre, dünya
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
melâike: melekler.
melek-i müekkel: vekil tayin edilen melek.
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri
muhbir-i sadık: doğru haberci. Allah ve âhiretle ilgili doğru haberler veren Peygamberimiz (asm) ve diğer peygamberler
mukabil: karşılık
muktezâ: iktıza eden, gereken.
münasebat-ı Rabbâniye her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın kulları ile münasebetleri ilgilen
müteaffin taaffun etmiş, bozulmuş, çürüyüp kokuşmuş.
nevî: çeşit, tür
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rızk: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
saltanat: sultanlık, padişahlık.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
taife: bölük, takım, fırka.
takdim: arz etme, sunma
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
temsil: birinin bir toplulugun adına hareket etme.
terhis: izin verme, serbest bırakma
tesbîhat: Allah'ın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
ubudiyetkârane: kul olana yakışır şekilde
vücut: var olma, varlık
zîhayat: hayat sahibi
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı

elbette, bilâşek velâşüphe, koca semavata münasip, isyansız ve daıma ubudıyette olan sekeneleri ve ruhanîleri yaratmış, semavatı şenlendirmiş, boş bırakmamış. Ve hayvanatın taifelerinden pek çok ziyade ayn ayn nevileri meleklerden icat etmiş ki, bir kısmı küçücük olarak yağmur ve kar katrelerine binip sanat ve rahmet-ı İlâhiyeyi kendi dilleriyle alkışlıyorlar, bir kısmı birer seyyar yıldızlara binip feza-ı kâinatta seyahat içinde azamet ve ızzet ve haşmet-i rububiyete karşı tek bir ve tehlîl ile ubudıyetlerini âleme ilân ediyorlar.

Evet, zaman-ı Âdem'den beri bütün semavî kitaplar ve dinler, meleklerin vücutlarına ve ubudiyetlerine ittifaklan ve bütün asırlarda melekler ile konuşmalar ve muhavereler kesretli tevatür ile insanlar içinde vuku bulduğunu nakil ve rivayetleri ise, görmediğimiz Amerika insanlarının vücutlan gibi, meleklerin vücutlarını ve bizimle alâkadar olduklarını kat'î ispat eder.

İşte şımdı gel, ıman nuruyla bu küllî ikinci meyveye bak ve tat, nasıl kâinatı baştan başa şenlendirip, güzelleştirip bir mescid-ı ekbere ve büyük bir ibadethaneye çeviriyor. Ve fen ve felsefenin soğuk, hayatsız, zulmetli, dehşetli göstermelerine mukabil, hayatlı, şuurlu, ışıklı, ünsiyetli; tatlı bir kâinat göstererek, bâkî hayatın bir cilve-i lezzetini ehl-i imana derecesine göre dünyada dahı tattırır.

• • •

alakadar: ılgılı ılışkılı munasebetlı baglı.
âlem: dünya, cihan.
asır: yuzyıl.
azamet: büyüklük, ululuk, yucelik.
bakı: ebedî, daımî sureklı ve kalıcı olan.
bilaşek velâşüphe: şeksız ve şuphesız.
cilve-i lezzet. lezzet veren tecellı cılve.
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
ehl-ı ımanı: mınanlar, ıman sahıplerı.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ıncelıyen ılım.
fen: tecrubı ıspatla meydana gelmiş ılımlere verılen genel ad.
feza-ı kâinat: kâinat fezası, uzay.
haşmet-i Rububiyet: Rablığın idare ve terbıye edıcılıgın haşmetı, heybetı, buyuklugu.
hayvanat: hayvanlar.
ibadethane: ıbadetgah. Allah a ıbadet edılen yer, ıbadet evi.
icat: vucuda getırme, yoktan var etme.
ilân: yayma, duyurma, bildırme.
ıman: ınanç, ınkat.
ispat: dogruyu delıllerle gosterme.
ısyan: başkaldırma, ıtaatsızlık, emre karşı gelme.
ittifak: bırleşme, fıkır bırlıgı etme.
ızzet: şeref, yucelik, kuvvet, kudret, ustunluk.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
katre: damla.
kesretlı: cokluğu olan, cok fazla.
kullî: umumî, genel.
mescid-i ekber: en buyuk mescıt.
muhavere: konuşma, sohbet etme.
mukabıl: karşılık.
munasip: uygun.
nevî: çeşıt, tur.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
rahmet-i ilahiye: Allahın sonsuz rahmetı, ılahı rahmet.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
ruhanî: gozle gorulmeyen, cısmı olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sekene: sakın olanlar, ıkamet edenler, otururlar.
semavat: semalar, gokler.
semavî: Allah tarafından olan, ılâhî.
seyyar: bır yerde durmayan, yer degıştıren gok cısmı.
şuur: bır şeyın incelıklerını ıyıce ıdrak etme, anlayış.
taife: takım, guruh, famılya.
tehlıl: Allah dan başka ılâh olmadıgını ıfade etme, lâ ilâhe illâllah sozunu tekrarlama, lâ ilahe illallah deme.
tekbir: Ululama, yuceltme, Allah ı ululama.
tevatür: ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve bırbırlerine kuvvet veren haberlerden olusan buyuk bir topluluga aıt haber.
ubudiyet: kulluk.
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dostluk.
vuku: olma, meydana gelme.
vucut: var olma, varlık.
zaman-ı Adem: Hz. Âdem zamanı, insanlıgın ılk devresı.
ziyade: fazla, fazlasıyla.
zulmet: karanlık.

Tetimme

Nasıl ki, vahdet ve ehadiyet sırrıyla kâinatın her tarafında aynı kudret, aynı isim, aynı hikmet, aynı sanat bulunmasıyla, Hâlık'ın vahdet ve tasarrufu ve icat ve rububiyeti ve hallâkıyet ve kudsiyeti cüz'î-küllî her bir masnuun hâl dili ile ilân ediliyor, aynen öyle de, her tarafta melekleri halk edip, her mahlûkun lisan-ı hâl ile şuursuz yaptıkları tesbihatı meleklerin ubudiyetkârâne dilleriyle yaptırıyor.

Meleklerin hıçbir cihette hilâf-ı emir hareketleri yoktur. Halis bir ubudiyetten başka hiçbir icat ve emirsiz hiçbir müdahale, hatta izinsiz şefaatleri dahi olmaz.

Tam, بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ۞ [1] وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ [2] sırrına mazhardırlar.

cihet: yon.
cuz'i: tek maddeden meydana gelmiş, bütüne ait olmayıp özel olan.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi.
hal: bir şeyin duruşu, görünüşü ve içinde bulunan durum ve şartların tümü.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
halis: saf, sırımsız.
halk: yaratma, yaratış.
hallâkıyet: yaratıcılık.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
hilâf-ı emir: verilen emre zıt, aykırı.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
müdahale: karışma.

1. Allah'ın ikramda bulunduğu kullardır. (Enbiya Suresi, 26.)
2. ...ve emredildikleri şeyi yaparlar. (Tahrim Suresi, 6.)

rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların bazı günahkar mü'minlen bağışlamasını Allah'tan dilemelen.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın, bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyetkârâne: kul olana yakışır şekilde kulluğa yakışır tarzda.
vahdet: birlik ve teklik.

Hâtime

Gayet ehemmiyetli bir nükte-i i'cazıyeye dair, birden, ihtıyarsız, mağrıpten sonra kalbe ihtar edilen ve sure-i قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ[1] *'ın zâhır bır mu'cıze-i gaybıyesini gösteren uzun bır hakıkate kısa bır ışarettır.*

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۞ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۞ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ
اِذَا وَقَبَ ۞ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۞ وَمِنْ شَرِّ
حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۞[2]

İşte, yalnız mana-ı işarî cihetinde bu sure-i azîme-i harika, *"Kâinatta, adem âlemleri hesabına çalışan şerirlerden ve insî ve cinnî şeytanlardan kendinizi muhafaza ediniz!"* Peygamberimize ve ümmetine emrederek, her asra baktığı gibi, mana-ı işarîsiyle bu acip asrımıza daha ziyade, belki zahir bir tarzda bakar, Kur'ân'ın hizmetkârlarını istıazeye davet eder. Bu mu'cize-i gaybıye, beş işaretle kısaca beyan edilecek. Şöyle ki:

Bu surenin her bır ayetinin manaları çoktur. Yalnız mana-i işarî ile beş cümlesinde dört defa شَرِّ kelimesini tekrar etmek ve kuvvetli münasebet-i maneviye ile berabber dört tarzda bu asrın emsalsız dort dehşetlı ve

1- De kı: Sığınırım sabahın Rabbine. (Felak Suresi, 1)

2. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla

De kı: Sığınırım sabahın Rabbine • Yarattıgı şeylerin şerrinden • Karanlıgı çoktugunde gecenin şerrinden. • Düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden • Haset ettıgınde hasetçinin şerrinden. (Felak Suresi 1-5)

acıp tuhaf hayrette bırakan
adem yokluk, hıdık.
âlem varlık sınıflarından her bırı.
asır yuzyıl
ayet. Kur an ın her bır cumlesi.
beyan etmek. açıklamak bildırmek ızah etmek.
cihet. yon.
cinnî cın taıfesınden olan
dair alakalı ılgılı.
davet çagırma çagrı
dehşetli urkutucu korkunç.
ehemmiyetli onemlı.
emsal benzerler
Gayet. son derece
hakıkat gerçek, esas
hatıme son soz, bır eserın sonuç kısmı
hızmetkar hizmet yapan kımse hizmetçı
ıhtar dıkkatını çekme, hatırlatma uyarı
ıhtıyarsız. ırade ve ıstem dışı.
ınsî insan cinsinden
istiaze eûzübillâhimineşşeytânirracîm veya neûzübillah (kovulmuş lânetlenmiş şeytandan Allah'a sığınırım) diyerek Allah ın korumasına ve yardımına sığınma.
kainat. yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler varlıklar
Kur an Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış semavı kıtapların sonuncusu
magrıp guneşın batma vakto ak şamı.
mu'cize-i gaybıye gayba aıt mu cize zamanı gelınce ortaya cıkan ve gaybı olarak haber verılen mu cize.
muhafaza koruma
münasebet-i maneviye manevı münasebet, manevı yakınlık, manevı ırtıbat manevî ılışkı manevî ılgı maddeye dayanmayan yakınlık, maddî olmayan ılışkı
nükte-i i'cazıye şaşırtan âcız bırakan mu cizevî mana ıhtıva eden soz, çok vecız ve çarpıcı nukte
sure Kur ân-ı Kerîm ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
sure-i azîme-i harika buyuk ve olaganustu guzellıkte ve ozellıkte olan sure
şerr şer ışleyen kotuluk ışleyen fenalık yapan.
tarz: bıçım şekıl suret.
ümmet: Muslumanların tamamı butun Muslumanlar
zâhır acık asıkar
ziyade çok, fazla

fırtınalı maddî ve manevî şerlerine ve inkılâplarına ve mübarezelerine aynı tarih ile parmak basmak ve manen "Bunlardan çekininiz!" emretmek, elbette Kur'ân'ın i'cazına yakışır bir irşad-ı gaybîdir.

Meselâ, başta [1] قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ cümlesi, bin üç yüz elli iki veya dört (1352-1354) tarihine, hesab-ı ebcedî ve cifriyle tevafuk edip, nev-i beşerde en geniş, hırs ve hasetle ve Birinci Harbin sebebiyle vukua gelmeye hazırlanan İkinci Harb-i Umumîye işaret eder ve ümmet-i Muhammediyeye (ASM) manen der: "Bu harbe girmeyiniz ve Rabbinize iltica ediniz." Ve bir mana-i remziyle, Kur'ân'ın hizmetkârlarından olan Risale-i Nur Şakirtlerine hususî bir iltifat ile, onların Eskişehir hapsinden, dehşetli bir şerden, aynı tarihiyle, kurtulmalarına ve haklarındaki imha plânının akim bırakılmasına remzen haber verir. Manen, "İstiaze ediniz!" emreder gibi bir remiz verir.

Hem meselâ, [2] مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ cümlesi (şedde sayılmaz) bin üç yüz altmış bir (1361) ederek, bu emsalsiz harbin merhametsiz ve zalimâne tahribatına Rumî ve Hicrî tarihiyle parmak bastığı gibi, aynı zamanda bütün kuvvetleriyle Kur'ân'ın hizmetine çalışan Nur Şakirtlerinin geniş bir imha plânından ve elim ve dehşetli bir belâdan ve Denizli hapsinden kurtulmalarına tevafukla, bir mana-i remzî ile onlara da bakar: "Halkın şerrinden kendinizi koruyunuz!" gizli bir ıma ile der.

1. De ki: Sığınırım sabahın Rabbine. (Felâk Suresi: 1.)

2. Yarattığı şeylerin şerrinden. (Felâk Suresi: 2.)

akim: netücesiz, sonu yok.
bela: musibet, sıkıntı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren.
emsal: örnekler, benzerler.
Harb-i Umumi: genel harp. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
haset: kıskançlık, kıskanma.
hesab-ı cifri: cifir hesabı.
hesab-ı ebcedi: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve gelecege ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.
Hicri: tarih başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in hicrerini esas alan takvim.
hırs: açgözlülük, kanaatsizlik.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hususi: özel.
İ'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
İltica: sığınma, güvenme, dayanma.
İltifat: güler yüzle muamele, nazik davranma, gönlü hoş etme, tevecküh etme, iyilik etme.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
irşad-ı gaybi: gaybî olarak doğru yolu gösterme, gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.
İstiaze: euzubillâhimineşşeytanirracım veya neuzubillah (kovulmuş lanetlenmiş şeytandan Allah'a sığınırım) diyerek Allah'ın korumasına ve yardımına sığınma.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
kuvvet: güç, kudret.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mana-yı remiz: işaret edilen mana, dikkate sunulan anlam.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mübareze: çatışma, kavga.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı islah ve terbiye eden Allah.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
remiz: işaret, işaretle anlatma, istegini işaretle ifade etme.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
Rumi: Osmanlı devletinde mali işlerde kullanılan güneş takvimi.
Sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şakirt: talebe, öğrenci.
şedde: Arabca ve Farsçada bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tahribat: tahripler yıkıp bozmalar.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e (asm) bağlı olan ve yolundan gidenler.
vuku: olma, meydana gelme.
zalimane: zalimce, zulmedercesine.

Hem meselâ, [1] النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ cümlesi (şeddeler sayılmaz) bin üç yüz yirmi sekiz (1328); eğer şeddedeki *lâm* sayılsa, bin üç yüz elli sekiz (1358) adediyle, bu umumî harpleri yapan ecnebi gaddarların hırs ve haset ile bizdeki hürriyet inkılâbının Kur'ân lehindeki neticelerini bozmak fikriyle, tebeddül-i saltanat ve Balkan ve İtalyan Harpleri ve Birinci Harb-i Umumînin patlamasıyla maddî ve manevî şerlerini siyasî diplomatların radyo dilliyle herkesin kafalarına sihirbaz ve zehirli üflemeleriyle ve mukadderat-ı beşerin düğme ve ukdelerine gizli plânlarını telkin etmeleriyle bin senelik medeniyet terakkiyatını vahşiyâne mahveden şerlerin vücuda gelmeye hazırlanmaları tarihine tevafuk ederek, النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ 'nin tam manasına tetabuk eder.

Hem meselâ, [2] وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ cümlesi (şedde ve tenvin sayılmaz) yine bin üç yüz kırk yedi (1347) edip, aynı tarihte, ecnebi muahedelerin icbarıyla bu vatanda ehemmiyetli sarsıntılar ve felsefenin tahakkümüyle bu dindar millette ehemmiyetli tahavvüller vücuda gelmesine ve aynı tarihte, devletlerde İkinci Harb-i Umumîyi ihzar eden dehşetli hasetler ve rekabetlerin çarpışmaları tarihine bu mana-i işarî ile tam tamına tevafuku ve manen tetabuku, elbette bu kudsî surenin bir lem'a-i i'caz-ı gaybîsidir.

• • •

1. Düğümlere üfleyen büyücüler. (Felâk Suresi, 4.)

2. Haset ettiğinde hasetçinin şerrinden. (Felâk Suresi, 5.)

dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren.
diplomat: siyasette becerikli olan siyasetçi, siyasî.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
ehemmiyetli: önemli.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gaddar: zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden.
Harb-i Umumî: genel harp. 1914-1918 yılları arasında olan Birinci Dünya Savaşı.
harp: savaş, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga.
haset: kıskançlık, kıskanma, çekemezlik.
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
hürriyet: 1908 de ilânı Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında bir iş yaptırma.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
leh: hakkında, onun için, onun tarafına, ondan yana.
lem'a-i i'caz-ı gaybî: mucize derecesinde gaybî parıltı.
maddî: madde ile alâkalı, cismânî.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma.
mana-yı işarî: yaza ve işaretlerle ifade edilen mana.
manen: mana bakımından.
manevî: manaya ait.
medeniyet: bir toplulugun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat, gücü, maddî ve manevî varlığı ile ilgili vasıfların tamamı.
meselâ: örneğin.
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma.
mukadderat-ı beşer: insanların başına gelen ve gelecek olan hâdiseler.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
rekabet: rakip olma, hâlâ birbirini çekememe.
sihirbaz: büyü yapan, büyücü, sihirbaz.
siyasî: politik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şedde: Arapça ve Farsçada harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hukmu altına alma.
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma.
tebeddul-ı saltanat: saltanatın değişmesi, hâkimiyetin değişmesi.
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler.
tetabuk: birbirine uygun gelme.
tevafuk: uyma, birbirine denk gelme.
ukde: düğüm, bağ.
umumî: herkese ait, genel.
vahşiyâne: vahşicesine, vahşice.
vücut: var olma, varlık.

Bir İhtar

Her bir ayetin müteaddit manaları vardır. Hem, her bir mana küllîdir, her asırda efradı bulunur; bahsimizde, bu asrımıza bakan yalnız mana-ı işarî tabakasıdır. Hem, o küllî manada asrımız bir ferttir. Fakat hususiyet kesbetmiş ki, ona tarihiyle bakar. Ben, dört senedir bu harbin ne safahatını ve ne de neticelerini ve ne de sulh olmuş olmamış bilmediğimden ve sormadığımdan, "Bu kudsî surenin, daha ne kadar, bu asra ve bu harbe işareti var?" diye, daha onun kapısını çalmadım. Yoksa bu hazinede daha çok esrar var olduğunu Risale-i Nur'un eczalarından hususan Rumuzat-ı Semaniye Risalelerinde beyan ve ispat edildiğinden, onlara havale edip kısa kesiyorum.

* * *

Fahra Gelebilen Bir Sualin Cevabıdır

Bu lem'a-ı i'cazıyede, baştaki [1] مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ 'da hem مِنْ , hem شَرِّ kelimeleri hesaba girmesi, ve ahirde, [2] وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ yalnız شَرِّ kelimesi girmesi وَمِنْ girmemesi; ve [3] وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ikisi de hesap edilmemesi gayet ince ve lâtif bir münasebete ima ve remız içindir. Çünkü, halk'larda şerden başka hayırlar da

1 Yarattığı şeylerin şerrinden. (Felâk Suresi, 2.)
2. Hased ettiğinde hasetçinin şerrinden. (Felâk Suresi, 5.)
3 Düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden. (Felâk Suresi, 4.)

ahir: son
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bahis: konu
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ecza: cüz'ler, parçalar, kısımlar
efrat: ferdler
esrar: sırlar, gizli hakikatler
gayet: son derece.
halk: yaratma, yaratış
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hususan: bilhassa, özellikle
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
İhtar: hatırlatma, uyarı.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme
ispat: doğruyu delilleriyle gösterme
kesb: kazanma.
kudsî: mukaddes, yüce
küllî: umumî, genel, bütün olan
latif: güzel, hoş
lem'a-ı i'cazıye: mucize derecesinde parıltı.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
münasebet: ilişki, alâka.
muteaddit: çeşitli, bir çok.
remız: işaret, işaretle anlatma, istegini işaretle ifade etme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediuzzaman Said Nursî'ye ait bir eserinin ismi
safahat: safhalar, devreler
sual: soru
sulh: barış, anlaşarak düşmanlığı kaldırma.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her bir
şer: kötülük.
tabaka: kat, katman

var. Hem, bütün şer herkese gelmez. Buna, remzen bazıyeti ifade eden مِنْ ve شَرّ girmişler. Hasid, haset ettiği zaman bütün şerdir. Bazıyete lüzum yoktur. Ve النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ[1] remzıyle, kendi menfaatleri için küre-i arza ateş atan üfleyicilerin ve sihirbaz o diplomatların tahribata ait bütün işleri ayn-ı şerdir diye, daha شَرّ kelimesine lüzum kalmadı.

* * *

Bu Sureye Mil Bir Nükte-i İ'cazıyenin Hasiyesidir

Nasıl, bu sure beş cümlesinden dört cümlesi ile bu asrımızın dört büyük şerli inkılâplarına ve fırtınalarına mana-ı işarî ile bakar, aynen öyle de, dört defa tekraren مِنْ شَرّ (şedde sayılmaz) kelimesiyle âlem-i İslâm'ca en dehşetli olan Cengiz ve Hülâgû fitnesinin ve Abbasî devletinin inkıraz zamanının asrına dört defa mana-i işarî ile ve makam-ı cifrî ile bakar ve parmak basar.

Evet, şeddesiz شَرّ beş yüz (500) eder; مِنْ doksandır (90). İstikbale bakan çok ayetler hem bu asrımıza, hem o asırlara işaret etmelen cihetinde, istıkbalden haber veren İmam-ı Ali (RA) ve Gavs-ı Azam (KS) dahi, aynen hem bu asrımıza, hem o asra bakıp haber vermişler.

1- Düğümlere üfleyen büyücüler. (Felâk Suresi, 4.)

âlem-i İslam: İslam âlemi, İslâm dünyası.
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayn-ı şer: şerrin, kötülüğün ta kendisi.
bazıyet: bazılarına ait oluş, herkese ait olmama, herkesle alâkalı olmama.
bazıyet: bazılarına ait oluş, herkese ait olmama, herkesle alâkalı olmama.
cihet: yön.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
diplomat: siyasette becenkli olan siyasetçi, siyasî.
fitne: karışıklık.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nam.
haset: kıskançlık, kıskanma, çekemezlik.
Hâsid: haset eden, kıskanan.
haşiye: dipnot.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
inkıraz: sonme, yok olma, tükenme, bitme.
istikbal: gelecek zaman.
küre-i arz: yer küre, dünya.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
menfaat: fayda.
nükte-i İ'cazıye: şaşırtan, âciz bırakan, mu'cizevî mana ihtiva eden söz, çok veciz ve çarpıcı nükte.
remz: işaret, işaretle anlatma, istediğini işaretle ifade etme.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
sihirbaz: büyü yapan, büyücü, sihirbaz.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tekraren: defalarca, tekrarlana rak.

[1] غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ kelimeleri bu zamana değil, belki غَاسِقٍ bin yüz altmış bir (1161) ve اِذَا وَقَبَ sekiz yüz on (810) ederek, o zamanlarda ehemmiyetli maddî manevî şerlere işaret eder. Eğer beraber olsa, Milâdî bin dokuz yüz yetmiş bir (1971) olur. O tarihte dehşetli bir şerden haber verir. Yirmi sene sonra şimdiki tohumların mahsulü ıslah olmazsa, elbette tokatları dehşetli olacak.

❁❁❁

On Birinci Meselenin Haşiyesinin Bir Lâhikasıdır

بسم الله الرحمن الرحيم

Ayete'l-Kürsînin tetimmesi olan [2] لَا اِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ bin üç yüz elli (1350), [3] فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ bin dokuz yüz yirmi dokuz (1929) veya 1928, [4] وَيُؤْمِنْ بِاللهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ dokuz yüz kırk altı (946), "Risaletu'n-Nur" ismine muvafık; [5] بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى bin üç yüz kırk yedi (1347), [7] اَللهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا ۞ [6] لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ eğer

ayetelkürsî: Bakara Suresinin 255 ayeti.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
haşiye: dipnot.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
lâhika: ek, ilave.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahsul: verim.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesele: önemli konu.
Milâdî: Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç alan takvim.
muvafık: uygun, münasip.
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şer: kötülük.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.

1. Karanlık çöktüğünde geceden. (Felak Suresi: 3.)
2. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
   Dinde zorlama yoktur. Doğruluk sapıklıktan, iman küfürden iyice ayrılmıştır. (Bakara Suresi: 256.)
3. Kim insanları Allah'ın yolundan saptırıp isyana sürükleyen ve birer mâbud gibi kıymet verilen tâğutları reddeder. (Bakara Suresi: 256.)
4. ve Allah'a iman ederse... İşte o yapışmıştır. (Bakara Suresi: 256.)
5. Sapa sağlam bir kulpa. (Bakara Suresi: 256.)
6. Ki, o kırılmaz ve kopmaz. Allah ise herşeyi hakkıyla işiten, herşeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Suresi: 256.)
7. Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. (Bakara Suresi: 257.)

beraber olsa bin on iki (1012), eğer beraber olmazsa dokuz yüz kırk beş (945) (bir şedde sayılmaz);

(1) يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ bin üç yüz yetmiş iki (1372) (şeddesiz), (2) وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ bin dört yüz on yedi (1417); (3) يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ bin üç yüz otuz sekiz (1338) (şedde sayılmaz), (4) أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ bin iki yüz doksan beş (1295) (şedde sayılır) eder. *Risaletu'n-Nur*'un hem iki kere ismine, hem suret-i mücahedesine, hem tahakkukuna ve telif ve tekemmül zamanına tam tamına tevafukuyla beraber ehl-i küfrün bin iki yüz doksan üç (1293) harbiyle âlem-i İslâmın nurunu söndürmeye çalışması tarihine ve Birinci Harb-i Umumîden istifade ile bin üç yüz otuz sekizde (1338) bilfiil nurdan zulumata atmak için yapılan dehşetli muahedeler tarihine tam tamına tevafuku ve içinde mükerreren nur ve zulümat karşılaştırılması ve bu mücahede-i maneviyede Kur'ân'ın nurundan gelen bir nur, ehl-i imana bir nokta-i istinat olacağını mana-i işarî ile haber veriyor, diye kalbime ihtar edildi. Ben de mecbur oldum, yazdım. Sonra baktım ki, manasının münasebeti bu asrımıza o kadar kuvvetlidir ki, hiç tevafuk emaresi olmasa da, yine bu ayetler, her asra baktığı gibi mana-i işarî ile bizimle de konuşuyor kanaatim geldi.

1- Onları inkâr karanlıklarından kurtarıp hidayet nuruna kavuşturur. (Bakara Suresi, 257.)

2- İnkâr edenlerin dostu ise tağutlardır. (Bakara Suresi, 257.)

3- Onları iman nurundan mahrum bırakıp inkâr karanlıklarına sürükler. (Bakara Suresi, 257.)

4- İşte onlar cehennem ateşinin ehlidir, orada ebediyen kalacaklardır. (Bakara Suresi, 257.)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile kendi yaparak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar.
ehil: bir yerde oturan.
ehl-i İman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i küfür: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar.
emare: alamet, belirti, nişan.
Harb-i Umumî: genel harp. 1914-1918 yılları arasında olan Birinci Dünya Savaşı.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
iman: inanma, itikat.
İnkâr: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul etmeme.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
İsyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kıymet: değer.
kulp: bazı eşya veya kapların halka şeklinde olan sapı.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
mabut: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mecbur: zorunda kalma.
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma, antlaşma.
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihat.
mükerreren: mukerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar.
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızklandıran Allah.
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret-i mücahede: cihad şekli.
şedde: Arabca ve Farsçada harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr her batıl ma'bud, şeytan.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kültür.

Evet, evvelâ, başta لَا اِكْرَاهَ فِى الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ [1] cümlesi, makam-ı cifrî ve ebcedî ile bin üç yüz elli (1350) tarihine parmak basar ve mana-i işarî ile der: "Gerçi o tarihte, dini dünyadan tefrik ile, dinde ikraha ve icbara ve mücahede-i diniyeye ve din için silâhla cihada muanz olan hürriyet-i vicdan, hükûmetlerde bir kanun-i esasî, bir dustur-i siyasî oluyor. Ve hükûmet, lâik cumhuriyete döner. Fakat ona mukabil, manevî bir cihad-ı dinî, iman-ı tahkikî kılıcıyla olacak. Çünkü, dindeki rüşd-i irşat ve hak ve hakikatı gözlere gösterecek derecede kuvvetli bürhanları izhar edip tebyin ve tebeyyün eden bir nur Kur'ân'dan çıkacak," diye haber verip, bir lem'a-i i'caz gösterir.

Hem, tâ خَالِدُونَ [2] kelimesine kadar, Risale-i Nur'daki bütün muvazenelerin aslı, menbaı olarak, aynen o muvazeneler gibi, mükerreren nur ve zulümat ve iman ve karanlıkları karşılaştırmasıyla gizli bir emaredir ki, o tarihte bulunan cihad-ı manevî mübarezesinde büyük bir kahraman, nur namında Risale-i Nur'dur ki, dinde bulunan yüzer tılsımları keşfeden onun manevî elmas kılıcı maddî kılıçlara ihtiyaç bırakmıyor.

Evet, hadsiz şükürler olsun ki, yirmi senedir Risale-i Nur, bu ihbar-ı gaybı ve lem'a-ı i'cazı bilfiil göstermiştir. Ve bu sırr-ı azîm içindir ki, Risale-i Nur Şakirtleri, dünya siyasetine ve cereyanlarına ve maddî mücadelelerine

1 Dinde zorlama yoktur. Doğruluk sapıklıktan, iman küfürden iyice ayrılmıştır. (Bakara Sûresi, 256.)

2 ... ebediyen kalacaklardır.

burhan: delil, ispat, hüccet.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi.
cihad: düşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşmak.
cihad-ı dinî: mücadele etmek, din için gayret göstermek.
cihad-ı manevî: ilim, fikir, dua gibi manevî unsurlarla din düşmanlarına karşı koymak.
cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
düstur-i siyasî: siyasî dustur, kanun, kaide.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, esas.
hükûmet: devlet.
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti.
icbar: zorlama, zorla ve istegi dışında bir iş yaptırma, baskı.
ihbar-ı gayb: geçmiş veya gelecek zamana ait haberler.
ikrah: zorlama, zorla yaptırma.
iman-ı tahkikî: imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve burhan ile inanma.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kanun-ı esasî: ana prensipler, ana esaslar, ana kanun.
keşif: gizli bir şeyi bulma, gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
lâik: dünya işlerini din işlerinden ayıran, din işlerini devlet işlerine karıştırmayan, İslâdını sekuler.
lem'a-i i'caz: âcze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî.
makam-ı cifrî: cifre ait, makam cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı degeri.
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî hesap.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menba: kaynak.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mukabil: karşılık.
muvazene: denge.
mübareze: çatışma, kavga.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga.
mücahede-i diniye: dinle ilgili mücahede, mücadele.
mükerreren: tekrar, bir tekrar, tekrar bir tekrar.
nam: ad, isim.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rüşd ü irşat: rüşd ve irşat, mükemmelen doğru yola sevk etmek, İslâmiyet yoluna sevk ve olgunlaştırma.
sırr-ı azîm: büyük sır.
siyaset: politika.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma.
tebyin: belirtme, açıkça anlatma, açık açık anlatma, beyan etme.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrıştırma.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur.

karışmıyorlar ve ehemmiyet vermiyorlar ve tenezzül etmiyorlar. Ve hakikî şakirtleri, en dehşetli bir hasmına ve hakaretli tecavüzüne karşı ona der:

"Ey bedbaht! Ben, seni idam-ı ebedîden kurtarmaya ve fânî hayvaniyetin en süflî ve elîm derecesinden bir bâkî insaniyet saadetine çıkarmaya çalışıyorum. Sen benim ölümüme ve idamıma çalışıyorsun. Senin bu dünyada lezzetin pek az, pek kısa ve ahirette ceza ve belâların pek çok ve pek uzundur. Ve benim ölümüm bir terhistir. Haydi defol! Senin ile uğraşmam. Ne yaparsan yap" der.

O zalim düşmanına hıddet değil, belki acıyor, şefkat ediyor. "Keşke kurtulsa idi" diyerek, ıslahına çalışır.

Sanıyen:

وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى ۞[1]

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا[2]

Bu iki kudsî cümleler, kuvvetli münasebet-i maneviye ile beraber; makam-ı cifrî ve ebcedî hesabıyla, birincisi, Risaletu'n-Nur'un ismine; ikincisi, onun tahakkukuna ve tekemmülüne ve parlak fütuhatına manen ve cifren tam tamına tetabukları bir emaredir ki, Risaletü'n-Nur bu asırda, bu tarihte bir "urvetü'l-vüska"dır. Yani çok muhkem kopmaz bir zincir ve bir "hablullah"tır. "Ona elini atan, yapışan necat bulur" diye mana-i remziyle haber verir.

1- Ve [kim] Allah'a iman ederse, işte o sapa sağlam bir kulpa yapışmıştır. (Bakara Suresi, 256.)

2- Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. (Bakara Suresi, 257.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asır: yüzyıl.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
belâ: musibet, sıkıntı.
ceza: karşılık, azap.
cifren: cifr ile, harflere verilen sayı kıymetiyle, ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak suretiyle.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebcedî: ebced hesabına ait.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fânî: ölümlü, geçici.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hablullah: Allah'ın ipi.
hakaret: hakirlik, hor görme, incitme, küçük düşürme.
hakîkî: gerçek.
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman.
hayvaniyet: hayvanlık.
hıddet: öfke, kızgınlık.
idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dinlemek, üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
kudsî: mukaddes, yüce.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifr hesabına göre ulaşılan neticesayı değeri.
makam-ı ebcedî: ebcede ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap.
mana-yı remz: işaret edilen mana, dikkate sunulan anlam.
manen: mana bakımından, manaca.
muhkem: sağlam, sağlamlaştırılmış, kuvvetli.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
sanıyen: ikinci derecede, ikinci olarak.
süflî: aşağılık, bayağı, âdî.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tecavüz: saldırma, saldırma, saldırmak, başkasının hakkına dokunma.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
urvetü'l-vüska: kopmaz ve sağlam kulp, Müslümanlık.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

Salisen: [1] اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا cümlesi hem mana, hem cıfır ile Risaletu'n-Nur'a bir remzi var. Şöyle ki: (HAŞİYE)

[Bu makamda perde indi, yazmaya izin verilmedi. Başka zamana tehir edildi.]

Said Nursi

❁ ❁ ❁

Risale-i Nur kahramanı Husrev'in Meyvenin On Birinci Meselesi münasebetiyle yazdığı mektubun bir parçasıdır.

[4] بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ❁ [3] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

[5] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Çok mübarek, çok kıymettar, çok sevgili Üstadımız Efendimiz,

Millet ve memleket için çok büyük güzelliklen ihtıva eden Meyve, "Dokuz Mesele"si ile, dehşetli bir zamanda, müthiş asiler içinde, en büyük düşmanlar arasında hayretfeza bir surette şakirtlerine necat vermeye vesile olmakla kalmamış, Onuncu ve On Birinci Meselelen ile hususuyla Nurun Şakirtlerini hakikat yollarında alkışlamış ve gidecekleri hakikî mekânlan olan kabirdeki ahvallerinden ve herkesi titreten ve bilhassa ehl-i gaflet için

HAŞİYE: Bu nuktenin bakî kalan kısmı şimdilik yazdırılmadığının sebebi, bir derece dünyaya, siyasete temasıdır. Biz de bakmaktan memnuuz. Evet, [2] اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى bu tağuta bakar ve baktırır...

1. Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. (Bakara Suresi, 257.)
2. Muhakkak ki insan azgınlaşır. (Alak Suresi, 6)
3. Allah'ın adıyla.
4. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederim. • Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
5. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebedî ve dairmî olarak üzerinize olsun.

ahval: haller, durumlar
asi: isyan eden, başkaldıran.
bâkî: gen kalan
bilhassa: özellikle
cıfır: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmî
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkî: gerçek.
haşiye: dipnot.
hayretfeza: hayreti artıran
hususıyle: özellikle
İhtıva: içine alma, kapsama
İman: inanma, itikat.
kabir: mezar
kıymettar: kıymetli, değerli.
kulp: halka şeklinde sağlam sap
mekan: yer, mahal
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar
memnu: yasaklanmış, men edilmiş, yasak
mesele: önemli konu.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
münasebet: vesile, dan dolayı
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nukte: ince manalı, düşündürücü söz.
remiz: işaret, işaretle anlatma, istegini işaretle ifade etme
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı.
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı.
salisen: üçüncü olarak.
siyaset: hükumet etme, devlet idaresi, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş veya anlayış
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankar, her batıl ma'bud, şeytan
vesile: aracı, vasıta

çok korkunç, çok elemli, çok acıklı bir menzil olan toprak altında göreceği ve konuşacağı melâikelerle konuşmayı ve refakati sevdirerek, bu mekâna daha çok ünsiyet izhar etmekle, bu korkulu ilk menzil hakkındaki fevkalhad korkulanmızı tadil etmiş, nefes aldırmış. Hususuyla o âlemin nuranî hayatını, benim gibi, göremeyenlerin ellerinde şuaatı yüz binlerle senelik mesafelere uzanan bir elektrik lâmbası hükmüne geçmiş. Hem de, dama koklanılacak numunelik bir çiçek bahçesi olmuştur.

Evet, biz, sevgili Üstadımıza arz ediyoruz ki, her gün dersini hocasına okuyan bir talebe gibi, Nurdan aldığımız feyizlerimizi, her vakit için sevgili Üstadımıza arz edelim. Fakat, sevgili Üstadımız şimdilik konuşmalarını tatil buyurdular.

Ey aziz Üstadım,

Risale-i Nur'un hakikati ve Meyvenin güzelliği ve çiçeğinin feyzi, beni minnettarâne bir parça memleketim namına konuşturmuş ve benim gibi konuşan çok kalplere hayat vermiş. Şimdi muhitimizde, Risale-i Nur'a karşı atılan adımlar ve uzatılan eller, Meyvenin On Birinci Çiçeği ile daha çok metanet kesb etmiş, inkişaf etmiş, faaliyete başlamıştır.

Çok hakir talebeniz

Hüsrev

alem: dünya, cihan
arz: bir büyüge sunma, gösterme, bildirme
aziz: muhterem, saygın
bereket: mübareklik, bolluk, saadet
daimî: sürekli, devamlı
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
fevkalhad: haddinden fazla, pek çok, haddin ötesinde, üstünde.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik
hakikat: gerçek, esas.
hakir: küçük, aşağı, ehemmiyetsiz.
hususiyle: özellikle.
hükmüne: yerine, değerine
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
İsrâ: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. sûresidir. Mekke'de nâzil olmuştur.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kesb: kazanma.
kusur: eksiklik, noksan, özür
mekân: yer, mahal
melâike: melekler.
menzil: yer, konak.
mesafe: uzaklık, ara
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
minnettarane: minnet duyarak, yapılan bir iyilige karşı teşekkür hissi taşıyarak.
muhit: yöre, çevre
nam: ad, isim, yerine
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
numune: örnek
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
refakat: refiklik, arkadaşlık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
selâm: barış, rahatlık, selâmet, esenlik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar
tadil: doğrultma, düzeltme, aslına uygun şekilde değiştirme
talebe: talep eden, öğrenci
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk

Isparta'dakı umum Rısale-ı Nur Talebelerı namına Ramazan tebrikı münasebetiyle yazılmış ve on üç fıkra ile tadıl edilmiş bır mektuptur.

باسمه سبحانه ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Ey âlem-i İslâmın dünya ve ahırette selâmetı ıçın Kur'ân'ın feyzıyle ve Rısale-ı Nur'un hakıkatıyle ve sadık şakırtlerın himmetıyle mübarek gözlerınden yaş yerıne kan akıtan,

Ve ey fıtne-i ahır zamanın şu dağdağalı ve fırtınalı zamanında Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmdan zıyade hastalıklara, dertlere gırıftar olan,

Ve Kur'ân'ın nuru ıle ve Rısale-ı Nur'un bürhanlarıyla ve şakırtlerın gayretıyle âlem-ı Islâmın maddî ve manevî hastalıklarını Hakîm-ı Lokman gıbı tedavıye çalışan,

Ve ey mübarek ellerınde mevcut olan Nur parçalarının hak ve hakıkat olduğunu Kur'ân'ın otuz üç ayetıyle ve keramet-ı Aleviye ve Gavsiye ıle ıspat eden;

Ve ey kendısi hasta ve ıhtıyar ve zayıf ve gayet acınacak bır hâlde olduğuna göre, herkesten zıyade âlem-ı Islâma can feda eder derecesınde, acıyarak, kendıne fenalık etmek ısteyenlere Kur'ân'ın hakıkatıyle ve Rısale-ı Nur'un hüccetlerıyle, Nur Talebelerının sadâkatlarıyla hayırlı dualar ve ıyılık etmekle karşılayan;

Ve yazdığı muhım eserlerınden Ayetü'l-Kubra'nın tab'ıyla, kendı zatına ve talebelerıne gelen musıbette hapıshanelere düşen ve o zındanlar Kur'ân'ın ırşadıyla ve

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

2. Hıçbir şey yoktur kı Onu övüp Onu tesbih etmesın (İsra Suresi: 44)

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkınco hayat
alem-ı Islam: Islâm alemı, Islam dunyası.
Aleyhisselam: Allah ın selamı onun üzerıne olsun
ayet: Kur an ın her bır cumlesı.
ayetülkübra: Rısale-ı Nur'da 7 Şua adlı eser
bürhan: delıl ıspat, huccet.
dagdaga: gurultu beyhude telaş ve ıztırap
dert: hastalık, ıller acı agrı sızı
dua: Allah a yalvarma nıyaz
fedâ: gözden çıkarma ugruna verme
feyz: bolluk, bereket, verımlılık.
fıkra: bent, madde paragraf
fitne-ı ahırzaman: ahırzaman fıtnesı
gayet: son derece
gayret: çalısma, çabalama.
gırıftar: tutulmuş, yakalanmış.
hak: dogru gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek esas.
Hakîm-ı Lokman: Kur'ân da adı geçen peygamber olup olmadığı kesın olmayan ogutlen ahlakî ve tıbbı sozlen ıle tanınan buyuk bır zat. Hz Lokman (as) Hz. Davut a (as) yetışmış ve ondan ılım ogrenmıştır Halk arasında daha çok bır hekım (doktor) olarak tanındıgı ıçın Hekım-ı Lokman olarak yad edılmıştır Hekım olduğu hususunda alımler ıttıfak etmektedırler
himmet: yardım ihsan lutuf
huccet: delıl
ırşat: doğru yolu gosterme gaflet ten uyandırma
ıspat: dogruyu delıllerle gösterme.
keramet-ı Aleviye: Hz Alı ye aıt keramet, olaganustu, fevkalâde hâl
keramet-ı Gavsiye: Seyyıd Abdulkadır Geylanî'nın kerâmetı
Kur an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz Muhammed e indırılmış semavı kıtapların sonuncusu
maddî: madde ıle alakalı, cısmanî
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mevcut: var olan bulunan olan
musibet: felaket, bela
mubarek: feyzlı bereketlı kutlu
muhim: onemlı ehemmıyetlı
munasebet: vesıle dan dolayı
nam: ad, yerıne.
nur: aydınlık, panıtı ışık.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı, Bedıuzzaman Saıd Nursı nın eserlerının adı
sadakat: baglılık doğruluk.
sadık: sadakatlı dostugu ve baglılıgı ıçten olan
selâmet: salımlık, emınlık, sıkıntı korku ve endıseden uzak olma.
şakırt: talebe ogrencı
tab: basma, baskı.
tadıl: doğrultma duzeltme aslına uygun şekılde degıştırme
talebe: talep eden ogrencı.
umum: butun
zat: kendı asıl oz
zından: hapıshane.
zıyade: çok, fazla

Risale-i Nur'un dersiyle ve şakirtlerin iştıyakı ile bir Medrese-i Yusufiyeye çeviren ve bir dershane yapan; ve içimizde bulunan cahil olanların hepsini, Kur'ân'ı o dershanede hatmettirerek çıkaran ve o musibette, Kur'ân'ın kuvve-i kudsıyesiyle ve Risale-i Nur'un tesellisiyle ve kardeşlerin tahammülleriyle, ihtiyar ve zayıf olduğu hâlde, bütün ağırlıklarımızı ve yüklerimizi üzerine alan; ve yazdığı *Meyve* ve *Müdafaaname* risaleleriyle Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'cazıyla ve Risale-i Nur'un kuvvetli bürhanlarıyla ve şakirtlerin ihlâsı ile, izn-i İlâhî ile üzerinden kapılarını açtırıp beraat kazandıran ve o günde bize ve âlem-i İslâma bayram yaptıran,

Ve hakikaten Risale-i Nur'lar, "nurun âlâ nur" olduğunu ispat ederek, kıyamete kadar serbest okunup ve yazılmasına hak kazandıran;

Ve âlem-i İslâmın, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın gıda-i kudsîsiyle ve Nurun uhrevî taamıyla ve şakirtlerinin ıştıhasıyla, ekmek, su ve hava gibi bu Nurlara pek çok ihtiyacı olduğunu ve bu Nurlar okuyup yazanlardan binler kışı imanla kabre girdiğini ispat eden,

Ve kendisine mensup talebelerini hiçbir yerde mağlûp ve mahcup etmeyen ve elyevm Kur'ân'ın semavî dersleriyle Risale-i Nur'un esasatıyla ve şakirtlerinin zekâvetleriyle ve Meyvenin Onuncu ve On Birinci Mesele ve çiçekleriyle firak ateşiyle gece gündüz yanan kalplerimizi âb-ı hayat ve şarab-ı Kevser gibi o mübarek mesele ve çiçekler ile kalplerimizin ateşini söndürüp sürur ve feraha sevk eden,

âb-ı hayat: hayat suyu
âlem-i İslâm: İslâm âlemi İslâm dünyası
beraet: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
burhan: delil ispat hüccet.
cahil: Allah'ı tanımayan İlâhî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun.
dershane: ders verilen yer
elyevm: bugün bugünkü günde hâlâ henüz, şimdi şu anda şimdiki zamanda
esasat: esaslar kökler temeller
ferah: gönül açıklığı sevinç, sevinme
firak: ayrılık, hicran
gıda-yı kudsî: mukaddes gıda
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu gerçekten
hatm: Kur'ân-ı Kerîm'i başından sonuna kadar okuyup bitirme.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihlas: halis içten samimî riyasız karşılıksız sevgi ve bağlılık gönülden gelen dostluk.
iman: inanma ıtıkat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ıştıha: fazla istek arzu
ıştıyak: aşırı isteme çok fazla arzu etme
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kabir: mezar
Kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması

Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
kuvve-i kudsiye: kudsî kuvvet, Allah'ın sırlarının kendisinde gözükmüşü peygamberlerin velilerin kuvveti.
mağlup: boyun eğme yenilme yenilmiş olma
mahcup: utanan utanmış, utangaç.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi Hz. Yusuf'un (as) iftira haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane
mensup: bir şeye veya kimseye alakası bulunan bağlı olan
mesele: önemli konu
musibet: felaket, bela
mübarek: feyizli bereketli kutlu
müdafaaname: müdafaa metni savunma mektubu savunma dilekçesi.
nurun alâ-nur: nur üstüne nur güzelden de güzel, iyiden de iyi aydınlıktan da aydınlık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
semavî: Allah tarafından olan İlâhî
sevk: ulaştırma yönelme
sürur: sevinç mutluluk.
akirt: talebe öğrenci.
şarab-ı Kevser: Kevser şarabı, Kevser suyu cennette bulunan Kevser Nehrinin sarhoş etmeyen lezzetli şarabı.
taam: yemek, yiyecek.
tahammül: zora dayanma kötü ve güç durumlara karşı koyabilme katlanma
talebe: talep eden öğrenci
teselli: avutma acısını dindirme
uhrevî: ahirete dair ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
zekavet: zekâlık çabuk anlama kavrama kabiliyeti

Ve ey âlemin --Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın kat'î vaadiyle ve tehdıdı ile ve Rısale-i Nur'un keşf-i kat'îsıyle ve merhum şakırtlerının muşahedesıyle ve onlardakı keşfelkubur sahıplennın gormesıyle-- en çok korktuğu olumu, ehl-i iman ıçın ıdam-ı ebedîden kurtanp bir terhis tezkeresine çeviren ve âlem-i nura gıtmek ıçın güzel bır yolculuk olduğunu ispat eden ve kâfir ve munafıklar ıçın ıdam-ı ebedî olduğunu bıldıren Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın, bin mu'cızat-ı Ahmedıye Aleyhıssalâtü Vesselâm ve kırk vech-i ı'cazının tasdıkı altında ıhbarat-ı kat'ıyesıyle, ondan çıkan Rısale-i Nur'un en muannıt düşmanlannı mağlûp eden hücccetlerıyle ve Nur Şakırtlerinin çok emarelerin ve tecrubelerin ve kanaatlennın teslımı ıle o korkunç, karanlık, soğuk ve dar kabn, ehl-ı ıman ıçın cennet çukurundan bır çukur ve cennet bahçesinin bir kapısı olduğunu ispat eden ve kâfir ve munafık zındıklar ıçın cehennem çukurundan yılan ve akreplerle dolu bir çukur olduğunu ispat eden, ve oraya gelecek olan *Münker, Nekir* isminde melâikeleri ehl-i hak ve hakikat yolunda gıdenler için bırer munıs arkadaş yapan; ve Risale-i Nur'un şakirtlerini, talebe-i ulûm sınıfına dahil edip, *Munker, Nekir* suallerine Risale-i Nur'la cevap verdıklerını merhum kahraman Şehit Hafız Ali'nin vefatıyla keşfeden, ve hayatta bulunanlanmızın da yıne Rısale-ı Nur ıle cevap vermemızi rahmet-i Ilâhıyeden dua ve niyaz eden;

Ve Hazret ı Kur'ân'ı, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın kırk tabakadan her tabakaya gore bır nevı ı'caz-ı manevîsını

alem dünya cihan.
alem-ı nur: nur alemi aydınlık âlemi
aleyhıssalâtü vesselâm salât ve selam onun uzenne olsun anlamında Hz Muhammed e dua
dahıl karışma, gırme
dua Allah a yalvarma niyaz.
ehl-ı hak. hak ehlı ıman Islamıyet ve hak yolunda olan hak mezhepte olan
ehl-i hakikat. hakikatı arzulayanlar gerçeği bulup onun peşinden gıdenler Allah adamı.
ehl-ı iman inananlar, ıman sahıpleri.
emare alâmet, belırtı nışan.
huccet. delil
I caz-ı manevî. manen mucize oluş.
ıdam-ı ebedı dırılmemek uzere yok oluş ahıret ınancı olmadıgı ıçin ölumu ebedî yokluğa gıtmek olarak görme
ıhbarat-ı kat'ıye kesın, doğru haberler
ispat: dogruyu delillerle gösterme.
kabır mezar.
kafir: Allah ı ve Islamıyetı ınkar eden dınsiz.
kanaat ınanma goruş fikır
kat'î kesın şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
keşf-ı kat'î kesin keşif
keşfü'l-kubur kabırdekı olulenn hallennı anlama
keşif gızlı bir şeyı veya bır sırrı kalp gozuyle gorerek ogrenme.
Kur an Allah tarafından vahıy yoluyla Hz Muhammed e ındırılmış, semavî kıtaplann sonuncusu
Kur'ân-ı Azımüşşan şan ve şerefi yuce olan Kur'an
Kur an-ı Mu cizü'l-Beyan açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur an-ı Kerim
maglup boyun eğme yenılme yenılmış olma
melaike melekler
merhum rahmete kavuşmuş olmuş olu.
muannıt: ınatcı ayak direyen
mu cızat-ı Ahmedıye Peygamber Efendımızın (asm) gosterdıgı mu cızeler
munıs. alışılmış alışılan alışık, unsiyetli
munafık. kalbinde kufru gizledigi halde Muslıuman gorunen kafirlıgını gızleyerek Muslıman gibi davranan
Munker Nekir sorgu melekleri oldukten sonra insanları sorgulayan melekler
muşahede bir şeyi gozle görme seyretme
nevî çeşıt, tur
niyaz: yalvarma yakarma
rahmet-ı ilahıye Allah ın sonsuz rahmetı Ilahî rahmet.
Risale-ı Nur: Nur Rısalesi Bedıuzzaman Saıd Nursi nın eserlennın adı
sual soru
şakırt. talebe ogrenci
tabaka kat, katman
talebe-i ulum ılım tahsıl eden, ılımlerle uğraşan ogrenci
tasdik. bir şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
tecrübe yaşayarak elde edılen yı veya kotu kazanımlar
tehdıt. korkutma gozdağı verme
terhis. ızın verme serbest bırakma
tezkere belge gorevin bıttıgı nı belgeleyen ızın kagıdı.
vaad soz verme aht.
vech-ı I'caz mu cize yonu
vefat. olme
zındık. Allah a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkâr eden ımansız, munkır

göstermesiyle ve umum kâinata bakan kelâm-ı ezelî olmasıyla ve tefsîr olan Risale-i Nur'un *Mu'cızat-ı Kur'âniye* ve *Rumuzat-ı Semaniye* risaleleriyle ve Risale-i Nur Gül Fabrikasının serkâtibi gibi kahraman kardeşlerin ve şâkirtlerin fevkalâde gayretleriyle Asr-ı Saadetten beri böyle harika bir surette mu'cizeli olarak yazılmasına hiç kimse kadir olmadığı hâlde, Risale-i Nur'un kahraman bir kâtibi olan Hüsrev'e "Yaz!" emir buyurulmasıyla, Levh-i Mahfuz'daki yazılan Kur'ân gibi yazılması; ve Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın hak kelâmullah olduğunu ve bütün semavî kitapların en büyüğü ve en efdali ve bir Fatıha içinde binler Fatıha ve bir İhlâs içinde binler İhlâs ve hurufatının birden on ve yüz ve bin ve binler sevap ve hasene verdiklerini hiç görülmedik ve işitilmedik pek güzel ve harika bir surette tarif ve ispat eden; ve Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın, bin uç yüz seneden beri i'cazını göstermesiyle ve muarızlarını durdurmasıyla ve Nurun gözlere gösterir derecede zahir delilleriyle ve Nur Şâkirtlerinin elmas kalemleriyle bu zamana kadar mislî görülmedik Risale-i Nur'un dünyaya ferman okuyan ve en mütemerrit ve muannitleri susturan Yirmi Beşinci Söz ve zeyillen kırk vecihle i'caz-ı Kur'ânî olduğunu ispat eden;

Ve ey Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın hak peygamber olduğuna ve umum yüz yirmi dört bin peygamberlerin efdali ve seyyidi olduğuna dair binler mu'cizelerini *Mu'cizat-ı Ahmediye* (ASM) namındaki Risale-i Nur'u ile güzel bir surette ispat eden; ve Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın

aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed in (asm) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
dair: alakalı, ilgili
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
efdal: en fazîletli, en üstün
elmas: çok değerli
emir: iş buyurma, buyruk.
Fatıha: Kur'an-ı Kerim in birinci suresi.
ferman: emir, buyruk.
fevkalâde: olağanüstü
gayret: çalışma, çabalama
hak: doğru, gerçek, hakikat.
harika: olağanüstü
hasene: hayırlı amel. Allah ın zâsına uygun iş
hurufat: harfler
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
i'caz-ı Kur'anî: Kur'an ın mucizeligi, Kur'an ın yüksek, erişilmez ifadesi.
İhlâs: Kur'ân-ı Kerim in 112 suresi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
katip: yazan, yazıcı
kelâm-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah ın sözü, Kur'ân-ı Kerim ayetleri
kelâmullah: Allah ın kelamı, Kur'an-ı Kerim
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.
Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha. Allah ın ezelî ilmiyle kainatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
misl: benzer, eş
muannit: inatçı, ayak direyen
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
Mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın mu'cizeleri
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mütemerrit: temerrut eden, inatçı, kötü fiilinde ısrarlı olan.
nam: ad, isim
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediüzzaman Said Nursi'ye ait bir eserin ismi
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
serkâtib: baş katip
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukafat, sevap
seyyid: efendi, en önde olan
suret: biçim, tarz, görünüş
şâkirt: talebe, öğrenci
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından izahı, Kur'an ın şerhi
umum: bütün.
vecih: cihet, yön
zahir: açık, aşikar
zeyl: ek, ilâve

"rahmeten lilâlemîn" olduğunu kâinatta ilân etmesiyle ve Nurun baştan nihayete kadar onun rahmeten lilâlemîn olduğunu burhanlarla ispat etmesiyle ve o Resulün ef'al ve ahvali kâinatta numune-i iktıda olacak en sağlam, en güzel rehber olduğunu hatta körlere de göstermesiyle ve Anadolu ve hususî memleketlerde Nurun intişan zamanında belâların ref'i ve susturulmasıyla, musibetlerin gelmesi şahadetiyle ve Nur Şakirtlerinin gayet ağır müşkülâtlar içinde, kemal-i metanetle hizmet ve irtibatlarıyla, o Zatın (ASM) sünnet-i seniyesine ittiba etmek ne kadar kârlı olduğunu ve bir sünnete bu zamanda ittibada yüz şehidin ecrini kazandığını bildiren;

Ve sadaka kaza ve belâyı nasıl defediyorsa, Risale-i Nur'un da Anadolu'ya gelecek kazayı, belâyı yirmi senedir defettiğini aynelyakin ispat eden,

Üstad-ı Ekremimiz Efendimiz Hazretlen!

Şimdi, şu Risale-i Nur'un beraatı, başta sız Sevgili Üstadımızı, sonra biz âcız kusurlu talebelerinizi, sonra âlem-i İslâmı sürura sevk ederek, ikinci büyük bir bayram yaptırdığından siz mübarek Üstadımızın bu büyük bayram-ı şerifinizi tebrik ile ve yine üçüncü bayram olan Ramazan-ı Şerifinizi ve Leyle-i Kadrinizi tebrik, emsal-ı kesîresiyle müşerref olmaklığımızı niyaz ve biz kusurluların, kusurumuzun affını rica ederek, umumen selâm ile mübarek ellerinizden öper ve dualarınızı temenni ederiz, Efendimiz Hazretleri.

Isparta ve havalisinde bulunan Nur Talebeleri

• • •

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
ahir: son.
ahval: haller, durumlar
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma
bayram-ı şerif: şerefli bayram.
bela: musibet, sıkıntı.
benlik: nefsi önde tutma, enaniyet, kibir, gurur
beraet: bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön, sebep, vesile.
civar: çevre, yöre, etraf
def: kovma, uzaklaştırma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ecir: âhirete ait mukâfat, hayır, ceza
ef'al: fiiller, işler
emsal-ı kesîre: pek çok benzerler, birçok misâller
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evvel: önce
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hususî: özel.
ilan: yayma, duyurma, bildirme
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
irtibat: bağlantı, münasebet.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
İsra: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. sûresidir. Mekke'de nazil olmuştur
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kaza: can veya mal kaybına sebep olan iş, hâdise.
kemal-i metanet: tam ve mükemmel bir dayanıklık.
kusur: eksiklik, noksan, özür
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece
musibet: felâket, bela
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müşerref: şerefli, yüce
müşkülat: müşküller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler
nihayet: son
niyaz: yalvarma, yakarma
numune-i iktıda: örnek alınıp uyulacak tarzdaki numune, uyulacak, tabi olunacak örnek.
rahmeten li'l-âlemîn: bütün âlemlere rahmet olan, Hz. Muhammed (asm)
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
ref: kaldırma, giderme.
rehber: yol gösteren, kılavuz
Resul: Allah tarafından kendisine vahiy gelen, Allah'ın emirlerini insanlara bildirmekle vazifeli olan insan, peygamber
rica: dileme, isteme
sadaka: farz olmadığı hâlde kişinin fakirlere verdiği para, mal vs. gibi şeyler
sevk: ulaştırma, yönelme
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Kur'ân dışında Müslümanlara örnek olan mübarek sözü, fiil ve emirleri, kabullen veya takrirleri
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, davranış ve tasvipleri
sürur: sevinç, mutluluk.
şahadet: şahit olma, şâhıdlık, tanıklık.
şakirt: talebe, öğrenci
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yücelme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
talebe: istekliler, talep eden-ler, öğrenci
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutarak şanına layık ifadelerle anma
umumen: bütün olarak.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

Haddimden yüz derece ziyade olan bu mektup muhteviyatını tevazu ile reddetmek bir küfran-ı nimet ve umum şâkirtlerin hüsnüzanlarına karşı bir ihanet olması ve aynen kabul etmek bir gurur, bir emniyet ve benlik bulunması cihetiyle umum namına Risale-i Nur kâtibinin yazdığı bu uzun mektubu –on üç fıkraları ilâve edip– hem bir şükr-ı manevî, hem gururdan, hem küfran-ı nimetten kurtulmak için size bir suretini gönderiyorum ki, Meyvenin On Birinci Meselesinin ahirinde "Risale-i Nur'un Isparta ve civarı talebelerinin bir mektubudur" diye ilhak edilsin. Ben, bu mektubu, bu tadilât ile yazdığımız hâlde iki defa bir güvercin yanımızdaki pencereye geldi. İçeriye girecekti, Ceylan'ın başını gördü girmedi. Birkaç dakika sonra başkası aynen geldi. Yine yazarı gördü, girmedi. Ben dedim: "Herhâlde evvelki serçe ve kuddüs kuşu gibi müjdecilerdir. Veyahut bu mektup gibi müteaddit mektupları yazdığımızdan, mübarek mektubun tadili ile mübarekiyetini tebrik için gelmişler", kanaatımız geldi.

Said Nursî

had: sınır
hüsn-i zan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanı ve iyi kanaat.
ihanet: haksızlık etme
ilhak: ilave etme, ekleme
kanaat: inanma, görüş, fikir
kâtip: yazan, yazıcı.
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme. Cenab-ı Hak'kın ihsan ettiği nimeden bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak.
mesele: önemli konu.
muhteviyat: içindekiler
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mübarekiyet: mübareklik, feyizlilik, bereketlilik.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad, yenne
Risale-i Nur: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
suret: biçim, şekil, tarz
şâkirt: talebe, öğrenci
şükr-i manevî: insanın duygu ve azalarıyla ettiği şükür, manevî şükür
tadil: doğrultma, düzeltme, aslına uygun şekilde değiştirme
tadilat: değişiklikler, düzeltmeler
talebe: talep eden, öğrenci
tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazilik.
umum: bütün
ziyade: çok, fazla.

Asa-yı Mûsa'dan İkinci Kısım

Hüccetüllahü'l-Bâliğa Risalesi

On Bir Hüccet-i İmaniyedir

Bu risaleyi Ankara ehl-i vukufu çok takdir ettikleri gibi; bu defa da beraatimize ehemmiyetli bir sebep ve küfr-i mutlakı kıran en keskin ve yüksek kuvvetli bir hüccet-i kàtıa ve bürhan-ı bâhirdir.

Said Nursî

Hüccetüllahü'l-Bâliğa: tevhide dair olan bir risalenin adı.

hüccet-i imaniye: imana ait deliller hüccetler.

ehl-i vukuf: bir konuya bilenler, o konuya vakıf olanlar.

takdir: beğenme, beğendiğini bildirme.

beraat: bir dava sonucunda temiz ve ilişiksiz çıkma, saflık, arılık, suçsuz olduğunu anlaşılmak.

ehemmiyet: pek öneli olma, değerlilik.

küfr-i mutlak: hiçbir imanı hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.

hüccet-i kàtıa: katî deli, ispat.

bürhan-ı bâhir: büyük ve geniş delil.

* *Ayetü'l-Kübra* risalesi Kastamonu'da 1938 de Türkçe olarak telif edilmiştir

Birinci Hüccet-i İmaniye

Ayetü'l-Kübra

KÂİNATTAN HÂLIK'INI SORAN BİR SEYYAHIN MÜŞAHEDATIDIR

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ
إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ
إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ۞ (1)

BU AYET-İ MUAZZAMA gibi pek çok âyât-ı Kur'âniye, bu kâinat Hâlık'ını bildirmek cihetinde, her vakit ve herkesin en çok hayretle bakıp zevkle mütalâa ettiği en parlak bir sahife-i tevhid olan semavatı en başta zikretmelerinden, en başta ona başlamak muvafıktır.

Evet, bu dünya memleketine ve misafirhanesine gelen her bir mısafir, gozunü açıp baktıkça görür ki, gayet keremkârâne bir zıyafetgâh ve gayet sanatkârâne bir teşhirgâh ve gayet haşmetkârâne bir ordugâh ve talımgâh ve gayet hayretkârâne ve şevkengızâne bir seyrangâh ve temaşagâh ve gayet manidarâne ve hikmetperverâne bir mütalâagâh olan bu güzel mısafırhanenın sahıbını ve

1- Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla

Yedi gokle yer ve onların ıçındekıler Onu tesbih eder. Hıçbırşey yoktur kı Onu ovup tesbih etmesin, lakın sız onların tesbihını anlamazsınız. Şüphesiz kı O Halîm dır, ceza vermekte acele etmez. Gafur dur, gunahları çokça bagışlar. (Isra Suresi 44)

haşmetkârâne: haşmetlice, haşmetlı bır şekılde.
hayretkarane: hayret ederek.
hikmetperverane: her şeyde fayda ve gaye gozetır şeklıde.
hükûm: karar, emır.
hurmet: haysıyet, şeref.
ıdrak: akıl erdırme, anlama, kavrama kabılıyetı.
kemal: olgunluk, mukemmellık, kusursuz, tam ve eksıksız olma.
keramet-ı gaybıye: gaybla ılgılı keramet, ıstıkbal ıle alâkalı keramet.
keremkârâne: comertçe, el açıklıgı ıle.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar.
manidarâne: manalı şekılde.
mısafirhâne: mısafırlerın kaldıgı ev, gecıo bekleme yerı.
muvafık: yerınde, uygun.
necat: kurtulus, kurtulma, halâs, selâmet.
ordugah: ordu yerı, ordunun banıp konakladıgı yer.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıkları nızıklandıran Allah.
sahife-i tevhid: bırlık sayfası. Allah ın bırlıgını gosteren sayfa.
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık.
sanatkarane: sanatkarca, bır sanatkara yakışacak yolda.
semavat: semalar, gokler.
sena: methetme, ovme.
seyrangah: seyır yerı, eğlence ve gezme yerı.
şevkengızane: aşırı ıstek uyandırır bır şekılde, keyf ve neşe verecek şekılde.
tab: basma, baskı.
talımgâh: talım yerı, eğıtım yerı.
tasdık: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme.
tavsif: vasıflandırma, bır şeyın ıç yuzü ve ozellıklerını anlatma.
temaşagah: temaşa yerı, seyır ve gezıntı yerı.
teşhırgah: sergı yerı, herkese gostermeyerı.
vesile: aracı, vasıta.
zikretmek: anmak, bıldırmek.
zıyafetgah: zıyafet verılen yer.

âciz: zayıf, güçsuz.
beraet: temıze çıkma, bır davanın neticesınde suçsuz olduğu anlaşılma.
celal: nihayet derecede buyukluk, azamet, ululuk.
Celcelûtıye: Peygamberımız Resul-ı Ekrem ın (asm) dersleri ne istınaden, asli cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Suryanice bir kasidedir.
cin: gozle gorunmez, latif cısımlerden ıbaret bır yaratık.
ehemmıyetlı: onemlı.
eman: emınlık, korkusuzluk.
emnıyet: emınlık, guvenlık, korkusuzluk.
galebe: galıp gelme, yenme, ustunlük.
gayet: son derece.
hadıse: olay.
hakıkat: gerçek, esas.
haşıye: dıpnot.

bu kitab-ı kebirin müellifini ve bu muhteşem memleketin sultanını tanımak ve bilmek için şiddetle merak ederken, en başta göklerin nur yaldızı ile yazılan güzel yüzü görünür. "Bana bak, aradığını sana bildireceğim" der. O da bakar, görür ki:

Bir kısmı arzımızdan bin defa büyük ve o büyüklerden bir kısmı top güllesinden yetmiş derece sür'atli yüz binler ecram-ı semaviyeyi direksiz, düşürmeden durduran ve birbirine çarpmadan fevkalhad çabuk ve beraber gezdiren, yağsız, söndürmeden mütemadiyen o hadsiz lâmbaları yandıran ve hıçbir gürültü ve ihtilâl çıkartmadan o nihayetsiz büyük kütleleri idare eden, ve güneş ve kamerin vazifeleri gibi, hiç isyan ettirmeden o pek büyük mahlûkları vazifelerle çalıştıran; ve iki kutbun dairesindeki hesap rakamlarına sıkışmayan bir nihayetsiz uzaklık içinde, aynı zamanda, aynı kuvvet ve aynı tarz ve aynı sikke-i fıtrat ve aynı surette, beraber, noksansız tasarruf eden; ve o pek büyük mütecaviz kuvvetleri taşıyanları, tecavüz ettirmeden kanununa itaat ettiren; ve o nihayetsiz kalabalığın enkazları gibi, göğün yüzünü kirletecek süprüntülere meydan vermeden, pek parlak ve pek güzel temizlettiren, ve bir muntazam ordu manevrası gibi manevra ile gezdiren, ve arzı döndürmesiyle, o haşmetli manevranın başka bir surette hakikî ve hayalî tarzlarını her gece ve her sene, sinema levhaları gibi, seyirci mahlûkatına gösteren bir tezahür-ü rububiyet ve o rububiyet faaliyeti içinde görünen teşhir, tedbir, tedvir, tanzim, tanzif, tavzif'ten mürekkep bir hakikat, bu azamet ve

arz: yer, dünya
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
ecram-ı semaviye: gök cisimleri, yıldızlar, gezegenler
enkaz: bir şeyin yıkılması neticesinde ortaya çıkan kalıntı, moloz
fevkalhad: haddinden fazla, pek çok, haddin ötesinde, üstünde.
gülle: top mermisi
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas.
hakikî: gerçek
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup
ihtilâl: isyan, ayaklanma, baş kaldırma
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
kamer: Ay
kanun: yasa.
kitab-ı kebir: büyük kitap
kuvvet: fiziki güç, kudret.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
manevra: eğitim ve deneme için savaş taklidi olarak yapılan hareketler, tatbikat.
muhteşem: haşmetli, yüce.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
müellif: eser telif eden, kitap yazan
mürekkep: den olusmuş, den olma
mütecaviz: saldırgan, belli sınırını aşan
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sikke-i fıtrat: yaratılış sikkesi
sultan: padişah, hükümdar
suret: biçim, tarz, görünüş.
tanzif: temizleme.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
tecavüz: saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
teşhir: emin altına alma, emniyete itaat ettirme, boyun eğdirme
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın terbiye, tedbir ve idare edicilliğinin ortaya çıkması, görünmesi
vazife: görev
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs

ihatatı ile o Semavat Hâlıkı'nın vücub-ı vücuduna ve vahdetine ve mevcudiyeti semavatın mevcudiyetinden daha zahır bulunduğuna bilmüşahede şahadet eder manasıyla, *Birinci Makamın Birinci Basamağında*,

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ السَّمٰوَاتُ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَالتَّدْبِيرِ وَالتَّدْوِيرِ وَالتَّنْظِيمِ وَالتَّنْظِيفِ وَالتَّوْظِيفِ الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [1]

denilmiştir.

Sonra, dunyaya gelen o yolcu adama ve misafire, cevv-i sema denilen ve mahşer-i acaıp olan feza gürültü ile konuşarak bağırıyor:

"Bana bak! Merakla aradığını ve seni buraya gondereni benimle bılebilır ve bulabılırsın" der.

O mısafir, onun ekşi fakat merhametli yuzune bakar, müthiş fakat mujdeli gurultusunu dinler, gorur ki:

Zemin ile asuman ortasında muallâkta durdurulan bulut, gayet hakîmâne ve rahîmâne bır tarzda zemin bahçesini sular ve zemin ahalısıne âb-ı hayat getınr ve harareti, yani yaşamak ateşinin şiddetini tadil eder ve ihtiyaca gore her yerin ımdadına yetışır. Ve bu vazıfeler gıbi çok vazifeleri gormekle beraber, muntazam bir ordunun acele emirlere gore görünmesi ve gızlenmesi gıbı,

1- Allah tan başka hıçbır ılah yoktur. O öyle bır Vacıbu'l-Vucud dur kı, vus'at ve mukemmelıyetı bılmuşahede gorunen *teshır, tedbır, tedvır, tanzım, tanzıf* ve *tavzıf* hakıkatlerının azamet-ı ıhatasının şahadetıyle, semavat butun ıçındekılerle beraber onun vahdet ıçındekı vucub-ı vucuduna delalet eder.

ab-ı hayat: hayat suyu
ahali: halk.
asuman: gokyuzu, sema
bilmüşahede: gorerek, bızzat şahıt olarak.
cevv-ı sema: gokyuzu hava âlemi uzay boşluğu
feza: kainatta yıldızlar arasındakı boşluk, uzay
gayet: son derece
hakîmâne: hıkmetlı bır şekılde
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hararet: sıcaklık.
ıhatat: kuşatmalar, etrafını sarmalar, ıçıne almalar
ımdat: yardım
mahşer-i acayip: hayret verıcı şeylerin toplandıgı yer
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
muallâk: asılı, asılmış.
muntazam: nızamlı, intızamlı, duzenlı ve düzgun bıçımde
müthiş: dehşet veren, urkuten dehşetlı, korkunç.
rahîmâne: rahım olarak, merhamet ederek, merhametlı olarak.
semavat: semalar, gokler
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
tadil: doğrultma, düzeltme, denkleştırme
tarz: bıçım, şekıl, suret.
vahdet: bırlık ve teklık
vazıfe: gorev
vücub-ı vücud: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak, varlıgı zarurî ve vacıp olmak.
zahır: açık, aşıkar
zemin: yeryüzü

birden cevvi dolduran o koca bulut dahi gizlenir, bütün eczalan istirahate çekilir, hiçbir eseri görülmez. Sonra, "Yağmur başına arş!" emrini aldığı anda, bir saat, belki birkaç dakika zarfında toplanıp cevvi doldurur, bir kumandanın emrini bekler gibi durur.

Sonra o yolcu, cevdeki ruzgâra bakar, görür ki: Hava o kadar çok vazifelerle gayet hakîmâne ve kerîmâne istihdam olunur ki, güya o camıt havanın şuursuz zerrelerinden her bir zerresi, bu Kâinat Sultanı'ndan gelen emirleri dinler, bilir ve hıçbirini geri bırakmayarak, o kumandanın kuvvetiyle yapar ve intizamla yerine getirir bir vazıyetle, zemININ bütün nüfuslarına nefes vermek ve zîhayata lüzumu bulunan hararet ve ziya ve elektrik gibi maddeleri ve sesleri nakletmek ve nebatatın telkihine vasıta olmak gibi çok küllî vazifelerde ve hizmetlerde bir dest-ı gaybî tarafından gayet şuurkârâne ve alîmâne ve hayatperverâne istihdam olunuyor.

Sonra yağmura bakıyor, görür ki: O lâtif ve berrak ve tatlı ve hıçten ve gaybî bir hazine-i rahmetten gönderilen katrelerde o kadar Rahmanî hediyeler ve vazifeler var kı; güya "Rahmet, tecessüm ederek katreler suretinde hazine-i Rabbaniyeden akıyor" manasında olduğundan, yağmura "rahmet" namı verilmiştir.

Sonra şimşeğe bakar ve ra'dı (gök gürültüsü) dinler, görür kı, pek acıp ve garip hizmetlerde çalıştırılıyorlar.

Sonra gözünü çeker, aklına bakar, kendi kendine der kı: "Atılmış pamuk gibi bu camıt, şuursuz bulut, elbette

acıp: tuhaf hayerette bırakan
Alîmane: ilmen bilerek.
berrak: nurlu, pek parlak, duru açık.
camıt: ruhsuz, cansız.
cevv: atmosfer, yer ile gök arası
dest-ı gaybî: görünmez el
ecza: cuz'ler, parçalar, kısımlar
garip: tuhaf, şaşılacak.
gaybî: gayıpla ilgili, görünmeyenlere ait.
gayet: son derece
güya: sanki, sözde.
hakımane: hikmetli bir şekilde
hararet: sıcaklık.
hayatperverane: hayata duşkun bir şekilde, hayata taparcasına
hazine-i Rabbaniye: Allah'ın hazinesi.
hazine-ı rahmet: rahmet hazinesi
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istirahat: dinlenme, rahatlama
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar
katre: damla
kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile
kumandan: komutan
kullî: umumî, genel
latif: güzel, hoş
nakil: bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma
nam: ad, isim, lakap
nebatat: bitkiler
nüfus: ruhlar, canlar
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
rahmet: lutuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
Sultan: mutlak iktidar sahibi olan Allah
suret: biçim, tarz, görünüş.
şuurkârane: şuurluca, şuurlu bir şekilde
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tecessüm: cisimleşme, cisim halıne gelme
telkih: dişi meyveye erkek meyvenin tozunu aşılama, dollendırme
vasıta: aracı
vazıyet: durum
zarfında: süresince
zemin: yeryüzü
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zihayat: hayat sahibi
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

bizleri bilmez ve bize acıyıp imdadımıza kendi kendine koşmaz ve emirsiz meydana çıkmaz ve gizlenmez. Belki gayet Kadîr ve Rahîm bir Kumandanın emriyle hareket eder ki, bir iz bırakmadan gizlenir ve def'aten meydana çıkar, iş başına geçer. Ve gayet Fa'al ve Müteal ve gayet cilveli ve haşmetli bir Sultanın fermanıyla ve kuvvetiyle vakıt be vakit cev âlemini doldurup boşaltır ve mütemadiyen hikmetle yazar ve paydos ıle bozar tahtasına ve mahv ve ispat levhasına ve haşir ve kıyamet suretine çevirir. Ve gayet lütufkâr ve ihsanperver ve gayet keremkâr ve rububiyetperver bır Hâkim-i Müdebbir'ın tedbiriyle ruzgâra biner ve dağlar gıbi yağmur hazınelerini bindirir, muhtaç olan yerlere yetişir. Güya onlara acıyıp ağlayarak, goz yaşlanyla onlan çiçeklerle guldurur, guneşın şiddet-i ateşini sennlendirir. Ve sünger gibi, bahçelerine su serper ve zemin yuzunu yıkar, temizler."

Hem o meraklı yolcu kendi aklına der: "Bu camit, hayatsız, şuursuz, mutemadıyen çalkanan, kararsız, fırtınalı, dağdağalı, sebatsız, hedefsiz şu havanın perdesiyle ve zahirî suretıyle vucuda gelen yuz binler hakîmâne ve rahîmâne ve sanatkârâne işler ve ihsanlar ve imdatlar bilbedahe ispat eder ki, bu çalışkan ruzgârın ve bu cevval hizmetkârın kendi başına hıçbir hareketi yok; belki gayet *Kadîr* ve *Alîm* ve gayet *Hakîm* ve *Kerîm* bır Amirin emriyle hareket eder. Güya her bir zerresi her bir ışi bilir ve o Amınn her bır emnni anlar ve dinler bir nefer gibi, hava içinde cereyan eden her bir emr-i Rabbanîyi dinler, ıtaat eder kı, bütün hayvanatın teneffüsüne ve

alem: varlık sınıflarından her bırı.
Alîm: her şeyi hakkıyla bılen Allah.
amir: emreden, buyuran
bilbedahe: açıktan aşıkâr olarak.
cereyan: bır tarafa doğru akış akıntı akım
cevval: daım hareket hâlinde olan koşan dolaşan
cilve: tecelli goruntu
def'aten: birdenbire bır defada, ânı olarak.
emr-i Rabbanî: Allah ın emrı.
faal: çok işleyen, daıma hare kette bulunan, çok çalışan ak tıf
ferman: emır buyruk
Hakîm: her şeyı bır maksatla uygun ve hikmede yaratan hikmet sahıbı Allah
Hakîm-i Mudebbir: her şeye hukmeden ve ışlen düzenleyip ıdare eden Allah
haşmetli: ıhtişamlı gostenşli heybetlı
haşir: kıyametten sonra bütun ınsanların bır yere toplanmaları Allah ın olulen dırılıp mahşere çıkarması
hayvanat: hayvanlar
hazine: zengın ve degerlı kaynak.
hikmet: ilahı gaye, yuksek bılgi
hizmetkar: hızmet yapan kımse hizmetçı
ihsan: bağışlama ıkram etme lutuf
ihsanperver: ihsan etmeyı sever ihsan edıcı yardım sever
imdat: yardım.
ispat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hale getırme
ıtaat: boyun eğme uyma alınan emre göre hareket etme.
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
keremkar: kerem eden lutfeden elı açık olan bağışlayan comert.
Kerim: ihsan ve ıkramı bol olan Allah
kıyamet: butun kaınatın Allah tarafından tayın edılen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
lutufkar: lutuf edıcı.
mahv: yok etme ortadan kaldırma batma
muteal: yuksek yuce ulu âlı bu yuk.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nefer: asker er
Rahim: merhamet eden çok merhametlı olan esırgeyen koruyan acıyan Allah
rahimane: rahım olarak, merhamet ederek merhametlı olarak.
rububiyetperver: ıhtıyaca cevap vermeyı ve terbıye etmeyı seven
sanatkarane: sanatkarca, bır sanatkara yakışacak yolda.
sebat: sabıt durma
şiddet-i ateş: ateşın şıddetı yakıcılıgı
tedbir: ıdare etme, çekip çevırme.
teneffüs: nefes alma soluklanma solunum
vakitbevakit: vakıt vakıt, zaman zaman
vücut: var olma varlık.
zahirî: gorunurde

yaşamasına ve nebatatın telkihine ve büyümesine ve hayatına lüzumlu maddelerin yetiştirilmesine ve bulutların sevk ve idaresine ve ateşsiz sefinelerin seyrüseyahatine ve bilhassa seslenn ve bilhassa telsız telefon ve telgraf ve radyo ile konuşmaların isaline ve bu hizmetler gibi umumî ve küllî hizmetlerden başka, azot ve muvellıdulhumuza (oksijen) gibi ıkı basit maddeden ıbaret olan havanın zerreleri, birbinnin mısli iken zemin yüzünde yüz binler tarzda bulunan Rabbanî sanatlarda kemal-i ıntızam ile bır dest-i hikmet tarafından çalıştınlıyor görüyorum. Demek, (1) وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ ayetinin tasrihiyle, ruzgânn tasrifiyle hadsız Rabbanî hızmetlerde istimal ve bulutların teshiriyle hadsiz Rahmanî işlerde istihdam ve havayı o surette icat eden, ancak Vacibü'l-Vücud ve Kadîr-i Külli Şey ve Âlım-i Külli Şey bir Rabb-i Zülcelâlı ve'l-Ikram'dır" der, hükmeder.

Sonra yağmura bakar, görür ki: Yağmurun taneleri sayısınca menfaatler ve katreleri adedince Rahmanî cilveler ve reşhaları mıktarınca hikmetler, içinde bulunuyor. Hem o şirin ve lâtif ve mubarek katreler, o kadar muntazam ve güzel halk edilıyor ki, hususan yaz mevsiminde gelen dolu, o kadar mizan ve intızam ıle gonderilıyor ve ınıyor kı, fırtınalar ile çalkanan ve büyük şeylen çarpıştıran şiddetli rüzgârlar, onlann muvazene ve ıntizamlarını bozmuyor, katreleri birbirine çarpıp, birleştirip, zararlı kütleler yapmıyor. Ve bunlar gibi çok hakîmâne ışlerde ve bılhassa zîhayatta çalıştırılan basıt ve camıt

1 Ve ruzgârları sevk etmesinde ve gökle yer arasında Allah ın emnne boyun eğmiş bulutlar da .. (Bakara Suresi 164)

Alım-ı Külli Şey: her şeyi bilen ve her şey ilmi dahilinde olan Allah
ayet: Kur ân ın her bir cumlesı
bilhassa: özellikle.
camıt: ruhsuz cansız.
dest-ı hikmet: hikmet elı her şeyı hikmetle yapan el.
hadsiz: sınırsız sonsuz
hakımane: hikmetlı bır şekilde
halk: yaratma yaratış
hususan: bılhassa özellıkle
hukmetme: karar vermek, ınanca varmak.
ıbaret: meydana gelen oluşan, muteşekkil
icat: vücuda getırme yokran var etme
intizam: duzenlılık, duzgunluk.
ısal: ulaştırma erıştırme
istımal: kullanma
Kadır-i Külli Şey: her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı. Allah
katre: damla
kemal-ı ıntızam: ıntızamın mukemmel oluşu tam ve eksıksız duzen
menfaat: fayda
mısıl: benzer
mizan: olçu.
muvazene: denge
mubarek: feyzlı bereketlı kutlu
muvellıdülhumuza: oksıjen.
Rabbanı: terbıye ve ıdare eden Cenab ı Hakka aıt.
Rabb-i Zülcelâlı ve l-Ikram: buyukluk ve ıkram sahıbı olan Rab Allah
reşha: sızıntı damla.
sefine: gemı
sevk: onune katıp surme yo neltme
seyrüseyahat: hareket etme ve yolculuk.
tarz: bıçım şekıl suret.
tasrıf: ıstedıgı şekılde ıdare etme
tasrıh: açıkça ıfade ederek şuphe ve tereddutlen sılme.
teshir: emn altına alma emnne ıtaat ettırme boyun egdırme
umumı: herkese aıt, genel
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarun ve zatı olan varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl kendınden olup ezelı ve ebedî olan Allah
zîhayat: hayat sahıbı.

ve şuursuz müvellidülmâ ve müvellidülhumuza (hidrojen, oksijen) gibi iki basit maddeden terekküp eden bu su, yüz binlerle hikmetli ve şuurlu ve muhtelif hizmetlerde ve sanatlarda istihdam ediliyor. Demek, bu tecessüm etmiş ayn-ı rahmet olan yağmur, ancak bir Rahman-ı Rahîm'in hazine-ı gaybiye-i rahmetinde yapılıyor ve nüzuliyle,[1] وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ ayetini maddeten tefsir ediyor.

Sonra ra'dı dinler ve berke (şimşeğe) bakar, görür ki: Bu iki hâdise-i acibe-i cevviye tam tamına [2] وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ ve [3] يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ ayetlerini maddeten tefsir etmekle beraber, yağmurun gelmesini haber verip, muhtaçlara müjde ediyorlar.

Evet, hıçtan, birden harika bir gürültü ile cevvi konuşturmak ve fevkalâde bir nur ve nâr ile zulmetli cevvi ışıkla doldurmak ve dağvari pamuk-misal ve dolu ve kar ve su tulumbası hükmünde olan bulutları ateşlendirmek gibi hikmetli ve garabetli vazıyetlerle, baş aşağı, gafil insanın başına tokmak gibi vuruyor, "Başını kaldır, kendini tanıttırmak isteyen fa'al ve kudretli bir Zatın harika işlerine bak. Sen başıboş olmadığın gibi, bu hâdiseler de başıboş olamazlar. Her birisi çok hikmetli vazifeler peşinde koşturuluyorlar. Bir Müdebbir-i Hakîm tarafından istihdam olunuyorlar" diye ihtar ediyorlar.

İşte, bu meraklı yolcu, bu cevde, bulutu teshirden, rüzgân tasrıften, yağmuru tenzilden ve hâdısat-ı cevviyeyı

1- İnsanlar umitsizliğe düştüklerinde yağmuru indiren ve rahmetini her tarafa yayan da Odur. (Şûra Suresi, 28.)

2. Gök gürültüsü Onu hamd ederek tesbih eder. (Ra'd Suresi, 13.)

3- Şimşeğin parıltısı ise neredeyse gözleri alıverir. (Nur Suresi, 43.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi
berk: şimşek
cevv: atmosfer, yer ile gök arası.
dağvari: dağ gibi, yüksekçe bir yer, dağ büyüklüğünde
faal: çok işleyen, daima harekette bulunan, çok çalışan, aktif
fevkalâde: olağanüstü
gafil: gafletle bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
garabet: tuhaflık.
hadisat-ı cevviye: gökyüzünde meydan gelen değişimler, olaylar
hadise: olay
hâdise-i acibe-i cevviye: fezada gökyüzünde meydana gelen şaşırtıcı olay
harika: olağanüstü
hazine-i gaybiye-i rahmet: gayba ait rahmet hazinelerin. Cenâb-ı Hak'kın var olan fakat şu âlemde görünmeyen rahmet hazineleri
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hükmünde: demekte, yerinde
ihtar: hatırlatma, uyarı
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
maddeten: maddî olarak.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
Müdebbir-i Hakîm: hikmetli iş güdüren, her şeyi hikmet ve tedbirle sevk ü idâre eden, yapan Cenâb-ı Hak.
müvellidü'l-humuza: oksijen
müvellidü'l-ma: hidrojen
nâr: ateş
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nüzul: yukarıdan aşağıya inme, iniş
pamuk-misal: pamuk gibi.
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü
Rahman-ı Rahîm: rahmân ve Rahîm olan Allah; dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muâmele eden Allah.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tasrîf: istediği şekilde idâre etme.
tecessüm: cisimleşme, cisim hâline gelme
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izâh
tenzil: indirme, peyderpey, yavaş yavaş indirme
terekküb: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma
teshir: emrâ altına alma, emrine itâat ettirme, boyun eğdirme.
vaziyet: durum.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zulmet: karanlık

tedbirden terekkûp eden bir hakikatın yüksek ve aşikâr şahadetini işitir: آمَنْتُ بِاللهِ der. Yani, "*Allah'a ve bunları yaratana ve tedbirini görene tam iman ettim*" der. *Birinci Makamın İkinci Mertebesinde,*

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ الْجَوُّ بِجَمِيعِ مَا فِيهِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَالتَّصْرِيفِ وَالتَّنْزِيلِ وَالتَّدْبِيرِ الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [1]

fıkrası, bu yolcunun cevve dair mezkûr müşahedatını ifade eder. (İHTAR)

Sonra, o seyahat-i fikriyeye alışan o mütefekkir misafire, küre-i arz lisan-ı hâliyle diyor ki: "Gökte, fezada, havada ne geziyorsun? Gel, ben sana aradığını tanıttıracağım. Gördüğüm vazifelerime bak ve sahifelerimi oku." O da bakar, görür ki:

Arz, meczup bir Mevlevî gibi iki hareketiyle günlerin, senelerin, mevsimlerin hususlarına medar olan bir daireyi, haşr-ı azamın meydanı etrafında çiziyor. Ve zîhayatın yüz bin envaını bütün erzak ve levazımatlarıyla içine alıp feza denizinde kemal-i muvazene ve nizamla gezdiren ve

İHTAR: Birinci Makamda geçen otuz üç mertebe-i tevhidi bir parça izah etmek isterdim. Fakat, şimdiki vaziyetim ve hâlimin müsaadesizliği cihetiyle, yalnız gayet muhtasar bürhanlarına ve mealinin tercümesine iktifaya mecbur oldum. Risale-i Nur'un otuz, belki yüz risalelerinde, bu otuz üç mertebe, delilleriyle, ayrı ayrı tarzlarda, her bir risalede bir kısım mertebeler beyan edildiğinden, tafsili onlara havale edilmiş.

1 Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, vüs'at ve mükemmeliyeti bilmüşahede görünen teshir, *tasrîf*, tenzil ve *tedbir* hakikatlerinin azamet-i ihatasının şahadetiyle cevv-i sema bütün içindekilerle beraber Onun vücub-u vücuduna delâlet eder.

arz: yer, dünya
aşikâr: açık, belli, meydanda
envâ: çeşitler, türler, neviler
erzak: yiyecek, içecek, yenilecek, içilecek şeyler, azıklar
feza: kâinattaki yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
fıkra: bent, madde, paragraf
hakikat: gerçek, esas.
haşr-i azam: büyük haşir, büyük dirilişe ve toplanma yeri
huşul: hasıl olma, meydana gelme, peydâ olma
İman: inanma, itikat.
kemal-i muvazene: dengenin ve ölçünün kusursuzluğu, mükemmel derecede ölçülü ve dengeli olma
küre-i arz: yer küre, dünya
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.

lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
meczup: cezbeye tutulmuş, İlâhî aşkla âklî dengesi değişmiş kimse, divane.
medar: sebep, vesile.
mertebe: derece, basamak.
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatına mensup kimse.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
müşahedat: gözlemler.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
nizam: düzgünlük, tertip.
sahife: sayfa.
seyahat-i fikriye: fikir seyahatı.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
vazife: görev.
zîhayat: hayat sahibi.

güneş etrafında seyahat eden muhteşem ve musahhar bir sefine-i Rabbanıyedir.

Sonra, sahıfelerıne bakar, görur ki: Bablarındakı her bir sahifesi, binler âyâtıyla arzın Rabbini tanıttınyor. Umumunu okumak için vakit bulamadığından, yalnız bır tek sahife olan zîhayatın bahar faslında icat ve idaresine bakar, müşahede eder kı:

Yüz bin envaın hadsiz efratlarının suretlerı, basit bir maddeden gayet muntazam açılıyor, ve gayet rahîmâne terbiye ediliyor, ve gayet mu'cizâne, bir kısmının tohumlanna kanatçıklar venp, onlan uçurmak suretıyle neşrettirılıyor; ve gayet müdebbirâne idare olunuyor; ve gayet müşfıkane ıaşe ve ıt'am edılıyor, ve gayet rahîmâne ve rezzakane hadsız ve çeşit çeşit ve lezzetli ve tatlı rızıklan, hıçten ve kuru topraktan ve bırbınnın mıslı ve farklan pek az ve kemîk gibi köklerden, çekirdeklerden, su katrelerinden yetıştırılıyor. Her bahara, bır vagon gibi, hazine-ı gayptan yüz bin nevi et'ime ve levazımat, kemal-i ıntızam ıle yüklenıp zîhayata gondenlıyor. Ve bılhassa o erzak paketlerı içinde yavrulara gönderilen süt konserveleri ve validelennın şefkatlı sınelerınde asılan şekerlı süt tulumbacıklannı göndermek, o kadar şefkat ve merhamet ve hıkmet içinde görünüyor ki, bılbedahe bir Rahman-ı Rahîm'in gayet müşfıkane ve mürebbiyâne bir cilve-i rahmetı ve ihsanı olduğunu ıspat eder.

Elhâsıl, bu sahife-i hayatiye-i bahariye haşr-i azamın yüz bın numunelerını ve mısallerını göstermekle,

ayât: ışaretler, delıller. Allah ın varlık ve bırlığıne ışaret eden delıller
bab: kısım, bolum, bahıs.
bilbedahe: açıktan aşıkar olarak.
bilhassa: özellıkle.
cilve-i rahmet. Cenab ı Hak kın merhamet, şefkat ve lutfunun gorunıtusu, rahmet tecellıleri
elhâsıl: hasılı, netıce ıtıbarıyle kısaca
et'ime: yemekler, aşlar, taamlar
fasıl: kısım, bolum
gayet. son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz
hazine-i gayp: gayp hazınesı, var olan fakat gorunmeyen hazıne.
hıkmet: Ilahı gaye, yuksek bılgı
ıaşe: geçındırme, besleme, yaşatma
ıcat: vucuda getırme, yoktan var etme
ıhsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme
ıt'am: yemek yedırme, yemek verme
katre: damla
kemal-i ıntizam: ıntızamın mukemmel olusu, tam ve eksıksız düzen
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
mısal: benzer ornek
mısıl: benzer
mu'cizane: mu'cızelı bır şekılde.
muhteşem: haşmetlı, yuce
muntazam: nızamlı, ıntızamlı, düzenlı ve duzgun bıçımde
musahhar: boyun egen, emır altına gıren
müdebbirane: mudebbır olana yakışır şekılde, tedbırlıce
mürebbiyane: mürebbı olana yakışır şekılde, terbıye edecek şekılde, egıterek.
müşahede: bır şeyı gozle gorme, seyretme
müşfikane: şefkade, merhametle, acıyarak
neşretme: dağıtma, yayma, saçma
nevi: çeşıt, tur
numune: ornek.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdığı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah.
rahîmâne: rahîm olarak, merhamet ederek, merhametlı olarak.
Rahman-ı Rahım: rahman ve Rahım olan Allah, dunya ve ahırette yarattıklanna sonsuz rahmet, şefkat ve merhametıyle muamele eden Allah
rezzakane: rızık verene, Rezzaka yakışır surette
rızık. Allah ın lutuf ve ıhsan etmığı nımetler
sahife: sayfa
sahife-i hayatiye-i bahariye: bahara aıt hayat sayfası
sefine-i Rabbanıye: Allah ın yarattıklannı taşıyan gemı: dunya
seyahat: yolculuk.
sine: gogus
suret. bıçım, tarz, gorunüş
şefkat. acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
terbiye: besleyıp buyutme, yetıştırme
umum: butun
valide: ana, anne

فَانْظُرْ اِلٰى آثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞ [1]

ayetini maddeten gayet parlak tefsir ettiği gibi; bu ayet dahi, bu sahîfenin manalarını mu'cizâne ifade eder. Ve arzın, bütün sahîfeleriyle, büyüklüğü nispetinde ve kuvvetinde [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ dediğini anladı.

İşte, küre-i arzın yirmiden ziyade büyük sahîfelerinden bir tek sahîfenin yirmi vechinden bir tek vechinin muhtasar şahadeti ile, o yolcunun sair vecihlerin sahîfelerindeki müşahedatı manasında olarak ve o müşahedatları ifade için, *Birinci Makamın Üçüncü Mertebesinde* böyle denilmiş:

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ الْاَرْضُ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا وَمَا عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَالتَّدْبِيرِ وَالتَّرْبِيَةِ وَالْفَتَّاحِيَّةِ وَتَوْزِيعِ الْبُذُورِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالْاِدَارَةِ وَالْاِعَاشَةِ لِجَمِيعِ ذَوِي الْحَيَاةِ وَالرَّحْمٰنِيَّةِ وَالرَّحِيمِيَّةِ الْعَامَّةِ الشَّامِلَةِ الْمُكَمِّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [3]

Sonra, o mütefekkir yolcu, her sahîfeyi okudukça saadet anahtarı olan imanı kuvvetlenip ve manevî terakkiyatın mıftahı olan manfeti ziyadeleşip ve bütün kemalâtın esası ve madeni olan iman-ı billâh hakikati bir derece daha ınkışaf edıp manevî çok zevklen ve lezzetlen

1. Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor? Bunu yapan elbette ölüleri de öylece diriltecektir. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi, 50.)

2. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 163; 255; Âl-i İmran Suresi, 2; 6; Kasas Suresi, 88.)

3. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, umumiyeti, şümulü ve mükemmeliyeti bilmüşahede görünen tesir, tedbir, terbiye, tohumların fetih ve muhafazası, bütün zîhayatın idare ve ıaşesi, rahmaniyet ve rahimiyet hakikatlerinin azamet-i ihatasının şahadetiyle, arz bütün içindekiler ve üzerindekilerle birlikte Onun vahdet içindeki vücub-ı vücudune delâlet eder.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
hakıkat: gerçek, esas.
ıman: inanma, itikat.
ıman-ı bıllah: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
ınkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
kemalat: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler.
küre-i arz: yer küre, dünya.
maddeten: maddî olarak.
maden: asıl, esas, kaynak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
marifet: bilme, derin bilgi.
mıftah: açan alet, anahtar.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
müşahedat: gözlemler.
mütefekkır: tefekkur eden, düşünen, her şeyi hikmetince ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
nıspet: oran, değer.
saadet: mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki.
şahadet: şâhit olma, şâhitlik, tanıklık.
tefsir: Kur'ân'ın mânâ bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler.
vecih: cihet, yön.
ziyade: çok, fazla.

verdikçe onun merakını şiddetle tahrik ettiğinden, sema, cev ve arzın mükemmel ve kat'î derslerini dinlediği hâlde, [1] هَلْ مِنْ مَزِيدٍ deyip dururken, denizlerin ve büyük nehirlerin cezbekârâne cûşuhuruşla zıkırlerini ve hazin ve leziz seslerini işitir. Lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile "Bize de bak, bızı de oku" derler. O da bakar, görür kı:

Hayattarâne mütemadiyen çalkanan ve dağılmak ve dökülmek ve istılâ etmek fıtratında olan denizler, arzı kuşatıp, arz ile beraber gayet sür'atlı bir surette bir senede yırmi beş bin senelik bır dairede koşturulduğu hâlde, ne dağılırlar, ne dökülürler ve ne de komşulanndaki toprağa tecavüz ederler. Demek, gayet kudretlı ve azametlı bir Zatın emriyle ve kuvvetiyle dururlar, gezerler, muhafaza olurlar.

Sonra denizlerin içlerine bakar, görür kı: Gayet güzel ve ziynetlı ve muntazam cevherlerinden başka, binlerce çeşıt hayvanatın ıaşe ve idareleri ve tevellüdat ve vefiyatlan o kadar muntazamdır; basit bir kum ve acı bır sudan verilen erzakları ve tayinatları o kadar mükemmeldir kı, bilbedahe bir Kadîr-ı Zülcelâl'ın, bır Rahîm-ı Zülcemal'ın idare ve ıaşesiyle olduğunu ispat eder.

Sonra, o misafir, nehirlere bakar, görür kı: Menfaatlen ve vazıfeleri ve varıdat ve sarfiyatları o kadar hakîmâne ve rahîmânedir; bilbedahe ıspat eder kı, bütün ırmaklar, pınarlar, çaylar, büyük nehirler, bir Rahman-ı Zülcelâli ve'l-İkram'ın hazine-i rahmetinden çıkıyorlar ve akıyorlar. Hatta o kadar fevkalâde ıddıhar ve sarf

1- Daha yok mu? (Kaf Suresi 30)

azamet: büyukluk ululuk, yucelik.
cevher: esas maya oz
cevv: atmosfer yer ile gök arası.
cezbedarâne: cezbeye tutulmuş gibi Allah sevgısı ile kendinden geçerek.
cûşuhuruş. coşup taşma, kaynayıp taşma neşe ve ahenk.
fevkalâde: olaganustu
fıtrat: yaratılış tabıat, mızaç huy
hakımane: hıkmetlı bır şekılde
hayattarâne: canlı bır şekılde hayat sahıbı olarak hayat sahıbı ımışcesıne
hayvânât: hayvanlar
hazın: keder meydana getıren acı uyandıran huzun veren.
hazine-i rahmet: rahmet hazınesı
ıddıhar: bınktırme toplama yığma.
ıstılâ: kaplama yayılma.
Kadır-ı Zülcelal: sonsuz bu yukluk, haşmet ve kudret sahıbı, Allah
kat'i: kesın şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
leziz: lezzetlı, tatlı.
lisan-ı hâl: hâl dılı bir şeyın duru şu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesı
lisan-ı kal: soz ile anlatılan mana konuşma dılı
menfaat: fayda
muhafaza: koruma.
mütemadiyen: sürekli olarak devamlı
Rahım-ı Zulcemal: ısım ve sıfadan çok guzel olan ve yaratıklarına karşı sonsuz şefkat sahıbı olan Cenab ı Hak.
Rahman-ı Zülcelali ve l-ikram: son derece ıkram ve buyukluk, haşmet sahıbı Rahman, Allah
sarf: harcama masraf etme gıder
sarfiyat: harcamalar, gıderler
sema: gokyuzu gok.
tahrik: hareket ettırme harekete geçırme yola çıkartma
tayinat: erzak yiyecek, gıda tayınlar tayin edilen parça veya mıktar
tecavüz: saldırma sataşma baş kasının hakkına dokunma
tevellüdat: tevellutler dogumlar
varıdat: gelırler
vazıfe: görev
vefiyat: olumler vefatlar
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan
zıkır: tesbih ıle çeşıtlı şekıllerde Esma ı Husnayı soyleme bellı zamanlarda bellı duaları bellı mıktar da ve bellı şekılde okuma
ziynet: sus bezek.

ediliyorlar ki, "Dört nehir cennetten geliyorlar" diye rivayet edilmiş. Yani, "Zahirî esbabın pek fevkinde olduklarından, manevî bir cennetin hazinesinden ve yalnız gaybî ve tükenmez bir menbaın feyzinden akıyorlar" demektir.

Meselâ, Mısır'ın kumıstanını bır cennete çevıren Nil-ı mübarek, cenup tarafından, Cebel-i Kamer denilen bir dağdan mütemadiyen küçük bir deniz gibi tükenmeden akıyor. Altı aydaki sarfıyatı dağ şeklinde toplansa ve buzlansa, o dağdan büyük olur. Hâlbukı, o dağdan ona ayrılan yer ve mahzen, altı kısımdan bir kısım olmaz. Varidatı ise, o mıntıka-i harrede pek az gelen ve susamış toprak çabuk yuttuğu için mahzene az giden yağmur, elbette o muvazene-i vasıayı muhafaza edemediğinden, o Nil-i mübarek, âdet-i arziye fevkinde, "Bir gaybî cennetten çıkıyor" dıye rivayetı gayet manıdar ve güzel bır hakîkatı ifade ediyor.

İşte, deniz ve nehırlerin denizler gibi hakîkatlerinin ve şahadetlerinin binden birisini gördü. Ve umumu, bilicma, denızlerın buyukluğu nıspetinde bir kuvvetle لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ[1] der ve bu şahadete, denizler mahlûkatı adedince şahıtler gösterir diye anladı. Ve denizlerin, nehırlerin umum şahadetlerini irade ederek, ifade etmek manasında, *Bırıncı Makamın Dorduncu Mertebesinde*, لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ

1 Ondan başka hıçbır ilah yoktur (Bakara Suresi 163, 255, Âl-i Imran Suresi, 2 6, Kasas Suresi 88)

âdet-i arziye: yeryüzünün coğrafi kanun ve adetleri.
bilicma: icma ile birden ittifakla fikir birlıgıyle
Cebel-i Kamer: Kamer Dağı, Afrika da Nil Nehrinin çıkrıgı dagın ismi
cenup: guney kıble.
esbap: sebepler, vasıtalar
fevkinde: üstünde
feyız: bolluk, bereket, verımlılık.
gaybî: gaypla ilgili, görunmeyenlere aıt.
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek, esas.
hazine: zengın ve degerlı kaynak.
kumıstan: kumluk yer, çöl veya çok kumlu arazı
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mahzen: icinde eşya saklanan yer
manevı: manaya aıt, maddî olmayan
manıdar: nükteli, ince manalı
menba: kaynak, her hangi bir şeyın çıktıgı yer
mesela: omegın
mıntıka-i harre: sıcak bolge
muhafaza: koruma.
muvazene-i vasıa: genış bir şekıldeki denge: ihtıyacı olanlara bol ve kâfi mıktarda ıhsanda bulunarak dengeyı saglayan Cenab ı Hak Allah ın koyduğu denge
mutemadıyen: sureklı olarak devamlı.
Nil-ı mübarek: mübarek Nil, bereket veren Nil nehrı. Mısır'a hayat veren mübarek Nil nehrı.
nıspet: oran, deger
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme
sarfıyat: harcamalar, gıderler
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
umum: butun, hepsı
varidat: gelırler
zahiri: gorunurde

فِي وَحْدَتِهِ جَمِيعُ الْبِحَارِ وَالْأَنْهَارِ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ
اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالْاِدِّخَارِ وَالْاِدَارَةِ الْوَاسِعَةِ
الْمُنْتَظِمَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [1]

denilmiş

Sonra, dağlar ve sahralar, seyahat-ı fikriyede bulunan o yolcuyu çağırıyorlar, "Sahifelerimizi de oku" diyorlar. O da bakar, görür ki:

Dağların küllî vazifeleri ve umumî hizmetleri o kadar azametli ve hikmetlidirler, akılları hayret içinde bırakır. Meselâ, dağların zeminden emr-i Rabbanî ile çıkmaları ve zeminin içinde, inkılâbat-ı dâhiliyeden neş'et eden heyecanını ve gazabını ve hiddetini, çıkmalarıyla teskin ederek, zemin o dağların fışkırmasıyla ve menfeziyle teneffüs edip, zararlı olan sarsıntılardan ve zelzele-i muzırradan kurtulup, vazife-i devriyesinde sekenesinin istirahatlerini bozmuyor. Demek, nasıl ki sefineleri sarsıntıdan vikaye ve muvazenelerini muhafaza için, onların direkleri, üstünde kurulmuş, öyle de, dağlar, zemin sefinesine bu manada hazineli direkler olduklarını, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, [3] وَالْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ ۞ [2] وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا ۞ [4] وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَا ۞ gibi çok ayetlerle ferman ediyor.

Hem meselâ, dağların içinde zîhayata lâzım olan her nevi menbalar, sular, madenler, maddeler, ilâçlar o

1- Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vâcibu'l-Vücud'dur ki, vüs'at ve intizamı bilmüşâhede görünen tesîr, muhafaza, iddıhar ve idare hakikatlerinin azamet-i ihatasının şâhadetiyle, bütün denizler ve nehirler içindekilerin hepsi ile birlikte onun vücub-u vücuduna delâlet ederler.

2- Dağları biter kazık (yapmadık mı?) (Nebe Suresi, 7.)

3- Onda sabit dağlar yarattık. (Kâf Suresi, 7.)

4- Dağları sapasağlam dikti. (Nazıat Suresi, 32.)

ayet: Kur'ân'ın het bir cümlesi
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri.
ferman: emir, buyruk.
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi.
inkılâbat-ı dâhiliye: dâhilî inkılâplar, içe ait değişimler ve dönüşümler.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
küllî: umumî, genel.
maden: asıl, esas kaynak.
menfez: delik, aralık.
muvazene: denge.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nevi: çeşit, tür.
sahife: sayfa.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.
sefine: gemi.
sekene: sakin olanlar, ikâmet edenler, oturanlar.
seyahat-i fikriye: fikir seyahatı.
teneffüs: nefes alma, soluklanma, solunum.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma.
umumî: herkesle ilgili, genel.
vazife: görev.
vazife-i devriye: devreden vazife.
vikaye: koruma, sahip çıkma.
zelzele-i muzırra: zararlı zelzele, zarar veren zelzele.
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi.

kadar hakîmâne ve müdebbirâne ve kerîmâne ve ihtiyatkârâne iddihar ve ıhzar ve istif edilmiş ki, bilbedahe, kudreti nihayetsiz bir Kadîr'ın ve hikmeti nihayetsiz bir Hakîm'in hazineleri ve ambarları ve hizmetkârları olduklarını ispat ederler diye anlar. Ve sahra ve dağların dağ kadar vazife ve hikmetlerinden bu iki cevhere sairlerini kıyas edip, dağların ve sahraların umum hikmetleriyle, hususan ihtiyatî iddiharlar cihetiyle getirdikleri şahadeti ve soyledikleri [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ tevhidini, dağlar kuvvetinde ve sebatında ve sahralar genişliğinde ve büyükluğunde görür, [2] اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ der. Işte bu manayı ıfade için, *Birinci Makamın Beşinci Mertebesinde,*

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ جَمِيعُ الْجِبَالِ وَالصَّحَارٰى بِجَمِيعِ مَا فِيهَا وَمَا عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ احَاطَةِ حَقِيقَةِ الْادِّخَارِ وَالْادَارَةِ وَنَشْرِ الْبُذُورِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالتَّدْبِيرِ وَالْاحْتِيَاطِيَّةِ الرَّبَّانِيَّةِ الْوَاسِعَةِ الْعَامَّةِ الْمُنْتَظِمَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [3]

denilmiş.

Sonra, o yolcu, dağda ve sahrada fikriyle gezerken, eşcar ve nebatat âlemının kapısı fikrine açıldı. Onu içeriye çağırdılar, "Gel dairemizde de gez, yazılarımızı da oku" dediler. O da girdi, gördü ki, gayet muhteşem ve müzeyyen bir meclis-i tehlil ve tevhid ve bir halka-ı zıkır

1. Ondan başka hıçbir ilah yoktur. (Kasas Suresi, 88; Bakara Suresi, 163; 255.)

2. Allah a iman ettim.

3. Allah tan başka hıçbir ilah yoktur. O oyle bir Vacibu l-Vucud dur ki, bilmuşahede gorunen vasıf âmm, muntazam ve mukemmel Rabbani ihtiyat maddelerinin iddihar idare, tohum ve çekirdeklerinin nesri, muhafaza ve tedbir hakikatlerinin azamet-i ihatasının şahadetiyle, butun dağlar ve sahralar butun içindekiler ve uzerindekilerle beraber Onun vucub-u vucuduna delalet ederler.

âlem: varlık sınıflarından her bir
ambar: eşya saklanan ve depolanan yer
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cevher: esas, maya, öz
cihet: yon
eşcar: agaçlar
Hakim: her şeyı bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahıbı Allah
hakimane: hikmetlı bir şekilde
halka-i zikir: zıkır halkası, zıkır esnasında daire şeklinde oturma.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçı
hususan: bilhassa, özellikle
ihtiyatı: ıtıensini düşunerek, tedbirlice
ihtiyatkârâne: ıhtıyatla sakınganlıkla
ihzar: hazır etme, hazırlama
ispat: dogruyu delıllerle gosterme
istif: duzgun şekilde sıralama ve yıgma, muntazam yıgın
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
kerimâne: kerımce, comertçe, bol ihsan ve ıkram ıle
kıyas: karşılaştırma, oranlama
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
meclis-i tehlil: tehlıl meclısı, lâ ilahe illallah dıyenlerın toplantısı
muhteşem: haşmetlı, yuce
mudebbirâne: mudebbir olana yakışır şekılde tedbırlıce
müzeyyen: zıynetlendırılmış, süslenmış, suslu, bezenmış, donanmış
nebatat: bıtkıler
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sâir: dıger, başka, otekı.
sebat: sabıt durma
tevhid: Allah ın bır olduguna ınanma, bırleme

ve şükür teşkil etmişler. Bütün eşcar ve nebatatın envaları, bilicma, beraber [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ diyorlar gibi lisan-ı hâllerinden anladı. Çünkü, bütün meyvedar ağaç ve nebatlar, mızanlı ve fesahatlı yapraklarının dilleriyle ve suslü ve cezaletli çiçeklerinin sözleriyle ve intizamlı ve belâgatli meyvelerinin kelimeleriyle beraber, musebbihâne şahadet getirdiklerine ve [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ dediklerine delâlet ve şahadet eden üç büyük küllî hakikati gördü.

• *Birincisi:* Pek zahir bir surette kastî bir in'am ve ikram ve ihtiyarî bir ihsan ve imtinan manası ve hakikatı her birisinde hissedildiği gibi, mecmuunda ise, güneşin zuhurundaki ziyası gibi görünüyor.

• *İkincisi:* Tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan kastî ve hakîmâne bir temyız ve tefrik, ihtiyarî ve rahîmâne bir tezyin ve tasvir manası ve hakikati o hadsız enva ve efratta gündüz gibi aşikâre görünüyor. Ve bir Sâni-i Hakîm'in eserleri ve nakışları olduklarını gösterir.

• *Üçüncüsü:* O hadsiz masnuatın yüz bin çeşit ve ayn ayn tarz ve şekilde olan suretleri, gayet muntazam, mizanlı, ziynetli olarak, mahdut ve madut ve birbirinin mısli ve basit ve camit ve birbirinin aynı veya az farklı ve karışık olan çekirdeklerden, habbeciklerden o ıkı yüz bin nevilerin farikalı ve intizamlı, ayrı ayn, muvazeneli, hayattar, hikmetli, yanlışsız, hatasız bir vaziyette umum efradının suretlerinin fethi ve açılışı ise öyle bir hakikattir kı, güneşten daha parlaktır. Ve baharın çiçekleri ve

1- Allah tan başka hiçbir ilâh yoktur (Muhammed Suresi 19.)
2- Ondan başka hiçbir ilah yoktur (Kasas Suresi 88, Bakara Suresi 163, 255.)

aşikâre: apaçık, belli, aşikâr, meydanda zahir
belagat: iyi güzel puruzsuz söz söyleme.
camit: ruhsuz, cansız.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade
cihet-i imkân: mümkün olma yonu, imkân tarafı, bir şeyin olabirlirlik tarafı, yönü
delâlet: delil olma, gösterme
efrat: fertler
enva: çeşitler, türler, nevler
farika: fark eden, ayrı
fesahat: güzel ve açık konuşa bilme
fetih: açma, açılma
gayet: son derece
habbe: tahıl tanesi
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas
hakimâne: hikmetli bir şekilde
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayattar: canlı, yaşayan
hikmet: ilahi gaye, yüksek bilgi
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf
ihtiyarî: mecburî olmayan, isteğe bağlı
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
imtinan: minnet etme
in'am: nimetlendirme, ihsan etme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kastı: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan
kasdî: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
madut: addedilen, sayılan
mahdut: sınırlı, belirli.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mecmu: bütün, hepsi
meyvedar: meyveli, yemişli
mîsil: benzer
mizan: ölçü
muntazam: mizanlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
muvazene: denge
musebbihane: tesbih edene yakı şır şekilde, tesbih ederek, subhanallah diyerek.
nakış: işleme, susleme.
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki
nevi: çeşit, tür
rahimâne: rahım olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
Sani-i Hakim: hikmet sahibi olan her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
suret: biçim, tarz, görünüş
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tarz: biçim, şekil, suret.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzıyla anlatma.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
temyız: ayırma, dikkatle ayırma
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
teşkil: vücut verme, şekillendirme.
tezyin: süsleme, ziynedendirme.
umum: bütün
vaziyet: durum.
zahir: açık, aşikar
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
ziynet: süs, bezek
zuhur: görünme, meydana çıkma

meyveleri ve yaprakları ve mevcudatı sayısınca o hakikati ispat eden şahitler var diye bildi,
(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ dedi.

İşte bu mezkûr hakikatleri ve şahadetleri ifade manasıyla, *Birinci Makamın Altıncı Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ اَنْوَاعِ الْاَشْجَارِ وَالنَّبَاتَاتِ الْمُسَبِّحَاتِ النَّاطِقَاتِ بِكَلِمَاتِ اَوْرَاقِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْفَصِيحَاتِ وَاَزْهَارِهَا الْمُزَيَّنَاتِ الْجَزِيلَاتِ وَاَثْمَارِهَا الْمُنْتَظَمَاتِ الْبَلِيغَاتِ بِشَهَادَتِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الْاِنْعَامِ وَالْاِكْرَامِ وَالْاِحْسَانِ بِقَصْدٍ وَرَحْمَةٍ وَحَقِيقَةِ التَّمْيِيزِ وَالتَّزْيِينِ وَالتَّصْوِيرِ بِاِرَادَةٍ وَحِكْمَةٍ مَعَ قَطْعِيَّةِ دَلَالَةِ حَقِيقَةِ فَتْحِ جَمِيعِ صُوَرِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْمُزَيَّنَاتِ الْمُتَبَايِنَةِ الْمُتَنَوِّعَةِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ مِنْ نُوَاتَاتٍ وَحَبَّاتٍ مُتَمَاثِلَةٍ مُتَشَابِهَةٍ مَحْصُورَةٍ مَعْدُودَةٍ ۞ (2)

denilmiş.

Sonra, seyahat-ı fikriyede bulunan o meraklı ve terakki ile zevki ve şevki artan dünya yolcusu, bahar bahçesinden bir bahar kadar bir güldeste-i manfet ve iman alıp gelirken, hayvanat ve tuyur âleminin kapısı hakikatbin olan aklına ve manfetaşına olan fikrine açıldı.

1 İman nimetinden dolayı, ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun.

2 Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, mevzun ve fasih yapraklarının, suslu ve cezaletli çiçeklerinin, muntazam ve belig meyvelerinin kelimeleriyle konuşan ve tesbih eden bütün ağaç ve nebat nevilerinin icmal, mutemasil, muteşabih, mahsur ve mahdut az bir kısım çekirdek ve tohumlardan mevzun, müzeyyen, mütebayın, mütenevvi ve gayr-ı mahdut şekil ve suretlerinin hepsinin birden fethi hakikatinin kat'î delâletiyle beraber, bir kasıt ve rahmetle yapılan İhsan, ikram ve inâm hakikatinin ve bir irade ve hikmetle gerçekleştirilen temyiz, tezyin ve tasvir hakikatinin azametli ihatasının şahadetiyle ve icma ile Onun vahdet içindeki vücûb-ı vücûduna delâlet eder.

âlem: varlık sınıflarından her biri.
güldeste-i manfet: Allah'ı tanıma ve manfet bilgilerinden denilmiş gül destesi. Allah'ı tanıma ve bilme buketi.
hakikatbin: hakikatı gören, hakikatı anlayan, hakikate inanan.
hayvanat: hayvanlar.
iman: inanma, itikat.
İspat: doğruyu delilleriyle gösterme.
manfetaşına: bilerek, üstün bilgiye sahip olarak, ustalıkla.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
seyahat-ı fikriye: fikir seyahatı.
şahadet: şahit olma, şahıdık, tanıklık.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
terakki: yükselme, ilerleme.
tuyur: kuşlar.

Yüz bin ayrı ayrı seslerle ve çeşit çeşit dillerle onu içeriye çağırdılar. "Buyurun" dediler. O da girdi ve gördü ki:

Bütün hayvanat ve kuşların bütün nevileri ve taifeleri ve milletleri, bilittifak, lisan-ı kâl ve lisan-ı hâlleriyle,[1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ deyip, zeminin yüzünü bir zıkırhane ve muazzam bir meclis-i tehlil suretine çevirmişler; her biri bizzat birer kaside-i Rabbanî, birer kelime-i Subhanî ve manidar birer harf-i Rahmanî hükmünde Sânî'lerini tavsif edip hamdüsena ediyorlar vaziyetinde gördü. Güya o hayvanların ve kuşların duyguları ve kuvaları ve cihazları ve azaları ve aletleri, manzum ve mevzun kelimelerdir ve muntazam ve mükemmel sözlerdir. Onlar, bunlarla Hallâk ve Rezzak'larına şükür ve vahdaniyetine şahadet getirdiklerine kat'î delâlet eden üç muazzam ve muhit hakikatleri muşahede etti.

• *Birincisi:* Hiçbir cihetle sersem tesadufe ve kor kuvvete ve şuursuz tabiata havalesi mümkün olmayan, hiçten hakîmâne icat ve sanatperverâne ibda ve ihtiyarkârâne ve alîmâne halk ve inşa ve yirmi cihetle ilim ve hikmet ve iradenin cilvesini gösteren ruhlandırmak ve ihya etmek hakikatidir ki, zîruhlar adedince şahitleri bulunan bir bürhan-ı bâhir olarak, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un vücub-i vücuduna ve sıfat-ı seb'asına ve vahdetine şahadet eder.

• *İkincisi:* O hadsiz masnularda birbirinden sınaca farklı ve şekilce ziynetli ve miktarca mizanlı ve suretçe intizamlı bir tarzdaki temyizden, tezyinden, tasvirden

1- Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi, 88; Bakara Suresi, 163; 255; Âl-i İmran Suresi, 2; 6.)

alîmâne: ilmen bilerek.
aza: organlar, uzuvlar.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
bizzat: kendisi, şahsen.
burhan-ı bâhir: büyük ve geniş delil.
cihaz: aza, organ.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
delâlet: delil olma, gösterme.
guya: sanki, sözde.
halk: yaratma, yaratış.
Hallâk: yaratan, çokça yaratan, sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden Allah.
hamdüsena: şükür ve övgü.
harf-i Rahmanî: Allah'tan gelen ve ona ait olan söz.
hukmünde: değerinde, yerinde.
ibda: örneksiz olarak, eşsiz şekilde yaratma.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihtiyarkârane: isteyerek, seçerek.
ihya: diriltme, hayat verme.
ilim: bilme, bilgi.
inşa: vücuda getirme, yaratma.
kaside-i Rabbanî: Rabbanî kaside: Allah tarafından yaratılan ve birer kaside gibi yaratıcılarını tanıtıp onu öven her bir bitki ve hayvan.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kelime-i Subhanî: tesbih edilen Allah'a ait kelime.
kuva: kuvvetler, hisler, melekeler.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.
manidar: nükteli, ince manalı.
manzum: ölçülü, sıralı, düzenlenmiş, vezinli.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
meclis-i tehlil: tehlil meclisi: lâ ilâhe illallah diyenlerin toplantısı.
mevzun: ahenkli, biçimli, uygun.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
sanatperverâne: sanata değer vererek, sanatı severcesine, sanat kârcasına.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sıfat-ı seb'a: yedi sıfat, Cenab-ı Hakkın hayat, ilim, sem', basar, irade, kudret, kelam sıfatları.
sıma: yüz, çehre.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tabiat: maddî âlem.
taife: takım, grup, aileye.
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özellikleri, anlatma.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vahdet: bir ve tek olma.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilik, her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zemin: yeryüzü.
zıkırhane: zıkır yeri, zıkır yapılan yer.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.

öyle azametli ve kuvvetli bir hakikat görünür ki, Kadîr-i Küllî Şey ve Âlim-i Küllî Şey'den başka hiçbir şey, bu her cihetle binlerle harikaları ve hikmetleri gösteren ihatalı fiile sahip olamaz ve hiçbir imkân ve ihtimal yok.

• *Üçüncüsü:* Birbirinin misli ve aynı veya az farklı ve birbirine benzeyen mahsur ve mahdut yumurtalardan ve yumurtacıklardan ve nutfe denilen su katrelerinden o hadsiz hayvanların yüz binler çeşit tarzlarda ve birer mu'cize-i hikmet mahiyetinde bulunan suretlerini, gayet muntazam ve muvazeneli ve hatasız bir hey'ette açmak ve fethetmek öyle parlak bir hakikattir ki, hayvanlar adedince senetler, deliller o hakikatı tenvir eder.

İşte bu üç hakikatin ittifakıyla, hayvanların bütün envaı, beraber öyle bir لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ[1] deyip şahadet getiriyorlar ki, güya zemin, büyük bir insan gibi, büyüklüğü nispetinde لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ diyerek semavat ehline işittiriyor mahiyetinde gördü ve tam ders aldı. *Birinci Makamın Yedinci Mertebesinde* bu mezkûr hakikatleri ifade manasıyla,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ اَلْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ جَمِيعِ اَنْوَاعِ الْحَيَوَانَاتِ وَالطُّيُورِ الْحَامِدَاتِ الشَّاهِدَاتِ بِكَلِمَاتِ حَوَاسِّهَا وَقُوَاهَا وَحِسِّيَّاتِهَا وَلَطَائِفِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْمُنْتَظَمَاتِ الْفَصِيحَاتِ وَبِكَلِمَاتِ جِهَازَاتِهَا

1 Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi, 88; Bakara Suresi, 163; 255; Âl-i İmran Suresi, 2; 6)

Âlim-i Küllî Şey: her şeyi bilen ve her şey âlimi dahilinde olan Allah.
azamet: büyüklük, ululuk, yüceliklik.
cihet: yön.
envâ: türler, çeşitler.
fethetmek: açmak, çatlatmak.
fiil: iş, hareket.
hakikat: gerçekler.
harika: olağanüstü.
hey'et: şekil, suret.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep.
ifade: anlatım, deyiş.
ihatalı: kuşatıcı.
ihtimal: bir şeyin olabilme durumu, olabilirlik.
imkân: olabilecek halde bulunma, mümkün olma, olabilirlik.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
Kadîr-i Küllî Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
katre: damla.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası.
mahdut: sınırlanmış, sınırlı.
mahsur: hasredilmiş, sınırlanmış.
mana: anlam.
mezkûr: adı geçen, anılan, sözü edilen.
misli: eş, benzer, kat.
mu'cize-i hikmet: hikmet mu'cizesi.
muntazam: düzgün, intizamlı.
muvazene: denge, dengeleme.
nispet: oran, ölçü.
nutfe: dol suyu, meni.
semavat: semalar, gökler.
senet: kuvvetli delil olabilecek söz.
şahadet: tanıklık, şahitlik.
tenvir: nurlandırma, aydınlat.

وحوارحها وأعضائها وآلاتها المكمّلة البليغات بشهادة عظمة
احاطة حقيقة الايجاد والصُّنع والابداع بالارادة وحقيقة
التّمييز والتّزيين بالقصد وحقيقة التّقدير والتّصوير بالحكمة مع
قطعيّة دلالة حقيقة فتح جميع صُورها المنتظمة المتحالفة المتنوّعة
الغير المحصورة من بيضات وقطرات متماثلة متشابهة محصورة
محدودة ۞ [1]

denilmiştir

Sonra o mütefekkir yolcu, marifet-i İlâhiyenin hadsiz mertebelerinde ve nihayetsiz ezvakında ve envarında daha ileri gitmek için, insanlar âlemine ve beşer dünyasına girmek isterken, başta enbiyalar olarak onu içeriye davet ettiler; o da girdi. En evvel geçmiş zamanın menziline baktı, gordu ki:

Nev-i beşerin en nuranî ve en mükemmeli olan umum peygamberler (aleyhimüsselâm), bılıcma, beraber لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ [2] deyip zikrediyorlar ve parlak ve musaddak olan hadsiz mu'cizatlarının kuvvetiyle, tevhıdi iddia ediyorlar ve beşeri hayvanıyet mertebesinden melekıyet derecesine çıkarmak için, onları imân-ı billâha davet ile ders veriyorlar gördü. O da, o nuranî medresede diz çöküp, derse oturdu. Gördü ki:

Meşahir-i insaniyenin en yüksekleri ve namdarları olan o üstatların her bırısının elinde Hâlık-ı Kâinat tarafından

1- Allah tan başka hıçbır ilâh yoktur. O oyle bır Vacibu l-Vucud dur ki: mevzun, muntazam ve fasih hasselerinin, kuvvelerinin, hıssıyat ve latifelerinin kelimeleriyle ve mükemmel cıhazat, cevanh, aza ve aletlerinin belıg kelimelenyle hamd ve şahadet eden butun hayvanat ve kuş nevilennin ittifakı, mutemasil, müteşabih, mahsur ve mahdut sayıda yumurta ve nutfelerden muntazam mutehalif, mutenevvi ve gayr-i mahsur butun suretlerin fethı hakıkatınin katı delaleuyle beraber, bır iradeye dayanan ıcat, sun ve ıbda hakıkatınin ve bir kasıtla vucuda gelen temyız ve tezyin hakıkatınin ve bır hıkmetten kaynaklanan takdir ve tasvir hakıkatınin azamet-ı ihatasının da şahadetiyle, onun vahdet ıçndekı vucub-ı vucuduna delalet eder

2- Ondan başka hıçbır ilâh yoktur. (Kasas Suresi, 88; Bakara Suresi, 163; 255.)

ma: ışıklandırma

alem: varlık sınıflarından her bir
aleyhimüsselam: Allah ın selamı onların uzenne olsun
beşer: insanlık.
bilıcma: ıcma ile, birden, ittıfakla fikir birlıgıyle
enbiya: nebiler, peygamberler
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
evvel: once, ilk.
ezvak: zevkler
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Halık-ı Kainat: kainatın ve onun ıçnde olan her seyin yaratıcısı, Allah.
hayvaniyet: hayvanlık.
iddia: bır fikrı ısrarla savunma, da va etme
imân-ı billâh: Allah a inanma, Allah ı onun kâinatta tecelli eden butun sıfat ve ısımleryle beraber kabul ederek ona inanma
marifet-i İlâhiye: Allah a mahsus ılım, ilâhı sanat, hıç kımsenin ya pamadıgı, sadece Allah'ın kudretinde olan bılgı
medrese: ders okutulan yer.
melekıyet: melekık.
menzil: yer, dunya, ev
mertebe: derece, basamak.
meşahir-i insaniye: insanların meshurlan
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafın dan verılıp yalnız peygamberlerin gosterebileceklen buyuk hanka ışler
musaddak: tasdik edilmiş, doğru lanmış, dogrulugu kabul edilmiş.
mütefekkir: tefekkur eden, düşunen, her şeyi hikmetınce ıbret almak ve kavramak uzere düşunen, düşunur
namdar: meşhur, unlu, şohretli, namlı
nev-i beşer: insanoglu, insan soyu, insanlar
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, mü nevver.
tevhid: Allah ın bır olduğuna inanma, birleme
umum: butun.
üstat: bır ilim ve sanatta ustun olan kımse, ogretmen
zikretmek: anmak, bildırmek

verilmiş nişane-i tasdik olarak mu'cizeler bulunduğundan, her birinin ihbanyla beşerden bir taife-i azîme ve bir ümmet tasdik edip imana geldiklerinden, o yüz bin ciddî ve doğru zatlann icma ve ittifakla hüküm ve tasdik ettikleri bir hakikat ne kadar kuvvetli ve kat'î olduğunu kıyas edebildi. Ve bu kuvvette, bu kadar muhbir-i sadıkların hadsiz mu'cizelenyle imza ve ispat ettikleri bir hakikatı inkâr eden ehl-i dalâlet ne derece hadsiz bir hata, bir cinayet ettiklenni ve ne kadar hadsiz bir azaba müstahak olduklarını anladı. Ve onlan tasdik edip iman getirenler ne kadar haklı ve hakikatli olduklarını bildi; iman kudsiyetinin büyük bir mertebesi daha ona gorundu.

Evet, enbıyayı (aleyhimüsselâm) Cenab-ı Hak tarafından fiilen tasdik hükmünde olan hadsiz mu'cızatlarından, ve hakkaniyetlerini gösteren, muanzlanna gelen semavî pek çok tokatlarından, ve hak olduklarına delâlet eden şahsî kemalâtlanndan, ve hakikatli talimatlanndan, ve doğru olduklanna şahadet eden kuvvet-ı imanlanndan, ve tam ciddiyetlerinden ve fedakârlıklanndan; ve ellerinde bulunan kudsî kitap ve suhuflarından; ve onlann yollan doğru ve hak olduğuna şahadet eden ittıbalanyla hakikate, kemalâta, nura vâsıl olan hadsiz tılmızlerinden başka, onlann ve o pek ciddî muhbirlerin müspet meselelerde ıcmaı ve ittıfakı ve tevatürü ve ıspatta tevafuku ve tesanüdü ve tetabuku öyle bir hüccettir ve öyle bir kuvvettir kı, dünyada hiçbir kuvvet karşısına çıkamaz ve hıçbir şüphe ve tereddüdü bırakmaz. Ve imanın erkânında umum enbıyayı (aleyhımüsselâm) tasdık dahı dâhil

azap: gunahlara karşı ahirette çekilecek ceza
ciddî: muhim, onemli
ciddiyet: ciddîlik.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede agır bır suç.
dâhil: karışma, gırme
delalet: delil olma, gosterme.
ehl-ı dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
erkan: rukunler, esaslar
fedakâr: kendını veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan, feda eden
fiilen: fılle, davranış ve hareketle
hakıkat: gerçek, esas.
hakkanıyet: hak ve adâlete uygunluk.
huccet: delil
hukmetme: karar vermek, inanca varmak
hükmünde: değennde, yennde
ıcma: fikir birlıgı etme, goruş bırlıgıne varma
ihbar: haber verme, bildırme, anlatma, duyurma
iman: inanma, itikat.
inkâr: reddetme, Inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme
ittıba: tabl olma, uyma, ıtaat etme
ittıfak: bırleşme, fikır bırlıgı etme
kat'ı: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
kıyas: karşılaştırma, oranlama
kudsî: mukaddes, yüce
kudsıyet: kutsallık, mukaddeslık, azızlık.
kuvvet: güç, kudret.
kuvvet-i iman: Iman kuvvetı
mesele: onemlı konu
muanız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mu'cize: benzennı yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
muhbir: haber veren, haberci.
muhbir-i sadık: dogru haberci. Allah ve ahıretde ılgılı doğru haberler veren butun peygamberler.
müspet: delille doğruluğu anlaşılmış, ispatlanmış
müstahak: hak eden, hak etmiş
nişane-ı tasdik: dogruluğunu kabul edilırlıgını gosteren alâmet, belırtı.
nur: aydınlık, panlı, ışık.
semavî: Allah tarafından olan, Ilahı
suhuf: dort buyuk kıtap dışında sahıfeler şeklınde bazı peygamberlere vahıy ıle gelen emırler
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şahsî: şahsa, kişıye aıt, hususî.
taife-i azîme: buyuk bır taife, buyuk bır grup
talımat: talımler, egıtımler, bırlış hakkında hareket tarzını bildıren emırler
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
tereddüt: kararsızlık, şuphede kalma
tesanut: dayanışma, bırbırine dayanma, bırbırınden destek alma, omuzdaşlık.
tetabuk: bırbırne uygun gelme, uyma
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırne denk gelme
tevatür: İçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve bırbırlerine kuvvet veren haberlerden olusan buyuk bır toplulüga aıt haber
tılmız: ogrencı, talebe
ümmet: hak dine davet etmek ıçın Allah tarafından kendıdenne peygamber gondenlen ve bu peygambere ınanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan
zat: kışı, şahıs

olması, o tasdik büyük bir kuvvet menbaı olduğunu anladı, onların derslerinden çok feyz-i imanî aldı.

İşte, bu yolcunun mezkûr dersini ifade manasında, *Birinci Makamın Sekizinci Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ بِقُوَّةِ مُعْجِزَاتِهِمِ الْبَاهِرَةِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ ۞ (1)

denilmiş.

Sonra, imanın kuvvetinden ulvî bir zevk-i hakıkat alan o seyyah-ı talip, enbiya aleyhimüsselâmın meclisinden gelirken, ulemanın ilmelyakin suretinde kat'î ve kuvvetli delillerle, enbiyanın (aleyhimüsselâm) davalarını ispat eden ve asfiya ve sıddıkîn denilen mütebahhir, müçtehit muhakkikler, onu dershanelerine çağırdılar. O da girdi, gördü ki: Binlerle dâhî ve yüz binlerce müdakkik ve yüksek ehl-i tahkik, kıl kadar bir şüphe bırakmayan tetkikat-ı amikalarıyla, başta vücub-ı vücut ve vahdet olarak muspet mesail-i imaniyeyi ispat ediyorlar.

Evet, istidatları ve meslekleri muhtelif olduğu hâlde usul ve erkân-ı imaniyede onların müttefikan ittifakları ve her birisinin kuvvetli ve yakinî bürhanlarına istinatları öyle bir hüccettir ki, onların mecmuu kadar bir zekâvet ve dirayet sahibi olmak ve bürhanlarının umumu kadar bir bürhan bulmak mümkün ise, karşılarına ancak öyle çıkılabilir. Yoksa, o münkirler, yalnız cehalet ve echeliyet ve inkâr ve ispat olunmayan menfî meselelerde ınat ve göz kapamak suretiyle karşılarına çıkabilirler. Gözünü kapayan, yalnız kendine gündüzü gece yapar.

1- Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O Allah ki, peygamberliklerinin tasdiki olan ve doğruluğu tasdik edilmiş apaçık mu'cizelerinin kuvvetiyle, bütün peygamberler, Onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder.

ınat: bir konuda ısrarlı olma, sözünde ayak direme.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istınat: dayanma, güvenme.
meclis: topluluk, heyet.
mecmu: toplam, tüm.
menba: kaynak.
menfî: ispat edilemeyen, müsbetin zıddı.
mesail-i imaniye: imanî meseleler.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
müçtehit: âyet ve hadislerden şer'i hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehlilik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
mütebahhir: bilgisi deniz gibi geniş ve engin olan, çok bilgili, derin bilgi sahibi.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
seyyah-ı talip: istekli yolcu.
sıddıkın: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tetkikat-ı amika: derin incelemeler.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
ulvî: yüksek, yüce.
usul-ı imaniye: imanla ilgili esaslar, imana ait temel prensipler.
vahdet: bir ve tek olma.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vâcip olmak.
yakinî: şüphe edilemeyecek derecede kesin bir şekilde.
zekâvet: zekâlık, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti.
zevk-ı hakıkat: hakikat zevki, gerçeği bilmenin zevki.

asfiya: safiyet ve takva sahibi olan, Hz. Peygamber'in (asm) vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olma.
dâhî: son derece zekî, anlayışlı, deha sahibi.
dava: takip edilen fikir, iddia.
dershane: sınıf, ders verilen yer, ders yeri.
dirayet: zekâ, anlayış, incelikleri kavrayış.
echeliyet: çok bilgisizlik, çok cahil oluş.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıp bulanlar, gerçeğin peşinden gidenler.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
feyz-i imanî: imanın verdiği feyz ve bereket.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.

Bu seyyah, bu muhteşem ve geniş dershanede, bu muhterem ve mutebahhir ustatlanın neşrettikleri nurlar, zeminin yarısını bin seneden ziyade ışıklandırdığını bildi. Ve öyle bir kuvve-i maneviyeyi buldu ki, bütün ehl-i inkâr toplansa onu kıl kadar şaşırtmaz ve sarsmaz.

İşte bu yolcunun bu dershaneden aldığı derse bir kısa işaret olarak, *Birinci Makamın Dokuzuncu Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ جَمِيعِ الْاَصْفِيَاءِ بِقُوَّةِ بَرَاهِينِهِمِ الزَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُتَّفِقَةِ ۞ (1)

denilmiş.

Sonra, imanın daha ziyade kuvvetlenmesinde ve inkişafında ve ilmelyakın derecesinden aynelyakın mertebesine terakkisindeki envarı ve ezvakı görmeye çok müştak olan o mütefekkir yolcu, medreseden gelirken, hadsiz küçük tekkelerin ve zaviyelerin telâhukuyla tevessü' eden gayet feyizli ve nurlu ve sahra genişliğinde bir tekke, bir hangâh, bir zikirhane, bir irşatgâhta ve cadde-i kubra-i Muhammedînin (ASM) ve mirac-ı Ahmedînin (ASM) gölgesinde hakîkate çalışan ve hakka erişen ve aynelyakine yetişen binlerle ve milyonlarla kudsî mürşitler onu dergâha çağırdılar; o da girdi, gördü ki:

O ehl-ı keşif ve keramet mürşitler; keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve kerametlerine istinaden, bilıcma, müttefikan (2) لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ diyerek, vücub-ı vücut ve

aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bilıcma: icma ile, birden, ittifakla, fikir birliğiyle.
cadde-i kübra-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in (asm) büyük caddesi.
dergah: tekke, dervişlerin ibadet veya zikir maksadıyla bir araya geldikleri yer.
ehl-i inkar: imansızlar, inkar edenler.
ehl-i keramet: keramet sahipleri; Allah'ın ihsanıyla olağanüstü hallere ve adet dışı olaylara mazhar olan veliler.
ehl-i keşif: bazı sırları bilinmeyen hakikatleri Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bilen veliler.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
ezvak: zevkler.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hangah: Allah rızası için ve misafirlen minnet altında bırakmamak için ihlas ile fakir ve dervişlere ve talebelere yemek verilen ve misafir edilen yer.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
irşatgâh: hak ve hakikatin ve doğru yolun gösterildiği yer.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
keşfiyat: keşfiler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
medrese: ders okutulan yer.
mertebe: derece, basamak.
mirac-ı Ahmedî: Resulullahın (asm) miracı.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
muhteşem: haşmetli, yüce.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren rehber, kılavuz.
müşahede: ilahî sırları ve tecellileri seyretme.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
mutefekkir: düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
muttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.
seyyah: gezgin, gezici.
telâhuk: birbirine katılma, birbirı arkasına gelip birleşme.
terakki: yükselme, ilerleme.
tevessü: genişleme, yayılma.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarun ve vacip olmak.
zaviye: bir zahidin ibadetle meşgul olmak üzere çekildiği tenha yer, küçük tekke.
zemin: yeryüzü.
zikirhane: zikir yeri, zikir yapılan yer.
ziyade: çok, fazla.

1 Allah'tan başka hıçbir ilâh yoktur. O Allah ki, bütün asfiyanın muhakkak ve müttefik ve parlak burhanlarının kuvvetiyle ittifaklan, Onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder.

2 Ondan başka hıçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi, 88; Bakara Suresi, 163; Âl-i İmran Suresi, 2; 6.)

vahdet-i Rabbaniyeyi kâinata ilân ediyorlar. Güneşin ziyasındaki yedi renkle güneşi tanımak gibi, yetmiş renkle, belki Esma-i Hüsna adedince, Şems-i Ezelî'nin ziyasından tecelli eden ayn ayrı nurlu renkler ve çeşit çeşit ziyalı levnler ve başka başka hakikatlı tarikatler ve muhtelif doğru meslekler ve mütenevvi haklı meşreplerde bulunan o kudsî dâhîlerin ve nuranî ârîflerin icma ve ittifakla imza ettikleri bir hakikat, ne derece zahir ve bâhir olduğunu aynelyakîn müşahede ettî. Ve enbiyanın (aleyhimüsselâm) icmaı ve asfiyanın ittifakı ve evliyanın tevafuku bu üç icmaın birden ittifakı, güneşi gösteren gündüzün ziyasından daha parlak gördü.

İşte, bu misafirin tekkeden aldığı feyze kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın Onuncu Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ الْاَوْلِيَاءِ بِكَشْفِيَاتِهِمْ وَكَرَامَاتِهِمُ الظَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ ۞ (1)

denilmiş.

Sonra, kemalât-ı insaniyenin en muhimmi ve en büyüğü, belki bilcümle kemalât-ı insaniyenin menbaı ve esası iman-ı billâhtan ve marifetullahtan neş'et eden muhabbetullah olduğunu bilen o dünya seyyahı, bütün kuvvetiyle ve letaifiyle imanın kuvvetinde ve marifetin inkişafında daha ziyade terakki etmesini istemek fikriyle başını kaldırdı ve semavata baktı. Kendi aklına dedi ki:

"Madem kâinatta en kıymettar şey hayattır ve kâinatın mevcudatı hayata musahhardır. Ve madem zîhayatın en kıymettarı zîruhtur ve zîruhun en kıymettarı

1- Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O Allah ki, bütün evliyanın muhakkak ve musaddak ve zahir keşfiyat ve kerametlerinin icmaı, onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder.

aleyhimüsselam: Allah'ın selâmı onlara üzerine olsun.

ârif: bilen, bilgide ilerlemiş olan, irfan sahibi.

asfiya: safiyet ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin (asım) vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar.

bâhir: apaçık, aşikar.

bilcümle: bütün, hepsi.

dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.

enbiya: nebiler, peygamberler.

Esma-i Hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.

icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.

ilan: yayma, duyurma.

iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sifat ve isimleriyle beraber kabul ederek, Ona inanma.

ittifak: birleşme, fikir birliği etme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar.

kıymettar: kıymetli, değerli.

kuvvet: güç, kudret.

letaif: güzellikler, incelikler.

levn: renk.

madem: ...den dolayı, böyle ise.

marifet: bilme, denin bilgi.

marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.

menba: kaynak.

meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.

meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.

mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.

muhabbetullah: Allah sevgisi, Cenab-ı Hakka karşı duyulan sevgi.

muhtelif: türlü türlü, çeşitli.

musahhar: boyun eğen, emir altına giren.

mühim: önemli, ehemmiyetli.

mütenevvi: ayrı cinsten olmayan, nev'-nev', çeşit çeşit.

neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.

nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.

semavat: semalar, gökler.

seyyah: gezgin, gezici.

Şems-i Ezelî: ezelî güneş; varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.

tarikat: yol, meslek, tarik.

tecelli: belirme, bilinme, görünme.

vahdet-i Rabbaniye: terbiye ve idare edici Allah'ın mutlak birliği.

zahir: açık, aşikar.

zîhayat: hayat sahibi.

zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.

ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

zîşuurdur. Ve madem bu kıymettarlık için küre-i zemin, zîhayatı mütemadıyen çoğaltmak ıçın, her asır, her sene dolar, boşalır. Elbette ve her hâlde, bu muhteşem ve muzeyyen olan semavatın dahi kendisine münasip ahalisi ve sekenesi, zîhayat ve zîruh ve zîşuurlardan vardır ki, huzur-ı Muhammedîde (ASM) Sahabelere görünen Hazret-ı Cebrail'ın (AS) temessülü gibi, melâikelen görmek ve onlarla konuşmak hâdıselen, tevatür suretinde eskıden ben nakil ve rivayet ediliyor. Oyle ıse, keşke ben semavat ehlı ile dahi görüşseydım, onlar ne fikırde olduklannı bilseydim. Çünkü, Hâlık-ı Kâinat hakkında en mühim söz onlanndır" diye düşünürken, birden semavî şöyle bır sesi işitti:

"Madem bizimle göruşmek ve dersımizi dınlemek istersın, bıl kı, başta Hazret-i Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâm ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan olarak bütün peygamberlere vasıtamızla gelen mesail-i imaniyeye en evvel biz iman etmişiz. Hem insanlara temessül edip görünen ve bızlerden olan bütün ervah-ı tayyibe, bilâistisna ve bilittıfak, bu kâinat Hâlık'ının vücub-ı vücuduna ve vahdetine ve Sıfât-ı Kudsıyesine şahadet edip birbinne muvafık ve mutabık olarak ihbar etmişler. Bu hadsız ihbaratın tevafuku ve tetabuku, güneş gibi sana bir rehberdır" dediklerini bildi ve onun nur-i imanı parladı, zeminden göklere çıktı.

İşte bu yolcunun melâikeden aldığı derse kısa bır ışaret olarak, *Bırıncı Makamın On Birinci Mertebesınde*,

ahali: halk.
aleyhıssalatu vesselam: salat ve selam onun üzenne olsun anlaminda Hz. Muhammed e dua
asır: yuzyıl, asır
bilaistısna: istısnasız, ayırt etmeksizin.
bilittıfak. ittufakla beraberce elbırlıgıyle
ehil: bır yerde oturan
ervah-ı tayyibe: ıyi ruhlar
evvel: once ılk.
hadise: olay
Hâlık. yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
Halık-ı Kâinat: kâinatın ve onun ıçınde olan her şeyin yaratıcısı Allah
huzur-ı Muhammedi: Peygamber ın huzuru sohbeti
ihbar: haber verme bıldırme, anlatma duyurma
ihbarat. ıhbarlar bıldırmeler haber vermeler
Kur ân-ı Mu'cizülbeyan. açıklamalarıyla akılları benzenni yapmaktan acız bırakan Kur ân-ı Kerîm.
kure-ı zemin: yeryuzü dunya
melaike: melekler
mesail-i imaniye: imanî meseleler
muhteşem: haşmetlı, yuce.
mutabık: uygun
muvafık. uygun munasıp
munasip: uygun.
mütemadıyen: surekli olarak, devamlı
müzeyyen: zıynetlendınlmış süslu
nakl: anlatma, söyleme hikâye etme
nur-ı imani: iman nuru Allah'ın varlıgına yaratıcılıgına inanmadaki gonul kalp ve fikir aydınlıgı
peygamber: Allah tarafından haber getırerek ilahî emır ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi nebi
rivayet: bır haber, söz veya olayı nakletme.
Sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed ın mubarek yuzunu gormekle şerellenen ve onun sohbedenne katılan mu mın kımse
sekene: sakın olanlar ikamet edenler oturanlar
semavı. Allah tarafından olan ilâhı
Sıfat-ı Kudsıye: Allah ın mukaddes sıfatları.
suret. bıçım tarz görunuş.
şahadet. şahıt olma şahıtlık, tanıklık.
temessül: bır şekil ve surete gırme cısımlenme
tetabuk: bırbınne uygun gelme uyma
tevafuk: uyma uygunluk, bırbınne denk gelme
tevatür: ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve bırbırlenne kuvvet veren haberlerden olusan buyuk bır topluluga aıt haber
vahdet: bır ve tek olma
vasıta: aracı
zemin: yeryuzu
zîşuur: şuurlu şuur sahibi

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ
فِي وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ الْمَلٰٓئِكَةِ الْمُتَمَثِّلِينَ لِاَنْظَارِ النَّاسِ وَالْمُتَكَلِّمِينَ
مَعَ خَوَاصِّ الْبَشَرِ بِاَخْبَارَاتِهِمِ الْمُتَطَابِقَةِ الْمُتَوَافِقَةِ ۞ [1]

denilmiştir

Sonra, pürmerak ve pünştiyak o misafir, âlem-i şahadet ve cismanî ve maddî cihetinde mahsus taifelerin dillennden ve lisan-ı hâllennden ders aldığından, âlem-i gayp ve âlem-ı berzahta dahi mütalâa ile bir seyahat ve bır taharri-ı hakıkat arzu ederken, her taıfe-ı ınsanıyede bulunan ve kâınatın meyvesi olan ınsanın çekırdeğı hükmünde bulunan ve kuçuklüğü ıle beraber, manen kâınat kadar ınbısat edebılen müstakım ve münevver akıllann, selım ve nuranî kalplenn kapısı açıldı. Baktı kı, onlar âlem-ı gayp ve âlem-ı şahadet ortasında ınsanî berzahlardır; ve ıkı âlemın bırbınıyle temaslan ve muameleleri, ınsana nıspeten o noktalarda oluyor görduğünden, kendı akıl ve kalbıne dedı kı:

"Gelın, bu emsalınızın kapısından hakıkate gıden yol daha kısadır. Bız otekı yollardakı dıllerden ders aldığımız gıbi değıl, belkı ımen noktasındakı ittisaflarından ve keyfiyet ve renklennden mütalâamız ıle ıstıfade etmelıyız" dedi, mütalâaya başladı. Gördü kı:

Istidatlan gayet muhtelıf ve mezhepleri bırbırınden uzak ve muhalif olan umum istikametli ve nurlu akılların ımen ve tevhiddekı ittisafkârâne ve rasıhâne ıtıkatlan

1- Allah tan başka hıçbir ilah yoktur. O öyle bir Vacibü l-Vücud dur kı: ınsanların nazarına temessul eden ve beşerin havas kısmıyla konuşan melaıkenın ittıfakı, bırbınne tetabuk ve tevafuk eden ıhbaratıyla Onun vahdet ıçındekı vucub ı vucuduna delalet eder

alem: varlık sınıflannden her bırı.
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacaklan alem kabır âlemı.
âlem-i gayp: gayp âlemı görunmeyen fakat varlıgı kesın olan ve mahıyetı allah tarafın dan bılınen başka dünyalar
alem-i şahadet: gozle gordugumuz şahıt olduğumuz alem, kaınat.
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves
berzah: ıkı şey arasındakı yer
cihet: yön
cısmanî: maddî ve cısımlı olmak.
emsal: benzerler
gayet: son derece
hakıkat: gerçek esas
hükmünde: değerınde yennde
ımen: ınanma ıtıkat.
ınbısat: yayılma genışleme.
ınsanı: ınsana aıt, ınsanla alâkalı
Istıdat: kabılıyet, yetenek.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
Istıkamet: doğruluk durustlük.
ıtıkat: kesın ınanma ımen
ıttısaf: vasıflanma ozellık kazanma
Ittısafkârâne: vasıflan belli olur surette bır sıfat alarak, bır hal takınarak.
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı butun âlemler varlıklar
keyfiyet: bır şeyın nasıl olduğu nıtelık.
Ilsan-ı hâl: hâl dıl, bır şeyın durusu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesı.
maddı: madde ıle alakalı cısmanî.
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
manen: mana bakımından, manaca.
mezhep: gıdılen tutulan takıp edılen yol.
muamele: davranış bırbın ıle ış gorme
muhalif: zıt, karşıt.
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı
münevver: nurlu ışıklı parlak.
mustakım: doğru.
mütalaa: bır şeyı etraflıca duşunme tetkık etme
nıspeten: nıspetle kıyaslıyarak.
nuranı: nurlu ışıklı parlak, munevver.
nurlu: ışıklı panıtlı
pürıştıyak: çok ıştıyaklı çok şevklı
pürmerak: çok meraklı merak dolu
rasıhane: saglam delıl ve burhana dayanmak suretıyle
selım: temız samımî
taharrı-ı hakıkat: hakıkatı araştırma dogruyu arama araştırma.
taıfe: takım guruh famılya
taıfe-ı ınsanıye: ınsana aıt taıfe ınsanlık.
tevhıd: Allah ın bır olduğuna ınanma bırleme
umum: butun

tevafuk ve sebatkârâne ve mutmainâne kanaat ve yakinleri tetabuk ediyor. Demek, tebeddül etmeyen bir hakikate dayanıp bağlanmışlar. Ve kökleri metin bir hakikate girmiş, kopmuyor. Öyle ise, bunların nokta-i imaniyede ve vücup ve tevhidde icmaları, hiç kopmaz bir zincir-i nuranîdir ve hakikate açılan ışıklı bir penceredir.

Hem, gördü ki: Meslekleri birbirinden uzak ve meşrepleri birbirine mübayin olan o umum selim ve nuranî kalplerin erkân-ı imaniyedeki müttefikane ve itminankârâne ve müncezibâne keşfiyat ve müşahedatları birbirine tevafuk ve tevhidde birbirine mutabık çıkıyor. Demek, hakikate mukabil ve vâsıl ve mütemessil bu küçücük birer arş-ı marifet-i Rabbaniye ve bu cami birer âyine-i Samedâniye olan nuranî kalpler, şems-i hakîkate karşı açılan pencerelerdir; ve umumu birden, güneşe âyinedarlık eden bir deniz gibi, bir âyine-i azamdır. Bunların vücub-i vücutta ve vahdette ittifaklarını ve icmaları, hıç şaşırmaz ve şaşırtmaz bir rehber-i ekmel ve bir mürşid-i ekberdir. Çünkü, hiçbir cihetle hiçbir imkân ve hıçbir ihtimal yok ki, hakikatten başka, bir vehim ve hakikatsız bir fikir ve asılsız bir sıfat, bu kadar müstemirrâne ve rasihâne bu pek büyük ve keskin gözlerin umumunu birden aldatsın, galat-ı hisse uğratsın. Buna ihtimal veren bozulmuş ve çürümüş bir akla, bu kâinatı inkâr eden ahmak Sofestaîler dahi razı olmazlar, reddederler diye anladı. Kendi akıl ve kalbiyle beraber [1] آمَنْتُ بِاللهِ dediler.

1. Allah'a iman ettim.

arş-ı marifet-i Rabbaniye: Rabbi tanıma bilme arşı.
ayinedarlık: aynalık yapma, gösterme.
âyine-i azam: en büyük ayna.
âyine-i Samedaniye: Samed aynası. Allah'ın hıçbir şeye muhtaç olmayışını ve her şeyin Ona muhtaç oluşunu gösteren ayna.
cami: cem eden, toplayan, içine alan.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar.
galat-ı his: duyuştaki aldanış, his yanılması.
icra: yürütme, bir işi yerine getirme.
ihtimal: olabilirlik, bir şeyin olabilmesi, mümkün olma, gerçekleşebilirlik.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
itminankârâne: itminan göstermek suretiyle itminan şeklinde.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kanaat: görüş, fikir.
keşfiyat: keşfler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen, gayba ilişkin sırlar.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
metin: sağlam ve dayanıklı, kavi, berk.
mukabil: karşılık.
mutabık: uygun.
mutmainane: mutmain olarak, gönlü hoş bir şekilde, kalp ve ruhu doymuş olarak.
mübayin: başka türlü, ayrı.
müncezibâne: tutkun bir şekilde, kendini kaptırmak suretiyle.
mürşid-i ekber: en büyük mürşit, Hz. Muhammed ve Kur'ân-ı Kerîm.
müstemirrane: devamlı olarak, aralıksız.
müşahedat: gözlemler.
mütemessil: temessul eden, başka bir kimse veya şeyin şekline giren.
müttefikâne: ittifak edici olarak, müttefik olarak.
nokta-i imaniye: iman noktası.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
red: reddetme, kabul etmeme.
rehber-i ekmel: en mükemmel rehber.
sebatkarane: sabır ve sebat ederek, sebat göstererek, sebatlı bir şekilde.
sıfat: vasıf, nitelik.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kainatı ve kendi varlığını da inkar eden.
şems-i hakikat: hakikat güneşi, gerçeğin parlaklığı.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vahdet: bir ve tek olma.
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan.
vehim: yanlış ve esassız düşünce.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarun ve vacip olmak.
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gereklilik.
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
zincir-i nuranî: nurlu zincir.

İşte, bu yolcunun müstakim akıllardan ve münevver kalplerden istifade ettiği marifet-i imaniyeye kısa bır işaret olarak, *Birinci Makamın On Uçüncü Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِه فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ الْعُقُولِ الْمُسْتَقِيمَةِ الْمُنَوَّرَةِ بِاعْتِقَادَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ وَبِقَنَاعَاتِهَا وَبِقِيَاسَاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ مَعَ تَخَالُفِ الْاِسْتِعْدَادَاتِ وَالْمَذَاهِبِ وَكَذَا دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِه فِى وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ الْقُلُوبِ السَّلِيمَةِ النُّورَانِيَّةِ بِكَشْفِيَّاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ وَبِمُشَاهَدَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ مَعَ تَبَايُنِ الْمَسَالِكِ وَالْمَشَارِبِ ۞[1]

denilmiş.

Sonra, âlem-i gayba yakından bakan ve akıl ve kalpte seyahat eden o yolcu, "Acaba âlem-i gayp ne diyor?" diye merakla o kapıyı da şöyle bir fikir ile çaldı. Yani, "Madem bu cismanî âlem-i şahadette bu kadar ziynetli ve sanatlı hadsiz masnularıyla kendini tanıttırmak ve bu kadar tatlı ve süslü nihayetsiz nimetleriyle kendini sevdirmek ve bu kadar mu'cızeli ve maharetli hesapsız eserleriyle gizli kemalâtını bildirmek, kavilden ve tekellumden daha zahir bir tarzda fiilen isteyen ve hâl diliyle bildiren bir Zat, perde-i gayp tarafında bulunduğu bilbedahe anlaşılıyor. Elbette ve her hâlde, fiilen ve hâlen olduğu gibi, kavlen ve tekellümen dahi konuşur, kendini tanıttırır, sevdirir. Öyle ise, âlem-i gayp cihetinde Onu,

1- Allah tan başka hıçbir ilah yoktur. O öyle bir Vacibu l-Vucud dur ki, İstidat ve mezheplerinin farklılıgına rağmen, birbirleriyle tevafuk eden ıtıkatlan ve birbirleriyle tetabuk eden kanaat ve yakînlennın şahadetiyle, butun munevver ve mustakım akıl sahıplerinnın ıcmaı, Onun vahdet ıçındekı vucub ı vucuduna delâlet eder. Keza birbirine mutebayın meslek ve meşreplerine rağmen birbirine tetabuk eden keşfiyat ve birbirine tevafuk eden muşadelennın şahadetiyle, butun selım ve nurânî kalp sahıplerinnın ittıfakı, Onun vâhdet ıçındekı vucub ı vücuduna delâlet eder.

bilbedahe: açıktan aşikâr olarak
fiilen. fiille, davranış ve hareketle
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâl: durum, vaziyet.
halen. hareket ve davranış olarak
hesapsız. sınırsız, sonsuz.
kavil: fiiliyata dokulmeyen sozde kalan şey
kavlen. soz ile, sozlu olarak, fiilî olmayan.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellikler.
madem. ...den dolayı, boyle ise
maharet. mahırlik, ustalık.
marifet-i imaniye: ımanî bılgı, malumat.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanlann acız kaldıgı şey
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nimet: lutuf, ihsan, bagış.
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde, insanlann bilmeyip sadece Allah ın bildıgı gayp alemdekı manevî perde.
seyahat. yolculuk.
tarz. bıçım, şekil, suret.
tekellum: soyleme, konuşma
tekellümen: konuşarak.
zahir: açık, aşikar
zat: azamet ve ululuk sahıbi olan
ziynet: sus, bezek.

Onun tezahüratından bilmeliyiz" dedi. Kalbi içeriye girdi, akıl gözüyle gördü ki:

Gayet kuvvetli bir tezahuratla, vahiylerin hakikatı, âlem-i gaybın her tarafında, her zamanda hükmediyor. Kâinatın ve mahlûkatın şahadetlerinden çok kuvvetli bir şahadet-i vücut ve tevhid, Allâmü'l-Guyûb'dan vahiy ve ilham hakikatleriyle geliyor. Kendini ve vücut ve vahdetini yalnız masnulanının şahadetlerine bırakmıyor. Kendisi, kendine lâyık bir kelâm-ı ezelî ile konuşuyor. "Her Yerde İlim ve Kudretiyle Hazır ve Nazır"ın kelâmı dahi hadsızdır. Ve kelâmının manası Onu bildirdiği gibi, tekellümü dahı Onu sıfâtıyla bildiriyor.

Evet, yüz bin peygamberlerin (aleyhimüsselâm) tevatürleriyle ve ıhbaratlarının vahy-i İlâhîye mazhariyet noktasında ittifaklarıyla, ve nev-i beşerden ekseriyet-i mutlakanın tasdıkgerdesi ve rehberi ve muktedası ve vahyın semereleri ve vahy-i meşhut olan kütüb-i mukaddese ve suhuf-ı semavıyenin delâil ve mu'cızatlarıyla, hakikat-i vahyin tahakkuku ve sübutu bedahet derecesine geldiğini bildi ve vahyın hakikati beş hakikat-i kudsiyeyi ifade ve ifaza ediyor diye anladı:

• *Birincisi:* لِلتَّنَزُّلَاتِ الْإِلٰهِيَّةِ إِلٰى عُقُولِ الْبَشَرِ denilen, *beşerin akıllarına ve fehimlerine göre konuşmak, bir tenezzül-ı İlâhîdir.*

Evet, bütün zîruh mahlûkatını konuşturan ve konuşmalarını bilen, elbette kendisi dahi o konuşmalara konuşmasıyla müdahale etmesi, rububıyetin muktezasıdır.

aleyhimüsselâm: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun.
Allâmü'l-Guyûb: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen Allah.
bedahet: açıklık, aşıkar, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
beşer: insanlık.
delâil: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları.
ekseriyet-i mutlaka: bir farlasıyla elde edilen çoğunluk, çokluk, kesin çoğunluk.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i kudsiye: kudsî yüce hakikat.
hakikat-i vahiy: vahyın hakikatı.
hâzır: huzurda olan, göz önünde olan, hazır.
hükmetme: hâkim olma, işleme.
ifaza: feyiz verme, feyizlendirme, bereketlendirme.
ıhbarat: ıhbarlar, bildirmeler, haber vermeler.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
ilim: bilme, bilgi.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kelâm: ilâhî söz.
kelâm-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'ân-ı Kerîm'in âyetleri.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kütüb-i mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm).
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
mu'cızat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mukteda: iktida edilen, örnek alınan, kendisine uyulan, imam, reis.
mukteza: iktıza eden, gereken.
müdahale: karışma.
nâzır: nezaret eden, bakan, gözeten.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
rububıyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
semere: meyve, güzel netice.
sıfat: vasıf, nitelik.
suhuf-i semaviye: semavî sayfalar.
sübut: sabit olma, ispatlanma.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şahadet-i vücut: varlık şahadeti.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tasdıkgerde: kabul edilmiş, tasdık edilmiş.
tekellüm: söyleme, konuşma.
tenezzül-ı İlâhî: Allah'ın hitabında kullarının anlayabileceği bir seviyeye inmesi.
tevatur: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
tezahurat: görünüşler, belirmeler, ortaya çıkmalar.
vahiy: bir fikrin, bir hakikatin veya bir emrin Allah (c.c.) tarafından peygamberlere bildirilmesi.
vahy-i İlâhî: İlâhî vahiy, Allah tarafında vahiy ile gelen emir ve yasaklar.
vahy-i meşhut: şahit olunan vahiy, peygamberlere verilen kitaplarda görülen, okunan vahiy.
vücut: var olma, varlık.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.

• *İkincisi:* Kendini tanıttırmak için kâinatı bu kadar hadsız masraflarla baştan başa harikalar içinde yaratan ve binler dillerle kemalâtını söylettiren, elbette kendi sözleriyle dahi kendini tanıttıracak.

• *Üçüncüsü:* Mevcudatın en müntehabı ve en muhtacı ve en nazenini ve en müştakı olan hakîkî insanların münacatlarına ve şükürlerine fiilen mukabele ettiği gibi, kelâmıyla da mukabele etmek, hâlıkıyetin şe'nidir.

• *Dorduncusu.* Ilım ile hayatın zarurî bır lâzımı ve ışıklı bir tezahürü olan mükâleme sıfatı, elbette ihatalı bir ilmi ve sermedî bır hayatı taşıyan Zatta ihatalı ve sermedî bir surette bulunur.

• *Beşincisi:* En sevimlı ve muhabbetli ve endişeli ve nokta-ı ıstınada en muhtaç ve sahıbını ve malikını bulmaya en müştak, hem fakir ve âcız bulunan mahlûkatlanna acz ve ıştıyakı, fakr ve ıhtıyacı ve endişe-i ıstıkbalı ve muhabbeti ve perestişi veren bır Zat, elbette kendi vücudunu onlara tekellumü ile iş'ar etmek, ulûhıyetin muktezasıdır.

İşte, tenezzül-i İlâhî ve tearrüf-i Rabbanî ve mukabele-ı Rahmanî ve mükâleme-ı Subhanî ve ış'ar-ı Samedânî hakîkatlerini tazammun eden umumî, semavî vahıylerin icma ile Vacıbu'l-Vücud'un vucuduna ve vahdetine delâletleri öyle bir hüccettir ki, gündüzdeki güneşin şuaatının güneşe şahadetinden daha kuvvetlidır dıye anladı.

âciz: zayıf, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
delalet: delil olma, gösterme.
endişe-i ıstıkbal: gelecek düşüncesi, gelecek kaygısı.
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık.
fiilen: fille, davranış ve hareketle.
hakîkî: gerçek.
hâlıkıyet: Cenab-ı Hakk ın her şeyi yoktan yaratması sıfatı.
harika: olağanustu vasıflar taşıyan ve hayranlık hıssi uyandıran.
hüccet: delil.
icma: fikir birlığı etme, görüş birlıgine varma.
ihatalı: kuşatıcı.
ilim: bilme, bilgi.
ış'ar: anlatma, bildirme.
ış'ar-ı Samedânî: hıç bır şeye muhtaç olmayan Cenab ı Hakk ın varlıgını yaratıklara bildırmesi, işareti.
ıştıyak: aşın isteme, çok fazla arzu etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellıkler.
malik: sahıp.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlukıar.
muhabbet: sevgi, sevme.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabele-ı Rahmanı: Rahmanı olan Allah ın zatına has ve yaraşır karşılık vermesi.
mükaleme: konuşma, karşılıklı konuşma, soyleşme.
mükâleme-i Subhanî: kusur ve noksanlardan uzak olan Cenab-ı Hakk ın konuşması.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
müntehap: seçkin, guzide, mumtaz.
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gösteren.
nazenin: nazlı, nazık, nann, ince yapılı.
nokta-ı ıstinat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası.
perestiş: tapma, aşın derecede sevme, meftunluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlahî.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
suret: bıçım, tarz, gorunuş.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şe'n: durum, ozellik, yapı.
şuaat: şualar, ışınlar, panıtular.
şukur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tazammun: ıhtıva etme, İçine alma, içinde bulundurma.
tearrüf-i Rabbanî: Cenab ı Hakkın kendini tanıtması, bildırmesi.
tezahür: gorunme, belirme, ortaya çıkma.
ulûhıyet: ılahlık, Allah ın hakımıyetı ile kaınattakı her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettırmesi.
umumî: herkesle ilgili, genel.
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan varlıgı başkasının varlıgına bagli degil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.).
vahdet: bır ve tek olma.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dıledıgi hukumlen, sırlan ve hakıkatlen peygamberlere bıldırmesi.
vücut: var olma, varlık.
zarurî: mecburî, zorunlu, ıster istemez.
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan

Sonra ilhamlar cihetine baktı, gördü ki:

Sadık ilhamlar, gerçi bir cihette vahye benzerler ve bir nevı mükâleme-ı Rabbaniyedir, fakat iki fark vardır:

• *Birincisi*: İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekseri melâike vasıtasıyla ve ilhamın ekseri vasıtasız olmasıdır. Meselâ, nasıl ki bir padişahın iki suretle konuşması ve emırlerı var:

Birisi: Haşmet-i saltanat ve hâkimiyet-i umumîye haysıyetıyle bir yaverını, bır valıye gönderir. O hâkımıyetın ihtişamını ve emrin ehemmiyetini göstermek için, bazen, vasıta ıle beraber bır içtima yapar, sonra ferman tebliğ edilir

Ikıncısi: Sultanlık ünvanıyla ve padışahlık umumî ısmıyle değil, belki kendi şahsıyla hususî bir münasebeti ve cüz'î bır muamelesı bulunan has bır hizmetçisı ıle veya bır âmî raiyetıyle ve hususî telefonuyla hususî konuşmasıdır.

Öyle de, Padışah-ı Ezeli'nin, umum âlemlerın Rabbi ısmıyle ve kâınat Hâlık'ı ünvanıyla, vahıyle ve vahyın hızmetıni gören şümullü ılhamlarıyla mükâlemesi olduğu gibi; her bır ferdın, her bır zîhayatın Rabbı ve Hâlık'ı olmak haysıyetiyle, hususî bır surette, fakat perdeler arkasında, onların kabılıyetıne göre bır tarz-ı mükâlemesı var.

• *İkinci fark*: Vahıy gölgesızdır, safîdır, havassa hastır. Ilham ıse gölgelıdır, renkler karışır, umumîdır. Melâike

âlem: varlık sınıflarından her bın
amı: bılgısız, cahıl
cıhet: yon
cüz'ı: küçük, az.
ehemmıyet: onem, değer, kıymet.
ekser: pek çok.
ferman: emır, buyruk.
gerçi: her ne kadar
hâkımıyet: hâkım olus, hukmedıs egemenlik.
hakımıyet-ı umumıye: çogunlugun ve genelin hakımıyetı.
Halık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
haşmet-ı saltanat: saltanatının haşmetı, ıhtşamı, goz kamaştıran guzelliği
havas: marifet ve yaşayışça ustun olan, ust tabaka
haysıyet: şeref, onur, ıtıbar
hususı: ozel.
ıçtıma: toplantı, toplanma
ıhtişam: muhteşemlik, şanlı gorunuş, buyuk gosterış.
ılham: belıl bılgı vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zıhnine indırılen mana
kabılıyet: ısıdat, yetenek.
melaike: melekler
mesela: ornegin
muamele: davranma, davranıs, bırıne karsı her hangi bır davranışta bulunma.
mukaleme-I Rabbanıye: Rab olan Allah ın zatına has konuşması.
munasebet: ılgı, alâka, yakınlık.
nevı: çeşıt, tür
padişah: hukumdar, sultan
Padişah-ı Ezeli: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan saltanat sahıbı olan Cenab-ı Hak.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah
raıyet: bır devletın tebaası olan ve vergi veren halk.
sadık: dogru, gerçek, hakıkı olan
saffi: saf olan, katışıksız, duru
şümul: ıçıne alma, kaplama, ıhata etme.
tarz-ı mükâleme: konuşma tarzı
tebliğ: resmî bir yazıyı, karanı halka veya ılgılılere duyurma
umum: butun
unvan: şohret, ad, ısım
vasıta: aracılık.
yaver: emır subayı
zîhayat: hayat sahıbı.

ilhamlan ve insan ilhamlan ve hayvanat ılhamlan gibi çeşit çeşit, hem pek çok envalarıyla, denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbaniyenin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor.

لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي (1)

ayetinin bır vechını tefsır edıyor anladı.

Sonra, ilhamın mahıyetıne ve hikmetıne ve şahadetıne baktı, gördü ki: Mahıyetı ıle hikmetı ve neticesi dort nurdan terekküp edıyor:

• *Bırıncısı*: Teveddüd-i İlâhî denilen kendıni mahlûkatına fiilen sevdırdiği gibi, kavlen ve huzuren ve sohbeten dahi sevdırmek, vedûdıyetin ve rahmanıyetın muktezasıdır.

• *İkıncısı*: İbadının dualarına fiilen cevap verdiği gibi, kavlen dahi perdeler arkasında icabet etmesi, rahîmıyetin şe'nidir.

• *Üçüncüsü*: Ağır beliyyelere ve şıddetlı hâllere duşen mahlûkatlarının ıstımdatlarına ve feryatlarına ve tazarruatlarına fiilen imdat ettiği gibi, bir nevi konuşması hukmünde olan ilhamî kavillerle de imdada yetişmesi, rububıyetın lâzımıdır.

• *Dördüncüsü*: Çok âcız ve çok zayıf ve çok fakır ve çok ıhtıyaçlı ve kendi malıkıni ve hamîsini ve müdebbirini ve hafîzini bulmaya pek çok muhtaç ve muştak olan zîşuur masnularına, vücudunu ve huzurunu ve himayetini fiilen ıhsas ettiği gıbı, bır nevı mukâleme-ı Rabbanıye

1- Rabbımın sözlerini yazmak ıçın butun denizler murekkep olsa Rabbımın sözlen tukenmeden o denizler tukenırdı (Kehf Suresi 109)

âcız: zayıf, guçsuz.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
beliyye: felaket, musıbet.
dua: Allah a yalvarma niyaz
envâ: çeşıtler turler nevıler
feryat: haykırma çığlık.
fiilen: fıılle davranış ve harekette.
hafiz: yarattıklarını koruyup gozeten Allah.
hami: himaye eden, koruyan gozeten
hayvanât: hayvanlar
hikmet: Ilahî gaye gizli sebep
himayet: koruma esırgeme
huzuren: Allah ın her an yanında olduğunu ve her şeyı bıldıgını hıssetme ve yaşama halınde olma.
hukmünde: degennde, yerınde
İbad: abdler kullar ıbadet edenler
İcabet: kabul etme kabul edılme
İhsas: hıssetırme sezdırme
ilhama: ılham ıle elde edılen ılham ıle ulaşılan
imdat: yardım
ıstımdat: medet dileme, ımdat isteme yardıma çagırma.
katre: damla
kavil: soz
kavlen: soz ıle, sozlu olarak, fıılî olmayan
kelimat-ı Rabbanıye: Rabbe aıt kelımeler sozler.
mahıyet: bır şeyın aslı esası nıtelıgi
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
malik: sahıp
masnu: sanatla yapılmış eşya varlık.
medar: sebep vesıle
mukteza: ıkuza eden gereken
müdebbir: tedbır alan, tedbırlı her şeyı onceden duşunen
mükaleme-i Rabbanıye: Rab olan Allah ın zatına has konuşması
muştak: arzulu fazla istekli ıstuyak gosteren
nevi: çeşıt, tur
nur: aydınlık, panıltı ışık.
rahimiyet: merhamet edıcılık.
rahmanıyet: Cenab ı Hakkın kullarını beslemesi koruması ve merhamet etmesi vasfı
rububiyet: Cenab-ı Hakk ın her zaman her yerde her mahluka muhtaç oldugu şeylen vermesi onu terbıye etmesi ve ıdaresi altında bulundurma vasfı
sohbeten: sohbet ıle
şe'n: ış
tazarruat: tazarrular yalvarışlar yalvarmalar
tefsır: Kur'an ın mana bakımından ızahı Kur'ân ın şerhı
teksir: çoğaltma
terekkup: karışıp birleşme bırden fazla şeyın bırleşmesınden olusma
teşkil: vucut verme şekıllendırme
teveddüd-i İlahi: Allah ın kendını kullarına sevdırmesi
vecih: cıhet, yon
vedudıyet: sevdırme ve sevdırılme.
vücut: var olma varlık.
zemin: yeryuzu
zişuur: şuurlu, şuur sahıbı.

hükmünde sayılan bir kısım sadık ilhamlar perdesinde ve mahsus ve bir mahlûka bakan has bir vecihte, onun kabiliyetine göre, onun kalp telefonuyla, kavlen dahi kendi huzurunu ve vücudunu ihsas etmesi, şefkat-i ulûhiyetin ve rahmet-i rububiyetin zarurî ve vacip bir muktezasıdır diye anladı.

Sonra, ilhamın şahadetine baktı, gördü:

Nasıl ki, güneşin faraza şuuru ve hayatı olsaydı ve o hâlde, ziyasındaki yedi rengi yedi sıfatı olsaydı, o cihette, ışığında bulunan şuaları ve cilveleri ile bir tarz konuşması bulunacaktı. Ve bu vaziyette, misalinin ve aksinin şeffaf şeylerde bulunması, ve her âyine ve her parlak şeyler ve cam parçaları ve kabarcıklar ve katreler, hatta şeffaf zerrelerle her birinin kabiliyetine göre konuşması, ve onların hacatına cevap vermesi; ve bütün onlar güneşin vücuduna şahadet etmesi, ve hiçbir iş, bir işe mâni olmaması; ve bir konuşması, diğer konuşmaya müzahemet etmemesi bilmüşahede görüleceği gibi, aynen öyle de, ezel ve ebedin Zülcelâl Sultanı ve bütün mevcudatın Zülcemal Hâlık-ı Zîşan'ı olan Şems-i Sermedî'nin mukâlemesi dahi, Onun ilmi ve kudreti gibi, küllî ve muhit olarak her şeyin kabiliyetine göre tecelli etmesi, hiçbir sual bir suale, bir iş bir işe, bir hitap bir hitaba mâni olmaması ve karıştırmaması bilbedahe anlaşılıyor. Ve bütün o cilveler, o konuşmalar, o ilhamlar birer birer ve beraber bilittifak o Şems-ı Ezelî'nin huzuruna ve vücub-i vücudunu ve vahdetine ve ehadiyetine delâlet ve şahadet ettiklerini aynelyakine yakın bir ilmelyakin ile bildi.

akis: yansıma
âyine: ayna
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bilbedahe: açıktan aşikar olarak.
bilittifak: ittifakla beraberce elbirliğiyle.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yon
cilve: tecelli görüntü
delâlet: delil olma gösterme.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman öncesizlik.
faraza: sözün gelişi söz gelişi.
hacat: hacetler ihtiyaçlar
Hâlık-ı Zişan: şan sahibi yaratıcı
hitap: söz söyleme topluluğa veya birisine karşı konuşma
İlham: belli bilgi vasıtalarına baş vurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
ilim: bilme bilgi
ilmelyakin: yakın ile bilme bir şeyi ilim ve delil ile kesin olarak bilme tanıma, kabul etme aksi mümkün olmayan açık kesin ve sağlam bilgi.
kabiliyet: istidat yetenek.
katre: damla
kudret: güç, kuvvet, iktidar
küllî: umumi, genel.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
mani: meneden, engel olan
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahluklar
misal: benzer, örnek.
muhit: ihata eden kuşatıcı.
mükaleme: konuşma
müzahamet: zahmet, sıkıntı verme
rahmet-i rububiyet: mahlûkatını terbiye ve idare eden Cenab-ı Allah'ın rahmeti
sadık: doğru gerçek hakikî olan.
sıfat: vasıf nitelik.
sual: soru
Sultan: mutlak iktidar sahibi olan Allah.
şahadet: şahit olma şahıdlık, tanıklık.
şeffaf: saydam.
şefkat-i ulûhiyet: ilah olmanın gereği olan şefkat, ilâhlık şefkatı
Şems-i Ezelî: ezelî güneş varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
Şems-i Sermedî: daimî sürekli olan güneş.
şua: ışın bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme anlayış.
tarz: biçim şekil suret.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
vacip: zorunlu
vahdet: bir ve tek olma
vaziyet: durum.
vecih: cihet, yon.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.
zerre: maddenin en küçük parçası molekül atom
ziya: ışık aydınlık, nur parlaklık
Zülcelâl: celâl sahibi büyüklük, izzet, heybet ve azamet sahibi Allah.
Zülcemal: cemâl lütuf rahmet ve güzellik sahibi Allah

İşte, bu meraklı misafirin âlem-i gayptan aldığı ders-i manfetine kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Dördüncu ve On Beşinci Mertebelerinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ الْوَحْيَاتِ الْحَقَّةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّنَزُّلَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ وَلِلْمُكَالَمَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَلِلتَّعَرُّفَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَلِلْمُقَابَلَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ عِنْدَ مُنَاجَاتِ عِبَادِهِ وَلِلْاِشْعَارَاتِ الصَّمَدَانِيَّةِ لِوُجُودِهِ لِمَخْلُوقَاتِهِ ۞ وَكَذَا دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ الْاِلْهَامَاتِ الصَّادِقَةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّوَدُّدَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ وَلِلْاِجَابَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ لِدَعَوَاتِ مَخْلُوقَاتِهِ وَلِلْاِمْدَادَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ لِاسْتِغَاثَاتِ عِبَادِهِ وَلِلْاِحْسَاسَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ لِوُجُودِهِ لِمَصْنُوعَاتِهِ ۞ [1]

denilmiştir.

Sonra, o dünya seyyahı kendi aklına dedi ki:

"Madem bu kâinatın mevcudatıyla Malik'imi ve Hâlık'ımı anyorum, elbette her şeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a'dâsının tasdikiyle dahi en mukemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve on dört asrı fazileti ile ve Kur'ân'ı ile ışıklandıran Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak için Asr-ı Saadete beraber gitmeliyiz" diyerek, aklıyla beraber o asra girdi.

1- Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vâcibü'l-Vücud ve Vâhidü'l-Ehaddir ki: tenezzulât-ı ilâhiyeyi mukâlemât-ı Sübhâniyeyi; taarrufât-ı Rabbâniyeyi; kullarının dualarına mukabelât-ı Rahmâniyeyi ve mahlûkâtına vücudunu ihsas eden işârât-ı Samedâniyeyi; tazammun eden bütün hak vahyleri icmâ'. Onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder. Ve keza, teveddudât-ı ilâhiyeyi; mahlûkâtının dualarına icâbet-i Rahmâniyeyi ve kullarının istiğâselerine olan imdâdât-ı Rabbâniyeyi ve masnuâtına vücudunu bildiren ihsasât-ı Sübhâniyeyi tazammun eden ilhâmât-ı sadikanın ittifakı da Onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder.

a'dâ: düşmanlar.
âlem-i gayb: gayp âlemi; görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında. Hz. Muhammed'e (asm) dua.
asır: yüzyıl, asır.
Asr-ı saadet: saadet müdülük asrı. Peygamberimiz (asm) ve Dört Halifenin yaşadığı devire verilen ad.
ders-i marifet: bilgilenme, irfan dersi.
evvel: önce, ilk.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
hâkim: herşeye hükmeden ve her bir şeyi hükmü altında tutan.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kumandan: komutan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mâlik: sahip.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
mevcudat: var olan şeyler, varlıklar.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (asm).
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, nâmlı.
seyyah: gezgin, gezici.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.

Gördü ki: O asır, hakikaten, o Zat (ASM) ile bir saadet-i beşeriye asrı olmuş. Çünkü, en bedevî ve en ümmî bir kavmı, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstat ve hâkim eylemiş.

Hem kendi aklına dedi: "Biz, en evvel bu fevkalâde zatın (ASM) bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkaniyetini ve ihbaratının doğruluğunu bilmeliyiz. Sonra Hâlık'ımızı ondan sormalıyız" diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsız kat'î delillerden, burada, yalnız dokuz külliyetine birer kısa işaret edilecek.

• *Birincisi*: Bu Zatta (ASM), hatta düşmanlarının tasdikiyle dahi, bütün güzel huyların ve hasletlerin bulunması; ve

وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ۞ [1] وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى [2]

ayetlerinin sarahatiyle, bir parmağının işaretiyle kamer iki parça olması, ve bir avucu ile a'dâsının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları, ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından Kevser gibi akan suyu kifayet derecesinde içirmesi gibi, nakl-ı kat'î ile ve bir kısmı tevatür ile yüzer mu'cizatın onun elinde zahir olmasıdır. Bu mu'cizattan üç yüzden ziyade bir kısmı, "On Dokuzuncu Mektup" olan "Mu'cizat-ı Ahmediye (ASM)" namındaki harika ve kerametli bir risalede kat'î delilleriyle beraber beyan edildiğinden, onları ona havale ederek dedi ki:

1 Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)

2. Attığın zaman da sen atmadın, ancak Allah attı. (Enfal Suresi, 17.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bedevî: çölde ve ibtidaî tarzda yaşayan, medeni olmayan
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
fevkalâde: olağanüstü
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
harika: olağanüstü
haslet: insanın yaratılıştan gelen huy ve karakter
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç.
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler
kamer: Ay
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
Kevser: Cennette bulunan bir ırmak, ırmak
kifayet: kâfi miktarda olma, yeterlilik.
kıymet: değer
külliyet: bütünlük, tümlük.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
nakl-i kat'î: içinde yanlış ihtimali olmayan nakil, rivayet.
nam: ad, isim.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
saadet-i beşeriye: insanlığın mutluluğu
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber
umum: bütün
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vasıta: aracılık.
zahir: açık, aşikar
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
ziyade: çok, fazla.

"Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemalâtla beraber, bu kadar mu'cizat-ı bâhiresi bulunan bir Zat (ASM), elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızlanın işi olan hileye, yalana, yanlışa tenezzül etmesi kabil değil."

• *İkincisi:* Elinde, Bu Kâinat Sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı her asırda uç yüz milyondan ziyade insanların kabul ve tasdik ettikleri ve o ferman olan Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın yedi vecihle harika olmasıdır. Ve bu Kur'ân'ın, kırk vecihle mu'cize olduğu ve kâinat Hâlık'ının sözü bulunduğu, kuvvetli delilleriyle beraber Yirmi Beşinci Söz ve Mu'cizat-ı Kur'âniye namlarındaki Risale-i Nur'un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsilen beyan edilmesinden, onu ona havale ederek dedi:

"Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir Zatta (ASM), fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz."

• *Üçüncüsü:* O Zat (ASM) öyle bir şeriat ve bir İslâmiyet ve bir ubudiyet ve bir dua ve bir davet ve bir iman ile meydana çıkmış ki, onların ne misli var ve ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel, ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünkü, ümmî bir Zatta (ASM) zuhur eden o şeriat, on dört asır ve nev-ı beşerin hamsunu âdilâne ve hakkaniyet üzere ve müdakkikane hadsiz kanunlarıyla idare etmesi emsal kabul etmez.

Hem, ümmî bir Zatın (ASM) ef'al ve akval ve ahvalinden çıkan İslâmiyet, her asırda uç yüz milyon insanın

kanun: yasa
kemalat: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
misil: benzer.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
Mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
mudakkikane: dikkatlice, inceden inceye araştırarak.
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tafsilen: tafsilî bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
ubudiyet: kulluk.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vecih: cihet, yön.
zat: azamet ve ulûlûk sahibi olan.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

adilane: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla, adâlete uygun.
ahlak-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy.
ahval: haller, durumlar.
akval: sözler.
asır: yüzyıl, asır.
ayn-ı hak: hakkın, gerçeğin tâ kendisi.
ayn-ı hakikat: hakikatin, aslı, gerçeğin tâ kendisi.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
davet: çağrı.
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
ef'al: fiiller, işler.
emsal: örnekler, benzerler.
ferman: emir, buyruk.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
hıyanet: hâinlik, ihanet, kendine olan güveni kötüye kullanma, sözünde durmayıp oyun etme.
hüküm: beşte bir.
hükmünde: değerinde, yerinde.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iman: inanma, itikat.
İslamiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
kabil: mümkün, ihtimal dâhilinde.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

rehberi ve mercii; ve akıllarının muallimi ve mürşidi, ve kalplerinin münevviri ve musaffîsi; ve nefislerinin mürebbîsi ve müzekkîsi; ve ruhlarının medar-ı inkışafı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle, misli olamaz ve olamamış.

Hem, dininde bulunan bütün ibadatın bütün envaında en ileri olması ve herkesten ziyade takvada bulunması ve Allah'tan korkması; ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde tam tamına ubudiyetin en ince esrarına kadar müraat etmesi; ve hiç kimseyi taklit etmeyerek ve tam manasıyla ve muptediyâne fakat en mükemmel olarak, hem iptida ve intihayı birleştirerek yapması, elbette misli görülmez ve görülmemiş.

Hem, binler dua ve münacatlarından *Cevşenü'l-Kebir* ile, öyle bir marifet-i Rabbaniye ile, öyle bir derecede Rabbını tavsif ediyor ki, o zamandan beri gelen ehl-i marifet ve ehl-i velâyet, telâhuk-i efkâr ile beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri göstenyor ki, duada dahi onun misli yoktur.

Risale-i *Münacat*'ın başında, *Cevşenü'l-Kebir*'in doksan dokuz fıkrasından bir fıkrasının kısacık bir mealinin beyan edildiği yere bakan adam, *Cevşen*'in dahi misli yoktur diyecek.

Hem, tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki, büyük devletler ve büyük dinler, hatta kavim ve kabilesi ve amcası ona şiddetli adavet ettikleri hâlde, zerre miktar bir eser-i tereddüt, bir telâş, bir korkaklık göstermemesi ve tek

adavet: düşmanlık, husumet.
cesaret: cesurluk, yıgıdık, yürekli-lik.
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (asm) Efendimize vahiyle gelen Esma-ı Husna'yı içine alan emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua.
cihet: yon.
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve izdırap.
daimî: sürekli, devamlı.
derece-i tavsif: vasıflandırma derecesi, niteleme derecesi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i marifet: bilim, hüner ve sanat sahibi kişiler, usta ve mahir olanlar.
ehl-i velayet: veli olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velilik sıfatını taşıyanlar.
envâ: çeşitler, türler, neviler.
eser-i tereddüt: kararsızlık belirtisi, tereddüt alameti.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
fevkalâde: olağanüstü.
fıkra: bent, madde, paragraf.
ibadat: ibadetler.
intiha: nihayet bulma, sona erme.
iptida: baş, başlangıç.
kabile: iptidai ve göçebe insanlarda aynı soydan sayılan ve birbaşa ıtaat eden insan topluluğu, boy, aşiret, oymak, uruk.
kavim: millet; aralarında dil, âdet, orf, kültür birliği olan insan topluluğu.
maden-i terakkiyat: terakkilerin, ilerlemelerin madeni, ilerlemeye sebep olan şeylerin kaynağı.
marifet-i Rabbaniye: Rabbanî marifet, Hak Teâlâ Hazretlerine müteallik marifet, ilim, bilgi.
meal: mana, mefhum.
medar-ı inkışaf: inkışafın sebebi, gelişmeye, yükselmeye sebep olan.
merci: dönülecek, sığınılacak yer.
mertebe-i marifet: bilgi ve irfan derecesi.
metanet: sebat, gayret.
misli: benzer.
muallim: ders veren, öğreten.
musaffî: tasfiye eden, safiaştıran, arındıran, süzen.
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
münevvir: tenvir eden, nurlandıran, aydınlatan.
muptediyane: acemi gibi, acemicesine.
müraat: gözetme, riayet etme.
murebbi: terbiye eden, besleyip büyüten, Allah.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müzekki: tezkiye eden, temizleyen, aklayan, arıtan.
nas: insanlar.
nefis: insandaki bedeni canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı ıslah ve terbiye eden Allah.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme azimlilik.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma.
tebliğ-i risalet: peygamberliğin tebliğı ıdanı, mesajı.
telâhuk-i efkar: fikirlerin birbirin peşine gelip birleşmesi, kaynaşması, birbirinne eklenmesi.
ubudiyet: kulluk.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.
ziyade: çok, fazla.

başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyeti dünyanın başına geçirmesi ispat eder ki, tebliğ ve davette dahi misli olmamış ve olamaz.

Hem, imanda öyle fevkalâde bir kuvvet ve hanka bir yakîn ve mu'cizâne bir inkişaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvî itikat taşımış ki, o zamanın hükumranı olan bütün efkâr ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muanz ve muhalif ve munkir oldukları hâlde, onun ne yakinine, ne itikadına, ne itimadına, ne itminanına hıçbir şuphe, hiçbir tereddut, hiçbir zaaf, hıçbir vesvese vermemesi ve maneviyatta ve meratıb-i imaniyede terakki eden başta Sahabeler ve bütün ehl-i velâyet, onun, her vakit mertebe-i imanından feyiz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları bilbedahe gösterir ki, imanı dahi emsalsızdır.

İşte, böyle emsalsız bir şeriat ve misilsiz bir İslâmiyet ve hanka bir ubudiyet ve fevkalâde bir dua ve cihanpesendâne bir davet ve mu'cizâne bir iman sahibinde elbette hıçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz, diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

• *Dördüncüsü:* Enbiyaların (aleyhimüsselâm) icmaı, nasıl ki vücut ve vahdaniyet-i İlâhiyeye gayet kuvvetli bir delildir, öyle de, bu Zatın (ASM) doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şahadettir. Çünkü, enbiya aleyhimüsselâmın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar ve mu'cizeler ve vazifeler varsa, o Zatta (ASM) en ileride olduğu tarihçe musaddaktır. Demek onlar, nasıl ki lisan-ı kâl ile Tevrat,

akide: iman inanılan ve itikat edilen esas inanç.
aleyhimüsselâm: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cihan: dünya, kainat, âlem.
cihanpesendâne: kâinat, cihan beğenircesine.
cihet: yön.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
efkar: düşünceler, fikirler, goruşler.
enbiya: nebiler, peygamberler.
feyz: Allah'ın kuluna bağışladığı manfet ve dinî heyecan.
gayet: son derece.
hikmet: hakimlik, felsefe, ilik.
hukema: filozoflar.
hükümran: hakım, hukumdar, hükum ve saltanat süren, hukumferma.
icma: fikir birliği etme, goruş birliğine varma.
ilim: bilme, bilgi.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itikat: kesin inanma, iman.
itimat: dayanma, guvenme, emniyet etme.
itminan: inanma, guvenme, gönul rahatlığı içinde tereddutsuz kabul etme.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvvet: güç, kudret.
lisan-ı kâl: söz ile anlatılan, manaca konuşma dili.

maneviyat: mana alemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
medar: sebep, vesile.
meratıb-ı imaniye: iman merte belen.
mertebe-i iman: iman derecesi, mertebesi.
misil: benzer, eş.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cize: benzenmi yapmaktan ın sanlanın acız kaldığı şey.
muhalif: zıt, karşıt.
musaddak: tasdik edilmiş, doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş.
münkir: inkar eden, kabul etmeyen.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
reis: başkan.
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gondenlme.
ruhanî: manevî âlem, ruhlar âlemine mensup, ruhlar âlemine ait.
sahabe: Peygambenmiz Hz. Muhammed'in mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlenne katılan mu'min kimse.
sıfat: vasif, nitelik.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hukmetme.
terakki: ilerleme, gelişme.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
Tevrat: Hz. Mûsa'ya (as) indirilmiş olan İlâhî kitap.
ulvî: yüksek, yüce.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
vazife: görev.
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sinsi düşunce.
vücut: var olma, varlık.
yakîn: kesin bilme, şupheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik, dermansızlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.

İncil, Zebur ve suhuflarında bu Zatın (ASM) geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler ki, kütüb-i mukaddesenin o beşaretli işaratından yirmiden fazla ve pek zahir bir kısmı "On Dokuzuncu Mektup"ta güzelce beyan ve ispat edilmiş. Öyle de, lisan-ı hâlleriyle yani nübüvvetleriyle ve mu'cizeleriyle, kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ilen ve en mükemmel olan bu Zatı tasdik edip davasını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kâl ve icma ile vahdaniyete delâlet ettikleri gibi, lisan-ı hâl ile ve ittifak ile de bu Zatın sadıkıyetine şahadet ediyorlar diye anladı.

• *Beşincisi:* Bu Zatın düsturlarıyla ve terbiyesi ve tebaiyetiyle ve arkasından gitmeleriyle hakka, hakikate, kemalâta, keramata, keşfiyata, müşahedata yetişen binlerce evliya, vahdaniyete delâlet ettikleri gibi, ustatlan olan bu Zatın sadıkıyetine ve risaletine icma ve ittifakla şahadet ediyorlar. Ve âlem-i gayptan verdiği haberlerin bir kısmını nur-i velâyetle müşahede etmeleri ve umumunu nur-ı iman ile ya ilmelyakın veya aynelyakin veya hakkalyakın suretinde itikat ve tasdik etmeleri, üstatlan olan bu Zatın derece-i hakkaniyet ve sadıkıyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

• *Altıncısı:* Bu Zatın ümmîliğiyle beraber getirdiği hakaik-i kudsiye ve ihtıra ettiği ulûm-i âliye ve keşfettiği marifet-i İlâhiyenin dersiyle ve talimiyle, mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-i müdakkikîn ve sıddıkîn-i muhakkikîn ve dâhî hükema-i mü'minîn, bu Zatın üssulesas davası olan vahdaniyeti

alem-i gayb: gayb âlemi görünmeyen fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar
asfiya-ı müdakkikîn: ayet ve hadislerin inceliklerine vâkıf, gayet dikkatli ve mutehassıs âlimler
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyre derek bilme
beşaret: müjde
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
dava: takip edilen fikir, iddia.
delalet: delil olma, gösterme
derece-i hakkaniyet: doğruluk, gerçekçilik derecesi
düstur: kanun, kaide
evliya: veliler, Allah dostları
hakaik-i kudsiye: mukaddes hakikatler, gerçekler
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı, esası
hakkalyakin: marifet mertebesinin en yükseği, bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğrulugundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme
hukema-i mü'minîn: iman sahibi âlimler
ihtıra: benzeri görülmemiş bir şey icat etme, vücuda getirme
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
İncil: Hz. İsa'ya (as) gönderilmiş olan İlâhî kitap
ispat: doğruyu delillerle gösterme
İşarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
İtikat: kesin inanma, iman
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kemalat: faziletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
keramat: kerametler, ermişlerin, velilerin olağan üstü sözleri ve hâlleri.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar
keşif: bulma, meydana çıkarma
kutub-ı mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm)
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mâna ifade etmesi.
makam: yer, durak
marifet-i İlâhiye: Allah'a mahsus ilim, İlâhî sanat, hiç kimsenin yapamadığı, sadece Allah'ın kudretinde olan bilgi
mertebe-i ilmiye: ilim derecesi, bilgi mertebesi.
meslek: gidiş tutulan yol, sistem
müşahedat: gözlemler
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nur-i iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı
nur-i velâyet: velâyet nuru, aydınlığı
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şânı
sadıkıyet: sadıklık, doğruluk, sadakat.
sıddıkın-ı muhakkikîn: muhakkiklerin, hakikatı araştırılanın sıddık olanları, Allah'a sadakatte en ilen olan muhakkikler
suhuf: dört büyük kitap dışında sahifeler şeklinde bazı peygamberlere vahiy ile gelen emirler
sûret: biçim, tarz, görünüş.
talim: ders verme, öğretme
tebaiyet: tabilik, tâbi olma, uyma
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme
ulum-i âliye: yüksek, akademik ilimler
umum: bütün, hepsi.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
üssülesas: hakiki, sağlam temel
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
zahir: açık, âşikâr
Zebur: Hz. Davud'a (as) nazil olan mukaddes kitap

kuvvetli bürhanlarıyla bilittifak ispat ve tasdik ettikleri gibi, bu muallim-ı ekberin ve bu üstad-ı azamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şahadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkıyetidir. Meselâ, Risale-i Nur yüz parçası ile bu Zatın sadâkatinin bir tek bürhanıdır.

• *Yedincisi*: Âl ve Ashap namında ve nev-i beşerin enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemalâtla en meşhuru ve en muhterem ve en namdarı ve en dindar ve keskin nazarlı taife-i azîmesi, kemal-i merak ile ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle bu Zatın bütün gizli ve aşikâr hâllerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini taharri ve teftiş ve tetkik etmeleri neticesinde, bu Zatın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatlı olduğuna ittifakla, icma ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, güneşin ziyasına delâlet eden gündüz gibi bir delildir, diye anladı.

• *Sekizincisi*: Bu kâinat, nasıl ki kendini icat ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi, bir kitap gibi, bir sergi gibi, bir temaşagâh gibi tasarruf eden sâniine ve kâtibine ve nakkaşına delâlet eder, öyle de, kâinatın hilkatindeki makasıd-ı İlâhiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbanî hikmetlerini talim edecek ve vazifedarâne harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemalâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebirin manalarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstat, bir sadık muallım istediği ve iktıza ettiği ve her hâlde bulunmasına delâlet

Ashap: Sahabeler. Hz. Peygamben (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
aşikâr: açık, belli, meydanda.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
ciddiyet: ciddilik.
delalet: delil olma, gösterme.
delil: kanıt.
dellâl: ilân edici, hakka davet eden.
dirayet: zeka, anlayış, incelikleri kavrayış.
enbiya: nebiler, peygamberler.
feraset: anlayış, çabuk sezis, kavrayış.
hakikat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
harekât: hareketler, davranışlar.
hikmet: ilâhi gaye, gizli sebep.
hilkat: yaratılış.
hüccet-i risalet: peygamberlik delili.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
icma: fikir birliği, görüş birliğine varma.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
İktıza: lâzım gelme, gerekme.
İlan: yayma, duyurma.
iman: inanma, itikat.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kâtip: yazan, yazıcı.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kemal-i merak: merakın son derecesi, tam bir merak.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın maksatları, yaratılışının gayeleri.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
muallim: ders veren, öğreten.
muallim-i ekber: en büyük muallim, en büyük öğretici.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkif olan.
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın.
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse.
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.
nazar: bakış, dikkat.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nihayet: son derece.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sadık: sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme.
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler.
taife-i azîme: büyük bir taife, büyük bir grup.
takdir: kıymet verme, beğenme.
talim: ders verme, öğretme.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
teftiş: aslını doğrusunu, gerçeği gibi sorup araştırma.
temâşagâh: temaşa yeri, seyir ve gezinti yeri.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme.
üstad-ı azam: en büyük üstad olan Hz. Muhammed (asm).
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vazifedarâne: vazifeli olarak.
vaziyet: durum.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

ettiği cihetiyle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu Zatın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlıkının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şahadet ettiğini bildi.

• *Dokuzuncusu:* Madem bu sanatlı ve hikmetli masnuatıyla Kendi hünerlerini ve sanatkârlığının kemalâtını teşhir etmek; ve bu süslü, ziynetli nihayetsiz mahlûkatıyla Kendini tanıttırmak ve sevdirmek; ve bu lezzetli ve kıymetli hesapsız nimetleriyle Kendine teşekkür ve hamd ettirmek, ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iaşe ile, hatta ağızların en ince zevklerini ve iştihaların her nev'ini tatmin edecek bir surette ihzar edilen Rabbanî it'amlar ve ziyafetlerle Kendi rububiyetine karşı minnettarâne, muteşekkirâne ve perestişkârâne ibadet ettirmek; ve mevsimlerin tebdili ve gece gündüzün tahvili ve ihtilâfı gibi, azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallâkıyet ile Kendi ulûhiyetini izhar ederek, o ulûhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyat ve itaat ettirmek; ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye, fenalığı ve fenaları izale ve semavî tokatlarla zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve her hâlde o gaybî Zatın yanında en sevgili mahlûku ve en doğru abdi ve Onun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammasını hâl ve keşfeden ve daima o Hâlıkının namına hareket eden ve Ondan istimdat eden ve muvaffakıyet isteyen ve Onun tarafından imdada ve

abd: kul
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
gaybi: gayıpla ilgili görünmeyenlere ait.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hallâkıyet: yaratıcılık.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı.
himaye: koruma, esirgeme, muhafaza etme
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet.
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma
icraat: işler
ihtilâf: farklı oluş, iki şeyi arasında kı ayrılıklar
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
inkıyat: boyun eğme, baş eğme
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.
iştiha: fazla istek, arzu
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
it'am: yemek yedirme
izale: giderme, ortadan kaldırma
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
keşif: bulma, meydana çıkarma
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
maksat: gaye
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
minnettarane: minnet duyarak, yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma
müteşekkirâne: teşekkürle, bilirkişi, iyiliğe karşı nazik davranışla
nam: ad, isim.
nev': çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
perestişkârâne: tapınarcasına aşırı derecede severek.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi
sanatkâr: sanatçı, usta
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
suret: biçim, tarz, görünüş.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
tahvil: değiştirme, döndürme, çevirme
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme
teşhir: gösterme, sergileme
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
ulûhiyet: Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisi ne ibadet ve itaat ettirmesi
umumî: herkesle ilgili, genel
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
ziyade: çok, fazla
ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet, şölen
ziynet: süs, bezek.

tevfîke mazhar olan Muhammed-i Kureyşî (ASM) denilen bu Zat olacak.

Hem, aklına dedi. Madem bu mezkûr dokuz hakîkatler bu Zatın sıdkına şahadet ederler; elbette bu âdem, benîâdemin medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftihandır Ve ona "Fahr-i Âlem" ve "Şeref-i Benîâdem" denilmesi pek layıktır Ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahman olan Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın haşmet-i saltanat-ı maneviyesinin nısf-ı arzı istilâsı ve şahsî kemalâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki, bu âlemde en muhim zat budur, Hâlık'ımız hakkında en mühim söz onundur.

İşte, gel bak, bu harika Zatın yüzer zahir ve bâhir kat'î mu'cızelerinin kuvvetine ve dınındekı bınler âlî ve esaslı hakîkatlerine istinaden bütün davalarının esası ve bütün hayatının gayesi, Vacıbu'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmasına delâlet ve şahadet ve o Vacıbü'l-Vucud'u ıspat ve ılân ve ı'lâm etmektır. Demek bu kâinatın manevî güneşi ve Hâlık'ımızın en parlak bir bürhanı bu "Habibullah" denılen Zattır ki, onun şahadetını teyit ve tasdik ve ımza eden aldanmaz ve aldatmaz üç büyuk ıcma var.

• *Bınncısı.* "Eğer perde-i gayp açılsa yakinim ziyadeleşmeyecek" diyen İmam-ı Alî (RA) ve yerde iken Arş-ı Azamı ve Israfil'ın azamet-i heykelını temaşa eden Gavs-ı Azam (KS) gibi keskın nazar ve gaypbin gözlerı bulunan bınler aktap ve evlıya-ı azîmeyi cami ve Âl-ı Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm) namıyla şöhretşiar-ı âlem olan cemaat-ı nuranıyenın ıcma ıle tasdıklerıdır.

haşmet-ı saltanat-ı maneviye: maddî olmayan saltanatın heybeti
ıcma: fikir birliği etme, goruş birlığıne varma.
ilam: bıldırmek, ogretmek.
ilan: yayma, duyurma
ispat: dogruyu delıllerle gosterme
Israfil: kıyamet gunu "sur"u uflemekıe gorevlı olan melek.
istıla: kaplama, yayılma
istınaden: ıstınat ederek, dayanarak, guvenerek, delıl kabul ederek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler, varlıklar
kat'î: kesın, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemalât: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan: açıkla malanyla akıllan benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'an-ı Kerîm.
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
mazhar: nail, olma, şereflenme
medar-ı iftihar: ıftıhar sebebı, ovunme sebebı
medar-ı şeref: seref kazandıran sebep
mu'cize: benzerini yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey
Muhammed-i Kureşi: Kureyş Kabilesine mensup olan Hz. Muhammed (asm)
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
nam: ad, ısım
nazar: bakış, fikir
nısf-ı arz: dunyanın yarısı
perde-i gayp: ınsanların bılmeyıp sadece Allah ın bıldıgı gayp âlemdekı manevî perde
sıdk: dogruluk, gerçeklik, hakikat.
sıfat: vasıf, nıtelık.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık.
şahsî: şahsa, kışıye aıt, hususî
Şeref-i Benîadem: Adem ogullarının şerefi, ınsanoglunun şeref kaynağı
şöhretşiar-ı alem: şohred aleme dünyaya yayılmış, dünyaca tanınan
tasdik: bır şeyın dogruluguna kesın olarak hukmetme, onaylama
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
teyit: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma
Vacibu'l-Vücud: varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdet: bırlık ve teklık.
yakin: şupheden sıyrılarak son derece dogru ve kuvvetlı bılme
zahir: açık, aşıkar

adem: ınsan
aktap: kutuplar, belli bır yer veya memlekettekı evlıyanın başı olan en buyuk velî
âlem: dunya, cıhan.
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selam onun uzerne olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
Al-i Muhammed: Hz. Muhammed ın (asm) neslınden gelenler
alî: yuce, yuksek, ulu
Arş-ı Azam: Allah ın katı Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en buyuk dairesi
azamet-ı heykel: heykelın buyukluğu
bahir: apaçık, aşıkar
beniadem: Ademogulları, ınsanlar
burhan: bır şeyı ıspadamak ıçın kullanılan kesın delıl.
cami: ıhtıva eden, kaplayan
cemaat-ı nuraniye: nuranî nurlu cemaat.
delâlet: delıl olma, gösterme.
esma: adlar, ısımler
evliya-i azîme: buyuk velıler
Fahr-i Âlem: âlemın ovuncu, âlemin kendısıyle ovunduğu Peygamberımız (asm)
ferman-ı Rahman: rahman olan Allah ın fermanı, emrı.
Gavs-ı Azam: Abdulkadir-i Geylani Hazretlerinin namı
gaybbin: gaybı goren, herkesin bılemedıgı gelecegı ferasetı ıle hıssedıp bılen
Habibullah: Allahın sevgılısı, Hz. Muhammed
haslet: ınsanın yaratılıştan gelen huy ve karakter

• *İkincisi*: Bedevî bir kavim ve ümmî bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâlî ve kitapsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükûmetlere üstat ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak şarktan garba kadar cihanpesendâne idare eden ve "Sahabe" namıyla dünyada namdar olan cemaat-ı meşhurenin ittifakla can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli iman ile tasdikleridir.

• *Üçüncüsü*: Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyâne ilerleyen ve muhtelif mesleklerde çalışan, ümmetinde yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir ulemasının cemaat-i uzmasının tevafuk ile ve ilmelyakin derecesinde tasdikleridir.

Demek, bu Zatın vahdaniyete şahadeti şahsî ve cüz'î değil, belki umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hiçbir cihetle çıkamaz bir şahadettir, diye hükmetti.

İşte, Asr-ı Saadette aklıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun o medrese-i nuraniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Altıncı Mertebesinde böyle,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ فَخْرُ الْعَالَمِ وَشَرَفُ نَوْعِ بَنِي اٰدَمَ

asır: yüzyıl, asır
Asr-ı Saadet: saadet, muduluk asrı. Peygamberimiz (asm) ve Dört Halifenin yaşadığı devire verilen ad.
aşiret: göçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar, kabile, oymak.
bedevî: çölde ve ibtidaî tarzda yaşayan, medeni olmayan
cemaat-ı meşhure: meşhur ve tanınmış cemaat.
cemaat-ı uzma: çok büyük cemaat, en büyük topluluk.
cihanpesendâne: kainat, cihan beğenircesine.
cihet: yön
cüz'i: bütüne ait olmayan, özel
dahiyâne: dahicesine
diplomat: millet meselelerin ve siyaset noktasında söz sahibi olan
efkar-ı siyasiye: siyasî fikirler, düşünceler
efrat: ferdler
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fetret: iki peygamber arasında peygambersiz geçen zaman.
garp: batıda bulunan yerler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakim-i âdil: âdil hâkim, adalet ile iş gören hükmedici, adâletli hükümdar
hâlî: bir şeyden uzak, müstesna
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, cemiyet hayatı, toplum hayatı
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme
İman: inanma, itikat.
İttifak: birleşme, fikir birliği etme.
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
küllî: umumî, genel.
malûmat: bilinen şeyler, bilinenler
medenî: göçebe ve vahşî olmayan, yerleşik olan
medrese-i nuraniye: nur saçan medrese, nurlu dershane
meslek: güdüş, tutulan yol, sistem
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan
muhit: yöre, çevre
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mütebahhir: bilgisi deniz gibi geniş ve engin olan, çok bilgili, derin bilgi sahibi
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, nâmlı.
peder: baba, ata
rehber: yol gösteren, kılavuz
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
seyahat: yolculuk.
şahadet: şâhit olma, şâhitlik, tanıklık.
şahsî: şahsa kişiye ait, hususî.
şark: doğu yönünde yer alan yerler, doğu bölgeleri.
şeytan: zeki, kumaz olan, bu zekâlığını kötülük yapmakta kullanan kimse.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
umumî: herkesle ilgili, genel
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

بِعَظَمَةِ سَلْطَنَةِ قُرْآنِهِ وَحِشْمَةِ وُسْعَةِ دِينِهِ وَكَثْرَةِ كَمَالَاتِهِ وَعُلْوِيَّةِ اَخْلَاقِهِ حَتَّى بِتَصْدِيقِ اَعْدَائِهِ ۞ وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِقُوَّةِ مَاتِ الْمُعْجِزَاتِ الظَّاهِرَاتِ الْبَاهِرَاتِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ وَبِقُوَّةِ الْاَفِ حَقَائِقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْقَاطِعَةِ بِاِجْمَاعِ اَهْلِهِ ذَوِي الْاَنْوَارِ وَبِاتِّفَاقِ اَصْحَابِهِ ذَوِي الْاَبْصَارِ وَبِتَوَافُقِ مُحَقِّقِي اُمَّتِهِ ذَوِي الْبَرَاهِينِ وَالْبَصَائِرِ النَّوَّارَةِ ۞ [1]

denilmiştir.

Sonra, bu dünyada hayatın gayesi ve hayatın hayatı iman olduğunu bilen bu yorulmaz ve tok olmaz yolcu, kendi kalbine dedi ki: "Aradığımız zatın sözü ve kelâmı denilen, bu dünyada en meşhur ve en parlak ve en hâkim ve ona teslim olmayan herkese, her asırda meydan okuyan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan namındaki kitaba müracaat edip, o ne diyor bilelim. Fakat, en evvel, bu kitap bizim Hâlık'ımızın kitabı olduğunu ispat etmek lâzımdır" diye taharriye başladı.

Bu seyyah, bu zamanda bulunduğu münasebetiyle, en evvel manevî i'caz-ı Kur'ânıyenin lem'alan olan Risale-i Nur'a baktı ve onun yüz otuz risaleleri, âyât-ı Furkaniyenin nükteleri ve ışıklan ve esaslı tefsirleri olduğunu gördü. Ve Risale-i Nur, bu kadar muannit ve mülhit bir asırda her tarafa hakaık-ı Kur'âniyeyi mucahidâne neşrettiği hâlde, karşısına kimse çıkamadığından ispat eder ki, onun ustadı ve menbaı ve mercii ve güneşi olan Kur'ân,

1- Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud ve Vahidü'l-Ehad'dir ki, Saltanat-ı Kur'ân'ının azametiyle ve vüs'at-i dininin haşmeti ve kemalâtının çokluğu ile ve hatta düşmanlarının dahi tasdik ettikleri ahlâkının yüceliği ile Fahr-i Âlem ve Şeref-i Nev'-i Beni-âdem (asm) Onun vücub-ı vücuduna ve vahdetine delâlet eder. Ve keza, apaçık görünen müsaddik ve müsaddak mu'cizelerinin kuvveti, keskin nazar sahibi Ashabının ittifakı, burhan ve basiret sahibi nurânî muhakkikîn-i ummetinin tevafuku ve dininin kat'î ve parlak binler hakikatlerinin kuvvetiyle, o Zât (asm) Allah'ın vücub-ı vücuduna ve vahdetine şahadet edip ispat eder.

ayat-ı Furkaniye: hak ile batılı ayıran Kur'an ayetleri.
evvel: önce, ilk.
gaye: maksat, hedef.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakim: herşeye hükmeden ve her bir şeyi hükmü altında tutan.
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
i'caz-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın mucizeliği, Kur'an'ın yüksek ve eşsilmez ifadesi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıkla malanıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerîm.
lem'a: parıltı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menba: kaynak.
merci: dönülecek, sığınılacak yer.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mücahidane: mücahitçe, cihat ederek, gayret göstererek.
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
münasebet: vesile, rabıta, bağ.
müracaat: başvurma, danışma.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
seyyah: gezgin, gezici.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
teslim: karşısındakinin hükmü altına girme, boyun eğme, rıza gösterme.

semavîdir, beşer kelâmı değildir. Hatta, Resaili'n-Nur'un yüzer hüccetlerinden bir tek hüccet-i Kur'ânıyesi olan "Yirmi Beşinci Söz" ile "On Dokuzuncu Mektup"un ahiri, Kur'ân'ın, kırk vecihle mu'cize olduğunu öyle ispat etmiş ki, kim görmüş ise, değil tenkit ve itiraz etmek, belki ispatlarına hayran olmuş, takdir ederek çok sena etmiş. Kur'ân'ın vech-i i'cazını ve hak kelâmullah olduğunu ispat etmek cihetini Risaletü'n-Nur'a havale ederek, yalnız, bir kısa işaretle, büyüklüğünü gösteren birkaç noktaya dikkat etti.

• *Birinci Nokta*: Nasıl ki, Kur'ân bütün mu'cizatıyla ve hakkaniyetine delil olan bütün hakaikıyla Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bir mu'cizesidir; öyle de, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm da bütün mu'cizatıyla ve delâil-i nübüvvetiyle ve kemalât-ı ilmiyesiyle Kur'ân'ın bir mu'cizesidir ve Kur'ân kelâmullah olduğuna bir hüccet-i kâtıasıdır.

• *İkinci Nokta*. Kur'ân, bu dünyada öyle nuranî ve saadetli ve hakîkatli bir surette bir tebdil-i hayat-ı içtimaiye ile beraber, insanların hem nefislerinde, hem kalplerinde, hem ruhlarında, hem akıllarında, hem hayat-ı şahsiyelerinde hem hayat-ı içtimaiyelerinde, hem hayat-ı siyasiyelerinde öyle bir inkılâp yapmış ve idame etmiş ve idare etmiş ki, on dört asır müddetinde, her dakıkada altı bin altı yüz altmış altı ayetleri kemal-i ihtiramla, hiç olmazsa yüz milyondan ziyade insanların dilleriyle okunuyor ve insanları terbiye ve nefislerini tezkiye ve kalplerini tasfiye ediyor. Ruhlara inkişaf ve terakkı ve akıllara

ahir: son
aleyhissalâtü vesselâm. salat ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
asır: yüzyıl, asır
ayet. Kur'an'ın her bir cümlesi
beşer: insanlık
delâil-i nübüvvet. peygamberlik delilleri, peygamberliğin hak olduğunu ispatlayan deliller
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
hakaik. hakikatler, doğrular, gerçekler
hakıkat. gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayat-ı içtimaiye. sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı siyasiye: siyasî hayat, politik hayat
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hüccet. delil
hüccet-i kâtıa: kati delil, kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
hüccet-i Kur'aniye: Kur'an'a ait delil
idame: devam ettirme, sürdürme.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
inkılâp. bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
itiraz. kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerîm
kemalat-ı ilmiye: ilimdeki ilerleme, yükselme ve mükemmellikler
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme
mu'cizat. mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
müddet. süre, zaman
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet. mutluluk.
semavi: Allah tarafından olan, İlahî
senâ: methetme, övme
suret: biçim, tarz, görünüş.
takdir: kıymet verme, beğenme
tasfiye: safiaştırma, saf kılma, arıtma
tebdil-i hayat-ı içtimaiye: sosyal hayatın değiştirilmesi
tenkit. eleştirme.
terakki: yükselme, ilerleme
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme
tezkiye: insanın nefsini kötülüklerden, şeytanca tutkulardan, çirkin huylardan arındırması, mücahede ve riyazet ile kalbin hakikatı idrak edecek seviyeye yükseltilmesi
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
vecih. cihet, yön
ziyade: çok, fazla

istikamet ve nur ve hayata hayat ve saadet veriyor. Elbette böyle bir kitabın misli yoktur, harikadır, fevkalâdedir, mu'cizedir.

• *Üçüncü Nokta*: Kur'ân, o asırdan tâ şimdiye kadar öyle bir belâgat göstermiş ki, Kâbe'nin duvarında altın ile yazılan en meşhur edîplerin "Muallâkat-ı Seb'a" namıyla şöhretşiar kasidelerini o dereceye indirdi ki, Lebîd'in kızı babasının kasîdesini Kâbe'den indirirken demiş: "Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı."

Hem, bedevî bir edîp, "فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ"[1] ayeti okunurken, işittiği vakit secdeye kapanmış.

Ona demişler: "Sen Müslüman mı oldun?"

O demiş: "Hayır, ben bu ayetin belâgatine secde ettim."

Hem, ilm-i belâgatın dâhîlerinden Abdülkahir-i Cürcanî ve Sekkakî ve Zemahşerî gibi binlerle dâhî imamlar ve mütefennin edîpler icma ve ittifakla karar vermişler ki, "Kur'ân'ın belâgatı, takat-i beşerin fevkindedir; yetişilmez."

Hem, o zamandan beri mütemadiyen meydan-ı muarazaya davet edip, mağrur ve enaniyetli edîplerin ve belîğlerin damarlarına dokundurup, gururlarını kıracak bir tarzda der: "Ya bir tek surenin mislini getirinız, veyahut dünyada ve ahirette helâket ve zilleti kabul ediniz" diye ilân ettiği hâlde, o asrın muannit belîğleri bir tek

1- Artık emrolunduğun şeyi çatlatırcasına açıkla. (Hicr Suresi, 94.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asr: yüzyıl, asır
âyat: Kur'an ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bedevî: çölde ve ibtidaî tarzda yaşayan, medeni olmayan
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
belîğ: belâgatla düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan
dâhî: son derece zekî, anlayışlı, deha sahibi
davet: çağırma, çağrı.
edîb: güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan, bu şekilde eserler meydana getiren
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
fevkalâde: olağanüstü
fevkinde: üstünde
gurur: kibir, böbürlenme.
hârika: olağanüstü
helâket: yıkılma, mahvolma
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
ilân: yayma, duyurma.
ilm-i belâgat: belâgat ilmi
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
istikamet: doğruluk, akıl, şehvet ve gazap kuvvetlerinin vasat mertebelerine sahip olmak
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
kıymet: değer
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
mağrur: gururlu
meydan-ı muaraza: söz mücadelesi meydanı, bir ile yarışma meydanı
misil: benzer
muallâkat-ı seb'a: yedi askı. Kur'an nazil olmadan önce meşhur Arab şairlerinin en beğenilmiş şiirlerinden, Kâbe'nin duvarına asılmış olanları
muannit: inatçı, ayak direyen
Müslüman: İslâm dinine girmiş, İslâm dininden olan, mü'min, Muslim
mütefennin: fen bilgisi olan, fen âlimi.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nam: ad, isim, lakap
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
secde: baş eğme, başı yere koyma
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şöhretşiar: unu yayılmış, şöhret sahibi, ünlü
takat-i beşer: insanın gücü, takati
tarz: biçim, şekil, suret.
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma

surenin mislini getirmekle kısa bir yol olan muarazayı bırakıp, uzun olan, can ve mallarını tehlikeye atan muharebe yolunu ihtiyar etmeleri ispat eder ki, o kısa yolda gitmek mumkun değildir.

Hem, Kur'ân'ın dostları Kur'ân'a benzemek ve taklit etmek şevkiyle ve düşmanları dahi Kur'ân'a mukabele ve tenkit etmek sevkiyle o vakıtten beri yazdıkları ve yazılan ve telâhuk-i efkâr ile terakki eden milyonlarla Arabî kitaplar ortada geziyor. Hiç birisinin ona yetişemediğini, hatta en adî adam dahi dinlese, elbette diyecek: "Bu Kur'ân, bunlara benzemez ve onların mertebesinde değil. Ya onların altında veya umumunun fevkinde olacak." Umumunun altında olduğunu, dünyada hiçbir fert, hiçbir kâfir, hatta hıçbir ahmak diyemez. Demek, mertebe-i belâgatı umumun fevkindedir. Hatta bir adam, سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ[1] ayetini okudu, dedi ki: "Bu ayetin harika telâkki edilen belâgatini göremiyorum."

Ona denildi: "Sen dahı bu seyyah gibi o zamana gıt, orada dinle."

O da, kendini Kur'ân'dan evvel orada tahayyül ederken gördü ki, mevcudat-ı âlem perişan, karanlık, camit ve şuursuz ve vazifesiz olarak, hâli, hadsız, hudutsuz bir fezada, kararsız, fânî bir dünyada bulunuyorlar. Birden, Kur'ân'ın lisanından bu ayeti dinlerken gördü: Bu ayet,

1. Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. (Hadîd suresi, 1)

adi: bayağı, aşağı, değersiz.
ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala.
Arabî: Arabcaya ait, Arab dili ile ilgili.
belagat: söz söyleme sanatı, iyi, güzel, pürüzsuz söz söyleme.
camit: ruhsuz, cansız.
evvel: önce.
fânî: ölümlü, geçici.
fert: birey, kişi, şahıs.
fevkinde: üstünde, üstün.
feza: kainatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hali: tenha, boş, ıssız.
harika: olağanüstü.
hudutsuz: sınırsız.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i belagat: belagat mertebesi.
mevcudat-ı alem: kainattaki varlıklar.
misil: eş, benzer, kat.
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele.
muharebe: savaşma, savaş.
mukabele: karşı gelme, karşı koyma.
sevk: yöneltme.
seyyah: gezgin, gezici.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
telâhuk-i efkar: fikirlerin birbiri peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi.
telâkki: anlama, kabul etme.
tenkit: eleştirme.
terakki: yükselme, ilerleme.
umum: bütün, hepsi.
vazife: görev.

kâinat üstünde, dünyanın yüzünde öyle bir perde açtı ve ışıklandırdı ki, bu ezelî nutuk ve bu sermedî ferman, asırlar sıralarında dizilen zîşuurlara ders verip gösteriyor ki, bu kâinat, bir cami-i kebir hükmünde başta semavat ve arz olarak umum mahlûkatı hayattarâne zikir ve tesbihte ve vazife başında cûşuhuruşla mes'udâne ve memnunâne bir vaziyette bulunduruyor, diye müşahede etti. Ve bu ayetin derece-i belâgatini zevk ederek, sair ayetlen buna kıyasla, Kur'ân'ın zemzeme-i belâgatı arzın nısfını ve nev-ı beşerin humsunu istilâ ederek, haşmet-i saltanatı kemal-i ihtıramla on dört asır bilâfasıla idame ettiğinin binler hikmetlerinden bir hikmetini anladı.

• *Dördüncü Nokta.* Kur'ân öyle hakikatli bir halâvet göstermiş ki, en tatlı bir şeyden dahi usandıran çok tekrar, Kur'ân'ı tilâvet edenler için değil usandırmak, belki kalbi çürümemiş ve zevki bozulmamış adamlara tekrar-ı tilâveti halâvetini ziyadeleştirdiği, eski zamandan beri herkesçe müsellem olup, darbımesel hukmüne geçmiş.

Hem, öyle bir tazelik ve gençlik ve şebabet ve garabet göstermiş ki, on dört asır yaşadığı ve herkesin eline kolayca girdiği hâlde, şimdi nazil olmuş gibi tazeliğini muhafaza ediyor. Her asır, kendine hitap ediyor gibi bir gençlikte görmüş; her taife-i ilmiye ondan her vakit istifade etmek için kesretle ve mebzuliyetle yanlarında bulundurdukları ve uslûb-ı ifadesine ittiba ve iktıda ettikleri hâlde, o üslûbundaki ve tarz-ı beyanındaki garabetini aynen muhafaza ediyor.

arz: yer, dünya.
bilâfasıla: fasılasız, aralıksız, durmadan.
cami-i kebir: büyük camı.
cuşuhuruş: coşup taşma, kaynayıp taşma, neşe ve ahenk.
darbımesel: atasözü, vecize.
derece-i belâgat: belâgat derecesi.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
ferman: emir, buyruk.
garabet: hayret verici lık, garıplık, tuhaflık.
hakikat: gerçek, esas.
halâvet: tatlılık, şırınlık.
haşmet-ı saltanat: saltanatının haşmeti, ihtişamı, göz kamaştıran güzelliği.
hayattarane: canlı bir şekilde, hayat sahibi olarak.
hikmet: ilahi gaye, gizli sebep.
hitap: birine söz söyleme, sözü bir üzerine çevirme.
humsu: beşte bir.
hukmünde: değerinde, yerinde.
idame: devam ettirme, sürdürme.
iktıda: tabi olma, uyma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istila: kaplama, yayılma.
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-ı ihtıram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme.
kesret: çokluk.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
lisan: dil.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk, çokluk.
memnunâne: memnun bir şekilde, memnun kalarak.
mes'udane: mutlu bir şekilde, saadet içersinde.
muhafaza: koruma.
müsellem: doğruluğu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilen.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nazil: nüzul eden, inen.
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar.
nısf: yarım, yarı.
nutuk: söz, konuşma, hitap.
sair: diğer, başka, öteki.
semavat: semalar, gökler.
sermedî: ebedî, dalmı sürekli.
şebabet: gençlik.
taife-i ilmiye: ilim taifesi, ilim tahsil edenlerin meydana getirdiği topluluk.
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli.
tekrar-ı tilâvet: okunanın tekrarlanması.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
tilâvet: Kur'ân'ı usulüne uygun olarak, güzel sesle ve anlamını düşünerek okuma.
uslûb-ı ifade: ifade tarzı, ifade biçimi.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vaziyet: durum.
zemzeme-i belâgat: belâgat zemzemesi, maksada uygun, öz ve kısa söz söylemekten kaynaklanan nağme, hoş ses.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.
zişuur: şuurlu, şuur sahibi.
ziyade: Artma, çoğalma.

• *Beşincisi:* Kur'ân'ın bir cenahı mazide, bir cenahı müstakbelde, kökü ve bir kanadı eski peygamberlerin ittifaklı hakikatleri olduğu ve bu onlan tasdik ve teyit ettiği ve onlar dahi tevafukun lisan-ı hâliyle bunu tasdik ettiklen gibi; öyle de, evliya ve asfiya gibi ondan hayat alan semereleri ve hayattar tekemmülleriyle şecere-i mübarekelerinin hayattar, feyızdar ve hakikatmedar olduğuna delâlet eden ve ikinci kanadının himayesi altında yetişen ve yaşayan velâyetin bütün hak tarikatleri ve İslâmiyetin bütün hakikatlı ilimleri, Kur'ân'ın ayn-ı hak ve mecma-ı hakaik ve camiiyette misilsiz bir hanka olduğuna şahadet eder

• *Altıncısı:* Kur'ân'ın altı cîheti nuranîdir, sıdk ve hakkaniyetini gösterir. Evet, altında huccet ve bürhan direkleri, üstünde sikke-i i'caz lem'aları, önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn hediyeleri, arkasında nokta-i istinadı vahy-i semavî hakîkatleri, sağında hadsız ukul-i müstakimenin delillerle tasdiklen, solunda selim kalplerin ve temiz vicdanlanın cıddî itminanlan ve samımî incızaplan ve teslimleri, Kur'ân'ın fevkalâde harika, metin ve hücum edilmez bir kal'a-i semaviye-i arziye olduğunu ispat ettiklen gibi, altı makamdan dahı, onun ayn-ı hak ve sadık olduğuna ve beşerin kelâmı olmadığına, hem yanlış olmadığına imza eden, başta bu kâinatta daıma güzelliği izhar, iyiliği ve doğruluğu himaye ve sahtekârları ve müfterileri imha ve izale etmek âdetini bır dıustur-i faaliyet ittihaz eden bu kâinatın Mutasarrıf'ı, o Kur'ân'a âlemde en makbul, en yüksek, en hâkımâne bir makam-ı hürmet

adet: görenek, usul alışkanlık.
alem: dünya cihan
asfiya: Hz Peygamberin (asm) vârısı hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan alım zatlar
ayn-ı hak: hakkın, gerçeğin tâ kendisi
beşer: insanlık.
burhan: bır şeyi ıspadamak ıçın kullanılan kesin delil
camiiyet: toplayıcı ihtıva ve ıhata edıcılık.
cenah: kanat, taraf kısım
cıddî: gerçek hakikat.
cihet: yan yön taraf.
delalet: delil olma gösterme
düstur-i faaliyet: çalışma prensibı
evliya: veliler Allah dostları
fevkalade: olağanustu
feyizdar: feyızlı bol bereketlı.
hadsiz: sınırsız sonsuz
hakıkat: gerçek esas
hakıkatmedar: hakıkat ekseni
hakımane: hükmedercesine.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk
hayattar: canlı, yaşayan.
himaye: koruma muhafaza etme
huccet: delil
ımha: ortadan kaldırma, mahvetme
incizap: cezp edilme kapılma
islâmiyet: Müslumanlık.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itmınan: inanma güvenme, tereddütsüz kabul etme
ittıhaz: edinme alma
izale: gıderme, ortadan kaldırma.
izhar: ortaya koyma açığa çıkarma gösterme
kal'a-ı semaviye-i arziye: göklere yükselen dağlar
kelam: söz konuşma nutuk.
lem'a: parıltı
lisan-ı hâl: bır şeyın duruşu ve görunuşu ıle bir mana ifade etmesi
makam: yer durak.
makam-ı hürmet: hurmet saygı makamı.
makbul: geçerli muteber
mazi: geçmış zaman
mecma-ı hakaik: hakikatlerin gerçeklerin toplandığı yer
metin: sağlam ve dayanıklı
misil: benzer, eş.
Mutasarrıf: tasarruf sahıbı olan, her şeyin sahıbı olan, malik. Allah
müfteri: iftıra atan iftıracı
mustakbel: gelecek zaman
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itımat noktası.
nurani: nurlu ışıklı parlak.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden
saadet-i dareyn: iki cihan saadeti dünya ve ahıret mutluluğu
sadık: doğru gerçek, hakıkı
sahtekar: sahte şeyler yapan sahtekâr hilekar
samimi: ıçten candan gönülden
selim: kusuru noksanı olmayan sağlam, kusursuz doğru.
semere: meyve, güzel netice
sıdk: doğruluk, gerçeklik.
sıkke-i i'caz: mu cızelık ışareti sıkkesi damgası.
şahadet: şahıt olma şahıtlık.
şecere-i mübareke: kudu ağaç mübarek sulale silsile.
tarikat: bazı ilâhı hakikatlere varma ve Allah a vasıl olma yolunda farklı görüş taşıyanların meydana getırdıgı topluluk.
tasdik: bır şeyın veya kımsenın doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tekemmül: olgunlaşma kemale erme mükemmelleşme
teslim: karşısındakinin hükmü altına girme boyun eğme
tevafuk: uyma uygunluk.
teyit: kuvvetlendirme sağlamlaştırma
ukul-ı müstakime: doğru yolda olan akıllar
vahy-i semavi: Allah tarafından melekler vasıtasıyla peygambere gelen vahıy
velayet: velilik, ermişlik, Allah dostluğu
vicdan: iyiyi kötüden hayırsızdan ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu

ve bir mertebe-i muvaffakıyet vermesiyle, onu tasdik ve imza ettiği gibi, İslâmiyetin menbaı ve Kur'ân'ın tercümanı olan Zatın (Aleyhissalâtü vesselâm) herkesten ziyade ona itikat ve ihtiramı ve nüzulü zamanında uyku gibi bir vaziyet-i nâimânede bulunması ve sair kelâmlan ona yetişememesi ve bir derece benzememesi ve ummıyetiyle beraber gitmiş ve gelecek hakikî hâdisat-ı kevniyeyi gaybiyâne, Kur'ân ile tereddütsüz ve itminan ile beyan etmesi ve çok dikkatli gözlenn nazarı altında hiçbir hile, hiçbir yanlış vazıyeti görülmeyen o tercümanın bütün kuvvetiyle Kur'ân'ın her bir hükmüne iman edip tasdik etmesi ve hiçbir şey onu sarsmaması, Kur'ân semavî, hakkaniyetli ve kendi Hâlık-ı Rahîm'inin mübarek kelâmı olduğunu imza ediyor.

Hem, nev-i insanın humsu, belkı kısm-ı azamı göz önünde o Kur'ân'a muncezibâne ve dindarâne irtibatı ve hakikatperestâne ve müştakane kulak vermesi ve çok emarelerin ve vakıaların ve keşfiyatın şahadetiyle cin ve melek ve ruhanîlerin dahi tilâveti vaktinde pervane gibi hakperestâne etrafında toplanması, Kur'ân'ın kâinatça makbuliyetine ve en yüksek bir makamda bulunduğuna bır imzadır.

Hem, nev-ı beşerin umum tabakalan, en gabi ve âmîden tut, tâ en zekı ve âlime kadar her binsi Kur'ân'ın dersinden tam hisse almalan ve en derin hakikatleri fehmetmelen ve yuzlerle fen ve ulûm-ı İslâmıyenin ve bilhassa Şerıat-ı Kübra'nın büyük müçtehitleri ve usulüddin ve ilm-i kelâmın dâhî muhakkıklen gıbı her taife kendı

alim: çok okumuş bilen, bilgili bilgin
âmî: bilgisiz, cahil
beyan etmek: açıklamak, bildirmek izah etmek.
bilhassa: özellikle.
cin: gözle görünmez İadf cısimlerden ıbaret bır yaratık.
dâhî: son derece zekı anlayışlı deha sahıbı
dindarane: dindar bır kımseye yakışacak tarzda.
emare: alamet, belırtı, nışan.
fehim: anlama anlayış kavrayış
fen: tecrubî ıspatla meydana gelmiş ilımlere verilen ad.
gabi: anlayışsız, ahmaklık.
gaybıyane: gorunmez bır şekilde
hâdısat-ı kevniye: oluş ve ortaya çıkışla ılgılı olaylar
hakıkatperestane: hakkı ve hakıkatı severcesine hakıkate inanıp gerçek tarafını tutarak.
hakperestane: doğruluktan ayrılmamacasına
Halık-ı Rahım: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah.
hile: aldatmaya yönelik duzen desise
humsu: beşte bır
hükûm: karar emir.
ıhtıram: hurmet etme saygı gosterme
ilm-i kelâm: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlannıdan nubuvvet haşr kader gıbı ımana aıt meselelerden İslâmi esaslar daıresınde delıl ve burhana dayalı olarak bahseden ılım
ırtıbat: bır şeye bağlı olma
İtikat: kesin inanma iman
keşfiyat: keşfiler Allah ın ilham etmesıyle gösterilen gaypla ılgılı sırlar.
kısm-ı azam: buyuk kısım, eksenyet, çogunluk.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz Muhammed e ındınlmış semavî kıtaplann sonuncusu
makbuliyet: makbullük, beğenılmişlik geçerlilik.
melek: ınsıyeten yeme ve ıcmeleri olmayan çeşıdı şekıllere gırebilen goze her zaman gorulemeyen Allah ın emırlerıne tam ıtaat eden mahlûk, fenşteh
menba: kaynak.
mertebe-i muvaffakıyet: başan mertebesı
muhakkık: bır şeyın ıç yuzunu ınceleyerek vakıf olan
mubarek: feyızlı bereketlı
müçtehit: ayet ve hadısılerden şer'ı hukumler çıkarabılen gerekli butun ehıllık şartlanna sahıp olan bılgılı dın âlımı
muncezıbane: muncezıp olarak, cezp edılerek.
müştakane: ıştıyak ve arzu ıle çok ısteyerek.
nazar: bakış dikkat.
nazil: ınıcı tızden peste dogru gıden dızı
nev-i beşer: ınsanoğlu ınsanlar
nev-i insan: ınsan turu ınsanoğlu
nüzul: Kur'ân ın vahıy yoluyla Hz Muhammed e ındınlmesı.
ruhanı: gozle gorulmeyen cısmı olmayan elle tutulamayan varlıklar
sair: dıger başka otekı
semavı: Allah tarafından olan, İlâhî
Şerıat-ı Kübra: yuce buyuk İslam şenatı
tabaka: kat, katman
taife: kavım kabıle
tereddüt: kararsızlık, süphede kalma
tilâvet: okumak, takip etme arkasına düşme
ulûm-i İslâmiye: İslâmî ilımler
umum: butun.
usuluddin: ınanca dair meselelerden İslamı esaslar çerçevesinde bahseden kelam ılımının adı
ümmiyet: okuma yazma bilmemek.
vakıa: vuku bulan olan şey
vazıyet: durum
vaziyet-i nâlmâne: uyur gıbı vazıyet, uyurcasına durum
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan
ziyade: çok, fazla

ilimlerine ait bütün hacatını ve cevaplarını Kur'ân'dan istihraç etmeleri, Kur'ân menba-ı hak ve maden-i hakîkat olduğuna bir imzadır.

Hem, edebiyatça en ileri bulunan Arab edipleri –İslâmiyete girmeyenler– şimdiye kadar muarazaya pek çok muhtaç oldukları hâlde, Kur'ân'ın i'cazından yedi büyük vechi varken, yalnız bir tek vechi olan belâgatinin, tek bir surenin misline getirmekten istinkâfları, ve şimdiye kadar gelen ve muaraza ile şöhret kazanmak isteyen meşhur beliğlerin ve dâhî âlimlerin, onun hiçbir vech-i i'cazına karşı çıkamamaları ve âcizâne sükût etmeleri, Kur'ân mu'cize ve takat-ı beşerin fevkinde olduğuna bir imzadır.

Evet, bir kelâm, "Kimden gelmiş ve kime gelmiş ve ne için?" denilmesiyle kıymeti ve ulviyeti ve belâgati tezahür etmesi noktasından, Kur'ân'ın misli olamaz ve ona yetişilemez. Çünkü, Kur'ân bütün âlemlerin Rabbi ve Hâlık'ının hitabı ve konuşması; ve hiçbir cihette taklidi ve tasannuu ihsas edecek bir emare bulunmayan bir mükâlemesi; ve bütün insanların, belki bütün mahlûkatın namına mebus ve nev-i beşerin en meşhur ve namdar muhatabı bulunan ve o muhatabın kuvvet ve vüs'at-i imanı koca İslâmiyeti tereşşuh edip, sahibini Kab-ı Kavseyn makamına çıkararak muhatab-ı Samedâniyeye mazhariyetle nüzul eden; ve saadet-i dâreyne dair ve hilkat-i kâinatın neticelerine ve ondaki Rabbanî maksatlara ait mesaili ve o muhatabın bütün hakaik-ı İslâmiyeyi taşıyan en yüksek ve en geniş olan imanını beyan ve izah eden,

acizane: aciz ve güçsüz bir şekilde
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde hal ve makama uygun olması
belîğ: belagatla, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan
dair: alakalı, ilgili
edib: güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan, bu şekilde eserler meydana getiren
fevkinde: üstünde.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hakaik-ı İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri, İslama ait hakikatler
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hilkat-ı kâinat: kâinatın yaratılışı
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihsas: hissettirme, sezdirme
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
istinkâf: kabul etmeme, reddetme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
Kab-ı Kavseyn: iki yay mesafesi! Hz. Muhammed'in Mi'rac'a çıkışıyla vardığı son nokta, bütün yaratılanların arkasına alıp Yaratanla müşerref ve muhatap olduğu makam
kıymet: değer
maden-i hakikat: hakikat madeni, doğruların gerçeklerin madeni, doğruların merkezi
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
maksat: gaye
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mebus: Allah tarafından peygamber olarak gönderilmiş olan
menba-ı hak: hakkın kaynağı.
mesail: meseleler
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
misil: benzer
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muhatab-ı Samedaniye: hiç bir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın muhatabı
mukaleme: konuşma
nam: ad, isim, lakap
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sükût: sessizlik, susma
takat-ı beşer: insanın gücü, takatı.
tasannu: yapmacık.
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliğ, ululuk.
vech-i i'caz: mu'cize yönü
vecih: cihet, yön
vüs'at-i iman: iman genişliği

ve koca kâinatın bir harita, bir saat, bir hane gibi her tarafını gösterip, çevirip, onları yapanı sanatkârı tavrıyla ifade ve talim ederi Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın elbette misline getirmek mümkün değildir ve derece-i i'cazına yetişilmez.

Hem, Kur'ân'ı tefsir eden ve bir kısmı otuz-kırk, hatta yetmiş cilt olarak birer tefsir yazan yüksek zekâlı müdakkik binlerle müteferrinin ulemanın senetleri ve delilleriyle beyan ettikleri Kur'ân'daki hadsiz meziyetleri ve nükteleri ve hasiyetleri ve sırları ve âlî manaları ve umur-ı gaybiyenin her nev'inden kesretli, gaybî ihbarları izhar ve ispat etmeleri; ve bilhassa Risale-i Nur'un yüz otuz kitabının her biri Kur'ân'ın bir meziyetini, bir nüktesini kat'î burhanlarla ispat etmesi; ve bilhassa Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesi şimendifer ve tayyare gibi medeniyetin harikalarından çok şeyleri Kur'ân'dan istihraç ederi Yirminci Sözün İkinci Makamı, ve Risale-ı Nur'a ve elektriğe işaret ederi ayetlerin işaratını bildiren İşarat-ı Kur'âniye namındaki Birinci Şua, ve huruf-i Kur'âniye ne kadar muntazam, esrarlı ve manalı olduğunu gösteren *Rumuzat-ı Semaniye* namındaki sekiz küçük risaleler; ve Sure-i Fethin ahirki ayeti beş vecihle ihbar-ı gaybî cihetinde mu'cizeliğini ispat eden küçük bir risale gibi Risale-i Nur'un her bir cüz'ü Kur'ân'ın bir hakikatini, bir nurunu izhar etmesi, Kur'ân'ın misli olmadığına ve mu'cize ve harika olduğuna ve bu âlem-i şahadette âlem-ı gaybın lisanı ve bir Allâmü'l-Guyûb'un kelâmı bulunduğuna bir imzadır.

ahir: son.
âlem-i gayb: gayb âlemi gorunmeyen fakat varlıgı kesin olan ve mahıyetı allah tarafından bilinen başka dunyalar
âlem-i şahadet: gozle gordugumuz şahıt oldugumuz âlem kâinat.
alı: yuce yuksek, ulu
Allâmü l-Guyûb: gaybı bilen gorunmeyen şeylen bilen Allah
ayet: Kur ân ın her bir cumlesı
beyan etmek. açıklamak, bildırmek izah etmek.
bilhassa ozellikle
burhan. bir şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesın delıl
cihet: yon
cüz: kısım parça
delil: bir davayı ıspata yarayan şey burhan
derece-i i'caz. mu'cızelık de recesı
esrar: sırlar gızlı hakıkatler
gaybî gaypla ılgılı gorunmeyenlere aıt.
hadsız sınırsız sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
hane: ev mesken dunya
harika: olaganustu
hasıyet: hususî fayda ozellik.
huruf-ı Kur'âniye: Kur'ân ın harflen
ıhbar: haber verme bıldırme anlatma duyurma
ihbar-ı gaybî gayba aıt haber geçmış veya gelecek zamana aıt haber
ispat doğruyu delillerle gosterme
ıstıhraç: bir şeyden bir şey çıkarma sonuç çıkarma mana çıkarma
işarat ışaretler alâmetler belırtıler
İşarat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın ışaretlen
izhar: ortaya koyma açıga çıkarma gosterme
kat'i. kesın, şuphe ye ve tereddude mahal bırakmayan
kelam soz konuşma nutuk.
kesretli çokluğu olan çok fazla
Kur'an Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammede ındırılmış semavi kıtapların sonuncusu
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan açıkla malarıyla akılları benzerini yapmaktan aoz bırakan Kur'ân-ı Kerim
lisan: dıl
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf ustunluk ve degerlılık vasfı
misl: benzer
mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın mu'ozelen
mu'cize: benzerini yapmaktan ın sanıların aoz kaldıgı şey
muntazam: nizamlı intizamlı du zenlı ve duzgün bıçımde
müdakkik. tedkik eden inceden inceye araştıran
mütefennin: fen bılgısı olan fen alımı
nam: ad, ısım
nevi: çeşit, tur
nur: aydınlık, panlı, ışık.
nükte: ince manalı, duşundurucu soz.
Risale-i Nur: Nur Rısalesi Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlennin adı
Rumuzat-ı Semaniye: sekız ışaret anlamında Bedıuzzaman Said Nursî'ye aıt bır esernn ısmı
sanatkâr: sanatçı usta.
senet. deyanılacak ve guvenilecek şey kuvvetlı delıl olabılecek soz.
sır: gızlı hakıkat.
Sure-i Fetih: Fetıh Suresı Kur'ân ın 48 suresı Medınede nazıl olmuştur 29 ayettır
şimendifer: tren
talım: ders verme, ogretme
tayyare: uçak
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı Kur'ân ın şerhı
ulema: alımler bılgınler ılım sahıpleri.
umur-i gaybiye: gaybı işler Allah ve Onun bıldırdıgı kışıler dışında hıç kımsenın bılmedıgı ışler
vecih: cihet, yon

İşte, altı noktada ve altı cihette ve altı makamda işaret edilen Kur'ân'ın mezkûr meziyetleri ve hasiyetleri içindir ki, haşmetli hâkimiyet-i nuraniyesi ve azametli saltanat-ı kudsiyesi, asırların yüzlerini ışıklandırarak, zemin yüzünü dahi bin üç yüz sene tenvir ederek kemal-i ihtiramla devam etmesi, hem o hasiyetleri içindir ki, Kur'ân'ın her bir harfi, hiç olmazsa on sevabı ve on hasenesi olması ve on meyve-i bâkî vermesi, hatta bir kısım âyâtın ve surelerin her bir harfi, yüz ve bin ve daha ziyade meyve vermesi, ve mübarek vakıtlerde her harfin nuru ve sevabı ve kıymeti ondan yüzlere çıkması gibi kudsî imtiyazları kazanmış diye dünya seyyahı anladı ve kalbine dedi:

"İşte, böyle her cihetle mu'cizatlı bu Kur'ân, surelerinin icmaıyla ve âyâtının ittifakıyla ve esrar u envarının tevafukuyla ve semerat ve âsârının tetabukuyla, bir tek Vacibü'l-Vucud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfât ve esmasına, delillerle ispat suretinde öyle şahadet etmiş ki, bütün ehl-i imanın hadsız şahadetlerinden, onun şahadetinden tereşşuh etmişler."

İşte, bu yolcunun Kur'ân'dan aldığı ders-i tevhid ve imana kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Yedinci Mertebesinde* böyle,

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ الْقُرْاٰنُ الْمُعْجِزُ الْبَيَانُ الْمَقْبُولُ الْمَرْغُوبُ لِاَحْنَاسِ الْمَلَكِ وَالْاِنْسِ وَالْجَانِّ الْمَقْرُوءُ كُلُّ اٰيَاتِهِ فِى كُلِّ دَقِيقَةٍ

asar: eserler, izler, nışanlar
asır: yüzyıl, asır
âyât: Kur'ân ayetleri.
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
bâkî: ebedî, dâimî, sürekli ve kalıcı olan.
ders-i iman: iman dersi
ders-i tevhid: Allah'ın varlık ve birliğinden bahseden ders
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
esma: adlar, isimler.
hâkimiyet-i nuraniye: nurlu parlak hâkimiyet.
hasene: hayırlı amel, Allah'ın rızasına uygun iş
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme.
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce.
makam: yer, durak.
meyve-i bâkî: ebedî olan meyve, Cennet meyvesi.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklerin büyük harika işler
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
saltanat-ı kudsiye: kudsî saltanat.
semerat: semereler, meyveler
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
seyyah: gezgin, gezici
sıfat: vasıflar, nitelikler
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
Vacibü'l-Vucud: varlığı zarurî ve zâtî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.)
vahdet: birlik ve teklik.
vücut: var olma, varlık
zemin: yeryüzü
ziyade: çok, fazla

بِكَمَالِ الْاِحْتِرَامِ بِأَلْسِنَةِ مِائَةِ مِلْيُونٍ مِنْ نَوْعِ الْاِنْسَانِ الدَّائِمُ سَلْطَنَتُهُ الْقُدْسِيَّةُ عَلَى أَقْطَارِ الْأَرْضِ وَالْأَكْوَانِ وَعَلَى وُجُوهِ الْأَعْصَارِ وَالزَّمَانِ وَالْجَارِي حَاكِمِيَّتُهُ الْمَعْنَوِيَّةُ النُّورَانِيَّةُ عَلَى نِصْفِ الْأَرْضِ وَخُمْسِ الْبَشَرِ فِي أَرْبَعَةَ عَشَرَ عَصْرًا بِكَمَالِ الْاِحْتِشَامِ ۞ وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِإِجْمَاعِ سُوَرِهِ الْقُدْسِيَّةِ السَّمَاوِيَّةِ وَبِاتِّفَاقِ آيَاتِهِ النُّورَانِيَّةِ الْإِلٰهِيَّةِ وَبِتَوَافُقِ أَسْرَارِهِ وَأَنْوَارِهِ وَبِتَطَابُقِ حَقَائِقِهِ وَثَمَرَاتِهِ وَآثَارِهِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعِيَانِ ۞ [1]

denilmiştir.

Sonra, bir fakir insana, değil fânî ve muvakkat bir tarlayı, bir haneyi, belki koca kâinatı ve dünya kadar bir mülk-i bâkîyi kazandıran; ve bir fânî adama ebedî bir hayatın levazımatını bulduran, ve ecelin darağacını bekleyen bir bîçareyi idam-ı ebedîden kurtaran ve saadet-i sermediyenin hazinesini açan en kıymettar sermaye-i insaniyenin iman olduğunu bilen mezkûr misafir ve hayat yolcusu, kendi nefsine dedi ki: "Haydi ileri! İmanın hadsiz mertebelerinden bir mertebe daha kazanmak için kâinatın heyet-i mecmuasına müracaat edip, o da ne diyor dinlemeliyiz, erkânından ve eczasından aldığımız dersleri tekmil ve tenvir etmeliyiz" diye, Kur'ân'dan aldığı geniş ve ihatalı bir dürbün ile baktı, gördü:

Bu kâinat o kadar manıdar ve muntazamdır ki, mücessem bir kitab-ı Subhanî ve cısmanî bir Kur'ân-ı Rabbanî

1- Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibu'l-Vücud ve Vahidu'l-Ehad'dir ki, melek ve ins ve cin taifelerinin makbulu ve mergubu olan ve bütün âyetleri her dakika kemal-i ihtiram ile nev-i insanın yüz milyonlarcasının dilleriyle okunan saltanat-ı kudsiyesi asırlar ve devirler boyunca arzın ve kâinatın her tarafında devam eden manevî ve nurânî hâkimiyeti on dört asırdır dünyanın yarısında ve insanlığın beşte bir üzerinde kemal-i ihtişam ile cârî olan Kur'an-ı Mu'cizülbeyan, onun vahdet içindeki vücub-i vücûduna delâlet eder. Ve keza o kelâm-ı ilâhî kudsî ve semavî sûrelerinin icmâ, nurânî ve ilâhî âyetlerin ittifâkı esrar ve envârının tevafukı, hakikatlerinin ve semerelerinin ve eserlerinin tetabukı ile bilmüşâhede ve'l-ayân Allah'ın vahdet içindeki vücub-ı vücûduna şâhadet edip, ispat eder.

bîçare: çâresiz, zavallı.
cin: gözle görünmez latif cismlerden ibâret yaratık.
cismanî: maddî ve cismânî olma.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dar.
dürbün: uzak gören, uzağı gösteren.

ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı.
cezâ: cüzler, parçalar, kısımlar.
erkân: rükünler, esaslar.
fânî: ölümlü, geçici.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
heyet-i mecmuâ: bir şeyin tefer-ruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
ihatalı: kuşatıcı.
iman: inanma, itikat.
ins: insan.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemâl-i ihtirâm: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet.
kemâl-i ihtişâm: ihtişamın, debdebenin son derecesi.
kitâb-ı Subhânî: kusur ve noksanlardan uzak olan Cenâb-ı Hakk'a ait kitap.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'an-ı Rabbânî: Cenâb-ı Hakkın terbiye ve idâre edici hitâbı olan Kur'an.
levâzımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
makbul: kabul edilen, geçerli.
manıdar: nükteli, ince manalı.
mergup: sevilip aranan, istenilen, beğenilen.
mertebe: derece, basamak.
muvakkat: geçici.
mücessem: tecessüm etmiş, cısımlenmiş.
mülk-ı bâkî: daimî, kalıcı olan mülk, daima tasarruf altında bulunan mülk.
müracaat: başvurma, danışma.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nev-i insan: insan çeşidi, insan cinsi.
saadet-i sermediye: ebedî saadet, sonsuz mutluluk.
saltanat-ı kudsiye: kudsî saltanat.
sermaye-i insâniye: insanın sermâyesi, insana ait sermâye.
taife: takım, bölük, grup.
tekmil: tamamlama, kemâle erdirme.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zârûrî ve zâtî olan.
Vahidü'l-Ehad: var olan ve varlığı her şeyde tecellî eden.

ve müzeyyen bir saray-ı Samedânî ve muntazam bir şehr-i Rahmanî suretinde görünüyor. O kitabın bütün sureleri, ayetleri ve kelimatları, hatta harfleri ve babları ve fasılları ve sahifeleri ve satırları, umumunun her vakit manidarâne mahvüispatları ve hakîmâne tağyir ve tahvilleri, icma ile bir Alîm-i Külli Şey'in ve bir Kadîr-i Külli Şey'in ve bir Musannif'in, her şeyde her şeyi gören ve her şeyin her şeyi ile münasebetini bileni, riayet edeni bir Nakkaş-ı Zülcelâl'in ve bir Kâtib-i Zülkemal'in vücudunu ve mevcudiyetini bilbedahe ifade ettikleri gibi, bütün erkân ve envaıyla ve ecza ve cüz'iyatıyla ve sekeneleri ve müştemilâtıyla ve varidat ve masarifatıyla ve onlarda maslahatkârâne tebdilleriyle ve hikmetperverâne tecditleriyle, bilittifak, hadsız bir kudret ve nihayetsiz bir hikmetle iş gören âlî bir Ustanın ve misilsiz bir Sâniin mevcudiyetini ve vahdetini bildiriyorlar. Ve kâinatın azametine münasip iki büyük ve geniş hakikatin şahadetleri, kâinatın bu büyük şahadetini ispat ediyorlar.

• **Birinci Hakikat:** Usulüddin ve ilm-i kelâmın dâhî ulemasının ve hukema-ı İslâmiyenin gördükleri ve hadsiz bürhanlarla ispat ettikleri hudus ve imkân hakikatleridir. Onlar demişler ki:

"Madem, âlemde ve her şeyde tagayyür ve tebeddül var, elbette fânîdir, hâdistir, kadim olamaz. Madem hâdistir, elbette onu ihdas eden bir Sâni var. Ve madem her şeyin zatında vücudî ve ademî bir sebep bulunmazsa müsavidir, elbette vacip ve ezelî olamaz. Ve madem muhal ve batıl olan devir ve teselsül ile birbirini icat etmek

ademî: yokluka ilgili
ali: yüce, yüksek, ulu
Alîm-i Külli Şey: her şeyi bilen ilim sahibi Allah.
azamet: büyükük, ululuk.
bab: kitabın bölümlerinden her biri
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
dahi: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
devir: dönüp dolaşma
envaı: çeşitler, türler, neviler
ezeli: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
fânî: ölümlü, geçici.
fasıl: kısım, bölüm
hadiş: sonradan meydana gelen
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas.
hakîmane: hikmetli bir şekilde
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi
hikmetperverane: her şeyde faydalı ve gaye gözetir şekilde
hudus: yok iken var edilme
hukema-ı İslamiye: İslam filozofları
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma.
ilm-i kelâm: Cenab-ı Hakkın zat ve sifatlarından, nübuvvet, haşir, kader gibi İmana ait meselelerden İslâmi esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilim
kadim: ezeli, öncesiz.
Kadir-i Külli Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
Kâtib-i Zülkemal: kemal ve mükemmellik sahibi olan katip
kelimat: kelimeler, sözler
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahvüispat: ortadan kaldırma ve var etme
manidarane: manalı şekilde.
masarifat: masraflar, giderler
maslahatkârâne: yerine göre uygun davranarak.
mevcudiyet: varlık.
misil: benzer, eş
muhal: imkânsız.
Musannif: her şeyi en güzel şekilde derleyip düzenleyen Allah
münasebet: ilgi, alâka
münasip: uygun.

musavi: eşit.
müştemilat: şümulünde olan şeyler, içinde bulunanlar
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
Nakkaş-ı Zülcelâl: her şeyi nakışlı ve süslü yaratan celâl sahibi Allah
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
riayet: uyma, tâbi olma
sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
saray-ı Samedânî: Samed olan Cenab-ı Hakkın sarayı
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şehr-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın şehri.
tagayyür: değişme, başkalaşma
tağyir: başkalaştırma, değiştirme
tahvil: değiştirme, döndürme
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme
tebeddül: başkalaşma, değişme
tecdit: yenileme, tazeleme
teselsül: zincirleme, silsile halinde birbirini takip etme
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri
umum: bütün, hepsi.
usulüddin: inanca dair meselelerden İslâmi esaslar çerçevesinde bahseden kelam ilmi'nin diğer adı
vacip: zorunlu
vahdet: bir ve tek olma.
varidat: gelirler
vücudî: varlıkla ilgili, varlığa dair
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

mümkün olmadığı kat'î bürhanlarla ispat edilmiş, elbette öyle bir Vacibu'l-Vücud'un mevcudiyeti lâzımdır ki, nazirin mümteni, misli muhal ve bütün maadası mümkün ve masivası mahlûku olacak."

Evet, hudus hakikati kâinatı istilâ etmiş, çoğunu göz görüyor, diğer kısmını akıl görüyor. Çünkü, gözümüzün önünde her sene güz mevsiminde öyle bir âlem vefat eder ki, her birisinin hadsiz efradı bulunan ve her biri zîhayat bir kâinat hükmünde olan yüz bin nev'î nebatat ve küçücük hayvanat o âlem ile beraber vefat ederler. Fakat o kadar intizam ile bir vefattır ki, haşir ve neşirlerine medar olan ve rahmet ve hikmetin mu'cizeleri, kudret ve ilmin harikaları bulunan çekirdekleri ve tohumları ve yumurtacıkları baharda yerlerinde bırakıp, defter-i a'mallerini ve gördükleri vazifelerin programlarını onların ellerine vererek, Hafîz-ı Zülcelâl'in himayesi altında hikmetine emanet eder, sonra vefat ederler. Ve bahar mevsiminde, haşr-i azamın yüz bin misalı ve numune ve delilleri hükmünde olarak, o vefat eden ağaçlar ve kökler ve bir kısım hayvancıklar, aynen ihya ve diriliyorlar. Ve bir kısmının dahi kendi yerlerinde emsalleri ve aynen onlara benzeyenlen ıcat ve ihya olunuyor. Ve geçen baharın mevcudatı, işledikleri amellerin ve vazifelerin sahifelerini ilânat gibi, neşredip, وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ[1] ayetinin bir misalini gösteriyorlar.

Hem, heyet-i mecmua cihetinde, her güzde ve her baharda büyük bir âlem vefat eder ve taze bir âlem

1- Amel defterleri açıldığında... (Tekvir Suresi, 10.)

amel: fiil, iş
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kayde dildiği defter, amellerin defteri
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.
efrat: fertler
emsal: örnekler, benzerler
güz: sonbahar
Hafîz-ı Zülcelâl: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan büyükluk sahibi olan Allah
harika: olağanüstü.
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirliş.
haşr-i azam: kıyamet koptuktan sonrakı en büyük haşr, toplanma
hayvanat: hayvanlar
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
himaye: koruma, muhafaza etme
hükmünde: değerinde, yerinde
ihya: diriltme, hayat verme
ilânât: ilanlar
ilim: bilme, bilgi
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istilâ: kaplama, yayılma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
maada: başka, gayri, geriye kalan
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
masıva: Allah'tan başka bütün varlıklar
medar: sebep, vesile
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
misal: benzer, örnek.
misil: benzer
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mümteni: imkânsız olamaz.
nazir: benzer, eş
nebatat: bitkiler.
neşir: tekrar diriltilme
neşretme: dağıtma, yayma, saçma
nevi: çeşit, tür
numune: örnek.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sahife: sayfa
Vacibu'l-Vücud: varlığı, zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.)
vazife: görev
vefat: ölme
zîhayat: hayat sahibi

vücuda gelir. Ve o vefat ve hudus o kadar muntazam cereyan ediyor ve o vefat ve hudusta gayet intizam ve mizanla o kadar nevilerin vefiyatlan ve hudusları oluyor ki, güya dünya öyle bır misafirhanedır ki, zîhayat kâinatlar ona misafir olurlar ve seyyah âlemler ve seyyar dünyalar ona gelirler, vazıfelerini görürler, giderler.

İşte, bu dünyada böyle hayattar dünyalan ve vazifedar kâinatları kemal-i ilim ve hikmet ve mizanla ve muvazene ve intizam ve nızamla ıhdas ve ıcat edip, Rabbanî maksatlarda ve İlâhî gayelerde ve Rahmanî hizmetlerde kadîrâne istımal ve rahîmâne istıhdam eden bir Zat-ı Zülcelâl'ın vücub-ı vücudu ve hadsız kudretı ve nihayetsız hikmetı, bilbedahe, güneş gibi akıllara görüntüyor. Hudus mesailini Rısale-ı Nur'a ve muhakkıkîn-ı kelâmıyenin kıtaplanna havale ile o bahsi kapıyoruz.

Amma, ımkân cihetı ise, o da kâinatı istilâ ve ıhata etmiş. Çünkü, görüyoruz ki, her şey küllî ve cüz'î bulunsun, buyuk ve küçük olsun, arştan ferşe, zerrattan seyyarata kadar her mevcut, mahsus bir zat ve muayyen bir suret ve mumtaz bır şahsiyet ve has sıfatlar ve hikmetli keyfiyetler ve maslahatlı cihazlar ile dünyaya gönderiliyor. Hâlbuki, o mahsus zata ve o mahiyete hadsiz imkânat içinde o hususiyeti vermek, hem, suretler adedince imkânlar ve ihtimaller içinde o nakışlı ve farikalı ve munasıp o muayyen sureti giydirmek; hem, hemcinsinden olan eşhasın miktannca imkânlar içinde çalkanan o mevcuda o lâyık şahsiyeti imtiyazla tahsis etmek, hem, sıfatların nevileri ve mertebelen sayısınca imkânlar ve

alem: varlık sınıflarından her bın
arş: goğun en yuksek katı
bahıs: konu
bilbedahe: açıktan aşıkar olarak.
cereyan: akış, akıntı
cıhaz: aza, organ
cüz'î: kuçuk, az
eşhas: şahıslar, kımseler
farıka: fark eden, ayrı
ferş: yeryuzu, zemin, dunya
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece
guya: sankı
havale: bir şeyı başkasının ustune bırakma
hayattar: canlı yaşayan.
hemcınsı: aynı cınsten olan bir cıns
hıkmet: Ilahî gaye, gızlı sebep
hususıyet: hususılık, ayrıcı ozellik.
ıcat: vucuda getırme, yoktan var etme
ıhata: kuşatma, ıçıne alma
ıhdas: yenıden bır şey yapma, ortaya koyma
ıhtımal: olabılırlik.
Ilahî: Allah la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
ımkânat: ımkânlan olabılırlıkler olması ve olmaması ıhtımal dahılınde olanlar
ımtıyaz: fark, ayrıcalık, ustunlük.
ıntızam: duzenlilik, duzgunluk.
istıhdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istımâl: kullanma
Kadîrane: her şeye gucu yeterek.
kâinat: yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun âlemler, varlıklar
kemal-i ilim: ılmın mukemmelligi
keyfiyet: bır şeyın nasıl oldugu, nitelik.
küllî: umumî, genel.
layık: uygun, yakışır, munasıp
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, nitelıgi
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
maksat: gaye
maslahat: ehemmıyetlı ış, yerine gore ıcap eden ış, davranış
mertebe: derece, basamak.
mesaıl: meseleler
mevcut: var olan, bulunan olan
mısafırhane: mısafırlerın kaldıgı ev, geçıcı bekleme yerı
mızan: olçu
muayyen: belırlı
muhakkıkın-ı kelamıye: kelam ılmıyle ugraşıp her şeyın aslını esasını araştıran âlımler
muntazam: nızamlı, intizamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde
muvazene: denge.
mumtaz: ayrıcalıklı, seçkın
nakış: ışleme, susleme.
nizam: duzgunluk, tertıp
Rabbanî: terbıye ve ıdare eden Cenab-ı Hak.
Rahımane: rahım olarak, merhamet ederek, merhametlı olarak.
Rahmanî: butun varlıklanın nızıklannı munasıp bır şekılde karşılayan Allah a aıt.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı, Bedıuzzaman Said Nursi nın eserlennin adı
seyyah: gezgin, gezıcı
seyyar: bır yerde durmayan, yer degıştıren gok cısmı
seyyarat: gezegenler
sıfat: vasıf, nitelik.
suret: bıçım, tarz, gorunuş.
şahsıyet: degerlı, yuksek kışılık.
tahsıs: has kılma, ayırma
vazıfe: gorev
vazifedar: vazıfelı, vazıfesı olan, ış gören
vefiyat: olumler, vefatlar
vücub-i vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak, varlıgı zarun ve vacıp olmak.
vücut: var olma, varlık
Zat-ı Zulcelâl: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar
zîhayat: hayat sahıbı

ihtimaller içinde şekilsiz ve müteredddit bulunan o masnua o has ve muvafık maslahatlı sıfatları yerleştirmek, hem, hadsiz yollar ve tarzlarda bulunması mümkün olması noktasında hadsiz imkânat ve ihtimalât içinde mütehayyir, sergerdan, hedefsiz o mahlûka, o hikmetli keyfiyetleri ve inayetli cihazlan takmak ve teçhiz etmek, elbette küllî ve cüz'î bütün mümkinat adedince ve her mümkinin mezkûr mahiyet ve hüviyet, hey'et ve suret, sıfat ve vaziyetinin imkânatı adedince tahsis edici, tercih edici, tayin edici, ihdas edici bir Vacıbü'l-Vücud'un vücub-i vücuduna ve hadsiz kudretine ve nihayetsiz hikmetine, ve hiçbir şey ve hıçbir şe'n Ondan gızlenmediğine ve hiçbir şey Ona ağır gelmediğine ve en büyük bir şey, en kuçuk bır şey gibi Ona kolay geldiğine ve bir baharı bir ağaç kadar ve bır ağacı bir çekırdek kadar sühuletle icat edebildiğine işaretler ve delâletler ve şahadetler, imkân hakikatinden çıkıp, kâinatın bu büyük şahadetinin bır kanadını teşkıl ederler.

Kâinatın şahadetini, her iki kanadı ve iki hakıkatiyle Risale-i Nur eczalan ve bilhassa Yirmi İkinci ve Otuz İkinci Sözler ve Yırmınci ve Otuz Üçüncü Mektuplar tamamıyla ıspat ve izah ettıklennden, onlara havale ederek, bu pek uzun kıssayı kısa kestik.

• Kâinatın heyet-i mecmuasından gelen buyuk ve kullî şahadetin ikinci kanadını ispat eden **İkinci Hakikat:** Bu mutemadıyen çalkanan inkılâplar ve tahavvulâtlar içinde vücudunu ve hizmetini ve zîhayat ise, hayatını muhafazaya ve vazıfesını yenne getırmeye çalışan

bilhassa: ozellıkle
delalet: delil olma gosterme
ecza: cuzler parçalar kısım lar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas.
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma
hey'et: şekıl bıçım yapı
heyet-i mecmua: bır şeyın tefrıuatına ve cuzlenne bakıl maksızın butununun gosterdıgi hal ve manzara
hikmet: Ilahı gaye yuksek bilgi
hüviyet: benlık, kımlık.
icat: vucuda getırme yoktan var etme
Ihdas: yenıden bır şey yapma ortaya koyma
ihtimalât: ihtımaller olması mumkun olan şeyler
imkân: mumkun olma olabilırlik.
imkanat: Imkanlan olabilır lılıkler olması ve olmaması ıhtımal dahılınde olanlar
inayet: yardım ıhsan lutuf
inkılap: bır halden başka bır hale geçme degısme donuşme.
ıspat: doğruyu delillerle gosterme
izah: açıkça ortaya koyma bır konuyu ayrıntılanyla eksıksız anlatma
kainat: yaratılmış olan şeylenn tamamı bütün alemler varlıklar
kıssa: anlatılan olay hıkaye
kudret: guç kuvvet, ıktıdar.
kullî: umumi genel

masnu: sanatla yapılmış eşya varlık.
mezkûr: zikredilen adı geçen, anılan
muhafaza: koruma
muvafık: uygun, munasıp
mumkın: mumkun olabilir olanlar yaratılanlar
mümkınat: yaratılanlar mumkun olanlar imkan dahılındekıler olabilir şeyler
mütehayyir: hayrete duşen şaşıran
mütemadıyen: sureklı olarak devamlı
müteredddit: tereddut eden, karar sız.
nihayetsız: sonsuz sınırsız.
Rısale-I Nur: Nur Rısalesi Bedlüz zaman Said Nursi'nın eserlennın adı.
sergerdan: başı donen, başı donmuş
sühulet: kolaylık.
şahadet: şahıt olma şahıtlık, tanıkılk.
şe'n: ış
tahavvülât: tahavvuller degışmeler.
tahsıs: has kılma ayırma
tarz: bıçım şekıl
tayin: belırlerme, yerini belli etme.
teçhiz: cihazlama donatma
teşkıl: vucut verme şekıllendırme
Vacıbü'l-Vucud: varlıgı zarun ve zatı olan varlıgı başkasının varlıgına bağlı degıl kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.)
vazıfe: gorev
vaziyet: durum.
vucub-ı vucut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak, varlıgı zarun ve vacıp olmak.
vucut: var olma varlık.
zîhayat: hayat sahıbı

mahlûkatta kuvvetlerinin bütün bütün haricinde bir teavün hakikati görünüyor.

Meselâ, unsurlan zîhayatın imdadına, hususan bulutları nebatatın mededine ve nebatatı dahi hayvanatın yardımına; ve hayvanat ise, insanlann muavenetine ve memelerin Kevser gibi sutleri yavrulann beslenmelerine ve zîhayatlann iktidarlan haricindeki pek çok hacetleri ve erzaklan umulmadık yerlerden onların ellerine verilmesi, hatta zerrat-ı taamiye dahi hüceyrat-ı bedeniyenin tamirine koşmaları gibi, teshir-ı Rabbanî ile ve istıhdam-ı Rahmanî ile hakıkat-i teavünün pek çok misalleri doğrudan doğruya butun kâinatı bir saray gibi ıdare eden bir Rabbülâlemîn'in umumî ve rahîmâne rububiyetini gösteriyorlar.

Evet, camit ve şuursuz ve şefkatsız olan ve birbirine şefkatkârâne, şuurdarâne vazıyet gösteren muavenetçiler, elbette gayet Rahîm ve Hakîm bır Rabb-ı Zulcelâl'in kuvvetiyle, rahmetiyle, emriyle yardıma koşturuluyorlar.

İşte, kâinatta cari olan teavün-i umumî; seyyarattan tâ zîhayatın âzâ ve cihazat ve zerrat-ı bedeniyesine kadar kemal-i intizamla cereyan eden muvazene-i amme ve muhafaza-i şamile, ve semavatın yaldızlı yuzunden ve zeminin ziynetli yüzünden tâ çiçeklerin süslü yüzlerine kadar kalem gezdiren tezyin; ve Kehkeşandan ve Manzume-i Şemsiye'den tâ mısır ve nar gibi meyvelere kadar hukmeden tanzım, ve guneş ve kamerden ve unsurlardan ve bulutlardan tâ bal anlarına kadar memuriyet veren tavzıf gıbi pek büyük hakıkatlenn buyuklukleri

aza: organlar, uzuvlar
camit: ruhsuz, cansız.
cari: cereyan eden, akan, işleyen
cereyan. akış, akıntı.
cihazat. cihazlar, uzuvlar, organlar
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
gayet: son derece.
hacet: ihtiyaç.
hakikat-ı teavün. yardımlaşma birbirinin yardımına koşma gerçeği
Hakim: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan hikmet sahibi Allah
hariç. bır şeyin dışı, dışansı, dışta kalan
hayvanat: hayvanlar
hususan: bilhassa, özellikle
hüceyrat-ı bedeniye: bedene ait hücreler
hukmetme: hakim olma, işleme
iktidar: güç, yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
imdat. yardım
İstihdam-ı Rahmani: çok şefkatlı ve merhametli olan Cenab-ı Hakkın çalıştırması, hizmet ettirmesi
kamer: Ay
Kehkeşan: samanyolu
kemal-ı intizam: intizamın mukemmel olusu, tam ve eksıksız düzen
Kevser: Cennette bulunan bir akarsu
kuvvet. guç, kudret.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
Manzume-i Şemsiye: guneş ile ona bağlı olan seyyareler, guneş sistemi
medet. inayet, yardım, imdat.
memuriyet. memurluk, memur olma hâli.
meselâ ornegin.
misal: ornek.
muavenet: yardım
muhafaza-i şamile. her şeyi içine alan koruma
muvazene-i âmme: umumî genel denge.
nebatat: bıtkıler
Rabb-ı Zülcelâl: celâl sahibi olan ve her şeyi terbiye eden Allah
Rabbülâlemin: âlemlerin Rabbi, butun alemlen ıdare ve terbiye eden Allah
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahimane: rahım olarak, merhamet ederek, merhamedi olarak.
rahmet. şefkat etmek, merhamet etmek esırgemek.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman her yerde her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
semavat: semalar, gökler
seyyarat. gezegenler
şefkat. acıyarak ve esir geyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkatkarane: şefkatlı ve merhamedi bır şekilde
şuurdarane: şuura dayalı olarak, şuurlu bir şekilde
şuursuz. idraksiz, bilgisiz.
tanzım: düzenleme, sıralama, tertipleme
tavzif: vazifelendırme, gorevlendırme
teavün: yardımlaşma, bırbirine yardım etme.
teavün-i umumi: genel yardımlaşma
teshir-ı Rabbani: Rabbın eşyaya boyun egdırmesi.
tezyin: susleme, ziynetlendırme
umumi: herkesle ilgili, genel
unsur: madde, esas, kok.
vazıyet. durum.
yaldız: eşyaya altın ve gumuş görüntüsu vermek için yapılan süs
zemin: yeryüzu
zerrat-ı bedeniye: beden zerrelen
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerrelen, yemek tanecikleri
ziynet: sus, bezek.

nispetindeki şahadetleri, kâinatın şahadetinin ikinci kanadını ıspat ve teşkil ederler.

Madem Risale-i Nur bu büyük şahadeti ıspat ve ızah etmiş, biz burada bu kısacık işaretle iktifa ederiz. İşte, dunya seyyahının kâinattan aldığı ders-i ımanîye kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Sekizinci Mertebesinde* böyle,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْمُمْتَنِعُ نَظِيرُهُ الْمُمْكِنُ كُلُّ مَاسِوَاهُ
الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ هٰذِهِ
الْكَائِنَاتُ الْكِتَابُ الْكَبِيرُ الْمُجَسَّمُ وَالْقُرْاٰنُ الْجِسْمَانِيُّ الْمُعَظَّمُ
وَالْقَصْرُ الْمُزَيَّنُ الْمُنَظَّمُ وَالْبَلَدُ الْمُحْتَشَمُ الْمُنْتَظَمُ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهِ
وَاٰيَاتِهِ وَكَلِمَاتِهِ وَحُرُوفِهِ وَاَبْوَابِهِ وَفُصُولِهِ وَصُحُفِهِ وَسُطُورِهِ
وَاتِّفَاقِ اَرْكَانِهِ وَاَنْوَاعِهِ وَاَجْزَائِهِ وَجُزْئِيَّاتِهِ وَسَكَنَتِهِ وَمُشْتَمِلَاتِهِ
وَوَارِدَاتِهِ وَمَصَارِفِهِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الْحُدُوثِ
وَالتَّغَيُّرِ وَالْاِمْكَانِ بِاِجْمَاعِ جَمِيعِ عُلَمَاءِ عِلْمِ الْكَلَامِ وَبِشَهَادَةِ
حَقِيقَةِ تَبْدِيلِ صُورَتِهِ وَمُشْتَمِلَاتِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْاِنْتِظَامِ وَتَحْدِيدِ
حُرُوفِهِ وَكَلِمَاتِهِ بِالنِّظَامِ وَالْمِيزَانِ وَبِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ
التَّعَاوُنِ وَالتَّجَاوُبِ وَالتَّسَانُدِ وَالتَّدَاخُلِ وَالْمُوَازَنَةِ وَالْمُحَافَظَةِ
فِي مَوْجُودَاتِهِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعِيَانِ ۞ [1]

denilmiştir.

1- Allah tan başka hıçbir ilâh yoktur. O öyle bir nazîri mümtenî ve butun masıvası mumkın olan Vacıbu l Vucud dur ki- surelerinin ve ayetlerinin ve kelimelerinin harflerinin babların fasıllarının sayfalarının ve muştemilâtının ıcmaıyla erkânının ve envaının ve eczasının ve cuz'iyâtının sekenelerinin ve muştemilâtının varıdat ve masarıfının ittıfakıyla butun ilm-i kelâm âlimlerinin birleştıklen buyuk ve ihatalı hudus tagayyur ve ımkân hakıkatlerinin şahadetiyle suret ve muştemilâtının hıkmet ve intizamla tebdılı hakıkatının şahadetiyle kelimelerinin ve harflerinin intizam ve mîzan içinde yerlenmesi hakıkatının şahadetiyle mevcudatındakı bılmüşahede ve I-ayan gorunen buyuk ve ihatalı teavun tecavup tesanut, tedahul muvazene ve muhafaza hakikatlerinin şahadetiyle buyuk ve mucessem bir kitap cismanî ve muazzam bir Kur'an, muzeyyen ve munazzam bir saray muhteşem ve muntazam bir şehir olan kâinat, Onun vucub-ı vucuduna ve vahdetine delâlet eder

ders-i ımanî: ımana dair verlen ders
fasıl: kısım bolum
hikmet: Ilahı gaye yuksek bılgi.
icma: fikir birlıgı etme goruş birlıgıne varma
ihata: kuşatma ıçıne alma
ıktıfa etme: yeterli bulma kafi gorme yetınme.
ilm-i kelam: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından nubuvvet, haşır kader gıbı ımana aıt meselelerden İslamı esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ılım
ispat: doğruyu delıllerle gosterme
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler varlıklar
madem: den dolayı boyle ise
mertebe: derece, basamak.
munazzam: tanzim olunmuş dı zen verılmış, duzenlı.
muvazene: denge
mücessem: tecessum etmış cısımlenmış.
müştemilat: şumulunde olan
nazır: benzer eş
nispet: oran olçu.
sekene: sakın olanlar ıkamet edenler oturanlar
seyyah: gezgin, yolcu
şahadet: şahıt olma şahıtlık, tanıklık.
teavun: yardımlaşma birbırıne yardım etme
tagayyur: degişme, başkalaşma
tesanut: dayanışma birbırıne dayanma birbırınden destek alma omuzdaşlık
teşkil: vucut verme şekillendirme
Vacıbü'l-Vucud: varlıgı zarun ve zatı olan.
Vahidü'l-Ehad: var olan ve varlıgı her şeyde tecellı eden
varıdat: gelırler

Sonra, dünyaya gelen ve Dünyanın Yaratanı'nı arayan ve on sekiz adet mertebelerden çıkan ve arş-ı hakikate yetişen bir mirac-ı imanî ile gaibâne marifetten hâzırâne ve muhatabâne bir makama terakki eden meraklı ve müştak yolcu adam, kendi ruhuna dedi ki:

Fatiha-i Şerife'de, başından tâ إِيَّاكَ[1] kelimesine kadar gaibâne methüsena ile bir huzur gelip إِيَّاكَ hitabına çıkılması gibi, biz dahi doğrudan doğruya gaibâne aramayı bırakıp, aradığımızı aradığımızdan sormalıyız. Her şeyi gösteren güneşi güneşten sormak gerektir.

Evet, her şeyi gösteren, kendini her şeyden ziyade gösterir. Öyle ise şemsin şuaatı ile onu görmek ve tanımak gibi, Hâlık'ımızın Esma-i Hüsnasıyla ve Sıfât-ı Kudsiyesiyle Onu, kabiliyetimizin nispetinde tanımaya çalışabiliriz. Bu maksadın hadsiz yollarından iki yolu ve o iki yolun hadsiz mertebelerinden iki mertebeyi ve o iki mertebenin pek çok hakikatlerinden ve pek çok uzun tafsilâtından yalnız ikı hakıkatı icmal ve ıhtisar ıle bu rısalede beyan edeceğiz.

• *Birinci Hakikat:* Bilmüşahede gözümüzle görünen ve muhit ve daimî ve muntazam ve dehşetli ve semavî ve arzî olan bütün mevcudatı çeviren ve tebdil ve tecdit eden ve kâinatı kaplayan faaliyet-i müstevliye hakikati görünmesi ve o her cihetle hikmetmedar faaliyet hakikatının içinde tezahür-i rububiyet hakikatının bilbedahe

1 Ancak Sana. (Fatiha Suresi 5.)

arş-ı hakikat: hakikat arşı.
arzî: dünyaya ait, dünya ile ilgili.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
bilmüşahede ve'l-ayan: âp-âçık, şahit olur gibi ve gözle görünürcesine.
cihet: yan, yön, taraf.
delâlet: delil olma, gösterme.
envâ: çeşitler, türler, neviler.
erkan: rukünler, esaslar.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
faaliyet-i müstevliye: her tarafa yayılan istila eden faaliyet.
gaibane: görünmeden, hazırda görünmeksizin.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hâzırane: hazırcasına, karşısında bulunup görünürcesine.
hikmetmedar: hikmetli.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
icmal: kısaltma, özetleme.
ihtisar: sözü ve yazıyı kısaltma, özetleme.
İlâh: kendisine ibadet edinilen, tapınılan Mabud, Allah.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
marifet: bilme, denn bilgi.
methüsena: methedip övmek.
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
mizan: ölçü.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhafaza: koruma.
muhatabane: kendisine hitap olunurcasına.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
muhteşem: haşmetli, yüce.
munazzam: tanzim olunmuş, düzen verilmiş, düzenli.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
muvazene: denge.
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
mümkin: mümkün olabilir olanlar, yaratılanlar.
mümtenî: imkânsız, olamaz.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
müştemilât: şümulünde olan şeyler, içinde bulunanlar.
muzeyyen: ziynetli, süslü.
nâzir: benzer, eş.
nispet: oran, ölçü.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
semavî: semaya ait, gökten gelen.
Sıfat-ı Kudsiye: Allah'ın mukaddes sıfatları.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şems: güneş.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme.
tecavüp: cevaplaşma, karşılıklı cevap verme.
tecdit: yenileme, tazeleme.
terakki: yükselme, ilerleme.
tezahür-i rububiyet: Cenâb-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare edicilliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
vahdet: bir ve tek olma.
vâridât: gelirler.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vâcip olmak.
ziyade: çok, fazla.

hissedilmesi ve o her cihetle rahmetfeşan tezahür-i rububiyet hakikatinin içinde, tebaruz-i ulûhiyet hakikati bizzarure bilinmiş olmasıdır.

İşte, bu hâkimâne ve hakîmâne faaliyet-i daimeden ve perdesinin arkasında bir fail-i *Kadîr* ve *Alîm*'in ef'ali görünür gibi hissedilir. Ve bu mürebbiyâne ve müdebbirâne ef'al-ı Rabbaniyeden ve perdesinin arkasından her şeyde cilveleri bulunan esma-i Ilâhiye hissedilir derecesinde bedahetle bilinir. Ve bu celâldarâne ve cemalperverâne cilvelenen Esma-ı Husnadan ve perdesinin arkasında sıfat-ı seb'a-i kudsiyenin, ilmelyakin, belki aynelyakin, belki hakkalyakin derecesinde vücutları ve tahakkuklan anlaşılır. Ve bu yedi kudsî sıfatın dahi, bütün masnuatın şahadetiyle, hem hayattarâne, hem kadîrâne, hem alîmâne, hem semiâne, hem basîrâne, hem müridâne, hem mütekellimâne nihayetsiz bir surette tecellileri ile bilbedahe ve bizzarure ve bilmelyakin bir mevsuf-ı Vacibu'l-Vücud'un ve bir müsemma-i Vahid-i Ehad'in ve bir fail-i Ferd-i Samed'in mevcudiyeti güneşten daha zahir, daha parlak bir tarzda kalpteki iman gözüne görünür gibi kat'î bilinir. Çünkü, güzel ve manidar bir kitap ve muntazam bir hane, bedahetle, yazmak ve yapmak fiillerini; ve güzel yazmak ve intizamlı yapmak fiillen dahi, bedahetle, yazıcı ve dülger namlarını, yazıcı ve dülger ünvanlan ise, bedahetle, kitabet ve dülgerlik sanatlannı ve sıfatlarını; ve bu sanat ve sıfatlar, bedahetle, her hâlde bir zatı istilzam eder ki, mevsuf ve sâni ve müsemma ve fail olsun. Failsız bir fiil ve müsemmasız

alimane: her şeyi en iyi bilen Allah'a yaraşır şekilde.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
basirane: görerek bilerek, basiret sahibine yakışır şekilde.
bedahet: açıklık, aşıkâr ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bilmelyakin: bir şeyi ilmle ve bazı işaretleriyle bilerek hakikati kesin bir tarzda bilme.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez mecburen.
celâldarâne: celâlli bir şekilde haşmetlice, büyüklük sahibine yakışır.
cemalperverâne: güzelliği severcesine.
cilve: tecelli, görüntü.
dülger: marangoz, yapı ustası.
efal: fiiller, işler.
efal-i Rabbaniye: Allah'ın kendi Zatına mahsus ve Rab isminin tecellisi olan fiilleri.
esma-i ilahiye: Allah'ın isimleri.
faaliyet-i daime: sürekli ve devamlı olan faaliyet.
fail: özne, fiili yapan veya âmil olan unsur.
fail-i Alim: her şeyi hakkıyla bilen ve sürekli faaliyette olan Allah.
fail-i Ferd-i Samed: hiç bir şeye muhtaç olmadan tek başına her şeyi yapan Allah.
fail-i Kadir: her şeye gücü yeten, kudret sahibi olan fail Allah (c.c.)
fiil: iş, hareket.

hakimane: hükmedercesine.
hakimane: hikmetli bir şekilde.
hakkalyakin: bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğrulugundan şüpheye asla yer bırakmayacak bir çımde kesin olarak bilme.
hayattarane: canlı bir şekilde hayat sahibi olarak.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanma, itikat.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istilzam: gerektirme.
kadirane: her şeye gücü yeterek.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kitabet: yazı yazma.
kudsi: mukaddes, yüce.
manidar: nükteli, ince manalı.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
mevsuf-i Vacibu'l-Vücud: varlığı gerekli olan, yokluğu asla düşünülmemekle vasıflanan.
müdebbirane: müdebbir olana yakışır şekilde, tedbirlice.
mürebbiyane: terbiye edecek şekilde eğiterek.
müridane: irade ederek, isteyerek.
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
müsemma-i Vahid-i Ehad: zat ve sıfatlarıyla Vahid-i Ehad (bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah) olarak isimlendirilen Cenab-ı Hak.
mütekellimane: konuşur gibi konuşmak suretiyle.
nam: ad, isim, lakap.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rahmetfeşan: rahmet saçan, rahmet fışkırtan.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semiane: işitircesine, işitir gibi.
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat-ı seb'a-ı kudsiye: yedi kudsi sıfat.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tebarüz-i uluhiyet: ulûhiyetin görünmesi, belli olması. Cenab-ı Hakkın ilâh olduguna delalet eden kâinat ve mahlukat üzennde görünen faaliyetler.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
ünvan: ad, isim, lâkap.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, aşıkar.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

bir isim mümkün olmadığı gibi, mevsufsuz bir sıfat, sanatkârsız bir sanat dahi mümkün değildir.

İşte bu hakikat ve kaideye binaen, bu kâinat, bütün mevcudatıyla beraber, kaderin kalemiyle yazılmış, kudretin çekiciyle yapılmış manidar hadsız kitaplar, mektuplar, nihayetsiz binalar ve saraylar hükmünde, her biri binler vecihle ve beraber hadsız vücuh ile Rabbanî ve Rahmanî nihayetsiz fiilleri ve o fiillerin menşeleri olan bin bir esma-i İlâhiyenin hadsiz cilveleriyle ve o güzel isimlerin menbaı olan yedi sıfât-ı Subhaniyenin nihayetsiz tecellileriyle, o yedi muhit ve kudsî sıfatların madeni ve mevsufu olan ezelî ve ebedî bir Zat-ı Zülcelâl'in vücub-i vücudunu ve vahdetine hadsiz işaretler ve nihayetsiz şahadetler ettikleri gibi, bütün o mevcudatta bulunan bütün hüsünler, cemaller, kıymetler, kemaller dahi, ef'al-i Rabbaniyenin ve esma-i İlâhiyenin ve sıfât-ı Samedâniyenin ve şuunat-ı Subhaniyenin, kendilerine lâyık ve muvafık kudsî cemallerine ve kemallerine ve hepsi birden Zat-ı Akdes'in kudsî cemaline ve kemaline bedahetle şahadet ederler

İşte, faaliyet hakikati içinde tezahur eden rububiyet hakikati ilim ve hikmetle halk ve icat ve sun' ve ibda, nizam ve mizan ile takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir, kasıt ve irade ile tahvil ve tebdil, tenzil ve tekmil, şefkat ve rahmetle it'am ve in'am ve ikram ve ihsan gibi şuunatıyla ve tasarrufatıyla kendini gösterir ve tanıttırır.

binaen: den dolayı bu sebepten
cemal: güzellik.
ebedî: sonu olmayan daimî sürekli
ezelî: ezel ile ilgili öncesiz başlangıçsız.
halk: yaratma yaratış.
hikmet: ilahi gaye gizli sebep
hükmünde: değerinde yerinde
hüsün: güzellik.
ibda: örneksiz olarak, eşsiz şekilde yaratma
icat: vücuda getirme yoktan var etme.
ihsan: bağışlama ikram etme lütuf
ikram: bağış ihsan bir şey sunma
ilim: bilme bilgi
in'am: nimetlendirme ihsan etme
irade: dileme isteme bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar güç.
it'am: yemek verme
kader: Cenab ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kaide: kural esas düstur
kasıt: bir işi bile bile isteyerek yapma
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz tam ve eksiksiz olma
kıymet: değer
kudret: güç, kuvvet, iktidar
lâyık: uygun yakışır münasip
maden: asıl, esas kaynak.
menba: kaynak.
menşe: esas kaynak.
muvafık: uygun münasip
nizam: düzgünlük, tertip
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab ı Hak.
Rahmanî: bütün varlıkların nizamlarını münasip bir şekilde karşılayan Allah a ait
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek esirgemek.
rububiyet: Cenab ı Hakk ın her zaman her yerde her mahluka muhtaç olduğu şeylerin vermesi onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sanatkâr: sanatçı usta
sıfât-ı Samedaniye: Samed olan, her şey kendisine muhtaç iken zatı hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah ın sıfatları
sıfat-ı Subhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan tesbih edilen Cenab ı Allah ın sıfatı
sun': yapış yapma
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şuunat: işler.
şuunat-ı Sübhaniye: suphan olan Allah ın işleri her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah ın işleri.
tahvil: bir halden başka bir hale getirme değiştirme dönüştürme
takdir: kıymet verme ölçme
tasarrufat: tasarruflar idare etmeler
tasvir: resmini yapma.
tedbir: idare etme çekip çevirme
tedvir: çekip çevirme idare etme
tekmil: tamamlama kemale erdirme
tenzil: indirme peyderpey yavaş yavaş indirme.
tezahur: görünme belirme ortaya çıkma
vecih: cihet, yön.
vücuh: tarzlar
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.

Ve tezahür-i rububiyet hakikati içinde bedahetle hissedilen ve bulunan ulûhiyetin tebarüz hakikati dahi, Esmâ-i Hüsnanın rahîmâne ve kerîmâne cilveleriyle ve yedi Sıfât-ı Sübutiye olan *hayat, ilim, kudret, irade, sem', basar* ve *kelâm* sıfatlarının celâlli ve cemalli tecellileriyle kendini tanıttırır, bildirir.

Evet, nasıl ki kelâm sıfatı vahiyler ve ilhamlar ile Zat-ı Akdes'i tanıttırır; öyle de, kudret sıfatı dahi mücessem kelimeleri hükmünde olan sanatlı eserleriyle o Zat-ı Akdes'i bildirir ve kâinatı baştan başa bir Furkan-ı cismânî mahiyetinde gösterip, bir Kadîr-i Zülcelâl'ı tavsif ve tarif eder.

Ve ilim sıfatı dahi hikmetli, intizamlı, mizanlı olan bütün masnuat mıktarınca ve ilim ile idare ve tedbir ve tezyin ve temyiz edilen bütün mahlûkat adedince, mevsuflan olan bir tek Zat-ı Akdes'i bildirir.

Ve hayat sıfatı ise, kudreti bildiren bütün eserler ve ilmin vücudunu bildiren bütün intizamlı ve hikmetli ve mizanlı ve ziynetli suretler, hâller ve sair sıfatlan bildiren bütün delîller, sıfat-ı hayatın delîlleriyle beraber, hayat sıfatının tahakkukuna delâlet ettikleri gibi, hayat dahi bütün o delîlleriyle âyinelen olan bütün zîhayatlan şahit göstererek, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'u bildirir.

Ve kâinatı, serbeser her vaklt taze taze ve ayn ayn cilvelen ve nakışlan gostermek için daima değişen ve tazelenen ve hadsız âyinelerden terekküp eden bir âyine-i ekber suretine çevirir. Ve bu kıyasla görmek ve ışıtmek,

kıyas: karşılaştırma, oranlama
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş
mizan: ölçü
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş
nakış: işleme, süsleme.
rahîmane: rahım olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
sair: diğer, başka, öteki
sem': ışıtma.
serbeser: baştan başa, tamamıyla, bütün
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat: vasıflar, nitelikler
sıfat-ı hayat: hayat sıfatı
Sıfat-ı Sübutiye: Allah'ın sübuti sıfatları: hayat, ilim, sem', basar, ira de, kudret, kelâm, tekvin
suret: biçim, tarz, görünüş
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma.
tebarüz: belli olma, görünme, bariz hale gelme
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
temyiz: ayırma, dikkatle ayırma
terekküp: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare edicilliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
uluhiyet: ilahlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
vücut: var olma, varlık.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat: Allah
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilik her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah
zîhayat: hayat sahibi
ziynet: süs, bezek.

ayine: ayna
ayine-i ekber: en büyük ayna
basar: Allah'ın kendi şanına lâyık bir tarzda görme sıfatı
bedahet: açıklık, aşıkâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
celal: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cemal: güzellik
cilve: tecelli, görüntü.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: kanıt, burhan.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
Furkan-ı cismânî: cisim hâline gelmiş hakkı batıldan ayıran Kur'an
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas
hikmet: ilahî gaye, gizli sebep
hükmünde: değerinde, yerinde.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
ilim: bilme, bilgi
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi Allah
kelam: söz, konuşma, nutuk.
kerîmane: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile

ihtiyar etmek ve konuşmak sıfatlan dahi, her biri birer kâinat kadar Zat-ı Akdes'i bildirir, tanıttırır.

Hem o sıfatlar, Zat-ı Zülcelâl'in vücuduna delâlet ettikleri gibi, hayatın vücuduna ve tahakkukuna ve o Zatın hayattar ve diri olduğuna dahi bedahetle delâlet ederler. Çünkü, bilmek hayatın alâmeti, işitmek dirilik emaresi, görmek dirilere mahsus, irade hayat ile olabilir. İhtiyarî iktidar zîhayatlarda bulunur; tekellüm ise, bilen dirilerin işidir.

İşte, bu noktalardan anlaşılır ki, hayat sıfatının yedi defa kâinat kadar delîlleri ve kendi vücudunu ve mevsufun vücudunu bildiren burhanları vardır ki, bütün sıfatların esası ve menbaı ve İsm-i Azamın mastarı ve medarı olmuştur. Risale-i Nur, bu birinci hakikatı kuvvetli burhanlar ile ispat ve bir derece izah ettiğinden, bu denizden, bu mezkûr katre ile şimdilik iktifa ediyoruz.

• *İkinci Hakıkat:* Sıfat-ı kelâmdan gelen tekellum-i İlâhîdir.

(1) لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي ayetinin sırrıyla, kelâm-ı İlâhî nihayetsizdir. Bir zatın vücudunu bildiren en zahir alâmet, konuşmasıdır. Demek bu hakıkat, nihayetsiz bir surette Mütekellim-i Ezeli'nin mevcudiyetine ve vahdetine şahadet eder.

Bu hakıkatın ıkı kuvvetlı şahadetı, bu risalenın On Dordüncü ve On Beşinci Mertebelerinde beyan edilen vahıyler ve ılhamlar cıhetıyle, ve genış bır şahadetı dahı

1 Rabbimin sözlerini yazmak için bütün denizler mürekkep olsa... (Kehf Suresi, 109.)

alâmet: belirti, işaret, iz.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cihet: yön.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hayattar: canlı, yaşayan.
İhtiyar: irade, tercih.
İhtiyarî: kendi isteğiyle, seçerek.
İktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
İktifa etme: yeterli bulma, kâfi görme, yetinme.
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bir ismindeki en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
İzah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
katre: damla.
kelâm-ı İlâhî: Allah kelâmı, Allah'ın konuşması, Allah'a ait söz.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
medar: sebep, vesile.
menba: kaynak.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
Mütekellim-i Ezeli: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sıfat-ı kelâm: kelâm sıfatı, Cenâb-ı Hakkın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı.
sır: gizli hakikat.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tekellüm: söyleme, konuşma.
tekellüm-i İlâhî: Allah'ın kulları ile (vahiy yoluyla) konuşması.
vahdet: birlik ve teklik.
zahir: açık, aşikâr.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve hâşmet sahibi olan zat, Allah.

Onuncu Mertebesinde işaret edilen kütüb-i mukaddese-i semaviye cihetiyle; ve çok parlak ve cami bir diğer şahadeti dahi On Yedinci Mertebesinde Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan cihetiyle geldiğinden, bu hakikatin beyan ve şahadetini o mertebelere havale edip, o hakikati mu'cizâne ilân eden ve şahadetini sair hakikatlerin şahadetleriyle beraber ifade eden

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ
لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ [1]

ayet-i muazzamanın envan ve esran bizim bu yolcuya kâfi ve vâfi gelmiş ki, daha ileri gidememiş

İşte, bu yolcunun, bu makam-ı kudsîden aldığı dersin kısa bir mealine bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Dokuzuncu Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى
وَلَهُ الصِّفَاتُ الْعُلْيَا وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى اَلَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ
وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ الذَّاتُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ بِاِجْمَاعِ جَمِيعِ
صِفَاتِهِ الْقُدْسِيَّةِ الْمُحِيطَةِ وَجَمِيعِ اَسْمَآئِهِ الْحُسْنٰى الْمُتَجَلِّيَةِ وَبِاتِّفَاقِ
جَمِيعِ شُئُونَاتِهِ وَاَفْعَالِهِ الْمُتَصَرِّفَةِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ حَقِيقَةِ تَبَارُزِ
الْاُلُوهِيَّةِ فِى تَظَاهُرِ الرُّبُوبِيَّةِ فِى دَوَامِ الْفَعَّالِيَّةِ الْمُسْتَوْلِيَةِ بِفِعْلِ
الْاِيجَادِ وَالْخَلْقِ وَالصُّنْعِ وَالْاِبْدَاعِ بِاِرَادَةٍ وَقُدْرَةٍ وَبِفِعْلِ التَّقْدِيرِ

1- Bütün kâinatı adâletle tedbir ve idâre etmekte olan Allah. Ondan başka ibadete layık hiç bir ilâh bulunmadığını apaçık delîllerle bildirdi. Buna melekler ve ilim sahîplerî de şâhîdlik ettiler. Ondan başka ilâh yoktur. Onun kudreti her şeye gâlîptir ve Onun her işi hikmet îledir. (Âl-i İmrân Sûresi: 18.)

ayet-i muazzama: büyük ayet.
beyan: açıklama, bildirme, izah
cami: ihtiva eden, kaplayan
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
esran: sırlar, gizli hakikatler
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
ilân: yayma, duyurma
kâfi: yeter, kâfi gelir
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kütüb-i mukaddese-i semaviye: semavî mukaddes kitaplar
makam-ı kudsî: kudsî, mukaddes makam.
meal: mana, mefhum
mertebe: derece, basamak.
mu'ciz-âne: mu'cizeli bir şekilde
vâfi: yeterli, tam

alî: yüce, yüksek, ulu
azamet: büyüklük, yücelik.
cereyan: akış, akıntı, akım.
delâlet: delil olma, gösterme.
ef'âl: fiiller, işler
faaliyet-i mustevliye: her tarafa yayılan istilâ eden faaliyet.
halk: yaratma, yaratış
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
îaşe: geçindirme, besleme, yaşatma
îbdâ: emeksiz olarak, eşsiz şekilde yaratma
îcat: vücuda getirme, var etme
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ihtiyar: seçme, tercih etme
İlâh: kendisine ibâdet edilmiş tapınılan Mabud, Allah
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kemal-i intizam: intizamın mükemmelliği, tam ve eksiksiz düzen
kudsî: mukaddes, yüce
mahsus: bir şeye has olan
muhafaza: koruma
muhît: ihata eden, kuşatıcı.
muvazene: denge.
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
sun': yapış, yapma
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şuunat: işler
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
takdir: beğenme, beğendiğini bildirme
tanzim: düzenleme, tertipleme
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tasrîf: istediği şekilde idare etme
tasvîr: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tebarüz-ı ulûhiyet: ulûhiyetin görünmesi, belli olması, Cenâb-ı Hakkın ilâh olduğuna delâlet eden kâinat ve mahlûkat üzerinde görünen faaliyetler
tecellî: belirme, bilinme, görünme
tedvîr: çekip çevirme, idare etme
tezahur-ı rububiyet: Cenâb-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare edicîliğinin ortaya çıkması, görünmesi
vahdet: birlik ve teklik.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarûrî ve vâcip olmak.

والتَّصْوِيرِ وَالتَّدْبِيرِ وَالتَّدْوِيرِ بِاخْتِيارٍ وَحِكْمَةٍ وَبِفِعْلِ التَّصْرِيفِ وَالتَّنْظِيمِ وَالْمُحافَظَةِ وَالْإِدارَةِ وَالْإِعاشَةِ بِقَصْدٍ وَرَحْمَةٍ وَبِكَمالِ الْانْتِظامِ وَالْمُوازَنَةِ وَبِشَهادَةِ عَظَمَةِ اِحاطَةِ حَقِيقَةِ أَسْرارِ «شَهِدَ اللّٰهُ أَنَّهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» ۞ [1]

denilmiştir.

[Bu *Ayetü'l-Kübra*'nın 33 mertebeden müteşekkil tamamı, hâtimulâde Mukaddemesi ile birlikte, müstakil olarak neşredilmiştir. Buraya kısmen konulmuştur.]

1 Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vâcibü'l-Vücûd ve Vâhidü'l-Ehad'dir ki, bütün güzel isimler Onun, en âlî sıfatlar ve en yüce vasıflar Ona mahsustur. Bir irade ve kudretle gerçekleşen îcat ve halk ve sun', ve îbdâ fiillerini, bir ihtiyar ve hikmetle tahakkuk eden takdir ve tasvîr ve tedbîr ve tedvîr fiillerini, bir kasıt ve rahmet ve kemâl-ı intizam ve muvazeneyle cereyan eden tasnîf ve tanzim ve muhafaza ve idare ve îaşe fiillerini, tazammun eden faaliyet-i mustevliyenin devamı içinde görünen tezahur-ı rububiyet ve onun içinde görünen tebarüz-ı uluhiyet hakikatinin azametinin şahadetiyle, ve "Bütün kâinatı adâletle tedbir ve idare etmekte olan Allah, Ondan başka ibâdete lâyık hiçbir ilâh bulunmadığını apaçık delîllerle bildirdi. Buna melekler ve ilim sahipleri de şâhıtlık ettiler. Ondan başka ilâh yoktur. Onun kudretli her şeye gâlipdir ve Onun her işi hikmet ile dir." (Âl-i İmrân Sûresi, 18.)" mealindeki âyet-i Kerîmenin hakîkat-i esrârının azamet-i ihâtasının şahâdetiyle, bütün kudsî ve muhît sıfatlarının ve kâinatta tecellî eden bütün Esmâ-i Husnâsının icmâ ve kâinatta tasarruf eden bütün şuunat ve ef'âlinin ittifakı, Onun vahdet içindeki vücub-ı vücudüna delâlet eder.

* *Otuz İkinci Söz*, Barla'da 1928-30 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir

İkinci Hüccet-i İmaniye

Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfı

بسم الله الرحمن الرحيم

لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللهُ لَفَسَدَتَا ۞ (1)

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ (2)

Bir Ramazan gecesinde, şu kelâm-ı tevhidînin on bir cümlesinin her birinde birer tevhit mertebesi ve birer müjde bulunduğunu ve o mertebelerden yalnız (3) لَا شَرِيكَ لَهُ 'deki manayı basıt, avamın fehmine gelecek bir muhavere-i temsiliye ve bir münazara-i farazıye tarzında ve lisan-ı hâli, lisan-ı kâl suretinde söylemiştim. Bana hizmet eden kıymettar kardeşlerimin ve mescit arkadaşlarımın arzulan ve istemeleri üzerine, o muhavereyı yazıyorum. Şöyle ki:

Bütün tabiatperest, esbapperest ve müşrik gibi umum envâ-ı ehl-ı şirkin ve küfrün ve dalâletin tevehhüm ettiklen şeriklerin namına bir şahıs farz ediyoruz ki; o şahs-ı farazî, mevcudat-ı âlemden bir şeye rab olmak istiyor ve hakikî malik olmak dava etmektedir.

İşte o müddei, evvelâ mevcudatın en küçüğü olan bir zerreye rast gelir. Ona rab ve hakikî malik olmakta olduğunu, zerreye tabiat lisanıyla ve felsefe diliyle söyler.

O zerre dahı, hakikat lısanıyla ve hikmet-i Rabbanî dilıyle der ki.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla • Eğer göklerde ve yerde Allah tan başka ilâhlar olsaydı ikisi de harap olup giderdi (Enbiya Suresi 22)

2- Allah tan başka hıçbır ilah yoktur. O bırdır. Allah bır olur, ortağı yoktur. Mülk Onundur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Ona mahsustur ve Ona layıktır. Hayatı veren ve devam ettıren yine Odur. Ölümü de yaratan ve bâkı âleme alan Odur. O ezelî ve ebedî hayat sahıbıdır. Her hayır Onun elındedır, yapılan her hayın da kaydeder ve karşılığını verır. Her şeye gücü yeter ve hıçbır şey Ona agır gelmez. Donuş yalnız Onadır (*Buhari* Ezan 155, Teheccüt 21, Muslim Zikir 28, 30; Ebu Davud Vitir 24)

3. Allah bır olur, ortağı yoktur

arzu: istek, heves.
avam: halk tabakası herkes
dalalet: Iman ve Islâmıyetten aynılmak.
dava: soz konusu olan, iddia edilen
envâ-ı ehl-i şirk: şırk yolunda gıdenlerın çeşıtlerı
esbapperest: her şeyı bır sebebe baglayarak Allah ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden
evvelâ: ilk once
farz: Islâmıyette kesın olarak yapılması gereken emır
fehm: anlayış, kavrayış.
felsefe: madde ve hayatı baslangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek
hikmet-i Rabbanî: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı olması.
hizmet: iş yapmak, çalışmak.
kelâm-ı tevhidî
kıymettar: degerlı
küfür: Allah ın varlıgına, birlıgine inanmama
lisan: dıl
lisan-ı hâl: bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesi, beden dılı
lisan-ı kal:
malik: sahıp
mertebe: derece.
mescit: namaz kılınacak yer
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
mevcudat-ı alem: evrendekı varlıklar
muhavere: konuşma.
muhavere-i temsiliye: temsılı konuşma
müddei: ıddıa sahıbı, davacı
münazara-i farazıye: tahminlere ve var sayımlara dayalı tartışma
müşrik: Allah a ortak koşan
namına: adına
rab: yaratan, terbiye eden, idare eden
Ramazan: kamerî ayların dokuzuncusu ve uç ayların sonuncusu, oruç ayı
rast:
suret: bıçım, tarz, şekıl
şahıs: kısı.
şahs-ı farazî:
şerik: ortak.
tabiat: maddî alem
tabiatperest: Allah a inanmayan, maddecılık lısanıyla tabıata yaratıcılık veren
tarz: bıçım, yontem
tevehhüm: vehımlenme, zannetme
tevhit: Allah ın bır olduguna inanma, bırleme
umum: bütün
zerre: maddenın en kuçuk parçası

"Ben hadsiz vazifeleri görüyorum. Ayn ayrı her masnua gınp işlıyorum. Eğer bütün o vezaıfı bana gördurecek, sende ilım ve kudret varsa, hem, benim gibi, had ve hesaba gelmeyen zerrat, içinde beraber gezip (HAŞIYE) iş görüyoruz. Eğer bütün emsalım o zerreleri de istıhdam edip emır tahtına alacak bir hukum ve iktıdar sende varsa, hem, kemal-i intizam ile cüz olduğum mevcutlara, meselâ kandaki küreyvat-ı hamraya hakikî malik ve mutasarrıf olabılırsen, bana rab olmak dava et, beni Cenab-ı Hak'tan başkasına isnat et. Yoksa sus!

"Hem, bana rab olamadığın gıbi, müdahale dahi edemezsin. Çünkü, vezaifimizde ve harekâtımızda o kadar mükemmel bir intizam var ki, nihayetsız bir hikmet ve muhit bır ılım sahibi olmayan, bize parmak kanştıramaz. Eğer kanşsa, kanştıracak. Hâlbukı, senin gıbi camit, âciz ve kör ve iki elı tesadüf ve tabiat gibi iki körün elinde olan bır şahıs, hiçbır cıhette parmak uzatamaz."

O müddei, maddıyyunların dedıklen gıbı dedı kı:

HAŞİYE: Evet, müteharrik her bır şey, zerrattan seyyarata kadar, kendılerinde olan sıkke-ı samediyet ile vahdeti gösterdikleri gibi, harekâtlarıyla dahı gezdıklen bütün yerlerı vahdet namına zapt ederler, kendı malıkının mülkune idhal ederler. Hareket etmeyen masnuat ıse, nebatattan nücum-ı sevabıte kadar bırer mühr-ı vahdanıyet hükmündedırler kı, bulunduğu mekânı kendı Sânınının mektubu olduğunu göstenrler.

Demek, her bir nebat, her bir meyve, birer mühr-ı vahdanıyet, birer sıkke-ı vahdettırler kı, mekânlarını ve vatanlarını, vahdet namına, Sânı lerinin mektubu olduğunu gösterirler.

Elhâsıl, her bır şey, hareketiyle bütün eşyayı vahdet namına zapt eder. Demek, bütün yıldızları elinde tutmayan, bır tek zerreye rab olamaz.

âciz: zayıf, güçsüz.
camit: ruhsuz, cansız.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihet: yon, sebep.
cuz: parça.
dava: söz konusu olan, iddıa edılen.
emir:
emsal: örnekler, benzer.
had: sınır.
hadsiz: sınırsız.
hakikî: gerçek.
hâlbukı: durum bu kı, oysakı.
harekat: hareketler.
haşiye: dıpnot.
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yönelık olarak manalı, faydalı ve tam yerlı yerınde olması.
hüküm: emır, kudret.
iktıdar: güç yetme, kuvvet.
ilım: bılgı, menfet.
İntizam: düzgün olma.
İsnat: dayandırma.
istıhdam: hizmet ettırme, çalıştırma.
kemal-ı intizam: tam ve eksıksız düzen.
kudret: kuvvet, iktıdar.
küreyvat-ı hamra: kandakı alyuvarlar.
maddiyyun: maddecıler, materyalıstler.
malik: sahıp.
masnu: sanatla yapılmış.
mesela:
mevcut: var olan.
muhit: kuşatan.
mutasarrıf: kendınde kullanma hakkı ve salahıyetı bulunan, her şeyın sahıbi.
müdahale: karışma.
müddei: iddıa sahıbi, davacı.
mükemmel: kusursuz.
nihayetsız: sonsuz.
rab: yaratan, terbiye eden, idare eden.
şahıs: kışı.
tabiat: maddî alem.
taht: sedır, oturak.
tesadüf: rastlantı.
vazife: görev.
vezaif: vazıfeler.
zerrat: zerreler.
zerre: maddenin en küçük parçası.

"Öyle ise sen kendi kendine malik ol. Neden başkasının hesabına çalışmasını söylüyorsun?"

Zerre ona cevaben der:

"Eğer güneş gibi bir dimağım ve ziyası gibi ihatalı bir ilmim ve harareti gibi şümullü bir kudretim ve ziyasındaki yedi renk gibi muhit duygularım ve gezdiğim her yere ve işlediğim her mevcuda müteveccih birer yüzüm ve bakar birer gözüm ve geçer birer sözüm bulunsa idi, belki senin gibi ahmaklık edip, kendi kendime malik olduğumu dava ederdim. Haydi defol git, sen benden iş bulamazsın!"

İşte, şeriklerin vekili, zerreden me'yus olunca, küreyvat-ı hamradan iş bulacağım diye, kandaki bir küreyvat-ı hamraya rast gelir. Ona esbap namına ve tabiat ve felsefe lisanıyla der ki: "Ben sana rab ve malikim."

O küreyvat-ı hamra, yani yuvarlak kırmızı mevcut, ona hakikat lisanıyla ve hikmet-i İlâhiye dili ile der: "Ben yalnız değilim. Eğer sikkemiz ve memuriyetimiz ve nizamatımız bir olan kan ordusundaki bütün emsalime malik olabilirsen, hem, gezdiğimiz ve kemal-i hikmetle istihdam olunduğumuz bütün hüceyrat-ı bedene malik olacak bir dakik hikmet ve azîm kudret sende varsa, göster ve gösterebilirsen, belki senin davanda bir mana bulunabilir. Hâlbuki, senin gibi sersem ve senin elindeki sağır tabiat ve kör kuvvetle, değil malik olmak, belki zerre miktar karşamazsın. Çünkü, bizdeki intizam o kadar mükemmeldir ki, ancak her şeyi görür ve işitir ve bilir ve yapar bir Zat bize hükmedebilir. Öyle ise sus! Vazifem o

ahmak: budala
azim: büyük, yüce
dava: söz konusu olan, iddia edilen
dimağ: akıl, şuur
emsal: örnekler, benzer
esbap: sebepler
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hakikat: gerçek.
harareti: ateşlilik, coşkunluk.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti dileği gayeleri
hüceyrat-ı beden: beden hücreleri
hükmetme: değer, emir yerine geçme
ihata: kuşatma
ilim: bilgi, marifet.
intizam: düzgün olma
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye
kudret: kuvvet, iktidar
kudret: kuvvet, iktidar
küreyvat-ı hamra: kandaki alyuvarlar
lisan: dil
malik: sahip
memuriyet: emredileni yapma, görev yerine getirme
mevcut: var olan.
me'yus: ümitsiz
muhit: kuşatan.
mükemmel: kusursuz
müteveccih: yönelik.
namına: adına
nizamat: nizamlar, kanunlar
ordu..
rab: yaratan, terbiye eden, idare eden
sersem: aptal, dengesiz
sikke: muhur, damga
şerik: ortak.
şümul: içine alma, kaplama
tabiat: maddî âlem.
vazife: görev
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan, bakan.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zerre: maddenin en küçük parçası
ziya: ışık.

kadar mühim ve intizam o kadar mükemmeldir ki, senin ile, senin böyle karma karışık sözlerine cevap vermeye vaktim yok" der, onu tart eder.

Sonra, onu kandıramadığı için, o müddei gider, bedendeki hüceyre tabir ettikleri menzilciğe rast gelir. Felsefe ve tabiat lisanıyla der: "Zerreye ve küreyvat-ı hamraya söz anlattıramadım. Belki sen sözümü anlarsın. Çünkü, sen, gayet küçük bir menzil gibi, birkaç şeyden yapılmışsın. Öyle ise ben seni yapabilirim. Sen benim masnuum, ve ben sana hakikî malikim" der.

O hüceyre ona cevaben, hikmet ve hakikat lisanıyla der ki: "Ben, çendan küçücük bir şeyim, fakat pek büyük vazifelerim, pek ince münasebetlerim ve bedenin bütün hüceyratına ve hey'et-i mecmuasına bağlı alâkalarım var. Ezcümle, evride ve şerayin damarlarına ve hassase ve muharrike asaplarına ve cazibe, dafia, müvellide, musavvire gibi kuvvelere karşı derin ve mükemmel vazifelerim var. Eğer bütün bedeni, bütün damar ve asap ve kuvvelen teşkil ve tanzim ve istihdam edecek bir kudret ve ilim sende varsa ve benim emsalim ve sanatça ve keyfiyetçe birbirimizin kardeşi olan bütün hüceyrat-ı bedeniyeye tasarruf edecek nafiz bir kudret, şamil bir hikmet sende varsa, göster; sonra, "Ben seni yapabilirim" diye dava et. Yoksa, haydi git! Küreyvat-ı hamra bana erzak getiriyorlar; küreyvat-ı beyza da bana hücum eden hastalıklara mukabele ediyorlar. İşim var, beni meşgul etme.

"Hem, senin gibi âciz, camit, sağır, kör bir şey bize hiçbir cihetle karışamaz. Çünkü, bizde o derece ince ve

âciz: zayıf, güçsüz.
alâka: ilgi, bağ.
asap: sinirler.
beden: vücut.
bedenî: vücut.
camit: ruhsuz, cansız.
cazibe: çekim.
cihet: yön, sebep.
çendan: gerçi.
dafia: itici, def edici.
emsal: örnekler, benzer.
erzak: yiyecek, azıklar.
evride: toplardamarlar.
Ezcümle: bu cümleden olarak.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hassase: hissedici duyu.
hey'et-i mecmua: bütünün gösterdiği hal ve manzara.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hüceyrat: hücreler.
hüceyrat-ı beden: beden hücreleri.
hüceyre: hücrecik.
ilim: bilgi, marifet.
intizam: düzgün olma.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
keyfiyet: nitelik, özellik.
kudret: kuvvet, iktidar.
kuvve: güç, yetki, yetenek.
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar.
Küreyvat-ı hamra: kandaki alyuvarlar.
lisan: dil.
masnu: sanada yapılmış.
menzil: yer, konaklama yeri.
muharrike: harekete geçirici.
mukabele: karşılık verme.
musavvire: şekil ve suret veren.
müddei: iddia sahibi, davacı.
mühim: önemli.
mükemmel: kusursuz.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
münasebet: yakınlık, ilişki.
müvellide: meydana getiren.
nafiz: nüfuzlu, tesirli.
şamil: içine alan, kaplayan.
şerayin: atardamarlar.
tabiat: maddî âlem.
tanzim: düzenleme.
tart: kovmak, uzaklaştırma.
tasarruf: kullanma, kullanım hakkı.
teşkil: meydana getirme, şekillendirme.
vakit: zaman.
vazife: görev.
zerre: maddenin en küçük parçası.

nazık ve mükemmel bir ıntizam (HAŞIYE) var ki, eğer bize hükmeden bir Hakîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak ve Alîm-ı Mutlak olmazsa, ıntızamımız bozulur, nizamımız karışır."

Sonra o müddei onda da me'yus oldu. Bir insanın bedenine rast gelir. Yine kör tabıat ve serseri felsefe lisanı ile tabiiyyunun dedikleri gibi, der ki: "Sen benimsin, senı yapan benim. Veya sende hissem var."

Cevaben, o beden-i insanî, hakıkat ve hikmet dıliyle ve intızamının lisan-ı hâliyle der ki:

HAŞIYE: Sânı-ı Hakîm beden-i insanı gayet muntazam bir şehir hukmunde halk etmıştır. Damarlarını bir kısmı, telgraf ve telefon vazıfesini görür, bir kısmı da, çeşmelerin borulan hukmunde, âb-ı hayat olan kanın cevelânına medardırlar.

Kan ise, içinde ıkı kısım kureyvat halk edilmiş. Bir kısmı kureyvat-ı hamıra tabir edilir ki, bedenin huceyrelerine erzak dağıtıyor ve bir kanun-ı İlâhî ile huceyrelere erzak yetiştiriyor –tuccar ve erzak memurlan gibi. Diğer kısmı kureyvat-ı beyzadırlar ki, otekilere nispeten ekallıyettedirler. Vazıfelen, hastalık gibi düşmanlara karşı asker gibi mudafaadır ki, ne vakit mudafaaya girseler, Mevlevî gibi ıkı hareket-ı devriye ile sur'atlı bir vaziyet-i acibe alırlar.

Kanın hey'et-i mecmuası ise, ıkı vazife-i umumiyesi var. Bir bedendeki huceyratın tahribatını tamir etmek, diğeri huceyratın enkazlarını toplayıp, bedeni temizlemektir. Evvelce ve şerayin namında iki kısım damarlar var ki, biri safi kanı getirir, dağıtır, safi kanın mecralarıdır. Diğer kısmı, enkazı toplayan bulanık kanın mecrasıdır ki, şu ikinci ise, kanı, "ree' denilen nefesin geldiği yere getirirler.

Sânı-ı Hakîm, havada iki unsur halk etmıştır: bırı azot, bırı muvellıdülhumuza. Muvellıdülhumuza ise, nefes içinde kana temas ettiği vakit, kanı telvis eden karbon unsur-ı kesifini kehribar gibi kendine çeker. İkisi intizaç eder, buharî hamız-ı karbon denilen (semli havaî) bir maddeye inkılâb ettirir, hem hararet-ı garizıyeyı temin eder, hem kanı tasfiye eder. Çünkü, Sânı-ı Hakîm, fenn-ı kimyada aşk-ı kimyevî tabir edilen bir ➡

Alîm-ı Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah.
beden-i insan: insan bedeni.
Cevaben: cevap olarak.
enkaz: bir şeyin yıkılması neticesinde ortaya çıkan kalıntı molozlar.
erzak: yiyecek, içecek, yenilecek, içilecek şeyler, azıklar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve vaye bakımından inceleyen ilim.
hakıkat: gerçek.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi gayeli ve faydalı yaratan Allah.
halk: yaratma, yaratış.
hararet: sıcaklık.
haşiye: dipnot.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hisse: pay.
huceyrat: hücreler.
huceyre: hücre.
hukmeden: emri altında bulunduran.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İnkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
İntizam: düzgün olma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten Allah.
kureyvat-ı beyza: akyuvarlar.
kureyvat-ı hamıra: alyuvarlar.
lisan: dil.
lisan-ı hâl: hâl dili.
me'yus: umutsuz.
medar: sebep, vesile.
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatına mensup kimse.
muallak: asılı, asılmış.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müddei: iddia sahibi, davacı.
mükemmel: kusursuz.
muvellıdülhumuza: nam: ad, isim, lakap.
nazık: narin, ince.
nıspeten: nispetle, kıyaslayarak.
nizam: düzen, tertip.
safi: saf olan, karışıksız, duru.
Sânı-i Hakîm: hikmet sahibi olan her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
şerayin:
tabıat: maddî âlem.
tabıiyyun: tabıata tapanlar, tabıatperestler.
tahribat: bozma, yıkma.
tasfiye: saflaştırma, saf kılma, arıtma.
unsur: madde esas, kök.
Vazife: görev.
vazife-i umumiye: genel, umumî iş, görev.
vaziyet-i acip: acayip vaziyet, durum.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

"Eğer bütün emsalimiz ve yüzümüzdeki sikke-i kudret ve turra-ı fıtrat bir olan bütün insanların bedenlerine hakıkî mutasarrıf olacak bır kudret ve ilim sende varsa, hem sudan ve havadan tut, tâ nebatat ve hayvanata kadar benim erzakımın mahzenlerine malik olacak bir servetin ve bir hâkimiyetin varsa, hem ben kılıf olduğum gayet geniş ve yüksek olan ruh, kalp, akıl gibi letaif-i maneviyeyi benim gibi dar, suflî bir zarfta yerleştirerek, kemal-ı hikmetle istihdam edip ibadet ettirecek, sende nihayetsiz bir kudret, hadsız bir hikmet varsa, göster. Sonra 'Ben seni yaptım' de. Yoksa, sus!

"Hem, bendeki intizam-ı ekmelin şahadetiyle ve yüzümdeki sikke-i vahdetin delâletiyle, benim Sânîim her

---

munasebet-i şedideyi muvellidulhumuza ile karbona vermiş ki, o iki unsur birbirine yakın olduğu vakit, o kanun-ı İlâhî ile, o iki unsur imtizaç ederler. Fennen sabittir ki, imtizaçtan hararet hâsıl olur. Çünkü, imtizaç, bir nevi ihtiraktır. Şu sırrın hikmeti şudur ki:

O iki unsurun, her birisinin zerrelerinin ayrı ayrı hareketleri var. İmtizaç vaktinde her iki zerre, yani onun zerresi, bunun zerresiyle imtizaç eder, bir tek hareketle hareket eder. Bir hareket muallâk kalır. Çünkü, imtizaçtan evvel iki hareket idi, şimdi, iki zerre bir oldu. Her iki zerre, bir zerre hukmunde bir hareket aldı. Diğer hareket, Sânî-i Hakîm'in bir kanunu ile, hararete inkılâp eder. Zaten, "Hareket, hararetı tevlit eder" bir kanun-i mukarreredir.

İşte bu sırra binaen, beden-i insaniyedeki hararet-i garıziye, bu imtizac-ı kimyeviye ile temin edildiği gibi, kandaki karbon alındığı için, kan daha safî olur. İşte nefes dahile girdiği vakit, vücudun hem âb-ı hayatını temizliyor, hem nâr-ı hayatı iş al ediyor. Çıktığı vakit, ağızda, mu'cizat-ı kudret-i İlâhiye olan kelime meyvelerini veriyor.

فَسُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِي صُنْعِهِ الْعُقُولُ[1]

1 Sanatında akılların hayrete düştüğü Allah, her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

---

delalet: alamet, işaret, delil olma
emsal: örnekler, benzer
erzak: yiyecek, azıklar
gayet: çok, son derece.
hadsiz: sınırsız.
hakıkı: gerçek
hakimiyet: hâkim olma hâli, hukmediş
hayvanat: hayvanlar
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ilim: bilgi, marifet.
intizam-ı ekmel: son derece mükemmel intizam, düzgünlük, düzen, düzenlilik.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye
kılıf: mahfaza.
kudret: kuvvet, iktidar
letaif-i manevi: mahzen: içinde eşya saklanacak yer, depo
malik: sahip
mutasarrıf: kendinde kullanma hakkı ve salahiyeti bulunan, her şeyin sahibi
nebatat: bitkiler.
nihayetsiz: sonsuz.
ruh: can.
Sanî: yapan, yaratan Allah
servet: zenginlik.
sikke-i kudret: kuvvet, güç mührü
sikke-i vahdet: birlik mührü, etiketi
süfli: aşağı, bayağı
şahadet: şahıdlık, işaret.
turra-i fıtrat: yaratılış mührü
zarf: kap

şeye kadîr, her şeye alîm, her şeyi görür ve her şeyi işitir bir Zattır. Senin gibi sersem âcizin parmağı Onun sanatına karışamaz, zerre miktar müdahale edemez."

O şeriklerin vekili, bedende dahı parmak kanştıracak yer bulamaz. Gıder, insanın nev'ine rast gelir. Kalbinden der ki: "Belki bu dağınık, karma karışık olan cemaat içinde, şeytan onların ef'al-i ihtıyarıye ve içtimaiyelerine karıştığı gibi, belki ben de ahval-i vücudıye ve fıtrıyelerine karışabileceğim ve parmak kanştıracak bır yer bulacağım. Ve onda bir yol bulup, beni tart eden bedene ve beden hüceyresine hukmümü ıcra ederım."

Onun için, beşerin nev'ine yine sağır tabıat ve sersem felsefe lisanıyla der ki: "Siz çok karışık bir şey görünüyorsunuz. Ben size rab ve malıkım. Veyahut hissedarım" der.

O vakit, nev-i insan, hak ve hakıkat lisanıyla, hikmet ve intizamın diliyle der ki:

"Eğer bütün küre-i arza gıydırılen ve nev'imiz gibi bütün hayvanat ve nebatatın yüz bin envaından rengârenk atkı ve iplerden kemal-i hikmetle dokunan ve dikilen gomleği ve yeryüzüne serilen ve yüz bin zîhayat envaından nesç olunan ve gayet nakışlı bir surette icat edilen halıçeyi yapacak ve her vakıt kemal-i hikmetle tecdit edip tazelendirecek bir kudret ve hikmet sende varsa, hem, eğer bız meyve olduğumuz kure-ı arza ve çekirdek olduğumuz âlemde tasarruf edecek ve hayatımıza lâzım maddelen mızan-ı hikmetle aktâr-ı âlemden bize

acız: zayıf, güçsüz.
ahvâl-i vücut.
aktar-ı âlem: âlemin her tarafı.
alem: dünya, cıhan.
alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
beden: vücut.
beşer: insanlık.
cemaat: topluluk.
ef'al-i ihtıyarıye: kısının kendı ıstegıyle yapdıgı ışler.
envâ: çeşitler, turler.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ılım.
gayet: çok, son derece.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
hâliçe: ince dokunmuş küçük halı.
hayvanat. hayvanlar.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yennde olması.
hissedar: hisse sahıbı, ortak.
huceyre: hücrecik.
hükum. emır, kudret.
ıcat: meydana getirme, yapma.
ıcra: uygulatma.
ıçtımaıye:.
intızam: düzgün olma.
kadır: kudret sahıbı olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kemal-i hikmet: mukemmel hıkmet ve gaye.
kudret. kuvvet, ıktıdar.
kure-ı arz: dunya, yer kure.
lâzım: gerekli.
lısan: dil.
malik: sahıp.
mızan-ı hikmet. hıkmet terazısi.
mudahale: karışma.
nakış: süs.
nebatat: bitkiler.
nesç. dokuma.
nev: çeşit.
nev-i İnsan: insan nev ı.
rab: yaratan, terbiye eden, ıdare eden.
sersem: aptal, dengesız.
suret. bıçım, tarz, şekıl.
şerik: ortak.
şeytan: şapkın, ıblıs.
tabiat: maddî alem.
tart. kovmak, uzaklaştırma.
tasarruf: kullanma, kullanım hakkı.
tecdit: yenilenme.
vakıt: zaman.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan, bakan.
Zat: azamet ve ululuk sahıbı Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası.
zîhayat. hayat sahıbı, canlı.

gönderecek muhit bir kudret ve şamil bir hikmet sende varsa, ve yüzümüzdeki sikke-i kudret bir olan bütün gitmiş ve gelecek emsalimizi icat edecek bir iktidar sende varsa, belki bana rububiyet dava edebilirsin. Yoksa, haydi sus! Benim nev'imdeki karma karışıklığa bakıp, 'Parmak karıştırabilirim' deme. Çünkü intizam mükemmeldir. O karma karışık zannettiğin vaziyetler, kudretin kader kitabına göre kemal-i intizamla bir istinsahtır. Çünkü, bizden çok aşağı olan ve bizim taht-ı nezaretimizde bulunan hayvanat ve nebatatın kemal-i intizamları gösteriyor ki, bizdeki karışıklıklar bir nevi kitabettir.

"Hiç mümkün müdür ki, bir haliçenin her tarafına yayılan bir atkı ipini sanatkârâne yerleştiren, haliçenin ustasından başkası olsun? Hem, bir meyvenin mucidi, ağacının mucidinden başkası olsun? Hem, çekirdeği icat eden, çekirdekli cismin sânîinden başkası olsun?

"Hem gözün kördür, yüzümdeki mu'cizat-ı kudreti, mahiyetimizdeki havarik-ı fıtratı görmüyorsun. Eğer görsen, anlarsın ki, benim Sânîim öyle bir Zattır ki, hiçbir şey Ondan gizlenemez, hiçbir şey Ona nazlanıp ağır gelemez. Yıldızlar, zerreler kadar Ona kolay gelir. Bir bahan bir çiçek kadar sühuletle icat eder. Koca kâinatın fihristesini kemal-i intizamla benim mahiyetimde derç eden bir Zattır. Böyle bir Zatın sanatına senin gibi camit, âcız ve kor, sağır, parmak karıştırabilir mi? Oyle ise sus, defol git!" der, onu tard eder.

âciz: zayıf, güçsüz.
camit: ruhsuz, cansız.
dava: söz konusu olan, iddia edilen.
derç: koyma, yerleştirme.
emsal: örnekler, benzer.
fihriste: içinde bulunanları gösteren liste.
haliçe: ince, dokunmuş küçük halı.
havarik-i fıtrat: yaratılış harikaları.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
icat: meydana getirme, yapma.
iktidar: güç yetme, kuvvet.
intizam: düzgün olma.
İstinsah: örneğini çıkarma, çoğaltma.
kader: Cenab-ı Hakkın meydana gelecek hâdiseleri olmadan önce takdir etmesi, planlaması.
kainat: bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kitabet: yazma.
kudret: kuvvet, iktidar.
mahiyet: nitelik, bir şeyin iç yüzü.
mahiyetimde:
mucit: icat eden, meydana getiren, yaratan.
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri, İlâhî gücün harikaları.
muhit: kuşatan.
mükemmel: kusursuz.
nebatat: bitkiler.
nevi: çeşit.
rububiyet: rablık, Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hakimiyeti altında bulundurması.
sanat:
sanatkârane: bir sanatkara yakışacak şekilde.
sânî: yapan, yaratan, Allah.
sikke-i kudret: kuvvet, güç muhru.
sühulet: kolaylık.
şamil: içine alan, kaplayan.
taht-ı nezaretimizde:
tard: kovmak, uzaklaştırma.
Zat: azamet ve ululuk sahibi, Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası.

Sonra, o müddei gider, zeminin yüzüne serilen geniş haliçeye ve zemine giydirilen gayet müzeyyen ve münakkaş gömleğe esbap namına ve tabiat lisanıyla ve felsefe diliyle der ki: "Sende tasarruf edebilirim ve sana malikim veya sende hissem var" diye dava eder.

O vakit, o gömlek, [HAŞİYE] o haliçe, hak ve hakikat namına, lisan-ı hikmetle o müddeiye der ki:

"Eğer seneler, karnlar adedince yere giydirilip, sonra intizam ile çıkarılıp geçmiş zamanın ipine asılan ve yeniden giydirilecek ve kemal-i intizam ile kader dairesinde programları ve biçimleri çizilen ve tayin olunan ve gelecek zamanın şendine takılan ve intizamlı ve hikmetli, ayrı ayrı nakışlan bulunan bütün gömlekleri, haliçeleri dokuyacak, icat edecek kudret ve sanat sende varsa, hem hilkat-i arzdan tâ harab-ı arza kadar, belki ezelden ebede kadar ulaşacak hikmetli, kudretli iki manevî elin varsa ve bütün atkılarımdaki bütün fertleri icat edecek kemal-i intizam ve hikmetle tamir ve tecdit edecek sende bir iktidar ve hikmet varsa, hem bizim modelimiz ve bizi giyen ve bizi kendine peçe ve çarşaf yapan küre-i arzı elinde tutup mucit olabilirsen, bana rububiyet dava et. Yoksa, haydı dışarıya! Bu yerde yer bulamazsın.

"Hem bizde öyle bir sikke-i vahdet ve öyle bir turra-i ehadiyet vardır ki, bütün kâinat kabza-i tasarrufunda

---

HAŞİYE: Fakat şu haliçe hem hayattardır, hem intizamlı bir ihtizazdadır. Her vakit, nakışları kemal-i hikmet ve intizam ile tebeddul eder, tâ ki, Nessacının muhtelif cilve-i esmasını ayrı ayrı göstersin.

adedince: sayısınca
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin tecellisi görünmesi.
çarşaf: kadınların üzerlerine aldığı geniş örtü
daire: saha, alan
dava: söz konusu olan, iddia edilen
ebed: sonsuzluk.
esbap: sebepler
ezel: başlangıcı olmama öncesizlik.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fert: kişi
gayet: çok, son derece
hak: doğru
hakikat: gerçek
haliçe: ince dokunmuş küçük halı
harab-ı arz: dünyanın yıkılışı
haşiye: dipnot.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hilkat-i arz: dünyanın yaratılması
hisse: pay
icat: meydana getirme, yapma
ihtizaz: harekete geçme, titreme
iktidar: güç, yetme, kuvvet.
intizam: düzgün olma
kabza-i tasarruf: her türlü kullanım ve istifade etme hakkına sahip oluş
kader: Cenab-ı hakkın meydana gelecek hâdiselerin olmadan önce takdir etmesi, planlaması
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
karn: yüzyıl, asır
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz hikmet, fayda, gaye
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kudret: kuvvet, iktidar
küre-i arzı..
lisan: dil.
lisan-ı hikmet: yaratılış gayesine uygun bir dil ile
malik: sahip
manevî: maddî olmayan.
mucit: icat eden, meydana getiren, yaratan
muhtelif: çeşitli, farklı.
müddei: iddia sahibi, davacı.
münakkaş: nakışlı, işlemeli
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş
nakış: süs.
namına: adına
nessaç: dokumacı, dokuyan
peçe: yüz örtüsü
rububiyet: rablik, Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması.
sikke-i vahdet: birlik muhru, etiketi
tabiat: maddî âlem.
tasarruf: kullanma, kullanım hakkı.
tayin: belirlemek, belirli kılma
tebeddul: başkalaşma, başka şekil alma
tecdit: yenilenme
turra-i ehadiyet: ehadiyet turrası, tek ve bir oluş muhru. Allah'ın her bir eserindeki birlik yansıması, her bir şeye bir çok isimlerinin görünüp belirmesi, her varlıkla bire bir ilgilenmesi gerçeği
vakit: zaman
zemin: yeryüzü.

olmayan ve bütün eşyayı bütün şuunatıyla birden görmeyen ve nihayetsiz işleri beraber yapamayan ve her yerde hâzır ve nazır bulunmayan ve mekândan münezzeh olmayan ve nihayetsiz hikmet ve ilim ve kudrete malik olmayan, bize sahip olamaz ve müdahale edemez."

Sonra o müddei gider, "Belki küre-i arzı kandırıp, orada bir yer bulurum" der. Gider, küre-i arza, (HAŞİYE 1) yine esbap namına ve tabiat lisanıyla der ki: "Böyle serseri gezdiğinden, sahipsiz olduğunu gösteriyorsun. Oyle ise sen benim olabilirsin."

O vakıt, kure-ı arz, hak namına ve hakıkat dılıyle, gok gürültüsü gibi bir seda ile ona der ki:

"Halt etme! Ben nasıl serseri, sahipsız olabilirım? Benim elbisemi ve elbisemin içindeki en küçük bir noktayı, bır ıpi intizamsız bulmuş musun ve hikmetsiz ve sanatsız görmüş müsün ki, bana sahıpsiz, serseri dersin? Eğer hareket-i seneviyem ile takriben yirmi beş bin senelik (HAŞİYE 2) bir mesafede, bir senede gezdiğim ve

---

HAŞİYE 1: *Elhâsıl Zerre*, o müddeiyı kureyvat-ı hamraya havale eder, kureyvat-ı hamra onu huceyreye, hüceyre dahı beden-ı insana, beden-ı insan ise nev-ı insana, nev-i insan onu zîhayat envaından dokunan arzın görmeğıne, arzın görmeğı dahı küre-i arza, küre-i arz onu güneşe, güneş ise bütün yıldızlara havale eder.

Her bin der: "Gıt, benden yukandakini zaptedebilirsen, sonra gel benim zaptıma çalış. Eğer onu mağlûp etmezsen, beni ele geçıremezsin."

Demek, bütün yıldızlara sözünü geçıremeyen, bir tek zerreye rububiyetini dinletemez.

HAŞİYE 2: Bir dairenin takriben nısf-ı kutru yüz seksen mılyon kilometre olsa, o daire –kendisi– takriben yırmi beş bin senelik mesafe olur.

---

arz: dunya, yer.
beden-i insan: daire: merkezi bir noktadan eşit uzaklıktakı noktalarını birleşerek oluştuı dugu duzlem.
ele geçırmek: sahıp olma, elde etme, zaptetmek.
elhâsıl: sonuç olarak.
envâ: nevler, çeşıtler, turler.
esbap: sebepler.
hak: doğru.
hakıkat: gerçek.
hakıkî: gerçek.
halt: munasebetsiz söz soyleme karıştırma.
hareket-i seneviye: yıllık hareket.
haşiye: dıpnot.
havale etmek: göndermek.
hâzır: bulunan goz onunde olan.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hüceyre: kuçuk hucre, hucrecik.
ilm: bılgı, marıfet.
intizam: duzgun olma.
kudret: yapıcı, ıcat edıcı güç, ıktıdar.
küre-i arz: dunya, yer kure.
kureyvat-ı hamra: kırmızı kan hucresi, alyuvar.
lisanıyla: ...
maglup etmek: yenmek.
malik: sahıp.
mekân: yer.
mesafe: yol, uzaklık.
müdahale: karışma.
müddei: iddıa sahıbı, davacı.
münezzeh: uzak, ben...
namına: adına.
nazır: gozeten.
nev-i insan: insan cınsi, insanlar.
nısf-ı kutr: yarıçap.
nihayetsiz: sonsuz.
rububiyet: rabblık. Allah'ın her bir varlıga muhtaç olduğu şeylen vermesi, onları terbiye edip ıdare ve hâkımıyetı altında bulundurması.
seda: ses.
şuunat: ışler, hâller.
tabiat: maddî âlem.
takriben: yaklaşık olarak.
vakit: zaman.
zapt: elde etme, ele geçırme.
zaptetmek: ele geçırmek, kendıne mal etmek.
zerre: maddenin en kuçuk parçası.
zîhayat: hayat sahıbı, canlı.

kemal-i mizan ve hikmetle vazife-i hizmetimi gördüğüm daire-i azîmeye hakikî malik olabilirsen; ve kardeşlerim ve benim gibi vazifedar olan on seyyareye ve gezdikleri bütün dairelere ve bizim imamımız ve biz onunla bağlı ve cazibe-i rahmetle ona takılı olduğumuz güneşi icat edip yerleştirecek ve sapan taşı gibi beni ve seyyarat yıldızları ona bağlayacak ve kemal-i intizam ve hikmetle döndürüp istihdam edecek bir nihayetsiz hikmet ve nihayetsiz kudret sende varsa, bana rububiyet dava et. Yoksa, haydi cehennem ol, git! Benim işim var, vazifeme gidiyorum.

"Hem bizlerdeki haşmetli intizamat ve dehşetli harekât ve hikmetli teshirat gösteriyor ki, bizim ustamız öyle bir Zattır ki, bütün mevcudat, zerrelerden yıldızlara ve güneşlere kadar emirber nefer hükmünde Ona mutî ve musahhardırlar. Bir ağacı meyvelerinde tanzim ve tezyin ettiği gibi, kolayca güneşi seyyaratla tanzim eder bir Hakîm-i Zulcelâl ve Hâkim-i Mutlak'tır."

Sonra, o müddei, yerde yer bulamadığı için, gider güneşe kalbinden der ki: "Bu çok büyük bir şeydir. Belki içinde bir delik bulup, bir yol açarım, yer de musahhar ederim." Güneşe şirk namına ve şeytanlaşmış felsefe lisanıyla, Mecusîlerin dediklerî gibi der ki,

"Sen bir sultansın. Kendi kendine malîksin, istediğin gibi tasarruf edersin."

Güneş ise, hak namına ve hakikat lisanıyla ve hikmet-i Ilâhiye diliyle ona der:

cazibe-i rahmet: rahmet cazibesi, ilâhi merhametin çekicilliği
daire-i azîme: geniş ve büyük daire
dava: söz konusu olan, iddia edilen
dehşetli: korkutucu
emirber: emir eren
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
hak: doğru
hakîkat: gerçek.
Hâkim-i Mutlak: her şeyin gerçek ve tam hükmedicisi olan Allah
Hakîm-i Zulcelâl: her şeyi gaye ve faydalar gözeterek yaratan sonsuz celâl sahibi Allah
harekât: hareketler
haşmetli: ihtişamlı, görkemli.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hikmet-i ilâhiye: Allah'ın hikmeti, dileği, gayeleri
hükmünde: degerinde, yerinde
icat: meydana getirme, yapma
imam: kendisine uyulan, delil, önde ve ilende olan, güneş
intizamat: tertipler, düzenlemeler
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kemal-i mizan: tam, mükemmel ölçü
kudret: kuvvet, iktidar
lisan: dil.
malik: sahip
Mecusî: ateşe tapan
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
musahhar: emir altına giren
mutî: itaat eden
muddei: iddia sahibi, davacı.
namına: adına
nefer: er, rütbesiz asker
nihayetsiz: sonsuz
rububiyet: rablik, Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması
seyyarat: gezegenler
seyyare: gezegen, yıldız
sultan: hükümdar
şirk: Allah'a ortak koşma
tanzim: düzenleme
tasarruf: kullanma, kullanım hakkı
teshirat: itaat ettirmeler
tezyin: süsleme, ziynedendirme.
vazife: görev
vazifedar: vazifeli
vazife-i hizmet: hizmet görevi
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zerre: maddenin en küçük parçası

"Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Ben musahhar bir memurum. Seyyidimin mısafirhanesinde bir mumdarım. Bir sineğe, belki bir sineğin kanadına dahi hakikî malik olamam. Çünkü sineğin vücudunda öyle manevî cevherler ve göz, kulak gibi antika sanatlar var ki, benim dükkânımda yok, daire-i iktidarımın haricindedir" der, müddeiyi tekdir eder.

Sonra, o müddei döner, firavunlaşmış felsefe lisanıyla der ki:

"Madem kendine malik ve sahip değilsin, bir hizmetkârsın; esbap namına benimsin" der.

O vakit güneş, hak ve hakikat namına ve ubudiyet lisanıyla der ki:

"Ben öyle birinin olabilirim ki, bütün emsalim olan ulvî yıldızları icat eden ve semavatında kemal-i hikmetle yerleştiren ve kemal-i haşmetle döndüren ve kemal-i ziynetle süslendiren bir Zat olabilir."

Sonra, o müddei, kalbinden der ki: "Yıldızlar çok kalabalıktırlar. Hem dağınık, karma karışık görünüyorlar. Belki onların içinde, müvekkilenim namına bir şey kazanırım" der, onların içine girer. Onlara esbap namına, şerikleri hesabına ve tuğyan etmiş felsefe lisanıyla, nücumperest olan Sabiiyyunların dedikleri gibi der ki:

"Sizler, pek çok dağınık olduğunuzdan, ayrı ayrı hâkimlerin taht-ı hükmünde bulunuyorsunuz."

O vakit, yıldızlar namına bir yıldız der ki:

antika: kıymetli, değerli
cevher: öz, can.
daire-i iktidar: güç, kuvvet dairesi, sahası
emsal: örnekler, benzer
esbap: sebepler
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
firavun: imansız, kâfir, azgın.
hak: doğru
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hakim: her şeyi hükmü altında tutan
hâşâ: asla.
hesabına: adına, namına
hizmetkâr: hizmetçi.
İcat: meydana getirme, yapma
kellâ: hiç bir zaman, kat'iyen
kemal-i haşmet: mükemmel büyükluk ve heybet.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye
kemal-i ziynet: mükemmel bir süsleme.
lisan: dil
lisanıyla:
malik: sahip
manevî: maddî olmayan
memur: görevli.
mısafirhane: geçici konaklanan yer, konuk evi.
mumdar: aydınlatan
musahhar: emir altına giren
müddei: iddia sahibi, davacı
müvekkil: vekalet veren.
namına: adına.
nücumperest: yıldızlara tapan.
Sabiiyyun: yıldıza tapan sapkınlar
semavat: semalar, gökler
seyyid: efendi.
şerik: ortak.
taht-ı hükum: hükum ve idare altında
tuğyan: azgınlık.
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüksek, yüce.
vakit: zaman.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.

"Ne kadar sersem, akılsız ve ahmak ve gözsüzsün ki, bizim yüzümüzdeki sikke-i vahdeti ve turra-i ehadiyeti görmüyorsun, anlamıyorsun. Ve bizim nizamat-ı âliyemizi ve kavanin-i ubudiyetimizi bilmiyorsun. Bizi intizamsız zannedersin.

"Bizler öyle bir Zatın sanatıyız ve hizmetkârlarıyız ki, bizim denizimiz olan semavatı ve şeceremiz olan kâinatı ve mesiregâhımız olan nihayetsiz feza-i âlemi kabza-i tasarrufunda tutan bir Vahid-i Ehad'dir. Bizler, donanma elektrik lâmbaları gibi, Onun kemal-ı rububiyetini gösteren nuranî şahitleriz ve saltanat-ı rububiyetini ilân eden ışıklı burhanlarız. Her bir taifemiz, Onun daire-i saltanatında, ulvî, süflî, dünyevî, berzahî, uhrevî menzillerde haşmet-i saltanatını gösteren ve ziya veren nuranî hizmetkârlarız.

'Evet, her birimiz kudret-i Vahid-i Ehad'in birer mu'cizesi ve şecere-i hilkatin birer muntazam meyvesi ve vahdaniyetin birer münevver burhanı ve melâikelerin birer menzili, birer tayyaresi, birer mescidi ve avalım-ı ulviyenin birer lâmbası, birer güneşi ve saltanat-ı rububiyetin birer şahidi ve feza-i âlemin birer ziyneti, birer kasrı, birer çiçeği ve sema denizinin birer nuranî balığı ve gökyüzünün birer güzel gözü (HAŞİYE) olduğumuz gibi,

HAŞİYE: Cenab-ı Hakkın acaib-i masnuatına bakıp, temaşa edip ve ettiren işaretleriz. Yani semavat, hadsız gözlerle zemindeki acaib-i sanat-ı İlâhiyeyi temaşa eder gibi görünüyor. Semanın melâikeleri gibi, yıldızlar daha mahşer-i acayip ve garaip olan arza bakıyorlar ve zişuurlan dikkatle baktırıyorlar demektir.

acaib-ı masnuat: sanatlı varlıkların hayret verici olanları
acaib-i sanat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın sanatının hayret verici ve hayranlık uyandırıcı yönleri.
ahmak: budala.
avalim-ı ulviye: yüce âlemler
berzahi: kabir hayatıyla ilgili
burhan: delil, hüccet, ispat aracı
daire-i saltanat: sultanlık dairesi
dünyevî: dünyaya ait.
feza-i âlem: gökyüzü, uzay
Haşiye: dipnot
haşmet-i saltanat: sultanlığın haşmeti, ihtişamı
hizmetkar: hizmetçi.
intizam: düzgün olma
kabza-i tasarruf: tasarrufu altında olma, yönetimin güçlü eli
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kasır: köşk.
kavanin-i ubudiyet: kulluk esasları
kemal-ı rububiyet: Cenab-ı Allah'ın mahlukunu terbiye edip besleme ve gözetiçiliğinin mükemmelliği
kudret-i Vahid-i Ehad: tek olan eşi ve benzeri olmayan Allah'ın kudreti
mahşer-i acayip ve garaip: hayret verici ve şaşırtıcı toplanma yeri
melâike: melekler
menzil: yer, konaklama yeri
mescit: namaz kılınacak yer.
mesiregah: seyir yeri.
mu'cize: benzerini yapmakta insanların aciz kaldığı şey
muntazam: düzenli, düzgün
münevver: nurlanmış, parlak.
nihayetsiz: sonsuz
nizamat-ı âliye: yüksek ve mükemmel nizam
nuranî: nurlu, ışıklı
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
sema: gökyüzü, sema
semavat: semalar, gökler
sersem: aptal, dengesiz
sikke-i vahdet: birlik mührü, etiketi
süflî: aşağı, bayağı.
şecere: ağaç.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
taife: takım, grup
tayyare: uçak.
temaşa etmek: bakmak, seyretmek.
turra-i ehadiyet: ehadiyet turrası, tek ve bir oluş mührü. Allah'ın her bir eserindeki birlik yansıması, her bir şeye bir çok isimlerinin görünüp belirmesi, her varlıkla bire bir ilgilenmesi gerçeği
uhrevî: ahirete ait.
ulvî: yüksek, yüce
vahdaniyet: Allah'ın birliği
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zemin: yeryüzü.
ziya: ışık
ziynet: süs.

heyet-i mecmuamızda sükûnet içinde bir sükût ve hikmet içinde bir hareket ve haşmet içinde bir ziynet ve intızam içinde bir hüsnühilkat ve mevzuniyet içinde bir kemal-i sanat bulunduğundan, Sâni-i Zülcelâl'imizi, nihayetsiz diller ile vahdetini, ehadiyetini, samediyetini ve evsaf-ı cemal ve celâl ve kemalini bütün kâinata ilân ettiğimiz hâlde, bizim gibi nihayet derecede safî, temiz, mutî, musahhar hizmetkârları karma karışıklık ve intızamsızlık ve vazifesizlik, hatta sahipsizlikle ittiham ettiğinden tokada müstahaksın" der. O müddeinin yüzüne, recm-i şeytan gibi, bir yıldız öyle bir tokat vurur ki, yıldızlardan tâ cehennemin dibine onu atar. Ve beraberinde olan tabıatı (HAŞIYE) evham derelerine ve tesadüfü adem kuyusuna ve şerikleri imtina ve muhaliyet zulumatına ve din aleyhindeki felsefeyi esfel-i safilîn'in dibine atar. Bütün yıldızlarla beraber, o yıldız, (1) لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللهُ لَفَسَدَتَا ferman-ı kudsîsini okuyorlar. Ve "Sinek kanadından tut, tâ semavat kandillerine kadar, bir sinek kanadı kadar şerike yer yoktur ki, parmak karıştırsın" diye ilân ederler (2) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

HAŞİYE: Fakat sukuttan sonra, tabıat tevbe ettı, hakikî vazifesi tesir ve fıl olmadığını, belki kabul ve infial olduğunu anladı. Ve kendisi kader-i İlâhînin bir nevi defteri –fakat, tebeddül ve tagayyure kabil bir defter– ve kudret-i Rabbaniyenin bir nevi programı ve Kadîr-i Zülcelâl'in bir nevi fıtrî şeriatı ve bir nevi mecmua-ı kavanini olduğunu bildi. Kemal-i acz ve inkıyad ile vazife i ubudiyetini takındı ve fıtrat-ı İlâhiye ve sanat-ı Rabbaniye ismini aldı.

1. Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka İlâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya 22)

2. Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32)

adem: yokluk.
aleyh: karşı.
celal: büyükluk, ululuk, azamet.
derece, seviye, basamak, düzey.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi.
esfel-i safilîn: Cehennemin en aşağı tabakası.
evham: vehimler, zanlar.
evsaf-ı cemal: güzellik sıfatları, özellikleri.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
ferman-ı kudsîsi: İlâhî bildiri.
Haşiye: dipnot.
haşmet: ihtişam, heybet, gorkem.
heyet-i mecmua: Bir şeyin tefer-ruatına bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hizmetkar: hizmetçi.
husnuhilkat: yaratılıştaki güzellik.
İlân: duyuru, bildiri, duyurma, bildirme.
imtina: kaçınma, çekinme.
intızam: düzgün olma.
İttiham: suç altında bulunma.
kâinat: bütün alemler, varlıklar.
kandil: aydınlatma kabı.
kemal: tamlık, kusursuz, mükemmellik.
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik.
mevzuniyet: mevzunluk, düzenli.
muhaliyet: imkânsızlık.
musahhar: emir altına giren.
mutî: itaat eden.
müddei: iddia sahibi, davacı.
mustahak: hak etmiş.
nihayet: son.
nihayetsiz: sonsuz.
recm-i şeytan: şeytan taşlama.
safî: temiz.
samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
semavat: semalar, gökler.
sukut: düşüş, alçalış.
sükûnet: durgunluk.
sükût: susma.
şerik: ortak.
tabıat: maddî âlem.
tesadüf: rastlantı.
vahdet: Allah'ın birliği.
vazife: görev.
ziynet: süs.
zulümat: karanlıklar.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سِرَاجِ وَحْدَتِكَ فِي كَثْرَتِ مَخْلُوقَاتِكَ وَدَلَّالِ وَحْدَانِيَّتِكَ فِي مَشْهَرِ كَائِنَاتِكَ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ ۞[1]

1- Allahım, mahlûkatının çokluğu içersinde birliğinin kandili, kâinatının sergisinde vahdaniyetinin delâlı olan Efendimiz Muhammed'e (ASM), onun bütün âl ve ashabına salât ve selâm eyle.

âl: soy, sülâle
ashap: arkadaşlar
delâl: ilan edici.
esfel-i safılın: Cehennemin en aşağı tabakası
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
hak: doğru
harap: yıkık, yok olma
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kandil: aydınlatma kabı.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
noksan: eksiklik
salât: Hz. Muhammed'e Ashabına, Ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini dileme.
semavat: semalar, gökler
şerik: ortak
tenzih: uzak ve yüce tutma
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.

Birinci Mevkıfın Küçük Bir Zeyli

Festemi ayet

(1) اَفَلَمْ يَنْظُرُوآ اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا...

ilâahınlayet

ثُمَّ انْظُرْ اِلٰى وَجْهِ السَّمَآءِ كَيْفَ تَرٰى سُكُوتًا فِي سُكُونَةٍ، حَرَكَةً فِي حِكْمَةٍ، تَلَئْلُأً فِي حَشْمَةٍ، تَبَسُّمًا فِي زِينَةٍ، مَعَ اِنْتِظَامِ الْحِلْقَةِ مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ. تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا تُعْلِنُ لِاَهْلِ الْنُّهَا سَلْطَنَةً بِلَآ اِنْتِهَآءٍ (2)

اَفَلَمْ يَنْظُرُوآ اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا...

ilâahın'l-ayet. Bu ayetin bir nevi tercümesi olan

ثُمَّ انْظُرْ اِلٰى وَجْهِ السَّمَآءِ كَيْفَ تَرٰى سُكُوتًا فِي سُكُونَةٍ

tercümesidir.

Yani, ayet-i kerîme, nazar-ı dikkati semanın ziynetli ve güzel yüzüne çeviriyor. Tâ, dikkat-i nazar ile, semanın yüzünde fevkalâde sükûnet içinde bir sükûtu görüp, bir Kadîr-i Mutlak'ın emir ve teshiriyle o vaziyeti aldığını anlasın. Yoksa, eğer başıboş olsa idiler, birbiri içinde o dehşetli hadsız ecram, o gayet büyük küreler ve gayet sür'atli hareketleriyle öyle bir velveleyi çıkarmak lâzım idi ki, kâinatın kulağını sağır edecekti. Hem, öyle bir zelzele-i hercümerç içinde karışıklık olacaktı ki, kâinatı dağıtacaktı. Yirmi camus birbiri içinde hareket etse, ne kadar

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti
bina: yapı
camus: manda.
dikkat-i nazar: İnceden inceye düşünme ve bakma
ecram: gezegenler
festemi: dinleyin, işitin manasında Arabca bir ifade
fevkalâde: olağanüstü
gayet: çok, son derece.
hadsiz: sınırsız.
haşmet: ihtişam, heybet, görkem, şaşaa
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
intizam-ı hilkat: yaratılıştaki düzen ve tertip
itizan-ı sanat: ölçülü sanat.
izah: açıklama yapma
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şartla tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kandil: aydınlatma kabı
küre: yuvarlak
meal: anlam
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nev: çeşit.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık
sema: gökyüzü

1 Üstlerindeki göge bakmazlar mı onu nasıl bina edip süsledik... (Kâf Sûresi 6)

2. Bu parça, ayetin Üstat tarafından yapılmış Arapça tefsiri olup, izahı altında yapılmıştır. Özet meali ise şöyledir:

Sonra gögün yüzüne bak, nasıl sükûnet içersinde bir sessizlik, hikmet içerisinde bir hareket, haşmet içerisinde bir panldama, ziynet içerisinde bir tebessüm göreceksin. Bunlar intizam-ı hilkat, itizan-ı sanat ile beraber olmaktadır. Kandilinin parlaması, lâmbasının ışık vermesi, yıldızlarının panldamaları akıl sahiplerine sonsuz bir saltanatın varlığını ilan eder.

sükûnet: durgunluk, sessizlik.
sükût: susma, sessizlik.
sür'at: hız
tebessüm: gülümseme.
tefsir: Kur'ân'ın mânâ bakımından izahı
teshir: cezp etme, emri altına alma
vaziyet: durum.
velvele: gürültü, patırtı.
zelzele-i hercümerç: her şeyi allak bullak edip karıştıran yıkıcı sarsıntı
zeyil: ek.
ziynet: süs

velveleli bir hercümerce sebebiyet verdiği malûm. Hâlbuki, küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllesinden yetmiş defa sür'atli hareket edenler, yıldızlar içerisinde var olduğunu kozmoğrafya söylüyor. İşte, sükûnet içindeki sükût-i ecramdan, Sâni-i Zülcelâl'in ve Kadîr-i Zülkemal'in derece-i kudret ve teshirini ve nücumun Ona derece-i inkıyat ve itaatini anla.

حَرَكَةً فِي حِكْمَةٍ : Hem, semanın yüzünde, hikmet içinde bir hareketi görmeyi ayet emrediyor. Evet, gayet acip ve azîm harekât, gayet dakik ve geniş hikmet içindedir. Nasıl ki, bir fabrikanın çarklarını ve dolaplarını bir hikmet içinde çeviren bir sanatkâr, fabrikanın azamet ve intizamı derecesinde, derece-i sanat ve maharetini gösterir; öyle de, koca güneşe seyyarat ile beraber fabrika vaziyetini veren ve o müthiş azîm kürelen sapan taşlan misillü ve fabrika çarkları gibi etrafında döndüren bir Kadîr-i Zülcelâl'ın derece-i kudret ve hikmeti, o nispette nazara tezahür eder.

تَلَئْلُأً فِي حَشْمَةٍ، تَبَسُّمًا فِي زِينَةٍ : Yani, hem, semavat yüzünde öyle bir haşmet içinde bir parlamak ve bir ziynet içinde bir tebessüm var ki, Sâni-i Zülcelâl'in ne kadar muazzam bir saltanatı, ne kadar güzel bir sanatı olduğunu gösterir. Donanma günlerinde kesretli elektrik lâmbaları sultanın derece-i haşmetini ve terakkıyat-ı medeniyede derece-i kemalini gösterdiği gibi, koca semavat, o haşmetli, ziynetli yıldızlarıyla Sâni-i Zülcelâl'ın

acip: tuhaf, hayret uyandıran
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyükluk.
azim: büyük
çark: dönen, işleyen şey, mekanizma, sistem.
dakik: ince.
derece-i haşmet: ihtişamın derecesi, büyükluk.
derece-i hikmet: hikmet derecesi, İlâhî gayenin mertebeleri
derece-i inkıyat: boyun eğme derecesi
derece-i kemal: mükemmellik derecesi
derece-i kudret: İlâhî kudretin sonsuz derecesi
derece-i sanat: sanat derecesi.
gayet: çok, son derece.
harekat: hareketler
haşmet: ihtişam, heybet, görkem
haşmetli: ihtişamlı, görkemli
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
intizam: düzgünlük, nizam
itaat: uyma, dinleme
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi, Allah.
Kadîr-i Zülkemal: sonsuz kemal ve kudret sahibi olan Allah
kesretli: çoklukla, çokça
kozmografya: astronomi
küre: yuvarlak cisim.
küre-i arz: dünya, yer küre.
maharet: ustalık.
malûm: bilinir
misillü: benzeri
muazzam: çok büyük.
müthiş: dehşetli, korkunç.
nazar: bakış.
nispet: ölçü, oran.
nücum: yıldızlar
saltanat: sultanlık, hükümdarlık
sanatkar: sanat eseri ortaya koyan kimse.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
sebebiyet: sebep olma.
sema: gökyüzü.
semavat: semalar, gökler
seyyarat: gezegenler
sükût-i ecram: gezegenlerin dönüşündeki sessizlik
sultan: padişah
sükûnet: durgunluk, sakinlik.
tebessüm: gülümseme
terakkıyat-ı medeniye: medeni ve teknolojik ilerlemeler
teshir: cezp etme, kendine bağlama
tezahür: ortaya çıkma, görünme
vaziyet: durum.
velvele: gürültü, patırtı
zelzele-i hercümerç: karmakarışıklığın sarsıntısı
ziynet: süs.

kemal-i saltanatını ve cemal-i sanatını öylece nazar-ı dikkate gösteriyorlar.

مَعَ انْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مَعَ اتِّزَانِ الصَّنْعَةِ : Hem, diyor ki: "Semanın yüzündeki mahlûkatın intızamını, dakik mızanlar içinde masnuatın mevzuniyetini gör ve anla ki, onların Sânii ne kadar Kadîr ve ne kadar Hakîm olduğunu bil."

Evet, muhtelif ve küçük cirimleri veyahut hayvanları dondüren ve bir vazife için çeviren ve bir mızan-ı mahsus ile her binni muayyen bir yolda sevk eden bir Zatın derece-i iktıdar ve hikmetini, ve hareket eden cirimlerin Ona derece-i itaat ve musahhariyetlerini gösterdikleri gibi, koca semavat, o dehşetli azametiyle, hadsiz yıldızlarıyla ve o yıldızlar da dehşetli büyüklükleriyle ve gayet şiddetli hareketleriyle beraber zerre miktar ve bir saniyecik kadar hudutlarından tecavüz etmemeleri, bir aşire-i dakıka kadar vazifelerinden geri kalmamaları, Sâni-i Zulcelâl'lerinin ne kadar dakik bir mızan-ı mahsus ile rububiyetini icra ettiğini nazar-ı dikkate gösterirler.

Hem de, şu ayet gibi, Sure-i Amme'de ve sair ayetlerde beyan olunan teshir-i şems ve kamer ve nücumla işaret ettiği gibi,

تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا تُعْلِنُ لِأَهْلِ النُّهَا سَلْطَنَةً بِلَا انْتِهَاءٍ

Yani, semanın müzeyyen tavanına, güneş gibi ışık verici, ısındırıcı bir lâmbayı takmak; gece gündüz hatlarıyla, kış yaz sahifelerinde mektubat-ı Samedânıyeyi

aşire-i dakika: bir dakikanın 60 üzeri 10'da birinci uzunluğunda bir zaman dilimi.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyükleri.
beyan: anlatma, açık söyleme
cemal-i sanat: sanattaki güzellik.
cirim: vücut, kütle
dakik: ince, nazik.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
derece-i iktıdar: güç yetirme derecesi
derece-i itaat: emre boyun eğme dereceleri
gayet: çok, son derece
hadsiz: sınırsız.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hudut: sınırlar
icra: yürütme
intizam: düzgünlük, nizam.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kamer: ay
kemal-i saltanat: saltanatın mükemmelliği
mahlûkat: yaratılmışlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mektubat-ı Samedâniye: Cenâb-ı Hakkın isim ve sifatlarını anlatan Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
mevzuniyet: mevzunluk, uygunluk.
mızan: ölçü
mızan-ı mahsus: hususî bir ölçü
muayyen: belirli
muhtelif: çeşitli
musahhariyet: emre boyun eğme hali
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş
nazar-i dikkat: dikkatli bakış
nücum: yıldızlar
rububiyet: rabliik, Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması
sahife: sayfa.
sair: diğer, öteki.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Zulcelâl: sonsuz celâl sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
sema: gökyüzü
semavat: semalar, gökler
Sure-i Amme: Amme sûresi
tecavüz: haddini aşma, aşırı gitme
teshir-i şems: güneşin emre boyun eğdirilmesi
vazife: görev
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası.
ziynetli: süslü

yazmasına bir nur hokkası hükmüne getirmek, ve yüksek minare ve kulelerdeki büyük saatlerin parlayan akrepleri misillü, kubbe-i semada kameri zamanın saat-ı kübrasına bir akrep yapmak, mütefavit çok hilâller suretinde her geceye güya ayrı bir hilâl bırakıp, sonra dönüp kendine toplamak, menzillerinde kemal-i mizanla, dakik hesapla hareket ettirmek; ve kubbe-i semada parlayan, tebessüm eden yıldızlarla göğün güzel yüzünü yaldızlamak, elbette nihayetsiz bir saltanat-ı rububiyetin şeairidir, zîşuura onu iş'ar eden muhteşem bir ulûhiyetin işaratıdır, ehl-i fikri imana ve tevhide davet eder.

Bak kitab-ı kâinatın safha-i rengîninе,
Hâme-i zerrin-ı Kudret, gör ne tasvir eylemiş.
Kalmamış bir nokta muzlim, çeşm-i dil erbabına,
Sanki ayatın Hudâ, nur ile tahrir eylemiş.
Bak, ne mu'cize-i Hikmet, ız'anruba-i kâinat,
Bak, ne âlî bir temaşadır feza-i kâinat.
Dinle de yıldızları, şu hutbe-i şîrînine,
Name-i nurîni Hikmet, bak ne takrir eylemiş.
Hep beraber nutka gelmiş, hak lisanıyla derler:
Bir Kadîr-i Zülcelâl'ın haşmet-i sultanına,
Birer bürhan-ı nurefşanız vücub-i Sânıa, hem vahdete, hem kudrete şahitleriz biz.
Şu zeminin yüzünü yaldızlayan nazenin mu'cizatı çün melek seyranına,
Bu semanın arza bakan, cennete dikkat eden, binler müdakkık gözleriz biz.

âlî: yüce, yüksek.
arz: yer, dünya.
ayat: Kur'an ayetleri.
bürhan-ı nurefşan: nur saçan parlak delil.
çeşm-i dil: kalp gözü, basiret.
çün: çünkü, şu sebepten ki.
davet: çağırma.
ehl-i fikir: tefekkür sahipleri.
erbab: sahipler, ehil.
feza-i kâinat: uzay.
güya: sanki.
hak: Allah, doğru.
hame-i zerrin-ı Kudret: İlâhî kudretin altın kalemi.
haşmet-i sultan: sultanın büyüklüğü.
Hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratan Allah.
hilâl: yeni ay.
hokka: içine mürekkep konulan kutu biçimindeki kap.
hutbe-i şîrîn: tatlı konuşmalar, zevkli sohbetler.
Huda: Allah, Rab.
hükmüne: değerine, yerine.
hüküm: değer.
imana: inanma, ikna.
iş'ar: anlatma, bildirme.
işarat: işaretler.
ız'anrubâ-i kâinat: kâinatın çok hayret ve şaşkınlık veren yönü.
Kadîr-i Zülcelal: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi, Allah.
kameri: ay.
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.
kubbe-i sema: gökyüzü kubbesi.
kudret: kuvvet, iktidar.
lisan: dil.
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı, her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahluk.
menzil: yer.
minare: camilerde ezan okumak için yapılmış kule şeklindeki yüksek yer.
misillü: benzeri.
mu'cizat: mu'cizeler.
mu'ciz-i Hikmet: sonsuz hikmet sahibi olan Allah'ın mu'cizesini gösteren.
muhteşem: görkemli.
muzlim: karanlık, zulmetli.
müdakkik: inceden inceye, dikkatle araştıran.
mütefavit: birbirinden farklı.
name-i nurîni: nurlu, parlak mektup.
nazenin: ince, nazlı.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nutka gelmek: konuşmak.
saat-ı kubra: en büyük saat.
safha-i rengîn: güzel, hoş ve renkgarenk sayfalar.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
sema: gökyüzü.
seyran: gezme.
suret: biçim, görünüş.
şeair: dinin alâmetleri, işaretleri, Müslümanlara ait kurallar, esaslar.
tahrir: yazma.
takrir: anlatma.
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
tebessüm: gülümseme.
temaşa: bakıp seyretme.
tevhit: Allah'ın birliği.
ulûhiyet: ilâhlık, ibadet edilmeye layık olan tek ma'bud, bütün varlıkları yaratan Allah'tır diye ifade edilebilir gerçek.
vahdet: birlik.
vücub-ı Sânî: her şeyi sanatlı yaratan Cenâb-ı Hakkın vücudunun zarûri olması.
zemin: yeryüzü.
zîşuur: şuurlu, bilinç sahibi.

Tuba-i hilkatten semavat şıkkına, hep Kehkeşan ağsanına,

Bir Cemîl-i Zülcelâl'in dest-i hikmetiyle takılmış binler güzel meyveleriz biz.

Şu semavat ehline birer mescid-i seyyar, birer hane-i devvar, birer ulvî aşıyâne,

Birer misbah-ı nevvar, birer gemi-i cebbar, birer tayyareyiz biz.

Bir Kadîr-i Zülkemal'in, bir Hakîm-i Zülcelâl'in birer mu'cize-i kudret, birer harika-ı sanat-ı Hâlıkane,

Birer nadire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat, birer nur âlemiyiz biz.

Böyle yüz bin dil ile yüz bin bürhan gösteririz, işittiririz insan olan insana

Kör olası dinsiz gözü, görmez oldu yüzümüzü, hem işitmez sözümüzü; hak söyleyen âyetleriz biz.

Sikkemiz bir, turramız bir, Rabbimize musahhariz Musebbihiz âbidâne;

Zikrederiz. Kehkeşanın halka-i kübrasına mensup birer meczupluriz biz.

abidâne: ibadet edene yakışır surette.
ağsan: dallar.
âlem: varlık sınıflarından her bir, dünya.
aşıyane: yuva.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi açık alâmet.
bürhan: delil, hüccet.
Cemîl-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve çok güzel olan Cenab-ı Hak.
dâhiye-i hilkat: yaratılıştan dahi olan büyükluk olayı.
dest-i hikmet: hikmet eli.
gemi-i cebbar: engel tanımayarak ve belli bir rotada yoluna devam eden gayet büyük gemi.
halka: doğru.
Hakîm-i Zülcelâl: her şeyi gaye ve faydalar gözeterek yaratan sonsuz büyükluk sahibi olan Allah.
halka-i kübra: en büyük halka.
hane-i devvar: devamlı dönen hane.
harika-ı sanat-ı Hâlıkane: yaratmaya yakışır tarzda sanat harikası.
Kadir-i Zülkemal: sonsuz kemal ve kudret sahibi olan Allah.
Kehkeşan: Samanyolu.
meczup: İlâhî aşkla cezbeye tutulmuş.
mensup: bağlı, ait.
mescid-i seyyar: gezici mescit.
misbah-ı nevvar: nurlu lâmba.
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
musahhar: emir altına giren.
musebbih: tesbih çeken.
nadire-i hikmet: bir gayeye binaen benzersiz yaratılan.
nur: parlak, ışık.
Rab: her şeyin malıkı, yaratan, büyüten, terbiye eden.
semavat: semalar, gökler.
semavat ehli: semalarda yaşayanlar.
sikke: nişan, muhur.
tayyare: uçak.
tuba-i hilkat: yaratılış ağacı.
turra: muhür, damga.
ulvî: yüksek, yüce.
zikir: Allah'ı anma.

* Yirmi Üçüncü Lem'a önce Ankara'da Arabî olarak 1921'de (Bkz. On Yedinci Lem'anın başı), sonra da Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Üçüncü Hüccet-i İmaniye

Yirmi Üçüncü Lem'a

(Tabiattan gelen fikr-i küfrü dirilmeyecek bir surette öldürüyor; küfrün temel taşını zirüzeber ediyor.)

fikr-i küfrî: inançsızlıktan gelen inkar düşüncesi.
hüccet-i imaniye: İmana ait delil.
küfür: küfür. Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
tabiat: yaratılmış tüm varlıkların var oluş ve varlıklarını devam ettiriş kanunları, esasları.
zirüzeber: parçalı parça, darmadağın.

İhtar

Şu Notada, tabiiyyunun münkir kısmının gittikleri yolun iç yüzü ne kadar akıldan uzak ve ne kadar çirkin ve ne derece hurafe olduğu, lâakal doksan muhalî tazammun eden Dokuz Muhal ile beyan edilmiş. Sair risalelerde o muhaller kısmen izah edildiğinden, burada gayet muhtasar olmak hayysiyetiyle, bazı basamaklar tayyedilmiştir. Onun için, birden bire, "Bu kadar zahir ve aşikâre bir hurafeyi nasıl bu meşhur âkıl feylesoflar kabul etmişler, o yolda gidiyorlar?" hatıra geliyor.

Evet, onlar meslekleri nin ıç yüzünü görememişler. Hem, hakikat-ı meslekleri ve meslekleri nin lâzımı ve muktezası odur ki, yazılmış her bir muhalin ucunda beyan edilen o çirkin ve mustekreh ve gayrımakul (HAŞİYE) *hulâsa-ı mezhepleri mesleklerinin lâzımı ve zarurî muktezası olduğunu gayet bedihî ve kat'î burhanlarla, şüphesi olanlara tafsilen beyan ve ispat etmeye hazırım.*

HAŞİYE: Bu risalenin sebeb-i telifi, gayet mütecavizâne ve gayet çirkin bir tarz ile, hakaik-i imaniyeyi tezyif edip, bozulmuş aklı yetişmediği şeye hurafe deyip, dinsizliği tabiata bağlayarak, Kur ân a hücum edilmesidir. O hücum ise şiddetli bir hiddetı kalbe ve kaleme verdi kı, şiddetlı ve galiz tokatları o mülhitlere ve haktan yüz çeviren batıl mezheplilere yedirdi. Yoksa, Risale-i Nur'un mesleği, nezihâne ve nazikâne ve kavl-i leyyindir.

akıl: akıllı olan
aşıkâr: apaçık, belli.
batıl: boş saçma gerçeğe akla ve bilime aykırı
beyan edilen: açıklanan, izah edilen
beyan etmek: açıklama, izah etmek.
binaen: den dolayı, dayanarak.
derece: ölçü
ehemmiyet: önem
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
fikr-i küfrî: inançsızlıktan gelen inkar düşüncesi
galiz: sert, incitici
gayet: son derece, çok.
gayr-ı makul: aklın kabul etmediği akla uymayan
hak: gerçek, doğru
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri, imana ait gerçekler
hakıkat-ı meslek: bir meslegin bir görüşün iç yüzü
haşiye: dipnot.
hatıra gelmek: hatırlamak, akına gelmek.
hayysiyetiyle: özelliği bakımından
hiddet: kızgınlık, öfke
hulasa-ı mezhep: bir fikir, görüş veya mezhebin özü, ana hatları.
hurafe: uydurma, düzme, dine bilime uymayan sözler, işler
hücum etme: saldırma, saldırıya geçme
ihtar: hatırlatma, uyarı
izah etmek: bir konuyu ayrıntılarıyla açıklamak.
kavl-i leyyin: yumuşak söz ya da söyleyiş
kısmen: bir kısım, bazı yönden
küfür: kufur, Allah ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
lâakal: en az.
lem'a: parıltı, güneş gibi parlayan
meslek: gidiş, metot, tutulan yol
meslek: tarz, metot, usul
meşhur: şöhretli, ünlü
mezhep: gidilen yol, görüş
muhal: imkânsız, olabilmesi düşünülemeyen
muhtasar: kısa, özet.
mukteza: iktıza eden, gereken
mulhit: dinsiz, Allah a inanmayan
münkir: Allah ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
mustekreh: kerih görülmüş, tiksindirici, çirkin
mütecavizane: saldıran, had dını aşan
nazikâne: nezaketle, incelikle
nezihâne: temiz, güzel, hoş bir biçimde
nota: konu
risale: Risale-i Nur'u oluşturan kitaplardan her birisi.
sair: diğer, başka
sebep-i telif: telif sebebi, yazılış vesilesi
suret: biçim, tarz.
tabiiyyun: tabiatçılar, Allah ın sanatı ve kanunu olan doğayı ilah sananlar
tayyetmek: geçmek, atlamak
tazammun etme: ihtiva etme, içine alma, içerme
tezyif etme: aşağılamak, alay etmek.
zahir: açık, dış görünen
zırzebere: param parça, darmadağın

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِي اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ [1]

ŞU AYET-İ KERÎME, istifham-ı inkârî ile, "Cenab-ı Hak hakkında şek olmaz ve olmamalı" demekle, vücut ve vahdaniyet-i İlâhiye bedahet derecesinde olduğunu gösteriyor.

ŞU SIRRI İZAHTAN EVVEL BİR İHTAR

Bin uç yuz otuz sekizde Ankara'ya gıttım. İslâm ordusunun Yunana galebesınden neşe alan ehl-ı ımanın kuvvetlı efkârı ıçınde, gayet müthış bır zındıka fıkrı, ıçıne gırmek ve bozmak ve zehırlendırmek ıçın dessasâne çalıştığını gördüm. "Eyvah," dedım. "Bu ejderha ımanın erkânına ılışecek!" O vakıt, şu ayet-ı kerîme bedahet derecesınde vücut ve vahdanıyetı ıfhâm ettığı cıhetle, ondan ıstımdat edıp, o zındıkanın başını dağıtacak derecede Kur'ân-ı Hakîm'den alınan kuvvetlı bır bürhanı, Arabî risalesinde yazdım. Ankara'da, Yenı Gün Matbaasında tab ettırmıştım. Fakat maatteessüf Arabî bılen az ve ehemmıyetle bakanlar da nadır olmakla beraber, gayet muhtasar ve mücmel bir surette o kuvvetlı bürhan tesirini göstermedi. Maatteessuf, o dinsizlik fikri hem inkişaf etti, hem kuvvet buldu. Bilmecburiye, o bürhanı Türkçe olarak bir derece beyan edeceğim. O bürhanın bazı parçaları bazı risalelerde tam izah

1- Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla

Peygamberlerı onlara: "Gökleri ve yerı yoktan var eden Allah hakkında şuphe olur mu?" dedi. (İbrahım Suresi 10)

Arabı: Arabca
ayet-i kerime: Kur'an ın ayetı degerlı ve sereflı olan ayet.
bedahet: açık açıklık
bedihî: açık, son derece açık ve ortada olan
beyan etme: açıklama izah etme
beyan: açıklama izah.
bilmecburiye: mecbuniyede zorunlu olarak.
burhan: delil ispatlayıcı şahit kanıt.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi, şeref ve buyukluk sahıbı olan Allah
cihet: yon
derece: mertebe, basamak, olçu
dessasane: aldatıcı bır şekılde hıleyle ıs yaparak.
efkâr: dusunceler fikirler
ehemmiyet: onem
ehl-ı iman: inananlar. iman sahıplerı Muslumanlar
ejderha: buyuk canavar. korkunç manzara.
erkân: rukunler esaslar şartlar
evvel: ılk once
galebe: galıp gelme zafer yenme
gayet: son derece cok.
ifham: anlatma bıldırme
ihtar: hatırlarma uyan
iman: inanc inanma
inkişaf etme: ortaya cıkma acılım
İspat etme: doğruyu delıl gosterek meydana koyma
istifham-ı inkari: bir sozu soylerken inkar ederek sorma icinde inanmama bulunan soru sorma bıcımı Hıc boyle olur mu?
istimdat etmek: imdat isteme yardım isteme
izah: ayrıntılı açıklama
kat'î: kesin.
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
maatteessuf: ne yazık ki.. uzulerek.
meslek: gıdıs tutulan yol metot.
muhtasar: kısaltılmıs ozet.
mukteza: ıktıza eden gerekıllık
mücmel: kısaca ifade edilmis ozet halınde
muthiş: dehset veren korkunc.
nadir olmak: seyrek, az olmak.
neşe almak: dışa vuran bir sevinc le keyif almak.
Nurun Arabı risalesi: Risale-i Nurun Arabca yazılan kısımlarından
Peygamber: Allah ın elcısı nebi resul.
Rahîm: merhamet eden acıyan cok merhametlı olan esırgeyen Allah
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmısların rızklarını ve gecım sekllerını ıcıne alan rahmetın sahıbı olan Allah.
sır: bir şeyın veya ısın dikkat tecrube yetenek, ve sezgı yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı manevî hakikat ve bilgi.
suret: bıcım tarz.
tab etmek: kitap basmak.
tafsilen: tafsıllı bir şekılde ayrıntılı olarak
tesir: etkı
vahdaniyet: Allah ın bırlıgı ve varlıgı benzersiz olusu.
vakit: vakıt, zaman.
vücut ve vahdaniyet-i ilahiye: Allah ın varlıgı bir tek ve benzersiz olusu
vücut: var olma varlık.
zaruri: mecburi, zorunlu olarak.
zındıka: dinsizlik, inancsızlık.

edildiğinden, burada icmalen yazılacaktır. Sair risalelerde inkısam etmiş olan müteaddit burhanlar, bu burhanda kısmen ittihat ediyor, her biri bunun bir cuz'u hukmüne geçiyor.

Mukaddime

Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var; ehl-i iman bilmeyerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz.

• **Birincisi:** *Evcedethü'l-esbap*, yani, "Esbap bu şeyi icat ediyor."

• **İkincisi:** *Teşekkele binefsihî*, yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor."

• **Üçüncüsü:** *İktezathü't-tabıat*, yani, "Tabîdır, tabıat iktiza edip icat ediyor."

Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem, her mevcut sanatlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadım değil, yeniden oluyor. Her hâlde, ey mulhit, bu mevcudu, meselâ bu hayvanı, ya diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icat ediyor, yani esbabın içtımaında o mevcut vücut buluyor, veyahut o kendi kendine teşekkül ediyor, veyahut, tabıat muktezası olarak, tabıatın tesiriyle vücuda geliyor, veyahut bir Kadîr-i Zülcelâl'in kudretiyle icat edilir.

beyan etme: açıklama, izah etme.
burhan: delil, ispatlayıcı kesin kanıt.
cuz': kısım, parça.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, Müslümanlar.
esbab-ı âlem: varlığın nedenleri, âlemin sebepleri.
esbap: nedenler, sebepler.
evcedethü'l esbap: sebepler şartlar icat ediyor, yapıyor, yaratıyor, meydana getiriyor.
hikmetli: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, belli hedeflere yönelik olma.
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
icat etme: vücuda getirme, yaratma.
icat: vücuda getirme, yaratma.
icmalen: kısaca, özetle.
içtima: toplanma.
iktezathü't-tabıat: tabıat, doğa böyle gerektiriyor.
iktiza etme: gerektirme.
inkâr etme: kabul ve tasdik etmeme, reddetme.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
istimal etme: kullanma.
işmam etme: işittirme, hisset tirme.
ittihat etme: birleşme, birlik oluşturma.
kadim: eski, çok eski zamanlara ait.
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kısmen: bütün değil, bir kısım.
kudret: kuvvet, iktidar.
mesela: örneğin.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
mevcut: varlık, bulunan.
mukaddime: giriş, başlangıç, ön söz.
mukteza: iktiza eden, gereken.
muhim: önemli.
mulhit: Allah'a ve dine inanmayan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
müteaddit: bir çok, çeşitli, sayıda.
sair: diğer, öteki.
sanatlı: ustalıkla, bilgiyle yapılmış.
tabıat: doğa, tabıat gereği.
tesir: etki.
teşekkele binefsihi: kendi kendine meydana gelme, oluşma.
teşekkül: şekillenme, meydana gelme.
vücut: var olma, varlık.

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvelki üç yol muhal, battal, mümteni, gayr-i kabil olduklan kat'î ispat edilse, bizzarure ve bilbedahe, dördüncü yol olan tarik-ı vahdaniyet şeksiz, şüphesiz sabit olur.

AMMA BİRİNCİ YOL ki, esbab-ı âlemin ıçtımaıyla teşkıl-ı eşya ve vücud-ı mahlûkattır. Pek çok muhalâtından yalnız üç tanesini zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Bir eczahanede, gayet muhtelif maddelerle dolu, yüzer kavanoz şişeler bulunuyor. O edviyelerden, zîhayat bir macun istenildi. Hem hayattar, harika bir tiryak, onlardan yapılmak ıcap ettı. Geldık, o eczahanede, o zîhayat macunun ve hayattar tiryakın çoklukla efradını görduk. O macunlardan her bırsını tetkık ettık.

Görüyoruz ki, o kavanoz şişelerden her birisinden, bir mizan-ı mahsusla, bir iki dırhem bundan, üç dört dırhem otekınden, altı yedi dırhem başkasından, ve hakeza, muhtelif miktarlarda eczalar alınmış. Eğer birinden, bir dırhem ya noksan veya fazla alınsa, o macun zîhayat olamaz, hasıyetini gösteremez. Hem o hayattar tiryakı da tetkık ettık. Her bır kavanozdan bır mızan-ı mahsusla bir madde alınmış ki, zerre mıktarı noksan veya ziyade olsa, tıryak hassasını kaybeder. O kavanozlar ellıden zıyade iken, her birisinden ayn bir mizanla alınmış gibi, ayrı ayrı mıktarda eczaları alınmış.

aklen: akla uygun olarak, akıl yoluyla
battal: batıl, boş, hükümsüz, geçersiz
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
bızzarure: zarurî olarak, mecburen.
dırhem: eskıden kullanılan 3 gr. ağırlıga denk gelen olçu bırımı
ecza: parçalar, ılaç ham maddeleri
eczahane: ılâç dükkanı
edvıye: ılaçlar, devalar
efrat: ferdler, tek olanlar, bireyler
esbab-ı alem: varlıgın nedenleri, âlemın sebepleri.
gayet: son derece, çok.
gayr-i kabil: ımkansız, gerçekleşmesi mümkun olmayan
hakeza: boylece, bunun gibi.
harika: olâganustu
hasıyet: özellik, tesir
hassa: özellik, nıtelik.
hayattar: canlı, yaşayan.
ıcap etme: gerekme
ıçtıma: toplanma
kat'i: kesin
macun: hamur, karışım halındekı ılaç.
miktar: olçü.
mizan: terazı, olçu.
mizan-ı mahsus: özel olçu, hassas terazı
muhal: ımkânsız, olabilmesi, bulunabılmesi düşünulemeyen
muhalat: ımkânsızlıklar, olması mumkun olmayanlar
muhtelif: çeştılı, farklı.
mümteni: mumkun olmayan, ımkânsız
noksan: eksik.
şek: şuphe, tereddüt.
tarik-ı vahdaniyet: bir, benzersiz ve tek olan Allah'a goturen yol
teşkil-i eşya: eşyanın şekıllendınlmesi, var edılmesi, meydana getırılmesi
tetkik etme: ınceleme, araştırma
tetkik: ınceleme, araştırma.
tıryak: ılaç
vücud-ı mahlûkat: yaratılmışların varlıgı
zerre: pek ufak parça, atom
zîhayat: hayat sahıbi
zikretme: anma, bıldırme
ziyade: fazla.

Acaba hıçbir cihette imkân ve ihtimal var mı ki, o şişelerden alınan muhtelif miktarlar, şişelerin garip bir tesadüf veya fırtınalı bir havanın çarpmasıyla devrilmesinden, her birisinden alınan miktar kadar, yalnız o miktar aksın, beraber gitsinler ve toplanıp o macunu teşkil etsinler? Acaba bundan daha hurafe, muhal, batıl bir şey var mı? Eşek muzaaf bir eşekliğe girse, sonra insan olsa, "Bu fikri kabul etmem" diye kaçacaktır.

İşte bu misal gibi, her bir zîhayat, elbette zîhayat bir macundur. Ve her bir nebat, hayattar bir tiryak gibidir ki, çok müteaddit eczalardan, çok muhtelif maddelerden, gayet hassas bir ölçüyle alınan maddelerden terkip edilmiştir. Eğer esbaba, anasıra isnat edilse ve "Esbap icat etti" denilse, aynen eczahanedeki macunun, şişelerin devrilmesinden vücut bulması gibi, yüz derece akıldan uzak, muhal ve batıldır.

Elhâsıl, şu eczahane-i kubra-ı âlemde, Hakîm-i Ezelî'nin mizan-ı kaza ve kaderiyle alınan mevadd-ı hayatiye, hadsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilim ve her şeye şâmil bir irade ile vücut bulabilir. "Kör, sağır, hudutsuz, sel gibi akan küllî anasır ve tabâyi ve esbabın işidir" diyen bedbaht, "O tiryak-ı acip, kendi kendine, şişelerin devrilmesinden çıkıp olmuştur" diyen divane bir hezeyancı, sarhoş bulunan bir ahmaktan daha ziyade ahmaktır. Evet, o küfür ahmakane, sarhoşâne, divanece bir hezeyandır.

ahmak: pek akılsız, sersem, budala
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca
anasır: unsurlar, elementler
batıl: boş, beyhude, manasız olan, gerçeğe uymayan.
batıl: boş, yalan, geçersiz
bedbaht: zavallı
cihet: yön.
divane: deli, akılsız
divanece: deliler gibi, delice
ecza: eczacılıkta ilâç yapmada kullanılan çeşitli maddeler
eczahane-i kübra-ı âlem: kâinatın (evrenin) büyük eczahanesi
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
esbap: nedenler, sebepler
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hakîm-i Ezelî: her işini hikmetle yapan ve varlığının başlangıcı olmayan, zamanla sınırlı olmayan Allah
hassas: incelikli, yapımı ve bakımı özen isteyen
hayattar: canlı, yaşayan
hezeyan: saçma, anlamsız konuşma
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, manevî hakikat.
hudut: sınırlar
hurafe: uydurma, düzme, dine ve akla aykırı.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
ihtimal: mümkün, olabilirlik.
ilim: bilim, bilgi.
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
irade: dileme, isteme, tercih etme
isnat: dayandırma
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
macun: hamur, karışım halindeki ilâç.
mevadd-ı hayatiye: hayat, yaşamak için gerekli olan maddeler
miktar: ölçü.
misal: örnek, temsil
mizan-ı kaza ve kader: kaza ve kader terazisi, kaderde olanın tam da olması gerektiği gibi gerçekleşmesi ölçüsü
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
muhtelif: çeşitli
muzaaf: kat kat.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nebat: bitki
nihayetsiz: sonsuz.
sarhoşâne: sarhoşçasına
şâmil: şumulu bulunan, kapsayan, içeren.
tabâyi: tabiattaki temel unsurlar, özellikler
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey, sentez
tesadüf: rastlantı
teşkil etmek: şekillendirmek, meydana getirmek, oluşmak.
tiryak: ilaç.
tiryak-ı acip: acayip, şaşırtıcı, hayret verici ilaç.
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahibi
ziyade: çok, fazla

İKİNCİ MUHAL

Eğer her şey, Vahıd-i Ehad olan Kadîr-ı Zülcelâl'e verilmezse, belki esbaba isnat edilse, lâzım gelir ki, âlemin pek çok anasır ve esbabı, her bir zîhayatın vucudunda müdahalesi bulunsun. Hâlbuki, sinek gibi bir küçük mahlûkun vücudunda, kemal-i intizamla, gayet hassas bir mızan ve tam bir ittifakla, muhtelif ve birbirine zıt, mübayin esbabın içtimaı o kadar zahir bir muhaldır ki, sinek kanadı kadar şuuru bulunan, "Bu muhaldir, olamaz" diyecektir.

Evet, bir sineğin küçücük cismi, kâinatın ekser anasır ve esbabıyla alâkadardır, belki bir hulâsasıdır. Eğer Kadîr-i Ezeliyeye verilmezse, o esbab-ı maddiye, onun vücudu yanında bizzat hazır bulunmak lâzım; belki onun küçücük cismine girmek gerektir. Belki, cisminin küçük bir numunesi olan gözündeki bir hücresine girmeleri icap ediyor. Çünkü, sebep maddî ise, müsebbebin yanında ve içinde bulunması lâzım geliyor. Şu hâlde, iki sineğin iğne ucu gibi parmakları yerleşmeyen o hücrecikte, erkân-ı âlem ve anasır ve tabâyîn, maddeten içinde bulunup, usta gibi içinde çalıştıklarını kabul etmek lâzım geliyor. İşte, Sofestaînin en eblehlen dahı böyle bir meslekten utanıyor.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

اَلْوَاحِدُ لَا يَصْدُرُ اِلَّا عَنِ الْوَاحِدِ kaide-i mukarreresiyle, *"Bir mevcudun vahdeti varsa, elbette bir vahitten, bir elden sudûr edebilir."* Hususan o mevcut, gayet mukemmel bir

alakadar: ilgili, munasebetli.
âlem: dünya, evren.
anasır: unsurlar, elementler.
cisim: beden, gövde.
ebleh: pek akılsız, ahmak.
ekser: pek çok.
erkan-ı âlem: maddî âlemin temel esasları.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.
esbap: nedenler, sebepler.
gayet: son derece, çok.
hassas: incelikli, ölçülü, yapımı ve bakımı özen isteyen.
hulâsa: bir şeyin özü.
hususan: bilhassa, özellikle.
hücre: canlı varlıkların en küçük yapısı.
icap etmek: gerekli olmak.
içtima: cem olma, toplanma.
isnat etmek: dayandırmak.
ittifak: birleşme, birlik.
Kadir-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan Allah.
Kadir-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kaide-i mukarrere: kesinleşmiş, üzerinde karar kılınmış, yerleşmiş kural.
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
maddeten: madde ve cisim olarak.
maddî: madde ile ilgili, cisim.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
meslek: gidiş, tutulan yol, metot.
mevcut: var olan, varlık.
mızan: terazi, ölçü.
muhal: imkânsızlık, olabilmesi düşünülemeyen.
muhtelif: değişik, çeşitli.
mübayin: başka türlü, ayrı.
müdahale: karışma.
mükemmel: kusursuz, olgun, tam.
musebbep: sebebin sonucu olarak meydana getirilen.
numune: örnek.
Sofestaî: safsatacı, olumlu veya olumsuz hiç bir hükme varmayan, kainatın yaratıcısını kabul etmeyen, hatta kendilerini de inkâr eden kuşkucu filozof.
sudûr etme: sâdır olma, meydana çıkma, olma.
şuur: idrak, anlayış, bilinç, varlıkların farkına varma.
tabayi: tabiattaki temel unsurlar, özellikler.
vahdet: birlik.
Vahıd-ı Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (c.c.).
vahit: bir.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, görünen.
zîhayat: hayat sahibi.

intizam ve hassas bir mizan içinde ve cami' bir hayata mazhar ise, bilbedahe, sebeb-i ihtilâf ve keşmekeş olan müteaddit ellerden çıkmadığını, belki gayet kadîr, hakîm olan bir tek elden çıktığını gösterdiği hâlde, hadsiz ve camit ve cahil, mütecaviz, şuursuz, karma karışıklık içinde, kör, sağır esbab-ı tabiiyenin karma karışık ellerine –hadsız imkânat yolları içinde ve içtima ve ihtilâtla o esbabın körlüğü, sağırlığı ziyadeleştiği hâlde– o muntazam ve mevzun ve vahit bir mevcudu onlara isnat etmek, yüz muhalı birden kabul etmek gibi akıldan uzaktır.

Haydi, bu muhalden kat-ı nazar, esbab-ı maddiyenin elbette tesirleri, mübaşeretle ve temasla olur. Hâlbuki, o esbab-ı tabiiyenin temasları, zîhayat mevcutların zahirleriyledir. Hâlbuki görüyoruz ki, o esbab-ı maddiyenin ellerin yetişmediği ve temas edemedikleri o zîhayatın bâtını, on defa zahirinden daha muntazam, daha lâtif, sanatça daha mükemmeldir. Esbab-ı maddiyenin elleri ve aletleriyle hiçbir cihetle yerleşemedikleri, belki tam zahirine de temas edemedikleri küçücük zîhayat, küçücük hayvancıklar, en büyük mahlûklardan daha ziyade sanatça acip, hilkatçe bedî bir surette oldukları hâlde, o camit, cahil, kaba, uzak, büyük ve birbirine zıt olan sağır, kör esbaba isnat etmek, yüz derece kör, bin derece sağır olmakla olur!

AMMA İKİNCİ MESELE *teşekkele binefsihî*'dir. Yanı, "Kendi kendine teşekkül ediyor." İşte bu cümlenin dahi çok muhalâtı var; çok cihetle batıldır, muhaldir. Numune için, muhalâtından üç tanesini beyan ederiz.

acip: şaşılan ve hayret verici şey, garip
alet: vasıta, araç, sebep
batıl: gerçek dışı, boş, düzme, anlamsız olan.
bâtın: iç yüz
bedî: eşsiz güzel
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
cahil: bilgisiz
cami: toplayan, geniş kapsamlı.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
cihet: yön, taraf
esbab-ı maddiye: maddi sebepler
esbab-ı tabiiye: tabii, doğal sebepler
esbap: nedenler, sebepler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan
hassas: inceliklı, ölçülu, yapımı ve bakımı özen isteyen
hilkat: yaratılış.
içtima: toplanma, bir araya gelme
ihtilât: karışıklık
imkanat: olabilirlikler, ihtimaller
intizam: düzgünlük, nizam
isnat etmek: dayandırmak.
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten
kat-ı nazar: dikkate almamak, nazara almamak.
keşmekeş: karışıklık.
lâtif: hoş, güzel, narin
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründuğü yer
mesele: önemli konu
mevcut: var olan, varlık.
mevzun: dengeli, ölçülu
mizan: terazi, ölçü
muhal: imkânsız, olabilmesi düşünülemeyen
muhalât: imkânsızlıklar, olması mümkün olmayanlar
muntazam: nizamlı, düzgün
mübaşeret: doğrudan bağlantıya geçme, girişme.
mükemmel: kemal bulmuş, kusursuz, tam
muteaddit: değişik, çeşitli
mutecaviz: saldırgan, sınırı ve haddi aşan
numune: örnek.
sebep-i ihtilâf: anlaşmazlık, ayrılık nedeni
suret: biçim, tarz, şekil
şuursuz: bilinçsiz, anlayıştan yoksun.
temas etme: değmek, ulaşma, bağlantı kurma.
temas: değmek, ulaşım, bağlantı
tesir: etki, iz.
teşekkele binefsihî: kendine kendine şekillenıyor, oluşuyor, olup bitiyor
teşekkul etme: şekillenme, meydana gelme, olma
vahit: bir
zahir: görünen, dış görünüş.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar
ziyade: fazla

BİRİNCİSİ

Ey muannit münkir! Senin enaniyetin seni o kadar ahmaklaştırmış ki, yüz muhali birden kabul etmek derecesinde hükmediyorsun. Çünkü sen mevcutsun. Ve basit bir madde ve camit ve tagayyursuz değilsin. Belki, daima tecedduttte olarak, gayet muntazam bir makine ve harika ve daima tahavvülde bir saray gibisin. Senin vücudunda her vakit zerreler çalışıyorlar. Senin vücudun kâinatla, hususan rızık munasebetiyle, hususan beka-i nev'î itibarıyla alâkadar ve alış verişi vardır. Senin vücudunda çalışan zerreler, o münasebatı bozmamak ve o alâkadarlığı kırmamak için dikkat ediyorlar, öylece ihtiyatla ayaklarını atıyorlar. Güya bütün kâinata bakıyorlar, senin münasebatını kâinatta görüp öylece vaziyet alıyorlar. Sen zahirî ve bâtınî duygularınla, o zerrelerin o harika vaziyetine göre istifade edersin.

Eğer sen vücudundaki zerreleri, Kadîr-i Ezelî'nin kanunuyla hareket eden küçücük memurlar veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları (her bir zerre bir kalem ucu) veya kalem-i kudretin noktaları (her bir zerre bir nokta) olduğunu kabul etmezsen, o vakit senin gözünde çalışan her bir zerreye öyle bir göz lâzım ki, senin mecmu-ı cesedinin her tarafını görmekle beraber, münasebettar olduğun bütün kâinatı dahi görecek bir göz ve bütün senin mazi ve müstakbel ve nesil ve aslın ve anasının menbalarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak, yüz dahi kadar bir akıl vermek lâzım geliyor. Senin gibi bu meselelerde zerre kadar aklı olmayanın bir zerresine

ahmak: pek akılsız, sersem, budala
alâkadar: ilgili, münasebetli.
anasır: unsurlar, elementler
asıl: kök, temel, köken, kaynak olarak.
batın: içe ait, dahili, görünmeyen
beka-i nev'i: bir canlı türün bir cinsin devamlılığı
camit: ruhsuz, sert, cansız.
daima: sürekli, her zaman
enaniyet: kendini beğenme, benciltik, gurur
güya: sanki
harika: olağanüstü
hususan: bilhassa, özellikle
hükmetmek: karar vermek, düşüncede bir kanıya varmak.
ihtiyat: tedbirli hareket etme
istifade: faydalanma
itibarıyla: bakımından, değeriyle.
Kadir-i Ezeli: her şeye gücü yeten varlığının öncesi, evveli olmayan, Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren.
kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi
kalem-i kudret: kudret kalemi: Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması
kanun: tabiat olaylarının bağlı bulunduğu değişmez kaide
lâzım: gerekli, lüzumlu
maden: asıl, esas kaynak
mazi: geçmiş zaman
mecmu-ı ceset: ceset, vücut bir bütün olarak.
menba: kaynak.
mesele: önemli konu
mevcut: var olan varlık.
muannit: inatçı
muhal: imkânsız olabilmesi düşünülemeyen
muntazam: nizamlı, düzgün, ölçülü
münasebet: vesile, ilgi
münasebettar: ilgili, alâkalı
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
müstakbel: gelecek zaman
nesil: soy-sop, zürriyet.
nokta: işaret, yer, konu, sınır, derece
rızık: yiyecek, içecek, şey, azık.
tagayyur: hâlden hâle geçme, değişme, başkalaşma.
tahavvül: bir hâlden başka hâle geçme, değişme
teceddut: tazelenme, yenilenme.
vakit: zaman
vaziyet: durum, hâl
vücut: var olma, varlık.
zahiri: dış görünüşteki
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zerreler: atomlar, moleküller

bın Eflâtun kadar bir ilim ve şuur vermek, bın derece divanece bir hurafeciliktir.

İKİNCİ MUHAL

Senin vücudun bin kubbeli harıka bir saraya benzer ki, her kubbesinde taşlar, direksiz birbirine baş başa verip muallâkta durdurulmuş. Belkı senin vucudun, bın defa bu saraydan daha acıptır. Çunku, o saray-ı vücudun, daıma kemal-ı intızamla tazelenmektedır. Gayet harıka olan ruh, kalp ve manevî letaıften kat-ı nazar, yalnız cesedındekı her bir aza, bır kubbelı menzıl hukmündedır. Zerreler, o kubbedekı taşlar gıbı bırbırlerıyle kemal-ı muvazene ve ıntizamla baş başa verip, harıka bir bına, fevkalâde bır sanat, göz ve dıl gıbı acıp bırer mu'cıze-i kudret gosterıyorlar.

Eğer bu zerreler, şu âlemin ustasının emrine tâbi birer memur olmasalar, o vakıt her bır zerre, umum o cesetteki zerrelere hem hâkim-i mutlak, hem her birisine mahkûm-i mutlak, hem her bırısine mısıl, hem hâkımıyet noktasında zıt, hem yalnız Vacibü'l-Vücud'a mahsus olan ekser sıfâtın mastarı, menbaı, hem gayet mukayyet, hem gayet mutlak bir surette olmakla beraber, sırr-ı vahdetle yalnız bir Vahid-i Ehad'ın eserı olabılen gayet muntazam bır masnu-i vahıdi o hadsız zerrata ısnat etmek –zerre kadar şuuru olan, bunun pek zahır bir muhal, belkı yüz muhal olduğunu derk eder.

acıp: şaşılan ve hayret verıcı şey.
alem: dünya, kâınat, evren.
aza: organlar, uzuvlar.
ceset: vücut, beden.
daıma: sureklı, her zaman.
divanece: delıler gıbı, delıce.
ekser: pek çok.
emir: emır, buyruk.
eser: nışan, ız, ortaya koyulan şey.
fevkalâde: olaganustu, çok yı çok guzel.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkim-i mutlak: hıçbır şekılde hakımıyetıne, egemenlıgıne sınır konmayan tam hukum sahıbı.
hakımıyet: hakım olma, egemenlık, hukumranlık.
harıka: olaganustu.
hurafe: uydurma, duzmece, dıne akla ve gerçege aykın olan.
hukmünde: degennde, yerınde.
ilım: bılgı.
intizam: duzgunluk, nızam.
ısnat etmek: dayandırmak.
kat-ı nazar: dıkkate almamak, nazara almamak, goz ardı etme.
kemal-ı intızam: tam ve eksıksız duzen.
kemal-i muvazene: tam bır denge, olçu.
letaıf: manevî duygular, kalp, ruh, akıl, sır gıbı ınce duygular, güzellıkler.
mahkûm-i mutlak: tam anlamıyla mahkûm, hukum altında emredılenı yapmak zorunda.
mahsus: bır kışıye has olan.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan, soyut.
masnu-i vahıt: bır tek sanatkarın elınden çıkmış olan harıka sanat.
mastar: bir şeyın çıktıgı yer, kaynak.
memur: emır ıle hareket eden gorevlı.
menba: kaynak.
menzıl: ev, bına.
mısıl: benzer, eş.
muallak: boşlukta asılı.
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretının mu cızesı.
muhal: ımkânsız, olabılmesı bulunabılmesı duşunulemeyen, mumtenı.
muhal: ımkansız, olabılmesı duşunulemeyen.
mukayyet: kayıtlı, baglı.
muntazam: duzenlı, ınızamlı.
mutlak bir surette: sınırsız bır bıçımde, her hangı bır kayda baglı olmayan, kayıtsız şartsız bır şekılde.
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
saray-ı vucut: ınsan veya hayvan govdesı.
sıfât: nıtelık, vasıf, ozellık.
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah ın umum eşyada bırden tecellı eden bırlıgının sırrı.
şuur: bır şeyı anlama, kavrama gucu, ıdrak, bılınç.
tabi: boyun egen, uyan, ıtaat eden, baglı.
umum: butun.
Vacibü l-Vücud: varlıgı zarurı ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
Vahıd-ı Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecellı eden Allah.
vakıt: zaman.
vucut: var olma, varlık.
zahır: açık, gorunen.
zerrat: zerreler, molekuller, atomlar.
zerre: maddenın en kucuk parçası, molekul, atom.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Eğer senin vücudun, Vahıd-i Ehad olan Kadîr-i Ezeli'nin kalemiyle mektup olmazsa ve tabiata, esbaba mensup matbu ise, o vakit senin vücudundaki bir hüceyre-i bedenden tut, birbiri içinde daireler misillü, binler murekkepler adedince tabiat kalıplarının bulunması lâzım gelir. Çünkü, meselâ bu elimizdeki kitap eğer mektup olsa, bir tek kalem, kâtibinin ilmine istinat edip bütün onları yazar. Eğer o mektup olmazsa ve onun kalemine verilmezse, "Kendi kendine olmuş" denilse veya tabiata verilse, o vakit matbu kitap gibi her bir harfi için bir demir kalem lâzımdır ki, tab edilsin.

Nasıl ki, matbaada hurufat adedince demir harfler bulunur, sonra o harfler vücut bulur. O vakit bir tek kaleme bedel, o hurufat adedince kalemler bulunması lâzım gelir. Belki o hurufat içinde –bazen olduğu gibi– küçük kalemle bir büyük harfte bir sahife ince hatla yazılmış ise, binler kalem bir tek harf için lâzım geliyor. Belki, birbirinin içine girip muntazam bir vaziyetle senin cesedin gibi bir şekil alıyorsa, o vakit her bir dairede, her bir cüz için, o mürekkebat adedince kalıplar lâzım geliyor. Haydı, yüz muhal içinde bulunan bu tarzı mümkün desen dahi, bu muntazam sanatlı demir harflen ve mükemmel kalıpları ve kalemleri yapmak için, yine bir tek kaleme verilmezse, o kalemler, o kalıplar, o demir harflenn yapılması için, onların adetlennce yine kalemler, kalıplar ve harfler lâzım. Çünkü onlar da yapılmışlar ve onlar da muntazam sanatlıdırlar. Ve hakeza, müteselsilen gittikçe gidecek.

adedince: sayısınca.
bedel: karşılık
ceset: vücut, beden
cüz: kısım, parça
esbap: nedenler, sebepler
hakeza: boylece, bunun gibi
hat: yazı
hurufat: harfler
hüceyre-i beden: vücuttaki hücrecikler
ilim: ilim, bilgi
istinat: dayanma.
Kadır-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evvelî olmayan Allah.
lâzım: gerekli, luzumlu
matbaa: basım evi
matbu: tabedilmiş, basılmış.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, ilgili
mesela: örneğin
misillü: gibi, benzeri
muhal: imkânsız, olabilmesi düşünülemeyen
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün
mükemmel: kusursuz, olgun, tam.
mümkün: imkân dairesinde olabilir
murekkebat: terkip edilmiş şeyler, bileşikler
mürekkep: iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen, birleşmiş, birleşik.
müteselsilen: bir biri peşi sıra, zincirleme olarak.
sahife: sayfa
tab: basılmış olan kitap
tarz: biçim, suret, şekil
Vahıd-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vakit: zaman
vaziyet: durum, hal
vücut: var olma, varlık.

İşte, sen de anla, bu öyle bir fikirdir ki, senin zerratın adedince muhalât ve hurafeler, içinde bulunuyor. Ey muannıt muattıl! Sen de utan, bu dalâletten vazgeç.

ÜÇÜNCÜ KELİME: *İktezathu't-tabiat*, yani, "Tabıat iktiza edıyor, tabiat yapıyor." İşte bu hukmun çok muhalâtı var. Numune için üçünü zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Eğer mevcudatta, hususan zîhayatta görünen, basîrâne, hakîmâne olan sanat ve icat Şems-i Ezelî'nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kör, sağır, duşuncesiz olan tabiata ve kuvvete isnat edilse, lâzım gelir kı, tabıat, icat ıçın her şeyde hadsız manevî makine ve matbaaları bulundursun; veyahut her şeyde kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet derç etsin. Çünkü, nasıl şemsın cılveleri ve akısleri, zemın yuzundeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misalî ve aksî güneşcikler semadaki tek güneşe ısnat edilmese, lâzım gelir ki, bır kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabiî, fıtrî ve güneşın hasiyetlerine malik, zahiren küçük, manen çok derin bir güneşın harıcî vucudunu kabul ederek, zerrat-ı zucaciye adedince tabiî güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi, aynen bu mısal gıbi, mevcudat ve zîhayat doğrudan doğruya Şems-i Ezelî'nin cılve-i esmasına verilmezse, her bir mevcutta, hususan her bir zîhayatta, hadsız bır kudret ve ırade ve nihayetsiz bir ilm ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, âdeta bır ılâhı, ıçınde kabul etmek lâzım gelir.

adedince: sayısınca
âdeta: sanki.
akıs: yansıma
aksî: akseden, yansıyan
basîrâne: görerek, bilerek.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki esen goruntusu
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
derç etme: yerleştirme, arasına koyma
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakîmâne: hikmetli bir şekilde, gayeli, faydalı.
halk etmek: yaratmak.
harıcî: dışarıya ait.
hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, yuksek bilgi
hurafe: uydurma, delile dayanmayan
hususan: bilhassa, ozellikle
hukûm: karar, emir bir konu, iş veya kimse hakkında verilen karar
icat: vucuda getirme, yoktan var etme, yaratma
idare etmek: yönetmek, bir işi yürutme, çekip çevirmek.
iktezathü t-tabiat: tabıat gereği
iktıza: gerekliliik, gerektirme
ilâh: tanrı, ma'bud
ilm: bilgi
ırade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirme gucu
ısnat etme: dayandırma.
kâinat: butun alemler, yaratılmış varlıklar evren
kalem-ı kader: kader kalemi. Allah'ın olacak hadıselerı olmadan önce bılıp yazması, takdir etmesi.
katre: damla
kudret: kuvvet, iktıdar
lâzım: gerekli, luzumlu
malik: sahıp
manen: mana bakımından, manaca, manevî yonden
manevî: manaya ait, manevî yonden, soyut.
matbaa: basım evi
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar
mevcut: var olan varlık.
mısal: omek.
mısalî: yansıyan, benzer
muannit: inatçı
muattıl: işe yaramaz hâle getıren
muhalât: muhaller, olması mumkun olmayanlar
nihayetsiz: sonsuz.
numune: omek.
sema: gokyuzu.
şems: guneş
Şems-i Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak
tabiî: normal, tabıatının gereği
vücut: var olma, varlık.
zahiren: dış gorunuşte, olan
zemin: yeryuzu
zerrat: zerreler, atomlar, molekuller
zerrat-ı zucaciye: parlak, parlayan, ışıldayan zerreler
zerre: maddenin en kuçuk parçası, molekul, atom.
zîhayat: hayat sahıbı, canlı
zıkır: anma

Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhalâtın en batılı, en hurafesidir. Hâlık-ı Kâinat'ın sanatını mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

İKİNCİ MUHAL

Eğer gayet intizamlı, mizanlı, sanatlı, hikmetli şu mevcudat, nihayetsiz kadîr, hakîm bir zata verilmezse, belki tabiata isnat edilse, lâzım gelir ki, tabiat, her bir parça toprakta Avrupa'nın umum matbaalan ve fabrikalan adedince makineleri, matbaaları bulundursun, tâ o parça toprak, menşe ve tezgâh olduğu hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetişmelerine ve teşkillerine medar olabilsin. Çünkü, çiçekler için saksılık vazîfesini gören bir kâse toprak, içine tohumları nöbetle atılan umum çiçeklerin birbirinden çok ayrı olan şekil ve hey'etlerini teşkil ve tasvir edebilir bir kabiliyeti, bilfiil görüluyor. Eğer Kadîr-ı Zülcelâl'e verilmezse, o vakit, o kâsedeki toprakta, her bir çiçek için manevî, ayn, tabiî bir makinesi bulunmazsa, bu hâl vücuda gelemez. Çünkü tohumlar ise, nutfeler ve yumurtalar gibi, maddeleri birdir. Yani, müvellidulmâ, müvellidülhumuza, karbon, azotun intizamsız, şekilsiz, hamur gibi halıtasından ıbaret olmakla beraber, hava, su, hararet, ziya dahi, her biri basit ve şuursuz ve her şeye karşı sel gibi bir tarzda gittiğinden, o hadsız çiçeklerin teşkilâtlan ayrı ayrı ve gayet muntazam ve sanatlı olarak o topraktan çıkması, bilbedahe ve bizzarure iktiza ediyor ki, o kâsede bulunan toprakta, manen Avrupa kadar, manevî ve küçük mıkyasta matbaaları ve fabrikaları

adedince: sayısınca.
azot: havada beşte dört oranında bulunan renksiz, kokusuz ve basit gaz.
batıl: boş, haklı ve gerçeğe uymayan.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilfiil: fiili olarak.
bizzarure: zarun olarak, mecburen.
ehemmiyet: onem.
gayet: son derece, çok.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakım: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan.
hâl: durum.
Hâlık-ı Kâinat: kainatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
halıta: karışım.
hararet: sıcaklık.
hey'et: yapı, şekil, suret.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hurafe: düzme, uydurma, dine akla ve bilime aykırı.
ıbaret: meydana gelen olan, muteşekkil.
iktıza etme: lâzım gelme, gerekme.
intizam: düzgünlük, nizam.
isnat etme: dayandırma.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kadır: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten.
Kadîr-ı Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
karbon: tabiatta elmas, linyit, maden kömürü, antrasit gibi şekilsiz olarak bulunan element.
kâse: çinden yapılma, derince çanak, saksı.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca.
manevî: manaya ait, manevî olarak, soyut.
matbaa: basım evi.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
menşe': esas, kök, kaynak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar.
mevhum: evham ürünü olan, gerçekte olmadığı hâlde var sayılan.
mıkyas: ölçü.
mizan: ölçü, denge.
muhal: imkânsız olabilmesi düşünülemeyen.
muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
müvellidülhumuza: oksijen.
müvellidulma: hidrojen.
nihayetsiz: sonsuz.
nutfe: dölsuyu, tohum.
şekil: dış görünüş, biçim.
şuur: bir şeyi anlama, kavrama gücü, idrak, bilinç.
şuursuz: anlayışsız, bilinçsiz.
tabiat: doğal, tabiatla ilgili.
tarz: biçim, suret.
tarz-ı fikir: düşünce tarzı.
tasvir: çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
teşkil: şekillendirme, meydana getirme, yapma.
umum: bütün, genel.
vakıt: zaman.
vazîfe: görev.
vücut: var olma, varlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.
ziya: ışık.

bulunsun. Tâ ki, bu kadar hayattar kumaşlan ve binler ayrı ayn nakışlı mensucatları dokuyabilsin.

İşte, tabiiyyunlann fikr-ı küfrîleri ne derece daire-i akıldan hariç saptığını kıyas et. Ve tabıatı mucit zanneden insan suretindeki ahmak sarhoşlar, "Mütefennin ve akıllıyız" diye dava ettiklen hâlde, akıl ve fenden ne kadar uzak düştüklenni ve mümteni ve hiçbir cihetle mümkün olmayan bir hurafeyı kendilerine meslek ittıhaz ettıklerıni gör, gül ve tükür!

Eğer desen: Mevcudat tabiata isnat edilse böyle acıp muhaller olur, imtına derecesınde müşkulât olur. Acaba Zat-ı Ehad ve Samed'e verildiği vakit o müşkulât nasıl kalkıyor? Ve o suubetli ımtına, o sühuletlı vücuba nasıl inkılâp eder?

Elcevap: Birinci Muhalde, nasıl ki güneşin cilve-i ın'ıkâsı kemal-ı sühuletle, kulfetsız, en küçuk zerrecık camitten tut, tâ en büyük bir denizin yüzüne kadar feyzını ve tesınni misalî güneşçıklerle gayet kolaylıkla gösterdikleri hâlde, eğer güneşten nispeti kesılse, o vakıt her bir zerrecikte tabiî ve bizzat bir guneşın haricî vücudu, imtina derecesinde bir suubetle olabilmesi kabul edilmek lâzım gelir. Öyle de, her bir mevcut, doğrudan doğruya Zat-ı Ehad ve Samed'e verilse, vücup derecesinde bir sühulet, bır kolaylıkla ve bır intisap ve cılve ile, her bır mevcuda lâzım olan her bir şey ona yetiştirilebilir.

Eğer o intisap kesilse ve o memuniyet başıbozukluğa dönse ve her bir mevcut kendi başına ve tabıata bırakılsa, o vakıt imtına derecesınde yüz bın müşkulât ve

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey, garip
ahmak: pek akılsız, sersem, budala
bizzat: kendisi, şahsen.
cihet: yön, taraf
cilve: görünme, yansıma, tecelli
cilve-i ın'ıkas: yansıyan görüntü, yansıma yoluyla görünüp belirme.
daire-i akıl: akıl dairesi, akıl alanı
dava etmek: iddia etmek, savunmak.
derece: ölçü.
fen: tecrubi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad: fizik, kimya, matematik
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
fikr-i kufrı: kufur ve inkar fikrı, imansızlık.
gayet: son derece, çok.
haricî: dışarıya ait, afakî
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı
hayattar: canlı, yaşayan.
hurafe: düzme, uydurma, dine ve akla aykırı olan
imtına: imkansızlık, olamayış.
inkılâp: değişme, dönüşme.
intısap: mensup olma, aidiyet, bağlanma, iman ile Allah'a bağlanma
ısnat etmek: dayandırmak.
ittıhaz etme: edinme, kabul etme
kemal-ı sühulet: son derece tam bir kolaylık.
kıyas: karşılaştırma
kulfet: zahmet
lazım: gerekli, luzumlu.
memuriyet: memur görevli olma halı
mensucat: dokunmuş şeyler, dokumalar
meslek: gidiş, tutulan yol, metot.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
mevcut: var olan, varlık.
misalî: yansıyan, benzer
mucit: icat eden, yaratan, yoktan var eden.
muhal: imkansız, olabilmesi, düşünülemeyen
mumkun: olabilir
mumteni: mumkun olmayan, imkansız.
müşkülât: zorluklar
mütefennin: fen bilimlen ile uğraşan.
nakış: süs
nispet: oran, bağlılık, ilgi.
suret: biçim, görünüş.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
tabıı: tabıatla ilgili, doğa gereği
tabiiyyun: tabıatçılar, materyalistler, tabıata tapanlar
tesir: etki.
vakıt: zaman
vücup: vacıp ve luzumlu olma, varlığı gerekli olma.
vucut: var olma, varlık.
zan: sanmak
Zat-ı Ehad ve Samed: Samed ve Ehad olan zat. Samed her şey kendisine muhtaç olduğu halde, kendisi hıçbir şeye muhtaç olmayan zat, Ehad bir tek, benzersiz olan ve her bir esenni isımlenne ayna yapan Allah.
zerre: maddenin en kuçuk parçası, molekul, atom

suubetle, sinek gibi bir zîhayatın, kâinatın küçük bir fihristesi olan gayet hanka makine-i vücudunu icat eden, içindeki kör tabiatın, bu kâinatı halk ve idare edecek bır kudret ve hikmet sahibi olduğunu farz etmek lâzım gelir. Bu ise bir muhal değil, belki binler muhaldir.

Elhâsıl, nasıl ki Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un şenk ve nazîr mümteni ve muhaldır, öyle de rububiyetinde ve icad-ı eşyada başkalarının mudahalesi, şerik-i zatî gibi mümteni ve muhaldır.

Amma İkinci Muhaldeki müşkülât ise: Müteaddit risalelerde ıspat edildiği gıbı, eğer bütün eşya Vahıd-ı Ehade verilse, bütün eşya bir tek şey gibi sühuletlı ve kolay olur. Eğer esbaba ve tabıata verılse, bır tek şey umum eşya kadar müşkülâtlı olduğu, müteaddit ve kat'î bürhanlarla ispat edilmiş. Bir burhanın hulâsası şudur ki:

Nasıl kı bir adam, bir padişaha askerlik veya memuriyet cihetiyle intisap etse, o memur ve o asker, o intisap kuvvetıyle, yüz bın defa kuvvet-ı şahsıyesinden fazla ışlere medar olabilir. Ve padişahı namına, bazen bir şahı esir eder. Çünkü gördüğü ışlenn ve yaptığı eserlenn cıhazatını ve kuvvetini kendı taşımıyor ve taşımaya mecbur olmuyor. O intisap munasebetıyle, padişahın hazineleri ve arkasındakı nokta-i istinadı olan ordu, o kuvveti, o cıhazatı taşıyor. Demek gördüğü ışler, şahane olarak bir padişahın işi gibi ve gösterdiği eserler bir ordu esen misıllu harika olabılir.

bürhan: delil, huccet, kanıt.
cıhazat: cıhazlar, aletler, azalar
cıhet: yon, taraf, sebep
elhâsıl: özet, sonuç olarak.
esbap: nedenler, sebepler
eser: bır kımsenın meydana getırdıgı ortaya koydugu ürün.
esir: tutsak.
farz etmek: saymak, oyle kabul etmek
fihriste: özet.
gayet: son derece, çok.
halk etme: yaratma, vucuda getirme.
harika: hayret uyandıran, eksıksız, mukemmel
hikmet: kainattakı ve yaratılıştakı ilahi gaye, fayda
hulasa: kısaca, özet.
icad-ı eşya: eşyanın vucuda getırılmesı.
icat: vucuda getirme, yoktan var etme, yaratma
idare: yonetme, bır ısı yurutme, çekip çevirme
intisap: mensup olma, baglanma
ıspat: dogruyu delıl gosterek meydana koyma.
ispat: dogruyu delıl gosterek meydana koyma.
kâinat: butun âlemler, varlıklar, evren
kat'i: kesin
kudret: kuvvet, ıktıdar
kuvvet-i şahsıye: şahsa ait kuvvet, şahsın kendı kuvvetı
lazım: gerekli, luzumlu
makine-i vücut: kainatın kucuk bir musalı olan vucut makınesı
mecbur: zorunluluk.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
memuriyet: memurluk, görevli olma
mısıllü: gıbı, benzen.
muhal: ımkansız olabılmesi, bulunabılmesi dusunulemeyen
müdahale: karışma
mümteni: olamaz, mumkun olmayan, ımkansız.
münasebet: ılgı, vesile
muşkulat: zorluklar, guçlukler
müteaddit: bır çok, çeşıtlı.
namına: adına
nazır: benzer olan
nokta-ı istınat: dayanak noktası, guvenme ve tutınat noktası
rububiyet: rablık, Allah'ın butun varlık alemlenn kuşatan egemenlıgı, yaratıcılıgı, ıdare ve terbiye etmesi.
suubet: guçluk, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şah: bir yere hâkım olan, sahip
şahane: mukemmel, gorkemlı
şerik: ortak
şerik-i zat: eşyanın icadında dogrudan Allah'a ortak olma, yaratmada ıddıa edılen asılsız ortaklık.
umum: butun, genel
Vahıd-ı Ehad: bir olan ve birlıgi her bir şeyde tecellı eden Allah (c.c.)
Zat-ı Vacibü'l-Vucud: varlıgı ve vucudu vacıp olan, var olmak icin hıç bir sebebe muhtaç olmayan Allah
zîhayat: hayat sahıbı, canlı.

Nasıl ki karınca o memuriyet cihetiyle Firavunun sarayını harap ediyor. Sinek o intisapla Nemrut'u gebertiyor. Ve o intisapla, buğday tanesi gibi bir çam çekirdeği, koca çam ağacının bütün cihazatını yetiştiriyor.[HAŞİYE] Eğer o intisap kesilse, o memuriyetten terhis edilse, yapacağı işlerin cihazatını ve kuvvetini, belinde ve bileğinde taşımaya mecburdur. O vakit, o küçücük bileğindeki kuvvet miktarınca ve belindeki cephane adedince iş görebilir. Evvelki vaziyette gayet kolaylıkla gördüğü işleri bu vaziyette ondan istenilse, elbette bileğinde bir ordu kuvvetini ve belinde bir padişahın cihazat-ı harbiye fabrikasını yüklemek lâzım gelir ki, güldürmek için acıp hurafeleri ve masalları hikâye eden maskaralar dahi bu hayalden utanıyorlar.

Elhâsıl, Vacibu'l-Vücud'a her mevcudu vermek, vücup derecesinde bir sühuleti var. Ve tabiata icat cihetinde vermek, imtina derecesinde müşkül ve hanc-i daire-i akliyedir.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Bu Muhalı izah edecek, bazı misalelerde beyan edilen iki misal:

HAŞİYE: Evet, eğer o intisap olsa, o çekirdek, kader-i İlâhîden bir emir alır, o harika işlere mazhar olur. Eğer o intisap kesilse, o çekirdeğin hilkatı, koca çam ağacının hilkatinden daha ziyade cihazat ve iktidar ve sanatı iktıza eder. Çünkü, dağdaki kudret eseri olan mücessem çam ağacının, bütün azaları ve cihazatıyla, o çekirdekteki kader eseri olan manevî ağaçta mevcut bulunması lâzım gelir. Çünkü o koca ağacın fabrikası o çekirdektir. İçindeki kaderî ağaç, kudretle hançte tezahür eder, cismanî çam ağacı olur.

acıp: şaşıran ve hayret uyandıran şey garip.
adedince: sayısınca.
azalar: organlar, parçalar.
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
cephane: savunma, direnme gücü, silâhlık.
cihazat: cihazlar, aletler.
cihazat-ı harbiye: savaş aletleri, harp teçhizatı.
cihet: yön, taraf.
elhâsıl: özede, sonuç olarak.
harap etme: yıkma, viran etme, alt üst etme.
hariç-i daire-i akliye: akıl dairesinin dışı, mantık kurallarına ters düşen.
harika: mükemmel, kusursuz.
haşiye: dipnot.
hilkat: yaratılış.
hurafe: düzme, uydurma, dine ve akla aykırı olan.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
iktidar: güç, kuvvet.
ıkıza etme: gerektirme, icap etme.
imtina: imkânsızlık olamayış.
intisap: mensup olma, bağlanma.
izah etmek: açıklama yapmak.
kader: Allah'ın her şeyi önceden bilip takdir etmesi, planlaması.
kader-i İlâhî: İlâhî kader. Allah'ın bütün varlıkların ve olayların yerini ve zamanını bilmesi, yazması, belirlemesi.
kaderî: kadere ait olan, kaderle belirlenen.
kudret eseri: İlâhî güç, kuvvet eseri olan sanatlı varlıklar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
manevî: manevî yönden, manaca soyut.
masal: doğa üstü olagan dışı olayları anlatan hikâye, boş ve yalan söz.
maskara: herkesi kendine gülduren soytarı.
mazhar olmak: iyi bir şeye erişmek, ulaşmak.
mecbur: zorunda kalma.
memuriyet: memurluk, görevli.
mevcut: var olan varlık.
misal: örnek, temsil.
muhal: imkânsız, olabilmesi düşünülemeyen.
mücessem: cısım durumunda olan, somut, maddî.
müşkül: zor, güç.
saray: köşk, büyük yapı.
sühulet: kolaylık.
terhis: serbest bırakma.
tezahür etme: ortaya çıkma, belirme, görünme.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarun ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vaziyet: durum.
vücup: vacip ve lüzumlu olma.
ziyade: fazla, çok.

Birinci Misal: Bütün âsâr-ı medeniyetle tekmil ve tezyin edilmiş, hâlî bir sahrada kurulmuş, yapılmış bir saraya gayet vahşî bir adam girmiş, içine bakmış. Binler muntazam sanatlı eşyayı görmüş. Vahşetinden, ahmaklığından, "Hariçten kimse müdahale etmeyip, o saray içinde o eşyadan birisi o sarayı müştemilâtıyla beraber yapmıştır" diye taharriye başlıyor. Hangi şeye bakıyor, o vahşetli aklı dahi kabil görmüyor ki, o şey bunlan yapsın. Sonra, o sarayın teşkilât programını ve mevcudat fihristesini ve idare kanunları içinde yazılı olan bir defteri görür. Çendan, elsiz ve gözsüz ve çekiçsiz olan o defter dahi, sair içindeki şeyler gibi, hiçbir kabiliyeti yoktur ki, o sarayı teşkil ve tezyin etsin. Fakat muztar kalarak, bilmecburiye, eşya-ı ahere nispeten, kavanin-i ilmiyenin bir ünvanı olmak cihetiyle, o sarayın mecmuuna bu defteri münasebettar gorduğünden, "İşte bu defterdir ki, o sarayı teşkil, tanzim ve tezyin edip bu eşyayı yapmış, takmış, yerleştirmiş" diyerek, vahşetini ahmaklanın, sarhoşların hezeyanına çevirmiş.

İşte, aynen bu misal gibi, hadsiz derecede mısaldeki saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve bütün etrafı mu'cizâne hikmetle dolu şu saray-ı âlemin içine, inkâr-ı ulûhiyete giden tabiiyyun fikrini taşıyan vahşî bir insan girer. Daire-i mümkinat haricinde olan Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un eser-i sanatı olduğunu düşünmeyerek ve Ondan i'raz ederek, daire-i mümkinat içinde, kader-i İlâhînin yazar bozar bir levhası hükmünde ve kudret-i İlâhiyenin kavanın-ı icraatına tebeddül ve tagayyür eden

ahmak: pek akılsız, sersem, budala
âsâr-ı medeniyet: medeniyet eserleri.
aynen: tıpkı tıpkısına olduğu gibi
bilmecburiye: mecburiyetle zorunlu olarak.
cihet: yön, taraf
çendan: gerçi, her ne kadar
daire-i mümkinat: kâinat, imkan âlemi, yaratılanların oluşturduğu alem.
eser-ı sanat: sanat eseri, sanat değeri olan eser
eşya-ı aher: diğer eşyalar
fihriste: özet.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlî: tenha, boş, ıssız
haricinde: dışında, bir şeyin dışı
hezeyan: saçmalama, boş konuşma
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlahi gaye, fayda
hükmünde: değerinde, yerinde.
idare: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme
inkâr-ı ulûhiyet: Allah'ın varlığını reddederek, yokluğunu kabul ve iddia etme
i'raz: yüz çevirme
kabil: olabilir, mümkün, ihtimal dairesinde
kabiliyet: istidat, yetenek.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kanun: kural, yasa, prensip.
kavanin-i icraat: işleri yürütürken uygulanan kanunlar
kavanin-ı ilmiye: ilmin kanunları, ilimle ilgili kanunlar
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
levha: tablo, resim.
mecmu: toplam
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
misal: örnek, temsil
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün
muztar: çaresiz, zorunluluk.
müdahale etme: karışma
mükemmel: kemal bulmuş, kâmil, tam
münasebettar: ilgili, alâkalı
müştemilat: bir yapıda ayrı ayrı işlevi bulunan bölümler, içindekiler
nispeten: kıyaslayarak, nispetle
program: tasarı, plân, proje
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.
sair: diğer, başka
saray: köşk, büyük yapı
saray-ı alem. alem sarayı, dünya sarayı
tabiiyyun: tabiatçılar, her şeyin tabiatın etkisiyle meydana geldiğini iddia edenler
tagayyur: değişme, başkalaşma
taharri. araştırma, inceleme, tahkik etme
tanzim: düzenleme
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tekmil: tamamlama, mükemmelleştirme
teşkil etmek. şekillendirmek, meydana getirmek.
teşkil: şekillendirme, meydana getirme
teşkilat. meydana gelme, oluşma, kuruluş
tezyin etmek. süslemek.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ünvan: isim, sıfat.
vahşet: yabanilik, vahşilik.
vahşî: yabanî, ilkel, yabancı
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı olmayan zat, Allah.

bir defteri olabilen ve pek yanlış ve hata olarak "tabiat" namı verilen bir mecmua-i kavanîn-i âdât-ı İlâhiye ve bir fihriste-i sanat-ı Rabbaniyeyi görür. Ve der ki: "Madem bu eşya bir sebep ister. Hiçbir şeyin bu defter gibi münasebeti görünmüyor. Çendan hiçbir cihetle akıl kabul etmez ki, gözsüz, şuursuz, kudretsiz bu defter, rububiyet-i mutlakanın işi olan ve hadsız bir kudreti iktıza eden icadı yapamaz. Fakat madem Sâni-i Kadim'i kabul etmiyorum, öyle ise, en münasibi, 'Bu defter bunu yapmış ve yapar' diyeceğim" der. Biz de deriz:

Ey ahmaku'l-humakadan tahammuk etmiş sarhoş ahmak! Başını tabiat bataklığından çıkar, arkana bak. Zerrattan seyyarata kadar bütün mevcudat, ayn ayrı insanlarla şahadet ettikleri ve parmaklarıyla işaret ettikleri bir Sâni-i Zülcelâl'i gör. Ve o sarayı yapan ve o defterde sarayın programını yazan Nakkaş-ı Ezelî'nin cilvesini müşahede et, fermanına bak, Kur'ân'ını dinle, o hezeyanlardan kurtul!

İkinci Misal: Gayet vahşî bir adam, muhteşem bir kışla dairesine girer. Gayet muntazam bir ordunun umumî, beraber talimlerini, muntazam hareketlerini görür. Bir neferin hareketiyle bir tabur, bir alay, bir fırka kalkar, oturur, gider. Bir "Ateş!" emriyle ateş ettiklerini müşahede eder. Onun kaba, vahşî aklı, bir kumandanın, devletin rızamatıyla ve kanun-ı padişahî ile o kumandanın emrini, kumandasını anlamayıp inkâr ettiğinden, o askerlerin iplerle birbiriyle bağlı olduklarını tahayyül eder. O hayalî ip ne kadar hankalı bir ip olduğunu düşünüp, hayrette kalır.

ahmak: pek akılsız, sersem, budala
ahmaku l-humaka: düşüncesizlerin en düşüncesizi
cihet: yön, taraf
cilve: görüntü, yansıma, tecelli
çendan: gerçi, her ne kadar
emir: buyruk.
ferman: emir, buyruk.
fihriste-i sanat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın sanatının fihristesi, özeti.
fırka: tümen.
gayet: son derece, çok.
hadsız: sınırsız, sonsuz
harika: olağanüstü, hayret uyandıran, mükemmellik.
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan
hezeyan: saçmalama.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
iktıza: lâzım gelme, gerekme
inkar: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme
işaret: gösterme, bildirme
kanun-ı padişahî: padişahlık kanunu
kudret: kuvvet, iktidar
kumanda: askeri idare etme, yönetme
kumandan: komutan
lisan: dil
mecmua-i kavanîn-i âdât-ı İlâhî: Allah'ın âdetlerini, yani evrende neyi nasıl yaptığını ifade eden kanunların bir arada bulunduğu yer, yanlışlıkla (tabiat) denilen İlâhî kanunlar topluluğu
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
misal: örnek.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
münasebet: ilgi, vesile, bağ.
münasip: uygun.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakkaş, her şeyi zahirine has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah (c.c.)
nam: ad, isim.
nefer: er.
nizamat: düzenler, düzenlilik.
program: belirli şartlara göre yapımı öngörülen işlenin bu tunu, tasarı, plan
rububiyet-i mutlaka: Allah'ın her şeyi kuşatan ve emri altında bulunduran egemenliği, kayıtsız şartsız terbiye edicilliği
Sâni-i Kadim: kudreti yanı güçsüz olan sanatkar, Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
seyyarat: gezegenler
şahadet: şahitlik.
şuur: bir şeyi anlama ve kavrama gücü, bilinç.
tabur: alaydan küçük askerî birlik.
tahammuk etmek: akılsız bir gibi davranmak
tahayyul: hayalinde canlandırma
talim: öğretme, yetiştirme, eğitme
umumî: genel
vahşî: yabanî, ilkel.
zerrat: zerreler, atomlar

Sonra gider, Ayasofya gibi gayet muazzam bir camie, Cuma gününde dahil olur. O cemaat-ı Muslimînin, bir adamın sesiyle kalkar, eğilir, secde eder, oturduklarını muşahede eder. Manevî ve semavî kanunların mecmuundan ibaret olan şeriatı ve Şeriat Sahibi'nin emirlerinden gelen manevî düsturlarını anlamadığından, o cemaatin maddî iplerle bağlandığını ve o acıp ipler onları esir edip oynattığını tahayyül ederek, en vahşî, insan suretindeki canavar hayvanları dahi güldürecek derecede maskaralı bir fikirle çıkar, gider.

İşte, aynı bu misal gibi, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o Ma'bud-i Ezelî'nin muntazam bir mescidi olan şu kâinata, mahz-ı vahşet olan inkârlı fikr-i tabiatı taşıyan bir münkir giriyor. O Sultan-ı Ezelî'nin hikmetinden gelen nizamat-ı kâinatın manevî kanunlarını birer maddî madde tasavvur ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i itibariyesi ve o Ma'bud-ı Ezelî'nin şeriat-ı fitriye-i kübrasının, manevî ve yalnız vücud-i ilmîsi bulunan ahkâmlarını ve düsturlarını, birer mevcud-ı haricî ve maddî birer madde tahayyül ederek, kudret-i İlâhiyenin yerine, o ilim ve kelâmdan gelen ve yalnız vücud-i ilmîsi bulunan o kanunları ikame etmek ve ellerine icat vermek, sonra da onlara "tabiat" namını takmak ve yalnız bir cilve-i kudret-i Rabbaniye olan kuvveti, kudret ve müstakil bir kadîr telâkkı etmek, mısaldeki vahşîden bin defa aşağı bir vahşettir.

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey, garip
ahkâm: emirler, hükümler, buyruklar
âlem: dünya, cihan.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
cemaat-ı Müslimîn: Müslüman toplulugu, Musluman cemaatı.
cilve-i kudret-i Rabbaniye: Rabbanî kudret ve irademin yansıması görünmesi
cünud: askerler
dahil olmak: katılmak
dustur: kanun, kural, esas
emir: buyruk.
esir: tutsak.
fikr-i tabiat: her şeyi tabiat yapıyor fikri, düşüncesi.
gayet: son derece, çok.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
ibaret: meydana gelen, olu şan.
icat: yaratıcılık, yaratma
ikame etme: yerine koyma
ilim: bilgi
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten
kainat: bütün alemler, varlıklar evren
kanun: yasa, kural
kavanin-i itibariye: görünmeyen varlıgı neticelennden anlaşılan kanunlar.
kelam: Allah'ın konuşma sıfatı, özelliği.
kışla: askerlenn topluca barınıdığı büyük yapı
kudret-i İlâhîye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptıgı işler, fiiller, tasarruflar
Ma'bud-ı Ezelî: varlıgının başlangıcı olmayan ve ibadete layık olan Allah
maddî: madde ile alakalı, cısımle ilgili
mahz-ı vahşet: vahşetin tâ kendisi, korkunç ilkellik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
mecmu: toplam
mevcud-ı haricî: vücudu belli ve muşahhas olan
muazzam: çok büyük, görkemli
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, gorkemli
muntazam: nızamlı, intizamlı, duzgun
münkir: inkar eden, reddeden
müstakil: bağımsız, başı başına
muşahede: bir şeyi gözle gorme, seyretme.
nam takmak: adlandırmak, ısım vermek.
nizamat-ı kainat: kainattaki du zenler, nızamlar
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
secde: baş eğme- namazda alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet halı
semavî: Allah tarafından olan, İlâhı
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadıgı hâlde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Allah
Sultan-ı Ezelî: ezelî sultan, kudret, kuvvet ve hukumranlıgının başlangıcı olmayan Allah
suret: bıçım, tarz
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
şeriat-i fitriye-i kübra: Allah'ın tabiata koydugu buyuk kanun
tahayyül: hayalde, zihinde canlandırma
tasavvur etmek: bir şeyi düşünmek, tasarlamak.
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek
vahşet: vahşîlik, ilkellik.
vahşî: yabanı, ilkel
vücud-ı ilmî: varlıja ilim yoluyla sabır olan
zîkudret: kudretli, güç, kuvvet sahibi.

Elhasıl, *tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsiz, tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-i hariciye sahibi ise, ancak bir sanat olabilir, sânî olamaz. Bir nakıştır, nakkaş olamaz. Ahkâmdır, hâkim olamaz. Bir şeriat-ı fıtriyedir, şarî' olamaz. Mahlûk bir perde-i izzettir, hâlik olamaz. Münfail bir fitrattır, fâtır bir fail olamaz. Kanundur, kudret değildir, kadîr olamaz. Mistardır, mastar olamaz.*

Elhâsıl. Madem mevcudat var, Madem On Altıncı Notanın başında denildiği gibi, mevcudun vücuduna, taksim-i aklî ile, dört yoldan başka yol tahayyül edilmez. O dört cihetten üçünün –her birinin üç zahir muhallerle– butlanı kat'î bir surette ispat edildi. Elbette, bizzarure ve bilbedahe, dördüncü yol olan vahdet yolu, kat'î bir surette ispat olunuyor. O dorduncu yol ise, baştaki

(1) أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ayetı, şeksız ve şüphesiz, bedahet derecesinde, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un ulûhiyetini ve her şey doğrudan doğruya dest-i kudretinden çıktığını ve semavat ve arz kabza-i tasarrufunda bulunduğunu gosteriyor.

Ey esbapperest ve tabıata tapan bîçare adam! Madem her şeyin tabıatı, her şey gibi mahlûktur; çunku sanatlıdır ve yeni oluyor. Hem her müsebbep gibi, zahirî sebebi dahi masnuudur. Ve madem her şeyın vucudu pek çok cihazat ve aletlere muhtaçtır. O hâlde, o tabiatı icat eden ve o sebebı halk eden bır Kadîr-i Mutlak var. Ve o Kadîr-ı Mutlak'ın ne ihtiyacı var ki, âciz vesaiti rububiyetine ve ıcadına teşrık etsın? Hâşâ! Belkı doğrudan doğruya,

1 Gokler ve yer yoktan var eden Allah hakkında şuphe olur mu? (Ibrahım Suresi 10)

âciz: zayıf, guçsuz.
ahkâm: hukumler, kanunlar
arz: yer dünya
ayet: Kur'an ın her bir cumlesi
bedahet: açık, açıklık.
biçare: çaresiz zavallı
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bizzarure: zorunlu olarak, mecburen
butlan: batıl geçersizlik, hukumsuzluk.
cihazat: cihazlar aletler azalar
cihet: yon taraf
dest-i kudret: kudret eli Allah ın ezeli gucunun kuvvet elı
elhasıl: ozetle sonuç olarak.
esbapperest: her şeyı bir sebebe baglayarak Allah ın her şeyın yaratıcısı olduguna ınkar eden
faıl: ışı yapan fıılı ışleyen, yapan, tesır eden
fâtır: yaratan yaratıcı
fıtrat: yaratılış tabıat mızaç.
hakıkat: gerçek doğru
hakıkat-i hariciye: dış alemde var olan gozle gorulen gerçek
hâkim: her şeye hukmeden her şeyi hukmu altında tutan kanun uygulayan
halık: yaratıcı
halk etmek: yaratmak.
haşa: asla
ıcat: vucuda getırme yoktan var etme yaratma
ispat: kanıtlama.
kabza-i tasarruf: ıdare elı tasarrufu altında olma
kadîr: guç, kudret sahıbı olan.
Kadîr-i Mutlak: hıç bır kayıt ve şartı tâbi olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
kat'i: kesın
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
mahluk: halk edılmış yaratılmış.
masnu: sanatla yapılmış.
mastar: bır şeyın çıktıgı yer, kaynak temel
mevcudat: varlıklar, yaratılmışlar
mevcut: var olan varlık.
mevhum: evham urunu olan ger çekte olmadıgı hâlde var sayılan
mistar: her hangi bır şeyın kaynagından çıkmasına yarayan alet
muhal: ımkansız olabılmesi dusunulemeyen
münfail: tesır ıle harekete geçen yapılan fılden etkılenen
müsebbep: sebep olunarak meydana getırılen
nakkaş: nakış ışı ustası
perde-i izzet: ızzet yanı ustunluk, degerlılık, saygınlık perdesi.
rububiyet: ılahi terbıye Allah ın butun varlıkları eksik bır hâlden mukemmel bır hale doğru gotürmesi bu esnada her turlu ıhtıyaçlarını vermesi tehlıkelerden koruması ve onlan emnne ıcat ettırmesi.
sânî: sanatlı yapan ışleyen
semavat: semalar gokler
suret: bıçım tarz.
şarî: senat koyan, kanun koyucu
şek: şuphe
şeriat-ı fıtriye: Allah ın yaratılışa koydugu kainatta duzenı ve ahengı saglayan, butun varlıkların uymak zorunda olduguı kanun ve kurallarını tamamı
tabiiyyun: tabıatçılar, mater yalıstler tabıata tapanlar
tahayyül etmek: hayal etmek dusunmek.
taksım-ı aklî: akıl ve fikir yurutulebilecek yollar bolumler kısımlar.
teşrik etmek: ortak etmek.
ulûhiyet: ılâhlık, "ıbadet edılmeye lâyık olan yegâne ma'bud butun varlıkları yaratan" Allah'tır diye ıfade edılen hakıkat
vahdet: bırlık teklik.
vesaıt: vasıtalar araçlar
zahir: açık gorunen.
zahirî: açık, dış gorunuşteki.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlıgı mutlaka gerekli olan var olmak ıçın hıç bir sebebe muhtaç olmayan zat, Allah.

müsebbebi sebep ile beraber halk ederek, cilve-i esmasını ve hikmetini göstermek için, bir tertip ve tanzim ile zahirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki zahirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksaniyetlere merci olmak için, esbap ve tabiatı dest-i kudretine perde etmiş, izzetini o suretle muhafaza etmiş.

Acaba bir saatçi, saatin çarklarını yapsın, sonra saati çarklarla tertip edip tanzim etsin, daha mı kolaydır? Yoksa hariçte bir makineyi o çarklar içinde yapsın, sonra saatin yapılmasını o makinenin camit ellerine versin, tâ saati yapsın, daha mı kolaydır? Acaba imkân haricinde değil midir? Haydi, o insafsız aklınla sen söyle, sen hâkim ol.

Veyahut bir kâtip mürekkep, kalem, kâğıdı getirdi. Onunla kendi bizzat o kitabı yazsa daha mı kolaydır? Yoksa o kâğıt, mürekkep, kalem içinde, o kitaptan daha sanatlı, daha zahmetli, yalnız o tek kitaba mahsus olarak bir yazı makinesi icat etsin, sonra o şuursuz makineye "Haydi, sen yaz" desin de kendi karışmasın, daha mı kolaydır? Acaba yüz defa yazıdan daha müşkül değil midir?

Eğer desen: Evet, bir kitabı yazan makinenin icadı o kitaptan yüz defa daha müşküldür. Fakat o makine, aynı kitabın birçok nüshalarını yazmasına vasıta olmak cihetiyle, belki bir kolaylık var.

Elcevap. Nakkaş-ı Ezelî, hadsız kudretiyle, nihayetsiz cilve-i esmasını her vakit tazelendirmekle ayn ayrı şekilde göstermek için, eşyadaki teşahhusları ve hususî

camit: ruhsuz, sert, cansız.
cihetiyle: yönüyle, tarafıyla
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki esen görüntüsü
çark: bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimindeki makine parçası.
dest-i kudret: kudret eli. Allah'ın ezeli gücünün eli
esbap: nedenler, sebepler
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakim: yargıç, bir konuda karar veren
halk etmek: yaratmak.
hariç: bir şeyin dışı
harika: olağanüstü, mükemmel
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
hususi: bir kişiye has olan, özel.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
imkan: mümkün olma, olabilirlik
izzet: değer, itibar, şeref, üstünlük.
katip: yazan, yazıcı
kudret: kuvvet, iktidar
kusur: eksiklik, noksan, özür
merci: başvurulacak yer, kaynak.
merhamet: acımak, şefkat gösterme.
muhafaza: koruma
mukarenet: bitişiklik.
müsebbep: sebep olunarak meydana getirilen, sonuç.
muşkül: zor, güç
Nakkaş-ı Ezeli: ezelî nakkaş, her şeyi zatına has olarak nakış, nakış işleyen, evveli olmayan Allah
nihayetsiz: sonsuz
noksaniyet: eksiklik, noksanlık
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri, kopya.
perde: örtü, engel
sebebiyet: sebep olma, gerektirme.
suret: biçim, tarz.
şuur: bir şeyi anlama, kavrama gücü, bilinç.
tanzim: düzenleme
tertip: düzene koyma, düzen.
teşahhus: belirlenme, maddî yapıya sahip olma, cisimlenme
vakit: zaman
vasıta olmak: aracı olmak.
zahiri: dış görünüşteki
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

simaları öyle bir surette halk etmiştir ki, hiçbir mektub-i Samedanî ve hiçbir kitab-ı Rabbanî, diğer kitapların aynı aynına olamıyor. Alâkullihâl, ayrı manaları ifade etmek için, ayrı bir sıması bulunacak.

Eğer gözün varsa, insanın sımasına bak, gör ki: Zaman-ı Âdem'den şımdıye kadar, belkı ebede kadar, bu küçük simada, aza-i esasîde ittifakla beraber, her bir sima, umum sımalara nispeten, her bırısıne karşı birer alâmet-i farikası var olduğu kat'iyen sabittir. Bunun için, her bır sıma ayrı bır kitaptır. Yalnız sanatın tanzımi ıçin ayrı bir yazı takımı ve ayrı bir tertip ve telif ister. Ve maddelerını hem getırmek, hem yerleştirmek ve hem de vücuda lâzım olan her şeyi derç etmek için, bütün bütün başka bır tezgâh ister.

Haydi, farz-ı muhal olarak, tabıata bir matbaa nazarıyla baktık. Fakat bir matbaaya ait olan tanzim ve basmak, yanı, muayyen ıntızamını kalıba sokmaktan başka, o tanzimin icadından, icatları yüz derece daha müşkül bir zîhayatın cısmindekı maddeleri aktâr-ı âlemden mızan-ı mahsusla ve has bir intizamla ıcat etmek ve getirmek ve matbaa elıne vermek ıçın, yıne o matbaayı icat eden Kadîr-i Mutlak'ın kudret ve iradesine muhtaçtır. Demek bu matbaalık ıhtımalı ve farzı, butun bütün manasız bır hurafedir.

İşte bu saat ve kitap misalleri gibi, Sâni-i Zülcelâl, Kadîr-i Kulli Şey, esbabı halk etmış, müsebbebatı da halk edıyor. Hikmetiyle, müsebbebatı esbaba bağlıyor. Kâinatın harekâtının tanzimine dair kavanın-i âdetullahtan

aktar-ı âlem: âlemin her tarafı, âlemin dort bir yanı
alâkullihâl: her hal ve durumda
alamet-i farika: farklılık belirtisi
aza-ı esasî: esas, temel organlar.
cisim: beden, madde.
derç etmek: yerleştırmek.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman
esbap: nedenler, sebepler
farz: saymak, öyle kabul etmek.
farz-ı muhal: ımkânsızı farz etme, olmayacak bır şeyi olacakmış gibi duşunme.
halk etmek: yaratmak.
harekat: hareketler, haller
has: ozel olan, mahsus.
hikmetiyle: ilmiyle, İlâhi gaye ve faydalar gozeterek.
hurafe: duzme, uydurma, dine ve akla aykırı.
icat: vucuda getirme, yoktan var etme, yaratma
ifade etmek: açıklamak, anlatmak
ihtimal: mumkun olabilirlik.
intizam: duzgunluk, tertipli olma
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirme gucu
ittifak: birleşme, birlik.
Kadir-i Kulli Şey: her şeye gücu yeten sonsuz kudret sahıbı olan Allah
Kadir-i Mutlak: hıç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
kat'iyen: kesin olarak.

kavanın-i âdetullah: adetullah kanunlan, kainatta isleyen İlâhi kanunlar, yaratılış kanunlan
kıtab-ı Rabbanî: İlahî kitap, Cenab-ı Hakka ait her şey
kudret: kuvvet, ıktıdar
lazım: gerekli, lüzumlu
mana: anlam
matbaa: basım evi
mektub-i Samedanî: bir mektuba benzeyen varlıklarını Allah tarafından noksansız yaratılması.

mısal: omek, temsil
mızan-ı mahsus: hassas terazi, ozel olçu
muayyen: belirli
muhtaç: ihtıyacı olan
müsebbebat: bır sebeple meydana çıkanlar, neticeler
muşkul: zor, güç.
nazar: bakış
nispeten: nispetle, oranla, kıyaslayarak.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
Sanı-ı Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sima: yüz, cehre.
suret: bıçım, tarz, şekil
tanzim: sıraya koyma, duzenleme.
telif: yazma, kaleme alıp duzenleme
tertip: duzene koyma, duzen
umum: butun
vücut: varlık.
zaman-ı Adem: Hz. Adem zamanı, insanlıgın ilk devresi.
zîhayat: hayat sahıbı

ibaret olan şenat-ı fıtriye-i kübra-i İlâhiyenin bir cilvesini ve eşyadaki o cilvesine yalnız bir âyine ve bir makes olan tabiat-ı eşyayı, iradesiyle tayin etmiştir. Ve o tabiatın vücud-i haricîye mazhar olan vechini, kudretiyle icat etmiş ve eşyayı o tabiat üzerinde halk etmiş, birbirine mezç etmiş. Acaba gayet derecede makul ve hadsiz bürhanların neticesi olan bu hakıkatın kabulü mü daha kolaydır? Acaba vucup derecesinde lâzım değil midir? Yoksa camit, şuursuz, mahlûk, masnu, basit olan o sebep ve tabiat dediğiniz maddelere, her bır şeyın vücuduna lâzım hadsız cihazat ve alâtı verip hakîmâne, basîrâne olan işleri kendı kendilerine yaptırmak mı daha kolaydır? Acaba imtina derecesinde imkân haricinde değil midir? Senın o insafsız aklının insafına havale edıyoruz.

Münkir ve tabiatperest diyor ki: "Madem beni ınsafa davet ediyorsun."

Ben de diyorum ki: Şımdıye kadar yanlış gittiğimiz yol hem yüz derece muhal, hem gayet zararlı ve nihayet derecede çırkın bir meslek olduğunu itiraf ediyorum. Sabık tahkıkatınızdan, zerre miktar şuuru bulunan anlayacak ki, esbaba, tabiata icat vermek mümtenidir, muhaldir. Ve her şeyı doğrudan doğruya Vacibu'l-Vucud'a vermek vaciptir, zarurîdir.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيْمَانِ deyıp ıman edıyorum.

"Yalnız bir şüphem var: Cenab-ı Hakkın Hâlık olduğunu kabul ediyorum. Fakat bazı cüz'î esbabın ehemmiyetsız şeylerde ıcada mudahaleleri ve bır parça methusena olduğunu düşünmek.

icat: var etme, yaratma
ıman: inanma, ıtıkat.
ımkan haricinde: olması mumkun olmayan.
İmtina: ımkânsızlık, olamayış.
ınsafsız: haksız, adalete uygun davranmayan
ıra de: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerıne getırme gücü.
ıtıraf etmek: gerçeği gizlemekten vazgeçip, soylemek, açıklamak, bıldırmek.
kudret: kuvvet, ıktıdar
mahluk: Allah tarafından yaratılmış
makes: akseden yer, yansıma yerı
makul: akla uygun
masnu: sanatla yapılmış olan.
mazhar: sahıp, bir şeyın göründügu yer
meslek: gıdış, tutulan yol
methusena: methedıp ovmek, yucelıtme
mezç etme: katma, karıştırma
muhal: ımkânsız olabılmesı dusunulemeyen.
müdahale: karışma
mümteni: olamaz, ımkânsız.
münkir: Allah a inanmayan, inkar eden, kabul etmeyen
nihayet: son derece.
nımet: ıkram, lutuf, bagış.
sabık: onceki, geçen, geçmış.
şenat-ı fıtriye-i kübra-i İlâhiye: Cenab ı Hakkın butun kainatı kuşatan buyuk yaratılış kanunları.
şuur: insanda bır şeyı anlama, kavrama gucu ıdrak, bilınç.
tabiat-ı eşya: eşyanın mahıyetı, tabıatı, karakten.
tabıatperest: her şeyın varlıkların ve olayların fallı olarak tabıatı kabul eden, Allah a inanmayan, tabıatcı.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tayin etmek: belırlemek.
Vacibü'l-Vucud: varlıgı zorunlu ve gerekli olan, varlıgı başkasının varlıgına bağlı olmayan Allah
vacip: şart, zorunluluk.
vechi: yuzü.
vücud-ı haricîye: vucudu ve varlıgı ortaya çıkan bılınen
vücup: vacip ve gerekli olma
vücut: varlık.
zarurî: mecburî, zorunlu
zerre: pek ufak parça

1- Iman nimetinden dolayı Allah a hamd olsun.

alat: aletler, vasıtalar
âyine: ayna
basîrane: gorerek, bılerek, basıret sahıbıne yakışır şekılde.
bürhan: delıl, hüccet, kanıt.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendısı olan buyukluk ve şeref sahıbı yuce Allah.
cihazat: cıhazlar, aletler, azalar
cilve: goruntu, tecelli, yansıma
cuz'ı: kuçuk.
davet: çagırma
ehemmiyet: onem
esbap: nedenler, sebepler
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, dogru.
hakımane: hıkmetlı, faydalı bır şekılde
Halık: her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah.
halk etmek: yaratmak.
havale etmek: gondermek, bır ışın yapılması ıçın başkasına yollamak.
ıbaret: meydana gelen, olusan
ıcat etmek: vucuda getırmek, yaratma.
ıcat vermek: yaratma gucu

kazanmaları, saltanat-ı rububiyetine ne zarar verir? Saltanatına noksaniyet gelir mi?"

Elcevap: Bazı nsalelerde gayet kat'î ispat ettiğimız gıbi, hâkimiyetin şe'ni, müdahaleyi reddetmektir. Hatta, en edna bır hâkım, bır memur, daire-i hâkımıyetınde oğlunun müdahalesini kabul etmiyor. Hatta, hâkimiyetine müdahale tevehhümüyle, bazı dindar padışahlar, halife olduklan hâlde masum evlâtlarını katletmeleri, bu redd-i müdahale kanununun hâkımıyette ne kadar esaslı hükmettiğini gösteriyor. Bir nahiyede ikı müdürden tut, tâ bır memlekette ıkı padişaha kadar, hâkımıyetteki istiklâliyetin iktıza ettiği men-i iştırak kanunu, tarih-ı beşerde çok acıp hercumerç ile kuvvetını göstermiş.

Acaba âciz ve muavenete muhtaç insanlardakı amiriyet ve hâkımıyetin bır golgesı bu derece mudahaleyı reddetmeyi ve başkasının müdahalesini men etmeyi ve hâkımıyetınde ıştirak kabul etmemeyı ve makamında ıstiklâliyetini nihayet taassupla muhafazaya çalışmayı gör, sonra, hâkımıyet-ı mutlaka rububıyet derecesinde; ve amiriyet-i mutlaka ulûhıyet derecesinde, ve istiklâliyet-i mutlaka ehadıyet derecesinde; ve istığna-i mutlak kadiriyet-i mutlaka derecesinde bir Zat-ı Zülcelâl'de, bu redd-i müdahale ve men-i iştirak ve tard-ı şerik, ne derece o hâkimiyetin zarurî bir lâzımı ve vacip bir muktezası olduğunu, kıyas edebilirsen et.

Amma ikinci şık şüphen ki: Bazı esbap, bazı cüz'iyatın bazı ubudıyetlenne mercı olsa, o Ma'bud-ı Mutlak

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey, benzen görulmeyen ganp
acız: zayıf, güçsüz.
amiriyet: amırlık, yonetıcılık
amiriyet-i mutlaka: sınırsız ve tam emredıcılık, yonetıcılık.
cuz'iyat: ehemmıyetsız, degersız, ufak tefek şeyler
daire-i hakimiyet: hâkımıyet sahası
dindar: dınının emrlerını yerine getıren mütedeyyın.
edna: en aşagı bayağı
ehadiyet: Allah'ın her bır şeyde bırlıgının gorunmesı.
esas: asıl temel
esbap: nedenler sebepler
evlat: veleder çocuklar
gayet: son derece, çok.
hakım: her şeye hukmeden her şeyı hukmu altında tutan
hâkimiyet: hâkım olus hukmedıs hakımlık
hâkimiyet-i mutlaka: mutlak hâkımıyet sınırsız kayıtsız bagımsızlık.
halife: Muslumanların dini reisi başkanı
hercumerç: karmakanşık, darmadagınık.
hukmetme: hakım olma egemenligi altında bulundurma
iktıza: lâzım gelme gerekme
ispat: dogruyu delil gostererek meydana koyma
istıgna-ı mutlak: Allah'ın sonsuz zenginlige sahıp olması hıç bır şeye muhtaç olmaması
istiklâliyet: hur ve ozel olma, bagımsızlık.
istiklâliyet-ı mutlaka: kesın ve sınırsız bir bagımsızlık.
ıştirak: ortak.
kadirlyet-i mutlaka: Cenab-ı Hakkın gucunun her şeye mutlak manada ustunlugu.
kanun: yasa kural
kat'î: kesın
katl: oldurme kadetme
kıyas etmek: karşılaştırmak.
Ma'bud-ı Mutlak: mutlak ibadet edilecek ve ibadet edilmeye layık olan Allah
masum: suçsuz gunahsız
memur: emr ıle hareket eden.
men etme: manı olma engelleme
men-i ıştırak: ortaklıgı kabul etmemek
merci olmak: basvurulacak yer merkez kaynak.
muavenete muhtaç: yardıma ıhtıyacı olan.
muhafaza: koruma
mukteza: iktıza eden, gereken
mudahale: karışma
nahiye: bolge belde eskıden mudurlukle yonetılen kucuk yer
nihayet: son derece, çok.
noksanlyet: eksıklık, noksanlık.
redd-ı müdahale: başkalarının mudahalesini, karışmasını reddetme.
rububıyet: rablık ilâhî terbiye, Allah'ın butun varlık âlemini kuşatan egemenligi ve yonetımı
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık
saltanat-ı rububıyet: kâınatı terbıye ve ıdare edıcı olan Allah'ın saltanatı
şe'n: keyfıyet, temel ozellik.
taassup: aşın bağlılık, aşın taraftarlık
tard-ı şerik: şenkı ortagı reddetme.
tarih-ı beşer: insanlıgın geçmişi insanlık tarıhı.
tevehhum: vehımlenme, kuruntuya kapılma
ubudiyet: kulluk
ulûhiyet: ılâhlık, ibadet edılmeye layık olan yegane ma'bud butun varlıklan yaratan" Allah tır dıye ıfade edılen hakıkat.
vacip: şart, zorunlu
zarurî: mecburî zorunlu
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı zat, Allah

olan Zat-ı Vacibü'l-Vücud'a müteveccih, zerrattan seyyarata kadar mahlûkatın ubudiyetlerinden ne noksan gelir?

Elcevap: Şu kâinatın Hâlık-ı Hakîm'i, kâinatı bir ağaç hükmünde halk edip, en mükemmel meyvesini zîşuur, ve zîşuurun içinde en cami' meyvesini insan yapmıştır. Ve insanın en ehemmiyetli, belki insanın netice-i hılkatı ve gaye-i fıtratı ve semere-i hayatı olan şükür ve ibadeti, o Hâkım-i Mutlak ve Amır-i Mustakil, kendini sevdirmek ve tanıttırmak için kâinatı halk eden o Vahid-i Ehad, bütün kâinatın meyvesi olan insanı ve insanın en yüksek meyvesi olan şükür ve ibadetini başka ellere verir mi? Bütün bütün hikmetine zıt olarak, netice-i hılkatı ve semere-i kâinatı abes eder mi? Hâşâ ve kellâ! Hem hikmetini ve rububiyetini inkâr ettirecek bir tarzda, mahlûkatın ibadetlerini başkalara vermeye rıza gösterir mi? Hiç müsaade eder mi? Ve hem hadsiz bir derecede kendini sevdirmeyi ve tanıttırmayı ef'aliyle gösterdiği hâlde, en mükemmel mahlûkatının şükür ve minnettarlıklarını, tahabbup ve ubudiyetlerini başka esbaba vermekle kendini unutturup, kâinattaki makasıd-ı âliyesini inkâr ettirir mi? Ey tabiatperestlikten vazgeçen arkadaş, haydi sen söyle!

O diyor: "Elhamdülillâh, bu iki şüphem hallolmakla beraber, vahdaniyet-i İlâhiyeye dair ve Ma'bud-ı Bilhak O olduğuna ve Ondan başkaları ibadete lâyık olmadığına o kadar parlak ve kuvvetli iki delil gösterdin ki, onları inkâr etmek, güneşi ve gündüzü inkâr etmek gibi bir mükâberedir."

abes: boş, saçma, luzumsuz ve gayesiz iş
Amir-i Müstakil: bağımsız, tek başına hareket eden, hiç bir ortağı olmayan amir, idareci.
cami': ihtiva eden, kapsamlı.
dair: ait, ilgili
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, kanıt, burhan
ef'al: fiiller, işler, hareketler
ehemmiyet: önem
elhamdülillâh: hamd ve şükür sadece Allah'a mahsustur
esbap: nedenler, sebepler
gaye-i fıtrat: yaratılışın gayesi, maksadı
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâkim-i Mutlak: hiçbir şekilde hâkimiyetine sınır konmayan, tam hukum sahibi, kayıtsız, şartsız her şeye hükmeden Allah
Hâlık-i Hakîm: her varlığı belli bir gaye ve faydalara yönelik olarak yaratan Allah.
halk eden: yaratan
halk etmek: yaratmak.
hallolmak: çözümlenmek.
hâşâ: asla, kesinlikle
hikmet: İlâhî gaye, fayda, maksat, ilim
hükmünde: değerinde ve yerinde olarak.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapmak.
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kellâ: hiç bir zaman, asla
lâyık olmak: uygun ve yakışır olmak.
Ma'bud-ı Bilhak: "asıl ibadet edilecek, hakkıyla ibadete layık olan" anlamında Allah'ın bir sıfatı.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılan, var olan her şey
makasıd-ı âliye: yüce gayeler, yüksek maksatlar
minnettarlık: iyilik yapan birisine teşekkür duygusu içinde olmak
mükâbere: gerçeği bildiği hâlde büyüklük taslayarak kabul etmemek.
mükemmel: olgun, kusursuz, tam
müsaade etmek: izin vermek.
müteveccih: teveccüh eden, yönelen
netice-i hilkat: insanın ve varlıkların yaratılış neticesi, amacı
netice-i hilkat: yaratılışın yaratılmanın neticesi, amacı
noksan: eksiklik, kusur
rıza gösterme: razı olmak, onamak, uygun bulmak.
rububiyet: rablik, Allah'ın bütün varlık âlemlerin kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idare ve terbiye etmesi
semere-i hayat: hayatın netice ve faydaları
semere-i kâinat: kâinatın meyvesi, neticesi
seyyarat: gezegenler
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tabiatperest: kâinattaki varlıkların ve olayların fâili olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan tabiatçı
tahabbüp: sevgi gösterme, muhabbet etme.
tarz: biçim, şekil
ubudiyet: kulluk.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden, görünen Allah (c.c.)
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak için hiç bir sebebe muhtaç olmayan zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar
zîşuur: şuurlu, bilinç sahibi

Hatime

Tabıat fikr-i küfrîsini terk eden ve imana gelen zat diyor ki: Elhamdülillâh, benim şüphelerim kalmadı. Yalnız merakımı mucip olan bırkaç sualim var.

BIRINCI SUAL: Çok tembellerden ve târıkü's-salâtlardan işitiyoruz. Diyorlar ki: "Cenab-ı Hakkın bizim ibadetimize ne ıhtıyacı var ki, Kur'ân'da çok şıddet ve ısrarla, ibadeti terk edeni zecredip Cehennem gibi dehşetli bir ceza ile tehdit ediyor? ıtıdalli ve istikametli ve adaletli olan ifade-i Kur'âniyeye nasıl yakışıyor ki, ehemmiyetsiz bir cüz'î hataya karşı nihayet şiddeti gösteriyor?"

Elcevap: Evet, Cenab-ı Hak senin ıbadetıne, belkı hiçbir şeye muhtaç değil. Fakat sen ibadete muhtaçsın; manen hastasın. İbadet ise, manevî yaralarına tıryaklar hükmünde olduğunu çok risalelerde ispat etmişiz. Acaba bır hasta, o hastalık hakkında, şefkatlı bır hekımın ona nafi' ilâçlan içirmek hususunda ettiği ısrara mukabil, hekime dese: "Senın ne ıhtıyacın var, bana boyle ısrar ediyorsun?" Ne kadar manasız olduğunu anlarsın.

Amma Kur'ân'ın, terk-ı ibadet hakkında şiddetli tehdidatı ve dehşetli cezalan ise. Nasıl ki bir padişah, raıyetınin hukukunu muhafaza etmek için, adî bir adamın, raıyetınin hukukuna zarar veren bır hatasına gore, şıddetli cezaya çarpar. Öyle de, ibadeti ve namazı terk eden adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed'ın raıyetı hükmünde

adaletli: gerçekçi, âdil
adı: basit, sıradan.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah
cüz'i: az, küçük.
dehşetli: korkunç, ürkütücü
ehemmiyet: onem
elhamdulillah: hamd ve şukur Allah a mahsustur
fikr-i kufr: küfür ve inkâr fikrı, düşüncesi
hatime: sonuç, konunun ozet kısmı
hekım: doktor
hukuk: haklar
hukmünde olmak: değennde ve yennde olmak.
hukmünde: degennde ve yennde olduğunu.
ibadet: Allah ın emrettiklennı yerine getırmek.
ifade-i Kur'âniye: Kur'ân ın ifadesi.
iman: inanç, ıtıkat.
ispat: dogruyu delil gostererek meydana koyma, kanıt.
ısrar etme: ustunde durma, diretme
ısrar: ustunde durma, isteme
ısrara mukabil: üstunde durmasına karşın, karşılık.
istıkamet: dogruluk, durustluk.
ıtıdal: denge, her konuda orta yolu tutma, aşırıya kaçmama
mana: anlam
manen: mana bakımından, manaca
manevi: manaya aıt, maddî olmayan, soyut.
mucip olan: icap eden, gerektiren
muhafaza etmek: korumak.
muhtaç: ihtıyacı olan, ihtıyaç içinde bulunan
nafi: faydalı
namaz: Islâmın beş şartından biri olan salât.
nihayet: son derece, çok.
raıyet: halk, tabı olanlar
sual: soru
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekanla kayıtlı olmadığı halde butun zamanlar ve mekanlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak
şefkatlı: merhametli, acıyarak, seven, sevecen, davranan.
tarıkü s-salat: namaz kılmayı terk etmiş olan kımse, namaz kılmayan
tehdıdat: tehditler
tehdıt etmek: korkutmak, gozdagı vermek.
terk etme: bırakma
terk: bırakma
terk-i ibadet: ibadetin terkı, ibadet etmemek
tıryak: ilâç.
zat: kışı.
zecretmek: yasaklamak, sakındırmak.

olan mevcudatın hukukuna ehemmiyetli bir tecavüz ve manevî bir zulüm eder. Çünkü, mevcudatın kemalleri, Sânia müteveccih yüzlerinde tesbih ve ibadetle tezahür eder. İbadeti terk eden, mevcudatın ibadetini görmez ve göremez. Belki de inkâr eder. O vakit, ibadet ve tesbih noktasında yüksek makamda bulunan ve her biri birer mektub-ı Samedanî ve birer âyine-i esma-i Rabbaniye olan mevcudatı âlî makamlarından tenzil ettiğinden ve ehemmiyetsiz, vazifesiz, camit, perişan bir vaziyette telâkkı ettiğinden, mevcudatı tahkir eder, kemalâtını inkâr ve tecavüz eder.

Evet, herkes kâinatı kendi âyinesiyle görür. Cenab-ı Hak, insanı kâinat için bir mikyas, bir mizan suretinde yaratmıştır. Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş; o âlemin rengini, o insanın itikad-ı kalbîsine göre gösteriyor. Meselâ, gayet me'yus ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve me'yus suretinde görür. Gayet sürurlu ve neşeli, müjdeli ve kemal-i neşesinden gülen bir adam, kâinatı neşeli, güler gördüğü gibi; mütefekkirâne ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakîkaten mevcut ve muhakkak olan ibadet ve tesbihatlarını bir derece keşfeder ve görür. Gafletle veya inkârla ibadeti terk eden adam, mevcudatı, hakikat-i kemalâtına tamamıyla zıt ve muhalif ve hata bir surette tevehhüm eder ve manen onların hukukuna tecavüz eder.

Hem o târikü's-salât, kendi kendine malik olmadığı için, kendi malıkının bir abdı olan kendi nefsine zulmeder.

abd: kul
âlem: dünya
alî: yüce, yüksek
âyine: ayna
âyine-i esma-i Rabbaniye: bütün varlıkları idare, tedbir ve terbiye eden Allah'ın isimlerinin aynası
camit: ruhsuz, sert, cansız.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi Allah
ciddî ağırbaşlı.
ehemmiyet: önem
gaflet: gafillik, dikkatsızlık, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece çok.
hakîkaten: hakikat olarak, gerçekten
hakîkat-i kemalat: mükemmelliklerin hakikatı, iç yüzü esası
hukuk: haklar
hususî: özel
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
inkar etmek: reddetmek, kabul etmemek.
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
itikad-ı kalbî: kalben inanmak.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kemalât: kusursuz ve mükemmel özellikler
kemal-i neşe: tam bir sevinç ve neşe hali
keşfetmek: gizli bir şeyi meydana çıkarmak.
makam: mevki, yer, konum.
mâlik: sahip
manen: manevî yönden, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
matemli: hüzünlü, kederli, yaslı
mektub-i Samedanî: bir mektuba benzeyen varlıkların Allah tarafından eksiksiz, mükemmel yaratılması
mevcudat: var olan, yaratılan her şey
mevcut: var olan, varlık.
me'yus: ümitsiz, ye'se düşmüş
mikyas: ölçü aracı, kıyas aleti
mizan: denge, ölçü.
muhakkak: gerçekleşmiş, şüphesiz.
muhalif: zıt, aykırılık gösteren, karşıt.
müjde: sevindirici haber, iyi haber
mütefekkirane: tefekkür ederek, Allah'ı düşünerek.
müteveccih: teveccüh eden, yönelen
nefsine zulmetmek: kişinin kendisine haksızlık ve eziyet etmesi.
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
suret: biçim, tarz, görüntü.
sürur: sevinç.
tahkir etmek: küçük ve basit görmek, aşağılamak.
târiku's-salat: namaz kılmayı terk etmiş olan kimse, namaz kılmayan
tecavüz etmek: saldırmak, haddini aşmak.
tecavüz: saldırı, haddini aşma
telakkî etmek: kabul etmek, anlamak.
tenzil etme: indirmek, aşağı düşürmek.
terk etme: bırakma, uzaklaşma
tesbîh: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutarak, şanına uygun ifadelerle anma
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tevehhüm: vehimlenme, kurun tuya kapılma
tezahür etmek: meydana, ortaya çıkmak, görünmek
vakit: zaman
vazife: görev
vaziyet: durum, hal
zulüm: haksızlık, eziyet.

Onun maliki, o abdinin hakkını onun nefs-i emmaresinden almak için, dehşetli tehdit eder. Hem netice-i hilkati ve gaye-i fıtratı olan ibadeti terk ettiğinden, hikmet-i İlâhiye ve meşiet-i Rabbaniyeye karşı bir tecavüz hükmüne geçer. Onun için cezaya çarpılır.

Elhâsıl, ibadeti terk eden hem kendi nefsine zulmeder –nefis ise Cenab-ı Hakkın abdi ve memlûküdür– hem kâinatın hukuk-ı kemalâtına karşı bir tecavuz, bir zulumdür. Evet, nasıl ki küfür, mevcudata karşı bir tahkirdir; terk-i ibadet dahı, kâinatın kemalâtını bir inkârdır. Hem hikmet-i İlâhiyeye karşı bir tecavüz olduğundan, dehşetli tehdide, şiddetli cezaya mustahak olur.

İşte bu istihkakı ve mezkûr hakikati ifade etmek için, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, mu'cizâne bir surette o şiddetli tarz-ı ifadeyi ihtiyar ederek, tam tamına hakikat-ı belâgat olan mutabık-ı mukteza-i hale mutabakat ediyor.

İKINCI SUAL: Tabiattan vazgeçen ve imana gelen zat diyor ki: "Her mevcut, her cihette, her işinde ve her şeyinde ve her şe'ninde meşiet-i İlâhiyeye ve kudret-i Rabbaniyeye tâbi olması, çok azîm bir hakikattır. Azameti cihetinde dar zihinlerimize sığışmıyor. Hâlbuki gözümüzle gorduğumuz bu nihayet derecede mebzuliyet, hem hilkat ve icad-ı eşyadaki hadsız sühulet, hem sabık bürhanlarınızla tahakkuk eden, vahdet yolundaki icad-ı eşyada nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'ân ile beyan edilen [1] مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ۞ [2] وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ gibi ayetlerin

1 Sizin yaratılmanız da dirilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

2 Kıyametin gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi, 77.)

abd: kul
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamet: büyüklük, yücelik.
azîm: büyük, yüce.
beyan etme: açıklama, anlatma, izah.
bürhan: delil, hüccet, kanıt.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi, şeref ve büyükluk sahibi Allah.
elhâsıl: özede, sonuç olarak.
gaye-i fıtrat: yaratılışın gayesi, maksadı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-ı belâgat: güzel ifadelerle anlatma gerçeği.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri.
hilkat: yaratılış.
hukuk-ı kemalât: mükemmellik lerin takdir edilme hakkı, hukuku.
hükmüne geçmek: değerinde olmak, yerine geçmek.
icad-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi, yaratılması.
ifade etme: açıklama, anlatma.
ihtiyar etme: seçme, tercih etme.
iman: inanç, tasdik.
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
İstihkak: hak etme, hak kazanma.
kemalât: kusursuz mükemmellikler.
kıyamet: kâinatın yıkılıp son bulması, bütün canlıların ölmesi, sonra yine bütün ölülerin dirilmesi gibi büyük olayların tamamı.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
küfür: İmansızlık, dinsizlik, inkârcılık.
mâlik: sahip.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
memlûk: köle, birinin mülkü olan.
meşiet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait, Onun bilgisi, arzusu, istekti ve iradesi altında olan Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi.
meşiet-i Rabbaniye: her varlığı terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın istek, arzu ve muradı.
mevcudat: varlıklar.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
mu'cizane: mu'cize gibi.
mutabakat: uygunluk, uyum.
mutabık-ı mukteza-i hal: halin gereğine uygun olarak.
müstahak: hak etmiş.
nass-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in kesin ve açık hükmü.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nefsine zulmetmek: kişinin kendisine haksızlık ve eziyet etmesi.
netice-i hilkat: yaratılışın yaratılmanın neticesi, amacı.
sabık: geçen, geçmiş.
suret: biçim, tarz.
sühulet: kolaylık.
şe'n: iş, fiil, hâl.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tahakkuk eden: delil ile ispat edilen, doğruluğu kesinleşen.
tahkir: hakaret etme, hor görme, aşağılama.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, açıklama şekli.
tehdit: tehdit etme, korkutma.
terk-i ibadet: ibadetin terk etme, yapmama.
vahdet: birlik, teklik.
zulüm: haksızlık, eziyet.

sarahaten gösterdikleri nihayet derecede kolaylık, o hakikat-ı azîmenin en makbul ve en makul bir mesele olduğunu göstenyorlar. Bu kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?"

Elcevap. Yirmincı Mektubun Onuncu Kelimesi olan [1] وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ beyanında, o sır gayet vazıh ve kat'î ve muknı bir tarzda beyan edilmiş. Hususan o mektubun zeylinde daha ziyade vuzuhla ıspat edilmiş ki, bütün mevcudat, Sâni-i Vahid'e isnat edildiği vakit, bir tek mevcut hukmunde kolaylaşır. Eğer Vahid-ı Ehad'e verilmezse, bir tek mahlûkun icadı butün mevcudat kadar muşkülleşir. Ve bir çekirdek, bir ağaç kadar suubetli olur.

Eğer Sâni-i Hakikî'sıne verilse, kâinat bir ağaç gibi ve ağaç bir çekirdek gibi ve Cennet bir bahar gibi ve bahar bir çiçek gibi kolaylaşır, sühulet peyda eder. Ve bilmüşahede görünen hadsiz mebzuliyet ve ucuzluğun ve her nev'in sühuletle kesret-ı efradı bulunmasının ve kesret-i sühulet ve sür'atle muntazam, sanatlı, kıymetli mevcudatın kolayca vücuda gelmesinin sırlanna medar olan ve hikmetlerini gösteren yüzer delillerinden ve başka risalelerde tafsîlen beyan edilen bir ikisine muhtasar bir işaret ederiz.

Meselâ, nasıl ki yuz nefer bir zabıtın idaresine verilse, bir neferin yüz zabıtın idarelerine verilmesinden yüz derece daha kolay olduğu gibi, bır ordunun teçhızat-ı askeriyesi bir merkez, bir kanun, bir fabrika ve bir padişahın emrine verildiği vakit, âdeta kemıyeten bır nefenn teçhizatı kadar kolaylaştığı gibi, bir neferin teçhizat-ı askeriyesi müteaddıt merkezlere, müteaddıt fabrikalara, muteaddıt

1- O her şeye kadırdır. (Mulk Suresinin 1. ayeti gibi pek çok ayette geçer.)

âdeta: sanki
beyan: açıklama, izah etme, anlatma
bilmüşahede: görerek, bizzat şahıt olarak.
delil: bir meseleyi ıspata yarayan şey, burhan
emir: emir, komut, buyurmak.
gayet: son derece çok.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat-ı azıme: en buyuk hakikat, doğru
hikmet: kainattakı ve yaratılıştakı İlahî gaye, yuksek ilim
hususan: bılhassa, ozellikle
hükmünde: degennde, yennde
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
idare: yonetme, bır ışı yurutme, çekip çevirme
isnat: dayandırma.
kâinat: butun âlemler, varlıklar, evren
kanun: yasa
kat'î: kesin ve dogru
kemiyeten: sayıca, çoğunluk olarak
kesret-i efrat: fertlerin, çoklugu.
kesret-i sühulet: oldukça kolay, çok kolay bır şekılde
kıymetli: degerli.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
makbul: geçerli
makul: akla uygun
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk.
medar olan: dayanak noktası olan, kaynak, vesile
merkez: emir veren yonetim yen makamı.
merkez: yonetim yen emir ko muta makamı.
mesela: orneğin.
mesele: onemli konu
mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey
mevcut: var olan
muhtasar: ıhtısar edilmiş, kısaltılmış, ozet.
muknı: ıkna eden, ınandırıcı
muntazam: nızamlı, intızamlı, duzgun
müşkül: zor, güç.
muteaddıt: bır çok, çeşıtlı
nefer: er, rutbesiz asker
nevi: çeşıt, tur
nihayet: son derece, çok
peyda etme: ortaya çıkarma, meydana getirme.
Sâni-i Hakikî: sanatın gerçek yaratıcısı olan Allah
Sâni-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sarahat: sarıhlık, açıklık
sır: gizli hakikat, gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrube, yetenek ve sezgı yardımıyla kavranıp anlaşılmasında en ince ve en zor yanı
suubet: guçluk, zorluk.
sühulet: kolaylık.
sür'at: çabukluk, hızlılık.
tafsîlen: tafsıllı bır şekılde, ayrıntılı olarak
tarz: bıçım, metot.
teçhizat: teçhizler, donatımlar
teçhizat-ı askeriye: askerî donatım
Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıkğı her bır şeyde tecellı eden Allah (c.c.)
vakit: zaman
vazıh: açık, net, aşıkâr.
vuzuh: vazıh olma halı, açıklık.
vücut: var olma, varlık.
zabıt: subay
zeyl: ek, ilâve
ziyade: çok, fazla

kumandanlara havalesi de, âdeta bir ordunun teçhizatı kadar kemiyeten müşkülâtlı oluyor. Çünkü bir tek neferin teçhizatı için, bütün orduya lâzım olan fabrikaların bulunması gerektir.

Hem bir ağacın, sırr-ı vahdet cihetiyle, bir kökte, bir merkezde, bir kanunla mevadd-ı hayatiyesi verildiğinden, binler meyve veren o ağaç, bir meyve kadar sühuletli olduğu bilmüşahede görünür. Eğer vahdetten kesrete gıdılse, her bir meyveye lâzım mevadd-ı hayatiye başka yerden verilse, her bir meyve bir ağaç kadar müşkülât peyda eder. Belki ağacın bir enmuzeci ve fihristesi olan bir tek çekirdek dahi, o ağaç kadar suubetli olur. Çünkü bir ağacın hayatına lâzım olan bütün mevadd-ı hayatiye bir tek çekirdek için de lâzım oluyor.

İşte bu misaller gibi yüzler misaller var, göstenyorlar ki, vahdette nihayet derecede sühuletle vücuda gelen binler mevcut, şirkte ve kesrette bir tek mevcuttan daha ziyade kolay olur. Sair risalelerde bu hakîkat iki kere iki dört eder derecede ispat edildiğinden, onlara havale edip, burada yalnız bu sühulet ve kolaylığın ilim ve kader-i İlâhî ve kudret-i Rabbaniye nokta-i nazarında gayet mühim bir sırrını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Sen bir mevcutsun. Eğer Kadîr-i Ezelî'ye kendini versen, bir kibrit çakar gibi, hiçten, yoktan, bir emirle, hadsiz kudretiyle, seni bir anda halk eder. Eğer sen kendini Ona vermezsen, belki esbab-ı maddiyeye ve tabiata isnat etsen, o vakit sen, kâinatın muntazam bir hulâsası,

beyan etme: açıklama, izah etme
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yön, taraf
emir: emirle; komutla "ol" emriyle
enmuzeç: numune, misal, model
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
fihriste: özet, içindekiler
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakîkat: gerçek, doğru.
halk etmek: yaratmak.
havale: yollama, gönderme, üstüne bırakma.
hulasa: bir şeyin özü, esası, özet.
ilim: bilgi
İsnat etme: dayandırma
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
Kadir-i Ezelî: her şeye gücü yeten varlığının evvelî olmayan Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kanun: yasa, kural.
kemiyeten: sayıca, çoğunluk olarak.
kesret: çokluk.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti
kumandan: komutan
lâzım: gerekli, lüzumlu
mevadd-ı hayatiye: hayat için gerekli ve zorunlu olan maddeler
mevcut: var olan
misal: örnek, temsil
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün
mühim: önemli.
müşkülât: zorluklar, güçlükler
nefer: er, rütbesiz asker
nihayet: son derece, çok.
nokta-i nazar: bakış açısı.
peyda etme: çıkarma, edinme, ortaya çıkarma.
sair: diğer, başka
sır: gizli hakikat, gizli hakikat; bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranıp anlaşılmasında en ince ve en zor yanı
sırr-ı vahdet: birlik sırrı
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, müşriklik.
teçhizat: teçhizler, donatımlar
vahdet: birlik.
vakit: zaman.
vücut: var olma, varlık.
ziyade: çok, fazla

meyvesi ve küçük bir fihristesi ve listesi olduğundan; seni yapmak için kâinatı ve anasın ince elekle eleyip hassas ölçülerle aktâr-ı âlemden senin vücudundaki maddeleri toplamak lâzım gelir. Çünkü esbab-ı maddiye yalnız terkip eder, toplar. Kendilerinde bulunmayanı hiçten, yoktan yapamadıklan, bütün ehl-i akıl yanında musaddaktır. Öyle ise, küçük bir zîhayatın cismini aktâr-ı âlemden toplamaya mecbur olurlar. İşte vahdette ve tevhidde ne kadar kolaylık ve şirkte ve dalâlette ne kadar müşkülât var olduğunu anla.

İkincisi: İlim noktasında hadsiz bir sühulet vardır. Şöyle ki:

Kader, ilmin bir nev'idir ki, her şeyin manevî ve mahsus kalıbı hükmünde bir mıktar tayın eder. Ve o miktar-ı kaderî, o şeyin vücuduna bir plân, bir model hükmüne geçer. Kudret icat ettiği vakit, gayet sühuletle, o kaderî miktar üstünde icat eder. Eğer o şey muhit ve hadsız ve ezelî bir ilmin sahibi olan Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, sabıkan geçtiği gibi, binler müşkülât değil, belki yüz muhalât ortaya duşer. Çunku o mıktar-ı kaderî ve miktar-ı ilmî olmazsa, binler haricî ve maddî kalıplar, küçücuk bir hayvanın cesedinde istimal edilmek lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsiz kolaylık ve dalâlette ve şirkte hadsız müşkülâtın bir sırrını anla,

(1) وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْهُوَ اَقْرَبُ ayeti ne kadar hakıkatlı ve doğru ve yüksek bır hakıkatı ıfade ettiğını bıl

1- Kıyametin gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Sure sı, 77.)

aktar-ı âlem: âlemin dort bir yanı, her tarafı
anasır: unsurlar, temel elemanlar
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
ceset: vucut, beden.
dalalet: ımân ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i akıl: akıllı olanlar, akıl sahıplen
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
ezeli: oncesız ve başlangıcı olmayan sonsuz.
fihriste: ozet, içındekıler
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, doğru
harıcı: dışanya aıt, dışla ılgılı.
hassas: incelıklı, ölçü aletı
hukmunde: degennde ve yennde
hükmune geçme: değenne olma, yenne geçme
ıcat: yoktan var etme, yaratma
ilim: ılım, bılgı
ıstımal: kullanma
kader: Allah ın sonsuz ılmı ile kâınatta olmuş ve olacak bütün şeylenn varlık ve yokluğunu, geçmış ve gelecegıni bılmesı, takdır etmesı, planlaması
kaderi: kader ile alâkalı, ılgılı.
Kadir-i Zülcelal: büyukluk sahıbi ve her şeye gucu yeten Allah.
kaınat: butun alemler, varlıklar evren
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
lazım: gerekli, luzumlu
mahsus: bır şeye has olan, ozel.
manevi: manaya aıt, maddî olmayan soyut.
mecbur: zorunluluk.
miktar-ı ilmi: ilâhı ılım ıle belırlenen olçu
miktar-ı kaderi: ilâhî kader ile takdır edılmış, belırlenmış mıktar ölçü.
model: ornek, numune
muhalat: muhaller, olması mumkun olmayanlar
muhit: ıhata eden, kuşatan.
musaddak: tasdık olunmuş, doğrulanmış
müşkülât: zorluklar
nevi: çeşıt, tur
nıhayetsiz: sonsuz
plan: program, proje
sabıkan: bıraz once.
sır: gızlı hakıkat.
sühulet: kolaylık.
şırk: Allah a ortak koşma, muşrıklık.
tayin etme: belırleme
terkip etme: duzenleme, bır arayа getırme, sentez
tevhid: bırleme, Allah ın bır oldugunu anmak.
vahdet: Allah ın bırlıganın butun varlıklarda gorulmesı
vakit: zaman
vucut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahıbı, canlı.

UÇÜNCÜ SUAL. Eskiden düşman, şimdi dost olan mühtedi diyor ki. "Şu zamanda çok ileri giden feylesoflar diyorlar ki: 'Hiçten, hiçbir şey icat edilmiyor ve hiçbir şey idam edilmiyor, yalnız bir terkip, bir tahlildir ki, kâinat fabrikasını işlettiriyor.'"

Elcevap: Nur-ı Kur'ân ile mevcudata bakmayan feylesofların en ileri gidenleri bakmışlar ki, tabiat ve esbap vasıtasıyla bu mevcudatın teşekkülât ve vücutlarını –sabıkan ispat ettiğimiz tarzda– imtına derecesinde muşkülâtlı gördüklerinden, iki kısma ayrıldılar.

Bir kısmı Sofestaî olup, insanın hassası olan akıldan istifa ederek, ahmak hayvanlardan daha aşağı düşerek, kâinatın vücudunu inkâr etmeyi, hatta kendilerinin vücutlarını dahi inkâr etmesini, dalâlet mesleğinde esbap ve tabiatın icat sahibi olmalarından daha ziyade kolay gördüklerinden, hem kendilerini, hem kâinatı inkâr edip cehl-i mutlaka düşmüşler.

İkinci güruh bakmışlar ki, dalâlette, esbap ve tabiat mucit olmak noktasında, bir sinek ve bir çekirdeğin icadı, hadsız muşkülâtı var. Ve tavr-ı aklın haricinde bir iktidar iktiza ediyor. Onun için, bilmecburiye, icadı inkâr ediyorlar, "Yoktan var olmaz" diyorlar. Ve idamı da muhal görüyorlar, "Var yok olmaz" hükmediyorlar. Yalnız, harekât-ı zerrat ile, tesadüf rüzgârlarıyla bir terkip ve tahlil ve dağılmak ve toplanmak suretinde bir vaziyet-i itibariye tahayyül ediyorlar.

İşte, sen gel, ahmaklığın ve cehaletin en aşağı derecesinde, en yüksek akıllı kendini zanneden adamlar gor!

ahmak: pek akılsız, sersem, budala
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak
cehalet: bilgisizlik, cahillik.
cehl-i mutlak: kara cahillik, aşırı derecede bilgisizlik, cehalet.
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak.
esbap: nedenler, sebepler
feylesof: filozof, felsefe ile uğraşan
güruh: cemaat, topluluk, kısım.
hadsız: sınırsız, sonsuz
harekat-ı zerrat: zerrelerin, atomların hareketleri.
haricinde: dış, dışında
hassa: özellik, nitelik.
hükmetme: karar verme, düşünüp değerlendirerek bir kanıya varma
icat: yoktan var etme, yaratma
idam: yok olma
iktidar: güç, yetme, yapabilme kuvveti
iktiza etme: lâzım gelme, gerekme
imtına: imkansızlık, olamayış.
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
ispat: doğruyu, delil göstererek meydana koyma
kainat: bütün alemler, varlıklar, evren
meslek: yıldız tutulan yol
mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey
mucit: yaratan, yoktan var eden
muhal: imkansız, olabilmesi düşünülemeyen, mümtenî.
muhtedi: ihtida eden, hidayete eren.
muşkülat: zorluklar
nur-ı Kur'ân: Kur'ân nuru, aydınlatıcı ışığı
sabıkan: az önce geçtiği gibi.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kainatı ve kendi varlığını da inkâr eden
sual: soru
suret: biçim, tarz
tahayyül etme: hayal etme, zihinde canlandırma
tahlil: unsurlarına ayırma, çözümleme, analiz.
tarz: biçim, suret.
tavr-ı akıl: aklî metotlar, aklın alabileceği kapasite
terkip: düzenleme, bir araya getirme
teşekkülat: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler
vasıta: aracılık.
vaziyet-i itibariye: kabul edilen, var sayılan durum, varlıklarının bir başkasına bağlı olan iş, hâl.
vücut: var olma, varlık.
zan: sanma
ziyade: çok, fazla.

Ve dalâlet, insanı ne kadar maskara ve süflî ve echel yaptığını bil, ibret al.

Acaba her senede dört yüz bin envaı birden zemin yüzünde icat eden; ve semavat ve arzı altı günde halk eden; ve altı haftada, her baharda, kâinattan daha sanatlı, hikmetli, zîhayat bir kâinatı inşa eden bir kudret-i ezeliye, bir ilm-i ezelînin dairesinde plânlan ve mıktarlan taayyun eden mevcudat-ı ilmiyeyi, göze göstermeyen bir ecza ile yazılan ve görünmeyen bir yazıyı göstermek için sürülen bir ecza misillü, gayet kolay o madumat-ı hariciye olan mevcudat-ı ilmiyeye vücud-i hancî vermeyi o Kudret-i Ezeliye'den uzak görmek ve icadı inkâr etmek, evvelki güruh olan Sofestaîlerden daha ziyade ahmakane ve cahilânedir.

Bu bedbahtlar, âciz-i mutlak ve yalnız bir cüz-i ihtiyarîden başka ellerinde olmayan, firavunlaşmış kendi nefisleri hiçbir şeyi idam ve yok edemediklerinden ve hiçbir zerreyi, bir maddeyi hiçten, yoktan icat edemediklerinden ve güvendikleri esbap ve tabiatın ellerinden hiçten icat gelmediği cihetle, ahmaklıklarından diyorlar: "Yoktan var olmaz, var da yok olmaz" deyip, bu batıl ve hata düsturu Kadîr-i Mutlak'a teşmil etmek istiyorlar.

Evet, Kadîr-i Zülcelâl'ın iki tarzda icadı var.

Bin ihtıra ve ibda iledir. Yani hiçten, yoktan vücut veriyor ve ona lâzım her şeyi de hiçten icat edip eline veriyor.

âciz-i mutlak: her bakımdan güçsüz, zayıf
ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca
arz: yer, dünya
batıl: boş, saçma, uydurma.
bedbaht: zavallı, bahtsız, kısmetsiz
cahilane: cahilce, bilgisiz bir şekilde
cihet: yön.
cüz-i ihtiyarî: azıcık bir seçme hürriyeti, irade ve dileme ile bağlı tercih fiili.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dustur: kaide, prensip, esas.
echel: en cahil, bilgisiz
ecza: ilaç yapmaya yarayan veya sanayide kullanılan maddelerin genel adı
envaı: çeşitler, türler, nevileri
esbap: nedenler, sebepler
evvel: önce.
firavunlaşmak: kötü, acımasız bir insan olmak.
gayet: son derece, çok.
güruh: cemaat, topluluk, takım
halk eden: yaratan, meydana getiren.
hikmetli: bilgiye dayalı, gayeli, faydalı
ibda: örneksiz olarak, eşsiz bir şekilde yaratma.
icat: yoktan var etme, yaratma
idam: yok olma
ihtıra: benzeri görülmemiş bir şey icat etme, hiçten yaratma
ilm-i ezeli: ezelî ilim, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezeli ilmi
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
inşa: vücuda getirme, yaratma
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
Kadîr-i Zülcelal: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kainat: bütün âlemler, varlıklar evren
Kudret-i Ezeliye: Ezelî kudret, başlangıcı olmayan sonsuz İlâhî güç, kuvvet.
lâzım: gerekli, lüzumlu
madumat-ı hariciye: hançten başkası tarafından görünmeyen İlâhî ilim dairesinde olan.
maskara: herkesi kendine güldüren soytarı
mevcudat-ı İlmiye: başkası tarafından görülmeyen Allah'ın sonsuz ilmi dairesindeki mevcudata ait ilim ve planlar
misillü: gibi, benzeri.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
plan: program
semavat: semalar, gökler
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkâr eden
süflî: aşağılık, bayağı adî.
taayyun: belli olma
tarz: biçim, şekil
teşmil etmek: içine alma, genelleştirme
vücud-ı harici: vücudu ve varlığı ortaya çıkan bilinen.
vücut: varlık.
zemin: yeryüzü.
zerre: en küçük parça, atom
zihayat: hayat sahibi, canlı
ziyade: çok, fazla

Diğeri inşa ile, sanat iledir. Yani, kemal-i hikmetini ve çok esmasının cilvelerini göstermek gibi çok dakik hikmetler için, kâinatın anasırından bir kısım mevcudatı inşa ediyor; her emrine tâbi olan zerratları ve maddeleri, rezzakıyet kanuniuyla onlara gönderir ve onlarda çalıştırır.

Evet, Kadîr-i Mutlak'ın iki tarzda, hem ibda, hem inşa suretinde icadı var. Varı yok etmek ve yoğu var etmek en kolay, en sühuletli, belki daimî, umumî bir kanunudur. Bir baharda, üç yüz bin enva-i zîhayat mahlûkatını şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten var eden bir kudrete karşı "Yoğu var edemez" diyen adam, yok olmalı!

Tabiatı bırakan ve hakîkate geçen zat diyor ki:

"Cenab-ı Hakka zerrat adedince şükür ve hamd ve sena ediyorum ki, kemal-i imanı kazandım, evham ve dalâletlerden kurtuldum ve hiçbir şüphem de kalmadı.[1] "اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِينِ الْاِسْلَامِ وَكَمَالِ الْاِيمَانِ"

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

adedince: sayısınca.
ahval: haller durumlar
anasır: unsurlar temel elementler
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyükluk sahibi Allah
cilve: görüntü tecelli.
daimî: sürekli devamlı.
dakik: ince nazik.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
Elhamdülillahi ala dinilislam kemali-iman: İslam dininden ve mükemmel olan iman nimetinden dolayı Allah a hamd olsun
emir: emir komut buyruk.
enva-i zihayat: canlı türlen
esma: isimler
evham: vehimler zanlar kuşkular
hakîkat: gerçek, doğru asıl esas
hakkıyla bilmek. her şeyin iç yüzünü gerçek asılını bilmek.
hamd: methetme. övme şükretme
hikmet. kainattaki ve yaratılıştaki İlâhi gaye fayda
ibda: örneksiz olarak, eşsiz bir şekilde yaratma
icat: yoktan var etme yaratma
inşa: vücuda getirme yaratma
Kadir-i Mutlak. hiç bir kayıt ve şartı tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
kâinat: bütün âlemler varlıklar evren
kanun: yasa kural.
kemal-i hikmet. tam ve eksiksiz bir hikmet mükemmel hikmet ve gaye

1 İslam dini ve kâmil imandan dolayı Allah a hamd olsun

2. Seni her türlü noksandan tenzih edenz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32)

kemal-i iman: İmanın mükemmelliği ve sağlamlığı
keyfiyat. nitelikler özellikler
kısım: parça takım.
kudret: kuvvet, iktidar
mahlukat. yaratılmışlar. Allah tarafından yaratılanlar.
mevcudat: mevcutlar. var olan yaratılan her şey
rezzakıyet. her canlıya uygun rızık vericilik.
sena: övme medih.
sıfat: nitelik, vasıf
suret: biçim tarz.
suhulet: kolaylık.
şükür: nimet ve yıllığın sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tâbi: boyun eğen uyan itaat eden
tarz: biçim suret.
tenzih etme: Allah ın bütün eksikliklerden uzak olduğuna inanmak.
umumi: genel
zat: kişi şahıs
zerrat. zerreler atomlar

* Otuzuncu Lem'a Eskişehir hapsinde 1935-36 da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Dördüncü Hücceti-i İmaniye

Otuzuncu Lem'anın İkinci Nüktesi

(1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

ayetinin bir nüktesi ve bir İsm-i Azam veyahut İsm-i Azamın altı nurundan bir nuru olan ADL ismının bir cılvesi, Birinci Nükte gibi, Eskişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa göründü. Onu yakınlaştırmak için yine temsil yoluyla deriz.

Şu kâinat öyle bir saraydır ki, o sarayda mütemadiyen tahrip ve tamir içinde çalkalanan bir şehir var. Ve o şehirde her vakit harp ve hicret içinde kaynayan bir memleket var. Ve o memlekette her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanan bir âlem var.

Hâlbuki, o sarayda, o şehirde, o memlekette, o âlemde o derece hayretengiz bir muvazene, bir mizan, bir tevzin hükmediyor, bilbedahe ispat eder ki, bu hadsız mevcudatta olan hadsiz tahavvülât ve varidat ve masarif, her bir anda umum kâinatı görür, nazar-ı teftişinden geçirir bir tek Zatın mizanıyla ölçülür, tartılır. Yoksa, balıklardan bir balık, bin yumurtacıkla ve nebatattan haşhaş gibi bir çiçek, yirmi bin tohumla ve sel gibi akan unsurların, inkılâpların hücumuyla, şiddetle muvazeneyi bozmaya çalışan ve istilâ etmek isteyen esbap başıboş olsalardı veyahut maksatsız, serseri tesadüf ve mizansız, kör kuvvete ve şuursuz, zulmetli tabiata havale edilseydi, o muvazene-i eşya ve muvazene-i kâinat öyle bozulacaktı ki, bir senede, belki bir günde hercümerç olurdu. Yani, deniz karma karışık şeylerle dolacaktı, taaffün edecekti.

1- Hiçbir şey yoktur ki, hazineleri Bizim yanımızda olmasın. Her şeyi Biz belirli bir miktar ile indiririz. (Hicr Sûresi, 21.)

Adl: adaletli olan. Allah'ın bir ismi.
âlem: dünya, cihan.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cilve: görünme, tecelli.
esbap: sebepler.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hâlbuki: oysa ki.
harp: savaş, cenk.
haşhaş: Afyon çıkarılan bitki.
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
hayretengiz: hayret içinde bırakan.
hercümerç: darmadağın, karmakarışık.
hicret: göç.
hücum: saldırma, saldırı.
hükmetmek: hâkim olma, emri altında tutma.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istila: kaplama, sarma, kuşatma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni.
lem'a: parıltı.
maksat: gaye, hedef.
masarif: masraflar, giderler.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar.
mevt: ölüm.
mizan: terazi, ölçü.
muvazene: denge, iki şeyin eşit olma hali, ölçülü.
muvazene-i eşya: eşyadaki ölçü ve denge.
muvazene-i kâinat: kâinattaki denge ve ölçü.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazar-ı teftiş: kontrol, denetleme bakışı.
nebatat: bitkiler.
nur: parıltı, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
serseri: gayesiz, hedefsiz.
şuur: idrak, bilinç, anlayış.
taaffün: kokuşma.
tabiat: tüm varlıkların var oluş yaratılış kanunları.
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
temsil: misal getirme.
tesadüf: rastlantı.
tevzin: ölçülü hale koyma.
umum: bütün.
unsur: esas madde, kök.
varidat: gelirler.
zat: şahıs, kişi.
zulmet: karanlık.

Hava gazat-ı muzırra ile zehirlenecekti. Zemin ise bir mezbele, bir mezbaha, bir bataklığa dönecekti. Dünya boğulacaktı.

İşte, cesed-i hayvanînin hüceyratından ve kandaki küreyvat-ı hamra ve beyzadan ve zerratın tahavvülâtından ve cihazat-ı bedeniyenin tenasübünden tut, tâ denizlerin varidat ve masarifine, tâ zemin altındaki çeşmelenn gelir ve sarfiyatlanna, tâ hayvanat ve nebatatın tevellüdat ve vefiyatlanna, tâ güz ve bahann tahribat ve tamiratlanna, tâ unsurların ve yıldızların hidemat ve harekâtlarına, tâ mevt ve hayatın, zıya ve zulmetin ve hararet ve bürudetin değişmelerine ve dovüşmelerine ve çarpışmalanna kadar, o derece hassas bir mizanla ve o kadar ince bir ölçüyle tanzim edilir ve tartılır ki, akl-ı beşer hiçbir yerde hakikî olarak hiçbir israf, hıçbir abes görmedığı gibı, hikmet-ı insanıye dahi her şeyde en mükemmel bir intizam, en güzel bir mevzuniyet görüyor ve gösteriyor Belki, hikmet-i insanıye, o intizam ve mevzuniyetin bir tezahürüdür, bir tercümanıdır

İşte, gel, güneş ıle muhtelif on iki seyyarenin muvazenelenne bak Acaba bu muvazene, güneş gıbı, *Adl* ve *Kadîr* olan *Zat-ı Zülcelâl*'i gostermiyor mu? Ve bilhassa, seyyarattan olan gemimız, yani küre-i arz, bir senede yırmi dort bin senelik bir dairede gezer, seyahat eder. Ve o harika sür'atiyle beraber, zeminin yüzünde dizilmiş, istif edilmiş eşyayı dağıtmıyor, sarsmıyor, fezaya fırlatmıyor Eğer sür'ati bir parça tezyıt veya tenkis edilseydi, sekenesini havaya fırlatıp fezada dağıtacaktı Ve bır dakıka, belkı

abes: luzumsuz ve gayesiz iş
Adl: adalet sahib olan Allah
akl-ı beşer: insan akıl
bilhassa: özellikle
burudet: soguklukk.
cesed-i hayvanî: hayvana ait ceset.
cihazat-ı bedeniye: vucudun organlan uzuvlan.
feza: uzay
gazat-ı muzırra: zararlı gazlar
güz: sonbahar
hakıkî: gerçek
hararet: sıcaklık.
harekat: hareketler
hassas: incelikli en ufak olçulen saglıklı ve kesin olarak veren
hayvanat: hayvanlar
hidemat: hizmetler
hikmet-i insanîye: insana ait keşifler
hüceyrat: hucreler
intizam: düzen
israf: savurganlık.
istif: düzgün yıgma depolama
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah.
küre-i arz: dünya yer kure
küreyvat-ı beyza: ak yuvarlar
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar
masarif: masraflar giderler
mevt: olum
mevzuniyet: mevzunluk, olculu olma
mezbaha: hayvan kesilen yer
mezbele: çopluk.
mizan: olçü
muhtelif: turlu türlu çeşıtlı.
muvazene: dengeli, olçulu olma.
nebatat: bıtkıler
sarfiyat: harcamalar gıderler
sekene: sakın olanlar oturanlar
seyyarat: gezegenler
seyyare: gezegen
tahavvülat: tahavvuller degişmeler
tahribat: tahnpler yıkıp bozmalar
tanzim: duzenleme
tenasup: uygunluk.
tenkıs: noksanlaştırma eksıtme
tercüman: çevıren
tevellüdat: tevellutler doğumlar
tezahür: gorunme
tezyit: arttırma çogaltma
unsur: esas madde kok.
varidat: gelirler
vefiyat: olumler vefatlar.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı olan Allah
zemin: yeryuzu
zerrat: zerreler atomlar.
zıya: ışık
zulmet: karanlık

bir saniye muvazenesini bozsa, dünyamızı bozacak, belki başkasıyla çarpışacak, bir kıyametı koparacak.

Ve bilhassa zeminin yüzünde, nebatî ve hayvanî dört yüz bın taıfenin tevellûdat ve vefıyatça ve ıaşe ve yaşayışça rahîmâne muvazeneleri, ziya güneşi gösterdiği gibi, bır tek *Zat-ı Adl ve Rahî*m'ı gösterıyor.

Ve bilhassa o hadsiz milletlerin hadsiz efradından bir tek ferdin azası, cihazatı, duyguları o derece hassas bir mızanla birbiriyle münasebettar ve muvazenettedir ki, o tenasüp, o muvazene, bedahet derecesinde bir *Sânî-i Adl ve Hakî*m'ı gösterıyor.

Ve bilhassa her ferd-i hayvanînin bedenindeki hüceyratın ve kan mecralarınırı ve kandakı kureyvatın ve o kureyvattaki zerrelerin o derece ince ve hassas ve harika muvazeneleri var, bılbedahe ıspat eder kı, her şeyın dizgini elinde ve her şeyin anahtarı yanında ve bır şey bir şeye mânı olmuyor, umum eşyayı bır tek şey gıbı kolayca idare eden bir tek *Hâlık-ı Adl ve Hakî*m'ın mizarıyla, kanunuyla, nizamıyla terbıye ve ıdare oluyor.

Haşrin mahkeme-ı kubrasında, mizan-ı azam-ı adaletinde cın ve insin muvazene-ı a'mallerini istib'at edıp ınanmayan, bu dünyada gözüyle gördüğü bu muvazene-ı ekbere dikkat etse, elbette ıstib'adı kalmaz.

Ey ısraflı, iktısatsız, ey zulumlu, adaletsiz, ey kirlı, nezafetsiz, bedbaht insan! Bütün kâinatın ve bütün mevcudatın dustur-ı hareketı olan ıktısat ve nezafet ve adaletı

adalet. hakkaniyet, adillik.
aza: uzuvlar, parçalar
bedahet: açıklık.
bedbaht: bahtsız zavallı
bilbedahe: açıktan aşikâr olarak
bilhassa: özellikle
cihazat. cihazlar, organlar
cın: gozle gorunmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dızgin: yonetim, idare, çekip çevirme
dustur-ı hareket: hareket prensibi.
efrat. fertler, bireyler
ferd-ı hayvanî: her bır hayvan
fert: birey, kışı
hadsız: sınırsız, sonsuz
Halık-ı Adl ve Hakım: her şeyı hikmet ve adaletle yaratan Allah
hassas. inceliklı, en ulak olçuleri saglıklı ve kesin olarak veren
haşir: kıyametten sonra butun insanların bır yere toplanmalan. Allah ın olulen dırılıp mahşere çıkarması
hayvanî: hayvana aıt.
hüceyrat: hucreler
ıaşe: yaşatma, besleme
ıdare: dondurme, çekip çevırme
ıktısat: tutum, tasarruf
ıns: insan
ıspat. doğruyu delillerle gösterme
ısraf: savurganlık.
ıstib'at: uzak gorme, olmayacak sanma, akıldan uzak gorme
kâinat: butun âlemler, varlıklar, evren
kıyamet: dunyanın sonu, butun olulenn dırılterek mahşerde toplanması.
kureyvat: yuvarlar
mahkeme-ı kubra. oldukten sonra butun insanların dırılterek Allah huzurunda hesaba çekileceğı mahkeme
mânı: engel olan
mecra: akma yen kanal
mevcudat. mahluklar, yaratılmış şeylerin tamamı
mizan: terazı, olçu.
mızan-ı azam-ı adalet. adaletin en buyuk terazisi
muvazene: denklik, denge
muvazene-i a mal: amellerin tartılıp hesaplanması, olçumu
muvazene-i ekber: en buyuk olçum, tartı, ahıret.
muvazenet. denk gelme.
münasebettar: ılgılı, alâkalı
nebatî: bıtkısel
nezafet. temızlık, paklık.
nizam: duzen, kanun.
rahımane: şefkat ve merhametlı bır şekılde
Sânî-i Adl ve Hakîm: her şeyı sanat ve hikmetle yaratan adalet sahıbı Allah
taife: guruh, familya.
tenasüp: uygunluk.
terbıye: buyutme, besleyıp buyutme, egıtme
tevellûdat. tevellutler, doğumlar
umum: butun, genel
vefıyat: olumler, vefatlar
Zat-ı Adl ve Rahım: adalet ve rahmetle hukmeden Allah
zemin: yeryüzü
zıya: ışık
zulum: haksızlık, eziyet.

yapmadığından, umum mevcudata muhalefetinle, manen onlarn nefretlerine ve hiddetlerine mazhar oluyorsun. Neye dayanıyorsun ki, umum mevcudatı zulmünle, mizansızlığınla, israfınla, nezafetsizliğinle kızdırıyorsun?

Evet, ism-ı *Hakîm*'in cilve-i azamından olan hikmet-i amme-ı kâinat, iktisat ve israfsızlık üzerinde hareket ediyor, iktisadı emrediyor.

Ve ism-i *Adl*'ın cılve-ı azamından gelen kâinattakı adalet-i tamme, umum eşyanın muvazenelerini idare ediyor. Ve beşere de adaleti emrediyor. Sure-i Rahman'da,

وَالسَّمَآءَ رَفَعَهَا وَ وَضَعَ الْمِيزَانَ ۞ اَلاَّ تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۞
وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ۞ (1)

ayetindeki, dört mertebe, dört nevi mizana ışaret eden, dört defa *mizan* zikredilmesi, kâinatta mizanın derece-i azametini ve fevkalâde, pek büyük ehemmiyetini gösteriyor. *Evet, hiçbir şeyde israf olmadığı gibi, hiçbir şeyde de hakikî zulum ve mizansızlık yoktur.*

Ve ism-i *Kuddus*'ün cilve-i azamından gelen tanzif ve nezafet, bütün kâinatın mevcudatını temizliyor, güzelleştiriyor. Beşerin bulaşık eli karışmamak şartıyla, hiçbir şeyde hakikî nezafetsizlik ve çirkinlik görünmüyor.

İşte, hakaik-ı Kur'âniyeden ve desatir-i İslâmiyeden olan adalet, iktisat, nezafet hayat-ı beşeriyede ne derece esaslı birer düstur olduğunu anla. Ve ahkâm-ı Kur'âniye ne derece kâinatla alâkadar ve kâinat içine kök salmış ve sarmış bulunduğunu ve o hakaikı bozmak, kâinatı bozmak ve suretini değiştirmek gibi, mümkün olmadığını bil.

1. Göğü yükseltip âleme nizam ve ölçü verdi. • Tâ ki adaletten ve dinin emirlerinden ayrılarak ölçüde sınırı aşmayın. • Ölçüyü ve tartıyı adalete yerine getirin ve tartıyı eksik tutmayın ki, âhirettekı mizanınızı zıyana düşürmeyin. (Rahman Suresi, 7-9.)

adalet: hakkanıyet, âdillik
adalet-i tamme: tam ve eksıksız olan adalet.
ahkam-ı Kur'aniye: Kur'ân ın hukümlen
alâkadar: ılgılı, ılışkılı
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
beşer: ınsanlık.
cilve-i azam: en büyük tecelli, goruntu
derece-i azamet: büyukluğun derecesi
desatır-ı İslamiye: Islâmın kaıdelen, prensıpleri
dustur: kanun, prensip
ehemmiyet: onem
esas: asıl, temel
eşya: şeyler, varlıkların hepsi.
fevkalâde: olaganustu
hakaık: hakıkatler, gerçekler
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'ân a aıt olan ve ondan gelen gerçekler
hakikî: gerçek
hayat-ı beşeriye: insan hayatı
hiddet: ofke, kızgınlık.
hikmet-ı amme-ı kainat: kainatın tamamını kuşatan hikmet.
idare: dondurme, çekip çevirme
İktisat: tutum, tasarruf, bir nimeti yaratılış maksadına uygun bıçımde kullanma, gereğinden ne eksik ne de fazla harcamama
ism-ı Adl: Cenab-ı Hakkın adaletle hukmetme manasındakı Adl ismi
ism-ı Hakim: Cenab-ı Hakkın hikmetle faydaları takıp ederek ış goren manasındakı ismi
ism-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkın kâinattakı her şeyin temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan anlamında Kuddus ismi.
israf: savurganlık.
kainat: butun âlemler, varlıklar evren.
mazhar: enşme kavuşma.
mertebe: derece, basamak
mevcudat: var olan her şey, mahlukler
mizan: terazı, ölçu
muhalefet: aykırılık, muhalıflık.
muvazene: denklık, denge.
nefret: rıksınme, ıkrah.
nevi: çeşit, tur
nezafet: temızlık, paklık.
Sure-i Rahman: Rahman suresi
suret: bıçım, gorunuş.
tanzif: temizleme.
umum: butun
zikir: anma.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Ve bu üç ziya-i azam gibi, rahmet, inayet, hafîziyet misillü yüzer ihatalı hakikatler haşri, ahireti iktiza ve istilzam ettikleri hâlde, hiç mümkün müdür ki, kâinatta ve umum mevcudatta hükümferma olan rahmet, inayet, adalet, hikmet, iktisat ve nezafet gibi pek kuvvetli, ihatalı hakikatler, haşrin ademiyle ve ahiretin gelmemesiyle merhametsizliğe, zulme, hikmetsizliğe, israfa, nezafetsizliğe, abesiyete inkılâp etsinler?

Hâşâ, yüz bin defa hâşâ! Bir sineğin hakk-ı hayatını rahîmâne muhafaza eden bir rahmet, bir hikmet, acaba haşrı getirmemekle, umum zîşuurların hadsız hukuk-ı hayatlarını ve nihayetsiz mevcudatın nihayetsiz hukuklarını zayi eder mi? Ve, tabiî caizse, rahmet ve şefkatte ve adalet ve hikmette hadsiz hassasiyet ve dikkat gösteren bir haşmet-i rububiyet ve kemalâtını göstermek ve kendini tanıttırmak ve sevdirmek için bu kâinatı hadsiz harika sanatlarıyla, nimetleriyle süslendiren bir saltanat-ı ulûhiyet, böyle, hem umum kemalâtını, hem bütün mahlûkatını hiçe indiren ve inkâr ettiren haşirsizliğe musaade eder mi? Hâşâ! Böyle bir cemal-i mutlak, böyle bir kubh-ı mutlaka, bilbedahe, musaade etmez.

Evet, ahireti inkâr etmek isteyen adam, evvelce bütün dünyayı bütün hakaikıyla inkâr etmeli. Yoksa, dünya bütün hakaikıyla, yüz bin lisanla onu tekzip ederek bu yalanında yüz bin derece yalancılığını ispat edecek. Onuncu Söz kat'î delillerle ispat etmiştir ki, ahiretin vücudu, dünyanın vücudu kadar kat'î ve şüphesizdir.

• • •

abesiyet. lüzumsuz ve gayesiz oluş.
adalet. hakkaniyet, âdillik.
adem: yokluk.
ahiret. dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
cemal-i mutlak. sonsuz ve kusursuz güzellik.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey. burhan
evvelce: daha önce
hadsız sınırsız sonsuz.
hafiziyet. Allah'ın her şeyi muhafaza ve kaydedici sıfatı.
hakaik. hakikatler gerçekler
hakikat: gerçek, asıl
hakk-ı hayat yaşama hakkı
hassasiyet. hassaslık, dikkatlilik.
hâşâ: asla kat'iyen
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları
haşmet-ı rububiyet: rabbılığın idare ve terbiye ediciliğin haşmeti, ışışamı, heybet ve büyüklüğü.
hikmet İlâhî gaye, yüksek bilgi
hukuk-ı hayat. yaşama hakkı.
hükümferma: hüküm süren, hukmeden
ihata: kuşatma
iktisat. tutum tasarruf
iktıza: gerekme
inayet. yardım ihsan
inkar: kabul ve tasdik etmeme inanmama.
inkılap: değişim, dönüşüm
ispat. doğruyu delillerle gösterme
israf savurganlık.
istilzam: gerektirme
kâinat: bütün âlemler varlıklar evren
kat'î kesin.
kemalat: fazileder kemaller mükemmellikler
kubh-ı mutlak: mutlak çirkinlik
lisan: dil
mahlukat. Allah tarafından yaratılanlar
merhamet. acımak, şefkat göstermek.
mevcudat: var olan her şey mahluklar
misillü gibi benzeri
muhafaza. koruma
musaade izin
nezafet: temizlik, paklık.
nihayetsiz. sonsuz.
nimet: lütuf ihsan
rahimane: şefkat ve merhametli bir şekilde.
rahmet. Allah'ın kullarını esirgemesi onlara acıyıp bağışlaması onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
saltanat-ı ulûhiyet: kâinatta şerik ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat.
şefkat. acıyarak ve esirgeyerek sevme
tabiri caizse: böyle ifadesi uygunsa böyle demek sakıncalı değilse
tekzip yalanlama
umum bütün
vücut. var olma
zayi: ziyan.
zişuur şuur sahibi
ziya-ı azam: büyük aydınlatıcı
zulüm: haksızlık eziyet.

* Otuzuncu Lem'a, Eskişehir hapsinde 1935-36'da Turkçe olarak telif edilmiştir. Bu bölüm de Otuzuncu Lem'a'nın Üçüncü Nüktesidir.

Beşinci Hüccet-i İmaniye

İSMİ AZAMIN ALTI NURUNDAN ÜÇÜNCÜ NURUNA İŞARET EDEN

Üçüncü Nükte

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اُدْعُ اِلٰى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ [1]

ayetinin bir nüktesi ve bir İsm-ı Azam veya İsm-ı Azamın altı nurundan bir nuru olan ısm-ı HAKEM *'ın bir cilvesi, Ramazan-ı Şerif'te görüldü. Ona yalnız bir işaret olarak, Beş Noktadan ibaret Üçüncü Nükte acele olarak yazıldı, müsvedde hâlinde kaldı.*

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN BİRİNCİ NOKTASI

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, İsm-i *Hakem*'in tecelli-i azamı şu kâinatı öyle bir kitap hükmüne getirmiş ki, her sahifesinde yüzer kitap yazılmış, ve her satırında yüzer sahife derç edilmiş, ve her kelimesinde yüzer satır mevcuttur, ve her harfinde yüzer kelime var, ve her noktasında kitabın muhtasar bir fihristeciği bulunur bir tarza getirmiştir. O kitabın sayfaları, satırlan, tâ noktalanna kadar yüzer cihette *Nakkaş*'ını, *Kâtib*'ini öyle vuzuhla gösteriyor ki, o kitab-ı kâinatın müşahedesi, kendi vücudundan yüz derece daha ziyade *Kâtib*'inin vücudunu ve vahdetini ispat eder. Çünkü bir harf kendi vücudunu bir harf kadar ifade ettiği hâlde, kâtibini bir satır kadar ifade ediyor.

Evet, bu kitab-ı kebirin bir sayfası, zemin yüzüdür. O sayfada nebatat, hayvanat taifeleri adedince kitaplar

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla Rabbinin yoluna hikmetle çağır. (Nahl Suresi, 125.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cihet: yön
cilve: görünme, tecelli
derç etmek: almak, toplamak, kaydetmek.
fihriste: özet, liste, içindekiler
hayvanat: hayvanlar
hükmüne: değerine
ibaret: oluşan, müteşekkil.
ifade: anlatma.
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın hakkı ile haksızı ayıran ve her İşi hikmete göre olan anlamında Hakem ismi.
İspat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kâtip: yazıcı
kitab-ı kâinat: kainat kitabı, bir kitap gibi yazılan sayısız anlamlar ifade eden ve her kitap gibi yazanını gösteren kâinat, evren
kitab-ı kebir: büyük kitap
mevcut: var olan.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısaltılmış
müsvedde: sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk yazı, karalama.
müşahede: görme, seyretme
nakkaş: nakış yapan, sanatkâr
nebatat: bitkiler
nur: ziya, ışık.
nükte: ince söz ve mana
Ramazan-ı Şerif: şerefli Ramazan ayı
sahife: sayfa
taife: bolluk, familya, grup
tarz: biçim, suret.
tecelli-i azam: en büyük görüntü
vahdet: birlik.
vuzuh: vazih olma hâli, açıklık.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü
ziyade: fazla.

birbiri içinde, beraber, bir vakitte, yanlışsız, gayet mükemmel bir surette, bahar mevsiminde yazıldığı gözle görünüyor.

Bu sayfanın bir satırı, bir bahçedir. O bahçede bulunan çiçekler, ağaçlar, nebatlar adedince manzum kasideler beraber, birbiri içinde, yanlışsız yazıldığını gözümüzle görüyoruz.

O satırın bir kelimesi, çiçek açmış, meyve vermek üzere yaprağını vermiş bir ağaçtır. İşte bu kelime, muntazam, mevzun, süslü yaprak, çiçek ve meyveleri adedince, *Hakem-i Zülcelâl*'in methüsenasına dair manidar fikralardır.

Güya çiçek açmış her ağaç gibi, o ağaç dahi, *Nakkaş*'ının medihelerini teganni eden manzum bir kasidedir.

Hem güya *Hakîm-i Zülcelâl*, zeminin meşherinde teşhir ettiği antika ve acıp eserlerine binler gözle bakmak istiyor.

Hem güya o *Sultan-ı Ezeli*'nin o ağaca verdiği murassa hediye ve nişanları ve formaları, hususî bayramı ve resm-i küşadı olan baharda, padişahın nazarına arz etmek için, öyle müzeyyen, mevzun, muntazam, manidar bir şekil almış ve öyle hikmetli bir şekil verilmiştir ki, her bir çiçeğinde, her bir meyvesinde, birbiri içinde çok vecihler ve diller ile *Nakkaş*'ının vücuduna ve esmasına şahadet ederler.

Meselâ, her bir çiçekte, her bir meyvede bir mizan var. Ve o mizan, bir intizam içinde; ve o intizam, tazelenen

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey
antika: kıymetli, değerli
arz: sunma, takdim.
dair: alakalı, ilgili
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
esma: isimler
forma: şekil, biçim
gayet: son derece, çok, oldukça
güya: sanki
Hakem-i Zülcelâl: büyüklüğü ile haklı ve haksızı ayıran her işi bir hikmete göre yapan Cenab-ı Hak.
Hakim-i Zülcelâl: tasarruf ve iradesi her şeyi kuşatan sonsuz büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hususî: özel
intizam: düzgünlük, tertipli olma
kaside: övgü için yazılan şiir.
manidar: ince manalı
manzum: vezinli, kafiyeli
medih: övgü
meşher: sergi gösterme yeri.
methusena: güzel vasıflarıyla övmek.
mevzun: ölçülü, vezinli
mizan: terazi, ölçü
muntazam: nizamlı, düzgün
murassa: kıymetli taşlarla mücevherlerle süslenmiş
müzeyyen: zinetlendirilmiş, süslenmiş
nakkaş: nakış yapan, süsleyen
nazar: bakış, dikkat
nebat: bitki
nişan: iz, eser
resm-i küşat: açılış töreni, merasimi
Sultan-ı Ezeli: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
suret: biçim, tarz
şahadet: şahidlik.
teganni: hoş, güzel bir ses ve makamla okuma, anlatma, söyleme
teşhir: gösterme, sergileme
vecih: yön.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü

bir tanzim ve tevzin içinde; ve o tevzin ve tanzim, bir ziynet ve sanat içinde; ve o ziynet ve sanat, manidar kokular ve hikmetli tatlar içinde bulunduğundan; her bir çiçek, o ağacın çiçekleri adedince, *Hakem-i Zülcelâl*'e işaretler ediyor.

Ve bu bir kelime olan bu ağaçta, bir harf hükmünde olan bir meyvede bulunan bir çekirdek noktası, bütün ağacın fihristesini, programını taşıyan küçük bir sandukçadır. Ve hakeza, buna kıyasen, kâinat kitabının bütün satırları, sayfaları, böyle, ism-i *Hakem ve Hakîm*'in cilvesiyle, yalnız her bir sayfası değil, belki her bir satırı ve her bir kelimesi ve her bir harfi ve her bir noktası, birer mu'cize hükmüne getirilmiştir ki, bütün esbap toplansa, bir noktasının nazirini getiremezler, muaraza edemezler.

Evet, bu Kur'ân-ı azîm-i kâinatın her bir ayet-i tekviniyesi, o ayetin noktaları ve hurufu adedince mu'cizeler gösterdiklerinden, elbette serseri tesadüf, kör kuvvet, gayesiz, mizansız, şuursuz tabiat, hiçbir cihetle o hakîmâne, basîrâne olan has mizana ve gayet ince intizama karışamazlar. Eğer karışsaydılar, elbette karışık eseri görünecekti. Hâlbuki hiçbir cihette intizamsızlık müşahede olunmuyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN İKİNCİ NOKTASI

İki Meselidir

Birinci Mesele: Onuncu Sözde beyan edildiği gibi, nihayet kemalde bir cemal ve nihayet cemalde bir kemal, elbette kendini görmek ve göstermek ve teşhir etmek

ayet: Allah'ın varlığına delalet eden şey.
ayet-i tekviniye: Cenab-ı Hakkı bütün isim ve sıfatlarıyla bildiren, tanıtıran kâinattaki varlıkların her bir.
basîrane: görerek.
beyan: anlatma, izah, açıklama, açıklama.
cemal: güzellik.
cihet: yön.
cilve: görünme, tecelli.
esbap: sebepler.
fihriste: özet, liste, içindekiler.
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece, çok, olduk-ça.
Hakem-i Zülcelâl: büyüklüğü ile hakkı ve haksızı ayıran her işi bir hikmete göre yapan Cenab-ı Hak.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
hâlbuki: oysa ki.
has: özel.
hikmet: ilâhî gaye, fayda, ilim, yüksek bilgi.
hurûf: harfler.
hükmünde: değerinde.
hükmüne: değerine, yerine.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın hakkı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan anlamında Hakem ismi.
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kıyasen: kıyas ederek.
Kur'ân-ı azîm-i kâinat: büyük bir Kur'an gibi derin manalar ifade eden kainat.
manidar: ince manalı.
mesele: önemli konu.
mizan: terazi, ölçü.
muaraza: karşı gelme.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
müşahede: görme, seyretme.
nazir: benzer olan.
nihayet: son derece.
nükte: ince söz ve mana.
sandukça: küçük sandık, kutu.
serseri: gayesiz, hedefsiz.
şuur: idrak, bilinç, anlayış.
tabiat: maddî âlem.
tanzim: düzenleme.
tesadüf: rastgelme.
teşhir: gösterme, sergileme.
tevzin: vezinli ve ölçülü olma.
ziynet: süs.

istemesi, en esaslı bir kaidedir. İşte bu esaslı düstur-i umumîye binaendir ki, bu kitab-ı kebir-i kâinatın *Nakkaş-ı Ezeli*'si, bu kâinatla ve bu kâinatın her bir sahıfesiyle ve her bır satınyla, hatta harfleri ve noktalarıyla kendini tanıttırmak ve kemalâtını bildirmek ve cemalini gostermek ve kendisini sevdirmek için, en cuz'îden en kullîye kadar her bir mevcudun müteaddit lisanlarıyla cemal-i kemalini ve kemal-ı cemalini tanıttırıyor ve sevdiriyor.

İşte, ey gafil insan! Bu *Hâkım-ı Hakem-ı Hakîm-i Zülcelâl-ı Velcemal*, sana karşı kendisini her bir mahlûkuyla böyle hadsız ve parlak tarzlarda tanıttırmak ve sevdirmek istediği hâlde, sen Onun tanıttırmasına karşı imanla tanımazsan ve Onun sevdirmesine mukabıl ubudiyetinle kendini Ona sevdirmezsen, ne derece hadsiz muzaaf bir cehalet, bir hasaret olduğunu bil, ayıl.

İkinci Noktanın İkinci Meselesi: Bu kâinatın *Sânı-i Kadîr ve Hakîm*'inin mülkünde iştirak yeri yoktur. Çünkü her şeyde nihayet derecede intizam bulunduğundan, şirki kabul edemez. Çünkü müteaddit eller bir işe karışırsa, o iş karışır. Bir memlekette iki padişah, bir şehirde iki vali, bir köyde iki müdür bulunsa, o memleket, o şehir, o köyün her işinde bir karışıklık başlayacağı gibi, en edna bir vazifedar adam, o vazifesine başkasının müdahalesini kabul etmemesi gösteriyor ki, hâkimiyetin en esaslı hassası, elbette istiklâl ve infirattır. Demek intizam vahdeti ve hâkimiyet infiradı iktıza eder.

binaen: den dolayı
cehalet: bilmezlik, cahillik.
cemal: guzellik.
cemal-ı kemal: mukemmellikteki guzellik
cuz'i: kuçuk.
dustur-ı umumiye: her tarafta geçerli olan kanunlar
edna: en bayağı
esas: asıl, temel
gafil: gaflette bulunan
hadsız: sınırsız, sonsuz
Hakım-ı Hakem-ı Hakîm-i Zülcelâl ve'l-Cemal: her şeyin tasarrufu elinde olan ve her şeyi belli gaye ve faydalarla yaratan, sonsuz buyukluk sahibi olan Cenab-ı Hak
hakimiyet: hakım olma hâlı, hukmetme
hasaret: hasar, zıyan
hassa: bir şeye mahsus ozellik.
iktıza: gerektırme
iman: inanma, ıtıkat.
infirat: teklik, bir oluş
intizam: duzgunluk, nızam
istiklal: kimseye baglı olmayış, bagımsızlık.
iştirak: ortak olma, ortaklık.
kalde: kural, prensip
kâinat: butun alemler, varlıklar evren
kemalat: fazıletler, kemaller, mukemmellikler
kemal-i cemal: tam bır manevî guzellik ve olgunluk.
kitab-ı kebir-i kainat: buyuk bır kıtap gibi manalar ve hıkmetler ifade eden kainat.
kulli: genel, umumî olan, butune aıt.
lisan: dıl.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış yaratık.
mesele: onemlı konu
mevcut: var olan
mukabil: karşılık.
muzaaf: kat kat.
müdahale: karışma.
mülk: sahıp olunan, uzennde kullanım hakkı bulunulan şey, varlık, saltanat
müteaddit: çeşıdlı, birden fazla
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatına has olarak, nakış nakış işleyen, evvelı olmayan Allah.
nihayet: son derece
Sânı-ı Kadir ve Hakim: her şeyi hikmet ve sanatla yaratan, nihayetsiz kudret sahibi olan Allah
şirk: ortak koşma
tarz: bıçım, suret.
ubudiyet: kulluk
vahdet: bırlık.
vali: bır vilayetı idare eden en buyuk memur.
vazife: görev
vazifedar: vazıfelı

Madem hâkimiyetin bir muvakkat gölgesi, muavenete muhtaç ve âciz insanlarda böyle müdahaleyi reddederse, elbette, derece-i rububiyette hakîkî bir hâkimiyet-i mutlaka, bir *Kadîr-i Mutlak*'ta, bütün şiddetiyle müdahaleyi reddetmek gerektir. Eğer zerre kadar müdahale olsaydı, intizam bozulacaktı.

Hâlbuki bu kâinat öyle bir tarzda yaratılmış ki, bir çekirdeği halk etmek için, bir ağacı halk edebilir bir kudret lâzımdır. Ve bir ağacı halk etmek için de, kâinatı halk edebilir bir kudret gerektir. Ve kâinat içinde parmak kanştıran bir şerik bulunsa, en küçük bir çekirdekte de hissedar olmak lâzım gelir. Çünkü o, onun nümunesidir. O hâlde, koca kâinatta yerleşmeyen ikî rububiyet bir çekirdekte, belki bir zerrede yerleşmek lâzım gelir. Bu ise, muhalâtın ve batıl hayalâtın en manasız ve en uzak bir muhalidir. Koca kâinatın umum ahval ve keyfiyatını mizan-ı adlinde ve nizam-ı hikmetinde tutan bir *Kadîr-i Mutlak*'ın aczini –hatta bir çekirdekte dahi– iktiza eden şirk ve küfür, ne kadar hadsiz derecede muzaaf bir hilâf, bir hata, bir yalan olduğunu, ve tevhid ne derece hadsiz muzaaf bir derecede hak ve hakikat ve doğru olduğunu bil,[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيمَانِ de.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Sâni-i Kadîr, ism-i Hakem ve Hakîm'i ile, bu âlem içinde binler muntazam âlemlen derç etmiştir. O âlemler içinde en ziyade kâinattaki hikmetlere medar ve mazhar olan insanı bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış.

1- İman nimetinden dolayı Allah a hamd olsun.

aciz: güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahval: haller, durumlar
âlem: dünya, cihan
batıl: boş ve manasız olan
derç etmek: sokma, almak, toplamak, kaydetmek
derece-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde mahlûkatın muhtaç olduğu her şeyi vermesi, onları eğitmesi ve evirip çevirmesinin derecesi, düzeyi
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek.
hakîkat: gerçek
hakîkî: gerçek.
hâkimiyet: hâkim olma hâli, hükmetme.
hâkimiyet-i mutlaka: mutlak, kesin hâkimiyet.
hâlbuki: oysa ki
halk: yaratma
hayalât: hayaller
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi
hilâf: zıt, ters, karşıt, aykırı
hissedar: hisse sahibi
hükmünde: degenende
iktıza: gerekme
intizam: düzgünlük, nizam
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın haklı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre yapan anlamında Hakem ismi
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
keyfiyat: nitelikler
kudret: kuvvet, iktidar
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrikik
lâzım: gerekli
mana: anlam
mazhar: göründüğü yer
medar: sebep, vesile
mizan-ı adl: adâlet terâzisi
muavenet: yardım
muhal: imkânsız.
muhalât: muhaller, imkânsızlar
muhtaç: ihtiyacı olan.
muntazam: intizamlı, düzgün
muvakkat: geçici
muzaaf: kat kat.
müdahale: karışma
nizam-ı hikmet: Cenab-ı Hakkın koyduğu, tanzim ettiği, her şeyin bir sebebe dayandığı hikmetli düzen
nümune: örnek.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde mahlûkatın muhtaç olduğu her şeyi vermesi, onları eğitmesi ve evirip çevirmesi
Sâni-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
şerik: ortak.
şirk: Allah'a ortak koşma
tarz: biçim, şekil
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.
umum: bütün
zerre: en küçük parçacık.
ziyade: fazla.

Ve o kâinat dairesinin en mühim hikmetleri ve faydaları insana bakıyor. Ve insan dairesi içinde dahi, rızkı bir merkez hükmüne getirmiş; âlem-i insanîde ekser hikmetler, maslahatlar, o rızka bakar ve onunla tezahür eder. Ve insanda, şuur ve rızkta zevk vasıtasıyla, İsm-i *Hakîm*'in cilvesi parlak bir surette görünüyor. Ve şuur-i insanî vasıtasıyla keşfolunan yüzer fenlerden her bir fen, *Hakem* isminin bir nevide bir cilvesini tarif ediyor.

Meselâ, tıp fenninden sual olsa, "Bu kâinat nedir?" Elbette diyecek ki: "Gayet muntazam ve mükemmel bir eczahane-i kübradır. İçinde her bir ilâç güzelce ihzar ve istif edilmiştir."

Fenn-i kımyadan sorulsa, "Bu küre-i arz nedir?" Diyecek: "Gayet muntazam ve mükemmel bir kimyahanedir."

Fenn-i makine diyecek: "Hiçbir kusuru olmayan, gayet mükemmel bir fabrikadır."

Fenn-i ziraat diyecek: "Nihayet derecede mahsuldar, her nevi hububu vaktinde yetiştiren muntazam bir tarladır ve mükemmel bir bahçedir."

Fenn-i ticaret diyecek: "Gayet muntazam bir sergi ve çok intizamlı bir pazar ve malları çok sanatlı bir dükkândır."

Fenn-i taşe diyecek: "Gayet muntazam, bütün erzakın envaını cami bir ambardır."

Fenn-i rızık diyecek: "Yüz binler leziz taamlar beraber, kemal-i intizamla içinde pişirilen bir matbah-ı Rabbanî ve bir kazan-ı Rahmanîdir."

alem-i insanî: insana ait alem
ambar: eşya saklanan yer, depo
cilve: görünme, tecelli
eczahane-i kübra: en büyük eczahane.
ekser: daha ziyade
envâ: çeşitler, türler
erzak: yenilecek, içilecek şeyler
fen: ilim.
fenn-i taşe: insan ve hayvanların besleniş ve yaşayışları hakkında bilgi veren ilim dalı
fenn-i kımya: kimya ilmi
fenn-i makine: makine ilmi, bilgisi
fenn-i rızık: gıda bilimleri
fenn-i ticaret: ticaret ilmi
fenn-i ziraat: ziraat ilmi.
gayet: son derece, çok, oldukça
Hakem: hakkı haksızdan ayıran, hakkı haksızı ayırt eden Allah
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hubub: tohumlar, taneler
hükmüne: değerine, yerine
ihzar: hazırlama
intizam: düzgünlük, nizam
İsm-i Hakîm: Cenâb-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.
istif: düzgün yığma, depolama
kainat: bütün âlemler, varlıklar evreni.
kazan-ı Rahmanî: nimetlerin yenecek hâle getirildiği Rahmanî kazan.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kimyahane: kımya laboratuvarı
kusur: eksiklik, noksan.
küre-i arz: dünya, yer küresi
leziz: lezzetli
mahsuldar: verimli, mahsul veren.
maslahat: fayda, yarar
matbah-ı Rabbanî: her şeyi terbiye eden ve rızklandıran Allah'ın nimetlerle dolu mutfağı
muntazam: intizamlı, düzgün
muhim: önemli
mükemmel: kâmil, tam.
nevi: çeşit, tür
nevi: tür
nihayet: son derece
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
sual: soru
suret: biçim, görünüş
şuur: idrak, bilinç, anlama ve kavrama gücü.
şuur-i insanî: insana ait şuur
taam: yemek.
tarif: tanıtma
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.
vasıta: aracılık.

Fenn-i askeriye diyecek ki: "Arz bir ordugâhtır. Her bahar mevsiminde yeni taht-ı silâha alınmış ve zemin yüzünde çadırları kurulmuş dört yüz bin muhtelif milletler o orduda bulunduğu hâlde, ayrı ayrı erzaklan, ayrı ayrı lbasları, silâhları, ayrı ayrı talımatlan, terhisatlan, kemal-ı intızamla, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak, bır tek Kumandan-ı Azam'ın emriyle, kuvvetıyle, merhametiyle, hazınesıyle, gayet muntazam yapılıp ıdare edılıyor."

Ve fenn-i elektrikten sorulsa, elbette diyecek: Bu muhteşem saray-ı kâinatın damı, gayet intızamlı, mizanlı, hadsiz elektrik lâmbalanyla tezyin edilmiştir. Fakat o kadar harika bır ıntizam ve mizan iledır ki, başta güneş olarak, küre-ı arzdan bin defa buyuk o semavî lâmbalar, mütemadıyen yandıkları hâlde muvazenelerini bozmuyorlar, patlak vermıyorlar, yangın çıkarmıyorlar. Sarfıyatlan hadsız olduğu hâlde, vandatları ve gaz yağlan ve madde-ı iştıallen nereden gelıyor? Neden tukenmıyor? Neden yanmak muvazenesi bozulmuyor? Küçük bır lâmba dahı muntazam bakılmazsa söner. Kozmoğrafyaca, küre-ı arzdan bır milyondan ziyade buyuk ve bır milyon seneden ziyade yaşayan güneşi (HAŞİYE) kömürsüz, yağsız yandıran,

HAŞİYE: Acaba dünya sarayını ısındıran güneş sobasına veyahut lâmbasına ne kadar odun ve kömür ve gaz yağı lâzım olduğu hesap edilsin. Her gün yanması için –kozmoğrafyanın sözüne bakılsa– bır milyon küre-i arz kadar odun yığınları ve binler denizler kadar gaz yağı gerektir. Şimdi düşün, Onu odunsuz, gazsız, daimî ışıklandıran Kadir-ı Zülcelâl'in haşmetine, hıkmetine, kudretine, güneşın zerreleri adedince "Subhanallah, maşaallah, bârekâllah" de.

alem: dünya, cihan
arz: yer, dünya
barekallah: Allah hayırlı ve bereketli kılmış
daimî: sürekli
erzak: yenileçek, içilecek şeyler
fenn-i askeriye: Askeriye ilmi
fenn-i elektrik: elektrik ilmi
gayet: son derece, çok olduk-ça
hadsiz: sınırsız, sonsuz
haşiye: dipnot.
haşmet: görkem, büyükluk, gösteriş.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
intızam: düzgünlük, nizam.
Kadir-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi olan Allah
kemal-i intızam: tam ve eksiksiz düzen.
kozmografya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi
kudret: güç, iktidar
Kumandan-ı Azam: yere ve her şeye hükmeden en büyük kumandan, Allah
küre-i arz: dünya, yer küre
libas: elbise
madde-i iştial: ışık veren parlatan.
maşaallah: "Allah ın dilediği olur" anlamında hayret ve memnunluk ifade etmek ıçın kullanılır
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
mızan: ölçü
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muntazam: intizamlı, düzgün
muvazene: denge
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
ordugah: ordunun konakladığı yer
saray-ı kâinat: kâinat sarayı
sarfiyat: sarflar, giderler, harcamalar
semavî: semaya ait.
Subhanallah: "Allah her türlü eksıklıkten sonsuz derece yücedir"
taht-ı silâh: silâh altı
talimat: talimler, eğitimler
terhisat: terhisler, izin vermeler
tezyin: süsleme, zinnedendırme.
vandat: gelirler.
zemin: yeryüzü
zerre: maddenin en küçük parçası, atom
ziyade: fazla.

söndürmeyen Hakîm-i Zülcelâl'in hikmetine, kudretine bak, [1] سُبْحَانَ اللهِ de. Güneşin müddet-i ömründe geçen dakikaların aşıratı adedince [3] تَبَارَكَ اللهُ، [2] مَاشَاءَ اللهُ، [4] لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ söyle.

Demek bu semavî lâmbalarda gayet harika bir intizam var. Ve onlara çok dikkatle bakılıyor. Güya o pek büyük ve pek çok kutle-i nâriyelerin ve gayet çok kanadıl-ı nuriyelerin buhar kazanı ise, harareti tükenmez bir Cehennemdir ki, onlara nursuz hararet veriyor. Ve o elektrik lâmbalarının makinesi ve merkezî fabrikası daimî bir Cennettir ki, onlara nur ve ışık veriyor; ism-i *Hakem ve Hakîm*'in cilve-i azamıyla, intizamla yanmakları devam ediyor.

Ve hakeza, bunlara kıyasen, yüzer fennin her birisinin kat'î şahadetiyle, noksansız bir intizam-ı ekmel içinde, hadsiz hikmetler, maslahatlarla bu kâinat tezyin edilmiştir. Ve o harika ve ihatalı hikmetle mecmu-ı kâinata verdiği intizam ve hikmetleri, en küçük bir zîhayat ve bir çekirdekte, küçük bir mikyasta derç etmiştir. Ve malûm ve bedihîdir ki, intizamla gayeleri ve hikmetleri ve faydaları takip etmek, ihtiyar ile, irade ile, kasıt ile, meşiet ile olabilir, başka olamaz. İhtiyarsız, iradesiz, kasıtsız, şuursuz esbap ve tabiatın işi olmadığı gibi, müdahaleleri dahi olamaz.

Demek bu kâinatın bütün mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle iktıza ettikleri ve gösterdikleri bir

aşırat: dakikanın saniye salise gibi on binim küçüğü olan zaman dilimleri
bedihî: açık olan, aşikâr.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü
derç etmek: sokma, almak, toplamak, kaydetmek.
esbap: sebepler
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimler
gaye: maksat, hedef
güya: sanki
hakeza: böylece, bunun gibi.
Hakîm-i Zülcelâl: tasarruf ve iradesi her şeyi kuşatan sonsuz büyükluk sahibi olan Cenab-ı Hak
harika: olağanüstü
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
ihata: kuşatma
ihtiyar: tercih, irade
iktıza: gerektirme.
intizam: düzgünlük, nizam
intizamat: düzenler
intizam-ı ekmel: mükemmel düzen
irade: dileme, isteme
ism-i Hakem: hakkı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
İsm-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kanadıl-ı nuriye: ışıklı, nurlu kandiller
kasıt: bir işi bile bile yapmak niyet.

1 Allah her türlü kusurdan ve noksan sıfatlardan münezzehtir.
2 Allah dilemiş ne güzel yapmış.
3. Allah dilemiş ne mübarek yapmış.
4. Ondan başka ilah yoktur. (Haşr Suresi, 22, 23; Bakara Suresi, 255; v.d.)

kat'î: kesin
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırılırsa
kudret: kuvvet, iktidar
kütle-i nâriye: ateş kütlesi
malûm: bilinen
maslahat: ehemmiyetli iş
mecmu-i kainat: kâinatın tamamı
meşiet: dileme, irade
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mikyas: ölçü
müdahale: karışma
müddet-i ömür: ömür süresi
noksansız: eksiksiz.
nur: parıltı, ışık.
semavî: semaya ait.
şahadet: şahitlik.
şuur: idrak, bilinç.
tabiat: maddî âlem
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
zîhayat: hayat sahibi.

Fail-i Muhtar'ı, bir *Sâni-i Hakîm*'i bilmemek veya inkâr etmek, ne kadar acip bir cehalet ve divanelik olduğu tanıf edilmez.

Evet, dunyada en ziyade hayret edilecek bir şey varsa, o da bu inkârdır. Çünkü kâinatın mevcudatındaki hadsiz ıntizamat ve hıkmetlenyle vücut ve vahdetine şahıtler bulunduğu hâlde Onu görmemek, bilmemek, ne derece korlük ve cehalet olduğunu, en kör cahıl de anlar.

Hatta, diyebilinm ki, ehl-i kufrun içinde, kâinatın vucudunu inkâr ettiklerinden ahmak zannedilen Sofestaîler, en akıllılandır. Çunku, kâinatın vucudunu kabul etmekle Allah'a ve Hâlık'ına inanmamak kabil ve mümkün olmadığından, kâınatı ınkâra başladılar, kendilerini de inkâr ettiler. "Hiçbır şey yok" diyerek, akıldan istifa ederek, akıl perdesı altında sair münkırlerın hadsız akılsızlıklarından kurtulup bir derece akla yanaştılar.

Dördüncü Nokta

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, bir *Sâni-i Hakîm* ve gayet hikmetli bir usta, bır sarayın her bır taşında yüzer hikmetı hassasıyetle takip etse, sonra o saraya dam yapmayıp, boşu boşuna harap olmasıyla, takip ettıği hadsız hikmetlerı zayı etmesini hiçbir zîşuur kabul etmediği ve bır *Hakîm-i Mutlak*, kemal-ı hıkmetınden, bır dırhem kadar bir çekirdekten yüzer batman faydaları, gayelerı, hikmetlen dıkkatle takıp ettığı hâlde, dağ gibi koca ağaca bir dirhem kadar bir tek fayda, bir tek küçük gaye, bir tek meyve vermek ıçin o koca ağacın pek çok masarıfını

acıp: şaşılacak şey
ahmak: pek akılsız, budala
batman: ıkı kılo ıle sekız kılo arasında degışen ağırlık ölçusü
cahıl: bılgısız
cehalet: bılmezlık, cahıllık.
dirhem: yaklaşık 3 gram
dıvane: delı
ehl-i küfür: ınkârcılar, kufre gıdenler
Faıl-i Muhtar: ıstedıgını yapan, kendı ıradesıyle faalıyette bulunan hakıkî muessır
gaye: maksat, hedef
gayet: son derece oldukça çok.
hadsız: sınırsız sonsuz
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hıkmet sahıbı ve her şeyı her hangı bır kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayelı ve faydalı yaratan Allah
Halık: her şeyı yoktan var eden Allah
harap: yıkık, vıran olma
hassasıyet: hassaslık, dıkkatlılık.
hıkmet: fayda gaye, her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak, manalı faydalı ve tam yerlı yerınde yaratılması
ınkar: reddetme inanmama
İntızamat: duzenler
ıstıfa etmek: terk etmek bı rakmak.
kabıl: mumkun, ıhtımal dairesınde.
kaınat: butun âlemler varlıklar evren
kemal-i hıkmet: mukemmel hikmet ve gaye.
masarıf: masraflar gıderler
mevcudat: var olan her şey mahlûklar
münkir: ınkar eden, inanmayan
sair: dıger, başka
Sânı-i Hakım: her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sofestaî: Allah ı kabul etmemek ıçın kaınatı ve kendı varlıgını da ınkar eden
vahdet: bırlık.
zan: sanma
zayı: zıyan
zışuur: şuur sahıbı
ziyade: çok, fazla

yapmakla, kendi hikmetine bütün bütün zıt ve muhalif olarak, müsrifâne bir sefahat irtikâp etmesi hiçbir cihetle imkânı olmadığı gibi; aynen öyle de, bu kâinat sarayının her bir mevcudatına yüzer hikmet takan ve yüzer vazife ile teçhiz eden, hatta her bir ağaca meyvelen adedince hikmetler ve çiçekleri adedince vazifeler veren bir Sâni-i Hakîm, kıyametı getirmemekle ve haşri yapmamakla, bütun had ve hesaba gelmeyen hikmetleri ve nihayetsiz vazifeleri manasız, abes, boş, faydasız zayı etmesi, o Kadîr-ı Mutlak'ın kemal-i kudretine acz-i mutlak verdiği gibi, o Hakîm-i Mutlak'ın kemal-i hikmetine hadsız abesiyet ve faydasızlığı ve o Rahîm-i Mutlak'ın cemal-i rahmetine nihayetsiz çirkinliği ve Adil-i Mutlak'ın kemal-ı adaletine nihayetsiz zulmü vermek demektir. Âdeta, kâinatta herkese görünen hikmet, rahmet, adaleti inkâr etmektir. Bu ise en acip bir muhaldir ki, hadsız batıl şeyler, içinde bulunur.

Ehl-i dalâlet gelsin, baksın: Gideceği ve düşündüğü kendi kabrı gibi, kendi dalâletinde ne derece dehşetli bir zulmet, bir karanlık ve yılanların, akreplerin yuvası bir kuyu olduğunu görsün. Ve ahirete iman ise, Cennet gibi güzel ve nuranî bir yol olduğunu bilsin, imana girsin.

BEŞİNCİ NOKTA

Iki Meseledir.

Birinci Mesele: Sânı-ı Zulcelâl, ısm-ı *Hakîm*'ın muktezasıyla, her şeyde en hafif sureti, en kısa yolu, en kolay tarzı, en faydalı şeklı ehemmıyetle takıp ettiği göstenyor

abes: boş, lüzumsuz ve gayesiz iş.
abesiyet: faydasız ve boş olma
acıp: şaşılacak şey
acz-i mutlak: mutlak güçsüzlük, âcizlik.
adalet: hakkaniyet, âdilik
adeta: sanki.
Âdil-i Mutlak: her şeye layık olduğunu veren, zulümden münezzeh olan mutlak adalet sahibi Allah
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
batıl: boş ve manasız olan
cemal-ı rahmet: Rahmetin güzelliği, ilahi rahmetteki güzellik.
cihet: yön
dalalet: iman ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak
ehemmiyet: önem
ehl-i dalalet: dalalet ehli, azgın ve sapkın kimseler
had hesaba gelmez: sınırsız ve sonsuz bir şekilde
hadsız: sınırsız, sonsuz
Hakım-ı Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
iman: inanma, itikat.
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
inkar: reddetme, inanmama
irtikap: kötü iş
İsm-ı Hakim: Cenab-ı Hakkın hikmetle faydaları takıp ederek iş gören manasındaki ismi.
kabir: mezar
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye güc yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.

kainat: bütün âlemler, varlıklar evren.
kemal-i adalet: eksiksiz ve noksansız bir adalet.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
kıyamet: kâinatın ölümü varlığın bozulup dağılımı
mana: anlam.
mesele: önemli konu
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
muhal: imkânsız, zıt, ters
muhalif: karşıt
mukteza: gereken
müsrifâne: israf edercesine
nihayetsiz: sonsuz
nurani: nurlu, aydınlık
Rahim-i Mutlak: sonsuz ve rahmıyetı kayda şarta bağlı olmayan merhamet sahibi olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
Sâni-i Hakım: her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sanı-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibı ve her şeyı sanatla yaratan Allah.
sefahat: zevk ve eğlenceye nefsi istek ve arzulara aşırı derecede düşkünlük.
suret: biçim, görünüş
tarz: biçim, suret.
teçhiz: cihazlandırma, donatma, hazırlama.
vazife: görev
zayi: ziyan, kayıp
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

ki, israf, abesiyet, faydasızlık, fıtratta yoktur. İsraf ise, ısm-i Hakîm'in zıddı olduğu gibi, iktisat onun lâzımıdır ve düstur-i esasıdır.

Ey iktisatsız, israflı insan! Bütün kâinatın en esaslı düsturu olan iktısadı yapmadığından, ne kadar hilâf-ı hakikat hareket ettiğini bil, [1] كُلُوا وَشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا ayeti ne kadar esaslı, geniş bir düsturu ders verdiğini anla.

Ikıncı Mesele: İsm-i *Hakem* ve *Hakîm*, bedahet derecesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet ve istilzam ediyor denilebilir.

Evet, madem gayet manıdar bir kitap, onu ders verecek bir muallim ister. Ve gayet guzel bır cemal, kendını görecek ve gösterecek bir âyine iktıza eder. Ve gayet kemalde bır sanat, teşhirci bir dellâl ister. Elbette, her bir harfinde yüzer manalar, hikmetler bulunan bu kitab-ı kebır-i kâinatın muhatabı olan nev-ı insan içinde, elbette bir rehber-i ekmel, bır muallim-ı ekber bulunacak. Tâ kı, o kitapta bulunan kudsî ve hakıkî hikmetleri ders verecek, belki kâinattaki hikmetlerin vücudunu bildirecek; belki kâinatın hilkatındekı makasıd-ı Rabbanıyenin zuhuruna, belki husulüne vesile olacak; ve umum kâinatta Hâlık tarafından gayet ehemmiyetle izharını ırade ettiği kemal-i sanatını, cemal-ı esmasını bildirecek, âyinedarlık edecek. Ve o Hâlık, bütün mevcudatla Kendını sevdirmek ve zîşuur mahlûklarından mukabele istediğinden, o zîşuurların namına bırısı o geniş tezahürat-ı rububıyete karşı

1- Yiyin ıçin fakat israf etmeyin. (A'raf Suresi, 31)

abesiyet: faydasız ve boş olma.
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi.
âyinedar: ayna tutan.
bedahet: açıklık.
cemal: güzellik.
cemal-ı esma: Cenab-ı Allah ın isimlerinin güzelliği ve güzelliğinin parıltıları.
delalet: delil olma, gösterme.
dellal: ilân edıcı.
düstur: kanun, kaide, kural.
dustur-ı esas: esas kanun.
ehemmiyet: onem.
esas: asıl, temel.
fıtrat: yaratılış, tabıat.
gayet: son derece, oldukça, çok.
hakiki: gerçek.
halık: her şeyı yoktan var eden Allah.
hikmet: fayda, gaye, her şeyın belırlı gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yerinde yaratılması.
hilâf-ı hakıkat: gerçeğe zıt.
hilkat: yaratılış.
husul: hasıl olma, meydana gelme.
iktısat: tutum, tasarruf.
iktıza: gerekme.
ırade: dileme, isteme.
ısm-ı Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her ısı bir hikmete gore olan anlamında Cenab-ı Hakkın bır ismi.
ısm-i Hakim: her şeyı belıl bır gaye ve faydaya gore yapan Allah ın bır ismi.
israf: savurganlık.
istilzam: gerektırme.
izhar: meydana çıkarma, gosterme.
kâinat: butun âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mukemmellik.
kemal-i sanat: sanattakı mukemmelltik.
kıtab-ı kebır-i kainat: buyuk bır kıtap gibi manalar ve hikmetler ifade eden kainat.
kudsî: mukaddes, yuce.
lazım: gerekli.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış.
makasıd-ı Rabbanıye: terbıye edıcı olan Cenab ı Hakkın maksatları.
mana: anlam.
manıdar: ince manalı.
mesele: onemlı konu.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muallım: hoca, ogretmen.
muallım-ı ekber: en buyuk muallım.
muhatap: kendısıne soz soylenılen.
mukabele: karşılık verme.
namına: adına.
nev-ı insan: insan turü.
rehber-i ekmel: en mukemmel rehber.
Resul-ı Ekrem: çok comert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
risalet: nebîlik, peygamberlik.
teşhırcı: sergileyıcı.
tezahürat-ı rububıyet: Cenab-ı Hakkın terbıye ve ıdaresinin kainattakı goruntulen.
umum: butun.
vesile: vasıta.
zîşuur: şuur sahıbı, bılınç anlayış sahıbı.
zuhur: gorunme, meydana çıkma.

geniş bir ubudiyetle mukabele edip, ber ve bahri cezbeye getirecek, semavat ve arzı çınlatacak bir velvele-i teşhir ve takdıs ile o zîşuurlanın nazanını o sanatlanın Sâniine çevirecek, ve kudsî dersler ve talimatla bütün ehl-i aklın kulaklannı kendine çevirecek bir Kur'ân-ı Azîmüşşan'la, o *Sânı-ı Hakem-ı Hakîm*'in makasıd-ı İlâhiyesini en güzel bır surette gösterecek; ve bütün hikmetlerinin tezahürüne ve tezahurat-ı cemaliye ve celâliyesine karşı en ekmel bir mukabele edecek bir zat, güneşin vücudu gibi bu kâinata lâzımdır, zarurîdır. Ve oyle eden ve en ekmel bir surette o vazifeleri yapan, bilmüşahede, Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmdır. Öyle ıse, güneş zıyayı, zıya gündüzü istılzam ettiği derecede, kâinattaki hikmetler risalet-i Ahmediyeyi istılzam eder.

Evet, nasıl kı ısm-ı *Hakîm*'ın cılve-ı azamı ile, azamî derecede risalet-ı Ahmediyeyi iktıza ediyor; oyle de, Esma-i Hüsnadan Allah, *Rahman, Rahîm, Vedûd, Mün'im, Kerîm, Cemîl, Rab* gibi çok ısımlerin her biri, kâinatta görünen bir cılve-ı azamla, azamî derecede ve mertebe-ı kat'iyette risalet-i Ahmediyeyi istilzam ederler.

Meselâ, ısm-ı *Rahman*'ın cılvesi olan rahmet-i vâsıa, o Rahmeten Lilâlemîn ile tezahur eder. Ve ısm-i *Vedûd*'un cılvesi olan tahabbüb-ı İlâhî ve tearrüf-i Rabbanî, o Habib-i Rabbulâlemîn ile netice verir, mukabele görur. Ve ism-i *Cemîl*'in bir cılvesi olan bütün cemaller, yani cemal-ı zat, cemal-ı esma, cemal-ı sanat, cemal-ı masnuat o âyine-i Ahmediyede görülür, gösterilir. Ve haşmet-i rububıyet ve saltanat-ı ulûhıyetın cilvelen dahı, o

arz: yer, dunya.
ayine-i Ahmediye. Hz. Muhammed'in (asm) hal ve tavırlannda gorulen guzellik
azamî: nihayet derecede
bahir: deniz.
ber: kara
bilmüşahede: gorerek.
cemal: guzellik
cemal-ı esma: Cenab-ı Allah'ın ısımlerinın guzelligi ve guzelligınin panıtılan
cemal-ı masnuat. Cenab-ı Allah'ın mahlukatındakı sanatkârâne mukemmel kusursuz guzellik.
cemal-ı sanat. Cenab-ı Hakkın mahlukatında bulunan ilâhî sanat güzelligi
cemal-i zat. zatın kendısinin gu zelligi
Cemil: guzellik sahibi olan Allah
cezp: kendine doğru çekme
cilve: gorunum tecelli.
cilve-i azam: en buyuk tecelli go runtu
ehl-ı akıl. akıl sahibi
ekmel: en mukemmel.
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel ısımleri
Habib-i Rabbulâlemin: Alemlerin Rabbinin sevgilisi olan Hz. Muhammed
haşmet-i rububiyet. rabliğin idare ve terbiye ediciligin haşmeti
hikmet. fayda gaye her şeyin belırlı gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
İktıza: gerekme.
ism-ı Cemîl: butun guzellik mertebelennin en yuksegine ve mukemmel derecesine sahip olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ism-ı Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmede yapan Cenab-ı Hakkın ismi
ısm-ı Hakım: her şeyı belli bır gaye ve faydaya gore yapan Allah'ın ismi
ısm-ı Rahman: her şeyın rızkını ummadıgı yerden veren Cenab-ı Hakkın bır ismi
ism-ı Vedud: Cenab-ı Hakkın seven sevilen manasındakı ismi
istilzam: gerekırme
Kerim: ıkram ihsanı bol ve sonsuz olan Allah.
kudsi: mukaddes, yuce.
Kur'an-ı Azımuşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'an
makasıd-ı İlahiye: Allah'ın maksatlan
mertebe-i kat'iyet. kesinlik derecesi.
mukabele: karşılık verme
Mün'im: nimet veren, nimetlendiren Allah.
nazar: bakış, dıkkat.
Rab: besleyen buyuten terbiye eden ve her şeyın sahıbi Allah
Rahım: sonsuz merhamet sahıbi olan Allah.
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışlanın rızklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbi Allah
Rahmeten Lilâlemîn: âlemlere rahmet olarak gondenlen Hz. Muhammed
rahmet-ı vâsıa: butun mahlukatı ıçıne alan genişlikte ve bol rahmet.
Resul-ı Ekrem: çok cömert kerim olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
risalet-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberligi.
Sanı-ı Hakem-ı Hakım: her varlıga hakkını veren, her şeyı hikmede ve sanatla yaratan Allah
sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
suret: bıçım, tarz
tahabbüb-ı ilahi: Allah sevgisi
talımat: talımler, eğitimler
tearrüf-ı Rabbani: her şeyı terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın kendini hunerlerıyle tanıtması
tezahur: zuhur etme gorunme
tezahurat-ı cemaliye ve celâliye: Allah'ın buyukluk ve guzelliginin kainattaki gorunturleri.
ubudiyet: kulluk.
Vedud: çok şefkatlı olan ve çok sevgi beslenen seven ve sevilen Allah (c.c.)
velvele-ı teşhir ve takdıs: kusursuzlugu ve noksansızlığı ilân eden sesler gurultuler
zaruri: mecburî zorunlu
zışuur: şuur sahıbı

dellâl-ı saltanat-ı rububiyet olan zat-ı Ahmediyenin risaletiyle bilinir, görünür, anlaşılır, tasdik edilir. Ve hakeza, bu misaller gibi, ekser Esma-i Hüsnanın her biri, risalet-i Ahmediyeye birer parlak bürhandır.

Elhâsıl: Madem kâinat mevcuttur ve inkâr edilmiyor, elbette kâinatın renkleri, ziynetleri, ışıkları, ziyaları, sanatları, hayatları, rabıtaları hükmünde olan hikmet, inayet, rahmet, cemal, nizam, mizan, ziynet gibi meşhut hakikatler, hiçbir cihetle inkâr edilmez. Madem o sıfatların, fiillerin inkârı mümkün değildir; elbette o sıfatların mevsufu ve o fiillerin failî ve o ziyaların güneşi olan *Zat-ı Vacibü'l-Vücud, Hakîm, Kerîm, Rahîm, Cemîl, Hakem, Adl* dahi hiçbir cihetle inkâr edilmez ve inkârı kabil olmaz. Ve elbette o sıfatların ve o fiillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemalleri, belki medar-ı tahakkukları olan rehber-i ekber, muallim-i ekmel ve dellâl-ı azam ve tılsım-ı kâinatın keşşafı ve âyine-i Samedanî ve habib-ı Rahmanî olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaleti hiçbir cihetle inkâr edilmez. Âlem-i hakikatin ve hakikat-i kâinatın ziyaları gibi, bunun risaleti dahi, kâinatın en parlak bir ziyasıdır.

عَلَيْهِ وَ عَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ الْاَيَّامِ وَذَرَّاتِ الْاَنَامِ [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

• • •

1- Günlerin aşırelen ve mahlûkatın zerrelen adedince ona ve Âl ve Ashabına salât ve selâm olsun.

2- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)

Adl: adalet sahibi olan Allah
alem-i hakikat: hakikat âlemi.
âyine-i Samedanî: en geniş bir kulluk vazifesiyle İlâhî rıza ya âyinedarlık eden Hz. Muhammed
bürhan: delil, hüccet.
cemal: güzellik.
Cemîl: sonsuz güzellik sahibi olan Allah.
cihet: yön.
cilve: görünme, tecelli
dellal-ı azam: en büyük tellâl
dellal-ı saltanat-ı rububiyet: Allah'ın kainatı terbiye ve idare eden saltanatının tellâlı.
ekser: çoğunluk, çoğu
elhasıl: neticeyi rubanyla
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
fail: işi yapan
fiil: iş, hareket.
habib-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın sevgili peygamberi
Hakem: hakkı hakkızdan ayıran hakkı hakkızı ayırt eden Allah.
hakeza: böylece, bunun gibi
hakikat: gerçek.
hakikat-i kainat: kâinatın hakikatı, gerçek mahiyeti
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
hükmünde: değerinde
inayet: yardım, ihsan.
inkar: reddetme, inanmama
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
keşşaf: keşfeden.
medar-ı kemal: mükemmellik sebebi
medar-ı tahakkuk: ortaya çıkmaya sebep olan
medar-ı zuhur: görünme sebebi
meşhut: görünen, şahit olunan
mevcut: var olan
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş
misal: örnek.
mizan: ölçü
muallim-i ekmel: en mükemmel öğretmen
mümkün: ihtimal dahilinde
nizam: düzen
rabıta: bağlılık
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme
rehber-i ekber: en büyük rehber
risalet: nebilik, peygamberlik.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberliği
saltanat-ı uluhiyet: kâinatta şerik, ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat.
sıfât: nitelikler, vasıflar
tasdik: doğrulama, gerçekliğini kabul etme
tılsım-ı kainat: kainatın tılsımı
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamber'in zatı, kişiliği
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
ziya: ışık, nur
ziynet: süs, bezek.

* Onuncu Söz, Barla'da 1928'de Türkçe olarak telif edilmiştir

Altıncı Hüccet-i İmaniye

Onuncu Sözün Dokuzuncu Hakikati

Bab-ı ihya ve imatedir; ism-i Hayy-ı Kayyum'un, Muhyî ve Mümît'in cilvesidir.

bab: bölüm, kısım, kapı.
bab-ı ihya ve imate: diriltme ve öldürmeyle ilgili bölüm
görülmesi
ihya: hayat verme, diriltme, canlandırma
Muhyî: hayat veren, dirilten.
Mümît: öldüren

Hiç mumkun mudur ki, ölmüş, kurumuş koca arzı ihya eden ve o ihya içinde, her biri beşer haşri gibi acip üç yüz binden ziyade envâ-ı mahlûkatı haşir ve neşredip kudretini gösteren ve o haşir ve neşir içinde nihayet derecede karışık ve ihtilât içinde, nihayet derecede imtiyaz ve tefrik ile ihata-i ilmiyesini gösteren ve bütün semavî fermanlarıyla beşerin haşrini vadetmekle bütün ibadının enzarını saadet-i ebediyeye çeviren ve bütün mevcudatı baş başa, omuz omuza, el ele verdirip, emir ve iradesi dairesinde dondurup, birbirine yardımcı ve musahhar kılmakla azamet-i rububiyetini gösteren ve beşeri şecere-i kâinatın en cami ve en nazik ve en nazenin, en nazdar, en niyazdar bir meyvesi yaratıp, kendine muhatap ittihaz ederek, her şeyi ona musahhar kılmakla insana bu kadar ehemmiyet verdiğini gösteren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-i Hakîm, kıyamet getirmesin, haşri yapmasın ve yapamasın, beşeri ihya etmesin veya edemesin, mahkeme-i kubrayı açamasın, Cennet ve Cehennemi yaratamasın? Haşa ve kellâ!

Evet, şu âlemin Mutasarrıf-ı Zîşan'ı, her asırda, her senede, her günde bu dar, muvakkat rûy-i zeminde haşr-i ekberin ve meydan-ı kıyametin pek çok emsalini ve nümunelerini ve işaratını icat ediyor.

Ezcümle: Haşr-i baharîde görüyoruz ki, beş altı gün zarfında küçük ve büyük hayvanat ve nebatattan üç yüz binden ziyade envaı haşredip neşrediyor. Bütün ağaçların, otların köklerini ve bir kısım hayvanları aynen ihya

ihya: canlandırma, hayat verme, diriltme, can verme
İmate: öldürme, cansız kılma
irade: dileme
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
ittihaz: edinme, alma.
kabil: mümkün
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten, Allah
kellâ: hiç bir zaman
kemal-i imtiyaz ve teşhis: bir şeyi diğerinden en mükemmel şekilde ayırma, aynı kılma ve tanıma, tanımlama
kemal-i intizam: intizamın düzgün, mükemmel oluşu.
mahkeme-i kübra: öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği büyük mahkeme
mevcudat: var olan her şey
meydan-ı kıyamet: kıyamet meydanı, alanı
mizan: ölçü, uyum, ahenk.
muhatap: konuşulan kimse
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
Mutasarrıf-ı Zîşan: her şeyin gerçek sahibi, mutasarrıfı
muvakkat: belirli bir zamana mahsus
Muhyî: hayat veren, dirilten
Mümit: öldüren
münkir: inkarcı, dinsiz.
müstahak: hak etmiş
nazdar: nazlı
nazenin: nazik, ince yapılı
nazik: narin, ince.
nebatat: bitkiler.
neşir: dağıtma, yayma
nihayet: son
niyazdar: yalvaran
nümune: örnek, misal.
rûy-ı zemin: yeryüzü
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhi
sühulet: kolaylık.
şecere-i kâinat: kâinat ağacı.
tefrik: birbirinden ayırma
teşhis: tanıma, fark etme, seçme
vaat: söz verme
vüs'at: genişlik, bolluk
ziyade: çok.

acip: tuhaf, hayret veren
âlem: dünya, cihan
Alîm-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan ve her şeyi bilen Allah.
arz: yer, dünya.
asır: zaman, devir
azamet-i rububiyet: Allah'ın terbiye ediciliğinin büyüklüğü.
bab: bölüm, kısım, kapı
bab-ı ihya ve imate: diriltme ve öldürmeyle ilgili bölüm
beşer: insan, âdemoğlu
camı: cem eden, toplayan
Cehennem: Allah'ı inkâr edenlerin kapatılacakları hapis yeri.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
emsal: nümuneler, örnekler
envâ: çeşitler
envâ-ı mahlûkat: yaratılmış olanların türlerin çeşitleri.
enzar: bakışlar
ezcümle: bu cümleden olarak.
ferman: emir, buyruk.
haşa: asla, kat'iyen
haşir: ölümden sonra dirilip toplanma
haşr-ı baharî: bahar mevsiminde bitkilerin ve hayvanların dirilişi
haşr-i ekber: büyük diriliş.
Hayy-ı Rayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan ezeli ve ebedi hayat sahibi olan Allah
İbad: kullar, ibadet edenler
icat: vücuda getirme, yaratma
ihata-i ilmiye: ilmin genişliği
ihtilât: karışıklık.

edip iade ediyor. Başkalarını ayniyet derecesinde bir misliyet suretinde icat ediyor. Hâlbuki, maddeten farkları pek az olan tohumcuklar o kadar karışmışken, kemal-i imtıyaz ve teşhıs ile, o kadar sur'at ve vus'at ve suhulet içinde, kemal-i intızam ve mızan ile, altı gun veya altı hafta zarfında ihya edıliyor. Hiç kabil midir ki, bu işleri yapan Zata bir şey ağır gelebilsin, semavat ve arzı altı günde halk edemesin, insanı bir sayha ile haşredemesin? Hâşâ!..

• Acaba, mu'cizнüma bir kâtip bulunsa, harfleri, ya bozulmuş veya mahvolmuş üç yüz bin kitabı tek bir sahifede karıştırmaksızın, galatsız, sehivsiz, noksansız, hepsini beraber, gayet güzel bir surette bir saatte yazarsa; birisi sana dese: "Şu kâtip, kendi telif ettiği senin suya düşmüş olan kitabını, yeniden bir dakika zarfında hafızasından yazacak." Sen diyebilir misin ki, "Yapamaz ve inanmam."

• Veyahut bir sultan-ı mu'cizekâr, kendi iktidarını göstermek için veya ibret ve tenezzüh için bir işaretle dağları kaldırır, memleketleri tebdil eder, denizi karaya çevirdiğini gördüğün hâlde; sonra görsen ki büyük bir taş dereye yuvarlanmış, o zatın kendi ziyafetine davet ettiği misafirlerin yolunu kesmiş, geçemiyorlar. Bir sana dese: "O zat, bir işaretle o taşı, ne kadar büyük olursa olsun, kaldıracak veya dağıtacak. Misafirlerini yolda bırakmayacak." Sen desen ki: "Kaldırmaz veya kaldıramaz."

arz: yer, dünya.
ayniyet: aynı oluş, aynılık.
davet: çağırma, çağrı.
divanece: delice.
efrat: fertler.
fehmetmek: anlamak.
galat: yanılma, hata, bozulma.
hafıza: ezber, bellek.
halk: yaratma, yaratış.
hareket: davranış.
haşa: asla, kat'iyen.
haşr: toplanma.
huruf: harfler.
iade: geri gönderme.
iktidar: güç, yetme.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kâtip: yazan, yazıcı.
kemal-i imtiyaz: mükemmel bir şekilde, binini diğerinden ayırma, ayrıcalık verme.
mahv: yok etme.
misliyet: benzer oluş, benzerlik.
mu'cizнüma: mu'cize derecesinde bir iş ortaya koyan.
Nakkaş-ı Ezeli: ezeli nakışlar yapan, işleyen.
nizam: düzen.
noksan: eksik.
sayha: ses, haykırma, çığlık.
sehiv: yanılma.
semavat: gökler.
sultan-ı mu'cizekar: mu'cize gösteren sultan, Allah.
tabur: bir kışıden oluşan askeri birlik.
tebdil: değiştirme.
telif: yazma.
temsil: misal getirme.
tenezzüh: gezinti.
teşkil: şekillendirme, oluşturma.
ziyafet: şölen.

• Veyahut bir zat, bir günde yeniden büyük bir orduyu teşkil ettiği hâlde, biri dese: "O zat bir boru sesiyle, efradı istirahat için dağılmış olan taburlan toplar, taburlar, nizamı altına girerler." Sen desen ki, "İnanmam." Ne kadar divanece hareket ettiğini anlarsın.

İşte şu üç temsilî fehmettin ise, bak; Nakkaş-ı Ezelî, gözümüzün önünde, kışın beyaz sahifesini çevirip, bahar ve yaz yeşil yaprağını açıp, rûy-i arzın sahifesinde üç yüz binden ziyade envaı, kudret ve kader kalemiyle ahsen-i suret üzere yazar; birbiri içinde birbirine karışmaz. Beraber yazar, birbirine mâni olmaz. Teşkilce, suretçe birbirinden ayrı, hiç şaşırtmaz; yanlış yazmaz. Evet, en büyük bir ağacın ruh programını bir nokta gibi en küçük bir çekirdekte dercedip, muhafaza eden Zat-ı Hakîm-i Hafîz, vefat edenlerin ruhlarını nasıl muhafaza eder, denilir mi? Ve küre-i arzı bir sapan taşı gibi çeviren Zat-ı Kadîr, ahirete giden misafirlerinin yolunda, nasıl bu arzı kaldıracak veya dağıtacak, denilir mi?

Hem hiçten, yeniden bütün zîhayatın ordularını bütün cesetlerinin taburlarında kemal-i intizamla zerratı emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] ile kaydedip yerleştiren, ordular icat eden Zat-ı Zülcelâl, tabur misal cesedin nizamı altına girmekle, birbiriyle tanışan zerrat-ı esasiye ve ecza-ı asliyesini bir sayha ile nasıl toplayabilir, denilir mi?

Hem, bu bahar haşrine benzeyen, dünyanın her devrinde, her asrında, hatta gece-gündüzün tebdilinde, hatta cevv-i havada bulutların icat ve ifnasında haşre numune ve misal ve emare olacak ne kadar nakışlar yaptığını

1 "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Sûresi, 82.)

adet: sayı, rakam
ahret: öteki dünya
ahsen-i suret: şeklin en güzeli
arz: yer, dünya
ceset: ten, vücut, beden
cevv-i hava: hava boşluğu
derç: arasına koyma, sıkıştırma
divanece: delice.
ecza-ı asliye: vücutta temel teşkil eden organlar
efrat: fertler
emare: alâmet, işaret, iz
envaı: çeşitler
fehmetmek: anlamak.
haşir: toplanma.
haşr-i cismanî: cesetle dirilme
icat: vücuda getirme, yaratma
ifna: sona erdirme, sonlandırma
istib'at: uzak görme
kader: İlâhî iradeyle belirlenen plân, program
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kudret: güç, kuvvet.
küre-i arz: dünya, yer küre
mâni: engel olan
mazi: geçmiş zaman.
misal: bir şeyin benzer hâli, örnek, numune.
muhafaza: koruma, hifzetme
mustakbel: gelecek.
müşahede: gözle görme
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakışlar yapan, işleyen
nizam: düzen.
numune: örnek, misal.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi, maddî olmayan cevher, manevî varlık.
rûy-i arz: yeryüzü
sayha: ses, haykırma, çığlık.
suret: biçim, şekil.
tabur: askerî birlik.
tebdil: değiştirme
teşkil: şekillendirme, şekil verme.
Zat-ı Hakîm-i Hafîz: her şeyin aslını koruyan ve her şeyi hikmetli ve faydalı yapan zat, Allah
Zat-ı Kadîr: her şeye gücü yeten Allah
zerrat: çok ufak parçalar, molekküler atomlar
zerrat-ı esasiye: esas atomlar, temel parçalar
zîhayat: hayat sahibi, canlılar
ziyade: çok.

gözünle görüyorsun. Hatta, eğer hayalen bin sene evvel kendini farz etsen, sonra zamanın iki cenahı olan mazi ile müstakbeli birbirine karşılaştırsan, asırlar, günler adedince misal-i haşir ve kıyametin numunelerini göreceksin. Sonra, bu kadar numune ve misalleri müşahede ettiğin hâlde, haşr-i cismanîyi akıldan uzak görüp istib'at etmekle inkâr etsen, ne kadar divanelik olduğunu sen de anlarsın. Bak, ferman-ı azam, bahsettiğimiz hakikate dair ne diyor?

فَانْظُرْ اِلٰٓى آثَارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَآ
اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (1)

Elhâsıl: Haşre mâni hiçbir şey yoktur, muktazı ise, her şeydir. Evet, mahşer-i acayip olan şu koca arzı adî bir hayvan gibi imate ve ihya eden ve beşer ve hayvana hoş bir beşik, güzel bir gemi yapan ve güneşi onlara şu misafirhanede ışık verici ve ısındırıcı bir lâmba eden, seyyaratı meleklerine tayyare yapan bir Zatın, bu derece muhteşem ve sermedî rububiyeti ve bu derece muazzam ve muhit hâkimiyeti, elbette yalnız böyle geçici, devamsız, bîkarar, ehemmiyetsiz, mutegayyir, bekasız, nakıs, tekemmülsüz umur-ı dünya üzerinde kurulmaz ve durmaz. Demek, Ona şayeste, daimî, berkarar, zevalsız, muhteşem bir diyar-ı aher var, başka bâkî bir memleketi vardır. Bizi onun için çalıştırır. Oraya davet eder ve oraya nakledeceğine, zahirden hakikate geçen ve kurb-i huzuruna müşerref olan bütün ervah-ı neyyire ashabı, bütün

1 Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan elbette ölüleri de öylece diriltecektir. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi, 50.)

adi: sıradan, basit
af: bağışlama.
aktap: kutuplar, Allah dostları
arz: yer, dünya
bakı: sürekli ve kalıcı olan
beka: sonu olmama.
berkarar: kararlı
beşer: insan, âdemoğlu
bıkarar: kararsız.
celal-i kudsıyet: her türlü kusur ve noksandan uzak oluşun yüceliği, kudsiyetin yüceliği.
cihet: yönde.
daimi: sürekli, devamlı
davet: çağırma, çağrı
divane: deli
diyar-ı aher: diğer memleket.
ehemmiyet: önem, değerlilik
elhâsıl: netice itibanyla
erbap: sahipler
ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar
eser: nişan, iz, alâmet.
ferman-ı azam: en büyük buyruk.
haber: her hangi bir konuda alınan bilgi
hakıkat: gerçek, doğru
hakımıyet: hakım olma hâli
haşır: toplanma.
hulfulvaat: sözünden dönme
hulfulvaıt: vaat edilmiş azabı yapmama, cezayı yerine getirmeme.
İhya: canlandırma.
İhzar: hazırlama
imate: öldürme
İnkâr: reddetme.
kadır: her şeye kudreti yeten Allah
kulub-ı münevvere: aydın kalplere sahip olanlar
kurb-i huzur: huzura yakın olma
mahşer-i acayip: hayrete düşürücü mahşer
mani: engel
muazzam: çok büyük.
muhıt: ihata eden, kapsamlı
muhteşem: ihtişamlı, büyük.
muktazı: gerektiren, icap ettiren
mucazat: mutlak ceza
mukâfat: ödül.

mükerreren: tekrar be tekrar
müşerref: şereflendirilmiş.
mutegayyır: değişen, başka laşan
muttefikan: ittifak ederek birleşerek.
nakıs: noksan, eksik.
rahmet: acıma
rububiyet: rablık, ilahlık, her şeyi terbiye eden, kuşatıcı idaresiyle yöneten Allah'ın rablik faaliyeti
sermedî: sürekli, daimî, olumsuz
seyyarat: gezegenler
şahadet: şahit olma
şayeste: uygun, layık, munasıp
tayyare: uçak.
tehdıt: gözdağı verme
tekemmül: olgunlaşma
tezellül: aşağılanma
ukul-ı nuraniye: doğru olan dinin ışığıyla aydınlanmış akıllar
umur-i dünya: dünya işleri.
vaat: söz verme
zahir: görünen, görünücü
zeval: sona erme, yok olma
zillet: aşağılık

kulûb-i münevvere aktabı, bütün ukul-i nuraniye erbabı şahadet ediyorlar ve bir mukâfat ve mücazat ihzar ettiğini müttefikan haber veriyorlar ve mükerreren pek kuvvetli vaat ve pek şiddetli tehdit eder, naklederler.

Hulfülvaat ise, hem zillet, hem tezelküldür; hıçbir cihetle celâl ve kudsiyetine yanaşamaz. Hulfülvait ise, ya aftan, ya aczden gelir. Hâlbuki, küfür cinayet-i mutlakadır,[HAŞİYE] affa kabil değil. Kadîr-i Mutlak ise, aczden münezzeh ve mukaddestir.

Şahitler, muhbirler ise, mesleklerinde, meşreplerinde, mezheplerinde muhtelif oldukları hâlde, kemal-i ittifak ile şu meselenin esasında müttehittirler. Kesretçe tevatür derecesindedirler; keyfiyetçe icma kuvvetindedirler; mevkice her bin nev-i beşerin bir yıldızı, bir taifenin gözü, bir milletin azizidirler, ehemmiyetçe şu meselede hem ehl-i ihtisas, hem ehl-i ispattırlar. Hâlbuki, bir fende veya bir sanatta iki ehl-i ihtisas, binler başkalardan müreccahtırlar ve ihbarda iki müsbit, binler nafîlere tercih edilir.

HAŞİYE: Evet, küfür mevcudatın kıymetini ıskat ve manasızlıkla ittiham ettiğinden, bütün kâinata karşı bir tahkir ve mevcudat âyinelerinde cilve-i esmayı inkâr olduğundan, bütün esma-i İlâhiyeye karşı bir tezyif, ve mevcudatın vahdaniyete olan şahadetlerini reddettiğinden, bütün mahlûkata karşı bir tekzip olduğundan, ıstıdad-ı insaniyi öyle ifsat eder ki, salâh ve hayrı kabule lıyakati kalmaz. Hem, bir zulm-i azîmdir ki, umum mahlûkatın ve bütün esma-i İlâhiyenin hukukuna bir tecavüzdür. İşte şu hukukun muhafazası ve nefs-i kâfirin hayra kabiliyetsizliği, küfrün adem-i affını iktiza eder.[1] إنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عظيمٌ şu manayı ifade eder.

1- Muhakkak ki şirk pek büyük bir zulümdür. (Lokman Suresi 13.)

acz: güçsüzlük.
adem-i af: affın olmayışı.
af: bağışlama.
ayine: ayna.
aziz: muhterem, saygın.
beyder: ekin harmanı.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri.
cinayet-i mutlaka: kesin şüphesiz cinayet.
derece: mertebe, kademe, aşama.
ehl-i ihtisas: uzman olanlar.
ehl-i ispat: doğruyu ortaya çıkaranlar.
elhâsıl: kısacası.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
haber: nakledilen söz.
hakikat: gerçek.
harman: tahıl tanelerinin samandan ayrılması için yapılan işlem.
haşiye: dipnot, açıklayıcı alt yazı.
hayır: iyilik.
hayrı: hayra ait.
hilâl: ay.
hukuk: haklar.
icma: fikir birliği.
ifsat etmek: bozmak.
ihbar: haber verme.
iktıza etmek: gerekmek.
inkar: reddetme.
ıskat: düşürme.
ıstıdad-ı insaniye: insanın yaratılışında var olan kabiliyet.
ittiham: suç altında bulunma.
kabil: olabilir, mümkün.
kabiliyet: becerikliliik, yetenek.
kabul: razı olma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kemal-i ittifak: birleşme mükemmelliği.
kesret: çokluk.
keyfiyet: durum, özellik, husus.
kıymet: değer.
küfür: hak dini reddeden; imansızlık, dinsizlik.
lıyakat: ehliyet, hak ediş.
mahlûkat: yaratılmışlar.
mahşer: toplanılacak yer.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer.
mana: anlam.
meslek: takip edilen, gidilen yol.
meşrep: tutum, meslek.
mevcudat: var olan her şey.
mezhep: dinde tutulan yol.
mezraa: tarla.
muhafaza: koruma.
muhakkak: gerçek.
muhbir: haber veren, haberci.
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit, farklı.
mukaddes: ayıp ve noksanlardan kurtulmuş.
münezzeh: muhtaç olmayan.
münkir: inkâr eden.
müreccah: uygun bulunan.
müsbit: ispat eden.
muttehit: birleşik.
nafi: nefyeden, reddeden, inkâr edici.
nefis: hayat, ruh, can.
nev-i beşer: insanoğlu.
salâh: iyileşme, iyilik.
sübut: gerçekleşme.
şahadet: şahit olma.
tahkir: hor görme, küçük görme.
tecavüz: haddini aşma.
tekzip: yalanlama.
tercih: seçme.
tevatür: bir haberin ağızdan ağza dolaşarak yayılması.
tezyif: küçük düşürme.
umum: herkes, genel.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
zahir: açık, belli.
zulm-i azîm: büyük zulüm.
zulüm: zulüm.

tercih edilir. Meselâ, ramazan hilâlinin sübutunu ihbar eden iki adam, binler münkirlerin inkârlarını hiçe atarlar.

Elhâsıl, dünyada bundan daha doğru bir haber, daha sağlam bir dava, daha zahir bir hakîkat olamaz. Demek, şüphesiz *dünya bir mezraadır*,[1] mahşer ise, bir beyderdir, harmandır. Cennet, cehennem ise birer mahzendir.

1. Aclûnî, *Keşfu'l-Hafa*, 1/495; Allyyü'l-Kari, *Esrarü'l-Merfua*, s. 205.

beyder: harman yeri
elhasıl: kısacası
hakîkat: gerçek
hilal: ay
ihbar: haber verme.
mahşer: Âhirette toplanılacak yer
mezraa: tarla.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer
münkir: inkâr eden.
sübut: gerçekleşme
tercih: seçme
zahir: açık, belli

* Otuz Üçüncü Mektup Barla'da 1928-30'da Türkçe olarak telif edilmiştir

Yedinci Hüccet-i İmaniye

Otuz Üçüncü Mektubun On Yedinci Penceresi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ (1)

Zeminin yuzünü yaz zamanında temaşa edip görüyoruz ki, icad-ı eşyada müşevveşiyeti iktıza eden ve intizamsızlığa sebep olan nihayetsiz sahavet ve bir cûd-i mutlak, gayet derecede bir insicam ve intizam içinde görünüyor. İşte zemin yüzünü tezyin eden bütün nebatatı gör.

Hem, mizansızlığı ve kabalığı iktiza eden icad-ı eşyadaki sür'at-i mutlaka dahi kemal-i mevzuniyet içinde görünüyor. İşte, zemin yüzünü süslendiren bütün meyvelere bak. Hem, ehemmiyetsizliği, belki çirkinliği iktıza eden kesret-i mutlaka dahi kemal-i hüsn-ı sanat içinde görünüyor. İşte yeryüzünü yaldızlayan bütün çiçeklere bak.

Hem, sanatsızlığı, basitliği iktıza eden icad-ı eşyadaki suhulet-i mutlaka dahi nihayetsiz derecede sanatkârlık ve maharet ve ihtimamkârlık içinde görünüyor. İşte yeryüzündeki ağaç ve nebatat cihazatının sandukçaları ve programları ve tarihçe-i hayatlarının kutucukları hükmünde olan bütün tohumlara, çekirdeklere dikkatle bak.

Hem, ihtilâf ve ayrılığı iktıza eden uzaklık ve bu'd-i mutlak dahi bir ittifak-ı mutlak içinde görünüyor. İşte bütün aktâr-ı zeminde zer' edilen her nevi hububata bak.

1- Muhakkak ki göklerde ve yerde mü'minler için Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine işaret eden deliller vardır. (Casiye Suresi, 3.)

aktar-ı zemin: yeryüzünün dört bir köşesi
bu'd-ı mutlak: sınırsız uzaklık
cihazat: organlar
cud-ı mutlak: sınırsız cömertlik
delil: bir hükmün ya da fikrin doğruluğunu kanıtlayan şey
ehemmiyetsizlik: önemsizlik.
gayet: çok, pek çok.
hububat: tohumlar, taneler
icad-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi yaratılması.
ihtilâf: farklılık.
ihtimamkârlık: özenmek, önem vermek, fazlaca dikkat etmek.
iktıza: gerekme, gerektirme
insicam: uygunluk, düzgünlük.
intizam: düzen, düzgünlük, düzenlilik
işaret: gösterme, bildirme.
ittifak-ı mutlak: sınırsız birlik, birlik.
kemal-ı hüsn-ı sanat: mükemmel güzel sanat.
kemal-i mevzuniyet: mükemmel bir ölçü ve denge.
kesret-i mutlaka: sınırsız çokluk.
kudret: güç, kuvvet.
maharet: ustalık, becerikliik
mizan: ölçü, denge
mizansızlık: ölçüsüzlük.
muhakkak: şüphesiz
mü'min: Allah'a iman eden, inanan
müşevveşiyet: karışıklık
nebatat: bitkiler
nev': tür, çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
sahavet: cömertlik.
sanat: ustalıkla ve güzel yapılış.
sandukça: küçük sandık.
suhulet-i mutlaka: sonsuz kolaylık.
sür'at-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız çabukluk
tarihçe-i hayat: hayatın özeti
temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek.
tezyin: süslemek.
yaldızlama: süsleme, eşyaları altın ve gümüş rengindeki parlak maddelerle süsleme
zemin: yer
zer' etme: ekme, dikme

Hem, karışmayı ve bulaşmayı iktiza eden kemal-i ihtilât, bilâkis kemal-i imtiyaz ve tefrik içinde görünüyor. İşte bütün yeraltına karışık atılan ve madde itibarıyla birbirine benzeyen tohumların sümbül vaktinde kemal-i imtiyazları; ve ağaçlara giren muhtelif maddelerin yaprak, çiçek ve meyvelere, kemal-i imtiyaz ile tefrikleri, ve mideye giren karışık gıdaların muhtelif aza ve hüceyrata göre kemal-i imtiyazla ayrılmalarına bak, kemal-i hikmet içinde kemal-i kudreti gör.

Hem, ehemmiyetsizliği, kıymetsizliği iktiza eden gayet derecede mebzuliyet ve nihayet derecede ucuzluk dahi, yeryüzünde masnuatça, sanatça nihayet derecede kıymettar ve pahalı bir keyfiyette görünüyor. İşte o hadsiz acaib-ı sanat içinde, yeryüzünün Rahmanî sofrasında yalnız kudretin şekerlemeleri olan dutların nevilerine bak, kemal-ı rahmeti kemal-i sanat içinde gör.

İşte, bütün rûy-i zeminde gayet kıymettarlık ile beraber hadsiz ucuzluk, ve hadsiz ucuzluk içinde hadsiz ihtilât ve karışıklık ile beraber hadsiz imtiyaz ve tefrik; ve hadsiz imtiyaz ve tefrik içinde gayet uzaklık ile beraber son derece muvafakat ve benzeyiş, ve son derece benzemek içinde gayet derecede suhulet ve kolaylık ile beraber gayet derecede ihtimamkârâne yapılış; ve gayet derecede güzel yapılış içensinde sür'at-i mutlaka ve çabuklukla beraber gayet derecede mevzun ve mizanlı ve israfsızlık; ve gayet derecede israfsızlık içinde son derece çokluk ve kesret ile beraber son derecede hüsn-i sanat; ve son derece hüsn-ı sanat içinde nihayet derecede sahavet ile beraber

acaib-i sanat: Allah'ın insanları şaşırtan harika sanatları
aza: organlar
bilâkis: aksine, tersine.
ehemmiyetsizlik: önemsizlik
gayet: çok, pek çok, son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hüceyrat: hücreler
husn-i sanat: sanat güzelliği
ihtilat: karışıklık.
ihtimamkârane: özenerek, önem vererek, fazlaca, dikkatlice
iktiza: gerekme, gerektirme
imtiyaz: farklılık, diğerlerinden ayrı olma
israf: gereksiz ve boş yere kullanma
itibarıyla: değeriyle
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet.
kemal-i ihtilât: tam bir karışıklık.
kemal-i imtiyaz: tam bir ayrılma ve farklı olma
kemal-ı kudret: kudretin mükemmelliği
kemal-i rahmet: şefkat, merhamet ve ihsanın en mükemmeli
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik.
kesret: çokluk.
keyfiyet: durum, kalite.
kıymetsızlık: değersizlik.
kıymettar: kıymetli, değerli
kıymettarlık: kıymetlilik, değerlilik.
kudret: güç, iktidar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
mevzun: ölçülü, düzgün
mızan: ölçü, denge
muhtelif: çeşitli, farklı
muvafakat: uygunluk.
nevi: tür, çeşit.
nihayet: son.
Rahmanı sofra: bütün varlıkların rızıklarının içinde bulunduğu rahmet ve merhamet sonsuz olan Allah tarafından gönderilen sofra
rûy-i zemin: yeryüzü
sanat: ustaca ve güzel yapılış.
sühulet: kolaylık.
sumbul vaktı: başak ve çiçek verme zamanı.
sür'at-ı mutlaka: sonsuz ve sınırsız çabukluk.
tefrik: ayırt etme, ayrı tutma, birbirinden ayırma

intizam-ı mutlak, elbette, gündüz ışığı, ışık güneşi gösterdiği gibi, bir *Kadîr-i Zülcelâl*'ın, bir *Hakîm-i Zülkemal*'ın, bir *Rahîm-i Zülcemal*'in vücub-i vücuduna ve kemal-i kudretine ve cemal-i rububiyetine ve vahdaniyetine ve ehadiyetine şahadet ederler,[1] لَهُ الْأَسْمَآءُ الْحُسْنٰى sırrını gösterirler.

Şimdi, ey bîçare cahil, gafil, muannıt, muattıl! Bu hakikat-i uzmayı ne ile tefsir edebilirsin? Bu nihayet derecede mu'cize ve harika keyfiyeti ne ile ızah edebilirsin? Bu hadsiz derecede acip şu sanatları neye isnat edebilirsin? Bu yeryüzü derecesinde geniş bu pencereye hangi perde-i gafleti atıp kapatabilirsin? Senin tesadufün nerede, tabıat dediğin ve güvendiğin şuursuz yoldaşın ve dalâlette istınatgâhın ve arkadaşın nerede? Bu işlere tesadüfün karışması yüz derece muhal değil mi? Ve şu harika işlerin binden birinin tabıata havalesi bin derece muhal olmuyor mu? Yoksa camıt, âciz tabiatın her bir şeyin içinde, o şeyden yapılan, eşya adedince manevî makine ve matbaaları mı var?

1- En güzel isimler Onundur. (Haşir Suresi: 24)

acip: hayret verici, şaşırtıcı.
aciz: güçsüz.
adet: sayı, miktar
bıçare: çaresiz, zavallı
bilbedahe: apaçık bir şekilde
cahil: bilgisiz
camıt: cansız
cemal-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç oldukları şeyleri vermesi, onları, yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesindeki güzellik.
dalalet: imanı ve İslamiyetten ayrılmak, doğru yoldan ayrılmak.
delalet: delil olma, gösterme.
ehadiyet: birlik. Allah'ın birliği
eser: yapı.
fiil: iş.
gafil: gerçekleri görmeyen, önemsemeyen, iyi düşünmeyen
hadsiz: sınırsız
hakıkat-ı uzma: en büyük hakikat.
Hakîm-i Zülkemal: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı yerli yerinde ve mükemmel yaratan, kemal sahibi Allah
harika: olağanüstü.
havale: bırakma, bırakma, bir işi başkasının yaptığını iddia etme.
ifade: anlatma, bildirme.
intizam-ı mutlak: tam ve mükemmel düzen
isnat: dayandırma
istinatgâh: dayanak noktası.
ızah: açıklama
Kadir-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi Allah.
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
keyfiyet: durum, vaziyet.
mana: anlam
manevî: maddî olmayan, manaya ait, ruha ait, içe ait, fikrî, hissî görünmeyen
matbaa: basım evi
muannıt: inatçı
muattıl: Allah'ı inkâr eden
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstü şey
muhal: imkânsız.
muntazam: düzenli.
mükemmel: her şeyi tam ve eksiksiz
perde-i gaflet: gaflet perdesi, gerçekleri görmeye engel olan perde, önemsememezlik.
Rahîm-i Zülcemal: güzellik sahibi olan ve yarattıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametli olan Allah.
sahavet: cömertlik
sanat: ustaca ve güzel yapılış
sır: gizli hakikat, gerçek.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuursuz: akılsız, bilinçsiz
tabıat: doğa. Allah'ı inkar edenlerin yaratıcı bir güç olarak gördükleri, içinde yaşadığımız doğa ve madde âlemi
tefsir: açıklama, yorum.
temsil: örnek, benzetme
tesadüf: rastgelme, rastlantı.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak
yoldaş: yol arkadaşı

* Üçüncü Şua olan Münacat risalesi Kastamonu'da 1937'de Türkçe olarak telif edilmiştir

Sekizinci Hüccet-i İmaniye

Münacat

Bu Sekizinci Hüccet-i İmaniye, vücub-ı vücuda ve vahdaniyete delâlet ettiği gibi, hem delâil-i kat'iye ile rububiyetin ihatasına ve kudretinin azametine delâlet eder, hem hâkimiyetinin ihatasına ve rahmetinin şumulüne dahı delâlet ve ispat eder, hem kâinatın bütün eczasına hikmetinin ihatasını ve ilminin şumulünü ispat eder.

Elhâsıl, bu Sekizinci Hüccet-i İmaniyenin her bir mukaddimesinin sekiz neticesi var. Sekiz mukaddimelerin her birinde sekiz neticeyi delilleriyle ispat eder ki, bu cihette bu Sekizinci Hüccet-i İmaniyede yüksek meziyetler vardır.

Said Nursi

azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
cihet: yön.
delaiil: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan delil, alâmet.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
elhasıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca.
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmedişi, egemenlik.
hikmet: ilâhi gaye, yüksek bilgi.
hüccet-i İmaniye: imana ait delil ler, hüccetler.
ihata: kuşatma, içine alma.
ilm: bilme, bilgi.
ispat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hale getirme.
kâinat: [illegible] tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerli lik vasfı.
mukaddime: başlangıç.
netice: sonuç.
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi [illegible] vermesi vasfı.
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ
الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ
مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ
الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۞ (1)

Yâ İlâhî ve yâ Rabbî!

Ben imanın gözüyle ve Kur'ân'ın talimiyle ve nuruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyle ve ism-i Hakîm'in göstermesiyle görüyorum ki,

Semavatta hiçbir deveran ve hareket yoktur ki, böyle intizamıyla Senin mevcudiyetine işaret ve delâlet etmesin

Ve hiçbir ecram-ı semaviye yoktur ki, sükûtuyla, gürültüsüz vazife görerek direksiz durmalarıyla Senin rububiyetine ve vahdetine şahadeti ve işareti olmasın

Ve hıçbır yıldız yoktur ki, mevzun hilkatıyle, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümaselet ve müşabehet sıkkesıyle, Senın haşmet-i ulûhiyetine ve vahdanıyetine işaret ve şahadette bulunmasın.

Ve on iki seyyareden hiçbir seyyare yıldız yoktur ki, hıkmetlı hareketıyle ve ıtaatlı musahhanyetıyle ve ıntızamlı vazifesiyle ve ehemmiyetlı peykleriyle Senin vücub-i vücuduna şahadet ve saltanat-ı ulûhıyetıne ışaret etmesin.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla

Göklerin ve yerin yaratılmasında, gecenin ve gündüzün değişmesinde, insanlara faydalı şeylerle denizde akıp giden gemilerde, Allah ın gökten su indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra dirıltmesinde, her turlu canlıyı yeryüzüne yaymasında, rüzgarlarla sevk etmesinde ve gökle yer arasında Allah ın emrine boyun egmiş bulutlarda, aklını kullanan bir topluluk ıçın Allah ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine ışaret eden nice delıller vardır. (Bakara Suresi, 164)

aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun. Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununca kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır

delâlet etmek: delil olmak, belirtmek, göstermek.

deveran: dönüş, dolaşma, devretme

ecram-ı semaviye: gök cısımlen

ehemmiyet: önem

haşmet-ı uluhiyet: Allah ın ilâhlığının büyüklüğü, heybeti, haşmeti

hikmetli: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde olan

hilkat: yaratılış.

iman: inanç, itikat.

intizam: düzen, tertip

ism-i Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde yapan Allah ın Hakîm ismi

işaret: gösterme, bildirme

itaat: söz dinleme, emre göre hareket etme.

mevcudiyet: varlık, var olma.

mevzun: ölçülü, düzgün

muntazam: düzenli, düzenlenmiş

musahhariyet: emre boyun eğme hali

mümaselet: benzerlik, benzeme

munacat: dua, yakarış

müşabehet: benzeme, benzeyiş

nurani: nurlu, aydınlık, parlak

peyk: uydu.

Resul-i Ekrem: en cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)

rububiyet: Cenab ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi, onlan yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.

saltanat-ı uluhiyet: ortaklık kabul etmeyen Allah ın saltanatı, hakimiyeti

semavat: gökler.

seyyare: gezegen

sikke: damga, muhur

sükût: susukunluk, sessizlik.

şahadet: şahıtlık, tanıklık.

talim: öğretme, ders verme

tebessüm: gülümseme

vahdaniyet: Allah ın bir oluşu

vahdet: birlik.

vazife: iş, görev

vaziyet: durum, duruş.

vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.

yâ İlâhî: ey Allah ım!.

yâ Rabbî: ey Rabbım, ey beni beslen, büyüten ve terbiye eden Allah ım!

Evet, gökler sekeneleriyle, her bin tek başıyla şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, derece-i bedahette *–ey zemin ve gökleri yaratan Yaratıcı!–* Senin vücub-ı vücuduna öyle zahir şahadet *–ve ey zerratı muntazam mürekkebatıyla tedbirini gören ve idare eden ve bu seyyare yıldızları manzum peykleriyle döndüren, emrine itaat ettiren!–* Senin vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şahadet ederler ki, göğün yüzünde bulunan yıldızlar sayısınca nuranî bürhanlar ve parlak delîller o şahadeti tasdik ederler.

Hem bu safî, temiz, güzel gökler, fevkalâde büyük ve fevkalâde sür'atlı ecramıyla, muntazam bir ordu ve elektrik lâmbalanıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve her şeyi icat eden kudretinin azametine zahir delâlet, ve hadsiz semavatı ihata eden hâkimiyetinin ve her bir zîhayatı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklerine kuvvetli işaret, ve bütün mahlûkat-ı semaviyenin bütün işlerine ve keyfiyetlerine taallûk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her işe şümulüne şüphesiz şahadet ederler. Ve o şahadet ve delâlet o kadar zahırdır ki, guya yıldızlar, şahit olan göklerin şahadet kelimeleri ve tecessüm etmiş nuranî delillendirler.

Hem, semavat meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ise, mutî neferler, muntazam sefineler, hanka tayyareler, acayip lâmbalar gibi vaziyetiyle, Senin saltanat-ı ulûhiyetinin şaşaasını gösteriyorlar.

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici.
azamet: büyükluk.
bürhan: delil, ispat edici.
cihet: yön.
delalet: delil olma, gösterme, belirtme.
delil: bilinmeyeni keşfetmek veya bilinenin doğruluğunu göstermek için aracı olarak kullanılan şey, kanıt.
derece-i bedahet: âp açıklık derecesi.
donanma: bir devletin deniz kuvvetleri, savaş gemilerinin tamamı.
ecram: gök cisimleri, yıldızlar.
fevkalâde: olağanüstü.
feza: uzay.
guya: sanki.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
harika: çok güzel, olağanüstü, hayranlık uyandıran.
haşmet: büyükluk, heybet.
hey et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: belirli gaylelere yönelik, anlamlı, faydalı, yerli yerli yerinde oluş.
icat eden: yoktan var eden, yaratan.
idare etmek: yönetmek.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
ihata: kuşatma, sarma, içine alma, ilim, bilış, bilgi.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat ettirmek: emrine boyun eğdirmek.
keyfiyet: durum, nitelik, özellik.
kudret: güç, kuvvet.
mahlûkat-ı semaviye: gökyüzündeki yaratılmışlar.
manzum: düzenlenmiş, ölçülü.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
mutî: itaat eden, söz dinleyen, emre uyan.
mürekkebat: parçaların birleşmesiyle meydana gelmiş şeyler.
nefer: asker, er.
nuranî: nurlu, parlak, aydınlık.
peyk: uydu.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
safî: temiz, duru.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hâkimiyet.
saltanat-ı ulûhiyet: Cenab-ı Hakkın İlâhlık saltanatı, hâkimiyeti.
sefine: gemi.
sekene: sakinler, bir yerde oturanlar, kalanlar, yaşayanlar.
semavat: gökler.
seyyare: gezegen.
sür'at: hız.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şaşaa: parlaklık.
şümul: kaplama, kuşatma.
taallûk etmek: alakalı olmak, ilgili bulunmak, ilgilendirmek.
tanzim etmek: düzenlemek.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
tayyare: uçak.
tecessüm etmek: cisimleşmek, maddeleşmek.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme.
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, duruş.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zahir: açık, görünür.
zemin: yer, yeryüzü.
zerrat: zerreler, atomlar, en küçük parçalar.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyarelerinde ve zeminimizdeki vazifelerinin delâlet ve ihtanyla, güneşin sair arkadaşlan olan yıldızlann bir kısmı ahiret âlemlerine bakarlar ve vazifesiz değiller, belki bâkî olan âlemlerin güneşleridirler.

Ey Vacibü'l-Vücud, ey Vahid-ı Ehad!

Bu harika yıldızlar, bu acıp güneşler, aylar, Senin mülkünde, Senin semavatında, Senin emnn ile ve kuvvetin ve kudretin ıle ve Senin ıdare ve tedbirin ile teshır ve tanzim ve tavzif edilmişler. Bütün o ecram-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden birtek Hâlık'a tesbih ederler, tekbır ederler, lisan-ı hâl ile "*Sübhanallah, Allahu ekber*" derler. Ben dahı onlann bütün tesbıhatıyla Seni takdıs edenm.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından ıhtifa etmiş olan Kadîr-ı Zülcelâl, ey Kadîr-ı Mutlak!

Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle anladım: Nasıl kı gokler, yıldızlar Senin mevcudiyetine ve vahdetine şahadet ederler, öyle de, cevv-i sema, bulutlarıyla ve şımşekleri ve ra'dlan ve rüzgârlanyla ve yağmurlanyla Senin vücub-ı vücuduna ve vahdetıne şahadet ederler.

Evet, camit, şuursuz bulut, âb-ı hayat olan yağmuru muhtaç olan zîhayatlann ımdadına gondermesi, ancak Senin rahmetin ve hikmetin ıledir. Karışık tesadüf karışamaz.

ab-ı hayat: hayat suyu, hayat için gerekli sıvı
acıp. hayret verici
ahıret: dünya hayatından sonra sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan hayat.
âlem dünya.
Aleyhıssalâtu Vesselâm salât ve selam onun uzenne olsun
Allahu ekber. Allah en buyuk ve en yucedir
azamet-ı kıbrıya: haşmetin azametin, celalin buyukluguu
bâkî devamlı ve kalıcı, yok olmayan sonsuz.
camit. ruhsuz, cansız.
cevv-ı sema: hava boşlugu atmosfer, gokyuzu
delalet: delil olma.
ecram-ı ulviye: yuksekteki kutleler, yıldızlar ve gezegenler
efrat: fertler, bireyler
Hâlık. yaratıcı, her şeyı yoktan yaratan Allah
harika: olağanustu, hayranlık uyandıran
hikmet: belırlı gayelere yonelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olma.
ıdare: yonetme, yonetim.
ıhtar: hatırlatma, dıkkat çekme
ıhtıfa etmek. gizlenmek.
ımdat yardım
Kadir-i Mutlak. hıç bır kayıt ve şarta baglı olmaksızın her şeye gucü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
Kadîr-ı Zülcelâl: her şeye gucü yeten sonsuz haşmet, buyukluk ve yucelik sahıbı olan Allah
kudret: guç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve surenin sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lisan-ı hâl: bır şeyın duruşu ve gorunuşu ile bır mana ifade etmesi
mevcudiyet. varlık, var olma
muhtaç: ıhtıyaç duyan.
mulk. sahip olunan uzennde tasarruf hakkı bulunulan şey
ra'd: gok gurultusu
rahmet. şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
Resul-ı Ekrem: çok comert, kenm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sair: dıger
semavat: gokler
seyyare: gezegen.
Subhanallah: Allah her turlu eksıklıkten uzak ve butun ustun sıfatlara sahıpur
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şiddet-ı zuhur: çok kuvvetlı ve şıddedı şekılde gorunme
şuur: anlayış, bılınç, ıdrak.
takdis etmek: Allah ı her turlu kusur ve noksandan uzak tutmak, temız ve yuce kabul etmek.
talım: oğretme, eğıtme
tanzım. duzene koyma, duzenleme
tavzif: gorevlendırme, vazıfelendırme.
tedbır: ıdare etme, çekıp çevırme
tekbır etmek: Allah ın buyuklugunu dıle getırmek.
tesadüf: rastlantı
tesbih etmek: Allah ın şanını yuceltmek, butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutmak.
tesbıhat. Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun mukemmel sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sozler
teshır: ıtaat ettırme, boyun eğdırme
Vacibü'l-Vücud. varlıgı zorunlu ve gerekli olan ve yoklugu duşunulemeyen varlığı Zatî, ezelî, ebedî olup vucut tabakalannın en saglamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mukemmelı olan Allah
vahdet. bırlık
Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecelli eden Allah
vazife: ış, gorev
vucub-ı vücut: varlıgı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması ımkânsız olmak.
zemin yer, yeryuzu
zîhayat: hayat sahıbı, canlı.

Hem, elektriğin en büyüğü bulunan ve fevaid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şımşek ise, Senin fezadaki kudretini güzelce tenvir eder.

Hem, yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezayı konuşturan ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çınlatan ra'dat dahi, lisan-ı kâl ile konuşarak Seni takdis edip rububiyetine şahadet eder.

Hem, zîhayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefeslen vermek, nüfuslan rahatlandırmak gibi çok vazifeler ile tavzîf edilen rüzgârlar dahi, cevvi âdeta bir hikmete binaen Levh-ı Mahv ve İspat ve "yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası" suretine çevirmekle, Senin faaliyet-i kudretine işaret ve Senin vücuduna şahadet ettiği gibi, Senin merhametinle bulutlardan sağıp zîhayatlara göndenlen rahmet dahi, mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle, Senin vüs'at-i rahmetine ve geniş şefkatine şahadet eder.

Ey Mutasarrıf-ı Fa'al ve ey Feyyaz-ı Muteal!

Senin vücub-ı vucuduna şahadet eden bulut, berk, ra'd, rüzgâr, yağmur, birer birer şahadet ettikleri gibi, heyet-ı mecmuasıyla, keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber, birlik, beraberlik, birbirin içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle, Senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler.

berk: şımşek
cev: hava, yer ile gok arası.
faaliyet-i kudret. Allah ın sonsuz kudretinin faaliyeti, iş gormesi.
fevaid-ı tenviriye: nurlandırma nın aydınlatmanın faydalan
Feyyaz-ı Müteal: çok feyz ve bereket veren, buyuk ve yuce olan Allah
feza: gökyuzu boşluğu.
gayet: son derece çok.
haysiyet. itibar, ozellik şeref derece
hey et-ı mecmua: bir şeyin tamamı parçalarına bakılmaksızın bir butun olarak gorunuşu
hikmet: herkesin bilmediği gızlı sebep gızlı bilinmeyen nokta İlâhı gaye fayda
ifade etmek: anlatmak.
istifade: yararlanma faydalanma
işaret: gosterme bildirme
katre: damla yağmur tanelen
keyfiyet: nitelik ozellik, durum.
kudret. guç kuvvet.
Levh-ı Mahv ve İspat: Cenab-ı Allah ın yazar ifade eder sonra bozar tahtası hukmunde olan ışlen
lisan-ı kal: konuşma dili, söz ile anlatım
lüzumlu. gerekli.
mahiyet: bir şeyin aslı ıç yuzu esası nitelik ozellik.
merhamet: acıma şefkat gosterme koruma iyilik etme
mevzun olçulu duzgun.
muhalif: uymayan zıt olan.
muntazam duzenli duzenlenmiş
Mutasarrıf-ı Fa'âl: her an zatına has ve layık ış yapan, devamlı işleyen her an çekip çevren idare eden, yoneten Cenab-ı Hak.
nüfus. nefisler canlar
ra'd: gok gurultusu
ra'dat: gok gurultulen
rahmet. şefkat ve merhamet etme acıma esırgeme
rızık. Allah ın herkese lutuf ve ıhsan ettiği nimet.
rububiyet. Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde ve her varlıga muhtaç olduğu şeylen verme si. onlan yetiştirmesi uyum ıçınde sevk ve idare etmesi
suret: şekil, bıçım.
şahadet. şahıtlık, tanıklık.
şefkat: karşılıksız sevme acıma merhamet etme
takdis etmek. Allah ı her turlu kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yuce kabul etmek.
tavzif edilmek. gorevlendirilmek vazifelendirilmek.
tenvir: nurlandırma aydınlatma
tesbihat: Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun mukemmel sıfatlara sahıp olduğunu ıfade eden sozler
teşvik etmek. şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.
vahdet: birlik.
vazife: gorev
vücub-i vücut: varlığı zorunlu gerekli ve şart olmak, olmaması ımkansız olmak.
vücut: varlık, var olma.
vüs'at-i rahmet: acımanın şefkat ve merhametin genişliği
zihayat. hayat sahıbı canlı

Hem koca fezayı mahşer-i acayip yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rububiyetinin haşmetine ve o geniş cevvi, yazar değiştirir bir levha gibi ve sıkar ve onunla zemin bahçesini sulandırır bir sünger gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve her bir şeye şümulüne şahadet ettikleri gibi, umum zemine ve bütün mahlûkata cev perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsız genişliklerine ve her şeye yetişmelerine delâlet eder.

Hem fezadaki hava, o kadar hakîmâne vazifelerde istihdam ve bulut ve yağmur, o kadar alîmâne faydalarda istimal olunur ki, her şeye ihata eden bir ilim ve her şeye şamil bir hikmet olmazsa, o istimal, o istihdam olamaz.

Ey Fa'alün Lima Yürîd!

Cevv-i fezadaki faaliyetinle her vakit bir numune-i haşir ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışı yaza döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuunatta bulunan kudretin, dünyayı ahirete çevirecek ve ahirette şuunat-ı sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Ey Kadîr-i Zülcelâl!

Cevv-i fezadaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra'd, Senin mülkünde, Senin emrin ve havlinle, Senin kuvvet ve kudretinle musahhar ve vazifedardırlar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu feza mahlûkatı, gayet sür'atlı ve

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan alem, dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar sürecek olan ikinci hayat.
alem: dünya.
alîmane: her şeyi bilircesine.
azamet: büyükluk.
berk: şimşek.
cev: hava, yer ile gök arası.
cevv-i feza: gökyüzündeki boşluk.
delâlet: delil olma, gösterme.
faaliyet: iş görme, iş yapma.
Fa'alün Lima Yurîd: dilediği işi kesintisiz ve mükemmel bir şekilde yapan, işleyen.
faide: fayda.
feza: gökyüzü.
gayb: gizli olan, görünmeyen.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîmane: hikmetli bir şekilde, belirli gayelere yönelik, faydalı anlamlı ve yerli yerinde olarak.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
haşmet: heybet, büyükluk, görkem.
havl: güç, kuvvet.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş, ilâhî gaye.
idare etmek: yönetmek.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
ilim: bilış, bilgi.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma, kullanma.
istimal: kullanılma, kullanma.
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi, her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
levha: resim, tablo.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası, nitelik, özellik.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer.
misillü: gibi, benzeri.
musahhar: boyun eğen, emre itaat eden.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
numune-i haşir ve kıyamet: kainatın yıkılıp mahvolması, olması ve sonra bütün insanların dirilitilip bir yerde toplanmalarının örneği, âlem, dünya.
ra'd: gök gürültüsü.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylerin onlara yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sür'at: hız.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şamil: kaplayan, kuşatan.
şuunat: şuunlar, Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan, mukaddes özellikler.
şuunat-ı sermediye: Cenab-ı Hakkın ebedî ve sonsuz olan, âhirette görülecek olan işlerin fiilleri.
şümul: kaplama, kuşatma.
tasarruf etmek: bir şeyin sahibi olup, mülkünü istediği gibi kullanmak.
umum: bütün.
vakit: zaman.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, görevli, iş gören.
zemin: yer, yeryüzü.

anî emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren amir ve hâkimlerini takdis ederek, rahmetini methüsena ederler.

Ey arz ve semavatın Hâlık-ı Zülcelâl'ı!

Senin Kur'ân-ı Hakîm'inin talimiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyle iman ettim ve bildim ki. Nasıl semavat yıldızlanyla ve cevv-ı feza müştemilâtıyla Senin vücub-ı vücuduna ve Senin birliğine ve vahdetine şahadet ediyorlar; öyle de, arz bütün mahlûkatıyla ve ahvaliyle Senin mevcudiyetine ve vahdetine, mevcudatı adedince şahadetler ve işaretler ederler.

Evet, zeminde hiçbir tahavvül ve ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını değiştirmek gibi hıçbir tebeddül –cüz'î olsun, küllî olsun– yoktur ki, intizamıyla Senin vucuduna ve vahdetine ışaret etmesin.

Hem, hiçbir hayvan yoktur ki, zaafiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmâne rızkıyla ve yaşamasına lüzumu bulunan cıhazatın hakîmâne verilmesiyle, Senin varlığına ve birliğine şahadeti olmasın.

Hem, her baharda gözümüz önünde ıcat edilen nebatat ve hayvanatın hiçbir tanesi yoktur ki, sanat-ı acibesiyle ve lâtif ziynetiyle ve tam temeyyuzüyle ve intizamıyla ve mevzuniyetiyle Seni bildirmesin. Ve zemin yüzünü dolduran ve nebatat ve hayvanat denilen kudretinin harikaları ve mu'cizeleri, mahdut ve maddeleri bir ve müteşabih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden

ahval: hâller, durumlar
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun. Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununca kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır.
amir: emreden, emir veren
ani: birden bire
arz: yer, yeryüzü.
cevv-ı feza: gökyüzündeki boşluk.
cihazat: cihazlar, organlar
cüz'î: az, küçük, parçaya ait olan
derece: miktar.
hakim: hükmeden, kontrol ve emir altında bulunduran, itaat ettiren
hakîmane: hikmetli bir şekilde belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve heybet sahibi olan, bütün varlıkları yaratan Allah
harikalar: olağanüstü olan, hayranlık uyandıran eserler
hayvanat: hayvanlar
ıcat edilen: vücuda getirilen, yoktan yaratılan
iman etmek: inanmak, kabul etmek.
intızam: düzen, tertip
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
itaat ettirmek: boyun eğdirmek, emre uydurmak.
katre: damla.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küllî: çok, büyük, bütüne ait olan
latîf: güzel, hoş
lüzumu bulunan: gerekli olan.
mahdut: sınırlandırılmış, sınırlı
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar
methüsena etmek: methetmek, övmek, yüceltmek.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar
mevcudiyet: varlık, var olma
mevzuniyet: ölçülü, düzgün, düzenli olma
mu'cize: Allah'ın sonsuz kudretiyle meydana gelen ve benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
müştemilat: içindekiler, içinde bulunanlar
müteşabih: birbirine benzeyen
nebatat: bitkiler
rahmâne: şefkat ve merhametle acıyarak, esirgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esirgeme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
rızık: Allah'ın insan ettiği, verdiği nimetler, yiyecekler.
sanat-ı acibe: hayranlık uyandıran ve hayret veren sanatlı yapılış
semavat: gökler
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tahavvül: hâl değiştirme, başka hale geçme
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitme
tebeddül: değişme, değişim
temeyyüz: benzerlerinden farklı, üstün olma, seçilme
urba: elbise
vahdet: birlik.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma
zaafiyet: zayıflık.
zemin: yer, yeryüzü.
ziynet: süs

ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden, yanlışsız, mükemmel, süslü, alâmet-i farikalı olarak yaratılışları, Sâni-i Hakîm'lerinin vücuduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şahadettir ki, ziyanın güneşe şahadetinden daha kuvvetli ve parlaktır.

Hem hava, su, nur, ateş, toprak gibi hiçbir unsur yoktur ki, şuursuzluklarıyla beraber, şuurkârâne mükemmel vazîfeleri görmesiyle, basit ve istilâ edici, intizamsız, her yere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvi meyveleri ve mahsulleri hazine-i gayptan getirmesiyle, Senin birliğine ve varlığına şahadeti bulunmasın.

Ey Fâtır-ı Kadir, ey Fettah-ı Allâm, ey Fa'al-i Hallâk!

Nasıl arz, bütün sekenesiyle Hâlık'ının Vacibü'l-Vücud olduğuna şahadet eder; öyle de, Senin *–ey Vahid-i Ehad, ey Hannan-ı Mennan, ey Vehhâb-ı Rezzak!–* vahdetine ve ehadiyetine, yüzündeki sikkesiyle ve sekenesinin yüzlerindeki sikkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbirini içine girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rububiyet isimlerinin ve fiillerinin bir olmak cihetinde, bedahet derecesinde Senin vahdetine ve ehadiyetine şahadet, belki mevcudat adedince şahadetler eder.

Hem nasıl zemin, bir ordugâh, bir meşher, bir talimgâh vazıyetiyle ve nebatat ve hayvanat fırkalarında bulunan dört yüz bin muhtelif milletlerin ayrı ayrı cihazatları muntazaman verilmesiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve kudretinin her şeye yetişmesine delâlet eder. Öyle de, hadsız bütün zîhayatın ayrı ayrı nzıklan, vaktı vaktına,

kudret: güç, kuvvet.
mahsul: ürün.
meşher: sergi yeri.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
muhtelif: farklı, çeşitli.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
muntazaman: düzenli olarak.
mükemmel: kusursuz, eksiksiz.
mütenevvi: çeşit çeşit, çeşitli.
nebatat: bitkiler.
nur: ışık, aydınlık.
ordugâh: ordunun konakladığı yer.
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecekler.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi, onlan yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
sekene: bir yerde yaşayanlar, kalanlar.
sikke: damga, mühür.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuur: bilinç, olup bitenin farkında olma, anlama ve kavrama gücü.
şuurkârane: şuurlu ve bilinçli olarak, olup bitenin farkındaymış gibi.
talimgâh: eğitim yeri.
unsur: madde, bir şeyi oluşturan parçalardan her biri.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen varlığı zatı ezeli, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vakit: zaman, an, saat.
vazîfe: görev.
vazîyet: durum, hâl.
Vehhâb-ı Rezzak: bol bol rızık veren, çok çok ihsanda bulunan Allah.
vücud: varlık, var olma.
zemin: yer, yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.
ziya: ışık.

alâmet-i farika: bir şeyi diğerlerinden farklı kılan, ayıran özellik.
arz: yeryüzü, dünya.
bedâhet: açıklık.
cihazat: cihazlar, organlar.
cihet: yön.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
Fa'al-i Hallâk: her şeyi yaratan, dilediğini dilediği gibi yapan Allah.
Fâtır-ı Kadir: varlıkları farklı fıtratlarda farklı yaratış özellikleriyle benzersiz ve harika şekilde yaratan her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Fettah-ı Allâm: her şeyi en ince ayrıntılarına varıncaya kadar bilen ve her şeye ayrı ayrı suretler veren Allah.
fiil: iş, oluş, hareket.
fırka: topluluk, grup.
gayet: son derece, çok.
habbe: tohum, tane.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
Hannan-ı Mennan: merhamet ve ihsanı bol olan Allah.
haşmet: heybet, büyükluk.
hayvanat: hayvanlar.
hazine-i gayb: gayb hazinesi.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş, ilâhî gaye.
intizamsız: düzensiz.
istilâ edici: yayılan, kaplayan, kuşatan.

kuru ve basit bir topraktan, rahîmâne, kerîmâne verilmesiyle ve hadsiz o efradın kemal-i musahhariyetle evamir-i Rabbaniyeye itaatleri, rahmetinin her şeye şümulünü ve hâkimiyetinin her şeye ihatasını gösteriyor.

Hem, zeminde değişmekte bulunan mahlûkat kafilelerinin sevk ve idareleri, mevt ve hayat munavebeleri ve hayvan ve nebatatın idare ve tedbirleri dahi, her şeye taallûk eden bir ilimle ve her şeyde hukmeden nihayetsiz bir hikmetle olabilmesi, Senin ihata-i ilmine ve hikmetine delâlet eder.

Hem, zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsiz bir zaman yaşayacak gibi istidat ve manevî cihazat ile teçhiz edilen ve zemin mevcudatına tasarruf eden insan için, bu talimgâh-ı dünyada ve bu muvakkat ordugâhı zeminde ve bu muvakkat meşherde, bu kadar ehemmiyet, bu hadsız masraf, bu nihayetsiz tecelliyat-ı rububiyet, bu hadsiz hitabat-ı Sübhaniye ve bu gayetsız ıhsanat-ı Ilâhiye, elbette ve her hâlde, bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu kanşık kederli hayata, bu belâlı ve fânî dünyaya sığışmaz. Belkı, ancak, başka ve ebedî bir ömür ve bâkî bir dar-ı saadet için olabildiği cihetinden, âlem-i bekada bulunan ihsanat-ı uhreviyeye işaret, belki şahadet eder.

Ey Hâlık-ı Küllî Şey!

ZemININ butun mahlûkatı, Senin mulkunde, Senin arzında, Senin havl ve kuvvetin ile ve Senin kudretin ve ıradetın ıle ve ılmın ve hıkmetın ıle ıdare olunuyorlar ve

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi; ahiret.
arz: dünya
bakî: devamlı, sonsuz.
belâ: musibet, sıkıntı
cihet: yon
dar-ı saadet: muduluk yen Cennet.
delalet etmek: delil olmak, göstermek
ebedî: sonsuz bitmeyen
efrat: ferdler, bireyler
ehemmiyet: onem
evamır-ı Rabbanıye: butun varlıkları, besleyen, yetıştıren, buyuten, uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah ın emırlerı
fanı: geçıcı, son bulan
gayetsiz: sonsuz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkimiyet: hukmedış, kontrol ve emır altında bulundurma, ıtaat ettırme.
Halık-ı Kullî Şey: her şeyın yaratıcısı olan Allah
havl: güç, kuvvet.
hayat: dınlık, canlılık.
hayvanat: hayvanlar
hikmet: yuksek bılgı, belırlı gayelere yonelik, faydalı anlamlı yerle yerınde ış gorme
hitabat-ı Sübhaniye: kusur ve noksandan uzak olan Allah ın kendıne has hıtap ve konuşmaları.
huzün: uzuntu, gam
ıdare olunmak: yonetılmek, çekip çevrılmek.
idare: yonetılme, yonetme
ihata: kuşatma, sarma
ihata-ı ilim ve hikmet: ılım ve hıkmetın her şeyı kuşatması, sarması
ihsanat-ı Ilâhiye: Allah ın ıhsanlarını, lutuflarını
ihsanat-ı uhreviye: ahıretekı ıhsanlar, ıkramlar
ilim: bılış, bılgı
iradet: ırade, ıstek, dileme.
istidat: kabılıyet, yetenek
işaret: gosterme, bıldırme
itaat: alınan emre gore hareket etme, uyma
kafile: topluluk, grup
keder: uzuntu
kemal-i musahhariyet: tam bır boyun eğmişlik
kerîmane: comertçe, bol ihsan ıle
kudret: guç, kuvvet.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar
manevî cihazat: maddî olmayan cihazlar, donanımlar, duygular
masraf: harcama.
meşher: sergi yerı
mevcudat: yaratılmış şeylerın tamamı, varlıklar
mevt: olum
muvakkat: geçıcı, vakıtlı
mulk: sahıp olunan, uzerınde tasarruf hakkı bulunulan şey
munavebe: nobede ış gorme
nebatat: bıtkıler
nihayetsiz: sonsuz.
ordugah-ı zemin: tüm yaratılanların oluşturduğu varlıklar ordusunun konaklama yerı olan yeryuzu
omür: yaşama suresi, hayat muddetı
rahmane: şefkat ve merhametle acıyarak, esırgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esırgeme
sevk: yonlendırılme, yonlendırme
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şümul: kaplama, kuşatma
taallûk eden: ılgılı ve alâkalı olan
talimgah-ı dünya: egıtım ve oğrenım yerı olan dunya
tasarruf etmek: ıdare etmek, kullanmak.
tecelliyat-ı Rububiyet: Cenab-ı Hakkın varlıkları, beslemesı, buyutmesı, yetıştırmesı, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesının tecellılerı, yansımaları
teçhiz edilmek: cihazlandırılmak, donatılmak.
tedbir: ıdare edılme
vazife: gorev, ış
zemin: yer, yeryuzu

musahhardırlar. Ve zemin yüzünde faaliyeti müşahede edilen bir rububiyet, öyle ihata ve şümul gösteriyor ve onun idaresi ve tedbiri ve terbiyesi öyle mükemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki icraatı öyle birlik ve beraberlik ve benzemeklik içindedir ki, tecezzi kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir kullî hükmünde bir tasarruf, bir rububiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin, bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kalden daha zahir hadsiz lisanlarla Hâlık'ını takdis ve tesbih ve nihayetsiz nimetlerinin lisan-ı hâlleriyle Rezzak-ı Zülcelâl'inin hamd ve methüsenasını ediyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından istitar etmiş olan Zat-ı Akdes!

Zeminin bütün takdisat ve tesbihatıyla, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ve bütün tahmidat ve senalarıyla Sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabbu'l-Berri ve'l-Bahr!

Kur'ân'ın dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle anladım ki: Nasıl gökler ve feza ve zemin Senin birliğine ve varlığına şahadet ederler, öyle de, bahirler, nehirler ve çeşmeler ve ırmaklar, Senin vücub-i vucuduna ve vahdetine bedahet derecesinde şahadet ederler.

Evet, bu dünyamızın menba-ı acayip buhar kazanları hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcut, hatta hiçbir katre su yoktur ki, vücuduyla, intizamıyla, menfaatiyle ve vazıyetiyle Hâlık'ını bildirmesin.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
azamet-i kibriya: azamet ve heybetin büyüklüğü
bahr: deniz.
bedahet: apaçık.
faaliyet: işleyiş çalışma
feza: uzay gökyüzü
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık: yaratıcı her şeyi yoktan yaratan Allah
hamd: Allah ı övme. Ona şükretme
hassas: duyarlı
hükmünde: yerinde
icraat: işler faaliyetler
idare: yönetme, çekip çevirmesi
ihata: kuşatma sarma.
inkısam: kısımlara ayrılma bölünme.
intizam: düzen tertip
istıtar etmek: gizlenmek.
katre: damla
kusur: eksiklik, hata
küllî: bütün.
kullî: parçalardan oluşmuş bir bütüne ait.
lisan: dil anlatma şekli
lisan-ı hâl: hal dili bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kal: söz ile anlatım konuşarak anlatma
menba-ı acayip: hayret verici şeylerin kaynağı
menfaat: fayda
meth ü sena: methedip övmek.
mevcut: varlık, var olan
musahhar: boyun eğdirilmiş emre verilmiş.
mükemmel: kusursuz eksiksiz
müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
nihayetsiz: sonsuz
nimet: maddî ve manevî faydalı olan her şey iyilik, bağış
Rabbü'l-Berri ve'l-Bahr: karaların ve denizlerin Rabbi olan Allah
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
Rezzak-ı Zülcelâl: her bir yaratığın rızkını veren haşmet ve büyükluk sahibi Allah
rububiyet: Cenab ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi onlan yetiştirmesi uyum içinde sevk ve idare etmesi
sekene: bir yerde yaşayanlar kalanlar
sena: methetme övme
şahadet: şahıtlık tanıklık.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme
şukur: Allah ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etme.
şümul: kaplama kuşatma
tahmidat: Allah ı overek onu şükür ve hamd etmeler
takdis: Allah ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma temiz ve yüce kabul etme
takdisat: Allah ı her türlü kusur ve noksanlardan uzak tutmalar, temiz ve yüce kabul etmeler
talım: öğretme eğitme
tasarruf: dilediği gibi kullanma idare etme söz ve hak sahibi olma
tecezzi: bölünme parçalanma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme yönetme
terbiye: beslemek, yetiştirmek, büyütmek.
tesbih: Allah ın şanını yüceltme bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
vahdet: birlik
vaziyet: durum, duruş
vücub-i vücut: varlığı zorunlu gereklı ve şart olmak, olmaması ımkansız olmak.
vücut: varlık, var olma
zahir: görünür açık.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve yüce olan Zat, Allah
zemin: yer yeryüzü

Ve basit bir kumda ve basit bir suda rızıkları mükemmel bir surette verilen garip mahlûklardan ve hilkatleri gayet muntazam hayvanat-ı bahriyeden, hususan bir tanesi bir milyon yumurtacıkları ile denizleri şenlendiren balıklardan hiçbirisi yoktur ki, hilkatiyle ve vazifesiyle ve idare ve iaşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle Yaratanına işaret ve Rezzak'ına şahadet etmesin.

Hem denizde, kıymettar, hasiyetli, ziynetli cevherlerden hiçbirisi yoktur ki, güzel hilkatıyle ve cazibedar fıratıyla ve menfaatli hasiyetiyle Seni tanımasın, bildirmesin.

Evet, onlar birer birer şahadet ettikleri gibi, heyet-ı mecmuasıyla, beraberlik ve birbiri içinde karışmak ve sıkke-i hilkatte birlik ve icatça gayet kolay ve efratça gayet çokluk noktalarından Senin vahdetine şahadet ettikleri gibi, arzı, toprağıyla beraber bu kure-i arzı kuşatan muhit denizlerini muallâkta durdurmak ve dökmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdirmek ve toprağı istilâ ettirmemek; ve basit kumundan ve suyundan, mütenevvi ve muntazam hayvanatını ve cevherlerini halk etmek, ve erzak ve sair umurlarını küllî ve tam bir surette idare etmek ve tedbirlerini görmek; ve yüzünde bulunmak lâzım gelen hadsiz cenazelerinden hiçbirisi bulunmamak noktalarından, Senin varlığına ve Vacibü'l-Vücud olduğuna, mevcudatı adedince işaretler ederek şahadet eder.

Ve Senin saltanat-ı rububiyetinin haşmetine ve her şeye muhit olan kudretinin azametine pek zahir delâlet

arz: yer, yeryüzü.
azamet: büyüklük.
cazibedar: çekici
cenaze: ölü, ölü beden.
cevher: kıymetli taş.
delalet: delil olmak, göstermek.
efrat: ferdler, bireyler
erzak: rızıklar, yiyecekler
fıtrat: yaratılış
garip: hayret veren, şaşırtıcı
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halk etmek: yaratmak.
hasiyet: özellik.
haşmet: heybet, büyüklük.
hayvanat-ı bahriye: deniz hayvanları
hey et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü
hilkat: yaratılış, yapı
hususan: özellikle.
iaşe: beslenme, yedirilip içirilme
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak
idare: yönetilme, çekip çevrilme.
istilâ etmek: kaplamak, yayılmak.
kıymettar: kıymetli, değerli
kudret: güç, kuvvet.
küllî: umumi, bütün, hepsi, tamamı
kure-i arz: yer küresi, dünya.
lazım: gerekli

mahlûk: yaratık, yaratılmış.
menfaat: fayda
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar
muallak: boşlukta asılı
muhit: her tarafı kuşatan
muntazam: düzenli, intizamlı
mükemmel: eksiksiz, kusursuz
mütenevvi: çeşit çeşit, farklı
Rezzak: bütün yaratılmışların çeşit çeşit rızıklarını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
rızık: Allah'ın verdiği ve ihsan ettiği nimetler, yiyecekler
sair: diğer, başka
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın bütün varlıkları kuşatan saltanatı, hâkimiyeti
sikke-i hilkat: yaratılış mührü, damgası
suret: şekil, biçim
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tedbir: idare etmek, çekip çevirmek, yönetmek.
terbiye: eğitme, beslenme, yetiştirilme, büyütülme.
umur: işler
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen, varlığı Zatı ezelî, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah
vahdet: birlik.
vazife: görev
zahir: görünür, açık.
ziynet: süs

ettikleri gibi, göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, tâ denizlerin dibinde bulunan gayet küçücük ve intızamla ıaşe edilen balıklara kadar her şeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine delâlet; ve intizamatıyla ve faydalarıyla ve hikmetleriyle ve mizanı ve mevzuniyetleriyle, Senin her şeye muhit ilmine ve her şeye şamil hikmetine işaret ederler.

Ve Senin, bu misafirhane-i dünyada, yolcular için, böyle rahmet havuzlarını bulunması ve insanın seyrüseyahatine ve gemisine ve istifadesine musahhar olması ışaret eder ki, yolda yapılmış bir handa, bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden Zat, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle ebedî rahmet denizleri bulundurmuş ki, bunlar onların fânî ve küçük numunelerindirler.

İşte, denizlerin böyle gayet harika bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acibesiyle bulunması ve denizlerin mahlûkatı dahi gayet muntazam idare ve terbiye edilmesi bilbedahe gösterir ki, yalnız Senin kuvvetin ve kudretin ile ve Senin irade ve tedbirin ile, Senin mülkünde, Senin emrine musahhardırlar. Ve lisan-ı hâlleriyle Hâlik'ını takdis edip "Allahü ekber" derler.

Ey dağları zemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelâl!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım ki: Nasıl denizler

aleyhissalatu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun.
Allahu Ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
arz: dünya.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
delalet: delil olma, gösterme.
ebedî: sonsuz, sonu olmayan, bitmeyen.
faide: fayda.
fanî: geçici, son bulan.
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece, çok.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
Hâlik: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
han: yolcuların misafir olduğu bina.
harika: olağanüstü, hayranlık ve hayret uyandıran.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş.
hikmet: yüksek bilgi.
ıaşe edilmek: beslenmek, yedirilip içirilmek.
idare: yönetilme, çekip çevrilme.
ikram etme: bağışlama, ihsan etme.
ilim: bilış, bilgi.
intızam: düzenli olmalar.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirebilme gücü.
istifade: yararlanma, faydalanma.
ışaret etmek: göstermek, bildirmek.
Kadir-i Zülcelal: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
makarr-ı saltanat-ı ebediye: sonsuz saltanat merkezi, ahiret diyarı.
mevzuniyet: düzenli ve ölçülü olma.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.
mizan: ölçü, denge.
muhit: ihata eden, her şeyi kuşatan.
muntazam: düzenli, düzgün.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, saltanat ve hâkimiyet.
numune: örnek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
sefine: gemi.
seyr u seyahat: hareket etme ve gezme, gezip dolaşma.
şamil: kuşatan, kaplayan, çevreleyen.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
talim: öğretme, eğitme.
tarz: şekil, biçim.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme.
terbiye edilme: beslenme, yetiştirilme, büyütülme.
vaziyet-i acibe: hayret veren, şaşırtan hal.
Zat: büyükluk ve yücelik sahibi, Allah.
zemin: yeryüzü.

acayipleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar; böyle de, dağlar dahı, zelzele tesıratından zemının sükûnetine ve içindeki dahılî inkılâbat fırtınalanndan sukûtuna ve denizlerin istılâsından kurtulmasına, ve havanın gazat-ı muzırradan tasfiyesine; ve suyun muhafaza ve iddıharlanna; ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle Senı tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.

Evet, dağlardakı taşlann envaından ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin aksamından ve zîhayata, hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvi olan madeniyatın ecnasından ve dağlan, sahraları çıçekleriyle süslendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebatatın esnafından hıçbirisi yoktur kı, tesadufe havalesı mumkun olmayan hikmetleriyle, intızamıyla, hüsn-ı hilkatiyle, faydalarıyla, hususan madeniyatın tuz, limon tuzu, sulfato ve şap gıbı, sureten bırbırine benzemekle beraber, tatlannın şıddet-i muhalefetiyle ve bilhassa nebatatın basit bir topraktan, çeşit çeşit envalanyla, ayrı ayrı çiçek ve meyveleriyle, nıhayetsız kadır, nıhayetsiz hakîm, nihayetsiz rahîm ve kerîm bir Sâniin vücub-i vücuduna bedahetle şahadet ettikleri gıbi, heyet-i mecmuasındakı vahdet-i idare ve vahdet-i tedbir ve menşe ve mesken ve hilkat ve sanatça beraberlik ve bırlık ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından o Sâniin vahdetine ve ehadıyetine şahadet ederler.

Hem nasıl kı, dağların yüzünde ve kamındakı masnular, zeminın her tarafında, her bır nevı aynı zamanda,

acayip: hayret veren ve şaşırtan şeyler
aksam: kısımlar
bedahetle: apaçık bir şekilde
bilhassa: özellikle
dahılı: içindeki, içe ait.
ecnas: cinsler, çeşitler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birlığını gostermesı
envâ: turler çeşitler
esnaf: sınıflar cinsler
faide: fayda
gazat-ı muzırra: zararlı gazlar
hakîm: gayeli faydalı anlamlı ve yerlı yerinde iş goren hikmet ve yuksek bilgi sahıbı olan
havale: bir ısı veya bır şeyı başka bırsıne bırakma devretme
hazinedar: hazıne bekçısı
hey'et-i mecmua: bır şeyın tamamı parçalanına bakılmaksızın bir butün olarak gorunuşu
hikmet: belırlı gayelere yonelik faydalı anlamlı ve yerlı yerınde olus.
hilkat: yaratılış.
hususan: ozellıkle
hüsn-i hilkat: yaratılış guzelliği
iddıhar: bırıktırılme, depolanma.
inkılabat: degişımler donuşumler
intızam: duzen tertıp
istilâ: kaplama yayılma.
kadîr: her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı
kerım: ıkramı, ihsanı ve bagışı bol olan
lazım: gerekli
madeniyat: madenler
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık.
menşe: kaynak, bır şeyın çıktığı yer
mesken: kalınan yaşanılan yer
muhafaza: korunma
muhtelif: çeşıdı farklı
mütenevvi: çeştlı farklı.

nebatat: bıtkıler
nev: tur, cins
nihayetsiz: sonsuz.
rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbi çok bagışlayıcı olan
sahra: kır ova
sanat: bır şeyı yapmada gostenlen ustalık, ustaca ve güzel yapılış.
Sâni: her şeyı sanatla yaratan Allah
sulfato: sulfink asıt, tuz veya esterı
sureten: gorunuşte şekıl ve bıçım olarak.
sükûnet: sakınlık, durgunluk hareketsizlik.
sükût: suskunluk, sessızlık.
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şap: alumınyum ve potasyum sülfatından meydana gelen renksız madde
şiddet-i muhalefet: çok çok farklı ve zıt olma
tasfiye: safileştırme temızlenme anndırma.
tesadûf: rastlantı.
tesırat: etkıler
vahdet: bırlık.
vahdet-i idare: idarenın tek elden yurutulmesı
vahdet-i tedbir: neucelennı düşunerek idare etmenın tek elden olması
vücub-i vücut: varlıgı zorunlu gerekli ve şart olmak, olmaması ımkânsız olmak.
zelzele: sarsıntı deprem
zemin: yeryüzu
zîhayat: hayat sahıbı, canlılar

aynı tarzda, yanlışsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmalan ve bir iş bir işe mâni olmadan, sair neviler ile beraber karışık iken karıştırmaksızın icatlan, Senin rububiyetinin haşmetine ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen kudretinin azametine delâlet eder. Oyle de, zeminin yüzündeki butün zîhayat mahlûkların hadsiz hacetlerini, hatta mütenevvi hastalıklannı, hatta muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihalarını tatmin edecek bir surette, dağların yüzlerini ve içlerini muntazam eşcar ve nebatat ve madeniyatla doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek cihetıyle, Senin rahmetinin hadsız genişliğine ve hâkimiyetinin nihayetsız vüs'atine delâlet, ve toprak tabakatı içinde gızlı ve karanlık ve kanşık bulunduğu hâlde, bilerek, görerek, şaşırmayarak, intizamla, hacetlere gore ıhzar edilmeleriyle, Senin her şeye taallûk eden ilminin ihatasına ve her bir şeyi tanzim eden hikmetinin butün eşyaya şumulüne ve ilâçlann ihzaratı ve madenî maddelerin ıddıharatıyla, rububiyetinin rahîmâne ve kerîmâne olan tedabinnin mehasinine ve inayetinin ihtiyatlı letaifine pek zahır bır surette işaret ve delâlet ederler.

Hem, bu dünya hanında misafir yolcular için, koca dağlan levazımatlarına ve istikbaldeki ihtiyaçlanna muntazam ihtiyat deposu ve cıhazat ambarı ve hayata lüzumu olan çok definelerin mukemmel mahzenı olmak cihetinde ışaret, belki delâlet, belkı şahadet eder ki, bu kadar kerîm ve mısafirperver ve bu kadar hakîm ve şefkatperver ve bu kadar kadir ve rububiyetperver bir Sânîin, elbette ve her hâlde, çok sevdığı o mısafırleri ıçın, ebedî

ambar: depo
azamet: buyukluk.
cihazat: cihazlar donanımlar ihtıyaç duyulan maddeler
cihet: yon
define: hazine
delalet etmek: delil olmak, gostermek.
delâlet: delil olma yol gosterme
eşcar: agaçlar
gayet: son derece çok.
hacet: ihtiyaç.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakim: her şeyı bir maksatla uygun anlamlı faydalı yaratan yuksek bilgı sahıbı
hakimiyet: hukmedış kontrol ve emır altında bulundurma ıtaat ettırme
haşmet: heybet, buyukluk.
hikmet: yuksek bilgi, gayeli, faydalı anlamlı ve yerli yerinde ış gorme
icat: vucuda getırmek, yoktan yaratmak.
iddıharat: depolanmalar, bırıktınlmeler
ihata: kuşatma sarma
ihtiyat: her hangi bır konuda ilerıyı duşunerek olçulu davranma.
ihzar etmek: hazırlamak.
ihzarat: hazırlanmalar
ilim: bilış bilgi
inayet: yardım.
intizam: düzen tertıp
istikbal: gelecek zaman.
işaret: gosterme bıldırme
ıştıha: istek arzu açlık, yemeğe karşı duyulan ıstek.
kadir: her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı
kerim: ıkram ve ihsanı bol olan.
kerimane: comertçe bol ihsan ile
kudret: güç kuvvet.
letaif: guzellikler incelikler
levazımat: lazım olan şeyler
madeni: madenle ilgili
madeniyat: madenler
mahluk: yaratık yaratılmış
mahzen: ıçınde eşya saklanacak yer altı deposu.
mani: engel
mehasin: guzellikler ıyılıkler
misafirperver: misafir agırlamayı seven
muhtaç: ihtiyaç duyan
muhtelif: farklı birbirnne uymayan
muntazam: duzenlı duzene gırmış tertıplı
mükemmel: kusursuz eksıksız
mutenevvi: turlü turlü çeşitlı farklı.
nebatat: bitkıler.
nevi: tür cıns
nihayetsiz: sonsuz.
rahimane: şefkat ve merhametle, acıyarak, esırgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme acıma esırgeme
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç olduğu şeylen vermesi onlan yetıştırmesi uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesi
rububiyetperver: beslemeyı yetıştırmeyı buyutmeyı sevk ve ıdare etmeyı seven
sair: başka dıger otekı
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
suret: şekıl, bıçım
şahadet: şahıtlık tanıklık.
şefkatperver: şefkat etmeyı seven
şümul: kaplama, kuşatma
taalluk etmek: alâkalı ilgili olmak.
tabakat: tabakalar katmanlar
tanzim etmek: duzene koymak duzenlemek, sıralamak
tarz: sekıl bıçım yol
tatmin etmek: doyurmak, ihtiyacını karşılamak.
tedabir: neticelerini düşunerek ıdare etmeler ış gormeler
teshir etmek: ıtaat ettırmek, boyun egdırmek.
vüs'at: genışlik.
zahir: gorunur apaçık.
zemin: yer yeryuzu
zihayat: hayat sahıbı, canlı.

bır âlemde, ebedî ihsanatının ebedî hazineleri vardır. Buradakı dağlara bedel, orada yıldızlar o vazifeyi görürler.

Ey Kadir-i Küllî Şey!

Dağlar ve içindeki mahlûklar Senin mülkünde ve Senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle musahhar ve müdahhardırlar. Onlan bu tarzda tavzif ve teshir eden Hâlık'ını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahman ve ey Rabb-i Rahîm!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talımıyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım: Nasıl ki sema ve feza ve arz ve deniz ve dağ, müştemılât ve mahlûklarıyla beraber Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar; öyle de, zemındekı bütün ağaç ve nebatat, yaprakları ve çiçekleri ve meyveleriyle, Seni bedahet derecesinde tanıttınyorlar ve tanıyorlar.

Ve umum eşcarın ve nebatatın cezbedarâne hareket-ı zikriyede bulunan yapraklanndan ve zıynetleriyle Sânînin isimlerini tavsif ve tanf eden çiçeklennden ve letafet ve cîlve-i merhametinden tebessüm eden meyvelerinden her birisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan harika sanat içindekı nizam ve nizam içindekı mizan ve mizan içindekı ziynet ve ziynet içindekı nakışlar ve nakışlar içindekı güzel ve ayn ayn kokular ve kokular içindekı meyvelenn muhtelif tadlanıyla, nihayetsız rahîm ve kerîm bir Sânîn vücub-i vücuduna bedahet derecesinde şahadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasıyla, butun zemin yüzünde birlik ve beraberlik, birbirine benzemeklik ve sikke-i hılkatte müşabehet ve tedbir ve idarede münasebet

alem: dünya
aleyhissalatü vesselam: salât ve selâm onun uzerine olsun.
arz: yer yeryuzu
bedahet: apaçık olma, açıklık.
bedel: karşılık, yerine.
cezbedarâne: kendinden geçmiş bır şekılde
cihet-i imkân: bır şeyın olabılırlık yönü
cîlve-i merhamet: şefkat etme acıma bağışlamanın cîlvesi görüntusu.
ebedî: sonsuz, hıç bıtmeyen.
eşcar: ağaçlar.
feza: uzay, gokyuzu
Hâlık: yaratıcı, her şeyı yoktan yaratan Allah
Hâlık-ı Rahman: butun yaratılmışlanın nızklarını veren ve ıhtıyaçlannı gıderen yaratıcı Allah
hareket-i zikriye: zıkır hareketı
harika: olaganustu, hayret ve hayranlık uyandıran.
havale: bır ışı veya bır şeyı başka bınsine bırakma.
hazine: define kıymetlı şeylerın konulduğu yer
heyet-i mecmua: bır şeyın tamamı, parçalarına bakılmaksızın bır butun olarak gorunuşu
hikmet: yuksek bılgı gayelı faydalı anlamlı ve yerlı yennde ış gorme
ihsanat: ıhsanlar, ıyılıkler bağışlar
ilim: bılış bılgı
Kadir-i Küllî Şey: her şeye gücu yeten sonsuz güç ve kuvvet sahıbı Allah.
kerîm: ıkram ve ıhsanı bol olan
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
letafet: guzellık, hoşluk.
mahlûk: yaratılmış yaratık.
mizan: olçu, denge.
muhtelif: çeşıdı farklı
musahhar: emre venılmış boyun egdınılmış
müdahhar: depolanmış bırıktırılmış
mülk: sahıp olunan uzerınde tasarruf hakkı bulunan şey saltanat, hakımıyet.
münasebet: uyum, uygunluk, ılgı ılışkı.
müşabehet: benzeme benzeyış.
müştemilat: ıçındekıler
nakış: ışleme susleme
nebatat: bıtkı
nihayetsız: sonsuz
nizam: duzen
Rabb-i Rahîm: besleyen buyuten, yetıştıren sevk ve ıdare eden sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı olan Allah
rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı çok bağışlayıcı olan
Resul-i Ekrem: çok comert kerim olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
sanat: ustaca ve guzel yapılış
Sânî: her şeyı sanatla yaratan Allah
sikke-i hilkat: yaratılış muhru damgası
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
takdis: Allah ı her turlu kusur ve noksandan uzak tutma temiz ve yüce kabul etme
talim: öğretme eğıtme
tanf: bır şeyı belli noktalar ve ışaretlerle ınceden ınceye anlatıp tanıtmak.
tarz: şekıl bıçım.
tavsif: bır şeyın vasıflannı ve ozelliklennı anlatma.
tavzif: vazıfelendırme gorevlendırme
tebessüm: gulumseme
tedbir: netıcelennı dusunerek ıdare etme çekıp çevırme.
tesadüf: rastlantı.
tesbih: Allah ın şanını yucelt me butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
teshir: emrıne ıtaat ettırme boyun eğdırme
vazife: gorev ış.
vücub-i vücut: varlıgı zorunlu gerekli ve şart olmak, olmaması ımkansız olmak.
zemin: yer yeryuzu
ziynet: sus

ve onlara taallûk eden icat fiilleri ve Rabbanî isimlerde muvafakat ve o yüz bin envaın hadsiz efratlarını birbiri içinde şaşırmayarak birden idarelen gibi noktalanyla, o Vacibü'l-Vücud Sâniin bilbedahe vahdetine ve ehadiyetine şahadet ederler.

Hem nasıl ki onlar Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet ediyorlar; öyle de, rûy-i zeminde dört yüz bin milletlerden teşekkül eden zîhayat ordusundaki hadsiz efradın yüz binler tarzda iaşe ve idarelen, şaşırmayarak, karıştırmayarak, mükemmel yapılmasıyla, Senin rububiyetinin vahdaniyetteki haşmetine ve bir baharı bir çiçek kadar kolay icat eden kudretinin azametine ve her şeye taallûkuna delâlet ettikleri gibi; koca zeminin her tarafında, hadsiz hayvanatına ve insanlara, hadsiz taamlanın çeşit çeşit aksamını ihzar eden rahmetinin hadsiz genişliğine, ve o hadsiz işler ve in'amlar ve idareler ve iaşeler ve icraatlar, kemal-i intizamla cereyanlan ve her şey, hatta zerreler o emirlere ve icraata itaat ve musahhariyetleriyle, hâkimiyetinin hadsiz vüs'atine kat'î delâlet etmekle beraber, o ağaçların ve nebatlann ve her bir yaprak ve çiçek ve meyve ve kök ve dal ve budak gibi her birisinin her bir şeyini, her bir işini bilerek, görerek, faydalara, maslahatlara, hikmetlere göre yapılmakla, Senin ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şumulüne pek zahir bir surette delâlet ve hadsiz parmaklanyla işaret ederler. Ve Senin gayet kemaldeki cemal-i sanatına ve nihayet cemaldeki kemal-i nimetine hadsiz dillenyle sena ve methederler.

aksam: kısımlar bölümler
azamet: büyükluk
bilbedahe: apaçık bir şekilde
cemal: güzellik.
cemal-ı sanat. sanatın güzelliği sanattaki güzellik
cereyan: akım hareket.
delalet etmek. delil olmak, göstermek.
efrat. fertler bireyler
ehadiyet: Allah'ın her bir şey de birliğini göstermesi
envaı turler, neviler çeşitler
faide: fayda yarar
fiil: iş oluş hareket.
gayet: son derece çok.
hadsiz sınırsız sonsuz
hâkimiyet: hükmediş kontrol ve emir altında bulundurma itaat ettirme
haşmet: büyükluk heybet.
hayvanat. hayvanlar
hikmet. yüksek bilgi gayeli faydalı anlamlı ve yerli yerinde iş görme
iaşe beslemek yedirip içirmek.
icat. vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
icraat. iş faaliyet.
idare: yönetme, çekip çevirme
ihata: kuşatma sarma
İhzar etmek. hazırlamak
İlim: bilış bilgi
in'am. nimet verme nimetlendirme
İşaret etmek. göstermek, bildirmek.
itaat. uyma emre göre hareket etme.
kat'ı kesin
kemal mükemmellik
kemal-i İntizam: mükemmel ve kusursuz düzen
kemal-i nimet nimetlerin mükemmelliği
kudret: güç, kuvvet
maslahat. fayda maksat.
mechet mek: övmek.
musahhariyet: emre boyun eğme hâli.
muvafakat: uygunluk.
munasebet: uyum, uygunluk, ilgi ilişki
nebat. bitki
Rabbani: varlıkları besleyen büyüten yetiştiren sevk ve idare eden Allah'a ait.
rahmet: şefkat ve merhamet etme acıma esirgeme
rububiyet. Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi onlan yetiştirmesi uyum içinde sevk ve idare etmesi.
rûy-ı zemin yeryüzü
Sani her şeyi sanatla yaratan Allah.
sena: methetme övme yücelt me
suret şekil biçim görünüş.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şümul kaplama kuşatma
taallûk alâkalı ilgili olma
taam yemek, yiyecek, gıda
tarz. usul şekil biçim.
tedbir: neticelenni düşünerek idare etme çekip çevirme
teşekkül etmek. meydana gelmek oluşmak.
Vacibu'l-Vücut. varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünulemeyen varlığı Zatî ezelî ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı en kuvvetlisi en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu
vahdet. birlik.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vüs'at: genişlik.
zahir: görünür açık.
zemin yeryüzü.
zerre: atom molekül en küçük parça
zihayat: hayat sahibi canlı.

Hem bu muvakkat handa ve fânî misafirhanede ve kısa bir zamanda ve az bir ömürde, eşcar ve nebatatın elleriyle, bu kadar kıymettar ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar işaret, belki şahadet eder ki, misafirlerine burada böyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zat-ı Rahîm, bütün ettiği masrafı ve ihsanı, Kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyle, yani bütün mahlûkat tarafından "Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi idam etti" dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı ulûhiyetini ıskat etmemek ve nihayetsiz rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün müştak dostlarını mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalarından, elbette ve her hâlde, ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacağı abdlerine, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî Cennetlerinde, ebedî ve Cennete lâyık bir surette meyvedar eşcar ve çiçekli nebatlar ihzar etmiştir. Buradakiler ise, müşterilere göstermek için numunelerdir.

Hem ağaçlar ve nebatlar, umumen yaprak ve çiçek ve meyvelerinin kelimeleriyle Seni takdis ve tesbih ve tahmid ettikleri gibi, o kelimelerden her birisi dahi aynıca Seni takdis eder. Hususan meyvelerin bedî bir surette etleri çok muhtelif, sanatları çok acip, çekirdekleri çok hanika olarak yapılarak, o yemek tablalarını ağaçların ellerine verip ve nebatların başlarına koyarak zîhayat misafirlerine göndermek cihetinde, lisan-ı hâl olan tesbihatlar, zuhurca lisan-ı kâl derecesine çıkar. Bütün onlar Senin mülkünde, Senin kuvvet ve kudretinle, Senin irade ve

abd: kul
acip: hayret uyandıran
alem: dünya
bedî: hayret verici güzellikte olan hanika
cemal: güzellik
cihet: yön.
ebedî: sonsuz, hiç bitmeyen.
eşcar: ağaçlar.
fevkalâde: olağanüstü
hadsiz: sayısız, sınırsız.
han: yolcuların misafir olduğu yer, dünya
hanika: hayret ve hayranlık uyandıran, olağanüstü
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
hususan: özellikle.
ıskat etmek: düşürmek, aşağı düşürmek
ihsan: iyilik, bağış, ikram
ihzar etmek: hazırlamak.
ikram: gerekli olanı verme, değer verip ağırlama
inkâr etmek: inanmamak, reddetmek.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirebilme gücü
işaret: gösterme, bildirme
kemal-i nimet: nimetlerin mükemmelliği
ketemkar: ikram eden, cömert.
kıymettar: kıymetli, değerli
kudret: güç, kuvvet.
lâyık: uygun, yakışır
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
lisan-ı kâl: söz ile anlatım, konuşma dili
mahlûkat: yaratılmış yaratıklar
mahrumiyet: dilediğini, istediğini elde edememe, yoksun kalma
masraf: harcama
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme
methetmek: övmek
meyvedar: meyveli
misafirhane: misafirlerin kaldığı yer.
muhtelif: çeşitli, farklı
muvakkat: geçici, vakıtlı, süreli.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey
müştak: çok isteyen, arzu eden.
nebat: bitki
nebatat: bitkiler
netice: sonuç
nihayet: son
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: faydalı olan maddî ve manevî şeyler, ihsan, bağış
numune: örnek, misal
ömür: hayat süresi
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
saltanat-ı ulûhiyet: ilâhlık saltanatı, hâkimiyeti. Allah'ın ortak kabul etmeyen saltanatı, hâkimiyeti
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, güzel yapılış.
sena: methetme, övme, yücelirme
suret: şekil, biçim
şahadet: şahıtlık, tanıklık
tahmit: Allah'a hamd etme, onu övme, şükretme
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
umumen: bütünüyle, genellikle
Zat-ı Rahım: şefkat ve merhamet sahibi olan Allah
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zuhur: ortaya çıkma, meydana çıkma

ihsanatınla, Senin rahmet ve hikmetinle musahhardırlar ve Senin her bir emrine mutîdirler.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriya-i azametinden tesettür etmiş olan Sânî-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm!

Bütün eşcar ve nebatatın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dilleriyle ve adediyle, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ederek hamdüsena ederim.

Ey Fâtır-ı Kadîr, ey Müdebbir-i Hakîm, ey Mürebbî-i Rahîm!

Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki, nasıl nebatat ve eşcar Seni tanıyorlar, Senin sıfât-ı kudsiyeni ve Esma-i Husnanı bildiriyorlar. Öyle de, zîhayatlardan ruhlu kısmı olan insan ve hayvanattan hıçbirisi yoktur ki, cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dahilî ve haricî azalanyla ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bir mizan ve gayet mühim faydalar ile yerleştirilen alât ve duygularıyla ve cesedinde gayet sanatlı bir yapılış ve gayet hikmetli bir tefriş ve gayet dikkatli bir muvazene içinde konulan cihazat-ı bedeniyesiyle, Senin vücub-i vücuduna ve sıfatlarının tahakkukuna şahadet etmesin. Çünkü, bu kadar basîrâne nazık sanat ve şuurkârâne ince hikmet ve müdebbirâne tam muvazeneye, elbette kör kuvvet ve şuursuz tabiat ve sersen tesadüf karışamazlar ve onların işi olamaz ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhal içinde muhaldir. Çünkü, o

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
alât: aleler, organlar.
aleyhıssalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun mealinde. Peygamberimize yapılan dua.
aza: organ, uzuv.
basîrâne: görerek.
ceset: beden, vücut.
cihazat-ı bedeniye: vücudun cihazları, organları.
cısım: vücut, beden.
dahilî: içe ait.
Esma-i Husna: Allah'ın güzel isimleri.
eşcar: ağaçlar.
Fâtır-ı Kadîr: varlıkları farklı fıtratlarda farklı yaratılış özellikleriyle benzersiz ve harika şekilde yaratan, her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
gayet: son derece, çok.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, yoktan yaratan Allah.
hamdüsena etmek: şükretmek ve övmek.
haricî: dışa ait.
hassas: duyarlı, incelikli, yapımı özen isteyen iş.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
hikmetli: gayeli ve faydalı, anlamlı ve yerli yerinde.
ihsanat: ikramlar, iyilikler, bağışlar.
iman etmek: inanmak.
kibriya-i azamet: Allah'a has ve ait olan son derece büyüklük ve kudret.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mizan: ölçü, denge.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muntazam: düzenli, düzgün.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
mutî: itaat eden, söz dinleyen, emre uyan.
muvazene: ölçü, denge.
müdebbirane: her şeyi önceden düşünerek, tedbirli bir şekilde.
Müdebbir-i Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde sevk ve idare eden, hikmet sahibi idareci Allah.
Mürebbî-i Rahîm: çok çok merhametli terbiye edici Allah.
nebatat: bitkiler.
nizam: düzen.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
sanat: ustalık, hüner, bir şeyi güzel yapmak.
Sânî-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
serseri: başıbozuk.
sıfat: nitelikler, vasıflar.
sıfât-ı kudsiye: Allah'ın her türlü kusur ve çirkinlikten uzak sıfatları, özellikleri.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
şuur: bilinç, anlama gücü.
şuurkârane: şuurluca, bilerek ve farkında olarak.
tabiat: doğa, yaratılmış şeylerin tamamı.
tahakkuk: gerçekleşme, hakikat olma.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitme.
tefriş: döşeme, düzenleme.
tesadüf: rastlantı, rast gelme.
tesettür etmek: örtünmek, gizlenmek.
teşekkül: meydana gelme, şekillenme.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

hâlde her bir zerresi, her bir şeyini ve cesedinin teşekkülünü, belki dünyada alâkadar olduğu her şeyini bilecek, görecek, yapabilecek, âdeta ilâh gibi ihatalı bir ilmi ve kudreti bulunacak, sonra teşkil-i ceset ona havale edilir ve "Kendi kendine oluyor" denilebilir.

Ve heyet-i mecmuasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev'iye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi noktalarda ittifak cihetinde müşahede edilen sikke-i fıtratta birlik ve her bir nev'in efradı simalarında görülen sikke-i hikmette ittihat ve ıaşede ve ıcatta beraberlik ve birbirinin içinde bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, Senin vahdetine kat'î şahadette bulunmasın. Ve her bir ferdinde, kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmakla, vahidiyet içinde Senin ehadiyetine işareti olmasın.

Hem, nasıl ki, insan ile beraber hayvanatın zeminin bütün yüzünde yayılan yüz bin envaı, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve talimat ve itaat ve musahhariyetle ve en küçükten tâ en büyüğe kadar, rububiyetin emirleri intizamla cereyanlarıyla o rububiyetinin derece-i haşmetine, ve gayet çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmakla beraber gayet çabuk yapılmalan ve gayet sanatlı olmakla beraber gayet kolay yapılışlarıyla kudretinin derece-i azametine delâlet ettikleri gibi, şarktan garba, şimalden cenuba kadar yayılan, mikroptan tâ gergedana kadar, en küçücük sinekten tâ en büyük kuşa kadar bütün onların nzıklarını yetiştiren rahmetinin hadsiz vüs'atine, ve her biri emirber nefer gibi vazife-i fıtriyesini yapmak

alakadar: alakalı, ilgili
cenup: güney
cereyan: bir şeyin olması, yapılması.
ceset: beden, vücut.
cihet: yön
cilve: görünme, akıs, yansıma
delâlet etmek: delili olmak, göstermek.
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi
derece-i haşmet: ihdşamın ve görkemin derecesi
efrat: fertler, bireyler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
emir: iş, faaliyet, buyruk.
emirber: emre göre hareket eden.
envaı: nev'ler, türler
fert: birey, şahıs.
garp: batı
gayet: son derece, pek çok.
hadsiz: sayısız, sınırsız.
havale: bir ısı veya bir şeyi başka birisine bırakma, ısmarlama.
hayvanat: hayvanlar
hey et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
ıaşe: beslenilmek, yedirilip içirilmek.
ıcat: vücuda getirilmek, yoktan yaratılmak.
ihatalı: her şeyi kuşatan, saran.
ilâh: tanrı, tapılan, ibadet edilen varlık.
ilim: bilis, bilgi.
intizam: düzen, tertip
ışaret: gösterme, bildirme
itaat: emre uyma, söz dinleme
ittifak: birleşme, birlik.
ittihat: birleşme, birlik.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar, evren
kat'î: kesin
keyfiyet: durum, nitelik, özellik.
kıymet: değer
kudret: güç, kuvvet.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muntazam: düzenli, düzene girmiş
musahhariyet: emre boyun eğme
müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
nefer: asker, er
nevi: tür, cins
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, nimetlendirme
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi, onlan yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sanatlı: ustalıkla ve güzel yapılmış
sikke-i fıtrat: yaratılış mührü, damgası
sikke-i hikmet: hikmet mührü, faydalı, gayeli ve yerli yerinde oluşu gösteren mühür
sima: yüz, çehre.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şark: doğu
şimal: kuzey
talimat: eğitimler, öğretimler, yetiştirmeler
teçhiz: donatma, donatma
teşekkül etmek: meydana gelmek, şekillenmek.
teşekkül: meydana gelme, şekillenme
teşkil-i ceset: insan ve hayvan bedenlerinin meydana gelmesi, şekillenmesi
umum: bütün, hep
vahdet: birlik.
vahdet-i cinsiye: cinsteki birlik, aynı cinsten oluş
vahdet-i idare: idarenin tek elden yürütülmesi
vahdet-i nev'iye: türdeki birlik, aynı türden oluş.
vahdet-i tedbir: neticelerini düşünerek idare etmenin tek elden olması.
vahidiyet: birlik.
vazife-i fıtriye: yaratılıştan gelen görev
vüs'at: genişlik.
zemin: yer
zerre: maddenin en küçük parçası, atom

zemin yüzü her baharda, güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak cihetiyle hâkimiyetinin nihayetsiz genişliğine kat'î delâlet ederler.

Hem, nasıl ki hayvanattan her birisi, kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-ı musağğarı hukmünde, gayet derin bir ilim ve gayet dakık bir hikmetle, karışık eczaları karıştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırmayarak, hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla, ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümulüne, adetlerince işaretler ederler. Öyle de, her biri birer mu'cize-ı sanat ve birer harika-i hikmet olacak kadar sanatlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğin ve teşhirini istediğin sanat-ı Rabbaniyenin kemal-i hüsnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret ve her birisi, hususan yavrular, gayet nazdar, nazenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatmini cihetiyle, Senin inayetinin gayet şirin cemaline hadsiz işaretler ederler.

Ey Rahmanırrahîm, ey Sadıku'l-Va'di'l-Emin, ey Mâlik-i Yevmiddin!

Senin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmının talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin irşadıyla anladım ki Madem kâinatın en müntehap neticesi hayattır; ve hayatın en müntehap hulâsası ruhtur; ve zîruhun en müntehap kısmı zîşuurdur; ve zîşuurun en camii insandır. Ve bütün kâinat ise, hayata musahhardır ve onun için çalışıyor, ve zîhayatlar zîruhlara musahhardır, onlar için dünyaya gönderiliyorlar; ve zîruhlar insanlara musahhardır,

aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun. Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununcа kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır.
arzu: istek.
cami: pek çok manaları ve hakikatleri kendinde toplayan bir çok şeyle alakalı olan
cemal: güzellik.
cihet: yön
dakık: ince ve derin.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
ecza: cüzler, parçalar
emirber: emre göre hareket eden
gayet: son
güz: sonbahar
hadsiz: sınırsız sonsuz
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma itaat ettirme
harika-i hikmet: hikmetin olağanüstü, hayret ve hayranlık uyandıran eseri
hayvanat: hayvanlar
heves: istek, arzu, zevk.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hulâsa: öz, özet.
hususan: özellikle
hükmünde: gibi, yerinde
ihata: kuşatma, sarma
ilim: bilış, bilgi
inayet: yardım, lütuf
irşat: doğru yolu gösterme
işaret etmek: göstermek, bildirmek
işaret: gösterme, bildirme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar
kat'î: kesin.
kemal-i hüsün: güzelliğin mükemmelliği
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
Mâlik-i Yevmiddin: din gününün sahibi, herkesin dünyada yaptıklarının karşılığını göreceği yer olan âhiretin sahibi olan Allah
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
mu'cize-i sanat: sanat mucizesi
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
müntehap: seçilmiş
nazdar: nazlı
nazenin: ince, nazik.
nefer: asker, er
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz
noksan: eksiklik.
nüsha: birbirinin aynısı olan yazılı şeylerden her biri, yazılı bir şeyden çıkarılan suret, kopya
ordugâh: ordunun konakladığı yer
Rahmanü'r-Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan ve şefkatle bütün varlıkların rızklarını veren Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, nimetlendirme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler
Sadıku'l-Va'di'l-Emin: vaat ve sözünde mutlaka duran, va'dinin doğruluğundan emin olunan Allah
sanat: ustalık, hüner, marifet.
sanat-ı Rabbaniye: her şeyi kendi ölçüleri içersinde terbiye eden Allah'ın sanatı
sehiv: hata, yanlış
suret: şekil, biçim.
şümul: kaplama, kuşatma
taht-ı silâh: silah altı
talim: öğretme, eğitme
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
terhis edilme: vazifelerine son verilme
teşhir: sergileme, gösterme.
vazife-i fıtriye: yaratılıştan gelen görev
vüs'at: genişlik.
zemin: yer
zîruh: ruh sahibi, canlı
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu, anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip

onlara yardım ediyorlar. Ve insanlar fıtraten Hâlık'ını pek ciddî severler, ve Hâlık'lan onlan hem sever, hem Kendini onlara her vesıle ile sevdirır; ve insanın istidadı ve cihazat-ı maneviyesi, başka bir bâkî âleme ve ebedî bır hayata bakıyor; ve insanın kalbi ve şuuru, bütün kuvvetiyle beka istiyor ve lısanı, hadsız dualarıyla beka için Hâlık'ına yalvarıyor. Elbette ve her hâlde, o çok seven ve sevilen ve mahbup ve muhıp olan ınsanları dırılmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaratılmış iken, ebedî bir adavetle gücendırmek olamaz ve kabıl değıldır. Belkı başka bir ebedî âlemde mes'udâne yaşaması hikmetiyle, bu dunyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecellî eden isımlerin bu fânî ve kısa hayattaki cilveleriyle, âlem-ı bekada onlann âyinesi olan insanların, ebedî cılvelerine mazhar olacaklanna işaret ederler.

Evet, ebedînın sadık dostu ebedî olacak. Ve bâkînin âyine-i zîşuuru, bâkî olmak lâzım gelır.

Hayvanların ruhlan bâkî kalacağını ve Hüdhüd-i Süleymanî (AS) ve nemlı ve Naka-ı Salıh (AS) ve kelb-i Ashab-ı Kehf gıbi bazı efrad-ı mahsusa, hem ruhu, hem cesediyle bâkî âleme gıdeceğı ve her bır nev'ın, ara sıra ıstımal için bir tek cesedi bulunacağı rivayat-ı sahîhadan anlaşılmakla beraber, hıkmet ve hakıkat, hem rahmet ve rububiyet öyle iktiza ederler.

Ey Kadîr-i Kayyum!

Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur, Senin mülkünde, yalnız Senın kuvvet ve kudretınle ve ancak Senın ırade ve

adavet: duşmanlık.
alem: dünya.
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret.
âyine: ayna.
ayine-i zışuur: şuur sahıbi ayna, bilınclı ayna.
bakî: sonsuz, sonu olmayan.
beka: sonsuzluk, devamlılık, varlıgı devam ettırme.
ceset: beden, vucut.
ciddî: gerçek, hakıkat.
cihazat-ı maneviye: manevî cıhazlar, hısler ve duygular.
cilve: yansıma, gorunme.
dua: Allah a yalvarma, isteme.
ebedî: sonsuz, hıç bıtmeyen.
efrad-ı mahsusa: ozel fertler.
fânî: geçıcı, olumlu.
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek.
Hâlık: yaratıcı, her şeyı yoktan yaratan Allah.
hıkmet: belırlı gayelere yonelik, anlamlı, faydalı ve yerlı yennde olus.
hıkmet: gaye, maksat, sebep.
Hüdhud-i Süleymanî: Hz. Süleyman ın haberleşme vasıtası olarak kullandığı kuş.
ıktıza etmek: gerektırmek.
istidat: kabılıyet, yetenek.
ıstımal: kullanma.
ışaret etmek: gostermek, bıldırmek.
ırade: dıleme, isteme, bir şeyı yapma veya yapmama konusunda karar verebılme, ve bu karan yenne getırebılme gücü.
kabıl: mumkun.
Kadir-i Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan yaratıklannı ayakta, varlık âlemınde tutan, her şeye gucü yeten sonsuz guç ve kuvvet sahıbı Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler, varlıklar.
kelb-i Ashab-ı Kehf: Ashab-ı Kehf'ın Kıtmır ısımlı kopeğı.
kudret: guç, kuvvet.
lisan: dıl.
mahbup: sevılen.
mazhar olmak: kavuşmak, erşmek.
mes'udâne: mutlu bır şekılde.
muhabbet: sevgı, sevme.
muhip: seven.
musahhar: emre verılmış, boyun egdınlmiş.
mulk: sahıp olunan uzennde tasarruf hakkı bulunulan şey.
naka-I salih: Hz. Salıh'ın devesi.
neml: kannca.
nevi: tur, cıns.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esırgeme.
rivayat-ı sahıha: Peygamberımızden dogru olarak nakledilmiş rivayetler, sozler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç oldugu şeylen vermesi, onlan yetıştırmesi, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesi.
sadık: dostlugu ve baglılıgı ıçten olan.
şuur: bılınç, anlayış.
tecellî etmek: gorunmek, belırmek.
vesıle: sebep, vasıta, yol.
zîhayat: hayat sahıbı, canlı.
zîruh: ruh sahıbı.
zışuur: şuur sahıbı, şuurlu, anlama, tanıma ve kavrama gucune sahıp.

tedbirinle ve rahmet ve hikmetinle, rububiyetinin emirlerine teshir ve fitrî vazifelerle tavzif edilmişler. Ve bir kısmı, insanın kuvveti ve galebesi için değil, belki fıtraten insanın zaafı ve aczi için rahmet tarafından ona musahhar olmuşlar. Ve lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile Sâni'lerini ve Ma'budlarını kusurdan, şerikten takdis ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, herbiri ibadet-i mahsusasını yapıyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından perdelenmiş olan Zat-ı Akdes!

Bütün zîruhların tesbihatıyla Seni takdis edip, niyet edip, [1] سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ diyorum.

Yâ Rabbe'l-Âlemîn, yâ İlâhe'l-Evvelîne ve'l-Ahirîn, yâ Rabbe's-Semavatı ve'l-Aradîn!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki, nasıl sema, feza, arz, berr ve bahr, şecer, nebat, hayvan, efradıyla, eczasıyla, zerratıyla Seni biliyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şahadet ve delâlet ve işaret ediyorlar. Öyle de, kâinatın hulâsası olan zîhayat ve zîhayatın hulâsası olan insan ve insanın hulâsası olan enbıya, evliya, asfıyanın hulâsası olan kalplerinin ve akıllarının müşahedat ve keşfiyat ve ilhamat ve istıhracatıyla, yüzer icma ve yüzer tevatür kuvvetinde bir kat'iyetle, Senin vücub-ı vücuduna ve Senin vahdaniyet ve ehadiyetine şahadet edip ihbar ediyorlar, mu'cizat ve keramat ve yakînî burhanlarıyla haberlerini ispat ediyorlar.

1. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederim ey su ile her şeyi canlandıran Zat-ı Akdes. (Enbiya Suresi 30. ayetten iktibasla yapılan dua.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
arz: yer, dünya.
asfıya: Peygamberimizin yolundan giden, kemalat ve takva sahibi alim Zatlar.
azamet-i kibriya: Allah'ın kendine has heybet ve haşmetinin büyüklüğü.
bahir: deniz.
ber: kara, yer, toprak.
burhan: delil, ispat vasıtası.
delâlet: delil olma, gösterme.
ecza: cüzler, parçalar.
efrat: fertler, bireyler.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enbıya: peygamberler.
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
fıtrî: yaratılıştan gelen, doğal.
galebe: üstün gelme.
hamd etme: övme, şükür.
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
ibadet-i mahsusa: her bir varlığın kendisine has ibadeti, kulluğu.
icma: fikir birliği.
İlâhe'l-Evvelîne ve'l-Âhirîn: öncekilerin ve sonrakilerin, önce gelip gidenlerin ve sonra gelecek olanların ilâhı olan Allah.
ilhamat: ilhamlar. Allah'tan kalbe ve zihne indirilen manalar.
istıhracat: bir şeyden bir şey, bir sonuç, bir mana çıkarma.
keramat: kerametler.
keşfiyat: keşifler. Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sırrı öğrenme.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve surelerinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kâl: söz ile anlatım.
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
mu'cizat: mu'cizeler, peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketler.
musahhar olmak: boyun eğmek, emrine girmek.
müşahedat: gözlemler, görülen şeyler.
Rabbe'l-Âlemîn: âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
Rabbe's-Semavatı ve'l-Aradîn: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylerin vermesi, onları yetiştirmesi ve idare etmesi.
Sâni': her şeyi sanatla yaratan Allah.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şecer: ağaç.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma.
tavzif edilmek: görevlendirilmek.
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teshir: boyun eğdirme, itaat ettirme.
tevatür: bir haberin yalan söylemeleri mümkün olmayan bir topluluk tarafından aktarılması.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
yakînî: şüphe edilmeyecek derecede kesin bir şekilde.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Zat, Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.
zihayat: hayat sahibi, canlı.
zîruh: ruh sahibi.

Evet, kalplerde, perde-i gaypta ihtar edici bir Zata bakan hiçbir hatırat-ı gaybiye ve ilham edici bir Zata baktıran hıçbır ılhamat-ı sadıka ve hakkalyakîn suretinde sıfât-ı kudsıye ve Esma-i Husnanı keşfeden hiçbir itikad-ı yakîne ve enbiya ve evliyada bir *Vacibu'l-Vücud*'un envanını aynelyakîn ile müşahede eden hiçbir nuranî kalp ve asfıya ve sıddıkînde bir *Hâlık-ı Küllî Şey*'in âyât-ı vücubunu ve berahin-i vahdetini ilmelyakîn ile tasdik eden, ıspat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki, Senin vücub-i vücuduna ve sıfât-ı kudsıyene ve Senin vahdetine ve ehadıyetine ve Esma-i Hüsnana şahadet etmesin, delâleti bulunmasın ve işareti olmasın.

Ve bilhassa, bütün enbıya ve evlıya ve asfıya ve sıddıkînin ımamı ve reisi ve hulâsası olan Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ıhbarını tasdik eden hiçbir mu'cizat-ı bâhıresi ve hakkanıyetini gösteren hıçbir hakıkat-i âlıyesi ve bütün mukaddes ve hakikatlı kıtapların hulâsatü'l-hulâsası olan Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın hiçbir ayet-i tevhidiye-i katıası ve mesail-ı ımanıyeden hiçbir mesele-i kudsiyesi yoktur ki, Senın vücub-i vücuduna ve kudsî sıfatlarına ve Senin vahdetine ve ehadıyetine ve esma ve sıfâtına şahadet etmesin ve delâleti olmasın ve işareti bulunmasın.

Hem, nasıl ki, butun o yuz binler muhbir-i sadıklar, mu'cizatlarına ve keramatlarına ve hüccetlerine istınat ederek Senin varlığına ve birlığine şahadet ederler; oyle de, her şeye muhit olan Arş-ı Azamın külliyat-ı umurunu ıdareden, tâ kalbın gayet gızlı ve cüz'î hatıratını ve

Arş-ı Azam: en buyuk arş Allah ın buyukluğunun tecelli ettıgi yuceler yucesi ilahî makam
asfıya. Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemalât ve takva sahibi âlım Zatlar
ayat-ı vücup: varlığı vacip ve mutlaka gerekli olan Allah ın ayetleri delilleri
aynelyakîn: görur derecede kesin olarak bilme inanma
berahın-i vahdet. birlik delilleri
cüz'i kuçuk
delalet. delil olma gösterme.
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birlıgini gostermesi
enbıya peygamberler
envar nurlar
Esma-i Hüsna: Allah ın guzel ısımlerı
evlıya. velîler Allah dostları.
gayet. son derece çok, oldukça
hakkalyakîn: yaşayarak bilme bilgının en kesin hâlı
Hâlık-ı Küllî Şey: her şeyın yaratıcısı olan Allah
hatırat. hatırlamalar anılar
hatırat-ı gaybiye: gorulemeyen, bılınemeyen alemden kalbe gelen fikirler bilgiler
huccet. delil
icma. fikir birliği.
ihbar etmek. haber vermek.
ilham: Allah tan kalbe ve zihne indirilen mana.
ilhamat-ı sadıka: Allah tarafından kalbe ve zihne indirilen doğru manalar.
ilmelyakîn: ilm yoluyla kesin olarak bilme
ıspat etmek: doğruyu delil gosterek ortaya koymak.
istınat etmek: dayanmak.
işaret. gosterme bıldırme
ıtıkad-ı yakın şuphesiz ve kesin olarak bilme
kat ıyet. kesinlik
keramat. kerametler Allah ın velî kullarında gorulen olaganustu hal ve hareketler
külliyat-ı umur: İşlenn tamamı butunu
mu'cizat. mu cizeler peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketler
muhbır-i sadık: dogru sozlu haber vencı
muhıt. her şeyı kuşatan ve saran.
munevver: nurlanmış aydınlanmış.
muşahede etmek. gormek şahıt olmak.
nuranı nurlu aydınlık parlak
perde-i gayp: gayp perdesi gorunmeyen alemlenn gorulmesini engelleyen perde.
sıddıkın: samımıyetle ıman edıp bunun gereginı tam olarak yenne getırenler
sıfat-ı kudsıye: Allah ın kusursuz olan kutsal sıfatları
suret: şekil, bıçım.
şahadet. şahıtlık tanıklık.
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, onaylamak
tevatür bir haberin yalan söylemeleri mümkun olmayan bir topluluk tarafından aktarılması.
Vacibu l-Vücut: varlıgı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen varlığı zatî ezelî ebedî olup vucut taba kaianın en sağlamı, en kuvvetlisi en esaslısı ve en mukemmelı olan Allah
vahdanıyet. Allah ın bir oluşu.
vahdet birlik.
vücub-i vücut: varlıgı zorunlu gerekli ve şart olmak, olmaması ımkânsız olmak.
Zat buyukluk ve yucelik sahıbı olan Allah

arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar cereyan eden rububiyetinin derece-i haşmetini ve gözümüz önünde hadsiz muhtelif eşyayı birden icat eden, hiçbir fiil bir fiile, bir iş bir işe mâni olmadan, en büyük bir şeyi en küçük bir sinek gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini icma ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve ispat ediyorlar

Hem nasıl ki, bu kâinatı, zîruha, hususan insana mükemmel bir saray hükmüne getiren ve Cenneti ve saadet-i ebediyeyi cin ve inse ihzar eden ve en küçük bir zîhayatı unutmayan ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltîfine çalışan rahmetinin hadsiz genişliğini ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün enva-ı mahlûkatı emirlenne itaat ettiren ve teshir ve tavzif eden hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atini haber vererek, mu'cizat ve hüccetleriyle ispat ederler Öyle de, kâinatı, eczaları adedince risaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebir hükmüne getiren ve Levh-i Mahfuzun defterleri olan İmam-ı Mubin ve Kitab-ı Mubinde, bütün mevcudatın bütün sergüzeştlerini kaydedip yazan ve umum çekirdeklerde umum ağaçlarının fihristelerini ve programlarını ve zîşuurun başlarında, bütün kuvve-i hafızalarda, sahiplerinin tarihçe-i hayatlarını yanlışsız muntazaman yazdıran ilminin her şeye ihatasına ve her bir mevcuda çok hikmetleri takan, hatta her bir ağaçta meyveleri sayısınca neticeleri verdiren ve her bir zîhayatta azalan, belki eczalan ve huceyratlan adedince maslahatları takip eden, hatta insanın lisanını çok vazifelerde tavzif etmekle beraber, taamların tatları adedince,

âciz: güçsüz.
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan kemâlât ve takva sahibi âlimler
ayet-i tevhîdiye-i katıa: Allah'ın birliğini gösteren kesin ayeti, delili
delâlet: delil olma gösterme
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi
derece-i haşmet: büyüklük ve ihtişamın derecesi
ecza: cüzler parçalar
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enbiya: peygamberler
enva-ı mahlûkat: yaratıkların türleri çeşitleri çeşit çeşit yaratıklar
esma: isimler adlar
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste
hakikat-ı aliye: yüce ve yüksek hakikat.
hâkimiyet: hükmediş kontrol ve emir altında bulundurma itaat ettirme
hakkaniyet: haktan ve doğruluktan ayrılmamak.
hikmet: yüksek bilgi gayeli faydalı anlamlı yerli yerinde iş görme
hulasatü'l-hulasa: özünün özü
hüceyrat: hücreler
icma: fikir birliği.
İhata: kuşatma sarma
ihzar etmek: hazırlamak.
İmam-ı Mubin: gayp âlemine yanı geçmiş ve gelecege bakan görünen vücuda değil asla nesle ve köke ve tohuma bakan İlahi emrin bir nevi unvanı
itaat ettirmek: emre uydurmak.
ittifak: birleşme uyuşma
keramat: kerametler Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâl ve hareketler
kitab-ı kebir: büyük kitap
Kitab-ı Mübin: her hangi bir şeyin yaratılışının ilminde kı plan ve programa göre gerçekleşme vücut bulması kaydı
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
kuvve-i hafıza: ezberleme kabiliyeti hafıza duygusu
Levh-i Mahfuz: olmuş ve olacak her şeyin bütün ayrıntılarıyla yazıldığı kader levhası
maslahat: fayda yarar iyilik.
mesail-i imaniye: imanî meseleler
mesele-i kudsiye: kutsal mesele.
mevcut: vücut sahibi, varlık.
mu'cizat: mu'cizeler Peygamberler tarafından ortaya konulan olağanüstü hâl ve hareketler
mu'cizat-ı bahire: apaçık mu'cizeler
muntazaman: düzenli olarak.
rahmet: şefkat ve merhamet etme acıma esirgeme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi onlan yetiştirmesi ve idare etmesi
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk Cennet hayatı.
sergüzeşt: başa gelen haller maceralar
seyyarat: gezegenler
sıddıkin: samimiyetle iman edip bunun gereğini tam olarak yerine getirenler
şahadet: şahıtlık tanıklık.
taam: yiyecek gıda maddesi
takip etmek: gütmek, izlemek.
taltif: iyilikle gönül alma gönül okşama
tatmin: doyurma ihtiyacını karşılama
tavzif: vazifelendirme görevlendirme
teshir: boyun eğdirme itaat ettirme.
vahdet: birlik.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu gerekli ve şart olmak.
vüs'at: genişlik.
zerrat: zerreler, atomlar
zîhayat: hayat sahibi canlı
zîruh: ruh sahibi
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu.

zevkî olan mizancıklar ile teçhiz ettiren hikmet-i kudsiyenin her bir şeye şümulüne; hem bu dünyada numuneleri görülen celâlî ve cemalî isimlerinin tecellileri, daha parlak bir surette ebedülâbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde numuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir surette dar-ı saadette istimrarına ve bekasına ve bu dünyada onları gören müştaklarını ebedde dahi refakatlerine ve beraber bulunmalarına bilicma, bilittifak şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cızat-ı bâhiresine ve âyât-ı katıasına istinaden, başta Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün ervah-ı neyyire ashabı olan enbiyalar ve kulûb-ı nuraniye aktabı olan evliyalar ve ukul-i münevvere erbabı olan asfiyalar, bütün suhuf ve kütüb-i mukaddesede, Senin çok tekrar ile ettiğin vaatlerine ve tehditlerine istinaden ve Senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celâl ve cemalin gibi kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine ve izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden ve keşfiyat ve müşahedat ve ilmelyakîn itikatlarıyla, saadet-i ebediyeyi cin ve inse müjdeliyorlar ve ehl-i dalâlet için Cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm, ey Rahman-ı Rahîm, ey Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm, ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını ve bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını tekzip edip, saltanat-ı rububiyetinin kat'î muktezıyatını ve sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve

aktap: kutuplar, büyük zatlar
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemâlât ve takva sahipleri
ashap: sahipler
ayat-ı katıa: kesin ayetler, deliller
azamet: büyükluk
beka: devamlılık, sonsuzluk.
bilicma: toplu halde.
bilittifak: ittifakla, birlikte
celalî isimler: Allah'ın celâl, büyükluk, haşmet, ululuk gösteren isimleri.
cemalî isimler: Allah'ın güzellik, lütuf, ihsan gösteren isimleri
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri: Cennet.
delâlet: delil olma, gösterme
ebed: sonsuzluk.
ebedü'l-abad: sonsuzluklar, sonsuzluğu, âhiret, ebedî hayat
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar
enbiya: peygamberler
erbap: sahipler
ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme
hikmet-i kudsiye: kutsal, kusursuz ve eksiksiz hikmet.
ihsanat: iyilikler, bağışlar, lütuflar.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme
inayet: yardım
istimrar: devam, ediş, devamlılık.
istinaden: dayanarak.
itimaden: güvenerek.
izzet-i celâl: büyüklüğün izzeti ve şerefi
Kadir-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah
Kahhar-ı Zülcelâl: kayıtsız, şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyükluk sahibi Allah
keşfiyat: keşifler
kulub-ı nuraniye: nurlu, aydınlık kalpler
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve surelerinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kütüb-i mukaddese: kutsal kitaplar
mizancık: ölçücük.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler
muktezıyat: gerekliliklerin

müşahedat: gözlemler
müştak: çok isteyen, arzu eden
Rahman-ı Rahîm: dünya ve âhiret'te yarattığı varlıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
refakat: arkadaşlık, beraberlik.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber: Hz. Muhammed (asm)

saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, Cennet hayatı.
Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm: vaadinde ve sözünde mutlaka duran, cömertlik ve ikram sahibi olan Allah
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti
suhuf: sahifeler
suret: şekil, biçim
şahadet: şâhitlik, tanıklık

şaşaalı: parlak.
şe'n: Allah'ın zâtına has, zâtından ayrılmayan, zâtının gereği olan mukaddes özellik
şuunat: Allah'ın zâtına has, zâtından ayrılmayan, zâtının gereği olan mukaddes özellikler
şümul: kaplama, içine alma
tecellî: görünme, yansıma
teçhiz ettirmek: donatmak.
tekzip etmek: yalanlamak.
ukul-ı münevvere: nurlu, aydınlanmış akıllar
zîhayat: hayat sahibi, canlılar

itaatle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının hadsız dualarını ve davalarını reddederek, küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle Senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalâlet ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüz bin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden, bir çirkinlikten Senin nihayetsız adaletini ve cemalini ve rahmetini takdis ediyorum,

(1) سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ayetini vücudumun bütün zerratı adedince söylemek istiyorum.

Belki, Senin o sadık elçilerin ve o doğru dellâl-ı saltanatının hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekada ihsanatının definelerine ve dar-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadet, işaret, beşaret ederler. Ve bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hamîsi olan Hak isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu, iman ederek Senin ibadına ders veriyorlar.

Ey Rabbu'l-Enbiya ve's-Sıddıkîn!

Butun onlar Senin mülkünde, Senin emrin ve kudretin ile, Senin irade ve tedbirin ile, Senin ilmin ve hikmetin ile musahhar ve muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmit, tehlil ile küre-i arzı bir zikirhane-i azam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler.

1- Allah onların söyledikleri şeylerden pek münezzeh ve pek büyük bir yücelikle yücedir. (İsra Suresi 43.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam olarak verilmesi
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âli: yüce, yüksek.
ayet: Kur'ân cümlesi
aynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme, inanma
azamet-i kibriya: haşmetin büyüklüğü
beşaret ettmek: müjdelemek, sevindirici haber vermek.
celâl: büyüklük, yücelik, haşmet.
cemal: güzellik.
cilve: görünme, yansıma.
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yeri. Cennet.
dellal-ı saltanat: saltanatın hâkimiyetinin ilancısı.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar
ehl-i küfür: kâfirler, inkârcılar, inançsızlar
Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan anlamında Allah'ın ismi
hakikat-ı ekber-i haşriye: en büyük dirilîş hakikatı
hakkalyakîn: yaşayarak bilme bilginin en kesin hali.
hamî: koruyan, gözeten.
haşir: kıyametten sonra ölen bütün varlıkların dirilitilip Allah'ın huzurunda toplanmaları
haysiyet: itibar, şeref, değer
ibad: kullar
İhsanat: iyilikler, bağışlar, lütuflar
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iman etme: inanma, itikat etme
inkar: inanmama, reddetme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme
izzet: şeref, üstünlük.
İzzet-i celâl: büyükluğun izzeti ve şerefi
kat'î: kesin.
küfür: Allah'ı inkâr, inançsızlık.
makbul: kabul edilen, geçerli
mescid-i ekber: en büyük mescit.
mercı: kaynak, baş vuru yeri
mukaddes: kutsal, ayıp ve noksanlardan uzak.
muvazzaf: vazifeli, görevli
münezzeh: uzak ve temiz olan
müteessir: etkilenmiş
Rabbu'l-Enbiya ve's-Sıddıkın: peygamberlerin ve doğruluk sahibi büyük zatların Rabbi olan Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
sadık: doğru
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şefkat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın şefkati
şua: ışık demeti
tahmit: Allah'ı övme.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme
uhrevî: ahrete dair, ait.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
zerrat: en küçük parçalar
zikirhane-i azam: en büyük zikir yeri
zuhur etmek: ortaya çıkmak, görünmek.

Yâ Rabbi ve yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn! Yâ Hâlıkî ve yâ Hâlık-ı Kullı Şey!

Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilâtıyla ve bütün mahlûkatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana musahhar eyle ve matlûbumu bana musahhar kıl. Kur'ân'a ve imana hizmet için, insanların kalplerini Risale-i Nur'a musahhar yap. Ve bana ve ihvanıma iman-ı kâmil ve husn-i hatime ver. Hazret-i Mûsa Aleyhisselâma denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâma ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhisselâma dağı, demiri ve Hazret-i Suleyman Aleyhisselâma cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma şems ve kameri teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalpleri ve akılları musahhar kıl. Ve beni ve Risale-i Nur Talebelerini nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve Cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennetü'l-Firdevste mes'ut kıl. Âmin, âmin, âmin.

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

(2) وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Kur'ân'dan ve münacat-ı Nebeviye olan *Cevşenu'l-Kebir*'den aldığım bu dersimi, bir ibadet-i tefekkürîye olarak, Rabb-i Rahîm'imin dergâhına arz etmekte kusur etmişsem, kusurumun affı için, Kur'ân'ı ve *Cevşenu'l-Kebir*'i şefaatçi ederek, rahmetinden, affımı niyaz ediyorum.

Said Nursî

1. Sen her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2. Duaları ise şu sözlerle sona erer: "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur." (Yunus Suresi, 10.)

aleyhisselam: selam onun üzerine olsun.
Cennetü'l-Firdevs: altıncı Cennet tabakası.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.
hükmünde: yerinde, değerinde.
husn-i hatime: güzel son, imanla ölme.
İhvan: kardeşler.
İman-ı kâmil: mükemmel iman.
İns: insanlar.
irade: irade, istek, dileme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kamer: ay.
keyfiyat: durumlar, hâller.
kudret: güç, kuvvet.
kure-i arz: dünya, yeryüzü.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
matlûp: istenen, arzu edilen.
mesut: mutlu, saadetli.
musahhar: boyun eğmiş, emre verilmiş.
müştemilât: içindekiler, bir şeyin içinde bulunanlar.
nefis: kötü vasıfları, niteliklen kendisinde toplayan, iyilikten alıkoyan, kötülüğe sevk eden güç.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
şems: güneş.
şer: kötülük.
talebe: öğrenci.
tehlil: "Lâ İlâhe illallah" sözünün tekrar edilmesi.
tekbir: "Allah en büyüktür" manasına gelen "Allahu Ekber" sözünü söyleme.
teshir etmek: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.
teshir: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.
yâ Hâlık-ı Kullı Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah!
yâ Hâlıkı: ey yaratıcım!
yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn: ey yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah!
ya Rabbi: ey bütün varlıkları terbiye ve idare eden Rabbım!
âlem: dünya, cihan, evren.
arz etmek: sunmak.
Cevşenü'l-Kebir: Peygamberimize gelen büyük ve önemli bir dua.
dergah: makam, büyük bir huzura girilecek kapı.
ebed: sonu olmayan, sonsuz, daimi.
ezel: başlangıcı olmayan, başlangıçsız.
mahsus: özel, birine veya bir şeye has olan.
münacat-ı Nebeviye: Peygamberimize ait dua.
niyaz etmek: yalvarmak, yakarmak, dua etmek.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, eğiten Allah.
Rabb-i Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi, her şeyi terbiye ve idare eden Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
şefaat: af ve bağışlanma için sebep ve vesile olan.
tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan ve noksanlıklardan uzak olduğuna inanma, temiz tutma.

Dokuzuncu Hüccet-i İmaniye

Dokuzuncu Şuaın Mukaddeme-i Haşriyesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي
السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۞ يُخْرِجُ الْحَيَّ
مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ
بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ
أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ
مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَسْمَعُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۞
وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً
مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ۞ [1] وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın âdâyla • Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah'ı tesbih edin • Göklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine ensince de Allah'ı tesbih edip namaz kılın • Ölüden diri yi diriden çıkarır O çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O diriltir. Siz de kabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız. • Yine Onun âyetlerindendir ki, sizi topraktan yaratmıştır, sonra siz birer insan olarak yeryüzüne yayılıyorsunuz • Yine Onun âyetlerindendir ki, size hemcinslerinizden kendilerine ısınacağınız eşler yaratmış, aranıza muhabbet ve merhamet vermiştir. Düşünen bir topluluk için elbette bunda Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine delîller vardır • Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin seslerinizin ve simalarınızın farklılığı da yine Onun âyetlerinden dir. İlim sahipleri için elbette bunda delîller vardır • Gece ve gündüzde uyumanız ve Onun lütfundan rızık aramanız da yine Onun âyetlerindendir. Kulak veren bir topluluk için bunda elbette delîller vardır • Yine Onun âyetlerindendir ki, size korku ve umut vermek için şimşeği gösterir, gökten bir su indirir ve ölümünden sonra yeryüzünü onunla diriltir. Akıl sahibi bir topluluk için elbette bunda delîller vardır • Yine Onun âyetlerindendir ki, gök ve yer Onun emriyle ayakta durur. Sonra O sizi bir emirle çağırdığında derhal kabirlerinizden çıkarsınız. • Göklerde ve yerde ne varsa Onundur; hepsi de Ona boyun eğer • Mahlûkatı önce yaratan, sonra tekrar diriltecek

ayet: delil
hamd: minnet duyma.
lütuf: hoşluk, iyilik, ikram
mahlûkat: yaratıklar
Rahîm: Rahîm sıfatı
Rahman: Rahman sıfatı
rahmet: acıma
sena: medih, övgü
sıma: yüz.
şükür: minnettarlık, ifade etme, teşekkür
tesbih: Cenâb-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma, takdis

كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ۞ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ (1)

İmanın bır kutbunu gösteren bu semavî âyât-ı kubranın ve haşri ispat eden şu kudsî berahın-i uzmanın bir nükte-ı ekberi ve bır huccet-ı azamı, bu Dokuzuncu Şuada beyan edilecek.

Lâtif bir inayet-i Rabbaniyedir ki, bundan otuz sene evvel, Eskı Saıd, yazdığı tefsır mukaddımesi *Muhakemat* namındakı eserin ahırınde, "İkinci Maksat: Kur'ân'da haşre işaret eden ıkı ayet tefsır ve beyan edilecek. (2) نَحْوُ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ deyip durmuş, daha yazamamış. Hâlık-ı Rahîm'ime delâil ve emarat-ı haşriye adedınce şükur ve hamd olsun ki, otuz sene sonra tevfık ihsan eyledi.

Evet, bundan dokuz on sene evvel o iki ayetten bırıncı ayet olan

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (3)

ferman-ı Ilâhînın ıkı parlak ve çok kuvvetlı hüccetlen ve tefsirlerı bulunan "Onuncu Söz" ile Yırmi Dokuzuncu Sözü ın'am ettı, münkırlerı susturdu.

---

olan Odur. bu ise Onun için daha kolaydır. Gökterde ve yerde tecelli eden en yüce sıfatlar Onundur. Onun kudretı her şeye galıptır. O her şeyı hikmetle yapar. (Rum Suresi, 17-27.)

2. Haydı öyle ise, Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla..

3. Şımdı bak Allah ın rahmet eserlerıne. Yeryüzünü ölumunün ardından nasıl dırılıyor. Bunu yapan elbette ölulerı de oylece dırıltecektır. O her şeye hakkıyla kadırdır. (Rum Suresi, 50.)

---

ahır: son.
ayat-ı kübra: yüce ayetler
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
berahın-ı uzma: buyuk delıller
beyan: anlatma, açıklama
delaıl: delıller
emarat-ı haşriye: tekrar dırılmeye dair belırtıler
ferman-ı Ilâhı: Cenab ı Hakkın emır ve buyrugu.
Halık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah.
haşır: öldukten sonra dırılmek.
huccet-ı azam: buyuk delıl
ihsan: bagışlama
in'am: nımet verme
inayet-i Rabbaniye: Allah ın yardımı
kudret: guç, kuvvet.
kudsı: mukaddes
kutup: en uç noktası.
latıf: hoş, sırın
lütuf: ıkram ve yardım.
mahlukat: yaratılmışlar
Muhakemat: Risale-ı Nur Kulliyatından bir eser
mukaddime: başlangıc.
munkır: ınkar eden
nükte-ı ekber: en buyuk nukte
Rahım: Rahîm sıfatı
Rahman: Rahman sıfatı
rahmet: acıma.
semavi: ilâhî
sıma: yuz
şükür: mınnettarlık ıfade etme, teşekkur
tecelli: yansıma, ortaya çıkma
tefsır: açıklama, izah.
tevfik: yardım.

Hem, iman-ı haşrînin hücum edilmez o iki metin kal'asından dokuz ve on sene sonra, ikinci ayet olan, başta mezkûr âyât-ı ekberin tefsirini bu risale ile ikram etti.

İşte bu Dokuzuncu Şua, mezkûr âyâtıyla işaret edilen dokuz âlî Makam ve bir ehemmiyetli Mukaddimeden ibarettir.

* * *

Mukaddime

Haşir akidesinin pek çok ruhî faydalarından ve hayatî netîcelerinden bir tek netice-i camiayı ihtisar ile beyan ve hayat-ı insaniyeye, hususan hayat-ı içtimaiyesine ne derece lüzumlu ve zarurî olduğunu izhar ve bu iman-ı haşrî akidesinin pek çok hüccetlerinden bir tek hüccet-i küllîyeyi icmal ile göstermek ve o akide-i haşriye ne derece bedîhî ve şüphesiz bulunduğunu ifade etmekten ibaret olarak, iki Noktadır.

BİRİNCİ NOKTA: Ahiret akidesi, hayat-ı içtimaiye ve şahsiye-i insaniyenin üssülesası ve saadetinin ve kemalâtının esasatı olduğuna, yüzer delillerinden bir mikyas olarak, yalnız dört tanesine işaret edeceğiz:

• *Birincisi:* Nev-i beşerin hemen yarısını teşkil eden çocuklar, yalnız cennet fikriyle, onlara dehşetli ve ağlatıcı görünen ölümlere ve vefatlara karşı dayanabilirler. Ve gayet zayıf ve nazik vücutlarında bir kuvve-i maneviye bulabilirler. Ve her şeyden çabuk ağlayan gayet

akide: inanç.
akide-i haşriye: haşir inancı.
alî: yüce, yüksek.
ayat: Kur'an ayetleri.
ayat-ı ekber: büyük ayetler.
bedîhî: açık.
beyan: açıklama.
dehşet: korku.
delil: şahit.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
esasat: esaslar.
haşir: Allah'ın, ölüleri diriltmesi.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı, sosyal hayatı.
hayat-ı insaniye: insan hayatı.
hayatî: hayatla alakalı.
hususan: özellikle.
hüccet: delil.
hüccet-i küllîye: bütün deliller.
icmal: özetleme.
ihtisar: kısaltma.
ikram: bağış, ihsan.
iman-ı haşrî: "öldükten sonra dirilişe" inanmayla ilgili.
işaret: gösterme, bildirme.
izhar: açıklamak.
kemalat: üstün özellikler.
kuvve-i maneviye: moral, manevî güç.
makam: manevî mevki.
mezkur: adı geçen.
mikyas: ölçü.
mukaddime: ön söz, başlangıç.
mukavemet: dayanma.
nazik: narin, ince.
netice-i camia: kapsamlı sonuç.
nev-i beşer: insan soyu.
risale: kitapçık.
ruhî: ruhla ilgili.
saadet: mutluluk.
şahsiye-i insaniye: insan kişiliği.
tefsir: açıklama, izah.
teşkil: oluşturan.
üssülesas: esas, temel.
vefat: ölüm.
zarurî: zorunlu, mecburî.

mukavemetsiz mizac-ı ruhlarında, o cennet ile bir ümit bulup, mesrurâne yaşayabilirler.

Meselâ, cennet fikriyle der: "Benim küçük kardeşim veya arkadaşım oldü, cennetin bir kuşu oldu, cennette gezer, bizden daha güzel yaşar."[1] Yoksa, her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri, o zayıf bîçarelerin endişeli nazarlarına çarpması, mukavemetlerini ve kuvve-i maneviyelerini zirüzeber ederek, gözleriyle beraber ruh, kalp, akıl gibi bütün letaifini dahi öyle ağlattıracak; ya mahvolup veya divane bir bedbaht hayvan olacaktı.

• *İkinci delil:* Nev-i insanın nısfı olan ihtiyarlar, yalnız hayat-ı uhreviye ile, yakınlarında bulunan kabre karşı tahammül edebilirler. Ve çok alâkadar oldukları hayatlarının yakında sönmesine ve güzel dünyalarının kapanmasına mukabil, bir teselli bulabilirler. Ve çocuk hükmüne geçen senutteessur ruhlarında ve mizaçlarında, mevt ve zevalden çıkan elim ve dehşetli me'yusiyete karşı, ancak hayat-ı bâkıye umidiyle mukabele edebilirler. Yoksa, o şefkate lâyık muhteremler ve sükûnete ve istirahat-i kalbiyeye çok muhtaç o endişeli babalar ve analar, öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-i kalbî hissedeceklerdi ki, bu dünya onlara zulmetli bir zindan ve hayat dahi kasavetli bir azap olurdu.

• *Üçüncü delil:* İnsanların hayat-ı içtimaiyesinde medar olan gençler, delikanlılar, şiddet-i galeyanda olan hissiyatlarını ve ifratkâr bulunan nefis ve hevalarını tecavüzattan ve zulümlerden ve tahribattan durduran ve

1 Suyuti, *Dürerü'l Mensur*, I, 287, 288.

alakadar: alakalı, ilgili
azap: şiddetli acı
bedbaht: talihsiz
biçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön, taraf
dağdağa-ı kalbi: kalp sıkıntısı
dehşet: korku
delil: ispat edici şey, kanıt.
divane: akılsız, deli
elim: acıklı, acı veren
endişe: kuşku
hayat-ı bâkiye: devamlı ve kalıcı hayat.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı.
hayat-ı uhreviye: âhiret hayatı.
heva: istek ve arzuları emre ver mek.
hissetmek: algılamak.
hissiyat: duygular
İfratkâr: ilen giden, aşırılık yapan.
ihtiyar: yaşlı
istirahat-ı kalbiye: kalp rahatlığı, iç huzuru
kasavet: gam, keder
kuvve-i maneviye: manevi güç, moral
letaif: güzellikler
mahvolmak: yok olup gitmek.
medar: dayanak noktası, sebep
mesrurane: sevinçli
mevt: ölüm
me'yusiyet: umutsuzluk.
mizaç: huy, tabiat.
mizac-ı ruh: ruhun durumu, yaratılışı
muhterem: hürmete lâyık, saygıdeğer
mukabele: karşılık verme
mukabil: karşılık.
mukavemet: direnç, dayanıklılık.
nefis: insanı maddî zevk ve istekleri sevk eden kuvvet.
nev-i insan: insan cinsi.
nısf: yarım, yan
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
senutteessur: çabuk üzülen
şiddet-i galeyan: şiddetli bir şekilde coşup taşma
sükûnet: rahat, huzur
tahammül: katlanma, dayanma
tahribat: yıkıp yok etme, bozmalar
tecavüzat: saldırılar
vaveylâ-i ruhî: ruhun feryadı
zeval: geçip gitme, ölme
zindan: dar yer, sıkıntılı yer
zirüzeber: altüst
zulmet: karanlık.
zulüm: cefa, işkence.

hayat-ı içtimaiyenin hüsn-i cereyanını temin eden, yalnız cehennem fikridir. Yoksa, cehennem endişesi olmazsa, [1] اَلْحُكْمُ لِلْغَالِبِ kaidesiyle o sarhoş delikanlılar, hevesatları peşinde bîçare zayıflara, âcizlere dünyayı cehenneme çevireceklerdi. Ve yüksek insaniyeti, gayet süflî bir hayvaniyete döndureceklerdi.

• *Dördüncü delil:* Nev-i beşerin hayat-ı dünyeviyesinde en cemiyetli merkez ve en esaslı zemberek ve dünyevî saadet için bir cennet, bir melce, bir tahassungâh ise, aile hayatıdır. Ve herkesin hanesi, küçük bir dünyasıdır. Ve o hane ve aile hayatının hayatı ve saadeti ise, samimî ve ciddî ve vefadarâne hürmet ve hakikî ve şefkatlı ve fedakârâne merhamet ile olabilir. Ve bu hakikî hürmet ve samimî merhamet ise, ebedî bir arkadaşlık ve daimî bir refakat ve sermedî bir beraberlik ve hadsiz bir zamanda ve hudutsuz bir hayatta birbiriyle pederâne, ferzendâne, kardeşâne, arkadaşâne münasebetlerin bulunmak fikriyle ve akıdesiyle olabilir.

Meselâ, der: "Bu haremim, ebedî bir âlemde, ebedî bir hayatta daimî bir refika-i hayatımdır. Şimdilik ihtiyar ve çirkin olmuş ise de, zaran yok. Çünkü, ebedî bir güzelliği var, gelecek. Ve böyle daimî arkadaşlığın hatırı için, her bir fedakârlığı ve merhameti yapanım" diyerek, o ihtiyare kansına, güzel bir huri gibi muhabbetle, şefkatle, merhametle mukabele edebilir. Yoksa kısacık, bir iki saat sûrî bir refakatten sonra ebedî bir fırak ve müfarakata uğrayan arkadaşlık, elbette gayet sûrî ve muvakkat ve esassız, hayvan gibi bir rikkat-ı cinsiye manasında ve

1- Galip olan hükmeder.

aciz: güçsüz
akide: inanç
âlem: dünya
arkadaşâne: arkadaşçasına
bîçare: çaresiz, zavallı
ciddî: gerçek
daimî: devamlı
dünyevî saadet: dünya mutluluğu
ebedî: sonsuz, sonsuza dek.
fedakâr: feda eden
fedakârane: fedakârca
ferzendane: oğula yakışacak surette.
fırak: ayrılık.
hadsiz: sınırsız.
hakikî: gerçek.
hane: ev.
harem: kadın eş
hatır: saygı
hayat: ömür, yaşayış.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayvaniyet: hayvanlık.
hevesat: hevesler, nefsin istek ve arzuları
hudutsuz: sınırsız
huri: Cennet güzeli
hürmet: saygı.
hüsn-i cereyan: güzel hareket.
ihtiyar: yaşlı
ihtiyare: yaşlı, ihtiyar kadın
insaniyet: insanlık.
kaide: prensip, kural.
kardeşane: kardeşçe
melce: sığınak
merhamet: acımak, karşılıksız şefkat, karşılıksız sevgi
müfarakat: ayrılık.
muhabbet: sevgi
mukabele: karşılık verme
münasebet: ilişki
muvakkat: geçici.
nev-i beşer: insanoğlu.
pederane: babaca
refakat: arkadaşlık.
refika-i hayat: hayat arkadaşı.
rikkat-i cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması
saadet: mutluluk.
samimî: içten, candan
şefkat: acıyarak ve karşılıksız merhamet, muhabbet besleme
sermedî: devamlı, sürekli.
süflî: aşağılık.
sûrî: gösterişte, şekli
tahassungah: sığınma yeri
temin: elde etme
vefadarane: vefalı olarak.
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı

bır mecazî merhamet ve sun'î bir hürmet verebilir. Ve hayvanatta olduğu gibi, başka menfaatler ve sair galip hisler, o hürmet ve merhameti mağlûp edip, o dünya cennetini cehenneme çevirir.

İşte, iman-ı haşrînin yüzer neticesinden bırısi, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye taallûk eder. Ve bu tek neticenin de yüzer cihetinden ve faydalarından mezkûr dort delile, sairleri kıyas edilse, anlaşılır ki, hakikat-i haşriyenin tahakkuku ve vukuu, insaniyetin ulvî hakıkatı ve kullî haceti derecesinde kat'îdir. Belki, insanın midesindeki ihtiyacın vucudu, taamların vücuduna delâlet ve şahadetinden daha zahirdir ve daha ziyade tahakkukunu bildirir. Ve eğer, bu hakıkat-ı haşnyenın neticelen, ınsanıyetten çıksa, o çok ehemmiyetli ve yüksek ve hayattar olan insanıyet mahıyetı, murdar ve mıkrop yuvası bır lâşe hükmüne sukut edeceğini ispat eder. Beşerin idare ve ahlâk ve ıçtımaıyatı ıle çok alâkadar olan içtimaiyyun ve sıyasıyyun ve ahlâkiyyunun kulaklan çınlasın. Gelsinler, bu boşluğu ne ıle doldurabilirler? Ve bu derın yaraları ne ıle tedavi edebilirler?

İKİNCİ NOKTA: Hakıkat-ı haşriyenin hadsız bürhanlanndan, sair erkân-ı ımanıyeden gelen şahadetlenn hülâsasından çıkan bır bürhanı, gayet muhtasar bır surette beyan eder. Şöyle kı:

Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet eden butün mu'cızelen ve butun delâıl-ı nübüvveti ve hakkanıyetinin bütün bürhanlan, birden, hakıkat-ı haşnyenın tahakkukuna şahadet ederek ıspat

ahlak: huylar
ahlâkıyyun: ahlâk bilimcileri.
alakadar: ilgili
beşer: insan
beyan: açıklama
bürhan: delil
cihet: yon
delâıl-ı nubuvvet: peygamberlik delilleri.
delalet: delil olma, gösterme.
delil: davayı ıspatı yarayan şey
ehemmıyet: onem
erkân-ı ımanıye: ımana aıt esaslar
galip: ustun gelen
hacet: ihtıyaç.
hakıkat-ı haşrıye: haşır gerçeği.
hakkanıyet: doğruluk.
hayat-ı ıçtımaıye-i ınsanıye: insanın sosyal hayatı
hayattar: canlı yaşayan.
his: duygu
hulasa: kısaca
hürmet: saygı.
ıçtımaıyat: sosyal hayat.
içtimaıyyun: sosyologlar
İman-ı haşrı: dınlmeye ımanı.
ınsanıyet. insanlık.
ispat: kanıt.
kat'î: kesin
kıyas: karşılaştırma oranlama
kullı: buyuk kapsamlı
lâşe: leş
mağlup: yenilmış.
mahıyet: ozellik, esas.
mecazi. gerçek olmayan.
merhamet. acımak, şefkat göstermek.
mezkûr: adı geçen.
mıkrop: çıplak gozle gorulmesı mumkun olmayan canlılar. bakten
mu'cize: bir benzennı yapma konusunda başkalannı acız bırakan olaganustu şey
murdar: pıs kırlı.
risalet. peygamberlik.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
sair: diğer
sıyasıyyun: sıyasıler
sukut. duşme, duşuş.
sun'î: uydurma, sahte
taallûk. ilgilendırme
taam: yıyecek, aş.
tahakkuk. doğruluk, gerçekleşme, meydana gelme
tedavi: tıyleştırme
ulvî: yuksek, yuce
vuku: meydana çıkma, olma.
zahır: açık, belli
ziyade: çok

ederler. Çünkü, bu zatın bütün hayatında, bütün davaları, vahdaniyetten sonra haşirde temerkuz ediyor. Hem, umum peygamberleri tasdik eden ve ettiren bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, aynı hakikate şahadet eder. Hem, [1] وَبِرُسُلِهِ kelimesinden gelen şahadeti bedahet derecesine çıkaran [2] وَكُتُبِهِ şahadeti de, aynı hakikate şahadet eder. Şöyle ki:

Başta Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hakkaniyetini ispat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ve hakikatleri, birden, hakikat-i haşriyenin tahakkukuna ve vukuuna şahadet edip, ispat ederler. Çünkü Kur'ân'ın, hemen üçten birisi haşirdir, ve ekser kısa surelerinin başlarında, gayet kuvvetli âyât-ı haşriyedir. Sarihan ve işareten birler âyâtıyla aynı hakikatı haber verir, ispat eder, gösterir. Meselâ,

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ [3] ۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ [4] ۞ إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا [5] ۞ إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ [6] ۞ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ [7] ۞ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ [8] ۞ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ [9]

gibi otuz kırk surelerin başlarında, bütün kat'iyetle, hakikat-ı haşriyeyi kâinatın en ehemmiyetli ve vacip bir hakikati olduğunu göstermekle beraber, sair ayetler dahi o hakikatın çeşit çeşit delillerini beyan edip ıkna eder.

1- Ve peygamberlerine iman ettim.
2- Ve kitaplarına iman ettim.
3- Güneş durulup toplandığında. (Tekvir Suresi, 1.)
4- Ey insanlar! Rabbınızden korkun. Kıyamet gününün zelzelesi, muhakkak kı pek büyük bir şeydir. (Hac Suresi, 1.)
5- Ne zaman kı yer müthiş bir sarsıntıyla sarsılır. (Zilzal Suresi, 1.)
6- Gök yarıldığı zaman. (İnfitar Suresi, 1.)
7- Gök yarıldığında. (İnşikak Suresi, 1.)
8- Onlar birbirlerine neyi sorup duruyorlar? (Nebe Suresi, 1.)
9- Dehşetli her şeyi kaplayan kıyametin haberi sana geldi mi? (Gaşiye Suresi, 1.)

âyât: ayetler, Kur'ân cümlelerin.
âyât-ı haşriye: haşirle ilgili ayetler.
bedahet: açıklık.
beyan: açıklamak.
dehşet: büyük korku hâli.
delil: belge, tanık.
ekser: en çok.

hakikat: gerçek.
hakikat-i haşriye: haşir gerçeği.
hakkaniyet: doğruluk.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, toplanma.
hüccet: delil.
ıkna: düşünceyi kabul ettirme.
ispat: kanıt.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
kat'iyet: kesinlik.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika iş.
müthiş: dehşet veren, korkunç.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
sarihan: açıkça.
tahakkuk: meydana gelme.
tasdik: onaylama.
vacip: zorunlu.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vuku: meydana gelme.

Acaba, bir tek ayetin bir tek işareti, gözümüz önünde, ulûm-i İslâmiyede müteaddit ilmî, kevnî hakikatlen meyve veren bir kitabın binler böyle şahadetleriyle ve davalan ile güneş gibi zuhur eden iman-ı haşrî hakikatsiz olması, güneşin inkân, belki kâinatın ademi gibi, hiçbir cihet-i imkânı var mı? Ve yüz derece muhal ve batıl olmaz mı?

Acaba, bir sultanın bir tek işaretı yalan olmamak için, bazen bir ordu hareket edip çarpıştığı hâlde; o pek ciddî ve ızzetli Sultanın binler sozlerı ve vaatlerı ve tehdıtlerını yalan çıkarmak, hiçbir cihette kabıl mıdır? Ve hakıkatsiz olmak, mumkün mudur?

Acaba, on üç asırda, fasılasız olarak, hadsız ruhlara, akıllara, kalplere, nefislere hak ve hakikat dairesinde hukmeden, terbıye eden, ıdare eden bu manevî Sultan-ı Zîşan'ın bir tek işaretı, böyle bir hakikati ıspat etmeye kâfı iken, binler tasnhat ile bu hakıkat-i haşrıyeyi gösterıp ispat ettıkten sonra, o hakikati tanımayan bir echel ahmak ıçın cehennem azabı lâzım gelmez mı? Ve ayn-ı adalet olmaz mı?

Hem, birer zamana ve birer devre hükmeden bütün semavî suhuflar ve mukaddes kitaplar dahi, butun istıkbale ve umum zamanlara hükümran olan Kur'ân'ın tafsilâtla, izahatla, tekrar ile beyan ve ispat ettiği hakıkat-i haşrıyeyi asırlarına ve zamanlanna göre, o hakikatı kat'î kabul ıle beraber, tafsilâtsız ve perdelı ve muhtasar bır surette beyan, fakat kuvvetlı bir tarzda iddia ve ispatları, Kur'ân'ın davasını bınler ımza ıle tasdık ederler.

ahmak: kalın kafalı aptal.
asır: yuzyıl, zaman
ayn-ı adalet: adaletın tâ kendısı.
batıl: yalan, çuruk.
beyan: açıklama
cehennem: ceza mahallı
cihet-i imkân: mumkun olma yönu
echel: çok cahıl
fasılasız: aralıksız
hadsız: sayısız.
hakıkat: gerçek.
hakıkat-ı haşrıye: haşır gerçeği.
hükümran: hâkım.
Iddia: ısrarla savunma.
ımân-ı haşr: haşre inanma
ıspat: doğrulamak, doğruyu ortaya koyma, kanıt.
ıstıkbal: gelecek
izahat: açıklamalar
izzet: şeref, yucelık.
kabıl: kabul edıcı
kafi: yeten, yeterlı
kat'i: kesın
kevnı: varlık âlemıyle ilgılı
manevı: maddî olmayan
muhal: ımkânsız
muhtasar: kısa, ozet.
mukaddes kitaplar: Tevrat, Zebur, Incıl, Kur'an
muteaddıd: bırçok.
şahadet: şahıt olma
semavı suhuf: bazı peygamberlere inen sahıfeler halınde kı küçuk kitapçıklar
Sultan-ı Zişan: şanı yuce olan Sultan, Allah
tafsılat: ayrıntılar
tasdık: dogrulamak.
tasrıhat: ızah etmeler
tehdıt: gozdagı verme
terbiye: edeplendırme
ulûm-i İslamiye: İslamî ilimler
umum: genel
vaat: söz verme
zuhur: meydana çıkma

Bu bahsin münasebetiyle, risale-i *Munacat*'ın ahirinde,[1] إِيمَانٌ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ rüknüne sair rükünlerin, hususan rusul ve kütübün şahadetini münacat suretinde zikredilen pek kuvvetli ve hulâsalı ve bütün evhamları ızale eden bir hüccet-i haşriye, aynen buraya giriyor. Şöyle ki: *Münacat*'ta demiş:

Ey Rabb-i Rahîm'im!

Resul-i Ekreminin talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ki, başta Kur'ân ve Resul-i Ekremin olarak bütün mukaddes kitaplar ve peygamberler, bu dünyada ve her tarafta numuneleri görülen celâllı ve cemallı isimlerinin tecellileri, daha parlak bir surette ebedülâbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde Rahîmâne cilveleri, numuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir tarzda dâr-ı saadette istimrarına ve bekasına ve bu kısa hayat-ı dünyeviyede onları zevk ile güren ve muhabbet ile refakat eden müştakların, ebedde dahı refakatlerine ve beraber bulunmalarına icma ve ittifak ile şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem, yüzer mu'cizat-ı bâhirelerine ve âyât-ı kàtıalarına istinaden, başta Resul-ı Ekrem ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün nuranî ruhların sahipleri olan peygamberler ve bütün münevver kalplerin kutupları olan velîler, bütün keskin ve nurlu akılların madenleri olan sıddıkînler bütün suhuf-i semaviyede ve kütüb-ı mukaddesede Senin çok tekrar ile ettiğin binler vaatlerine ve tehditlerine istinaden, hem Senin kudret ve rahmet ve inayet ve

1- Ahiret gününe iman etmek.

ayat-ı kàtıa: kesin deliller
beka: ebedilik, devamlılık
celâl: haşmet, heybet, yücelik.
cemal: güzellik, merhamet.
dâr-ı saadet: saadet yeri, Cennet.
delâlet: işaret.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebedülâbâd: sonsuzların sonsuzu.
evham: zanlar, kuşkular
fânî: ölümlü
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
huccet-i haşriye: haşrın delili
hulasa: kısaca
icma: fikir birliği
ihsanat: ihsanlar
inayet: yardım.
istimrar: uzayıp gitme
istinaden: dayanarak.
ittifak: birleşme, birlik.
izale: yok etme, gidenlme
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kütüb-i mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim)
kutüp: kitaplar
kutup: önder, rehber
mu'cizat-ı bahire: apaçık mucizeler
muhabbet: sevgi
mukaddes: mübarek.
münacat: yalvarma, Allah'a yalvarış, dua, yakarış
münasebet: ilişki, bağlantı
münevver: nurlanmış
müşahede: gözle görme
müştak: arzulu, aşık.
numune: örnek, misal.
nuranî: nurlu
Rabb-i Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak
rahmane: şefkatle, merhametle.
rahmet: acıma, merhamet etme
refakat: arkadaşlık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
risale-i Münacat: Münacat risalesi.
rükün: inanç esasları.
rusul: peygamberler
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şaşaa: gösteriş
sıddıkin: samimiyetle Allah ve peygambere iman etmiş olanlar
suhuf-i semaviye: semavi sayfalar
talim: öğretme
tarz: biçim
tecelli: yansıma
tehdit: gözdağı verme
vaat: söz verme.
veli: Allah dostu, evliya
zevk: tatma
zikir: anılma.

hikmet ve celâl ve cemal gibi ahireti iktiza eden kudsî sıfatlarına, şe'nlerine ve Senin izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden, hem ahiretin izlerini ve tereşşuhatını bildiren hadsız keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve ilmelyakin ve aynelyakin derecesinde bulunan itikatlarına ve imanlarına binaen, saadet-i ebediyeyi insanlara müjdeliyorlar. Ehl-i dalâlet için cehennem ve ehl-i hidayet için cennet bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar. Kuvvetli iman edip, şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahman-ı Rahîm! Ey Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm! Ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını, bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını yalancı çıkarmak, tekzip etmek; ve saltanat-ı rububiyetinin kat'î mukteziyatını tekzip edip yapmamak, ve Senin sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve itaat etmekle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının ahirete bakan hadsız dualarını ve davalarını reddetmek, dinlememek; ve küfür ve isyan ile ve Seni vadinde tekzip etmekle, Senin azamet ve kibriyana dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini muteessir eden ehl-i dalâleti ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında onları tasdik etmekten yüz binler derece mukaddessin ve hadsız derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden ve nihayetsiz bir çirkinlikten, Senin o nihayetsiz adaletini ve nihayetsiz cemalini ve hadsiz rahmetini, hadsız derece takdis ediyoruz. Ve bütün kuvvetimizle iman ederiz ki,

ahiret: öteki dünya.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
aynelyakin: gözle görerek kesin bilgi edinme.
azamet: büyükluk, yücelik.
celal: haşmet, görkem, heybet.
cemal: güzellik.
dua: yalvarma.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, hak yoldan çıkanlar, azgın kimseler.
ehl-ı hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar.
ehl-i küfür: kufur ehli.
hadsiz: sınırsız.
haşir: öldükten sonra dirilmeye inanmak.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
ibad: kullar.
ikıza: gereklilik.
ilmelyakin: kesin bilgiye dayanarak öğrenme.
inkâr: reddetme, kabul etmeme.
isyan: baş kaldırma.
itaat: boyun eğme.
itikat: kesin inanış, iman.
itimat: güvenme.
izzet: şeref, yücelik, üstünlük.
izzet-i celal: haşmet ve görkemin izzeti, yüceligin haysiyet ve şerefi.
Kadîr-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten, Allah.
Kahhar-ı Zülcelâl: kayıtsız, şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyükluk sahibi Allah.
kat'î: kesin, şüphesiz.
keşfiyat: manevî âlemlerde bazı olayları ve hakikatleri görme.
kudsî: her turlu kusur ve noksandan uzak, temiz.
küfür: inkar.
makbul: kabul edilmiş olan.
mukaddes: her turlu kusur ve eksiklikten uzak.
mukteziyat: gerekçeler.
münezzeh: her turlu çirkinlik ve noksanlıktan arınmış, nezih, temiz.
müşahede: gözle görme.
muteessir: etkilenmiş.
Rahman-ı Rahîm: dünya ve ahirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
rahmet: şefkat, merhamet etme.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, Cennet.
sadık: doğru sözlü.
Sadıku l-Va di'l-Kerîm: vadinde sadık ve cömertlik sahibi olan Allah.
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
saltanat-ı rububiyet: Allah'ın her şeyi kendi terbiyesi ve egemenliği altında bulundurması, Allah'ın kâinatı terbiye ve idare edicilik sıfatının saltanatı.
şefkat-i rububiyet: her şeyi terbiye edip idare ve egemenliği altında bulunduran Allah'ın şefkatı.
şe'n: durum, özellik, hal.
sıfat: keyfiyet, nitelik.
sıfat: keyfiyetler, nitelikler.
şuunat: işler.
takdis: her türlü eksiklik ve çirkinlikten yüce olduğunu dile getirme, kutsama.
tasdik: doğrulama.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
tereşşuhat: sızıntılar.
ulûhiyet: ilâhlık, Allahlık.
vaat: söz verme.

o yüz binler sadık elçilenn [1] ve o hadsiz doğru dellâl-ı saltanatın olan enbiya, asfiya, evliyaların, hakkalyakin, aynelyakin, ilmelyakin suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine âlem-i bekadaki ihsanatının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadetleri hak ve hakikattir; ve işaretleri doğru ve mutabıktır; ve beşaretleri sadık ve vakidir; ve onlar bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hamîsi olan Hak isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, Senin emrinle, Senin ibadına hak dairesinde ders veriyorlar ve ayn-ı hakikat olarak talim ediyorlar.

Yâ Rab!

Bunların ders ve talimlerinin hakkı ve hürmeti için, bize ve Risale-i Nur Talebelerine iman-ı ekmel ve hüsn-i hatime ver. Ve bizleri onların şefaatlerine mazhar eyle. Âmin.

Hem, nasıl ki Kur'ân'ın, belki bütün semavî kitapların hakkaniyetini ispat eden umum deliller ve hüccetler; ve Habibullahın, belki bütün enbiyanın nübuvvetlerini ispat eden umum mu'cizeler ve bürhanlar, dolayısıyla, en büyük muddealan olan ahiretin tahakkukuna delâlet ederler. Aynen öyle de, Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine şahadet eden ekser deliller ve hüccetler, dolayısıyla, rububiyetin ve ulûhiyetin en büyük medan ve mazhan olan dâr-ı saadetin ve âlem-i bekanın vücuduna, açılmasına şahadet ederler. Çünkü, gelecek makamatta beyan ve ispat edileceği gibi, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un hem

1- Yüz yirmi dört bin enbiya olduğuna dair bkz. Hâkim, *Müstedrek*, 2-652; İbnü Sa'd, *Tabakatü'l-Kubra*, 1-32; İbnü Hibban, *Sahih*, 2-77; *Musned*, 5-265-266; Taberanî, *Mu'cemu'l-Kebir*, 8-217; Veliyyüddin Tebrizî, *Mişkatu'l-Mesabih*, 3-122.

âlem-i beka: sonsuzluk alemi, ahiret.
amin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!"
asfiya: tuttuğu yol doğru olan kimseler.
aynelyakin: gözle görür derecede.
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi.
beşaret: müjdeleme.
beyan: açıklama.
burhan: delil.
cilve: yansıma, görüntü.
dar-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
define: kıymetli eşya.
delâlet: işaret.
delil: yol gösteren.
dellâl-ı saltanat: saltanatın ilâncısı.
ekser: daha çok.
enbiya: peygamberler.
evliya: erenler, veliler, ulular.
Habibullah: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed.
hak: doğru, hakkaniyet ve doğruluk.
hakikat: gerçek.
hakikat-ı ekber-i haşriye: haşrin en büyük gerçeği.
hakkalyakin: bizzat yaşayarak kesin bilgi edinme.
hakkaniyet: adalete uygunluk.
hami: himaye eden.
harika: olağanüstü.
hüccet: delil.
hürmet: haysiyet ve şeref sayılı.
husn-ı hatime: hayırlı ve iyi son.
ibad: kullar.
ihsanat: nimetler.
ilmelyakin: kesin bilgiye dayanarak, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde öğrenme.
iman-ı ekmel: en mükemmel iman.
ispat: doğrulayan, doğruyu ortaya koyma, kanıtlama, doğrulama.
makamat: makamlar.
mazhar: kavuşma, nail olmuş, nail olma.
medar: dayanak noktası.
mercii: müracaat edilecek yer.
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklerini büyük hârika iş.
müddea: iddia edilen şey.
mutabık: uygun.
nübuvvet: peygamberlik.
rahmet: acıma, merhamet etme.
rububiyet: rablık.
sadık: doğru.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şefaat: uhrevî yardım.
semavî kitaplar: Allah tarafından inen kitaplar.
şua: ışık.
tahakkuk: gerçekleşme.
talim: öğretme ve öğrenme.
uhrevî: ahirete ait.
ulûhiyet: ilâhlık.
umum: bütün.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan Allah.
vahdet: birlik.
vaki: olmuş.
vücut: var olma, var oluş.
yâ Rab: ey Rabbimiz.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
zuhur: meydana çıkma.

mevcudiyeti, hem umum sıfatları, hem ekser isimleri, hem rububiyet, ulûhiyet, rahmet, inayet, hikmet, adalet gibi vasıfları, şe'nleri lüzum derecesinde ahireti iktiza ve vücup derecesinde bâkî bir âlemi istilzam ve zaruret derecesinde mükâfat ve mücazat için haşr ve neşri isterler.

• Evet, madem ezelî, ebedî bir Allah var; elbette saltanat-ı ulûhiyetinin sermedî bir medarı olan ahiret vardır. Ve madem, bu kâinatta ve zîhayatta gayet haşmetli ve hikmetli ve şefkatlı bir rububiyet-i mutlaka var ve görünüyor; elbette o rububiyetin haşmetini sukuttan ve hikmetini abesiyetten ve şefkatini gadirden kurtaran ebedî bir dâr-ı saadet bulunacak ve girilecek.

• Hem madem göz ile görünen bu hadsız in'amlar, ihsanlar, lütuflar, keremler, inayetler, rahmetler, perde-i gayp arkasında bir Zat-ı Rahman-ı Rahîm'in bulunduğunu sönmemiş akıllara, ölmemiş kalplere gösterir; elbette in'amı istihzadan ve ihsanı aldatmaktan ve inayeti adavetten ve rahmeti azaptan ve lütuf ve keremi ihanetten halâs eden ve ihsanı ihsan eden ve nimeti nimet eden bir âlem-i bâkîde, bir hayat-ı bâkiye var ve olacaktır.

• Hem madem bahar faslında, zeminin dar sahifesinde, hatasız yüz bin kitabı birbiri içinde yazan bir kalem-i Kudret, gözümüz onunde yorulmadan işliyor. Ve o kalem sahibi yüz bin defa ahit ve vadetmiş ki, "Bu dar yerde ve karışık ve birbiri içinde yazılan bahar kitabından daha kolay olarak, geniş bir yerde güzel ve lâyemut bir kitabı yazacağım ve size okutturacağım" diye, bütün

adalet: hakkaniyet, âdillik.
adavet: düşmanlık.
ahiret: obür dünya.
ahit: söz verme.
alem: dünya.
âlem-i bâkî: sonsuz olan ahiret alemi.
azap: acı.
bâkî: ebedî, daimî.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
ebedî: sonu olmayan.
ekser: en çok.
ezelî: başlangıçsız.
fasıl: mevsim.
gadir: fenalık.
gayet: çok.
hadsiz: sınırsız.
halâs: kurtarma.
haşir: oldukten sonra dirilme.
haşmet: heybet, büyükluk.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat.
hikmet: bir gayeye yönelik olması, manalı ve faydalı olması, hikmetli bir gaye ve maksada yönelik.
ihanet: kötülük.
ihsan: iyilik.
iktıza: gerektirme.
in'am: nimet verme, nimet.
inayet: yardım.
istihza: alay etme.
istilzam: gerektirme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kalem-i Kudret: Allah'ın kudret kalemi.
Kerem: cömertlik, ikram.
lâyemut: ölümsüz.
lütuf: iyilik, ikram, yardım.
madem: zaten.
medar: dayanak noktası, kaynak, sebep.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mücazat: ceza, karşılık.
mükafat: ödül.
neşir: ebedî âlemde mahşer yerinde her tarafa yayılma.
nimet: ihsan, bağış.
perde-i gayp: gizli perde.
rahmet: acıma, merhamet etmek.
rububiyet: rablık.
saltanat-ı ulûhiyet: ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat.
şefkat: acımak ve merhamet etmek.
şe'n: mukaddes özellik.
sermedî: daimî, ölümsüz.
sıfat: hal, keyfiyet.
sukut: düşme, düşüş.
umum: bütün.
vaat: söz verme.
vasıf: özellik, nitelik.
vücup: varlığı gerekli olma.
zaruret: zorunluluk.
Zat-ı Rahman-ı Rahîm: yardım, ihsan ve merhamet sahibi olan zat, Allah.
zemin: yeryüzü.
zihayat: hayat sahibi.

fermanlarda o kitaptan bahsediyor. Elbette ve her hâlde o kitabın aslı yazılmış ve haşir ve neşir ile haşiyelerı de yazılacak. Ve umumun defter-i a'malleri onda kaydedilecek.

• Hem madem bu arz, kesret-i mahlûkat cıhetiyle ve mütemadiyen değişen yüz binler çeşit çeşit enva-ı zevi'l-hayat ve zevi'l-ervahın meskeni, menşei, fabrikası, meşheri, mahşeri olması haysiyetiyle, bu kâinatın kalbi, merkezi, hülâsası, neticesi, sebeb-ı hilkatı olarak, gayet büyük öyle bir ehemmiyeti var ki, küçüklüğü ile beraber koca semavata karşı denk tutulmuş. Semavî fermanlarda daima, [1] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ deniliyor.

• Ve madem, bu mahiyetteki arzın her tarafına hükmeden ve ekser mahlûkatına tasarruf eden ve ekser zîhayat mevcudatını teshir edip kendi etrafına toplattıran ve ekser masnuatını kendi hevesatının hendesesiyle ve ihtiyacatının düsturlarıyla öyle güzelce tanzim ve teşhir ve tezyin ve çok antıka nevilerini liste gibi birer yerlerde öyle toplayıp süslettirir ki, değil yalnız ins ve cin nazarlarını, belki semavat ehlinin ve kâinatın nazar-ı dikkatlerini ve takdirlerini ve Kâinatın Sahibinin nazar-ı istihsanını celp etmekle, gayet büyük bir ehemmiyet ve kıymet alan ve bu haysiyetle, bu kâinatın hikmet-i hilkati ve büyük neticesi ve kıymetli meyvesi ve arzın halifesi olduğunu fenleriyle, sanatlarıyla gösteren ve dünya cihetinde Sânî-i Âlemin mu'cizeli sanatlarını gayet güzelce teşhir ve tanzim ettiği için, isyan ve küfrüyle beraber dünyada bırakılan ve azabı tehir edilen ve bu hizmeti için imhal

1- Göklerin ve yerin Rabbi [Allah'tır]. (Ra'd Suresi: 16; İsra Suresi: 102; Kehf Suresi: 14.)

antıka: tanhı eser
arz: yer, dünya
azap: ceza.
celp: çekme
cihet: yon
cin: gozle gorulmez latıf cısım lerden ıbaret bir yaratık.
defter-i a'mal: ışlerın, fıllerın amellerın deftern
denk: eşıt.
düstur: prensıp, esas.
ehemmiyet: onem
ekser: en çok
enva-ı zevi'l-hayat: canlı turleri.
ferman: buyruk.
halife: vekıl, ınsan
haşir: bır araya gelme
haşiye: derkenar dıpnot.
haysiyet: şeref, onur, ıtıbar
hendese: plan, çızgı
hevesat: arzular
hikmet-i hılkat: yaratılış hıkmetı
hukmeden: hâkımıyet kuran
hülâsa: oz, esas, temel kısmı
ihtiyacat: ihtıyaclar
imhal: erteleme
ins: insan.
isyan: emre karşı gelip ayaklanma
kainat: evren, yaratılmışlar
kesret-i mahlûkat: yaratılmışların çokluğu
küfür: inanmama, nankorluk.
mahiyet: esas.
mahlûkat: yaratılmışlar
mahşer: toplanılacak yer
masnuat: sanat esen varlıklar
menşe: esas, kök.
meşher: sergi, gosterme yerı
mesken: oturulacak yer
mevcudat: varlıklar
mu'cize: Allah tarafından verılıp yalnız peygamberlerın gosterebılecekten buyuk hanka ış.
mütemadiyen: surekli olarak.
muvaffakıyet: basanlı olma
nazar: bakış.
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakış
nazar-ı istihsan: begenen bakış
neşir: yayma, serpme
nevi: çeşıt, tur
Sânî-i Âlem: dunyayı sanatla yaratan Allah
sebeb-ı hilkat: yaratılış sebebı
semavat: gokler
semavî: Allah tarafından olan, ılâhî
takdir: kıymet verme
tanzim: duzenleme, tertıpleme
tasarruf eden: dıledıgı gıbı kullanan ve yoneten
tehir: geciktirme
teshir: cezp etme, kendıne baglama
teşhir: sergıleme.
tezyin: susleme.
umum: butun
zevi'l-ervah: ruh sahıplerı canlılar
zîhayat: hayat sahıbı canlı.

edilip muvaffakıyet gören nev-i benîâdem var. Ve madem bu mahiyetteki nev-i benîâdem, mizaç ve hilkat itibarıyla gayet zayıf ve âciz ve gayet acz ve fakrıyla beraber, hadsiz ihtiyacatı ve teellümatı olduğu hâlde, bütün bütün kuvvetinin ve ihtiyannın fevkinde olarak, koca küre-i arzı o nev-i insana lüzumu bulunan her nevi madenlere mahzen ve her nevı taamlara ambar ve nev-i insanın hoşuna gidecek her çeşit mallara bir dükkân suretine getiren, gayet kuvvetli ve hikmetli ve şefkatli bir Mutasarrıf var ki, böyle nev-i ınsana bakıyor, besliyor, istediğini veriyor

• Ve madem, bu hakikatteki bir Rab, hem insanı sever, hem kendini insana sevdirir; hem bâkîdir, hem bâkî âlemleri var, hem adaletle her işi görür ve hikmetle her şeyi yapıyor; hem bu kısa hayat-ı dünyeviyede ve bu kısacık ömr-ı beşerde ve bu muvakkat ve fânî zeminde, o Hâkim-i Ezelî'nin haşmet-i saltanatı ve sermediyet-i hâkimiyeti yerleşemiyor; ve nev-i insanda vuku bulan ve kâinatın intizamına ve adalet ve muvazenelerine ve husn-i cemalıne münafi ve muhalif çok büyük zulumleri ve isyanlan ve velinimetine ve onu şefkatle besleyene karşı ihanetleri, inkârlan, küfurleri bu dünyada cezasız kalıp, gaddar, zalim, rahat ile hayatını ve bîçare mazlum, meşakkatler içinde ömürlerini geçirirler, ve umum kâinatta eserleri görünen şu adalet-i mutlakanın mahiyeti ise, dinlmemek suretiyle, o gaddar zalimlenn ve me'yus mazlumların vefat içindeki müsavatlarına bütün bütün zıttır, kaldırmaz, musaade etmez.

acız: güçsüz
acz: güçsüzlük.
adalet-i mutlaka: sınırsız tam yerinde adalet.
alem: dünya, cihan.
ambar: zahire ve kuru gıdalan koymaya yarayan büyük depo
bâki: ebedî, daimî
fakr: fakirlik.
fânî: ölümlü
gaddar: acımasız
hadsız: sınırsız.
haşmet-i saltanat: saltanatın heybeti
hayat: yaşayış
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hilkat: yaratılış.
husn-ı cemal: yüz güzelliği
ihanet: haksızlık etme
ihtıyacat: ihtıyaçlar
ihtıyar: seçme, tercih.
inkar: reddetme
intizam: düzen.
ısyan: baş kaldırma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
küfür: nimeti inkar etme
küre-i arz: dünya, yer küre
mahiyet: asıl esas hakıkat özellik, nitelik.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer
mazlum: zulme uğramış.
meşakkat: sıkıntı.
me'yus: ümitsiz
mizaç: huy tabiat.
muhalif: uymayan, karşıt.
münafi: aykırı zıt.
müsaade: izin vermek.
müsavat: denklik, eşıtlik.
mütasarrıf: tasarruf sahibi olan tasarruf eden
muvakkat: geçici
muvazene: denge
nev-i benîâdem: insan cinsi, insanoğlu
nev-i insan: insan çeşidi insan cinsi insanoğlu
ömr-i beşer: insan ömrü insan hayatı.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme
şefkatli: acıyarak ve esirgeyerek seven
sermediyet-i hâkimiyet: Allah'ın bütün kâinatta hükmedip idare etmesinin devamlılığı
taam: yemek, aş.
teellümat: elemler.
velinimet: nimeti veren
vuku: meydana gelme.
zalim: zulmeden.
zıt: ters karşıt.
zulum: haksızlık.

• Ve madem, nasıl ki Kâinatın Sahibi, kâinattan zemini ve zeminden nev-i insanı intihap edip, gayet büyük bir makam, bir ehemmiyet vermiş; öyle de, nev-i insandan dahi makasıd-ı rububiyetine tevafuk eden ve kendilerini iman ve teslim ile Ona sevdiren hakikî insanlar olan enbiya ve evliya ve asfiyayı intihap edip kendine dost ve muhatap ederek, onları mu'cizeler ve tevfikler ile ikram ve düşmanlarını semavî tokatlar ile tazip ediyor. Ve bu kıymetli, sevimli dostlarından dahı, onların imamı ve mefharı olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı intihap ederek, ehemmiyetli küre-i arzın yarısını ve ehemmiyetli nev-i insanın beşten birisini uzun asırlarda onun nuruyla tenvir ediyor. Âdeta, bu kâinat onun için yaratılmış gibi, bütün gayeleri onun ile ve onun dini ile ve Kur'ân'ı ile tezahür ediyor. Ve o pek çok kıymettar ve milyonlar sene yaşayacak kadar hadsiz hizmetlerinin ücretlerini, hadsiz bir zamanda almaya müstahak ve lâyık iken, gayet meşakkatler ve mücahedeler içinde altmış üç sene gibi kısacık bir ömür verilmiş. Acaba hiçbir cihetle hiçbir imkânı, hıçbır ihtimali, hıçbir kabiliyeti var mı kı, o zat, bütün emsali ve dostlarıyla beraber dirilmesin ve şimdi de ruhen din ve hayy olmasın; ıdam-ı ebedî ile mahvolsunlar? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Evet, bütün kâinat ve hakıkat-i âlem, dınlmesını dava eder ve hayatını Sahib-i Kâinattan talep ediyor.

• Ve madem, Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra*'da, her biri bir dağ kuvvetinde, otuz üç adet icma-ı azîm ıspat etmişler kı: Bu kâınat, bir elden çıkmış ve bir tek zatın

asfiya: takva sahibi büyük zatlar
Ayetü'l-Kübra: Risale-i Nur'da Yedinci Şua adlı eser
cihet: yön, taraf
dava: fikir, iddia, ülkü
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
enbiya: peygamberler
evliya: keramet sahibi veliler
hadsiz: sınırsız,
hakıkat-ı alem: dünyanın gerçeği, aslı.
hakiki: gerçek.
haşa: asla, kat'iyen.
hayy: dirı
icma-ı azîm: çok büyük delillerden meydana gelen büyük görüş
ıdam-ı ebedî: sonsuza kadar yok olma.
ihtimal: bir şeyin olabilmesi
ıkram: bağış, ihsan
ımkan: olabilirlik.
intihap: seçme, seçmek.
ıspat: doğruyu ortaya koyma
kabiliyet: yetenek
kâinat: varlıklar
kellâ: hıç bır zaman.
kıymettar: kıymetli, değerli
küre-i arz: dünya, yer küre
mahv: yok olma
makasıd-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlık alemini idare ve egemenliği altında tutmasın dakı maksatlar ve gayeler
mefhar: övünme sebebi
meşakkat: sıkıntı
mücahede: mücadele, çaba, gayret.
mu'cize: Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklen büyük hanka ış
muhatap: kendisine söz söylenilen kımse.
müstahak: hak etmiş
nev-i insan: insan çeşidi, insan cınsi
ruhen: ruh olarak.
Sahib-i Kâinat: kâinatın sahibi olan Allah
semavî: gökle ilgili
talep: isteme, arzu
tazip: azap verme
tenvir: nurlandırma.
teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma
tevafuk: uygun gelme, uygunluk.
tevfik: yardım.
tezahür: ortaya çıkma
zat: Allah, kişi, şahıs, fert.
zemin: yer, yeryüzü

mülküdür; ve kemalât-ı İlâhiyenin medan olan vahdetini ve ehadiyetini bedahetle göstermişler, ve vahdet ve ehadiyet ile, bütün kâinat, o Zat-ı Vahıd'in emrber neferleri ve musahhar memurlan hükmüne geçiyor, ve ahiretin gelmesiyle, kemalâtı sukuttan ve adalet-i mutlakası müstehziyâne gadr-i mutlaktan ve hikmet-ı ammesi sefahatkârâne abesiyetten ve rahmet-ı vâsıası lâhiyâne tazipten ve izzet-i kudreti zelilâne aczden kurtulurlar, takaddüs ederler.

Elbette ve elbette ve her hâlde, iman-ı billâhın yüzer nüktesinden bu sekiz "mademlerdeki hakıkatlerin muktezasıyla, kıyamet kopacak, haşir ve neşir olacak, dâr-ı mücazat ve mukâfat açılacak. Tâ kı, arzın mezkûr ehemmiyeti ve merkeziyeti ve insanın ehemmiyeti ve kıymeti tahakkuk edebilsin, ve Arz ve insanın Hâlık'ı ve Rabbi olan Mutasarnf-ı Hakîm'in mezkûr adaleti, hikmeti, rahmeti, saltanatı takarrür edebilsin; ve o bâkî Rabbın mezkûr hakikî dostlan ve müştaklan, ıdam-ı ebedîden kurtulsun, ve o dostların en büyüğü ve en kıymettan, bütün kâinatı memnun ve minnettar eden kudsî hizmetlennin mükâfatını görsün; ve Sultan-ı Sermedî'nin kemalâtı naks ve kusurdan ve kudreti aczden ve hikmeti sefahatten ve adaleti zulümden tenezzüh ve takaddüs ve teberri etsin.

Elhâsıl, madem Allah var, elbette ahiret vardır.

Hem nasıl ki, mezkûr üç erkân-ı imaniye, onları ispat eden bütün delilleriyle haşre şahadet ve delâlet ederler,

abesiyet: faydasız ve boş olma.
acz: güçsüzlük.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi; hakkaniyet; âdillik.
adalet-i mutlaka: tam adalet.
arz: yer; dünya.
bakî: sürekli ve kalıcı olan.
bedahet: açıklık.
dâr-ı mücazat: ceza yeri.
delalet: delil olma; gösterme.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi.
ehemmiyet: önemli olma.
elhâsıl: sonuç olarak; özede.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
gadr-i mutlak: tam zulüm ve merhametsizlik.
hakıkî: gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah.
haşir: Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması; kıyamet.
haşir ve neşir: öldükten sonra ahirette tekrar dirilerek Allah'ın huzurunda toplanma ve tekrar dağılıp yayılma.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması; İlâhî gaye.
hikmet-i amme: her şeyi kuşatan hikmet.
ıdam-ı ebedî: ebedî yok olma.
iman-ı billah: Allah'a inanma.
ispat: doğruyu ortaya koyma.
izzet-i kudret: kuvvet ve kudret.
kemalât: olgunluklar; mükemmellikler; üstünlükler.
kemalât-ı İlâhiye: İlâhî güzellik ve mükemmellikler.
kıyamet: dünyanın sonu.
kıymet: değer.
kudret: güç; kuvvet.
kudsî: mukaddes.
kusur: eksiklik; noksan.
lâhiyâne: eğlenircesine.
madem: böyle ise; hele.
medar: dayanak noktası.
merkeziyet: bütün işlerin bir yerden idare edilir olması.
mezkûr: adı geçen.
minnettar: minnet duyan.
mukâfat: ödül.
mukteza: gereken sebepler.
mülk: mal.
musahhar: boyun eğen; emre uyan.
müştak: âşık; arzulu.
mustehziyane: alay ederek.
Mutasarnf-ı Hakîm: her şeyin idare ve tanzimi elinde olan; her şeyi hikmetle tasarruf eden Allah.
naks: eksiklik.
nefer: rütbesiz asker; er.
nükte: ince ve derin mana.
Rab: sahip; her şeyi yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
rahmet: acıma; merhamet etme; şefkat gösterme.
rahmet-i vasıa: bütün mahlukatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.
şahadet: şahıtlık; tanıklık.
saltanat: egemenlik.
sefahat: yasak ve zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefahatkârane: eğlenceye düşkun bir şekilde.
sukut: düşüş; aşağı inme.
Sultan-ı Sermedî: hükümdarlığının sonu olmayan sultan; Allah.
tahakkuk: gerçekleşme.
takaddüs: kutsal olma; yüce ve temiz olma; çok temiz olma.
takarrur: karar bulma; sağlamca yerleşme.
tazip: eziyet etme.
teberri: uzaklaşma; uzak olma.
tenezzuh: kusur ve noksanlardan temiz olma.
vahdet: birlik.
Zat-ı Vahit: bir olan Allah.
zelilane: horca alçakça.
zulüm: haksızlık.

öyle de, [1] وَبِمَلٰٓئِكَتِهٖ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى olan iki rükn-i imanî dahı, haşri istilzam edip, kuvvetli bir surette âlem-i bekaya şahadet ve delâlet ederler. Şöyle ki:

Melâikenin vücudunu ve vazife-i ubudiyetlerini ispat eden bütün deliller ve hadsiz müşahedeler, mükâlemeler, dolayısıyla, âlem-i ervahın ve âlem-i gaybın ve âlem-i bekanın ve âlem-i ahiretin ve ileride cin ve ins ile şenlendirilecek olan dâr-ı saadetin, cennet ve cehennemin vücutlarına delâlet ederler. Çünkü, melekler bu âlemleri izn-i İlâhî ile görebilirler ve girerler. Ve Hazret-i Cebrail gibi, insanlar ile görüşen umum melâike-i mukarrebîn, mezkûr âlemlerin vücutlarını ve onlar, onlarda gezdiklerini müttefikan haber veriyorlar. Görmediğimiz Amerika kıt'asının vücudunu, ondan gelenlerin ihbarıyla, bedihî bildiğimiz gibi, yüz tevatür kuvvetinde bulunan melâike ihbaratıyla, âlem-i bekanın ve dâr-ı ahiretin ve cennet ve cehennemin vücutlarına o kat'iyette iman etmek gerektir. Ve öyle de iman ederiz.

Hem Yirmi Altıncı Söz olan Risale-i Kaderde, iman-ı bilkader rüknünü ispat eden bütün deliller, dolayısıyla, haşre ve neşr-i suhufa ve mizan-ı ekberdeki muvazene-i a'male delâlet ederler. Çünkü, her şeyin mukadderatını gözümüz önünde nizam ve mizan levhalarında kaydetmek ve her zîhayatın sergüzeşt-i hayatiyelerini kuvve-i hafızalarında ve çekirdeklerinde ve sair elvah-ı misaliyede yazmak ve her zîruhun, hususan insanların, defter-i a'mallerini elvah-ı mahfuzada tespit etmek ve geçirmek, elbette öyle muhit bir kader ve hakîmâne bir takdir ve

1- Meleklere ve kadere hayır ve şerrin Allah tan geldiğine iman etmek.

âlem: dünya cihan
âlem-i ahiret: ahiret âlemi
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi
âlem-i gayb: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
bedihî: aşikar
cin: gözle görülmeyen lâtif varlıklardan ibaret olan varlıklar
dar-ı ahiret: ahiret yurdu
dâr-ı saadet: mutluluk yeri Cennet.
defter-i a'mal: amel defteri.
delalet: delil olma gösterme
delil: doğru yolu gösteren.
elvah-ı mahfuza: korunmuş levhalar.
elvah-ı misaliye: örnek tablolar
hadsiz: sınırsız.
haşir: Allah ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması kıyamet dirilme
hayır: iyilik ve güzellik.
Hazret-i Cebrail: vahiy getirmekle görevli olan melek.
hususan: özellikle
ihbar: haber verme
ihbarat: haberler
iman-ı bilkader: kadere inanma
ins: insan
ispat: doğruyu ortaya koyma kanıt.
istilzam: gerekli görme, lüzumlu görme
izn-i İlâhî: Allah ın izni
kader: Cenab-ı hakkın takdir ve tayin etmesi
kat'iyet: kesinlik
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
levha: yazı veya resim tablo
melâike: melekler
melâike-i mukarrebîn: büyük meleklerden Allah a yakın olanlar
mezkûr: adı geçen
mizan: ölçü
mizan-ı ekber: mahşer günü amellerin ölçüleceği büyük ölçü
mukadderat: alın yazısı
mükâleme: konuşma
müşahede: bir şeyi gözle görme
müttefikan: el birliğiyle, hep beraber
muvazene-i a'mal: amellerin tartılıp hesaplanması
neşr-i suhuf: amel defterlerinin meydana çıkması.
nizam: düzen.
risale-i Kader: Kader Risalesi
rükn-i imanî: iman esasları iman şartları
rükün: şart.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şer: kötülük ve fenalık.
sergüzeşt-i hayatiye: hayat hikâyesi
tespit: belirleme.
tevatür: doğru haber.
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
vücut: var olma var oluş varlık.
zihayat: hayat sahibi
zîruh: ruh sahibi.

müdakkikane bir kayıt ve hafîzâne bir kitabet, ancak mahkeme-ı kübrada, umumî bır muhakeme neticesinde, daımî bir mükâfat ve mücazat için olabilir. Yoksa, o ihatalı ve inceden ince olan kayıt ve muhafaza, bütün bütün manasız, faydasız kalır; hikmete ve hakıkate münafi olur.

Hem, haşir gelmezse, kader kalemiyle yazılan bu kitab-ı kâinatın bütün muhakkak manaları bozulur ki, hıçbir cihet-i imkânı olamaz. Ve o ihtimal, bu kâinatın vucudunu inkâr gibi bir muhal, belki bir hezeyan olur.

Elhâsıl: Imanın beş rüknü, bütün delilleriyle, haşir ve neşrin vukuuna ve vücuduna ve dâr-ı ahiretin vücuduna ve açılmasına delâlet edip, isterler ve şahadet edip, talep ederler.

İşte bu hakıkat-ı haşriyenın, azametine tam muvafık boyle azametli ve sarsılmaz direkleri ve burhanlan bulunduğu içindir kı, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hemen hemen üçten birisi haşir ve ahireti teşkil ediyor; ve onu, bütün hakaıkına temel taşı ve üssülesas yapıyor; ve her şeyi onun ustune bina ediyor.

[*Mukaddime nihayet buldu*]

ahıret: obur dünya
azamet: buyukluk, yuceelik.
burhan: delil
cihet-ı imkân: mümkun olma yonu
dar-ı ahıret: ahıret yurdu.
delalet: delil olma.
delil: şahıt belge tanık kanıt.
elhâsıl: sonuç olarak.
hafizane: koruyarak.
hakaık: gerçekler
hakıkat: gerçek
hakikat-ı haşriye: yeniden dirilme gerçeği
hakımane: hikmetle
haşır ve neşir: toplamak ve dinitmek, yaymak.
haşır: ahırette tekrar dirilme toplanma.
hezeyan: saçmalama
hikmet: ilâhî gaye
ihata: kuşatma
ihtimal: olabılırlık.
inkar: inanmama
kader: ilâhı hüküm takdir
kaınat: varlıklar
kitabet: yazı yazma
kıtab-ı kaınat: kaınat kitabı
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzenmı yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
mahkeme-ı kubra: buyük mahkeme
mucazat: ceza
muhafaza: koruma
muhakeme: degerlendirme.
muhakkak: gerçek.
muhal: imkânsız
muhıt: kuşatan.
mukaddime: başlangıc gırış
mukafat: ödül
münafi: aykırı
muvafık: uygun
nihayet: son
rükün: temel esaslar şart.
şahadet: şahıdlık tanıklık.
takdır: deger bıçme
talep: isteme arzu
umumi: genel
ussulesas: sağlam temel
vücut: var olma
vuku: meydana gelme.

BAŞTAKI AYETİN MU'CİZÂNE İŞARET ETTİKLERİ DOKUZ TABAKA BERAHİN-İ HAŞRİYEYE DAİR DOKUZ MAKAMDAN

Birinci Makam

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۞ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ (1)

olan fıkradaki ferman-ı haşre dair buradaki gösterdiği bürhan-ı bahiri ve hüccet-i katıası beyan ve izah edilecek. İnşaallahü'r-Rahman. (HAŞİYE)

HAŞİYE: O makam daha yazılmamış ve hayat meselesi haşre münasebeti için buraya girmiş. Fakat hayatın ahirinde kader ruknüne işareti pek ince ve derindir.

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah'ı tesbih edin. • Göklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine erişince de Allah'ı tesbih edip namaz kılın. • Ölüden diri yeniden oluyu O çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O dirilir. Siz de kabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız. (Rum Suresi, 17-19.)

ahir: sonra.
beyan etmek: anlatma, açıklama, söyleme, bildirme.
bürhan-ı bahir: büyük ve geniş delil.
ferman-ı haşr: ölülerin kıyamette dirilmesi emri.
fıkra: Bend, madde, paragraf.
hamd: Methetme, övme, yüceltme.
haşiye: dipnot.
haşr: Toplanma, bir araya gelme.
hüccet-i katıa: kesin delil.
izah etmek: açıklama.
kader: takdir, kısmet, ilahi hükum.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
makam: Kıyam edilen, durulan, durulacak yer.
münasebet: iki şey arasında kıyaslanılan uygunluk.
rükün: bir şeyin en sağlam, en kuvvetli yeri, temeli, direği.
sena: Overek bahsetme, övme, medih.

* Yirminci Mektup, Barla da 1928 de Türkçe olarak telif edilmiştir.

Onuncu Hüccet-i İmaniye

Yirminci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ [3]

SABAH VE AKŞAM namazından sonra tekrarı pek çok fazileti bulunan [4] ve bir rivayet-i sahihada İsm-i Azam mertebesini taşıyan [5] şu cümle-i tevhidiyenin on bir kelimesi var. Her kelimesinde, hem birer müjde ve beşaret, hem birer mertebe-i tevhid-i rububiyet, hem bir İsm-i Azam noktasında bir kibriya-i vahdet ve bir kemal-i vahdaniyet vardır. Bu büyük ve ulvî hakikatlerin izahını sair Sözlere havale edip, bir vaade binaen, şimdilik mücmel bir hulâsa suretinde iki Makam, bir Mukaddime ile ona bir fihriste yapacağız.

Mukaddime

Kat'iyen bil ki, hilkatin en yüksek gayesi ve fıtratın en yüce neticesi iman-ı billâh'tır. Ve insaniyetin en âlî mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billâh içindeki marifetullah'tır. Cin ve insin en parlak saadeti ve

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ediniz.

2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Allah'tan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. O birdir. Allah bir olur, ortağı yoktur. Mülk Onundur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Ona mahsustur ve Ona layıktır. Hayatı veren ve devam ettiren yine Odur. Ölümü de yaratan ve bâkı âleme alan da Odur. O ezelî ve ebedî hayat sahibidir. Her hayır Onun elindedir, yapılan her hayrı da kaydeder ve karşılığını verir. Onun her şeye gücü yeter ve hiçbir şey Ona ağır gelmez. Dönüş yalnız Onadır. (*Buhârî*, Ezan, 155; Teheccüd, 21; Cihad, 133; *Müslim*, Zikir, 28, 30, 74, 75, 76; Vitir, 24; Cihad, 158; *Tirmizî*, Mevakit, 108; Hac, 104; *İbni Mâce*, Menasik, 34; Edep, 58; Dua, 10, 14, 16; *Ebu Davud*, Menasik, 56; *Dârimî*, Salat, 88, 90; *Müsned*, 1-47, 2-5, 3-320.)

4. *Müsned*, 4-50, 5-415; *Mecmau'z-Zevaid*, 10-107.

5. *İbni Mâce*, Dua, 9.

alî mertebe: yüce mertebe, yüksek derece.
bâkı âlem: ebedî, sonsuz, sürekli ve kalıcı olan âlem.
beşaret: müjde, sevindirici haber.
beşeriyet: insanlık.
cümle-i tevhidiye: Allah'ın birliğiyle ilgili cümle.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.
ebedî: varlığının sonu olmayan.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
ezelî: varlığının başlangıcı olmayan.
fihriste: liste.
fıtrat: yaratılış.
gaye: maksat, hedef, netice.
hamd: methetme, övme.
havale etme: bırakma, bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma.
hilkat: yaratılış.
hulâsa: özet olarak.
iman-ı billâh: Allah'a iman.
İns: insan.
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
kemal-i vahdaniyet: Allah'ın birliğinin mükemmelliği.
kibriya-i vahdet: Cenâb-ı Allah'ın birliğinin büyüklük ve azameti.
marifetullah: Allah'ı bilme, isim ve sıfatlarıyla tanıma.
mertebe-i tevhid-i rububiyet: bütün varlıkları terbiye ve idare edici olan Allah'ın birliğine inanmanın mertebesi, derecesi.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi.
mukaddime: başlangıç, giriş.
mücmel: kısa ve özet hâlinde.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, varlık.
Rahim: çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rivayet-i sahiha: Peygamberimizden doğru olarak, sahih olarak nakledilmiş hadisler.
saadet: mutluluk.
suret: biçim.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksanlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
ulvî: yüksek, yüce.
vaat: söz verme.

en tatlı nimeti ve o marifetullah içindeki muhabbetullah'tır. Ve ruh-ı beşer için en halıs sürur ve kalb-ı insan için en safî sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i ruhaniye'dir.

Evet, *bütün hakikî saadet ve halıs sürur ve şirin nimet ve safî lezzet, elbette marifetullah ve muhabbetullahtadır*, onlar, onsuz olamaz. *Cenab-ı Hakkı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envara, esrara, ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır.* Onu hakikî tanımayan, sevmeyen, nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama manen ve maddeten müptelâ olur.

Evet, *şu perişan dünyada, avare nev-i beşer içinde, semeresiz bir hayatta, sahipsiz, hamîsiz bir surette, âciz, mıskin bır insan, bütün dünyanın sultanı da olsa kaç para eder?* İşte bu avare nev-i beşer içinde, bu perişan, fânî dünyada, insan sahibini tanımazsa, malikini bulmazsa, ne kadar bîçare sergerdan olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, malikini tanısa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinat eder, o vahşetgâh dünya bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin on bir kelimesinin her birinde birer müjde var. Ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-ı maneviye bulunur.

aciz: gücü yetmez, güçsüz
alam: elemler, acılar, sıkıntılar
avare: serseri, dağınık, perişan.
biçare: çâresiz, zavallı
bilfiil: fiilen, gerçekleşerek, niyet ve düşünce olarak değil işle, fiile
bilkuvve: daha fiiliyata geçmemiş kabiliyet ve potansiyel hâlinde, düşünce halinde niyet olarak.
envar: nurlar
esrar: sırlar
evham: vehimler, kuruntular
fanî: geçici, olumlu
hakikî: doğru, gerçek.
halis: saf, katıksız.
hamî: koruyan, himaye eden.
İltica etme: sığınma.
İstinat etme: dayanma, güvenme
kalb-ı insan: insan kalbi
kelam-ı tevhid: Allah'ın birliğinden bahseden söz.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
lezzet-i maneviye: manevî lezzet.
lezzet-i ruhaniye: ruhanî lezzet, cismanî olmayan lezzet ve zevk.
makam: durak.
malik: sahip
manen: manevî olarak.
marifetullah: Allah'ı bilme, ismi ve sıfatlarıyla tanıma
mazhar: nail olma, erişme, kavuşma.
miskin: zavallı.
muhabbetullah: Allah sevgisi.
müjde: sevindirici haber, iyi haber
müptela: tutulmuş, tutkun, bağımlı
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
perişan: dağınık.
rahmet: acıma, merhamet etme
ruh-i beşer: insan ruhu
saadet: mutluluk.
safî: saf, temiz, duru
semere: netice, fayda, menfaat
sergerdan: başı dönmüş, şaşkın
sultan: padişah, hükümdar.
suret: şekil, biçim
sürur: sevinç.
şekavet: sıkıntı, mutsuzluk.
şifa: bir hastalığın son bulması, iyileşme
tenezzühgâh: gezinti yeri
ticaretgah: ticaret yapılan yer, alışveriş yeri
vahşetgah: yalnızlık yeri, korku veren ıssız yer

BİRİNCİ KELİME

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ta şöyle bir müjde var ki:

Hadsiz hacata müptelâ, nihayetsiz a'dânın hücumuna hedef olan ruh-i insanî şu kelimede öyle bir nokta-i istımdat bulur ki, bütün hacatını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar. Ve öyle bir nokta-i istinat bulur ki, bütün a'dâsının şerrinden emin edecek bir kudret-i mutlakanın sahibi olan kendi Ma'budunu ve Hâlık'ını bildirir ve tanıttırır, sahibini gösterir, maliki kim olduğunu irae eder. Ve o irae ile, kalbi vahşet-i mutlakadan ve ruhu hüzn-i elîmden kurtarıp, ebedî bir ferahı, daimî bir sururu temin eder.

İKİNCİ KELİME

وَحْدَهُ : Şu kelimede şifalı, saadetli bir müjde vardır. Şöyle ki:

Kâinatın ekser envaıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve keşmekeş içinde boğulmak derecesine gelen ruh-ı beşer ve kalb-ı insan, وَحْدَهُ kelimesinde bir melce, bir halâskâr bulur ki, onu bütün o keşmekeşten, o perişaniyetten kurtarır. Yani, وَحْدَهُ manen der:

Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma, onlara tezellül edip minnet çekme, onlara temelluk edip boyun eğme, onların arkasına düşüp zahmet çekme,

a'da: düşmanlar
alâkadar: alâkalı, ilgili
daimî: sürekli, devamlı.
ebedî: sonu olmayan, sürekli, sonsuz
ekser: çok çok.
envaı: neviler, türler
ferah: rahatlık, içi açıklığı, neşe
hacat: ihtiyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halâskar: kurtarıcı.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hüzn-ü elîm: elem veren, hüzün, acı veren üzüntü
irae etmek: göstermek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kalb-ı insan: insan kalbi
keşmekeş: karışıklık, karmaşa
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret.
Ma'bud: her şeyin kendisine ibadet ettiği ve ibadete layık tek varlık olan Allah.
malik: sahip
manen: manevî olarak.
melce: sığınak.
minnet: bir iyilige karşı kendisini manevî borçlu bilme.
müjde: sevindirici haber, iyi haber
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı
müracaat: başvurma, danışma
nihayetsiz: sonsuz.
nokta-ı istımdat: yardım dileme noktası
nokta-i istinat: dayanak noktası
perişaniyet: perişanlık.
ruh-i beşer: insan ruhu
ruh-i insan: insan ruhu
saadet: mutluluk.
sürur: sevinç
şer: kötülük, fenalık.
şifa: şifa bulma, iyileşme
temelluk: yalakalık, dalkavukluk, yaltaklanma.
temin etme: sağlama, elde etme
tezellul etme: alçalma, hor ve hakır duruma düşme
vahşet-i mutlaka: sınırsız ve tam bir yalnızlık
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

onlardan korkup titreme. Çünkü Sultan-ı Kâinat birdir, her şeyin anahtarı Onun yanında, her şeyin dizgini Onun elindedir, her şey Onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlûbunu buldun, hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun."

ÜÇÜNCÜ KELIME

لاَ شَرِيكَ لَهُ : Yani, *nasıl ki ulûhiyetinde ve saltanatında şeriki yoktur, Allah bir olur, müteaddit olamaz. Öyle de, rububiyetinde ve icraatında ve icadatında dahi şeriki yoktur.*

Bazen olur ki, sultan bir olur, saltanatında şeriki olmaz; fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mâni olurlar, "Bize de müracaat et" derler. Fakat, Ezel-Ebed Sultanı olan Cenab-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi, icraat-ı rububiyetinde dahi muinlere, şeriklere muhtaç değildir. Emir ve iradesi, havl ve kuvveti olmazsa, hiçbir şey hiçbir şeye müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes Ona müracaat edebilir. Şeriki ve muini olmadığından, o müracaatçı adama "Yasaktır, Onun huzuruna giremezsin" denilmez.

İşte, şu kelime ruh-i beşer için şöyle bir müjde verir ki:

İmanı elde eden ruh-i beşer, mânisiz, müdahalesiz, hailsiz, mümanaatsız, her hâlinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazain-i rahmet maliki ve defain-i saadet sahibi olan Cemîl-i Zülcelâl,

arzu: istek
Cemîl-i Zülcelal: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet ve güzellik sahibi Allah
defain-i saadet: muduluk defineleri.
dizgin: yönetimi elinde bulundurma
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk.
Ezel Ebed Sultanı: başlangıcı, sonu olmayan hukum sahibi Allah
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hail: perde, engel
havl: güç, kuvvet.
hazain-i rahmet: Allah'ın şefkat ve merhamet hazineleri
huzur: on karşı
icadat: icatlar, yaratmalar
icraat: işler, faaliyetler
icraat-ı rububiyet: bütün varlıkları idare ve terbiye edici olan Cenab-ı Allah'ın Rabbanî icraatı, faaliyeti
iman: Allah'a inanma
irade: dileme, tercih ve istek gücü
malik: sahip
mâni: engel
matlup: istenilen, aranılan şey
minnet: bir iyilige karşı kendisini manevî borçlu bilme
muin: yardımcı, muavin.
müdahale: karışma, el atma
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
mümanaat: mâni olma, engel olma, onleme
müracaat: başvurma, danışma
müteaddit: birden fazla, birçok.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurması vasfı
ruh-i beşer: insan ruhu
salcanat: hâkimiyet, hukumranlık.
sultan: hukumdar, padişah
Sultan-ı Kainat: kâinatın Sultanı ve Sahibi olan Allah
şerik: ortak (yardımcılar)
uluhiyet: ilâhlık.

Kadîr-i Zülkemal'in huzuruna girip hacatını arz edebilir. Ve rahmetini bulup kudretine istinat ederek kemal-i ferah ve sürüru kazanabilir.

DÖRDÜNCÜ KELİME

لَهُ الْمُلْكُ : Yani, *mülk umumen Onundur. Sen, hem Onun mülküsün, hem memlûkusun, hem mülkünde çalışıyorsun.*

Şu kelime şöyle şifalı bir müjde veriyor ve diyor:

Ey insan! Sen kendini kendine malik sayma. Çünkü sen kendini idare edemezsin. O yük ağırdır; kendi başına muhafaza edemezsin, belâlardan sakınıp levazımatını yenne getiremezsin. Oyle ise, beyhude ıztıraba düşüp azap çekme. Mülk başkasınındır. O Malık, hem Kadîr'dır, hem Rahîm'dır. Kudretine ıstınat et; rahmetını ıttıham etme. Kederi bırak, keyfini çek, zahmeti at, safayı bul.

Hem der ki: Manen sevdiğin ve alâkadar olduğun ve perişanıyetinden muteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâınat bir Kadîr-i Rahîm'in mülküdür. Mülkü sahibine teslim et, Ona bırak; cefasını değil, safasını çek. O hem Hakîm'dir, hem Rahîm'dir; mülkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığın zaman, İbrahim Hakkı gibi "*Mevlâ görelim neyler / Neylerse güzel eyler*" de, pencerelerden seyret, içlerine girme.

alakadar: alakalı ilgili
arz etme: sunma söyleme
azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bela: musibet, sıkıntı.
beyhude: boşuna, boş yere
cefa: eziyet, sıkıntı.
hacat: ihtiyaçlar
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan hikmet sahibi Allah.
huzur: hürmet edilmesi gereken büyük kimselerin yanı, katı.
idare etme: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme.
ıslah etme: iyi bir hale koyma, iyileştirme, düzeltme
istınat etme: dayanma, güvenme
İttiham etme: suçlama.
ıztırap: uzuntu veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı sıkıntı.
Kadîr: sonsuz kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten Allah
Kadîr-i Zülkemal: sonsuz kemal sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kâınat: bütün âlemler, varlıklar
keder: gam, acı, üzüntü
kemal-i ferah ve sürur: mükemmel bir ferahlık ve sevinç
kudret: güç, kuvvet, İktidar
levazımat: lâzım olan şeyler, ihtiyaç maddeleri.
Malık: her şeyin gerçek sahibi olan Allah, sahip
manen: manevi olarak.
memluk: kul, köle
Mevlâ: sahip, koruyucu, Allah
muhafaza: koruma, saklama
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey, varlık, saltanat.
müteessir: tesir altında kalmış, etkilenmiş, üzülmüş
perişanıyet: perişanlık, dağınıklık.
Rahîm: çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahmet: acıma, merhamet, etme, esirgeme, bağışlama.
safa: rahat ve huzur
şifa: hastalığı iyileştirici, iyileşme
tasarruf etme: mülkünü istediği gibi kullanma
teslim etme: bırakma, terk etme
umumen: bütün, hep, tamamen
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

BEŞİNCİ KELİME

لَهُ الْحَمْدُ Yani, *hamd ve sena, medih ve minnet Ona mahsustur, Ona lâyıktır. Demek nimetler Onundur ve Onun hazinesinden çıkar. Hazine ise daimîdir.*

İşte şu kelime şöyle müjde verip diyor ki:

Ey insan! Nimetin zevalinden elem çekme. Çünkü rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevalini düşünüp, o elemden feryat etme. Çünkü o nimet meyvesi bir rahmet-i bînihayenin semeresidir. Ağacı bâkî ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti, birden yüz derece yapabilirsin. Nasıl ki bir padişah-ı zîşanın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde yüz, belki bin elmanın lezzetinin fevkinde bir iltifat-ı şahane lezzetini sana ihsas ve ihsan eder; öyle de, لَهُ الْحَمْدُ kelimesiyle, yani hamd ve şükür ile, yani nimetten in'amı hissetmekle, yani Mün'im'i tanımakla ve in'amı düşünmekle, yani Onun rahmetinin iltifatını ve şefkatinin teveccühünü ve in'amının devamını düşünmekle, nimetten bin derece daha lezîz, manevî bir lezzet kapısını sana açar.

ALTINCI KELİME

يُحْيِي Yani, *hayatı veren Odur. Ve hayatı rızık ile idame eden de Odur. Ve levazımat-ı hayatı da ihzar eden yine Odur. Ve hayatın âlî gayelen Ona aittir ve muhim*

âlî: yüce, yüksek.
bâkî: sonsuz, sürekli ve kalıcı olan.
daimî: sürekli, devamlı.
elem: acı, dert, üzüntü, kaygı.
feryat etme: yüksek sesle bağırma.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
gaye: maksat, hedef.
hamd: methetme, şükür, övme. Kullanın Allah'a karşı olan memnuniyetlerini onu overek ve şükrederek bildirmesi.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı yer.
idame etme: devam ettirme, sürdürme.
ihsan etme: bağışlama, ikram etme.
ihsas etme: hissettirme, sezdirme.
ihzar etme: hazırlama, hazır etme.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram, bağış.
iltifat-ı rahmet: Allah'ın sonsuz rahmetinin lütuf ve ihsanı.
iltifat-ı şahane: yüksek iltifat, lütuf, padişaha yakışır şekilde yapılan lütuf, özel muamele.
in'am: nimet verme, nimet lendirme.
lâyık: uygun, yakışır, munasip.
levazımat-ı hayat: hayat için gerekli olan ihtiyaç maddeleri.
lezzet: tat alma.
mahsus: ait, özel.
manevî: ruhî, fikrî, hissî.
medih: övmeye ve methetmeye sebep olan şey.
minnet: bir iyiliğe karşı kendisini manevî borçlu bilme.
muhim: önemli.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
Mün'im: nimet veren, ikram eden Allah.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar, iyilik, ihsan, ikramlar.
padişah-ı zîşan: şan ve şeref sahibi padişah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
rahmet-i bînihaye: sonsuz rahmet.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
semere: netice, sonuç.
sena: övme, overek.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk.
teveccüh: yönelme, yöneliş.
zeval: sona erme, yok olma.
ziyade: çok, fazla.

neticeleri Ona bakar; yüzde doksan dokuz meyvesi Onundur.

İşte şu kelime, şöyle fânî ve âcız beşere nıda eder, müjde verir ve der:

Ey ınsan! Hayatın ağır tekâlifini omzuna alıp zahmet çekme. Hayatın fenâsını düşünüp hüzne düşme. Yalnız dünyevî, ehemmiyetsiz meyvelerini görüp, dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme. Belki, o sefine-i vücudundaki hayat makinesi, Hayy-ı Kayyum'a aıttır. Masarif ve levazımatını O tedarik eder. Ve o hayatın pek kesretli gayelen ve neticeleri var ve Ona aittır. Sen o gemıde bir dümenci neferisin; vazıfeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak. O hayat sefınesi ne kadar kıymettar olduğunu ve ne kadar güzel faydalar verdiğini ve o sefine sahibi Zatın ne kadar Kerîm ve Rahîm olduğunu duşun, mesrur ol ve şükret. Ve anla ki, vazifeni istikametle yaptığın vakıt, o sefınenin verdiği bütün netaiç, bir cihetle senın defter-i a'maline geçer, sana bir hayat-ı bâkiyeyi temin eder, serı ebedî ihya eder.

YEDİNCİ KELİME

وَيُمِيتُ : Yani, *mevti veren Odur. Yani, hayat vazifesinden terhıs eder, fânî dünyadan yennı tebdil eder, kulfet-i hizmetten azat eder.* Yani, hayat-ı fâniyeden, seni hayat-ı bâkıyeye alır.

İşte şu kelime, şöylece fânî cin ve inse bağırır, der ki:

Sizlere müjde! Mevt idam değil, hıçlık değil, fenâ değil, ınkıraz değil, sonmek değil, fırak-ı ebedî değil, adem

acız: gücü yetmez, güçsüz.
adem: yokluk
azat etme: serbest bırakma
beşer: insan, ademoğlu
cihet: yon
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptıgı şeylenn kayde dıldıgı defter
dünyevî: dünya ile ılgılı
ebedî: hıç son bulmayacak şekılde süren.
ehemmıyetsiz: önemsiz.
fânî: ölümlü geçıcı.
fenâ: son bulma, ölumlüluk, yok olma
fırak-ı ebedî: sonsuz ayrılık
gaye: maksat, hedef.
hayat-ı bakıye: sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayat-ı fanıye: geçıcı, ölumlu
Hayy-ı Kayyum: her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hüzün: üzüntü.
ıdam: yok etmek.
ıhya: hayat verme, canlandırma, dınltme.
ınkıraz: son bulma
ınsı: insan
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
Kerîm: yaratıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullarına nımetler ıhsan eden, günahları örten, günah ışleyenı affeden Allah
kesretlı: çok.
kıymettar: kıymetlı, degerlı.
kulfet-i hızmet: hizmetın zahmetı, zorlugu
levazımat: ıhtıyaç maddelerı
masarif: masraflar
mesrur: sururlu, sevinçlı, memnun.
mevt: ölum, vefat.
müjde: sevindırıcı haber, ıyı haber
nefer: asker
netaiç: neticeler, sonuçlar
netice: sonuç.
nıda etme: çağırma, seslenme
Rahım: çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
sefine: gemı, vapur
şükretmek: görülen bir iyilige karşılık, hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ıfade etmek.
tebdil etme: degıştırme
tedarik etme: saglama, karşılama, temin etme.
tekalif: yukler, sorumluluklar
temin etme: saglama, elde etme
terhis etme: serbest bırakma.
vazife: gorev, ış.
Zat: sonsuz buyukluk ve yucelik sahıbı Allah

değil, tesadüf değil, failsiz bir in'idam değil; belki, bir Fail-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, tebdil-i mekândır, saadet-ı ebediye tarafına, vatan-ı aslîlerine bir sevkiyattır, yüzde doksan dokuz ahbabın mecmaı olan âlem-i berzaha bir visal kapısıdır.

SEKİZİNCİ KELİME

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ Yani, *bütün kâinatın mevcudatında görünen ve vesile-i muhabbet olan kemal ve hüsün ve ihsanın hadsız bir derece fevkinde bir cemal ve kemal ve ihsanın sahibi ve bütün mahbuplara bedel bir tek cilve-i cemalı kâfi gelen bir Ma'bud-i Lemyezel, bir Mahbub-i Lâyezal'ın ezelî ve ebedî bir hayat-ı daimîsi var ki, şaibe-i zeval ve fenâdan münezzeh ve avarız-ı naks ve kusurdan müberradır.*

İşte şu kelime, cin ve inse ve bütün zîşuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki:

Sizlere müjde! Mahbuplarınızdan nihayetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-i Bâkî'niz var. Madem O var ve bâkîdir, başkaları ne olursa olsun, merak çekmeyiniz. Belki o mahbuplarda sebeb-i muhabbetiniz olan hüsün ve ihsan, fazl ve kemal, o Mahbub-ı Bâkî'nin cilve-i cemal-i bâkîsinden, çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgesidir. Onların zevalleri sizleri incitmesin. Çünkü onlar bir nevi âyinelerdir. Âyinelerin değişmesi, şaşaa-ı cemalin cilvesini tazeleştirir, güzelleştirir. Madem O var, her şey var.

ahbap: dostlar, sevilenler
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem; kabir âlemi
aşk: şiddetli sevgi, candan sevme.
avarız-ı naks: eksiklikten doğan arızalar, bozukluklar
âyine: ayna
bâkî: yok olmayan, süreklı ve kalıcı olan
bedel: karşılık, karşı
cemal: güzellik.
cilve: tecelli, güzel ve hoş bir biçimde görünme
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü, yansıması
cilve-i cemal-i bâkî: sonsuz İlâhî güzellik görüntüsü, yansıması
ebedî: hiç son bulmayacak şekilde süren
ehl-i muhabbet: Allah sevgisi ile dolu olanlar
ezelî: varlığının başlangıcı olmayan
fail: bir işi yapan, eden
Fail-i Hakîm-i Rahîm: her şeyi rahmet ve hikmetle yapan Allah
fazl: cömertlik, iyilik, ihsan
fevkinde: üstünde, üzerinde
firak: ayrılık
gayet: son derece, çok.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hayat-ı daimî: devamlı ve sonu olmayan hayat.
hüsün: güzellik.
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, lütuf, bağış, yardım.
ilan etme: bildirme, duyurma
in'idam: yok olma
ins: insan
kâfi: yeterli, yeter
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal: kusursuzluk, mükemmellik.
kusur: eksiklik, noksan
Ma'bud-ı Lemyezel: hiçbir zaman yok olmayan bâkî ve ibadete lâyık olan Allah
Mahbub-i Bâkî: olumsüz ve sonsuz sevgili olan Allah
Mahbub-i Lâyezal: hiç bir zaman yok olmayan, olumsüz sonsuz sevgili, Allah
mahbup: sevilmiş, sevilen
mecma: toplanılacak yer
merhem: ilâç.
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeylerin tamamı
müberra: kusurdan uzak ve arınmış.
müjde: iyi haber
münezzeh: arınmış, kusurdan uzak.
nevi: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk
sebeb-i muhabbet: sevgi ve dostluğun sebebi veya vasıtası
sevkiyat: yollamak, gönderme.
şaibe-ı zeval ve fenâ: yok olup gitme şüphesi
şaşaa-ı cemal: gösterişli güzellik.
tebdil-i mekân: yer değiştirme
terhis: serbest bırakma
tesadüf: rastlantı.
vatan-ı aslî: asıl vatan.
vesile-i muhabbet: sevgi sebebi
visal: ulaşma, kavuşma
zeval: sona erme, yok olma
zişuur: şuur sahibi

DOKUZUNCU KELİME

بِيَدِهِ الْخَيْرُ . Yani, *her hayır Onun elindedir; her yaptığınız hayrat Onun defterine geçer; her işlediğiniz a'mal-i saliha yanında kaydedilir.*

İşte şu kelime, cin ve inse nida edip müjde veriyor, diyor ki:

Ey bîçareler! Mezaristana göçtüğünüz zaman "Eyvah, malımız harap olup, sa'yimiz heba oldu. Şu güzel ve geniş dünyadan gidip, dar bir toprağa girdik" demeyiniz, feryat edip me'yus olmayınız. Çünkü sizin her şeyiniz muhafaza ediliyor. Her amelinizi yazılmıştır, her hizmetinizi kaydedilmiştir. Hizmetinizin mükâfatını verecek ve her hayır elinde ve her hayrı yapabilecek bir Zat-ı Zülcelâl, sizi celp edip yer altında muvakkaten durdurur, sonra huzuruna aldırır. Ne mutlu sizlere ki, hizmetinizi ve vazifenizi bitirdiniz. Zahmetiniz bitti; rahata ve rahmete gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bitti; ücret almaya gidiyorsunuz.

Evet, geçen bahann defter-i a'malinin sayfalan ve hidematının sandukçalan olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden ve ikinci bir baharda gayet şaşaalı, belki yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-i Zülcelâl, elbette sizin de netaic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor. Ve hizmetinize pek kesretli bir surette mükâfat verecektir.

a'mal-i saliha: Allah'ın rızasına uygun hayırlı işler.
amel: fiil, iş, emek.
bereket: bolluk, gürluk.
biçare: çaresiz, zavallı.
celp etmek: çekmek.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kayde dildiği defter.
feryat etme: yüksek sesle bağırma.
gayet: son derece, çok.
harap olma: yıkılma, alt üst olma.
hayır: iyilik.
hayrat: iyilikler.
heba olma: boşa gitme.
hidemat: hizmetler, vazifeler.
huzur: yan, kat.
İns: insan.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet ve kudret sahibi Allah.
kesreth: çok, bol.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, zorluk.
me'yus: umitsiz.
mezaristan: mezarlık.
muhafaza edilme: korunma, saklanma.
muhafaza: koruma, saklama.
muvakkaten: geçici olarak.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
mükafat: ödül.
neşretme: dağıtma, yayma.
netaic-i hayat: hayatın sonuçları, neticeleri.
nida: çağırma, seslenme.
rahmet: acıma, merhamet etme.
sandukça: küçük sandık.
sa'y: çalışma, çabalama.
suret: şekil, biçim.
şaşaalı: gösterişli.
vazife: görev, iş.
zahmet: sıkıntı.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet sahibi olan Zat, Allah.

ONUNCU KELİME

وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. Yani, *O Vahid'dir, Ehad'dir, her şeye kadırdır. Hiçbir şey Ona ağır gelmez.* Bir baharı halk etmek, bir çiçek kadar Ona kolaydır. cenneti halk etmek, bir bahar kadar Ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda yeniden yeniye icat ettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şahadet ederler.

İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder; der ki:

Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubudiyet boşu boşuna gitmez. Bir dâr-ı mukâfat, bir mahall-i saadet senin için ihzar edilmiştir. Senin şu fânî dünyana bedel, bâkî bir cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıdığın Hâlık-ı Zülcelâl'in vaadine iman ve itimat et. Ona, vaadinde hulf etmek muhaldir. Kudretinde hıçbir cihetle noksaniyet yoktur. İşlerine acz müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halk ettiği gibi, cenneti dahi senin için halk edebilir ve halk etmiş ve sana vaat etmiş. Ve vaat ettiği için, elbette seni onun içine alacak.

Madem bilmuşahede görüyoruz, her senede, yeryüzünde hayvanat ve nebatatın üç yüz binden ziyade envalarını ve milletlerini kemal-ı intizam ve mizan ile, kemal-ı sür'at ve sühuletle haşredip neşreder; elbette böyle bir Kadîr-ı Zülcelâl, vaadini yerine getirmeye muktedirdir.

Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-ı Mutlak, haşrin ve cennetin nümunelerini birler tarzda icat ediyor.

Hem madem bütün semavî fermanlar ile saadet-i ebediyeyi vaat edip cenneti müjde veriyor.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
asır: yüzyıl, çağ.
baki: süreklı ve kalıcı olan.
bedel: karşılık, karşı.
bilmüşahede: bizzat görerek.
cihet: yön.
dar-ı mukâfat: mukafat yurdu, ahiret, Cennet.
Ehad: her bir şeyde birliği tecelli eden görünen Allah.
envaı: neviler, türler.
fani: ölümlü, geçici.
ferman: emir, buyruk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet, izzet sahibi yaratıcı Allah.
halk etmek: yaratmak.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların dirilıtılıp bir yere toplanmaları.
haşretme: toplama, bir araya getirme.
hayvanat: hayvanlar.
hulf etmek: verdiği sözü tutmamak.
İbadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
İcat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
ihzar: hazırlama.
iman etmek: inanmak.
itimat etmek: güvenmek.
kadir: gücü yeten, kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye gücü yeten.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Kadîr-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet, izzet ve kudret sahibi Allah.
kemal-i intizam ve mizan: mükemmel bir düzen ve ölçü.
kemal-ı sür'at ve sühulet: mükemmel bir hız ve kolaylık.
kudret: güç, kuvvet.
lisan: dil.
mahall-i saadet: saadet ve mutluluk yeri, Cennet.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muktedir: gücü yeten, güçlü, kuvvetli.
müdahale: karışma, el atma.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
nebatat: bitkiler.
neşretme: dağıtma, yayma.
nihayetsiz: sonsuz.
noksaniyet: noksanlık, eksiklik.
nümune: örnek, misal.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan ilâhî.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tarz: biçim, şekil.
ubudiyet: kulluk.
vaat etmek: söz vermek.
vaat: söz verme.
Vahid: bir, tek, eşi, benzeri ortağı olmayan Allah.
ziyade: çok, fazla.

Hem madem bütün icraatı ve şuunatı hak ve hakikattir ve sıdk ve ciddiyetledir.

Hem madem âsârının şahadetiyle, bütün kemalât Onun nihayetsiz kemaline delâlet ve şahadet eder; ve hıçbir cihette naks ve kusur Onda yoktur.

Hem madem hulfulvaat ve hilâf ve kizb ve aldatmak, en çirkin bir haslet ve naks ve kusurdur.

Elbette ve elbette, o Kadîr-i Zülcelâl, o Hakîm-i Zülkemal, o Rahîm-ı Zülcemal, vaadini yerine getirecek, saadet-i ebediye kapısını açacak, Âdem babanızın vatan-ı aslîsı olan cennete sizleri, ey ehl-i iman, ıdhal edecektir.

ON BİRİNCİ KELİME

وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ . Yanı, *ticaret ve memuriyet için, muhim vazifelerle bu dâr-ı imtihan olan dünyaya gönderilen insanlar, ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlık-ı Zülcelâl'ine dönecekler ve Mevlâ-ı Kerîm'lerine kavuşacaklar.* Yanı, bu dâr-ı fânîden gidip dâr-ı bâkîde Huzur-ı Kibriyaya muşerref olacaklar. Yanı, esbap dağdağasından ve vesaitin karanlık perdelerinden kurtulup, Rabb-ı Rahîm'lerine, makarr-ı saltanat-ı ebedîsinde perdesız kavuşacaklar. Doğrudan doğruya, herkes, kendi Hâlık'ı ve Ma'bud'u ve Rabbi ve Seyyidi ve Malik'i kim olduğunu bilecek ve bulacaklar.

İşte, şu kelime bütün müjdelerin fevkinde şöyle müjde eder ve der ki:

Âdem: Cenab-ı Allah'ın yarattığı ilk insan ve insanlığın ilk atasıdır.
asar: eserler.
ciddiyet: ciddîlik.
cihet: yon, taraf.
dağdağa: gürültü, izdirap; boş yere telaş ve zorluklar.
dar-ı bâkî: bâkî, ebedî dünya, âhiret.
dâr-ı fânî: ölümlü, gelip geçici dünya.
dâr-ı imtihan: imtihan yeri.
delalet: işaret, delil olma, gösterme.
ehl-i iman: iman sahipleri; İslâm dinini kabul edenler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
Hakım-ı Zülkemal: her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah.
Halık: yaratıcı, Allah.
Halık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet, izzet sahibi yaratıcı, Allah.
haslet: huy, karakter, özellik.
hilâf: yalan, cayma, vazgeçme.
hulfulvaat: verdiği sözü yerine getirmeme.
huzur-ı kibriya: Allah'ın huzuru.
icraat: işler, faaliyetler.
idhal etmek: dahil etmek, içine almak, sokmak.
itmam etme: tamamlama, bitirme.
Kadir-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet ve kudret sahibi, Allah.
kemal: kusursuzluk, mükemmellik.
kemalât: mükemmellikler, kusursuzluklar.
kizb: yalan söyleme.
kusur: eksiklik, noksanlık.
Ma'bud: kulluk edilen, Allah.
makarr-ı saltanat-ı ebedî: ebedî saltanat yeri, sonsuz saltanat merkezi, âhiret yeri.
Malik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
memuriyet: memurluk.
Mevlâ-ı Kerim: ikram ve ihsan sahibi olan Cenab-ı Hak.
mühim: önemli.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
muşerref: şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, yüceltilmiş.
naks: noksan, eksiklik.
nihayetsiz: sonsuz.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Allah.
Rahîm ü Zülcemal: güzellik sahibi olan ve yarattıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametli olan Allah.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
Seyyid: efendimiz ve sahibimiz olan Allah.
sıdk: doğruluk.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuunat: işler, fiiller, emirler.
vaat: söz verme.
vatan-ı asli: asıl vatan.
vazife: görev, iş.
vesait: vasıtalar, aracılar.

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuz İkinci Sözün ahirinde denildiği gibi, dünyanın bin sene mes'udâne hayatı, bir saat hayatına mukabil gelmeyen cennet hayatının, ve o cennet hayatının dahı bin senesi, bir saat rü'yet-i cemaline mukabil gelmeyen bir Cemîl-i Zülcelâl'in daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Müptelâ ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbuplarda ve bütün mevcudat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemal, Onun cilve-i cemalinin ve husnüesmasının bir nevi gölgesi, ve bütün cennet, bütün letaifiyle, bir cilve-i rahmeti, ve bütün iştiyaklar ve muhabbetler ve incizaplar ve cazibeler, bir lem'a-ı muhabbeti olan bir Ma'bud-i Lemyezel'in, bir Mahbub-i Lâyezal'in daire-i huzuruna gidiyorsunuz. Ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan cennete çağrılıyorsunuz. Öyle ise, kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek giriniz.

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki:

Ey insan! Fenâya, ademe, hiçliğe, zulümata, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhum edip düşünmeyiniz. Siz fenâya değil, bekaya gidiyorsunuz, ademe değil, vücud-i daimîye sevk olunuyorsunuz, zulümata değil, âlem-ı nura girmiyorsunuz. Sahip ve Malik-i Hakîki'nin tarafına gidiyorsunuz ve Sultan-ı Ezelînin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visale muteveccihsiniz.

***

adem: yokluk.
ahir: son
alem-i nur: nur âlemi, aydınlık alemi
beka: sonsuzluk, ebedî hayata kavuşma
cazibe: cezbedicilik, çekicilik, çekim.
cemal: yüz güzelliği, güzellik
Cemîl-i Zülcelal: sonsuz büyükük, haşmet, izzet ve güzellik sahibi Allah
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü.
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lütfunun görüntüsü, rahmet tecellileri
daire-i huzur: huzur dairesi
daire-i rahmet: merhamet, acıma, şefkat dairesi
fena: yokluk, yok olma, son bulma
firak: ayrılık, ayrılma
husnuesma: isimlerin güzelliği
hüsün: güzellik.
incizap: cezbedilme, çekilme, kapılma.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kabir: mezar
kesret: çokluk.
lem'a-i muhabbet: muhabbet parıltısı, sevgi parıltısı
letaif: güzellik, hoşluk.
Ma'bud-i Lemyezel: hiçbir zaman yok olmayan, bâki ve ibadete lâyık olan Allah
Mahbub-i Lâyezal: hiç bir zaman yok olmayan sevgili olan Allah
mahbup: sevilmiş, sevilen
Malik-i Hakiki: her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
mecazi: gerçek olmayan
meftun: gönül vermiş, tutkun.
mertebe-i huzur: huzur sevi yesi, derecesi.
mes'udane: mutluca
mevcudat-ı dünyeviye. dünyadaki varlıklar
mukabil: karşılık.
müjde: sevindirici haber, iyi haber
müptela. tutulmuş, tutkun, bağımlı.
müştak: ıştıyaklı, arzulu, fazla isteklı
muteveccih: bir tarafa dönen, yönelen, yönelmiş.
nevi: tür, çeşit.
nisyan. unutulma, unutma, akla gelmeme.
payıtaht: hükümet merkezi, başşehir
rü'yet-i cemal: Cenab-ı Hakkın cemalini, güzelliğini görme
sevk. gönderme, yollama
Sultan-ı Ezeli: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
teneffüs etme: nefes alma, soluklanma
tevehhum etme: kuruntuya kapılma, gerçekte olmayan bir şeyi var zannederek umutsızlığe ve korkuya düşme.
vahdet. birlik.
visal: kavuşma, ulaşma
vücud-i daimi: süreklı, ebedî vücut.
ziyafetgah-ı ebedi: sonsuz ve ebedî ziyafet yeri.
zulümat. karanlıklar

* *Yirmi İkinci Söz*, Barla'da 1927 de Türkçe olarak telif edilmiştir.

On Birinci Hüccet-i İmaniye

Yirmi İkinci Sözün Birinci Makamı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۞ (1)

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۞ (2)

BIR ZAMAN İki adam bir havuzda yıkandılar. Fevkalâde bir tesir altında kendilerinden geçtiler. Gözlerini açtıkları vakit gördüler ki, acıp bir âleme götürülmüşler. Öyle bir âlem ki, kemal-i intizamından bir memleket hükmünde, belki bir şehir hükmünde, belki bir saray hükmündedir.

Kemal-i hayretlerinden etraflarına baktılar. Gördüler ki, bir cihette bakılsa azîm bir âlem görünüyor; bir cihette bakılsa muntazam bir memleket, bir cihette bakılsa mükemmel bir şehir, diğer bir cihette bakılsa gayet muhteşem bir âlemi içine almış bir saraydır.

Şu acayip âlemde gezerek seyran ettiler. Gördüler ki, bir kısım mahlûklar var; bir tarz ile konuşuyorlar. Fakat, bunlar, onların dillerini bilmiyorlar. Yalnız, işaretlerinden anlaşılıyor ki, mühim işler görüyorlar ve ehemmiyetli vazifeler yapıyorlar.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Allah insanlara misaller verir ki, düşünüp öğüt alsınlar. (İbrahim Suresi, 25.)

2- Düşünsünler diye insanlara biz böyle misaller veriyoruz. (Haşr Suresi, 21.)

acayip: şaşırtıcı, hayret verici.
acıp: benzeri görülmemiş, hayret verici.
âlem: varlık sınıflarından her bir dünya, yer.
azîm: büyük.
cihet: yön.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece.
hükûm: değer.
kemal-ı hayret: şaşkınlığın son derecesi.
kemal-i İntizam: tam ve eksiksiz düzen.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
makam: durulacak yer, bölüm.
memleket: ülke.
misal: örnek.
muhteşem: görkemli.
muntazam: düzenli, tertipli.
Rahîm: Allah'ın rahîm sıfatı, merhamet eden, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: Allah'ın rahman sıfatı, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların ihtiyaçlarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
seyran: seyretme, bakıp görme.
tarz: şekil, biçim.
tesir: etki.
vakit: zaman, an.

O iki adamdan birisi arkadaşına dedi ki: "Şu acip âlemin elbette bir Müdebbiri ve şu muntazam memleketin bir Maliki, şu mükemmel şehrin bir Sahibi, şu musanna sarayın bir Ustası vardır. Biz çalışmalıyız, Onu tanımalıyız. Çünkü, anlaşılıyor ki, bizi buraya getiren Odur. Onu tanımazsak, kim bize medet verecek? Dillerini bilmediğimiz ve onlar bizi dinlemedikleri şu âciz mahlûklardan ne bekleyebiliriz? Hem, koca bir âlemi bir memleket suretinde, bir şehir tarzında, bir saray şeklinde yapan ve baştan başa harika şeylerle dolduran ve müzeyyenatın envaıyla tezyin eden ve ibretnüma mu'cizelerle donatan bir Zat, elbette bizden ve buraya gelenlerden bir istediği vardır. Onu tanımalıyız. Hem, ne istediğini bilmekliğimiz lâzımdır."

Öteki adam dedi: "İnanmam, boyle bahsettiğin gibi bir Zat bulunsun ve bütün bu âlemi tek başıyla idare etsin."

Arkadaşı cevaben dedi ki: "Bunu tanımazsak, lâkayt kalsak, menfaati hıç yok; zaran olsa pek azîmdır. Eğer tanımasına çalışsak, meşakkati pek hafiftir; menfaati olursa pek azîmdır. Onun için, Ona karşı lâkayt kalmak hiç kâr-ı akıl değildir."

O serseri adam dedi: "Ben bütün rahatımı, keyfimi onu düşünmemekte görüyorum. Hem böyle aklıma sığışmayan şeylerle uğraşmayacağım. Butun bu ışler, tesadüfî ve karma karışık işlerdir; kendi kendine dönüyor. Benim neme lâzım?"

acip: benzen gorulmemiş, hayret verici
acız: gucu yetmez.
akıl: duşunme
alem: butun yaratılmışlar varlık sınıflarından her bir dunya
azîm: buyuk.
ehemmiyet: pek onemli olma
envaı: çeşitler
ibretnüma: ibret verici
kar-ı akıl: akıllıca ış.
keyif: neşe.
lakayt: ilgısız.
mahluk: yaratık.
Malik: sahip, her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
medet: yardım.
memleket: ulke
menfaat: fayda, yarar
meşakkat: sıkıntı, guçluk.
mu'cizat: olaganustu, hârika şeyler
muntazam: duzenli, tertıplı
musanna: sanatlı
müdebbir: idare eden
muhim: onemli.
mükemmel: kusursuz, noksansız, tam
müzeyyenat: süslenmiş şeyler
serseri: akılsız, başıboş.
suret: şekil, bıçım.
tarz: şekil
tezyin: susleme
vazife: görev
Zat: şahıs, kışı, Allah

Akıllı arkadaşı ona dedi: "Senin bu temerrudun beni de, belki çoklarını da belâya atacaktır. Bir edepsizin yüzünden, bazen olur ki, bir memleket harap olur."

Yine o serseri dönüp, dedi ki: "Ya kat'iyen bana ispat et ki, bu koca memleketin tek bir maliki, tek bir sânii vardır; yahut bana ilişme."

Cevaben arkadaşı dedi: "Madem inadın divanelik derecesine çıkmış; o inadınla bizi ve belki memleketi bir kahra giriftar edeceksin. Ben de sana on iki bürhan ile göstereceğim ki, bir saray gibi şu âlemin, bir şehir gibi şu memleketin tek bir ustası vardır. Ve o usta, her şeyi idare eden yalnız odur. Hiçbir cihette noksaniyeti yoktur. Bize görünmeyen o usta, bizi ve her şeyi görür ve sözlerini işitir. Bütün işleri mu'cize ve harikadır. Bütün bu gördüğümüz ve dillerini bilmediğimiz şu mahlûklar onun memurlarıdır."

BİRİNCİ BÜRHAN

Gel, her tarafa bak, her şeye dikkat et. Bütün bu işler içinde gizli bir el işliyor. Çünkü, bak, bir dirhem (HAŞİYE 1) kadar kuvveti olmayan, bir çekirdek küçükliğinde bir şey, binler batman yükü kaldırıyor. Zerre kadar şuuru (HAŞİYE 2) olmayan, gayet hakîmâne işler görüyor.

HAŞİYE 1: Ağaçları başlarında taşıyan çekirdeklere işarettir.
HAŞİYE 2: Kendi kendine yükselmeyen ve meyvelerin sıkletine dayanmayan üzüm çubukları gibi nazenin nebatatın ağaçlara lâtif eller atıp sarmalarına ve onlara yüklenmelerine işarettir.

âlem: dünya.
batman: eskiden kullanılan ve sekiz kiloluk ağırlığa karşılık gelen bir ölçü birimi.
belâ: sıkıntı, musibet.
Bürhan: delil.
cihet: yön.
çekirdek: tohum.
dirhem: eskiden kullanılan uç gramlık bir ölçü birimi.
divane: deli.
edepsiz: terbiyesiz.
gayet: son derece.
giriftar etmek: yakalatmak, içine sokmak.
hakîmane: hikmetli bir şekilde.
harap: yıkılmış olan.
harika: olağanüstü.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
idare: yönetme, çekip çevirme.
ilişme: dokunma, karışma.
inat: ısrarla direttme.
ispat etme: kanıtlama, doğruluğunu ortaya koyma.
kahır: mahvolma.
kat'iyen: kesin olarak.
latif: ince, yumuşak.
mahlûk: yaratık.
malik: sahip.
memleket: ülke.
memur: emir altında olan.
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda âciz kalınan olağanüstü şey.
nazenin: narin, ince yapılı.
nebatat: bitkiler.
neme lazım: bana ne.
noksan: eksik.
sânî: sanatkâr, usta.
serseri: akılsız, başıboş.
sıklet: ağırlık.
şuur: anlayış, bilinç.
temerrüt: inat etme.
tesadüfen: tesadufen, rastgele.
yahut: veya.
zerre: çok küçük parça.

Demek bunlar kendi kendilerine işlemiyorlar. Onları işlettiren gizli bir kudret sahibi vardır. Eğer kendi başına olsa, bütün baştan başa bu gördüğümüz memlekette her iş mu'cize, her şey mu'cizekâr bir harika olmak lâzım gelir. Bu ise bir safsatadır.

İKİNCİ BÜRHAN

Gel, bütün bu ovaları, bu meydanları, bu menzilleri süslendiren şeyler üstünde dikkat et. Her birisinde o gizli zattan haber veren işler var. Âdeta her biri birer turra, birer sikke gibi, o gaybî zattan haber veriyorlar. İşte, gözünün önünde, bak, bir dirhem pamuktan (HAŞIYE 1) ne yapıyor!

Bak, kaç top çuha ve patiska ve çiçekli kumaş çıktı. Bak, ondan ne kadar şekerlemeler, yuvarlak tatlı köfteler yapılıyor ki, bizim gibi binler adam giyse ve yese, kâfi gelir.

Hem de bak, bu demiri, toprağı, suyu, kömürü, bakırı, gümüşü, altını gaybî avucuna aldı, bir et parçası (HAŞIYE 2) yaptı. Bak, gör!

HAŞİYE 1: Tohuma işarettir. Meselâ, zerre gibi bir afyon büzrü, bir dirhem gibi bir zerdalî nüvatı, bir kavun çekirdeği nasıl çuhadan daha güzel dokunmuş yapraklar, patiskadan daha beyaz ve sarı çiçekler, şekerlemeden daha tatlı ve köftelerden ve konserve kutularından daha lâtif, daha leziz, daha şirin meyveleri hazine-i rahmetten getiriyorlar, bize takdim ediyorlar!

HAŞİYE 2: Unsurlardan cism-i hayvanîyi halk ve nutfeden zîhayatı icat etmeye işarettir.

adeta: sanki
afyon büzürü: afyon tohumu.
burhan: delil
cism-i hayvanı: hayvan bedeni.
çuha: tüysüz, ince, sık dokunmuş yün kumaş
dirhem: eskiden kullanılan üç gramlık bir ölçü birimi
gaybı: görünmeyen
halk: yaratma
harika: olağanüstü
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hazine-i Rahmet: rahmet hazinesi
icat: yoktan var etme, yaratma
kâfi: yeterli
konserve: özel şekilde kutulanan yiyecek maddeleri
kudret: güç, kuvvet
latif: yumuşak, hoş, güzel
leziz: lezzetli
memleket: ülke.
menzil: yer
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda âciz kalınan olağanüstü şey
mu'cizekar: mu'cizeli, mu'cize gibi
nutfe: dol suyu, menî, sperm
nüvat: çekirdekler
patıska: pamuktan dokunmuş sık ve düzgün bez.
safsata: asılsız söz.
sikke: muhur, işaret.
takdim etme: sunma
turra: muhur, damga
unsur: bir şeyin parçası, element.
zat: şahıs, kişi
zerdalî: bir kayısı türü
zerre: çok küçük parça
zîhayat: canlılar

İşte, ey akılsız adam, bu işler öyle bir zata mahsustur ki, bütün bu memleket, bütün eczasıyla onun mu'cize-i kuvveti altında duruyor, her arzusuna ram oluyor!

ÜÇÜNCÜ BÜRHAN

Gel, bu müteharrik antika (HAŞİYE) sanatlarına bak. Her birisi öyle bir tarzda yapılmış; âdeta bu koca sarayın bir küçük nüshasıdır. Bütün bu sarayda ne varsa, o küçücük müteharrik makinelerde bulunuyor.

Hıç mumkun müdür ki, bu sarayın ustasından başka birisi gelip, bu acip sarayı küçük bir makinede derç etsin? Hem hıç mumkun mudur kı, bır kutu kadar bir makine, bütün bır âlemi içine aldığı hâlde, tesadüfî veyahut abes bır iş içinde bulunsun?

Demek, bütün gözün gördüğü ne kadar antıka makineler var, o gizli zatın birer sikkesi hükmündedirler. Belki birer delîl, birer ilânname hükmündedirler. Lisan-ı hâlleriyle derler ki: "Bız öyle bir zatın sanatıyız ki, butun bu âlemimizi, bizi yaptığı ve sühuletle icat ettiği gibi kolaylıkla yapabilır bır zattır."

DÖRDÜNCÜ BÜRHAN

Ey muannıt arkadaş! Gel, sana daha acibini göstereceğim. Bak, bu memlekette bütün bu işler, bu şeyler değıştı, değışıyor, bir hâlette durmuyor. Dikkat et ki, bu

---

HAŞİYE: Hayvanlara ve insanlara işarettir. Zıra, hayvan şu âlemın küçük bır fihristesi ve mahıyet-ı insaniye şu kâinatın bır mısal-ı musaggan olduğundan, âdeta âlemde ne varsa, insanda numunesi vardır.

abes: anlamsız, faydasız.
acıp: benzeri görülmemiş, hayrette bırakan.
adeta: sanki.
âlem: dünya, kâinat, cihan.
antıka: kıymetli, değerli.
arzu: istek.
burhan: delil.
delîl: ilân edici, tanıtıcı.
derç etmek: içine yerleştirmek.
ecza: parçalar, bolumler.
fihriste: bır şeyın içinde nelerin bulunduğunu gösteren özet liste.
halet: hâller.
hukmünde: yerinde, gibi.
icat: yoktan var etme, yaratma.
ilânname: duyuru.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
lisan-ı hâl: hâl dili.
mahıyet-i insan: insanın yapısı, insanın ozellikleri.
mahsus: has kılınmış, aıt, ozel.
makine: alet.
makine: mukemmel sistemlere sahıp insanlar ve hayvanlar.
memleket: ulke, diyar.
mısal-ı musaggar: kuçultulmuş ornek.
muannıt: inatçı.
mu'cize-i kuvvet: kuvvetin mu'cizesi.
mumkun: olabılır.
müteharrik: hareket eden.
numune: ornek.
nüsha: kopya, ornek.
ram: boyun egmek.
sanat: ustalıkla meydana getırılen eser.
sıkke: muhur.
suhulet: kolaylık.
tarz: bıçım, şekıl.
tesadüfî: tesadufen, rastgele.
zat: şahıs, kışı.
zıra: çunkü.

gördüğümüz camit cisimler, hissiz kutular, birer hâkim-i mutlak suretini aldılar. Âdeta her bir şey bütün eşyaya hükmediyor.

İşte, bu yanımızdaki bu makineye bak. (HAŞİYE 1) Güya emrediyor. İşte onun tezyinatına ve ışlemesine lâzım levazımat ve maddeler, uzak yerlerden koşup geliyorlar. İşte, oraya bak. O şuursuz cisim, (HAŞİYE 2) güya bir işaret ediyor, en büyük bir cismi kendine hizmetkâr ediyor, kendi işlerinde çalıştırıyor.

Daha başka şeyleri bunlara kıyas et. Âdeta her bir şey, bütün bu âlemdeki hilkatleri musahhar ediyor. Eğer o gizli zatı kabul etmezsen, bütün bu memleketteki taşında, toprağında, hayvanında, insana benzer mahlûklarda o zatın bütün hünerlerini, sanatlarını, kemalâtlarını, birer birer, o şeylere vereceksin. İşte, aklın uzak gördüğü bir tek mu'cizünüma zatın bedeline, milyarlar onun gibi mu'cizünüma, hem birbirine zıt, hem birbirine misil, hem birbiri içinde bulunsun; bu intizam bozulmasın, ortalığı karıştırmasınlar. Hâlbuki, bu koca memlekette iki parmak

---

HAŞİYE 1: Makine, meyvedar ağaçlara işarettir. Çünkü, yüzer tezgâhları, fabrikaları incecik dallarında taşıyor gibi. hayretnüma yaprakları, çiçekleri, meyveleri dokuyor, süslendiriyor, pişiriyor, bizlere uzatıyor. Hâlbuki, çam ve katran gibi muhteşem ağaçlar, kuru bir taşta tezgâhları atmış, çalışıp duruyorlar.

HAŞİYE 2: Hububata, tohumlara, sineklerin tohumcuklarına işarettir. Meselâ, bir sinek, bir karaağacın yaprağında yumurtasını bırakır, birden, o koca karaağaç, yapraklarını o yumurtalara bir rahm-ı mader, bir beşik ve bal gibi bir gıda ile dolu bir mahzene çeviriyor. Âdeta o meyvesiz ağaç, o surette zîruh meyveler veriyor.

adeta: sanki
âlem: dünya, kâinat.
bedeline: yerine.
camit: cansız.
güya: sanki.
hâkim-i mutlak: kayıtsız, şartsız hükmeden.
hayretnüma: hayret verici.
hilkat: yaratılış, yaratılmış.
hissiz: duygusuz.
hizmetkâr: hizmetçi.
hububat: taneli bitkiler.
hükmetmek: emretmek, istediğini yaptırmak.
hüner: maharet, beceri isteyen ustalık.
intizam: düzen.
kemalat: mükemmellik.
kıyas etmek: karşılaştırmak.
levazımat: gereklı şeyler.
mahlûk: yaratılmış.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer.
memleket: ülke.
meyvedar: meyveli.
misil: benzer.
mu'cizünüma: mu'cize gösteren.
muhteşem: görkemli.
musahhar: boyun eğmiş.
rahm-ı mader: anne rahmi.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık.
suret: şekil.
şuursuz: anlayışsız, bilinçsiz.
tezgâh: üretim aleti, iş masası.
tezyinat: süslemeler.
zat: şahıs, kişi.
zîruh: ruh sahibi, canlı.
zıt: karşıt.

kanşsa, kanştınr. Çünkü bir köyde iki müdür, bir şehirde iki vali, bir memlekette iki padişah bulunsa, kanştınr. Nerede kaldı, hadsız hâkim-i mutlak beraber bulunsun!

BEŞİNCİ BÜRHAN

Ey vesveseli arkadaş! Gel, bu azîm sarayın nakışlarına dikkat et. Ve bütün bu şehrin ziynetlerine bak. Ve bütün bu memleketin tanzimatını gör. Ve bütün bu âlemin sanatlarını tefekkür et.

İşte, bak. Eğer nihayetsiz mu'cizelen ve hünerlen olan gizli bir zatın kalemi işlemezse, bu nakışlan sair şuursuz sebeplere, kor tesadüfe, sağır tabıata venlse, o vakıt, ya bu memleketin her bir taşı, her bir otu öyle mu'cizenüma nakkaş, öyle bır hankulâde kâtıp olması lâzım gelir kı, bır harfte bin kitabı yazabilsin, bir nakışta milyonlar sanatı derç edebilsın. Çünku, bak bu taşlardakı nakşa (HAŞİYE) Her birisinde bütün sarayın nakışları var, bütün şehrin tanzimat kanunlan var, butün memleketın teşkılât programlan var. Demek bu nakışlan yapmak, bütün memleketi yapmak kadar harikadır. Oyle ıse, her bir nakış, her bir sanat, o gizli Zatın bir ilânnamesidir, bir hatemidir.

Madem bir harf kâtıbını göstermeksizin olmaz; sanatlı bır nakış, nakkaşını bildirmemek olmaz. Nasıl olur kı,

---

HAŞİYE: Şecere-i hilkatin meyvesi olan insana ve kendi ağacının programını ve fihristesini taşıyan meyveye işarettır. Zıra kalem-i kudret âlemin kitab-ı kebirinde ne yazmış ıse, icmalini mahıyet-i insanıyede yazmıştır, kalem-i kader dağ gibi bır ağaçta ne yazmış ıse, tırnak gibi meyvesinde dahi derç etmıştır.

âlem: dunya, cihan, kâinat.
azîm: buyuk.
derç etmek: içine yerleştırmek, koymak.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu gösteren özet liste.
hadsiz: sınırsız.
hakım-i mutlak: kayıtsız şartsız her şeye hukmeden, Allah.
harika: olağanustu.
harikulade: olaganustu.
hatem: muhür, damga.
huner: maharet, beceri isteyen ustalık.
icmal: ozet.
ilânname: ilân yazısı, duyuru.
kalem-i kader: kader kalemi.
kalem-i kudret: kudret kalemi.
kanun: yasa.
katıp: yazan, yazıcı.
kitab-ı kebir: buyük kıtap.
mahıyet-i insanıye: insanın yapısı ve ozellıkleri.
memleket: ulke.
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda âcız kalınan olağanustu şey.
mu'cizenüma: mu'cize gösteren.
nakkaş: nakış ustası.
nakış: işleme, susleme.
nihayetsiz: sonsuz.
sair: diger, başka.
sanat: eser, guzel eser.
sanatlı nakış: ustalıkla yapılmış işleme.
sebep: bir şeyin meydana gelmesinde etkili olan şey.
şecere-i hilkat: yaratılış agacı.
şuur: bilinç, anlayış.
tabıat: doğa, canlı, cansız varlıklar.
tanzimat: duzenlemeler.
tefekkur: dusunme.
tesadüf: rast gelme.
teşkılat: kuruluşlar, yapılışlar.
vakıt: an, zaman.
vesvese: şuphe, kuruntu.
Zat: şahıs, Allah.
zıra: çunku.
ziynet: sus.

bir harfte koca bir kitabı yazan, bir nakışta bin nakşı nakşeden nakkaş, kendi kitabıyla ve nakşıyla bilinmesin?

ALTINCI BÜRHAN

Gel, bu geniş ovaya çıkacağız (HAŞİYE) İşte, o ova içinde yüksek bir dağ var. Üstüne çıkacağız, tâ bütün etrafı görülsün. Hem her şeyi yakınlaştıracak güzel dürbünleri de beraber alacağız. Çünkü, bu acip memlekette acip işler oluyor. Her saatte hiç aklımıza gelmeyen işler oluyor.

İşte, bak. Bu dağlar ve ovalar ve şehirler birden değişiyor. Hem nasıl değişiyor! Öyle bir tarzda ki, milyonlarla birbiri içinde işler, gayet muntazam surette değişiyor. Âdeta milyonlar mütenevvi kumaşlar birbiri içinde beraber dokunuyor gibi, pek acip tahavvülât oluyor.

Bak, o kadar ünsiyet ettiğimiz ve tanıdığımız çiçekli miçekli şeyler kayboldular. Muntazaman yerlerine ve mahiyetçe onlara benzer, fakat suretçe ayrı başkaları geldiler. Âdeta şu ova, dağlar birer sahife; yüz binlerle ayrı ayrı kitaplar, içinde yazılıyor. Hem hatasız, noksansız olarak yazılıyor.

İşte, bu işler, yüz derece muhaldir ki, kendi kendine olsun. Evet, nihayet derecede sanatlı, dikkatli şu işler,

---

HAŞİYE: Bahar ve yaz mevsiminde zeminin yüzüne işarettir. Zira yüz binler muhtelif mahlûkatın taifeleri, birbiri içinde beraber icat edilir, rûy-ı zeminde yazılır, galatsız, kusursuz, kemal-i intizamla değiştirilir. Binler sofra-ı Rahman açılır, kaldırılır, taze taze gelir. Her bir ağaç birer tablacı, her bir bostan birer kazan hükmüne geçer.

acip: şaşırtıcı, hayret verici.
âdeta: sanki.
bostan: içinde çeşitli meyve ve sebzelerin bulunduğu bahçe.
galat: yanlış, hata.
gayet: son derece.
haşiye: dipnot.
hükmüne geçmek: yenine geçmek, gibi olmak.
icat: yoktan var etme, yaratma.
kemal-i intizam: mükemmel bir düzen.
mahiyet: nitelik, özellik.
mahlukat: yaratıklar.
memleket: ülke.
muhal: imkânsız.
muhtelif: çeşitli, farklı.
muntazam: düzenli.
muntazaman: düzenli olarak.
mütenevvi: çeşitli.
nakkaş: nakış ustası.
nakış: işleme, susleme.
nihayet: son.
noksan: eksik.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sahife: sayfa.
sanatlı: ustalıkla yapılmış, güzel.
sofra-ı Rahman: rahmet sahibi olan Allah'ın sofrası.
suret: şekil, biçim.
tablacı: yiyecek sunan.
tahavvulât: değişiklikler.
taife: topluluk.
tarz: şekil, biçim.
ünsiyet etmek: alışmak.
zemin: yer.
zira: çünkü.

kendi kendine olmak bin derece muhaldir ki, kendilerinden ziyade, sanatkârlarını gösteriyorlar.

Hem bunları işleyici, öyle mu'cizenüma bir zattır ki, hıçbır iş ona ağır gelmez. Bin kitap yazmak, bır harf kadar ona kolay gelir.

Bununla beraber, her tarafa bak kı, hem öyle bir hikmetle her şeyi yerli yerine koyuyor ve öyle mükrimâne herkese lâyık oldukları lütufları yapıyor; hem öyle ihsanperverâne umumî perdeler ve kapılar açıyor kı, herkesin arzularını tatmin ediyor. Hem öyle sahavetperverâne sofralar kuruyor ki, bütün bu memleketin halklarına, hayvanlarına, her bir taifesine has ve lâyık, belki her bir ferdine mahsus ısmıyle ve resmıyle bir tabla-i nimet veriliyor.

İşte, dünyada bundan muhal bir şey var mı ki, bu gördüğümüz işler içinde tesadüfî işler bulunsun, veya abes ve faydasız olsun; veya müteaddit eller karışsın, veya ustası her şeye muktedir olmasın; veya her şey ona musahhar olmasın? İşte, ey arkadaş, haddin varsa, buna karşı bir bahane bul!

YEDINCI BÜRHAN

Ey arkadaş, gel! Şimdi bu cüz'iyatı bırakıp, saray şeklindeki bu acıp âlemin eczalarının birbirine karşı olan vaziyetlerine dikkat edeceğiz.

İşte, bak: Bu âlemde o derece intızam ile küllî işler yapılıyor ve umumî ınkılâplar oluyor kı, âdeta bütün bu

muhal: imkansız.
muktedir: gücü yeten
musahhar: boyun eğmiş
mükrimane: ikram ederek.
müteaddit: birden fazla
sahavetperver: cömertlikte bulunmaktan pek hoşlanır şekilde
sanatkar: usta
tabla-i nimet: nimet tablası
taife: topluluk.
tatmin: doyurma
tesadufî: tesadüfen rastgele
umumî: genel, herkese ait, her kesle alâkalı
vaziyet: durum, duruş.
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazla.

abes: boş, anlamsız.
acıp: benzeri görülmemiş, hayret verici.
adeta: sanki
âlem: dünya.
arzu: istek, heves
bahane: kusur, noksan
burhan: delil
cüz'iyat: küçük, ferdî şeyler
ecza: parçalar

fert: birey
haddin varsa: gücün yetiyorsa
has: özel.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
ihsanperverâne: iyiliği, bağışta bulunmayı pek sever şekilde.

inkılâp: değişim, dönüşüm.
intızam: düzen.
işleyici: yapan.
küllî: büyük.
lâyık: yakışan
lütuf: yardım, iyilik, bağış
mahsus: özel
memleket: ülke
mu'cizenüma: mu'cize gösteren.

saraydaki mevcut taşlar, topraklar, ağaçlar, her bir şey, birer fail-i muhtar gibi bütün âlemin nizamat-ı külliyesini gözetip ona göre tevfik-ı hareket ediyor. Birbirinden en uzak şeyler birbirinin imdadına koşuyor.

İşte, bak. Gaipten acip bir kafile [HAŞİYE 1] çıkıp geliyor. Merkepleri ağaçlara, nebatlara, dağlara benzerler. Başlarında birer tabla-i erzak taşıyorlar. İşte, bak, bu tarafta bekleyen muhtelif hayvanatın erzaklarını getiriyorlar.

Hem de bak, bu kubbede o azîm elektrik lâmbası, [HAŞİYE 2] onlara ışık verdiği gibi, bütün taamlarını öyle güzel pişiriyor! Yalnız, pişirilecek taamlar, bir dest-i gaybî tarafından birer ipe takılıp [HAŞİYE 3] ona karşı tutuluyor.

Bu tarafa da bak: Bu bîçare zayıf, nahif, kuvvetsiz hayvancıklar; nasıl onların başı önünde, lâtif gıda ile dolu iki tulumbacık [HAŞİYE 4] takılmış. İki çeşme gibi, yalnız o kuvvetsiz mahlûk, onu ağzına yapıştırması kâfidir.

Elhâsıl. Bütün bu âlemin bütün eşyası, birbirine bakar gibi birbirine yardım eder, birbirini görür gibi birbirine el ele verir; birbirinin işini tekmil için birbirine omuz omuza veriyor, bel bele verip beraber çalışıyorlar. Her şeyi buna kıyas et; tadat ile bitmez.

HAŞİYE 1: Umum hayvanatın erzakını taşıyan nebatat ve eşcar kafilelerıdır.

HAŞİYE 2: O azîm elektrik lâmbası Güneşe işarettir.

HAŞİYE 3: Ip ve ipe takılan taam ise, ağacın ince dalları ve leziz meyveleridir.

HAŞİYE 4: Iki tulumbacık ise, validelerin memelerine işarettir.

acip: hayret veren
âlem: dünya
azîm: büyük.
biçare: çaresiz.
dest-i gaybî: görünmeyen el
elhâsıl: sonuç olarak.
erzak: rızıklar, yiyecek ve içecekler
eşcar: ağaçlar
fail-i muhtar: kendi istek ve iradesi ile iş gören.
gaipten: görünmeyen âlemden.
haşiye: açıklayıcı not.
hayvanat: hayvanlar
İmdat: yardım.
kâfi: yeterli
kafile: topluluk.
kubbe: gökyüzü, yarım küre.
kıyas: karşılaştırma
lâtif: hoş, güzel.
leziz: lezzetli.
mahluk: yaratılmış, yaratık.
merkep: binek.
mevcut: var olan
muhtelif: çeşitli, farklı
nahif: zayıf
nebat: bitki
nebatat: bitkiler
nizamat-ı külliye: her yerde geçerli olan düzenler
taam: yiyecek.
tabla-ı erzak: yiyecek tablası
tadat: sayma
tekmil: tamamlama
tevfik-ı hareket: uygun hareket.
tulumbacık: annelerin süt veren memeleri
umum: bütün
valide: ana, anne.

İşte, bütün bu hâller, iki kere iki dört eder derecesinde kat'î gösterir ki, şu saray-ı acibin ustasına, yani şu garip âlemin Sahibine her şey musahhardır, her şey Onun hesabına çalışır, her şey Ona bir emirber nefer hükmündedir, her şey Onun kuvvetiyle döner, her şey Onun emriyle hareket eder, her şey Onun hikmetiyle tanzim olur. Her şey Onun keremiyle muavenet eder, her şey Onun merhametiyle başkasının imdadına koşar, yani koşturulur. Ey arkadaş, haddin varsa buna karşı bir söz söyle.

SEKİZİNCİ BÜRHAN

Gel, ey nefsim gibi kendini âkıl zanneden akılsız arkadaş! Şu saray-ı muhteşemin Sahibini tanımak istemiyorsun. Hâlbuki, her şey Onu gösteriyor, Ona işaret ediyor, Ona şahadet ediyor; bütün bu şeylerin şahadetini nasıl tekzip ediyorsun? Öyle ise, bu sarayı da inkâr et ve "Âlem yok, memleket yok" de ve kendini de inkâr et, ortadan çık, yahut aklını başına al, beni dinle.

İşte, bak: Şu saray içinde bulunan ve memleketi ihata eden yeknesak unsurlar, madenler var (HAŞİYE) Âdeta, memleketten çıkan her şey o maddelerden yapılıyor. Demek o maddeler kimin mülkü ise, bütün ondan yapılan şeyler de onundur; tarla kimin ise, mahsulât da onundur; deniz kimin ise, içindekiler de onundur.

HAŞİYE: Unsurlar, madenler ise, pek çok muntazam vazifeleri bulunan ve izn-i Rabbanî ile her muhtacın imdadına koşan ve emr-i İlâhî ile her bir yere giren medet veren ve hayatın levazımatını yetiştiren ve zîhayatı emziren ve masnuat-ı İlâhiyenin nescine, nakşına menşe ve müvellit ve beşik olan hava, su, ziya, toprak unsurlarına işarettir.

merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muavenet: yardım.
muhtaç: ihtiyaç sahibi.
muntazam: intizamlı, düzenli.
musahhar: boyun eğmiş, emrine girmiş.
mülk: mal.
müvellit: doğurtan, meydana getiren.
nakış: işleme, süs.
nefer: asker, er.
nefis: insanın İlâhî hakikatleri kabul etmek istemeyen daima kötülüğe sevk eden yanı.
nesç: dokuma, örme.
saray-ı acip: şaşırtıcı olan ve hayranlık uyandıran saray.
saray-ı muhteşem: görkemli saray.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tanzim: düzenleme.
tekzip: yalanlama.
unsur: madde.
vazife: görev.
yeknesak unsurlar: her yerde bulunan ve değişmeyen maddeler.
zihayat: hayat sahibi, canlı.
ziya: ışık.

âkıl: akıllı.
âlem: dünya.
bürhan: delil.
emirber: emre hâzır.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
garip: hayret verici.
haddin varsa: gücün yetiyorsa.
hâl: durum.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hesabına: adına.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
hükmünde: yerinde, gibi.
ihata: kuşatma.
imdat: yardım.
inkar: yok sayma.
izn-i Rabbanî: Allah'ın izni.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kerem: cömertlik, ikram.
levazımat: ihtiyaç maddeleri.
mahsulât: meydana gelen, elde edilen şeyler.
masnuat-ı İlâhiye: Allah tarafından sanada yaratılan varlıklar.
medet: yardım.
memleket: ülke.
menşe: esas, kök.

Hem, bak; bu dokunan şeyler, bu nesç olunan munakkaş kumaşlar bir tek maddeden yapılıyor. O maddeyi getiren, ihzar eden ve ip hâline getiren, elbette, bilbedahe birdir. Çünkü, o iş iştirak kabul etmez. Öyle ise, bütün nesç olunan sanatlı şeyler, ona mahsustur.

Hem de bak; bu dokunan, yapılan şeylerin her bir cinsi bütün memleketin her tarafında bulunuyor. Bütün ebna-i cinsleriyle öyle intişar etmiş, beraber olarak birbiri içinde, bir tarzda, bir anda yapılıyor, nesç ediliyor. Demek bir tek zatın işidir, tek bir emirle hareket ediyor. Yoksa, böyle bir anda, bir tarzda, bir keyfiyette, bir hey'ette ittifak ve muvafakat muhaldir.

Öyle ise, bu sanatlı şeylerin her birisi, o gizli zatın bir ilânnamesi hükmünde, onu gösteriyor. Güya her bir çiçekli kumaş, her bir sanatlı makine, her bir tatlı lokma, o mu'cizenüma zatın birer sikkesi, birer hatemi, birer nişanı, birer turrası hükmünde, lisan-ı hâl ile her birisi der: "Ben kimin sanatıyım, bulunduğum sandıklar ve dükkânlar da onun mülküdür." Ve her bir nakış der: "Beni kim dokudu ise, bulunduğum top da onun dokumasıdır." Her bir tatlı lokma der: "Beni kim yapıyor, pişiriyorsa, bulunduğum kazan dahi onundur." Her bir makine der: "Beni kim yapmış ise, memlekette intişar eden bütün emsalimi de o yapıyor. Ve bütün memleketin her tarafında bizi yetiştiren odur. Demek memleketin malikı de odur. Öyle ise, bütün bu memlekete, bu saraya malik kim ise, o bize malik olabilir." Meselâ, nasıl mirîye mahsus tek bir palaska veyahut bir tek düğmeye malik olmak için, onla-

bilbedahe: apaçık bir şekilde
ebna-i cins: aynı cinsten gelenler
emsal: benzerler
guya: sanki
hatem: muhür
hey'et: şekil, görünüş.
hükmünde: yerinde, gibi.
ihzar: hazırlama
ilânname: duyuru
intişar: yayılma
iştirak: ortak.
ittifak: birleşme.
keyfiyet: nitelik, özellik, durum
lisan-ı hal: hal dili
mahsus: özel.
makine: bir makineye benzeyen canlılar
malik: sahip
memleket: ülke
mîri: devlet malı
mu'cizenüma: mu'cize gösteren
muhal: imkansız
muvafakat: uygunluk.
mülk: mal.
munakkaş: nakışlı, işlemeli.
nakış: işleme, süsleme
nesç edilme: dokunma, örülme
nesç olunma: örülme, dokunma
nişan: belirti, iz
palaska: askerlerin kullandığı geniş kemer
sanat: ustaca ve güzelce yapılmış eser
sanatlı: ustaca ve güzelce yapılmış.
sikke: muhür, damga
tarz: şekil, biçim
top: belirli uzunluktaki kumaşın sarılıp rulo haline getirilmiş hâli
turra: muhür, damga
zat: şahıs, kişi

n yapan bütün fabrikalara malik olmak lâzımdır ki, onlara hakikî malik olsun. Yoksa, o boşboğaz başı bozuktan, "Mirî malıdır" diye elinden alınıp tecziye edilir.

Elhâsıl: Nasıl bu memleketin anasın memlekete muhit birer maddedir; onların maliki de, bütün memlekete malik bir tek zat olabilir. Öyle de, bütün memlekette intişar eden sanatlar, birbirine benzediği ve bir tek sikke izhar ettiklen için, bütün memleket yüzünde intişar eden masnular, her bir şeye hukmeden tek bir zatın sanatları olduğunu gösteriyorlar.

İşte ey arkadaş! Madem şu memlekette, yani şu saray-ı muhteşemde bir birlik alâmeti vardır, bir vahdet sikkesi var. Çünkü bir kısım şeyler, bir iken, ihatası var, bir kısım müteaddit ise, fakat birbirine benzediği ve her tarafta bulunduğu için, bir vahdet-i nev'iye gösteriyor. Vahdet ise bir vahıdı gösterir. Demek, ustası da, malıkı de, sahıbı de, sânii de bir olmak lâzım gelir.

Bununla beraber, sen, buna dikkat et ki, bir perde-i gayptan kalınca bir ip çıkıyor. (HAŞİYE) Bak, sonra binler ipler ondan uzanmış. Her bir ipin başına bak, birer elmas, birer nişan, birer ihsan, birer hediye takılmış. Herkese göre birer hediye veriyor. Acaba bilir misin ki, böyle garip bir gayp perdesinden böyle acip ihsanatı, hedâyâyı şu mahlûklara uzatan zatı tanımamak, ona teşekkür etmemek ne kadar divanece bir harekettir? Çünkü, Onu

HAŞİYE: Kalınca bir ip, meyvedar ağaca, binler ipler ise, dallarına, ve ipler başındaki elmas, nişan, ihsan, hediyeler ise, çiçeklerin aksamına ve meyvelerin envaına işarettir.

acip: şaşırtan ve hayret uyandıran.
alâmet: belirti, işaret.
anasır: unsurlar, maddeler, elementler.
boşboğaz: boşa konuşan.
divane: deli, aklı başında olmayan.
elhâsıl: sonuç olarak.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
garip: hayret veren.
gayp perdesi: Allah'ın, bize göre mahiyeti bilinemeyen ve görünemeyen olan ilmi ve kudretinin yarattığı eserlerin gösterildiği, tanıtıldığı perde.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hedaya: hediyeler, armağanlar.
hükmetme: sözünü geçirme, kontrol ve idare etme.
ihata: kuşatma.
ihsan: iyilik, bağış.
İhsanat: iyilikler, bağışlar.
intişar: yayılma.
izhar: gösterme.
mahluk: yaratık.
malik: sahip.
masnu: sanatlı bir şekilde yaratılmış varlıklar.
memleket: ülke.
mirî: devlet malı.
muhit: her şeyi kuşatan.
müteaddit: birçok, çeşitli.
nişan: işaret, belirti.
perde-i gayp: Allah'ın, bize göre mahiyeti bilinemeyen ve görünemeyen olan ilmi ve kudretinin yarattığı eserlerin gösterildiği, tanıtıldığı perde.
sanat: ustaca ve güzelce yapılmış eser.
sanî: sanatlı bir şekilde yapan usta.
saray-ı muhteşem: muhteşem saray.
sikke: mühür.
tecziye: cezalandırma.
vahdet: birlik.
vahdet-i nev'iye: tür birliği, aynı türe ait olma.
vahıt: bir, tek.
zat: şahıs, kişi.

tanımazsan, bilmecburiye diyeceksin ki, "Bu ipler, uçlarındaki elmasları, sair hediyeleri kendileri yapıyorlar, veriyorlar." O vakit her ipe bir padişahlık manasını vermek lâzım gelir. Hâlbuki, gözümüzün önünde, bir dest-i gaybî o ipleri dahi yapıp o hedâyâyı onlara takıyor. Demek, bütün bu sarayda her şey, kendi nefsinden ziyade o mu'cizнüma zatı gösteriyor. Onu tanımazsan, bütün bu şeyleri inkâr etmekle, hayvandan yüz derece aşağı düşeceksin.

DOKUZUNCU BÜRHAN

Gel, ey muhakemesiz arkadaş! Sen şu sarayın sahibini tanımıyorsun ve tanımak da istemiyorsun. Çünkü istib'at ediyorsun. Onun acip sanatlarını ve hâlâtını akla sığıştıramadığından, inkâra sapıyorsun. Hâlbuki, asıl istib'at, asıl müşkülât ve hakikî suubetler ve dehşetli külfetler, onu tanımamaktadır. Çünkü onu tanısak, bütün bu saray, bu âlem, bir tek şey gibi kolay gelir, rahat olur, bu ortadaki ucuzluk ve mebzuliyete medar olur. Eğer tanımazsak ve o olmazsa, o vakit her bir şey, bütün bu saray kadar müşkülâtlı olur. Çünkü her şey bu saray kadar sanatlıdır. O vakit ne ucuzluk ve ne de mebzuliyet kalır. Belki bu gördüğümüz şeylerin birisi, değil elimize, hiç kimsenin eline geçmezdi.

Sen yalnız şu ipe takılan tatlı konserve kutusuna bak.[HAŞIYE] Eğer onun gizli matbaha-ı mu'cizнümasından

---

HAŞİYE: Konserve kutusu, kudret konserveleri olan kavun, karpuz, nar, süt kutusu Hindistan cevizi gibi rahmet hediyelerine işarettir.

acip: benzeri görülmemiş, hayret verici
aksam: kısımlar
âlem: dünya
bilmecburiye: zorunlu olarak.
burhan: delil
dehşet: korkutucu
dest-i gaybı: görünmez el
elmas: çok kıymetli bir mücevher
envâ: çeşitler, türler
hakikî: gerçek.
halât: haller, durumlar, işler, fiiller
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hedayâ: hediyeler, armağanlar
hediye: armağan, bağış
ihsan: iyilik, bağış.
inkâr: yok sayma, inanmama
istib'at: akıldan uzak görme
konserve: özel şekilde kutulanan yiyecek maddelen
külfet: zorluklar, sıkıntı.
matbaha-ı mu'cizнüma: mu'cize gösteren mutfak.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
medar: sebep, vesile
meyvedar: meyveli
mu'cizнüma: mu'cize gösteren
muhakeme: bir şeyi düşünüp değerlendirme
müşkülât: zorluklar, güçlükler
nefsinden ziyade: kendi şahsından çok.
nişan: belirti.
rahmet: acıma
sair: diğer
sanat: ustalık, ustaca yapılmış güzel eser
suubet: güçlük, zorluk.
vakıt: zaman, an
zat: kişi, şahıs

çıkmasa idi, şimdi kırk para ile aldığımız hâlde, yüz liraya alamazdık.

Evet bütün ıstıb'at, müşkülât, suubet, helâket, belkı muhaliyet, onu tanımamaktadır. Çünkü, nasıl bir ağaca, bir kökte, bir kanunla, bir merkezde hayat verilıyor; binler meyvelerin teşekkülü, bir meyve gibi sühulet peyda eder. Eğer o ağacın meyvelerı ayrı ayrı merkeze ve koke, ayrı ayrı kanunla raptedilse, her bir meyve bütün ağaç kadar muşkulâtlı olur. Hem nasıl bütun ordunun teçhizatı bir merkezde, bir kanunla, bir fabrikadan çıksa, kemiyetçe bir neferin teçhizatı kadar kolaylaşır. Eğer her bir neferin ayrı ayrı yerlerde teçhizatı yapılsa, alınsa, her bir neferin teçhizatı ıçın, bütun ordunun teçhizatına lâzım fabrikalar bulunması lâzımdır.

Aynen bu iki mısal gibi, şu muntazam sarayda, şu mükemmel şehirde, şu müterakkı memlekette, şu muhteşem âlemde butun bu şeylerin ıcadı bir tek zata verildiği vakit, o kadar kolay olur, o kadar hiffet peyda eder kı, gorduğumuz nihayetsız ucuzluğa ve mebzuliyete ve sahavete sebebiyet verir. Yoksa her şey o kadar pahalı, o kadar muşkulâtlı olacak kı, dünya verilse binsi elde edilemez.

ONUNCU BÜRHAN

Gel, ey bir parça insafa gelmiş arkadaş! On beş gündur (HAŞIYE) bız buradayız. Eğer şu âlemin nızamlarını bilmezsek, padişahını tanımazsak, cezaya müstahak oluruz.

HAŞİYE: On beş gün, sinn-i teklif olan on beş seneye işarettir.

âlem: dünya.
burhan: delil.
helâket: mahvolma, mahvoluş.
hiffet peyda etme: hafiflik kazanma, kolaylaşma.
ıcat: yoktan var etme, yaratma.
insaf: hakkı kabule dayalı ilmlı davranış.
ıstıb'at: akıldan uzak görme.
kemiyet: sayıca.
kırk para: eskiden kullanılan bir para birimi. 100 para 1 kuruştur.
lâzım: gerekli.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
memleket: ülke.
mısal: örnek.
muhaliyet: imkânsızlık.
muhteşem: görkemli.
muntazam: düzenli.
mükemmel: noksansız, kusursuz.
müstahak: hak eden.
müşkülât: zorluk, güçlük.
müterakkı: ilerlemiş.
nefer: asker, er.
nihayetsiz: sonsuz.
nizam: kanun, düzen.
raptetmek: bağlamak.
sahavet: cömertlik.
sebebiyet verme: sebep olma.
sinn-ı tekhf: bulûg çağı, insanın dını emirleri yapmakla yükümlü olduğu çağ.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet peyda etmek: kolaylık kazanmak.
teçhizat: gerekli araç ve gereçler, cihazlar.
teşekkül: meydana gelme.
vakıt: zaman, an.
zat: kişi, şahıs.

Ozrümüz kalmadı. Zira on beş gün, güya bize mühlet verilmiş gibi, bize ilişmiyorlar. Elbette biz başıboş değiliz. Bu derece nazık, sanatlı, mizanlı, letafetli, ibretli masnular içinde hayvan gibi gezip bozamayız; bize bozdurmazlar. Şu memleketin haşmetli malikinin, elbette cezası da dehşetlidir.

O zat ne kadar kudretli, haşmetli bir zat olduğunu şununla anlayınız ki, şu koca âlemı bir saray gibi tanzım ediyor, bir dolap gibi çevinyor, şu büyük memleketi, bir hane gibi, hıçbır şey noksan bırakmayarak ıdare ediyor. İşte bak: Vakıtbevakit, bir kabı doldurup boşaltmak gibi, şu sarayı, şu memleketı, şu şehn kemal-ı ıntizamla doldurup, kemal-i hikmetle boşalttınyor. Bir sofrayı kaldınp indirmek gıbı, koca memleketi baştan başa çeşit çeşit sofralar, (HAŞIYE) bir dest-i gaybî tarafından kaldırır, indirir tarzında, mutenevvi yemekleri sıra ile getirıp yedırir, onu kaldırıp başkasını getirir. Sen de görüyorsun ve aklın varsa anlarsın ki, o dehşetli haşmet içınde, hadsiz sahavetlı bir kerem var.

Hem de bak ki, o gaybî zatın saltanatına, birliğine, bütün bu şeyler, şahadet ettiği gibi; öyle de, kafile kafile arkasından gelip geçen, o hakikî perde perde arkasından açılıp kapanan bu ınkılâplar, bu tahavvulâtlar, o zatın devamına, bekasına şahadet eder. Çünkü, zeval bulan eşya ıle beraber, esbaplan dahi kayboluyor. Hâlbuki, onların

HAŞİYE: Sofralar ise, yazda zemının yüzüne ışarettır ki, yüzer taze taze ve ayrı ayrı olarak matbaha-ı rahmetten çıkan Rahmanî sofralar serılır, değışırler. Her bır bostan bır kazan, her bır ağaç bır tablacıdır.

alem. dünya.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
bostan: ıçınde çeşıtlı meyve ve sebzelerin bulunduğu bahçe.
ceza: bır suçun karşılıgı.
dehşet. korku.
dehşetli: korkutucu.
dest-i gaybı: görunmez el.
esbap: sebepler.
gaybı: gorunmeyen.
güya: sanki.
hadsız. sınırsız.
hakıkî: gerçek.
hane: ev.
haşmet: hiddet, heybet, büyukluk.
ıbretlı: duşundurucu, ders verıcı.
inkılâp: değışım, donuşum.
kafile: topluluk.
kemal-i hikmet: her şeyin mükemmel bır şekılde belırlı gayelere yönelık olarak, faydalı ve tam yerınde olması.
kemal-ı ıntızam: mukemmel bır duzen.
kerem. ikram, bagış.
kudret: güç, kuvvet.
letafetlı: guzel, hoş.
Malik. sahıp; her şeyın gerçek sahıbı olan Allah.
masnu: sanatlı bır şekılde yaratılmış varlıklar.
matbaha-ı rahmet. rahmet mutfagı.
memleket: ulke.
mızanlı: olçulu.
muhlet: belırlı sure.
mutenevvi: çeşıt çeşıt.
nazik: ınce, guzel.
noksan: eksik.
Rahmanı: butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah ın yarattıgı.
sahavet: comertlik.
saltanat: hakımıyet.
sanatlı: ustaca yapılmış.
şahadet. şahıdlık, tanıklık.
tablacı. yıyecek sunan.
tahavvülât. hâl degışıklıkleri.
tanzım: duzenleme, teruplememe.
tarz: bıçım, şekıl.
vakıtbevakıt: zaman zaman, zamanla.
zat: kışı, şahıs.
zemının yuzü: yeryuzu.
zeval: sona erme, yok olma.
zira: çunkü.

arkasından, onlara ısnat ettiğimiz şeyler tekrar oluyor. Demek o eserler onların değilmiş, belki zevalsiz birinin eserleriymiş. Nasıl ki bir ırmağın kabarcıkları gidiyor; arkasından gelen kabarcıklar, gidenler gibi parladığından anlaşılıyor ki, onları parlattıran, daimî ve yüksek bir ışık sahibidir. Öyle de, bu işlerin sür'atle değişmesi, arkalarından gelenlerin aynı renk alması gösteriyor ki, zevalsiz, daimî bir tek zatın cilvelerindir, nakışlarıdır, âyinelerindir, sanatlarıdır.

ON BİRİNCİ BÜRHAN

Gel ey arkadaş! Şimdi sana, geçmiş olan on bürhan kuvvetinde kat'î bir bürhan daha göstereceğim. Gel, bir gemiye bineceğiz, (HAŞİYE) şu uzakta bir cezire var, oraya gideceğiz. Çünkü bu tılsımlı âlemin anahtarları orada olacak. Hem herkes o cezireye bakıyor, oradan bir şeyler bekliyor, oradan emirler alıyorlar.

İşte, bak, gidiyoruz. Şimdi şu cezireye çıktık. Bak, pek büyük bir içtima var. Şu memleketin bütün büyükleri buraya toplanmış gibi, mühim ihtifal görünüyor. İyi dikkat et. Bu cemiyet-i azîmenin bir reisi var. Gel, daha yakın gideceğiz. O reisi tanımalıyız.

HAŞİYE: Gemi tarihe ve cezire ise Asr-ı Saadete işarettir. Şu asrın zulümatlı sahilinde, "mim"sız medeniyetin giydirdiği libastan soyunup, zamanın denizine girip, tarih ve siyer sefinesine binip, Asr-ı Saadet ceziresine ve Ceziretülarap meydanına çıkıp, Fahr-i Âlemi (ASM) ışı başında ziyaret etmekle bilirsiz ki, o zat, o kadar parlak bir bürhan-ı tevhiddir ki, zemininin baştan başa yüzünü ve zamanın geçmiş ve gelecek iki yüzünü ışıklandırmış, küfür ve dalâlet zulumatını dağıtmıştır.

âlem: dünya
Asr-ı Saadet: mutluluk asrı. Peygamberimiz ve dört halifenin yaşadığı devire verilen ad.
asır: yüzyıl.
ayine: ayna.
burhan: delil.
bürhan-ı tevhid: Allah'ın birliğinin delili, ispatı.
cemiyet-i azîme: büyük topluluk.
cezire: ada, yarımada.
Ceziretülarap: Arap Yarımadası.
cive: yansıma, görüntü.
daimî: sürekli, devamlı.
dalâlet: iman ve İslamiyetten ayrılmak.
eser: sanatlı olarak yaratılan varlıklar.
Fahr-i Alem: âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
içtima: toplantı.
İhtifal: tören, merasim.
ısnat: dayandırmak.
kat'i: kesin.
küfür: inkar.
libas: elbise.
memleket: ülke.
mimsiz medeniyet: prensiplerini Kur'an'dan değil de felsefeden alan Batı medeniyeti. Arapça yazıldığında başındaki mim harfinin kalkmasıyla "alçalma, alçaklık, aşağılık" anlamındaki deniyet kelimesinin olma hali.
mühim: önemli.
nakış: işleme, süs.
reis: başkan.
sanat: ustalıkla yapılmış güzel eser.
sefine: gemi.
siyer: Peygamberimizin hayatının bütün safhalarını anlatan ilim dalı ve eserleri.
sür'at: çabukluk, hız.
tılsım: herkesin bilip de çözemediği gizli sır.
zat: şahıs, kişi. Peygamberimiz.
zemin: yer.
zeval: sona erme, yok olma.
zevalsiz: sona ermeyen, yok olmayan.
ziyaret: yanına gitmek.
zulumat: karanlıklar.

İşte bak, ne kadar parlak ve binden [HAŞİYE 1] ziyade nişanları var. Ne kadar kuvvetli söylüyor, ne kadar tatlı bir sohbet ediyor. Şu on beş gün zarfında, bunların dediklerini ben bir parça öğrendim, sen de benden öğren. Bak, o zat, şu memleketin mu'cizнüma sultanından bahsediyor. "O sultan-ı zîşan beni sizlere gönderdiğini" söylüyor. Bak, öyle harikalar gösteriyor ki şüphe bırakmıyor ki, bu zat o padişahın bir memur-i mahsusudur.

Sen dikkat et ki, bu zatın söylediği sözü, değil yalnız şu cezîredeki mahlûklar dinliyorlar; belki, harikulâde suretinde, bütün memlekete işittiriyor. Çünkü, uzaktan uzağa herkes buradaki nutkunu işitmeye çalışıyor. Değil yalnız insanlar dinliyor, belki hayvanlar da, hatta bak, dağlar da onun getirdiği emirlerini dinliyorlar ki, yerlerinden kımıldanıyorlar. Şu ağaçlar, işaret ettiği yere gidiyorlar. Nerede istese su çıkarıyor. Hatta parmağını da bir Âb-ı Kevser memesi gibi yapar; ondan âb-ı hayat içiriyor. Bak, şu sarayın kubbe-i âlîsinde mühim lâmba, [HAŞİYE 2] onun işaretiyle, bir iken, ikileşiyor. Demek, bu memleket, bütün mevcudatıyla onun memuriyetini tanıyor. Onu "gaybî bir zat-ı mu'cizнümanın has ve doğru bir tercümanıdır, bir dellâl-ı saltanatı ve tılsımının keşşafı ve

HAŞİYE 1: Bin nişan ise ehl-i tahkik yanında bine balığ olan mu'cizat-ı Ahmediyedir (ASM)

HAŞİYE 2: Mühim lâmba kamerdir ki, onun işaretiyle iki parça olmuş. Yani, Mevlâna Camî nin dediği gibi, "Hiç yazı yazmayan o ümmî zat, parmak kalemiyle sahife-i semavîde bir elif yazmış, bir kırkı, iki elli yapmış." Yani, şaktan evvel, kırk olan "mim"e benzer, şaktan sonra iki hilâl oldu, elliden ibaret olan iki "nun"a benzedi.

âb-ı hayat: canlıların hayatlarının devamını sağlayan su
âb-ı Kevser: Cennetteki sulardan birisi
bahsetme: anlatma
balığ: ulaşmış, yetişmiş.
cezire: dört tarafı su ile çevrilmiş toprak parçası
dellâl-ı saltanat: hâkimiyetin ilancısı.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıran ve delillenyle bilenler
elif: Arap alfabesinin ilk harfi
evvel: önce.
gaybî: görünmeyen
harika: olağanüstü
harikulâde: olağanüstü.
has: özel.
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
hilâl: ayın yay şekline almış hali
ibaret olan: meydana gelen
kamer: ay
keşşaf: keşfeden, açan
kubbe-i alî: yüksek kubbe
mahluk: yaratılmış varlıklar
memleket: ülke
memuriyet: memurluk, görevlilik.
memur-i mahsus: özel görevli
mevcudat: var olan her şey
Mevlana Camî: bkz. Şahıs Bilgileri.
mim: Arapçada bir harf
mu'cizat-ı Ahmedî: Peygamberimizin mu'cizeleri
mu'cizнüma: mu'cize gösteren
mühim: önemli
nişan: bir şeyi belirten işaret.
nun: Arapçada bir harf
nutuk: konuşma
sahife-i semavî: gök sayfası
sultan: padişah.
Sultan-ı Zişan: şan sahibi padişah: Allah
suret: biçim, şekil
şak: ayrılma, bölünme.
tercuman: tercume eden, çeviren.
tılsım: herkesin bilip de çözemediği gizli sır
ümmî: okuma yazma bilmeyen
zarfında: içinde, süresince.
zat: şahıs, kişi. Hz. Muhammed
zat-ı mu'cizнüma: mu'cize gösteren şahıs.
ziyade: çok.

evamirinin tebliğine emin bir elçisi" olduğunu biliyorlar gibi, onu dinleyip itaat ediyorlar.

İşte, bu zatın her söylediği sözü, etrafındaki bütün aklı başında olanlar, "Evet, evet, doğrudur" derler, tasdik ederler. Belki şu memlekette dağlar, ağaçlar, bütün memleketleri ışıklandıran büyük nur lâmbası, (HAŞİYE) o zatın işaret ve emirlerine baş eğmesiyle, "Evet, evet, her dediğin doğrudur" derler.

İşte ey sersem arkadaş! Şu padişahın hazine-i hassasına mahsus bir nişan taşıyan şu nuranî muhteşem ve pek ciddî zatın bütün kuvvetiyle, bütün memleketin ileri gelenlerinin taht-ı tasdikinde bahsettiği bir zat-ı mu'ciznumada ve zikrettiği evsafında ve tebliğ ettiği evamirinde hiçbir vecihle hilâf ve hile bulunabilir mi? Bunda hilâf-ı hakîkat kabîlse, şu sarayı, şu lâmbaları, şu cemaatı, hem vücutlarını, hem hakîkatlerini tekzip etmek lâzım gelir. Eğer haddin varsa buna karşı itiraz parmağını uzat. Gör, nasıl parmağın, burhan kuvvetiyle kırılıp, senin gözüne sokulacak.

ON İKİNCİ BÜRHAN

Gel, ey bir parça aklı başına gelen birader! Bütün on bir burhan kuvvetinde bir bürhan daha göstereceğim. İşte, bak: Yukandan inen ve herkes ona hayretinden veyahut hürmetinden kemal-i dikkatle bakan şu nuranî

HAŞİYE: Büyük bir nur lâmbası, Güneştir ki, arzın şarktan geri dönmesiyle yeniden güneşin görünmesi, kucağında Peygamberin (ASM) yatmasıyla ikindi namazını kılmayan İmam Ali (RA), o mu'cizeye binaen ikindi namazını edaen kılmış.

arz: dünya
bahsetmek: anlatmak
binaen: dayanarak.
birader: kardeş.
burhan: delil
cemaat: topluluk.
elçi: aracı, peygamber
emin: inanılır, güvenilir
evamir: emirler, buyruklar
evsaf: nitelikler, özellikler
haddin varsa: gücün yetiyorsa, yapabiliyorsan
hakîkat: gerçek, doğru.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hazine-i hassa: özel hazine
hilâf: yalan
hilâf-ı hakîkat: gerçeğe aykırı
hile: aldatma
hürmet: saygı.
İmam-ı Ali: bkz. Şahıs bilgileri Ali (r.a).
itaat: söz dinleme, boyun eğme
itiraz: karşı çıkma
kabîl: mümkün
kemal-i dikkat: tam bir dikkat.
lâzım gelmek: gerekmek.
mahsus: özel
memleket: ülke
mu'cize: Allah tarafından yapılan, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları iş ya da eser
muhteşem: yüce, büyük.
namazı edaen kılmak: namazı zamanında kılmak.
nişan: bir şeyi belirten işaret.
nur: ışık, aydınlık.
nuranî: nurlu, ışık saçan
şark: doğu.
taht-ı tasdik: onay altında
tasdik: doğrulama
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tekzip: yalanlama
vecih: yön
vücut: varlık.
zat: şahıs, kişi
zat-ı mu'cizenuma: mu'cize gösteren zat
zikretmek: anlatmak, yeni geldiğinde bir şeyi söylemek.

fermana (HAŞİYE) bak. O bin nişanlı zat, onun yanına durmuş, o fermanın mealini umuma beyan ediyor.

İşte, şu fermanın üslûplan öyle bir tarzda parlıyor ki, herkesin nazar-ı ıstıhsanını celp ediyor; ve öyle ciddî, ehemmiyetli meseleleri zikrediyor ki, herkes kulak vermeye mecbur oluyor. Çünku butun bu memleketı ıdare eden ve bu sarayı yapan ve bu acayibi izhar eden Zatın şuunatını, ef'alını, evamırını, evsafını bırer bırer beyan ediyor.

O fermanın hey'et-i umumıyesinde bır turra-i azam olduğu gibi; bak her bir satınnda, her bir cümlesinde, taklıt edilmez bir turra olduğu mısıllü, ifade ettıği manalar, hakikatler, emirler, hikmetler üstünde dahı, o Zata mahsus birer manevî hatem hukmünde, ona has bır tarz görünüyor. Elhâsıl, o ferman-ı azam, güneş gibi, o Zat-ı Azamı gösterır; kör olmayan görür.

İşte ey arkadaş! Aklın başına gelmış ise, bu kadar kâfi. Eğer bir sözün varsa şimdı söyle.

O ınatçı adam cevaben dedi ki:

"Ben senin bu bürhanlarına karşı yalnız derim: Elhamdülillâh, inandım. Hem güneş gibi parlak ve gündüz gibi aydın bir tarzda inandım ki, şu memleketin tek bir Malik-i Zülkemal'ı, şu âlemin tek bir Sahib-i Zülcelâl'i, şu sarayın tek bir Sâni-ı Zülcemal'i bulunduğunu kabul ettim. Allah senden razı olsun ki, beni eski inadımdan ve

HAŞİYE: Nuranî ferman Kur'ân'a ve üstundekı turra ıse ı cazına işaret tir

acayıp: şaşırtıcı ve garip şeyler
âlem: dünya
aydın: aydınlık.
beyan: açıklama, anlatma, bildırme
burhan: delil
celp etme: kendine çekme
cevaben: cevap olarak.
ef'al: fiiller
ehemmiyetli: onemlı
Elhamdulillah: hamd Allah a aıttır.
elhasıl: netice olarak.
evamir: emirler
evsaf: nıtelıkler, ozellıkler
ferman: emır buyruk.
ferman-ı azam: en buyuk emır, Kur'ân
hakıkat: gerçek.
has: ozel
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hatem: muhur, damga
heyet-ı umumî: butunuyle, her yonuyle
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak faydalı ve tam ye nınde olması
I'caz: Kur'ân ın mu'cıze olışu, benzenın yapılamaması
ifade etme: bildırme, anlatma
ınatçı: bır konuda ısrar eden kışı.
ızhar: posterme
kafi: yeterlı
mahsus: ozel
Malik-i Zülkemal: sonsuz mükemmellık sahıbı olan gerçek mulk sahıbı, Allah.
mana: anlam.
manevi: maddı olmayan, manaya aıt.
meal: anlam
memleket: ulke.
meseleler: konular
mısıllu: gıbı
nazar-ı ıstıhsan: begenerek bakma
nişan: bır şeyı belırten ışaret.
nuranî: nurlu
Sahib-i Zülcelal: sonsuz buyukluk ve yucelıkte olan sahıp, Allah
Sani-i Zülcemal: sonsuz guzellık sahıbı ve her şeyı sanatla yaratan Allah
şuunat: ışler
taklıt edilmez: benzen yapılmaz
tarz: şekıl, bıçım, usul, yontem
turra: muhur, damga
turra-ı azam: en buyuk muhur
umum: herkes.
üslup: ifade şekli, anlatış bıçımı
zat: Allah, şahıs, kışı
zat-ı azam: en buyuk zat.
zikretmek: anlatmak, yen geldıgınde bır şeyı soylemek.

divaneliğimden kurtardın. Getirdiğin bürhanların her birisi, tek başıyla bu hakîkati göstermeye kâfi idi. Fakat, her bir bürhan geldikçe, daha revnaktar, daha şirin, daha hoş, daha nuranî, daha güzel manfet tabakaları, tanımak perdeleri, muhabbet pencereleri açıldığı için bekledim, dinledim."

Tevhıdin hakikat-i uzmasına ve [1] آمَنْتُ بِاللهِ imanına işaret eden hikâye-ı temsiliye tamam oldu. Fazl-ı Rahman, feyz-ı Kur'ân, nur-i iman sayesinde, tevhıd-i hakıkînin güneşinden, hikâye-ı temsiliyedeki On İki Bürhana mukabıl, On İkı Lem'a ile bır Mukaddımeyi göstereceğız. [2] وَمِنَ اللهِ التَّوْفِيقُ وَالْهِدَايَةُ

(*Sozler*, s. 442, Yenı Asya Neşrıyat, Şubat 2004.)

1- Allah'a iman ettim.
2- Tevfik ve hıdayet ancak Allah'tandır.

burhan: delil.
divane: delı, akılsız.
fazl-ı Rahman: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı Allah'ın fazl ve ıhsanı.
feyz-ı Kur'an: Kur'an'ın verdiği ilham.
hakikat-i uzma: en büyük gerçek.
hikaye-i temsiliye: içinde benzetmeler ve karşılaştırmalar bulunan hıkaye.
iman: inanç, inanma.
kâfi: yeterlı.
lem'a: parıltı.
manfet: bilme, tanıma.
muhabbet: sevgı.
mukabıl: karşılık.
mukaddeme: ön söz, başlangıç.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
nur-i iman: imandan gelen nur.
revnaktar: göz alıcı güzellıkte.
tevhıd-i hakiki: Allah'a, varlığını gösteren delıllerle, ısım ve sıfatlarıyla inanma.
tevhıd: bırleme. Allah'ın bır olduguna inanma.

İmanî ve Hakikî Güzel Mektuplar

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1] [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Şimdiye kadar, gizli munafıklar Risale-i Nur'a kanunla, adliye ile ve asayiş ve idare noktasından hükûmetin bazı erkânını iğfal edip, tecavuz ediyorlardı. Biz muspet hareket ettiğimiz için, mecburiyet olduğu zaman, tedâfûî vaziyetinde idik. Şimdi, plânları akım kaldı, bilakis tecavüzleri, Risale-i Nur'un dairesini genişlettirdi. Bu defa yeni hurufla *Asa-yı Mûsa*'yı tabetmek niyetimiz, ihtiyarımız olmadığı hâlde, tecavüz vaziyeti Risale-i Nur'a veriliyor gibidir. Bu hâdisenin ehemmiyetli bir hikmeti şu olmak gerektir:

Risale-i Nur bu mübarek vatanın manevî bir halâskân olmak cihetiyle, şimdi iki dehşetli manevî belâyı defetmek için matbuat âlemi ile tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gibidir, zannederim.

O dehşetli belâdan birisi: Hristiyan dinini mağlûp eden ve anarşiliği yetiştiren, şimalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanı. Bu vatanı manevî istilâsına karşı, Risale-i Nur, Sedd-i Zülkarneyn gibi bir sedd-i Kur'ânî vazifesini görebilir. Ve âlem-i İslâm'ın bu mübarek vatanın

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.
2- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebediyen ve daima üzerinize olsun.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
âlem: ortam.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
anarşi: terör.
Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri.
asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.
azız: muhterem, saygın.
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı.
bilakis: aksine, tersine, tam tersi tersine olarak.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.
cihet: yan, yön, taraf.
def: mâni olma, savmak, uzaklaştırma.
dehşet: büyük korku hali, korkma, ürkme.
ehemmiyet: önem.
erkân: reisler, ilen gelenler.
hâdise: olay.
Hakikî: hakikate mensup.
halaskar: kurtarıcı.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta.
Hristiyan: Hz. İsa'nın (as) tebliğ ettiği dine inanan, bu dinden olan, İsevî, Nasranî.
hurûf: harfler.
hükûmet: bir memleketi idare edenler, vekâlet heyeti.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iğfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, yanlış iş yaptırma, aldatma, aldatılma.
ihtiyar: seçme, tercih, irade.
İmanî: inanma, inanç, itikat, tasdik.
istila: kaplama.
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler, v.s.
mecburiyet: mecbur olma, mecburluk, zaruriyet durumu, zora tutulma, zorunluluk.
mübarek: feyzli, bereketli.
münafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ahı bozucu.
müspet: olumlu.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sedd-i Kur'ânî: Kur'ân'a ait set, Kur'ân'ın yıkılmaz seddi, kalesi.
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in seddi. Zülkarneyn'in Ye'cûc ve Me'cûc kavminden korunmak istiyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale.
sıddık: hiçbir zaman yalan söylemeyen, yanına getiremeyeceği sözü vermeyen, sözünde duran.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı.
tecavüz: haddini aşma.
tedafûî: kendini koruma, savunma ile ilgili, savunmaya ait.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme.
vatan: bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, üzerinde yaşanılan ülke, yurt.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl.
zan: zannetme, sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.

ahalisine karşı pek şiddetli itiraz ve ittihamlarını izale etmek için, matbuat lisanıyla konuşmak lâzım gelmiş diye kalbime ihtar edildi.

Ben dünyanın hâlini bilmiyorum. Fakat, Avrupa'da istilâkârâne hükmeden ve edyan-ı semaviyeye dayanmayan dehşetli cereyanın istilâsına karşı, Risale-i Nur hakikatleri, bir kal'a olduğu gibi, âlem-i İslâm'ını ve Asya kıt'asının hâl-i hazırdaki itiraz ve ittihamını izale ve eskideki muhabbet ve uhuvvetini iade etmeye vesile olan bir mu'cize-i Kur'âniyedir. Bu memleketin vatanperver siyasîleri, çabuk aklını başına alıp, Risale-i Nur'u tabederek resmî neşretmeleri lâzımdır ki, bu iki belâya karşı siper olsun.

Acaba bu yirmi sene zarfında iman-ı tahkikîyi pek kuvvetli bir surette bu vatanda neşreden Risale-i Nur olmasaydı, bu dehşetli asırda acıp inkılâp ve infilâklarda, bu mübarek vatan, Kur'ân'ını, imanını dehşetli sadmelerden tam muhafaza edebilir miydi? Her ne ise .

Risale-i Nur'a, daha vatana, idareye zararı dokunmak bahanesiyle tecavüz edilmez. Daha kimseyi o bahane ile inandıramazlar. Fakat, cepheyi değiştirip, din perdesi altında, bazı safdil hocaları veya bid'a taraftarı veya enaniyetli sofîmeşreblileri bazı kumazlıklarla Risale-i Nur'a karşı, iki sene evvel İstanbul'da ve Denizli civarında olduğu gibi, istimal etmek ve Risale-i Nur'a ve şakirtlerine ayrı bir cephede tecavüz etmeye münafıklar çabalıyorlar. İnşaallah muvaffak olamazlar. Risale-i Nur Şakirtleri,

acıp: tuhaf, hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey
ahali: halk.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası.
asır: yüzyıl
azız: sevgili
bahane: vesile, sebep
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
cephe: savaş sahası, savaş yapılan yer
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım
civar: çevre, yöre, etraf
dehşet: büyük korku, hâlı, korkma, ürkme
edyan-ı semaviye: semavî dinler, Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik
hakıkat: gerçek.
hal: durum, vaziyet
hal-i hazır: şimdiki durum.
hukum: hâkimiyet, hâkim olma.
İade: geri gönderme, geri çevirme, geri verme, geri döndürme
İdare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevrilmesi
İhtar: dikkatini çekme, tembih, uyarma, uyarı
İman: inanma, inanç, itikat, tasdik
İnfilak: patlama, şiddetli patlama
İnkılâp: bir hâlden diğer hâle geçme, hal değiştirme, değişim, dönüşüm
İnşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua
İstila: kaplama
İstimal: kullanma
Itıraz: bir fikri, hukmü veya durumu kabul etmeyip çürütmeye kalkışma, karşı çıkma
İttiham: suç altında bulunma, töhmetli olma, tohmet altında olma
İzale: ortadan kaldırma.
kal'a: kale
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri, ana kara
lazım: gerek, gerekli, lüzumlu
lisan: dil
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler v.s.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
mubarek: feyizli, bereketli
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan
neşir: yayım, yayın
resmî: devlet adına olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadme: ansızın başa gelen ve sarsan bela, felâket.
safdil: saf, gönülü, temiz kalpli.
sıddık: hiçbir zaman yalan söylemeyen, yenne getirmeyeceği sözü vermeyen, sözünde duran.
siper: koruyucu engel, kalkan
siyasî: siyasetle uğraşan, siyaset adamı.
sofîmeşrep: tasavvuf ehli ni yazet ve nefisle mücahede ile hakikate ermeye çalışan.
suret: şekil
şakirt: talebe, öğrenci
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
taraftar: benimseyen, isteyen
tecavüz: saldırma, saldırma.
uhuvvet: kardeşlik.
vatan: bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, üzerinde yaşanılan ülke, yurt.
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse
vesile: bahane, sebep

tam ihtiyatla beraber, bir taarruz olduğu vakitte münakaşa etmesinler, aldırmasınlar. Aldanan ehl-i ilm ve iman ise, dost olsunlar. "Bız sıze ilişmiyoruz, siz de bıze ilişmeyınız. Bız ehl-ı imanla kardeşiz" deyıp, yatıştırsınlar.

Sanıyen: Mübareklerin pehlivanı, hem Abdurrahman, hem Lütfi, hem büyük Hafız Alı manalarını taşıyan büyük ruhlu Küçük Ali kardeşimiz bır sual soruyor. Hâlbuki o sualin cevabı Rısale-ı Nur'da yüz yerde var. "Rısale-ı Nur'un erkân-ı imanıye hakkında bu derece kesretlı tahşidatı nedendir? 'Bir âmî mü'minin imanı, büyük bir velînin imanı gibidir' diye, eski hocalar bize ders vermişler?" diyor.

Elcevap: Başta matbu *Ayetü'l-Kubra*, hem Yırmı Sekızinci Mektubun Üçüncü Meselesinın İkinci Noktasında meratib-ı imaniye bahislerinde, ahire yakın Müceddid-ı Elf-i Sanı Imam-ı Rabbanî beyanı ve hükmü ki: "Butun tarikatlerin müntehası ve en büyük maksatlan hakaık-ı imaniyenin inkişafıdır. Ve bir mesele-i imaniyenin kat'iyetle vuzuhu, binler kerametlerden ve keşfıyattan daha iyidir." Ve *Ayetü'l-Kübra*'nın en ahirki ve *Lâhika*'dan alınan o mektubun parçası ve tamamının beyanatı cevap olduğu gibi, *Meyve Risalesi*'nin tekrarat-ı Kur'âniye hakkında Onuncu Meselesi, tevhid ve iman rukünleri hakkında tekraratı ve kesretli tahşidat-ı Kur'âniyenin hikmeti, aynen, tamamen onun hakikî tefsın olan Rısale-ı Nur'da cereyan etmesı de cevaptır.

ahir: son, sonraki, en sonra
ami: alim olmayan, sıradan
bahis: konu
beyan: anlatma, açık soyleme, bildirme, izah.
beyanat: bir konuda yapılan genel açıklamalar, bildirıler
cereyan: olma, meydana gelme
derece: deger, mıktar
ehl-i İman: inananlar, iman sahıplen, Islam dınını kabul edenler
erkan-ı imaniye: ımana aıt esaslar
hakaik-ı imaniye: imana aıt hakıkatler, imanı gerçekler
hakiki: gerçek, sahıcı.
hikmet: gaye, amaç.
hüküm: karar
ihtiyat: sakınma, tedbırlı, tedanklı bulunma
iman: inanma, inanç, ıtıkat, tasdık
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, gorulme, açığa çıkma, meydana çıkma.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
keramet: Allah ın velî kullarında görulen olaganustu haller veya tabiatustu hadıseler
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
keşfiyat: evlıyanın Allah ın ilham etmesiyle gosterdikleri gaypla ılgılı sırlar, manevi sırlar, keşıfler
Lahika: ek, ilave, zeyıl, sonradan ilave edilen, eklenen
maksat: kastedilen, istenılen şey, varılmak istenen noktanıyet, meram
matbu: tab edilmiş, basılmış.
Mesele: konu
mesele-i imaniye: imanı mesele, imanla ılgılı mesele
Mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
Müceddid-i Elf-i Sâni: ıkıncı bin yılının, muceddıdı, yenileyıcısı olan Imam-ı Rabbanî (ra) (bkz: Imam-ı Rabbanî)
munakaşa: bır mesele uzerinde farklı fikırler soyleyerak yapılan tartışma, atışma, karşılıklı sozle çekişme
münteha: bır şeyın ulaşabildıgi son yer, nıhayet, son, en son, uç.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerinin adı
rükün: bır şeye samımî olarak meyletme, yonelme
Sanıyen: ıkıncı derecede, ıkıncı olarak.
sual: soru.
taarruz: bır şeyın ve kımserın uzenne, şıddede saldırma
tahşıdat: yıgmalar, bınktırmeler, toplamalar
tahşidat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın tahşıdatı. Kur'ân da ısrarla uzerinde durulan hakıkatler
tarikat: Allah'a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edeceği terbıye usul ve yolu, seyr u sulûk sırasında tutulan yol
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı. Kur'ân ın şerhi
tekrarat: tekrarlar
tekrarat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın tekrarlamaları. Kur'an da tekrarlanan ibare, mevzu ve ayetler
tevhid: Allah ın bır olduguna ınanma. Allah ın varlığını, bırlıgını, dengi ve ortağı bulunmadıgını kabul etme
veli: Allah ın sevgısıne, himayesıne kavuşmuş, ermiş kımseler. Allah dostu, evlıya
vuzuh: kolay, anlaşılırlık, ifade açıklıgı.

Hem, iman-ı tahkikî ve taklidî ve icmalî ve tafsilî ve imanın bütün tehacümata ve vesveselere ve şüphelere karşı dayanıp sarsılmamasını beyan eden Risale-i Nur parçalarının izahatı, büyük ruhlu Küçük Ali'nin mektubuna öyle bir cevaptır ki, bize hiçbir ihtiyaç bırakmıyor.

İkinci Cihet: İman yalnız icmalî ve taklidî bir tasdike münhasır değildir. Bir çekirdekten tâ büyük hurma ağacına kadar ve eldeki âyinede görünen misali güneşten tâ deniz yüzündeki aksine, tâ güneşe kadar mertebeleri ve inkışafları olduğu gibi, imanın o derece kesretli hakikatleri var ki, bin bir esma-i İlâhiyeye ve sair erkân-ı imaniyenin kâinat hakikatleriyle alâkadar çok hakikatleri var ki, "Bütün ilimlerin ve marifetlerin ve kemalât-ı insaniyenin en büyüğü imandır ve iman-ı tahkikîden gelen tafsilli ve bürhanlı marifet-i kudsiyedir" diye, ehl-i tahkik ittifak etmişler.

Evet, iman-ı tahkikînin bir mertebesi de aynelyakın derecesidir ki, pek çok mertebeleri var. Belki esma-i İlâhiye adedince tezahur dereceleri var. Bütün kâinatı bir Kur'ân gibi okuyabilecek derecesine gelir. Hem, bir mertebesi de hakkalyakındır. Onun da çok mertebeleri var. Böyle imanlı zatlara şübehat ordular hücum da etse, bir halt edemez.

Ve ulema-ı ilm-i kelâmın binler cilt kitapları, akla ve mantığı istinaden telif edilip, yalnız o marifet-i imaniyenin bürhanlı ve aklî bir yolunu göstermişler. Ve ehl-i hakikatin yüzer kitapları keşfe, zevke istinaden o marifet-i imaniyeyi daha başka bir cihette izah etmişler. Fakat,

akis: ışık veya sesin bir yerde gorunmesi, vurması gorunup donmesi yansıma.
aklî: akla dayanan akla mensup akıl ile bulunan veya bilinen seyler akıl ile ilgili.
alâkadar: ilgili ilişkili, münasebetli bağlı
âyine: ayna mir'at
aynelyakın: gozle gorur derecede inanma bir şeyi gorerek ve seyrederek bilme
beyan: deliller gostererek ispatlama
bürhan: delil ispat tanık, huccet.
cihet: yan yon taraf
derece: mertebe kademe
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar gerçeği bulup onun peşinden gidenler Allah adamı
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar gerçeğin peşinden gidenler
erkan-ı imaniye: imanın esasları
esma-i İlâhiye: Allah ın isımleri
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, gorulen mevcut olan bir şeyin aslı ve esası
hakkalyakın: marifet mertebesinin en yuksegi bir şeyi yaşayarak icine girerek, dogrulugundan şupheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesin olarak bilme
halt: karıştırma
icmalî: kısaca topluca tafsılsiz toplu kısa
iman: inanma itikat, tasdik.
iman-ı tahkikî: kuvvetli guclu sarsılmaz iman
inkışaf: açılma, ortaya çıkma, gorulme açığa çıkma meydana çıkma
istinaden: istinat ederek dayanarak, guvenerek.
ittifak: bir konuda ortak bir gaye de anlaşma fikir birlıgi etme uyuşma bagdaşma
izah: açıkça ortaya koyma açıklama yapma bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma eksıksız anlatma.
izahat: izahlar açıklamalar
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler varlıklar
kemalat-ı insaniye: insana ait mukemmellik ve olgunluklar
kesretli: cokluğu olan cok fazla
keşif: açma meydana çıkarma.
mantık: dogru ve duzenli dusunme kabiliyeti
marifet: kendine has ustalık huner maharet, sanat.
marifet-i imaniye: imanı bilgi malumat.
mertebe: derece basamak.
misali: misallik, omeklik.
münhasır: sınırlanmış sınırlı
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sair: diğer başka gayri oteki
şübehat: şupheler
tafsilî: etraflıca bildirme uzun uzadıya anlatma açıklama
tafsilli: detaylı, açıklamalı olan.
taklidî: taklitle yapılan
tasdik: doğrulugunu kabul etme dogrulama gerçekliğini kabul etme
tehacumat: hucumlar saldırışlar
telif: kitap yazma eser ortaya koyma
tezahür: zuhur etme ortaya çıkma meydana çıkma belirme gorunme
vesvese: suphe şıkıl kuruntu tereddut kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı duşunce
zat: kişi, şahıs fert

Kur'ân'ın mu'cizekâr cadde-i kübrası gösterdiği hakaik-ı imaniye ve marifet-i kudsiye, o ulema ve evliyanın pek çok fevkinde bir kuvvet ve yüksekliktedir.

İşte Risale-i Nur bu camı ve küllî ve yüksek manfet caddesini tefsir edip, bin seneden beri Kur'ân aleyhine ve İslâmiyet ve insaniyet zararına ve adem âlemlen hesabına tahribatçı küllî cereyanlara karşı Kur'ân ve iman namına mukabele ediyor, mudafaa ediyor. Elbette hadsiz tahşidata ihtiyacı vardır ki, o hadsiz düşmanlara karşı dayanıp, ehl-i imanın imanını muhafazasına Kur'ân nuruyla vesile olsun.

Hadis-i şerifte vardır ki, "Bir adam seninle imana gelmesi, sana sahra dolusu kırmızı koyunlardan daha hayırlıdır." Bazen bir saat tefekkür, bir sene ibadetten daha hayırlı olur. Hatta Nakşîlerin hafî zikre verdiği büyük ehemmiyet, bu nevi tefekküre yetişmek içindir.

Umum kardeşlenme birer birer selâm ve dua ediyoruz.

Elbâkî Hüvelbâkî
Kardeşiniz
Said Nursî

[*Emirdağ Lâhikası*, s. 90-92.]

adem: yokluk.
âlem: dünya, cihan.
cadde-i kübra: büyük cadde.
camî: cem eden, toplayan, içine alan.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslam dinini kabul edenler.
evliya: Allah dostları.
fevk: üst, üst taraf, yukarı, üzeri.
had: sınır, son.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hafî: gizli, saklı.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hayır: fayda.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
iman: hak dini kabul etme, İslam dinini kabul etme, İslâmın gerekli olan esaslarına inanma, Allah'a inanma.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
insaniyet: insanlık, mahiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
küllî: çok, büyük, çok miktarda.
marifet: kendine has ustalık, hüner, maharet, sanat.
marifet-i kudsiye: mukaddes manfet, kudsî bilgi, sanat.
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize hâlinde.
muhafaza: koruma, saklama.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
müdafaa: bir hücum, tecavüz veya saldırıya karşı koyma, kendini bir topluluğu veya yeri savunma.
nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibendî'nin kurduğu tarikat ve bu tarikate mensup olan.
nam: ad, isim.
nevi: çeşit.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahşidat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
umum: bütün.
vesile: bahane, sebep.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Şu kâinat semasının gurubu olmayan manevî güneşi olan Kur'ân-ı Kerîm, şu mevcudat kıtab-ı kebirinin âyât-ı tekviniyesini okutturmak, mahiyetini göstermek için şu-alan hükmünde olan envarını neşrediyor. Beşerin aklını tenvir ile, sırat-ı müstakimi gösteriyor. Beşeriyet âleminde her fert, hılkatindeki maksatlar ve fıtratındaki arzular ve istikametindeki gayesini o hidayet güneşinin nuru ile görür ve bilir. O hidayet nurunun tecellisine mazhar olanlar, kalp kabiliyeti nispetinde ona âyinedarlık ederek yakınlık kesb eder. Eşya ve hayatın mahıyeti o nur ile tezahür ederek, ancak o nur ile görülür, anlaşılır ve bilinir. Ezelî Güneşin manevî hidayet nurlarını temsil eden Kur'ân-ı Kerîm, akıl ve kalp gözüyle hak ve hakikati görmeyi temin eder. Onun nurundan uzakta kalanlar, zulmette kalırlar. Zıra her şey nur ile görülür, anlaşılır ve bilinir. İşte şu hakıkatin manevî ve sermedî güneşi olan Kur'ân-ı Kerîm'in nur-i tecellisine bu asnımızda "Nur" ismiyle musemmâ olan Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi mazhar olmuştur. O Nurlar ki, zulmetten ayrılmak istemeyen yarasa tabıatlı, gaflet uykusuyla gündüzünü gece yapan sefahatperest, aklı gözüne inmiş, zulmette kalarak gözü görmez olanlara ve yolunu şaşıranlara karşı projeksiyon gibi nurlarını iman hakikatlerine tevcih ederek, sırat-ı mustakımı bütün kör olmayanlara gösteriyor.

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

2 Hiçbir şey yoktur ki, Onu dövüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)

3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebediyen ve daima üzerinize olsun.

alem: dünya, cihan.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
asr: yüzyıl.
ayat-ı tekviniye: kâinatta yaratılan varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve birliğine olan işaretleri, delil oluşları.
âyinedar: ayna tutan, yansıtan.
Beşer: insan, insanlık, ademoğlu.
Beşeriyet: beşerlik, insanlık.
envar: nurlar, ziyalar, aydınlıklar, ışıklar, parlaklıklar.
Ezelî: ezele mensup, ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fert: şahıs, kişi.
fıtrat: yaratılış, tabıat, mizaç, huy.
gaflet: ihmal, endişesizlik.
gaye: maksat, meram, hedef.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakıkat: gerçek, hayali olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
hidayet: doğru olan, hak olan.
hılkat: doğuştan gelen vasıf, yaratılıştan olan.
ıman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
ıstıkamet: bir şeyin bir tarafa doğru olarak uzanması.
kabılıyet: iktidar, liyakat.
kâinat: dünya.
kesb: kazanma.
kıtab-ı kebir: büyük kıtap.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'an, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kıtap.
mahıyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü, bir şeyi tayin eden aslî unsur, neden ibaret olduğu, nitelik.
maksat: kasdedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram.
mazhar: sahip olmuş, erişmiş.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı, kâinat.
müsemma: tesmiye edilmiş, ad verilmiş, isimlendirilmiş, adlı, adlanmış.
neşir: herkese duyurma, tamim.
nıspet: oran.
Nur: Allah'ın isimlerinden.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
projeksıyon: görüntüyü ışık vasıtasıyla ekrana yansıtma işi.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sema: gökyüzü, gök.
sermedî: ebedî, sürekli, daimî, olumsuz.
sırat-ı müstakim: Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şua: ışık.
tabıat: yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç.
tecellî: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
temin: sağlama.
temsil: örnek, benzetme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tevcih: yöneltme.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme.
zulmet: karanlık.

Nur topuzunu ehl-i küfür ve münkirlerin başına vurup, "Ya aklını başından çıkar at, hayvan ol, yahut da aklını başına alarak insan ol!" diyor.

İlim bir nur olduğuna göre, Risale-i Nur'un ilme olan en derin vukufunu gösterecek bir-iki delile kısa işaret ederiz.

Evvelâ: Şunu hatırlamalıyız ki: Risale-i Nur, başka kitapların değil, yalnız Kur'ân-ı Kerîm'i üstat olarak tanıması ve ona hizmet etmesi itibarıyla, makbuliyeti hakkında bizim bu mevzuda söz söylememize hacet bırakmıyor. Biz, ancak ilim erbabı nazarında Risale-i Nur'un değerini belirtmek için deriz ki:

Risale-i Nur, şimdiye kadar hiçbir ilim adamının tam bir vuzuhla ispat edemediği en muğlâk meselelerin gayet kolay bir şekilde, en basit avam tabakasından tut, tâ en yüksek havas tabakasına kadar herkesin istidadı nispetinde anlayabileceği bir tarzda, şüphesiz tam ikna edici bir şekilde izah ve ispat etmesidir. Bu hususiyet hemen hemen hiçbir ilim adamının eserinde yoktur.

İkincisi: Bütün Nur eserleri Kur'ân-ı Kerîm'in bir kısım ayetlerinin tefsiri olup, onun manevî parıltıları olduğunu her hususta göstermesidir.

Üçüncüsü: İnsanların en derin ihtiyaçlarına kat'î delil ve bürhanlarla ilmî mahiyette cevap vermesidir. Meselâ, Allah'ın varlığı, âhıret ve sair iman rükünlerini, bir

âhıret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, kaba ve cahil halk tabakası, ayak takımı
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi, Kur'ân'ın sürelerini oluşturan İlâhî söz.
bürhan: delil, ispat, tanık, hüccet.
delil: kanıt.
erbap: ehil, muktedir, becerikli, layık.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul
Evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
hacet: ihtiyaç duyma, zaruret.
havas: ilerlemiş, ileri kimseler, önde gelenler, üst tabaka, seçkinler, zenginler sınıfı
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama
ikna: razı etme
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
istidat: kabiliyet, yeterlik.
itibar: değer
izah: açıkça ortaya koyma, açıklama yapma, bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma
kat'î: kesin
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân: Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü, bir şeyi tayin eden aslî unsur, nedenibâret olduğu nitelik.
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
mesele: konu
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu
muğlâk: anlaşılmaz, karışık, açık olmayan
münkir: inkâr eden, kabul etmeyen
nazar: göz atma, bakma, bakış
nispet: ilgi, alâka, bağ
Nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rükün: bir şeye samimî olarak meyletme, yönelme
sair: diğer, başka, gayrı, öteki
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
tarz: usul, yol
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkar
vukuf: anlama, bilme, haberli olma
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı.

zerrenin lisan-ı hâl ve kâl suretinde tercümanlığını yaparak ispat etmesidir. En meşhur İslâm feylesoflarından İbni Sina, Farabî, İbni Rüşd bu meselelerde bütün mevcudatı delil olarak gösterdikleri hâlde, Risale-i Nur, o hakikatleri bir zerre veya bir çekirdek lisanıyla ispat ediyor. Eğer Risale-i Nur'un ilmî kudretini şimdi onlara göstermek mümkün olsaydı, onlar hemen diz çöküp Risale-i Nur'dan ders alacaklardı.

Dördüncüsü: Risale-i Nur, insanın senelerce uğraşarak elde edemeyeceği bilgileri, komprime hülâsalar nev'ınden, kısa bir zamanda temin etmesidir.

Beşincisi: Risale-i Nur, ilmin esas gayesi olan rıza-yı İlâhîyi tahsile sebep olması ve dünya menfaatine ilmi hiçbir cihetle alet etmeyerek tam manasıyla insaniyete hizmet gibi en ulvî vazifeyi temsil etmesidir.

Altıncısı: Risale-i Nur, kuvvetli ve kudsî ve imanî bir tefekkür semeresi olup bütün mevcudatın lisan-ı hâl ve kâl suretinde tercumanlığını yapar. Aynı zamanda iman hakikatlerini ilmelyakin ve aynelyakin ve hakkalyakin derecelerinde inkişaf ettirir.

Yedincisi: Risale-i Nur, esas bakımından bütün ilimleri cami oluşudur. Âdeta ilim ipliklerıyle dokunmuş müzeyyen bir kumaş gibidir. Ve şimdiye kadar hiçbir ilim erbabı tarafından söylenmemiş ve her ilme olan vukufunu tebarüz ettiren vecizeler mecmuasıdır. Misal olarak

alet: sebep, vasıta.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyre derek bilme
cami: cem eden, toplayan, içine alan
cihet: yan, yön, taraf
delil: kanıt.
derece: mertebe, kademe
erbap: ehil, muktedir, becerikli, layık.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
hakıkat: gerçek, hayali olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası
hakkalyakin: manifest mertebesinin en yükseği; bir şeyi yaşayarak içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı
ilim: hakıkatı ifade eden bilgi
ilmelyakin: yakın ile bilme, bir şeyi ilim ve delil ile kesin olarak bilme, tanıma, kabul etme, aksi mümkün olmayan açık, kesin ve sağlam bilgi
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, görülme, açığa çıkma, meydana çıkma
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
kâl: sözlü dil ile
komprime: bir konuyla ilgili olarak dennlığı olmayan, kalıplaşmış bilgi
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez, azız
lisan: dil.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mecmua: derga.
menfaat: fayda, kâr, gelir, ihtiyaç karşılığı olan şey
mesele: konu
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği, şöhretli, adı yaygınlık kazanmış, ünlü, namlı
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı, kâinat.
Misal: örnek
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış.
nevi: çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
semere: netice, sonuç.
suret: şekil.
tahsil: hâsil etme, ele geçirme, elde etme, kazanma
tebarüz: belli olma, belirme, görünme, gözükme, barız hale gelme
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama
temin: elde etme
temsil: yerine getirme
tercüman: tercüme eden
ulvî: yüksek, yüce.
vazife: görev
vecize: özdeyiş, icazlı söz, öz, kısa fakat ifadece kuvvetli söz.
vukuf: anlama, bilme, haberli olma
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zerre: pek ufak parça, en küçük parça, çok küçük parça

birkaçını zikrederek, heyet-i mecmuası hakkında bir fikir edinmek isteyenlere Risale-i Nur bahrine müracaat etmelerini tavsiye ederiz.

1. "Sivrisineğin gözünü halk eden, güneşi dahi o halk etmiştir.

2. "Bir kelebeğin midesini tanzim eden, Manzume-i Şemsiyeyi dahi o tanzim etmiştir."

3. "Bir zerreyi icat etmek için, bütün kâinatı icat edecek bir kudret-i gayr-i mütenahi lâzımdır. Zira şu kitab-ı kebir-i kâinatın her bir harfinin, bahusus zîhayat her bir harfinin, her bir cümlesine müteveccih birer yüzü ve nazır birer gözü vardır."

4. "Tabiat, misalî bir matbaadır; tâbi' değil; nakıştır, nakkaş değil; mistardır, masdar değil; nizamdır, nazım değil, kanundur, kudret değil, şenat-ı iradiyedir, hakikat-i hariciye değil."

5. "Sabit, daim, fıtrî kanunlar gibi, ruh dahi âlem-i emirden, sıfat-ı irademden gelmiş ve kudret ona vücud-i hissî giydirmiştir ve bir seyyale-i lâtîfeyi o cevhere sadef etmiştir..."

Ve hakeza, binlerce vecizeler var.

Elbâkî Hüvelbâkî
Üniversite Nur Talebelerinden
Mustafa Hilmi [Ramazanoğlu]

• • •

alem-i emir: Cenab-ı Hakkın değişmeyen sabit hakikatler şeklinde devam eden kanunlar alemi.
bahr: deniz.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
cevher: esas, maya, öz.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
fikir: düşünme, düşünce.
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan olan.
hakeza: böyle, böylece, bunun gibi, yine öyle.
halk: yaratma, yaratış.
heyet-i mecmua: bir şeyin terkibinin gösterdiği hal ve manzara.
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük kainat kitabı.
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi.
masdar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel.
matbaa: basım evi.
misalî: misale ait, numuneye ait.
mistar: satırların düzgün yazılmasını sağlamak için, hattatların kağıt çizmekte kullandıkları alet, çizgi cetveli.
müracaat: başvurma, danışma, başvuru.
müteveccih: yönelmiş, yönelmiş olma.
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse.
nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
nizam: düzen.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan gayr-ı maddî cevher, manevî varlık.
sadef: sedef, inci kabuğu.
seyyale-i latife: latif seyyale: nurânî, şeffaf olan, elektrik gibi akıp giden.
sıfat-ı irade: irade sıfatı. Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, gösteren hal ve keyfiyet.
şeriat-ı iradiye: Cenab-ı Hakkın iradesiyle oluşan şenat kanunları.
tabı: matbaacı.
Tabiat: yaratılış, esen olan her şey, yaratılmış olan şeylerin tamamı.
Talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
tanzim: düzenleme, tertipleme, ıslah etme, düzeltme, iyileştirme.
tavsiye: bir işin yapılıp yapılmaması hakkında kanaat belirtme.
Üniversite: fakültelerden meydana gelen yüksek öğrenim kuruluşu, dârulfunun.
vecize: özdeyiş, icazlı söz, öz, kısa fakat ifadece kuvvetli söz.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zihayat: hayat sahibi.
zikir: bildirme, bildirilme.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ NUR TALEBELERİNİN BİR MEKTUBU

Aziz, Sıddık Kardeşlerimiz!

Mektubunuzdan İslâm güneşinin bir ziyasını sezer gibi olduk. Yüzlerce seneden beri insanıyet aleyhine, İslâmıyet zararına mütecavız fikir neşreden ehl-i küfrün tahriplerini tamir için ortaya atılan Risale-i Nur'un, sizlerin mektubunuzdan, gençlerin arasına yayıldığını sezdik. Ebedî hayat yolunun hakperest yolcuları, hayalî boş lâflan terk edip, Risale-i Nur'la küfür tohumlarını eriteceklerdir. Nurun talebeleri, ehl-i kalp ve imanın hakikî kardeşlerindirler. Siz kardeşlerimizin mektupları bizlere hız veriyor ve verecek.

Kur'ân'ın tefsiri olan Risale-i Nur, bize, dalâlette kalmanın ve küfürle mücadele etmemenin bu zamanda büyük ahmaklık olduğunu bildiriyor. Komünistliğin, anarşistliğin, masonluğun kuvvet kazandığı bir devirde, en muhim bir vazife, Nura hizmet etmek ve rıza-yı İlâhîyi tahsil için, onu isteyene vermektir. Bu en baş ve en ehemmiyetli, en kıymetli ve mubarek vazifemizden bizi döndürmek isteyen en ağır hücumlar dahi bizlerin hızını arttıracaktır.

Risale-i Nur bize öğretiyor ve ıspat ediyor ki, bu dünya, bir misafirhanedir. Ebedî hayatı isteyenler, misafirhanedeki vazifelerine dikkat gösterdikleri nispette memnun

ahmak: pek akılsız, sersem, budala, kalın kafalı, şaşkın, zekâca gelişmemiş.
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.
Aziz: muhterem, saygın.
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
Ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
ehemmiyet: önem.
ehl-i kalp: gönül ehli.
fikir: rey, görüş, mülahaza, kanaat.
hakikî: gerçek, sahıcı.
hakperest: doğruluk ve haktan taviz vermeyen, doğruluktan ayrılmayan, bunları ciddî manada seven.
hayalî: gerçek olmayan.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama.
hücum: saldırma, hamle ile üzerine atılmak.
İman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
İnsanıyet: insanlık, bütün insanlar.
İslam: İslam dini, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (asm) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din, Müslümanlık.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavi dinlerin sonuncusu.
ıspat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
kıymet: değer.
küfür: putperestlik, imansızlık, dinsizlik.
mason: dinsiz, imansız.
memnun: hoşnut, razı.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
mücadele: bir gayeye varmak için gösterilen ferdî veya toplu çaba, bir gaye uğrunda bir şey için veya bir şeye karşı uğraşma.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
mütecaviz: tecavüz eden, saldıran, saldıran, sarkıntılık eden.
neşir: yayım, yayın.
nispet: bağ, alâka, bağ.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rıza-yı İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
sıddık: çok doğru, çok dürüst.
tahrip: harap etme, yıkma, kırıp dökme, bozma.
tahsil: elde etme.
talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
tefsir: Kur'ân'ın manasına bakılmından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
vazife: görev.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

edilirler. Demek ki, şimdi en esaslı vazifemiz, bataklıktan kurtulmak isteyen ehl-i dinin, karanlıktan usanmış, gıdasız kalmış kalplerin yardımına koşmak, kendimizden başlayarak Nurun dellâllığını yapmaktır. Bilhassa ve bilhassa şûrası çok ehemmiyetli ve pek mühimdir ki, en başta ve en evvel Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle devamlı olarak okumak ve o muazzam eser külliyatındaki Kur'ân ve iman hakikatleriyle kendimizi teçhiz etmek, ve bu esas ve şartlarla, o harika eser külliyatını bir an evvel ikmal etmektir. İşte bu nimet-ı uzmaya nail olan her genç ve herkes, bire yüz bin kuvvetinde, kendine, vatan ve milletine faydalı olur, vatan, millet, gençlik ve âlem-i İslâm çapında hizmet edebilecek bir vaziyete gelebilir. Bunun için, başta Hazret-i Üstadımız Bediüzzaman ve onun hakikî ve ihlâslı talebeleri olmaya lâyık sizlerden dua istirham ediyoruz ki, Risale-ı Nur'un mecmualarını bir an evvel temin edelim, arayalım, bulalım; dikkat, tefekkür ve ihlâsla okuyalım; Kur'ân ve iman hizmetinde bu vaziyette koşalım. Risale-i Nur'un bu asırdaki makbuliyetine işaret eden deliller fazlasıyla mevcut olduğuna göre, insaf sahibi her mü'min kardeşimiz, onun tabiî bir yardımcısıdır.

Hem madem, Risale-i Nur bu asra has hususiyetler taşıyor; hem madem, binlerce âlimlerin takdirleriyle karşılanıyor. Hem madem, Kur'ân'ın dellâllığını yapan kahraman üstat, eşine rastlanmayacak bir mükemmeliyetle, dürüst adımlarla, hakikî prensiplerle, bütün hayatını iman ve İslâmiyete vakfetmiş, dünyevî hıçbir menfaat

âlem-i İslâm: İslam âlemi, İslâm dünyası
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
asır: yüzyıl
bilhassa: her şeyden önce, başta, hele en çok, hususan, hususî olarak, özellikle, mahsus
delil: kanıt.
dellal: ilan edici, hakka davet eden
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem
ehl-i din: dindar, dinine bağlı, dindar olanlar
eser: basılma kitap
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek, sahıcı
harika: her zaman rastlanmayan, olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran, âdet ve tabiat dışında olan şey.
has: özel.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama
ihlas: bir işi bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ikmal: tamamlama, bitirme, eksik, ve noksan bırakmama
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik
insaf: hakkı kabul edip söyleme
İslamiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
istirham: rica etme.
kahraman: yiğit, cesur, bahadır, alp
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
menfaat: fayda, kar, gelir, ihtiyaç karşılığı olan şey
mevcut: var olan, bulunan, olan
millet: bir yerde bulunan kimselerin bütünü, herkes
muazzam: ulu, muhteşem
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mükemmeliyet: mükemmellik, kusursuzluk, eksiksizlik.
mü'min: iman eden, inanan
nail: yetişen, ulaşan, ele geçiren.
nimet-i uzma: en büyük nimet, en büyük ihsan, lütuf
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
tabiî: yapmacıksız, samimî
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
talebe: öğrenciler, tahsil görenler
teçhiz: donatma, lüzumlu şeylerin tamamlama, donatma, hazırlama
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
tefekkur: yaratılan eserlere bakıp onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama
temin: elde etme
üstat: bir ilim veya sanatta üstün olan kimse.
vakıf: bu şekilde tahsis edilen şey
vatan: bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, üzerinde yaşanılan ülke, yurt.
vazife: görev
vaziyet: durum, hâl

aramadan, sırf Allah rızası uğruna çalışmıştır. Hem madem, bütün kuvvetiyle, Nur Talebeleri de iman ve İslâmiyete ehl-i Sünnet dairesinde hizmet için hayatlarını dahi çekinmeden veriyor ve suflî menfaat peşinde değildirler. Ve madem, yüz binlerce Nur talebelerin bütün tazyik ve tehditlere rağmen bu hakikati fiilen ispat etmişler. Hem, her talebe, bugün cereyan eden batıl felsefenin akidelerine hakikî, mantıkî cevaplar vermek üzere yetişmişler ve yetişiyorlar. Hem, her ihtiyacımıza Kur'ân cevap veriyor; onda, lâzım olan her hakîkat sarih olarak vardır. Ve madem Kur'ân, en güzel şekilde ders veren, Allah'ın hediyesi, bir nûru ve rahmetidir. Öyle ise, bu hazine-i rahmetı ve menba-ı hakıkatı ders veren ve hakıkî surette gençlığın ve avamın anlayabileceğı bır şekılde bıldıren Rısale-i Nur'u dikkat ve tefekkurle ve devamlı olarak müsait vakitlerimizi boşa gıdermeden okumak ve yazmak en büyük bir ıbadet ve zevk kaynağıdır; hâl ve ıstıkbalin ve biz gençlerin çok leziz ve iştiyakla alacağı gayet nafi ve vâfi bir ilâç ve bir tiryaktır, bır manevî kurtancıdır. Bu kati hakikatler meydanda iken, ona bütün kuvvetimizle sarılmamak, baştan aşağı Risale-i Nur'u tetkik etmemek, alâkadar olmamak, ancak gafletin esiri olabilir.

Hem, "Kim hakikat peşinde koşuyorsa, Risale-i Nur'dan ders alması lâzımdır; ve Nur yolunda giden her münevver, hakikî saadete kavuşacak ve yeryüzünün mahiyetini derk edecektir" diye, biz Ankara Nur Talebeleri dahı ittıfak edıyoruz. Ebedî hayat hazınesını gösteren

akide: iman inanılan ve itikat edilen esas inanç.
alâkadar: ilgili ilişkili munasebetli bağlı
avam: kültürlü yüksek tabakadan olmayan kaba ve cahil halk tabakası ayak takımı
batıl: dinde yeri olmayan dinî hükümlere zıt.
cereyan: bir tarafa doğru akış akıntı akım
derk: anlama kavrama.
Ebedî: ebede mensup zevalsiz sonu olmayan sürekli hiç son bulmayacak şekilde süren
felsefe: hikmet bilgisi
fiilen: iş hâlinde yaparak, işleyerek
gaflet: gafillik, boş bulunma ihtiyatsızlık dikkatsızlık.
hakıkat: gerçek, hayalı olmayan görülen mevcut olan bir şeyin aslı ve esası.
hakıkı: gerçek sahıcı
hâl: durum vazıyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hazine-ı rahmet: rahmet hazinesi
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma o iş için gayret gösterme çabalama
ibadet: Allahın emrettiklerini yerine getirme Allah a karşı kulluk vazifesini yapma
iman: inanma inanç itikat tasdik.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
istıkbal: gelecek, gelecek zaman atı
iştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
ittifak: fikir birliği söz birliği
kat'i: kesin
lezız: lezzetli tatlı tadı güzel hoşa giden şey
mahiyet: bir şeyin aslı esası hakikatı iç yüzü bir şeyi tayin eden asli unsur neden ibaret olduğu nitelik
mantıkı: akla uygun mantık kaıdelerine uygun, mantıklı.
menfaat: fayda kâr gelir ihtıyaç karşılığı olan şey
münevver: bilgili külturlu kımse aydın
müsait: elverişli, uygun muvafık.
nafi: gideren gıdencı yok eden yok edici.
nur: aydınlık, parıltı parlaklık, ziya ışık şule
rahmet: acıma merhamet etme esirgeme bağışlama şefkat gösterme.
Rısale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı
rıza: razılık razı olma hoşnutluk memnunluk.
saadet: mutluluk.
sarih: açık meydanda aşikar bedihi, tartışılmayacak kadar açıklık
suret: şekil.
suflî: aşağılık, alçak, bayağı adı
talebe: öğrenciler tahsil görenler.
tazyik: zorlama baskı.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama eserlerinden yola çıkarak Allah ı hatırlama
tehdit: gözdağı verme birisini korkutma birinin gözünü korkutma korku verme gözdağı
tetkik: dikkatle araştırma ıncelemeye inceye yoklama inceleme
tiryak: en iyi çare baş ilâç.
vafi: yeter tam elverir

Kur'ân-ı Hakîm'in nuru olan Risale-i Nur, elbette bir zaman dünyayı çınlatan nurlu sesini yükseltecektir.

Madem, İslâm âlimleri, hadis-i şerife göre, dünya ikbal ve heveslerinin peşinde koşmadıkça peygamberlerin en emin vârisleridirler; biz de Risale-i Nur'u onun tam vârisi biliyoruz. Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi, hakîkî vâris olmanın esasını yaşamış ve yaşıyor. Onun karşısına çıkan körler ve sağırlar ve hissiz gafiller küçüleceklerdir. Böyle muazzam bir olgunluğa sahip olan Risale-i Nur, elbette, bütün feylesofları, dünya ilim ve hak erbabını çağıracak ve her akl-ı selîm ve kalb-i kerîm olan mübarek insanları talebesi yapacak. Bu da inşaallah uzakta değil, yakında tahakkuk edecektir.

Dünya, ekserî feylesofların ve âlimlerin dediği gibi, yep yeni bir oluşun eşiğindedir. Dünya, nurunu anyor. Hakikat şairi Mehmed Akif,

"O nuru gönder İlâhî, asırlar oldu yeter!
Bunaldı milletin afakı, bir sabah ister."

diye, işte bu nura işaret ettiği, bugün bizce bir hakikattir.

Ankara Üniversitesi
Nur Talebeleri

afak: ufuklar, gökle yerin birleşmiş gibi göründüğü yerler
akl-ı selîm: iyiyi ve kötüyü fark eden sağlam akıl, sağduyu
alım: ilim ile uğraşan ilim adamı
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
asr: yüzyıl
ekseri: çoğu zaman, çok defa, ekseriyede
emin: inanılır, güvenilir
erbap: ehil, muktedir, becenkli, layık.
esas: asıl, temel, dip, kök.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
gafil: gaflette bulunan, ihmal eden
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hak: doğruluk.
hakikat: gerçek.
hakîkî: gerçek, sahıcı
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu.
his: duygu
ikbal: arzu, istek.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
ilim: hakikatı ifade eden bilgi
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse, manalarında kullanılan bir dua
İslam: İslam dini, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (asm) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din, Müslümanlık.
kalb-i kerîm: şereflı, izzetlı, cömert kalp
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
millet: halk.
muazzam: ulu, muhteşem
mübarek: feyizli, bereketli
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
peygamber: Allah'ın elçisi. Allah tarafından haber getirerek, İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebî, resul
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şahs-ı manevî: manevî şahıs: belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şair: şiir yazan veya söyleyen kimse
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
talebe: öğrenciler, tahsil görenler
Talebe: öğrenciler, tahsil görenler
vâris: yardımcı

Çok Aziz, Çok Mübarek, Çok Müşfik, Çok Sevgili Ustadımız Hazretleri!

Risale-i Nur'u, himmet ve dualarınızla dikkat ve tefekkürle okudukça, bu muazzam eser külliyatının tılsım-ı kâinatın muammasını keşif ve halleden bir keşşaf olduğunu, hâl ve istikbalin bir mürşid-i ekberi ve bir rehber-i azamı olduğunu, yine dua ve himmetinizle idrak ediyoruz.

Evet, Ustadımız Hazretleri!

Risale-i Nur'u okuyan her idrak sahibi anlıyor ki, Risale-i Nur, gerek bu asrın, gerekse önümüzdeki asrın beşeriyetini fikir karanlıklarından kurtarıp, tenvir ve irşat edecektir.

Risale-i Nur, yalnız bu vatan ve millet için değil, âlem-i İslâm ve bütün beşeriyetin ihtiyacına cevap verecek bir külliyat olarak telif edilmiştir. Bugün, tarihte hiç görülmemiş bir fecaat ve felâket içensinde çırpınan beşeriyet için, halâskâr olarak Risale-i Nur'a sarılmaktan ve ne pahasına olursa olsun, Risale-i Nur'un nuranî ve parlak eczalarını elde edip, dikkat ve tefekkürle okumaktan başka bir kurtuluş çaresi yoktur. Risale-i Nur'u okuyan herkes, bu hakikati idrak etmiş ve etmektedir. Eğer, biz muktedir olsak, bu hakikati, kâinata nazır bir mahalle çıkıp, bütün kâinata ilân edeceğiz. Fakat, madem ki buna muvaffak olamıyoruz ve madem ki Risale-i Nur'un

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
asır: yüzyıl, asır
aziz: muhterem, saygın
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecza: cüz'ler, parçalar, kısımlar.
fecaat: acıklılık, yürekler acısı, çok acıklı hâl
felâket: musibet, büyük dert, belâ
fikir: düşünme, düşünce
hakikat: gerçek, esas.
hal: durum, vaziyet.
halaskar: kurtarıcı
Hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ilân: yayma, duyurma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme
istikbal: gelecek zaman
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
keşif: bulma, meydana çıkarma.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
madem: ...den dolayı, böyle ise
millet: bir yerde bulunan kimselerin bütünü, herkes
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
muktedir: iktidarlı, gücü yeten, güçlü, kuvvetli, iş becerebilen
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mürşid-i ekber: en büyük mürşit, Hz. Muhammed ve Kur'an-ı Kerîm
müşfik: şefkatli, merhametli, acıyan, seven, sevgi ve ilgi gösteren.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
rehber-i azam: en büyük rehber
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama
telif: kitap yazma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma, âlem
tılsım-ı kâinat: kâinatın sırları
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vatan: bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, üzerinde yaşadığı ülke, yurt.

cihanşümul kıymetini bu derece, Üstadımızın himmetiyle, ıdrak etmişiz, şu hâlde, o nur ve feyiz hazinesi, irfan ve kemalât menbaı olan Risale-i Nur'u bir dakikamızı bile boş geçirmeden, mütemadî ve devamlı bir şekilde her gün ve her saat okuyacağız ve bu uğurda geceli gündüzlü çalışacağız, inşaallah. Fakat, her an, bütün işlerimizde olduğu gibi, bunda da büyük Üstadımızın dua ve himmetiyle muvaffak olabileceğiz.

Hem, şu hakikat zahir ve bâhirdir ki: Bir kimse allâme dahi olsa, Risale-i Nur'un ve müellifinin talebesidir, Risale-i Nur'u okumak zaruret ve ihtiyacındadır. Eğer gaflet ederse, kendisini aldatan enaniyetine boyun eğip Risale-i Nur külliyatını okumazsa, büyük bir mahrumiyete düçar olur. Fakat, biz, idrâk ettiğimiz bu muazzam hakikat karşısında, beşeriyetin halâskân ve milyarlarca insanların fevkinde olan bir memur-i Rabbaniye nasıl minnettar ve medyun olduğumuzu tarif edemiyoruz.

Yine dua ve himmetinizle idrak etmişiz ki, Kur'ân-ı Kerîm'in bir mu'cize-i maneviyesi olan hanka Risale-ı Nur Külliyatının bir satırından ettiğimiz istifadenin bir miktar-ı mukabilini dahı odemeye gücümüz yetişmez. Bunun için, ancak, Cenab-ı Hakka şöyle yalvarmaya karar verdik:

"Yâ Rab! Bizi ebedî haps-i münferitten kurtarıp, bâkî ve sermedî bir âlemın saadetine nail edecek bir hakaik hazinesinin anahtarını Risale-i Nur gibi nazîrsız bir esenyle bahşeden sevgili ve muşfik Üstadımızı zalımlerin ve

alem. dunya, cihan.
allame pek çok konuda ihtisas sahibi buyuk bilgin. ilmî seviyesi çok yuksek olan âlim
bâhir apaçık, aşıkar
bahş bagış ihsan verme bagışlayan veren affeden
baki ebedî, daimî sureklı ve kalıcı olan
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
Cenab-ı Hak. Allah
cihanşumul dunya çapında dunya olçusunde
derece deger miktar
dua Allah a yalvarma niyaz
duçar tutulmuş ugramış yakalanmış.
ebedi sonu olmayan daimi sureklı.
enaniyet. kendini beğenme bencillik, egoistlik.
eser bir kimsenin meydana getirdiği ortaya koyduğu mahsul
fevkinde ustunde
feyiz bolluk, bereket, verimlilik.
gaflet Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakaik hakikatler, dogrular gerçekler
hakikat. gerçek, esas
halaskar kurtarıcı.
haps-i münferit. tek başına olan hapıs
harika olağanustu.
hazine zengin ve değerli kaynak.
himmet: çalışma çabalama gayret gosterme emek sarf etme.
ıdrak: akıl erdirme anlama kavrama kabiliyeti
inşaallah Allah ızın verırse manalarında kullanılan bır dua.
irfan bilme bılış anlayış vukuf
istifade faydalanma yararlanma.
kemalat. fazıletler kemaller ol gunluklar mukemmellikler
kıymet. deger
Kur'an-ı Kerîm Kur'ân Hz Muhammed e vahiyle indirilen en son ilahî kitap
külliyat. bır yazarın basılmış eserlerinin tamamı
mahrumiyet: dilediğini, istediğini elde edememe
medyun borçlu vereceği bulunan
memur-i Rabbaniye: Cenab-ı Hak namına hareket, eden onun verdiği ışı ıtaatle yapan
menba kaynak, her hangi bir şeyin çıktıgı yer
miktar-ı mukabıl: karşılayan mıktar
minnettar: ıyılık yapan bırsıne karşı teşekkur duygusu içinde olan.
muazzam çok buyuk, ulu yuce
mu'cize-i maneviye manası mahıyetı olaganustu olan mana itıbarıyla mu cize olan
muvaffak başaran başarmış başarılı.
müellif eser telif eden kıtap yazan
müşfik. şefkatlı merhametlı acıyan seven sevgi ve ilgi gosteren
mütemadi fasılasız arasız aralıksız arkası kesılmeksızın kesıntısız
nail. yetişen ulaşan ele geçren.
nazır nezaret eden bakan gozeten
nur aydınlık, parıltı, ışık.
Rab besleyen yetıştıren verdiği nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbiye eden Allah
Risale-i Nur Nur Risalesi Bedıüzzaman Saıd Nursî'nın eserlerinin adı
saadet. mutluluk
sermedi ebedî dalmı sureklı.
talebe ogrencı
tarif bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma
üstat. bır ılım ve sanatta ustun olan kımse ogretmen.
zahir acık, aşıkar
zalim zulmeden acımasız ve haksız davranan
zaruret: mecburıyet, zorunda olmak, zorunluluk.

düşmanların sû-i kasıtlarından muhafaza eyle; Kur'ân ve iman hizmetinde daima muvaffak eyle. Ona sıhhat ve afiyetler, uzun ömürler ihsan eyle" diye dua ediyoruz.

Evet, Ustadımız Hazretleri,

Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle okumak nimet-i uzmasına nail olan biz bir kısım üniversite gençliği, bir hüsnüzan veya bir tahmin ile değil, tahkikî ve tetkikî bir surette, sarsılmaz ve sarsılmayacak olan ilmelyakîn bir kuvvet-i imaniye ile inanıyoruz ki; zemin yüzünün bu asra kadar görmediği bir vahşet ve dehşetin sebebi olan dinsizlik ve ilhadı, Bediüzzaman, ortadan kaldırmaya inayet-i Hak ile muvaffak olacaktır.

Bizim bu kanaatimiz, safdilâne veya tahminle değildir; ilmî ve delile mustenit bir tahkik iledir. Bunun için, muanz olan dahi bu hakikati kalben tasdik edecektir. Dua ve şefkat buyurun, Kur'ân ve iman hizmetinde fedaî olalım, Risale-i Nur'u bir dakikamızı bile kaybetmeden okuyalım, yazalım, ihlâs-ı tamme muvaffak olalım.

İstanbul Üniversitesi

Nur Talebeleri namına

MUHSIN

afiyet: sağlık, hastalık veya sakatlığı olmama hâli
asr: yüzyıl, asır
daima: sürekli, her zaman
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fedaî: canını esirgemeyen, muhim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan.
Hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama
hüsnüzan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma
ihlâs-ı tamme: noksansız, tam ihlâs, başka hiçbir maksadın bulaşmadığı Allah rızası.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ilhad: gerçek inançtan şaşma, sapıtma, hak yoldan çıkma
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanma, itikat.
inayet-i Hak: Allah'ın yardımı
kalben: kalp ile, kalpten, samimî, içten, gönülden, yürekten, kendi kendine, can u gönülden.
kanaat: görüş, fikir
kısım: bölüm
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
kuvvet-i imaniye: iman gücü
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhafaza: koruma
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
müstenit: istinat eden, dayanan
nail: yetişen, ulaşan, ele geçiren
nimet-i uzma: en büyük nimet, en büyük ihsan, lütuf
nur: aydınlık, parlak ışık.
ömür: yaşayış, hayat.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
safdilâne: kandırılmak suretiyle düşünmeden araştırmadan
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sû-i kasıt: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma
suret: biçim, tarz, görünüş
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tahkik: doğrulugunu ispat etme, doğrulama
tahkikî: tahkikle alâkalı, tahkike ait, araştırma, inceleme ile ilgili.
tahmin: aşağı yukarı bir fikir söyleme, yaklaşık olarak değerlendirme, oranlama
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme
üniversite: fakültelerden meydana gelen yüksek öğrenim kuruluşu, dârülfunun
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vahşet: yabanîlik, vahşilik.
zemin: yeryüzü

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَبِهِ نَسْتَعِينُ[1]

Medine-i Munevvere'de bulunan muhim bir âlim Bediüzzaman Hazretlerinin Tarihçe-i Hayatı için yazdığı bir Ön Sözdür

Büyük İkbâl'e ait olan "Ön Söz"de demiştim ki: "Büyüklerin tarih-i hayatları okunurken, ulvî menkıbeler söylenip, aziz hatıraları anılırken, insan başka bir âleme girdiğini hissediyor. Gönlünü, ter temiz sevgi hislerinin ulvî ateşi yakıyor ve İlâhî feyzi sarıyor. Tarih öyle büyük insanlar kaydeder ki, birçok büyükler, onlara nispetle küçük kalır."

"Tarihe şerefler veren erler anılırken,
Yükselmede ruh, en geniş âlemlere yerden.
Bin rayihanın feyzi sarar ruhu derinden,
Geçmiş gibi cennettekı gul bahçelerinden."

Bu derin hakikati, "Ön Söz"ü yazarken bütün azamet ve ihtişamıyla idrak etmiş bulunuyorum. Zira, aziz ve muhterem okuyucularımıza en derin bir ihlâs ve samimiyetle takdim ettiğimiz bu eser, hemen bir asra yaklaşan uzun ve bereketli ömrünün her safhası binlerle harikaya sahne olan gönüller fatihi büyük Üstad Bediüzzaman Said Nursî'ye, onun yüz otuz parçadan ibaret olan Risale-i Nur Külliyatına ve ahlâk ve faziletleri, ihlâs ve samimiyetleri, iman ve irfanları ile hayatın her safhasında

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Ve Sadece ondan yardım dileriz.

ahlâk: huylar, tabiatlar
âlem: dünya, cihan.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
asır: yüzyıl, asır
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
azîz: muhterem, saygın.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul
fâtih: fetheden, açan.
fazîlet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece
feyzi: bolluk ve berekete ait.
Hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
İbâret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
idrâk: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ihlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtişâm: muhteşemlik, şanlı görünüş, büyük gösteriş
İkbal: arzu, istek.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenâb-ı Hakk'a dair
iman: inanma, itikat
irfan: bilme, biliş, anlayış, vukuf
Külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
Medine-i Munevvere: Nurlu Medine şehri.
menkıbe: dini ve tarihî şahsiyetlerin hayat hikâyeleri
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
mühim: önemli, ehemmiyetli
nispet: oran, değer
rayiha: hoş koku.
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
safha: devre, merhale
samimiyet: içten ve kalpten olan sevgi ve bağlılık.
şeref: onur, haysiyet.
takdim: arz etme, sunma
Tarih: devir, zaman
Tarihçe-i Hayat: bir kimsenin hayatını anlatan kitap, biyografi
tarih-i hayat: hayat boyu, hayat süresi.
ulvî: yüksek, yüce
ustat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.

sadece bir ülkeye değil, bütün insanlık âlemine ter temiz örnekler vermekte devam eden Nur Talebelerine aittir.

Bir kitabın mukaddemesini, o kitabın hülâsası diye tarif ederler. Hâlbuki, her mevzuu mustakil bir esere sığmayacak kadar derin ve geniş olan bu muazzam kitabın muhteviyatını böyle birkaç sahifelik mukaddemeye sığdırmak kabil midir?

Bugüne kadar âcizâne yazdığım manzum ve mensur yazılarımın hiçbirisinde bu kadar acz ve hayret içerisinde kalmamıştım. Binaenaleyh, bu eseri derin bir zevk, İlâhî bir neşe ve coşkun bir heyecanla okuyacak olanlar, hayranlıkla görecekler ki, Bediüzzaman, çocukluğundan beri müstesna bir şekilde yetişen ve bütün ömrü boyunca İlâhî tecellilere mazhar olan bam başka bir âlim ve mümtaz bir şahsıyettir.

Ben, bu büyük zatı, eserlerini ve talebelerini inceden inceye tetkik edip de o nur âleminde hissen, fikren ve ruhen yaşadıktan sonra, büyük ve eski bir Arab şairinin bir beyti ile çok derin bir hakikati ifade ettiğini öğrendim: "Bütün âlemi bir şahsıyette toplamak, Cenab-ı Hakka zor gelmez."

• • •

Gayesinin ulviyetinden, davasının ıhtışamından ve imanının azametinden feyiz ve ilham alan bu kutbun cazibesine takılanların adedi günden güne çoğalmaktadır.

acizane: güç yetirmez şekilde güçsüzce
acz: zayıflık, güçsüzlük.
alem: dünya, cihan.
alim: ilim ile uğraşan ilim adamı
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
Binaenaleyh: bunun üzerine bundan dolayı ondan dolayı.
cazibe: cezp edicilik, çekicilik.
Cenab-ı Hak: Allah
dava: takip edilen fikir iddia.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği ortaya koyduğu mahsul
feyiz: bolluk bereket verimlilik.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
Gaye: maksat hedef
hakikat: gerçek esas
hayran: şaşakalmış şaşkın şaşıran hayrette kalan
hayret: şaşkınlık, şaşırmak
hissen: his tabanyle hissi olarak, duygulanarak, hislenerek.
hulasa: bir şeyin özü esası temel kısmı
ifade: anlatım, deyiş
İhtişam: muhteşemlik, şanlı görünüş büyük gösteriş.
İlâhî: Allah'la ilgili Cenab-ı Hakka dair
İlham: belli bilgi vasıtalarına baş vurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
iman: inanma itikat.
kabil: mümkün ihtimal dairesinde
manzum: ölçülü sıralı düzenlenmiş vezinli.
mazhar: nail olma şereflenme.
mensur: manzum olmayan nesir hâlindeki yazı
mevzu: ele alınan üzerinde durulan husus bahis konu
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhteviyat: içindekiler
mukaddeme: başlangıç.
mümtaz: ayrıcalıklı seçkin
müstakil: başlı başına kendi başına kendi kendine ayrıca
müstesna: istisna olan başkasına benzemeyen benzen olmayan seçkin mümtaz, fevkalâde.
neşe: keyif sevinç.
nur: aydınlık, parlıtı ışık.
ruhen: ruh bakımından ruh yönünden ruh olarak
şahsıyet: değerli yüksek kişilik.
talebe: öğrenci
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tecelli: belirme bilinme görünme.
tetkik: dikkatle araştırma inceden inceye yoklama incelememe
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliklululuk.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zevk: lezzet, haz.

Akıllara hayret veren bu ulvî hâdise münkirleri kahrettiği gibi, mü'minleri de şad ve mesrur eylemekte devam edip gidiyor.

İmânlı gönüllerde manevî bir rabıta hâlinde yaşayan bu İlâhî hâdiseyi büyük bir mücahit, kalplen vecd içinde bırakan bir üslûpla, bakınız nasıl ifade ediyor:

"Ahlâksızlık çirkefinin bir tufan hâlinde her istikamete taşıp uzanarak her fazileti boğmaya koyulduğu kara günlerde, onun, yani Bediüzzaman'ın feyzini bir sır gibi kalpten kalbe mukavemeti imkânsız bir hamle hâlinde intikal eder görmekle teselli buluyoruz. Gecelerimiz çok karardı; ve çok kararan gecelerin sabahları pek yakın olur."

Evet, bir sır gibi kalpten kalbe mukavemeti imkânsız bir hâlde yayılıp dağılan bu nurun, memleketin her köşesinde feyiz ve tesirini görenler, hayret ve dehşetler içinde sormaya başladılar: "Şöhreti memleketimizin her tarafını kaplayan bu zat kimdir? Hayatı, eserleri, meslek ve meşrebi nedir? Tuttuğu yol bir tarîkat mi, bir cemiyet mi, yoksa siyasî bir teşekkül müdür?"

Bununla da kalmadı, derhal gerek idarî ve gerek adlî çok muhim takipler ve pek ciddî tetkikler, uzun ve müselsel mahkemeler cereyan etti. Neticede, bu İlâhî tecellinin gönüller ülkesine kurulan bir iman ve irfan müessesesinden başka bir şey olmadığı tahakkuk edince, adaletin İlâhî bir surette tecellisi şu şekilde zuhur etti:

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
adlî: adaletle ilgili, adalete mensup. Sultan Mahmut'un şirlerinde kullandığı mahlâs
Ahlak: huylar, tabiatlar
cemiyet: manevî birlik teşkil eden cemaat.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım
ciddî: muhim, önemli
çirkef: pis, kirli, iğrenç şey veya kişi.
dehşet: büyük korku, hâlâ korkma, ürkme
fazîlet: değer, meziyet; iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
hâdise: olay
hamle: ilen atılma, ileri atılış, saldırma, saldırış, hücum
hayret: şaşkınlık, şaşırmak.
idarî: idare ile alâkalı, idare ile ilgili
ifade: anlatım, deyiş
İlâhî: Allah'la ilgili. Cenab-ı Hakka dair
iman: inanma, itikat.
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme
irfan: bilme, bilis, anlayış, vukuf
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
memleket: ülke
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mukavemet: karşı koyma, direnme
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan
müessese: tesis edilmiş, kurulmuş olan
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
müselsel: silsileli, zincirleme, ardı ardına, peş peşe.
rabıta: bağlılık.
sır: gizli hakikat.
siyasî: siyasetle uğraşan, siyaset adamı
suret: biçim, tarz, görünüş
şad: sevinçli, neşeli, memnun, mutlu, bahtiyar
tahakkuk: gerçekleşme, delili ile ispat edilme, kesinleşme
tarîkat: yol, meslek, tarik.
teselli: avutma, acısını dindirme
tesir: etki
teşekkül: şekillenme, şekil alma, meydana gelme.
tetkik: dikkatle araştırma, ince den inceye yoklama, inceleme
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel
ulvî: yüksek, yüce
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vecd: kendinden geçecek derece de dalma veya bayginlik.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zuhur: görünme, meydana çıkma, âlem

Bediüzzaman Said Nursî ve bütün Risale-i Nur eserlerinin beraati kararı resmen ilân edildi. Ve artık, ruhun maddeye, hakkın batıla, nurun zulmete, imanın küfre her zaman galebe çalacağı, ezelden ebede değişmeyecek olan İlâhî kanunların başında gelen bir hakikat olduğu güneşler gibi belirdi.

Herhangi bir iklimde zuhur eden bir ıslahatçının mahiyet ve hakikatini, sadâkat ve samimiyetini gösteren en gerçek mıyar, davasını ilâna başladığı ilk günlerle, muzaffer olduğu son günler arasında ferdî ve içtimaî, uzvî ve ruhî hayatında vücuda gelen değişiklik farklandır, derler.

Meselâ, o adam ilk günlerde mütevazi, âlicenap, feragat ve mahviyetkâr, hülâsa, bütün ahlâk ve fazilet bakımından cidden örnek olan gayet temiz ve son derecede mümtaz bir şahsiyetti. Bakalım, cihadında muzaffer olup hislerde, emellerde, gönüllerde yer tuttuktan sonra, yine o eski temiz ve örnek hâlinde kalabilmiş mi? Yoksa, zafer neşesiyle birçok büyük sanılan kimseler gibi yere göğe sığmaz mı olmuş?

İşte, büyük küçük herhangi bir dava ve gaye sahibinin mahiyet ve hakikatini, şahsiyet ve hüviyetini en hakikî çehresiyle aksettirecek olan en berrak ayna budur. Tarih boyunca, bu müthiş imtihanı kazanmanın şaheser misalini, evvelâ peygamberler ve bilhassa Sultanu'l-Enbiya Sallâllâhü Aleyhi Vesellem Efendimiz, sonra onun halife ve Sahabeleri ve daha sonra onların nurlu yolunda yürüyen büyük zatlar vermişlerdir.

• • •

ahlâk: huylar, tabiatlar
âlicenap: cömert, şerefli, haysiyetli
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan
beraat: temize çıkmak, suçsuz bulunmak
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
bilhassa: özellikle
cidden: şaka olmayarak, gerçekten, ciddî olarak.
cihad: savaş, harp
çehre: görünüş
dava: takip edilen fikir, iddia.
ebed: sonsuzluk, daimlik.
emel: şiddetli arzu, hırs
evvelâ: birinci olarak, ilk önce
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme
ferdî: ferde ilgisi olan
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük
gaye: maksat, hedef
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas.
hakikî: gerçek
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse
his: duygu
hulâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı
hüviyet: benlik, kimlik.
içtimaî: topluluğa ait, toplulukla ilgili
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
ilân: yayma, duyurma
iman: inanma, itikat
imtihan: Allah'ın sıkıntı, hastalık, fakirlik gibi çeşitli şekillerde kullanını denemesi.
ıslahat: düzeltmeler, iyileştirmeler yoluna koymalar, daha iyi hâle getirmek için yapılan işler
kanun: yasa
küfür: putperestlik, imansızlık, dinsizlik.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası
mahviyetkâr: tevazulu, alçak gönüllü, pek mütevazi, kendini hesaba katmayan.
Meselâ: örneğin
misal: benzer, örnek.
miyar: ölçü.
muzaffer: üstün gelmiş, üstünlük elde etmiş, zafer kazanmış.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin
mütevazi: birbirinne müvazi olan, eşit aralıklarla uzayıp giden, birleşmeyen paralel
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
resmen: resmî olarak, resmî şekilde, devlet adına, devlet tarafından
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
sadakat: bağlılık, doğruluk.
samimiyet: içten ve kalpten olan sevgi ve bağlılık.
Sultanü'l-Enbiya: peygamberlerin sultanı, en büyüğü olan Hz. Muhabbed (asm)
şaheser: değeri üstün olan, üstün vasıflı
şahsiyet: değerli, yüksek kişilik.
Tarih: devir, zaman
uzvî: uzva ait, uzuvla ilgili.
zafer: muvaffak olma, maksada erme, başarma, başarı.
zuhur: görünme, meydana çıkma, âlem.
zulmet: karanlıkarz

Peygamber Efendimiz, şu [1] العُلَمَاءُ وَرَثَةُ الأَنْبِيَاءِ, yani, "*Âlimler peygamberlerin vârisleridirler*" hadîs-i şerîfleriyle, âlim olmanın pek kolay bir şey olmadığını, i'cazkâr belâgatleri ile beyan buyuruyorlar.

Zira, madem ki bir âlim, peygamberlerin vârisidir, o hâlde, hak ve hakikatin tebliğ ve neşri hususunda, aynen onların tutmuş oldukları yolu takip etmesi lâzımdır –her ne kadar bu yol, bütün dağ, taş, çamur, çakıl, uçurum, daha beteri takip, tevkif, muhakeme, hapis, zindan, sürgün, tecrit, zehirlenme, idam sehpaları ve daha akıl ve hayale gelmeyen nice bin zulüm ve işkencelerle dolu da olsa...

İşte, Bediüzzaman, yanın asırdan fazla o mukaddes cihadı ile bütün ömrü boyunca bu çetin yolda yürüyen ve karşısına çıkan binlerle engeli bir yıldırım sur'atıyle aşan ve peygamberlerin vârisi olan bir âlim olduğunu amelî bir surette ispat eden bir zattır.

Kendisinin ilmî, ahlâkî, edebî birçok fazilet ve meziyetleri arasında, beni en çok meftun eden şey, onun, o dağlardan daha sağlam, denizlerden daha derin, semalardan daha yüksek ve geniş olan imanıdır.

Rabbım, o ne muazzam iman, o ne bitmez ve tükenmez sabır, o ne çelikten irade! Hayal ve hatıralara ürpermeler veren bunca tazyik, tehdit, tazıp ve işkencelere rağmen, o ne eğilmez baş, ne boğulmaz ses ve nasıl kısılmaz nefestir!

1- *Keşfu'l-Hafa*, 2:1745

ahlâk: huylar, tabıatlar
akıl: akıllı.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
amelî: yaparak, yapmak suretiyle uygulamalı, pratik, tecrubî
asır: yüzyıl, asır
belâgat: iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihad: savaş, harp
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hak: bir kimseye ait olan şey, alacak, iş, emek, zahmet karşılığı, pay
hakikat: gerçek, esas
hapis: tutuklu, kapalı bir yere konma
i'cazkâr: mu'cize gösterir şekilde
idam: yok etme, ölüm.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
ispat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hâle getirme
madem: ...den dolayı, böyle ise
meftun: şaşkınlık derecesinde beğenmiş, hayran ve şaşkın
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hâkim huzuruna çıkmaları, duruşma.
mukaddes: takdis edilmiş, mubarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz
neşir: tekrar dirilişe.
nurlu: ışıklı, parıltılı
Peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sema: gökyüzü, gök.
suret: biçim, tarz, görünüş
sürgün: ceza olarak belli bir yerin dışında veya belli bir yerde oturtulan kimse
takip: bir yol tutup gitme
tebliğ: resmî bir yazıyı karşı hal ka veya ilgililere duyurma
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme
tevkif: cezaî tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi, tutuklama
vâris: miras bırakılan
zât: azamet ve ululuk sahibi olan
zindan: hapishane
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

Büyük Ikbâl'in heyecanlı şiirlerinden aldığım coşkun bir ilham neşesiyle, vaktiyle yazdığım "Mücahit" ünvanını taşıyan bir manzumede, aşağıdaki mısraları okuyanlardan, belki şairâne bir mübalâğada bulunduğumu söyleyenler olmuştur.

Lâkın şu mukaddemesini yazmakla şeref duyduğum şaheseri okuyanlar, vecd ile dolu bir hayranlıkla anlayacaklar ki, Allah'ın ne kullan varmış! Eğer bir iman, kemalini bulursa, neler yapar ve ne harikalar doğururmuş!

Bir azm, eğer iman dolu bir kalbe girerse,
Insan da, o imandaki son sırra ererse,
En azgın olumler ona zincir vuramazlar;
Volkan gibi coşkun akıyor, durduramazlar.

Rabbimden iner azmine kuvvet veren ilham,
Peygamberi rüyada görür belki her akşam.
Hep nur onun iman dolu kalbindeki mihrap,
Kandil olamaz ufkuna dünyadaki mehtap.

Kar, kış demez, irkilmez, üzülmez, acı duymaz;
Mevsim, bütün ömrünce ılık gölgeli bir yaz.
Cennetteki âlemleri dünyada görür de,
Mahvolsa eğilmez sıra dağlar gibi derde.

alem: dünya, cihan
azm: kesin karar.
harika: olağanüstü
ilham: belli bilgi vasıtalarına baş vurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
iman: İnanma, itikat.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ıskence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî manevî sıkıntı, zulüm
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kuvvet: fiziki güç, kudret.
manzume: vezinli kafiyeli söz, şiir, eser.
mehtap: ay ışığı, ay aydınlığı
mihrap: umut bağlanan yer
mısra: bir beytin satırlarından her biri, bir satırlık manzum söz, bir şiiri meydana getiren satırların her biri
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
mukaddeme: başlangıç.
mübalağa: bir işi, bir şeyi çok büyütme, bir konu veya işte lüzumundan fazla ilerye gitme, aşırı büyütme, abartma, abartı.
Mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı ıslah ve terbiye eden Allah
sabır: başa gelen uzucu olaylara tahammül göstererek Allah'a tevekkul edip sıkıntılara göğüs germe
sır: gizli hakikat.
şairâne: şairce, şair gibi, şaire yakışacak şekilde
şeref: onur, haysiyet.
tazip: Azap verme, eziyet etme, eziyette bulunma.
tazyik: zorlama, baskı
tehdit: gözdağı verme, birisini korkutma, korku verme, gözdağı.
ufuk: gökle yerin veya denizin birleşmiş gibi görünüdüğü yerler, göz erimi çevren ufuk.
ünvan: şöhret, ad, isim
vecd: kendinden geçecek derecede dalma veya bayginlik.

En sarp uçurumlar gelip etrafını sarsa,
Ay batsa, güneş sönse, ufuklar da kararsa,
Gökler yıkılıp çökse, yolundan yine dönmez,
Ruhundaki imanla yanan meş'ale sönmez.

Kalbinde yanardağ gibi iman ne mukaddes!
Vicdanına her an şunu haykırmada bir ses:

Ey yolcu! şafaklar sökecek, durma, ilerle,
Zulmetlere kan ağlatacak meş'alelerle...
Yıldızlara bas, çık yüce âlemlere, yüksel,
İnsanlığı kurtarmaya cennetten inen el!

Sanki, bu mısralar iman kahramanı, büyük mücahit Bediüzzaman Hazretleri için yazılmış. Zira bu yüksek sıfatlar, hep onun sıfatlarıdır. Cenab-ı Hak şu ayet-i kerîmede, bakınız, mücahitlere neler vaat ediyor:

(1) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَ إِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

Meal-i şerîfi: *"Bizim uğrumuzda mücahede edenlere mutlaka yollarımızı gösteriz. Ve hiç şüphe yok ki, Allah muhsinlerle –Allah'ı görür gibi ibadet eden mücahitlerle– beraberdir."*

Demek ki, iman ve Kur'ân uğrunda candan ve cihandan geçen mücahitlere, büyük Allah, hakikat ve hidayet yollarını göstereceğini vaat buyuruyor. Hâşâ, Cenab-ı Hak vaadinde hulf etmez; yeter ki, bu azîm va'd-i İlâhîyi icap ettirecek şartlar tahakkuk etsin.

1- Ankebut Suresi, 69

âlem: dünya, cihan
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
azîm: büyük, yüce
Cenab-ı Hak: Allah
cihan: dünya, kainat, âlem
hakîkat: gerçek, esas.
Hâşâ: asla, kat'iyen, hiç bir vakit
hidayet: doğru olan, hak olan
hulf: ahdinde durmama, verdiği sözü tutmama, sözünde durmama hâli.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazîfesini yapma.
icap: gerekme hâli, lâzım gelme, kesb, lüzum
İman: inanma, itikat
kahraman: yiğit, cesur, bahadır, alp
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
Meal-i şerîf: şerefli, yüce mânâ, Kur'ân-ı Kerîm'deki ayet-i kerîmelerin anlamı
meş'ale: ucunda ateş yanan degnek veya çıralı ağaç.
mısra: bir beytin satırlarından her bir, bir satırlık manzum söz, bir şiirin meydana getiren satırların her bırı.
muhsin: ihsan eden, iyilik yapan, bağışta bulunan.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz
mücahede: savaşma, mücadele, uğraşma, çaba, gayret.
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan
sıfat: vasıf, nitelik.
şafak: güneş doğmadan az önce beliren aydınlık.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
vaad-i İlâhî: Allah'ın verdiği söz, Allah'ın taahhüdü
vaat: söz verme, üstüne alma, bir şeyi vereceğini veya yapacağını peşin olarak söyleme, ahd, taahhüt.

Bu ayet-i kerîme, Üstadın karakter ve şahsiyetini tahlil hususunda bize nurdan bir rehber oluyor ve o nurun billûr ışığı altında artık en ince çizgileri ve en hassas noktaları görüp sezebiliyoruz. Zira, *madem* ki bir insan Cenab-ı Hakkın hıfz ve *himayesinde* bulun*mak* ni*metine* *mazhar* olmuştur; artık onun için korku, endişe, üzüntü, yılma, usan*ma* ve saire gibi şeyler bahis *mevzuu* ola*maz*.

Allah'ın nuru ile nurlanan bir gönlün *sem*asını hangi bulutlar kaplayabilir? Her an huzur-i İlâhîde bulun*mak* bahtiyarlığına eren bir kulun ruhunu, hangi fânî *emel* ve arzular, hangi zavallı teveccüh ve iltifatlar ve hangi pespaye gâye ve ıhtıraslar tatmin, teskin ve tesellî edebilir?

Allah'tır onun yârı, mürebbîsi, velisi;
Andıkça, bütün nur oluyor duygusu, hıssı
Yükselmededir marifet iklimine her an,
Bam başka ufuklar açıyor ruhuna Kur'ân.
Kur'ân ona yâd ettiriyor, "Bezm-i Elest"i,
Âşık, o tecellinin ezelden beri mestı.

İşte, Bediuzzaman böyle harikalar harıkası bir ınayete *mazhar* olan *mü*barek bir şahsiyettir. Ve bunun içindir ki, zındanlar ona bir gülistan olmuş; oradan ebediyetlerin nurlu ufuklarını görür. İdam sehpaları, birer vaaz ve irşat kürsüsüdür; oradan insanlığa ulvî bir gaye uğrunda sabır ve sebat, *me*tanet ve celâdet dersleri verir. Hapishaneler birer *me*drese-i Yusufiyeye ınkılâp eder; oraya girerken, bir profesörün üniversiteye ders vermek için girdiği gibi girer. Zira oradakiler, onun feyz ve irşadın *mu*htaç

Bezm-i Elest. Allah'ın ruhları yarattığında "Ben sizin Rabbınız değil miyim?" anlamındaki sorusuna ruhların, "Evet, Rabbımızsın" diye cevap verdikleri an.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayetı, azamet ve şerefi olan ayet.
bahıs. konu
bahtiyar: bahtlı, talihlı, mes'ut, mutlu
billûr: cam gibi parlayan şeffaf saydam beyaz cam
celâdet: yıgıtlık, bahadırlık, kahramanlık
ebediyet. sonsuzluk
emel: şıddetlı arzu, hırs
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman öncesizlik.
fânî: ölümlü, geçici
feyz: bolluk, bereket, verımlılık.
gaye: maksat, hedef
gülistan: gul bahçesi, gül tarlası
harika: olagansustu.
hassas: çok çabuk hisseden, hıssı galip olan.
hıfz: saklama, koruma, sıyanet, muhafaza
himaye: koruma, esırgeme, muhafaza etme
hıs. duygu
huzur-ı ilâhî. İlâhî huzur, Allah'ın huzuru karşısı
ıhtıras: şıddede arzu, aşırı hırs ve ıstek.
ıklım: ulke, memleket.
ilıfat. ilgi gösterme, lütuf
inayet. yardım, ihsan, lutuf
inkılâp: bir halden başka bır hale geçme, degişme, donuşme
irşat. doğru yolu gösterme, gafletten uyandırıp hıdayet yolunu gösterme
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yolıuyla Hz. Muhammed'e İndirilmiş semavi kitapların sonuncusu
kürsü: camılerde vaızın, medreselerde müdemsin oturduğu yer
madem: ...den dolayı, boyle ıse
marifet: bılme, derin bılgi
mazhar: nail olma, şereflenme.
medrese-i Yusufiye. Hz. Yusuf'un (as) İfura haksızlık ve zulum ıle hapsıte kalmasından kınaye olarak, ıman ve Kur'an'a hızmetınden dolayı tevkif edilenlerin hapsedıldığı yer manasında hapıshane
mest: keyfile kendınden geçmiş
metanet. sebat, gayret.
mevzu: ele alınan, uzerinde durulan husus, bahıs konu
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
murebbi: terbıye eden, besleyıp buyuten Allah
nimet: lutuf ıhsan, bağış.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlu: ışıklı, parıltılı
pespaye: aşağılık, adî, alçak.
rehber: yol gösteren, kılavuz
ruh: dınlık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevı varlık.
sabır: başa gelen üzücü olaylara tahammul göstererek Allaha tevekkul edip sıkıntılara gogus germe
sebat: sabıt durma
sema: gokyuzu, gök.
şahsıyet. degerlı, yuksek kışılık.
tahlil: çeşıtlı yonlerden ve maddelerden olusan bır şeyi çozumleme
tatmin: doyurma, ıhtıyacını karşılama
tecellî: belırme, blınme, gorunme
tesellî: avutma, acısını dındırme
teskin: sakınleştırme, yatıştırma
teveccüh: yonelme.
ufuk. gokle yerin veya denızın bırleşmiş gıbı gorundugu yerler, goz erimi çevren ufuk.
ulvî: yuksek, yuce.
vaaz: vaızın camıde cemaatı ırşat amacıyla, dini ışlerle ılgılı olarak Kur'an ve hadıslerden aktardığı ve yorumladığı sozler, mevıza
yad: hatırlama, anma, hatıra getırme
zından: hapıshane.

olan talebelerindir. Her gün birkaç vatandaşın imanını kurtarmak ve canileri melek gibi bir insan hâline getirmek, onun için dünyalara değişilmez bir saadettir.

Böyle bir yüksek iman ve ihlâs şuuruna malik olan insan, hiç şüphesiz ki, zaman ve mekân mefhumlarının fâniler üzerinde bıraktığı yaldızlı tesirlen kesif madde âleminde bırakarak, ruhu ile maneviyat âleminin pırıl pırıl nurlar saçan ufuklarına yükselmiş bir haldedir.

Büyük mutasavvıfların (RA) fenâfillâh, bekabillah diye tarif ve tavsif buyurdukları yüksek mertebe, işte bu kudsî şerefe nail olmaktır.

Evet, her mü'minin kendine mahsus bir huzur, huşû, tefeyyüz, tecerrut ve ıstığrak hâlı vardır. Ve herkes, iman ve irfanı, salâh ve takvası, feyiz ve maneviyatı nispetinde bu İlâhî hazdan feyizyâb olabilir. Lâkin, bu güzel hâl, bu tatlı visal ve bu emsalsiz haz, geçen ayet-i kerîmedeki ihsan erbabı olan o büyük mücahitlerde her zaman devam ediyor. Ve işte onlar, bu sebepten dolayıdır ki, Mevlâyı unutmak gafletine düşmüyorlar. Nefisleriyle, arslanlar gibi bütün ömürleri boyunca çarpışıyorlar. Ve hayatlarının her lâhzası, en yüksek terakki ve tekâmül hatıralan kaydediyor. Ve bütün varlıklan o Cemal, Kemal ve Celâl sıfatlan ile muttasıf olan Rabbülâlemîn'in nzasında erimiş bulunuyorlar.

Mevlâ, bizleri de o bahtıyarlar zümresine ilhak eylesin, âmin.

• • •

alem. dünya cihan
ayet-i kerîme Kur'ân ın ayeti azamet ve şerefi olan ayet.
bahtıyar: bahtlı talihli mes ut, mutlu
bekabillah Allah ile var olmak
cani acımasız gaddar
Celal: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
Cemâl: güzellik.
emsal: benzerler
erbap: ehil muktedir becenkılayık.
fani: olumlu geçici.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
feyizyab feyiz bulan feyiz bulucu
gaflet Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
hâl durum vaziyet.
haz. mutluluk.
huşû Allah a karşı korku ve saygı ile boyun eğme bu duygunun meydana getirdiği korku ile karışık sevgiden gelen edepli bir hal
ihlas: bir işi bir amelı başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihsan. bağışlama ikram etme lutuf
İlahi: Allah la ilgili Cenab-ı Hakka dair
ilhak. ilâve etme ekleme katma
iman inanma itikat.
irfan: bilme, bilis anlayış, vukuf
istiğrak: gark olma dalma bir şeyin içine gömülme
Kemal: olgunluk, mükemmellik kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kesif: şeffaf olmayan
kudsi: mukaddes yüce
lâhza göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman an
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
malik. sahip
maneviyat. mana alemine ait olanlar hisse ve inanca ait şeyler
mefhum: anlaşılan anlaşılmış.
mekân: yer mahal.
melek. cinsiyetleri yeme ve içme len olmayan çeşitli şekillere girebilen göze her zaman görulemeyen. Allah ın emirlerine tam itaat eden mahluk, fersteh
mertebe: derece, basamak.
Mevla Allah.
muhtaç. ihtiyacı olan ihtiyaç içinde bulunan
mutasavvıf: sofi olan Sufi olan tasavvufla uğraşan tasavvuf ehli.
mucahit. mücahede eden nefsine karşı savaşan
mü'min: iman eden inanan
naıl: yetişen ulaşan ele geçiren.
Nefis: insandaki bedeni canlılık, yeme içme şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabii istek.
nispet. oran değer
ömür: yaşayış hayat.
Rabbülâlemîn: alemlerin Rabbi, bütün alemlen idare ve terbiye eden Allah
rıza: razı olma hoşnuduk.
saadet: mutluluk
salâh iyi hâlli faziledi olma.
sıfat. vasif nitelik.
şeref: onur haysiyet
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme anlayış
takva Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma Allah ın emirlerini tutup azabından korunma
talebe öğrenci
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tavsif: vasıflandırma bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma
tecerrüt: Her şeyden boş olma her şeyden uzak olma
tefeyyüz: feyizlenme
tekamül kemal bulma kemale erme olgunlaşma
terakki yükselme ilerleme
tesir: etki
ufuk: gökle yerin veya denizin birleşmiş gibi göründüğü yerler göz enmi çevren ufuk.
visal: ulaşma kavuşma
yaldızı eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan su sâb ı hayat.
zümre: cemaat, topluluk.

Yukandaki sahifelerde, büyük Ustadın, dostlarını meftun ve hayran ettiği kadar da, düşmanlarını dehşetler içerisinde bırakan azametli imanından bahsettik. Biraz da mümtaz şahsiyeti, nurdan bir hâle hâlinde sarmakta olan üstün meziyetlerinden, ahlâk ve kemalâtından bahsedelim.

Malûm ya, her şahsiyeti, muhtelif ve muayyen meziyetler çerçeveler. Binaenaleyh, Üstadın şahsiyetini tekvin eden başlıca sıfatlar şunlardır:

FERAGATI

Bir dava sahibinin ve bilhassa ıslahatçının muvaffakıyet şartlarının en mühimmi feragattir. Zira gözler ve gönüller, bu muhim noktayı en ince bir hassasiyetle tetkik ve takibe meyyaldirler. Üstadın bütün hayatı ise, baştan başa feragatin şaheser misalleriyle dolup taşmaktadır.

Allâme Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi merhumdan, feragate ait şöyle bir söz işitmiştim: "Islâm bugün öyle mücahitler ister ki, dünyasını değil, ahiretini dahi feda etmeye hazır olacak."

Büyük adamdan sâdır olan bu büyük sözü tamamen kavrayamadığım için, mutasavvıfların ıstığrak hâllerinde söyledikleri esrarlı sözlere benzeterek, herkese söylememiş ve olur olmaz yerlerde de açmamıştım.

Vaktâ ki aynı sözü Bediuzzaman'ın ateşler saçan heyecanlı ifadelerinde de okuyunca anladım ki, büyüklere göre feragatın ölçüsü de buyuyor. Evet, Islâm için bu

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan hayat.
ahlâk: huylar, tabıatlar
Allâme: çok çok konuda ihtısas sahibi büyük bilgin, ilmî seviyesi çok yüksek olan âlim
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
bilhassa: özellikle
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı
dava: takip edilen fikir, iddia
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme
esrar: sırlar, gizli hakikatler
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme
hâle: ay ve güneşin etrafında bazen görünen parlak ışıklı halka, ayla
hassasiyet: hassas olanın hali
hayran: şaşakalmış, şaşkın, şaşıran, hayrette kalan
hazır: huzurda olan, göz önünde olan, hazır
ıslahat: düzeltmeler, iyileştirmeler yoluna koymalar, daha iyi hale getirmek için yapılan işler
İslâm: İslam dini, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (asm) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din, Müslümanlık
ıstığrak: gark olma, daima bir şeyin içine gömülme, bir şeyle kaplanma.

kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
malûm: bilinen
meftun: şaşkınlık derecesinde beğenmiş, hayran ve şaşkın
merhum: kendine rahmet edilmiş
meyyal: çok istekli, eğilimli, arzulu, düşkün.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
misal: benzer örnek.
muayyen: belirli.

muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mutasavvıf: sofi olan, Sûfi olan, tasavvufla uğraşan, tasavvuf ehli
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
nur: aydınlık, parlı ışık.
sâdır: çıkan, meydana gelen, zuhur eden

sahife: sayfa
sıfat: vasıf, nitelik
şaheser: değeri üstün olan, üstün vasıflı
şahsiyet: değerli, yüksek kişilik
takip: bir yol tutup gitme
tekvin: var etme, meydana getirme
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme
ustat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen

kadar acıklı bir feragate katlanmaya razı olan mücahitleri, Erhamürrâhımîn olan Allah-ı Zülkerîm Teâlâ ve Tekaddes Hazretlen bırakır mı? O fedaî kulunu lütuf ve kereminden, inayet ve merhametinden mahrum etmek şanına –hâşâ– yakışır mı?

Işte, Bediüzzaman, bu müstesna tecellının en parlak misalidir. Bütün ömrü boyunca mücerred yaşadı. Dünyanın bütün meşru lezzetlennden tamamen mahrum kaldı. Bir yuva kurmak ve orada mes'ut bir aile hayatı geçirmek sevdasına düşmeye vakıt ve fırsat bulamadı. Fakat, Cenab-ı Hak kendisine öyle şeyler ihsan ettı kı, fânî kalemlerle tanf olunamayacak kadar muazzam ve muhteşemdir.

Bugün dünyada hangi bir aile reisi, manen Bediüzzaman Hazretleri kadar mes'uttur? Hangi bır baba, milyonlarla evlâda sahip olmuştur? Hem de nasıl evlâtlar!.. Ve hangi bir ustat bu kadar talebe yetiştirebilmiştir?

Bu kudsî ve ruhî rabıta, bilznillahı teâlâ, dünyalar durdukça duracak ve nurdan bir sel hâlınde ebedıyetlere kadar akıp gıdecektir. Çünkü bu İlâhî dava, Kur'ân-ı Kerîm'in nur deryasında tebellur eden bır varlık olduğu gıbı, Kur'ân'dan doğmuş ve Kur'ân'la beraber yaşayacaktır.

ŞEFKAT VE MERHAMETI

Büyük Ustad, hak ve hakıkatı tâ çocukluğunda bulmuştu. Kalbinin feryadını ve ruhunun münacatını dinlemek ıçın mağaralara kapandığı günlerde bıle ibadet ve

Allah-ı Zülkerim: sonsuz ıkram sahıbı olan Allah
bilznillahi teâlâ: her şeyden yuce ve yuksek olan Allah ın ızmıyle
Cenab-ı Hak: Allah.
dava: takıp edilen fikır ıddıa
derya: deniz, bahr
ebediyet: sonsuzluk.
Erhamurrahimin:
evlat: veletler çocuklar
fanı: olumlu geçıcı
fedai: canını esırgemeyen muhım bır maksat ugruna canını vermeye hazır bulunan
feragat: hakkından ısteyerek vazgeçme.
feryat: haykırma çığlık.
fırsat: bır ış ıçın en uygun zaman ve hâl
hak: bır kımseye aıt olan şey alacak, ış emek, zahmet karşılığı pay
hakıkat: gerçek esas.
hâşa: asla kat lyen. hıç bır vakıt
ibadet: Allah a karsı kulluk vazifesını yapma
ıhsan. bagışlama, ıkram etme lutuf
Ilâhî: Allah'la ilgili Cenab-ı Hakka dair
inayet: yardım ihsan lütuf
kerem: lütuf ihsan bağış
kudsî: mukaddes yuce
kul: Allah ın yaratttğı mahlûk Allah'a nazaran insan ınsan, abd
Kur'an-ı Kerim: Kur'ân- Hz. Muhammed e vahıyle indırılen en son Ilahı kitap
lutuf: ıkram ve yardımda bulunma
mahrum: istedıgını dıledıgını elde edemeyen, bır şeye sahıp olamayan yoksun
manen: mana bakımından manaca
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak esırgemek.
mes ut: saadetlı bahtlı, bahtıyar kutlu
meşru: şenata uygun şer'an caız
mısal: benzer ömek.
muazzam: çok buyuk, ulu yuce
muhteşem: haşmetlı yuce
mücahit: mucahede eden nefsine karşı savaşan
mücerret. tecrıt edılmış, yalnız, tek
münacat. Allah a dua etme yalvarma Onun manevî huzurunda tazarru ve nıyazda bulunma
mustesna: ıstısna olan başkasına benzemeyen benzerı olmayan seçkın mumtaz fevkalade
nur: aydınlık, panltı ışık.
rabıta: bagılılık.
razı: nza gosteren kabul eden hoşnut olan.
reis: başkan.
ruh: dınlık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık
ruhi: ruha aıt, ruhla ilgili
sevda: bır şeye karşı duyulan şıddetlı arzu aşın ıştıyak.
şan: yuksek makam, rutbe
Şefkat. acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet.
talebe: ogrencı
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçine alacak şekılde anlatma
teâlâ: en yuksek, en yuce olan
tebellür: açıga meydana çıkma belırme
tecelli: belırme bılınme gorunme
tekaddes: yucelmış kutsanmış olan.
ustat. bır ılım ve sanatta ustün olan kımse, ogretmen
vakit: zaman

taatten, tefekkür ve murakabelerden feyiz ve huzur almanın zevkine ermiş olan bir arif-i billâh idi.

Lâkin, karanlık gece dalgalarını andıran korkunç küfür ve ilhad kâbusunun Müslüman dünyasını ve dolayısıyla memleketimizi kaplamak üzere olduğu o tehlikeli günlerde, yatağından fırlayan bir arslan gibi, yanardağları andıran bir kükreyişle cihad meydanına atıldı. Bütün rahat ve huzurunu bu mukaddes davaya feda etti. Ve işte bu hikmete mebnidir ki, o günden beri her sözü bir dilim lâv, her fikri bir ateş parçası olmuş, düştüğü gönülleri yakıyor, hisleri, fikirleri alevlendiriyor.

Büyük Üstadın tam bir uzlet ve inzivadan sonra tekrar irşad ve cemiyet hayatına atılması, aynen İmâm-ı Gazali'nin hayatında geçirmiş olduğu o mühim ve tarihî merhaleye benzemektedir.

Demek ki, Cenab-ı Hak, büyük murşitleri böyle bir müddet inzivada terbiye, tasfiye ve tezkiye ettikten sonra tenvir ve irşat vazifesiyle mükellef kılıyor. Ve bu sebepledir ki, bir mâ-ı mukattardan daha temiz ve berrak olan yüreklerinden kopup gelen nefesler, kalplere aksederek bam başka tesirler icra ediyor.

Arz ettiğim gibi, İmâm-ı Gazali'nin bundan dokuz yüz sene evvel ahlâk ve fazilet sahasında yapmış olduğu futuhatı, bu asırda Bediüzzaman, iman ve İhlâs vadisinde başarmıştır.

ahlâk: huylar, tabiatlar.
aks: ışık veya sesin bir yerde görünmesi, vurması, görünüp dönmesi, yansıma.
arif-i billah: murşit, ermiş, evliya, manfeti Allah'a vasıl olan, Cenab-ı Hakkı bilen veli.
Arz: bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme.
asır: yüzyıl, asır.
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
cemiyet: manevî birlik teşkil eden cemaat.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihad: savaş, harp.
dava: takip edilen fikir, iddia.
evvel: önce, ilk.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
icra: yürütme, bir işi yerine getirme.
İhlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
İlhad: gerçek inançtan şaşma, sapıtma, hak yoldan çıkma.
iman: inanma, itikat.
İnziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme.
irşat: doğru yolu gösterme, gaflet'ten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.
kâbus: zihne devamlı şekilde musallat olan sabit fikir.
küfür: putperestlik, imansızlık, dinsizlik.
lâv: yanardağların püskürmesi sırasında çıkan ve soğuyunca katılaşan kitle.
mâ-i mukattar: damıtılmış saf su.
mebni: bir şeye dayanan, istinat eden.
merhale: derece, kademe.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, azız, temiz.
murakabe: kendi iç âlemine bakma, nefsini kontrol altına alma, Allah tarafından sürekli denetlendiğine inanma.
müddet: süre, zaman.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
mükellef: vazifeli, görevli, sorumlu.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren rehber, kılavuz.
Müslüman: İslâm dinine girmiş, İslam dininden olan mü'min, Müslim.
taat: ibadet etme, Allah'ın emirlerini yerine getirme, Allah'tan korkup yasaklarından kaçınma.
tasfiye: saflaştırma, saf kılma, arıtma.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırmaalem.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme.
tesir: etki.
tezkiye: insanın nefsini kötülüklerden, şeytanca tutkulardan, çirkin huylardan arındırması, mücahede ve riyazet ile kalbin hakikatı idrak edecek seviyeye yükseltilmesi.
uzlet: insanlardan uzak durma, bir köşeye çekilip kendi kendine yaşama, yalnızlık köşesine çekilme, İnziva.
vazife: görev.

Evet, Hazret-i Üstadı bu müthiş cihad meydanlarına sevk eden, hep bu eşsiz şefkat ve merhameti olmuştur. Ve bunu bizzat kendisinden dinleyelim:

"Bana, 'Sen şuna buna nıçın sataştın?' dıyorlar. Farkında değilim. Karşımda müthiş bir yangın var, alevleri göklere yükselıyor. Içınde evlâdım yanıyor, ımanım tutuşmuş yanıyor. O yangını söndürmeye, ımanımı kurtarmaya koşuyorum. Yolda bırısı benı kösteklemek ıstemış de, ayağım ona çarpmış, ne ehemmıyeti var? O müthiş yangın karşısında bu küçuk hâdıse bır kıymet ıfade eder mi? Dar düşünceler, dar görüşler!.."

İSTIĞNASI

Ustadın, hayatı boyunca cemıyetimızin her tabakasına vermekte olduğu binlerle istiğna örnekleri, dillere destan olmuş bır ulvıyetı haızdır.

Masıvadan tam manasıyla istiğna ederek, uzvî ve ruhî bütün varlığı ile Rabbülâlemîn'in bitmez ve tükenmez hazinesine dayanmayı müddet-i hayatında bir itiyat değil, âdeta bir mezhep, meşrep ve meslek olarak kabul etmiştir. Ve bunda da, ne pahasına olursa olsun, sebat eylemekte hâlâ devam etmektedir.

Işın orıjınal tarafı, bu meslek, kendı şahsına münhasır kalmamış, talebelerine de kudsî bir mefkûre hâlinde intikal etmiştir. Nur deryasında yıkanmak şerefine mazhar olan bir Nur Talebesinin istiğnasına hayran olmamak kabıl değıldır.

adeta: sanki
bizzat: kendısı, şahsen
cemıyet: manevı bırlık teşkıl eden cemaat.
cıhad: savaş, harp
derya: denız, bahr
destan: kahramanlık olaylarını anlatan edebı tur
ehemmıyet. pek onelı olma degerlılık.
hâdıse: olay
haız: bır şeye sahıp olma, sahıp malık.
hayran: şaşakalmış, şaşkın şaşıran, hayrette kalan.
ıfade: anlatım, deyış
ıman: inanma, ıtıkat.
ıntıkal: bır yerden başka bır yere geçme, yer değıştırme, göçme.
istiğna: var olanla yetınme, aza kanaat etme, tokgozlülük.
kabıl: mümkün, ıhtımal dairesınde
kıymet. deger
kudsı: mukaddes, yuce
Masıva: Allah tan başka butun varlıklar
mazhar: nail olma, şereflenme
mefkure. ulku, gaye, gaye olan şey, gaye-i hayal, ideal
merhamet. acımak, şefkat göstermek, korumak, esırgemek.
meslek. gıdış, tutulan yol, sıstem
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mezhep: gıdılen, tutulan, takıp edılen yol.
müddet-i hayat: omür, muddetı, yaşam suresı, bır kımsenın omrü.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetlı, korkunç.
Nur: aydınlık, panltı, ışık.
orıjınal: ozgun, yalnız kendıne has bır vasıf nıtelık taşıyan.
Rabbülalemîn: alemlerın Rabbı, butun alemlerı ıdare ve terbıye eden Allah
ruhî: ruha aıt, ruhla ılgılı
sebat: sabıt durma.
sevk. onune katıp surme, yonelıtme
şefkat. acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şeref: onur, haysıyet.
talebe: ogrencı
Talebe. ogrencı
ulvıyet. ulvılık, yucelık, yukseklık, ululuk
uzvî: uzva aıt, uzuvla ılgılı

Bakınız, Üstad, Mektubat ünvanını taşıyan şaheserin İkinci Mektubunda, bu mühim noktayı altı vecihle ne kadar asil bir iman ve irfan şuuru ile izah eder:

"*Birincisi:* Ehl-i dalâlet, ehl-i ilmi, ilmi vasıta-ı cer etmekle ıtham ediyorlar. 'Ilmı ve dini kendilenne medar-ı maişet yapıyorlar' deyip, insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. Binaenaleyh, bunlan fiilen tekzip lâzımdır.

"*Ikincisi:* Neşr-i hak için enbiyaya ittiba etmekle mükellefiz. Kur'ân-ı Hakîm'de, hakkı neşredenler

اِنْ اَجْرِیَ اِلاَّ عَلَی اللهِ ۞ اِنْ اَجْرِیَ اِلاَّ عَلَی اللهِ ۞ [1]

diyerek, insanlardan istiğna göstermişlerdir."

İşte, Rısale-ı Nur kullıyatının mazhar olduğu İlâhî futuhat, hep bu enbiya mesleğinde sebat kahramanlığının şaheser mısalı ve hankulâde neticesidır. Ve bu sayede Üstad, izzet-i ilmiyesini cihan-kıymet bır elmas gibi muhafaza eylemıştır.

Artık herkesin, uğrunda esır olduğu maaş, rütbe, servet ve daha nice bın şahsî ve maddî menfaatlerle asla alâkası olmayan bir insan, nasıl olur da gönüller fatihi olmaz? İmânlı gonuller, nasıl onun feyiz ve nuruyla dolmaz?

İKTISATÇILIĞI

İktisat, bundan evvel bahsettiğımız ıstığnanın tefsır ve izahından başka bir şey değildir. Zaten iktısat sarayına gırebılmek ıçın, evvelâ ıstığna denılen kapıdan gırmek

1 Benim mukafatımı ancak Allah verir. • Benim mukafatımı ancak Allah verir. (Yunus Suresi 72; Hud Suresi 29 v.d.)

alâka: ılgı, ılışkı, Bag
asıl: yuksek duygularla yapılan davranış.
aslâ: hıç bır vakıt, olması ımkansız.
Binaenaleyh: bunun uzerine, bundan dolayı, ondan dolayı
cihan: dunya, kainat, alem
Ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
enbiya: nebıler, peygamberler
esir: duşkun, vurgun
evvel: once, ılk.
evvelâ: bırıncı olarak, ılk once
fatih: fetheden, açan
feyiz: bolluk, bereket, verımlılık.
fiilen: fıılıe davranış ve hareketle
futuhat: zaferler, fetıhler, galıbıyetler
hak: bır kımseye aıt olan şey, alacak, ış, emek, zahmet karşılıgı pay
harikulâde: fevkalâde, eşı ve benzeri olmayan, gorulmedik derecede olaganustu.
hücum: saldırma
iktisat: tutum, tasarruf, uygun hareket, orta yolda olma
İlâhî: Allah ıla ılgılı, Cenab-ı Hakka daır
İman: ınanma, ıtıkat.
ınsaf: hakkı kabul edıp soyleme
irfan: bılme, bılıs, anlayıs, vukuf
istiğna: var olanla yetınme, aza kanaat etme, tokgozlulük.
ıtham: tohmetlendırme, suçlu gorme.
ittıba: tabi olma, uyma, ıtaat etme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
külliyat: bır yazarın basılmıs eserlennın tamamı
maddî: madde ıle alakalı, cısmanî
mazhar: nail olma, şereflenme
medar-ı maişet: geçım kaynagı, geçım sebebi, geçım vasıtası.
Mektubat: Rısale-ı Nur Kullıyatının dort buyuk kıtabından bırının adı
menfaat: fayda
meslek: gıdıs tutulan yol, sistem.
mısal: benzer, ornek.
muhafaza: koruma
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
mükellef: vazıfelı, gorevlı, sorumlu
neşretme: dagıtma, yayma, saçma

Neşr-i hak: hakkın neşrı, hakıkat, dogruyu yayma, neşretme.
netice: sonuç.
nokta: yon, cıhet.
Risale-i Nur: Nur Rısalesi Bedıuzzaman Saıd Nursî nın eserlennın adı
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
saray: buyuk konak, kasır
sebat: sabıt durma
servet: zengınlık, varlık, mal, mulk.
şaheser: degen ustun olan, ustun vasıflı
şahsî: şahsa, kısıye aıt, hususi
şuur: bır şeyın ınceliklerını ıyıce ıdrak etme, anlayış
tefsir: Kur'an ın mana, bakımından ızahı, Kur'ân ın şerhı
tekzip: yalanlama, yalan oldugunu soyleme.
ünvan: şohret, ad, ısım
ustat: bır ılm ve sanatta ustun olan kımse, ogretmen
vasıta-i cer: cer vasıtası, bır şeyı herhangi bır menfaate vasıta yapma, alet etme.
vecih: cıhet, yon.

lâzımdır. Bu sebeple iktisatla istiğna, lâzımla melzum kabîlindendir.

Üstad gibi, ıstığna hususunda peygamberleri kendine örnek kabul eden bir mücahidin iktisatçılığı, kendiliğinden husule gelecek kadar tabî bir haslet hâlini alır ve artık ona günde bir tas çorba, bir bardak su ve bir parça ekmek kâfi gelebilir. Zîrâ bu büyük insan, büyük ve munsif Fransız şairi Lâ Martin'in dediği gibi, "Yemek için yaşamıyor, belki yaşamak için yiyor."

Üstadın meşrep ve mesleğini tamamen anladıktan sonra, artık onun yüksek iktisatçılığını böyle yemek içmek gibi basit şeylerle mukayese etmeyi çok görüyorum. Zira, bu büyük insanın yüksek iktisatçılığını manevî sahalarda tatbik etmek ve maddî olmayan ölçülerle ölçmek lâzım gelir.

Meselâ, Üstad, bu yüksek iktisatçılık kudretini sırf yemek, içmek, giymek gibi basit şeylerle değil, bilakis fikir, zihin, istıdat, kabiliyet, vakit, zaman, nefis ve nefes gibi manevî ve mücerret kıymetlerin israf ve heder edilmemesi ile ölçen bir dâhîdir. Ve bütün ömrü boyunca bir karakter hâlinde takip ettiği bu titiz muhasebe ve murakabe usulünü, bütün talebelerine de telkin etmiştir. Binaenaleyh, bir Nur Talebesine olur olmaz eseri okutturmak ve her sözü dinlettirmek kolay bir şey değildir. Zira, onun gönlünün mihrak noktasında yazılı olan şu "Dikkat!" kelimesi, en hassas bir kontrol vazifesi görmektedir.

bilakis: aksine
binaenaleyh: bunun üzerine bundan dolayı, ondan dolayı
fikir: düşünme, düşünce.
hasiet: İnsanın yaratılıştan gelen huy ve karakter
hassas: çok çabuk hisseden, hissi galip olan
heder: boşa gitme, ziyan olma, karşılıksız kalma
İktisat: tutum, tasarruf, uygun hareket, orta yolda olma
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
istığna: var olanla yetinme, aza kanaat etme, tokgözlülük.
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kâfi: yeten, kâfi gelen, derhâte eden, ihtiyacı karşılayan
kontrol: bir işin düzenli usulüne uygun ve doğru yapılmasını sağlamak için yapılan inceleme ve denetleme, denetim, teftiş, murakabe
kudret: güç, kuvvet, iktidar
lazım: gerek, gerekli, lüzumlu
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
melzum: lüzumlu kılınmış bir şeyden
meselâ: örneğin
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mihrak: merkez, nokta
muhasebe: hesapların bütünü
mukayese: benzeterek veya karşılaştırarak değerlendirme, kıyas etme, kıyaslama.
munsif: insaf eden, İnsaflı
murakabe: kendi iç âlemine bakma, nefsini kontrol altına alma. Allah tarafından sürekli denetlendiğine inanma
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan
mücerret: tecrit edilmiş, yalnız, tek.
mülzem: lüzumlu görülmüş, gerektirilmiş.
nefis: insandaki bedeni canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabii istek.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
sırf: sadece
tabiî: yapmacıksız, samimî
takip: bir yol tutup gitme
Talebe: öğrenci
tas: içine sıvı maddeler konulan yuvarlak ve derince kap
tatbik: yerine getirme, uygulama.
telkin: aşılama, öğüt verme
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vakit: zaman
vazife: görev
zihin: anlama, bilme, kavrama gücü, anlayış, kavrayış, ahlâk..

İşte, Bediüzzaman, kudretli bir ıslahatçı ve harikalar harikası bir pedagog (mürebbî) olduğunu, yetiştirdiği ter temiz nesille fiilen ispat etmiş ve iktısat tarihine nurdan pırıltılarla yazılan bir atlas sahife daha ilâve eden bir nadire-i fıtrattır.

TEVAZU VE MAHVIYETKÂRLIĞI

Nur Risalelerinin bu kadar harikulâde bir şekilde cihana yayılmasında, bu iki hasletin çok faydası olmuş ve pek derin tesirleri görülmüştür.

Çünkü, Üstad, sohbet ve telîflerinde kendine bir "kutbulanfîn" ve bir "gavsulvasılîn" sıfatı vermediği için, gönüller ona pek çabuk ısınmış, onu ter temiz bir samimiyetle sevmiş ve derhal ulvî gayesini benimsemiştir.

Meselâ, ahlâk ve fazilete, hikmet ve ibrete ait olan birçok sohbet ve telkinlerini, doğrudan doğruya nefsine tevcih eder. Keskin ve ateşîn hitabelerinin ilk ve yegâne muhatabı öz nefsidir. Oradan, merkezden muhîte yayılırcasına, bütün nur ve sürura, saadet ve huzura müştak olan gönüllere yayılır.

Üstad, hususî hayatında gayet hâlim selim ve son derece mütevazidir. Bir ferdi değil, hiçbir zerreyi incitmemek için azamî fedakârlıklar gösterir. Sayısız zahmet ve meşakkatlere, ıztırap ve mahrumiyetlere katlanır –fakat imanına, Kur'ân'ına dokunulmamak şartıyla... Artık o zaman bakmışsınız ki, o sakin deniz, dalgaları semalara yükselen bir tufan, sahillere heybet ve dehşet saçan

ahlâk: huylar, tabıatlar
atlas: ipekten yapılmış kumaş
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
cihan: dünya, kainat, alem.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme
derece: değer, miktar
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan irfanıyle olan yüksek derece
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan, feda eden.
ferdî: ferde ilgisi olan.
fiilen: fiile, davranış ve hareketle
gavsulvasılın: evliyaların, hakka ermişlerin başı.
gaye: maksat, hedef
gayet: son derece
harika: olağanüstü.
harikulade: fevkalâde, eşi ve benzeri olmayan, görülmedik derecede olağanüstü.
hasleti: insanın yaratılıştan gelen huy ve karakter
heybet: korkuyla birlikte hürmet, saygı ve hayranlık uyandıran ululuk, yüceliik, haşmet.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hitabe: düzgün söz söyleme, nutuk atma, bir topluluğa karşı coşturucu sözler söyleme, nutuk.
hususî: özel
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma.
iktısat: tutum, tasarruf, uygun hareket, orta yolda olma
iman: inanma, itikat
ıslahat: düzeltmeler, iyileştirmeler yoluna koymalar, daha iyi hale getirmek için yapılan işler
İspat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hâle getirme.
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
kutbulanfîn: bilge, şahsiyetlerin en üstünü
mahrumiyet: dilediğini, istediğini elde edememe.
mahviyetkar: tevazulu, alçak gönüllü, pek mütevazı, kendini hesaba katmayan
meselâ: örneğin.
meşakkat: zahmet, sıkıntı
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
murebbi: terbiye eden, besleyip büyüten Allah
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
mütevazi: birbirine müvazi olan, eşit aralıklarla uzayıp giden, birleşmeyen paralel
nadire-i fıtrat: yaratılıştan benzersiz.
nefis: insandaki bedenî canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
nesil: kuşak, soy
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
pedagog: pedagoji uzmanı, eğitimci, terbiyeci, mürebbi
saadet: mutluluk.
sahife: sayfa.
selim: temiz, samimî.
sema: gökyüzü, gök
sürur: sevinç, mutluluk.
telif: kitap yazma
telkin: aşılama, öğüt verme.
tesir: etki
Tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazilik.
tevcih: yöneltme
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel
ulvî: yüksek, yüce
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
yegâne: biricik, tek, yalnız
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom

bir umman kesilmiştir. Çünkü o, Kur'ân-ı Kerîm'in sadık hizmetkârı ve iman hudutlarını bekleyen kahraman ve fedaî bir neferidir. Kendisi bu hakikatı veciz bir cümle ile şu şekilde ifade eder:

"Bir nefer nöbette iken, başkumandan da gelse, silâhını bırakmayacak. Ben de Kur'ân'ın bir hizmetkân ve bir neferiyim. Vazife başında iken karşıma kim çıkarsa çıksın, hak budur derim, başımı eğmem..."

Vazife başında ve cihad meydanında iken, şu mısralar lisan-ı hâlidir.

Şahlanan bir ata benzer, kararım kanlı gemi,
Sinsi düşmanlara, hâşâ, satamam benliğimi

Benliğimden uzak olmaktır esaret bence,
Böyle bir zillete düşmek ne hazin işkence!

Ebedî vuslatın aşkıyla geçer her anım,
Dest-i kudretle yapılmış kaledir imanım.

Bu mukaddes emelimden ne kadar dilşadım,
Görmek ister beni cennette şehit ecdadım

Ruhum oldukça müebbet, ebedîdir ömrüm,
En büyük vuslata, Allah'a çıkan yoldur ölüm

• • •

Kitaba girmezden evvel, Üstadı ilmî, fikrî, tasavvufî ve edebî cephelenyle de mütalâa etmek isterdim. Fakat çok derin ve pek şümullü olan bu mevzuların birkaç sayfa ile hülâsa edilemeyeceğini kat'î bir surette ıdrak ettikten

kahraman: yıgıt, cesur, bahadır alp
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'an, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son ilahî kitap
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu
mısra: bir beytin satırlarından her bir, bir satırlık manzum söz, bir şıır meydana getiren satırların her bir
mukaddes: takdis edilmiş, mubarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, azız, temiz
muebbet: sonsuza kadar devam eden, sonsuza kadar sonsuz, ebedî
mütalâa: bır şeyı etraflıca düşunme, tetkik etme
nefer: asker er
ömür: yaşayış, hayat.
sadık: doğru, gerçek, hakikî olan
suret: bıçım, tarz, görünüş
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
şümul: içine alma, kaplama, ıhata etme
tasavvufi: tasavvufa aıt, tasavvufla ılgılı
umman: buyuk deniz, derya, okyanus.
üstat: bir ilim ve sanatta ustün olan kimse, ogretmen.
Vazife: gorev
veciz: kısa ve ozlu söz
vuslat: bır şeye ulaşma, kavuşma, birleşme, enşme
zillet: hor ve hakır gorulme, alçalmaadî

aşk: şıddetlı sevgi, sevda, muhabbet, gönul verme, candan seyme alaka, iptıla
cephe: savaş sahası, savaş yapılan yer
cihad: savaş, harp
dilşad: sevınmış, kalbı hoş olmuş, gönlü hoş
ebedî: sonu olmayan, daımi, sureklı.
ecdat: dedeler, buyuk babalar, atalar
edebi: edebıyatla ılgılı, edebıyata aıt.
emel: şıddetlı arzu, hırs
esaret: esırlık, tutsaklık.
evvel: once, ilk.
fedai: canını esırgemeyen, muhım bır maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan.
fikrî: fikır cınsınden, fikırle alâkalı, fikre aıt.
hak: bır kımseye aıt olan şey, alacak, ış, emek, zahmet karşılığı pay
hakikat: gerçek, esas
hâşâ: asla, kat'iyen, hıç bır vakıt.
hazin: huzunlu, acıklı
hizmetkar: hizmet yapan kımse, hizmetçi
hudut: sınır
hülâsa: bır şeyın ozu, esası, temel kısmı.
ıdrak: akıl, erdırme, anlama, kavrama kabılıyetı
ifade: anlatım, deyiş
ilmi: ilım ile ılgılı, ılme dair
iman: ınanma, ınkat.
işkence: ezıyet, azap, bir kımseye verılen maddî-manevî sıkıntı, zulum

sonra, artık adı geçen mevzulara birkaç cümle ile temas etmeyi münasip gördüm. Rabbim imkânlar lütfederse, bu derin mevzular Risale-i Nur külliyatı ve Nur Talebeleri ile birlikte, büyük ve müstakil bir eserle, tahlîlî bir surette tetkik ve mütalâa etmeyi bütün ruhumla arzu ediyorum. Bu hususta, büyük Üstadımızın ve azız kardeşlerimin kıymetli dualarını niyaz eylerim.

ÜSTADIN İLMİ CEPHESİ

Merhum Ziya Paşa, şu

Âyinesi iştir kişinin, lâfa bakılmaz,
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde"

beyti ile nesilden nesile bir düstur hâlinde intikal edecek olan çok büyük bir hakıkatı ifade etmiştir.

Evet, Müslüman ırkımıza Risale-i Nur külliyatı gibi muazzam bir iman ve irfan kütüphanesini hediye eden, gönüller üzerinde mukaddes bir nur müessesesi kuran mümtaz ve müstesna zatın kudret-i ilmiyesi hakkında tafsılâta girişmek, öğle vaktı, güneşi tanf etmek kadar fuzulî bir iştir.

Yalnız, yanık bir şairimizin,

"Hüsn olur kim, seyrederken ihtıyar elden gider"

dediği gibi, hayatının her lâhzasında İlâhî tecellilere mazhar bulunan bu mübarek zatın ilım ve ırfanından, ahlâk

ahlak: huylar, tabıatlar
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
azîz: muhterem, saygın
beyit: şiirin ikı mısrası
cephe: savaş sahası, savaş yapılan yer
dustur: kanun, kalıde
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul
fuzulî: boşuna, yersiz, gereksiz, lüzumsuz
hakikat: gerçek, esas.
hal: durum, vazıyet.
ifade: anlatım, deyiş.
ihtıyar: seçme, tercih etme
ilâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
ilim: bilme, bilgi
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanma, itıkat
imkan: olabilecek halde bulunma, mümkün olma, olabilirlik.
intıkal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme
irfan: bilme, bilis, anlayış, vukuf
ırk: kok, asıl
kudret-i ilmiye: ilme ait kudret, ilmin gücü, kuvveti, ilmdeki üstünlük, güçlüklü.
kur'an: Allah tarafından vahy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
lâhza: göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman, göz bakışı kadar zaman parçası, an
mazhar: nail olma, şereflenme
Merhum: kendine rahmet edilmiş
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahıs konu
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
mukaddes: takdis edilmiş, mubarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, azız, temiz
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
muessese: tesis edilmiş, kurulmuş olan.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
münasip: uygun.
Müslüman: İslâm dinine girmiş, İslam dininden olan, mü'min, Müslim.
müstakil: başlı başına, kendi başına, kendi kendine, ayrıca
müstesna: istisna olan, başkasına benzemeyen, benzeri olmayan, seçkin, mümtaz, fevkalâde
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
nesil: kuşak, soy
niyaz: yalvarma, yakarma, dua
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rütbe-i akıl: akıl seviyesi, derecesi
suret: biçim, tarz, görünüş.
tafsılât: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tahlîlî: tahlile ait, tahlille ilgili
talebe: öğrenci
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tecellî: belirme, bilinme, görünme.
temas: dokunma, ilişme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

ve kemalâtından bahsetmek, insana bam başka bir zevk ve Ilâhî bir haz veriyor. Bunun için sözü uzatmaktan kendimı alamıyorum.

Üstad, Rısale-i Nur külliyatında dinî, içtimaî, ahlâkî, edebî, hukukî, felsefî ve tasavvufî en mühim mevzulara temas etmiş ve hepsinde de harıkulâde bir surette muvaffak olmuştur.

İşin asıl hayret veren noktası, birçok ulemanın tehlikeli yollara saptıkları en çetin mevzuları gayet açık bir şekilde ve en kat'î bir surette hallettiği gibi, en girdaplı derınlıklerden, Ehl-ı Sünnet ve Cemaatin tuttuğu nurlu yolu takıp ederek sahıl-i selâmete çıkmış ve eserlerini okuyanlan da öylece çıkarmıştır.

Bu sebeple, Risale-i Nur külliyatını azız milletimizin her tabakasına kemal-i emnıyet ve samimiyetle takdim etmekle şeref duyuyoruz. Nur Risaleleri, Kur'ân-ı Kerîm'in nur deryasından alınan berrak katreler ve hidayet güneşinden süzülen billûr huzmelerdir. Binaenaleyh, her Müslümana düşen en mukaddes vazife, ımanı kurtaracak olan bu nurlu eserlerin yayılmasına çalışmaktır. Zira, tarıhte pek çok defalar görülmüştür kı, bir eser nice fertlerin, aılelerın, cemiyetlerin ve sayısız insan kitlelerinın hidayet ve saadetine sebep olmuştur. Ah, ne bahtıyardır o ınsan kı, bır mü'mın kardeşının ımanının kurtulmasına sebep olur!

azız: muhterem saygın
bahtıyar: bahtlı talıhlı, mes ut, mutlu.
berrak: nurlu pek parlak du ru, açık.
billur: cam gibi parlayan şeffaf saydam beyaz cam
binaenaleyh: bunun uzenne bundan dolayı ondan dolayı.
cemiyet: manevı bırlık teşkıl eden cemaat.
derya: deniz bahr
edebi: edebıyatla ılgılı edebı yata aıt.
Ehl-ı Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamber ile ashab-ı kırâmın dinin temel konulannda takıp ettıklen yolu benımseyenler amel ve ınançta Hz. Muhammed ve ashabına uyanlar
eser: bır kımsenin meydana getırdıgı ortaya koyduğu mahsul
felsefi: felsefeye mensup felsefe ıle ılgılı.
fert: birey kışı şahıs.
gaye: maksat hedef
girdap: çok tehlıkelı ıçınden çıkılması zor hal.
harıkulâde: fevkalâde, eşı ve benzerı olmayan. gorulmedık derecede olağanustu
hayret: şaşkınlık, şaşırmak.
haz: mutluluk.
hidayet: dogru olan hak olan.
hukukı: hukuka aıt, hukukla ılgılı hukuk ışlenyle alakalı
huzme: demet, deste
ıçtımaı: topluluğa aıt, toplulukla ılgılı
Ilâhı: Allah la ilgılı Cenab ı Hakka dair
ımanı: ınanma ıtıkat.
ımanı: ımana aıt olan ımana dair olan ımanla ılgılı
kat'ı: kesın supheye ve tereddude mahal bırakmayan
katre: damla
kemalât: fazıletler kemaller ol gunluklar mukemmellıkler
kemal-ı emnıyet: tam bır emnıyet.
kitle: ınsan topluluğu
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân Hz Muhammed e vahıyle ındınlen en son ılahî kıtap
külliyat: bır yazann basılmış eserlerının tamamı
mevzu: ele alınan uzerınde durulan husus bahıs konu
mukaddes: takdıs edılmış mubarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş kutsal azız temız
muvaffak: başaran başarmış, başanlı
mühim: onemlı ehemmıyetlı.
mu'mın: ıman eden ınanan
Müslüman: İslâm dınıne gırmış İslam dınınden olan, mu'mın, Müslım
nur: aydınlık, panlu ışık.
nurlu: ışıklı panlılı
Rısale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap broşur
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Saıd Nursi'nın eserlennin adı.
saadet: mutluluk.
sahıl-i selamet: ayl nence elde edılen yer
samimiyet: ıçten ve kalpten olan sevgi ve bağlılık
suret: bıçım, tarz, gorunuş
şeref: onur haysıyet.
tabaka: kat, katman.
takdım: arz etme sunma.
takıp: bır yol tutup gıtme
tasavvufi: tasavvufa aıt, tasavvufla ılgılı
ulema: âlımler bılgınler ılım sahıplen.
üstat: bır ılım ve sanatta ustun olan kımse oğretmen
vazife: gorev
zevk: lezzet, haz

ÜSTADIN FİKRÎ CEPHESİ

Malûm ya, her mütefekkirin kendine mahsus bir tefekkur sistemi, fıkrî hayatında takıp ettiği bir gayesi ve bütün gönlü ile bağlandığı bir ideali vardır. Ve onun tefekkür sistemınden, gaye ve idealinden bahsetmek ıçın uzun mukaddemeler serd edilir. Fakat, Bedîüzzaman'ın tefekkur sıstemı, gàye ve ideali, uzun mukaddemelerle filân yorulmaksızın, bir cümle ile hulâsa edilebilir. Bütün semavî kitaplann ve bilumum peygamberlerin yegâne davaları olan "Hâlık-ı Kâınatın ulûhiyet ve vahdaniyetini ilân" ve bu büyük davayı da ilmî, mantıkî ve felsefî delillerle ispat eylemektir.

"O hâlde Üstadın mantık, felsefe ve müspet ilimlerle de alâkası var?"

Evet, mantık ve felsefe, Kur'ân'la banşıp, hak ve hakikate hizmet ettikleri müddetçe, Üstad en büyük mantıkçı ve en kudretli bır feylesoftur. Mukaddes ve cıhanşümul davasını ıspat vadisinde kullandığı en parlak delilleri ve en kat'î bürhanları, Kur'ân-ı Kerîm'in Allah kelâmı olduğunu her gun bır kat daha ispat ve ilân eden "müspet ilim"dir.

Zaten felsefe, aslında hikmet manasına geldikçe, Vacibu'l-Vücud Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerini, Zat-ı Bâri'sine lâyık sıfatlarla ispata çalışan her eser en büyük hikmet ve o eserin sahıbı de en buyuk hâkımdır.

bilumum: Butun hep kamu ... ın hepsi
cephe: savaş sahası, savaş yapılan yer
cıhanşümul: dunya çapında dun ya olçusunde
felsefi: felsefeye mensup felsefe ile ılgılı
fikrî: fikır cınsinden, fikirle alâkalı, fikre aıt.
gaye: maksat, hedef
hikmet: herkesin bılmedıgı gizli sebep, gızlı bılınmeyen nokta
kudret: güç, kuvvet, takat, ıktıdar
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
Malûm: bılınen
mantıkı: akla uygun, mantık kaıdelerıne uygun mantıklı
mukaddeme: başlangıç.
mukaddes: takdıs edılmış, mubarek, ayıp ve noksanlar dan kurtulmuş, kutsal, azız temız
müspet: menfi olmayan, pozıtıf olumlu
mütefekkir: tefekkur eden, düşunen, her şeyı hikmetınce ıbret almak ve kavramak uzere düşunen, düşunur
semavî: Allah tarafından olan, llâhı
serd: sozu duzgun ve guzel söyleme, bırburi ardınca duzgun ve ıyi konuşma
sistem: bır sonuç elde etmeye yarayan yontemler duzenı.
takıp: bır yol tutup gıtme
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatlan, hikmetleri ve gayelen görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerın den yola çıkarak Allah ı hatırlama.
uluhiyet: Allah ın zat ve sıfatlarından soz eden bolum, ilâhıyat
vahdaniyet: Allah ın bırlıgi ve varlıgı, Allah ın bır olusu
yegane: Bıncık, tek

İşte Üstad, böyle ilmî bir yolu, yani Kur'ân-ı Kerîm'in nurlu yolunu takip ettiği için, binlerle üniversitelinin imanını kurtarmak şerefine mazhar olmuştur. Hazretin bu hususta haiz olduğu ilmî, edebî ve felsefî daha pek çok meziyetleri vardır. Fakat onlar, eserlerinden misaller getirerek, inşaallah, müstakil bir eserde arz etmek emelindeyim. Ve minallâhi' tevfik.

TASAVVUF CEPHESİ

Nakşibendî meşayihinden, her harekâtını Peygamber-i Zîşan Efendimiz Hazretlerinin harekâtına tatbik etmeye çalışan ve büyük bir âlim olan bir zata sordum:

"Efendi Hazretleri, ulema ile mutasavvife arasındaki gerginliğin sebebi nedir?"

"Ulema, Resul-i Ekrem Efendimizin ilmine, mutasavvıflar da ameline vâris olmuşlar. İşte bu sebepten dolayıdır ki, Fahr-i Cihan Efendimizin hem ilmine ve hem ameline vâris olan bir zata 'zulcenaheyn,' yani 'iki kanatlı' deniliyor. Binaenaleyh, tarikatten maksat, ruhsatlarla değil, azimetlerle amel edip ahlâk-ı Peygamberî ile ahlâklanarak bütün manevî hastalıklardan temizlenip Cenab-ı Hakkın nazasında fânî olmaktır. İşte bu ulvî dereceyi kazanan kimseler, şüphesiz ki ehl-i hakikattirler. Yani, tarıkatten maksut ve matlûp olan gâyeye ermişler demektir. Fakat, bu yüksek mertebeyi kazanmak, her adama müyesser olamayacağı için, büyüklenmiz matlûp olan hedefe kolaylıkla erebilmek için muayyen kaıdeler vazeylemişlerdir. Hülâsa, tarikat, şenat dairesinin içinde

alaka: ilgi ilişki bağ.
bilumum: bütün tamamı hep genel olarak.
Cenab-ı Hak: doğru gerçek, Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cephe: yön taraf
dava: takip edilen fikir iddia ülkü
delil: kanıt.
derece: mertebe kademe
ehl-ı hakıkat: doğru ve hak yolunda olanlar
fanı: geçici, ölümlü
felsefe: hikmet bilgisi
fikrî: fikir ünsünden fikirle alâkalı fikre ait.
gaye: maksat meram hedef
hak: doğru gerçek hakikat.
hakıkat: gerçek, hayalî olmayan görülen mevcut olan bir şeyin aslı ve esası
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı Allah.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma o iş için gayret gösterme çabalama
hülasa: bir şeyin özü esası temel kısmı.
ilan: meydana çıkarma belli etme yayma duyurma bildirme
ilim: okuyarak öğrenilen bilgi.
ilmî: ilim ile ilgili ilme dair
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma doğruyu delillerle gösterme
kaide: usul kural erkân nizam düzen yol.
mahsus: başkasında bulunmayan bir şeye veya kişiye has olan
maksut: kasıt edilmiş kasıt edilen
malum: bilinen, belli belirsiz olmayan
mantık: doğru düşünme akla uygun söz söyleme hükum verme usul esas ve kurallarından bahseden ilim
matlup: talep edilen istenilen aranılan şey
mertebe: derece basamak.
muayyen: tayin edilmiş belli belirli
mukaddeme: başta ve asıl maksada girmeden önce söylenen ve yazılan şey ilk söz önsöz başlangıç, giriş dibace medhal
muddet: vakit, zaman süre bir şeyin devam ettiği zaman parçası
mütefekkir: tefekkür eden düşünen her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen düşünür
müyesser: kolay olan kolay gelen kolaylıkla yapılan.
peygamber: Allah'ın elçisi Allah tarafından haber getirerek ilâhi emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi haberci nebi resul
rıza: razılık, razı olma hoşnutluk, memnunluk.
semavî: Allah tarafından olan ilâhi
sistem: bir sonuç elde etmeye yarayan yöntemler düzeni
şenat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi
takip: bir yol tutup gitme
tarıkat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu seyr u süluk sırasında tutulan yol
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp onlardaki sanatları hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama
uluhiyet: Allah'ın zat ve sıfatlarından söz eden bölüm ilâhiyat.
ulvî: yüksek, yüce
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı Allah'ın bir oluşu.
vazeyleme: koyma yerleştirme, meydana getirme
yegane: biricik, tek, yalnız.

bır dairedir. Tarikatten düşen şeriata düşer, fakat –maazallah– şeriattan düşen ebedî hüsranda kalır."

Bu büyük zatın beyanatına göre, Bediüzzaman'ın açtığı nur yolu ile, hakıkî ve şaibesız tasavvuf arasında cevherî hiçbir ihtilâf yoktur. Her ikisi de rıza-i Bâri'ye ve binnetice cennet-i âlâya ve didar-ı Mevlâya götüren yollardır.

Binaenaleyh, bu asıl gayeyi istihdaf eden herhangi mutasavvıf bır kardeşımızın Rısale-ı Nur kullıyatını seve seve okumasına hiçbir mâni kalmadığı gibi, bilakis Rısale-i Nur, tasavvuftakı murakabe dairesını Kur'ân-ı Kerîm yolu ıle genişleterek, ona bir de tefekkür vazifesini en mühim bir vırt olarak ılâve etmıştır.

Evet, insanın gozune gonlune bam başka ufuklar açan bu tefekkür sebebiyle, sadece kalbinin murakabesi ile meşgul olan bir salık, kalbi ve butun letaifi ile birlikte, zerrelerden kürelere kadar bütün kâinatı azamet ve ihtişamı ıle seyır ve temaşa, murakabe ve muşahede ederek, Cenab-ı Hakkın o âlemlerde bin bir şekılde tecelli etmekte olan Esma-ı Husnasını, sıfât-ı ulyasını kemal-ı vecd ile görerek, artık sonsuz bir mabette olduğunu aynelyakın, ılmelyakın ve hakkalyakın derecesınde hısseder. Çünkü, içine girdiği mabet öyle ulu bir mabettir ki, mılyarlara sığmayan cemaatın hepsı aşk ve şevk, huşû ve istiğraklar içinde Hâlıkını zikrediyor. Yanık, tatlı ve güzel lisanları, şive, name, ahenk ve besteleri ıle bır ağızdan

ahenk: uygunluk, düzen
alem: bütün yaratılmışlar
asil: yüksek duygularla yapılan davranış.
aşk: şiddetli sevgi, sevda, muhabbet, gönül verme, candan sevme, alâka, ıptıla
aynelyakın: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyre derek bilme
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
beyanat: bir konuda yapılan genel açıklamalar, bildirıler
bilakis: aksine, tersine, tam tersi tersine olarak.
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, buna binaen
binnetice: netice olarak.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, boluk.
Cennet-i a'la: Cennet kadınının en yüksegi, sekızıncı Cennet, Cennet-i Vesile
cevheri: cevhere, değerli taş veya inciye ait olan, bunlarla yapılmış veya işlenmiş bulunan
didar-ı Mevla: Cenab-ı Allah'ın Cennetlıklere cemalını gostermesi, gorunmesi.
ebedi: ebede mensup, zevalsız, sonu olmayan, sürekli
Esma-ı Husna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz guzel ısmı
hakıkı: gerçek, sahıcı
hakkalyakın: kulun kendi varlıgından geçerek, sırf Allah'ı muşahede etmesi, butun varlıganda onu yaşaması halı
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
huşu: alçak gönullulük, aşagıdan alma, tevazu
husran: zarar, ziyan, kayıp
ihtilâf: anlaşmazlık, bir konuda farklı gorus ve duşunuş
ihtişam: debdebe, şanlı gorunuş, buyuk gosteriş.
ilmelyakın: yakın ile bılme, bir şeyi ılm ve delıl ıle kesin olarak bılme, tanıma, kabul etme
istiğrak: gark olma, dalma, bir şeyin içine gomulme
istihdaf: ensılmek ıstenılen netıce ve gaye
letaif: duygular, hısler
maazallah: Allah korusun, Allah esırgesın, Allah muhafaza etsın
mabet: ibadet edilen yer, mescıt, camı gıbı ıbadet yerı
murakabe: bakma, gozetme, goz alında bulundurma
mutasavvıf: vuslata ermek ıçın tasavvuf yoluna gıren ve bu yolun edeplerıne, rukunlerıne ve usullerıne samımıyetle uymaya çalışan muşahede: bir şeyi gozle gorme, seyrederek anlama, seyretme
name: mektup
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, şule
rıza-yı Bari: Allah'ın hoşnut olması, rızası.
salik: bır tarıkate gırmış bulunan, bır tarıkate gırıp hıdayet yolunu takıp eden murıt.
sıfat-ı ulya: çok yuce vasıflar, yuce sıfatlar
şaibe: kusur, noksan, eksıklık.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildırılen ilahi emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
şevk: şıddetlı arzu, aşın ıstek ve heves
şive: tarz, tavır, üslûp
Tarikat: Allah'a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edecegi terbıye usul ve yolu, seyır u sulük sırasında tutulan yol
tasavvuf: mutasavvıfların ılmı, Allah'a ulaşma bılgısı ve yaklaşımı
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp onlardakı sanatları, hıkmetlerı ve gayelerı gorerek yaratıcıyı hatırlama
temaşa: bakma, bakıp seyretme
virt: belli zamanlarda okunması, manevi bir vazife olarak kabul edilen Kur'ân cuzleri
zerre: maddenin en kuçuk parçası, molekul, atom.
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getırme

سُبْحَانَ اللهِ ۞ وَالْحَمْدُلِلّٰهِ ۞ وَلَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ ۞ وَاللهُ اَكْبَر [1]

diyorlar.

Risale-i Nur'un açtığı iman ve ırfan ve Kur'ân yolunu takip eden, işte böyle muazzam ve muhteşem bir mabede girer. Ve herkes de iman ve irfanı, feyiz ve ihlâsı nispetinde feyizyâb olur.

EDEBÎ CEPHESİ

Eskiden beri, lâfız ve mana, üslûp ve muhteva bakımından, edipler ve şairler, mutefekkirler ve âlimler ikiye ayrılmışlardır. Bunlardan bazıları, sadece üslûp ve ifadeye, vezin ve kafiyeye kıymet vererek, manayı ifadeye feda etmişlerdir. Ve bu hâl de kendini en çok şiirde gösterir.

Diğer zümre ise, en çok mana ve muhtevaya ehemmiyet vererek, ozu soze kurban etmemişlerdir. Artık Bediüzzaman gibi büyük bir mütefekkirin edebî cephesi, bu küçük mukaddeme ile kolayca anlaşılır sanırım. Zira Üstad o kıymetli ve bereketli ömrünü, kulaklarda kalacak olan sozlerin tanzim ve tertibi ile değil, bılakis kalplerde, ruhlarda, vicdan ve fikirlerde kudsî bir ideal hâlinde insanlıkla beraber yaşayacak olan dın hıssının, ıman şuurunun, ahlâk ve fazîlet mefhumunun asırlara, nesillere telkını ile meşgul olan bir dâhîdır. Artık bu kadar ulvî bır gayenin tahakkuku için candan ve cihandan geçen bir mücahıt, pek tabîîdır kı, fânî şekıllerle meşgul olamaz.

1- Allah, zatında sıfatlarında ve fıllerinde bütün kusur ve noksandan uzaktır. • Rahmet ve merhameti sonsuz olan Allah'a ezelden ebede kadar hamd olsun. • Allah tan bsaşka hiç bır ılah yoktur. • Ve Allah en buyutur ve en yucedır.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
asır: yuzyıl.
bereket: bolluk, gurluk.
bilakis: aksine, tersine, tam tersi, tersine olarak.
cephe: yon, taraf
cihan: dunya, kâlınat, âlem.
dahi: son derece zekı anlayışlı, uyanık, deha sahıbı.
edebî: edebiyatla ılgılı, edebiyata aıt.
ehemmiyet: onem
fanı: geçıcı, olumlu
fazîlet: kışıyı ahlaklı, iyi hareket etmeye yonelten manevî kuvvet, erdem
feda: gozden çıkarma, ugruna verme.
feyiz: ilım, ırfan
feyizyâb: feyiz bulan, feyiz bulucu
fikir: akıl, hafıza
gaye: maksat, meram, hedef
his: duygu
ifade: deyış, soyleyış, soyleyış tarzı
ifade: anlatma, anlatım, anlauş
ihlas: halıs, ıçten, samimi, rıyasız, karşılıksız sevgi ve bağlılık, gonulden gelen dostluk.
iman: inanma, inanç, itıkat, tasdik
irfan: bilme, bılış, anlayış, vukuf
kafiye: şırde, mısra sonunda yer alan kelımelenn ses benzerlıgi, ses uyuşması, uyak.
kıymet: deger
kudsi: mukaddes, kutlu, muazzez, azız
lâfız: soz, kelıme, agızdan çıkan manalı veya manasız soz.
mabet: ibadet edilen yer, mescit, camı gibi ibadet yerı.
mefhum: bir sozun ifade ettıgı mana, sozden çıkarılan mana, konsept, kavram
meşgul: bir ışle uğraşan, ış gormekte olan kımse
muazzam: ulu, muhteşem.
muhteşem: ihtişamlı, haşmetlı, gorkemlı, debdebelı, şanlı, ulu, yuce, buyuk.
muhteva: bir şeyın ıçınde olan, ıçınde bulunan, ıçteki şey, ıçerık.
mukaddeme: başta ve asıl maksada gırmeden once soylenen ve ya yazılan şey, ılk soz, onsoz, başlangıç, gırış, dıbace, medhal
mücahit: cıhad eden, dın ugruna dın dusmanlarıyla Allah rızası ıçin ve Allah'ın adını yuceltmek gayesiyle savaşan.
mütefekkir: tefekkur eden, dusunen, her şeyı hıkmetınce ıbret almak ve kavramak uzere dusunen, dusunur
nesil: kuşak, soy
nispet: kıyaslama, kıyas, olcu, oran
ömür: yaşama suresi, hayat muddetı.
ruh: hıs, duygu
şuur: bır şeyı anlama, tanıma ve kavrama gucu, anlayış, ıdrak.
tabii: kauksız, hılesiz, saf
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tanzim: manzum veya mensur olarak yazma
telkın: fikır aşılama, oğut verme, zihınde yer ettırme, kulağına koyma
tertip: dizme, sıralama, duzene koyma
ulvi: yuksek, yuce
uslûp: ifade yolu, kendıne has ıfade veya yazı tarzı
vezin: olcu
vicdan: ıyıyı kotuden, hayırdan şerden ayırıt etmeye yardımcı olan ahlakî duygu
zümre: cemaat, topluluk

Bununla beraber, Üstad, zevk inceliği, gönül hassasiyeti, fikir derinliği ve hayal yüksekliği bakımından harikulâde denecek derecede edebî bir kudret ve melekeyi haizdir. Ve bu sebeple, üslûp ve ifadesi, mevzua göre değişir. Meselâ, ilmî ve felsefî mevzularda mantıkî ve riyazî delillerle aklı ikna ederken, gayet veciz terkipler kullanır. Fakat gönlü mest edip ruhu yükselteceği anlarda ifade o kadar berraklaşır ki, tarif edilemez. Meselâ, semalardan, güneşlerden, yıldızlardan, mehtaplardan ve bilhassa bahar âleminden ve Cenab-ı Hakkın o âlemlerde tecelli etmekte olan kudret ve azametini tasvir ederken üslûp o kadar lâtif bir şekil alır ki, artık her teşbih, en tatlı renklerle çerçevelenmiş bir levhayı andırır, ve her tasvir, harikalar harikası bir âlemi canlandırır.

İşte bu hikmete mebnidir ki, bir Nur Talebesi, Risale-i Nur külliyatını mutalâası ile –üniversitenin herhangi bir fakültesine mensup da olsa– hissen, fikren, ruhen, vicdanen ve hayalen tam manasıyla tatmin edilmiş oluyor.

Nasıl tatmin edilmez ki? Risale-i Nur külliyatı Kur'ân-ı Kerîm'in cihanşümul bahçesinden derilen bir gül demetidir. Binaenaleyh, onda, o mübarek ve İlâhî bahçenin nuru, havası, ziyası ve kokusu vardır.

Ruhun bu ihtiyacını söyler akan sular,
Kur'ân'a her zaman beşerin ihtiyacı var.

Ali Ulvî Kurucu

âlem: bütün yaratılmışlar
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
bilhassa: her şeyden önce, başta, hele en çok, hususan, hususî olarak, özellikle, mahsus
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihanşümul: dünya çapında, dünya ölçüsünde.
delil: kanıt.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
fakülte: üniversiteye bağlı temel ihtisas dallarından bir, hukuk fakültesi, edebiyat fakültesi v.s. gibi
felsefî: felsefeye mensup, felsefe ile ilgili
fikir: düşünme, düşünce
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
haiz: bir şeye sahip olma, sahip malik.
harika: her zaman rastlanmayan, olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran, âdet ve tabiat dışında olan şey
harikulâde: fevkalâde, eşi ve benzeri olmayan, görülmedik derecede, olağanüstü.
hassasiyet: hassas olanın hali
hayalen: hayal olarak, hayalî bir şekilde, zihinde tasarlayıp canlandırarak.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta
hissen: his tabanıyle, hissî olarak, duyulanarak, hislenerek.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
ikna: razı etme
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
İlmî: ilim ile ilgili, ilme dair
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'an. Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
lâtif: çok hoş, güzel
levha: manzara, görünüş
mantıkî: akla uygun, mantık kaidelerine uygun, mantıklı.
mebnî: bir şeye dayanan, istinat eden
mehtap: ay ışığı, ay aydınlığı
meleke: iktidar, maharet.
mensup: bir şeye veya kimseye nispetli olan, alâkası bulunan, bir şeyle ilgili olan
mest: keyifle kendinden geçmiş
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan, husus, bahis, konu
mübarek: feyizli, bereketli
mutalaa: okuma, dikkatli okuma
nur: aydınlık, parlıtı, parlaklık, ziya, ışık, şule
riyazî: hesapla, matematikle ilgili, riyaziyeye ait.
ruh: his, duygu
Ruh: İnsan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan gayri maddî cevher, manevî varlık.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
sema: gökyüzü, gök.
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirilme
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tatmin: doyma, doygunluk.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey, sentez
teşbih: aralarında maddî veya manevî bir münasebet bulunan iki şeyi birbirine benzetme sanatı.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vicdanen: vicdanca, vicdan bakımından, içten, yürekten.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

YENİ ASYA
NEŞRİYAT

Gulbahar Caddesi, Gunay Sokak, No 4
34212 GUNEŞLI, ISTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

❖❖❖

E-POSTA : risalemur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

❖❖❖

Copyright © Her hakkı mahfuzdur.

ISBN 978-975-525-410-1 (Takım)
ISBN 978-975-525-382-4 (Barla Lâhikası)

ÜRÜN KODU: 1160

(ALTINCI BASKI)

❖❖❖

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A Ş

ISTANBUL
ARALIK 2012

İçindekiler

Takdim 17

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir? 19

Lâhika Mektuplarının Takdimi 23

Yirmi Sekizinci Mektuptan Yedinci Risale Olan Yedinci Mesele (Tahdis-i nimet suretinde birkaç sırr-ı inayeti izhar eden "Yedi Sebep"i beyan eder) 31

Mahrem Bir Suale Cevaptır (Risale-i Nur'daki sözlerin kuvvetine dair suale cevap verir) 46

Mukaddeme (Hulûsî Bey ve Sabri Efendi nin mektuplarının Risale-i Nur içine dâhil edilmesinin sebepleri) 48

Sıra No

Yirmi Yedinci Mektup ve Zeyilleri 52
(Hulûsî Bey ve Sabri Efendi'nin Risaletu'n-Nur da yazılan mektupları hakkında)

1. Kur'ân hakikatlerini Risale-i Nur göstermiştir, Ustadımız buna vesile olmuştur 53

2. Risale-i Nur Kur'ân eczanesinden verilen ilâçtır 57

3. Risale-i Nur hizmetinde bulunmak Kur'ân hesabına bir hizmetkârlıktır 58

4. Zaman imanı kurtarmak zamanıdır 59

5. Risale-i Nur'un, Nur ism-i azîminin tecellisi olduğu 60

6. Risale-i Nur'un kıymetini anlamak için insan olmak yeterlidir 61

7. Bizler Kur'ân hizmetinde âciz hizmetkârınız bulunuyoruz. 61

8. Her geçen gün dünyanın fena ve fânî yüzü bütün açıklığı ile gözükmektedir 62

9. Sözler yanında yazılan yazılar Sözler'e nazaran çok sönük kalır 63

10. Sözler'le zulmetten nura, girdaptan selâmete, felâketten saadete çıkmak 64

11. Hulûsî Bey ve Fethi Beyin On Dokuzuncu Mektubu birlikte okuduktan sonra hissedilenler 65

12. Bu sözler altın ile yazılsa lâyık iken nakış hattımla istinsah ettim 65

13. Sözler'le Nur yolunu irşat etmek. 65

14. Lâfzî bir ustadı kaybettimse de, manevî müteaddit mürşitleri buldum diye kendimi tebşir ettim 66

15. Sözler vasıtasıyla daima sohbet-i maneviyede bulunuyoruz 66

16. Risale-i Nur manevî bir güneş gibidir 67

17. Her işimde Allah'a dayandığım için umutsızlığe düşmüyorum 88

18. Nurlar ayak altında kalamazlar 69

19. Nurlarla çalışılmadan geçen zamana acımak 69

20. Mübarek nurlu pencerelere koşuyorum 70

21. Nurların komşuluğundan, âyinedarlığından hissemend olarak nisbî bir parlaklık arz edebilecektir 00

22. Bu eserler bütün sınıflara ve cemaatlere daima mazhar-ı takdir oluyor 73

23. Abdurrahman'ın vefatından iki ay önce yazdığı mektup 73

24. Onuncu Söz, Abdurrahman hakkında bir murşid-i hakikî hükmüne geçmiştir 76

Yirmi Yedinci Mektubun Zeyli ve İkinci Kısmı 77
25. Risale-i Nur'un insanlar üzerinde bıraktığı etki 77
26. Bu gibi kıymettar eserleri işittikten sonra görmek iştiyakı gittikçe artıyor 78
27. Yirmi Dokuzuncu Sözden nasihat almak 79
28. Müşrik ve münkirleri mağlûp eden Otuzuncu Sözden nasihat almaya muvaffak oldum 80
29. Sözlerle beraber olmaktan duyulan memnuniyet 80
30. Sözler hazık bir doktordur 80
31. Nur Fabrikasından her nevi teçhizatı almanın farz olduğunu bilmek 81
32. Her bir kelimesi elmas mahzeni olan Nurlar hakkında 82
33. Sözlerdeki güzel üslûp ve gayelere duyulan hayranlık 83
34. Yirminci Mektup hakkında hissedilenler 83
35. Birinci Sözün ne kadar manidar olduğunu insan olan hisseder 84
36. Sözleri okurken mücevher defnesinde olduğunu hissetmek 84
37. On Dokuzuncu Mektubu yazarken olanlar 85
38. Bütün zararlı şahıslara karşı ilân edilen manevî cihaddaki başarı 86
39. Altın yaldızla yazılması gereken bu eserdeki başarı 87
40. Yirmi İkinci bahr-i hakaıkı inayet-i İlâhiye ile istıbsaha muvaffak oldum 87
41. Risale-i Nur'u okumak ve ondan faydalanmak çok büyük bir nimettir 88
42. Bu eser tahsil olunmuş ilmin üzerindedir 88
43. Yirmi Beşinci Söz Kur'ân'ı çok güzel tanıf eder 89
44. Risale-i Nur'dan nasihat almak 90
45. Otuz Üçüncü Sözün kalbleri tedavi etmesi 90
46. Otuz Üçüncü Mektubun üç penceresinden ayrı ayrı lemaan eden nuranî ziyalar 90
47. Ümmanım Cenab-ı Kibriya'dan ki, kanı bulunduğu nevvar Sözlerin nur ve ziyalarından müstefit ve ziyadar ola 91
48. Ümit ve iman gibi pek âlî sermayemiz var 92
49. Risalâtü'l Envar her biri ayrı ayrı mevzularda, haddühesaba gelmeyen müşkülleri halleder 94
50. Risalelerin her biri birer derya-ı azîmdir 95
51. Sözlerinizi mürşidâne ve çok yüksek olduğundan gayet dikkatli ve tahlil ederek okumak icap ediyor 95
52. Bu eserler bize cennetten gönderilen meyvelerdir 96
53. Acz ve fakrdaki lezzet, şefkat ve tefekkürdeki ulviyet, hakıkaten hıçbir şeyle kabil-i kıyas değilmiş 99
İkinci Zeyil 99
54. Bu eserler başlı başına ayrı ayrı birer fatihtir 99
55. Nurların hazinesinden olan Sözler dahi hakaık-ı eşyada en ufacık zerreleri bile görmek ve göstermek hassasına haizdir 100
56. Bu güzel ve yüksek Sözler'i birden bire kavramak herkese müyesser olamayacağı için affımı rica ediyorum 102
57. Risalelerin güzelliğine, yüksekliğine ve lâtıflığına hayrette kaldım 103
58. Nur bahçesinin nurlu meyvelerinden iki tanesini daha koparmaya muvaffak oldum 103
59. Bugün o yüksek kitabın ikmaline muvaffak oldum 104

60. Bu eser tarik-ı hakikati arayanlara bir refik-i hayat olsun 105
61. O muhteşem temsillerinizi defalarca okumak istiyorum 105
62. Mezarıma kadar dinî akidelerinizin esiri ve kurbanıyım 106
63. Bu fakir-i pürtaksir kardeşinizde Ustadın bazı hasletlerinden denizde katre nispetinde vardır 107
64. Risale-i Nur deryasındaki lezzet ve saadetin dünyada hiç emsalini görmedim 113
65. İ'caz-ı Kur'ân'ın yüksekliği hakkında ne yazsam azdır 115
66. Kalb ve gönlüme âciz kalemim ve kalbim tercüman olamıyor 116
67. Yirmi Yedinci Mektup bir meclis-i nuranîdir 117
Yirmi Yedinci Mektubun Üçüncü Zeyli 118
68. Nur Risalelerine çok müştak ve onların mütalâasından intibaha düşen bir doktora yazılan mektuptur 118
69. Nurların şu mu'cizniüma kerametlerini ancak ve ancak Mir'at-ı Muhammediye (ASM) ile müşahede edebilirsiz 120
70. Bazen Nurları düşünüp, hakikaten pek çok hakaik ve hikmetleri ihtiva ettiklerini görüyordum 122
71. Yirmi Yedinci Söz, Müslümanları sa'yugayretin ve bu ulvî dinin hizmetine teşvik ediyor 124
72. On Yedinci Söz, ki mefhumu nâmütenahi yükselen hakikatlerdir 125
73. Risale-i Ahmediye berahinini yazarken, çok defalar kalemimi elimden bırakıp, o Asr-ı Saadetin anlarının tahassürüyle, hicranıyla yandım 125
74. Küçük Sözler kısa oldukları hâlde mefhumları büyük. Büyük hisler ve ulvî fikir bahşediyor 126
75. Hiç mümkün mü ki, karşımda billûrî sular akıtan ulu pınarın suyundan kana kana içmek için acele etmeyeyim 127
76. Bizi maddî ve manevî tenvir eden, yükselten ve eriştirmez feyizlere müstağrak kılan risaleler 129
77. Husrev'in Sözler'i yazmaya başladığı zaman yazdığı mektuptur 130
78. Okuduğum her söz, neşrettiğiniz o ulvî hakikatler için âciz lisanım tavsif ve takdirden âcız kalıyor 131
79. Çiçekleri görmek için bahar beklemek zarureti vardır; biz de onu şiddetle ve sabırsızlıkla intizar etmekteyiz 131
80. Ruhum sizinle yaşadığı hâlde, cismen uzak bulunduğumuzdan ağlıyorum 132
81. Her risaleden ruhum ayrı ayrı gıdasını alıyor 133
82. Üstadımın fikirlerine haddim olmayarak yine Üstadımdan aldığım kuvvet ve cesaretle iştirak ediyorum 134
83. Kur'ân'ın bir mu'cizesi olan yazdığın bu risaleler, senin ne kadar büyük bir ustad olduğunu kabul ve teslime kâfidir 136
84. Muhterem Ustadım! Vaziyetimden çok memnunum. Artık emr-i âlîlen mucibince hiç bir şey düşünmüyorum 139
85. Envar-ı imaniyeye muhtaç Ümmet-i Muhammed'i medyun-ı şükran eylemiştir 140
86. Yirmi Yedinci Mektup nur deryasının askerleri beyninde bir nevi musabaka vazifesini gördü 141

87. Ne zaman nurlardan bir risale görsem, bu gibi veyahut daha ziyade bir zevk-i hakikî ve sürur-ı namütenahi görüyorum 142
88. Biz ölmüştük, lehülhamd bize hayat bahşedildi. Gücenmeye, hiçbir vakit hakkımız yok. Vazifemiz olan duaya devam ve teşekkür borçluyuz. 144
89. Hatem-i I'caz, hizmet-i Kur'ân'daki kıymettar kardeşlerimi tanıttırdı. 146
90. Binbaşı Asım Bey'in Risaletü'n-Nur *Sözler*'i hakkında temsil ettiği bir fikradır 150
91. Mübarek sözlerinizde öyle kudsî feyizler var ki, talebenizin elinden tutuyor 151
92. Bu dünya mü'mine zindandır derler. İşte neşrine, izharına, beyanına vasıta olduğunuz Nurlar, bize bu karanlık dünyamızı aydınlattı. 153
93. Nur deryasının nuranî talebeleri de, nerede olursa olsun hepsi bir gayede. 156
94. Son neşrettiğiniz Söz, fakirde çok derin ve tesir ve intibalar bıraktı. 157
95. Üstadımın hadim olduğu çığın takip ile hizmet etmek emelinde isem de, yalnız ettiğim hizmet kâfi değildir 158
96. Kardeşlerimin, Risaletü'n-Nur ve Mektubatü'n-Nura gösterdikleri âteşîn muhabbetle, kalbî ıştıyaklarını gösteren kelemleri beni de heyecana düşürmüştü 159
97. Şimdiye kadar böyle hakıkatler hiç bir eserde görülmemiş ve işitilmemiştir. 164
98. Yirmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Remzini din kardeşlerimle birlikte okuduk 166
99. Neşir buyurulan işbu risaledeki tevafukat, şimdiye kadar emsali namesbuk bir sırrına koymuş 167
100. Bu Nur Risalelerinin her birisi birbirinden nurlu. Hele I'caz-ı Kur'ân nurun âlâ nur. 168
101. Ahmed Galib'in *Sözler* hakkında bir fikrasıdır 170
102. Ahmed Galib'in *Sözler* hakkında Arabî fikrasıdır 174
103. Coşan deryanın ka'rından sahil-i beyana paha takdir edilemeyen cevahir geliyordu 175
104. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın müfessir ve mümessili olan Nur deryası. 176
105. Ondan daha güzel ve ondan daha parlak ve onlardan daha nurlu hiçbir şey olamaz. 177
106. Risalenin dinsizleri iskâta kâfi geleceğine hepimiz kanaat ve iman getirdik. 178
107. Ümmet-i Muhammed'in kulûb-ı mecruhalarını Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın âb-ı hayatıyla ihya buyuruyorsunuz. 178
108. O sözlerin kıymetini tanıtan âcizim. Ne kadar yazsam, o eserlerin kıymetinden binde bir nebzesini gösteremez. 179
109. Nisan yağmuruna şiddetli bir alâka ile ihtiyaç gösteren balıklar gibi, benim de bu risaleye ihtiyacım şiddetli idi. 180
Yirmi Yedinci Mektubun Üçüncü Kısmı ve Üçüncü Zeylin Nihayeti 183
110. Bütün dünya Kur'ân'ın beyan ve esrarından manen sizi dinliyor, inşaallah her vakit dinleyecek 183
111. Yirmi Dokuzuncu Mektubun Yedinci Kısmıdır. Bunu yedi işaretle beyan eder 186
112. Nazirsiz şulelerinle asr-ı hâzın ihya ve tenvir eden ve istikbalin krokisini bihakkın tanzim eden tahkim eden nurlar, ilelebet payidar olsun 188
113. Üstadımız bize söylemekte hiç bir şeyden çekinmediğini biliyoruz 189
114. Korku denilen mevhum kuvvet, talebelerinizin hak uğrunda gösterdikleri cesaretten korkmaktadır 191
115. Nasuhizade Mehmed söyledi. Hazine-i Kur'ân'ın bir miftahıdır Hazret-i Üstad 183
116. Ben öldüğümde sizi arkamda vâris bırakarak ferah ile kedersiz kabrime girmek rahmet-i İlâhiyeden ümit ederim. 195
117. Hafız Ali'nin bir fikrasıdır ki, küçük bir meselede, "Gücendin mi?" diye istifsar münasebetiyle yazılmıştır. 197
118. Bu nurlu eserler hem okşamak hem korkutmak gibi iki zıt tesir haizdir. 199
119. Sizler benim için çok ehemmiyetlisiniz. "Sıddık-ı vefiy bu zamanda yoktur," diyenlere karşı sizleri gösteriyorum 204

120. Hayat vahdet ve ittihadın neticesidir. İmtizaçkârâne ittihat gittiği vakit, manevî hayat da gider 208

121. Üstadımın duası gibi çok büyük kuvvetlerle hâsil olduğuna, ben değil, bu hâle şâhit karyemizin ekserîsi iman edip tasdık ediyorlar. 211

122. İki haftadır bu kıymettar risaleyi okuyor ve elimizden bırakamıyoruz. 213

123. Bu kudsî hizmete iştirak eden zevatı bilmek bana en büyük müjde oluyor. 214

124. Asım Bey'in ; Telvihat-ı Tis a münasebetiyle yazmış 217

125. Kur'ân-ı Hakîm'in envarını ne kadar okursam okuyayım, def-i cû edemiyorum. 218

126. Aldığımız manevî feyzi, benim gibi yoksul bir talebemizin kalp ve kaleminin haddi değildir ki, tarif etsin. 219

127. Azîz Üstadım! Şu hicrana ve firaka, muvakkat olduğu için tahammül ediyorum. Ayrılığımız her ne kadar muvakkat olsa, yine beni müteessir ediyor 220

128. Bu mektubun mühim bir hususiyeti var. O da, tarîk-ı velâyet serlevhasını taşıyan ve çok ehemmiyetli bir mevzuu ihtiva etmesidir. 222

129. Üstadı, yıldırım gibi sen hatvelerle ilerlerken, hiç olmazsa karınca yürüyüşü takip edeyim, irtibat kesilmesin 225

130. Bu risale kat'î bir varlıkla ümmete necat kapılarını açıyor 228

131. Bu zamanda dalâlet ve gaflete karşı pek çok manevî kuvvete muhtacız 229

132. Kuleonlu Sarıbıçak Mustafa Hulûsî'nin, on fıkra yerine geçecek tek birinci fıkrasıdır 233

133. Nadire-i cihan, hadîm-i Kur'ân Said Nursî (RA) hakkında hissiyatımdan binden birini beyan ediyorum. 244

134. Her işaretin nihayetinde o işarettekî hakâik, birkaç ensep ve âlâ kelime ile ifade edilmiştir ki, bundan daha kuvvetli beyan olamaz 247

135. Bu kıymettar risale, kendi kendini lâyık olduğu bir tarzda beyan ediyor 254

136. Dereli Hafız Ahmet Efendi'nin çok manidar rüyalı bir fıkrasıdır. 255

137. Fihristelerin telifi çok müsîb ve hayırlı, hem hadsiz hakikatlere anahtar olmuştur 257

138. Bulunduğumuz asrın yaralarından, manevî doktora muhtaç bir gencin fıkrasıdır 258

139. Ey kardeşlerim, istifade edelim, bu risalelerden istifade etmeyenler ne kadar akılsızdırlar. 262

140. Üstadımızın hakkımızda ne kadar şefkatli olduğunu anladık. O teessuratımız sürura kalboldu. 264

141. Bütün söz ve mektubatın birer mürşid-i kâmil vazifesini gördüklerine dair hatıra gelen mektuptur 266

142. Şamlı Hafız Tevfik'in Risale-i Nur'un hakkaniyetine dair yazdığı istihracî bir fıkrasıdır 267

143. Risale-i Nur'un Isparta'ya ne derece rahmet olduğuna delâlet eden bir tevafuk-ı acîbe 273

144. Isparta'daki kardeşlerimizin fıkrasındaki davayı ispat eden kuvvetli iki delili gösteriyor 276

145. Feyyaz-ı Mutlak'ın kelâmı olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'a hadîm ol ki, o elmas kılıcı elinde tutasın 278

Mektubat'ın Üçüncü Kısmı 282
146. Her kapının içerisinde bulunan kapılar ve pencerelerden bakarak, gördüğü hakikatler karşısında hayran oluyor 282
147. 'Zararın neresinden dönersen kârdır" ders-i ikazını vererek, hamden sümme hamden, zulûmat vadisinden çıkararak şahika-i Nura yetiştirmişti 285
148. Osman Nuri'nin bir fıkrasıdır 286
149. Bu eser-i âlî, bütün ehl-i iman ve zîşuura, menba-ı hakikîsi olan Kur'ân-ı Hakîm gibi, nurlan ile âb-ı hayat serpiyor 287
150. Kalplerimiz serapa sürur ile doluyor. Rabb-i Kerîm'imize karşı taşımakta olduğumuz muhabbetimiz tezayut ediyor 289
151. Bu risaleleri okudukça ruhum güller gibi açılıyor, hayat-ı fâniyeden gelen âlâm ve meşakkatı, kaldırıp atıyor 291
152. Ehl-i iman için mucib-i teessür şeyler, kendisini ıslah-ı hâle irca etmek üzere 294
153. Kur'ânî elmas müdaafalar, o kabîl emraz-ı nefsaniyeyi çabuk çürütüyor 294
154. Bu işareti yazarken, vücut âlemine seyahate çıktım. İşarattaki noktalar bir müfettiş hükmüne geçti 296
155. Bu defa rüyada Fahr-i Âlem (ASM) Efendimiz Hazretlerini gördüm 298
156. Bazı cümleler oluyor ki, namazdan evvel ve sonra fakirhaneye gelen ihvana müteaddit defalar okuyup feyizleniyoruz 300
157. İstifadem pek çok. sız Ustadımın manevî feyizlerini her vakit risalelerden alıyorum 301
158. Hafız Ali'nin dersini ne tarzda anladığını gösteren bir fıkrasıdır 302
159. O zat şahsımı görmemiş risalelen gördüğünden, haddimden pek çok fazla olan sena ve methi, risalelere ve esrar-ı Kur'ân'a ait olduğu için kabul ettim 305
160. Ahmed Hüsrev'in Otuz Birinci Mektubun On Dördüncü Lem'asının İkinci Makamı münasebetiyle yazdığı fıkradır 306
161. Sözlerinizin her satırı, bir kitap teşkil edecek kadar şümullü ve manidardır. İstenildiği kadar izah olunabilecektir 309
162. Risale-i Nur eczaları gibi feyiz ve manifet güneşlerinin haberlerini işittikçe ruhum güller gibi açılıyor, huzur ve ibtihace mustağrak oluyor 311
163. Osman Nuri'nin bir fıkrasıdır 312
164. Bu rüya bana çok zevk vermekle beraber, dua ve himmetlerinin Hizbü'l-Kur'ân üzerinde her zaman mevcut bulunduğuna daha ziyade yakın hasıl ettirdi 313
165. Risalelerin derece-i kıymetlerini ve bahşettiği feyzi ve fevzi arz etmek, lisan ve kalemin fersah fersah iktidarının fevkindedir 314
166. Umum risalelerin her parçasına ihtiyacımız olduğu gibi, her parçayı da birden görmeye şiddetle ihtiyaç varmış 316
167. Kardeşim Abdulmecid'in fıkrasıdır. Hulûsî Bey'e yazdığı mektuptandır 317
168. Sözler'in ve Mektubat'ın ve Pencerelerin fihristesi hakkında Re'fet Bey'in bir fıkrasıdır 318
169. Hulûsî Bey'in Eğirdir'de bir kardeşimize gönderdiği mektuptandır 319
170. Eğirdir müftüsüne son ihtar. Hakkı Efendi'nin hatırı için lâyık olduğu şiddeti bırakıp gayet mulâyım bir surette ihtar edildi 320
171. Ehl-i bid'anın şiddetli hücumuna maruz kalan Süleyman hakkındadır 324
172. Bu nurânî mektup hakkındaki muhtasar tahassüsatımı âcizâne arz ettim 328
173. Nurlar hey'etini umum ehl-i hak ve hakîkat manevî elektrik âyinelerine hedef etmişlerdir 333
174. Bu hakikatler gösterilen dokuz-on delil ile ispat edildikten sonra, bu risale-i şerife ile ilân ediliyordu 335

175. Zat-ı âlileri gibi bir Ustadı bulduğumuzdan, zaman ne olursa olsun bizi me'yus etmiyor 337

176. Eserler birbirini takıben neşrolundukça, kıymetleri de mebsuten tezayüt etmektedir. Bize cennet hayatı yaşatmaktadır 339

177. Bu zamanın kör ve sağırları, dünyanın en azgın firavun ve nemrutları da olsa, yine korkacakları ve ağız açamayacakları bedihîdir 339

178. İstidadımın fevkinde şöyle bir kaç beyit kalbime ve kalemime geldi. Muşfik Ustadımın aflarına istinaden yazıyorum 343

179. Kalemi kerametli Mesut'un ehemmiyetli bir rüyasıdır 346

180. Risale-i Nur'a karşı hissiyatımı dilim ile ifade edeyim. Fakat inşaallah sadâkatte ve muhabbette ve irtibat-ı ruhîde kardeşlerime yetişmeye çalışacağım 347

181. Kur ânî bahçede her zaman başka renkte, başka letafette, başka tesirdeki hakikî cennet çiçekleri açılıyor 349

182. Bir an evvel Hâlık'ına ulaşmak isteyen ruhumda azîm bir galeyan hissediyorum 358

183. Hakikî Saıd'den bir muhabbetname aldım ki, o da Ustadım Efendimin mektubudur 359

184. Ne zaman ki tahribat ve istibdat haddini aştı, uçurum kendini gösteriyor 360

185. Kalbim derin bir ihtiyaç ve iştiyak içinde, şu mübarek günlerde, Ustadımın ziyaretini arzu ediyor 362

186. Yine eskisi gibi ahıret kardeşlerimizin, sizi ziyaret etmekten mahrum olmadıklarından memnun oldum 364

187. Ehl-i gaflet gülerken, ehl-i ilhat nefsî müştehiyatları arkasından koşarken, biz ne acı hayatla karşılaşıyoruz 365

188. Dün Eğirdir'e gittim, Hûlusî Bey'in ihlâslı ve sadâkatlı mektubunu getirdim 367

189. Sizin tatlı sözlerinizi yazmaya başladığım anda ruhumda bir ferahlık hissediyorum 367

190. Aydın'da Doktor Şevket'in fikrasıdır. Nuranî ve çok kıymettar eserlerinizi okuduk 368

191. Hulûsî Bey'in suallerine verilen cevaplara ait cihandeğer kıymetli, nurlu, feyizli sözlerinizi iki gün evvel aldım 368

192. Ben başka memlekette dünyaya gelmişim. Fakat Cenab-ı Hak beni bu memleketin evlâdına hizmetkâr etmiş 370

193. Bizim yaralarımıza deva olacak semavî eczahane-i kudsiyeden ilâçları bize gösteriyor ve istimal ediyorsunuz 372

194. Galip Bey'in Keramat-ı Gavsiye münasebetiyle yazdığı Farisî fikrasının tercümesi 374

195. Otuz Birinci Mektubun Dördüncü Lem'ası olan (Minhacü's-Sünne) çok kıymettar ve emsali bulunmayan bir risale-i şerifedir 379

196. Muhyiddin-i Arabî'nin meşrebini izah edip, noksaniyetini beyan eden nurlu beyanatınızdan çok istifade ettim 379

197. O Nurları yazdıkça kalemim ve kalbim gayet şirin ve ruhanî bir sevinç hissediyorum 380

198. Risale-i şerifeler hakikat fışkıran, nurlar saçan bir feyizdir 381

199. Mesleğinize ve neşrettiğiniz Risale-i Nur'a karşı hissiyatımı dilimle beyan edemiyorum 386

200. Risalelerde umumiyetle bir kitle-i i'caz ve şems i sermedînin sönmez bir ziya-ı hakikati görünüyor 388

201. Zaten şu zamanın pek şiddetli zulumatını yırtacak zındıkanın pek fevkinde bir nur-ı lâyezali, Cenab-ı Hakkın rahmetinden umit edilirdi 388

202. Esasen emel ve gayelerimiz birdir 390

203. Sozler ve Mektubat namındaki Nur eserlerle ehl-i imanı irşada çalışıyor 391

204. Ustadım beka-ı ruh ve haşr hakkında Cenab-ı Hak tarafından bize o hakaıka giden yolu göstermiş 395

205. "Sözlerin hakikatini Firavunlar ve Nemrutlar anlasalardı iman ederlerdi" dedim ve size çok dua ettim 396

206. Yirmi Beşinci Soz İ caz-ı Kur'ân'ı çok parlak bir tarzda ıspat eder 396

207. Haber almışım ki, Arabî olarak eski huruf ile Matbaa-ı Evkafta tab edilmek izni varmış 397

208. Sız sabah ve akşam duamda dâhilsiniz, sız dahı benı duanızda dâhil edinız 399

209. Umit ediyorum kı, Cenab ı Hak kabul etse, tevfik verse, yazılanlar dalâlet bulutlarını dağıtmaya kâfidirler 401

210. Kader-ı İlâhî benı bu yerlere göndermesi, sizleri şu vazife-ı kudsıyede uyandırmak içınmiş 403

211. Şu hastalığın sırrı, insanlardan istiğnaya dair sana yazdığım mektubun kerametidir 406

212. Kıtapların parçaları ve hediyelerin nevileri birbirine tevafuk ediyor. Öyle ise her bir nevi, bir nevi kitaba ışaretı var, munasebetı var 409

213. Hulûsî Bey'in sorularına cevap olarak yazılmış bir fıkradır 414

214. Mesleğimizde fırak yok. Sen nerede bulunsan, şu kardeşini ile ellerinizdeki Sözler vasıtasıyla sohbet edebilirsin 417

215. Şimdi yüz tabakalık fıtrî bir sarayın en yukarı menzilinde bulunuyorum. Sen de manen burada hazır ol. Bir parça sohbet edip konuşacağız 421

216. Mektubat'ta On Sekizinci Mektubun başı ve İkinci Mesele-i Muhimmedeki sualin cevabına bir zeyildir 423

217. Hulûsî'nin ikinci sualinin cevabına bir zeyildir 424

218. Yirmi İkinci Mektubun Hatimesindeki bahse bir zeyildir 430

219. Benimle goruşen veya görüşmek arzu eden dostlara bir düsturdur ki, uzakta bulunan bir kısım kardeşlere yazılmıştır 432

220. **Mesail-i Muteferrika**
(Altı Mesele hâlinde bazı suallere cevap verir ve bazı konuları açıklar) 434

221. Dişlerin kaplanması hakkındaki suale cevaptır 444

222. Şu Sözler bittecrübe yazılmasıyla umum kardeşlerimizi ikaz ediyor 445

223. Sozlere başlamadan evvel gorduğun mübarek rüya çok güzeldir, hem hakikatlıdır 449

224. Maşaallah Yirmincı Mektubun kıymetini güzel anlamışsınız ve güzel de yazmışsınız 453

225. Bu ramazan-ı şerifte size âlem-i nurdan bahsler açmak arzuları var ıdı Maalesef bir hâdise zulmet âleminden bahsetmeye benı mecbur edıyor 454

226. Nurun eskiden beri hıç sarsılmayan muhlis bir kahramanı elbette dünyanın geçici, kıymetsız, fânî vazıyetlerı karşısında telâş etmez, mağlûp olmaz ınşaallah 456

227. İnayet-i Rabbanıye devam ediyor. Maişet cihetinde kanaat ve iktısat beni ihtiyaçtan kurtarıyor 457
228. Maddî rütbenizden çok yüksek manevî rütbeniz iktızasıyla ayrı ayrı yerlere gönderiliyorsun 457
229. Size cemaziyelahır ayında vuku bulan bir hâdise-i semaviye munasebetiyle bir mesele beyan edeceğim. 458
230. Kenzu'l-Arş'ın uç nuktesinde yazılan tevafukat, kusuratın değişmesiyle değişmezler. 463
231. Yeni yeni meyveler ve fâkihelerle tagaddî suretiyle takviye-i ezhara, hem de def-i cû sureti ile ıztıraplarımızı teskine vasıta oluyorsunuz. 465
232. Yirmi Altıncı ve Onuncu Cüzleri ve Kur'ân-ı Kerîm'in tamamen yazılmasından mütevellit sürurlarımı ifade eden şu arızamı takdim ediyorum. 467
233. Kalbimde galeyan eden manalar çoktur. Lâkin her nedense, lisan hissiyatımın tercümanı olamıyor 470
234. Sû-i ihtiyârımızla bozmazsak, bu himayet ve sahabet elbette devam edecektir kat'î kanaat ve imanındayım 472
235. Mu'cizat-ı Ahmediyeyi yaldızla yazan doktor Abdulbakı Bey'in fikrasıdır 479
236. Ehl-i dünyanın Üstadımız hakkında asılsız üç vehimleri münasebetiyle bir kardeşimizin ettiği sualine karşı cevaptır 480
237. Bu esma-ı mubarekenin virt edilmesine musaade ve ne surette devam ıktıza ettiğine emrinizi ıstırham ederim. 483
238. Manevî yaralarınıza ilâç ararsanız Risale-i Nur'da vardır 490
239. Şu zaman çöken zulmet ve gaflet perdelerini Sözlerinin yırtıyorlar, parçalayıp o zulmeti ve gafleti dağıtıyorlar. 492
240. Üstad İstanbul'a gidiyor, bu nurlu ve kıymetli risalelerin sahibi bizden uzaklaşmasına gönül razı olmuyor. 493
241. Onuncu Sözün hurufatındaki sır hiç kimsenin sun' ve ihtiyârıyla olmadığını herkes tasdik ettiği için daha ehemmiyetli göründü 494
242. Onuncu Söze nazar-ı dikkat-ı ammeyi celp etmek için ihtiyârsız olarak onunla meşgul edildim ve baktım 498
243. Saadet-i uhreviyemin, sizin duanızla olacağı teskin edilmiştir ve duanıza muhtacım 502
244. Cinnî şeytandan ders alan insan şeytanları, dünyevî meşgaleleri ile seni çember içine alıp, Nurlara hizmetini tahdit etmek için, sezdirmeyerek perde altında çalışmışlar 504
245. Geçmiş ömrü israf ettik, zayı ettik, çok mubarek zatlar, ahbaplar kaybettik 507
246. Sözlerdeki o nevi tevafukat, o dereceye gelmiş ki, dikkat edenlere kat'î kanaat verir ki, beşerin düşünüşü değil ve ihtiyârı ile de olmamıştır. 508
247. En muannit münkirden, tâ en halis bir mü'mine kadar herkes, her hakikatten hissesini alabilir 511
248. Her bir saat hastalıklı ömrü, bir gün ibadet hükmündedir. Şu zamanda hayatın en iyi sureti böyledir 514
249. Yirmi Dokuzuncu Mektubun Dördüncü Kısmı doğrudan doğruya i'caz-ı Kur'ân'ın bir âyinesidir ve çok da mühimdir. 516
250. Bu birbiri içinde üç nevi mahlûkatın ömürleri, saatin içindeki dakika, saniye, saatleri sayan çarkların nispeti gibidir 517
251. Madem sana verilen hayat ve hayatın levazımatı temlik değil, ibahedir. Elbette ibahenin düsturuyla hareket etmek lâzımdır. 522
252. Sözler namındaki, envar-ı Kur'âniye ise, en mühim ibadet olan ibadet-ı tefekkuriye nev'indendir 523

253. Bu defaki mektubun çok güzeldir, arkadaşlarının fıkraları içinde Yirmi Yedinci Mektup içine derç edeceğim 524
254. Bilinir ki, iki sene evvel mabeynimizde hararetli bir uhuvvet başladı Sonra bazı arzalarla ileri gitmedi. Müjde, şimdi ileri gidiyor 525
255. Müşkülât çoğaldıkça, ehl-i himmet fütur değil, gayret ve sebatını ziyadeleştirir 527
256. Siz beni bulduğunuzdan bir şükretseniz, ben sizi bulduğuma bin şükrediyorum 528
257. Bu defa istirsah ettiğiniz risaleler çok güzel olmuştur Senin gayret ve samimiyet ve ciddiyetini bana gösterdiler ve Re fet tembel değildir ispat ettiler 529
258. O hatta ihtiyacımı sizin gibi kalem kahramanlarının muavenetlen temin ediyor 531
259. Şimdi mevsim değişmiş, huruftan ziyade, hakaika ihtiyaç var 534
260. Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesi olan On Dokuzuncu Mektup ile Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesi olan Yirmi Beşinci Sözün tevafuklu olarak çoğaltılması 535
261. Bu Kur'ânî risaleler, sair risaleler gibi tefekkuh nev'inden değil ki, usanç versin, belki tagaddidir 536
262. Bu ahırzaman çok çalkalanıyor, bu fitne-i ahırzaman acıp şeyler doğuracağını ihsas ediyor 538
263. Bir şeyi çok muhtelif eşyaya çevirmek ve birçok muhtelif eşyayı da bir tek şey yapmak, ancak Hâlik-ı Küllî Şey'e mahsustur 540
264. Hulûsî, Abdurrahman'ın yerine çendan geçmiş Şu yazı müşabeheti bana müjde ediyor ki, bir Abdurrahman Re fet'ten çıkacak 542
265. Sizler çokların medar-ı intibahı oldunuz ve hüsn-i misal oldunuz 544
266. Senin çok antika iki mu'cize-i kudret muzahanemi tezyin etti 546
267. Her risalede herkesin hissesi var, fakat herkes her şeyini bilmek lâzım değildir 546
268. Küçük bir âlem olan insanda kuvve-i hayaliye olduğu gibi, büyük bir insan olan âlemde dahi, bir âlem-i misal var ki, o vazifeyi görüyor 548
269. Senin bende bir üstadın, bir kardeşin, bir dostun var Üstadını her risale içinde görüp görüşürsün 550
270. Kâinat –nazar-ı Kur'ânî ile bütün mevcudatı huruftur– mana-ı harfî ile başkasının manasını ifade ediyorlar 552
271. Senin fatk zekân ve dikkatin, sorduğun suallerin çoğuna cevap verebildiği için, muhtasar cevap veriyorum, gücenme 554
272. Onlara cevap vermek lâzım geliyor, çünkü böyle meselelerde onlara dinsizler ilişiyor 557
273. İki ramazan içinde bir kefaret kafidir, müteaddit vakıalara bir kefaret kifayet eder, çünkü tedahul var 559
274. Husrev Üstadının kendi hakkında hiddetini zannedip, bir meseleye dair, müteessiren yazdığı mektubundan bir fıkradır 561
275. Daha binler ihsan-ı İlâhî ve rahmet-i Sübhanî olsa, yazılsa, ihtiyaç görünüyor 562
276. Benim ihtiyacım olmadığından ve kaideme muhalif olduğundan, kabul edemedim 564
277. Isparta'ya nakl-ı mekân, hem tulûat-ı kalbiyeyi, hem sizinle muhabereye bir derece fütur verdi 564
278. Mesleğimizin bir medar-ı şevki ve zevki olan tevafuk letaifinden üç-dört numune 567
279. Isparta Cumhuriyet Müddeiumumîliğine yazılan bir mektuptur 569

Bundan sonraki kısım Hazret-i Üstadın Kastamonu ve Emirdağ hayatında iken yazılan ve el yazma nüshalarda bizzat kendileri tarafından *Barla Lâhikası*'nın sonuna derç edilen mektuplardır.

280. Risale-i Nur'un faal bir şakirdi olan Ahmet Nazif Çelebi'nin bir istihracıdır ve bir fıkrasıdır. 576

281. Bayram münasebetiyle kabul edilmeyen bir hediye için yazılmıştır. 581

282. Sehil ve muvaffakıyetime hayırlı dualarınızı rica ederim. 585

283. Maddî ve manevî borcumuz olan hizmetlen ıfadan kendimizi çekmek, hissizlik ve bîgânelik fıtratımızda ve yaratılışımızda yoktur ki, kalalım. 586

284. Hakaik-i âliye-i imaniyeyi tamamıyla Risale-i Nur ihata etmiş, başka yerlerde aramaya lüzum yok. 588

285. Turlu turlu evhamın açtıkları menfezlerden, rahnedar kalan ruhumu tamam ve muvafık buldum. 591

286. İrşadat-ı âliyenize muhtaç bulunduğumu arz ederim. 596

287. Küçük Husrev Mehmet Feyzi'nin bir fıkrasıdır. 598

288. Sizin bayramınızı ve nurlarla ciddî iştigalinizi ve daima birinciliği Nur dersinde ve sadâkatinde muhafaza etmenizi, bütün ruhucanımla tebrik ederim. 599

289. Siracunnur perde altında daha ziyade tenvir edecek diye bir işaret-i gaybiye telâkkı ediyoruz. 600

290. Lillâhilhamd, Nurların her tarafta fütuhatları var. En ehemmiyetli yerlere sizin gibi kahramanlar gönderiliyor. 601

291. Cenab-ı Hakkın inayeti devam ediyor. Dünya madem geçer, meraka değmiyor. 602

292. Kasr-ı namazda ne esas alınmalı? Zahmet olmadığı hâlde tayyare ve trende namaz kasredilir mi? 603

293. Bu hâdise dahi, Abdurrahman hâdisesi gibi bir hüccettir ki, bize şimdiki tarz-ı hayat yaramaz. 604

294. Onuncu Lem'a (Şefkat Tokatları Risalesi) 606

Kur'ân hizmetinde bulunan Nur Talebelerinin sehiv hatalarına mukabil yedikleri şefkat tokatlarını anlatır. 606

EKLER 623

Şahıs Bilgileri 625

Yer Bilgileri 655

Ayet ve Arabca Metin İndeksi 661

Hadis İndeksi 681

Şahıs İndeksi 683

Yer İndeksi 691

Genel İndeksi 693

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî 721

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmınkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır?*

Çünkü çağımızda, iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, "Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" sualleri ne doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta, ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta, İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta, maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte. Ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, teror gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yenilliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş, kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş; farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka; onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâli'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında ikı yıl kaldıktan sonra Van'a gıttı. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilımde denıleştırırken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilımleriyle din ilımlerinin birlikte okutulacağı, "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonrakı hayatını şekillendiren en önemlı ikı hedefti.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi İşkodralı Tahir Paşa'nın teşvıkı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gıttı. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak hükumet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hıçbir gırışımde bulunmadı. Gelişinden ikı ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her muşkul hallolunur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükumet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetımde kalmaya devam ettı, sadece yerı değıştı: tımarhaneden tekrar hapıshaneye gönderildi. Çünkü hükumet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı Şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada elbette eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman bu teklifleri süs payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapıshaneye gönderilmeyi tercih ettı.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediuzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketlı bir sıyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mıtıngde, daha sonra Ittıhatçıların ilen gelenlenıyle birlikte gittiği Selânık Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemıyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkıyı ortadan kaldırmak ıçın, önemlı teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İlleri'ndekı nüfuzlu şahıslara telgraflar çektı. İstanbul'un muhtelif yerlerindekı avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmıyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadettekı yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerılımı hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediuzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerlerı gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyet e olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul dan ayrıldı. Bu mudafaası, İki Mekteb-i Musibetin Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediuzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkâri, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediuzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra, Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu Illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediuzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Darülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın relsi olan "Başmüdemris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediuzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükunlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-ı Milliyecilen de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet ettiler.

7 Kasım 1922 de Ankara'ya gelen Bediüzzaman 9 Kasım 1922 de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylü z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den isteği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı *Şemme* ve *Şule* risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında, yine hükumetin emniyle önce Isparta'ya sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye, hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münacat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Ayetü l-Kübra* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askeri konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar tekrar edilmeye başlanmış ve 1947 yılında hacccin sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile tekrar edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde İskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve umutla karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklen teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmelen hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonrakı hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halîlürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

Takdim

Bu lâhika mektupları –ki Yirmi Yedinci Mektuptur– Risale-i Nur'un ilk telifi ile başlayıp, devam edegelmiştir. Risaleler Barla'da telif edilmeye başlanıp, Isparta ve civarındaki kıymettar talebeleri bu risaleleri okumak ve yazmak suretiyle istifade ve istifaza ettiklerinde hissiyatlarını, iştiyak ve ihtiramlarını bir şükran borcu olarak muhterem müellifi Hazret-i Üstada mektuplarla takdim etmişler, bazı müşkülâtlarının ve suallerinin halledilmesini rica etmişler; böylece hem Hazret-i Üstadın, hem talebelerinin mektupları ile, Barla, Kastamonu ve Emirdağ lâhika mektupları vücuda gelmiştir.

Barla lâhikaları, Risale-i Nur'un Barla'da telif edildiği ve kalemle istinsah edilerek neşre başlandığından Eskişehir hapsi zamanına kadar olan devrede Nurun ilk müştak talebelerinin, Nurların hemen telifi zamanında, ilk okuyup yazdıklarında duydukları samimî hissiyat, kalbî ve ruhî istifade ve istifazalarını dile getiren fıkralarını ve Hazret-i Üstadın da bazı mektuplarını ihtiva etmektedir.

Kastamonu lâhikaları ise: Eskişehir hapsinden tahliyeden sonra Nur Müellifi Kastamonu'ya nefyedilmiş, Denizli hapsi zamanına kadar orada ikamete mecbur edilmiş, bu müddet zarfında Nur Müellifi Isparta'dakı talebeleri ile daimî muhabere ederek Nurların hatt-ı Kur'ân'la yazılıp çoğalması, neşri ve ınkışafı ve eskı yazı bilmeyen

civar: çevre, yöre, etraf
fıkra: bent, madde, paragraf
hatt-ı Kur'an: Kur'ân yazısı
hissiyat: hisler, duygular
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme
ihtiva: içine alma, kapsama
ikamet: oturma, bir yerde kalma
inkışaf: açılma, ortaya çıkma, görülme, açığa çıkma, meydana çıkma
istifade: faydalanma, yararlanma, yarar sağlama
istifaza: feyz alma, feyz bulma, feyzlenme.
istınsah: nasihat alma, öğüt isteme, nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
iştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kalbi: içten, gönülden, yürekten, samimî
kıymettar: kıymetli, değerli
lâhika: ek, ilâve, zeyl, sonradan ilave edilen, eklenen
lahıka: ek, ilave
müellif: eser telif eden, kitap yazan
muhabere: haberleşme
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, azız, saygın
müellif: eser telif eden, kitap yazan
müşkülat: muşkiller, güçlükler, zorluklar
müştak: arzulu, fazla isteklı, iştıyak gösteren.
nefiy: sürme, sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme, sürgün
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardakı her bir bağımsız bölüm
ruhi: ruha ait, ruhla ilgili
sual: soru
şukran: teşekkür etme, iyilik bilme
suret: surat, yüz, çehre
tahliye: tutukluyu serbest bırakma, salıverme
takdim: arz etme, sunma
talebe: öğrenci
telifi: kitap yazma, eser ortaya koyma
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ısım yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen..

gençlerin istifadesi için de, Risale-i Nur Külliyatından bazı bahislerin daktilo ile çoğaltılması hususunda şedit alâka göstermiş ve Risale-i Nur'un mahiyeti, kıymeti, deruhte ettiği kudsi vazife-i imaniyesi ve mazhariyeti, hem talebelerinin tarz-ı hizmetleri, mütecaviz dinsizler karşısında sebat ve metanetleri ve ehl-i İslâm'ın birbiri ile muamelâtında takıp edecekleri ihlâslı hareketleri gibi, dâhilî ve haricî birçok meselelere temas etmiştir. Bu itibarla, Kastamonu lâhika mektupları, bilhassa yazıldığı zaman itibarıyla da büyük ehemmiyet kesp eden bir devrin mahsulü olması ve birçok içtimai meseleleri ve külli imanî bir nazar-ı hakikatle mutalâa, mulâhaza ve küllileşmesi gibi cihetlerde büyük kıymeti haizdir.

Emirdağ lâhika mektupları birinci kısmı: 15 Haziran 1944'te Denizli hapsinden beraatla tahliyeden sonra Heyet-i Vekile kararıyla Emirdağ'ında ikamete memur edilen Risale-i Nur Müellifi Said Nursî Hazretleri 1947 sonlarına kadar, yani üçüncü büyük hapis olan Afyon hapsine kadar Emirdağ'ında ikamet ettiği müddetçe Isparta, Kastamonu, İstanbul, Ankara ve üniversite talebeleri ile Anadolu'da Nurların neşre başlandığı yerlerdeki talebelerine hizmete müteallık bazı mektup ve suallerine cevaben yazdığı mektuplardır.

İkinci kısım ise: 1948-1949 Afyon Cezaevinde yirmi ay mevkufen kalıp tahliyeden sonra tekrar Emirdağ'ına avdet edip orada bir muddet kaldıktan sonra, 1951 yılında Eskişehir'de iki ay ikameti müteakip, oradan da *Gençlik Rehberi* mahkemesi munasebetiyle iki defa

alâka: ilgi ilişki bağ
avdet: geri gelme dönüş
bahis: konu
beraet: temize çıkma bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bilhassa: özellikle
cevaben: cevap olarak karşılık şeklinde
cihet: yön.
dahili: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili
daktilo: yazı makinesi
deruhte: üstüne alma yüklenme kendini vazifeli bilme
ehemmiyet: önem değer kıymet
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu Müslümanlar
harz: yer rütan
harici: dışa ait, dışarı ile ilgili
Heyet-i Vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu kabine
içtimai: topluluğa ait, toplulukla ilgili
ihlâs: samimiyet bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
İkamet: oturma bir yerde kalma.
imanî: imana dair olan imanla ilgili
istifade: faydalanma yararlanma yarar sağlama
itibar: değer
itibar: üzerinde durma ehemmiyet verme ehemmiyet, önem
kesb: kazanma
kıymet: değer
kudsi: mukaddes kutlu muazzez azız
külli: bütüne ait, umumî bütün hepsi
Külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
lâhika: ek, ilâve zeyl sonradan ilave edilen eklenen
mahiyet: bir şeyin aslı, esası niteliği
mazhariyet: elde etme, nail olma kavuşma şereflenme
metanet: metin olma dayanıklılık gayret.
mevkufen: mevkuf olarak, tutuklu olarak mevkuf olduğu halde
muamelat: muameleler işlemler
muddet: süre zaman
müellif: eser telif eden kitap yazan
muhabere: haberleşme.
mülahaza: dikkatle ve teferruatıyla inceden inceye düşünme
münasebet: ilgi ilişki münasebet.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme tetkik etme
müteakip: takıp eden
müteallik: ait, alakalı ilgili.
mütecaviz: tecavüz eden saldıran sarkıntılık eden
nazar-ı hakikat: gerçek doğru esas olan bakış en doğru bakış
neşir: kitap yazma basma çıkarma herkese duyurma yayma
sebat: kararlı olma kararından vazgeçmeme azimlilik.
şedit: şiddetli sert katı
tahliye: tutukluyu serbest bırakma salıverme
tarz-ı hizmet: hizmet tarzı hizmet metodu
vazife-i imaniye: imanla ilgili vazife iman vazifesi
zarfında: süresince.

İstanbul'a gelip üçer ay İstanbul'da kaldığı 1952-1953 tarihlerinde ve daha sonra yine Emirdağ'ında iken talebelerine yazdığı mektuplar ve mahkemelere ve davalara temas eden meselelere dair müteaddit bahislerdir.

1953'ten sonra ikamet eylediği Isparta'da da ara sıra yazdığı mektuplar da vardır. Eskişehir, Denizli ve Afyon cezaevlerinde iken hapisteki talebelerine yazdığı pek kıymettar hapishane mektupları ise, yine Müellif-i Muhterem Hazret-i Üstadın neşrini tensibiyle *Şualar* mecmuasında aynen neşredilmiştir. Bu lâhikalarda geçen talebelerin mektupları, Nurlardan aldıkları feyz-i iman, ihlâs ve sadakatlerini, şehamet-i imaniyelerini ifade ile Üstadlarına arz etmek ve teşekküratlarını bildirmekle, bu zamanda zuhur eden bu ders-i Kur'âniyenin muhatapları olduklarını izhar ediyor ve Risale-i Nur'un hakkaniyetine ve Hazret-i Üstadın davasına birer şahit hükmünde bulunuyor.

Risale-i Nur'un telifi ve neşriyle beraber bu lâhika mektuplarının zuhuru, devamı ve neşri, bizzat Muhterem Müellifi tarafından yapılması ve tensip edilmesi ve müteaddit mektuplarda da bu lâhikaların kıymetini ifade buyurmaları ve nazara vermeleri, herhalde bu lâhikaların ehemmiyetini tebarüze kâfidir.

Evet, Risale-i Nur'un telifi, zuhuru ve neşri ile beraber hizmet-i Nuriyenin ve ders-i Kur'âniyenin talîminde ve ifasında ve meslek-i Nuriyenin taallümünde ve uzun bir zamandaki hizmetin devamında vaki olacak binler ahval

ahval: haller, durumlar
arz: sunma, bildirme.
bahis: konu
ders-i Kur'âniye: Kur'ân dersi, Kur'an'a ait ders
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
feyz-i iman: iman bereketi
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
hükmünde: değerinde, yerinde
İfa: bir işi yapma, bir işi gerçekleştirme.
İhlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ikamet. oturma, bir yerde kalma
İzhar: ortaya koyma, açıga çıkarma, gösterme
kâfi: yeterli
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli.
lahika: ek, ilâve, zeyl, sonradan ilave edilen, eklenen
mecmua: yayın, dergi, kitap
meslek-i Nuriye: nur meslegi, nur meşrebi, Risale-i Nur meslegi, yolu
müellif: eser telif eden, kitap yazan
müellif-i muhterem. saygıdeğer yazar
muhatap: kendisine söz söylenen kimse, kendisiyle konuşulan kimse
muhterem: saygı değer, hurmete layık, azız, saygın
munasebet. ilgi, ilişki, munasebet
muteaddit: çok, bir çok.
nazar: dikkat.
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
sadakat: bağlılık, doğruluk.
taallüm: öğrenme, billeme.
talim: ders verme, öğretme
tebarüz. belli olma, görünme, bariz hale gelme
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tensip: uygun görme, munasıp kılma, uygun bulma
teşekkurat. teşekkürler, minnet, memnuniyet ve şükur ifade etmeler.
Üstad: Bedrüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi, yenne geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vaki: olmuş, meydana gelmiş
zuhur: görünme, meydana çıkma

ve hücuma maruz talebelerin cereyanlar karşısında sebat, metanet ve ihlâsla hareketlerinde onlara yol gösterecek, hizmet-i Kur'âniyenin ınkışafında sühulete medar olacak ikaz ve ihtarlara elbette ihtiyaç zaruridir, kat'îdir, bedihîdir.

İşte Hazret-i Ustadın bu gibi şüphe göturmez hakıkatlere ve meselelere isabetle parmak basıp dıkkati çekmesi, talebelerini ikazda bulunması, elbette bu hızmet-i kudsiyenin ehemmiyeti îktızasındandır.

Hem bu lâhikalann bir kısmı ihtiyaca binaen yazılmış ve yazdırılmış ıhtarlar olması ve aynı ihtıyacın her zaman tekerrürü melhuz bulunduğundan daima müracaat olunacak hıkmetlen ve düsturları muhtevıdır. Nıtekım yuzer vakıalar, hadıseler ve meselelerde bu ihtiyaç, kendini göstermıştir.

Nurların birinci talebesi Hulûsî Bey, Hazret-i Üstada arz ettiği bir mektubunda, "Dünyayı unutmak istesenız, başka hıçbir sebep olmasa dahi, yalnız bu mubarek Sozlerle rabıta peyda eden insanların rica edecekleri ızahatı vermek isteyecek ve cevapsız bırakmayacaksınız. Allah için sizi sevenlere ve sizden ıstizahta bulunanlara yazdığınız pek kıymetlı yazılarla meclıs-i ilmînızde takrır buyurduğunuz mütenevvi ve *Sözler'e* bile geçmeyen mesaıl, kat'ıyetle gösterıyorlar kı, ıhtiyaç da, hızmet de bıtmemıştir" demekte ve Nurların hızmetinde, ikaz, ıhtar ve ırşadlara ıhtıyaç bulunacağını ıfade etmektedır kı, ondan sonra zuhur eden ihtiyaca muvafık lâhikalar, o mübarek zatın ısabetlı sözünü teyıd etmıştır.

arz: sunma
bedihî delil ve ıspata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
binaen den dolayı -den oturu, için -dayanarak, yaplarak bu sebepten
cereyan akım fikir sanat veya siyaset hareketi
ders-i Kur'aniye Kur'ân dersi Kur'an a ait ders
dustur kanun kural esas.
ehemmıyet onem deger kıymet
hadıse olay
hakikat: gerçek doğru.
hıkmet ıbret dersi, goz ve fikır açacak hâdıse
hızmet-I Kur anıye Kur an hızmetı.
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası ıçın yapma.
ıhtar dıkkatını çekme tenbih uyarma uyan
ikaz: uyan
îktıza gerektirme, lızumlu kılma.
ınkışaf açılma ortaya çıkma, gorulme açıga çıkma meydana çıkma
irşat. doğru yolu gosterme gafletten uyandırma
istizah ızahar isteme bır ışın açık olarak bildırılmesinı ısteme açıklama ısteme
ızahat. ızahlar açıklamalar
kat ı kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kat ıyet: kat ılık, kesınlık.
lâhıka ek ilave zeyl sonradan ilâve edılen eklenen
maruz. tesır altında
mecıs-ı ılmî. ilim meclısı, toplulugu
medar sebep vesıle
melhuz: hatıra gelen, duşunulebılen umulan beklenen muhtemel olan
mesaıl meseleler
metanet metin olma dayanıklılık, gayret.
mubarek. çok saygı deger hürmete layık, muhterem
muhtevı ıhtıva eden, ıçine alan, ıçınde bulunduran kapsayan
muvafık: yerinde uygun uyar munasıp
muracaat. her hangı bır eserden yararlanma
mütenevvı. aynı cınsten olmayan nev nev turlu turlü çeşıtlı çeşıt çeşıt, cıns cıns muhtelif
neşr kıtap basma çıkarma herkese duyurma yayma
peyda meydanda açıkta açık, aşıkâr
rabıta munasebet, alaka bag
sebat sabıt durma, kararlılık
sühulet: kolaylık.
takrır ıyı ifade etmek, yerleştırme saglamlaştırma
tekerrür: tekrarlanma.
telif kıtap yazma, eser ortaya koyma
teyıt kuvvetlendırme saglamlaştırma.
Üstad Bedıuzzaman Saıd Nursî Hazretlerının ozel ısım yerine geçen bır sıfatı ogretıcı ogretmen
vakıa. olay
zat kışı, şahıs fert.
zuhur gorunme meydana çıkma

Bu lâhikalarda görüleceği gibi, Nur Müellifi azız Üstadımız, Risale-i Nur'un neşri, okunup yazılması gibi bizzat Nurlarla iştigale ehemmiyet vermekte, talebelerini daima teşvik etmektedir. Bunun lüzum ve hikmeti ise, şüphesiz izahtan varestedir. Zîra, asrımızda kâinat fenleri ve maddî ilimler revaçta olup, yeni yetişen nesiller bu ilim ve fenleri okuduklan, hem tabiiyyun ve maddiyyunun din ve maneviyat aleyhindeki neşriyatı, hem küfr-i mutlak cereyanı ki, hiçbir din ve maneviyatı tanımayan ve Allah'a iman hakıkatine karşı muaraza ederek dinsizlığı neşreden, İslâmî fikri zedeleyen ve bütün beşeriyeti tehdit eden, yeni nesillere ve gençliğe imansızlık fikr-i küfrîsini aşılamak isteyen kitap, broşür, gazete gibi neşir vasıtalannın İslâm ve iman düşmanlannca ön plâna alındığı böyle acip ve dehşetli bir zamanda, elbette Risale-i Nur'a, okunmasına, neşredilmesine şiddetle ihtıyaç ve zaruret var

Çünkü, Risale-i Nur Kur'ân-ı Hakîm'in bir mu'cize-i maneviyesi ve bu zamanın dinsizliğine karşı manevî atom bombası olarak solculuk cereyanlarının maneviyat-ı kalbiyeyi tahribine mukabil, maneviyat-ı kalbiyeyi tamir edip ferden ferda iman-ı tahkikîden gelen muazzam bir kuvvet ve kudrete istinadı okuyuculann kalblerine kazandınyor. Ve bu vazifeyi de yine mukaddes Kur'ân'ımızın ilham ve irşadıyla ve dersiyle ifa ediyor. Tefekkür-i imanî dersiyle, tabiiyyun ve maddıyyunun boğulduğu aynı meselelerde tevhid nurunu gösteriyor, iman hakikatlerini madde âleminden temsiller ve deliller göstererek izah ediyor. Liselerde, üniversitelerde okutulan ilim ve fenlerin

aleyh: karşı, karşıt.
asır: yüzyıl
azız: muhterem, saygın
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış
delil: kanıt
ehemmiyet: önem, değer kıymet.
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fikr-i küfri: kufür ve inkar fikri
hakikat: gerçek, hayalî olmayan görülen mevcut olan bir şeyin aslı ve esası
hikmet: ibret dersi, göz ve fikir açacak hadise
İfa: bir işi yapma, bir işi gerçekleştirme
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyan
İkaz: uyarı
ilham: feyiz yoluyla kalbe gelen mana, kalbde meydana gelen delilsiz olarak anlaşılan ve insanı ibadet ve amel etmeye güdüren ilim
İlim: kâinat içinde meydana gelen olaylann sebep, oluş sonuç ve tesirlen konusunda aklın ölçülen çerçevesinde tahsil ve tecrube ile edinilen doğru bilgi, bilim
iman: hak dını kabul etme, İslâm dinini kabul etme, İslâmın gerekli olan esaslarına inanma, Allah a inanma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
İslam: İslam dinine mensup, İslam ile alâkalı, İslâma ait
iştigal: bir iş işleme, bir işle uğraşmak, bir iş üzennde çalışma, meşgul olma
istinat: dayanma
izah: açıkça ortaya koyma, açıklama yapma, bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar
kufr-i mutlak: kayıtsız şartsız kufur, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
lahika: ek, ilâve, zeyl, sonradan ilave edilen, eklenen
maddî: maddeye ait, madde ile alakalı, cismanî
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
maneviyat: maddî olmayanlar, manevî olan hususlar, ruha, hisse, inanca ait şeyler
muaraza: birbirine karşı gelme
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
mukaddes: takdis edilmiş, mubarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, azız, temiz
muellif: eser telif eden, kitap yazan.
mukabil: karşı, karşılık, muadil
nesil: soy, zürriyet
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
neşriyat: yayın, yayınlama işi
revaç: rağbet, kıymet, değer
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tehdit: korkutma, gözdağı verme
tevhid: Allah ın bir olduğuna inanma, Allah ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vareste: kurtulmuş, berî, azade, serbest
vasıta: alet, araç
zaruret: muhtaçlık, şiddetli ihtiyaç, içinde olma
zat: kişi, şahıs, fert.
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

aynı meselelerinde iman hakikatlennin ispatını güneş zuhurunda gosteriyor.

Bu gıbı çok cihetlerle Rısale-i Nur bu zamanda ehl-i iman ve İslâm için ön plânda ele alınması icap eden ehl-i iman elinde manevî elmas bir kılınçtır. Asrın idrakine, zamanın tefehhümüne, anlayışına hitap eden, ihtiyaca en muvafık tarzı gösteren, ders veren ve doğrudan doğruya feyiz ve ilham tarıkıyla ayetlerin yıldızlarından gelen ders-i Kur'ânîdir, kullî marıfetullah burhanlarıdır.

Asrımızın efkârının anlayışına ve idrakine hitap edici mahıyetı ve Kur'ân-ı Hakîm'ın bu zamanın fehmine bır dersi olması noktasından Nur Risaleleri, bilhassa bu memlekette büyük ehemmıyet kazanmıştır. Asırlarca Kur'ân'a bayraktarlık yapan ve dünyayı diyanetiyle ışıklandıran bu necıp millet, yıne dunyaya ornek, ahlâk ve fazîlette üstad olarak insanlığın geçirdiği müthiş buhranlardan halâs içın çare-i necatı göstermektedir. Beşenyeti dehşetli sadmelere uğratan, tehdit eden, anarşılığın, ıfsad ve tahribın yegâne çaresi ancak ve ancak Ilâhî, semavî bir dinin ezelî ve ebedî hakıkatlendır, hakıkat-i İslâmiyet'tır. Rısale-ı Nur, hakıkat-i Islâmıye ve Kur'âniyeyi müspet ve müdellel bır şekılde insanlığın nazar-ı tahkikine arz ve ifade etmektedir.

Hem, Nur Müellifi bir mektubunda "Dâhilde tarafgırâne adavet ve munakaşalara vesıle olan furuatı değil, belki bütün nev-i beşerin en ehemmıyetlı meselesı olan erkân-ı ımanıyeyı ve beşerın medar-ı saadetı ve umum

anarşi: her turlu duzen ve otonteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
bayraktar: bır kabıle veya cemaatın başı reisi
beşeriyet: beşerilik, insanlık.
bilhassa: ozellıkle
buhran: bir ışın tehlıkelı karışık bır hal alması bunalım, zor durum, kriz
burhan: delıl ispat, tanık, hüccet.
çare-i necat: kurtuluş çaresi
cihet: yon
dehşet: buyuk korku hâlı, korkma urkme
ders-i Kur'anî: Kur'ân dersi Kur'an a aıt ders
diyanet: dinî emırlere nayet, dındarlık.
ebedî: ebede mensup, zevalsız sonu olmayan sureklı hıç son bulmayacak şekılde suren
efkar: düşunceler fikırler, görüşler
ehemmiyet: onem, değer, kıymet
ehl-i iman: inananlar, iman sahıplen, Islâm dınını kabul edenler
erkan-ı imaniye: ımana aıt esaslar
ezeli: ezele mensup, ezel ıle ılgılı, oncesız, başlangıçsız
fazilet: deger, meziyet, ıman ve ırfan ıtıbarıyle olan yuksek derece
fehim: anlama, anlayış, kavrayış, idrak, zekâ, akıl
fen: tecrubî ispatla meydana gelmış ılımlere verılen genel ad
feyiz: bolluk, bereket, ilim, ırfan, manevî gıda
hakikat: gerçek, esas.
halâs: kurtulma, kurtuluş, selamete erme
hitap: bınne soz soyleme, sozu bırı uzerine çevırme
icap: gerekme halı, gerekli olma
idrak: anlayış, akıl erdirme, anlama, kavrama kabılıyetı
ifsat: fesada ugratma, bozma, duzensızlık meydana getırme
ilâhî: Allah la ılgılı, Cenab ı Hakka dair
ilim: okuyarak ogrenılen bılgı
irşat: doğru yolu gosterme, gafletten uyandırma
kullî: çok, buyuk, çok mıktarda

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
maddiyyun: maddenın ezelî ve ebedî olduguna sonradan yaratılmamış bulunduguna inananlar maddeye baglı kalanlar maddeciler materyalıstler
mahiyet: bır şeyın aslı esası tabıatı nitelıgı
marifetullah: Allah ı tanıma anlama bılme
medar-ı saadet: mutluluk vesıtesı ferahlık sebebi.
mesele: konu
muthiş: dehşet veren urkuten, korkutan, dehşetlı korkunç.
muvafik: yerınde uygun uyar munasıp
muellif: eser telıf eden kıtap yazan
necip: temız saf arı.
nev-i beşer: insanoglu insan soyu insanlar
sadme: ansızın başa gelen ve sarsan bela felâket.
semavî: Allah tarafından olan ılâhı.
tabiiyyun: tabıatçılar materyalıstler tabıata tapanlar
tahrip: harap etme, yıkma kırıp dokme bozma
tarik: yol, meslek, seçılen tarz
tefehhum: fehmetme farkına varmak, ıdrâk eylemek.
temsil: benzetme, mısal getırme
umum: butun herkes
üstad: ogretıcı oğretmen
yegâne: bırıcık, tek, yalnız.
zuhur: gorunme, meydana çıkma

İslâm'ın esas ve rabıta-i uhuvveti bulunan Kur'ân'ın hakaık-ı imaniyesini bulmak ve muhtaçlara buldurmaya hayatımı vakfettim" demek suretiyle, hizmet-i İslâmiyenin ve mesail-i diniyenin umumunu tazammun eden vüs'at ve camiiyeti haiz bulunduğunu, dinî hizmetlerin her nev'ini teyit ve teşvik ettiğini ve bir cadde-i kübra-i Kur'âniye olan Rısale-i Nur dairesinin umum ehl-i iman ve İslâm'a şamil bulunduğunu ifade ediyor. Ve yine aynı mektubunda, devamla, "Hatta değil Müslümanlarla, belki dindar Hristiyanlarla dahı dost olup adaveti bırakmaya çalışıyorum"; Harb-i Umumî ve komünizm altındaki anarşistlik tehlike ve tahribatlarının lisan-ı hâliyle "Dunya fânîdir, firaklarla doludur. Ey insanlar, adaveti bırakınız, Kur'ân dersini dinleyip birleşiniz, yoksa sizi mahvedeceğiz" diye beyanıyla, bu zamanın şartları ve icapları karşısında tarz-ı hizmeti yine Kur'ân'ın nuruyla gostererek hakîmâne irşadın ve tevfik-i İlâhiyeye muvafık hareketle isabetli hızmetin ifası gibi noktalardan Risale-i Nur'un lüzum ve ehemmiyetini tebarüz ettiriyor.

İşte, lâhika mektupları bu gibi hususlara da işaret ediyor. Değişen dunya hadiseleri, geniş ve kullî meseleler ve şartlar altında isabetli hizmet-i Kur'âniyenin esaslarını ders veriyor.

Bedüzzaman Said Nursî
Hazretlerinin hizmetkârları
Tahirî, Zübeyir, Hüsnü Bayram, Mustafa Sungur, Bayram

* * *

adavet: duşmanlık, husumet.
anarşıst. hıçbır düzen ve otorite tanımayan karışıklık ve bozgunculuktan yana olan ondan fayda uman kimse
arz: sunma, bıldırme
beşer: insan, insanlık.
beyan anlatma, açıklama
camiiyet. toplayıcı ihtıva ve ıhara edıcılık
dındar: dının emırlerini yerine getıren.
ehemmıyet: onem, değer, kıymet.
fanı: ölümlu, geçıcı
fırak: ayrılık, ayrılma, hıcran.
fürüat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
haız: bır şeye sahip olma, sahıp, mâlık.
hakaık-ı ımanıye: ımana aıt hakıkatler, ımanı gerçekler
hakımane: hakım, hıkmetle iş yapana yakışacak surette
hizmet-ı İslamıye: İslam hızmetı.
hizmet-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmetı
hizmetkâr: hizmet yapan kımse, hizmetçi.
icap: gerekme hâlı, lâzım, gerekli, lüzum
İfa: bır ışı yapma, yerine getırme
ırşat. dogru yolu gosterme, dogru yola yonelıme, gafletten uyandırma, uyarma
isabet. tam yerınde
komunizm: butun malların ortaklaşa kullanıldığı ve ozel mulkıyetın olmadıgı iddıasında bulunan duzen
küllî: umumî, genel.
lahika: ek, ilâve, zeyl, sonradan ilave edilen, eklenen
lisan-ı hal: hal dılı, bır şeyın durusu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, harap etme, perişan etme
mesail-i dıniye: dını meseleler
mudellel: kanıtlanmış, delıllendırılmış.
munakaşa: bır mesele uzerınde farklı fikırler soyleyerak yapılan tartışma, atışma, karşılıklı sozle çekişme
muspet: pozıtıf, dogrulugu delılle ıspatlanmış
muvafık. uygun, munasıp
nevi: tur, çeşıt
rabıta-ı uhuvvet: kardeşlık bağı
şamil: ıçıne alan, kapsayıcı
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tahrıbat. tahrıpler, yıkıp bozmalar
tarafgirane: taraf tutarcasına, bır tarafı desrekleyerek.
tarz-ı hizmet: hizmet tarzı, hızmet metodu
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma
tebaruz: belli olma, gorunme, barız hale gelme
teyit. ktıvvedendırme, sağlamlaştırma
vakf: bağışlamak
vesile: aracı, vasıta, sebep
vüs'at: genışlık, bolluk.

(Yirmi Sekizinci Mektuptan)

Yedinci Risale Olan Yedinci Mesele

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ (1)

Şu mesele *"Yedi İşaret"*tir.

Evvelâ, tahdis-i nimet suretinde birkaç sırr-ı inayeti izhar eden "Yedi Sebep"i beyan edeniz.

Birinci Sebep: Eski Harb-i Umumîden evvel ve evailinde, bir vakıa-i sadıkada görüyorum ki: Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağının altındayım. Birden o dağ muthiş infilâk etti. Dağlar gibi parçalanan dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki, merhum validem yanımdadır. Dedim: "Ana korkma! Cenab-ı Hakkın emndır, O Rahîm'dır ve Hakîm'dır." Birden o hâlette iken, baktım ki mühim bir zat, bana amirâne diyor ki: "İ'caz-ı Kur'ân'ı beyan et." Uyandım, anladım ki: Bir büyük infilâk olacak. O infilâk ve inkılâptan sonra, Kur'ân etrafındaki surlar kırılacak. Doğrudan doğruya Kur'ân kendi

1- Onlara söyle ki: ancak Allah'ın lutfuyla ve rahmetiyle ferahlansınlar. Bu onların dünyada toplayıp durduklarından daha hayırlıdır. (Yunus Suresi: 58.)

amirane: emrederek, emreder gibi emredercesine, amir mış gibi.
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.
dehşet: büyük korku, hâlâ korkma, ürkme.
evail: ilk vakitler, evvel zamanlar, eski geçmiş zamanlar, iptidalar, önceler, başlangıçlar [zıddı "evahir"].
evvel: önce, ilk, birinci, iptida, başlangıç.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
Hakîm: her şeyi bir maksatla ve ona uygun hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
halet: hal, suret, keyfiyet.
Harb-i Umumî: genel harb, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden birinci Dünya Savaşı.
icaz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
infilâk: patlama, şiddetli patlama.
inkılâp: devrim.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmüş, ölü.
mesele: konu.
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği, şöhretli, adı yaygınlık kazanmış, ünlü, namlı.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
muthiş: dehşet veren, ürkuten, korkutan, dehşetli, korkunç.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
sırr-ı inayet: çok cömert olan Allah'ın ihsanlarının, yardım ve lutfunun sırrı.
sur: kale, hisar.
suret: şekil, biçim.
tahdis-i nimet: İlâhî nimeti şükrederek anlatma. Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla nail olduğu nimeti anma, onunla sevincini ve şükrünü bildirme, verilen nimeti izhar etme.
vakıa-i sadıka: sadık olay, doğruluğu şüphesiz hadise, olay.
valide: ana, anne.
zat: kişi, şahıs, fert.

kendini müdafaa edecek. Ve Kur'ân'a hücum edilecek; i'cazı, onun çelik bir zırhı olacak. Ve şu i'cazın bır nev'ini şu zamanda ızhanna, haddımın fevkınde olarak, benim gıbı bır adam namzet olacak. Ve namzet olduğumu anladım. Madem ı'caz-ı Kur'ân'ı bir derece beyan, *Sözlerle* oldu, elbette o i'cazın hesabına geçen ve onun reşehatı ve berekâtı nev'inden olan hizmetımızdeki inayatı ızhar etmek, i'caza yardımdır ve izhar etmek gerektir.

İkinci Sebep: Madem Kur'ân-ı Hakîm mürşidimizdir, üstadımızdır, ımamımızdır, her bır adapta rehberımızdır; o, kendi kendini methediyor. Biz de onun dersine ittıbaen, onun tefsirini methedeceğız.

Hem madem yazılan *Sözler* onun bir nevi tefsirıdır ve o risaleler kı, hakaık-ı Kur'âniyenin malıdır ve hakikatleridir. Ve madem Kur'ân-ı Hakîm ekser surelerde, hususan الٓر 'larda حٰمٓ 'lerde kendi kendini kemal-ı haşmetle gosteriyor, kemalâtını soyluyor, lâyık olduğu methi kendi kendine ediyor. Elbette Sözlerde in'ikâs etmiş Kur'ân-ı Hakîm'in lemaat-ı i'cazıyesınden ve o hızmetin makbulıyetine alâmet olan inayat-ı Rabbaniyenin ızharına mükellefiz. Çünkü o üstadımız öyle eder ve öyle ders verir.

Üçuncu Sebep: *Sozler* hakkında, tevazu suretınde demıyorum; belki bir hakıkatı beyan etmek için derim kı: *Sözler*'dekı hakaık ve kemalât, benım değıl, Kur'ân'ındır

adap: usul, yol, yordam, davranış kaıdelerı, ahlâk ve terbıyenın gerektırdıgı konuşma ve hareket tarzı, ahlâken uyulması gereken hususlar
alamet: ız, belırtı, ışaret, nışan
berekat: bolluklar, bereketler
beyan: anlatma, açık soyleme, bıldırme, ızah
derece: deger, mıktar
ekser: en çok, daha ziyade.
elbette: kesınlıkle, mutlaka, şup hesız
fevk: ust, ust taraf, yukarı, üzen
hakaik: hakıkatler, dogrular, gerçekler
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'ân'a aıt olan ve ondan gelen gerçekler
Hakim: her şeyı bır maksatla ve ona uygun hıkmetle yaratan, hıkmet sahıbı Allah
haşmet: ıhtışam, gösterişlılık, heybet, buyukluk
hususan: bılhassa, ayrıca, başkaca, hususı olarak
i'caz: mu'cıze, olus
imam: onde ve ılende olan, delıl, rehber
in'ikas: aksetme, yansıma
inayet: yardım, ıhsan, lutuf
ittıba: tâbı olma, uyma, arkasından gıtme, ıtaat etme
izhar: gösterme, belırtme.
kemal: olgunluk, yetkınlık, tamlık, kusursuz, tam ve eksıksız olma, ergınlık, mukemmellik.
Kur'ân-ı Hakim: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
layık: uygun, yakışır, munasıp
lemaat: ışıklar, parıltılar, parlayışlar
madem: çunku, ıçın, degıl mı kı ..den dolayı, boyle ıse, hele
makbuliyet: makbulluk, begenılmışlık, geçerlılık
medih: ovme
mudafaa: savunma
murşit: ırşat eden, dogru yolu gosteren, rehber, kılavuz
namzet: bır şeyı yapmaya aday
nev': cins
rehber: yol gösteren, kılavuz, delıl
risale: belli bir konuda yazılmış kuçuk kıtap, broşur
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret: alçak gönlülük.
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tevazu: alçak gonlulluk, kı bırsızlık, bır kımsenın başkalarını kendınden kuçuk gormemesi, onlara saygı ve sevgı gostermesi, mutevazılık.
ustad: ogretıcı, ogretmen
zırh: savaşlarda ok, kılıç, sungu gıb sılâhlardan korunmak ıçın gıyılen demır ve tel levhalardan yapılmış gıysı

ve Kur'ân'dan tereşşuh etmiştir. Hatta Onuncu Söz, yüzer âyât-ı Kur'âniyeden süzülmüş bazı katarattır. Sair risaleler dahi umumen öyledir.

Madem ben öyle biliyorum ve madem ben fânîyım, gideceğim, elbette bâkî olacak bir şey ve bir eser, benimle bağlanmamak gerektir ve bağlanmamalı. Ve madem ehl-i dalâlet ve tuğyan, işlerine gelmeyen bir eser, eser sahibini çürütmekle eser çürütmek âdetlerindir; elbette sema-i Kur'ân'ın yıldızlarıyla bağlanan risaleler, benim gibi çok itirazata ve tenkidata medar olabilen ve sükut edebilen çürük bir direk ile bağlanmamalı.

Hem madem örf-i nasta, bir eserdeki mezâyâ, o eserin mastan ve menbaı zannettikleri muellifinin etvarında aranılıyor. Ve bu örfe göre, o hakaik-ı âliyeyi ve o cevahır-ı galiyeyi kendim gibi bir müflise ve onların binde birini kendinde gösteremeyen şahsiyetime mal etmek hakikate karşı büyük bir haksızlık olduğu için, risaleler kendi malım değil, Kur'ân'ın malı olarak, Kur'ân'ın reşehat-ı meziyyatına mazhar olduklarını izhar etmeye mecburum. Evet, lezzetli üzüm salkımlarının hasiyetleri kuru çubuğunda aranılmaz. İşte, ben de öyle bir kuru çubuk hukmündeyim.

DORDUNCU SEBEP: Bazen tevazu küfran-ı nimeti istilzam ediyor, belki kufran-ı nimet olur. Bazen de tahdis-i nimet iftihar olur. İkisi de zarardır. Bunun çare-i yegânesi (Ki, ne küfran-ı nimet çıksın, ne de iftihar olsun): Meziyet ve

âdet: her vakit yapılan
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi, Kur'ân'ın sürelerini oluşturan İlâhî söz
bâki: yok olmayan sürekli ve kalıcı olan
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil.
belki: karıyetle
cevahir-i galiye: çok değerli cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
çare: bir engel veya sıkıntıdan kurtulabilmek için yapılması gereken, çıkış yolu
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
elbette: her hâlde
eser: basılma kıtap, bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul
etvar: hâl ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
fânî: muvakkat, geçici
hakaik-ı âliye: yüce gerçekler, ulu hakıkatler
hakıkat: asıl, esas
hasıyet: bir şeye has vasıf
iftıhar: haklı olarak övünme
istilzam: gerektirme
ıtıraz: bir fikri, hukmü veya durumu kabul etmeyip çürütmeye kalkışma, karşı çıkma, karşı durma
izhar: gösterme, belirtme
katarat: katreler, damlalar
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük
madem: çünkü, için, değil mi ki, ...den dolayı, böyle ise, hele
masdar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş.
mecbur: icbar edilmiş, zorla bir işe girişmiş, bir işi yapmak zorunda kalmış
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer
meziyet: bir kişiyi başkalarından ayıran veya yücelten vasıf, üstünlük, vasfı, değerlilik, yüksek karakter, fazilet.
müflis: iflâs etmiş, her şeyini kaybetmiş, malını-mülkünü kaybetmiş, varını yoğunu elinden çıkarmış
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
örf-i nas: insanların orfu, insanlar arasında kabul görmüş, alışkanlık hâline gelmiş hâller, gelenekler, an'aneler
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
sair: diğer, öteki, başka
sema: gökyüzü, gök
sükût: değerden düşme, değerini yitirme
şahsiyet: bir ferdin kendine has görünüş, duyuş, düşünüş ve davranışlarının tamamı, kişilik, kişi özelliği
tahdis: nimete karşı şükretme.
tenkıt: eleştiri
tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazılık.
tuğyan: zulüm, haksızlık ve küfürde ileri gitme
umumen: umumî olarak, bütün, hep, herkese olduğu gibi
yegâne: biricik, tek, yalnız.

kemalâtlan ikrar edip, fakat temellük etmeyerek, Mün'im-i Hakîki'nin eser-i in'amı olarak göstermektir.

Meselâ: Nasıl ki murassa ve müzeyyen bir elbise-i fahireyi birisi sana giydirse ve onunla çok güzelleşsen. Halk sana dese: "Maşaallah çok güzelsin, çok güzelleştin."

Eğer sen tevazukârâne desen: "Haşa! Ben neyim? Hiç! Bu nedir, nerede güzellik?" O vakit küfran-ı nimet olur ve hulleyi sana giydiren mahir sanatkâra karşı hürmetsizlik olur.

Eğer müftehirâne desen: "Evet, ben çok güzelim. Benim gibi guzel nerede var? Benim gibi birini gösterinız." O vakit, mağrurâne bir fahirdir.

İşte, fahirden, küfrandan kurtulmak için demeli ki: "Evet, ben güzelleştim, fakat, güzellik libasındır ve dolayısıyla libası bana giydirenindir, benim değildir."

İşte bunun gibi, ben de sesim yetişse, bütün kure-i arza bağırarak derim ki: *Sözler* güzeldirler, hakikattirler; fakat benim değildirler, Kur'ân-ı Kerîm'in hakaikından telemmu etmiş şualardır.

(1) وَمَامَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِي وَلٰكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ

düsturuyla derim ki:

(2) وَمَا مَدَحْتُ الْقُرْآنَ بِكَلِمَاتِي وَلٰكِنْ مَدَحْتُ كَلِمَاتِي بِالْقُرْآنِ

1. Ben sözlerimle Muhammed'i (ASM) övmüş ve güzel göstermiş olmadım; bilakis Muhammed'den (ASM) bahsetmekle sözlerimi övmüş ve güzelleştirmiş oldum. (İmam-ı Rabbânî, Mektubat, 1.58.)

2. Açıklaması Üstadımız tarafından altında yapılmış.

düstur: esaslı kaide
eser: nişan, iz, alâmet.
fahire: parlak, güzel
fahr: övünme, böbürlenme, bu yüklenme, şeref, onur, kıvanç.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakîkat: gerçek, hayâlî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası
hakîkî: gerçek, sahıcı
halk: topluluk, insan topluluğu, insanlar
haşa: asla, kat'iyen, hiç bir vakit.
hulle: elbise
hürmet: saygı
ikrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme, iyilik yapma
kemal: fazilet, erdem, bilgi
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük
kure-i arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre
libas: elbise, giyilecek şey, giysi
mağrurâne: gururla, kibirle
mahir: maharetli, hünerli, elinden iş gelir, becerikli
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun
meselâ: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ
meziyet: bir kişiyi başkalarından ayıran veya yücelten vasıf, üstünlük vasfı, değerlilik, yüksek karakter, fazilet.
müftehir: iftihar eden, övünen.
mün'im: in'am eden, nimet veren, ikram eden, yedinip içren, nimetlendiren
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
sanatkâr: usta
şua: ışın, güneşten veya başka bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
telemmu: parıldama, ışıldama
temellük: sahiplenme, kendine mal etme, mülk edinme, sahip olma
tevazu: alçak gönüllülük, kıbırsızlık, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazılık
vakit: zaman, an.

Yani, "*Kur'ân'ın hakaik-i i'cazını ben güzelleştiremedim, güzel gösteremedim; belki Kur'ân'ın güzel hakikatleri benim tabiratlarımı da güzelleştirdi, uluîleştirdi.*"

Madem böyledir; hakaik-i Kur'ân'ın güzelliği namına, Sözler namındaki âyinelerinin güzelliklerini ve o âyinedarlığa terettüp eden inayat-ı Ilâhiyeyi izhar etmek, makbul bir tahdis-i nimettir.

Beşinci Sebep: Çok zaman evvel bir ehl-i velâyetten işittim ki: O zat, eski velîlerin gaybî işaretlerinden istihraç etmiş ve kanaati gelmiş ki, "Şark tarafından bir nur zuhur edecek, bid'alar zulûmatını dağıtacak." Ben, böyle bir nurun zuhuruna çok intizar ettim ve ediyorum. Fakat çiçekler baharda gelir. Öyle kudsî çiçeklere zemin hazır etmek lâzım gelir. Ve anladık ki, bu hizmetimizle o nuranî zatlara zemin ihzar ediyoruz.

Madem kendimize ait değil; elbette, Sözler namındaki nurlara ait olan inayat-ı Ilâhiyeyi beyan etmekte medar-ı fahr ve gurur olamaz, belki medar-ı hamd ve şükür ve tahdis-i nimet olur.

Altıncı Sebep: *Sözler*'in telifi vasıtasıyla Kur'ân'a hizmetimize bir mükâfat-ı acile ve bir vasıta-i teşvik olan inayat-ı Rabbaniye, bir muvaffakıyettir. Muvaffakıyet ise izhar edilir. Muvaffakıyetten geçse, olsa olsa bir ikram-ı Ilâhî olur. İkram-ı Ilâhî ise, izhârı bir şükr-ı manevîdir.

Ondan dahi geçse, olsa olsa, hiç ihtiyârımız karışmadan bir keramet-ı Kur'âniye olur. Biz, mazhar olmuşuz.

acil: acele, hemen derhal
ait: ilişkin, dolayı, üzerine
ayine: ayna, mirat.
ayinedar: ayna tutan
belki: hatta, kat'iyetle
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
ehl: sahip, malik, yetki sahibi olan.
elbette: her hâlde
evvel: önce, ilk, birinci, İpuda başlangıç.
fahr: övünme, böbürlenme, büyüklenme, şeref, onur, kıvanç
gaybî: gayba ait, göze görünmeyenlere ait, gayple ilgili, hazırda olmayan
gurur: kibir, kurum, kurulma
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, hayali olmayan, görülen, mevcut olan bir şeyin aslı ve esası
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme. Allah'ın yüceliğini övme
i'caz: mucize.
ihzar: hazır etme, hazırlama
ikram-ı ilahi: Allah'ın ikram ve ihsanı
inayet: yardım, ihsan, lütuf
intizar: bekleme, gözleme
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikar etme
kanaat: görüş, fikir
keramat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın ikramları
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez, azız
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu.
madem: çünkü, için, değil mi ki, den dolayı, böyle ise, hele
makbul: geçerli, muteber
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma, başarma
mükafat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül
nam: yerine, vekillik.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
şark: doğu yönünde yer alan yerler, doğu bölgeleri
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tabirat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler
tahdis: nimete karşı şükretme
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
terettüp: ait olma, icabetme, gerekme
ulvi: yüksek, yüce
vasıta: sebep
velayet: velilik, ermişlik, Allah dostluğu
zat: kişi, şahıs, fert.
zemin: yer
zuhur: görünme, meydana çıkma
zulumat: dinsizlik, zulüm ve küfür

Bu nevi ihtiyârsız ve habersız gelen bir kerametin izhârı zararsızdır.

Eğer adî keramatın fevkine çıksa, o vakit olsa olsa Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsinin şuleleri olur. Madem i'caz izhar edilir; elbette i'caza yardım edenin dahi izhan i'caz hesabına geçer. Hiç medar-ı fahır ve gurur olamaz; belki medar-ı hamd ve şükrandır.

Yedinci Sebep: Nev-i insanın yüzde sekseni ehl-i tahkik değildir ki, hakikate nüfuz etsin ve hakikati hakikat tanıyıp kabul etsin. Belki, surete, hüsnüzanna binaen, makbul ve mutemet insanlardan ışittikleri mesaili takliden kabul ederler. Hatta, kuvvetli bir hakikati zayıf bir adamın elinde zayıf görür; ve kıymetsiz bir meseleyi kıymettar bir adamın elinde görse, kıymettar telâkki eder.

İşte, ona binaen, benim gibi zayıf ve kıymetsiz bir bîçarenin elindeki hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyenin kıymetini, ekser nâsın nokta-i nazarında düşürmemek için, bilmecburiye ilân ediyorum ki, ihtiyârımız ve haberimiz olmadan, birisi bizi istihdam ediyor; biz bilmeyerek bizi mühim işlerde çalıştırıyor. Delilimiz de şudur ki: Şuurumuz ve ihtiyârımızdan hariç bir kısım inayata ve teshilâta mazhar oluyoruz. Öyle ise, o inayetleri bağırarak ilân etmeye mecburuz.

İşte, geçmiş yedi esbaba binaen, küllî birkaç inayet-i Rabbaniyeye işaret edeceğiz.

adî: âdet olan
belki: hatta
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
bilmecburiye: mecburiyetle, mecbur kalarak, mecburen, zorunlu olarak.
binaen: ...den dolayı, ...den ötürü, ...için, ...dayanarak, yapılarak, bu sebepten
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, burhan, beyyine.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler
ekser: en çok, daha ziyade
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
fahr: övünme, böbürlenme, büyüklenme, şeref, onur, kıvanç
fevk: üst, üst taraf, yukarı, üzeri
gurur: kibir, kurum, kurulma
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, hayali olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini, onu overek bildirme, Allahın yüceliğini övme
hariç: dışında
hüsn-i zan: iyi zan, güzel kanaat, i'caz: mucize
ilân: meydana çıkarma, belli etme, yayma, duyurma, bildirme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
istihdam: bir hizmette kullanma, hizmete alma, hizmet ettirme, bir işte çalıştırma, çalıştırma
işaret: nişan, alâmet, iz.
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikar etme
keramet: kerem, lütuf, ihsan, bağış
kısım: bölük, parça, takım, çeşit, nevi
kıymet: değer, bir şey için tespit edilen karşılık, paha, bedel, tutar
kıymettar: kıymetli, değerli, pahalı
küllî: kulle ilgili, bütüne ait, umumi, bütün, hepsi
madem: çünkü, için, değil mi ki, ...den dolayı, böyle ise, hele
makbul: itimat edilir
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş
mecbur: zorunlu
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
mesaili: meseleler
mesele: konu.
mühim: önemli, ehemmiyetli
nas: insanlar, topluluk, halk, herkes
nev: cins, çeşit
nev-i insan: insan cinsi
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
nüfuz: içe geçme, işleme
suret: biçim, görünüş, kılık, kıyafet.
şule: parıltı, ışık
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak
şükran: teşekkür etme, iyilik bilme
takliden: delilsiz olarak, hareket etme, şeriatraki delilini bilmeksizin bir hükümle amel etme
telâkki: kabul etme, alma.
teshilât: kolaylaştırmalar
vakit: vakit, zaman, an
zaif: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, dermansız
zan: düşünce

Birinci İşaret. Yirmi Sekizinci Mektubun Sekizinci Meselesinin Birinci Nüktesinde beyan edilmiştir ki, tevafukattır.

Ezcümle, Mu'cizat-ı Ahmediye Mektubatında, Üçüncü Işaretinden tâ On Sekizinci Işaretine kadar altmış sahife, habersiz, bilmeyerek, bir müstensihin nüshasında, iki sahife müstesna olmak üzere mütebaki bütün sahifelerde, kemal-i muvazenetle, iki yüzden ziyade *Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm* kelimeleri birbirine bakıyorlar. Kim insafla iki sahifeye dikkat etse, tesadüf olmadığını tasdik edecek. Hâlbuki, tesadüf, olsa olsa bir sahifede kesretli emsal kelimeleri bulunsa, yarı yarıya tevafuk olur, ancak bir-iki sahifede tamamen tevafuk edebilir. O hâlde böyle umum sahifelerde *Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm* kelimesi, iki olsun, üç olsun, dört olsun veya daha ziyade olsun, kemal-i mizan ile birbirinin yüzüne baksa, elbette tesadüf olması mümkün değildir. Hem sekiz ayrı ayrı müstensihin bozamadığı bir tevafukun, kuvvetli bir işaret-ı gaybiye, içinde olduğunu gösterir.

Nasıl ki ehl-i belâgatin kitaplarında belâgatin derecatı bulunduğu hâlde, Kur'ân-ı Hakîm'deki belâgat, derece-i i'caza çıkmış; kimsenin haddi değil ki ona yetişsin. Öyle de, mu'cizat-ı Ahmediyenin bir âyinesi olan On Dokuzuncu Mektup ve mu'cizat-ı Kur'âniyenin bir tercümanı olan Yirmi Beşinci Söz ve Kur'ân'ın bir nevi tefsiri olan Risale-i Nur eczalarında tevafukat, umum kitapların fevkinde bir derece-ı garabet gösteriyor. Ve ondan

âyine: ayna, mirat.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yönünde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesini öğreten ilmin adı, edebiyat kaideleri ile ilgili ilim.
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.
derecat: dereceler, basamaklar, kademeler, yükseklikler, mertebeler.
derece-i i'caz: mu'cizelik derecesi.
dikkat: incelik, ince eleme, dakiklik, dakik oluş.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i belagat: güzel, kusursuz söz söyleyenler, edipler, edebiyatçılar.
Ekrem: daha (en) pek kerim, çok şeref sahibi, pek cömert, cömert, ali, açık.
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz.
emsal: eş, benzer.
ezcümle: belli başlı, başlıca, özellikle, bu cümleden olarak, bu da bu babdan.
fevk: üst, üst taraf, yukarı, üzeri.
garabet: başkalık, değişiklik.
hadd: güç, ehliyet, yetki.
icaz: mu'cize.
insaf: Adaleti ve hakkı gözeterek davranma.
işaret-ı gaybiye: gaybla ilgili işaret. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
kemal: olgunluk, yetkinlik, tamlık, kusursuz, tam ve eksiksiz olma, erginlik, mükemmellik.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla.
mesele: konu.
mizan: akıl, idrak, muhakeme.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
muvazenet: muvazene halı, denk gelme, dengelenme, denkleşme, denklik.
mümkün: mümkün olabilir, imkân dâhilinde, kabil.
müstensih: istinsah eden, bir yazının suretini, kopyasını çıkaran, yazılı bir metnin suretini çıkararak çoğaltan, kopya eden.
müstesna: ayrı tutularak, hariç, ayrık.
nevi: şekil, çeşit.
nükte: ince manalı, düşündürücü, zarif ve şakalı söz.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
sahife: üzerine yazı yazılan veya basılan bir kâğıt yaprağının iki yüzünden her bir sayfa.
tamam: tam, eksiksiz, noksansız, kâmil.
tamamen: bütün, bütün.
tasdik: onaylama.
tercüman: tercüme eden, başka bir dilde yazılmış veya söylenmiş bir şeyi yine başka dile çeviren, çevirici, dilmaç.
tesadüf: rastgelme, rastlantı, önceden bilinmeyen, hesaplanmayan karşılaşma.
tevafuk: uyma, uygun gelme, uygunluk, rastlamak, münasebet, birbirine denk gelme.
umum: hep, bütün, cümle, herkes.

anlaşılıyor ki, mu'cizat-ı Kur'âniye ve mu'cızat-ı Ahmediyenin bir nevi kerametidir kı, o âyinelerde tecelli ve temessül ediyor.

İkinci İşaret: Hizmet-i Kur'âniyeye ait inayat-ı Rabbanıyenın ıkincısi şudur ki. Cenab-ı Hak, benım gıbi kalemsiz, yanm ummî, dıyar-ı gurbette kımsesiz, ihtılâttan men edılmış bir tarzda; kuvvetlı, cıddî, samımî, gayyur, fedakâr ve kalemlerı bırer elmas kılıç olan kardeşlerı bana muavın ıhsan ettı. Zayıf ve âcız omuzuma çok ağır gelen vazife-i Kur'âniyeyi, o kuvvetlı omuzlara bındırdı, kemal-ı kerenınden yukümu hafifleştırdı.

O mübarek cemaat ıse, Hulûsî'nın tabırıyle telsız telgrafın ahizelerı hükmünde ve Sabrı'nın tabırıyle Nur fabrıkasının elektrıklennı yetıştıren makıneler hukmünde ayrı ayrı meziyetlerı ve kıymettar muhtelif hasıyetlerıyle beraber, yıne Sabrı'nın tabırıyle bir tevafukat-ı gaybıye nev'ınden olarak, şevk ve sa'yügayret ve cıddıyette bırbırıne benzer bır surette esrar-ı Kur'ânıyeyı ve envar-ı ımanıyeyı etrafa neşretmelerı ve her yere erıştırmelerı ve şu zamanda (yanı hurufat değışmış, matbaa yok, herkes envar-ı ımanıyeye muhtaç olduğu bır zamanda) ve fütur verecek ve şevkı kıracak çok esbap varken, bunların futursuz, kemal-ı şevk ve gayretle bu hızmetlerı, doğrudan doğruya bır keramet-i Kur'âniye ve zahir bir inayet-i Ilâhiyedir.

Evet, velâyetın kerametı olduğu gıbi, nıyet-i halısanın dahı kerametı vardır. Samımıyetın dahı kerametı vardır.

âcız: elı yetmez, gucu yetmez, güçsüz
âyine: ayna, mir'at.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bölük
ciddî: muhim, onemlı.
dıyar-ı gurbet: gurbet dıyarı, yabancı memleket, gurbet ılı.
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
envar: nurlar, zıyalar, aydınlıklar, ışıklar, parlaklıklar
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
esrar: sırlar, gizlenılen ve bılınmeyen şeyler, aklın eremeyeceğı şeyler.
fedakâr: kendını veya şahsı menfaatlerını hıçe sayan, feda eden
fütur: zayıflık, gevşeklık, bezgınlık, usanma, usanç, bıkma
gayret: buyuk faalıyet, alışılmışın ustunde çalışma, ugraşma
gayyur: çok gayretlı, çok çalışkan
hasıyet: özellik
Hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hızmetı
hurûf: harfler, ısım ve fıil olmayan kelımeler
hükmünde: değennde.
ıhsan: yılık etme, guzel davranma, bağışlama, ıkram etme, lutuf, bağış, yardım
ihtılat: karışıp, goruşme, ilişkıde bulunma, beraber yaşama
inayet: yardım, ıhsan, lutuf
işaret: nışan, alamet, ız.
kemal: olgunluk, yetkınlık, tamlık, kusursuz, tam ve eksıksız olma, erginlik, mukemmellik.
keramet: olaganustu hal,
kerem: comertlık, lutuf, ıhsan, bağış, bu vasıflara sahıplıkten doğan yardım, severlik, hayır ve guzel ışler
kıymettar: kıymetlı, değerlı, pahalı
matbaa: basım evi, kitap, dergi, gazete v.b. şeylerın basıldıgı yer
men: yasak etme, durdurma, manı olma, bırakmama, bir şeyı dlnğ etme, bır şeyın yapılmasını engelleme, esırgeme, vermeme, onleme
meziyet: bir kışıyı başkalarından ayıran veya yucelten vasıf, ustunluk, vasfı, degerlilik, yuksek karekter, fazılet.
mu'cizat: mu cizeler, Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlerın gösterebılecekleri buyuk harıka ışlet.
muavin: muavenette bulunan, yardım eden, yardımcı.
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı, çeşıt çeşıt, farklı.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
neşir: yayım, yayın
nev: cıns, turle ılgılı
nıyet-i halise: halıs olan nıyet, her turlu hileden, nıyaden, kotulukten uzak olan nıyet, samımı olan gaye
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme, ış gorme, emek sarf etme.
samımî: ıçten, candan, gonulden, kalbı menfaatsız, nıyasız.
suret: şekıl, bıçım
şevk: şıddetlı arzu, aşın istek ve heves
tabır: yorum, yorumlama
tarz: durum.
temessul: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, raslantılar, bırbırınne uygun gelışler
vazife-i Kur'ânıye: Kur'ân ıla ılgılı vazife, Kur'ân vazıfesı
velayet: velılık, ermışlık, Allah dostluğu
yanı: kıvama gelmış, olmuş, pışkın
yarım ummî: okuma yazması olduğu halde hızlı yazı yazamayan.
zahir: açık, bellı, meydanda.
zaıf: saglam olmayan, dayanıksız.

Bahusus, lillâh için olan bir uhuvvet dairesindeki kardeşlerin içinde, ciddî, samimî tesanudun çok kerametleri olabilir. Hatta şöyle bir cemaatin şahs-ı manevîsi bir velî-i kâmil hükmüne geçebilir, inayata mazhar olur.

İşte, ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'ân'da arkadaşlarım! Bir kal'ayı fetheden bir boluğün çavuşuna bütün şerefi ve bütün ganimeti vermek nasıl zulümdür, bir hatadır, öyle de, şahs-ı manevînizin kuvvetiyle ve kalemlerinizle hâsıl olan fütuhattaki inayatı benim gibi bir bîçareye veremezsiniz. Elbette, böyle mübarek bir cemaatte, tevafukat-ı gaybiyeden daha ziyade kuvvetli bir işaret-i gaybiye var ve ben görüyorum, fakat herkese ve umuma gösteremiyorum.

Üçüncü İşaret: Risale-i Nur eczaları bütün mühim hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeyi hatta en muannide karşı dahi parlak bir surette ispatı, çok kuvvetli bir işaret-i gaybiye ve bir inayet-i İlâhiyedir. Çünkü hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye içinde öylelerin var ki, en büyük bir dâhi telâkki edilen İbni Sina fehminde aczini itiraf etmiş, "Akıl buna yol bulamaz" demiş. Onuncu Söz risalesi o zatın dehasıyla yetişemediği hakaıkı avamlara da, çocuklara da bildiriyor.

Hem meselâ, sırr-ı kader ve cüz-ı ihtiyârînın hallı için, koca Sa'd-ı Taftazanî gibi bir allâme, kırk-elli sahifede, meşhur *Mukaddemat-ı İsna Aşer* namıyla telvih nam kitabında ancak hallettiği ve ancak havassa bildirdiği aynı mesaılı, kadere dair olan Yirmi Altıncı Sözde, İkinci

acz: zayıflık, güçsüzlük.
akıl: idrak, bilip anlama, fehm, kavrayış, zekâ.
allâme: pek çok konuda ihtisas sahibi, büyük bilgin, ilmî seviyesi çok yüksek olan âlim, üstad-ı azam.
avam: kulturlu, yüksek tabakadan olmayan, kaba ve cahil halk tabakası, ayak takımı.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele, özellikle.
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bölük.
ciddî: gerçek, hakikat.
çavuş: çavuş, onbaşıdan sonra gelen ve görevi manga komutanlığı olan erbaş rütbesi.
dâhi: son derece zekî, anlayışlı, uyanık, deha sahibi.
daire: kapsama alanı.
deha: çok akıllılık, zekılığın ve anlayışlılığın son derecesi.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış, idrak, zeka, akıl.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
ganimet: savaşta düşmandan ele geçirilen mal, para veya esir.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-i imaniye: imana ait hakıkatler, imanı gerçekler.
hasıl: sonuç, netice.
hata: suç, günah, kabahat.
havas: okumuşlar, bilginler, âlimler.
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti.
inayet: lütuflar, ihsanlar, iyilikler, yardımlar.
İspat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret. Hz. Peygamber, müctehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
itiraf: başkalarının bilmediği gizli bir kusurunu söyleme, kendisi için iyi sayılmayacak bir hali gizlemeyip söyleme.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kal'a: büyük hisar, kale.
kâmil: kemale ermiş olgun, bilgili, kulturlu.
keramet: kerem, lütuf, ihsan, bağış.
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş.
mesail: meseleler.
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ.
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği, şöhretli, adı yaygınlık kazanmış, ünlü, namlı.
muannid: inatçı, ayak direyen.
mübarek: hayırlı, mudu, kutlu, uğurlu.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
nam: ad, isim.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
samimî: içten, candan, gönülden, kalbi menfaatsiz niyasız.
suret: tarz, yol, gidiş, usul, metot, üslûp.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar.
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey.
telâkkı: kabul etme, anlama.
telvih: açıklama, belli etme.
tesanud: dayanışma, birbirine dayanma, birbirinden destek alma.
uhuvvet: samimî dostluk, kardeşlik, bağlılık, sadakat.
umum: herkes, bütün insanlar, bütün halk.
zat: kişi, şahıs, fert.
zulüm: işi yerli yerince yapmama, hak eden kimseye hakkını vermeme, adalete aykırı davranma, adaletsizlik.

Mebhasın iki sahifesinde tamamıyla, hem herkese bildirecek bir tarzda beyanı, eser-i inayet olmazsa nedir?

Hem bütün ukulü hayrette bırakan ve hiçbir felsefenin eliyle keşfedilemeyen ve sırr-ı hılkat-i âlem ve tılsım-ı kâinat denilen ve Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın i'cazıyla keşfedilen o tılsım-ı müşkülküşa ve o muamma-i hayretnüma, Yirmi Dördüncü Mektup ve Yirmi Dokuzuncu Sözün ahırındeki remizli nüktede ve Otuzuncu Sözün, tahavvülât-ı zerratın altı adet hikmetinde keşfedilmiştir. Kâinattaki faaliyet-i hayretnümanın tılsımını ve hilkat-i kâinatın ve akıbetinin muammasını ve tahavvulât-ı zerrattaki harekâtın sırr-ı hikmetini keşif ve beyan etmişlerdir; meydandadır, bakılabilir.

Hem sırr-ı ehadıyet ile şenksız vahdet-i rububiyetı, hem nihayetsiz kurbiyet-i İlâhiye ile nihayetsiz bu'diyetimiz olan hayretengız hakıkatleri kemal-ı vuzuh ile On Altıncı Söz ve Otuz İkinci Söz beyan ettikleri gibi, kudret-i İlâhiyeye nispeten zerrat ve seyyarat müsavi olduğunu ve haşr-i azamda umum zîruhun ihyası, bir nefsin ihyası kadar o kudrete kolay olduğunu ve şirkın hılkat-i kâinatta müdahalesi imtına derecesinde akıldan uzak olduğunu kemal-i vuzuh ile gösteren Yirminci Mektuptaki (1) وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ kelimesi beyanında ve üç temsili havi onun zeyli, şu azîm sırr-ı vahdetı keşfetmiştir.

Hem hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyede öyle bir genişlik var kı, en büyük zekâ-i beşerı ihata edemediği hâlde;

1. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rûm Suresi, 50; Hadîd Suresi, 2.)

ahır: son, sonraki, en sonra
akıbet: sonuç, netice
âlem: bütün yaratılmışlar
azım: büyük, yücelik
beşerî: insanla ilgili, insana ait
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
bu'diyet: uzaklık
eser-i inayet: lütuf eseri, ihsan, iyilik, yardım alâmeti
faaliyet-i hayretnüma: hayret uyandıran bir faaliyet, hayranlık veren faaliyet, hayret veren gayret, çalışma
hal: durum, vaziyet
harekât: kımıldanmalar, depremler, hareketler
haşr-i azam: büyük haşr
hayretengız: hayret veren, hayret verici, hayret içinde bırakıcı, şaşırtıcı
hayretnüma: hayret gösteren, hayret veren
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
hilkat-i kâinat: kâinatın evrenin yaratılışı
i'caz: mucize
ihata: tam kavrayış, zihnen, aklen ve bilgiyle kavrayış, mükemmel bir şekilde anlama
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme, yeniden hayata döndürme
imtına: imkânsızlık, olamayış
keşif: gizli bir şeyi bulma, gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şere fi yüce olan Kur'an
kurbiyet-i İlâhiye: Allah'a yakınlık
mebhas: bir bahsle ilgili yazı kısmı, bölüm
muamma: karışık, manası zor anlaşılır şey, anlaşılmayan, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz
müdahale: karışma, el atma, araya girme, sokulma
müsavi: eşit
müşkülküşa: muşkul halleden, zorluğu gideren, sıkıntılı durumdan kurtaran
nefis: hayat, ruh, can
nihayet: son, uç, bitim, encam
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
remiz: bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden, işaret ve şekil
seyyarat: gezegenler
sırr-ı ehadiyet: ehadiyet sırrı, Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı
sırr-ı hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki gayenin sırrı
sırr-ı hilkat: yaratılış sırrı, yaratılışın maksadı, hikmeti
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı
şerik: ortak, hissedar
şirk: Allah'a ortak koşma
tahavvülât-ı zerrat: zerrelerin değişmesi, atomlardaki bir hâlden başka bir hâle geçme, değişiklik
temsil: misal getirme, özellikle ögüt alınsın diye mesel anlatma
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır, bilmece
tılsım-ı kâinat: kâinatın tılsımı, evrenin gizli sırrı
ukul: akıllar, zihinler, uslar
vahdet-i rububiyet: Allah'ın birliği, terbiye ve idare edici olan Cenab-ı Hakkın birliği
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı
zerrat: zerreler, çok ufak parçalar, molekküler, atomlar
zeyli: ek, ilâve
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı

benim gibi zihni müşevveş, vaziyeti perişan, müracaat edilecek kitap yokken, sıkıntılı ve sür'atle yazan bir adamda, o hakaikın ekseriyet-i mutlakası dekaikıyla zuhuru; doğrudan doğruya Kur'ân-ı Hakîm'in i'caz-ı manevîsinin eseri ve inayet-i Rabbaniyenin bir cilvesi ve kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir.

Dördüncü İşaret: Elli-atmış risaleler [HAŞİYE] öyle bir tarzda ihsan edilmiş ki, değil benim gibi az düşünen ve zuhurata tebaiyet eden ve tetkike vakit bulamayan bir insanın, belki büyük zekâlardan mürekkep bir ehl-i tetkikin sa'y ve gayretiyle yapılmayan bir tarzda telifleri, doğrudan doğruya bir eser-i inayet olduklarını gösteriyor. Çünkü, bütün bu risalelerde, bütün derin hakaik, temsîlât vasıtasıyla, en âmî ve ümmî olanlara kadar ders veriliyor. Hâlbuki o hakaikın çoğunu, büyük âlimler "Tefhim edilmez" deyip, değil avama, belki havassa da bildiremiyorlar.

İşte en uzak hakîkatleri en yakın bir tarzda, en âmî bir adama ders verecek derecede; benim gibi Türkçesi az, sözleri muğlak, çoğu anlaşılmaz ve zahir hakikatleri dahi muşkilleştiriyor diye eskiden ben iştihar bulmuş ve eski eserleri –kısmen– o sû-i iştiharı tasdik etmiş bir şahsın elinde bu harika teshilât ve suhulet-i beyan; elbette bilâşüphe bir eser-i inayettir ve onun hüneri olamaz ve Kur'ân-ı Kerîm'in i'caz-ı manevîsinin bir cilvesidir ve temsîlât-ı Kur'âniyenin bir temessüludur ve in'ikâsıdır.

HAŞİYE: Şimdi yüz otuzdur.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
âmî: âlim olmayan, sıradan kimse
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, kaba ve cahil halk tabakası, ayak takımı
belki: hatta
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
bilâşüphe: şüphesiz, tereddütsüz, kuşkusuz
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme
dekaik: çok ince, derin hakikat
derece: mertebe, kademe
ehl-i tetkik: dikkatle araştırıcılar, titizlikle inceleyenler
ekseriyet-i mutlaka: çoğunluk
eser: basılma kitap
eser-i inayet-i Rabbaniye: Allah'ın yardımının eseri
gayret: büyük faaliyet, alışılmışın üstünde çalışma, uğraşma
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan bir şeyin aslı ve esası
havas: okumuşlar, bilginler, âlimler
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ikram-ı Rabbanî: yaratıp terbiye edici olan Rabbimizin ikramı, bağışı
in'ikâs: aksetme, yansıma
işaret-i gaybiye: gayba ilişkin işaret. Hz. Peygamber, müctehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma, şöhret kazanma, tanınma, ün salma
keramet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın lütfu, ikramı.
kısmen: kısmî olarak, bütün değil, bir kısım, bir bölüm olarak veya bazı bakımdan, bazı yönden.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
müracaat: başvurma, danışma, başvuru
mürekkep: karışık.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, belirsiz, karışık, düzensiz, karmakarışık
muşkül: güç, zor, çetin
perişan: kederli, hüzünlü, üzgün
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme, iş görme, emek sarf etme.
sür'at: çabuk olma, hızlılık.
şahıs: kişi, kimse, fert.
tarz: biçim, şekil, suret
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama, gerçekliğini kabul etme
tebaiyet: tabilik, tabi olma, uyma.
tefhim: anlatma, açıklama
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
temsîlât: temsiller, örnekler
teshilât: kolaylaştırmalar
tetkikat: incelemeler, araştırmalar
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vakit: vakit, zaman, an
vasıta: sebep
vaziyet: bir kimse veya şeyin durumu, hâli
zahir: açık, belli, meydanda
zekâ: insanın düşünme, akıl yürütme, anlama, yargılama, çözme ve sonuç çıkarma kabiliyetlerinin tamamı
zihin: bilinç, dimağ.
zuhur: görünme, meydana çıkma
zuhurat: hesapta olmayan durumlar, umulmadık, beklenmedik hâller

Beşinci Işaret Risaleler umumiyetle pek çok intişar ettiği hâlde, en büyük âlimden tut, tâ en âmî adama kadar ve ehl-ı kalb büyük bir velîden tut, tâ en muannit dinsiz bir feylesofa kadar olan tabakat-ı nâs ve taifeler o risaleleri gördükleri ve okuduklan ve bir kısmı tokatlarını yedikleri hâlde tenkit edilmemesi ve her taife derecesine göre istifade etmesi, doğrudan doğruya bir eser-i inayet-i Rabbaniye ve bir keramat-ı Kur'âniye olduğu gibi, çok tetkikat ve taharriyatın neticesiyle ancak husul bulan o çeşit risaleler, fevkalâde bir sür'atle, hem idrakimi ve fikrimi müşevveş eden sıkıntılı inkıbaz vakıtlerinde yazılması dahi, bir eser-i inayet ve bir ikram-ı Rabbanîdir

Evet, ekser kardeşlerim ve yanımdaki umum arkadaşlanm ve müstensihler biliyorlar ki; On Dokuzuncu Mektubun beş parçası, birkaç gün zarfında her gün iki-üç saatte ve mecmuu on iki saatte hıçbir kitaba muracaat edilmeden yazılması; hatta en mühim bir parça ve o parçada lâfz-ı Resul Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm kelimesinde zahir bir hatem-i Nübüvveti gösteren Dördüncü Cüz, üç-dört saatte, dağda, yağmur altında ezber yazılmış; ve Otuzuncu Söz gibi mühim ve dakik bir risale, altı saat içinde bir bağda yazılmış; ve Yırmı Sekızınci Soz, Suleyman'ın bahçesinde bir, nihayet iki saat içinde yazılması gibi, ekser risaleler böyle olması; ve eskiden ben sıkıntılı ve munkabız olduğum zaman, en zahir hakikatleri dahi beyan edemediğimi, belki bilemediğimi yakın dostlanm biliyorlar. Hususan o sıkıntıya hastalık da ilâve edilse, daha zıyade benı dersten, teliften men etmekle beraber,

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
âmî: ilim olmayan sıradan kimse
bağ: bahçe her turlü agaç ve bıtkı yetıştırılen yer bostan.
belki: hatta
beyan: anlatma açık söyleme bıldırme ızah.
cüz: bır kıtabın parçalarından her bırı
dakik: denn anlamlı
Ekrem: daha (en pek) kerîm, çok şerel sahıbı pek comert, elı açık.
ekser: en çok daha ziyade
eser-i inayet: lütuf esen ihsan iyilik yardım alâmeti
eser-i inayet-i Rabbaniye: Rab olan Allah ın yardımının eserlen
fevkalâde: alışılmıştan farklı olağanüstü normalin ustunde.
feylesof: felsefe ile ugraşan filozof.
hakikat: gerçek hayalı olmayan gorulen, mevcut olan, bır şeyın aslı ve esası
hatem: mühur damga
husul: hasıl olma meydana gelme peyda olma
hususan: bılhassa, ayrıca başkaca hususî olarak.
idrak: anlayış akıl erdirme anlama kavrama kabılıyetı
ikram-ı Rabbanı: yaratıp terbıye edıcı olan Rabbımızın ikramı bağışı
ilâve: bır şeye ekıenen katılan şey ek.
inkıbaz: kasvet, tutukluk sıkıntı sıkılma.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
istifade: faydalanma yararlanma yarar saglama
Keramet-i Kur'âniye: Kur ân ın lütlu ikramı
kısım: bolum kol dal.
lafız: soz kelıme agızdan çıkan, manalı veya manasız soz
mecmu: butun hepsi
men: yasak etme durdurma manı olma bırakmama, bır şeyı ding etme bır şeyın yapılmasını engelleme esirgeme vermeme onleme
muannıt: inatcı ayak direyen
munkabız: sıkıntılı sıkılmış
mühım: onemlı ehemmıyetlı
müracaat: başvurma danışma başvuru
müstensih: istınsah eden bır yazının suretını kopyasını çıkaran yazılı bır metnın suretını çıkararak çogaltan, kopya eden
müşevveş: teşevvuşe ugramış belırsız karışık, duzensız karmakarışık.
nihayet: son uç bıtım encam
Nübüvvet: nebîlık, peygamberlik Allah ın elçılıgı peygamberlik hal ve şanı
Resûl-i Ekrem: çok comert kerîm olan peygamber Hz. Muhammed
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap broşur
saat: bır gunluk surenın yırmı dortte bınne esıt zaman parçası
sür'at: çabukluk, hız acele
tabakat-ı nas: insan sınıfları insan katmanlan
taharriyat: araştırmalar aramalar, incelemeler tahkik etmeler
taife: kavım, kabıle
telif: kıtap yazma, eser ortaya koyma
tenkit: eleştırı.
tetkik: dikkatle araştırma inceden inceye yoklama incelemeler
tetkıkat: incelemeler araştırmalar
tokat: ceza.
umum: hep butun cumle herkes
umumiyet: umumi olma hâlı umumîlik, bır şeyın herkese aıt olması, genellik.
vakıt: vakıt, zaman an
zahır: açık, belli meydanda
zarf: ıç
zarfında: suresınce belli bır surede.
ziyade: çok, fazla artık.

en mühim *Sözler* ve Risaleler, en sıkıntılı ve hastalıklı zamanımda, en sür'atli bir tarzda yazılması; doğrudan doğruya bir inayet-i Ilâhıye ve bir ıkram-ı Rabbanî ve bir keramet-i Kur'âniye olmazsa nedir?

Hem hangi kitap olursa olsun, böyle hakaık-ı Ilâhiyeden ve imaniyeden bahsetmiş ise, alâkullihâl bir kısım mesaili, bir kısım insanlara zarar verir ve zarar verdikleri için, her mesele herkese neşredilmemiş. Hâlbuki şu risaleler ise; şimdiye kadar hiç kimsede –çoklardan sorduğum hâlde– sû-i tesir ve aksülamel ve tahdiş-i ezhan gibi bir zarar vermedikleri, doğrudan doğruya bir işaret-i gaybiye ve bir inayet-i Rabbaniye olduğu bizce muhakkaktır.

Altıncı Işaret Şimdi bence kat'iyet peyda etmiştir ki; ekser hayatım, ihtiyâr ve iktidanmın şuur ve tedbirimin haricinde öyle bir tarzda geçmiş ve öyle garip bir surette ona cereyan verilmiş; tâ Kur'ân-ı Hakîm'e hizmet edecek olan bu nevi risaleleri netice versin. Âdeta bütün hayat-ı ilmiyem, mukaddemat-ı ihzaniye hükmune geçmiş. Ve *Sözler* ile i'caz-ı Kur'ân'ın izhârı, onun neticesi olacak bir surette olmuştur. Hatta şu yedi sene nefyimde ve gurbetimde ve sebepsiz ve arzumun hilâfında tecerrüdüm ve meşrebime muhalif yalnız bir köyde imrar-ı hayat etmekliğim; ve eskiden beri ülfet ettiğim hayat-ı içtimaiyenin çok rabıtalarından ve kaidelerinden nefret edip terk etmekliğim; doğrudan doğruya bu hizmet-i Kur'âniyeyi halıs, safî bir surette yaptırmak için bu vaziyet

aksülamel: tepki, reaksiyon.
ala küllı hal: her halde, her durumda, ister istemez
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
bahis: bahseden, araştıran, anlatan
beraber: birlikte bulunan, bir arada
cereyan: olma, meydana gelme
ekser: en çok, daha ziyade.
ezhan: zihinler, insanda akıl, fikir, zekâ, hafıza, anlayış, kavrayış kudretleri.
gurbet: yabancı memleket, yabancı yer, vatan dışı doğup büyünülen ülke, şehir, köy dışında kalan yerler, yad el
hakaık-ı Ilâhiye: Allah'ın Kur'ân'da açıklamış olduğu hakikatler
halıs: her amelimi, yalnız Allah rızası için işleyen
harıç: dışında
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, cemiyet hayatı, toplum hayatı
hayat-ı ilmiye: ilmi hayat, ilmle ilgili çalışmalardan oluşan hayat.
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hizmeti
I'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu'cize oluşu
iktidar: güç, yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet
imrar-ı hayat: hayat geçirme.
inayet-i ilahi: Allah'ın yardımı
işaret-ı gaybiye: gayba ilgili işaret. Hz. Peygamber, müçtehit, imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
İzhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikâr etme
kaide: usul, kural, erkan, nizam, düzen, yol
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
keramet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın kerameti.
kısım: bölük, parça, takım, çeşit, nevi
Kur'ân-ı Hakım: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve fayda lar bulunan Kur'ân
mesail: meseleler
meşrep: adet, meslek, tarz.
muhalif: karşı, uyma, karşıt.
mukaddemat-ı ihzariye: bir şeyi hazırlamak için önceden yapılan işler
muhim: önemli, ehemmiyetli
nefiy: sürme, sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme, sürgün
nefret: ürküp kaçma, bir şeyden kaçınma
neşir: herkese duyurma, tamim
netice: bir işin, bir fiilin sonunda elde edilen şey, semere
nevi: şekil, çeşit.
peyda etmek: ortaya çıkarmak, edinmek.
rabıta: bağlılık
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
saf: temiz, halıs, katıksız, karışık olmayan
sene: yıl, on iki aylık zaman parçası
suret: şekil, biçim
suret: tarz, yol, gidiş, usul, metot, uslup
sür'at: çabukluk, hız, acele
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü; anlayış, idrak.
tahdiş-i ezhan: zihin karışıklığı
tarz: biçim, şekil, suret
tecerrüd: Her şeyden boş olma, her şeyden uzak olma
tedbir: bir işin yürütülmesi ile ilgili zorlukların çaresini, önceden düşünüp ona göre hazırlık yapma
terk: bırakma, salıverme, vazgeçme
tesir: etkileme
ülfet: alışkanlık hâline getirme, huy edinme
vaziyet: bir şeyin bulunduğu yerdeki duruşu, durum, duruş.

verildiğine şüphem kalmamıştır. Hatta çok defa bana verilen sıkıntı ve zulmen bana karşı olan tazyikat perdesi altında, bir dest-i inayet tarafından merhametkârâne, Kur'ân'ın esrarına hasr-ı fikir ettirmek ve nazarı dağıtmamak için yapılmıştır kanaatindeyim. Hatta eskiden mütalâaya çok müştak olduğum hâlde, bütün bütün sair kitapların mütalâasından bir men, bir mücanebet ruhuma verilmişti. Böyle gurbette medar-ı teselli ve ünsiyet olan mütalâayı bana terk ettiren, anladım ki, doğrudan doğruya âyât-ı Kur'âniyenin üstad-ı mutlak olmaları içindir.

Hem yazılan eserler, risaleler –ekseriyet-i mutlakası– hariçten hıçbir sebep gelmeyerek, ruhumdan tevellüt eden bir hacete binaen, anî ve def'î olarak ihsan edilmiş. Sonra bazı dostlanma gösterdiğim vakit, demişler: "Şu zamanın yaralarına devadır." İntişar ettikten sonra ekser kardeşlerimden anladım ki, tam şu zamandaki ıhtıyaca muvafık ve derde lâyık bir ilâç hükmüne geçiyor.

İşte ihtiyâr ve şuurumun dairesi haricinde, mezkûr hâletler ve sergüzeşt-ı hayatım ve ulûmların envalarındaki hılâf-ı âdet ihtiyârsız tetebbuatım; böyle bir netice-i kudsiyeye müncer olmak için, kuvvetli bir inayet-i İlâhiye ve bir ikram-ı Rabbanî olduğuna bende şüphe bırakmamıştır.

Yedinci İşaret Bu hizmetimiz zamanında, beş-altı sene zarfında, bilâmubalâğa yüz eser-i ikram-ı İlâhî ve inayet-i Rabbaniye ve keramet-i Kur'âniyeyi gözümüzle gördük. Bir kısmını, On Altıncı Mektupta işaret ettik, bir

âyât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
bilâmübalâğa: abartmaksızın, abartısız.
def'î: anı olarak, beklenmedik anda
dert: hastalık, illet, acı, ağrı, sızı.
dest-i inayet: inayet eli, dikkat, gayret, ihsan, iyilik eli
deva: ilaç, çare, tedbir
ekser: çok.
ekseriyet-i mutlaka: genel çoğunluk.
envâ: çeşitler, türler, nevler
eser-i ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikramının eseri
esrar: sırlar, gizlenilen ve bilinmeyen şeyler, aklın ermeyeceği şeyler
gurbet: yabancı memleket, yabancı yer, vatan dışı, doğup büyünülen ülke, şehir, köy dışında kalan yerler, yad el.
hacet: ihtiyaç, lüzum, muhtaçlık
hâl: durum, vaziyet, keyfiyet.
halet: hâl, suret, keyfiyet
harîç: dışında
hasr-ı fikir: bir şeye bütün fikrini verme, fikir hasretme, başka şeyle meşgul olmadan bütün fikri çalışmayı bir şey üzerinde toplama
hılâf-ı âdet: âdete aykırı
hükum: yenme.
ihsan: İyilik etme, güzel davranma, bağışlama, ikram etme, lütuf, bağış, yardım
İhtiyaç: gerekliliik, lüzumluluk hâli, muhtaç oluş
İkram: iltifat için bir şeyler verme
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenâb-ı Hakka dair
inayat: lütuflar, ihsanlar, iyilikler, yardımlar
İntişar: yayılma
kanaat: inanç.
keramet: olağanüstü hâl
lâyık: uygun, yakışır, münasip
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı.
men': yasak etme, durdurma, mânî olma, bırakmama, bir şeyi dinğ etme, bir şeyin yapılmasını engelleme, esirgeme, vermeme, önleme
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek, biçarelere yardımda bulunmak, esirgemek.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan

muvafık: yerinde, uygun, uyar, munasip
mücanebet: bir şeyden çekinme, sakınma, uzak durma
müncer: bir yöne doğru sürükleniip götürülen
müştak: çok arzulu
mütalâa: okuma, dikkatli okuma
nazar: dikkat.
netice-i kudsiye: kutsal, mukaddes netice, kutsal sonuç.
perde: gerçeği görmeyi engelleyen şey
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
ruh: insandaki canlılığın ve dirilişin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefs
sair: diğer, öteki, başka
sergüzeşt-i hayat: hayat macerası, hayat hikayesi
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar, sıkıştırmalar
terk: bakmama, ihmal etme
tetebbu: etraflıca araştırma, iyice inceleme, bir şey hakkında geniş bilgi edinme
tevellüt: ortaya çıkan.
ulûm: ilimler
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk, ahbaplık, arkadaşlık
üstad-ı mutlak: ilimde üstünlüğü ve öğreticiliği tartışmasız olan üstad
vakit: vakit, zaman, an
zarfında: süresince, belli süre içinde
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

kısmını, Yirmi Altıncı Mektubun Dördüncü Mebhasının mesail-i müteferrikasında, bir kısmını, Yirmi Sekizinci Mektubun Üçüncü Meselesinde beyan ettik. Benim yakın arkadaşlarım bunu biliyorlar. Daimî arkadaşım Süleyman Efendi çoklarını biliyor. Hususan, *Sözler*'in ve risalelerin neşrinde ve tashihatında ve yerlerine yerleştirmekte ve tesvit ve tebyizinde, fevkalme'mul kerametkârâne bir teshilâta mazhar oluyoruz. Keramet-i Kur'âniye olduğuna şüphemiz kalmıyor. Bunun misalleri yüzlerdir.

Hem maişet hususunda o kadar şefkatle besleniyoruz ki, en küçük bir arzu-i kalbimizi, bizi istihdam eden sahib-i inayet tatmin etmek için, fevkalme'mul bir surette ihsan ediyor. Ve hakeza... İşte bu hâl gayet kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir ki, biz istihdam olunuyoruz. Hem rıza dairesinde, hem inayet altında bize hizmet-i Kur'âniye yaptırılıyor.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

(2) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلٰوةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَلِحَقِّهِ

(3) أَدَاءً وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا آمِين

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elham dulilâh" kısmı birçok âyette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. âyetidir.)

2- Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

3- Bir dua. "Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e, Onun Âl ve Ashabına, Senin rızanı kazanmaya ve Onun da hakkını ödemeye vesile olacak şekilde bol bol salât ve selâm eyle.

arzu-i kalb: kalbin arzusu, kalbe özgü istek.
beyan: deliller göstererek ispatlama.
daimî: sürekli, devamlı.
daire: kapsama alanı.
fevkalme'mul: umulanın üstünde, umulandan çok fazla.
gayet: çok fazla, son derece.
hakeza: böyle böylece, bunun gibi, yine öyle.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân hizmeti.
hususan: ayrıca, bilhassa, ayrıca, başkaca, hususî olarak.
ihsan: verilen, bağışlanan şey.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
istihdam: bir hizmette kullanma, hizmete alma, hizmet ettirme, bir işte çalıştırma.
işaret-i gaybiye: gaypla ilgili işaret. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine.
maişet: geçinme, için gerekli olan şey.
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş.
mebhas: bir bahsile ilgili yazı, kısım, bölüm.
mesail-i müteferrika: birbirinde ayrı, farklı meseleler.
mesele: konu.
misal: eş, benzer.
neşr: yayım, yayın.
rıza: Allah'ın takdirine boyun eğme, Allah'ın emirlerinin dışında hiç bir şeyin gerçekleşmeyeceğine inanma.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
suret: şekil, biçim.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.
şüphe: kuşku.
tashihat: düzeltmeler, tashihler.
tatmin: kalbe emniyet verme ve yaşanılma, şüphelen giderme.
tebyiz: müsveddeyi temize çekme.
teshilat: kolaylaştırmalar.
tesvit: ilk yazı, müsvedde yapma.

MAHREM BİR SUALE CEVAPTIR

Şu sırr-ı mayet, eskiden mahremce yazılmış, On Dördüncü Sözün ahirine ilhak edilmişti. Her nasılsa ekser müstensihler unutup yazmamışlardı. Demek munasıp ve lâyık mevkii burası imiş ki, gizli kalmış.

Benden sual ediyorsun: "Neden senin Kur'ân'dan yazdığın *Sözlerde* bir kuvvet, bir tesir var ki, müfessirlerin ve ariflerin sözlerinde nadiren bulunur. Bazen bir satırda bir sahife kadar kuvvet var; bir sahifede bir kitap kadar tesir bulunuyor."

Elcevap (HAŞİYE) Şeref i'caz-ı Kur'ân'a ait olduğundan ve bana ait olmadığından, bilâperva derim:

Eksenyet itibanyla öyledir. Çünkü yazılan Sözler tasavvur değil tasdiktir, teslim değil, imandır, marifet değil, şahadettir, şuhuttur; taklit değil, tahkiktir; iltizam değil, iz'andır; tasavvuf değil, hakikattir; dava değil, dava içinde bürhandır. Şu sırrın hikmeti budur ki:

Eski zamanda, esasat-ı imaniye mahfuzdu, teslim kavi idi. Teferruatta, ariflerin marifetleri delilsiz de olsa, beyanatlan makbul idi, kâfi idi. Fakat şu zamanda, dalâlet-i fenniye elini esasata ve erkâna uzatmış olduğundan, her derde lâyık devayı ihsan eden Hakîm-i Rahîm olan Zat-ı Zülcelâl, Kur'ân-ı Kerîm'in en parlak mazhar-ı i'cazından olan temsilâtından bir şulesini, acz ve zaafıma, fakr ve

HAŞİYE: Güzel bir cevaptır

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahir: son, sonraki, en sonra
arif: bilen, bilgi sahibi, vâkif, aşina
beyanat: bir konuda yapılan genel açıklamalar, bildiriler
bilâperva: korkusuzca, çekinmeden
burhan: delil, ispat, tanık, hüccet
dalalet-i fenniye: fenden, ilimden gelen sapkınlık, ilmi dalalet
dava: iddia edilen fikir
delil: şahit, belge, tanık.
dert: tasa, keder, kaygı, gam, kasavet.
deva: ilâç, çare, tedbir
ekser: pek çok.
eksenyet: en büyük kısım, çoklık, çoğunluk.
erkan: rükünler, esaslar
esasat: temeller, kökler
esasat-ı imaniye: imanın esasları, imanın altı şartı
fakr: yoksunluk, yoksulluk.
Hakîm-i Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan, çok çok merhametli Allah.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhi gaye
i'caz-ı Kur'ân: Kur'an'ın mucize oluşu
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ilhak: ilâve etme, ekleme, katma.
iltizam: birinin tarafını tutma, taraftarlık yapma, tarafgirlik
iman: Bir konuda kuvvetli inanç.
iz'an: basiret, feraset, anlayış, kavrayış, akıl, zekâ.
kavi: sağlam, inanılır.
kuvvet: tesir, kudreti, etkileme gücü
lâyık: uygun, yakışır, munasıp
mahfuz: hifz olunmuş, saklanmış.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken
mahremce: herkese duyurmayarak
makbul: geçerli, muteber
marifet: tasavvufî bilgi, ilhama dayanan vasıtasız bilgi
mazhar-ı i'caz: mucizeliğin göründuğu yer
mevki: yer, mekân
müfessir: tefsir eden, açıklayan, kısa bir şeyi genişletip anlamını ortaya koyan
munasıp: uygun, yerinde
müstensih: istinsah eden, bir yazının suretini, kopyasını çıkaran, yazılı bir metnin suretini çıkararak çoğaltan, kopya eden
nadiren: ender olarak, az olarak, pek az bulunarak.
sahife: üzerine yazı yazılan veya basılan bir kâğıt yaprağının iki yüzünden her biri, sayfa
satır: bir sayfa üzerinde yan yana dizilmiş kelimeler, yazı sırası
sır: manevî hakikat ve marifetler
sırr-ı mayet: çok cömert olan Allah'ın ihsanlarının, yardım ve lütfunun sırrı
sual: soru
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şeref: manevî büyükük, yüksekliik, yücelik, ululuk, seçkinlik
şuhud: gözle görme.
şule: parlıtı, ışık
tahkik: doğru olup olmadığını araştırma, hakikatini araştırma, araştırıp soruşturma
taklit: başkasının fikir ve görüşlerine körü körüne uyma, onun gibi hareket etme
tasavvuf: İslamiyetin temel prensiplerine dayanarak, nefsi dünya alâkalarından ve sevgisinden kesip Allah'a ulaşma yolundaki kalbe, akla, nefse, ruha, manfete, makama ve batına ait bilgiler, mutasavvıfların ilmi, Allah'a ulaşma bilgisi ve yaklaşımı.
tasdik: onaylama.
teferruat: ayrıntılar, asıldan ayrılan ikinci derecede bölümler
temsilat: temsiller, örnekler
tesir: etkileme
teslim: karşısındakinin hükmü altına girme, boyun eğme, rıza gösterme.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik, dermansızlık, ariklik.
zat-ı Zülcelâl: celâl sahibi, büyükluk, izzet, heybet ve azamet sahibi Allah.

ihtiyacıma merhameten, hizmet-i Kur'ân'a ait yazılarıma ihsan etti.

Felillâhilhamd, sırr-ı temsil dürbünüyle, en uzak hakıkatler gayet yakın gösterildi. Hem sırr-ı temsil cihetülvahdetiyle, en dağınık meseleler toplattırıldı. Hem sırr-ı temsil merdiveniyle, en yüksek hakaıka kolaylıkla yetiştirildi. Hem sırr-ı temsil penceresiyle, hakaık-ı gaybıyeye, esasat-ı İslâmıyeye şuhuda yakın bir yakin-i imaniye hâsıl oldu. Akıl ile beraber vehım ve hayal, Hatta nefıs ve heva teslime mecbur olduğu gibi, şeytan dahı teslım-i silâha mecbur oldu.

Elhâsıl, yazılarımda ne kadar güzellik ve tesir bulunsa, ancak temsilât-ı Kur'âniyenin lemaatındandır. Benim hıssem, yalnız şiddet-i ihtiyacımla taleptir ve gayet aczimle tazarruumdur. Dert benimdir, deva Kur'ân'ındır.

Said Nursî

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ait: ihşkın dolayı üzerine.
akıl: idrak, bilip anlama, fehım, kavrayış, zekâ.
beraber: birlikte bulunan bir arada.
dert: tasa, keder, kaygı, gam, kasavet.
deva: ilâç, çare, tedbir.
dürbün: uzağı yakın gösteren bir alet.
elhasıl: hasılı, netice itibanyle sonuç olarak, özetle, sözün kısası, uzatmayalım, kısacası.
fakr: varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma.
felillâhilhamd: Allah'ındır mad, şukur ve övgü ancak Allah'a dır.
gayet: çok, fazla, son derece.
hakaık: hakıkatler, doğrular, gerçekler.
hakaık-ı gaybiye: gizli olan ve bilinmeyen gerçekler.
hakıkat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan bır şeyin aslı ve esası.
hâsıl: sonuç, netice.
hayal: aslı esası olmadan zıhınde kurulan şey.
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük, nefsın zararlı ve günah olan arzuları.
hisse: pay, nasıp, kısmet.
hizmet-ı Kur'ân: Kur'ân hızmetı.
ihsan: verilen, bağışlanan şey.
ihtiyaç: gerekıllık, luzumluluk, hâlı, muhtaç olus.
lemaat: lemalar, parıltılar, parlayışlar.
mecbur: zorunlu.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek, bıçarelere yardımda bulunmak, esirgemek.
mesele: konu.
nefis: insandakı bedenî canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabıı istek.
sırr-ı temsil: temsil sırrı, benzetmenin, örnek vermenin ardındakı gaye.
şeytan: Hz. Âdem'ın üstünlüğünün kabulü anlamında ona secde edilmesi ile ilgili ilâhî emre uymadıgı için semadan kovulan ve o zamandan beri Âdem oglularını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lanetlenmiş varlık, ıblıs.
şiddet-i ihtıyaç: ihtiyacın muhtaç olmanın şiddetı, ihtiyacın çok fazla olması.
şuhut: gözle görme, müşahede.
talep: isteme, dileme, istek, arzu.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma.
temsil: misal getirme, özellikle öğüt alınsın diye mesel anlatma.
temsilat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın verdıgı temsıller, mısaller.
tesir: etkileme.
teslim-ı silah: silâh bırakma, silâhını teslim etme.
vahdet: birlik, yalnızlık, teklik, bır ve tek olma.
vehim: zan, şüphe.

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1] [2]

Mukaddeme

Hulûsî Bey ve Sabrî Efendi'nin mektuplarında *Risale-i Nur* hakkındaki fıkralarının, bir mektup suretinde *Risale-i Nur* eczaları içinde ithal edilmesinin beş sebebi var:

Birincisi: Hulûsî ise, ahirdeki Sözler'in ve ekser Mektubat'ın yazılmasına onun gayreti ve ciddiyeti en mühim sebep olması. Ve Sabrî'nin dahi On Dokuzuncu Mektup gibi bir sülûs-i Mektubat'ın yazılmasına sebep, onun samimî ve ciddî iştiyakı olmasıdır.

İkinci Sebep: Bu iki zat bilmiyorlardı ki; bir vakit şu fıkralar neşredilecek. Bilmedikleri için gayet samimî, tasannusuz, halisâne ve derece-i zevklerini ve o hakaika karşı şevklerini ifade etmek için, hususî bir surette yazmışlar. Onun için o takdiratları takriz nev'inden değil, doğrudan doğruya mübalâğasız bir surette, gördükleri ve zevk ettikleri hakikatı ifade etmeleridir.

Üçüncü Sebep: Bu iki zat hakikî talebelerimden ve ciddî arkadaşlarımdan... Ve hizmet-i Kur'ân'da arkadaşlarım içinde talebelik ve kardeşlik ve arkadaşlığın üç hassası var ki, bu iki zat üçünde de birincilliği kazanmışlar.

---

1 Allah'ın adıyla.

2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

---

ahir: en son, en sondaki.
ciddî: ağırbaşlı, hallen sakin olan kişi.
ciddiyet: ciddîlik.
derece-i zevk: zevk alma derecesi.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ekser: en çok, daha ziyade.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: çok, fazla, son derece.
gayret: büyük faaliyet, alışılmışın üstünde çalışma, uğraşma.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
hakikî: gerçek, sahîd.
halis: hilesiz, katıksız, karışıksız, saf, duru.
halisâne: içtenlikle, samimiyetle.
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti.
hususî: özel.
idhal: dahil etme, içine alma, sokma.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
mukaddeme: başta ve asıl maksada girmeden önce söylenen veya yazılan şey, ilk söz, önsöz, başlangıç, giriş, dibâce, medhal.
mübalâğa: bir ışı, bir şeyi çok büyütme, bir konu veya işte lüzumundan fazla ileriye gitme, aşırı büyütme, abartma, abartı.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
neşir: yayım, yayın.
nev: şekil.
samimî: içten, candan, gönülden, kalbî, menfaatsiz, nyasız.
suret: şekil, biçim.
sülûs-i Mektubat: Mektubat kitabının üçte biri.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
takdirat: Beğendiğini belirtme.
takriz: övme yazısı, bir eser hakkında yazılan ve eserin başına konulan övgü yazısı.
talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
tasannu: yapmacık.
vakit: boş zaman.
zat: kişi, şahıs, fert.
zevk: manevî haz.

Birinci Hassa: Bana mensup her şeye mallan gibi tesahub ediyorlar. Bir Söz yazılsa, kendileri yazmış ve telif etmiş gibi zevk alıyorlar, Allah'a şükrediyorlar. Âdeta cesetleri muhtelif, ruhlan bır hükmünde hakikî manevî vereselerdır.

İkinci Hassa: Bütün makasıd-ı hayatiye içinde en büyük, en mühım maksatlan, o nurlu Sözler vasıtasıyla Kur'ân'a hızmet bıliyorlar. Dunya hayatının netice-i hakikıyesinin ve dünyaya gelmekteki vazife-i fıtrıyelennin en muhimi, hakaik-ı imanıyeye hizmet olduğunu telâkkilerıdır.

Üçüncü Hassa: Ben kendi nefsimde tecrübe ettiğim ve eczahane-i mukaddese-i Kur'âniyeden aldığım ilâçları, onlar da kendı yaralarını hıssedıp o ilâçlan merhem suretinde tecrübe ediyorlar. Aynı hissiyatımla mütehassıs oluyorlar. Ve ehl-ı ımanın ımanlannı muhafaza etmek gayreti, en yüksek derecede taşımalan ve ehl-i imanın kalbine gelen şübehat ve evhamdan hâsıl olan yaralan tedavı etmek iştiyakı, yüksek bir derece-i şefkatte hissetmeleridır.

DÖRDÜNCÜ SEBEP: Hulûsî Bey; benım yegâne manevî evlâdım ve medar-ı tesellim ve hakikî vârisim ve bir deha-i nuranî sahıbı olacağı muhtemel olan bıraderzadem Abdurrahman'ın vefatından sonra, Hulûsî aynen yerine geçıp o merhumdan beklediğim hizmetı onun gıbı ıfaya başlamasıyla ve ben onu görmeden epey zaman evvel *Sozler*'i yazarken, onun aynı vazıfesıyle muvazzaf bır

âdeta: sanki
aynen: bır şeyın aslı veya kendısi olarak, tıpkı tıpkısına hıç degışmeden, oldugu gibi
biraderzade: kardeş çocuğu yegen
ceset: ten govde vücut, beden
deha: olaganüstü zekâ sahıbı kımse
derece: değer mıktar
derece-i şefkat: sevgi ve şefkat mertebesi
ehl-i iman: ınananlar iman sahıplen. Islâm dınını kabul edenler
evham: vehımler zanlar kuşkular esassız şeyler kuruntular
evlât: çocukyar nesil
evvel: önce ilk bınnci ıptıda başlangıç.
gayret: mukaddes degerlere saldırılma anında uyanan duygu mukaddes degerleri koruma hıssı
hakaık-ı imanıye: imana aıt hakıkarler, ımanı gerçekler
hakıkı: gerçek sahıcı
hasıl: peyda olan çıkan meydana gelen, ortaya çıkan belıren
hıssıyat: hısler duygular
hizmet: bu şekılde yapılan ış vazıfe memurıyet.
hükum: yerine
ıfa: bır ışı yapma bir ışı gerçekleştırme.
ılaç: derde deva olan şey
ıştıyak: aşırı isteme çok fazla arzu etme
makasıd-ı hayatıye: hayat ile ılgılı gayeler yaşama yönelik nıyetler
maksat: kastedılen, istenilen şey varılmak istenen nokta nıyet, meram
manevi: madde dışı olan maddı olmayan manaya aıt.
medar-ı tesellı: ferahlık sebebı teselli kaynagı
mensup: bır şeye veya kımseye nıspeten olan alakası bulunan bır şeyle ılgılı olan
merhem: acıyı teskın eden şey
merhum: kendıme rahmet edılmiş
muhafaza: koruma saklama hıfzetme
muhtelif: turlu turlu çeşıtlı, çeşıt çeşıt, farklı
muhtemel: ıhtımal dahılınde olan umulur beklenır olabılır, olması mümkun olmayacak şey degıl.
mukaddes: takdıs edılmiş mubarek ayıp ve noksanlardan kurtulmuş kutsal, azız temiz
muvazzaf: vazıfelendırılmiş kendısıne gorev verılmiş vazıfeli
muhim: onemli ehemmıyetli
mütehassıs: hislenmek, duygulanmak.
nefs: kendı şahıs
nuranı: nurlu ışıklı parlak munevver
ruh: hıs duygu.
sahıp: bır nıtelığı olan bır vasıf taşıyan kımse
suret: şekıl bıçım
şübehat: şupheler
şukur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
tecrübe: deneyım sınama sınav ımtıhan
telakki: anlama, anlayış goruş
telif: kitap yazma eser ortaya koyma
tesahub: sahıp çıkma benımseme koruma
vâris: vekıl
vasıta: sebep
vazife: yapılması bır kımseye ısmarlanan ış
vazıfe-i fıtrıye: fıtrî vazıfe yaratılışa aıt vazıfe
vefat: olum ölme (insan hakkın da).
verese: vârsler mırasçılar mıras alanlar
yegâne: bırıclk tek, yalnız
zevk: manevî haz.

şahs-ı manevî bana muhatap olmuşçasına, ekseriyet-i mutlaka ile temsilâtım onun vazifesine ve mesleğine göre olmuştur. Demek oluyor ki, bu şahsı, Cenab-ı Hak bana hizmet-i Kur'ân ve imanda bir talebe, bir muin tayin etmiş. Ben de bilmeyerek onunla onu görmeden evvel konuşuyormuşum, ders veriyormuşum.

Sabrı ise, fıtraten bende mevcut has bir nişan var. Bütün gezdiğim yerde kimsede görmedim. Sabr'de aynı nişan-ı fıtrî var. Bütün talebelerim içinde, karabet-i nesliyeden daha ziyade bir karabet kendinde hissetmiş. Ve şu havalide en az ümit ettiğim ve o da geç uyandığı hâlde en ileri gittiği bir işarettir ki, o da bir Hulûsî-i Sanıdır, müntehaptır. Cenab-ı Hak tarafından bana talebe ve hizmet-i Kur'ân'da arkadaş tayin edilmiştir.

Beşinci Sebep: Ben kendi şahsıma ait takdirat ve methi kabul etmem. Çünkü, manen büyük zarar gördüm. Onun için şahsıma karşı takdirat, fahr ve gurura medar olduğu için şiddetle nefret edip korkuyorum. Fakat Kur'ân-ı Hakîm'in dellâlı ve hizmetkân olmaklığım cihetinden ve o vazife-i kudsiye noktasında takdirat ve medih bana ait olmayıp, nurlu *Sözler*'e ve belki doğrudan doğruya hakaik-i imaniyeye ve esrar-ı Kur'âniyeye ait olduğu için onu müftehirâne değil, Cenab-ı Hakka karşı müteşekkirâne kabul ediyorum. İşte bu iki şahıs, bu hakikati herkesten ziyade anladıklan için, onlar bilmeyerek vicdanlarının sevkiyle yazdıkları takdirat ve medihlerini, Risale-i Nur eczaları içinde derç edilmeye sebep olmuştur.

ait: ilişkin, dolayı, üzerine.
belki: hatta
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön, taraf, istikamet.
dellâl: ilân edici, hakka davet eden
derç: toplama, biriktirme
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ekseriyet-i mutlaka: çoğunluk
evvel: eski, geçmiş, geçmiş zamanda
fahr: övünme, böbürlenme, büyüklenme, şeref, onur, kıvanç
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan yaratılış itibariyle.
gurur: boş şeylere güvenerek aldanma, boş şeylerle böbürlenme
hakîkat: asıl, esas
hal: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü
havali: etraf, çevre, civar, yöre, dolay
his: anlama, sezme, idrak.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
karabet: yakınlık, hısımlık, akrabalık.
karabet-i nesliye: soy yakınlığı
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
manen: iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça, mana itibariyle, manaca
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
medih: övmeye ve methetmeye sebep olan şey
meslek: gidiş, usul, tarz
mevcut: var olan, bulunan, olan
muin: yardımcı, muavin
müftehir: iftihar eden, övünen.
müntehap: seçilmiş, seçkin, güzide, mümtaz.
müteşekkirâne: müteşekkir olarak, teşekkürle, iyilik bilirlikle, iyiliğe karşı nazik davranışla
nefret: urkup kaçma, bir şeyden kaçınma
nişan: iz, eser, belirti, alâmet, damga.
nişan-ı fıtrî: fıtrî nişan, yaratılıştan gelen, fıtratta olan işaret.
sânî: ikinci
sevk: yönlendirme
şahıs: insanın kendi nefsi, kendi varlığı, nefis, zat.
şahıs: kişi, kimse, fert
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir şahıs olmayıp kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
takdirat: beğenme, övme
talebe: öğrenciler, tahsil görenler
tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama
temsilât: temsiller, örnekler
ümit: umut, umma, ümit, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his
vazife: ödev, bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş
vazife-i kudsiye: mukaddes vazife, kutsal vazife
vicdan: his, duygu
ziyade: çok, fazla, artık.

Cenab-ı Hak bunların emsalini ziyade etsin ve onlan da muvaffak etsin ve tarik-ı haktan ayırmasın, âmin.

اَللّٰهُمَّ وَفِّقْنَا وَاِيَّاهُمَا وَاَمْثَالَهُمَا مِنْ اِخْوَانِنَا لِخِدْمَةِ الْقُرْاٰنِ
وَالْاِيْمَانِ كَمَا تُحِبُّ وَتَرْضٰى بِحَقِّ مَنْ اَنْزَلْتَ عَلَيْهِ الْقُرْاٰنَ عَلَيْهِ
اَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَاَتَمُّ التَّسْلِيْمَاتِ مَا اخْتَلَفَ الْمَلَوَانِ
وَمَا دَارَ الْقَمَرَانِ [1]

Said Nursî

1- Allahım! Sevdiğin ve razı olduğun şekilde kendisine Kur'ân'ı indirdiğin Zat (Gece ve gündüz değiştikçe ay ve güneş döndükçe ona en üstün salat ve selâm eyle!) hakkı için bizi onlan ve benzeri kardeşlerimizi Kur'an ve iman hizmetinde muvaffak kıl!

amin: Allah kabul etsin.
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
emsal: eşler benzerler
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
tarik-ı hak: hak ve hakikat yolu
ziyade: çok, fazla, artık.

Yirmi Yedinci Mektup ve Zeyilleri

Otuz Üçüncü Sözün Yirmi Yedinci Mektubudur ki, Mektubatu'n-Nurun birinci muhatabı olan Hulûsî Bey'in hususî mektuplarından Risaletü'n-Nur hakkındaki takdiratını gösteren fikralardır. Yirmi Yedinci Mektubun İkinci Kısmı olan Zeyli dahi, elhak bir Hulûsî-i Sanî olan Sabri Efendi'nin Risaletü'n-Nur hakkındaki takdiratını gösteren hususî mektuplarındaki fikralardır. (HAŞİYE 1)

Şu risale (HAŞİYE 2) bir meclis-i nuranîdir ki, Kur'ân'ın şu münevver, mübarek şâkirtlen içinde birbiriyle manen müzakere ve müdavele-i efkâr; ve yüksek bir medrese salonudur ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hazine-i kudsiyesinin sandukçalan olan risalelerin satıcı ve dellâllarına muhteşem ve müzeyyen bir dukkân ve bir menzildir. Her biri aldığı kıymettar mücevheratı birbirine ve müşterilerine orada gösteriyor.

Said Nursî

HAŞİYE 1: Ustadımız Yirmi Yedinci Mektubu ilk defa bu şekilde tensip buyurmuşlar, sonradan ikinci, üçüncü, dördüncü zeyiller eklemek suretiyle genişletilmiştir. En son şekilde ise, Kastamonu ve Emirdağ lâhikaları da Ustadımız tarafından Yirmi Yedinci Mektuba ıdhal edilerek, Yirmi Yedinci Mektup ikmal edilmiştir. Bu itibarla, Hulûsî Bey ve Sabri Efendi'nin mektupları, Yirmi Yedinci Mektubun başlangıcını teşkil etmiştir.

HAŞİYE 2: Yani: Yirmi Yedinci Mektubun umumu, hususan Barla Lâhikası

delâl: ilân edici, hakka davet eden
dukkân: küçük çapta imalât yapılan iş yeri
elhak: hakkın tâ kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
fikra: kısım, fasıl, bölüm
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar
hazine-i kudsiye: mukaddes hazine, zengin ve değerli kaynak.
hususî: özel
kısım: fasıl, bahis
kıymettar: kıymetli, değerli, pahalı
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm, beyanı, beşer takatının hanicinde olan Kur'ân-ı Kerîm
manen: iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça, mana itibariyle, manaca
meclis-i nuranî: nurlu toplulluk, nurani meclis
medrese: fakülte
mektubat-ı nur: Risale-i Nur Külliyatından Mektubat kitabı
menzil: yer, dünya, ev
muhatap: konuyla ilgili sayılan kimse
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, görkemli, debdebeli, şanlı, ulu, yüce, büyük
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
mücevherat: mücevherler, elmas, yakut, zümrüt v.b. süs taşlarıyla süslenmiş ziynet eşyaları
müdavele: fikir verme, konuşma
münevver: nurlanmış, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış
müşterî: bir şeyi satın alan veya satın almaya talip olan kimse, alıcı
müzakere: bir iş hakkında konuşma, karşılıklı fikir söyleme, danışma, görüşme
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış.
risale: mecmua, dergi
sânî: ikinci
şâkirt: mensup
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
takdirat: beğenme, övme
zeyil: ek, ilâve.

1

[Hulûsî'nin birinci fıkrasıdır.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ (1)

بِاسْمِهِ (2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (3)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ أَبَدًا (4)

Eyyuhe'l-Üstadü'l-Muhterem!

Kendilerini fakir ve hakir görmekte zevk alan zevat-ı âliye gibi değil, belki olduğu gibi görünmek isteyen ve talebem, kardeşim, biraderzadem ünvanlarıyla taltıf buyurduğunuz bendeniz, hakikatte manen duşkun bir vaziyette ve cidden duanıza muhtaç bir hâldeyim. Serâpâ Nur olan Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın hak ve hakikatini bu asır insanlarının bilhassa fırak-ı dâllenin gözlerine sokacak derecede bazı Kur'ân lemaatının zahir olmasına murad-ı İlâhî taallûk etmiş ve bu emr-i mühimme felillâhilhamd muhterem Üstadımız vasıta olmuştur. İşte hiç ender hiç olan bu talebenize de yine lütuf ve fazl ve inayet-i İlâhî ile bu âlî memuriyetini ifa eden azız ve muhterem hocasına ve Hazret-i Kur'ân hesabına pek cüz'î bir hademelik yaptırılmıştır. Bundan dolayı ne kadar şükretsem azdır, fahre zerre kadar hakkım yoktur. Belki şu hademelikte yapmış olmaklığım muhtemel hatıat ve kusurattan dolayı affımı niyaz ve istirham ediyorum. Fena şahsiyetimi tarif eylemeklığım gerçi manasızdır. Fakat mürasele ve

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

2- Allah'ın adıyla

3- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)

4- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi kainatın atomları sayısınca ebediyen üzerinize olsun

âlî: yüce, yüksek, ulu
berekat: bolluklar, faydalar
beyan: belâgat ilminin hakikat, mecaz, kinaye, teşbih ve istiarelerini öğreten kısmı
bilhassa: özellikle
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen.
cidden: şaka olmayarak, gerçekten, ciddî olarak
cüz'î: kıymetsiz, önemsiz, teferruat.
derece: şekil.
ender: de, içinde, dahilinde.
fahir: övünme, böbürlenme, büyüklenme, şerel, onur kıvanç.
fazl: alicenaplık, ihsan, comertlik
fena: kötü, kusurlu
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
fırak-ı dâlle: dalalet fırkaları, sapkın gruplar
hademe: hizmetçiler, hizmet görenler, hadimler
hakikat: asıl, esas.
hakir: itibarsız, değersiz.
hâl: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü
hamd: Allah'a karşı olan şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme. Allah'ın yüceliğini övme
hatıat: hatalar, yanlışlar, yanlışlıklar.
hesabı: adı, namı
ifa: bir işi yapma, bir işi gerçekleştirme
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
inayet-i İlâhî: Allah'ın yardımı, lutfu
istirham: rica etme
Kur'an'ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân.
lemaat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
mana: anlam, bir kelime, söz, hareket veya işaretin ifade ettiği anlam
manen: iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça, mana itibarıyle, manaca.
memuriyet: görev.
muhtemel: ihtimal dâhilinde olan, umulur, beklenir, olabilir olması mümkün, olmayacak şey değil
muhtetem: saygı değer, hürmete layık, azız, saygın
mühim: önemli, ehemmiyetli
muhimme: düşünduren, düşündürücü
mürasele: yazışma, mektuplaşma
niyaz: rica, dua
serapa: baştan ayağa kadar, tamamıyla, bütünüyle, bütün, hep
şahsiyet: bir ferdin kendine has görünüş, duyuş, düşünüş ve davranışlarının tamamı, kişilik, kişi özelliği
şükür: Allah'ın verdiği nimetler karşısında elhamdülillah deme, Allah'a dil ile hamd etme
taalluk: münasebet, rabıta
talebe: öğrenciler, tahsil görenler
taltıf: iltifat etme, gönül okşama, iyilikle gönül alma
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme.
ünvan: ad, isim, lâkap
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
üstadü'l-muhterem: saygıdeğer üstad
vasıta: aracı
vaziyet: bir kimse veya şeyin durumu, hâli
zahir: açık, belli, meydanda
zerre: en küçük parça, çok küçük parça
zevat-ı âliye: yüce şahıslar, yüce kişiler, yüksek meziyetli zatlar
zevk: tatma, tat, lezzet, haz

mülâkatta bu bapta pek çok büyük iltifatlarınızı gördüğümden mütehassıl hicap sevkiyle ufak bir tasdi'de bulundum. Son iki mektubunuzda sual buyurulan hususa cevap vermekliğim ısrar ile emir buyuruldu; سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا[1] Fakat, bu ağır suale, acz ve fakrın en müntehasında bulunan bu kardeşiniz hak ve hakikate muvafık ve mutabık bir cevap verebilmek için inayet ve kerem-i İlâhî ve meded-i ruhaniyet-i Peygamberîye iltica eyledi. Şöyle ki:

Mübarek *Sözler* şüphesiz Kitab-ı Mübin'in nurlu lemaatıdır. İçinde izaha muhtaç yerler eksik olmamakla beraber küll hâlinde kusursuz ve noksansızdır. Beşerin her tabakası kendi fıtrî anlayışlan nispetinde onlardan hissemend ve faidemend olurlar. Şimdiye kadar tenkit olunmaması, her meslek ve meşrep ehline hoş gelmesi ve mülhitlerin dil uzatamayıp ebkem kalmalan, kanaatimizin sıhhatine delâlet etmeye kâfidirler.

Vazifenizin bitmediğine dair düşünebildiğim burhanlar:

Evvelâ Bid'alann çoğaldığı bir zamanda ulemanın sükût etmemeleri lâzım geldiğine dair beyan buyurulan hadisteki emir ve zecr.

Saniyen Peygamberimizin ittibaına mükellef olduğunuzdan onlar gibi müddet-i hayatınızca vazifeye devam mecburiyeti olduğu.

1 Dinledik ve itaat ettik. (Bakara Suresi, 286.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
bab: kısım, bölüm, bahis.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni âdet.
burhan: doğru ve hükümler ile yapılan kıyas.
delalet: delil olma, gösterme.
ebkem: dilsiz, konuşamayan.
ehil: maharetli, usta, kabiliyetli, becerikli.
fakr: varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma.
faidemend: faydalı, yararlı.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
hadis: Hz. Muhammed'e (ASM) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
husus: mevzu, konu.
ısrar: direnme.
iltica: sığınma, barınma.
iltifat: güler yüzle muamele, nazık davranma, gönlü hoş etme, teveccüh etme, iyilik etme.
inayet: lütuflar, ihsanlar, iyilikler, yardımlar.
ittiba: tâbi olma, uyma, arkasından gitme, itaat etme.
kâfi: yeten, kâfi gelen, derdine eden, ihtiyacı karşılayan.
kanaat: görüş, fikir.
kerem-i İlâhî: İlâhî lütuf ve ikramlar.
Kitab-ı Mübin: kâinattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esaslarını, kanunlarını ihtiva eden manevî kitap; kudret kitabı.
küll: hep, bütün, çok, bir şeyin tamamı.
lâzım: gerek, gereklı, luzumlu.
lemaat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar.
mecburiyet: mecbur olma, mecburluk, zarunlık durumu, zora tutulma, zorunluluk.
medet-i ruhaniyet-i Peygamberî: Hz. Muhammed'in ruh kuvvetinden yardım gelmesi.
meslek: gidiş, usul, tarz.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mutabık: uygun.
muvafık: yerinde, uygun, uyar, munasip.
mübarek: feyizli, bereketli.
müddet-i hayat: ömür müddeti, yaşam süresi, bir kimsenin ömrü.
mükellef: bir şeyi yapmaya, bir şeyi ödemeye mecbur olan, vazifeli, muvazzaf.
mülhit: İslâm dininden ayrılan, Allah'a ve dine inanmayan, Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız, münkir.
müntehâ: bir şeyin ulaşabildiği son yer, nihayet, son, en son uç.
mütehassıl: hâsıl olan, vücut bulan, meydana gelen, oluşan, üreyen.
saniyen: ikinci derecede, ikinci olarak.
sevk: yönlendirme.
sükût: değerden düşme, değerini yitirme.
şüphe: kuşku.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre.
tasdi: rahatsız etme, sıkma, can sıkma, tâciz etme.
tenkit: eleştiri.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vazife: ahlâk veya iş icabı yapılması gereken iş, görev.
zecr: zorlama, icbar etme.

Salisen: Madem bu hizmet münhasıran reyiniz ile değil, istihdam olunuyorsunuz; nasıl Mübelliğ-i Kur'ân Fahr-i Cihan Habib-i Yezdan Sallâllâhu Aleyhi Vesellem Efendimiz Hazretleri bir gün ferman-ı اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ[1] celîlini tebliğ buyurmakla aynı zamanda vazife-i Risaletinin hıtamına remzen işaret eylemişti. Muhterem Üstadın da hizmeti kâfi görülürse, bildirilir kanaatindeyim.

Rabıan: Sözler hakkında bugüne kadar sükût edilmesi ve tenkide cür'et edilmemesi, ilânihaye bu hâlin devam edeceğine delil olamaz. Hâl-i hayatınızda muhtemel hücumlara evvelen ve bizzat zat-ı fazılâneleri cevap vereceksiniz.

Hamısen: Dünyayı unutmak istesenız, başka hiçbir sebep olmasa dahi yalnız bu mübarek *Sözler*'e rabıta peyda eden insanların nıca edecekleri izahatı vermek isteyecek ve cevapsız bırakmayacaksınız.

Sadisen: Allah için sizi sevenlere ve sizden istizahta bulunanlara yazdığınız pek kıymetli yazılarla meclis-i ilminizde takrir buyurduğunuz mütenevvi ve *Sozler'e* bıle geçmeyen mesail kat'ıyetle gösteriyorlar ki. İhtiyaç da hizmet de bitmemiştir.

BİRKAÇ MARUZAT: Nurlu *Sozler*'i cemaate okumak nasip olduğu zamanlarda, bende bazı hissiyat hâsıl oluyordu; şurada arza musaadenizi rıca edeceğim.

1- Bugün sizin dininizi tamamladım. (Mâide Suresi, 3.)

arz: söyleme, ifade etme
bizzat: kendisi, kendi, şahsen
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bölük.
cevap: soruya verilen karşılık
cür'et: cesaret etme, yüreklilik, yiğitlik
delil: iz, nişan, emare
evvelen: evvela, birinci, ilk olarak
Fahr-i Cihan: cihanın, dünyanın iftihar sebebi, kâinatın övüncü, Hz. Muhammed (ASM)
fazıl: fazileti, fazilet sahibi, erdemli, faik, üstün
ferman: emir, buyruk.
habîbi Yezdan: Allah'ın sevdiği kulu, peygamber, Hz. Muhammed
hâl: tavır, davranış, tutum
hal-i hayat: hayat tarzı
hamısen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece.
hâsıl: peyda olan, çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan, beliren.
hissiyat: hisler, duygular
hıtam: son, nihayet, sona erme, bitme.
hizmet: bu şekilde yapılan iş, vazife, memuniyet.
hücum: saldırma, hamle ile ilerlenilmek.
ilâ nihaye: sona kadar, sonuna kadar, nihayete kadar
istihdam: bir hizmette kullanma, hizmete alma, hizmet ettirme, bir işte çalıştırma, çalıştırma
istizah: izahat isteme.
izahat: izahlar, açıklamalar
kâfi: yeter, yetecek, elveren, yetişen
kanaat: inanç.
kıymet: değer, bir şey için tespit edilen karşılık, paha, bedel, tutar
madem: çünkü, için, değil mi ki, ...den dolayı, böyle ise, hele
maruzat: arz olunanlar, arz edilenler, takdim edilenler, makam, mevki, yaş v.b. bakımından yüksek birine sunulan şeyler
meclis: topluluk, heyet, cemiyet, encümen
mesail: meseleler
muhtemel: ihtimal dahilinde olan, umulur, beklenir, olabilir, olması mümkün, olmayacak şey değil.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, aziz, saygın
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
mübelliğ-i Kur'ân: Kur'an'ın tebliğcisi, bildireni
münhasıran: özel olarak, sadece, yalnız olarak
musaade: izin, icazet, ruhsat.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, türlü türlü, çeşitli, muhtelif
nasip: Allah'ın kısmet ettiği şey.
peyda: hazır, mevcut.
rabıta: yakınlık duyma, münasebet, ilgi, alaka, bağ
rabıan: dördüncü olarak, dördüncü derecede
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
rey: düşünce, fikir, müşahede, mutalâa, görüş, oy
rica: umma, umit etme.
sadisen: altıncı olarak, altıncı olmak üzere, altıncı derecede
salisen: üçüncü olarak.
sükût: susma.
takrir: anlatma, anlatış, sözle ifade
tebliğ: dini bir emrin yaratılmışlara duyurulması, peygamberlerin Allah'ın emrini kullara bildirmelerin ve hakka davet etmeleri
tenkit: eleştiri.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vazife-i Risalet: peygamberlik vazifesi
zat: kendi, nefis
zat-ı fazılâne: üstün meziyetler nitelikler taşıyan kimse

Evvelâ Muhterem Üstadıma maruzatta bulunmak için kalemi elime aldığım zaman, ruhumda büyük bir inkişaf hissediyor ve ihtiyârsız kalemim o andaki muvakkat duygularıma tercüman olduğunu görüyorum.

Sâniyen Şöyle düşünüyordum; eğer yalnız adüvv-i ekber olan nefsin hilesinden ve cin ve ins ve şeytanların mekrinden emin olayım diye herkes başını karanlığa çekse ve kendisi köşe-i nisyana çekilse veya çekilmek istese ve âlem-i insan ve âlem-i İslâm mühmel kalacak, kimsenin kimseye faydası olmayacak bir zaman olsa, ben din kardeşlerime bu nurlu hakikatleri iblâğ edeyim de Allah-ı Zülcelâl nasıl şe'n-i ulûhiyetine yaraşırsa öyle muamele eylesin. Nefsimi düşünmekten kat-ı nazar etmeyi yine o zamanlarda çok faydalı görüyordum. Bundaki hikmet nedir?

Sâlisen Esma-i Hüsna'dan *Rahman* ve *Rahîm* isimleri en azam mertebede olduklarından mı, yoksa başka sebep ve hikmetle mı بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ[1] kelimesi içine dâhil olmuşlardır? Bu da mektubu yazarken kalbime geldi, ben de soruyorum.

Aziz ve Muhterem Üstadım!

Sizin vücudunuza yalnız bizler değil, bütün âlem-i İslâm muhtaçtır. Çünkü mü'minlerin imanına kuvvet veren, gafillen uyandıran, dalâlete düşenlere rah-ı hidayeti gösteren, hükema-i felâsifeyi beht ve hayrette bırakan Kur'ân-ı Mübin'den nebean ve lemaan eden o kudsî

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fâtiha Sûresi, 1.)

aduv: düşman, hasım
alem-i İslam: İslâm alemi, İslam dünyası
azam: büyük
beht: şaşkınlık, hayranlık.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dahil: karışma, girme
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
din: İslâm, Müslümanlık
ekber: daha (en pek çok) büyük.
emin: emniyet sahibi, korkusuz
Esma: adlar, isimler
Evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
fayda: fayda, menfaat, kâr, kazanç
gafil: olanın bitenin farkında olmayan
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli, bilinmeyen nokta
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
hile: aldatmaya, kandırmaya yönelik tertip, düzen, desise
hükema-i felâsife: felsefe ile uğraşan bilginler
hüsün: güzel
iblağ: bildirme, haberdar etme
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik
inkişaf: gelişme
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
İslâm: İslâm dini, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (asm) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din, Müslümanlık
kat-ı nazar: bakışı kesme, bakmama, alâkayı kesme
köşe-i nisyan: unutma ya da unutulma köşesi
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez, azız
Kur'ân'ın Mübîn: hayır ve şerri, iyiyi ve kötüyü, ayıran, doğruyu yanlıştan ayıran kitap, Kur'ân
kuvvet: direnç, mukavemet, dayanıklılık
lemeân: parlama, parıldama
maruzat: istek.
mekr: hile, düzen, aldatma
mertebe: derece, basamak.
muamele: davranma, davranış, birine karşı her hangi bir davranışta bulunma
muhterem: saygı değer, hürmete layık, azız, saygın
muvakkat: belirli bir zamana mahsus, vakıtlı, süresiz, geçici
mü'min: iman eden, inanan
mühmel: ihmal edilmiş, bırakılmış, bakılmamış, terk edilmiş
nebean: yerden çıkma, kaynama, fışkırma.
nefis: kulun kötü ve günah olan hâl ve huyları, sufî arzulan
rah-ı hidayet: hidayet yolu, doğruluk yolu
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, ister, ister kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
ruh: his, duygu
sâlisen: üçüncü olarak
sâniyen: ikinci derecede, ikinci olarak.
şe'n-i ulûhiyet: Cenab-ı Hak'ka ait iş
şeytan: Hz. Âdem'in üstünlüğünün kabulü anlamında ona secde edilmesi ile ilgili İlâhî emre uymadığı için semadan kovulan ve o zamandan beri Âdem oğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lanetlenmiş varlık, İblis
tercüman: tercüme eden, başka bir dilde yazılmış veya söylenmiş bir şeyi yine başka dile çeviren, çevirici, dilmaç
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sifatı, öğretici, öğretmen
vücut: var olma, varlık

Sözler'in vücuduna vasıta oldunuz. Hemen Cenab-ı Erhamürrâhimîn aziz Üstadımızı sıhhat ve afiyette daim ve ümmet-i Muhammed üzere kaim buyursun, âmîn, bihürmeti Seyyidi'l-Mürselîn.

Hulâsî

2

Risale-i Nur mektuplarından bu mektubunuzun bendeki tesirlerini hulâsaten arz edeyim.

Sıhhat ve afiyetinizin devamı, şükrumü; bu gibi mesailin hallini isteyenlerin vücudu, ümidimi; nazanmda ilim sayılacak her şeyi sizden öğrendiğim için, bu vesile ile hakikat sahasındaki malûmatımı; hasbe'l-beşeriye fütur hâsıl oluyorsa, şevkimi; hasta bir talebeniz olduğumdan, Kur'ân'ın eczahanesinden verdiğiniz bu ilâçlarınızla sıhhatimi, matbaha-i Kur'ân'dan intihap buyurduğunuz bu gıdalarla bütün hasselerimin kuvvetini, hayatın beş derecesini de talim, mevtin itibarî bir keyfiyet olduğunu tefhim, ıdam-ı ebedînin mutasavver olamayacağına kalbimi takvim buyurduktan sonra Allah için muhabbetin herhâlde bu hayat derecelerinde de devam ederek hayat-ı bâkiyede bâkî meyvesini vereceğini işaret buyurmakla müddet-i hayatımı nihayetsiz artırmaya sebep olmuştur.

Risale-i Nur ile ıhda buyurduğunuz dualar zaten her gün sevgili Üstadı düşünmeye kâfi gelmektedir. Kur'ân'ın nihayetsiz füyuzatından, tükenmez hazînesinden

afiyet: sağlık, esenlik.
amîn: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arz: söyleme, ifade etme.
aziz: izzetli, yüce, yüksek.
bâki: ebedî, daimî, sonu gelmez, bitip tükenmez, ölmez, sonsuz.
bi hürmeti Seyyidu'l-Mürselîn: gönderilen bütün peygamberlerin efendisi olan Hz. Muhammed'in yüzü suyu hürmetine.
Cenab-ı Erhamürrahimin: merhametlilerin en merhametlisi olan yüce Allah.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
eczahane: eczacı dükkânı, ilâç satılan, ilâç yapılan yer.
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma, usanç, bıkma.
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler.
gıda: zihnî ve ahlâkî olgunlaştırmaya yardım eden şey.
hakîkat: asıl, esas.
hal: çözüm.
hasbelbeşeriye: insanlık hâlî olarak, insanlık gereğince.
hasıl: peyda olan, çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan, beliren.
hulasaten: hülâsa olarak, kısaca, özet olarak, muhtasaran.
ıdam-ı ebedî: yok oluş, dönüş olmama.
ıhda: hediye etme, hediye verme.
ilâç: derde deva olan şey.
intihap: seçme, seçilme.
itibarî: gerçek ve fiilî olmayan, var sayılan, farazî olan, öyle sayılan.
kâfi: yeten, kâfi gelen, deruhte eden, ihtiyacı karşılayan.
kaim: bir işte sebat eden.
keyfiyet: iş, hadise, özellik.
malûmat: bilgi.
matbaha-i Kur'ân: Kur'ân mutfağı, manevî gıdaların mutfağı olan Kur'an.
mektup: haberleşme maksadıyla yazılan kâğıt, name, betik.
mesâil: meseleler.
mevt: ölüm, vefat.
meyve: ürün, kâr, sonuç, netice, bir faaliyet sonunda elde edilen şey.
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
mutasavver: akla gelebilir, imkân dahilinde, olabilir.
müddet-i hayat: ömür müddeti, yaşam süresi, bir kimsenin ömrü.
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
nihayet: son, uç, bitim, encam.
saha: alan.
sıhhat: hasta olmama, vücutça sağlamlık, sağlık, esenlik.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şükur: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
talim: bir işi öğrenmek veya alıştırmak için yapılan çalışma, alıştırma.
tefhim: anlatma, açıklama.
tesir: etkileme.
ümit: umut, umma, umit, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his.
ümmet: Müslumanların tamamı, bütün Müslumanlar.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ısım yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.
vasıta: sebep.
vücut: var olma, var oluş, varlık.

inayet-i Hak'la edindiğiniz ve tebliğe mezun olduğunuz manaları, cevherleri göstermekle, bildirmekle de bu bîçare ve müştak talebe ve kardeşinize sonuna kadar ders vermek istediğinizi izhar ediyorsunuz ki. Bu suretle de, ebeden ve teşekkürle gözümün önünden, hayalimden ayrılmamaklığınız temin edilmış oluyor.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Hulûsî

3

Muvasalatımın ilk gecesi pederimin misafirlerine tahsis eylediği odaya devam eden zevata, *mutevekkilen alellah*, akşam ile yatsı arasında Risale-i Nur'u okumaya başladım. Sevgili Üstadım! Evvelce arz ettiğim vecihle ben artık bir şey içim yaşadığımı zannediyorum. O da, Üstadım olan dellâl-ı Kur'ân'ın vazife-i memure-i maneviyesini ifada kendilerine pek cüz'î bir yardım ve Kur'ân hesabına cüz'î bir hizmetkârlıktan ibarettir. Orada bulunduğunuz müddetçe Hz. Kur'ân'dan hakikat-i iman ve İslâm hesabına vakı olacak istıhraç ve tecelliyattan mahrum bırakılmamaklığımı hasseten istirham ediyorum. İnşaallah, müstecap olan duanızla Allah-ı Zülcelâl, Risale-i Nur hizmetinde ümit ve arzu ettiğim neticeye vâsıl, merhum ve mağfur Abdurrahman gibi ahır nefeste iman ve tevfik ve saadet-i bâkiyede İki Cihan Serveri Nebî-i Ekremimiz Muhammedeni'l-Mustafa (ASM) Efendimize ve sız

1 Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdu lillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

Allah-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi olan Allah.
arz: bir büyüge sunma, gösterme, bildirme, önüne koyma.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
cevher: esas, maya, öz.
cihan: dünya, kainat, âlem.
cüz'î: kıymetsiz, önemsiz, teferuat.
dellal: ilân edici, hakka davet eden.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
evvelce: daha evvel, daha önce.
hakikat-i iman: imanın aslı, esası, temeli.
hassaten: hususî olarak, özellikle, yalnız, ayrıca, bilhassa.
hazin: hüzünlü, acıklı.
hesap: sayma, sayılarla yapılan işlem.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
ibaret: meydana gelen, oluşan, muteşekkil.
ifa: bir işi yapma, bir işi gerçekleştirme.
inayet-i Hak: Allah'ın izni ve yardımı.
İslam: İslâm dını, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (ASM) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din, Müslümanlık.
istıhraç: çıkarma, çıkarılma.
istirham: rica etme.
mağfur: Allah'ın mağfiretine nail olmuş, günahı affolunmuş.
mahrum: bahtsız, nasıpsız.
mana: anlam, bir kelime, söz, hareket veya işaretin ifade ettiği anlam.
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
mezun: yetkili, salâhiyetli.
muddet: vakit, zaman, süre, bir şeyin devam ettiği zaman parçası.
müstecap: istediği kabul edilen, kabul edildiği cevabını alan.
müştak: çok arzulu.
mütevekkilen: tevekkül ederek, Allah'a dayanarak, kadere boyun eğmiş, işi oluruna bırakmış olarak.
Nebî-i Ekrem: daha (en pek) kerîm, çok şeref sahibi, pek cömert, eli açık peygamber.
netice: sonuç.
peder: baba, ata.
saadet-i bâkiye: bâkî, sonsuz bir saadet, sonsuz mutluluk.
serveri: başlık, başkanlık.
suret: tarz, yol, gidiş, usul, metot, uslup.
tahsis: has kılma, ayırma.
talebe: istekliler, talep edenler.
tebliğ: bildiri, beyanname, mesaj.
tecelliyat: bilinme, görünme, ortaya çıkma.
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
ümit: umut, umma, umut, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his.
Ustad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vakı: vuku bulan, olan.
vasıl: erişen, ulaşan, kavuşan, yetişen.
vazife: iş, memuriyet.
vecih: yön, şekil.
zan: zannetme, sanma, kesin olarak bilmeksizin, kuvvetli ihtimalle hükmetme.

muhterem Üstadımın arkasında ve yakınında komşuluk vermek suretiyle a'mal-ı hakikiyeye nail buyurur. Risale-i Nur gerçi zahiren sizin eserinizdir, fakat nasıl ki Kur'ân-ı Mübin Allah'ın kelâmı iken Seyyid-i Kâinat, Eşref-i Mahlûkat Efendimiz nâsa tebliğe vasıta olmuştur; siz de bu asırda yine o Furkan-ı Azîm'in nurlarından bu günün karmakarışık sarhoş insanlarına, emr-i Hak'la hitap ediyorsunuz. Öyle ise, O Hakîm-ı Rahîm, size bu eseri yaptırtan o Nurlar ayak altında bıraktırmaz. Elbette ve elbette fânîlerden, belki de hiç umit edilmediklerinden sahipler, hafızlar, ikinci, üçüncü, hatta onuncu derecede mübelliğler, naşirler halk buyurur itikadındayım.

Hulâsâ

4

Evet, İslâmiyet gibi bir âlî tarikim, acz ve fakrı Allah'a karşı bilmek gibi bir meşrebim, Seyyidü'l-Mürselîn gibi bir rehberim, Kur'ân-ı Azîmüşşan gibi bir mürşidim, bir dakikada mertebe-i velâyete erişmek gibi ulvî bir netice almak mümkün olan askerlik gibi bir mesleğim var.

Ustadım bana ve dinleyen her zevi'l-ukule, "*Tarikat zamanı değil, imanı kurtarmak zamanıdır. Beş vakit namazını hakkıyla eda et, namazın nihayetindeki tesbihleri yap, ittibâ-ı sünnet et, yedi kebairi işleme*" dersini vermiştir. Ben gerek bu derse, gerek Risaletü'n-Nur ile

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
belki: hatta.
derece: mertebe, kademe.
eda: yerine getirme.
elbette: eninde sonunda.
emr-i Hak: Hakkın emri, Allah'ın emri.
eseri: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul.
eşref-i mahlûkat: mahlûkatın en eşrefi, yaratılmışların en şerefli insanı.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık, zağurtluk.
fânî: ölümlü.
Furkan-ı azım: pek çok etkili hükümleriyle hakkı batıldan ayıran büyük Kur'ân.
hafız: ezberleyen.
Hakîm-i Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan çok çok merhametli Allah.
halk: yaratma, yaratış.
hitap: bir gruba veya bir topluluğa karşı konuşma, nutuk.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
itikat: bir inanca, bir fikre bağlanma, inanma.
ittibâ-i sünnet: Hz. Peygamberimizin sünnetine uyma.
kebair: büyük günahlar, cezası büyük olan günahlar, belli başlıları şunlardır.
kelâm: İlâhî söz, İlâhî emir, vahiy.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
Kur'an-ı Mübin: hak ve hakikatı açıklayan Kur'ân.
meslek: iş.
meşrep: âdet.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, azız, saygın.
mübelliğ: tebliğ eden, haber veren, bildiren.
mümkün: mümkün olabilir, imkân dahilinde, kabil.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren rehber, kılavuz.
nail: muradına ermiş, emelini gerçekleştirmiş, amacına ulaşmış.
nâs: insanlar, topluluk, halk, herkes.
naşir: dağıtan, yayan, neşreden, saçan, açan.
netice: sonuç.
nihayet: en sonunda.
rehber: fazilet ve marifet yolu gösteren kimse, mürşit.
sahip: bir niteliği olan, bir vasıf taşıyan kimse.
Seyyid-i Kâinat: kâinatın Efendisi, Hz. Muhammed (ASM).
Seyyidü'l-Mürselîn: gönderilmiş bütün peygamberlerin, büyüğü, peygamberlerin başkanı, Hz. Muhammed (ASM).
suret: şekil, biçim.
sünnet: farz ibadetler dışında, Hz. Muhammed'in (ASM) yapmayı âdet edindiği ibadetler.
tarik: seçilen tarz, usul, benimsenen fikir.
tebliğ: bildiri, beyanname, mesaj.
tesbih: Her namazın sonunda otuz üçer defa Subhanallah, el-hamdulillah, Allahu ekber deme.
ulvî: manevî, ruhanî.
ümit: umut, umma, umut, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vakit: belirli zaman, belirli süre, vade, ecel.
vasıta: aracı.
velayet: veli ve ermiş olan kimsenin hâli ve sıfatı.
zahir: görünüşe göre, anlaşılan, meğer.
zevi'l-ukul: aklı olanlar, akıl sahipleri.

verilen derslere, Kur'ân'dan istınbat buyurarak gösterdiği hakikatlere karşı Allah'ın tevfikıyle can ü dilden "Beli!" dedım, tasdik ettim ve bana böylece hakıkat dersıni veren bu zata da ömrümde ılk defa olarak Üstad dedim. Hata etmedim, isabet ettim.

Hulâsî

59

Bu kere ırsal buyurulan mektubatü'n-Nur zeyılleri, emsali gibi hoş, güzel ve bedîdir. Eserlerin *Nur* ısm-i azîmının tecellısı olduğuna, ihtıyaca ve hâl-ı âleme göre yazdırıldığına bence asla şüphe kalmamıştır. Bunu küçük bir mısal ıle teyit etmek isterım. Mülhıtler çok ileri gıdıyorlar. Meselâ ... ilâahir.

İşte bu ahmaklanın hezeyanına ve her nevi iğfallerine ve zahiren süslü lâflarına kanmayarak, ımân ve itikatlarında sabitkadem olmaları için erbab-ı ımana kuvvet ve zümre-i tuğyana kahr ve şiddetle ders-i ibret verecek pek munasebetlı sözler, mevzuu bahis âsârda ayan-beyan görülmektedir. Hayfa kı, bu nurlar şımdılık [HAŞIYE] lıhkmetin pek mahdut sahada ve ancak mü'mınler içınde neşredilebilir.

وَالصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ (1) ۞ إِنَّ اللهَ مَعَ الصَّابِرِينَ (2)

Hulâsî

HAŞİYE: Bundan otuz beş sene evvel

1 Sabır kurtuluşun anahtarıdır. (*Keşfü'l-Hafa*, 2.21, hadis no: 1590.)

2. Muhakkak kı Allah sabredenlerle beraberdır. (Bakara Suresı, 153; Enfal Suresı, 46.)

ahmak: pek akılsız, sersem, budala, kalın kafalı, şaşkın, zekaca gelişmemiş.
asar: eserler, izler, nışanlar.
asla: hıç bir vakıt olması ımkânsız.
ayan-beyan: açık, meydanda, açıkta, belli.
azîm: büyük, yüce, ulu.
bahıs: bahseden, araştıran, anlatan.
bedî: eşı ve benzen olmayan, eşsız, güzel, yenı, garip, eşsız.
beli: evet.
can: gönül, yürek.
can ü dilden: içtenlıkle, candan ve gönülden.
defa: kere, kez, yol.
ders-i ibret: ıbret dersı, fıkrı olgunlaştıran, bakış açısını geliştıren ders.
dil: gönül, kalb.
emsal: eşler, benzerler.
erbab-ı ımân: ımân sahıplerı.
eser: telıf, kıtap.
hakıkat: asıl, esas, gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bır şeyın aslı ve esası.
hal-i alem: şımdıkı hal ve yaşama şekli.
hata: yanlış, yanlışlık, galat.
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşma, herze.
iğfal: yanıltma, gaflete düşürerek kandırma, yanlış ış yaptırma, aldatma, aldatılma.
ihtiva: içerme, ıçıne alma.
ihtıyaç: gerekllık, lüzumluluk, hâlı muhtaç olus.
ilâ: son, nihayet, dek, degın ... ye ... ye kadar.
ırsal: gondermek, gönderılmek, yollamak.
isabet: dogru ve yerınde bır fıkır soyleme.
istınbat: bir söz veya ışten gızlı bır mana çıkarma.
itıkat: bir ınanca, bır fıkre baglanma, ınanma.
kahır: ustün gelerek mahvetme, üstün gelerek helak etme, batırma, ezme.
kuvvet: nüfuz yapabılme, ıktıdar.
lâf: konuşma.
hıhkmetın: bir hıkmetten dolayı, bır hıkmete dayanarak, hıkmet icabı.
mahdut: sınırlanmış, çevrılmış, hudutlandırılmış.
mesela: mısal olarak, şunun gibi, söz gelişi, faraza.
mevzu: ele alınan, üzerınde durulan, husus, bahıs, konu.
mısal: ahlâk ve adapla ılgılı kıssa, hıkâye veya masal.
mu'mın: ımân eden, ınanan.
mulhıt: Islâm dınınden ayrılan, Allah'a ve dıne ınanmayan, Allah'ı ınkar eden, dınsız, ımansız, munkır.
munasebet: münasıplık, ıkı şey arasındakı uygunluk.
neşir: herkese duyurma, tamım.
nevi: şekıl, çeşıt.
sabıtkadem: fıkrınde dırenen, sözunde duran.
saha: alan.
şüphe: kuşku.
tasdik: onaylama.
tevfık: başarı, muvaffakıyet.
teyit: dogrulama, dogru çıkarma, destekleme.
tuğyan: zulüm, haksızlık ve kufurde ılen gıtme.
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazredennın özel ısım yerınne geçen bır sıfatı, ogretıcı, öğretmen.
zahir: açık, belli, meydanda.
zat: kışı, şahıs, fert.
zeyl: ek, ılâve.
zumre-i tuğyan: dınsız, azgın, sapkın topluluk.

6

Otuz İkinci Sözün Üçüncü Mevkıfını da Hakkı Efendi kardeşimizle merak ve dikkatle okuduk. Cıdden çok âlî mefhumu var. Tavsife bu âcizin kudreti olsa, belki bu ikinci nokta için pek zıyade rahatsız etmeye cesaret ederdim. Heyhat ki, diğer hususatta olduğu gibi, bunda da sıfrü'l-yed bulunuyorum. Yalnız hulûs ve safıyetle ve kısaca derim: Belki diğer bütün *Sözler*'in daha fevkinde parlayan bır necm-ı nurefşandır.

(Doktordan Mıracı nasıl bulduğunu sordum. Doktor Kemal der: "Eserin pek büyük kıymetini takdir etmek için, İslâm olmaya bile lüzum yok, ınsan olmak kâfı" cevabını verdi.)

Hulûsî

7

Bızler ki, elhamdulillâhi teâlâ, ahıret kardeşiniz, Kur'ân hizmetinde âciz hizmetkârnız, esrar-ı Kur'âniyenın beyanında, eşşükrü lillâhi teâlâ, "Ashab-ı Kehf" gıbi musahibiniziz. Liyakat ve kifayetimizin çok fevkinde mahza bır lütuf ve ınayet-ı Samedanî olarak talebenız

âcız: elı yetmez, gucu yetmez, güçsuz
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alı: yüce yüksek, ulu
Ashab-ı Kehf: Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılan, devrlenndekı zulumden kaçıp bır magarada Allah'a sığınan ve 300 kusur sene uyuduktan sonra uyanarak bır muddet daha yaşadıktan sonra olen yedı kişi
belkı: umulur, ıhtımal, olabılır
beyan: anlatma, açık söylememe, bıldırme, ızah
cesaret: atılganlık, gözü peklık.
cıdden: şaka olmayarak, gerçekten, cıddı olarak
dıkkat: incelik, ince eleme, dakıklık, dakık olus
elhamdulillâhi teâla: her ne kadar şukur ve varsa, hepsı şanı yuce Allah'a mahsustur
esrar: sırlar, gizlenılen ve bılınmeyen şeyler, aklın eremeyecegı şeyler
eşşukrülillâh teâlâ: butun şukurler yuce Allah'a mahsustur
fevk: ust, ust taraf, yukarı, uzen
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık.
hızmetkâr: hizmet yapan kımse, hizmetçı.
hulus: samımıyet, samımîlık, halıs dostluk, ıçten davranma
hususı: mevzu, konu
ınayat: lutuflar, ıhsanlar, yılıkler, yardımlar
ınayet-ı Samedanı: Allah'a Onun ezelı kuvvet ve kudretune mensup, her şey kendısıne muhtaçken, O hıç bır şeye muhtaç olmayan Allah'ın yardımı
ıslam: Musluman
kafı: yeten, kafi gelen, deruhre eden, ıhtıyacı karşılayan
kıymet: deger, bır şey ıçın tespıt edılen karşılık, paha, bedel, tutar
kifayet: bır ışte yetecek kadar olup başkasına luzum olmama
kudret: ehıl ve muktedır olma
lıllahı: Allah ıçın, Allah aşkına
lıyakat: ıkudar, hüner, fazılet.
lütuf: hoşluk, güzellik.
lûzum: ıhtıyaç, gereklık.
mahza: halıs, katkısız, tam
mefhum: bır sozun ıfade ettuğı mana, sozden çıkarılan mana, konsept, kavram
merak: bır şeyı ogrenmek istemek, çok şıddetlı arzu, heves, duşkunluk.
mevkıf: durma yen, durak, ıstasyon
mıraç: goğe çıkma, goğe yukselme
musâhıp: sohbet eden, bırbırıyle sohbet eden, arkadaş
necm-i nurefşan: nur saçan, aydınlatan yıldız
nokta: konu, konu ile ılgılı onemlı bolum
saf: hılekâr olmayan, remız kalblı
sıfrü'l-yed: mahrum, elı boş
şükür: Allah'ın verdıgı nımetler karşısında elhamdulillâh deme, Allah'a dıl ıle hamd etme
takdir: bır şeyın değennı, kıymetını, luzumunu anlama
talebe: isteklıler, talep edenler
tavsıf: vasıflandırma, mahıyetını ve sıfatlarını ortaya koyma, etraflıca tanıf etme, nıteleme

bulunuyoruz. Bundaki niam-ı Sübhaniyeye hamd ve şükürden âciz bulunuyoruz.

Hulûsî

8

Otuz Ikıncı Sözun Birinci Mevkıfını, ramazan hediyesini ikmale muvaffak oldum. Tevfik-i Hudâ yoldaşım olursa, dıgerlerini de inşaallah emır buyurduğunuz muddette yazarım. Bu kadar kıymetli ve nurlu *Sözler*'ın en hüsünlü hat ıle ve Hatta altın ıle yazılması lâyık ve muktazı ıken, hasbelkader bu bîçare kardeşinizin perişan ve belki ancak okunabılır, hatalı hattı ıle yazılması da hamd ve şükrümü artırmaya vesîle oluyor ve her vasıta ile aldığım meserret-bahş selâm ve iltıfatat-ı fâzılânelennın ve her bin Rısale-ı Nur'a bir zeyil ve tefsir ve haşiye makamındaki cihandeğer emirname-ı anfânelennden maddeten dûr bulunacağımdan dolayı çok müteessir olacağım. Fakat manevî cihetı boyle duşunmuyorum ve nerede bulunursam bulunayım, inayet-i Bâri ile aldığım dersi dinletecek bir muhatap bulmaya çalışacak ve neşr-i hakikat yolunda acz ve faknma bakmayarak, duanızla elimden gelen her çareye başvuracağım için müteselli oluyorum.

Yalnız, dünyevî vazifeler ıle uğraşmak ıse, fıtraten hoşlandığım ve hakaıkına meclûp olduğum nurlu *Sözler*'le ıştıgalime kısmen mânı oluyor. Işte buna muteessıfim, fakat elimden bir şey gelmiyor. Her geçen gün dunyanın fena ve fânî yuzünü daha zıyade üryanlığıyle

âciz: becerıksız kabılıyetsız
acz: zayıflık gücsuzlük.
belki hatta
bîçare çaresız zavallı şaşkın
cihan dunya kâınat, âlem.
cihet: goruş goruş açısı.
çare vasıta
dur uzak, ırak.
emir: ış buyurma buyruk buyrultu (agızdan veya yazı ıle)
emirname-i anifâne bilene anfe yakışır emır yazısı
fakr fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık
fani: muvakkat, geçıcı
fazıl: fazıletlı fazılet sahıbı erdemlı faık, ustün.
fena kotu ıyı olmayan uygunsuz olan
fıtraten fıtrı olarak, yaratılıştan yaratılış ıtıbarıyle
hakaık: hakıkatler doğrular gerçekler
hamd teşekkur şukran.
hasbe l-kader: kaderden kader ıcabı
haşiye bir eserin metnini şerh ve izah eden kitap
hat: yazı, el yazısı
hata noksan kusur eksık.
husun guzel
ikmal: tamamlama, bıtırme, eksık ve noksan bırakmama
iltifat: guzel sozler soyleyerek bınnı samımı olarak okşama
ıltıfatat-ı fazılane ustun kıdemlı kışının ıltıfatı
inayat: lutuflar ıhsanlar ıyılıkler, yardımlar
inayet-ı Bâri Allah ın yardımı ıyılıgı
inşaallah Allah ısterse Allah dılerse Allah'ın emn olursa, Allah ızın verırse manalarında kullanılan bır dua
ıştigal: bır ış ışleme bır ışle uğraşmak, bır ış uzennde çalışma meşgul olma
kısmen: kısmı olarak, butun degıl bır kısım bır bolum olarak ve ya bazı bakımdan bazı yonden
kıymet bır kışıde bulunan ustun vasıf şeref onur ıtıbar
lâyık. yakışan yaraşır yakışır

maddeten: sözde degıl, fıllen.
makam: manevî mevkı.
manevi ruha ve ıçe ait olan ruhı
mani engel ozur
meclup tutkun aşın baglı
meserret bahş bagışlayan affeden sevinç veren
muhatap konuyla ılgılı sayılan kımse
muktazı gerekçe
muvaffak. beceren neticeye varan sonuç alan.
muddet vakıt zaman sure bir şeyın devam ettıgı zaman parçası
muteessıf teessuf eden eseflenen kederlenen mahzun kederlı
muteessır: duygulanmış etkılenmış
neşr-ı hakıkat. dın esaslannın yayılması
nıam-ı Subhaniye kusurdan uzak ve yuce oyan Allah ın nımetlerı bagışları
perişan dagınık, karışık
ramazan Kameri aylann dokuzuncusu ve uç aylann sonuncusu oruç ayı

selâm barış rahatlık selâmet esenlik
şukur nimet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
teselli avunma
tevfik-i Huda Allah'ın başarı vermesi
ùryan çıplak.
vasıta sebep
vazife ış memunyet.
vesile fırsat, elvenşlı hal
yoldaş arkadaş dost.
zeyil ek, ılave.
zıyade çok, fazla artık.

göstermekte ve bu hayatta bâkî ve sermedî hayat için bir şey kazanılmadan geçen vakitlere teessür hâsıl ettirmektedir. Sureten ayrıldığımıza o kadar müteessir değilim. Bilhassa sevgili Üstadın son dersi, bu fânî dünyanın en zevkli hâlinden pek çok yukarı derecede bir bâkî hayat olduğunu kat'iyetle müjde etmektedir.

Hulâsî

9

Gönül isterdi ki, o muazzam *Sözler*'e sönük yazılanmla biraz uzun cevap yazayım. Fakat buna muvaffak olamıyorum. Kabiliyetimin azlığı, istidadımın kısalığı, iktidarımın noksanlığıyla beraber uhdeme verilmiş olan birkaç maddî vazifelerin taht-ı tesirinde dimağım meşgul ve âdeta meşbuğ olduğundan, o mübarek cevherlerinize mukabil adî boncuk bile ibraz edemeyeceğim. Biliyorsunuz ki, çok ifadelerimde sizi taklit ettiğim birinci sebebi, merbutiyet-i halisânemin; ikinci sebebi, kudret-i kalemiyemin kifayetsizliğidir. Fakat mübarek Yirmi Dördüncü Sözde misali geçen fakir gibi, ben de derim: Ey sevgili Üstadım. Gücüm yetişse, elimden gelse bütün o nurlu *Sözler* ayarında kelimelerden mürekkep cümlelerle size maruzatta bulunmak isterim. Fakat biliyorsunuz ki, yok. Niyetime göre muamele buyurunuz.

Hulâsî

âdeta: sanki, düpeduz, bayağı, bas bayağı
adî: bayağı, aşağı, değersiz
ayar: seviye, denk
bâkî: ebedî, daimî, sonu gelmez, bitip tükenmez, ölmez, sonsuz
bilhassa: her şeyden önce, başta, hele, en çok, hususan, hususî olarak, özellikle, mahsus.
cevap: soruya verilen karşılık.
cevher: elmas, değerli taş
dimağ: akıl, şuur
fakir: zavallı, biçare, âciz.
fânî: muvakkat, geçici
hal: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü
halis: hilesiz, katıksız, karışıksız, saf, duru
hâsıl: türeyen, türeyen biten.
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
iktidar: güç, yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
istidat: akıllılık, anlayışlılık.
kabiliyet: iktidar, liyakat.
kat'î: kesin
kifayet: kâfi miktarda olma, yeter, yetişme, yetme, yeterlilik
kudret-i kalemiye: kalem kuvveti, yazma gücü
maddî: maddeye ait, madde ile alakalı, cismanî
maruzat: arz olunanlar, arz edilenler, takdim edilenler
makam: mevki, yaş, v.b. bakımdan yüksek birine sunulan şeyler
merbutiyet: bağlılık, mensuplu, oluş, mensubiyet, ekillik.
merbutiyet-i halisane: halis, hilesiz bağlılık, saf ve temiz alaka.
meşbu: doymuş, tok
meşgul: işgal olunmuş, doldurulmuş, zapt edilmiş, tutulmuş.
misal: bir şeyin benzer hâli, benzer, örnek, nümune
muamele: davranma, davranış, birine karşı her hangi bir davranışta bulunma
muazzam: ulu, muhteşem
mukabil: karşı, karşılık, muadil
mübarek: hayırlı, uğurlu, kutlu, uğurlu
müjde: sevindirici haber, iyi haber, müştu, beşaret.
mürekkep: terkip edilmiş, iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen, birleşmiş, birleşik.
müteessir: teessure kapılan, hislerle oynanmış, üzülmüş, hüzünlü, kederli, mahzun
niyet: maksat, meram.
sermedî: ebedî, sürekli, daimî, ölümsüz.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
taht-ı tesir: tesir altında, etki altında
taklit: benzemeye veya benzetmeye çalışma
teessür: kederlenme, üzülme, içlenme, bir şeyin etkisini duyma
uhde: sorumluluk
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vakit: vakit, zaman, an
vazife: ödev, bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş
zevk: hoşa giden hâl

Eser, emsali gibi nurlu ve hikmetlidir. İnşaallah temenni buyurduğunuz vecihle Ümmet-i Muhammed'in ıçtımaî ve pek mühim bir yarasına kat'î deva olur. Doğrudan doğruya nur-i Kur'ân olan mübarek *Sözler*'in kast ve işaret edilmek istenildiğini arz ettim ve makam-ı tasdikte şimdiye kadar kendisine birkaç Sözü de okudum ve ımkân buldukça da okuyacağım. Lâyüad ve lâyuhsa nam-ı Sübhanıyesine mazhar olduğum Allahu Zulcelâl tebareke ve teâlâ ve tekaddes hazretlerine hamd ve şükürden âcız, isyan ile âlûde iken zat-ı Üstadâneleri bizi izn-i Rabbanî ile o mübarek münevver Sözler ile ırşat edip zulmetten nura çıkardınız.

Taharrı-i hakikat ile omur geçinr ıken mukadderat bu asi bîçareyi de beş sene evvel Şah-ı Nakşibend Hazretlerinden "Muhammedu'l-Kufrevî" hazretlenne doğru açılan tarık-ı Nakşibendîye ithal eylemişti. Sonra muvakkat bir küsuf netıcesi olarak yol kaybolmuş, zulmet ve dikenler içinde kalınmış iken nurlu Sözler'inizle zulmetten nura, gırdaptan selâmete, felâketten saadete çıktım.[1] اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى ferman buyuruyorsunuz kı, ımanı kurtarma zamanıdır.[2] عَلَى الرَّأْسِ وَالْعَيْنِ

Hulâsî

âcız: el yetmez, gücü yetmez, güçsüz
Allahu Zulcelâl: celâl sahibi, büyükluk, izzet, heybet ve azamet sahibi Allah
âlûde: bulaşmış, bulaşık.
arz: söyleme, ifade etme
asi: günah işlemiş, günahkar
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
deva: ilaç, çare, tedbir
emsal: eş, benzer
eser: kitap
evvel: önce, ilk, birinci, iptida, başlangıç.
felâket: büyük dert, belâ
ferman: emir, buyruk.
girdap: tehlikeli yer, tehlikeli şey ve zaman
hamd: teşekkür, şükran
hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme, maksadıyla kullanılan tabir.
hikmet: akıl, söz ve hareketteki uygunluk.
ıçtımaî: toplumla alakalı, cemiyete ait, sosyal.
İdhal: dâhil etme, içine alma, sokma.
ımkân: ıyi şart, elverişli şart.
Irşat: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, uyarma.
isyan: başkaldırma, itaatsızlık, serkeşlik, emre karşı gelip ayaklanma
izn-i Rabbanî: yüce yaratıcı olan Allah'ın izni
kasıt: niyet, kurma
kat'i: kesin.
küsuf: örtü, perde
lâyüad ve lâyühsa: hesapsız ve sayısız.
makam-ı tasdik: tasdik makamı, kabul etme makamı
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilerde meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı
muvakkat: belirli bir zamana mahsus, vakitli, süresiz geçici
mübarek: feyizli, bereketli
mühim: önemli, ehemmiyetli
münevver: nurlanmış, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış.
netice: sonuç
nam: nimetler, ihsanlar, iyilikler, lütuflar, bağışlar.
nam-ı Sübhanıye: kusurdan uzak ve yüce olan Allah'ın nimetleri, bağışları
nur-ı Kur'an: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı.
omur: ömür, yaşama, yaşayış, hayat.
Rabbanî: Allah'a ait.
saadet: Hayra, ebedî kurtuluşa ermek için Allah'ın insana yardım etmesi
selâmet: kurtuluş, halâs
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
taharrî-i hakikat: hakikati araştırma, doğruyu arama, araştırma
teala: değerli, yüce
tebareke: mübarek etsin, yüceleşsin, mukaddes ve munezzeh olsun, manasında bir dua sözü. (Allah lâfzı ile birlikte kullanılır
tekaddes: Allah noksan ve ayıptan berdir
temenni: rica
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vecih: yon, şekil
zat: kişi, şahıs, fert.
zat-ı üstadane: Üstadın kendisi
zulmet: Allah'ın nurundan mahrum olma halı, karanlık.

1 Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdu lillâh" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonrakı kısım ise Neml Suresinin 40. ayetıdır.)

2. Baş, göz üstüne

11

Bu defa bu bîçare talebesine ihsan ettiği hediyeyi, gıyabî muhiplerinden Fethi Bey ismindeki komşumuzla okuyorum. Baştan başa mu'cize-i kübra-i Ahmediyeyi ilân eden On Dokuzuncu Mektubun tahsisen bendelerine irsali, yeniden hayata avdet etmiş kadar müessir olmuş ve mütalâası rikkat damarlarımı tahrik ederek haylı ciddî göz yaşı akıtmaya vesile olmuştur.

Hulûsî

12

Ruhu, feza-i kâinatta beyne'l-ecram seyr-i seri ile seyahat ettirecek tarzda tulû eden manzume-i hakîkat, bilhassa bizler için büyük bir mazhariyettir. Tarik-ı Nakşî hakkındaki fıkraya mukabil "tarîk-ı acz ve fakr ve şefkat ve tefekkür"ün hesabına tulû eden fıkra da pek çok kıymetli bir cevherdir. Bu sözler altın ile yazılsa lâyık iken nakış hattımla ıstınsah ettim. O hâlde kıymeti, âciz bir talebenizin yadigân olmasındadır.

Hulûsî

13

Saniyen: Şu zaman-ı isyan ve tuğyan ve küfranda mahz-ı inayet ve lütf-i Hak olan, Ümmet-i İslâmiyeyi hakaık-ı imaniyeye sevk ve irşada memur edilen

âciz: becenksiz, kabiliyetsiz
acz: zayıflık, güçsüzlük
avdet: geri gelme, dönme, dönüş, rücu
beyne l-ecram: cirmler, kütleler arasında
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
bilhassa: her şeyden önce, başta, hele, en çok, hususan, hususî olarak, özellikle, mahsus
cevher: esas, maya, öz.
ciddî: mühim, önemli
defa: kere, kez, yol
fakr: varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma
feza-i kainat: kainat fezası, uzay
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gıyabî: bilinmeyen, görünmeyen
hakaık-ı imaniye: İmana ait hakikatler, imanî gerçekler
hâl: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü
hat: yazı, el yazısı
haylî: oldukça
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama, ikram etme, lütuf, bağış, yardım.
İlan: meydana çıkarma, belli etme, yayma, duyurma, bildirme
irsal: göndermek, gönderilmek, yollamak
irşat: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, uyarma
ıstınsah: nasıhat alma, oğut isteme, nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
isyan: Allah'ın emirlerini yerine getirmeme ve yasaklarından kaçınmama, dinin emirlerine karşı gelme ve günah işleme
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
lâyık: uygun, yakışır, münasip
lütf-ı Hak: Hakkın lütfu, Allah'ın ihsanı, iyiliği
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
mahz-ı inayet: ihsanın en güzeli, iyiliğin en üstünü
manzume-i hakîkat: hakîkat manzumesi
mazhariyet: elde etme, nail olma, kavuşma, şereflenme
memur: emrolunan, emirle yaptırılmış olan iş, şey
mu'cize-i kübra-i Ahmedî: Hz. Muhammed'in en büyük mu'cizesi.
mukabil: karşılık olarak, karşılığında
müessir: tesirli.
mütalaa: okuma, dikkatli okuma
nakıs: kusuru olan, kusurlu
rikkat: incelik, nezaket
sanıyen: ikinci derecede, ikinci olarak
sevk: yönlendirme
seyahat: gezi
seyr-i seri: hızlı gezintı, sür'atli seyahat.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme, yola çıkartma
tahsisen: hele, bilhassa, en çok.
talebe: öğrenci
tarîk-ı acz: âcizlik yolu, insanın güçsüzlüğünü anlayıp sonsuz İlâhî kuvvete dayanması.
tarîk-ı Nakşî: Hz. Şâh-ı Naksıbendî'nin kurduğu tarîkat ve bu tarîkate mensup olan.
tarz: biçim, şekil, suret.
tefekkür: derin düşünme, maksadı kavramak için zihninî eşyanın manasını anlama hâline yöneltme, eşyaya ait bilgiler kalbe getirme
tuğyan: azma, azgınlık.
tulû: görünme, meydana çıkma
Ümmet-i İslâmiye: İslam toplulugu
vesile: bahane, sebep
yadigar: yakın bir dosttan gelen armağan
zaman-ı isyan: isyan ve başkaldırma zamanı.

zat-ı hakîmânelerini bütün Ümmet-i Muhammediyeyi olduğu gibi bu âcizi de nurlu *Sözler* ile tarik-ı Nura irşat buyurduğunuzdan dolayı hürmet ve minnetle daim yâd eder, dünyevî ve uhrevî muratlarınızı hâsıl eylemesini Rahîm, Kerîm olan Allah-ı Zülcelâl Hazretlerinden âbidâne niyaz ve istirham eylerim.

Hulûsî

14

[Kardeşimin bir fikrasıdır.]

Ellerinizi öper, duanızı isterim. Dünyadan dargın, nefsinde âcız olan Abdülmecid'e güzel bir üstad, ulvî bir mürşit olacak yeni eserleriniz geldi. Lâfzî bir üstadı kaybettimse de, manevî müteaddit mürşitleri buldum diye kendimi tebşir ettim. Hakikaten irşat edecek nurlu eserlerdir. Allah çok razı olsun...

Abdülmecid

15

[Yine Hulûsî'nin]

Evet, mütesellî olduğum iki cihet var: Biri, elimizdeki mübarek *Sözler* vasıtasıyla daima sohbet-i manevîde bulunduğumuz, diğeri muhabbetimizin inayet-i Bâri ile "hubb-i fillâh" mertebesinde olduğuna imanımızdır. Binaenaleyh size benim bugün ve yarın en büyük hediyem:

abidane: kula özgü bir biçimde.
acız: zavallı, acınacak.
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
cihet: sebep, vesile, mücip, baha ne.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
daima: her vakit, sürekli, her zaman.
diger: başka, diğer, öteki.
fikra: kısım, fasıl, bölüm.
Hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hasıl: elde edilenlerin hepsi, mahsul, ürün.
hubb-i fillâh: Allah yolunda, Allah rızasında, Onun emir ve rızasına uygun olarak sevme.
hürmet: riayet, ihtiram.
inayet-i Bâri: Allah'ın yardımı, iyiliği.
irşat: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, uyarma.
istirham: merhamet isteme, merhamet dileme, yalvarma.
Kerîm: kerem sahibi, ihsan edici, cömert, eli açık.
mertebe: derece, basamak.
minnet: iyliğe karşı duyulan şükür hissi.
muhabbet: dostça konuşma, sohbet, yaranlık.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müteaddit: çoğalan, çok, birçok, türlü türlü, çeşitli, birden fazla.
nefis: kendi, şahıs.
niyaz: rica, dua.
Rahîm: merhametli, acıyan, acıyıp esirgeyen.
razı: rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen, muvafakat eden, hoşnut olan.
sohbet-i manevî: manevî sohbet, ruh ve kalb ile görüşme, konuşma.
tarik-ı Nur: nur yolu, Risale-i Nur'un yolu.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
tesellî: avunma.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
ulvî: manevî, ruhanî.
üstad: öğretici, öğretmen.
vasıta: sebep.
yad: hatırlama, anma, hatıra getirme.
zat: kişi, şahıs, fert.
zat-ı hakîmâne: hikmetle iş gören zat, şahıs.
Zülcelâl: celâl sahibi, büyüklük, izzet, heybet ve azamet sahibi, Allah.

Verdiğiniz dersi, namınıza olarak vekâleten, *alâkadri'l-imkân,* mü'minlere tebliğ eylemek ve Allah'ın verdiği hakikî muhabbeti ebeden taşımak ve buna mukabıl Erhamürrâhimîn ve Ekremü'l-Ekremîn, Ahsenü'l-Hâlıkîn, Rabb-i Rahîm ve Kerîm Hazretlerinden hakıkî muhabbetin Otuz İkinci Sözün üçüncü Mevkıfında izah buyurulan neticesine mazhar buyurulmaktır. İman-ı tahkîki yolunda buluştuğumuz Hakkı Efendi ile niyetimiz hakka, sıdka, ihlâsa iştirakimiz muhakkaktır.

Hulâsâ

16

Bu mektubunuzdaki sual ile en son yazılmış olan Otuz İkinci Söz ile munasebet ve muşabehet nev'inden bu defaki ariza-i cevabiyem üç vakfeli oldu.

Demek oluyor ki, Risale-i Nur manevî bir güneş, her bir Söz muhtelif kadirlerden nuranî yıldızlar ve Otuz İkinci Söz üç mevkıfı ile bu yıldızların hepsinin üstünde parlayan ve enzar-ı dikkati hâhnâhâh üzerlerine celbeden hâlis nurdan vücuda gelmiş birinci kadirden pek nurlu, erbab-ı imana gülümseyen, ahzab-ı dalâlete haşmetle bakan, gözlerini kör eden, erbab-ı gafleti uyandıran pek haşmetli, çok nurlu birinci kadirden bir kevkeb-i nevvardır. Ne yapayım talebenizin dili bu kadar dönüyor. Yoksa bu sönük ifade o mübarek Sözler için sarf edilmek lâyık olmadığını biliyorum.

Ahsenü'l-Hâlıkîn: yaratıcıların en güzeli Allah.
ahzab-ı dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
alakadri l-imkan: imkânlar el verdiği kadar.
arıza-ı cevabiye. sunular arz edilen cevap altıtan üste sunulan yazı.
celp: çekme çekiş kendine çekmek.
defa: kere kez yol.
Ekremü'l-Ekremin: comertlerin en cömerdi keremlerin en keremlisi.
enzar-ı dikkat: dikkatli bakışlar.
erbab-ı gaflet: gaflet ehli dikkatsız duyarsız kimseler.
erbab-ı iman: ehl-i iman iman sahipleri.
Erhamürrahimin: merhamet edicilerin en merhametlisi.
hâhnâhâh: ister istemez.
hak: doğruluk.
hakiki: doğru gerçekten.
halis: gerçek.
haşmet. ihtişam gösterişlilik heybet büyüklük.
haşmetli: ihtişamlı gösterişli heybetli.
ifade: anlatma anlatım anlatış.
ihlâs: bir işi bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
İman-ı tahkiki: şuurlu ve araştırmaya dayalı iman.
İmkân: iyi şart, elverişli şart.
iştırak. katılma benimseme.
izah: açıkça ortaya koyma açıklama yapma bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma eksiksiz anlatma.
Kerim: kerem sahibi ihsan edici comert eli açık.
kevkeb-i nevvar: parıldayan yıldız.
lâyık: uygun yakışır munasip.
manevi: madde dışı olan maddi olmayan manaya ait.
mazhar: nail olma şereflenme kavuşma nail olmuş erişmiş kavuşmuş.
mevkıf: durma yeri durak, istasyon.
muhabbet: sevgi.
muhtelif: turlu turlu çeşitli çeşit çeşit farklı.
mukabıl: karşılık olarak, karşılığında.
mu'min: iman eden inanan.
mübarek: feyizli bereketli.
munasebet. ilgi alâka yakınlık.
muşabehet. benzeme benzeyiş andırma.
nam: yerine vekillik.
netice: öz özet.
nev: cins.
niyet: maksat, meram.
nuranî: nurlu ışıklı parlak mü nevver.
Rabb-i Rahim: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab ı Hak.
sarf: kullanma.
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakikat.
sual: soru.
talebe: öğrenci.
tebliğ: yetiştirme ulaştırma gönderme bitiştirme eriştirme.
vakfe: durma dikilme.
vekaleten: vekalet yoluyla birisine vekil olarak başkası adına.
yıldız. gökyüzünde görülen ışıklı gök cisimlerinden her biri

Bizden Üçüncü Maksadın tesirini sual buyuruyorsunuz. Biz Hakkı Efendi ile ittifaken deriz ki: İçindeki hakikatler cerh edilmez, içinde lüzumsuz bir şey yok, zararlı bir kayıt mutasavver değil. Dikkatle dinleyenler, Allah tevfik verirse, imanını kurtarabilirler. Bu hakaikle Avrupa ehl-i dalâletine de meydan okunur, fikrindeyiz. Bu kabîl dalâlet ve gaflette olanlar, ya mübarezeden mağlûp olurlar, ya ulviyeti hissedip tegayyûp ederler, yahut Ebu Cehil gibi, hakikati kabul etmemekte inat ederler; veya dehşetlennden kulaklarını kapayıp kaçarlar fikir ve kanaat ve imanındayız. *Sözler*'i dinleyenlerin bir sükût-ı mestî göstermeleri, izhar-ı hayret eylemeleri, kudretleri derecesinde takdiratta bulunmaları herhâlde düşündüğümüze kuvvet verir bir keyfiyettir. Ümit ve tahminimizi tasdik ediyor.

Hulâsî

17

Niyetim büyük, tevfik Hudâ'dan. Yalnız oda cemaatimize Yirmi Beşinci Söze kadar okudum. Ve inşaallah devam edeceğim. Emrinize tebean ve duanıza binaen fütur getirmiyorum. Maddî vazifem oradakinden daha ağırdır. Fakat her umurumda Allah'a istinat ettiğim için ümitsizliğe düşmüyorum. Oradan ayrıldıktan sonraki füyuzattan istifade etmeyi canuyürekten arzu ediyorum. Natamam kalan Otuz İki ve Otuz Üçüncü Sözlerin de itmamına muvaffak olmanızı eltaf-ı İlâhiyeden niyaz eylerim.

Hulâsî

arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
binaen: den dolayı, -den öturu, için, dayanarak, yapılarak, bu sebepten
canuyürek: candan ve kalbden
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, boluk.
cerh: bir iddıayı bir fikri çürütme.
dalâlet: iman ve islamiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşet: büyük korku, hâlı, korkma, ürkme
dikkat: ehemmiyet ve kıymet verme
ehl-i dalalet: dalalet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
eltaf-ı İlâhiye: İlâhı lutuflar, Allah tan gelen iyilikler
fikir: rey, goruş, mulahaza, kanaat.
fütur: keder, ümıtsizlik
füyuzat: feyzler, manevî bollık ve bereketler, inayetler
hakaik: hakıkarler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, gorulen, mevcut olan, bır şeyın aslı ve esası
herhalde: her durumda
Hudâ: Allah, Rab, Cenab-ı Hak.
inat: bır konuda, bır hususta ısrarlı olma, sozunde ayak direme, dikıne gitme, vazgeçmeme.
istifade: faydalanma, yararlanma, yarar saglama
istinat: guvenme, ıtmat etme
itmam: tamamlama, bıtırme
ittifaken: ittıfakla, anlaşarak, uzlaşarak.
izhar-ı hayret: hayret belırtme
kabîl: turlu, gıbı
kanaat: inanç
keyfiyet: ış, hadıse
kudret: guç, kuvvet.
kuvvet: tesır, kudretu, etkıleme, gucu
lüzum: lazım olma, hâlı, ışe yarama, gerekme
maddî: maddeye aıt, madde ile alakalı, cısmanı
mağlûp: yenılmış, kendısıne galıp gelırmış, yenılen kımse.
maksat: kastedılen, ıstenılen şey, varılmak ıstenen noktanıyet, meram
meydan: bır hadısenın cereyan ettüğı yer, yarışma veya karşılaşma yerı.
mutasavver: tasavvur edılmış, tasarlanmış, duşunülmuş, zıhnde canlandırılmış
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
mübareze: duello
natamam: bıtmemış, tamamlanmamış
niyaz: rıca, dua
niyet: maksat, meram
sual: sorulan şey
sükût-ı mestî: mest olup susmak, kendınden geçerce susmak
tahmin: onceden kesrınlen, duşunulen şey
takdirat: begenme, ovme
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama, gerçekhgını kabul etme
tebean: tâbı olarak, uyarak, uymak suretıyle
tegayyup: kayboıma, gorulmez durume gelme
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
ulvi: yuksek, yuce
umur: mühım ışler
ümit: umut, umma, umıt, bazı şeylerın ıstedığı yonde olması konusunda beslenen hıs.
vazife: ödev, bır kımsenın yapmak zorunda bulunduğu ış
yahut: ıstersenız, veya.

18

Ben burada inşaallah emanetçi olduğum Sozler'i inayet-i Hakla ve duanız berekâtıyla lâyıklı kulaklara duyurabileceğimi umit ediyorum. Ustadım, mustenih olunuz, bu Nurlar ayak altında kalamazlar. Onları dellâl-ı Kur'ân'dan enzar-ı cıhana vaz eden Hâlık (Celle Celâlühü) bızım gıbı, kimsenin ümit ve tahayyül etmeyeceği âciz insanlarla bile neşır ve muhafaza ettırır. Bu ışi ben sa'yım ile, kudretim ile kazandım diyen huddam o gün görecekler ki, o mukaddes hızmet, zahıren ehlıyetsız gorünen, hakıkaten çok değerli diğerlerine devredilmiş olur kanaatindeyim. Bu sebeple oradakı kardeşlerimizden Rısale-i Nur ıle çok alâkadar olmalarını rica etmekteyim.

Hulûsî

19

Rısaletü'n-Nur, mektubatü'n-Nur'un mütalâası, tahrır edilmesi, başkalara neşir ve tebliğe alâkadri'l-ıstıta çalışılması gibi emr-i hayr-ı azîme havl ve kuvvet-i Samedanî ve ınayet ve lutf-i Rabbanî ile muvaffak olduğum zamanlar ki. Bu evkatta evvelen ve bizzat bu fakir istifade, ıstıfaza, ıstıane etmış oluyor. Bu ıtıbarla mezkûr saatlen çok mübarek tanıyor, firakına acıyor, o yaşayışın devamını, tekrannı, kesılmemesını "ez canudîl" arzu ediyorum. Fakat ne çare ki, ığtinam edebildiğim kısacık vakıtlerde zihnımı safîleştırıp Nurların karşısına, dolayısıyla

âcız: becenksız kabıliyetsız
alakadar: ılgili ılışkili munasebetli bağlı
alâkadri l-ıstıta: güç, takat, kudret yettıgı kadar
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves.
azîme: buyuk ış büyük gunah bela
berekât: saadetler mutluluklar hayırlar meymenetler
bızzat: kendısı, kendı şahsen
can: sevimli samımı şırın
celle celâluhü: "Onun celâlı yuce ve azız oldu." manasında Allah'ın adı anılınca soylenen bir saygı sozu
çare: yazık.
dellal-ı Kur'an: Kur'ân'ı ılân eden tanıtan hızmet eden
dil: gonül kalb
ehlıyet: yeterlılık, bir ışe ehıl olma her hangi bır konuda yapabılme gücu goreve lâyık olma
emanet: emnıyet edılen kımseye bırakılan şey eşya veya kımse
emir: ış buyurma buyruk buyrultu (agızdan veya yazı ıle
enzar-ı cıhan: dunyanın gözu dikkatı
evkat: vakıtler zamanlar
evvelen: evvelâ bırıncı ılk olarak.
ez canudîl: candan ve gonülden
fakir: zavallı bıçare, âcız.
firak: ayrılık, ayrılma hıcran
hakıkaten: hakıkat olarak.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
havl: guç, kuvvet.
hayır: fayda
hızmet: bir ugurda bir ışin yapılması ıçın çalışma o ış ıçın gayret gosterme çabalama
huddam: hızmetçıler hademeler
ıgtınam: fırsat, ganımet bılmek yagmalama
ınayet: yardım ıhsan lutuf
ıstıane: yardım ısteme yardım dileme
ıstıfade: faydalanma yararlanma yarar sağlama
ıstıfaza: feylz alma
ıtıbar: dolayı
kanaat: goruş fikır
kudret: güç kuvvet, takat, ıktıdar
kuvvet: tesır kudretı, etkıleme gucu
kuvvet-ı Samedanı: Allah'a Onun ezelı kuvvet ve kudretıne mensup, her şey kendısıne muhtaçken O hıç bır şeye muhtaç olmayan Allah'ın kuvvetı
layık: uygun yakışır münasıp
lutf-ı Rabbanı: butun alemlerı tedbır ve terbıye eden Allah'ın lutfu ıhsanı
mezkûr: zikredılen, adı geçen anılan
muhafaza: koruma saklama hıfzetme.
mukaddes: takdıs edılmış mubarek ayıp ve noksanlardan kurtulmuş kutsal azız temiz
muvaffak: başaran başarmış başarılı
mubarek: feyzlı bereketlı
musterih: butun kaygılardan kurtulup gonlü rahata kavuşan ıçı rahat kaygısız
mütalaa: okuma dıkkatlı okuma
neşir: herkese duyurma tamım
rica: dileme ısteme
sa'y: çalışma çabalama, gayret etme ış görme emek sarf etme
safi: saf olan duru katıksız katı şıksız
tahayyul: hayale getırme hayalınde canlandırma zıhınde canlandırma tasavvur etme
tahrir: eser meydana getırme kıtap yazma
tebliğ: yetıştırme ulaştırma gotürme, bıtıştırme erıştırme.
umit: umut umma umıt, bazı şeylerin istedıgı yonde olması konusunda beslenen hıs.
Ustad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerının ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı, oğretıcı ogretmen
vaaz: bıldırme gosterme.
vakit: vakıt, zaman, an
zahir: gorunuşe gore anlaşılan meger
zihin: bılınç, dımağ

Kur'ân'ın mu'cizeleri mecmuasına ve aziz, muhterem Üstadımın medresesine ve ol Seyyidü'l-Kevneyn Peygamberimiz Efendimiz (ASM) Hazretlerinin ravza-i saadetlerine ve nihayet Rabbülâlemîn Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerinin huzur-ı lâmekânîsine çıkıyorum. Bu sebeple cidden o Nurlarla iştıgal etmediğim zamanlar, keşke enfas-ı ma'dude-i hayattan olmaya idiler diyorum.

Hulâsî

20

Geçen hafta muhtelif ikı cemaate Yirmı Dorduncu Mektubun Birincı ve Ikıncı Zeyıllerını okudum. Dınleyenler hayran ve bu fakır de o parlak ı'caz-ı Kur'ân'dan âdeta gaşyoldum. Bu esennizi Risale-ı Nur ve mektubatü'n-Nur'un en münevverleri safında mutalâa ediyorum. Bu gün Cuma idi. Komşumuz Fethi Bey'e on bir ve on üç numaralı sozleri okudum. Dunyevî işlerden tahlis-i nefis ile iğtinam edebildiğim vakitlerde o mübarek nurlu pencerelere koşuyorum. Ruhî ve manevî gıdamı almaya ve bulabildiğim böyle bır muhatabı da hissedar etmeye çalışıyorum.

Hulâsî

21

Yirmi Altıncı Mektubu büyük sevinçle aldım. Defaatle, dikkatle, merakla, muhabbetle, lezzetle okudum ve

adeta: sanki, dupedüz, bayağı, baş bayağı
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, boluk
cıdden: şaka olmayarak, gerçekten, ciddi olarak
defaat: kereler, defalar, kezler, yollar
enfas: nebî ve velî gibi ulu kişilerin irşat edici duaları
fakir: zavallı, biçare, âciz
gıda: zihni ve ahlâkı olgunlaştırmaya yardım eden şey
hayran: çok takdir eden, çok beğenen, hayranlık hisseden
huzur-i lâmekânî: mekân, yer olmayan huzur
ı'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu'cize oluşu
iğtınam etme: fırsatı, imkân yakalamayı ganimet bilme.
iştigal: bir iş işleme, bir işle uğraşmak, bir iş üzerinde çalışma, meşgul olma
lezzet: her hangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz, keyf
manevî: fikrî, hissî
mecmua: dergi
medrese: ders okutulan yer
merak: bir şeyi öğrenmek istemek, çok şiddetli arzu, heves, duşkunluk.
muhabbet: sevgi
muhatap: konuyla ilgili sayılan kimse
muhtelif: turlu turlu, çeşitli, çeşit çeşit, farklı.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, aziz, saygın
mübarek: feyizli, bereketli.
münevver: bilgili, kulturlu kimse, aydın
mütalâa: duşunce, rey, mulâhaza
nihayet: en sonunda
Rabbulalemin: alemlerin Rabbi, yaratıcısı.
Ravza-ı saadet: Hz. Peygamber Efendimizin (ASM) kabr-i şerifleri
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
saf: dizi, sıra
Seyyidü l-Kevneyn: ikı cıhanın alemin seyyıdı, efendisi, ustadı Hz. Muhammed (ASM)
tahlıs-ı nefis: nefsi, kendini kurtarma
teala: alî olsun, yuce olsun, ulu olsun, mealinde Cenab-ı Hakkın kudsıyet ve büyüklüğü ıçın hurmeten soylenir
tekaddes: Allah kusur ve noksandan bendir
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlennin, ozel isim yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vakit: vakıt, zaman, an
zeyil: ek, ilâve.

neticede, "Duanız olmazsa ne değeriniz var?" ferman buyuran Zat-ı Zülcelâl'e ubudiyetle intisabım hasebiyle ve abdiyetin tazammun ettiği lisanla, kemal-i acz ve fakr ve şevkle, tamamen hasbî, bütün manasıyla Allah namına, bütün vuzuhuyla ehl-i iman ve Kur'ân nef' ve hesabına olan maddî, manevî, zahirî, bâtınî, dünyevî, uhrevî hidematınızın mükâfatını lütuf ve kerem-ı bînihayesine münasip bir tarzda ihsan ve ikram buyurmasını ve zat-ı Üstadânelerini her ikı cihanda azız etmesini ol Hâlık-ı Rahîm ve Kerîm Hazretlerinden âbıdâne tazarru ve niyaz eyledim. Ümidim [1] اُدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ fermanının tecelli edeceğindedir.

Muhterem Üstad!

Zaten sizin, biz bîçarelerden beklediğiniz yalnız dua değil mi? Mübarek *Sözler* hakkında şimdiye kadar mektuplanmda mevcut olan ihtisasatımı natık, sönük ifadatımı *Risaletu'n-Nur*'a taknz yapmak hususundakı niyet-i Üstadânelerine bir şey demeye hakkım yok. Fakat benim o perişan ifadelerim, güneşin yanına mum yakmak kabılından olacak ve muhtemelen hakikatteki sönüklüğüne rağmen o Nurların komşuluğundan, âyınedarlığından hissemend olarak nisbî bir parlaklık arz edebilecektir.

Risaletü'n-Nur'un müstemileri arasında, Sultan Abdulhamid'in devrinde Kerbelâ'da senelerce muderrislik hizmetinde bulunmuş olan Hacı Abdurrahman Efendi namında 88 yaşında bır hoca vardır. Her defakı

1- Bana dua edin. Size cevap vereyim. (Mü'min Suresi, 60.)

abdiyet: kulluk
abidane: ibadet edene yakışır surette, kulluga yaraşır bır şekılde
arz: soyleme, ifade etme
ayınedar: ayna tutan
bâtınî: açıkça belli olmayan şeylerle sır ıle ılgılı
bîçare. çaresız, zavallı, şaşkın
cihan: dunya, kâinat, alem
ehl-ı iman: ımanlı kımseler, mu'mınler
fakr: varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma
Ferman: emır, buyruk.
Halık-ı Rahım: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yok tan yaratan Allah
hasbî: karşılıksız, Allah rızası ıçın, gonulden, isteyerek.
haseb: dolayı, cıhetınce, geregınce
hıdemat: hızmetler
hissemend: hisseli olan, pay alan, nasıplı, behremend
husus: ış, keyfiyet.
ifade: deyış, soyleyış, soyleyış tarzı
ihsan: verılen, bağışlanan şey
ihtisasat: duygulanmalar
intisap: mensup olma, bağlanma, bır kımseye mensupluk
kabil: cıns
kemal: olgunluk, yetkınlık, tamlık, kusursuz, tam ve eksıksız olma, erginlik, mükemmellik.
kemal-ı acz: tam bır zayıflık, guçsuzluk
kerem-ı bınıhaye: nıhayetsız comertlik, sonsuz ıhsan, comertlik, hayır ve guzellik.
Kerîm: kerem sahıbı, ıhsan edıcı, comert, elı açık.
lütuf: ıkram ve yardımda bulunma
maddî: maddeye aıt, madde ıle alâkalı, cısmanî
manevî: madde dısı olan, maddî olmayan, manaya aıt.
mevcut: var olan, bulunan, olan
muhtemel: ıhtımal dâhılınde olan, umulur, beklenır, olabılır, olması mumkun olmayacak şey degıl
muhterem: saygı deger, hurmete layık, azız, saygın
Mübarek: feyzlı, bereketlı
muderris. medresede ders veren, medrese hocası.
mukafat: iyi bır ış, hızmet veya başarıdan otüru verılen şey, odul
mustemi: dınleyen, dınleyıcı, ışıten
natık. bıldıren, beyan eden, bıldırıcı
nef: menfaat, kar, fayda, çıkar
nisbî: nıspetle olan, kıyaslama ıle olan, goreli, ızafî
niyaz: rica, dua
niyet: maksat, meram.
nıyet-ı Üstadane: Üstadın nıyetı, arzusu.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
Sultan: padişah, hukumdar
şevk. şıddetlı arzu, aşırı istek ve heves
takriz: eserın başına konulan ovgu yazısı
tarz. bıçım, şekıl, suret.
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma
tazarru: yalvarma, Allah'a, huşû ıçınde yalvarma.
ubudiyet: kulluk, kolelık, ıtaat, baglılık, sadıkıyet.
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerının ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vuzuh: kolay, anlaşılırlık, ifade açıklıgı
zahir: açık, belli, meydanda
zat-ı Üstadâne: ogretıcı, bılgılen dırıcı olan ustadın kendısı
Zat-ı Zülcelâl: celâl sahıbı, buyukluk, ızzet, heybet ve azamet sahıbı Allah.

mütalâadan büyük memnuniyet göstermekte, "Çok istifade ettim, Allah razı olsun" demekte ve çok dua etmektedir. Yirmi Altıncı Mektubun Üçüncü Mebhasını gayr-i ihtiyârî muhtelif rütbede mühim zatlara okudum. Hepsi "çok doğru, çok güzel" dediler.

Evet, bu fakir çok tecrube ettim ve yakın hâsıl ettim ki,[1] وَقُلْ جَآءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ (ilâahiri'l-ayet) ayetinin lâyemut mu'cizesi vardır. Bu defaki mektupları birkaç defa muhtelif küçük cemaatlere okumak nasıp oldu. Bunların birinde mühim bir âlim de vardı. Cümlesi hayret ve takdirlerini izhar ettiler. Benim fikrime gelince:

Bütün rısaletü'n-Nur ve mektubatü'n-Nur, ihtiyac-ı zamana göre her sınıf erbab-ı dın ve hatta, mufrit muannıt olmamak şartıyla, dinsizleri bile ilzam ve ikna edecek derecededirler. Fakat, dunya bu; sevk-ı menfaat, hırs-ı câh, küfür ve inat, gaflet ve kesel, şirk ve dalâl gibi ilâçsız hastalıklara tutulanlar için, bu Nurlara karşı göz yummak, görse bile kabul etmemek, gördüğünü inkâr etmek, hak ve hakikatı reddetmek gıbı divanelikler istıb'at edilemez. Malûm-ı fazılâneleri, Allah'ın şu muvakkat misafirhanesinde insan suretinde hayvanları eksık değildir. Bu Nurlar intişar etse idi, elbette böylelerinin bugün istıdlâlen dermeyan edilen divanelik hezeyanları da açık olarak görülürdü.

Hulâsî

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
cemaat: topluluk, bır yere toplanmış insanlar, takım, boluk.
cümlesi: tamamı, hepsi
dalal: dogru yoldan çıkma, sapma, azıp egri yola sapma
defa: kere, kez, yol
dermeyan edilen: ortaya konulan
divanelik: budalalık, akılsızlık.
elbette: enınde sonunda
erbab-ı dın: dın, ıman sahıplerı.
fakir: zavallı, bîçare, âcız
gaflet: ihmal, endişesizlik.
gayr-ı ihtiyârî: elde olmaksızın istemeden
hane: ev, mesken, beyıt, ıkamet edilen yer
hasıl: peyda olan, çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan, belıren
hezeyan: saçmalık, abuk sabuklu, k, herzelik.
hırs-ı câh: makam, mevkı ve rutbe hırsı
ikna: kanaat verme
ilaahırı l-ayet: ayetin sonuna kadar
ilaç: tedbir, çare, tavsıye, derman
ilzam: susturma, cevap veremez hâle getırme
ınat: bır konuda, bır hususta ısrarlı olma, sozunde ayak direme
inkar: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama
intışar: yayılma, dagılma, neşrolunma
istıb'at: akıldan uzak gorme.
istıdlalen: felsefi çıkanımla, istıdlâl ıle
istifade: faydalanma, yararlanma, yarar saglama
kesel: gevşeklik, tembellik, rehavet, kesalet, uyuşukluk.
kufür: nimeti inkâr etme.
fayemut: olmez, mahvolmaz, hayatı sona ermez, sonu olmayan, ölümsüz
malûm: bilinen, belli, belırsız olmayan
malum-i fazılâne: yüksek malûmunuz saygıya deger bılgı
mebhas: bab, fasıl.
mektubatu n-Nur: Rısale ı Nurların mektupları
memnuniyet: memnunluk, razılık, sevinçli oluş, mesruriyet.
muannıt: inatçı, ayak direyen
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı, çeşıt, çeşıt, farklı
muvakkat: geçıcı, gelip geçen
mufrit: ifrat eden, aşırıya kaçan, bır konuda, bır ışte çok ılen gıden, aşırı
mühim: onemlı, ehemmıyetlı.
mutalaa: okuma, inceleme
nasıp: ulaşılan şey, behre
razı: kabul
rısaletu'n-Nur: Rısale ı Nurların rısalelen
rütbe: sıra, derece, mertebe
sevk-ı menfaat: menfaatın yonlendırılmesı
suret: bıçım, görünuş, kılık, kıyafet.
şart: bır ış ıçın mutlaka gerekli olan şey, yerine getırılmesi ıcap eden şey, elvenşlı veya elverışsız durum.
şirk: Allah a ortak koşma, Allah tan başka yaratıcının bulunduguna inanma, birden çok tanrı bulunduğunu kabul etme, Allah tan başka şeylere tapma, muşrıklık, kufür.
takdir: begenme, begendıgını belırtme
tecrube: yaşayarak elde edılen ıyı veya kotu kazanımlar
yakın: kesın bılme, şupheden sıyrılarak bılme, son derece emın olarak bılme, doğru ve kuvvetle bılme
zat: kışı, şahıs, fert.

1 De ki: Hak geldi, batıl zaıl oldu. (Isra Suresi, 81.)

22

[Şu fıkra kardeşim Abdülmecid'indir.]

Bu eserler bütün sınıflara ve cemaatlere daima mazhar-ı takdir oluyor. Kim görse istihsan eder. Tenkide maruz olacak eserler değil. Fakat derecat-ı takdir, derecat-ı fehm gibi mütefavit ve müteaddittir. Herkes derece-i fehmine göre takdir edebilir.

Abdulmecid

23

Hulûsî Bey'in selefi, yirmi altı yaşında vefat eden biraderzadem merhum Abdurrahman'ın, vefatından ikı ay evvel yazdığı mektuptur

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ (3)

Ellerinizden öperim, duanızı dilemekteyim. Sıhhat haberinizi, irşat edici olan Onuncu Söz risalenizle beraber Tahsin Efendi vasıtasıyla aldım, çok teşekkür ederim. Evvelce gerçi emrinize muhalefet ederek muhterem ve değerli amcamdan ayrıldığıma pişman olmuş isem de ve itabınıza müstahak olmuş isem de, bu da mukadder imiş. Ve Cenab-ı Hakkın emir ve iradesiyle ve belki de bizim için hayırlı olduğu için oldu. Binaenaleyh, ben cehalet saikasıyla bir kusur yaptım ve belâsını da çektim. Bundan sonra çekmemek için affınızı rica ve duanızı dilenm.

1- Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla

2- Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Allah ın selâmı uzennize olsun

bela: ceza, hak edilmiş ceza

belki: umulur, ihtimal olabilir

beraber: birlikte bulunan, bir arada

binaenaleyh: bunun uzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen

biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen

cehalet: bilmezlik, cahıllık, ilimden yoksun olma

cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bolluk

daima: her vakıt, sürekli, her zaman

derecat-ı takdir: takdir derecelen, begeni ile ilgili notlar

derece-i fehm: anlama derecesi, bilgi kapasitesine göre kavrama

emir: iş buyurma, buyruk, buyrultu (agızdan veya yazı ile)

eser: kitap

evvel: once, ilk, birinci, iptida, başlangıç

evvelce: daha evvel, daha once

fehm: zekı, anlayışlı, akıllı kavrayışlı

fıkra: bent, madde, paragraf

haber: her hangi bir konuda alınan bilgi

ırade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gucu

irşat: dogru yolu gosterme, dogru yola yoneltme, gafletten uyandırma, uyarma

istihsan: guzel bulma, begenme

itap: azarlama, tersleme, paylama, rencide etme

kusur: ihmal, tedbirsizlik.

maruz: arz olunmuş, arz olunan, buyuk bir makama veya kişiye sunulan

mazhar-ı takdir: takdire mazhar olma, begenilme

merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu

muhalefet: uygun olmama, aykırılık, zıtlık, ayrılık, muhalıflık.

mukadder: takdir olunmuş, kıymetı bıçılmiş.

mustahak: hak eden, hak etmiş

müteaddit: çoğalan, çok, birçok turlu turlu, çeşitli, birden fazla

mütefavit: birbirinden farklı, çeşitli olan, aralarında fark bulunan, farklı

rica: dileme, isteme

risale: belli bir konuda yazılmış, kuçuk kitap, broşur

saika: sevk eden, gotüren, surukleyen, sebep olan, sebep

selef: daha once yaşamış olan kimse, ced, ata

sıhhat: hasta olmama, vucutça saglamlık, sağlık, esenlik.

tenkit: eleştırı.

vasıta: aracı

vefat: olum, olme (insan hakkında)

Aziz Mamo! (HAŞİYE) Şunu da şurada arz edeyim ki: Himaye ve himmetiniz sayesinde din ve ahiretime dokunacak ef'al ve harekâttan kendimi muhafaza ettim ve etmekte berdevamım. Gerçi dünyanın değersiz çok musibetlerini gördüm ve çektim ve birçok da lezaiz ve safasını gördüm, geçirdim. Hiçbir vakit ve hiçbir zaman unutmadım ki, bunların hepsi heba olduğu ve dünyanın Allah için olmayan lezaız ve safası neticesi zillet ve şedit azap olduğu ve dünyada Allah için ve Allah'ın emir buyurduğu yollarda çekilen ve çekilmekte olan mezahim neticesi, sonu lezzet ve mükâfat verildiğini bildiğim ve iman ettiğimden, fena şeylerin irtikâbından kendimi muhafaza edebildim. Bu his ve bu fikir ise, terbiye ve himmetinizle zihnimde ve hayalimde yer yapmıştır. Hakıkat boyle olduğunu bildiğim için, bütün meşakkatlere şukür ile beraber sabretmekteyim.

Şımdi, amcacığım ve büyük Üstadım, habis olan nefsimle mücadele edebilmek ve onun havaî ve bilahare elem verici olan arzularını yapmamak ve dinlememek için teehhül etmek mecburıyetinde kaldım ve şımdı artık her cıhetle Cenab-ı Hakkın lütuf ve keremiyle rahatım. Kımsenın dedığını, şer ıse duymamazlığa gelir ve kımse ile, fena hasletleri kapmamak için ıhtılât etmemekteyim. Dairede müddet-ı mesaıden harıç zamanlanmı kendı evimde Cenab-ı Hakkın şükrü ile geçiriyorum. Bundan başka, ey amca, sızden sonra şımdıye kadar en çok beni ikaz ve fena şeylerden men eden, üstad-ı azam ve

HAŞİYE: Kurtçe "amcacığım" demektir

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
arz: soyleme, ifade etme
arzu: bir şeye karşı duyulan ıstek, heves
azap: buyuk sıkıntı, şıddetli acı
beraber: birlikte bulunan, bir arada
berdevam: devam uzere, daim, devamlı
cihet: yan, yon, taraf
daire: devlet işlerini gören kuruluşlardan her bırı
din: inanış yolu
ef'al: filler, işler, ameller
elem: dert, uzuntu, kaygı, tasa
emir: ış buyurma, buyruk, buyrultu (agızdan veya yazı ıle
fikir: duşunme, duşunce
habıs: fesatçı, hilekâr, alçak, kotu, pıs, soysuz
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, gorulen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası
hariç: dışında
haslet: ınsanın yaratılışından gelen huy ve karakter, doğuştan gelen ozellik, mızaç, tabiat, meziyet
heba: boş, beyhude, nafile, faydasız, ısraf, zıyan
hevan: heva ve hevese aıt
himaye: kayırma, elınden tutma
himmet: yardım, ihsan, lutuf
hisı: duygu
ıhtılât: karışıp, goruşme, ılışkıde bulunma, beraber yaşama
ikaz: dikkat, çekme, uyarma, uyandırma
irtikap: kotuluk etme
kerem: comertlik, lutuf, ihsan, bagış, bu vasıflara sahıplıkten dogan yardım, severlik, hayır ve guzel işler
lezaız: zevkler, lezzetler
lezzet: her hangı bır şey karşısında duyulan zevk, haz, keyif
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
mecburıyet: mecbur olma, mecburluk, zarurılık durumu, zora tutulma, zorunluluk
men: yasak etme, durdurma, mânı olma, bırakmama, bır şeyı dınç etme, bır şeyın yapılmasını engelleme, esirgeme, vermeme, onleme
meşakkat: zahmet, sıkıntı, gucluk, zorluk
mezahim: ezıyetler, sıkıntılar, zahmetler, zorluklar, belâlar
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
mücadele: bir gayeye varmak ıçın gostenlen ferdi veya toplu çaba, bir gaye uğrunda bir şey ıçın veya bır şeye karşı ugraşma
müddet-ı mesai: ış zamanı
mukafat: ıyı bır ış, hizmet ve ya başandan oturu verılen şey, odul
nefis: şehvet, gazap, fazılet gıbı şeylerın kaynagı
netice: son, akibet, nihayet
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma, gucu
safa: neşe, zevk, eglence
şedit: şıddetlı, sert, katı
şer: Allah'ın emrı, ılâhî emır ve yasaklar
şükür: Allah'a karşı kulluk gorevlerini yerine getırme
şukur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mın net duyma
teehhül: evlenme
terbiye: egıtım
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlerının, ozel ısım yerıne geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
üstad-ı azam: buyuk ustad
vakit: vakıt, zaman, an
zıhın: bılınç, dımağ
zillet: hor ve hakır gorulme

mürşidim olan bu ayet-i kerîmeden duyduğum ve hissettiğimdir:

بسم الله الرحمن الرحيم

اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰٓ اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَآ اَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ اَرْجُلُهُمْ
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (1)

Ve öyle biliyorum ki, o gün de pek yakındır. (HAŞİYE 1)

اَللّٰهُمَّ لَا تُخْرِجْنَا مِنَ الدُّنْيَا اِلَّا مَعَ الشَّهَادَةِ وَالْاِيمَانِ (2)

Duam bu ve itikadım böyledir ve böyle de iman ederim. (HAŞİYE 2)

اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ
وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ اَشْهَدُ اَنْ
لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ (3) (HAŞİYE 3)

Biraderzadeniz

Abdurrahman

HAŞİYE 1: Cay-ı dikkattir, vefatını haber veriyor.
HAŞİYE 2: Hem iman ile gideceğini ilân ediyor.
HAŞİYE 3: Ahır nefesteki kelimat-ı imaniyeyi ahır mektubunda zikretmesi dünyadan kahramancasına imanını kurtarıp öyle gideceğine işaret eder.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla
O gün onların ağızlarını muhürlenz ellen bize yaptıklarını anlatır ayakları kazandıkları günahlara şahadet eder. (Yâsin Suresi 65.)
2- Allah'ım! Bizi ancak dünyadan iman ve şahadetle çıkar.
3- Allah'a meleklerine kitaplarına peygamberlerine ahiret gününe kadere hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine ölümden sonraki dirilişin hak olduğuna iman ettim. Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Ve yine ben şahadet ederim ki, Muhammed (ASM) Allah'ın kulu ve resûlüdür.

ahir: son
ayet-i Kerime: kıymetli ve şerefli yüce ayet.
biraderzade: kardeş çocuğu yeğen.
cay-ı dikkat: dikkat sebebi dikkat edilecek şey
iman: inanma inanç itikat, tasdik
itikat: Allah'a inanma Allah'a olan bağlılık kesin inanış iman
kelimat-ı imaniye: İmanın esaslarından olan sözler
mürşit: gafletten uyandıran
zikretme: anma

24

Demek Onuncu Söz onun hakkında bir mürşid-i hakikî hükmüne geçmiştir ki, birden onu derece-i velâyete çıkararak şu üç kerameti söyletmiştir. Benden sekiz sene evvel ayrılmış. Onuncu Söz elime geçmiş, mektubunun başında söylediği gibi çok azîm istifade edip sekiz sene zarfında aldığı kirleri onunla silmiştir. Hatta tayyedilmiş mektubunun diğer bir parçasında Onuncu Sözün şevkinden demiş: "Yazdığın Sözler'in hepsini bana gönder, kendi hattımla her birisinden otuzar nüsha yazar ve yazdırırım. Tâ intişar edip kaybolmasın." İşte böyle bir kahraman vârisi kaybettim. Ruhuna el fatiha.

Said Nursî

azîm: çok fazla.
derece-i velâyet: velîlik derecesi. Allah dostluğunu kazanma.
evvel: önce, ilk, birinci iptida: başlangıç.
hat: yazı, el yazısı.
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
hükum: karar, emir, bir konu, iş veya kimse hakkında verilen karar.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
istifade: anlayıp öğrenme, bilgisini genişletme.
keramet: olağanüstü hal.
mektup: haberleşme maksadıyla yazılan kâğıt, name, belge.
mürşid-i hakîkî: gerçek mürşit, doğru yolu gösteren rehber.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
şevk: keyif, neşe, sevinç, ışık, ziya.
tayy: atlama, aşma.
vâris: vekil.
zarf: iç.
zarfında: süresince, belli bir zaman içinde.

Yirmi Yedinci Mektubun Zeyli ve İkinci Kısmı

25

[Hulûsî-i Sani ve büyük bir âlim olan Sabri Efendi'nin fıkralarıdır.]

Mebus-i Âlem Aleyhissalâtu Vesselâm Efendimiz Hazretlennin insanları hayrette bırakan ve cüz'î şuuru olana ıman-ı kâmıl bahşeden fevkalhad ve harıkulâde manen bin enva-ı mu'cizat-ı Ahmediyeyi ıhtıva eden ve pek âlî ve azîm kıymeti müspet ve müsellem bulunan On Dokuzuncu Mektubun dördüncü cüz'ünu, nazar ve teveccüh-i fazılânelennde min-gayr-i haddin vekillen bulunduğum mumaileyh Hulûsî Beyefendi'ye ırsal kılınmak üzere ıstınsaha başlamıştım. Bin mu'cize-i Muhammediye mündenç olan On Dokuzuncu Mektup, mukaddemen dahı arz edildiği vecihle, arzumun fevkinde pek ziyade ulvî ve nuranî mebahis ve vekayi-i risaletmeabiyeyi beyan ve müjde ıle ruh ve kalb-i âcızıyi bahar-ı âlem gibi gul ve gülistanlığa çevirmiştir. Bu hususta kalben hısseylediğim duygulardan mütevellıt ve lâzımü'l-arz methüsenayı gayet parlak bir tarzda arz etmek ehass-ı emelım ise de maalesef söylemekten âcız bulunduğumu beyan ıle ıktıfa

âcız: zavallı acınacak.
Aleyhissalâtu Vesselâm: salat ve selam üzenne olsun
âlî: yuce.
âlimi: ilim ıle uğraşan ilim adamı
arzu: bir şeye karşı duyulan ıstek, heves.
azîm: büyük.
bahar-ı âlem: alemın baharı
bahş: bagış ihsan verme, bagışlayan veren, affeden.
beyan: deliller gostererek ıspatlama
cüzî: az parçaya aıt olan pek az.
ehass-ı emel: ozel arzu başlıca ıstek
enva-ı Mu'cizat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'ın mu'cizelennın turlerı
fazıl: fazıletlı fazılet sahıbı erdemlı faık, ustun
fevk: ust, ust taraf, yukarı uzerı
fevkalhad: haddınden fazla pek coк sınırı aşan
fıkra: bent, madde paragraf
gayet: coк, fazla son derece
hıs: anlama sezme, ıdrak.
husus: mevzu konu
ıhtıva: ıçıne alma ıçınde bulundurma.
ıktıfa: yeterlı bulma kâfı gorme var olanla yetınme.
ırsal: gondermek gondenlmek yollamak.
ıstınsah: nasıhat alma, oğut ısteme nushasını yazma, ornegini çıkarma kopya etme
kalben: kalb ıle kalbden samımı ıçten gonulden yurekten kendı kendıne can u gonulden
kalb-i âcizi: zayıfın kalbı.
kâmıl: tam olgun, eksıksız noksansız mukemmel
kıymet: deger bır şey ıçın tespıt edılen karşılık, paha bedel tutar
lâzımü'l-arz: arz etme gerekli olan bıldırme ıhtıyacı olan.
manen: ıç varlık bakımından duyguca gonulce yurekçe ruhça mana ıtıbarıyle manaca
meabıye: sığınılacak yer geri donulecek yer
mebahis: mebhaslar, bahsıler
mebus-i âlem: Allah tarafından peygamber olarak gonderılen.
medih: ovme
mın-gayr-i haddin: haddım olmayarak
mu'cize: ınsanı âcız bırakan ış aynısını yapmakta başkalarını acze duşuren kımsenın yapamayacağı yolda olan
mu'cize-i Muhammediye: Hz. Muhammed'ın mu'cizesi
mukaddem: onde bulunan
mumaileyh: sozu edılen adı geçen
munderiç: ıçıne bulunan ıçınde yer almış ıçındekı
müsellem: herkes tarafından kabul edılen, doğrulugu, gerçekliği herkesçe kabul edılmış olan belli aşıkâr soz goturmez su goturmez
mütevellıt: dogan dogmuş
nazar: goz atma bakma bakış
nuranî: nurlu ışıklı parlak munevver
risalet: elçılık, nebîlık resulluk peygamber olarak gonderılme peygamberlik.
ruh: hayat ve canlılık veren şey
sanî: ıkıncı
sena: overek bahsetme ovme ovuş medih
şuur: kendı varlıgından haben olma hıssı bılınç
tarz: bıçım şekıl suret.
teveccüh-i fazılane: âlım kışının teveccuhu
ulvî: yuksek, yuce
vecih: uygun layık munasıp
vekayi-i risaletmeabiye: peygamberlik sahıbının olayları
zeyil: ek ılave
ziyade: coк, fazla artık

ediyorum. Yalnız şu noktayı hissettim ki: O vekayide siz cismen değilse de fakat ruheri, Server-i Kâinat Efendimiz Hazretleriyle beraber idiriz tasavvur ediyorum. Zira vekayi-i mezkûrenin künyesiyle, mevkiiyle, an'anesiyle kat'iyen müşahede ve ol vecihle nakil ve tahrir buyurduğunuza kani ve kailim.

Orı Altıncı Mektubu Atabey'e giderken götürdüm. Ekseri noktalar bır kısım ıhvanı ağlattı ve amcazadem Zühdü Efendi, Orı altıyı okuyunca, "Şimdiye kadar bılmediğım ve görmediğim nuranî ve pek kesretli sürur-i manevîyi ihtıva eden bır pencere bugürı kalbımde açıldı. Şu pencereden hâsıl olan netaici yazmak iktidarımın fevkinde ise de, avn-ı Ilâhıye dayanarak bır arîza ıle arz etmek ehass-ı emelimdir. Nihayetsiz selâm ve hürmetlerimi tebliğe tevessülünüzü rica ederım" dediler.

Sabrı

26

Gönül ıster ki, hemerı *Risaletü'n-Nur*' urı umumunu yazıversem de mamelekimde bulunan durr-i yektaları istidadım nispetinde mütalâaya başlasam.

Otuz Birinci elmas külliyatını avn-i Hak ve inayet-i ekremileriyle ıkı gun evvel ıkmale muvaffak oldum. Ahmed kardeşime ait derkenara tefhim ettim. Biraz okur ve Onuncu Soz'ü ıstıyor, fakat kıymet-i manevîye ıtıbarıyla

alt: bır kimse veya bır şeyle ılgılı olan.
amcazade: amca oglu
an'ane: hadıs naklının rivayet zincırlemesı
arıza: isteklerini arz etme: dıle getırme: alttan uste takdım edılen yazı veya mektup
arz: soyleme: ifade etme
avn-i Hak: Hakkın: Allah ın yardımı
avn-i ilahî: Allah ın yardımı
beraber: bırlıkte bulunan: bır arada
cismen: cısım ıtıbarıyla: cısım olarak, vucutça: bedence
derkenar: haşiye: bir sayfanın kenarına çıkarılan yazı.
dürr-i yekta: benzen olmayan tek inci: eşsız inci.
ehass: başlıca
ehass-ı emel: ozel arzu: başlıca ıstek.
ekrem: daha (en) pek: kerîm: çok şeref sahibi: pek comert, elı açık.
ekser: çok.
elmas: çok degerlı.
emel: şıddetlı arzu: hırs
evvel: once: ılk, bırıncı, ıptıda: başlangıç.
fevk: ust, ust taraf: yukarı: uzen
hâsıl: peyda olan: çıkan: meydana gelen: ortaya çıkan: belıren
hazret: saygı ululama: yuceltme: ovme: maksadıyla kullanılan tabır
hürmet: saygı
ihtıva: ıçıne alma: ıçınde bulundurma
ihvan: kardeşler
ıkmal: tamamlama, bıtırme: ek sık, ve noksan bırakmama
iktıdar: kabılıyet.
inayet: yardım: ihsan: lutuf
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
ıtıbarıyla: dolayısıyla
kail: inanmış: aklı yatmış: kabul etmış
kani: kanmış: inanmış: tatmin olmuş
kesretli: cokluğu olan: cok fazla
kısım: bolum: kol: dal
kıymet-i maneviye: manevî kıymet: mana ve oze verilen deger
kulliyat: bir ılım dalında veya bır konuda yazılmış butun eserler
künye: genel bilgı
mamelek: ne varsa: van yoğu olanı bıtent: olanca şey
mevkı: yer: mekân
mezkur: zıkredılen: adı geçen anılan
muvaffak: başaran: başarmış: başanlı
müşahede: bir seyi gozle görme: seyrederek anlama: seyretme
mutalaa: okuma: dıkkatlı okuma
nakil: anlatma: soyleme: hıkaye etme
nihayet: son: uç, bıtım: encam
nuranî: mubarek ve saygı uyandıran yüz ve gorunuşe sahıp olan
rica: dileme: isteme
ruhen: ruh bakımından: ruh yonunden, ruh olarak
selam: selâm, esenleme: Allah ın rızasını kazanmak ıçın mü'minlerin bırbırine ettiği selamun aleykum şeklindeki dua.
Server-i Kâinat: kainatın en buyuğu: reisi: Hz. Muhammed (ASM)
sürur: sevinç.
tahrir: yazma, yazı: kitabet: kompozisyon
tasavvur: dusunce, tasan
tebliğ: yetıştırme: ulaştırma: goturme, bıtıştırme: erıştırme
tefhim etme: anlatma: açıklama
tevessül: sebep tutma: vesıle sayma
umum: hep: butun, cümle: herkes
vakayi: hadıse: olay: haber
vakayı-ı mezkure: adı geçen hâdıse, zıkredılen olay
vecih: yon: şekıl
zira: cunku: ondan kı: şundan: şu sebepten kı onun ıçın.

mevcudattan ağırdır. İ'caz-ı Kur'ân'ın ikinci cüz'ünü hemen hitam buldurmak üzereyim. Fakat müştak bulunduğum Otuz İkinci Sözü dahi lütuf buyuracak olursanız hâsıl olacak memnuniyetimi bir vecihle arz etmekten âciz kalacağım. Çünkü bu gibi kıymettar ve manidar eserleri işittikten sonra görmek iştiyakı gittikçe artıyor ve bu tabiattan bir türlü kendimi men edemiyorum.

Sabrı

27

Bu defa istinsahına muvaffak olduğum nurlu Yirmi Dokuzuncu Sözde, melâike denizlerinde sefain-i Kibriyaya yapışarak seyran ederken ve beşerin hata-savab işlediği ef'ali kat'î olarak umumî yoklama defter-i kebirinde okunacağını, nef ve zarar hiçbir şeyin mektum bırakılmayacağını şiddetle ihtar eden beka-i ruh âlemini temaşa ederken; matlâb-ı âlâ ve maksad-ı aksâ olan ba's ve mahkeme-i kübranın ahkâmını kablelvuku makam-ı istimâda dinlerken ve bilhassa "Medarlar" merdivenlerinden âlî makamlara manevî suud ederken, hele Onuncu Medar ve Üçüncü, Dördüncü Meselelerde deniz dalgıçları gibi derya-i maneviyatta dalıp yüzerken o kadar envar-ı hakaık-ı kibriyaya ve ezvak-ı letaif-i ulyaya müstağrak oldum ki, arz ve ifadeden âcizim.

Sabrı

âciz: elı yetmez, gucu yetmez güçsüz
ahkam: emırler, hukumler, buyruklar
aksa: en uzak, en son, uç
alem: varlık sınıflarından her bırı
âlî: yuce, yüksek, ulu
arz: bir büyüge sunma, gösterme, bildırme, onune koyma
ba's: dınlış
beka-ı ruh: ruhun olumsuzluğu
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cüz: Kur'an'ın bolunduğu otuz kısımdan her bırı.
defter-i kebir: buyuk defter, kutuk defterı, bir tücccar veya mucssesenin aylık ve bilânço hesaplarını veren ana defterı
derya: denız, bahır
ef'al: fıller, ışler
envar-ı hakaık: gerçeklere aıt nurlar, hakıkatlerın parıtıları
envar-ı hakaik-i kibriya: yuksek hakıkatların nurları
eser: kıtap
ezvak-ı letaif-i ulya: yuksek duyguların zevkleri
hata-savab: yanlış-doğru
hasıl: peyda olan, çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan, belıren
hıtam: son, nıhayet, sona erme, bıtme, neticelenme, tamamlanma
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu'cizelıgı.
icaz: az sözle çok mana ifade etme
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
ıhtar: hatırlatma, bır konuda hatırlatma yapma
istinsah: nasıhat alma, ogut ıste me, nushasını yazma, omeğını çıkarma, kopya etme
iştiyak: aşırı ısteme, çok fazla arzu etme
kablelvuku: olmadan once, olmadan evvel, vukuundan evvel.
kat'i: kesın
kıymettar: kıymetlı, degerlı, pahalı
lütuf: musaade, izin.
mahkeme-i kübra: en buyuk mahkeme, oldukten sonra butun insanların dınlıtılerek Allah huzurunda hesaba çekileceğı mahkeme
makam-ı istima: dınleyıp kabul etme makamı
maksad-ı aksa: maksat, gaye
manevi: fıkrı, hıssı
maneviyat: moral kuvvetı, yurek gucu
manidar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
matlab-ı aia: pek yuksek gaye, en yuksek maksat.
medar: dayanak noktası, sebep, vesıle
mektum: gızlı, saklı, ketmedılmış
melâike: melekler, ferıştehler, nurdan yaratılmış, fıtratları safi, makamları sabıt olan, Allah'ın emırlerıne tam ıtaat eden mahlûklar
memnuniyet: memnunluk, razılık, sevınçlı olus, mesruıyet.
men: yasak etme, durdurma, manı olma, bırakmama, bır şeyı dınp etme, bır şeyın yapılmasını engelleme, esırgeme, vermeme, onleme
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı, kaınat.
muvaffak: beceren, neticeye varan, sonuç alan
müstağrak: gark olmuş, dalmış, batmış, ıçıne gırmış
müştak: çok arzulu.
nef: menfaat, kar, fayda, çıkar
sefâin-i Kibriya: Allah'ın gemıleri, Allah'ın bırer gemıyı andıran gezegenlerı.
seyran: gezınme, gezıntıye çıkıp ferahlama
suud: mubarek sayılan yıldızlar, yukarı çıkma, yukselme
umumî: umuma aıt, umumla ılgılı, herkesle alakalı, herkese aıt.
vecih: uygun, lâyık, munasıp

28

Müşrik ve münkirleri mağlûp ve ilzam eden ve son sistem malzeme-i cihadiye-i vahdaniyeyi havi ve camı, kuvvet ve resanetı çelik, kıymet ve ehemmıyeti elmas ve cevahır ve akîk bir kal'a-mısal olan Otuzuncu Sözü istınsaha muvaffak oldum.

Sabrı

29

Sözler sayesinde şu bir seneyi mütecaviz bir müddetten beri şevk ile taallum, ınayetle tefeyyüz, tergıp ile tenevvür, hahişle telezzuz, işaretle tahallûk, tedrîçle tekemmül tarıkında ılerlemeye saî bulunduğum bu muayyen müddetin bir gününe sabıkan geçirmiş olduğum umum hayatımın bıle mukabil olamayacağı kanaatındeyim.

Sabrı

30

[İkinci bir Sabri olan Ali Efendi'nin bır fıkrasıdır.]

Sozler öyle hazık bır doktordur ki, gozsuzlere hıdayet-i Hak ıle göz, ve kalbsizlere inhidam-ı kat'iyeye uğramamış ise kalb, ve şuurunda çatlaklık yoksa tenvir ıle düşünceye sevk, ve "Nereden, nereye, necisin?" sual-i müşkülün hallı ile insanlığın iktıza ettığı ınsanıyetı bahşediyor.

Alı

akik: kıymetlı bır yüzük taşı
bahş: bagış ıhsan verme bağışlayan veren affeden
camı: cem eden toplayan ıçıne alan
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetlı taşlar
ehemmiyet: pek onemlı olma değerlılık
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
fıkra: kısım fasıl, bolüm
hâhiş: istek arzu isteyiş.
hal: çozum
havi: arı.
hazık: ışının ehlı usta
hıdayet: dogru olan hak olan..
iktıza: ıhtıyaç, gerekllık.
ilzam: susturma cevap veremez hale getırme
inayet: yardım ıhsan lutuf
inhidam: çokme yıkılma harap olma, vıran olma
insanıyet: insanlık mahıyetı ınsan olma halı ınsana yakışır davranış.
istınsah: nasıhat alma, oğut isteme nushasını yazma omegını cıkarma, kopya etme
kal'a-mısal: kale gıbı büyük hısar
kalb: ıyılık ınsanıyet.
kanaat: inanç
kat'i: kesın
kıymet: değer bır şey ıçın tespit edılen karşılık, paha bedel, rutar.
kuvvet: sıhhat, saglamlık.
maglup: boyun egme yenılme yenılmış olma
malzeme-i cihadıye-i vahdanıye: Allah ın varlıgı ve bırlıgı yolunda hızmete faydalı blıgıler
mısal: eş benzer
muayyen: sınırlanan sınırlanmış
mukabıl: denk.
muvaffak: beceren netıceye varan sonuç alan
muddet: vakıt, zaman sure bır şeyın devam ettıgı zaman parçası
munkir: ınkar eden, kabul etmeyen
müşrık: Allah a şırk koşan ortak tutan
mutecavız: fazla çok artık.
resanet: saglamlık, metanet.
sabık: eskı bır evvelkı
saî: çalışan, dıdınen ugraşan sa y eden
sevk: yonlendırme
sıstem: yol yontem usul metot.
sual-i müşkül: zor, çetın soru.
şevk: şıddetlı arzu aşın istek ve heves.
şuur: bir şeyi anlama tanıma ve kavrama gucu anlayış ıdrak
taallum: oğrenme belleme
tarık: meslek.
tefeyyuz: ılerleme gelişme yukselme
tekemmül: olgunlaşma kemale dogru gıtme kemale erme, mukemmelleşme
telezzuz: lezzet tad alma hoşlanma hosa gıtme
tenevvür: nurlanma parlama parıldama ışıldama aydınlık.
tenvir: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma
tergip: ragbet verme istek lendırme istetme ıstek verme
umum: hep butun cumle herkes

31

[Yine Sabri'nin]

Sözler namında olan bahr-i muhit-i Nurda iki seneyi mütecaviz bir zamandan beri, seyr ü seyahatimin semere ve neticesini görüp bilmek hususunda şımdıye kadar zemin ve zaman müsait olmadığından, sermaye-i ticaretimin ne derecelere çıktığında, daha doğrusu bır tıcaret edinebıldım mi, yoksa edınemedım mi, mutereddıt ve mütehayyir idım. *Hamden lillâh,* bu şehr-i rahmet ve mağfırette, ınayet-ı Rabbaniye ve muavenet-i Peygamberiye ve himemat ve daavat-ı Üstadâneleri berekâtıyla sermaye-i ilmiye-i evveliye-i bendegânemin yüzde doksan dokuz derece yükseldiğini fehmettim. O menabi-i ilmiye ve temsilât-ı hakıkîye, mechslerimi o kadar tezyin ve tenvir etmektedır kı, arz etmekten âcizim. Beşerin pek ziyade ayağını kaydıran şu asırda, gayetle harika ve fevkalhad cihazat ve malzemeyi neşreden Nur Fabrikasından her nevi teçhizatı almak farz olduğunu bılıp her türlu sena ve sıtayışe bıhakkın seza ve lâyık bulunan ve hiçbır suretle nyaya hamlı imkânsız olan müessese sahib-i azamına, ne derecelerde ifa-i şukran ve arz-ı minnettarî eylesem yine hakkıyla vazife-i zimmetimi eda etmiş olamayacağım, efendim.

Sabrı

âcız: becenksız kabılıyetsız
arz-ı minnettarî: minnettarlığını bildırme
azam: büyük
bahr-ı muhit: okyanus
bahr-ı muhit-i nur: geniş nur deryası nur denizi
berekât: saadetler mutulukları hayırlar meymenetler
bihakkın: tamamıyla hakkıyla
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtıyaç duyulan maddı manevî aletler lüzumlu aletler azalar organlar
daavat-ı Üstadâne: ustadımın duaları
derece: mertebe kademe
eda: yerine getirme
fabrıka: işlenmemiş veya yarı işlenmiş maddelerin makıne araç ve benzeri ile işlenerek tüketime hazır durıma getırıldıgı sanayı kuruluşu üretim evi
farz: zarun
fehım: anlama anlayış, kavrayış ıdrak, zekâ akıl.
fevkalhad: haddinden fazla pek çok, haddin ötesinde ustünde
gayet: çok fazla son derece
hamden-lillah: Allah'a hamd olsun
hamlı: ısnat, atıf yakıştırma yorma
himmet: yardım ihsan lutuf
husus: ış keyfiyet.
ifa-yı şukran: teşekkür etme
ilmı: ilim ile ılgılı ılme dair
ımkan: olanak.
ınayet-ı Rabbaniye: yüce yaratıcı olan Allah'ın yardımı
lâyık: uygun yakışır munasıp
magfiret: Allah'ın, kullarının gunahlarını bağışlaması ortmesi af fetmesi ilâhî merhamet, gufran
malzeme: lüzumlu olan nesneler gerekli şeyler gereç.
meclis: toplantı
menabır-ı ilmıye: ilim menbaı kaynagı.
minnettar: bır iyılıge karşı mınnet duyan
muavenet: yardım, yardım etme yardımcılık, teavün
müessese: manevi olarak yerleşmış topluma tesir eden fikir düşünce v.b
müsait: elverişli uygun, muvafık.
mütecaviz: fazla, çok artık.
mutehayyir: hayrette kalan şaşmış şaşırmış şaşkın.
mutereddıt: tereddut eden karar veremeyen, kararsız
namı: ad, ısım
neşr: dağıtma yayma saçma serpme
netıce: sonuç
nevı: şekil, çeşıt.
rahmet: acıma merhamet etme esırgeme, bagışlama şefkat gösterme
rıya: ıkı yüzlülük yalandan gösteriş samımıyetsızlık.
sahib-ı azam: büyük sahıp
sahıp: bır şey uzennde tasarruf veya mülkıyet hakkı olan malik, sahıp
semere: meyve yemış
sena: overek bahsetme övme övüş, medih
sermaye-i ilmıye-i emeliye-i bendegane: hızmetçınızın evvelkı ilim sermayesi
sermaye-i tıcaret: tıcaret sermayesı
seyr ü seyahat: hareket etme, gezme
seza: lâyık.
sıtayış: overne ovuş methetme sena.
suret: bıçım görünüş, kılık kıyafet.
şehr-i rahmet: rahmet ayı ramazan ayı
şükran: teşekkur etme iyılık bilme
temsilat-ı hakikiye: gerçek temsiller ornekler
tenvır: nurlandırma, aydınlatma ışıklandırma.
tezyın: susleme ziynetlendırme
tıcaret: kar.
vazife-i zimmet: bır kımsenın yuklendıgı gorev
zemin: yer
ziyade: cogunlukla

Çoktan beri ruh-i kemteranemin son derece müştak bulunduğu ve her bir kelimesi birer elmas mahzeni olan şu Yirmi Sekizinci Risale-i pürnurlarını *lehülhamd* kıraat ve istinsaha muvaffak oldum. Şu altınmisal hurufattan mürekkep elmas menbaının derece-i kıymet ve rağbet ve ehemmiyetini arz ve ifade hususunda (mübalâğa olmasın) mümkün olsa idi, şu risale-i kıymettarînin hakaik-ı namütenahisini muvazzıh ve cami birçok kelimatın vaz ettirilmesine çalışacaktım ki, hakikat lâyıkıyla ifade edilsin. Zira Hâlık-ı Âlem Hazretleri, şu mükevvenatı halk ve icat ve her birini birer vazife ile tavzif ve ecel-i âlemin hulûlunde mes'uliyet noktasında bu dünyada acz ve fakr ve zaaf ve ihtiyacını fehm ve idrak ederek, kavanin-i ezeliye ve desatir-i Rabbaniyeye imtisal ve ittiba edenlere şu mevzuubahis Cennet gibi bir nimet ile izaz edecek ve alelhusus Cennette en büyük nimet, Cemal-i bâkemal-i Rabbaniyeyi müşahede ve müşerrefiyet-i uzma olduğundan, şu fânî âlemdeki her şey binnetice Cennete nazır ve hayran olduğu ve şu hakaikın menbaı olan Furkan-ı Mübin ve Kur'ân-ı Azîm'in ebvab-ı müteaddidesini feth ve esrar-ı gûnagûnuna ittılâ ile derya-i hakaika dalmak herkese müyesser olmadığından, beş sual ve beş cevap miftah-ı hakikisiyle o künuz-i mütenevvia kapılarını açıp pek yakından ve kemal-i sarahatle gösterilmesi cihetı, değil bu abd-ı âcizin kasır aklı, belki oldukça yüksek zekâlara

abd: kul köle
acız: becenksiz kabiliyetsiz
acz: zayıflık güçsüzlük.
alem: dünya cihan
arz: söyleme ifade etme
binnetice: neticede netice olarak
cami: ihtiva eden kaplayan
Cemal: Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
cemal-i ba-kemal-i Rabbaniye: Rabbimizin o mükemmel güzelliği
derece-i kıymet: kıymet derecesi
desatir-i Rabbaniye: yaratıcıya ait düsturlar
ecel-i âlem: dünyanın ölümü
elmas: çok kıymetli bir mücevher
esrar-ı gunagun: çeşitli gizli hakikatler
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık, zügürtlük.
fehm: anlama anlayış kavrayış, idrak zeka akıl
Furkan-ı Mübin: hak ile batılı tam olarak ayıran Kur'ân-ı Kerîm.
hakaik: hakikatler doğrular gerçekler
hakaik-i namütenahi: sonsuz hakikatler
Hâlık-ı Âlem: âlemin yaratıcısı bütün âlemi yaratan Allah
halk: yaratma yaratış
hamd: teşekkür, şükran
hulul: gelip çatma, ensme
hurufat: harfler
husus: mevzu, konu
idrak: anlayış akıl erdirme, anlama kavrama kabiliyeti
imtisal: emre tamamen uyma gerekeni yapma alınan emre boyun eğme
istinsah: nasihat alma, öğüt isteme nüshasını yazma örneğini çıkarma kopya etme
ittıba: tâbi olma uyma arkasından gitme itaat etme
izaz: ağırlama ikram etme
kasır: eksik, kusurlu.
kavanin-i ezeliye: Allah'ın ezeli kanunları
kelimat: kelimeler sözler lâkırdılar
kemal: en yüksek değer, değer kıymet, paha
kemal-ı sarahat: izahtaki mükemmellik, açıklık
kıraat: okuma devamlı ve düzgün okuma
kıymet: değer bir şey için tespit edilen karşılık, paha bedel tutar
künuz-i mütenevvia: çeşitli hazineler
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer
mes'uliyet: sorumluluk, yaptığı iş ve hareketten hesap vermeye mecbur oluş
miftah-ı hakıkı: gerçek anahtar
muvaffak: becerren neticeye varan sonuç alan
muvazzıh: açıklayan izah eden ayrıntılarıyla anlatan
mükevvenat: yaratılmışların tamamı bütün mahlukat kâinat, mevcudat
mürekkep: terkip edilmiş iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen birleşmiş birleşik
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama seyretme
müşerrefiyet-i uzma: büyük şeref
müştak: çok arzulu
müyesser: nasip olan
namütenahi: uçsuz bucaksız sonu olmayan sonsuz bitmez tükenmez.
nazır: bir yüzü bir tarafa bakan yönelik.
nimet: iyilik lütuf ihsan, bağış.
pür: bütün.
risale-i kıymettar: değerli kıymetli risale
ruh-ı kemteranem: acizane fakirane olan kimsenin ruhu.
tavzıf: vazifelendirme görevlendirme işe alma, iş verme.
vaz: bildirme gösterme
za'f: zayıflık kuvvetsizlik dermansızlık, aciklık.
zıra: çünkü ondan ki şundan şu sebepten ki onun için

malik olanlann bile takdirine hakkıyla şayan olduğunu kail ve kanîm.

Sabrı

33

Kemal-i ulviyet ve kıymet-i bînihayesini arz ve ifadeden âciz bulunduğum şu *Sözler*'deki âlî ve azîm üslûp ve gayeler, bu abd-i pürkusuru ıhya ve âdeta "ba'sü ba'delmevt" hâline getirdi ve "Siyah Dutun Bir Meyvesi" namıyla müsemma, Avrupa meftunlanna endaht edilen altın topun elmas güllelerini gördum, hayran oldum.

Sabrı

34

Yirminci Mektubu yazarken vaktimin adem-i müsaadesi cihetiyle çabuk yazmaya fazlaca sa'y ettiğimden sathî bir nazar ve kıraat edildi. Derince düşünüp zihnimde takarrür ettiremedim ise de, müsaade-i fazılânelen ile şu hakikati arza ictisar ediyorum ki, bu mektub-i azîmü'l-mefhum, şimdiye kadar tesyar buyurulan umum Nur Rısalelerinin hülâsatü'l-hülâsa zübdesi ve menba-ı amîki olduğuna muşahedemle beraber tafsılât ve teşrihat hususunda dahi zevi'l-akıl olanlar için ibare-i Arabî ile tahrir buyurulan ve yedi fıkra-ı manıdar ve Türkçe meallerinde münderiç olduğuna kanaat-ı kâmilem mevcut bulunduğunu arz ile başkaca bır arzu daha uyandırdı ve dedim:

abd-ı pürkusur: çok kusurlu kul, kole
acız: becenksız, kabıliyetsız
adem-i müsaade: izinsizlik, müsaadesizlik.
adeta: sanki, dupeduz, bayağı, bas bayağı
âlî: yuce, yuksek, ulu
arabî: Arapçaya aıt, Arap dıl ile ilgili
arz: soyleme, ifade etme
arzu: bır şeye karşı duyulan istek, heves
ba'su ba'delmevt: ölümden sonrakı dırılış
ba'delmevt: olumden sonra
cıhet: sebep, vesile, mucıp, bahane
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
endaht: atma, atış, atılma
fazl: alıcenaplık, ihsan, comertlik
fazla: artık, zıyade, çok artan
fıkra-ı manıdar: yuksek mana taşıyan fıkra, bolum
gaye: maksat, meram, hedef
gulle: top mermisi
hal: durum, vazıyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların butunu
hayran: çok takdır eden, çok begenen, hayranlık hisseden
husus: mevzu, konu
hülâsa: bır şeyin ozu, esası, temel kısmı
ibare: cumle
ictısar: cesaret
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
ıhya: canlandırma, dırılterme, hayat verme, yenıden hayata dondurme
kail: inanmış, aklı yatmış, kabul etmiş
kanaat-i kâmile: tam ve mukemmel kanaat, fıkır
kani: kanmış, inanmış, tatmin olmuş
kemal-i ulviyet: en yuksek deger
kıraat: okuma, devamlı ve duzgun okuma
kıymet-i bınıhaye: bıtmez tukenmez kıymet.
malik: sahıp
meal: anlam, mana, mefhum, mazmun, kavram
meftun: Gonul vermiş, vurgun, muptela, duşkun, tutkun
mektub-i azimü'l-mefhum: mektubun ifade ettiği buyuk manalar
menba-ı amık: ince ince akan kaynak.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
münderiç: içine bulunan, içinde yer almış, içindekı
müsaade: izin, icazet, ruhsat
müsade-ı fazılane: alım ve ustun kımsenın izni
müsemma: tesmıye edılmış, ad verilmiş, isımlendırılmış, adlı, adlanmış
muşahede: gozlem
nam: ad, isım
nazar: duşunme, fikir, mulâhaza, niyet.
Rısale: belli bir konuda yazılmış kuçuk kıtap, broşur
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme, ış gorme, emek sarf etme.
sathi: yuzeysel
şayan: yakışır, yaraşır, değer, lâyık, munasip
tafsılat: tafsıller, açıklamalar, ızahlar, etraflı olarak bildırmeler
tahrir: yazma, yazı, kitabet, kompozisyon
takarrur: karar bulma, karar kılma, yerleşme
takdir: bır şeyin değennı, kıymetinı, kuzumunu anlama.
tesyar: gonderme, gonderılme
teşrihat: teşrih etmeler, açmalar
umum: hep, butun, cumle, herkes
uslup: tarz, yol, bıçım, usul, stıl
vakit: vakıt, zaman, an
zekâ: ılışkılen kavrama ve yenı şartlara uyabılme kabıliyeti
zihin: bılınç, dımağ
zübde: bir şeyin en muhım kısmı, bır şeyın ozu, seçkin kısmı

"Ah, Hudâ-i Müteal ve Vahibü'l-A'mal ve'l-Âmâl Hazretleri tevfikat-ı Samedânîsini ihsan buyursa da, Üstad-ı Âlî-kadrimden 'fenn-i ilm-i kelâm'ı taallüm ile tefeyyüz edebilsem," dedim ve bu arzu kalb-i bendelerîde ilelebed merkûz kalacaktır ki, bu da kıymet-i bîpayanını hissedip ulviyet ve kudsiyetini hakkıyla ifadeden âciz bulunduğum Yirminci Mektub-ı merguptan müteveللittir.

Sabrı

35

Hele Birinci Sözde Besmelenin derece-i ehemmiyeti ve suret-i temsiliyesi şayan-ı takdir ve hayrettir. Öteden beri her kitabın iptidasında Besmele, Hamdele, Salvelenin zikrinin vücubu, hoca efendilerimiz tarafından beyan edilmiş ise de, bu gibi nefsi iskât edecek bir temsil işitilmediğinden bu derece zihinde takarrür ve temerküz etmemişti. Şu temsil, Besmele Sözü olan Birinci Sözde ne kadar musîb ve manidar olduğunu insan olan takdir eder.

Sabrı

36

Üç kitaptan Yirminci Sözü ilk defa okudum. Habl-ı Metin-i İlâhî ve Kanun-i Mübin-i Rabbanî olan Kur'ân-ı Azîmüşşan'da, şu son asırda vücuda gelen ve Frenklerin

âciz: becenksiz, kabiliyetsiz
âmal: emeller, arzular, istekler, ümmalar, umitler
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
Besmele: "Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla" manasındaki "Bismillâhirrahmânirrahîm" sözü.
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
bipayan: sonsuz, tükenmez
defa: kere, kez, yol
derece: mertebe, kademe
ehemmiyet: kıymet, değer
fenn-i ilm-i kelam: kelam ilmi: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübüvvet, haşr, kader gibi, imana ait meselelerden, İslâmî esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilim
firenk: Avrupalı, Fransız
habl-ı metin-i İlâhî: sağlam İlâhî bağ.
Hamdele: "Elhamdulillâh" sözcüğünün kısaltılmış şekli
Huda-ı Müteal: Yüce Allah
ifade: anlatma, anlatım, anlatış.
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ile l-ebed: ebede kadar, sonsuza değin.
insan: adam
iptida: baş taraf, evvel, başlangıç
İskat: sükût ettirme, susturma
kalb-i bendeleri: bağlınız olan bu insanın kalbi
kanun-i Mübin-i Rabbanî: Rabbımızın apaçık kanunu
kıymet: değer, bir şey için tespit edilen karşılık, paha, bedel, tutar
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
manidar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
mergup: rağbet edilmiş, beğenilmiş, çok kıymet verilen, çoklan tarafından istenen, talep edilen, istenilen, beğenen
merküz: dikilmiş, saplanmış, batırılmış, sabit kılınmış.
musîb: isabet eden, yanılmayan, yanlışa düşmeyen
müteveللid: meydana gelmiş, ileri gelmiş, hasıl olmuş.
nefis: kulun kötü ve günah olan hal ve huylan, sufî arzuları
Rabbanî: Allah'a ait.
Salvele: Hz. Muhammed'e (ASM) okunan salât ve selam duası, Hz. Peygambere besmele, hamdele ile birlikte okunan "Essalâtu vesselâmu alâ seyyidina Muhammed'in ve alâ âlihî ve eshabihî ecmaîn" şeklindeki dua
suret-i temsiliye:
şayan-ı takdir: takdire değer
taallüm: öğrenme, belleme
takarrür: karar altına alınma, kararlaşma
tefeyyüz: feyizlenme
temerküz: birikme, yığılma
temsil: misal getirme, özellik ile öğüt alınsın diye mesel anlatma
tevfikat-ı Samedanî: her şey kendisine muhtaç iken O hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'ın başarı vermesi.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik, ululuk
Üstad-ı Âlikadr: kadir ve kıymeti büyük yüce ustad
Vahibü l-A'mal ve l-Âmal: yapılanların ve istekleri karşılığını veren Allah
vücup: vacip ve lüzumlu olma, varlığı gerekli olma, gerekme
zihin: anlama, bilme, kavrama gücü, anlayış, kavrayış
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme, iyilikle anma

medar-ı iftiharlan bulunan tahtelbahir, tayyare, vesaire gibi eşyaya, bin üç yüz küsur sene mukaddem işaretle ifade edildiğini öğrenerek Kitab-ı Mübin'in mazi ve müstakbelden vermekte olduğu ihbarat-ı gaybiye ve sadıka ve beyanat-ı harika, dost ve düşmanı meftun ve hayretlerde bıraktığı cihetle bir kat daha i'caz-ı Kur'ân-ı ispat ve teyit etmiştir. Yirmi Üçüncü ve Otuzuncu Sözlerin baş taraflarından üçer, beşer sahife okuyabildim. Mahzen ve medfen-i mücevherata rast gelmiş bir fakir gibi hangi cevheri alacağımı hırsâne düşünüyorum.

Sabrı

37

Bahr-i mu'cizat, Fahr-i Kâinat Efendimiz Hazretlerinin "şu sislı asırda paslı ruhlarımızı tenvir ve tesrir eden" ve "sakı-ı hayat-ı ebediyeleri bulunan" On Dokuzuncu Mektubun beşinci cüz'ünü alarak, üçüncüsünü iade ettim. Fahr-i Kâinat Efendimizin mu'cizatından olan, parmaklarından su akıtarak orduya içirmesine dikkat ederek derin bir tefekküre daldım. O sırada kalemim boya şişesinde idi. Yazmak vazifeme muvakkat bir fasıla verecektim. Kalemimi tuttum, mürekkebiyle yerinde koymamak için kalemdeki mürekkep bitinceye kadar bir iki kelâm daha yazayım da öyle bırakayım dedim. Başladım, yarım sahife yazdım; kalemden boya kesilmedi. Bundaki hikmeti düşündüm. Kalem kurudu. Sonra birçok defalar kalemi dikkatle boyaya batırarak yazdım, tecrübe ettim. Yarım

asır: yüzyıl, asır
bahr-i mu'cizat: mu'cizeler denizi
beyanat-ı harika: harika izah, açıklama
cevher: elmas, değerli taş
cihet: yan, yön, taraf
cüz: bir kitabın parçalarından her biri
defa: kere, kez, yol.
dikkat: ehemmiyet ve kıymet verme
eşya: şeyler, birçok amaçla kullanılan, insan yapısı taşınabilir, cansız varlıkların hepsi.
Fahr-i Kâinat: kâinatın övünç kaynağı olan Peygamberimiz (ASM)
fakir: zengin olmayan, parasız, zugurt.
fasıla: aralık, ara.
hırsâne: hırs göstererek
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta.
i'caz Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği
iade: geri gönderme, gönderme, geri çevirme, geri verme, geri döndürme.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
iftihar: haklı olarak övünme
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler
ihbarat-ı gaybiye: göze görünmeyen âlemlerle ilgili haberler
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat: misli
kelam: söz, ibare, fikra.
Kitab-ı Mübin: Kur'an-ı Kerim
kusur: üzerli.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, yer altı, bodrum
mazi: geçmiş zaman, yaşanılandan önceki zaman
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünme sebebi
medfen-i mücevherat: mücevherat definesi, mücevherler hazinesi
meftun: Gönül vermiş, vurgun, muptela, düşkün, tutkun
mukaddem: önde olan, önden giden, zaman bakımından önde olan, önceki
muvakkat: belirli bir zamana mahsus, vakıtlı, süresiz, geçici.
mustakbel: gelecek, gelecekte olacak olan
rast: karşılaşma
ruh: his, duygu.
sadıka: doğru, gerçek, hakikî, sahte olmayan
sahife: üzerine yazı yazılan veya basılan bir kâğıt yaprağının iki yüzünden her biri, sayfa
tahte'l-bahir: denizaltı gemisi
tayyare: uçak, uçucu alet.
tecrübe: deneyim, sınama, sınav, imtihan
tefekkür: mantık kaidelerine uygun bir şekilde düşünme, fikir geliştirme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme
vazife: iş, memuniyet.
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri ve benzerleri, diğerleri

satır, nihayet bir satıra kâfi gelebildi. Bu da Hatîb-i Bağdadî'nin [1] فِي يَوْمٍ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ sırrındaki (HAŞİYE) tefekküründen mütehassıl vakıayı andırır bir te'kid-i i'caz-ı Nebevîdir, dedim.

Sabrı

38

Evvelce takdim kılınan arzalarımdaki tabirat ve elfaz-ı tazîmiyem niçin hak olmasın? Zira şu kıymettar ve ehemmiyet-i namütenahiyeyi ihtıva ve âleme berk-i hatıf gibi satvet-i maneviye ve hakikîyesini emsalı gibi ilâm ve ilân eden Yirmi Altıncı Mektub-i mergubu yirmi günden beri muhtelif derecatta müntesibîn-i ilmıye mutalâa ettıklen hâlde, bugün tashîhine lüzum görülen ve alettadat yırmi sekiz noktada tadıl ve ilâve buyurulan nukat-ı mühimme, kelimat ve tabırat-ı alıyeyi zaid veya noksan diyebilecek bır kimse çıkmasın ve çıkmıyor.

Evet, şu asrın eşhas-ı muzırrasına karşı ilân etmiş olduğu cıhad-ı maneviyede muşahede edılen muvaffakıyet-i fevkalâdenin o güruh-i hazele ve rezeleyi iskât ve ilzam ettığını zerre kadar ınsafı ve ız'anı ve ınsanıyette hazzı olanın ıkrar ve itiraf ve tasdık etmesi vecibeden olduğu vareste-ı rayb ve zünündur.

Sabrı

HAŞİYE: O tefekkürde bır günlük ışı bır dakıkada yapmış

1 Elli bin sene uzunluğunda bir gün olan kıyamet gününde. (Meâric Suresi 4)

âlem: dünya, cıhan
alettadat: sayarak, sırayla
aliye: yüksek, yüce
arıza: isteklerini arz etme, dile getirme, alttan üste takdim edilen yazı veya mektup
berk-i hatif: göz kamaştıran şımşek
cihad-ı manevî: manevî cıhat, ilım, fikır, dua gibi manevî unsurlarla dın düşmanlarına karşı koymak
ehemmiyet-i namutenahi: Sonsuz derecede ehemmıyetlı
elfaz-ı tazımiye: ovgu, saygı içeren sozler
eşhas-ı muzırra: zararlı şahıslar
fevkalade: alışılmıştan farklı olağanustu, normalın ustunde
güruh-i hazele: aşağılık, aşagılık kimseler
haz: nasıp, hısse, pay
ı lâm: bıldırme, bıldırılme, anlatma, haberdar etme
ıcaz: mu cize.
ıhtıva: ıçine alma, ıçınde bulundurma
ikrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama
ılzam: susturma, cevap veremez hale getirme
iskat: sukut ettırme, susturma
iz'an: akıl, zekâ, anlayış, kavrayış
kâfi: yeter, yetecek, elveren, yetişen
kelimat: kelimeler, sozler, lâkırdılar
kıymettar: kıymetlı, değerlı, pahalı
mergup: rağbet edılmiş, beğenilmiş, çok kıymet verilen, çokların tarafından istenen, talep edilen, istenilen, begenen
muhtelif: ıhtılaf eden, aynı çeşitten olmayan, birbırıne uymayan, zıt, karşıt.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
muzırra: zararlı, zarar veren, zarara sebep olan, zaran dokunan
müntesibîn-i ilmiye: ılme bağlı âlımler sınıfı
muşahede: bir şeyi gozle gorme, seyrederek anlama, seyretme
mütalâa: bır ışı etraflıca düşunmek, okumak, tetkik etmek.
mütehassıl: hâsıl olan, vucut bulan, meydana gelen, oluşan, ureyen
Nebevi: Peygamberle ılgılı, Peygambere aıt.
nihayet: en sonunda
nukat-ı muhimme: ehemmıyetlı, onemlı noktalar, onemlı hususlar
rezil: alçak, bayağı, soysuz, hayasız, utanmaz, ahlâksız, adî, aşağılık
satvet-i manevî: manevî guç, moral gucu
tabirat: tabirler, ifadeler, temlıler, deylımler
tadil: değişıklık yapma, degıştırme
takdim: arz etme, sunma
tashih: duzeltme, daha ıyı ve daha doğru hale getırme, yanlışını gıderme
te'kid-i i'caz-ı nebevî: Hz. Peygamberın mu'cızelerını pekıştıren
tefekkur: bır mesele hakkında zıhnı faalıyet gosterme, düşunme, fikır ureterek zihni yorma.
vakıa: vuku bulan, olan, geçen şey, olmuş bır ış
vareste-ı rayb: şupheden uzak.
vecibe: boyun borcu
zaıt: luzumsuz, gereksiz, fazla
zerre: pek ufak parça, en kuçuk parça, çok kuçuk parça
zunun: zanlar, sanılar

39

[Şu fıkra Şamlı Hafız Tevfik'indir.]

Altın yaldızla yazılması lâzım gelen eser-i âlînizde Resul-i Muçteba Aleyhi Ekmelu't-Tehaya Efendımız Hazretlerine dil uzatan, hain-i bîdin olan mülhit hainlerin kuruyası dillerini, ınayet-i İlâhî ve ruhaniyet-i Peygamberî ve şeriat kılıncı ile kesmeye muvaffak olduğunuz şu eser-ı berguzıdenızi Cenab-ı Hak ind-i İlâhîsinde ve nezd-i Peygamberîde kabul eylesin. Şefaat-ı Nebeviyeye efendimi ve fakırı de nail eyleyip, sancak-ı Muhammedî (ASM) tahtında cümlemizi ihvanlanmızla beraber haşreylesin. Âmin.

Tevfik

40

[Yine Sabri'nin]

Burak-ı tevfikle hakaik-ı semavata rah-ı urucu irae ve tefhım ıçin tanzim ve tasnıf buyurulan ve her bır lem'a-i ulviyesi aklî ve naklî binler âyât ve alâim-i imanı fevkalhad ızah ve ıspat eden ve bir mırkat-ı iman ve bir mır'at-ı Vacibü'l-Vücud ve'l-Mennan olan ve saray-ı dâr-ı bekanın elmas bir miftahı bulunan Yırmı İkincı bahr-i hakaikı ınayet-i İlâhıye ile ıstınsaha muvaffak oldum.

Sabri

aklî: tutarlı mantıklı düşünce fikir
alâim: nışanlar belgeler alâmetler izler işaretler semboller
aleyhi ekmelü't-tehaya: manevi hediyeler selam ve dualar onun üzenne olsun
bahr-ı hakaik: apaçık hakıkatler denızı gerçekler denızı
beraber: bırlıkte bulunan, bır arada
bıdın: dınsız
burak-ı tevfik: ışık hızıyla gıden bır Cennet bıneğı olan burak gibi maksada hemen ulaştıran Allah ın yardımı
cümle: butun hep mecmu
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dunya ahıret
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
eser-i âlî: yüksek, değerlı eser
eser-i berguzıde: seçme seçkın eser
fakır: zavallı bîçare âcız.
fevkalhad: haddınden fazla pek çok, haddın otesınde usturunde
fıkra: bent, madde paragraf
haşr: toplanma cem etme bır araya gelme
ıhvan: sadık samımı candan dostlar arkadaşlar
İlahı: Allah la ılgılı Cenab ı Hakka dair
ınayet-i ılâhî: Allah ın yardımı
ınd-ı ilahî: Allah ın katı Allah ın ındı
ırae: gösterme göstererek ogretme
İstınsah: nasıhat alma oğut isteme nushasını yazma, örneğı nı çıkarma kopya etme
lazım: gerek, gerekli luzumlu
lem'a: parıltı parlayış parlama.
Mennan: ınsanı bol, çok çok ın san eden en çok nımet veren
miftah: açan alet anahtar
mır'at: ayine ayna
mırkat: merdıven basamak, derece yukselıp çıkılacak derece.
Muhammedî: Hz. Muhammed e (ASM) aıt onunla ılgılı
muvaffak: başaran başarmış başarılı
mulhit: Islâm dininden ayrılan, Allah a ve dine ınanmayan Allah ı ınkâr eden dınsız ımansız munkır
nail: muradına ermiş emelini gerçekleştırmış amacına ulaşmış
naklî: nakille ılgılı nakle aıt.
nezd-ı Peygamberî: Peygamberımızın yanı manevi huzuru.
Peygamberî: peygamberle ılgılı nsalet
rah: yol sırat.
rah-ı uruç: yucelere goturen yol
Resul-i Muçteba: seçılmış peygamber olan Efendımız (ASM)
ruhaniyet-i Peygamberî: Hz. Muhammed ın ruhu manevi gucu.
sancak: tuğ
sancak-ı Muhammedî: Hz. Muhammed ın sancağı bayrağı
saray: buyuk konak, kasır
saray-ı dâr-i beka: bakî ve sürekli olan alemdekı saray
semavat: ınsanın olgunlaşıp yuksel dıgı buyuk aşamalar dereceler
şefaat-ı nebeviye: peygamber efendımızın şefaatı kurtarmak dileği
şeriat: Islamiyet.
taht: aşağı alt.
tanzım: duzenleme tertıpleme ıslah etme düzeltme iyileştırme
tasnıf: sınıflandırma sınıflara ayırma sınıflama
tefhım: bildırmek, bıldırılme tebliğ
uruç: yukarı çıkma yukselme.
Vacibu'l-Vücud: varlıgı zarurı ve şart olan yoklugu duşunulemeyen.
yaldız: eşyaya altın veya gumuş goruntusu vermek ıçın kullanılan sıvı veya yaprak durumundakı altın gumuş ve bunların taklıdı olan madde

41

[Şu fıkra hakikî ve birinci bir kardeşimiz olan Hakkı Efendi'nindir.]

Mükerreren mütalâa ve kıraat ederek, arş kadar yüksek eserleriniz hakkında mütalâa serdine bir kelime, Hatta bir nokta ilâvesine kendimde cür'et ve kudret bulamadığımdan dolayı, bu babda bir mütalâa dermeyanına imkân göremiyorum. Yalnız, çok yüksek, cihan kadar kıymettar mübarek eserleri okuyup cehaletimiz hasebiyle idrak edebildiğimiz kadar istifade ve istifazaya çalışarak mustefit olabilmek bizim için pek büyük bir nimettir.

Hakkı

42

[Yine Hakkı Efendi'nindir.]

İş bu cihankıymet eserin mütalâasında nasıl bulduğumuz istifsar buyuruluyor. Dekaik-ı hikmet ve hakaik-ı ilmiye ile tezyin ve tarsin edilmiş olan yüksek eser hakkında bir mütalâa serd etmek, bidaamın fevkindedir.

Hakkı

arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, göğün en yüksek katı
bab: kısım, bölüm, bahis
bıdaa: tahsil olunmuş ilim, bilgi
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilim den yoksun olma
cihan: dünya, kainat, âlem.
cihankıymet: dünya değerinde
cür'et: cesaret etme, yürekliliik, yiğitlik.
dekaik-ı hikmet: hikmet inceliklen
dermeyan: ortada olan şey, arada ortada bulunan, ortaya konmuş
eser: kitap
fevk: üst, üst taraf, yukarı uzen
fıkra: bent, madde, paragraf
Hakik-ı ilmiye: ilmin hakikatı, aslı
haseb: dolayı, cihetince, gereğince
idrak: anlayış, akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ilâve: ekleme, katma
imkan: iyi şart, elverişli şart.
istifade: faydalanma, yararlanma, yarar sağlama
istifaza: feyiz alma, feyiz bulma, feyizlenme
istifsar: ifade isteme, açıklama istüyerek sorma, sorup anlama
kelime: lafız, söz, kelam, lügat.
kıraat: okuma, devamlı ve düzgün okuma
kıymettar: kıymetli, değerli, pahalı
kudret: ehil ve muktedir olma
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar, be tekrar
müstefit: istifade eden, faydalanan, kazanan
mütalaa: bir işi etraflıca düşünmek, okumak, tetkik etmek.
nimet: saadet, mutluluk
serd: sözü düzgün ve güzel söyleme, birbirı ardınca düzgün ve iyi konuşma
tarsin: sağlamlaştırma.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme

43

[Şu fıkra ikinci bir Sabri olan Hafız Ali'nindir.]

Efendim!

Yırmi Beşıncı Soz, Cenab-ı Hakkın ferman-ı mubını olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan için öyle bir vuzuh-i etemmi havi bır muarrif-ı hakıkîdır kı, bahr-ı hakaıkte seyr u seyahat eden ve hancen çelikle mücellâ ve müstahkem ve dâhılen elmas ve akıkle müzeyyen ve muberhen ve menba-ı hakîkîsi olan Furkan-ı Hakîm gibi daima gençliğini ve resanetini, zıynet ve hüsnünü tezyit ve muhafaza eden ve hiçbir vecihle ahkâm-ı memduhasına nakîsa getirmeyen bir sefine-i semaviyenın mahsulü olup, kalbleri kışırlanarak felsefenın çıkmaz çığırlanna sapan gafil ve asilere şıddetle darbe-i muthışe ve mühlıkesini çarpan o Söz, mutîlere lütf-ı dest-ı manevîsiyle dünyevî ve uhrevî nihayetsiz mükâfatını ihsan eden Cenab-ı Hakkın, zat-ı Üstadânelerine lütuf buyurduğu ve *Vehhâb* ısm-ı celîlinden tulû eden nurun lem'asıyla zıyalandınp hakaık-ı Ilâhiyenın zerrelerini bile pırlantalar gibi görüp ve gösteren Üstadımın hakaik denizinde seyr ü seyahatlen esnasında ısabet eden mevceler kı, yekdiğerini muteakip her birisi başlı başına bir mu'cize hatta, bır katresi bile ı'cazıyla ı'cazını gösterdiğini gördüğümde, "Maşaallah, elhamdülillâhi âlâ nu-n'l-iman ve hidayeti'r-Rahman" [1] cümle-i celîlesini lisanımda virt ediyorum.

Ali

1- Allah ne güzel dilemiş, bütün varlıklara merhamet eden Allah'ın hidayeti, doğru yolu göstermesi ve imanın nurundan dolayı hamd olsun.

ahkam-ı memduha: övülmüş emirler, hükümler
akik: çoğu kez kırmızı renkte olan değerli bir taş.
ast: isyan eden, başkaldıran
bahr-ı hakaık: ilim denizi
cümle-i celile: yüce manalı cümle
dâhilen: içten, içenden
darbe-i müthişe: dehşetli muthış darbe
elmas: çok kıymetli bir mücevher
esna: ara, aralık, sıra, vakit, zaman, hengam
ferman-ı mübin: ilâhî ferman, Kur'ân
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân
gafil: olanın bitenin farkında olmayan
hakaık-ı ilâhiye: Allah'ın Kur'ân'da açıklamış olduğu hakikatler
hancen: hançten, dışardan
havi: alıt.
hidayeti'r-Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, ister kötü olsun rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların ızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah'ın doğru yolu göstermesi
husûn: ilâhî güzellik.
I'caz: mu'cizelik.
icaz: az sözle çok mana ifâde etme
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ism-ı celil: Celîl ismi, Cenab-ı Hakkın büyüklüğü ve kudretiyle her şeyi hükmüne boyun eğdirdiğini ifâde eden ismi
kışır: kabuk, dış taraf
lütf-ı dest-i manevî: manevî elin yardımı, ikramı
menba-ı hakiki: gerçek kaynak.
mevce: bir dalga
muarrif-i hakiki: Hakikî tarif edici, öğretici
mu'cize: insanı âciz bırakan iş, ayrısını yapmakta başkalarını acze düşüren, kimsenin yapamayacağı yolda olan
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme
mutı: itaat eden, boyun eğen
muberhen: belli, aşikar, açık
mubin: açık, meydanda olan, besbelli, ap açık.
mücella: cilâlanmış, cilâlı, parlatılmış, parlak.
muhlike: helak eden, öldüren, öldürücü
mustahkem: tahkim edilmiş, kuvvetlendirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, metin
muteakip: teakup eden, birbirinin ardından gelen, takip eden, arkası sıra beliren
muzeyyen: zıynetlendirilmiş, süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış
nakısa: eksıklık, noksanlık, kusur
nuri'l-iman: iman nuru, ışığı
resanet: sağlamlık, metanet.
sefine-i semaviye: gökyüzüne ait gemi
seyr ü seyahat: gezip gelme, yolculuğa gıdıp gelme.
tezyit: arttırma, çoğaltma
tulû: doğma, doğuş
uhrevî: ahırete dair, ahırete ait, ahıret âlemiyle ilgili
vecih: yon, şekil
Vehhâb: çok fazla bağışlayan, ihsanda bulunan, herkese hakkı olan her şeyi veren, haketmediği halde bağışlarla ihsan eden, nimetlendiren Allah (c.c.)
virt: zikir belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması
vuzuh-i etem: tam bir ızah, açıklama
yekdiğer: birbirini, bir taraf, obur tarafı, birbirine
zat-ı Üstadâne: öğretici, bilgilendirici kişi
zerre: maddenin en küçük parçası, atom
zıynet: süs, bezek.

44

[Yine şu fıkra Sabri'nindir.]

Nurlan âlemi tenvir eden, kıt'ası küçük ve kıymeti pek büyük ve ulvî ve azîmü'l-meal ve bizzat hatt-ı ekremileriyle muharrer elmas risalelerini istinsah ve Yirmi İkinci Nur deryasına dalıyorum.

Sabri

45

[Şu fıkra mühim bir talebe olan Seyyid Şefik'indir.]

Şifahane-i kalbinizden tulû eden Otuz Üçüncü Sözünüzle otuz üç cihetten maraz olan kalb-i mecruhumuzu tedavi buyurmanızı bilhassa istirham eylerim.

Seyyid Şefik

46

[İnşaallah Kur'ân'a büyük hizmet edecek olan Küçük Hafız Zühdü'nündür.]

Bugün istinsahına muvaffak olduğum i'caz-ı Kur'ân'ın bu bîçare talebenize bahşetmişbulunduğu nihayetsiz füyuzat, mevte mahkûm ruhuma öyle bir tabib-i hazık ameliyatı yapmış ki, müptelâ olduğum emraz-ı kalbiyeyi

alem: varlık sınıflarından her biri
ameliyat: hastaya yapılan cerrahi müdahale, operasyon
âzim ül-meal: büyük anlam, yüksek kavram
bahş: bağış, ihsan verme, bağışlayan, veren, affeden
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
bilhassa: her şeyden önce, başta, hele en çok, hususen, hususî olarak, özellikle, mahsus
bizzat: kendisi, kendi, şahsen
cihet: yan, yön, taraf
derya: deniz, bahr
elmas: çok kıymetli bir mücevher
emraz-ı kalbiye: kalb hastalıkları, kalb ile ilgili hastalıklar
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler
hatt-ı ekrem: çok değerli hat, yazı
İ'caz-ı Kur'ân: Kur'an'ın mucizelen
İstinsah: nasıhat alma, oğut isteme, nushasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
istirham: rica etme
kalb-i mecruh: yaralı, yaralanmış kalb
kıt'a: boy, ölçek
kıymet: değer, bir şey için tespit edilen karşılık, paha, bedel, tutar
mahkûm: mecbur
maraz: marazlı, hasta, hastalıklı
mevt: benliği öldürme
muharrir: tahrir olunmuş, yazılmış, yazılı
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
mühim: önemli, ehemmiyetli
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı
nihayet: son, uç, bitim, encam
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
şifahane-i kalb: manevî şifa veren kalb
tabib-i hazık: işinin uzmanı olan, maharetli doktor
talebe: öğrenci, istekliler, talep edenler
tedavi: hastalığı iyileştirme, için yapılan bakım
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tulû: zihne gelme, kalbe doğma
ulvî: yüksek, yüce

tedavi ve yeniden hayat bahşetmiş olduğundan, arz-ı minnettarî eyler ve bu bînazir mücevherat mahzeninin diğer renkli kapılarının da açılmasını âcizâne ıstırham eylerim.

Otuz Üçüncü Mektubun Otuz uç penceresinden ayrı ayrı lemaan eden nuranî ziyalar kalb-i âcizâneme feyyaz nurlarıyla gül-âblar serptı. Daha bırçok Nur Rısalelennin fuyuzatından hisseyab olmasını bârigâh-ı ehadiyetten tazarru ederim efendım.

Hafız Zuhtu

47

[Yine şu fıkra Sabri'nindir.]

Maruzat-ı Hususıye. Şu on dordunca asr-ı Muhammedîde (ASM) marzıyat-ı Rabbanıye ve tebligat-ı Ahmedıyeyı bıhakkın ifa ve icra ve ılâm ve infaz eden elhak "matla-i şems-i fuyuzat" tabırıyle tavsif ve tazime masadak bulunan Nur risale-i feridelerınden ruh-i âcızîye in'ikâs eden ve sermaye-i kemterânemden olmayıp sırf *Risaletü'n-Nur*'un fuyuzat ve lemaatından derıp çatıp yazdığım arîzalanm, mahza bir eser-ı hüsn-i teveccüh-i kerîmânelen olarak *Rısaletü'n-Nur* sırasına ıdhal edılmesı hıcabımı intaç etmıştır. Zıra bahr-i muhıta nıspeten bır cetvel hukmünde bıle olamayan bu abd-ı âcızın pürkusur ıfadeleri, öyle bâlâ bir mevkide yer tutacak bir mahiyette olmadığı aşıkârdır. Umarım Cenab-ı Kıbrıya'dan kı,

abd: kul, kole
âcız: güçsüz
acızane: âciz ve güçsuz bir şekilde.
arîza: isteklerini arz etme, dile getirme, alttan uste takdim edilen yazı veya mektup
arz-ı minnettarî: iyiliklere karşı teşekkur bildirme, minnet duyma
asr-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in devri, zamanı
aşıkâr: açık, belli, meydanda
bahr-ı muhıt: okyanus
bahş: bağış, ihsan, verme, bağışlayan, veren, affeden
bâlâ: yuksek, yukarı, yuce, ust.
barıgah-ı ehadıyet: tek sığınılacak yer olan İlâhî dergâh
bıhakkın: tamamıyla, hakkıyla
bînazır: benzeri olmayan, eşsiz, benzersiz, nazırsız
Cenab-ı Kıbrıya: Yuce Rab, azamet ve kudreti sonsuz, şeref ve azamet sahıbı olan Cenab-ı Allah
cetvel: su kanalı, kanal
elhak: hakkın tâ kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
eser-ı hüsn-ı teveccuh-ı kerîmane: kerem sahıbı kımsenın karşısındakı kişıye onemle yonelmesinin urunu
ferd: tek, eşsiz, eşi olmayan, kıyas kabul etmez, ustun
feyyaz: feyız, bereket, bolluk veren, Allah
fıkra: kısım, fasıl, bolum
fuyuzat: feyızler, manevî bolluk ve bereket, iyılıkler
gul-âb: gül suyu
hisseyab: hisselenen, faydalanan, hisse alan, hıssesi olan
husus: bırının ozel bır şeyi, olma
ilâm: bildırme, bildırılme, anlatma, haberdar etme
icra: yurutme, bir karan, bir dusuncey gerçekleştırme, bir ışı yerine getirme, kuvveden file geçırme, yapma
idhal etme: dahil etme, ıçine alma, sokma
ifâde: deyış, soyleyiş, soyleyiş tarzı
in'ikâs: aksetme, aksetme
infaz: bir hukmu yerine getirme, bir emri gerçekleştırme
intaç: netice verme, sonuç dogurma, sonuçlanma, sebep olma
ıstırham: rica etme
kalb-i acızane: âcız olan kalb, acız olana yakışır şekıldekı kalb
kerim: kerem sahıbı, ıhsan edıcı, comert, elı açık.
lemaan: parlama, panıldama
lemaat: lem'alar, panıtılar, parlayışlar
mahıyet: durum.
mahza: halls, katkısız, tam
maruzat: istek.
marzıyat: razı olunacak şeyler, Allah'ın rızasına dair olanlar, Allah'ın rızasına mazhar olacak hâl ve hareketler
masadak: doğrulayan, tasdık eden
matla-i şems-i fuyuzat: feyızler bereketler, ılım, urfan bollugu saçan guneşin doğma yerı
mevki: makam, memunyet.
mücevherat: mucevherler, elmas, yakut, zumrut v.b. sus taşlarıyla suslenmış zıynet eşyaları
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
pürkusur: çok kusurlu
risale-i ferde: eşsiz nsale, kitap
ruh-i âcizi: âcız, zayıf olan benım ruhum
sermaye-ı kemterane: eksik sermaye
sırf: ancak, yalnız
tabir: bır mana taşıyan soz
tavsif: vasıflandırma, mahıyetını ve sıfatlarını ortaya koyma, etraflıca tanıf etme, nıteleme
tazarru: yalvarma, Allah'a huşu ıçınde yalvarma
tazim: hurmet, ululama, buyuk sayma.
tebligat-ı Ahmedî: Hz. Muhammed'in getırdıgı ılahı emırlen
tedavi: hastalığı iyileştirme, ıçın yapılan bakım.
zıra: çunku, ondan kı, şundan şu sebepten kı, onun ıçın
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

kanin bulunduğu nevvar ve ziyadar *Sozler*'in nur ve ziyalarından müstefit ve zıyadar ola.

Sabrı

48

[Şu fıkra Hulûsî'nindir.]

Esasen siyaset anlamadığım bir iş, şunun bunun amaline hizmet, menfurum. Zilletle yaşamak, tahammül edemediğim hâllerdir. Felillâhilhamd, Allah'ımız bır, peygamberimiz bir, kitabımız bır, dinimiz bir... ilâahir. Bu bir birler, bize yekdiğenmizi Allah için sevmek kaydını sağlamlaştırmakla beraber, ruhî, kalbî, ebedî, lâyemut bir birlik temin etmektedir. Hamd ve şükürler olsun, mü'miniz. Hayatta tesadüf edeceğimız binlerle musıbet ve acılara [1] مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ gibi çok müessir devamız var. Yine ıdrak ediyoruz ki, burada vazıfelen nıhayet bulanlar için, ebedî mev'ud bir hayat başlıyor. Biz de bu yolun yolcusu, bu hanın misafiri, bu fabrikanın muvakkat bır amelesi olduğumuz için, er geç o kafileye iltıhak edeceğiz.

Kısa, müz'iç, dağdağalı, elemli, hüzünlü, firaklı ve ancak o sermedî hayatın mezraası olan bu fânî ve kararsız âlemde başlayan garazsız, ivazsız, pürüzsüz ve kımsenin arzusuna tâbı olmadan, sırf hasbî ve cıddî, halıs ve muhlis arkadaşlığımızın meyvesini ve her türlü saadeti cami hayatta ıdrak edeceğiz.

1. Kadere iman eden, kederden (üzüntü) kurtulur. (*Ramûzu'l Ehadis*, 1/193.)

âlem: dünya, cıhan
âmâl: emeller, arzular, istekler, ummalar, umıdler
amele: işçı, ırgat.
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves
beraber: birlikte bulunan, bir arada
camı: cem eden, toplayan, içine alan
ciddî: gerçek, hakıkat.
dağdağa: gürültü, patırtı, beyhude telaş ve ızdırap
deva: ilâç, çare, tedbır
ebedî: ebede mensup, zevalsız, sonu olmayan, sürekli, hıç son bulmayacak şekılde süren
elem: dert, üzüntü, kaygı, tasa
esasen: doğrusu, gerçeği
fanî: muvakkat, geçicı
Felillâhilhamd: Allah adır, hamd, şukur ve ovgu ancak onadır
fıkra: kısım, fasıl, bolum
firak: ayrılık, ayrılma, hıcran
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kın
halıs: gerçek.
han: yolcuların mısafir olduğu bina, kervansaray, eskı tarz otel.
hasbî: karşılıksız, Allah rızası ıçın, gonulden, isteyerek.
hizmet: bu şekılde yapılan ış, vazıfe, memunyet.
ıdrak: anlayış, akıl erdırme, anlama, kavrama kabılıyetı
ıdrak: erişme, yetişme, ulaşma, varma
ilaahir: sonuna kadar
iltıhak: karışma, katılma, eklenme, sonradan gırme
ivaz: bır şeye bedel olarak verılen veya alınan şey, karşılık, bedel.
kafile: aynı yone gıden taşıt veya yolcu toplulugu
kalbî: kalbe mensup, kalble ılgılı, kalbe aıt.
karar: degışmeyen, duzenlı durum, ıstıkrar
karın: yakın
lâyemut: olmez, mahvolmaz, hayatı sona ermez, sonu olmayan, olumsuz
menfur: kendısınden nefret edılen, sevılmeyen, ığrenç.
mev'ud: vaad edılmış, soz verılmış
mezraa: zıraat yapılacak yer, tarla, ekılecek yer.
muhlis: ıhlaslı, samımı dostlugu, halıs, her halı ıçten ve gonulden olan.
musibet: felâket, belâ, ansızın gelen belâ, dert, sıkıntı
muvakkat: belırlı bir zamana mahsus, vakıtlı, suresiz, geçicı
mü'min: iman eden, inanan
muessir: tesırlı.
mustefit: istıfade eden, fay dalanan, kazanan
müz'iç: usanç veren, bunaltan, tedırgın eden, sıkan, rahatsız eden
nevvar: çok nurlu, çok parlak, nurlu, aydın, parlak
nıhayet: son, uç, bıtım, encam
ruhî: ruha aıt, ruhla ılgılı
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtıyarlık, mes ut olma
sermedî: ebedî, sürekli, daımî, olumsuz
sırf: sade, katıksız
siyaset: politıka
tabı: boyun eğen, uyan, ıtaat eden, ıtaatte bulunan, bağlanan
tahammül: kotu, guç durumlara karşı koyabılme, gucu kaldırma
tesadüf: rastgelme, rastlantı, onceden bilinmeyeni, hesaplanmayan karşılaşma.
yekdiğer: bırbırini, bir taraf dıbur tarafı, bırbırine.
zillet: alçalma, kuçulme, düşme
zıya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zıyadar: zıyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.

Ümit ve iman gibi pek âlî sermayemiz var. Hoca Efendi Hazretlerinin âlî tavsiyeleri. Beş vakit namazını tadil-i erkân ile kıl. Yani başka ibadete gücün yetmez. Namazın nihayetindeki tesbihleri yap, yani başka zikri yapamadım diye teessüf etme. Yedi kebairi terk et, çünkü asgarî arayacak zamanda değiliz. İttiba-ı sünnet et, zira bu zamanda arkasında gidilecek ve harekâtı taklide değer, saf, halis ve muhlis bir hâdî ki, (o da seni yine bu yola götürecektir) Maalesef bulamayacaksın, belki bu yola çıkaracaklar vardır. Fakat kömür ile elması kim fark edecek? Öyle ise sen çalış ondan daha iyi kılavuz bulamazsın. Derslerinden birinde ki, her vakit zikir ettiğim [1] مَنْ اٰمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ şifabahş vecizesi hatırımızda varken, şüphesiz her musibet ve her elem hoş karşılanacaktır.

Aziz kardeş! Zaman olur ki her şey, herkes, her muamele, kalbi incitiyor. Fakat işte tiryakı:

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ [2]

Her zaman söylüyorum: Biz bu fânî hayat için dostluk yapmıyoruz. Bu kısa hayata veda etmek, indimizde ve ıtıkadımızda ebedî bir hayatın mukaddemesidir, öyle ise müteessir olmayalım. Nice ki, o hayata başlamadık. İşte mürasele ile müvasalayı temin edelim. Allah'a güvenelim. Ondan medet dileyelim.

1- Kadere iman eden, gamlardan (üzüntü) kurtulur. (Hadîs-i şerif, *Ramuzu'l-Ehadis*, 1-193.)

2- Eğer insanlar senden yüz çevirirse de ki: "Allah bana yeter. ondan başka ibadete lâyik hiç bir ilâh yoktur. ben ona tevekkül ettim. yüce arşın sahibi de Odur." (Tevbe Suresi, 129.)

alî: yüce, yüksek, ulu
asgarî: en az, en küçük, minimum
belki: umulur, ihtimal, olabilir
ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
elem: dert, üzüntü, kaygı, tasa
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fânî: muvakkat, geçici.
fark: ayırma, ayrılma, seçilme
hâdî: birinci sırada ilk.
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
harekat: davranışlar, tutumlar
ibadet: kulluk.
indî: yan, kat, nezd.
ıtıkat: bir inanca, bir fikre bağlanma, inanma
ittiba-ı sünnet: Hz. Muhammed'in sünnetine uyup yolundan gitmek.
kebair: büyük günahlar cezası büyük olan günahlar bellı başlıları şunlardır..
kılavuz: her hangi bir işte veya konuda yol gösteren rehber
medet: inayet, yardım, imdat, nusret
muamele: davranma, davranış, birine karşı her hangi bir davranışta bulunma
muhlis: ihlâslı, samimî, dostluğu halis, her halı içten ve gönülden olan
mukaddeme: başta ve asıl maksada girmeden önce, söylenen veya yazılan şey, ilk söz, önsöz, başlangıç, giriş
mürasele: mektuplaşmak, yazışma
musibet: felâket, belâ, ansızın gelen belâ, dert, sıkıntı
müvasala: kavuşma
müteessir: teessüre kapılan, hislenyle oynanmış, üzülmüş, hüzünlü, kederli, mahzun
nihayet: son, uç, bitim, encam
saf: hilekâr olmayan, temiz kalbli
sermaye: varlık, servet.
şifabahş: şifa verici, şifa veren, iyileştiren, iyilik veren
tadil-i erkan: düzgün yapma, namazı, bütün rukunlerini, esaslarını yerine getirerek düzenine uygun şekilde kılma
taklit: birinin davranış ve işlerinin şekli ve biçim olarak aynını yapma
tavsiye: öğütleme
teessüf: üzülme, esefleme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
temin etme: sağlama, edinme, kazanma.
terk: bırakma, salıverme, vazgeçme
tesbih: Her namazın sonunda otuz üçer defa Sübhanallah, el-hamdulillah, Allahuekber deme
tiryak: en iyi çare, baş ilaç
ümit: umut, umma, umlt, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his
vakit: vakit, zaman, an
vecize: özdeyiş, ıcazlı söz, öz, kısa fakat ifadece kuvvetli söz.
veda: ayrılık, ayrılma, ayrılış
zikir: Tesbih ile çeşitli şekillerde Esma-ı Hüsnayı söyleme, belli zamanlarda belli dualan belli miktarda ve belli şekilde okuma
zira: çünkü, ondan ki, şundan, şu sebepten ki, onun için.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْ لَآ اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ۞[1] اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ عَدَدَ مَا فِي عِلْمِ اللّٰهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَسَلِّمْ[2]

Hulâsî

49

[Sabri'nin Yirmi Birinci ve Yirmi İkinci Sözleri yazdığı vakit yazdığı mektubun bir fıkrasıdır.]

Bilumum Risalâtu'l-Envar her biri ayrı ayrı mevzularda, hadd ü hesaba gelmeyen müşkülleri halletmeleriyle beraber benderiz şöyle tasavvur ediyorum ki:

Nur deryasından nûş etmek isteyen bir kimse, Birinci ve Yirmi Birinci ve Yirmi İkinci Sözleri alsa, diğerlerine eli yetişmezse dahi maraz-ı kalbîyi def ve ref'e, ruhu tenvir ve tesrire kâfi bulunduğu meşhut ve müsellemdir. Zira Birinci Söz tevhid miftahıdır. Yirmi Birin Birinci Şıkkı da mirkat-ı cennettir. İkinci Şıkkı da emraz-ı kalbiyenin tedavisi için nazirsiz bir şifahane-i eczadır, iksir ilâçlarıyla, bilâistisna herkeste bulunan vesvese marazını tedavi ve kal' eder. Kalb ve ruhta Kur'ân-ı Hakîm'in ebedî ve nâmütenahî füyuzat ve envarından gelen revzat-ı inşirahıyeyi küşad ile saadet-i ebediyeye ısal edecek bir

1 Bizi bu saadete erîştiren Allah'a hamd olsun. Yoksa Allah hidayet etmeseydi biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler (A'raf Suresi, 43.)

2 Allah'ın, efendimiz Muhammed'e (ASM) onun Âl ve Ashabına ezelden ebede kadar ilm-i ilâhîde bulunan varlıklar adedince salât ve selâm eyle.

bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
bilumum: bütün, tamamı, hep, genel olarak
def: manı olma, savmak, uzaklaştırma
derya: deniz, bahr
ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren
emraz-ı kalbiye: kalb hastalıkları, kalb ile ilgili hastalıklar.
envar: nurlar, ziyalar, aydınlıklar, ışıklar, parlaklıklar
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler
halletme: çözme
hat: padişah yazısı, padişah buyruğu
hesap: sayma, sayılarla yapılan işlem
İnşirah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, ıç açılması.
ısal: ulaşılma, erişilme
kâfi: yeter, yetecek, elveren, yetişen
kal etme: temelinden yıkıp atma.
Kur'ân-ı Hakîm: hikmetli Kur'ân, faydalarla dolu olan ve muhataplarının ihtiyaçlarına göre faydalı sözler söyleyen Kur'ân
küşat: açma
maraz: hastalık.
maraz-ı kalbî: kalbe ait hastalık, kalbdeki hastalık, kalbin hastalığı
meşhut: gözle görülmüş, gözle görülen, müşahede olunan
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu
miftah: açan alet, anahtar
mirkat-ı Cennet: Cennet merdiveni
müsellem: herkes tarafından kabul edilen, doğruluğu, gerçekliği herkesçe kabul edilmiş olan, belli, aşikâr, söz götürmez, su götürmez
müşkül: güçlük, zorluk, engel
nâmütenahî: uçsuz, bucaksız, sonu olmayan, sonsuz, bitmez tükenmez.
nazir: benzer, eş
nûş: içme
ref: kaldırma, giderme, feshetme, lağvetme, hükümsüz bırakma
revzat-ı inşirahiye: ferahlık veren, ıç açıcı olan bağ, bahçe, yeşillik.
Risalatu'l-Envar: Nur Risaleleri, nur saçan kitaplar
saadet-i ebediye: zevalsiz, sonu olmayan, mutluluk, sonsuz mutluluk
şifahane-i ecza: ecza, şifa verici ilaçlar.
tasavvur: düşünce, tasarı
tedavi: hastalığı iyileştirme için yapılan bakım
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme
vakit: vakit, zaman, an.
vesvese: şüphe, ışkıl, kuruntu, tereddüt, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zira: çünkü, ondan ki, şundan, şu sebepten ki, onun için.

râh-ı necat ve selâmettir. Yirmi İki ise, Bürhanlarıyla, Lem'alarıyla insan olanın akaid-i diniyesini tahkim ve tarsîne emsalsiz bir rehber bulunduğunu arz ederim efendim.

Sabrı

50

[Şu fıkra Hüsrev'in mektubundandır.]

Sevgili ve Muhterem Üstadım

Sözlerinizin (yani risalelerinizin) her biri birer derya-i azîmdir. Sözlerinizden pek çok feyz alıyorum. O kadar ki, okudukça tekrar etmeyi istiyorum. Ve tekrarında duyduğum İlâhî bir zevki tarif edemeyeceğim. Bugün sözlerinizden değil hepsini, bir tanesini alan insaf ile okursa, hakkı teslime ve münkir ise gittiği yolu terke, fasık ise tevbeye mecbur olacağına kat'iyen umitvarım.

Hüsrev

51

[Şu fıkra Re'fet Bey'in mektubundandır.]

Sözleriniz mürşidâne ve çok yüksek olduğundan, gayet dikkatli ve tahlil ederek okumak icap ediyor. Serd eylediğiniz delâil-i akliye ve mantıkıye o kadar tatlı ve hayretbahştır ki, insan okudukça okuyor ve namütenahı bir

akaid-i diniye: İslâmın imanla ilgili esasları ve hükümleri
akait: İslâmın imanla ilgili esasları ve hükümleri
arz: söyleme, ifade etme
burhan: delil, İspat, tanık, hüccet.
delail-i akliye: akıl ile bulunan deliller, akla ait deliller, akılla anlaşılabilen deliller
derya-i azim: büyük derya, büyük deniz
dikkat: ehemmiyet ve kıymet vermek
emsal: eş, benzer
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr
feyiz: ilim, irfan.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: çok, fazla, son derece
hayretbahş: hayret veren, şaşırtan
icap: gerekme, hâlı lâzım, gerekli, lüzum
İnsaf: Adaletli ve hakkı gözeterek davranma
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
lem'a: parıldama, parlama, parıltı
mantık: doğru ve düzenli düşünme kabiliyeti
mecbur: zorunlu
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, azız, saygın
münkir: inkar eden, kabul etmeyen
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
namütenahi: sonsuz, sınırsız
râh-ı necat: kurtuluş yolu
rehber: yol gösteren, kılavuz, delil
Risale: mektup, kitap
selamet: esenlik.
serd etme: ortaya koyma.
tahkim: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, muhkem hale getirme.
tahlil: bir kelime veya cümleyi çeşitli yönleriyle inceleme
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirilme
tarsin: sağlamlaştırma
terk: bırakma, salıverme, vazgeçme.
tevbe: günah işlemekten ve kötülük yapmaktan vaz geçme
ümitvar: ümitli, umudu, umanı, umıdı olan
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zevk: manevî haz.

zevk-i manevî hissederek hiç elinden bırakmak istemiyor. Bu sebeple bir defa okumak kâfi değil. Hepsi yanında bulunup daima okumalıdır.

Re'fet

52

[Şu fıkra dahi Sabri Efendi'nin mektubundandır.]

Üstadım Efendım!

Şu kıymetli elmaslar Cenab-ı Haktan Habib-i Zîşanına gönderilen Şecere-i Tuba'nın namütenahi semereleri olduğunu ve bunların emsalı gibi bînazır mücevheratın ihraç ve teşhiri zamanını bulup sergi-i Rabbaniye ve Muhammediyeye vaz' eden zat-ı Üstadânelerine şu dakikada kasır aklım ve ıstıdatsız lısanımla şoyle dualar ediyorum.

اَللّٰهُمَّ احْفَظْ مُؤَلِّفَ هٰذَا الدُّرِّ الْيَكْتَا الَّذِى هُوَ مَوْسُومٌ بِرِسَالَةِ النُّورِ وَاَعْطِ قَلْبَهُ ﴿وَقَلْبَ صَبْرِى﴾[1] ۞ اَلَّذِى هُوَ مَمْلُوءٌ بِالْحَقَائِقِ وَالْاِبْتِهَاجِ وَالسُّرُورِ اٰمِينَ[2]

Sabrı

53

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

Maddeten uzak düşen bu bîçare talebinizi yakından temsil eden Hafız Sabri Efendi'yle diğer zevatın Nurlar hakkındaki ıhtisasları çok kıymetli ve yüksek ve lâyıklı bir surette ıfade edılmıştır. Bır mektubunuzda Muallım

1 Muellif-i muhteremin duaya ilâvesidır. (Naşir)

2 Allah ım! Risaletu n Nur denilen şu emsalsız ıncıyın muellifini muhafaza eyle. Onun (ve Sabri nın) kalbini sevinç, neşe ve hakıkatlerle doldur.

akıl: ıdrak, bılıp anlama, fehm, kavrayış, zeka.
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
bînazır: benzersiz.
daıma: her vakıt, sürekli, her zaman.
defa: kere, kez, yol.
elmas: çok kıymetli bır mucevher.
emsal: eş, benzer.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
Habıb-ı Zîşan: şanlı habıp, Allah ın sevdıgi kulu, Hz. Muhammed.
ıfade: anlatma, anlatım, anlatış.
ıhtısas: bılgi, huner, marifet.
ıstıdat: kabıliyet, yetenek.
kâfi: yeter, yetecek, elveren, yetişen.
kasır: eksık, kusurlu.
kıymet: deger, bır şey ıçın tespit edılen karşılık, paha, bedel, rutar.
layık: uygun, yakışır, munasıp.
lîsan: konuşma dılı.
maddeten: maddı olarak.
muallım: ders veren, ogreten, talım eden, hoca, ogretıcı, ogretmen.
mücevherat: mücevherler, elmas, yakut, zumrut v.b., sus taşlarıyla suslenmış, zıynet eşyaları.
namütenahi: uçsuz, bucaksız, sonu olmayan, sonsuz, bıtmez, tukenmez.
semere: meyve, yemış.
sergi-i Rabbanı: Allah ın yarattıgı guzel eserlerınıı gosteren, tanıtan, sergi.
sureti: şekıl, bıçım.
şecere-i tuba: Cennetteki Tuba agacı.
talebe: ogrencı.
temsıl: benzetme.
teşhır: ılan etme, herkese duyurma.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlerının, ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen.
vaz: bildırme, gosterme.
zat: sayılan, muteber kışı.
zat-ı üstadane: ustun ozellik sahıbı olan, degerlı ogretıcı, ustad.
zevat: zatlar, şahıslar, kımseler.
zevk-i manevî: manevî zevkıçe ait lezzet.

Cûdî'nin kasidesi münasebetiyle buyurduğunuz vecizeyi burada tekrara münasebet geldi.

وَمَا مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِي وَلٰكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ (1) ﴿ع.ص.م.﴾

sırrınca, güzellik yazılarımızda değil, belki ı'caz-ı Kur'ân'dan olan nurlu *Sözler*'e ve *Mektubat*'a aittir. Her ferd-i mü'min derece-i fehm ve zevkine göre, aslında güzel olan bir şeyi tarif eder. Acz ve fakrdaki lezzet, şefkat ve tefekkürdeki ulviyet, hakikaten hiçbir şeyle kabil-i kıyas değilmiş.

Hâl-i âlem müsait olsa da, hazine-i hassa-i Kur'ân'dan çıkararak, tabir-i âlînizce, dellâllığını yaptığınız elmaslar çok gözler görse! Görse de, sarhoşlar ayılsa, mütehayyirler kurtulsa, mü'minler sevinse, mulhitler, kâfirler, müşrikler imana, insafa, daire-i akla gelseler! Ve bu mes'ut ve ulvî neticeyi bizlere ıdrak ettirmesini, eltaf-ı İlâhiyeden tazarru ve niyaz ediyorum. Âmin.

Muhterem Ustad!

Allahü Zülcelâl Hazretlenne ne kadar muteşekkir bulunsanız yeridir. Acz ve fakr tezkeresiyle girmeye muvaffak olduğunuz saray-ı Kur'ân'ın has hazınesinden, gözler görmemiş, kulaklar işitmemiş cevherleri görüyor ve mezun olduğunuz mıktarını necim necim çıkartarak evvelâ kendiniz bakıyor, sonra "Eyyühe'l-insan! İşte bakınız, bu mısafirhaneyi açan, âlemlen rahmetiyle yaratan, sızı

1- Ben sözlerimle Muhammed'i (ASM) övmüş ve güzel göstermiş olmadım. Bilâkis Muhammed'den (ASM) bahsetmekle sözlerimi övmüş ve güzelleştirmiş oldum. (İmam-ı Rabbanî, *Mektubat*, 158.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ait: ilişkin, dolayı, üzerine.
alem: dünya, cihan.
asl: gerçek, hakikat.
belki: kat'iyetle.
cevher: elmas, değerli taş.
daire-i akıl: akıl dairesi, aklın ikna olduğu alan.
dellâl: ilan edici, hakka davet eden.
derece-i fehm: anlama, anlayış derecesi, ıdrak, zekâ mertebeleri.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
eltaf-ı İlâhiye: Allah'ın lütfu, ikramı.
eyyühe'l-insan: ey insan!
fakr: varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma.
ferd-i mü'min: iman eden, inanan kişi.
hakikaten: hakikat olarak.
hâl-i âlem: şimdiki hal ve yaşama şekli.
hazine-i hassa-i Kur'an: Kur'an'ın has ve özel hazinesi.
ı'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu'cize oluşu.
ıdrak: anlayış, akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
insaf: Adaletli ve hakkı gözeterek davranma.
kabil-i kıyas: kıyaslanabilir, kıyaslanabilen, düşünülebilen, ölçülebilen.
kasîde: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
lezzet: her hangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz, keyf.
mes'ut: saadetli, bahtlı, bahtıyar, kutlu.
mezun: yetkili, salâhiyetli.
miktar: kadir, kıymet, ölçü, değer, derece.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, azız, saygın.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
mulhit: İslâm dininden ayrılan, Allah'a ve dine inanmayan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız, münkir.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
müsait: elverişli, uygun, muvafık.
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan.
mütehayyir: hayrette kalan, şaşmış, şaşırmış, şaşkın.
müteşekkir: teşekkür eden, iyilik bilen, iyilige karşı teşekkür eden.
necim: yıldız, sitare, ahter, kevkep.
niyaz: niza, dua.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
saray-ı Kur'an: Kur'an sarayı.
sarhoş: şuuru yerinde olmayan.
sır: manevî hakikat ve manfetler.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.
tabir-i âlî: değerli, yüksek söz.
tarif: bir nesneyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde sözlü veya yazılı olarak anlatma, tanım.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşu içinde yalvarma.
tefekkür: mantık kaidelerine uygun bir şekilde düşünme, fikir geliştirme.
tezkere: resmî izin kâğıdı, bilet, belge.
ulvî: manevî, ruhanî.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik, ululuk.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.
vecize: özdeyiş, icâzlı söz, az kısa fakat ifadece kuvvetli söz.
zevk: hoşa giden hâl.
Zülcelâl: celâl sahibi, büyükluk, izzet, heybet ve azamet sahibi Allah.

hikmetiyle halk buyurup bu âleme gönderen Sultan-ı Kâinat, bin üç yüz kusur sene evvel, büyük bir elçisi Habib-i Ekremi (ASM) vasıtasıyla, size hilkattekı hikmeti, buraya gelmekteki maksadı, ubudiyetin iktiza ettiği hizmeti, ilh., bıldırmişti. Bu âlî tebligatı, o kudsî ahkâmı sizin anlayacağınız lisanla anlatıyorum, dinleyiniz. Eğer aklınız varsa, gözünüz görüyorsa, insanlığınız varsa, hakikatı anlar ve imana gelirsiniz" diye beyanatta bulunuyorsunuz. Bizler, hasbelkader, feललâhilhamd, bu kudsî beyanatı yakından dinlemek, gormek ve göstermek ıştıyakını gösterdik. Siz de o elmasları gösterip bizi uyandırdınız. Hakıkati anlatıp, yolumuzu doğrultmaya vesile oldunuz. Allah sizden ebeden razı olsun. Nefs-i emmarenin zebunu, cin ve ins şeytanlarının hedefi olmaktan kurtulamadık ise de, bu hasbî ve Kur'anî hizmetten zevk alıyoruz, lâyıkıyla yapamıyorsak da yolunda bulunuyoruz.

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ [1]

Hulâsî

ahkam: emirler, hukumler, buyruklar
âlem: dunya, cıhan
alî: yuce, yuksek, ulu
beyanat: açıklamalar, izahlar
cin: gozle gorunmez, latif cısımlerden ıbaret bır yaratık
ebeden: devamlı, dalma
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
evvel: once, ılk, bırıncı, ıptıda, başlangıç.
Feललâhilhamd: hamd ve ovgu Allah a mahsustur
Habib-i Ekrem: Allah ın sevdıgi, degerlı ve comert kulu olan Peygamberımız
hakıkat: gerçek, hayalı olmayan, gorulen, mevcut olan, bır şeyin aslı ve esası.
hatk: yaratma, yaratış
hasbelkader: kaderden, kader icabı
hasbî: karşılıksız, Allah rızası ıçın, gonulden, ısteyerek.
hedef: maksat, nıyet, amaç.
hikmet: kainattakı ve yaratılıştakı Ilahi gaye
hilkat: yaratma, yaratış, yaratılma, yaratılış
iktıza: ıhtıyaç, gereklılık.
ilh: ilâahır sozunun kısaltılmışı
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
ıştıyak: aşıgın, sevgılıye, kavuşmak ıçın duydugu aşın arzu
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez, azız
kusur: uzerı
lâyık: uygun, yakışır, munasip

1 Ameller nıyetlere goredır (*Buhari* Bed'u-l-Vahy 1, Iman 41, Nikah 5; *Muslim*, Imara 155; *Ebu Davud* Talâk 11; *Tirmizi* Fezailu-l-Cihad 16; *Neseî* Taharet 59, Talâk 24; *Ibnu Mâce* Zuhd 26; *Musned* 1.25, 43.)

lisan: konuşma dılı
maksat: kastedılen, ısterılen şey, varılmak ıstenen noktanıyet, meram
nefs-i emmare: insanı kotuluge surukleyen nefis, insana koru ve gunah olan ışlenn yapılmasını emreden nefis.
razı: rıza gosteren, kabul eden, boyun eğen, muvafakat eden, hoşnut olan
Sultan-ı Kainat: kainatın sultanı ve sahıbı olan Allah.
şeytan: Hz. Âdem ın ustunluğunun kabulü anlamında ona secde edılmesi ıle ılgılı Ilahî emre uymadıgı ıçın semadan kovulan ve o zamandan berı Âdem oğullarını dogru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lanetlenmiş varlık: Iblis
tebligat: tebligler, bıldırıler, bıldırmeler
ubudiyet: kulluk, kolelik, ıtaat, bağlılık, sarımıyet.
vasıta: aracı.
vesile: bahane, sebep
zebun: bıçare, zavallı
zevk: manevî haz.

İkinci Zeyil

Ümmî, fakat allâmelerin ışını gören ve esrar-ı Kur'âniyeye karşı Isparta'nın intibahına sebep olan, âhiret kardeşim Adilcevazlı Bekir Ağanın Sözler hakkındaki ihtisasatıdır.

54

Fazîletmeâb Üstadım Hazretleri!

Efendim, evvelâ arz-ı tazîm ve hürmetle mübârek ellerinizi öperek, her an ve zaman lisanıma yakıştığı kadar dua eder ve duanızı rica ediyorum.

Efendim, malûmunuz fakir talebeniz ve kardeşiniz cahil olduğum hâlde, güneş misâli olan risâle-i berguzîdelerinizden umum Nur Risâlelerinizi okutup dinledim. Güneşin nuruna sed çekilemediği gibi ve set çekilmek ihtimâli olmadığı gibi risâlelerinize de set çekilemez. Onları istimâda ruh ve kalbimi tetkik ettim, tetkikâtımda ne gibi hissetmiş ve anlamış olduğumu aradım. Baktım ki, ruh ve kalbimde bir feyezan ve coşkunluk var ki, beni bilâihtiyâr bir vazîfeye sevk etmek için hemen "Haydi, haydi" diye tazyikata başladı. Ben de ruhumda olan bu vakıayı takip ederken, o Nurların irâe ettiği miftahları gördüm ve gösterildi. Anladım ki, bu anahtarlar ile icâp eden kapıları açıp, o Nurlar ehil olan kardeşlerimi –min gayr-ı haddin– arayıp bulmak vazıyetı âdeta bana emrolunup,

âdeta: sanki, dupeduz, bayağı, bas bayağı
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
allâme: pek çok konuda ihtisas sahibi, büyük bilgin, ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim, üstâd-ı azam
arz-ı tazîm: büyüge karşı bir hürmet gösterme, saygı bildirme
berguzîde: seçme, seçkin
câhil: okur yazar olmayan, okumamış, öğrenmemiş.
ehil: mâhâretli, usta, kâbiliyetli, becenkli
Esrâr-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın sır tarzındaki sırlarını her zamana hitâp eden manâları
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
fakir: zavallı, biçâre, âciz
feyz: ilerleme, olgunlaşma
gayr: ayrı, başka, özge, artık, diğer
had: güç, ehliyet, yetki
hâl: durum, vazıyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü
his: anlama, sezme, idrâk.
hürmet: saygı
icâp: gerekme, hâli, lâzım, gerekli, lüzum
ihtimâl: olabilirlik, bir şeyin olabilmesi, mümkün olma, gerçekleşebilirlik.
ihtisâsat: duymalar, hissetmeler
ihtisâsat: özel araştırma ve bilgi
intibah: uyanış, gafletten uyanma.
irâe: gösterme, göstererek öğretme.
istıma: dinleme, kulak verme, işitme
lisan: dil, anlaşma amacıyla kullanılan sesli işâretler sistemi
malum: bilinen, belli, belirsiz olmayan
miftah: açan alet, anahtar
min gayri haddin: haddimin üstünde, haddim olmayarak.
min: den, den ben, den dolayı
misâl: eş, benzer
mübârek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
rica: dileme, isteme
risâle: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
risâle-i berguzîde: seçkin risâle, eşsiz kitap
ruh: his, duygu
set: mânâ perde, engel, hâil
sevk: yönlendirme.
takip: peşinden yürüme, arkasından gitme
talebe: öğrenci
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar, sıkıştırmalar
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme
umum: hep, bütün, cümle, herkes
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
Üstâd: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi yerine geçen bir sıfatı, öğreticî, öğretmen
vazîfe: ödev, bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş
vazîyet: bir şeyin bulunduğu yerdeki duruşu, durum, duruş
zeyl: ek, ilâve

o Nurlardan güneş gibi nur saçılması hususunda ben de bu hâli kendime vazife addettim.

O Nurlardan almış olduğum anahtarlan teslim ile, hain-i din olan mülhitlerin elleri kımıldanmayacak derecede kırılması için, *hamden lillâh*, bu kardeşlerimi arayıp buldum. Emanetullah ve emanat-ı Peygamberînin (ASM) gayet parlak yakut ve zümrütten kıymettar olan hazinelerini o zatların ellerine teslim ettim. Elhamdülillâh, Cenab-ı Hak muvaffak ettı. O mubarek eserlerinizi mütalâa eden eşhas, insan ıseler ve insaniyetle alâkaları varsa iman eder. İnanmadıklan takdirde, ya ınsanıyetten ıstıfa etmelı veyahut "İnsan değilız" demelı. Bu eserler başlı başına ayrı ayrı birer fatihtir. İnşaallah, her cıhetle feth ederek fatih olacaktır. Cenab-ı Mevlâ ahirette cümlemizi sevabına nail eyleyip şefaatıne mazhar buyursun. Âmin.

Tekrar mubarek ellerinizi bus ile, duanızı istırham eylerim, efendim hazretlerı.

Abdülcelıl oğullarından

Adilcevazlı

Emrullah Oğlu Bekir

55

[Bu fıkra Hulûsî-i Sani Sabrî'nindir.]

Bekledim tâ kı: Onuncu Söz neşredılmiş, işbu kıymeti mükevvenata faık olan mubarek nurlu eserden bır

ahıret: obur dunya, otekı dunya, kıyametten sonra kurulacak olan alem
alâka: ılgı, ılışkı, bağ
amin: "Ya Rabbı! Öyle olsun, kabul eylel!" anlamında duanın sonunda söylenlr
buse: opme, opuş, opucuk, open.
Cenab-ı Mevla: yüce Allah
cıhet: yan, yon, taraf
elhamdülillâh: Allah a hamd olsun, hamd Allah a aıttır
emanet: emnıyet edılen kımseye bırakılan şey, eşya veya kımse.
emanet-i peygamberi: peygamberın emanetı, dıkkatle korunması gereken sünneti
emanetullah: Allah ın emanetı
emir: ış buyurma, buyruk, buyrultu (agızdan veya yazı ıle
eser: kıtap
eşhas: şahıslar, adamlar, kışıler, kımseler
faik: ustun, seçkın ılen yuksek.
fatih: fetheden, açan
fıkra: kısım, fasıl, bölum
gayet: çok, fazla, son derece
Hain-i din: Islam, Muslumanlık duşmanı dınsız.
hal: durum, vazıyet, keyfiyet, ıçınde bulunulan durum ve şartların bütünü
hamd: teşekkur, şukran
hazine: para, altın gibi kıymetlı şeylerın saklandıgı saglam yer
insaniyet: ınsanlık, mahıyetı, ınsan olma hâlı, ınsana yakışır davranış
ıstıfa: ayrılma, vazgeçme
istırham: rica etme
işbu: ışte bu, bu.
kıymet: deger, bır şey ıçın tespit edılen karşılık, paha, bedel, rutar
kıymettar: kıymetlı, degerlı, pahalı
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, ermış, kavuşmuş
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
mükevvenat: yaratılmısların tamamı, butun mahlukat, kâınat, mevcudat.
mülhit: doğru yoldan Islâmdan çıkanlar, Islam dısı olan Barınıyye nın Horasan yoresındekı adı.
mütalaa: okuma, dıkkatlı okuma
nail: muradına ermıs, emelını gerçekleştırmıs, amacına ulaşmıs
neşr: yayım, yayın
sanı: ıkıncı
sevap: Allah ın rızasına sebep olan hayırlı hareket, guzel ış ve davranıs.
şefaat: Hz. Peygamberın ve dıger salıh kulların, bazı gunahkâr mu mınlen bagıslamasını Allah tan dılemelen
takdir: vakıt.
teslim: bır emaneti yerine verme veya bır şeyı başka bırıne verme
vazife: yapılması bır kımseye ısmarlanan ış
yakut: parlak kırmızı, şeffaf kıymetlı taş
zat: kışı, şahıs, fert.
zümrüt: cam parlaklıgında guzel, yeşıl renkte şeffaf bır sus taşı

nüshacık ihsan buyuruldu. Hemen aldığım dakikada, zî-ruhtan hâlî ve zumrüt misal yeşillenmiş nebatat arasında bir ağacın altına gittim. Lâkin mevsim itibarıyla halıçe-ı zemin gayet revnektar ve enva turlu çiçeklerle müzeyyen ve muhteşem ise de anifu'l-beyan eser, âlem-i bekanın sened-i hakikî ve kat'îsi ve en kavi ve gayet rasîn ve son derece güzel naklî ve aklî ve mantıkî ve tarifi imkânsız bir delâil ve berahin-i kat'iye ile müspet ve hatta haşir hakkında ayağı kayarak mühlik uçurumlara giden ve en fena bataklıklara düşen, husran ve dalâlette boğulan pek çok kimselen dakik ve amık işarat ve hakaıka ile ihya ettiğini ve edeceğini, alâkadri'l-istita, öğrendim. Her ne kadar o kıymettar eserin derecat-ı refîa ve mühimmesini, hatta en kısa bir cümlesini bile hakkıyla anlayabilmek ve o hususta söz sarf edebilmek bidaamın fersah fersah fevkinde ise de, menba-ı hakikîsi bulunan Furkan-ı Mübin'den tam bir feyz alan ve emsali görülmemiş bir şaheser olduğunu anladım. Bu fakir, şiddetli acz ve zaafımla bîhad bahr-i hakaıka daldım ve bahr-i muhit-i Nura girebilmeye şu mübarek eser, elmas bir miftahım oldu. Binaenaleyh havas ve havassu'l-havas dikkatle onu mutalâa ederlerse daha ne derecelerde hakaik-ı İlâhiye ve maarif-ı Rabbaniye müşahede ederek iktisab-ı füyuzat edeceklerini tahmin edemem. Bundan başka şu nuranî ve ulvî ve kudsî eser, numarası itibarıyla dokuz eserin daha mukaddemen sebkat ettiğini ima ve işaretle beraber ve on numaradan sonra daha bir çok eserlerin vücudunu mutazammın bulunmasına dair bir hassasıyet-ı kalbiye

acz: zayıflık güçsüzlük.
aklî: tutarlı mantıklı düşünce fikir
alâkadri'l-istita: güç, takat kuvvet gittiği kadar
alem-i beka: sonsuzluk alemi ahiret
amik: inceden ince tafsilâtlı ayrıntılı
anifü l-beyan: adı geçen eser kitap
bahr-ı muhit: okyanus
berahin: delîler ispatlar bürhanlar hüccetler kanıtlar
berahin-i kat'iye: kesin delîler şahıtler
Binaenaleyh: bunun üzerine bundan dolayı ondan dolayı buna binaen
dakik: derin anlamlı.
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma azma batıla yönelme
delâil: delîler burhanlar ispat vasıtaları
derecat-ı refîa: yüceltme derecelen
emsal: eş benzer
enva: çeşitler türler nevîler
fakir: zavallı bîçare âcız.
fersah: üç mil beş kilometre veya dört saatlık mesafe.
fevk. üst, ust taraf yukarı üzeri.
feyiz. ilim irfan
Furkan-ı Mübin: hak ile batılı tam olarak ayıran Kur'ân-ı Kerîm
füyuzat. feyizler manevi bolluk ve bereketler inayetler
hakaik: hakıkatler, doğrular gerçekler
hakaik-ı İlâhiye: Allah'ın Kur'ân'da açıklamış olduğu hakıkatler
hali: tenha boş ıssız
halıçe: küçük halı kilim seccade
hassasiyet-ı kalbiye: kalb inceliği kalbe ait hisler
hatt: sınır çizgisi sınır
havassu'lhavas: en üstün makamdaki önemli şahıslar
husus: mevzu konu
husran: zarar ziyan, kayıp
ihsan: verilen bağışlanan şey
İhya: uyandırma canlandırma
iktisab-ı füyuzat etmek: ilim ve feyiz elde etmek bolluk bereket kazanmak.
itibar: dolayı
kadr: kıymet değer
kavi: sağlam inanılır
kıymettar: kıymetli değerli pahalı
kudsî: mukaddes kutlu muazzez aziz
lakin: ama fakat, ancak, şu kadar var ki.
maarif-i Rabbaniye: İlâhi bilgiler İlâhi terbiye rabbin hikmetlerini tanıtan.
mantıkî: akla uygun mantık kaıdelerine uygun mantıklı
menba: kaynak her hangi bir şeyin çıktığı yer
miftah: açan alet, anahtar
muhteşem. ihtişamlı haşmetli gorkemli debdebeli şanlı ulu yüce büyük.
mukaddemen: one geçerek
mutazammın: tazammun eden içine alan
mübarek: hayırlı mutlu, uğurlu
mühlik. helâk eden öldüren
müşahede: gözlem
mütalaa: okuma dikkatli okuma
müzeyyen: ziynetlendirilmiş süslenmiş bezenmiş
naklî: nakil ve rivayete dayanan anlatıma dayanan nakil ile öğrenilen
nebatat: bitkiler
nuranî: nurlu ışıklı, parlak münevver
rasin: sağlam dayanıklı
sarf: kullanma
sebkat: geçme ilerleme
sened-i hakikî: gerçek belge
şaheser: degen üstün olan, üstün vasıflı.
ulvî: manevi, ruhanı.
vücut: var olma var oluş varlık.
zaaf. irade zayıflıgı
zemin: yer
zi'ruh: ruh sahibi ruhlu canlı hayattar
zümrüt. cam parlaklığında güzel yeşil renkte şeffaf bir süs taşı

uyandırdı. Sonra anladım ki, Kur'ân-ı Hakîm'in nur ve zıyadar menbaı cuşuhuruşa gelmiş. Furkan-ı Hakîm'in elmas maadininden dehşetli bir infilâk husul bulmuş. Sözler namında hadsiz tiryaklar ve mücevherat zahir oldu. Pek çok kalb def-i maraz ve kesb-i afiyet etti. Furkan-ı Mubin'in feyziyle Sözlerinin her birini herkese görmek müyesser olmayan gayet dakık ve amık beyanat-ı harikalarını röntgen makinesi ile temsil ediyorum. Nasıl o röntgen şuaı şu uzuvların içindeki en hafî ve ince hâli görüyor, gösteriyor. Öyle de, nurların hazinedarları olan Sözler dahı, hakaik-ı eşyada en ufacık zerreleri bile görmek ve göstermek hassasını haizdir.

Sabri

56

[Şu iki fıkra Hüsrev'indir.]

Şimdiye kadar emsalıne tesaduf etmediğim bu güzel ve yüksek *Sözler*'i birdenbire kavramak herkese müyesser olamayacağı için affımı rica ediyorum. Duanız berekâtıyla bir gün gelip ona da Cenab-ı Hakkın muvaffak buyuracağı umıdini taşıyorum. Ve beni zat-ı âlînize tevdi eden ve *Sözler*'i yazmaklığıma ruhsat veren Cenab-ı Hakka mılyarlarca hamd ediyor ve şukrediyorum.

Hüsrev

afiyet: sağlık, esenlik.
amık: inceden ince tafsılâtlı, ayrıntılı
bereket: mubareklik, uğurluluk
beyanat-ı harika: harika açıklama ve izah
cuşuhuruş: coşkuyla dolup taşma
dakık: derin anlamlı
def-i maraz: hastalığı savma manı olma, hastalığı ortadan kaldırma
dehşet: olağanüstü heyecan veren
elmas: çok kıymetli bir mücevher
emsal: eş, benzer
feyz: Allah'ın kulına bağışladıgı marifet ve dini heyecan
Furkan: Kur'an-ı Kerim'in bir ismi.
Furkan-ı Mubin: hak ile batılı tam olarak ayıran Kur'an-ı Kerim
gayet: çok, fazla, son derece
hafî: gizli
haiz: taşıyan
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i eşya: eşyanın aslı esası, iç yüzü
hâl: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü.
hamd: teşekkür, şükran
hazine: para, altın gibi kıymetli şeylerin saklandıgı sağlam yer
infilâk: patlama, şiddetli patlama
kalb: ruh, Allah'ın tecelli ettigi yer
kesb-i afiyet: sağlığa kavuşma, iyileşme
maadin: madenler
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktıgı yer
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
mücevherat: mücevherler, elmas, yakut, zümrüt v.b. süs taşlarıyla süslenmiş, ziynet eşyaları
müyesser: nasip olan
nam: ad, isim
rica: dileme, isteme
röntgen: gözle görülmeyen fakat vücudun et kısmından geçerek filme tesir eden, hastalıkların teşhisinde kullanılan ışın, x ve gama ışınları
ruhsat: izin, müsaade, icazet
şua: ışın, güneşten veya başka bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
şükur: nimet ve iyilıgın sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
temsil: benzetme
tesaduf: rastgelme, rastlantı.
tevdi: emanet olarak bırakma, emanet etme
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ
ümit: umut, umma, umit, bazı şeylerin istedıgı yönde olması konusunda beslenen his.
zahir: açık, belli, meydanda.
zat-ı alî: üstün değerli kımse
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zıya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

57

[Keza Hüsrev'in]

Rısalelerin yüksekliğine ve guzellığıne ve lâtıflığıne âcız lisanımla, kısa aklım ile ve zayıf idrakimle hayrette kaldığım şöyle dursun, bılâkayıt her okuyanı bızzarure tahsıne sevk ediyor. Cenab-ı Hakka ne kadar hamd eylesem, şükreylesem bu lütufların hakkını ödeyemem.

Husrev

58

[Şu fıkra Hafız Zühtü'nündür.]

Nur bahçesinin nurlu meyvelerinden iki tanesini daha koparmaya muvaffak oldum. Bu meyvelerin muhtevi bulunduğu lezzeti, kasır lisanımla şimdi ifade edebilmekten çok âciz bulunuyorum. Nebıyy-ı Ahırüzzaman Aleyhi Ekmelüssalâtü Vesselâmın huzur-i saadetine ve pak, lâtif sohbet-i Nebevıyeleriyle muşerref olmak zevkini idrak ettiren bu kıymettar On Dokuzuncu Mektubu mütalâa etmekten bır türlu doyamıyorum. Bilcumle Risaletü'n-Nurun takdir ve tevkiri hususunda söz söyleyebilmekten kalemım âciz ve nakıstır. Cenab-ı Vahıbu'l-Atâyâ'dan dilerim ki, Nur bahçelerinin meyvelerinin hepsinden tatmaya arkadaşlarım gibi âcizlerini de muvaffak kılsın.

Hafız Zühtü

âcız: elı yetmez, gucu yetmez, güçsuz
ahır: en son, en sondaki
Aleyhi ekmelüssalâtü vesselâm: salât ve selâmların en mükemmelı onun uzerine olsun anlamında. hz. Peygamberimize rahmet duası
bılakayıt: kayıtsız, şartsız.
bılcümle: butun, hepsi, hep toptan
bızzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen
Cenab-ı vahıbu'l-Ataya: bağış ve ıkramlarda bulunan Allah.
fıkra: kısım, fasıl, bolüm
hamd: Allah a karşı olan şukran ve memnunıyetini onu overek bildırme. Allah ın yuceligini ovme
hususı: mevzu, konu
huzur-I saadet: en hayırlı huzur, peygamberin (a.s.m) yanı
idrak: anlayış, akıl erdirme, anlama, kavrama kabıliyeti
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
kasır: eksık, kusurlu
keza: tekrarlamalardan sakınmak amacıyla aynı aynı bıçımde anlamında kullanılır
kıymettar: kıymetlı, degerli, pahalı
lâtif: tatlı, şırın
lezzet: her hangi bır şey karşısında duyulan zevk, haz, keyf
lisan: konuşma dılı.
lutuf: ikram ve yardımda bulunma
muhtevi, ıhtıva eden, icine alan, icinde bulunduran, kapsayan
muvaffak: beceren, netıceye varan, sonuç alan.
muşerref: şereflendırılmış, kendısine şeref verılmış, yucelıtılmış, şerefli, yuce
mütalaa: okuma, dikkatlı okuma
nakıs: noksan, eksık, tam olmayan
Nebi: Allah ın elçısı, habercısı, peygamber, resul
Nebıyy-ı Ahırüzzaman: en son zaman peygamberi
pak: temız, ark, tahır
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtıyarlık, mes ur olma
sevk: yönlendirme.
sohbet-I Nebeviye: Peygamberımızın (ASM) sohbetı
şükür: Allah ın verdıgı nımetler karşısında elhamdülillah deme, Allah a dıl ıle hamd etme
tahsın: begenme, guzel bulma
takdır: begenme, beğendiğini belırtme.
tevkir: hurmetle anma.
zalıf: zayıf, guçsuz, kuvvetsız, takatsız, dermansız.
zevk: manevi haz.

59

[Bir Nur Talebesinin fıkrasıdır.]

Bugün o yüksek kitabın ıkmalıne muvaffak oldum. Mıracını ikmal ve mütalâasından mütevellit sürur ve saadetimı tarıften kalemim duçar-ı acz oluyor. Mütalâadan doğan duygulanmı hülâsaten ve bir cümle ile arz edeceğim:

Miracın mütalâasında hayatın felâket girdaplannı ve saadet-ı ebediyeye giden manevî deryanın selâmet yollannı gösteren kalb dolusu bir nur ve ziya buldum. Evet, her temsilâtta ıspat edilen pek çok hakikatler ve bugün tahatturu ve tahayyülü bile ruhumuzu doldurup taşırmaya kâfi gelen Asr-ı Saadet ve harikalar devri gözumün önünde hayatlandı, fikirden fikre, hayretten hayrete düştüm. Miraç kıtabı, felsefe duşkunu mutenzlerin felsefesini her zaman için iflâs ve sukut ettirmek kuvvetine malik bır eserdir. Miraç kitabı başlı başına asıllardaki hakikatleri i'zam edilmeden ve bîtarafâne bir tefekkürün bıle göreceği ve kabul edeceği bır nazarla ispat eden ve kapalı kalmış noktaları ehl-i imana makul ve mantıkî fikirlerle ızhar eden bir kıtab-ı tarıhtir. Gaflete dalmış ve dalâletın mağlûbu ve bir tutam aklıyla kendisine bir mümtaz mevkı vermek isteyen feylesof, Miraç gibi bir şaheser karşısında apoletleri sökülmüş, bütün şöhret ve namı sukuta mahkûm bır kral vazıyetine düşer. O kral ise daımî bır ye'se mahkûmdur. Hâlbuki bunca hakikatler karşısında felsefe zıncırleri ve muterız efkân bırer bırer kınlan,

apolet: askerî ünıformaların omuz kısmına takılan ve rutbeyı belırten yun ipek veya sırma parça
arz: söyleme ifade etme
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberımız (a.s.m) ve Dört Halifenın yaşadıgı devıre verılen ad
bıtarafane: tarafsızca, herhangi bır tarafı kimseyı ve yanı tutmaksızın
cümle: duygu duşunce veya fiil ıfade eden soz veya soz toplulugu
dalalet: ıman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma azma, batıla yonelme
derya: denız bahr
duçar-ı acz: acze duşme acze duşmuş
ebediye: ebede mensup zevalsiz sonu olmayan surekli hiç son bulmayacak şekılde suren
efkar: duşunceler fikırler goruşler
ehl-ı iman: ınananlar. Iman sahıplen Islâm dınını kabul edenler
felâket: musıbet, çok zarar, sıkıntı doguran durum
felsefe: hikmet bılgısı
feylesof: felsefe ıle ugraşan, filozof
fıkra: kısım fasıl bolum
fikir: rey gorus mulâhaza kanaat.
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsının arzularına dalmak
girdap: tehlıkelı yer. tehlıkelı şey ve zaman
hakikat: gerçek hayalı olmayan gorulen mevcut olan bır şeyın aslı ve esası.
hulasa: kısaca, sozun kısası
i'zam: buyutme buyultme buyuk görme aşın buyutme mubalaga.
ıflâs: bır ışte kesın başarısızlık
ikmal: tamamlama bıtırme eksık ve noksan bırakmama
ızhar: gosterme belırtme
kıtab-ı tarih: tarih kıtabı
mağlup: yenılmış kendısıne galıp gelınmış yenılen kımse
mahkûm: mecbur
makul: akla yakın akla uygun aklın kabul edeceğı
malık: sahıp
manevi: fikrı hıssı
mantıkı: akla uygun mantık kaıdelerıne uygun mantıklı
mevkı: makam memunyet.
miraç: Risale-ı Nurda bır konu
muteriz: ıtıraz eden karşı çıkan ıtırazcı.
muvaffak: beceren netıceye varan, sonuç alan
mümtaz: ayrıcalıklı ustun tutulmuş ımtıyazlı
mütalâa: okuma dikkatlı okuma
mutevellit: meydana gelmış, ıleri gelmış, hasıl olmuş
nam: ün şohret, şan.
nazar: göz atma bakma bakış.
saadet: mutluluk, kutluluk bahtıyarlık mes ut olma.
saadet-i ebediye: zevalsız sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
selamet: kurtulma selamete çıkma
sükut: düşme, duşüş aşağı ınme
surur: sevinç.
şaheser: ustun eser çok ustun degerde ve guzellıkteki eser
şohret: ad san
tahattur: hatırlama hatıra getırme
tahayyul: hayale getırme hayalınde canlandırma zıhnde canlandırma tasavvur etme
tarif: etrafıyla anlatma anlatılma etrafıyla bıldırme bıldırılme
tefekkür: mantık kaıdelerıne uygun bır şekılde duşunme fikır gelıştırme
temsilât: temsılıler. ornekler
vaziyet: bır şeyın bulunduğu yerdekı duruşu durum, duruş
ye's: umıtsızlık
ziya: ışık aydınlık, nur parlaklık.

davasını ve iddiasının haksız olduğunu anlayan feylesof ise Hâlık-ı Azam'ın kudret ve azameti huzurunda secde eder ve af diler.

Zekâi

60

[Zekâi'nin fıkrasıdır.]

Namaza dair fazilet ve mükâfat menbaı olan Dördüncü ve Dokuzuncu ve Yirmi Birinci Sözler ruhumun karanlık köşelerini nakabil-i tarif bir surette tenvir etmiştir. Kemal-i aşk ve şevkle tetebbu ettiğim bu şaheser, şüphe bulutları içinde vakitlerini bir hiç için zayı edip giden ehl-i gaflete ve gençlik hevesatına esir olup mürur-i zamanla nadim olarak tarik-ı hakikatı arayanlara bir refik-i hayat olsun.

Zekâi

61

[Şu fıkra Doktorundur.]

Hocam, emaneten bendenizde bulunan ıkı kıtabı emrediyorsunuz. Bendenizde yalvarıyorum ki, gelecek hafta takdim edeceğim. Çünku küçüğünu ıkı defa, büyüğünü bir defa okuyabildim. İhatamın darlığı veya aczim dolayısıyla ıdrakım de kıttır. Binaenaleyh sızın o muhteşem

acz: beceriksizlik.
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
bendeniz: bağlınız.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
dair: belli bir şey hakkında olan, alâkalı, müteallik, ait, ilgili.
defa: kere, kez, yol.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahıretin farkında olmayan.
emaneten: emanet yoluyla, emanet olarak.
emir: iş buyurma, buyruk, buyrultu (ağızdan veya yazı ile).
fazilet: kışıyi ahlaklı, iyi hareket etmeye yönelten manevi kuvvet, erdem.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
Hâlık-ı Azam: her şeyi yoktan yaratan, yüce yaratıcı, Allah.
hevesat: hevesler.
huzur: makam.
iddia: bir fikri ısrarla savunma.
idrak: anlayış, akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
kemal-i aşk: aşkın son derecesi, tam bir aşk, büyük bir aşk.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer.
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, görkemli, debdebeli, şanlı, ulu, yüce, büyük.
mukafat: değerlendirici sevindirici davranış.
mürur-ı zaman: zamanının geçmesiyle.
nadim: pişman olan, nedamet duyan, pişman.
nakabil-i tarif: tarifi mümkun olmayan.
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı.
refik-i hayat: hayat arkadaşı.
secde: baş eğme, başı yere koyma.
suret: şekil, biçim.
şaheser: üstün eser, çok üstün değerde ve güzellikteki eser.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şüphe: kuşku.
takdim: arz etme, sunma.
tarik: meslek.
tarik-i hakikat: hakikate ulaştıran meslek, hak yolu.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tetebbu: etraflıca araştırma, iyice inceleme, bir şey hakkında geniş bilgi edinme.
vakit: vakit, zaman, an.
zayı: yıtık, zarar, ziyan.

temsillerinizi defalarca daha okumak istiyorum ki, cüz'î-külli bir alâka hâsıl olabilsin. Yâ Rab! O ne büyük mantık, o ne büyük müskit beyanı ve tarzı telâkki! Ah Üstadım, bu mübarek dinin mübecceliyetı idrak ve ihata ve takdirde size ve ancak size medyun-ı şükranım ve minnettarım [1] لِسَبَبٍ مِنَ الْأَسْبَابِ Dinî akidelerimin azîm bir inkılâbı var. Nur Risalelerinden aldığım dini ve insanî ve vicdanî ve iktısadî ve ilmi dersler bana hayatta muvaffakıyet verecektir.

Dr. Yusuf Kemal

62

[Doktorundur.]

Tam manalarıyla mefhumlarını kavramak iktidarında o yüksek eserlerinizi fırsat buldukça okuyorum. İrşad-ı âliyeleri unutulmaz ve şaheser hatıradır. Mezarıma kadar dini akidelerinizin esiri ve kurbanıyım. Üstadım, sizin sözlerinız benim dini muhayyilemi cidden değiştirdi. Ve daha sevimli bir mecraya sevk etti. Şimdi bendeniz, doktorların düşündüğü gibi düşünmüyorum.

Dr. Yusuf Kemal

1 Sebeplerden bir sebep olduğu için.

akide: iman esaslarını, imanın kuvvetle bağlı bulunduğu temel ilkeleri anlatan bir terim.
azîm: büyük.
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.
cidden: şaka olmayarak, gerçekten, ciddî olarak.
cüz'î-külli: azdan çoğa, parçadan bütüne.
defa: kat, misli.
esir: köle.
fırsat: bir iş için en uygun zaman ve hal.
hâsıl: üreyen, türeyen, biten.
hatıra: anı.
idrak: anlayış, akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ihata: geniş bilgi, tam bilgi.
iktidar: kabiliyet.
iktısadî: daha elverişli, daha kârlı, daha ucuz, ekonomik.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
inkılâp: bir halden diğer hale geçme, hal değiştirme, değişim, dönüşüm.
insanî: insanca.
İrşad-ı âli: yüksek irşat, doğru yolu, değerli yüksek sözlerle göstermek.
kurban: bir gaye uğrunda feda olma.
mana: anlam, bir kelime, söz, hareket veya işaretin ifade ettiği anlam.
mantık: doğru düşünme, akla uygun söz söyleme, hükum verme, usul, esas ve kurallarından bahseden ilim.
mecra: yön.
medyun-ı şükran: şükran, teşekkür borçlu.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana, sözden çıkarılan mana, konsept, kavram.
mezar: kabir, ölünün gömüldüğü yer, sin, makber.
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan.
muhayyile: hayal etme gücü.
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma, başarma.
mübarek: feyizli, bereketli.
mübecceliyet: yücelik, ulûlik, azızlık.
müskit: susturan, susturucu, karşılığa meydan vermeyen, konuşamayacak hâle getiren.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden.
Risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
sevk: yönlendirme.
şaheser: fevkalâde, müthiş.
takdir: kıymet verme, ölçme, diğeye vurma, değer biçme.
tarz: usul, yol.
telâkki: anlama, anlayış, görüş.
temsil: benzetme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vicdanî: vicdanla ilgili, vicdana ait, iç duygu ile ilgili, kalbi his ile ilgili.

63

[Bu uzun fıkra Hulûsî Bey'indir.]

بِاسْمِهِ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ الْمَلَكِ

وَالْإِنْسِ وَالْجَانِّ[3]

Eyyühe'l-Üstadü'l-Azîz!

Yirmi Sekizinci Mektubun Dördüncü Meselesini dört gün evvel, İkinci ve Üçüncü Meselesini ve melfuflanını dun almakla bahtiyar oldum.

Evvelâ: Muhterem Sabri Efendi'nin, hakk-ı âcizîde ibraz buyurduğu azîm teveccüh ve takdir-i Üstadâneleriyle ve muspet tevazulan münasebetiyle bir kaç söz söylemeye müsaadenizi rica ediyorum. Şöyle ki: Bu fakir-i pürtaksır kardeşinizde, çok mükerrem ve muazzez tanıdığı Üstadının bazı hasletlerinden denizden katre nispetinde vardır. Bu cümleden olmak üzere uç hâlimi arz edeceğim:

Birisi: Tâ küçük yaştan beri lutf-ı Hakla Kur'ân'ın hakikatine merak etmiş ve taharri-i hakikat yolunda bulunmuş. Nihayet aradığımı Eğirdir'de Üstad-ı Muhteremimin neşre vasıta olduğu *Sözler* ünvanlı nurlarda bulmuşumdur. Bu buluş, beni evvel emirde çirkâptan selâmete, felâketten saadete, zulmetten nura çıkardığı için

1- Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsrâ Suresi, 44.)

3- Allah'ın selamı, rahmet ve berekâtı melek, insan ve cinler sayısınca üzerinize olsun.

acız: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz.
arz: söyleme, ifade etme.
azîm: büyük.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
cümleden: bütün, hep, kâffeten, cemian, hep birden.
çırkap: çirkef, terbiyesiz, edepsiz.
evvel: önce, ilk birinci, iptida, başlangıç.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
evvelemirde: işin başlangıcında, her şeyden önce.
Eyyühe'l-Üstadü'l-Azîz: ey azız ustad.
fakir-i pürtaksır: bu çok kusurlu fakir tevazu sözü.
felaket: musibet, çok zarar, sıkıntı doğuran durum.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakîkat: asıl, esas.
hakk-ı âcizî: bu âcizin hakkı, zayıfın hakkı.
hal: durum, vaziyet, keyfiyet; içinde bulunulan durum ve şartların bütünü.
haslet: güzel huy, iyi özellik.
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
katre: damla.
lütuf: ikram ve yardımda bulunma.
melfuf: sarılmış, dürülmüş, bir zarf veya mektup içine konulmuş.
merak: bir şeyi öğrenmek istemek, çok şiddetli arzu, heves, duşkunluk.
muazzez: çok azız, izzet sahibi, saygı uyandıran.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, azız, saygın.
mükerrem: azız, saygıdeğer, muhterem.
münasebet: vesile, rabıta, bağ.
müsaade: izin, icazet, ruhsat.
neşr: herkese duyurma, tamim.
nihayet: en sonunda.
rica: dileme, isteme.
saadet: Hayra, ebedî kurtuluşa ermek için Allah'ın insana yardım etmesi.
selâmet: kurtuluş, halâs.
taharri-i hakîkat: hakikatı araştırma, doğruyu arama, araştırma.
takdir-i üstadane: büyük alim ve ustadın takdirı beğenmesi.
tevazu: alçak gönüllülük, kıbırsızlık, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazilik.
teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme, yöneliş.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî. Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı: öğretici, öğretmen.
Üstad-ı Muhterem: saygı değer ustad.
ünvan: ad.
vasıta: sebep.
zulmet: karanlık.
zulf-ı hak: Hakkın lütfu, Allah'ın bağışı.

Nurlara, Hazret-i Kur'ân'a ve bu nurların izn-i Hakla naşiri, mübelliği, vaizi, dellâlı olan Üstadıma o andan itibaren ruhumda lâyetezelzel bir muhabbet ve bir alâka ve bir merbutiyet hâsıl olmuştur. Yüz bin kere hamd ve şükürler olsun. Nurlarla alâkadar olduğum zamanlarda dünyevî bütün lezzetlerin fevkinde büyük bir zevk ve havassımda azîm bir şevk hissediyorum.

İkincisi: Ubudiyetin iktiza ettiği ve bu Nurlardan aldığım derslerin delâlet ettiği vecihle bütün kusurlan, tekmil fenalıkları nefsimden ve iyilikleri, iyi şeyleri Allah'tan bılıyorum. Nurlara ve Kur'ân'a hizmetı hasbî olarak arzu ediyorum ve neşrine muvaffak olamadığım için mü'minler hesabına çok müteessir oluyorum. Bu hâlıme de şukürler olsun.

Üçüncü Hâl ve Hakıkî Şahsıyetim: Bunu tarif etmeye cidden hicap duyarım. Hemen Cenab-ı Allah'tan dilerim; beni ve bütün kardeşlerimizi nefis ve cin ve ins ve şeytanların mekrlerinden muhafaza eylesin ve dalâlete sapanlardan eylemesin, âmin.

Benim kardeşlerim, (HAŞİYE) Üstadımın kardeş ve talebelen olan zatlar, şüphesiz birıncı ve ıkıncı hâlı ruhlarında hissederler. Öyle ise, beşerde, bilhassa mü'minlerdekı hasselerin ınkışafı tahdıt edilemeyeceği ıçin tevfik-ı Hudâ ile bir kere bu yola girenler, nefis ve şeytanlarına bu âcız, fakır ve bîçare kadar mağlûp olmayacaklan

HAŞİYE: Sabri gıbı talebelere hitap ediyor

âcız: zavallı, acınacak
alaka: ılgı, ılışkı, bağ
alakadar: ılgılı, ılışkılı, munasebetlı, bağlı
âmin: Allah kabul etsin.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
azım: büyük
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
biçare: çaresiz, zavallı.
bilhassa: her şeyden once, bıştahele en çok, hususen, hususı olarak, ozellıkle, mahsus
cıdden: şaka olmayarak, gerçekten, cıddı olarak
cin: gozle gorunmez, lâtıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
dalalet: ıman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak, dogru yoldan ayrılma, azma, batıla yonelme.
dellâl: ılân edıcı, hakka davet eden
fakir: zavallı, bıçare, âcız
fenâ: kotu ıyı olmayan, uygunsuz (olan
fevk: ust, ust taraf, yukan, uzen
hakiki: gerçek, sahıcı
hal: durum, vazıyet, keyfiyet, ıçınde bulunulan durum ve şartların butunu.
hali: durumu, vazıyetı
hamd: teşekkur, şukran.
hasbî: karşılıksız, Allah rızası ıçın, gonulden, isteyerek.
hasıl: peyda olan, çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan, belıren
hasse: duygu
havas: hasseler, duyular, duygular
hesabına: adına
hıcap: utanma, utanma duygusu, mahcubıyet.
iktiza: lazım gelme, gerekme, ıhtıyaç hissedılme
inkışaf: gelişme
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
itibaren: den ben, ..den başlayarak, ıtıbar ederek.
izn-ı hak: hakkın ızni, Allahın ızni
kusur: eksıklık, noksan
layetezelzel: sarsılmaz
lezzet: her hangı bır şey karşısında duyulan zevk, haz, keyf
maglup: boyun eğme, yenılme, yenılmış olma
mekr: hile, duzen, aldatma
merbutiyet: bağlılık, mensup olus, mensubıyet, eklılık.
muhabbet: ulfet, sevgi, sevme, dostluk.
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
mü'min: ımân eden, inanan.
mübelliğ: teblıg eden, haber veren, bıldıren
müteessir: teessure kapılan, hıslenyle oynanmış, uzulmuş, hu-

zunlu, kederlı, mahzun.
naşır: eser neşreden, yayınlayan.
nefis: şehvet, gazap, fazılet gibi şeylerin kaynagı
neşir: yayım, yayın
şahsıyet: kişı, kımse.
şevk: şıddetlı arzu, aşırı istek ve heves
şeytan: Hz. Âdem'in ustunlugunun kabulu anlamında ona secde edılmesi ıle ılgılı Ilâhı emre uymadıgı ıçın semadan kovulan ve o zamandan ben Âdem ogullarını dogru yoldan çıkartmaktan gen durmayan lânetlenmış varlık, ıblıs
şükür: gorulen bır ıyılıge karşılık, hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ıfade etme, teşekkür
şüphe: kuşku
tahdıt: hudutlandırma, sınırlama
talebe: ogrencı
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bıldırme, bıldırılme
tekmil: tam, eksıksız, butun
tevfik-ı Hudâ: Allah'ın yardımı ve başarıya ulaştırması
ubudiyet: kulluk, kolelık, ıtaat, baglılık, sammıyet.
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlerinin, ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı, oğretıcı, oğretmen
vaız: vaaz eden, nasıhat eden, dınî meseleler uzennde ogut vererek, ırşat eden, ıbadet yerlennde dının emır ve yasaklarını anlatarak, nasıhat eden.
vecih: yon, şekıl
zevk: tatma, tat, lezzet, haz.

cihetle, terakki ve istifadeleri de o nispette ziyade olur. Muhterem Üstadım, bu kusurlu talebesine teveccühü, insanlara, mü'minlere, mü'minlerin bilhassa benim gibi muhtaçlarına derece-i şefkatine ve benim ihtiyacımın en çok olduğuna delil ve misaldir.

Hulâsa Bana liyakatimin çok fevkinde husnuzan eden ve teveccüh gösteren aziz ve muhterem ve mutevazi Sabri kardeş, bil ki çok günahkâr, çok âciz, fakir, müflis, ümmet-i Muhammed'den (ASM) bir abdim. Dualarınıza çok muhtacım. Acz ve fakr arzuhâlini kabul ettirerek hazine-i hassa-i Kur'ân'dan âleme muhtelif nam ve tarz ve şekillerde cevherler teşhirine muvaffak olan delâil-i Kur'ân'ın kudsî hizmetinde kendisine yardım en büyük emelim ve en ciddî temennim, en mukaddes niyetimdir. Bu niyetim sebebiyle Nurlarla meşgul olmak saadetine mazhar olduğum dakikalarında hilâf-ı me'mul bazı sözler kendiliğinden kalbime ve kalemime gelmektedir ki, bu marifet benim değil, elbet, muhakkak ve mutlak Hazret-i Kur'ân'dan lemaan eden Nurlara aittir. Öyle ise, asıl üstad Kur'ân'dır; Üstad-ı Muhteremimiz, elyak ve elhak muarrifi, mübelliği ve müderrisidir. Biz muhtaçlar, fırsatı ganimet bilmeli, cevherleri almalı, kalbimize, dimağımıza nakşetmek, dareynde medar-ı saadetimiz olacak olan bu Nurları alâkadrı't-tâka neşre çalışarak muhafazasını kuvvetleştirmeliyiz.[1] وَمِنَ اللّٰهِ التَّوْفِيقُ

SANIYEN: *Mektubat*'ın küçüklerinden on üçünü havi hususî mektuplar mecmuasını aldım. Bu vesileyle de

1- Muvaffakıyet Allah'tandır.

abd: kul, köle
âciz: zavallı, acınacak.
alt: ilişkin, dolayı, üzerine
alakadrı-t-taka: güç yettiği kadar
âlem: dünya, cihan
arzuhal: halin bildirilmesi ne halde bulunduğunu bildirme dilekçe.
bilhassa: her şeyden önce, özellikle
cevher: elmas, değerli taş
ciddî: mühim, önemli
dâreyn: her iki dünya, dünya ve âhiret.
delil: şahit, belge, tanık.
derece-i şefkat: sevgi ve şefkat mertebesi.
dimağ: akıl, şuur
elhak: hakkın tâ kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
elyak: daha layık, en pek layık, en liyakatlı, çok yakışır
emel: şiddetli arzu, hırs
fakir: zavallı, biçare, aciz.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık, zuğurtluk
fevk: üst, üst taraf, yukarı, üzeri.
fırsat: bir iş için en uygun zaman ve hâl.
ganimet: beklenmeyen kazanç.
havi: alıt
hilaf-ı me'mul: Umulanın tersine, beklenenin aksine.
hulâsa: kısaca, sözün kısası
hüsn: güzel
hüsnuzan: iyi niyet, güzel sanma, iyi düşünce sahibi olma
ihtiyaç: yokluk, yoksulluk.
istifade: faydalanma, yararlanma, yarar sağlama.
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez, aziz
lemaan: parlama, parıldama
liyakat: iktidar, hüner, fazilet.
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma
mecmua: dergi, kitapçık.
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi
muarrif: tanıtan, etrafıyla anlatan, bildiren
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme
muhtelif: türlü türlü, çeşit çeşit.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, aziz, sayılan
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
muvaffakıyet: başarı, başarma.
mü'min: iman eden, inanan
mübelliğ: tebliğ eden, haber veren, bildiren
müderris: ders veren, ders okutan
müflis: iflâs etmiş, her şeyini kaybetmiş, malını-mülkünü kaybetmiş, varını yoğunu elinden çıkarmış
mutevazı: alçak gönüllü
nakş: ipek, sırma ile işleme
neşr: dağıtma, yayma, saçma, serpme
niyet: maksat, meram
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtiyarlık, mes ut olma
sanıyen: ikinci derecede, ikinci olarak.
tarz: üslûp, eda
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu
terakki: ilerleme, gelişme
teşhir: sergileme
teveccüh: hoşlanma, güler yüz gösterme, iltifat etme
teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme, yöneliş
Ümmet-i Muhammed: Müslümanlar
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi, yenne geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
üstad-ı muhterem: saygıdeğer ustad
vesile: bahane, sebep
zan: düşünce
ziyade: çok, fazla, artık.

maziyi hâl yerine koyarak, derin manalı, şirin sohbetinizi bir kere daha şevkle dinlemiş oldum. Zaten ben o vakıtlerin mazide kalmasına razı değilim. Her vakıt hâl gibi mütalâa ediyorum. Mazi, hâl, mustakbel. Bunlar da itibarî birer taksim değil mi? Ehl-i zevk için bu taksime ihtiyaç kalmıyor.

Salisen: Yirmi Sekizinci Mektubun Sekiz Meselesinden *Birincisi*, bana ait rüya hakkında kıymetlî bir ders vermiş. وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا[1] ayetine güzel bir tefsir, nihayet manası zâhir olmuş rüyaya hoş bir tabir olmuştur. Nevme ait ayeti pek âlî ve münasip bir surette tefsirinizle, başta herkesten ziyade muhtaç Hulûsî'niz olduğu hâlde, bütün Risale-i Nur ve mektubatü'n-Nur müstemilenne ve karilerine faydalı, zevkli, esaslı, ciddî, veciz ve beliğ bir ders daha vermiş oldunuz.

Şuraya bir işaret etmek isterim. Kur'ân'ın kerametine bir nokta, bir zerre daha ilâve ediyorum. Gerek Eğirdir'de, gerek burada bazen zihnime bir şey gelir ve kendisiyle hayli meşgul ettirir. Hemen ilk mektubunuzda benim zihnimi işgal eden bu şeyin cevabını bulurum. (HAŞİYE) Bu birde, beşte kalmadı, çok taaddüt etti. Onun için diyorum ki; keramet-ı Kur'âniyedendir.

İkinci Mesele: Güzel ve ilmî bir ders olmakla beraber bir cihet daha hatıra geliyor. Hizbüşşeytanın

HAŞİYE: Bu keramet-i Nuriye, Hulûsî de olduğu gibi çoklarda tezahür etmiş ve ediyor.

1. Uykunuzu bir dinlenme vasıtası kıldık. (Nebe Suresi, 9.)

alt: bir kimse veya bir şeyle ilgili olan.
alî: yüce, yüksek, ulu.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi. Kur'ân'ın sûrelerini oluşturan İlâhî söz.
beliğ: belâğatla, düzgün olarak meramını anlatan.
beraber: birlikte bulunan, bir arada.
ciddî: mühim, önemli.
cihet: sebep, vesile, mucip, bahane.
ehl: ihtisas sahibi.
esas: asıl, öz.
hâl: şimdi, şimdiki zaman.
haşiye: dipnot.
hatıra: akıl.
hayli: oldukça.
hizbüşşeytan: şeytanın takımı, bolluğu.
ihtiyaç: gereklilik, lüzumluluk hâli, muhtaç oluş.
ilâve: ekleme, katma.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
işgal: meşgul etme, işten alıkoyma, uğraştırma.
itibarî: gerçek ve fiilî olmayan, var sayılan, farazî olan, öyle sayılan.
kârî: okuyucu, okuyan.
keramet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın kerameti olagan üstü hâli.
kıymet: değer, bir şey için tespit edilen karşılık, paha, bedel, tutar.
mânâ: anlam, bir kelime, söz, hareket veya işaretin ifade ettiği anlam.
mâzî: geçmiş zaman, yaşanılandan önceki zaman.
mektubatü'n-Nur: Risale-i Nur Külliyâtındaki mektuplar.
mesele: konu.
meşgul: uğraş, iş.
münasip: uygun, yerinde.
müstakbel: gelecek zaman, istikbal.
mustemil: dinleyen, dinleyici, işiten.
mütalâa: okuma, dikkatli okuma.
nevm: uyku, hâb.
nihayet: son derece.
râzî: rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen, muvafakat eden, hoşnut olan.
rüyâ: uyku sırasında görülen şey, uyku sırasında zihinde geçen hayâller, misâlî âlem, düş.
sâlisen: üçüncü olarak.
sohbet: görüşüp konuşma, karşılıklı hoşça konuşma.
sûret: tarz, yol, gidiş, usul, metot, uslup.
şevk: keyif, neşe, sevinç, ışık, zıya.
taaddüt: birden çok olma, çoğalma, sayısı artma.
tabir: yorum, yorumlama.
taksim: bölme, parçalara ayırma.
tefsîr: açıklama, tamamen açıklama, izah.
vakıt: vakıt, zaman, an.
veciz: kısa ve özlü söz.
zâhir: açık, belli, meydanda.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça, çok küçük parça.
zevk: manevî haz.
zihin: akıl.
zihin: bilinç, dimağ.

avanesi tâ buralardan dolaşarak sahte ve şaşırtıcı hareketlerle arkadan çevirmek istemelendir. Bu sebeple şifahane-i Kur'ân'ın anahtan, inayet-i İlâhî ile elinde bulunan sevgili Üstadımızın bu zehirlere de ilâç yetiştirmesi ve silâhhane-i Kur'ân'dan aldığı acip silâhlarla mübareze etmesi nev'inden güzel ve bedî üslûpla ve harika temsilâtla bulunuşu hakikaten şayan-ı men ü şükrandır. Allah sizden çok razı olsun.

Üçüncü Mesele: Hakikaten çok güzel, çok hoş, çok vazıhtır. Bu meseleyi beş noktaya ayırmakla sanki İslâm'ın beş rüknunü hatırlatmış, selâmet için beş esası göstermişsiniz. Hem bunu dostlarınıza ve kalben sizden bir şey bekleyenlere, sual-i mukaddere cevap nev'inden kaleme almışsınız. Fakat hüsnüzanna mesağ veriyorsunuz. Niyetle me'cur ve faidemend olacağını ihtar ediyorsunuz. Sail buna da razı. Otuz İkinci Sözün Üçüncü Mevkıfı zaten bu derde ilâç vermekte, bu yaraya merhem vurmakta ve bu arzuya çare bulmaktadır.

Sözler'le kuvvetüzzahr olduğunuz mü'minler, bataklıktan çıkardığınız mutehayyirler, ayıltığınız sarhoşlar, iade-i şuur ettiğiniz divaneler, şu zamanda Kur'ân'dan iyi mürşıt olamayacağına inandırdığınız hakikaten muştak insanlar, ilzam ettiğiniz münafıklar, mülhitler, Hatta kaçırdığınız şeytanlan her gözü olan ve bakan gördü, akıldan nasibi olan anladı, kalbi bozulmayan inandı. Bu azîm muvaffakıyatın sırrı, acz yolunun rehben olan Kur'ân'ın ve Nurların dellâlının gösterdiği hakikî acze karşı Hâlık'ın ihsanındadır.

acip: tuhaf, hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey
acz: zayıflık, güçsüzlük.
akıl: idrak, bilip anlama, fehim, kavrayış, zekâ
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
avane: yardımcılar, arkadaşlar, kafadarlar
azîm: büyük, yüce, ulu
bedî: eşi ve benzeri olmayan, eşsiz, güzel, yeni, garip, eşsiz
cevap: soruya verilen karşılık.
çare: ilâç, derman
dellâl: ilân edici, hakka davet eden
dert: hastalık, illet, acı, ağrısızı
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık
esas: asıl, öz.
faidemend: menfaat elde eden, kârlı, faydalanan.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hakıkı: gerçek, sahîcı
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hüsnüzan: iyi niyet, güzel düşünce
hüsun: güzel
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ıhtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma
ilaç: derde devâ olan şey
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme.
inayet-i İlâhî: Allah'ın yardımı
kalben: kalb ile, kalbden, samimî içten, gönülden, yürekten, kendi kendine, canugönülden
kuvvetüzzahr: yardımcı kuvvet.
me'cur: sevabı verilmiş olan, sevap kazanan, mükafat elde eden
merhem: melhem, deriye, yara ya sürülen ilâç.
mevkıf: durma yeri, durak, istasyon
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
muvaffakıyat: başarılar
mü'min: iman eden, inanan
mübareze: kavga, dövüşme, vuruşma, çatışma
mülhit: doğru yoldan, İslâmdan çıkanlar, İslâm dışı olan, Batıniyye'nin Horasan yöresindeki adı
münafık: nifak sokan, ikı yüzlülük eden, ara bozucu
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
muştak: çok arzulu
mütehayyir: hayrette kalan, şaşmış, şaşırmış, şaşkın.
nasıp: hisse, pay, kısmet
nevi: türlü, çeşit.
niyet: maksat, meram
razı: memnun, hoşnut.
rükün: esas, kaide, prensip
sahte: bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzmece, düzme, yapmacık, taklit.
sail: sual eden, soran
sarhoşluk: kendinden geçmişlik
selâmet: salımlık, emnlik, dert, sıkıntı, kusur, noksanlık ile korku ve endişeden uzak olma
sır: bilinmeyen, hikmet
silahane-i Kur'an: Kur'ân'ın savunma alanı
sual-i mukaddes: gelecek, gelmesi beklenen soru
şayan-ı men ü şükran: minnet ve teşekkure şayan, layık
şeytan: kötülüğe yönlendiren, görünmeyen yaratık.
şifahane-i Kur'an: Kur'ân'ın şifa dairesi.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak.
şükran: teşekkür, etme, iyilik bilme
temsilat: temsiller, örnekler
üslup: tarz, yol, biçim, usul, stil
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vazıh: açık, ayan, aşıkâr, besbelli, kapalı olmayan
zahr: arka, sırt
zan: düşünce.
zehir: organizmaya girince kimyasal etkisiyle fizyolojik görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı öldürebilen madde, ağı, sem.

(1) وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ayet-i celîlesine istinaden, her ne matlubunuz varsa Kur'ân'dadır. Buna muvaffak olmak için, Nurlarla alâkadar olmak, Kur'ân'a hadım olmak, Allah'a karşı haddini ve acz-i tam içinde bulunduğunu anlamak ve bütün mevcudiyetiyle kabul etmekle olur diye mütemadıyen mu'minleri bu kestirme, selâmetli ve saadetli yola çağıran Üstadımızdan Allahü Zülcelâl Hazretlen ebeden razı olsun. Dünyevî, uhrevî bütün muratlarını hâsıl etsin. Ümmet-i Muhammed'e bağışlasın. Âmin, bihürmeti Seyyidi'l-Murselîn.

Duanızın cümlemiz muhtacı ve duanızda bulunmak hepimizin borcudur. Sabrı Efendi kardeşimiz ne güzel takdir etmiş; maşaallah, maşaallah! Kimin haddidir ki, bu Nurlarda yanlışlık bulsun. Evet, bazı ibareler belki edebiyat denilen şeye tam muvafık düşmüyormuş. Bunda da isabet var. Çünkü edebiyat satılmıyor, Kur'ân'dan nurlar gösterilîyor. Bu fakir kardeşiniz bu *Sözler*'i okuduğum zaman Üstadımı temsil eder bir hâl alıyorum. Tabıratınızla, şivenizle okumak bana o kadar zevkli, lezzetli geliyor ki, tarif edemem. Onun için bir harfe dokunmayı azîm bir günah işliyorum telâkki ediyorum. Bazen verdiğiniz salâhiyetin manevî kuvvetiyle namınıza olarak bir harfin yerini değiştiriyor veya kaldırabiliyorum. İşte bendeki telâkki ve tesir bu mahiyettedir.

Bu mektubu müsvedde ettiğim vakit tam bu anda müezzin minarede "Allahü ekber" demişti. Ben de "Allahü ekber (celle celâluhû)" ile mukabele etmiş idim. Bu hâl iştekî kudsıyete açık bir ışaret değil mı?

1. Yaş ve kuru hiçbir şey yoktur ki, apaçık bir kitapta yazılı olmasın. (En'âm Suresi, 59.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
acz-i tam: tam bir zayıflık, güçsüzlük.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
Allahü Ekber: Allah en büyüktür.
âmîn: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
ayet-i celile: büyük ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
azîm: büyük, yüce, ulu.
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil.
belki: umulur, ihtimal olabilir.
bi hürmet-i Seyyidü'l-Mürselîn: gönderilen, bütün peygamberlerin efendisi, reisi.
Celle Celâluhû: "Onun celâli yüce ve azîz oldu" anlamında Allah adı anılınca söylenen bir saygı sözü.
cümle: herkes.
ebeden: devamlı, daima.
edebiyat: duygu, düşünce, hayal ve olayları en güzel şekilde, sözlü veya yazılı olarak ifade etme sanatı, literatür.
ekber: daha (en) pek, çok) büyük.
fakir: zavallı, biçare, âcız.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dini suç.
had: güç, ehliyet, yetki.
hadım: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan.
harf: bir alfabeyi meydana getiren, dildeki sesleri ifade eden ve okuma yazmayı mümkün kılan işaretlerden her biri.
hâsıl: peyda olan, çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan, beliren.
ibare: cümle.
isabet: rast gelme, rastlama.
istinat: dayanma.
kudsiyet: 1. kutsallık, mukaddeslik, azîzlik.
kuvvet: fiziki güç, kudret, takat.
mahiyet: durum.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
matlup: talep edilen, istenilen, aranılan şey.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
muhtac: ihtiyacı olan, kendisine bir şey lâzım olan, ihtiyaç içinde bulunan.
mukabele: karşılıklı okuma.
murad: istek, arzu, dilek.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
muvafık: yerinde, uygun, uyar, munasip.
mü'min: iman eden, inanan.
müezzin: ezan okuyan kimse.
müsvedde: karalama, yazı taslağı, sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk yazı.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak, aralıksız şekilde, muttasil, devamlı.
nam: yerine, vekillik.
razı: memnun, hoşnut.
saadet: Hayra, ebedî kurtuluşa ermek için Allah'ın insana yardım etmesi.
selâhiyet: yetki, izin.
selâmet: kurtulma, selâmete çıkma.
şive: söyleyiş, telâffuz.
tabir: ifade, söz.
takdir: bir şeyin değerini kıymetini, lüzumunu anlama.
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme.
telâkki: anlama, anlayış, görüş, kabul.
tesir: etkileme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
Ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in ümmeti, Hz. Muhammed'e (ASM) bağlı olan ve yolundan gidenler.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vakit: vakit, zaman, an.
zevk: hoşa giden hâl.
Zülcelâl: celâl sahibi, büyüklük, izzet, heybet ve azamet sahibi, Allah.

Dördüncü Hususî Mesele Eski Said lisanıyla da olsa ne kadar muvafık istimal-i silâh ediyorsunuz, bârekâllah! Manevî taşlarınız [1] وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى ayet-ı kerîmesinde işaret buyurulduğu üzere hedeflerini bulduğuna kanîim. Allah böylelerinin şerlerini kudret kılıcı ile kessin. Böylesi hain ve zalimleri Kahhar ismine tevdı ederiz. Hizmette futurum yok, fakat mânilerin haddûpayanı yok. Fakat dunyayı sırtıma yükleseler, her tarafımı ateşle sarsalar, bu ulvî düşünceme mânî olmuyor. Amma buna gonul razı değil, çok şeyler arzu ediyor. Ne çare, nefis ve cin ve ins şeytanları müthiş topuzlarla karşıma dikildiklerinden, ister istemez mücadeleye mecburum, hakikî hizmetten geri kalıyorum. Buna ne kadar müteessif olsam azdır.

[2] وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Hulâsî

64

Altı sene bana kemal-ı sadâkatle hasbî olarak hizmet eden ve harika olarak benim gibi bir asabî adamı hiç bir vakıt gucendırmeyen ve musvedde kâtıplığını daıma yapan Süleyman Efendi'nin fıkrasıdır.

Efendim Hazretleri!

Evvelâ mübarek ellerinizi öper, mukaddes dualarınızı beklerim. Fakır hademenız ve talebenız ve kardeşınız

1- Attığın zaman sen atmadın, ancak Allah attı. (Enfal Suresi- 17.)

2- Onların duaları şöyle son bulur: "Ezelden ebede her turlu hamd ve övgü, şukür ve mınnet, âlemlerin Rabbi olan Allah a mahsustur." (Yunus Suresi- 10.)

amma: ama, lâkın, ancak.
asabî: sınırlı, ofkelı
ayet-ı kerîme: Kur'ân ın ayetı azamet ve şerefı olan ayet.
barekallah: Allah mubarek etsın, hayırlı ve bereketlı olsun
cin: gozle gorunmez lâtıf cısımlerden ıbaret bır yaratık
evvela: oncelıkle
fıkra: kısım, fasıl, bolum
futur: zayıflık, gevşeklık, usanç
haddûpayan: sınır ve olçu
hademe: hızmetçı
haın: hıyanet eden, arkadan vuran
hârika: olağanustu
hasbî: karşılıksız, Allah rızası ıçın, gonulden ısteyerek.
husus: haslık, has olma hâlı, hususıyet, bakım
ins: ınsan, beşer, Âdemoğlu
istımal-i silah: sılâh kullanma
Kahhar: kahreden, kudret ve kuvvet sahibi, Allah.
kanî: kanaat eden, kendınde olan helâla razı olup başkasının hıç bır şeyine goz dıkmeyen
katıp: yazan, yazıcı
kemal-ı sadakat: sadakatın son derecesi, tam bağlılık, kusursuz sadakat.
kudret: Allah ın butun varlığı çevreleyen ezelî kuvvetı
lısan: konuşma dılı
manevî: manaya aıt, maddı olmayan.
mânî: engel, ozur
mânî: engel
mesele: konu
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temız
muvafık: yerınde, uygun, uyar, munasıp
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
mucadele: çalışma
musvedde: temıze çekılecek yazı
müteessif: teessuf eden, esefle nen, kederlenen, mahzun, kederlı
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetlı, korkunç.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
şer: kotulluk.
talebe: ogrencı
tevdı: havale, başkasına bırakma
topuz: baş tarafı top şeklinde saplı eskı bır savaş aletı
ulvî: yuksek, yuce, manevî, ruhanî
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

olan Süleyman, şimdiye kadar telif olunan mübarek Nurlan birer birer mütalâa ederek her birisinden ayrı ayrı ve büyük nurlu güneş gibi ışıklar gördüm ve çok büyük istifade ettim. O nurlar uhrevî yolumu irae ettiler. Allah sizden razı olsun. Ahiret yolunda bulunan çok noksanlarımı gösterdiler, teşekküründen âcizim. O Nurları temsil ve tasvir edecek kudreti kendimde görmediğimden, ruhumu yoklayarak hissiyat-ı kalbiyemi şoyle tasvir etmeye –min gayr-i haddin– cür'et eyleyeceğim. Hata vaki olursa da affımı istirham ediyorum.

Efendim, görmüş olduğum Risale-i Nur deryasındaki lezzet ve saadetin dünyada hiç emsalini goremediğim gibi, kendi vicdanî muhakemem neticesinde kat'iyen anladım ki; o Risaleler her bir başlı başına ve ayrı ayrı birer tefsir-i Kur'ân'dır. Mahlûkat içerisinde hilkaten insan şeklinde ve hakikat noktasında insaniyetten sukût eden ve serâpâ manevî yaralar içinde bulunan insanlara bu Nurlann mutalâası sen şifalı bir ilâç ve yaralarına gayet nafi bir tiryak ve merhem olduğunu ufacık kanhamla anlayabildim. Bu nurlann kıymetini zaman gösterecek ve dillerde destan olarak şark ve garbı gezecek itikadındayım. Ve inşaallah Avrupa'ya karşı dahi Kur'ân'ın ne kadar parlak bir güneş olduğunu gösterecektir.

Tekrar ellerinizi operek, duanızı isterim Efendim Hazretleri.

Talebenuz
Süleyman

aciz: zayıf, güçsüz
ahiret: obur dunya, ikinci hayat.
cur'et: cesaret etme, yurekliik, yiğitlik
derya: deniz.
destan: kahramanlık olaylarını anlatan edebi tur
emsal: ornekler, benzerler
garp: batıda bulunan yerler
gayet: son derece
hakikat: gerçek.
hilkaten: yaratılıştan, doguştan, fitraten
hissiyat-ı kalbiye: kalbe ait hisler, duygular
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
irae: gösterme
istifade: faydalanma, yararlanma
istirham: rica etme
itikat: inanç, iman.
kanha: fikir kuvveti, dusunce kabiliyeti, zekâ
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kıymet: değer
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merhem: ilaç, acıyı keden teskin eden şey
min gayr-i haddin: haddim olmayarak
min: den, den beri, den dolayı
muhakeme: akıl yurutup, dogru netice elde edebilme, tartma, degerlendirme, yargılama
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mutalaa: okuma, dikkatli okuma
nâfi: gideren, giderici, yok eden, yok edici
nurlu: ışıklı, parıltılı.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
Risale: belli bir konuda yazılmış kuçuk kitap, broşur
ruh: his, duygu
saadet: mutluluk.
serapa: tamamen, butunuyle
serî: çabuk, hızlı, sür'atli.
sukut: değerden duşme, degerini yitirme, susma
şark: Doğuda kalan ulkeler
taiebe: talep eden, ogrenci.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tefsir-i Kur'ân: Kur'an tefsiri, Kur'ân'ın açıklaması
telif: eser yazma
temsil: benzetme, misal getirme
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vâki: vuku bulan, olan
vicdanî: vicdanla, kalbî his ile ilgili, vicdana ait.

65

(Şu fıkra aklen Hulûsî, kalben Sabrî, vıcdanen Husrev hükmünde olan Re'fet Bey'in mektubudur.)

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Bu defa Süleyman Efendi vasıtasıyla Yirmi Beşıncı Sözü, tashîh olunmak üzere huzur-ı âlînize takdim ediyorum. *I'caz-ı Kur'ân* elhak bır şaheserdır. Ihtıva ettığı hayretbahş hakaik itibanyla âsâr-ı âlîyenizin en mühimidir. *Mu'cızat-ı Ahmediye*'yi okudum. Çok mukemmel ve ruha ulviyet ve inkişaf bahşeden çok kıymettar bır eserdir. Şu kadar ki, mu'cizat-ı Ahmedıyenin en buyuğü Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan olduğuna göre, i'caz-ı Kur'ân'ın ruhumda husule getirdiğı tebeddulât ve münderecatından ettığım istıfade çok azîmdır. Bu [4] وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ eserinizle ayet-i celîlesinin muhtevi olduğu şümullü ve pek azametli olan maani-i ulvıye ispat edilmiş oluyor. Bugünkü terakkiyat-ı fenniye ve ihtıraat-ı beşeriyeyi kendi mahsulât-ı fıknyeleri addeden ve bır hazıne-ı hakaık olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı mühmel bırakarak Avrupa'dan ılım ve ırfan dılencılığı yapan ve akıllı geçınen gafıller, beşerin dünyevî ve uhrevî saadetini temin edecek maâlıyat ve desatır-ı muazzama ıle memlû bulunan bu âsâr-ı muhteşemeyi bir nazar-ı insaf ve bir teyakkuz-ı arifâne ile mütalâa etselerdı, dalmış oldukları hâb-ı gafletten pek

1- Onun adıyla

2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup tesbih etmesin. (Isra Suresi 44)

3- Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketleri ebediyen, devamlı olarak üzerınıze olsun

4. Yaş ve kuru hıçbır şey yoktur kı apaçık bır kıtapta yazılı olmasın. (En'am Suresi 59)

aklen: akıl ıle, akıl yolu ıle, akıl gereğınce
asâr-ı aliye: yuksek eserler, degerli kitaplar
âsâr-ı muhteşeme: ihtişamlı eserler
ayet-i celile: azîm ve yuce manaları ihtıva eden ayet.
azamet: buyukluk, ululuk, yucelik
azîm: çok, fazla
bahş: bagış, ihsan, verme
beşer: insan, insanlık.
desatır-ı muazzama: muazzam dusturlar, prensıpler
dünyevî: dunyaya aıt.
elhak: hakkın tâ kendısı, tam dogrusu, dogrusu ya
eser: kıtap
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
gafil: gaflette bulunan, ihmal eden
hâb-ı gaflet: gaflet uykusu
hakaik: hakıkatler, dogrular, gerçekler
hayretbahş: hayret vencı
hazıne-i hakaik: hakıkatler hazınesi, gerçeklerin gızlı olduğu hazine.
husûl: olma, meydana gelme
huzur-ı âlî: yuksek huzur, saygı değer kımsenın huzuru, yanı
hükmünde: değerınde, yerınde.
ı'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cızelıgı
ihtıraat-ı beşeriye: Insanların keşfettıklerı, bulusları
ihtıva: ıçıne alma, kapsama.
ilım: bılgı, manfet.
inkişaf: gelışme
ırfan: kultur
ispat: delıl gostererek ıddıayı saglamlaştırma
istıfade: faydalanma, yararlanma
kalben: kalb ıle, kalbden
kıymettar: kıymetlı, degerlı
maaliyat: yuksek ve denı fıkrler, insan aklının zor yetıştırdıgı fıkrler
maanı-i ulviye: yuce manalar, izahlar
mahsulât-ı fikriye: fıkrın meyvelerı, fıkır ve dusuncelerle ortaya konulanlar
memlu: doldurulmuş, dolu
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendımızın (ASM) gosterdıgı mu'cizeler
Mu'cizülbeyan: açıklamaları ıle akılları benzerını yapmaktan âcız bırakan (Kur'ân-ı Kerım)
muhtevi: ıhtıva eden, ıçıne alan, ıçınde bulunduran, kapsayan
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
mühmel: ıhmal edılmış, bırakılmış, onemsız.
münderecat: ıçerısınde olanlar
mutalaa: bır şeyı etraflıca dusunme, tetkık erme
nazar-ı insaf: ınsafı bakış, adaletle bakabılen.
ruh: hıs, duygu
saadet: mutluluk.
şaheser: fevkalâde, muthış.
takdim: arz etme, sunma
tashîh: duzeltme, yanlışını gıderme
tebeddulât: tebedduller, degşıklıkler, başkalaşmalar
terakkiyat-ı fenniye: fennî ılerlemeler, fenle ılgılı yukselmeler
teyakkuz-ı arifâne: bılerek ve dıkkat ederek
uhrevî: ahrete dalr, ahrete aıt.
ulviyet: ulvılık, yucelik, yuksek lık.
vasıta: aracılık.
vıcdanen: vıcdanca, vıcdan bakımından, ıçten, yurekten

çabuk uyanacaklardı. Fakat heyhat, bizler arpa ambarı içinde açlıktan ölen tavuklara benzeriz. Elimizde bir mecmua-i hakaik dururken ona karşı göz yumar ve başkalarından istiane ederiz. *İ'caz-ı Kur'ân*'ın yüksekliği hakkında ne yazsam azdır. Kalemim onu tavsiften âcizdir. Kudret-ı kalemiyem olsaydı hakkını vermeye çalışırdım; olmadığı için âcizâne olarak sözümü kesiyorum. Kemal-i hürmetle mübarek ellerinizden öper ve hizmet-ı Kur'ân'da sabit olmam hakkındaki duanızı talep ve istirham ederim, efendim.

Re'fet

66

[Binbaşı merhum Asım Bey'in fikrasıdır.]

Envar-ı Kur'âniye mizan ve burhanlarından ve kıymeti takdir edilemeyen Sözler namındaki risale-i şerifeler fakiri ihya ediyor, kalbimi nurlandırıyor.[1] هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Çoktan beri aramakta iken, lehülhamd, Cenab-ı Hak *Sözler*'i bu fakire ihsan buyurdu. Kalb ve gönlüme âciz kalemim ve kalim tercüman olamıyor.

Asım

1. Bu Rabbimin fazlındandır. (Neml Sûresi, 40.)

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
acizane: aciz ve güçsüz bir şekilde
burhan: delil, ispat, hüccet
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurları
fikra: kısım, fasıl, bölüm
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık
hizmet-ı Kur'an: Kur'ân hizmeti.
İ'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu'cize oluşu
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme
istiane: yardım isteme, yardım dileme
istirham: rica etme
kal: söz, konuşma.
kemal-i hürmet: saygıyla
kıymet: değer
kudret-ı kalemiye: kalem gücü
lehülhamd: hamd ve şükür onun için, bütün övgüler Allah'adır
mecmua-i hakaik: içinde gerçeklerin bir araya getirildiği kitap
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mizan: ölçü.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nam: ad
risale-i şerife: şereflı risale, çok değerli kitaplar
sabit: durağan, değişmeyen
takdir: kıymet verme, ölçme, ölçüye vurma, değer biçme
talep: istek, dilek.
tavsif: vasıflandırma, niteleme
tercüman: ifade eden

67

Bahtıyar Kardeşim Hüsrev!

Tekrardır; Sözlerde Üç yerde geçiyor.

Şu risale (HAŞİYE) bir meclis-i nuranîdir ki, Kur'ân'ın şu münevver, mübarek şakirtleri içinde birbirleriyle manen müzakere ve mudavele-i efkâr ediyorlar. Ve yüksek bir medrese salonudur ki, Kur'ân'ın şakirtleri onda her biri aldığı dersi arkadaşlarına söyluyor. Ve Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın hazine-i kudsiyesinin sandukçaları olan risalelerin satıcı ve dellâllarına muhteşem ve müzeyyen bir dukkân ve bir menzildir. Her biri aldığı kıymettar mücevheratı birbirine ve müşterilerine orada gösteriyor. Bârekâllah, sen de o menzili çok güzel süslendirmişsin.

Said Nursî

HAŞİYE: Yani Yirmi Yedinci Mektubun tamamını

bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
dellâl: ilân edici, hakka davet eden
hususan: özellikle, bilhassa.
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla benzerini yapmaktan akılları acze düşüren Kur'an
manen: mana bakımından, manaca
meclis-i nuranî: nurlu toplu-luk, nuranî meclis
medrese: yüksek mektep, üniversite.
menzil: oda, yer, mekan
muhteşem: haşmetli, yüce
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mücevherat: mücevherler
mudavele-i efkâr: fikir alıp verme
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
müzakere: bir iş hakkında konuşma, karşılıklı fikir söyleme, danışma, görüşme
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
sandukça: küçük sandık.
şakirt: talebe, öğrenci.
umum: bütün, hepsi

Yirmi Yedinci Mektubun Üçüncü Zeyli

68

[Said'in bir fıkrasıdır.]

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

(Nur Risalelerine çok muştak ve onların mutalâasından intibaha duşen bir doktora yazılan mektuptur. Bu üçüncü zeyle, çendan munasebetı azdır, fakat kardaşlarımın fıkra ları içinde bu da benım bir fıkram olsun.)

Merhaba ey kendi hastalığını teşhıs edebılen bahtıyar doktor, samımî ve azız dostum!

Senin hararetlı mektubunun gösterdiği intıbah-ı ruhî şayan-ı tebrıktir. Bılınız kı, mevcudat içinde en kıymettar, hayattır. Ve vazıfeler içinde en kıymettar, hayata hizmettir. Ve hıdemat-ı hayatıye ıçınde en kıymettarı, hayat-ı fâniyenin hayat-ı bâkıyeye inkılâp etmesi için sa'y etmektir. Şu hayatın butun kıymetı ve ehemmıyetı, bır hayat-ı bâkıyeye çekirdek ve mebde ve menşe olması cihetındedır. Yoksa hayat-ı ebedıyeyı zehırleyecek ve bozacak bır

1. Rahman ve Rahım olan Allah'ın adıyla.

azız: degerlı
bahtıyar: bahtlı talıhlı mutlu
cıhet: yon sebep vesıle
çendan: gerçı her ne kadar
ehemmıyet: onem deger kıymet.
fıkra: kısım, fasıl bolum
hararet: ateşlılık coşkunluk heyecanlılık
hayat-ı bâkıye: bâkî olan hayat sonsuz hayat.
hayat-ı ebedıye: ebedi ve sonsuz hayat.
hıdemat-ı hayatıye: hayata aıt vazıfeler
intıbah: duyguların hareketo geçmesı uyanış.
intıbah-ı ruhî: ruhî uyanış. gafletten sıyrılış
kıymet: deger
kıymettar: kıymetlı degerlı
mebde: başlangıç.
menşe: esas kaynak.
merhaba: "Rahat olunuz" anlamında bır hıtap şeklı
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahluklar
münasebet: ılgı ılişkı bağ.
muştak: arzulu fazla isteklı ıştıyak gosteren
mütalâa: okuma dıkkatlı okuma
sa'y: ış çalışma çabalama
samımî: ıçten candan gonulden
teşhis: tanıma fark etme ne oldugunu anlama.
vazife: gorev
zeyl: ek bır esenn devamı olarak yazılan kısım

tarzda şu hayat-ı fâniyeye hasr-ı nazar etmek; anî bir şımşeği, sermedî bir güneşe tercih etmek gibi bir divanelik-tır. Hakıkat nazarında herkesten zıyade hasta olan, maddî ve gafil doktorlar eğer eczahane-i kudsiye-i Kur'âniyeden tiryak-misal imanî ilâçları alabilseler, hem kendi hastalıklarını, hem beşeriyetin yaralarını tedavi ederler, inşaallah. Senin şu intibahın senin yarana bir merhem olduğu gibi, seni dahi doktorların marazına bir ilâç yapar. Hem bilirsin, me'yus ve ümitsiz bir hastaya manevî bir teselli, bazen bin ilâçtan daha ziyade nafidir. Hâlbuki, tabiat bataklığında boğulmuş bir tabıp, o bîçare marîzin elîm ye'sine bir zulmet daha katar. İnşaallah, bu intibahın seni öyle bîçarelere medar-ı teselli eder, nurlu bir tabıp yapar. Bilirsin ki, omür kısadır, luzumlu işler pek çoktur. Acaba benim gibi sen dahı kafanı teftiş etsen, malûmatın içinde ne kadar lüzumsuz, faydasız, ehemmiyetsiz, odun yığınlarına gibi camit şeyleri bulursun. Çünkü ben teftiş ettim, çok lüzumsuz şeyleri buldum. İşte o fennî malûmatı, o felsefî maarifi, faydalı, nurlu, ruhlu yapmak çaresini aramak lâzımdır. Sen dahi Cenab-ı Hak'tan bir intibah iste ki, senin fikrini Hakîm-i Zülcelâl'in hesabına çevirsin, tâ o odunlara bir ateş verip nurlandırsın. Lüzumsuz maarif-i fennıyen, kıymettar maarif-i İlâhıye hükmüne geçsin.

Zeki dostum! Kalb çok arzu ederdi, ehl-i fenden envar-ı imanıye ve esrar-ı Kur'âniyeye iştiyak derecesinde ihtiyacını hissetmek cihetinde Hulûsî Bey'e benzeyecek adamlar ilen atılsın. Hem madem *Sözler* senin vıcdanınla

beşeriyet: beşerlilik, insanlık
bıçare: çaresiz, zavallı.
camıt: ruhsuz, cansız
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
divane: deli, aklı başında olmayan
eczahane-i kudsiye: mukaddes ve yüce olan eczahane
ehemmiyetsiz: onemsiz
ehl-i fen: fen ilimleri ile uğraşanlar
envar-ı İmaniye: iman nurlarını
esrar-ı Kur'aniye: Kur'an'a ait sırlar, gizli ilimler, hakikatler
faide: fayda, menfaat, kâr, kazanç.
felsefi: felsefeye mensup, felsefe ile ilgili
fennî: fenne mensup, fenle ilgili olan
gafil: gafletle bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
hakikat: gerçek, doğru.
Hakım-i Zulcelal: sonsuz büyukluk sahibi olan ve her şeyi hikmetle yaratan Allah
hasr-ı nazar: sadece bir şeye bakıp ona dıkkat etme
hayat-ı fâniye: fanî geçici hayat
hükmune: yerine, değerine.
ilaç: hastalığı tedavide kullanılan madde.
imanî: imana dair olan, İmanla ilgili
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
intıbah: duygularını harekete geçmesi
iştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
katar: ekler
kıymettar: kıymetli, degerli
maarif: kultur, bilgi
maarif-i fenniye: fen ilimlerinin eğitim ve ogretimi
maarif-i İlâhi: İlâhi bilgiler, dinî tahsil ve kultur
maddi: madde ile alakalı, cısmanı
madem: ...den dolayı, böyle ise
manevi: ruha ve içe ait olan, ruhî
maraz: hastalık.
marîz: marazlı, hasta, hastalıklı
me'yus: ye'se duşmuş, ümitsiz, kederli
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynagı
merhem: keder, derdi gideren.
nafi: faydalı
nazar: bakış, dikkat.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlu: aydınlanmış.
ruh: tesir
sermedi: ebedi, daimi, sürekli
tabiat: maddî alem
tabıp: hasta tedavi eden kimse, hekim, doktor
tabip: hekim, doktor
tarz: usul, yol
tedavi: hastalıgı iyileştirme, ıçın yapılan bakım
teftiş: kontrol etme
teselli: avutma, acısını dindirme.
tıryak-misal: ilaç gibi
ye's: umutsızlık.
ziyade: fazla, fazlasıyla
zulmet: karanlık.

konuşabilirler. Her bir Sözü, şahsımdan değil, belki Kur'ân'ın bir dellâlından sana bir mektuptur ve eczahane-i kudsiye-i Kur'âniyeden birer reçetedir farz et. Gaybubet içinde hazırâne bir musahabe dairesini onlar ile aç. Hem arzu ettiğin vakit bana mektup yaz. Ben cevap yazmasam da gücenme. Çünkü, eskiden beri mektuplan pek az yazanm. Hatta üç senedir kardeşimin, çok mektuplarına karşı bir tek yazdım.

Said Nursî

69

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Eyyühe'l-Üstadü'l-A'zam!

Bilhassa dest ve dâmen-i mübareklennizi bus edip, her an ve zaman muhtaç bulunduğum daavat-ı Üstadânelenni niyaz eylerim. Bir hafta evvel Süleyman Efendi Kardeşim vasıtasıyla irsal buyurulan enva-ı iltifatı şamil lutufname-i ekremilerini, kemal-i hasretle alarak müftehiretle okudum. Bir fıkrasında tevafukat-ı gaybıye hakkındaki kanaat-ı âcizânem sual buyuruluyor. (Neam, sadakte Eyyühe'l-Ustadu'l-Muhterem) kelimeleriyle icabet ediyorum. Zira, şu tevavukat-ı gaybiye-i acibe, bilumum bahr-i muhıt-ı nurun talebelenni ve hatta talebelerin cemaat-ı müstemialarını mest ve hayran ve medyun-i secde-i şükran bırakmıştır. Nurlann şu mu'cıznuma kerametlenni, ancak ve ancak Mir'at-ı Muhammediye (ASM) ile müşahede edebilinz. Bu hakıkatın dığer bir marıfeti olan:

bahr-ı muhit-i nur: geniş nur okyanusu
bilhassa: her şeyden once başta, hele en çok, hususen hususı olarak, ozellikle mahsus.
bilumum: butun, tamamı, hep genel olarak.
bus: opme opuş opucuk. open
daavat-ı Üstadane: ustadımın dualan.
dâmen-i mubarek: ugurlu ayak.
delâl: ılan edici, hakka davet eden
dest: el
eczahane-i kudsiye: mukaddes ve yuce olan eczahane
enva-ı İltifat: çeşıtlı iltifatlar
evvel: once
eyyühe l-üstadü'l-a'zam: en buyuk ustad
eyyühe l-üstadü'l-muhterem: ey saygıdeger ustad
farz: kabul
fıkra: kısım, fasıl, bolum
gaybubet: kaybolma, yokluk, goz onunde olmayış, hazırda olmayıp başka yerde olma
hazırâne: hazırcasına, hazır bir şekılde
icabet: kabul etme, kabul edilme
irsal: gondermek, gondenlmek, yollamak
kanaat-ı âcizâne: bu âcızın fikrı, kanaatı
kemal-i hasret: tam bir hasret, ozlem
keramet: ermişçesine yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fikir
lütufname-i ekrem: kerem sahıbının lutufları bağışlan
medyun-i secde-i şükran: şukur secdesi, şukretmek maksadıyla yapılan secdeyi borç bilmek.
mest: keyıfle kendinden geçmış, sarhoş, esrık.
mir'at-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in aynası
mu'cıznüma: mu cızeli, mu cıze gosteren
musahabe: sohbet etme, soyleşme, goruşme
müftehir: ıftıhar eden, ovunen
neam: Pek güzel, hay hay, evet, oyledır
niyaz: rıca, dua
reçete: bir ılacın tanfesi veya formulu
sadakte: doğru soyledın, sadıksın. manasında karşıdaki kışıye soylenen soz
sual: soru
şamil: ıçine alan, kapsayıcı
talebe: ogrencı
tevafukat-ı gaybiye-i acibe: gaybi ve manevi bir inayetle yapılan hizmetlere akseden yardımlar, gorulen kolaylıklarla ılgılı acayıp haller
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlennin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vasıta: aracı
vicdan: hıs, duygu.

Âyinedir bu âlem, her şey Hak ile kaim,

Mir'at-ı Muhammed'den Allah görünür daim. (HAŞİYE 1)

Şu iki mısra-i manıdarı, perişan arizıma şereflendırmek niyetiyle derç ediyorum. Bu fakir ve âciz talebeniz, şu hayretfeza Keramet-i Kur'âniyeyi ve İ'caz-ı Nebeviyeyi müşahede ettiğim günden beri, bu babda çok derin düşüncelere dalıyorum. Ve şu tevafukat-ı acibeye muşabih tevafukat, başka kitaplarda bulunur mu? maksadıyla çok temaşa ediyorum, göremiyorum. Görülse de pek nadir bir hâldedir. Şu hâlde tevafukat-ı gaybiye, bir keramet-i alenîye olarak endamını nurlarda izhar ediyor. Ve lisan-ı hâl ile beşere hitaben diyor ki: "Ey benîâdem! Şu sıslı asırda dalâleti ref ve selb edip necat ve saadet bahşedecek ve dimağınızdaki semli kokulan verd-i (HAŞİYE 2) Muhammediye tebdil edecek ve en kestirme ve son derece muhkem ve müstakim bir tarik-ı selâmet ve necata sevk edecek, pek çok keramat ve i'cazını gösteren bizim bulunduğumuz derya-ı nuranîdir. Ve atiyen daha nice âsâr-ı hafiye tezahur edecektir." diye nida ediyor.

Müsaade-i fazılâneleriyle bir maruzatım daha var. Fakat bu cihette, şahsımı istisna ederek meramımı arz edeceğim. Bendeniz Nurların müştak müşterilerinde daha doğrusu yanık talebelerinde, bir tevafuk-ı fevkalâde

HAŞİYE 1: Lâtif bir tevafuktur ki Hulûsî-i Sanı Sabrı Efendi bu beytı bana yazdı

HAŞİYE 2: Gül demektir

âciz: zayıf güçsüz zavallı
adem: insan-ı kâmil.
alem: bütün yaratılmışlar
alenîye: alenî açık, göz önünde
arız: mütevazı ardıç ağacı
arz: söyleme ifade etme
âsâr-ı hafiye: sırlı eserler
ati: gelecek zaman istıkbal.
ayine: ayna
bab: kısım bölüm bahıs
bahş: bağış ihsan verme.
benî: oğullar evlatlar çocuklar
beşer: insan, insanlık.
beyt: ıkı mısradan oluşan şıır
cihet: görüş görüş açısı.
daim: devam eden devamlı sürekli
dalalet: ıman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak.
derc: sokma içine alma
derya-ı nuranî: nurlu deniz.
dımag: akıl şuur
endam: şekil bıçım
hafiye: gızlı
hakıkat: gerçek, doğru.
haşiye: dıpnot.
hayretfeza: hayret arttıran
hıtaben: hıtap ederek, söyleyerek
ı'caz: mu cize gösterme kımsenın yapamayacağı şeylen yapma
ı'caz-ı Nebeviye: Hz Muhammed ın mu cızesı
ıstısna: kaıde dışı bırakma
izhar: gösterme belirtme
kaım: ayakta duran ayakta bulunan, ayaga kalkan.
keramat: kerem ve bağışlar ikramlar lutuflar
lâtıf: tatlı şınrı
hsan-ı hal: hâl dılı bır şeyın duruşu ve görunuşu ıle bir mana ifade etmesi
lısan-ı hal: hâl dılı bır şeyın duruşuyla bir anlam ifade etmesi
marifet: bilme derin bilgi
maruzat: arz edilenler sunulanlar
meram: maksat niyet arzu ıs tek ıçten tasarlanan.
mısra-ı manıdar: anlamlı mısralar
mır at-ı Muhammed: Hz Muhammed ın aynası
muhkem: sağlam sağlamlaştırılmış kuvvetlı
mustakim: doğru
muşabih: bırbırıne benzeyen, aralannda benzerlik bulunan şeylerden her bırı
muşahede: bır şeyı gozle gorme seyrederek anlama seyretme.
müştak: arzulu, fazla istekli ıştıyak gosteren
müşteri: istekli
necat: kurtuluş kurtulma halâs selamet.
nıda: bagırma çagırma seslenme
ref: kaldırma gıderme
saadet: mutluluk.
selamet: kurtuluş halas
selb: red ve ınkar etme
semlı: zehırlı.
sevk: yoneltme
şeref: ovünülecek, ıftıhar edilecek şey
talebe: öğrenci.
tarık-ı selamet: selâmet yolu saglıklı yol
tebdil: degıştırme dönüştürme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, olçu ve munasebetler içensinde bırbırine denk gelme
tevafukat: uygunluk
tevafuk-ı fevkalade: olaganustu uygunluk ve denk gelmeler
tezahur: gorunme belirme ortaya çıkma

görüyorum. Çünkü enaniyet ve nefsaniyetin şiddetle hükümferma olduğu şu asırda, hepsinin derece-i ihtiyaç ve iştiyakı bır, kâffesinin ahlâk ve etvarı bir, umumunun tarz-ı telâkkısi bir ve yekdiğerine karşı *ahun lieb ve ümm'* den (kardeş, baba ve anadan) daha kavi bir rabıta-i hakikîye ile merbut, samimiyet ve hakikatperverlikte, âdeta yekdiğenne müsabaka eder derecede ciddî ve halıs, kardeşlikte takıp ettikleri hat ve hareket bir, ve daha pek zıyade birbirinne benzeyen Tullâb-ı Nuraniyenin bu harika hâllenni de ayrıca bir tevafukat-ı gaybıye sırasında görüyorum. Zira, İstanbul'dan İzmir'den, Aydın'dan, Kütahya'dan, Isparta'dan, Eğirdir'den, ilh. muhtelif beldelerden seçilip, her sınıfta mukayyet bulunan talebelerin aynı hassaları haiz olmalan, calib-ı nazar-ı dıkkat olsa gerektir, zannederim Efendım Hazretlen.

Sabrı

adeta: sanki
ahun lieb ve ümm: ana-baba bir kardeşler
asır: yuzyıl, asır
belde: şehır, kasaba, memleket, kent
calib-ı nazar-ı dıkkat: dikkatlı bakma nedeni
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
derece-i ihtiyaç: ıhtıyaç nispetı, ıhtıyaç derecesı
enaniyet: kendını begenme, bencılık, egoıstlık
eser-i pûrnur: çok nurlu eser, parlak kıtap
etvar: hâl ve hareketler, ışler, tarzlar, tavırlar
fevkalade: alışılmıştan farklı, olaganustu, normalın ustunde
fıkra: kısım, fasıl, bolum
haiz: bir şeye sahıp olma, sahıp mälik.
hakıkat: gerçek, dogru
hakıkatperver: hakıkatı sever, gerçek aşıgı
halıs: saf, samımî.
harika: olaganustu
hassa: bir kımseye has olan özellık, nıtelık veya tesır
hatt: yol
havi: ıçıne alan, kapsayan, kuşatan
hikmet: gızlı sebep, gaye
mayat: lutuflar, ıhsanlar, ıyılıkler, yardımlar.
iştiyak: şevklenme, göreceğı gelme, ozleme, tahassur
kâffe: hep, butun, cumle, tamamı
kavi: kuvvetlı, güçlu.

70

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Lütufkâr ve İnayatkâr Üstadım Efendım Hazretleri!

Ramazan-ı şenfin onuncu cumartesı gunu, saat on bır buçukta, her bir nüktesi namütenahi hıkmet ve hakıkat müjdelerını havı ve mübeşşır, dokuz nükteli ramazanıyeyi aldım. Ruhumun fevkalâde muhtaç ve müştak bulunduğu ve nazırsız eser-i purnuru, o gece kemal-ı fahır ve sürurla yazdım. Ve aslını yine Nisli Hafız Mahmut Efendi'ye teslım ettım. Hakkı Efendı'ye goturdü. Ertesı sabah

kemal-i fahir: tam bır ıftıhar, ovunme
lütufkâr: lutuf edıcı.
merbut: bağlı, rabtedılmış
muhtelif: ıhtılâf eden, aynı çeşıtten olmayan, bırbırınne uymayan, zıt, karşıt.
mukayyet: kayıtlı, sınırlı, baglı.
mubeşşir: mujdeleyen, mujdecı, ıyı haber vererek sevindıren
müsabaka: yarışma
muştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren
namütenahi: uçsuz, bucaksız, sonu olmayan, sonsuz, bıtmez, tukenmez
nazar-ı dıkkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış
nazır: benzer, eş
nefsanıyet: kendını, nefsını çok begenme halı
nükte: ınce manalı, düşundürucu soz
rabıta-i hakıkiye: gerçek bag
ramazaniye: Ramazan Rısalesı
sürur: neşe
talebe: ogrencı.
tarz-ı telâkkı: anlayış, tarzı, yolu
tevafukat-ı gaybıye: gaybî ve manevî bır ınayetle yapılan hızmetlere akseden yardımlar, gorulen kolaylıklar
Tullab-ı Nur: Nur Talebelerı.
Tullab-ı Nuraniye: nurun talebelerı
Üstad: Bedıüzzaman Saıd Nursı Hazretlennın, ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı, ogretıcı, oğretmen
ziyade: çok, fazla

istinsah ettiğim Risaleyi bir daha dikkatli okuyarak, hattımın tevafukunu tashih ve Ali Efendi'ye ait bir mektup yazdım. Tam imza edeceğim esnada, İslâm köyünden bu vazifeye manen memur bir adam geldi. Ali Efendi'ye gönderdim. Ve şu ümidin fevkinde anî olarak gelen vasıta-i irsal, eserin kudsiyetine sarih ve bariz bir delil olduğuna şüphe kalmadı.

Üstad-ı Azizim! Bazen Nurlan düşünüp, hakikaten pek çok hakaik ve hikmetleri ihtiva ettiklerini görüyordum. Yalnız şu şehr-i rahmet ve mağfiretin ibadatından olan sıyama ait bir mevzu açılmadığını görerek, Üstadıma bir arîza takdim etsem ve otuz günden ibaret olan ramazan-ı şerife ait Otuzuncu Mektup olmak üzere, bir niyazda bulunmak emelinde iken, bir sebebe binaen şu arzumdan feragat ettim.

İşte bu defa Küllîyat-ı Nur'dan mebhus-i anha risale, bu abd-i âcize hitaben, "Senin kalbindeki hafî bir arzu ve hissin, bizim levha-i manevîmizde gayet büyük harflerle yazılıdır ki, işte is'af edildi" tarzında bana ihsan buyuruldu. Fakir de, ruhumun mühim bir ihtiyacını temin eden, binler hikmet ve müjdeli ramazaniyeyi alarak, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ı inzal edene secdeler ve Nurlar dellâl-i âlîşanına hadsiz teşekkürler ile, borçlu olduğum dua-ı fazılânelerine müdavım bulunduğumu arz eylerim Efendim Hazretleri.

Sabri

abd-ı âciz: âciz, zavallı kul
âcize: güçsüz, kabiliyetsiz, becerıksız
arıza: istekleri ni arz etme, dile getirme, alttan üste takdim edilen yazı veya mektup
arz: söyleme, ifade etme
bariz: açık, besbelli
binaen: -den dolayı, bu sebepten
delil: iz, nişan, emare
delîl-i âlîşan: şanlı delîl, tanıtıcı
dua-ı fazılane. fazileti âlım kimsenin duası.
emel: şıddet arzu, umut.
esna: ara, aralık, sıra, vakıt, zaman, hengam
feragat: hakkından ısteyerek vazgeçme
fevk: üst.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâfî: gizli
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hatt: yazı, el yazısı
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
ibadat: ibadetler
ıbaret: meydana gelen, oluşan
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf
ihtiva: içine alma, kapsama
inzal: indirme, indırılme
is'af etme. yardım etme
istinsah: nushasını yazma, omegini çıkarma, kopya etme
kudsıyet. kutsallık, mukaddeslik, azızlık.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
magfiret: Allah ın (cc) affetmesi
manen: mana bakımından, manaca.
mebhus-i anha. sözü geçmiş şey, kendisinden bahsolunmuş şey, nesne
mevzu: konu
müdavım: bir yere sürekli olarak giden kimse, gedikli
mühim: lüzumlu, gerekli
ramazaniye: Ramazan Risalesi.
risale: mecmua, dergi
risale: mecmua, dergi
sarih: açık, âşikar
secde: baş eğme, başı yere koyma
sıyam: oruç
şehr-i rahmet. rahmet ayı, ramazan ayı.
takdim: arz etme, sunma
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
tevafuk. uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfat; öğretici, öğretmen
vasıta-i irsal: gönderilen vasıtayla yollanan
vazife: görev

Ey Üstad!

Yirmi Yedinci Söz, Müslümanlan sa'y ü gayretin ve bu ulvî dinin hizmetine teşvik ediyor. Bu risale sanki ufukta bir hedef, ehl-ı iman için de bir rehber.

Evet bu söz, kalbler içinde bir iştiyak, iştiyak içinde bir nur olmuş. Otuz Üçüncü Mektup ise Otuz Üç penceresiyle beraber, hakikat mayesiyle yoğrulmuş bir varlık. Bu kıymetli eser, ulviyet ve kudsıyet içinde, kuvve-i idrakiyesiyle hissiz beşere hassasiyet, ve gaflet perdelerinden hakikatı görmeyen nazarlara kuvvet, hakperest ehl-ı imana ise, ulviyet bahş ediyor.

Hadsiz ihtiyaçlara düşen, zahire aldanarak maddiyata saplanan ve kendini lâkaytlık içinde ye'se düşüren zavallılar, bu mukaddes eserin karii olsunlar, anlasınlar ki, nereye giderlerse, nereye bakarlarsa bir Hâlık-ı Azam'ın, bir Rahîm-i Rahman'ın dairesinden, hududundan, kanunundan ve idaresinden hance çıkamazlar. Her mevcudiyet, her vakıa, her tahavvûlât, her inayet, her iltifat bir Kadîr-i Zülcelâl'ın yed-i zaptındadır.

Demek oluyor ki, en ufak bir zerrede, Sânii ilân ettiği cihetle, koca bir kâinatın saltanatının küçük numunesi mevcuttur, denilebilir.

Zekâ

bahş: bağış, ihsan, verme
beşer: insan, insanlık.
cihet: yön, sebep, vesile.
ehl-ı iman: inananlar, iman sahipleri
eser: basılma kitap
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, bir şeyin asıl esası.
hakperest: doğruluk ve haktan tayız vermeyen ve ayrılmayan
Hâlık-ı Âzam: yüce, çok azametli yaratıcı, Allah
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hassasiyet: ihtimamlılık, dikkatlilik.
ilân: yayma, duyurma, bildirme
İltifat: hatır sorma, gönül alma
İnayet: yardım, ihsan, lütuf
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi Allah
kadir-i Zülcelâl: sonsuz güç, kuvvet ve büyükluk sahibi olan Allah.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
karı: okuyucu, okuyan
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azızlık.
kuvve-i İdraki: anlama, kavrama gücü, feraset
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
maddiyat: para, mal, zevk vb. ile ilgili şeyler
maye: maya, asıl ve gerekli madde, temel, esas, asıl, öz.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
nazar: bakış, fikir
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
numune: örnek
Rahîm-i Rahman: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan, rahmeti bütün herkese yayılan, bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sânî: sanatkar
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler
ulvî: yüksek, yüce
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliklik.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vakıa: vuku bulan, olan şey
yeis: umutsızlık.
yed-i zapt: güç ve kuvvet eli
zahir: görünen, görünücü

72

Azız ve Büyük Üstadım!

İkı-uç günluk sa'yımın mahsulunden doğan ve ınayet-ı hakla istinsaha muvaffak olduğum On Yedinci Sözü tashıh ıçın takdım edıyorum.

Ey Yüce Üstadım! On Yedincı Soz ki, mefhumu namütenahı yükselen hakıkatlerdır. Yüzlerce teşekkür... Her soz beşerıyetin muptelâ olduğu mahfî emrazı gosterıyor ve nurlarıyla teşhıs ederek tedavi edıyor. Pek âlâ, pek ra'nâ anlıyorum kı, benım gıbı yaralı, manen zarardıde olmuş bir genç ıçın, muhtaç bulunduğum teselliyetkâr şeyler, hep Risale-ı Nur'dandır. Kalbıme tesellı nurlarını serpen Hâlık-ı Azam'a bınlerce şükür...

Zekâı

73

Sözler, yani Risalet-i Ahmediye berahinini yazarken, çok defalar kalemımi elımden bırakıp, o Asr-ı Saadetin anlannın tahassürüyle, hıcranıyla yandım. Bu hicrandan kalbım ağlamış, gönlüm coşmuş, ruhum vücudumdan aynlarak uzaklara gitmiş. Bana teselli tuhfeleri getirmiş.

Öyle yâ azız Üstad! Asr-ı Saadette değılsek, müştakıyız, bu bıze kâfı. Hazret-ı Muhammed'in (ASM) bıze bıraktığı muazzam bir mu'cizesi bugün elimizde değil mi? O kıtap, bıze muhtaç ve müştak bulunduğumuz saadetı

âlâ: yuksek, yüce.
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberımız (a.s.m) ve Dort Halifenin yaşadıgı devre verılen ad.
azız: muhterem, saygın.
berahın: delıller, hucccetler, burhanlar.
beşerıyet: beşerılık, ınsanlık.
emraz: hastalıklar, marazlar.
hakıkat: gerçek, dogru.
Halık-ı Azam: yuce, cok azametlı yaratıcı, Allah.
hıcran: ayrılıktan gelen acı, ayrılık acısı.
ınayet-ı hak: her şeyın en dogrusunu yapan Cenab-ı Hakkın koruması, yardımı.
ıstınsah: nushasını yazma, omegini çıkarma, kopya etme.
kafı: yeter, yetecek, elveren, yetişen.
mahsul: husul bulan, hasıl olan, meydana gelen şey.
manen: mana bakımından, manaca.
mefhum: bır sozun ifade ettıgi mana.
mu'cize: benzennı yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey.
muazzam: ehemmıyetlı, onemlı.
muvaffak: başarmış, başarılı.
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bagımlı.
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren.
namütenahı: uçsuz, bucaksız, sonu olmayan, sonsuz, bitmez tukenmez.
ra'nâ: ıyı, guzel, hos, lâtif.
risale: belli bir konuda yazılmış kucuk kıtap, broşur.
Risale-i Ahmediye: Peygamber Efendımızın Allah'ın elçısı olduğunun delıllennı ızah eden On Dokuzuncu Soz ısımlı Risalet-i Ahmediye Risalesı.
ruh: can.
sa'y: ış, çalışma, çabalama.
saadet: mutluluk.
şükür: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma.
tahassür: hasret çekme, ozlem.
takdım: arz etme, sunma.
tashıh: duzeltme, yanlışını gıderme.
tesellı: avutma, acısını dindırme.
teselliyetkar: teselli verıcı.
teşhıs: tanıma, fark etme, ne oldugunu anlama.
tuhfe: hediye, armagan.
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursî Hazretlerınınozel ısım, yenne geçen bir sıfatı; ogretıcı, ogretmen.

vaat etmiyor mu? Ona halisâne sarıldığımız zaman muhtaç bulunduğumuz zevk-i manevîyi bize vermiyor mu?

Evet azız Üstadım, bugün elimizde tuttuğumuz, gözümüzle gördüğümüz hakikî insanlara rehber olan o muazzam kitap, o büyük mu'cize ki, ben maddiyat içinde dünya cereyanında boğulmak üzere iken, beni onun ulvî sesleri ne güzel teselli etmiş ve bana sarsılmaz bir istinatgâh olmuştur. Hakka namütenahi şükürler olsun.

Muhterem Üstad! Bana öyle geliyor ki, manevî saadete kuşade bulunan ruhum, kıymettar risaleleri okudukça, yazdıkça gitgide bir zevk-i manevî, bir saadet-i ebedî hazırlıklanyla coşacak. Coşkunluklarımın haylı devam ettiği oluyor.

Üstadım! İşte o zaman, dünya nazarımda bir hiçten ibaret kalıyor, ebediyete, sonsuza, saadet âlemlerine atılmak istiyorum. İşte o dakikalar bu dünyayı bana verseler, bu tatlı hulyalarımın bir nebzesini bile vermek istemem. Def olsun gençlik rüyalarının kâbuslu fırtınaları.

Üstadım, duanıza muhtacım.

Zekâî

74

Faziletmeap Üstadım!

Nur sabahı olan Risale-i Nur'dan Birinci, İkinci, Üçüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözleri istinsah ederek beray-ı tashih taraf-ı âlîlerine takdim ediyorum. Mezkûr Sözler kı; kısa oldukları hâlde mefhumları buyuk

alem: dünya, cihan
azız: muhterem, saygın
beray-ı tashih: tashih için, tashih maksadıyla
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
def: manı olma, savmak, uzaklaştırma
ebediyet: sonsuzluk
faziletmeap: fazilet sahibi, çok fazıtedli
Hak: Cenab-ı Hak
hakıkı: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan
halıs: saf, samımî
hulya: hayal
ibaret: meydana gelen, oluşan
istınatgah: dayanak noktası, güvenilecek yer
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
kabus: sıkıntı, rahatsızlık, korku veren
kıymettar: kıymetli, değerli
küşade: ferah, neşeli
maddiyat: para, mal, zevk vb. ile ilgili şeyler
manevî: fikrî, hissî
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
muazzam: ehemmiyetli, önemli
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, azız, saygın
namütenahi: uçsuz, bucaksız, sonu olmayan, sonsuz, bitmez tükenmez
nazar: bakış, düşünce, fikir
nebze: bir parça, az miktar
nur: aydınlık
Risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
saadet: muduluk, kuduluk, bahtıyarlık, mes'ut olma
saadet-i ebedî: sonsuz mutluluk, sonsuz saadet
takdim: arz etme, sunma
taraf-ı âlî: büyük, saygıdeğer taraf, yüce taraf
teselli: avutma, acısını dindirme
ulvî: yüksek, yüce
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi. Hazredennin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
va'd: söz verme, ahd
zevk-i manevî: manevî zevk, manevî lezzet, tat.

Büyük hisler ve ulvî fikir bahşediyor. O *Sözler* kı, her bıri ayrı ayrı mecralardan cereyan ederek büyük bir deryaya dökülen berrak ve saf ırmaklar gıbi çağlıyorlar. Işte bendeniz, bu çağlayan ırmakların lâtif ve ulvî seslerinden hayli derece istifade ediyor ve sonlannda beşeriyetin başta âcizlerinin iptilâ olduğu emraza şifa verici eczalar ıstihsal ediyorum. Kendisini acı, yoksulluk içerisinde bunalıyor zanneden ve muhayyilesi inkişaf edememiş kimselen ikaz etmek emelini taşıdığıma emin olunuz.

Azız Üstadım! Anlıyorum ki, kaybolmuş ümitlerimin, hayatımın semasında sönen yıldızlarımın ufulune teessüf edip bir fecr-i sabah ararken, bir nur sima bir nur sabah karşımda parladılar. Allah sizden razı olsun ki, kıymetli eserlerniz sayesinde hayatın kıymet ve ehemmiyetini anladım. Bu suretle kalbime bir istinadgâh-ı manevî buldum diye müstağrak-ı sürur oluyorum. Hemen; Rabbim, Üstadımızı iki cihanda aziz ve gayelenne vâsıl eylesın, âmin.

Zekâı

75

Ey Azız Üstad!

Vakıa, emr-i âlîleri Sozlerın yazılması hususunda acele edilmemesi idi, fakat hiç mümkün mü ki, karşımda billûrî sular akıtan ulu pınann suyundan kana kana içmek için acele etmeyeyim. Malûm âlîleri, bendeniz bu hususta vazıfelerde çok geç kaldım. Bu cıhetlen vuzuh ıle

âcız: zayıf, güçsuz, zavallı
âlî: yuce, yuksek, ulu
amin: Ya Rabb! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenır
azız: sevgılı
aziz: yuksek derecelı, çok degerlı
bahş: bagış, ıhsan, verme
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
beşerlyet: beşerlılık, insanlık
bıllurî: kristal gibi
cereyan: akma, bir tarafa dogru akış.
cıhet: goruş, goruş açısı.
derya: deniz.
ecza: eczacılıkta ilâç yapmada kullanılan çeşıtlı maddeler
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
emel: şıddet arzu, umıt.
emraz: hastalıklar, marazlar
fecr-i sabah: sabahın ılk aydınlığı
ınkişaf: gelişme.
iptılâ: ıyı veya kotü bır şeye olan aşın duşkünlük, tıryakılık.
istifade: faydalanma, yararlanma
ıstıhsal: hasıl etme, meydana getirme, elde etme, uretme
istinatgâh-ı manevî: manevî delıller, guven veren dayanak
kıymet: deger
latıf: tatlı, şırın
malum: şuphesız belli, evet.
mecra: kanal
muhayyile: hayal etme gucu
müstagrak-ı sürur: sevınce bogulmuş
nur: aydınlık, panltı, parlaklık, zıya, ışık, şule
pınar: çeşme, kaynak.
Rab: yaratan, besleyen, terbıye eden Allah
razı: rıza gosteren, hoşnut olan.
saf: temız, halıs, katıksız, karışık olmayan
sema: gokyuzu, gok
sıma: yuz, çehre
suret: bıçım, şekıl, tarz
şifa: deva, ilaç
teessüf: uzulme, eseflenme, bır şeyın tesırını hıssetme, acı duyma
uful: gurup, batış, gozden kaybolus, gorunmez olma.
ulvî: yuksek, yuce, manevî, ruhanî
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen.
vakıa: gerçı, her ne kadar
vasıl: hakka ulaşan, hakka eren
vazıfe: yapılması bır kımseye ıs marlanan ış.
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklıgı

görüp idrak ederken mümkün mü ki, o ulu pınarın billûrî sularıyla elimi yüzümü yıkamayayım, kalbimi parlatmak için istı'cal göstermeyeyim. Cenab-ı Hakkın azîm bir lütfu ki, temin-i maişetim için çalıştığım zamanlar arasında kıymettar risaleleri yazmak için vakit bulabiliyorum. Bu fırsatları kaçırmak istemediğim içindir ki, acele ediyorum. İstı'calimin en büyük sebebi muhtaç bulunduğum tesellî-yetkâr nurlar o Risalelerde buluyorum. Nasıl ki, içerisinde tevakkuf imkânı olmayan tünellerden hariç kumpanyalar fazla seyr ü sefer etmekle iftihar ederler. Talebeniz de, keza, o cihan kıymet risaleleri ne kadar fazla okur yazarsam, o kadar istifade-bahş ve muftehir olacağım.

On Altıncı Mektubu serâpâ okudum. Her türlü mezahim ve meşakkate karşı gösterdiğiniz sabır ve tevekkule meftun oldum. O *Sözler*'i okudukça, bütün mevcudiyetim bir ıssızlık içinde parlayacak zannettim. Tehacüm-i ıztırap için hep güler yüzlü, güzel yüzlü sabırlar temenni ettim.

Yirmi Üçüncü Söz, derinden gelen bir sayha gibi insaniyete bağıran ve insanlara insanlıklarını ihtar eden ve en âlî makamlara sahip olmak yollarını gösteren ve kanlarını tekâmüle sevk eden ve meşru aşklar doğuran ölmez bir tesellî hatırasıdır. Sözü uzatmaya başladım. Yirmi Üçüncü Sözü lâyıkıyla takdirden âcizim. Çünkü o, bir tesellî ve saadet mayesidir.

Ahmed Zekâi

âciz: gücü yetmez, zavallı
ali: yüce, yüksek, ulu
azîm: büyük
billûrî: kristal gibi
cihan kıymet: dünyaya değer
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
iftihar: gurur, övünme
ihtar: hatırlatma, uyarı
insaniyet: insanlık, bütün insanlar
istı'cal: sabırsızlanma
istı'cal: sonraya bırakılmasını istememe, tehirini istememe
istifade-bahş: fayda veren.
kârî: okuyucu, okuyan
keza: böylece, aynı şekilde
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
kumpanya: cemaat, zümre, takım
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
makam: manevî mevkı.
maye: maya, temel esas, öz
meftun: tutkun, muprela aşın bağlanmış
meşakkat: zahmet verici iş.
meşrû: şeriata uygun, şeriatın müsaade ettiği şey
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
mezahim: eziyetler, sıkıntılar, zahmetler, zorluklar, belâlar.
muftehir: iftihar eden, övünen
pınar: çeşme, kaynak.
saadet: mutluluk.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sayha: çığlı, çıglık, feryat.
serapa: tamamen, bütünüyle
sevk: ulaştırma, yöneltme
seyrusefer: gezip dolaşmak.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
talebe: öğrenci
tehacüm-ü ıztırap: üzücü şeylerin insanın başına uşüşmesi, hücum etmesi
tekâmül: kemal bulma, kemale erme, olgunlaşma
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu
temin-i maişet: geçim temini sağlamak
tesellî: avutma, acısını dindirme
tesellîyetkâr: tesellî verici
tevakkuf: duraklama, durma
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan bekleme
tünel: çevresi kapalı yol

76

[Hüsrev'in bir fıkrasıdır.]

Sevgili ve Muhterem Üstadım Efendim!

Bizi maddî ve manevî tenvir eden, yükselten ve erişilmez feyizlere müstağrak kılan risalelerinize malikiyetimden ve lâyık olmadığım hâlde bu şerefe nailiyetimden dolayı, Cenab-ı Hakka bînihaye teşekkür etmekte, gerek bu şerefe nail olmaklığıma vesile olduğunuzdan ve gerekse atiyen bu hususta üzerimize terettüp eden vazife-i Kur'âniyede muvaffakiyet kazanacağımızı tebşir etmekte olduğunuzdan dolayı, duyduğum pek büyük bir sürurla müftehirim. Üstadım, hakkınızda, hatırınıza gelmeyen nimetlerin en güzeliyle dünyevî ve uhrevî mes'ut olmanızı her vakit için dua etmekteyim.

Muhterem Üstadım, sizi özlemiştim. Aradaki hainlerin her hususta engel olmaları, şüphesiz çok müteessir ediyor. Bugünkü hâl yüreklerimizi sızlatıyor, fakat elimizden bir şey gelmiyor. Nur deryasının feyizli risaleleri kimin eline geçerse, o zatı kendine ciddî olarak raptettiği gibi, müştaklar ve ehil olanlar arasında dolaşıyor.

(1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

Hüsrev

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillâh" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

bînihaye: sonsuz, nihayetsiz, ebedî tükenmez.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
derya: deniz, bahr.
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
dünyevî: dünyaya ait.
ehil: sahip, malik, yetki sahibi olan.
feyiz: ilim, irfan.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
hain: hıyanet eden, arkadan vuran.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
malikiyet: mâlikliik, malik ve sahip olma.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
müftehir: iftihar eden, övünen.
müstagrak: gark olmuş, dalmış, batmış, içine girmiş.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
muteessir: teessure kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
nail: kavuşan, ulaşan, eren.
nailiyet: nail olma, halı, murada erme, maksada ulaşma, ele geçirme.
nimet: lutuf, ihsan, bağış.
Nur: ilim.
rapt: bağlama, bağlanma, ilıştirme.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
sürur: sevinç, mutluluk.
şeref: övünulecek, iftihar edilecek şey.
şerefe: itıbara, değerlilik.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
terettüp: bir ışın binnin üzerine düşmesi.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vazife-i Kur'aniye. Kur'an'la ilgili vazife, Kur'ân vazifesi.
vesile: bahane, sebep.
zat: kişi, şahıs, fert.

77

[Hüsrev'in Sözler'i yazmaya başladığı zaman yazdığı mektubun fıkrasıdır.]

Muhterem Efendim Hazretleri!

Bu sefer okumaklığımız için irsal buyurduğunuz iki kitaptan birisini Bekir Ağa'dan aldım. Kitabın birkaç sahifesini okudum. Ve kitabın bir nüshası kendimde kalmak üzere istınsah etmeye başladım. Kitap münderecatında arada sırada dimağımı alâkadar eden mesaîlden bahsettiğini ve küçük mektupların pek büyük hakıkatleri kucakladığını gördüm ve çok müstefit oldum.

Altıncı Mektuba kadar yazılan *Sözler*'i bir taraftan yazıyor, diğer taraftan da yazının geçce yazılışından sıkılarak okumaya başlıyordum. Pek çok sürur beni kaplıyordu. Altıncı Mektuba gelince, şu gurbetteki fırkatınızin en hazin kısmını tayyettiğinizi ve bir kısmının da hikâye edildiğini okudum. Okudukça sizinle beraber kalbim hazin hazin ağlamaktan kendimi alamamakta idim. Hatta yanımda bulunan valideme dahi okudum. Okurken validem ağlıyor, gözlerinden yaşlar dökülüyordu. Ben de ağlamamak için nefsime cebrediyordum. Diğer taraftan da, acaba tayyedilen kısmından biraz yazılsa idi...

Hüsrev

alakadar: ilgili, ilişki
cebir: zor, zorlama, baskı yapma
dimağ: akıl, şuur
fırkat: ayrılık
gurbet: gariplik, yabancılık
hakikat: asıl, esas
hazin: uzuntu verici
irsal: göndermek, gönderilmek, yollamak
istınsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
mesaîl: meseleler
münderecat: içensinde olanlar
müstefit: istifade eden, faydalanan, kazanan
nefs: kendi, şahıs
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
sahife: sayfa
sefer: defa, kere
sürur: sevinç, mutluluk.
tayy: çıkarma, atma.
terem: saygı, değer, hürmete layık, azız, saygın.
valide: ana, anne

78

Ey Üstad-ı Muazzam!

Atabey'e gelen ramazan meyvesi olan ve ramazan-ı şerifin hikmetlerini bildiren Söz, bizi ikaz ve bilmediğimiz hikmetleri tasrih ediyor. Okuduğum her söz, neşr ettiğiniz o ulvî hakikatler için âciz lisanım tavsif ve takdirden âcız kalıyor. Ve görüyor ve anlıyorum ve öyle iman ediyorum ki, bir zaman gelecek, bu risalâtü'l-Envar ve mektubatu'n-Nur, için için ateşlenen, feveran eden bir dağ gibi hararetle nurfeşan bir menba kuvvetine tesahub edecek. Ve belki de etmiştir. Bir düğmesine basmakla her tarafı ziyaya müstağrak eden bir elektrik dinamosu gibi kendinden çok uzak mesafeleri ikaz ve irşat nuruyla ihata edecektir.

Nurun Eski Talebesi Merhumu
Lutfi'nin Arkadaşı Zeki

79

[Hüsrev'in bir fıkrasıdır.]

Muhterem Efendim, Sevgili Üstadım!

Yirmi Dokuzuncu Mektubun bir kısmını nasıl bulduğum ferman buyuruluyor. Bu hususta ne yazabilinim, ne gibi bir fikir dermeyan edebilinim? Risalelerin her birisinin nurları bir, fakat mevzuları ayrı, güzellikleri ayrı,

mesafe: uzaklık, ara
mevzu: konu
muazzam: saygıdeğer, müheccel
muhterem: saygı değer, hürmete layık, azîz, saygın
müstağrak: gark olmuş, dalmış, batmış, içine girmiş.
neşr: herkese duyurma, tamim
nurfeşan: nur saçan, aydınlatan
risaletü l-envar: nurlu, ışık saçan risaleler
takdir: kıymet verme, değer biçme
talebe: öğrenci
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme
tavsif: vasıflandırma, mahiyetini ortaya koyma, niteleme
tesahub: sahip çıkma, benimseme, koruma
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî
Üstad-ı Bedîüzzaman Said Nursî: Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
üstad-ı muazzam: büyük ustad
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

âcız: gücü yetmez, zavallı
dermeyan: ortada olan şey, arada ortada bulunan, ortaya konmuş
dinamo: hareketi elektrik akımına çevirmeye yarayan alet
ferman: emir, buyruk.
feveran: kaynama, fışkırma
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hakikat: asıl, esas.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
ihata: kuşatma, içine alma.
iman: inanma, itikat.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
lisan: konuşma dili.
menba: kaynak.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü

lâtîflikleri ayrı, zevkleri ayrıdır. Bu risalenin nuru diğer risaleler gibi her tarafı parlak, her köşesi güzeldir. Bilhassa ruhlarımızı sızlatan, kalblerimizi ağlatan bu hâl-i müessife dolayısıyla, sevgili Üstadımdan bir şifa-i acil bekliyordum. Bu şifayı, Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu Nükteler beklediğim devayı vermiş ise de, binler maslahat ve faydaları içinde yalnız bir maslahat için bile olmadığı hâlde tebdil edilen şeair-i İslâmiyeden bazıları, bizi çok me'yus ve müteessir ediyor.

Fakat, sevgili Üstadım, zaman takarrüp etmiş olmalı ki, bir taraftan mülhitlerin tecavüzlerin ziyadeleştikçe, diğer taraftan muhterem Üstadımızın, Kur'ân'ın feyzi ile nail olduğu hakikat deryasından kükreyip gelen gizli hakaıkı izhar etmesi bizim sevincimizi artırmaktadır. Madem çiçekleri görmek için bahar beklemek zarureti vardır; biz de onu şiddetle ve sabırsızlıkla intizar etmekteyiz.

Husrev

80

[Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Muhterem Üstadım, Kıymettar Üstadım!

Bekir Ağa ile gönderdiğiniz mektuptan duyduğum sürurü tarif etmek, benim gibi âciz bir talebenin ne lisanı ve ne de kaleminin haddi değildir. Sevincimden mektubunuzu takbil ediyor, ruhum sızınle yaşadığı hâlde, cismen

acız: gücü yetmez, zavallı
bilhassa: özellikle.
cismen: cısım itibanyla, cısım olarak, vucutça, bedence
derya: deniz.
deva: ilâç, çare.
fayda: layda, menfaat, kâr, kazanç
feyzi: bolluk ve berekete ait.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hakaık: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, asıl, esas
hal-i müessife: uzucu durum
intizar: bekleme, gözleme
izhar: gösterme, açığa vurma.
kıymettar: kıymetli, değerli
latif: güzel, hoş
lisan: konuşma dılı
madem: çünkü, için, degil mı kı... den dolayı, böyle ise, hele
maslahat: uygun ış, yerine göre icap eden davranış
me'yus: yeise düşmuş, ümitsız, kederli.
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız
müteessir: teessure kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nail: kavuşan, ulaşan, eren.
nükte: ince manalı düşündürücü söz
şeair-i İslamiye: İslâma ait işaretler, İslama sembol olmuş ış ve ibadetler
şifa-i acil: acil şıfa, iyileşme sebebi
sürur: mutluluk.
takarrup: yakınlaşma, yaklaşma, yanaşma
takbil: öpme
talebe: ogrenci
tarif: bır kavramı kelimelerle ifade etme
tebdil: degıştırme, dönüştürme
tecavüz: saldırma, sataşma, namusa saldırma, sarkıntılık.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretici, öğretmen
zarureti: mecburiyet, zorunda olmak, zorunluluk.
ziyade: Artma, çoğalma

uzak bulunduğumuzdan ağlıyordum. Zaman oluyor ki, gözlerimden dökülen yaşlan yazı yazmak veyahut Risalelen okumakla teskin edebiliyorum. Zaman oluyor kalbim mütemadiyen ağlıyor, ah sevgili Üstadım. Sizden pek büyük istirhamım budur ki: Beni affediniz. İki-üç seneden beri dünyayı sevmez olduğum hâlde kurtulamadığımdan çok müteessirim. Issız sahralar, susuz çöller, ruhumun birer meskeni oluyor. Hayalen oralarda dolaşıyorum. Güya bir şey anyorum. Evet, bir şey anyorum. Heyhat, aradığım hem çok yakın, hem çok uzak görünüyor. Bilmiyorum, daha ne kadar zaman bu hâl içerisinde çırpınacağım. Evet, yine pek çok müteşekkirim. Nasıl teşekkürüm hadsiz olmasın? Henüz bir sene oldu; iki gece birbirin üstüne gördüğüm iki rüya-i sadıkada, temelleri atılmakta olan büyük bir gülyağı fabrikasının kâtipliğine tayin edilmiş ve işe mübaşeret etmiştim. Bu rüya tarihinden iki ay sonra risaleleri yazmaya başladım. Ve bilhassa Yirmi Sekizinci Mektubun Yedinci ve Sekizinci Meselelerinde, hizmetimizin makbuliyeti ve rıza-i İlâhî dâhilinde olduğu pek açık bir lisanla yazılması, âciz talebenizi de dilşad etmişbulunuyor. Sevgili Üstadım, Allah sizden ebeden razı olsun.

Hüsrev

81

Ey Aziz Üstad!

Bu defa yazmaya muvaffak olduğum üç mevkıftan mürekkep Otuz Ikıncı Sözü beray-ı tashih takdim ediyorum.

âcız: becerıksız kabılıyetsız
aziz: muhterem saygın
beray-ı tashih: tashih ıçın tashih maksadıyla
bilhassa: ozellıkle.
dahil: ıçınde gıren
dilşad: sevınmış kalbı hoş olmuş gonlu hoş
ebeden: ebedî ve daımî olarak.
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız sonsuz
hayalen: hayalî bir sekılde.
Heyhat: yazık çok yazık ne yazık
ıstirham: rıca etme
katip: yazan yazıcı.
lisan: konuşma dıl
makbuliyet: makbulluk begenılmışlık geçerlılık
mesele: konu
mesken: oturulan ıkamet olunan yer
mevkif: durak noktası
mübaşeret: bir ışe başlama gırışme temas
mürekkep: terkıp edılmış ıkı veya daha çok seyın karışmasından meydana gelen bileşik.
müteessir: teessure kapılan, huzunlu kederlı mahzun
mütemadiyen: surekli olarak devamlı
muteşekkir: teşekkur eden
muvaffak: başarmış başanlı
razi: rıza gosteren hoşnut olan
rıza-i İlâhî: Allah ın rızası hoşnutlugu
rüya-yı sadıka: gerçek çıkan rüya
sahra: buyuk çol, genış saha
takdim: arz etme sunma
talebe: oğrencı
tayin: vazıfeye gonderme bir ışe yerleştırme atama.
teskin: sakınleştırme yatıştırma
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bir sıfatı ogretıcı, ogretmen

İş bu kitabım, nazar-ı âcizîde giranbaha bir hazine olduğunu yazmaya bilmem lüzum var mı? Dünyanın ölçülmek imkânı olmadığını söyleyen zat ve fikr-i beşerin nâmahdut bir arazi olduğunu iddia eden adam ne doğru söylemişler. Bu noktada fikrim, gittikçe inkişaf eden efkârımın ve dar muhayyilemin genişlemesinden mütevellit bir fikirdir. Dünyanın ölçülmez bir boşluk olduğunu ve fikr-i beşerin nâmahdut olduğunu izah maksadına müstenit değildir. Demek ki, her risaleden ruhum ayrı ayrı gıdasını alıyor. Otuz İkinci Sözün kalbime ve ruhuma bahşettiği safa-ı sermedî ve cavidanî değil mi ki, bu uzun mektubumla mesruriyetimi izhar için sizi tacız etmeme bâdî oluyor. Hülâsa, tatlı bir sermestî içinde hayatımdan memnunum. İnşaallah, duanız himmetiye boyle meşru bir sermestî içinde hayat-ı ebediyeye vâsıl olacağım, inşaalah.

Ahmed Zekâi

82

[Hüsrev'in bir fıkrasıdır.]

Çok Muhterem, Sevgili Üstadım!

Yirmi Dokuzuncu Mektubun Üçüncü Kısmını okuduk. Mektup münderecatı hepimizi şevke getirmiş, sevinçle her tarafımızı doldurmuştu. Kur'ân-ı Hakîm'in bazı âyâtından çıkan kıvılcımlarıyla, bir taraftan aklı gözlerine inmiş olan maddiyyunlar ve emsali tabakasına karşı, mektubatu'n-Nur ve risalâtü'n-Nur ile meydan okuyarak

arazi: arzlar, yerler, topraklar
ayat: işaretler, deliller. Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden deliller
bâdî: sebep olan, yol açan, vesile
cavidanî: sonsuza ait, ebedî, bengi, sonu olmayan.
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
emsal: eş, benzer
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fikr-i beşer: insanların fikri, insanların düşüncesi
giranbaha: kıymet ve pahası çok olan
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
hazine: zengin ve değerli kaynak.
himmet: yardım, ihsan, lutuf
hulâsa: kısaca, özet.
iddia: davaya kalkışma, dava etme.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
izhar: gösterme, açığa vurma.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
maddiyyun: maddeyi ezeli ve ebedî kabul edenler
maksat: kastedilen şey, gaye
meşru: şeriata uygun, şeriatın müsaade ettiği şey
mesruriyet: meşrur olma, sevinme, sevinçlilik.
muhayyile: hayal etme gücü
muhterem: saygı, değer, hürmete lâyık, azîz, saygın
münderecat: içerisinde olanlar
müstenit: istinat eden, dayanan
mutevellid: doğan, doğmuş
nâmahdut: sınırsız, hudutsuz
nazar-ı âcizî: zayıf, güçsüz olan nazarım, bakışım
safa-ı sermedî: daimî, sürekli olan safa
sermest: sarhoşluk.
şevk: keyif, neşe, sevinç.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
taciz: rahatsız etme, huzursuz kılma, sıkmak.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan
zat: kişi, şahıs, fert.

onlann kafalanna hakîkat tokmaklannı vurmakta ve diğer taraftan onların kalblerini pek parlak feyizleriyle doldurmaktadır.

On sekiz bin değil, sevgili Üstadın buyurduklan gibi yirmi sekiz bin âleme bakan o büyük Furkan-ı İlâhînin, bugünkü asırdan başka gelecek asırlara da bakan vecîhlerinin bazı mühim noktalarına ışaret edilmesi ve lâfzullah üzerinde vaki tevafukatın göze çarpacak ve nazarı celp edecek şekle ifrağ edilmesi ve bazı kelimelerde görünen mânîler tevafukatın güzellikleriyle meydana çıkanlması hakkında vaki Üstadımın fikirlerine haddim olmayarak yine Üstadımdan aldığım kuvvet ve cesaret ile ıştirak ediyorum. Ve böyle bir Kur'ân-ı Kerîm'in yazılması hakkında vakı olacak her fedakârlığa hazır olduğumu, utanarak, baştan ayağa kadar beni istilâ eden bu sürurun verdiği hâlet-i ruhıye üzerine arz ediyor ve aynca diyorum ki Sevgili Üstadıma istenilen şekilde kendi elimle yazılmış bir Kur'ân-ı Kerîm'i yazıp takdim etmeyi çok arzu ediyorum. Fakat meselenin mustaceliyetini düşünemiyordum. Ve bir de diğer kardeşlerimin bu şereften mahrumiyetidir kı, bu fikrimin ve bu arzumun kabulünde ısrar edemiyorum Evet sevgili Üstadım! İnşaallah zaman takarrüp etmiştir. İnşaallah mev'ud vakte biz de erişmiş bulunuyoruz. Artık sebep Selef-i Salihînin Kur'ân'a haşiye olarak bir şey ilâve edilmemesi hakkındaki kararlannın, zamanlanna ait bulunması ve ulema-i muteahhirînin müsaadeleri de Arabcanın tahsili cihetine gidilmediğinden ilen geldiği kanaatını taşıyarak, Arabcanın okumak ve

âlem: varlık sınıflannda her bırı
arz. söyleme ifade etme
celp çekme, çekiş kendine çekmek.
cihet. yan yön taraf
fedakar: kendini veya şahsi menfaatlerini hiçe sayan fedakâr eden
feyiz ilim irfan.
Furkan-ı ilahî: ilâhî kitap Kur'an-ı Kerim
hakîkat. gerçek doğru
halet-i ruhıye insanın ruh hâli psikolojik durum insanın manevî hâli, iç durumu
haşiye: bir eserin metnini şerh ve izah eden kitap
ifrağ: bir halden başka bir hale sokma çevirme
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
İstilâ ele geçirme kaplama yayılma
İştirak. katılma
kanaat. görüş fikir
lafzullah: Allah lafzı
mahrumiyet. mahrumluk dilediğini istediğini elde edememe nasıpsızlık, hissesizlik
mânî: manalar
mesele ehemmiyetli onemli ış
mev'ûd: zamanı belirtilmiş vadeli
muhim. onemli ehemmiyetli.
müsaade izin icazet, ruhsat.
mustacelıyet. âcil olma hâli
nazar düşünme. fikir muâhaza niyet.
selef-i salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatın ilk rehberlen ve Ashap ile Tabîîn ilen gelenleri ile Tebe-i Tabîînden olan Muslumanlar
şeref: ovünulecek, ıftıhar edilecek şey
sürur: sevinç, mutluluk
tahsil: ilim ogrenme bilgi edinme ogrenim.
takarrup: zamanın gelmesi vaktı yakın olma
takdim: arz etme sunma.
tevafukat. uygunluk.
ulema-ı muteahhirin: son zamanlarda yetişen buyuk alimler
Üstad: Bedıüzzaman Saîd Nursî Hazretlerinin ozel ısım yenne geçen bir sıfatı ogretıcı ogretmen
vakî: ıfham muşahede keramet
vecih: cihet, yön.

yazmak istenilmediği bir zamanda bulunuyoruz. Binaenaleyh Kur'ân hakkında sevgili Üstadımın düşündüklerine pek büyük bir ihtiyaç olmakla beraber, bu güzel ve pek büyük bir emr-i hayra kapı açan bu işin hemen ikmal edilmesi için her şeye tercih edilmesi rica ve istirhamındayım. (Saatçi Lutfu Efendi kardeşim de bu kanaattedir.)

Sevgili Üstadım! Allah sizden hem ebediyen razı olsun, hem de her bir hayırlı işinizde muvaffak etsin, duasıyla Cenab-ı Hakka muteşekkir olduğum hâlde size olan minnettarlığımı arz eder ve dâmenlerinizi öperim, muhterem efendim hazretleri.

Husrev

83

Ey Üstad!

Kur'ân'ın bir ma'kesi olan yazdığın risaleler, senin ne büyük üstad olduğunu kabul ve teslime kâfidir. Sen ki, ey aziz Üstad, İslâmiyet üzerine çöken zulmet ve gaflet perdelerini risalelerinle yırttın. O mülevves perdeler altındaki en nurlu hakikatleri meydana çıkardın. Senin sarsılmaz azmin, kahraman metanetin, aramsız sa'yin semeresiz kalmadı. Anadolu'nun ortasına öyle bir âb-ı hayatçeşmesi açtın ki, (HAŞİYE) bu çeşmenin muslukları yazdığınız

HAŞİYE: Bu hizmet-i kudsiyedeki sevap ve şerefte benim gibi bîçarenin hissesi, tasavvur ettiğinız miktardan binde bir düşse yine şükrederim. Ehl-i hüner, elmas kalemlerinle imdadıma yetişen sizin gibi Kur'ân ın halis şakirtlerindir.

ab-ı hayat: hayat suyu
aram: durma, eğlenme, dinlenme
arz: sunma, bildirme
aziz: sevgili
azm: kasıt, niyet
biçare: çaresiz
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
dâmen: etek
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
ehl-i hüner: hünerli kişiler, bilgi sahipleri
emr-i hayır: hayırlı iş
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hakikat: gerçek, doğru
halis: samimi, ciddi, saf
hizmet-i kudsiye: mukaddes hizmet
ikmal: tamamlama, bitirme
istirham: isteme, rica etmek.
kâfi: yeter, yetecek, elveren, yetişen
kanaat: inanma, görüş, fikir
ma'kes: ayna
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
minnet: bir iyiliğe karşı teşekkür etme
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
mülevves: kirli, pis, karışık, düzensiz
muteşekkir: teşekkür eden
muvaffak: başarmış, başarılı
nurlu: ışıklı, parıltılı.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
sa'y: iş, çalışma, çabalama
şakirt: öğrenci, talebe
semere: meyve, güzel netice
tasavvur etme: düşünme, tasarlama
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zulmet: karanlık

risalelerin, neşrettiğiniz eserlerin hakaikıdır. Menba ve madeni bâkî olan Kur'ân-ı Hakîm'in bahridir. Bir gün olup bu dâr-ı imtihandan saadet âlemlerine göçtüğün zaman, kıymetdar eserlerin seni namınla beraber yaşatacaktır. Ne mutlu, senin açtığın çeşmenin kıymetini takdir ile ona muhafız ve müdafi olan ve icabında eserlerinin ahkâmını ilân ve telkin uğrunda bin can ile hayatını fedaya müheyya olan, candan sevdiğin talebelerin var. Uhrevîler diyarında olduğunuz zamanlarda dahi sizin ruhunuzu muazzep edecek hareketlerde bulunmayacaklarına emin olunuz. Bir çok esrar-ı Kur'âniyenin anahtarlarını şimdiden talebenize tevdi ettiğinize, onlar canla başla size minnettar ve müteşekkirdirler. Bu gün saçmakta olduğunuz feyizli nurlar, beşeriyetin hakikî insan olanlarını payansız sürurlara istiğrak ederek, mükellef oldukları vezaifi bildiriyor. Hizmetiniz inkâr edilmez ve senin fedakârlığın azîmdir.

Azîz Üstad! Hizmetin göklerde gezsin (HAŞİYE) ve siz destanlarda geziniz. Fedakâr Üstad! Diyanetten medet almayan, ehl-ı gafletin gafletini ziyadeleştiren edebiyat denilen müthiş sarhoşluk, ancak ve ancak sizin âsâr ve

HAŞİYE: Bu kardeşimin bu hissine iştirak etmiyorum. Rıza-ı İlâhî kâfidir. Eğer O yar ise, her şey yardır. Eğer O yar değilse, bütün dünya alkışlasa beş para değmez. İnsanların takdiri istihsanı, eğer böyle işte, böyle amel-i uhrevîde illet ise, o ameli iptal eder; eğer müreccih ise, o ameldeki ihlâsı kırar, eğer muşevvik ise saffetini izale eder, eğer sırf alâmet-i makbuliyet olarak, istemeyerek Cenab-ı Hak ihsan etse, o amelin ve ilmin insanlarda hüsn-ü tesir namına kabul etmek güzeldir ki,[1] واجْعَلْ لِي لِسانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ buna işarettir.

1- Bana arkamdan hayırla yâd edilmeyi nasip eyle.

ahkam: emirler, hükümler, buyruklar
alem: dünya, cihan
amel-i uhrevî: ahirete ait iş, amel
azîm: büyük, yüce, ulu.
azîz: değerli
bahr: deniz.
bâkî: ebedî, daimî, sonu gelmez, bitip tükenmez, ölmez, sonsuz
beşeriyet: beşerîlik, insanlık
dâr-ı imtihan: imtihan yeri, dünya
destan: kahramanlık olaylarını anlatan edebî tür
diyanet: din
diyar: memleket
edebiyat: nazımlı, nesirli güzel sözler
ehl-ı gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan
emin: müstenih, rahat.
esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait sırlar, gizli ilimler
feda: uğruna verme, kurban olma
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
feyiz: ilim, irfan
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikî: gerçek, sahici
hüsn-i tesir: güzel etki
icap: gerekme hali, gerekli olma
ihlâs: içten, samimî bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
ilan: yayma, duyurma, bildirme
inkâr: redderme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
istiğrak: gark olma, dalma, bir şeyin içine gömülme, bir şeyle kaplanma
istihsan: güzel bulma.
kıymet: değer
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
maden: öz, cevher
medet: inayet, yardım, imdat.
menba: kaynak.
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan
muazzep: azap içinde bulunan, eziyet çeken, çok sıkıntı gören.
müdafi: müdafaa eden, savunan, koruyan, dayanan
muhafız: koruyucu, bekçi
müheyya: hazır, hazırlanmış, amade
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
müreccih: tercih eden, üstün tutan
müşevvik: teşvik eden, isteğini arttıran
müteşekkir: teşekkür eden.
nam: ün, şöhret, şan
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
payan: son, nihayet, bitim, akıbet.
rıza-ı ilahî: Allahın rızası, hoşnutluğu
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtiyarlık, mesut olma
sürur: sevinç, mutluluk
takdir: beğenme, begendiğini belirtme
talebe: talep eden, öğrenci.
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme
tevdi: emanet etme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi, yenne geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vezaif: vazifeler, işler
ziyade: Artma, çoğalma

telkinleriniz sayesinde mündefi oluyor. Dinsiz milletler payidar olamayacağı ve hatta insaniyeti bile öğrenemeden dünyadan gelip geçeceklerini pek makul ve mantıkî delillerle ispat ettin. Eserlerin ruhun gibi ulvî ve ihatalı.

Sevgili Üstadım! Müsterih olmalısınız ki, sizin sa'yiniz beyhude değildir. Lâyemut risalelerin ilelebet kıymetli ellerde gezecek. Bugünkü dinsizlere haddini bildirecek. Ve belki iman dahi bahşedecek. Zaten sizin talebiniz bu değil mi? Emeliniz, gayeniz, iman dairesinde ikaz ve irşad hedeflerine yetişmek değil mi? Felsefe mezbelelerinde nâlân, sürünen edepsizler elbette hakikî edebi ve edebiyatı sizin eserlerinizde bulacaklarına asla şüphe yoktur ki, böyle olacak. Siz de artık muhterem Üstad, muhtaç olan koca bir millete tarif ve mikyas kabul etmez bir hizmeti ifa etmiş bulunuyorsunuz. Bu millet, bu toprak, bu vatan hiçbir zaman size olan borçlarını ödeyemezler. Dilerim ki, bu azîm, kudsî hizmetinizin mükâfatını Cenab-ı Hak size pek lâyık bir tarzda ihsan etsin. Dünya ve ahirette sizden ve bizim gibi âciz ve kusurlu hizmetçilerinden razı olsun, âmîn.

Lutfi'nin Arkadaşı Zeki

âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
asar: eserler, izler, nişanlar
azîm: büyük, yüce
bahş: bağış, ihsan, verme
beyhude: boşuna, faydasız
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
edebi: terbiye ve nezakete ilgili
edebiyat: nazımlı, nesirli güzel sözler
emel: şiddet, arzu, ümit.
felsefe: bir şeyin nazan yonu
had: kapasite, sınır, hudut
ifa: bir işi yapma, bir işi gerçekleştirme
ihatalı: kuşatıcı
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf
ikaz: uyarı
iman: inanma, inanç, itikat, tasdık.
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
ispat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hâle getirme.
kudsî: mukaddes, yüce.
lâyemut: ölümsüz, sonu olmayan, hayatı sona ermez.
makul: akla yakın, akla uygun, aklın kabul edeceği
mantıkî: akla ve mantık kaidelerine uygun, mantıklı
mezbele: süpürüntü yeri, süpürüntülük, süpürüntü dökülen yer, çöplük
mikyas: nispet, derece, ölçü
muhterem: saygı, değer, hurmete layık, saygın
mukâfat: ödül.
mündefi: def edilmiş, atlatılmış, savuşturulmuş, savulmuş
müsterih: rahat, emin
muthiş: dehşet veren, ürkütücü, korkutan, dehşetli, korkunç.
nalan: inleyen, inleyici, feryat eden.
payidar: iyice yerleşmiş, sürekli, kalıcı, sabit, kalıcı, de vamlı
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sarhoşluk: kendinden geçmişlik.
talep: istek, dilek
tarz: biçim, şekil
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme
ulvî: yüksek, yüce
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen

84

[Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım!

Yorucu bir kuvvetle gece ve gündüz beni düşündüren ve fakat hıç de kıymetı olmayan vazıyetten kurtaran mektubunuzu aldığım vakıtten ben sürur içinde, Cenab-ı Hakka bînıhaye teşekkurlerımı takdım edıyor ve beş vakıtte, eltaf-ı İlâhiyeye mazhariyetimize dua edıyorum. Bilhassa sevincimi artıran keyfıyet, Cenab-ı Hakkın sırf hızmet-i Kur'ân'da istihdam etmesinin iş'ar buyurulmasıdır.

Muhterem Üstadım! Vazıyetimden çok çok memnunum. Artık emr-i âlîleri mucibince hiç bir şey düşünmüyorum. Duşunduğum bır şey varsa, o da Rısale-i Nurdan *Sözler*'ı ikmal etmek, bunlardan istinsah ederek arkadaşlanmızın çoğalmasını temin etmek ıçın lâyıkıyla çalışmaktır. Bunun ıçin kendimde gördüğüm ariyet ve emanet bir varlığa değil, belkı Cenab-ı Hakkın kudret ve lütuflanna istinat edıyorum.

Muhterem Üstadım! Yazdığım Otuz İkinci ve Yirmi Yedinci Sözleri takdim edıyorum. Yirmi Yedinci Mektupta arkadaşlanmızın ihtısasatlarını okurken bilsenız ne kadar sürur duyuyorum. Yekdiğerine ayrılmamak için kıymetsız maddî iplerle değil, kıymetlı ve manevî ıplerle bağlanmış bir aile ve bir cemaat efradının hissedeceği sevınçle mutelezzız oluyorum. Şüphesız zat-ı Üstadâneleri

alâmet-i makbuliyet: kabul olunduğunu belirtılen ışaret, nışan v.b.
amel: ış uygulama, yapma
amel-i uhrevî: ahrete aıt fıl amel, ibadet netıcesı ahrette gorulecek amel
ariyet: geçıcı olarak, vadesiz venlen odunç, ığredı
bilhassa: özellıkle
bınıhaye: sonsuz, nıhayetsız, ebedı tukenmez
cemaat: topluluk.
dua: yalvarma yakarış nıyaz
efrat: ferdler
eltaf-ı İlâhiye: ılâhı lutuf bagıs
emanet: gen alınmak uzere bırakılan şey
fıkra: kısım. Fasıl, bolüm.
hızmet-ı Kur'ân: Kur an hızmetı.
hüsn-ı tesir: guzel, iyı teslr etkı
ıhlas: samımıyet, dürustluk doğruluk.
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lutuf
ihtısasat: duymalar, hissetmeler
ikmal: tamamlama, bıtırme.
illet: sebep
ilm: marifet, vukuf
iptal: boş, hukumsuz bırakma
ışar: anlatma, bildırme
istıhdam: bır hizmette kullanma, çalıştırma
ıstıhsan: guzel bulma, beğenme.
ıstınat: dayanma, güvenme
istinsah: nushasını yazma, omegını çıkarma, kopya etme
İştirak: katılma.
ızale: yok etme, ortadan kaldırma
kâfi: yeter, kâfi gelır
keyfiyet: bır şeyın nasıl olduguı nıtelik.
kıymet: deger
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
lütuf: ıkram ve yardımda bulunma
maddî: madde ile alakalı cısmanî
manevî: fıkrı hıssı
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
mucip: ıcap eden, gerektıren
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın
müreccih: tercih eden, usrun tutan
muşevvik: ayartan, kışkırtan, tahrik eden.
mutelezzız: lezzet alan, tat hisseden, hazzeden, hoslanan
nam: yerine, vekillik.
rıza-yı İlâhî: Allah ın rızası, hoşnutluğu
saffet: safılık, halıslik, arılık, berraklık
sürur: sevinç, mutluluk.
takdim: arz etme, sunma
takdir: begenme
temin: elde etme.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, oğretıcı, ogretmen
vazıyet: durum
yâr: dost.
zat-ı Üstadâne: ustadın zatı, buyuk bır alım olan Bedıuzzaman Hz. kendısı

başımızda olmakla beraber, büyük olanlarımız ağabey ve beraber olanlarımız da kardeşlerimiz olmuşlardır. Veyahut ben bu cemaatin içerisine dâhil olduğumdan fevkalhad bahtiyarım. Kur'ân-ı Mübîn'in nurlarının ahz ve neşri hususunda, sevgili Üstadımız, şahsiyetiniz vasıta kılınmasından dolayıdır ki, sizi bize veren Cenab-ı Hakka minnettarlığımızı tahdit edemeyiz.

Husrev

85

[Sabri'nin bir fıkrasıdır.]

Eyyühe'l-Üstadü'l-Muhterem!

Bilistinsah takdim-i huzur-i fazılâneleri kılınan Yirmi Sekizinci Mektubun Yedinci Meselesi tam zamanında izhar-ı endam etmiştir. Şu mübarek eser risaletu'n-Nur ve mektubatü'n-Nurun bir nevi tarihçeleri olduğu gibi, diğer cihetten de âsâr-ı pureniyanın senedat ve berahın-ı kat'iyeleri hükmünde görülmekle beraber, üç seneden beri dimağımda mahsus ve mahfuz bir çok ihtisasatı da, bu kere zahire çıkarmıştır. İşte Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın derece-i kudsiyet ve ulviyet ve nuraniyeti böyle elmas ve mücevherat-ı maneviyeyi cami bulunduğu, bu mesele ve emsali meselilerden anlaşılmıştır.

ahz: kabul etme
bahtıyar: bahtlı talihli mutlu.
berahın-ı kat'iye: kesin deliller kat'i burhanlar
bilistinsah: nushasını çoğaltarak, aynısını başka kâğıda yazarak.
cami: cem' eden, toplayan, içine alan
cihet: görüş, görüş açısı
derece-i kudsiyet: mukaddeslik derecesi kutsallık mertebeleri
dimağ: akıl, şuur
elmas: çok kıymetli bir mücevher
emsal: eş, benzer
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
eyyühe l-üstadü'l-muhterem: ey saygıdeğer ustad
fevkalhad: haddinden fazla, haddinin üstünde
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hükmünde: değerinde, yerinde
huzur-i fazılane: ilim irfan sahibi alim kişinin huzuru, yanı
İhtısasat: duymalar, hisset meler
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik
Kur'ân-ı Azımüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
Kur'ân-ı Mübîn: hak ve hakikatı açıklayan Kur'ân.
mahfuz: hıfz olunmuş saklanmış
mektubatü'n-Nur: Nur mektupları
mesail: meseleler
mesele: önemli konu
minnet: bir iyiliğe karşı teşekkür etme
mübarek: feyzli, bereketli
mücevherat-ı maneviye: manevi cevherler, fikre ilme ait değerli buluşlar.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
nevi: çeşit.
nuraniyet: nurluluk, parlaklık, aydınlık.
risaletü'n-Nur: Nur risaleleri.
şahsiyet: değerli, yüksek kişilik.
senet: kuvvetli, delili olabilecek söz
tahdit: hudutlandırma, sınırlama.
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliik.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vasıta: aracı
zahir: açık, âşikar

Evet şu hakikati da itiraf etmek lâzım ki, bir mücevherat hazinesi ne kadar zengin ve ne kadar yüksek bir servete malik olursa olsun, bâyii, dellâlı, usul-ı bey'uşirâya aşina olmazsa, zilyet bulunduğu kıymettar hazinenin muştemil ve muhtevi bulunduğu emtiayı, lâyıkıyla âleme ilân ve enzar-ı ammeye vaz edemez. Binanaleyh şu devri müşevveşde, hakaık-ı Kur'âniye'nin hakkıyla bey'uşırâsını yapan dellâl-ı Kur'ân'ın değil altı senedir, belki kırk seneden beri ehl-i İslâm'a hitaben:

(1) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

ferman-ı Rabbanisi nida etmeleri, bilumum envar-ı imaniyeye muhtaç ümmet-i Muhammed'i medyun-i şükran eylemiş ve eylemektedir.

Sabri

86

[Sabri'nin fıkrası]

Eyyühe'l-Ustadü'l-Muhterem!

Bu kere Yirmi Yedinci Mektubun İkinci Zeylini, Yirmi Sekizinci Mektubun Beşinci, Altıncı Meselelerini bilistinsah asıl maassuret takdim ediyorum. Bendeleri Yirmi Yedinci Mektubun telif ve tesis ve tertibinde, çok muhim bir isabet hissediyorum ki, bu mektubun telifindeki gaye, kat'iyen mektup sahiplerini ilân ve teşhir olmadığı, belki

1- Ey iman edenler! pek acı bir azaptan kurtaracak karlı bir ticareti size göstereyim mi? (Saf Suresi, 10.)

aşina: bildik, tanıdık.
bâyi: satıcı.
bende: bağlı.
bey'uşirâ: alışveriş.
bilumum: bütün, tamamı, hep, genel olarak.
dellal: ilan edici, hakka davet eden.
dellâl-ı Kur'ân: Kur'ân'ı ilan eden, tanıtan, hizmet eden.
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar.
emtia: satılacak şeyler, mallar.
envar-ı imaniye: iman nurları, imana ait parıltılar.
ferman-ı Rabbani: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın emri, buyruğu.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakikat: gerçek, doğru.
hazine: para, altın gibi kıymetli şeylerin saklandığı saklam yer.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıymettar: kıymetli, değerli.
malik: sahip.
medyun-i şükran: şükran, teşekkür borçlu.
mesele: konu.
mücevherat: mücevherler.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
muhtevi: ihtiva eden, içine alan, içinde bulunduran, kapsayan.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
müştemil: şumulüne alan, içine alan.
nida: ses, seslenme, çağırma.
şira: alma, satın alma.
suret: biçim, görünüş, kılık, kıyafet.
takdim: arz etme, sunma.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.
teşhir: gösterme, sergileme.
tesis: kurma, meydana getirme.
usul-i bey'uşirâ: alış veriş usûlü, kuralı.
ümmet-i Muhammed: müslümanlar.
üstadü'l-muhterem: saygıdeğer ustad.
vaz: belirtme.
zeyil: ek, ilâve.
zilyet: ele geçirme, elde bulundurma.

muhtelifu'd-derecat zevi'l-efkâr ve elbabın her biri, Nurların ancak yüzde birer hassalarını ve fevaidini görerek, dellâl-ı Kur'ân'ın bir dereceye kadar nıdalarını taklide çalışmaları, ayrıca bir zevk ve letafet ihsas ediyor.

Nur deryasını görmeyen bazı kimseler müştakane soruyorlar ki: Mensup bulunduğunuz Nur eczahanesinde ne gibi mualecat var ve asıl mevzuları nedir? Evvelce bu suale karşı *Risaletü'n-Nur*'u mümkün ise, birer birer göstermeye, değilse aklım erdiği kadar söylemeye mecbur idim. Şimdi ise *Risaleti'n-Nur*'un yüzde on nispetinde mevzuunu mümkün mertebe ifadeye hazırım. Ve nîm bir fihristini andırır Yirmi Yedinci Mektubu veriyor ve bildiriyorum. Cüz'î-kullî maksadımı bildirebiliyorum. Nurların ekser aksamı vücuda geldikten sonra Yirmi Yedinci Mektup âdeta işaret tabancası gibi endaht edildi. Ve hem de Nur deryasının askerleri beyninde, bir nevi müsabaka vazifesini de gördü. Her muntesip meşher-ı Nur'a, az-çok hünerini döktü.

Sabri

87

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Eyyühe'l-Üstad!

Iyd-i saîd-i fitrînizi tebrik ve bilvesile dest ve dâmen kerimanelerini öperim.

adeta: sanki
aksam: parçalar, bölümler, kısımlar
beyn: arasında
bilvesile: bu vesileyle, yen gelmişken
cuz'î: küçük, az
dâmen: etek
dellal-ı Kur'an: Kur'ân'ı ilân eden, tanıtan, hizmet eden
derya: deniz, bahr
dest: el
eczahane: ilaç yapılan ve satılan yer
ekser: pek çok
elbab: akıllar, akıllı kimseler
elbâb: akıllı kimseler
endaht: atma, atış, atılma
evvelce: daha önce
Eyyühe'l-Üstad: Ey Üstad!
fevaid: faydalar
fihrist: liste, katalog
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
has: hususî, mahsus, özel
hassa: özellik, nitelik
hüner: manfet, bilgililik, ustalık
Iyd-i saîd-i fitrî: oruç ayı olan mübarek ramazanın mutlu bayramı
ihsas: hissettirme, sezdirme
kerimane: kerim olan
küllî: umumî, genel
letafet: latîfik, hoşluk
maksat: gaye
mensup: bir şeye veya kimseye alâkası bulunan, bağlı olan
mertebe: derece
meşher-i nur: nûrun gösterildiği yer
mevzu: konu
mualecat: bir hususta çalışmalar
muhtelifu'd-derecat: türlü türlü dereceler, çeşitli aşamalar
muntesip: mensup, bağlı
müsabaka: yarışma
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
nevi: çeşit
nida: ses verme
nim: yarı
nisbetinde: oranında, ölçüsünde
Nur: ilim
sual: soru
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zevi'l-efkar: fikir sahipleri, düşünürler

Efendim, her an nurlar ile tegaddi eden ruh-i âcizânem, yine evvelki cuma günü mugaddi bir nura muntazır iken, Yirmi Dokuzuncu Mektubun Üçüncü Kısmını ihsan ve irsal buyurulmakla fakir talebeniz müşerref ve müstefit ve minnettar kalmıştır. Bir saatlik misafir kalan bu eser-i kıymettar ve manidan hemen Abdullah götürdü. O rüyamısal gördüğüm eserin, bir haftadan beri dimağımdaki kıymettar nakışlarını ve manıdar meallerini, aczim dolayısıyla ifade edebilmeye iktidarım yok.

Şu kadar arz edebileceğim ki, bu bürhanî, senedî, şuhudî velhâsıl kâffe-i esbab-ı sübutiyesi aslında mündericç ve müştemil bulunan kıymettar eser, umum risale-i Nur ve mektubatü'n-Nurun güneşmisal i'cazları, âlemleri hayrette bırakan kerametleri, dost ve düşmanın itiraf ve takdirini kazanan âsâr-ı sabıka-i nuraniyenin ne kadar güzellikleri ve meziyetleri varsa, sanki bu kısımda içtima etmiş. Ve yahut şöyle diyebileceğim ki, her ne zaman nurlardan bir risale görsem, bu gibi veyahut daha ziyade bir zevk-i hakikî ve sürur-i namütenahi görüyorum. Şu hâlde bu acip mahsusat ve meşhudat, ancak nurlara ait ve münhasır bir i'caz, kezalik nurlara mahsus bir kerametidir demekte, ehl-i imanca kâmil bir kanaat mevcut bulunacağına eminim. Bilhassa tevafukatı, tefsiratı gösterilerek tahrin musammem ve menvî bulunan Kur'ân-ı Azîmüşşan'ı, umum ehl-i iman ve tevhid kemal-i hahışle ve nihayetsiz hurmetle karşılayacaklan, bedahette olduğu gibi, birçok kimselerin de, ahir ömürlerinde yeniden okumaya şevk ve gayret gösterecekleri, bir

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âcizane: aciz ve güçsüz bir şekilde
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahir: son.
alem: insanlar, halk.
arz: söyleme, ifade etme
âsar: eserler, izler, nışanlar
asar-ı sabıka-i nuriye: nurun önceki eserleri
bedahet: görünür, açık
bilhassa: özellikle.
burhanî: burhana, delil ve ispata dayanarak.
dimağ: akıl, şuur
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
emin: müstenih, rahat.
eser-i kıymettar: değerli eser
evvel: önce gelen, önceki
güneşmisal: güneş gibi, güneş benzeri
hâhiş: istek, arzu, isteyiş.
i'caz: mucize oluş
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
içtima: toplanma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iktidar: kabiliyet.
irsal: havale kılmak
kâffe: hep, bütün, cümle, tamamı
kaffe-i esbab-ı sübutiye: ispat edilip kesinleşen sebeplerin tümü
kâmil: olgun, noksansız, mükemmel.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kemal-i hahiş: tam ve mükemmel bir arzu, istek.
keramet: kerem, lütuf, ihsan, bağış.
kezalik: keza, bu da öyle, böyle ce.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mahsusat: gözle görülür şeyler, duyularımızla hissettiğimiz şeyler
manidar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
meal: mana, anlam, mefhum
mektubatü'n-Nur: Risale-i Nurlardaki mektuplar
menvi: kast edilen, niyet, maksat, meram
meşhudat: gözle görülen şeyler, müşahede edilenler
meziyet: bir kişiyi başkalarından ayıran veya yücelten vasıf, üstünlük, vasfı, değerlilik, yüksek karakter, fazilet.
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan
misal: eş, benzer
mugaddi: gıdalı, besleyici
mündericç: içine bulunan, içinde yer almış, içindeki
münhasır: hasredilmiş, ayrılmış, bir şeye veya kimseye mahsus.
muntazır: bekleyen, gözeten.
musammem: kesin olarak karar verilmiş, kararlaştırılmış
müşerref: şerefli, yüce
müstefit: istifade eden, faydalanan, kazanan
müştemil: şumulüne alan, içine alan.
nakış: işleme, süsleme
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
risale-i Nur: Risale-i Nur külliyatının risalelen, kitapları.
ruh-ı âcizane: zayıf ruh, güçsüz can
ruyamısal: rüya gibi, rüya benzeri
sabık: geçen, geçmiş, olmuş
senet: dayanılacak şey, üzerine dayanılan şey
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şuhudî: görünebilme ile alâkalı, vücut bulmaya dair
sürur-ı namütenahi: sonsuz sevinç.
tahrir: yazma, yazı
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
talebe: talep eden, öğrenci
tegaddi: beslenme, gıdalanma.
tevafukat: uygunluk.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
umum: bütün
velhasıl: sözün kısası, hasılı, özü, kısacası, netice
zevk-ı hakikat: gerçek zevk.
ziyade: çok, fazla

ihtimal-i kavidir. Daha nice emsali namesbuk asarın vücuda getirilmesini, bütün ruhumla diler ve Cenab-ı Mün'im-i Hakikî'den muvaffakıyetler temenni eylerim Efendim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Hafız Sabri

88

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Üstad-ı Âlîşanım Efendim!

Şu ıkı geceden iğtınam edebildiğim vakitlerde Yırmi Dokuzuncu Mektubun Bırıncı Kısmını istınsah ederek, kendi nushamı Alı Efendı'ye ve aslını zat-ı Üstadâneleri-ne iade ve takdim edıyorum. Şu bır aydan berı, ruhlarımız ateşe maruz çimen gibi yanık, kuskun, solgun bir vaziyette olup, Hatta ekser arkadaşlarla bu mesele hakkında ne hatt-ı hareket takip edeceğimızı mektupla muhabere ve müşavereye başladık. Ve bu tarafta Üstad-ı Azamımıza en yakın bendelen olduğum için, şifahen veya tahrıren bu babda maruzatta bulunmak emelinde iken bu dertlere bırer ıksır, ılâç ve cevab-ı şafı olan Yırmı Yedınci Sözü, bır kat daha muvazzah ve oldukça şümullü bir cevab-ı âlıyı bızlere ıhsan eden ve kısacık cümlesi namütenahi hakaik-ı maanıyi cami bulunan bahr-i muhit-i kebır tabırıne masadak olan her bır cümle-ı Kur'ânıye

1 Bakî olan ancak Allah tır

bab- konu
camı- cem eden, ıçınde toplayan.
cevab-ı alıye- yuksek, değerlı cevap
cevab-ı şafı- ıyı gelen cevap, ıyı leştırıcı, ılaç gıbı cevap
emel- arzu, ıstek
hakaik-ı maanı- manaların asılları, anlamlı hakıkatler

ıhtimal-i kavi- kuvvetlı ıhtımal, olabılırlıgı mumkun olan
maruzat- ustun ozellik sahıbı kımseye arz edılen, sunulan şeyler
Mün'im-i Hakiki- asıl nımet lendırıcı, Allah (cc)
muşavere- gorüş alışverişı
muvaffakıyet- başarma, başarılı olma
muvazzah- ızah edılmış, açıklanmış, ayrıntılı bır şekılde anlatılmış, açık açık gosterılmış
namesbuk- geçmemiş, benzerı olmamış
namütenahi- uçsuz, bucaksız, sonu olmayan, sonsuz, bıtmez tükenmez.
nüsha- yazılı yazılmış şey
şafı- şıfa veren, hastayı ıyıleştıren
şifahen- şıfahı, agızdan sozle, yazılı olmayarak.
tabır- ıfade, soz
tahrıren- yazarak, yazı ıle, yazılı olarak.
takdım- arz etme, sunma
temenni- ısteme, arzulama
üstad-ı âlışan- şanı yuce olan ustad
üstad-ı azam- buyuk ustad
vazıyet- durum
zat-ı ustadane- saygı deger ustadın kendısı

şu kısımda bilhassa Beşinci, Sekizinci ve Dokuzuncu Nüktelerde asrın kuru kafalı, muflis, felsefeci şeytanlarını gemlemiş, iskât etmiş, daha doğrusu bütün bütün ilzam ve ruhlarımızı da tenvir ve tesrir ve teselli etmiştir.

Üstad-ı Muazzezum! Kur'ân-ı Azîmüşşanın ne derecelerde zengin bir hazine-i rahmet-i İlâhiye bulunduğu vareste-i arz olup, o hazine-i kudsiyenin muhtevi bulunduğu enva-ı türlü elmas ve pırlantaları çıkartmak ve bilvesile bizim gibi muhtaç olanlara da verdirmek hususunda, Nurlar Külliyatının ekserîsinde tam bir muharrirlik vazifesini deruhte eden üstad-ı sanî Hulûsî Beyefendi'mi, teşbih ve tabîri caiz ise, saatçilerde bulunan yıldızvari sekizon ağızlı saat anahtarlarına benzetiyorum ki, o müteaddit ağızlı anahtar, âlemde mevcut her saati tahrik eder, işletir. Mumaileyh beyefendim de aynen o hâlde olup emsali görülmemiş ve duyulmamış bir çok mesail-i muhimme-i hakikiyeyi, Hazret-i Kur'ân ve dellâl-ı Kur'ân'dan istiyor. Şu asırda hazine-i hassa-i maneviyenin hazinedar-ı bînaziri de, o kıymettar sailine en kıymettar ve ruha tam bir gıdabahş mevadd-ı maneviye-i Kur'âniye ile izaz ve ikram ederken o halkaya lâyık ve müstehak olmadığım hâlde, fakır de, gıda-ı ruhanimi aramsız alınca, o mevaddı ihsan edene de, getirene de, isteyene de hadsiz medyun-ı şükran kalıyorum. Bu defadaki aldığım lütfname-i ekremîlerinde, gücenmesini hazır farz ederek mektupla muhabere etmiyorum, buyuruluyor. Bu hususta kalb ve ruhuma "Ne dersiniz?" dedim. "Estağfirullah, sadhezar estağfirullah. Biz ölmüştük, lehülhamd bize

âlem: dünya, cihan
aram: rahat.
arz: sunma.
asır: yüzyıl, asır
bahş: bağış, ihsan verme
bilhassa: özellikle
bilvesile: bu vesileyle, yen gelmişken
caiz: mümkün, olur olabilir
dellâl-ı Kur'ân: Kur'ân'ı ilan eden, tanıtan, hizmet eden
deruhte: üstüne alma, yüklenme, kendini vazifeli bilme
elmas: çok kıymetli bir mücevher
emsal: eş, benzer
enva: çeşitler, türler, nevler
farz: ihtimal dahili
felsefe: maddeyi esas alan
gıdabahş: gıda gibi bağışlanan besinler
gıda-ı ruhani: ruhun besin kaynağı
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hazine-i hassa-i maneviye: manevi has, özel hazine
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hazine-i rahmet-i İlahiye: İlahi rahmet hazineleri.
hazinedar-ı bînazir: benzersiz hazine
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
ilzam: susturma, cevap veremez hâle getirme
iskat: sukut ettirme, susturma
izaz: ağırlama, ikram etme
kıymettar: kıymetli, değerli
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
lütufname-i ekremî: bağışlanan yazı, mektup
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medyun-ı şükran: şükran, teşekkür borçlu
mesail: meseleler
mesail-i muhimme-i hakikî: çok önemli gerçek meseller
mevad: bir cismin cevherleri
mevaid: sofralar, mâideler
muflis: fesada veren, iflas etmiş.
muhabere: haberleşme, mektuplaşma, yazışma
muharrir: kitap yazan, müellif
muhtevi: ihtiva eden, içine alan, içinde bulunduran, kapsayan
mumaileyh: ismi geçen, bahsedilen
müstahak: hak eden, hak etmiş.
muteaddit: çeşitli, bir çok.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
pırlanta: foyasız, yuvarlakça parlak, kıymetli elmas
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlahi rahmet
sâil: sual eden, soran
şükran: minnettar
tabir: ifade, söz
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme, yola çıkartma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
teşbih: benzetme
teselli: avutma, acısını dindirme
tesrir: sevindirme
üstad-ı muazzez: izzetli ustad
üstad-ı sanî: ikinci ustad

taze hayat bahşedildi. Gücenmeye, hiçbir cihetle hakkımız yok. Vazifemiz olan duaya devam ve teşekkür borçluyuz," cevab-ı hakgûyânesini ruhumdan aldım.

Hafız Sabri

89

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

Eyyuhe'l-Üstadü'l-Muhterem!

Bu kere Yirmi Dokuzuncu Mektubun Dört ilâ Dokuzuncu Nüktelerini havi mübarek mektubunuzu Yirmi Sekizinci Mektubun Yedinci Meselesinin sırr-ı azîm-i inayet beyanındaki hatimesi namını verdiğiniz ve mu'ciznüma ramazanın hikmetlerini beyan eden Yirmi Dokuzuncu Mektubun İkinci Kısmını ve münevver hatem-i i'cazı kemal-ı şükranla aldım. İştiyakla, lezzetle, zevk-i manevî ile defaatle okudum. Fakat ıkı haftaya yakındır ki, cevap yazamadım. İşte bu mübarek Cuma günü, hem nurlardan aldığım feyizleri, tesellileri, hem kalbî teessuratımı, icmalen arz maksadıyla, bu varak-pareyi tahrire lütf-i Hak'la başladım.

Evvelen, Yirmi Dokuzuncu Mektubun altı nüktesiyle Kur'ân'ın hakikî tercümesi kabil olmadığını, imandan zerre kadar nasibi olana, Yirmi Beşinci Sözdeki bürhanlara zeylen ispat ediyor. Ve şear-ı İslâmiyeyi gayet güzel bir

arz: söyleme, ifade etme
bahş: bağış, ihsan, verme
beyan: açıklama, bildirme, izah
bürhan: delil, ispat, hüccet
cevab-ı hakgûyane: hakkı söyleyen cevap verircesine, gerçeği bildiren cevap verircesine
cihet: yön, sebep, vesile
defaat: kereler, defalar, kezler, yollar
defaatle: defalarca
estağfirullah: Allah'tan kusurumun örtülmesini dilerim. Allah (c.c) kusurumu affetsin, mağfiret etsin" anlamında dua
evvelen: evvela, birinci, ilk olarak
eyyühe l-üstadü'l-muhterem: ey saygıdeğer üstadım
feyiz: ilim, irfan
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hakîki: doğru, gerçekten
hatime: son söz
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle
İnayet: yardım, ihsan, lütuf
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kabil: olan, olabilir, mümkün, ihtimal dairesinde
kalbî: kalble ilgili, kalbe ait
lehulhamd: hamd Allah'a dır
lütfu hak: hakkın lütfu, Allah'ın bağışı
mesele: konu
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
münevver: ışıklı, parlak, aydın
nam: ad, isim
nasip: hisse, pay, kısmet
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
numa: gösteren, bildiren
pâre: parça
sadhazar: yüz bin
sırr-ı azîm: büyük sır
sırr-ı azîm-i inayet: inayetin büyük sırrı, ilâhî yardımın büyük sırrı
tahrir: yazma, yazı, deftere geçirme, kitabet, kompozisyon, kaydetme
teessurat: teessürler, kederler, elemler, acılar
tesellî: avutma, acısını dindirme
varak: defter veya kitap yaprağı
varak-pâre: yaprak parçası, kağıt yaprağı parçası
Vazife: dini mükellefiyet, yükümlülük
üstadü'l-muhterem: saygıdeğer üstad
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zevk-i mânevî: mânevî zevk, lezzet
zevk-i manevî: manevî zevk, manevî lezzet, tat

üslûp ile tarif ve mütalâa etmekle beraber ulemaüssû ashabına, çok mükemmel ve manevî tokat aşk ediyorsunuz. Ve nihayette, mektuptaki hakikatlerin Kur'ân'dan geldiğine aklı takvim için, onun belâgat-ı i'caz ve icazına imtisalen:

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ[1]

ayet-i kerîmesini nazara vaz ediyorsunuz. Bu bîçare duacınız, talebeniz ibraz ve irsal buyurduğunuz nurların mütalâasında, müspet ve menfî iki tesir altında ne yapacağını ve ne edeceğini şaşırıyor. Çünkü, manevî vazifemizi ifa edemiyoruz. Çok az ve dar bir muhite neşredebiliyoruz. Bid'at ve dalâlet her gün artmakta, ahkâm-ı İslâmiyeye sünnetlerden başlayarak ve Kur'ân hedef tutularak, çok insafsızca hücum edilmekte olan böyle bir zamanda ve tam bu yaralara münasip merhem olacak, bu nurlu ve şifalı eserlerin mahdut eşhas arasında ve yalnız bu zavallıların ümit ve imanlarını takviye edecek vaziyette kalması teessürü arttırmakta ve dergâh-ı İlâhiyeye ilticadan başka çare bırakmamaktadır.

Evet kat'î kanaat hâsıl olur. Hatta dikkatle bakılsa görülüyor ki, bu saray-ı âlem inkıraza hatve behatve yaklaşmakta. Her saat çatısından tuğla, duvarından bir kerpiç, sıvasından bir parça kopmakta, hatta lambasının ışığı azalmaktadır. Eksilmez yıpranmaz yıkılmaz, değişmez

1- Cehennem ehli ile Cennet ehli bir olmaz. Cennet ehli, murâdına ermiş olanların tâ kendisidir. (Haşr Sûresi, 20.)

ashap: sahip
belâgat-ı i'caz: mu'cize derecesindeki üslup ve ifade tarzı
bîçare: çâresiz, zavallı
bid'at: dının aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni âdet.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
dergâh-ı İlâhî: İlâhî dergâh, sığınak, Allah katı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
eshas: şahıslar, kimseler
gayet: son derece
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hatve be hatve: adım adım
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
icaz: az sözle çok mana ifade etme, kısa fakat yeterli anlatma
icaz: az sözle çok mana ifade etme
ifa: bir işi yapma, bir işi gerçekleştirme.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
imtisal: özdeşleşme, bir şeyin suretine girme
inkıraz: sonme, yok olma, tükenme, bitme
irsal: göndermek, gönderilmek, yollamak.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
mahdut: miktarı, sayısı belli, az miktarda, az sayılı, sınırlı, belirli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menfî: olumsuz, müspet olmayan
merhem: ilaç, acıyı, kederi teskin eden şey
muhit: yöre, dolay, çevre
münasip: uygun
mutalaa: okuma, dikkatli okuma
nazar: bakış, düşünce, fikir
neşr: dağıtma, yayma, saçma, serpme.
nihayet: en sonunda
nurlu: ışıklı, parıltılı
saray-ı âlem: âlem sarayı, dünya sarayı
şeair-i İslâmiye: İslâma ait işaretler, İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler
şifa: deva, ilaç.
sünnet: Peygamberimizin hal ve hareketleri
takvim: en güzel biçimine koyma, düzeltme, kıvamına koyma
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
talebe: talep eden, öğrenci
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
tesir: etki
ulemaüssu: kötü âlimler, ilmini dünya menfaatlerine satanlar.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil
vaz: sunma, açıklama
vazife: görev
vaziyet: durum
zeylen: zeyl olarak, ek olarak, ilâve ederek.

zannolunan bu kervansaray elbette eskiyecek, yıpranacak, yıkılacak ve değişecektir.

İşte beşere bilhassa Müslümanlara arız olan ve alettevali artmakta olan zaaflar, bu neticeyi tacil ediyor, mütalâasındayım. Fakat irşat buyurulduğu üzere madem ki, netice ile değil, hizmetle mükellefiz. O hâlde ümidimizi kesmeyerek, sabır ve sükûn ile dua ve niyaz ile dergâh-ı İlâhiyeden yalvarmalıyız. Muhit ilim ve zevalsiz ve nihayetsiz kudret sahibi olan Hâlık'ımız iyi yapar. İyilikler halk buyurur, inşaallah, demeliyiz.

Yirmi Sekizinci Mektubun Yedinci Meselesinin Hatimesi, gaybî işarat hakkında ihtimalen dahi olsa, her türlü evhamı izale etmek maksadıyla yazılmıştır. Sıddıkınız, elhamdulillâh mübarek eserlere delâlet ettiklen manalarda, işaret ettiklen hakaikte, bütün mevcudiyetle kabul ve tasdik ve kudsî maanisini dercan etmekten başka bir his asla taşımamıştır. Nasıl ki, aziz Üstadımız bu Kur'ânî cevherleri kendisine göstermekle iktifa etmiyor ve muhtaçlara da bakınız, görünüz, istifade ediniz, siz de muhtaçlara, müştaklara, mütehayyirlere göstermeye vasıta olunuz buyuruyorlar. Bu fakir talebeniz bu ere (alerre's-i ve'l-ayn, sem'an ve taaten) demiş. Ve alâkadı'l-imkân ve mütevekkilen alâllah, bu emel uğrunda hizmette bulunmayı minnettarâne arzu etmekte bulunmuştur. Binaenaleyh gaybî tevafuk hakkındaki bu müdellel ve mukni beyanat da, yenndedir. fazla değildir. Bu da herhâlde lâzımdır. Buna mutlak ihtiyaç vardır veya olacaktır. Gösteriilen misalden de anlaşılıyor. Özene bezene yazılmış,

alakadı l-imkan: mümkün olduğu ölçüde
âlerre s-i ve'l-ayn: baş ve göz üstüne
alettevali: arası kesilmeksizin arka arkaya
arız: sonradan meydana gelme.
ayn: göz
aziz: değerli
beşer: insan, insanlık.
beyanat: açıklamalar, izahlar
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cevher: esas, maya, öz.
delâlet: yol göstermek, kılavuzluk.
derc: toplama, bir araya getirme.
dergâh-ı İlâhî: İlâhî dergâh, sığınak, Allah katı
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir, Allah'a şükür
emel: amaç, arzu, istek.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
gaybî: gaybla ilgili, bilinmeyenle ilgili
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
Hâlık: yaratıcı, Allah (cc)
halk: yaratma, yaratış
hatime: son, nihayet, bitiş
ihtimal: belki, olabilir
İktifa: yeterli bulma, kâfi görme
İlim: bilgi, marifet.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
İrşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
İşarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
istifade: faydalanma, yararlanma
İzale: giderme, ortadan kaldırma
kervansaray: anayollarda kervanların konaklamalarına mahsus büyük hanlar (Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde hayır esen olarak yaptırılmışlardı)
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar
kudsî: mukaddes, yüce.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mesele: önemli konu
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
minnettarane: minnetli olarak, minnet duyarak, minnetle
misal: örnek, nümune
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müdellel: kanıtlı, delilli.
muhit: ihata eden, etrafını çeviren, kuşatan, saran
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
mukni: ikna eden, inandıran, inandırıcı, kandıran
müştak: arzulu, fazla isteklı, iştiyak gösteren
mutalaa: düşünce, rey, mülâhaza
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
mütevekkilen alellah: Allah'a güvenerek.
mutlak: kesin
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
niyaz: ınca, dua
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sem'an ve taaten: işiterek, boyun eğerek, dinleyerek, tâbi olarak
sem'an: işiterek.
Sıddık: çok doğru, çok durust.
sıdk: doğruluk
sükûn: sakınlık, durgunluk, hareketsizlik.
taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma
tacil: acele ettirme, hızlandırma, çabuklaştırma
talebe: talep eden, öğrenci.
tasdik: doğrulama, onaylama
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vasıta: aracı
zaif: irade zayıflığı
zeval: sona erme, bitme, yok olma

senelerle emek sarfıyla cem edilmiş, toparlanmış, tefsir kavaıdıne siyak ve sibak-ı kelâm gözetilerek, muhtemelen bazı yerlerinde kesret-i istımal sebebıyle hah nâhah nazar-ı dikkate çarpan tevafuk ve muvazenete de ankasdin ihtimam edilerek, emniyetle vücuda getirilmiş olan bir tefsir ile, doğrudan doğruya hazain-i mukaddese-i Kur'âniyeden, bu asır insanlarına, Müslümanlanna göre nebean, feveran ve lemaan eden nurlu âsârdakı gaybî muvafakat, muvazenet kıyas edilebilir mi? Asla...

Hatimedeki Ahmed Galib Bey'in fıkrası hoştur. Bu fıkranın Hazret-i Kur'ân'a ve mahzen-i esrar-ı İlâhiyenin bir nevi nurlu reşahatı ve lemaatı olan *Sözler*'e nispeti, güzelliğini arttırmıştır. Allah bu gibi kardeşlerimizin adedini çok arttırsın. Ve cümlesini, bu meyanda bu fakir-i pürtaksiri de muvaffakun bilhayr buyursun, âmin.

Yirmi Dokuzuncu Mektubun İkinci Kısmı, Kur'ân'ın has dürbünuyle bakılmak suretiyle, ramazanın hikmetlerinden dokuzu mükemmelen ve emsalsız tarzda beyan buyurulmuştur. Allah sevgili Ustadımızdan razı olsun. Bu sene burada ramazan-ı şenfe nayet, evvelki senelerden zahiren ziyade ıdı. Gönül arzu ederdi, keşke bu âlî eser, bu ramazandan evvel elimize geçmiş olaydı. Seyyıdu'r-rusul, Nuru'l-vucud Efendimiz Hazretleri Sallâllâhü Aleyhi Vesellem [1] اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ buyurdukları malûm-i fazılaneleridir. Işte bu sebeple azlığından müteessir olduğum buradaki cemaatimize, tam vaktinde okumak suretiyle bu emr-i celîl-i Nebevîyi de, yerine getirmiş olurduk. Fakat bu şereften mahrumıyetımız, maddî

1- Dın nasihatdır. (Buhari, İman: 42; Muslim, Iman: 95; Ebu Davud, Edeb: 59.)

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda söylenir.
asar: eserler.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bilhayr: uğurlu olarak, hayırla.
cem: toplama, bınktırme.
cemaat: topluluk.
durbun: uzak gören, uzagı gösteren.
emek: zahmet, sıkıntı, çaba, gayret.
emniyet: inanma, guvenme.
emr-i celîl-i nebevî: peygamber efendımızın buyuk emri.
emsalsiz: benzersiz.
eser: basılma kıtap.
evvel: once, ilk, binnci ıptıda, başlangıç.
fakir-i pür taksir: çok kabahatlı bır fakir, çok suçlu bır fakir.
feveran: kaynama, fışkırma.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
gaybî: görunmeyen.
hah: ısteyen, ister, dileyen, diler.
hatime: son, nıhayet, bıtiş.
hazain: hazineler.
hazain-i mukaddese: kutsal hazineler.
hikmet: Ilahı gaye, gızlı sebep, fayda.
ihtimam: dıkkat ve özen gosterme.
kavaid: kaıdc'ler, usuller, kurallar, prensipler.
kesret: çokluk.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
lemean: parlama, panıdama.
lemeat: lem'alar, panıtılar, parlayışlar.
mahrumiyet: mahrumluk, dilediginı, istediğini elde edememe, nasıpsızlık, hussesızlık.
mahzen: kaynak, hazine ve define deposu.
malûm-ı fazılâne: ustün kışının bıldıgı gıbı.
meyan: orta, ara, mıyan.
muhtemel: ihtımal dahılınde olabılır.
mükemmelen: mukemmel olarak, mukemmel bır şeklıde, kusursuz olarak.
müteessir: teessure kapılan, huzunlu, kederlı, mahzun.
muvafakat: musaade etme, kabul etme.
muvaffak: beceren, netıceye varan, sonuç alan.
muvazenet: denge.
nahah: istemeyerek, zorakı.
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma, dıkkatlı bakış.
nebean: kaynayarak.
nevi: çeşıt.
nurlu: ışıklı, panıtılı.
nuru'l-vucut: varlık nuru, varlıgın ışığı.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan.
reşahat: damlalar, sızıntılar, serpıntıler.
riayet: uyma, tabı olma.
Sallallahü Aleyhi Vesselam: Allah ona salat ve selâm eylesın. Hz. Peygamberımız ıçın rahmet duası.
sarf: harcama.
şeref: onur, haysıyet.
seyyıdü r-rusûl: peygamberlerın efendısı, reısı.
sibak-ı kelam: sozun oncesi.
siyak: sozun gelişi, ifade şekli ve tarzı.
tarz: bıçım, şekıl.
tefsir: açıklama, izah.
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırıne denk gelme.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bır sıfatı, oğretıcı, öğretmen.
vücut: ten.
zahir: gorunuşe gore, gorunuş ıtıbarıyle.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

uzaklığından ilen gelmiştir. Çünkü Kur'ân'ın madem ki, ilk nüzûlü şehr-i ramazanda olmuştur. Bu asırda ve şu zamanda da, o mübarek ayetin hikmetleri hakkında eser yazılmasının bu ayda olması ensep ve âlâdır. Cenab-ı Hak emsal-i kesîresiyle, hayırlısıyla cümlemizi müşerref buyursun, âmîn... Hatem-i İ'caz, hizmet-ı Kur'ân'dakı kıymettar kardeşlerimi tanıttırdı. Ve şu güzel nurlu beytı hatırlattı:

Âyinedır bu âlem, her şey Hak ıle kaım,
Mir'at-ı Muhammed'den Allah görünür daım. (HASIYE)

Ve şu fıkrayı soylettirdi:

Âyinedır bu hatem, herkes sıdk ile hadim,
Mir'at-ı Üstaddan, Kur'ân'dır görunen daim.

Allahu Zulcelâl cümlesinden razı olsun. Bu mübarek mir'atın boş köşesine, bu beyit ile imzamın konulmasını tasvib-i anfânelerine arz ederim.

Hulûsî

90

[Binbaşı Asım Bey'in Risaletü'n-Nur Sözleri hakkında temsil ettiği bir fıkradır.]

Münezzehtir şuunattan, hep ilham-ı Ilâhîdir,
Okurken nur alır vicdan, sutûr-i bîtenahîdir,

HAŞİYE: Lâtif bir tevafuktur ki, birinci Hulûsî ile ikinci Hulûsî ünvanını alan Sabri Efendi, buradaki birbirinden çok uzak oldukları hâlde, aynı fıkrayı mektuplarında mana karşı yazıyorlar

âlâ: yüce, yüksek, büyük.
alem: dünya, cihan
arz: sunma, bildirme
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayine: ayna
beyit: iki mısradan oluşan şiir
cenab-ı hak: Allah (c.c)
daim: devam eden, devamlı, sürekli
dair: alakalı, ilgili
emsal-i kesire: pek çok benzerler, birçok misâller
encam: bir şeyin, bir işin sonu, son, nihayet, netice
ensep: daha uygun, pek munasip, çok yerinde
eser: nişan, iz, alâmet.
feza: kâinatta yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hadim: hademe, hizmetçi
hatem: muhür, damga
hatem-i i'caz: mu'cizelik muhrü
hikmet: ilâhi gaye, gizli sebep, fayda
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti
ilham-ı ilâhi: Allah'ın kalbe bildirmesi, ilham etmesi
kaim: ayakta duran, var olan.
kıymettar: kıymetli, değerli
latif: tatlı, şirin
maddi: madde ile alakalı, cismânî.
madem...den dolayı: böyle ise.
mesele: konu
mir'at-ı Muhammed: Peygamberimizin ayna olması
mir'at-ı üstad: ustadın ayna olması
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
Muhterem: bey efendi.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
müşerref: şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, yüceltilmiş, şereflı, yüce
mütalâa: okuma, dikkatli okuma
nam: ad, isim.
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nur: hayat.
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
şehr-i ramazan: ramazan ayı, oruç ayı
sefer: baş, başkan, başı, başkanı
sıdk: doğruluk.
sır: gizli hakikat.
suâl: soru.
şükür: Allah'a karşı kulluk görevlerini yerine getirme
sutur-i bitenâhi: tükenmez satırlar, manalar
şuunat: hadiseler, olaylar, vakalar
tasvib-i anfâne: bilgi ve irfan ile onaylama
temsil: misal getirme, özellikle ögüt alınsın diye mesel anlatma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
ünvan: ad, isim, lâkap
vicdan: his, duygu ya, iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.

Riyadan, kibirden, her mesasiden munezzehtir,
Kelâm-ı Lâyezalîden gelen, bir nur-ı müferrihtir.

Nasıl bir vecd içinde anladım bilsen bu âsârı,
Bu, ayetler gibi nuranî ve lâhutî bu efkârı;
Meâsir mi, eser mi; munceli, yoksa müesser mi?
Ilâhî bir "surâ"dan berk uran, hayretfeza sır mı?

Anılmaz anlatılmaz, sırr-ı vahdetten haberlerdir.
Sen ey gafil beşer, bil nefsini, gör ki, ne şeylerdir.
Bütün kevn valih ve hayran düşündükçe serencamın
Kerîm hayretle, hürmetle anar namın, büyük namın.

Asım

91

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

اَلسَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حُرُوفِ رِسالَةِ النُّورِ وَمَكْتُوبَاتِ النُّورِ أَلْفَ أَمْثَالِهَا[1]

Eyyühe'l-Üstadü'l-Muhterem!

Geçen hafta Yırmı Sekizinci Mektubun Beşinci ve Altıncı Meseleleri isimlerini alan biri şükre, diğeri harem-ı şerif sualine cevap olan iki eser-i âlu'l-âlînizi, kemal-ı şevkle aldım. Zevk ile mütalâa ettim. Çok susamıştım. Şükre dair çok denn manalı, şeker gibi tatlı, şeker şerbetinizi

1- Bütün Risale-i Nur mektuplarının harfleri sayısınca ve onların bin katı daha fazlası kadar Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

âsâr: eserler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
berk: şimşek.
beşer: insan, insanlık.
efkar: düşünceler, fikirler, goruşler
eser: nişan, iz, alâmet.
eser-i alü'l-alî: yüceler yücesi, çok değerli eser
eyyühe l-üstadü'l-muhterem: ey saygı ve hürmete lâyık ustad
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
harem-ı şerif: Kâbe ve civarı
hayretfeza: hayret veren, şaşırtan
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kerîm: kerem sahibi, ihsan edici, cömert, eli açık
kevn: var olma, varlık, vücut, âlem
kibir: gurur.
lâhutî: ulûhiyet âlemine mensup ve mütealliq olan, İlâhî, Rabbanî.
meâsir: güzel eserler, nişanlar, izler
müesser: tesir altında olan, kendisine bir şey tesir etmiş olan
munceli: ortaya çıkan, besbelli olan, apaçık tecelli eden
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
nam: ün, şöhret, şan
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
nur-ı müferrih: ferahlandıran nur, ıç açıcı aydınlık.
serencam: baştan geçen olay
sırr-ı vahdet: birlik sırrı.
sual: soru
sûra: eser
şükür: Allah'a karşı kulluk görevlerini yerine getirme.
urmak: çıkmak, parlamak.
üstadu l-muhterem: saygıdeğer ustad
valih: şaşa kalmış, şaşırmış, hayrette kalmış
vecd: kendini kaybedecek şekilde hislenme

Besmeleyle içmeye başladım. Bu âciz talebenize nimetlerinin haddüpayanı olmayan ol Hâlık-ı Kerîm, ol Mün'im-i Hakîm, ol Rezzak-ı Rahîm Celle Celâluhû Hazretlerinin nurlar namı altındaki in'am ve ihsanına karşı "*Elhamdülillâh, Allahü ekber!*" dedim. Ve manevî susuzluğumu, elim ermez, gücüm yetmez, nazarım erişmez hülâsa acz-i tam içinde, fakat rahmetinden ümit kesmediğim bir hâlde iken, ol Rahmanürrahîm Hazretlerinin muazzez Üstadım vasıtasıyla teskin ettiğine, yüz binler hamd ve şükür eyledim ve edeceğim.

Mübarek sözlerinizde öyle kudsî feyizler var ki, sanki talebenizin (alâka ile mütalâa eden veya ıstıma eyleyenleri) elinden tutuyor, bak bu, bu manaya delâlet eder. Şu şunun içindir. Bundaki maksat ve gaye ve hikmetler şunlardır. Gel daha yukarı gidelim, daha ilerleyelim, diye menbadan menbaya, etekten tepeye, izden yola, hakikatten marifete götürüyor, çıkanyor. Ziyaret ettiniyor. İstifade ve istıfaza ettiriyorsunuz. Bu defa bu seyr ile şükur nehrinin menbaına şükür dağının tepesine, şükür çığırının şehrahına, şükr-i mutlaktaki hakıkatle manfete götürüyor. Ve mebdede olduğu gibi, müntehada *"Der tarık-ı aczmendî, lâzım amed çâr çiz / Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-ı mutlak, şükr-i mutlak ey azız!"* buyuruyorsunuz. Bız de *"Fehimtu ve sadakte"* dıyerek mukabele edıyoruz. Dua ve salâvat ile bu kudsî seyahate nihayet venyorsunuz.

İbraz buyurduğunuz pek âlî şefkatten yüz bulan muhtaç ve âcız talebenız, Üstadının nazarını başka tarafa

acz-i mutlak: mutlak zayıflık güçsüzlük
acz-i tam: tam bir acızlık güçsüzlük.
alâka: ilgi ilişki yakınlık.
âlî: yüce yüksek ulu
amed: gelme geliş gelir olur
aziz: muhterem saygın
besmele: Bismillâhirrahmanirrahîm (Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla) cümlesinin adı
çar çiz: dört şey
celle celâluhu: yüce ve azız olsun manasında bir dua sozu
delalet: delil olma gosterme; alâmet, işaret.
dua: yalvarma yakarış niyaz
fakr-i mutlak: sonsuz fakırlık tam muhtaçlık, mutlak çaresızlık, yoksulluk.
fehimtü ve sadakte: anladım ve tasdik ettim
feyiz: ilim irfan.
haddüpayan: sınırsız ve sonsuz.
hakıkat: gerçek, doğru
Halık-ı Kerim: her şeyi bol ikram ile yaratan cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı Allah
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bıldırme
hatt: sınır çizgisi sınır
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma.
hulasa: kısaca sozun kısası
ibraz: meydana çıkarma ortaya koyma gosterme
ihsan: bağışlama, ikram etme lütuf
in'am: nimet verme nimedendırme ihsan etme
istifade: faydalanma yararlanma
istifaza: feyz alma feyz bulma feyzlenme.
ıstıma: dinleme
kudsî: mukaddes yüce.
maksat: kastedilen şey gaye.
manevî: ruha ve ıçe aıt olan ruhî
marifet: tasavvufi bilgi ilhama dayanan vasıtasız bilgi
mebde: evvel baş başlama başlangıç.
menba: kaynak.
muazzez: kıymetli muhterem sevgili aziz.
mübarek: feyzlı bereketli kutlu.
mün'im-i Hakim: hikmetle nimetlendıren Allah (c.c)
müntehâ: bıtış sona erme
mütalaa: okuma dikkatlı okuma.
nam: un şöhret şan
nazar: bakış düşunce fikir
nihayet: son.
nimet: iyilik, lutuf ihsan bağış
payan: son nihayet, bıtım akıbet.
Rahmanurrahım: rahman ve Rahîm olan Allah dünya ve ahırette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhamettıyle muamele eden Allah
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesi onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Rezzak-ı Rahım: merhamettıyle rızık veren Allah
sadakte: doğru soyledin sadıksın. manasında karşıdakı kışıye soylenen soz
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selam etme
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şevk-ı mutlak: kayıtsız şartsız şevk, tam mutluluk ve sevinç her hal-u kârda sevinç ıçinde olma
seyr: kalbın hakka yonelmesi
şükr-i mutlak: mutlak şukur tam şukur, mutlak bır şukür ıçinde olma
şükür: nimet ve yılığın sahibini tanıma ve ona karşı mınnet duyma
talebe: talep eden ogrencı.
tarık-ı aczmendî: dertlılerin acızlerin yolu.
teskin: sakınleştırme yatıştırma
Üstad: Bedüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı öğretmen
vasıta: aracılık.

çevirecek bir suale cür'et eylediği için "Gel haydi, Harem-ı Şerif'e girelim. Oranın bugünkü hâlini ve esbabını biraz anlatayım" demek nev'inden olan Yirmi Sekizinci Mektubun Altıncı Meselesini de okudum. Çok istifade ettim. Allah sizden razı olsun.

Hulûsî

92

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

Bu defa lütuf ve inayet buyurulan Yirmi Sekizinci Mektubun Yedinci Meselesini hürmetle aldım. Tazimle ve defaatle mütalâa ettim. Ayrıca bir defa yeni talebenız Hafız Omer Efendi'ye ve bir defa pederim ve eski hocalarımdan İbrahim Efendi ve bır dostumuza ve bir defa da Fethı Bey'e okudum. İnşaallah yine okur ve okuttururum. Bu mubarek mektubunuzla başta şu bîçare olduğu hâlde, dinleyenlerin ehval-i ahire dolayısıyla kalblerinde hâsıl olan manevî yaraya çok mukemmel ve munasip bir merhem vurdunuz[1] لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ nass-ı celîlini hatırlatarak, Allah'ın lütfuna ve Habib-i Ekrem'inin (ASM) ruhanıyetine, Kur'ân'ı Azîmüşşan'ın[2] مِنْ أَوَّلِ النُّزُولِ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ devam ettiğine şüphe kalmayan, i'cazına dehalet ve hakikî sabırla bu acılara mukabele ederseniz, inşaallah yakın ve nurlu istikbale mazhar olursunuz, gibi hakikaten pek azîm bır müjde vermış oldunuz. Bîçaregân-ı ümmete,

1- Allah'ın rahmetinden umidinizi kesmeyin. (Zumer Suresi 53.)

2- İlk nuzulü anından kıyamet gününe kadar

ahire: son.
azim: büyük, yüce, ulu
bîçare: çaresiz, zavallı
bırçaregan-ı ümmet: çaresiz Müslüman
cur'et: cesaret etme, yüreklılık, yıgıtlık
defaat: kereler, defalar, kezler, yollar
dehalet: girme, bırının himaye ve merhametine sığınma
ehval-ı ahır: son durum.
esbap: durum
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hakikaten: dogrusu, gerçekten
Harem-ı Şerif: Kabe ve cıvarı
hâsıl: elde edilenlerin hepsi meydana gelme
hürmet: nayet, ıhtıram, saygı
ı'caz: mu cizelık, insanların benzerini yapmaktan âcız kaldıklan şeyi yapmak.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
istıfade: faydalanma, yararlanma
istikbal: gelecek.
lutuf: ikram ve yardımda bulunma.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme
merhem: melhem, denye, yara ya surulen ilâç.
mesele: önemli konu.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
mukabele: karşılık verme, karşılama
munasıp: uygun
mutalaa: okuma, dıkkatlı okuma
nev: tur, çeşit.
nurlu: aydınlanmış
peder: baba
razı: rıza gosteren, hoşnut olan.
ruhanıyet: ruhanı reislık sıfatı
sabır: dayanma, katlanma, zor luklara dayanma gucu
sual: soru
talebe: talep eden, ogrencı
tazim: saygı gosterme, ıkram etme.

izn-ı Ilâhî ile beyan buyurduğunuz İ'caz-ı Kur'ân hürmetine, Allahu Zülcelâl muhterem Üstadımızdan ebeden razı olsun. Ve Hazret-i Kur'ân hesabına intizar buyurduğunuz ümitlerinizi, ankarip mübeddel-i hakikat ve mü'minlere de selâmet iman tevfik buyursun, âmin.

Yırmı Sekızıncı Mektubun Yedıncı meselesını almazdan evvel, mübarek *Sözler*'le alâkadar olmayan zevata defaatle Üstadım altı-yedı seneden berı şöyle buyurmaktadır: (Kur'ân'ın surlan yıkılmıştır. Butün hücumlar Kur'ân'adır. Imanı kurtarmak zamanıdır...) İşte yavaş yavaş bu beyanatın sıhhati, her gözü ve aklı olan mü'min tarafından tasdik edilecek hadısat zuhur etmektedir, dıyordum. Bu mektup, bu bîçare talebenizin Üstadının emirlerını teblığde sadık olduğunu ispat etmekle beraber, evvelce de arz ettiğim vecıhle, mektuplan almazdan evvel hatırıma gelen, Hatta lisanıma kadar geçen, çok meseleler nev'inden olduğuna şüphem olmadığı ıçın, bunu da ıcaz-ı Kur'ân'dan addediyorum. Tevafukatta bendenizdekı nüshada da, eksenyetle müvazenet vardır. Evet, hangı cıhetten bakılsa inayet-i İlâhıye ayan beyan görünür.

Muhterem Üstadım! Rahmet-i İlâhiye ile bir hakikati daha yakinen anladım. O da şudur kı: İlk şeref-i mülâki olduğum zamanda verdiğınız ders, butün nsale ve mektuplarda vücudunu hissettırmektedir. Fark yalnız o dersteki mucmel hakaıkın dıger derslere tafsıl, tavzıh ve izhannden ibarettir. Demek ki, imanı ve Kur'ân'ı esas ıttıhaz etmekle, daımî bır feyz menbaı, sermedı bir nur

alâkadar: ılgılı ılışkılı munasebetlı bağlı
amin: Ya Rabbi! Oyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
arz: sunma bildırme
ayan: açık, meydanda açıkta bellı
beyan: açıklama bıldırme ızah
beyanat: açıklamalar izahlar.
bîçare: çaresız zavallı.
cihet: yan yon taraf
daimî: surekli devamlı
defaat: kereler defalar kezler yollar
ebeden: ebedî ve daimî olarak
ekseriyetle: daha ziyadesıyle çoklukla çoğunlukla
evvel: once ılk, bınncı, ıptıda başlangıç.
evvelce: daha önce
feyiz: bolluk, bereket, ılım, ırfan, manevî gıda
hadisat: hadıseler olaylar
hakaık: hakıkatler dogrular gerçekler
hakıkat: gerçek, doğru
hazret-i Kur'ân: sevgili Kur'an
İ'caz-ı Kur'ân: mu'cıze olan Kur'ân
ibaret: meydana gelen oluşan muteşekkıl
Iman: inanma, inanç, itıkat, tasdık
İnayet-i İlâhî: Allah'ın yardımı ve ihsan
intizar: beddua ilenme
ıspat: dogruyu delillerle gosterme
Ittihaz: edinme kabul etme.
ızhar: ortaya koyma açıga çıkarma gosterme
Izn-i Ilahi: Allah'ın ızni
karip: yakın
hisan: konuşma dıl
menba: kaynak.
mesele: onemlı konu
mü'min: iman eden ınanan.
mubarek: feyızlı, bereketlı kutlu
mübeddel-i hakıkat: gerçek degışıklık.
mücmel: oz olarak anlaılmış kısa ve az sozle ıfade edılmış, oz özet
muhterem: saygı değer hurmetelaylık, saygın
mülâki: gorüşen konuşan
muvazenet: denge.
nevi: çeşıt.
nur: hayat.
nusha: birbirinin aynı olan suretlerin her bırı
rahmet-i Ilahi: Allah'ın sonsuz rahmetı
razı: rıza gosteren hoşnut olan
risale: belli bir konuda yazılmış kuçuk kitap broşür
sadık: sozunde vaadınde ışınde doğru olan
selamet: kurtulma selâmete çıkma
şeref-ı mulâki: görüşme konuşma şerefi
sermedî: ebedî daimî surekli
sıhhat: sahıhlık, sozun yanlış ve eksik olmaması
sur: kale, hısar
tafsil: etraflıca bıldırme, ayrıntılı anlatma
taleber: talep eden öğrencı.
tasdık: doğrulama onaylama
tavzih: açıklama, açık anlatma ızah etme, ıyıce aydınlatma
teblig: ulaştırmak, bıldırmek.
tevafukat: uygunluk.
tevfik: Allah'ın yardımı başarılı kılması
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazredennın ozel ısım yerine geçen bir sıfatı ogretıcı öğretmen
vecih: cıhet yon
yakinen: yakın olarak, süphe heye duşmeden bılme
zevat: zatlar şahıslar kımseler
zuhur: ortaya çıkma
Zülcelâl: celâl sahıbı buyukluk, ızzet heybet ve azamet sahıbı Allah

kaynağı, fenâsız kudsî bir hazine, İlâhi bir kale kurulmuş oluyor.

Evet, madem ki kâinatın halkına sebep olan Nebiyy-i Efham (ASM) efendimiz hazretleri, vazife-i risaletlerini mükemmelen ifa ettikten sonra, emr-i İlâhi ile vücuduna bais olduklan âlem-i bekaya teşrif ettiler. Şu misafirhane kapanıncaya kadar gelip geçecek, dolup boşanacak, çürüyüp tazelenecek sükkânına, bilhassa cin ve inse en âlî bir hediye, en mükemmel bir rehber, en mukaddes bir mürşit olarak, Kur'ân-ı Hakîm'i bırakmışlardır. Nitekim müteakip asırlann yetiştirdiği bir çok zevat-ı âliye, bütün muşkullerini Kur'ân ile halletmişler. Aradıklarını Kur'ân'da bulmuşlar.

İşte bu bid'at ve zulumat asrında da yine o Kur'ân-ı Hakîm ve Kerîm lâyemut i'cazını Sözler ve Mektuplarla izhar etmiş ve bu hakikaten azîm işte, rahmet-ı İlâhıyeye, muazzez ve muhterem Üstadımız elyak ve elhak memur ve vasıta olmuştur. Bu hakikate daha birinci derste, lütf-ı İlâhî ile iman ettim. Diğer nurlu dersler, kuvvet-ı imana vesile olmuş ve olmakta bulunmuştur.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Azîz ve Muhterem Üstadım!

Bu dünya mü'mine zindandır derler. İşte neşrine, izhanna, beyanına vasıta olduğunuz nurlar, bize bu karanlık dünyamızı aydınlattı. Hilkatteki hakikatı talim etti. Bâkî, daimî ve sermedî, saadetlı hayatı tedrıs ettı. Şahsen bu

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillâh" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonrakı kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, âhıret.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
asır: yüzyıl, asır.
azîm: büyük, yüce, ulu.
azîz: değerli.
bais: sebep olan.
bâkî: ebedî, daımı, sürekli ve kalıcı olan.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bid'at: dının aslında olmayıp sonradan ıcat edilen şeyler, yenı âdet.
bilhassa: özellıkle.
cin: gözle görünmez, latıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
daımı: sürekli, devamlı.
elhak: hakkın ta kendısı, tam doğrusu, doğrusu ya.
elyak: daha (en) layık olan.
emr-i İlâhî: İlâhî ış, Allah'ın emrı.
fena: yokluk, son bulma, geçıcılık.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hazine: zengın ve değerlı kaynak.
hılkat: yaratılma, yaratılış.
ı'caz: mucızelık, ınsanların benzerını yapmaktan âcız kaldıkları şeyı yapmak.
ifa: bır ışı yapma, yerine getirme.
İlâhî: Allah'la ılgılı, Cenab-ı Hakka aır.
ins: ınsan, beşer, Âdemoğlu.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, bütün âlemler.
Kerîm: kerem sahıbı, ıhsan edıcı, cömert, elı açık.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sureslnde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kuvvet-i iman: ımanın gücü.
lâyemut: ölumsuz, sonu olmayan, hayatı sona ermez.
lütf-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ıhsan ve iyılıgı.
madem: den dolayı, böyle ıse.
misâfirhâne: mısafırlerın kaldığı ev, geçıcı bekleme yerı.
mü'mine: ımanı etmış olan kadın veya kız, mü'mın kadın.
muazzez: kıymetlı, muhterem, sevgılı, azız.
muhterem: saygı değer, hürmere layık, saygın.
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temız.
mukemmelen: mukemmel olarak, mükemmel bır şekılde, kusursuz olarak.
mürşit: gafletten uyandıran.
muşkil: güçlük, zorluk, engel.
müteakip: takıp eden.
Nebiyy-i Efham: en buyuk Peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
neşr: herkese duyurma, yayma, tamım.
nurlu: ışıklı, panlolı.
rahmet-i İlâhıye: Allah'ın sonsuz rahmetı, İlâhı rahmet.
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtıyarlık, mes'ut olma.
şahsen: şahıs ıtıbanyla, şahısça, bızzat, kendısı.
sermedî: ebedî, daımı, sürekli.
sükkân: sakın olanlar, ıkamet edenler, otururlar.
talım: eğıtım, yetıştırme, öğretme.
tedrıs: okutma, ders verme.
teşrıf: şerefendırme, şeref verme.
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursî Hazretlerının özel ısım yerıne geçen bır sıfatı; öğretıcı, öğretmen.
vasıta: aracı.
vazıfe-i rısalet: peygamberlık vazıfesı.
vesıle: fırsat, elverışlı hal.
zevat-ı âliye: yüce şahıslar, yüce kışıler, yüksek mezıyetlı zatlar.
zından: çok karanlık, sıkıntılı yer.
zulüm: haksızlık, ezıyet, işkence.

nurlar olmasaydı, hâlim ne olacaktı? Ya nurlara erişmeseydim, ne yapacaktım? Ya bu nurlann neşrine "alâkaderi't-takati ve'l-imkân" lütf-i İlâhî ile çalıştırılmasaydım, bütün kazancım masiyet ve kara yüzle perişan hâl ile, nasıl dergâh-ı İlâhiyeye çıkacaktım. Elhamdülillâh sümme ve sümme elhamdülillâh, niyet-ı halise ve cüz-i lâyetecezza kabîlinden olan Kur'ânî hizmet sebebiyle bu abd-i pürtaksır de inşaallah duanızla rahmet-i İlâhiyeye nail olur ümidindeyim.

Hulûsî

93

[Sabri'nin bir fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) (2)

Efendim, hiç şek ve şüphem kalmadı ki, nur nurdan seçilemediği gibi, nur deryasının nuranî talebeleri de, nerede olursa olsun hepsi bir gayede, umumî bir zihniyette, yekdiğerlerine rekabetleri yok, daima birbirinin evsaf-ı mümtazesiyle müftehir ve mübahi, samimiyet ve vefa hususunda, rüfekasını şahsına tercih eder, bir emelde bulunmalan yegâne emel ve gayelen olan tevhidin bir alâmet-i mümtaze ve farikası olan ittihat ve tesanüd-i hakikîye ve meşruayı kalen ve fiilen ve hâlen göstermeleriyle sabittir ki bu hâl bir alâmet-i muvaffakıyettir.

Talebenuz H. S

1 Allah'ın adıyla

2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

abd: kul
abd-ı pürtaksir: çok kusurlu kul
âlâkaderi't-takati ve'l-imkân: imkana ve gücüm nispetinde
alamet-i mümtaze: seçkin belirti, işaret
alamet-i muvaffakıyet: başarılı olma işareti
cüz-i lâyetecezza: bölünemeyen parça
dergâh-ı İlâhî: İlâhî dergâh, sığınak, Allah katı
derya: deniz, bahr
emel: amaç, arzu, istek.
evsaf-ı mümtaze: seçkin nitelik.
farika: fark eden, ayrı
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hâl: durum, vaziyet.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
ittihat: aynı fikir ve görüşte olma, fikir birliği etme
kabil: tür, gibi
kâilen: sözle, söyleyerek.
Kur'anî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen.
lütf-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ihsan ve iyiliği
masiyet: âsilik, itaatsizlik, isyan
meşrua: hakkı
mübahi: övünen, gururlanan, iftihar eden
müftehir: iftihar eden, övünen.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
nail: kavuşan, ulaşan, eren
neşr: herkese duyurma, tamim
niyet-i halise: samimi niyet
nur: aydınlık, parlak ışık
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
pür: çok, fazla
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rekabet: rakip olma hali, bir birini çekememe.
rüfeka: arkadaşlar, refikler
sabit: ispat edilmiş, ispadanmış
şek: şüphe, zan, tereddüt
sümme: tekrar ve tekrar
taksir: kusur, hata, kabahat, suç, günah.
talebe: talep eden, öğrenci
tesanüd-i hakikî: gerçek yardımlaşma, dayanışma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
umumî: genel
vefa: dostluk ve sevginin gerektirdiği davranışlarda devamlı olma
yegâne: biricik, tek, yalnız
zihniyet: anlayış

94

[Re'fet Bey'in bir fıkrasıdır.]

Azız ve Muhterem Üstadım Efendim!

Son neşrettiğiniz Söz, fakirde çok derin tesir ve intibalar bıraktı. Onun sakınin ne olduğunu anlayamadım. Zat-ı âlînizi o sözde çok hiddetli buldum. Gayet âteşin bir kalem, bütün elemlennizi dökmüştü. İhtiva ettiği hakaika mest ve hayran olduğum hâlde, saatlerce okudum. Artık Sözlerinizin hiçbirini diğerine tercih edemiyorum. Zira, birine mühim derken, diğeri daha mühim ve bir diğeri ehem olarak kendini gösteriyor. Binaenaleyh, envar-ı Kur'âniyeyi gökteki yıldızlara benzetiyorum. Filhakika yıldızlar parlaklık itibanyla birbirinden farklı ise de, hepsi yıldızdır. Ve aynı menbadan ahz-ı envar etmede olduklanndan keyfiyetçe yekdiğerinden farkı yok gibidir. Sözleriniz aynen böyledir. Her birini yüz defa okusam, yüz birinci defa hiç okumamış gibi, büyük bir zevk-i manevî ile okumam dahi yüksekliğine şahittir. Bu babda ne kadar yazsam Sözler hakkında hiçbir şey yazmış olamayacağımı düşünerek sözüme nihayet veriyorum.

Re'fet

ahz-ı envar: nurlan almak.
ateşin: şiddetli hiddetli
aziz: sevgili
bab: kısım bölüm bahıs
binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
ehem: çok muhım olma daha muhım çok ehemmıyetlı çok luzumlu
elem: dert, üzüntü maddı-manevı ıztırap
fıkra: kısım fasıl bölüm
fılhakıka: hakıkatte esasında hakıkaten gerçekten doğrusu
gayet: çok, fazla son derece
hakaik: hakıkatler doğrular gerçekler
hıddet: ofke kızgınlık.
ıhtıva: ıçine alma kapsama
ıntıba: goruş fikir
keyfiyet: durum nıtelık
menba: kaynak.
mest: keyıfle kendınden geçmış sarhoş esrlk.
muhım: onemlı ehemmıyetlı
muhterem: saygı deger hurmere laykı, saygın
neşr: kitap yazma basma çıkarma herkese duyurma yayma
nihayet: son.
sakı: sebep olan guduleyen amıl
tesir: etkı.
Ustad: Bedıüzzaman Saıd Nursı Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bir sıfatı ogretıcı oğretmen
yekdiğer: bir diğer
zat-ı a: saygıdeger
zevk-i manevı: manevî zevk manevı lezzet, tat.

95

[Şu fıkra Mes'ut Efendi'nindir.]

Ey Benim Muhterem Ustadım!

Hadd-i bülûğumdan bu ana kadar, lain şeytanın zırhından ma'mül bir sanduka derununda kilitlemiş olduğu akl-ı uhrevî ve imanımı tazyık altına almıştı. Duanız sayesinde ve bana karşı göstermiş olduğunuz hüsn-i niyet ve nasihatlenn semeresi olarak, ancak yedi senede Üstadımın dua yumruğuyla lain şeytanın zırh sandukası kırılarak imanımı tekrar teslim ettin ve teslim aldığımı şununla ispat ederim ki, duaya kabul buyurduğunuz tarihte, yani ramazan-ı şerifin üçüncü günü beray-ı ziyaret nezdinizde idim. Mufarakatımdan sonra, Cenab-ı Hakkın gösterdiği ve sevgili Üstadıma arz eylediğim rüya ile âcizâne tefsirimde gün doğudan gün indiye doğru olan çayı, yani gün doğudaki duayı almamış olsa idim, önümde, elinde sepet ile giden adam gibi gayya kuyusuna gidecektim. Bende o kapının önünde durduğum hâlde, o müessir almış olduğum dua sayesinde, o korkunç kapıdan çağırılmayarak, avdetimde geniş bir caddeden halkın omuz omuza geçtiği ve bizim mestur bir mevkide seyreylediğimiz o meşak ve mezahime iştirak ettirilmediğimiz, ancak Ustad-ı Muhteremimin, Cenab-ı Hak nezdinde duasının kabulüdür ve Sözler'in mukavemetsûz tesirleridir. Ben de buna mukabil, Ustadımın hadim olduğu çığın takıp ile hizmet etmek emelinde isem de, yalnız ettiğim hizmet kâfi değildir. O da ancak ahıret menfaatımız içindir.

âcizâne: beceriksizcesine
ahıret: obur dünya, ikinci hayat.
akl-ı uhrevî: ahrete ait düşünce
arz: söyleme, ifade etme
avdet: geri gelme, dönüş.
beray-ı ziyaret: ziyaret için, ziyaret maksadı ile
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
derun: iç, içeri, dahil
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
emel: amaç, arzu, istek.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gayya: Cehennemde bir kuyu veya dere.
hadd-ı bulûğ: buluğa erme yaşı, ergenlik çağı
hadim: hademe, hizmetçi
hüsn-i niyet: iyi niyet, temiz kalbilik.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
iştirak: aynı halde bulunma
kâfi: yeter, elverir
lâin: kovulmuş, nefret kazanmış, istenilmeyen
mamul: imal edilmiş, yapılmış, işlenmiş
meşak: eziyetler, sıkıntılar, meşakkatler, mihnetler, zahmetler
mestur: örtülü, örtülmüş, setrolunmuş, kapalı, gizli, perdeli
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
mevki: yer, mekan
mezahim: eziyetler, sıkıntılar, zahmetler, zorluklar, belâlar
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mukabil: karşılık.
müessir: tesirli
mufarakat: uzaklaşma, ayrılık.
nasihat: akıl öğretme, yol gösterme
nezd: yan, kat, huzur, ind
ramazan-ı şerif: şerefli ramazan ayı.
semere: meyve, güzel netice
tazyık: sıkıntı verme, baskı yapma
tefsir: açıklama, izah
tesir: etki
uhrevî: ahrete dair, ahrete ait.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
üstad-ı muhterem: saygıdeğer ustad
zırh: koruyucu çelik levha

Yalnız Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak Hazretlerinden beş vakitte dua ediyorum: "Yâ Rabbî, yâ Rabbî! Yirmi yedi seneden beri, şeytan aleyhi'l-lânenin zırhlı çelik sandukaya kilitlemiş olduğu imanımı, balyozuyla kırarak tahlis eden Üstad-ı Ekremime, yani Kur'ân-ı Hakîm'in lemaatı olan Risale-i Nur'un neşrine bir hizmet olarak, bana menamda göstermiş olduğun yevm-i mahşerde gayya kuyusu kapısının ağzından çevirmeye muvaffak olan mufessir-i Kur'ân'ı ve son musannif bulunan Said-i Nursî Hazretlerinin yevm-i mahşerde sancaktan kıl, yâ Rabbî, yâ Erhamerrâhimîn, velhamdülillâhi Rabbülâlemîn" olan Cenab-ı Mevlâ'dan evkat-ı hamsede vird-i zebanımdır. Ve siz Üstadımın kabul buyurmasını istirham ile el ve ayaklarınızdan öperim, Efendim Hazretleri.

Mehmet Mes'ut

96

[Ahmed Hüsrev'in fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا (3)

Kıymettar Üstadım!

Tarih-i mektuptan iki gün evvel idi, Yirmi Yedinci Mektubun Üçüncü Zeylini yazmakla meşguldum. Hulûsî

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp tesbih etmesin. (İsrâ Suresi, 44.)
3- Allah'ın selamı, rahmet ve berekâtı ebedî ve daimî olarak üzerinize olsun

aleyhi'l-lâne: lanete uğramış
Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak: hiç bir kayıt ve şartA bağlı olmadan çok çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.)
Cenab-ı Mevlâ: Allah (c.c)
dua: yalvarma, yakarış, niyaz
evkat-ı hamse: beş vakit sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarının kılındığı vakitler
evvel: önce
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gayya: Cehennemde bir kuyu veya dere
istirham: isteme, rica etmek.
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'an-ı Hakîm: her yönüyle hikmetli Kur'an
lemaat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar
menam: rüya, düş
menfaat: fayda
musannif: tasnif eden, en güzel şekilde derleyip düzenleyen
muvaffak: başarmış, başarılı.
neşir: herkese duyurma, tamım
Rabbi: benim Rabbım, Allah'ım
sanduka: küçük sandık
tahlis: kurtarma
tarih-i mektup: mektubun geldiği zaman
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
üstad-ı ekrem: Kerîm ustad
vird-i zeban: dilde tesbih, sık sık tekrar edilen dua, devamlı okunan zikir
yevm-i mahşer: mahşer günü
Zeyl: ek, ilave

ve Re'fet Bey, Zekâi ve Sabri Efendi gibi kardeşlerimin, risaletü'n-Nur ve mektubatü'n-Nura karşı gösterdikleri âteşin muhabbetle, kalbi iştiyaklarını gösteren kalemlen, beni de heyecana düşürmüştü. Bu sırada Bekir Ağa, sizden gelen bir mektupla teşrif etti. Bekir Ağa, mutadının hilâfı olarak, pek gülşen yüzlü idi. Mektubu aynı sevinçle, ba'de't-takbil beraber açtık. Bir varakpare-i fazılâneleriyle, Yirmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Kısmının sekiz sahifeden ibaret olan Sekizinci Remzi üç sekiz tevafukatıyla kendini gösterdi. Yirmi Yedinci Mektubun Üçüncü Zeylinden hâsıl olan sevinçli bir heyecan-ı kalbi ve Bekir Ağa'nın Üstadına ve Nurlara karşı kalbî iştiyakını gösteren sevimli yüzü ve dört aydan beri beklediğimiz tevafukatın gayesinin mebdeini gösteren Sekizinci Remizdeki sevgili Üstadımızın manevî bir nur ile parlayan ve gülümseyen, o yüksek en harika, tatlı sözü, fakir talebenizde öyle bir hâlet-i azîme tevlit etmiş ki, işte o dakikam, saadet-ı ebediyeye nail olanlann geçirdiği anlardan bir dakika idi. Bu sürur içinde mektubunuzu ve Sekizinci Remzi okudum. Okurken her bir cümlenin nihayetinde, "Var ol, mes'ut ol, bahtiyar ol" dökülüyordu. İlk defa Bekir Ağa ile, bir defa Rüştü Efendi kardeşimle, bir defa da Re'fet Bey kardeşimle okudum.

Evet, sevgili Üstadım, senelerden beri Kur'ân-ı Azîmulbürhan'ın bahr-i ummanında medfun defineleri, risaletü'n-Nur ve mektubatun-Nur ile meydana çıkarmıştınız. İşte azîm bir define daha lütf-i İlâhî ile Yirmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Kısmının Sekizinci Remzinde

ateşin: samimî heyecanlı.
azîm: büyük, yüce.
ba'det-takbil: öperek.
bahr-ı umman: Hind Okyanusu.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu.
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine.
gülşen: gül bahçesi, güllük.
harika: olağanüstü.
hasil: meydana gelme, ortaya çıkma.
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
İştiyak: göreceği gelme, özleme.
kalbî: samimî, içten, gönülden.
Kur'an-ı Azîmülbürhan: en büyük burhan, açıklayıcı ve delil olan Kur'an.
lütf-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, İhsan ve iyiliği.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mebde: evvel, baş, başlama, başlangıç.
medfun: defnedilmiş, gömülmüş.
mektubatünnur: Nur mektupları, Risale-i Nur'da yer alan mektuplar.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muhabbet: sevgi, sevme.
nail: kavuşan, ulaşan, eren.
nihayet: en sonunda.
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sürur: sevinç, mutluluk.
talebe: talep eden, öğrenci.
teşrif: şereflendirme, şeref verme.
tevafukat: uygunluk.
tevlit: sebep olma, vücuda getirme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
varak-pare-i fazılâne: fazıletli yaldızlı kapak.
Zeyl: ek, ilâve.

en parlak ve gözler kamaştırarı nurlarıyla tezahür ediyor, kendini gösteriyor. Beşerin nazarını ister istemez kendine çeviriyor.

Bin üç yüz seneden beri, sahib-i insafı hayrette bırakan ve dünyanın her köşesinde ve beşerin her tabakasında, cin ve beşer lisanında, semavatta melek ve ruhanîler lisanında, en yüksek makam-ı mümtazı işgal eden, o Furkan-ı İlâhînin esrar-ı mühimmesinden ve i'caz-ı azîmesinden bir parçası daha, susmak bilmeyen mu'cizânma bir seda ve lâtif bir avaz ve tükenmez bir feyizle karşımıza çıkıyor. O kıymettar Kur'ân'ın bugün mükevvenatı yed-i kudretinde tutan ve azamet-i kibriyasıyla idare eden ve azamet-i celâli karşısında her şeyi kendine secde ettiren, bir Zat-ı Vacibu'l-Vucud'un kelâmı olduğunu, üzerindeki hadsiz damgalarıyla gösteren risalelerinizin kıymeti ne büyüktür. O risalelere nasıl kıymet verilir, nasıl başkasıyla muvazene edilir, nasıl bir başkasının tefevvuku tahattur edilir.

Beşerin zulmetli simasına nurlar saçan ve tevhid haricindeki her türlü akideleri zirüzeber eden ve şakirtlerine gülümseyerek tatlı bir yüzle bakan ve hoş ve pek şirin bir lisan ile soyleyen, o risaleler ve o risalelerin sahibi ve naşiri olan sevgili Üstadım, siz talebelerinizin kalblerinde risalelerinizde yaşıyorsunuz. Hem öyle bir surette yaşıyorsunuz ki, küçük bir işaretinize müheyya talebelerinizin ruhlarında ırmakların çağladıkları gibi tevali eden ve tükenmek bilmeyen İlâhî bir muhabbetle yaşıyorsunuz. Hayat-ı fâniyeye veda etseniz bile, büyük büyük

akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas inanç.
avaz: nefret, kın ses seda bağırtı çağlık
azamet-i kibriya: haşmetin azametin celalin büyüklüğü
beşer: insan, insanlık
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık
damga: işaret vurulan alet, muhur
esrar-ı mühimme: önemli sırlar
feyiz: ilim irfan
Furkan-ı İlâhî: İlâhî kitap Kur'ân-ı Kerîm
hadsiz: sınırsız sonsuz
hariç: bir şeyin dışında kalma
hayat-ı fâniye: fâni hayat, sonu olan dünya hayatı
i'caz-ı azîme: büyük mu'cize
idare: bir işi yürütme çekip çevirme
İlâhî: Allah'la ilgili Cenab-ı Hakka dair
işgal: meşgul etme tutma
kelam: söz konuşma
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli değerli
lâtif: tatlı şirin
lisan: konuşma dili.
makam-ı mümtaz: seçkin önemli makam mevki
mu'cizânma: mu'cizeli mu'cize gösteren.
muhabbet: sevgi sevme
müheyya: hazır hazırlanmış amade
mükevvenat: yaratılmışların tamamı bütün mahlûkat, kainat, mevcudat.
muvazene: mukayese karşılaştırma ölçü denge
naşir: eser neşreden yayınlayan dağıtan
nazar: dikkat.
risale: mecmua dergi
ruhanî: manevi âlem ruhlar âlemine mensup ruhlar âlemine ait
sada: ses
sahib-i insaf: insafı kışıler
şakirt: talebe öğrenci
secde: baş eğme başı yere koyma.
semavat: semalar gökler
sima: kimse kişi şahsiyet
suret: biçim şekil tarz.
tabaka: topluluk, sınıf zümre
tahattur: hatıra gelmek hatırlamak.
tefevvuk: üstün olma üstünlük
tevali: arkası kesilmeksizin sürme ard arda gelme sürüp gitme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma birleme
tezahür: görünme belirme ortaya çıkma
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi yerine geçen bir sıfatı öğretici öğretmen
veda: ayrılık, ayrılma ayrılış
yed-i kudret: kudret eli her şeyi tutan Allah'ın kudret eli
Zat-ı Vacibu'l-vucut: varlığı mutlaka gerekli olan zat Cenab-ı Allah
zirüzeber: altüst karmakarışık, darmadağın
zulmet: karanlık Allah'ın nurundan mahrum olma hâli

cemaatlerin arasında hürmetle yadedileceğinize [HAŞİYE] ve namınızın dünya ve ukbada ihtiramla taşınacağına ve risalelerinizin pek büyük hahişle revaçta olacağına kaviyyen ümitvarım.

Evet, nasıl sözlerim haksız olsun ki, en tehlikeli anlarda bile, hakkı söylemekte susmayan ve pek âlî ruhu taşıyan ve talebelerine her an teselli nurlarını dağıtan, Kur'ân-ı Kerîm'in bugünkü dellâl-ı muhteremi olan Üstadım! Sizin din-i mübîn-i İslâm'a olan merbutiyetinize ve o büyük muhabbetinize ve o yüksek sa'yinize mukâfat olarak defter-i hasenatınıza Cenab-ı Vacibü'l-Vücud Hazretleri lâyuad ve lâyuhsa ecirleri yazmasını rahmet-i İlâhiyeden niyaz ederim.

Nasıl bu günkü beşeriyet size ve Risaletü'n-Nur'a medyun olmasın ki, semamızda dolaşan güneşin saçtığı ve her an ufuluyle bir başka âlemi gösteren nurları gibi değil, Kur'ân'ın arş-ı azamından gelen nurlarla ölmez, tükenmez, sermedî bir nuru, risalelerinizde gösteriyorsunuz.

HAŞİYE: Ben kardeşim Husrev'in bu makamdaki hissiyatına iştirak edemiyorum. İnsanların nazarında mevki kazanmak ve dillerinde yad edilmek, hakikat-bîn olanlarca bir şeref değildir. Eğer, rıza-ı İlâhî varsa, o nazarın cilvesi olarak insanlarda teveccüh görünse bir derece emare-i rıza olmak noktasında makbul olabilir. Yoksa arzu edilmemeli. Madem Husrev hakikatbîndir, elbette benim şahsıma havale ettiği şerefi, risalelen niyet ediyor. Zaten o şerefte umum talebeler hissedardırlar, tek birisine verilmez.

alem: dünya, cihan
âlî: yüce, yüksek, ulu
arş-ı azam: en büyük arş. Allah'ın katı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
beşeriyet: beşerilik, insanlık.
cemaat: topluluk.
Cenab-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı ve zatı zorunlu olan
cilve: tecelli, görüntü.
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri, insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
dellâl-ı muhterem: saygıdeğer ilân edici
din-i mübîn-i İslâm: aşikar, ap açık olan İslam dini.
hahiş: istek, arzu, isteyiş
hakikatbîn: hakikatı gören, hakikatı anlayan, hakikate inanan
haşiye: dipnot.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
hissiyat: hisler, duygular
hürmet: riayet, ihtiram, saygı
İhtiram: hürmet etme, saygı gösterme
ıştırak: katılma, ortak olma
kavîyyen: kesin olarak, kesinlikle, kuvvetle, katı olarak, şüphesiz.
lâyuad ve lâyuhsa: sonsuz, sayısız
madem: ...den dolayı, böyle ise
makam: yer, mevki
makbul: kabul edilmiş, geçerli
medyun: borçlu, vereceği bulunan
merbutiyet: bağlılık, mensuplu, mensubiyet, ekîllik.
mevki: yer, makam
muhabbet: sevgi, aşk derecesinde sevme
mukâfat: ödül
nam: ün, şöhret, şan
nazar: bakış, düşünce, fikir
niyaz: rica, dua
niyet: maksat, meram.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
revaç: rağbet, kıymet, değer
Risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
rıza: razı olma, hoşnuduk.
rıza-yı İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sema: gökyüzü, gök.
şeref: manevî büyükluk, yüksekliklik, yücelik, ululuk, seçkinlik.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
talebe: talep eden, öğrenci.
teselli: avutma, acısını dindirme
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
uful: gurup, batış, gözden kayboluş, görünmez olma
ukbâ: ahiret, öbür dünya
umıtvar: umıtlı, umutlu, uman, ümidi olan
umum: bütün
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
yad: anma.

İşte o risaleler ki, her biri başlı başına menbaları ve mecraları ayrı ve fakat bir bahr-i muhit-i ummana dökülen nehirler gibidir. Sonsuz olan bu nehirlerin, hangisine varsa nasıl doyuncaya kadar su içmez? El ve yüzlerini temizlemek isteyenler, nasıl oluyor da bu enharden istifade etmez? Veyahut arazilerini iska için, cetveller yaparak hangi tarafa götürülse, azîm cemaatler nasıl tefeyyüz etmez?

Bu enharda öyle azîm şifalar var ki, hastalar içse, her türlü devayı içinde bulurlar. Yaralılar içse, bin türlü yaralarına merhem bulurlar. İhtiyarlar içse, hayat-ı ebediyenin civanmert gençlerinden olurlar. Tazeler içse, saadet-ı dareyni bir anda elde ederler.

Risaleleri okuyanlar, sevgili Ustadım! Sizin ne büyük ve âlî bir kalbe malik bulunduğunuzu teslim için bilmem tefekküre ihtiyaç var mı?

Bunca zamandan beri "Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın dellâliyım ve bu kudsî vazifemi hiçbir şeye değişmem" diye vaki olan ilânatınıza, bir kat daha kuvvet veren, bu kerreki neşir buyurduğunuz Yirmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Kısmının sekiz sahifelik olan Sekizinci Remzi ne güzel gösteriyor ve bu gösterilen hakikatlere meftun olmamak mümkün mü?

Ah Sevgili Ustadım! Lisan ve kalemim müsait olsa, her bir risale için lâyık olduklarını şekilde methiyeler yapıp takdim etsem. Heyhat, her şeyde olduğu gibi, bu hususta da ben fakirim.

âlî: yüce, yüksek, ulu
arazi: yerler, topraklar
azîm: çok, fazla
bahr-i muhit-i umman: okyanus
cemaat: topluluk
cetvel: su kanalı, kanal
civanmert: sözünde sağlam, iyilik sever, kahraman
dellal: ilan edici, hakka davet eden
deva: ilaç, çare
enhar: ırmaklar, çaylar, nehirler
hakikat: gerçek, doğru
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhiret hayatı
Heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık
ilânât: ilanlar
iska: su verme, sulama, suvarma
istifade: faydalanma, yararlanma
kerre: kere, defa, kez, sefer
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Azîmüşşan: şanlı Kur'an
lisan: konuşma dili
malik: sahip
mecra: bir işin gidiş, oluş yolu, oluş şekli
meftun: tutkun, müptela, aşırı bağlanmış
menba: kaynak
merhem: ilaç, acıyı, kederi teskin eden şey
methiye: birini övmek maksadıyla yazılmış yazı
müsait: uygun, munasip
neşir: kitap, gazete vs. basılıp çıkarma
remz: işaret, işaretle anlatma, istediğini işaretle ifade etme
risale: mecmua, dergi
saadet-i dareyn: iki cihan saadeti, dünya ve âhiret mutluluğu
şifa: deva, ilaç
takdim: arz etme, sunma
tefekkür: bir mesele hakkında zihni faaliyet gösterme, düşünme, fikir üretme, zihni yorma
tefeyyuz: feyizlenme
Ustad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen
vâki: olmuş, meydana gelmiş
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük

Evet, Sevgili Üstadım! Sevincimizi arttıran bir mesele daha var. O da Kenzü'l-Arş duasının feyzinden gelen bir nükte-i Kur'âniye namı altında neşredilen iki sahifelik huruf-i hecâiye-i Kur'âniyenin, bu kısma ilâvesi ve bu kısmın da, yazmakta olduğumuz tevafuklu ve haşiyeli Kur'ân-ı Kerîm'in baş tarafına, umumun istifade ve istifazalarının kolaylıkla teminine binaen derç edilmesi hakkındaki tensib-i fazılâneleridir. Bu tensip bizce de, pek çok musîb görülmekle, fakir talebenizin nazarını maziden hâle, hâlden de istikbale çeviriyor. Ve istikbaldeki parlayan nurları göstermekle, nihayetsiz sürurlara müstağrak kılıyorsunuz.

Ahmed Husrev

97

[Re'fet'in fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ (3)

Muhterem ve Çok Kıymetli Üstadım Efendim!

Yirmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Kısmının Remzini dikkatle okudum. İhtiva ettiği hankanuma rumuzat ve o rumuzatın ifade ettiği yüksek hakaik, fakire azîm istifadeler temin ettı. Ve benı denn derin tefekküre ve

1. Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

azım: büyük, yüce
binaen: -den dolayı, bu sebepten
derç: toplama, biriktirme
feyiz: ihsan, bağış, kerem
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hal: şimdiki zaman
haşiye: dipnot
huruf-i hecâiye-i: Kur'ân'ın harf ve heceleri.
İhtiva: içine alma, kapsama
istifade: faydalanma, yararlanma
istifaza: feyz alma, feyz bulma, feyizlenme
istikbal: gelecek zaman
mazi: geçmiş zaman
mesele: önemli konu
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
musîb: isabet eden, yanılmayan, yanılgıya düşmeyen
müstağrak: gark olmuş, dalmış, batmış, içine girmiş.
nam: ad, isim
nazar: göz atma, bakma, bakış
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nükte-i Kur'âniye: Kur'an'a ait nükte, Kur'an-ı Kerim'deki çok ince ve zarif mana
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
rumuzat: rumuzlar, işaretler
sürur: sevinç, mutluluk.
talebe: talep eden, öğrenci
tefekkür: mantık kaidelerine uygun bir şekilde düşünme, fikir geliştirme
temin: elde etme
tensib-i fazılâne: ilim irfan sahibinin uygun bulması
tensip: uygun görme, münasip kılma, uygun bulma
tevafuk: uyguntuk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
umum: herkes
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.

teemmüle sevk eyledi. Çocukluğumdan beri hakaik-ı diniyeye çok merak eder ve her fırsattan istifade ederek tetkikat ve tetebbuatta bulunurdum. Ne yazık ki, emelime muvaffak olamazdım. Bu sebepten yeis ve nevmidîye duçar olurdum. Namütenahi şükürler olsun ol Hallâk-ı Azîm'e ki, zat-ı âliye-i fazılâneleri gibi, her asırda emsaline ender tesadüf olunan bir dâhi-i azama bizleri mülâki kıldı da, otuz seneden beri ruhumun çok büyük iştiyak ve tahassürle beklediği bir üstad-ı muhtereme nail eyledi.

(1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ ثُمَّ اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

Madem şimdiye kadar böyle hakikatler hiç bir eserde görünmemiş ve işitilmemiştir; yazılması çok muvafıktır ki, okuyan her ehl-i imanın, Kur'ân-ı Hâkim'in hazain-i namütenahiyesinden bir kısım cevahiri elde etmek suretiyle, hem ağniya-i maneviye adedine dâhil olsun ve hem de künuz-i mahfiyeye ittıla kesbetmek gibi, ruh-i beşerin en büyük ihtiyacatını tatmin etmiş bulunsun. Hulâsa, tevafukat ve rumuzat-ı Kur'âniye, tebşirat-ı azîmeyi ihtiva etmesi itibarıyla, kemal-i hassasiyetle takip ve tetkik olunmaktadır. Bundan dolayı nihayetsiz hürmet ve tazimatımı arz eder ve mübarek ellerinizden öperek, Cenab-ı Hakkın bize inkişaf-ı kalbî ihsan buyurması hususundaki dua-ı hayriyelerini istirham eylerim, sevgili Üstadım Efendim.

Re'fet

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar tekrar tekrar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40 ayetidir.)

ağnıya-ı maneviye: manevî zenginlikleri olanlar
arz: sunma
cenab-ı Hak: Allah
cevahir: çok kıymetli söz veya faydalı yazılar
dahi-i azam: en zeki kişi
dahil: içinde, içen girmiş
dua-ı hayriye: hayırlı dua.
duçar: tutulmuş, uğramış, yakalanmış
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
emel: amaç, arzu, istek.
emsal: eş, benzer
ender: az bulunan
hakaik-ı diniye: dine ait olan hakikatler
hakikat: gerçek, doğru.
Hallak-ı Azım: yüce yaratan, yüce yaratıcı Allah
hazain-ı namütenahi: bitmez, tükenmez, sonsuz hazine
hülasa: bir şeyin özü, esası, özeti
hürmet: saygı
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İhtıva: içine alma, kapsama
İnkışaf-ı kalbi: kalbi uyanış
istifade: faydalanma, yararlanma
istirham: isteme, rica etmek.
İştiyak: göreceği gelme, özleme.
itıbarı: dolayısıyla
ittılâ: haberi olma, bilgisi bulunma
kemal-i hassasiyet: büyük dikkat.
kesb: çalışıp kazanma
künuz-i mahfiye: gizli saklı hazineler
Kur'ân-ı Hakim: her yönüyle hikmetli Kur'ân
madem: ...den dolayı, böyle ise
mubarek: hayırlı, mudu, kutlu, uğurlu
mulaki: görüşen, konuşan
muvaffak: başarmış, başarılı
muvafık: uygun, munasip
nail: kavuşan, ulaşan, eren
namütenahi: uçsuz, bucaksız, sonu olmayan, sonsuz, bitmez tükenmez.
nevmidi: umitsizlik, meyusiyet.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
ruh-i beşer: insan ruhu
rumuzat-ı Kur'aniye: Kur'ân'daki işaretler, Kur'an'ın remizleri
sevk: yöneltme, gönderme.
suret: biçim, tarz
tahassür: hasret çekme, özlem
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tazımat: hürmetler, saygılar, büyük saymalar
tebşirat-ı azime: büyük müjdeler
teemmui: inceden inceye, etraflıca düşünme
tesadüf: rastlantı
tetebbuat: etraflıca araştırmalar ve incelemeler
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
tevafukat: uygunluk.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
üstad-ı muhterem: muhterem, saygıdeğer ustad
yeis: umitsizlik
zat-ı âliye-i fazılane: fazilet, bilgi, irfan, niteliklere sahip fert.

[Rüştü'nün fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Pek Kıymettar ve Pek Muhterem Ustadım Efendım Hazretlerı!

Nurlarıyla kara kalbimi nurlandırmış olduğunuz *Mektubat*'ınızdan, ı'caz-ı Kur'ânîden İhlâs-ı Şerif, Muavvizeteyn, Fatıha-ı Şenf surelerının tevafukat-ı hurufıye sırlarını gösterir. Yirmi Dokuzuncu Mektubun Sekızıncı Remzını dın kardeşlerınle bırlıkte okuduk. Çok şükür, bın şükür elhamdülillâh Cenab-ı Vacibü'l-Vücud ve Tekaddes Hazretlerınınn kelâmı olan Kur'ân-ı Azîm-ı Hakîm'ın sırlarına hayret ve bütün kalbımle ve lisanımla [4] اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ قُلُوبَنَا بِنُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ dedim.

Ustadım! Yeni tevafukatlı Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın baş tarafına, bu Remzin ilâvesi hak ve hakıkati ilân maksadına muvafık olsa da, okudukça doymak ve usanmak bilinmeyen ve her okudukça dunya lezzetınden bın kat fazla lezzet veren ve kararmış kalbleri nurlandıran ve bıze bızım lisanımızla hâllenmızı teşnh ve tarık-ı hakkı gösteren risale-i pürnurlannızda da beraber aynca bulunması ve Kur'ân-ı Hakîm'ın başına mumkün olursa

1 Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup tesbih etmesin (Isra Suresı 44)
3 Allah ın selâmı rahmetı ve berekâtı uzerınıze olsun.
4 Allah ım kalblerımızı ıman ve Kur'ân nuruyla nurlandır

cenab-ı Vacibu'l-Vucud ve tekaddes varlıgı ve zatı zorunlu olan mukaddes Allah (c.c)
elhamdulillah Allah a hamd olsun Allah a şukur
fıkra kısım fasıl bolum
hakıkat gerçek, dogru
hâl tavır davranıs tutum
ı'caz-ı Kur ânî Kur ân ın mu cızelıgı Kur ân ın yuksek, erişılmez ifadesi
ihlas-ı Şerif şerefli Ihlas suresi.
ılan yayma, duyurma bıldırme
kelâm söz konuşma
kıymettar kıymetlı degerlı
Kur an-ı Azım-ı Hakım Her şeyi ıle hıkmetlı olan buyuk Kur ân
Kur'an-ı Azımuşşan şan ve şerefı yuce olan Kur'an.
lisan dıl
maksat kastedılen şey gaye
muavvizeteyn Kur an-ı Kerım ın 113 ve 114 Felâk ve Nâs surelen
muhterem saygı deger hurmete layık, saygın.
muvafık. uygun munasıp
remz. gızlı ve kapalı bır suret te soylerne
Risale-i pürnur çok nurlu n sale nur saçan kıtap
şerif kutlu mubarek, mukaddes.
sır gizlı hakıkat.
şükür gorulen bır ıyılığe karşı hoşnutluk ve memnunluk ıfade etme teşekkür
teşrih bır meseleyı ıyıce araştırıp ortaya çıkarma şerh etme açma
tevafukat. tevafuklar uygunluklar raslantılar bırbırıne uygun gelişler
tevafukat-ı harfiye harflerin tevafuklan rastlamaları uygunlukları munasebetlen.
Ustad Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlennın ozel ısım yerne geçen bır sıfatı oğretıcı og retmen.

hem Arabcasının ve hem de Türkçesinin konulması muvafık olacağı zannındayım. Efendim Hazretleri.

Ruştu

99

[Saatçi Lütfi Efendi'nin fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

İ'caz-ı Kur'âniyeden İhlâs-ı Şerif ile Muavvizeteyn ve Fatiha-i Şerife surelerinin tevafukat-ı hurufiye sırlarını gösteren Yirmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Remzini aldım ve okudum. Neşir buyurulan işbu risaledeki tevafukat, şimdiye kadar emsali namesbuk bir sırrı meydana koymuş. Bu hususa dair mütalâada bulunmak, kuvve-i kalemiyemin ve havsala-i mevcudemin kat kat fevkinde bulunmakla beraber, afv-ı Üstadânelerine mağruren şu kadar diyebilirim ki: Neşir buyurulan risaledeki izahat, herhangi bir bedbin ve kor olan bir gafili uyandırmaya ve hatta bütün mevcudiyetiyle kararmış kalbleri tenvire ve irşada pek büyük delil bulunduğundan, muhterem Ustadımızın tasavvurî kararı veçhile, her ferdin Kur'ân-ı Azîmülbürhan'dakı mu'cizatı görmesı ıçın Kur'ân'ın baş tarafına derci hususu pek muvafık görüldüğünü arz eylerim, Efendim Hazretleri.

Saatçı Lütfu

1- Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
2- Hıçbir şey yoktur kı Onu overek tespih etmesin. (Isrâ Suresi 44.)
3- Allah ın selâmı, rahmet ve berekâtı ebediyyen, devamlı olarak üzerinize olsun

afv-ı Ustadâne: ustadca affetmek.
arz: sunma, bildirme
bedbin: fena gören, kötümser
dair: alakalı, ilgili
delil: iz, nişan, emare
derc: sokma, arasına sıkıştırma
emsal: eş, benzer
Fatiha-i şerife: Fatiha Suresi
fevk: üst, üst taraf, yukarı üzeri
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gafil: gafletle bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah ın emirlerini unutan
havsala-i mevcuda: var olan anlama kavrama.
hurufiye: Fazlullah-ı Hurûfî'nin kurduğu harflerden varlık ve yaradılış hakkında manalar çıkarma esasına dayanan bir fırka
husus: iş, keyfiyet.
husus: mevzu, konu
i'caz-ı Kur'aniye: mu'cize olan Kur'ân.
İhlas-ı Şerif: şerefli İhlas suresi.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
işbu: işte bu, bu
izahat: izahlar, açıklamalar
Kur'ân-ı Azîmülburhan: büyük delil Kur'ân
kuvve-i kalemiye: yazma kabiliyeti, gücü
mağruren: inanarak, güvenerek.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
Muavvizeteyn: Kur'ân-ı Kerîm'in 113 ve 114 Felak ve Nas sureleri
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mütalaa: bir şeyi etrafıca düşünme, dikkatli okuma
muvafık: uygun, uyar, munasip
namesbuk: geçmemiş, benzeri olmamış
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
risale: mecmua, dergi
sır: gizli hakikat.
tasavvuri: tasavvurla alâkalı, tasavvura ait.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevafukat: uygunluk.
tevafukat-ı hurufiye: harflerdeki uygunluk.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı: öğretici, öğretmen
veçhile: veçh ile, o cihetten, yönden
zan: zanneden, sanan, zannedici.

100

[Asım Bey'in fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Üstadımı bu fakire lütuf ve kereminden ihsan buyuran Kadîr-i Mutlak, Ezel ve Ebed Sultanı Cenab-ı Hayy-ı Lâyemut Hazretlerine, her dakikada yüz binlerce hamd ve şükür etsem –kı ediyorum– yine yüz binde bir borcumu bile ifa edemem. لَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي Pürtaksir olan bu fakır, bilâfasıla otuz dört sene olan hayat-ı askeriyemde, mukteza-i beşeriyet, az ve çok masiyet fırtına ve dalgalanna tutulmuş, vazife-i diniye-i uhreviye ve ubudiyet cihetî pek çok noksan kalmış ve hâb-ı gaflet perdesine bürünmekle imrar-ı hayat etmiş olduğumu şimdi anlıyorum ve kusurlu geçmiş zamanlarıma pişman ve nadim olup, evvelki güldüklenme şimdi ağlıyorum. Bu da, siz Üstadıma ve Risalelerinize kavuşmakla hasıl olmuştur ki, yüz binlerce şükür, Cenab-ı Hak sizi bu fakire ihsan buyurdu.

Dört sene evvel Burdur'a geldiğimde, kardeşimiz Şeyh Mehmed Efendi'nin delâlet ve tavassutu ile muhabereye başlanmış ve binnetice hikmetresan ve nurefşan ve müşkülküşa ve kâinatın muamma-i tılsımını açan anahtarlan bu fakırın eline veren yine o risalelerdir. İşte o paha

bilâfasıla: fasılasız, aralıksız, durmadan
binnetice: neticede, netice olarak
Cenab-ı Hak. Allah (c.c)
Cenab-ı Hayy-ı lâyemut: ebedî ve ölümsüz hayat sahibi olan şeref ve azamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
cihet: yön
delalet: delil olma, gösterme
ebed: sonsuzluk, daimlik.
evvel: eski, geçmiş, geçmiş zamanda
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hab-ı gaflet: gaflet uykusu
hamd: teşekkür, şükran
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hayat-ı askeriye: askerlik hayatı
hikmetfeşan: hikmet neşreden, hikmet yayan, hikmet saçan
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
imrar-ı hayat: hayat geçirme.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
masiyet. günah, kötü şey
muamma-yı tılsım: tılsımın muamması, gizli manalar
muhabere: haberleşme, mektuplaşma, yazışma
mukteza-yı beşeriyet. insanlık gereği, insan olmanın icabı
müşkülküşa: müşkül halleden, zorluğu gideren, sıkıntılı durumdan kurtaran
nadim: pişman olan, nedamet duyan, pişman
nurefşan: nur saçan, aydınlatan.

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3 Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi ebediyyen, devamlı olarak üzerinize olsun.
4 Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd ve minnet olsun. (Metnin "Elhamdulillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. "Lehu'l-hamd" kısmı Kasas Suresi, 70, Rum Suresi, 18, Sebe Suresi, 1 gibi ayetlerde geçmektedir. "Bu Rabbimin fazlındandır" kısmı ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

paha: değer, fiyat.
pürtaksir: çok kısa, eksik, kusurlu
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
şükür: görülen bir iyiliğe karşı hoşnutluk ve memnunluk ifade etme, teşekkür
tavassut: vasıta olma, aracı olma
vazife-i diniye-i uhreviye ve ubudiyet: ahiretle ilgili görev, kulluk.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen

takdir edilemeyen o anahtarlar, öyle mücevherat ve pırlanta elmaslar ki; ne diyeyim, iktidarsızlığımdan lisanım ve kalemim, kalbimin tercümanı olamıyor, âcız kalıyor. Şenat, hakikat ve marifet hazine ve definelerini kuşat edecek ve eden, ancak ve ancak bu Nur Risale-i Şerifeleridir. Bu Nur Risalelerinin her birisi, birbirinden nurlu, hele i'caz-ı Kur'ân, nurun alâ nur. Nasıl tavsif edeyim, bir gülistan-ı ferahfeza, gayet nadide ve hoş bu ezhar-ı lâtife gûnagûn bulunup. Hangisini koparmaya, koklamaya, tercih etmeye mütehayyir kalıp da, neticede hepsinden bir deste, bir demet yapmaya karar verdiği gibi; bu risale-i şerifler de yazanı, okuyanı, dinleyeni nur bahçesine, nur deryasına gark edip de mütefekkir, mütehayyir edip, hepsinden bir çiçek demeti yapmaz da ne yapar! İnsanı, fakat o insanı, tahayyür ve tefekkür sahrasında mest-i lâya'kıl bırakmaz da ne yapar! Bütün dünyevî beşeriyet ve hayvaniyet hassalarından tecerrüt etmesine, Hâlıkına ubudiyet-i mütemadiyede bulunmasına; mezmum bilcümle ahlâkları def ve tard etmesin, ilh... gibi hissiyatıyla mutehassis edip de nefs-i emmareyi oldurmez de ne yapar! Diyebilirim ki, bu Nur Risale-i Şerifeleri bir gülistan-ı cinandır. Bu gülistandan istifade edemeyen bed-mayelere, nasıptar olamayanlara sadhezar teessüf. İşte o gibilere ilham-ı Rabbanî erişsin de, Yirmi Üçüncü Söz risale-i şerifesinin ahirindeki iki levhanın birincisi ki, hıcab-ı gafletten nihanı, ikinci levhadaki zeval-i gafletle ayana tebdil edebilsinler. Cumle mü'minîn-i muvahhidînin tarık-ı hidayette hatveendaz olmaları için, Cenab-ı Vacibu'l-Vucud

âcız: gücü yetmez, zavallı
ahir: en son, en sondaki
ayan: açık, meydanda, açıkta belli
bedmâye: ahlaksız, soysuz mayası bozuk, sütü bozuk.
beşeriyet: beşerilik, insanlık
bilcümle: bütün, hepsi.
def: manı olma, savmak, uzaklaştırma
define: kıymetli eşya, kıymeti ve değeri yüksek olan mal veya kimse
derya: deniz, bahr
dünyevî: dünyaya ait.
ezhar-ı lâtife: güzel, hoş çiçekler
gark: suya batma, batma, batırma
gülistan-ı cinan: Cennet bahçesi
gülistan-ı ferahfeza: genişlik veren, rahatlatan gül bahçesi
gûnagûn: türlü türlü, renk renk, çeşit çeşit, rengârenk, alaca
hakikat: gerçek, doğru
Hâlık: yoktan yaratan
hassa: özellik.
hatveendaz: adım atan
hıcab-ı gaflet: gaflet perdesi
hissiyat: hisler, duygular
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve erişilmez ifadesi
ıktıdar: güç, yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
ilh...: ilâhir sözünün kısaltılmışı
ilham-ı Rabbanî: Allah'ın ilhamı
istifade: faydalanma, yararlanma
kuşat: fetih, fethetme.
marifet: tasavvufî bilgi, ilhama dayanan vasıtasız bilgi
mest-i lâya-kıl: aklı baştan götüren sarhoşluk
mezmum: ayıplanan, yenilen, beğenilmemiş
mü'minîn-i muvahhidîn: Allah'ın birliğine inanan mü'minler
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen
mütehassis: hislenen, duygulanan
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
nadide: pek az bulunan, çok değerli
nasıptar: hissedar, nasıbı olan, nasıplı kısmetli
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
nihan: gizli, saklı.
nur: ışık
nurlu: ışıklı, parıltılı
nurun alâ nur: nur üstüne nur
paha: fiyat, değer
pırlanta: pırlanta ihtiva eden, üzerinde pırlanta bulunan
risale-i şerife: şerefli, mübarek risale, kitap
sadhezar: yüz bin
sahra: büyük çöl, geniş saha
şenat: takip edilmesi gereken açık ve doğru yol, büyük ve geniş cadde
tahayyür: hayrete düşme, şaşakalma
takdir: kıymet verme, değer biçme
tard: kovma, çıkarma, uzaklaştırma, sürme
tarık-ı hidayet: hidayet yolu, doğru olanı gösteren yol, doğru yol
tavsif: vasıflandırma, niteleme
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
teessüf: üzülme, esefleniş, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tercih: ayırma, seçme.
ubudiyet-i mütemadiye: daimî kulluk, sürekli ibadet
zeval-i gaflet: gafletin bitmesi, uyanış

Hazretlerine kavlen dua ve tazarru etmekliğim ve fiilen de heniuz dörtte birini yazamadığım bu Nur Risale-i Şerifelerini fakirde mevcut olanlarını, itimat ettiğim, muhabbet ve âşık olduğunu hissettiğim ihvana, ezcümle (.....) gibi zevat-ı muhteremeye, cuma günleri fakirhanede toplanıldığı vakit bizzat okuyor ve ellerine birer Nur parçalarından verip akşama kadar ve bazı geceleri okumakta devam ediliyor. Hepimiz Cenab-ı Kadîr-i Kayyuma ubudiyet ve niyazımızı ifa ediyoruz ve zat-ı Üstadânelerine karşı da bu borcumuz olan dua-i Üstadânelerini yâd ve tezkâr ediyoruz. "Cenab-ı Zülcelâl-i ve'l-Kemal Hazretleri muhterem zat-ı Üstadânelerini dünyalar durdukça, Nur Risalelerini rehberlikte, delâlette ve Nur dellâllığında ilâahiri'd-deveranı kaim buyursun" duasını her namazın ahirinde hemşirenizle beraber vird-i zeban etmişiz, efendim hazretleri.

Asım

101

[Ahmed Galib'in Sözler hakkında bir fıkrasıdır.]

Âdem-i ilm-i hakîkattır sözün,
Tercüman-ı kenz-i vahdettir sözün,

Hazret-i Hak'tan atâ-i mahzdır,
Neş'e-ı Şit-i hüviyettir sözün.

Ders-ı hikmetten bütün ulvî beyan,
Misl-i İdris, pürhikmettir sözün.

âdem-ı ilm-i hakıkat: hakıkat ilmının babası
ahir: son.
atâ-ı mahz: bağışlanma sebebi.
bizzat: kendisi şahsen
Cenab-ı Kadır-i Kayyum: zatıyla Kayyum olan, sonsuz kudret sahibi Allah (cc)
Cenab-ı Vacıbü l-Vücud: varlığı zatı zorunlu olan Allah (c.c)
Cenab-ı Zülcelal-ı ve'l-kemal: mukemmellikler ve celal sahibi Allah (c.c)
delalet: delil olma gösterme; alamet, işaret.
dellal: ilân edici hakka davet eden
dua-i Üstadâne: ustadca ustad gibi yapılan dua
ezcümle: bu cümleden olarak.
fakirhane: tevazu ifadesi olarak kendisinden bahseden kimsenin evi
fiilen: fiille, davranış ve hareketle
fıkra: kısım, fasıl bolum
hemşire: kız kardeş bacı
İfa: bir işi yapma yerine getirme
ihvan: sadık samimî, candan dostlar arkadaşlar
İlâahiri d-deveran: var olan devam eden.
ilm-i hakıkat: gerçek ilm
itımat: dayanma güvenme emniyet etme
kavlen: söz ile sozlu olarak fiili olmayan
mevcut: var olan bulunan olan
mistı İdris: idris (a.s) benzen.
muhabbet: sevgi sevme.
muhterem: saygı değer hurmete layık saygın
neş'e-i Şıt-ı hüvıyet: Şit (a.s) kimliğinin ortaya çıkması
nıyaz: rica dua.
tazarru: yalvarma Allah'a huşu içinde yalvarma
tercuman-ı kenz-ı vahdet: tevhid hazinesinin anlatıcısı
tezkâr: hatırlama anma hatıra getirme
ubudıyet: kulluk.
vird-i zeban: dilde tesbih sık sık tekrar edilen dua devamlı okunan zikir
yad: anma.
zat-ı ustadâne: Üstad ın zatı
zevat-ı muhtereme: muhterem kişiler

Mevc-i tufan-ı dalâletten siper,
Keşti-i Nuh-i selâmettir sözün.

Sarsar-ı ilhaddan inkaz eden,
Şu'le-i Hûd-ı hidayettir sözün.

Tezkıyet-bahşı kulûb-i mu'minin,
Salihdâr-ı emanettir sözün,

Vahdetin esrarını ilân eden,
Ol Halîl-veş asl-ı millettir sözün.

Bahş-ı zemzem eyler, ehl-i hayrata,
İsmail-i feyz-i hürmettir sözün.

Mahz-ı tahkiktir, hayaleten a'lâ,
Sırr-ı İshak-ı hakıkattır sözün.

Zemzeme-i Tağut'u hep berbat eder,
Lût gıbı rükn-i salâbettır sözün.

Hep kelâmullah-ı natık şerhidir,
Kenz-i I'caz-ı Rısalettır sozun.

Din-i Hakkın neşrütamimi için,
Fazl-ı İsrail-i kudrettir sozun.

a'lâ: pek güzel, pek iyi, yüce.
bahş: bağış, ihsan verme
bahş-ı zemzem: zemzem suyu verme
berbat: harap, viran, perişan
beyan: açıklama, bildirme, izah
ders-i hikmet: hikmet dersi.
Dın-ı Hak: hak din, İslâmiyet.
ehl-ı hayrat: hayır sahibi
esrar: sırlar, gizli hakikatler
fazl-ı İsrail-i kudret: israiloğullarının fazileti nin gücü
Halıl-ves asl-ı millet: İbrahim (a.s) milleti gibi
hayalat: hayelleme, hayali düşünce
ilân: yayma, duyurma, bildirme
ınkaz: tuhaf sesler çıkarma, kurtarma
Ismail-ı feyz-ı hurmet: İsmail (a.s) irfanlı hürmeti.
kelamullah-ı natık: Allah ın sözü, konuşması.
kenz-i I'caz-ı risalet: Risalet mucizesinin defines!
Keşt-i Nuh-i selâmet: selâmete ulaştıran Nuh (a.s) gemisi
mahz-ı tahkık: inceleme ile araştırma
mevc-i tufan-ı dalalet: kufür tufanının dalgası
neşrutamim: herkese duyurma, yayma
pür hikmet: tamamı hikmetli
rükn-i salabet: manevi direk.
salıhdar-ı emanet: Salih (a.s) emanet edilen
sarsar-ı ilhad: şiddetli dinsizlik rüzgarı.
şerh: açık ve ayrıntılı anlatma
siper: koruyucu engel, kalkan
sırr-ı İshak-ı hakikat: İshak (a.s) hakikatin sırrı
Şule-i Hud-i hidayet: doğruya ulaştıran Hûd (a.s) ateşinden kurtaran
tezkıyet-bahşı kulub-ı mu'minin: mü'minlerin kalbini temizleyen
ulvi: yüksek, yüce, manevi, ruhani
vahdet: birlik ve teklik.
zemzem: Kâbe-i Mükerreme'nin yanında bulunan kuyunun adı ve bu kuyunun suyu
zemzeme-i tagut: Allah'a isyan eden şeytanın sesi

Hak cemaliyle kemalın gösteren,
Hüsn-i Yusuf'tan işarettir sözün.

Yokluk içre, varlığa kaim olan,
Sabr-ı Eyyub-ı metanettir sözün.

Mülhıt fir'avnları gark eyleyen,
Tur-i Mûsa-i şeriattır sözün.

Serteser mizan-ı hikmetle rasîn,
Çün Şuayb-ı emn ü adalettir sözün.

Ehl-i idlâlı eder zirüzeber,
Sanki Harun-i fesahattir sözün.

Asker-i Calûd kufru mahveder,
Savt-ı Davud-ı hilâfettir sözün.

Marifet-i takva ve hikmet mülküne,
Bir Süleyman-ı emanettir sözün.

Hâsılı dertlilere derman eder,
Dest-i Lukman-ı hazakattır sözün.

Ba'su ba'del mevte kaim huccetin,
Çün Üzeyr mazhariyettir sözün.

Söz değil özdür bütün tibyanınız,
Vech-ı Hakka hep işarettir sözün.

adalet: düzenli ve dengeli davranma.
asker-ı calud: Kur'ân da anlatılan Calud ısımlı bir komutanın askeri
ba'su ba'delmevt: ölümden sonrakı dirilis
cemal: güzellik. Cenâb-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile tecellisi
çün: çünkü, şu sebepten kı madem kı nasıl nice nıçın gibi, mıslı
derman: ilâç, çâre
dest: el
dest-ı Lokman-ı hazakat: Lokman (a.s) şifalı elı
ehl-ı idlâl: dalâlet ehlı dinsizler
emn: rahatlık, düzen
fesahat: güzel ve açık konuşabilme
firavn: firavun
gark: boğma, boğulma
Harun-ı fesahat: fesahatın Harunu, güzel ve düzgün konuşmasıyla benzetiliyor
hasıl: sonuç, netice
hazakat: doktor veya sanatçı ustalığı
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hilâfet: halîfelik, vekillik, bırının yerine geçme
hüccet: delil
hüsn: güzellik.
husn-i Yusuf: Yusuf peygamberin güzelliği.
kaim: ayakta duran, var olan
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, bitme.
marifet-i takva: Allah ı bılıp tanıma ve imandan gelen bir hısle günahlardan korunma
mazhariyet: nail olma, şereflenme
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
mızan-ı hikmet: hikmet terazısı
mülhıt: İslam dininden ayrılan Allah ı inkar eden dinsiz, imansız
rasın: sağlam, dayanıklı
sabr-ı Eyüp: Eyüp'ün sabrı. Hz. Eyüp peygamberin dillere destan olan sabrı
savt: ses, sadâ
savt-ı Davud-ı hilâfet: Hz. Davud (a.s) gür ve güzel sesi
serteser: baştanbaşa
Şuayb-ı emn-i adalet: Şuayb (a.s) peygamber, en belırgın özellıgı olan adaleti ve güvenı gibi
Süleyman-ı emanet: ımaret me konusunda gayret eden Süleyman Aleyhisselamın bu hareketi, ışı
tibyan: beyan, açıklama
Tur-ı Musa-ı şeriat: Hz. Mûsa (a.s) Allahın konuşmasına muhatap olduğu dağ.
vech-i hak: Hakkın vechi, hak yonuyle
zirüzeber: altüst, karmakarışık darmadağın

Lübbi-i Lüb ma'rifettir mâhasal,
Yüzyüze hakka itaattir sözün

Ehl-i şevke âb-ı hayat bahşeden,
Hıdr-ı bahreyn-i velâyettir sözün

Bar-ı sıkletten ukulu kurtaran,
Nur-i İlyas-ı riyazettir sözün

Kulluğun efdalini izhar eden,
Zülkıfl-ı ibadettir sözün

Sed çeker kâfir olan ye'cüclere,
Çünki Zülkarneyn-i Kudrettir sözün

Sırr-ı tesbihatı telkin eyleyen,
Misl-i Yunus gavvas-ı hakikattir sözün.

Rahmet-i Rahman'ı hep tezkâr eder,
Hamd-ı Zekeriya'ya rahmettir sözün

Tab ile şerh-i kitab-ı Hak eder
Ilm-i Yahya-i verasettir sözün.

Murdeyi ihya, koru bina eder,
Nefha-i İsa-i fıtrattır sözün.

Müjde-i peyman-ı külüb-i ehl-i hak,
Mahı-i tarik-i fetrettır sözün

âb-ı hayat: hayat suyu
bahreyn: iki deniz Basra Körfezi ile Hind Denizi veya Karadeniz ile Akdeniz
bahş: bağış, ihsan, verme
bar-ı sıklet: ağır yük.
bina: gören, görücü
efdal: fazileti, üstün
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan
ehl-i şevk: şevk, istek ve arzu sahipleri
fetret: gevşeklik, zayıflık, ihmalcilik, bezginlik.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
gavvas-ı hakikat: dalgıç gibi derin hakikatlere çıkarıp gösteren, tanıtan
hakka: Cenab-ı Hak.
hıdr-ı bahreyn-ı velayet: Hızır (a.s)ın geniş kapsamlı veliliği
ihya: uyandırma, canlandırma
ilm-ı Yahya-ı veraset: Yahya (a.s) ilminin mirasçısı.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
izhar: gösterme, açığa vurma
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Lübbi: öz ile alâkalı, iç ile ilgili
lübbı-ı lüb: öz be öz
mâhasal: hâsıl olan, meydana gelen netice, sonuç.
mah-ı tarik-ı fetret: semavi hükümlerin sükun bulduğu bulanık zamanda peygamber yolunun kapanmasıyla açılan kufür ve günah yolunu yok eden, sünnet yolunu açan
marifet: bilime derin bilgi
misl-i Yunus: Yunus (a.s) gibi, ona benzer
müjde-i peyman-ı kulub-u ehl-i hak: hak ehli olan mü'minlerin gönullerine yemin müjdesi, onlara güven veren, rahatlatan haber
murd: ölmüş, ölü
nefha: güzel koku
nefha-ı İsa-yı fıtrat: Hz. İsa (a.s) ölüleri Allah'ın izniyle diriten fitri nefesi
nur-i İlyas-ı riyazet: nefsini ıslah için az şey ile yetinen İlyas (a.s) nuru
peyman: yemin, and, kasem
Rahmet-i Rahman: rahman olan Allah'ın rahmeti, yaratılmışlara sonsuz şefkat ve merhametle muamele eden Allah'ın rahmeti
riyazet: idman, remin
set: mani, perde, engel
sıklet: ağırlık, yük.
sırr-ı tesbihat: tesbihatın sırrı, namazdan sonraki tesbihlerin hakikatı, hikmeti
tab: basma, baskı
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tezkâr: hatırlama, anma, hatıra getirme.
ukul: akıllar, zihinler, uslar
velayet: velilik, ermişlik, Allah dostluğu
Zülkarneyn-ı Kudret: kudret, yani gücü yeterlilik bakımından Zülkarneyn gibi
zulkif-ı ibadet: ibadet, kulluk bakımından Zülkuf (a.s) gibi

Ahmed'in Miracını eyler beyan,
Şerh-i ahkâm-ı Nubuvvettir sozün.

Hak Teâlâ daıma pürnur ede,
Çünkü, irfan-ı saadettir sözün.

Şan-ı Üstadda ne dersen Galibâ,
Ez kı, bır ıman-ı hayrettır sözün.

Ahmed Galıb

102

[Ahmed Galib'in Sözler hakkında Arabî fıkrasıdır.]

مُقِيمُ السُّنَّةِ بِالاجْتِهَادِ ۞ لِأَنَّهُمْ اَتَوْكَ بِاعْتِمَادِ ۞
قِوَامُ الدِّينِ فِي يَوْمِ الْفَسَادِ ۞ رَأَوْا فِي نُطْقِكُمْ نُورًا جَلِيًّا ۞
سَلَلْتَ السَّيْفَ عَلَى الَّذِينَ ضَلُّوا ۞ فَيَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ مُسْتَزَازٌ ۞
عَنِ الْحَقِّ وَهُمْ اَهْلُ الْعِنَادِ ۞ فَتَحْتَ عَلَيْهِمْ اَبْوَابًا كَثِيرًا ۞
بَيَانُكَ كَانَ صَمْصَامًا شَدِيدًا ۞ مِنْ اَقْسَامِ الْعُلُومِ بِالرَّشَادِ ۞
عَلَى اَهْلِ الضَّلَالَةِ وَالْارْتِدَادِ ۞ جَزَاكَ اللهُ مِنْ خَيْرٍ كَثِيرٍ ۞
وَنَادَيْتَ الْجَوَانِبَ هَلْ اَجَابُوا ۞ وَاَعْطَاكَ الصَّفَا فِي كُلِّ وَادٍ ۞
اِلَى نَهْجِ الْحَقِيقَةِ وَالسَّدَادِ ۞ وَيَحْفَظُ قَلْبَكُمْ مِنْ كُلِّ هَمٍّ ۞
اَجَابَ اَهْلُ قَلْبٍ طَائِعِينَ ۞ وَاَثَارَكَ مِنْ طَوْرِ الْكَسَادِ ۞

arabî Arap diline ait.
beyan açıklama bildırme izah
daıma her vakıt sürekli her zaman
fıkra kısım, fasıl bolum
galıba ey Galip!
ıman-ı hayret: hayret verıcı ugraş
ırfan-ı saadet: ilmin bilmenın mutluluğu
mıraç. Hz Muhammed'in (ASM) göğe çıkması
purnur nur dolu nur içinde nurlu aydınlık.
raç yukselecek çıkılacak yer
şan-ı Üstad Üstad'ın unu
şerh-i ahkâm-ı nübuvvet peygamber hukumlerinin açıklayıcısı

وتهتزُّ القُلوبُ بالوادِ ❁ يُروِّحُ نُطقُكُم في سوقِ حِكمَةٍ ❁
لأنتَ دعوتُهم سِرًّا وجهرًا ❁ بأنوارٍ إلى يومِ التَّنادِ ❁
لقد جاؤكَ من أقصى البلادِ ❁ ألا لا ترتعبْ عن دعوةِ الناسِ ❁
فما استغنوا عن الآياتِ طُرًّا ❁ فبشِّرْ قلبَهم واللهُ هادي ❁

Ahmed Galib

103

[Sözler hakkında Murat Efendi'nin fıkrasıdır.]

Azız Dost!

Derya-i maariften sema-i irfana İlâhî bir hava ile coşup fışkıran ve sema-i irfandan zemin-i maarife İlâhî bir hava ile inen baran-ı marifeti ve feyezan-ı hikmeti zemin ile asuman arasında seyre dalmıştım. Bu sırada coşan deryanın ka'rından, sahil-i beyana baha takdir edilemeyen cevahir geliyordu. Bunlardan bir miktar olsun almaya iktidarım gelmiyor ve gelemiyordu. Yalnız görüp alabildiğim bir şey varsa bedîin cilvesiyle bediiyatın neşesiyle hayrettir.

Murat

asuman: gökyüzü, sema
aziz: değerli
baran: rahmet.
baran-ı marifet: ilim yağmuru.
bedî: eşsiz güzel
bediiyat: güzellikler, sanat eserleri
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
cilve: tecelli, görüntü
derya-i maarif: ilim denizi
feyezan-ı hikmet: ilim irfanın çoşması
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hayr: iyilik, iyi şey
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
ilâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
ka'r: derinlik, dip
paha: fiyat, değer
sema-ı irfan: ilim, irfan seması, gökyüzü
takdir: kıymet verme, ölçme
zemin: yeryüzü
zemin-i maarif: ilim zemini

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

On Dördüncü asnn ellı ıkınci saline yetişip, ahkâm-ı kat'iyesiyle mü'mine beraat ve mücrime idam-ı ebedî kararının infaz ve icrası gününe kadar, bâkî kalacak olan kavanin-i ezeliye-i Sübhaniyeyı, bılkülliye hedm ve ımha etmek âmâl-ı batıla ve efkâr-ı münafıkanesine kapılan ehl-i dalâlet ılk hatvelenni atmak istedıklen sırada, keşf-ı kablelvuku olarak, işbu çelik kal'a tabir ettiğimiz, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın müfessir ve mümessılı olan Nur deryası, zahiren otuz uç adet, manen otuz uç milyon elması, ınci ve mücevherat-ı mütenevvia ve müteaddideyi vücuda getirdikten sonra, asıl kal'anın bu teşkılât-ı nuraniye ve mühimme dairesinde tanzim ve tarsini ıktiza ettiği hengâmda, edna bır amele olarak, yüz bin defa haddımın fevkinde olan şu kudsî vazifeye, bu abd-i âciz de, tayin ve kabul edılmeklığımdeki tevfikat-ı Subhaniyeye karşı, secdegâh-ı Rabbaniyede mütalâa ve riya olmasın, şu fânî vücudumu aramsız ıfna etsem, o mukaddes vazıfe dairesinde bır dakıka müşerrefiyetime mukabil ubudiyet etmiş olamayacağımdan,

(1) اِلٰهِي اَنْتَ ذُو فَضْلٍ وَمَنٍّ ۞ وَاِنِّي ذُو خَطَايَا فَاعْفُ عَنِّي

kaside-i şerifesiyle arz-ı ubudıyet etmekte ıktıfa ettim.

Hulâsî-i Sanı Sabrı

1 İlâhî! Sen İkram ve İhsan sahibisin, ben ise hataların sahibiyim, hatalarımı affet.

abd-i âciz: âcız, zavallı kul
ahkam-ı kat'iye: kesin hukum
amal-ı batıla: batıl ış
amele: ışçı ırgat
aram: yerleşme, istırahat etme
arz-ı ubudiyet: kullugun gosterilmesi, kul oldugunun bildırılmesi.
asr: yuzyıl, asır
bâkı: daimi
beraat: fazilet, erdem, olgunluk, meziyet
bilkülliye: busbutun, butun butun
derya: deniz, bahr
edna: az, pek az
efkâr-ı münafıkane: ıkıyuzlu dinsızce fikrler
ehl-i dalalet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımselerler
fânı: olumlu, geçıcı.
fevkinde: ustunde
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hatve: adım
hedm: yıkma, harap etme, parçalama
hengâm: zaman, sıra
icra: verılen bir hukmu yerlne getırme
ıdam-ı ebedı: daımı yokluk.
ifna: yok etme, tuketme, bıtırme
ıktıfa: fazla ıstemeyış, kanaat.
ıktıza: gerektırme, lüzumlu kılma
ımha: ortadan kaldırma, mahvetme
ınfaz: bır hukmu yerne getırme, bır emrı gerçekleştırme
kal'a: buyuk hısar
kavanin-i ezeliye: ezelî kanunlar
keşf-i kablelvuku: olacaklann bılınmesı
kudsı: mukaddes, yuce.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: beyanı ıle mu'cıze olaganustu olan Kur'an
manen: mana bakımından manaca
mu'mine: ımanı etmış olan kadın veya kız, mu'mın kadın
mücevherat-ı mütenevvia: çeşıtlı mucevherler
mucrim: curum ışlemıs, suclu
müfessir: tefsır eden, açıklayan, kısa bır şeyı genışletip anlamını ortaya koyan, kapalı soylenmıs bır şeyı açıp anlatarak anlamını ve maksadını açıga çıkaran
mühimme: ehemmıyetlı, onemlı
mukabıl: karşılık.
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temız
mumessıl: temsıl eden, temsılcı
muşerrefiyet: şereflendırme, şerefı kılma, yuceltme
mütalâa: okuma, dıkkatlı okuma
mutteaddıt: çogalan, çok bır, çok turlu turlu, çeşıtlı, bırden fazla
nur: ılım
riya: ıkı yuzluluk, yalandan gostenş, samımıyetsızlık
sal: yıl, sene.
secdegah-ı Rabbanıye: secde yen, secde edılen yer
Subhanıye: Allah'a aıt, Allah ıle ılgılı, Allah'a mahsus, ılâhî
tabır: yorum, yorumlama
tanzım: duzenleme, sıralama, tertıpleme
tarsin: sağlamlaştırma
tayin: vazıfeye gonderme, bır ışe yerleştırme, atama
teşkılat-ı nuranıye: nurlu oluşum.
tevfıkat: başanlar, muvaffakıyetler
ubudıyet: kulluk
vazıfe: dınî mukellefiyet, yukumluluk.
vazıfe: gorev
zahıren: gorunuşte

105

[Ahmed Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım!

Bu hâl karşısında kendimi düşünüyorum. Ve bir de, peşinde koştuğum bu kudsî hizmete bakıyorum. Cenab-ı Hakkın lütf-ı ihsanlarına hamd eder ve şükrederken bir kardeşimizin dediği gibi, bende kendime diyorum ki:

Evet, Hüsrev, iyi olan sen değilsin, takip ettiğin yol iyidir, güzeldir, parlaktır. Ondan daha güzel ve ondan daha parlak ve onlardan daha nurlu, hiçbir şey olamaz diyorum.

Sevgili Üstadım, size medyunuz, risalelere medyunuz. Bizi size ve Risalelere ulaştıran Cenab-ı Hakka medyun ve müteşekkiriz ve hamidiz.

Sevgili Üstadım, mektubunuzda yorgunluğumdan bahis buyuruyorsunuz. Evet, bazen yoruluyorum, fakat, yorgunluktan istirahatı arzu eden nefsimi, ruhum vazifeye davet ediyor ve belki bugünkü sa'yim, kefaretü'z-zünup olur. Çünkü, Cenab-ı Hakkın rahmeti, vâsıdır, diyorum. İşte bu düşünce ile şevk ve sevince doğru ilerlerken, yazılarımın kıymettar Üstadımı memnun etmesi, bu hâlimi kat kat tezyit ediyor.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Ahmed Hüsrev

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

lütf-ı ihsan: Allah'ın ilim irfan vermesi
bahis: bahseden, araştıran, anlatan
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi, yüce Allah
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hamd: teşekkür, şükran
Hamid: hamd ve şükreden
istirahat: dinlenme, rahatlama
kefaretü'z-zünup: günahların kefareti.
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: mukaddes, yüce
medyun: borçlu, vereceği bulunan
memnun: hoşnut, razı
müteşekkir: teşekkür eden, iyilik bilen, iyilige karşı teşekkür eden
nefs: hayat, ruh, can
nurlu: ışıklı, parıltılı
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
şevk: keyif, neşe, sevinç.
tezyit: arttırma, çoğaltma
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vasi: geniş, engin, bol
vazife: görev

106

[Küçük Zühdü'nün fıkrasıdır.]

Yirmi Dokuzuncu Mektubun Yedinci Kısmını akşam fakirhanede Bekir Ağa ile beraber bazı hususî arkadaşlarımızla okuduk. Ve son Risalenin dinsizleri iskâta kâfi geleceğine hepimiz kanaat ve iman getirdik.

Küçük Zühdü

107

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Vakıt vakıt mukaddesat-ı dinıyeye, ehl-i dalâletin icra etmekte olduklan hücumlarla, ruhumda açılan cerihaların teellümatiyle müteellim olduğum bır anda, muhterem Bekir Ağa Hızır gibi yetişerek, Yirmi Dokuzuncu Mektubun Yedinci Kısmını sunup, derdime derman oldu.

Evet eczahane-i Kur'ân'ın müstahzaratından ve ancak binden bir nispetindeki hikmetinden olan işbu dürr-i meknun, es'ile ve ecvibe, işaret ve sarahatıyle tedavı ile, mağmum kalbimi tesrir ve müteessir vicdanımı tenvir ve mükedder ruhumu mahzuz edince dedim: Aman, yâ Rabbî! Sen, Resulün ve Habıbın Muhammed Mustafa'nın (ASM) hakikî ümmetine oyle bır tükenmez hazain-i hikmet bahşetmişsin ki, o hazine-i kudsıye 1351 sene ahkâm-ı ezelîsı ve ferman-ı ebedisîyle oyle bır

ahkam-ı ezeli: ezelî hukumler
bahş: bagış ıhsan verme
cerıha: yara
derman: ilaç, çare.
dürr-i meknun: mahfazalı parlak ıncı
ecvibe: cevaplar
eczahane-i Kur'ân: Kur'ân eczahanesi
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
es'ile: sorular, sorulan şeyler, sualler
fakirhane: tevazu ifadesi olarak kendısınden bahseden kımsenın evi
ferman-ı ebedi: ebedî ferman, Allah'ın emrı.
fıkra: kısım, fasıl, bölum
hazine-i hikmet: ilmı hazinesi
hazine-i kudsıye: kudsi hazine, ilahı define
hıkmet: gızlı sebep, gaye
hususı: ozel.
Icra: yürutme, bir ışı yerine getırme
iman: inanç, ıtıkat.
iskat: susturma, duşurme, hukumsuz bırakma
kafi: yeter, elverır
kanaat: inanma, goruş, fikır
magmum: gamlı, kederlı uzuntulu, tasalı sıkıntılı.
mahzuz: hazzetmiş, hoşlanmış, hoşnut olmuş, sevinmiş.
muhterem: saygı deger, hurmete layık, azız, saygın
mukaddesat-ı dınıye: dine aıt kudsı ve mübarek sayılan şeyler.
mükedder: kederlı, üzüntülü, tasalı
müstahzarat: hazır ilâçlar
müteellim: elemlı, kederlı, huzunlu, ıçı sızlayan.
muteessir: teessure kapılan, etkılenmış
nispet: oran, deger
Rabbi: benim Rabbım, Allah ım
Risale: mecmua, dergi
sarahat: ifadedekı açıklık, açık anlatım.
teellumat: teellumler, elem, keder, acı duymalar, tasalanmalar
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ısıklandırma
tesrir: sevindırme.
ümmet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar
vicdan: hıs, duygu.

hayat-ı bâkiye ihsan etmiş ki, hakikî verese-i enbiya olan ulema-ı benam, en kısa bir ayetten nice hakaik-ı namütenahiye istınbat ve istıhraç ederek ümmet-i Muhammedin kulûb-i mecruhalarını Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan-ın âb-ı hayatıyla ıhya buyuruyorsunuz. Ey Malikü'l-Mülk, ey Hâlik-i Zülcelâl, ey Hâkim-ı Bîmisal! Senin Zat-ı Azamet-i Kibriyana ilticа ederek niyaz ediyorum, şöyle ki: Ahkâm-ı Kur'âniyeyi i'lâ ve tarik-ı Ahmediyeyi ibka ve hakikî verese-i enbiyanın âmâl ve makasıdını teshil ve teysir buyurarak, bu bîçare kullarını Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın daire-i nuraniyesinde mes'udâne i'lâ-ı kelimetullah etmeyi gostermeden hayat-ı bâkiye âlemine goturme Allah'ım," diyerek zahirî ve bâtınî gözlerimi levaih-ı Kur'âniye ile perdeledim, Üstadım Efendım.

Purkusur talebeniz
Sabrı

108

[*Sözler*'i müştakların ellerine yetiştiren kardeşim Bekir Ağa'nın fıkrasıdır.]

Elımizdekı hakaık-ı Kur'âniyeyı camı Nur Risalelen, her an ve zaman bizi tarik-ı hakikatin nurlanna istığrak ederek, şu zaman-ı hâzıranın ehl-ı ımanın kalbine verdiği ızdırabı izale etmektedir.

Hakka şükürler olsun ki, ehl-ı ımanın uzenne musallat olan ve gayr-ı kabil-i tahammül olan hâlât karşısında, iman ve ırşadın nuranî dairesi dâhilinde, hak ve hakıkate lâyık

âb-ı hayat: hayat kaynagı
Ahkâm-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın hukumlerı
âlem: dunya cıhan
amâl: emeller arzular istekler
batını: ıçe alt, dahilî gorunmeyen, gızlı.
bıçare: çaresız zavallı.
camı: toplayan ıçıne alan kapsayan
daire-i nuraniye: nurlu aydınlık daıre
ehl-ı iman: ınananlar ıman sahıplerı.
gayr-ı kabil: mumkun olmayan ımkansız gerçekleşmesı mumkun olmayan
hakaik-ı namütenahi: tu kenmez sonsuz gerçekler
hakikat: gerçek, dogru
Hâkim-ı Bımisal: benzersız hukmedıcı Allah (c.c)
halat: haller durumlar vazıyetler
Hâlık-ı Zülcelal: Sonsuz buyukluk sahıbı yaratıcı Allah
hayat-ı bakiye: bakî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı
i'lâ: yukseltme, yuceltme.
i'lâ-yı kelimetullah: Allah'ın adını, Allah'ın bırlıgını yukseltme yuceltme
ibka: devamlı kılma surekli kılma
ihsan: verılen bagıslanan şey
ihya: dırıltme hayat verme
ilticа: sığınma, guvenme dayanma
irşat: dogru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istığrak: gark olma, dalma, bır şeyın ıçıne gomulme, bır şeyle kaplanma
istıhraç: bır şeyden bır şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
istınbat: bır soz veya ışten gızlı bır mana çıkarma
ızale: yok etme, ortadan kaldırma
ıztırap: kuvvetlı acı, aşırı elem, azap
kulub-i mecruha: yaralı, yaralanmış kalbler
Kur'an-ı Azimüşşan: şanıbuyuk Kur'an
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: beyanı ıle de olaganustu olan Kur'ân
levaih-i Kur'aniye: Kur'ân'ın levhaları
Malikü'l-Mülk: mulkun malıkı, butun mulklerın sahıbı, her şeyın malıkı olan Allah
mesudane: mutlu bır şekılde saadet ıçerısınde
musallat: çok rahatsızlık veren aşırı derecede sataşan.
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren
niyaz: nca, dua
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
purkusur: çok kusurlu
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gosterme.
tarik-ı Ahmediye: peygamberımızın yolu, sunneti
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getırme.
teysir: kolaylaştırma, kolay hale getırme
ulema-yı benam: namlı, unlu, seçkin alımler
ummet-i Muhammed: muslumanlar
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerının ozel ısım yerine geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen
verese-i enbiya: peygamber vârisi
zahirî: gorunen, gorunurdekı, gorunustekı
Zat-ı Azamet-ı Kibriya: buyukluk, kudret sahıbı, Allah

bır vazifede istıhdam ediliyoruz. Şu zamanda yegâne medar-ı tesellimiz olan şey, ancak Erhamürrâhimîn'in tavassutunuzla, bize kavuşturduğu hakikatlerdir. Lisanım, şükranlarıma tercuman olamıyor. Ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Ancak söyleyebildiğim şey, beklediğim ümit, benim ve ehl-i imanın, bilhassa risalelerle alâkadar kardeşlerimin iki cihanda mesrur olmalarını ve bilhassa başta Üstadımızın kudsî ve pek azîm hizmetinden, Hâlik-ı Kâinat hazretlerinin razı olmasını temenniden ibaret kalıyor. Bugünkü ahval-i muessifeden muteessir olmamak mumkun değil. Allah ıyı yapar, inşaallah. Ben cahılım, bu kadar yazabildim. O sozlerin kıymetini tarıften âcizim. Ne kadar yazsam, o eserlerin kıymetinden binde bır nebzesini gösteremez.

Talebeniz Emrullah oğlu Bekir
Saatçi Lütfü

109

[Tarikat hakkında olan Telvihat-ı Tis'a münasebetiyle yazılmış.]

بِاسْمِهِ ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) (2)
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ (3)

Sevgili ve Kıymettar Üstadım, Efendim!

Hafız Alî Efendi kardeşimle irsal buyurulan Yirmi Dokuzunca Mektubun Dokuzuncu Kısmını pek buyük bır

1 Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla

2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin (Isra Suresi 44)

3 Allah ın selamı rahmet ve berekâtı ebedıyyen devamlı olarak uzerinize olsun

âciz: gucu yetmez, zavallı
alâkadar: ılgılı ılşkı
azîm: buyuk
bilhassa: ozellıkle.
ehl-i ıman: inananlar ıman sahıplen
Erhamürrahimin: merhamet edenlerin en merhametlısı olan Allah
Hâlik-ı Kâinat: kaınatın ve onun ıçınde olan her şeyin yaratıcısı Allah
ibaret: meydana gelen, oluşan, mureşekkıl.
İnşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
ırsal: gondermek gondenlmek yollamak
istıhdam: bır hizmette kullanma çalıştırma
kıymet: değer
kıymettar: kıymetlı degerlı
kudsî: mukaddes yuce.
layık: uygun yakışır munasıp
lisan: konuşma dılı
medar-ı tesellî: ferahlık sebebı teselli kaynagı
mesrur: sevınclı memnun
münasebet: ılşkı alâka
muteessir: teessüre kapılan huzunlu kederlı mahzun
nebze: bır parça az şey az mıktar azıcık.
razı: rıza gosteren hoşnut olan
şükran: mınnettar
talebe: talep eden ogrencı
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma
tavassut: vasıta olma aracı olma
temenni: dılek istek, arzu
tercuman: tercume eden çevıren.
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlennın, ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı ogretıcı oğretmen
vazife: ödev bır kımsenın yapmak zorunda bulunduğu ış
yegâne: bırıcık tek, yalnız

sevinçle aldım ve okudum. Kısmen kardeşlerimle, kısmen de yalnız başıma beş-altı defa okuduğum hâlde, bu risalenin ruhuma ilka eylediği nuranî feyizleri karşısında okudukça okumak ihtiyacım artıyordu. Ve senelerden beri müştakı bulunduğum tarikatin böyle ulvî, nezih, âlî hakikatlerini öğreten bu kıymettar risaleyi elimden bırakamıyorum. Her okudukça başka bir zevki veren ve kendi arkadaşlan olan diğer risaleler gibi, her bakışta başka bir güzellik ve letafet gösteren bu risaleyi ve içindeki ulvî ve âlî hakikatleri bize okuyan levhalann münderecatını belki dört-beş seneden beri arıyor, bulamıyordum.

Sevgili Üstadım! Allah sızden ebedıyen razı olsun. Nasıl ki, bahr-ı muhit içerisinde yaşadıkları hâlde, susuz kalmalarından dolayı değil, belki kendilerinde zîkıymet şeylerin husulü için, Nisan yağmuruna şiddetli bir alâka ile ihtiyaç gösteren balıklar gibi benim de bu risaleye ihtiyacım şiddetliydi. Cenab-ı Hak ve Feyyaz-ı Mutlak Hazretlerine bînihaye şükrolsun ki, hayatımın bu karanlık sahifesini de arzulanmın pek fevkinde olarak nurlandırdı.

Evet, bu risalenin fakir talebenizde hâsıl ettiği tesir ve ıntibalarını, kalemle ifadeden her vakıt ıçın âcizim. Küçük küçük cümleleri ve anahtarlanyla pek büyük define ve hazineleri açan ve azîm gırdaplan kapatan ve tarıkatin nezih, âlî ve çok yüksek feyizli, sürurlu, zevkli, doyulmaz ve bırakılmaz bır yol olduğunu ders veren bu kıymettar risaleyi çok ehemmiyetli buluyorum. Ve bilhassa tarikate mensup olup da, harıcın ıttıhamından kaçınan

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık
âlî: yuce, yüksek, ulu
azîm: büyük.
bahr-ı muhıt. okyanus
bilhassa: özellikle
bînihaye: sonsuz, nihayetsiz, ebedi, tükenmez.
define: kıymet ve degerl yuksek olan şey, hazine
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
ehemmıyetlı: onemlı.
fevkinde: ustunde
feyiz: ilim, irfan.
Feyyaz-ı Mutlak. hıç bır kayıt ve şartta bagli olmadan çok çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.)
girdap: suların donerek çukurlaştığı yer, anafor
hakikat: gerçek, doğru
harıç: bır şeyın dışı, dışansı, dışta kalan
hazine: zengın ve degerli kaynak.
ıhtıyaç: gereklılık, luzum
ilka: telkin etme, ilham etme
ıntıba: bır kişi veya olayın zıhnınde bıraktıgı ız, ızlenım, tesır
ıttıham: suç altında bulunma, tohmetli olma.
kıymettar: kıymetli, degerli
letafet. lâtıflık, hoşluk
levha: manzara, gorunuş
mensup: bır şeye veya kımseye bagli olan, uye
munderecat. içensınde olanlar
muştak. arzulu, fazla istekli, ıştıyak gösteren.
nezih: temiz, pak, berî
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
pak: temiz
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
sürur: sevinç, mutluluk.
tarikat. Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde muridin takip edeceği terbıye usul ve yolu
tesır: etki
ulvı: yuksek, yuce, manevî, ruhanı
Üstad: Bedîüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
zıkıymet: kıymet sahıbı, kıymetlı.

veyahut öğrenmek ve anlamak istediklen hâlde muvaffak olamayan ve alâkadar olmak isteyen kardeşlenmi, bu risaleye malikiyetlerinden dolayı tebrik etmekte, kendimi çok haklı görüyorum.

Kıymettar Üstadım!

Risalenin geri kalan kısmının da, bir an evvel ikmaliyle, istifade ve istifazamız için irsal buyurulmasını, dest ve damenlerinizi öperek niyaz etmekteyim. Ve ikmal ve irsaline de, arkadaşlarımla birlikte sabırsızlıkla intizarımızı arz ediyorum. Efendim Hazretlen

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Hakır Talebenız
Ahmed Hüsrev

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
arz: sunma
damen: etek
dest: el
hakır: küçük, ehemmiyetsiz, kıymetsiz
ikmal: tamamlama, bitirme
intızar: bekleme, gözleme.

1 Bâkî olan ancak Allah'tır

irsal: göndermek, gönderilmek, yollamak
istifade: faydalanma, yararlanma
istifaza: feyz alma, feyz bulma, feyizlenme.
malikiyet: mâlikiyet, mâlik ve sahip olma
muvaffak: becerren, neticeye varan, sonuç alan.
niyaz: ince dua
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.

Yirmi Yedinci Mektubun Üçüncü Kısmı ve Üçüncü Zeylin Nihayetidir

110

[İkinci Sabri ve İkinci Hüsrev ve Birinci Ali'nin fikrasıdır.]

Ey Yüce Üstad!

Cenab-ı Erhamürrâhimîn'e çok şükürler ki size, o muazzam Kıtab-ı Mübin'in hazine-i hakaikının miftahını, rahmetiyle ihsan buyurmuş. O hakaik-ı azîme ki, bütün dünya halkının eşedd-i ihtiyaç ile, sabırsızlıkla, müteredditt, mütehayyir, "Acaba bir âb-ı hayat bulacak mıyız?" diye bir hâlette iken, o mahfuz ve mestur zemzeme-i azîmenin musluklarını açarak, her meşrep ehlinin müracaatlarında içinilmemek kabil olmayan bir tarzda, cüz'î, kullî hatta pek âmî olanlar bile bir damla ile hararetini kestirecek derecede vazife-i âliyenizde munteşir, tekellüfsüz, tasannusuz, çok cihetlerle kanaat-ı kâmile ile şahit olabildiğimiz bu vazife ile muvazzaf ve ancak ilm-i bînihayeden lemaan eden, arş-ı Hudaya nazar ile âleme rahmete vesile olduğunuz hengâmda ne diyebilmek mümkün ve ne

âb-ı hayat: hayat suyu
alem: dünya cihan
amî: bilgisiz cahil
arş-ı Hudâ: İlâhî yüce makam
Cenab-ı Erhamürrahimin: Rahman olan Allah (c.c)
cihet: görüş, görüş açısı
cüz'î: küçük, az
ehil: sahip, malik, yetki sahibi olan
eşedd-i ihtiyaç: ihtiyacın en şiddetlisi, çok fazla muhtaç olunma
fikra: kısım, fasıl, bölüm
hakaik-ı azime: büyük gerçekler
hararet: susuzluk, susama
hazine-i hakaik: hakikatler hazinesi, gerçeklerin gizli olduğu hazine
hengâm: zaman, sıra
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ilm-i binihaye: sonsuz ilim
kabil: mümkün, ihtimal dâhilinde.
kanaat-ı kamile: tam, mükemmel kanaat, fikir
Kitab-ı Mübin: iyiyi ve kötüyü, güzel ve çirkini, hayrı ve şerri, doğru yolu bildiren kitap
küllî: bütün olan, tümel
lemean: parlama, parıldama
mahfuz: hıfz olunmuş, saklanmış.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mestur: örtülü, örtülmüş, setrolunmuş, kapalı, gizli, perdeli
miftah: açan alet, anahtar
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
münteşir: etrafa yayılmış, duyulmuş.
müracaat: başvurma, danışma
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
müteredditt: tereddüt eden, kararsız
muvazzaf: vazifelendirilmiş, kendisine görev verilmiş, vazifeli
nazar: düşünme, fikir, mülahaza, niyet.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
tarz: biçim, şekil, suret.
tasannu': yapmacık.
tekellüf: gösteriş, yapmacık, sahte tavır
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel ismi, yenne geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vazife: iş, memuniyet.
vazife-i âliye: yüce vazife
vesile: aracı, vasıta
zemzeme-i azime: büyük nağme.

cesaret! Hem bütün mümkinatla alâkadar o muhit ve ehass-ı havassın bile tam fark derecesinde massedebilmesi bence bard diyebileceğim seraser nur olan eserlere, fakir gibi, her hususta nisf değil hiçin hiçi olanların bu hususta mütalâa değil, elime kalem alıp o mubarek fikr-i âlînin içine müşevveş fikrimi karıştırmaktan korkuyorum ve cesaret edemiyorum. Gaye-i maksat olan yalnız Üstadım her hususta muvaffakıyete kısa nazarım ile bakıyorum. Muvaffakıyetler neticesi, bizim için bir eyyam-ı mübareke uzaktan uzağa görünüyor. İnşaallah, o yevm-i mev'udu duanız himmetiyle göreceğiz ve biz görmezsek futuhat-ı azîme nail olan eserlerinizi pek bâlâ bir mevkide kahramanâne müşahede edecekleri şüphesizdir. Cenab-ı Hak sizden ebedî razı olsun. Dua-i âciziyeden başka bir mütalâa dermeyan edemeyeceğimden o hususu, fikr-i âlî, kalb-i safî kardeşlerime havale edip, el ve eteklerinize yüzlerim sürerek, kırık dökük sözlerimden affınızı dilerim. Üstadım, bu üçüncü nükte-i kenziyeyi mütalâa ettim. Sure-i Alâk-ı Mubareğin hurufatının ima ettiği sırlar karşısında hayretimden gayr-i ihtiyârî, "Allah, Allah" lâfz-ı celâli ağzımdan çıkmakta öz ve gözlerim hazin hazin yaşarıyordu ve şöyle düşünüyordum. Evet, nasıl ki, kâinatın her zerresi Hâlık-ı Kâinat'a şahadet ve gülümseyerek haber veriyorlar. Öyle de, kâinatın haritası olan Kur'ân-ı Hakîm'in vücudunu teşkil eden harfleri de, hadisat-ı kevniyenin mazi, hâl ve müstakbelini lisan-ı hâlleriyle şahadet edecekleri bedihîdir, diyorum. Bu düşüncemin izahını nihayetteki ihtarında buldum,

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
baid: uzak, ırak
bâlâ: yüksek, yukarı, yüce, üst
bedihî: delilsiz, açık olan, besbelli, aşikar
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi, yüce Allah
cesaret: cesurluk, yiğitlik, yürekli lik
dermeyan: ortada olan şey, arada, ortada bulunan, ortaya konmuş
dua-yı âciziye: acizin duası, âcize ait dua
ebedî: sonu olmayan, daimi, sürekli
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini, ilen gelenlerin en başındaki
eyyam-ı mübareke: mubarek günler
fark: fevkinde bulunan, manevî olarak üstünde olan
fikr-i âlî: üstün fikirli
fütuhat-ı azîme: büyük fetihler, zaferler
gaye-i maksat: asıl gaye, istekleri nin amacı
gayr-i ihtiyarî: irade, tercih hakkı
hadisat ı kevniye: oluş ve ortaya çıkışla ilgili olaylar, varlıklarla ilgili olaylar
hâl: şimdiki zaman
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hurufat: harfler
husus: haslık, has olma hâli, hususiyet, bakım, mevzu, konu
ihtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kahramanane: kahramanca, yiğitçe, cesurca
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kalb-i safî: saf, temiz kalb
Kur'ân-ı Hakîm: her yönü ile hikmetli Kur'ân
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mass: emici, massedici
mazi: geçmiş zaman, yaşanılandan önceki zaman
mevki: yer, makam
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhit: ihata eden, kuşatıcı
mümkinat: yaratılanlar, mumkun olanlar, imkan dahilindekiler, olabilir şeyler
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama, seyretme
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık
müstakbel: gelecek zaman
mütalâa: okuma, dikkatli okuma
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
nail: kavuşan, ulaşan, eren
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet
nihayet: son
nisf: yarım, yarı
nükte-i kenziye: hazine gibi değerli, zengin manalar ihtiva eden nükte, söz, ifade
nur: ilim
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
seraser: baştan başa, tamamıyla, bütünüyle, büsbütün
sır: gizli hakikat
teşkil: oluşturma, şekillendirme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sifatı, öğretici, öğretmen
yevm-i mev'ud: vadedilen gün, kıyamet günü, ahiret günü
zerre: pek ufak parça, en küçük parça, çok küçük parça

"Elhamdülillâh" dedim. Hele mübarek Sure-i Rahman, şu zamanın efkâr-ı batıla ve firavunmeşrep kafalara yıldırımmisal saika ile pek sarih bir surette, her işi Rahmanırrahîm'in diye ispat ve otuz bir defa bir cümle tekrar ile, çerçöpten ibaret olan tabiiyyun ve maddiyyun tahassungâhlarını, o kudsî harflerinin remziyle zirüzeber ediyor. Zaten Üstadım, çok yerlerde beyan buyurduğunuz gibi, bu kâinat kitabını açan Kadîr-i Zülcelâl ve Hâkim-i Zülkemal, o kitabı kapayıncaya kadar, o kitabın sahife, satır, harf ve noktalarını hakkıyla izah edecek ve hikmetini gösterecek bir müfessir, bir muarrifini ve o muarrifin verese-i hakikîsini rahmeti muktezası ile eksik etmeyecek

(1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

Evet Üstadım! Şahidim ki, çok yorgunsunuz ve yoruluyorsunuz. Fakat o vazifenin kudsiyeti yorgunluğa değil, her şeye tercih edileceğini buyuruyorsunuz. Madem şu zamanda iki muhim cereyan-ı azîmenin birisinin kumandasını Cenab-ı Hak size tahmil etmiş oluyor ki, bütün dünya Kur'ân'ın beyan ve esrarından manen sizi dinliyor, inşaallah her vakit dinleyecek. Bu manevî muharebe zamanında netice-i muharebe yalnız insanların izmihlâline değil, belki bütün mevcudatın netice-i tahribini taşıyan ve istimal eden muharriplerledir. Öyle ise sız yalnız bize değil, ilâyevmilkıyam bâkî kalacak Müslüman yavrularının yaralanmaması için zirh; ve bir endahtta dünyayı sarsan, güruh-i hazeleyi boğucu dumanlar içinde bırakan Kur'ân-ı Hakîm'in son sistem malzeme-i mübarekelerini

terme
istimal: kullanma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
izmihlâl: yok olma, yok olup gitme, mahvolma
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi, Allah
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kudsî: mukaddes, yüce
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik
kumanda: komuta
maddiyyun: maddeyi ezeli ve ebedi kabul edenler
madem: ...den dolayı, böyle ise
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
misal: es, benzer
muarrif: tanıf eden, etrafıyla anlatan, bildiren
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
müfessir: tefsir eden, açıklayan, kısa bir şeyi genişletip anlamını ortaya koyan, kapalı söylenmiş bir şeyi açıp anlatarak anlamını ve maksadını açığa çıkaran
muharebe: savaşma, savaş, cenk, harb
muharrib: tahrip eden, harâb eden, yıkıp yok eden
mühim: önemli, ehemmiyetli
mukteza: iktıza etme, gerekme
netice-i muharebe: harb sonucu
netice-i tahrip: dağılma, bozulma neticesi
Rahmanürrahim: çok şefkatli, çok merhametli olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
remz: işaret, işaretle anlatma, istediği işaretle ifade etme
saika: semadan gelen şiddetli ses
sarih: açık, meydanda, aşikâr
suret: biçim, şekil, tarz
tabiiyyun: tabiatçılar
tahassungah: sığınma yeri, sığınak
tahmil: yükleme
tercih: ayırma, seçme
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî. Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sifatı, öğretici, öğretmen
vazife: dini mükellefiyet, yükümlülük
verese-i hakiki: gerçek varis, mirasçı
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın
zirh: koruyucu çelik levha

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdülillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

bâki: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cereyan-ı azîme: kuvvetli akım, büyük cereyan.
efkar-ı batıla: batıl düşünceler, çürük, boş görüşler, gerçek olmayan fikirler
Elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
endaht: atma, atış, atılma
esrar: sırlar, gizli hakikatler
firavunmeşrep: benlik ve enaniyet yönüyle firavun yolunda yürüyen
güruh-i hazele: alçaklar, güruhu, aşağılıklar topluluğu, kalleşler takımı, adîler, şerefsizler kısmı
Hakim-i Zülkemal: kemal sahibi hâkim olan ve her şeye hükmü geçen Allah
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
ibaret: meydana gelen, oluşan
ilâyevmilkıyam: kıyamet gününe değin, kıyamete kadar
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
ispat: doğruyu delillerle gösterme

icada vesilesiniz. Var ol ey sevgili Üstadım! Hemen, Rabbım yorgunluğunuza bedel bin ehl-ı gazâ sevabı ihsan buyursun, âmin. Affınıza mağruren şunu diyeceğim ki. Madem, manevî cihad zamanıdır, muvazzaf askeriz ve askerlikten lezzet aldığımızı söylüyoruz, düşman hem dessas, hem sûrî kuvvetlicedir. Kılıç hasma göre çekilir düsturuyla, sizin telâşsız ve aramsız sa'yiniz göz önünde iken, cephemize hile tuzağı addedilen hubb-i cah ve sermaye-i dünya gibi çok cazibedar şeylerle bizi aldattıklarını bilmeliyiz. Ve cepheyi bırakıp, âfil şeylere aldanıp, çok mübarek ve mukaddes şeylerin ayak altında kalmasına sebebiyet vermemek için, ancak ve ancak Cenab-ı Kibriya'nın azamet ve kudretinden ve şümullü rahmetinden ve Şah-ı Levlâkin himmet-ı ammesinden ve zat-ı Üstadânelennin makbul ed'iyelerinden gece ve gündüz hissemend olmamızı niyaz ediyorum ve boyle imanım var ve her dakika aramsız bekliyorum.

Hafız Ali

(Rahmetullâhi Aleyh)

111

[Hulûsî Bey'in bir fıkrasıdır.]

YIRMİ DDKUZUNCU MEKTUBUN YEDİNCİ KISMI

1. Şear-ı Islâmıyenın tağyinne asla razı olmayan ve tahammül edemeyerek kulaklannı tıkayanlann kanaatlerindekı ısabete kat'î bır hüccet.

âfil: uful eden, gurup eden, batan
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir
aram: durma, eğlenme, dinlenme
azamet: buyukluk, ululuk, yuceılık.
bedel: karşılık.
cazibedar: çekıcı, cazibeli, alımlı, cezp edıcı
Cenab-ı Kıbrıya: Yuce Rab, azamet ve kudretı sonsuz, şeref ve azamet sahıbı olan Cenab ı Allah
cihad: duşmanla savaşma
dessas: desise eden, aldatıcı, oyuncu, hileci.
dustur: kanun, kaide, kural, prensip, esas
ed iye: dualar
ehl-ı gaza: gazı, savaştan çıkan.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hasm: muhalif, karşı taraf, duşman
hile: aldatmaya yonelik duzen, desise
himmet-i âmme: genel yardım, buyuk himmet.
hissemend: hisseli olan, pay alan, nasıplı, behremend
hubb-ı cah: makam sevgisi, rutbe ve mevkı sevgısı ve bunlara karşı gostenlen aşırı hırs
hüccet: delil
ıcat: yenı bır şey ortaya koyma, yenıden bır şey çıkarma.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
kanaat: görus, fikir
kat'ı: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kudret: güç, kuvvet, takat, ıktıdar
Kur'an-ı Hakîm: sayısız hıkmet ve faydaları olan Kur ân
madem: den dolayı, böyle ise
mağruren: mınanarak, guvenerek.
makbul: kabul edılmış, geçerli
malzeme-i mübareke: mubarek, mukaddes malzeme
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mubarek: feyızlı, bereketlı.
mukaddes: takdis edılmış, kutsal, azız, temız
muvazzaf: vazıfelendırılmış, kendısıne görev verılmış, vazıfelı
niyaz: rıca, dua
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
sa y: ış, çalışma, çabalama
Şah-ı levlak: yaratılanların şahı, kâınatın efendısı Hz. Muhammed (ASM)
şeair-i İslamiye: Islâma aıt ışaretler, Islama sembol olmuş ış ve ıbadetler
sebebiyet: sebep olma, ıcap ettırme, gerektırme
sermaye-i dünya: dunya servetı, dünya sermayesı
sistem: model, tıp
şumul: ıçıne alma, kaplama, ıhata etme, havı olma
sûrı: gorunuşte olan, gostenşte, şeklî
tağyir: başkalaştırma, degıştırme
tahammül: yuklenme, yuke katlanma
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursî Hazretlennın, ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı, oğretıcı, ogretmen
vesile: aracı, vasıta
zat-ı ustadane: ustadın şahsıyetı.

2. Tevîlkârâne "Zahirî muvafakat gösteriyorum" iddiasında bulunanları, birinci zümreye ilhak ettirecek müessir bir kuvvet.

3. Ulemaü's-sû ahzabına şedit bir tokat.

4. Muhtelif nam ve vesilelerle, dinsizlik gayesiyle bid'alar çıkaranlara, kahir bir darbe-i kudret ve tavk-ı lânet.

5. Beşinci ve altıncı işaretler, ıslah-ı âlemin bizzat Hazret-i Mehdî'nin zuhuruna vabeste olduğuna kanaat eden zümreden, bu zat-ı âlîşanın dahı bu emirde, muktedir olmasında şüphe duyanların, bu vehimlerini bertaraf edecek, itimatlarını temin edecek, gayet kuvvetli güneş gibi bir hakikat.

6. Yedinci işaret, bu asrın en makul mücahedesinin nasıl yapılmak iktıza ettiğine delâlet eden, mahz-ı hikmet gibi hassalan camidir.

Âcız kardeşinizin kısa vasfı da, elbette aczine şahadet eder. Yoksa bu hakaikı lâyıkıyla vasfeylemek, bu bîçarenin haddi değildir.

Dünyevî meşgalem, hususî işlerimiz ve pederime yardım gibi, mecburî ahval ve duygular, evvel ve ahir arz ettiğim gibi, hizmet-i Kur'âniyedeki vazifeme çok mâni oluyor. Ne yapayım? [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ diyorum. Duanıza çok muhtacım ve muhtacız. Bız her vakıt sevgılı Ustadımıza duada bulunuyoruz.

Hulâsî

1- Her hal için Allah a hamd olsun

acız: elı yetmez gücü yetmez çaçsız
acz: zayıflık güçsüzlük.
ahir: son sonrakı en sonra
ahval: haller durumlar
ahzab: bolukler kısımlar
arz: sunma
asr: yuzyıl asır
bertaraf: ortadan çıkmış yok edilmiş
biçare: çaresiz, zavallı
bid'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar
bizzat: kendısı kendı şahsen
camı: toplayan, içine alan kapsayan
darbe-i kudret: güçlü darbe
delalet: yol gostermek, kılavuzluk.
dünyevî: dunyaya aıt.
evvel: once
gayet: son derece
hakaik: hakıkatler dogrular gerçekler
hakikat: gerçek dogru
hassa: ozellik.
Hazret-i Mehdi. Ahırzaman da çıkacağı bildırılen vazıfelı şahıs
hizmet-i Kur'aniye: Kur an ın hızmetı
hususî: ozel
ıktıza: gerektırme, luzumlu kılma.
ilhak: dahil etme, ekleme
ıslah-ı âlem: ınsanlıgın dogru yolu bulması
itimat: dayanma guvenme emnıyet etme
kahir: ustun gelen, ezen ezıcı
kanaat: inanma
kudret: guç kuvvet, takat, ıktıdar
lânet: beddua ılenç.
layık: yakışan yaraşır yakışır
mahz-ı hikmet: hikmetin en güzelı hikmetın ta kendısı
makul: akla yakın akla uygun aklın kabul edeceğı.
mâni: engel
mecburî: zorunlu
meşgale: ış ugraş mesgul olunan şey
mücahede: savaşma mücadele ugraşma çaba gayret.
müessir: tesirlı
muhtelif: turlu turlü çeşıtlı
muktedir: ıktıdarlı, gucu yeten
muvafakat: razı olma musaade etme kabul etme.
nam: ad, ısım, lakap
peder: baba
şahadet: şahıt olma şahıtlık taniklık.
şedit: şıddetlı sert, katı.
tavk: tasma halka
tavk-ı lânet: lânet halkası
temin: sağlama
tevil: yorumlama yorum
ulemau's-sû: kotu alımler dunyayı dine tercih eden alımler.
Ustad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin ozel ısım yenne geçen bir sıfatı ogretıcı oğretmen
vabeste: e bağlı ılgılı bır şeyin arkasına baglı, ancak onunla olabilir
vasf: bır kımsenın veya şeyın ta sıdıgı hal nitelik hususıyet.
vazife: gorev
vehim: yanlış ve esassız duşunce
vesile: aracı vasıta
zahiri: gorunuşte olan zahire dışa aıt olan
zat-ı âlîşan: şanlı kişi
zuhur: ortaya çıkma
zümre: cemaat, topluluk.

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Ustad-ı Ekremim Efendim Hazretleri!

Ekalli, kırk seneden berı hakıkat âlemınde nurlar saçan nuranî, kudsî, feyızlı sozlerın kâffesı, bütun safahatında tarıkat ve seyr-ı sülûke aıt pencereleri küşat ile, müştaklara temaşa ve berk-ı hatıf misal [1] تَعَالَوْا اَيُّهَا الْاِخْوَان nida-ı belığı ile davet etmekte ıken, dürbini bir nazara malık olanlar, pek aşıkâre görüp ve dınleyıp ıltıca etmekte ıseler de, bu abd-i pürkusur o nurlarla omuz omuza yürüyen, tarıkatın ne demek olduğunu, matlâ-ı şems-ı fuyuzat ve menba-ı fevz-i necat olan, Yırmi Dokuzuncu Mektubun dokuz levha-ı saadetı camı dokuzuncu Nüktesını okuduktan sonra, âlâ kadrilistıtaa öğrendim. Nihayetsiz füyuzat ve hadsız ezvak-ı mutenevvıayı havı olduğunu, bir kat daha tasdik ettim. Elhamdulillâh, şu nüktede nura muhtaç kalbıme lâyüad nurlar bahşedildi.

Kalbımın hıssedıp, lısanımın ıfadeye muktedır olamadığı derya-i hakikate dalarak, şu eser-i gıranbahanın şayan-ı mennuşukran olduğunu arz ve mâba'dının tevalı ve temadısını canuyürekten taleb ve temenni etmekte iken, işte tetimmesı olan üç telvıh de ıhsan buyuruldu.

Bu hatme kısmı, vartalardan kurtulmak çaresını gosteren ırşat ve ikazlarıyla, cidden bir levha-i saadet ve baıs-ı hayat-ı muceddet olmuştur. Acaba her an, en az bin

1. Ey kardeşler, geliniz.

abd-ı pürkusur: baştan aşağı kusurlu kul
alâkadrilistıta: elden geldiği kadar, güc yettiği kadar
alem: dunya, cıhan
arz: söyleme, ifade etme
aşıkare: apaçık, belli, aşıkar, meydanda, zahir
bahş: bağış, ıhsan, verme.
baıs: ıcap ettıren.
berk-ı hatıf: goz kamaştıran şımşek.
camı: cem eden, toplayan, ıçıne alan
canuyürek: candan ve kalbden
cıdden: cıddı olarak, gerçek olarak
derya-ı hakaık: hakıkat deryası
dürbin: uzaktan goren durbun
ekal: daha az, en az, pek az, en küçük.
Elhamdulıllah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şukür.
ezvak-ı mütenevvıa: çeşıtlı zevkler
feyz: ılım, ırfan
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
füyuzat: feyızler, manevî bolluk ve bereketler, ınayetler
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, asıl, esas
hatme: bır arada belırlı bır şeyı okuyup bıtırme
havı: ıçıne alan, kapsayan, kuşatan
ıhsan: verılen bağışlanan şey
ıkaz: uyarı
ıltıca: sığınma, guvenme, dayanma
ırşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma
kâffe: hep, butun, cumle, tamamı
kudsı: mukaddes, yuce
kuşat: açma
lâyüad: sayısız, pek çok.
levha-i saadet: mutluluk levhası
lısan: konuşma dılı
mabat: sonrakı, alttakı, sonrası, arkası
malık: sahıp
matlâ'ı şems-ı füyuzat: feyızler guneşının dogduğu yer, ılımler ırfanlar guneşının dogması, ılım ve ırfanın her tarafı aydınlatması
menba-ı fevz-i necat: kurtuluş bılgılerının kaynağı.
mısal: eş, benzer
muhtac: ıhtıyacı olan
muktedır: ıktıdarlı, gucu yeten
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren
nazar: goz atma, bakma, bakış
necat: kurtuluş, kurtulma
nida-ı belığ: guzel hitap, guzel sozlu
nihayetsız: sonsuz, sınırsız
nükte: ınce manalı, dusundurucu soz
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
purkusur: cok kusurlu
safahat: safhalar, devreler
şayan-ı mennüşukran: mınnet ve teşekkure deger, lâyık
seyr-i sülûk: bır terbıye yolunda gırıp devam etme
talep: isteme, dileme, istek, arzu.
tarıkat: yol, meslek, tarık
tasdik: dogrulama, onaylama
telvıh: açıklama, belli etme
temadı: devam etme, surup gıtme, surme.
temâşâ: bakma, bakıp seyretme
temennı: dılek, istek, arzu
tetımme: bır konuyu veya eserı tamamlamak ıçın eklenen kısım, ek.
tevalı: uzayıp gıtme, devam etme
üstad-ı ekrem: cömert keremlı ustad
varta: ıçınden çıkılması, güc ış

bir nevi semere-i saadet ile tegaddi etmekten kaçan ve o cadde-i kübraya asla lâyık olmayan, iftira ve isnadat perdelerini görüp, şu meşale-ı adîmü'l-misalı söndürmek, zulümat ve dalâlat vadilerine yol açmak isteyen bakar-körlere, ne demeli?

Nazirsiz şuleleriyle asr-ı hâzın ihya ve tenvir ve istikbalin krokisini bihakkın tanzim ve tahkim eden nurlar, ilelebet payidar olsun. Dilerim Bâri-i Teâlâ Hazretlerinden ki, şu âsâr-ı pürnurun, bütün ümmet-i Muhammed'e (ASM) tamimine muvaffakıyet ve müyesseriyet ihsan buyursun Âmin.

Sabri

113

[Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım Efendim!

Kenzü'l-Arş Duasının feyzinden gelen bir nükte-i Kur'âniyede yanlışlığın tarafımızdan nasıl karşılandığını sual eden ve hatasının esbabını bize izah eden sevimli mektubunuzu aldım. Bu kısmı, Sure-i Kevser'in lâtif ve yüksek tevafukatını gösteren Altıncı Remizle ve bir de büyük bir fatihten daha büyük olan tarikate ait kısımla beraber okudum.

Bu hafta sevincim ve şevkim pek ziyade idi. Bir taraftan, senelerden beri tab edilmesi ve âlem-ı İslâm'a

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
âşar-ı pürnur: her yönü nurlu eser
asr-ı hazır: şimdiki asır
Bâri-i Teâlâ: bir kalıptan döker gibi düzgün tertipli yaratan Allah, varlıkların aza ve organlarını birbirine münasip yaratan Cenab-ı Hak.
bihakkın. tamamıyla, hakkıyla
cadde-i kübra: en büyük cadde, en selametli yol, Kur'an yolu.
dalâlet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
fatih: fetheden, açan
feyz. bolluk, bereket, ilim, irfan, manevi gıda
iftira: masuma suç isnadı
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lütuf
ihya: dinitme, hayat verme
ile'l-ebed: ebede kadar, sonsuza değin
isnadat. isnatlar, dayandırmalar, mal etmeler
istikbal: gelecek, gelecek zaman, atı
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
lâtif: tatlı, şırın.
layık. uygun, yakışır, munasip
meş'ale-i adîmü l-misal: emsalsiz ışık, ve ncı
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
müyesser: kolay olan, kolay gelen
nazır: benzer, eş
nevi: çeşit.
nükte-i Kur'aniye: Kur'ân'a ait nükte, Kur'an-ı Kerim'deki çok ince ve zarif mana
payidar: iyice yerleşmiş, sürekli, kalıcı, sabit, kalıcı, devamlı
semere-i saadet. mutluluk meyvesi.
şevk. keyif, neşe, sevinç
sual: sorma, soruşturma
şule: parıltı, ışıltı, alev, ateş
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
tahkim: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, muhkem hale getirme
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tarikat. Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mürşidin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tegaddi: beslenme, gıdalanma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevafukat: uygunluk.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vadi: iki dağ arasında kalan çukurca arazi
ziyade: çok, fazla
zulumat. karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

neşredilmesi için istinsah edilen o kıymettar mahzen-i hakaik, emin vadilere gönderiliyordu. Diğer taraftan, şu baharın cazibedar güzelliğinden pek çok yüksek bir nuraniyetle karşımıza çıkan Yirmi Dokuzuncu Mektubun her bir kısmının verdiği zevk-i manevî içerisinde yaşıyorduk. Kenzü'l-Arş duasının feyzinden gelen ikinci bir nükte-i Kur'âniyeyi, mektubunuz gelmeden evvel arkadaşlarla birlikte tekrar okuduk. Tetkik gayesi hiçbirimizde olmadığı için on dakika içerisinde, yazılan bu kısmın nuranî şuleleri arasında kaldık. Okurken ağzımızdan arada sırada çıkan seda-ı hayret ve taaccûpten başka bir şey işitilmiyor ve yüzümüzden akan beşaşet, duyduğumuz manevî zevki tarife kâfi geliyordu.

Sevgili Üstadım! Her bir risale aramızda pek büyük bir sevinçle karşılandığı ve hayretle okunduğu ve lâyık olduğu şekilde hürmet gördüğü için, her nasılsa vaki olan hatam hakkındaki mektubunuzu aldığım vakit, kıymettar Üstadım, bu hâli bize ihtar etmeseydiniz, biz hiç bir vakit böyle şeyle meşgul olmayacaktık ve "Yanlış var" diyenlere karşı da hak dava edeceğimizde hiç tereddüt etmeyecektik. Sure-i Kevserin ve Sekizinci Remzin tevafukat-ı harfiyeleri üzerinde birer birer tetkikatta bulunmuş ve hiç birinde noksan bulamamıştık. Esaseri bu tetkikatımız, noksan aramak gayesiyle değil, belki tevsi-i malûmat ve bir de manevî gıdamızı almak için vuku buluyordu. Bu akşam fakirhanede Re'fet, Lütfu, Ruştu Efendi kardeşlerimle oturmuş bu hususta tekrar konuşmuştuk. Hepimiz diyorduk: Üstadımız bize söylemekte, hiç bir

beşaşet: güleryüzlülük, güleryüz
cazibedar: çekici, cazibeli
dava: iddia
emin: inanılır, güvenilir
esasen: aslında, temelinde, doğrusu
evvel: önce, ilk, birinci, iptida, başlangıç.
fakirhane: tevazu ifadesi olarak kendisinden bahseden kimsenin evi
feyz: bolluk, bereket, verimlilik.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı
husus: mevzu, konu
ihtar: hatırlatma, uyarı.
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
kâfi: yeter, elverir
kıymettar: kıymetli, değerli
lâyık: uygun, yakışır, münasip
mahzen-i hakaik: hakikat mahzeni, kaynağı, hakikatlerin saklı bulunduğu yer
malûmat: bilgi
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
neşr: yayım, yayın
nükte-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait nükte, Kur'an-ı Kerîm'deki çok ince ve zarif mana
nuraniyet: parlak, nurlu olanın hâli.
remz: bir manayı ifade eden işaret ve şekil
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
seda-yı hayret: hayret uyandırıcı ses
şule: panltı, ışıltı, alev, ateş
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma.
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
tevsi: bollaştırma, genişletme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vadi: saha
vaki: vuku bulan, olan
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş.
zevk-i manevî: manevî zevk, manevî lezzet, tat.

şeyden çekinmediğini biliyoruz. İşte bu hâl bize kâfidir. Şimdiye kadar da böyle bir şey vuku bulmuş değildir. Bu hususta en büyük şahit, bu risaleler, ilmi kendilerine isnat eden zatların ellerinde gezdiği hâlde, onları da tasdike mecbur etmiştir.

İşte Sevgili Üstadım! bu hâdisat dımağımızı daha ziyade takviye etmiş bulunuyor ve bizi size daha ziyada rapt ediyor. Her hususta bizi himaye ve vikaye etmekte olduğunuza kâfi ve daha kat'î bir burhan yerine geçmiş bulunuyor.

Sevgili Üstadım! Bu hafta hatt-ı destinizle pek çok zahmet çekerek, bin müşkilât içerisinde yazdığınız bütün Kur'ân'daki bütün tevafukatı gösterir bir nükteyi daha aldım. Bundan başka bu nükte gibi umumî olup, yalnız tarzlan ayrı olmak üzere iki tevafukat listesi daha yazılacağı iş'ar buyuruluyor. Onları da sabırsızlıkla bekliyoruz ve yorgunluğunuzu hatırladıkça, yüreklerimiz sızlıyor. Cenab-ı Hak, sizlere lâyık bir tarzda hayr-ı kesir ihsan eylesin. Âmin.

Hüsrev

114

[Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım, Muhterem Efendim!

Kur'ân-ı Kerîm'in âyât ve kelimat ve hurufatında görünen ıhtılâf bertaraf edilmek üzere, yeniden hakikî ve

ayat: Kur'ân ayetleri
bertaraf: ortadan çıkmış, yok edilmiş
bürhan: delil, ispat, hüccet.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
dımag: akıl, şuur
hadisat: hadiseler, olaylar
hâl: tavır, davranış, tutum
hatt-ı dest: el yazısı, el yazması
hayr-ı kesir: çok hayır, içinde pek çok hayır ve fayda bulunan
himaye: koruma, muhafaza etme
hurufat: harfler
husus: mevzu, konu
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ıhtılâf: farklı olma, ayrı oluş
ış'ar: yazı ile haber verme, yazı ile bildirme.
isnad: bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
kâfi: yeter, yetecek, elveren, yetişen
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kelimat: kelimeler, sözler
layık: uygun, yakışır, munasıp
müşkilat: müşkiller, güçlükler, zorluklar
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
rabt: bağlamak, bıştırmek.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tarz: biçim, şekil, suret.
tasdik: doğrulama, onaylama
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, rastantılar, birbirine uygun gelişler
umumî: herkesle ilgili, genel.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vikaye: koruma, sahip çıkma
vuku: olma, meydana gelme
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

esaslı bir surette âyât ve kelimat ve hurufatın tespit edileceği hakkındaki ış'ar-ı fazılâneleri, cidden şayan-ı tebşirdir. Bu ve bu gıbı ahval, bızı Üstadımızın ulvî ve umumî olan vazıfesinde her vakıt ıçın Cenab-ı Hak'tan muvaffakıyet talebinde bulunmaklığa sevk ediyor. Bilhassa kardeşimiz Hacı Nuh Bey'e yazılan mektup sureti ve buna mümasıl dığer mektubat, bizim hayatımızı değıştırmış ve müstakbeldekı hayatımıza nurlar serptiği gibi, bugünkü insanlığın gırıftar olduğu rıyakârlık, tabasbus ve temellûk ve emsali gıbi pek çok ahlâk-ı rezileden kurtarmış ve her bırerlerının yerlerıne de ahlâk-ı hasene fıdanları gars ederek bırer şecere-ı âlıye ve nafızenın vücuda gelmesıne sebebıyet vermıştır. Hatta o kadar dıyebılırım kı, bugünkü beşenyetın duygularından bambaşka bır hayata sevk etmiş ve her an, "Hâlık'ımız bızden ne suretle razı olacak ve bugün ne gıbi bir sa'y ile sahıfe-i hayatımı kapatacağım. Acaba ummeti bulunduğumuz o Sevgili Peygamber-i Zîşan Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimizin, dalâlet yolunu tutan veyahut dalâlete gıdenlerin arkalarından gıden ümmetlerını, ne suretle tarık-ı hıdayete getırmek ıçın sa'y etsek hoşnudıyet-i Peygamberîyi (ASM) celp edebılınız?" duyguları ve mefkûreleryle yaşatmaktadır.

Kıymettar üstadlarına her hatvede ıttıbaı seven o talebelerınızın ruhlarında, üstadlarının en güzel fıkrası olan "Kur'ân-ı Azîmüşşan'a feda olan bu baş başka yere eğilmeyecek" sözü hayatımızda en güzel ve en büyük bir mıftah ve bır dustur olmuştur.

ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy
ahlak-ı rezile: rezil ahlak, alçak ve kötü ahlak.
ahval: haller, durumlar.
allye: yüksek, yüce.
ayat: Kur'ân ayetleri.
beşerıyet: beşerîlik, insanlık.
bilhassa: özellikle.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cıdden: ciddî olarak, gerçek olarak.
dalâlet: iman ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak.
dustur: kaide, esas, prensip.
emsal: eş, benzer.
feda: uğruna verme, kurban olma.
fıkra: bent, madde, paragraf.
garsı: dikilmiş fidan.
gırıftar: tutkun, düşkün, müptelâ.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden.
hatve: adım.
hoşnudıyet-ı peygamberî: peygamberin rızası.
hurufat: harfler.
ış'ar-ı fazılane: ilim ve irfanı bildirme.
ıttıba: tabı olma, uyma, itaat etme.
kelımat: kelimeler, sözler.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'ân-ı Azımuşşan: şanı yüce Kur'an.
mefkure: ülkü, gaye olan şey.
mektubat: mektuplar, yazılı şeyler, yazılar.
mıftah: açan alet, anahtar.
mumasıl: benzeyen, benzer, andıran.
mustakbel: gelecek, gelecekte olacak olan.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
rıyakar: rıya eden, ıkı yüzlü, sahtekar.
saʿy: ış, çalışma, çabalama.
sahıfe-ı hayat: hayat sayfası, hayatın devrelerı.
şayan-ı tebşir: müjde vermeye, müjdelemeye layık, müjdeye değer.
sebebıyet: sebep olma.
şecere-ı alıye: büyük, yüce ve temiz sülâle, soy.
sevk: yönelıme, gönderme.
suret: tarz, yol, çıdış, usul, metot, uslûp.
tabasbus: yaltaklanma, kendını küçülterek beğendırmeye çalışma.
talep: isteme, dileme.
tarık-ı hıdayet: doğru yol.
temellûk: sahıplenme, kendıne mal etme.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî.
umumî: herkesle ilgili, genel.
ümmet: nesil, millet.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlerinin, özel ısım yerine geçen bir sıfatı, öğretıcı, öğretmen.
vazıfe: dinî mükellefiyet, yükümlülük.
Zîşan: şan sahıbı, şanlı.

İşte bu hayatta, bu zevkle yaşadığımız için, bu vadideki korku denilen mevhum kuvvet, talebelerinizin hak uğrunda gösterdikleri cesaretten korkmaktadır. Rıza-ı İlâhî uğrunda her gelecek hâle memnuniyetle göğüs germeyi, üstadlarının hâlinden her gün ve her an ders alan talebelerinize ve kardeşlerime hayırlı muvaffakiyetler ve saadetler temenni ederken; sevgili Üstadım, size de lâyık olduğunuzdan daha güzel bir şekilde ve daha elyak bir tarzda eltaf-ı Sübhaniyeye nailiyetiniz için dua eder ve dâmenlerinizi kemal-i hürmet ve tazimle öperim, efendim hazretleri.

Hüsrev

115

[Nasuhızade Şeyh Mehmed Efendi'nin fıkrasıdır.]

Bülbül-ü Bağıstan-ı Kur'ân, Üstad-ı Ekremim, Efendim Hazretleri!

Mürşid-i ekmel, şeyhim Hacı Rahmi Sultan Hazretleri, Seferberliğin ikinci senesinde irtihal-i dâr-i beka buyurdular. Burdur'a teşrifinizden bir ay evvel, merhum Rahmi Sultan ile beraber bir camı-ı şerifte bir kaç cemaatla bulunmakta iken, sükût-ı hâl-i murakabeye varıldı. Bazı velîler ruhanî teşrif buyurdular. Nihayette, siz Üstadım teşrif buyurdunuz. Bir cezbe-i Rahman zuhur ile uyandım, kendime geldim. Bir ay sonra Burdur'a teşrif

bulbül-ü bağıstan-ı Kur'ân: Kur'an bağının bülbülü
camı-ı şerif: mescit, namaz kılınan yer, mekan
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, boluk.
cesaret: cesurluk, yiğitlik, yüreklilik.
cezb-i Rahmani: Rahmanî cezb. Cenab-ı Hak tarafından hayır ve rahmet için verilen ve vehbî olarak duygulara yerleştirilen manalar, bilgiler
damen: etek.
eltaf-ı sübhaniye: suphan olan Allah'ın lutufları, güzellikleri ve nimetleri
elyak: daha (en) layık olan
evvel: önce, ilk birinci ipta da başlangıç
Fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hâle: duruma
irtihal-i dâr-ı beka: beka âlemine göçme, sonsuz ve devamlı olan ahiret yurduna göçme, ölüm
kemal-i hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet.
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
mürşid-i ekmel: en mükemmel ve kusursuz doğru yol gösterici
muvaffakiyet: başarma, başarılı olma
nailiyet: nail olma hâli, murada erme, maksada ulaşma, ele geçirme
nihayet: en sonunda
rıza-ı İlâhi: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
saadet: mutluluk
Seferberlik: seferberlik durumunun ilân edildiği dönem
sükût-ı hâl-i murakabe: murakebe halinin sessizliği, bir mabede kapanarak kendini tamamen ibadet ve taate vermenin sükûnluğu
talebe: talep eden, öğrenci.
tarz: biçim, şekil
tazim: saygı gösterme, ikram etme.
temenni: dilek, istek, arzu
teşrif: şereflendirme, şeref verme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel ismi yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
üstad-ı ekrem: cömert, keremli ustad
vadi: saha
velî: ermiş, evliya
zuhur: ortaya çıkma

ile, bazı yevm sohbet-i irfaniyenizde bulunup ruhlarımıza gıda bahşolundu.

Şu tulûatımı arza ictisar ediyorum.
Halka-ı hakıkatte devrandadır ol mübarek Üstad.

Kavuşturdular ruhunu, ervah-ı enbiyaya anın
Mest-i mustağrak olup hayrettedir ol mubarek Ustad

Mübarek Kur'ân'ın dellâlısın dediler ana
Sözleri candır, onu tutmayan ruhsuzdur heman.

Bütün söylediği nur-i hikmettir anın.
Mirac-ı ruhanîde devrandadır ol mübarek Üstad.

Kalbim içre feyz-ı Nurun görmüşem heman.
İçi umman-ı vahdette, dışı sahra-ı kesrette görünür Ustad.

Dünyada, uhrada refik olalım ana.
Umanım, Mevlâm ihsan eder biz âciz kullarına.

Nasuhızade Mehmed söyledi heman bu sırlan.
Hazine-i Kur'ân'ın bir miftahıdır Hazret-ı Üstad.

Nasuhızade Şeyh Mehmed

âcız: gücü yetmez, zavallı
ana: ona
anın: onun
arz: sunma
bahş: bağış, ihsan, verme.
dellâl: ilân edici, hakka davet eden
devran: bazı tarikatlarda yapılan bir çeşit zikir şekli
ervah-ı enbiya: peygamberlerin ruhları
feyz-i nur: nur irfanı, ilmi ışığı
halka-i hakikat: gerçekler halkası
Hazine-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hazinesi
heman: hemen, vakit kaybetmeden, derhâl, acele olarak, çarçabuk, o anda
ictisâr: cürret etme, cesaret gösterme
ihsan: verilen, bağışlanan şey
mest-i müstağrak: mest olup kendinden geçme
miftah: açan alet, anahtar
mirac-ı ruhânî: Ruhen mirâca çıkış
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nur-ı hikmet: hikmetin nuru, aydınlığı
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı
sahra-i kesret: çokluk sahrası, çok başlılık sahrası
sohbet-i irfaniye: irfanla ilimle ilgili sohbet, bilgi ve irfan kazandıran sohbet
tuluat: kalbe doğan fikirler
uhra: âhiret, öbür dünya
umman-ı vahdet: birlik deryası, birlik okyanusu
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
yevm: gün, yirmi dört saatlik zaman

116

[Asım Bey'in fıkrasıdır.]

Muhterem Üstadım Efendim Hazretleri!

Bu arîzamı takdım ve tasdîa ıki sebeb-i mücbır hâsıl oldu:

Bırıncısı: Sevgılı Üstadımın geçenkı iltifatnamelerinin bir fıkrasında buyurulıyor kı: "Bu fakir ıle azız kardeşim Husrev gıbi yuksek, cıddî, halıs kardeş ve talebelerimi, ahir-ı ömrümüze kadar hızmet-ı Kur'ân'da dalm eylesin."

Muazzez Ustadımın bu dua, bu nıyaz ve himmetlerine butun mevcudıyetımle âmin dedim. Ve dalma da dıyorum. Ve Cenab-ı Lemyezel Hazretlenne de dalma nıyazım budur. Ve pek muhterem ve pek sevdığım Üstadım dua ve himmeti surur, sevinç gozyaşlanmı akıttınyordu. Bu fıkra ve cümleyı takıp eden ıkınci fıkra kı; aynen yazıyorum:

"Ve ben oldüğümde sizi arkamda vâris bırakarak ferah ıle kedersız kabrıme gırmek rahmet-ı Ilâhıyeden ümit ederım." Burası beni çok düşündürdü ve hiç bir dakika Üstadımın bu arzu, bu talep ve rahmet-ı Ilâhıyeden bu ümıdı zihnımden ve fikrımden ve kuvve-i muhayyilemden hiç çıkmıyor. Bınaenaleyh, bu fıkraya bütun zerrat-ı mevcudıyetımle "âmin" dedim ve Cenab-ı Hakkın fazlukeremını tazarru ve nıyaz ettım.

ahır ömür: omrun son devresı, hayatın son demlen
âmin: Ya Rabbı! Oyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenır
arıza: ıstekleranı arz etme, dile getırme, alttan uste takdım edılen yazı veya mektup
azız: degerlı
bınaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzerine
Cenab-ı Lemyezel: sonsuza kadar var olan, zeval bulmayacak olan, şeref ve azamet sahıbı olan Cenab-ı Hak.
cıddî: gerçek, hakıkat.
dalm: devam eden, devamlı, surekli
fazlukerem: ıhsan ve ıyılık, lutuf ve nımet
ferah: gonul açıklıgı, sevinç, sevınme
fıkra: bent, madde, paragraf
fıkra: kısım, fasıl, bolüm
halıs: her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
hasıl: sonuç, netıce.
himmet: kasıt, nıyet, azım.
hızmet-ı Kur'an: Kur'ân hızmetı.
keder: tasa, kaygı, gam, acı, huzun
kuvve-i muhayyile: anlama kabılıyetı
mevcudıyet: mevcut olma, varlık
muazzez: kıymetlı, muhterem, sevgılı, azız
muhterem: saygı deger, hurmete leyık, saygın
nıyaz: yalvarma, yakarma
rahmet-ı Ilahıye: Allah ın sonsuz rahmetı, Ilahı rahmet.
sebeb-i mücbır: mecbur eden sebep, zorlayıcı sebep
surur: sevinç, mutluluk
takdım: arz etme, sunma
talebe: talep eden, ogrencı
talep: ısteme, dileme.
tazarru: yalvarma, Allah a huşu ıçınde yalvarma.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerının ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vâris: mıraşcı
zihın: hafıza, bellek.

Bununla beraber, Yâ Hazret, riya değil, tasannu değil, içimden doğuyor gönül şöyle ıstıyor ve arzu edıyor: Bu fakir, sız Üstadımdan evvel kabre gırsın ve sız, dâr-ı bekanın ilk kapısına gelinceye kadar dâr-ı dünyada bulununuz ki, bu fakir ve muhtaç olan talebenize arkasından göndereceğiniz dua ve hediyenizle mütena'ım, şad ve mesrur olsun. Ve sizin teşrifinizde –ki Erhamürrâhimîn olan Rabbulâlemîn'den dua ve nıyazım budur– ruhum sizi ıstıkbal etmek şerefiyle muşerref olabılmek gibi, gonul arzu ve hayatı hâsıl oluyor. (HAŞIYE) Ve çok düşündürüyor. Ve arzu ve niyazımdan daha büyüğü ve şedidi şudur ki: Üstadımın dâr-ı dünyada daha pek çok zamanlar kalması, dolayısıyla vazife-i kudsiyenizin devamı ve hakikat ve hidayet nurlan olan Rısale-ı Nur ve mektubatü'n-Nurların teksiri ve intişarıyla, hâb-ı gaflette olanların, dalâlette kalanlann, ehl-i bid'a ve mülhitlerin tarık-ı hak ve hidayete gırmeleri için siz Üstadımın çok zaman daha yaşamaklığımızı ve başımızdan eksik olmamanızı ve sizin gaybubetinizle, bizlerin yetim ve öksüz kalmamaklığımızı gönül arzu edıyor.

HAŞİYE: Hakikaten merhumun munacatı karin-i ıcabet olmuş ki, aynı yıl içinde ustadına bedel mahkemede ustadına zarar gelmemek ıçın 'Ya Rabbi, canımı al!' [1] لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ dıyerek mahkemede vefat ederek ırtıhal-ı dâr-ı beka etmıştır. Rahmetullahı aleyh.

1 Allah tan başka ilâh yoktur.

dalâlet: iman ve islamıyetten ayrılmak, azmak.
dar-ı beka: bâkî ve sonsuz dunya, ahıret.
dâr-ı dünya: dünya kapısı, dunya.
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
ehl-i bid'a: Ehl-i Sunnet Velcemaat ın dışında kalan butun gruplar.
Erhamu'r-Rahımın: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
gaybubet: kaybolma, yokluk, goz onunde olmayış, hazırda olmayıp başka yerde olma.
hâb-ı gaflet: gaflet uykusu.
hakıkat: gerçek, doğru.
hıdayet: doğru olan, hak olan.
intışar: yayılma, dagılma, nesrolunma.
istıkbal: karşılama, gelmekte olan bir kışıyı ıkramla karşılama.
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sururlu.
mulhit: islam dınınden aynlan, Allah ı ınkar eden, dınsız, ımansız.
muşerref: şerefli, yuce.
mutena'ım: nımetler ıçınde nazlı olarak buyuyen, bolluk ıçınde buyuyen.
nıyaz: nca, dua.
Rabbülalemin: alemlerin Rabbı, Allah (c.c).
riya: ıkı yuzlulluk, yalandan gosteriş, samımıyetsizlik.
şad: sevinçli, neşeli, memnun, mutlu, bahtıyar.
şedıd: şıddetli.
şeref: dvunulecek, ıftıhar edilecek şey.
talebe: öğrencı.
tarik-ı hak: hak ve hakıkat yolu.
tasannu: yapmacık.
teksır: çogaltma.
teşrif: şereflendirme, şeref verme.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlennin, özel ısım yerine geçen bir sıfatı ogretıcı, öğretmen.
vazife-i kudsıye: mukaddes vazife, kutsal vazife.
yetim: tek, yalnız, kimsesiz.

Daha çok söylemek isterim, fakat iktidar ve kifayetsizliğimden kalemim kalbimin tercümanı olamıyor. Her iş gibi bu arzumu da Cenab-ı Kibriya'ya havale ederiz.

Asım

(Rahmetullâhi aleyh)

117

[Hafız Ali'nin bir fıkrasıdır ki, küçük bir meselede "Gücendin mi?" diye istifsar münasebetiyle yazılmıştır.]

Eyyühel Üstadü'l-Muhterem!

Hayatımın her safhasında kıymetli ve o hayatı, pervane-misal, bir emrinin ıfazına ateşte yakmaya her an hazır olduğum kıymetli Üstadım!

Evet, değil böyle hakikat uğrunda, hatta bir kıymetli hediyeyi ihsan eden Padışah-ı Zîşan için o hediyeyi sarf etmekte tereddüt edilemez. Öyle de Üstadım, bize emanet olarak ve ne zaman alınacağı meçhul olan hayatın ve her zaman emrine amade ve hazır olduğum Cenab-ı Mun'im'in, o emanet uzerine ne gibi emri vaki olsa, inşaallah, bilâtereddüt emanetini iadeye hazırız. Madem siz, o Padışah-ı Bîzeval'ın kurbiyet-i Ilâhiyesinde aynı

amade: emir bekleyen, emre hazır
bilâtereddüt: tereddutsuz
Cenab-ı Kibriya: Yüce Rab, azamet ve kudreti sonsuz şeref ve azamet sahibi olan Cenab-ı Allah
Cenab-ı Mün'im: nimetlerin asıl sahibi hakiki manada nimetlen bahşeden şeref ve azamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
emanet: gen alınmak uzere bırakılan şey
eyyühel üstadü'l-muhterem: ey saygı ve hurmete lâyik ustadım
hakikat: gerçek, doğru.
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma
hazır: hazır gorunen göz onunde olan
iade: geri verilen şey
ihsan: verilen bağışlanan şey
iktidar: guc yetme bir ışı gerçekleştirmek için gereken kuvvet
ıfaz: bir hukmu yerine getirme bir emri gerçekleştirme.
inşaallah: Allah ızın verirse manasında kullanılan bır dua
istifsar: ifade isteme, açıklama istiyerek sorma sorup anlama
kifayet: bır ışte yetecek kadar olup başkasına luzum olmama
kurbiyet-i ilahiye: Allah a yakınlık
madem: den dolayı boyle ise
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan
mesele: konu
misal: benzer ornek.
muhterem: bey efendi
munasebet: ilgi ilişki, munasebet.
padişah-ı Bizeval: ebedi padişah Allah (c.c)
Padişah-ı Zişan: şan ve şeref sahibi padişah şanlı hukumdar Allah (c.c)
pervane: gecelen ışığın etrafında donen kuçük kelebek, pece kelebeği
safha: devre, merhale
sarf: harcama masraf etme, gider
tereddüt: kararsızlık şuphede kalma
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlennin ozel ısım yenne geçen bir sıfatı, ogretici öğretmen
üstadü'l-muhterem: saygideger ustad
vaki: vuku bulan olan meydana gelen

emrini tebliğe memur bulunuyorsunuz; öyle ise, her mübarek sözünüz hak ve aynı rahmettir. Hem efendim, bahçıvanmisal fidanlan büyütmek üzere, hayvanat-ı muzırranın taarruzundan bir an evvel kurtulmak için, aşağı dallar kesilir ki; tâ yükselsin. O fidanların hiç bir cihetle haklan yoktur ki, "Bunu tımar eden ve hayatımıza sebep olan, bızı bazen rencide ediyor" diyemezler. Zira hâl-i asıllan ile kalsaydılar bir muzır hayvan koparacaktı ve topraktaki kökü de tefessüh edecekti, yok olacaktı.

Evet Üstadım, mubalâğasız, pürkusurlukta mislım olmadığını nefsime bile bazen kabul ettirdiğim, yalnız pürzünup talebenızı, dızlenme değıl, belıme değıl, boğaz çukuruma değıl, belkı de boynumdan aşan ve belkı dâhılımın de sıyah çamurlara mecz olduğu ve tefessûh etmeye başladığı bir zamanda Hızır gibi yetişip ve misl-i Lokman, Kur'ân-ı Hakîm'in şıfahanesinden lemaan eden mualecelerle tedaviye başladınız. Hayat ismine lâyık bir hayat bahşına vesılesınız. O hayatı ihsan edene ve vesıle olan uğruna, o hayatı ifna etmemek (HAŞİYE) kâr-ı akıl değildir.

Hem bır hasta, amelıyata muhtaç olduğunu bilmelidir. Ve hastasını gece gündüz tedavi altında bulunduran eczacıya karşı yüz bınlerle teşekkür ve o eczacıya eczahaneyi teslim eden Hakîm-i Pürkemal, Kadîr-i Bîmisal Hazretlerine nihayetsiz hamd ve şükre borçluyuz. Ve bu

---

HAŞİYE: Benım bedelıme şehıt olacağını hıssetmış. Kuvvetı ıhlâsın kerametı olarak haber verıyor. Haber verdıgı gıbı şehıt oldu.

Said Nursî

ameliyat: hastaya yapılan cerrahı mudahale, operasyon.
bahş: bagış, ihsan, verme.
cihet: sebep, vesile, mucıp bahane.
dahil: ıç, ıçerisi.
eczahane: ılaç yapılan ve satılan yer.
Hakım-ı pürkemal: herşeyı en üstün hikmetle yaratan Allah (c.c).
hal-ı asıl: asıl durumu.
hamd: teşekkür, şukran.
hayvanat-ı muzırra: zararlı canlılar, zararlı hayvanlar.
ifna: devam vermeme, sona erdırme, sonlandırma.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf.
Kadir-i Bîmisal: kudretı eşsız, benzersız olan Allah (c.c).
kar-ı akıl: aklın kabul edecegı ıs, akıllıca ıs, akıl ısı, akla uygun.
Kur'ân-ı Hakîm: her yonu ıle hıkmetlı Kur'ân.
layık: uygun, yakışır, munasıp.
lemean: parlama, parıldama.
mezc: katma, karıştırma.
mısal: eş, benzer.
mısl: benzer, eş.
mısl-ı Lokman: Lokman Hekım mısalı, Lokman Hekım gıbı.
mualece: ılaç, ılaç yapma, ılâç kullanma.
mübalağa: bır ışı, bır şeyı çok buyutme, abartma.
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
muhtac: ıhtıyacı olan.
muzır: zararlı, zarar veren.
nihayetsız: sonsuz, sınırsız.
pürkusur: çok kusurlu.
pürzünub: günahlarla dolu, çok gunah.
rencide: ıncınmış, kırılmış, gucendınlmış.
şifahane: şıfa yerı, hastahane.
taarruz: saldırma, sataşma, ılışme.
tebliğ: ulaştırmak, bıldırmek.
tedavi: hastalıgı ıyıleştırme, ıçın yapılan bakım.
tefessüh: çürume, çuruyup dagılma, bozulma, kokuşma.
Üstad: Bedüzzaman Said Nursı Hazredennın ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı, öğretıcı, öğretmen.
vesile: aracı, vasıta.

borcumu ifa edemediğimden pek mükedderim. Allahü Teâlâ sizden ebeden razı olsun.

Hafız Ali (RH)

118

[Hulûsî Bey'in bir fıkrasıdır.]

Azız Üstad, Muşfik Kardeş, Muhterem Mücahit!

Son iki hafta içinde, iki defada vürut eden Yirmi Dokuzuncu Mektubun Altıncı Kısmı ile Kenzu'l-Arş duasının feyzinden gelen bir nükte-i Kur'âniye ve Yirmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Kısmının Sekizinci Remzi ve Altıncı Remzi isimlerini taşıyan mu'cizнüma eserleri aldım.

Birinci mektup, hasbelbeşeriye çok sıkıldığım bugünün hemen saatinde elime geçti. Evet, gözlerim böyle bir nura, aklım böyle bir derse, hasta vücudum böyle bir ilâca, muztarip ruhum böyle bir tesellîye, nihayet zalım nefsim böyle bir manevî terbiyeye çok muhtaç olduğu bir zamanda bu eserin yetişmesi, hem hakikatte üç gün sonra postaya verilen ikinci eserden dokuz gün evvel gelmesi, kat'iyetle gösteriyor ki, bu iş kendi kendine veya tesadufî olmuş değil. Belki gelmiş değil, gönderilmiş. Yetişmiş değil, yetiştirilmiş. Maksatsız değil, bu hizmete koşturulmuş. Hatta bir dest-i gaybî tarafından en lüzumlu bir anda, en muhtaç ve Kur'ân hadimlerinin en zayıfı, en

aziz: değerli
dest-i gaybî: görünmez el.
ebeden: ebedi ve daimî olarak.
evvel: önce gelen, önceki.
feyz: ihsan, bağış, kerem
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hadim: hademe, hizmetçi
hakikat: gerçek, doğru
hasbe'l-beşeriye: insanlık hali olarak, insanlık gereğince
ifa: ödeme, yerine getirme
ilâc: tedbir, çare, tavsiye, derman
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
maksat: kasteden şey, gaye
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
mu'cizнüma: mu'cize derecesinde bir iş ortaya koyan
mücahit: din uğrunda ve Allah rızası için savaşan.
muhtaç: ihtiyacı olan
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
mükedder: kederli, üzüntülü, tasalı.
muşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
muzdarip: ıztırabı, sıkıntısı olan, ızdırap çeken, çırpınıp duran, sıkıntılı
nefs: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
nihayet: son derece
nükte-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait nükte, Kur'ân-ı Kerîm'deki çok ince ve zarif mana.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
terbiye: eğitim
tesadüf: rastlantı
tesellî: avutma, acısını dindirme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vürud: gelme, ulaşma
zalım: merhametsiz, gaddar

âcizi, en liyakatsızı, en zebunu bulunan bu bîçare kardeşinize mahz-ı eser-ı rahmet ve inayet olarak sunulmuştur.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي [1]

Yırmı Dokuzuncu Mektubun Altıncı Kısmını pederim, Fethi Bey, Hoca Abdurrahman ve diğer bir zat hazır iken, geçen Cuma okudum. Ben bırkaç defa sırf kendi hesabıma mütalâa ettim. Okuyacak ve okunması icap edecek mahdut zevatın da inşaalah istifadesine çalışacağım. Bu nurlu eserler hem okşamak, hem korkutmak gibi iki zıt tesirî hâizdir. İnsanlara bu ıki vasıtadan birinin müessir olacağı da şüphesizdir. İşte bu hakikati göz önünde bulunduran şerait-ı ımandaki esaslara müşabıh bır tarzda, Kur'ân-ı Hakîm'ın tilmizlerini ve hadımlerini hakikaten ikaz ediyor ve aldanmamaları için altı esası kendilerine bırhakkın ders veriyorsunuz:

1. Hubb-i cah yerine, Allah'a ımanın bir manası olan nza-i İlâhîyi;

2. Havf ve vehim yerine kadere imanı;

3. Hırs ve tama yerine [2] اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ayet-i celîlesi delâletiyle Kur'ân'a, kütub-ı İlâhıyeye ımanı;

4. Menfi milliyetçilik hissi yerine bütün cin ve inse mürsel, Nebî-ı Efham (sallâllâhu teâlâ aleyhi vesellem)

âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
ayet-i celîle: azım ve yüce manalar ifade eden ayet.
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla
cin: gözle görünmez, latif cısımlerden ıbaret bır yaratık.
delâleti: delil olma, gösterme
hadım: hademe, hızmetçı
hâiz: bır şeye sahıp olma, sahıp mâlik
hakikat: asıl, esas
hakikaten: doğrusu, gerçekten
havf: korku, korkma
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
hubb-i cah: makam sevgısı, rütbe ve mevkı sevgısı ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs.
ıcap: gerekme halı, lazım gerekli, luzum
ikaz: uyarı
inayet: yardım, ihsan, lütuf
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
inşaallah: Allah ızın verırse, manasında kullanılan bır dua
istifade: faydalanma, yararlanma
Kur'ân-ı Hakîm: her yönüyle hikmetlı Kur'ân
kutub-ı İlâhiye: ılahı kıtaplar.
liyakat: layık olma, ehlıyet
mahdut: sınırlı, belırlı
mahz-ı eser-ı rahmet: rahmet eserının tamamı, kendısı, doğrudan doğruya İlâhî rahmet esen
menfî: olumsuz, müspet olmayan.

1 Rabbımın bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnın "Elhamdülillah" kısmı bırçok ayette geçmektedir. Sonrakı kısım ise Neml Sûresının 40. ayetıdır.)

2 Şüphesiz ki rızık veren, ancak mutlak kudret ve kuvvet sahıbı olan Allah'tır. (Zâriyât Sûresi, 58.)

müessir: tesırlı
mürsel: irsal edilmiş, gönderilmiş, yollanmış
müşabih: bırbırine benzeyen, aralarında benzerlik bulunan şeylerden her bırı
mütalaa: okuma, dikkatlı okuma
Nebîyy-i Efham: en büyük Peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
peder: baba, ata
rıza-yı İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
tama: hırs, aç gözlülük.
tarz: usul, yol
tilmiz: öğrencı, talebe
vasıta: aracı.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zaıf: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, dermansız
zat: kışı, şahıs, fert.
zebun: güçsüz, dermansız, kuvvetsiz
zevat: zatlar, şahıslar, kımseler

Efendimiz Hazretlerinin mesleğini, [1] إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ve [2] وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا gibi ayat-ı mübarekeyi derhatır ettirmek suretiyle peygamberlere imanı,

5. Enaniyet yerine, acze, noksanımızı itiraf ve Kur'ân'ın tereşşuhatının neşr ve muhafazası babında hissemize düşen hizmeti yapmak ve hizmetle mükellef olduğumuzu bilerek neticeyi hesaplamamak, yani bir nevi beşeriyetten çıkmak, kütüp ve suhuf-ı enbiyayı inzale vasıta olan melâikeye benzemek suretiyle meleklere imanı,

6. Tembellik ve tenperverlik yerine vazifedarlık, kudsî ve her saatı bir gun ibadet hukmüne geçecek kıymette olduğuna şüphe edilmemek lâzım gelen Kur'ânî hizmete vakıt bırakmayacak hâllere karşı, bu hizmetin ulviyetini dahi düşünerek, elden çıkmazdan evvel gözü dört açmayı, yani ölmezden evvel hayatın kadrini bılmek gibi, kat'î bir lisanla ahirete imanı delâleten, remzen, işareten, sarahaten ders venyorsunuz ve ikaz lutfunda bulunuyorsunuz.

Allahu Zülcelâl Hazretleri sizden ebeden razı olsun ve ümmet-i merhume-i Muhammediyeyi (ASM) dalâletten kurtarmak ve şahrah-ı Kur'ân'a delâlet eylemek hususundakı ihlâslı mücahede ve hizmetinizde daim ve muvaffak buyursun. Âmin.

[3] بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَبِحُرْمَةِ الْقُرْآنِ الْمُبِينِ

1- Ancak mu'minler kardeşür. (Hucurat Suresi, 10.)
2- Topluca Allahın dinine ve Kur'ân'a sımsıkı sarılınız, sakın ayrılıga duşup bolunmeyınız. (Âl-i İmran Suresi, 103.)
3- Peygamberlerin Efendisi hürmetine ve Kur'an-ı Mubin hürmetine

acz: zayıflık, guçsuzluk.
ahıret: obür dunya, ikinci hayat.
ayat-ı mübareke: mubârek, mukaddes ayetler
bab: lâyik, uygun, munasıp, elverişlı
beşeriyet: beşenlik, insanlık.
daım: devam eden, devamlı, sureklı
delâlet: yol gostermek, kılavuzluk
derhatır: hatırda, hatırda olan
ebeden: ebedî ve dairni olarak
enaniyet: kendini begenme, bencillik, egoistlik.
evvel: once, ilk, birinci, iptida, başlangıç
hükmüne: yenne, degerine.
husus: mevzu, konu
ihlâs: samımıyet, bir amelı, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası ıçin yapma
ikaz: uyarı
inzal: Allah'ın emirlerinin peygamberlere indirilmesi
işareten: ışaret ederek, belırterek
itiraf: kusurunu söylerne.
kadr: kıymet, deger
kat'i: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kıymet: deger
kudsi: mukaddes, yuce
Kur'anı: Kur'an a aıt, Kur'an dan gelen
kütüp: kitaplar
lisan: dıl.
lutuf: ıkram ve yardımda bulunma
melâike: melekler
meslek: gidiş, usul, tarz
mucahede: sevaşma, mucadele, ugraşma, çaba, gayret.
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan
muvaffak: başarmış, başarılı
neşr: yayım, yayın
nevi: çeşit.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
remzen: remiz ile, ışaret ederek, ışaretle
şahrah-ı Kur'an: Kur'ân-ı Kerımın hıçbır şekılde şaşırılması mumkun olmayacak şekılde dogru ve açık olan yolu, Kur'ân ın ana caddesi, Kur'an yolu
sarahaten: açıkça, açıktan açığa
suhuf-ı enbiya: dort buyuk kitap dışında, sahıfeler şeklınde, bazı peygamberlere vahıy ıle gelen emırler
suret: bıçım, şekıl, tarz
suret: tarz, yol, gıdış, usul, metot, uslup
tenperver: kendini beslemeye ve rahatına duşkun kımse
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
ulviyet: ulvilik, yucelik, yuksek lık.
ümmet-i merhume-i Muhammediye (a.s.m): muslumanlardan olmuşler
vasıta: aracı
vazifedar: vazıfeli, vazıfesi olan, ış gören

"Kenzü'l-Arş Duasının Feyzinden Gelen Bir Nükte-i Kur'âniye" serlevhalı eserle, Yırmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Kısmının Sekizinci Remzindeki füyuzat, tarif ve tavsif edilmeyecek âlî ve müstesna bir vaziyettedirler.

Birincide, bütün hurufat-ı Kur'âniyenin adet itibarıyla işaret ve izah buyurulan tevafukları, garîk-ı beht ve hayret etti. Dört küçük suredeki hurufatın tevafukat veçhine kısmen işaret eden ikinci eser, hakaık-ı mu'cizünümadır. Nebî-i ahırzaman, medar-ı fahr-i cihan, sebeb-i hilkat-i ekvan ve nüzul-i Kur'ân, Peygamberimiz Muhammed Mustafa (sallâllâhü teâlâ aleyhi ve âlihî ve eshabihî ve ezvacıhî) Efendimiz Hazretlerinin eser-i hikmet ve rahmet olarak, şimdiye kadar mahfî kalmış mu'cizelerinden i'caz-ı Kur'ân'a taallûk eden ve gaybî tevafuk namıyla sevgili Üstadımız tarafından mevki-i intişara vaz olunan bu emsalsiz eserlere karşı duyduğum manevî zevk ve feyzin binden birini bile arz edemeyeceğim. Ve mazhar olduğumuz bu kadar azîm niam-ı İlâhiyeye ve kerem-i Sübhaniyeye karşı şükürden âcizim.

اَللّٰهُمَّ حَصِّلْ مُرَادَنَا وَمَقْصُودَ أُسْتَادِنَا سَعِيدَ النُّرْسِي بِحُرْمَةِ

حَبِيبِكَ الْمَكِّيِّ الْمَدَنِيِّ الْهَاشِمِيِّ الْقُرَيْشِيِّ (1)

Yirmi Dokuzuncu Mektubun Yedinci Kısmından bir suret Abdülmecid Efendi kardeşimize göndermiştim. Cevabında ezcümle diyor ki:

âcız: zayıf, eli yetmez, gücü yetmez.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
arz: söyleme, ifade etme.
azîm: büyük.
emsal: eş, benzer.
eser: basılma kitap.
ezcümle: bu cümleden olarak.
feyz: bolluk, bereket, verimlilik, ilim, irfan.
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler.
garik-ı beht: şaşkınlığa düşme, şaşkınlık içinde boğulma, şaşkınlığa boğulma.
hakaik-ı mu'cizünüma: mucizeli
hurufat: harfler.
huruf-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın harfleri.
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve erişilmez ifadesi.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kerem-i sübhani: kerem sahibi, kusursuz Allah (c.c).
mahfî: Gizli, saklı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar-ı fahr-i cihan: cihanın iftihar sebebi, cihanın iftihar vesilesi, Hz. Muhammed (ASM).
mevki-i intişar: yayılma alanı, yayılma mevkii.
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz.
nam: ad, isim.
Nebî-i Ahırzaman: ahır zaman nebisi, ahır zaman peygamberi, son Peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
niam-ı İlâhiye: Allah'ın vermiş olduğu nimetler, ihsanlar.
nükte-i Kur'aniye: Kur'ân'ın ince derin manası.
nüzul-u Kur'an: Cenab-ı Hakk'ın kelamı olan Kur'an-ı Kerîm'in indirilmesi, insanlığa ihsan edilmesi ve gönderilmesi.
sebeb-i hilkat-i ekvan: kâinatın yaratılmasına sebep olan.
serlevha: bir levha, yazı veya kitabın başına yazılan yazı.
suret: nüsha, kopya.
taalluk: alâkalı, münasebetli olma.
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme.
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevafukat: uygunluk.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vaz: koyma, konulma, atma.
vaziyet: durum.
veçh: tarz, usûl, üslûp.

1 Allah'ım, Mekke ve Medineli, Haşimoğullarından Kureyşli Habibinin hürmetine bizim murادımızı ve Üstadım Said Nursî'nın maksudunu hâsil eyle.

"Seyda'nın bıntü'l-fikri o güzel kıza, Hulûsî ile Abdülmecid'den maada her kim bakarsa caiz değildir. Mahrem olanlar da, bu hususta namahremdir. Bu gibi kızların dışanya çıkmaları hiçbir menfaati temin etmediğini ve bilakis büyük bir mazarratı intaç edeceği ihtimali kavlini Seyda'ya yazsan iyi olur. Eski Said'in hiddetı, yenisinde de vardır. Hâlbukı, Yeni Saıd, insanoğullanyla ızâa-ı vakit etmemeli. Meslek ve meşrebi öyle îktıza ediyor. Her ne ise... Cenab-ı Hak Hafız-ı Hakikîdir."

Bendeniz de kısaca şu mealde cevap vermiştim:

Bu mutalâa bızler ıçın doğrudur. Fakat dunyaya arkasını çeviren ve manevî vazîfe-ı memuresini ifa ederken insanlarla –Nurlarla alâkadar olanları vasıtasıyla– meşgul olan Üstad Hazretleri için bu fikri muvafık bulmuyorum. Çünku, o zatı bu emr-ı azîmde ıstıhdam eden, elbette muhafaza buyurur. Bana öyle kat'î kanaat gelmiş ki, eğer bızler Nurlarla alâkamızı kesersek, Ustad Hazretlerı bize arkasını çevirir.

Aziz kardeşımizin endişesi, zahıre bakılırsa haklı ve çok samimîdir. Fakat, zaten cemaatı çok mahdut olan Nurlarla alâkadar zevatın bu hakaıkten mahrum edilmelerini ve bu kudsî eserin tamamen hapsedilmelerini lâyık görmuyor ve esasa mugayır buluyorum. Nasınmız, hamîmiz, muinimiz, hafızımız Allah'tır. Bütün desaisi bertaraf ederek, muhterem Ustadın vazıfe-ı kudsıyesine safî nıyet, samimî hıs ve ciddî şevk ile yardım etmekte olan kardeşlerıme selâm ve muvaffakıyetlerıne dua eder,

alaka: ilgi ilişki bağ
alakadar: ilgili ilişkili munasebetli bağlı
bertaraf: ortadan çıkmış yok edilmiş
bilâkis: aksine tersine
bıntülfikir: düşunce mahsulu
caız: geçerli kabul edilebilir uygun
cemaat: bir mezhebe veya bır gruba bağlı olanlann oluşturdugu topluluk.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cıddî: gerçek olarak, hakıkaten.
desaıs: desıseler hileler
endışe: kaygı
Hafız-ı Hakiki: gerçek koruyucu saklayıcı Allah (c.c)
hakaık: hakıkatler doğrular gerçekler
hamî: hımaye eden, koruyan gozeten.
ifa: bir ışı yapma yerine getırme
Ihtımal: belıkı olabılır
ıktıza: gerektırme luzumlu kılma
intaç: netıce verme sonuçlandırma
ıstıhdam: bır hızmette kullanma çalıştırma
ızâa-ı vakıt: vaktini zayı etme zamanını boş yere harcama
kanaat: ınanma, goruş fikır
katı: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kavl: soz lâkırdı lâf
kudsî: mukaddes yuce
layık: uygun yakışır munasıp
maada: başka gayrı den başka
mahdut: sınırlı belırlı.
mahrem: nıkâh duşmeyen şeratçe evlenılmesi yasak edilen
mahrum: bır şeye sahıp olamayan yoksun.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mazarrat: zararlar ziyanlar zarar vermeler
meal: anlam mana mefhum mazmun kavram
menfaat: fayda
meşgul: bır ışle uğraşan, ılgılenen
meslek: tutulan yol suluk edilen yer
meşrep: gıdış hareket tarzı tavır tutum meslek
mugayir: zıt, karşıt, muhalif aykırı farklı başka turlu
muhafaza: koruma saklama hıfzetme
muhterem: saygı değer hürmete layık, saygın
muin: yardımcı muavin
mutalâa: ıyıce duşunerek verilen karar
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
muvafık: uygun münasıp
namahrem: nıkah duşen evlenmelen şeran mumkun olan
nasır: yardımcı yardım eden muin
niyet: maksat, meram
safî: samımı halıs saf
samımî: ıçten candan gönülden
şevk: şıddetlı arzu aşırı ıstek ve heves.
Seyda: efendi hoca şeyh seyyid
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bır sıfatı ogretıcı ogretmen.
vazıfe-ı kudsıye: mukaddes vazıfe kutsal vazıfe
zahır: gorunuşe gore, anlaşılan meyer
zat: kişi şahıs ferd.
zevat: zatlar şahıslar kımseler

dualarını rica ederim. Pederim Fethi Bey, Hoca Abdurrahman Efendi, sabık müftü Kemaleddin Efendi, imam Hafız Ömer Efendi ve diğer *Sözler*'le alâkadar olanlar selâm ve dua ediyor, hayır duanızı istiyorlar.

Devam-ı afiyet ve muvaffakıyetinizi tekrar eltaf-ı İlâhiyeden tazarru ve niyaz eyler, mübarek ellerinizi kemal-i hürmet ve tazimle takbil eyler, kusurumun affını ve hayır duanızdan bu bîçare sıddıkınızı çıkarmamanızı hassaten arz ve istirham eylerim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Hulûsî

119

[Said'in fıkrasıdır.]

Hulûsî gibi muhim bir talebemin bana gönderdiği hediyesinin iadesine dair yazdığım bir mektubu, arkadaşlarımın tensiplerine binaen onların fıkraları içine derç edildi.

(3) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ (2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(4) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Azız, Sıddık, Vefadar Ahiret Kardeşlerim Hacı Nuh Bey, Molla Hamid!

Sizler benim için çok ehemmiyetlisiniz. "Sıddık-ı vefiy bu zamanda yoktur," diyenlere karşı sizlen göstenyorum.

1 Bâkî olan ancak Allah'tır.
2. Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla.
3. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
4. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun.

alakadar: ilgili, ilişki
arz: sunma, bildirme
azız: değerli
bîçare: çaresiz, zavallı
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
dair: alakalı, ilgili
derc: sokma, arasına sıkıştırma
ehemmiyetli: önemli
eltaf-ı İlâhî: Allah'ın lutfu, ikramı, ihsanı, övmesi
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hassaten: bilhassa, özellikle.
iade: geri dönderme, geri çevirme
istirham: isteme, rica etmek.
kemal-i hürmet: saygıyla
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhim: önemli, ehemmiyetli
muvaffakıyet: başarma, basarılı olma
niyaz: rica, dua
peder: baba, ata.
sabık: geçen, önceki
sıddık: hakikatı kabul eden
Sıddık-ı vefî: vefalı, sözünün eri olan dost
takbil: öpme
talebe: talep eden, öğrenci.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşu içinde yalvarma
tazim: hürmet, ululama, saygı gösterme
tensip: uygun görme, münasip kılma, uygun bulma
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.

Yirmi sene Van'da geçirdiğim hayat-ı ilmiye... Benim için Van çok kıymettardır. Lillâhilhamd sizler o kıymettarlığı gösterdiniz. Ve Van'a karşı şedit hissiyatıma tam mukabele ediyorsunuz. Size medar-ı ibret bir vakıa söyleyeceğim, şöyle ki:

Geçen sene Barlalı, İstanbul ticaretinde bulunan Bekir Efendi'nin şeriki Mehmed Efendi vasıtasıyla bir mektup aldım. Mektup harika olarak bana göründü. Çünkü Hulûsî Bey, "Nuh Bey'le goruştum" diye o mektupta bana yazıyor. Aynı mektupta kardeşim Abdülmecid de Molla Hamıd'in selâm ve duasını bana yazıyor. Aynı mektupta Nurşin-i Süflâ'da Molla Abdülmecid'in yazısı ve imzası vardı. Fesubhanallah dedim. En ziyade sevdiğim bu insanların ayrı ayrı memlekette bulunmakla beraber, bir mektupta bunların ıçtımaları tevafuklu bır levha-ı temaşadır.

Bu sene yine o Mehmed Efendi Eğirdir'e gelmiş. Yine Nuh Bey'in aynı telgrafını, o zat bana getirdi. Fesübhanallah dedim. Nuh Bey'in lısan-ı hâli, guya Mehmed Efendi'ye "Dostum ben seninle beraber Üstadımla göruşeceğim" dıyor, tahayyül ettim. Sonra yine o Mehmed Efendi'nin hizmetkân Eğirdir'e gidip Mehmed Efendi'nin mektuplannı getirmiş. Yine Nuh Bey'in hediyeye aıt, bana olan mektubunu getirdi. Dedim kat'iyen bu iş tesadüfî değil. Sonra mektubun müştemilâtına dıkkat ettim. Tahmin ettim, Van'da Nuh Bey'in bana hazırladığı hediyeyi göndermek tarihinde, ben de aynı tarihte (HAŞIYE)

HAŞİYE: Maddeten otuz liralık, manen belki üç yüz liralıktır

fesübhanallah. Allah (c.c.) ne güzel yaratmış, Allah bütün noksanlıklardan munezzehdir, her şey kendine tesbih eder anlamında olup hayret ve taccubu ifade ıçın soylenir
hârika: olağanustu
hayat-ı ilmiye: ilmî hayat, ilmle ilgili çalışmalardan olusan hayat.
hıssıyat: hisler duygular
hizmetkâr: hizmet yapan kımse hizmetçi
içtıma: toplanma bir araya gelme
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kıymettar: kıymetli degerli
levha-ı temaşa: temaşa levhası seyredilen levha
Lillahılhamd: Allah a hamdolsun ki!
hısan-ı hal: hâl dılı bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bır mana ifade etmesi
medar-ı ibret: ibret sebebi vesilesi
mukabele: karşılık verme karşılama
müştemilat: sumulunde olan şeyler ıçınde bulunanlar
şedıt: şiddetli
şerik: ortak hissedar
tahayyül: hayale getirme hayalinde canlandırma
tesadufi: tesadüfle ilgili rastgele tesaduf olarak
tevafuk: uyma uygunluk, bırbirinne denk gelme
Üstad: Bedıüzzaman Said Nursı Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bır sıfatı, ogretıcı ogretmen
vakıa: olay
vasıta: aracılık.
ziyade: çok, fazla

aynı fiyatta bir hediye-i azîmeyi Nuh Bey'in namına Van'daki ihvanıma gönderiyordum. İşte bu iki tevafuk, bana işarettir ki: Nuh ile Hamîd, talebelik ve kardeşlik için mintarafillâh intihap edilmişler. Çünkü, tevafuk bizim için bir emare-i tevfik-ı İlâhî olduğuna kanaatim gelmiş. Risalelerde tevafukatın bazı numunelerini göreceksiniz.

Fakat çok nica edenim kı gucenmeyinız, hedıyeyı kabul edemedim. Adem-i kabulün esbabı çoktur. En mühim bir sebep: benım, kardeşlenm ve talebelerimle olan münasebetin samimiyetini ve ihlâsı zedelememektir. Hem iktisat, bereket ve kanaat sayesinde, şiddetli ihtiyacım olmadığı hâlde, dünya malına el uzatmak elimde değil, ihtiyânm harıcindedir. Hem bir mısalle ince bir sebebi anlatacağım:

Muhım bir tuccar dostum, otuz kuruşluk bir çay getirdi; kabul etmedim. "İstanbul'dan senin için getirdim beni kırma" dedi. Kabul ettim, fakat ikı kat fiyatını verdim.

Dedi: "Ne için boyle yapıyorsun? Hıkmetı nedir?"

Dedim: "Benden aldığın dersi, elmas derecesinden şişe derecesine indırmemektır. Senın menfaatin için, menfaatimi terk edıyorum. Çünkü, dünyaya tenezzül etmez, tama ve zillete düşmez, hakıkat mukabılınde dünya malını almaz, tasannua mecbur olmaz bir üstaddan alınan ders-i hakıkat, elmas kıymetınde ıse, sadaka almaya mecbur olmuş, ehl-i servete tasannua muztar kalmış, tama zılletıyle ızzet-ı ılmını feda etmış, sadaka verenlere

adem-i kabul: kabul etmeme
bereket: mubareklık, bolluk, saadet
ders-i hakıkat: hakıkat dersi
ehl-ı servet: zengin
elmas: çok kıymetlı bır mücevher
emare-i tevfik-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın insanı dogru yola ıletmesının ışareti.
esbap: sebepler, vasıtalar
feda: gozden çıkarma uğruna verme.
hakıkat: gerçek, dogru
hariç: dışında
hedıye-i azıme: onemlı buyuk hedıye.
hıkmet: gizli sebep, gaye.
ihlas: samımıyet, durüstlük, dogruluk.
ıhtıyar: ırade, tercih
ihvan: kardeşler
intihap: seçme, seçılme
izzet-i ilmiye: ılmın ızzetı, ılmın gerektırdıgı agırbaşlılık.
kanaat: ınanma, goruş, fikır
kıymet: deger
menfaat: fayda
mıntarafillah: Allah tarafından, Cenab-ı Hakkın emnyle
misal: ornek, numune.
muhım: onemlı ehemmıyetlı
mukabıl: karşı karşılık, muadıl
münasebet: ılgi, alâka, yakınlık.
muztar: çaresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış
nümune: ornek.
sadaka: Allah rızası ıçın ıhtıyaç sahıbı fakırlere yapılan yardım
samımıyet: samımîlik, ıçtenlik
talebe: talep eden ogrencı
tama: hırs, aç gozlulük
tasannu: dalkavukluk.
tenezzül: seviyesine uygun olmayanı kabul etme
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevafukat: uygunluk.
tüccar: ticaret yapan, ticaret ile uğraşan kımse, tacır
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
zillet: hor ve hakır gorulme, alçalma.

hoş görünmek için riyakârlığa temayül etmiş, ahiret meyvelerini dünyada yemeye cevaz göstermiş bir üstaddan alınan aynı ders-i hakikat, elmas derecesinden şişe derecesine iner. İşte, sana manen otuz lira zarar vermekle otuz kuruşluk menfaatimi aramak bana ağır geliyor ve vicdansızlık telâkki ediyorum. Sen madem fedakârsın, ben de o fedakârlığa mukabil, menfaatinizi menfaatime tercih ediyorum, gücenme."

O da, bu sırrı anladıktan sonra kabul etti, gücenmedi.

Ey Nuh Bey ve Hamîd Kardeşlerim! Sız de gücenmeyiniz!

Hem, Nuh Bey, biliniz ki şu zamanda, o havalide vefadarâne, şefkatkârâne beni aramaklığınız, öyle bir hediyedir ki, bunun gibi binler hediyeden kıymettardır.

Hem, size gönderdiğim risaleleri muhafaza etmek ve sahip çıkmak ve benim yerimde onları himaye etmek, binler lira kıymetinde bana karşı büyük bir hediyedir. Çünkü, netice-i hayatımı ve vazife-i vataniyemi ve o havalideki kardeşlerimin uhuvvet ve muhabbetlerine karşı borçlarımı eda eden o risalelere ciddî sahip çıkmak, tam muhafaza etmek ve ehline yetiştirmeye vasıta olmak, öyle bir hediyedir ki, dünyevî hediyelerin binlerine mukabildir.

Hem emin olunuz ki, manevî zararım büyük olmasa idi, Nuh Bey'in hatırını kırmayacaktım. Şimdiye kadar, Cenab-ı Hakka şükür, hediyeleri kabul etmeye mecbur

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cevaz: caiz olma, izin, ruhsat, yapılmasına teşvik olunmayan, ancak mânı de olunmayan iş
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
ders-i hakikat: hakikat dersi
dünyevî: dünyaya ait.
eda: ödeme
ehli: ilgilisi, alışık, yabancısı olmayan
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
havali: bölge, etraf, çevre, civar
himaye: koruma, muhafaza etme
kıymettar: kıymetli, değerli
madem: ...den dolayı, böyle ise.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menfaat: fayda, kâr, gelir, ihtiyaç karşılığı olan şey
menfaat: fayda
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme.
mukabil: karşı, karşılık, muâdil.
netice-i hayat: hayatın neticesi ve gayesi
riyakâr: riya eden, iki yüzlü, sahtekâr
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde.
sır: gizli hakikat.
telâkki: kabul etme, bir görüşle bakma
temayül: bir tarafa doğru eğilme, meyletme, yönelme
tercih: ayırma, seçme
uhuvvet: kardeşlik.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vasıta: aracı
vazife-i vataniye: vatanî vazife, vatan görevi
vefadarane: vefalı olarak, sözünde, sevgisinde durana yakışacak şekilde

olmadım ve şu zamanda ehl-i ilmin bir sebeb-i sukutu olan tamaa girmeye ihtiyâr benden selp edildi. Hem eğer, sizin hediyenizi kabul etseydim, çok zatlann ya kalbi kırılacaktı, veyahut elli senelik kaidem bozulacaktı.

Orada ve civarınızda bulunan eski talebelerim ve kardeşlerime birer birer selâm ve dua ediyorum ve onların dualarını istiyorum.

اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي [1]

Kardeşiniz Said Nursî

120

[Said Nursî'nin bir fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ ۞ [2] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [3]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [4]

Azız, Sıddık, Sadık, Çalışkan Kardeşim, Hizmet-i Kur'ân'da Arkadaşım Re'fet Bey!

Senin görduğun vazife-i Kur'ânıyenin hepsi mubarektir. Cenab-ı Hak sizi muvaffak etsin, fütur vermesin, şevkinizi attırsın.

Senin vazifen yazıdan daha muhımdır. Yalnız, yazıyı terk etmeyiniz.

Uhuvvet için bir düsturu beyan edeceğim ki, o düsturu cidden nazara almalısınız:

Hayat, vahdet ve ittihadın neticesidir. İmtizaçkârâne ittihat gittiği vakıt, manevî hayat da gider.

---

1 Bâki olan ancak Allah'tır.
2. Allah ın adıyla
3. Hıçbir şey yoktur ki. Onu övüp onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
4 Allah ın selamı, rahmeti ve berekatı üzerinize olsun.

---

azız: değerli
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak.
civar: çevre, yöre, etraf
düstur: kaide, esas, prensip
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti
İhtiyar: irade, tercih
İmtizaçkârane: bağdaşırcasına karışmış gibi
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kaide: kural, esas, düstur
manevî: fikri, hissî
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhım: önemli, ehemmiyetli
muvaffak: başarmış, başarılı
nazar: bakış, dikkat.
sadık: doğru, gerçek, hakkı olan.
sebebi sukut: susma sebebi
selb: kaldırma, giderme
şevk: keyif, neşe, sevinç.
sıddık: hakikatı kabul eden
talebe: öğrenci.
tama: hırs, aç gözlülük.
Uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
vahdet: birlik, yalnızlık, teklik, bir ve tek olma
vazife: görev
vazife-i Kur'anıye: Kur'ân la ilgili vazife, Kur'an vazifesi
zat: kişi, şahıs, fert.

(1) وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ işaret ettiği gibi, tesanüt bozulsa cemaatin tadı kaçar. Bilirsiniz ki, üç elif ayrı ayrı yazılsa, kıymeti üçtür. Tesanüd-i adedî ile içtima etse, yüz on bir kıymetinde olduğu gibi; sizin gibi üç-dört hadîm-i hak, ayrı ayrı ve taksimü'l-a'mal olmamak cihetiyle hareket etseler, kuvvetleri üç-dört adam kadardır. Eğer hakıkî bir uhuvvetle, birbirinin faziletleriyle iftıhar edecek bir tesanütle, birbirinin aynı olmak derecede bir tefânî sırrıyla hareket etseler, o dort adam dort yuz adam kuvvetinin kıymetindedirler. Sizler koca Isparta'yı değil, belki büyük bir memleketi tenvir edecek elektriklerin makinistleri hükmündesiniz. Makinenin çarklan birbirine muavenete mecburdur. Hem birbirini kıskanmak değil, belkı bilakıs birbirinin fazla kuvvetinden memnun olurlar. Şuurlu farz ettiğimiz bir çark, daha kuvvetli bir çarkı gorse, memnun olur. Çunku, vazifesini tahfif ediyor. Hak ve hakıkatin, Kur'ân ve imanın hizmeti olan büyük bir hazine-i âliyeyi omuzlannda taşıyan zatlar, kuvvetli omuzlar altına gırdikçe iftıhar eder, minnettar olur, şükreder. Sakın birbirinize tenkit kapısı açmayınız. Tenkit edilecek şeyler kardaşlannızdan hariç dairelerde çok var. Ben nasıl sizin meziyetinizle iftıhar ediyorum, o meziyetlerden ben mahrum kaldıkça, sizde bulunduğundan memnun oluyorum, kendimindir telâkki ediyorum, siz de Üstadınızın nazanyla birbirinize bakmalısınız. Âdeta, her bırınız ötekinin fazıletlerine naşır olunuz.

1- İhtilafa düşmeyin, sonra cesaretiniz kırılır, kuvvetiniz gider. (Enfal Suresi, 46.)

adeta: sanki
bilakıs: aksine, tersine.
çark: bir eksenin dondurdugu tekerlek biçimindeki makine parçası
çark. donen, işleyen şey
cihet. yan, yön, taraf
farz. kabul
fazılet: değer, meziyet, iman ve irfan ıtıbarıyle olan yuksek derece
hadîm-i hak: Allah'ın hizmetçisi
hakikat: gerçek, doğru
hakıkı: gerçek, sahıcı
hariç: bir şeyin dışında kalma
hazine-i âliye: ulvî yüce hazine
içtima: toplanma, bir araya gelme
iftıhar: gurur, övünme
ifıtıhar: haklı olarak ovunme
kıymet: deger
mahrum: bir şeye sahıp olamayan, yoksun
memnun: sevinmiş, sevinçli.
meziyet: kıymetli ozellik
minnettar: bır iyilige karşı teşekkur duygusu ıçınde olan.
muavenet: yardım, yardımlaşma
naşir: dağıtan, yayan, neşreden, saçan, açan
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
sır: gızlı hakıkat.
Şuur: bilinç.
tahfif: kolaylaştırma
taksimü'l-a'mal: işlerin paylaşımı
tefanı: birbirinde fanı olma, fikren arkadaşının meziyet ve hıssıyatı ile yaşama
telâkkî: anlama, kabul etme.
tenkit: temizleme, fazlasını ve fenasını atma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tesanud-ı adedî: sayıların dayanışması (ıkı tane 1 rakamının toplamının 2 etmesi, yanyana yazıldıgında ise 11 olması gibi.)
tesanut. dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
uhuvvet: kardeşlik.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı ogretmen
zat: kişi, şahıs, fert.

Kardeşlerimizden İslâmköylü Hafız Ali Efendi kendine rakip olacak diğer bir kardeşimiz hakkında gösterdiği hiss-i uhuvveti çok kıymettar gördüğüm için, size beyan ediyorum:

O zat yanıma geldi; ötekinin hattı, kendisinin hattından iyi olduğunu söyledim. "O daha çok hizmet eder" dedim. Baktım ki, Hafız Ali kemal-i samimiyet ve ihlâs ile, onun tefevvuku ile iftihar etti, telezzüz eyledi. Hem, Üstadının nazar-ı muhabbetini celp ettiği için, memnun oldu. Onun kalbine dikkat ettim, gösteriş değil, samimî olduğunu hissettim. Cenab-ı Allah'a şükrettim ki, kardeşlerim içinde bu âlî hissi taşıyanlar var. İnşaallah, bu his büyük hizmet görecek. Elhamdülillâh, yavaş yavaş o his bu civarımızdaki kardaşlara sirayet ediyor.

KUÇUK BIR LÂTIFE: Sohbet içinde sizden küçük bir bahis geçti, şükre dair meseleyi sordum. "Hüsrev'in yazdığını Re'fet Bey gördü mü?" Bekir Ağa dedi: "Evet, gördü" ve dedi: "Çok güzel, fakat acaba sen kalem karıştırmadın mı?" Hüsrev dedi: "Yok, kendi nüshamda, tam bütün gelmedi. Fakat kendilerine yazdığım tam geldi." Biraz münakaşa oldu. Bu münasebetle kardeşim Re'fet Bey'e dedim ki: Aslında tevafuk noksan olsaydı, zaten ben tavsiye etmiştim ki, kalem karıştırmasınlar. Asıl vaziyet bozulmasın. Bekir Ağa da gördü ki, asıl müsveddede çıkıntı olduğu hâlde tevafuk Hüsrev'in tarzında var. Onun için Hüsrev'in bir mahareti varsa tevafuku bozmamış. Hatta Mu'cizat-ı Ahmediyedeki salâvat tevafukunda tavsiye etmiştim ki, kimse maharetini karıştırmasın. Fakat asıl

âlî: yüce, yüksek, ulu
bahis: konu
beyan: açıklama, bildirme, izah
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
civar: çevre, yöre, etraf
dair: alakalı, ilgili
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
hatt: yazı, el yazısı
hiss-i uhuvvet: kardeşlik duygusu
iftihar: gurur duyuşma.
İhlas: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kemal-i samimiyet: samimiyetin tam oluşu, tam ve kusursuz samimîlik.
kıymettar: kıymetli, değerli.
latife: sözle ifade edilmeyen ince mana, içe doğan manevî işaret.
meharet: ustalık, becerikliliik, hüner
memnun: hoşnut, razı
mesele: konu
münakaşa: tartışma
münasebet: vesile, dolayı
müsvedde: temize çekilecek yazı
nazar-ı muhabbet: muhabbetli, sevgili bakış
nüsha: yazılı, yazılmış şey
samimî: içten, candan, gönülden.
tavsiye: bir işin yapılıp yapılmaması hakkında kanaat beliirtme
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
telezzüz: lezzet, tad alma, hoşlanma, hoşa gitme
tevafuk: uyma, uyguniuk, birbirine denk gelme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vaziyet: durum
zat: kişi, şahıs, fert.

müsvettelerde, en acemi bir müstensihin nüshasında birkaçı müstesna bütün tevafuktadır. Onun için sekiz ayrı ayrı müstensihin setredemediği bir tevafuk, elbette kuvvetlidir. Müstensihler bozmasınlar, tevafuku getiremeyen bozuyor. Demek en büyük maharet odur ki, tevafuku bozmasın. Çünkü tevafuk var. Sen de Hüsrev'e yardım et ki, hakikaten mevcut ve matlûp tevafuku denk getirebilsin. Çünkü, yoktan var etmiyorsunuz. Hakikî varı yok etmeyin.

Sözler'le alâkadar olanlara selâm ve dua ediyorum...

Said Nursî

121

[Hafız Ali'nin fıkrasıdır.]

Eyyuhe'l-Üstadu'l-Muhterem!

Yirmi Dokuzuncu Mektubun Üçüncü Kısmının Dokuzuncu Meselesinde emir buyurulan hizmet-i Kur'ân'dan fakirin hissesine iki erkek ve bir kız çocuğu düşmüş imiş. Aynı emri alıp gelirken düşünüyordum; acaba, akraba-i taallûkatımda çocuklar var, hangisini intihap edeyim? Benim bu düşünceme manen denilmiş ki, hay Ali! Sen kendi reyine muhtar değilsin. Onun intihabı başka kapıya aittir. Üç gün sonra Yaşar ve Necati isminde iki çocuk, bana hem refik, hem ders arkadaşı ve bir derece onlara kalfa olarak tayin edildim. Çocuklar hurufatı tam bilmedikleri için bazen yazı ile, bazen kitaptan gösteriyorum. Bir ay sonra Kur'ân okumaya başladılar.

akraba-i taallûkat: yakınlar, akrabalar
alakadar: ilgili, ilişki
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil
eyyuhe l-üstadu l-muhterem: ey saygıdeğer ustadı!
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hisse: pay, nasip, kısmet
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti
hurufat: harfler
intihap: seçme
kalfa: halife, vekil.
maharet: mahirlik, ustalık.
manen: mana bakımından, manaca
matlup: talep edilen, istenilen, aranılan şey
mesele: konu
mevcut: var olan, bulunan olan
muhtar: hükmü elinde tutan, hareketinde serbest olan, dilediğini yapan
müstensih: istinsah eden bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan.
müstesna: istisna olan, hariç.
müsvette: temize çekilecek yazı
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı
rey: görüş, düşünce.
setr: örtme, kapama, gizleme
taallukat: hısımlar, yakınlar, akrabalar
tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama
tevafuk: uyma, uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.

Beşinci ay içinde, [1] اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى hatme muvaffak oldular.

Mubarek Ustadım! Bu hususu çok düşünüyordum ki; lâakal bir-iki senede Kur'ân okumaya liyakat kesb edilirken me'mulün hilâfında meydana gelen bu emr-i azîm ancak ve ancak ı'caz-ı Kur'ân'ın büyük denizinin reşhasıdır ve iki cihan fahrı, Nebiyy-i Ahir zaman Peygamberimiz Muhammed Mustafa Aleyhissalâtü Vesselâmın himmet-ı maneviyelenyle o i'cazın ızhar ve ıntışanyla memur edilen Üstadımın duası gibi çok büyük kuvvetlerle hâsıl olduğuna, ben değil, bu hale şahit, karyemizin ekserîsi iman edip, tasdik ediyorlar. Bütün köy ehl-i imanı namına bu emr-i hayra vesile olan Üstadımıza, lâyüad velâ yuhsa teşekkurlerle "Cenab-ı Hak sızlerden razı olsun." duasını âciz lisanımla daima söylüyorum.

Ustadım! Bir şey daha var ki, emr-ı Üstadânelerine intızardayım. O da şudur: Cenab-ı Hak ihsan ederse, dairenizin şakirdini Hafız Yaşar bu kışta bahara sebep olup, mutenevvi çiçekler açmasına Nisan yağmuru misillü, vücudunuz o çiçekler arasında, bir gül-i Muhammedî (ASM) yetiştirmekte inşaallah vesile olacağınıza şüphe yoktur. Mubarek dairenin mubarek talebesine, mübarek Cuma gecesinde hatminin duasıyla, hıfzının iptida duasını ve fakir-i pürkusurun af duasını bütün hassa ve duygulanmla, hurmetle el ve eteklerinizden öper ve kusurlarımın affını niyaz ederim, Efendim Hazretleri.

Hafız Ali

1 Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdu lillâh" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

âciz: gücü yetmez, zavallı
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
daima: her vakit, sürekli, her zaman
ehl-i iman: inananlar, mümin sahiplen
ekseri: çoğu kısmı
emr-ı azım: önemli, büyük emir
emr-ı hayr: hayırlı emir, ibadet.
fahr: övünme, şeref duyma
fakir-i pür kusur: çok kusurlu fakir
gül-ı Muhammedi: kırmızı renkli bir gül çeşidi
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hassa: hisler, duygular
hatm: Kur'ân-ı Kerim'i baştından sonuna kadar okuyup bitirme
hatme: bir arada belirli bir şeyi okuyup bitirme
hıfz: Kur'ân'ı ezberleme
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı.
himmet-ı maneviye: manevî yardım
husus: mevzu, konu
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve eşsilmez ifadesi
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
ıntışar: yayılma, dağılma, neşrolunma
intızar: bekleme, gözleme.
iptida: başlama
ızhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikar etme
karye: köy
kesb: kazanma
lâakal: en azından, hiç olmazsa
la-yuad vela yuhsa: sonsuz sayısız sevgi, muhabbet.
lisan: konuşma dili
liyakat: layık olma, ehliyet.
me'mul: umulan, umut edilen beklenilen
misillü: gibi, benzeri
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
mutenevvi: aynı cinsten olmayan, nev'nev', çeşit çeşit.
muvaffak: başarılı, başarılı
nam: yerine, vekillik.
Nebiyy-ı ahir zaman: ahir zaman nebisi, ahir zaman peygamberi, son Peygamber Hz. Muhammed(ASM)
niyaz: rica, dua
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
reşha: sızıntı, damla
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vesile: aracı, vasıta.

[Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım!

Evvelki hafta irsal buyurduğunuz, "Bir Sırr-ı إِنَّا أَعْطَيْنَا[1]" serlevhasını taşıyan risalenizi aldık. Esasen hiçbir hafta geçmiyor, sürurlarımızı tezyit eden, yeni ve hem gayet derecede şirin birer risale elimize gelmemiş bulunsun. İşte, iki haftadır bu kıymettar risaleyi okuyor ve elimizden bırakmıyoruz.

Evet, bu risale, Cenab-ı Hakkın istikbalde bu ümmete vaat ettiği güneşin tulûuna intizarımızı teşdit etmekle kalmadığı gibi, bir taraftan içindeki hakikate bizi meftun ediyor. Ve diğer taraftan, acaba fezası zulmet bulutlarıyla dolu olan bu âlemin güneş nereresinden ve ne suretle doğacak ve ne şekilde bu zulmet ve afet saçan bulutları dağıtacak diye tahayyül ederken, ikinci feyyaz bir diğer zeyil, o güneşin vaktini tayin etmekle bizi pek büyük bir bar-ı sakîlden kurtarmış ve senelerden beri almak istediğimiz hâlde alamadığımız derin bir nefesi vermiş ve bizi dilşad eylemiştir.

Ahmed Hüsrev

1- Biz ... verdik. (Kevser Suresi: 1.)

afet: belâ, musibet, büyük felâket.
âlem: dünya, cihan.
bar-ı sakîl: ağır yük.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c).
dilşad: sevinmiş, kalbi hoş olmuş, gönlü hoş.
esasen: aslında, temelinde, doğrusu.
feyyaz: çok feyzli, verimli.
feza: ucu, bucağı bulunmayan boşluk, dünyanın sonsuz olan genişliği.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
intizar: bekleme, gözleme.
irsal: göndermek, gönderilmek, yollamak.
istikbal: gelecek, gelecek zaman, atî.
kıymettar: kıymetli, değerli.
meftun: tutkun, müptela, aşırı bağlanmış.
risale: mecmua, dergi.
serlevha: bir levha, yazı veya kitabın başına yazılan yazı.
suret: biçim, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tayin: belirleme, yerini belli etme.
teşdit: şiddetlendirme.
tezyit: arttırma, çoğaltma.
tulû: doğma, doğuş.
ümmet: nesil, millet.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.
vaad: söz verme, ahd.
zeyl: ek, ilâve.
zulmet: karanlık, Allah'ın nûrundan mahrum olma hâli.

123

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

Bu defa, Kenzü'l-Arş duasının feyzinden gelen İkinci ve Üçüncü Nüktelerle, zeylini havi mübarek mektubunuzu almakla cidden bahtiyarım. Bu âcız kardeşiniz, gelen mektubunuzun, gerek muhterem Üstadıma ve gerekse o havalideki kıymetli arkadaşlarıma olan tesirı bana aıt olmadığına ve belki benim bir vasıta olduğuma delildir. Çok tecrübe ettım, zat-ı fazılânelerine mektup yazmak için, bazen üç kelimeyi bir araya getiremiyorum. Ekseriyetle gaybî bir zatın ifadatını zaptına kàdır olduğum kadar yazdığımı hissediyorum. Demek yazdırılıyor. Maamafih, vaki takdirleri, bir dua olarak telâkki ile teşekkür etmekteyim. Kur'ân hizmetini, dünyevî ve maddî menfaate sarahaten tercih eden Hüsrev namındaki kardeşimi tebnk ediyorum. Cenab-ı Hak, böyle Hüsrev'lerin adedini çoğaltsın ve daım arttırsın. Âmin.

Bu kudsî hızmete candan ıştırak eden zevatı bilmek bana en büyük müjde oluyor. Müftü Kemal Efendi, evvel mektubu mutalâa etmıştı. Ikı gun evvel zıyaretıne gıttım. "Hiç kimsenin bu güne kadar muktedir olmadığı dekaik ve hakaıkı, Kur'ân'dan bulup çıkarmışlar," dıyerek takdirlerini beyan, selâm ve dualarını tebliğ etmekliğimi soylediler. Bu dakıkaya kadar mubarek mektubu Fethı Bey, Hacı Baha Efendi, pederim ve eniştem ve Hacı Abdurrahman Efendi dınlemeye muvaffak oldular. Hafız

acız: elı yetmez, gucu yetmez, guçsuz
bahtıyar: bahtlı, talıhlı, mutlu
beyan: açıklama, bildirme, ızah
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cıdden: cıddî olarak, gerçek olarak
daım: devam eden, devamlı, sürekli.
dekaık: incelik ve derınlık.
dünyevî: dünyaya aıt.
ekseriyetle: daha zıyadesıyle, çoklukla, çogunlukla
evvel: once gelen, oncekı
feyz: bolluk, bereket, ılım, ırfan, manevî gıda.
gaybı: gorunmeyen
hakaık: hakıkatler, dogrular, gerçekler
havalı: etraf, çevre, cıvar, yöre, dolay
havi: ıçıne alan, kapsayan, kuşatan
ifadat: ifadeler
ıştırak: katılma
kadır: bir ışı yapmaya gücü yeten, kuvvet sahıbı olan
kudsî: mukaddes, yuce.
maddî: madde ile alakalı, cısmanî.
mamafih: bununla beraber, böyle ıken.
menfaat: fayda
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
muhterem: saygı, değer, hurmete layık, azız, saygın
muktedır: ıktıdarlı, gucu yeten
mütalâa: okuma, dıkkatlı okuma
muvaffak: başaran, başarmış, başanlı
nam: ad, ısım.
peder: baba
sarahaten: açıkça, açıktan, açıga
takdir: begenme, beğendıgını belırtme
tebliğ: yetıştırme, ulaştırma, goturme, bıtıştırme, erıştırme
telâkkı: anlama, anlayış, görüş
tercih: ayırma, seçme
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlennın ozel ısım yerine gecen bir sıfatı, öğretıcı, öğretmen
vaki: vuku bulan, olan, meydana gelen
vasıta: aracılık
zaptı: anlama, kavrama
zat: kişi, şahıs, fert.
zat-ı fazılane: ustun ozellik sahıbı şahıs
zevat: zatlar, şahıslar, kımseler
zeyl: ek, ılâve.

Ömer Efendi'ye de, inşaallah ilk fırsatta okumaya çalışacağım.

Her mektubunuz, bana yeniden hayat verecek kadar müessir oluyor. Bu mübarek mektup Dördüncü Remzin yazılışını ve bu fakire de ihsan edileceğini mübeşşir oluşu itibanyla, bilhassa memnuniyet ve sürurumu mucip olmuştur.

Haylı zaman evvel, Kur'ân'dakı tevafuk sırrını açmaya başlamıştınız. Bu güne kadar lihikmetin mahfî kalmış olan ı'caz-ı Kur'ân'dan böyle çok mühim bır faslının keşfine ve neşrine muvaffak oluşunuza, ne kadar hamd ve şükür edilse yendır. Izn-ı Bân ıle açtığınız bu yolda ılerledıkçe, daha ne kadar harikalar meşhudunuz olacak ve bunlardan muhtaç kardeşlerınıze ne âlî müjdeler vereceğınız; geceden sonra gündüz, kıştan sonra bahar, dünyadan sonra ahıretın vücutlan gıbi kat'î hıssedılmektedır. Ne buyük bahtıyarlıktır ki, bu saadetlere mazhanz. Ne kadar bedbahtlıktır kı, bu nurlara göz yumarlar. Ne derece hatadır ki, bu hakaıke, lâyık-ı veçhıle alâkadar olunmaz. Ne canıyâne ve ahmakane bir ruhtur kı, uflemekle bu güneşi söndürmek düşünürler.

Işte bu ışıklı yolunuzda Sahıb-ı Kevser'ın delâletıyle Kevser'i buldunuz. Şefîi'l-Mahşer'in izniyle Kevser Irmağının menbaında durarak [1] وَسَقٰىهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ayet-i celîlesini okuyor ve "Ey nâs! Kim ki ebedî hayat ıster, işte âb-ı hayat; kım kı yolunu şaşırmış, ışte vesıle-ı necat,

1- Rableri onlara tertemiz bir şarap içirir. (İnsan Suresi, 21.)

âb-ı hayat: hayat suyu
ahıret: obur dunya ıkıncı hayat.
ahmakane: ahmakçasına akılsızca
alakadar: ılgılı, ilişkı
âlî: yuce yuksek ulu
ayet-i celile: azım ve yuce manalar ifade eden ayet
bahtıyar: bahtlı, talıhlı, mes ut, mutlu
bedbaht: bahtsız, talihsiz zavallı
bilhassa: ozellıkle.
canıyane: canı gibi, canıce canıcesıne
delalet: yol gostermek, kıla vuzluk.
ebedî: sonu olmayan daımî surekli
fasıl: kısım, bolüm
hakaik: hakıkatler doğrular gerçekler
hamd: teşekkur, şukran
ı'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mucize olaganustu oluşu.
ı'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizelıgı yuksek ve erişılmez ıfadesı
ıhsan: verılen bagışlanan şey
inşaallah: Allah İzin verirse manasında kullanılan bır dua
izn-i Bân: Allah ın ızni, ruhsatı
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
keşif: gizlı bır şeyı bulma, gızlı bır şeyı bulup meydana çıkarma
Kevser: Cennette bulunan bır akarsu.
layık: uygun, yakışır, munasıp
lihikmetin: bır hıkmetten dolayı, bır hıkmete dayanarak, hıkmet icabı
mahfî: Gızlı, saklı
mazhar: nail olma, şereflenme
memnuniyet: memnunluk, se vınçlı oluş
menba: kaynak.
meşhut: gozle gorulen, muşahede olunan
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
mübeşşir: müjdeleyen, müjdeci, yı haber vererek sevindıren
mucip: ıcap eden, gerektıren
müessir: tesırlı
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
muhtaç: ihtıyacı olan
muvaffak: başarmış, başarılı
nâs: insanlar
neşr: herkese duyurma, tamım
saadet: Hayra, ebedî kurtuluşa ermek ıçın Allah ın İnsana yardım etmesi
Sahıb-i Kevser: Kevser suyu sahıbı
Şefîü'l-Mahşer: mahşer gununun şefaatçısı, kıyamet gununde şefaatte bulunacak olan Hz. Muhammed (ASM)
şükür: nimet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
sürur: sevinç, mutluluk
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırıne denk gelme
vech: tarz, uslûp
vesile-i necat: kurtuluş sebebı, kurtuluş vasıtası

kim kı küfür ve inadından dönmez, onu bekliyor şedit azap ve ıkap" (ilâahır) gibi nurlu beyanatınızla her taıfeyı ihya, ikaz ediyorsunuz.

Sızı kudsî hızmetinizde, alâkadrı't-tâka, takıbe çalışan dost, kardeş ve talebelerinize birer maşrapa vererek, muhtaçlara gıda, zayıf ve marizlere ilâç, zalim ve kâfirlere semm-i katil olan ma-i kevserden ulaştırmayı emrediyorsunuz. Sizin kudsî hizmetinizle, irşadınızla açılan hakıkat ufkuna bakınca, Kur'ân'ın hudutlan tayın ve tahdit edilmeyecek kadar vâsi bir havz-ı ekber olduğunu, Fatıha besmelesinin ب menbaından gelen, her bırisi ayrı lezzette, ayrı şiddette, ayrı kuvvette sureler namında, yüz on dört âb-ı hayat şubelerinin kevser musluğundan bu havuza akmakta olduğunu görür gibi oluyoruz.

"İdrak-i maali, bu küçük akla gerekmez;
Zira, bu terazi o kadar sıkleti çekmez!"

El ele, omuz omuza vererek himmet ve gayret-i hudapesendaneleriyle mazhar-ı takdir olan uhrevî kardeşlerime selâm ve dualar eder ve muvaffakıyetler temennı ıle dualannı istirham eylerim.

Hulâsî

âb-ı hayat: hayat suyu
alakadrı't-taka: güç yetuğa kadar
azap: gunahlara karşı ahirette çekılecek ceza
beyanat: açıklamalar, ızahlar.
gayret-i hudapesendane: Allah ın razı olacağı şekılde çalışma, çabalama, Allah ın razı olacağı ışlen yapmak için ugraşma
hakıkat: gerçek, asıl, esas
havz-ı ekber: en büyuk havuz, ebede dogru akıp giden varlıklanın toplandıgı en buyuk havuz.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gosterme, emek sarf etme
hudut: hudutlar, sınırlar
İdrak-ı maali: yuksek, denn fikırlen kavrama
ihya: canlandırma, dırıltme, hayat verme
ikap: azap, eziyet, ceza
İlâ: son, nihayet, dek, degın ... ye, ... ye kadar
irşat: doğru yolu gosterme, gafletten uyandırma
istirham: isteme, rica etmek.
kafir: Allah ı ve İslamıyeti inkar eden, dınsız
Kevser: Cennette bulunan bır akarsu
kudsî: mukaddes, yuce.
kufur: şırk koşma, muşrıklık.
ma-ı kevser: Kevser suyu.
mariz: marazlı, hasta, hastalıklı
maşraba: su ıçmeye yarayan teneke veya bakırdan yapılmış kulplu kap
mazhar-ı takdir: beğenilmiş degerı anlaşılmış, takdir edilmiş
menba: kaynak.
muvaffakıyet: başarma, basanlı olma
şedit: şıddetlı
semm-i katil: öldurucu zehır
sıklet: agırlık, yük.
sure: Kur an-ı Kerım ın aynıldıgı 114 bölumden her bırı
tahdit: hudutlandırma, sınırlama
taife: takım, guruh, familya
tayin: belırleme, gosterme, sınırını çızme
temenni: dılek, istek, arzu
terazi: agırlık ölçmekte kullanılan ıkı kefeli tartı.
uhrevi: ahirete dair, ahirete aıt.
vâsi: genış, engın
zaif: zayıf, guçsuz, kuvvetsız, takatsız, dermansız
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
Zira: çunku, ondan kı şundan şu sebepten kı onun ıçın.

124

[Asım Bey'in fıkrasıdır. Telvihat-ı Tis'a münasebetiyle yazmış.]

Sevgili Üstadım!

Ne diyeyim, müştakı olduğum bu risale-i şerife, bu sözler, bu hakikat, bu nur, bu fakire lütuf ve kerem-i İlâhî olarak ihsan buyuruldu (1) هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Cenab-ı Kadîr-i Mutlak Hazretlerine hadsiz ve hesapsız hamd ü sena ediyorum ki, siz Üstadıma kavuştum ve binnetice bu nurlan, bu hakikatleri gördüm, okudum, yazdım ve gerdenbeste-i inkıyat oldum. Binaenaleyh tavsiye ve dua-ı Üstadâneleriyle feyizyap olmak için Cenab-ı Zulcelâl ve'l Kemal Hazretlerinden ve Mefhar-ı Mevcudat, Aleyhi Ekmelü't-Tahiyyat Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz Hazretlerinden ve bütün pır, pîran ve murşidan ve Şah-ı Nakşibend Kuddise sırruhu Hazretlerinden ve bilhassa bütün mevcudiyetle gerdendane-ı inkıyat ve teslim olduğum siz Üstadımdan tazarru ve niyaz ve ıstımdat ediyorum ki, mutevekkilen alellah yâ Ustad-ı Azam, tarikat-ı Muhammediyenin (ASM) maksat, gaye ve esasını, teferruat ve furuatını zıkır ve beyan eden bu Dokuzuncu Kısım, bır nur-i tarikat ve hakikatfir. Okumaya doyulmaz, okudukça hâsıl olan şevk ve lezzet hesaba gelmez. Hele Dokuzuncu Telvih, hülâsa ve icmal edilerek bütün hakikatler toplanmış. Temsilde hata olmasın,

1- Bu Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi 40.)

hulasa: kısaca, ozet
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.
kerem-i İlâhî: İlâhî lutuf ve ikramlar
Kuddise sırruhu: sırrı kutsal olsun, sırrı aziz olsun (buyuk velîler için kullanılır)
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram
Mefhar-ı Mevcudat: mevcudatın yaratılmışların ovunme sebebi, Hz. Muhammed (ASM)
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
munasebet: vesile, -dan dolayı
murşidan: murşidler, kılavuzluk edenler, hakkı gösterenler, rehberlik edenler
muştak: arzulu, fazla isteklı, ıştıyak gösteren.
mutevekkilen: Allah'a guvenerek.
niyaz: yalvarma, yakarma
nur-i tarikat ve hakikat: gerçek nurlu yol
pir: şeyh, murşıt.
pîran: pirler, yaşlılar, ıhtıyarlar
risale-i şerife: şerefli kitap
Şah-ı Nakşibend: Nakşı tarikatının kurucusu, şeyh Muhammed Bahauddin
şevk: keyif, neşe, sevinç
Tarikat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m) yolu, sunnet yolu
tavsiye: ogutleme
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölumler
telvih: açıklama, belli etme.
temsil: benzetme
Ustad: Bedıuzzaman Saıd Nursî Hazredenının, ozel ısım yerine geçen bır sıfatı: ogretıcı, ogretmen
ustad-ı azam: buyuk ustad
ustad-ı azam: en buyuk ustad
zıkır: anma, bildirme

olarak.
Cenab-ı Kadîr-i mutlak: nıhayetsız kuvvet ve kudret sahıbı, şeref ve azamet sahıbı olan Cenab-ı Hak.
Cenab-ı zulcelal: ve'l kemal: Cenab-ı Hak, Allah, Celal ve kemal sahıbı
dua-ı üstadane: ustadca, ustad gıbı yapılan dua.
feyizyap: feyiz bulan, feyiz bulucu
fıkra: kısım, fasıl, bolüm
fûruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
gerdendane-i inkıyat: ıtaatle boyun eğme, ıtaat ederek teslim olma
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: asıl, esas
hakikat: gerçek, dogru.
hamd ü sena: şukur ve ovgu
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.

Hazret-i Mevlâna'nın üfürdüğü neyden tuğyan ve feyezan eden, Hazret-i Alı'nın (Kerremellahu Veçhehu) kuyuya söylediği esrar-ı hakıkatten başka nedir? Farkı nerededir ki, o ney, o kuyuda hâsıl olan kamıştandır...

Kanıham dar, kalemım âciz kalbıme tercuman olamıyor. Şu kadar diyebilirim ki; benim gibi fakir ve muptedilere buyuk ve pek buyuk bir ders, bir murşid ve mutmainneye erişmiş ve daha yukarı çıkmış safılere bir düstur ve ders-i ibrettir. Kıymet takdir edilmez bır şaheser-i tankattır, bir nur-i hakikatfeşan, bir gülistandır. Daha doğrusu, sırf bir ılham-ı Rabbanîdir. Cenab-ı Lemyezel Hazretleri sız Üstadımı, bu ve bunun emsalı âsâr-ı bergüzide telıfınde, envar ve hakıkatler neşr ve dellâllığında çok zamanlar daim ve kaim buyursun. Ve sız Üstadımı, sizi sevenlerin ve dellâllığında bulunduğunuz nıdalarınızı ışıtmek ve dinlemek, okuyup yazmak, mucibince hareket ve amel etmek heves ve ıştıyakında bulunan kardeşlenmın başından eksik buyurmasın. Âmin, bihürmeti Seyyidü'l-Mürselîn.

Asım (RH)

125

[Re'fet Bey'in fıkrasıdır.]

Muhterem Üstadım!

Bu remizler, öyle hayret-bahş ve harikanıma eserlerdir kı, okuyan ılım âşıklarına ezvak-ı namutenahı ve

âciz: elı yetmez gücü yetmez güçsüz
amel: uygulama meydana çıkarma
âsar-ı bergüzide: yuksek deger deki eserler, değer yuksek olan eserler
Bihürmeti seyyidü'l-mürselîn: peygamberlerin efendısı hurmetine
Cenab-ı Lemyezel: sonsuza kadar var olan, zeval bulmayacak olan şeref ve azamet sahıbı olan Cenab-ı Hak.
daim: devam eden, devamlı, sureklı
dellâl: ilân edıcı, hakka davet eden
ders-i ibret: ibret dersı, goz ve fikir açacak hadise
düstur: esaslı kaide
emsal: eş, benzer
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
ezvak-ı namutenahî: sonsuz zevkler
feyezan: bolluk, fazlalık, feyız.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
gülistan: gul bahçesi, gul tarlası
hakıkat: gerçek, doğru
harıkanuma: şaşırtan
hasıl: peyda olan, çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan, belıren
hayretbahş: hayret veren, şaşırtan
heves: bir şeye karşı duyulan ıstek, arzu
ilham-ı Rabbanî: Rab Allah tarafından kalbe indırılen ılham
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kâlım: bir ışte sebat eden.
kanıha: fikir kuvveti, duşunce kabılıyetı, zeka
kerremellahü vechehü: yonunu mukerrem kılsın. Hz. Alı'nın çocukluğundan beri hıç putlara ıbadet ve secde etmedıgı ıçın onun ısmı anıldıgında soylenir
kıymet: deger
mucip: ıcap eden, uyan gereken, gerektıren
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın
muptedi: yenı başlayan, acemı, daha ışın başında olan
mürşit: gafletten uyandıran
mutmain: gonlu hoş, ıçı rahat, emin, şuphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
ney: kamış
nida: ses, seslenme, çağırma
nur-ı hakikatfeşan: gerçek nurları saçan, serpen
remiz: ışaret, istedıgını ışaret le ifade etme, ıma
sâfi: sadece, yalnız
takdir: kıymet verme, deger bıçme.
telîf: eser yazma
tercüman: ifade eden
tuğyan: taşkınlık, coşkunluk, taşma, coşma
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen.

hissiyat-ı ulviye-i rakika bahşetmektedir. Bu hissiyat-ı âliye ile hayatımız o kadar tazelendi ki –yeni hayatımızda sabit kadem olmak şartıyla– Hallâk-ı Azîm'den uzun ömürler temenni ediyorum. Zira mütalâasına doyamıyorum. Ne kadar okursam okuyayım, diğer bir okuyuşumda okumamış gibi oluyorum ve yeni bir eser okur gibi oluyorum; hadsiz bir zevk-i manevî ve nihayetsiz bir hazz-ı ruhî ile okuyorum.

İşte, gerek *Sözler* ve *Mektubat* ve gerekse remizlerin en harika vasfı, zannedersem bu ince noktada olsa gerektir. Âsâr-ı saireyi bir defa okuyunca, ikinci bir defa okumaya o kadar heves uyanmıyor. Kur'ân-ı Hakîm'in envarını ne kadar okursam okuyayım, def-i cû edemiyorum. Bilhassa remizler, fakiri çok teshir ve hayrete müstağrak kıldı. Ve onları derhal yazıyorum.

Re'fet

126

[Ahmed Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Bizi tarik-ı hakta dolaştıran, manevî yaralarımızı tedavi eden, hakikat uğrundaki düşüncelerimize bir kat daha metanet veren, bugünün şeytankârâne tehdidatına rağmen cesaretimizi takviye eden ve her hususta ruh ve kalblerimizi iman ve hakikat nuruyla nurlandıran ve sa'yimizde teşci eden ve Kur'ân-ı Hakîm'in iki ayetini ihtiva

asar-ı saire: Diğer eserler
bahş: bağış, ihsan verme
bilhassa: özellikle.
def-i cû: açlığı gidermek.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
eser: basılma kitap
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hadsiz. sınırsız, sonsuz
hakikat. gerçek, doğru
Hallak-ı Azım: yüce yaratan, yüce yaratıcı Allah.
harika: olağanüstü
hazz-ı ruhî: ruha ait haz, zevk.
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu
hissiyat-ı ulviye-i rakika: yüce şefkat ve merhamet hisleri
husus: mevzu, konu
kadem: ayak.
Kur'an'ı Hakım: her yönüyle hikmetli Kur'ân
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
mustagrak. kendinden geçmiş.
mütalâa: okuma, dikkatli okuma
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
remiz: işaret, istediğini işaretle ifade etme, ima
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sabit. durağan, değişmeyen.
şeytankarane. şeytancasına.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tarik-ı hak. hak ve hakikat yolu
tedavi: hastalığı iyileştirme, için yapılan bakım
tehdidat: tehditler
temenni: dilek, istek, arzu.
teşci: gayrete getirme
teshir: cezbetme, kendine bağlama
vasf: özellik
zevk-i manevî: manevî zevk, manevi lezzet, tat
Zira: çünkü, ondan ki, şundan, şu sebepten ki, onun için.

eden Otuz Birinci Mektubun Birinci ve İkinci Lem'alarını ve Yirmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Kısmından İkinci Remzine ait mühim bir i'cazı da aldık, okuduk. Aldığımız manevî feyzi, benim gibi yoksul bir talebenizin kalb ve kaleminin haddi değildir ki, tarif etsin.

Kıymettar Üstadım! Nasıl o Hâlık-ı Zülcelâl'e, nihayetsiz bir minnettarlıkta bulunmayalım ki! Aziz Üstadımızı vasıta kılarak en büyük nimetlerini pek ziyade muhtaç olduğumuz bir vakitte veriyor, bizi teselli ediyor. Hem memnun ediyor, hem de istıkbalin nurlu yüzünü göstererek bizi o nura koşturuyor. Bir taraftan kardeşlerimizi çoğaltıyor, muhiblerimizi teksir ediyor, maddî ve manevî kuvvetlerimizi takviye ediyor; diğer taraftan saadet hazinelerinin anahtarlarını ellerimize veriyor...

Ey Aziz Üstadım!

Cenab-ı Hak sizden ebeden razı olsun.

Ahmed Husrev

127

[Zeki'nin fıkrası.]

Ben istiyorum ki, bir an evvel bir yere çekileyim de, mesaiden hariç zamanlarımı, o ulvî ve mukaddes hazine-i hakikat ve âsâr-ı giranbaha hizmetinde devama başlayayım. Fakat bu günlük bu yüce emelimin husulünden, bizzarure ve bilmecburiye mahrum kalıyorum. Hiç

âsar-ı giranbaha: çok değerli eserler
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
emel: amaç, arzu, istek
evvel: önce, ilk, birinci, iptida, başlangıç.
feyz: ilim, irfan.
Hâlık-ı Zülcelâl: celal sahibi yaratıcı, Allah (c.c)
hariç: dışarı
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hazine-i hakaik: hakikatler hazinesi, gerçeklerin gizli olduğu hazine
husûl: hasıl olma, meydana gelme, peyda olma
i'caz: taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme
ihtiva: içine alma, kapsama
istikbal: gelecek, gelecek zaman, atı
kıymettar: kıymetli, değerli.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
memnun: hoşnut, razı
mesai: iş zamanı.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan.
muhibb: taraftar, bağlı
mühim: önemli, ehemmiyetli
muhtâc: ihtiyacı olan
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
nurlu: aydınlanmış
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
saadet: mutluluk
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
talebe: öğrenci
teksir: çoğaltma
teselli: güzel sözlerle avutma
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vasıta: aracı.
ziyade: fazla, fazlasıyla

olmazsa şu günlerde, elimde o mütalâası gönüllere ve kalblere bir safa-i sermedî ve cavidanî bahşeden kitab-ı kâinatın birer lem'ası ve birer nur-i timsali olan eserlerinizden bir-iki tanesi elimde bulunsa idi, benim için nâkabil-i tarif bir sürur ve saadet menbaı olacaktı. Ve ne bulunmaz bir nimet, ne ele geçmez bir define olacaktı.

Çok zaman Sabrı Efendi Ağabeyim, yeni çıkan kudsî ve esrarlı nurlardan bir cüz'ü bari olsun göndermek fikrinde olduklarını bildiriyorlardı. Galiba müsait vakıt bulamadıklarından, yazıp gönderemediler. Hem bazı eserleri beraberimde getirmediğimden çok pişman oluyorum. Onlardan, başkalarını istifade ettirmek fırsatını bulamazsam, mutalâa eder, manen mücadeleye bir medar-ı kuvvet olurdu.

Netice itibarıyla madem ki, şimdilik o hazinelerden istifade edemiyorum; o hâlde, kendimi zararlı görmekte haklıyım. İnşaallah, duanız himmetiyle, yakın bir zaman zarfında o zararlar telâfiye kâfi bir zaman ve bir fırsat ele geçer.

Bir ömr-ı mukadderden ma'dud olan şu günlerim, şukür ve hamd ile geçmektedir. Bana öyle bir kanaat geldi ki, kalbimi yokladıkça, kalbim bu kanaati takviye ediyor, nefsimle mücadelede muzaffer olacağımı ümit ediyorum.

Azîz Üstadım! Şu hıcrana ve firaka, muvakkat olduğu için tahammül ediyorum. Ayrılığımız her ne kadar muvakkat olsa, yine beni müteessir ediyor. Bizzarure

bahş: bağış, ihsan, verme
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen
cavidanî: sonsuza ait, ebedî, bengi, sonu olmayan
cüz': kısım, parça
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
esrar: sırlar, gizli hakıkatler
firak: ayrılık, ayrılma, hıcran
galiba: tahminen, ihtimalle.
hal: durum, vaziyet.
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hazine: zengin ve degerli kaynak.
hıcran: ayrılıktan gelen acı ayrılık acısı
himmet: yardım, ihsan, lutuf
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istifade: faydalanma, yararlanma
kâfi: yeter, yetecek, elveren, yetişen
kanaat: inanma, görüş, fikir
kitab-ı kainat: kâinat kitabı
kudsî: mukaddes, yüce
lem'a: parıltı.
ma'dud: sayılı, sayısı belli
madem: ...den dolayı, boyle ise
manen: mana bakımından, manaca
medar-ı kuvvet: kuvvet sebebi
menba': kaynak.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
müsait: elverişli, uygun, muvafik
mutalâa: okuma, dikkatli okuma
müteessir: teessüre kapılan, huzunlu, kederli, mahzun
muvakkat: geçici
muzaffer: yenmiş, galip gelmiş
nakabil-i tarif: tarifi imkânsız, anlatılması mümkün olmayan, anlatılamaz
nimet: iyilik, lutuf, ihsan, bağış
nur-i timsal: nur örneği, nur nümunesi
ömr-ü mukadder: takdir edilmiş biçilmiş, belirlenmiş olan hayat.
saadet: mutluluk.
safa-yı sermedî: daimî, sürekli olan safa
şükür: Allah'a karşı kulluk görevlerini yerine getirme
sürur: sevinç, mutluluk.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
takviye: teyit ve tasdik etme
telafi: tamamlama, yerini doldurma, zarar karşılama
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zarfında: içerisinde.

malâyanî şeylere maruz kaldıkça, "Ah," diyorum, "Üstadımın yanında olsaydım." Ve kendi kendime, daha doğrusu kalbime ümit ve cesaret tavsiye ediyorum. Reddedilen bir arzu nasıl kesb-ı şiddet ederse, emellerimin şimdilik husule gelmemesiyle, iman ve emellerim de aynı nispette kesb-i kuvvet ediyor, ruhum yükseliyor, kalbimde açılan pencereden, manen daha serin ve daha geniş nefes alıyorum.

Zekı

128

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

Üstad-ı Muhteremum Efendim!

Bu mektubun mühim bir hususiyeti var. O da, tarik-ı velâyet ser levhasını taşıyan ve çok ehemmiyetli bir mevzuu ihtiva etmesidir.

Evet, [1] أَلَآ إِنَّ أَوْلِيَآءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ayet-i celîlesine bir nevi tefsir olan bu mübarek ve münevver eserle,

1. Tarikat, hoşça tarif ediliyor.

2. Faydasından cüz'î, fakat güzel bir misal gösteriliyor.

3. Velâyet ve tarikatın münasebeti ve ehemmiyetleri, inkâr edenlerin fırka-i dâlleden oldukları ve bu hazine-i uzmayı kapatmak, tahrip etmek ve bu Kevser menbaını

1 Bilin ki Allah'ın dostları için ne bir korku vardır, ne de onlar mahzun olurlar. (Yunus Sûresi, 62.)

ayet-i celîle: azim ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
cesaret: cesurluk, yiğitlik, yürekliliik.
cüz'î: az bir parça.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
emel: amaç, arzu, istek.
fâide: fayda, menfaat, kâr, kazanç.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
fırka-ı dâlle: sapık fırka, hak yoldan ayrılmış topluluk, cemaat.
hazine-i uzma: çok büyük kaynak, define.
husul: olma, meydana gelme.
hususiyet: hususilik, ayırıcı özellik.
İhtiva: içine alma, kapsama.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve rasdık etmeme.
kesb-ı kuvvet: kuvvet sahibi olma, kuvvet elde etme.
kesb-ı şiddet: şiddet kazanma, güç ve kuvvet elde etme.
Kevser: Cennette bulunan bir akarsu.
malâyanî: manasız, faydasız, boş (şey).
manen: mana bakımından, manaca.
maruz: tesir altında.
menba: kaynak.
mevzu: konu.
misal: örnek, nümune.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
nevi: çeşit.
nispet: oran, değer.
serlevha: bir levha, yazı veya kitabın başına yazılan yazı.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mürîdin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tarik-ı velâyet: velâyet yolu.
tavsiye: öğütleme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.
velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu.

kurutmak isteyenlenn fiillerindeki hata yüzlerine vuruluyor. Ve bu yolda, aklı başında ve insaflı olanı ikna edecek delâil ve misaller beyan olunuyor.

4. Meslek-ı velâyetin yekdiğerine zıt vasıfları ise, seyr-ı sülûkun iki meşrebi ile gayet sarih izah ve tavsif ediliyor.

5. Vahdetülvücut ve vahdetüşşuhut meşrebiyle, bundaki mühim varta beyan olunuyor.

6. Velâyet yollan içinde en güzelinin sünnet-i seniyeye ittiba olduğu, velâyet yollannın ve tarikat şubelerinin en mühim esası ihlâs olduğu ve bu dünyanın dârülhikmet ve dârulhizmet olup, dâr-ı ücret olmadığını fasih bir üslûp ile takrir ediyor.

7. Şeriatın şumulü, tarıkat ve hakıkatın maksud-ı bizzat hükmüne geçmemeleri iktiza ettiği, sünnet-i seniyeye muhalefetlen misaliyle fehme takrıp ediliyor.

8. Tarikatteki sekiz varta sayılmakla, nazar-ı dikkat celp ediliyor.

9. Tarikatın pek çok faydasından dokuzu, icmalen tedrıs buyuruluyor.

Heyhat! Bu maaliyatı lâyıkıyla fehmedemediğim ancak kabılıyetım nıspetinde feyız aldığımı ıtıraf etmek mecburiyetindeyim. Bununla beraber, bu bîçareye bu mübarek eserinizle çok şeyler öğrettınız. Bazı zayıf

menba: kaynak.
meslek-ı velâyet: velîlik mesleği
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır tutum, meslek.
misal: omek, numune.
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
muhalefet: zıdlık, aykırılık, ayrılık
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma, dikkatlı bakış
nisbetinde: oranında, olçusunde
sarih: açık, aşıkar
Şeriat: Allah ın emrı, Ilahı kanun
seyr ü sülûk: bır terbıye yoluna gırıp devam etme
şümul: içıne alma, kaplama, ıhata etme
sünnet-ı seniye: Hz. Muhammed ın (ASM) yuce sunnetı, yuksek hal, soz, tavır ve tasvıplerı.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
takrıp: yaklaştırma, yanaştırma
takrır: anlatma, anlatış, sozle ifade
tarıkat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edeceğı terbıye usul ve yolu
tarıkat: yol, meslek, tarık.
tavsif: vasıflandırma, mahıyetını ortaya koyma, niteleme.
tedris: okutma, ogretme, ders verme
üslûp: tarz, yol, bıçım, usul, stıl
Vahdetu'l-vucut: vucudun bırlıgı, varlıgın bır ve tek olduğu düşuncesı, varlıkların bır bılme, duşuncesı, varlıgın tek olduğunu, her şeyın bır olan Allah ın degışık gorunuşlen olduğuna ınanma temelıne dayanan tasavvufî goruş.
vahdetu's-şuhud: her şeyde Allah ı gorme, muşahede etme
varta: tehlıke, buyuk tehlıke
vasıf: ozellık.
velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu

beyan: anlatma, açık soyleme, bıldırme, izah
bîçare: çaresız, zavallı
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
dâr-ı ucret: ucret yerı
daru'l-hikmet: hıkmet yerı, işlerın bır sebep ve hıkmete bağlı olarak gorulduğu yer
dârulhizmet: hizmet yerı
delail: delıller, burhanlar, ısbat vasıtaları.
fasih: aşıkâr, sarih, açık.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış
fevâid: faydalar, menfaatler
feyız: ılım, ırfan
fill: ış, hareket.
gayet: son derece
hakıkat: gerçek, hayalı olmayan, gorulen, mevcut olan bır şeyın aslı ve esası
hükmüne: yerıne, değerıne
icmalen: kısaltarak, kısaca, ozetle
ihlas: bır ışı, bır amelı, başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma.
iktıza: gerektırme, luzumlu kılma.
itiraf: kusurunu soyleme
ittiba: tabı olma, uyma, ıtaat etme
izah: açıklama, ayrıntıları ıle anlatma.
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
layık: uygun, yakışır, munasıp
maaliyat: yuksek ve derın fikırler, ınsan aklının zor yetıştıgı fikırler
maksat-ı bizzat: kendı şahsının gayesı, temel maksadı.
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlık durumu, zorunluluk.

bilgilenmi takviye ettiniz. Mütalâalardan, musahabelerden ve va'z ü nasihatlerden, muhtelif meslek ve meşrep erbabıyla hasbihallerden edindiğim bazı noksan kanaatleri tashih ile sağlamlandırdınız. Allahü Zülcelâl Hazretleri dünyevî ve uhrevî bütün matlûp ve maksudunuzu ihsan, bilhassa ümmet-ı merhume-i Muhammediye (ASM) hakkındaki dualarınızı dergâh-ı ulûhiyetinde kabul buyursun.

Hakikaten, Kur'ân'a, imana hizmetten başka bir şey düşünmeyen aziz ve muhterem Üstadımızı bu ümmete bağışlasın ve nza-i İlâhîsine nail buyursun. Âmin.

(1) بِحُرْمَةِ الْقُرْآنِ الْمُبِينِ وَبِحُرْمَةِ إِمَامِ الْمُبِينِ

Bu nurlu mektubu okuduğum zevatın hepsi, muhteviyatını takdir ve tasdik ettiler ve eminim ki, çok istifade ettiler.

Aziz, Müşfik Üstadım! Allah için size muhabbet eden bu âciz talebenizi, her vesile ile ikaz ve irşada çalışıyorsunuz. Manevî çok yüksek dersler veriyorsunuz. Fakat maddeten ve manen yakınınızda, şeref-i sohbetinizle müşerref ve hizmet-i Kur'ân'a tevfik-i İlâhî ile çok emekleri geçen, cıdden çok muhterem ve çok kıymetli kardeşlerim gibi feyz alamıyorum. Bunu da isyan ve kusurumun fazlalığından ve muhitin, hâdısatın beni daima nurlarla iştigale mâni oluşundan ve çok zaman, nefsimin, cin ve ins ve şeytanların hücumundan bılıyor ve bu sebeple bedbahtlığımı hissediyorum. Gerçi mazhar olduğum ve –yüz bin kere yazık ki– şükrünü yerine getiremediğim

1 Geçmiş ve geleceğe ait her şeyin İlâhî ilmile takdir edildiği İmam-ı Mübin hürmetine ve hak ve hakikatı açıklayan Kur'ân-ı Mübin hürmetine kabul buyur Allah'ım.

acız: eli yetmez, gücü yetmez güçsüz
aziz: değerli
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
bilhassa: özellikle
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık
daıma: her vakit, sürekli, her zaman
dergâh-ı ulûhiyet: Allah'ın huzurı.
dunyevî: dünyaya ait.
emnin: mustesnâ, rahat.
feyz: bolluk, bereket, ilim, irfan, manevî gıda
gerçi: her ne kadar
hâdısat: hadıseler, olaylar
hakıkaten: doğrusu, gerçekten
hasbihal: halleşme, görüşüp konuşma, sohbet
hizmet-i Kur'an: Kur'an hizmetı
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ikaz: uyarı
İmam-ı Mübin: kader defterı, geçmiş ve gelecekte eşyanın alacaklan sanatlı ve düzenli hallenn yazıldıgı programlandıgı ilim defterı.
İns: insan, beşer, Âdemoğlu
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istifade: faydalanma, yararlanma
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
isyan: başkaldırma, ıtaatsızlık, emre karşı gelme
kanaat: görüş, fikir
Kur'an-ı Mubin: hak ve hakıkatı açıklayan Kur'an
maddeten: maddî olarak
maksut: istenilen şey, ıstek, arzu, gaye
manen: mana bakımından, manaca
manevî: fikrî, hissî
mâni: engel.
matlup: talep edilen, istenilen şey
mazhar: nail olma, şereflenme
meslek: gıdış, usûl, tarz.
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
muhit: yöre, dolay, çevre
muhtelif: farklı
muhteviyat: içindekiler
musahabe: sohbet etme, soyleşme, görüşme.
müşerref: şerefli, yüce
müşfik: şefkatlı, merhametlı, sevgi ve ilgi gösteren
mütalâa: okuma, dikkatlı okuma.
nail: kavuşan, ulaşan, eren.
rıza-yı İlahî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
takdir: beğenme, beğendıgını belırtme
takviye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma
talebe: talep eden, öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
tashih: düzeltme, yanlışını gıderme.
tevfik-i İlahî: Cenab-ı Hakkın insanı doğru yola lutfu ile sevk etmesi, başarılı kılması
uhrevî: ahırete dair, ahırete ait.
ümmet: nesil, millet
ümmet-i merhume muhammediye: olmuş ummet, acınacak hale gelmiş, acınası ümmet, Muslumanlar, Islâm milletı
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlennin ozel isim yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen.
va'z ü nasihat: insanlara doğru yolu göstermek ıçın nasıhatta bulunmak
vesile: bahane, sebep
zevat: zatlar, şahıslar, kimseler

niam-ı İlâhîye hadsizdir. Fakat her gün, her saat, hatta her dakika ve saniye bu fânî hayattaki nasibimin kesildiğini ihtar etmekte olmasına rağmen, yine tamamen dünyadan elimi çekmekliğim mümkün olamıyor. Hazret-i Kur'ân'a, sevgili Üstadıma çok kuvvetli merbutiyetim ve Nebî-i Efham Sallâllâhü Aleyhi Vesellem Efendimiz Hazretlerinin getirdikleri dîn-i mübine ve şenata lâyetezelzel imanım, mübarek duanızla bu fakir-i pürkusuru, inşaallah, hüsranda koymaz ümidi, yegâne tesellimi teşkil ediyor.

Bu mektubunuzda Yirmi Altıncı Sözün Zeylinde bahis buyurulan ve âlâ kadri't-tâkat, hükmüne tevfîk-ı harekete çalıştığım yol –ki, acz, fakr, şefkat, tefekkür tarîkıdır– aziz ve muhterem Üstadımın tarif ve tavsiye ve irşat buyurdukları kestirme, Kur'ânî ve nuranî caddedir. İnşaallah bu yoldan dönmem. Temenni ederim ki, hiç eksilmeyen ve vazife namı altında uhdeme tevdi edilen işler bu sene duanızla ve hayırlısıyla biraz azalır da, hakikî hizmete daha ziyade çalışırım.

وَمِنَ اللهِ التَّوْفِيقُ (1)

Hulâsî

129

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Üstad-ı Azam Efendim Hazretleri!

Bu defa hoş ve lâtif tevafukatıyla nuranî yolculara dest-ı manevîsini uzatarak, zıyadar parmağıyla "Bizler

1- Muvaffakıyet Allah tandır.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlâ kadri't-tâkat: gücü yettiği kadar.
bahis: konu.
dest-ı manevî: manevî el.
dîn-i mübîn: hak ve hakikatı açıklayan dîn İslam.
fakir-i pür kusur: çok kusurlu fakir.
fakr: fakırlık, yoksulluk muhtaçlık.
fânî: olumlu geçici.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
husran: zarar, ziyan, kayıp.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
İnşaallah: Allah ızın verirse manasında kullanılan bir dua.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
Kur'ânî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen.
layetezelzel: sarsılmaz, güvenilir, devamlı.
merbutiyet: bağlılık, mensuplu, mensubiyet, ehlilik.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
nam: ad, isim.
nasıp: Allah'ın kısmet ettiği şey.
Nebî-i Efham: en büyük Peygamber Hz. Muhammed (ASM).
niam-ı İlâhîye: Allah'ın vermiş olduğu nimetler, ihsanlar.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
sallallahu aleyhi vesselam: salat ve selam ona olsun.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şeriat: Allah'ın emri, İlâhî kanun.
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme.
tarik: yol, meslek, seçilen tarz.
tavsiye: öğütleme.
tefekkür: mantık kaidelerine uygun bir şekilde düşünme, fikir geliştirme.
temenni: dilek, istek, arzu.
teselli: avunma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tevdi: emanet etme.
tevfik-ı hareket: hareketin uygunluğu, uygun davranışta bulunma.
uhde: sorumluluk.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel ismi, yenne geçen bir sıfatı öğretici öğretmen.
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük.
yegâne: biricik, tek, yalnız.
zeyil: ek, ilave.
ziyade: çok, fazla.

başıboş, gelişigüzel serpilmiş şeyler değiliz, belki muvazene-i tam ve tevafuk-ı hakikîye ve bir kıyas-ı kat'iye ile, inkişaf ve temevvüç eden kitab-ı semaviye-i Kur'âniyenin misalsiz birer yıldızlarıyız" diyerek, balâsı zîrine, sağı soluna eyadi-i manevîsiyle musafaha ve mukabele edercesine tevafukatı müşahede edilen Kitab-ı Mübin'in lemaat ve tereşşuhatının tevafukatı, Onuncu Sözde dahı müşahede edildi. Bu sözün manıdar ve hikmettar tevafuk ve intizamları sanki kemal-i hararetle yekdiğerine müştak ve mutehassir birkaç samimî ve ciddî kardeş ve arkadaşların vuslatları gibi, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın her bir âyât ve kelâmı, taht-ı tasarrufuna aldığı kelime ve kelâmları yine semavatın hadsız elektrikleri olan yıldızlar gibi parlatarak, şu letafetlen ile insaniyet tarifine tam dâhil olan zî-şuuru mest ve hayran bırakıyor.

Şurası da şayan-ı hayrettir ki, şu mübarek Onuncu Söz, mevzuu olan haşir mesele-i muhimmesi kâinatın hitam-ı ömrüne muallâk ve mukadder olduğu gibi, Risaletü'n-Nur arasında dahı, bu Sözün en son tevafukatını göstermesi de ayrıca bir tevafuktur diyorum. Cennet nehirleri demek olan Kur'ânî nehirleri, enva-ı türlü avazıyla coşkun coşkun aksın. Aksın ki, zaman-ı cahiliyet ve devr-i fetrette son derece ihtiyaçlı olan akvam üzerlerine tulû eden şümus-i Kur'âniyenin sür'atle inkişaf ve tevessü ve nev-i beşerin humsunu ihya, ebedî ve daimî bir nurla tenvir ve izaa eylediği gibi, şu asr-ı dalâlet ve hüsran ve devr-i bid'at ve tuğyanda, ehl-i iman ve tevhidin yaralı ruhlarına merhem olsun.

akvam: milletler, kavimler, ulus lar
asr-ı dalalet: hüsran sapıklık asrı, sapkınlık asrı, umutsizlik asrı
avaz: yüksek sesli ses
ayat: Kur'an ayetleri
bala: boy
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
dahil: girme, içinde olma.
daimî: sürekli, devamlı
dest-i manevî: manevî el, manevî yardım eli
devr-i bid'at e tuğyan: dinsizliğin yaygın olduğu devir
devr-i fetret: peygamberimizden önceki dönem
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
enva: çeşitler, türler, neviler
enva-ı türlü: çeşitli cins
eyadi-i manevîye: manevî eller
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hikmet: ilahi gaye, gizli sebep
hitam-ı ömür: hayatının sonu
humus: beşte bir
ihya: dirilme, hayat verme
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
izâa: yüksek sesle bildirme, ilân etme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kelam: ilahi söz
kemal-i hararet: mükemmel bir heyecan ve coşkunlukla
Kitab-ı Mübin: Kur'ân-ı Kerim.
kitab-i semaviye: Kur'aniye ilâhi, semavi olan Kur'ân
kıyas-ı kat'i: kesin şüpheye bırakmayacak şekilde oranlama, değerlendirme
latif: güzel, hoş
lemeat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
manıdar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
mesele-i muhimme: mühim, önemli mesele
mest: keyifle, kendinden geçmiş, sarhoş, esrik.
mevzu: konu
misal: eş, benzer
muallak: bağlı
mübarek: feyizli, bereketli
mukabele: karşılık verme
mukadder: takdir edilmiş
musafaha: selam vermek ve sevgisini göstermek üzere birbirine el uzatma
müşahede: ilahî sırlan ve tecellien seyretme
müştak: arzulu, fazla isteklı, iştiyak gösteren
mutehassir: hasret çeken
muvazene-i tam: tam bir uygunluk, denge.
nev-i beşer: insanlık.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
samimî: içten, candan, gönülden
şayan-ı hayret: hayret edilecek, şaşılacak, şaşırmaya değer şey, hayret veren şey
semavat: semalar, gökler
şumus-ı Kur'ani: Kur'ân güneşi.
taht-ı tasarruf: idare altında
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme
temevvüç: dalgalanma, dalga dalga olma, çalkalanma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevafukat: uygunluk.
tevafukat-ı hakikiye: gerçek esas uygunluk.
tevessü: genişleme, yayılma
tulû: doğma, doğuş
vuslat: bir şeye ulaşma, kavuşma, birleşme, enşme
zaman-ı cahiliyet: cahiliyet zamanı, cahiliye dönemi, İslâmdan önceki cahiliyet devri
zânn: alttaki, aşağıdaki
zişuur: şuurlu, şuur sahibi
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.

Evet, altı yedi seneden beri hoş ve şirin bu manzarayı gören lâtif ve nazirsiz bir gül-i Muhammedîyi (ASM) koklayan ümmet-i Muhammed (ASM) Sure-i Kevser'den [1] بِحَمْدِهِ وَالْمِنَّةِ mükâfat-ı ruhiyesini ve dimağıyesini aldı

Ve bu noktaya ruhum emin idi ki, çoktan beri ehl-i iman ve tevhid, İslâmiyet gibi bâkî ve sermedî güneşin kusuf ve ufulüne canavarcasına çalışmayı kendine vazife addeden ehl-i dalâletin pis programlarını görüp nevm-i gafletten uyanarak, Sure-i Kevser'i takıp eden iki sureyi lisan-ı hâl ve kal ile okuyarak zındıklara hitaben, "Bizler sizin nifak denizinde serseriyâne ve zulümkârâne gezen dalâlet ve sefahat gemilerinize binemeyiz. Ancak, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın nuranî ve tevhid sikkeli iman ve İslâm zırhlılarına binerizMenzillerimize vardığımızda muvaffakıyet ve semere-i sa'yımız tezahür ve tahakkuk eder" diye bağırarak ve [2] اِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ ... الٓمٓ ferman-ı mübinini tilâvetle, Sure-i Kevser'in müjde ve beşareti bizleri kuvvet ve metanete sevk, hem behçet ve meserrete yetiştirdi Maruzatıyla nusret ve fütuhatın gelmesi kokusunu alarak, fevç fevç daire-i Kur'âniyeye arz-ı dehalet ettiler. Bu hususta tesbîh ve tahmidin ehem vazifeleri olduğunu anlayarak tevbelerini reddetmeyen Cenab-ı Rabbü'l-İzzet Hazretlerine istiğfara şıtab edip salâh ve felâh ve fevz-i necat yollarını tuttular.

"Hemen Rabbım, hakikî verese-i enbıyayı teksır, dünyevî ve uhrevî âmâl ve makasıdına muvaffak buyursun,"

husus: iş, keyfiyet.
istiğfar: tevbe, etme. Allah'tan gunahlarının bağışlanmasını isteme
Kur'ân-ı mu'cizülbeyan: mucize olan Kur'an
küsuf: güneş tutulması
latif: güzel, hoş.
lisan-ı hâl ve kal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve hareketi ile bir mana ifade etmesi
maruzat: arz edilenler, takdim edilenler
menzil: durak, konak yeri
meserret: sevinç, şenlik.
metanet: sebat, gayret
mükafat-ı ruhiye ve dimagiye: ruha ve akla ait mükafat, ruha verilen hoşluk, mukâfat.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
nazir: benzer, eş
nevm-ı gaflet: gaflet uykusu
nifak: ikiyüzlülük, munafıklık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, mu nevver
nusret: yardım
salah: dine olan bağlılık.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
semere-i sa'y: çalışmanın semeresi, gayretin meyvesi, çalışma sonucu elde edilen kâr, fayda.
sermedi: ebedî, daimî, sürekli
serseriyane: serserice, serseri gibi
sikke: alâmet, nişan, turra
şıtab: acele, sürat, çabukluk.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tahmit: hamd etme, şükretme
tevbe: Allah'tan af dileme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
tilavet: okumak, takıp etme, arkasına düşme
tugyan: zulüm, haksızlık ve küfürde ileri gitme.
uful: gurup, batış, gözden kayboluş, görünmez olma
ümmet-i Muhammed: müslümanlar
verese-i enbıya: peygamber varisleri, âlimler
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir
zulümkar: zulüm yapan, zalim, zulümlü

1- Onun hamdı ve minnetle

2- Allah'ın yardımı geldiği zaman... (İlh.) (Nasr Suresi 1.)

arz-ı dehalet: dahil olma.
bakı: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
behçet: güzellik
beşaret: müjde, müjdelemek.
cenab-ı Rabbü'l-İzzet: İzzet sahibi terbiye edici Allah (c.c)
daire-i Kur'aniye: Kur'an'ın dairesi, dahili
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak.
devr-i bid'at: bid'alar (dinin aslından olmayıp sonradan icat edilen âdetler) zamanı
dımag: akıl, şuur
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman tevhid: inananlar, iman sahipleri.
felah: mutluluk, kutluluk, bahtiyarlık
ferman-ı mübin: doğruyu yanlıştan ayıran emir, buyruk, Kur'an
feve: bolluk, takım, cemaat.
fevz-i necat: kurtuluş, başarı
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
gul-i Muhammedi: kırmızı renkli bir gül çeşidi.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.

duasını tekrar ile beraber, Onuncu Sözün âciz kalemime kumanda verip yazdırdığı şu arizacığımı takdime cür'et eder, bilhassa dest ve dâmen-i muallâlarını öperim efendim.

Hamiş: Harman ortasında Mevlevîvari dolaşan bu bîçare çiftçi, sözlerini de işlediği işe benzeterek söylediğini tekrar söylemiş, geçtiği yere dönmüş, yine gelmiş ise de ne yapsın? Üstadı, yıldırım gibi seri hatvelerle ilerlerken, hiç olmazsa karınca yürüyüşü takip edeyim, irtibat kesilmesin niyetiyle şu perişan cümleleri derç ve takdim ettim efendim.

Muhammed Sabri

(Rahmetullâhi aleyh)

130

[Ahmed Hüsrev'in bir fıkrasıdır.]

Kıymettar Üstadım!

Bugün Süleyman Efendi Kardaşımla irsal buyurulan, biri dünyanın ömrünü izah eden bir mektupla, diğeri Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın duasının fezailini gösteren Otuz Birinci Mektubun Otuz Bir Lem'adan On Birinci Kısmının Birinci Kısmını aldık ve okuduk.

âciz: becenksız kabiliyetsiz
amal: emeller arzular istekler
arıza: isteklerini arz etme dile getirme altta üste takdim edilen yazı veya mektup
biçare: çaresiz zavallı.
bilhassa: özellikle
cür'et: cesaret etme yüreklilik yiğitlik.
dâmen-i muallâ: yüce ve yüksek etek.
derc: sokma içine alma
dest: el
dünyevî: dünyaya ait
fezail: fazileler
hamiş: mektubun altına sonradan yazılan ek yazı
harman: tahıl tanelerinin samandan ayrılması için yapılan iş.
hatve: adım
irsal: göndermek gönderilmek, yollamak.
irtibat: bağ münasebet.
izah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
kıymettar: kıymetli değerli.
kumanda: komuta
makasıd: maksatlar gayeler
Mevlevîvari: Mevlevi gibi (dönerek.)
muvaffak: başarmış, başarılı
seri: çabuk, hızlı sur'atli.
takdim: arz etme sunma
takdime: sunmaya
teksir: çoğaltma
uhrevî: ahirete dair ahirete ait.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı öğretici öğretmen

Sevgili Üstadım! Bu kısım bizi o kadar mesrur etti ki, tarifine muktedir değilim. Cenab-ı Hak sizden ebeden razı olsun.

Bu risale, kat'î bir varlıkla bu ümmete necat kapılarını açıyor. Ve bu zulumatlı günlerin avdet etmemek üzere veda etmekte olduğunu ihbar etmekle beraber şakirtlerini hep birden ve bir ağızdan münacata davet ediyor.

Sevgili Üstadım! İstikbalimizi Nur deryasından fışkıran nücum-misal nurlarla aydınlatan ve bu kasvetli ve karanlıklı ve kâbuslu günlerimizde kat'î bir ümitle yaşatan ve her bir risalede lemaan eden yeni bir başka nurla yüzümüzü güldüren Cenab-ı Vacibü'l-Vücud Hazretlerine bîhisap şükrümüzü takdim ederken, sevincimizi katlayan Üstadımızın vüruduna sabırsızlıkla intizarımızı arz ederim efendim.

Ahmed Hüsrev

131

[Said Nursî'nin bir fıkrasıdır.]

Kardeşim Hüsrev, Lütfü, Rüştü!

Size "üstad" ve "talebeler" ve "ders arkadaşları" içinde, fayda verecek bir fıkrımı beyan edeceğim. Şöyle ki:

arz: sunma, bildirme
avdet: geri gelme, dönüş.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
Cenab-ı Vacibul-Vucud: varlığı vacip olan Allah (c.c)
derya: deniz.
ebeden: ebedi ve daimî olarak.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
ihbar: haber verme, bildirme
intizar: bekleme, gözleme.
istikbal: gelecek
kabus: sıkıntı, rahatsızlık, korku veren
kasvet: sıkıntı, iç darlığı, gönül darlığı, gam, keder.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
lemeân: parlama, parıldama
mesrur: sevinçli, memnun
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma, Onun manevî huzurunda, tazarru ve niyazda bulunma
necat: kurtuluş, kurtulma
nücummisal: yıldızlar gibi, yıldızlar gibi parlak.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
şakirt: talebe, öğrenci
takdim: arz etme, sunma
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme
ümmet: nesil, millet.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı: öğretici, öğretmen
veda: ayrılık, ayrılma, ayrılış
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

Sizler –haddimin fevkinde– bir cihette talebemsiniz ve bir cihette ders arkadaşlanmsınız ve bir cihette muin ve müşavirlerimsiniz.

Azız Kardeşlerim!

Üstadınız lâyuhtî değil. Onu hatasız zannetmek hatadır. Bir bahçede çürük bir elma bulunmakla bahçeye zarar vermez. Bir hazinede silik para bulunmakla, hazineyi kıymetten düşürtmez. Hasenenın on sayılmasıyla, seyyienin bir sayılmak sırnyla insaf odur ki. Bir seyyie, bir hata görünse de, sair hasenata karşı kalbı bulandınp itıraz etmemektir. Hakaika dair mesailde külliyatlan ve bazen da tafsilâtları sünuhat-ı ilhamiye nev'inden olduğundan hemen umumiyetle şüphesizdir, kat'îdir. Onlann hususunda sizlere bazı müracaat ve istişarem, tarz-ı telâkkısına dairdir. Onlar hakıkat ve hak olduklarına dair değildir. Çünkü, hakikat olduklanna tereddüdüm kalmıyor. Fakat münasebat-ı tevafukıyeye dair işaretler, mutlak ve mücmel ve külli surette, sünuhat-ı ilhamıyedir. Tafsilât ve teferruatta bazen perişan zihnim karışır, noksan kalır, hata eder. Bu teferruatta hatam "asla" ve "mutlak"a zarar iras etmez. Zaten, kalemim olmadığından ve kâtip her vakıt bulunmadığından, tabiratım pek mücmel ve nota hükmünde kalır, fehmi işkâl eder. Bilinız.

Kardeşlerim ve Ders Arkadaşlarım!

Benım hatamı gördüğünuz vakıt, serbestçe bana söyleseniz mesrur olacağım. Hatta başıma vursanız, "Allah razı olsun" dıyeceğim. Hakkın hatırını muhafaza ıçın,

beyan: açıklama, bildirme, ızah
cihet: yon, sebep, vesile
dair: alakalı, ılgılı
faıde: fayda
fehm: anlayış, akıl
fevk: ust.
Hakaik: hakıkatler, dogrular, ger çekler
hakıkat: gerçek, doğru
hasenat: sevap
hasene: sevap
hazine: para, altın gibi kıymetli şeylerin saklandıgı saglam yer
hükmünde: değerınde, yerinde
ır as: tıtretme, çekerek sarsma.
işkal: müşkulluk, guçluk, zorluk.
ıstişare: meşveret etme, bır he yetin fıkrine muracaar etme
itiraz: kabul etmedıgıni belırtıp karşı çıkma
kat'ı: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kâtip: yazan, yazıcı
kıymet: deger
kulli: butune aıt olan, umumî genel
kulliyat: bır şeyin butunu, bir şeyin tamamı, hepsi
layuhtı: hatasız, hata işlemez, yanılmaz, yanlış yapmaz
mesail: meseleler
mesrur: sevinçli, memnun
mucmel: oz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, ozet.
muhafaza: koruma.
muin: yardımcı, muavın
muracaat: başvurma, danışma.
muşavir: ıstişare edilen fıkrine muracaat edilen, kendısıne danışılan kımse
mutlak: herhangi bır kayda bagli olmayan, kayıtsız, şartsız.
nev: çeşit, tür
nota: oz olarak, kagıda yazmak.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
sâir: dıger, başka, otekı
seyyie: fenalık, kotuluk, suç, gunah
sır: gizli hakıkat.
sunuhat-ı ilhamiye: ilham olan hatırlayışlar, ılhamla akla gelenler, ılham olarak kalbe doganlar
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tabırat: tabırler, ifadeler, tenmler, deyımler
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, ızahlar
talebe: öğrencı
tarz-ı telakkı: anlayış, tarzı, yolu
teferruat: ayrıntılar, dallar, bolumler
tereddut: kararsızlık, şuphe, de kalma
üstad: ogretıcı, öğretmen

başka hatırlara bakılmaz. Nefs-i emmarenin enaniyeti hesabına, Hakkın hatırı olan bilmediğim bir hakikatı, mudafaa değil, alerre'si ve'l-ayn kabul ederim. Bilirsiniz ki: Şu zamanda şu vazife-i imaniye çok mühimdir. Benim gibi, zayıf, fikri çok cihetlerle inkısam etmiş bir bîçareye yüklenmemeli, elden geldiği kadar yardım etmeli. Evet, mücmel ve mutlak hakaika bız zahiri vesile olup çıkıyor. Tanzim ve tasfiye, tasvir ise, kıymettar, muktedir ders arkadaşlanma aittir. Bazen onlara vekâleten tafsilâta, tanzimata girişiyorum, noksan kalıyor.

Bilirsiniz ki, yaz mevsiminde dünya gafleti ziyade hükmeder. Ders arkadaşlarımızın çoğu fütura düşüp tatil-i eşgale mecbur oluyor. Ciddî hakaık ile tam meşgul olamıyor. Cenab-ı Hak kemal-ı rahmetinden iki senedir ciddî hakaika nispeten yemişler, fâkiheler nev'inden tevafukat-ı lâtife ile ezhanımızı taltif etti, zihnimizi neşelendirdi. Kemal-i merhametinden, o tevafukat-ı lâtife meyvelenyle, ciddî bir hakıkat-i Kur'ânıyeye zihnimizi sevk etti ve ruhumuza o meyveleri gıda ve kut yaptı. Hurma gibi, hem fâkihe, hem kut oldu, hem hakikat, hem zıynet ve meziyet birleşti.

Kardeşlerim! Bu zamanda dalâlet ve gaflete karşı pek çok manevî kuvvete muhtacız. Maatteessüf, ben şahsım ıtıbanyla çok zayıf ve muflısım. Hanka keramatım yok kı, bu hakaıkı onunla ispat edeyim. Ve kudsî bir himmetim yok ki, onunla kulûbu celp edeyim. Ulvî bir deham yok ki, onunla ukulü teshir edeyim. Belki, Kur'ân-ı Hakîm'in dergâhında, bır dılencı hadım hukmündeyım. Bu

hikmetli Kur'an
kut. yiyecek, nzık.
maatteessüf: ne yazık ki. üzulerek belirteyim ki
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meşgul: bır işle uğraşan ilgilenen
meziyet. kıymetli ozellik.
mücmel: oz olarak anlatılmış kısa ve az sözle ifade edilmiş öz ozet.
mudafaa: savunma koruma
muflis: iflas etmiş, her şeyini kaybetmiş
muhim: onemli ehemmıyetli
muktedir: ıktıdarlı gücu yeten
mutlak. kesin
nefs-ı emmare: insana kotu ve gunah işlerin yapılmasını emreden nefis
nev: turlu çeşit.
sevk. yonelıme gonderme
tafsılat: tafsıller açıklamalar ızahlar.
taltıf: iltıfat etme gönül okşama.
tanzim: duzenleme, sıralama tertıpleme
tanzımat. tanzımler nızam vermeler duzenlemeler
tasfiye: saflaştırma, saf kılma, arıtma
tasvir: bır şeyi yazıyla veya baş ka ifade tarzlanyla anlatma
tatıl-ı eşgal: çalışmaya ara verme
teshir: zaptetme ele geçirme
tevafuk-ı lâtife: hoş ve güzel uyguntuk katşı karşıya geliş birbirini tutma ve munasebettarlık
ukul: akıllar zihinler uslar
Ulvî: yuksek, yuce, manevî, ruhanî
vazife-i imaniye. imanla ilgili vazife gorev
vekaleten. vekil olarak
vesile: aracı vasıta
zahiri: gorunurde
zaif: zayıf guçsuz kuvvetsiz takatsız dermansız.
ziyade: çok, fazla
zıynet: sus bezek.

alerre'sivelayn: baş ve goz ustune
bîçare: çaresiz zavallı
celp: çekme, çekiş kendine çekmek.
ciddî: muhim onemli
cihet. sebep vesile mucıp bahane
dalalet: iman ve Islamıyetten ayrılmak azmak
deha. olaganustu zeka sahıbı olma
dergâh: sığınılacak yer
enaniyet. kendini begenme bencıllık egoıstlık
ezhan: zihinler
fâkihe: yemiş meyve
futur: zayıflık gevşeklik usanç
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hadim: hademe hizmetcı.
hakaık: hakikatler doğrular gerçekler
hakikat: gerçek dogru
hakıkat-ı Kur'anıye: Kur'a nın ıfade ettıgı gerçekler
hanka: olaganustu
himmet. ceht, gayret.
inkısam: bolunme parçalanma
ispat. delil gostererek iddıayı saglamlaştırma
kemal-i merhamet: merhametin son derecesi, tam bır merhamet mukemmel ve kusursuz merhamet ile
kemal-i rahmet: rahmetin mukemmelliği
keramat: kerem ve bagışlar ıkramlar lutuflar
kıymettar: kıymetlı degerlı
kudsî: mukaddes, yuce
Kur'an-ı Hakım: herşeyi ile

muannit ehl-i dalâletin inadını kırmak ve insafa getirmek için, Kur'ân-ı Hakîm'in esrarından bazen istimdat ederim. Keramat-ı Kur'âniye olarak, tevafukatta bir ikram-ı İlâhî hissettim, iki elimle sarıldım.

Evet, Kur'ân'dan tereşşuh eden *Işaratu'l-İ'caz* ve *Risale-i Haşir*'de kat'î bir işaret hissettim. Emsallen bulunsun bulunmasın, bence bir keramet-i Kur'âniyedir. *İşaratu'l-İ İ'caz*'ın bir sahifesine dikkat ettik, satırların başında bütün hurufat ikişer ikişer olup, harika bir intizam ile hurufatın vaz edildiğini gördük. Onuncu Sözde medar-ı tevafuk (3, 4, 5, 6) rakamları, her birisi 13'te ittıfakları; o 13'ün de, Altıncı ve Sekizinci, mahrem Dördüncü Remizlerde mühim bir esrar anahtarı olduğunu gördük. Bunda şüphemiz kalmadı ki, kâğıt üzerinde daima kalacak bir keramet-i Kur'âniyedir, bir ikram-ı İlâhîdir ve doğrudan doğruya, risalenin ve iman-ı haşrin tasdikine bir imza telâkkı ettik. Havada uçmak, su üzerinde yürümeye benzemiyor. Onlar muvakkat, hem şahsın kemaline ve ihtiyârına, belki ıstıdraca verilebilir. Doğrudan doğruya hakikate –hususan bu zamanda– hizmet edemiyor.

Her ne ise, bir küçük mesele münasebetiyle çok konuştum ve çok da israf ettim. Ahbapla fazla konuşmak mergup olduğundan, inşaallah, bu israf affolur.

Kardeşiniz
Said Nursî

ahbap: dostlar
daima: her vakit, sürekli, her zaman
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
emsal: benzerler
esrar: sırlar, gizli hakikatler
harika: olağanüstü
hurufat: harfler
hususan: bilhassa, özellikle
ihtiyar: seçme, tercih etme
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı.
iman-ı haşr: haşre yeniden dirilmeye inanma
inşaallah: Allah izin verirse; ma nasında kullanılan bir dua
intizam: düzen, düzenlilik
israf: gereğinden fazla
ıstıdraç: sonu şer olan başarı.
istimdat: aman dileme, merhamet ve yardımına sığınma.
ittıfak: birleşme, birlik.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemal: fazilet, erdem, bilgi
Keramet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın kerameti
Kur'ân-ı Hakîm: herşeyiyle hikmetli Kur'ân
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken
medar-ı tevafuk: tevafuk uyma, uygun gelme sebebi
mergup: rağbet edilen, beğenilmiş, çok kıymet verilen
mesele: konu.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhim: önemli, ehemmiyetli
münasebet: vesile, dan dolayı
muvakkat: geçici.
tasdik: doğrulama, onaylama
telâkkı: anlama, kabul etme.
tereşşuh: sızıntı, damla
tevafukat: uygunluk.
vaz: koyma, konulma, atma

Biraderzadem merhum Abdurrahman'ın vefatını müteakip, yanıma gelip, kuvvetli emarelerle Abdurrahman ın yerine bana gönderildiği kalbime ihtar edilen gayet çalışkan ve halıs kardaşlarımızdan elmas kalemlı Kuleonulu Sarıbıçak Mustafa Hulûsî nın, on fıkra yerine geçecek tek bırıncı fıkrasıdır

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ

حُرُوفِ الْقُرْآنِ وَأَسْرَارِهَا [3]

Ey Benim Muhterem Üstadım!

Âcız talebenız, küre-i arz içerısınde ruhum bazen şarka, bazen cenuba, bazen garba, bazen şımale, bazen semaya gıderdı. Acaba yardım nıe taraftan erişecek dıye beklerdım. Ruhum bır murşıd-i ekmel taharrı ederdı. Aramak üzere ıken bana ılham olundu kı: "Mürşıdı sen uzakta arıyorsun, pek yakınında bulunan Bedıuzzaman vardır. O zatın *Rısale-i Nur*'u müceddıt hükmündedır. Hem aktaptır, hem Zulkarneyn'dır, hem ahır zamanda gelecek İsa Aleyhısselâmın vekılıdır, yanı müjdecısıdır" denildı. Bunun üzerıne Ustad-ı Muhteremın nezdıne vardım. Rısaleleri, bıze yazmak ıçın emır verdı. Ben de On Beş kadar Sözlerden yazdım ve okuyorum. İstıdadım kısa, fıkrım müşevveş olduğundan, rısalelerden hakkıyla ıstıfade ve ıstıfaza edemıyordum.

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah ın adıyla.
2- Hıçbır şey yoktur kı, Onu ovup Onu tesbıh etmesın. (Isra Suresi, 44.)
3- Allah ın selamı, rahmetı ve berekâtı Kur'ân ın harfleri ve sırlarına adedınce üzerınızе olsun.

âcız: elı yetmez, gücü yetmez, güçsüz.
ahır zaman: dunyanın son devresı.
aktap: kutuplar bellı bır yer veya memleketteki evlıyanın başı olan en buyuk velî.
Bedıuzzaman: zamanın, çağın eşsız guzellığı.
bıraderzade: kardeş çocuğu, yeğen.
cenup: guney, kıble.
elmas: çok değerlı.
emare: alamet, belırtı, nışan.
erişı: gel.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
garp: guneşın batıgı taraf, batı.
gayet: son derece.
halıs: saf, samımî.
hükmunde: degerınde, yerınde.
ıhtar: hatırlatma, uyan.
ılham: ıçe gonule doğma, kalbe gelme, gonle dogan şey.
ıstıdat: kabılıyet, anlayış.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma.
ıstıfaza: feyz alma, feyz bulma, feyzlenme.
kure-i arz: yer kure, dunya.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu.
müceddıt: dın yenıleyıcısı.
murşıd-i ekmel: en mukemmel ve kusursuz dogru yol gosterıcı.
murşıt: gafletten uyandıran.
muşevveş: karışık, duzensız.
müteakıp: takıp eden.
nezd: yan, kat, huzur, ınd.
şark: güneşın dogduğu yon, dogu.
sema: gokyuzu, gok.
şımal: kuzey.
taharrı: arama, araştırma.
talebe: ogrencı.
Ustad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlerının ozel ısım yerne geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen.
ustad-ı muhterem: saygın, hurmete deger ustad.
vefat: olum.
vekıl: bakan, başkasının yerne ve adına konuşan.

Bilahare, Yirmi İkinci Mektubu verdiniz yazdım. Bir-iki defa arkadaşlarımla okudum. Âciz talebenizin maddî ve manevî On Beş yaşından beri, mazide birikmiş olan küflü yaralarını tedavi etti. *Elhamdülillâh*. Bunun üzerine bir rüya gördüm. Rüya budur:

Menamda, kıbleye karşı bir vilâyete gittim. O vilâyette gezerken, iki büyük acip fabrikaya rast geldim. Bu fabrikalar, dünyadaki fabrikalara benzemiyor ve hem de, bu fabrikalar insanın sağ cenahına geliyor. İkisinin de sahipleri yok. İçerisine girdim, fabrikanın biri büyük, biri küçük. Bu küçük fabrikayı ben idare ederim diye, ona sahip oldum...

Bunun üzerine bir rüya daha gördüm. Kıbleye karşı uzun bir kışla ve kışlanın içinde büyük bir fırın var. Ben de o fırının dairesindeyim ve ayak üzreyim. Karşımda, gençlerden ehl-i takva Süleyman isminde bir genç vardı. Ve sağ tarafımda, yine gençten, İsmail isminde birisi vardı. Buna binaen, alettahmin yüz kadar gençler, o fırının dairesinde sağımda ve solumda ayak üzere idiler. Hayret ettim. Bunun üzerine bir zat geldi, gençlerin önüne ufacık bir mendil serdi. O mendil üzerinden, dört köşe haşhaşlı ekmeği gençlere birer birer dağıttı. Bilahare, o mendilin içinden bir avuç da kuru üzüm dağıttı. Bakıyorum, o mendilden üzüm ve ekmek tükenmiyordu. Hayret ettim. Bana denildi ki, bu mubarek zat, Said Nursî'dır. Ben de anladım ki, bu harika iş aktaplarda bulunur dedim, uyandım.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
aktap: kutuplar, belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük velî
alettahmin: tahminen, tahmini olarak, zan ve kıyas üzere
bilâhere: sonra, sonradan, sonraları
binaen: den dolayı, bu sebepten
cenah: kanat, taraf, kısım
ehl-i takva: dindar, dinin yaşayan
Elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
harika: olağanüstü
İdare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
kıble: güney yönü, cenup
kışla: ask. askerlerin topluca barındığı büyük yapı, asker birliklere ait bina
küf: organik maddeler üzerinde nemden dolayı oluşan küçük, pamuk gibi ve çoğunlukla yeşil renkte mantar tabakası
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazi: geçmiş zaman
menam: rüya, düş.
mendil: küçük havlu, peçete
talebe: öğrenci
tedavi: hastalığı iyileştirme için yapılan bakım
vilayet: il, şehir

Bunun üzerine risaleleri devam üzere yazmakta iken, Allah'ın tevfiki ve Üstad-ı Muhteremin himmeti erişti; çok çok istifade etmeye başladım. Bilahare, bütün o rüyamda gördüğüm gençler, etrafıma toplandı. Her birisi bana arkadaş ve Kur'ân'a talebe oldular. Ve bir de, bizim memleketin insanları bir parça ehl-i tarikat ve ehl-i takvadır. Memleketimizde zahir ve bâtın hocası olmadığından, şeytana ve nefse çok defa hedef oluyorduk ve evham içinde boğuluyorduk. Risaleleri okudukça, şeytan-ı lâin ve nefsin hilelerini ve evhamlarını cehennemin dibine atıyordu. Risaleler okurken, çok arkadaşlar çok hayrette kalırlardı.

"Bu koca Bedî, bu lü'lümisal bu sözleri, bu kelimeleri nereden buluyor?" diye birbirimize çok defa diyorduk. Lisanına baksan, bir şey istifade edilmez gibi görünüyor. Hâlbuki, söyledikleri hep hikmettir. Nazarımıza dehşet veriyor, nur serpiyor (HAŞİYE) diye, tekrar tekrar iştiyakla okuyorduk. Bunun üzerine, "Risaletü'n-Nur ve mektubatü'n-Nur, okuyanlara bir iksir-i azamdır" diye hükmettik.

Muhterem Üstadım, maddî ve manevî yaraları bulunan bu yüz arkadaşımın yaralarını, risaleler tedavi ediyor. Hatta, bazen bizden uzak olanlar evhama boğulur, gelirler, âcız talebeniz bir risale okursam evhamını kaldırır

---

HAŞİYE: Evet. Mustafa kardeşim, Said in üç şahsiyetinden ikisini tamam fark etmiş. Said deki üstadını ders verdiği vakit âlî görüyor, biçare dostu olan Said'ı hakikatte olduğu gibi adî görüyor. Ve gördüğü doğrudur.

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
batın: görünmeyen taraf, iç kısım
bilahare: sonra, sonradan, sonraları.
dehşet: olağanüstü heyecan veren
ehl-i takva: Allah'tan korkan ve günahlardan çekinen insanlar
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fanî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
erişti: geldi
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
himmet: yardım, ihsan, lütuf
iksir-i azam: büyük tesirli ilaç
istifade: faydalanma, yararlanma
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
lisan: konuşma dili
lü'lümisal: İnci gibi
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mektubatü'n-Nur: Risale-i Nur kulliyatındaki mektuplar
nazar: düşünme, fikir
risale: konu, bölüm
risaletü'n-Nur: Risale-i Nur kulliyatının risaleleri
şeytan-ı lain: lanetlenmiş, kovulmuş, nefret kazanmış şeytan, Allah'ın rahmetinden mahrum olan şeytan
talebe: öğrenci
tedavi: hastalığı iyileştirme.
tevfik: başarı, muvaffakiyet.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sifatı; öğretici, öğretmen
üstad-ı muhterem: saygın, hürmete layık, ustad
zahir: açık, görünür

giderlerdi. Cenab-ı Hak, Feyyaz-ı Mutlak ve Hallâk-ı Azîm mevcudat ve camidat ve zerreler adedince sizden razı olsun, âmin. Yarın mahşerde, herkesten evvel Resul Ekrem ve Nebî-i Muhterem Efendimiz Hazretlerinin şefaatine mazhar ol inşaallah, âmin. Bu gençlerin her gün, her saat duasını alıyorsunuz. Ve her bir risaleyi okurken, en aşağı sekiz on kadar arkadaş bulunuyor. Hâlbuki bu fitne-i ahır zamanda, bu gençlerin bır araya gelip hak söz dinlemeleri pek mühimdir ve medar-ı şükrandır.

Bu âcız talebeniz Arabî görmemiş ve medrese hiç görmemiş. Eskiden yazılmış Türkçe kitaplan okurdum, maddî ve manevî yaralanmı tedavi edecek ilâç bulamazdım. Ruhum ve kalbim çok çırpınıyordu. Öyle bir dereceye gelirdim ki, her saat kendimi intihar etmeye karar verirdim. "Acaba hâlim nedir ve ne olacak? Mürşid-i kâmil nerede bulabilirim?" diye çok merak eder ve yeis içensinde kalırdım. Cenab-ı Hak, nasıl ki cehennem gibi bir zaman içinde cennet gıbi bir zamanı halk eder ve her zamana lâyık çareleri icat eder ve her yaraya muvafık ilâcı ihsan eder, öyle de, bu medresesiz zamanımızda bızım gibi yaralılara, Üstad-ı Muhterem vasıtasıyla, risaleleri Türkçe olarak telif ettiriyor. Buna ne kadar şükredeyim, *lâyuad velâyuhsa*, Cenab-ı Hakka şükürler olsun ve Üstad-ı Muhteremi de Kur'ân hızmetinde muvaffak edıp ıkı cihanda azız eylesin, âmin.

Ben hıçbir Arabıyat görmeden, medresede beş on sene okumadığım hâlde, yalnız risaleleri yazıp ciddiyetle okudum. Kendimi yirmi sene medresede okumuş gıbı

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
Arabî: arapça dil
Arabıyat. Arap dili ve edebiyatı
azız: izzetli, muhterem, saygın
camidât: cansızlar, ruhsuz, sert ve katı maddeler
Cenab-ı Hak. Allah (c.c)
evvel: her şeyden önce, ilk
Feyyaz-ı Mutlak: hiç bir kayıt ve şartla bağlı olmadan çok çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.)
fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi.
haik: yaratma, yaratış
Hallak-ı azim: yüce yaratan, yüce yaratıcı Allah.
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
inşaallah: Allah ızın verirse, manasında kullanılan bir dua
intıhar: bir kımsenin çeşitli sebeplerin etkısı ile kendini öldürmesi
layık: uygun, yakışır, münasıp
lâyuad: sayısız, pek çok.
layuhsa: sayısız, hesaba gelmez, pek çok.
maddı: madde ile alakalı, cismanı.
mahşer: haşrolunacak, toplanılacak yer
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme
medar-ı şükran: şukrü gerektıren, şükre sebep
medrese: eskı dönemde ders okutulan, düzenli ogretim kuruluşu
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
muhım: luzumlu, gerekli
mürşid-i kâmil: en kamil, en olgun, irşat edıcı
muvaffak: başarmış, başarılı.
muvafık: uygun, munasıp
Nebi-i muhterem: saygın, hurmete layık, peygamber
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap, broşur
şefaat: Hz. Peygamberin ve diger salih kullanın, bazı gunahkar mu'minlen bağışlamasını Allah tan dilemelen
talebe: ogrencı
tedavi: hastalığı iyileştirme
telif: yazılmış, ortaya konulmuş eser
Üstad-ı Muhterem: muhterem, saygıdeger ustad
vasıta: aracı
yeis: umıtsızlık.
zerre: pek ufak parça

tahayyül ediyorum. Sebebi ise, bu âcizin, bu fakirin, bu miskinin nezdine çok Arabiyat hocaları geliyor ve benim okuduğuma hayret ediyorlar. Evvelden mürşid-i kâmil terbiyesi görmüş insanlar geliyorlar, benden işittikleri kelimelere meftun oluyorlar. Çok hocalar, iki diz üzerine gelip, "Risale okuyuver" diyorlar. Eğer sesim erişse idi olanca kuvvetimle bağırarak, küre-i arzdaki gençlere diyecektim: "Risaleleri ciddî okumak ve yazmak, yirmi sene medresede okumaktan faiktir ve daha menfaatlidir."

Medresede okumaktaki maksat, evvelâ kendini kurtarıp, saniyen ümmet-i Muhammed'i (ASM) kurtarmaya çalışmak değil mi? Risaletü'n-Nur ve mektubatü'n-Nur, yirmi senelik medrese ilmini veriyor itikadındayım. Ve her bir risale, tek başıyla bir mürşid-i ekmeldir. Kalbi bozulmamış herhangi genç, bir risaleyi alıp dikkatle ve teslimiyetle okusa, daire-i inkıyada geliyor, islah oluyor. Herhangi bir maddiyyun, bir risaleyi alıp okursa, iman etmezse de, hiçbir bahane bulamıyor. Herhangi bir dinsiz, okusa ve tamam manasıyla anlasa, imana geliyor. Herhangi bir feylesof okusa, "Bundan daha yüksek akıl olamaz ve akıllar toplansa, bunun fevkine çıkamaz, akıl buna yol bulamaz" diyor. Risale-i Nur, lisan-ı hâl ile Avrupa meftunu bulunan tek gözlü deccale, "Yâ iman et, yahut bütün dünyanın maskarası olacaksın" diyor.

Şimdi, aziz ders kardeşlerim, bu fakir, bir tane mürşid-i ekmel ve kutup ararken, Cenab-ı Hakkın ihsanıyla, keremiyle, lütfuyla, rahmetiyle, Üstad-ı Muhteremin sa'yı ile yüz on dokuz mürşid-i ekmel ve kâmil buldum.

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
Arabiyat: Arap dili ve edebiyatı
aziz: sevgili
bahane: kusur, noksan.
ciddî: mühim, önemli
ciddiyet: ciddilik.
daire-i inkıyat: itaat, boyun eğme dairesi. Allah'a kulluk dairesi
deccal: hakkı batıl, batılı hak olarak gösteren kimse
evvel: önce
evvela: öncelikle
fâik: üstün, seçkin, ilen, yüksek.
fevk: üst.
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
islah: iyi bir hale koyma, iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
itikat: inanç, iman.
kâmil: âlim, bilgin, geniş kültürlü
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
küre-i arz: yer küre, dünya
kutup: evliyalar içersinde zamanın en büyük mürşidi olan
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
maddiyyun: maddeyi ezeli ve ebedi kabul edenler
maksat: gaye
maskara: herkesi kendine güldüren, soytarı.
medrese: eğitim ve öğretim kurumu
meftun: tutkun, müptela, aşırı bağlanmış
mektubatü'n-Nur: Risale-i Nur külliyatındaki mektuplar
menfaat: fayda
miskin: elinden iş gelmez beceriksiz.
mürşid-i ekmel: en mükemmel doğru yola ulaştırıcı
mürşid-i kamil: en kâmil, en olgun irşat edici
nezd: yan, kat.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
risale: konu, bölüm
sa'y: iş, çalışma, çabalama
risatü'n-Nur: Risale-i Nur külliyatındaki risaleler
saniyen: ikinci olarak.
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma
terbiye: eğitim
ümmet-i Muhammed: müslümanlar
üstad-ı muhterem: saygın, hürmete layık ustad

Risaletü'n-Nur ve mektubatü'n-Nur, yüz on dokuz adediyle, her birisi birer mürşid-i ekmeldir ve aktaptır.

Ey Maddî ve Manevî Yaralı Olan Genç Kardeşlerim!

Ve ey mürşid-i ekmele muhtaç olan ehl-i tarıkat kardeşlerim! Şeyh Abdülkadir-i Geylânî ve Şah-i Nakşibend, İmam-ı Rabbanî, İmam-ı Gazalî, Muhyiddin-i Arabî, Mevlâna Halid (radıyallahu anhum, kaddesallahu esrarehum) Hazretlerinin derece-i iman ve kemalâtları, risalelerde ve mektubatta vardır. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Merhum büyük kardeşim Mustafa, Risalenin şakirtleriyle velâyetin şakirtlerini ve birbirinin arasındaki dereceyi anlatmak istiyor. Bu meseleyi Risale-i Nur halletmiş. Hem tevhid-i âmî ile tevhid-i hakîqîyi göstermiş. Hem gözü kapalı olarak gitmenin ve gözü açık olarak gitmenin farkını Risale-i Nur beyan etmiş. Hem âlem-i yakaza ile âlem-i menamı Risale-i Nur keşfetmiş. Hem âlem-i misal ile âlem-i şahadeti birbirinden Risale-i Nur ayırmış. Hem velâyet-i kubrayı, velâyet-i vustayı, velâyet-i suğrayı ve birbirinin farkını, tamamıyla Risale-i Nur göstermiş. Bir sohbette, bir kademede –Sahabelerin meseli gibi– zahirden hakikate geçmenin sebeplerini anlatmış. Hem tarikat sahlarının ve 'Eimme-i Erbaa'nın caddelerini Risale-i Nur beyan etmiş. Hem ilmelyakın, aynelyakın, hakkalyakîn ile elde edilen imanın farklarını Risale-i Nur göstermiş. Hem Hazret-i Ebu Bekir-i Sıddık (RA) ve Hazret-i Ömer (RA) ve Hazret-i Osman'ın (RA) meşrebini Risale-i Nur takip etmiş. Hem İmam-ı Ali'nin (RA) bir veled-i manevîsi olduğunu, Celcelûtiye'yi tefsir ile Risale-i Nur'un kıymetini ve vazifesini Risale-i Nur göstermiş. Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Mehdî ve İsa Aleyhisselâm ve Deccal ve Ye'cuc-Me'cûc ve Sedd-i Zulkarneyn hakkındaki müteşabih hadisleri, Risale-i Nur tevil etmiş, esas maksadı anlatmış.

İmam-ı Ali (RA), Şah-i Geylânî (RA), Sekizinci, On Sekizinci, Yirmi Sekizinci Lem'alar ile ve Sekizinci Şua ile keramat-ı evliya hak olduğunu ve yerde iken Arş-ı Azamı müşahede ettiklerini Risale-i Nur beyan etmiş. Hem umum müçtehitler, 'Mütekellimîn'den birisi gelecek, hakaik-i imaniyeyi ve bütün mesaili vazıh bir surette beyan edecek" diye ➡

aktap: kutuplar, belli bir yer veya memlekettteki evliyanın başı olan büyük veliler.
alem-i menam: uyku âlemi, rüya âlemi.
alem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem.
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
âlem-i yakaza: uyanıklık âlemi.
Arş-ı Azam: Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
aynelyakın: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
beyan etme: açıklama, izah.
derece-i iman: imanın derecesi.
ehl-i tarıkat: tarikat mensubu.
esas maksat: asıl hedef, asıl gaye.
hak: gerçek, doğru.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
hakîkat: bir şeyin aslı ve esası.
hakkalyakın: bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğruluğundan şüphe yeri asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme.
haşiye: ek, ilâve, dipnot.
ilmelyakın: bir şeyi ilim ve delil ile kesin olarak bilme, tanıma, kabul etme.
kademe: derece, basamak.
kaddesallahü esrarehum: Allah mukaddes, mübarek eylesin.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
keramat-ı evliya: Allah'ın veli kullarına ikram etüğü olağanüstü haller.
keşfetme: bulup çıkarma, ortaya koyma.
maddî: madde ile alâkalı, cismânî.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
mektubat: mektuplar.
mektubatü'n-Nur: Risale-i Nur Külliyatındaki mektuplar.
merhum: Allah'ın rahmetine kavuşmuş, vefat etmiş olan.
mesaili: meseleler, konular.
meseli: örnek, benzer, nümune.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum.
mürşid-i ekmel ve aktap: en mükemmel ve kusursuz doğru yol gösterici olan evliyalar.
müşahede etmek: bir şeyi gözle görmek, şahit olmak.
mütekellimîn: Allah'ın zatından, sıfatlarından, fiillerinden ve İslâm inanç esaslarından bahseden ilimle meşgul olan ilim adamları.
müteşabih hadis: hadislerden lâfzı ve manası açık olmayan, gerçek anlamının dışında anlamlar taşıyan hadisler.
radıyallahu anhum: Allah onlardan razı olsun.
risale: kitapçık, Risale-i Nur.
risaletü'n-Nur: Risale-i Nur Külliyatındaki risaleler.
suret: şekil, üslup, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah.
tevhid-i âmî: araştırmaksızın taklidî bir surette Allah'ın birliğini kabul etme.
tevhid-i hakîkî: araştırarak deliller ile Cenab-ı Hakkın varlığını ve birliğini kabul etme ve bunu anlayabilme.
tevil etmek: yorumlamak, açıklamak.
vazıh: açık olan, aşikâr.
velayet: ermişlik, Allah dostluğu.
velâyet-i kübra: en büyük velâyet, büyük velîlik, Allah'a yakınlığın inkişafına bakan ve peygamber varisliğinden gelen, kısa ve yüksek olan tarikat berzahına uğramadan zahirden hakikate geçen velîlik meslegi.
velayet-i suğra: küçük derecedeki velîlik.
velâyet-i vusta: orta derecedeki velîlik.
veled-i manevî: manevî evlât, mürid.
zahir: görünen âlem.

Ey Kardeşlerim ve Ey Halifeler!

Tarikatın ve hakikatin müntehasını anlamak istersenız, risaleleri ciddiyetle okuyun; bâlâdaki zatların arkasında gidersınız ve yuksek ımanlarına yaklaşırsınız.

Ey Ehl-i Tarikat Kardaşlarım!

bilhassa sizlere çok rica ediyorum. Risaleleri bir defa okuyunuz. Risaletu'n-Nur ve mektubatü'n-Nur'un her bır satırında bir kitabın tesirini bulamazsanız, bana ne dersenız deyınız, kabul edıyorum.

Tekrar çok tavsiye ediyorum, okuyun okuyun. Okudukça risaleler feyizaver nurları saçıyorlar. Okudukça

---

mujdelerınıl, Risale-i Nur, hâdısat-ı âlem ıle ıspat etmiş. Hem butun her asırda gelen mebuslar, velîler keşfiyatlarında, "Bırısı gelecek, şarktan bır nur zuhur edecek" dıye Risale-ı Nur'un şahs-ı manevîsını ve Ustadımın şahs-ı manevîsını ve talebelerin şahs-ı manevîsını görup, butun ummet-i Muhammed'e (ASM) Risale-ı Nur'un fazıletını, ehemmıyetını, kıymetını ve emr-ı Peygamberî ıle butun ummet virtlerinde azab-ı kabırden ve ahırzamanda gelecek fıtneden, deccalın şerrinden ıstıaze etmelerını ve yapacağı maddî ve manevî tahrıbatını Risale-ı Nur tamır yaptığını gormuşler, mujdeler, beşaretler, işaretler, remızlerle haber verdıklerını, Risale-ı Nur Eskişehır, Denızlı, Afyon, İstanbul gıbı hâdısat-ı âlem ıle göstermış.

Elhâsıl: Asırlardan beri beklenılen ve muntazır kalınan zat, Risale-ı Nur ımış. Hatta Ustadın kendısı de bir zaman böyle bır zatın geleceğıne muntazır ımış. Hâlbukı ne ağabeyım Mustafa'nın ve ne de benım haddım değıl kı, Risale-ı Nur'un kıymetını ve vazıfesını beyan edeyım, heyhat!

Risale-ı Nur, Kur'ân-ın has tefsırı olduğundan Kur'ân-a bağlıdır. Kur'ân ise Arş-ı Azama bağlıdır. Onun ıçın Risale-ı Nur-u Kur'ân methûsena edebılır. Bırıncı Şua da otuz üç ayetıyle ışaret etmış.

Bunu yazmaktan maksadım, ağabeyım Mustafa ya, Risale-ı Nur'dan medet ve Kur'ân'dan şefaat ve Ustadımdan dua ıstemektır.

Talebenız Küçük Alı

Arş-ı Azam: Cenâb-ı Hakkın kudret ve saltanatının en buyuk dairesi.
azab-ı kabir: kabir azabı, kabırde çekılecek sıkıntı, ceza.
bala: yuksek, yukarı, yuce, ust.
beyan etmek: açıklamak.
bilhassa: ozellıkle.
ciddiyet: dıkkatlı, sammî.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fıtne ve fesada sebep olacağı İslamı şeairi tahrip edecegi tarihte görulmemiş zulumlen nıfakla aldatarak yapacagı Hadıs-ı Şerıflerde belırtılmış yalancı ve zararlı şahıs.
ehl-i tarikat: tarıkat mensubu.
elhasıl: kısacası, netıce olarak, ozetle.
emr-i Peygamberî: Peygamber Efendımızın (ASM) buyrugu.
fazılet: değer, mezıyet, kışıyı ahlaklı, iyi hareket etmeye yonelten manevi kuvvet, erdem.
feyiz: ılım, ırfan.
feyizaver: feyiz getıren, feyiz veren.
fitne: ahlâkta ve cemıyet nızâmında azgınlık ve bozgunculuk.
hadisat-ı âlem: dünyada meydana gelen olaylar.
hakikat: gerçek, gorulen bır şeyın aslı esası.
halife: vekil, bırının yerine geçen kımse, halef.
has: aıt, ozgü, ozgun.
ıstıaze etme: korunma, Allah a sığınma.
mebus: seçılen, gonderilen vekil.
medet: yardım.
mektubatü'n-Nur: Risale-i Nur Kulliyatındaki mektuplar.
methusena: ovme ve yuceltme.
muntazır: bekler durumda olma.
muntazır kalınmak: beklenılmek.
münteha: bır şeyın ulaşabıldığı son yer, nihayet.
nur: varlıgı gormemize vesıle olan şey.
remız: bır manayı ıfade eden ve ya bır mânaya delâlet eden ışaret ve şekıl.
risale: belli bir konuda yazılmış kuçuk kıtap.
risaletü'n-Nur: Risale-ı Nur kulliyatındakı risaleler.
şark: dogu yoresi.
şefaat: bır suçlu veya ıhtıyaç sahıbının af ve ıyılıge kavuşması ıçın dıgeri tarafından yapılan aracılık.
şer: kotulukı fenalık.
tamir: onarma, duzeltme.
tarikat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edecegi terbıye usul ve yolu.
tavsiye: oğutleme.
tefsir: yorum, açıklama.
ümmet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar.
ümmet-i Muhammed: Hz. Muhammed e (asm) bağlı olan ve yolundan gıdenler.
veli: Allah ın sevgısıne hımayesı ne kavuşmuş, ermiş kımseler, Allah dostu, evlıya.
vırd: zıkır, belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zıkır olarak belli bıçımde ve duzenlı şeklıde okunması.
zat: kışı, şahıs, fert.
zuhur etmek: doğmak, ortaya çıkmak, ahırzaman, dunya hayatının kıyamete yakın son devrı.

iştiyak getiriyorlar, usanç vermiyorlar. Başka kitaplar bir iki defa okusan, insana usanç veriyor. Hâlbuki risaleler öyle değil, okudukça başka başka iman hâlleri telkin ediyorlar.

Döneceğim bâlâdaki rüyanın tabirine; aklım yetiştiği kadar tabir edeceğim. Allah hayretsin.

Biri büyük, biri küçük fabrikadan büyük fabrika ise, Ustad-ı Muhteremdir. Fabrikanın içerisinde bulunan acip ve garaip bedî aletler ise, bu zamana kadar hiç bir imamın söylemediği kelimeleri ve iman telkinatlarını yapan Risale-i Nur eczalandır. O küçük fabrika ise, Risale-i Nurları kim okuyup yazarsa, o dahi küçük fabrikaya benzeyecek. İçerisindeki bedî aletler ise, Risale-i Nur'un dusturları, hakikatleri ve mesail-i imaniyedir; okuyan ve yazan insanlar, öyle kuvvetli, sarsılmaz imanları bulacaklardır. Fabrika hareketi ise, Risaleleri okuyup yazan adamların kemal-i şevk ve heyecanla çalışmalarıdır. Görmüş olduğum vilâyet ise, velâyet-i kübra yollarını gösteren Risale-i Nur'dur.

Bu rüyayı takviye için, bir rüya daha söyleyeceğim. Menamda, İstanbul'a yaya olarak iki defa gittim. İstanbul'a vardığımda, dükkânları hep açıktır. İçinde sahipleri yoktur. Dükkânların içinde, sandıklarda, büyük büyük mıhlar gördüm ve başka demir parçaları da vardı. Bunun üzerine manevî rahmet yağarken, İstanbul'dan yaya olarak avdet ettim...

acip: tuhaf, hayrette bırakan
avdet: geri gelme, dönüş.
bâlâ: yüksek, yukarı, yüce, üst.
bedî: eşsiz, güzel
dustur: kaide, esas, prensip
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
garaib-i bedî: güzelliğin şaşırtıcılığı, şaşırtıcı, hayrette bırakıcı eşsiz güzellikte olan.
hakikat: gerçek, doğru
hayr: iyi iş, iyi şey
imam: önder, rehber
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menam: rüya, düş.
mesail-i imaniye: imanî meseleler.
mıh: çivi, mıh, kazık, enser
rahmet: yağmur, faydalı yağmur
tabir: yorum, yorumlama
takviye: teyit ve tasdik etme
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme
telkinat: telkinler, fikir aşılamalar
üstad-ı muhterem: muhterem, saygıdeğer ustad
velâyet-i kübra: en büyük velilik, Cenab-ı Hakk'ın insana yakın olmasına bakan ve peygamber varisi olmaktan gelen gayet kısa ve yüksek tarikat berzahına uğramadan zahirden hakikate geçen velilik meslegi
vilayet: il, şehir

[1] اَللّٰهُ اَعْلَمُ bunun tabiri de. Dünyada İstanbul büyük ve güzel memleket olduğu gibi, öyle de risaleler ve mektubatu'n-Nur velâyet-i kübra yollarını gösterir. Demir gibi kuvvetli, elmas mıhlar gibi hakikatın burhanlarını, satışa çıkaran ve her risale bir kudsî dükkân hükmüne gelen bir meşher-i nuranîdir. O sergide imanî nurlar teşhir edilıyor. Ve velâyet-i kübra yollarını gösterdiğini, iki kere iki dört eder derecesinde kanaatim gelmiştir. İkinci gördüğüm rüyanın tabiri, Allahü a'lem, böyle olsa gerektir.

Kıbleye karşı kışla ise, manevî, Allah'a asker olan gençlerin Isparta vilâyetindeki geniş dershanelerine işarettir.

Ekmeği dağıtan zat ise, Üstad-ı Muhterem Said Nursî'dir. Ve ekmek pişiren fırın ise, Üstadımın hususî medresesidir. Fırının ekmeğinin müşterileri ise, risalelen okuyup lezzetini anlayan, benim gibi ve arkadaşlarım gibi [2] هَلْ مِنْ مَزِيدٍ diyenlerdir. Evet, Üstad-ı Muhterem insanlara manevî ekmek dağıtıcıdır. Bu fırında çok işaretler vardır. Aklım bu kadar yetişiyor.

Gençlerin ayakta olması ise, gençlerin imanî risaleleri okuyup imanlarını kuvvetleneceğine işarettir. O tatlı ve yedikçe noksan olmayan üzüm ve ekmek ise, her şeyden daha tatlı i'caz-ı Kur'ân esrarına ve imanın envarına işarettir ki, onlar Risale-i Nur dağıtıyor. Âciz talebeniz ise, gençlerin başında ve sağ tarafta bulunduğum ise, gençlere ihsan-ı İlâhî, ikram-ı İlâhî ve Üstad-ı Muhteremın himmetiyle o gençlere vesile olacağıma işarettir,

1 En iyi Allah bilir.

2 Daha yok mu? (Kaf Suresi 30.)

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
Allahü a'lem: Allah bilir
burhan: delil, ispat, hüccet.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
esrar: sırlar, gizli hakikatler
himmet: yardım, ihsan, lütuf
hükmüne: yerine, değerine
hususî: özel
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve ensilmez ifadesi
ihsan-ı İlâhî: Cenab-ı hakkın ikramı
ikram-ı İlâhî: Allah'ın (c.c) ikramı ve ihsanı
imanî: imana dair olan, imanla ilgili
kanaat: inanma, görüş, fikir

Kıble: güney yönü, cenup
kışla: ask. askerlerin topluca barındığı büyük yapı, asker birliklere ait bina.
kudsî: mukaddes, yüce
manevî: maneviyat, maddî olmayan
medrese: ders okutulan yer
meşher-i nuranî: nuranî sergi, nurlu ziyadar, manzarası mubarek sergi
mıh: çivi, mih, kazık, enser
risale: kitap, eser
tabir: yorum, yorumlama
talebe: öğrenci
teşhir: gösterme, sergileme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
üstad-ı muhterem: muhterem, saygıdeğer ustad
velâyet-i kübra: en büyük velâyet, büyük velîlik. Allah'a yakınlığın inkişafına bakan ve peygamber vârisliğinden gelen, kısa ve yüksek olan tarikat berzahına uğramadan, zahirden hakikate geçen velîlik meslegi
vesile: aracı, vasıta
vilayet: il, şehir
zat: kişi, şahıs, fert.

inşaallah. Benim aklım bu kadar eriyor. Bu kadar tabir edebildim. Rüyalarımın ıslah ve tabirini rica ederim.

Yirmi gün zarfında bir rüya daha gördüm. Eğridir Gölünün kenarında yani çakıllığında bulunuyormuşum. Bu denizin kenarında büyük bir beyaz çadır kurulmuş. Çadırın içinde, büyük bir direğin dibinde, üstadım Said (RA) bulunuyor. Bu esnada eline büyük bir kırmızı kaplı kitap alıp, çadırın direğine dayanarak o kitabı okudu. Bilahare harıçten, kıble tarafından Mahmut isminde gençten, yeşil elbiseli birisi gelip Üstadımın elinden o kitabı –yani okuduğu hutbeyi– istedi ve aldı. Çadırdan Mahmut ismindeki genç dışarıya çıktı, kıbleye karşı, ayak üzere, halklara dedi ki: "Bu ana gelinceye kadar böyle bir hutbeyi, bir imam okumamıştır" diyerek, o hitabeyi alıp kıbleye karşı götürdü. O anda uyandım. Allah hayretsin.

Bu rüyayı da bildiğim kadar tabir edeceğim. O deniz ise, Şeriat-ı Muhammediyedir (ASM). O çadır ise, Isparta vilâyetidir. O hutbe ise, risaletü'n-Nur ve mektubatu'n-Nur'dur. Hutbeyi götüren yeşil elbiseli genç Mahmut ise, ya Şeyh-i Geylânî, ya İmam-ı Rabbanî'dir. Risaleler "Makam-ı Mahmud" yolunu tarif ediyorlar. Üstadımın hutbesi olan Risale-i Nur, bu zamanın bir mehdîsi ve müceddidi'dir.

Ey küre-i arzda bulunan gençler, hocalar ve halifeler! Bin senedir insanların aradığı Mehdî Hazretlerinin pişdarı ve müjdecisi, Üstadımın neşrettiği Risale-i Nur'dur.

Ey benim kardeşlerim! Benim gibi âciz bir talebenin okumasından, anlamasından ne çıkar? Üstadıma ne sual

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
bilahere: sonra, sonradan, sonraları
halife: öncekinin yerine geçen, sonradan gelen.
hariç: dışarı
hitabe: konuşma, hitap, nutuk.
hutbe: hatip tarafından camiler de minbere çıkıp yapılan dini içerikli konuşmalar
imam: namazda kendisine uyulan Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
kıble: güney yönü, cenup
küre-i arz: yer küre, dünya
Makam-ı Mahmut: en yüksek şefaat makamı. Peygamberimizin (ASM) kavuşacağı Allah tarafından vaat edilen makam
mehdî: hidayete eren, doğru yolu tutan, hidayete vesile olan
müceddit: dini yenileyicisi
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
şeriat-ı Muhammediye: İslâmiyet, sünnet-i seniyye yolu.
sual: soru
talebe: öğrenci.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vilayet: il, şehir
zarfında: içerisinde

açabilirim? Kaç kitap okudum da sual açayım ve mesele halledeyim? Ne gibi sual sorayım? Dünyada çok kitaplar vardır ve o kitaplan okumuşsunuzdur. Okuduğunuz kitapların hepsini de anladınız mı? Alâkullihâl, anlayamadığınız meseleler çoktur. Üstadıma sual açınız, meydana ilim çıksın ve iman hakikati çıksın da dünyada bulunan üç yüz elli milyon Müslümanlar da istifade etsinler. Ne kadar müşkülâtınız varsa halledilsin, bizim gibi âcizler de istifade etsin.

Ey hocalar ve ehl-ı kalb! Soracağınız suallerin cevaplarını Risale-i Nur'da bulabilirsiniz. Ehl-i keşif ve kalbden birisi, benim gibi âciz bir insandan Mehdî'yi soruyor: "Ne vakit gelecek?" Daha Mehdî'yi anlayamamış. Dabbetülarz-arz kimler olduğunu bilmiyor. Bunlara dair, risalelerde birer bahis vardır. Her müşkül sualin cevabını o risalelerden arayınız, bulursunuz.

Ey hocalar ve halifeler! "Bizim ilmimiz bize yeter" deyip yıldız böceği gibi şevkinize, ilminize aldanmayın. İnsanın kendi bildiği kendine kâfi gelmez. Her insan her meseleyi anlayamaz. Uyuyorsunuz! Uyuduğunuz miktar artık yeter! Uyanmalı...

Peder ve validem ve cümle arkadaşlarım ve biraderim Ali çok selâm edip, iki ellerinden öper ve dua etmektedirler.

Kuleönü'nde Sofuoğlu
Talebeniz
Mustafa Hulûsî (RH)

alakullihal: ister istemez olduğu kadar, şöyle böyle
bahis: konu
birader: kardeş
Dabbetülarz: hadis-i şerifle ahir zamanda olacağı haber verilen ve kıyamet alametlerinden olan bir cins mahlûk
dair: ait, alakalı, ilgili
ehl-i kalb: gönül ehli
ehl-i keşif: bazı sırlan bilinmeyen hakikatleri... Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
hakikat: gerçek, doğru
ilim: bilgi, marifet.
istifade: faydalanma, yararlanma
kâfi: yeterli.
mesele: konu
miktar: kadar, kıymet, ölçü, değer, derece
müşkül: güç, zor, çetin
müşkülat: muşkiller, güçlükler, zorluklar
peder: baba
şevk: keyif, neşe, sevinç
tabir: yorum, yorumlama
talebe: öğrenci
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
valide: ana, anne

133

Risale-i Nur'un tesvidinde çok hizmeti sebkat eden temiz kalbli, ihlâslı, güzel bir hafız, mudakkık bir hoca olan Hafiz Halid'in bir fikrasıdır.

Risale-i Nur'un müellifi Bediüzzaman, nadire-i cihan, hadim-i Kur'ân Said Nursî (RA) hakkında hissiyatımdan birden birini beyan ediyorum:

Üstadım kendisi *Nur* ismi-i celîline mazhardır. Bu ismi-i şerif, kendileri hakkında bir *İsm-i Azam*'dır. Kendi karyesinin ismi *Nurs*, validesinin ismi *Nuriye*, Kadirî üstadının ismi *Nureddin*, Nakşî ustadının ismi *Seyyid Nur Muhammed*, Kur'ân üstadlarından *Hafiz Nuri*, hizmet-i Kur'âniyede hususî imamı *Zinnureyn*, fikrini, kalbini tenvir eden *Ayet-i Nur* olması ve müşkül mesailini izaha vasıta olan *nur temsilâtı* gayet kıymettardır. Resailinin mecmuuna *Risale-i Nur* tesmiyesi, *Nur* ismi onun hakkında Ism-i Azam olduğunu teyit etmektedir.

Risale-i Nur adlı harika telifatın bir kısmı Arabî olmakla beraber, Risale-i Nur eczaları şimdiye kadar yüz on dokuza baliğ olmuştur. Her bir risale, kendi mevzuunda harikadır. Gayet yüksek olmakla beraber, Onuncu Söz ismiyle iştihar eden haşre dair olan risalesi pek harikadır, camidir.

Ulemaca sırf naklî olan haşrî ve neşrî, gayet kuvvetli ve kat'î delâil-i akliye ile ispat etmiştir. Onunla çokların imanını kurtarmışlar. (1) هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا

1. O ki güneşi bir ışık, ayı bir nur yaptı. (Yunus Suresi, 5.)

arabî: arapça dil
ayet-i nur: nur âyeti
bâliğ: ulaşmış, erişmiş
beyan: anlatma, açıklama
camî: toplayan, içine alan, kapsayan
dair: ait, alakalı, ilgili
delâil-i akliye: akıl ile bulunan deliller, akla ait deliller, akılla anlaşılabilen deliller
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
fikra: kısım, fasıl, bölüm
gayet: son derece
hadim-i Kur'an: Kur'an'a hizmet eden, Kur'an hizmetkârı
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hârika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
hususî: özel
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
İsm-i Azam: en büyük isim
İsm-i celîl: Celîl ismi, Cenab-ı Hakkın büyüklüğü ve kudretiyle her şeyi hükmüne boyun eğdirdiğini ifade eden ismi
İsm-i şerif: şerefli isim.
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kadirî: Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin yolunda olan, onun tarikatına mensup olan
karye: köy
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıymettar: kıymetli, değerli
mazhar: nail olma, şereflenme
mecmu: bütün, hepsi
mesail: meseleler
mevzu: konu
mudakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
müellif: eser telif eden, yazan
müşkül: güç, zor, çetin
nadire-i cihan: dünyada ender dünyada az bulunan
naklî: nakil ve rivayete dayanan, anlatıma dayanan, nakil ile öğrenilen, akla dayanmayan
nakşî: Hz. Şâh-ı Nakşîbend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan.
neşrî: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi
resail: risaleler
risale: kitap, eser
sebkat: geçme, ilerleme
sır: manevî hakikat ve mânâ fetler
telifât: telifler, kaleme alınan eserler, yazılanlar
temsil: misal getirme, özellik le, ögüt alınsın diye mesel anlatma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tesmiye: isimlendirme, ad verme
tesvid: yazı ile karalama, müsvedde yapma
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
valide: ana, anne
vasıta: alet, araç.

ayetinin sırrıyla diyebilirim ki, Risale-i Nur bir kamer-i marifettir ki, şems-i hakikat olan Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın nurunu istifaza eylemiş ki, [1] نُورُ الْقَمَرِ مُسْتَفَادٌ مِنَ الشَّمْسِ olan meşhur kazıye-i felekıyeye mâsadak olmuştur. Hem diyebilirim ki, Üstadım, Kur'ân hakkında bir kamer hükmünde olup, sema-ı nsaletin şemsi olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan nuru istifade edip, Risale-i Nur şeklinde tezahur etmiş.

Üstadım, başkalarında nadiren bulunan mumtaz hasletlerinden, zahirî tavrının pek fevkinde bir vaziyet gösteriyor. Zahir hale bakılsa, ilmihali bilmiyor gibi görünüyor; birden, bakarsın bir derya kesiliyor. Mezun olduğu mıktarı ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan istifade derecesi nispetinde söyler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmdan cihet-i istifadesi olmadığı vakıtlerde, yeni ay gibi mahviyet gösterir. "Bende nur yok, kıymet yok" der. Bir hasleti de, tam tevazudur ve [2] مَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللهُ hadısıyle tam amil olmasıdır.

İşte bu haslet icabatındandır ki, bizim gibi talebelerinden bazı mesail-i ilmıyede muhalefet bulunsa, onlarn sözlerini, içinde arar, hak bulduğu vakıt, kemal-i tevazu ile ve lezzetle kabul ederek teslim eder. "Maşaallah," der. "Siz benden daha ıyi bildiniz," der. "Allah razı olsun," der. Hak ve hakıkatı, nefsın gurur ve enanıyetine daıma tercih eder. Hatta ben bazı meselelerde muhalefet ediyordum. Bana karşı gayet mültefit, memnunâne bır tavır

1- Ay ışığını güneşten almaktadır

2- Kim tevazu gösterirse, Allah onu yüceltir (*Müslim* Bırr 69 *Tirmizî* Bırr 52 *Dârimî* Zekât 35 *Taberanî* Sadaka 12)

Aleyhissalatü Vesselam: salât ve selam ona olsun
amil: yapan, işleyen, yapan yapıcı
cihet-i istifade: faydalanma cihetı, istifade yonu
daıma. her vakıt, sürekli, her zaman.
derya: deniz, bahr
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
fevk. üst, ust taraf, yukarı, üzerı
gayet: son derece
gurur: kıbır, kendı yuksek ve degerlı tutarak boburlenme
hakikat: gerçek, doğru
haslet. huy, ozellik.
hukmunde: değerınde, yerınde
icabat. icaplar, gerekenler, lâzım gelenler, bir ış ıçın gerekli olanlar
ilmihal: "hal ılmı" mânâsında herkese gerekli olan dını hukumlen bildırmek maksadıyla yazılan kıtaplara verılen ısım
istifade: faydalanma, yararlanma
istifaza: feyz alma, feyz bulma, feyzlenme
kamer: Ay
kamer-i marifet: ılm ayı
kazıye-i felekıye: astronomı ıle ılgılı hukum
kemal-ı tevazu: tam anlamıyla alçak gonullu olma
kıymet: değer
Kur'an-ı mu'cizü'l-Beyan: açıklamaları ıle akılları benzerını yapmaktan acız bırakan (Kur'ân-ı Kerım)
mahviyet: alçak gönullülük, kendını değersiz gosterme
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel. Allah korusun
mâsadak: dogrulayıcı, tasdik etmek.
memnunâne: memnun bır şekılde, memnun kalarak.
mesail-i ilmıye: ılmı meseleler
mesele: konu
mezun: yetkılı, salâhıyetlı
muhalefet. uygun olmama, aynlık, zıtlık.
mültefit: ılufat eden
mumtaz: mezıyetlerıyle başkalarından aynlan, seçkın.
nadiren: ender olarak, az olarak.
nefs: kışının kendısı, ıyılıge de kotuluge de meylı olan duygu
nıspetınde: oranında, olçusunde.
razı: rıza gösteren, hoşnur olan.
Resul-ı Ekrem: çok comert kerım olan peygamber
sema-ı risalet. peygamberlık seması, gogu
şems-ı hakıkat: hakıkat guneşı, gerçegın parlaklıgı
talebe: talep eden, ogrencı.
tavr: hâl, eda, gıdış
tercih: ayırma, seçme
tevazu: alçak gonullulük, bır kımsenın başkalarını kendınden küçük gormemesı
tezahür: görünme, belırme, ortaya çıkma
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlerının ozel ısım yerne geçen bır sıfatı, oğretıcı, ogretmen
vaziyet. durum
zahir: gorunuşe gore, gorunuş itıbarıyle
zahiri: gorunuşte olan, zahıre dışa aıt olan

alır; eğer yanlış yapsam, güzelce, damanma dokunmayarak beni ikaz eder. Eğer güzel bir şey söylemiş isem çok memnun olur.

Üstadım, bilhassa hikmet-i hakikîye fenninde, yani hikmet-i şeriat ve İslâmiyet noktasında pek harikadır ve hikmet-i beşeriyede daha çok ileridir. Hatta o ilimde, Eflâtun ve İbn-i Sina'yı geçmiş diyebilirim.

Bundan on üç sene evvel, Dârulhikmeti'l-İslâmiye azasından iken, küçükten beri şimdiye kadar, manen izn-i İlâhî ile onun bir muini ve nâsırı ve muhafızı olan kutb-ı Rabbanî ve kandil-i nuranî Abdülkadir Geylânî (aleyhi nazarurrahmanî) Hazretlerinin *Fütuhü'l-Gayb* risalesini tefeülen açtığı esnada,

أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ [1]

ibaresi çıktı. O ibare, onun hakkında pek manidar olarak, Eski Said'i Yeni Said'e çevirmesine sebebiyet vermiştir.

Eski Said olduğu zamanlarda, İngilizlerin dinî suallerine gayet lâtif ve muskit bir cevap vermiştir. Ve ilm-i mantıkta, İbni Sina'nın telifatından geçecek *Talikat* namında hanka bir risalesi var. Işkâl-i mantıkıyeyi kıyas-ı istıkraî cihetiyle on bine kadar iblâğ edip, hiçbir âlimin yetişemediği bir derece-i ihata göstermiş. *Sunuhat* ismindeki bir risalesinde gördüm ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, âlem-i manada, bir medresede ona ders verdiğini görmüş. O ders-i maneviyeye binaen *Işaratü'l-I'caz* namındaki hanka tefsiri yazmış. Bana bir gün dedi ki:

1 Sen Dârulhikmet'tesin, ehl-i İslâm'ın yaralarını tedaviye çalışıyorsun; ancak sen kendin hastasın; kendine kalbini tedavi edecek bir tabip ara.

âlem-i mana: gözle gördüğümüz alemin dışındaki alem
aleyhi nazarurrahmanî: Rahmanın nazarında olsun
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
aza: üye
bilhassa: özellikle.
binaen: iden dolayı, bu sebepten
cihet: yön
derece-i ihata: kapsama, kuşatma derecesi
ders-i manevî: manevî ders
evvel: önce
fen: hüner, marifet, sanat, ilim.
gayet: son derece
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
hikmet-i beşer: insanların anlayışı, bilgi ve becerisi
hikmet-i hakikî: gerçek hikmet.
hikmet-i şeriat: şeriatın hikmeti
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu
iblâg: ulaştırma, erştirme
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
İlm-i mantık: mantık ilmi, doğru muhakeme ve doğru düşüncenin esaslarını ve kaidelerini konu alan ilim
işkal-i mantıkıye: mantıkla ilgili muşkul, mantık ilmi açısından çözümü zor kabul edilen konular
İzn-i İlâhî: Allah'ın izni
kandil-i nuranî: nuranî kandil, nurlu kandil.
kıyas-ı istıkraî: ayrı ayrı hâdiselerden yola çıkarak bir genelleme yapma, istıkra yoluyla yapılan kıyas, tümevarım
kutb-ı Rabbanî: Allah tarafından terbiye edilen büyük bir kutup, âlim
latif: güzel, hoş
manen: mana bakımından, manaca
manidar: nükteli, ince manalı
medrese: medrese binası
memnun: hoşnut, razı
muin: yardımcı, muavin
muskit: susturan, karşılığa meydan vermeyen, konuşamayacak hale getiren
nam: ad, isim.
nasır: yardımcı, yardım eden, muin
risale: kitap, eser
sebebiyet: sebep olma
sual: soru
tefe'ül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma ve o kısmı uğurlu sayma
telifat: telifler, kaleme alınan eserler, yazılanlar
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.

"Harb-i Umumî hadisat ve netaiçleri mâni olmasa idi, *İşaratü'l-İ'caz*'ı, Allah'ın tevfiki ve izni ile altmış cilt yazacaktım. İnşaallah, Risale-i Nur, ahiren o mutasavver harika tefsirin yerini tutacak."

Üstadımla yedi sekiz sene musahabetim esnasında mühim meşhudatım çoktur. Fakat, [1] اَلْقَطْرَةُ تَدُلُّ عَلَى الْبَحْرِ mucibince, deryaya delâlet maksadı ile bu fıkra kâfi görüldü. Çünkü, Üstadımdan iftirak zamanı idi, acele yazdım. Üstadım, [2] وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ ayetinin sırrıyla çok defa yanlarında beni musahip bulmak hakkını ve teveccüh duasıyla yerine getireceklerine eminim.

Hafız Halid (RH)

134

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

Aziz, Muhterem, Müşfik ve Mükerrem Üstadım!

Bu defa ırsaline ınayet buyurulan Risale-ı Nur eczalarının dört kısımlık fihristesini aldım. Daha evvel Otuz Birinci Mektubun On Uçuncu ve On Dörduncu Lem'alarını almış, fakat ihtisaslarımı arza muvaffak olamamıştım. Fıhrısteler dort tarafımı aydınlattılar ve ıtıkatta bır olup,

1- Damla denize delâlet eder.
2- Yanınızdakı arkadaş... (Nisâ Suresi 36)

ahiren: sonradan
arz: sunma, bildirme
aziz: değerli
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
derya: deniz, bahr
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
emin: müstenih, rahat.
evvel: once
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fihriste: bır kitapta bulunan şeylen sırayla gösteren liste, katalog.
hadısat: hadıseler, olaylar
Harb-i Umumi: genel harb, dunya savaşı
harika: olaganustu
ıftırak: hıcran, ayrılık
ihtısas: intıba, ızlenım.
ınayet: yardım, ıhsan, lutuf
İnşaallah: Allah ızın verirse, manasında kullanılan bır dua
ırsal: gondermek, gonderilmek, yollamak.
ıtıkat: inanç, iman
kâfi: yeterli.
mani: engel
meşhudat: gorulen, şahıt olunan
mucip: icap eden, gerektıren
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın
musahabat: musahabeler, sohbetler
musahib: sohbet eden, birbiriyle sohbet eden, arkadaş
mutasavver: tasavvur edilmiş, tasarlanmış, düşunulmuş, zihinde canlandırılmış.
muvaffak: başarmış, başarılı
muhim: onemli, ehemmıyetli
mukerrem: ikram edilmiş, saygı gosterilmiş
müşfik: şefkatli, merhamedı, sevgı ve ılgı gosteren
nam: ad, isim
netaiç: neticeler, sonuçlar
sır: gizli hakikat.
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, ızah.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
teveccüh: yonelme, sevgi, ılgı
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen

çok metin hikmetlerle bazı a'malde ayrılıklan olan dört mezheb-ı hak gibi, bu fakire hakka, hakikate, sıdka, imana, nura, nzaya giden yollan gösterdiler. Hâdisat-ı dünyeviye meşgalesi, şimdiye kadar başımdan geçmemiş bir tarzda beni yormuş. Koca bir dairenin maddî ve manevî ağır yükü altında tek başıma kaldığımdan çok bunalmıştım.

Aziz Üstadımın Otuz Birinci Mektubun Birinci Lem'asıyla tavsiye buyurduğu evradın kuvveti, Risale-i Nur'un feyzi, müşfik Üstadımın müstehap duası ve Üstadımın üstadı Hazret-i Gavs'ın lillâhilhamd en küçük hacetimi görecek kadar zahir himmeti, mahza bir lütf-i fazl-ı İlâhî eseri olarak devam edebildiğim salâvat-ı şerife berekâtıyla zuhur eden imdad-ı Risaletpenahî ve Cenab-ı Allah'ın nihayetsiz in'am ve ihsan ve inayeti sayesinde, yüz binler hamd ve şükürler olsun, ye'se ve futura düşmekten kurtulmuş, yalnız huzur-i manevînize birkaç satırlık arıza ile çıkmak geç kalmıştır.

Hakıkaten, elmas kalemli çok kıymetli kardaşlarımın âsâr-ı Nurun cem ve teksir ve neşrinde gösterdikleri gayret ve himmet ve sevgili Üstadımıza bu kudsî vazifede yaptıkları muavenet, her türlü takdirin fevkindedir. Allahu Zülcelâl cümlesinden razı olsun ve neşr-ı envar-ı Kur'âniyede daimî muvaffakıyetlere mazhar buyursun.

Otuz Birinci Mektubun On Üçüncü ve On Dördüncü Lem'alarında, o kadar büyük dersler, o kadar azametli hakıkatler, o derece şaşaalı hikmetler ve nurlu, kudsî,

hâdisat-ı dünyeviye: dünyaya ait işler, olaylar
lütf-ı fazl-ı İlâhî: Allah'ın lütfu ihsan ve iyiliği
a'mal: ameller, işler
arıza: isteklerini arz etme, dile getirme, altta n üste takdim edilen yazı veya mektup
asâr-ı Nur: Nur eserleri
azamet: büyükluk, ululuk, yüceluk.
berekât: saadetler, mutluluklar, hayırlar, meymenetler
cem: toplama, biriktirme
daimî: sürekli, devamlı
elmas: çok kıymetli bir mücevher
evrad: virdler, okunması âdet olan dini dualar
fevk: üst, üst taraf, yukarı, üzeri
feyz: bolluk ve berekete ait
futur: zayıflık, gevşeklik, usanç
hacet: ihtiyaç
hakikat: gerçek, doğru
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hakka: Cenab-ı Hak
hamd: teşekkür, şükran
hikmet: ahlâkî söz, öğüt veren, faydalı kısa söz.
himmet: cehd, gayret
huzur-ı manevî: manevî yer, makam
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iman: inanç, itikat
imdad-ı Risaletpenahî: Hz. Peygamberin getirmiş olduğu ümmetinin bütün saadetlerini temin edebileceği kabiliyette olan iman ve Kur'an hakikatleri
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
kudsî: mukaddes, yüce.
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
maddî: madde ile alakalı
mahza: saf, halis, katıksız, sırf, tamamen kendisi
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey
metin: sağlam ve dayanıklı, kavi, berk
mezhep-i hak: hak mezhep, doğru, gerçek mezhep, doğru yol
muavenet: yardım, yardımlaşma
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
müstecap: duası, Allah tarafından kabul edilen
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
neşr-i envar-ı kur'aniye: Kur'an-ı Kerim'in nurlarının yayılması, neşredilmesi
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
rıza: razı olma, hoşnutluk.
salâvat-ı şerife: Hz. Muhammed (ASM) için yapılan dualar
sıdk: doğruluk
şaşaalı: parlak, gösterişli
takdir: kıymet verme, değer biçme
tarz: biçim, şekil, suret.
tavsiye: öğütleme.
teksir: çoğaltma
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vazife: görev
ye's: umutsızlık.
zahir: açık, görünür
zuhur: ortaya çıkma

lâhutî feyizler mündemiçtir ki, bu bîçare kardeşinizin sönük zekâsı, kısa düşüncesi, perişan, muşevveş dimağıyla, hissedebildiği zevkleri ifade etmesine imkân yoktur.

İdrak-ı maâlî bu küçük akla gerekmez,
Zira, bu terazi o kadar sıkleti çekmez.

On Üçüncü Lem'anın on üç ışaretle beyanı, Suretu'l-Felâk ve Suretü'n-Nâs ayetleriyle,

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ۞ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ [1]

ayetlerinin mecmu-i adedine veya bu iki surenin her birinde okunmakta olan [2] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ adediyle ve Fatiha başta sayılmazsa, yüz on üçüncü sureye tam ve lâtif tevafuk ve işaret göstermesi nazar-ı dikkati celp etmektedir. Her işaretin nihayetinde o ışaretteki hakaik, birkaç ensep ve âlâ kelime ile ifade edilmiştir ki, bundan daha kuvvetli beyan olamaz. İhtisasımı, bu ışaretlerdeki kelimelerle kısaca arz edeceğim.

BİRINCI İŞARET: Şeytanın ve onun şerik ve muinleri olan ehl-i dalâletin şerrinden, ancak Şeriat-ı Muhammediye (ASM) ile amil ve sünnet-ı Ahmediye (ASM) ile mütemessik olmakla kurtulmak imkânı olduğunu.

İKINCI İŞARET: Küfre giren ehl-i dalâletin kemiyeten çokluğunun kıymetsizliği; şeytan ve avenelerinin tasallutlarına karşı, istiaze, istiğfar, hıfz-ı İlâhîye iltica ve takva ile Sünnet-ı Seniyeye yapışmaktan başka çare olmadığını.

1- De ki: "Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. Onların yanımda bulunmalarından da, ya Rabbi, Sana sığınırım." (Mu'minun Suresi, 97-98.)

2- Taşlanmış şeytandan Allah'a sığınırım. (Buhari, Bed'u'l-Halk, 11; Edeb, 76; Muslim, Birr, 109-110; Ebu Davud, Salat, 18, 119-120-122; Tirmizi, Mevakit, 65.)

ala: yüce, yüksek, büyük.
amil: yapan, işleyen, yapan, yapıcı.
arz: sunma.
avene: yardımcılar, arkadaşlar, kafadarlar.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
biçare: çaresiz, zavallı.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
dimağ: akıl, şuur.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ensep: daha uygun, pek munasip, çok yerinde.
feyiz: ilim, irfan.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması.
idrak-ı maâlî: yüksek, derin fikirleri kavrama.
ihtisas: bir kişiye bağlılık, munasip.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
istiaze: sığınma, bağlanma, güvenme.
istiğfar: af dileme, affedilmeyi isteme.
kemmiyet: kemiyetler, miktarlar.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
lahutî: uluhiyet âlemine mensup ve mütealik olan, İlâhî, Rabbanî.
latif: güzel, hoş.
mecmu-i adet: adedin yekûnu, toplamı.
muin: yardımcı, muavin.
mündemiç: giren, nüfuz eden, karışan.
muşevveş: karışık, düzensiz.
mütemessik: temessük eden, bir şeyi sımsıkı tutan ve ona yapışan.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nihayet: en sonunda.
sıklet: ağırlık, yük.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sünnet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (ASM) sünneti, hâl, söz, tavır ve tasdikleri.
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (ASM) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şer: kötülük.
Şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (ASM) şeriatı. Hz. Muhammed'in (ASM) tarif ettiği, getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslam dini.
şerik: ortak.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.
tasallut: son derece rahatsız etme, musallat olma.
terazi: ağırlık ölçmekte kullanılan iki kefeli tartı.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
zira: çünkü, ondan ki, şundan şu sebepten ki, onun için.

ÜÇÜNCÜ İŞARET: Zahiren cüz'î hata ve isyanla çok büyük tahribat yapmakta olan hizbu'ş-şeytana karşı en kuvvetli kal'a olan Kur'ânî kal'aya iltica lâzım geldiğini.

DÖRDÜNCÜ İŞARET:

مَآ أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ وَمَآ أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ (1)

ayetine bir nevi tefsir mahiyetinde, cüz'î ihtiyâr ve icatsız kisb ile şerlere sebebiyet veren şeytanın muthiş tahribatına karşı istiğfar ve Allah'a iltica ve sünnet-i seniyeye riayet iktiza ettiğini.

BEŞINCI İŞARET: Kur'ân-ı Hakîm'in azîm tergip ve teşviklerinin tam yerinde olup, ehl-i imanın desaıs-i şeytaniyeye kapılmaları, imansızlıktan ve imanın zayıflığından ileri gelmediğini; hem günah-ı kebairi işleyenlerin küfre girmediklerini.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (2)

iki ayetle sabit olduğunu ve nihayet Cenab-ı Erhamurrâhimîn'in *Gafur* ve *Rahîm* isimlerini melce ve tahassüngâh yaparak şeytandan istiaze edilmesini.

ALTINCI İŞARET: Tahayyül-ı küfrü tasdik-i küfürle iltibas ve tasavvur-i dalâleti dalâletin tasdiki suretinde gösteren desaıs-ı şeytaniyeden kurtulmak için hakaık-ı imaniye ve muhkemat-ı Kur'âniyeye sarılmak ve lümme-i şeytaniyeden gelen desiselere karşı istiaze etmek ve her ıkı

1 Sana her ne iyilik erişirse Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi kusurun sebebiyledir. (Nisa Suresi, 79.)

2. Kim zerre kadar bir iyilik yaparsa, onun mukâfatını görür. Kim de zerre kadar bir kötülük yaparsa onun cezasını görür. (Zilzal Suresi, 7-8.)

azîm: büyük, yüce, ulu.
Cenab-ı Erhamürrâhimîn: İnayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah.
cüz'î: küçük, az.
dalâlet: İman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak.
desaıs-ı şeytaniye: Şeytana ait gizli hileler, şeytanın hilelerinden aldatmacaları.
ehl-i iman: İnananlar, İman sahipleri.
gafur: Mağfiret eden, suç bağışlayan, merhamet eden, günahları bağışlayan Allah.
günah-ı kebair: Büyük günahlar.
hakaık-ı imaniye: İmana ait hakikatler, imanı gerçekler.
hizbüşşeytan: Şeytan taraftarları.
icat: Vücuda getirme, yoktan var etme.
İhtiyar: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti.
İktıza: Gerektirme, lüzumlu kılma.
İltibas: Karıştırmak.
İltica: Sığınma, güvenme, dayanma.
İstiaze: Kaçınma, Allah'a sığınma.
İstiğfar: Tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme.
kal'a: Büyük hisar.
kisb: Çalışarak elde etme, çalışarak kazanma.
küfür: İmansızlık, dinsizlik.
Kur'an-ı Hakîm: Herşeyi ile hikmetli Kur'ân.
Kur'anî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen.
mahiyet: Bir şeyin aslı, esası, tabiatı, nitelliği.
melce: Sığınılacak yer.
muhkemat-ı Kur'aniye: Manası gayet açık ve net olan Kur'an ayetleri.
müthiş: Dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nev'i: Çeşit.
nihayet: En sonunda.
rahîm: Merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
riayet: Uyma, tâbi olma.
sabit: Ispat edilmiş, ispatlanmış.
sebebiyet: Sebep olma.
şer: Kötülük.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (ASM) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
suret: Biçim, şekil, tarz.
tahassüngah: Sağlam sığınak.
tahayyül-i küfrü: Küfürle ilgili hayal, küfür ve inkârla ilgili meselelerin hayal etme.
tahribat: Tahripler, yıkıp bozmalar.
tasavvur-i dalâlet: Sapıklığı aklından geçirme.
tastik-i küfür: Küfrü onaylama.
tefsir: Açıklama, izah.
tergip: Rağbet verme, istek lendirme.
zahir: Görünüşe göre, görünüş itibarıyle.

manevî yaraya karşı sünnet-i seniyyeyi merhem yapmak icap ettiğini

YEDINCI İŞARET: Erkân-ı imaniyeden biri olan kadere te'vilsiz iman etmek lâzım olduğunu ve günah-ı kebireyi işleyen mü'min kalabileceğini; fakat şeytanlann tahribatına karşı Cenab-ı Hakkın bin bir isminin tecelli etmekte olduğunu, Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak mezhebinden ayrılmamak ve Kur'ân'ın çetin ve metin kal'asına girerek sünnet-ı seniyenin muktezasına tevfik-ı hareket eylemekle kurtulmaya muvaffak olunacağını

SEKIZINCI İŞARET: Küfür ve dalâlet yoluna, insanların nasıl ihtiyârlanyla sülûk ettiklerini ve bunlann nasıl hayat geçirebildiklennı alıyyu'l-âlâ bır tarzda ders verdikten sonra, ehl-i ıman için Kur'ân'ın himayesi altına iman-ı tam ve itikad-ı kâmil ile girmek ve sünnet-ı seniyenin daire-i nuraniyesine seve seve dâhil olmaklığın ne kadar güzel olduğunu.

DDKUZUNCU İŞARET: Hizbullahın neden çok defa hizbüşşeytan olan ehl-ı dalâlete mağlûp olduklannı; Medine münafıklannın dalâlette ısrar ederek hidayete girmemelen ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın iki muharebedeki mağlûbiyetinin hikmetini beyan ederek, O Seyyidü'l-Mürselîn'in sünnetine ittiba sayesinde muvakkat acılann geçeceğini

aleyhissalatü vesselam: salat selam on olsun
alıyyülalâ en ustun, bırınclenn bırıncısı en ıyı
beyan: açıklama bildirme ızah
cemaat: bır mezhebe veya bır gruba bağlı olanlann oluşturdugu topluluk.
Cenab-ı Hak Allah (c.c)
dahil girme ıçınde olma.
daire-i nuraniye. nurlu aydınlık daire
dalalet: iman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak.
desise hile oyun aldatmaca
ehl-i dalalet. dalâlet ehli yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hak. ehl-i sunnet.
ehl-i iman inananlar. iman sahipleri
Ehl-i Sunnet ve cemaat: Islamı ılk gunkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeyleri karıştırmayıp Hz Peygamberin sunnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
erkan-ı imaniye: imana aıt esaslar
günah-ı kebair buyuk gunahlar
hidayet: dogru inanç ve yaşayıs uzere olmak
hikmet: gızlı sebep gaye
himaye koruma muhafaza etme
hizbullah Allah'ın taraftan Allah'a baglı olan topluluk.
hızbuşşeytan şeytan taraftarlan
ihtıyar ırade tercih
iman-ı tam tam inancı
ıstıaze kaçınma Allah'a sığınma
itakad-ı kamil: mukemmel inancı
ittiba tabı olma uyma itaat etme
kader Ilahı hukum Cenab-ı Hakkın takdır ve tayın etmesi
kal'a buyuk hisar
küfür imansızlık, dınsızlık.
lümme-ı şeytaniye: şeytanın vesvesesi şeytanın verdıgi kuruntu
maglûbiyet: yenılgı yenılme
maglup yenılme kendısıne galıp gelınmış
manevi manaya aıt, maddı olmayan.
merhem ılaç acıyı keden teskın eden şey
metin sağlam ve dayanıklı
mezhep: dınde tutulan yol dınde anlayıs ve ıbadet yolu
mu'min: iman eden inanan
muharebe: savaşma, savaş
muktezâ ıkıza etme, gerekme
munafık. nıfak sokan arabozucu kalbınde kufru gızledıgı halde Musluman gorunen.
muvaffak. başaran başarmış başarılı
muvakkat: geçıcı
Resul-ı Ekrem comert mukemmel resul.
Seyyidu'l-Mürselîn peygamberlenn efendısı
sülûk: bır yola gırme, bır yol tutma
sünnet. adet yol davranış
sünnet-i seniye Hz. Muhammed ın (ASM) yuce sunneti yuksek hâl soz tavır ve tasvıpleri
tahribat: tahrıpler yıkıp bozmalar
tarz usul yol
tecelli belırme bılınme gorunme.
tevfik-ı hareket: hareketın uygunlugu uygun davranısta bulunma
tevil: yorumlama yorum.

ONUNCU İŞARET: İblis'in en mühim bir desisesi olarak kendine tâbi olanlara kendini inkâr ettirdiğinden –dört misal ile izah suretiyle– bahs; ehl-i imana cin ve ins şeytanlarının şerlerinden, Allah'a iltica etmekle selâmete kavuşulacağını.

ON BİRINCI İŞARET: Cirm ve cismi küçük, cürüm ve zulmü büyük, ayb ve zenbi azîm bîçare insanı, kâinatın hiddetinden, mahlûkatın nefretinden, mevcudatın öfkesinden kurtarmak için Kur'ân-ı Hakîm'in daire-i kudsiyesine girmeye ve sünnet-i seniyeye ittiba eylemeye davet ettiğini.

ON İKINCI İŞARET: Mahdut günahlara cehennemle mukabelenin mahz-ı adalet olduğuna, cehennemin ceza-i amel, cennetin fazl-ı Ilâhî ile olduğuna; seyyienin az yazılıp, hasenenin çok yazılmasına; ehl-i dalâletin muvaffakıyetlerinin –hâşâ– kendilerinde hakikat olduğuna veya ehl-i hakta zaaf bulunduğuna delâlet etmediğini gösteren dört meraklı suale gayet fasih ve belîğ cevaplar vermek suretiyle, ehl-ı imanı, [1] رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللهِ düsturuna, her türlü saadetı camı olan Kur'ân ve sünnet şahrahına girmeye teşvik ettiğini.

ON ÜÇÜNCÜ İŞARET: Üç noktasıyla, şeytanın desıselerıne müptelâ olan bîçare insana, hayat-ı diniye, hayat-ı şahsıye ve hayat-ı içtımaıye selâmetı ve sıhhat-i fikır ve ıstıkamet-ı nazar ve selâmet-ı kalb için muhkemat-ı Kur'ânıye mızanlarıyla ve sünnet-ı senıye terazılerıyle

1 Hikmetin başı Allah korkusudur (*Keşfu'l-Hafâ* 1:421)

ayb: utanılacak şey, kusur
azîm: büyük
bahis: konu, yapma, anlatım
being: belagatla, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan
bîçare: çâresiz, zavallı
ceza-i amel: yapılan işin karşılığı
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibâret bir yaratık
cirm: cansız cisim
cürüm: hata, suç
daire-i kudsiye: mukaddes, muazzez daire
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işâret
desise: hile, oyun, aldatmaca
düstur: kanun, kaide, kural, prensip, esâs
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hak: ehl-i sünnet
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
fasih: açıkâr, sarih, açık
fazl-ı ilâhî: Allah'ın lütfu, ihsanı
gayet: son derece
hakikat: gerçek, doğru
hasene: sevap
hayat-ı diniye: dinî hayat
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi
İblîs: şeytan
ilticâ: sığınma, güvenme, dayanma
İnkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
İns: insan, beşer, Âdemoğlu
İstıkamet-i nazar: bakış açısı
İttiba: tabi olma, uyma, itâat etme
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
Kur'an-ı Hakîm: her âyetinde sayısız hikmetler bulunan Kur'ân.
mahdut: sınırlı, belirli
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahz-ı adalet: gerçek adalet, adâletin ta kendisi, adâletin aslı
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
misal: örnek, nümune
mizan: ölçü, ayar
muhim: önemli, ehemmiyetli
mukabele: karşılık verme
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtıyarlık, mes'ut olma.
selâmet: kurtuluş, halâs
selâmet-i kalb: kalb selâmetı, kalbin korku ve endişeden uzak olması
şer: kötülük
seyyie: fenalık, kötülük, suç, günah
sıhhat-i fikir: fikrin sağlamlığı, düşüncenin doğruluğu, gerçekliği
sual: soru.
sünnet: Peygamberimizin hal ve hareketleri
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (ASM) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
suret: tarz, yol, gidiş, usul, metot, usûl
tabi: boyun eğen, uyan, itâat eden
terazi: ağırlık ölçmekte kullanılan iki kefeli tartı
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zenb: günah, suç, kabahat
zulüm: haksızlık, eziyet.

âmâl ve hatıratını tart ve Kur'ân'ı ve Sünnet-i Seniyeyi daima rehber yap, [1] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ diyerek Cenab-ı Hakka iltıcada bulun, diye çok kıymetli tavsiyede bulunduğunu ve [2] حِتَامُهُ مِسْكٌ nev'inden on üç İşaret hâlinde tefsir olunan Suretu'n-Nâs ve iki ayeti tekrar ile derse nihayet verdiğini, gayet zevkli ve şevklı ve alâkalı bir surette beyan ve ifade eylemektedir.

On Dördüncü Lem'anın Birinci Makamını teşkil eden iki mesele bence çok mühimdir. Bu dersin takrir ve tahririne vesile olan Re'fet Bey kardeşimizden Allah razı olsun. İkinci Makam başlı başına bir şaheserdir.

[3] ل hakkındaki beyan buyurulan altı sır, öyle bir hazine-i esrar-ı Rabbanîdir ki, ancak Rahman-ı Rahîm'ın inayetiyle bu mübarek eseri okuyup anlayanlar ondan zevk alabilirler.

Bundan evvelki bir mektupta, ihtiyârsız Birinci Sözü teşkil eden بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ hakkındaki mübarek eserden kalb-ı âcıziye gelen bazı hoş tefekkurattan bahsetmiştim. Daima şefkatle dua ve derslerinden istifade ettiren muazzez Üstadım, benim daha evvelden de بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ içindeki *Rahman* ve *Rahîm* isimlerinin hikmet-i tahsisi hususundaki sualime, ikinci mutantan bir cevap daha lutfetmiş oluyorlar. Bu mazhariyetten dolayı Hâlık-ı Rahîm'e ne kadar şükretsem azdır.

1- Taşlanmış şeytandan Allah'a sığınırım. (*Buhari*, Bed'ü'l-Halk: 11; Edeb: 76; *Muslim*, Birr: 109, 110; *Ebu Davud*, Salât: 18, 119, 120, 122; *Tirmizî*, Mevâkıt: 65.)

2- Arkası miskdir. (Mutaffifîn Suresi: 26.)

3- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fatiha Suresi: 1.)

âmâl: emeller, arzular, istekler
beyan: açıklama, bildirme, izah
Cenab-ı Hak: Allah
evvel: önce
gayet: son derece
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
hazine-i esrar-ı Rabbanî: Allah'ın sırlar hazinesi
hikmet-i tahsis: tahsis hikmeti
husus: mevzu, konu
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
inayet: yardım, ihsan, lütuf
istifade: faydalanma, yararlanma
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mesele: konu
muazzez: izzetlenmiş,
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhim: önemli, ehemmiyetli
mutantan: çok parlak.
nev: tür, çeşit.
nihayet: son
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nizâmlandıran Allah
Rahman-ı Rahîm: rahman ve Rahîm olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muâmele eden Allah
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
şaheser: değen üstün olan, üstün vasıflı
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şevk: keyif, neşe, sevinç
sual: soru
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (ASM) yüce sünnetleri, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
suret: biçim, şekil, tarz.
takrir: yazma, yazı
takrir: anlatma, anlatış, sözle ifade
tavsiye: öğütleme
tefekkurat: tefekkürler
tefsir: açıklama, izah
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen
vesile: bahane, sebep

Fihristeyi harfi harfine henüz okuyamadım; fakat, inşaallah okuyacağım. On Birinci Mektubun neleri ihtiva ettiğini öğrendim. Yazılmayan ve rahmet-i İlâhiyeden yazılmasına muvaffakıyet niyaz olunan âsârın da, neşrine muvaffakıyetinizi eltaf-ı Sübhaniyeden tazarru ve niyaz eylerim. Otuzuncu Sözün, mahkeme baş kâtibini nasıl tehdit ettiğini, hatırasını tamamıyla gözümün önüne getirdim.

Fihriste-i Güldeste: *Fihriste* namı altındaki bütün risalelerde yazılı olduğu tarzda değildir. Tamamen hususiyet göstermektedir. Sözlerin ve Mektupların bir hulâsatü'l-hulâsası denecek vaziyettedir.

Âsâr-ı Nurun bir zübdesi, hazain-i Nurun elmas anahtarı, resail ve mektubatın nurlu kapısı olan bu hayırlı telife sebep olanlar da, müellifini de, Allahü Zülcelâl ve'l-Kemal Hazretleri, saadet-i dâreyne mazhar buyursun. Âmin.

Hulûsî

135

[Hüsrev'in Fihriste hakkında bir fikrasıdır.]

Aziz Üstadım!

Senelerden ben vücuda getirilen mısılsız âsâra, Otuz Birinci Mektubun On Beşinci Lem'asıyla öyle misilsiz bir eser daha ilâve buyurulmuş oluyor ki, o şaheserler, böyle

Allahü Zülcelâl ve'l-Kemal: mükemmel, izzet, heybet, azamet sahibi Allah.
âsar: eserler.
âsâr-ı nur: Nur eserleri.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
eltaf-ı Suphaniye: suphan olan Allah'ın lütufları, güzellikleri ve nimetleri.
fihriste: katalog, liste.
hulasatü'l-hulasa: hulâsanın hulâsası, özünün özü.
hususiyat: ayırıcı özellikler.
ihtiva: içine alma, kapsama.
ilave: ekleme, katma.
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
mazhar: nail olma, şereflenme.
misil: benzer, eş, nazir, tıpkısı.
müellif: eser telif eden, yazan.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
nam: ad, isim.
neşr: yayım, yayın.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
resail: risaleler, kitaplar.
risale: kitap, eser.
saadet-i dareyn: iki cihan saadeti, dünya ve âhiret mutluluğu.
şaheser: değeri üstün olan, üstün vasıflı.
tarz: biçim, şekil.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşu içinde yalvarma.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vaziyet: durum.
vücut: var olma, varlık.
zübde: netice, sonuç, hulâsa, öz.

şah bir eseri, o harika bediiyat, böyle bedî bir zübdeyi, o acıp telifat, böyle acıp bir mecmuayı; o azîm hakaik, böyle azîm bir külliyat-ı hakaikı ve o nurlu risaleler, böyle nurlu bir fihristeyi istiyordu. Yüz binler şükrolsun ol Feyyaz-ı Mutlak Hazretlerine ki, hiç bir müellifin muvaffak olamadığı böyle misilsiz eseri hazine-i rahmetinden ihsan etmekle, yüz yirmi adede vâsıl olan Külliyat-ı Nur'u, yüz yirmi sahifeden aşağı olmayan misilsiz fihristesiyle bir yerde toplamış bulunuyor. Bu risalenin menfaati, fevaıdı o kadar çok ki, izaha hacet yok. Bu kıymettar risale, kendi kendini lâyık olduğu bir tarzda methediyor. Hem o kadar güzel methediyor ki; fevkinde beyan olamaz.

Hüsrev

136

[Dereli Hafız Ahmed Efendi'nin çok manidar rüyalı bir fıkrasıdır.]

Azız ve Müşfik Üstadım Efendim!

Bir gün âlem-i menamda bir sahrada gezerken, bir çok kalabalık ahalinin içine girdim. Dersim olan kelime-i tevhide devam ediyordum. O ahalinin cümlesi Nasarâ imiş. Biz aşikâre Kelime-i Tevhidi çektiğimizden, hepsi bize iştirak etti. Her yüz başında, "Muhammedürresulullah" diyorum. O Nasarâlar, İsa ruhullah diyorlar. Onlara dedim ki; "Yahu, biz İsa Aleyhisselâmı tasdik ediyoruz."

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ahali: halk.
alem-i menam: uyku âlemi, rüya alemi
aşikare: apaçık, belli, aşikâr, meydanda, zahir
azım: büyük, yüce
aziz: değerli
bedî: eşsiz, güzel
bediiyat: güzellikler, sanat eserleri.
beyan: açıklama, bildirme, izah
fevaıt: faydalar
fevkinde: üstünde
Feyyaz-ı Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmadan çok çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.)
fihriste: katalog, liste
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hacet: ihtiyaç.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hârika: olağanüstü
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İştirak: katılma.
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kelime-i tevhid: tevhid-i İlâhiyi ifade eden lailahe illallah Muhammedün Resulullah cümlesi.
kıymettar: kıymetli, değerli
külliyat-ı hakaik: gerçekleri anlatan kitaplar
Külliyat-ı Nur: Risale-i Nur külliyatı
manıdar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
mecmua: dergi
menfaat: fayda.
meth: övme.
misil: benzer, eş.
müellifin: müellifler, eser telif edenler, kitap yazanlar, eser sahipleri
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
muvaffak: başarmış, başarılı
nasara: Hıristiyanlar.
risale: konu, bölüm
ruhullah: Hz. İsa, için kullanılan bir tenim, Hz. İsa (a.s.)
şah: benzerlerine oranla en iyi, en üstün
sahra: büyük çöl, geniş saha
tarz: üslûp, eda
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama, gerçekliğini kabul etme.
telifat: telifler, kaleme alınan eserler, yazılanlar
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan
zübde: bir şeyin en muhim kısmı, bir şeyin özü, seçkin kısmı

"Ve kendilerine Kelime-i Tevhidi okudum," İsa ruhullah" dedim, İşte bakınız, ben sizin peygamberinizi tasdik ediyorum, siz de bizim peygamberimizi tasdik etseniz ne olur, dedim. "Hayır! İsa Aleyhisselâm gökten inmedikçe ve sizin peygamberinizi tasdik aşikâr etmedikçe, biz tasdik etmeyiz" dediler. Bunun üzerine yanımda iki arkadaş bulundu. Lâkin arkadaşlarım kimler olduğunu bilmiyorum. Biz dua edelim de, İsa Aleyhisselâm gelsin ve bizi nasıl tasdik ediyor göreceksiniz. Dua ettik. İki kişi, "Âmin" dediler. Lâkin İsa Aleyhisselâm gelmeyince müteessir olduk. Yine dua ettik: "Yâ Rabbi, bizi bunların yanında mahcup etme" dedik. "Bu din âlî değil mi?"

Tahminen, arası bir saat veya bir buçuk saat sonra, karşıdan üç kişi çıktı. Elhamdulillâh, İsa Aleyhisselâm geliyor. Baktım, birisi sakallı, ikisi şabb-ı emred. Dedim: İsa Aleyhisselâm otuz üç yaşında olduğu hâlde göğe huruç ettiği, ne için sakalında beyaz var?" Kalbime geldi ki: Allahü a'lem, İsa Aleyhisselâm değilse!.. Bu zat, o iki arkadaşıyla yanımıza geldiler. Dikkatle baktım; Üstadımın siması ve elbisesidir. Bizim yanımıza gelince, bizim altımız mağara imiş, yanındaki iki kişiye emretti: "Şurada kilitli salıpler, haçlar var. Cümlesini çıkarınız!" Çıkardılar. Nasarâlara karşı hepsini kırdı ve Kelime-i Tevhid getirip Peygamberimizi tasdik edince, bizde Nasarâlara "Bakınız! İşte İsa Aleyhisselâmın vekili geldi." deyince, cümlesi tasdik ettiler.

Allahü a'lem, bu rüyanın bir tabiri şudur ki: Üstadımızın Kur'ân-ı Hakîm'den aldığı ve neşrettiği Risale-i Nur

âli: yüce, yüksek, ulu
Allahü a'lem: Allah bilir
aşikâr: açık, belli, meydanda
Elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
haç: Hıristiyanlıkta Hz. İsa'nın çarmıha gerilişini simgeleyen özel sembol
huruc: çıkma, dışarı çıkma, çıkış.
Kelime-i Tevhid: tevhid-i İlâhiyi ifade eden lâilâhe illallah Muhammedün Resulullah cümlesi
mahcup: utanan, utanmış
muteessir: teessüre kapılan, huzunlu, kederli, mahzun.
Nasarâ: Hıristiyanlar
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
rabbi: benim Rabbim, Allahım
ruhullah: Hz. İsa için kullanılan bir tenim, Hz. İsa (a.s.)
şabb-ı emred: henüz sakalı bıyığı çıkmamış genç.
sima: yüz, çehre
tabir: yorum, yorumlama
tahminen: tahmini olarak, yaklaşık olarak, aşağı yukarı
tasdik: doğrulama, onaylama
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
zat: kişi, şahıs, fert.

vasıtasıyla Nasarânın bir kısmı İslâmiyet'i kabul edecek ve Nasarâ Müslümanları veya Hristiyan mü'minleri hükmüne geçip Üstadımızın sözlerini İsa Aleyhisselâm sözleri nev'inden hüsn-i kabul edeceklerine işarettir.

Evet, Risale-i Nur'da öyle bir kuvvet vardır ki, Avrupa'nın en muannıt feylesoflarını dahı teslime mecbur eder. Her ruhun bir ihtiyac-ı hakikîsi olan, hakikî iman nurunu arayan Hristiyan muvahhidler, elbette Risale-i Nur'u görseler (Hazret-i İsa Aleyhisselâmın vesâyâsı nev'inden) kabul edip sarılacaklardır.

Dereli Mutaf
Hafız Ahmed

137

[Asım Bey'in fıkrasıdır.]

Bu risale fihristesi, hakikaten menba-ı nur ve mecma-ı hakikattir. Elhak, Nur fihristeleridir. Şöyle söyleyebilirim ki: Otuz Üç Söz, Otuz Üç Mektubun her biri, feyezanda bir menba-ı nur-i hakikat ve gülistan-ı bağ-ı cinandır. Binaenaleyh bu müteaddit güller bağının her birisinde müteaddit güller koparıp dört kısım üzerine güller demeti yapılmış gibi vücuda getirilmiş bir eser-i cihan-kıymet olduğuna kanaat ettim.

Bu fihristeleri okumak; herhâlde ve behemehâl Söz ve Mektuplar risale-i şerifenizi görmek, okumak, yazmak için

behemehal: mutlaka, elbette, ne yapıp edip
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
eser-i cihan-kıymet: cihan değerinde eser
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan
fihriste: katalog, liste
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gülistan-ı bağ-ı cinan: Cennet bağının güllukleri, Cennet bağının gül bahçeleri
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hükmüne: yerine, değerine
hüsn-ı kabul: iyi karşılamak, güzellikle kabul etmek, benimsemek.
ihtiyac-ı hakiki: gerçek lazım olan
kanaat: inanma, görüş, fikir
kıymet: değer
mecma-ı hakikat: hakikatlerin toplanıp bir araya geldiği mahal, yer
menba-ı Nur: nur kaynağı
menba-ı nur-i hakikat: asıl nurların kaynağı
muannit: inatçı, ayak direyen
müteaddit: çeşitli, bir çok.
muvahhid: tevhit eden, Cenab-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
nasarâ: Hıristiyanlar
nev': cins
risale-i şerife: şerefli, mubarek risale, kitap
Üstad: Bedüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel ismi yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vasıta: alet, araç
vesaya: vasıyetler

insanı iştiyak ve gayrete sevk ediyor ve şiddetle kamçılıyor. Fakirce, noksan olan risale-i şerifelerin hangisini evvelâ yazayım? Çünkü; her bir birbirleriyle nur ve hakikat müsabakasına çıkmış diye, mütelâşi ve heyecanlı bir vaziyetteyim. İnşaallah dua-i Üstadâneleriyle kâffesini yazarım. Şurasını da arz etmek isterim ki; Sabri Efendi kardeşimin ilhahı ve zat-ı Üstadânelerinin ilhamı ile Fihristelerin telifi çok musîb ve hayırlı hem hadsiz hakikatlere anahtar olmuştur...

Cenab-ı Hak, sevgili Üstadımızı afiyette daim, ömürlerine bereket ve her bir umurunda muvaffakıyet ihsan buyursun da, pek çok zamanlar başımızda tac-ı zafer olarak taşıyalım ve hizmet-i Kur'ân'da çalışalım, yorulalım, yol alalım. Ve cümle mü'minîn de istifade etsin ve ehl-i bid'a ve mulhitlerin de başları yere gelsin.

Talebeniz
Asım (RH)

138

[Kuleönü'nden Sarıbıçak Mustafa'nın küçük kardeşi Küçük Ali'nin fikrasıdır.]

[Bulunduğumuz asrın yaralılarından, manevî doktora muhtaç bir gencin fikrasıdır.]

Aziz, Şefkatli, Muhterem Ustadım!

Bulunduğumuz asır, manevî seferberlik (harb) zamanı olduğundan, vücudumdaki yaralara baktıkça, yaralar

afiyet: sağlık, esenlik.
arz: söyleme, ifade etme.
asır: yüzyıl, asır.
azız: değerli.
bereket: saadet, muduluk, Allah vergisi.
cümle: bütün, herkes.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
dua-i üstadane: ustadca, ustad gibi yapılan dua.
ehl-i bid'a: Ehl-i Sünnet Velcemaat'ın dışında kalan bütün gruplar.
evvela: öncelikle.
fikra: kısım, fasıl, bölüm.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
hizmet-i Kur'an: Kur'an hizmeti.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf.
ilhah: ısrar etme, bir şeyin kabulü için son derece direnme.
ilham: içe gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
istifade: faydalanma, yararlanma.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâffe: hep, bütün, cümle, tamamı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mü'minîn: iman eden, inanan, mü'minler.
muhtâc: ihtiyacı olan.
mulhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
müsabaka: yarışma.
musîb: isabet eden, yanılmayan, yanılgıya düşmeyen.
mutelaşi: telaş eden, aşırı telaş gösteren, acele eden, aceleci, telaşlı.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
nur: ilim.
risale-i şerife: şerefli, mübarek risale, kitap.
seferberlik: savaş zamanı.
sevk: yöneltme, gönderme.
tac-ı zafer: zafer tacı.
telif: yazılmış, ortaya konulmuş eser.
umur: işler.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vaziyet: durum.
zat-ı Üstadâne: ustadımın şahsı.

gitgide daha fazlalaşmakta iken bir gün işittim ki, "Sağdan sola geçiniz" diye ilân ediyorlar. Ve otuz iki harfin bir kaç adedini gaip edip ilân edince öyle bir yara daha açıldı ki, evvelki yaraları unutturdu. Nasıl ki nass-ı Kur'ân'da

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا [1]

Ashab-ı Kehf Efendilenmiz –asrımızdaki tahammul edilmeyen fenalık gibi– o asırda fenalıktan, fitneden kaçarak mağaraya iltica ettiler. Sebebi ise, din-i hak üzere bulunan ehl-ı imanı, zamanlarının padişahı olan Dakyanus, putperestliğe davet edip kabul edenleri putlara kurban kestirip, kabul etmeyenleri katliam ettiği sırada, Ashab-ı Kehf Efendilenmiz mağaraya çekildiler.

Ben de, asrımıza ve yaralarımıza baktıkça, bütün gün ruhum çırpınmakta iken "Acaba bu karmakarışık zamanda, benim gibi böyle manevî yaralı gençler, o Mahkeme-i Kübrada, Cenab-ı Vacibü'l-Vücud ve Tekaddes Hazretlerinin huzurunda ve Peygamberimiz Muhammed Mustafa Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimizden nasıl şefaat dileyebilirler?" diyerek bütün gün ruhum ağlardı. Madem Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma, binlerce maddî ve manevî yaralılar, dilsizler, nüzul olmuş, bütün kalbi kararmış, imanı yok bedevî adamlar, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına vardığında, bir saat, bir gün sohbet-i Nebevîde bulunur, sonra kavim ve kabilelerine rehber ve muallim olarak dönüyorlar. Ve madem kıyamete kadar bâkî bıraktığı Kur'ân ve Kur'ân'ın tayin

1- O gençler mağaraya sığındıklarında "Ey Rabbimiz" demişlerdi "Bize yüce katından bir rahmet ver ve işimizde Senin rızana erişmek için muvaffakıyet nasip et. (Kehf Suresi 10)

aleyhissalat vesselam: Allah'ın salat ve selamı ona olsun.

Ashab-ı Kehf: Kur'ân-ı Kerim'de anlatılan, devrlerinde ki zulumden kaçıp bir mağarada Allah'a sığınan ve 300 kusur sene uyuduktan sonra uyanarak bir müddet daha yaşadıktan sonra ölen yedi kişi.

bâkî: ebedî daimî sürekli ve kalıcı olan.

bedevî: çölde ve ipüdai tarzda yaşayan medenî olmayan.

Cenab-ı Vacibü'l-Vücud ve Tekaddes: varlığı zatı ve zarurî olan mukaddes Allah (c.c)

din-i hak: hak din İslâmiyet.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.

fitne: dinsizlik, cânlük.

gaip: görünmeyen, hazır olmayan, yok olan, kayıp.

ilân: yayma, duyurma, bildirme.

iltica: sığınma, barınma.

kabile: birlikte yaşayan ve bir sülaleden gelen insanlar.

katl: öldürme, katletme.

kavim: millet, aralarında dil âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.

kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.

maddî: madde ile alakalı, cismânî.

madem: den dolayı, böyle ise.

Mahkeme-i Kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

muallim: ders veren, öğretmen.

nass-ı Kur'an: Kur'an-ı Kerim'in kesin, şüpheye ihtimal bırakmayan hükmü, Kur'ân'ın delîliği.

nüzul: vücudun tamamının veya bir kısmının tutulması, inme, felç.

putperestlik: puta tapma durumu, puta tapıcılık.

şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.

sohbet-i Nebeviye: Peygamberimizin (ASM) sohbeti.

tahammül: yüklenme, yüke katlanma.

tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama.

etmiş olduğu manevî doktorlar, kıyamete kadar gelecek mü'minlere maddî ve manevî doktorluk vazifesini görecekler ve şimdiki hâl vilâyetimiz dâhilinde bulunan manevî doktora müracaat edeyim, diyerek ruhum her an gezmekte iken bîhuş olup yattım.

Bana rüyamda üç şahıs gösterildi. İkisinin ismini söylemediler. Diğeri Üstadım Bediüzzaman'ı, ismiyle söylediler. Hemen eline yapışıp ellerini öptüm. Üstadım acele olarak, cebinden bir kalem ve bir kâğıt parçası çıkarıp bana verdi, hemen uyandım. Peder ve validem ehl-i kalb olduğundan, rüyayı anlattım. Pederim; "Bu zat Barla'ya henüz yeni geldi. Bir-iki sene kadar oldu. Git, müracaat et" dedi. Ben dedim: "Daha askere gitmedim, yaşım genç. Böyle büyük manevî bir doktorun yanına bu yaralar ile nasıl gideyim ve nasıl cerrahiyesine dayanayım?" Bana, "Git" denildi. Hitap iki oldu. Hemen, sabahleyin kalkıp gittim. Üstadımı görünce, bir-iki dakika titredim. Sonra, fesübhanallah, dedim. Doktoru görünce o yaralar bütün kuvvetleriyle bağınyorlar. Verdiği eczalara tahammül edemeyecekler. O yaraları açamadım. Üstadım da talebeliğe kabul edip, beş vakit farzı bırakmayacağıma çok çok tembih etti. Avdetten bir-ıkı ay sonra, hemen askere gittim. Terhis oluncaya kadar, (yırmi mah mukaddem) bu yaralar içinde, her saat ve her dakıka, "Elmevtü hakkun" kaziyesini düşünüp, "Acaba benim hâlim ne olur?" derdim. Memlekete avdetimde, ağabeyim Mustafa'yı (rahmeten vâsiaten) görünce ruhum biraz genişledi. Acaba, bu nereden ileri geliyor, dedim. Bir-ıkı gün

avdet: geri gelme, dönüş.
bîhuş: şaşkın, sersem.
cerrahiye: ameliyat.
dahil: içinde, içen girmiş.
ecza: ilaçlar.
ehl-i kalb: kalbi uyanık, basireti ziyade olan.
el-mevtü hakkun: ölüm gerçektir.
farz: namaz.
fesübhanallah: Allah (c.c.) ne güzel yaratmış. Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir, her şey kendine tesbih eder anlamında olup hayret ve taaccübü ifade için söylenir.
hal: durum, vaziyet.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
kaziye: önerme, teklif, hükum.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddi olmayan.
manevi: ruha ve içe ait olan, ruhî.
mü'min: iman eden, inanan.
mukaddem: öncelik tanınan, öncelikli.
muracaat: başvurma, danışma.
peder: baba, ata.
rahmeten vasıa: geniş olan rahmet, merhamet ve acıma.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
talebe: öğrenci.
tenbih: uyarı, ihtar.
terhis: askerliğini bitirenlerin ordudan gitmelerine izin verme, bırakma.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
valide: ana, anne.
vilayet: il, şehir.
zat: kişi, şahıs, fert.

sonra, mübarek ramazan-ı şerif gecesi üçüncü hıtap olarak, yine rü'yamda, memleketimizin kenarında, Üstadım Bediüzzaman elinde bir asa, çoban olup dellâllığı ilân ediyor. Ve diyor, "Ben Kur'ân'ın dellâliyım" diye yüksek sesle bağınıyor, ilân ediyor. Ben heyecanımdan hemen uyandım.

Demek bakınız, ey kardeşlerim ve bütün mü'minler! Üstadım Hazretleri, değil memleketimize, bütün üç yüz elli milyon Müslümana her saat, her dakika, her an bağırıyor. Benim gibi zahir kulağıyla dinlemeyiniz, kalb kulağıyla dinleyelim ki, her an bağınıp çağırdığını işitelim. Madem bu elmas ve cevherler, bu sergiler asrımıza verilmiş, bütün asrımızda kazancımızı versek, yine o elmasların birinin fiyatını veremeyeceğiz. Bahar mevsimi geçmeden bütün cevherden alalım. O cevherler ise, Risale-i Nur Külliyatıdır.

Ben âciz de Yirmi Dördüncü Sözün Dördüncü ve Beşinci Dalını okumaya ve yazmaya başladım. Ve yaralarımın birer birer kuruduğunu hissedince, *Mektubat* ve *Sözler*'i bütün kuvvetimle yazmaya karar verdim. Benim gibi yaralı kardeşlerime, bütün Müslümanlara, bütün kuvvetimle bağınıyorum: "Eyvah! Bu asrımızda, bu yaralar ile nasıl istirahat edebiliriz, yoksa! Bu asrın manevî doktoru ve ilâçları ise, Kur'ân'dan tereşşuh eden risaletü'n-Nur ve mektubatü'n-Nur'dur. Onlara sıkı sarılalım."

Âciz Talebeniz
Ali Ulvî

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
asa: değnek, sopa.
asır: yüzyıl
cevher: elmas, değerli taş
dellal: ilan edici, hakka davet eden
elmas: çok kıymetli bir mücevher
hıtap: söz
ilân: yayma, duyurma, bildirme
istirahat: dinlenme, rahatlama
madem: ...den dolayı, böyle ise
manevî: ruha ve içe ait olan ruhî
ramazan-ı şerif: ramazan ayı
tereşşuh: sızıntı, damla
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, ögretici öğretmen.
zahir: açık, görünür

139

[Kuleönü karyesinden İbişoğlu Mehmed'in bir fıkrasıdır.]

Muhterem Üstadım Efendim!

Kardeşim Mustafa risaleleri yazmaya başlayalı beş sene oldu. Maalesef iki senesini zayi ettik. Üç seneden beri, risaleleri sair arkadaşlarla beraber, hizmetimizin haricinde her zaman okuyup istifade ediyoruz. Bazı, köyümüzün ehl-i tarikat olanları, bidayetten kardeşim Mustafa'nın okuduğuna ehemmiyet vermiyorlardı. Ben de, "Okunan Sözler, hem tarikate, hem hakikate pek muvafıktır. Hem bu zamanın yaralarına bir ilâçtır" diyordum. Ve her ne zaman ye's içerisinde kalsam kardeşimin yanına gelir, işittiğim hakikatleri Risale-i Nur'dan okutur, dinler ve Risale-i Nur'un verdiği feyizle yaralarım tedavi olur, giderdim. Herhangi bir meseleden bahsedilse, Risale-i Nur'da en iyisi vardır. Yalnız çok insanlar var ki Sözlerin kıymetini bilmiyorlar. Ben de bütün bu söylenen sözlere ilâç, risalelerde vardır diyorum. Olanca kuvvetimle küre-i arza bağırarak derim ki: "Hariçte görülen marazlara ilâç vardır."

Ey Kardeşlerim! İstifade edelim. Bu risalelerden istifade etmeyenler ne kadar akılsızdırlar! Çok şükürler olsun ki, böyle bir zat-ı muhtereme Cenab-ı Hak bizi eriştirdi.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَالْمِنَّةُ

bidayet: başlangıç, on ilk.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i tarikat: tarikat mensubu.
feyiz: ilim, irfan.
hakıkat: gerçek, asıl, esas.
hariç: bir şeyin dışında kalma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
küre-i arz: yer küre, dünya.
maraz: hastalık.
mesele: konu.
muvafık: uygun, munasip.

1. Hamd ve minnet Allah içindir.

risale: kitap, eser.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mürşidin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
ye's: ümitsizlik.
zat-ı muhterem: muhterem, saygıdeğer, ihtiram edilen kişi.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.

Cenab-ı Hakkın rahmetiyle, ihsanıyla, eltafıyla Üstad-ı Muhteremin himmetiyle ehl-i tarıkat ile birleştik. Şimdi Sözler'i çok okuyoruz. Ve onlar da çok istifade ediyorlar, menfaattar oluyorlar. Sözler'in hak olduğunu tamamıyla anladılar. Hatta okumak için, kardeşimi çok zaman icbar ediyorlar. Bir gün kardeşim Mustafa risaleleri yazmaklığım için beni teşvik etti. Ben de yazmak için Yirmincı Mektubu aldım. İstinsah ettiğim bu mektupta üç tevafuk gördüm. Satırın yukarısında iki tane "nihayetsiz" var ve altında da üç "dünya" tevafuku var. Bu hâlden müteessir oldum. İnşaallah Üstad-ı Muhteremimin himmetiyle risaleleri yazmaya muvaffak olurum ümidindeyim.

Yirminci Mektubu elimde götürürken, meydanda idi; karşımda muhtar odası bulunduğundan risaleyi saklamıştım. O gece rüyamda, Ustad-ı Muhteremimi büyük bir denizde ve denizin içerisinde sarayda gördüm. Bizim köyün insanları da o sarayın etrafında idiler. Âcız talebenız, doru ata binerek zatınızın yanına vardım. O adamlar bana, denizden nasıl atladığımı sordular. Ben de o adamlara cevaben: "At yeni nallı olduğundan hiç zahmet çekmeden geldim." Hâlbuki deniz ince bir surette incimat etmişti. O esnada Üstadım karşıma çıkarak, "Ne için Sözleri saklıyorsunuz? Bundan sonra Sözler meydanda olacak" dediniz. O esnada benden at istediniz. Ben de güzel yürüyüşlü atı getirdim, o esnada uyandım. Allah hayretsin.

Âciz Talebenız
Hacı Mehmed

cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
ehl-i tarıkat: tarıkat mensubu
eltaf: daha latif, en latif, pek güzel, hoş (olan)
hayr: iyilik, karşılık gözetilmeden yapılan iyilik.
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında yaptırma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
incimat: donma, buz hâline girme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istifade: faydalanma, yararlanma
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
menfaattar: menfaat ve fayda gören
muhtar: köy veya mahallelerin idâri işlerini yürüten halkın seçtiği kimse
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
muvaffak: başarmış, başarılı
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
risale: kitap, eser
suret: biçim, şekil, tarz
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
Üstad-ı Muhterem: muhterem, saygıdeğer ustad
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: şahıs

140

[Kuleönü karyesinden elmas kalemli Mustafa'nın kıymettar arkadaşı Hafız Mustafa'nın fıkrasıdır.]

Ey Feyyaz-ı Mutlak ve Vahid-i Ehad Olan Cenab-ı Allah'a Giden Tarık-ı Müstakim Yolunu Gösterip, Pek Elemli ve Pek Hatarlı Uhrevî Hayatımın Kurtulmasına Sebep Olan Üstadım Efendim!

Bundan dört mâh mukaddem, Kur'ân-ı Hakîm'ın elmas, inci dükkânından pırlantalan ve vüs'atimiz kadar uhrevî harçlığı almak üzere ziyaretinize kardeşim Mustafa ile varmıştık. "Ne için geldiniz?" diye şefkatli bir tekdire binaen müteessirâne geriye döndük. O tekdirden gelen şefkatli ve ücretli bir fırtınaya tutulduk. O zaman Üstadımın iksir-i azam olan o mübarek kalbini rencide ettiğimizi anlayınca ikinci bir teessür bana geldi. Bu zamana kadar pek âciz, hiç ender hiç olan zayıf ruhum o teessürler içinde feryat ederken, şefkatli tokat risalesinde bizim fırtınalı tokadımızı zikreden Üstadımızın hakkımızda ne derece şefkatli olduğunu anladık. O teessüratımız sürura kalboldu.[1] اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

Bu mübarek rebîulevvelin on ikinci gecesi, mübarek bir gecede Üstadımın pek yakınımızda olan Isparta'ya hicreti beni o kadar memnun ve mesrur etti ki, o yaralar ve bereler ve teessürlerden hıçbır şey kalmadı.

1 Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah a hamd olsun. (Metnin "Elhamdu lillâh" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

acız: zavallı, acınacak.
bere: çarpma sonucu meydana gelen çürük, ezik, sıyrık, hafif yara
binaen: den dolayı, bu sebepten
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
elmas: çok kıymetli bır mucevher
ender: az bulunan
feryat: sızlanma, şikayet.
Feyyaz-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta bağlı olmadan çok çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.).
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hatar: tehlike
hicret: bır yerden bır yere göç etme, göç
iksir-i azam: buyuk tesırlı ılaç
karye: koy
kıymettar: kıymetlı, değerlı
Kur'an-ı Hakîm: herşeyı ıle hıkmetlı Kur'an
maah: ay.
mesrur: sevınçlı, memnun.
mukaddem: once
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
müteessirane: müteessir olarak, teessurle, üzüntü ile, uzulerek
pırlanta: foyasız, yuvarlakça parlak, kıymetlı elmas
rebîulevvel: Hıcrı takvımın uçuncu ayı
rencide: ıncınmış, kırılmış, gucendırılmış
risale: konu, bolum
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
sürur: sevınç, mutluluk.
tarık-ı müstakim: ıstıkamet uzere, dogru olan yol, doğru yol
teessür: kederlenme, uzulme, acı duyma
teessürat: teessurler, kederler, elemler, acılar
tekdir: azarlama, azar, uyarma, çıkışma, îkaz
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt.
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlerının, özel ısım yerıne geçen bır sıfatı, oğretıcı, öğretmen
Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecellı eden Allah
vüs'at: fırsat, ımkân.
zikr: anma, bıldırme.

Elhamdülillâh, rebîülevvel ayının on ikinci gecesi, dünya ve ahiret yaratılmasına sebep olan, dünya ve ahireti, zerreden şemse kadar bütün mükevvenatı zıyalandıran, kıyamete kadar bâkî, güneş gibi nurlu, feyizli, gıdalı şeriatı ile ahiret kapısını açan o Zat-ı Fahr-ı Âlem (sallallahü aleyhi vesellem) Efendimizin o mübarek gecede dünyaya teşrif buyurması, bütün mükevvenatı memnun edecek pek mübarek bir gecede Üstadımın hicreti, yani rebîülevvelin on ikinci gecesi Isparta'nın hanrmine dahil olması ve hicretinin tevafuk ve tesadüf gelmesi, beni yine o elmas çarşısında pırlantalan vüs'atimiz kadar almak üzere Üstadımın ziyaretine yol açtı. İnşaallah, bu hicretiniz büyük fütuhata sebep olacaktır

Nitekim, Sallâllâhü Aleyhi Vesellem Efendimizin Mekke'den Medine'ye hicreti esnasında feth-ı Mekke haberinin Cibril-i Emin ile nüzulü, Peygamberimizi ve Sahabe efendilerimizi memnun ettiği gibi, Üstadımın tevafuk eden hicreti, fütuhata sebep olması, beni ve bütün Müslümanlan memnun ve mesrur eyleyecektir.

İmamoğlu
Hafız Mustafa (RH)

ahiret: öbür dünya ikinci hayat.
bâkî: ebedî daimî sürekli ve kalıcı olan
Cibril-i Emin Cebrail ismli melek.
dahil içine alma sokma.
elhamdülillah. Allah'a hamd olsun Allah'a şükür
elmas: çok kıymetli bir mücevher
feth-ı Mekke: Mekke şehrinin fethi alınması
feyiz bolluk bereket verimlilik.
fütuhat zaferler fetihler galibiyetler
harim: aile
hicret. Hz. Peygamberin Mekke'den Medine'ye göçü
inşaallah Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kıyamet. bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
mesrur: sevinçli memnun.
mübarek. feyizli bereketli kutlu
mükevvenat. yaratılmışların tamamı bütün mahlukat, kâinat, mevcudat.
nurlu ışıklı parıltılı
nüzul: inme inış gökten dünyaya geliş
rebîülahir Hicrî takvimin dördüncü ayı
rebîülevvel Hicrî takvimin üçüncü ayı
sahabe Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
şems güneş
şeriat. Allah'ın emri İlâhî kanunu
tesadüf: rastlantı bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
teşrif şereflendirme şeref verme
tevafuk: uyma uygunluk birbirine denk gelme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı öğretici öğretmen
vüs'at. fırsat imkân
zerre: pek ufak parça en küçük parça
ziya: ışık aydınlık, nur

141

[İmamoğlu Hafız Mustafa'nın bir fıkrasıdır.]

(Bütün Söz ve Mektubatın birer murşid-i kâmil vazifesini gördüklerine dair hatıra gelen bir mektuptur.)

Üstadım Efendim!

Bundan bir sene evvel, *Sözler* ve *Mektubat*'ı istinsah esnasında, bazı nükteler, kendi emraz-ı kalbiyeme muvafık bir ilâç geldiğinden, "Evet, bu nükteyi altın yazı ile yazmalı" diye söylerdim. *Lem'alar* telif edildi. Bütün Söz ve Mektubata feyizleriyle anahtarlık yaptı. Şöyle ki:

Kışın en şedit, tehlikeli ve fırtınalı zamanında, yırtıcı hayvanların en azgın ve kuvvetli zamanlarında, geniş sahrada, çamurlu bir yolda giden bir yolcunun imdatsız, kimsesiz, o tehlikeler içinde, düşe kalka, yüzde doksan dokuz fırtınalar ve o yırtıcı canavarların elinde parçalanacağı ve telef olacağı hengâmda, kendini kurtarmak isteyen o yolcunun gözüne tesadüf eden, sahranın ortasındaki çelikten daha güzel, polattan daha kuvvetli yapılmış bir saraya rast gelmesi, o yolcuyu o kadar memnun ve mesrur eder ki, Hatta o saraya daha çabuk yetişip, yırtıcı hayvanlar tarafından parçalanmasından halâs olmak için koşarak, acelesinden ayaklarının bile yere temas etmesini istemeyen bu yolcu, kendisinin saraya girmesine vesile olanlara, değil bütün malını vermek, belki canını feda eder.

dair: ait, alakalı, ilgili
emraz-ı kalbiye: kalb hastalıkları, kalb ile ilgili hastalıklar.
evvel: önce, ilk, birinci, iptida, başlangıç.
feda: uğruna verme
feyiz: bolluk, bereket, ilim, irfan
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
halas: kurtulma, kurtuluş, selamete erme
hengam: zaman, sıra
imdat: yardım
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
mesrur: sevinçli, memnun
murşid-i kamil: en kâmil, en olgun, irşat edici
muvafık: uygun, münasip
nükte: ince, manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
polat: çelik.
sahra: büyük çöl, geniş ve susuz arazi
şedit: şiddetli
telef: yok etme, harap etme, boş yere harcama
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tesadüf: rastlantı.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vesile: bahane, sebep

İşte, asnımızda Sözler ve Mektuplar, o yolcunun saraya rast gelmesiyle bütün tehlikelerden kurtulduğu gibi, ins ve cin canavarlarının tehlikelerinden kurtulmak için *Sözler*'in her biri o kaleden daha sağlam bir tahassungâh olduğuna yüz bin kanaatım vardır. Lillâhilhamd, o sarayın anahtar vazifesini *Lem'alar*'ın feyziyle bulabildim. O tehlikelerden bîçare zayıf ruhumu kurtarmak için içeriye girdim. Gördüm ki, cennet, sekiz tabaka olup, hiç birbirine mâni olmadığı ve benzemediği gibi, birine girdiğimde onun letafeti evvelki girdiğimin lezzetini tazelendirdiği gibi, risaleler aynen öyledir.

İmamoğlu

Hafız Mustafa (rh)

142

[Risale-i Nur'un tesvit ve tebyizinde çok hizmeti sebkat eden Şamlı Hafız Tevfik'in Risale-i Nur'un hakkaniyetine dair istihracî bir fıkrasıdır.]

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Malûm olsun ki, *Zubdetu'r-Resail Umdetü'l-Vesail* namında kutbü'l-arifîn Ziyaeddin Mevlâna Şeyh Halid'in (kuddise sırruhu) mektubat ve resail-i şerifelerinden muktebes nasayih-i kudsiyenin tercümesine dair bir risaleyi on uç sene mukaddem, Bursa'da Hocam Hasan

letafet: latiflik, hoşluk
lillahilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mani: engel
mektubat: mektuplar
mukaddem: önce, öncesinde
muktebes: iktibas edilmiş, alıntı yapılmış
nam: ad, isim.
resail-i şerife: mubarek ve şerefli risaleler, kitaplar
risale: kitap, eser
sebkat: geçme, ilerleme
tabaka: derece
tahassungah: sığınma yeri, sığınak.
tebyiz: müsveddeyi temize çekme, beyaza çekme
tesvit: yazı ile karalama, müsvedde yapma

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

bıçare: çaresiz, zavallı.
cin: gözle görünmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dair: alakalı, ilgili
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
istihraç: çıkarma, çıkarılma
istihracı: çıkarılmla ilgili
kanaat: inanma, görüş, fikir
kuddise: mubarek, kudsî ve mukaddes olsun.
kutbü'l-arifîn: Maddî, manevî ve ilahî ilim sahiplerinin başı, en büyüğü

Efendi'den almıştım. Nasılsa mütalâasına muvaffak olamamıştım. Tâ bugünlerde kitaplarımın arasında bir şey ararken elime geçti. Dedim: "Bu Hazret-i Mevlâna Halid, Üstadımın hemşehrisidir. Hem İmam-ı Rabbanî'den sonra, tarik-ı Nakşî'nin en mühim kahramanıdır. Hem tarik-ı Halidiye-i Nakşiyenin piridir." Risaleyi mütalâa ederken, Hazret-i Mevlâna'nın tercüme-i hâlinden şu fıkrayı gordum.

Ashab-ı Kutub-i Sitteden İmam-ı Hâkim, "*Müstedrek*"inde ve Ebu Davud "*Kitab-ı Sünen*"inde; Beyhakî, "Şuab-ı İman"da tahrîç buyurdukları,

إِنَّ اللهَ يَبْعَثُ لِهٰذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِأَةِ سَنَةٍ
مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا [1]

yani, "*Her yüz senede Cenab-ı Hak bir müceddid-i din gönderiyor*" hadis-i şerifine mazhar ve mâsadak ve muzhir-i tam olan Mevlâna eş-şehîr, kutbülarifîn, gavsülvasılîn, vâris-i Muhammedî, kâmilü't-tarikatı'l-âliye ve'l-müceddidiye Halid-i Zülcenaheyn Kuddise Sirruhu..." (ilh.)

Sonra tarihçe-i hayatında gordum ki, tevelludu 1193 tarihindedir. Sonra gördüm ki, 1224 tarihinde Saltanat-ı Hind'in payitahtı olan Cihanâbâd'a dâhil olmuş. Abdullah Dehlevî Hazretlerinden aldıkları fuyuzat-ı maneviye ile tarik-ı Nakşî silsilesine girip müceddidliğe başlamış.

Sonra 1238'de, ehl-i siyasetin nazar-ı dikkatini celp ettiğinden, vatanını terk ederek diyar-ı Şam'a hicretle

1 Hâkim, *Müstedrek*, 4:522; Munâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, 2:261, hadis no: 1845; *Ebu Davud*, Melâhim-1

celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
dahil: girme, içinde olma
diyar-ı Şam: Şam diyarı, bölgesi
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
eş-şehir: en meşhur, en şöhretli
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fuyuzat-ı maneviye: manevî feyiz, ilhâm
gavsülvasılın: evliyaullahın büyükleri hakkında kullanılır
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli
hicret: bir yerden bir yere göç etme, göç.
kamilü t-tarikati't-aliye ve'l-müceddidiye: en mükemmel yüce yolun yenileyicisi.
mâsadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
mazhar: nail olma, şereflenme
müceddid-i din: dını tecdit eden, dını yine dının kaynağından aldığı ilim ve tefsirle kuvvetlendiren
müceddit: din yenileyicisi
muhim: önemli, ehemmiyetli
mütalaa: okuma, dikkatli okuma
muvaffak: başarmış, başarılı
muzhir-i tam: tam açıklayan, gösteren, izah eden
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
payıtaht: başkent, başşehir
pir: şeyh, mürşit
risale: kitap, eser
saltanat-ı Hind: hindistan saltanatı
tahrîc: çıkartma
tarihçe-i hayat: bir kimsenin hayatını anlatan kitap, biyografi
tarik-ı Halidiye-i Nakşiye: Halen devam eden Nakşî tarikatı
tarik-ı Nakşî: Şeyh Bahauddin Nakşibendî'nin kurduğu tarikatın yolu, Nakşibendî tarikatı
tercüme-i hal: hâl tercümesi, bir kişinin hayatını anlatan eser, biyografi
tevellüt: doğma, doğum.
varis-i muhammedî: peygamberimizin varisi

gitmiştir. Hem, içinde gördüm ki, Hazret-i Mevlâna'nın nesli, Hazret-i Osman bin Affan'a (radıyallahü anh) mensuptur.

Sonra gördüm ki, tercüme-ı hâlinde ıstıdad-ı fıtrî ve kabiliyet-i harika ile, sinni yirmiye balığ olmadan evvel a'lem-i ulema-ı asır ve allâme-ı vakıt olmuş. Suleymanıye kasabasında tedris-i ulûm ile iştigal eylemiştir.

Sonra Üstadımın tarihçe-i hayatını düşündüm. Baktım, dört mühim noktada tevafuk ediyorlar.

Bırıncısı: Hazret-i Mevlâna 1193'te dünyaya gelmiş, Üstadım ıse, 1293'te. Tam Mevlâna Halıd'ın yüz senesi hitam bulduktan sonra dünyaya gelmiş.

İkıncısı: Hazret-ı Mevlâna'nın tecdıd-i dın mücahedesıne başlangıcı ve mukaddemesi, Hındıstan'ın payıtahtına 1224'te girmiş. Ustadım ise, aynen yüz sene sonra, 1324'te Osmanlı saltanatının payıtahtına girmiş, mücahede-i maneviyesine başlamış.

Üçüncüsü: Ehl-i sıyaset, Hazret-ı Mevlâna'nın fevkalâde şöhretinden tevehhüm ederek diyar-ı Şam'a nakl-i mekân ettınlmesi, 1238'de vaki olmuştur. Ustadım ise, aynen yüz sene sonra, 1338'de Ankara'ya gidip, onlarla uyuşamayıp, onlan reddederek, küserek tekrar Van'a gıdıp, bir dağda inziva ederken 1338 senesini müteakıp, Şeyh Saıd Hâdısesının vukuu münasebetiyle ehl-ı sıyasetin vehmine dokunmuş. Üstadımızdan korkarak Burdur ve Isparta vılâyetlennde dokuz sene ıkamet ettınlmış.

a'lem-ı ulema-ı asır: yüzyılın her ılme aşına en buyuk alımı
allame-i vakıt: devnn en yuksek âlımı bılgını
balıg: ulaşmış, erşmış
diyar-ı şam: Şam dıyan, bolgesı
ehl-i siyaset: ülkenın ıdaresıyle meşgul olanlar, sıyaset adamlan, polıtıkacılar
fevkalade: olaganustu
hıtam: son, nıhayet.
inziva: tankat ehlinin belli bir gaye, duzen ve kararlılıkla kendini Allah yoluna adama, dusunce ve niyetuyle dunya İşlennden el erek çekip yalnızlığa çekılmesi ve alçak gönulluluk ıçınde bır hayat surmesı
ıstıdad-ı fıtrî: yaratılıştan gelen kabılıyet.
İştigal: bır işle uğraşma, meşgul olma
kabileyit-i harıka: ustun olaganustu yetenek.
mensup: bır şeye veya kımseye bagli olan, uye
mücahede: savaşma, mucadele, ugraşma, caba, gayret.
mühim: luzumlu, gereklı
mukaddeme: baslangıç, giriş.
munasebet: vesıle -dan dolayı
müteakıp: takıp eden
nakl-ı mekan: goçme, yer degişıklıgı.
nesl: soy-sop, zurryet, dolduş
payıtaht: başkent, başşehir
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun
saltanat: devlet, hukumet.
sınn: yaş.
tarihçe-i hayat: bır kımsenın hayatını anlatan kıtap, bıyografi
tecdıd-ı dın: dın yenileme, dının esaslanna dokunmadan, asrın şartlanna gore yenı ızah ve ıspatlarla, insanlerın anlayışına en uygun bır şekılde ortaya koyma, yorumlama
tedris-i ulum: ılımlenn ogrenımı, ılımlenn ogretılmesı.
tercüme-ı hal: hâl tercumesı, bır kışının hayatını anlatan eser, bıyografi
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbınne denk gelme
tevehhüm: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlennın ozel ısım yenne geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vaki: olmuş, meydana gelmiş
vehım: zan, şuphe, yanlış ve esassız dusunce.
vuku: olma, meydana gelme

DÖRDÜNCÜSÜ: Hazret-i Mevlâna Halîd, yaşı yirmiye bâliğ olmadan evvel allâme-i zaman hukmünde, fuhul-i ulemanın üstünde görünmüş, ders okutmuş. Üstadım ise, tarihçe-i hayatını görenlere ve bilenlere malûmdur ki, on dört yaşında icazet alıp, a'lem-ı ulema-i zamanla muarazaya girişmiş, on dört yaşında iken, icazet almaya yakın talebeleri tedris etmiştir.

Hem, Hazret-i Mevlâna Halîd, neslen Osmanî olduğu ve Sünnet-i Seniyeye bütün kuvvetiyle çalıştığı gibi, Üstadım da Kur'ân-ı Hakîm'e hizmet noktasında meşreben Hazret-i Osman-ı Zinnureyn'in arkasından gidip, Hazret-i Mevlâna gibi, Risale-i Nur eczalarıyla, bütün kuvvetiyle Sunnet-i Seniyenin ihyasına çalıştı.

İşte bu dört noktadaki tevafukat, tam yüz sene fasıla ile Risale-i Nur'un takviye-i din hususundaki tesiratı, Hazret-i Mevlâna Halîd'ın Tarîk-ı Nakşiye vasıtasıyla hizmeti gibi azîm görünüyor. (HAŞİYE)

Üstadım kendine ait methusenayı kabul etmiyor. Fakat, Risale-i Nur, Kur'ân'a ait olup, methûsena Kur'ân'ın esrarına aittir. Yalnız, Üstadımla Hazret-i Mevlâna'nın birkaç farkı var:

HAŞİYE: Madem Hazret-i Mevlâna Halîd, milyonlar etbalarının ittifaklarıyla müceddittir ve başlıca hadîs-i şerîfin bir mâsadakıdır. Ve madem tam yüz sene sonra, dört mühim cihetle tevafukla beraber Risale-i Nur aynı vazîfeyi görüyor. Demek nass-ı hadîs ile, Risale-i Nur eczaları tecdîd ve takviye-i din vazîfesini görüyorlar.

allame-i ve ulema-ı zaman: zamanın allamesi, zamanın ilmî seviyesi en yüksek olan büyük âlimi.
azım: büyük.
balig: ulaşmış, ermiş.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
evvel: önce, ilk.
fasıla: aralık, ara.
fuhul-ı ulema: büyük âlimlerin ilen gelenleri, âlimlerin en değerlileri, üstünleri.
hükmünde: değerinde, yerinde.
husus: mevzu, konu.
icazet: bir şeyhin müritlerine müsaade yetiştirme ve irşat izni vermesi.
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme, yeniden hayata döndürme.
ikamet: oturma, bir yerde kalma.
Kur'ân-ı Hakîm: herşeyi ile hikmetli Kur'ân.
medh u sena: methedip övmek.
meşreben: manevî feyiz ve haz alınan yol itibarıyle.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi.
neslen: nesil itibarıyle, soyca.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
osmanı: osmanlı milletinden.
Sünnet-i Seniye: Peygamberimiz (asm) hal, söz, tavır ve tasvipleri.
takviye-i dîn: dine kuvvet verilmesi.
talebe: talep eden, öğrenci.
tarihçe-i hayat: bir kimsenin hayatını anlatan kitap, biyografi.
tarîk-ı Nakşî: Nakşî tarikatı.
tedris: okutma, ders verme.
tesirat: etkiler, tesirler.
tevafukat: uygunluk.
vasıta: aracı.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vilayet: il, şehir.

Birisi Hazret-i Mevlâna, zülcenaheyndir. Yani, hem Kadrî, hem Nakşî tarikat sahibi iken, Nakşîlik tarikatı onda daha galiptir. Üstadım, bilakis, Kadrî meşrebi ve Şazelî mesleği daha ziyade onda hükmediyor.

Ben Üstadımdan işittim ki:

"Hazret-i Mevlâna Hindistan'dan tarik-ı Nakşîyi getirdiği vakit, Bağdat dairesi Şah-ı Geylânî'nin (KS), ba'de'l-memat, hayatında olduğu gibi taht-ı tasarrufunda idi. Hazret-i Mevlâna'nın (KS) manen tassarrufu, bidayeten cay-ı kabul göremedi. Şah-ı Nakşibend ile İmam-ı Rabbanî'nin (KS) ruhaniyetleri Bağdat'a gelip Şah-ı Geylânî'nin ziyaretine giderek rica etmişler ki, "Mevlâna Halid senin evlâdındır, kabul et." Şah-ı Geylânî, onların iltimaslarını kabul ederek Mevlâna Halid'i kabul etmiş. Ondan sonra Mevlâna Halid (KS) birden parlamış. Bu vakıa, ehl-i keşifçe vaki ve meşhut olmuştur. O hâdise-i ruhaniyeyi, o zaman ehl-i velâyetin bir kısmı müşahede etmiş, bazısı da rüya ile görmüşler."

Üstadımın sözü burada hitam buldu.

Dördüncü Farkı şudur ki: Üstadım kendi şahsiyetini merciiyetten azlediyor. Yalnız Risale-i Nuru merci gösteriyor. Hazret-i Mevlâna Halid'in şahsiyeti ise, kutbu'l-irşad, merciu'l-has ve'l-âmm olmuştur.

azil: binsini ışından veya makamından ayırma, ışından çıkarma, yol verme
ba'delmemat: olumden sonra oldukten sonra
bidayet: başlangıç.
bilakis: aksine tersine.
cay-ı kabul: kabule deger kabul ediş
ehl-i keşif: bazı sırlan bilinmeyen hakıkatleri. Cenab ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bilen velîler
ehl-i velayet: veli olanlar erenler. Allah'ın dostluguna kazananlar velîlik sıfatını taşıyanlar
esrar: sırlar gizli hakıkatler
evlât: oğul kız çocuk
hâdise-i ruhiye: ruhla ılgılı olay ruha ait durum.
hitam: son nihayet
ıltimas: tutma kayırma arkalama.
Kadrı: Abdulkadir-i Geylânî hazretlerinin yolunda olan onun tarikatine mensup olan
kutbulırşat: buyuk murşit.
manen: mana bakımından manaca
merci: merkez kaynak, muracaat edilecek yer
merciü'l-has ve l-âmm: herkesin muracaat ve sığınma yen
meşhut: gozle gorulen müşahede olunan
meslek: gıdış usül, tarz.
meşrep: gidiş hareket tarzı tavir tutum meslek
müşahede: bir şeyi gozle görme seyretme
naksi: Hz Şah-ı Naksıbend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan
ruhaniyet: olmuş bir kımsenın devam etmekte olan manevi kuvvet ve kudreti
şahsıyet: kişılık.
şazeli: Ebu l Hasan ı Şazelî ısmın de Tunus lu alım bır zatın kurdugu tarikat.
taht-ı tasarruf: idare altında
tarikat: yol meslek, tarik.
tarık-ı Naksî: Şeyh Bahauddin Naksıbendî'nin kurduğu tarikatin yolu Naksibendî tarikatı
tasarruf: Allah'ın izni dairesinde eşya ve varlıklar üzerinde mane vî tesirler gosterme.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlennin ozel ısım yenne geçen bir sıfatı, öğretici öğretmen
vakı: ilham müşahede keramet.
vakıa: vuku bulan, olan geçen şey olmuş bir ış.
ziyade: fazlasıyla
zülcenaheyn: ıkı yönlu.

Üçüncü Fark. Hazret-i Mevlâna Halid, zülcenaheyndir. Fakat, zamanın muktezasıyla ilm-i tarikati ve sünnet-i seniyeyi esas tutmak cihetiyle tarikati daha ziyade tutmuşlar. O noktada sarf-ı himmet etmiş. Üstadım ise, şu dehşetli zamanın muktezasıyla ilm-i hakikati ve hakaik-ı imaniye cihetini iltizam ederek, tarikate üçüncü derecede bakmışlar.

Elhâsıl: Baştaki hadis-i şerifin "Her yüz sene başında dini tecdit edecek bir müceddidi gönderiyor" Müjdesinin ihbarına muvazi olarak, Hazret-i Mevlâna Halid, ekser ehl-i hakikatin tasdikiyle, 1200 senesinin, yani on ikinci asrın müceddididir. Madem tam yüz sene sonra, aynen dört cihette tevafuk ederek Risale-i Nur eczaları aynı vazifeyi görmüş. Kanaat verir ki –nass-ı hadis ile– Risale-i Nur tecdid-i din hususunda bir müceddit hükmündedir.

Benim Üstadım daima diyor ki: "Ben bir neferim, fakat müşir hizmetini görüyorum. Yani kıymet bende yoktur. Belki Kur'ân-ı Hakîm'in feyzinden tereşşuh eden Risale-i Nur eczaları bir müşiriyet-i maneviye hizmetini görüyorlar."

Üstadımı kızdırmamak için şahsını sena etmiyorum.

Şamlı Hafız Tevfik

cihet: yön, sebep, vesile.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler. Allah adamı.
elhâsıl: hasılı, netice itibanyle, kısaca.
feyz: bolluk, bereket, ilim, irfan, manevî gıda.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
ihbar: haber verme, bildirme.
ilm-i hakikat: hakikat ilmi.
ilm-i tarikat: ilmi yolu.
iltizam: birinin tarafını tutma, taraftarlık.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kıymet: değer.
Kur'an-ı Hakîm: herşeyi ile hikmetli Kur'ân.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
müceddit: dini yenileyici.
muktezâ: ikrıza etme, gerekme.
müşir: en yüksek askerî derece, mareşal.
müşiriyet-i maneviye: manevî mareşallık.
nass-ı hadis: hadisin delil olması.
nefer: asker, er.
sarf-ı himmet: himmet sarf etme, gayret gösterme.
senâ: methetme, övme.
sünnet-i seniye: Peygamberimiz (asm) hal, söz, tavır ve tasvipleri.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mündin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tasdik: onaylama.
tecdid: yenileme, tazeleme.
tecdid-i din: dini yenileme, dinin esaslarına dokunmadan asrın şartlarına göre yeni izah ve ispatlarla, insanlarını anlayışına en uygun bir şekilde ortaya koyma, yorumlama.
tereşşuh: sızıntı, damla.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
Üstad: Bedüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük.
ziyade: çok, fazla.
zülcenaheyn: iki yönlü.

143

[Re'fet Bey ve Hüsrev gibi Risale-i Nur Şakirtlerinin buldukları –Risale-i Nur bereketine işaret eden– lâtif bir tevafuktur.]

Risale-i Nur'un Isparta'ya ne derece rahmet olduğuna delâlet eden bir tevafuk-i acibe:

Risale-i Nur'un mazhar olduğu inayatın kulliyetinden mühim bir ferdi de şudur ki: Isparta vilâyeti sekiz seneden beri Risale-i Nur'un müellifini sinesinde saklamıştı ve Barla gibi şirin bir nahiyesinde, Cenab-ı Hakkın lütuf ve keremiyle muhafaza etmişti. Bu müddet zarfında yavaş yavaş intişar eden Risale-i Nur'dan Isparta'da binler adam imanlarını takviye ettiler. Bilhassa, gençler pek çok istifade ve istifaza ettiler.

Vakta ki, Üstadımızın Barla gibi lâtif ve şirin bir mahaldeki sıkıntılı ve pek acıklı ve en katı kalbleri ağlatan işkenceli esareti bitti; Risale-i Nur'un müellifi olan Üstadımızın nazan, Cenab-ı Hakkın avnıyle Isparta'ya mütevecciih oldu. Evhama düşen bazı zalim ehl-i dünyanın teşebbüskârâne harekât-ı zahiriyesi bir sebeb-i adî olarak yeni bir zulme hedef oldu; Üstadımız Isparta'ya getirildi. Fakat Üstadımızın teşrif ettiği zaman yaz mevsiminin en hararetli zamanı idi. Yağmurlar kesilmiş, Isparta'yı iska eden sular azalmış, bir kısm-ı muhimminin menbaı kesilmiş, ağaçlar sararmaya, otlar kurumaya, çiçekler buruşmaya başlamıştı. Risale-ı Nur'un en ziyade intişar ettiği

avn: yardım
bilhassa: özellikle.
Cenab-ı Hak. Allah (c.c)
delalet: alamet, işaret, iz
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
esaret: esirlik, tutsaklık, hükum altında bulunma
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
hararet: sıcaklık.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
iska: su verme, sulama, suvarma
istifade: faydalanma, yararlanma.
istifaza: feyz alma, feyz bulma, feyzlenme
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
kısm-ı muhim: önemli kısım
kulliyet: bütünlük, bolluk, çokluk
latif: güzel, hoş
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
mahal: yer
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğu yer, nail olma, şereflenme
menba: kaynak.
müddet: süre, zaman
müellif: eser telif eden, yazan
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme
mühim: önemli, ehemmiyetli
mütevecciih: bir cihete dönen, yönelen
nahiye: bölge, küçük yer
nazar: bakış, düşünce, fikir
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
şakirt: talebe, öğrenci
sebeb-i adî: basit sebep
sine: yürek, kalb, gönül.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
teşebbüskârane: teşebbüs edene yakışır şekilde, teşebbüs eder cesine
teşrif: şereflendirme, şeref verme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
tevafuk-ı acibe: şaşırtıcı münasebet ve uygunluk, alakadarlık.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vaktaki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit
vilayet: il, şehir
zalim: zülmeden, acımasız ve haksız davranan
zarfında: içersinde
ziyade: çok, fazla, artık
zulm: haksızlık, eziyet.

mahal Isparta vilâyeti olduğu için Risale-i Nur hakkındaki inayat-ı Rabbaniyeyi pek yakından muşahede eden Risale-i Nur şakirtleri olan bizler, mühim bir vakıaya daha şahit olduk.

Bu hâdise ise: Müellifinin Isparta'ya teşrifini müteakip –bir asır içinde bir veya iki defa vukua gelen bir vakıa olarak– bu yaz mevsimindeki yağmurun kesretli yağması olmuştur. Pek harika bir surette yağan bu yağmur Isparta'nın her tarafını tamamen ıska etmiş; nebatata yeniden hayat bahşedilmiş, bağlar, bahçeler başka bir letafet kesbetmiş; eksensi hemen hemen ziraatle iştigâl eden halkın yüzleri –Risale-i Nur'un nail olduğu inayetinden ve bereketinden olan bu yağmurdan istifade ederek– gülmüş, ruhları inbisat etmişti. Cenab-ı Hak kemal-i merhametiyle, bu yaz mevsiminin bu şiddetli ve hararetli vazıyetini, bahanın en letafetli, en şirin ve en hoş vazıyetine tebdil etti. Güya Risale-i Nur, yüz on dokuz parçasıyla, müellifi olan Üstadımıza bir taraftan hoşamedî etmek ve mahzun olan kalbine teselli vermek ve gamnâk ruhunu tatyîb etmek; ve diğer taraftan da, sekiz seneden ben yaşadığı Barla'yı unutturmak ve o muhteşem "çınar ağacını" ve dostlarını ve alâkadar olduğu şeylerden gelen firak hüznünü hatırlatmamak için, Cenab-ı Haktan yüz on dokuz insalenin eliyle, yüz on dokuz bin kelimelen dilıyle dua etti, yağmur istedi.

Cenab-ı Hak, öyle bereketli bir yağmur ihsan etti ki; bir misli doksan üç tarihinde yağdığını ihtiyârlanmızdan işitiyoruz ki, bu tarih, Üstadımızın tarih-ı velâdetine

alakadar: ilgili, ilişki
bahş: bağış, ihsan, verme.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ekser: çoğunluk.
firak: ayrılık, hıcran
gamnâk: gamlı, tasalı, kaygılı.
güya: sanki, sözde
hâdise: olay
hararet: sıcaklık, sıcak, ateş.
harika: olağanüstü
hoşamedî: hoş geldin deme, karşılama merasimi, hoş geldin töreni
hüzn: keder, tasa, gam
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
inbisat: ferahlama, yayılma, genişleme
ıska: su verme, sulama, suvarma
istifade: faydalanma, yararlanma
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
kemal-i merhamet: merhametin son derecesi, tam bir merhamet, mükemmel ve kusursuz merhamet ile
kesb: kazanma
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
letafet: latiflik, hoşluk.
mahal: yer
mahzun: hüzünlü, kederli, üzüntülü
misl: benzer
müellif: eser telif eden, yazan.
muhim: düşündüren, düşündürücü
muhteşem: haşmetli, yüce.
müşahede: İlahî güzellikleri ve sırları görme, seyretme
müteakip: takip eden
nail: kavuşan, ulaşan, eren.
nebatat: bitkiler
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
şakirt: talebe, öğrenci
suret: biçim, şekil, tarz.
tarih-i veladet: doğum tarihi
tatyib: iyi davranma, gönlünü hoş etme, hoşlandırma
tebdil: değiştirme, dönüştürme
teselli: avutma, acısını dindirme
teşrif: şereflendirme, büyük birinin bir yere gitmesi veya bir yerden gelmesi
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vakıa: olay
vaziyet: durum
vilayet: il, şehir
vuku: olma, meydana gelme
ziraat: çiftçilik, tarım

tesadüf etmekle beraber, bu umumî hâdise-i rahmet olan kesretli yağmur, hususî bir surette Risale-i Nur'a baktığına bir delîl de şudur ki: Risale-i Nur'un neşrine vasıta olan Üstadımız geldiği gün, Isparta'yı gayet hararetli ve yağmursuzluktan toz-toprak içinde görmüş. Barla gibi bir yayladan gelip böyle bir yerde dayanamayacağım, diye telâş ediyordu. Üçüncü veya dördüncü günü bahçelen kısmen gezdiği vakit, sebze ve ot ve çiçeklerin susuzluktan buruştuklarını görerek gayet müteessirâne su istiyor, yağmur talep ediyordu. Arkadaşımız olan Bekir Bey'den –değirmenleri çeviren suyu göstererek– "Isparta'nın suyu bu kadar mı?" diye sormuştu. Bekir Bey cevap verdi: "Gölcüğün suyu kesilmiş, gelmiyor. Isparta'nın dörtte birini sulayan bu sudan başka yoktur" dedi.

Üstadımızın Isparta'da çok talebeleri bulunduğundan, ruhen yağmurun gelmesini istiyordu. Aynı günde öyle bir yağmur geldi ki, elli seneden beri böyle bir hâdiseyi Isparta görmemiş. O yağmur yüzde doksan dokuz menfaat vermiştir. Bundan anlaşılıyor ki, o tevafuk tesadüfî değil, bu rahmet, Isparta'ya rahmet olan Risale-i Nur'a bakıyor. Lillâhilhamd, bu kerem-i İlâhî neticesi olarak Üstadımız diyor ki: "Isparta bana Barla'yı unutturdu. Unutamayacağım bir şey varsa, o da her yerde olduğu gibi Barla'da bulunan ciddî dost ve talebelerimdir."

*Talebesi **Mustafa,** Talebesi **Lütfi,** Hizmetkân*
***Rüştü,** Hizmetkân **Hüsrev,** Daimî Hizmetkân*
Bekir Bey,** Daimî Hizmetkân **Re'fet

daim: devam eden, devamlı sürekli
delil: ız nişan emare
gayet: son derece
hadisat-ı rahmet: rahmet hadisesi olayı
hâdise: olay
hararet: sıcaklık.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hususî: özel
kerem-i İlâhî: İlâhî lütuf ve ikramlar
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
Lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
menfaat: fayda
müteessirane: müteessir olarak, teessurle, üzüntü ile, üzülerek.
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
suret: biçim, şekil, tarz
talep: isteme, dileme, istek, arzu
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
umumî: genel
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vasıta: aracı
yayla: dağ yazlığı

144

[Süleyman Efendi, Mustafa Çavuş ve Bekir Bey'in bir fıkrasıdır. Isparta'daki kardeşlerimizin fıkrasındaki davayı ispat eden kuvvetli iki delili gösteriyor.]

Re'fet Bey ve Hüsrev gibi kardeşlerimizin harika bir surette yağan umumî yağmur içinde Risale-i Nur bereketine hususiyetle baktığına bizim de kanaatimiz geliyor. Çünkü gözümüzle yağmur hâdisesini, hususî bir şekilde hizmet-i Kur'ân ve Risale-i Nur'a baktığını iki surette gördük.

Birinci Suret: Risale-i Nur'un vasıta-i neşri olan Üstadımızın camii Barla'da seddedildi. Risale-i Nur'u yazacak hariçteki talebelerinin yanına gelmeleri menedildiği hengâmda kuraklık başladı. Yağmura ihtiyac-ı şedit oldu. Sonra yağmur başladı, her tarafta yağdı. Yalnız Karaca Ahmed Sultandan itibaren, bu daire içinde kalan Barla mıntıkasına yağmur gelmedi. Üstadımız bundan pek müteessir olarak dua ediyordu. Sonra dedi ki:

"Kur'ân'ın hizmetine set çekildi, bu köydeki mescidimiz kapandı. Bunda bir eser-i itap var ki, yağmur gelmiyor. Öyle ise, madem Kur'ân'ın itabı var, Yâsin Suresini şefaatçi yapıp, Kur'ân'ın feyzini ve bereketini isteyeceğiz."

Üstadımız, Muhacir Hafız Ahmed Efendi'ye dedi ki: "Sen kırk bir Yâsın-ı Şerif oku!"

dava: takip edilen fikir, iddia
delil: izi, nişan, emare.
eser-i itap: azarlama, paylama, darılma, eseri izi
feyz: ilim, irfan
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hâdise: olay
hariç: dışarı.
harika: olağanüstü
hengâm: zaman, sıra
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti
hususî: özel.
hususiyet: özellik.
ihtiyac-ı şedit: çok, şiddetli ihtiyaç, şiddetli muhtaç oluş
ispat: doğruyu delillerle göstermek
itap: darılma
itibaren: den beri, ...den başlayarak, itibar ederek.
kanaat: inanma, görüş, fikir
madem: ...den dolayı, böyle ise
men: yasak etme, engelleme
mescit: namaz kılınacak yer, camii, ibadet edilecek yer
mıntıka: bölge, taraf, cihet.
müteessir: teessüre kapılan, huzunlu, kederli, mahzun
sedd: kapama, tıkama, engel olma
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
set: manı, perde, engel, hail
suret: biçim, şekil, tarz.
talebe: öğrenci
umumî: herkesle ilgili, genel
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen

Muhacir Hafız Ahmed Efendi bir kamışa okudu. O kamışı suya koydular. Daha yağmur alâmeti görünmezken, ikindi namazı vaktinde Üstadımız daima itimat ettiği bir hatırasına binaen Muhacir Hafız Ahmed Efendi'ye söyledi ki: "Yâsin'ler tılsımı açtı, yağmur gelecek."

Aynı gecede yağmadığı Barla dairesi içine öyle yağdı ki, Üstadımızın odasının altındaki Çoban Ahmed'in bahçesindeki duvar yağmurdan yıkıldı. Hâlbuki Karaca Ahmed Sultanın arkasında ve deniz kenarında balık avlamakla meşgul Şem'î ve arkadaşları bir damla yağmur görmediler.

İşte bu hâdise, kat'iyen delâlet ediyor ki, o yağmur, hizmet-ı Kur'ân'la munasebettardır. O rahmet-i amme içinde bir hususiyet var ki, Sure-i Yâsin anahtar ve şefaatçi oldu ve yağmur kâfi miktarda yağdı.

İkinci Suret: Kuraklık zamanında, yirmi otuz gün içinde yağmur Barla'ya yağmamışken, Yokuşbaşı Çeşmesi yapıldığı bir zamanda, menbaına yakın Üstadımız ve biz (yani Süleyman, Mustafa Çavuş, Ahmed Çavuş, Abbas Mehmed ve sair kardeşlerimiz) beraber cemaatle namaz kıldık. Tesbihattan sonra dua için elimizi kaldırdık; Üstadımız yağmur duası etti. Kur'ân'ı şefaatçi yaptı. Birden, o güneş altında, her birimizin ellerine yedi sekiz damla yağmur düştü. Elimizi indirdik, yağmur kesildi. Cümlemiz bu hale hayret ettik. O vakte kadar yirmi otuz gündür yağmur gelmemişti. Yalnız o yağmur duası anında, dua eden her ele yedi sekiz damla düşmesi gösterdi ki,

alâmet: iz, belirti, işaret, nişan
binaen: den dolayı, bu sebepten
cemaat: topluluk
daima: her vakit, sürekli, her zaman
delâlet: alâmet, işaret, iz
hâdise: olay
hizmet-i Kur'an: Kur'ân hizmeti
hususiyet: özellik
itimat: dayanma, güvenme
kâfi: yeterli
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
menba: kaynak
munasebettar: ilgili, alâkalı
rahmet-i amme: umumî rahmet
sair: diğer, başka, öteki
şefaat: birinden, başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen

bunda bir sır var. Üstadımız dedi ki: "Bu bir işaret-i İlâhiyedir. Cenab-ı Hak, manen diyor ki: Ben duayı kabul ediyorum, fakat şimdi yağmur vermiyorum." Demek sonra Sure-i Yasin şefaat edecek. Nitekim öyle olmuştur.

Elhâsıl, Isparta'dakı kardeşlenmızın umumî rahmet içindekı Rısale-i Nur'un bereketıne dair dava ettıkleri hususiyeti, bu ıkı kuvvetlı delil ile tasdik edıyoruz.

Barla'da
Şem'i, Mustafa Çavuş,
Bekir Bey, Muhacir
Hafız Ahmed, Süleyman

145

Ehl-i iman –bilhassa şimdiki Risale-i Nur'un zakir ve muvahhit şakirtleri– öyle bir cadde ve minhaca girmişler ki; o cadde gayet mustakım, gayet nurlu, gayet sevimlı. Bütün iki tarafı elmas, inci dükkânı. Bunların başında nass-ı Kur'ân'dan gelen ve Kur'ân-ı Kerîm'in ve Furkan-ı Hakîm'in âyât-ı beyyinatından intişar eden Rısale-i Nur'un yüz yırmi parçasından beher parçası bırer murşıd-i azam, bırer mürşid-i ekmel, bırer kal'a-i hasin, bırer elmas kılıç olarak sabıttır. Oyle ıse, ey Lütfı, Rısale-i Nur'a sıkı yapış ki, bir mürşıd-i ekmel bulasın! Lisanına tevhıdi ver ki, şu muhkem kaleye gıresın. Feyyaz-ı Mutlak'ın kelâmı olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'a hadım ol ki, o elmas kılıcı elinde tutasın.

ayat-ı beyyinat: apaçık ayeder delıller veya ışaretler
beher: her, her bır, her bırısıne
bilhassa: ozellıkle.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
dair: alakalı, ılgılı
dava: takıp edılen fıkır, ıddıa
delıl: ız, ruşan, emare
ehl-i iman: ınananlar, ıman sahıplerı
elhâsıl: hasılı, netıce, lubanyle kısaca
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
Feyyaz-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta baglı olmadan çok çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.)
Furkan-ı Hakım: dogruyu yanlıştan ayıran hıkmetlı Kur'an.
gayet: son derece
hâdım: hademe, hızmetcı
hususıyet: hususılık, ayırıcı ozellık.
ıntışar: çıkma, yayılma
İşaret-i İlahıye: ılahı ışaret, haber alâmet.
kal'a-i hasın: saglam kale
kelam: soyleyış, konuşma, nutuk.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an
lisan: dıl
manen: mana bakımından manaca
mınhac: meslek, yol, açık genış yol
muhkem: saglam, sağlamlaştırılmış, kuvvetlı
mürşid-i azam: buyuk ırşat edıcı
mürşıd-ı ekmel: en mukemmel ve kusursuz dogru yol gösterıcı.
müstakım: dogru, duz, duzgun
muvahhıt: tevhıt eden, Cenab-ı Hakkın varlıgına ve bırlıgıne ınanan, Allah ı bırleyen
nass-ı Kur'an: Kur'an-ı Kerım'ın kesın, supheye ıhtımal bırakmayan hukmu, Kur'an ın delıllıgı
nurlu: ışıklı, panıtılı
rahmet: yagmur, faydalı yagmur
sabıt: ıspat edılmış, ıspatlanmış
şakırt: talebe, oğrencı
şefaat: bırınden, başkasının kusurlarının veya suçunun bagışlanmasını dileme
sır: gızlı hakıkat
tasdik: dogrulama, onaylama
tevhıd: Allah ın bır olduguna ınanma, bırleme.
umumı: herkesle ılgılı, genel
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlerının ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı ogretıcı, oğretmen
zakır: zıkreden, Allah ı zıkrederek dua eden

İşte o kılıçla, hiç havfsız, başlarını sarhoşlukla o bataklığa sokan dinsizlerin kafalarına vurarak atla. Ondan sonra, [1] فَاسْتَقِمْ كَمَآ أُمِرْتَ gibi kat'î delilleri Peygamberimiz Sallâllâhü Teâlâ Aleyhi Vesellem Efendimizden mutesel-silen, bütün Risale-i Nurun müellifi Üstadımız Said Nursî'nın yetiştiği ve serbest gezdiği "Şeriat-ı Garra-i Muhammediye (ASM)" olan hatt-ı müstakimi, bari bir parça da sen takip et ki, başın felâh bulsun.

Şu geçen Cuma günü ruhumda bir sıkıntı devam ederek, Üstadım için [2] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ sırrını istinsah ediyordum. Maalesef, emraz-ı asabiyemin hadsiz istilâsı, o mühim risaleyi pek anî olarak akım bıraktırdı. Tekrar yine başladım, bir parça yazdım, baktım ki, yine satır geçmişim, evvelki yazdığım yere murekkep dökülmüş. Kendimde o sıkıntı hâlâ duruyor. Tekrar olarak abdest üstüne abdest aldım, bütün seyyiatımı itiraf ederek ortaya döktüm, istiğfar ettim. Mübarek dua olan salâvat-ı şerifeye başladım. Sonra kalbime geldi ki, "Üstadımdan himmet isteyeyim, Üstadımın üstadına dediği gibi, ben de derim ve dedim.

O hâl, o vaziyet el'an devam ediyordu. Hatta intihar derecesine kadar gelmişti. Dedim: "Aman yâ Rabbi! Bundaki hikmet nedir?" Ve o risaleyi ertesi güne talik ettim.

O akşam, yani Cumartesi gecesi, âlem-i menamda, Üstadım Atabey'in Zergendere Mescidinde imiş. Sabah namazına gidiyormuşum. Tesadufî bir karakol kumandanı bana dedi ki: "Nereye gidiyorsun?" "Camiye" dedim.

1- Emrolunduğun gibi doğru ol. (Hûd Sûresi, 112.)

2- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlarım. (Fâtiha Sûresi, 1.)

akim: netücesiz, sonu yok, başarısız
alem-i menam: uyku âlemi, rüya âlemi
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
elan: şimdi, şimdiki hâlde, henüz, hâla daha, bu ana kadar, şu anda
emraz-ı asabiye: sinir hastalıkları
felah: mutluluk, kutluluk, bahtiyarlık
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hal: durum, vaziyet
hala: şimdi, henüz, şimdiye kadar, el-ân
hatt-ı müstakim: doğru yol, doğruluk üzere olan şey
havf: korku, korkma
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
himmet: manevî yardım, ermiş bir kimsenin manevî yardımı ile birisini koruması, yardım etmesi
intihar: bir kimsenin çeşitli sebeplerin etkisi ile kendini öldürmesi
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
istilâ: kaplama, yayılma
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müellif: eser telif eden, yazan
mühim: önemli, ehemmiyetli
müteselsilen: birbirinin peşi sıra, zincirleme olarak
risale: konu, bölüm
salavat-ı şerife: Hz. Muhammed (ASM) için yapılan dualar
şeriat-ı garra-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (ASM) getirmiş olduğu parlak ve nurlu şeriat
seyyiat: suçlar, günahlar
talik: belli bir zamana bırakma
tesadufî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vaziyet: durum

Benî takîben camie o da girdi. Gördüm ki, Üstadım bir karyola üzerindedir. Evvelki cemaatimizden hariç, içerde beş-altı daha jandarma bulunuyor. Cemaat لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ...الخ[1] devam ediyorlar. O beraber girdiğimiz kumandan ise, cemaatimize karşı "Aman, siz ne yapıyorsunuz?" diyerek kendisinin itliğini ispat edip, mağrunyetinden içeriye tükürdü. O anda Üstadım o dinsizin yüzüne tükürüp, "Git yanımızdan pis!" dedi. Tard etti. Hemen o zaman elimi sağ taraftaki deliğe uzattığımda bir kasatura geldi. Hiç meslek ve meşrebimize uymayan, her cihetle muhalif hareket eden Hasan isminde bir adam o kasaturayı alıp ve ucuyla o dinsizi göstererek, "Aman efendim, aman hocam, siz yalnız emir buyurunuz, bu dinsizin imhasına sebep ben olacağım" dedi ve aynı zamanda bir sağ omuzuna, bir de sol omuzuna vurdu ve gitti. Bütün bu dinsizler bunu görünce tevehhume düşüp, "Başımıza belâ bulduk, bizden Hocanın yanına kimse gitmez. Ancak, Edhem Çavuş (HAŞİYE) var, onu gonderelim, bizim için yalvarsın, yakarsın. Aman biz hepsinden vazgeçtik" dediler.

O sabah bu garip rüyayı Zühtü Efendi ve Hafız Ahmed ağabeylerime söyledim. Hatta o gün Hafız Ahmed, Üstadımı ziyaret için iki bardak su ile beraber Isparta'ya gitmek istedi. Fakir de gittiğine memnun oldu. Rüyayı tembih ettim. Çünkü o gece gördüm. Nitekim söylemiş.

HAŞİYE: Cây-ı hayrettir ki, o gecede Keçiborlu da bulunan Edhem Çavuş herkesden evvel o hâdiseden müteessir olarak imdada gelmişti.

---

1 Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O birdir. Allah bir olur. Onun ortağı yoktur. (*Buhârî*, Ezan, 155, Teheccüd, 21, Cihad, 128; *Muslim*, Zikir, 28, 30, 74, 75, 76; Vitir, 24; Cihad, 128; *Tirmizî*, Mevâkit, 108; Hac, 104.)

---

bela: musibet, sıkıntı.
cemaat: topluluk.
cihet: yan, yön, taraf.
garip: tuhaf, hayret verici.
hariç: bir şeyin dışında kalma.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
kasatura: askerlerin bellerine bağlayıp taşıdıkları ve sungu gibi kullandıkları düz ve kısa kılıç.
kumandan: komutan.
magrurlyet: gururluluk, kibirlilik.
meslek: gidiş, usûl, tarz.
meşrep: adet.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
takîben: takip ederek, takip suretiyle.
tard: kovma, çıkarma, uzaklaştırma, sürme.
tembih: hatırlatma, ihtar.
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsizliğe ve korkuya düşme.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.

Fakat çok acıklı haberden o kadar müteessir oldum ki, o zaman anladım, ruhumdaki sıkıntı bu imiş. (HAŞİYE)

Lutfî

HAŞİYE: Garip ve lâtif tevafukattır ki, Isparta'da Cumartesi gecesinde başıma gelen gayet sıkıntılı bir hâdiseyi sekiz sene kemal-i sadâkatle, hiç gücendirmeden bana hizmet eden Sıddık Suleyman aynı zamanda benim gibi aynı sıkıntı çektiğinden ve sebebini de bilmediğinden Isparta'ya pazardan evvel geldi. Sıkıntısının manevî sebebini de anladı. Suleyman'ın ne kadar selim bir kalbi bulunduğu malûmdur. Hem aynı gecede, has talebelerin içinde letafet-i kalbiyle mumtaz Küçük Lutfi, bu fıkrada mezkûr rüyayı ve sıkıntıyı görüp aynı sıkıntıma ıştirak ve az bir tabir ile aynı vaziyetimi müşahede ediyor.

Elhâsıl: Suleyman'ın selim kalbi, Lutfi'nin ruhu imdadıma koşmak istemişler. Demek ki, Risale-i Nur'un Şakirtlerinin ruhları birbirleriyle alâkadardır. Cesetleri müteaddittir, ruhları müttehit hükmündedir.

(1) هٰذا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Süleyman Rüştü namındaki kardeşimiz, bu hâdise gecesinden evvel –sabahleyin– bana ve Bekir Beye dedi ki: "Ben bu gece bir rüya gördüm. Bu rüyada siz Üstadımı valinin makamında vali olarak gördüm. Etrafınızda hükûmet adamları bulunuyordu. Elinizde bulunan küçük bir kâğıda not yapmışsınız, nutuk söyleyecekmişsiniz. Sonra bir daha gördüm ki, Üstadım siz, Bekir Bey ve Hüsrev bir paytona binmişsiniz, hükûmetten eve geliyordunuz." dedi. O sabahın akşamı hükûmet dairesinde aynı hâl vuku bulmuş. Paytonda aynı adamlar bulunup, selâmetle eve dönmüşlerdir. Isticvap makamında söylenen sözler tam yerinde olduğu için, nutuk suretinde ona görünmüş. Hem Hafız Ali –aynı gecede– bana olan hücumu ve suikastı kendine karşı görmüş.

Sabahleyin kasketinin siperliğini dikmiş, tâ hücumdan kurtulsun.

Elhâsıl: Risale-i Nur'un Şakirtlerinin şahs-ı manevisî kerametkârâne bir hassasiyet gösteriyor ki, Hafız Ali, ulvî sadâkatiyle birinci Süleyman, selim kalbiyle, ikinci Süleyman Rüştü, müstakim akıllıyla, Küçük Lutfi, lâtif nuruyla Üstadlarının imdadına maneri koşmuşlar, sıkıntısına ıştirak ile tahfifine çalışmışlar.

Said

1- Bu Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi, 40.)

hassasiyet: ihtimamlılık, dikkatlilik.
isticvap: sorguya çekme, ifadesini alma.
ıştirak: katılma.
kemal-i sadakat: sadakatin son derecesi, tam bağlılık, kusursuz sadakat.
kerametli: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
latif: yumuşak, tatlı, hoş.
letafet: latiflik, hoşluk, inceliklik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama, seyretme.
müstakim: doğru.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
müttehid: birleşen, birlik olan.
nam: ad, isim.
nutuk: söz, konuşma, hitap.
sadakat: bağlılık.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatteki meydana gelen manevî şahıs.
selim: temiz, sağlamlı.
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
tabir: yorum, yorumlama.
tahfif: hafifletme, yükünü azaltma.
tevafukat: uygunluk.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî.
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş, sebep, etken.

146

Mektubat'ın Üçüncü Kısmı

[Hüsrev'in bir fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım!

"Mirkatü's-Sünne ve Tiryak-ı Marazü'l-Bıd'a" ismine hakikaten elyak olan Otuz Birinci Mektubun On Birinci Lem'asını kardeşlerimle ve dostlarımla defaatle okudum. Gayet azîm bir tebşirat-ı Peygamberî ile başlayan bu risalenin on bir nüktesinden her bir nüktesi başka bir hüsun ve başka bir letafette yazılmakla beraber, ittiba-ı sünnetin maddî ve manevî fevaidi tadat edilirken akıl açılan kapılardan içeriye giriyor. Her kapının içersinde bulunan kapılar ve pencerelerden bakarak gördüğü hakikatler karşısında hayran oluyor. Gösterdiği deliller ile mutenzlerin itirazlarına mükemmel ve muntazam cevaplar vermekle mukabele ediyor. Ehl-i şevke, "Benim gösterdiğim kapılardan girseniz, müşkulâtsız ebedî bir saadete kavuşmuş olacaksınız" diyerek ittiba-i sünneti, her bir Müslümana, hayatında dustur ittihaz etmesini tavsiye ediyor. Talebelerine anlayabilecekleri bir tarzda emr-i azîm olan dersini takrir ederken, "Ben zahirde 15-16 sahifeden ibaret küçük bir risaleyim. Fakat hakikatte neşrettiğim nurla çok büyük denizlen geçecek bir azamette ve çok büyük yıldızların nurlarını setredecek kudretteyim. Bahtiyar ol kimsedir ki, beni hafızasında nakşederek, benimle amil olur" diyerek beliğ ve çok yüksek ve nihayet derecede lâtif sözleriyle bizlen irşat ediyor.

amil: sebep, etken
azamet: büyüklük
azim: büyük, yüce
bahtiyar: bahtlı, talihli, mutlu
beliğ: belâgatla, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan.
defaat: kereler, defalar, kezler, yollar
dustur: esaslı kaide
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehl-i şevk: arzulu, istekli, kabiliyetli, maharetli
elyak: daha (en) layık olan.
fevaik: faydalar
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hakikat: gerçek, doğru
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hüsün: güzellik.
ibaret: meydana gelen, oluşan
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ittiba-ı sünnet: Peygamberimiz (a.s.m) sünnetine uyma
ittihaz: edinme, kabul etme
kudret: güç, kuvvet, iktidar
latif: yumuşak, hoş, güzel, nazik, narin.
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mukabele: karşılık verme, karşılama
muntazam: düzenli ve düzgün bir biçimde
müşkilât: muşkiller, güçlükler, zorluklar
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı
nakş: ipek, sırma ile işleme.
neşr: yayım, yayın
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
risale: konu, bölüm
saadet: mutluluk.
selâmet: kurtulma, selâmete çıkma.
setr: örtme, kapanma, gizleme, setretme
tadat: birer birer söyleme, tek tek zikretme, sayıp dökme, sayım.
takrir: anlatma, anlatış, sözle ifade.
tarz: üslûp, eda
tay-ı hayret: hayret edilecek yer veya şey, hayrete değer
tebşirat-ı Peygamber: peygamber müjdeleri
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vaziyet: durum.
zahir: görünüşe, göre, görünüş itibarıyle.

Bu hakaikı gösteren bu risaleden, gücüm yetse de yüz tane, iki yüz tane yazabilsem. Heyhat! Elim kısa, sa'yim mahdut, acizim her bir emr-i hayr arzuma kadar ifaya mâni... Bu kadar arzuya rağmen yazabildiğim bir nüshasını takdim etmiş bulunuyorum. Hüsn-i kabul buyurulursa benim için ne büyük saadettir.

Ahmed-i Bedevî Hazretlerinin kerametkârâne hareketiyle, semavat ve arzın tabakatından bahseden On İkinci Lem'ayı üç-dört defa okudum.

Sevgili Üstadım! Rızka muhtaç her bir zîhayatın rızkı, Rezzak-ı Hakîkî tarafından taahhüt altına alındığı ve rızık ancak Mün'im-i Hakikî'nin yed-i kudretinde bulunduğu o kadar güzel bir üslûp ile tarif buyuruluyor ki ve talebelerine o kadar şirin ve âlî bir ders veriyor ki, akıl eğnliğe, nefis itiraza, kalb inkâra sapacak hiçbir yol bulamıyor. Zaferi kazanan ordular gibi, insanın bütün kuvasına, "Ey kıymettar risaleler ve ey nuranî feyyaz Sözler, meydan sizindir! Size teslim olmuşuz! Beşeriyete ve bütün mükevvenata hükümran olan Hâlık-ı Azîm'in hak sözleriyle bizlere tarik-ı hidayetı ve istikametı göstenyorsunuz" dedirtiyor. Bilhassa arz ve semavatın yedişer tabaka olduğuna dair âyât-ı azîmenin kullî ve umumî ve şumullu manisinin tatlı ve lezzetli ve şirin hakaikını okurken, insanın hissiyatına kalemi tercüman olabilse de, bu risalelere mukabele edebilse. Heyhat!

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alî: yüce, yüksek, ulu.
arz: yer, dünya.
ayat-ı azîme: azım, büyük manalar ihtiva eden ayetler.
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
bilhassa: özellikle.
dair: ait, alakalı, ilgili.
emr-i hayr: hayırlı emir, istek, arzu.
feyyaz: çok feyizli, verimli.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
Hâlık-ı Azîm: büyük yaratıcı, Allah.
Heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık.
hissiyat: hisler, duygular.
hükümran: hâkim, hükümdar, hükümdar ve saltanat süren, hükümferma.
hüsn-ı kabul: iyi karşılamak, güzellikle kabul etmek, benimsemek.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
İnkâr: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
ıtıraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvâ: kuvvetler, hisler, melekeler.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
manânî: manalar, anlamlar.
mahdut: sınırlı, belirli.
mânî: engel.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mukabele etme: karşılık verme, karşılama.
mükevvenat: yaratılmışların tamamı, bütün mahlukat, kainat, mevcudat.
Mün'im-i Hakikî: asıl nimetlendirici, Allah (cc).
nihayet: son derece.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
Rezzak-ı Hakikî: gerçek rızık verici olan Allah.
rızık: yiyecek, içecek, şey, azık.
risale: kitap, eser.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
saadet: mutluluk.
semavat: semalar, gökler.
Sözler: Risale-i Nur külliyatının diğer bir ismi. Aynı zamanda da bir eserin adı.
şumul: içine alma, kaplama, ihata etme.
taahhüt: bir işin yapılması için söz verme.
tabaka: kat, katman.
takdim: arz etme, sunma.
talebe: öğrenci.
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme.
tarik-ı hidayet: hidayet yolu, doğru olanı gösteren yol, doğru yol.
tercüman: tercüme eden, çeviren.
umumî: genel.
uslup: tarz, yol, biçim, usul, stil.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.
yed-i kudret: kudret eli, her şeyi tutan Allah'ın kudret eli.
zîhayat: hayat sahibi.

Her tarafını anlayabilmek imkânı olmamakla beraber –bu kısımda– arzın yedi iklimi ve birbirine muttasıl yedi tabakası ve bu tabakalardaki nuranî mahlûkatın mürur-i ubûruna hiç bir şeyin mâni olmaması hâlâtı, ve elektrik ve ziya, harareti nakil ve kâinatı baştan başa istilâ eden madde-i esîriyeden başlayarak semavatın yedi tabakasının kabul edilmesine hiçbir mâni olamayacağı fennen, aklen ve hikmeten muhtelif delâil ile ispat edilmesi ve en sonunda semavatın yedi tabaka ve arzın yedi kat olduğu hakkında Kur'ân-ı Hakîm'ın ifadatının tasdik edilişi, akıl ve kalb şübehata atlayacak yol bulamaması, risalelerin büyüklüklerine has bir keramet-i kübra olduğunu gösteriyor. Böyle azîm hakikat-ı Kur'âniyeyi göremeyen feylesofların ve kozmoğrafyacıların kulaklarını çınlasın!

Evet Sevgili Kıymettar Üstadım!

Bu nurlu misilsiz eserler, insanın şübehatını izale ettiğine ve şüphelen davet edecek karanlık bir nokta bırakmadığına kat'i bir kanaatle iman ettiğim gibi, temas ettiğim kardeşlerimden ve mütalâasında bulunan zevattan kanaatımın umumen tasdik edildiğini işittiğim anlar, her tarafımı meserret kapladığını hissediyorum.

Ey Sevgili Üstadım! Her hususta size yapılacak dua için kelimat bulamıyorum. Zat-ı Zülcemal, bu kadar güzelliklere, hazine-i rahmetinden binler güzelliklen size ihsan etmekle mukabele buyursun. Âmin.

Ahmed Husrev

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince
arz: yer, dünya
azîm: büyük, yüce
delâil: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları
fennen: fence, fenne uygun olarak, fen vasıtası ile
feylesof: sapık fikirli, felsefe ile uğraşan
hakıkat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
halat: haller, durumlar, vaziyetler
hararet: sıcaklık, sıcak, ateş
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hikmeten: hikmetçe, hikmet bakımından
husus: mevzu, konu
ifadat: ifadeler
ihsan: verilen, bağışlanan şey
iman: inanma, itikat.
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
istilâ: kaplama, yayılma.
izale: giderme, ortadan kaldırma
kıymettar: kıymetli, değerli
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kanaat: inanma, görüş, fikir
kelimat: kelimeler, sözler
keramet-i kubra: en büyük keramet.
kozmoğrafya: astronomimin, matematik ve fizigin yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olayları ele alan dalı.
Kur'an-ı Hakîm: Her şeyi ile hikmetli Kur'an
madde-i esîriye: esir maddesi
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mâni: engel
meserret: sevinç, şenlik.
misil: benzer, eş, kat.
muhtelif: turlu turlu, çeşitli
mukabele: karşılık verme.
muttasıl: bitişik.
mürur-ı ubûr: geçmiş, bitmiş, nihayete ermiş
mütalaa: okuma, dikkatli okuma
nokta: husus
nuranî: nurdan yaratılan, görülmeyen
nurlu: ışıklı, parıltılı
risale: kitap, eser
semavat: semalar, gökler
şübehat: şüpheler
tabaka: kat, katman.
tasdik: doğrulama, onaylama
temas: ilişkide bulunma, irtibat halinde olma
umumen: umumî olarak, bütün olarak.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
Zat-ı Zülcemal: cemal, lütuf, rahmet ve güzellik sahibi Allah
zevat: zatlar, şahıslar, kimseler
ziya: ışık, aydınlık, nur

147

[Sabri Efendi'nin bir fıkrasıdır.]

Eyyühe'l-Üstad!

Kelâmullahi'l-Azizi'l-Mennan olan Hazret-i Kur'ân, şeair-i İslâmiyenin hadimlerini cenah-ı himaye ve re'fetine alarak –bu defaki hâdise-i elimede– bir seneden beri mülhitlerin çevirdikleri plânlarını akım bırakıp, zahiren üç kardeşimizi beraat ve manen milyonlar mü'min muvahhidînin zümresine nışane-i beraatını bahş ve mülhitlere ebediyet ve ezeliyetini izhar ile kendini müdafaa ve hadimlerinin muhafaza ve himaye ettiğini ve edeceğini göstermekle, Kur'ân hadimlerinin kulûbu behcet ve sürura müstağrak olarak, ilerlemek istedikleri halisâne emel ve gayelerinde adımlarını daha ziyade uzatmaya ve dairelerini daha ziyade tevsi'e başlamışlardır.

(1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

Aziz Üstadım! Cenab-ı Kibriyanın mahzâ bir lütuf ve nihayetsiz bir kerem ve ihsanı olarak Nurlar Külliyatı, bu abd-i purkusur gibi nice gafillere ihsan buyurularak, sürekli yağmurların arz üzerinde tathirat yaptığı gibi, nurlar mahallesinde şu asr-ı dalâlet ve devr-i bid'atta çırkâb-ı hayat-ı maddiye bataklığına batan bu âciz kula, "Zararın neresinden dönsen kârdır" ders-ı ikazını vererek, hamden sümme hamden, zulûmat vadisinden çıkararak şahika-ı Nura yetiştirmişti.

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

abd-i purkusur: tam kusurlu kul
âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz.
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız.
arz: yer, dünya
asr-ı dalâlet: sapıklık asrı, sapıklık asrı
aziz: değerli
bahş: bağış, ihsan, verme.
behçet: sevinç, güler yüzlülük
beraet: temize çıkma, suçsuz olduğu anlaşılma
Cenab-ı Kibriya: Yüce Rab, azamet ve kudreti sonsuz, şeref ve azamet sahibi olan Cenab-ı Allah
cenah-ı himaye: koruma yönü, himaye tarafı.
çırkab-ı hayat-ı maddiye: maddî hayattaki çirkinlikler, pislikler
ders-ı ikaz: ikaz dersi, uyarma işareti
devr-i bid'at: bid'alar (dinin aslından olmayıp sonradan icat edilen âdetler) zamanı.
ebediyet: sonsuzluk.
emel: amaç, arzu, istek.
eyyühe'l-ustad: ey Üstad
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp zamanla sınırlı olmamak.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gafil: olanın bitenin farkında olmayan
hadiseî elime: uzüntü veren olay
hâdim: hademe, hizmetçi
halisane: temiz, kalblilikle, safiyetle
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
himaye: koruma, muhafaza etme
İhsan: verilen, bağışlanan şey.
izhar: gösterme, açığa vurma
Kelâmullahi l-Azizi'l-mennan: ihsanı, nimeti bol vere yüce Allah'ın kelâmı Kur'ân
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
kul: Allah'ın yarattığı mahlûk, Allah'a nazaran insan, insan, abd
kulub: kalbler, gönüller
Külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
lütuf: ikram ve yardımda bulunma.
mahzâ: saf, halis, katıksız, sırf, tamamen, kendisi
manen: mana bakımından, manaca
muhafaza: koruma
muvahhit: tevhit eden, Cenab-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
mü'min: iman eden, inanan
müdafaa: savunma, koruma
mülhit: İslam dininden, aynlan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
müstağrak: gark olmuş, dalmış, batmış, içine girmiş
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nışane-i beraat: kurtuluş işareti
pürkusur: çok kusurlu
sümme: tekrar ve tekrar
sürur: sevinç, mutluluk.
şahika-ı Nur: nurun zirvesi, doruğu
şeair-i İslâmiye: İslâma ait işaretler, İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler
tathirat: temizlemeler, temizlikler
tevsi: genişletme
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî. Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vadi: saha.
zahir: görünüşe göre, görünüş itibariyle
ziyade: fazla, fazlasıyla
zulûmat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur
zümre: cemaat, topluluk.

Her nasılsa bir sene evvel, "Ey Sabri! Belki hubb-i caha meyledersin; olur ki, o cihette bir arzu uyandırır. Gel o bedbahtların bulanık havuzcuğuna bir daha dal, çık" denildi. Elhamdülillâh, selâmetle çıktım. Bundan halâsım nazar-ı fakirânemde pek ehemmiyetli bir kurtuluştur.

Talebeniz

Sabri

148

[Osman Nuri'nin bir fıkrasıdır.]

Kitapların en büyüğüsün, Kelâm-ı Kadîm,
Hak kanunların anasısın, Kur'ân-ı Azîm,
Kudsî tarihlerin nur babasısın, Kelâm-ı Kadım,
Sen, dinimizin bekçisisin, Kur'ân-ı Azîm.

Dört İlâhî kitabın anası, yalnız sensin,
İftihar eder seninle, bütün din-i İslâm,
Sensiz yaşamak istiyen kalbler gebersin,
Sen hakikatın ilk ve son güneşisin.

Her varlığın üstünde, sönmeyecek güneşsin,
Bütün gizli ve âşikârın miftahı sensin,
Seni tanımayan ve tâbi olmayan, her yerde
Sahibinin gazabına uğrasın, gebersin.

aşikar: açık, belli, meydanda
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
cihet: yan, yön, taraf
din-i İslam: İslâm dini
ehemmiyetli: önemli
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke.
halas: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme.
hubb-i cah: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs
İftihar: övünme.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenâb-ı Hakka dair
Kelam-ı Kadim: Kur'ân-ı Kerîm
kudsi: mukaddes, yüce.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
miftah: açan alet, anahtar
nur: ilim
selâmet: kurtulma, selâmete çıkma
tâbi: birinin arkasından giden, ona uyan

Hukmün, muhakkak Kıyamete kadar bâkîdir,
Sana inanmayanlar adî, zelil, kâfirdir,
Sen, her varlığın, üstünde doğan güneşsin,
Seni istemiyenler, dünyada Cehenneme göçsün.

Haşa! Seni beğenmeyen ve yanlış diyenlerin,
Dilleri kesilsin... yere batsın
Sana hor bakmak isteyenleri, Allah kahretsin,
Sen hakıkatın ilk ve son güneşisin...

Osman Nurî

149

[Hafız Alî'nin bir fıkrasıdır.]

Azız Ustadım!

Otuz Birinci Mektubun On Üçüncü Lem'ası, "Hikmetü'l-İstiaze" nam-ı âlîyı taşıyan bir parça-ı Nuru aldım. Elhamdulillâh, istinsaha muvaffak oldum. Cenab-ı Hak, hazine-ı bînihayesinden emsal-ı sairesini ihsan buyursun, âmin, bihürmeti Seyyidi'l-Mürselîn.

Ustadım efendım, bu azîm hakıkatı taşıyan risale, fakır talebenizde pek azîm tesirat yaparak dimağım ve bütün duygu ve hasselerim o azîm hakaık uzenne serpilerek, toplanmaz bir hale geldiler. Gündüzde, güneşin ziyası karşısında kalan yıldız böceği gibi, gerek güneşın

âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
azım: büyük.
bâkî: ebedî daimî sonu gelmez, bitip tükenmez ölmez, sonsuz
bihürmeti seyyidi'l-mürselîn: peygamberlerin efendisi hürmetine.
dımağ: akıl, şuur
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun Allah'a şükür
emsal-i saire: diğer benzerleri
hakaik: hakıkatler doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
Haşa: asla katıyen öyle değil Allah göstermesin.
hazine-ı bînihaye: sonsuz bitmez tükenmez hazine
hor: kıymetsiz, değersiz ehemmiyetsiz bayağı adı
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İstinsah: nüshasını yazma örneğini çıkarma, kopya etme
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden dinsiz.
kahr: zorlama, zorla bir iş gördürme
muvaffak: başarmış, başarılı
nam-ı alî: yüce şöhret.
parça-ı nur: Risale-i Nur'dan bir eser parçası
risale: konu, bölüm
talebe: öğrenci.
tesirat: etkiler, tesirler
Ustad: Bediuzzaman Saîd Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağılanmış
ziya: ışık, aydınlık, nur

tarifini ve gerekse kendi şevkiyle daire-i muhitinde bulunanlan tanf edemedığı gıbi, fakır, aynı hâl kesb ettim.

EVVELÂ: Bu rısale, dığer devhıde dair buyuk rısalelerin bır büyük kardeşi olabilir. Zıra, nasıl kı obür kütle-i Nur, Cenab-ı Hakkın âlem-ı kebırde cılve-i Cemal ve Kemal ve Esma-ı Husnasını pek zahır bır tarzda âmâ olanlara da gösterdıler. Aynen bu parça-ı Nur, âlem-i asgar olan ve Esma-i Hüsnaya âyine olan ve hilkat-i dünyanın ruhu mesabesindeki beşerin, kemal ve sukutuna, ebediyet ve ademine sebep olan en büyük vesıle ve desiseleri pek yakinen keşfedip gösteriyorlar.

SANIYEN: Bu hakikatleri düşünürken kalbime şoyle geldi kı: Nasıl ki "Hudhud-i Suleymanî, zeminın suyu meçhul olan yerlennde, hafrıyatsız, suyu bulmaya vesıle ıdı" dıyorlar, aynen bu rısale, Hudhud-i Suleymanî tarzında, âlem-i asgar olan insanın ezdatlardan müteşekkil cısm-i vücudunda, "nur-ı iman yatağı" olan kalbi, blaynihî gösteriyor. Zemin yüzünde zararlı ve zararsız otlan teşhis eden kımyagerin âb-ı hayat bulduğu gibi, binde bir hakikatini ancak görebildiğimi anladığım bu eser-i âlî, bütün ehl-i iman ve zîşuura, menba-ı hakikîsi olan Kur'ân-ı Hakîm gıbi, nurları ıle âb-ı hayatı serpiyor.

Hafız Ali (RH)

ab-ı hayat: hayat suyu
adem: yokluk, hıçlık.
alem-i asgar: en kuçuk âlem, insan
alem-i kebir: buyuk alem, kâınat.
âmâ: kor, korluk.
ayine: ayna
beşer: insan, insanlık
blaynihi: aynıyla, oldugu gibi, tıpkı.
cılve-i Cemal ve kemal: mukemmel güzellik görüntüsü
cısm-i vucut: varlığın cısmî vücudun maddesi
dair: aıt, alakalı, ılgılı
daire-i muhita: her şeyi kuşatan dalre, gokyuzu
desise: hile, oyun, aldatmaca
ebediyet: sonsuzluk.
ehl-i iman: inananlar, Iman sahıpleri.
Esma-i Hüsna: Allah ın adlan, Allah ın doksan dokuz guzel ısmı
evvela: oncelikle.
ezdat: zıtlar, tezatlar
hakikat: asıl, esas
hal: durum, vazıyet.
hılkat-i dunya: dunyanın yaratılışı.
Hüdhud-ı Suleymanı: Suleyman (as)nın Hudhud ısımlı kuşu
kesb: kazanma
keşf: açma, meydana çıkarma
kımyager: tahlıl ışlen ıle uğraşan uzman.
kutle-i nur: Rısale-i Nur
meçhul: bılınmeyen, hakkında bılgi olmayan
menba-ı hakikî: hakıkatın dogrunun, gerçegin kaynagı
mesabe: derece, kadar
müteşekkil: meydana gelmış, kurulmuş
nur-ı iman: iman nuru, Allah ın varlıgına, yaratıcılığına inanmadakı gonul, kalb ve fikır aydınlıgı
parça-ı nur: Rısale-i Nur dan bır parça
rısale: konu, bolum
samyen: ıkıncı olarak.
sukut: duşme, duşuş, suskunluk.
şevk: şıddetlı arzu, aşın ıstek ve heves
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçine alacak şekılde anlatma
tarz: bıçım, şekıl
teşhıs: tanıma, fark etme, ne olduguna anlama
tevhid: Allah ın bır olduguna inanma, bırleme
vesile: bahane, sebep
yakınen: yakın olarak, şuphe ye duşmeden bılme
zahır: açık, belli, meydanda
zemin: yeryuzu
zışuur: şuurlu, şuur sahıbı

150

[Ahmed Hüsrev'in bir fıkrasıdır.]

Üstadım Efendim!

Bir hafta evvel "Hikmetü'l-Istıaze" isimli risalenin bir kısmını ve birkaç gün evvel de diğer kısmı ile On Dördüncü Lem'anın Birinci Makamını aldım. "Hikmetü'l-Istıaze"nin Birinci Kısmını müteaddit defalar kardeşlerimle okudum. Dedim:

Ey Sevgili Üstadım! Bu kıymettar risale ile mücahit talebelerinize öyle bir ilâç takdim ediyorsunuz ki, bu ilâçlarla manevî yaralarımızı o kadar güzel ve çabuk tedavi ediyorsunuz ki, o pek müthiş yaralarımız bir anda iltiyam buluyor, ızdıraplarımız o anda zail oluyor, kalblerimiz serâpâ sürur ile doluyor. Rabb-ı Kerîm'imize karşı taşımakta olduğumuz muhabbetimiz tezayüt ediyor. Ve Hâlik-ı Rahîm'e karşı olan adabımıza bile halel gelmeyeceğini okudukça, vazifedeki şevk ve gayretimiz artıyor.

Evet Aziz Üstadım! Ekser zamanlar ins ve cin şeytanlarının hücumlarından ve terbiye edemediğim asi nefsimden gelen bir takım havatır-ı şeytanîyeden kurtulmak için, pek çok çabaladığım zamanlarım oluyordu. Kalb, bu gibi hâletten kurtulmak için inziva ararken, Nakşî kahramanlarının "Terk-i dünya, terk-i ukba, terk-i hestî, terk-i terk" diye olan esasatı dimağıma ilişiyordu. Fakat bu söze cevap veren aziz Üstadımın beyanatı arasında, "İnsan bir kalbden ibaret olsa idi bu söz doğru olabilirdi. Hâlbuki

ıstırap: uzuntu veren bir durumun meydana getirdigi kuvvetli acı aşın elem azap sıkıntı
adap: terbiyeler
asi: isyan eden, başkaldıran
beyanat: açıklamalar izahlar
cin: gozle gorunmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dimag: akıl, suur
ekser: pek çok.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
halel: bozukluk, eksıklik.
halet: hal, durum.
Hâlik-ı Rahîm: rahmet sahibi yaratan.
havâtır-ı şeytanî: şeytanın telkin ettiga dusunceler
ibaret: meydana gelen olusan
iltiyam: yaranın kapanıp iyi olması
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
inziva: bir koşeye çekilme tek başına yaşama dunya isleninden vaz geçme dunyadan el etek çekme
kıymettar: kıymetli, değerli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muhabbet: sevgi, sevme
mucahit: mucahede eden nefsine karşı savaşan
müteaddit: çok, bir çok.
müthiş: dehşet veren urkuten dehşetli korkunç
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarıkat ve bu tarıkata mensup olan
nefs: kotu vasıfları kendisinde toplayan hayırlı islerden alıkoyan güç.
Rabb-i Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan ve her şeyi terbiye eden Allah.
risale: kitap
serapa: tamamen, bütünüyle
sürur: sevinç, mutluluk.
şevk: şiddetli arzu, aşın istek ve heves
takdim: arz etme, sunma
talebe: ogrenci
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme
terk-i dünya: dunyayı terk etme dunya ile ilgilenmeme, dunyadan vaz gecip bir koşeye çekilme
terk-i hestî: varlıgı, vucudu terk etme
terk-i terk: terkin terki, bırakmayı terk etmeyi bırakmak, terk etmek.
terk-i ukba: ahiretteki mukafatları terk etme, onları düşunmeme.
tezayut: artma, çoğalma, ziyadeleşme
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, ozel isim yerine geçen bir sıfatı; ogretici, ogretmen
vazife: dinî mukellefiyet, yukumluluk.
zail: sone eren, yok olan.

insanda, kalbden başka akıl, ruh, sır, nefis gibi mevcut olan letaif ve hasseleri, kendilerine mahsus vezaife sevk ederek zengin bir dairede, kalbin kumandası altında ıfa-i ubudiyeti" tavsiye buyuruluyor. Güneş gibi böyle hakikatleri izhar eden böyle nurlu düsturlar talebelerinde esas olduğu için, salifü'l-arz havatıra çare arıyordum.

Talebelerinin her an ihtiyaçlarını düşünüp çareler arayan, ilâçlar hazırlayan, ihzaratını zahmetsiz olarak talebelerine istimal ettiren; mukabilinde hiçbir şey istemeyerek minnet ve methin Cenab-ı Hakka yapılmasını emreden sevgili Üstadım, size evvelden ben "Lokman" nazarıyla bakmaktayım. Evet, hakikaten bir Lokman'sınız. Lokman Hekim gibi, kalbî arzularınızı ışıterek bu risaleler ile mualece uzatıyorsunuz. Bedî' olan Cenab-ı Hakkın, bedayii içinde, kemaliyle her cihette derece-i nihayeye vâsıl olan bedî' kelâmından, bedî' bir kulu ile ihsan ettiği bu bedayii methedebilmek, intak-ı bilhak olmadıkça elbette imkânsızdır. Beşer bu vadide ne kadar söz söylese yine azdır.

Sevgili Üstadım!

Herhangi bir risaleyi açıp okuyacak olsam, hissem kadar dersimi alıyorum. Hâlbuki, evvelce bu risalelen tamamen yazdığım için, okumaya pek az vakit bulabiliyordum ve el'an da öyleyim. Evvelce okuduğum zamanlar istifadem az oluyordu. Şimdi ise, Nurların hakikatlerini gördükçe minnet ve şukrüm tezayut ediyor, kalbim nurlar ile doluyor, ruhum nurlarla istirahat ediyor, letaifim bu Nurlar ile hisseleri kadar feyizyâb oluyor.

bedayi: eşi benzeri olmayan güzellikler, mükemmel ve yeni şeyler
bedî: eşi ve benzeri olmayan, eşsiz güzel, yeni, garip, eşsiz
beşer: insanlık.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yan, yön, taraf
derece-i nihaye: mertebede sona ulaşma derecesi
düstur: esaslı kaide.
elan: şimdi, şimdiki halde, henüz, hâlâ, daha, bu ana kadar, şu anda
evvelce: daha evvel, daha önce
feyizyap: feyiz bulan, feyiz bulucu
hakikat: gerçek, esas.
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hâsse: duygu
havatır: düşünceler.
hisse: pay, nasip, kısmet
ıfa-ı ubudiyet: kulluğun yerine getirilmesi
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama, ikram etme, lütuf, bağış, yardım
ihzarat: hazırlıklar, hazırlanmalar
imkan: olabilecek halde bulunma, mümkün olma, olabilirlik.
intak-ı bilhak: Hakkın söyletmesi, Cenab-ı Hakkın konuşturması
istifade: anlayıp öğrenme, bilgisini genişletme
istimal: kullanma
istirahat: dinlenme, rahatlama
izhar: gösterme, açığa vurma
kalbi: içten, gönülden, yürekten, samimî
kelâm: Kur'ân-ı Kerîm
kemal: olgunluk, yetkinlik, tamlık, kusursuz, tam ve eksiksiz olma, erginlik, mükemmellik.
letaif: manevi duygular
mahsus: bilhassa, müstakil hususî olarak
medih: övmek.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
mualece: ilaç, ilâç yapma, ilâç kullanma
mukabil: karşı, karşılık, muâdil
nazar: bakış, bakış açısı.
nurlu: ışıklı, parıltılı
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sır: manevî hakikat ve marifetler
salifü'l-arz: dünyanın geçmişi, geçmiş zaman
sevk: ulaştırma, yöneltme
şukur: görülen bir iyiliğe karşılık, hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
talebe: öğrenci
tezayüt: artma, çoğalma, zıyadeleşme
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vasıl: erişen, ulaşan, kavuşan, yetişen
vezaif: vazifeler, işler.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Ve yine Cenab-ı Haktan ümit ediyorum ki, hisse ve istifadem, gün geçtikçe çoğalacaktır ve nasibim artacaktır.

Bu hâdisat gösteriyor ki, bedî' âsârın büyük bir hasıyeti ve bir kerametidir ki, talebelerini başka ellere vermiyor ve nurlandırmak için başka kapılara boyun büktürmüyor. Ağlayan kalblerimize tesselliler veriyor. İmanlarımızı takviye ediyor. Lika-i İlâhîyi iştıyakla istetiyor ve sonunda da, "Yâ Rab! Sen Ustadımızdan hoşnut olacağı tarzda razı ol!" nidalarını, lisanen ve kalben söylettiriyor.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Talebeniz

Ahmed Hüsrev

151

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Eyyuhe'l-Ustad!

Eyyam-ı baharın her bir gününün, birer letafet ve teravet-i bîmisalı ve acıp tebeddülü, Fâtır-ı Akdes Hazretlerinin nihayetsiz kudret ve azametini irae eylediği gibi, derya-i Nurun da bînazır ve hayretbahş bir baharı, Minhaclar, Mirkatler, İstıazeler ve emsali lâtif, şirin, nuranî ezhar ve esmar-ı bînihayelen, ehl-i iman ve tevhıde taze hayat bahşediyorlar. Bu Nurlar öyle manevî gıdalar kı, herkesi, her an doyurmaya kâfı ve bu elmaslar öyle

1- Gerçek bâkî olan ancak Allah'tır.

acip: tuhaf, hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey.
asar: eserler.
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
bahş: bağış, ihsan, verme.
bedî: eşi ve benzeri olmayan, eşsız güzel, yeni ganp, eşsız.
binazir: benzeri olmayan, eşsiz, benzersiz, nazirsiz.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
derya-i nur: nur denizi.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i tevhid: tevhit ehli. Cenab-ı Hakkın birliğini bilip inanan ve sadece bir Allah'a bağlanıp ibadet eden kimse.
emsal: örnekler, benzerler.
esmar-ı binihaye: Tükenmeyen meyveler.
eyyam-ı bahar: bahar günü.
eyyühe'l-ûstad: ey ustad.
ezhar: çiçekler.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
Fatır-ı Akdes: mukaddes, kusursuz yaratıcı, noksan sıfatlardan beri olan yaratıcı Allah (c.c.).
hâdisat: hadiseler, olaylar.
hasıyet: bir şeye has, özellik, nitelik.
hayretbahş: hayret veren, şaşırtan.
hisse: pay, nasip, kısmet.
hoşnut: Memnun, razı, gönlü hoş edilmiş.
irae: göz önüne koyma.
istifade: faydalanma, yararlanma, yarar sağlama.
iştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâfi: yeter, elverir.
kalben: kalb ile, kalbden, içten ve samimi olarak.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
lâtif: yumuşak, tatlı, narin, osmanı olmayan, ruhanî.
letafet: latıflik, hoşluk, incelik.
lika-ı ilahi: Allah'a kavuşma.
lisanen: sözle, şifahen, ağızdan konuşarak.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
minhac: meslek, yol, açık, geniş yol.
mirkat: merdiven, basamak, derece, yükselip çıkılacak derece.
nasip: hisse, pay, kısmet.
nida: bağırma, çağırma, seslenme.
nihayet: son.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
Rab: "Yarattıklarını besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle islah ve terbiye eden" anlamında Allah'ın bir ismi.
razı: rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen, muvafakat eden, hoşnut olan.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil, suret.
tebeddül: başkalaşma, değişme, başka hale getirme, başka şekil alma.
teravet-i bîmisal: eşsiz canlılık, tazelik, gençlik.
tesellî: avunma.
Ustad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.

kıymettar birer rida'lardır ki herkesi, her zaman ısıtmaya vâfidir.

(1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Azız Büyük Ustadım! Bu risaleleri okudukça ruhum güller gibi açılıyor, hayat-ı fânıyeden gelen âlâm ve meşakkati, kaldırıp atıyor. Yenine, kanaat gibi bir kenz-i mahfiyi iddihar ediyor. Ve diyorum: "Ey ruh! Şimdiye kadar manevî talep ve arzularını temin eden nur fabrikasının elmas ve cevherlerinden her birerlerinin ayrı ayrı kıymet ve zerafetlerini görünce, bundan daha kıymettar bir eser olamaz deyip, sen hâlen, ben kalen hükmediyorduk. Envar-ı Kur'âniye ve reşahat-ı Furkaniye ve lemaat-ı bekaîyenin işte nihayeti yokmuş. Elhamdülillâh, Hakaik-ı Kur'âniyeden yevmen-feyevmen nasibedâr oluyoruz ve olacağız, inşaallah. Hemen Cenab-ı Kibriya, şu enhar-ı kevseri hayat-ı bâkıye harmanı olan Mahşere kadar akıtsın, âmin.

Ustadım Efendim! Bugün harekât-ı maziyem ile ahval-i hâzıramı mukayese cıheti ıhtar edildi. Alâkadri'l-istıta tetkik ettim. Neticede ahval-ı hâzıramı, hamden summe hamden, sıklet cıhetinde pek hafıf ve kıymet hususunda pek ağır buldum. Harekât-ı sabıkam ise bunun hilâfınadır. Elhamdülillâh, Cenab-ı Feyyaz-ı Hakikî, âcız, fakir, muhtaç kullarından rahmet-i Rabbaniyesini esirgemedi.

"Armut piş ağzıma düş" kabîlinden, her nevi malzeme-i cerrahıye-i ruhıyeyı hazık bır operatorle beraber

1 Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah a hamd olsun. (Metnin "Elhamdülillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
ahval-i havra: şımdıkı durum
alakadrı l-istıta: elden geldıgı kadar, guç yettıgı kadar
âlâm: kederler, elemler, acılar
amın: Ya Rabbı! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenır
azız: ızzetlı, muhterem, saygın.
Cenab-ı feyyaz-ı Hakiki: gerçek feyız vencı Allah (c.c)
Cenab-ı Kıbrıya: Yuce Rab, azamet ve kudretı sonsuz, şeref ve azamet sahıbı olan Cenab-ı Allah
cevher: mec deger, kıymet.
cıhet: yon
Elhamdülillâh: Allah a hamd olsun, Allah a şukur
enhar-ı kevser: kevser ırmakları, kevser sulan. Cennetekı Kevser sulari nehırlerı
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân ın nurları
eser: kıtap
hakaik-ı Kur'anıye: Kur'an aıt olan ve ondan gelen gerceklerı
hâlen: hareket ve davranış olarak.
hamden summe hamden: tekrar tekrar şukur.
harekat-ı sabıka: geçmiş onceki hareket
harman: farklı cıns veya kalıtedeki seylen karıştırma
hayat-ı bakıye: baki olan sonsuz hayat, ahıret hayatı.
hayat-ı fanıye: geçıcı hayat.
hazık: mahareti becenkli usta, mahır
hilaf: ters, karşı, zıt, aykırı
hükmetme: karar vermek, inanca varmak
iddihar: bırıktırme, toplama, yığma
ıhtar: dikkat cekme, hatırlatma, uyarı
inşaallah: Allah ızın verırse, manasında kullanılan bır dua
kıymet: deger, bır şey ıçın tespit edılen karşılık, paha, bedel, tutar
kıymettar: kıymetlı, degerlı
kabıl: tur, gıbı
kalen: sozle, soyleyerek.
kanaat: hırs gostermeden kısmetine razı olmak, elindekı ıle yetınmek.
kenz-i mahfi: gızlı hazine
kul: Allah ın yarattıgı mahlûk, Allah a nazaran insan, insan, abd
lemeat-ı bekaiye: beka pınıtıları
Mahşer: haşrolunacak, toplanılacak yer, kıyamette olulerin dırılıp toplanacakları yer
manevi: ruha ve ıçe aıt olan, ruhi
meşakkat: zahmet vencı ış.
mukayese: benzeterek ve karşılaştırarak degerlendırme, kıyaslama
nasibedar (nasiptar): nasıbı olan, nasıplı, kısmetlı, hıssedar
nevi: çeşıt.
nihayet: son
rahmet-ı Rabbaniye: terbıye ve ıdare eden Allah ın rahmetı, merhametı ve şefkatı.
reşahat-ı Furkaniye: hak ıle batıl bırbırınden ayıran Kur'ân ı Kerim den damlalar, reşhalar, sızıntılar
rida: belden yukarı ortulen ortu, omuza alınan ortu
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bagımsız bolüm
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebi olan manevi varlık
sıklet: agırlık, yuk.
summe: tekrar ve tekrar
talep: rağbet.
temin: sağlama.
tetkik: dikkatle araştırma, incelemeı
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursî Hazretlerının, ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı ogretıcı, ogretmen
vafi: yeterlı, tam
yevmen-fe-yevmen: gunden gune, gıttıkçe, gunbegün
zerâfet: incelik, zarıflık

ihsan buyurdu. Eğer bizler, bu ameliyatı görmeseydik ve bu nurlu ve zevkli, şevkli İhrama girmeseydik, hubb-i cah yüzünden acaba hangi bid'attan geri duracaktık

İşte lâyüad velâ yuhsa nurların bîpayan füyuzatı, zümre-i muvahhidini medyun-i şükran bırakmıştır

(1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

Hemen Cenab-ı Hak cümle Ümmet-i Muhammed'i (aleyhissalâtu vesselâm) envar-ı Kur'âniyeden mustefit ve hakikî muvahhidîn sınıfına ilhak ve şimdiye kadar gafletle geçirdiğimiz zamanlardan, defter-i a'malımıze yazılan seyyiatımızı, rahmetiyle afv buyursun... âmin.

Hulûsî-i Sânî Sabri

152

[Zekâî'nin bir fıkrasıdır.]

Ustadım!

Bir meydan-ı mücadele ve imtihan olan şu dünyanın her koşesinde beşere ders-i ibret olacak bir hâdise, bir numune eksik değil. Her yerde muhtelifü'l-mizaç insanlarda ayn ayn temayülât-ı kalbiye bulunuyor. Hâdisat-ı dünyeviye içinde, en elîm olan şeyin, meslek-i uhreviye ve dinıye perdesi altında vahşet ve hayvaniyet ruhlanyla karşılaşmak olduğunu tecrübelerim ve müşahedelerim bana öğretiyor.

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

aleyhissalâtu vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
ameliyat: operasyon.
âmîn: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda söylenir.
beşer: insan, insanlık.
bid'at: aslında olmayıp sonradan meydana çıkan; sonradan türeyen şey.
bîpayan: sonsuz, tükenmez.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri.
ders-i ibret: ibret dersi, göz ve fikir açacak hâdise.
elîm: çok derd ve keder veren, çok acı verici, acıklı.
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurları, Kur'ân parıltıları, ışıkları.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler.
gaflet: dikkatsızlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hâdisat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan olaylar.
hâdise: olay.
hakikî: gerçek.
hayvaniyet: hayvanlık.
hubb-ı cah: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs.
ihram: diğer zamanlarda yasak olmayan bazı şeyleri geçici olarak kendine haram kılma.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ilhak: ilâve etme, ekleme, katma.
medyun-ı şükran: şükran, teşekkür borçlu.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı, dünya.
muvahhidîn: muvahhidler, tevhid edenler, Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar.
mustefit: istifade eden, faydalanan, kazanan.
müşahede: gözlem.
nurlu: aydınlanmış.
numune: örnek.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi, onların günahlarını silmesi.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
seyyiat: seyyileler, fenalıklar, kötülükler.
şevk: keyif, neşe, sevinç.
tecrübe: deneyim, sınama, sınav, imtihan.
Ümmet-i Muhammed: Hz. Muhammed'in ümmeti, Hz. Muhammed'e (asm) bağlı olan ve yolundan gidenler.
Ustad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı.
zümre-i muvahhidîn: Allah'ın birliğine inananların oluşturduğu topluluk.

Evet, ehl-i iman için mucib-i teessür şeyler, kendisini ıslah-ı hâle irca etmek üzere, ubudiyetle Hâlık'ına yalvarırken, bir mülhidin uysal bir mahlûk gibi sokularak, birkaç zaman hileli etvar gösterdikten sonra, ruhunun çirkinliği ile karşısındakine hücum ederek, kendine onu benzetmek istemelerini ve hatta karşısındaki mü'min hakkında, suizan ve sû-i tefehhüme düştüğünü görmektir.

Ah Üstadım! Ne vardı, insanlar ya göründüğü gibi olsa, yahut olduğu gibi görünseler idi. Ehl-i irşat ahkâm-ı Kur'âniyeyi tebliğ hususunda müşkülât çekmeyecek ve inkâr edilmeyecekti. Benim gibi henüz kendini ıslah edemeyenler de, bazı budalaların ruhlarında safiyet ve hüsn-i insaniyet aramaya çalışmayacaktı.

Aziz Üstadım! İnşaallah Cenab-ı Hak, hak ve hakikatin güneş gibi yükseldiğini size ve bize göstersin. Bir zindan hayatına benzeyen, birçok manevî mahrumiyetler içersinde geçen şu günleri, sürurla ve serbest günlere tebdil eylesin. Âmin.

Talebeniz Zekâi

153

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Üstad-ı Ekremim!

Hikmetü'l-İstiazenin ikinci kısmı öyle kıymettar bir hazine-i cevahir ve maraz-ı vesvesenin iksir bir ilâcıdır ki,

ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
ıslah-ı hal: hâlin durumun düzeltilmesi
ahkâm-ı Kur'âniye: Kur'ân hükümleri
amin: Yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
Aziz: izzetli, muhterem, saygın
budala: zekâca geri, salak, aptal, bön
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler
ehl-i irşat: mürşitler, doğru yolu gösterenler
etvar: hâl ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hak: doğru, gerçek, hakikat
hakıkat: gerçek, doğru
Halık: yaratıcı, Allah (cc)
hikmetülıstıazeye: Risale-i Nur Külliyatından... "Allah'a sığınmanın hikmetleri" anlamında bir risale ismi
husus: mevzu, konu
iksir: çok tesirli ilaç.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
irca: eski hâline getirme, eski durumuna getirme
kıymettar: kıymetli, değerli.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahrumiyet: mahrumluk, dilediğini, istediğini elde edememe, nasıpsızlık, hissesizlik.
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
maraz-ı vesvese: vesvesenin sebep olduğu hastalık, şüphe ve kuruntulardan kaynaklanan dert.
mucib-ı teessür: üzüntü veren, üzüntüyü gerektiren
mu'min: iman eden, inanan
mulhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
muşkulât: muşkiller, güçlükler, zorluklar
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
safiyet: saflık, halislik, temizlik.
sû-i tefehhum: yanlış anlama
suizan: fena, kötü zan, şüphe
sürur: sevinç, mutluluk.
talebe: öğrenci
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
ubudiyet: kulluk.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zindan: hapishane.

âlem-i fânîden âlem-i bekaya göçünceye kadar, nefis ve şeytanın hücumuna maruz bulunan insan, kalbinin üzerine asıp beraberinde taşımalı. O ikı düşman her zaman kopuk gıbı, zahırde bir şeye benzeyıp, hakikatte ele avuca girmeyen havaî itırazat-ı muannıdâne yaparlar. Onlara karşı en rasın tahassungâh ve en güzel esliha ve bu uğurda sarf edilecek halıs sikkeler bunlardır. Zira vücudumda tecrübe yaptım. Suallen okuduğum vakıt nefsım, sual cıhetıne mail bulunuyor. Ve ehemmiyet veriyor. Fakat elhamdulıllâh akabınde, tevali eden Kur'ânî elmas müdafaalar, o kabîl emraz-ı nefsanıyeyi çabuk çürütüyor. Ve kökünden kurutuyor. Şu nuranî ve Kur'ânî hikmetleri, bıhakkın takdir hususunda zîruh ve zîşuurun mükemmeli bulunan nev-i beşerin, bidayet-i vahıyden tâ haşre kadar, i'caz ve icazına, izhar-ı acz edegeldiklerı, davamızın barız ve zahır bir delılıdır.

Hülâsa: Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın ahkâm-ı bînazırinden olan şu rısale-i ıstıaze-i furkanıyeyi mütalâamda, derya-i hakaikte sermest-i hayran kalarak, kemal-ı aşkla dedim: Yâ Rab, şu Kitab-ı Mübin'in infaz-ı ahkâmını teshil ve teysir ve dellâl-ı Kur'ân'ı da, âmâl ve makasıdında muvaffak ve cemî ihvanımla beraber bu kemter kulunu da, hulûl-ı ecelime değin, Kitab-ı Mübin'e hadim buyur, duasıyla arıza-ı âcızıyeye hatime verırım.

Sabri

ahkâm-ı binazır: benzersiz hukum
akabinde: arkası sıra, peşı sıra, peşinden
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret
âlem-i fânî: fânî dunya gelip geçıcı alem
ariza-i aciziye: acızce yazılan mektup
bariz: açık, besbelli
bidayet-i vahıy: vahyin başlangıcı
bihakkın: tamamıyla hakkıyla
cemi: cümle hep butun
delil: bir davayı ıspata yarayan şey burhan
dellâl-ı Kur'ân: Kur'ân ı ilan eden tanıtan hizmet eden
derya-i hakaik: hakıkat deryası
dua: Allah a yalvarma niyaz
ehemmiyet: onem deger kıymet
elhamdülıllah: Allah a hamd olsun Allah a şukur
emraz-ı nefsanıye: nefsin hastalıgı
eshha: sıllâhlar
hâdim: hademe hızmetçı
hakikat: gerçek
halıs: karışıksız saf duru
haşr: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmaları Allah ın olulerı dırılup mahşere çıkarması
hatıme: son nihayet
havâl: onemsiz degersiz
hıkmet: ilahî gaye yüksek bılgı fayda
hizarat-ı muannıdâne: inatla karşı çıkma
hulasa: kısaca sozun kısası
I'caz: mu cize gosterme kımsenin yapamayacağı şeylerı yapma
ıcaz: az sozle çok mana ifade etme
ihvan: sadık, samımî candan dostlar arkadaşlar
infaz-ı ahkâm: hukumlerını yerıne getırmek
izhar-ı acz: acızlık gostermek
kabil: tur gıbi
kemal-i aşk: aşkın son derecesi tam bir aşk buyuk bir aşk
kemter: "Ben" anlamında alçak gonullluk sozu eksık noksan
Kitab-ı Mübin: Kur an ı Kerim
kul: Allah ın yarattıgı mahlûk, Allah a nazaran insan insan abd
Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan: Açıklamalarıyla akılları "benzerını yapmak tan acız bırakan Kur ân-ı Kerım
Kur'ânî: Kur an a aıt, Kur'an dan gelen
mail: meyıllı hevesli ve kabılıyetlı istekli, duşkun
makasıd: maksadlar gayeler
maruz: bir şeyin etkisi ve tesırı altında bulunma
muvaffak: basarmış, basanlı
mudafaa: savunma koruma
mutalaa: bir şeyi etrafıca duşunme dıkkatlı okuma
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guc
nev'i beşer: insanoglu insanlar
nuranı: nurlu ışıklı parlak munevver
Rab: "Yarattıklarını besleyen yetıştıren verdıgı nımetlerle ıslah ve terbıye eden" anlamında Allah ın bir ismi
rasin: saglam, dayanıklı
rısale-i ıstıaze-i furkanıye: sıgınma kıtabı
sarf: harcama
sermest-i hayran: şaşırarak kendınden gecmiş
sikke: madeni para, akçe
sual: soru
tahassungah: sıgınma yerı sıgınak
takdir: bir şeyın degerını kıymetını luzumunu anlama
teshil: kolaylaştırma kolay hale getırme
tevali: arkası kesılmeksızın surme ard arda gelme surup gıtme
teysir: kolaylaştırma kolay hale getırme
zahir: gorunuşe gore gorunüş ıtıbarıyle
zîruh: ruh sahıbı ruhlu canlı hayattar
zîşuur: şuurlu şuur sahıbı

154

[Hafız Ali'nin fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım!

Bu defa irsaline inayet buyurulan Hikmetü'l-İstiazenin İkinci Kısmını aldım. Sekizinci işarette isbat edilip gösterilen (Hak ve hakikat), dalâlet vadilerinde uçan serseri mudillerin yollarını pek vazıh tenvir ile, onlara hem kendilerinin ne yaptıklarını, hem cadde-i hakikatı göstermekle îcaziyle azîm bir mesele tahayyul buyuruluyor.

Dokuzuncu İşarette ise, bütün ehl-i iman ve bilhassa Risale-i envar ile hilkat-i insaniyyenin gaye-i hakîkîsini anlamaya çalışan talebeleriniz, ruhen istikbale gittikçe, bu mesele pek geniş bir daire olarak, Hazret-i Âdemden beri, bütün Peygamberan-ı izam hazeratının ehl-i dalâlete karşı mağlûbiyeti ve feci hâdiseler çok düşündürüyor. Ve kalbi zedeliyordu (1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى. O geniş daire öyle tenvir ediliyor ki, içinde Üstad'dan, Fahru'l-Mürselîn'den, Hazret-i Âdem'e kadar müşkilât, hak ve hakıkat kılıncıyla fethedilip, akıl ve kalb (sadakte ve bilhakkı natakte) diye tasdik ediyorlar.

Onuncu işaretı yazarken elimden kalemi bırakarak hazıruna okudum. İçinde temsilin mısal değil, hakıkat olduğunu ve böyle bir hakıkatı, ısm-ı Hakîm ve ısm-ı Nur ve ısm-ı Bedîn cılvesiyle görüleceğini derk ettim. Ve hayalen tatbikine çıktım. Pek doğru bir esas olduğunu anladım. Cenab-ı Hakka şukrettim.

1 Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah a hamd olsun. (Metnin "Elhamdu lillâh" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

azîm: büyük
bilhassa: özellikle
cadde-i hakikat: gerçek yol
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cilve: tecelli, görüntü
dalalet: Hak ve hakıkattan sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
derk: anlama, kavrama
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fahru'l-mürselîn: peygamberlerin övünç kaynağı; Hz. Muhammed (s.a.v.)
feci: elem, keder ve ıstırap veren acıklı
fetih: zafer, galebe
gaye-i hakikat: gerçek, asıl amaç
hadise: olay
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakıkat: gerçek, asıl, esas
hayalen: hayal olarak, hayâlî bir şekilde, zihinde tasarlayıp canlandırarak.
hazırun: hazır olanlar, bulunanlar, meydanda, göz önünde olanlar, huzurda bulunanlar
hazerat: hazretler
hikmetülistıaze: Risale-i Nur Küllıyatından "Allah a sığınmanın hikmetleri" anlamında bir risale ismi
hilkat-ı insaniye: insanın insanlığın yaratılışı
îcaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme
inayet: yardım, ihsan, lutuf
irsal: göndermek, gönderilmek, yollamak
ısm-ı Bedî: eşsiz güzel ısım (Esmaü'l-hüsnadan)
ısm-ı Hakîm: Hakım ismi. Cenab-ı Hakkın hikmetle faydalan takıp ederek iş gören manasındakı ismi
ısm-ı Nur: Allah ın Nur ismi.
ispat: delil göstererek, iddıayı sağlamlaştırma.
istıkbal: gelecek zaman
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme.
mesele: önemli konu.
mısal: örnek.
mudıl: ıdlal edıcı, yoldan çıkaran, doğru yoldan saptıran
muşkilat: muşkıller, güçlükler, zorluklar
Peygamberan-ı izam: büyük peygamberler, peygamberlerin büyüklerı
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
sadakte: doğru söyledin, sadıksın, manasında, karşıdakı kişiye söylenen söz.
serseri: gayesiz, hedefsiz, ötedeı berı başıboş olan.
şükür: görulen bir ıyılıge karşı hoşnutluk ve memnunluk ıfade etme, teşekkür.
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma, zihninde canlandırma, tasavvur etme
talebe: öğrencı
tasdik: doğrulama, onaylama
tatbik: uydurma, uygulama.
temsil: benzetme, mısal getirme
tenvir: bır şey hakkında bılgı verme, bır konu hakkında başkalarını aydınlatma
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlerinin, özel ısım yerine geçen bır sıfatı
vazıh: açık, aşıkar, kolay anlaşılır

On Birinci Işarette gösterilen zecr-i Kur'ânî (kâinat tarlasının mahsulü, makinasının mensucatı, insan nevi olduğu ve umum mevcudat semeratıyle o nev'e hizmet ettiklerinden insan hodgâmlığıyla, bedbinliğiyle o azîm gaye-i dünyayı hiçe indirmesiyle) büyük çarklar misillü anasır-ı küllîyenin insan aleyhine hareket ettiklerini ve mühlik mes'uliyetten kurtulmak ancak Kur'ân-ı Hakîm'ın daire-i kudsiyesine girmek ve Fahrü'l-Mürselîn'e ittiba etmekle olacağını beyan ile insanı kendine veznettiriyorsunuz.

On İkinci Işaret ve Dört sualin cevabının ihtiva ettikleri hakikatlar, (bizi arasıra kendi hesabına çalıştırmak isteyen ve cuz-i ihtiyâr ile kendisinde bir varlık görüp, istihkaka göz diken ve şöhret ve hodfuruşluk tahakkümüyle, hebaen çalışan nebatî ve hayvanî nefis ve heva zincirlerini, altın makaslarla keserek halâs buyuruyorsunuz.)

On Üçüncü İşaret ve bu uç nokta ile her zaman hususîyle mübarek vakıtlerde bizimle uğraşan ve bazı ye'se düşüren, yüzümüzün sıyahlığını görmeyip, mü'min kardeşlerimizin ufak tefek çizgiler nevinden karalarıyla onları, bütün sıyahlıkla ittiham ettiren, Cenab-ı Hakkın rahmetini ve Gaffar ve Rahîm isimlerini tenkide cür'et eden ve bu yüzden büyük tahribatlara sebebiyet verdiren hizbü'ş-şeytanın kuvveti gösterilîyor.

Muhterem Üstadım!

Bu işareti yazarken, vücud âlemine seyahata çıktım. İşarattaki noktalar bir müfettiş hükmüne geçti. İzah buyurulan kuvvetler yerinde görülüp, teslim-ı silâh etmek

âlem: cihan, evren
aleyh: karşı, karşıt
anasır-ı küllîye: külli unsurlar, dünyanın her tarafına yayılmış olan unsurlar
azım: büyük
bedbin: fena gören, kötümser
beyan: anlatma, açıklama
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi, olan, şeref ve azamet sahibi, yüce Allah.
cür'et: cesaret etme, yüreklilik, yiğitlik.
cüz-i ihtiyâr: ıcattan mahrum, hak kazanmaktan başka hiç bir şeye gücü yetmeyen, az bir arzu serbestliği, cuz'ı irade
çark: mekanizma, sistem
daire-i kudsiye: mukaddes, muazzez daire
fahrü'l-mürselîn: peygamberlerin, ovunç kaynağı
Gaffar: kulların günahlarını çok affeden, örten, bağışlayan, bağışlaması bol olan Allah
hakikat: gerçek, asıl, esas
halâs: kurtarma
hayvanî: canlıya ait.
hebaen: boşu boşuna
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları
hizbüşşeytan: şeytan taraftarları
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil
hususiyle: özellikle
hükmüne: yerine, değerine.
ihtiva: içine alma, kapsama
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme
ittiham: suç altında bulunma, tehmetli olma
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
mahsul: ürün
mensucat: dokunmuş şeyler, dokumalar
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
misillü: gibi, benzen
muhterem: saygı değer, hürmete layık, azız, saygın
mü'min: iman eden, inanan
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
müfettiş: araştıran, araştırıcı
muhlik: tehlikeli
nebatî: bitkisel
nev: tür, çeşit.
nokta: konu ile ilgili bölüm
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme
semerat: semereler, meyveler
sual: soru
tahakküm: hükum sürme
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tenkid: eleştirme.
teslim-ı silâh: silâh bırakma, silâhını teslim etme
umum: bütün, hepsi
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vezn: ölçü
vücut: varlık
ye's: umutsızlık.
zecr-i Kur'anî: Kur'ân'ca yasak edilen

üzere idiler. Bize bu kuvvetleri gösteren Kur'ân-ı Hakîm'den istımdat ve feyzi, her hatvelerimde istiyordum. Ve bize bu esas hakikat-ı hayatın neticelerini, karanlıklarını gösteren Üstadımız, muvaffakıyetimizi Cenab-ı Hak'tan dilemekte olduğu, her an kendini göstermektedir. Ve inşaallah halâs edecektir.

Muhterem Üstadım!

Bu On Uç Işaret, on uç cevahir kümesini muhtevîdir. Bunlardan bazılarını ipe çizip göstermekle ve çizmemekle ve görmemekle, o cevahir hazinesine ve cevherlerine bir nakîse gelmiyeceğinden eğri ve doğru çizmek istediğim cevherler, inşaallah hüsnünü zayi etmez.

Ey Sevgili Üstadım!

Ne kadar teşekkürat-ı vefîre ifa etsem ve hayli minnettar olsam, yine ifa edemiyeceğime kail olduğumdan, dilerim Cenab-ı Hak'tan razı olacağınız kadar, nail-i mükâfat eylesin. Âmin, bihurmeti Seyyidi'l-Mürselîn.

Hafız Ali (RH)

155

[Vezirzade Mustafa'nın fıkrasıdır.]

Azız, Kıymettar Üstadım!

Hesapsız hamd ve şukür, ol Hâlık-ı Mennan Hazretlerine ki, ben ümmî olduğum hâlde, hissiyat ve emellerimi, şu fânî ve âfil olan hayat-ı dunyadan tecrıd ile,

âfil: görünmez olan, kaybolan
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!' anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bihürmeti: hürmete layık
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
Cevahir: çok kıymetli söz veya faydalı yazılar
cevahir: çok kıymetli söz veya faydalı yazılar
cevher: meç, değer, kıymet.
emel: amaç, arzu, istek
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fânî: ölumlu, geçici.
feyz: ilim, irfan
Hâlık-ı mennan: ihsanı bol olan yaratıcı Allah (c.c)
halas: kurtarma.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
hatve: adım.
hayat-ı dunya: dünya hayatı
hayat-ı dunya: dünya hayatı
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
hissiyat: hisler, duygular
hüsn: tamamlık, eksiksizlik, olgunluk
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
kıymettar: kıymetli, değerli.
kail: inanmış, aklı yatmış, kabul etmiş
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
muhtevî: ihtiva eden, içine alan, içinde bulunduran, kapsayan
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
nail-i mukafat: hediyeye erişen
nakise: eksıklık, noksanlık, kusur.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
seyyidi'l-mürselîn: peygamberlerin efendisi
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tecrîd: kalbden ve akıldan dünyaya ait şeyleri çıkararak yalnız Allah'a gönül bağlama, maddî âlemin ilgilerinden soyulan kalbin ilâhî tecellileri temaşa etmesi
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
zayi: yıtık, zarar, ziyan.

Risale-i Nur Talebeleri içine girdim ve hizbü'l-Kur'ân âlimlerine arkadaş oldum. Hizmet-i neşriyede ve ilimde onlara yetişemiyorum. Fakat, inşaallah irtibat ve muhabbet ve ihlâsta yetişmeye çalışacağım. Ve dua ile onların kalemlerine yardım ediyorum. Risale-i Nur'a karşı hissiyatımı ümmîliğim münasebetiyle yalnız rüyalarımla arz ediyorum.

Bu defa rüyada Fahr-ı Âlem (asm) Efendimiz Hazretlerini gördüğüm vakit Sure-i Haccın nihayetinde [1] مَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهٖ اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ... الخ okuyarak ve Şah-ı Geylânî (kuddise sirruhu) Hazretlerini gördüğüm vakit, Sure-i Nur'da [2] لَيْسَ عَلَى الْاَعْمٰى حَرَجٌ ayetini kıraat ederek nevmden bîdar oldum. Ve anladım ki, bu ahirde sünnet-i seniyeye dair mühim bir risale yazıldığı için, Resul-i Ekrem'in (asm) makbulü olmuş ki, rüyamda muşerref oldum. Ve o ayet Risale-i Nur'un hulâsasını ifade ettiği gibi, ehl-i gafleti şiddetli tehdit eder. Şah-ı Geylânî'yi gördüğümün sebebi, Risale-i Nur'un Talebelerinin kudsî bir Ustadı, beni de şakirt kabul ettiğine dair bir işaret anladım ve bu ayetler havsalamın hanîcinde olduğu hâlde, o kudsî zatların hürmetine, kuvve-i hafızamda her zaman okur ve bir genişlik hâsıl olurdu.

Diğer bir rüyamda pek geniş bir daire, temelleri henüz inşa ediliyor görmüştüm. Bu defa, o büyük bina ikmal edilmiş, içine girdiğimde sağ cihetini cami-i şerif olarak gördüm. Ve namaz kıldıktan sonra, bütün yazıların

1- Onlar Allah'ın kudret ve azametini hakkıyla bilemediler. Şüphesiz ki Allah mutlak kuvvet ve izzet sahibidir. (Hac Suresi, 74.)
2- Kore zorluk yoktur. (Nur Suresi, 61.)

hizbü'l-Kur'an: Kur'an hizmetkârı, Kur'an taraftarı
hizmet-i neşriye: neşriyat, yayınlama hizmeti
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
hürmet: riayet, ihtiram, saygı
ihlâs: hâlis, içten, samimî, riyasız, karşılıksız sevgi ve bağlılık, gönülden gelen dostluk.
ikmal: tamamlama, bitirme
inşa: yapma, bina etme, kurma
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
irtibat: bir şeye bağlı olma, bağlanma
kıraat: Kur'ân-ı Kerîm'in usûl ve kaidelerine göre okunması
kuddise sirruhu: sırrı mukaddes olsun, sırrı mübarek olsun, sırrı azîz olsun (büyük velîler için kullanılır)
kudsî: mukaddes, yüce
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
makbul: kabul edilmiş, geçerli
muhabbet: insanın manevî haz aldığı veya kendisinde hayır ve olgunluk gördüğü bir şeye meyletmesi
mühim: önemli, ehemmiyetli
münasebet: vesile, -dan dolayı
müşerref: şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, yüceltilmiş, şerefli, yüce
nevm: uyku, hâb
nihayet: son
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (ASM) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
tehdit: korkutma, gözdağı verme
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi yerine geçen bir sıfatı
zat: kişi, şahıs

ahir: son.
âlim: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin
arz: sunma
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bîdar: uykusuz, uyumayan, uyanık.
bina: yapı
cami-i şerif: şereflı ibadet yeri, mescit.
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı, ahiretin farkında olmayan
Fahr-i Âlem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (ASM)
hanîç: bir şeyin dışında kalma
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
havsala: anlama gücü, kavrama derecesi, anlama faaliyeti
hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
hissiyat: hisler, duygular

Risale-i Nur'u bana verdiler. Ben de yalnız bir adedini orada okunmak üzere verdim. Binanın en yüksek ve ortasında bir dikmesinin değişmesi için ellerinde demir, vinç ile çalışanlar üç kişi idiler, gördüm. Tabirini siz Üstadıma havale ediyorum.

UMMÎ TALEBENİZ MUSTAFA

156

[Asım Bey'in fıkrasıdır.]

Üstad-ı Ekremum!

Bu kere ikmaline muvaffak olabildiğim üç risale-i şerife ki; Yirmi Dördüncü, Yirmi Dokuzuncu Söz, Otuz Birinci Mektubun Beşinci Lem'ası Mirkatu's-Sunne risaleleri beray-ı tashih ve manzur-ı Üstadânelerine buyurulmak uzere takdim edildi. Risale-i şerifelerin cumlesi, birer hakikat nuru fışkıran birer gülistan-ı cinanıdır. Hele Otuz Birinci Mektubun Lem'aları kı, Minhacu's-Sunne ve gerekse Tiryak-ı Marazı'l-Bid'a olan Mirkatu's-Sünne okunmaya doyulmaz. Okundukça hissedileri manevî sürur ve füyuzatın hadd ü hududu bulunmaz bir umman-ı feyizdir. Bazı cumleler oluyor kı, namazdan evvel ve sonra fakirhaneye gelen ihvana müteaddit defalar okuyup feyizleniyoruz. Hele Giritli Hasan Efendi, goz yaşlarından kendisini alamıyor. Malûm-ı Üstadâneleri, kendisi Kadirî şeyhidir. Zat-ı Üstadânelerine ve bahusus

bahusus: hususiyetle, en çok, hele
beray-ı tashih: tashih ederek, duzelterek, tashih için, tashih maksadıyla.
evvel: once
fıkra: kısım, fasıl, bolum
fakirhane: tevazu ifadesi olarak kendisinden bahseden kimsenin evi
feyiz: Allah'ın kuluna bağışladığı marifet ve dini heyecan
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler
gülistan-ı cinan: cennetin gül bahçesi
hadd-ı hudud: sınır
hakikat: gerçek, asıl, esas
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma
ihvan: kardeşler
ikmal: tamamlama, bitirme
Kadiri: Abdulkadir-i Geylani hazretlerinin yolunda olan, onun tarikatine mensup olan.
kere: kere, defa, kez, sefer
malûm-ı Üstadâne: Üstadımın bildiği
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî
manzur-ı Üstadane: Üstadımın bakısı, nazan ustadca görulen
Minhacüssünne: Bediuzzaman Said Nursi'nin Lem'alar kitabında yer alan bir eserinin adı
Mirkatu's-Sunnet: Peygamberimizin sunnetine uymanın derecelerı, basamakları anlamında Risale-i Nur Kulliyatından bir risale ismi
muvaffak: başarmış, başarılı
muteaddit: çeşitli
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bolum
risale-i şerife: şerefli, mubarek risale, kitap
sürur: sevinç, mutluluk.
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, murşit.
tabir: yorum, yorumlama
takdim: arz etme, sunma
talebe: öğrenci.
Tiryak-ı Marazı'l-Bid'a: bid'a hastalıklarının ilacı. İslâmiyetin aslında olmayıp sonradan dine sokulan Kur'ân'a ve sunnete muhalif manevî hastalıkların ilacı, panzehir
umman-ı feyiz: feyiz deryası, feyiz okyanusu
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin ozel isim yerine geçen bir sıfatı, ogretici, ogretmen

Gavsü'l-Azam Şeyh Geylânî Hazretlerine merbutiyet ve muhabbeti derece-i nihayettedir.

Üstad-ı Ekremim! Bu defa risale-i şerifeler bir parça tehire uğradı. Bunu, fakirin atalet, betalet ve kesaletine haml buyurmayınız. Şikayet değil muftehirane arz ediyorum. Bu sene Cenab-ı Hakkın fakire lütf u ihsan ve keremi çok oldu. Lehülhamd vel minnetü, yüz binlerce müteşekkirim. Ramazan Bayramından beri, iki defadır hastalığım ki, el'an nekahet devrindeyim, Risale-i Nur-ı Şerifelerin istinsahına oldukça bir fasıla vermiş oldu. Çok şükür elhamdülillâh bu hastalıklar bir in'am-ı İlâhîdir. Dua-i Üstadâneleriyle sıhhatım yerine gelmektedir.

Asım

157

[Rüştü Efendi'nin fıkrasıdır.]

Ey Aziz Üstadım!

Bu kadar azîm ihsanınız, beni sevgili Üstadımızın nezdinde talebelerin en sonuncusu olmak şerefini kazandırdığını tahattur ettirdikçe, Cenab-ı Vacib-i Vücud Hazretlerine gece ve gündüz dua ediyorum. Ve bazı vakitlerde başım secdede olduğu hâlde, mütemadiyen ağlıyorum. Günahımın azameti, cürmümün hadsızlığı, beni titretirken sevgili Üstadımın duası, Cenab-ı Hakkın rahmeti, beni tesellî ediyor.

arz: sunma
atalet: tembellik.
azamet: büyükluk
azim: büyük.
aziz: izzetli muhterem saygın
betalet: avarelik, işsizlik.
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
Cenab-ı Vacib-i Vücud: Allah (c.c) varlığı zatı zorunlu olan
cürüm: hata suç.
derece-i nihayet: son derece çok fazla
dua: Allah a yalvarma niyaz.
dua-ı üstadane: üstadımın duası
elan: şimdi şimdiki hâlde, henüz, hâla daha bu ana kadar şu anda
elhamdülillâh: Allah a hamd olsun Allah a şükür
fıkra: kısım fasıl bölüm
fasıla: ara
hadsız: sınırsız sonsuz
haml: yükleme yüklenme
ihsan: iyilik, lütuf
in'am-ı ilâhi: Allah ın nimeti
istinsah: nüshasını yazma örneğini çıkarma kopya etme
kesalet: tembellik, uyuşukluk üşenme
lehü'l-hamd ve'l-minne: hamd ve minnet onun (Allah) içindir
lütf-ı ihsan ve kerem: ikram cömertlik, bağışın verilmesi
merbutiyet: bağlılık mensup oluş mensubiyet, eklilik.
muhabbet: insanın manevî haz aldığı veya kendisinde hayır ve olgunluk gördüğü bir şeye meyletmesi
müftehirane: iftiharla övünerek, gururlu bir şekilde.
mütemadiyen: sürekli olarak devamlı
müteşekkir: teşekkür eden
nekahet: hastalıktan yeni kalkmış fakat tamamıyla iyileşmemiş kimsenin hâli hastalıktan sağlıklı hale geçiş devresi
nezd: yan kat, huzur ind
rahmet: şefkat merhamet bağışlama ve esirgeyicilik.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
risale-i şerife: şerefli mübarek risale kitap
sıhhat: sağlık esenlik.
secde: namazda alınla bember burnu yere koyma şeklindeki ibadet vaziyeti
şeref: üstünlük.
şükür: Allah ın verdiği nimetler karşısında elhamdülillah deme Allah a dil ile hamd etme
tahattur: hatıra gelmek hatırlamak.
talebe: öğrenci.
tesellî: avutma acısını dindirme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı öğretici, öğretmen

Her gönderdiğiniz risaleyi kemal-i iştiyakla okuyorum. Kıymetli kardeşlerimle belki her gün bir yerdeyim. İstifadem pek çok, siz Üstadımın manevî feyizlerini her vakit risalelerden alıyorum.

Evet Azız Üstadım! Hissiyatımı yazabilsem her hafta mektuplarımla mukabele edeceğim ve size mektup yazmak da, benim için en büyük meserrettir. Affınıza istinat ederek, zahiren sükûtla ve manen dergâh-ı hudaya el açtığım vakitlerde, size âciz Rüştü talebeniz, aczini takdim ettikçe, sevgili Üstadımdan bilmukabele gördüğüm lütuflar karşısında, göz yaşlarımla cevaplar itâ eyliyorum efendim.

Talebeniz Rüştü

158

[Hafız Ali'nin dersini ne tarzda anladığını gösteren bir fıkrasıdır.]

Muhterem Üstadım!

Otuz Birinci Mektubun, On Dördüncü Lem'asının, ikinci Makamını bir defa kendim okudum. bir cüz'î istifade ile, dimağımda bir lezzet hissettim. İkinci ve üçüncü tekrarlanmda öyle bir zevk-i ruhanî uyandırdı ki, eğer kalb ve kalemim ruhuma tercüman olabilseydiler, belki bir derece sız Ustadıma minnettarâne arza cur'et eylerdim. Heyhat ne kalbim ve ne de kalemim ve ne ruhum, acz ile onume çıktılar ve ıtıraf-ı kusur edıyordular.

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük.
arz: sunma
azız izzetli, muhterem, saygın.
bilmukabele: karşılıklı, karşılık olarak.
cür'et: cesaret etme, yürekliilik, yiğitlik.
cuz'i: az bir parça
dergah-ı Huda: Cenab-ı Hakkın makamı
dımağ: akıl, şuur
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
feyiz: ilim, irfan, ihsan, bağış
heyhat. yazık, çok yazık, ne yazık.
hissiyat. hisler, duygular
istifade: faydalanma, yararlanma
istinat: dayanma.
ita: verme
itiraf-ı kusur: kusurunu söyleme, kusurunu itiraf etme
kemal-i iştiyak. istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meserret: sevinç, şenlik.
minnettarane. minnet duyarak, yapılan bir iyilige karşı teşekkür hissi taşıyarak
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mukabele: karşılık verme, karşılama
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sükût: susma, sessiz kalma
takdim: arz etme, sunma
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil, suret.
tercüman: çeşitli hal, durum, maksat veya duyguları ifade etme vasıtası
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
zahiren: görünüşte
zevk-i ruhanî: ruha ait zevk, ruhun hissedebildiği zevk.

Sevgili Hocam! Sözler ünvanıyla neşr-i envar ve feth-i bab-ı rahmet eden envar-ı Kur'âniye esasen has, mahsus bir sikke-i hatemi taşımaktadırlar. Her bir parçasından, şümullü rahmet-i İlâhiyeye cüz'î, küllî bir kapısı var gösteriyor ve göstermekle kapılar açık bırakıyorlar. Bu mübarek risaleyi, Süleyman, Zeki, Zekâi ve Lütfü kardeşlerimle okurken, hayalime bir büyük müzeyyen bir saray gösterildi. Aslı ve hakikatini ve vüs'atini ve muzeyyenatını temaşa için ruhen çıktım baktım ki, yorgun ve nazanın kesik bir tarzda geriye döndüm. Zekâi kardeşim devam ediyordu. Tekrar o saray şeklinde mutantan, revnaktar, kıymetçe, mahiyetçe aynı, ufak bir saray-ı vücut âlemimi gördüm. Ve feth-i bab edip temaşa etmek istedim. Anahtan yoktu. Birden kardeşimin ağzından [1] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ işittim. Kapı açıldı.

[2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ وَهِدَايَةِ الرَّحْمٰنِ dedim. Gördüm ki, büyük sarayın müştemilâtı ve tezyinatı, o küçük sarayda derç edilmiş. Âdeta çarklardan mürekkep bir saat ve çok ipleri havi bir nessaçtır. Dikkat ettim, o saati kuran ve işletenı ve o iplen gûna gûna boyayıp dokuyanı, gündüzü gündüz eden güneş olduğu gibi, pek parlak bir surette izah buyurulunca gordum. Tekrar [3] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ dedim ve şu âlem-i kübranın fihristesini ve numunesini elime alınca artık pervasız seyahata çıktım.

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fatiha Suresi, 1.)

2- Rahman'ın hidayeti ve iman nurundan dolayı Allah'a hamd olsun.

3- Ezelden ebede her turlu hamd, şukur ve minnet Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi, 2.)

adeta: sanki
âlem: dünya
âlem-i kübra: en büyük âlem
cüz'î: az bir parça
derc: sokma, içine alma
envar-ı Kur'aniye: Kur'ân nurları, Kur'an parıltıları, ışıkları.
esasen: aslında, temelinde, doğrusu
feth-i bab: kapının açılması
feth-i bab-ı rahmet: rahmet kapılarının açılması
fihriste: katalog, liste
günagün: turlu turlu, renk renk, çeşit çeşit, rengârenk, alaca
hakikat: asıl, esas
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kıymet: deger
küllî: çok, buyuk, çok miktarda
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mutantan: tantanalı, debdebeli, gösterişli, şatafatlı
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
mürekkep: den oluşmuş, -den olma
müştemilat: şumulunde olan şeyler, içinde bulunanlar
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, suslu
müzeyyenat: ziynetlendirilmiş, suslenmiş şeyler, suslu şeyler
nazar: bakış
nessaç: dokumacı, çulha
neşr-i envar: nurların yayılması, nurların dagıtılması, nurların saçılması
nümune: ornek.
perva: çekinme, sakınma, çekingenlik.
rahmet-i İlahiye. Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
revnaktar: goz alıcı parlaklık ve guzellikte olan
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bolum
ruhen: ruh bakımından, ruh yönunden, ruh olarak
saray-ı vücut. varlık sarayı
sikke-i hatem: damga, muhru, tasdik muhrü
suret. biçim, şekil, tarz.
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme
tarz: biçim, şekil
temaşâ: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
tezyinat: susler, suslemeler
ünvan: ad, isim, lâkap
vüs'at: genişlik.

Muhterem Üstadım!

Şu söz öyle bır hakıkatı ders venyor kı, daha insana yabancı ve bilınmesi mümkün olmayan bir şey kalmıyor. Her görduğu munis bir arkadaş oluyor ve susuz vadiler ve geniş sahralar ve koca küre-i arz bir bahçe hükmünde Hâlık-ı Rahîm tarafından ıhzar edılmış ve tılsımı da [1] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ olduğu ve tılsımı bulunmazsa ve alınmazsa, o bahçede yaşamak mümkün olmadığı ve yaşasa da her tarafta yabancı olarak ve her hatvesinde istiskal edilerek, hayat değil, belki camit olarak bulunacağını izah buyuruyorsunuz. Hele bizi her zaman, günde kırk def'a havsalamız almayarak "Ah!" ile geri dönen mirac-ı mü'mın olan namazda [2] اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ sırrı öyle bir düğme olarak gösterıliyor ki, her mü'mın kendi vücut âleminde bır elektrik fabrikası görüyor. Ve düğmesini açınca bütün dünyayı ziya ile gösteriyor.

Sevgili Üstadım!

Cenab-ı Hak bu kıymetlı eserlen kıyamete kadar mü'mın kullanna yetiştirsin, duasıyla hatm-i kelâm eylenm efendım.

Kusurlu Talebeniz
Hafız Ali (RH)

1 Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla (Fatiha Suresi 1)

2 Ancak sana ıbade eder ve ancak senden yardım dılenz (Fatiha Suresi 5)

âlem: dunya
camit: cansız
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek, Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
dua: Allah a yalvarma niyaz
hakikat: gerçek, doğru
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah
hatm-ı kelâm: sozun sona ermesı
hatve: adım.
havsala: anlama gucu kavrama derecesı anlama faalıyetı
hukmunde: degerınde yerınde
ıhzar: hazır etme hazırlama
istiskal: hoşlanmadığını çeşıtlı şekillerde belırtme yuz vermeme
izah: açıklama, ayrıntıların ıle anlatma
kıyamet: butun kâinatın Allah tarafından tayln edılen bir vakıtte yıkılıp mahvolması
küre-i arz: yer kure dunya
mırac-ı mü'mın: mu mının mıracı namaz.
muhterem: saygı değer hurmete layık, saygın
mûnis: insandan kaçmayan insana yakın cana yakın kanı sıcak
mu mın: iman esaslanna Allah a onun bırlıgıne melekleranne kıtaplanna peygamberlerıne ahırete ve kadere iman edip ıtaat eden kımse.
sır: gizlı hakıkat.
sahra: buyuk çol genış saha
tılsım: herkesın bılıp çozemedıgı gizlı sır
talebe: oğrencı.
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlennın ozel ısım yerıne geçen bir sıfatı ogretıcı og retmen.
vadı: saha
vucut: varlık.
ziya: ışık, aydınlık, nur

(Yeni muhim bir kardeşimiz Müftü Ahmed Feyzi Efendi'nin fikrasıdır. Bu fikra çendan şahsıma bakıyor. O zat şahsımı görmemiş, dellâllığım eseri olan risaleleri gördüğünden, haddimden pek çok fazla olan sena ve medhi, Risalelere ve esrar-ı Kur'ân a ait olduğu için kabul ettim.)

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Hamd-i binihaye Kerîm-i Müteal'e, salâtüselâm Habib-i Zülcelâl'e ve onun Âl ve Ashabına.

Ey bâkîye vâsıl olmuş fânî! Ve ey Matlûbun bab-ı rahmetinde oturan mahbup! Ve ey derecatın ekmeli olan sıfât-ı abdiyete sülûk edebilmiş Bahtiyar! Ve ey Şems-i Tâbân-ı Zülcemal'in karanlıklara aksettirdiği ziya-i hidayet! Ve ey Habîb-i Kuddüs'ün tarik-ı ulviyetinde karanlıkları yararak uçan şehab-ı şaşaanisar! Hatiat ve masiyet deryasının korkunç dalgaları arasında inleyen, Hâlık-ı Kerîm'in bunca eltafını nankörlükle karşılamaktan başka bir vaziyeti bulunmayan bu edna-i mevcudat, nail olduğun derece-i makbuliyetten bir katresinin olsun, kendine ihdasını senin şevket ve kereminden bekliyor. Ne olur beni kendine alıp, hizmetinle müşerref kılsan. Ne olur, Habib-i Kibriyaya benim de kendisinin hizmetine intisabım için Onun uşşakının asgan ve hikmet ve nurunun dellâlı olmaklığım için yalvarsan ah!..

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fâtiha Sûresi 1.)

aks: yansıma
asgar: daha veya pek küçük, en küçük.
ashap: Sahabeler. Hz. Peygamber (ASM) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler
bab-ı rahmet: rahmet kapısı
bahtiyar: bahtlı talihli mutlu
bâkî: ebedî, daimî, sonu gelmez, bitip tükenmez, ölmez, sonsuz
çendan: gerçi, her ne kadar
dellâl: ilan eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse
derecat: dereceler, kademeler, mertebeler
derece-i makbuliyet: kabul görme, beğenilme derecesi
derya: deniz
edna-i mevcudat: varlıkların en alçağı, en zavallısı, en zayıfı.
ekmel: daha (en pek) mükemmel, en olgun, kusursuz ve eksiksiz olan
eltaf: lütuflar, iyi muameleler, iyilikler, iyilikseverlikler, nezaketler
esrar-ı Kur'ân: Kur'ân ın sırları, Kur'ân a ait gizlilikler
fikra: kısım, fasıl, bölüm
fânî: ölümlü, geçici
Habib-i Kibriya: Allah ın en büyük sevgilisi, Hz. Muhammed (ASM)
Habib-i Kuddus: Kuddus olan Cenab-ı Allah ın habibi, sevgilisi
Habib-i zülcelâl: celâl sahibinin sevgilisi
Halık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah
hamd-ı binihaye: sonsuz hamd, sonsuz şükür ve övgü
hatiat: hatalar, yanlışlıklar
hikmet: yüksek bilgi
ihda: hediye etme, hediye verme
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
katre: damla.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
Kerîm-i Müteâl: yüce, yüksek kerem sahibi, Cenab-ı Hak
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
masiyet: itaatsizlik, isyan, günah
matlup: talep edilen, istenilen, aranılan şey
medih: övmek.
muhim: önemli, ehemmiyetli
müşerref: şerefli, yüce
nail: kavuşma, ulaşma, erme.
nur: ilim
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sıfat-ı abdiyet: kulluk sıfatı.
salat ü selam: salât ve selâm, Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (s.a.v) memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duaları
senâ: methetme, övme
sülûk: bir yola girme, bir yol tutup o yolda terakki mertebelerine devam etme
Şehab-ı şaşaanişar: parıltılar saçan yıldız.
Şems-i tâbân-ı zülcemal: ilâhî güzelliğin parlak güneşi
şevket: büyükluk, azamet, haşmet.
tarik-ı ulviyet: yücelme, yücelik yolu
uşşak: aşıklar
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan
vaziyet: durum
zat: kişi, şahıs
ziya-i hidayet: doğruya ulaştıran ışık.

Her an ayaklarının altını öpmek ateşiyle mütehassir ve nâlân, ahkar-ı mahlûkat

Ahmed Feyzi

160

[Ahmed Hüsrev'in Otuz Birinci Mektubun On Dördüncü Lem'asının İkinci Makamı münasebetiyle yazdığı fikradır.]

Sevgili Üstadım Efendim Hazretleri!

Üç-dört gün evvel Cenab-ı Hakkın o mukaddes kelâmından müjdeler çıkararak, aktar-ı âleme saçan coşkundenizlerin akıntıları gibi, feyizleriyle bizi mest eden, afîl güneşin her gündüze mahsus sönmez ziyası gibi, ardı arası kesilmeyen nurlarıyla bizi nurlandıran, hıçbir ferdi şübehatta boğmamak esası üzerine yürüyen, kendisine has belâgatıyle ukûlü teshir edecek bir kabiliyetle söyleyen, samiaları ve basıralara kendisine müteveccih kılan, o azametli Küllıyat-ı Nurdan bir nur daha aldım.

Bu nur, o güzel İslâm nişanı ve o büyük rahmet hazinesinin keşşafı olan [1] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'in, binler esrarından otuz sırra mukabil, altı sırla nurlu şualarını ezhanımıza nakşetmiş ve rahmetin bin bir Esma-i İlâhiyeden gelen şualarıyla, insana had ve hesaba gelmeyen

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fatiha Suresi, 1)

afîl: görünmez olan, kaybolan.
ahkar-ı mahlûkat: canlıların en acızı, en küçüğü.
aktâr-ı âlem: âlemin her tarafı, âlemin dört bir yanı.
azamet: büyüklük.
basıra: göz.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
Esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
evvel: önce.
ezhan: zihinler.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
feyiz: ilim, irfan.
had: kapasite, sınır, hudut.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kelam: Kur'an-ı Kerim.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran.
küllıyat-ı Nur: Risale-i Nur.
medet: inayet, yardım, imdat.
mest: keyifle kendinden geçmiş, sarhoş, esrik.
mukabil: karşılık.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
mütehassir: hasret çeken, özleyen.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nalan: inleyen, inleyici, feryat eden.
niam-ı Sübhani: zat, sıfat ve fiillerinde bütün kusurlardan münezzeh olan Allah'ın nimetleri, ihsanları.
nişan: iz, belirti, alamet.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlu: aydınlanmış.
rahmet: acıma, merhamet, etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddi ve manevi nimetler vermesi, onların günahlarını silmesi.
sır: manevî hakikat ve manfetler.
sâmia: kulaktaki işitme kuvveti, işitme duyusu.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
şübehat: şüpheler.
teshir: cezbetme, kendine bağlama.
ukul: akıllar, zihinler, uslar.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

niam-ı Sübhaniyenin medet elleriyle yardıma gönderildiğini öğretmekle, bizi sonsuz bir derya-i feyze gark etmiştir.

Bu kudsî mübarek kelimenin her sure başında zikriyle, ehemmiyet ve azameti ve her hayırlı işlerde tekranıyla mübarek bir şefaatçı olması, ferşte gezen insana, arşa çıkacak kamet giydirmesi ve acz-ı mutlakta çırpınan insanı, Kadîr-i Mutlak'a raptetmekle, insanın kıymet ve izzeti gösterildikten sonra

(1) إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلٰى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ

hadis-i şerifiyle Mün'im-i Hakikî'nin binbir Esma-i Hüsnasının cılvelerinin şualarından tezahür eden rahmetiyle perverde edilmek suretiyle de, rahmetin bir cilve-i etemmi olduğu izah buyurulmuştur.

Sevgili Üstadım!

Ruh-ı insanın nazarını akıl ve kalbini ve muhayyilesini (2) بِسْمِ اللّٰهِ ile kâinat simasına, (3) الرَّحْمٰنِ ile arz simasına, (4) الرَّحِيمِ ile ebna-i cinsinin sıma-i manevisine dağıtıyor. Oralardaki rahmet-i vâsia-i külliyenin azametini, letafetini gösteriyor.

Azız Üstadım!

Nazarım nereye ilişse, aklım herhangi bir häli muhakeme etse, muhayyilem ne ile meşgul olsa, samıam ne duysa, kalbim nereye gitse, dolaştıklan yerlerde ve tesaduf ettiklen şeylerde, beşere bakan pek büyük

1- Muhakkak Allah insanı suret-i Rahman da yaratmıştır. (Müsned 2.244 251 315 *Buhari* Istızan 1 *Muslim* Birr 115 Cennet. 27.)

2- Allah ın adıyla

3 Er Rahman.

4 Er-Rahım

acz-i mutlak. mutlak zayıflık, güçsüzlük
arş gogun en yuksek katı
arz yer, dunya
azamet büyüklük.
aziz izzetli muhterem saygın.
beşer: insan insanlık.
cilve tecelli görüntü
cilve-i etem: tam ve mukemmel tecelli.
derya-i feyz: ilim irfan marifet denizi
ebna-i cins: aynı cinsten olanlar
ehemmiyet onem değer kıymet.
esma-i hüsna Allah ın adlan Allah ın doksan dokuz guzel ismi
ferş. yeryüzu zemin dunya
gark: batma boğulma
Hadis-i şerif Peygamberimizden aktarılan sozlerin genel adı
izah açıklama ayrıntılan ile anlatma.
izzet. şeref yucelik, kuvvet, kudret, ustunluk.
kıymet deger
Kadir-i mutlak. hıç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kainat. evren yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler
kamet. boy endam
kudsi: mukaddes yuce
letafet: latıflık hoşluk incelik.
muhakeme akıl yurutup dogru netice elde edebilme tartıma degerlendirme yargılama
muhayyile hayal etme gucu
mubarek feyzlı bereketli kutlu
mün'im-i hakiki asıl nimetlendırıcı Allah (cc)
nazar bakıs dikkat
perverde beslenmiş terbiye edılip yetıstırılmiş egıtılmiş
rabt. baglamak bıruştırmek.
rahmet: Allah ın kullarını esirgemesi onlara maddi ve manevi nimetler vermesi
rahmet-i vasıa-ı kulliye her tarafı kaplayan Allah ın genis rahmeti
sâmia kulaktaki ışıtme kuvvetı ışıtme duyusu
sıma yuz cehre
sıma-ı manevî manevî cehre manevî gorunuş
sure Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bırı
suret bıçım şekil tarz
şefaat. gunahkar bir kimsenin affını Allah tan nıyaz etme.
şua ışın bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tesadüf: rastgelme rastlantı onceden bilinmeyeni hesaplanmayan karşılaşma
tezahur. gorunme belirme ortaya cıkma
Üstad: Bedüzzaman Said Nursi Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bir sıfatı ogretıcı ogretmen
zikir anma bildirme

âsâr-ı rahmeti görüyor. Semavat ve arş, bütün heybetiyle insanların seyrangâhı, cennet mesken-i hakikîsi oluyor. Zemin bir hane şekline giriyor. Mele-i âlânın sekeneleri ve zemin yüzüne serpilen yüz binlerce mahlûkat ve nebatat envanın insanların hacetleri için koşuştuklarını, sineklerden balıklara, zerrelerden yıldızlara kadar küçük büyük her bir masnu, insanların yüzüne vahşetle değil, gülerek baktıklarını görüyor.

Sonsuz rahîm olan Hâlık-ı Azîm'in kusursuz olan bu kasrını, temaşaya doyamayan ruh, kendine avdet ediyor. Rahmetin nihayet derecede inceliklenyle tanzim ve idare edilen cisme bakıyor. Duyguları arasında yalnız muhayyilesine hasr-ı nazar ediyor. Bu muhayyilenin dimağda kendisine tahsis edilen mahalli, bir hardal tanesi kadarken, her zaman bütün âlemi sinema şeritleri gibi hayal hanesinde dolaştırır. Hafıza bir çeşit, akıl ayrı bir çeşit, fikir başka bir hâlde, kalb daha başka, kâmil insanlarda hâl-i faaliyette olan diğer letaif, daha başka bir şekilde, bâsıra, sâmia, zaika, lâmise, şamme gibi havass-ı zahirinin istiap ettikleri manevî sahalara nispetle, nihayet derecede küçük bir dimağımda yerleştikleri hâlde, yekdiğenne karışmayarak, biri diğerinin vazifesine mudahale etmeyerek, ayrı ayrı vazifelerde, ayrı ayrı dairelerde gayet muntazam çalıştıklarını ve hatta etibbanın bile senelerce tahsil ederek içinden çıkamadıkları vücud-i beşerin her bir kısmının, her bir uzvunun inceliklerini görüyor. Bu derece rahmetle tanzim edilen, bu kadar muhtelif vezaif ile çalıştırılan, bu muhayyiri'l-ukul makineyi temaşa

âlem: cihan, evren.
arş: gögün en yüksek katı.
asâr-ı rahmet: Rahmet eserleri.
avdet: geri gelme, dönüş.
bâsıra: görme duyusu.
dimağ: akıl, şuur.
envâ: çeşitler, türler, nevler.
etibbâ: tabibler, tıp ilmini bilenler, doktorlar.
gayet: son derece.
hacet: ihtiyaç.
hafıza: insanda hatırlama hassası, bellek.
Hâlık-ı azîm: büyük yaratıcı, Allah.
hal-i faliyet: çalışma durumu.
hane: ev, mesken, dünya.
hardal: turpgillerden, deniz yakıcı nitelikte olan, sarı çiçekli, küçük, tohumlu, yaprakları yenen ve tıpta da kullanılan, tadı acı bir bitki.
hasr-ı nazar: sadece bir şeye bakıp ona dikkat etme.
havass-ı zahire: bilinen, görünen duygular.
heybet: saygı ile birlikte korku hissini veren hal, büyükük.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
istiap: içine alma, içine sığdırma, kapsama.
kâmil: kemale ermiş olgun, bilgili, kültürlü.
kasr: saray, köşk.
lâmise: dokunma hissi, duygusu.
letaif: manevî duygular.
mahal: yer.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık.
Mele-i â'la: yüce âlem, Cenâb-ı Hakk'a daha yakın olan, büyük meleklerin toplandığı âlem.
mesken-i hakikî: gerçek, asıl yerleşim yeri.
muhayyile: hayal etme gücü.
muhayyiru'l-ukul: akıllara hayret veren, hayranlık uyandıran.
muhtelif: farklı.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mudahale: karışma.
nebatat: bitkiler.
nihayet: son.
nispet: oran.
rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saha: alan.
sâmia: kulaktaki işitme kuvveti, işitme duyusu.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
semavat: semalar, gökler.
seyrangâh: seyir yeri, eğlence ve gezme yeri.
şamme: koku alma duyusu.
tahsîl: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim.
tahsis: has kılma, ayırma.
tanzim: düzenleme, tertipleme, ıslah etme, düzeltme, iyileştirme.
temaşâ: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
uzv: organ.
vahşet: yabanlılık, vahşilik.
vazife: görev.
vezaif: görevler.
vücud-i beşer: insan bedeni.
zaika: tad alma duygusu.
zemin: yeryüzü.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

eden ruh, bu makine üzerindeki derece-i malikiyetini düşünüyor. Hükmünün hiçbir uzva tesir etmediğini görünce, sığınacak bir yer, iltica edecek bir mahal, perverde edilecek bir varlık anıyor. İşte o vakit bu kadar rahmetiyle perverde eden Hallâk-ı Azîm'e karşı secde-i şükrana kapanarak ağlıyor, ağlıyor, ağlıyor. Bütün dertlerini döküyor. Onun, yalnız onun lütf u keremine iltıca ederek affolunmak, dünyada olduğu gibi ukbada da sevdikleriyle birlikte vaat ettiği cennette bulundurulmasını istiyor ve yalvarıyor.

AHMED HÜSREV

161

[Re'fet Bey'in fıkrasıdır.]

Azız ve Muhterem Üstadım Efendım!

Geçen hafta aldığım mektupta, "Senin ve Şenf Efendi'nin ifadeleri kısadır, bir şey anlaşılmıyor. Tenkit mi? Takdir mi? buyurdunuz. Bütün eserlerinizi takdir ve kemal-i istihsan ile karşıladığımız malûm-i âlîleridir. Esasen tenkit edecek kudret-i ilmiye değil bizde, Türkiye ulemasında olmadığı hâdısat ile sabittir.

Sinn-i sabavetinizde şark ulemasını ilzam etmeniz ve ondan sonra İstanbul'a gelerek bilumum ulemanın nazar-ı takdir ve hürmetini celp etmeniz, bu hususu ispata kâfidir. Gerek Şenf Efendi ve gerekse Hikmetu'l-İstiaze ve Besmele sırrını okuyan diğer arkadaşlar duydukları hazz-ı manevîden gaşyolmuşlardır.

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
besmele: Bismillahirrahmânirrahîm (Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla) cümlesinin adı.
bilumum: bütün, tamamı, hep, genel olarak.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
derece-i malikiyet: sahiplik derecesi.
esasen: aslında, temelinde, doğrusu.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gaşyolma: kendinden geçme, bayılma.
hadısat: hadiseler, olaylar.
Hallak-ı Azım: yüce yaratan, yüce yaratıcı Allah.
hikmetu l-istiaze: Risale-i Nur Kulliyatından, "Allah'a sığınmanın hikmetleri" anlamında bir risale ismi.
husus: mevzu, konu.
hükum: emir, buyruk.
hürmet: saygı.
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma.
ilzam: susturma, cevap vereme, bayılma.
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme.
kâfi: yeterli.
kudret-i ilmiye: ilme ait kudret, ilmin gücü, kuvveti, ilmdeki üstünlük, güçlülük.
lutf u kerem: kerem ve lütfuyluk, ve yumuşaklıkla muamele, cömertlik, merhamet ve ihsan.
mahal: yer.
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın.
nazar-ı takdir: kıymet veren, değer bilen, takdir eden bakış.
perverde: beslenmiş, terbiye edilip yetiştirilmiş, eğitilmiş.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabit: İspat edilmiş, ispatlanmış.
secde-i şükran: şükür secdesi, şükretmek maksadıyla yapılan secde.
şark: doğu, doğu bölgeleri.
takdir: beğenme.
tenkid: eleştirme.
tesir: etki.
ukba: ahıret, öbür dünya.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
uzuv: organ.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vaat: söz verme, ahd.

Fakire gelince, *Sözler* hakkında hiçbir şey yazmazsam bile o kemal-i takdirdendir. zira, şimdiye kadar büyük bir zevk ile mükerreren okuduğum ve daima okumaktan hâli kalmadığım *Sözler* ve *Mektubat* hakkında kanaatlerimi daima Üstadıma arz ettiğimden, yazacak kelime bulamıyorum. O da âcizliğimden olsa gerektir. Bir risale ne kadar parlaksa, onu takib eden ondan çok ziyade parlaktır. Binaenaleyh, ne yazsak hakkıyla ifade-i meram etmiş olamıyorum. Şimdi hayatım çok zevklidir. Sözlerin tetkikatıyla meşgulüm. Evvelki okuyuşlarımda hazmedemiyordum. Şimdi gayet yavaş ve dikkatli okuyup anlamaya çalışıyorum. Takıldığım noktalar oluyor, soruyorum. Bu vesile ile istifade fazladır. Nitekim Yirmi Dördüncü Sözün Birinci ve İkinci Dalında çok tevakkuf ettim. Lâyıkıyla anlayamadım. Üstadımızla görüştüğümde bu iki Dalın şifahen izahını rica edeceğim.

Muhterem Üstadım!

Fakirin bir nokta çok hayretini mucip oluyor. Sizden bir meselenin izahını rica ediyorum. Izah ediyorsunuz. O izahta da, muhtaç izah noktalar bulunuyor. Öyle lâtif ve şümullü cümlelerle cevap veriyorsunuz ki, o cümleleri de anlamak için sual icap ediyor. Bundan şu netice çıkıyor ki, Sözlerinizin her satırı, bir kitap teşkil edecek kadar şümullü ve manidardır. İstenildiği kadar izah olunabilecektir.

RE'FET

aciz: zayıf, güçsüz, zavallı
arz: sunma.
binaenaleyh: bundan dolayı, bu nun üzerine
evvel: daha eski
gayet: son derece
icap: gerekme hali, gerekli olma.
ifade-i meram: dilek ve maksadını anlatma, maksadı ifade etme
istifade: faydalanma, yararlanma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kanaat: görüş, fikir
kemal-i takdir: takdirin en mükemmeli
lâtif: cismânî olmayan, ruhla ilgili, ruhânî
manidar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
Mektubat: Risale-i Nur Küllîyatının dört büyük kitabından birinin adı
meram: maksat, niyet, arzu, istek, içten tasarlanan
mesele: konu.
mucip: icap eden, gerektiren
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
nokta: hâl, durum
risale: Risâle-i Nur Küllîyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sual: soru.
şifahen: şifahî, ağızdan sözle, yazılı olmayarak.
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
tevakkuf: duraklama, durma
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı
vesile: fırsat, elverişli hal
ziyade: fazlasıyla

[Doktor İbrahim'in fıkrasıdır.]

Efendim!

Nuranî ve ziyadar cadde-i kübra-ı manevîyede seyr ü seyahat eden umum ahıret kardeşlerimle her hafta görüşüyor ve aramsız tulû eden Risale-i Nur eczaları gibi feyiz ve marifet güneşlerinin haberlerini işittikçe ruhum güller gibi açılıyor, huzur ve ibtihace müstağrak oluyor. Ve istidadım nispetinde bir-iki meselecik öğrenmeye sa'y ediyor isem de, bu envar-ı bahr-i muhitten kardeşlerimin ruhlarına in'ikas eden mesailden bahis arîzaları tahrir ve takdim ettiklerini gördükçe, adem-i muvaffakiyetimden mütevellit esef ve kederim hasebiyle cehlimden el-aman çekiyorum. Ummîlik ne güç imiş diye ruhum ağlıyor. Muterifâne, "İbrahim, müstehaksın" diyorum. Nihayet yine ümidimi Rabbimden kesmeyerek diyorum: "Bir müessesenin baş muduru, muavini, kâtibi, müvezzii, tahsildarı, hademesi olur. Fakir de kısmen müvezzilik, kısmen hademelik sıfâtıyla bulunsam ne zarar var?" deyip muteselli oluyorum.

İbrahim

adem-i muvaffakiyet: başarısız olma
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
bahis: bahseden, araştıran, anlatan
cadde-i kübra-i maneviye: manevî geniş, büyük yol, manevî ana yol
cehl: cahillik, bilgisizlik
ecza: eczacılıkta ilaç yapmada kullanılan çeşitli maddeler
elaman: medet, aman, imdat manasında yardım ve şikayet bildiren edat.
esef: keder, hüzün, gam, tasa
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
feyiz: ilim, irfan.
hademe: hizmetçi
haseb: dolayı, cihetince, gereğince.
ibtihâc: sevinç, sevinme, iç açıklığı, bolluk, bereket.
in'ikas: aksetme, yansıma
istıdat: kabiliyet, yetenek.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
kâtip: yazıcı
keder: kaygı, acı, hüzün
marifet: bilme, denn bilgi.
mesail: meseleler
mesele: konu
muavin: yardımcı
muterifane: itiraf edercesine, itiraf ederek
müessese: kuruluş, kurum
müstağrak: gark olmuş, dalmış, batmış, içine girmiş.
müstahak: hak eden, hak etmiş
muteselli: teselli bulan, avunan
mütevellid: meydana gelmiş, ileri gelmiş, hâsıl olmuş
müvezzi: tevzi eden, taksim eden, paylaştıran, dağıtan
müvezzilik: dağıtıcılık.
nihayet: en sonunda
nispet: oran, ölçü
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Rabb: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme, iş görme, emek sarf etme
seyr ü seyahat: hareket etme ve yolculuk.
tahrir: yazma, yazı
tahsildar: tahsil eden, alacak veya vergi toplayan, vazifeli tahsil memuru
takdim: arz etme, sunma
tulu: doğma, doğuş
umum: bütün, hepsi
Ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.

[Osman Nuri'nin fıkrasıdır.]

KUR'ÂN-I AZÎM

Bir kelimeni, milyonlar defa tekrar okusam,
İlk başladığım lezzeti, daima duyarım.
Sen İslâm ocaklarının sönmez bir lem'asısın,
Sen o misilsiz Zatın, emsalsiz kelâmısın
Rabbin en sevgili Resulüne kısmet olan,
Değerli bin bir çeşit ıspatlı kelâmısın.

Hangi kitap var ki, asırlarca böyle hürmetle okunsun,
Nasıl bir nankör var ki, gelsin sana dokunsun,
Haşa, sana inanmayanlar kâfirse bile,
Gelsin onun dellâlının yanına otursun.

O dellâldan alınca ders-i ilhamı,
Lânetler eder, inkâr ettiğine Kur'ân'ı,
İlmin en derin hocası, burhanı,
Zelil eder, karşısında seni tanımayanı,

Kudsî kitabın çok ünlü, Onun dellâlı Üstadım Said
Gönül ister ki, o ayarda bulunsun binler Said

Aynı gürültü sabahı okuduğum, büyük ve kudsî kitabımız olan Kur'ân-ı Azîmüşşan'dan aldığım nurlu ilham-ı İlâhî-den, dolayısıyla güneş gibi kuvvetli olan Risale-i âliyelerini-zin âcizde bıraktığı derin his ve tesirlerden doğmuştur.

OSMAN NURİ

acız: konuşmada alçak gönüllülükle kendinden bahseden kişi

asr: yüzyıl
burhan: delil, ispat, hüccet.
dellal: ilan edici, hakka davet eden.
ders-i ilhamı: ilham olarak gelen ders
emsalsiz: benzersiz
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
haşa: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah göstermesin.
hürmet: saygı
ilham-ı ilahi: Allah tarafından kalbe indirilen ilham
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.

ıspat: delil, bürhan, kanıt.
kısmet: nasip
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
kelam: Kur'ân-ı Kerîm
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
lânet: beddua, ilenç.
lem'a: parıltı
misil: benzer, eş, kat.
nurlu: sınırsız, sonsuz
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.

resul: Allah'ın elçisi, peygamber
risale-i âliye: üstün, yüce kitaplar
tesir: etki
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen
Zat: azamet ve ululuk sahibi olan Allah
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağılanmış.

[Hulûsî'nin fıkrasıdır.]

Bir mırkatü's-sünnet olan mübarek mektup hakkındaki ihtisaslarımı arza maalesef muktedir değilim. Fakat istikametli tefsir, i'cazlı beyan, nurlu ilân gibi şanına lâyık tabirle tavsif edebileceğim Beşinci Lem'anın on bir nukteyi ihtıva edişini manidar buldum. Sanki, manen diyor: "Ifa-i sünnet ile mükellef olduğumuz, ol Nebî-i Zîşanın taraf-ı Ilâhîden getirip haber verdiği yakinen malûm olan şeylerin hak olduğunu bilip, kalb ile tasdik ve dil ile ıkrar etmek suretiyle, tarif olunan iman ve İslâm'ın şartlarının mecmuu olan on bir adedıyle bu nurlu mektuptakı nüktelerde sarih tevafuk vardır. Madem böyledir, mü'minim diyen ittıba-ı sünnet etmeli, 'Elhamdulillâh Muslumanım' iddıasında bulunan ve لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ[1] ıtabından kurtulmak isteyen sünnete yapışmalı." ilâahır hakaıkı ders veriyor.

Bu mektubu almadan evvel, Allah hayretsin, bir gece rüyamda büyük bır camide bulunuyorum. Namaz kılındıktan sonra, ben kapıya yakın bir yerde ayakta duruyorum. Baktım, mıhrabın sol tarafından küçük ve toplu bır cemaat geliyor. Bana yaklaştıkları zaman, "İşte Abdülkadir-ı Geylânî Hazretleri" dıye kulağıma bır ses geldı. Gayr-i ihtıyârî "Medet yâ Gavs-ı Azam!" diyerek, ağlayarak, ayağına kapandım. Mübarek sol ellenyle benı yerden kaldırdılar ve şefkat gösterdiler. Kendileri uzun boylu, çok mehîb ve uzerlennde sıyah bır sako, mübarek

1- Yapmayacağınız şeyi niçin söyluyorsunuz? (Saf Suresi 2)

arz: sunma
beyan: anlatma, açıklama
cemaat: bır ımama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
elhamdulillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şukur
evvel: once
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gayr-i ihtiyari: elınde olmayarak, ıstemeksizin, düşünmeksızın yapılan
haber: bilgi
hak: doğru, gerçek, hakıkat.
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hayır: ıyılık, ıyı şey
i'caz: mucızelik, ınsanlarnn benzerını yapmaktan âcz kaldıkları şeyi yapmak.
ıfa-i sünnet: sunnete uyma
ihtısas: ıntıba ızlenım.
ıhtıva: ıçine alma, kapsama
ikrar: dil ile söyleme, bıldırme.
ilân: yayma, duyurma, bıldırme
iman: ınanç, ıtıkat
istıkamet: doğruluk, ınanç, düşunce, nıyet, tutum ve davranıştı. Allah ın nzasına uygun olarak doğru yol üzere olma
ıtap: azarlama, tersleme, paylama, rencıde etme
ittıba-ı sünnet: Peygamberımız (a.s.m) sünnetine uyma
madem: çünku, ıçın, degıl mı kı, ...den dolayı, boyle ıse, hele
malum: bilınen, bilınır olan
manen: mana bakımından, manaca.
manıdar: nukteli, ınce manalı
mecmu: toplam, tum
medet: ınayet, yardım, ımdat.
mehib: heybetlı, ıhtişamlı, azametlı
mihrap: camı ve mescıtlerde kıble yonunde bulunan ve imamın namaz kıldırırken durduğu çogunlukla gırıntılı bolum
mırkatü's-sünnet: Peygamberımızın (ASM) sünnetine uymanın derecelen, basamakları.
muktedir: ıktıdarlı, gucu yeten
mu'min: ıman eden, ınanan
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan
Nebî-i Zişan: şan ve şeref sahibi nebi, peygamber olan Hz. Muhammed (ASM) Efendımız
nurlu: sınırsız, sonsuz.
nükte: bir soz veya ıbareden hususı bır dıkkatle çıkanlan gızlı mana
sako: uste gıyılen erkek elbısesi
sarih: açık, âşıkar
suretiyle: tarzıyla, bıçımıyle, yoluyla
sünnet: Hz. Muhammed'in (ASM) Kur'an dışında Muslumanlara ornek olan mubarek soz, fıil ve emirleri, kabulleri veya takrırleri
şan: şöhret, ün
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet
tabir: ifade, deyım.
taraf-ı Ilâhî: Allah'a aıt olan taraf, Allah ın tarafı
tarif: bır şeyi butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma.
tasdik: doğrulama, onaylama
tavsif: vasıflandırma, niteleme
tefsir: açıklama, ızah
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırine denk gelme
yakinen: yakın olarak, şupheye duşmeden bılme

sakallan siyah, pek az ağarmış. Beşuş ve nuranî bir çehre. Mübarek başlannda bir mahrut-i nakıs şeklinde yüksek ve çok beyaz bır sank vardı. Camiden çıkınca, bitişik bir odada cemaatle beraber oturduğumuzu da hatırlıyorum. Bu rüya bana çok zevk vermekle beraber, dua ve himmetlerinin Hizbü'l-Kur'ân üzerinde, her zaman mevcut bulunduğuna daha ziyade yakin hâsıl ettirdi.

Hulûsî

165

[Sabri'nin fıkrasıdır.]

Bu kerre bır kıt'a lutufname-i fazılâne-ı merğubeleriyle tereşşuhat-ı kıtab-ı mübinin bir zübdesi bulunan, Fihriste-i Mubin'in Dorduncu Kısmını, Suleyman Efendi kardeşimiz yediyle aldım, okudum. Müellifine, kâtibine, naşınne, hadımlenne binler dualar ettım. Hakıkaten vakt-i kıraatim olan iki saat zarfında, risalatü'n-Nur ve mektubatu'n-Nur'un kâffesini icmalen okumuş kadar mütelezziz ve müstefit oldum. Ve şöyle dedim: Lütufname-ı keremkârîlennde işaret buyurulduğu üzere, dört nüsha değil, belki bir kaç ay, her vazifeye tercihen fihristeyı teksır ve neşre sa'y etmelıyız.

Madem ki, gayemiz neşr-ı envar-ı hakaık-ı Kur'ân'dır. Bu mubarek ve kıymettar eser-i gıranbaha ıse hakaık-ı Kur'âniyenin hulâsası ve zübdesi ve tabiri caiz ise, tam bır pıştarıdır. Mıftahu'n-Nusret ve Mırkatü'l-Fütuhdur.

beşuş: güleryüzlü, şen.
caiz: geçerli, kabul edilebilir, uygun.
cemaat: topluluk, aralannda çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
çehre: yüz, yüz.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
eser-i gıranbaha: çok değerli eser.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
fihriste: bır kıtapta bulunan şeylerı sırayla gösteren liste, katalog.
hadım: hademe, hizmetçi.
hakaık-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın olan ve ondan gelen gerçekler.
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
himmet: manevî yardım, ihsan, lutuf.
Hizbu'l-Kur'an: Kur'an hizmetkârı, Kur'an taraftarı.
hülâsa: kısaca, özet.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.
kıt'a: dörtlük, dort mısradan oluşan nazım bırımı.
kıymettar: kıymetlı, degerlı.
kâffe: hep, bütün, cümle, tamamı.
katıp: yazıcı.
kerre: kere, defa, kez, sefer.
lutufname-i fazılane-i mergube: rağbet edilen, begenilen, ilm..ır, fan lutuf listesi.
lütufname-i keremkâr: ikramlı, ihsanlı liste.
madem: çunkü, için, değil mı ki..den dolayı, boyle ıse, hele.
mahrut-ı nakıs: eksik, konı (geometrik şekil).
mıftahu'n-Nusret: yardım anahtarı.
mırkatu l-futuh: zafer merdıvenı.
mübarek: feyizlı, bereketlı, kutlu.
muellif: eser telif eden, kıtap yazan.
mustefit: istıfade eden, faydalanan, kazanan.
mutelezziz: lezzet alan, tat hisseden, hazzeden, hoşlanan.
naşın: eser neşreden, yayınlayan, dagıtan.
neşr-i envar-ı hakaık-i Kur'an: Kur'an'ın gerçek nurlarının neşrı.
nuranî: mubarek ve saygı uyandıran yüz ve gotünuşe sahip olan.
nüsha: bırbırınınn aynı olan yazılı metınlerden her bırı.
sa'y: ış, çalışma, çabalama.
tabir: ıfade, deyım.
teksir: çogalıma.
tercihan: tercih ederek, öncelıklı olarak.
tereşşuhat-ı kıtab-ı mübin: Kur'an'ın sızıntıları.
vakt-i kıraat: okuma zamanı.
vazife: gorev.
yakın: kesın bılme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetlı bılme.
yed: el.
zarfında: süresınce.
ziyade: fazla, fazlasıyla.
zübde: bır şeyın en muhım kısmı, bır şeyın özü, seçkın kısmı.

Üstad-ı Azîzim!

Mukaddemen, bu kıymettar eserleri avn-ı İlâhî ile vücuda getirdikçe, bu kusurlu talebenizi de, bir muhatap addederek her esere irsal ve tenvir buyurmakta idiniz. Fakat o zamanlar, gayr-i ihtiyârî nurla, zulumat karşısında bulunmaklığım hasebiyle, nurlar ile aramdaki perde açılmamıştı. Şimdi o semm-i katil tabirine lâyık muhalif, zıt, menfi cereyanların zevaliyle, envar-ı bînihaye-i Kur'âniyenin elhamdülillâh kapıları açıldı. Salıfu'l-arz zulumatın zebunu bulunduğum sıralarda, münteşir âsân tekrar okuyup yazıyorum.

Risalelerin derece-i kıymetlerini ve bahşettiği feyzi ve fevzi arz etmek, lisan ve kalemin fersah fersah iktidarının fevkindedir. Bu mübarek ve kudsî tereşşuhat-ı Kur'âniye ve lemaat-ı Furkaniyeyi, hakikî bir dellâl-ı Kur'ân olmalı kı hakkıyla takdir ve sena edebilsin zira bu hayat-ı hakikîye ve sermediye hazinelerindeki müstamel kelimat ve tabiratın kâffesi sairlerine minkullilvücuh faik ve bâkir beyanatı havi, kemal-i selâset ve cezalet ve şayan-ı gıpta ve hayret, dirayeti müştemil ve camî ve cümel ve fıkarat ism-i bedî ve hakîmin bir cilve-i hassa ve mümtazesidir, dersem binden bir hakkını bile vermiş olamam.

Hulâsa: Bu nurların kâffesi deccallara mahsus ve müstahzar elmas gülleler ve ehl-ı iman için menba-ı envar-ı hakaik olan Kur'ân-ı Hakîm'den son asırda nebean etmiş, binler âb-ı hayat-ı bâkıye hazineleridir.

Sabri

âb-ı hayat-ı bakıye: tükenmeyen hayat suyu
add: saymak, öyle kabul etmek.
arz: sunma
asar: eserler
avn-ı İlâhî: Allah'ın yardımı.
bakır: üzerinde çalışılmamış, araştırma yapılmamış, incelenmemiş
beyanat: açıklamalar, izahlar
camî: kapsayan
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
cilve-i hassa: özel cilvesi.
cümel: cümleler, birden fazla anlama gelen sözler, kelime dizileri
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeâmi tahrip edeceği tanıtıte görülmemiş zulumleri nıfakla aldatarak yapacağı hadis-i şerîflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
delâl-ı Kur'ân: Kur'ân'ı ilan eden tanıtan, hizmet eden
derece-i kıymet: kıymet derecesi.
dirayet: zeka, anlayış, inceliklen kavrayış
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
envar-ı binihaye-i Kur'âniye: Kur'an'ın sonsuz nurları
fıkarat: fasıllar, bölümler, kısımlar
faik: üstün, seçkin, ileri, yüksek.
fersah fersah: çok çok, bol bol, çok fazlaca, uzak
fevk: üst.
gayr-ı ihtiyarî: istek dışı, tercih hancı
haseb: dolayı, cihetince, gereğince
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hayat-ı hakıkıye ve sermediye: sonsuz ahiret hayatı
hulasa: kısaca, sözün kısası
iktidar: kabiliyet.
irsal: göndermek, gönderilmek, yollamak
ism-i Bedî: Allah'ın güzel isimlerinden
kaffe: hep, bütün, cümle, tamamı
kelimat: kelimeler, sözler
kemal-ı selaset ve cezalet: akıcı, güzel ifade
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lemaat-ı Furkaniye: Kur'ân parıltıları
menba-ı envar-ı hakaik: gerçek nurların kaynağı
menfî: olumsuz, müspet olmayan
muhalif: zıt, karşıt
muhatab: konuyla ilgili sayılan kimse
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mümtaze: seçkin
münteşir: neşredilmiş, basılmış ve yayılmış
musta'mel: istimal edilen, kullanılan
mustahzar: hazırlanmış, hazır.
müştemil: şümulüne alan, içine alan
nebean: kaynayarak.
sair: diğer, başka, öteki
Sâlifü l-arz: dünyanın ve arzın evveli veya geçmiş zamanı
semm-i katil: öldürücü zehir
sena: methetme, övme
şayan-ı gıpta ve hayret: hayret edilecek, gıpta edilmeye lâyık.
tabir: ifade, deyim.
tabirat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler
takdir: kıymet verme, ölçme, ölçüye vurma, değer biçme.
talep: istek, dilek.
tenvir: bir şey hakkında bilgi verme, bir konu hakkında başkalarını aydınlatma
tereşşuhat-ı Kur'aniye: Kur'ân'dan sızıntılar
üstad-ı azîz: yüce ustad
zebun: biçare, zavallı
zeval: sona erme, bitme, yok olma
zulumat: mec dinsizlik, zulüm ve küfür

166

[Hafız Ali'nin fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım Efendim Hazretleri!

Otuz Binnci Mektubun On Beşinci Lem'asının binnci kısmını, büyük bir meserretle aldım.

Sevgili Üstadım,

Zaten fakir, âcizâne nazanmda şems-i hidayetten neşr-i envar eden *Sözler* hak ve hem hakıkat olarak, hakıkat âlemının çarşısıdır. Hakıkat âleminde ne varsa, o kadar zengin, o kadar mücehhez, o kadar bîpayandır. Boyle bir çarşı-i âlem mallannı almak lâzım ki, bır padişah kuvveti olsun. Eğer görmekse, öyle bir keskin nafız, seyyar bır nazar olmalı kı, seyr-ı seyahat ıle görebılırsın. Bu da pek ender bulunduğundan almak ve görmek için lâzım ki, butun mallann bır numune levhası bulunsun.

Ey Sevgili Üstad!

Her numune levhaları mukaddema görülüyordu ki, yalnız bir parça ile (toplann ve kullîlerin) nevilenni gostenr. Daha bir şeye yaramaz. Fakat serâser nur olan hazine-i bînıhayenın fihrıste ve numune levhasının her parçasından (Hanîfen müslimen) gömleği çıkacak. Harika derecede parçalan ve kıymetlen hâvîdırler. Nasıl umuma muhalif külliyatla harıka olduğu gıbi, cüz'ıyatlarıyla harika bir hatemı taşıyorlar.

âcizâne: alçak gönullulukle
âlem: dunya
bîpayan: sonsuz, tukenmez
cüz'iyat: parçaya aıt olan şeyler
çarşı-ı âlem: dunya çarşısı
fıkra: kısım, fasıl, bolum
fihriste: katalog, lıste
hak: dogru, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek, bır şeyın aslı, esası.
harika: olaganustu
hatem: muhur, damga
havi: ıçıne alan, kapsayan, kuşatan
hazine-i bınıhaye: sonsuz, bitmez tukenmez hazine.
kıymet: deger
kullî: butune aıt olan, umumı, genel
külliyat: bır şeyın butunu, bır şeyın tamamı, hepsi
levha: bır yere asılmak uzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resım, tablo
meserret: sevinç, şenlik
muhalif: zıt, karşıt.
mücehhez: hazırlıklı
nafiz: tesır eden, nufuzlu, te sirli
nazar: huzur, kat, yan, on nezdınde
neşr-i envar: nurlann yayılması, nurların dağıtılması, nurlann saçılması
nevi: çeşıt.
numune: ornek.
serâser: baştan başa, tamamıyla, butunuyle, busbutun
seyr-i seyahat: gezınti
seyyar: sabıt olamayan, belırlı bir yerde surekli durmayan, hareket eden
Şems-i Hidayet: hidayet gunesi, Hz. Muhammed (ASM)
umum: butun, herkes.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlennın ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, oğretıcı, oğretmen.

Evet Üstadım!

Bu mektubu istinsah ederken kalb ve ruhum cûşuhuruşa gelerek bütün envar-ı resâili kemal-ı şevk ve tahassürle görmek istiyordular.

Demek Üstadım, umum risalelerin her parçasına ihtiyacımız olduğu gibi, her parçayı da birden görmeye şiddetle ihtiyaç varmış. Cenab-ı Vacibü'l-Vücud size kemal-ı rahmet ve merhametinden, o rahmet ve merhametinin iktizasıyla nail-i mükâfat buyursun. Âmin.

Hafız Ali

167

[Kardeşim Abdülmecid'in fıkrasıdır. Hulûsî Bey'e yazdığı mektuptandır.]

Eyyuhe'l-Azizin Azizi, Hazret-i Seyda'nın Muhterem Talimizi!

Teşnesi bulunduğum tebşirnamelerinizi memnuniyetle aldım. Var olunuz. Cevapları yazmak icap eder amma ne yazayım. Ruh nâhoş, kalb bîhoş, kafam bomboş. Zira, etraf-ı erbaamdan takattur eden vahşetler, kasavetler, yeisler, beisleri tasavvur ettikçe biri, cinnete yanı cununa, diğeri Cennete yani Şam'a gitmek üzere, akl ü ruhum seferber vaziyetini alıyorlar. Bunun içindir ki, ne Seydanın yani Üstadın talebeliğini ve ne de sizin kardeşliğinizi bihakkın ifa edemediğimden ne yazacağımı bilemiyorum.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
amma: ama, lakin, ancak.
beis: zarar, korku.
bihakkin: tamamıyla, hakkıyla.
bîhuş: şaşkın, sersem.
Cenab-ı Vacibü'l-Vücut: Varlığı zatı zorunlu olan Allah (c.c).
cinnet: delilik, çılgınlık.
cûşuhurûş: coşup taşma, kaynayıp taşma, neşe ve ahenk.
cünun: delirme, çıldırma, delilik.
envar-resail: Risale-i Nur.
etraf-ı erbaa: dört yan, dört yön, doğu, batı, kuzey, güney.
Eyyuhe'l-Azizin Azizi: Ey değerlilerin değerlisi.
fıkra: parça, mektup, bölüm.
icap: gerekme hâli, lazım, gerekli, lüzum.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
iktıza: gerek, lüzum.
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
kasavet: sertlik, katılık.
kemal-i rahmet: rahmetin mükemmelliği.
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, azız, saygın.
nahoş: hoş değil.
nail-ı mükâfat: ikrama ulaşma.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
seferber: bir işe veya yola çıkmaya hazır.
Seyda: Bediuzzaman'a bu ismle de hitap edilirdi.
tahassur: çok istenilen, ancak elde edilemeyen şeye üzülme.
takattur: damlama, damla damla akma.
talebe: öğrenci.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma.
teşne: istekli, çok arzulayan, hevesli.
tılmız: öğrenci, talebe.
umum: bütün, hepsi.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.
vahşet: yabanilik, vahşilik.
vaziyet: durum.
yeis: umitsizlik.

Hem de sizden gelen mektuplar saf, temiz, nurlu bir fikirden çıktığından okuyanlara ışık veriyor. Zulmetli fikrimden çıkan arizalar ise, size zulmet vereceği ihtimalinden korkarak tez, tez takdime cesaret edemiyorum.

Abdülmecid

168

[Re'fet Bey'in bir fıkrasıdır.]

Aziz ve Muhterem Ustadım Efendim!

Sözlerin ve Mektubatın ve pencerelerin fihristesi, o kadar güzel olmuş ki, bir defa sathî bir nazar atfeden kimse, Risalet-in Nur eczalarının kıymet ve ehemmiyeti hakkında yek nazarda bir fikir edinebilir. Bu fihriste umum risalelere bedeldir. Hıçbir muellif, yazmış olduğu yüz yirmi kadar kitabının, her birisinin hülâsa-i mealinden ve bilhassa metnindeki âyâtı, birer birer munasıp ve manidar bir tarzda, tadat etmek suretiyle risalelerin gayatından ve mahiyetinden bahsetmek şartıyla, boyle ehemmiyetli dört Risaleyi vücuda getiremez. Fihristenin barız bir vasfı daha var ki, o da kendi ihtıyârınızla olmayıp, sünuhat-ı kalbiye ile olduğunu ıspat ediyor. Biz bu hâllen gordükçe, sızın gibi bir Ustada nailiyetimizden dolayı Rabbimize çok şükür etmekteyiz.

Re'fet

ariza: isteklerini arz etme, dile getirme, alttan uste takdim edilen yazı veya mektup
ayat: Kur'ân ayetleri
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
barız: açık, besbelli
bedel: deger, kıymet, karşılık, karşı
bilhassa: özellikle.
defa: kere, kez, yol
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
ehemmiyetli: onemli
fıkra: parça, mektup, bolum
fihriste: icindekiler bolumu
gayat: gayeler, amaçlar, emeller, ulkuler, idealler, neticeler, sonlar, sonuçlar
hulasa-i meal: oz anlam
ihtimal: olabilirlik.
ihtıyâr: irade, tercih
ispat. kanıtlama, doğrulama
kıymet: deger
mahiyet: nitelik, tabiat, iç yuz, esas
manidar: nukteli, ince manalı
Mektubat: Risale-i Nur Kulliyatının dort buyuk kitabından birinin adı
metin: yazının tamamı, yazının aslı veya suretı
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın
muellif: eser telif eden, yazan
munasip: uygun
naif: kavuşma, ulaşma, erme.
nazar: bakış
Rab: "Yaratıklarını besleyen, yetıştıren, verdiği nimetlerle ıslah ve terbiye eden" anlamında Allah'ın bir ismi
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kıtaplardaki her bir bağımsız bolum
saf: halıs, temiz.
sathi: yuzeysel, derine inmeyen, ustun, koru
suret: tarz, yol, gıdış, usul, metot, uslûp
sunuhat-ı kalbiye: kalbe gelen şeyler
şart: koşul
şukür: teşekkur
tadat: sayma
takdime: kendisinden ustun kışıye sunulan armagan, hediye
tarz: bıcım, şekil
umum: butun, herkes.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vasf. sıfat
yek. bir, tek, munferit.
zulmet: karanlık

169

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır. Eğirdir'de bir kardeşimize gönderdiği mektuptandır.]

Üstad Hazretlerinin son Otuz Birinci Mektubun, On Üç ve On Dördüncü lem'alarını havi olan pek kıymetli, nurlu ve hikmetli, serâpâ nur olan hakaik derslerinden derin manalı, şirin lezzetli, asel-i musaffa nev'inden ekmel eserlerini almakla bahtiyar, cevap takdimine muvaffak olmamakla bedbahtım. Şuracıkta karalamaya niyet eyledığım birkaç satırla, o ders-i hakaikten aldığım feyzi ızah veya duygulanmı nakletmek istemıyorum. Çünkü, bu dersin nihayetindeki hususî haşıye, sanki manen beni bır müddet mektup yazmaktan menetti. Zahirî manalar da bu işaretın doğrudan doğruya bu bîçareye aıt olduğunu göstermektedir. Bu nurlu dersi bır defa (On Uçüncü Lem'a kısmını) İmam Omer Efendi gibi arkadaşlara okuyabildim.

Sevgili Üstadımın emirleri, işaretlen, dersleri, tembıhleri, ikazlan, irşatlan, tehditleri, şefkatlen hep hakikatlidir. Bu güne kadar söylenmişler böyle olmakla beraber, bundan sonrakiler de aynı mahiyettedir. Asla şüphe ve tereddüdüm yoktur. Tabiî, sevk-ı tabiî tesadüf değil. Hakikî, fıtrî sevk-ı Ilâhî, kader-ı Sübhanî, her işımızde hâkım. Cüz'î ıhtıyârımızla seyyıatımızdan mes'ul olmakla

asel-i musaffa: suzme bal.
bahtıyar: bahtlı talihli mes ut mutlu.
bedbaht: bahtsız talihsiz zavallı.
bıçare: çaresiz zavallı
cüz-i ıhtıyar: ıcattan mahrum hak kazanmaktan başka hıç bır şeye gucü yetmeyen az bır arzu serbestlıgi. cuz ı ırade
defa: kere kez, yol
ders-i hakaik: gerçek ses
ekmel: daha (en pek) kâmil mukemmel ve kusursuz olan en uygun, en olgun, en eksıksız
fıkra: parça mektup bolum
fıtrî: tabiî, yaratılıştakı doguştan olan
hakaik: hakikatler dogrular gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek.
hâkim: hukmeden
haşiye: dipnot
havi: içine alan kapsayan kuşatan.
hikmet. kalnattakı ve yaratılıştakı gayelerı araştırma.
hususî: ozel
ıkaz: uyan
ırşat. doğru yolu gösterme gafletten uyandırma
ızah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
kader-i süphani: Allah'ın takdır etmesı
mahiyet: nıtelık, tabıat, ıç yuz esas
mana: anlam.
manen: mana bakımından manaca
men: yasak etme engelleme
mes'ul: sorumlu yukumlu
muvaffak: başarmış, başanlı
muddet. sure zaman
nakl: anlatma söyleme hikâye etme
nev: tur çeşıt.
nıhayet: son
niyet. oncede düşünmek belemek.
nur: aydınlık parıltı parlakık, zıya ışık, şule.
serapa: tamamen, butunuyle
sevk-ı Ilahi: Allah'ın sevk etmesi, gayr ı ıhtıyarı olarak Allah tarafından sevk olunma.
sevk-ı tabii: tabiî sevk. duşunme sonucu degil tabiî olarak yapılan hareket insıyak ıçgudu
seyyiat: suçlar gunahlar
şefkat: karşılıksız sevgi besleme ıçten ve karşılıksız merhamet.
tabii: elbette şuphesiz
takdim: arz etme sunma
tehdit. korkutma, gozdagı verme
tembih: uyarma ıkaz.
tereddut. kararsızlık, şuphede kalma
tesadüf: rastlantı
Üstad: Bedıüzzaman Saıd Nursî Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bır sıfatı ogretıcı ogretmen
zahırı: gorunuşte olan zahıre dışa aıt olan

beraber, hasenat tevfik-ı Hudâ ile olduğuna, Kur'ân-ı bâhirü'l-bürhan şahid-i sadıktır.

Hulûsî

170

EĞİRDİR MÜFTÜSÜNE SON İHTAR

[Bir kardeşimiz olan Hakkı Efendi'nin hatırı için layık olduğu şıddeti bırakıp gayet mülâyim bir surette ihtar edildi.]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[1]

Eski bir dost ve ilim noktasında bir arkadaş olmak üzere sizinle bir hasb-ı hâl edeceğim. Ikımize taallûk eden mühim bir musibet-i diniyeyi size haber veriyorum. Bunun telâfisine mumkun olduğu kadar beraber çalışmalıyız. Şöyle ki:

Zatınız, herkesten ziyade hizmetimize taraftar ve hararetle himayetkâr olmak lâzım gelirken, maatteessüf, meçhul sebeplerle, aksimize tarafgirâne ve bize karşı soğukça rakîbâne baktığınızdan, oğlunuzu bu köyde yerleştirip ona dost-ahbap buldurmak için çalıştınız. Netıcesinde, burada öyle bir vaziyet hâsıl olmuş ki, mahiyetini duşundükçe senin bedelıne ruhum tıtrıyor. Çünkü,

1 Allah ın selâmı rahmet ve berekatı uzennize olsun

ahbap bildik, tanıdık.
aksi ters zıt.
bedel yenne adına namına
gayet son derece
haber bilgi bilgilendirme
hararet ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
hâsıl meydana gelme ortaya çıkma
hasbihal halleşme goruşup konuşma sohbet.
hasenat iyi ameller iyi ışler hayırlar
himayet. koruma esirgeme
hizmet. gorev vazife
ihtar dikkat çekme hatırlatma uyarı
ilim bilgi marifet.
Kur'ân-ı bahirü'l-bürhan ıspatlar, deliller denizi olan Kur'ân
layık yakışan yaraşır ya kışır
maatteessüf ne yazık kı uzulerek belirteyim kı
mahiyet nıtelik, tabıat, ıç yüz esas
meçhul bilinmeyen hakkında bilgi olmayan
musibet-i diniye dinle ılgili dine gelen belalar dine yonelik tehlikeler belalar
mühim onemli ehemmıyetlı
mülaylm yavaş yumuşak huylu uysal.
rakıbane rakıp olarak bırbırnne ustunlük saglamaya calışırcasına
suret. bıçım şekil, tarz.
şahid-i sadık. dogru sozlü şahit
taalluk. alakalı munasebetli olma
tarafgirane taraf tutarcasına bir tarafı destekleyerek.
taraftar benımseyen isteyen
telâfi tamamlama yerini doldurma zararı karşılama
tevfik-ı Hudâ Allah ın yardımı ve basarıya ulaştırması
vazıyet. durum.
zat kendi nefsi şahsı.
ziyade çok fazla

[1] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ kaidesince bu vaziyetten gelen günahlardan, seyyıattan sız mes'ulsünüz.

Zehire tiryak namı vermekle tiryak olmadığı gibi, zendeka hissiyatını veren ve dinsizliğe zemin izhar eden bir heyetin vazıyetine ne nam verilirse verilsin, Genç Yurdu denilsin, Hatta Mübarekler Yurdu denilsin, ne denilirse denilsin, o mana değişmez. Başka yerlerde, *Genç Yurdu* ve *Türklük Meclisi*, *Tecedduit Mahfeli* gibi isim ve ünvanlarla bulunan hey'etler, başka şekillerde zararsız bir suretle bulunabilirler. Fakat bu köyde, madem sekiz senedir ki, sırf esasat-ı imaniye ve usul-i hakaık-ı diniye ile meşgulüz. Elbette bu köyde bize karşı muannidâne bir hey'etin takıp edeceği esas, imansızlığa ve usul-i diniyeye muhalif, Hatta zındıka hesabına bir hareket yerine girer. Bilinsin bilinmesin, netice öyle çıkar. Çünkü, bu havalide umumca tebeyyün etmiş ki, siyaset cereyanlarıyla alâkadar değilim, belki yalnız hakaık-ı diniye ile meşgulüz.

Şimdi burada birisi bize muhalif hareket etse, hükümet hesabına olamaz; çünkü mesleğimiz siyasî değil.

Hem yeni bid'alar hesabına da olamaz, çünkü hakikî meşgalemiz esasat-ı imaniye ve Kur'âniyedir.

Hem resmî diyanet dairesinin emirleri hesabına dahi değil; çünkü emirleri tenkit ve muhalefet meşgalesi bizi kudsî hizmetimizden menettiği için, o meşgaleyi başkasına bırakıp, onunla meşgul olmuyoruz. Mümkün olduğu kadar o emirlere karşı temas ettirmemeye çalışıyoruz.

1- Sebep olan yapan gibidir.

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar.
cereyan: akım, fikir, sanat ve ya siyaset hareketi
diyanet: diyanet işleri teşkilatı
esasat-ı imaniye: imanın esasları, şartları
hakaık-ı diniye: dine ait olan hakikatler
havali: bölge, etraf, çevre civar.
heyet: kurul, komite
hissiyat: hisler, duygular
hizmet: görev, vazife.
iman: inanç, itikat.
İzhar: gösterme, belirtme
kaide: kural, esas, düsrur
kudsî: mukaddes, yüce
madem: değil mi ki
mahfel: toplantı yeri
meclis: topluluk, heyet, cemiyet, encümen
men: yasak etme, engelleme
mes'ul: sorumlu, yükümlü
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
muannidane: inatçılıkla, inatçıya yakışır şekilde, inatçı bir şekilde
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
muhalif: zıt, karşıt
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nam: ad, isim.
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili
seyyiat: suçlar, günahlar
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
suret: biçim, şekil, tarz
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma
tecedduit mahfeli: tazelenme yenilenme, yeni hale gelme yeri
tenkit: eleştirme
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
umum: bütün, herkes
usul-i diniye: dinin asılları, esasları, prensipleri
usul-i hakaık-ı diniye: dinin hakikî usulleri, kaideleri
ünvan: ad, isim, lâkap.
vazıyet: durum
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zemin: temel, dayanak.
zendeka: zındıklık, Allah'ı, âhireti ve haşrı inkâr etme

Öyle ise, sekiz sene bu cereyan-ı imanî merkezi olan bu köyde, bize karşı muhalefetkârâne ve mütecavizâne vaziyet alan, ne nam verilirse verilsin, muhalefeti zındıka hesabına ve imansızlık namına kaydedilecek.

İşte, sizin ilminize ve makam-ı içtimainize ve mensab-ı fetvanıza ve bu havalideki nufuzunuza ve evlât hakkındaki müfrit şefkatinizden gelen teşvikkârâne muavenetinize istinat ederek, burada hem beni, hem seni pek ciddî alâkadar edecek bir vaziyet vücuda geliyor.

Ben kendim burada muvakkatım, ıslahına da mükellef değilim; belki bir derece mes'uliyetten kurtulabilirim. Fakat, zatınız hem sebep, hem nokta-i istinat olduğunuzdan, o vaziyetten gelen müthiş meyveler defter-i a'malınize geçmemek için, her şeyden evvel bu vaziyeti ıslah etmelisiniz. Veyahut oğlunu buradan çek! O daimî senin manevî zararına günah işleyecek tezgâhı tebdil etmeye çalış.

Zatınıza bu tezgâhın mahsülâtından numune olarak, sizin hesabınıza, bana muhalefet suretinde gelen, yalnız iki küçük numuneyi göstereceğim:

Birincisi: Beni haddimden çok fazla hüsnü zanda bulunan ve harekâtımı herkesten ziyade hak telâkki eden bir ehl-i ilim, sana itimaden oğlunuza meslekçe dostluk etmiş. O adam bir gün yanıma geldi. Hususî odamda namazımı kılmak vaktı geldi. Benimle beraber cemaatle

ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
alakadar: ilgili, ilişki
cereyan-ı imanî: imanı hareket, imana ait hareket.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
daimî: sürekli, devamlı
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
evlât: çocuklar
evvel: önce
harekat: hareketler, devinimler
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hususî: özel
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacağını düşünmek
imanı: inanç, itikat.
istinat: dayanak.
itimaden: itimat ederek, dayanarak, güvenerek.
mahsulât: meyveler, ürünler
makam-ı içtimai: sosyal hayattaki mevki, makam
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mensab-ı fetva: fetva makamı.
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muavenet: yardım, yardımlaşma
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
muhalefetkârane: muhalefet ederek, muhalefet edene yakışır şekilde
muvakkat: geçici
müfrit: aşırı
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
mütecavizane: tecavüz ederek, sarkıntılıkla, tecavüz eder şekilde
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
nam: ad, yerine
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
nufuz: söz geçirme, hükum sahibi olma.
nümune: örnek.
suret: biçim, şekil, tarz.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tebdil: değiştirme, dönüştürme
telakki: anlama, kabul etme
teşvikkarane: teşvik ederek, isteklendirerek, şevke getirerek.
tezgah: tertip, oyun, düzen
vaziyet: durum
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zat: kendi, nefsi, şahsı.
ziyade: çok, fazla

kılmak onun yanında çok ehemmiyetli olduğu hâlde, gizli ezan-ı Muhammedîyi (ASM) işitmekten kulağı müteneffirâne, havftan gelen bir istıkrah ıle, kalktı, kaçtı. Bu işe sen fetva ver! Fahr-i Âlemin (ASM) en nuranî, leziz, kudsî kelimatını ışitmekten kaçan bır kulağın altında olan kalbde bulunan ıman ne hale gırdığini sen söyle!

Bu boyle olsa, başka cahil yahut gençler, o meslekte nasıl boya alırlar, kıyas edıniz, benimle beraber bu işe ağlayınız.

İkıncısi Bir dostum var ıdı, takvası ifrat derecesinde idı. Benim yanıma geldiğı vakit ahırete ait en güzel parçaları bana gösteriyordu ve ihtar ediyordu. Zatınız onu bir derece benden soğutmak ve senın oğluna dost yapmak suretinde onunla konuşmuşsunuz.

İşte o zat, o telkinattan sonra, geçen ramazanda bir gün, bana Hülâgû ve Cengiz vakıalarını okutmak için gösterdı. "Aman, bunları oku" dedı. Ben kemal-ı taaccub ve hayretten dedim: "Kardeşim, sen dıvane mi oldun? Benım "Delâil-i Hayrat"ı okumaya vaktım yok. Boyle zalemelenn sergüzeşt-i zalımanelenni bu ramazan-ı şerifte bana okutmak hissini nereden kaptın?" dedim. Haftada ikı defa yanıma gelen o has dostumu ıkı ayda bir defa daha göremedim. Fakat hakkında inayet vardı, o hâlden kurtuldu.

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkinci hayat.
cahil: tecrubesiz, acemi, toy.
cemaat: topluluk.
dıvane: deli, aklı başında olmayan.
ehemmiyetli: onemli.
ezan-ı Muhammedi: Hz. Muhammed'ın tebliğ ettıgi dinin ezanı.
Fahr-i Alem. âlemin ovuncu, alemin kendısıyle ovündüğü Peygamberımız (ASM).
fetva: Islam'da bir mesele hakkında dinî meselelere tam vakıf yetkılı kımseler tarafından verilen şer'i hukum.
havf: korku, korkma.
ıfrat. aşınlık, pek ılen gıtme, haddını aşma.
ıhtar: hatırlatma, uyarı.
ıman: ınanç, ıtıkat.
İnayet: yardım, ihsan, lutuf.
ıstıkrah: bir şeyı kerih gorme, ıgrenme, tıksınme.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kelimat: kelimeler, sozler.
kemal-i taaccup: tam hayrette kalmak.
kudsi: mukaddes, yuce.
leziz: lezzetli, tatlı.
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem.
müteneffirane: tıksınerek, nefret ederek, nefret edercesine.
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
ramazan-ı şerif: mubarek şerefli ramazan ayı.
serguzeşt-i zalımâne: zalımlıklerle dolu hayat hıkâyesi.
suret. bıçım, şekıl, tarz.
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettigi şeylerden kaçınma, Allah'ın emırlerını tutup azabından korunma.
telkınât. telkınler, fikır aşılamalar.
vakıa: olay.
zaleme: zâlimler.
zat: kendı, nefsi, şahsı.

Her ne ise... Bu neviden olan elîm hâdiseler çoktur. Hakikatli bir kardeşimin neseben kardeşi olduğunuzdan, haşinâne değil, mülâyımâne bir surette olan bu dertleşmekten gücenmeyiniz (HAŞİYE)

Said Nursî

171

[Ehl-i bid'anın şiddetli hücumuna maruz kalan Süleyman hakkındadır.]

Sual: Suleyman nasıl adamdır? Başta buranın memurları, çok adamlar onu tenkit ediyorlar. "Lüzumsuz sözleri Hocaya söylüyor, yanlış ediyor, âdeta münafıklık ediyor," derler. Sana çoktandır hizmet ediyor, mahiyeti nedir, bildir?

HAŞİYE: Hiç kimseye söylemediğim, Hatta düşünmesini de istemediğim Kur'ânî hizmetimize zarar veren bir hâleti söyleyeceğim. Zatınız bir zaman bize dost göründüğünüzden, senin oğlun talebe gibi yanıma geliyordu. Ciddî istifadeye çalışıyordu. Değil bana sıkıntı vermek, belki ihtaratımı ciddî telâkkî ediyordu. Vakta ki zatınız bana karşı rakîbâne bir vaziyet aldınız, oğlunuz da o vaziyetin tesiriyle öyle bir şekle girdi ki, en mutî talebeden, en merhametsiz bir düşman vaziyetine geldi. O zamandan beri çektiğim sıkıntıların ve hizmet-i Kur'âniyemize gelen zararların kısm-ı azamı, oğlunuzun yüzünden ve senin o rakîbâne vaziyetinden geldiğine şüphe kalmadı. Senin nüfuzun ve şerefin olmasa idi, oğlun böyle şeylere müdahale edemezdi.

Her ne ise... Sızı bütün bütün gücendirmemek için kısa kesiyorum. Kardeşim Hakkı Efendinin hatırı için ben hakkımı helâl ederim. Fakat, bizi istihdam eden ve hizmetine kabul eden Kur'ân-ı Hakîmin darbesinden korkmalı, belki o helâl etmez!

ciddî: gerçek, hakikat.
elîm: çok dert ve keder veren, çok acı veren, acıklı.
hadise: olay.
hakikat: gerçek, doğru.
hâleti: hal, durum.
haşiye: dipnot.
hizmet: görev, vazife.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
ihtarat: ihtarlar, hatırlatmalar.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.
Kur'ânî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
müdahale: karışma, el atma, araya girme, sokulma.
mülâyimane: mülâyim olarak, yumuşak ve uysal bir şekilde.
neseben: nesepçe, soy bakımından.
nev': tür, çeşit.
nüfuz: söz geçirme, hükum sahibi olma.
rakîbane: rakip olarak, birbirine üstünlük sağlamaya çalışırcasına.
suret: biçim, şekil, tarz.
şeref: onur, haysiyet.
talebe: öğrenci.
telâkkî: kabul etme, alma.
tesir: etki.
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
vazıyet: durum.
zat: kendi, nefsi, şahsı.

Elcevap. Süleyman sekiz sene, benim gibi asabî, hiddetli bir adamı hiçbir vakit gücendirmeden, hiç bir menfaat-i maddî mukabilinde olmayarak, kendi işini bırakıp kemal-i sadâkatle lillâh için hizmeti bu köyce malûmdur. Böyle bir adamla bu köy değil, belki bu vilâyet iftihar etmeli. Bu tarz ahlâk, bu zamanda bulunması, medar-ı ibrettir. Ben, hem garip, hem misafirim. Benim istirahatimi temin etmek köyün borcu idi. Bu köy namına Cenab-ı Hak onu ve Mustafa Çavuşu ve Muhacir Hafız Ahmed'i ve Abdullah Çavuşu bana ihsan etti. Ben de Cenab-ı Hakka şükrediyorum. Bunlar, bana yüzer dost kadar kıymettar görünüdler, vatanımı bana unutturdular. Gurbet ve misafirlik elemini bana çektirmediler. Bunların yüzünden ben bu köyün hayatta ve vefat edenleriyle alâkadar olup, onlara her zaman dua ediyorum. Sadâkatçe Süleyman'dan geri kalmayan Mustafa Çavuşla Muhacır Hafız Ahmed, şimdilik hücuma maruz olmadığından, iyiliklerinden bahsedilmedi. Bir parça Süleyman'dan bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Süleyman benim her hususî işimi ve kıtabetimi kemal-i şevk ile, minnet etmeyerek, mukabilinde bir şey kabul etmeyerek, kemal-ı sadâkatle yapmış. Hatta o derece hizmeti safî ve halis, Allah için yapıyordu, belki yüz defadan ziyade arzu ettiğim dakikada, umut edilmediği bir tarzda geliyor, "Fesübhanallah," diyordum. "Benim arzu-ı kalbimi bu işitiyor mu?" Anladım ki, o, istihdam olunuyor; sadakatinin kerametidir. Hatta hizmetimde bulunduğu bir gün, bir yaşındaki kız çocuğuna bakılmamış.

alâkadar: ilgi, münasebet.
arzu-l kalb: kalbin istegi
asabi: sinirli
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
defa: kere
elem: sıkıntı, dert, uzuntu
garip: yabancı, kimsesi olmayan
Gurbet: memleket dışında.
halis: ihlaslı, samimi
hususî: özel, kişiye ait.
ihsan: lutuf, bagış, ikram
istihdam: çalıştırma, kullanma
istirahat. dinlenme
kıymettar: degerli
kemal-i sadakat. mükemmel baglılık.
kemal-ı şevk. tam arzu istek.
keramet: olaganüstü
kıtabet: yazma işi
lillah için: Allah rızası.
malûm: bilinir, aşıkâr
maruz: etki altında
medar-ı ibret: ibret alınacak şey, durum
menfaat-l maddi: maddi çıkar
minnet: kendini borçlu hissetme
mukabil: karşılık.
nam: ad
sadakat: bağlı, sebat eden
safi: saf, katıksız.
tarz: şekil.
vefat: ölüm
vilayet. il
ziyade: fazla.

Yüksek bir damdan, taş üstüne çocuk düştü. O hizmet sadâkatinin bir ikram-ı İlâhî olarak, o çocuk hiçbir teessür ve hastalık görmediği gibi, sütten, memeden bile kesilmedi. Her ne ise, bu tarz sadâkatinin lem'alarını çok gördüm.

Süleyman'da sadâkatle beraber esaslı bir ihlâs gördüm. Evet, bu günlerde insafsız insanlar, onun şeref ve haysiyetini kıracak derecede, hakkında işaalar izhar ettikleri zaman, ona teselli nev'inden dedim ki: "Sana bir sû-i şöhreti takmakla riyadan kurtulursun." O da kemal-i sürur ve ciddî bir surette o tesellîyi kabul ettî.

Gelelim gıybet hakkındaki mesleğine: Bu zat bende gıybet hakkında ne kadar şiddetli bir nefret olduğunu bildiği cihetle, beni kızdırmamak için mümkün olduğu kadar –cevaz da olsa– söylemiyor. Ve bilhassa ramazanda, bütün bütün içtinap eder. Zaten ahlâkında, başkasına muzırlık yok. İnsafsızların işaasına sebep, bu kadar olmuş: Birisi sormuş, "Hoca Efendi, filân adama şöyle demiş mi?" O da geldi bana aynı sözü söyledi ki, o adama cevap versin. Hâlbuki o sözde ne gıybet var, ne de bir şey. Her ne ise...

Ben, bu köyde, ümit etmiyordum ki, benim en ziyade itimat ettiğim ve tam ahlâklarına ve diyanetlerine kanaat ettiğim Mustafa Çavuş, Süleyman Efendi gibi kardeşlerimi tenkit etsinler. Zannederim ki, ben gittikten sonra, burada benim yerimde, bana ettikleri hürmeti onlara edecekler. Ümidim budur ki, köy halkının yüzde doksanı

bilhassa: özellikle.
cevaz: yapılıp yapılmamasında sakınca olmayan.
diyanet: dindarlık.
gıybet: birinin arkasından hoşlanmayacağı şekilde konuşmak.
haysiyet: şeref, izzet, onur.
hürmet: saygı.
içtinap: çekinme.
ihlâs: Allah rızası gözetme.
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikramı, ihsanı.
İnsafsız: zalim, hoşgörüsüz.
işa: dedikodu, yalan haber.
itimat: güven.
İzhar: ortaya koyma.
kanaat: inanç, güven.
kemal-i sürur: tam, mükemmel bir memnuniyet.
lem'a: parıltı.
muzır: yaramaz, zararlı.
riya: ikiyüzlülük, gösteriş.
sadâkat: bağlılık, sadıklık.
sû-i şöhret: kötü nam.
suret: tarz, şekil.
şeref: izzet, onur.
tarz: şekil.
teessür: üzüntü, elem, dert.
tenkit: eleştiri.
tesilli: avutma.
ziyade: fazla, çok.

onlann kıymetini takdir edecekler. Birkaç insafsızlar tenkit ededursunlar, o tenkitlerden ne çıkar? Bunlara ilişmek, doğrudan doğruya bana ilişmektir. Bana hizmet eden mezkûr kardeşlerim, hiçbir maddî menfaati düşünmeyerek ve kabul etmeyerek ve bilâkis kendi keselerinden bana ve misafirlerime bakıyorlar. Hatta Süleyman'a bazı yemediğim bir ekmek verdiğim vakit, hatırımı kırmayarak alır. Fakat kat'iyen mukabelesiz almıyor. Ona mukabil evinden getiriyor. Ara sıra birer bardak çay ısrar ediyordum; ilhahıma karşı istinkâf ediyordu. "Ne için böyle yapıyorsun?" derdim. "Hizmetimize maddî fayda girmeyip, fîsebilillâh, ihlâslı olmak istiyoruz" derdi.

Hatta bu Süleyman ve Mustafa Çavuş, misafirlerim için çok hizmet ettikleri hâlde, hiçbir vakit hiçbir misafir bu iki zata bir hediye getirdiğini görmedim, bilmedim. Yalnız Bekir Bey bir defa Süleyman'ın küçük kızına birkaç meyve vermiş. Ona mukabil Süleyman, bildiğime göre, birkaç defa patlıcan, biber, kavun gibi sebzeler hediye edip ona göndermekle beraber, Bekir Bey buraya geldikçe, onun, hem başka misafirlerin hayvanatına saman, arpa verir.

Bunun bu ahlâkı zatında vardı. Yanıma geldiği vakit, benim bir dustur-i hayatım olan istiğna ve insanların hediyelerini almamak kaidesi, onun aslî ahlâkına muvafık gelmiş. Daha ziyade, insanların değil hediyesini kabul etmek, onlara ettiği iyiliklere mukabil dahi bir şeyi kabul etmiyor.

aslî: seçkin
defa: kere, kez, yol
dustur-i hayat: hayat kanunu, hayat kaidesi.
fayda: fayda
fîsebilillâh: Allah yolunda, karşılık beklemeksizin
hizmet: uğraşma, çalışma
ihlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ilhah: üzerine düşme, zorlama, sıkma
istiğna: aza kanaat etme, olanla yetinme, gönül tokluğu, tok gözlülük
istinkâf: kabul etmeme, reddetme
kaide: kural, esas, dustur
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
lâkis: aksine, tersine.
maddî: madde ile alâkalı
mukabele: karşılık.
mukabil: karşılık.
muvafık: yerinde, uygun, uyar, munasip
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla

Hatta, yüz defa, ben ısrar etmişim, benden fazla kalan bir şeyi kabul etmiyor. Hatta bir defa bir kıyye kadar üzüm, kayısı kurusu, bır kıyye bal; ben yemiyordum, mısafirlere de yedirmek istemiyordum, ona ısrar ettım, "Bu hediyemdir, teberrükümdür, çocuklarınıza hediye ediyorum, almaya mecbursun" dedim. Aldı, iki şinik buğdayını, bana değirmende öğüterek, getirdi. Dört aydır daha bıtmemiş.

İşte bu zatın hakıkî hâlı bu surette ıken, insafsız insanlar bunun hakkında işaa ediyorlar ki, "Said'in sayesinde yaşıyor." O da kemal-i iftıharla dedi: "Evet, Ustadımın sayesinde kanaatı ve iktisadı öğrendim, rahatla yaşıyorum. Halkların bu sözlen bana ıyıdır. Benı nıyadan kurtanr, ihlâsa sevk eder" dedi.

Ben de dedim: "Sana ıyidir; hizmet-i Kur'ân'a zarardır! Onun için hakıkat-i hâli beyan ediyorum; tâ ehl-i bid'a bılsın kı, ıhlâs ıle, Allah ıçin çalışıyorlar."

Said Nursî

172

[Hulûsî'nin fıkrasıdır.]

On Sekız Recep tarıhlı, Otuz Bırıncı Mektubun Bınnci, İkinci Lem'alarıyla Yırmi Dokuzuncu Mektubun Bırıncı Remzının, Bırıncı Makamını, Şaban'ın bınnci gunu, yanı yazıldığından On Üç gün sonra aldım. Demek oluyor kı, Recep'ın On Sekız rakamına, On Üç daha ılâve

beyan: anlatma, açıklama
defa: kere, kez, yol
ehl-i bid'a: bıd'atçılar, doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gıdenler
fıkra: parça, mektup bolum.
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hızmetı
ıhlas: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemek sızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
ıktısad: tutum, luzumundan fazla veya eksık harcamalardan kaçınma.
işâ: yatsı namazı
kıyye: ağırlık olçüsü, okka 400 dirhem veya.
kanaat: elındekı ıle yetınmek
kemal-i iftıhar: ovünmenın son derecesi, tam manasıyla iftıhar etmek.
recep: Arabî ayların yedıncısı dort haram ayın ılkı.
rıya: ıkı yuzlulük, yalandan gosterış, samımıyetsızlık.
sevk: yonelıtme, gonderme
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şaban: Hıcrı ayların sekızıncısi ve mubarek Uç Ayların ıkıncısı
teberrük: bır şeyl bereket ve saadet vesıtesı sayarak alımak veya vermek.
Ustad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlennın ozel ısım yerne geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen

ederek, mübarek mektubun numarasını teyit etmek gibi, gaybî bir işaret ibraz edilmiş oluyor. Bu nurlu mektuptan aldığım hisseyi, kendisinden evvel gelmiş olan manevî feyzinden, âlî affınıza güvenerek bahsetmek suretiyle arz edeceğim.

Şöyle ki. Mektubun bura postahanesinde kaldığı gece, âlem-i menamda şöyle garip bir hâlet gördüm. Allah hayretsin. Kamer batn-ı arzdan sür'atle çıkarak, şakulen semavata yükselmeye başladı. Çıkışı ile sür'atle yükselişinde hıçbir zıya eseri görulmuyordu. Sükûnetle hareketi takıb etmekle beraber, sankı gaybî bir ses bana (alâmet-i kubra başladı) diyor gibı geldi. Kamer bu hızla çıkışı esnasında, bir hadde geldi ki parladı, büyüdü. Bedr-i tam hâlinin birkaç mislı cesamet arz etti. Bu vaziyette içinde bir insan şekli göründü. Kısa bir zaman sonra bu şekil ve kamer kayboldu. Cihan serâser zulmet içinde kaldı. Mağrip cıhetinde, ufuktan bir mızrak boyu yüksekliğinde, şems sönük bır zıya ile gorundu. Ufku takıben bır muddet şımale doğru gayet sür'atle gitti ve kayboldu. Tekrar zulmet başladı. Soğukkanlılığımı muhafaza etmekle beraber, kıyamet kopuyor diye uyandım.

Işte bu dehşetli gecenın gunduzunde Otuz Bırıncı Mektubun Bir ve İkinci Lem'alarını havi kıymetli eseri aldım, okudum. Kendi kendıme gecekı hâletı düşundum. Dedim: "Bu mübarek mektup, bana şu dersi veriyor." Sen bır sefineye rakîbsın kı, o azametlı sefinen baş dondürücü sür'atle, feza-i namütenahide koşturuluyor. Bu sefineyi böyle pırıl pırıl çevıren Kâdır-ı Kayyum, sana

alâmet-i kubra: en buyuk ışaret, en buyuk belırtı
âlem-i menam: uyku alemi rüya alemı.
alî: yuce yüksek, ulu
arz. bır buyuge sunma gos terme bıldırme onune koy ma
azamet: büyuk, ulu yüce.
batn-ı arz. yeraltı
bedr-i tam. dolunay
cesamet. büyukluk, ırılık.
cıhan. dunya.
cihet: yón
dehşetlı urkutucu, korkunç
evvel: once
feyz. ılım ırfan
feza-i namütenahı: sonsuz uzay boşlugu
garip: tuhaf hayret verıcı
gaybı: gorunmeyen
gayet: son derece
hadde: sınıra dereceye
hal: durum vazıyet.
halet. hal durum.
havı: ıçıne alan kapsayan kuşatan
hayr: ıyı sonuçlandırma faydalı kılma
hisse: ıbret, nasıhat, pay nasıp
ıbraz. meydana çıkarma ortaya koyma gösterme.
kıyamet. butun kâınatın Allah tarafından tayın edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
Kadır-ı Kayyum: kaım olan kudret sahıbı. Allah
kamer: Ay
mızrak. uzun saplı ucu sıvri demirli harb aletı kargı.
magrıp: garp batı
manevı: manaya aıt, maddı olmayan
mislı: kat, eş
muhafaza: koruma
mübarek: feyzlı bereketlı kutlu
muddet. sure zaman.
rakıb: bındırılmış oturtulmuş
sefine: gemi, dunya
semavat. semalar gokler
seraser: hertaraf
suret: bıçım şeklı tarz
sukûnet: sakınlık sessızlık.
sur'at. çabucak hızla
şakulen: dıkey olarak.
şems: gunes
şımal: kuzey
takıben: takıp ederek, takıp sure tıyle
teyıt: kuvvetlendırme sağlamlaştırma doğru çıkarma
ufk. gokle yerin veya denizin bırleşmiş gibi gorundugu yerler goz erimi çevren ufuk
ufuk: gökle yerin veya denizin birleşmiş gıbı gorunduğu yerler goz erimi çevren ufuk.
vaziyet. durum
ziya: ışık aydınlık, nur
zulmet: karanlık.

musahhar ettiği, muntazam tulû ve gurup eden Şems ile incelerek, büyüyerek mükemmel bir takvîm-i semavî vaziyetini gösteren Kamer gibi azîm cisimleri de istihdam ediyor. Bir küre [1] كُنْ فَيَكُونُ emrini aldığı zaman, bu muazzam küreler gibi milyonlarca seyyarat birbirine karışacak, nizam-ı âlem bozulacak, her şey harap olacak. [2] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ sırrı zahir olacak. Öyle ise en metin, en âlî, en müzeyyen görünen bu saray-ı kâinatın bir anda yıkılacağı, harap olacağı, bütün sekenesinin mahvunabud olacaklarını düşün. Hiç ender hiç olduğunu hatırla, senin mini mini hayat tekneni, dağlar gibi dalgalan bulunan, kısacık ömrünün denizinde aldanarak boğdurma. Ve hayat-ı ebediyeni söndürmek isteyen, en büyük ve en yakın olan nefsinin hilesinden kurtulmaya çalış. Bunun için sana çok kolay ve ucuz, tesirli mücerrep ve kat'î ve

[3] لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

[4] رَبِّ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

gibi halâs ve şifa ve necat vasıtalarını tavsiye ederim. Bunlara bilhassa mağnp ve ışâ ortasında "Otuz üçer defa" devam et" demekte olduğunu hissettim.

O küçük rüyanın tabiri, muhterem Üstadıma aittir. Ve arzusuna bağlıdır. Bu defa manevî mahrumiyetin uzaması, beni cidden müteessir etmişti. Sabra gayret ettim, fakat ganptır ki, bu mubarek mektubun bura postahanesine

alî: yüce, yüksek, ulu
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
azîm: büyük, yüce, ulu
bilhassa: özellikle.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
defa: kere, kez, yol
garip: tuhaf, hayret verici
gurup: batma, batış
halas: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme
harap: alt üst olmuş.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhiret hayatı
hiç ender hiç: hiç bir şey, bir hiç kadar
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
işa: yatsı namazı.
kamer: Ay
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
küre: yuvarlak, toparlak
magrıp: güneşin batma vaktı, akşam
mahrumiyet: mahrumluk, dilediğini istediğini elde edememe, nasipsizlik, hissesizlik.
mahvunabud: darmadağın
manevî: manaya ait, maddî olmayan
metin: sağlam ve dayanıklı
muazzam: çok büyük, çok iri, koskocaman
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
muntazam: bir kararda devamlı
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mücerrep: tecrübe edilmiş, denenmiş
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
necat: kurtuluş, kurtulma
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nizam-ı alem: Cenab-ı Hakkın kainata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni
rüya: uyku sırasında görülen şey, uyku sırasında zihinde geçen hayaller, misafir âlem, düş
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
saray-ı kâinat: kâinat sarayı
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar

1. "Ol, der, oluverir." (Yâsin Suresi: 82.)
2. Her şey helak olup gidicidir–Ona bakan yüzü müstesna. Hükum ve hükümranlık Onundur. Sizde Ona döndürüleceksiniz. (Kassas Suresi: 88.)
3. Senden başka ilah yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendime zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)
4. Ey Rabbim! Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisisin. (Enbiya Suresi: 83.)

seyyarat: gezegenler
şems: güneş
şifa: deva, ilaç.
tabir: yorum, yorumlama
takvîm-i semavî: semaya ait takvim
tesir: etki
tulû: doğma, doğuş
Üstad: Bediüzzaman Said Nursı Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı: öğretici, öğretmen
vasıta: vesile, neden
vaziyet: durum
zahir: açık, âşikar

vürudu gününün sabahında [1] إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ emr-i celîlinin kuvvetine dayanarak tahammül etmekte olduğumu, fakat meraktan da hasbe'l-beşeriye kurtulamadığımı, natık küçük bir mektubu, uhrevî kardeşimiz Hakkı Efendi'ye göndermiştim.

Bu nurlu mektubun başını işgal eden beş nükteli İkinci Lem'a, başıma tokmak vurarak: Ey bîçare, sabırdan bahsetmek sana yakışır mı? Gözünü aç da Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın sabrına bak, aklın varsa o Peygamber-i Zîşanın (ASM) sabırda ki kahramanlığını taklide çalış ve korkunç manevî yaralarından kurtulmak için [2] رَبِّ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ duasını vird-i zeban et, diye tembih ve ikazda bulunduğuna yakın hâsil ettim. Elhamdulillâh dedim.

Yırmi Dokuzuncu Mektubun Sekizinci Kısmının Birinci remzinin Birinci Makamının Birinci Babı Mu'cizat-ı Ahmediyenin en büyüğü ve kıyamete kadar i'cazının devam edeceğine şüphe olmayan Kur'ân-ı Kerîm'in, otuz cüz'ünden otuzuncu, yüz On Dört suresinden yüz onuncu, lâfız itibarıyla küçük, fakat makam ve mana itibarıyla âlî ve şümullü Suretü'n-Nasr'daki çok mühim sırlardan muazzez ve muhterem Ustadımız vasıtasıyla zahir olan tevafukata münasebetli bir tek sırrından beyan buyurulan üç Mesele, bana öyle bir kanaat getirdi ki, bu küçük surenin üç ayetinden sülüs ve tamamında otuz cüz Kur'ân'a, Hatta her harfinde bir sureye işaret ve delâlet

1- Şüphesiz ki Allah sabredenlerle beraberdir. (Bakara Suresi, 153.)

2- Ey Rabbim! Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisisin. (Enbiya Suresi, 83.)

âlî: yüce, yüksek, ulu
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: anlatma, açıklama
bîçare: çaresiz, zavallı
cüz: Kur'an'ın bölündüğü otuz kısımdan her biri.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elhamdulillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
emr-i Celîl: Allah'ın güzel emri.
hâsil: sonuç, netice.
hasbe'l-beşeriye: insanlık hali olarak, insanlık gereğince.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ikaz: uyarı.
işgal: yer alan, yer tutan.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kanaat: kanma, inanma.
Kur'an-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
lafız: söz, kelime, ağızdan çıkan, manalı veya manasız söz.
makam: yer, mevki.
mana: anlam.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
merak: kuruntu, telaş, ıç sıkıntısı, içdarlığı.
mesele: önemli konu.
mu'cizat-ı Ahmediye: R.N.da Peygamberimiz mucizelerinin anlatıldığı eser.
muazzez: çok azız, izzet sahibi, saygı uyandıran.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
natık: konuşan, söyleyen, bildiren, beyan eden.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
Peygamber-i Zîşan: şan ve şeref sahibi olan Peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme.
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sabr: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, âyetlerinden 114 bölümden her biri.
sülus: üçte bir.
şümul: içine alma, kapsam.
tahammül: yüklenme, yüke katlanma.
tembih: uyarma, ikaz.
tevafukat: uygunluk.
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî. Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vasıta: aracı.
vird-i zeban: dilde tesbih, sık sık tekrar edilen dua, devamlı okunan zikir.
vürud: gelme, ulaşma.
yakın: açık-seçik ve kesin bilgi.
zahir: açık, âşikar.

mevcut olduğunu cezmettim. Bu nuranî mektup hakkındaki, muhtasar tahassüsatımı âcizâne yukarda arz ettim. Feyz menbaına maddeten ve manen çok yakın olan kardaşlarıma, şu perişan ıfadatım kapı açmak ve (buradan içeri geçmeye sizler lâyıksınız,) diyecek kadar faidebahş olduğu hakkındaki emirlerinizden çok sevindim.

Sevgili Ustadım! Allah için sevenler, Kur'ân'a hadim olmayı yürekten isteyenler musibetin büyüğünü, dine gelen mesaip bilenler, zahiren ne kadar şaşaalı, mutantan görünse de, her bid'akârâne hareketten mutlak ve muhakkak, Kur'ân'a ve imana bir hücum hissedenler... İlh.

İşte bunlar niyetlerindeki ihlâs, kalblerindeki safiyet ve imanlarındaki kuvvet ve Kur'ân'a ciddî merbutiyetleri derecesinde, felillâhilhamd merkez-i menba ve masdar-ı feyze yakın bulunduruyorlar. Elbette böyle ulvî ruhlu, ciddî, ihlâslı, metin, imanlı kardaşlarımı çok sever ve mazhar oldukları niam-ı İlâhiyyeye şakınnden olmalarını tazarru eylerim. Hasbel kader, dünyaya dalmış, masiyette bunalmış, hakıkatte acıklı bir gurbete düşmüş olan bu bîçare kardeşlerine dua etmelerini rica ederim. Cümlesine alelhusus isimleri zıkrolunan Galib, Hüsrev, Hafız Ali, Süleyman Efendilere ve nurların baş kâtibi Şamlı Hafız Tevfik hasta olduğundan müteessir olduğum ve inşaallah iade-i afıyet etmiş olan Muhacır Hafız Ahmed Efendi'ye ve sair mukarreplere selâm ve dualar ederim.

Hulûsî

acizane: alçak gönüllülükle
alelhusus: özellikle hususiyle en çok, hele
arz: sunma.
biçare: çaresiz zavallı şaşkın
bid'akarane: dinde olmayanı dine mal etmeye çalışarak.
cezm: kesin karar niyet.
ciddî: ağırbaşlı halleri sakın olan kişi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
felillâhilhamd: Allah'a hamdolsun
feyz: bolluk, bereket, ilim irfan manevi gıda.
gurbet: garıplık, yabancılık.
hâdim: hademe hizmetçi
hakikat: gerçek, doğru
hasbe'l-kader: kaderden kader icabı
iade-i afiyet: afiyetin iadesi, sağlığın geri verilmesi, iyileşme
ifadat: ifadeler
ihlâs: samimiyet bir amell başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
İlh: İla-âhir sözünün kısaltılmışı
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse
lâyık: yakışan yaraşır yakışır
maddeten: maddî olarak.
manen: mana bakımından manaca.
masdar-ı feyz: ilim kaynağı.
masiyet: günah kötü şey
mazhar: nail olma şereflenme
menba: kaynak
merbutiyet: bağlılık mensup oluş mensubiyet, ekilik.
merkez-ı menba: kaynakların merkezi
mesaip: uğursuzluklar
metin: sağlam ve dayanıklı
muhtasar: kısaltılmış özet.
mukarreb: yakınlaşmış yakınlaştırılmış yakın.
musibet: felaket, bela
mutantan: tantanalı debdebeli gösterişli şatafatlı
mutlak: elbette behemehal.
müteessir: teessüre kapılan hüzünlü kederli mahzun
niam-ı İlahiye: Allah'ın vermiş olduğu nimetler ihsanlar
niyet: maksat meram.
nurani: nurlu ışıklı parlak, munevver
safiyet: saflık, halislik, temizlik
selam: barış rahatlık selamet ve esenlik dileme.
şakir: şükreden şükürler olsun diyen gördüğü iyilige karşı dua eden müteşekkir
şaşaa: gösteriş, debdebe
tahassusat: duygulanmalar hislenmeler
tazarru: yalvarma Allah'a huşu içinde yalvarma
ulvî: yüksek yüce
Üstad: Bediüzzaman Said Nursı Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı öğretici öğretmen.
zahiren: görünüşte
zıkr: anma bıldırme.

[Sabri Efend'inin fıkrasıdır.]

Eyyuhe'l-Ustadü'l-Azam!

Şah-ı Geylânî Hazretlerinin manidar ve ihatalı bir beyt-i kıymettarîlerinin (dellâl-ı kitab-ı mübini) manevî parmağıyla irae ve müntesiplerine ima ve işaret ettiği tefeulnamenin nihayet fıkrasında okudum ve dedim: (Evet, nurlar heyetini umum ehl-i hak ve hakîkat manevî elektrık âyinelerine hedef etmişlerdir. Ve Hatta Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın ve Ehadis-i Nebeviyenin bu hususu alenen veya sırran ve remzen ıhbanyla bile vardır) demekte asla tereddüt etmiyorum.

Bu zümre-i safiye ve halise arasında, sâni Hulûsî tesmiyesine bile lâyık ve müstait olmayan ve hıç-ender-hiç olan bir abd-i pür-kusura da, haddinin fersah fersah fevkinde bir yer veriliyor. Hâlbuki, bu acz-i bîpayan, kusuru çok, hatası azîm Sabri, sahaif-i a'maline baktığımda çok kara ve mucib-i nefret görüyor. Ve bu mevkide işaret edilen şahıs ismiyle, a'mal ve harekâtıyla, sabr ve teennisi müspet ve müsellem bulunan başka kardeşlerimiz olduklarına hükmediyor. Çünkü kıymettar bir hazine ve defineyi keşfeden ve o zemın ve zamanda gayyur keşşafa, taharriyatda bezl-i vücut eden sailer o yolda acaba o defineyi bulabilir mıyız? gibi bir eser-i tereddüt göstermeyerek, sarf-ı mesaide bulunan, pek kıymettar semere-i sa'yi ve âlem kıymetindeki mahsul gayretleriyle, herkesi tergip ve teşvik ve tenvire hasr-ı vücut eden zevat, hakîkaten şayan-ı takdir ve tebriktirler.

a'mal: ameller, işler
abd-ı pürkusur: herşeyi ile kusurlu kul
acz-i bıpayan: sonsuz güçsüz, aciz
alem: dünya, cihan
alenen: açıkça, açıktan, açığa gizlemeden, herkesin önünde
beyt-ı kıymettarı: kıymetli değerli manzume.
bezl-i vücut: bedeni esirgeme
define: yere gömülmüş para veya altın gibi eskiden saklanmış şeylerin bulunduğu yer
delal-ı kitab-ı mübin: Kur'ân ın ilan edicisi
ehadis-i Nebeviye: Hz Peygamber tarafından söylenen sözler, hadıs ı şerifler
ehl-i hak: hak ehlı, ıman Islâmıyet ve hak yolunda olan, hak mezhepre olan
eser-i tereddüt: kararsızlık belirtisi, tereddüt alâmeti
eyyuhe'l-ustadu l-azam: ey en büyük ustad
fıkra: parça, mektup bolum.
fersah: uç mil, beş kilometre veya dort saatlik mesafe
fevkinde: ustunde
gayyur: çok gayretli, çok çalışkan
had: kapasite, sınır, hudut.
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
halıs: katışıksız, saf, duru
harekat: hareketler, devinimler
hasr-ı vucut: vücudunu kullanan, vucudunu sadece o işe ayıran
hazine: zengin ve değerli kaynak.
heyet: kurul, topluluk, bırlık, teşkil eden şahıs ve şeylenn tamamı
husus: mevzu, konu.
ıhatalı: kuşatıcı
ıhbar: haber verme, bıldırme.
ima: ışaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
ırae: gösterme
kıymet: deger
kıymettar: kıymetli, değerli
keşşaf: keşfeden, gizlı bır şeyi meydana çıkaran
Kur'ân-ı Azımüşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur an
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
mahsul: urun.
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
manıdar: nukteli, ince manalı
mevkı: yer, makam
mucib-ı nefret: nefrete layık nefret gormesi gereken
muntesip: ınusap etmiş, bağlanmış, mensup
musellem: dogrulugu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilen
muspet: olumlu
müstaıt: ıstıdatlı, kabıliyetlı, bır şeye kabıliyetlı olan, yeteneklı
nihayet: son
remzen: remiz ile, ışaret ederek, ışaretle
sırran: sır olarak, gızlıce, gızlı olarak.
sabr: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma, gucu
sahaif-i a'mal: amellerin sayfaları
sâi: çalışan, dıdınen uğraşan, sa'yeden
sarf-ı mesai: çalışma zaman, harcama
semere-i sa'y: çalışmanın semeresi, gayretin meyvesi, çalışma sonucu elde edilen kar, fayda
Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdulkadır Geylanı
şayan-ı takdır: begenılmeye, takıdre layık, deger
taharriyat: araştırmalar, aramalar, incelemeler, tahkik etmeler
teennı: acele etmeden, ıhtıyatlı, düşunceli ve yavaş hareket etme, temkınlı davranma.
tenvır: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tereddüt: kararsızlık, şuphede kalma
tergıp: rağbet verme, isteklendırme
tesmiye: ısımlendırme, ad verme
umum: butun, herkes
zemın: yer
zevat: zatlar, şahıslar, kımseler

Hulûsî ise, Şah-ı Geylânî, İmam-ı Rabbanî ve Şah-ı Nakşıbend gibi, nice zevat-ı mübarekenin maziden şiddetle bastıkları adımlarının kuvvetiyle, istıkbalde coşup fışkıracak olan menabi'ü'l-envan, mümaileyh ayn bir meslek, bir meşrepte olduğu hâlde, her türlü vezaife tercih ederek, "Dâhilek yâ Dellâl-ı Kur'ân!" nıda-i âşıkane ve müştakanesiyle dehalet etmesi, fevkalâde bir tefeyyüze mazhar olduğuna ve olacağına yegâne delil ve hüccettir. Onun içindir ki, risaletü'n-Nur ve mektubatü'n-Nura birinci muhataplığı hakkıyla ıhraz etmiştir. Ve müstahaktır. Ve hakeza, Süleyman Efendi kardeşimiz de, manen ve maddeten teşrik-i mesaî etmiş ve hiç bir ferdin yapamayacağı fedakârâne hidematı yapmış olmasıyla, saadet-i ebediye sikke-i hâliselerinin teksir ve tamimine çalışmış (1) اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ mefhumunca, keza bu zat da, her türlü takdire seza ve lâyıktır.

Bu günahkâr ise, maalesef salifü'l-arz zevatın hiç birisiyle kabil-i kıyas değildir. Madem Ustad-ı Âlî böyle görmüşler ve bu şekilde buyurmuşlar. Küfrân-ı nimet etmeyip, tahdıs-ı nımet suretinde kabul eder. Ve gördüğüm sahife-i siyahımın, sahife-i beyaza tahvilini, Cenab-ı Hak'tan tazarru ve niyaz eder ve rahmet-i Rahman'a iltica eylerken, teveccühat-ı Üstadânelerinin bekasını yürekten dilerim, Efendim.

Sabri

1 Sebep olan yapan gibidir.

beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dahileke: yalvarırım, sana sığınırım, sana güvenirim, rica ederim.
dehalet: girme, binnin himaye ve merhametine sığınma.
delîl-i Kur'ân: Kur'ân-ı Hakîm'in eden tanıtan, hizmet eden.
fedakârane: fedakârca, fedakârlıkla.
fevkalâde: olağanüstü.
günahkâr: günahlı, günah isleyen, günah işlemiş.
hâkezâ: böylece, bunun gibi.
hidemat: hizmetler.
hüccet: delil.
ıhraz: bir şey kazanma, kesp etme, elde etme.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
istıkbal: gelecek zaman.
kabil-i kıyas: kıyaslanabilir, kıyaslanabilen, düşünülebilen, ölçülebilen.
keza: böylece, aynı şekilde.
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme, Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükürsüzlük.
maddeten: maddî olarak.
madem: değil mi ki.
manen: mana bakımından, manaca.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazî: geçmiş zaman.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana, sözden çıkarılan mana, konsepr, kavram.
menabı u l-envar: nurlu kaynak, ilim kaynağı.
meslek: gidiş, usul, yol.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mümaileyh: kendisine işaret edilen, ismi evvelce geçen, ima edilen.
müstahak: lâyık olunan, hak edilen şey.
müştakane: iştiyak ve arzu ile, çok isteyerek.
nida-ı âşıkane: sevgi ile yalvarmak.
niyaz: yalvarma, yakarma.
Rahmet-i Rahman: rahman olan Allah'ın rahmeti, yaratılmışlara sonsuz şefkat ve merhametle muamele eden Allah'ın rahmeti.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sahife-i beyaz: beyaz sayfa.
sahife-i siyah: siyah sayfa.
salifü'l-arz: dünyanın geçmişi.
seza: layık.
sikke-i halise: saf, samimî işaret.
suret: biçim, şekil, tarz.
Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdulkadir Geylânî.
tahdıs-ı nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme, maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma.
tahvil: değiştirme, dondurme, çevirme.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma.
tefeyyüz: ilerleme, gelişme, yükselme.
teksir: çoğaltma, artırma.
teşrik-i mesaî: mesaiden birleşirme, birlikte çalışma, işbirliği yapma, bir işi beraber yapma.
teveccühat-ı üstadane: ustadımın teveccühleri, alakaları.
üstad-ı âlî: büyük, yüce ustad.
vezaif: görevler.
yegâne: biricik, tek, yalnız.
zat: kişi, şahıs.
zevat-ı mübarek: mübarek zatlar, şahıslar, kimseler.

[Ahmed Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım!

Aktab-ı Hamse-i Azîmenin birincisi ve *Gavs-ı Azam* namıyla müştehir Şeyh-i Geylânî Hazretlerinin, şimdiki Kur'ân'ın hadimlerine bakan kasidesindeki ihbarat-ı gaybiye-i mühimmeyi havi, kıymettar risaleyi kardeşlerime ve dostlarıma okudum. Ve inşaallah fırsat buldukça yine okuyacağım. Rahatsızlığım, bir suretinin takdimine fırsat bahş etmediği gibi, Otuz İkinci Sözün, Birinci ve İkinci mevkıflarından da üç dört sahifeden daha fazla yazmaklığıma mâni oldu.

Sevgili Üstadım! O büyük şeyhin mazhar olduğu o büyük tecelli ve nail olduğu o büyük eltaf-ı sübhaniye ile sekiz yüz senelik mesafeyi gören ve bu müddet arasında gelip geçenlere ve bu günün dehşetini ehl-i zevk ve keşfe gösteren, yazılarında ki o derin ve pek ince manalar, idrak edebildiğim kadarını düşünürken, ehl-i gafletin nazarından saklanmış olan ve fakat ehl-i hakikatin görmesine mâni olmayan maziyi hatırladım. Ve bu risalenin feyziyle mücahede-i maneviyenizden ve etrafınızda toplanmış olan fedakâr, mücahit talebelerinizden ve maruz kaldığınız mühlik felâketlerden ve nail olduğunuz, bu kadar azîm eltaf-ı ilâhiyeden başlayarak, Şah-ı Geylânî'ye kadar ve ondan Asr-ı Saadete kadar uzanan, o uzun zamanı hayalen gezdim. O büyük Gavs'ın sekiz yüz sene evvel ilân ettiği bu hakikatin karşısında hayran oldum. O

Aktab-ı Hamse-i Azime: beş büyük kutup şeyh
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
azım: büyük, yüce, ulu
bahş: bağış, ihsan, verme
dehşet: büyük korku, hali korkma, urkme
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i zevk ve keşf: keşif ve kerametten zevk alan
eltaf-ı süphaniye: süphan olan Allah'ın lutufları, güzellikleri ve nimetleri
evvel: önce
fıkra: parça, mektup, bölüm.
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
felâket: musibet, büyük dert, bela
feyz: ihsan, bağış, kerem
Gavs: Abdülkadir-i Geylânî Hazretleri
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
hadim: hademe, hizmetçi
hakikat: gerçek, doğru.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
hayalen: hayalî bir şekilde.
idrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ihbarat-ı gaybiye: önemli geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler
ilan ve mühimme: yayma, duyurma
inşaallah: Allah izin verirse
kıymettar: kıymetli, değerli.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
mani: engel, mania, set.
maruz: uğramak, etkilenmek.
mazhar: nail olma, şereflenme
mazi: geçmiş zaman
mesafe: uzaklık, ara
mevkif: kısım, parça, bölüm, bırnm
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihat.
mücahit: cihat eden, savaşan
müddet: süre, zaman
mühlik: tehlikeli
müştehir: iştihar eden, şöhret bulan, şöhret kazanan, meşhur, ünlü
nail: kavuşma, ulaşma, erme.
nam: ad.
nazar: bakış, dikkat.
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
suret: nüsha, kopya
takdim: arz etme, sunma
taleb: öğrenci.
tecelli: Allah'ın lütfuna nail olma.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen

büyük şeyh Eski Said gibi bir münit ile Yeni Said gibi bir ders arkadaşıyla konuşuyor. Ve konuşmaya da zaman ve mekân mâni olamıyor. İster arzın öbür tarafında olsun, ister semavatın en uzak köşelerinde olsun, ister Hazret-i Âdem Safiyyullah zamanında dünyaya veda etmiş olsun.

İşte bu muhavere neticesinde bu ihbarat-ı gaybiyeyi ve acibeyi sekiz-on sene evvel öğrenmiş ve şimdi de talebelerinize ders veriyorsunuz. Bu hizmette temayüz eden arkadaşlarınıza irae ederek, her hususta sıtayişe lâyık Hulûsî'yi ve ona refik olacak bir kabiliyette bulunan mütevazi Sabri'yi ve hizmet ve gayretleriyle sadıkane çalışan Süleyman ve Bekir Ağa gibi talebelerinize işaret eyliyorsunuz. Ve bu küçük cemaatin istinadgâhı olan, azîm cemaatlerin himmetlerini ve bu cemaatlerin içindeki nuranî sıfatları tanıttırdığınız gibi, Şah-ı Geylânî zamanındaki Hulâgû vak'asıyla da zamanımızın riyakâr münafıklarına ve bu münafıkların re'skârlarına hitap ederek "yakın bir istikbalde kahhar bir el, size cezanızı tamamen vermekle, masumların intikamını alacaktır," diyorsunuz. Bu hakikatler gösterilen dokuz-on delil ile ispat edildikten sonra, bu risale-i şerife ile ilân ediliyordu.

Sevgili Ustadım! Hulûsî Bey'in bir fıkrasında söylediği gibi, ben de diyorum ki: Kur'ân'ın feyziyle açtığınız bu cadde-i Nuraniyede acz ve fakr kanatlarıyla tayeran ederken, ne büyük harika kerametlerle karşılaşıyorsunuz. Ve ne azîm hâdisat-ı acibeye şahit oluyorsunuz. Kim bilir, daha neler göreceksiniz ve mazhar olduğunuz

acibe: şaşılacak, hayret edilecek, tuhaf, anlaşılmaz şey
acz: zayıflık, güçsüzlük.
arz: yer, dünya
azîm: büyük, yüce, ulu
cadde-i Nuraniye: Nurlu cadde, yol
cemaat: bir mezhebe veya bir gruba bağlı olanların oluşturduğu topluluk
delil: kanıt, tanık, burhan
evvel: önce
fıkra: parça, mektup, bölüm
fakr: fakirlik, yoksulluk, varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma
feyiz: ilim, irfan, ihsan, bağış
hadisat-ı acibe: görülmemiş, hayret verici olay
hakikat: gerçek, doğru
harika: olağanüstü
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme
hitap: söylem
hizmet: görev, vazife.
husus: mevzu, konu
ihbarat-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
intikam: öç alma
irae: gösterme
ispat: kanıtlama, doğrulama
istikbal: gelecek.
istinatgah: dayanak noktası, güvenilecek yer.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kahhar: kahreden, yok eden, batıran, mahveden
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
mâni: engel, mania, set.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mazhar: nail olma, şereflenme
mekan: yer, mahal
muhavere: konuşma, sohbet etme
münafik: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu
murit: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufi hakikatleri öğrenen kimse.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
refik: arkadaş, yoldaş
risale-i şerife: şereflı, mübarek risale, kitap
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekâr
sadıkane: sadık olarak, doğruluk üzerine
safiyullah: Allah'ın seçtiği temiz kıldığı kul
semavat: semalar, gökler
sima: yüz, çehre
sıtayış: övme, övüş, methetme, sena
Şah-ı Geylani: Şeyh Abdulkadir Geylani
şeyh: Abdulkadir-i Geylânî Hazretleri
talebe: öğrenci.
tayeran: uçma, uçuş.
temayüz: kendini gösterme, seçkin hale gelme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vakıa: olay
veda: ayrılık, ayrılma, ayrılış.

bu inayetlerden bizleri de hissedar ederek, vazifemizde her an gayret ve ciddiyet tavsiye ediyorsunuz.

İşte sevgili Üstadım, bu kadar ikram-ı İlâhî karşısında bir taraftan kulluk edemediğim için gözlerim yaşarıyor. Kalbim ağlıyor. Diğer taraftan da bangâh-ı Samediyete afv olunmaklığım için yalvarırken, bîhad ve bîhesap minnet ve teşekkürlerimi takdim ediyorum. Ve sevgili Üstadıma ve muhterem fedakâr kardeşlerime muvaffakıyet ve selâmetler ihsan edilmesi için duagû oluyorum, kıymettar Üstadım, Efendim Hazretleri.

Günahkâr Talebeniz
AHMED HÜSREV

175

[Re'fet Bey'in fıkrasıdır.]

Pek Muhterem ve Sevgili Üstadım Efendim!

Bu defa gondermiş olduğunuz Gavs-ı Geylânî Hazretlerinin ihbar-ı gaybiyesi, çok şayan-ı hayret ve teemmül bir mesele-i mühimmedir. Büyük zevk-ı ruhanî ile okumakla beraber, fakir talebeniz bunu çoktan hissetmiştim. Üstadımızın bu zaman için, muhim bir vazife-i maneviyesi var. Lâkin henüz ifşa etmiyor, mektum tutuyor, fikrindeyim ve bu fıkrımı bazı hâlis kardaşlarıma da söylemiştim. Geçen sene Sabri Efendi'ye yazmış olduğunuz mektupların birinde de şu fıkrayı görmüştüm. "İmam-ı Rabbanî, 'Son

bangâh-ı Samediyet: her şeyin ona muhtaç hiçbirşeye muhtaç olmayan Allah'ın huzuru
bîhad: hadsiz sınırsız pek çok
bîhesap: sayısız hesapsız
ciddiyet: ciddilik
defa: kere kez, yol
duagû: dua okuyan dua eden duacı
fıkra: parça mektup bölüm
fedakâr: kendini veya şahsi menfaatlerini hiçe sayan feda eden
günahkâr: gunahlı gunah işlemiş
hâlis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hissedar: hisse sahibi hissesi olan
ifşa: duyurma gizli bir şeyi yayma
İhbar-ı gaybî: gayba ait haber geçmiş veya gelecek zamana ait haber
İhsan: bağışlama ikram etme lutuf
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı.
inayet: yardım, ihsan, lutuf
kıymettar: kıymetli değerli
mektum: gizli saklı kalmadılmış
mesele-i mühimme: mühim onemli mesele
minnet: iyilige karşı duyulan şukur hissi.
muhterem: saygı değer hurmete layık, saygın.
muvaffakıyet: başarı.
mühim: onemli ehemmiyetli.
selâmet: kurtulma selâmete çıkma.
şayan-ı hayret: hayret edilecek, şaşılacak şaşırmaya değer şey hayret verici şey
takdim: arz etme, sunma
talebe: ogrenci
teemmül: inceden inceye etraflıca dusunme
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin ozel ismi yenne geçen bir sıfatı, oğretici ogretmen
vazife: gorev.
vazife-i maneviye: maneviyata ait ruha ait vazife gorev ış
zevk-ı ruhanî: ruha ait zevk ruhun hissedebildiği zevk.

zamanlarda biri gelecek, iman meselelerini gayet vazıh bır surette neşır ve ilân edecek. Bu sizin hiç ender hiç kardeşiniz, haşa kendimi o adam zannedecek değilim, yalnız o büyük adamın bir piştar neferi olduğumu zannediyorum. Sen benden o zatın kokusunu hissediyorsun.'" Bu fıkra evvelkı düşüncemı takvıye etti ve kemal-i sürurla gelıp Hüsrev'e dahi söyledim. Üstadımızın rütbe-i maneviyesini anladığımızdan, çok sevinmiştik. Bundan dört-beş ay evvel de ziyaret-ı âlînize geldiğimde Üstadımız hakkında sormuş olduğum suale verdiğiniz cevap, kezalık evvelki kanaatlerimi teyıt ve takvıye etti. O zaman yalnız bir-iki kişi bilıyorduk. Şimdi, bu risalenın neşriyle has talebelerin hepsi vâkıf olmuş oluyor. Sururumuza payan yoktur. Dinsızlığin münteşir olduğu şu zamanda bulunduğumuza evvelce teessüf ediyorduk. Şimdi hiç teellüm, teessür eseri kalmadı. Zat-ı âlileri gibi bır Üstadı bulduğumuzdan, zaman ne olursa olsun bizi me'yus etmıyor. Cenab-ı Allah tûl-i ömur ihsan buyursun. Daha bizlere çok zevkli eserler okutacağınıza eminim. Müsaadenizle şunu da ılâve edeyim kı, sızın daha hanka vazife-i maneviyeniz var. Zaman gelecek remizlerle, işarat-ı Kur'ânıye ile, öyle haber vereceksınız kı, (HAŞİYE) bunlan da geçecek ve bizleri şaşırtıp bırakacaktır.

Fakır Talebenız

Re'fet

HAŞİYE: Bu, Re fet ın bır keramet ı ferasetıdır

emin: inanma, güvenme
ender: daha (en, pek) nadir, çok seyrek ve az bulunan
evvel: once
evvelce: daha once
fıkra: parça, mektup, bolum
gayet: son derece
haber: bilgi, bilgilendirme
harika: olaganustu.
haşa: asla, katıyen, hiç bır vakıt.
haşiye: dipnot.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lütuf
ilân: yayma, duyurma, bildirme
iman: inanç, ıtıkat.
işaret-i Kur'anıye: Kur'ân ın işaretı gostermesi
kanaat: inanma, görüş, fikir
kemal-i sürur: tam bır sevinç, mutluluk.
kezalık: keza, bu da oyle, boylece
mesele: konu.
münteşir: etrafa yayılmış, duyulmuş
musaade: izin
nefer: asker, er
neşr: dagıtma, yayma, saçma, serpme
payan: son, nihayet, bitim, akibet.
pışdâr: onde gıden, one düşen, oncu.
remz: işaret, gızlı ve kapalı bır surette ifade etme
rütbe-ı maneviye: manevi rutbe, makam, derece
sual: soru
suret: bıcım, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyıt ve tasdik etme
talebe: ogrencı
teellüm: elemlenme, tasalanma, dertlenme, uzuntu duyma
teessüf: uzulme, esellenme, bır şeyin tesinin hissetme, acı duyma
teessür: kederlenme, uzulme, acı duyma
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tûl-i ömur: omrun uzunlugu
Üstad: Bediuzzaman Said Nursı Hazretlennin, özel isim, yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vakıf: bılgılenme, bılme
vazıh: açık, âşıkar, kolay anlaşılır
zan: zanneden, sanan, zanneden
zat: kişi, şahıs
zat-ı âlî: buyuk şahsınız.
zıyaret-ı alî: yuce ziyaret, manevî yucelik veren ziyaret.

176

[Re'fet Bey'in fıkrasıdır.]

Son gönderdiğiniz Minhacü's-Sünnet gibi lem'alar hakkında ne söylesem ifade-i meram etmiş olamam. Zira eserler birbirini takıben neşrolundukça, kıymetleri de mebsutan tezayüt etmektedir. Bizlere Cennet hayatı yaşatmaktadır. Eserler hakkında fakirin mütalâa yürütmesi küstahlık olur. Çünkü, Şeyh-i Geylânî'nin medih buyurduğu, zat-ı mübarekin yazmış olduğu eseri tenkit değil, kemal-i hürmetle tasvip ve tahsin ve takdir ve büyük bir zevk-i ruhanî ile okumakdan başka ne yapabiliriz. Yalnız şu kadar diyebilirim ki, bu dalâlet devrinde bizlere zat-ı âlîleri gibi yüksek bir Üstadı lütuf buyuran ve şimdiye kadar emsaline tesadüf olunmayan, mükemmel ve mükemmil eserler okutup ezvak-ı nâmütenahiye içinde yaşatan Hâlik-ı Zülcelâl'e, nihayetsiz şükürler etmekle, ifa-i vazife-i ubudiyet edebilirsek bahtiyarız.

TALEBENİZ RE'FET

177

[Hafız Ali'nin fıkrasıdır.]

Pek Sevgili ve Muhterem Üstadım!

Hazret-i Şeyh-i Geylânî Kuddise Sirruhu'l-Âlînin kerametı-ı acibe-ı gaybiyesini aldım. Hayretimden duşünmeye

bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
dalalet: azgınlık, sapıklık.
emsal: örnekler, benzerler
fıkra: parça, mektup, bolum
Hâlik-ı Zülcelâl: celâl sahibi yaratan Allah (c.c)
ifade-i meram: dilek ve maksadı ifade etme; kitaplara yazılan onsoz
ifa-i vazife-i ubudiyet: kulluk gorevini yapmak.
kıymet: değer
kemal-i hurmet: saygıyla
keramet-ı acibe-i gaybiye: bilinmeyenden haber veren acaip olaganüstü
kuddise sirruhu l-alı: Allah sırrını yuce kılsın.
lütuf: guzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
mebsuten: mebsut olarak, aşılmış yayılmış etraflıca anlatılmış olarak.
medih: ovmek
minhacüssunne: Bediuzzaman Said Nursi'nin Lem'alar kitabında yer alan bir eserinin adı.
muhterem: saygı deger hurmete layık, saygın
mükemmil: mukemmel hale getiren, tamamlayan, tamamlayıcı, ikmal eden, mukemmelleştiren.
mütalaa: dikkatli okuma, tetkik etme
neşr: yayım, yayın
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
şükur: teşekkur
tahsin: hayran olma
takdir: kıymet verme, begenme
takıben: takip ederek, takip suretiyle
talebe: oğrenci
tasvip: doğru bulma
tenkit: eleştirme
tesadüf: rastlantı
tezayüt: artma, çoğalma, ziyadeleşme
ubudiyet: kulluk.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin, ozel isim yerine geçen bir sıfatı; oğretici, oğretmen
zat-ı âlî: buyuk zat, kişi
zat-ı mübarek: mubarek kişi
zevk-ı ruhanî: ruha ait zevk, ruhun hissedebildiği zevk.

başladım. Aradan çok geçmeden hizmet ettiğim Nur elektrik fabrikasından bir düğme çevrildi. Bir mumluk bir ziya geldi. Bir şeyler görmeye başladım. Ayrıyla yazıyorum. Kusur ve noksan bîçare Ali'nindir.

Evet Üstadım! Nasıl ki, Fahr-ı Âlem (sallâllâhu aleyhi vesellem) Hazretleri şecere-i kâinatın hayattar çekirdeği, Enbiya ve Mürselîn o şecere-i mübarekin dallan olup, dalın ibtidasından müntehasına kadar, kat'î bir alâka ile daimî birbirlerini götürüyorlar. Bu sır için Hazret-i Âdem Safiyullah kokladığı ve hissettiği nur-ı Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) hakkında demiş: (Yâ Rab, benim alnımda bir çığırta var, nedir? Cenab-ı Kibriya hazretleri buyurmuş: Nur-ı Muhammed'in (aleyhissalâtü vesselâm) tespihidir. Aynen kütüb-i sabıkada vesile-i dünya olan (Şah-ı Levlâkî) evsafıyla, ashabıyla haber vermeleri gösteriyor ki, ulûm-i evvelîn ve ahirîni cami bir kitap ile ba's olunacak, kâinatın ruhu hükmünde ve bütün kâinatın güzelliklerini kendi fıtratında tecemmu edip, tekemmule tulûu, fecirden sonra şemsin tulûu gibi bekleniyordu.

İşte bu kitab-ı kâinatın vazıh bir fihrisi-e-i mukaddesesi olan Furkan-ı Mübin Arş-ı Azamdan, ve her ismin azamî mertebesinden nüzul ile kökü Arş-ı Azamdan, gövdesi Fahr-i Âlem'in (sallâllâhü aleyhi vesellem) sadrına ve dallan bütün zemini ihata eden kitab-ı kâinatın her sahifesinde ve her cüz'ünde lâfzullah ve lâfz-ı Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve lâfz-ı Kur'ân'ın bütün birbiriyle

ahirin: sonrakiler
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
Arş-ı Azam: en büyük arş. Allah'ın katı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
ashap: Sahabeler. Hz. Peygamber'in (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
ba's: gönderme, yollama, irsal
bîçare: çaresiz, zavallı
Cenab-ı Kibriya: Yüce Rab. azamet ve kudreti sonsuz, şeref ve azamet sahibi olan Cenab-ı Allah.
cüz: kısım, parça, bölük
çığırta: parlaklık, nur
daimî: süreklı, devamlı
enbiya: nebiler, peygamberler
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
Fahr-ı Âlem: Kâinatın övünç ve gurur kaynağı
fecr: sabah namazı vaktı, sabaha karşı güneş doğmadan önce ufkun doğusu tarafından görünen aydınlığı
fihrisi-e-i mukaddese: kutsi temiz, pak liste
Furkan-ı Mübin: hak ile batılı tam olarak ayıran Kur'ân-ı Kerîm, haber, bilgi, bilgilendirme
hayattar: canlı, yaşayan
Hazret-i Adem: ilk insan ve ilk peygamber.
hizmet: görev, vazife.
hükmünde: değerinde, yerinde
ihata: kuşatma, içine alma
ibtida: baş, başlangıç
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kitab-ı kainat: kainat kitabı.
kusur: suç, kabahat.
kütüb-i sabıka: önceki, geçmiş kitaplar
lafz-ı Kur'ân: Kur'an lafzı, Kur'ân kelimesi, Kur'ân sözü
lafz-ı Resul-i Ekrem: Hz. Peygamberin sözü
lâfzullah: Allah lâfzı
mertebe: derece, basamak.
müntehâ: bitiş, sona erme.
mürselîn: gönderilenler, peygamberler
nur-ı Muhammed: Hz. Muhammed'in (asm) nuru, ışığı
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş
Rab: Ey Allahım!
sır: gız.
sadr: göğüs, sine
safiyullah: Allah'ın seçtiği temiz kıldığı kul.
sahife: sayfa
Sallallahü aleyhi vesellem: Allah'ın selamı üzerine olsun
şah-ı levlak: eğer sen olmasaydın ayetinden
şecere-i kainat: kainat ağacı
şems: güneş
tecemmu: toplanma, birikme, yığılma
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma
tulu: doğma, doğuş
ulûm-ı evvelin ve ahirini cami: önceki ve sonraki ilimleri barındıran.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi. Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vazıh: açık, âşikar, kolay anlaşılır
vesile-i dünya: dünyanın yaratılış sebebi
zemin: yeryüzü.
ziya: ışık, aydınlık, nur

alâkadarâne işaret edip birbirini göstererek, bin birinin hukumlerini tasdik ettikleri misillü Hazret-i Şeyh (kuddise sirruhu) sırrına mazhar olduğu, esma ve cilvesine mazhar olduğu levh-i mahfuz ve lûtfuna mazhar olduğu Cenab-ı Hâlıkın bildirmesiyle, sekiz asır sonra kendisiyle tevafuk eden bir hadim-i Kur'ân'ı görüp ve tasdik etmekle haber vermesi, hak ve ayn-ı hakikattir.

Evet, Hazret-i Şeyh hadim olduğu o hizmet-i kudsiye-ı Kur'âniye hürmetine zamanın padışahlarını titretmiş nur-i Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) omuzunda tecelli etmesiyle, o nur-i Muhammed'in (aleyhissalâtü vesselâm) ziyasıyla hareket eden bütün evliya Hazret-i Şeyhe boyun eymeleri, gerek müslim ve gayrimüslim ve her bir meşrep ehli, Hazret-i Şeyhi tenkide cur'et etmemeleri gösteriyor ki, cadde-i Muhammediyede (sallâllâhü aleyhi vesellem) bataklık ve nur-i Muhammedîde (aleyhissalâtü vesselâm) zıll olmadığını aynelyakin derecesinde ispat ediyordu.

Öyle de, on dördüncü asrın hadim-ı Kur'ân'ı da dokuz yaşından, altmış (seksen altı) yaşına kadar bilâ istısna doğrudan doğruya Kur'ân namına hizmet ve hareketi ve zamanın padışahından en canavar reislerine baş eğmediği, Hatta terakkiyat-ı fenniye ve zihniyede birinciliği ihraz eden, Avrupa devletlerini iskât eden, zemzeme-ı Kur'âniyenin şifahanesinden nebean ederek, onların semlerine karşı tiryaklan şişe değil, mâ-ı cân nehirlerle i'lâ-ı kelimetullah eden ve onlann kal'alarını zirüzeber eden, emsalı görülmemiş on dördüncü asra mahsus

alâkadarâne: ilgilenerek, alâka göstererek.
Aleyhissalatu Vesselam: salat ve selam ona olsun
asr: yüzyıl
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı gerçeğin ta kendisi
aynelyakin: gözle görür derecede inanma bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
bila: sız, siz
cadde-i Muhammediye: Hz Muhammed'in yolu islâmiyet.
canavar: zararlı vahşi
Cenab-ı Halık: yaratıcı Allah
cilve: tecelli görüntü.
cur'et: cesaret etme yüreklilik, yiğitlik.
ehli: sahip malik, yetki sahibi olan
emsal: örnekler benzerler
esma: adlar isimler
evliya: veliler Allah dostları
gayrimüslim: Müslüman olmayan İslâmiyeti kabul etmeyen
haber: bilgi bilgilendirme
hadim: hademe hizmetçi hizmet eden işe yarayan
hadim-i Kur'an: Kur'ân hizmetçisi
hasiye: dipnot.
hizmet: görev vazife.
hizmet-i kudsiye-i Kur'âniye: kudsi Kur'an hizmeti
hukum: emir buyruk.
hürmet: saygı
i'la-i kelimetullah: İslamlığı yüceltme İslâm hakikatlarını yaymaya çalışma
ihraz: nâil olma erişme
iskât: susturma düşürme hükumsüz bırakma
ispat: kanıtlama doğrulama
istısna: ayırma ayrı tutma benzerlerinin dışında bırakma
kal'a: büyük hisar
kudduse sirruhu: sırrını mukaddes kılsın
levh-i mahfuz: korunmuş levha Allah'ın ezeli ilmiyle kainatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
lûtuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan.
mâ-ı cân: akarsu
mazhar: nail olma şereflenme
meşrep: gidiş hareket tarzı tavır, tutum meslek.
misillü: gibi benzen
nam: ad
nebean: yerden çıkma kaynama fışkırma
Nur-ı Muhammed: Hz Muhammed'in (asm) nûru ışığı
reis: başkan
sir: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
sem': hastalık.
şifahane: şifa yeri hastahane.
tasdik: doğrulama onaylama
tecelli: belirme bilinme görünme
tenkit: eleştirme
terakkiyat-ı fenniye: fennî ilerlemeler fenle ilgili yükselmeler
tevafuk: uyma uygunluk, birbirine denk gelme.
tiryak: en iyi çare baş ilaç
zıll: gölge
zemzeme-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hoş sedası
zir ü zeber: darmadağın paramparça yerlebir
ziya: ışık aydınlık, nur

envar-ı Kur'âniyeden Risale-i Nur ile, cihanın cihat-ı sittesini ve semanın yüzünü aydınlatan ve yaralı olup ölmeyen ehl-ı imanın yaralarını tedavi ve seksen yaşında ihtiyarlarını şab-ı emret ve gençlerini masum bir hâle, Hazret-i Eyyûbvari, hayat bahşına vesile olan hadım-i Kur'ânînin ve Nur Risalelerini, değil Hazret-i Şeyh (KS) altıncı asırdan on dorduncu asırda görmesi, kutub-ı sabıkada remzen ve Hazret-i Kur'ân'da sarahaten göstermeleri, "O kıtab-ı mubarekin şe'nindendir" diyebileceğim. İnşaallah vazifenin makbuliyetine işarettir ki, vazifenin ehemmiyetine binaen Cenab-ı Hak onu çok zaman evvel göstererek, Mebus-i Âlem Güzide-i Benîâdem Efendimizden, Hulefa-i Raşidînden (radıyallahu anhum), aktab-ı evliyadan öyle bir manevî kuvvet teraküm etmiş oluyor ki, değil bu zamanın kör ve sağırları, dünyanın en azgın firavun ve nemrutlan da olsa yine korkacaklan ve ağız açamayacaklan bedihîdir. Dilerim Cenab-ı Hak'tan, envar-ı Kur'âniyenin [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ bayrağı altında toplanan ehl-i imanın ellerine yetişmesiyle, ilâyevmi'l-kıyam o envarın tevessüüne ve neşrine hayatını feda eden ve edecek erbabının teksirini ihsan buyursun, âmin, âmin, bihürmeti Seyyidi'l-Mürselîn...

Sevgili Üstadım! Yanın yaşımın tercüman olduğu şu arzama, yanın nazarla bakıp afv ü kusur buyurmanızı diler, el ve eteklerinizden öper, bize ve bütün âleme

afv ü kusur: kusurların affedilmesi
aktab-ı evliya: kutup evliyaları, Büyük evliyalar
alem: cihan, evren
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
ariza: istekleri, arz etme, dile getirme, altta üste takdim edilen yazı veya mektup
bahş: bağış, ihsan, verme
bedihî: delilsiz, açık olan, beşbeşli, aşikâr
bihürmeti seyyidil-mürselin: peygamberlerin efendisi hürmetine
binaen: -den dolayı, -den oturu, -için, -dayanarak, yapılarak, bu sebepten
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cihat-ı sitte: dört taraf, her yönü
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
envar-ı kur'aniye: Kur'an nurları, Kur'an parıltıları, ışıkları
Envar-ı Kur'aniye: Kur'ân nurları
erbap: kişiler, iyi insanlar
evvel: önce
feda: uğruna verme
firavn: firavun
güzide-i ben-i Âdem: insanların en seçkini
hadim-i Kur'ani: Kur'ân hizmetkarı
hale: durum, vaziyet
haşiye: dipnot
Hulefa-ı Raşidin: dört halife
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtiyar: yaşlanmış kimse, yaşlı
ilâ: son, nihayet, dek, değin, ...ye, ...ye kadar
İnşaallah: Allah izin verirse.
kitab-ı mübarek: mübarek kitap, Kur'an
kusur: özür kabul etme, ayıplama
kutub-ı sabıka: Önceki, geçmiş kitaplar
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik
manevi: manaya ait, maddi olmayan
masumi: suçsuz, günahsız, safiyetmiz
mebus-i âlem: âlem mebusu, âlemin vekili
nazar: bakış, dikkat.

1. Allah'tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed (ASM) Onun resuludur. (Muhammed Suresi, 19.)

nemrut: Hz. İbrahim'in peygamber olarak gönderildiği bölgede saltanat sürdüğü nüvayer edilen Babil'in kurucusu ve hükümdarı. Cenab-ı Hakka karşı kibir taslayarak isyan eden ve Hz. İbrahim'i ateşe attıran kâfir hükümdar.
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
Radıyallahu anhum: Allah onlardan razı olsun
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
sarahaten: açıkça, açıktan açıya
sema: gökyüzü, gök.
şabb-ı emret: sakalı bıyıkı çıkmamış genç.
şe'n: hâl, keyfiyet, durum, özellik, yapı, istidat.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeye
teksir: çoğaltma, artırma.
teraküm: birikme, yığılma, toplanma
tercüman: ifade eden
tevessü: genişleme, yayılma.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vazife: görev
vesile: aracı, vasıta
yevmi'l-kıyam: kıyamet günü

vesile-i hayat olan Üstadım, Cenab-ı Hak sizden ebediyen razı olsun, duasını gece ve gündüz niyaz eylerim.

Mucrim Talebeniz
Ali

178

[Hulûsî'nin fıkrasıdır.]

Azız, Muhterem Üstadım Efendim Hazretleri!

Emirlerinize imtisalen, uhrevî kardeşimiz Hüsrev Bey tarafından ırsal buyurulan şayan-ı hayret ve cay-ı dikkat, mühim bir ihbar-ı gaybî ismini taşıyan çok kıymetli, manalı, ruhlu, sururlu, tesirli, lezzetli, hikmetli, nurlu emrinizi bu hafta aldığımdan dolayı, Cenab-ı Hak ve Feyyaz-ı Mutlak Hazretlerine hamd ve şükürler ve müşfik Üstadıma yüzümün karasına, kalbimin yarasına bakmayarak, dergâh-ı Ilâhiyeye kapanıp dualar eylerim. Ve defaatle,

اَللّٰهُمَّ حَصِّلْ مُرَادَنَا وَمَقْصُودَ أُسْتَادِنَا سَعِيدِ النُّرْسِي بِحُرْمَةِ
حَبِيبِكَ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمْ آمِينَ (1)

dedim.

Gavs-ı A'zam Şah-ı Geylânî (kuddise sirruhu'l-âlî) Hazretlerinin eserlerindeki gaybî ve manevî ihbar, bu bîçareyi öyle bir hâle getirdi ki, tariften âcızım.

1- Allahım, nebiyy-i ümmî olan habibin Muhammed'in (asm) hürmetine bizim muradımızı ve Üstadımız Said Nursî'nin maksudunu gerçekleştir. Âmîn.

azîz: izzetli, muhterem, saygın
biçare: çaresiz, zavallı
cay-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkat edilecek yer veya şey, dikkate değer
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
defaat: kereler, defalar, kezler, yollar
dergâh-ı Ilâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
eser: telif, kitap, yayın
fıkra: parça, mektup, bölüm.
Feyyaz-ı Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmadan çok, çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.)
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
gaybî: görünmeyen
hale: durum, vaziyet.
hamd: teşekkür, şükran
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki gayelen araştırma
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
imtisalen: imtisal ederek, uyarak, tâbi olarak.
ırsal: göndermek, gönderilmek, yollamak.
kuddise sirruhu'l-âlî: sırrını yüce ve mukaddes kılsın
mana: anlam.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mucrim: cürüm işlemiş, suçlu
mühim: önemli, ehemmiyetli
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
razı: rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen, muvafakat eden, hoşnut olan
ruh: his, duygu
sürur: sevinç, mutluluk
şayan-ı hayret: hayret edilecek, şaşılacak, şaşırmaya değer şey, hayret verici şey
şükür: teşekkür
talebe: öğrenci
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tesir: etki
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi, yenne geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vesile-i hayat: hayat sebebi

Ruhaniyetlerindeki celâlet ve azamet karşısında avuç içinde sıkılan bir top hamur ne hale girerse, bu bîçarede öyle oldum. Bir şey düşünemez, sersem, âdeta meyyit-i müteharrik bir hâle geldim. Günlerden beri zihnim ve bütün havassım, hemen tamamen bu harika eserle meşgul. Bu hâlette iken, istidadımın fevkinde şöyle bir kaç beyit kalbime ve kalemime geldi. Kaidesine uygun olarak düzeltemedim. Muşfik Üstadımın aflarına istinaden yazıyorum. Tashihi, Üstadıma ve Hablullaha yapışan kardeşlerime bırakıyorum.

Hulûsî bak gaybî ihbarnameye,
Gör Ustadın neler izhar eylemiş.

Kitab-ı Sinan'dan edip tefeül,
Hakka ki keramet ibraz eylemiş.

"Ummî Alîm" ile (HAŞİYE) *"Sınan Ummî"de,*
Hesab-ı ebcetle var mutabakat

Görünür bakılınca bu tarikle,
Esma-i Üstadla tam münasebet.

Hakkıyla hadimü'l-Kur'ân'dır Üstad,
İspata kâfidir bu muvafakat.

Hayretbahş esrara vâkıftır bu zat,
İhvana deriz haber-i beşaret

HAŞİYE: (Ummî ey âlim) tarzında okunduğuna göre.

adeta: sanki.
alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik.
beyit: iki mısradan oluşan şiir.
bîçare: çaresiz, zavallı.
celalet: büyükluk, ululuk, heybetlilik.
eser: telif, kitap, yayın.
esma-i Üstad: Üstadın ismi.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
fevk: üst.
gaybî: görünmeyen.
haber-i beşaret: müjde haberi.
hablullah: Allahın ipi.
hadimü'l-Kur'an: Kur'ân hizmetkârı, Kur'an'a hizmet eden.
hâle: durum, vaziyet.
haleti: hal, durum.
hârika: olağanüstü.
haşiye: dipnot.
havas: hasseler, duyular.
hayretbahş: hayret veren, hayranlık uyandırıcı.
hesab-ı Ebcedî: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretleri çıkarmak, tarih düşürmek.
İbraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
ihbarname: İhbar kağıdı, bir şeyin geldiğini veya bir paranın ödenebileceğini bildiren haber kâğıdı.
İhvan: kardeşler.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kafî: yeterli.
kaide: kural, esas, düstur.
keramet: Allahın veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler.
kitab-ı sınan: sınanın kitabı.
meşgul: ilgilenen, uğraşan.
meyyit-i müteharrik: hareket halindeki ölü.
mutabakat: uyma, uygunluk, birbirini tutma.
muvafakat: müsaade etme, kabul etme.
münasebet: ilgi, ilişki, münasebet.
muşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
ruhaniyet: ruhlara hükmetme.
sersem: budala, aptal.
tarik: yol.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
tefe'ül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma ve o kısmı uğurlu sayma.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı.
vakıf: bilgilenme, bilme.
zat: kişi, şahıs.
zihin: bilinç, dimağ.

Sekiz yüz sene evvelinden görmüş,
Hadimu'l-Furkan Bediuzzaman'ı.

Habib-ı Hudâ hem de Gavs-ı Azam,
Sultan-ı evliya Şah-ı Geylânî.

Büyük bir hüsnüzan eyle, Üstadım,
Seni Kur'ân hadimi eder add

Kapan secde-i şükre ey Hulûsî:
(1) إِلٰهِي أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا الْعَبْدُ

Bu âcız kulunu muvaffak eyle,
Hizmet-i Kur'ân'la şerefyab eyle.

Hizbü'l-Kur'ân'dan ayırma tâ ebed,
Bu asi kuluna merhamet eyle.

Üstadım Said Nursî'den ol razı,
(2) بِحُرْمَةِ حَبِيبِكَ الرَّاضِيِ الْمَرْضِيِ

Evliya sultanı Abdülkadirin,
Himmetin eksiltme bizden İlâhî.

İhbarname-i gaybın izhannın,
Gönül istedi yazmak tarihini

Yüz bin hamd ü şükret, Hakka Hulûsî
Sana Üstaddır Molla Said Nursî

Uhrevî Kardeşiniz
Hulûsî

1- Allahım Sen benim Rabbimsin ben ise Senin bir kulunum

2- O Senden Sen ondan razı olan Habibinin hürmetine

add: sayma, sayılma.
âlim: çok okumuş bilen bilgili bilgin
asî: baş kaldıran söz dinlemez.
Bediuzzaman: Said Nursî'ye ilim adamlarınca takılan bir sıfat. Anlamı çağın eşsiz güzelliği
ebed: sonsuzluk, dalmıdık.
ente: sen.
evliya: veliler, Allah dostları
evvel: önce
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylani Hazretlerinin namı.
Habib-i Hudâ: Allah'ın sevgili sı
hâdim: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan
hadimu l-Furkan: Kur'ân hizmetkârı
Hakka: Cenab-ı Hak.
hamd: teşekkür, şükran
haşiye: dipnot.
himmet: yardım, ihsan, lütuf.
hizbu'l-Kur'ân: Kur'an hizmetkârı, Kur'an taraftarı.
hizmet-i Kur'an: Kur'ân hizmeti
hüsn-i zan: iyi fikirde bulunup, iyi olacağını düşünmek
İlâhî: seslenme (yakarış) Ey Allahım!
izhar: gösterme, açığa vurma
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
molla: eskiden büyük âlimlere verilen isim, büyük kadı, büyük âlim
muvaffak: başarmış, başarılı
Rabbi: benim Rabbim, Allahım
razı: hoşnut olma, kabul etme.
secde-i şükür: şükür secdesi, bir nimete erişmek, sevindirici bir olay yaşamak veya bir musibet ve belâdan kurtulmak sebebiyle Allah rızası için yapılan secde
Sultan-ı evliya: evliyaların sultanı
Şah-ı Geylani: Şeyh Abdülkadir Geylani
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen

179

[Kalemi kerametli Mes'ut'un ehemmiyetli bir rüyasıdır.]

Âlîcenap ve Faziletmend Üstad-ı Muhteremum Efendim Hazretleri!

Tulûat olmadıkça, siz Ustadıma mektup yazmaya muktedir olamıyorum. Çünkü, başlıca âmâlim nurların ikmali olduğundan ve yazdığım esnada bir an evvel bitirmek emeliyle serî bir surette yazdığım için, o nurlardan almış olduğun feyzi etraflıca anlatamayacağım için, mektup tastirine cür'et edemiyorum.

Hüsrev Efendi'nin nezdinizden mufarakatı günü, bendeniz ziyarete geliyordum. Bedre'nin civarında birbirimize tesadüf ettik. Geri dönmekliğimizi söylediler. Sabırsızca esbabının neden münbais olduğunu sordum. Neticeyi anlattılar. Birlikte köye avdet ettik. Çok müteessir oldum. Me'yusiyetimden iki gün dışarıya çıkamadım. Kalbimin teessürünü teskin için, Nurları yazmakla meşgul oldum.

Avdetimizin ikinci gününün gecesi, saat on buçuğa kadar yazı ile iştigal ettim. Sahuru yedikten sonra me'yusâne ve mükedderâne yattım. Gördüm ki, zat-ı âlînizle birlikte Medine-i Münevvere'ye gitmişiz. Harem-i Şerifin kapısından girince, makber-i saadet önümüzde görünüyordu. Makber-i saadetin içinde Peygamberimiz Sallâllâhü Teâlâ Aleyhi ve Sellem Babü's-Selâma doğru müteveccih

alicenap: cömert, iyilik sahibi, yüksek ahlâklı.
amal: emeller, arzular, istekler.
avdet: geri gelme, dönme, dönüş, ricu.
babü's-selam: selâm kapısı.
civar: çevre, yöre, etraf.
cür'et: cesaret etme, yürekliliğ, yiğitlik.
ehemmiyetli: önemli.
emel: amaç, arzu, istek.
esbap: sebepler, vasıtalar.
esna: ara, aralık, sıra, vakit, zaman, hengâm.
evvel: önce.
faziletmend: faziletli, iyi huylu.
Harem-i Şerif: Mescid-i Nebevî, Peygamberimizin kabrinin bulunduğu mescit.
ikmal: tamamlama, bitirme.
ıştıgal: bir işle uğraşma, meşgul olma.
kerametli: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
makber-i saadet: saadet kabri, Peygamber Efendimizin (ASM) mubarek kabr-i şerifleri.
me'yusane: umutsizce, umutsızlıkle, umutsız bir şekilde.
me'yusiyet: umutsızlık.
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
mufarakat: uzaklaşma, ayrılma, ayrılık.
mükedderane: mükedder olan bir kimseye yakışır şekilde, mükedderce, kederli olarak.
münbais: bir sebepten ileri gelen, bir şeyden ileri gelmiş, bir şeyin çıkardığı, bir şeyden doğan.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nezd: yan, kat, huzur, ind.
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
serî: çabuk, hızlı, sürâtli.
suret: biçim, şekil, tarz.
tastir: yazı yazma satırlar meydana getirme, satır dizme.
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma.
tesadüf: rastlantı.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma.
tulûat: kalbe doğan fikirler.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
üstad-ı muhterem: saygıdeğer üstad.
zat-ı âlî: yüce, kıymetli, değerli, büyük zat.

idiler. Ben derakap koşmak istedim. Birlikte ben sizin bir adım arkanızda olarak vardık. İmamın namazdan fariğ olduğunda, nasıl yüzünü cemaate çevirir, bizim girdiğimiz tarafa doğru Zat-ı Risalet dönmüşler. Diz üstüne oturmuşlar ve biz de vardık. Zat-ı âlîniz hemen bir adım mesafeli olarak diz çöküp oturdunuz. Ben de sizin arkanızda diz çöküp oturdum. Siz Resul-ı Ekremle (ASM) ile epey müddet görüştünüz. dikkatli vech-i saadete nazar ettiğimde, alnı vech-i mübareki güneş gibi gayet parlak ve sair aksamı buğday rengi, re'yu'l-ayn muşahede ettim. O esnada mükâlemeniz neye müncer olduğunu anlayamadım. Tefsirini Üstad-ı Ekremime havale ediyorum. Yalnız kasır fikrimle, sen ne oluyorsun, diye kalbimi teskin edebildim. Üstadım şu zalimlerin İslâmıyet'e karşı tecavüzlerini, kendi merciine ve şeriat sahibine şikâyet etti.

MES'UT

180

[Vezirzade Küçük Mustafa'nın fıkrasıdır.]

Ey Sevgili Üstadımız, Ey Nurların Mazharı ve Naşırı!

Cenab-ı Hak, sizi bu memlekete göndermiş, tâ ki dalâlete giden ruhlar, senin neşr ettiğin Nurlarla kurtulsun. Cenab-ı Hakka gece ve gündüz secde-i şükran etsek, bu nimetlerin şükrünü ödeyemeyeceğiz.

aksam: parçalar, bölümler, kısımlar
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi, yüce Allah
dalâlet: azgınlık, sapıklık
derakab: hemen derhal akabinde
fıkra: parça, mektup, bölüm
fariğ: ayrılma, bitirme
gayet: son derece
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
imam: namazda kendisine uyulan Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi
kasır: kısa
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründüğü yer
merci: merkez, kaynak, müracaat edilecek yer
mesafe: uzaklık, ara
müddet: süre, zaman
mükâleme: konuşma
müncer: varma, sona erme
müşahede: İlahî güzellikleri ve sırları görme, seyretme
naşır: eser, neşreden, yayınlayan, dağıtan
nazar: göz atma, bakma, bakış
neşir: yayım, yayın
nimet: lütuf, ihsan, bağış
re'ye'l-ayn: kendi gözüyle görerek
Resul-i Ekrem: çok comert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
secde-i şükran: şükür secdesi, şükretmek maksadıyla yapılan secde
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlahî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şükür: teşekkür
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
tefsir: Yorum, şerh
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğrenci, öğretmen
üstad-ı ekrem: kerem sahibi üstad
vech-i mübarek: mübârek yüzü
vech-i saadet: saadet yüzü, Peygamberimizin yüzü
zalim: zülmeden, acımasız ve haksız davranan
Zat-ı Risalet: peygamberlik makamında bulunan zat.

Ey Üstadım! Ben ümmîyim, sair kardeşlerim gibi malûmatlı değilim ki, Risale-i Nur'a karşı hissiyatımı dilim ile ifade edeyim. Fakat, inşaallah sadâkatte ve muhabbette ve irtibat-ı ruhîde kardeşlerime yetişmeye çalışacağım. Uyanık âlemınde ifade-ı meram edemeyen dılıme bedel, uyku âlemınde ruhumun dıliyle mahıyetını anlamadığım ve sıze karşı merbutıyetıme delâlet eden bır-ıki vakıayı arz edeceğim.

Bırincisi: Bundan bir buçuk sene evvel, ticaret için iki günluk mesafede olan bir köye gitmiştim. O esnada dunyanın iç yüzu bana gorundu. Hem fânî, hem zindan hukmünde olduğundan, bır nefret geldı. Bana bu fânî dunyadan bâkî bır âleme yol gösterecek bır üstad, Cenab-ı Hak'tan ıstedim ve dedim ki: "Oyle bır ustada rast gelsem, soz verıyorum ki, ona tam hizmetkâr olacağım."

İşte ben bu hâlde ve bu nıyazda ıken, o gece gayet şırın ve güzel, bilmediğim bır şehırde gayet guzel, dunyada mıslı bulunmaz zıynetlı bır at ustunde, sız Ustadımı ona bınmış, garptan şarka doğru beş-altı metre yuksekte, şehrin üstünde uçarken selâmınıza durduk. Selâmınızı aldık. O esnada uyandım. Şahadet getırdım. Şukrettim ki, istediğim ustadı bulacağım. Iki ay sonra ziyaretınıze geldim.

Ikinci Vak'a: Ruyada bir şehirde gayet kesretli askerler ve cephane görüyorum. Bız de, güya o askerlerdenız. Dedım: "Yâ Rabbı, bu askerlerin kumandanı

âlem: çağ, zaman
arz: sunma, bildirme
bakî: daımı, sonsuz
bedel: yenne, adına, namına
cephane: savaş malzemesi, top, tufet, vs
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
esna: ara, aralık, sıra, vakıt, zaman, hengam
evvel: once
fânî: olumlu, geçici
garp: guneşın battığı taraf, batı
gayet: son derece
güya: sanki
hıssıyat: hısler, duygular
hızmetkâr: hizmet yapan kımse, hizmetçı
hukmunde: degennde, yerinde
ifade-i meram: dılek ve maksadını anlatma, maksadı ifade etme
inşaallah: Allah ızın verırse
irtibat-ı ruhî: ruhen bağlılık, ılgılı olma
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kumandan: komutan
mahiyet: nıtelık, tabıat, ıç yuz, esas
malûmat: bılgı
merbutiyet: bağlılık, mensup olus, mensubıyet, eklılık
mesafe: uzaklık, arı
mısl: benzer, eş, nazır, tıpkısı
muhabbet: sevgi, sevme
nıyaz: yalvarma, yakarma
Rabbi: benim Rabbım, Allahım
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlennın adı
ruh: hıs, duygu
sadakat: bağlılık, doğruluk
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlık dıleme
selam: karşılama, saygıyla karşılama
şahadet: Islamın beş şartından bın olan kelime-i şehadet getırme
şark: güneşın dogduğu yon, dogu
şukür: gorulen bır yıllığe karşı hoşnuduk ve memnunluk ıfade etme, teşekkur
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlennın, ozel ısım yerine geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vakıa: olay
zindan: hapıshane
zıynet: sus

kimdir?" Niyaz ettiğim vakit karşımızda yüksek bir saray zuhur etti. O sarayın içerisine girdim ki, kumandanı göreyim. Baktım ki parlak bir çay akıyor. O çayı takip ettim. Baktım şubelere ayrılıyor. Devam ettim, tâ menbaına kadar gittim. O askerlerin kumandanı o sulanın sahibini buldum. Yanı, Üstadımızı iki adamla başında namaz kılarken gördüm. Ben de o sudan abdest aldım. Namaza dâhil oldum. Kalbimin hareketiyle, dilimin şahadetiyle uyandım. Cenab-ı Hakka şükrettim ki, Üstadımızı bize gösterdi.

Hizmetkâr ve talebeniz

MUSTAFA

181

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

Bu hafta Otuz Birinci Mektubun Yedinci Lem'ası ile Üçüncü Lem'asını, hazine-i *Mektubat*'a ilâve ve muhîbban ve müştakâne tilâvet eylemekle, vesatat-ı âliyenizle, bir lütf-i azîm-i İlâhîye daha mazhar olduğumdan dolayı Kerîm, Rahîm, Bâkî-ı Zulcelâl'e yüz binler hamd ve şukür eylemekte ve sevgili Üstadımı rıza-i Samedanîsine ve vazife-i meşkûre-i maneviyesinde devamlı, nufuzlu, şümullü muvaffakıyetlere mazhar buyurmasına, âbidâne tazarru ve niyazlarda bulunmaktayım. Bu bîçare ve isyankârdan çok dua beklediğinizi emir buyuruyorsunuz. Ben o dergâh-ı âlîye ancak bir nevi i'cazının izharına

âbidâne: ibadet edene yakışır surette kulluga yaraşır bir şekilde
Bakî-i Zülcelâl: heybet ve celâl sahibi olan Allah
bîçare: çaresiz, zavallı
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dahil: karışma, girme
dergah-ı ali: padişah kapısı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fıkra: parça, mektup, bölüm
hamd: teşekkür, şükran.
hazine-i mektubat: Mektubat ismli hazine gibi olan eser
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
izhar: gösterme, açıga vurma
Kerim: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullarına nimetler ihsan eden, günahları örten, günah işleyen affeden Allah.
kumandan: komutan
lutf-ı azım-ı İlahi: Allah'ın büyük lütfu, ihsanı, ikramı.
mazhar: nail olma, şereflenme
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıkıgı yer
muhibban: dostlar, ahbaplar, sevilenler
muvaffakıyet: başarı
müştakane: iştiyak ve arzu ile çok isteyerek.
nev: türlü, çeşit
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
nüfuz: sözü geçirme, hükum sahibi olma
rıza-i Samedani: her şeyin Ona muhtaç, Onun hıçbir şeye muhtaç olmadıgı Allah'ın hoşnutlugu, razı olması
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
şube: bölüm, kısım, takım
şükür: teşekkür
şümul: içine alma, kapsam
talebe: öğrenci.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma
tilâvet: güzel sesle ve anlamını düşünerek okumak.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel ismi yerine geçen bir sıfatı
vazife-i meşkûre-i maneviye: manevi şükur görevi
vesatat-ı aliye: yüce vasıtalar
zuhur: ortaya çıkma

Fahru'l-Âlemîn, Habib-ı Rabbülâlemîn, Seyyidü'l-Mürselîn Sallâllâhü Teâlâ Aleyhi Vesellem Efendimiz Hazretlerinin en büyük mu'cizesi olan, tâ kıyam-ı saate kadar hükmü ve i'cazı bâkî olacağına iman ettiğim Kur'ân'ın nurları delâletiyle ve Üstadımın mübarek isimlerini, vesile-i kabul olmak üzere kullanarak ilticа edebiliyorum. Hiç mümkün müdür ki, bu eşiğe yüzümü sürerken "Yâ Rab, Üstadım Said Nursî Hazretlerinden razı ol, Dareynde muratlarını hâsıl kıl!" diye yalvarmıyayım? Asla ve kat'a. Bu bir vazife olmakla beraber, kanaatçe inşallah vesile-ı icabe-i duadır.

Aziz Üstad! Sadîkınızın zayıf ruhu, bu fânî hayatta olduğu gibi, bâkî ve sermedî hayatta da inşallah ulvî ruhunuzun cenah-ı şefkatinden ayrılmayacaktır, ayrılamayacaktır ve ayıramayacaklardır.

Evet gayr-i kabil-i inkârdır ki, bu fânî hayatın dağdağalan arasında, havas ve letaif her zaman müştakı bulunduklan munevver ve muhteşem âyineye bakamıyorlar, fakat o meşgaleden feragat edildiği anda, yine Nur bütün haşmetiyle arz-ı didar ediyor. Bu zamanlarda hiç ayrılık hissetmiyorum. Hatta ihtilâf-ı mekânı da, tesirsiz görüyorum. Yedinci ve Üçüncü Lem'alann bura postahanesine vurudu, ramazanın on birine tesadüf ediyor. Bir gün postada kalmasına karşılık tutulursa, her bir Lem'a, bu mübarek ayın başından onuna kadar birer gün almışlar ve [1] أَوَّلُهُ رَحْمَةٌ olan aşr-ı ûlâ-ı ramazanda, mahall-i maksuda vâsıl olmuşlardır. Muftülük ilânına göre tam

1 Evveli rahmet. (Munzirî, et-Tergîb ve't-Terhîb, 2:94-95.)

arz-ı didar: yüz gösterme, yüzünün güzelliğini gösterme
aşr-ı ûlâ-ı ramazan: ramazan ayının ilk on günü.
ayine: ayna
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bâkî: daimî, sonsuz
cenah-ı şefkat: şefkat ve merhamet kanadı
dâreyn: her iki dünya, dünya ve âhiret.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
Fahru'l-Âlemîn: kâinatın övünç kaynağı
fânî: ölümlü, geçici.
feragat: vazgeçme
gayr-ı kabil-i inkâr: inkârı mümkün olmayan.
Habib-i Rabbü'l-Âlemîn: Âlemlerin Rabbının sevgilisi
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
havas: hasseler, duyular.
hükûm: hâkimiyet, hâkim olma.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtilâf-ı mekân: bulunulan yerin farklı olması
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
iman: inanç, itikat.
İnşaallah: Allah izin verirse.
kıyam-ı saat: kıyamet.
kanaat: inanma
kat'a: hiç bir vakit, asla
letaif: manevî duygular
mahall-i maksut: ulaşılmak istenen hedef
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muhteşem: haşmetli, yüce.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
munevver: nurlu, ışıklı, parlak.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
nur: aydınlatma, parıltı. Cenâb-ı Hakkın bütün kâinatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması
Rab: Ey Allah'ım!
Ramazan: Kamerî ayların dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı
razı: hoşnut olma, kabul etme
sadık: sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sallallahu Teala Aleyhi ve sellem: salât ve selâm ona olsun
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
Seyyidü'l-mürselîn: peygamberlerin efendisi
tesadüf: rastlantı
tesir: etki
ulvî: yüksek, yüce
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vâsıl: erişme, ulaşma, kavuşma
vazife: görev
vesile-i icabe-i dua: duanın kabul vesilesi, duanın kabul edilme sebebi, duanın kabul olmasına veya cevap verilmesine işaret
vesile-i kabul: kabul edilme sebebi
vürud: gelme, ulaşma
zaif: zayıf

onuncu gündedir. Dördüncü ve Sekizinci Lem'alan da bu mah-ı gufranın on dördüncü günü aldım. Posta bir gün evvel geldiğine ve bir gün de postada kalışına veya birinci makama sayılırsa bu nurlu eser de, sanki ramazanın her gününde bir lem'a alarak, yerini bulmakla, hem bu adetlerin boşuna konulmadığına, hem de [1] أَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ olan aşr-ı sâni-i ramazanda yazıldığı mahalle yetişeceğine sarahat derecesinde delâlet ediyor.

Şu saatte şuaatını gözüme sokan güneş gibi, bu kadar nurlu ve zahir hakaikı mahza bir inayet-i İlâhî olarak, bu bîçareye gösterilen, bu mübarek eserlerden, bu nurların bihavlillâh gurupsuz tulû ettikleri mahalle, Utarit ve Zühre gibi maddeten ve manen yakın bulunan Hizbü'l-Kur'ân'a dahi hafız, sadık, halis ve salih kardeşlerimin daha çok esrar anlayacaklarını şüphe etmiyorum.

Madem ki, merkez-i feyze en uzak bulunan âciz bir kardeşlerinin, mübarek eserler hakkındaki duygular, kendilerinin de lâyıklı, manalı çok değerli ihtısâslarını beyana vesile oluyor. İnşallah bu hareketleri hizmet-i Kur'ân'dan ma'dud olur. Âlî huzurunuzda kardeşlerimle biraz konuşmak istiyorum.

Kardeşlerim!

Bu bîçarenin nurlarla ıştıgalı üç devreye ayrılmıştır:

1 Ortası mağfiret (bağış). (Munzirî, *et-Tergîb ve t-Terhîb*, 2: 94-95.)

alî: yüce, yüksek, ulu
aşr-ı sânî-i ramazan: ramazan ayının onikinci günü
beyan: anlatma, açıklama
bîçare: çaresiz, zavallı
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
eser: telif, kitap, yayın
esrar: sırlar, gizli hakikatler
evvel: önce
gufran: affetme, merhamet etme
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
halis: katışıksız, saf, duru
hizbü'l-Kur'ân: Kur'ân taraftarı, Kur'ân grubu
hizmet-i Kur'an: Kur'ân hizmeti
ihtısas: hissetme, duyma
inayet-i İlâhî: Allah'ın yardımı, lutfu, ihsanı.
İnşaallah: Allah izin verirse
İştıgal: bir işle uğraşma, meşgul olma
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
maddeten: maddî olarak.
madem: değil mi ki
madud: addedilen, sayılan
mahza: safi, halis, karışıksız, sırf, tam, tâ kendisi, aslı.
mana: anlam
manen: mana bakımından, manaca
merkez-i feyiz: ilim, irfan merkezi
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
ramazan: kamer aylarının dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sâlih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahibi, muttakî
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar
tulû: doğma, doğuş
Utarit: güneşe en yakın gezegen, Arzıtlek, Merkur
vesile: bahane, sebep
zahir: açık, âşikar
Zühre: Çoban Yıldızı, sabah yıldızı, Venüs

Birincisi: Üstad Hazretleriyle ilk teşerrüf etmek saadetine nail olduğumdan itibaren intişar etmiş olan eserleri, kendim için istinsah etmek.

İkincisi: Yine muhterem Üstadımın emirlerine imtisalen *Sözler*'in, muhtelif tabaka-i nâsa tesirleri ve kabil-i cerh, lâzımu't-tashih, mucib-i itiraz cihetleri olup olmadığı hakkında, kasır aklımla anlayabildiğim kadar ve kısa görüşümle seçebildiğim kadarını arz eylemek ve bütün fırsatlardan istifade ile, din kardeşlerime faydalı olmak, onlara da, bu nurları göstermek, dikkat-ı nazarlarını celp etmek, kalbî ve bâtınî yaralarına merhem eylemek emeliyle, ihtiyârsız ve manevî bir tesir altında âsâr-ı Nuru aşk ile okumak.

Üçüncüsü: Yine aziz ve müşfik Üstadımın emirlerine mutavaatla, bildiğiniz veçhile her birisi bir türlü letafet ve belâgat ve celâdette ve çok kolaylıkla akıllara hayret verecek tarzda intişar etmekte olan, nurlu âsâr hakkındaki ihtisaslarımı arz eylemek ve bizzat veya kardeşlerim namına, bazı Kur'ânî müşkilât ve tereddüdatı makam-ı feyze takdim ederek, bu tarikle hem müşkülün hallıne, hem de sail ile birlikte, diğer kardeşlerimin da istifadelerine âcizâne hizmet eylemek. Denizden katre mesabesindeki bu Kur'ânî hizmetten dolayı, bu bîçareye bir kıymet atfetmeyiniz. Çünkü maalesef hiç liyakatım olmadığını ben çok iyi biliyorum [1] لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ ayet-i celîlesi ümit vermemiş olsa, isyanımın nihayetsizliği karşısında çıldırmak işten bile değil.

1 Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz. (Zümer Suresi, 53.)

acizane: aciz ve güçsüz bir şekilde
arz: sunma, bildirme
asar: eserler
asar-ı Nur: Nur eserleri
aşk: şiddetli sevgi, sevda, muhabbet, gönül verme, candan sevme, aliâka, iptila
ayet-i celîle: azîm ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bâtınî: içe ait, dahilî
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
bîçare: çaresiz, zavallı
bizzat: kendisi, kendi, şahsen.
celâdet: yiğitlik, bahadırlık, kahramanlık, kuvvet ve şiddetlilik.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cihet: yön, görüş açısı
dikkat-ı nazar: inceden inceye düşünme ve bakma, bakış inceliği
emel: amaç, arzu, istek.
fâide: fayda
hall: çözme, çözülme, karışık bir meselenin içinden çıkma
hizmet: görev, vazife
ihtisas: hisler, duygular.
İhtiyarsız: irade ve istem dışı
imtisalen: imtisal ederek, uyarak, tâbi olarak.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
istifade: faydalanma, yararlanma
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
itibaren: den beri, ...den başlayarak, itibar ederek.
İtiraz: direnme, karşı koyma
kıymet: değer
kabil-i cerh: reddi mümkün
kalbî: kalble ilgili, kalbe ait.
kasır: kısa
katre: damla
Kur'anî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen
lâzımu't-tashih: düzeltme gereği
letafet: latîflik, hoşluk, incelik.
liyakat: layık olma, ehliyet
makam-ı feyz: ilim makamı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merhem: ilaç, acıyı keden teskin eden şey
mesabe: derece, menzile, rütbe
mucib-i itiraz: kabul etmeme sebebi
mucip: icap eden, gerektiren
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
müşkil: güçlük, zorluk, engel
müşkilat: müşkiller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler
nail: kavuşma, ulaşma, erme
nam: adına, yerine
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
saadet: mutluluk.
sâil: soran, isteyen
tabaka-ı nas: insanların tabakası
takdim: arz etme, sunma
tarik: yol
tarz: biçim, şekil
tashih: düzeltme, yanlışını giderme
tereddudat: tereddütler.
tesir: etki
teşerrüf: tanışma
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı
vechile: vech ile, o cihetten, yönden

Öyle ise aziz kardeşlerim, bu zavallı kardeşinize hayır dua buyurmanızı bilhassa rica ediyorum. Kur'ân hesabına bakılırsa, o zaman belki bazı güzellikler görünebilir. Bu da sevgili Üstadımızın buyurduklan gibi, Kur'ân'ın güzellikleri ve menba-ı Kevser'den gelen Nurlann lâtifliği bu hususu temin etmişlerdir. Hîn-i sabavetımden beri en ziyade menfurum, felillâhilhamd, yalan söylemektir. Onun için hakikati ifade ettiğime emin olabilirsiniz ki, yukanda arz ettiğim üç safhada ihtıyâr ve tesaduf yoktur. Hâkim olan, bir dest-i gaybî ve kader-i İlâhîdir. Bunu hissediyorum. Kader-i İlâhîyi ızaha lüzum yok. Dest-i gaybın da Gavs-ı Azam, Sultan-ı Evliya, Bâzu'l-Eşheb Seyyid Abdulkadir-i Geylânî Kuddise Sırruhu'l-Âlî Hazretleri olduğunu son defa öğrenmiş olduk.

Fakat, muhterem Üstadımın âlî aflarına istinaden şunu ilâve edeyim ki, Gavs-ı Azam Hazretlerinin keramet-i gaybıyeleri, sarahaten Üstadımız Saıd Nursî Hazretlerini gostermektedir. Çocukluğundan beri harika tercüme-i hâli tetkık edilecek olursa görülür ki, bu zatın vücudu sırf Kur'ân ve ıman hesabınadır. Ondandır kı, o hanka hâlâta mazhar olmuş biz bîçareler, bu şem'in pervanesi oldukça, hizbü'l-Kur'ân namına Hazret-i Gavs'ın himmet ve duasına ve cedd-ı zîşanı Peygamberımız Sallâllâhü Teâlâ Aleyhi Vesellem Efendimiz Hazretlerinin şefaatine, iltimasına ve nihayet Münzilü'l-Kur'ân'ın affına, himayesine mazhar olacağımıza da şuphe edilmemek lâzımdır.

âlî: yüce, yüksek, ulu
arz: sunma, bildirme
aziz: izzetli, muhterem, saygın
Bâzü l-Eşheb: Akdoğan Abdulkadir Geylani nin bir namı
bıçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
bilhassa: özellikle.
defa: kere, kez, yol
dest-i gaybı: görünmez el. Allah ın yardımı
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
emin: inanma, güvenme
felillahilhamd: Allah a hamdolsun
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylani Hazretlerinin namı
hakıkat: gerçek, doğru
hakım: hükmeden
halat: haller, durumlar, vaziyetler
harika: olağanüstü.
himaye: koruma, esirgeme, muhafaza etme
himmet: manevi yardım, ihsan, lütuf
hın-ı sahavet: çocukluk zamanı
hizbü'l-Kur'an: Kur'ân tarafları Kur'ân grubu.
husus: mevzu, konu
ihtıyar: irade, tercih
iltımas: yapılmasını isteme rica
ıman: inanç, itikat
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
ızah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kader-i ilahı: İlâhi kader, Allah ın kader kanunu
keramet-ı gaybiye: gayba ilgili keramet, istikbal ile alakalı keramet.
kevser: Cennette bulunan bir akarsu
kuddise sirruhu'l-âlî: sırrını mukaddes ve yüce eylesin
lütuf: yumuşak, tatlı, hoş
mazhar: nail olma, şereflenme
menba-ı kevser: kevserin kaynağı
menfur: kendisinden nefret edilen, sevilmeyen, iğrenç.
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
Münzilü'l-Kur'ân: nüzul indirilen Kur'ân.
nam: adına, yerine
nihayet: en sonunda
pervane: fındık, fındık çarkı
sabavet: sabilik, çocukluk.
safha: devre, merhale
sarahaten: açıkça, açıktan açıya
Seyyid: Hz. Muhammed in (ASM) torunu Hz. Hasan ın soyundan olan kimse. Hz. Muhammed in temiz soyundan gelen kimse
sultan-ı evliya: evliyaların sultanı
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların bazı günahkar mü'minleri bağışlamasını Allah tan dilemeleri
şem: balmumu, mumışık, aydınlık kaynağı
temin: elde etme.
tercüme-i hal: hal tercümesi, bir kişinin hayatını anlatan eser, biyografi
tesaduf: rastlantı
tetkik: dikkatle araştırma, incelememe
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Allahü Zülcelâl Hazretleri cümlemizi muhafaza buyursun. Âmin. Dareynde bais-i necatımız olan bu hizmeti bilkülliye terk edecek olursak, o zaman helâkimiz muhakkaktır. Madem ki, elimizde ma'fuv olduğumuza dair senedimiz yok. Bais-i feyzimiz Üstadımız Hazretlerinin bizlere şefkatinden dolayı, keramet-ı gaybiyeden haber verdikleri müjdeler, yalnız şevkımızı ve şükrümüzü arttırmaya vesile olmalı. İsimlerinin sarahaten zikredildiğini bildirmekle beraber, gösterdikleri âlî feragat, cümlemiz için nazar-ı ibretle görulmeli ve cidden taklit olunmalıdır.

Yine, emirlerindendir ki, bizler hizmetle muvazzafsız, mukellefiz. Netice ile değil. Bu Nurlu hizmette bizleri birleştiren Allahü Zülcelâl'den niyazım: Haşirde de liva-i Muhammedî (ASM) altında haşir ve cem olmaklığımızdır. (1) اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Müsaadenizle sadede geliyorum:

Otuz Birinci Mektubun Yedinci Lem'asına esas olan üç ayet-i celîlenin tefsiri harika bir tarzdadır. Bilhassa İkinci veçhile Birinci vechin İkinci ihbar-ı gaybî ciheti işitilmemiş bir surettedir. bu Mektubun Üçüncü Lem'ası ki, (2) كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ayetinin mealini ifade eden (3) يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي ۞ يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي cümlelerinin gösterdikleri iki hakikatten çok büyük feyiz aldım. Ganptır ki, bu mübarek eser,

alî: yüce, yüksek, ulu
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i celîle: azîm ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
bais-i feyz: ilim sebebi.
bais-i nerat: sıkıntıdan kurtaran.
bilhassa: özellikle.
bilkulliye: bütün, bütün, bütün.
cem: toplama, bir araya getirme.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cihet: yön, sebep, vesile.
dair: alakalı, ilgili.
dareyn: her iki dünya, dünya ve âhiret.
eser: telif, kitap, yayın.
feragat: hakkından, isteyerek vazgeçme.
feyiz: ilim, irfan.
ganip: tuhaf, hayret verici.
haber: bilgi, bilgilendirme.
hakikat: gerçek, doğru.
harika: olağanüstü.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
helak: yıkılma, bitme, mahvolma, harap olma.
hizmet: görev, vazife.
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber.
keramet-i gaybiye: gayba ilgili keramet, istikbal ile alâkalı keramet.
liva-i muhammedî (a.s.m): Hz. Muhammed'in sancağı.
ma'fuv: suçu affedilmiş, bağışlanmış.
meal: mana, anlam, mefhum.
muhafaza: koruma.
muvazzaf: vazifelendirilmiş, kendisine görev verilmiş, vazifeli.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mukellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli.
müsaade: izin.
nazar-ı ibret: ders alınacak, ibret alınacak bakış, ibret verici görüş.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
sadet: konuşulan madde, asıl konu.
sarahaten: açıkça, açıktan, açıga.
senet: güvence, dayanak.
suret: biçim, şekil, tarz.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şevk: keyif, neşe, sevinç.
şükür: teşekkür.
taklit: benzemeye veya benzetmeye çalışma.
tarz: biçim, şekil.
tefsir: açıklama, izah.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vechile: vech ile, o cihetten, yönden.
vesile: aracı, vasıta.
zikir: anma, bildirme.

1 Allah'ım, ey Rabbimiz! Bu hizmetimizi kabul buyur. Şüphesiz sen her şeyi hakkıyla işitensin, her şeyi hakkıyla bilensin. (Bakara Suresi, 127.)
2 Her şey helâk olup gidicidir–Ona bakan yüzü müstesna.) Hüküm ve Hükümranlık Onundur. Sizde Ona döndürüleceksiniz. (Kassas Suresi, 88.)
3 Bâkî Sensin, ey Bâkî! • Bâkî Sensin, ey Bâkî!

[1] لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ ayet-i celîlesiyle başlamakla, sankı bu fakırın gördüğü rüyaya bır işaret yapıyor ve diyor ki: Senin rüyanda gördüğün kamer, bu ayette bahs buyurulan rüyanın sahıbı ıkı cihan Fahri Sallâllâhü Teâlâ Aleyhi Vesellem Hazretlerinin bir parmak işaretiyle ve izn-i Hakla inşıkak etmiştir. Şems onun hatırı için, On Dokuzuncu Mektupta beyan buyurulduğu üzere, bir saat hareketsız görünmüştür, gıbi mu'cızatını hatırlatarak: (Ey gafil, ittiba-ı sünnet et) diyor. Bu rüyayı nakleden mektubumda, Otuz Birinci Mektubun Birincı ve İkinci Lem'alanyla Yırmi Dokuzuncu Mektubun Birıncı Remzinin Birincı Makamından gelen feyiz neticesi, ıhtıyârsız yaptığım tabirin sonunda yazmış olduğum [2] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ ayet-i celîlesinin bir nevi ı'cazlı tefsırını beyan buyurmakla, mektubuma gayet lâtıf ve çok muhteşem bir cevap verilmiş oluyor. Otuz Birinci Mektubun Dördüncü Lem'asının Birinci Makamı (Mınhacü's-Sünne) denmeğe hakikaten lâyıktır.

BİRİNCİ NÜKTE: Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın, ümmetine şefkatinin derecesini ve bıhakkın Şefîu'l-Müznıbîn olduğunu göstermekle beraber, Süleyman Efendı merhumun Mevlid-ı Şerıfındekı:

Tıfl iken ol diler idi ummetin,
Sen kocaldın terk edersin sünnetin

vecızesını hatırlatmakta ve ol Hazrete ummet olanlara, sünnetlerine rıayet lüzumunu ehemmiyetle ders vermektedır.

1- And olsun ki Allah Resulünün gördüğü rüyayı tasdik etti. (Fetih Suresi, 27.)
2- Her şey helâk olup gıdıcıdır–Ona bakan yüzü müstesnâ. (Kassas Suresi, 88.)

ayet: Kur'an ın her bır cümlesı
ayet-i celîle: azîm ve yüce manaları ıhtıva eden ayet.
bahis: konu
beyan: anlatma, açıklama
bıhakkın: tamamıyla hakkıyla
ehemmıyet. onem deger kıymet.
feyiz: ılım ırfan, ıhsan, bağış
gafil: gaflette bulunan, endışesız nefsıne uyarak Allah ın emırlerını unutan
gayet: son derece
hakikaten: dogrusu gerçekten.
hazret: saygı ululama yuceltme, ovme maksadıyla kullanılan tabır
ı'caz: mucızelık insanların benzerını yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak.
ıhtıyarsız: ırade ve ıstem dışı
inşıkak. yarılma çatlama, bolunme ıkıye ayrılma.
Ittiba-ı sünnet. Peygambenmız (a s m) sunnetıne uyma
Izn-i Hak. Allah ın ızni musadesi
kamer: Ay
lâtıf: hoş
lâyık: yakışan yaraşır, yakışır
merhum: rahmete kavuşmuş ölmuş olu
Mınhacüssunne: Bedıuzzaman Said Nursî'nın Lem alar kıtabında yer alan bır eserinin adı
mu'cizat: mu cizeler Allah tarafından venlıp yalnız peygamberlerin gosterebilecekleri buyuk harika işler
muhteşem: haşmetlı yüce
nakl: anlatma soyleme, hikaye etme
nevi: çeşit.
Resul-i Ekrem: kenm ve comert olan Resul Hz Muhammed (a s m)
rıayet: uyma gozetme
ruya: uyku sırasında gorulen şey, uyku sırasında zıhınde geçen hayaller mısalî âlem duş.
sünnet. farz ıbadetler dışında Hz Muhammed ın (ASM) yapmayı âdet edındığı ıbadetler
şefîu'l-muznıbîn: gunahkarların bagışlanması ıçın şefaatte bulunacak olan Hz Muhammed (ASM)
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şems: guneş
tıfl: kuçuk çocuk
tabır: ruya yorumu
tefsır: Yorum, şerh
ümmet: Muslumanların tamamı butun Muslumanlar
vecize: özdeyiş ıcazlı söz oz kısa fakat ıfadece kuvvetlı söz

İKINCI NUKTE: Cenab-ı Peygamber Sallallâhü Teâlâ Aleyhi Vesellem Efendimiz Hazretlerinin nesl-i mübareklerinin, ilâyevmi'l-kıyam Hz. Hasan ve Hüseyin'den (radıyallahü teâlâ anhüma) geleceklerini ve istikbalde çok mübarek zevatın da bu meyanda zuhur edeceklerini nazar-ı nübüvvetle gördükleri için, bu iki hafidine bütün o nurlu zatlar hesabına şefkat göstermesi, öyle bir tariftir ki, beşerin düşünmesiyle yazılmasına imkân yoktur.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Nass-ı kâtı ile sabit ve hadis-i Nebevî ile müberhen Âl-i Beyte muhabbete işaret etmekte, bu vazifeyi ifaya davet eylemektedir. Çünkü, İslâmiyet bir vücutsa, bu vücudun bel kemiği muhakkak Âl-ı Beyt ve başı her zaman Kitabullahtır.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: Şıaları ilzam edecek kadar kuvvetli bir derstir. Bu şümullü dersten gaye ne olduğu, sonunda mükemmelen icmal edilmiştir.

(1) وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا emr-i celîline tevfikan, bütün mü'minler tevhide çağırılmıştır. Keramet-i Gavsiyenin işaratini teyit eden remizleri defaatle okudum. Bu müjdeler hamd ve şükrümü arttırmıştır. Zembilli Ali Efendi'nin hâle çok uygun olan fıkrası hoşuma gitti. Lâtif tefeülünüz (1) خِتَامُهُ مِسْكٌ kabîlinden olmuştur.

Evet, Kur'ânî bahçede her zaman başka renkte, başka letafette, başka tesirde hakikî cennet çiçekleri açılıyor. Bu mezherenin bulbulünü ve onun gönülleri teshir eden

1 Allah'ın dinine ve Kur'an'a hep birlikte sımsıkı sarılın, ayrılığa düşüp dağılmayın. (Âl-i İmran Suresi, 103.)

2. Ardında nefis bir koku bırakır. (Mutaffifin Suresi, 26.)

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (ASM) ailesinden olan Hz. Muhammed'in (ASM) ev halkı.
Cenab-ı peygamber: peygambere hürmet ifadesi.
defaat: kereler, defalar, kezler, yollar.
emr-i celîle: ayet-i kerime, güzel emir.
fıkra: parça, mektup, bölüm.
hadis-i Nebevî: Hz. peygamberin söyledikleri.
hafid: evlat oğlu, torun.
hakikî: gerçek.
hâle: durum, vaziyet.
icmal: ihtisar etme, kısaltma, özetleme, ayrıntılarına girmeme.
İlâyevmi'l-kıyam: kıyamet gününe değin, kıyamete kadar.
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme.
İşarat: işaretler, haber vermeler.
kabıl: tür, gibi.
Keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin kerâmeti.
Kur'ânî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen.
latif: yumuşak, hoş, güzel, nazik, nazlı.
letafet: latîfik, hoşluk, incelik.
meyan: ara, sıra, dönem.
mezhere: çiçekli yer, çiçek yeri, çiçek bahçesi.
mü'min: iman eden, inanan.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
müberhen: delil ile ispatlanmış, gerçekliği delille belli edilmiş.
mükemmelen: mükemmel olarak, mükemmel bir şekilde, kusursuz olarak.
nass-ı kat'ı: kesin delil, anlamı açık ve sarih olan Kur'ân ayetlerinden delil olarak gösterilen ayet.
nazar-ı nübüvvet: peygamberlik, peygamber bakışı.
nesli mübareke: mübarek, kutlu nesil.
Radıyallahü Teâlâ Anhüma: Allah onlardan razı olsun.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol.
sabit: durağan, değişmeyen, ispatlanmış.
Sallallahü Teâla Aleyhi Vesellem: Allah'ın selamı üzerine olsun.
Sayfa 1

şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şia: Hz. Ali (r.a.) taraflısı olanlar. Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alanlar topluluğu. Alevîler.
şükür: teşekkür.
şümul: içine alma, kapsam.
tarif: etrafıyla anlatma, anlatma, etrafıyla bildirme, bildirme.
tefe'ül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma ve o kısmı uğurlu sayma.
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emri altına alma.
tesir: etki.
tevfikan: uygun olarak, uyarak, uygun düşürerek.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
vazife: görev.
vücut: beden, ceset.
zat: kişi, şahıs.
zevat: zatlar, şahıslar, kimseler.
zuhur: ortaya çıkma.

nağmesini dinleyen, meşk eden yoldaşlanna, dâreynde selâmet ve saadet ve muvaffakıyetler temenni ve niyaz eylerim.

Şainn zamana muvafık bir beyti:

Bır mevsim bahanna geldık kı, âlemin:
Bülbül hamuş, havz tehî, gülıstan da harap.

Ben de derim:

Öyle bir bid'alar devrindeyız kı, Islâm'ın
Bır bülbulü, bir gülıstanı kalmış Kur'ân'ın.

Keramet-ı Gavsiyeyi henüz kimseye okuyamadım. İçinde bu bîçareden bahıs edilişi okumak hususunu düşündürüyor. Mübarek ramazan (HAŞIYE) bir an evvel bu isyankârların, kadırnaşinasların elinden yakayı kurtarmaya çalışır vaziyette, sür'atle elimizden gitmektedir. İmam Ömer Efendi'nin geçen sene ramazanın hıkmetlen eserinin, ramazan ayı geçtikten sonra gelişinden, benim gibi müteessir olmuştu. Bu ramazanın birinci cuma hutbesinde, ben de hazır olduğum hâlde, yüzlerce cemaate, bu nurlu hıkmetlerden bır kaçını hemen aynen okudu. Bu anda bu fakirde husule gelen şükür hislerini tanif edemeyeceğim.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

Hulûsî

HAŞİYE: Ganptır kı, Hulûsî'nın bu sözünü belkı yırmi defa tekrar etmişım. Süleyman gibi dostlar şahittirler. Demek bır hakıkat var kı, ıkımızı boyle söyletmış.

1- Rabbımın bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillah kısmı bır çok ayette geçmektedir. Sonrakı kısmı ise Neml Suresi, 40.)

alem: cıhan, evren
bahis: konu
beyt: ıkı mısradan oluşan şiir.
bıçare: çaresız, zavallı, şaşkın
bid'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar
cemaat: bır imama uyup namaz kılan Muslümanlar topluluğu
dareyn: her ıkı dunya: dunya ve ahıret.
devir: donem, suresi belli zaman parçası
evvel: once
gülıstan: gul bahçesi, gul tarlası
hâmûş: susmuş, sessiz, susan, sessiz duran, sakit.
harap: alt ust olmuş.
haşıye: dıpnot
havz: havuz
hazır: mevcut, amade.
hıkmet: ilahı gaye, gizli sebep, fayda
husûl: olma, meydana gelme
husus: şekil
hutbe: Cuma veya bayram namazlarında hatıp tarafından mınbere çıkılarak yapılan ilâhî emirleri hatırlatan konuşma ve dualar
ımam: namazda kendısine uyulan Musluman cemaate namaz kıldıran kışı
kadırnaşinas: kıymet bilmez, deger bilmez.
Keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdulkadır Geylanı'nın Keramen
meşk: ders
mevsim: belırlı vakıt, hengâm, donem, devre
muvafık: uygun, uyar, munasıp
muvaffakıyet: başarı.
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
muteessir: teessure kapılan, huzunlu, kederlı, mahzun
nağme: guzel ses, ahenk, ezgi
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
ramazan: kamen aylann dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı
saadet: mutluluk.
selâmet: esenlik.
sür'at: çabucak, hızla
şukur: teşekkur
tanif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bıldırme, bıldırılme
tehî: boş
temenni: dılek, istek, arzu
vazıyet: durum
yoldaş: arkadaş, dost.

182

[Ahmed Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım!

Bu fakir talebenize teselli veren mektubunuzu aldım ve ba'de't-takbıl okudum. Ruhumda hâsıl olan manevî yaraların ızdıraplan ile çok müteellim olurdum. Her şeyden ziyade hürmet ettiğiniz ve ehemmiyeti dolayısıyla pek fazla itina ettiğiniz, Şeair-i Diniyemize ve sizi severek, hahışle, fîsebilillâh emirlerinize itaat ederek, size koşan talebelerinize set çekmek suretiyle yapılan denaete ruhum sabredemiyordu. Bir an evvel Hâlıkına ulaşmak isteyen ruhumda, azîm bir galeyan hissediyordum. Diğer taraftan sızden malûmat alamadığım için, ızdırapların altında fevkalhad eziliyordum.

Zalımlenn kahrı ıçın dergâh-ı İlâhıye ıltıca etmekle teselli bulmak isterken, işte bu mektubunuz kaza ve kadere razı olmak suretıyle tesellı ihsan ediyordu. Ben de (1) سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا diyerek kahr talebinde bulunmayı bırakıyorum.

Ey Sevgili ve Müşfik Üstadım!

Her an duanıza muhtaç talebenız, kendı hesabıma düşünürsem, ruhen bir parça istırahat ediyorum. Fakat Üstadım ve kardeşlerim hesabına düşunürsem, ıztırabım, ye'sim birden bine çıkıyor. Ruhum feveran ediyor. Yine Cenab-ı Hak hesabına ıtaat etmek ıstemıyor.

1. İşittik ve emrine uyduk. (Bakara Suresi: 285.)

azim: büyük, yüce.
ba'de: erteleme, tehir ifade eden zaman zarfı.
ba'det takbıl: optükten sonra
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
denaet: alçaklık, aşagılık, adîlik.
dergah-ı İlahi: Ilahı dergâh, sıgınak, Allah katı
dua: Allah a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
evvel: once
fıkra: parça, mektup, bolum.
feveran: kaynama, fışkırma
fevkalhad: haddinden fazla, haddının ustunde
fisebilillah: Allah yolunda karşılık beklemeksızın
galeyan: coşma, çalkalanma, kaynama
hahış: istek, arzu, isteyiş.
Hallk. yaratıcı, Allah (cc)
hasıl: elde edilenlenn, hepsı meydana gelme
hürmet. saygı
ıztırap: kuvvetlı acı, aşın elem, azap
Ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
ıltıca. sığınma, guvenme, dayanma
Istirahat: dinlenme, rahatlama
ıtaat: soz dinleme, boyun egme, emre uygun hareket etme
itina: bır ışı yaparken gostenlen ozel dikkat, çok dikkat etme, ozen gosterme
kader: Ilahî hukum, Cenab-ı Hakk ın takdir ve tayin etmesı
kahr: buyuk eziyet, cefa, zulum.
kaza: olacagı Cenab ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylenn zamanı gelince yaratması
malumat: bılgıler, bılınen şeyler
manevî: manaya alt, maddî olmayan.
muhtac: gerek duyan
muşfik. şefkatlı, merhametlı, sevgı ve ılgı gosteren
mutaellim: acılı, ağnlı, acı duyan
razı: rıza gosteren, kabul eden
ruh: hıs, duygu
ruhen: ruh bakımından, ruh yonunden, ruh olarak
set. manı, perde, engel.
suret. bıçım, şekıl, tarz.
şeair-i diniye: dinin alametleri, belırtılen
takbıl: opme
talebe: oğrencı.
talep: isteme, dileme
teselli: avutma, acısını dindırme
Üstad: Bedüzzaman Said Nursı Hazretlennin ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı, ogretıcı, oğretmen.
yeis: umıtsızlık.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
ziyade: fazlasıyla

Azîz Üstad!

Âlem-i İslâm'a indirilen o azîm darbeler, Âlem-ı Islâm hesabına sizin omuzlarınıza isabet ettiğini biliyorum. Böyle olmakla beraber, ulvî ruhunuz, âlî hamiyyetiniz, hadden efzun sabrınız, daha pek çok ve pek güzel hasletlerinız uzerinde en bariz izleri gozuken şefkatiniz, zalimler hakkında da hayır dua etmek oluyor

Talebenız

AHMED HUSREV

183

[Babacan Mehmed Ali'nin fıkrasıdır.]

Cenab-ı Vacibü'l-Vücud ve Tekaddes hazretlerinin, Cıbrıl-ı Emın vasıtasıyla, ahir zaman Nebîsi Peygamberimiz (ASM) Efendimize gonderilen ve bugune kadar muhafaza edilen Kur'ân-ı Hakîm'ı hakıkatıyle ve hak sozler ıle, Hakkın yaratmış olduğu kullarına tercumanlık eden ve Hakkın rızası ıçin gece ve gunduz dua eden, hakıkî Said'den bir muhabbetname aldım ki, o da Ustadım Efendimın mektubudur.

Ciddî ve samimî dostumuz ve kardeşimiz bulunan Asım Bey'e vardığımda muydeledi. Beş dakika kadar görüştüm. Ve göndermiş olduğunuz emanetleri alırken oyle sevindik kı, bulbulun gul dalında seher vaktınde

ahir: en son, en sondakı
alem-ı İslam: İslam âlemi, İslam dunyası
âlî: yuce, yuksek, ulu
azım: buyuk, yuce, ulu
aziz: ızzetlı, muhterem, saygın
bariz. açık, besbelli
Cenab-ı Vacibulvücub: varlıgı zatı ve zarun olan yuce Allah (c.c.)
cıbrıl-ı Emin: Cebrail (a.s) vahıy melegi
darbe: musıbet, bela, afet, felâket
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz.
efzun: fazla, çok, aşkın
fıkra: parça, mektup, bolum
hadd: kapasite, sınır, hudut.
hakikat: gerçek, dogru
hamiyet: insanda bulunan dın, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes degerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve ğayreti.
haslet. huy, ozellik.
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
muhafaza: koruma
Nebî: Allah'ın elçisi, habercisi, peygamber, resul
rıza: razı olma, hoşnutluk.
şefkat. karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
talebe: oğrencı
ulvî: yuksek, yuce.
Üstad. Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlerinin ozel isim yerine geçen bir sıfatı
vasıta. aracılık.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

aşkından, ağzından çıkarmış olduğu nağmeler gibi işittik. Onun için birbirimizle ne konuştuğumuzu bilemedik. Bildiğim şu kadar ki: Yalnız aynlırken çok şükür Cenab-ı Allah'a böyle envar-ı Kur'âniyeyi neşreden bir Üstadımız varken, hiçbir vakit saadetimizden mahrum kalmayız diye bildik.

BABACAN

184

[Zeki Zekâî'nin fıkrasıdır.]

Aziz ve Sevgili Üstadım!

Üç haftaya yakın bir zaman oluyor ki, size mektup yazamadım. Her zaman olduğu gibi, şu günlerde dairede vazifenin çokluğu dolayısıyla, pek kıymetli olan uhrevî vazifelerim geri kalıyor ve bu cihetle teessurum kâfi gelmiyormuş gibi, bu hafta içinde işittiğim pek acı elîm bir haber, bir saıka gibi beni beynimden vurdu. İşittim ki, Üstadım yılanlann hücumuna maruz kalmış. Ah Üstadım! vakıt vakıt tehacumlerine, taaruzlanna maruz kaldığımız bu menhus hainlerin zulmünden ne zaman azade kalacağız. Bu mülhıt mütecavızler, haddını tecavüz etmeye başladılar. Artık tecavüzün bu derecesi fazladır. Bu itibarla muazzam bır banka-ı hakıkatın zuhuru yaklaştığı iman ve itikadı, bizi teselli ediyor. Ne zaman ki, tahribat ve ıstıbdat haddını aştı. Uçurum kendını gostenyor.

azade: uzak, emin, korunmuş
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bârika-ı hakikat: hakikat sımsegı, hakıkatın panltısı ve parlaklıgı, hakıkat nuru
ciddî: mühim, onemlı
cihet: sebep, veslie, mucıp, baha ne
elîm: çok dert ve keder veren, çok acı vencı, acıklı
emanet: emnıyet edılen kımseye bırakılan şey, eşya veya kımse
envar-ı Kur'âniye: Kur'an nurlan, Kur'an panltılan, ışıklan
fıkra: parça, mektup, bolum
haber: bılgı, bıgılendırme
had: kapasıte, sınır, hudut
hain: hıyanet eden, arkadan vuran, ıyılıgı kotulukle karşılık veren
hakîkî: gerçek.
Iman: inanç, ıtıkat.
ıstıbdat: hak ve hukuku tanımama, keyfî uygulama, zulüm ve ta hakkum.
ıtıbar: bakımdan, sebepten.
ıtıkat: bır ınancı bır fikre baglanma, ınanma
kâfi: yeterli
mahrum: yoksun
maruz: ugramak, etkılenmek
menhus: ugursuz, kotu, meş um
muazzam: ulu, muhteşem
muhabbetnâme: sevgısını bıldıren yazıl kagıt, aşkını bıldıren yazı, sevgı mektubu, aşk mektubu.
mülhit: Islam dınınden aynlan, Allah ı ınkar eden, dınsiz, ımansız
mutecavız: saldırgan
nagme: guzel ses, ahenk, ezgı
neşr: dagıtma, yayma, saç ma, serpme
saadet: mutluluk.
saıka: sevk eden, gotüren, surukleyen, sebep olan, sebep
samımı: ıçten, candan, gonulden.
seher: sabahın gun doğmadan onceki zamanı, tan yeri agarmadan onceki vakıt, tan agartısı
şükur: teşekkur
taarruz: saldırma, sataşma, ılışme
tahribat: tahnpler, yıkıp bozmalar
tecavüz: saldırma, sataşma, namusa saldırma, sarkıntılık
teessür: kederlenme, uzulme, acı duyma
tehacüm: hücum etme, saldırma
teselli: avutma, acısını dindırme
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt.
Üstad: Bedıüzzaman Saıd Nursî Hazretlennın, ozel ısım yerne geçen bir sıfau, oğretıcı, og retmen
vazife: gorev
zuhur: ortaya çıkma
zulm: haksızlık, eziyet, cefa, ışkence

(Büyük felâketler, güler yüzlü intibahlar doğurur) derler ki: Pek musîb bir söz. Herhangi bir hükümet zulmü ve istibdadı arttırdı, mazlum milletler istiklâlini kazanıyor. Şu asırda dinsizlik ve tahribat fazlalaştı. İnşaallah mazlum ve masum ehl-i imanın yüzü gülecek. Parlak bir hakikat güneşi tulû edecek.

Azîz Üstadım! Nakıs kalemim, âciz lisanım, hissiyatıma tercuman olamıyor. Her dindaş gibi, benim de kalbim azız imanımın aşkıyla çarpıyor, hamd olsun damarlarımızda dolaşan kan, binler senelik ehl-i hak ve imandan irsen intikal etmiş bir mayadır.

Sevgili Üstadım! Öyle anlar geliyor ki, hayat çok alçalıyor. Biz insanlar o derece eğilmek mecburiyetinde kalıyoruz. Bu fikrimle, nefsim hesabına bir hisse-i gurur aramıyorum. Menhus ve mülevves ellerin, temiz bileklerimizi sıkması, sabır taşını çatlatacak kadar müellim bir hâl değil mıdır? Tahribatın en muthış zamanında hastalanan insaniyeti, manevî ilâçlarla tedavi etmeye çalışırken, bize musallat olan hainlere mukabele etmek, acaba zavallı bir milletin sürükleneceği uçuruma set çekmek için, çekilecek mezahim ve meşak, hayatın ind-i İlâhîde makbuliyeti için sabretmek, son dereceye kadar tahammül etmek, bu fikir fakirin hayli düşüncesi neticesi bulabildiği bir hakikat.

Sevgili Üstadım! Şu günlerin düşünceler ve elemler içerisinde geçiriyorum. Hâdiseyi bir kaç ağızdan birbirini tutmayan rivayetler gibi, dallı budaklı olarak işittim. Bendenize hâdisenin cereyanı hakkında lütfen bir haber veriniz. İnsan cuntu getirecek.

aziz izzetli, muhterem, saygın
cünun delirme, çıldırma, delilik.
dindaş aynı dinden olan, din kardeşi
ehl-i hak. hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elem dert, üzüntü, kaygı, tasa
felâket. musibet, çok zarar, sıkıntı doğuran durum
haber bilgi, bilgilendirme
hâdise olay
hain hıyanet eden, arkadan vuran, iyiliği kötülükle karşılık veren
hakikat: gerçek, doğru
hamd Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hisse-i gurur: övünme payı
hissiyat: hisler, duygular
İman: inanç, itikat.
ind-i İlâhî Allah'ın katı, Allah'ın indi
İnsaniyet. insanlık, bütün insanlar
İnşaallah Allah izin verirse
intibah uyanış.
intikal geçme, bulaşma, sirayet etme
irsen miras olarak.
istibdat. hak ve hukuku tanımama, keyfî uygulama, zulüm ve tahakkum
istiklâl bağımsızlık
lisan: dil
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik
manevî manaya ait, maddî olmayan
masum suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
mecburiyet: mecbur olma, zarurlik durumu, zorunluluk
menhus uğursuz, kötü, meş'um
meşak eziyetler, sıkıntılar, meşakkatler, mihnetler, zahmetler
mezahim eziyetler, sıkıntılar, zahmetler, zorluklar, belalar.
mukabele karşılık
musallat. çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan.
musîb isabet eden, yanılmayan, yanılgıya düşmeyen
müellim elem veren, hüzne boğan, keder veren, sızlatan, ağrıtan
mülevves: kirli, pis, murdar
muthış dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
nakıs. noksan, eksik.
nefs kendi, şahıs
rivayet. açıklama, naklediilen sözler ve olaylar
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
set. manı, perde, engel
tahammül yüklenme, yüke katlanma
tahribat. tahripler, yıkıp bozmalar
tercuman. ifade eden
tulû: doğma, doğuş
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zulüm haksızlık, eziyet, cefa, ıstırap, kıtlık.

Sevgili Hocam! Siz herkes için, beşeriyet için, zararlı olan tahribat ve afatın onunu almak için, gece gündüz çalışınız. Kendinizi tehlikeye atın da acı acı tahrikata maruz kalın. Hayır aziz Üstadım, hayır yüce dâhî hayır! Sizin nasıbınız bu değil. Size verilecek mükâfat bu olamaz. Bu hâletler olsa olsa üç-beş dinsizin ve bir takım cehennem yolcularının çılgınlığıdır. Bu hâle sabretmek ve ehemmiyet vermemekle, pek yüce mükâfatlara mazhariyetler kesbediyorsunuz. Siz asla ve kat'a müteessir olmayın. Ne kadar vahşiyâne ve zalımâne olursa da, dönüp arkanıza bakmayın. Size açılan manevî âlemlerin kapılarına doğru ilerleyin. Yürüyün, yürüyün, tâ namütenahî yürüyün. Gittiğiniz yerlerde, uzaklaştığınız âlemlerde bızım gıbi yaralı, âciz, zayıf, pürkusur, kemter bîçareler için de, müebbet bir istirahat ve saadet yatağını hazırlayın.

Zekâi

185

[Zekâi'nin fıkrasıdır.]

Kalbim derin bir ihtiyaç ve iştiyak içinde, şu mübarek günlerde, Üstadımın ziyaretini arzu ediyor. Nasıl ki, yaz günlerinin sıcak demlerinde bilumum nebatat, yağmura ihtiyaç hissederse, Zekâi de Üstadının nasihatlerine ve telkinlerine öylece müştak ve muhtaçtır.

afat: afetler, büyük belâ ve musibetler.
alem: dünya, cihan.
arzu: isteme, bekleme, özleme.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
bıçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
bilumum: bütün, tamamı, hep, genel olarak.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
dem: an, vakit, saat, zaman.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fıkra: parça, mektup, bölüm.
hâle: durum, vaziyet.
halet: hal, durum.
istırahat: dinlenme, rahatlama.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kat'a: hiç bir vakit, asla.
kemter: "Ben" anlamında alçakgönüllülük sözü, eksik noksan.
kesb: kazanma.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz: uğramak, etkilenmek.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
muhtâc: gerek duyan.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müebbet: sonsuza kadar devam eden, sonsuza kadar sonsuz, ebedî.
mükafat: ödül.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
namütenahî: uçsuz bucaksız, sonu olmayan, sonsuz, bitmez tükenmez.
nasihat: akıl öğretme, yol gösterme.
nasip: hisse, pay, kısmet.
nebatat: bitkiler.
pürkusur: çok kusurlu.
saadet: mutluluk.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahrikat: tahrikler.
telkin: öğüt verme, fikir verme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vahşiyane: vahşicesine, vahşice, vahşilikle.
zalf: zayıf.
zalımane: zalimce, zulmedercesine.

Üstadım! Eyyam-ı mübereke pek çabuk gelip geçti. Benim gibi manevî yaralılarından mecruh bîçareler, böyle mübarek günlerde, elbette kusurlarının afvını ve meşru emellerinin husulünü, Hallâk-ı Âlemden temenni ve niyaz etmişlerdir. Cenab-ı Allah mah-ı gufranın kudsiyeti hürmetine kusurlarımızı af ve mağfiret eylesin... Âmin.

Sevgili Üstadım! Bu defa üç gun ızınle Atabey'e gıdıp, ebeveynimi ve ahiret dostlarımızı ziyaret ettim.

Ah Üstadım! Bazen zahirî hâdisat insanı çok düşündürüyor. Gayr-i ıhtiyârî, ruhu garip ve rikkatle karışık bir ıztıraba düşürüyor. Bu anlarda hayatın kararsızlıklarından mütevellit yeıs, bizi müteessır ediyor. Şefkat ve merhamete hasret çekıyoruz.

Üstadım! Oyle zannedıyorum ki, âcızlerı hayatın ıhtılâta mecbur eden ahvalınden uzaklaşamadıkça, kalbim aramgâh-ı lezzetinde tam bır sükûnu bulamayacak. Inşaallah duanız himmetıyle, o anlara da selâmetle vâsıl olacağım. Bu hissiyatımı izah etmek, anlaşılmış bır ruh ıçin zaıt değil mıdır?

Azız Üstadım! Emsal-i kesîresiyle Üstadımızın nıyaseti altında, müşerref olmaklığımızı dılediğim ıyd-i fıtrînizi tebrık vesilesiyle, takdim-i ihtiramat eyler, muhterem ellerinizden ve ayaklarınızdan öperim, sevgili Üstadım.

Günahkâr talebeniz
ZEKÂİ

ahiret: obur dunya ötekı dunya. kıyametten sonra kurulacak olan alem
ahval: haller, durumlar
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda soylenır
aziz: ızzetlı muhterem say gın.
bıçare: çaresız zavallı şaşkın
defa: kere, kez, yol
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
ebeveyn: ana baba
emel: amaç, arzu, ıstek.
emsal-i kesire: pek çok benzerler, bırçok mısıller
eyyam-ı mubareke: bereketlı, ugurlu gunler
garip: kımsesız, zavallı.
gayr-i ihtiyarî: elinde olmayarak, ıstemeksızın, dusunmeksızın yapılan
günahkâr: gunahlı, gunah ışlemış
hadisat: hadıseler, olaylar
Hallak-ı Alem: alemı yoktan ve en guzel bir surette yaratan Allah
hasret: ozlem
himmet: manevî yardım, ıhsan, lutuf
hissiyat: hısler, duygular
husul: hasıl olma, meydana gelme, peydâ olma.
hürmet: haysıyet, şeref
ıyd-ı fıtrı: ramazan bayramı
ıztırap: kuvvetlı acı, aşın elem, azap
ıhtılat: karışıp gorusme, berabber yaşama
inşaallah: Allah izin verırse.
izah: açıklama, ayrıntıları ıle anlatma
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslık, azizlik
kusur: suç, kabahat
mağfiret: Allah ın kullarının gunahlarını bağışlaması, ortmesi, affetmesi, Ilahi merhamet, gufran
mah-ı gufran: af ayı, ramazan
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mecruh: yaralanmış, cerh olunmuş, yaralı
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
meşru: şenata uygun, şenatın musaade ettığı şey
muhterem: saygı deger hurmete layık, saygın
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
müşerref: serefli, yuce
müteessır: teessure kapılan, huzunlu, kederlı, mahzun
mutevellid: ...den dolayı, ...den oturu
niyaz: nıca, dua
rikkat: acıma, incelik, yumuşaklılık.
riyaset: reıslık, başkanlık
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
selamet: salımlık, emınlık, dert sıkıntı, kusur, noksanlık ıle korku ve endişeden uzak olma
sükûn: rahat, huzur, asayış.
Şefkat: karşılıksız sevgı, besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
takdim-i ihtıramat: hurmetlerlni sunma
talebe: ogrencı
temenni: dılek, ıstek, arzu
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen.
vasıl: enşme, ulaşma, kavuşma.
vesile: bahane, sebep
yeıs: umutsızlık.
zahirî: gorunuşte olan, zahıre dısa aıt olan
zaıt: luzumsuz, gereksız, fazla

186

[Ahiret hemşirelerimden Müzeyyene'nin fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım!

İki aya yakın zamandan beri, gelen ahiret kardeşlerle selâmınızı alıyorsam da, benim gibi âcize bu talebenin, sizin her vakit nurlu nasihatlerinizi dinlemeye ihtiyacı olduğundan dolayı, haftalan bütün mahzuniyetle geçiriyorum.

Evet, zaman oluyor ki, gözlerimden dökülen yaşları, nurlu risaleleri okumakla teskin ediyorum. Zaman oluyor kalbim mütemadiyen ağlıyor. Hele şu mubarek ramazan. Birkaç müfsidin kalbimize saldığı hançerin acısını, kalben, bütün gün için için ağlamakla geçiriyoruz.

Nihayet aldığım bir haber üzerine, yine eskisi gibi ahiret kardeşlerimizin sizi ziyaret etmekten mahrum olmadıklarından memnun oldum. Yalnız mübarek ibadethanenin ve bütün ehl-i iştiyakın sizin duanızdan mahrum kaldığına çok acıyorum. Hattımın noksanlığı ve zayıflığı dolayısıyla risalelen yazamadığımdan beni affedinız. Şu zamanlarda dünyayı sevmez olduğumuz hâlde kurtulamadığımıza çok müteessirim. Issız sahralar, susuz çöller, kimsesiz yerler ruhumuzun meskeni oluyor. Hayalen oralarda dolaşıyoruz. Evet, bir şey anyoruz. Heyhat! Aradığımız gün hem çok uzak hem çok yakın görülüyor. "Daha ne kadar bu hâl içerisinde çırpınacağız?" diye

âcize: güçsüz, kabiliyetsiz, becerıksız
ahiret: obur dünya, öteki dunya, kıyametten sonra kurulacak olan alem
dua: Allah a yalvarma, niyaz
ehl-i iştiyak: arzulayan, istek duyan
fıkra: parça, mektup, bolum
haber: bilgi, bilgilendırme
hançer: iki tarafı keskin, kıvrık ve sivri uçlu buyuk bıçak.
hatt: yazı, el yazısı
hayalen: hayalî bır şekılde.
hemşire: kız kardeş, bacı.
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık.
İbadethane: ibadetgâh, Allah a ibadet edilen yer, ibadet evi
kalben: kalb ıle, kalbden ıçren ve samımı olarak.
mahrum: yoksun
mahzuniyet: üzgün olmak, mahzunluk, huzunluluk.
mesken: oturulan, ikamet olunan yer
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
müfsidin: mufsıtler, ıfsat edenler
müteessir: uzgun
mütemadiyen: surekli olarak, devamlı
nasihat: oğut, dogruya ıyıye guzele sevk etmek ıçın yapılan konuşma.
nihayet: en sonunda
ramazan: kamerî aylann dokuzuncusu ve uç ayların sonuncusu, oruç ayı
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bagımsız bolum
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sahra: buyuk çol, geniş saha
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlık dıleme
talebe: oğrencı
teskin: sakinleştırme, yatıştırma
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlennın, ozel isim yerine geçen bir sıfatı, oğretıcı, oğretmen.
zaif: zayıf

feryat eden kardeşlerimizin hissiyatına bu âcize, bu fakire iştirak ediyorum.

Âcize Talebeniz
MUZEYYENE

187

[Ahmed Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Senelerden beri zalimlerin pençe-i zulmünde inleyen bu bîçare Müslüman kardeşlerinizle geçirmekte olduğunuz bu mübarek bayramın, belki dokuzuncusunu ücra köşelerinde, dostlarınızdan uzak, akraba ve taallûkatınızdan mahrum bir vaziyette, teâlî ve terakkisi için çalıştığınız cemiyet-i İslâmiye arasından uzaklaştırıldığınız bir hâlde geçireceğinizi hatırladıkça yüreğim parçalanıyor, ruhum azîm bir elemle yanıyor, gözlerimden yaşlar dökülüyor. Kalbimden yükselip gelen bir sesle, "Ağla, hem çok ağla! Belki rahmet-i İlâhiyenin nuzulu ve âlem-i İslâm'ın saadet ve selâmeti için ağlayanlarla beraber ağla" diyor.

Bu anda kalb gözüm bu hüzne iştirak ederek, Dicle ve Fırat ve Nil-i Mubarek gibi âlem-i gayp vadilerinde sular akıtarak ağlıyor.

Âh Sevgili Üstadım! Ehl-i gaflet gülerken, ehl-i ilhad nefsî müştehiyatlar arkasında koşarken, biz ne acı hayatlarla karşılaşıyoruz. Âh sevgili Üstadım, Cenab-ı Hak bize saadet vermeyecek mi? Acaba bu gün daha çok

âcize: güçsüz, kabiliyetsiz, becerıksız
âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
azîm: çok, fazla
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
cemiyet-i İslâmiye: İslâm topluluğu
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahıretin farkında olmayan
ehl-i ilhad: ilhad ehli, doğru meslek ve dinden, hak yolundan çıkıp bâtıl yola sapan, imansızlar, dinsizler
elem: derd, üzüntü, kaygı, tasa
fıkra: parça, mektup, bölüm.
feryat: haykırma, çığlık.
hissiyat: hisler, duygular
hüzn: keder, tasa, gam
iştirak: katılma, ortak olma
mahrum: yoksun
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müştehiyat: iştahlılar, istekler
nefsî: kişiye ait, kişi ile alâkalı
Nil-i Mübarek: mübarek Nil, bereket veren Nil nehri, Mısır'a hayat veren mübarek Nil nehri
nüzul: yukarıdan aşağıya inme, inış
pençe-i zulüm: zulüm pençesi
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
selâmet: esenlik.
taallukat: hısımlar, yakınlar, akrabalar
talebe: öğrenci
teali: yükselme, yücelme, çok yüce olma
terakki: ilerleme, gelişme
ücra: çok uçta, uç yer, kenarda olan, sapa, tenha, sakın ve uzak yer
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen
vaziyet: durum
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

uzayacak mı? İhtiyârsız kendime sorduğum bu suallere yine kendim cevap verirken, teenni ve sabır tavsiye ediyorum. Ve Sırr-ı [1] إِنَّا أَعْطَيْنَا tebşiratıyla müteselli oluyorum.

Ey Kıymettar Üstadım!

Sizin huzurunuze, huzurunuzda olduğum hâlde ıştırakımi istiyordum. Öyle hissediyorum ki, ruhen hiç de uzak değilim. Bazen kendimi unutuyorum. Güya kanatsız tayeran ediyor, koca çınar ağacının arasından girerek meclisinize dâhil oluyorum.

Sevgili Üstadım!

Hâlıkımdan ebediyen razı olmuşum. O da sizden ebediyen razı olsun. Maalesef ziyaretinizle muşerref olamıyorum. Buna bedel Bekir Bey'le takdim ettim ve arzu edilen şekilde yazamadığım *I'caz-ı Kur'ân*'ın sahifelerini açtıkça, fakir talebenizin her sahifeye mukabil ellerinizden öpmekte olduğumu kabul buyurmanızı istirhamla, sıhhat ve selâmet ve muvaffakıyetiniz için dua ederek, el ve ayaklarınızdan öperim, efendim hazretleri.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Talebeniz
Ahmed Hüsrev

1 Biz sana verdik. (Kevser Suresi, 1.)

2 Gerçek bâkî olan ancak Allah'tır.

arzu: İsteme, bekleme, özleme
bedel: yerine, adına, namına.
dahil: karışma, girme
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
güya: sanki
Hâlık: yaratıcı, Allah (cc)
huzur: keder, tasa, gam.
İ'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği
ihtiyar: irade, tercih
istirham: merhamet isteme, merhamet dileme, yalvarma
ıştirak: katılma, ortak olma
kıymettar: kıymetli, değerli
meclis: topluluk, heyet.
mukabil: karşılık.
muvaffakıyet: başarı
muşerref: şerefli, yüce.
müteselli: teselli bulan, avunan
razı: hoşnut olma, kabul etme
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak
sıhhat: sağlık, esenlik.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
selâmet: esenlik
sual: soru.
takdim: arz etme, sunma
talebe: öğrenci
tayeran: uçma, uçuş.
tebşirat: müjdeler, müjdelemeler, müjde vermeler
teenni: acele etmeden, dikkatli ve düşünerek davranma
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen

188

[Sabri Efendi'nin fıkrasıdır.]

Dün Eğırdır'e gıttım. Hulûsî Bey'ın ıhlâslı ve sadâkatlı mektubunu getirdim. Nuranî kalb ve ruhtan cuş eden, şu mektubun muhteviyat ve münderecatını bu fakır de tekrar ederim. Kendi hesabıma takdim ediyorum. O muhterem kardeşıme bedel fakıre, madem kı, Ustad-ı Muhteremim, Sanı-i Hulûsî ismini vermiş. O halıs ımza sahıbinin halefınde bu fakır de gorünse, ıfadatına ıştırak etse, ırsıyyet-i maneviyesi daha ıyi, sabıt ve zahır olur. Emel-i âcizânesıni esas gaye ve maksat bıldım efendim.

Âciz Talebeniz
Sabri

189

[Aydınlı İsmail'in fıkrasıdır.]

Sızın tatlı sözlerinizi yazmaya başladım ve yazmaya doyamıyorum.

Ve sizin tatlı Sözlerinizi yazmaya başladığım anda, ruhumda bir ferahlık hissediyorum. Aynı zamanda sizi hiçbir türlü unutamıyorum. Ve daima sızin mektubunuzu yazmak ıstıyorum.

Talebeniz
İsmail

bedel: yerine, adına, namına.
cuş: coşma, kaynama, taşma, deprenme.
emel-i âcizâne: zavallıca ıstek, arzu.
fıkra: parça, mektup, bolum.
ferah: gonul açıklığı, sevinç, sevinme.
halef: oğul, soy, nesil.
halıs: katışıksız, saf, duru.
ıfadat: ıfadeler.
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksizın, sırf Allah rızası ıçin yapma.
ırsıyyet-i maneviye: manevi varıs olma.
ıştırak: katılma, ortak olma.
madem: degil mı kı.
maksat: kastedilen şey, gaye.
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın.
muhteviyât: içindekiler.
münderecat: içendekiler.
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
ruh: dınlik kaynagı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabit: durağan, degişmeyen, ispatlanmış.
sadâkat: bağlılık, dogruluk.
Sanı-i Hulusi: ıkıncı Hulûsi.
takdim: arz etme, sunma.
talebe: oğrencı.
ustad-ı muhterem: muhterem saygıdeğer ustad.
zahır: açık, âşikar.

190

[Aydın'da Doktor Şevket'in fıkrasıdır.]

Üstad-ı Azamım Efendim!

Nuranî ve çok kıymettar eserlerinizi okuduk. Nurlu ve feyizli eserlerinizin tesiriyle parlayan kasvetli kalblerimizle, siz Üstadımıza ebediyen minnettar ve medyun-ı şükran bulunduğumuz gibi, Risaleleri bizlere okutturmaya ve yazdırmaya sebep olan Hafız Zühdü Efendi kardeşimizi de, daima hayırla yâd etmekten kendimizi alamıyoruz. Kendilerine fiyat takdir edilemeyecek derecede kıymete malik bulunan muhterem risalelerinizi yazıp ikmal etmemize, Cenab-ı Hakkın bizi muvaffak kılması için Üstad-ı Ekremimizin dua ve himmetlerine muhtaç bulunuyoruz.

Talebeniz
Doktor Şevket

191

[Ahmed Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Müşfik Üstadım Efendim Hazretleri!

Arz-ı hürmet ve iştiyakla el ve ayaklarınızdan öperim. Hulûsî Bey'in suallerine verilen cevaplara ait cihandeğer kıymetli, nurlu, feyizli sözlerinizi, iki gün evvel aldım. Suallerin cevapları o kadar lâtif idi ki, ne okumaya doyabildim ve ne de idrakım kadar olsun hakkıyla kavrayabildim.

arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme, saygı duyduğunu bildirme
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihandeğer: cihan kıymetinde, çok kıymetli
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
eser: telif, kitap, yayın
evvel: önce
fıkra: parça, mektup, bölüm
feyiz: bolluk, bereket, ilim, irfan
hayır: iyilik, iyi şey
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
ikmal: tamamlama, bitirme
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
kasvet: katılık, sertlik
latif: yumuşak, tatlı, hoş
malik: sahip
medyun-ı şükran: şükran, teşekkür borçlu
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
muhtaç: gerek duyan
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
muvaffak: başarmış, başarılı
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
Risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sual: soru
takdir: değerlendirme
talebe: öğrenci
tesir: etki
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
üstad-ı azam: en büyük ustad
üstad-ı ekrem: keremli, cömert ustad
yâd: hatırlama, anma, hatıra getirme

Muhyiddin-i Arabî hazretlerinin makbulînden olduğu hâlde, hatasının ve her kitabında muhdî olmamasının esbabı, o kadar amık bır şekılde ve o derece ince bır tarzda izah buyuruluyor ki, bu âlî dersinizi sair kardeşlerimle beraber okudum, dedim: "Aziz kardeşlerim, bu âlî dersten istifade ediyor, mühim bır şey anlıyorum, fakat zübde edemıyorum, zıhnımde toparlayamıyorum. Sîz ne dersınız?"

Hâzırûn, dersimizin yüksekliğine işaret ederek, Islâmiyet'in ardı ve arkası kesilmeyen hücumlara maruz kaldığı bir zamanda, bu nurlu eserlere kavuştuğumuzdan dolayı, bınler teşekkür ettik. Bilhassa doktora verilen son cevap haşıyesinin letafetı yuzumuzde âsânnı gostermıştı.

Bir taraftan hınzır etının hurmet-i esbabı, ılletı, gayet güzel bir surette ızah edılmiş, diğer taraftan da âlî mufekkirenizden parlayan nurlarla, hem de pek yakında dünyanın ufuklarında İslâmiyet'in güneşinin parlayacağına işaret buyuruyorsunuz. Cenab-ı Hak sizden hadsiz hesapsız razı olsun.

Sevgili Ustadım! Âciz talebeniz, bu aczı ile manevî himmetinize iltica ediyorum. Ve öyle ümit ediyorum ki, Hallâk-ı Kerîm'ım beni ihtıyârım olmayarak, istıhdam ettığı bu vadıde, duanız hımmeti ile, inşaallah bir ıdrak ve bır kabılıyet ıhsan buyuracaktır.

Hakir talebeniz
Ahmed Hüsrev

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
amık: İnceden ince tafsilatlı, ayrıntılı.
asar: eserler.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bilhassa: özellikle.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şerel ve azamet sahibi, yüce Allah.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esbap: sebepler, vasıtalar.
gayet: son derece.
hınzır: domuz.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakir: aşağı, adi, itibarsız.
haşıye: dipnot.
hazırun: hazır olanlar, bulunanlar, meydanda, göz önünde olanlar, huzurda bulunanlar.
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
himmet: manevi yardım, ihsan, lutuf.
ıdrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ıhsan: bağışlama, ikram etme, lutuf.
ıhtıyâr: seçme, tercih etme.
ıllet: neden.
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma.
inşaallah: Allah izin verirse.
istıfade: faydalanma, yararlanma.
istıhdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma.
kabılıyet: istıdat, yetenek.
letafet: hafıflık, hoşluk, inceliğ.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz: uğramak, etkilenmek.
mufekkire: düşünme gücü ve kuvveti.
muhım: onemlı, ehemmıyetlı.
razı: hoşnut olma, kabul etme.
sâir: diğer, başka, ötekı.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
talebe: ogrencı.
tarz: bıçım, şekıl.
Ustad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen.
zıhın: hafıza, bellek.
zübde: netice, sonuç, hulâsa, öz.

192

[Said'in bir fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Azız, Sıddık, Fedakâr ve Vefadar Kardeşim Kürd Bekir Bey!

Maatteessüf, bilmecburiye, nahoş ve mâlâyanî sayılacak bir bahis soyleyeceğim. Fakat bu bahsim, hakikî hamiyetperver Türkçülere karşı değil, belki Frengîlik hesabına sahtekâr bır surette Turkçuluğu kendine perde eden mütecavizlere karşı söylüyorum. Şöyle ki:

Mulhıd munafıkların en son ve alçakça ve vicdansızca aleyhimizde istimal ettikleri bir silâhı şudur ki, diyorlar: "Said Kurd'dur, Bır Kurd'un arkasında bu kadar koşmak hamiyet-i milliyeye yakışmaz." Ben bu münafıkların vicdansızca desıselerıne karşı değil, belki safdillerın temız kalbleri bunlann sözleriyle bulanmamak için diyorum kı:

Evet ben başka memlekette dünyaya gelmışım. Fakat Cenab-ı Hak beni bu memleketin evlâdına hizmetkâr etmiş kı, dokuz sene mutemadıyen bu memleketteki mılletin ondan dokuz kısmının saadetine, kendileriyle hizmet ettığım bu havalıdekı ınsanlara malûmdur.

Hem ben bu memlekette Hulûsî, Sabri, Hafız Ali, Hüsrev, Re'fet, Asım, Mustafa Çavuş, Süleyman, Lütfu,

1. Allah ın adıyla
2. Hıcbır şey yoktur kı Onu ovup tesbih etmesin (İsra Suresi 44)
3. Allah ın selamı Rahmet ve berekatı uzerınıze olsun.

aziz ızzetli, muhterem saygın.
bahıs konu
bilmecburiye mecburiyetle zorunlu olarak
Cenab-ı Hak. Allah doğru gerçek Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yüce Allah
desise hile, oyun aldatmaca.
evlât çocuklar
fıkra parça mektup bolüm
fedakar kendini veya şahsı menfaatlerını hıçe sayan feda eden.
Frengılık Avrupalılık
hakiki gerçek.
hamiyet-i milliye mılî duygu ve hıslerın muhafaza edılmesı ıçın yapılan çaba
hamiyetperver hamiyet duygulârı besleyen
havalı etraf çevre cıvar yore dolay
hizmet. görev vazıfe.
hizmetkar hizmet yapan kımse hızmetçı
maatteessüf ne yazık kı üzulerek belırteyim kı
malayanî manasız faydasız boş (şey)
malum bilınen bilinir olan
mulhıd Islam dınınden aynlan Allah ı ınkar eden dınsiz ımansız
mütecaviz saldırgan
mutemadıyen surekli olarak devamlı.
nahoş hoş olmayan
sıddık çok doğru durust hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
saadet mutluluk.
safdil hile oyun bilmeyen kolay aldatılan bon
sahtekâr sahte şeyler yapan sahtecı hılekar
suret bıçım, şekıl, tarz.
vefadar sozunde ve dostluluğunda devamlı olan vefalı dost.
vicdan ınsanın ıçindekı ıyıyi kotuden ayırabılen ıyılık et mekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî hıs.

Rüştü, Mustafa, Zekâi, Abdullah gibi yirmi-otuz Müslüman Türk gençlerini âdeta yirmi-otuz bin millettaşlarıma tercih ettiğimi ve onları o otuz bin adam yerine kabul ettiğimi bu dokuz senedeki Türkçe âsâr ile ve hizmet ile göstermişim.

Evet, ben bin gafil ve âmi Kürd'ü, bir Türk olan Hulûsî'ye karşı tutmadığımı, ve bin cahil Kurd'ü, birer Türk olan Asım ve Re'fet'e mukabil göremediğimi, ve bir genç olan Husrev'ı, bin âmi Kurd'le değişmediğimi ehl-i dikkat ve benim ahvalime muttali olanlar tasdik ettikleri hâlde, Frengîlik namına ve ilhad hesabına, Türkçülük perdesi altında, sahtekâr bir milliyetperverlik suretinde ve hodfüruşluk cihetinde bana tecavüz edenler ve Turk milletini ve milliyetini zehirleyen mülhidler bilsinler ki, ben millet-i İslâmıyenin en mühim ve mucahit ve muazzam bir ordusu olan Türk milletine binler Türk kadar hizmet ettiğimi, binler Türk şahittirler. İşte bana Kürd diyen ve ittiham eden, zahir hamiyetperverlik gösteren sahtekârlar, bu millete ne gibi hizmet ettiklerini göstersinler.

Bu firavuncukların enaniyetini kabartan mahviyetkârâne söz söylemek caiz olmadığından, bilmecburiye o mutekebbirlere karşı izzet-i ilmiyeyi muhafaza etmek için, söylenmeyecek ve izhan munasip olmayan uhrevî hizmetlerimi Cenab-ı Hakkın afvına güvenerek izhar ettim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1- Gerçek bâki olan ancak Allah'tır

âdeta: sanki
ahval: haller, durumlar
âmi: bilgisiz, cahil
asar: eserler
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cahil: Allah'ı tanımayan, İlâhi hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun
caiz: geçerli, kabul edilebilir, uygun
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön
ehl-i dikkat: dikkatliler, dikkat sahipleri
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik
firavun: zalim, merhametsiz, imansız.
Frengilik: Avrupalılık
gafil: olanın bitenin farkında olmayan
hamiyetperver: hamiyet duygulan besleyen
hizmet: görev, vazife
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen
ilhad: İslâm inancından dönme, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
izhar: gösterme, açığa vurma
izzet-i ilmiye: ilmin izzeti, ilmin gerektirdiği ağırbaşlılık.
mahviyetkârâne: tevazu gösterek, alçak gönüllülükle, kendini küçük görerek
millet-i İslamiye: İslam milleti
millettaş: aynı milletten olan.
milliyet: millete has olma durumu veya millî olma durumu, ulusallık.
milliyetperver: milletini seven, ulusçu, milliyetçi
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
muhafaza: koruma
mukabil: karşılık.
muttali: bir işten haberli, haber almış, öğrenmiş, bilgili, haberdar
mücahit: cihat eden, savaşan
mühim: önemli, ehemmiyetli
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
münasip: uygun
mutekebbir: tekebbür eden, kibirlenen, kendini beğenmiş.
nam: adına, yerine.
sahtekar: sahte şeyler yapan, sahtecı, hileker.
suret: biçim, şekil, tarz
tasdik: doğrulama, onaylama
tecavüz: saldırma
uhrevi: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
zahir: açık, âşikar

[Zekâi'nin fıkrasıdır.]

Azız Üstadım!

Bu elîm hâdisat hususunda sabır ve tevekkülden bahsetmek, bilirim ki, zarttır. Esasen bizim gibi hayatın cuz'î ıztırabından ah ü enin eden kemterlere, sabır ve tevekkül gibi define-i saadet ve necatın kıymetini sız öğrettiniz. Hamd olsun, günden güne bu kelimelerin mefhumunu daha iyi kavrıyoruz ve takdir edebiliyoruz. İlk zamanlarda, yani Nurlara çok uzak olduğumuz gaflet zamanlara, hayatta, Hâdisatta her şeyde sabır ve tevekkül bizlere zahiren acı ve kabil-i hazım değil gibi geliyordu, öyle görüyorduk. Fakat bu hususatı bihakkın telkin ve tenvır buyuran Üstadımızın ırşadı, bizim nazarımızda sathî ve zahirî şeyleri silmektedir. Bu fakirin ve günahkârın en ziyade medar-ı sururu olan bir şey varsa, o da ancak akıl ve fikir ve bahr-ı muhit-ı kebirden bir katre nisbetinde kalb gözüyle hakikî nurlan görüp muvakkat bir an ve zaman için mütelezziz olmasıdır.

Sevgili Üstadım! Hamd olsun, kardeşlerimiz fikren ve ruhen hâl-ı terakkidedirler. İnşaallah, manen ve nazar-ı İlâhîde de terakki ediyorlar. Yırmi Yedıncı Mektup gıttıkçe çoşan berrak bir şelâle gibi çağlamaktadır. Yegâne arzum ve emelim, tarık-ı selâmet salıklennın kesretini ve elimizdeki mecmua-i hakaıkın daha çok kıymetli ve temız ellerde dolaştığını gormektir. İnşaallah, zaman bu

arzu: isteme, bekleme, ozleme
aziz: ızzetli, muhterem, sayılan
bahr-ı muhit-ı kebir: Büyük Okyanus
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
cüz'î: az bir parça
define-i saadet ve necat: kurtuluş ve mutluluk defines
elîm: şiddetli
emel: amaç, arzu, istek.
enin: inlıtı, inleme, inleyış
esasen: aslında, temelinde, doğrusu
fıkra: parça, mektup, bolum
fikren: fikir ile, duşunerek, zihnen
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzulanna dalmak.
günahkar: gunahlı, gunah işlemiş
hâdisat: hadıseler, olaylar
hakıkî: gerçek, sahıcı
hâl-i terakkî: gelişme, yükselme durumu
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
husus: mevzu, konu
hususat: hususlar
ıztırap: kuvvetli acı, aşın elem, azap
inşaallah: Allah ızın venırse.
ırşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma
kıymet: deger
kabil-i hazım: sındırmek.
katre: damla
kemter: daha aşağı, daha kıymetsız, çok değersız, hakir, itibarsız
kesret: çokluk
manen: mana bakımından, manaca
mecmua-i hakaik: hakikatler mecmuası, gerçekler demeti
medar-ı surur: sevinç ve neşe vesilesi, sebebi
mefhum: bir sozun ifade ettiği mana
muvakkat: geçici
mutelezziz: lezzet alan, tat hisseden, hazzeden, hoşlanan
nazar: bakış, fikir
necat: kurtuluş, kurtulma
nısbetinde: oranında, olçüsunde
ruhen: ruh bakımından, ruh yonunden, ruh olarak.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gucu
salık: bir yola giren, bir yolda giden, bir yolu takip eden.
sathî: yüzeysel.
takdir: degerlendirme.
tarık-ı selamet: kurtuluş yolu
telkin: fikir aşılama, ogut verme, zihinde yer ettirme, kulagına koyma
tenvır: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
terakkî: yukselme, ilerleme
tevekkül: bır ışı gerçekleşmesi ıcın gereken çalışmayı ve çabayı gosterip sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah'a bırakma
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlennin ozel ısım yenne geçen bir sıfatı
yegâne: bırıcık, tek, yalnız
zahiren: gorunuşte
zahırî: gorunurde
zaıt: lüzumsuz, gereksız, fazla
ziyade: çok, fazla

mukteza-i hak ve hakikatı icra edecektir. Âcizleri, bu ümit ve intizarla hayırlı akıbetı Cenab-ı Haktan temenni ediyor. Ve şimdilik gayyur, sadık, müttakî ağabeylerim ve kardeşlerimin meziyetleriyle ve temız kalbleriyle ve hüsn-i niyetleriyle iftihar ediyorum. Nurlarla, projektörlerle, semavî yıldızlarla ezelî bir iman gibi manevî toplarla mücehhez olan sefine-i maneviyemizin şu zamanın dalgalarından, kasırgaların azade kalmasını Cenab–ı Hallâk-ı Âlem'den yalvarırken, müteveccih oluduğumuz, hilkat-ı âlemlere bais ve bâdî olan iki cihan serveri, âcizlenn senedi Cenab-ı Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimizin ve etbaı ezvacının sefinemizin erkân ve etbaıyla müttefik olduğu ümit ve imanını besliyorum. Âcizleri ise, manen her an zarar ve ziyan içinde bır taraftan ıslah-ı hâl edememiş, hasara uğrayan mukaddes bilgilerın tashih ve takviyesine muhtaç, dığer taraftan nefsin hücumuna maruz ve huzuzatına müptelâ, öbür taraftan gunahlarına mukabil olmayan cuz'î bir ubudiyetin saadet-i ebediyeyi bihakkın temine kâfi gelemeyeceğinden korkup kusurlarımın cezasının tahayyülunden an bean müzmahilim, Bizler kendi ubudiyetimiz ve bu nakıs hizmetimizle bize delil, bir mürşıt ve bır şefî olmadıkça saadet-i ebediyeye vâsıl olmak ne kadar uzak! Heyhat, hayat-ı dünyeviye dümdüz değil. Hissiyat-ı beşenye tebeddüle pek müstait.

Azız Ustadım! Madem kı bızı talebelığınize ve kardeşlığınize, hatta kabule lâyık olmayan vatandaşlanmızı ve mecruhları huzurunuza ve arkadaşlığınıza kabul

akıbet: sonuç, netice
anbean: gittıkçe yavaş yavaş zaman ilerledıkçe.
azade: uzak emin korunmuş
aziz: ızzetlı muhterem saygın.
badı: ılk başlangıç.
bais: sebep olan
bihakkın: tamamıyla hakkıyla
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek Hakkın tâ kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
Cenab-ı Hallâk-ı Âlem: Alemın yaratıcısı Allah (c.c)
erkan: rukunler esaslar
etba: bınının sozüne ışıne meslegıne uyanlar
ezeli: ezel ile ilgili öncesiz başlangıçsız
ezvac: hanımlar eşler
gayyur: çok gayretlı çok çalışkan.
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat.
heyhat: yazık çok yazık, ne yazık.
hilkat-i alem: âlemın yaratılışı
hissiyat-ı beşeriye: insanlığın hısleri duyguları
huzuzat: hazlar insanın hoşuna gıden şeyler
husn-i niyet: ıyı nıyet, temız kalblılık.
ıslah-ı hal: kendı halını ıslah etme, duzeltme
icra: yurutme bir ışı yenne getırme
iftihar: gurur ovunme
intizar: bekleme gozleme
kafi: yeterlı.
kusur: suç, kabahat.
layık: uygun, yakışır munasıp
madem: degıl mı kı
manen: mana bakımından ma naca.
manevî: manaya aıt maddî olmayan
maruz: ugramak etkılenmek
mecruh: yaralanmış derh olunmuş yaralı
meziyet: kıymetlı ozellık.
muhtaç: gerek duyan
mukabil: karşılık.
mukaddes: takdıs edılmış kutsal azız temız
mukteza-ı hakve hakıkat: hak ve gerçeğın gerektırdıgı.
mücehhez: techız edılmış cıhaz landırılmış donatılmış
müptelâ: tutkun bır şeye duşkun ve tutulmuş olan
mürşit: ırşat eden doğru yolu gosteren rehber kılavuz
müstait: mütemayıl meyılli
muteveccih: donme yonelme
muttakı: kendısını Allah ın sevmedıgı fena şeylerden koruyan haramdan ve gunahtan çekınen takva sahıbı, dındar
muttefik: fıkırce beraber olan
muzmahıl: çokmuş perişan dagınık.
nakıs: noksan eksık.
nefs: kotu vasıflan kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sadık: sozunde ışinde doğru olan dostluğu ve bagılıgı ıçten olan
sefine: gemı dunya
sefine-i maneviye: manevî gemı
semavi: semaya aıt gokten gelen
serveri: onde gelen reıs başkan
şefi: suçluların bagışlanması ıçın Allah a yalvaran şefaatçı
tahayyul: hayale getırme hayalınde canlandırma
takviye: kuvvetlendırme, saglamlaştırma
talebe: ogrencı
tashih: duzeltme yanlışını gıderme
tebeddül: başkalaşma değişme
temenni: olmasını veya olmamasını isteme dılek, ıstek, arzu
temin: elde etme
ubudiyet: kulluk
Ustad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin ozel ısım yenne geçen bır sıfatı ogretıcı ogretmen
vasıl: enşme ulaşma kavuşma
ziyan: zarar kayıp

buyurdunuz. Ve bizim yaralanmıza deva olacak semavî eczahane-i kudsiyeden ilâçları bize gösteriyor ve istimal ediyorsunuz. Lütfen şu âcız talebelerinizin feryatlarına acıyarak bir an evvel bizi tedavi edin ve yaralanmız kabuklansın, kurusun. Ondan sonra esas mühim vazifelerimizi ifa etmeye başlayalım. Bizim yaralarımıza deva olacak iksirler ve tiryaklar sizde mevcut iken şifayı ve delâlet-i âliyelerini zat-ı fazılânelerinden umarız.

Sefine-i Maneviyenizin
İlânat Müvezzii
Talebeniz Zekâi

194

[Galib'in Farisî fıkrası.]

(Keramat-ı Gavsiye münasebetiyle yazmış.)

كِيسْتَمْ چُو يَكِي عَاجِزُ و بِي تَابُ وزَبُونْ ○
دلْحَزِينْ سِينَه پُرْ آلامُ و سَرَمْ مَسْتِ جُنُونْ

اَزْ غَمِ فِرْقَتِ دِلْدَارِ بَسِي پُويَنْدَمْ ○
كَسْ نَمِي پُودِ دِلِ زَارِ مَرَا رَاهِنُمُونْ

سَالَهَا دَرْ اَلَمِ هَجْرِ پَرِيشَانْ بُودَمْ ○
نَه يَكِي يَارِ مُوَافِقْ نَه يَكِي جَامِ سُكُونْ

âcız: güçsüz
delâlet-i âliye: yüksek rehberlik, yol göstericilik.
deva: iyileştirme, çare
eczahane-i kudsiye: yüksek, yüce eczahane, kâinat eczahanesi
feryat: inleme
ifa etmek: yerine getirmek, yapmak.
İksir: merhem, ilaç
İlânat: yayınlar, ilânlar
istimal etmek: kullanmak.
Keramat-ı Gavsiye: Kavs-ı Azam Abdulkadir Geylâni Hazretlerinin kerametleri
müvezzi: dağıtıcı
münasebet: ilgi, ilişki
sefine-i maneviye: manevî gemi
semavî: İlâhi kaynaklı.
tiryak: ilaç.
zat-ı fazılâne: yüksek fazilet sahibi şahıs

هان دز نسخهٔ توراتْ ثنای محمودْ ○
هان دز لوح زبورْ وصف مسیحا افزونْ

وصف اصحاب محمدْ همه دز انجیلستْ ○
این چه بیش همه از وحی خدای بیچونْ

بار داز اهل ولایتْ تو بینی این رازْ ○
داده از حرآتی پیام مقربونْ

حر کلشی می دادْ حلال رومی ○
شیخ اکبرْ حر مصری دهدْ امر نکونْ

احمد حامْ دهدْ از احمد فاروقی حرْ ○
من کدامش بشمارم که راعداد فزونْ

هریکی کفته حرْ رمزْ و اشارتْ کردندْ ○
بیشیانْ از پسیان داده بشان سیکونْ

تا خصوص مرد خدا حضرت عبدْ القادرْ ○
غوث اعظمْ قطب دائرهٔ کنْ فیکونْ

پس اشارتْ دهدْ از حالت آتی جهانْ ○
هرچه دیدستْ نکفتستْ بیان مسنونْ

کفت دز نظم تجلی که شومْ حزر مریدْ ○
از شرْ و فتنه نکهبان مریدم مأمونْ

195

[Asım Bey'in fıkrasıdır.]

Otuz Birinci Mektubun Dördüncü Lem'ası olan Minhacü's-Sünne, elhak, çok kıymettar ve emsali bulunmayan bir risale-i şerifedir. Takdir ve tahsine bihakkın elyak, medih ve senaya şayeste olup, ne kadar methedilse, yine azdır. Her gören ve her okuyan ve dinleyen meftun oluyor. Hatta meşrepçe Alevîlik-Sünnîlik cihetinde müfrit olanlar bile, son derece takdir etmektedirler. Mufrit meşreplerin birbirine karşı adamları dahi hiç itiraz edemeyip münakaşa kapısı açamıyorlar.

Asım

196

[Ahmed Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Muhyiddin-i Arabî Hazretlerinin meşrebini izah edip, noksaniyetini beyan eden nurlu beyanatınızdan çok istifade ettim. O meseleye ait evvelki dersinizden anlayamadığım cümleler ve karanlık noktalar, bu defa başka bir tarza çevrilerek karşıma çıktığını hissettim. Ve güzel yüzlü hakikatlerini görmeye başladım. Elhak pek çok tefeyyüz ettim. Kardeşim Re'fet Bey'le beraber okuduk. Üstadımıza minnettarâne teşekkürler ettik. Cenab-ı Hak size lâyık olduğunuz ecr-i kesîri ihsan etsin, âmin.

Ahmed Hüsrev

Alevî: Hz. Ali'ye bağlılık noktasında birleşen çeşitli dini ve siyasi gruplar için kullanılan tabir.
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda söylenir.
beyan: anlatma, açıklama.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
cihet: yön.
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya.
elyak: daha lâyık, en pek lâyık, en liyakatlı, çok yakışır.
evvel: önce.
fıkra: parça, mektup, bölüm.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
istifade: faydalanma, yararlanma, yarar sağlama.
itiraz: direnme, karşı koyma.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
layık: yakışan, yaraşır, yakışır.
medih: övmek, övgü.
meftun: tutkun, müptela, aşırı bağlanmış.
mesele: konu.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
minnettarâne: minnet duyarak, yapılan bir iyilige karşı teşekkür hissi taşıyarak.
müfrit: aşırı.
münakaşa: tartışma.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
risale-i şerife: şerefli, mubarek risale, kitap.
sena: overek bahsetme, övme, övüş, medih.
Sünnî: İtikat ve amel ile ilgili konularda Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebinden olan, Müslüman.
şayeste: yakışır, yaraşır, uygun, layık, münasip.
tahsin: aferin deme, alkışlama.
takdir: kıymet verme, ölçme, biçme, değerlendirme.
tarz: biçim, şekil.
tefeyyüz: feylizlenme, ilerleme, ilim, irfan ve manevî zenginlik kazanma.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.

197

[Babacan Mehmed Ali'nin fıkrasıdır.]

Ey Benim Ruh-i Canım Ustadım Hazretleri!

Size karşı hakkıyla talebelik vazifesini ifa edemiyorum ve Risale-i Nur'a tam hızmet edemıyorum. Çünku Rısale-ı Nur'la tezahür eden kuvvet ve kudret, zekâvet, esrar ve envarı düşündukçe, tefekkur ettıkçe kendımden geçip, bîhuş kalıyorum, öyle yüksek yerlere çıkamıyorum. İnşaallah Cenab-ı Hakkın ıznı ile, kullanna bahşetmış olduğu en kıymettar cevahirden bin kat zıyade kıymetlı bulunan Kur'ân-ı Hakîm'in sırlarını ızhar eden risalelerden gücüm yettiği kadar istifadeye çalışacağım. Gündüz derd-i maişetle vakit bulamadığımdan, gecenın bir kısmını O Nurlarla ışıklandıracağım.

O Nurlan yazdıkça kalemim ve kalbım gayet şırın ve ruhanî bir sevinç hissedıyorum. Cenab-ı Hakka nasıl hamd ve şükredeceğımı bilemiyorum. Bazen o Rısale-i Nurun envarına karşı ıhtıyânım elimden gıdıyor. Gafletlı geçmiş zamanımı düşündukçe mahzun ve mukedder bulunuyorum. Bu Nurları bulduktan sonra istıkbalımi gördükçe kahkaha ıle güluyorum, ferah oluyorum ve müferrah oluyorum. On Beş senedır böyle bir hizmeti arzu edıyordum. Dunyanın çok safahat-ı hayatını ve zevkiyatını gördüm. Bu ebede karşı arzuyu tatmin ve ışba etmiyordular.

İşte tam o arzuyu tatmın ve temin edecek gıdayı Risale-ı Nur'da buldum, elhamdulıllâh. Şımdıye kadar nefsım

arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves.
bahş: bağış, ıhsan, verme
bîhuş: şaşkın, sersem.
Cenab-ı Hak. Allah, doğru, gerçek, Hakkın tı kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yüce Allah
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetlı taşlar
derd-i maişet. geçım derdı ve zorlugu, geçım sıkıntısı
ebed: sonsuzluk, dalmılık.
elhamdulillah: Allah a hamd olsun, Allah a şükür
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
esrar: sırlar, gizli hakıkatler
fıkra: parça, mektup, bolum
ferah: neşelı, açık, sıkıntısız.
gaflet. Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece
hamd: teşekkur, şukran
hizmet. gorev, vazife.
ifa: bır ışı yapma, yenne geurme
ihtiyar: ırade, tercih
inşaallah: Allah ızın verırse.
istıfade: faydalanıma, yararlanma
istıkbal: gelecek.
ışba: doyurma
ızhar: gosterme, açığa vurma
kıymettar: kıymetlı, degerlı
kahkaha: yuksek sesle ve çokça gulme, gulerken çıkan ses

kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
Kur'ân-ı Hakım: her ayet ve surasında sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
mahzun: huzunlu, kederlı, uzuntulu
müferrah: feraha kavuşmuş, gonul huzuruna ermış
mukedder: kederlı, uzüntülü, tasalı
nefs: kotü vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
Nur: Rısale-i Nur eserlen
risale: Rısâle-ı Nur Kulliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bagımsız bolum
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruhanî: ruha aıt, ruh ıle ılgılı
sır: gizlenen gerçek, saklanan bılgı.
safahat-ı hayat. hayat safhalan
şukur: teşekkur
talebe: ogrencı
tatmin: doyma, doygunluk
tefekkur: derin duşunme, eşyanın hakıkatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak ıçın zıhnen ve kalben duşunme
temin. elde etme
tezahür: gorunme, belırme, ortaya çıkma
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
zekaveti: zekılık, çabuk anlama, kavrama kabılıyetı
zevkiyat: zevk ve eglenceye dair hususlar
ziyade: çok, fazla

dünyanın zahirî zevklerine kapılmış ve beni diğer bir âlemin zindanlarına kadar sevk etmeyi kurmuş ve bir derece muvaffak olmuştu ve bana binmişti. Şimdi (1) هٰذَا مِن فَضْلِ رَبِّي olan Cenab-ı Mevlâ ve Tekaddes Hazretlerine hadsiz hamd ve şükrediyorum ki, Said isminde bir zatın vasıtasıyla esrar-ı Kur'âniyeyi benim imdadıma yetiştirdi. Nefs-i emmarenin o beliyyesinden kurtuldum. On Beş senedir hakikate giden yolu aramak için, çok kapılar çaldım. Çoklarında dünyaya aid ziynetleri gördüğümden geri çekildim. Felillâhilhamd tam bir kapı buldum. Cenab-ı Hak beni o kapıya tam bir hizmetkâr yapıp sebat versin. Bu zulmetli asırda hakaik-i imaniyenin envarını neşreden Risale-i Nur, ne derece parlak olduğu ve herkese menfaatli bulunduğu inkâr edilmez. İnkâr edilse bilmemezlikten ve anlamamazlıktandır. (Anlayana sivrisinek saz gelir, anlamayana davul zurna az gelir.) Cenab-ı Hak gözlerimizin perdelerini kaldırsın, hakaıkı hakkıyla bize göstersin, âmin.

Babacan Mehmed Ali

198

[Binbaşı Asım Bey'in fıkrasıdır.]

Muhterem Üstadım Efendim

Her defa olduğu gibi bu kerre de, namüstahak olduğum hâlde, hakk-ı fakırânemde lütuf ve ıbzal buyurulan

1- Bu Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi, 40.)

âlem: dünya, cihan
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!' anlamında duanın sonunda söylenir.
beliyye: felaket, musibet.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi, yüce Allah.
defa: kere, kez, yol.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
esrar-ı Kur'aniye: Kur'an'ın sırları.
fıkra: parça, mektup bölümü.
felillâhilhamd: Allah'a hamd olsun.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-i imaniye: İmana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakıkat: gerçek, doğru.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
hizmetkâr: hizmet yapan, kimse hizmetçi.
ıbzal: boliaştırma, esirgemeyip bol bol harcama, sıkınmadan verme, rahat kullanma.
ımdat: yardım.
inkar: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
kerre: kere, defa, kez, sefer.
lütuf: ikram ve yardımda bulunma.
menfaat: fayda.
muvaffak: başarmış, başarılı.
namustahak: layık olmama, hak etmeme.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis.
neşr: dağıtma, yayma, saçma, serpme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sebat: sabit durma, kararlılık.
sevk: yöneltme, gönderme.
şükür: teşekkür.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî. Hazretlerinin özel ısım yerine geçen bir sıfatı: öğretici, öğretmen.
vasıta: vesile, neden.
zahiri: görünen, görünürdeki, görünüşteki.
zat: kişi, şahıs.
zindan: hapishane.
ziynet: süs.
zulmet: karanlık.

iltifatat-ı bînihaye bu fakiri mestediyor. Ne yapacağımı şaşırıyorum. Ancak Cenab-ı Lemyezel Hazretlerinin lütf u kerem ü ihsanına hamd ü şükr ü sena ederek risale-i şerifelere sarılıyorum. Ve lezzet alıp, sız Üstadımı karşımda ve yanımda bulup mütehayyir ve mütefekkir olarak bahr-i sürura dalıp gidiyorum. Ve bu hâlin devam ve tezyidini eltaf ve inayet-i Sübhaniyeden niyaz ediyorum. Nasıl etmeyeyim. Yâ Hazret! Fakire bunca iltifattan başka hele bu defaki lütufnamelerinin başına bir çok tavsıften sonra "Hizmet-i Kur'âniyede kuvvetli arkadaşım ve tarik-ı hakta ve ebed yolunda emin yoldaşım" kelimat-ı lâtifesi, bu cihan kıymet kelâmlarınız, benim gibi fakir, hakir, muhtaç bu kardeşinize karşı ibzal ve himmet buyurulması, sizin büyükluğunuze ve daha doğrusu Gavs-ı Azam Şeyh Geylânî (Kuddise sırruhü'l-âlî) Hazretlerinin teveccüh, dua, himaye ve muhafazası olduğuna nasıl iman etmeyeyim. Nasıl ki, bu defa Gavs-ı Azam'ın ihbarat-ı gaybiyesi risale-i şerifesini gördüm, okudum, yazdım. Gavs-ı Azam, azam-ı aktap olduğunu bilir ve kalben tasdik ederiz ve ziyade muhabbet etmekte iken, bu defa bu kanaat, bu muhabbet tasdikini, kat ender kat ziyadeleştirdi ve takviye etti. Ve Hazret-i Şeyhe iman ve muhabbetimi habl-ı metin ile bağladı. Nasıl bağlanmayayım? Bu keramet ve ihbar-ı gaybiyesi ki, hakikat fışkıran ve ruha hayat bahşeden *Sözler*'i söyleyen, haber veren öyle bir sahib-i menba-ı keramat ve hakikat olan Hazret-i Gavs-ı Azam, Ustadımın üstadıdır.

âlî: yüce, yüksek, ulu
azam-ı aktap: kutupların en büyüğü, kendi zamanında yaşayan bütün evliyanın üzerinde manevi tasarruf sahibi olan o asrın en büyük velisi
bahr-i sürur: sevinç deryası
bahş: bağış, ihsan, verme, bağışlayan, veren, affeden
Cenab-ı Lemyezel: Daimi olan Allah (c.c)
defa: kere, kez, yol
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
eltaf: lütuflar, iyi muameleler, iyilikler, iyiliksevenlikler, nezaketler
emin: dost, arkadaş, yar, sevgili, yoldaş
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı
haber: bilgi, bilgilendirme
habl-ı metin: sağlam bağ
hakikat: gerçek, doğru
hakir: aşağı, adi, itibarsız
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
himaye: koruma, muhafaza etme
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
Hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
ibzâl: bollaştırma, esirgemeyip bol bol harcama, sıkınmadan verme, tahar kullanma
ihbarat-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler
iltifat-ı binihaye: bitmez sınırsız gönlü hoş etme, iyilik
iman: inanma, itikat.
inayet-i subhaniye: Allah'ın ikramı, bağışlama
kıymet: değer
kalben: kalb ile, kalbden, içten ve samimi olarak.
kanaat: inanma
kelâm: söz, konuşma.
kelimât-ı lâtife: hoş, tatlı, şirin söz, ifade
keramet: Allah'ın veli kullarında gönülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
lütf-ı kerem-i ihsan: hoşluk, güzellik, ikram, bağış
lütuf: hoşluk, güzellik.
lütufname: lütuf listesi
mest: keyifle kendinden geçmiş, sarhoş, esrik.
muhabbet: sevgi, sevme
muhafaza: koruma
muhtaç: gerek duyan
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
risale-i şerife: şerefli, mübarek risale, kitap
sahib-i menba-ı keramet: olağanüstü haller sahibi
sena: methetme, övme
şükür: teşekkür
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tarik-ı hak: hak ve hakikat yolu
tasdik: doğrulama, onaylama
tavsif: vasıflandırma, nitelememe
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi
tezyit: artırma, çoğaltma.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
yoldaş: yol arkadaşı
ziyade: fazlasıyla

İşte bu keyfiyet, Üstadıma olan incizap, merbutiyet ve teslimimi bir kat daha tarsin etti ve yıkılmaz ve tahrip edilmez bir kal'a hükmünü aldırdı. Madem bu fakir, bu muhkem kaledeyim. Hariçten ve hiç kimseden pervam yok. Ve haricin taarruz ve kıyamına da mukabil taarruz ve hücumlar his ve kuvvetini elde ettim. Lutuf ve inayet-i Bârî ile, Gavs-ı Azam'ın teveccüh ve duasıyla sız Üstadıma kavuştum.[1] هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Bârî-i Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerinden dilerim ve niyaz edenm ki, ahır ömrüme kadar bu yolda hatveendaz olayım ve buyurulduğu gibi "sıddık, fedakâr, hakîkî ahiret kardeşınız ve hızmet-i Kur'âniyede kuvvetlı arkadaşınız ve tarik-ı Hakta ve ebed yolunda enis yoldaşınız" olmaya bıhakkın kesb-ı istıhkak ve liyakat edeyim.[2] وَمِنَ اللهِ التَّوْفِيقُ

Yâ Üstad-ı Ekremum! Size, yani Risale-i Nur'a hüsn-ı hat ve daha doğrusu tazim, teknm, hürmet, samimiyet, muhabbet ve teslimiyetimin binde bırini takdım edemiyorum. Âciz kalemim ve lısanım, hissiyat ve ruhumun tercümanı olamıyor.

Ruhumun sız Üstadıma karşı incizap ve mecbuliyeti, yüzde beş şahsınıza karşı ise, doksan beşı neşr-i envar-ı hakîkat ve dellâllığında bulunduğunuz Kur'ân-ı Hakîm şerefine tazım ve teknmdır. Oyle kanaat ve imanım var kı, sizin nur ve hakikat fışkıran *Sözler*'ınız, Kur'ân-ı Hakîm'den muktebes tefsındır. Takdır, tahsın, medih ve

1- Bu Rabbımın fazlındandır. (Neml Suresi 40.)

2- Muvaffakıyet Allah tandır

ahır: sonu, son kısmı
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikıncı hayat.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla
dellâl: dan edicı, hakka davet eden
dua: yalvarma, yakarış, nıyaz
ebed: sonsuzluk, damılık.
enıs: dost, arkadaş, yar, sevgılı, yoldaş.
fedakâr: kendını veya şahsî menfaatlerını hıçe sayan, feda eden
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdulkadır-ı Geylânı Hazretlennin nam
hakikat: gerçek, doğru
hakıkı: gerçek.
hariç: dışarı
hatveendaz: adım atan
hissiyat: hisler, duygular
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hızmetı
hukum: verilen karar
hürmet: saygı
hüsn-ı hat: guzel yazı, hat.
iman: inanç, ıtıkat
inayet-ı Bari: Allahın ıkram ve bagışlaması.
incizap: cezp edılme, kapılma, çekılme.
kıyam: bır ışe kalkışma, başlama
kal'a: buyuk hısar
kanaat: inanma, goruş, fikır
kesb-i istihkak: hak etme, hak kazanma.
keyfiyet: durum, nıtelik
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lısan: dıl
liyakat: layık olma, ehlıyet
lutuf: guzellık, hoşluk, iyilik, ıhsan
madem: degıl mı kı
medih: ovmek.
merbutiyet: baglılık, mensup olus, mensubiyet, eklılık.
muhabbet: sevgı, sevme
muhkem: sağlam, dayanıklı
mukabıl: karşılık
muktebes: ıktıbas edılmuş, alıntı yapılmış, alınmış, aktarılmış
nıyaz: yalvarma, yakarma
perva: korku, havf
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlennın adı
ruh: dınlık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sıddık: cok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
samımıyet: samımîlık, ıçtenlık.
şeref: onur, haysıyet.
taarruz: saldırma, sataşma, ılışme
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tahsın: hayran olma.
takdım: arz etme, sunma
takdîr: degerlendırme
tarik-ı Hak: hak ve hakıkat yolu
tarsın: saglamlaştırma
tazım: hurmet, ululama, saygı gosterme
tefsir: Yorum, şerh
teknm: hurmet, saygı gosterme, ululama, yuceltme
teslimiyet: teslım olma, boyun egıs
teveccuh: yonelme, sevgı ılgı
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlennın ozel ısım yerne geçen bır sıfatı; ogretıcı, ogretmen, ustad
üstad-ı ekrem: kerım, comert ustad
yoldaş: yol arkadaşı

sitayiş etmeyen ve muhabbet ve merbutiyet beslemeyen insan değildir ve daha doğrusu merdud-ı İlâhî ve Peygamberî olanlardır. Cenab-ı Hâlık-ı Lemyezel Hazretleri bu gibileri de tarîk-ı hakkı nasibedar eylesin. Âmin bihürmeti Seyyidi'l-Mürselîn.

Sevgili Ustadım! Hemşirenizin hastalığının had devresi geçmiş. Evvelce arz etmıştım. Yuzde yırmisi mevcuttur. Henüz yataktan kalkmadı. Kuvvet ve iktidan yok. Namaz kılabilıyorsa da vucudu titremekte ve arasıra arızaya maruz kalmaktadır. Lehülhamd ve'l-minne, çok şükür Cenab-ı Hakkın lütuf ve keremine ve bugununе. Mazinin sıkıntı ve elemi geçti. Hâl-i hazınna şükür ve istıkbale tevekkül ile meşguldür. Ve siz Ustadıma dualar ediyor ve dıyor kı: "Şu nur ve hakıkat-ı Kur'âniye risale-i şenfelen imdadıma yetiştı." hele Otuz Bırıncı Mektubun Ikinci Lem'asındakı sabır ve tahammul ve şükür bahsine o kadar bağlanmıştır ki, mezkûr risale-i şerifeyı evvel ve ahır ve bilhassa hastalığı sırasında müteaddıden fakire okutmuş ve Cenab-ı Hakka hamd ü sena etmış ve dıger Üçüncü Lem'ayı ve sair risale-i şerifelen okutup dinlemekte ve göz yaşlan dökmektedir.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

Bunlar ve dıger risale-ı şenfeler hakıkat fışkıran, nurlar saçan bir feyizdir. Şu kadar dıyebilirim ki, ehl-i dalâlet ve bid'aların en ilen gıdenlen ve mulhıtlerin en şenîlerini bile imana getireceğine kanaatim var. Yeter kı ruhuna nufuz edebılsın.

1 Rabbımın bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah a hamd olsun (metnın "Elham dulillah kısmı bir çok ayette geçmektedir. Sonrakı kısmı ise Neml Suresi 40

ahır: son.
amin: Ya Rabbı! öyle olsun kabul eylel" anlamında duanın sonunda söylenir
arıza: aksama.
arz: sunma bıldırme
bahis: konu
bıd'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar.
bilhassa: özellıkle
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek, Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
Cenab-ı Halık-ı Lemyezel: Daımı olan yaratıcı Allah (c.c)
dalâlet: azgınlık, sapıklık.
devre: donem
dua: Allah'a yalvarma nıyaz
ehl-i dalalet: dalalet ehlı yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
elem: dert, uzüntü kaygı tasa
evvel: once
evvelce: daha önce
feyız: ılım, ırfan ıhsan bağış.
had: son
hakıkat: gerçek dogru
hakıkat-ı Kur'anıye: Kur'an ın hakıkatı Kur'an ın ıfade ettıgı gerçek.
hâl-i hâzır: şımdıkı zaman, hal
hamd: teşekkur, şukran
hemşire: kız kardeş bacı
ıktıdar: guç yetme bir ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
ıman: inanç ıtıkat.
imdat: yardım
istıkbal: gelecek zaman.
kanaat: inanma
kerem: comertlık lutuf ıhsan bagış
Lehü'l-hamd ve'l-minne: hamd ve mınnet onun (Allah) ıçındır
lütuf: guzellık, hoşluk, yıllık, ıhsan
maruz: uğramak etkılenmek.
merbutiyet: baglılık, mensup olus mensubıyet, eklılık.
merdud-ı ilahi ve peygamberi: Allah ın peygamberın reddettıgı
meşgul: bir ışle ugraşan ılgilenen
mezkur: zıkredılen adı geçen anılan
muhabbet: sevgı sevme
mülhıt: Islam dınınden ayrılan Allah ı ınkar eden dınsız ımansız.
muteaddıt: bır çok kere defalarca
nufuz: soz geçırme, hukum sahıbı olma
risale-i serife: şerefli mubarek risale kıtap
ruh: dınlık kaynagı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık
sabır: dayanma katlanma zorluklara dayanma gucu
sair: dıger, baska, otekı
sena: methetme ovme
Seyyidi'l-mürselîn: peygamberlenn efendısı
sitayış: ovme, ovuş methetme sena
şenî: ugursuz
şükür: teşekkur
tahammul: yuklenme yuke katlanma
tarîk-ı hak: hak ve hakıkat yolu
tevekkül: bır ışı gerçekleşmesı ıçın gereken çalışmayı ve çabayı gosterip sebeplere basvurduktan sonra ışı Allah a bırakma
Ustad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlennın ozel ısım yerine geçen bir sıfatı. oğretıcı, ogretmen.

Çok şükür, sevgili Üstadımızın sayesinde ve teveccüh ve duasıyla bu Nurlardan mütenevvir ve mutena'im oluyoruz. Hele Gavs-ı Azam Şeyh Geylânî Hazretlerinin keramat ve ihbarat-ı gaybiyesini hemşireniz o kadar lezzet ve muhabbetle dinliyor ki, üç sene evvelisi hastalığa tutulduğu vakit, o hâlinde ve kısmen aklı başında olmadığı zamanlar bahçede ağaçların dallarını tutup, "Yâ Abdülkadir-i Geylânî, Yâ Veysel Karanî, medet!" diye bağırıp sallanıyordu. Bu defa keramat ve ihbarat-ı gaybiyesini mufassal surette görmeye ve muvaffak oldu. Bu risale-i şerife, fakire de ziyadesiyle tesir ettı, sürur ve göz yaşlarını akıttı ve akıtmakta sa'y ü gayret etti. Muhabbet ve şevkimi arttırdı. Şükrümü nasıl ifa edeceğimi bilemiyorum. Hâlık-ı Lemyezel Hazretlerine karşı vazife-i ubudiyetim noksan, iki cihan serveri Seyyidi'l-Mürselîn Fahr-i Âlem (sallâllâhü aleyhi vesellem) Efendimize karşı ümmetlik vazifesinde kusur ve noksanım ziyade ve hizmet-i Kur'âniyeye karşı bihakkın sa'y ü gayret ve çalışmakta kusur ve noksanım çok olmakla beraber, fakırı siz Üstadımla beraber bulundurup, hadım-ı Kur'ân kardeşlerle birleştirip hizmet-i Kur'âniyeden –velev ki bir bahr-i ummandan bir katre olsun– fakire hisse verilse, kendimi mes'ut ve bahtiyar addederim. Hamd ü sena ve şükrüme haddüpayan göremem. Bütün okuduğum arkadaş ve kardeşlerin hepsi hep takdir ve tahsin ve tasdik ediyorlar ve kanaat-ı kâmilede bulunuyorlar. Hizmet-i Kur'ân'a şevk ve gayretleri tezayüt ediyor ve bu kafilede ve bu dairedekilere gıbta ediyorlar. Cenab-ı Hâlık

add: saymak, öyle kabul etmek.
bahr-ı umman: Hind Okyanusu.
bahtiyar: baht, talihli, mutlu.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
defa: kere, kez, yol.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvel: önce.
gıpta: imrenme.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı.
haddüpayan: sınır ve son çizgi.
hadım-ı Kur'an: Kur'an hizmetçisi.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hisse: pay, nasip.
hizmet-i Kur'an: Kur'ân hizmeti.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti.
ifa: ödeme yerine getirme.
ihbarat-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk, zümre, fırka.
kanaat-ı kâmile: tam, mükemmel kanaat, fikir.
katre: damla.
keramat: kerametler, ermişlerin, velîlerin olağan üstü sözleri ve hâlleri.
kusur: suç, kabahat.
medet: inayet, yardım, imdat.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
mufassal: tafsîlâtlı olarak açıklanan, uzun uzadıya açıklanıp anlatılan, ayrıntılı, detaylı.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mutena'im: nimetler içinde, nazlı olarak büyüyen, bolluk içinde büyüyen.
mütenevvir: tenevvür eden, nurlanan, parlayan, parıldayan.
risale-i şerife: şerefli, mübarek risale, kitap.
sa'y ü gayret: istekli, arzulu çalışma.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
sena: methetme, övme.
serveri: önde gelen, reis, başkan.
suret: biçim, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şükür: teşekkür.
tahsin: hayran olma.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tesir: etki.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
tezayüt: artma, çoğalma, ziyadeleşme.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vazife: görev.
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi.
velev: olsa da bile, hatta, ister.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

ümmet-i Muhammed'in (ASM) kalblerine ilham versin, ruhlarını nurlandırsın, saadet-i dareyn ihsan buyursun.

Kardeşiniz, fakir ve muhtaç
ASIM

199

[Vezirzade Mustafa'nın fıkrasıdır.]

Üstadım!

Beş vakit namazdan sonra, hakk-ı fazılânelerinize duacıyım ve duanızı rica ediyorum. Mesleğinize ve neşrettiğiniz Risale-i Nur'a karşı, hissiyatımı dilimle beyan edemiyorum. Ben ümmîyim, sair kardeşlerim gibi ifade-i meram edemem. Fakat felillâhilhamd, kalb ve ruhum Risale-i Nur'un tesiratıyla intibaha gelmişler.

Kalbimin intibahını rüyalarımla anlıyorum. Zaten bu gaflet ve zulmet zamanının yakaza âlemini, ağır bir uyku âlemi ve uyku âlemini ise, bir derece yakaza âlemi görüyorum. Onun için sız Üstadıma karşı rüyalarımla size arzediyorum.

İşte, bir ruyamın hülâsası şudur ki: Bir camide sizinle beraber bulunuyoruz. Avlusunda bazı talebe arkadaşlarımla temizlik yapıyoruz. Bir otomobil zuhur ettı. Mescidin yakınında duruyor. İçinde Resul-i Ekrem (ASM) bulunuyor. Sonra bir dere açıldı, fasıla verdi. Tabırini sız Ustadıma havale ediyorum. Yalnız ben bundan hissediyorum ki:

alem: çağ, zaman
arz: sunma, bildirme
beyan: anlatma, açıklama
fıkra: parça, mektup, bolum.
fasıla: aralık, ara
felillahilhamd: Allah a hamdolsun
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakk-ı fazılâne: gerçek ilim fazılet sahibi
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma
hissiyat: hisler, duygular
hulâsa: kısaca ozet.
ifade-i meram: dilek ve maksadını anlatma, maksadı ifade etme
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
ilham: içe gönule dogma, kalbe gelme, gonle dogan şey
intibah: duygulanın harekete geçmesi
mescit: namaz kılınacak yer, camı, ibadet edilecek yer
meslek: gıdış, usul, tarz
muhtâc: gerek duyan.
neşr: yayım, yayın
Resul-i Ekrem: cok comert, kerim olan peygamber, Hz Muhammed (ASM)
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlennin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rüya: uyku sırasında gorulen şey, uyku sırasında zihinde geçen hayaller, misali âlem, duş
saadet-i dâreyn: ıkı cihan saadetı, dunya ve ahıret mutluluğu
sâir: diger, başka, otekı.
tabir: rüya yorumu.
talebe: ogrencı
tesirat: etkiler, tesirler
ümmet-i Muhammed: Hz Muhammed'in ummetı, Hz Muhammed'e (ASM) bağlı olan ve yolundan gidenler
ummî: okuma yazması olmayan, okumamış.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursı Hazretlennin ozel isim yenne geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
yakaza: uyku ile uyanıklık arası
zuhur: ortaya cıkma.
zulmet: karanlık

Resul-i Ekrem'in (ASM) sünnet-i seniyesini ihyaya çalışan ve neşreden Risale-i Nur, Resul-i Ekrem'in (ASM) takdir ve tahsînine mazhar olmuş ki, imdad-ı ruhanî ile camimiz olan bu vilâyete manevî teşrif etti. Fakat ehl-i dalâlet desiseleriyle, sünnet-i seniye hizmetkârlarını müşevveş ediyorlar. Üstadlarıyla görüşmemek için mânîler teşkil ediyorlar.

İkinci rüyamın hülâsası şudur ki: Bir mezaristanın nihayetlerinde kesretli harmancıların buğday savurduğunu ve ileride iki kapılı muhkem bir kal'a gibi yapılmış bir saray içinde Hazret-i Gavs-ı Geylânî oturmuş, gayet kalabalık insanlar varmış gördüm. Ziyaret ettim. Tabirini siz Üstadıma havale edip fakat, bundan hissediyorum ki, mezaristan geçmiş zamandır. O harmanlardaki kesretli buğdayları savuran, bu zamandaki Risale-i Nur'un naşırlen ve talebeleridir ki, ruhların manevî rızkını yetiştiriyorlar. Hakikat tanelerini evham ve hayalet samanlarından tasfiye ediyorlar. bu talebelerin, Üstadının en mühim bir üstadı olan Hazret-i Gavs-ı Geylânî, muhkem kal'a gibi bir sarayda oturduğunu ve onlara üstadlık ettiğini ve o etrafındaki kalabalık da ve kendi fazla meşguliyeti keramet-i Gavsiyyesiyle izhar ettiği gibi, Risale-i Nur Talebelerine karşı himmet ve duasıyla fazla meşgul olduğunu fehmediyorum.

Ümmî Talebeniz
Mustafa

desise: hile, oyun, aldatmaca
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yolları çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fehm: anlama, anlayış, kavrayış, idrak, zeka, akıl
gayet: son derece
hakikat: gerçek, doğru
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayâlet: hayali varlık, aslı olmadığı hâlde görüldüğü sanılan şey
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hülâsa: kısaca, özet.
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme.
izhar: gösterme, açığa vurma
kal'a: büyük hisar
keramet-i Gavsiyye: Seyyid Abdulkadir Geylanî'nin kerameti
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî
manî: engel, mania, set.
mazhar: nail olma, şereflenme
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
meşgulîyet: meşgul olma, bir iş yapma
mezaristan: mezarlık.
muhkem: sağlam, dayanıklı.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
muşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
naşır: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nihayet: son, sınır
rızk: gıda, yiyecek, besin
Resul-i ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rüya: uyku sırasında görülen şey, uyku sırasında zihinde geçen hayaller, misalî âlem, düş.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (ASM) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
tabir: yorum, yorumlama
tahsin: hayran olma
takdir: beğenme
talebe: öğrenci
tasfiye: safiaştırma, arıtma, temizleme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
teşrif: şereflendirme, büyük birinin bir yere gitmesi veya bir yerden gelmesi
Ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî. Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vilayet: il

200

[Hafız Ali'nin fıkrasıdır.]

Muhterem Üstadım!

Birinci, İkinci Sözler çok ellerde dolaştıkları için, okunmaz bir hâlde idiler. Keza, istinsah ettim. Kalbime geldi ki, acaba şu İslâm ve iman hücceti olan Sözlerde bir sırr-ı tevafuk var mı diye baktım, gördüm,

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي dedim. Anladım ki, risalelerde umumiyetle bir kıtle-i i'caz ve Şems-i Sermedî'nin sönmez bir ziya-i hakikati görünüyor. Nasıl ki, Kur'ân-ı Hakîm bütün dünyaya, ins ve cinne bin küsur seneden beri nıda edip, düşmanlarını iskât ve dostlarını müferrah edip, hükmü kıyamete kadar bâkîdir. Öyle de, Kur'ân-ı Hakîm'in hakikî müfessiri olan Risale-i Nur ve eczaları, bu zulümatlı perdelerin altında kendilerini gösterip, neşr-i envar ettikleri gibi, inşaallah bir zaman olacak, zulümat perdelerini yırtarak bütün dünyaya hitap edip, Kur'ân-ı Mu'cizilbeyan'ın mu'cize-i bâhiresini ispat edecektir. Cenab-ı Hak ilâyevmi'l-kıyam neşr-i envara hizmet eden hadimlerinin teksirini ihsan buyursun.

Hafız Ali

201

[Hafız Ali'nin fıkrasıdır.]

Üstad-ı Âlîşanım, Efendim Hazretleri!

On Bir Nükteyi havi *Mirkatü's-Sünne*'yi istinsaha muvaffak oldum. Bu zıyadar lem'a, şu zamanda şırk ile

---

1 Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (metnin "Elhamdulillah" kısmı bir çok ayette geçmektedir. Sonraki kısmı ise Neml Suresi 40

---

bâkî: daimî, sonsuz
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cin: gözle görünmez, lâtif cısımlerden ibâret bir yaratık.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
fıkra: parça, mektup bölüm
hadim: hademe, hizmetçi
hakîkî: gerçek.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hitap: söylemde bulunmak, konuşmak.
hizmet: görev, vazife
hücceti: delili
hükum: hâkimiyet, nüfuz, kumanda
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütfetme
ilâyevmi'l-kıyam: kıyamet gününe değin, kıyamete kadar
iman: inanç, itikat.
İns: insan, beşer, Âdemoğlu
İnşâallah: Allah izin verirse.
iskat: susturma
İspat: kanıtlama, doğrulama
İstinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
keza: böylece, aynı şekilde
kıtle-i i'caz: tamamı şaşırtıcı olağanüstü
Kur'an'ı mu'cizü'l-beyan: İfadelerinde mucize olan Kur'an
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
Mirkatü's-sünnet: "Peygamberimizin sünnetine uymanın dereceleri, basamakları" anlamında Risale-i Nur Külliyâtından bir risâle ismi
mu'cize-i bâhire: apaçık mu'cize
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
muvaffak: başarmış, başarılı
müferrah: ferahâ kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş.
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi
neşr-i envar: nurların yayılması, nurların dağıtılması, nurların saçılması
nıda: bağırma, çağırma, seslenme
nükte: ince manalı düşündürücü söz.
Risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sırr-ı tevafuk: tevafuk sırrı, uygun, denk, münâsip gelmenin sırrı.
Şems-i Sermedî: daimî, sönmeyen güneş olan Cenab-ı Hak
şırk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
teksîr: çoğalma, artma
umumiyet: genellik.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel ismi yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
üstad-ı alişan: şanı yüce üstad
yevmi'l-kıyam: Kıyamet günü
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.
ziya-ı hakıkat: hakikat ışığı
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür

imanın ve kötü ile iyinin temyız ve tefriki için öyle bir cevher miheng ki, memduhu gibi gözler hakikatini görmekde ve akıl hakikatine ermekte hayran ve âcızdirler. Zaten şu zamanın pek şiddetli zulümatını yırtacak, zıddının pek fevkinde bir nur-i lâyezalî, Cenab-ı Hakkın rahmetinden ümit edilirdi.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى. O nur, bilfiil Nurdan nebean ettiği, her aklı başında olanlarca görülüyor. Değil böyle en büyük bir hakikati izah ve tefsir eden bir risale, Hatta bir ferdi ikaz için yazılan bir mektubun bile, her meşrebe bakar bir gözü, herkese yarar bir sözü bulunuyor.

Ey Azız Ustad! Bizler nasıl şükretmeyelim, nasıl minnettar olmayalım ki, Cenab-ı Hak, şiddetli muhtaç olduğumuz dünyanın o koca güneşi gibi, Kur'ân güneşinin hakikî bir mufessirine bizleri kavuşturdu. Nasıl salâtüselâm olmasın ki, ol Hazret-i Sipehsalâr-ı Enbiya olan, Şah-ı Levlâke ki, bizlerin görmez gözlenmizi nuruyla şu'ledar edip, tarik-ı müstakime sevk eyledi. Nasıl duagû olmayalım, ol hazret-ı dellâl-ı Kur'ân'a ki, isyanımıza bakıp, bizleri, halka-i irşadından hariç ve hâl-i aslimizde bırakmadı ve inşaallah iki cihanda da bırakmayacakdır.

Sevgili Ustad! Her iki parçayı istinsah ederken, kalbime geldi ki, asıllarını taklit etmeyeyim. Zira, üzerlerinde zahir olan ezhar-ı tevafuku, cilve-i bedayi başka tarzda kendini nasıl gösterecek dedim. Ve takdim-i âcizânem olan iki nüshadaki sanat-ı bedia, akıl ve istidad-ı beşerden pek uzak bir tarzda guya tezgâhında olçülerek,

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (metnin "Elhamdulillah kısmı bir çok ayette geçmektedir. Sonraki kısmı ise Neml Suresi 40

azız: izzetli, muhterem, saygın
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cevher: değerli taş
cilve-i bedayi: güzelliğin görünmesi
duagû: dua okuyan, dua eden, duacı
fevkinde: üstünde
guya: sanki, sözde
hakıkat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek.
hal-i tevafuk: fikirbirliği
halka-i irşat: doğru yola ulaştırma alanı
hariç: dışında
hazret-i dellâl-ı Kur'ân: sevgili Kur'an ilan edicisi
Hazret-ı Sipehsalar-ı Enbiya: Peygamberler ordusunun başkumandanı olan hazret.
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse.
istıdad-ı beşer: insanın kabiliyeti, insandaki potansiyel kabiliyet, insanın yaratılışında var olan, geliştirmeye musait kuvve, yapabilme gücü
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
memduh: beğenilmiş, metholunmuş, övülmüş
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
miheng: altının ayarını ölçmekte kullanılan taş, denek taşı
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
muhtâç: gerek duyan
mufessir: Kur'ân-ı Kerim'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi
nebean: yerden çıkma, kaynama, fışkırma
nur: Risâle-i Nur eserleri
nur-i lâyezalî: bitmeyen nur.
nüsha: suret.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
salât: Hz. Peygambere dua, Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme
sanat-ı bedi: güzel ve hârika sanat
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sevk: yönetme, gönderme.
Şah-ı Levlak: yaratılanların şahı, kâinatın efendisi Hz. Muhammed (ASM)
şule: parıltı, ışıltı, alev, ateş
takdim-i âcizane: gücü yetmez şekilde sunma
taklit: benzemeye veya benzetmeye çalışma
tarik-i müstakim: sağlam yol
tarz: biçim, şekil
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
tefsir: Yorum, şerh
temyız: inceleyip seçme, ayırdetme
tezgah: üzerinde iş yapılan masa, düzen, tertibat.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi, yenne geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zahir: açık, aşikar
zulümat: karanlıklar

biçilerek, her harfi bir vezn-i kasdî ile zuhur ettiğini gösteriyor. Şu zamanın akıldan uzak eblehlerine manen diyorlar ki, bizim hâlen üzerimizde tecelli eden cılve-i cemali, aklınızla ölçemezsiniz. Yalnız gözleriniz varsa görebilirsiniz.

Evet, baharda zeminin yüzünde sanat-ı Rabbaniye ile her tarafta sundüs misal çiçeklerin açılmaları; cüz'î şuuru olan kimse, bir kâdir-i mutlak olan Zat-ı Zülcelâl'den başkasına veremez. Öyle de, risaleler umumiyetle Kur'ân ömrünün asırlar, senelerinden on dördüncü asır nevruz-i sultanî misillu bir baharı taşıyorlar. Arı kadar aklı olan, bu baharda bu çiçeklerden istifade etmezse ne denir? Ve koca baharı görmeyen ehl-i basirete ne denir? Ve görüp de kendini kışda zemherire atana ne denir? Heyhat... Kendine zîşuur ve ehl-i zikir ve ehl-ı basiret süsü verenlere...

Var ol, ey sevgili Üstad! Sen bu Kur'ânî elmaslar ile, o koca baharın mübeşşirisin. Cenab-ı Hak, maksut ve muradınıza nail buyursun. Âmin duasıyla dest u dâmen-i muallâlarını öperim Efendim Hazretleri.

Fakir Talebeniz
Ali

202

Salıfu'z-zıkır eserler hakkında bır arızacık da bu fakır ve âciz talebeniz takdim-i huzur-i fazılâneleri niyetinde ısem de, esasen emel ve gayelenmız bır olduğu ıçın,

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
ariza: isteklenni arz etme, dile getirme, altta uste takdim edilen yazı veya mektup.
asr: yuzyıl
basiret: bilis, kavrayış, feraset.
Cenab-ı Hak: Allah
cilve-i cemal: guzellik goruntusu
cuz'i: az bir parça
dest ü dâmen-i mualla: yuce el ve etek
dest: el
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
ebleh: ipek akılsız, ahmak, aptal, bon, alık, budala
ehl-i basiret: bakan, inceleyen
ehl-i zikir: zıkır yapanlar
emel: şiddet arzu, umut
esasen: aslında, temelinde, doğrusu
halen: şımdıkı hâlde, şu anda.
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık.
istifade: faydalanma, yararlanma
kadir-i mutlak: kudretu mutlak olan ve her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı olan Allah.
Kur'anî: Kur an a aıt, Kur an ban gelen
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye
manen: mana bakımından, manaca
misillü: gibi, benzeri.
mubeşşir: mujdeleyen, mujdecı, iyi haber vererek sevindıren
nail: kavuşma, ulaşma, erme.
nevruz-ı sultanî: Sultan Celâleddin Melikşah ın takvımıne gore Nevruz bu takvıme gore yılbaşı
niyet: maksat, meram
Risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bir bağımsız bolum
Sâlifü'z-zikir: zıkrı geçen bahsı geçen, bıdırılen
sanat-ı Rabbaniye: terbıye edıcı olan Allah ın sanatı
sündus: dokunuşunda altın veya gumuş tellerın de bulunduğu, kaftan ve gıysı dıkımınde kullanılan, işlemeli nakışlı olarak dokunmuş ıpek kumaş
sündüsmisal: sundus gibi ipekli kumaş gıbı
şuur: bilinç.
talebe: ogrencı
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
umumiyet: genellik
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlerının, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretucı, ogretmen
vezn-i kasdî: olçulu, tartılı, dengelı
zat-ı zülcelal: Celal sahıbı zat, Allah (c.c)
zemherir: kışın en soguk zamanı, şıddetlı soguk, kara kış
zemin: yer
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbı
zuhur: ortaya çıkma

Hafız Ali Efendi kardeşimin şu mektubunun mealini tekrar ile iktifa eylediğimi arz ve hak-ı pay-i ekremîlerini öpenim Efendım.

Pürkusur Talebeniz
Hulûsî-i Sâni

203

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

Azız ve Muhterem Ustadım!

Nurlann ıntışannda berk gıbı bir sur'at lâzım gelırken, cüz'î bir betaatten her zaman esefle bahsettiğim, malûm-i âlîleridir. Yakın vakıtte bazı müştaklar daha, soz dairesine iltihak ettiler. Kalbime gelen bir ihtarla keyfiyet-i ıntişan düşundüm ve şu hakikatları hıssettim. Hatta kani oldum.

Mübarek Sözler ve Mektuplar tamamen olmasa bile bu muhitte de hem de yazılmadan hayli intişar etmişler. Civar diğer vilâyet kazalarında bu asarı gormek ve işitmek isteyenler çok varmış. Fesübhanallah, bu kadar cüz'î ve nakıs hızmetten, bu derece fayda elde edilmesi de gösteriyor ki, bu Sözler ve Mektuplar hakikaten "Nur" isminin tecellileridir ki, sühuletle intişar ediyorlar. Bu hâl karşısında hayretle tefekkürde iken (1) بِسْمِ اللهِ ismini alan Birinci Söz hatırıma getirildi. Ve şöyle düşunmeye başladım. Dunyaya arkasını çeviren Üstad,

1- Allah'ın adıyla

arz: sunma, bildirme
asar: eserler
azız: ızzetlı muhterem saygın
bahıs: konu yapan
berk: şımşek.
cıvar: çevre yore etraf.
cuz'î: kuçuk, az kıymetsız onemsız.
esef: keder hüzun gam tasa
fıkra: parça mektup bolum
faıde: fayda.
Fesübhanallah: Allah ı her turlu kusur ayıp ve eksıkler den tenzih edenm" manasındadır. Şaşkınlığı anlatmak ıçın kullanılır
hak-ı pay-ı ekremı: çok şereflı olan kışının ayagının to zu
hakıkat: gerçek, doğru
hakıkaten: doğrusu gerçekten
hal: durum vazıyet.
hızmet: gorev vazife
ıhtar: dıkkat çekme hatırlatma uyarı
iktifa: yeterli bulma kâfi gorme
iltihak: karışma, katılma.
intişar: yayılma yayginlaşma neşrolunma
kani: kanmış inanmış tatmın olmuş
kaza: ilçe
keyfiyet-i intişar: yayılma durumu
malûm-i alınız: bıldıginiz gıbı
meal: mana anlam mefhum
muhit: yore çevre
muhterem: saygı değer, hurmete layık saygın
mubarek: feyzlı bereketlı kutlu
muştak: arzulu fazla isteklı istuyak gosteren
nakıs: noksan eksik.
Nur: aydınlatma, panlu ışık, Allah ın isımlerınden
pürkusur: çok kusurlu
sühulet: kolaylık.
sur'at: çabukluk hız acele
talebe: ogrenci
tecellî: belirme bilinme gorunme
tefekkur: bır mesele hakkında zıhnı faalıyet gosterme duşunme fikir uretme zıhnı yorma.
Ustad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlennın ozel ısım yenne geçen bır sıfatı ogretıcı ogretmen
vilayet: il

Hazret-i Gavs'ın teşvikiyle belki delâletiyle Kur'ân'ın gayr-ı mekşuf bir hazinesinde [1] بِسْمِ اللهِ ile giriyor, Kur'ânî tarlaya بِسْمِ اللهِ ۞ بِسْمِ اللهِ diyerek مظهرية tohumunu ekiyor, Furkanî bahçeye بِسْمِ اللهِ diyerek Nurlu Mektuplar çekirdeğini dikiyor. Emr-ı İlâhîye imtisalen ekilen tohum ve dikilen çekirdeklerin inkişaf ve intişarları şüphesiz harika-asa olur.

Birinci Sözdeki temsilde seyahat eden mutevazi zat, tamamen Üstadımızdır. Nebat, ağaç ve otların ipek gibi yumuşak kök, damarları nasıl بِسْمِ اللهِ tesiriyle, yer altında sert taşı toprağı delip, geçiyorsa aynen onun gibi بِسْمِ اللهِ ile mevki-i intişara vaz olunan Sözler de, harika bir tarzda arza yayılıyor. Ve en münevver ve mükemmel meyve olan beşerin mü'minlerinin kalblerine nüfuz ediyorlar. Bu bid'atların kesreti ve muharriplerin bolluğu devrinde [2] كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللهِ ile gars olunan nur fidanının yaprakları olan, diğer Sözler ve Mektuplarla, bu kudsî fıdanın dal ve budakları olan Hizbu'l-Kur'ân ve bu hizbin esası ve seyyidi olan muhterem Üstad da bir hıfz-ı gaybiye mazhar bulunuyorlar.

Şems-i risaletten gelen Kur'ânî Nurların evvelen Üstada ve buradan da biz bîçarelere, bizlerden de diğer müştaklara, ilh., intikal etmekte olduğunu tasavvur ettim.

arz: yer, dünya
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
biçare: çâresiz, zavallı, şaşkın.
bid'at: Hz. Peygamber zamanından sonra dinde meydana çıkan şey
delâlet: delil olma, gösterme
Emr-i İlâhî: İlâhî iş, Allah'ın emri
evvelen: evvelâ, birinci, ilk olarak.
gars: dikilmiş fidan
hıfz-ı gaybî: gizli koruma
harika: olağanüstü
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hizb: bir yere bağlı olan topluluk
Hizbu'l-Kur'ân: Kur'ân taraftarı Kur'an grubu
İlh.: İlâ-âhir sözünün kısaltılmışı.
imtisalen: imsâl ederek, uyarak, tabi olarak.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
kesret: çokluk.
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'anî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş
mevki-i intişar: yayılma alanı, yayılma mevkii
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın.
mü'min: iman eden, inanan
münevver: ışıklı, parlak, aydın.
müştak: arzulu, fazla isteklı, ıştıyak gösteren
mütevazi: tevazu eden, alçak gönüllü olan, kibirsiz, gösterişsiz
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki.
nur: Risâle-i Nur eserleri
nüfuz: söz geçirme, hükûm sahibi olma
seyyid: efendi, en önde olan
Şems-i Risâlet: peygamberlik güneşi
tarz: biçim, şekil
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
temsil: örnek, misal.
tesir: etki
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vaz: sunma, açıklama
zat: kişi, şahıs

1 Allah'ın adıyla

2. Nice az topluluklar, nice kalabalık toplulukları Allah'ın izniyle galip gelmişlerdir. (Bakara Suresi, 249.)

"Elhamdülillâh" dedim. Mühim bir rüyamda arz ettiğim vecihle, Sözlerinizin mü'minlere intişarına küçük cemaatiniz inayet-i İlâhî ile ahize, vasıta olmuşlar.[1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ sırrına mazhariyetle manevî galebeyi temin, merkezdeki mürşidlerine müteveccih ve mürakıp küçük bır halka-ı tevhidı teşkıl edenler gıbı, bu kuçük cemaatinizin her bıri arkasında, bir nispet-i mütezayide-i muntazama ıle artan, mahrut şeklınde zumre-i muvahhidîni görür gibi oldum.[2] اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ dedim. Bu kudsî tasavvuru kardeşlerinmize aşağıdaki levha ile daha ziyade izaha çalışacağım. Bu nurlu tefekkür, bana buyuk bir umıt bahşetti. Muallim Cûdî'nın kasidesindeki şu mısraı da derhatır ettirdi.

Cem ettı kabaıl ve şuubu
Mevlâ'ya muhabbetı müsellem
Bir kıbleye bağladı kulûbu
Sallâllâhû Aleyhı Vesellem.

İşte, ittıba-ı sunnete (HAŞİYE) pek buyük ehemmıyet veren muhterem Üstadımız da, bu asırda[3] اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ sırrınca, içlerine saçılan nifak

HAŞİYE: Hulusı nın tekerrür etmış mın haysu lâ yeş'ur bır kerametı ıhlasıyesı şudur kı Yenı yazılan ve daha ona gödenlmeyen nısalelerın mevzuunu teşkıl eden bır esası mektubunda yazar. Adeta ıstıyor. Çok defa olduğu gibi şımdi de ittıba-ı sunnete dair Mırkatu's Sünne ye sarıh bır surette bır hıss-ı kablel vuku ıle talep edıyor

1- Allah en buyuktur
2 Alımler peygamberlerın varıslerıdır (*Buhârî* İlım 10 *Ebu Davud* İlım 1 *İbn-i Mace* Mukaddıme: 17 *Musned*: 5 196)
3- Muhakkak kı Allah her şeye hakkıyla kadırdır (Bakara Suresi: 20)

ahıze: alıcı nakledıcı alet elektrik enerjısını mekanik enerjıye donuşturen alet.
arz. sunma, bildırme
bahş. bagış, ıhsan, verme bagışlayan veren affeden
cem: toplama bınktırme
cemaat. topluluk
derhatır: hatırda hatırda olan
ehemmıyet. onem deger kıymet.
elhamdülillah: Allah a hamd olsun Allah a şukur
galebe. galıp gelme ustunluk
halka-ı tevhıd: bır halka
inayet-ı ilahî: Allah ın yardım ve ıhsanı
ıncışar. yayılma yayganlaşma neşrolunma
ittıba-ı sünnet: Peygamberımız (a.s.m) sunnetıne uyma
ızah: açıklama, ayrıntılan ıle anlatma
kıble: namaza başlarken yonelınen taraf Kâbe-i Muazzama nın bulunduğu Mekke-i Mükerreme
kabaıl: kabıleler bır soydan türemış boylar, oymaklar cemaatler sılsıleler
kasıde: ovgu maksadıyla yazılmış şıır ve bu şıırın nazım şeklı.
kudsı: mukaddes yuce
kulub: kalbler gonuller
levha: tablo cızelge
mısra: bır beytın satırlarından her bırı bır satırlık manzum soz bır şıır meydana getıren satırların her bırı
mahrut: konık konı şeklınde olan
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mazhariyet: gorunme ve tezahur yen olma naıl olma şereflenme
Mevla: Allah
muallım: ders veren ogretmen.
muhabbet. sevgı sevme
muhterem. saygı deger hurmete layık saygın
mu'mın: ıman eden ınanan
muhım: onemlı ehemmıyetlı
murşıt. ırşat eden doğru yolu gosterıen rehber kılavuz.
müsellem: doğrulugu gerçekliği herkes tarafından kabul edılen
mutevecchı: donuk.
nıfak: ıkıyuzluluk, munafıklık.
nısbet-ı mufezayıde-ı muntazama: duzgun bır şekılde artan
sır: gızlı hakıkat.
şuub: cemaatler taıfeler kabıleler
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme tasarlama kurma
tefekkür: derın duşunme- eşyanın hakıkatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ıbret almak ıçın zıhnen ve kalben duşunme
temin: elde etme
teşkıl: olustırma şekıllendırme
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerının ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı ogretıcı ogretmen
vasıta: vesıle neden
vecıh: şekıl tarz.
ziyade: fazlasıyla
zumre-i muvahhidîn: Allah ın bırlıgıne ınananların olusturdugu topluluk.

tohumu yüzünden, her gün biraz daha tevhidi bırakanlarını, bir kıbleye bağlamak için, *Sözler* ve *Mektubat* namındaki Nurlu eserlerle ehl-i imanı irşada çalışıyor. Kuffara, hatta cin ve şeytanlara dahi, mebde-i nüzulündeki gibi, nusus-i Kur'âniyeyi ilân ediyor. Mahfî i'cazı izhar ediyor.

Vahdetülvücuda dair olan risaleyi mühim zatlara okuduktan sonra, bir sevk-i manevî ile ihtiyârsız bir yere daha gittim. Orada vahdetülvücut-meşrep sahıbı âlım bır zatı hazır buldum. (HAŞİYE) Vahdetülvücut hakkındaki mektubu okudum. Daha doğrusu ihtiyârsız olarak okudum. Mustemi olan o muhım âlim, bıdayette cüz'î ıtiraz parmağını uzatmak istedi. Sonuna kadar dinlemesini ihtar ettim. Tamamen okuduktan sonra, o zat hayretinden *Sözler*'in buyukluğunu ve "Bu zamanda boyle buyuk kelâmı acaba kim yazabilir?" diye, merakı ve suali üzerine, Kur'ân'ın feyzine mazhar olan Üstadımızı haber verince, o zat tamamıyla arz-ı teslimiyet eyledi.

İşte, ihtıyârım olmayarak bu acip tesadüf ve teslimiyette, kader-i İlâhînin bu cilvesi, davamıza sadık bır burhan ve tesadüf oyuncağı olmadığımıza buyuk bir delildir.

Hulûsî-i Sânî

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âdeta: sanki
alım: ılım ile uğraşan, ilim adamı
arz-ı teslimiyet: ikna olma, teslim olma
bıdayet: başlangıç
burhan: delil, ispat, huccet
cilve: tecelli, gorunto
cin: gozle gorunmez, lâtif cısımlerden ıbaret bır yaratık
cuz'î: az bır parça
daır: alakalı, ılgılı
dava: takıp edilen fikir, ıddıa, ülku
defa: kere, kez, yol
delil: kanıt, tanık, burhan
ehl-i ıman: inananlar, ıman sahıplen
feyz: ılım, ırfan
haber: bilgi, bilgilendırme
haşiye: dipnot
hazır: mevcut, amade
hıss-i kableıvuku: Bır şeyı vukuundan once hıssetme, bir hadısenın gerçekleşmesinden önce kalbe dogması
I'caz: mucızelık, ınsanların benzerını yapmaktan acız kaldıkları şeyı yapmak.
ıhtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı
ihtiyâr: ırade, tercih
ihtıyarsız: ırade ve istem dışı
ilân: yayma, duyurma, bildırme
irşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma
ıtıraz: dırenme, karşı koyma
ittıba-ı sünnet: Peygamberımız (a.s.m) sünnetine uyma
izhar: gosterme, açığa vurma
kıble: namaza başlarken yonelınen taraf, Kâbe-i Muazzama nın bulunduğu Mekke-i Mukerreme
kader-i ilâhi: Ilâhi kader, Allah ın kader kanunu
kelam: soz, konuşma
kuffar: kâfirler, hak dınl, İslâmı yetı ınkar edenler
mahfî: Gızlı, saklı
mazhar: nail olma, şereflenme
merak: bir şeyı oğrenmek, istemek, cok şıddetlı arzu, heves, duşkunluk
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mevzu: konu
muhım: onemlı, ehemmıyetlı.
mustemi: dınleyen, dınleyıcı, ışıten.
nam: ad, ısım
nusus-ı Kur'âniye: Kur'ân ın hukumlen
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getıren kitaplardakı her bir bağımsız bolum
sadık: doğru, gerçek, sozunde, vaadinde, ısınde, dogru olan
sarih: açık, âşıkar
sevk-ı manevi: mana ılgılı yonlendırme
suali: soru
sureti: bıçım, şekıl, tarz
talep: isteme, dileme
tekerrur: tekrarlanma
tesadüf: rastlantı
teslimiyet: teslim olma, boyun egiş
teşkil: oluşturma, şekıllendırme
tevhid: Allah ın bır olduguna inanma, bırleme
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlennin ozel isim yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, öğretmen
vahdetülvücut: vucudun bırlığı, varlığın bir ve tek olduğu, duşuncesi, varlıkları bir bıleme, duşuncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah ın degışık gorunuşlen olduguna inanma temelıne dayanan tasavvufi gorüş.
zat: kışı, şahıs

HAŞİYE: Elazizlı Hacı Şevket Hoca

204

[Bu gelecek iki fıkra ikinci Sabri olan Hafız Alı Efendi'nindir.]

Bu defa istinsahına muvaffak olduğum Yırmi Dokuzuncu Sözü istinsahım esnasında İkinci Esasın Medarlar namıyla, "biner mumluk elektrik lâmbaları" hizasına geldiğimde, şöyle bir fikir kalbime geldi; kalemi bırakarak düşündum ve duşunduğumu aynen yazıyorum:

Üstadım, beka-ı ruh ve haşir hakkında Cenab-ı Hak tarafından bize o hakaika giden yolu göstermış. Gösterilen hakikatin yolunda hevesat-ı nefsanıyeye hoş gelmeyen şeyler vardı ki, bize uzun ve karanlık. İşte şimdi serâser nur olan *Sözler* ve o Nur Fabrikasının elektrik lâmbalan ve kuvve-ı cazibeleri; o yolu pek parlak gösterdiği gibi, pek yakından cezbedip hemen yakın ve yakından daha yakın olduğunu göstermekle beraber havf yerine emniyet, zakkum yerine asel bahşediyorlar. Ve fevkalgaye hikmetlerini beyanda aczimi itirafla, lisanımın dönduğü kadar derim:

يَا رَبِّ! بِحَقِّ اِسْمِكَ الْعَظِيمِ وَبِحَقِّ قُرْآنِ الْحَكِيمِ وَبِحَقِّ حَبِيبِكَ الْأَكْرَمِ[1] derya-i nurun başkumandanı olan Üstadımı razı olduğun amel uzerine sabit ve razı olacağı ameline teshil ve müyesser kıl, âmin!.

Ali

1- Ey Rabbim! Ism-ı Azâmının hakkı için ve Kur'ân-ı Hakîm'in hakkı için ve Habîb-i Ekrem'in hakkı için..

acz: zayıflık, güçsuzlük.
amel: iş, uygulama, yapma
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda soylenir
asel: bal
bahş: bagış, ihsan, verme
beka-ı ruh: ruhun ebedîlîgi, sonsuzluğu, ölumsuzlüğu
beyan: anlatma, açıklama
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cezbetme: kendine doğru çekme, çekilme
defa: kere, kez, yol
derya-ı nur: nur denizi
emniyet: guven, guvenilir
fıkra: parça, mektup, bolum
fevkalgaye: son derecede
hakaik: hakıkatler, dogrular, gerçekler
hakıkat: gerçek, dogru
haşir: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın olulen dirilip mahşere çıkarması.
havf: korku, korkma
hevesat-ı nefsaniye: nefse aıt geçıcı, çırkın arzu ve istekler
hikmet: Ilahî gaye, gızlı sebep, fayda
istinsah: nushasını yazma, omegınu çıkarma, kopya etme
kuvve-ı cazibe: çekme kuvveti, cezp etme kuvveti, çekıcılık.
lisan: dil
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
muvaffak: başarmış, başarılı
müyesser: nasip olan
nam: ad, ısım
razı: rıza gosteren, hoşnut olan.
sabit: duragan, degışmeyen, ıs patlanmış
serâser: baştan başa, tamamıyla, butunuyle, busbutun
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme
umum: butün, herkes
Üstad: Bedîüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
zakkum: acı zehir

205

Serâser nur olan umum *Sozler*'in hakıkatini beyandaki âlî, galî, el yetişmez makam-ı mana-i mefhumunu, değil şımdi zamanın zındıkları, tâ eskı ınatçı ve bunlara müşabeheti olan Firavunlar, Nemrutlar anlasalardı, iman ederlerdi, dedim ve size çok dua ettim.

Ali

206

[Hulûsî Bey'in fıkrası.]

Yirmi Beşinci Söz, İ'caz-ı Kur'ân'ı çok parlak bir tarzda ispat eden, ehl-i Kur'ân'a mesnet, melce ve mahzen-i esrar; ve güruh-i isyan ve tuğyan ve küfrana bütün levazımat-ı harbiyeyi camı, muhlik bir silâhhane; yıkılmaz, aşılmaz, geçilmez bir sur, burç ve borusu muhkem, mahuf ve müthiş bir kal'a-ı polat ve bedendir. Hakıkat böyle olmakla beraber Kur'ânî sûra dayanan, Kur'ânî kaleye iltica eden çok acip ve harika Kur'ânî esrarın tetkikine koyulan, Kur'ân'ı kendilerine delil-i şefî, imam, refik, muhafız bilen hadimü'l-Kur'ân namına esrar-ı Kur'ân'a ınayet-i Hakla, muttali hakaik-ı Kur'ân'a lütf-i Hak'la aşına, rumuzat-ı Kur'ân'a avn-i Hak'la vâkıf, müdakkik, muarrif, mübeşşir Üstadımdan şunu öğrenmek istiyor ve bunu kalben cıdden çok arzu edıyorum.

Hulûsî

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âlî: yuce, yuksek, ulu
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves
aşına: bilinen, tanınan
avn-i Hak. Hakkın, Allah ın yardımı
bâru: kale duvarı, sur
beyan. anlatma, açıklama
burç: kule
camı: cem eden, toplayan, ıçine alan
cıdden: cıddı olarak, gerçek olarak.
delil-i şefî: affedıme, bağışlama kılavuzu rehben
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
ehl-i Kur'an: Kur'ân ehlı, Kur an a ınanıp ona uyanlar
esrar: sırlar, gızlı hakıkatler
esrar-ı Kur'ân: Kur an'ın sırları, Kur an a aıt gızlıkler
fıkra: parça, mektup, bolum
Firavun: Hz. Musa nın (a.s.) muca dele ettıgi Mısır hukumdarı.
galî: degerınden çok pahalı olan şey
güruh-ı isyan: isyan edenler topluluğu
hâdimu l-Kur'ân: Kur'ân hızmetkân, Kur an a hızmet eden
hakaik-i Kur'ân. Kur'ân ın esasları, gerçekleri.
hakıkat: gerçek, dogru
harıka: olaganustu
İ'caz-ı Kur'ân: Kur'an ın mu cızelıgı
iltica: sıgınma, guvenme, dayanma
imam: namazda kendısıne uyulan, Muslıuman cemaate namaz kıldıran kışı
iman: manç, ıtıkat.
inayet-i Hak. her şeyın en dogru sunu yapan Cenab-ı Hakk ın koruması, yardımı
ispat. kanıtlama, doğrulama
kal'a: buyuk hısar
kal'a-i polat. demir gıbi sağlam kale
kalben: kalb ıle, kalbden, ıçten ve samımı olarak
Kur'ânî: Kur an a aıt, Kur an dan gelen
kufran: iyılık bılmeme, gorulen iyılıgı unutma, nankorluk
levazımat-ı harbiye: harb, savaş ıçın lazım olan şeyler, levazımlar
lütf-i Hak: Allah ın lutfetmesi
mahuf: korkunç, korkulu (yer)
mahzen-i esrar: sırların mahzenı, sırların saklı bulundugu yer
makam-ı mana-i mefhum: kavramlardakı anlama makamı
melce: sıgınılacak yer
mesnet: dayanılacak şey, dayanak, dayanılan
muarrif: tanıf eden, etrafıyla anlatan, bıldıren
muhâfız: koruyucu, bekçı
muhkem: saglam, dayanıklı
muttalı: bıl ısten haben olan, bılgılı, haberdar
mübeşşir: mujdeleyen, mujdecı, iyı haber vererek sevindıren
müdakkik: tetkik eden, ınceden ınceye araştıran
muhlik: tehlıkelı
muşabehet: benzeme, benzeyış, andırma.
müthiş. dehşet veren, urkuten, dehşetlı korkunç
nam: adına, yerine.
Nemrut: Hz. Ibrahım ı ateşe atturan kâfıl hukumdar
refik. arkadaş, yoldaş
rumuzat-ı Kur'ân. Kur'ân ın remızlerı, ışaretlerı.
Seraser: baştan başa, tamamıyla, butunuyle, busbutun.
sur: kale, hısar
tarz: bıçım, şekıl
tetkik. dıkkatle araştırma, ın celeme
tuğyan: azma, azgınlık, hıddetlenme
umum: butun, herkes.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerının ozel ısım yerıne geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen.
vakıf: bıgılenme, bılme
zındık: Allah a ve ahıret e ınanmayan, Allah ı ınkar eden, ımansız, munkır

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ (3)

Azîz Kardeşim Mustafa Efendi!

Bazı emarelerle ve bazı zevatın hüsn-i şahadetiyle bana kanaat gelmiştir ki, zatınız dahi Müezzinzade Bekir Efendi gibi bana ciddî bir talebe ve samimî bir ahiret kardeşi olabilirsiniz. Hem senin merhum pederin Hacı Said Efendi, silsile-i duamda çoktan beri dâhildir.

Bu defaki gayet kıymettar hediyen olan Zemzem suyu ve Medine-i Münevvere hurmasına mukabil, gayet kıymettar ve ehl-i iman mabeyninde nihayet derecede muteber ve ehl-i dalâlet başında saika gibi tesir gösteren "Otuz Birinci Söz" olan Miraç ve Şakk-ı Kamere dair risaleyi ve vahdaniyet ve marifetullah ve muhabbetullaha dair ve ehl-i tahkik meyanında emsalsiz ve pek meşhur ve nuranî üç mevkıflı olan "Otuz İkinci Söz"ü takdim ediyorum. Eğer zatınız hattı güzel bir zatı bulup size (kendinize) istinsah etsen çok iyi olur. Fakat tashihine dikkat edilsin. Bir iki defa, kardeşim Seyyid Şefik'in muavenetiyle mukabele edilsin. Sonra Bekir Efendi alsın. Kendine ve kayınpederine yazdırsın. Eğer zatınız öyle iyi bir kâtip bulamadınız, aslı sana kalmak ve birkaç defa Bekir Efendi ile beraber okumak şartıyla Bekir Efendi'ye veya Mehmed Efendi veya Hafız Hidayet Efendi gibi kıymetini

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Allah'ın selamı, Rahmet ve bereketi üzerinize olsun.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
ciddî: gerçek, hakikat.
dahil: girme, içinde olma.
dair: alâkalı, ilgili.
defa: kere, kez, yol.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yolundan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i tahkik: gerçeği arıştırıcılar, gerçeğin peşinden giderler.
emare: alâmet, belirti, nişan.
emsalsiz: benzersiz.
gayet: son derece.
hüsn-i şahadet: lehinde şahitlik.
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kanaat: inanma.
kâtip: yazan, yazıcı.
mabeyn: arasında.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
mevkıf: kısım, parça, bölüm, birim.
meyan: orta, ara, mıyan.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mucizesi.
muavenet: yardım.
muhabbetullah: Allah sevgisi, Cenab-ı Hakka karşı duyulan sevgi.
mukabele: karşılık.
mukabil: karşılık.
muteber: geçerliliği olan, geçerli.
nihayet: son.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
peder: baba.
saika: yıldırım.
samimi: içten, candan, gönülden.
silsile-i dua: devam eden dua.
Şakk-ı Kamer: ayın ikiye bölünmesi, Hz. Muhammed'in (asm) Cenab-ı Hakkın izniyle, bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi sûretiyle gösterdiği büyük mucize.
şart: koşul.
takdim: arz etme, sunma.
talebe: öğrenci.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermek.
tesir: etki.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
zat: kişi, şahıs.
Zemzem: Kâbe-i Mükerreme'nin yanında bulunan kuyunun adı ve bu kuyunun suyu.
zevat: zatlar, şahıslar, kimseler.

takdir eden ve münasip gördüğün zatlara ver, kendilerine yazdırsınlar.

Haber almışım ki, Arabî olarak eski huruf ile Matbaa-i Evkafta tab edilmek izni varmış. Eğer Cenab-ı Hakkın rahmetiyle, Türkçe olarak eski hurufa müsaade-i resmî olduğu dakikada ve Bekir Efendi şu iki risaleyi Seyyid Şefik'in taht-ı nezaretinde tashihine gayet dikkat etmek şartıyla çabuk tab' edinız. Tab masrafını da kesenizden sarf etmeye mecbur değilsiniz. Çünkü Haşir Sözüne seksen banknotu sarf ettik, üç yüz banknotu kazandık. Demek bunlar satılmayacak mallar değildir. Müslüman ruhları bunlara gıda gibi muhtaçtırlar. Yalnız iki yüze yakın aboneler bulunsa, birisi tab' edilse hem fiyatını çıkarabilir, hem başka risalelerin de tab'ına medar olabilir. Halklardan sadaka kabul etmediğim gibi, kitaplarımın da sadakalarla tab'ını kabul etmem. Yalnız gayretinizi ve himmetinizi Onuncu Söz gibi, yalnız yanlışsız ve güzelce tab'ına ve matbaadaki tashihatına sarf edinız. Ve birinci olarak tab ettirdiğiniz risalenin masarif-i tab'iyesi ne kadar ise bana bildiriniz. Ben borç eder, para gönderirim.

Eğer tab'ına muvaffak oldunuz ise, zatınız pederiniz gibi çok sevdiğiniz Medine-i Münevvere ve Mekke-i Mükerreme ahalisine bir miktar nüsha gönderseniz çok iyi olur. Belki eski hediyelerinizden daha hayırlı hediye hükmüne geçecektir, inşaallah.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

ahali: halk
Arabî: Arapça
banknot: kâğıt bir lira.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
gayet: son derece
haber: bilgi, bilgilendirme
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın dililerin diriltip mahşere çıkarması
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
huruf: harfler
hükmüne: yerine, değerine.
inşaallah: Allah izin verirse
kıymet: değer
Matbaa-ı Evkaf: vakıflar matbaası

1. Gerçek bâkî olan ancak Allah'tır.

medar: sebep, vesile
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri
Mekke-i Mükerreme: keremli, azîz, mukaddes Mekke şehri
muhtaç: gerek duyan
muvaffak: başarmış, başarılı
münasip: uygun
müsaade-i resmî: resmî izin, resmî makamların kanunların müsaadesi
nüsha: kitap
peder: baba.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
sarf: harcama
şart: koşul
tab: basma
taht-ı nezaret: gözetim altında
takdir: kıymet verme, beğenme
tashih: düzeltme, yanlışını giderme
tashihat: düzeltmeler, tashihler

208

[Hulûsî Bey'e hitaptır.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1] [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Azız Kardeşim!

Sizler sabah ve akşam duamda dâhilsiniz. Siz dahi beni duanızda dahil ediniz. Şu âlemde mü'minin mü'mine karşı en büyük yardımı dua ile dir. Eğer bir adam, dostundan emin ise, ki gurura girmez, onu şükre sevk etmek için tahdis-i nimet nev'inden ona ait bir kısım ihsanat-ı Rabbaniyeyi bahsetse, beis yoktur zannederim. İşte seni gurursuz bildiğim için bu sırrı sana açıyorum. Şöyle ki: Ben Sözleri yazarken ihtiyârsız olarak ekser temsilâtı, şuunat-ı askeriye nev'inden zuhur ediyordu. Ben hayret ediyordum. Neden böyle yazıyorum, sebebini bilmiyordum. Sonra hatırıma geldi ki, belki istikbalde şu Sözleri hakkıyla anlayacak, kabul edip hırz-ı can edecek en mühim talebeleri askeriyeden yetişecek. Onun için böyle yazmaya mecbur oluyorum, düşünüp o kahraman askerleri bekliyordum. İşte mağrur olma, şukret; sen o askerlerden bahtiyar birisin ki, evvel yetiştin. Yirmi dört adet Sözleri meşâgıl-i dünyeviye içinde yazmaklığın, benim bu hüsnüzannımı te'yit ettı. Fakat bakî kalan Sözler çok mühimdirler. Hususan İ'caz-ı Kur'ân ve Kader Sözleri, inşâallah otekileri sana yazdıran, bunları dahı yazdıracak.

1. Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
2. Hıçbir şey yoktur ki Onu overup onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44.)
3. Allah ın selamı Rahmet ve bereketleri uzerinize olsun.

alem: dunya
azız: izzetli muhterem saygın.
bahtıyar: bahtlı talihlı mutlu
bakî: daimi, sonsuz.
beis. zarar korku
dahıl: icine alma sokma
dua: Allah a yalvarma niyaz.
ekser: en cok, daha ziyade
emin: inanılır guvenilir
evvel: once
gurur: kibir boburlenme
hırz-ı can: bagrına basıp canı gibi koruma canı gibi saklama
hıtap: soylem
hususan: bilhassa ozellikle.
husn-ı zan: iyi zan guzel kanaat.
İ'caz-ı Kur'an: Kur ân ın mu cizelıgi
ihsanat-ı Rabbanıye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın iyilikleri bagışlanı
ıhtıyar: irade tercih
inşaallah: Allah ızın verirse.
istikbal: gelecek zaman
kader: Ilahî hukum Cenab ı Hakk ın takdir ve tayin etmesi
magrur: gururlu kendini begenmiş buyukluk taslayan
meşagıl-ı dunyevıye: dunya meşgalelen dunyaya aıt uğraşlar
mu'mın: iman eden inanan
muhım: onemli ehemmiyetli
nev: cins
nev: tur çeşit.
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
sevk. yoneltme gonderme
şuunat-ı askerıye: askeri işler hizmetler
şukur: teşekkur
tahdis-i nimet: Cenab ı Hakka karşı şukrunu eda etme ve teşekkur etme maksadıyla kavuştugu nimeti başkalarına anlatma
talebe: oğrenci
temsılât. temsiller ornekler
teyıt: kuvvetlendirme sağlamlaştırma dogru çıkarma
zuhur: gorunme meydana çıkma

Şimdiye kadar yazdığın Sözleri bir vakit gönder, güzelce tashih edip göndereceğim. Merhum Muallım Cûdî'nın kasıdesi mübarektir. Cenab-ı Hak o zatı şefaat-i Kur'ân'a mazhar etsin. Görmemiştim, görmesinden memnun oldum, Allah senden razı olsun. Yazdığın salâvat-ı şerife ise, onun hususunda bır şeye rastgelmedim. Fakat ondakı letafet ve nuranıyet gostenyor kı, onun hakkında zıkredılen sevaba ve fazılete lâyıktır. Işıttım kı, Onuncu Sozden sen kendi nushanı pedennize göndermışsınız. Ben ona mukabil bir nüshayı kardeşime hediye ediyorum. O nushada, fehmi teshil edecek çok yerlerinde çızgi çekılmiş. Onu Şeyh Mustafa, Hakkı Efendı, Huseyin Efendi'ye verinız ve daha sair bildığınıze gosterinız. Tâ onlar nüshalarını onun gibi yapsınlar. Kardeşim, şu gurbet, esaret yalnızlık vahşetinde Şeyh Mustafa, Hakkı Efendi, sen ve Hüseyin Efendi gibi nurlu dostlarla ünsiyet edıp teselli buluyorum. Cenab-ı Hak beni de, sizi de tarık-ı Haktan şaşırtmasın. Âmin.

Şeyh Mustafa, Hakkı, Huseyin ve Ethem Efendilere dua edenm.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esaret: esirlik, tutsaklık, hüküm altında bulunma.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
fehm: anlayış.
gurbet: gariplik, yabancılık.
husus: mevzu, konu.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
layık: yakışan, yaraşır, yakışır.
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.

1 Gerçek bakı olan ancak Allah'tır.

mazhar: nail olma, şereflenme.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
muallim: ders veren, öğretmen.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli.
nuraniyet: nurluluk, parlaklık, aydınlık.
nüsha: suret.
peder: baba.
razı: hoşnut olma, kabul etmeme.
sair: diğer, başka, öteki.
salâvat-ı şerife: Hz. Muhammed (ASM) için yapılan dualar.
şefaat-i Kur'ân: Kur'an-ı Kerim'in bağışlanmaya vesile ve sebep olması, Kur'ân'ın şefaatçi olması.
tarık-ı Hak: hak ve hakikat yolu.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeme.
teselli: avutma, acısını dindirme.
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vahşet: ıssızlık, tenhalık, yalnızlık.
zat: kişi, şahıs.
zikr: anma, bildirme.

[Hulûsî Bey'e hitaptır.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ

دَقَائِقِ زَمَانِكَ الْمَصْرُوفِ لِكِتَابَةِ أَجْزَاءِ رِسَالَةِ النُّورِ

Gayyur, Ciddî, Halis ve Muhlis Ahiret Kardeşim!

Evvelen Size Otuz İkinci Sözün İkinci Mevkıfını gönderdim.[HAŞİYE] Dikkat ile okuyunuz ve güzelce yazınız. Hatalar varsa da tashih ediniz. Acele ve hazin bir kalb ile yazıldığı için içinde müşevveşiyet bulunacaktır.

Saniyen Muvakkat bir fütur, bir tembellik sizde arız olduğunu yazıyorsunuz. Baharda kanın galeyanından gelen ve gecelerin kısalmasındaki uykusuzluğundan neş'et eden ve müstemilerin kalbleri işlere teveccüh etmelerinden tevellüt eden rehavet ve fütürdan başka, meyanımızdaki münasebet-i ruhiyenin rabıtasıyle, musibetin eseri olarak bendeki sarsıntının size in'ikâsı ve sirayet etmesi mümkündür.

Merhum Abdurrahman'ın vefatı zamanında bilmediğim hâlde, o münasebet-i ruhiye cihetiyle fazla bir sarsıntıyı ramazan-ı şerifte hissettim. Şimdi anladım ki, şuurî ve ihtiyârî olmayan çok in'ikâsat vardır.

birim
meyan: ara sıra dönem
muhlis: ihlaslı, samimi, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
musibet: felaket, bela
muvakkat: geçici
münasebet-i ruhiye: ruhî münasebet, ruhî bağ
müstemil: dinleyen, dinleyici, işiten
müşevveşiyet: karışıklık, karmakarışık vaziyet.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
rabıta: münasebet, alâka, bağ.
ramazan: kameri ayların dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı
ramazan-ı şerif: mubarek, şerefli ramazan ayı
rehavet: tembellik, gevşeklik, ihmalkârlık, uyuşukluk, gayretsizlik.
saniyen: ikinci olarak.
sirayet: bulaşma, geçme
şuurî: şuurluca, bilinçli şekilde
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeye
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi
tevellüt: doğma, doğum
vefat: ölüm.

HAŞİYE: Birinci Mevkıfı ise ramazan hediyesidir.

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Risâletü'n-Nûr eczalarını yazmak için sarf edilen zamanın dakikaları sayısınca Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi üzerinize olsun.

---

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arız: sonradan meydana gelme.
ciddî: ağırbaşlı, hâlden sakın olan kişi.
cihet: yön.
evvelen: evvelâ, birinci, ilk olarak.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
galeyan: coşma, çalkalanma, kaynama.
gayyur: çok gayretli, çok çalışkan.
hâlis: hilesiz, katıksız, karışıksız, saf, duru.
haşiye: dipnot.
hazin: hüzünlü, acıklı.
hitap: söylem.
ihtiyârî: kendi isteğiyle, seçerek.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü.
mevkıf: kısım, parça, bölüm.

Fakat kardeşim, sen şimdi iki vazifeyi görmekle mükellefsin: Bin kardeşim Hulûsî Bey'in vazifesi; biri de, evlâd-ı maneviyem ve biraderzadem ve bir deha-i nuranî sahibi olmak pek muhtemel olan Abdurrahman'ın vazifesi de size ilâve edildi. O benim hakikî bir vârisim idi. Yazdıklarımı ve malımı kendi malı telâkki ederdi, öyle de sahib oluyordu. Sen de bundan sonra yazı ve sözleri, senin hocanın yazısı diye tutma, kendi malın ve senin sözlerindir bil, öyle sahib ol. Hakkı Efendi'ye söyle ki, o da kardeşim Abdulmecid yerinde kendini anlasın ve onun vazifesiyle mükellef olduğunu bilsin.

Salisen: Otuz Üçüncü Sözden başka Söz yazılmak ihtiyacı kalmadı. Hem şer'an çok mubarek bu otuz üç adetten bazı esbaba binaen vazgeçmeyeceğim. Hem de hakaik-i esasiye-i Kur'âniye ve imaniyenin elzem ve lâzım olan kısımları hemen ekseriyet-i mutlaka itibarıyla yazılmıştır.

Ümit ediyorum ki, Cenab-ı Hak kabul etse tevfik verse, yazılanlar dalâlet bulutlarını dağıtmaya kâfidirler. Her derdin devası içinde var demeyeceğim, fakat mühlik dertlerin ağleb devası yazılanlarda vardır. Sız onların mütalâasını, kıymettar bir ibadet olan tefekkür nev'inde telâkki ediniz. Ve onlardaki ilmi, envar-ı imandan ve marifetullahdan tasavvur ediniz ki usanç vermesin. Hem sizde ve müstemîlerde iştiyak olduğu zaman okuyunuz. Bâkî selâm ve dua.

Kardeşiniz
Said

ağleb: daha kuvvetli, çok kuvvetli, en çok galip
bâkî: daimi, sonsuz.
binaen: den dolayı, den ötürü, için, dayanarak, yapılarak, bu sebepten
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dalalet: azgınlık, sapıklık.
deha-i nuranî: nuranî bir deha
deva: ilaç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
envar-ı iman: iman nurları, iman parıltıları
esbap: sebepler, vasıtalar
evlad-ı maneviye: manen çocuğu durumunda olan
hakaikiye-i esasiye-i Kur'aniye: Kur'an'ın bildirdiği asıl gerçekler
hakiki: gerçek
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kıymettar: kıymetli, değerli
kâfi: yeterli
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
muhtemel: olası.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhlik: helak eden, öldüren, öldürücü
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
müstemi: dinleyen, dinleyici, işiten
mütalaa: dikkatli okuma, tetkik etme
nevi: tür, çeşit.
salisen: üçüncü olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şer'an: şeriata göre, şeriat bakımından, şeriatça
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
telâkki: anlama, kabul etme
tevfik: başarı, muvaffakiyet.
vâris: mirasçı
vazife: görev

Otuz Üçüncünün Birinci Makamına dair sen fikrini yazdın, Beğendiğini gösteriyorsun. Hakkı Efendi ile Müftü Efendi ve sair ihvanların da nasıl bulduklarını anla, bana yaz. Umum kardeşlerime selâm ve dua ediyorum, onların duasını istiyorum.

Hulûsî Bey kardeşim, o senin selefine mektubunu oku, ve ona acı ve ona dua et.

210

[Hulûsî Bey'e hitaben yazılmış bir mektuptur.]

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حِسَابِ الْاَبْجَدْ

اَعْدَادِ حُرُوفِ مَا قَرَأْتُهُ مِنْ اَجْزَاءِ رِسَالَةِ النُّورِ [3]

Sevgili Kardeşim!

Seni teşvik için değil, çünkü teşvike muhtaç değilsin. Hem medar-ı fahir olmak için değil, çünkü fahr ise ucb ve riyaya medardır. Belki sana medar-ı şükur olmak için diyorum ki:

Sen ve Hakkı Efendi benim için yüz ciddî talebe hukmüne geçtiniz. Hatta diyebilirim ki: Kader-i İlâhî beni bu yerlere göndermesi, sizlen şu vazife-i kudsiyede uyandırmak içinmiş. Şimdi şu zamanda iman-ı tahkikînin dersini vermek pek büyük bir fazilettir ve kudsî bir vazifedir.

1- Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki: Onu övüp onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Risâletü'n-Nur'un parçalarından okuduğun harflerin sayılarının ebced hesabı değerince Allah'ın selamı, rahmet ve berekâtı üzerinize olsun.

---

ciddî: muhim, önemli
dair: alakalı, ilgili
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fahir: övünme, böbürlenme.
fazilet: değer
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hukmüne: yerine, değerine.
ihvan: kardeşler
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelerin inceleyip delil ve bürhan ile inanma
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kudsî: mukaddes, yüce
medar: sebep, vesile.
medar-ı fahir: övünme sebebi
medar-ı şükür: şükür sebebi
muhtaç: gerek duyan
müftü: İl ve ilçelerde din işlerine bakan ve dini meselelerle ilgilenen görevli kimse
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik
sair: diğer, başka, öteki.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
selef: önce geçen, bir yerde, bir işte, bir hâl ve mevkide diğerinden önce bulunmuş olan kimse
talebe: öğrenci
ucb: kendini beğenmişlik, kibir, gurur
umum: bütün, herkes
vazife: görev
vazife-i kudsiye: mukaddes vazife, kutsal vazife

İman-ı tahkikîyi taşıyan bir mü'min, çok mü'minlere bir nokta-ı istinat olur ki, şuursuz olarak avam-ı mü'minîn o iman-ı tahkikî sahibinin kuvvet-i imanına istinat ederek kuvve-i maneviyelen kırılmaz, dalâletlere karşı dayanırlar.

İşte şöyle bir derste bulunduğunuz için Cenab-ı Hakka yüz binler şükür etmelisiniz. Ben de Cenab-ı Hakka yüz binler şükür ediyorum ki, o kuvvetli omuzlarınız yükün altına girdiği için zayıf omuzum ağırlıktan kurtulup ruhum rahat etti. İstirahat bulan ruhum size takdirkârâne ve minnettarâne bakıyor. Ve mes'uliyetten kurtulan kalbim de muvaffakıyetinize dua ediyor. Ve icra-ı vazife için çok düşünmekten kurtulan aklım da sızı tebrik ediyor. Ben şu vazife-i kudsiyede bilmeyerek istihdam olunurdum. Siz bilerek hizmet ediyorsunuz, bahtiyarsınız. İnşaallah niyet-i hâlisenız, benim muşevveş niyetimi dahi tashih edecektir. Şimdi başka bir kaç noktayı size beyan ediyorum.

Evvelâ: Yazdığım bazı şeylere dair fikrinizi soruyordum. Maksadım, "gördüğüm hakikat acaba hakikat mıdır?" diye sormuyorum. Belki, "Hakikate açılan yol, acaba umuma yol olabilir mi?" diye soruyorum. Çünkü umumun telâkkisini sizin kadar bilmiyorum.

Sanıyen: Misafir Müftüye ve Şeyh Mustafa'ya size gönderilen mektubun birer suretini verdiğin için iyi ettiniz. Hatta bana da bir suret gönderiniz. Hem biraderzadem olan o müftünün oğluna deyiniz ki, benim

avam-ı mü'minin: mü'minlerin geniş halk tabakası, avam olanlar
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
beyan: anlatma, açıklama
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dair: alakalı, ilgili
dalâlet: azgınlık, sapıklık.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvelâ: öncelikle
hakikat: gerçek, doğru
hizmet: görev yapma, vazife alma
icra-ı vazife: görevin yerine getirilmesi
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelerin inceleyip delil ve burhan ile inanma
inşaallah: Allah izin verirse
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istinat: dayanma, güvenme
istirahat: dinlenme, rahatlama
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
kuvvet-i iman: iman kuvveti.
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk.
minnettarâne: minnetli olarak, minnet duyarak, minnetle
muvaffakıyet: başarı
mü'min: iman eden, inanan
müftü: il ve ilçelerde din işlerine bakan ve dinî meselelerle ilgilenen görevli kimse
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
niyet: maksat, meram.
niyet-i hâlise: samimi niyet.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sanıyen: ikinci olarak.
suret: nüsha, kopya
şuursuz: idraksiz, bilgisiz
şükür: teşekkür
takdirkârane: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeye
telâkki: anlama, anlayış.
umum: bütün herkes.
vazife-i kudsiye: mukaddes vazife, kutsal vazife
zaif: zayıf

tarafımdan ahiret kardeşim ve Kur'ân hizmetinde arkadaşım ve meşreben celâlli olan pederine yazsın. Selâm, duamla beraber ondan istiyorum ki, beraber götürdüğü envar-ı Kur'âniyenin sühulet-i intişarlan için irşad ve nasihatinde [1] فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا ayetindeki lütf-ı irşadı kendine rehber etsin.

....

Rabıan: Sorduğun suallere dair yanımda kitap bulunmadığı için Hanefî ulemasının kavillerini ve ehadisin rivayetlerini şımdılık bılmıyorum. Fakat bence boyle efdalıyet meselesinde, kabul-i ammeyi ihsas eden âdet-i cemaat medar-ı tercihtir. Âdet-i İslâmıye nasıl gelmış, o daha efdaldir.

Bırıncı Sualınız: Eğer Kur'ân okunurken, namazın, tesbıhatın tetımmesi ıse, kıbleye karşı duranlar vaziyetlerini bozmamak evlâdır. Yalnız muezzinin önündeki adam arkasını çevirsin, yahut çekılsın. Eğer Kur'ân mustakıl olarak okunursa, okuyana karşı teveccüh etmek evlâdır. Hem cihat-ı sitte ile mukayyet olmayan, ruh kulağıyla dinleyen adam kıbleye karşı teveccüh etse ve cısmanî kulağıyla dinleyen adam, okuyana karşı teveccüh etse evlâdır.

Ikıncı Sualınız: Cemaatin ıştıyakına ve okuyanın nıyetine göre efdalıyet tahavvül eder. (HAŞİYE)

HAŞİYE: ***İkinci Sual:*** Sabah ve akşam namazlarından sonra Sure-ı Haşrın sonunda هُوَ اللّٰهُ الَّذِي 'den başlamak sünnet iken لَا يَسْتَوِي den başlanması, efdalıyetı terk olur mu?

1- Ona yumuşak söz soyleyin. (Taha Suresi: 44.)

---

adet-i İslamiye: İslamı âdet, gelenek ve kaıdeler
âdet-ı cemaat: toplumun adetı
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
cihât-ı sitte: altı cıhet, altı taraf (sag sol on arka ve altüst.)
cısmanı: maddî ve cısmlı olmak.
dair: alakalı ılgılı
dua: Allah a yalvarma nıyaz
efdâl: fazıletlı üstün geçerlı
efdalıyet: efdalık fazıletlılık, fazıletçe ustunluk.
ehadis: Hz. Peygamberın sozlen
envar-ı Kur'âniye: Kur'an nurları Kur'an parıltıları ışıklan
evla: daha uygun daha layık daha ıyı.
Hanefi: Imam ı Azam Ebu Hanife nın kurucusu olduğu dort hak mezhepten bırı
haşıye: dıpnot.
hızmet: görev vazıfe.
ihsas: hıssetırme sezdırme
ırşat: murşıdın ya da ırfan sahıbı bırının bır kımseye tankatı ve Allah yolunu gostermesi
ıştıyak: aşırı ısteme, çok fazla arzu etme
kıble: namaza başlarken yonelnen taraf Kabe ı Muazzama nın bulunduğu Mekke-ı Mukerreme
kabul-ı amme: umumun kabulu genel kabul.
kavl: soz
lütf-ı irşat: Allah ın lutfuyla ın sanlan hıdayete erdırmesı
medar-ı tercih: tercıh sebebı
mesele: konu
meşreben: manevı feyız ve haz alınan yol ıtıbarıyle.
mukayyet: kayıtlı sınırlı bağlı
muezzinin: muezzınler ezan okuyanlar
mustakıl: tek kışı tek olarak
nasıhat: ogut, dogruya ıyıye guzele sevk etmek ıçın yapılan konuşma
nıyet: maksat, meram.
rabıan: dorduncu olarak
rivayet: açıklama nakledılen sozler ve olaylar
ruh: dırılık kaynağı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
Selâm: barış rahatlık selamet ve esenlık dıleme
sual: soru
suhulet-i intişar: Intışar etme yayılma kolaylığı kolaylıkla yayılma dagılma
tahavvül: değişme donüşme donme donuş başkalaşma
tesbihat: tesbıhler Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahip olduğunu ıfade eden sozler
tetımme: bır konuyu veya eserı tamamlamak ıçın eklenen kısım ek.
teveccüh: yuzunu bir yone çevirme yonelme yoneliş
ulema: âlımler bılgınler ılım sahıplen
vazıyet: durum

Üçüncü Sualiniz. Üç ihlâs bir fatiha muhtasar bir hatim hükmünde olduğundan ona vakit tahdit edilmez. Her vakitte gayet müstahsendir.

Dördüncü Sualiniz

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَاذَاالْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ [1]

kelâmını, değil yalnız müezzin, her bir musallî, her bir namazın selâmından sonra söylemesi Şafiîce sünnettir. Hanefîce dahi müezzin için her namazda sünnet olması gerektir.

Umum ihvanlara selâm ve bayramlarınızı tebrik ediyorum.

Ahiret Kardeşiniz
Said Nursî

211

[Hulûsî Bey'e yazılan bir mektuptur.]

بِاسْمِهٖ سُبْحَانَهٗ ۞ [2] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ [3]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ بِعَدَدِ ضَرْبِ ذَرَّاتِ وُجُوْدِكُمْ فِيْ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ عُمْرِكُمْ [4]

Azîz Kardeşim, Hamiyetli Arkadaşım, Gayretli Talebem, Sevgili Biraderzadem!

Senin güzel mektubun bana şifalı oldu. Ben ziyade rahatsız iken onu okudum, bana bir sürur verdi, o sürur

1 Allahım, sen Selâmsın; selâm ve selâmet de ancak sendendir. Ey ikram ve büyükülük sahibi! Senin şanın ne yücedir. (Müslim, Mesâcid, 135, 136; Ebu Dâvud, Vitr, 25; Tirmizî, Salât, 108; Müsned, 5/275, 280; 6/62, 184, 235.)

2 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

3 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp onu tesbih etmesin. (İsrâ Suresi, 44.)

4 Ömür ömür dakikalarınızın aşireleriyle vücudunuzdaki zerrelerin çarpımı sayısınca Allah'ın selâmı, Rahmet ve bereketleri üzerinize olsun.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen.
fatiha: Kur'ân-ı Kerîm'in birinci suresi.
gayet: son derece.
hamiyet: millî onur ve haysiyet.
Hanefî: İmam-ı Azam Ebû Hanîfe'nin kurucusu olduğu, dört hak mezhepten biri.
hatim: Kur'an'ın baştan sona kadar okunması.
hukmünde: değerinde, yerinde.
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihvan: kardeşler.
kelâm: söz, konuşma.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
musallî: namaz kılan, beş vakit namaza devam eden, beş vakit namazı düzenli olarak kılan.
müezzin: ezan okuyan kimse.
müstahsen: istihsan edilmiş, herkesin güzel bulup beğendiği, beğenilmiş, güzel, makbul.
selâm: namazı bitirirken başın sağa ve sola çevrilmesi.
suâl: soru.
sünnet: farz ibadetler dışında Hz. Muhammed'in (ASM) yapmayı âdet edindiği ibadetler.
sürur: sevinç, mutluluk.
Şafiî: İmam-ı Şafiî'nin kurduğu mezhep.
şifa: deva, ilaç.
tahdit: hudutlandırma, sınırlama.
talebe: öğrenci.
umum: bütün, herkes.
ziyade: fazlasıyla.

dahi o hastalığa bir hiffet verdi. Şu hastalığın sırrı, insanlardan istiğnaya dair sana yazdığım mektubun keramet idir. Çünkü o mektubu bir gün iki-üç zata, onların hediyelerinin adem-i kabulüne medar olmak için okudum. Aynı günde o zatın hanesine gittim. Az bir yemek getirdi, arkadaşlarımın hatırları için bir parça yedim. Hiç hatırıma gelmedi ki, o günde o hakikatlı mektubu o yemek sahibine okudum, şimdi muhalefet ediyorum. Yemekten sonra hatırıma geldi. Fakat, hediye kabul edemiyorum, belki yemek yenilir tahmin ettim. Fakat, [1] يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ altına girdiğimden öyle bir şiddetli tokat yedim ki, bu dört senede böyle hastalık görmemiştim. Fakat Cenab-ı Hakka şükrettim ki, bir-iki senedir bazı emareler ve hâdiselerle zannettiğim bir hakikat, bu tokat ile gayet kat'iyetle göründü.

Şeyh Mustafa'ya benim tarafımdan geçmiş olsun de ve şu hikâyeyi ona söyle:

Eskide iki ciddî ahiret kardeşleri var imiş. Biri hasta düşer. Ötekisi ziyaretine gitti. Dua eder, hasta iyi olmaz. Öyle ise sen kalk, ben yatacağım demiş. Hasta kalkmış, onun yerine, hasta olarak yatmış. Her ne ise... Demek Şeyh Mustafa ile kardeşliğimiz ciddîleşmiş ki, ben hastalığına dua ettim, kabul olmadı. Fakat birkaç gün devamı mukadder olan hastalığının bir parçası bana verildi. İnşaallah ona bir parça hiffet gelmiştir.

1- Yaşamadıkları şeylen söylerler. (Şuara Suresi, 226.)

adem-i kabul: kabul etmeme
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ciddî: gerçek, hakikat.
dair: alakalı, ilgili
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
efdaliyet: efdallık, fazîletlilik, fazîletçe üstünlük
emare: alamet, belirti, nişan
gayet: son derece
hadise: olay
hakikat: gerçek, doğru
hane: ev, mesken.
haşiye: dipnot.
hiffet: hafiflik.
İnşaallah: Allah izin verirse.
istiğna: aza kanaat etme olanla yetinme, gönül tokluğu, tok gözlülük.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
medar: sebep, vesile
muhalefet: uygun olmama, aykırılık, zıtlık, ayrılık, muhalifilik.
mukadder: takdir edilmiş
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
sual: soru
sünnet: farz ibadetler dışında, Hz. Muhammed'in (ASM) yapmayı âdet edindiği ibadetler
şükur: teşekkür
zat: kişi, şahıs

Sözler hakkında hüsn-i şahadetiniz, bana büyük bir teselli verdi. Vazifemin bitmediğine dair bürhanlarınız gayet kuvvetlidirler, lâkin ben gayet kuvvetsizim. Fakat Cenab-ı Hakka tevekkül edip, o bürhanlara serfüru ediyorum.

Cemaate *Sözler*i okumak zamanında, sendeki hissiyat-ı âliye ve fazla inkışaf ve fedakârâne hamiyet-i diniye galeyanının sırrı şudur ki:

Velâyet-i kubra olan veraset-i nübuvvetteki makam-ı tebliğin envan altına girdiğin içindir. O vakit sen, dellâl-ı Kur'ân Said'in vekili belki manen aynı hükmüne geçtiğin içindir.

Gurbet mektubuyla kamer ve zemin ve seyyarata dair mektubuma cevap verilmemesinin sebebi şu olmak gerektir ki; Gurbet Mektubu, bütün dünyayı unutmak hissi ile yazılmıştır. Sen dünyayı unutmak değil, belki vazife itibanyla en sathî maddiyatla zihnin meşbu olduğu bir zamanda, herhâlde o gurbetteki zevki bulamadın. Ve o mektubun tam derecesini, muvakkaten perde çekilmiş olan parlak zekâvetin kavrayamadı ki, cevap yazamadı.

Öteki mektup, çok yüksek ve çok geniş hakaika işaret ettiği ve hadsız âlem-ı ulviyenin ve nihayetsiz âlem-i maneviyenin bir nevi haritasına işaret ettiği için safî, meşgalesiz, arzî ve arzlılardan sıyrılıp yukarıya çıkan bir akıl lâzım idi. Hâlbuki benim gayretli kardeşim, o vakit zeminin haritasını alacak bir vazife ile meşgul olduğundandır ki,

âlem-i manevî: maneviyata ait âlem, maneviyat âlemi.
alem-i ulviye: yüce âlem
arz: yer, dünya
arzî: dünyaya ait, dünya ile ilgili
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cemaat: topluluk.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dair: alakalı, ilgili
dellâl-ı Kur'ân: Kur'ân'ı ilân eden, tanıtan, hizmet eden.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
fedakârane: fedakârca, fedakârlıkla.
galeyan: coşma, çalkalanma, kaynama
gayet: son derece
gurbet: gariplik, yabancılık
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hamiyet-i diniye: dını korumak ve yüceltmek maksadıyla çalışma
hissiyat-ı âliye: yüce duygular.
hükmüne: yerine, değerine
inkışaf: açılma, ortaya çıkma, görülme, açığa çıkma, meydana çıkma
kamer: Ay
maddiyat: para, mal, zevk vb. ile ilgili şeyler
makam-ı tebliğ: tebliğ etme, duyurma makamı
manen: mana bakımından, manaca.
meşbu: ağzına kadar dolu, dolu
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
muvakkaten: geçici olarak.
nevi: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
safî: halis, temiz.
sathî: yüzeysel.
serfüru: baş eğme, söz dinleme, itaat.
seyyarat: gezegenler
teselli: avunma.
tevekkül: bir ısı gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah'a bırakma
vazife: görev
vekil: yardımcı, yerine bakan.
velâyet-i kubra: en büyük velilik. Cenab-ı Hakk'ın insana yakın olmasına bakan ve peygamber varısı olmaktan gelen gayet kısa ve yüksek tankat berzahına uğramadan zahirden hakikate geçen velilik mesleği.
veraset-i nübüvvet: Peygamber varıslığı. Peygamberimizin vârisi durumunda olan büyük âlim ve velîlerin yolu
zekâvet: zekılık, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti
zemin: yeryüzü

o ulvî ve pek keskin zekâvetin o mektuba karşı sükûtu iltizam etmeye mecbur olmuş.

Said Nursî

212

بِاسْمِهِ مَنْ «تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ»[1]

اَلسَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ أَيَّامِ الْفِرَاقِ[2]

Azız, Sıddık, Vefadar, Hakikatlı, Fedakâr Kardeşlerim Nuh Bey, Molla Abdülmecid, Molla Hamid!

Çok mübarek hediyenizi açtık gördük ki, Van hediyesi değil, belki Medine-i Munevvere ve Ravza-i Şerifenin mübarek kerametli hediyesidir. Hem fiyatı, üstünde yazıldığı gibi yirmi beş lira değil, yirmi beş bin liradan fazla manen kıymetlidir. O mübarek hediyeyi Medine-i Münevvere namına, bu havalıdeki Kur'ân-ı Hakîm'ın hizmetinde halis hizmetkârlarına ve benim arkadaşlarıma tevzi etmek için, alerre'si velayn, kabul ettik. Fakat bu manevî hediyenin ehemmiyetli bir sırrı bulunduğu bana ihtar edildi. Yanı Cenab-ı Hakka yüz bin şukur ediyorum ki, Kur'ân'a ve Zat-ı Risalete hizmetimizin bir alâmet-i makbuliyeti nev'inden olarak, bir iltifat-ı Nebevîyi hissettim.

1- O Zatın adıyla ki: "Yedi gökler, yer ve içindekiler Onu tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

2- Ayrılık günlerinin dakikalarının aşirelen sayısınca Allah'ın selamı, rahmeti ve berekâtı sizin üzerinize olsun.

alâmet-i makbuliyet: kabul olunduğunu belirtilen işaret, nişan v.b.
alerre'si velayn: baş ve göz üstüne
azız: izzetli, muhterem, saygın
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi, yüce Allah
ehemmiyetli: önemli.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hakikat: gerçek, doğru
halis: saf, samimî
havalî: etraf, çevre, civar, yore, dolay
hizmet: görev, vazife
hizmetkar: hizmet yapan, kimse, hizmetçi.
ihtar: hatırlatma, uyarı
iltifat-ı nebevî: peygamberimizin iltifatı, ihsanı
iltizam: birinin tarafını tutma, tarafgirlik.
kıymet: değer
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
Kur'an-ı Hakim: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri
mübarek: feyizli, bereketli
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nam: adına, yerine
nev': çeşit, tür
Ravza-i Şerife: Peygamber Efendimizin (ASM) kabrinin bulunduğu mübarek ve müşerref bahçe, saha
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi.
sükut: susma, sessiz kalma
şükür: teşekkür
tevzi: dağıtma, dağıtılma.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.
Zat-ı Risalet: peygamberlik makamında bulunan zat.
zekavet: zekâlık, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti

O sırrı size açmak münasip görüldü. Şöyle ki: Şimdi bu mektubu yazan kâtip ile kardeşi Mes'ut beraber iken bir gün, üç aydan beri bahsi geçmediği Ahmed Ağa'nın bahsı geçti. Berabenmde kâtip Tevfik ile Mes'ut'a dedim: Bütün kitaplan Diyarbekir'deki Ahmed Ağa'ya göndereceğız, tâ ya Şam-ı şerif tarafına, ya Van'daki sıddıklara ulaştırsın. Bu sözümüz ve meşveretten dört saat sonra, aynen o Ahmed Ağa habersız çıktı geldi.

Aynı gunde siyah bır mürekkebimiz vardı. Keşki guzel bir kırmızı mürekkebimiz olsaydı dedik. Biraz o mürekkepten taş üzerine döktük, siyah ve mor idi. Sonra yazmaya başladık. Tam istediğimiz tarzda kırmızı oldu. Bu hale yedi sekiz kişi pek çok hayret ettik. Bu işi de bir fa'l-ı hayr addettik. Fesübhanallah, dedik, bunda bir sır var. Sonra birdenbire hatınma geldi, Şam-ı Şerif'te eniştem Molla Said var, bir kısım kitapları Ahmed Ağa'ya verip göndereceğım, dedikten sonra tam bir sıddık olan Nuh Bey hatırıma geldi.

Evvel başka memleket niyetıyle, sonra İstanbul'daki kardeşlerin istemesiyle, sıyah talimiz suretini değiştirip parlayacaktır, diye mana verdik. Sonra Mısır'a niyet edip yazdırdığım kitabları, en lâyık Van'ı ve en sadıkı Nuh'u gördum, ona gondereceğım diye Ahmed Ağa gıttıkten sonra, onun arkasından Burdur'a kadar gönderdim.

Sonra bu işte öyle bır muvaffakıyet ve teshılât görundü kı, şüphe bırakmadı ki, burada bir sır var. Nazar-ı dıkkatı celp ettı. Dıkkat ettık kı, evvelkı mektupta sıze

addetmek. saymak öyle kabul etmek
bahıs: konu
celp: çekme çekiş kendine çekmek.
evvel: önce ılk, başlangıç
fa'al-i hayr: çok hayırlı işler faalıyetler
Fesübhanallah: Allah ı her turlu kusur ayıp ve eksıklerden tenzih ederim" manasındadır Şaşkınlığı anlatmak ıçın kullanılır
kâtip: yazıcı
layık: uygun yakışır munasıp
mana: anlam
meşveret. danışma toplantısı.
muvaffakıyet. başarı
münasip: uygun
mürekkep: yazı yazmak, desen çızmek veya basmak ıçın kullanılan turlu renklerde sıvı madde
nazar-ı dıkkat: dıkkatlı bakma dıkkatlı bakış
nıyet. oncede duşunmek, belemek.
sıddık: çok dogru durust hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen.
sır: gızlenen gerçek, saklanan bılgı
sadık: dogru gerçek sözünde vaadinde ışinde dogru olan
suret: bıçım tarz gorunuş
Şam-ı Şerif: şerefli Şam şehri Suriye nın başkentı
tarz: bıçım şekıl
teshılat: kolaylaştırmalar
tevfik. uygun duşurme bır şeyı uygun duruma getırme.

yazdığımız gibi İstanbul'da oturan bir adam, üç defa buraya misafireten gelerek, onun eliyle Nuh Bey'in üç defa mektup telgrafı elime geçiyor. Ve en sevdiğim Hulûsî Bey ve Molla Abdulmecıd ve Molla Hamıd ve Hoca Abdulmecıd Efendilerin selâmlan ve isimlerini bir mektupta, yine o Mehmed Efendı geçen sene bana o getirdi. Dedım: Bu bır ışaret-ı ınayettır, bu tesadüfî değil.

Sonra Nuh'un hedıyesi, yirmi beş lıralık kıymetınde bır teneke, bizim namımıza geldiğini işittik. Arkadaşlarla beraber hesap ettik ki, biz burada hangi tarıhte kitap hedıyelerini Nuh ıçın hazırlıyorduk, aynı tarıhte Nuh habersız olarak kırk gün mesafede, bize o nispette ve mana cıhetiyle onun gıbi mübarek hedıyeyi hazırlıyordu. Bu tevafuk kat'iyen tesadüf değil. Hatta bir kısım dostlar dediler ki, bu Nuh Bey'in kerametıdır. Acaba Nuh Bey'in kerametı var mı ki bilıyormuş gıbı mukabilini gönderiyor dediler. Dedım ki, ihlâsın ve sadâkatın dahi velâyet gıbi kerametı var. Belkı, bazen daha fevkindedır.

Hedıyenın vürudundan sonra, bır ay kadar kaza merkezinde bıraktık, almadık. Sonra Nuh'un mektubunu aldıktan sonra getirterek açtık, hayrette kaldık. Tasavvurumuzun butün butun fevkınde çıktı. Bu teberruke karşı istiğna değil, belki bir iltifat-ı Ravza-i Mutahhara olduğundan ona karşı dilencilikle iftıhar ediyorum.[1] "كُلُّ شَيْءٍ مِنَ الْحَبِيبِ حَبِيبٌ" sırrınca *"Habib'in diyarından gelen her şey mahbuptur."* Ve onun içinde bir, bilhassa Ravza-i Mutahhara'nın levha-i müzeyyene ve münevveresi var ıdı.

1- Habıbullahtan (ASM) gelen her şey sevımlıdır.

bilhassa: özellikle
cihet: yön
defa: kere, kez, yol
diyar: memleket.
fevk: üstün
Habibullah: Allah'ın en sevdiği kul olan Peygamber Efendimiz (ASM)
iftıhar: övünme.
İhlas: samımıyet, bir ameli başka bır karşılık beklemeksizın sırf Allah rızası ıçın yapma
iltifat-ı Ravza-i Mutahhara: Peygamber Efendımızın (ASM) Medine-dekı mubarek kabrı-ı şerıflerının beğenmesi
istiğna: ıhtıyaçsızlık, gerek duymazlık
İşaret-i inayet: yardım ıhsan belırtısı
kıymet: deger
kat'iyen: hıç bır zaman, asla
kaza: ılçe.
kerامet: Allah ın velî kullarında gorulen olaganustu hâller veya tabıatustu hâdıseler
levha-i müzeyyene ve münevvere: suslu ve manevî degerı olan nurlu levha.
mahbup: sevımlı, istenen
mesafe: uzaklık, uzunluk.
misafireten: misafir olarak.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyzlı, bereketlı
münevver: nurlanmış, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış
nam: ad, ısım
nispet: oran, olçu
sır: gizli mana, çıkan anlam
sadakat: bağlılık, doğruluk.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
tasavvur: zıhınde şekıllendırme, tasarlama
teberrük: hedıye, armağan.
tesadüf: rastlantı
tesadüfî: tesadufle ılgılı, rastgele, tesadüf olarak
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırıne denk gelme
velayet: velîlik, ermuşlık, Allah dostlugu
vürud: gelme, ulaşma

Bir kısım sanat-ı İlâhiyenin bir nevi küçük müzehanesi şekline getirdiğim hücremin duvarına, o levha-i mübarekeyi dahi talik ettim ve karşısında oturdum; derince, müştakane temaşaya başladım. Birden o levhada bana ihtar eder gibi kalbime geldi: Bizler senin risalelerinin manıdar işaretleriyiz. Fesubhanallah dedim, bu hediye içinde sırlar var.

Tetkike başladım. Baktım ki, gönderdiğim risaleler kaç parçadır, her bir parçaya mukabil bir nevi hediye var. Yirmi bir parça, hem risalelerden hem teberrukten saydım. Bu çeşit teberrükü, şimdiye kadar işitmemiştim. Hiçbir hacı böyle bir zamanda, böyle merak edip, her neviden bir kısım alsın. Hem benim hesabıma Medine-i Münevvere'nin mübarek eşyasını bana ayırıp göndersin. Bu demek Nuh muh işi değil. Ravza-i Mutahhara sahibinin bu teberrük içinde bir iltifatı vardır.

Madem kitapların parçaları ve hediyelerin nevileri birbirine tevafuk ediyor. Öyle ise her bir nevi, bir nevi kitaba işareti var, münasebeti var. Şu gözümün önündeki levha ise, Mu'cizat-ı Ahmediye namında aslı beş parçadan ibaret On Dokuzuncu Mektuba muvafakat münasebeti var. Çünkü, şu levha o Ravza-i Muhtahharanın ve Hücre-i Saadetin suretini gösterdiği gibi, Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesi dahi, Asr-ı Saadetin manevî suretini almıştır. Şu beş minare, o beş parçaya işaret ediyor. Şu kubbe Mi'raç Risalesine bakıyor.

Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.
fesübhanallah: Allah'ı her türlü kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih ederim" manasındadır. Şaşkınlığı anlatmak için kullanılır.
Hücre-i Saadet: saadet odası. Hz. Peygamberin odası.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
iltifat: güler yüzle muamele, nazik davranma, gönlü hoş etme, teveccüh etme, iyilik etme.
kubbe: gökyüzü, sema.
levha: tablo, çizelge.
levha-i mübareke: mübarek tablo, yazı.
madem: değil mi ki.
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
manıdar: nükteli, ince manalı.
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri.
merak: bir şeyi öğrenmek istemek, çok şiddetli arzu, heves, düşkünlük.
Mi'raç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (ASM) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mu'cizesi.
Mu'cizat-ı Ahmediye: R.N.da Peygamberimiz mu'cizelerinin anlatıldığı eser.
mukabil: karşılık.
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müştakane: iştiyak ve arzu ile, çok isteyerek.
müzehâne: müze evi, müzeyen.
nam: ad, isim.
nev: tür, çeşit.
Ravza-i Mutahhara: Peygamber Efendimizin (ASM) Medine'deki mübarek kabr-i şerifleri.
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
sır: gizli mana, çıkan anlam.
sanat-ı İlâhiye: İlâhî sanat, Allah'ın sanatı, Cenab-ı Hakkın sanat ile yaratması.
sureti: biçim, görünüş, yüz, çehre.
talik: asma, asılma.
teberrük: hediye, armağan.
temaşâ: bakma, bakıp seyretme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
tevafuk: uyma, uygun gelme, uygunluk, rastlamak, münasebet, birbirine denk gelme.

Öyleyse sair nevilerin dahi risalelerin nevilerine işaret eder diye, dikkat ettim ki, yedi nevi hurma gönderilmiş. Bir parçası büyükçe, Otuz Üç tane kadar. "Fesübhanallah!" dedim. "Yedi nevi göndermekte ne mana var?" Birden kalbime geldi ki: İman-ı billâha dair yedi nevi ile aynı hakıkat yazılmış. Van'a gönderilmiş. Dikkat ettim, evet mevzu vahdaniyet-i İlâhiye olduğu hâlde, Yirminci Mektupla, sureti küçük manası pek büyük zeyliyle ve Yirmi İkinci Söz, her biri birer risale Birinci Makam, İkinci Makamı ve Otuz İkinci Söz Üçüncü Mevkıfı ile evvelki iki mevkıf her biri birer risale hükmünde ve Otuz Üçüncü Mektup, Otuz Üç Pencere ile yedi risaledir. O da aynen yedi nevi envar-ı marifetullahtan bir şems-i hakikatin ziyasındaki elvan-ı seb'a gibi, bir mahiyet gösterdiğinden, Medine-i Münevvere'nin hediyesi içinde hakikat-i hurmadan yedi nevi Nuh Bey'in eline verilip buraya kadar gönderilmesi, o yedi Nura tevafukla, bir makbuliyet işareti veriyor dedik, Allah'a şukrettik.

Hem o neviden birisi otuz üç tane olması, o risalelerin birisi Otuz Üç Pencere olması ve hediye içindeki tesbih üç defa otuz üç olması, Otuz Üçüncü Sözün Otuz Üçüncü Mektubundan Otuz Üç Penceresine muvafakatı, Nuh'u ihtiyârsız, sırf bir vasıta-i zahirî olarak bize gösterdi. Nuh'a değil, belki Ravza-i Mutahhara'ya karşı minnettarâne, müteşekkirâne baktık.

Sonra o mübarek mâ-ı zemzem, büyükçe bir şişe ve parlak nuranî bir surette içinden çıkması. Dedik ki: Madem o levha-ı mübarek Mu'cizat-ı Ahmediyeye, o yedi

dair: alakalı, ilgili
defa: kere, kez, yol
elvan-ı seb'a: yedi renk.
envar-ı marifetullah: Allah'ı bilmenin marifet nurları, bilgi ışıkları, bilim parıltıları
evvel: önce
fesübhanallah: Allah'ı her türlü kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih ederim, manasındadır. Şaşkınlığı anlatmak için kullanılır.
hakikat: gerçek, doğru
hukmünde: değerinde, yerinde
İhtiyârsız: irade ve istem dışı
iman-ı billah: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
levha-i mübarek: mübarek levha
madem: değil mi ki.
mahiyet: nitelik, tabiat, iç yüz, esas
ma-ı zemzem: Zemzem suyu
Makam: yer, mevkı
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mana: anlam
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri.
mevkıf: durak.
mevzu: konu
minnettarane: minnetli olarak, minnet duyarak, minnetle.
Mu'cizat-ı Ahmediye: R.N.'da Peygamberimiz mucizelerinin anlatıldığı eser
muvafakat: müsaade etme, kabul etme
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
muteşekkirane: muteşekkir olarak, teşekkür edercesine.
nev': tür, çeşit.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Ravza-ı Mutahhara: Peygamber Efendimizin (ASM) Medine'deki mübarek kabr-i şerifleri.
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sâir: diğer, başka, öteki
suret: biçim, şekil, tarz.
şems-i hakikat: hakikat güneşi, gerçeğin parlaklığı
şükür: teşekkür
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenâb-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
vasıta-i zahirî: görünüşteki sebep
zeyl: ek, ilâve
ziya: ışık, aydınlık, nur

nevi hurma marifetullaha ve resail-i tevhide işaret var; elbette bu mâ-i zemzem dahi, âb-ı hayatın mâ-i zemzemesini kâinata dağıtan Kur'ân-ı Mübîn'in menbaı ve birinci mahall-i nüzulü bi'r-i zemzeme civarı olduğundan Yirmi Beşinci Söz olan I'caz-ı Kur'ân'a işaret vardır. Ve alâmet-i makbuliyet olarak telâkki ediyoruz.

Said Nursî

213

[Hulûsî Bey'e yazılmıştır.]

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

SUAL: İmam-ı Gazalî'nin "Neş'e-i uhra neş'e-i ûlâya bütün bütün muhalifdir" demesinin sebebi?

ELCEVAP: Hüccetu'l-İslâm İmam-ı Gazalî'nin "Neş'e-i uhra neş'e-i ûlâya bütün bütün muhalifdir" demesi, mahiyet ve cinsiyet itibarıyla değildir.

(2) يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ

ve

(3) هُوَ الَّذِي يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ

gibi çok ayetlerin sarahatine muhalif olur. O muhalefet, keyfiyet ve suret itibarıyladır. Hem de umur-i uhreviyenin mertebece fevkalâde yüksek olmasına işarettir. Hem de Gazalî'nın haşr-i cismanî ile beraber haşr-i ruhanînin dahi vuku bulmasına bazı ehl-i bâtına taklit ve mümaşat cihetiyle bir işaretidir.

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Ölümünden sonra arzı diriltiyor. Siz de böyle çıkarılacaksınız. (Rûm Sûresi, 19.)
3. Halkı önce yaratan, sonra tekrar diriltecek olan Odur. (Rûm Sûresi, 27.)

âb-ı hayat: hayat suyu, içene ebedî hayat verdiğine inanılan efsanevî su, bengisu
alâmet-i makbuliyet: kabul olunduğunu belirtilen işaret, nişan v.b.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bi'r-i zemzem: Zemzem kuyusu
cihet: sebep, vesile, mucip, bahane
cinsiyet: cins bağı
civar: çevre, yöre, etraf
ehl-i batın: bilinmeyen, gayba uğraşan
fevkalâde: olağanüstü
haşr-i cismanî: cisimle, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı
haşr-i ruhanî: ruhların diriltilmesi
I'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu'cizeliği
itibar: bakımdan, sebepten
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
keyfiyet: durum, nitelik
Kur'an-ı Mübîn: hak ve hakikatı açıklayan Kur'an
mahall-i nüzul: nüzul mahalli, inip yerleşilen yer
mahiyet: nitelik, tabiat, iç yüz, esas
ma-i zemzem: Zemzem suyu
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
menba: kaynak
mertebe: rütbe, paye
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık
muhalif: zıt, aykırı
mümaşat: beraber hareket etme, yoldaşlık
neş'e-i uhra: ölüm ile olmadan sonra yeniden dirilme, ikinci diriliş
neş'e-i ulâ: ilk yaratılış, ruhun bedene girişi
nevi: tür, çeşit
resail-i tevhid: yaratılıştaki birliği anlatan kitap
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz
taklit: benzemeye veya benzetmeye çalışma
telâkki: kabul etme, bir gözüyle bakma
umur-i uhreviye: ahirete ait işler
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme

SUAL: Sa'd-ı Taftazanî, biri hayvanî, diğeri insanî olmak üzere, ruhu ikiye taksim ettikten sonra, "Mevte maruz kalan yalnız ruh-i hayvanîdir, ruh-i insanî ise mahlûk değildir ve onun ile Allah beyninde nispet ve sebep yoktur, ceset ile kaim olmayıp müstakil-i bizzattır" demesinin sebebi ve izahı?

ELCEVAP: Sa'd-ı Taftazanî'nin

(1) اَلرُّوحُ الْاِنْسَانِيَّةُ لَيْسَتْ مَخْلُوقَةً demesi;

(2) قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّي sırrıyla, beka-i ruh bahsinde beyan edildiği gibi, ruhun mahiyeti, zîhayat bir kanun-i emr, zî şuur bir âyine-i ism-i Hayy, zîcevher bir cilve-i Hayat-ı Sermedî olduğundan mec'uldür. Bu cihetle, mahlûktur denilemez. Fakat Sa'd, *Makasıd* ve *Şerhü'l-Makasıd*'da, bütün muhakkikîn-i İslâm'ın icmaına ve âyât ve ehadisin nusûsuna muvafık olarak, "O kanun-i emr, vücud-i hancî giydirilmiş, sair mahlûkat gibi mahlûk ve hâdistir" demiştir. Sa'd'ın ezeliyet-i ruha kail olmadığına bütün âsâr şahittir.(3) لَيْسَتْ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللهِ نِسْبَةٌ demesi, hulûl gibi batıl bir mezhebin reddine işarettir. Hayvanatın ruhları dahi bâkîdir, kıyamette yalnız cesetleri fenâ bulur. Mevt ise fenâ değil, belki alâkanın kesilmesidir.(4) وَلَا سَبَبَ demesi, esbab-ı zahiriyenin tavassutu ve Azrail Aleyhisselâmın kabz-ı ervah hususundaki münacatı bahsinde denildiği gibi, ruhun doğrudan doğruya perdesiz, vasıtasız icat

1. İnsan ruhu yaratılmış değildir
2. De ki: Ruh Rabbimin emrindendir. (İsra Suresi, 85.)
3. Onunla Allah arasında bir bağ yoktur.
4. Sebep yoktur.

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık
asar: eserler
ayat: Kur'ân ayetleri
âyine-i ism-i Hayy: Allah'ın Hayy isminin aynası
bâkî: daimî, sonsuz
batıl: dinde yer olmayan, dinî hükümlere zıt
beka-i ruh: ruhun ebedîliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü
beyan: anlatma, açıklama
beyn: arasında
cihet: yön, görüş açısı
cilve-i hayat-ı sermedî: Cenâb-ı Hakkın sonsuz hayatının tezahurlerin cilvelerin belirtilen
ehadis: Hz. Peygamberin sözleri
esbab-ı zahiriye: görünürdeki sebepler
ezeliyet-i ruh: ruhun devamlılığı
fenâ: yokluk, son bulma, geçicilik.
hadis: sonradan yaratılan, sonradan olan
hayvanat: hayvanlar
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hulûl: tenâsuhe inananlara göre bir ruhun bedenden ayrıldıktan sonra başka bir bedene girmesi, tenâsuh, reenkarnasyon
husus: mevzu, konu
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda.
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda.
icma: fikir birliği etme
insanî: insana ait, insanla alakalı.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kabz-ı ervah: ruhların alınması, ölme.
kail: inanmış, aklı yatmış, kabul etmiş.
kaim: mevcut, var olan
kanun-i emr: işlere, fiillere ait kanunlar, emrî kanun
mahiyet: nitelik, tabiat, iç yüz, esas
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
maruz: uğramak, etkilenmek.
mec'ul: meydana çıkarılmış, yapılmış olan, câlî
mevt: ölüm, vefat.
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri
muvafık: uygun, munasip
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
mustakil-i bizzat: bizzat, kendi kendine, başka birine tabi olmadan, kendi kendisine
nispet: ilgi, bağ, münasebet.
nusus: naslar, Kur'ân-ı Kerim ve hadisin açık hükümleri
ruh-i insanî: İnsanın ruhu, insanın bizatihi kendisi, benliği, ruhu
ruh-i hayvanî: hayvan ruhu
sır: gizli mana, çıkan anlam
sâir: diğer, başka, öteki
taksim: bölme, paylaştırma
tavassut: vasıta olma, aracı olma
vücud-i hancî: hancî vücut, varlığı ortaya çıkan, dışarıda varlığı bilinen, nesnel
zîcevher: cevher sahibi, cevherli
zîhayat: hayat sahibi
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

edilmesine işarettir [1] اِسْتَقَلَّتْ بِذَاتِهَا demesi, beka-i ruh ispatında denildiği gibi, ceset ruha dayanır, ayakta kalır, Ruh ise bizatihî kaimdir. Ceset harap olursa daha ziyade serbest olur, melek gibi göğe uçar, demektir ve batıl bir mezhebin reddine işarettir.

[Hususî kısmı]

Haşre dair, Sure-i Rum'da ... وَمِنْ آيَاتِهِ... وَمِنْ آيَاتِهِ ... وَمِنْ آيَاتِهِ [2] haşrın, ayrı ayrı çok kuvvetli bürhanlarını mu'cizâne beyan eden o ayetlerin ilhamı ile, o ayetlere bir tefsir yazmak niyetinde olduğum vakitte, bu suallerin sorulması, lâtif bir tevafuktur. وَأَزْوَاجَهُمْ وَأَوْلَادَهُمْ [3] fıkrasını dua ve munacatımda ilâve ettiğim dakikada hatırıma geldiniz. Bu nevi duada dahi birinciliği kazandınız. Kalben, kalemen, bilfiil alâkadar olmak şartıyla, yirmi dört saatte yüz defa, tasavvurca beş yüz defa, manevî kazanç ve duamda hissedar olmaya müstahak olmanızı arzu ettiğim bir vakitte bu suallerinız, beni sizin hesabınıza çok mesrur etti ve bir beşaret oldu.

Said Nursî

1 Bizzat müstakildir.
2 Onun ayetlerindendir. Onun ayetlerindendir. Onun ayetlerindendir.
3. Eşleri ve evlatları.

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
ayet: Kur'ân cümlesi
batıl: dinde yer olmayan dinî hükümlere zıt.
beka-ı ruh: ruhun ebedîliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü
beşaret: müjde
beyan: anlatma, açıklama
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
bizatihi: kendiliğinden, kendisi kendinden
bürhan: delil, ispat, hüccet.
ceset: vücut, beden
dair: alakalı, ilgili
defa: kat, misli
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fıkra: parça, mektup, bölüm
harap: yıkık, viran, eskime, yıpranma, bozulma v.b. sebeplerle yıkılmış olan.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
hususî: özel
icat: vücuda getirme, geçmişe yoktan var etme, ibda
ilham: içe, gönüle doğma, kalbe gelme, gönüle doğan şey
ispat: kanıtlama, doğrulama
kaim: ayakta duran, var olan
Kalben: kalb ile, kalbden, içten ve samimî olarak.
kalemen: yazı ile, kalem ile yazarak.
lâtif: hoş
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesrur: sevinçli, memnun
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
müstahak: hak eden, hak etmiş
nevi: tür, çeşit.
niyet: maksat, meram.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
suâl: soru.
şart: koşul
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tefsir: Yorum, şerh
tevafuk: uyma, uygun gelme, uygunluk, rastlamak, münasebet, birbirine denk gelme
vasıta: aracı
ziyade: fazlasıyla

[Hulûsî Bey'e hitaptır.]

بِاسْمِهِ مَنْ «تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ»[1] وَعَلَيْكُمُ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ عُمْرِكُمُ اللهُ بِالسَّلَامَةِ وَالْعَافِيَةِ[2]

Azız Kardeşim!

Evvelâ: Mektubun bana tesir etti. Fakat hakîkati düşündüm, o teessur gıttı. İşte hakıkat şudur kı: Mâbeynımızdekı münasebet ve uhuvvet inşaallah halıs ve lillâh için olduğundan, zaman ve mekânla mukayyet olmaz. Bır şehir, bir vilâyet, bir memleket, belkı küre-i arz, belkı dünya, belkı âlem-i vucut, ıkı hakikî dost ıçin bır meclıs hukmündedır. Böyle dostluk ve kardeşliğin fırakı yok, hep vısaldır. Fânî, mecazî, dunyevî dostluklar sahıplen, fırakı düşünsün, bize ne.

Mezhebimızde (mesleğimızde) fırak yok. Sen nerede bulunsan, şu kardeşin ile ellerinizdekı Sözler vasıtasıyla sohbet edebılırsın. Ben de ıstedığım zaman, seni yanımda dergâh-ı İlâhîye beraber el açıp nıyaz etmek suretinde görebilinim. Eğer kader sızı başka bır yere gönderse,[3] اَلْخَيْرُ فِي مَا اخْتَارَهُ اللهُ hükmünce kemal-i nza ile teslim ol. Hem senin gıbı, inşaallah kalbı selım, aklı müstakım, hakıkî ıman dersını veren zatlara başka yerler daha

1- Öyle bir Zatın adıyla kı: "Yedi gökle yer ve onların ıçındekıler Onu tesbih eder. Hıçbir şey yoktur kı Onu overek tesbih etmesın." (İsra Suresi, 44.)

2- Allah'ın selâmı, rahmetı ve berekâtı, omür dakıkalarının âşırelen sayısınca üzerınıze olsun. Ve Allah hayatınızı selâmet ve afıyetle devam ettırsın.

3- Allah ın kullarını sevk ettiği ve onlar ıçın seçtiği her şeyde hayır vardır.

âlem-ı vücut: varlık âlemi, vucut alemi.
azız: ızzetlı, muhterem, saygın.
dergah-ı İlâhî: İlâhî dergah, sığınak, Allah katı.
dunyevî: dunyaya aıt.
evvela: oncelıkle.
fânî: olumlu, geçıcı.
firak: ayrılık.
hakıkat: gerçek, doğru.
hakiki: gerçek.
halıs: katışıksız, saf, duru.
hıtap: soylemde bulunmak, konuşmak.
hükmünde: degennde, yerınde.
hukum: emır, buyruk.
ıman: ınanma, ınanc, ıtıkat, tasdik.
inşaallah: Allah izin verırse.
kader: İlâhî hukum, Cenab-ı Hakk ın takdır ve tayın etmesi.
kemal-ı nza: tam razı ve hoşnut olarak.
küre-i arz: yer küre, dunya.
lillah: Allah ıçın.
mabeyn: ara.
mecazî: mecaza aıt, gerçek olmayan.
meclis: topluluk, heyet, cemıyet, encumen.
mekan: yer, mahal.
meslek: tarz, davranış.
mezhep: dınde tutulan yol, dınde anlayış ve ıbadet yolu.
mukayyet: kayıtlı, sınırlı, bağlı.
münasebet: ilgi, ilişki, münasebet.
müstakım: doğru, düz, düzgün.
nıyaz: Allah a yalvarma ve yakarma.
selım: temız, sarımsı.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
teessür: kederlenme, uzulme, acı duyma.
tesır: etkı.
uhuvvet: kardeşlik, dın kardeşlığı.
vasıta: aracılık.
vilayet: ıl.
visal: ulaşma, kavuşma.
zat: kişi, şahıs.

ziyade muhtaçtır. Orada Eğirdir'de, lillâhilhamd, imana çok hizmet ettin. Eğirdir'den ziyade başka yerler belki daha muhtaçtır.

Sanıyen: Sorduğun birinci suale senin kalbini tevkıl ediyorum. Nasıl fetva verirse, ben de öyle razıyım. Meratib-i dünya nokta-i nazarımda pek ehemmiyetsiz olmakla beraber, senin gibi mertebesini hizmet-i Kur'ân'a medar edenler için, minnet altına ve zillete girmemek şartıyla hoş görüyorum.

İkinci sualin ise, peder ve validenin arzuları pek mühimdir. Kur'ân-ı Hakîm bir ayet-i kerîmede, beş tarzda onlara karşı şefkat ve hürmeti emreder. Eğer sühuletle arzuları yerine gelmek kabilse yaparsınız.

Salısen: Azız kardeşlerim, bahar ve yazın meşgaleleri, hem gecelerin kısalması, hem Şuhur-i Selâsenin gitmesi ekser kardeşlerimin bir derece hisse alması ve daha sair bazı esbabın bulunması elbette bir derece neşeli kış dersine fütur verir. Fakat onlardan gelen fütur size fütur vermesin. Çünkü o dersler ulûm-i imaniyeden olduğu için, bir insan yalnız kendi nefsine dinlettirse yeter. Bahusus siz daima bir-iki hakikî kardeşi de bulursunuz.

Hem o dersi dinleyenler yalnız insanlar değil. Cenab-ı Hakkın zîşuur çok mahlûkatı vardır ki, hakaik-i imaniyenin istimaından çok zevk alırlar. Sizin o kısım arkadaşınız ve müstemilerinizi çoktur.

arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
asar-ı sanat: Sanat eserleri
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
defa: kere, kez, yol
ehemmiyetsiz: önemsiz
ekser: pek çok.
esbap: sebepler, vasıtalar
fetva: İslâm'da bir mesele hakkında dinî meselelere tam vâkıf yetkili kimseler tarafından verilen şer'î hükümler
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
hakaik-i İmaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikî: gerçek.
hisse: pay, nasip
hizmet: uğraşma, çalışma
hizmet-i Kur'ân: Kur'an hizmeti
hürmet: saygı
ilim: bilgi, marifet.
iman: inanç, itikat.
İnayet: yardım, ihsan, lütuf
istıma: dinleme, kulak verme, işitme.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
meratib-i dünya: dünya makamları
mertebe: derece.
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey
minnet: bir yıllık karşısında kendini manevî olarak borçlu hissetme, yük altında kalma
muhtaç: gerek duyan.
muhım: önemli, ehemmiyetli
müstemi: dinleyen, dinleyici, işiten.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
peder: baba
razı: hoşnut olma, kabul etme
sair: diğer, başka, öteki
salisen: üçüncü olarak.
sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sanıyen: ikinci olarak.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sual: soru
sühulet: kolaylık
şart: koşul
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
Şuhur-ı Selâse: Üç Aylar: recep, şaban ve ramazan
tarz: biçim, şekil
tevkıl: vekil etme, edilme
ulûm-i İmaniye: iman ilimi
valide: ana, anne
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

Hem mütefekkirâne, o çeşit sohbet-i imaniye, zemin yüzünün bir manevî ziynetı ve medar-ı şerefi olduğuna işareten biri demiş:

آسْمَانْ رَشْكْ بُرَدْ بَهْرِ زَمِينْ كِه دَارَدْ

يَكْ دُو كَسْ يَكْ دُو نَفَسْ بَهْرِ خُدَا مَرْنُشِينَنْدْ

Yanı: Semavat zemine gıpta eder ki, zeminde halısenlillâh sohbet ve zikir ve tefekkür için, bir-iki adam, bir-iki nefes, yani bir-iki dakıka beraber otururlar, kendi Sâni-i Zülcelâl'inin çok güzel âsâr-ı rahmetini ve çok hikmetli ve süslü âsâr-ı sanatını birbirine göstererek Sânı'lerini sevip sevdirirler, düşünüp düşündürürler.

Hem de ilim iki kısımdır: Bir nevi ilim var ki, bir defa bilinse ve bir iki defa düşünülse kâfi gelir. Diğer bir kısmı, ekmek gibi, su gibi her vakit insan onu düşünmeye muhtaç olur. Bir defa anladım, yeter diyemez. İşte ulûm-i imaniye bu kısımdandır. Elinizdeki Sözler ekseriyet itibarıyla inşaallah o cümledendir.

Butun kardeşlerimize birer birer selâm ediyorum. Zannederim müfarakat ihtimalinden, ikimizden ziyade Hakkı Efendi kardeşimiz daha ziyade sevap kazanmak emaresi olarak, daha ziyade müteessirdir. Fakat Cenab-ı Hak hakkımızda çok emarelerle inayet ve rahmetini gösterdiğinden, sûrî iftirakımız vuku bulsa, bir eser-i inayet ve rahmet olduğunu telâkkı etmeliyiz.

âsâr-ı rahmet: Rahmet eserleri
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
ekseriyet: çoğunluk
emare: alâmet, belirti, nişan.
eser-i inayet: lütuf eseri, ihsan, iyilik, yardım alâmeti
gıpta: imrenme.
halısen lillah: sırf Allah rızası için
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki gayelen araştırma
ıfturak: ayrılma, dağılma
ihtimal: olabilirlik.
inşaallah: Allah ızın verirse.
ışareten: işaret ederek, belirterek
ıtıbar: bakımdan, sebepten
kâfi: yeter, elverir
medar-ı şeref: şeref kazandıran sebep
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık
müteessir: üzgün
mütefekkirane: tefekkür ederek, derin ve dikkatli düşünerek.
nevi: çeşit.
rahmet: Allah ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Sanı-i Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah (cc)
semavat: semalar, gökler
sohbet-ı imaniye: imanî meseleler üzerine sohbet etme.
sûri: görünüşte olan, şekli
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakıkatını, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak, için zihnen ve kalben düşünme
telakkı: anlama, kabul etme
ulum-i imaniye: İman ilimlerı: imanla ılgılı ilimler
vuku: olma, meydana gelme
zemin: yeryüzü
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme, Allah ı anma
ziyade: fazla, fazlasıyla
ziynet: süs

Rabıan. Sizin gibi hakikate yetişmiş ve hakikatteki hakikî teselli ve esaslı sevinci bulmuş zatlara, envar-ı imaniyenin ve esrar-ı Kur'âniyenin neşirlerine karşı ehl-i dalâletin ve şeytanlanın desaisle tehacumunden neş'et eden müşkilât ve gam ve kedere karşı sabır ve metanet et ve hüzün ve merak etme demeye ihtiyaç hissetmem.

Hem her vakıt beklediğim, ehl-i zındıkanın bana hücumu gayretli talebem, cesaretli biraderzadem olan uhrevî kardeşimden başlaması muhtemel olmakla beraber, hıfz-ı Kur'ânî her müşkülâta galip ve lezzet-i hizmet-i imaniye her kederi unutturur, itikadında olduğumdan, seni teşci ve teşvike lüzum görmem.

Rakımü'l-Huruf Hafız Halid sana selâm eder, duanı ister.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Ahiret Kardeşiniz

Said Nursî

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
biraderzade: kardeş çocuğu yeğen.
desais: desiseler, hileler.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i zındıka: dinsizler, inançsızlar.
envar-ı imaniye: iman nurları, imana ait parıltılar.
esrar-ı Kur'aniye: Kur'an'ın sırları.
gam: keder, üzüntü.
hıfz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın koruyuculuğu.
hakikat: gerçek, doğru.

1 Bâkî olan ancak Allah'tır.

hakikî: gerçek.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
itikat: inanç, iman.
keder: kaygı, acı, hüzün.
lezzet-i hizmet-i imaniye: imana hizmet lezzeti.
merak: bir şeyi öğrenmek istemek, çok şiddetli arzu, heves, düşkünlük.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
muhtemel: ihtimal dahilinde olabilir.
müşkilât: müşkiller, güçlükler, zorluklar.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma.
rabıan: dördüncü olarak.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
talebe: öğrenci.
tehacum: hücum etme, saldırma.
teselli: avutma, acısını dindirme.
teşci: gayrete getirme.
uhrevî: ahrete dair, ahrete ait.
zat: kişi, şahıs.

215

[Üçüncü Mektubun baş kısmı]

بِاسْمِهِ مَنْ تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ بِكَلِمَاتِ النُّجُومِ وَالشُّمُوسِ
وَالْأَقْمَارِ وَالسَّيَّارَاتِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلٰى اِخْوَانِكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ
وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ النُّجُومِ فِي السَّمٰوَاتِ[1]

Azız Kardeşim ve Sevgili Arkadaşım!

Şimdi yuz tabakalık fıtrî bir sarayın, en yukan menzilinde bulunuyorum Sen de manen burada hazır ol Bir parça sohbet edip konuşacağız. İşte kardeşim:

Evvelâ. Evvelki mektubumda, butun Sozlere dair sual etmiştim ki· İçlerinde cerh edilecek hakîkatler var mı? Veyahut avama izharı muzır şeyler bulunuyor mu? Yoksa yalnız Otuz İkinci Sözün Üçüncü Maksadı için değildi

Saniyen Sana *Nokta* risalesini gonderiyorum Acıptir ki, Eski Said'ın kuvvet-i ilmiyle, nazar-ı aklıyla anladığı ve gordüğü hakîkatleri, senin kardeşin şuhud-i kalbiyle, nur-ı vicdanla gordüğune tevafuk ediyor. Yalnız bazı cihetlerde noksan kalmıştır ki· Yirmi Dokuzuncu Sözde tekmil edilmiş Hususan ahirdeki remızli nükte ve o remizli nüktenin sırrı beyanında, çok hakîkatler *Nokta*'da yoktur, Yirmi Dokuzuncu Sozde vardır Fakat birbinnden çok uzak bu iki Said'in aklı, kalbi bu derece ittıfakı acıptır

1- Goklerin yıldız guneş ay ve gezegenlennin dillyle kendisini tesbih ettiği Allah ın adıyla Allah ın selamı rahmeti ve berekâtı semavatın yıldızları adedince sızın ve kardeşlerinizin uzenne olsun

acıp· tuhaf hayret veren hayrette bırakan şaşılacak şey
ahir· sonu son kısmı
avam· halkın buyuk kısmı umum herkes "havas"ın zıddı
aziz izzetli muhterem saygın
beyan anlatma aıklama
cerh reddetme, iptal etme
cihet· yon görüş açısı
dair alakalı ilgili
evvel· once
evvela oncelikle
fıtrı· tabıı dogal
hakîkat· gerçek, doğru
hazır· mevcut amade
hususan bilhassa ozellikle
ittıfak. birleşme rast geliş
izhar· gösterme açıga vurma
kuvvet-i ilmiye ilmi guç, yeterlilik.
manen mana bakımından manaca
menzil· kat
muzır· zararlı zarar veren
nazar-ı akliye akıllıca bakış
nokta· konu ile ilgili bolum
nur-i vicdan nurlu his ve duygu
nukte· ince manalı ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz
remiz· işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
sır· gizli mana çıkan anlam.
saniyen ikinci olarak
sual· soru
şuhud-ı kalbi· kalb gozu ile gor me kalbin gormesi kalben gor me keşfetme
tabaka kat katman
tekmil tamamlama noksanlarını gıderme bitirme
tevafuk. uyma uygun gelme uyguniuk rastlamak, munasebet birbinne denk gelme

Salisen. Şeyh Mustafa'ya selâmımı tebliğ ile beraber de ki: Yazdığın Kader Sözü beni çok memnun etti. Dua ile kardeşlik hakkını eda ettiğin gibi, bunun yazmasıyla talebelik hukukunu dahı kaza ettın. Allah senden razı olsun. Yazdığını Abdulmecid'e gondenyorum. O, yuzlerce adama okutturacak, her birisinden sevap sana gelecek.

Rabıan. Kardeşımız Abdulmecıd'e bir mektupla bazı Sozlen gondenyorum. Sen gayet emnıyetlı bır tarzda postaya ver. Adres: "Ergani-i Osmanıyede esnaftan Vanlı Şahabeddin Efendi vasıtasıyla Vanlı Abdülmecid Efendiye." Bu adresi yenı hurufla mektuba ve emanete yazınız. (HAŞİYE)

چُو لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ بَرَابَرْ مِيزَنَنْدْ هَرْ شَيْ دَمَادَمْ
چُو يَدَنْدْ يَا حَقْ سَرَاسَرْ كُو يَدَنْدْ يَا حَيْ (1)

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي (2)

Kardeşiniz

Said Nursî

HAŞİYE: Mektubun bundan sonrakı "Hamısen" kısmı, *Mektubat*'ta "Uçuncu Mektup"tadır.

1. Çunku butun eşya La İlâhe illâ Hû deyip kâinatın azim halka-ı zıkrında beraber zıkrederek çalışıyorlar. Vakıt be vakıt, lısan-ı ıstıdat ile Cenab-ı Hak'tan hukuk-ı hayatını "Yâ Hakk!" deyip hazine-i rahmetten ıstıyorlar. Baştan başa da, hayata mazheriyetden lısanıyla "Ya Hayy!" ismini zıkredıyorlar.

2. Bâkî olan ancak Allah'tır.

dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
eda: yerine getirme.
emanet: bir eşyanın belli bir süre için bırakıldığı guvenlı yer
emnıyet: guven, guvenılır
gayet: son derece
hamısen: beşıncı olarak, beşıncısı, beşıncı derece
huruf: harfler
kaza: hukmun yerine gelmesi
rabıan: dorduncu olarak.
razı: hoşnut olma, kabul etme
salisen: uçuncu olarak
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
talebe: ogrenci
tarz: bıçım, şekıl
tebliğ: ulaştırmak, bildırmek.
vasıta: el aracı

216

[*Mektubat*'ta On Sekizinci Mektubun başı ve İkinci Mesele-i Mühimmedeki sualinin cevabına bir zeyildir.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Azîz, Sıddık, Muhlis Kardeşim Hulâsî Bey!

Suallerinize dair bir cevap yazmıştım. Kardeşimiz Hüsrev bir ızah istedi. O zat ruhen size benzediği için, onun istizahına sen de iştirak ettiğini tahayyul ettim, bu zeyli yazdım, size gönderdim.

Hem, Keramet-i Gavsiyenin birinci satınna dair bir parça gönderildi, onun ahirine yazarsınız. Hem, Keramet-ı Gavsıye ile münasebettar bir nükte-ı Kur'âniyeyı gönderdik. Meşrebimize muhalif olan bu izhar-ı esrara beni sevk eden manevî ihtar ile kardeşlerimizin sa'ye ziyade şevk ve gayrete gelmelerine bir vesile olmasıdır. Hakikaten bir vakit fütur geldi, tevafuk çıktı, şevkı tazelendirdi. Bir zaman yine fütur baş gösterdi, Keramet-i Gavsiye çıktı, gayreti çok zıyadeleştirdi. Ben bu hâletten anladım ki, izhanndan hizmetimize zaran yok, olsa olsa nefsime zarardır. Zaten nefsim hizmete feda olmaya hazırdır. Başta muhterem pederiniz, Fethi Bey, Hoca Abdurrahman, Kemaleddin, Ömer Efendı olarak rısalelerle

1 Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla

2 Hıçbir şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin (Isra Suresi 44)

3 Allah'ın selâmı rahmetı ve berekâtı uzennıze olsun.

ahır: sonu son kısmı
azız: izzetli muhterem saygın
dair: alakalı ilgili.
feda: uğruna verme.
fütur: zayıflık gevşeklik bezgınlık, usanma usanç bıkma
hakıkaten: doğrusu gerçekten
hâlet: hal durum
hâzır: mevcut amade
hizmet: görev vazife
ihtar: dikkat çekme hatırlatma uyan
ıstızah: izahat isteme, bir ışın açık olarak bildirilmesini isteme açıklama isteme
ıştıraki: katılma, ortak olma
izah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
ızhar-ı esrar: sırlann açığa çıkması
keramet-i Gavsıye: Abdulkadır Geylanı nın olaganustu halı.
Keramet-ı Gavsıye: Seyyıd Abdulkadır Geylanı Hazretlerinin kerametlerinden bahseden rısale
manevî: manaya aıt, maddi olmayan
mektubat: Rısale i Nur Kulliyatı nın dort buyuk kıtabından bırının adı
mesele-i Mühimme: muhım onemli mesele
meşrep: gıdış hareket tarzı tavır tutum meslek.
muhalif: zıt, aykırı
muhlis: ihlaslı samımî bir ışi hıç bır karşılık beklemeden sırf Allah rızası ıçın yapan.
muhterem: saygı değer hurmete layık saygın.
münasebettar: ılgılı, alâkalı
nefs: kotu vasıflan kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
nükte-i Kur'âniye: Kur'ân a aıt nukte Kur an ı Kerım deki çok ınce ve zarif mana
peder: baba
ruhen: ruh bakımından ruh yonunden ruh olarak
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sa'y: ış çalışma çabalama
sevk: yöneltme gönderme
sual: soru
şevk: şıddetlı arzu aşın ıstek ve heves
tahayyül: hayale getirme hayalınde canlandırma
tevafuk: uyma uygun gelme uygunluk rastlamak, munasebet birbirine denk gelme
vesile: bahane sebep
zat: kışı şahıs
zeyil: ek, ilave
ziyade: Artma çogalma.

alâkadar olan zatlara selâm ve dua ediyorum ve dualarını istiyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said

217

[Hulûsî'nin ikinci sualinin cevabına bir zeyildir.]

Sual: Muhyiddin-i Arabî vahdetülvücut meselesini, en yüksek bir mertebe telâkki ettiği gibi, ehl-i aşk bir kısım evliya-i azîme dahi ona ittiba etmişler, bu meselenin en yüksek mertebe olmadığını, hem hakikî olmadığını, belki bir derece ehl-i sekir ve istiğrakın ashab-ı şevk ve aşkın meşrebi olduğunu diyorsun. Öyle ise muhtasaran, sırr-ı veraset-i Nübüvvetle ve Kur'ân'ın sarahatiyle gösterilen tevhidin yüksek mertebesi hangisidir? Göster.

Elcevap: Benim gibi, hiç ender hiç âcız bir bîçarenin kısa fikriyle, bu yüksek mertebeleri muhakeme etmek, yüz derece haddımın fevkindedir. Yalnız Kur'ân-ı Hakîm'in feyzinden gelen, gayet muhtasar bir-iki nükte söyleyeceğim. Belki bu meselede faydası olacak.

Birinci Nokta: Vahdetülvücudun meşrebine ve saplanmasına çok esbap var, onlardan bir ikisi kısaca beyan edilecek.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

alâkadar: ilgili, ilişki.
ashab-ı şevk: arzulular, istekliler.
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme.
beyan: anlatma, açıklama.
bîçare: çâresiz, zavallı, şaşkın.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i aşk: Allah Teâlâya bütün varlıklarıyla bağlı olanlar, Allah âşıkları.
ehl-i sekir: akıl ile hareket edemeyip hissi ve zevki ile hareket eden, sarhoş.
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar.
evliya-ı azîme: büyük veliler.
fâide: fayda.
fevk: üst, üst taraf, yukarı, üzeri.
feyiz: ihsan, bağış, kerem.
gayet: son derece.
had: kapasite, sınır, hudut.
hakîkî: gerçek.
hiç ender hiç: hiç bir şey, bir hiç kadar.
istiğrak: fazla mübalağa, aşırı abartma.
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mertebe: derece, basamak.
mesele: konu.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
muhtasaran: muhtasar olarak, kısa olarak, özet olarak, tafsîlâtsız, kısaltılmış.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
risâle: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sırr-ı veraset-i nübüvvet: peygamber varisliğinin sırrı, hikmeti, hakîkatı.
sual: soru.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
telâkkî: kabul etme, bir gözüyle bakma.
tevhîd: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlıkları bir bilme düşüncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş.
zât: kişi, şahıs.
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.

Birinci Sebep Mertebe-i rububiyetin hallâkıyetini azamî derecede zihinlere sığıştıramadıklarından ve sırr-ı ehadiyetle her şeyi bizzat kabza-i rububiyetinde tuttuğunu ve her şey kudret ve ihtiyâr ve iradesi ile vücut bulduğunu kalblerinde tam yerleştirmediklerinden, "Her şey odur" veyahut "Yoktur" veya "Hayaldir" veya "Tezahüriyetidir" veya "Cilveleridir" diye, kendilerini mecbur bilmişler.

İkinci Sebep Fırakı hiç istemeyen ve firaktan şiddetle kaçan ve ayrılıktan titreyen ve bu'diyetten cehennem gibi korkan ve zevalden gayet derecede nefret eden ve visali ruhu ve canı gibi seven ve kurbiyeti cennet gibi hadsız bir iştıyak ile arzulayan aşk sıfatı, her şeydeki akrebiyet-i İlâhiyenin bir cilvesine yapışmakla firak ve bu'diyeti hiçe sayıp, lika ve visali daimî zannederek, (1) لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ diye, aşkın sekriyle ve o şevk-i beka ve lıka ve visalin muktezasıyla, gayet zevkli bir meşreb-i hâlî vahdetülvücutta bulunduğunu tasavvur ederek, müthiş firaklardan kurtulmak için, o vahdetülvücut meselesini melce ittihaz etmişler.

Demek birinci sebebin menşei, aklın eli gayet geniş ve gayet yüksek olan bazı hakikat-i imaniyeye yetişmediğinden ve ihata edemediğinden ve aklın iman noktasında tamamıyla inkişaf etmediğinden ve ikinci sebebin menşei kalbin aşk noktasında fevkalâde inkişafından ve harikulâde inbisatından ve genişliğinden ileri gelmiştir.

1- Ondan başka varlık yoktur

akrebiyet-i ilahiye: Allah'a yakınlık.
aşk: şiddetli sevgi sevda gönül verme.
azamî: en fazla en çok nihayet derecede
bizzat: kendisi şahsen
bu'diyet: uzaklık.
cilve: tecelli, görüntü
daimî: sürekli devamlı
fevkalâde: olağanüstü
firak: ayrılık, ayrılma hıcran.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız sonsuz
hakikat-i İmaniye: imana ait olan gerçek
hallâkıyet: yaratıcılık.
harikulâde: olağanüstü
ihata: kuşatma içine alma
ihtiyar: irade tercih
iman: inanç, itikat.
inbisat: ferahlama, yayılma genişleme
inkişaf: ortaya çıkma gelişme.
irade: dileme isteme bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar güç.
iştıyak: göreceği gelme özleme
ittihaz: edinme kabul etme
kabza-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye eli
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kurbiyet: yakınlık yakın olma yakınlık kazanma
melce: sığınılacak yer
menşe: esas kaynak
mertebe-i rububiyet: Rablık mertebesi
mesele: konu
meşreb-i hal: bulunduğu meşrep yol
muktezâ: ıktıza etme gerekme
müthiş: dehşet veren, ürküten dehşetli, korkunç
ruh: dirilik kaynağı hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sıfat: vasıf nitelik.
sırr-ı ehadiyet: ehadiyet sırrı, Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı
sekr: sarhoşluk, kendinden geçiş
şevk-i beka ve lika ve visal: görüşme kavuşma ve ebedi yaşama isteği
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme düşünme
tezahür: görünme belirme ortaya çıkma
vahdetülvücut: vücudun birliği varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi varlıkları bir bilme düşüncesi varlığın tek olduğunu her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufi görüş
vücut: var olma var oluş varlık.
zeval: yeniden ayrılıp gitme sona erme yok olma
zihin: hafıza bellek.

Amma sarahat-i Kur'âniyeyle, veraset-i nübüvvetin evliya-i azîmesi ve ehl-i sahve olan asfıyanın gördükleri mertebe-i uzma-i tevhidî ise, hem çok yüksektir, hem rububiyet ve hallâkıyet-i İlâhiyenin mertebe-i uzmasını, hem bütün esma-i İlâhiyenin hakikî olduklarını ifade ediyor. Ve esasatını muhafaza edip ve ahkâm-ı rububiyetin muvazenesini bozmuyor.

Çünkü derler ki, Cenab-ı Hak, ehadiyet-i zatiyesiyle ve mekândan münezzehiyetiyle beraber, her şey bütün şuunatıyla doğrudan doğruya ilmiyle ihata ve teşhis edilmiş ve iradesiyle tercih ve tahsis edilmiş ve kudretiyle ispat ve icat edilmıştır. Butun kâinatı bır tek mevcut gıbi ıcat ve tedbir ediyor

Bir çiçeği kolaylıkla halk ettiği gibi, koca bahan dahi o sühuletle halk eder. Bir şey bir şeye mâni olmaz, teveccühünde tecezzı yok. Aynı anda her yerde kudret ve ılmıyle tasarruf noktasında bulunuyor Tasarrufunda tevzi ve inkısam yoktur. On Altıncı Söz ve Otuz Ikıncı Sözun İkıncı Mevkıfının İkinci Maksadında bu sır tamamıyla izah ve ispat edilmiştir. [1] لاَ مُشَاحَّتَ فِي التَّمْثِيلِ kaıdesiyle, temsildeki kusura bakılmadığından, gayet kusurlu bir temsil soyleyeceğim; tâ ıkı meşrebin bir derece farkı anlaşılsın.

Meselâ Harıka ve emsalsız gayet büyuk ve gayet ziynetli, şark ve garba bir anda uçacak ve şimalden cenuba ulaşan kanatlannı kapayıp açacak, yüz binler nakışlarla tezyin edilmiş ve kanadının her bir tüyünde gayet dâhıyâne sanatlar derç edilmiş olan bır tavus kuşu farz

1 Temsilde hata olmaz

ahkam-ı rububiyet: rububiyet hukumleri Cenab ı Hakkın mahluka tı terbiye tedbir ve idare edicilıgı ile ılgılı hukumlen
amma: ama lakın ancak
asfıya: safıyet ve takva sahıbı olan, Hz. Peygamberın (asm) vârısı hukmunde onun meslek ve gayelennı hayata geçirmeye çalışan âlım zatlar
Cenab-ı Hak. Allah (c.c)
cenup. guney, kıble
dahıyane: dâhîcesine eşıne ender rastlanır ustun zeka sahibi olarak.
derç toplama bır araya geurme
ehadıyet-i zatıye: Allah ın zatına aıt bırlık, her şeyde Allah ın bırlığının tecellısı ve her şeyın dizgınının Cenab ı Hakkın kudret elinde olusu
emsalsız. benzersız
esasat. esaslar kokler temeller
esma-ı İlahıye Allah ın ısımlen
evlıya-ı azıme: büyuk velıler.
farz. kabul
garp gunesın battığı taraf batı
gayet son derece
hakıkı gerçek.
halk. yaratma yaratış
hallâkıyet ı İlahıye: Allah ın kendı zatına yarasan yaratıcılığı
Harika olaganustu
icat: vucuda getirme yoktan var etme
ihata: kuşatma ıçıne alma
Inkısam: bolunme parçalanma
irade: dıleme isteme bir şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar güç
ıspat. saglam ve dayanıklı hale geurme, dogruyu delıllerle gosterme
kaıde: kural esas dustur
kâinat. evren yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler.
kudret. guç kuvvet ıktıdar
maksat. kastedilen şey gaye mânı engel.
mekân: yer mahal
mertebe-ı uzma-i tevhid ımanın en buyuk derecesı
meselâ mısal olarak, şunun gibi, soz gelişi faraza
meşrep gıdış hareket tarzı tavır tutum meslek.
mevkıf: durak.
muhafaza: koruma
münezzehıyet: hıç bır şeye muhtaç olmama eksıksız noksansız kusursuz olma
nakış ışleme susleme
rububıyet. Cenab-ı Hakk ın her zaman her yerde her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi onu terbıye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sır: gızlı hakıkat.
sarahat-i Kur'anıye: Kur ân ın açıklaması
sühufet: kolaylık.
şark: gunesın doğdugu yon dogu
şımal: kuzey
şuunat. şuunlar keyfıyetler haller ışler
tahsıs bır şeyı belli bır gaye ıçın kullanma
tasarruf: idare etme kullanma.
tecezzı parçalara ayrılma bolunme
tedbır: Idare etme çekip çevırme
temsıl: benzetme mısal geurme
teşhıs tanıma fark etme ne oldugunu anlama
teveccüh: yonelme sevgı ılgı
tevzi dagıtma herkese payını verme
tezyin: susleme zıynedendırme
veraset-ı nubuvvet: Peygamber varıslıgı Peygamberımızın vârisi durumunda olan buyuk alım ve velilerin yolu
ziynet: sus bezek

ediyoruz. Şimdi, seyirci iki adam var. Akıl ve kalb kanatlarıyla bu kuşun yüksek meziyetlerine ve harika zıynetlerine uçmak istiyorlar. Birisi bu tavus kuşunun vaziyetine ve heykeline ve harikulâde her bir tüyündeki kudret nakışlarına bakar, gayet aşk ve şevk ile sever, dakik tefekkürü kısmen bırakır ve aşka yapışır. Fakat görür ki, her gün o sevimli nakışlar, tahavvül ve tebeddül eder. Sevdiği ve perestiş ettiği o mahbuplar kayboluyor, zeval buluyor.

O adam, kendine teselli vermek ve aklına sığıştıramadığı vahdet-i hakikiye ile, "Rububıyet-i mutlaka ve ehadiyet-i zatıyla hallâkıyet-i külliyeye malık bir Nakkaşın bir nakş-ı sanatıdır" demek lâzım gelirken, o itikat yerine, "Bu tavus kuşundaki ruh o kadar âlîdir ki, onun sânii onun içindedir veya o, o olmuş. Hem o ruh, vücuduyla müttehit vücudu ise, suret-i zahiriyle mümtezıç olduğundan, o ruhun kemali ve o vücudun yüksekliği bu cilveleri böyle gösterir, her dakika başka bir nakşı ve ayrı bir hüsnü ızhar eder. Hakikî ihtıyânıyla bir icat değil, belki bir cilvedir, bir tezahürdür" der.

Diğer adam der ki: Bu mızanlı ve nizamlı gayet sanatkârâne nakışlar, kat'î bir surette bir ırade ve ihtıyâr ve kasıt ve meşieti iktıza eder. Iradesiz bir cilve, ıhtıyârsız bir tezahür olamaz.

Evet tavusun mahıyeti güzel ve yüksektir. Fakat onun mahıyeti faıl olamaz belkı munfaıldır. Faılı ile hıçbir cıhetle ittihat edemez. Ruhu güzel ve âlîdir, fakat mucit ve mutasarrıf değıl, belkı ancak mazhar ve medardır.

âlî: yüce, yüksek, ulu
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme
cihet: yön, sebep, vesile
cilve: tecelli, görüntü
dakik: ince ve derin
ehadiyet-i zatiye: Allah'ın zâtına ait birlik, her şeyde Allah'ın birliğinin tecellisi ve her şeyin dizginini Cenâb-ı Hakk'ın kudret elinde oluşu
fâil: fiili işleyen, yapan, tesir eden
gayet: son derece
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler
hakikî: gerçek
harika: olağanüstü, vasıfları taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
harikulâde: çok güzel, mükemmel
hüsn: ilâhî güzellik.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihtıyar: irade, tercih
ihtıyarsız: irade ve istem dışı
ıktıza: lâzım gelme, gerekme
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
itikat: inanç, iman
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
izhar: gösterme, açığa vurma
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
kasd: niyet, kurma
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kudret: yaratılış, tabiat, insan eliyle yapılmayan şeyler
lâzım: gerek, gerekli, luzumlu
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
malik: sahip
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar: sebep, vesile
meşiet: dileme, irade, istek.
meziyet: kıymetli özellik
mizan: ölçü, denge
mucit: yaratan, yoktan var eden
mutasarrif: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, mâlik.
mümtezic: uyuşan, kaynaşan, karışan
munfail: tesir ile harekete geçen, yapılan fiilden tesir gören
muttehid: birleşen, birlik olan
nakış: işleme, süsleme
nakkaş: her şeyi nakışlı yaratan Allah
nakş: renkli boyalarla boyama, renkli boyama suretiyle yapılan resim, süs
nakş-ı sanat: sanat nakşı, sanat süsü
nizam: düzgünlük, tertip
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye ediciliğ, Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi kuşatan ve emri altında tutan kayıtsız, şartsız terbiye ediciliği
ruh: can
sanatkârane: sanatkârca
sânî: sanat eseri meydana getiren
suret: biçim, şekil, tarz.
suret-i zahiriye: dış görünüş
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma
tebeddül: başkalaşma, değişme
tefekkür: mantık kaidelerine uygun bir şekilde düşünme, fikir geliştirme
teselli: avunma
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vahdet-i hakikiye: yaratanın bir olması
vaziyet: durum
zeval: zâil olma, sona erme, yok olma
ziynet: süs

Çünkü her bir tüyünde bilbedahe nihayetsiz bir hikmetle bir sanat ve nihayetsiz bir kudretle bir nakş-ı zînet görünüyor. Bu ise iradesiz ihtiyârsız olamaz.

Bu kemal-i kudret içinde kemal-ı hikmeti ve kemal-i ihtiyâr içinde kemal-i rububuyeti ve merhameti gösteren sanatlar, cilve mılve işi değil. Bu yaldızlı defteri yazan kâtib içinde olamaz, onunla ittihat edemez. Belki yalnız o defter, o kâtıbın yazı kaleminin ucu ile teması var, öyle ise o kâinat denilen misalî tavusun harıkulâde ziynetleri, tavus Hâlıkının yaldızlı bir mektubudur.

İşte şimdi o kâinat tavusuna bak, o mektubu oku. Kâtibine maşaallah, tebarekâllah, sübhanallah de. Mektubu kâtip zanneden veya kâtibi mektup içinde tahayyül eden veya mektubu hayal tevehhum eden, elbette aklını aşk perdesinde saklamış, hakikatin hakîkî suretini görmemiş.

Vahdetülvücudun meşrebine sebebiyet veren aşkın envaından en mühim ciheti, aşk-ı dünyadır. Mecazî olan aşk-ı dünya, aşk-ı hakikîye inkılâp ettiği zaman, Vahdetülvücuda inkılâp eder. Nasıl ki, insandan şahsî bir mahbubu, muhabbet-i mecazî ile seven sonra zeval ve fenâsını kalbine yerleştirmiyen bir âşık, mahbubuna aşk-ı hakikî ile bir beka kazandırmak için, Ma'bud ve Mahbub-i Hakikî'nin bir âyine-i cemalidir, diye kendini teselli eder, bir hakıkate yapışır.

Öyle de koca dünyayı ve kâinatı hey'et-i mecmuasıyla mahbup ıttıhaz eden, sonra o muhabbet-ı acibe, daımî

aşk-ı dünya: şiddetli sevgi, dünya sevgisi
aşk-ı hakıkı: gerçek aşk, ilahi aşk, Allah aşkı
ayine-i cemal: cemal âyinesi, güzelliğin görünmesi.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
cihet: yan, yön, taraf.
cilve: tecelli, görüntü
enva: çeşitler, türler, neviler
fena: yok olma, ölümlülük, geçicilik
hakıkat: gerçek, doğru
hakıkı: gerçek.
Hâlik: yaratıcı, Allah (cc)
harikulâde: çok güzel, mükemmel
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara
hikmet: yüksek bilgi
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
inkılâp: değişme, dönüşme
ittıhat: birleşme, birlik oluşturma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
katip: yazan, yazıcı
kemal-ı hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye
kemal-i ihtiyar: en güzel tercih edişi
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
kemal-i rububiyet: Rububiyetin mükemmelliği. Cenab-ı Allah'ın mahlûkunu terbiye edip besleme ve gözeticiliğe vasfının mükemmelliği
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar
Mabut: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah
Mahbub-ı Hakiki: gerçek, doğru sevgili, Cenab-ı Allah
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
misal: bir şeyin benzer hâli, benzer, örnek, numune
muhabbet-i acibe: acaip yanlış sevgi
muhabbet-i mecazî: sevgi, gerçek olmayan
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nakş-ı zinet: süslü nakış
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sebebiyet: sebep olma
suret: biçim, şekil, tarz
sübhanallah: Allah her türlü eksıklıkten uzak ve bütün üstün sıfatlara sahıptır demek, tesbih etmek.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tebarekallah: Allah mübarek etsin maşaallah dua için okunan bir kelâm.
teselli: avunma
tevehhum: sanmak, zannetmek.
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlıkları bir bilme düşüncesi, varlığın tek olduğunu her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş
yaldız: parlak boya
zeval: sona erme, bitme, yok olma
ziynet: süs.

zeval ve fırak kamçılarıyla muhabbet-i hakikîye inkılâp ettiği vakit, o çok büyük mahbubunu zeval ve firaktan kurtarmak için, vahdetülvücut meşrebine iltica eder.

Eğer gayet yüksek ve kuvvetli iman sahibi ise, Muhyiddin-i Arabî'nın emsalı gibi zatlara, zevklı, nuranî, makbul bir mertebe olur. Yoksa vartalara girmek, maddiyata girmek, esbapta boğulmak ihtımali var. Vahdetişşuhut ise o zararsızdır. Ehl-i sahvın da, yüksek bir meşrebidir.

اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ[1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

Kardeşiniz
Said Nursî

1- Allah'ım, bize hakkı hak olarak göster, ve bızı ona tabı olmakla nzıklandır.

2- Senı her turlu noksandan tenzih ederız. Senın bıze ogrettuginden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

dairmi: sürekli, devamlı
ehl-i sahv: aklı başında olanlar
emsal: eş, benzer
esbap: sebepler, vasıtalar
firak: ayrılık, hıcran.
gayet: son derece.
ıhtımal: belki olabilir
Iltıca: sığınma, güvenme, dayanma
ınkılap: değişme, dönüşme
maddıyat: para, mal, zevk vb. ile ılgılı şeyler
mahbup: sevgili, sevilen, muhabber edilen
makbul: geçerli, muteber
mertebe: derece, basamak.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
muhabbet-i hakıkiye: gerçek muhabbet, hakıkı şefkat
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
vahdetulvucut: vücudun bırlığı, varlığın bır ve tek olduğu düşüncesi, varlıkları bır bılme düşüncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyın bır olan Allah ın degışık gorunuşleri olduguna inanma temelıne dayanan tasavvufi goruş
vahdetüşşuhut: her şeyde Allah ı gorme, müşahede etme
varta: tehlike, buyuk tehlike
zeval: sona erme, bıtme, yok olma

Yirmi İkinci Mektubun Hatimesindeki Bahse Bir Zeyildir

أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا [1]

Gıybet şu ayetin kat'î hükmüyle nazar-ı Kur'ân'da gayet menfur, ve ehl-i gıybet, gayet fena ve alçaktırlar. Gıybetin en fena ve en şenîi ve en zalimâne kısmı, kazf-ı muhsanat nev'ıdır. Yanı gozuyle gormuş dört şahıdı gösteremeyen bır insan, bir erkek veya kadın hakkında zina ısnat etmek, en şenî bır günah-ı kebaır ve en zalimâne bir cinayettir, hayat-ı içtımaiye-i ehl-i imanı zehirlendirir. Bır hıyanettır, mes'ut bır aılenın hayatını mahveden bır gadırdır.

Evet, Sure-i Nur bu hakıkati o kadar şıddetle göstermiş ki, vicdan sahıbini titretiyor ve tüylerini ürperttiriyor.

وَلَوْلَآ إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَآ أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهٰذَا
سُبْحَانَكَ هٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ [2]

şıddetle ferman ediyor ve dıyor kı: Gozüyle görmüş dört şahıdı gösteremeyen merdudu'ş-şahadettır.

1. Sizden bırı olu kardeşinin etını yemekten hoşlanır mı? (Hucurat Suresi 12)
2. Onu ışıttıgınızde "Bunu soylemek bize yakışmaz. hâşâ bu bir ıftıradır" demenız gerekmez mıydı? (Nur Suresi 16)

bahıs: konu
cinayet: bu derecede ağır suç
ehl-ı gıybet: gıybet yapan, arkadan çekiştıren ler
fena: kotu ıyı olmayan, uygunsuz (olan
ferman: emır, buyruk.
gıybet: arkadan çekiştırmek, hazır olmayan bınsının aleyhınde konuşma
gadır: zulum, hainlik.
gayet: son derece
günah-ı kebaır: buyuk gunahlar
hıyanet: hainlik, kendine olan guvenı kotuye kullanma.
Hatime: son nihayet.
hayat-ı içtımaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı içtımaiye-i ehl-ı iman: muslumanların toplum hayatı
ısnâd: bir şeyı bir kımseye atıf gösterme
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kazf-ı muhsanat: temiz ve namuslu bir kadını zina ile suçlama, ona bu hususta ıfıra etme
menfur: kendısınden nefret edılen, sevılmeyen, ıgrenç.
merdudu'ş-şehadet: şahıtlıkleri kabul edılmeyenler
mesut: saadetlı, bahtlı, mutlu.
nazar-ı Kur'an: Kur'ân ın bakışı
nev'i: çeşıt.
şenî: ahlak dışı, utanç verıcı, ıgrenç.
zalımâne: zulmedercesine, zalımce
zeyil: ek, ılave
zina: Islam ın haram saydıgı nıkahsız olarak yapılan cınsi munasebet

Ebedî şahadetlerini kabul etmeyiniz. Çünkü yalancıdırlar. Acaba böyle kazfe cesaret eden hangi adam var ki, gözüyle görmüş dört şahıdı gösterebilir. Kur'ân-ı Hakîm bu şartı koşturmakla, boyle şeylerde şakk-ı şefeh etmeyiniz, bu kapıyı kapayınız demektir. [1] يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ tehdidiyle, öyleleri münafık gibi, ehl-i imanın hayat-ı içtimaiyelerini böyle işaalar ile ifsat ediyorlar, ifade ediyor. Ve bilhassa böyle gıybet ehl-i namus ve ehl-i haysiyet hakkında olsa ve bilhassa ehl-i ilım hakkında olsa ve bılhassa akıldan hariç bir tarzda olsa. Meselâ: Namuslu bir zat kendi gayet yakışıklı, her cihetle mükemmel ve ailesine kemal-ı itimadı olduğu hâlde, hiçbir cihetle ona mukabil gelemeyen ve onun hizmetkârı hükmünde ve ona nispeten çırkince bir insan ve dünyada onların içtimaını hiçbir fıtrat ve vicdan kabul etmediği bir surette o bîçare ailesini o surette gıybet etmek bu nevı gıybetın bır şenıdır. Böyle eşne gıybetin sebebi olsa olsa, insanın dest-i ihtiyârında olmayan bir muhabbet vasıtasıyla yine kadınların kıskançlığından ve habbeyi kubbe görüp ve kendi iffetini göstermekle başkasını ittiham etmek nev'inden bu nevi şayialar meydan alıyorlar. Bu ışaadan tevbe etsinler, yoksa kahr-ı İlâhî gelmesi kaviyyen me'muldür. Oyle iftira edenler, boyle iftiraya maruz kalacakları, ceza-i amelleri olmak ihtimalini düşünsünler.

Said Nursî

1- Çirkin söz ve davranışın yayılmasından hoşlanırlar. (Nur Suresi, 19.)

bîçare: çaresiz, zavallı
bilhassa: özellikle
ceza-i amel: yapılan işin karşılığı
cihet: yönü, yönü, açısı
dest-i ihtıyar: irade eli, güç kudret, kuvvet eli
ebedî: sonu olmayan, dalmı sürekli
ehl-i haysiyet: şeref ve onuruna duşkunler
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
ehl-i iman: İnananlar, iman sahipleri
ehl-i namus: namusuna duşkun olup koruyanlar
eşne: çok çirkin ve fena
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
gıybet: arkadan çekiştirmek, hazır olmayan birisinin aleyhinde konuşma
gayet: son derece.
habbe: tane
hariç: dış.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hükmünde: değerinde, yerinde
içtima: toplanma, bir araya gelme
ifade: ders verme
iffet: namus, ırz.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
iftira: masuma suç isnatı
ihtimal: olabilirlik.
İşaa: haber yayma, herkese duyurma
İttiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
kahr-ı ilâhî: Allah ın cezalandırması
kaviyyen: kesin olarak, kesinlikle, kuvvetle, katî olarak, şüphesiz
kazf: namuslu kadına zına suçu isnat etme.
kemal-i itimat: tam güven
kubbe: yarım küre veya kubbetimsi yapılan bina damı
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma
me'mul: umulan, umıt edilen, beklenilen
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, faraza
muhabbet: dostça konuşma, sohbet, yarenlik.
mukabil: karşı, karşılık, muâdil.
munafık: nıfak sokanı, ıkı yuzlulukeden, ara bozucu
nev'i: çeşit.
nevi: çeşit,
suret: bıçım, şekil, tarz.
şakk-ı şefeh: ağız açma, konuşma, dudakları açıp konuşma
şayia: yayılmış haber, yaygın olan soylentı
şehadat: şahadetler, şahıtlıkler
şenı: ahlak dışı, utanç verıcı, ıgrenç
tarz: bıçım, şekıl.
tehdit: korkutma, gozdağı verme
tevbe: Allah tan af dileme
vasıta: aracı
vicdan: his, duygu.

Yirmi Altıncı Mektubun İkinci Mebhasının Ahiridir

Benimle görüşen veya görüşmek arzu eden dostlara bir düsturdur ki, uzakta bulunan bir kısım kardeşlere yazılmıştır.

Benimle görüşmek arzunuzu hissettim. Kardeşlerim, benimle görüşmek iki cihetle olur. Ya dünya cihetiyle, yani hayat-ı içtimaiye-i insaniye itibanyladır. Şu cihetteki kapıyı kapamışım. Veya hayat-ı uhreviye ve hayat-ı maneviye cihetiyledir. O da iki vecihledir. Biri: Şahsıma haddımden fazla hüsnuzan edip, şahsımdan bir istifade-i maneviyeyi niyet etmektir. Şu vechi de kabul etmem.

Çünkü ben Kur'ân-ı Hakîm'ın sırf bir hizmetkânıyım, o mukaddes dukkânın bir dellâlıyım. Şahsi dukkânımdaki perişan, ehemmiyetsiz şeyleri satışa çıkarmayacağım ve çıkarmak istemiyorum. Çünkü, Kur'ân-ı Hakîm'ın kudsî elmaslarının kıymetlerine şüphe iras etmemek için, perişan ve şahsî dukkânımda bulunan kırık cam parçalarını satsam, hakîkî sarraf olmayan müşteriler, dellâlık vaktinde elimde gördükleri elmaslara da şişe nazarıyla bakabilirler, zihinlerine bir iltibas, bir şüphe gelir. Onun için şahsî dukkânımı kat'iyen kapamışım. Bana o mukaddes dükkânın hizmetkârlığı yeter. Müflis bir hizmetkâr olsam daha hoşuma gidiyor.

cihet: yan, yön, taraf
dellâl: ilân edici, hakka davet eden
düstur: kaide, esas, prensip
ehemmiyetsiz: önemsiz.
hakîkî: gerçek.
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanın sosyal hayatı
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
hüsn-i zan: iyi zan, güzel kanaat
i'raz: çekinme, sakınma
iltibas: tereddüt, şüphe.
istifade-i maneviye: manevî fayda
kıymet: değer
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz
müflis: iflas etmiş, her şeyini kaybetmiş.
niyet: maksat, meram.
sarraf: anlayan, değer veren.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
uhreviye: ahirete dair, ahirete ait
vecih: cihet, yön

İkinci vecih şudur ki: Kur'ân hesabıyla ve dellâllığı ve hadimliği noktasında benimle görüşmektir. Şu vecihte gelenleri, ale'r-re'si ve'l-ayn, kabul ediyorum. Fakat bu görüşmek için şark ve garp mânı olmaz. Belki yerin üstü ve altı dahi birdir. Sureten görüşmeye o kadar lüzum yok.

Şu münasebetin de ve manevî görüşmenin de üç meyvesi var:

Birincisi: Dellâllık ettiğim mukaddes dükkânın mücevheratını benden almaktır. İşte o dükkândan şimdilik on iki küçük cevherleri size gönderdim.

İkinci meyvesi. Beş farz namazını kılan ve yedi kebairi terk eden zatları şu manevî münasebet ve görüşmek neticesi olarak ahiret kardeşliğine kabul ediyorum. Ben her sabah manevî kazancım ne ise, o ahiret kardeşlerimin sahife-i a'malıne geçmek için Cenab-ı Hakkın dergâhına niyaz edip hediye ediyorum. Onlar dahi beni manevî hayratlarına ve dualarına hissedar etmelidirler. Tâ hisselerini kazancımızdan alsınlar.

Üçüncü meyvesi: Onları yanımda –ya hakikaten veya hayalen– hazır edip beraber dergâh-ı İlâhiye el açıp dua ederek ve Kur'ân'ın hizmetine dair el ele, kalb kalbe verip gayet ciddî bir surette rabt-ı kalb etmektir. İşte kardeşlerim, size şu üç meyve şimdiden hâsıldır.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
cevher: esas, maya, öz.
dair: alâkalı, ilgili.
dellal: ilan edici, hakka davet eden.
dergah: sığınılacak yer, büyük bir huzura girilecek kapı.
dergah-ı İlâhî: İlâhî dergâh, sığınak, Allah katı.
ef'al-i İlâhiye: Allah'ın işleri.
garp: güneşin batttığı taraf, batı.
gayet: son derece.
hadim: hademe, hizmetçi.
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
hâsıl: üreyen, türeyen, biten.
hayalen: hayalî bir şekilde.
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
kebair: büyük günahlar, cezası büyük olan günahlar.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mânı: engel.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
mücevherat: mücevherler.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
niyaz: yalvarma, yakarma.
rabt-ı kalb: kalben bağlanma, gönül bağı.
sahife-i amel: amel sayfası.
suret: biçim, şekil, tarz.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyle.
şark: güneşin doğduğu yön, doğu.
vecih: cihet, yön.

Mesail-i Müteferrika

BIRINCİ MESELE:

Sual: Salâvatın bu kadar kesretle hikmetı ve salâtla beraber selâmı zikretmenin sırrı nedir?

Elcevap: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma salâvat getirmek, tek başıyla bir tarik-ı hakikattir. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm nihayet derecede rahmete mazhar olduğu hâlde, nihayetsiz salâvata ihtiyaç göstermiştir. Çünkü, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bütün ümmetin dertleriyle alâkadar ve saadetleriyle nasıbedardır. Nihayetsiz istikbalde, ebedülâbâdda, nihayetsiz ahvale maruz ümmetin bütün saadetleriyle alâkadarlığının ihtiyacındandır ki, nihayetsiz salâvata ihtiyaç göstermiştir.

Hem, Resul-i Ekrem hem abd, hem resul olduğundan, ubudiyet cihetiyle salât ister, risalet cihetiyle selâm ister ki: Ubudiyet halktan Hakka gider, mahbubiyet ve rahmete mazhar olur. Bunu [(1)] اَلصَّلَاةُ ifade eder. Risalet Hak'tan halka bir elçiliktir ki, selâmet ve teslim ve memuriyetinin kabul ve vazifesinin icrasına muvaffakıyet ister ki, [(2)] سَلَامٌ lâfzı onu ifade ediyor.

1 Merhamet et, rahmetine mazhar eyle.

2. Risalet vazifesinde muvaffak eyle.

abd: kul
ahval: haller, durumlar
alâkadar: ilgili, ilişki.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
cihet: yön
ebedülabâd: ebedlerin ebedî tükenmez, ebedî hayat, sonsuzluk.
hakka: Cenab-ı Hak
hikmet: gizli sebep, gaye
icra: yürütme, bir işi yerine getirme
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
istikbal: gelecek zaman
kesret: çokluk.
lafz: söz, kelime, ağızdan çıkan manalı veya manasız söz
mahbubiyet: sevilecek halde bulunma
maruz: tesir altında
mazhar: nail olma, şereflenme
mesail-i müteferrika: birbirinden farklı meseleler, konular
mesele: konu
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
nasıptar: hissedar, nasibi olan, nasipli, kısmetli.
nihayet: son derece
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi, onların günahlarını silmesi
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
risalet: elçilik, resulluk, peygamber olarak gönderilme.
sır: gizli hakikat.
saadet: mutluluk
salat: Hz. Peygambere dua, Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selam etme
selâmet: kurtuluş, halas
sual: soru
tarik-i hakikat: hakikat yolu
ubudiyet: kulluk.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vazife: görev
zikir: bildirme, bildirilme

Hem, biz [1] سَيِّدِنَا lâfzıyla tabir ettiğimizden, diyoruz ki: "Yâ Rab! Yanımızda elçiniz ve dergâhınızda elçimiz olan reisimize merhamet et ki, bize sirayet etsin."

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُوْلِكَ وَعَلٰى آلِهٖ وَصَحْبِهٖ أَجْمَعِيْنَ [2]

İKİNCİ MESELE:

Bir kardeşimizin uzun bir sualine kısa bir cevaptır

Eğer desen: Nedir şu tabiat ki, ehl-i dalâlet ve gaflet ona saplanmışlar, küfür ve küfrana girip ahsen-i takvimden esfel-i safilîne sukut etmişler?

Elcevap: Tabiat namı verdikleri şey, şeriat-ı fıtriye-i kübra-i İlâhiyedir ki, mevcudatta zuhur eden ef'al-i İlâhiyenin tanzim ve nizamını gösteren âdetullahın mecmu-i kavanininden ibarettir. Malûmdur ki, kavanin umur-i itibariyedir, vücud-ı ilmîsi var, hancîsi yok. Gaflet veya dalâlet saikasıyla Kâtip ve Nakkaş-ı Ezelî'yi tanımadıklarından, kıtabı ve kıtabetı kâtıp ve nakşı nakkaş, kanunu kudret, mistarı mastar, nizamı nazzam, sanatı sâni tevehhüm etmişler.

Nasıl ki bir vahşî ve insanların ıçtımaıyatını görmemiş bir adam, muhteşem bir kışlaya girse, bir ordunun nizamat-ı maneviye ile muttant hareketini temaşa etse, maddî ipler ile bağlı tahayyül eder. Veyahut o vahşî, muazzam bir camıe dâhil olsa, gorse kı Muslümanların

1- Efendimiz.

2- Allah ım! Kulun ve yanımızda senin elçin, dergâhınızda da bizim elçimiz olan resulun Efendimiz Muhammed e ve onun bütün Âl ve Ashabına salât eyle

âdetullah: Allah ın tabıata koyduğu yaratılışa aıt kanunlar
ahsen-i takvım: Cenab ı Hak kın her şeyi en mukemmel ve guzel bıçımde yaratması
dahıl: gırme, ıçınde olma
dalâlet: ıman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak.
dergah: sıgınılacak yer, büyük bır huzura gınılecek kapı
ef'al-i acibe-i İlahıye: Allah ın ınsanları hayretlere duşuren Zatına has fılleri, ışleri.
ef'al-i İlâhiye: Allah ın ışleri.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
esfel-ı safılîn: aşagıların en aşagısı, Cehennemin en aşağı tabakası
harıcî: dışa aıt, dışarı ile ılgılı
ıbaret: meydana gelen, oluşan, muteşekkil
ıçtımaıyat: sosyal hayata aıt bılgı
kışla: ask, askerlenn topluca barındıgı buyuk yapı, askerî bırlıklere aıt bına
katip: yazan, yazıcı
kavanın: kanunlar, yasalar
kıtabet: yazı yazma
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
kübra: buyuk olan.
kufran: ıyılık bilmeme, görulen ıyılıgı unutma, nankörlük.
kufur: nimeti inkar etme
lâfz: söz, kelime, ağızdan çıkan, manalı veya manasız söz.
maddı: madde ile alakalı, cısmanî
malum: bılınen, bılınır olan
masdar: şahıs veya zaman gostermeyen, fakat olumlu ve olumsuz fıile (ışe, oluşa) delalet eden kelime
mecmua-ı kavanin: kanun kitabı, kanunlar mecmuası
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mıstar: mastar, sıvacıların ve duvarcıların sıvayı, betonu düzeltmek uzere kullandıklan enli uzun ve düz tahta
muazzam: cok buyuk, ulu, yuce.
muhteşem: haşmetlı, yuce
muttarıd: sıralı, duzgun, intizamlı, duzenlı
nakkaş: nakış ışı yapan, nakış ışleyen kımse.
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakkaş, her şeyi Zatına has olarak nakış nakış ışleyen, evvell olmayan Allah (c.c.)
nakş: ıpek, sırma ıle ışleme
nazzam: en ıyı duzenleyen, en guzel nazmeden, en guzel tanzım eden.
nizam: duzgunluk, terup
sıaka: sevk eden, sürukleyen, sebep olan
sâni: sanat esen, meydana getıren
sirayet: yayılma, dagılma
sükut: değerden duşme, değerini yıtırme
şeriat-ı fıtrıye-ı kubra-ı İlahıye: Cenab ı Hakk ın butun kainatı kuşatan yaratılış kanunları.
tabiat: maddî alem
tabir: yorum, yorumlama
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tanzım: duzenleme, sıralama, terıtpleme
temaşa: bakma, bakıp seyretme
tevehhum: sanmak, zannetmek
umur-ı ıtıbarıye: ıtıbar edılecek emırler, uyulacak kanunlar
vahşı: medenileşmemiş, barbar
vücud-ı ilmî: ilmî varlık, bilgiden ıbaret varlık, sadece bılgi olarak var olan
zuhur: ortaya cıkma.

cemaat ve ıydlerde muntazam, mübarek vaziyetlerini görse, seyretse, maddî rabıtalarla bağlanmalarını tevehhüm eder.

Öyle de, vahşîden çok vahşî olan ehl-ı dalâletin, cünud-i semavat ve arza malik olan Sultan-ı Ezel ve Ebed'in muhteşem kışlası olan şu kâinata ve Ma'bud-i Ezelî'nin mescid-i kebin olan şu âleme girdikleri vakit, o Sultanın nizamatını *tabiat* namıyla yâd etse ve nihayet hikmetlerle meşhun şeriat-ı kübrasını, kuvvet ve madde gibi sağır ve kör ve camıt, karmakarışık tezahurattan ibaret tahayyül etse, elbette ona insan demek değil, belki vahşî hayvan dahi denilmez. Çünkü o tevehhüm ettiği tabiat için, geçen Sözlerde ve sair risalelerimde yüz yerde, dirilmeyecek bir surette o tabiat fikr-i kufrîsi oldurulduğu ve Yirmi İkinci Sözde gayet kat'î bir surette ispat edildiği gibi, her zerrede, her sebepte bütün mevcudatı halk edecek bir kudret, bir ilim vermek, belki Vacibü'l-Vücud'un bütün sıfâtını onda kabul etmek gibi nihayetsiz muhal ender muhal bir dalâlet, belki dalâletin divaneliğinden gelen manasız hezeyanlardır.

Elhâsıl. O sözlerde gayet kat'î bir surette ispat edilmiş ki, tabiatperest adam, bir ilâh-ı vahidi kabul etmediği için, gayr-i mütenahi ilâhları kabul etmeye mecburdur. O ilâhlar, her birisi her şeye muktedir olmakla beraber, bütün ilâhlara hem zıt hem misil olarak şu kâinatın intizamı içinde birleşsin. Hâlbuki bir sineğin kanadından tut, tâ Manzume-i Şemsiyeye kadar hiçbir yerde bir sinek kanadı kadar şenke yer yoktur ki, parmak karıştırsın.

arz: yer, dünya
camit: ruhsuz, cansız madde
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
cunud-ı semavat: Cenab-ı Allah'ın yıldızlardan müteşekkil askerleri ordusu
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
divane: deli, aklı başında olmayan
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
Elhasıl: hasılı, netice itibarıyle, kısaca
fikr-i küfrî: kufür ve inkar fikri
gayet: son derece
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
halk: yaratma, yoktan var etme
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşma, herze
hikmet: yüksek bilgi
ıyd (id): bayram, bayram günü
İbaret: meydana gelen, oluşan
ilah: tanrı, mabud
ilah-ı vahid: biroian yaratan tapılacak Allah (c.c)
İntizam: düzenlilik, düzgünlük.
İspat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
kışla: ask. askerlerin topluca barındığı büyük yapı; asker birliklere ait bina.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Mabud-ı Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve ibadete lâyık olan Allah.
maddi: madde ile alakalı, cismani
malik: sahip.
manzume-i şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi
mescit-i kebir-i alem: Büyük alem mescidi.
meşhun: dolu, doldurulmuş, dopdolu
mevcudat. mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
misil: benzer, eş
muhal ender muhal: imkansızlık içinde imkansızlık
muhal: imkansız, olması mümkün olmayan
muhteşem: haşmetli, yüce.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
mübarek. hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nam: ad, isim
nihayet: son
nihayetsiz. son derece
nizamat. kanunlar, nizamlar, kurallar
rabıta: bağlılık.
sıfat. vasıf, nitelik
sair: diğer, başka, öteki
Sultan-ı Ezel ve Ebed: ezel ve ebed sultanı, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan kudret ve hâkimiyet sahibi sultan Allah
suret: biçim, şekil, tarz
şeriat-ı kübra: yüce, büyük İslâm şeriatı
şerik: ortak, hissedar
tabiat: yaratılmış şeylerde mevcut olan kuvvet
tabiatperest: her şeyin kendi kendine olduğunu veya tabiatın meydana getirdiğini iddia eden tabiatçı
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tevehhum: sanmak, zannetmek.
tezahurat: görünüşler, belirmeler, ortaya çıkmalar
Vacibü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah
vahşî: yabani, yalnız, insandan kaçan, ehlî olmayan
vaziyet: durum
yâd: anma
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ (1)

ferman-ı kat'î, şirk ve iştirakin esasatını kat'î bir bürhanla keser.

ÜÇÜNCÜ MESELE:

Küfür, manevî bir cehennemin çekirdeği olduğunu İkinci Sözde ve Sekizinci Sozde ve başka sozlerde ıspat edildiği gibi, maddî bir cehennem dahı onun meyvesidir. Cehenneme duhulune sebep olduğu gibi, cehennemin vücuduna dahi sebeptir. Zira küçük bir hâkim, küçük bir ızzet, kuçuk bır gayret, küçük bır celâlı bulunsa; bır edepsiz ona dese, "Beni te'dip etmezsin ve edemezsin"; herhâlde, o yerde hapıshane yoksa da, onun ıçın bır hapıshane icat edecek, onu içine atacaktır. Hâlbuki, kâfir, cehennemı ınkârla, nıhayetsız gayret ve ızzet ve celâl sahıbi ve gayet büyük bir zatı tekzip ve taciz ediyor, yalancılıkla ve acz ıle ittıham edıyor. Izzetine şıddetlı dokunuyor, celâline serkeşâne ilişiyor. Elbette, farzımuhal olarak, cehennemin hıçbir sebeb-i vücudu bulunmazsa, o derece tekzıp ve tacizi tazammun eden küfür için cehennemı halk edecek, o kâfiri ıçine atacaktır.

DÖRDÜNCÜ MESELE:

Eğer desen: Ne için ehl-ı küfür ve dalâlet dünyada ehl-ı hıdayete galıp oluyor?

1- Eger göklerde ve yerde Allah tan başka İlahlar olsaydı İkısı de harap olup giderdi Arşın Rabbı olan Allah onların yakıştırdıklan şeyden munezzehtır (Enbıya Suresi. 22.)

acz. zayıflık güçsüzlük.
burhan. delil ıspat, huccet.
celâl sonsuz buyukluk, haşmet ululuk, yucelik.
dalâlet Hak ve hakıkatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
duhul. ıçerı gırme dahıl oluş
ehl-i hıdayet hıdayette ve doğru yolda olanlar hıdayete ermış kımseler
ehl-i küfür Allah ın varlığına ve bırlıgine ınanmayanlar dınsızler ımansızlar
farz-ı muhal ımkansızı farz etme olmayacak bır şeyi olacakmıs gıbı dusunme
ferman-ı kat'i kesın emır buyruk.
gayet son derece
hâkim yargıç
halk yaratma yaratış
icat. yenı bır şey ortaya koyma yenıden bır şey çıkarma bulus.
inkar reddetme ınanmama kabul ve tasdık etmeme
ıspat delıl gostererek ıddıayı saglamlaştırma
ıştırak ortak olma ortaklık etme
ittıham suç altında bulunma töhmetlı olma.
Izzet. şeref, yücelik kuvvet kudret, ustünlük
kafir Allah ı ve Islamiyetı ınkar eden dınsız
kat'i kesın şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
Küfür ımansızlık dınsızlık
küfür ımansızlık, dinsizlik.
maddî madde ile alakalı cismanî
manevî ruha ve içe aıt olan ruhî
mesele konu
nihayetsiz son derece
sebeb-i vücut varlık sebebi bır şeyin var olma nedenı
serkeşane serkeşlıkle ıtaatsızlıkle ısyan ederek ınatla dık başlılıkla
şırk. Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna ınanma
taciz sıkıntı verme, tedırgın etme
tazammun ıhtıva etme ıçıne alma ıçınde bulundurma.
te dip haddını bıldırme cezalan dırarak uslandırma
tekzip yalanlama yalan olduguunu soyleme.
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan

Elcevap: Çünkü, küfrün divaneliğiyle ve dalâletin sarhoşluğuyla ve gafletin sersemliğiyle ebedî elmaslan satın almak ıçın verılen letaıf ve ıstıdadat-ı insaniye sermayesını, fânî şışelere, soğuk buzlara verıyor. Elbette ham cam ve camıt cemet, elmas fıyatıyla alındığı ıçın, en âlâ cam ve en eclâ cemet alınır.

Bir vakıt elmasçı zengin bir adam divane olur, çarşıya gıder, beş paralık cam parçasına beş altın verır. O zengın divaneye, herkes en iyi camlannı alır ona verir. Hatta çocuklar da güzel buz parçalarını ona veriyor, birer altın alıyorlardı.

Hem bır vakıt bir padişah sarhoş olur, çocuklann içıne gırer, onları vukelâ ve umera-i askeriye zanneder. Şahane emır verir, çocukların hoşuna gıder, iyi itaat ettıklennden guzelce bır eğlence yapar.

İşte, kufur bir divaneliktır, dalâlet bir sarhoşluktur, gaflet bir sersemliktir kı, bâkî meta yerine fânî metaı alır. İşte şu sırdandır ki, ehl-i dalâletin hissıyatlan şıddetlidır. Inadı, hırsı, hasedı gibi her şeyı şedıttır. Bir dakıka meraka değmeyen bir şeye bir sene inat eder.

Evet, küfrün divaneliğıyle, dalâletin sekrıyle, gafletin şaşkınlığıyla, fıtraten ebedî ve ebed müşterisi olan bir lâtife-ı insaniye sukut eder; ebedî şeyler yerine fânî şeyler alır, yüksek fıyat verir. Fakat mü'minde dahi bır maraz-ı asabî bulunuyor veya maraz-ı kalbî var. O dahi ehl-i dalâlet gibı, ehemmıyetsız şeylere ziyade ehemmiyet verır. Lâkın çabuk kusurunu anlar, ıstığfar eder, ısrar etmez.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِيْنَآ اَوْ اَخْطَاْنَا[1]

1. Ey Rabbımız! Unutursak veya hata yaparsak bizi hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

ala: yuce, yuksek, buyuk.
bâkı: ebedı, daımî, sureklı ve kalıcı olan.
camıt: ruhsuz, cansız madde.
cemed: buz, kar.
dalalet: iman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak.
divane: delı, aklı başında olmayan.
ebed: sonsuzluk, dalmilik.
ebedî: sonu olmayan, dalmı, surekli.
eclâ: pek aşıkar, pek belli, pek parlak.
ehemmiyet: onem, değer, kıymet.
ehemmıyetsız: onemsız.
ehl-ı dalalet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
elmas: çok kıymetlı bır mucevher.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış ıtıbarıyle.
fanî: muvakkat, geçıcı.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzulanna dalmak.
haset: kıskançlık, kıskanma, çekemezlik.
hissiyat: hisler, duygular.
istıdad-ı insaniye: insanın yaratılışında var olan kabiliyet.
istıgfar: tevbe etme, Allah'tan gunahlarının bağışlanmasını isteme.
itaat: soz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kalbî: kalble ilgılı, kalbe aıt.
kufür: ımansızlık, dınsızlık.
letaıf: manevî duygular.
maraz-ı asabî: sınırsel hastalık.
maraz-ı kalbî: kalbe aıt hastalık, kalbdekı hastalık, kalbın hastalığı.
meta: mal, servet, geçıcı dunya zevkı.
mü'mın: iman eden, inanan.
sır: gızlı hakıkat.
sekır: sarhoşluk.
sermaye: varlık, servet.
sukut: degerden duşme, degerını yıtırme.
şahane: mukemmel, muhteşem.
şedıd: şıddetlı, sert, katı.
ûmera-ı askerıye: askerî amırler, komutanlar.
vukelâ: vekıller.
zıyade: çok, fazla.

BEŞİNCİ MESELE:

Mühim Bir Sırr-ı Ayet:

Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, mecmuu mu'cize olduğu gibi her bir suresi dahi bir mu'cize, Hatta pek çok ayetlerin her birisi birer mu'cize veya bir lem'a-i i'cazı gösterir bir tarzdadır. Meselâ, Sahabeden bahseden ahir-i Sure-ı Fetih olan ayeti, ki [1] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ 'dan başlar, bütün huruf-ı hecaiyeyı tazammun etmekle beraber, Sahabenin tabakat-ı meşhuresinin –kı Ashab-ı Bedir, Şüheda-i Uhud, Ashab-ı Suffa, Ehl-i Biat-ı Rıdvan gibi, şöhretgir-i âlem tabakatın– esmasının adedine işaret ediyor. Ve şu ayetten evvelki [2] هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ ayeti altmış üç harf olduğundan, ömr-i Nebeviyeye işaret ettiği gibi, bahsettiğimız ayetle beraber Ashab-ı Bedir ve Suffa ve Uhud ve Ehl-i Beyt-i Nebevînin adedini gösterir. İşte, ahırdeki ayetin adedi ıkı yüz altmıştır. Ashab-ı Bedir, Şuheda-ı Uhud ile beraber, Bedir ile Uhud şühedasından bulunan bir tek sayılmak, hem isimleri bir olanlar bir sayılmak şartıyla, ıkı yüz altmıştır.

Aynı ayetteki hurufat gibi Ashab-ı Bedir, Ashab-ı Suffa ile söylediğimiz şartla beraber, iki yüz altmış dört eder. Ayetten dört fazladır kı, Hulefa-i Erbaa ve Hamse-ı Âl-ı Abadan dördüne işaret vardır. Ayette her bir harfin ne kadar tekerrür ettiği ve Ashab-ı Bedir ve Uhud ve Suffa'nın esmasına ne derece muvafık adet göstermesine, gelecek hurufata dikkat et:

1- Muhammed Allah ın Resuludur. (Fetih Suresi: 29.)
2- O ki, Resulunu gonderdi. (Fetih Suresi: 28.)

ahir: en son, en sondakı
Ashab-ı Bedir: Bedir Ashabı. Bedir Harbinde bulunan Sahabeler.
Ashab-ı Suffe: Suffe Ashabı: hayatan boyunca Peygamberimizin (ASM) yanında bulunan Peygamberimizin (a.s.m) mescidine bitişik bir yerde oturan ve orada yaşayan Peygamberimizden (ASM) ders alan Sahabeler.
Bedir: Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Munevvere arasında bulunan. Müslümanlar ile müşrikler arasında Bedir Savaşının yapıldıgı yer.
Ehl-i Beyt-i Nebevi: Peygamber sulalesi.
Ehl-i Biat-ı Rıdvan: Hıcretin 6 yılında Hudeybiye de Hz. Peygambere biat eden Sahabîler.
esma: adlar, isimler.
Hamse-i Al-i Aba: Hz. Peygamberimizle birlikte kızı Fatıma damadı Hz. Alı torunları Hz. Hasan ve Hz.Huseyin.
Hulefa-i Erbaa: dört buyuk halife.
hurufat: harfler.
Kur'an-ı Mucizül Beyan: açıklamalarıyla aktıları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an.
lem'a-ı i'caz: acze duşuren parıltı, mu'cizelik parıltısı.
mecmu: butun, hepsi.
mesele: konu.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey.
muvafık: uygun, munasıp.
muhim: onemlı, ehemmiyetlı.
ömr-i Nebevi: Peygamber Efendımızın (ASM) hayat muddetı.
sırr-ı ayet: ayetin sırrı, hakıkatı.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed in mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu mın kımse.
Suffa: oturulacak yuksekçe yer, sedir, peyke.
sure: Kur'ân-ı Kerîm in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı.
şöhretgir-i âlem: şohreti tum dunyaya yayılmış, dunyaca tanınan.
şüheda: şehıtler.
şüheda-i Uhud: Uhud şehıtlerı. Uhud Harbinde şehıt olan Sahabîler.
tabakat-ı meşhure: meşhur bıllınen tabakalar.
tarz: bıçım, şekıl.
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma.
tekerrür: tekrarlanma.
Uhud: Medine ye beş kilometre uzaklıkta bulunan buyuk kırmızı bir dagın adı.

Hemze lâfzî (9), gayr-i melfuzu (15) muvafık geliyor. ب (4), ت (8), ت (3) muvafık; ج (8) muvafık, ح (3), خ (10), د (6), ذ (3) muvafık; ر (16) muvafık, ز (6) muvafık, Uhud ve Suffa'dan س (7) muvafık, Suffa'dan ش (2) muvafık, Suffa'dan ص (2) muvafık, Bedir'den ض (2) muvafık; Suffa'dan ط (1), ظ (3), Uhud'da Abadile-i Seb'a, Hulefa-i Selâse ع (10) muvafık; Suffa'dan غ (6), ف (14), ق (1) muvafık; Bedir'de ك (6), ل (34), م (24) muvafık; ن (16) muvafık; ه (16), و (15), ى (12) muvafık, لا (2), ا (18) muvafık

Işte şu hurufatın yarısı Ashab-ı Bedir ve Suffa ve Uhud'da muvafık gelmesiyle gösteriyor ki, gayr-i muvafık olanlar başka tabakatın adedine muvafıktır. Meselâ, Ehl-i Biat-ı Rıdvan gibi tabakat-ı meşhureye.

Hem cây-ı dikkattır ki:

(1) ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا ayetinde, şu ayet gıbı, bütün huruf-i hecaıyeyi tazammun etmiş. Fakat bunun aksine olarak o hurufatın tekraratı acıb bir tarz-ı münasebettedir. Şu ayet ise birbirine bakıyor. Kardeş kardeşine muvafık gelmiyor. Demek şu ayettekı hurufatın vazıfesi, ayetin manasını teyıt ederek, bahsettiğı Sahabelerin esmasına bakıyorlar.

1 Allah bu kederin ardından size bir emniyet bir uyuklama halı verdı. (Âl-i İmran Suresi 154.)

acıp tuhaf hayrette bırakan
Ashab-ı Bedir Bedir Ashabı. Bedir Harbinde bulunan Sahabeler
ayet Kur'an'ın her bir cumlesi
cay-ı dikkat dikkat edilecek noktada dıkkat edilecek yer veya şey, dikkate deger
Ehl-ı Biat-ı Rıdvan Hıcretun 6 yılında Hudeybiye de Hz. Peygambere bıat eden Sahabiler
gayr-ı melfuz soylenmemış, telâffuz edilmemiş.
gayr-ı muvafık uygun olmayan.
hemze elif, sessız elif harfi.
hurufat harfler
huruf-i hecaiye harfler, heceler
lafzı lafız olarak, lafza aıt, lafızla ılgılı
meselâ ornegın
muvafık yerinde, uygun
Suffa hıcretten sonra Medine Mescidinin hemen yanında ınşa edilmiş olan, ıçınde bir kısım Sahabelerin Kur'an, hadıs, hukuk gibi ılımlen tahsil ettığı ve banndıgı bina
tabakat-ı meşhure meşhur olan tabakalar
tarz-ı münasebet munasebet şekli, bıçımı
tazammun ıhtıva etme, ıçine alma, ıçınde bulundurma
teyıt dogrulama, dogru çıkarma, destekleme
Uhud Medineli Muslumanlar ıla Mekkeli muşrikler arasında hıcretun uçuncu yılında meydana gelen savaşın adı
vazife gorev

Evet, şu ayet-i kerîme, cümleleriyle gösterdiği aynı hükmü yine kelimeleriyle, hurufatıyla aynı manaya işaret eder. Meselâ, şu ayetin hurufatları Ashaba baktıkları gibi, kayıtları da Ashabın sıfat-ı meşhuresine bakar. O sıfatı göstermekle o sıfat sahiplerine parmak basıyorlar.

Meselâ, [1] وَالَّذِينَ مَعَهُ 'daki maiyet-i hassa, sohbet-i mahsusayı zikretmekle Ebu Bekri's-Sıddık'ın medar-ı fahri ve şöhreti olan maiyet-i hassa ile başına parmak basıyor. [2] أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ şiddet-i hamiyet-i İslâmiye ile küffara galebe-i kat'iyesiyle şöhretşiar olan Hazret-i Ömer'i âyine gibi gösterir.

[3] رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ şefkat-i rahîmâne ile meşhur-ı enâm olan Hazret-i Osman-ı Zinnureyn'e parmak basıyor.

[4] تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا kaydıyla, rükû ve secdede devam ve kesrette meşhur olan Hazret-i Aliyyi'l-Murtaza'ya işaret ediyor.

[5] يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللهِ وَرِضْوَانًا cümlesiyle Ehl-i Biat-ı Rıdvan'a, [6] سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ Ashab-ı Suffaya, [7] ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ fukaha ve ulema-ı Sahabeye, [8] وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ Ashab-ı Huneyn ve Fetih, Uhud ve Bedir'deki Sahabelerin namdar yiğitlerine işaret ettiği

1- Onunla beraber... (Fetih Suresi, 29.)
2- Kafirlere karşı şiddetli... (Fetih Suresi, 29.)
3- Aralarında merhametli... (Fetih Suresi, 29.)
4- Sen onların rükû ve secde ettiklerini görürsün. (Fetih Suresi, 29.)
5- Onlar Allah'ın lütfunu ve fazlını ararlar. (Fetih Suresi, 29.)
6- Yüzlerinde secde izi vardır. (Fetih Suresi, 29.)
7- Onların Tevrat'taki vasıfları budur. (Fetih Suresi, 29.)
8- İncil'deki vasıfları da şöyledir... (Fetih Suresi, 29.)

Ashab-ı Huneyn: Huneyn Harbinde bulunan Sahabeler.

Ashab-ı Suffe: Suffe Ashabı: hayatları boyunca Peygamberimizin (ASM) yanında bulunan Peygamberimizin (a.s.m) mescidine bitişik bir yerde oturan ve orada yaşayan Peygamberimizden (ASM) ders alan Sahabeler.

Ashab: Sahabeler. Hz. Peygamberi (ASM) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.

ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
âyine: ayna.
devam: bir hâlde bulunma, sürekli olma, daimilik, süreme.
Ehl-i Biat-ı Rıdvan: Hicretin 6. yılında Hudeybiye'de Hz. Peygamber'e biat eden Sahabiler.
esmâ: adlar, isimler.
fukaha: fakihler, fıkıh âlimleri.
galebe-i kat'iye: kesin galip gelme.
hamiyet-i İslâmiye: İslâm dininin hadimleri, mensupları.
hassa: özellik.
hurufat: harfler.
kesret: çokluk.
küffar: kafirler, hak dini İslâmiyeti inkâr edenler.
maiyet: bir şahsın emrinde veya yanında bulunan heyet.
maiyet-i hassa: has yardımcılar, özel maiyet.
medar-ı fahr: övünme sebebi.
mesela: örneğin.
meşhur-i enam: her tarafta şöhreti olan, şöhreti her tarafa yayılmış olan, tanınan.
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.
rükû: namazda öne eğilme.
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat-ı meşhure: en mühim ve meşhur olan sıfatlar, özellikler.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
secde: namazda alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet vaziyeti.
sohbet-i mahsusa: hususî sohbet, özel sohbet.
şefkat-i rahîmane: merhamet edene yakışır şekildeki şefkat, mükemmel şekildeki merhamet ve şefkat duygusu.
şiddet-i hamiyet-i İslâmiye: İslâmî fedakârlık duygusunun güçlü olması, ağır basması.
şöhretşiar: ünü yayılmış, şöhret sahibi, ünlü.
ulema-ı Sahabe: Sahabenin âlimleri.
zikr: anma, bildirme.
zinnureyn: Hz. Osman (r.a) lakabı, ikinurlu.

gibi, enbiyadan sonra beniâdem içinde en yüksek, en namdar, en mümtaz olan Sahabelerin medar-ı rüçhaniyetleri, menşe-i imtiyazları ve maden-i meziyetleri olan secâyâ-i samıye ve ahlâk-ı âliye ve muamelât-ı galiyeye o mezkûr kayıtlar ve sıfatlarla işaret ediyor. O kayıtlarla diyor ki:

Sahabelerin halka karşı vaziyetleri: Düşmanlarına şeddittirler ve dostlarına ve mü'minlere rahîmdirler. Cenab-ı Hakka karşı rükû ve secdede kemal-i itaattedirler. Her işlerinde Cenab-ı Hakkın rıza ve fazlını kastederek kemal-i ihlâstadırlar.

Hem Sahabelerin ilimde ve amelde ve siyasette ve askerlikte gösterdikleri fevkalâde metanet ve terakkı ve sebat ve tefevvuku, maziden Tevrat ve İncil'i işhat ederek mu'cizâne ve müstakbelden ibadet ve cihad vazifesinde harikulâde hareketleri ihbar ederek, mu'cizâne mazi ve müstakbelde iki ihbar-ı gaybiye ile Sahabelerin i'cazkâr ahvalini haber vermekle, şu ayette bir lem'a-i i'cazı göstenr. Ve ayetin daha başka çok işaretleri vardır. Izahı uzun olduğundan ve ihtamız nakıs ve elimiz kısa bulunduğundan kısa kestik.

İşte, madem şu ayet, hem cümleleri, hem kelimeleri, hem hurufatıyla ayrı ayrı vazifeleri gördükleri hâlde mana-ı maksudun etrafında toplanıp ona bakıyorlar. Acaba bilmediğimiz ve beyan etmediğimiz, şu ayetin daha çok esrar-ı acibeyi camı olduğu anlaşılmaz mı?

ahlak-ı aliye: yüksek ahlak, yüce ahlâk, usrun ahlâk.
ahval: haller, durumlar
amel: fiil, iş, emek.
beniadem: Ademoğulları, insanlar
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
cami: toplayan, içine alan, kapsayan
Cenab-ı Hak. Allah (c.c)
cihad: düşmanla savaşma, Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşmak.
enbiya: nebiler, peygamberler
esrar-ı acibe: acayip, hayrette bırakan sırlar
fazl: iyilik, fazilet, erdem, lütuf
fevkalade: olağanüstü
haber: ilim, malûmat, bilgi
harikulâde: olağanüstü
hurufat. harfler
i'cazkar: muarızlarının, başlarını yere eğdirecek şekilde, mu'cizeli olan
ihata: kuşatma, içine alma
ihbar: haber verme, bildirme
İhbar-ı gayb: gaypten gelen haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haberler
işhat: şahit gösterme, tanık getirme
İzah. açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kast: bir işi bile bile, isteyerek yapma
kemal-i ihlâs: ihlâsın mükemmel oluşu, mükemmel ve kusursuz samimiyet, ihlâs.
kemal-i itaat. itaatin kusursuzluğu, tam ve mükemmel itaat.
lem'a-i i'caz: âcze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı
madem: ...den dolayı, böyle ise
maden-i meziyet: meziyetin madeni, yüksek vasıf ve karakterin kaynağı
mana-ı maksut: kastedilen mana, istenilen anlam, istenilen mahiyet.
mazi: geçmiş zaman
medar-ı rüçhaniyet. üstünlük sebebi
menşe-i imtiyaz. üstünlük sebebi
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cız-ane: mu'cizeli bir şekilde
muamelat-ı galiye: yüksek muameleler, üstün davranışlar
mu'min: iman eden, inanan
mumtaz: ayrıcalıklı, seçkin
mustakbel: gelecek.
nakıs: noksan, eksik.
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rahim: şefkatli, merhametli
rükû: namazda öne eğilme
sıfat: hal, keyfiyet, nitelik, vasıf
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik
secâyâ-i samiye: yüksek ve kıymetli seciyeler, hususiyetler, vasıflar
secde: namazda, alnını bere ber burnu yere koyma şekli, en deki ibadet vaziyeti
şedit: şiddetli, sert, katı
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
terakki: yükselme, ilerleme.
Tevrat. Hz. Mûsa'ya (a.s.) indirilmiş olan İlâhî kitap
vazife: dini mükellefiyet, yükümlülük.
vaziyet: durum

ALTINCI KÜÇÜK BİR MESELE:

Otuz üç adet sözlerin ve otuz üç adet mektupların mecmuuna *Risaletu'n-Nur* namı verilmesinin sırrı şudur ki:

Bütün hayatımda *nur* kelimesi her yerde bana rast gelmiştir. Ezcümle, karyem *Nurs*'tur, merhume validemin ismi *Nuriye*'dir, Nakşî üstadım *Seyyid Nur Muhammed*'dir, Kadirî üstadım *Nureddin*. Kur'ân üstadlarımdan *Nun*, talebelerimden benimle en ziyade alâkadan *Nur* isimli bulunanlardır. Kitaplarımı en ziyade izah ve tenvir eden, *nur misali*'dir. Kur'ân-ı Hakîm'deki en evvel aklıma, kalbime parlayan ve fikrimi meşgul eden,
(1) اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهٖ كَمِشْكٰوةٍ ayetidir.

Hem, hakaik-i İlâhiyede müşkülâtımın eksenisini halleden, Esma-i Hüsnadan *Nur* ism-i nuranîsidir. Hem, Kur'ân'a şiddet-i sevk ve inhisar-ı hizmetim için hususî imamım *Zinnureyn*'dir.

اَللّٰهُمَّ يَا نُورَ النُّورِ ۞ وَيَا مُنَوِّرَ النُّورِ ۞ وَيَا مُصَوِّرَ النُّورِ ۞

وَيَا مُدَبِّرَ النُّورِ ۞ وَيَا خَالِقَ النُّورِ ۞ وَيَا نُورًا قَبْلَ كُلِّ نُورٍ ۞

وَيَا نُورًا بَعْدَ كُلِّ نُورٍ ۞ وَيَا نُورًا فَوْقَ كُلِّ نُورٍ ۞

وَيَا نُورًا لَيْسَ مِثْلَهُ نُورٌ ۞

سُبْحَانَكَ يَا لَآ اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ اَلْاَمَانُ اَلْاَمَانُ اَجِرْنَا ﴿وَعَلٰى﴾ مِنَ النَّارِ

1- Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali bir lâmba yuvası gibidir. (Nur Sûresi: 35.)

alakadar: ilgili, ilişki
eksen: çoğu kısmı
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
evvel: önce gelen, önceki
ezcümle: bu cümleden olarak.
hakaik-i İlâhiye: Allah'ın zât ve sıfatlarına ait gerçekler. İlâhî hakikatler, gerçekler
hususî: özel
inhisar-ı hizmet: yalnızca ona hizmet etmek.
İsm-i nuranî: nurlu isim
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
Kadirî: Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin yolunda olan, onun tarikatına mensup olan
karye: köy
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
mecmu: toplam, tüm
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın
mesele: konu
misal: benzer, örnek.
müşkülât: muşkiller, güçlükler, zorluklar
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşîbend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan
nam: ad, isim
sır: gizli hakikat.
talebe: öğrenci
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
üstad: öğretici, öğretmen
valide: ana, anne
ziyade: fazla, fazlasıyla.

وَأَدْخِلْنَا ﴿وَأَدْخِلْ عَلَى﴾ الْجَنَّةَ مَعَ الْأَبْرَارِ وَنَوِّرْ قُلُوبَنَا وَقَلْبَهُ
وَقُبُورَنَا وَقَبْرَهُ بِأَنْوَارِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ يَا رَحِيمُ يَا غَفَّارُ وَصَلِّ عَلَى
مُحَمَّدٍ الْمُخْتَارِ وَآلِهِ الْأَطْهَارِ وَصَحْبِهِ الْأَخْيَارِ آمِينَ آمِينَ آمِينَ (1)

Said Nursî

221

[Hulûsî Bey'in sualine cevaptır.]

DİŞLERİN KAPLANMASI HAKKINDAKİ SUALE CEVAP

1932 tarihli sualinize şimdilik etrafıyla cevap veremiyorum. Fakat bu mesele ile münasebettar bir-iki mesele-i şeriatı icmalen yazıyorum. Şöyle ki:

Abdest vaktinde ağzı yıkamak farz değil, sünnettir. Fakat gusûl hengâmında ağzını yıkamak farzdır. Az bir şey de yıkanmadık kalsa olmaz, zarardır. Onun için dişleri kaplama lehinde ulemalar fetva vermeye cesaret edemiyorlar.

İmam-ı Azam ile İmam-ı Muhammed (radıyallahu anhüma) gümüş ve altından dişlerin yapılmasına fetvaları, sabit kaplama hakkında olmamak gerektir. Hâlbuki bu diş meselesi umumü'l-belva suretinde o derece intişarı var ki, ref'i kabil değil. Ummetı bu belva-ı azîmeden kurtarmak çaresini düşündüm, birden kalbime bu nokta geldi. Haddım ve hakkım değil ki, ehl-ı içtihadın vazıfesine

1. Ey nurların nuru • Ey nurları nurlandıran • Ey nurlara suret ve şekil veren • Ey nurları yaratan • Ey nurları takdir eden • Ey nurları idare eden • Ey nurlardan evvel olan Nur • Ey bütün nurlardan sonra da var olan Nur • Ey bütün nurların üstünde olan Nur • Ey hıçbir nurun Kendisine benzemediği Nur!

Sen bütün kusur ve noksan sıfatlardan münezzehsin. Senden başka ilah yok ki bize imdat etsin! Eman ver bize, eman diliyoruz. Bizi (ve Ali'yi) Cehennemden kurtar. Bizi (ve Ali'yi) iyilerle birlikte Cennetine koy. Kalbimizi, kabrimizi iman ve Kur'ân nurlarıyla aydınlat! Yâ Rahîm veya Gaffar! Seçkin peygamberin Muhammed'e, onun temiz Âline ve hayırlı Sahabîlerine salat eyle. Âmin, âmin, âmin! (Cevşenu'l-Kebîr'den.)

belva-i azîme: büyük belâ
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
fetva: İslam da bir mesele hakkında dini meselelere tam vâkıf yetkili kimseler tarafından verilen şer'i hukûm
gusul: boy abdesti, dinin gerekli gördüğü hallerde maddî, manevî temizlik için şartlar dahilinde yıkanmak.
hengam: zaman, sıra
icmal: öz, özet
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
mesele: konu
mesele-i şer'iye: şer'î, şeriatle ilgili mesele
münasebettar: ilgili, alâkalı
nokta: husus
ref: kaldırma, gideme
sabit: durağan, değişmeyen.
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz
sünnet: farz ibadetler dışında Hz. Muhammed'in (asm) yapmayı âdet edindiği ibadetler
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri.
umumü'l-belva: umuma yayılmış, genelleşmiş belâ
Ummet: Muslumanların tamamı, bütün Muslumanlar

kanşayım. Fakat bu umumu'l-belva zaruretine karşı, fetvalara taraftar olmadığım hâlde diyorum ki:

Eğer mütedeyyin bir hekim-i hâzıkın gösterdiği ihtiyaca binaen kaplama sureti olsa, altındaki dış ağzın zahirî sinden çıkar, bâtın hükmüne geçer. Gusülde yıkanmaması guslü iptal etmez. Çünkü üstündeki kaplama yıkanıyor, onun yerine geçiyor. Evet, cerihaların üstündeki sargıların zarar için kaldırılmadığından ceriha yerine yıkanması, şer'an o yaranın gasl yerine geçtiği gibi, böyle ihtiyaca binaen sabıt kaplamanın yıkanması dahi dışın yıkanması yerine geçer, guslu iptal etmez.[1] وَالْعِلْمُ عِنْدَاللهِ Madem ihtiyaca binaen bu ruhsat oluyor. Elbette yalnız süs için, ihtiyaçsız dişleri kaplamak veya doldurmak bu ruhsattan istifade edemez. Çünkü, Hatta zaruret derecesine geldikten sonra, böyle umumu'l-belvada, eğer bilerek sû-i ihtiyârlanıyla olsa, o zaruret ibaheye sebebiyet vermez. Eğer bilmeyerek olmuş ise, zaruret için elbette cevaz var.

Said Nursî

222

Üç cesetli bir ruhun bir fıkrasıdır.
(Yani Hafız Ali, Sabri, Sarıbıçak Ali.)

Otuz Birinci Mektubun On Yedinci lem'asının On Yedinci notasının yedi meselesinden ikinci meselesi iken

1- Gerçek ilim Allah katındadır.

batın: iç, iç yüz, iç kısım
binaen: -den dolayı, bu sebepten
ceriha: yara
ceset: vücut, beden
cevaz: müsade, ruhsat.
ehl-i içtihat: içtihat yapma kabiliyeti olanlar, büyük din âlimleri
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
fetva: açıklama, yorum
gasl: yıkama, gusul.
gusl: boy abdesti, dinin gerekli gördüğü hallerde maddî manevî temizlik için şartları dahilinde yıkanmak.
hekim-i hazık: uzman hekim
hükmüne: yerine, değerine
ibaha: mubah kılma, bir şeyi haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması
iptal: boş, hükümsüz bırakma
istifade: faydalanma, yararlanma
madem: -den dolayı, böyle ise
mesele: konu
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
ruhsat: izin, müsaade, icazet.
sabıt: durağan, değişmeyen
sû-i ihtiyâr: kötü seçim, seçmenin fenalığı
suret: çare
şer'an: şeriata göre, şeriat bakımından, şerîatça
umumu'l-belva: umuma yayılmış, genelleşmiş bela.
vazife: iş, memuniyet.
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

Yirminci Lem'a olan ihlâs Risalesini aldım. Kuleönü'nde kardeşim Ali Efendi ile, Yirmi birinci Lem'a namıyla projektör misal, geceleri gündüze çeviren pek mübarek ve çok kıymettar ve gayet müessir bir risale ile, Yirmi İkinci Lem'a olan, On Yedinci Notanın Üçüncü Meselesi iken Lemaata karışmakla, sosyalizm ve bolşevizm oyunlarıyla, âlem-i insaniyetin fıtrat-ı hayat-ı hakikiyesini unutturmak, ebedî zulumatı, müsavat-ı esasıye namı ile, kendi şahıslarını istisna ederek, millet-i İslâmiyeyi esassızlığa attıkları, gazlı bombaları ile bir nevi geceyi getirdikleri gibi, güya istılâ ettiği manevî toprakta, kuvve-i inbatiyeye medar olacak, bir hayat dahi bırakmayarak ihrak ettikleri bir anda, şu Lem'a o âlemi tenvir ile, güneşi gösterip, âb-ı hayatı ile uyanık zemin üzerini yeşerttiğini gösteriyor.

Muhterem Efendimiz!

Bir hafta mukaddem, maddeten küçük ve manen büyük bir name-i mergubelerinizi, Bekir Bey vasıtasıyla bir ordu kuvvetinde aldım. Cenab-ı Erhamurrâhimîn'e hesapsız hamd ve şükür olsun ki, bizim gibi âciz, zaif, fakir, kusurlu kullarını, hiç bir zaman maddî ve manevî takviye-i rahmetinden baid tutmuyor. Esen rüzgârlar muvakkaten kapı ve pencerelerden girseler de, o hanenin sahibi derhal kapatıyor ve ayıktırdığını gösteriyor. Gerçi çok okuyamıyorsak da, yazıyı aynı vaziyette yazıyor.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

1 Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdu lillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

âb-ı hayat: hayat suyu
aciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi
baid: uzak, ırak
bolşevizm: bir çeşit idare sistem
Cenab-ı Erhamürrâhimin: İnayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
fıtrat-ı hayat-ı hakiki: gerçek tabiî yaşayış
gayet: son derece
gerçi: her ne kadar...
güya: sanki, sözde.
hamd: teşekkür, şükran
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer
ihrak: yakma, ateşe verme.
istılâ: ele geçirme, kaplama, yayılma
İstisna: kaide dışı bırakma
kıymettar: kıymetli, değerli.
lem'a: parıltı
maddeten: madde ve cısım olarak
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
mesele: konu
millet-i İslamiye: İslam milleti
misal: eş, benzer
mukaddem: öncelik tanınan öncelikli
muvakkaten: geçici olarak
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
müessir: tesirli.
müsavat-ı esasıye: tam eşitlik.
nam: ad, isim
name-i mergubane: rağbet edilen yazı, mektup
nevi: çeşit
risale: kitap, eser
sosyalizm: bir çeşit idare sistem.
takviye-i rahmet: manen güçlendirmek
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum
zaif: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, dermansız.
zemin: yeryüzü
zulumat: dinsizlik, zulüm ve küfür

Muhterem Efendim!

"Şu yazılan risaleleri nasıl buldunuz?" buyuruyorsunuz. Yâ Hazret-i Üstad, ne diyelim? Bizim manevî yara ve hastalıklarımızı teşhis buyurup, oldurmemek için her nevi mualeceleri ile memzuç, hem mugaddi, hem muessir tiryaklarını Cenab-ı Hakkın ihsanı ile gönderiyorsunuz. İhlâs hakkında evvelce ve bilhassa sonra ihsan edilen risaleleri okudukça, vücudumun ağndığını ve her zerresinin titrediğini, müteaddit diyarlardan tevellut eden kurtlar oynamaya başlayınca, en ahmak ve eblehçe hareketlerimi gösterdiler.

Şu Sözler bittecrube yazılmasıyla, umum kardeşlerimiz ikaz ediliyor. Ve her ferde kudsiyeti ile, guya o ferde hitap eder gibi, bir ulviyetle mâ-ı zemzem içiriyor. İhlâsı tam, vicdanı temiz, ruhu teslim, cismi lâtif, nesebi tahir kardeşlerimiz, bu ikaz ile Cenab-ı Erhamürrâhimîn'e niyaz edip, "*Yâ Rab, cumle ihvanımızı yaramaz şeylerden halâs et ve ihlâs-ı tamme ihsan et*" dualarında, salıfü'l-arz haslet-i hamse-i âliye ve ehliyeden olmayan ve kesafetli ruhuyla müteaddit nuru karıştıran ve zahir hâliyle sebeb-i risale olup, umumun dua ve himmetlerini her an arzulayan, bu uğurda Risale-i Nur'a serfüru ve serfeda edenleri, Cenab-ı Erhamürrâhimîn, Habib-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Kur'ân-ı Hakîm ve Hizbü'l-Kur'ân hurmetine mağfiret buyurup, niyet edip talep ettikleri hizmetinde muvaffak buyursun... âmîn.

aleyhissalâtü vesselâm: Allah'ın salat ve selamı ona olsun
âmîn: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bilhassa: özellikle
Cenab-ı Erhamürrâhimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
Cenab-ı Hak: Allah (c.c.)
diyar: yer
ebleh: pek akılsız, ahmak, aptal, bon-ak, budala
evvelce: daha önce.
güya: sanki, sözde
Habib-i Ekrem: en cömert sevgili Allah'ın sevgilisi olan Hz. Muhammed (ASM)
Habib-i Ekrem: Kerem sahibi sevgili Hz. Muhammed (a.s.m)
halas: kurtarma
haslet-i hamse-i âliye ve ehliye: İhlâsı tam, vicdanı temiz, ruhu teslim, cismi lâtif, nesebi temiz olmak gibi beş özelliği yüce olanlar
hazret-i üstad: sevgili ustad
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hizbü'l-Kur'ân: Kur'an hizmetkârı, Kur'an tarafından
İhlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihlas-ı tam: bütün işlerinde Allah rızasını gözetme
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ihvan: kardeşler
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
kesafet: kalınlık, yoğunluk, kesiflik, koyuluk, sıklık.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik
Kur'an-ı Hakîm: her yönüyle hikmetli Kur'an.
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş
mağfiret: Allah'ın (cc) affetmesi
mâ-i zemzem: Zemzem suyu
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî
memzuç: birbirinne mezcolmuş, karışmış
mualece: ilâç, ilâç yapma, ilâç kullanma
mugaddi: gıdalı, besleyici.
muvaffak: başarmış, başarılı.
muessir: tesirli.
müteaddit: çeşitli, bir çok
nesep: soy, sop, nesil, atalar zincirinin silsile
nevi: çeşit.
niyaz: rica, dua
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme
nur: Risale-i Nur'un herbiri
risale: konu, bölüm.
salıfu'l arz: dünyanın ve arzın evveli veya geçmiş zamanı
sebeb-i risale: Risale-i Nur'un yazılmasına sebep
serfüru: baş eğme, söz dinleme, itaat.
tahir: temiz, pak.
talep: isteme, dileme
teşhis: tanıma, fark etme, ne olduğunu anlama
tevellüt: doğma, doğum
tiryak: en iyi çare, baş ilâç
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliik
umum: bütün
vicdan: his, duygu
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyle
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

Şu mübarek risaleler, hararetli bir adamın suyu gördüğünde ufak bir kapta ise, kazanına koymak, büyük göl ve deniz ise, içine girmek istediği gibi, şu zamanın nursuz yakıcı şiddet-i hararetine karşı, ihlâs denizini göstermekle hareretі kesmek, hem her nevi cevahir ve elmas içinde bulunduğunu beyan etmekle o denize davet ediyor, nefsin talibi olduğunu riya ve hubb-ı câh gibi her cihette zararlı yılanlar gibi zehirleyen, ibadet perdesi altında dünyayı tahsil etmek isteyip, kabir kapısında hatasını bildiği ve teveccuh-ı nâsa muhabbetten, firavun gibi gark olurken dönmek isteyip, kimseye müyesser olmadığını ve daha teferruatı ile o âlemleri bu lem'alar oyle tenvir ediyorlar ki, eğer murad-ı İlâhî olsa, bu zamanın şöhretperest zındıklan da görselerdi, ellerindeki vücutlarına zemherir getiren buzları atıp, ihlâs ile iman edip, Kur'ân'ın elmas cevahirlenni alırlardı.

Muhterem Efendim!

Keramet-i Aleviye risalesi çok cihetlerle keramet olduğu gibi, Risale-i Nur şakirtlerini intibaha ve teşvike, sa'y ve gayrete, cesaret ve şecaate sevk ile, hareket ettikleri yolda yalnız olmadıklarını ve karşılarında düşmanın, yalnız onlann düşmanı olmayıp, belki, mazide duran ve bize pek yakından bakan ervah-ı aliyenin de düşmanı olup, o âlî ruhlar önümüzde pışdar, etrafımızda zırh gibi ve muhafız ve muavin olduklannı göstermekle, zaîflere kuvvet, havf edenlere cesaret ve şecaat, kavilere refik oluyor ve her zaman bu risaleye herkesin ihtiyacını gösteriyor. Bu zamanın kısve-ı ilmiye ve mümessil-ı din ve

ali: yüce, yüksek, ulu
beyan: açıklama, bildirme, izah
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
cihet: yön.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
ervah-ı ahiye: yüce ruhlar
firavun: eski Mısır hükümdarlarına verilen isim
gark: boğma, boğulma
hararet: susuzluk, susama
havf: korku, korkma
hubb-ı câh: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs
ihlâs: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
intıbah: uyanış
kavi: kuvvetli, güçlü
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kısve-i ilmiye: ilmi kisve, ilim adamlarına, hocalara ait elbise, ilmi kıyafet.
lem'a: parıltı
mazi: geçmiş zaman
muavin: yardımcı
muhabbet: sevgi, aşk derecesinde sevme
muhafız: koruyucu, bekçi
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
murad-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın istegi, arzusu, muradı
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
mümessil-ı dın: dın temsilcisi.
müyesser: kolaylaştırılmış, nasip olan.
nefs: kulun kötü ve günah olan hal ve huylan, sufi arzulan
nevi: çeşit
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı
risale: kitap, eser
risale: konu, bölüm.
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sevk: yöneltme.
şakirt: talebe, öğrenci
şecaat: yiğitlik, yüreklilik, cesurluk, korkusuzluk, kahramanlık, hamaset.
şiddet-i hararet: sıcaklığın hararetin şiddeti, sıcaklığın aşırı etkisi
şöhretperest: şöhret düşkünü
tahsil: elde etme, alma, kazanma
talip: talep eden, isteyen, istekli
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
teveccüh-ı nas: insanlann ilgisi, insanların insana vermiş olduklan deger
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir
zırh: koruyucu çelik levha.
zaif: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, dermansız
zemherir: kışın en soguk zamanı, şiddetli soğuk, kara kış.

rehber-i millet perdeleri ile ilmi *ene*'ye, dini dünyaya ve kendileri meyhaneye düşen ulemausûu haber vermekle, ehl-i iman ve irfanı insafa, ittifaka, ittihada davet ediyor.

Cümlemiz, hâk-i (ASM) pay-i Ekremîlenne yüzler sürerek, mübarek dest-i damen-i kerimanelerini öperiz efendim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Islâm Karyesinden *Kuleönü'nden*

Alî (RH) *Alî*

223

[Hüsrev'e hitaben yazılan bir mektuptur.]

(3) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ (2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ ۞ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى

وَالِدَتِكَ وَعَلَى أَخِيكَ وَعَلَى إِخْوَانِكَ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ (4)

Azîz, Mubarek, Sıddık Kardeşim!

Evvelâ: *Sözler*'e başlamadan iki ay evvel gördüğün mübarek rüya çok güzeldir, hem hakikattir.

Evet kardeşim, sen bir bahçe-i ebedî olan Kur'ân-ı Hakîm'in cennetinden, gul-ı Muhammedî (ASM) namında, hadsız nuranî hakîkatlerin fabrikası hükmünde, tefsır-ı hakaık-ı Kur'ânıye etrafında halka tutan ve sızın

1- Bâkî olan ancak Allah tır.

2- Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla.

3- Hiçbir şey yoktur ki Onu overip Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi 44.)

4- Allah ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzennize olsun. Allah ın selâmı rahmeti ve berekâtı senin validenin kardeşinin ve ihvanlarının uzenne olsun.

bahçe-i ebedî: daimi sonsuz bahçe.
ebedî: sonu olmayan daimî, sürekli.
ehl-i iman: İnananlar. İman sahipleri.
ene: ben, benlik.
evvelâ: öncelikle.
gul-i Muhammedî: kırmızı renkli bir gul çeşidi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâk-i pay-i ekrem: çok şerefli olan kışının ayağının tozu.
hakîkat: gerçek, doğru.
hitap: birine söz söyleme, sözü bir uzenne çevirme.
irfan: bilme, bilış, anlayış, vukuf.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
ittihat: aynı fikir ve görüşte olma, fikir birliği etme.
Kur'an-ı Hakîm: her yonuyle hikmetli olan Kur'ân.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
nam: ad, isim, lakap.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
rehber-i millet: milletin ileri gelenleri, rehberleri.
sıddık: hakikatı kabul eden.
tefsır-ı hakik-ı Kur'âniye: Kur'ân ın gerçek açıklayıcısı, yorumlayıcısı.
ulemau's-su: kötü alimler, dünyayı dine tercih eden âlimler.

gıbi çarklardan mürekkep olan bir cemaat-i mübareke içinde en has ve en yuksek mertebeye kâtıp tayin edildiğine, o rüya beşaret verdiği gıbı, biz de beşaret edıyoruz.

Saniyen: Bu defa bize yazdığın Mu'cizat-ı Ahmedıye (ASM) Risalesi çok hanka düşmüş. Kim ona bakıyor, bir zevk-i hakıkî hısseder. Demek oluyor kı, manevî, halis, samimî hisler, maddî nakışlar suretinde kendını hissettırıyor. Bu sırra ben muttalı olduğum vakıt, kardeşım Galib dahi aynı hısse ıştırak etti. "Evet, bunun altında manevî tebessüm var" dıye, senin hattını kendı hattına tercihle mukabele etti. O yazdığın risale vasıtasıyla pek çok insanlar imanlannı kuvvetleştiriyorlar, muhabbet-i Ahmedıye (ASM) kalblennde zıyadeleşiyor. Işaret-ı gaybıye hakkında şüpheleri kalmıyor. O sevap da senin defter-i a'malıne geçiyor. Kur'ân ve Resul-i Ekrem (ASM) kelimesinden başka, işaret ettiğin kelımat çok manıdardır, hem bır temeldır. O iki kelımenin mübarek tevafukuna bır hüccettir. Hem gösteriyor kı, bütün o tevafukatı dahi rıayet etmeyen, o iki kelimenin tevafukuna kalem karıştıramaz. Zannediyoruz ki, o risalelerin hatt-ı hakikîsini sen buldun veyahut yakınlaştın.

Salisen: Mabeynımızde münasebet manevî, ruhî, hakikî olduğu ıçın zaman ve mekân müdahale etmez. Dergâh-ı Ilâhîye müteveccih olduğumuz vakit, günde belki kaç defa, Hüsrev yanımda bir cıhette hazır olmakla beraber, senın o şınn yazılann, hususan On Dokuzuncu

beşaret: müjde
cemaat-i mübarek: berektlı degerlı topluluk.
cıhet: yon, görüş açısı
defter-i a'mal: insanlann ışledığı ve yaptıgı şeylerın kaydedıldıgı defter, amellerın deftern
dergah-ı Ilahiye: Cenab-ı Hakkın dergahı, kapısı, katı
hakıkî: gerçek, sahıcı
halis: katışıksız, saf, duru
hanka: olağanustu
hatt: yazı, el yazısı
hatt-ı hakıkı: asıl yazılış
hisse: görüşe, duyguya
hususan: bılhassa, özellıkle
huccet: delıl.
Işaret-ı gaybıye: gaypla ılgılı ışaret. Hz. Peygamber, muçtehıt imamlar tarafından gayba aıt ve rılen haberler, ışaret yolu ıle yapılan açıklamalar
ıştırak: ortaklık etme, katılma
kâtip: yazıcı
mabeyn: ara
maddı: madde ıle alakalı, cismanı
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
manıdar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
mekân: yer, mahal
mertebe: derece
muhabbet-i Ahmedıye: Hz. Peygambere duyulan sevgı
mukabele: karşılık verme, karşılama.
muttalı: bir ışten haberl olan, bılgılı, haberdar
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
mudahale: karışma
munasebet: ılgı, alaka, yakınlık.
mürekkep: den oluşmuş, den olma
müteveccih: bır cıhete donen, yonelen
Resul-i Ekrem: çok comert ve kenm olan elçı
rıayet: uyma, gozetme, saygı gosterme
risale: konu, bolum
ruhî: ruha aıt, ruhla ılgılı
sır: gızlı hakıkat.
Salisen: uçüncü olarak.
samimi: ıçten, candan gonulden
Sanıyen: ıkıncı olarak.
suret: bıçım, şekıl, tarz
tayin: vazıfeye gönderme, bır ışe yerleştırme, atama
tebessüm: gulumseme
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırine denk gelme
tevafukat: uygunluk.
vasıta: aracılık.
zevk-i hakıkat: gerçek zevk
ziyade: Artma, çogalma

Mektuptaki mübarek hattın göründükçe seni hayalimizce hazır ediyoruz. Ben ve buradaki arkadaşlar dahi seni burada görmek çok arzuluyoruz. Fakat Isparta sana çok muhtaçtır. Hem de şimdi hâl ve mevsim pek müsait görünmüyor. Onun için kardeşimi bir miktar yanımda bulundurmakla, sana zahmet vermek istemiyorum. Yoksa sen bize çok lâzımsın. İnşaallah bir vakit kaza edeceğiz.

Rabian: Şu mübarek şehr-i ramazan, Leyle-i Kadri ihata ettiği için, kendisi de omur içinde bir Leyle-i Kadirdir ki, muvaffak olanın ömrüne bin ömür katar. Dakikası bir gündür, saati iki ay, günü birkaç sene hükmünde bir ömr-i bâkîdir. Senden ve ahiret hemşirem, yani ikinci validem ve kardeşimin muhterem validesinden duanızı istiyorum. Madem duada sizi şerik ediyorum, siz de benim duama âmin hükmünde olarak dua ediniz.

Kardeşimiz Ali Efendi'ye dahi çok selâm ve dua ediyorum. İnşaallah tam Hüsrev'e lâyık bir kardeş oluyor. Sair kardeşlere senı tevkil ediyorum, selâm ve dua ediyorum. Bu eyyam-ı mübarekede bana dua etsinler.

Galib der: "Hüsrev'le manevî bir irtibat hissediyorum." Çok selâm ediyor. Ve bilhassa saatçı Lütfi Efendi'ye pek çok selâm ve dua ederim. Cenab-ı Hak ona, o bana yazdığı Pencere Risalesinin hurufu adedince ruhuna rahmet, kalbine nur, aklına hakikat, malına bereket ihsan eylesin, âmin, âmin.

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bereket: bolluk, bereket, gürlük.
bilhassa: özellikle.
Cenab-ı Hak: Allah (c.c).
eyyam-ı mübareke: mübarek günler.
hakikat: gerçek, doğru.
hal: durum, vaziyet.
hatt: yazı, el yazısı.
hemşire: kız kardeş, bacı.
huruf: harfler.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihata: kuşatma, içine alma.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
irtibat: bağ, münasebet.
kaza: hükmün yerine gelmesi.
Leyle-i Kadr: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazan'ın 27. gecesi.
madem: çünkü, için, değil mi ki... den dolayı, böyle ise, hele.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, aziz, saygın.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müsait: uygun, münasip.
nur: ilim.
ömr-i bâkî: daimî, kalıcı hayat.
rabian: dördüncü olarak.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
risale: konu, bölüm.
sair: diğer, başka, öteki.
şehr-i ramazan: ramazan ayı, oruç ayı.
şerik: ortak, hissedar.
tevkil: vekil etme, edilme.
valide: ana, anne.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Maksadım, ona o risaleyi yazdırmak, onu has talebeler dairesine idhal etmekti. Yoksa ona o zahmeti vermezdim. Maşaallah, hatem-i Mu'cizat-ı Ahmediyeyi (ASM) çok güzel tersim etmişsiniz. Sözler ile alâkadarlar içinde bu hateme tam kanaati olanların isimlerini bana yazsınlar, onlar ikinci dairede yazacağız. Tâ o nura hissedar olsunlar. Şükre dair nüshanız Kuleönülü Mustafa bir adama verip, o da muhafaza edememiş. Yağmur bir parça bozduğu için mahcup olarak, sana göndermeyip bana gönderdi. Benim de güzel yazılmış bir nüsham var, sana gönderiyorum. Ona göre yeni bir nüsha kendinize yazarsınız. Sen bana şükre dair yazdığın mübarek nushayı bir ay evvel Atabey tarafına göndermiştim. Kim aldığını bilmiyorum, elime geçmedi. Hem size Yirmi Sekizinci Mektubun Yedinci Meselesinin Hatimesini gönderiyorum. O Hatime, hatem-ı i'caza gelen tenkidatı reddediyor ve parlak bir mühr-i tasdik olduğunu gösteriyor. O hatemlerin bir nüshasını sana gönderdik. Orada hatemi gören ve kabul eden ve Sözler'le alâkadar olan zatların münasip gördüklerini boş kalan gözlere kaydedebilirsin.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Mirzazade

Said Nursî

---

1 Bâki olan ancak Allah'tır

ahırzaman: dünyanın son devresi.
âhiret: öbür dünya, ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişki.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
dair: ait, alakalı, ilgili.
ehl-i hak: ehl-i sünnet.
evvel: önce, ilk, birinci, ipteda, başlangıç.
hakiki: doğru, gerçekten.
hatem: mühür, damga.
hatem-i i'caz: mu'cize oluş şekli mührü.
Hatime: son, nihayet, bitiş.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
hizmet-i Kur'an: Kur'ân hizmeti.
idhal: dahil etme, içine alma, sokma.
ilm-i kelâm: kelâm ilmi. Cenâb-ı Hakkın zât ve sifatlarından, nübuvvet, haşir, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dâhilinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilim.
kıymet: değer.
kanaat: görüş, fikir.
kudsî: mukaddes, yüce.
mahcup: utanan, utanmış.
Maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel! Allah korusun.
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu.
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mühr-i tasdik: Tasdik mührü, kabul damgası.
münasip: uygun.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
nüsha: yazılı, yazılmış şey.
risale: konu, bölüm.
suret: tarz, yol, gidiş, usul, metot, uslûp.
talebe: öğrenci.
tenkid: eleştirme.
tersim: düzenleme, biçim verme.
umum: bütün.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: kişi, şahıs, fert.

بِاسْمِهِ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Aziz ve Gayretli Ahiret Kardeşim ve Hizmet-i Kur'ân'da Yoldaşım Hulûsî-i Sanî ve Sabr-ı Evvel!

Maşaallah Yirmincı Mektubun kıymetini güzel anlamışsınız ve güzel de yazmışsınız.

Mektubunda ılm-i kelâm dersini benden almak arzu etmişsiniz. Zaten o dersi alıyorsunuz. Yazdığınız umum Sözler, o nurlu ve hakikî ilm-i kelâmın derslendir. İmam-ı Rabbanî gibi bazı kudsî muhakkıkler demişler ki: Ahir zamanda ilm-i kelâmı, yani ehl-i hak mezhebi olan mesail-i imanıye-i kelâmiyeyı binsi öyle bir surette beyan edecek kı; umum ehl-i keşif ve tarikatin fevkinde, o nurlann neşrine sebebiyet verecektır. Hatta İmam-ı Rabbanî kendisini o şahıs gibi görmüştür. Senin şu âciz ve fakır ve hiç ender hiç olan kardaşın, bın derece haddımın fevkinde olarak kendimi o gelecek adam olduğumu iddia edemem, hıçbır cıhette lıyakatım yoktur. Fakat o ilerıde gelecek acıp şahsın bir hizmetkârı ve ona yer hazır edecek bır dumdan ve o büyük kumandanın pışdar bır neferi olduğumu zannediyorum. Ve ondandır ki, sen de yazılan şeylerden o acıp kokusunu aldın.

1- Allah'ın adıyla.
2- Hiçbir şey yoktur ki: Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3- Allah'ın selamı, rahmeti ve berekâtı uzennize olsun.

---

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
aciz: eli yetmez, gucu yetmez, güçsüz.
cihet: yon
dumdar: ask. ordunun arkasındakı kuvvet, artçı
ehl-i hak: gerçekcı
ehl-i keşif: bazı sırlan bilinmeyen hakikatlerı Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bilen velîler
ender: az bulunan
fevk: üst, üst taraf, yukarı uzerı
hizmetkar: hizmet yapan kımse, hizmetçı
Hulûsı-ı sanî: ıkıncı Hulûsı
iddia: davaya kalkışma, dava etme
ilm-i kelam: ıman, vahıy ilmı.
lıyakat: layık olma, ehlıyet
mesail-i imaniye-i kelamiye: vahıyle gelen ıman ılmının meselelerı konulan
nefer: rutbesiz asker, er
neşr: herkese duyurma, yayma, tamım
Sabr-ı evvel: bınıncı Sabrı
sebebiyet: sebep olma
tarikat: Allah'a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde mundın takıp edecegı terbiye usul ve yolu
umum: butun

Hem mektubunda [1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ya ait olan esran sual ediyorsun. Evet, o ayetin büyük bir denizinden çok Sözlerde kataratı, reşahatı vardır. Bahusus Yirminci Mektupta, Otuz Üçüncü Mektupta, Otuz İkinci Sözde, Yirmi İkinci Sözde onun bazı çeşmeleri var. Elbette o ayette çok tabakat var. Her taife bir tabakadan hissesini almıştır. Ruhum istiyordu ki, o ayetin bazı envarını yazayım, fakat şimdiye kadar muteferrik surette yazıldığından öyle kalmış. Şimdilik onunla iktifa edilmiş.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said

225

[3] بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [4] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

[5] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا

Azız, Suddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Fedakâr Arkadaşlarım Sabrı, Hafız Alı, Hüsrev, Re'fet, Bekir, Lütfı, Rüştü Efendıler!

Kardeşlerim, bu ramazan-ı şerîfte size âlem-i nurdan bahısler açmak arzulan var idi. Maalesef, bir hâdıse zulmet âleminden bahsetmeye beni mecbur ediyor. Bu yenı hâdıse ıçın etraftakı dostlar lısan-ı kàl ve hâl ıle

1. Allah gokleri ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)
2. Baki olan ancak Allah'tır.
3. Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla.
4. Hiçbir şey yoktur ki, Onu oyup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44.)
5. Allah ın selamı, rahmeti ve berekati ebedî ve devamlı olarak uzerinize olsun.

âlem-ı nur: nur alemi, aydınlık âlemi
azız: degerli.
bahıs: bahs, konu yapma, anlatım.
bahusus: hususiyetle, en çok he le.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
esrar: sırlar, gizli hakıkatler
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hıçe sayan, feda eden
hadıse: olay
hal: durum, vazıyet.
hısse: pay, nasıp, kısmet
hızmet-ı Kur'âniye: Kur'an hizmeti
iktifa: yeterli bulma, kâfi gorme
katarat: katreler, damlalar
lısan-ı kal ve hal: soz ve hareketler ile anlatılan mana, konuşma ve davranış dili
muteferrik: dagınık, ayrı ayrı
ramazan-ı şerîf: ramazan ayı
reşahat: damlalar, sızıntılar, serpintiler
sıddık: hakıkatı kabul eden
sual: soru.
suret: bıçım, şekil, tarz
tabaka: derece
tabakat: tabakalar
taife: kavim, kabile
zulmet: karanlık. Allah ın nurundan mahrum olma hâlı

meraklı, endişeli bir tarzda benden istizah istiyorlar. Onlar ve sizleri meraktan kurtarmak için o hâdiseyi iki kısım olarak bir parça beyan edeceğim.

Birinci kısım: Bu bize nispeten musibetli ve elîm hâdiseyi Cenab-ı Hak inayet ve rahmetiyle başka surete çeviriyor. Evet, *cennet ucuz olmadığı gibi, cehennem de lüzumsuz değil.* Bu hâdisenin bize karşıkı vechi rahmet görünüyor. Ehl-i dünyaya karşı vechi, cehennemin lüzumunu göstenyor. Filhakıka bu ramazan-ı şerifte hâdisenin sureti çok çirkindi. Fakat Gavs-ı Azamın dediği gibi, inayet gözünün altında ve hıfzında olduğumuzdan çok cihetlerle hakkımızda lemaat-ı rahmet göründü.

İkincisi: Bu ramazan-ı şerifte acz ü zaafı ve fakr u ihtiyacı tam hissedip Cenab-ı Hakka iltica etmek, bir suretde intibah ve heyecan ve şuur ve şiddet verdi. Ramazan-ı şerifte şimdi okuduğum münacatların okunmasına bu hâdise mühim bir kuvvet oldu. Zaten musibetler dergâh-ı Ilâhîye sevk etmek için birer kader kamçısıdır. Her okuduğum bir kelime ve dua da ve munacat da şuurlu ve şiddetli oluyor. Resmî ve ruhsuz olmuyor. Sahabelerdeki ibadetlerinin sırr-ı tefevvuku bu noktadandır. Tesbih ve zikri bütün manasıyla şuurlu bir surette söylediklerindir. (HAŞİYE)

Said Nursî

HAŞİYE: Bu mektubun mütebakısı bir maksada binaen buradan kaldırılmıştır.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
Cenab-ı Hak. Allah (c.c).
cihet: yön.
dergah-ı ilahiye: Cenab-ı Hakkın dergahı, kapısı, katı.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren.
fakr u ihtiyaç: büyük yoksulluk, fakirlik.
filhakika: hakıkatte, esasında, hakîkaten, gerçekten, doğrusu.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
hıfz: saklama, koruma, siyanet, muhafaza.
hâdise: olay.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
istizah: izahat isteme, bir işin açık olarak bildirilmesini isteme, açıklama isteme.
kader: takdir, kısmet, kudret, İlâhî hüküm.
musibet: felâket, bela, ansızın gelen belâ, dert, sıkıntı.
mühim: düşündüren, düşündürücü.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
nokta: husus.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
ramazan-ı şerif: şerefli ramazan ayı.
resmî: çok ciddî, çok sert.
sırr-ı tefevvuk: üstün olmanın sırrı, üstünlüğün sırrı.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sevk: yöneltme.
sureti: tarz, yol, gidiş, usul, metot, üslup.
şiddet: duygu ve davranışlardaki aşırılık.
şuur: bilinç, bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
tarz: üslûp, eda.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
vechi: yönü, yüzü.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

[Hulûsî Bey'e hitaptır.]

باسمه ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Azız, Siddık, Muhlıs Kardeşim!

Evvelâ: Biraderzadem Halil Nacı'nın dünyevî musîbeti beni de cidden mahzun eyledi. Cenab-ı Hak onu da kurtarsın, size de sabır ve tahammûl ihsan eylesin, âmin. Nurun eskiden beri hiç sarsılmayan muhlis bir kahramanı elbette dünyanın geçici, kıymetsiz, fânî vaziyetleri karşısında telâş etmez, mağlûp olmaz, inşaallah.

Sanıyen: Sılsıle-ı ilmıyede bana en son ve en mübarek dersi veren ve haddimden çok ziyade şefkatini gösteren Hazret-i Şeyh Muhammede'l-Kufrevî'nın Kuddise Sirruhunun hulefasından Alvarlı Hoca Muhammed Efendi'ye ve ihvanlarına çok selâm ve arz-ı hürmet ederim. Ve o havalide Nurlarla alâkadar senin dostlarına çok selâm ve Nur hızmetinde muvaffakıyetlerine dua ederiz.

[4] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Hasta Kardeşinız
Said Nursî

1. Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ebedî ve devamlı olarak üzerinize olsun.
4. Bâkî olan ancak Allah'tır.

alâkadar: ilgili, ilişki
amin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arz-ı hürmet: hürmet, saygı göstermek, saygı duyduğunu bildirme.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
dünyevî: dünyaya ait.
evvelâ: öncelikle.
fânî: ölümlü, geçici.
havalî: etraf, çevre, civar, yöre, dolay.
hitap: söz.
hulefa: halifeler.
hürmet: nayet, ihtıram, saygı.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf.
ihvan: sadık, samımî, candan dostlar, arkadaşlar.
inşaallah: Allah ızın verırse, manasında kullanılan bir dua.
kıymet: değer.
mağlûp: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş.
mahzun: hüzünlü, kederli, üzüntülü.
maksat: kastedilen şey, gaye.
muhlıs: ihlâslı, samımî, bir ışı hıç bır karşılık beklemeden sırf Allah rızası ıçın yapan.
musîbet: felâket, bela.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
mütebakı: geri kalan kısım.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
Sanıyen: ikinci olarak.
Sılsıle-ı ilmıye: ilımle ılgılı sılsıleler, ilmî tahsil derecelerı basamakları.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
vazıyet: durum.
ziyade: çok, fazla.

227

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız Kardeşim!

Beni merak etmeyiniz, inayet-i Rabbaniye devam ediyor. Maişet cihetinde kanaat ve iktisat beni ihtıyaçtan kurtarıyor. Sakın bir şey gönderme. Sen altı-yedi nefse bakıyorsun, benim yarım nefsim var. Sen beni değil, ben seni düşünmeliyim. Sabrı'nın mektubu ona yetişmemiş. Sen ve Hulûsî benim her bir amel-i uhrevîmde hissedarsınız. Mâh-ı ramazanda kazanç bire bindir. Sız de bana duanızla yardım ediniz.

Said

İşaret-i Alevıyeyi tam tasdık ettinız mi, Haşır Rısalesını çok kuvvetlı buldunuz mu?

228

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Bınler selâm. Sız maddî rütbenizden çok yüksek manevî rütbeniz iktizasıyla, ayn ayn yerlere gönderiliyorsun. O yerlerin sana ıhtıyacı var. Hıç merak etme. Senin Rısaletu'n-Nur hakkında mektupların çok talebe yerinde senin bedelıne hizmet-i Nurıyede çalışıyorlar. Bırıncılığı daıma sana kazandırıyorlar.

Kardeşiniz
Said Nursî

1- Her turlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah ın adıyla.

amel-i uhrevi: ahırete aıt fıl amel, ıbadet. Netıcesi ahırette görulecek amel.
azız: degerlı.
bedel: bır şeyın yerını tutan karşılık.
cıhet: yon.
daıma: her vakıt, sureklı, her zaman.
devam: bır hâlde bulunma, sureklı olma, daımlık, sürme.
hissedar: hısse sâhıbı, hıssesı olan.
hizmet-i Nuriye: Nur hızmetı, Rısale-ı Nur ıçın çalışma.
ıktısat: tutum, bınktırme, artırma, tasarruf.
ıktıza: gerektırme, luzumlu kılma.
ınayet-i Rabbaniye: her şeyın terbıye ve ıdare eden Cenab ı Hakk ın yardımı.
kanaat: elındekı ıle yetınmek.
maddi: madde ıle alakalı, cısmanı.
mâh-ı ramazan: ramazan ayı.
maişet: geçım, geçınme.
manevi: manaya aıt, maddî olmayan.
nefs: hayat, ruh, can.
rutbe: sıra, derece, mertebe, paye.
talebe: ogrencı.
tasdik: onaylama.

229

[Yıldız Mektubu]

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[2]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Çalışkan Arkadaşlarım Sabrî, Hüsrev, Hafız Alî, Re'fet, Bekir, Lütfî, Rüştü!

Size Cemaziyelahir ayında vuku bulan bir hâdise-i semaviye münasebetiyle bir mesele beyan edeceğim. Şöyle ki:

Hazret-i Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtu Vesselâmın zuhuru zamanında,[3] وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ ayetinin bir nümunesini gösterir bir tarzda, recm-i şeyatine alâmet olan yıldızların düşmesi kesretle vuku bulmuştur. Ehl-i tahkikin nazarında, o zaman vahiy zamanı geldiğinden, vahye şüphe gelmemek için kâhinler gibi gaybî ve cinler vasıtasıyla semavî haberlerine karışanlara set çekmeye alâmet ve işaret olmakla beraber, Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm cin ve inse mebus olarak teşrifine semavat ehlince bir şenlik, bir bayram gibi bir alâmet-i sürur olduğunu ehl-i keşif ve hakikat hükmetmişlerdir. Hem o mebus zat, ehl-ı kufur ve dalâlet için bir niran-ı muhrıka ve ehl-ı hidayet için envar-ı müşrika menbaı olduğuna, gaybî ve semavî bir işarettir. Şimdi şu Cemaziyelahir'de emsalı

alamet: iz, belirti, işaret, nişan
alamet-i sürur: sevinç belirtisi, işareti
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ehl-ı hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler.
ehl-i keşif: keşif ehli
ehl-ı küfür: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar
ehl-ı tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler
envar-ı müşrika: parlayan, doğan ışıklar
gaybı: gaybla ilgili, bilinmeyenle ilgili
hadısat-ı semaviye: gök hadisesi
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
kahin: gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse, falcı.

1. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
2. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ebedî ve devamlı olarak üzerinize olsun.
3. Yıldızlar saçıldığı zaman... (İnfitar Suresi, 2.)

kesret: çokluk
mebus: gönderilen, yollanan elçi
mesele: konu
münasebet: vesile, -dan dolayı
nazar: dikkat.
niran-ı muhrika: yakan ateşler, yakıcı ateşler
nümune: örnek, misal, örnek olarak gösterilen
recm-i şeytan: şeytanı kovma, şeytan taşlama
sıddık: çok doğru, çok dürüst.
semavat: semalar, gökler
semavî: semaya ait, gökten gelen
set: mâni, perde, engel, hail
tarz: biçim, şekil, suret.
teşrif: şereflendirme, şeref verme
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri sırlar ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
vasıta: aracılık
vuku: olma, meydana gelme
zat: kişi, şahıs, fert.
zat-ı Ahmediye: peygamberimiz
zuhur: ortaya çıkma

görülmemiş bir tarzda gece saat dörtte başlayıp, beş ve beş buçuğa kadar devam eden yıldızların düşmesi ehemmiyetli bir hâdise-i semaviyedir. Semavatın hâdisatı zeminimize baktığı cihetle herhâlde o hâdisatın dahi küre-i arzda bir eseri olacaktır. Cenab-ı Hakkın rahmetine sığınmalıyız ki, nıran-ı muhrika yapmasın, envar-ı müşrikaya çevirsin.

Evet, nasıl ki Kur'ân-ı Hakîm'in surelerinde ayetler birbirine bakar, işaret ederler; öyle de, Cenab-ı Hakkın bir Kur'ân-ı kebîri olan şu kâinatın ulvî, süflî sureleri dahi birbirine bakar, birbirinin nüktelerini izhar eder. Sema suresinde bizim gibi Lâfz-ı Celâli yalnız kırmızı yazmak değil, belki nur yaldızıyla Lâfza-i Celâl gibi yazılan yıldızlar ve o yıldızlardan fışkıran nuranî noktalar elbette bir işaret fişekleri hükmünde birer sırrı ilân ettiğini o mu'cizânüma semavî suresinin şanındandır. Kendimizce bir fâl-i hayır addetmeliyiz.

Saniyen: Size semavatın kırmızı yıldızlarını andıran Kur'ân'daki ism-ı Celâl'in iki bin sekiz yüz altı (2806) defa tekerrürü, Kur'ân semasını o nuranî yıldızlarla ziynetlendirmiş ve o adetlerin sahifeler, yapraklar, sureler itibanyla birbirine manidar münasebat-ı tevafukıyetleri daha ziyade letafetini, zıynetini güzelleştirmiş.

Bu defa size kendi nüsha-ı Kur'ânıyemi gondenyorum. Bu nushamda size gondenlen listeye göre ışaretler koydum. İsm-ı Celâl ve ısm-ı Rabbe ayrı ayn ışaret vaz edildı.

Cenab-ı Hak: Allah.
cihet: yon
emsal: eş, benzer
envar-ı müşrika: parlak fışkıran ışıklar
fal-ı hayır: iyi alâmet, iyi işaret
hadisat: hadiseler, olaylar
hadise-ı semaviye: gok hadısesi.
hukmunde: değennde, yennde
ilân: yayma, duyurma, bildirme
ism-i Celâl: sonsuz büyukluk, haşmet, ululuk ve yucelik anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
izhar: gosterme, açığa vurma
kâinat: evren, yaratılmış olan seylenn tamamı, butun âlemler
Kur'an-ı kebir: Büyük Kur'ân-ı Kerim
küre-i arz: yer küre, dunya
lafz-ı Celâl: Allah kelimesi
letafet: guzellik.
manidar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
mu'cizânüma: mu ozeli, mu cıze gosteren
munasebat-ı tevafukıye: uygun baglanış
nıran-ı muhrika: yakan ateşler, yakıcı ateşler
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nükte: ınce manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
nüsha: bırbınnın aynı olan suretlerin her bırı
nüsha-ı Kur'âniye: bır araya getınlerek cıltlenmış ve kıtap hâlıne getınlmış Kur'ân-ı Kerîm nüshası.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek
sır: gızlı hakıkat
Sanıyen: ikıncı olarak.
sema: gokyuzu, gok.
semavat: semalar, gokler
semavi: semaya aıt, gokten gelen
süflî: aşağılık, alçak, bayağı, adî.
şan: hal, keyfiyet, durum, mahiyet
tarz: bıçım, şekıl
tekerrur: tekrarlanma.
ulvî: yuksek, yuce, manevî ruhanı
vaz: koyma, konulma, atma
yaldız: parlak boya
zemin: yeryuzu
ziyade: fazlasıyla
ziynet: sus, bezek.

İsm-i Celâl'in tevafukat-ı adediyesi hem muntazamdır, hem manıdardır, fakat bir parça dikkat ister. Çünkü, risalelerde görünen tevafuk gibi, daima sahife sahifeye bakmıyor. Bazen sahife mukabiline değil, belki bir arkasına veya arkasının mukabiline bakar. Bazen bir yaprak atlar, bazen bir sahife iki sahifenin mecmuuna bakar. Meselâ: Otuz beşinci sahıfede on üç (13) adet Lâfza-ı Celâl gelir. Arkasına sekız (8), sonra beş (5) geliyor. Demek o on üç adet, bu ıkı rakama birden bakar ki, o da on üç ediyor ve hakeza...

Hem bazen bir sahife, iki sahifenin mecmuuna bakmakla beraber aynı suretınde ıkı adet gelır, her bın onun bır cüz'ünü gösterir. Meselâ: Sure-i Tevbe'de, 188 sahifede on altı Lâfza-i Celâl gelıyor, arkasında altı gelıyor, altının arkasında on geliyor. Beraber yukarıdan okunsa, on altı olur, tevafuk eder. Sure-i Ahzab'ın yine sahıfe dört yüz yirmi ıkıde (422) on altı ism-i Celâl geliyor. Zahırî tevafuku yok. Hâlbuki bır sahife daha evvel on gelir ve mukabilinde altı var; terkip edılse, on altı olur, tevafuk eder.

Hem bazen ism-i Rab ile beraber tevafuk eder. Bazen sahife sahifeye değil, yaprak yaprağa bakar. Hem bazen sahife rakamına bakar. Dokuz rakamı çok defa sahife rakamına baktığı için tevafuktan çıktığını hissettim.(HAŞİYE)

HAŞİYE: *Elhâsıl* Bazı esrar ı gaybıye için tevafukat şeklıni değıştırıyor Lâfza ı Celâlın dıger lâtıf ve cazıbedar ve manıdar bır tevafuku şudur kı Başta Fatıha sahıfesıyle beraber yüz ellı bır sahıfede elli bır defa yedi ıle sekız geliyor

cüz kısım parça
daima her vakıt sureklı her zaman
evvel once.
hakeza boyle boylece bunun gıbı yine oyle
ism-i Celal sonsuz bıluyukluk, haşmet ululuk ve yucellk anlamında Cenab ı Hakk ın bır ısmı
ism-i Rab Rab ısmı
Lafza-ı Celal Allah lâfzı kelımesı
manıdar nukteli ince manalı
mecmu butun hepsı
meselâ ornegın
meşveret fikır alışverişi.
mukabıl karşı.
rısale konu bolum
sahife sayfa
suret tarz, yol gıdış usul metot, uslûp
terkip bırleştırme
tetkik dıkkatle araştırma ınceleme
tevafuk uyma uygunluk, bırbırine denk gelme.
tevafukat uygunluk.
tevafukat-ı adediye sayılarla ılgılı uygunluk, raslantı, sayılann denklıgı sayıca muna sebet
zahiri gorunurde

Her ne ise, siz de tetkik edersiniz. Sonra meşveretinizle, gızlı tevafukatı gosterecek rakamları yazacağız. Yenı yazdığımız Kur'ân'dan tensıp ettığınız takdırde kaydedeceğiz. Başta yüz elli sahıfede, elli bir defa yedı ve sekiz geliyor; yirmi sekiz de sekizdir, yirmi üç de yedidir. Bu yedi, sekiz birbirine muvafık kabul edilmiş, yediden sekize sekizden yediye geçmekle tevafuk bozulmuyor. Bu iki rakamın Kur'ân'da mühim sırları bulunduğu hissedilir.

Salisen: Hazret-i Zat-ı Ahmediye (Aleyhisselâm) nasıl bir Şecere-i Tuba olduğunu ve asfıya ve evlıya ve sıddıkın, o şecere-i nuraniyenin meyveleri ve mesalik ve turuk onun dalları olduğunu gösterır bir silsile-i azıme, eskıden kalma ve eskımış bır sılsılename yanımda var. Onu güzelce tebyız etmek için hattı guzel, cetvelde mahareti bulunan zatları istıyorum. Şimdilik Husrev'le Tenekeci Mehmed Efendi, Bekir Ağada bulunan ölçü ile On Beş tabaka kâğıt beraber, Hafız Ali'nin haber gönderdiği vakit gelsinler.

Rabian: Yirmi Yedinci Mektuba ilhak edilecek, kardeşlerimizin bazı yeni fıkralarını size gönderdim. Hakikaten bu fıkralar ve umum Yirmi Yedinci Mektubun fıkraları çok faydalıdırlar. Ehemmiyetli tatlı hoş güzel manalar, dersler, teşvik, teşçi eder hısler vardır. Ben kendim onlardan tatlı ıstıfade edıyorum, tembel olduğum zaman

asfıya: samımî dostlar, azizler
ehemmiyetli: onemlı
evlıya: velıler, Allah dostları.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hakikaten: dogrusu, gerçekten.
hatt: yazı, el yazısı
Hazret-i Zat-ı Ahmedıye, sevgılı peygamberımızın zatı.
ilhak: dahil etme, ekleme
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
meharet: ustalık, becenklılık, huner
mesalık: meslekler, tutulan yollar, sulûk edılen yollar
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
rabıan: dorduncu olarak.
sıddıkîn: sıddıklar, dogru sozlu olanlar, samımıyetle ıman etmış olan ve bunun geregine tam olarak uyanlar
sır: gizlı hakıkat.
Salisen: uçuncu olarak.
sılsıle-i azıme: buyuk sılsıle, ard arda gelen şeylerın olusturdugu buyuk sıra
sılsılename: tarıkat şeyhlerı zıncırı
şecere-i nuranıye: nurlu sulâle, nurlu sılsıle.
Şecere-i Tuba: Cennetteki Tuba agacı
tabaka: tek yapraklı kâgıt.
tebyız: müsveddeyı temıze çekme, beyaza çekme
tensıp: uygun gorme, munasıp kılma, uygun bulma
teşcı: gayrete getırme
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbınne denk gelme
tevafukat: uygunluk
turuk: tarıkler, yollar
umum: butun.
zat: kısı, şahıs, fert.

bana ehemmiyetli bir teşvik kamçısı oluyor. Hem ne ise Kardeşlerim, gücenmeyiniz, bir miktardır sizlere mektup yazdığım zaman birbirinden uzak meseleleri topluyorum. Her mektup bir aşure olur.

Hamisen: Ben kolu kısa boyu kısa cübbeme razı oldum, daha bir şey lâzım değil. Hüsrev'in sakosu yanımda makbul misafirdi, göndeniyorum. Validesinin bir derece kesb-i afiyet ettiğinden çok mesrur oldum. Cenab-ı Hak sıhhat ve afiyet versin. Orada Hüsrev'in kardeşi Ali Hasan ve Tenekeci Mehmed Efendi ve Hafız Ahmed gibi Sözler'le alâkadar olanlara selâm ediyorum.

Kardeşiniz

Said Nursî

Numune için gonderilen kâğıt zayı olmuş, göremedik. Beyaz kâğıttan sız intihab edersınız. Sulfato geldı, fakat çoktur. Mehmed Efendı bana yenıden bır levha yazması benı mınnettar ediyor. Cenab-ı Hak yazdığı her bir harfe mukabıl bın sevap ıhsan eylesın, amın, amın.

afiyet: sağlık, esenlik
amın Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
aşure: içinde çeşitli unsurlar bulunan karışık
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cübbe: üste giyilen bol ve uzun elbise
ehemmiyetli: önemli
hamisen beşinci olarak beşincisi beşinci derece
ihsan: verilen, bağışlanan şey
intihap: seçme.
kesb-i afiyet: afiyet bulmak.
levha çerçevelenerek duvara asılan hat.
makbul: geçerli muteber
mesrur: sevinçli, memnun.
mınnettar bir iyiliğe karşı minnet duyan
mukabıl: karşılık.
razı rıza gösteren kabul eden hoşnut olan
sıhhat: sağlık, esenlik.
sako üste giyilen erkek elbisesi
sulfato: sıtma hapı
Valide ana anne

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

بِعَدَدِ حُرُوفِ الْقُرْآنِ وَأَسْرَارِهَا [3]

Ey Bu Dâr-ı Fânîde Medar-ı Teselliler, Bu Diyar-ı Gurbette Enisler ve Esrar-ı Kur'âniyede Beni Iştiyaklarıyla Konuşturan Zeki, Ferasetli Muhataplarım!

Sizlere, yalnız bir iki dakika temaşa etmekle ne derece acınacak bir hâlde nakıs bir hat ile çalıştığımı ve sizin kıymettar kalemleriniz ne kadar bana ehemmiyetli olduğunu ihsas etmek için kendi hattımla tashihsiz bir fihriste-i huruf göndermiştim. Hâlbuki, sizler bir iki dakika değil, saatlerce baktınız ve günlerce zaptettiniz. Bundan anladım ki, siz ona fazla merak ediyorsunuz. Onun için size o listenin tebyizini gönderiyorum. İstersenız kendinize bir suret alırsınız. Fakat bunu biliniz ki bu fihriste muvakkat bir mehaz olmak için takribî bir tarzdadır. Ben kolaylık için kısmen eski mahfuzatıma kısmen iki mıkyas ile dokuz saatte perişan hattımla yazmıştım. Sonra anladım ki, bu vadide bir tefsir köyümüzde var. O tefsiri getirdik, mukabele ettik. Ekseriyet-i mutlaka ile tevafuk etmişiz, birkaç büyük yekûnlarda on-on beş küçük yerlerde muhalefet oldu. Tahkikat netıcesinde, tefsırın matbaa ve müstensihlerin eser-i sehvi olarak muhalefet olmuş. İkı üç yerde musvedde lıstemızı tashıh ettık. Sonra o

kısmen: kısmı olarak, bir kısım
kıymettar: kıymetli, değerli
mahfuzat: ezberlenmiş şeyler
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
mikyas: nispet, derece, ölçü
muhalefet: uygun olmama, aynılık, zıtlık.
muhatab: kendisine hıtap olunan
mukabele: karşılaştırma, ikisini yanyana koyup karşılaştırma
muvakkat: geçici
müstensih: istınsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan
müsvedde: temize çekilecek yazı
nakıs: noksan, eksik
suret: nüsha, kopya
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
takribî: kesin olmayan, ihtimale göre olan, aşağı yukarı, tahminî
tashih: düzeltme, yanlışını gıderme
tebyiz: temize çekilmiş
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'ı açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
temaşa: bakma, bakıp seyretme
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
vadi: iki dağ arasında kalan çukurca arazi
yekun: hep, bütün, cümle
zapt: tutma, alma, yazma.

1- Allah'ın adıyla

2- Hıçbır şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Allah'ın selamı, rahmet ve berekatı Kur'ân'ın harfleri ve esrarı sayısınca üzerinize olsun

dar-ı fani: olumlu, kaybolan, gelip geçici, yok olup giden yer, dünya
diyar-ı gurbet: gurbet diyarı, yabancı memleket, gurbet ili
ehemmiyetli: önemli
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk.
enis: dost, arkadaş, yar, sevgili, yoldaş
eser-i sehu: yanlışlık eseri
esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın sırları
feraset: anlayış, çabuk sezış, kavrayış
fihriste: katalog, liste
hatt: yazı, el yazısı
huruf: harfler
ihsas: hissetirme, sezdirme
iştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme

tashihimizin yanlış olduğunu anladık, daha listemizi değiştirmedik. Matbaa hatası olarak tefsir tashihe muhtaç zannettik, fakat edemedik. Çünkü, sahibi büyük bir müdakkik ve matbaa da Camiü'l-Ezher yanında ve kurbünde, Ezherî ulemasının nazan altında olduğundan tashihe cür'et edemedim. Aynı tefsiri, tebyiz ile beraber gönderiyorum. Ona bakarsınız, fakat tenkide uğraşmayınız. Çünkü, benim listem takribîdir, daha tahkikî yapmadım.

Tefsir ise, çoğunda rivayete istinat eder. Hem bazı Sure-i Mekkiyede Medenî ayetler girmiş. Belki, hesaba dahil etmemiş. Meselâ, Sure-i Alâk'ta hurufu yüz küsur demiş. Muradı, en evvel nazil olan nısf-ı evveldir. O doğru söylemiş. Ben ise eski mahfuzatıma istinaden mecmu-ı sureyi zannettiğim için onun sevabında hata etmişim. Hem tevafuktaki esrar, küllî yekûnlara bakar. Takribî fihriste bize kâfidir. Kenzü'l-Arş'ın uç nüktesinde yazılan tevafukat, küsuratın değişmesiyle değişmezler. Belki büyük yekûnların değişmesiyle dahi o tevafukat bozulmaz.

Meselâ, Sure-i Kehf ile otuz dokuz sure, bin adedinde ittifak ediyorlar. Bir iki tane bin adedini kaybetse, o mühim tevafuk bozulmaz. Ve hakeza... Küsuratın çendan esran var, daha bize tamamıyla açılmadı. İnşaallah açıldığı vakitte fihriste dahi tahkiki bir surete girecek.

Said Nursî

cür'et: cesaret etme, yüreklilik, yiğitlik
çendan: gerçi, her ne kadar
dahil: içine girme, sokma
esrar: sırlar, gizli hakikatler
fihriste: katalog, liste.
hakeza: böylece, bunun gibi
huruf: harfler
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
istinaden: istinat ederek, dayanarak
İstinat: dayanma, delil olarak kabul etme
İttifak: birleşme, rast geliş
kâfî: yeterli
kurb: yakın olma hali, yakınlık.
küllî: umumi, genel
kusurat: küsurlar, artan kısımlar, artıklar
mahfuzat: ezberlenmiş şeyler
mecmu-ı sure: sürenin tamamı
medenî: medine şehrine ait olan
mesela: örneğin
muhtaç: ihtiyacı olan.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
muhim: önemli, ehemmiyetli
nısf-ı evvel: birinci yarı, ilk yarı.
nazar: dikkat.
nazil: nüzul eden, inen
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme
suret: biçim, tarz
tahkikî: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını, esasını bilerek inanma
takribî: kesin olmayan, ihtimale göre olan, aşağı yukarı tahmini
tashih: düzeltme, yanlışını giderme
tebyiz: temize çekilmiş.
tefsir: Kur'an-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
tenkit: eleştiri
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
tevafukat: uygunluk.
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri
yekûn: toplam, tutar

[Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Azız Üstadım!

Cemazıyelahır ayında vuku bulan وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ[1] ayetinin ifade ettiği hâlâtın bir numunesini izah eden hâdisat-ı semaviye ile, Kur'ân'ın semasında parlayan Lâfza-ı Celâl yıldızlarının acip ve tatlı tevafuklarını ders veren o kıymettar mektubunuzu, Hafız Alı kardeşimiz de dâhil olduğu hâlde Re'fet, Bekir, Lütfi, Rüştü, Keçeci Mustafa Efendi ve ağabeyim Ali Efendi ile beraber okuduk. O gece meclisimiz pek tatlı idi. Hâdisat-ı semaviyeyı hayret ve taaccüple ve pek büyük bır sevinçle karşılayarak, mele-i âlânın bayramlarına bız de iştırak etmiştik. Nasıl ki bu hâdıse-ı semavıyenin bırıncı defa vukuu, (başta insan suretinde yapılmış *Hubel* tabir ettikleri büyük putlarıyla 360 putu ilâh kabul eden) müşrikîn-ı Kureyş'in helâkini netice vermişti.

İnşaallah bu ikinci vukuda 14'ncü asr-ı Muhammedîde ve Avrupa terakkıyatı ile iftıhar ettiği ve yirminci asır namını alan bu günde, ehl-i fetretin putperestliğinin daha feci bır surete giren suretperestliğinin kökü kesileceğini, bize ilân ediliyordu.

Bu ilân, ümmet-ı merhume-ı Muhammediyeye, pek güzel ve pek hayırlı bir fütuhatı hazırladığını hatırlatarak, mahzun kalblerımızı şenlendırmış, ağlayan yüzlenmızı

1- Yıldızlar saçıldıgı zaman. (İnfitar Suresi, 2.)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
asr-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'e aıt asır, onun yaşamış olduğu yüzyıl.
dahil: beraber
ehl-i fetret: Hz. Isa (a.s) dan peygamber efendimız (a.s.m) zamanına kadar kı bulanık zamanda yaşayanlar
fıkra: kısım, fasıl, bolum
feci: dehşetli, korkunç
fütuhat: zaferler, fetıhler, galıbıyetler
hâdisat-ı semaviye: gokyüzunde meydana gelen olaylar
hadise-i semavıye: gok hadısesı
halat: haller, durumlar, vazıyetler.
helak: yıkılma, bıtme, mahvolma, harap olma.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
iftihar: gurur, övünme.
ilah: tanrı, ma'bud
ilân: yayma, duyurma, bıldırme
İnşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
ıştırak: katılma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kıymettar: kıymetlı, değerlı
Lafza-ı Celal: Allah lafzı, kelımesı
mahzun: huzunlu, kederlı, uzuntulu
mele-i a'la: buyuk ve ılen gelen melekleri toplandıgı yer
müşrikin-i Kureyş: Kureyş muşrikleri
nam: ad, ısım
nümune: ornek.
putperestlik: puta tapma durumu, puta tapıcılık
sema: gokyuzu, gok.
suret: bıçım, gorunuş, kılık, kıyafet
suretperestlik: resme, şekli gorunuşe tapma
taaccüb: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tabir: ifade, soz
terakkıyat: ılerlemeler, gelişmeler, yukselişler
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırıne denk gelme
ümmet-i merhume-i Muhammediye: Allah ın rahmet, şefkat ve merhametine mazhar olan Muhammed (ASM) ummetı, Muslumanlar, Islam mılletı
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vuku: olma, meydana gelme

güldürmüş, gamnâk çehrelerimize beşaşet serpmişti. dimağımızda Asr-ı Saadetin o cazibedar hayatını canlandırmış, güya maziyi istikbale çevirerek, bir müddet o âlemlere ve o nezih ruhlu, ulvî düşünceli insanlar arasında yaşatmıştır.

Saniyen: Lâfza-i Celâlin manidar ve münasebettar tevafukatını temaşaya koyulduk. Bu tevafukat, ihtiyârsız nazarımızı kendisine çeviriyordu. İrae edilen kısımlar ve tevazun ettirilen âdetler, o kadar şirindi ki, okurken kalbimize serinlik, dimağımıza bir inkişaf, ruhumuza bir gıda veriyordu...

Vaktimizi artırmak için, yan yazıyla yazılan Kur'ân-ı Kerîm'in 15 nci sahifesine kadar 7,8 adetler tevafukatını muhafaza ederek, 51 defa gelmesi, mektubun nihayetini asel (bal) ile bağlıyordu. Ne kadar garipdir ki, bu rakamların hem yazılmaları birdir, hem sırada kardeşlikleri birdir ve hem de sahifede gösterdikleri rakamla tevafukları birdir.

Ey Sevgili Üstad!

Cenab-ı Hak sizden çok razı olsun, yeni yeni meyveler ve fâkihelerle tegaddi suretiyle takviye-i ezhana, hem de def-i cû suretiyle ıztıraplarımızı teskine vasıta oluyorsunuz.

Hüsrev

âlem: dünya, cihan
asel: bal
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberimiz (a.s.m) ve Dört Halifenin yaşadığı devire verilen ad
beşaşet: güleryüzlülük, güleryüz
cazibedar: çekici, cazibeli
def-ı cu: açlığı gidermek
dimağ: akıl, şuur
fakihe: yemiş, meyve
gamnâk: gamlı, tasalı, kaygılı
güya: sanki
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
inkişaf: gelişme
İrae: göz önüne koyma
istikbal: gelecek, gelecek zaman, atı
Lafza-ı Celal: Allah lâfzı kelimesi.
manidar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
mazi: geçmiş zaman
muhafaza: koruma.
müddet: süre, zaman.
münasebettar: ilgili, alâkalı
nazar: dikkat.
nezih: güzel, kibar
nihayet: son
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
saniyen: ikinci olarak.
suret: biçim, şekil, tarz
tegaddi: gıdalanma, gıda alma, beslenme
takviye-i ezhan: zihinleri takviye etme, fikre ve zekaya kuvvet verme.
temâşâ: bakma, bakıp seyretme
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
tevafukat: uygunluk
tevazûn: denklik, denk olma
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vasıta: aracı

[Hüsrev'in fıkrasıdır.]

Sevgili Üstadım, Azız Hocam, Efendım Hazretlerı!

El ve ayaklannızdan öperek sıhhat ve afıyetınız ıçın duacıyım Bu hafta zarfında yazıp ıkmaline muvaffak olabıldığım yirmi altıncı ve onuncu cuzlen ve Kur'ân-ı Kerîm'in tamamen yazılmasından mütevellit sürurlanmı ifade eden şu arîzamı takdim ediyorum.

Sevgili Üstadım! Bu hususta maruz kaldığım, o Furkan-ı Ezeli'nin bazı ınayatından bahsetmekliğime musaade edilmesini rica edenm. Şöyle kı

Lâfza-ı Celâl ve lâfz-ı Rab tevafukatıya, kelime tevafukatını muhafaza etmek suretıyle, bır Kur'ân-ı Kerîm yazılmasını emir buyurduğunuz vakıt pek büyük bir sevinçle kaleme sarılmıştım İlk yazdığım üç cüz'ün başlangıcında o kadar müşkulâtla yazı yazıyordum ki, sevincimi yeis, şevkımi fütur doldurmuştu Esasen Arabî hattımın hiç olmaması, ye'sımı teşdıt, futurumu tezyit ediyordu

Sevgili Üstadım! Bu hâl çok devam etmedi. İlk gunlerde sabahtan akşama kadar çalıştığım hâlde beş veya altı sahıfe yazı yazabılmek, benım ıçın büyuk bır muvaffakıyet iken, Kur'ân-ı Azîmülburhan'ın yardımı ımdadıma yetıştı. Muşkulâtın yennı sürur, teessurün yennı sevinç kapladı Bazı günler kalemi elimden bırakmamak ıçın namaz vaktının uzamasını veyahut gurubun olmamasını

Arabî: arapça dil.
arıza: ısteklenni arz etme dıle getırme alttan uste takdım edilen yazı veya mektup
azız: degerli.
bahıs: bahs konu yapma anlatım
cüz: Kur ân ın bolündüğu otuz kısımdan her bın
esasen: aslında temelinde dogrusu
fıkra: kısım fasıl bolum.
fütur: zayıflık gevşeklık, usanç.
gurup: guneşın batması
hâl: durum vazıyet.
hat: yazı el yazısı
husus: mevzu konu
İfade: anlatma anlatım, anlatış.
ıkmal: tamamlama bıtırme
İmdat: yardım
ınayat: lutuflar ıhsanlar ıyılıkler yardımlar
Kur'an-ı Azımülburhan: açıklamalanyla dogruyu yanlıştan hakkı batıldan ayıran büyük delıl Kur an
lafz-ı Rab: Rab kelimesı.
Lafza-ı Celâl: Allah lâfzı kelimesi
maruz: tesır altında
muhafaza: koruma
muvaffak: başarmış başanlı.
muvaffakıyet: başarma başanlı olma
müsaade: ızın.
müşkulât: muşkıller güçlukler, zorluklar
mütevellıt: dogan dogmuş
sıhhat: saglık, esenlık.
sahıfe: sayfa
suret: bıçım şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
şevk: keyif neşe, sevinç.
takdım: arz etme sunma
teessür: kederlenme, uzülme acı duyma
teşdıt: şıddetlendırme
tevafukat: uygunluk
tezyıt: arttırma çogaltma
Üstad: Bedıüzzaman Saıd Nursî Hazretlerinin ozel ısım yenne geçen bır sıfatı ogretıcı ogretmen
yeis: umıtsızlık.
zarfında: ıçensınde.

temenni ediyordum. Bazen olurdu, sabahlara kadar yazı yazmak isterdim. Bazen olur, yazılması gayet güç sahifelere, Kur'ân'dan istimdat ederdim. Gayet kolaylıkla, o sahifeyi yazmaya muvaffak olurdum.

Bazen en kolay yazılacak sahifelerde, istimdadı bırakırdım. Elimde kalem güya yazı yazmakta ızhar-ı acz ederdi. Hatta bazen yanlış yazarak sahifeleri tebdil ettiğim olurdu.

Bu kadar teshilât arasında, Arabî hattımın şeklinin değişmekte olduğunu gördüm. Birinci defaki yazdığım yazılarımla son yazdığım yazılarımı karşılaştırdığım vakit, böyle çapraşık bir yazıyla, nasıl olur da dilâver bir pehlivan gibi ortaya atıldığımı düşünerek evvelce çok me'yus oldum. Sonra da sevincimden mesrurâne şükürler ettim.

Kur'ân'da mevcut tevafukatıyla beraber yazan Hafız Ali, Hoca Sabri, Hafız Zühtü gibi kardeşlerimin yazdıklarını gördükçe, şevkim artıyordu. Ümidin fevkinde bir terakkiyat gördüm. Bu esnalardaki inayetin bir kısmı kalbe tulû ediyordu. Bir kısmı idare-ı taayyüşüme taallûk ediyordu. Bir kısmı da yazı yazarken vuku buluyordu. Meselâ son bir hâdiseyi arz edeceğim. Şöyle ki:

En son yazdığım Sure-ı Tevbe'nin 197. sahifesinde altı Lâfza-ı Celâl mevcut, dimağıma sahifenin yazılacak şeklini hazırladım.[1] سَيَرْحَمُهُمُ اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ayet-i celîlesindeki ıkı tane Lâfza-ı Celâl tevafuk harıcı kalmak

1 İşte onları Allah rahmetine erişirecektir. Muhakkak ki Allah ın kudreti her şeye galipdir ve onun her ışı hikmet iledir. (Tevbe Suresi 71.)

Arabî: Arab diline ait
arz: sunma, bildirme
âyet-i celîle: celâl sahibi, büyük ayet.
dımag: akıl, şuur
fevkinde: üstünde
gayet: son derece.
güya: sanki
hâdise: olay
harıcı: dışa ait, dışarı ile ilgili
hatt: yazı, el yazısı
hikmet: gaye, fayda
ıdare-ı taayyuş: yaşama, geçimdeki ıdare, yaşam tarzını çekip çevirme.
inayet: yardım, ihsan, lutuf
istimdat: aman dileme, merhamet ve yardımına sığınma
ızhar-ı arz: güçsüzlüğünü gösterme
Lafza-ı Celal: Allah lâfzı kelimesi
me'yus: yelise düşmuş, ümitsiz, kederli.
meselâ: örneğin
mesrurane: sevinçli bir şekilde sevinerek memnun olarak.
muvaffak: başarmış, başarılı
pehlivan: pehlivan, güreşçi
sahife: sayfa
şevk: keyif, neşe, sevinç.
taalluk: munasebet, rabıta
taayyüş: yaşama tarzı
temenni: dilek, istek, arzu
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
teshilât: kolaylaştırmalar
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
tevafukat: uygunluk
tulû: doğma, doğuş
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş

suretiyle yazmaya başladım. Vaktaki [1] فَمَا كَانَ اللّٰهُ 'daki Lâfza-i Celâl'i yazdım. Düşündüm ki, istediğim gibi olmayacak, öyle ise üç bir, iki bir tevafuk olsun dedim. Ben tevafuk edecek Lâfza-i Celâle yaklaştıkça, Lâfza-i Celâller tevafuktan uzaklaşıyorlardı. Bir türlü arzu ettiğim şekilde muvaffak olamadım. En nihayet hâl-ı hazır vaziyet vücuda geldi. Sahifeyi değiştirmek istedim. Baktım bu sahife ihtiyârımı dinlememişti. Bunda bir maksat ve bir gaye olacağını hatırlayarak, sahifeyi yırtmadım. 198'inci sahifeyi yazdıktan sonra dikkat ettim. 197'inci sahifede tevafuk harici bir satırdaki iki Lâfza-i Celâl 198'inci sahifede aynı satır üzerindeki, iki Lâfza-i Celâl ile üst üste geldiğini ve diğerinin 199'uncu sahifede pek cüz'î bir inhiraf ile (belki yarım santim kadardır) diğer bir Lâfza-i Celâl'in üstünde olduğunu gördüm.

[2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي diyerek, Cenab-ı Hakkın benim gibi âlil ve pek çok masiyet ve kusurlu bir kulunu böyle kudsî bir hizmette istihdam ettirdiğinden dolayı, nihayetsiz sürura müstağrak oldum.

Bu inayet ve muvaffakıyetler fazilet ve mübecceliyette, her şeye tefevvuk eden susmaz ve susturulmaz bir ses, feyyaz bir zıya ve nevvar bir azametle, yırmı sekiz bin âleme imamlık eden, ders veren o Furkan-ı Ezelî'nin hadsiz kerametlerinden bir kerameti ve nihayetsiz mu'cizelerinden, kıvılcım-misal küçük bir lem'ası idi.

1- Allah onlara zulmetmedi. (Tevbe Suresi, 70.)

2- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdu-lillâh" kısmı birçok âyette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. âyetidir.)

âlem: varlık sınıflarından her biri.
alil: hasta, hastalıklı.
azamet: büyükük.
cüz'î: küçük, az.
fazilet: bilgi, hüner.
feyyaz: gür, bereket veren.
furkan-ı Ezelî: hak ile batıl'ı ve kötü, hayır ve şer arasındaki farkı gösteren ezele bağlı Kur'ân.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâl-ı hazır: şimdiki durum.
harici: dışa ait, dışarı ile ilgili.
ihtiyar: irade, tercih.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inhiraf: sapma.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
keramet: kerem, lütuf, ihsan, bağış.
kudsî: mukaddes, yüce.
lâfza-i Celâl: Allah lâfzı, kelimesi.
lem'a: parıltı.
maksat: kastedilen şey, gaye.
masiyet: günah, kötü şey.
misal: benzer, örnek.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muvaffak: başarmış, başarılı.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mübecceliyet: yücelik, ululuk, azızlık.
müstağrak: gark olmuş, dalmış, batmış, içine girmiş.
nevvar: çok nurlu, çok parlak, nurlu, aydın, parlak.
nihayet: en sonunda.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
sahife: sayfa.
suret: tarz, yol, gidiş, usul, metot, uslup.
sürur: sevinç, mutluluk.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vaktaki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
vaziyet: durum.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

Cenab-ı Hak dergâh-ı izzetinde kabul buyursa benim gibi, zillet ve meskenet her tarafını kaplayan kusurlu, âciz bir abd için, ne büyük bir saadet. İşte sevgili Üstadım: Himmet-i âliniz kı ve لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ[1] hitab-ı izzetine mazhar olan menba-ı füyuzat Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimizin himemat-ı kudsiyeleri ile ve refik olan Kur'ân-ı Azimüşşan'ın kerametleri ile ve Cenab-ı Vacibü'l-Vücud Hazretlerinin musaade ve lütufları sayesinde ve yine onların rızası uğruna, Ümmet-i Muhammed (a.s.) için vasıta olup yazdırılan bu Kur'ân-ı Kerîm'i, size takdim ederken fakir talebeniz, (size ciddî bir talebe, hakikî bir kardeş, mutî bir evlât ve Peygamber-i Zîşan Efendimiz Hazretlerine ümmet ve Hallâk-ı Kerîm'e de kemter bir kul) olabilmek dilekleri ile el ve eteklerinizden kemal-i tazim ile ve hürmetle öperim. Efendim Hazretleri.

Fakir talebeniz
Ahmed Hüsrev

233

[Milâslı Halil İbrahim'in fıkrasıdır.]

Efendim!

İsterim ki Yirmi Yedinci Mektubun tatlı sedaları içensinde benim de boğuk sesim çıksın, lâkin heyhat o maden-ı esrar bahrinden dem vurmak haddim değil. Benim

1 Sen olmasaydın (Ya Muhammed), sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım. (Keşfü'l-Hafa, 2/164, hadis no: 2123.)

abd: kul
acız: zavallı, acınacak.
bahr: deniz.
ciddî: ağırbaşlı, halleri sakin olan kişi
dergâh-ı İzzet: Allah'ın (cc) huzuru.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık
kemal-i tazim: tam bir saygı hâli
kemter: daha aşağı, kıymetsiz, değersiz
kerametler: kerem, lütuf, ihsan, bağış
Kur'ân-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
lâkin: ama, fakat, şu kadar var ki
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
maden-i esrar: sırların kaynağı, merkezi.
mazhar: nail olma, şereflenme
meskenet: becerıksızlık, âcizlik.
mutî: itaat eden, boyun eğen
musaade: izin, icazet, ruhsat
Peygamber-i Zîşan: şan ve şeref sahibi olan Peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
rıza: razı olma, hoşnutluk
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı.
saadet: mutluluk.
sada: ses
takdim: arz etme, sunma
talebe: öğrenci
ümmet: nesil, millet.
ümmet-i Muhammed: müslümanlar
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi. Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vasıta: aracı
zillet: hor ve hakir görülme.

arzum ve iştiyakım, o gülistana girebilmek ve o güzel güllerden koklamak, yoksa onun tavsifinde âcız ve kasırım. Gerçi kalbimde galeyan eden manalar çoktur. Lâkin her nedense, lisan hissiyatımızın tercümanı olamıyor.

Şu kadar diyebilirim ki, elimde mevcut risaleler ve fihristede gördüğüme nazaran, Risale-i Nur eczaları bir şecere-i nuraniyedir ki, dalları, aktâr-ı arza neşr-i envar ediyor. Ve ilânihaye edecektir. Karanlıklı bir gecede, semadaki yıldız ve kamerler, zemin yüzünde nasıl rehberlik ederlerse, Risale-i Nur eczaları da öyledir. Ve zulmette, nura ihtiyaç ne ise, Risale-i Nur eczaları da odur.

Bahr-ı dalâlet mevcelen arasında, sefine-i Nuh (AS) necat verir, her kim dâhil olsa, tufan-ı maasiden halâs bulur. Risale-i Nur eczaları, kure-i arzın mevsim-i erbaa kütüphanesinde bir bahardır. Ve bahar kadar letafetlidir ve canbahştır ve ölmüş arza o bahar vasıtası ile hayat verildiği gibi, Risale-i Nur eczaları da ölmüş arz kulüplere taze hayat verir. Risale-i Nur eczaları bir mürşittir. İnsanı haksızlıktan hakka döndürür ve hayvanlıktan insaniyete ve esfel-i safilinden, âlâyilliyyine yükseltir. Otuz Üçüncü Sözün Yirmi Dördüncü Mektubu ve emsalleri, insanın ruhunda inşirah hâsıl ediyor. Ve kalbinde Sâni-i Hakîm'in hikmetine karşı pencereler açıyor. Risale-i Nur eczaları, insanın sıkıntılı vaktinde imdadına yetişir ve teselli eder, bu ciheti aynen gördüm ve elhâsıl Risale-i Nur eczaları hakkında her ne desem, yine o nura karşı

âcız: gücü yetmez, zavallı.
alayılliyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe.
arz: toprak.
arz: yer, dünya.
canbahş: hayat bağışlayan, can veren.
cihet: yan, yön, taraf.
dahil: içinde, içeri girmiş.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
elhâsıl: hâsılı, netice itibariyle, kısaca.
emsal: eşler, benzerler.
erbaa: dört.
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı, Cehennemin en aşağı tabakası.
fihrist: liste, katalog.
galeyan: coşma, çalkalanma, kaynama.
gerçi: her ne kadar.
gülistan: gül bahçesi, gül tarlası.
hakka: gerçek.
halas: kurtulma, kurtuluş, selamete erme.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hikmet: gizli sebep, gaye.
hissiyat: hisler, duygular.
İmdat: yardım.
insaniyet: insanlık, mahiyeti.
inşirah: ferahlama, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, rahatlama.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kamer: Ay.
kasır: eksik, noksan.
küre-i arz: yer küre, dünya.
lâkin: ama, fakat, ancak, su kadar var ki.
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
lisan: konuşma dili, dil.
meve: dalga.
mevsim-i erbaa: dört mevsim.
mürşit: gafletten uyandıran, doğru yolu gösteren.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
necat: kurtuluş, kurtulma.
neşr-i envar: nurların yayılması, nurların dağıtılması, nurların saçılması.
risale: kitap, eser.
Sani-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
sefine-i Nuh: Hz. Nuh'un (a.s) gemisi.
sema: gökyüzü, gök.
şecere-i nuraniye: nurlu ağaç.
tavsif: vasıflandırma, niteleme.
tercüman: çeşitli hâl, durum, maksat ve duyguları ifade etme aracı.
teselli: avutma, acısını dindirme.
tufan-ı maasi: günahların bir sel gibi artığı zaman.
vasıta: aracı.
zemin: yeryüzü.
zulmet: karanlık.

sönüktür. İşte o fihristeler fihristesi böyle olunca, daha ilerisini ehli olan anlar.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Halil İbrahim (RA)

234

[Hulûsî Bey'in fıkrasıdır.]

Bugün hayreti mucip, nazara caiz, dikkati calip, manası lâtif, tertibi zarif, tevafuku nazif, envan zahir, îcazı bâhir, zübde-i burhan, erkân-ı iman, bir lem'ası i'caz-ı Kur'ân olan ve mübarek Hüsrev'in çok mükemmel bir tarzda istinsah ettiği Yirmi Dokuzuncu Söz ile, melfufu cidden çok mühim meseleleri cami ve bedî cevaplan havi On Altıncı Lem'ayı ve benim gibi tembellere, mükemmel bir ders-i ikaz olan mektubu almakla bahtıyar ve çoktandır mahrum kaldığım nurlara kavuşmaktan mütevellit nimete mazhariyetten dolayı, Cenab-ı Hallâk-ı Rahîm'e teşekkürden âcizim.

Orada kardeşlerimizden beş nevi ibadet hakkındaki izahlan ile kötü şahsiyetime değil, sırf Kur'ân'a, imana, Nura, hakaika muteveccih hâlime baktım. Ve kanaatlerimi yokladım, ben de aynı şeyleri düşünmüş ve kanaat getirmiştim.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır

âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
bâhir: belli, besbelli, açık, apaçık.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
bedî: eşsiz, güzel
calip: kendine doğru çeken, çekici, celp edici
cami: cem eden, toplayan, içine alan
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak
ders-i ikaz: ikaz dersi, uyarma işareti
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
erkân-ı iman: iman esasları
fihriste: katalog, liste
hakaık: hakikatler, doğrular, gerçekler
hâvi: içine alan, kapsayan, kuşatan
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve erişilmez ifadesi
icaz: az sözle çok mana ifade etme
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kanaat: manma, görüş, fikir
lâtif: tatlı, şırın.
lem'a: parıltı
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mesele: ehemmiyetli, önemli iş
mucip: icap eden, gerektiren.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mühim: önemli, ehemmiyetli.
muteveccih: bir cihete dönen, yönelen
mütevellid: meydana gelmiş, ilen gelmiş, hasıl olmuş
nazar: göz atma, bakma, bakış
nazif: temiz, pak, tahir
nevi: çeşit.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
şahsıyet: kişilik, kişi özelliği
tarz: biçim, şekil, suret.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
zahir: açık, belli, meydanda
zarif: zarafetli, güzel, şık.

1. Ehl-i dalâlete karşı mücahede

(1) إِنْ تَنْصُرُوا اللهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ

2. Neşr-i hakikatte Üstada yardım

(3) وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى ۞ (2) وَأَطِيعُوا اللهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

3. Müslümanlara ıman cıhetinden hizmet

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللهِ الْإِسْلَامُ ۞ (4) وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا

(6) وَلَا تَفَرَّقُوا ۞ (5) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ gıbı ayetlerle

(7) اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ.. اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ.. اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ hadis-i şerifi

4. Kalemle ilmi tahsil: (8) نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

Madem kı hakikat ilmi tedrıs edilmiyor, elbette mahfî hikmetlere binaen, mahdut insanların eline geçen, kulağına giren, bu nevı derslerin cıddî tahsılı ıçın, bilhassa okuması, yazması olanların bizzat yazmak suretıyle bu neticeyi bulacaklarına şüphe edilmemelidir. Bir şeyi yazmak, okumak, anlamak, sonra başka kâğıda nakletmektir ki, bu tarzla matlûp ıstıfadenin temin edileceği muhakkaktır.

5. Bır saatı bır sene ibadet hükmüne geçecek tefekkür: Evet nurlarla istifade, böyle saatler, zannederim, hepımızın meşhudu olmuştur. Sözlerdekı hakaıkı tefekkür, aynen Kur'ân'ın kunuzunu manen taharridir ki, *Fettah* ısmı ımdada yetişerek, oyle muhayyırü'l-ukul kapılar

1- Sız Allah ın dınıne yardım ederseniz O da sıze yardım eder ve sıze sebat venr (Muhammed Suresi 7)
2- Birbirınızle iyılık ve takvada yardımlaşın (Mâide Suresi 2)
3- Allah a da ıtaat edin Peygambere de ıtaat edin (Maide Suresi 92)
4- Şuphesız kı Allah katında makbul olan dın Islam dınıdır (Âl-i İmran Suresi 19)
5- Allah ın dınıne ve Kur an a hep bırlıkte sımsıkı sarılın, ayrılıga duşup dagılmayın (Âl-i Imran Suresi 103)
6- Mu'mınler ancak kardeşlerler (Hucurat Suresi 10)
7- Dın nasıhattır Dın nasıhattır Dın nasıhattır (*Muslim* Iman 95 *Tirmizî* Birr 17 *Nesel* Bey a 31, Darımı, Rıkak 41 *Musned* 1 351 2 297 4 102)
8- Nun Yemın olsun kaleme ve yazdıklarına (Kalem Suresi 1)

bilhassa ozellikle
binaen -den dolayı bu sebepten
bizzat kendısı şahsen
cıddî gerçek, hakıkat
cıhet yon

ehl-i dalalet dalalet ehlı yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kımseler
Fettah kullannın kapalı ışlerını açan Cenab-ı Hak
hakaık hakıkatler doğrular gerçekler
hakıkat asıl esas
hikmet yuksek bılgi
hükmune yerine degerine
ımdat yardım
ıstıfade faydalanma yararlanma
kunuz hazineler defineler
madem den dolayı, boyle ıse
mahdut sınırlı belırlı
mahfî Gızlı saklı
manen mana bakımından manaca
matlup talep edilen ıstenılen şey
meşhut gozle gorulen muşahede olunan
muhayyırü'l-ukul akılların hayrete duştugu
mücahede savaşma mucadele
neşr-ı hakikat hakıkatın neşrı dogruyu yaymak
nevı çeşıt
suret bıçım, şekıl tarz
taharrı arama araştırma
tahsıl elde etme alma kazanma
tarz usul yol
tedrıs okutma ogretme ders verme
tefekkür mantık kaıdelerıne uygun bır şekılde duşunme, fikır geliştırme
Üstad Bedıuzzaman Saıd Nursî Hazretlerının ozel ısım yerine geçen bır sıfatı ogretıcı ogretmen

açıyor ki, zevkine nihayet bulunmuyor. Perdesiz, vasıtasız Kur'ân'a bakınca, zülâl gibi hakaikın tecelli ettiği bulutsuz havada güneş ve böyle bir havada yıldızlarla süslenmiş semada bedirlenmiş kamer gibi müşahede oluyor.

Benim gibi bir isyankânın vaziyeti, hâli, kabiliyeti, istidadı asla müstait değilken, Allahü Zülcelâl'in nihayetsiz kerem ve rahmeti fazl ve inayetiyle iki kere iki dört kat'iyetinde kat'î kanaatım gelmiştir ki, Hazret-i Gavs'ın ve onun üstadı İki Cihan Fahri Nebî-i Efhamımız (ASM) Efendimiz Hazretlerinin dua ve himmetleri Hazret-i Kur'ân'ın şakirtleri üzerinedir.

Sû-i ihtiyârımızla bozmazsak, bu himayet ve sahabet elbette devam edecektir, kat'î kanaat ve imanındayım. Şu satırlar bana yazdırtan âsâr-ı Nurun şeref-i vürutlan ve feyizleri, inşaallah içinde gizlenmiş olan aşr-i ahir-i ramazanda Leyle-i Kadir'in ihya edilmiş sevabını verir ve nza-i Samedanîye mazhariyetle saadet-i ebediyeyi kazanmaya bir vesile olur.

Ey Üstadımın bu fânî âlemde arkadaşlan, inşaallah ahıret âleminde de yoldaşlan olacak olan azız ve kıymetli kardeşlerim! Şu anda kalbim şöyle inliyor, ben de ihtiyârsız yazıyorum. Hazret-ı Ustadın gösterdiği yol, aynen Kur'ân'ın cadde-i kübrasıdır, ondan ayrılmayalım, hizmetten kaçmayalım, futur getirmeyelim. Sermayesi yalan ve yalancılık olan siyaset propagandaları, sû-i kesbımızle kazanılan ve bugün tevarüs edilen fena şeylere

ahıret: öbür dünya, ikinci hayat.
âlem: dünya, cihan.
asar-ı Nur: Nur eserlen
aşr-ı ahır-ı ramazan: ramazanın son on günü
azız: degerli.
bedir: Ay, dolunay, ayın en parlak olduğu hâli
cadde-i Kübra: en buyuk cadde, en selametli yol, Kur'an yolu
fanı: olumlu, geçici
fazl: alıcenaplık, ihsan, comertlik
feyiz: ihsan, bağış, kerem.
futur: zayıflık, gevşeklik, usanç
hakalık: hakıkatler, doğrular, gerçekler
himayet: koruma, esırgeme.
himmet: yardım, ihsan, lutuf
ihtıyârsız: irade ve istem dışı
ihya: canlandırma, dırıltme, hayat verme, yeniden hayata dondurme
inayet: yardım, ihsan, lutuf.
inşaallah: Allah ızın verırse, manasında kullanılan bir dua
istidat: kabiliyet, yetenek.
kabiliyet: istıdat, yetenek.
kamer: Ay
kanaat: inanma, goruş, fikir
kat'i: kesin, şupheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kat'iyet: kat ılık, kesinlik.
kerem: comertlik, lutuf, ihsan, bağış
Leyle-i Kadir: Kadır Gecesi, Kur'ân-ı Kerim ın dünya semasına nazil oldugu gece, ramazanın 27 gecesi
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mustait: ıstıdatlı, kabiliyetli, bir şeye kabiliyetli olan, yetenekli
muşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme
Nebi-i Efham: en buyuk Peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
nihayet: son, sınır
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
propaganda: bir inanç, dusunce, doktrın v.b. nı başkalanna tanıtmak, benımsetmek amacını guden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faalıyet.
rıza-ı samedaniye: herşeyın kendisine muhtaç oldugu Allah ın rızası, hoşnutluğu
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esırgeyıcılık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz murluluk.
sahabet: sahıp çıkma, koruma, arka çıkma
sema: gokyuzu, gok
sermaye: varlık, servet.
su-ı ihtıyar: kotu secim, secmenin fenalığı.
su-ı kesb: fıilin kotuye kullanılması.
şakırt: talebe, ogrenci
tecelli: belirme, bilinme, gorunme
tevarus: miras yoluyla geçme
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursı Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, oğretici, oğretmen
vasıta: aracı
vazıyet: durum
vesile: bahane, sebep
yoldaş: yol arkadaşı
zulal: saf, hafif, soguk ve tatlı su

karşı kaderi ittiham derecesinde muradullaha müdahaleye cesaret etmeyelim. Biz abdiz; sebeb-i hılkatimiz, Seyyidimizi, Yaratanımızı, Razıkımızı bilmek ve bulmaktır. Hülâsa-ı mevcudat olan Peygamberimiz vasıtasıyla inzal ve ikram buyurulan Kur'ân'ın ahkâmına ve o Hazretin sunnetine tevfik-i harekete bezl ü gayret edelim. Işte o Nur elimizde mürebbî, yanımızda muarrif, aramızda Nurlan naşir mürebbî ve muarrifimizi dinlemeye çalışalım. Biz vazife-i ubudiyeti yapalım, netice-ı mükâfatı Hâlık-ı Rahîm'ımıze bırakalım. Yekdiğenmıze en buyuk yardım olan duayı da esırgemeyelim.

Zühre, *Habbe*, *Katre ve Zeyl*'nin Arabî bir nüshası bu fakire ihda buyurulmuş. Bir gün tercümesinin de yapılacağına ışaret olunmuştu. Demek zamanı geldi ve benim gibi Arabî bilmeyen kardeşlerin manevî arzulan, *Zühre*'nin tercümesine vesile oldu. Çok muhtasar olarak duygulanmı arz edeceğim:

Birinci Nota [1] فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ Kelime-ı Tevhidiyle Ma'bud-i Hakikî'ye bağlanmalı;

Ikinci Nota

[2] اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ

Tekbir-i ekbenyle kıbnya ve azamet sahıbı ancak Allahu Zelcelâlı ve'l-Kemal olduğunu,

1- Bil ki Allah tan başka ilâh yoktur (Muhemmed Suresi, 19)

2- Allah en büyüktür Allah en büyüktür Allah tan başka ilâh yoktur O Allah en büyüktür Allah en büyüktür Ve hamd ancak ona mahsustur

abd: kul
ahkam: dınî hukumler, emırler
arabî: arapça dıl
arz: soyleme, ifade etme
azamet: buyukluk, ululuk, yucelık.
bezl ü gayret: emegini esırgememe ve çokça gosterme
Hâlık-ı Rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı olan yuce yaratıcı Allah.
hülâsa-i mevcudat: tum varlıgın ozu, ozetı
ihda: hedıye etme, hedıye verme
ıkram: bağış, ıhsan, bır şey sunma
inzal: indırme, indınıme
ittiham: suç altında bulunma tohmetlı olma
kader: takdır, kısmet, kudret, Ilahi hukum
Kelime-ı Tevhid: tevhıd-ı Ilâhiyı ifade eden lailahe illallah Muhammedun Resululllah cumlesı
kıbnya: azamet, buyukluk, ululuk, celâl
Ma'bud-i Hakiki: hakıkı mabut olan Cenab-ı Hak.
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
muarrif: tanf eden, etrafıyla anlatan, bıldıren
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
muradullah: Allah ın muradı dılegi
müdahale: kanşma
mürebbî: terbıye eden, terbıye veren, yetıştıren
neşr: herkese duyurma, yayma, tamım.
netice-i mükâfat: sonuçta olan armagan
nüsha: bırbırının aynı olan suretlenn her bırı
râzık: rızık veren, rızıklandıran
sebeb-ı hilkat: yaratılış sebebi, yaranlış nedenı.
Seyyid: Peygamber Efendımız.
sünnet: adet, yol, davranış
tevfik-ı hareket: hareketın uygunlugu, uygun davranışta bulunma.
vasıta: aracı
vazife: gorev
vazife-ı ubudiyet: kulluk vazıfesi
vesile: bahane, sebep

Üçüncü Nota

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ [1]

nass-ı azîmiyle, "Madem her şey helâk olacak, ey zayıf insan, bundan senin şemse nispeten bir zerre bile olmayan hayatının da hissesi olduğunu anla, aklını başına topla, yaratılışındaki hikmeti düşün, haddini bil, omûr ve hayatını sana saadet-i ebediyeyi temin edecek şeylerle geçir!" hakikatini,

Dördüncü Nota

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ۞ [2]

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِى اَنْشَأَهَآ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ [3]

gibi ayetlerle müeyyet olduğu üzere ba'delmevt

ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ [4]

ayetinin sırrı zahir olacak ceza ve hesap gününde Malik-i Yevmiddîn'in huzurunda mahlûkat ve mevcudatın en kıymettar olan insanın aynen halk olunarak bulundurulacağını;

Beşinci Nota Avrupa'nın sûrî medeniyetinin hakaik-ı Kur'âniye ile butlanını,

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْاٰنِ مَا هُوَ شِفَآءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ [5]

ayetinin bir muhavere şeklinde tedrisini;

1 Her şey helâk olup gidicidir–Ona bakan yüzü mustesnâ. (Kasas Suresi, 88.)
2. Her nefis ölümü tadıcıdır. (Ankebut Suresi, 57.)
3. De ki: Onu ilk önce kim yaratmışsa, tekrar O dirilecek. O her şeyin yaratılışını hakkıyla bilendir. (Yâsin Suresi, 79.)
4 Sonra bir daha Sûra üflenir. Ve onlar kabirlerinden kalkıp bakışırlar. (Zümer Suresi, 68.)
5 Biz Kur'ân'dan mü'minlere bir şifa ve rahmet olan şeyi indiriyoruz. (İsrâ Suresi, 82.)

ba'delmevt: ölümden sonra
butlân: batıl, hükümsüz olma hali
had: kapasite, sınır, hudut.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
halk: yaratma, yaratış
helâk: yıkılma, bitme, mahvolma, harap olma.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye
hisse: ibret, nasihat, pay, nasip
kıymettar: kıymetli, değerli.
madem: çünkü, için, değil mi ki, ...den dolayı, böyle ise, hele
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
Malik-i Yevmiddîn: din gününün sahibi, herkesin dünyada yaptığının mükâfat ve cezasını göreceği yer olan âhiretin mâlikî, sahibi olan Allah.
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
muhavere: konuşma, sohbet etme.
müeyyet: doğrulanmış, tasdik ve teyit edilmiş
nass-ı âzîm: büyük ayet.
sırr: gizli hakikat.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sûrî: görünüşte olan, şekli
şemse: güneşe
tedris: okutma, ders verme.
zâhir: açık, aşikar
zaif: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, dermansız
zerre: en küçük parça, mole, kul, atom

Altıncı Nota:

إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ[1] ۞ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً[2]

gibi ayetlerle hem iman tacını giyen hızbullahın galebesini ve hem zahir insan suretinde halk olunan müşrikînin ve onların bir nev'i olan her şeyi inkâr edenlerin Kur'ân nazarındaki kıymetlerini;

Yedincı Nota

وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا[3] ۞ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ[4]

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى[5]

gibi âyâtın manasını hatırlattığını;

Sekizinci Nota: Sonunda zikrolunan dört ayet-i celîlenin bir nevi tefsiri;

Dokuzuncu Nota: Bugünün, Dokuzuncu Sözünün bir çekirdeği olduğunu;

Onuncu Nota: Marifetullaha yol açacak, bid'aların kesretî zamanında, *Risale-i Nur* ünvanını alacak ve en evvel ehl-i iman "Öldükten sonra dirilmek var, ceza ve hesap günü var, uyanın!" hitabıya mevkı-ı intışara konulacak olan Onuncu Söze mahfî işaret ettiğini;

On Birinci Nota: On Bir, On İki, On Üç, On Dördüncu Sözler gibi, Kur'ân'dan fazlaca bahseden Nur Risalelerine, bilhassa bunlar arasında parlak bir mevkii işgal eden, Yırmı Beşıncı Sözün geleceğine ıma edildiğini;

1- Müşrikler ancak birer pislıktır. (Tevbe Suresi, 28.)
2- Nice az topluluklar, nice kalabalık topluluklara Allah ın izniyle galip gelmişlerdir. (Bakara Suresi, 249.)
3- Dünyadan da nasibini unutma. (Kasas Suresi, 77.)
4- Allah adaleti, iyilik yapmayı ve iyi kullukta bulunmayı emreder. (Nahl Suresi, 249.)
5- Birbirinizle iyilik ve takvada yardımlaşın. (Mâide Suresi, 2.)

ayet-i celîle: azim ve yüce manaları ihtiva eden ayet
bahis: bahs, konu yapma, anlatım
bida: bid'atlar, sonradan meydana çıkan şeyler
bilhassa: özellikle
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evvel: önce
galebe: galip gelme, üstünlük.
halk: yaratma, yaratış
hitap: söz
Hızbullah: Allah ın taraftarı, Allah a bağlı olan topluluk.
ıma: işaret.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ışgal: tutma
kıymet: değer
kesret: çokluk.
mahfî: Gizli, saklı
marifetullah: Allah ı tanıma, anlama, bilme
mevkı: makam, memuriyet.
mevkı-ı intışar: yayılma alanı, yayılma mevkıi
müşrik: Allah a şirk koşan, ortak tutan
nazar: bakış, fikir
nev: cins
nevi: çeşit.
risale: kitap, eser
suret: biçim, tarz, görünüş
tac: taç, hükümdarlık sembolü olarak başa takılan değerli taşlarla süslü başlık, hükümdar başlığı
tefsir: Yorum, şerh.
ünvan: şöhret, ad, ısım
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyle.
zikr: anma, bildirme.

On İkinci Nota. Bütün Müslümanlara, muhtelif tarikatlerde sülûk ile kazanılacak neticeye acz ve fakr ve şefkat ve tefekkür tarikında besmele olacak bir ders verdiğini;

On Üçüncü Nota:

Yirmi Altıncı Sözü [1] إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللهِ ayetlerini, [2] مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ hadisini, Birinci Sözü, mecazî muhabbetteki makul dereceyi göstererek, taklitten tahkike geçmek lüzumunu;

On Dördüncü Nota Çok mühim ve pek nurlu bir eser olan Yirminci Tevhid Mektubunu;

On Beşinci Nota Üç Meselesi ile, Kur'ân'daki emir ve nehyin ne kadar yerinde olduklarını ve şenat-ı Ahmediye desatinnin ne kadar makul ve mantıkî esaslara istinat ettiğini ayan beyan göstermektedir

Çok kusurlu ve âcız talebenız, aldığı feyizleri ancak metindeki yazıları tekrarla ifade edebilir Hitabı azaltmak ıçin sözü ıtnaba düşürmemek daha makul düşüncesıyle, maruzatımı kısa kesmeyi daha faydalı görüyorum

Hulâsî

1 Benim mukafatım ancak Allah'a aittir (Sebe Suresi 47)

2. Kim nefsini tanırsa Rabbini de tanır (Suyuti el Hâvi li l Fetâvâ 2 451)

acız zayıf eli yetmez gücü yetmez
acz: zayıflık güçsüzlük.
ayan beyan: apaçık.
Besmele başlangıç.
desatir: düsturlar kaideler
faide fayda
fakr: fakırlık yoksulluk, muhtaçlık.
feyiz: ilim, irfan
hıtap söz.
ifade: anlatma anlatım, anlatış
ıstınat. dayanma güvenme, delil olarak kabul etme
ıtnab gereksız sözlerle konuyu uzatma
makul aşın olmayan ılımlı
mantıkı: akla ve mantık kaidelerine uygun mantıklı.
maruzat. arz edilenler takdim edilenler
mecazi mecaza ait, gerçek olmayan
mesele. konu
metin yazılı eser parçası
muhabbet ulfet, sevgi sevme dostluk.
muhtelif farklı
muhim lüzumlu gerekli
nehy yasaklama dının yasakladıgı ışler
nurlu ışıklı parıltılı
süluk. bir yola gırme bir yol tutma
şefkat: karşılıksız sevgi besleme içten ve karşılıksız merhamet.
şenat-ı Ahmediye Hz Muhammed'in (ASM) tanıf ettiği getirdıgı ve bıldırdıgı şenat islâm dini.
tahkik. inceleme araştırma.
taklıt benzetme, bir şeyin sahtesini yapma
talebe öğrenci
tarık: meslek.
tarıkat. yol meslek, tarık
tefekkür: mantık kaidelerine uygun bir şekilde düşünme, fikir geliştirme
tevhid Allah'ın bir olduguna inanma birleme.

235

[Mu'cizat-ı Ahmediyeyi yaldızla yazan doktor Abdülbâkî Bey'in fıkrasıdır.]

Sevgili, Müşfik Üstadım, Efendim Hazretleri!

Kıymetine nihayet olmayan ve her vecih ile medih ve takdir sitayişine şayan bulunan Risale-i Nur eczalarından bir parçası olan On Dokuzuncu Mektubu, bu mektubun mazhar olduğu intişarındaki inayetine masadakı olan kalemimle, iki gün evvel ikmal edip, sevgili Üstadıma takdim ediyorum. Bu risale hakkında aziz Üstadıma kalbî ihtisasatımı arz etmek istiyorum. Fakat ne kalemim ve ne de kalbim ifadeden âcizdir.

Bu risalenin ruhumda vücuda getirdiği tebeddülâtı tarif imkânsızdır. Hakıkaten ruhumun Asr-ı Saadete aıt karanlıklı noktalarını aydınlatmış, kalbimin en derin mahallerine nufuz ederek, fakir talebenize verdiği zıyaları nurları ile fakir talebenizi, öyle bir hâle getirmiştir ki, bu kusurlu talebenizin Cenab-ı Hak'tan istediği ve zulumatları yararak nurlar serpen asırda beşeriyeti helâkten kurtarıp saadete davet eden ve elinde ve lisanında sonsuz mu'cizatı ile, yalnız beşeriyete ve dünyaya değil, bütün mevcudata, dunya ve ahirete kendini tanıttıran o Peygamber-i Zîşan'a ümmet olabilmek ve sevgili Üstadıma talebe olabilmek kaydı altında hayatıma hatıme verilmesidir. El ve ayaklarınızdan öperim, efendim.

Abdulbâkî

âcız: eli yetmez, gucu yetmez güçsüz
ahıret: obür dunya, ikinci hayat.
arz: soyleme, ifade etme
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
aziz: degerli.
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
ecza: cuz'ler, parçalar, kısımlar
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
hakikaten: hakıkat olarak.
hatıme: son, nihayet.
helâk: yıkılma, bıtme, mahvolma, harap olma
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
ihtısasat: duymalar, hissetmeler
ikmal: tamamlama, bıtırme
imkân: mumkun olma, olabilirlik
inayet: yardım, ihsan, lutuf
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
kıymet: deger
lisan: dil
mazhar: nail olma, şereflenme
medih: ovmeye ve methetmeye sebep olan şey
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mu'cizat: mu cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlenn gosterebliecekleri buyuk harika ışler
müşfik: şefkarlı, merhametli, sevgi ve ilgi gosteren
nihayet: son
nufuz: ıçe geçme, ışleme
Peygamber-i Zişan: şan ve şeref sahıbı olan Peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
risale: kıtap, eser
saadet: mutluluk
sıtayış: ovme, ovuş, methetme, sena
şayan: deger, layık, munasıp
takdim: arz etme, sunma
takdir: kıymet verme, begenme
talebe: ogrenci
tarif: bır kavramı kelimelerle ifade etme.
tebeddulat: tebedduller, degışıklıkler, başkalaşmalar
ümmet: nesil, millet.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursi Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı, ogretıcı, ogretmen
vecih: cihet, yon
yaldız: parlak boya
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulumat: karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kufur

[Ehl-i dünyanın Üstadımız hakkındaki asılsız üç vehimleri münasebetiyle bir kardeşimizin ettiği sualine karşı cevaptır.]

Üstadımız Barla'da kimsesiz kaldığı için, mütalâa edecek kitapları olmadığından, dünyadan ümidini kesip, âhiret noktasından iman cihetinde, kendi nefsiyle olan mükâlemelerini, düştündüklerini çok defa "Ey nefsim, ey nefsim!" diye kaleme almış. Ne vakit o vaziyetten, o belâdan kurtuldu. Buraya geldi, altı ay zarfında oradaki altı gün kadar bir şey yazmadı. Zaten neşriyat yapmıyor. Ancak kendi nefsi için nota nev'inden kaydettiği mesaili, iman cihetinde vesveseye düşmüş bazı has dostlarının istemelerine binaen, güçlükle onlar alıp mütalâa ediyorlar. Yazdığı en muhim bir esen, bir mudur vesveseli ve onun hakkında muannit bir valiye şikayet tarzında vermiş, o muannit vali tetkikatında, bu eserde ve bunun neşriyatında siyasete taallûk edecek bir cihet yoktur. Sırf mesail-i imaniyeye aittir, diye hakikati anlamakla, o mudürü tekdir etmiştir.

Hem hocamız tarikat zamanı olmadığını, mütemadiyen dostlarına soyluyor. İmanı kurtarmak zamanıdır diyor. Buna delil, dokuz senedir Hiçbir kimseye tarikat talim etmemesidir. Yalnız, mezhebi Şafiî olduğu için namazdan sonraki tesbihatı biraz fazlacadır. O fazlalık da, otuz üçer tesbihattan sonra mezheb-ı Şafiîde sünnet

âhiret: öbür dünya, ikinci hayat.
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön, görüş açısı.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
hakikat: gerçek, doğru.
İman: inanma, itikat.
mesail: meseleler.
mesail-i imaniye: imanı meseleler.
mezheb-ı şafiî: İmam-ı Şafiî nin kurduğu mezhep.
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her bir.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
mukaleme: konuşma.
munasebet: vesile, -dan dolayı.
mütalaa: okuma, dikkatli okuma.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
neşriyat: yayın.
neşriyat: yayınlar, yayıncılık.
nev: cins.
nota: öz olarak kağıda yazmak.
sual: soru.
sünnet: adet, yol, davranış.
sunnet: peygamber efendimizin yaptığı işler, ibadetler, hareketlerin tümü.
taalluk: munasebet, rabıta.
talim: okutma, ders verme, verilme.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürşidin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tekdir: azarlama.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tetkikat: araştırmalar, incelemeler.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vaziyet: durum.
vehim: sebepsiz korku, belirsiz ve manasız korku.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zarfında: içersinde.

olan, bazen on, bazen otuz üç [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ve üç defa da salâvat okumaktan ibarettir. Hususî ibadetinde yanına hiçbir kimseyi bırakmaz, en has hizmetçisi de yanına giremez ve diyor ki: Ben şeyh değilim, ancak bir hocayım. Eskiden dünyaya karıştığım için günahlarım çoktur. Onlara istiğfar ediyorum diyor. Üstadımız hakkında ehl-i dünyanın ve ehl-i hükum tarafından çok defa ne ile yaşıyor, diye endişekârâne soruluyor. Bu sual altında acaba başkaların hediye ve sadakalarıyla mı yaşıyor denilliyor.

Elcevap: Bizler daimî hizmetindeyiz. Hiçbir kimsenin sadaka ve hediyesini ihtiyârı ile kabul etmez. Mecbur kaldığı zaman, mukabilini vermek suretiyle alır. Barla'da köy halkı az olduğundan menedip kendini kurtarıyordu. Buraya geldikten sonra Barla gibi "Ben bir şey istemiyorum" diye olan musırrâne redde muvaffak olamadı. Hatırlan kınılmayacak bazı dostların getirdikleri yemekleri birkaç defa yedi. Sonra birden bire, hasta olmadığı hâlde iştihası tam kesildi. Bizim kanaat-ı kat'iyemiz geldi ki, başkasının hediye ve sadakasını yedirmemek için, manevî bir ihtiar ve bir itaptır.

Evet iki sene evvel, bütün ramazanda uç ekmek, bir okka pirinç ona ve dört kedisine kâfi geldiği gibi, bir sene evvel üç francala, bir ramazan yine kâfi gelmişti. Bu ramazan-ı şerifte otuz günde, yarım okka yoğurtla, yarım okkadan daha az pirinç ve dört kuruşluk bir francala yedığını, (yalnız bir-iki kupa çay içmek ve iftar

1- Allah tan başka hiçbir ilah yoktur

daimî: sürekli, devamlı.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
ehl-i hükûm: hükmedenler, hukum verenler, hâkimler.
endişekârâne: sebebi belli olmayan korkuya kapılırcasına.
francala: yuvarlak ekmek.
hususî: özel.
ibadet: kulluk.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ihtiyâr: irade, tercih.
istiğfar: tevbe etme, Allah tan günahlarının bağışlanmasını isteme.
iştiha: yemeğe karşı duyulan istek, mide açıklığı, açlık, iştah.
itap: azarlama, rencide etme.
kâfi: yeterli.
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, vanlan kesin düşünce.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
men: yasak etme, engelleme, manı olma.
mukabili: karşılık.
musırrane: ısrar ve inatla ısrarlı bir şekilde.
muvaffak: başarmış, başarılı.
okka: dört yüz dirhemden oluşan bir ağırlık ölçüsü birimi, 1283 gram.
red: kabul etmeme.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
salavat: Hz. Muhammed e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selam etme.
sual: soru.
suret: biçim, şekil, tarz.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.

zamanında bir çay kaşığı bal yemek müstesna) başka bir şey yemediğini bizzat müşahede ettik. (HAŞİYE)

Hem daimî hizmetinde olan bir arkadaş, Rüştü Efendi, üç okkası beş kuruşa satılan ufak balıklardan güzelce kızartılmış üç tane getirmişti. Bunları Üstadımıza yedirmek için ısrar etti. Hem Rüştü Efendi'nin hatırını kırmamak, hem de balıkları sevdiği için yedi. O balık yüzünden beş saat mütemadiyen sancı çektı. Bu sancı başladıktan üç saat sonra Rüştü Efendi'ye dedi kı: "Hüsrev'dekı paramdan balığın fıyatını al!" Sancı devam edıyor. Dediği hâlde, balıkların fiyatını almadığı için, iki saat daha devam edıyor. En nıhayet dedı kı: "Aman parayı al, beni bu sancının verdiği azaptan kurtar." Rüştü Efendı balığın fıyatını aldığı dakıka sancı bırden bıre kesıldi. Bız Üstadımızın hâlinden, vaziyetinden, bu acıp hâlı aynen gorduk.

HAŞİYE: Üstadımız has hizmetçilerinden başka, hiç kimseyi ihtiyarı ile kabul etmez, hatta daimî hizmetinde bulunan iki üçümüzün beraber bulunduğunu istemez. Şimdiye kadar hizmet edenlerden maadasını, beş on günde bir defa bile kabul etmez, geri gönderir. Eski zamanını düşünüp, şimdi daha siyasetle ve ahval-i âlemle münasebettar olduğunu tevehhüm edenlerin asılsız vehimlerini kat'î reddedecek şu hâlidir ki: On üç sene evvel günde belki dokuz gazete okurken, dokuz senedir, biz şahadet ediyoruz ki, birtek gazeteyi bile ne okudu ve ne de okutturdu, ne istedi ve ne de arzu ettirdi.

Münavebe ile yanında bulunan	***Süleyman Rüştü***
Münavebe ile yanında bulunan	***Hüsrev***
Münavebe ile yanında bulunan	***Re'fet***
Sekiz senelik bir arkadaşı	***Bekir***
Barla'da daimî hizmetkârı	***Mustafa Çavuş***
Sekiz senelik hizmetinde bulunan bir arkadaşı	***Barlalı Süleyman***

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ahval-i âlem: âlemin halleri, durumları
azap: eziyet, işkence
bizzat: kendisi, şahsen.
daimî: sürekli, devamlı
hâl: tavır, davranış, tutum
has: özel
haşiye: dipnot.
ihtiyârı: seçme, tercih etme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
maada: başka, gayrı -den başka
münasebettar: ilgili, alâkalı
münavebe: nöbetleşme, nöbetle iş görme
müstesna: istisna olan, hariç.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nihayet: en sonunda.
okka: dört yüz dirhemden oluşan bir ağırlık ölçüsü birimi, 1283 gram
red: kabul etmeme.
sancı: anı gelip giden şiddetli ağrı
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığa ve korkuya düşme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vaziyet: durum
vehim: yanlış ve esassız düşünce.

İşte, Üstadımız hakkında "Ne ile yaşıyor?" diyenler, hatalarını tashih etsinler.

Bekir, Re'fet, Husrev, Rüştü

237

[Hulûsî Bey'in mektubudur.]

(1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(2) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ بِلَا انْقِطَاعٍ

Eyyuhe'l-Üstadu's-Said!

Risale-i Nur Şakirtlerinin şahsiyet-i maneviyelerinde en âciz, en zayıf ve en menfaatsiz bir uzuv olmakla beraber, bu intisabın verdiği kuvvetle, manevî efradının dualarının ve kudsî himayelerinin himmetine ve Rabb-i Rahîm'in kerem ve inayetine dayanarak, nail olduğumuz son nurlu âsârın mutalâa ve zavallı muhitimizdeki neşrinden mütevellit halis sururumuza ve nihayetsiz manevî duygularımıza tercüman ve lisan-ı acz ile hissiyatı izhara vasıta, başta muhterem ve çok müşfik ve aziz Üstada ve onun tevfik-i Hudâ ile en kıymetli mumlen ve Risale-i Nur Şakirtlerinin manevî cisimlerinde daima fa'al ve nevvar nâkıl ve naşırlen olan kardeşlerimize şukran ve dua

1- Hiçbir şey yoktur ki Onu overip Onu tespih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
2- Ezelden ebede kadar hiç kesintisiz Allah'ın selâmı rahmet ve berekâtı üzerinize olsun.

aciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
asar: eserler
aziz: değerli.
daima: her vakit, sürekli, her zaman
efrat: fertler
eyyuhe l-üstadü's-Said: ey büyük ustad, ey yüce bilgin
faal: çalışkan, gayretli, hamarat.
halis: saf, samimî
himaye: koruma, muhafaza etme
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hissiyat: hisler, duygular
inayet: gayret, dikkat, çalışma, özenme
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
izhar: gösterme, açığa vurma
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
kudsî: mukaddes, yüce
lisan-ı acz: zayıflık ve güçsüzlüğün dili, çocuğun ağlaması gibi.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menfaat: fayda
muhit: yöre, dolay, çevre
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, aziz, saygın
muin: yardımcı, muavin
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
mütalaa: okuma, dikkatli okuma
mütevellid: meydana gelmiş, ileri gelmiş, hasıl olmuş
nail: kavuşan, ulaşan, eren
nakil: aktaran
naşır: dağıtan, yayan, neşreden, saçan, açan.
neşr: yayım, yayın
nevvar: çok nurlu, çok parlak, nurlu, aydın, parlak.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nurlu: ışıklı, parıltılı
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
sürur: sevinç, mutluluk
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik
şakirt: talebe, öğrenci.
şükran: minnettar
tashih: düzeltme, yanlışını giderme
tercüman: ifade eden
tevfik-i Hudâ: Allah'ın yardımı ve başarıya ulaştırması
uzuv: bir topluluğu, bir bütünü meydana getiren üyelerden her biri
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı: öğretici, öğretmen
vasıta: aracı
zaif: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, dermansız

borcumuzu iblâğ etmek emel ve niyeti ile, şu arizacığı yazmaya başlıyorum.

Evvelâ ulvî ve gaybî kerametten bahs edeceğim. *Mecmuatü'l-Ahzab*'da *Ercûze* namındaki kaside-i mubareki Fethi Bey'de buldum. Birçok yerlerini okudum. Fazla tetkik edemedim. Ancak *Sekîne* namı verilen ve İsm-i Azamı tazammun eden altı isim

فَرْدٌ، حَيٌّ، قَيُّومٌ، حَكَمٌ، عَدْلٌ، قُدُّوسٌ [1]

Celle Celâlühü olarak buldum. Bu esma-i mübarekenin virt edilmesine müsaade ve ne suretle devam iktiza ettiğine emrinizi istirham ederim.

Merhumun ceddimin Hazret-i Alı Radıyallahü Anh Efendimiz Hazretlerine matuf ve evvelce arz ettiğim "Keramatü'l-evliya-i hakkun" düsturunu tasdik sadedindeki keramat hadisinin ifade edildiği bir zamanda, orada da bu mübarek esenin neşredilmiş olması, cidden hayreti mucip olmakla beraber, işlerimizin tesadufle alâkası olmadığını gösterecek küçük bir delil ve Risale-i Nur Mu'cize-i Kübra-i Ahmediye (ASM) olan Kur'ân-ı Azîmuşşan'dan nebean ettiği için, i'cazkâr hâdisat eksik olmayacağına işarettir [2] أَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Bu ulvî esenn sonuna Risale-i Nur Şakirtlen namına bu âciz talebenizin ismini koymakla, sıddıkınızın yazılmış ve yazılacak bütün Risale-ı Nur lemaatına karşı tasdikte

âciz: elı yetmez, gucu yetmez, güçsüz
ariza: isteklerini arz etme, dile getirme, alttan uste takdim edilen yazı veya mektup
arz: sunma, bıldırme
bahis: bahs, konu yapma, anlatım
celle celalühü: "onun celâlı yuce ve azîz oldu" anlamında Allah adı anılınca söylenen bir saygı sözu
cıdden: ciddı olarak, gerçek olarak.
delil: ız, nışan, emare
dustur: kaide, esas, prensip
emel: amaç, arzu, istek
esma-ı mubareke: hayırlı guzel ısımler
evvela: öncelikle
gaybî: gorünmeyen.
hadise: olay
i'cazkâr: muarızlarının başlarını yere egdırecek şeklıde mu cızelı olan.
ıblağ: ulaştırma
ifade: anlatma, anlatım, anlatış.
iktıza: lazım gelme, gerekme.
Ism-ı azam: Cenab ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısımlerı kuşatmış olanı.
istirham: isteme, rica etmek.
kaside-i mübareke: hayırlı kasıde, ugurlu, mubarek ovgu şıırı
keramet: ermişçesine yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fikir
Kur'an-ı azimuşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'ân
lem'a: panltı, parlayış, parlama
matuf: aıt olan, yonelılmış
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu.
muaze-ı kübra-i Ahmedi: Hz. Muhammedin buyuk mucızesi
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
müsaade: ızın

1 Ki O- zat, sıfat ve efalinde ortagı bulunmayan Ferd, gerçek hayat sahibi olan Hayy, her şeyı ayakta tutan ve koruyan Kayyum, hukum ve kaza sahıbı Hakem, mutlak adalet sahibi Adl, kusur ve eksıklıkten uzak olan ve her şeyı temizleyıp arındıran Kuddus tur.

2. Rabbımın bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah a hamd olsun. (Metnun "Elhamdu lillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonrakı kısım ıse Neml Suresinin 40. ayetıdır.)

namı: ad, ısım
nebean: kaynayarak çıkış.
neşr: yayım, yayın
niyet: maksat, meram
sıddık: hakıkatı kabul eden
sadet: fikır, niyet, kast, maksat.
sekine: sakınlık veren rahatlıktan bir dua
suret: tarz, yol, gıdış, usul, metot, uslûp
şakire: talebe, oğrencı
tasdik: dogrulama, onaylama
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma
tesadüf: rastlantı
tetkik: dıkkatle araştırma, ın celeme
ulvî: yüksek, yuce, manevî, ruhanı
virt: zıkır, belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zıkır olarak belli bıçımde ve düzenli şekılde okunması

tereddüt etmeyeceğine işaret olduğunu şükürle karşıladım.

Sure-i Rahman'daki فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ[1] ayet-i celilesindeki tekrarlar gibi, Risale-i Nur'un mebde-i intişarından bu zamana kadar enva-ı keramet ve gaybî i'caz izhar edilmekte ve bu feyizli hâdisat Risale-i Nur Şakirtlerini gayrete ve himmete teşvik eylemekle beraber, onları manevî silâhlarla teçhiz ederek, kuvve-i imanlarını tezyide vesile olmaktadır.

Allahu Zülcelâl Kur'ân-ı Kerîm'inde, Peygamber-ı Zîşan hadîs-i nebevîlerinde, Cihar-ı Yâr-ı Güzîn, Sahabe-i Kiram ve Âl-i Beyt namlarına, Hazret-i Alî ve evlâdından Hazret-i Gavs kaside-i mübarekelerinde, fitne-i ahir zamandaki en muhim ve Kur'ânî harekete remız, delâlet, işaret, belki sarahatle parmak bastıklarını Risale-i Nur naşiri bütün eserlerinde gösterir ve derslerinde tekrar tekrar söylerse, tereddüt ve şüpheye zerre kadar mahal ve hâl kalır mı? Asla ve kat'a! Allah'ın ihsanına yüz binler hamd ve şükürler olsun.

Münasebet gelmişken tahdîs-i nimet maksadıyla mazhar olduğum, bütün acz ve noksanıma rağmen gördürülmekte olan kudsî hizmetin şerefi, manevî vahdetteki ihlâsın ikramı addedilmeye seza gaybî himaye ve sıyanetı, Risale-i Nur Şakirtleri kardeşlerime mücmelen arz ve iblâğ edeyim.

1. Allah'a malûm çok kusurlarımı bilmeyen büyük ve küçük bütün halkın hakkımdaki teveccühleri,

1- Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edersiniz? (Rahman Suresi, 16, 18, vd.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
Al-i Beyt: Hz. Muhammed'in (ASM) ailesinden olan, Hz. Muhammed'in (ASM) ev halkı.
arz: sunma, bildirme.
ayet-i celile: azim ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
Cihar-ı Yar-ı Güzin: Dört Halife: Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Alı Radyallahu Anhum.
delalet: yol göstermek, kılavuzluk.
feyiz: ihsan, bağış, kerem.
fitne-i ahir zaman: ahırzaman fitnesi.
gaybı: gayb'la ilgili, bilinmeyenle ilgili, görünmeyen.
hadisat: olaylar, hadiseler.
hâdise: olay.
hadis-i Nebevi: Hz. peygamber efendimizin mubarek sözleri.
hamd: teşekkür, şükran.
himaye: koruma, muhafaza etme.
himmet: cehd, gayret.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
iblağ: ulaştırma, erişturme.
ihlas: samimiyet, durusluk, doğruluk.
ihsan: verilen bağışlanan şey.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kaside-i mubareke: hayırlı kaside, övgü şiiri.
kat'a: hiç bir vakıt, asla.
kudsi: mukaddes, yüce.
Kur'ânı: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen.
kuvve-i iman: iman gücü, iman kuvveti.
malûm: bilinen, belli, belirsiz olmayan.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mebde: evvel, baş, başlama, başlangıç.
mebde-i intişar: yayın öncesi.
mücmelen: kısa ve özlü bir şekilde, özet olarak.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: ilişki, alâka.
nam: un, şöhret, şan.
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan.
Peygamber-i Zişan: şan ve şeref sahibi olan Peygamber Hz. Muhammed (ASM).
remz: işaret, işaretle anlatma, ıs'tegini işaretle ifade etme.
Sahabe-i Kiram: cömert, şeref sahibi, soyu temiz Sahabeler.
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım.
seza: layık.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahdis-i nimet: ilâhi nimeti şükrederek anlatma. Allah'a karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti anma, ona sevincini ve şükrünü bildirme.
teçhiz: cihazlama, donatma, hazırlama.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
teşvik etme: isteklendirme, heveslendirme.
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi.
tezyit: artırma, çoğaltma.
vahdet: birlik ve teklik.
vesile: aracı, vasıta.

2. İktiza ettikçe, soruldukça, münasebet geldikçe, pervasızca daima aldığım derslerdeki öğrendiğim hakikatleri söylediğim hâlde, bütün meslektaşlarımın hakkımda muhabbet göstermeleri ve cevap verememeleri,

3. Ahkâm-ı dinıyece gücüm yettiği kadar mutavaat gösterdiğimi bildiklerine ve gördüklerine rağmen, ekser meslek büyüklerimin hususiyet ve gıdışlerini beğenmediğim hâlde, alenen takdirlerini izhar eylemeleri,

4. Elâziz'de maddeten hayli uzakta bulunmaklığıma rağmen, Risale-i Nur feyz-i menbaından nebean eden lemaatın, izn-i Hak'la arızasız gelebilmeleri,

5. Eski hocalarımın âsâr-ı Nuru bu âcizden dinlemeleri, vasıtamla okumaları,

6. Elhamdülillâh buraya gelen Nurlu eserlerin, hususiyet ve mahremiyet kayıtlarına bir derece dikkat ederek, intişarına çalıştığım hâlde, yüz bin kere şükür ve minnet ol Hâlık-ı Azîm'e, bir mânî ve şer zuhur etmemesi, ilh...

Açık, zahir, bâhir ve kat'î bir himaye ve sıyanet-i maneviye neticesi ve Risale-i Nur Şâkirtleri arasındaki hakikî ihlâs ve tesanüdün parlak bir tecellisidir.

Sun'î bir tevazu için değil, hakikati ifade için derim ki, bundan evvel Sabrı Efendi kardeşimize yazdığım küçük mektubumda da zikrettiğim veçhile, Risale-i Nur Şâkirtleri vücud-ı manevîsinde, ancak küçük bir ayak parmağı kadar bir kıymeti olan bu bîçare kardeşinizi, Hâlık'ımız bu gunahkâr abdini rıhayetsiz in'am ve ihsanına lâyık

abd: kul
âciz: zayıf, güçsüz.
ahkam-ı dinıye: dine ait hükümler, dinle ilgili hükümler
alenen: açıktan, açıga, gizlemeden
arıza: aksama
asar-ı Nur: Nur eserleri
bahir: apaçık, aşikar
biçare: çaresiz, zavallı
daima: her vakit, sürekli, her zaman
ekser: çoğunluk
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
feyz-i menba: bolluk, bereket kaynağı, ilim irfanın su gibi akıp taşması
gunahkâr: gunahlı, günah işlemiş
hakikat: gerçek, doğru
halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
Hâlık-ı Azîm: büyük yaratıcı, Allah.
himaye: koruma, muhafaza etme
hususiyet: özellik
İfade: anlatma, anlatım, anlatış.
İhlas: halis, içten, samimî, riyasız, karşılıksız sevgi ve bağlılık, gönülden gelen dostluk
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İktiza: işe yarama, gerekli olma
in'am: nimet verme, nimet lendirme, ihsan etme
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
izhar: gösterme, açıga vurma
kıymet: değer
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
lem'a: parıltı
maddeten: maddî olarak.
mahremiyet: mahremlik, gizlilik.
mani: engel
meslek: gidiş, usül, tarz.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
muhabbet: sevgi, sevme
münasebet: ilişki, alâka
nebean: kaynayarak çıkış
rıhayetsiz: sonsuz, sınırsız
perva: çekinme, sakınma, çekingenlik.
sıyanet-i manevi: manevi korunma
şakirt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
vasıta: aracılık.
vech: sebep, vesile
vücud-ı manevi: manevi vücut.
zahir: görünen, görünücü
zikir: bildirme, bildirme
zuhur: ortaya çıkma

görmüş ki: Risale-i Nur naşirine bir talebe, Risale-i Nur Şakirtlerine bir kardeş, Kur'ân hadimlerine bir arkadaş etmiştir. Arabî ve Farisî bilmeyen, ilm ve medrese görmeyen bir asi abdine, hikmet-i Samedaniyesiyle böyle bir ikramda bulunuşu, elbette bir hikmete müstenittir. O da her hâlde Risale-i Nur'la alâkadar olanlar arasındaki safvet ve ihlâs ile, Risale-i Nur'un ind-i Ilâhîdeki derecesine ve hizmetin ulviyetine atf olunur.

İşte Risale-i Nur Şakirtlerinden en gayr-i nafi bir uzva, misal olarak zikredilen bu kadar açık himaye ve sıyanet-i Ilâhî vaki olursa diğer münevver unsurlara ne derece ikram ve inayet olacağı kıyas olunabilir.

Allah'ın inayetine, Peygamberimiz Muhammed Mustafa Sallâllâhü Teâlâ Aleyhi Vesellem Efendimiz Hazretlerinin imdat ve ruhaniyetlerine istinat ederek, Allah rızası için hizmete koşan, yekdiğerini manevî ve uhrevî kardeş tanıyan, başta müşfik Üstad, yani Risale-i Nur naşiri ile Onun şakirtlerini

فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ۞ [1] وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ [2]

ayetlerinin sırlarının tezahürü inşaallah karşılayacaktır.

İktisat hakkındaki risale hem insanî, hem içtimaî, hem dini, hem dunyevî çok güzel ahlâkî, çok hoş imanî, çok değerli nuranî bir nasihatnamedir. Buradaki kardeşlerimizden bazılarının, âsâr-ı Nur hakkındaki ihtiyârsız şu sözleri, ne kadar yerindedir. Diyorlar ki: Bu mübarek eserlerden bin okununca içimizden (bundan daha yüksek

1- Şüphesiz Allah'a tâbi olan topluluk, gerçek galiplerin ta kendisidir. (Mâide Suresi, 56.)

2- Akıbet ise, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlarındır. (A'raf Suresi, 128; Kassas Suresi, 83.)

abd: kul
ahlâkî: ahlâka uygun
alâkadar: ilgili, ilişki
Arabî: arapça dil
âsâr-ı Nur: Nur eserleri
asi: isyan eden, başkaldıran
atf: bağlamak, yüklemek.
dunyevî: dünyaya ait.
farisî: İran dili ve halkı ile ilgili olan.
gayr-ı nafi: faydasız, yararlı olmayan
hâdim: hademe, hizmetçi
hikmet: gizli sebep, gaye
hikmet-i Samedaniye: Samed olan Allah'ın hikmeti
himaye: koruma, muhafaza etme
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal
ihlâs: riya karışmamış samimî ibadet.
ihtiyârsız: irade ve istem dışı
ikram: bağış, ihsan
ikram: iltifat için bir şeyler verme
İktısad: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf
imdat: yardım
inayet: yardım, ihsan, lütuf
ind-i ilâhî: Allah'ın katı, Allah'ın indi
insanî: insana ait, insanla alâkalı
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
istınat: dayanma, güvenme
kıyas: karşılaştırma, oranlama
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kurulu-şu
misal: örnek, numune
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
mustenit: istinat eden, dayanan
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
nasihat: akıl öğretme, yol gösterme
naşir: eser, neşreden, yayınlayan, dağıtan
nuranî: nurlu, ışıklı
rıza: razı olma, hoşnutluk.
risale: konu, bölüm
ruhaniyet: ruhanî reislik sıfatı.
sır: gizli hakikat
safvet: saflık, hâlislik, temizlik, paklık.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait.
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliğ.
unsur: madde, esas, kök
uzv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vaki: gerekli
yekdiğer: birbirini, bir taraf, öbür tarafı, birbirine.
zikr: bildirme, bildirilme.

eser olamaz) dediğimiz hâlde, ikincisini dinlediğimiz zaman bakıyoruz ki, bu evvelkinden daha ulvî ve nurludur.

Ben de diyorum ki: Ey ihvan! Risale-ı Nur'un bütün cüzlerinde öyle bir kuvvet var ki, yalnız birini dinlemeye, okumaya veya yazmaya muvaffak olan kimse, Allah tevfik verirse, imanını kurtaracak hakikatleri onda bulur. Çünkü her cüz'ün diğerleri ile manen irtibatları vardır. Okuyana ve dinleyenlere sırran diyorlar ki: Bu okuduğun kitapta bizdeki hakikatlerin da uçları, kokuları, işaretleri var. Dikkat edersen görürsün, çalışırsan anlarsın, cüz-i ihtiyârını bu emre sevk edersen Allah da muvaffakıyet verir. Bulur ve bilebilirsin.

İhlâsa dair Yirmincı, Yirmi Birinci Lem'alar, Yirmincı Lem'a muhtelif meslek ve meşrepte mü'minler arasındaki rekabetkârâne ihtilâfların esbabını öyle bir teşrihtir ki, tavsif edebilmek için bu mübarek eseri aynen nakil eylemekten başka çare yoktur. Allah cümlemizi muhlıs kullarından eylesin. Âmin...

En az on beş günde bir defa okunması emir buyurulan Yirmi Birinci Lem'a, Evrat edinilecek kadar ehemmiyetlidir. Malûmdur ki, kale içinden feth olunur. Bu günkü muvaffakıyete sebep olan ihlâs kalkarsa maazallah o zaman çok vahım neticeler tevellüt eder. En büyük düşmanımız nefsimizdir. Onu susturmak için zannedersem şu ihtar kâfidir. (Ey nefs-i nadan! Beni kandıramazsın. Madem ki, Peygamber-i Azîmü'l-Kadr bir Nebiyyullah olan Hazret-ı Yusuf Aleyhisselâm:

azimu ll-kadri: kadrı yüce değen yüksek.
cüz: kısım, parça, bölük.
cüz-i ihtiyârı: icattan mahrum hak kazanmaktan başka hiç bir şeye gücü yetmeyen az bir arzu serbestliği, cüz'i irade, tercih hakkı
dair: ait, alakalı, ilgili.
ehemmiyetli: önemli
esbap: sebepler, vasıtalar
Evrat: virdler, okunması adet olan dini dualar
fetih: kuşatma, ele geçirme, zaptetme
hakikat: gerçek, doğru
ihlas: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ihtilaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
ihvan: kardeşler
irtibat: bağ, münasebet.
kâfi: yeterli
maazallah: yegâne sığınılacak Allah'tır
madem: ...den dolayı böyle ise
malum: şüphesiz, belli, evet.
manen: mana bakımından, manaca
meslek: gidiş usûl, tarz
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
muhlıs: ihlaslı, samimî, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
muhtelif: farklı.
muvaffak: başarmış, başarılı
muvaffakıyet: galibiyet, başarı.
mu'min: iman eden, inanan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nebiyullah: Allah'ın nebisi, peygamberi
nefs: kulun kötü ve günah olan hal ve huyları, sufi arzular
nefs-i nâdan: haddini bilmez, cahil nefis
rekabetkârane: rekabet edene yakışır şekilde, rakip olarak, rekabet ederek.
sırran: sır olarak, gizlice, gizli olarak.
sevk: ulaştırma, yöneltme
tavsif: vasıflandırma, mahiyetini ortaya koyma, niteleme
teşrih: açma, yayma, inceden inceye dıdıkleme
tevellüt: doğma, doğum
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî
vahım: ağır, sonu tehlikeli ve korkulu, dehşet verici.

(1) وَمَآ اُبَرِّئُ نَفْسِي اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوْءِ اِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

demıştir. Aldatamazsın, senden ve senin samımî yoldaşların cinnî ve insî şeytan, ehl-i bid'a ve ulemaüssû şerlerinden Allah'a sığınırım.)

Eski Saıd lısanıyla kaleme alınmış olan Yırmi Ikıncı Lem'a: Zaleme güruhunun hücumlarına pek mükemmel mudafaa ve elyak ve âlâ bir cevaptır.

(2) فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ

Otuz Bırıncı Mektubun Yırmı Beşıncı Lem'ası: Maddî ve manevî bütün hastalıklara mükemmel devadır. Altıncı devanın iki defa yazılmasına merak ettim, hatırıma geldi. Birden yırmi beşe kadar devaları topladım 325 oldu. Tekrar eden altı numaralı devayı da zam edince 331 çıktı. Söylenişte ve yazılışta ekseriyetle hazf edilen bu rakamlardaki kaldırılmış bin sayısını nazar-ı dikkate alırsak 1325 ve 1331'de İslâm âliminin başına gelmiş olan musibetlere, bu Lem'ada mahfî işaret bulunduğuna hükmeyledim. Basıretli ve nurlu arkadaşların, daha mahfî hakaik çıkardıklarını ümit ediyorum. Eski talebenizden Hafız Hüseyin Efendi'ye bu lem'ayı babasının vefatından birkaç gün sonra, arefe günü Hafız Ömer Efendi ile evine gitmek suretiyle okumak nasıp oldu. Maddî ve manevî hastalıklarına ilâç veren hekim-i hazık aziz Üstada çok dua etti. Bu mübarek eserin, bu zat üzerindeki tesirini şöyle telhis edebiliriz: Ehibba ve arkadaşlarından hastalığını soranlara, "Çok mükemmel bir ilâç buldum.

1- Ben nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefis daima kötülüğe sevk eder–ancak Rabbim rahmet ederse o başka. (Yusuf Suresi, 53.)

2- En iyi koruyucu Allah'tır, merhametlilerin en merhametlisi Odur. (Yusuf Suresi, 64.)

alâ: yüce, yüksek, büyük.
arefe: bayramdan bir önceki gün.
basıret: kalb gözüyle görme, doğru ve ölçülü görüş.
cinnî: cin taifesinden olan.
deva: ilâç, çare.
ehibba: habibler, dostlar, sevgililer.
ehl-i bid'a: Ehl-i Sünnet Velcemaat'ın dışında kalan bütün gruplar.
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla.
elyak: daha (en) layık olan.
güruh: kuru kalabalık, sürü.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hazf: aradan çıkarma, yok etme, silme.
hekim-i hazık: uzman hekim, doktor.
hükum: kanaat.
insî: insan cinsinden.
lisan: konuşma dili.
maddî: madde ile alakalı, cismânî.
mahfî: Gizli, saklı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
musibet: felâket, bela.
mudafaa: savunma, koruma.
nasıp: Allah'ın kısmet ettiği şey.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
samimî: içten, candan, gönülden.
şer: kötülük.
talebe: öğrenci.
telhis: kısaltma, kısaca ifade etme, özetleme.
tesir: etki.
ulemaü's-sû: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vefat: ölme.
yoldaş: yol arkadaşı.
zaleme: zalimler.
zam: katma, ekleme.
zat: kişi, şahıs, fert.

Doktorlara ilâç parası vermekten elhamdülillâh kurtuldum. Günden güne iyi oluyorum" diyormuş.

17 Zilhicce 1353
Uhrevî Kardeşiniz ve
Âciz Talebeniz
Hulâsî

238

[Risale-i Nur Şakirtlerinden Kuleönülü Hacı Osman'ın bir fıkrasıdır.]

Muhterem Üstadım!

Risale-i Nur'u birkaç seneden ben dinleyip, binde bir almış olduğum manevî yaralanma bir ilâç vazifesi görüyordu. Fakat hastalara ait Yirmi Beşinci Lem'a ve ihtıyarlara ait Yirmi Altıncı Lem'ayı Mustafa ve arkadaşlarımla beraber okuyup kemal-i şevk ile dinledim. Bakıyorum ki, vücudumdaki yaralara güzel tesir ediyor, arkadaşlarıma dedim: Madem Risale-i Nur'un tesiri bu kadar kuvvetlidir, ben yazmaya karar verdim. Fakat hiç okuyup yazmam yok ki, böyle kıymettar Risale-i Nur'a yardım edeyim. Madem kalemim yok, beni hizmetçi ve postacı olarak tayin ediniz, diye müteessirâne söyledim.

O gece rüyamda, kendimi ölmüş ve yıkanmış olarak kabre bıraktılar. Haşr zamanı gelip kabirden kefen ile başım açık, ayaklarım yalın olarak kalktım. Korkarak

âciz: gücü yetmez, zavallı
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
haşir: toplayan, cem eden, haşr eden.
kıymettar: kıymetli, değerli
kabir: mezar
kefen: gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek
madem: ...den dolayı, böyle ise
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
müteessirâne: müteessir olarak, teessürle, üzüntü ile, üzülerek.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci.
tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama
tesir: etki
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
yalın: çıplak.
Zilhicce: Kamerî takvimin onikincisi ve son ayı olup haram aylardan birıdır

memleketimize gelirken, büyük bir köprüye yolum uğradı. Köprünün iki tarafında iki nöbetçi vardı. Birinden geçip, diğeri hemen beni yakaladı, acaba nereye götürecek diye bütün vücudum titriyordu. Biraz gittikten sonra köprü bitmeden Üstadıma beni teslim etti. Üstadım beni yıkayıp bıraktı.

Sonra asker olarak bir camiye bütün ahalı toplandı. Bir asker geldi bana dedi: Seni büyük bir kumandana hizmetçi tayin ettiler, gideceksin. Ben dedim: Benim gibi süflî bir nefer, nasıl o müşirin yanında hizmetçilik eder. Itiraz ettim. Yine tekrar ettı, gideceksin. Ben korkarak gittim, baktım ki, orada Üstadımı görünce mesrurâne sevindım. Bana dedı: Arkamdan gel. Yuksek bir saraya çıktı, bana dedi: Bu ufak hizmetleri gör. Ben düşünmekte ıken, Barlalı Süleyman Efendi geldı. Beraber bulunurken Üstadım güzel bir gül bahçesine gitti. Ve orada bır kuçuk genç oturur, bana dedi: Sen bu gence hizmet edeceksin. dedi. Hemen uyandım.

Ey Kardeşlerim!

Madem Üstadım bende bir şey yok, ben yalnız tayin olduğum cevahır dukkânından herkesin ihtıyacı var olduğunu ve Kur'ân'ın dellâlı olduğunu sekiz-dokuz senedir ilân edıyor. Bız Rısale-i Nur'lan yazmak, okumak ve dınlemek için herkesin ihtiyacı var, onun için ey Müslümanlar! Manevî yaralarınıza ilâç ararsanız Rısale-ı Nur'da vardır. Yazın, okuyun, imanınız o kadar teâlî edecektir. Hıç şuphe etmeyınız.

ahali: halk
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar.
dellal: ilan eden, bir haberi duyurmak ıçın yuksek sesle bağırarak dolaşan kımse
ilac: tedbır çare, tavsıye, derman
ilan: yayma, duyurma, bıldırme
itiraz: kabul etmedıgını belırtıp karşı çıkma
madem: çünku, ıçın, degıl mı kı ... den dolayı, boyle ise, hele
manevi: manaya aıt, maddî olmayan, ruhî fıkr
mesrurane: sevinçli bır şekılde sevinerek, memnun olarak.
müşir: en yuksek askerî derece, mareşal
nefer: asker, er
sufli: aşağılık, bayağı, âdı
tayin: vazıfeye gonderme, bır ışe yerleştırme, atama
teali: yukselme, yucelme, çok yuce olma
Üstad: Bedıuzzaman Saıd Nursî Hazretlerinin ozel ısım yerine geçen bır sıfatı, oğretıcı, ogretmen

Mübarek iki ellerinizden öperim ve bayramınızı tebrik ederim.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Cahil ve âciz talebeniz
Hacı Osman

239

[Ahiret hemşerilerimizden ve Risale-i Nur Talebelerinden Müzeyyene'nin fikrasıdır.]

Muhterem Üstadım!

Şu fânî dünyanın elemlerine gark olan gözlerim, sizin feyzli, nurlu Sözlerinize ve tesirli ve şifalı risalelerinize, can u gönülden merbut oldukça ve okudukça, risalelerinizi ne kadar büyük bir mürşit olduğunu hiçbir şeyle tarif edemem.

Evet şu dünyaya, şu zamana çöken zulmet ve gaflet perdelerini Sözleriniz yırtıyorlar, parçalayıp o zulmeti ve gafleti dağıtıyorlar. Hangi akıl var ki, hakikat perdesini görüp de, o hakikat perdesinde nur-i hakikat parlarken, onlara gözünü yumup, zulmet perdesine atılmış olsun. Ben de inşaallah zulmete atılmam. Artık güçlükle bahtiyar olup da tekrar bedbaht olamam.

Üstadım, ben sair kardeşlerim gibi sizden bizzat ders almaktan mahrumum. Fakat haftada veya bir ayda, âlî

1 Bâkî olan ancak Allah'tır.

acız: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz.
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
bizzat: kendisi, şahsen.
cahil: bilgisiz, bilmeyen, habersiz.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
fikra: kısım, fasıl, bölüm.
fânî: olumlu, geçici.
feyiz: ilim, irfan.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gark: boğma, boğulma.
hakikat: gerçek, doğru.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
mahrum: bahtsız, nasıpsız.
merbut: bağlı, rabtedilmiş.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
nur-i hakikat: hakikat nuru, gerçeğin aydınlığı.
risale: kitap, eser.
sair: diğer, başka, öteki.
şifalı: iyileştirici, faydalı.
talebe: öğrenci.
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme.
tesir: etki.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

Sözlerinizden gıyabî bir ders alıyorum tasavvuruyla dinliyorum. Güya bizzat sizden ders alıyorum. Bütün gün ehl-i İslâm'ın selâmetini ve şu hâlimin zulmetten nura dönmesini, siz başta ve önde, biz arkada Cenab-ı Hakka yalvaralım. Cenab-ı Mevlâm hayırlısıyla ihsan buyursun. Fazla söylemeye lisanım, aczim, kusurum bırakmıyor. Kusurumuzu Üstadımıza itiraf ediyorum.

İnşaallah risalelerin tesiriyle bir gün olur da, müstakim Lütfi Efendi gibi ehl-ı takva kardeşlerimiz misillü biz dahi gayr-i ihtiyârî ve istemeyerek işlediğimiz ahvalden Sözlerinizin irşadı ile kurtuluruz. Zekâi kardeşimizden On Yedinci Söz, On Sekizinci Mektup, Yirminci Mektup ve Otuz Üç Pencereli nurlarla parlayan kıymetli risaleleri aldık. Mütalâa ediyoruz. Hakikî üstadımız olan Hazret-i Kur'ân elimizdedir.

Müzeyyene

240

[Müzeyyene'nin diğer bir fıkrası]

Üstadım!

Kıymettar risalelerinizi okuyan, elbette kilitli sandık içinde münevver kalan sönük kalbleri, gümüşten yapılmış altınla yaldızlanmış birer anahtar hükmündeki risalelerle açtığına ve kalbinin kurtulmasına ve parlamasına binaen kemal-i memnuniyetle Cenab-ı Mevlâ'ya şükürler ve risalelerin intişarına çalışanlara teşekkürler etmemek

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahval: durum vaziyet.
binaen: den dolayı bu sebepten
bizzat: kendisi şahsen
ehl-i İslam: İslam topluluğu Müslümanlar
ehl-i takva: Allah'tan korkan ve günahlardan çekinen insanlar
fıkra: kısım fasıl bolum.
gıyabı: olmadığı halde bulunmadığı halde uzaktan
gayr-ı ihtiyarı: elinde olmayarak, istemeksizin düşünmeksizin yapılan.
güya: sanki sozde.
hal: durum vaziyet.
hükmünde: degerinde yerinde
ihsan: bagışlama ikram etme lutuf
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
intişar: yayılma dağılma neşrolunma
irşat: doğru yolu gösterme gafletten uyandırma
kıymettar: kıymetli degerli
kemal-i memnuniyet: tam bir memnuniyet, hoşnutluk.
lisan: dil
münevver: nurlu ışıklı parlak
müstakim: temiz namuslu doğru ahlâklı istikamet sahibi
mütalaa: okuma dikkatli okuma
nur: ışık, aydınlık
risale: kitap eser
selamet: kurtulma selâmete çıkma
şukur: teşekkur nimet ve iyliğin sahibini tanıma ona karşı minnet duyma
tasavvur: düşünce tasan
tesir: etki.
Üstad: Bedüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı ogretici ogretmen
zulmet: karanlık.

kabil değildir. Ah vefasız dünyanın telâşesi ve elemi ve kederi beni nurlara hizmetten alıkoyuyor. Hakkıyla çalışamadığımdan ve kardeşlerim gibi nurlara hizmet edemediğimden kalbim öyle muazzep oluyor ki, tarif edemem. Bu günlerde dediler ki, af varmış. Üstad İstanbul'a gıdıyormuş demeleri ile, bir cihette memnun oldum ki, Üstadım esaretten kurtuldu. Ve bir cihette zannettim ki bütün Atabey'in dağları başıma düşüyor, müteessir oldum. Afvınıza ve bedbaht insanların eziyetinden kurtulmanıza teşekkürlerle beraber tebrik ediyorum. Fakat bu nurlu ve kıymetli risalelerin sahibi bizden uzaklaşmasına gönül razı olmuyor. Barla dağlarında bizi ve bu etrafı nurlandıran, bizlerden uzaklaşmamalı. Uzaklaşmasını kim arzu eder. Barla çok bahtıyardır ki, en evvel ve her vakit, o taze ve şirin risaleleri herkesten evvel, bizzat şifahen Üstaddan işitebilirler.

Müzeyyene

241

باسمه[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Gayyur, Zeki, Ciddî, Sıddık, Hakikî Kardeşlerim Hoca Sabrı Efendi, Hafız Ali!

Bu cuma günü gündüz, rahatsızlığımdan dolayı biraz yatmıştım. Rüyaya benzer, fakat rüya değil; hayalen

1. Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Sûresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi üzerinize olsun

bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
bedbaht: mutsuz, uzuntulu, zavallı
bizzat: kendisi, şahsen
ciddî: ağırbaşlı, halleri sakin olan kişi
cihet: yön, sebep, vesile
elem: dert, uzuntu, kaygı, tasa
esaret: esirlik, tutsaklık, hükûm altında bulunma.
eziyet: büyük sıkıntı, zahmet, meşakkat.
gayyur: çok gayretli, çok çalışkan
hayalen: hayalî bir şekilde.
kabil: mümkün, ihtimal dâresinde
keder: kaygı, acı, hüzün, sıkıntı
muazzep: azap içinde bulunan, eziyet çeken, çok sıkıntı gören
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nurlu: ışıklı, parıltılı
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
risale: kitap, eser
sıddık: hakikatı kabul eden
şifahen: şifahî, ağızdan sözle, yazılı olmayarak.
tarif: bir kavramı kelimelerle ifâde etme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen

gördüm ki, Sabri karşıma çıktı, arkasında Hafız Ali. Sabri bana diyor: "Üstadım, inayat-ı seb'a namıyla beyan edilen büyük inayetler varken Onuncu Sözdeki cüz'î inayete bu kadar ehemmiyet vermenin sebep ve hikmeti nedir?" dedi çekildi. Sonra kalktım, düşündüm; dedim ki: "Isparta'ya yazdığım mektubu Sabri okumuş veya okuyor, hararetle yazışımdan bana acıyarak benden sual etmek istemiş." Her ne ise. Ben de Hulûsî'den sonra birinci muhatabım olan Sabri'ye derim ki (Hafız Ali de dinlesin):

Bu Onuncu Sözdeki cüz'î inayete ziyade ehemmiyet verdiğimin üç hikmeti var:

BİRİNCİSİ: Onuncu Sözün kıymeti tamamıyla takdir edilmemiş. Ben kendi kendime hususî, belki elli defa mütalâa etmişim ve her defasında bir zevk almışım ve okumaya ihtiyaç hissetmişim. Böyle bir risaleyi bazılan bir defa okuyup, sair ilmî risaleler gibi "Yeter" der, bırakır. Hâlbuki bu risale ulûm-i imaniyedendir. Her gün ekmeğe muhtaç olduğumuz gibi, o nevi ilme her vakit ihtiyaç var. Bu risaleye nazar-ı dikkati ehemmiyetle celb etmeyi ruhum arzu ediyordu. Lâkin elimden bir şey gelmezdi. Cenab-ı Hak merhametinden bir işaret verdi. O işaret ne kadar gizli ise, benim o ciddî arzuma mutabık geldiğinden çok ehemmiyetli görünüyor.

İKİNCİSİ: Bilirsiniz uzak yerlerden, bazı beş günlük yoldan, bir zat bizi görmek ve uhrevî bir istifade etmek için gelir. Hâlbuki vaziyetim birkaç saatten fazla onunla

beyan: anlatma, açıklama.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cüz'î: küçük, az.
ehemmiyet: pek önemli olma.
ehemmiyetli: önemli.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hususî: özel.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
inayat-ı seb'a: yedi yardım.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kıymet: değer.
mutabık: uygun.
mütalaa: okuma, dikkatli okuma.
nam: ad, isim.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nevi: çeşit.
risale: konu, bölüm.
sair: diğer, başka, öteki.
sual: soru.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
ulûm-ı imaniye: iman ilimleri, imanla ilgili ilimler.
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğredici, öğretmen.
vaziyet: durum.
zat: kişi, şahıs, fert.
ziyade: gerekenden fazla.

görüşmeyi müsaade etmiyor. Hâlbuki, o misafire risalelerin kıymetini göstermek, onu onlardan istifadeye sevk etmek, hem muhtaç olduğu kuvvet-i imana ve kuvve-i maneviyeye yardım etmek için bırkaç gün lâzım. Çünkü, risalelerdeki kuvvetli bürhanlara herkes yetişemiyor, tamamıyla kavramıyor. Ruhum çok arzu ediyordu ki, kısa, hafif bir vesile elime geçip, bîçare misafirlerin zahmeti beyhude gitmesin. Fakat kerametim yok, elimden bir şey gelmez. Yalnız misafirlerin niyet ve ihlâsına itimat edip onların mukâfatını rahmet-i İlâhiyeye havale ediyorum. İşte Cenab-ı Hak evvel *Işaratü'l-I'caz*'da sonra Onuncu Sözde çabuk kanaat verecek ve risalelere itimat ettirecek bir eser-i inayet ihsan etti. Hakikaten benim için çok kolay oldu. Ben de çok rahat ettim ve çok zatlara az bir zamanda kuvve-i maneviye ve Kur'ân-ı Hakîmin hakkaniyetine göz ile görünecek emareler gösteriyordum. Hatta çok muannitlerin inadı kırıldı. Çok dinsizler de onunla imana geldiler. Fakat *İşaratü'l-I'caz*'daki izahı bir, iki, üç saat bitmiyordu. Ben de yoruluyordum. Cenab-ı Hak kemal-i rahmetinden, daha kolay, *Işaratü'l-I'caz*'ın iki saatte verdiği faideyi Onuncu Söz iki-üç dakikada aynı faideyi verdi. Bu zamanda göz ile görünecek gayet cüz'î bir eser-i inayet, manevî büyük kerametlerden daha tesirlidir. İşte bu cüz'î bir eser-i inayet hem bana, hem sizin gıbı kardaşlarıma bir kolaylık temin ettiği için ziyade ehemmiyet verdim. Madem bu Sözdeki tevafuk bize ve misafirlere çok faydalıdır ve hayırlı neticeler verir; elbette içinde

adî: basit, bayağı, sıradan.
beyhude: boşuna.
biçare: çaresiz, zavallı.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cüz'î: küçük, az.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emare: alâmet, belirti, nişan.
emsal: eş, benzer.
eser-i inayet: lütuf eseri, ihsan, iyilik, yardım alâmeti.
faide: fayda.
gayet: son derece.
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
ıhlas: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
ıhsan: verilen, bağışlanan şey.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
istifade: faydalanma, yararlanma.
itimat: emniyet, güven.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kıymet: değer.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kemal-i rahmet: rahmetin mükemmelliği.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
kuvvet-i iman: iman kuvveti.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mükâfat: ödül.
müsaade: izin.
niyet: maksat, meram.
rahmet-i İlâhî: Allah'ın sonsuz rahmeti.
risale: kitap, eser.
sevk: yöneltme.
tesir: etki.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vesile: bahane, sebep.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: kişi, şahıs, fert.
ziyade: fazlasıyla.

bir inayet var. Adî olsun, yüz emsali bulunsun, yine bize fevkalâde bir inayet, bir ikram-ı Rabbanîdir.

Üçüncüsü: Bilirsiniz ki, fazla iştigalâttan yorgun düşmüş bir fikir kendini eğlendirmek, istirahat etmek ister. Biz meşgul olduğumuz pek derin, pek geniş ve pek ciddî olan hakaik-ı Kur'âniye ve imaniye, fazla meşguliyetimizden gelen yorgunluğu tahfif edecek ve yorgun fikrimizi neşelendirecek ve eğlendirecek tevafukat nev'inden lâtif bir sanat-ı bediîye suretinde bir lütfunu gösterdi. Hem o lâtif ve hafif ve mahbup ve cazibedar tevafukattaki inayet bir anahtar hükmüne geçip, Kur'ân'ın bir hazine-i esrarına bir nevi rehber olduğu için ziyade ehemmiyet verdim. Yoksa hizmetimize terettüp eden ve yardım eden inayet-i Rabbaniye o kadar çoktur ki, eğer saysam binden geçer.

Şu Onuncu Sozun hurufatındaki sır hiç kimsenin sun' ve ihtiyârıyla olmadığını herkes tasdik ettiği için daha ehemmiyetli görundu. Fakat ben mutlak işarete ehemmiyet verdim. Lâkin tafsîlâtını ehemmiyetle tedkik edemedim. En iyi bir tarzda beyan edemedim. Bir-iki saat zarfında nota nev'inden işaretler koydum. Birinci defaya itimat edip daha tedkik etmedim. Hâlbuki, tabiratımda bazı kusur var, fehmi işkâl eder. Isparta'daki kardeşlerimiz maksadı anlamamışlar, hakları var. Çünkü, o ibare o maksudu ifade edemiyor. Madem öyledir, bu sözün lâtif tevafukat-ı harfiyesindendir ki, (mebhasındaki) hem sahifenin Yirmi İki olmak itibarıyla yazı bulunanların yerinde (yarısından ziyade yazılı bulunan sahifelerin) hakikî ve

beyan: açıklama, bildirme, izah
cazibedar: çekici, cazibeli
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehemmiyetli: önemli
fehm: anlayış, akıl
fevkalâde: olağanüstü
hakaik-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
hazine-i esrar: gizli sırlı hazineler
hurufat: harfler
hükmüne: yerine, değerine
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
ihtiyar: irade, tercih
İkram-ı Rabbanî: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Allah'ın ikramı, ihsanı ve şereflendirmesi
İnayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
istırahat: dinlenme, rahatlama
işkâl: müşkülluk, güçlük, zorluk
iştigalat: meşguliyetler, çalışmalar, uğraşmalar
itibarı: dolayısıyla
İtimat: dayanma, güvenme
lâtif: tatlı, şirin
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye
mebhas: bab, fasıl, kısım, konu
meşguliyet: meşgul olma, bir iş yapma
mutlak: kesin
nev: türlü, çeşit
nevi: çeşit
nota: oz olarak kağıda yazmak
sır: gizli hakikat
sahife: sayfa
sanat-ı bediiye: güzel, harika sanat
sun': yapış, yapma
suret: biçim, tarz
tabirat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler
tafsîlat: tafsîller, açıklamalar, izahlar
tahfif: hafifletme, yükünü azaltma
tarz: biçim, şekil
tasdik: doğrulama, onaylama
terettüp: ait olma, icabetme, gerekme
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tevafukat: uygunluk
tevefukat-ı harfiye: harfler arasındaki gizli uygunluklar, birbirine uymalar
zarfında: içersinde, belli bir zaman süresinde
ziyade: çok, fazla

itibarî satırlarına ve baştaki yaprağın cilt üstünde isminin iki satır ilâvesiyle bin üç yüz kırk iki (1342) ilh... Hem o mebhastaki bu cümle, hem ahirdeki beyaz sahifeyi saymak cihetiyle altmış altı olup baştaki ayetin melfuz altmış altı hurufuna tevafuk ediyor. Birinde, ahirdeki iki beyaz sahifeyi saymak cihetiyle altmış yedi olup, baştaki ayetin melfuz altmış yedi hurufuna tevafuk ediyor. O ayet Sure-i İhlâs'ın hurufatına, hem Lâfzullahın makam-ı ebcedîsine tevafuk ediyor, denilmeli. Biz bir nüshayı öyle yaptık, size gönderiyoruz. Yanınızdaki nüshaları ona göre yap. Eğirdir'deki nüshaları da öyle yapınız.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Kardeşiniz
Said Nursî

242

بِاسْمِهِ ۞ [2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [3]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [4]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Sâmimî ve Kuvvetli Arkadaşlarım Sabrı, Hüsrev, Ali, Re'fet, Bekir, Lütfi, Rüştü!

Cenab-ı Hakka hadsiz şükrolsun ki, sizleri hudutsuz bir sahra-ı hakıkatte bana enıs arkadaş ve yoldaş vermiş. Bu

1 Bâkî olan ancak Allah'tır.
2. Allah'ın adıyla
3 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
4 Allah'ın selâmı, rahmet ve berekâtı üzerinize olsun.

ahir: en son, en sondaki
aziz: değerli.
cihet: yan, yön, taraf
cild: kitap kabı
enıs: dost, arkadaş, yar, sevgili, yoldaş.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakiki: gerçek
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
hudut: hudutlar, sınırlar
huruf: harfler
hurufat: harfler
ilâve: ekleme, katma.
itibarî: gerçek olmayan, varsayılan
lafzullah: Allah lâfzı
makam-ı ebced: ebcetle ilgili makam, ebcedi mana, ebcedî hesap
mebhas: bab, fasıl
melfuz: söylenmiş, söylenilen, okunan
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her bırı
nusha: yazılı, yazılmış şey
sıddık: çok doğru, çok durust.
sahife: sayfa
sahra-ı hakıkat: hakıkat ovası, doru ve asıl ilim alanı
samimi: içten, candan, gönülden
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
yoldaş: yol arkadaşı
ziyade: çok, fazla, artık.

açıp sahradaki hareket ve sülûk, bazen pek ince ehemmiyetsiz görünen bir şeyde mühim istifadeler edilir. Onun için zahir nazarda malâyanî zannedilen bazı meselelerde fazla takip ediyorum. Ve ziyade nazar-ı dikkatinizi celp ediyorum. Ezcümle, Onuncu Sözdeki *elif* tevafukatı, mühim bir mesele gibi nazar-ı dikkatinize gösteriyorum. Bunun sırrı şudur ki:

Bir iltifat-ı hassaya gizliden gizliye bir işaret bulunduğunu kat'î hissettiğim için, ihtiyârsız olarak, kemal-i sürur ve ferahımdan taşkıncasına bağırarak, "Aman gelinız, siz de görunuz!" diyorum. Evet, nasıl ki bir padişahın has bir edna işaretine mazhar olmak, kanun-ı umumî ile bir müşîriyet teveccühünden fazla medar-ı sürurdur, öyle de, Hâlık-ı Zülcelâl'in hususî iltifatını ima eden en gizli bir işarete, yüz bin can olsa ve feda edilse ve yüz bin sene ömür var ise, o yolda sarf edilse yine ucuzdur.

İşte bu sırdan gelen sürurun verdiği cezbekârâne taşkınlıkla, dikkatsızlere malâyanî ve israf sayılan böyle tevafukata dair bahisler açıyorum. İşte bir bahıs daha açacağım.

Onuncu Söz, Kur'ân'ın bir sülûsünü inkâr etmek niyetiyle haşr-i cismanîyi resmen millet içinde inkâr etmek fikrinde bulunan zındıkları susturmakla hariqa bir şule-i i'caz-ı Kur'ânîyi gösterdiği gibi, daha müteaddit emarelerle manevî i'caz-ı Kur'ân hesabına fevkalâde bir mahiyeti bulunduğunu icmalen hissetmiştik. Ve şimdi yeniden tekrar Onuncu Söze nazar-ı dikkat-i ammeyi celp etmek için ihtiyârsız olarak onunla meşgul edildim ve baktım.

açıp: tuhaf hayrette bırakan
bahıs: bahs, konu yapma, anlatım
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cezbekârâne: cezbeye gelmişçesine, Allah'ın sevgisinden kendinden geçer bir hale gelerek.
dair: ait, alakalı, ilgili
edna: az, pek az
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emare: alâmet, belirti, nişan
ezcümle: bu cümleden olarak.
feda: uğruna verme.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
fevkalâde: olağanüstü
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyükluk sahibi yaratıcı, Allah
hârika: olağanüstü
haşr-i cismanî: cismiyle cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı
hususî: özel
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mucizeliği, yüksek ve ensilmez ifadesi
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle
ihtiyârsız: irade ve istem dışı
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
İma: işaret.
inkâr: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama
israf: gereğinden fazla
istifade: faydalanma, yararlanma
kanun-ı umumî: genel kanun.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i sürur: tam bir sevinç, mutluluk.
lâfzullah: Allah lâfzı
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
malayanî: manasız, faydasız, boş (şey)
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar-ı sürur: sevinç ve neşe ve silesi, sebebi
mesele: konu
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müşîriyet: müşîrlik, mareşallik, en yüksek asker rütbe
müteaddit: çeşitli
nazar: göz atma, bakma, bakış
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nazar-ı dikkat-i amme: toplumun genel bakışı
resmen: kesin olarak, açık olarak, açıkça
sir: gizli hakikat.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl
sarf: harcama, masraf etme, gider
sülûk: bir yola girme, bir yol tutma
sülûs: üçte bir
sürur: mutluluk, sevinç
şule-i i'caz-ı kur'ânî: Kur'ân'ın mucizesinin bir parıltısı
tevafukat: uygunluk
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir
zahir: görünen, görünücü
ziyade: çok, fazla

Bu defa Lâfzullahın en birinci harfi olan *elif*, Onuncu Sözde öyle bir tevafuk gösterdi ki, kat'iyen tesadüfe havale edilmediği gibi; başka emarelerle, o tevafukta gaybî bir ışareti kat'iyen hissettim. Sonra ışaretlerini koydum. Hem, işarete medar olmak için harikulâde olmak lâzım değildir. Çünkü, çok adî perdeler içinde mühim işaretler verilir; ehli anlar. Madem işaret-i gaybiye var; elbette tesadüf içinden kaçar, daha hükmedemez, en cüz'î rakamlan da o işarete mal edilir.

Madem mecmuunda işaret var, bütün eczası o işaretin hikmetine tâbidir, tesadüf orada oynayamaz. Hatta yirmi dokuzuncu sahifede Üçüncü Hakikatteki *elif* sayılmamak lâzım gelirken sehven saymıştım. Sonra anladım ki, bana saydırılmış. Baştaki *Onuncu Söz* kelimesi ile şu *Üçüncü Hakikat* ikisi sahife başında bulunduklan için haklan sayılmaktı. Onlann sair arkadaşları sahife rakamlan gibi bazı vazifeyi gördürmek için bir cihette saymak işaretı olarak habersiz olmadan bana yazdırılmış. Her ne ise... Kendimin tereddüdü için değil, çünkü kat'î kanaatım gelmiş, belki başkasının şüphe ve tereddudünü ızale için bazı muvazeneler yaptım.

Onuncu Sozun ahırında yazıldığı gibi altı yuz sahıfeden ziyade bir mübarek kitabın tevafukatı yüz yırmi beş çıktı. Uç yüz elli sahıfeden ıbaret dıger bır kitabı yıne saydım. Elli tevafuk çıkmadı. Yıne eskiden kendi telifatım Turkçe ve Arabî olan ıki yuz seksen sahıfeden ıbaret bulunan kitabın *elif*lerini saydım, tevafukatı kırkı tecavüz etmedi.

adî: basit, bayağı, sıradan.
ahır: son
Arabî: arapça dil
cihet: yon, goruş açısı.
cuz'î: kuçuk, az.
ecza: cuzler parçalar kısımlar
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk
emare: alâmet belırtı nışan
gaybî: gaybla ılgılı bilinmeyenle ilgili
hakikat: asıl esas
harikulâde: çok guzel, mukemmel
hikmet: gızlı sebep gaye
ıbaret: meydana gelen, olusan.
işaret-ı gaybıye: gaypla ılgılı ışaret, Hz. Peygamber müçtehıt ımamlar tarafından gayba aıt verılen haberler ışaret yolu ıle yapılan açıklamalar
izale: gıderme gıderılme
kanaat: goruş fikır
kat'ı: kesın suphe ve tereddude mahal bırakmayan
kat'iyen: katî olarak kesın olarak, kesınlıkle.
kuvve-ı maneviye: manevı guç moral
kuvvet-i iman: ımanı kuvvetı
madem: den dolayı boyle ıse
mecmu: toplam tum.
medar: dayanak noktası sebep vesile
muvazene: olçu kıyas mukayese
mübarek: feyızlı bereketlı kutlu
muhım: onemlı ehemmıyetlı
sahıfe: sayfa
sâlir: dıger başka otekı
sehven: yanlışlıkla yanılarak hataen
tecavuz: sınırnı aşma
telif: yazılmış ortaya konulmuş eser
tereddüt: kararsızlık, suphede kalma
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uyma uygunluk, bırbınne denk gelme
tevafukat: uygunluk.
vazife: gorev
ziyade: çok, fazla

Demek bu Onuncu Sözde ve *Işaratü'l-İ'caz*'daki ekseriyet-i mutlakanın tevafukatı, gizli bir işaret-i gaybiyeyi tazammun ediyorlar. Mecmuunda işaret bulunsa yeter. Her cüz'ünde işareti göstermek lâzım değildir, fakat her cüz işaretin malıdır ve onun hikmetine tâbidir. Size acele edip, en evvelki işaret olunan nüshayı göndermiştim. Az haşiyeleri sonra ilâve ettik. Bu defa Süleyman Efendi ile gönderilen nüsha ile mukabele ediniz, tekmil ediniz ve Halil İbrahim Efendi ile gönderilen nüsha ile yine bu nüsha ile mukabele ederek sonra Asım Bey'e gönderiniz.

Bu defaki Hulûsî Bey'in mektubunu size gönderdim. İşaret ettiğim iki kavis içerisinde bulunan kısım Yirmi Yedinci Mektubun Dördüncü Zeylinde yazılacak. Kavisler haricinde bulunan ve üzerlerine kırmızı çizgi çekilenler yazılmayacaktır.

Hafız Ahmed ve Mehmed Celâl ve Hafız Veli gibi kalbi cezbeli dostlarıma ve tarîk-ı hakîkatte sair kardeşlerimize selâm ediyorum. Hafız Veli ile çendan geç görüştük, fakat Hafız Veli'nin burada Mehmed Usta isminde on senelik halis bir dostu bulunduğundan ve o Mehmed Usta benim sekiz senedir tarîk-ı âhirette gayet ciddî bir kardeşim olduğundan, Hafız Veli'ye de o münasebetle eski dost nazarıyla bakıyorum. O bana mektup yazmıştı; vakit bulamıyorum ki, mektubuna cevap vereyim. Ehl-i kalb için bazen sükût dahi bir konuşmaktır.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

cezbe: çekme, çekim, heyecan, coşkunluk.
ciddî: muhim, önemli.
cüz: kısım, parça.
çendan: gerçi, her ne kadar.
ehl-i kalb: kalbi uyanık, basireti ziyade olan.
gayet: son derece.
halis: gerçek.
hariç: dışarı.
haşiye: dipnot.
hikmet: gizli sebep, gaye.
ilâve: ekleme, katma.
kavis: parantez, işareti "( )".
mecmu: bütün, hepsi.
mukabele: karşılıklı okuma.
münasebet: vesile, dan dolayı.
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
nüsha: yazılı, yazılmış şey.
sair: diğer, başka, öteki.
sükût: susma, sessiz kalma.
tabi: uyan, bağlanan.
tarîk-ı âhiret: âhiret yolu.
tarîk-ı hakîkat: hakîkat yolu.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tekmil: tamamlama, noksanlarını giderme, bitirme.
zeyl: ek, ilâve.

Kardeşlerim, affedersiniz, bu intizamsız perişan mektupla sizinle konuşmak istemiyorum. Fakat müteaddit işlerle ve tetkikatla meşgul olduğumuz anda, sur'atlı bir surette fikrimizin bir köşesiyle yazdık. Keçeli kâtibin hâli malûm. Kafasını başka yerde bırakmıştı, mektup perişan oldu. onun için kusura bakmayınız.

Tevafuktaki müdahale-i gaybiyeyi bir mektupta size böyle bir temsil ile beyan etmiştim. Meselâ, benim avucumda nohut, leblebi, üzüm, buğday gibi maddeler bulunsa, ben onları yere atsam, üzüm üzüme, leblebi leblebiye karşı sıralansa, hiç şüphe kalır mı ki, elimden çıktıktan sonra gaybî bir el müdahale edip sıralamasın? İşte hurufat ve kelimat o maddelerdir, ağzımız o avuçtur.

243

[Mes'ut'un garip bir fıkrasıdır.]

Kamer yeni tulû ettiği esnada, onun aydınlığına ve gecenin serinliğinde, arpanın yumuşaması hasebiyle orak biçmekte iken, kamerin güzelliğine ve şeffaflığına bakarak ve orağın bitmemesi, Nurları yazmaktan mahrum kaldığımı tahassurâne ve me'yusâne düşünmekte iken, bilmem iğfalât, bilmem tulûat, hatırıma gelen şu sözü söyledim: "Yâ Rab! Ismım Mes'ut, kendim bîsud; çok çalıştım, olamadım mesut" dedim ve arpa biçmeye devam ettim. Aradan bir muddet geçtikten sonra yattım. Menamda dediler ki: "Bırakma Üstadın Said'in eteğini, eyler seni mes'ut." Derhal uyandım, ay hemen kaybolmak

beyan: anlatma, açıklama
bisud: faydasız, boş, neticesiz
fıkra: kısım, fasıl, bolum
garip: hayret verici
haseb: dolayı, cihetince, gereğince
hurufat: harfler
iğfalat: yanılmalar, aldanmalar
intizamsız: düzensiz, düzgün olmama.
kamer: Ay
kâtip: yazıcı
kelimat: kelimeler, sozler
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
malum: bilinen, bilinir olan
me'yus: yeise düşmuş, ümitsiz, kederli
menam: ruya, duş
mesela: ornegin
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
mudahele-i gaybi: gizli mudahale, gizliden karışma, el atma.
muddet: sure, zaman.
muteaddit: çeşitli
nur: Risale-i Nur'un herbiri
Rabb: yaratan, büyuten, terbiye eden
suret: biçim, şekil, tarz
sür'at: çabukluk, hız, acele
şeffaf: saydam
tahassür: çok istenilen ancak elde edilemeyen şeye uzulme
temsil: benzetme, misal gedirme
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
tevafuk: uyma, uygunluk, bir binne denk gelme
tulû: gorunme, meydana çıkma
tulûat: kalbe dogan fikirler
Üstad: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin ozel isim yerine geçen bir sıfatı, ogretici, ogretmen.

üzere. Derhal: "Yâ Rab! Ben saadet-i dünyeviye istemedim." Tevbekâr oldum. Saadet-i uhreviyemin, sizin duanızla olacağı telkin edilmiştir ve duanıza muhtacım. Bendenizi duadan dinğ buyurmamanızı temenni eder, el ve ayaklarınızdan öperim efendim hazretleri.

Mes'ut (RH)

dırıg buyurma: menetme, onleme
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
saadet-ı dünyeviye: dunya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
saadet-ı uhreviye: ahıretle ilgili saadet, ahıretteki mutluluk.
telkin: fikir aşılama, zıhınde yer ettırme
temenni: dilek, istek, arzu
tevbekâr: tovbe eden, tovbeli

Yirmi Altıncı Mektubun Dördüncü Mebhasının Birinci Meselesi

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَىٰ وَالِدَيْكُمْ وَعَلَىٰ إِخْوَانِكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Azız, Sıddık ve Sadık, Muhlıs ve Halıs Kardeşim İbrahim Hulâsî Bey!

Mektubunda beyan ediyorsun ki: "Eğirdir gibi" orada muvaffak olmuyorsun. Ondan telâş etme, orada öyle esbap var ki, bütün bütün tevakkuf ve tatıl neticesini verebilirdi. Cenab-ı Hakka şükür yine tevakkuf değil, muvaffakıyet var.

O manevî esbaptan biri şudur ki: Cinnî şeytandan ders alan insan şeytanları, dünyevî meşgaleleri ile seni bir çember içine alıp, Nurlara hizmetini tahdit etmek için, sezdirmiyerek perde altında çalışmışlar.

Hem o havalide sabıkan, müthiş amelıyat ve ıcraat olduğundan o muhitte bir ürkeklik hâsıl olup, senin kalbindeki gayet kuvvetli bir metanet olmasaydı, o Nurlar orada hiç ışıklandırmayacaktı, fakat orada az hizmet de çoktur, kıymettardır.

1. Allah'ın adıyla.
2. Hiç bir şey yoktur ki Onu övüp Onu tespih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekatı sizin, anne ve babanızın ve kardeşlerinizin üzerine olsun.

ameliyat: işler, faaliyetler, uygulamalar
aziz: muhterem, saygın
beyan: açıklama, bildirme, izah
cinnî: cin taifesinden olan
dünyevî: dünyaya ait
esbap: sebepler, vasıtalar
gayet: son derece
halıs: gerçek
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
havalî: etraf, çevre, civar, yöre, dolay
icraat: işler
kıymettar: kıymetli, değerli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mebhas: bab, fasıl
mesele: konu
meşgale: iş, güç, iş, uğraş, meşguliyet, meşgul olunan şey
metanet: sebat, gayret
muhit: yöre, dolay, çevre
muhlıs: ihlâslı, samimî, dostluğu halis, her hâl içten ve gönülden olan
muvaffak: başarmış, başarılı
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
muthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç
Nur: Risale-i Nur'un herbiri
sıddık: hakikatı kabul eden
sabıkan: evvelce, bundan önce
sadık: sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
tahdit: hudutlandırma, sınırlama
tevakkuf: duraklama, durma

[Bu kısım Yirmi Altıncı Mektubun Dördüncü Mebhasındaki Dört Meseleden Birincisinin Saniyen kısmının sonuna ektir.]

Saniyen:

(1) رَبِّ الْعَالَمِينَ tabirinden sonra (2) رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ zikri, icmalden tafsile geçmektir. Nasıl ki Memleket-i İslâmiye hâkimi, tabirinden sonra, Anadolu, Asya ve Afrika hâkimi tabiri haşmet-i saltanatı mufassalan gösterir.

Öyle de rububiyet-i mutlakadan sonra, haşmet-i rububiyeti mufassalan gösterir. Her ne ise, şimdilik sualine tam cevap veremiyorum. Ona bedel Kur'ân i'cazına ait iki küçük nukteyi söyleyeceğim.

Sen şu iki nükteyi On Dokuzuncu Mektubun Beşinci Cüz'ünün Onı Sekizinci İşaretinin Birinci Nüktesinin ahirine haşiye olarak ilâve ediniz.

İşte Birinci Nukte

[*Mektubat*'ın 313'üncü sahifesindeki HAŞIYE 2'dir, şu kısım ona ektir.]

Şu üç hakikate mukabil, gelecek hangi hakikat var? Kimin haddine düşmüş ki, bunları taklit etsin. Evet, nasıl ki bu tarz-ı ifade sun'î olamaz; öyle de taklit edilmez. Evet, kimin haddine düşmüş ki, hadsız derece haddinden tecavüz edip, Hâlık-ı Kâinat'ı bu suretle konuştursun.

İkinci Nukte: Kur'ân-ı Hakîm'ın umum sahifeleri ahirinde ayetler tamam oluyor, güzel bir kafiye ile nihayetleri hitam bulması, hem Lâfzullah yaprağın iki sahifesinde veya karşı karşıya iki sahifesinde veya yakın

1- Âlemlerin Rabbi
2- Göklerin ve yerin Rabbi

ahir: son
bedel: karşılık.
cüz: kısım, parça
had: kapasite, sınır, hudut.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru
hâkim: hükmeden
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
haşiye: dipnot.
haşmet-i rububiyet: Rabliğin idare ve terbiye edicilığın haşmeti, heybeti, büyüklüğü
haşmet-i saltanat: saltanatının haşmeti, ihtişamı, göz kamaştıran güzelliği
hitam: son, nihayet
i'caz: mucizelik. İnsanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
kafiye: şiirde mısra sonunda yer alan kelimelerin ses benzerliği, ses uyuşması, uyak.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Lâfzullah: Allah lâfzı
mebhas: bab, fasıl, konu, bölüm.
mesele: konu.
mufassal: tafsilâtlı olarak açıklanan, uzun uzadıya açıklanıp anlatılan, ayrıntılı, detaylı.
mufassalan: tafsilâtlı olarak, ayrıntılı biçimde, geniş ve izahlı şekilde, etraflıca
mukabil: karşı, karşılık, muâdil.
nihayet: son
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye edicilik. Cenab-ı Hakk'ın her şeyi kuşatan ve emri altında tutan kayıtsız, şartsız terbiye edicilığı
saniyen: ikinci olarak.
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz.
tabir: ifade, söz
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma.
taklit: benzetme, bir şeyin sahtesini yapma
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ilen gitme
umum: bütün
zikr: bildirme, bildirilme.

sahifelerde ekseriya ya muvafakat-ı adediye veya münasebet-i adediye bulunması, bir emare-i i'cazdır. Ve bunun sırrı şudur ki: Âyâtın en büyüğü olan *Müdayene Ayeti*, sahifeleri için ve Sure-i İhlâs ve Kevser satırları için, bir vahid-i kıyasî ittihaz edildiğinden, Kur'ân-ı Hakîm'in bu güzel meziyeti ve i'caz alâmeti görülmektedir. Demek bu hüner Kur'ân'ındır. Yoksa Hafız Osman gibi zatların değil. Çünkü bu vaziyet, ayetinden ve suresinden neş'et etmiştir.

Salisen: Mektubunuzdan anladım ki, sana gönderilen risaleleri kendin için istinsah ediyorsun, aslını Abdülmecid'e veriyorsun.

Azız kardeşim, çendan Abdülmecid benim nesebî kardeşim ve yirmi sene talebemdir. Fakat ne o ve ne hiç birisi benim Hulûsî'me yetişmiyor. O mektuplar (ekseriyet-i mutlaka) senin namınla yazılmış ve sana gönderiliyor. Abdulmecid ikinci derecede, kendine istinsah etmek veya mütalâa etmek için onu da teşrik et, diye bir mektupta demiştim. Fakat eğer sen, o kardeşini kendi nefsine tercih edersen ve ona zahmet vermemek için zahmet çeksen ona karışmam. Senin peder ve validene ve Fethi gibi arkadaşlarına ve senin eski hocalarına selâm ve dua ederim, dualarını isterim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

alâmet: belirti, işaret, iz.
azız: sevgili.
çendan: gerçi, her ne kadar.
ekseriya: pek çok, zaman, sık sık, çok defa olarak.
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk.
hüner: bilgi, marifet.
hüner: marifet, bilgililik, ustalık.
İ'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak.
İstinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
İttihaz: edinme, kabul etme.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
meziyet: kıymetli özellik.
muvafakat-ı adediye: sayıların, harflerin birbirine denk gelmesi aralarındaki ilgi.
mudayene: borç alıp verme, odunç alıp verme.
münasebet-i adediye: sayı bakımından ilgi ve uygunluk.
mütalaa: okuma, dikkatli okuma.
nam: ad, isim.
nefs: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
nesebî: soy ile ilgili, soyu ile alâkalı, soy sopa ait.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
peder: baba.
risale: konu, bölüm.
sır: gizli hakikat.
salisen: üçüncü olarak.
talebe: öğrenci.
teşrik: ortak etme.
vahid-i kıyasî: ölçmeye esas olan şey, birim, ölçü birimi.
valide: ana, anne.
vaziyet: durum.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: kişi, şahıs, fert.

245

21 Ramazan-ı Şerif

Abdulmecid'e yazılan mektubu, senin mektubunun içine koydum, ona gönderiniz

[Biraderlerine yazdıkları mektuptan]

Eğer ahval-i ruhîyemi anlamak istersen, gelecek şu iki fıkra tercümandır. Bir şairin dediği gibi derim.

Ney gibi, her dem kı geçmiş ömrümü yâd eylerim,

Tâ nefes var ise, kuru cısmımde feryat eylerim.

Bir ticaret kılmadım, nakd-ı ömür oldu heba;

Yola geldim, lâkin göçmüş cümle kervan bîhaber

Ağlayıp, nâlân edip, düştüm yola tenha garip,

Dîde gıryan, sîne bıryan, akıl hayran bîhaber.

Evet, geçmiş ömrü israf ettik, zayı ettik. Çok mübarek zatlar, ahbaplar kaybettik, yalnız kaldım. O mübarekelerle beraber ahirete çalışamadım.

ahbap: dostlar
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
ahval-ı ruhiye: ruh halleri, psikolojik haller ve durumlar
bihaber: habersiz, bilgisiz
dem: nefes, soluk.
dîd giryan: göz yaşlı, ağlamaklı
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
feryat: haykırma, çığlık.
garip: kimsesiz, zavallı
heba: boş, beyhude, faydasız
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
kervan: uzak yerlere yolcu ve ticari eşya taşıyan kafile, deve, katır, v.b. yük hayvanı katarı, ticaret kafilesi
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nakd-ı ömür: ömür sermayesi, hayat sermayesi
nalan: inleyen, inleyici, feryat eden
ney: kamış
sine biryan: yürek yanık, kalbi kırık ve hüzünlü
tenhâ: yalnız, tek.
tercüman: tercüme eden, çeviren
yâd: anma
zat: kişi, şahıs, fert
zayı: elden çıkmış, zarar, ziyan

Yirmi Sekizinci Mektubun Sekizinci Meselesinin İkinci Nüktesi

Eğer denilse: Şu "tevafukat-ı gaybiye" eğer bir meziyet-i belâgat olsa idi, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan belâgatlerin envaından en ileride olduğu gibi, bu nevide de en ileri olmak lâzım gelirdi. Eğer bir meziyet-i belâgat değil; neden büyük bir ikram-ı İlâhî sayıyorsunuz? Hem hangi kitap olursa olsun bu nevi tesadüfat içinde çok bulunabilir.

Elcevap: Kur'ân-ı Hâkim (1) إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ sırrıyla, her zamanda bir milyondan fazla hafızların kalbinde manen yazdırmak lâzım geldiği için, hıfzı çok işkâl edecek ve hafızları çok azaltacak olan şu nevi tevafukat-ı müteşabihe Kur'ân-ı Hakîm'de çok ileri gitmemiştir. Ehl-i hıfza, rahmet içinde mutabık-ı mukteza-i hâl bir manevî belâgati, bu meziyet-i belâgatin terkiyle yapmıştır.

Çok defa kısa kesmekle, çok uzun manaları ifade etmesi gibi, hem şu tevafukat-ı belâgat olmasa da, madem içinde eser-i kast ve şuur görünür, kast ve şuur ise, bilmüşahede ve bilitiraf, muellif ve mustensihlerin değil, elbette bir dest-i gaybînin tanzimiyledir. Ve o dest-i gaybînin bu tarz mudahalesi ise, alâmet-ı kabuldür ve rızaya

1. Şüphesiz ki zikri (vahyi, Kur'an'ı) Biz indirdik ve onu koruyacak olan da Biziz. (Hicr Suresi, 9.)

alâmet-i kabul: kabul olunduğunu belirten işaret, kabul belirtisi
belâgat: bir şeyde saklı bulunan derin anlam
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
dest-i gaybî: görünmez el; Allah'ın yardımı
ehl-i hıfz: hıfz edenler, hafızlar, ezberleyenler
envâ: çeşitler, türler, nevîler
eser-i kast: kast eseri, bilerek yapılan, maksatlı oluşu belirten.
hafız: Kur'an-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
ifade: anlatma, anlaum, anlatış
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı
işkâl: muşkulluk, güçlük, zorluk.
kasd: niyet, kurma
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
Kur'ân-ı Mucizül Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesele: konu
mutabık-ı mukteza-i hâl: hâlin gereğine uygun
müdahale: karışma, araya girme, sokulma
muellif: eser telif eden, yazan
müstensih: istinsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan
nevi: çeşit.
nükte: ince manalı düşündürücü söz.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
sır: gizli hakikat.
şuur: bilinç.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tesadüf: rastlantı
tevafukat-ı gaybiye: gaybî ve manevî bir inayetle yapılan hizmetlere akseden yardımlar, görülen kolaylıklar

emaredir. Ve bu emare de remz eder ki, yazılan hakikatler kusursuzdur. Hak bir surette gösterilmiştir.

Ama sair kitaplarda şu nevi tevafukat bulunuşu tesadüfe venlebilir. Fakat şu risalelerdeki şuurlu tevafukat-ı gaybiyeyi, bütün gören zatlanın ittifakıyla, şuursuz tesadüfe havale edilemez. Ve verilmesine imkân verilmiyor. Hatta en mühim iki müstensih ve bizler, değil ki, bir risalenin umumunda, bir tek sahife kanaat verir ki, tesadüf karışamaz. Haddi değildir. Çünkü misil olarak iki-üç kelime bulunur. Birbirine bakar öyle bir vaziyette ki, zahiren bir kastı irae ediyor.

Meselâ: Şimdi bakıyoruz, şu sahıfede yaş lâfzı, üç defa tekerrür etmiş. Üçü öyle bir vaziyette birbirine bakıyor ki, şüphe bırakmaz ki bir tanzım-i gaybîdir. Hem şımdı baktığımız şu sahifede, yalnız altı hüzün kelimesi var. O altı hüzün, üç satırda öyle lâtif ıkı kavisi teşkil etmiş ki, neş'eli bir hüznü görene verir.

Hem ışaret-i gaybıye olmak ıçın başka hiçbir kitapta bulunmamak lâzım gelmez. Meselâ: Nasıl kı, belâgat-i Kur'âniye derece-i i'caza vâsıl olduğu ıçın, bir Mu'cize-i Rısalet olduğu hâlde, sair ehl-i belâgatın umum kitaplarında, derecatlarına göre belâgat vardır. onlarda belâgat bulunması, i'caz-ı Kur'ân'a munafi olamaz.

Öyle de i'caz-ı Kur'ân'ın yüzer kısmından, bir kısmının cılvesi, bir nevi ıkram-ı Ilâhî nev'ınde, Kur'ân'ın bır nevı tefsin olan Sözlerde, hakaik-ı Kur'âniyenin hüsn-i intizamına ışareten görünüp tecellı etmesıne, saır kıtaplarda,

belâgat: bır şeyde saklı bulunan derin anlam
belâgat-i Kur'âniye: Kur'ân a aıt belagat, Kur an ın kendine has olan belagatı
cıve: tecellı goruntu
derecat: dereceler kademeler mertebeler
derece-i i'caz: mu cızelik derecesi
ehl-ı belagat: guzel kusursuz soz soyleyenler edıpler edebıyatçılar
emare: alamet, belırtı nışan
hakaik-ı Kur aniye: Kur an aıt olan ve ondan gelen gerçekler
hakikat: gerçek, dogru
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma.
hüsn-ı intızam: düzgun oluş takı guzellik.
hüzn: keder tasa gam
I'caz-ı Kur'an: Kur an ın mucızelıgı yuksek ve erışılmez ıfadesı
ıkram-ı Ilahî: Allah ın ikram ve ihsanı.
imkan: mumkun olma olabılırlık
irae: gosterme.
ışaret-ı gaybıye: gaypla ılgılı ışaret Hz Peygamber muçtehıt imamlar tarafından gayba aıt verılen haberler ışaret yolu ıle yapılan açıklamalar
ittifak: fikır bırlıgı söz bırlıgı
kanaat: inanma görüş fikır
kast: bır ışı bile bile isteyerek yapma
latif: yumuşak, tatlı, hoş
lâzım: gerklı luzumlu
meselâ: mısal olarak şunun gibi soz gelişi faraza
misil: benzer eş nazır tıpkısı

Mu cıze-ı Rısalet: Peygamberlik mu cızesı
muhim: onemlı ehemmıyetlı
munafi: zıt aykırı
müstensih: ıstınsah eden bir yazının kopyasını çıkarıp çogaltan
nev: cıns
nevi: çeşıt.
remz: bır manayı ıfade eden ışaret ve şekıl
risale: konu bolum
sahife: sayfa
sair: dıger başka, otekı.
suret: bıçım şekıl tarz.
şuur: bılınç.
şuursuz: ıdraksız bılgısız
tanzım-ı gaybı: bız bılmeden ve ırademız dahılınde olmayan duzenleme tanzım
tecelli: belırme bılınme, görunme
tefsir: açıklama ızah
tekerrür: tekrarlanma
tesadüf: rastlantı
teşkil: oluşturma şekıllendırme
tevafukat: uygunluk.
tevafukat-ı gaybiye: gaybî ve manevi bir nıyetle yapılan hız metlere akseden yardımlar gorulen kolaylıklar.
umum: butun
vasıl: ulaşan erişen kavuşan
vazıyet: durum
zahıren: gorunuşte
zat: kışı şahıs fert.

tevafukatın bulunması zarar vermez. Çünkü o dereceye yetişmezler. Çünkü Sözlerdeki o nevi tevafukat, o dereceye gelmiş ki, dikkat edenlere kat'î kanaat verir ki, beşerin düşünüşü değil ve ihtiyârı ile de olmamıştır. Belki nakşî bir nevi Kur'ân i'cazının, gölgesinin gölgesi, kendi tefsirinin âyinesinde, bir nevi ikram-ı İlâhî suretinde temessül ediyor.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

1. Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillâh" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

âyine: ayna
beşer: insan, insanlık.
i'caz: mucizelik. insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
İhtiyar: irade, tercih.
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
nakış: işleme, süsleme.
nevi: çeşit.
suret: biçim, şekil, tarz.
tefsir: Kur'an'ın manasına bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
tevafukat: uygunluk.
vafukat: uygunluk.

Yirmi Sekizinci Mektubun Sekizinci Meselesinin Üçüncü Nüktesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ [1]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلٰى وَالِدَيْكُمْ وَعَلٰى اِخْوَانِكُمْ وَعَلٰى رُفَقَائِكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ [2]

Azız Kardeşim!

Evvelâ: Kardeşimiz Abdülmecid'in, Yirmi Altıncı Mektubun Üçüncü Mebhasını, lüzumsuz bir ihtiyata binaen ziyade görmesini, sen de onun ziyadesini ziyade görmekliğin beni ziyade sevindirdi

وَكَيْفَ اَخَافُ مَآ اَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُوْنَ اَنَّكُمْ اَشْرَكْتُمْ بِاللّٰهِ [3]

diyen ve Kur'ân'ın takdirine mazhar olan Hazret-i İbrahim'in (a.s.) ittibaına mükellef olduğumuza işaret eden [4] مِلَّةَ اِبْرٰهِيْمَ حَنِيْفًا مُسْلِمًا sırrına mazhar olduğumuzu bilmeliyiz.

Saniyen: Bana karşı umumen dost bir şehir ahalisinden bir müftü, sathî bir nazar ile, vahî bazı tenkidatı,

ahali: halk
batıl: boş, geçersiz
berekât: bolluklar, bereketler
binaen: -den dolayı, bu sebepten
evvela: öncelikle
ihtiyat: tedbirli hareket etme
ittıba: tabi olma, uyma, itaat etme
mazhar: nail olma, şerefienme
mebhas: bab, fasıl.
müftü: il ve ilçelerde din işlerine bakan ve dinî meselelerle ilgilenen görevli kimse
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
nazar: göz atma, bakma, bakış
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
sır: gizli hakikat.
saniyen: ikinci olarak.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü
takdir: kıymet verme, beğenme
tenkıdat: tenkitler, eleştiriler.
umumen: umumî olarak, bütün olarak.
vâhî: boş, faydasız, zararsız, ehemmiyetsiz şey
ziyade: fazla, fazlasıyla.

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
Hiç bir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
2- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi sizlerin, anne ve babanızın, kardeşlerinizin Kur'ân dersindeki arkadaşlarınızın üzerine olsun.
3- Siz, hakkında Allah'ın hiçbir delil indirmediği şeylen Allah'a ortak koşmaktan korkmazken ben mi sizin ortak koştuklarınızdan korkacağım?..(En'âm Suresi, 81.)
4- Bütün batıl dinlerden uzaklaşmış olan İbrahim'in İslâm dini. (Bakara Suresi, 135'ten iktibas.)

Onuncu Sözün teferruat kısmına etmiş diye Abdülmecid yazıyor. Abdülmecid'in ona verdiği cevaplar, iki yer müstesna, mütebakisi kâfidir. Fakat iki yerde, o da o zatın sathî sualine, sathî olarak cevap vermiş.

Birincisi: O zat demiş ki. "Onuncu Sözün hakıkatlan münkirlere karşı değil. Çünkü sıfât ve esma-i İlâhiyeye bına edilmiş," Abdulmecıd cevabında dıyor ki: "Münkirleri hakikatlerden evvelki dört işaretle imana getirmiş, İkrar ettirmiş, Sonra hakıkatlen dinlettinyor" mealinde cevap vermiş.

Hakikî cevabı şudur ki. Her bir Hakikat, üç şeyı birden ıspat ediyor, hem Vacibü'l-Vücud'un vücudunu, hem esma ve sıfâtını sonra haşri onlara bina edip ispat ediyor. En muannit münkirden, tâ en halis bir mü'mine kadar herkes, her Hakikatten hıssesini alabilir. Çünku, Hakıkatlerde, mevcudata, âsâra nazan çevinyor.

Der ki: Bunlarda muntazam ef'al var, muntazam fiil ise failsiz olmaz. Öyle ıse bir failı var. İntizam ve mizan ile o fail iş gorduğu ıçın hakîm ve adil olmak lâzım gelir. Madem hakîmdir, abes işleri yapmaz. Madem adaletle iş görüyor, hukukları zayı etmez. Öyle ıse bir mecma-ı ekber, bir mahkeme-i kübra olacak.

İşte Hakikatler, bu tarzda işe girişmişler. Mücmel olduğu ıçın üç davayı bırden ıspat edıyorlar. Sathî nazar fark edemiyor. Zaten o mücmel Hakikatlerın her birisi, başka Rısaleler ve Sözlerde kemal-ı ızah ıle tafsıl edılmış.

abes: lüzumsuz ve gayesiz ış
adalet: kanun ve duzen hakımıyetı
âdil: adaletlı olan, doğruluk gosteren
asar: eserler, izler, nişanlar
binâ: kurma, dayandırma
dava: takıp edılen fikır, ıddıa
ef'al: fıller, ışler
esma: adlar, ısımler
esma-i İlâhiye: Allah ın ısımlerı.
fail: fılı ışleyen, yapan, tesır eden.
fıil: ış, hareket.
hakikat: asıl, esas, gerçek, dogru
hakim: hükmeden
halis: her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
haşr: yenıden dırılıp toplanmak, ıkıncı dırılış
hisse: pay, nasıp, kısmet.
hukuk: haklar.
İkrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama
İntizam: duzenlılık, duzgunlük.
kafi: yeterli
madem: ..den dolayı, boyle ıse
mahkeme-i kübra: en buyuk mahkeme, oldukten sonra, butun insanların dinlıyerek Allah huzurunda hesaba çekıle cegı mahkeme
meal: anlam, mana, mefhum, mazmun, kavram
mecma-ı ekber: en buyuk toplanma yen, mahşer, ahıret.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlukler
mizan: olçu
muannit: ınatçı, ayak direyen.
muntazam: nızamlı, intizamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde.
mü'mine: ıman etmış olan kadın veya kız, mu'mın kadın
mücmel: oz olarak anlatılmış, kısa ve az sozle ifade edılmış, oz, ozet.
münkir: inkâr eden, kabul etmeyen
müstesna: ayrı tutularak, hanç, ayrık
mütebaki: gen kalan kısım
nazar: bakış, duşunce, fikır
Rısale: kıtap, eser
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf
sathî: yüzeysel, derıne inmeyen, ustun korü.
sual: soru
tafsil: etraflıca bıldırme, ayrıntılı anlatma
tarz: bıçım, şekıl
teferruat: ayrıntılar, dallar, bolumler
Vacibü l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatî olan, varlıgı başkasının varlıgına bağlı degil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
zat: kişi, şahıs, fert.
zayi: elden çıkmış, zarar zıyan.

Abdülmecid'in ikinci nakıs cevabı şudur ki:

O zatın yanlış sualine müma̧şat edip, yanlışını kabul ettiği için yanlış etmiş. Çünkü Onuncu Sözün "Haşiye"sinde, Ism-i Azam, yalnız her ismin bir mertebesinden ibaret olduğu zikredilmemiş. Belki çok yerlerde demişiz: İsm-i Azamdan ve her ismin azamî mertebesinden tezahür eder. Ism-i azamı ispat etmekle beraber, her ismin bir mertebe-i azamı var ki; Resul-ı Ekrem (ASM) bunlara mazhar olduğu gibi, haşr-i azam da onlara bakıyor. Meselâ ism-i Hâlık meratibi, benim Hâlık'ımdan tut, tâ Hâlîk-ı Kull-i Şey'e kadar olan mertebe-i azama kadar meratibi var.

O şüpheli zatın, her ismin bir mertebe-i azamı olduğunu tezyif etmek niyetiyle, mutasavvıfa-ı mutefelsife fikridir demiş. Hâlbuki başta Imam-ı Azam, İmam-ı Gazalî, Celâleddin-i Suyuti, İmam-ı Rabbanî, Şah-ı Geylânî gibi sıddıkîn-i muhakkikîn, Ism-i Azamı ayrı ayrı görmüşler. İmam-ı Azam demiş: *El-Adl, El-Hakem* İsm-i Azamdır ve hakeza... Her ne ise, bu mesele bu kadar yeter.

O zatın sathî ilişmesinden üç cihetle memnun oldum:

Birincisi: Tenkit etmek istediği hâlde edemediği için gösteriyor ki, Onuncu Sozun hakaıkı, kabil-ı tenkıt değıldir. Olsa olsa teferruat kabîlinden bazı ibarelerine ilişebilir.

Ikıncısi. İnşaallah âlî bir zekâ ve gayretı bulunan Abdülmecid'ı gayrete getirdi. Hulûsî'ye yakışacak çalışkan, müteyakkız bır arkadaş oldu.

Adl: her şeyı adaletlı bır şekılde ıdare eden Allah
azamî: en buyuk.
cihet: yon, görüş açısı.
gayret: çalışma isteği, çabalama
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
Hakem: haklı ıle haksızı ayıran ve her işi hıkmete gore olan Cenab-ı Hak.
hakezâ: böylece, bunun gibi
Halık-ı Küllî şey: kâinatta mevcut olan her şeyın yaratıcısı, Allah.
Hâlik: yaratıcı, Allah (cc)
haşiye: dipnot.
haşr-ı azam: kıyamet koptuktan sonrakı en buyük haşır, toplanma
Ibare: cumle
ibaret: meydana gelen, oluşan
Inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
Ism-i azam: en büyük ısım
kabil-i tenkit: tenkıdı mumkun olmayan, eleştırılmesi ımkansız olan
kabilinden: bu tur bu çeşit gıbısınden
mazhar: nail olma, şereflenme.
meratıp: mertebeler, basamaklar
mertebe: derece
mertebe-i azam: buyuk mertebe, aşama
meselâ: mısal olarak, şunun gibi, soz gelişi, faraza
mesele: halledılmesi guç, onemlı konu
mutasavvıfa-ı mutefelsife: felsefeye bulaşmış tasavvufi fikir sahıplerı
mumaşat: beraber hareket etme, yoldaşlık.
müteyakkız: uyanık bulunan, basıretlı
nakıs: noksan, eksik.
Resul-ı Ekrem: çok comert, kerım olan peygamber. Hz. Muhammed (ASM)
sıddıkın-i muhakkikın: muhakkıklerın hakıkatı araştırılanın sıddık olanları. Allah a sadakatte en ılerı olan muhakkıkler
sathî: yüzeysel, derine ınmeyen, ustun körü
sual: soru
teferruat: ayrıntılar, dallar, bolumler
tezahür: görunme, belırtme, orta ya çıkma
tezyif: zayıfa çıkarma, çurutme
zat: kışı, şahıs, fert.
zikir: bıldırme, bıldırılme.

Üçüncüsü: O zat müşteridir ki ihşmiş. Müşteri olmayan lâkayt kalır. İnşaallah ileride tam istifade edecek.

Bu nüktenin bir güzel mealini ya sen, ya Abdülmecid kaleme alıp, benim selâmımla, memnuniyetimle beraber o zata gönderebilirsiniz.

Mahallenizin imamı Hafız Ömer Efendi'ye selâm et ve de ki, ben onu kabul ettim. Talebelik şartlarını da ona söyle. Pederiniz ve Fethi Bey ve Hoca Abdurrahman, *Sözler*'i ciddî dinlemeleri beni çok mesrur ediyor. Ben onlara dua ediyorum. Onlar da bana dua etsinler. Seyda namındaki zat pederinizin intisap ettiği zat değil; ondan evvel gelmiş, iştihar etmiş bir zattır. Başta Sabri, Süleyman, Tevfik, butun ıhvanlar size selâm ediyorlar.

Kardeşiniz
Said Nursî

248

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ

دَقَائِقِ اَيَّامِ الْفِرَاقِ (2)

Azız, Sıddık Kardeşim!

Sana bu defa Yirmi Dokuzuncu Mektubun üçüncü kısmını ve beşinci kısmını gondenyorum. Üçuncu kısımda bır sır var. Ramazanda bir saatte, benimle müsevvit zat hasta iken sur'atle yazılmış. Göreceğınız tarz, aynen

aziz: değerli.
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
ıhvan: kardeşler
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
intısap: mensup olma, bağlanma, girme
istifade: faydalanma, yararlanma
iştihar: meşhur olma, şohret bulma, tanınma
lakayt: kayıtsız, ilgisız
meal: mana, anlam, mefhum
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
mesrur: sevinçli, memnun
müsevvit: başkasının temize çekeceği musveddeyi yazan nüshayı yazan
müşteri: istekli
nam: lâkap
nükte: ince manalı, düşundurucu söz
peder: baba, ata
sıddık: hakıkatı kabul eden
sır: gızlı hakıkat
talebe: ogrenci
tarz: bıçım, şekıl
zat: kışı, şahıs, fert.

1. Hiç bir şey yoktur kı onu ovup onu tespih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
2. Ayrılık gunlerndekı dakıkaların aşırelen sayısınca Allah ın selamı, rahmet ve berekâtı uzerınıze olsun.

bulunmuş, biz hayret ettik, anladık ki o kısımda Kur'ân'a dair niyetimiz, tam haktır ve lâzımdır ki, böyle olmuştur.

Hem Mu'cizat-ı Ahmediyedeki tevafukata bir sened-i kat'î olarak iki parça (o Mektuptan 4'üncü, 5'inci cüzlerini) gönderdim.

O iki parça o risalenin telifinin akîbinde, acemi bir müstensih musvedde-i aslîden acele yazdığı, hatta salâvatları (ASM) işaretiyle geçtiği hâlde, iki sene sonra tetkik ettik, ümidimiz fevkinde acıp bir tevafuk gördük.

Sonra, ondan daha acemi bir müstensihe dedim. "Resul-i Ekrem (ASM) kelimesiyle, Kur'ân kelimesini kırmızı yaz, aynen o nüshayı istinsah et!" Hâlbuki, ikinci mustensih çok acemi idi. Evvelki müstensihin nüshasındaki tevafuku kısmen bozmuş, şuuru taallûk ettiği için letafetini ihlâl etmiş. Fakat yine tevafukata bir hüccet olur, siz de güzelce kendinize tebyiz edinız. O müsvedde-i ulânın bir sureti ya sende veya Abdülmecid'de mahfuz kalsın.

Felillâhilhamd, şimdi Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın iki yüz ecza-i i'cazından bir cüz'ünü göze gösterecek, birkaç Kur'ân'ı yazdırıyoruz. Birisi tamam oluyor. İçinde (2806) lâfza-i Celâl'den, yüzde bir müstesna, umumen tevafuku, gaybî tarzında görünüyor. Lâfzullahı kırmızı ile yazdırdık. Gören, "Kur'ân'ın i'cazını gözümle görebiliyorum" diyebilir. İnşaallah bu cüz'î i'caz, hatt-ı Kur'ânîyi muhafaza edecek, tahrîften kurtaracak.

lafza-ı Celal: Allah lafzı, kelimesi.
lafzullah: Allah lâfzı.
lazım: gerek, gerekli, luzumlu.
letafet: güzellik.
mahfuz: hıfz olunmuş, korunmuş.
muhafaza: koruma.
müstensih: istınsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan.
müstesna: istısna olan, kaide dışı.
müsvedde-i ûla: ilk, karalama taslak, müsvedde.
niyet: maksat, meram.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
risale: konu, bölüm.
salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selam etme.
suret: nüsha, kopya.
şuur: bilinç.
taalluk: alâkalı, münasebetli olma.
tahrif: değiştirme, bozma.
telif: eser yazma.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevafukat: uygunluklar, birbirine denk gelmeler.
umumen: umumî olarak, bütün olarak.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
akabinde: arkası sıra, peşi sıra, peşinden.
cüz: kısım, parça.
cüz: parça.
dair: ait, alakalı, ilgili.
felillâhilhamd: Allah'a hamdolsun.
fevkinde: üstünde.
gaybî: görünmeyen.
hatt-ı Kur'anî: Kur'ân hattı, yazısı.
hüccet: delil, şahit.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihlal: bozma, zarar verme.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
İstinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân.

Elmas kalemli kardeşlerimize taksim ettim, en birinci kardeşimiz Hakkı Efendi birinci cüz'ü yazdı. İkincisini, üçüncüsünü senin bedeline yazmaya hahişkârdır.

Başta valideyninize, Fethi Bey, Hoca Abdurrahman Bey, yeni talebem İmam Ömer Efendi olarak Sözler'le alâkadar olanlara selâm ve dua ediyorum, dualarını isterim.

Sabık Müftü Kemal Efendi'ye de ki: Müjde! Her bir saat hastalıklı ömrü, bir gün ibadet hükmündedir. Şu zamanda hayatın en iyi sureti böyledir. Biz dergâh-ı İlâhî-de onun hakkında en hayırlısını niyaz edip dua ediyoruz ve edeceğiz. Oylelerin duası makbuldür. Bana dua etsin. Hoca Abdurrahman ile Fethi Bey, ikisi, has talebelerin daire-i duası içinde duada kazancıma hissedardırlar. İkisi bana dua etsinler. Eskide benim Ömer isminde talebem vardı. Senin şimdiki orada Ömer Efendi ona duada arkadaş olmuştur.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşimiz Mirzazade
Said Nursî

249

Yirmi Dokuzuncu Mektubun Dördüncü Kısmı hem uzundur, hem bir tek nushadır. Bu defa gönderemedim. O kısım doğrudan doğruya i'caz-ı Kur'ân'ın bir âyinesidir ve çok da muhimdir. Otuz sekiz sahifedir. Başta

akadar: ilgili, ilişki
ayine: ayna
cüz: Kur'ân'ın bölündüğü otuz kısmından her biri.
dergâh-ı İlâhî: İlâhî dergâh, sığınak, Allah katı.
hâhişker: arzulayan, isteyen, istekli
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
hukmünde: değerinde, yerinde.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır

i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve erişilmez ifadesi
makbul: geçerli, muteber
mas: çok kıymetli bir mücevher
muhim: önemli, ehemmiyetli
niyaz: rica, dua
nüsha: yazılı, yazılmış şey
sabık: eski, bir evvelki.
sahife: sayfa
sureti: biçim, şekil, tarz
taksim: bölme, paylaştırma
talebe: öğrenci.
valideyni: ana, anne.

Sabri, Süleyman, Hüsrev, Bekir, Tevfik, Galib sizlere selâm ederler. On Dokuzuncu Mektubun Dördüncü Cüz'ünü, On Beşinci Nükteli işarete kadar tashih ettim. Acele göndermek lâzım geldi, vakit bulamadım, tam tashih edeyim.

Sen evvelâ On Beşinci Nüktelı Işaretten sonra, kendı nüshanızla mukabele edip tashih ediniz, sonra tebyiz edinız. Yırmı Sekızıncı Mektubun Yedıncı Meselesınde, acip bir tevafuk görüldü, şöyle: İki sahife baştan başa yalnız baştakı satır müstesna, yırmı dokuz satır şuur ve ihtıyârımızın harıcinde bütün (elif) gelmiş. Bu bütün (elif) Yirmı Sekizinci Mektuptan Yırmi Dokuzuncu Mektuba ehemmiyetli bir işaret-i gaybiyedir, diyordu. Sonra numunesini size göndereceğiz.

Said Nursî

250

[Said Nursî'nin fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Azız, Sıddık, Hakıkatlı Ahıret Kardeşım ve Cıddî ve Kuvvetlı Arkadaşım!

Kur'ân-ı Hakîm'in baş haşiyelerinde, âyât-ı Kur'âniyenin adedi altı bin altı yüz altmış altı olmakla,

1. Allah'ın adıyla
2. Hiç bir şey yoktur ki onu övüp onu tespih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
aziz: değerli
cıddî: gerçek olarak, hakıkaten.
cüz: parça
ehemmiyetli: önemli
evvela: öncelikle
hakikat: kadırbılırlık, sadakat, doğruluk, vefa, sürekli bağlılık
hariç: dışta bırakılmak üzere
haşiye: bir eserin metnini şerh ve izah eden kitap
İhtiyar: irade, tercih
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret. Hz. Peygamber, müctehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu
mesele: konu
mukabele: karşılık verme, karşılama
müstesna: istisna olan, kaide dışı
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
numune: örnek
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
sıddık: hakıkatı kabul eden
şuur: bilinç.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeme.
tebyiz: müsveddeyi temize çekme, beyaza çekme
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme

envar-ı Kur'âniye ve hakikat-i Furkaniye eyyam-ı şer'iye ile altı bin altı yüz altmış altı sene kadar, küre-i arzda hükmü cereyan edeceğine işaret ettiğine dair sualinize, o vakit zihnim başka yere müteveccih olduğu için, izahlı bir cevap veremedim. Sonra bana ihtar edildi ki: "Asım'ın suali ehemmiyetlidir, cevap ver!" Ben de o ihtara binaen üç esasla bir parça izah edeceğim:

Birinci Esas: Nasıl ki nur-i Muhammedî ve hakikat-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm divan-ı nübüvvetin hem fatihası, hem hatimesidir. Bütün enbiya onun asl-ı nurundan istifaza ve hakikat-i dininin neşrinde onun muinleri ve vekilleri hükmünde oldukları ve nur-i Ahmedî (ASM) cephe-i Âdem'den tâ zat-ı mübarekine müteselsilen tezahür edip neşr-i nur ederek intikal ede ede tâ zuhur-i etemle kendinde cilveger olmuştur.

Hem mahiyet-i kudsiye-i Ahmediye, *Risale-i Miraç*'ta kat'î bir surette ispat edildiği gibi, şu şecere-i kâinatın hem çekirdek-i aslîsi, hem en ahir ve en mükemmel meyvesi olmuş. Öyle de hakikat-i Kur'âniye, zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar, hakikat-i Muhammediye (ASM) ile beraber müteselsilen enbiyaların suhuf ve kütüblerinde nurlarını neşrederek gele gele tâ nüsha-i kübrası ve mazhar-ı etemmi olan Kur'ân-ı Azîmüşşan suretinde cilveger olmuştur.

Bütün enbiyanın usul-i dinleri ve esas-ı şeriatları, hülâsa-i kitapları Kur'ân'da bulunduğuna ehl-ı tahkik ve ehl-ı hakikat ittifak etmişler. Bu sırra binaen, fetret-i mutlakanın zamanı ihraç edildikten sonra, rivayet-i meşhure

ahir: son
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cilveger: tecelli eden
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz kainatın özü, aslî çekirdeği
dair: ait, alakalı, ilgili.
divan-ı nübüvvet: peygamber meclisi
ehemmiyetli: önemli
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler
enbiya: nebiler, peygamberler
esas-ı şeriat: şeriat esasları, temelleri
fatiha: başlama, giriş
fetret-i mutlaka: henüz yeni bir peygamber gelmemesi ve daha önceki peygamberlerden kalanların da bir sis perdesi arkasında kalması sebebiyle ortaya çıkan karanlık zaman
hakikat-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m) manevî kişiliği
hakikat-i din: dinin esası ve aslı
hakikat-i Furkaniye: hak ile batılı, iyi ve kötüyü, hayır ve şerri birbirinden ayıran Kur'an'ın hakikatı, gerçeği
hakikat-i Kur'âniye: Kur'an'ın hakikatı, Kur'ân'ın ifade ettiği gerçek
hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
hatime: son, nihayet.
hükmünde: değerinde, yerinde
hulâsa: kısaca, özet
ihraç: dışarı çıkarma, atma
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme
istifaza: feyz alma, feyz bulma, feyzlenme
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
küre-i arz: yer küre, dünya
kütüp: kitaplar
mahiyet-i kudsiye: kudsi mahiyet, mukaddes mahiyet.
mazhar-ı etem: tam ve eksiksiz bir mazhariyet.
muin: yardımcı, muavin.
müteselsilen: birbirinin peşi sıra, zincirleme olarak.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nur-i Ahmedî: Hz. Muhammed'in (ASM) nuru, ışığı
nur-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in nuru, ışığı.
nüsha-i kübra: en büyük nüsha, kainat, âlem, dünya
sir: gizli hakikat.
sual: soru
suhuf: sahifeler, yapraklar
suret: biçim, şekil, tarz
şecere-i kainat: kainat ağacı
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
usulü d-dîn: kelam ilminin diğer bir adı.
zaman-ı Âdem: ilk insan Hz. Adem (a.s) zamanı
zat-ı mübarek: mübarek kişi.

ile zaman-ı Âdem'den tâ kıyamete kadar eyyam-ı şer'iye ile tabir edilen yedi bin seneden fetret-i mutlakanın zamanı tarh edildikten sonra altı bin altı yüz altmış altı sene kadar, din-i İslâm'ın sırrını neşreden hakikat-i Kur'âniye, küre-i arzda ayn ayrı perdeler altında neşr-i envar edeceğine, âyâtın adedi işaret ediyor demektir.

İkinci Esas: Malûmdur ki, küre-i arzın mihveri üstündeki hareketiyle gece-gündüzler ve medar-ı senevîsi üstündeki hareketiyle seneler hâsıl oluyor. Güneşle beraber her bir seyyarenin, belki sevabitin ve Şemsu'ş-Şümus'un dahi, her birinin mihven üstünde eyyam-ı mahsusalarını gösteren bir hareketi ve medan üzennde deveranı dahi, bir nevi senelen gostenyor. Hâlık-ı Arz ve Semavat'ın hitabat-ı ezeliyesinde o eyyam ve seneleri dahi irae ettiğine delili şudur ki: Furkan-ı Hakîm'de

ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ۞ [1]

تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ [2]

gibi ayetler ispat ediyor.

Evet kış günlerinde ve şimal taraflarında, gurup ve tulû mâbeynınde dort saat gunden ve bu yerlerde kışta sekiz-dokuz saatten ibaret eyyamlardan tut, tâ güneşin mihveri üstünde bır aya yakın yevminden, hatta kozmoğrafyanın rivayetine göre tâ "Rabbü'ş-Şi'ra" tabiriyle Kur'ân'da namı ilân edilen ve şemsımızden büyük "Şi'ra" namında diğer bir şemsin, belki bin seneden ibaret olan gununden, tâ Şemsü'ş-Şümus'un mıhven ustundekı

1- Sonra butun işler sizin gununuzle bin sene kadar uzun olan Kıyamet Gununde Ona arz edilir. (Secde Suresi, 5.)

2- Melekler ve Cebrail elli bin sene uzunluğunda bir gun olan Kıyamet Gununde Allah ın emrini almak üzere arşa yukselirler. (Meanc Suresi, 4.)

delil: iz, nişan, emare.
deveran: dönme, donup dolaşma.
dın-ı İslam: İslam dını
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
eyyam: gunler, gunduzler
eyyam-ı şer'iye. dın gunleri. Kur'an ın tanıf ettıgı gun olçusu
fetret-i mutlaka: özel gunler
Furkan-ı Hakım: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân.
gurup: güneşin batması
hakikat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın hakikatı. Kur'an ın ifade ettıgı gerçek
Hâlık-ı Arz: yeryuzunun yaratıcısı. Allah
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hıtabat-ı ezeliye: ezeli hıtaplar. Allah ın cınlerle ve insanlarla konuşması olan Kur'an-ı Kerîm
ibaret. meydana gelen, olusan
ilan: yayma, duyurma, bildirme
irae: gösterme, göstererek ogretme.
kıyamet: butun kaınatın Allah tarafından tayin edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
kozmografya: astronomının matematik ve fizıgın yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olaylan ele alan dalı
küre-i arz: yer kure, dunya
mâbeyn: ara, aralık, ıkı şeyın arası
medar: yorunge
medar-ı senevî: dunyanın guneş etrafında donerken çızdıgı farazı daire, bir yıllık daire, dunyamızın bir senede döndüğü yorunge
mihver: eksen, yorunge
nam: ad, ısım
neşr: herkese duyurma, yayma, tamım.
neşr-ı envar: nurun neşn, ışıgın yayılması
nevi: çeşit.
Rabbü'ş-Şi'ra: Kur'ân da ısmı geçen çok buyuk bir yıldızın ısmı
rivayet: bir haber, soz veya olayı nakletme
semavat: semalar, gokler
sevabit: sabiteler, sabır olanlar
seyyare: gezegen
şems: guneş
Şemsu'ş-Şumus: guneşlenn gunesi, en buyuk guneş, bızım guneşımız sanıyede beş saatlık bir mesafeyı kesurecek bır hızla bu buyuk guneşe dogru hareket eder.
şimal: kuzey
tabır: ifade, soz
tarh: bırakma, atma
tulû: doğma, doğuş
yevm: gun, yırmı dort saatlık zaman.

elli bin seneden ibaret bir tek yevmine kadar eyyam-ı Rabbaniye vardır.

İşte, semavat ve arzın Rabbı, o Şemsü'ş-Şümus ve Şi'ra'nın Hâlık'ı hitap ettiği vakit, o semavat ve arzın ecramına ve âlemlerine bakan kudsî kelâmında o eyyamları zikreder ve zikretmesi gayet yerindedir.

Madem eyyamın İhsan-ı şer'îde böyle itlâkatı vardır; ilmü't-tabakatu'l-arz ve coğrafya ve tarih-i beşeriyet ulemasınca, nev-i beşerin yedi bin sene değil, belki yüz binler sene geçirdiğini teslim de etsek, "Âdem'den kıyamete kadar ömr-i beşer yedi bin senedir" [1] olan rivayet-i meşhurenin sıhhatine ve beyan ettiğimiz altı bin altı yüz altmış altı sene nur-i Kur'ân hükümferma olduğuna münafi olamaz, cerh edemez. Çünkü eyyam-ı şer'iyenin dört saatten, elli bin seneye kadar hükmü ve şümulü var. Fakat nefsu'l-emrdeki eyyamın hakikati, o rivayet meşhurede hangisi olduğu şimdilik bu dakikada kalbime inkişaf ettirilmedi. Demek o sırrın inkişafı munasıp değil.

Şu meselede şimdilik delilini gösteremeyeceğim bir müddeayı beyan ediyorum. Şöyle ki:

Şu dünyanın bir ömrü, ve şu dünyadaki küre-i arzın dahi ondan kısa diğer bir ömrü ve küre-i arzda yaşayan nev-i insanın daha kısa bir ömrü vardır. Bu birbiri içinde üç nevi mahlûkatın ömürleri, saatın içindeki dakika, saniye, saatleri sayan çarkların nispeti gibidir. Nev-i insanın ömrü küre-i arzın iki hareketiyle hâsıl olan malûm eyyam ile olduğu gibi, zîhayatın vücuduna mazhar olduğu zamandan itibaren, küre-i arzın ömrü ise merkez-i irtibatı

1. Münavî, Feyzü'l-Kadîr, 3/547, hadis no: 4278.

alem: gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar
arz: yer, dünya
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cerh: reddetme, iptal etme.
çark: bir eksenin döndürdüğü rekerlek biçimindeki makine parçası.
delil: iz, nişan, emare
ecram: kütleler, cansız cisimler, gezegenler
eyyam: devir, zaman, günler
eyyam-ı Rabbaniye: yüce yaratıcı olan Rabbimizin ifade buyurduğu günler
eyyam-ı şer'iye: din günleri. Kur'an da tanıf edilen gün ölçüsü
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, doğru.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hükümferma: hükümran, hükum süren
ilmu't-tabakatu'l-arz: arzın tabakalarından bahseden ilim, jeoloji
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
itibaren: den beri, den başlayarak, itibar ederek.
İdâ: başkasının üzerine bırakma.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kelam: söz, ibare, fikra
kudsî: mukaddes, yüce
küre-i arz: yer küre, dünya
İhsan-ı şer'î: şer'î ihsan, dinî tabir, dinî literatür
madem: çünkü, için, değil mi ki, den dolayı, böyle ise, hele
malûm: bilinen, bilinir olan
mazhar: nail olma, şereflenme
merkez-i irtibat: bağlantı merkezi
mesele: konu
mihver: eksen, yörünge
muddea: iddia edilen şey, tez, sav
munafi: zıt, aykırı.
munasip: uygun
nefsu l-emir: işin hakikatî aslı
nev-i insan: insan türü, insanoğlu
nevi: çeşit.
nur-ı Kur'an: Kur'an-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı
ömr-i beşer: insan ömrü, İnsan hayatı
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme
sıhhat: sahihlik, doğruluk, gerçeklik.
sır: gizli hakikat
semavat: semalar, gökler
Şi'ra: iki yıldızın adı
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme, havi olma
ulema: alimler, bilginler, ilim sahiplerı.
yevm: gün
zîhayat: hayat sahibi
zikir: anma, bildirme

olan Şemsin hareket-i mihveriyesi ile hâsıl olan eyyam ile olması hikmet-i Rabbaniyeden uzak değildir. Ve dünyanın ömrü ise Şemsü'ş-Şümus'un hareket-i mihveriyesi ile hâsıl olan eyyam iledir.

Şu hâlde nev-i insanın ömrü yedi bin sene eyyam-ı malûme-i arziye ile olsa, küre-i arzın hayata menşe olduğu zamandan harabiyetine kadar eyyam-ı şemsiye ile iki yüz bin seneden geçer. Ve Şemsü'ş-Şümus'a tâbi ve âlem-ı bekadan ayrılıp kuremize bakan dünyaların ömrü –Şemsü'ş-Şümus'un işarat-ı Kur'âniye ile her bir günü 50 000 (elli bin) sene olmasıyla– yedi bin sene o eyyam ile yüz yirmi altı milyar (126 000 000 000) sene yaşarlar. Demek eyyam-ı şer'iye tabir ettiğimiz eyyam-ı Kur'âniyede bunlar dâhil olabilirler.

Evet, semavat ve arzın Hâlıkı, semavat ve arza bakan bir kelâmıyla, semavat ve arzın sebeb-i hilkati ve çekirdek-i aslîsi ve en mükemmel ahir meyvesi olan bir zata hitabında o eyyamları istimal etmek, Kur'ân'ın ulviyetine ve muhatabın kemaline yakışır ve aynı belâgattır. (HAŞİYE)

وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ ۞ وَاللهُ أَعْلَمُ بِأَسْرَارِ كِتَابِهِ (1)

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا (2)

Said Nursî

HAŞİYE: Bu hesap, Şamlı Hafız, Kuleönü'nden Mustafa ve arkadaşı Hafız Mustafa'nın şahadetiyle, bir dakika zarfında ezber yapılmıştır. (Sene üç yüz altmış gün hesabına göredir. Kusur varsa bakılmamak gerektir.)

1- Gerçek ilim Allah katındadır. Yazdıklarının sırlarını en iyi bilen Allah'tır.

2- Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek, bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

ahir: en son, en sondaki
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, âhiret.
arz: yer, dünya
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz, kainatın özü, aslî çekirdeği
dahil: girme, içinde olma
eyyam: günler, gündüzler
eyyam-ı Kur'âniye: Kur'an'ın tarif ettiği gün ölçüsü
Hâlık: yoktan yaratan; her şeyi yoktan var eden
harabiyet: haraplık, yıkılma, yıkılış, parçalanış, dağılış
hareket-i mihveriye: belli bir eksen etrafındaki düzenli hareket, mihver
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hikmet-i Rabbâniye: Cenâb-ı Hakk'ın terbiye ve idaresinin gayesi ve maksadı olması
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
istimal: kullanma
İşarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri
kelam: söz, ibare, fıkra
kemal: olgunluk, fazilet.
kusur: eksiklik, noksan
küre-i arz: yer küre, dünya.
menşe: esas, kaynak
muhatabın: muhataplar, hitap olunanlar, kendilerine söz söylenenler
nev'i insan: insan türü, insanoğlu
sebeb-i hilkat: yaratılış sebebi, yaratılış nedeni.
semavat: semalar, gökler
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, taniklık.
şems: güneş
Şemsü'ş-Şümus: güneşlerin güneşi, en büyük güneş, bizim güneşimiz saniyede beş saatlik bir mesafeyi kesecek bir hızla bu büyük güneşe doğru hareket eder.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan.
tabir: ifade, deyim
ulviyet: ulvilik, yücelik, yükseklik
zarfında: içersinde
zat: kişi, şahıs, fert.

On Beşinci Nûranın Üçüncü Meselesi

Ey insan ve ey nefsim, muhakkak bil ki: Cenab-ı Hakkın sana in'am ettiği vücudun, cismin, azaların, malın ve hayvanatın ibahadır, temlik değildir. Yanı, istifaden için kendi mülkünü senin eline vermiş, istifade et diye ibaha etmiş. Senin gibi, idare etmekten hakikaten âciz ve tedbirden cidden cahil bir şahsa temlik etmemiş. Çünkü, mülk olarak verse idi, idaresini sana bırakmak lâzım gelirdi.

Acaba en kolay, en zahir ve daire-i ihtiyâr ve şuurda dâhil olan bir mıdenın idaresini yapamadığın hâlde; nasıl göz ve kulak gibi daire-i ihtiyâr ve şuurun hancinde idare isteyen şeylere malik olabilirsin?

Madem sana verilen hayat ve hayatın levazımatı temlik değil, ibahadır. Elbette ibahanın düsturuyla hareket etmek lâzımdır. Yanı nasıl bir zat, ziyafete misafirleri davet eder. Onlara, meclis ziyafetindeki eşyadan ve ziyafetten istifadeyi ibaha ediyor, temlik etmiyor. İbaha ve ziyafetin kaidesi ise, mihmandarın rızası dahilinde tasarruf etmektir. Öyle ise israf edemez, başkasına ikram edemez, sofradan kaldırıp başkasına sadaka veremez, dokemez, zayi edemez. Eğer temlik olsa idi, yapabilirdi ve kendi arzusuyla hareket edebilirdi.

âciz: elı yetmez, gücü yetmez, güçsüz
aza: organlar, uzuvlar
cahil: tecrubesiz, acemi, toy
cidden: ciddı olarak, gerçek olarak
dahil: nüfuz, tesir, etkı
daire-i ihtiyâr: seçme, isteme, tercih etme dairesi.
düstur: kanun, kural, esas, prensip
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hariç: bır şeyın dışında kalma.
ibaha: emanet.
ibaha: mubah kılma, bır şeyi haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması
idare: dondurme, çevirme, yonetme
ikram: bağış, ıhsan
in'am: nımet verme, nımetlendırme, ıhsan etme
israf: geregınden fazla
istifade: faydalanma, yarar lanma
kaide: kural, esas, dustur
lazım: gerek, gerekli, luzumlu.
levazımat: luzumlu maddeler, ihtıyaç maddelen
madem: ...den dolayı, boyle ıse
malik: sahıp
meclis: topluluk, hey et, cemıyet, encumen
mesele: konu
mihmandar: misafir kabul eden, ev sahıbı
mülk: sahıp olunan, üzerınde tasarrıuf hakkı bulunan her şey
nefs: hayat, ruh, can
rıza: razı olma, hoşnutluk.
sadaka: Allah rızası ıçın ihtıyaç sahıbı fakırlere yapılan yardım
şuur: bilınç.
tasarruf: sarf etme, tutum, guzel ıdare etmek.
tedbir: ıdare etme, onlem, çare
temlik: mulk olarak verme
zahir: gorunen, gorunucu
zat: kışı, şahıs, fert.
zayi: elden çıkmış, zarar zıyan
ziyafet: mısafir kabul etme, mısafire yedirip ıçırme

Aynen bunun gibi, Cenab-ı Hak sana ibaha suretinde verdiği hayatı intihar ile hatime çekemezsin, gözünü çıkaramazsın ve manen gözü kör etmek demek olan gözü verenin rızası hancinde harama sarf edemezsin... Ve hakeza kulağı ve dili ve bunlar gibi cihazatı harama sarf etmekle manen öldüremezsin. Ve eti yenilmeyen hayvanını lüzumsuz tazib edip katledemezsin... Ve hakeza.

Bütün sana verilen nimetler, bu misafirhane-i dünyanın sahibi olan Mihmandar-ı Kerîm-i Zülcelâl'in kavanin-i şeriatı dairesinde tasarruf etmek gerekir.

Said Nursî

252

(1) بِاسْمِهِ ۞ (2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(3) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Azîz Kardeşim Re'fet Bey!

Senin mektubunu ve kitabını memnuniyetle aldım. Gayet sevdiğim bir talebem olan Hulûsî Bey'in ruhunu sizde hissettim. Seni yeni değil, Hulûsî gibi eski bir talebe olarak kabul ettim. Talebeliğin hassası şudur ki: Yazılan Sözlere kendi malı gibi sahip olmalıdır. Kendisi telif etmiş ve yazmış nazarıyla bakıp, neşrine ve ehil olanlara iblâğına çalışmaktır. Maşaallah, hattın güzeldir. Vakit bulursan bir kısmını yazın. Bir kısmını Hüsrev gibi ciddî

1- Allah'ın adıyla.
2- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cihazat: uzuvlar, organlar.
ehil: maharetli, usta, kabili, yetili, becenkli.
gayet: son derece.
hakezâ: böylece, bunun gibi.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hariç: dış.
hâssa: özellik.
hatime: son, nihayet.
hattı: yazı, el yazısı.
ibaha: emanet.
iblâg: ulaştırma, enştirme.
intihar: bir kimsenin çeşitli sebeplerin etkisi ile kendini öldürmesi.
kavan-ın-ı şeriat: dinin kanunları, emir ve yasakları.
manen: mana bakımından, manaca.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun.
Mihmandar-ı Kerîm-i zülcelâl: dünya misafirhanesinde kullanma yardım edip rızıklandıran celal sahibi Rabbimiz.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
sarf: harcama.
suret: biçim, şekil, tarz.
talebe: öğrenci.
tasarruf: güzel idare etme.
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.

talebeler yazar, onlardan bilâhare alır yazarsınız ve onlarla teşrik-i mesaı edersiniz. Altı senedir Isparta'da ciddî talebelerin çıkmasına muntazırdım, bekliyordum. *El-minnetü lillâh*, şimdi sizin ile beraber birkaç tane çıkmaya başladı. Çünkü bir talebe, yüz dosta müreccahtır. Sözler namındakı envar-ı Kur'âniye ise, en mühim ibadet olan ıbaret-i tefekkürıye nev'ındendır. Şu zamanda en mühim vazife, ımana hızmettir. İman, saadet-i ebediyenin anahtandır.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşınız
Said Nursî

253

(2) بِاسْمِهِ (3) وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(4) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Ciddî, Sıddık, Dıkkatlı, Hakıkatlı Kardeşım Re'fet Bey!

Cenab-ı Hak yeni hayatınızı mubarek eylesin ve refika-i hayatınızı hayat-ı ebediyenizde, Otuz İkinci Sözün, Üçüncü Mevkıfının ahırlerindekı Üçüncü İşarette, refika-i hayata dair vade ve sıfâta mazhar eylesin, âmin.

Bu defakı mektubun çok guzeldır. Arkadaşlannın fıkraları içerisinde Yırmi Yedinci Mektup içine derç edeceğım. Ara sıra yazı ıle meşgul olsanız, ıyı olur. İnşaallah

1 Bakı olan ancak Allah ır
2 Allah ın adıyla
3 Hıçbır şey yoktur kı, Onu overek Onu tesbih etmesın. (İsra Suresi, 44.)
4 Allah ın selâmı, rahmetı ve berekatı uzerınızе olsun

ahır: son
amin: Yâ Rabbıl Oyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenır
bilahere: sonra, sonradan, sonraları.
Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cıddı: muhım, onemlı
dalır: alakalı, ılgılı.
derc: sokma, ıçıne alma
El-minnetü lillah: Allah a mınnet mınnet (şukur, teşekkur) ancak Allah adır
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hakıkatlı: vefakar.
hayat-ı ebedıye: ebedî ve sonsuz hayat, ahıret hayatı
ınşaallah: Allah ızın verırse, manasında kullanılan bir dua
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, ersmış, kavuşmuş
muntazır: bekleyen, gozeten.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
muhim: onemlı, ehemmıyetlı
müreccah: tercih edılen, ustun tutulan
nam: ad, ısım, lakap
nev: cıns
refika-i hayat: hayat arkadaşı, eş
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
sıfat: vasıf, nıtelık
talebe: ogrencı
teşrik-i mesai: mesaıleri bırleştırme, bırlıkte çalışma, ışbırlığı yapma, bır ışı beraber yapma
vaad: yapılmasına soz verilen sey
vazife: dınî mukellefıyet, yukumluluk.

yeni hayatınız size risalelerin hakaikına karşı yeni bir şevk uyandıracak.

Kardeşim! Sen, Hüsrev, Asım nazarımda çok kıymettarsınız. Cenab-ı Hak sizleri ve sizin gibileri Kur'ân hizmetinde sabit-kadem ve fedakâr ve kemal-i sadâkatte daim ve muvaffak eylesin, âmîn.

Orada Şeyh Mustafa, Lutfi, Rüştü gibi kardeşlerime çok selâm ediyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

254

(3) بِاسْمِهِ ۞ (2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(4) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Azız, Sıddık, Ciddî, Samımî Ahıret Kardeşim ve Hizmet-i Kur'ânıyede Çalışkan Bir Arkadaşım Re'fet Bey!

Mektubunuz beni mesrur etti. Biliniz ki, iki sene evvel mabeynimizde hararetli bir uhuvvet başladı. Sonra bazı arızalarla ileri gitmedi. Müjde şimdi ileri gidiyor. Çünkü, Husrev bana yazdığı mektubunda, senden çok memnun olduğunu, Barla'dan döndükten sonra seni istediğim tarzda bana gösteriyor.

1- Bâki olan ancak Allah'tır.
2- Allah'ın adıyla.
3- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)
4- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
amîn: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arıza: aksama.
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ciddî: ağırbaşlı, güvenilir, sağlam.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
evvel: önce.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hararetli: coşkun, ateşli, canlı.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
kemal-i sadakat: sadakatin son derecesi, tam bağlılık, kusursuz sadakat.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mabeyn: ara, münasebet, ilişki.
mesrur: sevinçli, memnun.
muvaffak: başarmış, başarılı.
nazar: huzur, kat, yan, ön, nezdinde.
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
sabitkadem: değişmez, devamlı.
samimî: içten, candan, gönülden, kalbi menfaatsiz, riyasız.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
Şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
tarz: biçim, şekil.
uhuvvet: samimî dostluk, dostluk, bağlılık, sadakat.

255

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Azız, Sıddık, Gayyur Kardeşim!

Süleyman Efendi'den anladım ki, bazı hususî müşkilâta maruz oluyorsun. Sizin gibi metin insanlara sabır tavsiyesi zaittir. Hizmetin kudsiyeti ve o hizmetteki zevk ve gayretindeki şevk, o acı hususî müşkilâta karşı gelir ve galebe eder tahmin ediyorum. Mümkün olduğu kadar aldırmamalısın. Kıymettar, kusursuz bir malın dükkâncısı müşterilere yalvarmaya muhtaç değil. Müşterinin aklı varsa o yalvarsın. [4] خَيْرُ الْأُمُورِ أَحْمَزُهَا sırrınca azım hayırların muşkilâtı çok oluyor. Müşkülât çoğaldıkça ehl-i himmet futur değil, gayret ve sebatını ziyadeleştirir. İnşaallah sız de öyle metin ve sebatkârlardansınız.

[5] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.
2- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Sûresi, 44.)
3- Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.
4- İşlerin en hayırlısı en zahmetli olanıdır. (Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/55.)
5- Bâkî olan ancak Allah'tır.

azim: çok, fazla
aziz: izzetli, muhterem, saygın
ehl-i himmet: himmet ve gayret sahipleri
futur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayyur: çok gayretli, çok çalışkan
hususî: özel
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
maruz: tesir altında
metin: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan.
muhtâc: ihtiyacı olan, kendisine bir şey lâzım olan, ihtiyaç içinde bulunan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen
müşkulat: müşkuller, güçlükler, zorluklar
müşteri: bir şeyi satın alan veya satın almaya talip olan kimse, alıcı
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sebat: sabit durma, kararlılık.
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneden.
sır: gizli hakikat.
şevk: keyif, neşe, sevinç
tavsiye: öğütleme, yol gösterme
zaıt: lüzumsuz, gereksiz, fazla
ziyade: Artma, çoğalma.

256

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Azız, Sıddık Kardeşim Re'fet Bey!

Maşaallah şimdi siz ümit ettiğim tarzda risalelen takip ediyorsunuz ve yazıyorsunuz. Senin gıbılerin az sa'yi dahi çok hükmündedir. Çünkü, çoklar size itimat edip, sizi taklıt eder. Sizin gibi ciddî kardeşleri, bu gurbet memleketinde bulduğumdan, burası benim için hakîkî bir vatan hükmüne geçti, hakikî vatanımı unutturdu. Yazıları eserlerin yükseklıği, mehaz ve maden-i kudsîleri olan Kur'ân'dan sonra sizler gibi muhatapların ciddî ıştiyakları ve tam tefehhümlendir. Siz beni bulduğunuzdan bir şükretseniz, ben sizi bulduğumdan dolayı bin şükrediyorum.

Mektubunda İsm-i Azamı sual ediyorsun. İsm-i Azam gızlidir. Ömürde ecel, ramazanda Leyle-i Kadır gibi, esmada İsm-ı Azamın istıtarı muhım hikmeti var. Kendi nokta-i nazarımda hakîkî ism-i azam gizlidir, havassa bildınlir. Fakat her ısmın de azamî bir mertebesi var ki, o mertebe ism-i Azam hükmüne geçiyor. Evlıyaların İsm-i Azamı ayn ayn bulması bu sırdandır. Hazret-ı Alı'nın (RA) Ercuze namında bir kasidesi *Mecmuatü'l-Ahzab*'da var. Ism-ı azamı altı ısımde zıkredıyor. İmam-ı Gazalî onu *Cünnetü'l-Esma* namındaki risalesinde, Hazret-i Alı'nın zıkrettığı ve ısm-ı azamın muhıtı olan o esma-ı sitteyı

azamî: maksimum
azız: izzetli, muhterem, saygın
ciddî: gerçek, hakıkat.
ecel: her canının Allah tarafından takdır edilen olum vaktı
Ercuze: Hz. Alı tarafından yazılan ve ıstıkbalden haber veren vezinli kaside
esma: adlar, ısımler
esma-ı sitte: Cenab-ı Hakk'ın altı buyuk ısmı: Kuddüs, Adl, Hakem, Ferd, Hayy, Kayyum
evliya: velıler, Allah dostları
gurbet: yabancı memleket, doğup buyunulen yer dışında kalan yerler
hakiki: gerçek.
havas: bilgi ve yaşayışça ustün olanlar, onde gelenler
hikmet: gaye, maksat
hukmünde: degennde, yennde
hukmüne: yenne, degenne
Ism-ı azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısımleri kuşatmış olanı
istıtar: gizlenme
ıştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
itimat: dayanma, guvenme.
kaside: ovgu maksadıyla yazılmış şır ve bu sının nazım şekli
Leyle-i Kadir: Kadır Gecesi. Kur'ân-ı Kerım'ın dunya semasına nazıl olduğu gece, ramazanın 27. gecesi
maden-i kudsi: mukaddes maden, kutsal kaynar
maşaallah: Allah'ın ıstedıgı gibi. Allah'ın istedığı olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bır ıbare.
Mecmuatü'l-Ahzab: Şeyh Ahmet Ziyaeddin Gumuşhanevî'nin üç cıltlık dua kıtabı
mehaz: menba, bır şeyın aslının alındıgı kaymak
mertebe: derece, basamak
muhatap: konuyla ilgili sayılan kımse
muhit: ihata eden, kuşatıcı
mühim: onemli, ehemmıyetlı
nam: ad, ısım, lakap
nam: ad
nokta-ı nazar: goruş açısı, bakış açısı, gorüş, fikır
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap, broşur
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bagımsız bolum
sa'y: ış, çalışma, çabalama
sıddık: çok dogru, durüst, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sır: gizlı hakıkat.
sual: sorma
şükür: Allah'ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse halı ıle Allah'ı hamd etme
takıp etmek: dıkkatle dınlemek, anlamak.
taklit: benzemeye veya benzetmeye çalışma
tarz: bıçım, şekıl
tefehhüm: fehmetme, farkına varmak, idrâk eylemek
ümit: umut, umma, umut, bazı şeylerin istedıgı yonde olması konusunda beslenen hıs
zikir: bildırme, bildırılme

1 Allah'ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı, Onu overek Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmetı ve berekâtı üzerinize olsun

şerh ve hassalarını beyan etmiştir. O altı isim de *Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddus*'tür.

Keramet-i gaybiyenin ikinci parçasını tashîh ederek, bir parça daha ilâve ettik, gönderdim.

Bedreddin'in sür'atle ilen gitmesi, Kur'ân-ı Hakîm'in feyz-i kerametindendir. Cenab-ı Hak muvaffak etsin.

Hacı İbrahim Efendi'ye bilhassa selâm ediyorum. Lütfi, Rüştü, Hafız Ahmed, Sezai Efendilere selâm ediyoruz. Ahiret hemşireme de dua ediyorum. Senin bu defaki mektubun bir parçası *Mektubat* içine derç edildi.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

257

(3) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2) ۞ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

(4) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, Sıddık Kardeşim ve Hizmet-i Kur'âniye-de Hakikatlı Arkadaşım Re'fet Bey,

Bu defa istinsah ettiğiniz risaleler çok güzel olmuştur. Senin gayret ve samimiyet ve ciddiyetini bana gösterdiler ve Re'fet tembel değildir, ispat ettiler. Onlan tashih

1- Bâki olan ancak Allah tır
2. Her turlu kusur ve noksandan münezzeh olan Allah ın adıyla.
3- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin (İsra Suresi 44)
4- Allah ın selamı rahmetı ve berekatı uzerınıze olsun

Adl her şeye layıkı olanı en uygun zamanda ve şeklide veren sonsuz adalet sahibi olan Allah
ahiret obur dunya, ikinci hayat.
aziz ızzetlı muhterem saygın
beyan. anlatma açıklama.
bilhassa ozellikle
Cenab-ı Hak Allah dogru gerçek Hakkın tâ kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
ciddiyet ciddîlik.
derc sokma icine alma arasına yerleştırme.
dua Allah a yalvarma nıyaz
Ferd zatında sıfatlarında ve fıllerınde mutlak olarak tek ve yektâ olan Allah
gayret çalışma çabalama
hakikatlı vefakar
hassa bır şeye mahsus olan ozellik, nıtelik.
Hayy her canlıya hayat veren ve onun hayatını alan gerçek ve sonsuz hayat sahıbı olan Allah
hemşire kız kardeş bacı.
hizmet-ı Kur'âniye. Kur'an hızmetı dın ıçın çalışma
ispat delıl göstererek ıddıayı sağlamlaştırma.
istinsah nushasını yazma ornegını çıkarma kopya etme
Kayyum her şeyi ayakta tutan ve varlıklarını devam ettıren ve varlığını devam ettırmek ıçın hıçbır şeye muhtaç olmayan Allah
keramet-i gaybiye gaybla ilgili keramet istıkbal ile alakalı keramet
Kuddus her turlu kusur ve noksandan uzak sıfatlarıyla âlemı her turlu çırkınlık ve kazurattan temızleyen sonsuz temizlik ve nezafet sahıbı olan Allah.
Kur'ân-ı Hakım her ayet ve surenınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Mektubat Rısale-i Nur Kulliyatının dort buyuk kıtabından bırının adı
muvaffak başarmış başarılı
risale Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bağımsız bolum
samimiyet. samimîlik ıçtenlik.
selam selam, esenleme- Allah ın rızasını kazanmak ıçın mu'mınlerın bırbırınne ettıgı selâmun aleykum şeklindekı dua
sıddık cok dogru durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sür'at çabuk olma hızlılık.
şerh açıklama ızah etme yorumlama
tashih duzeltme yanlışını gıderme.

edip göndermiştim. Sonra işittim ki, getiren adam İslâmköy'ünde bırakmış. Otuz Birinci Mektubun Üçüncü, Dördüncü Lem'a'larını yazmaya vakit bulamadım. Korkuyorum ki, onların da [1] إِذَا جَآءَ نَصْرُ اللهِ sırrı gibi, mevsimi geçerek, sonra güzel yazılmamış olsun. İnşaallah, sizlerin iştiyakı beni çalıştıracak. Fakat bu Şuhur-i Selâse çok kıymettardır; Leyle-i Kadrin sırrıyla seksen sene bir ömrü kazandıracak bir vakitte, en iyi, en efdal şeylerle meşgul olmak lâzım geliyor. İnşaallah, Kur'ân'a ait mesaille iştigal, bir nevi manevî mütefekkirâne Kur'ân okumak hükmündedir. Hem ibadet, hem ilim, hem marifet, hem tefekkür, hem kıraat-ı Kur'ân manaları risalelerin istinsah ve mütalâalarında vardır itikadındayız. Zaten bu cihetti siz takdir etmişsiniz.

Mu'cizat-ı Ahmediyeyi sizin için yazdırdım, tekmil oldu. Fakat başka bir nüsha ona göre yazdırmak lâzım olduğu için, muvakkaten burada kalacak. Senin mektubunda Hafız Sezai bizimle ciddî alâkadar olduğunu gösteriyor. Ben bir zaman idi, Ağroslu Zekâi gibi samimî, hararetli, Isparta'da yeni bir kardeşimiz bulunacak, vicdanen hissediyordum. İnşaallah bu Sezai, o olacak. Ben onu işittiğim vakit hissettiğim şahıs tevehhum ettim. Eğer tasavvurum gibi ise, zaten iyi, olmasa öyle olmaya çalışsın. Eğer Zekâi nasıl adamdır merak ederse, Yirmi Yedinci Mektubun fıkralarında Zekâi'nın mahiyetini ve ne derece samimî olduğunu gösterir fıkraları var, baksın.

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
ciddî: önem verilen, titizlik gösterilen
cihet: yön
efdal: daha fazîletli, daha üstün.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hararetli: coşkun, ateşli, canlı
hükmünde: değerinde, yerinde
ilim: bilgi, marifet.
inşaallah: Allah izin verirse, ma nasında kullanılan bir dua
istinsah: nüshasını yazma, ömegini çıkarma, kopya etme
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
itikat: inanç, iman
kıraat-ı Kur'ân: Kur'an okumak.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'an-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27 gecesi.
mahiyet: tabiat
manevî: fikrî, hissî
marifet: bilme, derin bilgi
mesaili: meseleler

1 Allah'ın yardımı geldiği zaman. (Nasr Sûresi, 1.)

Mu'cizat-ı Ahmediye: R.N'da Peygamberimiz mucizelerinin anlatıldığı eser
muvakkaten: geçici olarak.
mutalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
mütefekkirâne: tefekkür ederek, derin ve dikkatli düşünerek.
nevi: çeşit
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
samimî: içten, candan, gönülden, kalbî, menfaatsiz, niyaz.
sır: gizli hakikat.
Şuhur-ı Selâse: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan
takdir: kıymet verme, ölçme, ölçüye vurma, değer biçme
tasavvur: bir şeyi zihinde düşünme, tasarlama
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tekmil: tamamlama, noksanlarını giderme, bitirme
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsizliğe ve korkuya düşme
vicdanen: vicdanca, vicdan bakımından, içten, yürekten.

Kayınpederin Hacı İbrahim Efendi'ye çok selâm ediyorum. O zatı ciddî bir ahiret kardeşi telâkki etmişim. İnşaallah senin bu yeni gayret ve sa'yinden o da hissedardır.

Bedreddin'in küçüklüğüyle beraber, büyük talebeler dairesine dâhil etmişim. O, kuçuklerin büyüğüdur. Ve inşaallah Cenab-ı Hak onun emsalini çoğaltsın. Bedreddin'in validesine dua ediyorum. Elbette Bedreddin'in hüsn-i terbiyesinde en mühim hisse onundur. Çünkü, onun en birinci üstadı odur.

Bekir Ağa, Lütfi Efendi, Hafız Ahmed, Sezai gibi kardeşlere selâm ediyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

258

بِاسْمِهِ مَنْ «تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ» (2) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ (3)

Aziz, Sıddık Kardeşim!

Evvelâ: Bu yeni hâdisenin mahiyetini merak etmişsiniz. Oraya gelen iki uzun mektup, mahiyetini gösteriyor. (4) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ ayeti, o hâdiseye sebebiyet verenlerin başına sarıka gibi iniyor

1- Bâki olan ancak Allah'tır.
2- O zatın adıyla ki: "Yedi gökler birlikte yer ve onların içinde bulunanlar Onu tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin." (İsra Suresi, 44.)
3- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun.
4- Allah'ın mescitlerinde Allah'ın adının anılmasına mâni olan ve mescidleri tahribe çalışan kimseden daha zalim kim vardır? (Bakara Suresi, 114.)

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ciddî: güvenilir, sağlam, önemli.
dahil: içine alma, sokma.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
emsal: benzerler.
evvela: öncelikle.
hadise: olay.
hisse: pay, nasıp.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
hüsn-i terbiye: güzel eğitim, güzel yetişme.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
muhim: lüzumlu, gerekli.
sâ'ika: yıldırım.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
sebebiyet: sebep olma.
selam: selam, esenleme. Allah'ın rızasını kazanmak için mü'minlerin birbirine ettiği selamun aleykum şeklindeki dua.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
talebe: öğrenci.
telâkki: kabul etme, bir görüşle bakma.
üstad: öğretici, öğretmen.
valide: ana, anne.
zat: kişi, şahıs.

ve inecek. Fakat bız aculüz. Her şeyın bir vakt-i muayyenesi var.

فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ (1)

ayetine masadak olarak bu hâdıse bize karşı vech-i merhametle bakıyor. Mülhitlere karşı olan vecih, azap ve kahr ile nazar edıyor. Her ne ise... Cennet ucuz olmadığı gibi, Cehennem de lüzumsuz değildir.

Sanıyen: Bedreddin'ı burada dinlemek arzu ediyordum; vakit musaade etmedi. Ben manen orada hayalen dınlıyorum. İnşaallah evlâtlık mertebesinden talebelik mertebesine gidiyor.

Salisen: Benim kendı hattımla mektup istiyorsun. Bır dudaksız adama, "Lâmbayı ufle, söndür" demışler. Demiş: "En zahmetli işi bana gösteriyorsunuz, yapmayacağım."

Beli, Cenab-ı Hak bana husn-i hat vermemiş. Hem bir satır yazmak, bana büyük bir iş gibi usanç veriyor. Eskiden beri diyordum: "Yâ Rabbi! Ben o kadar muhtaç iken ve nazmı severken bu ıkı nimet bana verilmedi" dıye, teşekki değil, tefekkür edıyordum. Sonra bana kat'î tebeyyün ettı ki, şiir ve hat bana verilmemek de büyük bir ıhsan imiş.

Hem, o hatta ihtiyacımı sızin gibi kalem kahramanlarının muavenetlen temin edıyor. Hat bılse ıdım, hatta ıtımat

1 Mü'minlerle onların arasına bir duvar çekilir ki onun bir kapısı vardır. İçersi rahmet, dış tarafı ise azaptır. (Hadid Suresi, 13.)

acul: çok acelecı, sabırsız.
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesı.
azap: gunahlara karşı çekılecek ceza, ezıyet, ışkence.
Râb: yaratan, besleyen, mahlukatın her turlu ihtıyacını gorup onları ıslah ve terbıye eden Allah.
Beli: evet.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
evlatlık: evlat olma durumu.
hadise: olay.
hatt: güzel yazı, husn-ı hat, kalıgrafi.
hatt: yazı, el yazısı.
hayalen: hayalı bır şekılde.
husn-ı hat: güzel yazı, hat.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf.
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
itimat: dayanma, guvenme.
kahr: ustun gelerek mahvetme, ustun gelerek helak etme, batırma, ezme.
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
manen: ıç varlık bakımından, duygu, gonulce, yurekçe, ruhça, mana ıtıbanyle, manaca.
masadak: dogrulayıcı, tasdık etmek.
mertebe: derece, basamak.
muavenet: yardım, yardımlaşma.
muhtaç: ihtıyacı olan, kendısıne bır şey lazım olan, ihtıyaç ıçınde bulunan, bır eksıgı olup onu tamamlamak isteyen.
mülhit: Islam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, ımansız.
musaade: ızın, elvenşlı, uygun olma durumu.
nazar: bakış.
nazm: kafiyeli, vezinli söz.
nimet: lutuf, ihsan, bağışsunma.
salisen: uçuncu olarak.
sanıyen: ikıncı olarak.
talebe: ogrencı.
tebeyyün: meydana çıkma, gorunme, belli olma, anlaşılma.
tefekkür: denn dusunme, eşyanın hakıkatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ıbret almak ıçın zıhnen ve kalben dusunme.
temin: sağlama.
teşekki: şıkayet etme, sızlanma.
vakt-i muayyen: belırlı bır vakıt.
vech-i merhamet: merhamet yonu.
vecih: cıhet, yon.
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat.

edip, mesail ruhta kararlayarak, nakşedilmeyecekti. Eskiden hangi ilme başladım, hattım olmadığı için ruhuma yazardım. Fevkalâde bir meleke ihsan edildi.

Şiir ise, çendan kıymettar, şirin bir vasıta-i ifadedir. Fakat şiirde hayal hükmettiği için hakikate karışır, hakikatlerin suretini değiştirir. Bazen hakikat birbirine geçer. Halis, hak ve mahz-ı hakikat olan Kur'ân-ı Hakîm'in hizmetinde istikbalde bulunacağımız mukadder olduğundan, kader-i İlâhî bir inayet olarak bize şiir kapısını açmadı.[1] وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ sırrı buna bakar.

İşte kendi hattıma mukabil, sana iki nükte söyledim. İnşaallah başka bir vakit senin hatırın için büyük zahmet çekip birkaç satır yazacağım. Galib Bey'in iki eli var, sağ elini bana vermiş, benim hesabıma yazıyor, sol eli de kendine kalmış. Bu mektup o iki el ile yazılmıştır. Hazır Mes'ut, Galib ve Süleyman Efendiler, Mustafa Çavuş, Abdullah Çavuş selâm ediyorlar. Ben de başta Hüsrev, Bekir Bey umum kardeşlerimize selâm ediyorum. Bilhassa kayınpederiniz Hacı İbrahim Bey'e ve muhtereme hemşireme ve mübarek Bedreddin'e çok dua ediyorum.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

1- Biz Peygambere şiir öğretmedik. (Yâsin Suresi, 69.)

2- Bâkî olan ancak Allah'tır.

bilhassa: özellikle
çendan: gerçi, her ne kadar
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fevkalâde: olağanüstü
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek.
halis: katışıksız, saf, duru
hatt: güzel yazı, hüsn-ü hat, kalligrafi
hemşire: kız kardeş, bacı
hükmetmek: egemenliği altında bulundurmak
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
istikbal: gelecek
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mahz-ı hakikat: hakikatin ta kendisi
meleke: iktidar, maharet, beceri, mizaç, huy
mesail: meseleler
muhtereme: saygı değer, hurmete layık, azız, saygın kadın
mukabil: karşılık olarak, karşılığında
mukadder: takdir edilmiş
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nakşetmek: kalıcı ve etkili olmasını sağlamak.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
selâm: selâm, esenleme, Allah'ın rızasını kazanmak için mü'minlerin birbirine ettiği selâmın aleykum şeklindeki dua
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
umum: bütün
vasıta-ı İfade: anlatma aracı
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Azız, Sıddık, Müdakkık Ahıret Kardeşim, Hizmet-i Kur'âniyede Arkadaşım!

Evvelâ: Mektubunuzda, benim her mektubumun başında [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ yazılmasının hikmetini soruyorsunuz. Bunun hikmeti şudur ki:

Kur'ân-ı Hakîm'in hazain-i kudsiyesine, bana açılan en birinci kapı o olduğudur. En evvel hakaik-ı âliye-i Kur'âniyeden şu ayetin hakikati bana zahir olmuş ve ekser risalelerde o hakıkat sereyan etmiştir.

Hem bir hikmeti şudur ki: İtimad ettiğim mühim üstadlarımın mektuplarının başlarında istimal etmeleridir.

Hem mektubunuzda "yedi kebair"ı soruyorsunuz. Kebair çoktur; fakat ekberü'l-kebair ve mubikat-ı seb'a tabir edilen günahlar yedidir. Katl, zına, şarap, ukuk-ı valideyn (yani kat-ı sıla-i rahîm), kumar, yalancı şahadetlik, dine zarar verecek bid'alara taraftar olmaktır.

Saniyen: Bu yaz mevsiminde hakaik-ı Kur'âniyeye nispeten meyveler hukmunde tevafuka dair hurufat-ı Kur'âniyenin nüktelerini beyan ediyorduk. Şimdi mevsım değişmiş; huruftan zıyade, hakaika ihtiyaç vardır. Gelecek yaza kadar muvakkaten o kapıyı ihtiyârımızla çalmayacağız. Fakat o hurufa aıt beyanat ne derece hak olduğunu Mevlâna Camî'nin Divanıyla kardeşlerimle tefeül ettik. Dedik, "Yâ Camî! Bu hurufat-ı Kur'âniyeye

1 Hıçbir şey yoktur kı onu ovup onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

ahıret: obur dunya, ıkıncı hayat.
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi.
azız: İzzetli, muhterem, saygın.
beyan: anlatma, açıklama.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
bid'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar.
dair: alakalı, ilgili.
divan: eskiden yaşamış şairlerin şırlennın toplandıgı kitap.
ekberülkebair: kebaırnn en buyugu, buyuk gunahların en buyuğu.
ekser: pek çok.
evvel: once.
evvelâ: oncelikle.
hak: dogru, gercek, hakıkat.
hakaık: hakıkatler, dogrular, gercekler.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân aıt olan ve ondan gelen gercekler.
hakikat: gercek, asıl, esas.
hazain-ı kutsiye: kutsal hazineler.
hikmet: gaye, maksat.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmetı.
hurufi: harfler.
hukmunde: degennde, yerinde.
ıhtıyar: ırade, tercih.
istimal: kullanma.
itimat: emnıyet, guven.
kat-ı sıla-i rahim: hısım, akrabayı terk etme, alakayı kesme.
katl: oldurme.
kebair: buyuk günahlar, cezası buyuk olan gunahlar.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mevsım: belırlı vakıt, hengam, donem, devre.
mûbikât-ı seb'a: yedi buyük gunah: insanı felâkete goturen yedi buyuk gunah (oldurme, zına, ıçkı, içmek, sıla-ı rahımı terk, kumar oynamak, yalancı şahıtlik, dine zarar verecek bid'alara taraftarlık.)
muvakkaten: geçıcı olarak.
mudakkık: tetkik eden, ınceden ınceye araştıran.
mühim: onemlı, ehemmıyetlı.
nispeten: nispetle, kıyaslaya rak.
nükte: ınce manalı, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya söz.
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bagımsız bolum.
sanıyen: ıkıncı olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
tabır: ıfade.
tefe'ül: bır kıtabı rastgele açarak denk gelen yerı okuma ve o kısmı ugurlu sayma.
tevafuk: uygunluk, bellı sıra, olcu ve munasebetler ıçersınde bırbırlıne denk gelme.
ukuk-i valideyn: anaya babaya ıtaatsızlık, saygısızlık, anne babayı tanımazlık.
üstad: oğretıcı, ogretmen.
zahir: açık, âşıkar.
zına: Islam'ın haram saydıgı nıkahsız olarak yapılan cınsi munasebet.
ziyade: çok, fazla.

dair beyan ettiğimiz nüktelere ne dersin?" Bir Fatiha okuyup falı açtık. İşte başta fal şu geldi:

جامی از خطّ خوشش پاك مكن لوح ضمير *
كين نه حرفيست كه از صفحهٔ ادراك رود

Yani, "*Bu huruf öyle harf değildir ki, akıl ve idrak sahifesinden gitsin. Öyle kudsî harf, öyle güzel, şirin hat, daima kalbimin sahifelerinde yazılmalı, silinmemeli.*"

Acıptır ki, butun Dıvanında bu fala benzer mealde yazı göremedik. Demek bu fal, Hazret-i Camî'nin kerametinden bir nebze oldu.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said

260

Mu'cizat-ı Ahmediyeyi (ASM) sana güzel ve tevafuklu bir tarzda yazdırdım. Hüsrev kerametli kalemiyle bana yazdığı gayet kıymettar bir nüshayı, aynen ve tam tamına muvafık gelmek şartıyla, size yazdırıldı; yakında göndereceğim. Yanınızda yeni yazılan *İ'caz-ı Kur'âniye* gibi, bana bir nüsha lâzımdır. Fakat Hafızın kalemi oradaki mevcut tevafuku tamamen muhafaza edememiş. Tevafukçu Hüsrev'in taht-ı nezaretinde mâbeyninizde taksim edip bana yadigâr bir "İ'caz-ı Kur'ânî"yi müştereken yazsanız çok iyi olur.

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
beyan: anlatma, açıklama.
dair: alâkalı, ilgili.
divan: eskiden yaşamış şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fal: uğur, talih deneme.
Fatiha: Kur'an-ı Kerim'in birinci sûresi.
gayet: son derece.
hakıkı: gerçek.
hatt: güzel yazı, husn-ı hat, kalligrafi.
hayrü l-halef: halefin hayırlısı, bir kimsenin yerini alan ve onun layık hareket eden kimse.
hemşire: kız kardeş, bacı.
huruf: harfler.
İ'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mucizeliği, Kur'ân'ın yüksek, erişilmez ifadesi.
İ'caz-ı Kur'âniye: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve erişilmez ifadesi.
idrak: anlayış, akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ihvan: sadık, samimî candan dostlar, arkadaşlar.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudsî: mukaddes, yüce.
mâbeyn: ara, münasebet, ilişki.
mânâ: manâ, anlam, mefhum.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
Mu'cizat-ı Ahmediye: R.N.da Peygamberimiz mucizelerinin anlatıldığı eser.
muhafaza: koruma.
muvaffak: başarmış, başarılı.
muvafık: uygun, munâsip.
müştereken: müşterek olarak, ortaklaşa, ortak olarak.
nebze: bir parça, az miktar.
nükte: yazıda, resimde, sözde ve davranışta ince derin anlam, espri.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
sahife: sayfa.
sâlisen: üçüncü olarak.
selam: selam, esenleme; Allah'ın rızasını kazanmak için mü'minlerin birbirine ettiği selâmın alev kum şeklindeki dua.
taht-ı nezaret: gözetim altında.
taksim: bölme, paylaştırma.
tarz: biçim, şekil.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
yadigâr: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya kimse.
ziyade: çok, fazla.

261

(14 Şevval 1352, Kânunısanı 1394) (HAŞİYE)

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Azîz, Sıddık, Mudakkik Âhıret Kardeşim ve Mütefekkir ve Hakikatlı Arkadaşım Re'fet Bey!

Evvelâ: Mektubunuzda Risale-i Nur'un mızanlarını her okudukça, daha zıyade istifade ettiğinizi yazıyorsunuz. Evet kardeşım, o risaleler Kur'ân'dan alındığı ıçın kut ve gıda hukmündedir.

Her gün ihtıyaç gıdaya hissedildiği gıbi, her vakıt bu gıda-i ruhanîye ihtıyaç hissedılır. Senin gıbi ruhu inkişaf edıp, kalbi intibaha gelen zatlar okumaktan usanmaz. Bu Kur'ânî rısaleler, saır rısaleler gıbi tefekkûh nev'ınden değıl kı, usanç versın; belkı tegaddıdır.

Sanıyen: Gavs-ı Azam gıbi, memattan sonra hayat-ı Hızırî'ye yakın bır nevı hayata mazhar olan evlıyalar vardır. Gavs'ın hususî İsm-i Azamı "Yâ Hayy" olduğu sırrıyla, saır ehl-i kuburdan fazla hayata mazhar olduğu gıbı; gayet meşhur Maruf-ı Kerhî denılen bir kutb-i azam ve Şeyh Hayatu'l-Harranî denılen bır kutb-ı azîm, Hazret-ı Gavs'tan sonra mematları, hayatları gıbıdır. Beyne'l-evlıya meşhur olmuştur.

HAŞİYE: Re'fet Bey'e vurut tarıhıdır.

---

1 Allah ın adıyla.
2 Hıçbır şey yoktur kı, Onu ovup Onu tesbih etmesın. (Isra Suresi, 44.)
3 Allah ın selâmı, rahmetı ve berekâtı uzerınızе olsun.

---

ahıret: obur dunya, ıkıncı hayat.
azız: ızzetlı, muhterem, saygın.
beynelevlıya: velıler arasında. Allah ın sevgılı kullan arasında lısen uçuncu olarak.
Cenab-ı Hak: Allah doğru, gerçek, Hakkın tâ kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
ehl-i kubur: kabır ehlı, kabrıstanda gomulu olanlar.
evlıya: velıler, Allah dostlan.
evvelâ: öncelıkle.
gayet: son derece.
hakıkatlı: vefakâr.
hasenat: sevaplar.
Hay: gerçek hayat sahıbı olan Allah.
hususî: ozel.
hukmunde: değerınde, yerınde.
inkişaf: gelışme.
ınşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
intıbah: uyanış.
ısm-ı azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısımlerı kuşatmış olanı.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma.
Kanun-ı sanı: Ocak ayı.
Kur'anî: Kur'an a aıt, Kur'an'dan gelen.
kut: yaşatacak gıda, yaşamak ıçın yenen şey, yıyecek, rızık.
kutb-ı azam: en buyuk kutup, dınî bır meslek veya grubun başı, bırçok Muslumanın kendısıne baglandıkları buyuk evlıyadan zamanın en buyuk murşıdı.
kutb-ı azîm: buyuk kutup, buyuk velı.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mazhar: naıl olma, şereflenme, kavuşma, naıl olmuş, enşmış, kavuşmuş.
memat: olum, vefat, ırtıhal, ahırete göç etme.
mızan: olçu, denge.
müdakkık: tetkık eden, ınceden ınceye araştıran.
mütefekkir: tefekkur eden, dusunen, her şeyı hıkmetınce ıbret almak ve kavramak uzere dusunen, dusunur.
nevı: çeşıt.
risale: bellı bır konuda yazılmış kuçuk kıtap, broşur.
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevı varlık.
ruhanî: gozle gorulmeyen cısmı olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
saır: dıger, başka, oteki.
sanıyen: ıkıncı olarak.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sır: gızlı hakıkat.
Şevval: Arabî aylann onuncusu olup ılk uç gunu Ramazan Bayramıdır.
Şeyh: tarıkat dersı veren manevî lıder, mürşıt.
tefekkûh: meyvelenme, meyvelı olma.
tegaddı: beslenme, gıdalanma.
vakt: zaman, an.
zat: kışı, şahıs.
ziyade: çok, fazla.

Salisen: Tenekeci Mehmed Efendi'nin hıfz-ı Kur'ân'a çalışmak niyeti çok mübarektir. Cenab-ı Hak onu muvaffak etsin. Elimizden geldiği kadar dua ile yardım edeceğiz. Kur'ân-ı Azîmuşşan'ın her bir harfinin ekalli on hasene olmakla beraber, tekerrür ettikçe ve mübarek vakitlere rast geldikçe ve melek ve sair zîşuur ruhanîler kıraatini dinledikçe her bir harfi öyle bir çekirdek olur ki, hasenat cihetinden öyle bir manevî sümbül teşekkül eder ki, o sümbülün taneleri, tekellüm vaktinde ağızdan çıkan bir kelimenin havanın dalgalarının âyinelerinde temessül eden milyonlarca o kelime gibi kelimelerin adedine belki müsavi gelir. Böyle her bir harfi bir hazine-i ebediyenin bir anahtarı olabilir, bir kudsî kelâmı kalbinde yazmak ne kadar mukaddes bir hizmet olduğu aşikârdır. İnşaallah Bedreddin çoklara bir hüsn-i misal olacaktır, daha çoklarını hıfz-ı Kur'ân'a sevk edecektir.

Başta Bedreddin, kayınpederin Hacı İbrahim ve ahiret hemşirem olarak ihvanınızın bayramını tebrik ve selâm ve dua ediyorum. Babacan orada ise ona çok selâm ediyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
aşikâr: açık, belli, meydanda.
âyine: ayna.
cihet: yön.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ekalli: daha az, en az, pek az, en küçük.
hasene: sevap.
hazine-i ebediye: ebedî ve sonu olmayan hazine, sonsuz servet, zenginlik.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hıfz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın ezberlenmesi, Kur'ân-ı Kerîm'i tamamıyla ezberleme.
hüsn-i misal: güzel örnek.
ihvan: sadık, samimi, candan dostlar, arkadaşlar.
kelâm: söz, lafız.
kıraat: Kur'ân-ı Kerîm'in usûl ve kaidelerine göre okunması.
kudsî: Allah'a mensup, Allah ile ilgili.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azîz, temiz.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müsavi: eşit.
niyet: maksat, meram.
ruhanî: ruha ait, ruhla ilgili, ruhtan ibaret olan varlık.
selâm: selâm, esenleme; Allah'ın rızasını kazanmak için mü'minlerin birbirine ettiği selâmun aleykum şeklindeki dua.
sevk: yöneltme.
tekellüm: söyleme, konuşma.
tekerrür: tekrarlanma.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
teşekkül: şekillenme, meydana gelme.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1] [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Aziz, Siddık, Müdakkık, Müştak Kardeşim Re'fet Bey!

Sen benimle ne kadar konuşmayı arzu ediyorsan, belki ondan ziyade ben arzu ediyorum. Fakat maatteessüf müteaddit esbap tahtında sıkıntılı bir vaziyetteyim. Hatta bir-iki saatte bulduğum bir fırsat, yedi-sekiz mektubu yazmaya çalışıyorum. Ara sıra benim yanıma gelen Galib dahi menedildi. Yalnız bîçare Şamlı kaldı, o da her vakıt gelemiyor.

Hem bu yılanları yaralandırıp bize canavarcasına saldırıyorlar. Her fırsattan sıkıntı vermeye çalışıyorlar. Zaten ben mebuslardan hayır beklemiyordum. Bunlara iliştiler, kaldırmadılar, bütün bütün düşman ettiler. İşte maatteessüf, bunlar dünyayı hatırıma getirdikleri için, tulûat-ı kalbiye tevakkuf ediyor. Başlarını yesin, bu ehl-i dünyanın dünyasını düşünmek bana zehir oluyor. "Ben dünyanıza karışmıyorum, buna mukabil o pis dünyanızı bana düşündürmeyiniz" dediğim hâlde olamıyor. Ben de Cenab-ı Hakka niyaz ettim ki, bana kuvvetli bir sabır, bir tecrid-i zihin ihsan etsin ki, düşünmeyeyim. Lillâhilhamd kalbime bu esas geldi ki: "Bu hizmet-i Kur'ânıyede başa ne gelirse gelsin, hatta her günde birer başım olsa da kesilse, yine o hizmetin kudsiyetindeki lezzet-ı ruhaniye

1 Allah'ın adıyla.

2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

azız: izzetli, muhterem, saygın.
biçare: çaresiz, zavallı.
Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar.
hatırına gelmek: bilinip unutulan bir şey akla gelmek, anımsamak.
hizmet-i Kur'anıye: Kur'an hizmeti.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azızlık.
lezzet-i ruhaniye: ruhanî lezzet ve zevk, cismanî olmayan lezzet.
Lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
mebus: milletvekili.
men: yasak etme, engelleme.
mukabil: karşı.
müdakkik: tetkik eden, incelen, inceye araştıran.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
siddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
taht: alt.
tecrid-i zihin: zihinden uzaklaştırma, zihnini uzaklaştırma.
tevakkuf: duraklama, durma.
tulûat-ı kalbiye: insanın kalbine doğan manalar.
vaziyet: durum.
vurud: gelme, ulaşma.
ziyade: çok, fazla.

mukabil geliyor ve kâfidir" diye kemal-i teslim ile kazaya rıza, kadere teslim ve Cenab-ı Hakka tefviz-ı umur dusturunu rehber ittıhaz ettim.

Nuh'a yazdığım gibi, size de diyorum ki: Eskide bir zat, haksız bir mesleği hak zannederek, ondan aldığı bir muhabbetle, diriyken derisinin soyulduğuna tahammül ederek kahramanâne bir tavır gösterdiği gibi, acaba ayn-ı hak ve mahz-ı hakikat ve bütün envar-ı hakaikın menba ve madeni olan hakikat-i Kur'âniyeye hizmetimizdeki kudsî lezzet, bu mulhitlerin muvakkat, ehemmiyetsiz iz'açlarına ve kalbimizde açtıkları yaralara tiryak ve merhem olamaz mı? Elbette olur ve olmuş ve oluyor.

Saniyen: Yemen imamı olan Zeydîler Seyyidi hakkındaki sualiniz hakikaten ehemmiyetli ve yümünludur. Fakat meymenetsiz bir zamana rastgeldi. Hem zihnim kapalı, hem hâl musait değil, hem ve hem... Yalnız bu kadar var ki, meşhur İmam-ı Zeyd sâdât-ı azîmeden ve eimme-i Âl-i Beyttendir. Ve müfrit Şialan reddeden ve [1] اِذْهَبُوا اَنْتُمُ الرَّوَافِضُ deyip Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer'den teberriyi kabul etmeyen ve o iki halife-i zîşanı hürmet edip kabul eden bir zattır. Onun etbalan Şiaların en mutedili ve en Sünnîsidir. Bunlar hem ehl-i insaf ve hem çabuk hakkı kabul eder bir taifedir. İnşaallah Vehhabîlerin tahribatını tamire sebep olduklan gibi, Ehl-i Sünnet ve Cemaatten Zeydîlerin inhirafları dahi istikamet kesb edip, Ehl-i Sünnete iltihak edip, imtizaç

1- Gidiniz. Siz Rafizilerdensiniz.

ayn-ı hak: hakkın gerçeğin tâ kendisi.
dustur: kanun, kural, esas.
ehemmiyetli: önemli.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
ehl-i insaf: insaf sahipleri, merhametli olanlar, orta yolu tutanlar.
Ehl-i Sünnet: İslâmı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeyleri karıştırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
Ehlisünnet Velcemaat: amel ve inançta Hz. Muhammed ve Ashabına uyanlar.
Eimme-i Al-i Beyt: Al-i Beytten, Peygamber Efendimizin (ASM) neslinden gelen imamlar.
envar-ı hakaik: gerçeklere ait nurlar, hakikatlerin parıltıları.
etba: birinin sözüne, işine, meslegine uyanlar.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hakikat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
halife-i zişan: şan ve şerefe sahip olan halife.
hürmet: saygı.
iltihak: karışma, katılma.
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma.
inhiraf: sapma.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
ittıhaz: edinme, kabul etme.
iz'aç: rahatsız etme, can sıkma, baş ağrıtma, bunaltma.
kader: İlâhî hüküm, Cenab-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi.
kâfi: yeterli.
kahramanane: kahramanca, yiğitçe, cesurca.
kesb: kazanma.
kudsî: mukaddes, yüce.
mahz-ı hakikat: hakikatın ta kendisi.
menba: kaynak.
meslek: gidiş, usul, yol.
meymenet: kutluluk, uğurluluk, bereketlilik, bahtiyarlık.
mukabil: karşı.
mutedil: ıtıdallı, ne az, ne çok, orta halde bulunan, aşırıya kaçmayan.
muvakkat: geçici.
müfrit: ifrat eden, bir konu veya bir işte aşırıya kaçan.
mulhit: İslam dininden aynlan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
sâdât-ı azime: büyük Seyyidler, Hz. Peygamberin neslinden gelenlerin büyükleri.
saniyen: ikinci olarak.
Seyyid: efendi, reis, bey, ağa ile gelen.
sunnî: itikat ve amel ile ilgili konularda Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebinden olan Müslüman.
şia: Hz. Ali (r.a.) taraftarı olanlar. Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alanlar topluluğu. Alevî, Şîî.
tahammül: zor ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
taife: bölük, takım, gurup, fırka.
tamir: onarma, düzeltme.
teberri: sevmeyip yüz çevirme, uzaklaşma.
tefviz-i umur: işleri bırakma, işleri birine verme.
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
Vehhabî: Muhammed bin Abdul vehhab tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslamî bazı meselelerde ifrat eden ve Arap milliyetçiliği yapan mezhep.
yümn: uğur, bereket.
zat: kişi, şahıs.
zihin: bilinç, dimağ.

edecekler. Bu ahirzaman çok çalkalanıyor, bu fitne-i ahirzaman acıp şeyler doğuracağını ihsas ediyor.

Rısalelerle alâkadar arkadaşlara selâm ve Bedreddin ve hemşireme ve Hacı İbrahim'e dua ediyorum.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Kardeşinız
Said Nursî

263

(15 Şubat 1934)

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Aziz, Siddık, Dikkatli Kardeşim Re'fet Bey!

Evvelâ: Onuncu Sözün Birinci İşaretinin ahirinde, "Evet, bir şeyden her şeyi yapmak ve her şeyi bir tek şey yapmak her şeyin Hâlıkına has bir iştir." Şu cümle hem Yirmi Ikinci Sozun Lem'alarında, hem Otuz Uçuncu Mektubun pencerelerinde, hem Yirminci Mektubun on bir kelimelerinde ızah ve ıspat edilmıştır. Buradakı küllıyet nisbî ve örfidir. "Bir şeyden her şeyi yapmak"taki murat, butün dünyanın mevcudatını bır şeyden yapmak ve icat etmek değildir. Belkı ondaki murat, bir şeyden yani bır katre sudan, bır ınsanın, bır hayvanın her şeyını,

1 Allah ın adıyla
2. Hıçbir şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44.)
3. Allah ın selâmı, rahmetı ve berekâtı üzerınıze olsun

acıp: tuhaf hayrette bırakan.
ahir zaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahir: son
alâkadar: ılgılı, ılışkılı, munasebetlı, baglı
azız: ızzetlı, muhterem, saygın
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
evvela: oncelikle
fitne-i ahirzaman: ahirzaman fitnesi
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı Allah
hemşire: kız kardeş, bacı
icat: vucuda getırme, yoktan var etme.
ihsas: hıssetırme, sezdırme
ıspat: delıl gostererek ıddıayı sağlamlaştırma
ızah: açıklama, ayrıntıları ıle anlatma
katre: damla
küllıyet: butunluk, umumîlık.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
murad: maksat, meram
nısbı: bırbırıne gore oncekıne gore
orfi: orfle ılgılı, adetle ılgılı, orfe aıt, gunluk uygulanan kanunlara bağlı olmayıp âdetler ve zamanın gerektırdıgı şekılde olan
rısale: Rısâle-i Nur Kullıyatını meydana getıren kıtaplardakı her bir bagımsız bolum
selam: selam, esenleme. Allah ın rızasını kazanmak ıçın mu mınlerın bırbırıne ettıgı selâmun aleykum şeklındekı dua
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.

her eczasını, her bir cihazatını halk ediyor ve bir şey olan topraktan nebatat ve hayvanatın her bir şeylerini ondan halk eder demektir. Hem "Her şeyi bir tek şey yapmak" cümlesindeki külliyet, mukayyettir, nisbîdir. Yani insanın yediği her nevi taamdan o insanda basit bir cilt ve bir kan ve bir et ve hakeza...

Elhâsıl. Bu külliyetten maksat odur ki, bir şeyi çok muhtelif eşyaya çevirmek ve birçok muhtelif eşyayı da bir tek şey yapmak, ancak Hâlik-ı Kulli Şey'e mahsustur.

Sanıyen: Minhacü's-Sünne'yı kendi hattınla yazdığına çok memnun oldum. Senin kalemin merhum Abdurrahman'ın kalemi gibi bana şirin geliyor.

Salisen: Tenekeci Mehmed Efendi'nin hıfza başlaması mübarektir. Allah muvaffak etsin. Biz ona dua ile yardım ediyoruz. O da okudukça bize dua ile yardım etsin. Bedreddin'e ve validesine ve ceddine dua ediyorum. Sezai Bey benim nazarımda Isparta'nın bir Zekâisidir. Ben de onu görmek istiyorum. Fakat şimdi maddeten, manen kıştır. Zaten sizlere demiştim ki, Said'in şahsının ehemmiyeti yoktur ki, sohbetine arzu edilsin. Üstadınız olan Said ise, her bir risaleyi açtıkça onunla sohbet edersiniz. Ahiret kardeşiniz olan Said ise, her sabah akşam dergâh-ı İlâhîde dua vasıtasıyla sizinle beraberdir. Sezai Bey, Üstadını, kardeşini istediği vakit görebilir.[1] تَسْمَعُ بِالْمُعَيْدِيِّ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَرَيْهُ kaidesiyle işitmesi görmekten çok evlâ olan şahs-ı Said'i görenler, bazı pişman olur, "Keşke görmeseydim" der. Bu, davula benziyor, uzaktan sesi iyi geliyor, yakında boş görünüyor.

1- Muaydi'yi dinlemen görmenden daha hayırlıdır.

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
cedd: dede, büyük baba, ata.
cihazat: uzuvlar, organlar.
cild: deri.
dergah-ı İlâhî: İlâhî dergâh, sığınak, Allah katı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elhâsıl: hâsıl, netice itibariyle, kısaca.
evlâ: daha uygun, daha lâyık, daha iyi.
hakeza: böylece, bunun gibi.
Hâlik-ı Külli Şey: kainatta mevcut olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hatt: yazı, el yazısı.
hayvanat: hayvanlar.
hıfz: Kur'ân'ı ezberleme.
kaide: kural, esas, düstur.
külliyet: bütünlük, umumilik.
maddeten: maddî olarak.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
maksat: gaye.
manen: mana bakımından, manaca.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
Minhacüssünne: Bediüzzaman Said Nursî'nin Lem'alar kitabında yer alan bir eserinin adı.
Muaydi: çirkinliği dillere destan olan Cahiliye Dönemi şairlerinden biri.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mukayyet: kayıtlı, sınırlı, bağlı.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
nazar: huzur, kat, yan, on, nezdinde.
nebatat: bitkiler.
nevi: çeşit, tür.
nisbî: nispetle olan, kıyaslama ile olan, göreli, izafî.
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
şahs: insanın kendi nefsi, kendi varlığı, nefis, zat.
taam: yemek, yiyecek.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.
valide: ana, anne.
vasıta: aracılık.

Başta Hüsrev, Bekir Bey, Lütfi, Rüştü, Hafız Ahmed, Sezai, Keçeci Şeyh Mustafa, Tenekeci Mehmed Efendi gibi has kardeşlerinize selâm ve dua ediyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

264

(3) بِاسْمِهِ ۞ (2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(4) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz Kardeşim Re'fet Bey!

Bu sabah namazdan sonra başımı çevirdim, Re'fet Bey'i gördüm zannettim. Geceleyin bir torba bal ve içinde dolu altın, mübarek bir talebeme veriyordum. Arkamdaki zat demek Re'fet Bey'in kalb ve ruhunu taşıyor. Hem dellâlı olduğum hazinenin en kıymettar, en tatlı şeyi bizim vasıtamızla satın almak istiyor. Sonra gördüm ki, senin ikinci bir nüshandır (yani Seyranî'dir.)

O ruyada ikiniz hissedarsınız, paylaşırsınız, her ne ise... Sizin bu defa yazdığınız Söz ziyade hoşuma gittiği için, evvelce sana dediğim gibi, başka hatlara nispeten senin hattın gözüme eski dost göründüğünün sırrını anladım ki, merhum biraderzadem Abdurrahman'ın hattına benziyor. Bu hat kendini göstermeli. İştiyakın oldukça böyle intihap ettiğin risaleleri yazsanız mübarek olur.

---

1 Bâkî olan ancak Allah'tır.
2. Allah'ın adıyla.
3 Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
4 Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

---

azîz: izzetli, muhterem, saygın.
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen.
dellâl: ilân edici, hakka davet eden, tanıtan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvelce: daha önce.
hattı: yazı, el yazısı.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
intihap: seçme.
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kalb: insanın manevî bünyesinde-ki hislerin ve duyguların merkezi, gönül, dil.
kıymettar: kıymetli, değerli.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
risale: konu, bölüm.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
selam: selam, esenleme, Allah'ın rızasını kazanmak için mü'minlerin birbirine ettiği selâmun aleykum şeklindeki dua.
Şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
talebe: öğrenci.
vasıta: aracılık.
zat: şahıs.
ziyade: çok, fazla, artık.

Hulûsî, Abdurrahman'ın yerine çendan geçmiş. Şu yazı müşabeheti bana müjde ediyor ki, bir Abdurrahman Re'fet'ten de çıkacak. Mürekkep hakkında düşündüğün iyidir. Elde gezecek, güzel olmak şartıyla sabit olsun. Kendinize yazdığınız parlak olsun. Çünkü, mütalâaya iştiyak ve iştihayı açar.

Yeni Sözler ile alâkadarlık edenlere, evvelki üç Hafız ile mutaf Hafız Mahmud Efendi'ye selâm, hem dua ediyorum. Sebat etsinler; onları kardaş dairesine dâhil etmişim, talebe dairesine girmeye çalışsınlar. Sız kımı intihap etseniz benim de kabulümdür. Hoca İsmail Hakkı Efendi'ye çok selâm ve dua ediyorum. Madem az adam ile konuşan *İşaratü'l-I'caz* onunla hayli konuşmuş, ben de o zatı alerre's-i vel'ayn kabul ediyorum. *İşaratü'l-I'caz* ile iktifa etmesin. *İşaratü'l-I'caz*'ı tefsir eden ve hakaikını aydınlattıran ve göz görür derecesinde gösteren Sözleri, Mektupları okusun. Hususan Yirmi Beşinci, Yirmi Altıncı Sözleri, Yirmincı ve Otuz Üçüncü Mektupları gibi intihap ettiği risaleleri de okusun. Başta Bekir ve Hüsrev kardaşlarıma selâm ve dua ederim ve dualarını isterim.

Vehhabî meselesi dünkü gün elime geçti, baktım sana göndermek ruhum istedi. Başka bir surette Re'fet kendi geldi, kendi kitabını kendine götürdü.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1- Bâkî olan ancak Allah tır.

alerre's-i vel'ayn: baş ve göz üstüne
alakadar: ilgili, ilişki
çendan: gerçi, her ne kadar
dahil: giren, katılan
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hususan: bilhassa, özellikle
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme
intihap: seçme
iştiha: fazla istek, arzu.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
madem: ...den dolayı, böyle ise
mesele: konu
muşabehet: benzeme, benzeyiş
mutalaa: okuma, dikkatli okuma
risale: konu, bolum
sabit: durağan, değişmeyen
Sebat: sabit durma, kararlılık.
suret: biçim, şekil, tarz.
talebe: öğrenci
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah
Vehhabi: Muhammed bin Abdulvehhab tarafından geçen asırda Arabistan da meydana getirilen İslamı bazı meselelerde ifrat eden ve Arap milliyetçiliği yapan mezhep
zat: kişi, şahıs, fert.

Senin ve Hüsrev'in yazıları beni hiç yormuyor. Çünkü yanlışları azdır. Fakat başkalar, bir defa kendileri tashih etmeden bana geliyor. Hafızama itimat edip, yalnız tashih edip yoruluyorum. Sairlerin yazdıklarını sizler mukabele edip, ba'dehü bana göndersenız daha iyi olur.

265

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Azız, Sıddık, Gayyur, Ciddî Kardeşlerim Re'fet Bey, Hüsrev Efendi!

Sizler çokların medar-ı intibahı oldunuz ve hüsn-i misal oldunuz. اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ [4] sırrınca vasıtanızla ve size iktida ile hizmet-i Kur'âniyeye girenlerin kazandıkları hasenatın bir mislı, inşaallah sahife-i a'malınıze geçer. Bu defaki, isimlerini yazdığınız Hafız Bekir, Hafız Tahir, Hafız Şükrü Efendilen kardeş kabul ettim. Talebe olmaya da çalışsınlar, selâmımı onlara tebliğ ediniz. Size bu defa avam-ı mü'minin hakkındaki keramete benzer işler nev'inden ve ma'venet-i İlâhiye tesmiye edilen iki cüz'î hâdiseyi söyleyeceğim:

Birincisi: Bir-ıkı arkadaşımız On Dokuzuncu Mektubu yazmışlar. Birisinin dördüncü cüz'ünde salâvat-ı şerife ıkı-uç sahıfe müstesna üç dort salâvattan başka bütün

avam-ı mü'min: mu'minlerin avam tabakası, mu'minlerin avam kısmı
azız: değerli
ba'dehu: bundan sonra, ondan sonra
ciddî: gerçek, hakikat.
cüz: kısım, parça
cuz'ı: kuçuk, az.
gayyur: çok gayretli, çok çalışkan.
hadise: olay
hasenat: sevap
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmetı.
husn-ı misal: guzel ornek.
iktıda: tabı olma, uyma
İnşaallah: Allah ızın verırse, manasında kullanılan bır dua
ıtımat: dayanma, guvenme
keramet: ermişçesine yapılan ış, hareket veya soylenen söz, fikir

1. Allah ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı, Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44.)
3. Allah ın selâmı, rahmetı ve berekâtı uzennize olsun
4. Sebep olan yapan gibidir

medar-ı intibah: uyanış sebebı, uyanma vesıleşı
misl: kat, eş
muavenet-i İlâhiye: Allah ın yardımı
mukabele: karşılıklı okuma
mustesna: kaıde dışı, kural dışı
nev': cins
sahife: sayfa
sahife-i a'mal: amellerin sayfası, yapılan ışlerin yazılmış olduğu sayfa
salâvat: Hz. Muhammed e rahmet ve esenlik dileme, salat ve selam etme
salavat-ı şerife: Hz. Muhammed (ASM) ıçın yapılan dualar
sıddık: hakıkatı kabul eden
sır: gizlı hakıkat
talebe: ogrencı
tashih: duzeltme, yanlışını gıderme
tebliğ: ulaştırmak, bıldırmek
tesmiye: ısımlendırme, ad verme
vasıta: aracılık.

salâvatlar birbirine bakıyor. Ben de hayrette kalarak işaretler koydum. Diğerinde ikinci, üçüncü cüz'ünde beş altı sahife müstesna, bütün sahıfelerde salâvatları birbırine muvazi, birbirine bakıyor, işaretler vazettim Kime gösterdim, hayrette kaldı. Görenler müttefıkan karar verdıler kı, umum Sözlerde manevî i'caz-ı Kur'ân'ın bir şuaı ın'ıkâs ettığı gıbi, On Dokuzuncu Mektuptan bilhassa Mu'cizat-ı Ahmediyenin bir nevi şuaı salâvat-ı şerife suretinde ın'ıkâs etmıştır Hem görenler karar verdıler kı, Sozlere mahsus bilhassa On Dokuzuncu Mektuba has bir tarz-ı hat var. Eğer o tarz hatta tevfıkan yazılsa, çok ganp letafetler gorunecektir Her vakit musırrâne, her yazana "Seyrek ve güzel yazınız" derdim. Şimdi anlaşılıyor ki, o manevî has hattı tavsıye etmek için, ıntak-ı hak kabîlinden bana söylettırılıyordu Şu hakîkatı ve manevî tarz-ı hatta en yakın, Kuçuk Hafız Zühtu'nun ve Eşref'in ve Kuleönülü Mustafa'nındır ki, o muvafakat, müvazenet onlann hattında daha ziyade görünüyor. Her vakıt ben görüyordum, dikkatli yazanlar da bazı bır satır atlıyor, bir kelıme yanlış yazmayan bır satır yanlış yazıyordu Meğerse, Sözlerdeki fevkalâde bir letafetin eseri olarak tevafukat atlattınyor.

İkinci hâdiseyi yazmaya kâğıdımız musaıt olmadığından kestim

(1) اَلْبَاقِى هُوَالْبَاقِى

Kardeşiniz
Said Nursî

1- Bakî olan ancak Allah tır

bilhassa ozellikle
cüz: kısım, parça.
fevkalade: olağanustu
garip: hayret verıcı
hadise: olay
hakıkat: gerçek, doğru
hatt: yazı, el yazısı
i'caz-ı Kur'an Kur'an ın mucızelıgı yuksek ve enşılmez ifadesi
ın ıkas aksetme, yansıma
ıntak-ı bilhak. Hakkın söylettırılmesi, Cenab-ı Hakkın konuşturması
kabîl: turlu gıbi
letafet. guzellik
mahsus başkasında bulunmayan bır şeye has olan
manevî manaya aıt maddî olmayan
Mu'cizat-ı Ahmediye Peygamber Efendımızın (ASM) gosterdıgı mu'cizeler
musırrane: ısrar ve ınatla ısrarlı bır şekılde
muvafakat. uyma uyuşma uygunluk.
muvazenet: denge
musaıt. uygun munasıp
müstesna ayrı tutularak, hancı, ayrık
müttefikan ıttıfak ederek hep beraber birlikte
nev: tur çeşit.
sahife: sayfa
salâvat Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dıleme salât ve selam etme
salavat-ı şerife Hz Muhammed (ASM) ıçın yapılan dualar
suret. bıçım, şekıl tarz.
şua. ışın bır ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tarz bıçım şekıl.
tarz-ı hat. yazı şeklı
tevafukat: uygunluk
tevfikan: uygun olarak, uyarak uygun duşurerek.
umum butun
vaz koyma konulma
ziyade çok fazla.

266

Re'fet Bey!

Senin çok antika iki mu'cize-i kudret, müzehanemi tezyin etti. Adî zannettiğimiz şeylerde ne kadar harikulâde işler bulunduğunu ihtar ediyorlar. Şu On Dokuzuncu Mektupta ikinci, üçüncü cüz'ünde salâvat-ı şerifenin her sahifede birbirine bakması tesadüf işi olamaz. Çünkü, tesadüf onda bir tevafuk eder. Bu ise onda dokuz tevafuk var.

Demek ne şuursuz tesadüfün işi ve ne de benim ve ne de kâtiplerin düşünüşüdür. Çünkü ben yeni anlıyorum, kâtipler benden sonra anladılar. Demek gaybî bir kasıt ve iradeyle, umum *Sözler*'de ve bilhassa On Dokuzuncu Mektuptaki salâvat-ı şerifede harika bir letafeti irade etmiş. O tevafukat ise, gaybî bir kasıt ile derç edilen bir belâgat ve letafetin tereşşuhatıdır.

Said Nursî

267

(11 Nisan 1934, Çarşamba)

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Azız, Sıddık, Mudakkik, Meraklı Kardeşim Re'fet Bey!

Namınıza yazılan On İkinci Lem'anın izaha muhtaç noktalarının izahına şimdilik ihtiyaç yoktur. Asıl maksat,

1 Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

adî: basit, bayağı, sıradan.
azız: değerli.
belagat: bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
bilhassa: özellikle.
cüz': kısım, parça.
derç: toplama, bir araya getirme.
gaybî: görünmeyen.
harika: olağanüstü.
harikulâde: çok güzel, mükemmel.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda İçin olan iktidar, güç.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kasıt: bile bile yapma, isteyerek bir işe girme.
katip: yazan, yazıcı.
letafet: güzellik.
maksat: kastedilen şey, gaye.
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mudakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
müzehane: antika eserlerin sergi yeri, müze.
nam: ad, isim.
salavat-ı şerife: Hz. Muhammed (ASM) İçin yapılan dualar.
sıddık: çok doğru, çok dürüst.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
tesadüf: rastgelme, rastlantı, önceden bilinmeyeni hesaplanmayan karşılaşma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevafukat: uygunluk.
tezyin: süsleme, zaynetlendirme.
umum: bütün.

âyâta gelen evhamın def'ine kifayetidir. Ve bu nokta-i nazarda kâfi derecede herkes fehmeder. Her risalede herkesin hissesi var, fakat herkes her şeyini bilmek lâzım değildir. *Mirkatü's-Sünnet* ve vahdetülvücuda dair iki risaleyi nasıl buldunuz? Elbette kıymetşinas nazarın onlara takdir etmiş.

Bu defaki sualinizin iki cihetı var. Bırı, sırr-ı Âl-i Aba cihetı kı, o sırdır. Ben o sırrın ehlı değılım kı, cevap vereyım, yahut her bır sırrın izharı kaleme gelmez. Çünkü, Hakîkat-i Muhammedıyenın bir cılvesi o Âl-i Abada tezahur edıyor. Ikıncı cıhet-i zahırîsi ıse zahırdır.

Ezcumle: *Sahıh-ı Muslım*'de Ümmu'l-Mu'mınîn Âışe-i Sıddıka'dan (r. anha) mervîdir kı, demış:

خَرَجَ النَّبِيُّ غَدَاةَ غَدٍ وَعَلَيْهِ مِرْطٌ مُرَحَّلٌ مِنْ شَعْرٍ أَسْوَدَ فَجَاءَ الْحَسَنُ فَأَدْخَلَهُ ﴿فِيهِ﴾ ثُمَّ جَاءَ الْحُسَيْنُ فَأَدْخَلَهُ ثُمَّ جَاءَتْ فَاطِمَةُ فَأَدْخَلَهَا ثُمَّ جَاءَ عَلِيٌّ فَأَدْخَلَهُ ثُمَّ قَالَ: إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا (1)

Işte bu hadıs-i şerıf gıbı, Kutub-i Sıtte-i sahıhada bu mealde kesretlı hadısler vardır kı Âl-i Abayı göstenr. Bır zat def-i belıyyat ıçın istışfâ ve ıstışfa ıçın boyle demış.

لِي خَمْسَةٌ أُطْفِي بِهَا نَارَ الْوَبَاءِ الْحَاطِمَةْ

اَلْمُصْطَفَى وَالْمُرْتَضَى وَابْنَاهُمَا وَالْفَاطِمَةْ (2)

1- Peygamber (asm) bır sabah üzerınde sıyah kıldan yapılmış ve ustu deve semen şeklıllerı ıle nakşlı bır aba oldugu halde çıkageldı. Derken Alı nın oğlu Hasan geldı. Resulullah onu bu abanın ıçensıne aldı. Sonra Huseyın geldı. Onu da Hasan ın yanına koydu. Sonra Fatıma geldı. Onu da abasının ıçensıne aldı. Sonra Alı geldı. Onu da oraya aldı. Sonra Resulullah şu ayetı okudu. "Allah sızden ancak kırı gıdermek ve sızı tertemiz yapmak ıster." (Ahzab Sure sı 33.) (*Muslım*, Fezaılü s Sahabe 61, *Tırmızî*, Edeb 49, *Musned*, 6 162.)

2. Benım beşım vardır kı onunla kıncı veba ateşını söndururum. [Bu beş] Mustafa, Murtaza, ıkı oglu Hasan ve Huseyın ve Fatıma dır. (*Mecmuatü l-Ahzab* 3.505.)

Âl-i Aba: Hz. Peygamber ve yakın akrabasını ıfade eden bır terımdır. Aba ehlı beş kışı Peygamber Efendımızın (asm) kendısıyle beraber kızı Fatıma damadı Hz. Alı ve torunları Hz. Hasan ıle Hz. Huseyın ın uzennı mubarek abasıyla orttugunden bu ısımle anılmaktadırlar.

cıhet: yon
cıhet-i zahırî: ışın zahır yonu, ışın gorunen tarafı.
cılve: tecellı ıyı şekılde ortaya çıkma.

dalr: aıt, alakalı, ılgılı
def: manı olma, savmak, uzaklaştırma
def-i belıyyat: belâların defedilmesi
evham: vehımler, zanlar, kuruntular
ezcümle: bu cumleden olarak.
fehm: anlayış.
Hakıkat-ı Muhammedıye: Hz. Peygamberın manevı şahsıyetı, Islamıyetın aslı ve esası.
hısse: pay, nasıp
ıstışfa: şıfa ısteme, hastalıktan kurtulup ıyı olmayı ısteme, saglık çaresi arama
istişfa: şefaat ısteme, yardım dıleme.
ızhar: gosterme, açıga vurma
kafi: yeterlı.
kesretlı: cokluğu olan, cok fazla.
kıymetşınas: kıymet bılen, kıymet tanıyan, deger bılen
kifayet: kafi mıktarda olma, yeterlılık.
Kutub-ı Sıtte-i hadısıye: Kutub ı Sıtte ı Sahıha, altı sahıh hadıs kıtabı
lazım: gerklı, luzumlu
meal: mana, anlam, mefhum
mervî: rıvayet edılen, nakledılen.
Mirkatü's-Sünnet: Peygamberımızın (asm) sunnetıne uymanın derecelerı basamakları
nokta-ı nazar: goruş açısı, bakış açısı, goruş, fıkır
risale: kıtap, eser, konu, bolum
sır: gızlı hakıkat.
sırr-ı Âl-i aba: Al ı Aba nın sırrı, hz. peygamberın cubbesının altına aldıgı kışılerle ılgılı ınce sır
sual: soru
takdir: kıymet verme, beğenme.
tezahür: gorunme, belırme, ortaya çıkma
Ümmu'l-Mu'mınîn: mu mınlerın anneleri. Hz. Muhammed ın (asm) zevcelerı hakkında kullanılan bır tabır
vahdetülvücut: vucudun bırlıgı, varlıgın bır ve tek olduğu dusuncesi, varlıkları bır bılme, dusuncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyın bır olan Allah ın değışık gorunuşleri olduguna ınanma temelıne dayanan tasavvufi goruş
zahır: açık, bellı, meydanda
zat: kışı, şahıs, fert.

Gücenme, şimdilik bu kadar. Senin mektubunda isimleri zikredilen her birerlerine ayrı ayrı selâm ve dua ediyorum.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي[1]

Kardeşiniz

Said Nursî

Eûzu sırrına dair yazıları On Üçüncü Lem'anın yedi İşaretini gönderdim. Bakarsınız, izahı değil, noksanı varsa bildiriniz.

268

(9 Mayıs 1934 Çarşamba)

بِاسْمِهِ ۞[2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[3]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[4]

Azız, Sıddık, Müdakkik Kardeşim Re'fet Bey!

Evvelâ, Nevzad-ı Mübarek'in dünyaya gelmesini, sizin için bir fâl-i hayır olarak tebrik ediyorum. İnşaallah وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَى[5] sırrına mazhar olacak Asım Bey gibi senin de bir kız evlâdı dünyaya gelmesi, meşrebimizde en mühim esas şefkat olduğu cihetiyle ve şefkat

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.
2. Allah'ın adıyla.
3. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
4. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.
5. Erkek, kadın gibi değildir. (Âl-i İmran Suresi, 36.)

dair: ait, alâkalı, ilgili
evvelâ: öncelikle
fâl-i hayır: iyi hâl, iyi alâmet, hayra işaret.
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
mazhar: nail olma, şereflenme
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
mühim: önemli, ehemmiyetli
sıddık: hakikatı kabul eden
sır: gizli hakikat
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
zikir: anma, bildirme

aziz: değerli
cihet: yön.

kahramanları kızlar olduğundan ve en sevimli mahlûk bulunduğundan, daha ziyade tebrike şayansınız. Zannederim, bu zamanda erkek çocukların tehlikesi daha çok. Cenab-ı Hak onu sizlere medar-ı teselli ve ünsiyet ve evinize küçük bir melâike hükmüne getirsin. "Rengigül" ismi yerine "Zeynep" olsa daha münasiptir.

Saniyen: Hikmetü'l-ltiazenin, besmele-i şerifenin sırlarına dair senin ve Şerif Efendi'nin ifadelerinizi kısadır. Tenkit mi, takdir mi anlaşılmıyor. Zaten mukerreren demiştim. Herkes her risalenin her meselesini anlamasına muhtaç değil. Ne kadar anlarsa kâfıdır.

Salisen. Âlem-i misal, âlem-i ervahla âlem-ı şahadet ortasında bir berzahdır. Her ikisine birer vecihle benzer. Bir yüzü ona bakar, bır yüzu de dığerıne bakar. Meselâ, âyinedeki senin misalin sureteri senin cismine benzer. Maddeten senın ruhun gıbı lâtıftır. O âlem-ı mısal, âlem-ı ervah, âlem-i şahadet kadar vücudu kat'îdir. (HAŞİYE) Acaıp ve garaıbın meşherıdır, ehl-i velâyetın tenezzuhgâhıdır.

Kuçük bır âlem olan ınsanda kuvve-ı hayalıye olduğu gıbi, büyük bir insan olan âlemde dahi, bır âlem-i misal var kı, o vazifeyı goruyor. Ve hakıkatlıdır, kuvve-i hafıza Levh-i Muhfuz'dan haber verdiği gibi, kuvve-i hayaliye dahı âlem-i misalden haber verir.

HAŞİYE: Bence âlem-i mısalın vücudu meşhuttur. Âlem-i şahadet gıbi tahakkuku bedihîdir. Hatta rüya-i sadıka ve keşf-ı sadık ve şeffaf şeylerdeki temessülât bu âlemden o âleme karşı açılan üç penceredir, avama ve herkese o âlemin bazı köşelerini gösterir.

acayip: şaşırtıcı ve hayret verıcı şeyler
âlem: butun yaratılmışlar
alem: varlık sınıflarından her bırı
alem-ı ervah: ruhlar alemı
alem-ı misal: goruntuler âlemı, dunyadakı işlerın goruntulendıgı ve gozlendıgı, ruhların bulunduğu alem
âlem-i şahadet: gozle gordugumuz şahıt oldugumuz âlem, kâinat.
ayine: ayna
berzah: ıkı şey arasındakı yer
dair: aıt, alakalı ılgılı.
ehl-ı velayet: velı olanlar erenler. Allah'ın dostlugunu kazananlar. velîlık sıfatını taşıyanlar.
garaıp: tuhaf, şaşılacak, hayret edılecek şeyler
haşiye: dıpnot.
Hikmetulıstaze: Allah'a sıgınmanın sebepleri ve faydaları
hükmüne: yerine, değerine
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
kâfi: yeter, kafi gelir
kat'i: kesin, şuphe'ye ve tereddude mahal bırakmayan.
kuvve-ı hafıza: hafıza gucu, hıfzetme, unutmama kuvveti
kuvve-i hayaliye: hayal duygusu, hayal gucu
latif: yumuşak, tatlı nanın cısmanı olmayan ruhanı
Levh-ı Mahfuz: korunmuş levha. Allah'ın ezelî ılmıyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
maddeten: madde ve cısım olarak.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
medar-ı teselli: ferahlık sebebı, teselli kaynagı
melâike: melekler
mesela: omegın
mesele: konu
meşher: teşhir yerı, sergı gosterme yerı
mısal: benzer, omek.
muhtaç: ıhtıyacı olan
mukerreren: mukerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar.
munasıp: yakışır, yaraşır, layık
risale: konu, bolum.
Salisen: uçuncu olarak.
Saniyen: ıkıncı olarak.
sır: gizlı hakıkat.
sureteri: suret olarak, gorunuş ıtıbarıyle
şayan: deger, layık, munasıp
takdir: begenme
temesü'lat: bır şekıl veya surete gırme, cısmlenme, benzeşme.
tenezzuhgah: gezıntı yerı, gam keder ve sıkıntıyı gıderecek yer
tenkıd: eleştırme.
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dostluk.
vazıfe: gorev
vecih: cihet, yon
ziyade: çok, fazla.

Başta Hüsrev, Bekir Bey, Rüştü, Lütfi, Hafız Ahmed, Sezai, üç Hoca, üç Mehmed, hanenizdeki üç masum ve kayınpederin olarak oradaki kardeşlerimize selâm ve dua ediyorum.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Kardeşiniz

Said Nursî

269

30 Mayıs 1934, Çarşamba

بِاسْمِهِ ۞ [2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [3]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [4]

Aziz, Sıddık, Müdakkik, Meraklı Kardeşim Ke'fet Bey!

Senin bende bir üstadın, bir kardeşin, bir dostun var. Üstadını her risale içinde görüp göruşursun. Kardeşini sabah akşam dergâh-ı İlâhîde, manen ve hayalen, o seni dua ile gördüğü gibi, sen de onu o suretle görebilirsin. Bendeki dostunu görebilmek için buraya gelmekte zahmet çekme. Çünkü, o dostun ziyarete lıyakatı yoktur. O bir, siz çoksunuz. İnşaallah o gelir, sizi orada ziyaret eder.

---

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.
2. Allah'ın adıyla.
3. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
4. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

---

aziz. değerli
dergah-ı ilahî. İlâhî dergâh, sığınak, Allah katı
hayalen. hayalî bir şekilde
İnşaallah. Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
liyakat. layık olma, ehliyet
manen. mana bakımından, manaca
masum. suçsuz, günahsız, saf, temiz.
müdakkik. tetkik eden, ince den inceye araştıran
ne. ev, mesken
risale. konu, bölüm
sıddık. hakikatı kabul eden
suret. biçim, şekil, tarz
üstad. öğretici, öğretmen.
zahmet. sıkıntı, eziyet, meşakkat.

(1) وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَى ayetine dair şimdi cevap verme-

ye vaktim musait değil. Sıhhatini bilmiyorum, fakat rivayet ediliyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: "Oğlan çocuğunu seviniz." Demişler: "Kızları ne için istisna ettin?" Ferman etmiş ki: "Kızlar kendi kendini sevdirirler, onlar fıtraten sevimlidirler." Evet, kız, şefkat ve cemalin mazharı olduğundan, erkek çocuğundan daha ziyade sevilir. Bahusus bu zamanda ebeveyn hakkında kızlar daha mübarektir. Çünkü, tehlike-i dinıyeye çok maruz olmuyorlar.

İkinci sualin: İbrahim Hakkı, "*Cû,* İsm-i Azamdır" demesinin muradını bilmiyorum. Zahiren manasızdır, belki de yanlıştır. Fakat ısm-i Rahman madem çoklara nispeten İsm-i Azam vazifesini görüyor, manevî ve maddî *cû* ve *açlık* o İsm-i Azamın vesile-i vusulu olduğuna işareten, mecazî olarak, "*Cû,* İsm-i Azamdır, yani bir İsm-i Azama bir vesiledir" denilebilir.

Mübarek hanenizdeki masumlara dua ve ders arkadaşlarına umumen selâm ediyorum.

(2) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

1- Erkek çocuk kız gibi değildir. (Âl-i İmran Suresi, 36.)
2- Bâkı olan ancak Allah tır.

aleyhissalatu vesselam: "salat ve selam onun üzenne olsun", anlamında peygamberimizin ismi duyulunca söylenmesi sunnet olan ona özgü bir duadır.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
cemal: güzellik. Cenab-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
cû: karın ağrısı, karının açlık sebebiyle ağrıması.
dair: ait, alakalı, ilgili.
ebeveyn: ana baba.
ferman: emir, buyruk.
fıtraten: fitri olarak, yaratılıştan, yaratılış itibanyle.
hane: ev, mesken.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ısm-i Rahman: Rahman ismi, bütün mahlûkatı rahmet ve merhametle kuşatan ve kendisine itaat eden, etmeyen diye ayırt etmeden herkese her türlü ihsanda bulunan manasında Cenab-ı Hakka ait isim.
istisna: ayırma, ayrı tutma, benzerlerinin dışında bırakma.
işareten: işaret ederek, belirterek.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz: tesir altında.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mecazî: mecaza ait, gerçek olmayan.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
musait: elverişli, uygun, muvafık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, hz. Muhammed (a.s.m.)
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
sual: soru.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tehlike-i dinıye: dini açıdan tehlike.
umumen: umumi olarak, bütün olarak.
vesile: bahane, sebep.
vesile-i vusul: kavuşma sebebi, kavuşma vesilesi.
zahiren: görünüşte.
ziyade: fazlasıyla.

20 Haziran 1934, Çarşamba

بِاسْمِهِ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Azîz, Sıddık, Meraklı Kardeşim Re'fet Bey!

Mektubunda letaif-i aşereyi sual ediyorsun. Şimdi tarikati ders vermek zamanında olmadığımdan, tarik-ı Nakşî muhakkiklerinin letaif-ı aşereye dair eserleri var. Şimdilik vazifemiz ise, ıstıhrac-ı esrar olduğundan, mevcut mesaili nakil değildir. Gücenme, tafsilât veremiyorum. Yalnız bu kadar derim ki:

Letaif-ı aşere, İmam-ı Rabbanî kalb, ruh, sır, hafî, ahfa, insanda anasır-ı erbaanın her bir unsurdan o unsura münasip bir lâtife-i insaniye tabir ederek, seyr-i sülûkta her mertebede bir lâtifenin terakkıyatı ve ahvalinden icmalen bahsetmiştir.

Ben kendimce görüyorum ki, insanın mahıyet-i camıasında ve ıstıdad-ı hayatıyesinde çok letaif var; onlardan on tanesi ıştıhar etmiş. Hatta hukema ve ulema-ı zahirî dahi, o letaif-i aşerenin pencereleri veyahut numuneleri olan havass-ı hamse-i zahirî, havass-ı hamse-i bâtına diye o letaif-i aşereyi başka bir surette hikmetlerine esas tutmuşlar.

ahfa: çoz gizli, pek gizli
ahval: haller, durumlar
anasır-ı erbaa: dört temel unsur: hava, su, toprak, ateş.
azız: değerli
dair: ait, alakalı, ilgili
esrar: sırlar, gizli hakikatler
hafî: gizli, saklı
havass-ı hamse-i bâtına: kalbe bağlı beş duygu
hikmet: felsefe; kainattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma
hukema: âlimler, çok bilgili kimseler, feylesoflar, filozoflar
icmal: çoz, ozet.
insaniye: insanlar
ıştıhar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma
latife: kalbe bağlı hassas bir duygu
letaif: manevî duygular
letaif-i aşere: on lâtif duygu, on âdet lâtifeler
mahıyet-ı camıa: çok manaları vasıfları içinde toplayan mahıyet, kabiliyet.
mertebe: derece
mesaili: meseleler
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkif olan
münasip: uygun
nümune: örnek.
ruh: can
seyr-i sülûk: ruhun manevî makamlardaki seyir ve seyahatı.
sıddık: hakikatı kabul eden
sır: kalbe konulan bir lâtife
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz
tabir: yorum, yorumlama
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde muridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tarik-ı Nakşî: Şeyh Bahauddin Nakşıbendî'nin kurduğu tarikatın yolu. Nakşıbendî tarikatı
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler.
ulema-i zahir: şeriatın manaları ve esrarından daha çok, zahirini ve hükümlerini bilen âlimler
unsur: madde, esas, kök.
vazife: iş, memuriyet.

1 Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3 Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekatı üzerinize olsun

Hatta avam ve havas beyninde tearüf etmiş olan insanın letaif-i aşeresi, ehl-i tarikın letaif-i aşeresiyle munasebettardır. Meselâ vicdan, asap, his, akıl, heva, kuvve-i şeheviye, kuvve-i gadabiye gibi letaifi, kalb, ruh ve sırra ilâve edilse, letaif-i aşereyi başka bir surette gösterir. Daha bu letaiften başka saika, şaika ve hiss-i kable'l-vuku gibi çok letaif var. Bu meseleye dair hakikat yazılsa çok uzun olur. Vaktim de kısa olduğundan, kısa kesmeye mecbur oldum.

Senin ikinci sualin olan, mana-i ismî ile mana-i harfînin bahsi ise, ilm-i nahvin umum kitapları başlarında o mesele izah edildiği gibi, ilm-i hakikatin *Sözler* ve *Mektubat*'lar namındaki risalelerinde temsilâtla kâfi beyanat vardır. Senin gibi zeki ve müdakkik bir zata karşı fazla izahat fazla oluyor.

Sen âyineye baksan, eğer âyineye şişe için bakarsan, şişeyi kasten görürsün, içinde, Re'fet'e tebeî, dolayısıyla nazar ilişir. Eğer maksat, mübarek simanıza bakmak için âyineye baktın; sevimli Re'fet'i kasten görürsün,[1] فَتَبَارَكَ اللّٰهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ dersin. Âyine şişesi tebeî, dolayısıyla nazarına ilişir. İşte birinci surette âyine şişesi mana-i ismîdir, Re'fet mana-i harfi oluyor. İkinci surette âyine şişesi mana-i harfîdir, yani kendi için ona bakılmıyor, başka mana için bakılır ki, akistir. Akıs mana-i ismîdir. Yani[2] دَلَّ عَلَى مَعْنًى فِي نَفْسِهِ olan tarif-i isme bir cihette

1- Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah'ın şanı ne yücedir. (Mü'minûn Suresi 14)
2- Kendi manasına işaret eder.

akis: yansıma
asap: sinirler
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
ayine: ayna
bahis: bahs, konu yapma, anlatım
beyanat: açıklamalar, izahlar
beyn: arasında
dair: ait, alakalı, ilgili.
ehl-i tarik: bir tarikate mensup olan, derviş
hakikat: gerçek, doğru
havas: okumuşlar, bilginler, âlimler
heva: hoşlanma
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
İlave: ekleme, katma
ilm-i nahiv: gramer ilmi, dil bilgisi
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar
kafi: yeterli
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak
kuvve-i gadabiye: hiddet, öfke duygusu
kuvve-i şeheviye: cinsî istek duygusu, dünya zevklerine istek duygusu, yeme, içme, konuşma, uyuma istek ve hissi gibi kabiliyetler.
letaif: manevi duygular
letaif-i aşere: on lâtif duygu, on âdet latifeler
maksat: kastedilen şey, gaye
mana-i harfi: bir şeyin kendisini değil de sanatkarını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana.
mana-i ismî: bir şeyin kendi başına taşıdığı anlam
meselâ: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ
mesele: önemli konu.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
munasebettar: ilgili, alakalı
nam: ad, isim
nazar: dikkat.
risale: kitap, eser
saika: sevk eden, sürükleyen, sebep olan
sır: kalbe konulan bir lâtife
sima: yüz hatlarının toplu görünüşü, yüz, çehre, beniz.
suali: soru
suret: biçim, tarz
şaika: şevkli, hevesli, istekli, arzulu
tarif-i ism: bir şeyin kendi başına taşıdığı anlam.
tearüf: bir şeyin herkes tarafından bilinmesi.
tebei: kasdı olmayan, tâbi olarak, başkasının vücudu ile devam eden
temsilat: temsiller, örnekler
umum: bütün
vicdan: his, duygu
zat: kişi, şahıs, fert.

dâhildir. Ve âyine ise [1] دَلَّ عَلَى مَعْنًى فِى غَيْرِهِ olan harfin tanfine mâsadak olur.

Kâinat nazar-ı Kur'ânî ile, bütün mevcudatı huruftur, mana-i harfiyle başkasının manasını ifade ediyorlar. Yanı, esmasını, sıfâtını bildiriyorlar. Ruhsuz felsefe, ekseriya mana-i ismiyle bakıyor, tabiat bataklığına saplanıyor. Her ne ise... Şimdi çok konuşmaya vaktim yoktur. Hatta fihristenin en kolay, en mühim, en ahir parçasını dahı yazamıyorum. Senin ders arkadaşlarını, bilhassa Husrev, Bekir, Rüştü, Lütfi, Şeyh Mustafa, Hafız Ahmed, Sezaı, Mehmedler, Hocalara selâm ve mübarek hanende mübarek masumlara dua ediyorum.

[2] اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Kardeşiniz
Said Nursî

271

27 Hazıran 1934, Çarşamba

[3] بِاسْمِهِ ۞ [4] وَاِنْ مِنْ شَىْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
[5] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Azız, Sıddık ve Zuyade Muteharru ve Müstefsir Kardeşim Re'fet Bey!

Senin faik zekân ve dikkatin, sorduğun suallerin çoğuna cevap verebildiği ıçın, muhtasar cevap veriyorum,

1 Başkasının manasına ışaret eder.
2. Bâki olan ancak Allah dır.
3 Allah ın adıyla.
4. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44)
5. Allah ın selâmı, rahmetı ve berekatı uzerınıze olsun.

ahir: son.
ayine: ayna, mırat.
azız: muhterem, saygın.
bilhassa: ozellıkle.
cihet: yon.
dahil: ıçınde, gıren.
ekseriya: pek çok zaman, sık sık, çok defa olarak.
esma: adlar, ısımler.
faik: ustun, seçkın, ılerı, yuksek.
felsefe: maddeyı esas alan.
hanende: evınde bulunanlar.
huruf: harfler.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış.
Kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun âlemler.
mana-i harfî: bır şeyın kendısını degıl de sanatkârını, ustasını, sahıbını bılıp tanıtan mana.
mana-i ismî: bır şeyın kendı başına taşıdıgı anlam.
mâsadak: dogrulayıcı, tasdik ermek.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
muhtasar: kısaca, ozetle.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu.
muhim: onemlı, ehemmıyetlı.
müstefsir: bır şeyın tefsırını, ızahını genışçe anlatılmasını isteyen.
muteharri: taharrı eden, araştıran.
sıddık: hakıkatı kabul eden.
sıfat: vasıf, nıtelık.
sual: soru.
tabiat: maddî alem.
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma.
ziyade: fazlasıyla.

gücenme. Seninle çendan konuşmak istiyorum, fakat vaktim müsaadesizdir. "Müslim-i gayrimü'min" ve "mü'min-i gayrimüslim"ın manası şudur ki:

Bidayet-i hürriyette İttihatçılar içine girmiş dinsizlen görüyordum ki, İslâmiyet ve şeriat-ı Ahmediye, hayat-ı içtimaiye-i beşeriye ve bilhassa siyaset-i Osmaniye için gayet nafi ve kıymettar desatir-i âliyeyi cami olduğunu kabul edip, bütün kuvvetleriyle şeriat-ı Ahmediyeye taraftar idiler. O noktada Müslüman, yani iltizam-ı hak ve hak taraftan olduklan hâlde, mü'min değildiler. Demek, "Müslim-i gayrimü'min" ıtlakına istihkak kesb ediyordular.

Şimdi ise frenk usulünün ve medeniyet namı altında bid'akârâne ve şeriatşikenâne cereyanlara taraftar olduğu hâlde Allah'a, ahirete, Peygambere imanı da taşıyor ve kendini de mü'min biliyor. Madem hak ve hakikat olan şeriat-ı Ahmediyenin kavaninini iltizam etmiyor ve hakikî tarafgirlik etmiyor, gayrimüslim bir mü'min oluyor.

İmansız İslâmiyet sebeb-i necat olmadığı gibi, bilerek İslâmiyetsiz iman dahi dayanamıyor, belki necat veremiyor, denilebilir.

İkinci sualiniz: Ecel-i mübrem ile muallâk, malûmunuz olan tabir-ı diğerle "ecel-i müsemma" ve "ecel-i kaza" tabir edilir.

Üçüncü sualiniz ki, Sözler otuz üç, *Mektubat* otuz üç, Pencereler otuz üç, mecmuu doksan dokuz olduğu

bid'akârâne: dinde olmayanı dine mal etmeye çalışarak
bidayet-i hürriyet: hürriyetin başlangıcı (1908) Hürriyetin (II. Meşrutiyet) ilân edildiği zaman
bilhassa: özellikle
cami: toplayan, içine alan, kapsayan
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
çendan: gerçi, her ne kadar
desatir-i âliye: yüksek ve ulvî düsturlar, yüce kaideler, yüce düsturlar
ecel-i kaza: elinden kurtulunması mümkün olmayan, kaçınılmaz olan ecel
ecel-i mubrem: elinden kurtulunması mümkün olmayan, kaçınılmaz olan ecel
ecel-i müsemma: belirli bir zamana kadar Allah'ın takdir ettiği ölüm
frenk: Avrupalı, Fransız
gayet: son derece
gayrimüslim: Müslüman olmayan, İslâmiyeti kabul etmeyen
hakikat: gerçek, doğru
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat
ıtlak: adlandırma, isim verme
iltizam: binnin tarafını tutma, tarafgirlik.
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
kavanin: kanunlar, yasalar
kesb: kazanma
kıymettar: kıymetli, değerli
madem: ...den dolayı, böyle ise
malum: bilinen, bilinir olan
mecmu: bütün, hepsi
medeniyet: medenilik, şehirlilik, uygarlık
muallâk: sürüncemede, kalmış, halledilmemiş iş
mu'min: iman eden, inanan
mu'min-i gayrimüslim: mü'min olduğu hâlde İslamın aleyhindeki gelişmelere taraftar olan
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu
Müslim-i gayrimü'min: mü'min olmadığı halde mü'mince vasıflara sahip olan
nafi: faydalı, kârlı, menfaat sağlayıcı
nam: ad, isim, lakap
necat: kurtuluş, kurtulma
sebeb-i necat: kurtuluş nedeni, kurtuluş sebebi
siyaset-i Osmaniye: Osmanlılık siyaseti, Osmanlıcılık politikası
sual: soru
şeraket: ortaklık, şeriklik.
şeriat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (ASM) tanıf ettiği, getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslâm dini.
tabir: yorum, yorumlama
tabir-i diğer: diğer tabir, başka bir ifade
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı
taraftar: benimseyen, isteyen, tarafı, bir tarafı destekleyen
usul: adap, erkân.

gıbi, Arabî *Katre* risalesinin başında beyan edildiği üzere, en evvel bu fakir kardeşinizin harekât-ı fikriyesi namazdan sonra otuz üç [1] سُبْحَانَ اللهِ ve otuz üç [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ve otuz üç [3] اَللهُ اَكْبَرُ deki meratıbe gore doksan dokuz mücahedat-ı fikriye ve makamat-ı ruhiyedeki tezahürat ve doksan dokuz Esma-i Hüsna cilvesine mazhariyet sırlarını hayal meyal bır surette uzaktan uzağa hissedilmesindendir ki, bu otuz üç mubarek adedi ihtıyârım olmayarak çok harekât-ı ilmiyemde ve neşriyede hukmedıyor.

Başta senın ders arkadaşların ve Hacı İbrahim olarak kardeşlerimize selâm edıyorum. Ve mübarek hanendekı masumlara dua ediyorum.

[4] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

Yırmı Yedincı Mektubun fıkraları ıçıne derç etmek üzere kardeşım Abdülmecıd ın Hulûsî Bey'e yazdığı mektubun ışaret olunan baş tarafı ile arkasındakı Re'fet Bey ın mektubundan alınan fıkraları Husrev yazsın, sonra Hafız Alı'ye gondersın.

1. Allah ı her turlu kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Ezelden ebede her kımden her kıme karşı olsa butun hamd ve ovgular Allah a mahsustur.
3. Allah en buyuk, en yucedir.
4. Baki olan ancak Allah tır.

Arabı: Arapçaya aıt, Arap dılı ile ılgılı
beyan: anlatma, açık söyleme, bıldırme, ızah
cılve: tecellı, goruntu
derç: sokma, ıçıne alma
Esma-ı Hüsna: Allah ın adları. Allah ın doksan dokuz guzel ısmı
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hane: ev, mesken
harekât-ı fikrıye: fikrî hareketler, canlılıklar.
harekât-ı ılmıye: ılmî çalışmalar, ılmı hareketler.
ıhtıyar: seçme, tercih etme
makamat-ı ruhıye: ruhla ılgılı makamlar, ruhun makamları
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mazhariyet: gorunme ve tezahur yen olma, nail olma, şereflenme
meratıp: mertebeler, basamaklar
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
mucahedat-ı fikrıye: fikrî mücadeleler, fikir yoluyla yapılan savaşlar
neşir: herkese duyurma, yayma, tanıtım
risale: konu, bölum
sır: gızlı hakıkat.
suret: bıcım, şekıl, tarz
tezahurat: gorunuşler, belırmeler, ortaya çıkmalar

272

11 Temmuz 1934 Çarşamba

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Azız, Sıddık, Mudakkık, Meraklı Kardeşim Re'fet Bey!

Sizin gibi hoşsohbet bir kardeşimi haksız olarak sual sormamaya ve sukûta davet ediyordum. Çendan bu davette mazurum, belki mecburum. Çünkü, bugün dört saat mütemadıyen kâtibi bekledim ki, bir mektup yazacağım, olmadı. Tâ ben yirmi dakikadaki mesafeye gittim. Bağ suyu başında bularak uykusuz yorgun buldum. Onu aldattım, "Az bir işim var" dedim. Hâlbuki on dakika zannedip ıkı saat zarurî yazılar yazdırdım. Zaten kafam da yorgun ve istırahate muhtaçtır. Fakat Re'fet gibi bir muştakı susturmanın cezası olarak bır tokat yedim. Senin bu hafta edeceğın kolay, lâtif sualine bedel, Senirkenthı arkadaşlarım muz'ıç, Eskı Saıd'ın kuvve-ı hafızasına havale edilecek acîb sualleri sordular. Dedim kendı nefsıme: "Müstahak oldu. Sen Re'fet'ı dınlemedın, işte bunları dınle." Hâlbuki onlara cevap vermek lâzım geliyor, çünkü onlara böyle meselelerde dınsızler ılışıyorlar. Mecburî, gayet muhtasar ve nakıs ve kısa cevap yazdım. Fakat yine Re'fet'in hatırı ıçın yazdım.

1- Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
2- Hıçbır şey yoktur kı, onu ovup onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44)
3- Allah ın selamı rahmetı ve berekatı uzennıze olsun

acıp: tuhaf hayrette bırakan ma
azîz: degerlı
bedel: karşılık.
çendan: gerçı her ne kadar
gayet: son derece
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma
hoşsohbet: konuşması tatlı sohbetı guzel
istırahat: dınlenme rahatlama
kâtip: yazan yazıcı
kuvve-ı hafıza: hafıza gucu
latîf: guzel hoş
lazım: gerek gerekli luzumlu
mazur: ozurlu ozru olan
mecburî: zorunlu
mesafe: uzaklık uzunluk
mesele: konu
muhtaç: ihtıyacı olan
muhtasar: kısaca ozetle.
müdakkık: tetkik eden ince den inceye araştıran
müstahak: hak eden hak etmiş
muştak: arzulu fazla ıstekli ıştıyak gosteren.
mutemadıyen: surekli olarak devamlı
müz'ıç: usanç veren bunaltan tedırgın eden, sıkan rahatsız eden
nakıs: noksan eksık tam olmayan
sıddık: hakıkatı kabul eden
sual: soru
sukut: susma sessiz kalma
zarurî: zorunlu.

O cevabı, bundan evvel dört suale cevap ve muğayyebat-ı hamseye dair Sabri Efendi ve Hafız Alı'nın suallerine dair kısa cevabı, Hüsrev ile beraber okuyunuz. Münasip görürseniz, üçü birden, ya On Altıncı Lem'a veya yazılmayan On Dördüncü Mektup makamına kaim edilsin.

Hem yanlış var ise tashih edersiniz. Çünkü, cevapların aslı sünuhat olmakla beraber, tafsilâtında fikrim karışarak yanlış edebilir. Hafız Ahmed Efendi On Dokuzuncu Mektubu yazacaktı; acaba başladı mı? Ona çok selâm ediyorum. Yazı hizmeti ehemmiyetlidir, kaç cihette ibadettir.

Senin mübarek hanenizdeki masumlara dua ediyorum. Ve malûm ders arkadaşlarına çok selâm ediyorum. Keçeci Şeyh Mustafa Efendi bazı risaleleri yazıyordu. İnşaallah böyle kudsî hizmete öyle mübarek zatlar iştirak ederler. Ona da bilhassa selâm ediyorum ve duasını istiyorum. Hacı İbrahim Efendi ve Bedreddin'i, Re'fet'i tahattur ettikçe, ekseriyetle onlan hatırlıyorum. Onlara da bilhassa selâm ediyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

1 Bâki olan ancak Allah'tır.

bilhassa: özellikle
cihet: yön
dair: ait, alakalı, ilgili
dair: alakalı, ilgili
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla
hane: ev, mesken.
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
İştirak: katılma
kaim: birinin yerini tutan, birinin yerine geçen.
kudsî: mukaddes, yüce, kutsal
malûm: bilinen, bilinir olan.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
muğayyebat-ı hamse: beş bilinmeyen şey, beş bilinmeyen (kıyametin ne zaman kopacağı, yağmurun ne zaman yağacağı, rahimlerde olanı, kışının yarın ne kazanacağı ve kışının nerede, ne zaman öleceği.)
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
Münasip: uygun, yerinde
risale: konu, bölüm
sual: soru
sünuhat: sünühlar, akla gelen, içe doğan şeyler
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
tashih: düzeltme, yanlışını gösterme
zat: kişi, şahıs, fert.

بِاسْمِهِ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Aziz, Sıddık, Müdakkik Kardeşim Re'fet Bey!

Sorduğun suale en kolay ve ruhsatlı cevap senin cevabındır. *Mülteka Şerhi Damad*'ın ve *Meraku'l-Felâh* ıkısı demişler: İki ramazan için bir kefaret kâfidir. Müteaddit vakıalara bir kefaret kifayet eder. Çünkü tedahul vardır. Ve هُوَ الصَّحِيحُ[4] demişler.

Hakikat nokta-i nazarında bu meselede azimet var, ruhsat var. Azîmet hâli, kuvveti müsait ise, her ramazan için ayrı bir kefaret var. Fakat ruhsat ciheti, tedahül sırrına binaen müteaddit ramazan için bir kefaret farz, ayrı ayrı kefaret müstehap derecesinde kalır. Bu kefareti mana-ı ukubetle mana-i ibadet ıkısı dahı mündenç olduğu için, hem kerhen icbar edilmeyecek, hem tedahül eder.

Azız Kardeşim! Fıkhu'l-ekber olan esasat-ı imaniye ile meşgul olduğumuz için, nakle ve ehl-i içtihadın medarıkine ve meahizine bakan dekaik-ı mesail-i fer'iyeye zihnım şımdılık cıddî müteveccih olamıyor. Zaten yanımda da kitaplar olmadığı gibi, vaktim de yoktur ki müracaat edeyim. Hem ulema-ı İslâm o kadar tetkikat-ı saibe yapmışlar kı, fûruata dair tetkikat-ı amîkaya ihtiyaçları kalmamış. Eğer hakıkî ıhtıyaç hıssetseydim, boyle furuata

1- Allah'ın adıyla.
2- Hıçbir şey yoktur kı, Onu ovup Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
3- Allah'ın selamı, rahmeti ve berekâtı üzerınıze olsun.
4- O sahıhtır.

azımet: güçlü irade ile hareket
azız: değerli.
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cıddî: gerçek olarak, hakıkaten
cihet: görüş, görüş açısı
dair: ait, alakalı, ılgılı.
dekaık-ı mesail-i fer'iye: asli ana meselelerden olmayıp furuat ve şubelere mutealllik meselelerin incelıkleri
ehl-i içtihat: içtihat yapma kabılıyetı olanlar, buyük dın âlımlerı
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslâmıyette kesin olarak yapılması gereken emir
fıkh-ı ekber: en yüksek fıkıh dını bılgılerın en muhım olanı
fûruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
fûruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
hakıkat: asıl, esas
icbar: zorlama, zorla ve istegı dışında yaptırma
kafi: yeterli
kefaret: affettırmek ve arındırmak gereken
kerhen: ıstemeyerek, hoşlanmayarak, zorla, zorakı
kifayet: kafi mıktarda olma, yeterlılık
mana-i ibadet: kulluk anlamı.
mana-i ukubet: azap manası, ışlenen kabahate karşılık ceza verip eziyet etmenin anlamı
meahız: bır şeyın alındıgı çıktıgı yerler, kaynaklar, mehazlar
medarık: bınkım, temln edilen
mesele: onemlı konu.
mudakkık: tetkik eden, inceden inceye araştıran
multeka: kavuşma, buluşma, bırleşme yerı
münderic: ıçıne bulunan, ıçınde yer almış, ıçındekı
muracaat: başvurma, danışma
müsait: elvenşlı, uygun, muvafık.
mustehabb: Hz. Peygamberın bazen yaptıgı, bazen de yapmayıp terk ettiği ış ve fıllerı
muteaddit: çok, bır çok.
mutevecciih: bır cıhete donen, yonelen.
nakil: Hz. Peygamber'den gelen hadıslen rıvayet zınırlen ile aktarma
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikır
ruhsat: mevcut bır hukmun ozur sebebıyle genişletılmesı
sıddık: hakıkatı kabul eden
sır: gizli hakıkat.
sual: soru
tedahul: ıç ıçe gırme, bırbın ıçıne gırme
tetkikat-ı amîka: derın ınceleme ler
ulema-ı İslam: İslam âlımlerı
vakıa: vuku bulan, olan şey

dair müçtehidînin derin mehazlerine gidip bazı beyanatta bulunacaktım. Belki de daha o nevi hakaika meşguliyet zamanları gelmemiş. Her ne ise... Size bu defa Sure-i Feth'in ahirine ait ve onun münasebetiyle, أُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ[1] ayetine dair beyanatı ve "Minhac-ı Sünnet" namındaki lem'ada الَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ[2] sırrına dair muhakematı nasıl buluyorsunuz? Kardeşin Hüsrev ile sen, Şeyh-i Geylânî'nin keramat-ı gaybiyesinin bütün parçalarıyla bir nüsha yazıp Hulûsî Beye gönderseniz iyi olur. Asım Beye de onlar bütün gitmelidir. Başta, Gavs-ı Azam'ın tabiriyle Bekir Bey, bizim tabirimizle Bekir Ağa, Ahmed, Hüsrev, Lütfi, Ruştu, Hafız Ahmed, kayınpederin Hacı İbrahim Bey ve Sezai Bey olarak umum kardeşlerinize selâm, dua ediyorum. Ve mübarek ve bahtıyar Bedreddin'in başından öperim. O Kur'ân'ı okudukça bana dua etsin. Öyle masumun duası inşaallah hakkımızda makbuldür. Onun validesi olan ahiret hemşireme ayrıca dua ediyorum. Bedreddin gibi bir evlât sahibesi olduğundan tebrike şayandır. Bedreddin'in okuduğu her bir harf-i Kur'ân'ın, on sevaptan tut, tâ bine kadar uhrevî meyveleri vardır. Hem validesinin defter-i a'maline, hem hoca ve Üstadının defter-i a'maline dahi o sevaplar kaydolunur.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي[3]

Kardeşiniz Said Nursî

1 Onlar, kendilerine Allah'ın pek büyük nimetler bağışladığı peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salih kimselerle beraberdirler. (Nisa Suresi, 69.)

2. Sizden istediğim, ancak akrabaya sevgidir. (Şûra Suresi, 23.)

3. Bâkî olan ancak Allah'tır.

ahir: son
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
beyanat: açıklamalar, izahlar
dair: ait, alakalı, ilgili
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
evlat: çocuklar
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
harf-i Kur'an: Kur'ân harfi
hemşire: kız kardeş, bacı
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
keramat-ı gaybiye: gaybla ilgili kerametler, gelecek, bilinmeyen ve görünmeyenlerle ilgili kerametler
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak
meşguliyet: meşgul olma, bir iş yapma
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
müçtehit: içtihat eden, gücü yettiği kadar çalışan.
münasebet: vesile, -dan dolayı
nam: ad, isim
nevi: çeşit.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
sahibe: bir şeyin sahibi olan kadın.
sır: gizli hakikat.
şayan: değer, layık, münasip
tabir: ifade, söz.
uhrevi: ahirete dair, ahirete ait.
ustad: öğretici, öğretmen
valide: ana, anne

[Hüsrev, Üstadının kendi hakkında hiddetini zannedip, bir meseleye dair, muteessiren yazdığı mektubundan bir fıkradır.]

Sevgili ve Kıymettar Üstadım!

Mektubunuzun mütalâasından mütevellit teessüratım arasında, kalbime çok havatır hutur ediyordu. Her tarafı ve her hâli kusur ve ayıpla dolu talebeniz sevgili Üstadının ayaklarının altına varlığını sermişti. Belki her gün, bu şiddetten daha büyük bir şiddetle muamele görse ve hatta Üstadı uğrunda, yüz bin hayatı olsa hepsini bile vermeye bilâtereddüt hazır olduğunu, sûrî değil, kalbî bir itirafla müheyyadır.

Mücrim talebenız senelerden ben Hâlıkından bir hâmi istiyordu. Baştan aşağıya kadar siyahlıklarla dolu olan defter-i a'malim tedkik edilse, bu hususta ne kadar tazarru ve niyazım vardır ve ne kadar gözyaşlarım bulunacaktır. Kur'ânî hizmet uğrunda, arzın sekenesi kadar hayatım olsa, her birisini feda etmeyi, ne büyük saadet ve şeref kabul etmişim.

Ey Sevgili Üstadım! Ey Kıymettar Hocam! Ey Senelerden Beri Aradığım Muhterem Mürşidim! Ey Azız Delîl-i Kur'ân!

Iztıraplarımın sürura inkılâp etmekte olduğunu hissediyorum. Uzakta olanın kusuru görülmez, tokat yakında

arz: yer, dünya.
azız: değerli.
bila: sız, siz."
bilatereddüt: tereddütsüz.
dair: ait, alakalı, ilgili.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri.
delîl-i Kur'ân: Kur'ân'ı ilân eden, tanıtan, hizmet eden.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
Hâlik: yaratıcı, Allah (cc).
hâmi: himaye eden, koruyan, gözeten.
havatır: hatıralar, fikirler, düşünceler.
hâzır: hazır, görünen, göz önünde olan.
husus: mevzu, konu.
hutûr: hatıra gelme, akla gelme, hatırlama.
inkılâp: değişme, dönüşme.
iztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap.
kalbî: samimî, içten, gönülden.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'ânî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
mesele: konu.
muamele: davranma, davranış.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
mücrim: cürüm işlemiş, suçlu.
müheyya: hazır, hazırlanmış, amade.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
mütalâa: okuma, dikkatli okuma.
müteessir: duygulanmış, etkilenmiş.
mütevellid: meydana gelmiş, ileri gelmiş, hasıl olmuş.
niyaz: rica, dua.
saadet: mutluluk.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar, bir yerde yaşayanlar.
sûrî: görünüşte olan, şekli.
sürur: sevinç.
şeref: onur, haysiyet.
talebe: öğrenci.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma.
teessürat: teessürler, kederler, elemler, acılar.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.

olana vurulur. Kalbim bu cümlelere "Hâzâ min fazlî Rabbî" diyor. Fakat dimağımdan silinmeyen bir şey varsa, o da aziz Üstadımın elemlerine iştirak etmek idi.

Muhterem Mürşidim! Kimin haddi var ki, risalelerin birisine el uzatsın veyahut bir sahifesine dil uzatsın veyahut bir cümlesini tenkit etsin veyahut bir kelimesine, hatta bir harfine ve belki bir noktasına itirazda bulunsun.

Bilâ istisna her fert istihsan ederken, böyle bir şey yapmak için bu cür'eti kimden alayım. Yok sevgili Üstadım, müsterih olunuz; senelerden beri çekmekte olduğunuz kal'abend cezasından pek şedit azabınıza, bir başka ve mühim elem katılmasına taraftar olanlara, bir parça meyletmek şöyle dursun, belki bu hâlin şiddetle ve belki fedaisi olarak aleyhte olduğuma, vicdanımın tasdiki kâfi bir şahittir.

Ahmed Husrev

275

[Hafız Ali'nin fıkrasıdır.]

Aziz Üstad!

Bu asrın sisli, semli revacı, şecere-i kâinatın meyvesi olan insanın nüve, lüb, kışır gayelerini zail ve fânîye, zillet ve gurura, âfil firaka, zahir batıla, atalet ademe, hırs ve hayvaniyete, camıt ve abesiyete, başıbozukluk ve hıçlığe sevkle, o *Meyve*'nin kısm-ı azamının olup, ekallinin de olmek ve tefessühü anında, mezkûr şecerenin merkez

abesiyet: lüzumsuz ve gayesiz oluş
adem: yokluk
âfil: görünmez olan, kaybolan
aleyh: karşı, karşıt.
asır: yüzyıl
atalet: tembellik.
azap: eziyet, işkence
aziz: değerli.
batıl: boş, beyhude, yalan, çürük, hurafe
bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin
camıt. cansız
cür'et: cesaret etme, yüreklilik, yiğitlik.
dımağ: akıl, şuur
ekal: daha az, en az, pek az, en küçük.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevi ıztırap
fanî: muvakkat, geçici
fedai: canını esirgemeyen, mühim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
ferd: şahıs, kişi
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
firak. ayrılık.
hayvaniyet: akıl ve ıdrakten mahrumiyet
hâzâ min fadli Rabbi: Bu Rabb'imin fazlındandır
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık
istihsan: güzel bulma, beğenme.
iştirak. katılma
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kafi: yeterli
kal'abend: bir kale içinde yaşamaya mahkûm olmuş olan kaleye bağlanmış.
kısm-ı azam: büyük kısım, eksiriyet, çoğunluk.
kışır: kabuk, dış taraf
lübb: iç, öz
meyil: rağbet, itibar
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mühim: önemli, ehemmiyetli
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
müsterih: rahat, emin.
nüve: çekirdek.
revaç. kıymet, değer
risale: konu, bölüm
sahife: sayfa
semli: zehirli.
sevk. yöneltme.
şecere: ağaç.
şecere-i kâinat. kâinat ağacı
şedit: şiddetli
taraftar: benimseyen, isteyen.
tasdik. doğrulama, onaylama
tefessüh: çürüme, çürüyüp dağılma, bozulma, kokuşma.
tenkid: eleştirme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vicdan: bulma, kalbile hisset me
zahir: görünen, görünücü
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan
zillet: hor ve hakir görülme

üzerin karip, Isparta dalına talik edilen, Hakîm-i Mutlak'ın etem, ekmel şifahanesi olan Kur'ân'dan nebean eden "Tıryak Notalar" tesmiyesi ile, her Notanın binler harfler damlalarıyla imdada yetişerek, küre-i arz bahçesini iska ve binler meyvelere hayat bahşeden ve bu yüzden menbaı gibi, kıyamete kadar harika bir keramet ve taklit edilmez bir turra ile çağlayacak olan eser-i mübareği, elhamdülillâh istinsah ettim. Evet, Üstadım, nasıl ki,

(1) وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ

ayet-i kerîmesinin binler mâsadaklarından bir masadakı olan nev-ı insanın her bir ferdine sıma, ses, etvar, ahlâk gibi daha çok lâtîfeler ve cihazat mevcut iken, birbirine benzemeyip, her bir şahıs bir âlem olarak, Vahid-i Ehad-i Samed'in malı ve masnuu ve muvazzaf memuru olduğunu, bilmecburiye şuuru olana kabul ettiriyor.

Öyle de, Kur'ân-ı Hakîm'in hayattar semeresi olan *Sözler* ve *Mektubatü'n-Nur*'un her bir parçası, kendi âleminde nihayetsiz kudretı gösteren ve her mephaslanyla binler âlemler içinde bir âlem olan âlem-i şuhudun tılsım-ı acibini tam keşf ve halle, her risale bir muammanın mıftahı ve hayattar ervahı hükmündedir.

Bundan boyle, daha binler ihsan-ı Ilâhî ve rahmet-ı Sübhanî olsa, yazılsa, ihtıyaç görünüyor ve yerleri boş karanlık bir âlem gibi, o şems-ı hakıkat guneşinin şualarını bekliyorlar. Dilerim Cenab-ı Hak'tan, böyle anut bir zamanda, boyle asa-ı Mûsa mısillü çok cıhetlerle harıka,

1- Gokleri̇n ve yerni̇ yaratılışı̇ ile dı̇llerı̇nı̇zı̇n ve renklerı̇nı̇zı̇n seṡlerı̇nı̇zı̇n ve sımalarınızın farklılıgı da yıne Onun ayetlerı̇ndendı̇r. (Rum Suresi, 22.)

alem: varlık sınıflarından her bırı
âlem-i şuhut: gozle gorunen alem, dunya kainat.
anut: cok matıc
bahş: bagış, ihsan verme.
bilmecburiye: mecburıyetle zorunlu olarak.
cihazat: cıhazlar, uzuvlar, organlar
cihet: yon.
ekmel: daha (en, pek) mukemmel, en olgun, kusursuz ve eksıksız olan
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şukur
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherlerı.
etem: daha en pek tam, kusursuz, eksıksız
etvar: hâl ve hareketler, ışler, tarzlar, tavırlar
Hakîm-i Mutlak: Sonsuz hıkmet sahıbı ve her şeyi her hangi bır kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah
harika: olaganustu
hayattar: canlı, yaşayan.
hükmünde: degerınde, yerınde
ihsan-ı Ilâhî: Cenab-ı hakkın ıkramı
iska: su verme, sulama, suvarma
istınsah: nushasını yazma, orneğını çıkarma, kopya etme
karip: yakın
keramet: ermışçesıne yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fikir.
keşif: açma, meydana çıkarma
kıyamet: butun kâınatın Allah tarafından tayın edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
kudret: guç, kuvvet, takat, ıktıdar
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küre-i arz: yer kure, dunya
latife: duygu
masadak: dogrulayıcı, tasdık etmek.
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık.
mebhas: bır bahısle ılgılı yazı, kısım, bolum.
menba: kaynak.
mıftah: açan alet, anahtar
mısil: benzer, eş
muamma: anlaşılmaz, cozulmesi guc, ış, anlamı gızlı ve guc anlaşılır soz
muvazzaf: vazıfelendırılmış, kendısıne gorev verılmış, vazıfeli
nebean: kaynayarak cıkış
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
risale: konu, bolum
semere: meyve, guzel netice.
sıma: yuz, cehre
şems-i hakıkat: hakıkat guneşi, gerceğin parlaklıgı
şifahane: şıfa yerı, hastahane.
şua: ışın, bir ışık kaynagından uzanan ışık tellerı
şuur: bilinç.
taklit: bırının davranıs ve ışlerının şekıl ve bıçım olarak aynısı yapma
talik: asma, asılma
tesmiye: ısımlendırme, ad verme
tılsım-ı acip: Garip, anlaşılması guc, şasırtıcı sır, bilmece
tıryak: en lyı çare, baş ılâç.
turra: muhur damga, tugra.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlerının, ozel ısım yerne geçen bır sıfatı, ogretıcı, ogretmen
Vahid-i Ehad-i Samed: herşeyın kendısıne muhtaç olduğu bır olan ve bırlıgı herşeyde tecellî eden Allah (c.c)

fütuhata sebep olan ve inşallah bundan böyle olacak olan Resaili'n-Nur'u teksir buyursun. Âmin, âmin, âmin...

Kusurlu Talebeniz
Ali (RH)

276

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Rüştü'nün gönderdiği otuz liradan yirmi yedisini posta ile size gonderdim. Siz ona gonderirsiniz. Ona da oyle yazdım. Benim ihtiyacım olmadığından ve kaideme muhalif olduğundan, kabul edemedim. Yalnız onun hayırlı niyeti için ehemmiyetli hayırlara sarf edilmek suretiyle onun hesabına otuzdan üç banknot aldım. Sizlere ve sizinle alâkadar olanlara pek çok selâm ve dua ediyorum.

Kardeşiniz
Said Nursî

277

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, Sıddık, Muhlis Kardeşim!

Isparta'ya nakl-i mekân, hem tulûat-ı kalbiyeyi, hem sızınle muhabereye bır derece futur verdı.

1 Allah ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı. Onu ovup onu tesbih etmesın. (Isra Suresi 44.)
3. Allah ın selâmı, rahmetı ve berekâtı uzennize olsun

âkadar: ilgili, ilişki
amin. Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlaminda dua nın sonunda soylenir
aziz: değerli
banknot: kâğıt para
ehemmiyetli: onemlı
futuhat. zaferler, fetihler, galıbıyetler
futur: zayıflık, gevşeklik, usanç
hârika: olağanüstü
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
kaide. kural, esas, dustur
mekân: yer, mahal
muhabere: haberleşme
muhalif: zıt, karşıt, aykın
muhlis: ıhlaslı, samımî, bir işi hıç bır karşılık beklemeden sırf Allah ızası ıçın yapan
nakl-i mekân: yer değiştırme
niyet: maksat, meram
sarf: harcama
sıddık. hakıkatı kabul eden
suret: bıçım, şekil, tarz
talebe: öğrencı
teksir: çogaltma
tulûat-ı kalbiye: ınsanın kalbıne dogan manalar

Evvelâ: Kardeşimiz Sabri, Hakkı Efendiler arzulanyla, yine Eğirdir vasıtasıyla size emanet gonderilecek. On Yedıncı Lem'a namındaki notaları Sabri size gondermiş veya gonderecek. Bu defa da sırlı, kerametlı Yirmi Dokuzuncu Sozu size gönderıyorum. lâtıf ve manıdar bır tevafukdur kı, Husrev senın ıçın Yırmi Dokuzuncu Sozü yazıyordu.

Yazdığı vakitte Husrev vasıtasıyla çok mubarek ramazan hedıyesi aynı anda gelmesiyle beraber, aynı gecede ben senın hanen tarafına ve hanene geldiğimi rüyada gördüğüm gıbi, ıkı gece evvel, elhak ikıncı bir Husrev ve ıkıncı bır Suleyman olan Suleyman Rüştu, aynen sızı gormuş. Bundan anladık kı, bızler bır menzıl ıçındekı adamlar hukmundeyiz. Maddeten uzaklık tesiri yok ve bırbınmıze karşı munasebet-i âdiye dahi kayd edilir.

Saniyen: Şu Yırmı Dokuzuncu Söz, tarıfnamelerde yazıldığı gıbi bir mustensıh hatt-ı hakıkiyesine ihtiyârsız tekarruple, sırrı tezahure başlamış ve dığer mustensıh hatt-ı hakıkîsını bulmuş. Hakıkaten ne fıkırde bulunursa bulunsun, goren herkesı tasdike mecbur ediyor. Hatta burada muhim ve muşkulpesent ulemalar dahi, güneş gıbı ınanıp tasdik ediyoruz, diyerek ımza ediyorlar.

Şubhemiz kalmadı ki, i'caz-ı Kur'ân'ın yüz cüz'ünden bır cüz'u, şu tefsırıne in'ikâs etmiş. Yalnız şu fark var ki ı'caz kasdîdır, kasden de kımse muaraza edemez.

cüz: parça
elhak: hakkın ta kendısı tam doğrusu, doğrusu ya
emanet: gen alınmak üzere bırakılan şey
evvela: oncelıkle
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten
hane: ev, mesken
hukmunde: degennde, yennde
i'caz: mucızelık, insanlann benzerlnı yapmaktan acız kalıkıan şeyı yapmak.
i'caz-ı Kur'an: Kur'an ın mucızelığı yuksek ve enşılmez ıfadesı
ıhtıyarsız: ırade ve ıstem dışı ın ıkâs: aksetme, yansıma.
kasd: bıle bıle yapma, isteyerek bır şe gırme
kasdı: kastederek, isteyerek bıle bıle yapılan
kayd: yazıya geçırme, deftere yazma.
keramet: ermişçesıne yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fıkır
latıf: tatlı, sırın
Maddeten: madde ve cısım olarak.
manıdar: nukteli, ince manalı.
menzil: oda, yer, mekan
muaraza: bırbırıne karşı gelme, soz ıle karşılıklı mucadele.
mübarek: feylzlı, bereketlı, kutlu
muhim: onemlı, ehemmıyetlı
munasebet-i adediye: sayısal uygunluk, sayılarla ılgılı uyum, denklık.
mustensıh: ıstınsah eden bır yazının kopyasını çıkarıp çogaltan
muşkılpesent: zor beğenen, her şeyı begenmeyen
Sanıyen: ikıncı olarak.
sır: gızlı hakıkat.
tarıfename: bır şeyın yapılışını, kullanılışını anlatan yazı
tasdik: doğrulama, onaylama.
tefsır: açıklama, tamamen açıklama, izah
tekarub: ıkı şeyın bırbırıne yakın olma halı, yaklaşma.
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırıne denk gelme
tezahur: gorunme, belırme, ortaya çıkma
ulema: alımler, bılgınler, ılım sahıplen
vasıta: aracılık

Şu kitabın tevafuku ise, fıtrî ihtiyârsız olmak cihetiyle harika olur. Keramet sayılır. Kastî ve sun'î bir surette muaraza edilmez.

Her ne ise şu nushayı kardeşiniz Abdulmecid bir defa görsün. İnşaallah ona da bir vakit bir tane yazılacak, şayet orada birisi aynen istinsah etmek niyet etse, çok dikkat etmek gerekir, Çünkü bu risalenin hurufatı da sırlı, kendine güvenmeyen yazmasın.

Salisen. Kardeşimiz Fethi Bey ne hâldedir, neden az görüşüyorsunuz. Ben ona çok dua ettim ve ediyorum. Sen bir muzır memurun yüzünden, onunla az görüşmen beni müteessir etti. Allah kabul etsin ben de ona çok defa dua ettim. İnşaallah tam bir arkadaş, bir muhatabın olan Hafız Ömer, Risale-i Nur'un intişanına mühim bir vasıta olacak ki; her mektubunda onu ciddî alâkadar görüyorum.

On Altıncı Lem'a namındaki üç mühim meseleden ibaret bir risaleyi, sizin için yazdırıyorum. Yetişirse onu da gönderiyorum. Lillâhilhamd burada gittikçe Risale-i Nurun şakirtleri ve yazıcıları çoğalıyor. Ne vakit az fütur başlasa, bir teşvik kamçısı hükmünde bir şey zuhur ediyor.

Ezcümle sofî meşrep ve yazıda muvakkaten tembellik eden bir kısım kardeşlerimize yazılan bir mektubun nüshasını, melfufen gönderiyorum. Belki tembel olmayan, fakat tembelleşen Abdülmecid de görür. Muhterem valideniz ne hâldedir. Onu da merak ediyorum. Çok dua ediyorum. Hastalığın her bir saatı bir gün ibadet

alâkadar: ilgili, ilişki
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cihet: yan, yön, taraf
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ezcümle: bu cümleden olarak.
fıtrî: tabiî, doğal
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
harika: olağanüstü
hurufat: harfler
hükmünde: değerinde, yerinde.
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
kasdî: bile bile yapılan.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
melfufen: sarılı olarak, melfuf olarak, ilişik olduğu halde, leffen
mesele: konu
meşrep: gidiş, hareket, tarzı, tavır, tutum, meslek
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
muhâtab: kendisine hitap olunan
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
muvakkaten: geçici olarak
muzır: zararlı, zarar veren
mühim: önemli, ehemmiyetli
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nam: ad, isim
niyet: maksat, meram
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
risale: konu, bölüm
Salisen: üçüncü olarak.
sır: gizli hakikat.
sofî: tasavvuf felsefesine tabi olan, tasavvuf erbabı, mutasavvif
sun'î: yapmacık, uydurma, sahte
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
tembel: üşengen
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
valide: ana, anne.
vasıta: aracı
zuhur: görünme, meydana çıkma

hükmünde olduğunu benim tarafımdan hem ona, hem Hoca Abdurrahman'a söyle, başta Pederiniz, Fethi Bey ve Hoca Abdurrahman, Imam Ömer, Kemalettin gibi dostlara selâm ve dua ediyorum. Ve dualarını istiyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

278

MESLEĞİMİZİN BİR MEDAR-I ŞEVKİ VE ZEVKİ OLAN TEVAFUK LETAİFİNDEN ÜÇ-DÖRT NUMUNE

Birincisi: İktisat Risalesi, birbirinden habersiz altı müstensihin yazdıkları altı nushada elifleri elli uç adedinde tevafukları, telif ve istinsah tarihi olan elli üçe muvafık gelmesidir. Sonra baktım ki, asıl müsvedde-i ulâda çok çıkıntı ve tashihler ile beraber elli üç adet sırrını muhafaza ettiğini hayretle gorduk.

İkincisi: Risalelerin fihristesi tamam yazıldıktan sonra birinci müsevvit, ihtiyârsız "Bu güzel fihriste tamam oldu" deyip yazmış. O müsevvit hesab-ı ebcedî hiç bilmediği gibi, hiçbir şey de düşünmemiş. "Bu güzel fihriste tamam oldu," aynen bin üç yuz elli ıkı tarihini gosterip *Fihriste*'nin tarîh-i telif ve istinsahını göstermiştir.

Üçüncüsü: Yirmi Üçüncü Lem'anın, müsveddeden tebyız edilirken, hiç elifleri adedini hatıra getirmeden,

1- Bâkî olan ancak Allah tır.

dua: Allah'a yalvarma niyaz
fihriste: katalog liste.
hesab-ı ebcedî: harflere verilen sayı degerleriyle ibareler den geçmişe ve gelecege ait işaretler çıkarmak tarih du şurmek.
hükmünde: degennde yerinde
ihtiyâr: irade tercih
iktısad: tutum luzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
istinsah: nushasını yazma, or negini çıkarma kopya etme
letaif: güzellikler incelikler
medar-ı şevk: şevklenme sebebi
muhafaza: koruma saklama hifzetme
muvafık: uygun, münasip
müsevvit: başkasının temize çekecegi musveddeyi yazan karalama yapan
mustensih: istinsah eden bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan
müsvedde: temize çekilecek yazı.
müsvedde-i ulâ: ilk karalama taslak, musvedde
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
peder: baba.
risale: kitap, eser
tarîh-i telif: yazılış tarihi.
tashih: duzeltme yanlışını gideri me.
tebyiz: temize çekilmiş
telif: eser yazma
tevafuk: uyma uyguniuk birbirine denk gelme

yazıldıktan sonra yüz yirmi sekizinci risale olduğuna işareten, yüz yirmi sekiz elif olmasıdır.

Dördüncüsü: Dünkü gün Mu'cizat-ı Ahmediye (ASM) tashih edilirken, küçük, lâtif iki tevafukun on dakika fasıla ile vücuda gelmesidir. Şöyle ki:

İkişer arkadaş, "Mu'cizat-ı Ahmediye" ve "Mıraç"ı ayrı ayrı tashih ediyorlardı. Mi'racın altı yüz satın içinde bir tek satır, kuru direğin ağlamasından bahsediyor. Mu'cizat-ı Ahmediye, yüz elli sahife içinde bir sahife o bahse dairdir. Birden, o ikı kısım musahhıhler aynı kelimeyi söylüyorlarken, içlerinden bir efendi intikal ettı, "İki kısım aynı kelimeyi soylüyoruz" dedı. Baktık, fevkalâde bır surette, ikı tashîh aynı kelime üzerindedir.

On dakika sonra, yedi mu'cizeye mazhar yedı çocuğun bahsi tashîh edilirken, umulmadığı bir zamanda, hazır zatların nazarında mübarek Meliha isminde beş yaşında bir çocuk geldi oturdu. Çocukların bahsini zevkle dinlemeye başladı. Çay verdik; çocuk bahsi bitinceye kadar içmedi. Hazır olan biz dört kişi şüphemiz kalmadı kı, sırr-ı tevafukun birinci menbaı olan Mu'cizat-ı Ahmediyenin telifçe ve istınsahça ve kıraatça ve harıka tevafukça kerametini gösterdiği gibi, bu iki küçük tevafukla, yine o kerametin şuaından ıkı lâtıfeyi gosterdi.

Hem, bir sene evvel bir seyre giderken, arkamdan bır kız çocuğuyla bır kadın geliyorlardı. Ben yoldan çıktım, yolu onlara bıraktım. Baktım, benı geçmiyorlar. Sıkıldım. Acele geçtım, bır bahçeye gırdım. Baktım, onlar da

bahıs: konu.
dair: ait, alakalı, ilgili.
fasıla: aralık, ara.
fevkalade: olaganüstü.
harika: olağanüstü.
intikal: anlama, kavrama.
istınsah: nüshasını yazma, or negini çıkarma, kopya etme.
işareten: işaret ederek, belir terek.
keramet: ermişçesine yapılan ış, hareket veya söylenen söz, fikir.
kıraat: okuma, devamlı ve düzgün okuma.
latif: güzel, hoş.
latıfe: güzel ve hoş nükte, şaka.
mazhar: nail olma, şereflenme.
menba: kaynak.
Mu'cızat-ı Ahmediye: R.N.da Peygamberimiz mucizelerinin anlatıldıgı eser.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
musahhıh: tashih eden, tashihçi, yanlışları düzelten.
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
nazar: dikkat.
risale: konu, bölüm.
sahife: sayfa.
sırr-ı tevafuk: tevafuk sırrı, uygun, denk, munasip gelmenin sırrı.
suret: bıcım, şekil, tarz.
şua: ışık hüzmeleri.
tashih: düzeltme, yanlışını gderme.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
zat: kişi, şahıs, fert.

bahçeye girdiler. Hem hiddet, hem hayret ettim. Mu'cizat-ı Ahmediye elimde idi. Tefeul gibi açtım. En evvel gözüme ilişen ve yalnız risalede bir tek defa zikredilen bir isim ki, aynı o kadının ismini o sahife içinde gördüm. Baktım, o kadını tanıdım. Fesübhanallah, dedim. Bunlar kim olduklarını anlamak için, daha evvel o kitaba baksa idim, bu hayretten kurtulacaktım. Bu hâdiseye hem ben, hem hazır olan Şamlı Hafız ve hâdiseyi anlayan o kadın ve başkaları hayret ettik.

Said Nursî

Kalben rahatsızlığım dolayısıyla, Kurban Bayramına kadar Süleyman Efendi, Şamlı Hafız Tevfik, Abdullah Çavuş ve Mustafa Çavuştan başka kimseyi kabul etmiyorum. Affedersiniz, gücenmeyesiniz.

Said Nursî

279

Isparta Cumhuriyet Müddeimumiliğine

Dokuz senedir, beni bu memlekette sebepsiz olarak ikamete memur ettiler. Hariçle ihtilâttan menolduğum için, çalışamadım, perişan bu gurbette kimsesiz kaldım. On üç seneden beri, beni bu vilayette tanıyanların tasdikleri tahtında, siyasetle hiçbir cihetle alâkam kalmadığına delilim şudur ki:

On üç seneden beri, bir gazeteyi okumadığımı ve dinlemediğimi sekiz sene oturduğum Barla halkı ile ışhat

alâka: ilgi, ilişki, bağ
cihet: yön
delil: iz, nişan, emare
fesübhanallah: Allah (c.c.) ne güzel yaratmış. Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir, her şey kendine tespih eder. anlamında olup hayret ve taaccubu ifade için söylenir.
gurbet: geçici alem olan bu dünya
hâdise: olay
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hiddet: öfke, kızgınlık
ihtilât: karışıp görüşme, beraber yaşama
ikamet: oturma, bir yerde kalma
ışhat: şahit gösterme, tanık getirme
kalben: kalb ile, kalbden, içten ve samimî olarak.
men: yasak etme, engelleme
muazzat-ı Ahmediye: Risale-i Nur eserlerinden birisi, 19 mektup
müddeimumî: savcı
risale: kitap, eser
sahife: sayfa
taht: alt.
tasdik: doğrulama, onaylama
tefe'ul: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma ve o kısmı uğurlu sayma
vilayet: il, şehir
zikr: anma, bildirme

ediyorum. On üç sene, bu zamanda siyasetin lisanı olan gazeteyi dinlemeyen, işitmeyen, istemeyen bir adamın siyasetle alâkası olmadığı ve sekiz aydan beri merkez-i vilâyette bütün buradaki benimle temas edenlerin şahadetleriyle, siyasete taallûk eden hiçbir meseleye temas etmediğimi gösterebilirim.

Bu hâlimle beraber, bu senenin Kurban Bayramında, fıtraten sohbetten hoşlanmadığım için, hiç kimseyi kabul etmediğimi gösterir bir-iki satırlık yazı ile kapımda yazdığım ve hıçbir kimse de gelmediği hâlde, bu mübarek bayramın dört gününde bir polis bulundurulmak suretiyle, benim gibi garip, ihtiyâr, hastalıklı bir adama şüphe isnat ederek tarassut ettirmek ve hareket-i şahsiyemi bilâsebep taht-ı nezarette bulundurmakla verilen tazyik ve sıkıntı kâfi gelmiyormuş gibi, bu senenin Nisan'ının dördüncü günü, kış münasebetiyle ve mütemadiyen harekâtımın takip ve tarassut edilmesinden dolayı harice çıkmadığımdan sıkılmıştım.

İşte o günü, altı aylık ıztırabımı tahfif etmek ve biraz teneffüs ve rahatsızlığımı izale etmek için, havanın güzelliğinden istifade ederek gezmeye gitmiştim. Avdetimde bir komiser ile iki polis ikamet ettiğim evimin kapısında ve bir komiserle iki polis de bahçenin dışansında bulunuyorlardı. İçeriye girdim, komiser ve iki polis beni takip ettiler. Odama çıktım, onlar da arkamda idiler; benimle beraber girdiler, taharriye başladılar.

Dokuz seneden beri ihtilâttan bilâsebep men edildiğimden, mesleğim itibarıyla Kur'ân ve iman ile

alaka: ilgi, ilişki, bağ
avdet: gen gelme, dönüş
bilâsebep: sebepsiz.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan yaratılış itibariyle
garip: kimsesiz, zavallı
hâl: durum, vaziyet.
hariç: dışan
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap
ihtilat: karışıp goruşme, beraber yaşama
ihtiyâr: yaşlanmış kimse, yaşlı.
ikamet: oturma, bir yerde kalma
isnad: dayanma, dayandırma
istıfade: faydalanma, yararlanma
itıbarıyla: dolayısıyla, den dolayı, bakımından
izale: giderme, ortadan kaldırma
kafi: yeterli
lisan: dil.
men: yasak etme, engelleme
merkez-i vilayet: il merkezi, şehir içi
mesele: konu
mubarek. hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
munasebet. vesile, -dan dolayı
mutemadıyen: sürekli olarak, devamlı
suret: biçim, tarz.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
taalluk: alâkalı, münasebetli olma
taharri. arama, araştırma.
tahfif: hafifletme, yükünü azaltma
taht-ı nezaret. gözetim altında.
tarassut. gözetme, göz altında tutma.
tazyik. sıkıntı verme, baskı yapma
teneffüs: soluklanma, rahatlama, dinlenme.

hasr-ı iştigal etmiştim. Ve onun neticesi olarak yazdırdığım eserlerden,

Birisi, Kur'ân-ı Hakîm'deki iki bin sekiz yüz küsur Lâfza-i Celâlin bir sırr-ı kerametini ve bir nakş-ı i'cazını gösterecek en müstesna bir hat ile yazılmış gayetle kıymettar yirmiden fazla Kur'ân-ı Kerîm cüzlerini;

2. Beka-i ruh ve melâike ve haşrin hakkaniyetine dair Yirmi Dokuzuncu Söz nâmı altındaki risalenin içinde tezahür eden kendimce en ekall bin liraya değer bir sırr-ı azimi gösteren risaleyi;

3. Hazret-i Peygamberin risaletini güneş gibi ispat eden ve harika bir surette on iki saatte telif edilen yüz elli sahifelik On Dokuzuncu Mektup nâmı altında Mu'cizat-ı Ahmediye risalesini ki, o mu'cizatın kerameti olarak o risalede tevafuk namıyla öyle bir sırr-ı azîm tezahur etmiş ki, o risale tek başıyla maddeten bin lira kadar kendimizce kıymettardır;

4. Vahdaniyet-i İlâhiyeyi güneş gibi ispat eden ve Kur'ân'ın otuz üç ayet-i azîmesini tefsir eden Otuz Üç Pencere namındaki Otuz Üçüncü Mektup ki, sırr-ı tevafukla beraber kıymet-i ilmiyesi ve edebiyesi itibarıyla ehl-i tevhitçe yalnız maddeten bin lira kadar ehemmiyetli olan risaleyi;

5. Şirkin esasını ref edip vahdaniyeti nihayetsiz derecede kuvvetle ispat eden Otuz İkinci Söz nâmı altındaki eseri ki, o eser bir âlim tarafından zayi edilse, onu elde

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet
beka-i ruh: ruhun ebediliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü
cüz: Kur'ân'ın bölündüğü otuz kısımdan her biri
dair: ait, alâkalı, ilgili.
edep: nezaket, zerafet, usluluk, zanflık.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i tevhid: tevhit ehli. Cenâb-ı Hakkın birliğini bilip inanan ve sadece bir Allah'a bağlanıp ibadet eden kimse
ekal: daha az, en az, pek az, en küçük.
eser: basılma kitap
gayet: son derece.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
harika: olağanüstü
hasr-ı iştigal: bütün çalışmaları bir şeye hasretme.
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirilış.
hatt: yazı, el yazısı
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
itibar: gerek.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
Lâfza-i Celâl: Allah lâfzı, kelimesi
maddeten: maddî olarak.
melâike: melekler
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mustesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz
nam: ün, şöhret, şan.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
ref: kaldırma, gidermek
risale: konu, bölüm
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme
sırr-ı azîm: büyük sır
sırr-ı keramet: keramet sırrı, kerametteki sır ve hakikat
sırr-ı tevafuk: tevafuk sırrı, uygun, denk, münâsip gelmenin sırrı
suret: biçim, şekil, tarz.
Şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah
telif: eser yazma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
Vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan

etmek için bin lira tereddütsüz vereceğini zannettiğim misilsiz risalemden mevcut her iki tanesini;

6. İsraftan kurtarmak ve bu fakir milleti iktisada alıştırmak için yazdığım küçük, fakat müstesna bir ehemmiyette olan İktisat Risalesi ismindeki risalemin mevcut olan her üç nüshasını;

7. Kendi ihtiyârlığımdan dolayı iman noktasında Kur'ân'dan bulduğum rica ve teselli nurlarından kaleme aldığım ve mevcudu tam üç nüsha ve iki nüsha da noksan olarak umum beş parçasını ki, bence bu risale benim gibi kabre yakınlaşmış bir ihtiyâr adama kıymet takdir edilmeyecek derecede yüksek bir hakikat ile yazılmıştır;

8. On şeş sene evvel Arabca olarak tab edilen Harb-ı Umumîde ateş içinde yazıldığı için o zamandaki Başkumandanın, bu yadigâr-ı harbin hayrına iştirak etmek niyetiyle kâğıdını kendisi verdiği *İşaratü'l-I'caz* tefsirini;

Hem üç yüz otuz beş senesinde İstanbul'da tab edilen *Katre, Şemme, Habbe, Habbenin Zeyli* ve Ankara'da Yeni Gün Matbaasında *Zeylinin Zeyli* ve Ankara Matbaasında tab edilen *Hubab* ve İstanbul'da tab edilen *Zühre* ve *Şule* gibi risalelen havi Arabca matbu bir mecmuamı;

Ve İstanbul'da On Beş sene evvel tab edilen *Sünuhat* isminde kıymettar iki matbu risalemi;

ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
hakikat: gerçek, doğru.
Harb-ı Umumî: genel harb, dünya savaşı.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
İktisâd: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf.
İsraf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
iştirak: katılma, ortak olma.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
mecmua: dergi.
misil: benzer, eş.
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
risale: konu, bölüm.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı.
takdir: kıymet verme, değer biçme.
tefsîr: Yorum, şerh.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
teselli: güzel sözlerle avutma.
umum: bütün.
yadigar-ı harb: harb yadigârı, savaş hatırası.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
Zeyl: ek, ilâve.

Ve hem biraderzadem Abdurrahman tarafından On Beş sene evvel İstanbul'da tab ettirilen Tarihçe-i Hayatımın bir kısmına ait matbu risalemden üç nüshası tamam ve beş altı nüshası noksan kitaplarımı,

Ve hem de İstanbul'da yeni huruf çıkmadan evvel tab ettirdiğim Onuncu Söz namında gayet kıymettar haşri ve kıyameti gündüz gibi ispat eden risalemi Ve daha bilmediğim hususî ve şahsî ve imanî evraklarımı ve risalelerimi tekrar iade etmek üzere o taharri neticesinde alıp götürdüler.

Bu taharriyatta o kadar ilerlediki, altı ay evvel oturduğum köşkten şimdiki oturduğum köşke nakledince, sandalye, şişe, demir ve sair eşyaya ait listeye varıncaya kadar aldılar ve el'an da iade edilmedi.

Dokuz seneden beri bu memlekette ve bu kadar dostlarımla temas ettiğim hâlde, şimdiye kadar hiçbir cürüm bana isnad edilmedi ve hiçbir vukuatım da olmadı ve hayatımda dai-i şüphe hiçbir emare vücut bulmadı. Ve menfiliğim de sebepsiz, ve ancak ihtiyat ve tevehhum yüzünden olmakla, inziva ettiğim bir mağaradan çıkartılarak menfilerle birlikte nefyedildim. Bu muddet zarfında siyasetle ve dünya ile alâkam olmadığına bu memlekettekı dokuz senelik tarz-ı hayatımın şahadetiyle beraber, risalelerimde gerek emniyet dairesi ve gerekse hükümet dairesi dâî-yi şüphe bir şey bulamadıklarından **(HAŞİYE)**

HAŞİYE: Cay-ı dikkattir ki, sekiz dokuz seneden beri zulüm ve tazyikat altında gizlemeye mecbur olduğum en eski ve en mahrem evrakları anî olarak taharri edip hiçbir şey bırakmayarak alındığı hâlde, mucib-i telâş

biraderzade: kardeş çocuğu yeğen
Cây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkat edilecek yer veya şey, dikkate değer
cürüm: hata, suç, kanuna zıt hareket
dâî-yi şüphe: şüphe uyandıran şey
elan: şimdi, şimdiki halde, henüz, hâla, daha, bu ana kadar, şu anda
emare: alâmet, belirti, nişan
emniyet: güvenlik, polis teşkilatı
evrak: kıtap safaları.
evrak: üzerinde yazılı bilgiler bulunan kâğıt.
gayet: son derece.
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirilış
huruf: harfler
hususî: özel
iade: geri verme
ihtiyat: tedbirli hareket etme
imanî: imana dair olan, imanla ilgili
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el etek çekme
isnâd: bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kıymettar: kıymetli, değerli
koşk: bahçe içinde yapılmış daha çok yazlık olarak kullanılan süslü bina, kasr
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken
matbu: tab edilmiş, basılmış
menfî: nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün
mucib-i telaş: telaş sebebi, telaşı gerektiren
muddet: süre, zaman
nakl: bir yerden başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma
nam: ad, isim
nefiy: sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
risale: kitap, eser
sair: diğer, başka, öteki
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususi.
şehadat: şahadetler, şahitlikler.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
taharri: arama, araştırma
taharriyat: araştırmalar, aramalar, incelemeler, tahkik etmeler
Tarihçe-i Hayat: bir kimsenin hayatını anlatan kitap, biyografi
tarz-ı hayat: hayat tarzı, yaşama şekli
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsizliğe ve korkuya düşme
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zarfında: içersinde
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Eğer bir cürmüm varsa, dokuz seneden beri mütemadiyen dikkat ettikleri hâlde cürmümü görmeyen veya gösteremeyenler, şimdi göstermeye mecburdurlar.

Şu kitap zayiatımdan lâakal şahsî iki bin lira zararım var. Çünkü, bunların hiç birisinin başka bir nüshasını bende bırakmadılar. Vaktiyle tab etmek için yalnız *İşaratü'l-I'caz* tefsirine iki yüz elli lira verdim. Arabî mecmuası üç yüz lira. Ve Yirmi Dokuzuncu Söz ve On Dokuzuncu Sözlerde o sırr-ı azîme hiçbir âlim ve hiçbir edib yoktur ki, "Bin lira kıymetindedir" demesin.

Ve bir de, on üç sene evvel hükümet Dârülhikmet'te yüz lira maaş alacak kadar iş görebilecek bir adam nazanyla bana bakmış, ayda yüz lira maaş vermiş. Bu sekiz senede beni, yarım saat bir köy olan İlâma'ya iki defadan fazla gitmeye müsaade edilmeyecek derecede ihtilât ve gezmekten menedildiğim gibi, bir vardatım, bir malım olmamakla beraber, o köyde benim gibi bir adam çalışacak iş bulamadığımdan ve kimsenin bir şeyini de kabul etmemek bir meslek-i hayatım olduğundan, çektiğim perişanıyet ve zarar ve ziyanın takdirini müddeiumumiliğe havale ederek ya kitaplarımın hepsinin iadesini

ve dâ'-yi endişe ve medar-ı hicap ve hacalet bir şey bulunmaması, garazkâr suizanlı ehl-i dünyanın ona karşı ettikleri haksız tazyikat ve tarassut ne kadar çirkin ve hata olduğunu gösteriyor. Acaba onu ittiham eden ve kendini vatana ve millete sadık tevehhüm eden ehl-i dünyanın en büyük memurundan en küçüğüne kadar, değil sekiz dokuz sene, belki sekiz dokuz ay zarfında en mahrem ve en gizli evrakı meydana atılıp tetkik edilse, ona telâş verecek ve utandıracak sekiz dokuz madde çıkmaz mı?

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
Arabî: arapça dil.
cürüm: hata, suç, kanuna zıt hareket
dai-i endişe: endişe uyandıran, telaş veren şey
Darü'l-Hikmet: Osmanlılarda Şeyhülislamlık makamının bir ismi
edib: edebiyatçı, edebiyatla meşgul olan
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen
evrak: üzerinde yazılı bilgiler bulunan kağıt.
garazkâr: haset eden, kin güden, kötü kasıt sahibi
hacalet: utanma, utanç.
havale: bir şeyi başkasının ustüne bırakma.
ihtilât: karışıp görüşme, beraber yaşama
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
kıymet: değer
lâakal: en azından, hiç olmazsa
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken
mecmua: dergi
medar-ı hicab: utanma sebebi, nedeni
men: yasak etme, engelleme
müddeiumumî: savcı
müsaade: izin
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
perişanıyet: perişanlık, karışık ve dağınık olma, acınacak halde bulunma
sadık: sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sırr-ı azîm: büyük sır
su-ı zan: fena, kötü zan, şüphe.
şahsı: şahsa, kişiye ait hususi
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
takdir: kıymet verme, değer biçme
tarassut: gözetme, göz altında tutma
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tevehhüm: sanmak, zannetmek.
varidat: gelirler
zarfında: içerisinde
zayiat: zarar ve ziyan
ziyan: zarar, kayıp

veyahut bu husustaki zarar ve ziyanımın müsebbiplerinden tazminini dava ediyorum.

Tetimme: Hükümetin kanunu, tarikat dersi vermeye ve nüsha yazmaya ve nüfuz temin etmeye müsaade etmediği ve ben de bunlarla alâkadar olmadığım ve hükumet de yanıma gelen ziyaretçileri hoş görmediği için, bazı adam müteaddit defa tarikat ve nüsha niyetiyle yanıma gelmek istedi. Ben de hükümetin kanununa riayet etmek ve hükümet memurlarını sebepsiz kuşkulandırmamak için kabul etmeyip reddettim. Mesmuatıma göre, bu hâlden muğber olanlar yalan ve asılsız bir surette isnadatta bulunmuş. Böyle hükumetin kanununa riayeten reddettiğim kimseler yüzünden beni böyle sıkıştırmaktan, hilâf-ı kanun hareket etmediğim için boyle azap vermek, kanunu dinlememeye mecburiyet vaziyetini veriyorlar manası çıkıyor.

Dokuz senedir dünyevî hayatıma gelen her türlü işkencelere tahammül edip sabrettim, sükût ettim. Fakat dünyalarına karışmadığım hâlde, böyle hayat-ı uhreviyeme suikast suretindeki taarruz karşısında sabrım tükendi. Hakkımı aramak için ikame-i davaya mecbur oldum.

Said Nursî

alâkadar: ilgili, ilişki.
azap: eziyet, işkence
dava: hak aramak maksadıyla mahkemeye muracaat etme
dünyevî: dünyaya ait.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hilâf-ı kanun: kanuna ters kanun dışı
husus: mevzu, konu
İade: geri verme
İkame-i dava: dava açma
İsnadat: isnatlar, dayandırmalar, mal etmeler
mecburiyet: mecbur olma, zarurlik durumu, zorunluluk.
mesmuat: işitilen, duyulan haber, alınan şeyler
muğber: gücenmiş, darılmış, hatın kalmış, gücenik, küskün
müsaade: izin, icazet, ruhsat.
müsebbip: sebep olan, ortaya çıkmasına yol açan
müteaddit: çok, bir çok.
nüfuz: şan, şöhret, tanınmışlık.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
riayet: uygun davranış, tâbi olma
su-i kast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma
suret: biçim, şekil, tarz
sükût: susma, sessiz kalma
taarruz: saldırma, saldırma, hücum
tahammül: yüklenme, yüke katlanma
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde murîdin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tazmin: meydana getirilen zararı ödeme, zararı karşılama
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
vaziyet: durum
ziyan: zarar, kayıp

280

Bundan sonraki kısım Hazret-i Üstadın Kastamonu ve Emirdağ hayatında iken yazılan ve el yazma nüshalarda bizzat kendileri tarafından *Barla Lâhikası*'nın sonuna derç edilen mektuplardır **(HAŞİYE)**

(Risale-i Nur'un faal bir şakirdi olan Ahmed Nazif Çelebi'nin bir istihracıdır ve bir fikrasıdır.)

(Bunu, hem Birinci Şuaın otuz ikinci ayeti olarak ve hem Yirmi Yedinci Mektubun fikralarında kaydetmek münasip görüldü.)

O kendisi diyor. "Gelen ayetleri hafızdan dinledim."

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ [1]

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ۞ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَاَصِيلاً ۞ هُوَ الَّذِى يُصَلِّى عَلَيْكُمْ وَمَلٰٓئِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۞ تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلاَمٌ وَاَعَدَّ لَهُمْ اَجْرًا كَرِيمًا ۞ [2] يَآ اَيُّهَا النَّبِيُّ اِنَّآ اَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۞ وَدَاعِيًا اِلَى اللّٰهِ بِاِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ۞ وَبَشِّرِ

HAŞİYE: Hz. Üstadımız el yazma nüshalarda Kastamonu Lâhikasında bulunan bu mektupları, Ankara ya yeni yazı neşri için gönderdiği Küçük Ali nin (RA) nüshasında, Ahmet Nazif'in (RA) bu mektuplarının etrafını işaretleyecek "Başka yerde neşredildiğinden burada neşredilmesin." diye yazmıştır. Böylece *Barla Lâhikası*'nda neşri Hz. Üstad tarafından münasip görülmüş ve el yazma *Barla Lâhikası*'nda aynen derç edilmişlerdir.

(M. Sungur)

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
2. Ey iman edenler! Allah'ı çok zikredin. Sabah akşam Onu tesbih edin. Odur ki sizi inkar karanlıklarından nura çıkarmak için rahmetine erıştirir. melekler de bağışlanmanız için duâ ederler. Mü'minler için O çok merhametlidir. Ona kavuştukları gün Allah'ın mü'minlere hediyesi selâmdır, her türlü korkudan emniyet ve selâmet müjdesidir. Bir de onlar için hoş ve ardı arkası kesilmeyecek bir mukâfat hazırlamıştır. (Ahzab Suresi, 41-44.)

bizzat: kendisi, şahsen
derç: toplama, bir araya getirme
faal: çalışkan, gayretli
fikra: kısım, fasıl, bölüm
istıhraç: bazı belirtilerden ilenyi görme, anlama
münasip: uygun, yerinde
neşir: yayım, yayın
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
şakirt: talebe, öğrenci
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen.

الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ۝ [1]

Bu ayetlerde Risale-i Nur'a ima ve remiz ve belki işaret var diye hissettim.

Evet, madem bu ayet gibi vazife-i risalet ve davete bakan ayetler, her asra bakıyorlar ve her asırda efratlan ve mâsadaklan var...

Ve madem bu ayetlerde, Resul-i Ekreme (ASM) verilen sıfatlar ve ünvanlar her zamanda cereyanı ve her bir asırda hükmetmek haysıyetiyle ve ünvanlanın altında, mana-i remziyle Risale-i Nur gibi, o vazifeyi yerine getiren eserler ve zatlar, bu gibi âyâtın daire-i şumullerine girmeleri, Kur'ân'daki i'caz-ı manevîsinin şe'nidir, belki muktezasıdır ve lâzımıdır.

Madem Risale-i Nur, bu acıp asırda, mustesna bir surette ve ayetin işaret ettiği vazifeyi yapıyor ve manasının daire-i kulliyesinde bir ferdidir. Elbette muteaddit emareler ve gizli karineler ile diyebiliriz ki, bu ayette dahı, Birinci Şuaın sarı otuz bir adet ayetlen gibi, Risale-i Nur'a mana-i işarîyle bakar.

Şöyle ki:

لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا [2]

cümlesi, mana-i işarîsiyle diyor: "Bin üç yüz yetmişe kadar tecavüz eden en karanlık bir zulüm, en karanlık bir

1. Ey Peygamber! Biz seni insanlar için bir şâhit, bir müjdeci, bir sakındırıcı, Onun izniyle insanları Allah'ın yoluna çağırıcı ve nur saçan bir kandil olarak gönderdik. Mü'minleri müjdele ki, Allah'tan onlara pek büyük bir lütuf ve ihsan vardır. (Ahzab Suresi, 45-47.)

2. Sizi inkâr karanlıklarından nura çıkarmak için rahmetine erştirir. Mü'minler için O çok merhametlidir. (Ahzab Suresi, 43.)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
asır: yüzyıl.
ayat: Kur'ân ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
daire-i külliye: her şeyi kaplayan, bütüne ve umuma ait daire.
daire-i şümul: kapsamı daire.
efrat: ferdler.
emare: alâmet, belirti, nişan.
ferd: birey.
haysiyet: özellik.
hükum: hâkimiyet, hâkim olma.
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş.
ima: işaret.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu.
madem: çünkü, için, değil mi ki... den dolayı, böyle ise, hele.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-i remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana.
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
mukteza: iktıza etme, gerekme.
mustesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz.
muteaddit: çeşitli, bir çok.
remiz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
sâir: diğer, başka, öteki.
sıfat: vasıf, nitelik.
suret: biçim, şekil, tarz.
şe'n: durum, özellik, yapı.
tecavüz eden: haddini aşan, ilerigiden, uzanan.
tecavüz: saldırma, sınırını aşma.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vazife: dini mükelleflyet, yükümlülük.
vazife-i Risalet: peygamberlik vazîfesi.
zat: kişi, şahıs, fert.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

zulmetten sizi, ey ehl-i iman vel-Kur'ân, Kur'ân'dan gelen nurlara ve imanın ışıklarına çıkaran ve isminde Nur ve manasında rahîmiyet bulunan ve ism-i Nur ve ism-i Rahîm'in mazharı olan, bir lem'a-i Kur'âniyeye ve bu asrımıza bakıp ima ediyor.

Mana mutabakatından başka, bir emare ve karinesi, budur ki:

(1) اِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا fıkrasının (şedde ve tenvin sayılır) makam-ı cifrîsi, dokuz yüz kırk yedi edip, Risaletü'n-Nur veya Risalet-i Nur isminin makamı olan, dokuz yüz kırk yedi adedine tam tamına tevafuk ediyor.

(2) اِنَّا اَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا cümlesi, şeddeler sayılmaz ve ahirde tenvin vakftır, (elif sayılır) makam-ı cifrîsi ki, bin üç yüz yirmi üç tarihini gösterir. O tarihte, merkez-i hilâfette, dehşetli bir inkılâbın mebde-i infilâkı içinde, ye'se düşen ehl-i imana müjde verip, Islâmiyet'in hakkaniyetine ve kuvvetine kuvvetli şahadet eden ve veraset-i Nubüvvet noktasında davette bulunan hakikî bir şahide işaret eder. (3) وَنَذِيرًا وَدَاعِيًا اِلَى اللهِ cümlesi,(HAŞİYE) *tenvinler*

HAŞİYE: (4) وَدَاعِيًا اِلَى اللهِ kelimesi, Risale-i Nur'un hakiki bir ismi olan *Bediüzzaman*'ın makamına tam tamına tevafuku ve manen mutabakatı olduğu gibi, yalnız داعيًا kelimesi de, Risale-i Nur'un tercumanı olan *Said* ismine, uç harf ile ittihat ve uç farkla tevafuk eder. Çünkü *tenvin*, *elif* ve *vav*, mecmuu elliydi, *sın*'den uç fark var.

Risale-i Nur Talebelerinden
Küçük Abdurrahman

---

1 Nûra çıkarmak için rahmetine enştirir mü'minler için O çok merhametlidir.
2 Biz seni insanlara bir şahit, bir müjdeci olarak gönderdik. (Ahzab Suresi, 45.)
3 Ve sakındırıcı, Allah yoluna çağırıcı. (Ahzab Suresi, 46.)
4 Allah yoluna çağırıcı. (Ahzab Suresi, 46.)

---

ahir: son, sonraki, en sonra
asır: yüzyıl
dehşetli: korkutucu, korkunç.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
emare: alâmet, belirti, nişan
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakiki: gerçek, sahici
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk
haşiye: dipnot.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
inkılap: devrim
İsm-i Nur: Allah'ın Nur ismi.
ism-i Rahîm: bütün mahlûkatı sonsuz rahmet ve merhamet ile kuşatan anlamında Cenab-ı Hakk'ın bir ismi.
karine: işaret, ipucu, iz, delil
makam-ı cifr: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı, degen
mazhar: nail olma, şereflenme
merkez-i hilafet: halifeliğin merkezi, halifelik makamının bulunduğu yer
mutabakat: uyma, uygunluk, birbirini tutma
Nur: Allah'ın isimlerinden.
rahîmiyet: merhamet edicilik.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şehadat: şahadetler, şahitlikler
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vakf: durma, duruş
veraset-i Nubüvvet: Peygamber varisliği, Peygamberimizin vârisi durumunda olan, büyük âlim ve velîlerin yolu
yeis: umutsizlikten meydana gelen üzüntü ve karamsarlık.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

vakfolmadığından, sayılırlar. Makam-ı cifrîsi bin iki yüz elli altı tarihini göstermekle, bu asırda ve bu zamandaki İslâmiyet'in inhisafını, bir asır evvel izhar eden mukaddematına bakarak [1] وَدَاعِيًا إِلَى اللهِ kelimesi yüz doksan bır (191) ederek, Risale-i Nur'un bir hakikî ismi olan, Bediüzzaman'ın makam-ı cifrisi bulunan, yuz doksan bır (191) adedine tam tamına tevafukla ima eder ki; Risale-i Nur dahi, o inhisaf içinde bir [2] بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا (HAŞİYE) ve yalnız سِرَاجًا مُنِيرًا kelimesi ise, tam tamına Risale-i Nur'un bir ismi olan "Siracünnur'a lâfzen ve manen ve cifren tevafukla bakar. مُنِيرًا 'dakı *mım, ye,* اَلنُّورِ 'deki şeddeli *nun*'a mukabıldır.

Evet, Imam-ı Alı (RA) keramet-i gaybıyesinde, Rısale-ı Nur'a "Siracünnur" namını vermesi, bu ayetin bu fıkrasından mülhemdir denılebılır. Ve çekınmeyerek denz: [4] وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللهِ cumlesı, şedde sayılmak cıhetıyle, makam-ı cifriyesiyle bin üç yüz elli dokuz (1359)

HAŞİYE: (*Tenvin*'ler, elif sayılır) makamı (1330) edip, Risale-i Nur'un fa tıhası olan *İşaretu'l-İcaz* tefsırının zuhur tarıhıne ve [3] سِرَاجًا مُنِيرًا eğer bırıncı *tenvın* sayılsa (1380) ederek, yırmı bır sene sonra Rısale-i Nur kure-i zemını ışıklandıracak bir sirac-ı münevver olacağına remzeder inşallah.

Rısale-i Nur Talebelerınden
Tahsın

1- Allah yoluna çağırıcı. (Ahzab Suresi 46.)
2- Onun izniyle nur saçan bir kandil. (Ahzab Suresi 46.)
3- Nur saçan kandil. (Ahzab Suresi 46.)
4- Allah tan buyuk bir lutfa erişeceklerini mu minlere mujdele. (Ahzab Suresi: 47.)

asr: yuzyıl
cifren: cifir ıle harflere verılen sayı kıymetıyle ıbarelerden geçmişe ve gelecege aıt ışaretler çıkarmak suretıyle
cihet: yon.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hakıkı: gerçek
haşiye: dıpnot.
ıma: ışaretle anlatma, ustu kapalı ıfade etme
ınhısaf: söner gibi olma, parlaklığı gıtme, daha parlak bır şey karşısında ıkıncı derecede kalma
ızhar: gösterme, açığa vurma
keramet-i gaybıye: gaybla ılgılı keramet, ıstıkbal ıle alâkalı keramet
lafzan: lafız ıtıbarıyle, kelımenın soylenışıne yapısına gore, yalnız kelımenın şekli yonunden, mana yonu kastedılmeden
makam-ı cifri: cifre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan netıce, sayı degerı.
manen: mana bakımından, manaca.
mukabıl: karşı, karşılık, muadıl.
mukaddemat: başlangıçlar, onceler, ılkler, onde olanlar
mülhem: ılham olunmuş
nam: ad, ısım
sirac-ı münevver: ışık saçan lamba
Siracünnur: Nurun lambası, anlamında Rısale-ı Nur kulliyatından bir eser.
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbınne denk gelme
vakıf: durma, duruş

tarihini göstermekle, bu asrımızın, tam bulunduğumuz bu senesine bakarak ehl-i imana bir büyük İhsanı var diye, mana-i remziyle haber veriyor.

Biz bakıyoruz, bu zamanda en büyük İhsan imanı kurtarmaktır; ve görüyoruz, imanı harika burhanlarla kurtaran, başta Risale-i Nur'dur.

Demek bu zamana nispeten bir [1] فَضْلاً كَبِيرًا de odur.

Bu işareti kuvvetlendiren şudur: فَضْلاً كَبِيرًا daki فَضْلاً kelimesi, dokuz yüz altmış (960) edip, Risaletü'n-Nur'un bu ismi, izafeten tavsif tarzına geçmekle, Risaletü'n-Nuriye olup, makamı olan dokuz yüz altmış iki (962) adedine manidar iki farkla tevafuku, onun başına remzen ve imaen parmak basmasıdır.

İlâhî yâ Rab!.. Sen Risale-i Nur'u ve Risale-i Nur müellifi Üstadımız Said Nursî'yi ve Risale-i Nur talebe ve şakirtlerini ve mensuplarını, muhafaza-i hıfzında ve kal'a-i İlâhiyen içinde muhafaza ve emin eyle, âmin, ve hizmet-i Kur'ân ve imanda sabit ve daim eyle, âmin, ve bu kudsî hizmetlerinde muvaffakiyetlerle yardım ve muavenetler ihsan eyle, âmin; ve Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan-ı Azîmüşşan'ın sırr-ı azamına, marifetullah, muhabbetullah ve muhabbet-i Resulullah sırr-ı kudsîsine ve [2] حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ sırr-ı uzmasına, ve nzaullah ve rü'yet-i cemalullah lütuf ve ihsanına mazhar eyle, yâ Rabbelâlemîn!

1 Çok büyük bir lütuf iken (Ahzab Suresi: 47)
2 Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmrân Suresi: 173)

amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cemalullah: Allah'ın cemali: güzelliği.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
emin: emniyet sahibi, korkusuz.
harika: olağanüstü.
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle.
izafet: isim tamlaması, isim takımı.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Mucizül beyan-ı Azîmüşşan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan şanı büyük Kur'an.
lütuf: ikram ve yardımda bulunma.
mana-i remzi: işaretlerle anlatılmak istenen mana.
manidar: nükteli, ince manalı.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye.
muavenet: yardım, yardımlaşma.
muhabbetullah: Allah'ın sevgisi.
muhafaza: koruma.
muvaffakiyet: başarma, başarılı olma.
müellif: eser telif eden, yazan.
Rabb: yaratan, büyüten, terbiye eden.
Rabbülâlemîn: âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
rızaenlillah: Allah rızası için.
sabit: durağan, değişmeyen.
sırr-ı azim: büyük sır.
şakirt: müntesip.
talebe: öğrenci.
tavsif: vasıflandırma, mahiyetini ortaya koyma, niteleme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı: öğretici, öğretmen.

وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ
أَجْمَعِينَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ آمِينَ آمِينَ آمِينَ
بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [1]

Fakır, âcız, zayıf, günahkâr talebe
ve hizmetkârınız Inebolulu
Ahmed Nazif Çelebi

281

[Ahmed Nazif Çelebi'nin bir fıkrasıdır.]

(Bayram münasebetiyle kabul edilmeyen bir hediye için yazmıştır.)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [3]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [4]

Çok Aziz ve Çok Kıymetli, Müşfik ve Fedakâr
Üstad-ı Azam Efendim Hazretleri!

Hazineler dolusu mücevherattan daha fazla, Hatta bu fânî dünya hayatının ziynetleriyle ölçülemeyecek derecede kıymettar mektubunuzu, mübarek ramazan-ı şerifin yirmi üçüncü günü akşamı, iftardan on dakika evvel postadan aldım. Cenab-ı Allah kabul buyursun, ikı ıftarı bır yaptım. [5] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

1- Ve Allah'ın salât ve selâmı Muhammed'in (asm) ve onun Âlinin, Ashabının ve iyi ve temiz kimseler olan bütün Ehl-i Beytinin üzerine olsun, âmîn, âmîn, âmîn. Peygamberlerin efendisinin hürmetine Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.
2- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.
3- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsrâ Sûresi, 44.)
4- Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebediyen ve daima üzerinize olsun.
5- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillah" kısmı birçok âyette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Sûresinin 40. âyetidir.)

âcız: zayıf, güçsüz.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
Ehl-i Beyt: peygamberimizin ev halkı ve onu soyundan gelenler.
evvel: önce.
fânî: ölümlü geçici.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedaeden.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
günahkâr: günahlı, günah işlemiş.
hazine: para, altın gibi kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
iftar: orucun sona erdiği zaman.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mücevherat: mücevherler.
münasebet: vesile; -dan dolayı.
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
talebe: öğrenci.
üstad-ı azam: en büyük üstad.
zaif: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, dermansız.
ziynet: süs.

Evvelce yazdığım uzun satırların malâyanı ve boşluğundan, fazla meşgul ettiğimden ve gerek bizim ve gerekse mubarek Zekeriya kardeşimizin kıymetsiz, değersiz hediyelerini, mezuniyetsiz kabul ederek, takdim etmek cesaretinde bulunduğumdan mutevellit, azız Üstadımın adem-i kabul ve hoşnutsuzluğuyla tekdiratına maruz kalacağımdan korkarak intizarda iken, müvezzi iki mektup verdi. İftar vakti dar olduğundan, ayakta zarfı açtıktan sonra, kıymet takdir edemediğim çok şirin ve cazib olan hatt-ı fazılâneniz, sanki, "Korkma" diye hitap ediyormuş gibi, tebessüm ederek gözüme ilişince, sururumdan okuyamadım. Hemen haneme koştum, iftar ile beraber okumaya başladım.

Sevgili ve Muşfik Üstadım! Muhyiddîn-i Arabî hazretlerinin tebşiratı hatırıma geldi. Zat-ı fazılânelerindeki gördüğüm şefkat-i pederanenin, o büyük zatın haber verdiği şefkat-ı pederaneyi haiz bulunduğunuza iman ettim. Kâdir-i Mutlak hazretleri siz Üstadımızdan kat kat razı olsun ve bizleri de, hizmetinizde ve hizmet-i Kur'ân'da daim ve sabit eylesin ve Üstadımızın kıymetli ve kudsî ışaretlerine ve kıymetli dualarına mazhar eylesin... âmîn, bihurmeti Seyyidu'l-Mürselîn...

Şefkatli Üstadım! Hizmet-i Kur'ân'da ve Risale-i Nur'un neşriyatındaki zerre-i vahide kabîlinden olan mesaimin, nezd-ı âlî-i Üstadânelerinde hüsn-i kabule mazhariyeti, zayıf, âcız, fakir hizmetkârınız ve iktidarsız,

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
adem-i kabul: kabul etmeme.
âmîn: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bihurmeti Seyyidi l-mürselîn: Peygamberimiz (asm) için söylenen "gönderilenlerin efendisi hürmetine" anlamında bir saygı ifadesi.
cazip: çekici, cazibeli.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
evvelce: daha önce.
haiz: taşıyan.
hane: ev, mesken.
hitap: birine söz söyleme, sözü birinin üzerine çevirme.
hizmet-i Kur'an: Kur'ân hizmeti.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hoşnut: Memnun, razı, gönlü hoş edilmiş.
hüsn-i kabul: iyi karşılamak, güzellikle kabul etmek, benimsemek.
İftar: orucun sona erdiği zaman.
iktidarsız: güç yetirememe, bir işi gerçekleştirecek derecede gücün olmaması.
iman: inanç, itikat.
intizar: bekleme, gözleme.
kabil: tür, gibi.
Kadir-i Mutlak: kudreti mutlak olan ve her şeye gücü yeten, sonsuz kudret sahibi olan Allah.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
malayanı: manasız, faydasız, boş (şey).
maruz: tesir altında.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
mesai: çalışma.
mezuniyet: yetkililik, yetki.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
mütevellidi: sebep olduğundan.
müvezzi: postacı, mektup, telgraf gibi şeylen ev ev dağıtan kimse.
neşriyat: yayın, yayınlama işi.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
sabit: değişmeyen, devamlı.
satır: bir sayfa üzerinde yan yana dizilmiş kelimeler, yazı sırası.
sürur: sevinç, mutluluk.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
takdim: arz etme, sunma.
takdir: kıymet verme, değer biçme.
tebessüm: gülümseme.
tebşirat: müjdeler, müjdelemeler, müjde vermeler.
tekdirat: tekdirler, uyarmalar, çıkışmalar, azarlamalar.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
zarf: içine mektup konulan kâğıt kap.
zat: şahıs.
zerre-i vahide: tek bir zerre.

idraki nakıs, ihatası dar, şuuru muhtel talebenizi ne derece sevinç ve sürura kalbettiğini tarif edemem.

Böyle manevî ve kudsî takdırata mazhar buyurulan ve bizim gibi günahkârlara, otuz senelik iştiyakla, on senelik münacat ve nıyaz mukabılınde sız Üstadımızı ıhsan buyuran ve kullarının isyanlanna bakmayarak her istediklenni bılen, işiten ve (beleğan ma belâğ) veren ve butün mükevvenatı yed-i kudretinde tutan ve her şeye sahip ve malık ve hâkim bulunan Cenab-ı Hak ve Feyyaz-ı Mutlak hazretlerine ne suretle hamd ve şükür edeceğimi bılemiyorum.

Kıymetlı Ustadım! Sız tavassut buyurunuz, değersiz hizmetımızle pek az ve kısa olan şu dunya hayatı içınde, belki bir katre mesabesindeki hamd ve şükrümüzü, "Tekabbelallah" sırrına mazhar buyursun. İnşaallah.

Mektubat rısalesınin Ikıncı Mektubunu daima hatırlayarak, bu emırlerınıze rıayet etmeye çalıştığım hâlde, bir mücbir-i gaybî bendenizi tahrik ederek, Ikıncı Mektuba muhalefete sevk ediyor.

Nıyetım halıs, sadakat ve merbutıyetım ciddî ve çok sağlam. Her türlü rıyadan ârî ve hiç bir maddî menfaate matuf ve müstenıt olmayan, Allah nzası yolunda Kur'an namına ve Risaletü'n-Nur'a hizmet gayesine matuf ve bılhassa bızım gıbı âcız, ası ve gunahkârlann hıdayet ve irşad ve isalıne ve ehl-i dalâleti ve ehl-i bid'ayı tarık-ı Hakka davet ve hakaık-ı ımanıyeye hadım bır kudsî zat,

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
arı: soyunmuş, kurtulmuş
asi: günah işlemiş, günahkâr
belagan ma belag: bol bol, dolu dolu
bilhassa: özellikle
ehl-i bid'a: bid'atçılar, doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gidenler
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
Feyyaz-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta bağlı olmadan çok çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.)
gaybi: görünmeyen
gunahkâr: günahlı, günah işlemiş
hadım: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan
hakaık-ı ımaniye: İmana ait hakıkatler, imanı gerçekler
hâkim: hukmeden.
halıs: saf, samımı
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetini onu overek bıldırme.
hıdayet: doğru olan hak olan.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
ihata: kavrayış, anlayış.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lütuf
ıktıdarsız: güç yetırememe, bır ışı gerçekleştırecek derecede gücün olmaması
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
isal: ulaştırma, erıştırme
ıştıyak: şevklenme, gorecegi gelme, özleme, tahassur
kalbetmek: bır halden dıger bır hale çevırmek, degıştırmek.
katre: damla
kudsi: mukaddes, kudu, muazzez, azız
maddi: madde ile alâkalı.
manevi: maddi olmayan, soyut.
matuf: ait olan, yonelttılmış.
mazhar: nail olma, şereflenme
mazhariyet: nail olma, şereflenme
Mektubat: Rısale-i Nur Külliyatı nın dort büyük kıtabından bırının adı
menfaat: fayda
merbutiyet: bağlılık, mensup oluş, mensubıyet, ekhlık.
mesabe: derece, menzıle, rutbe
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
muhtell: halel gelmiş, bozulmuş, bozuk, karışık
mukabıl: karşılık.
mucbir: zorlayan, zorlayıcı, zorla bır şey yapturan
mükevvenat: yaratılmışların tamamı, butun mahlukat, kaınat, mevcudat.
münacat: Allah a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve nıyazda bulunma
mustenıt: ıstınat eden, dayanan
nakıs: noksan, eksık.
nam: ad
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
niyet: maksat, meram
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk
rıayet: uyma, tabı olma
riya: ıkı yüzlülük, yalandan gösterış, samımıyetsızlık.
sadakat: bağlılık, dogruluk.
sevk: yoneltme
suret: bıçım, şekıl, tarz.
surur: muduluk.
şuur: bılınç, bır şeyın ıncelıklerını ıyıce ıdrak etme, anlayış
şükür: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
tahrik: hareket ettırme, harekete geçırme
takdirat: takdirler, övgüler
talebe: ogrencı
tarık-ı Hak: hak ve hakıkat yolu
tavassut: vasıta olma, aracı olma
tekabbelâllah: Allah kabul etsın manasına gelen bır dua sozu.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlennın, ozel ısım yerne geçen bır sıfatı, oğretıcı, öğretmen
yed-i Kudret: kudret elı, her şeyı tutan Allah ın kudret elı
zaif: zayıf
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan

bizlere ve memleketimize "vediatullah" olarak ihsan buyurulmuş. Kıymetli misafirimiz nasıl ki, biz günahkârların manevî yardımına koşuyor ve gece ve gündüz mağfiret-i İlâhiyyeye ve irşadımıza çalışıyorsa, bizler de bu aziz misafirimizin maddî yardımına, seve seve ve iştiyakla ve ancak Allah için koşmak ve çalışmak vazifesiyle mükellef bulunduğumuzu hissediyoruz.

Hem bizlere Kur'ân ve Hazret-i Peygamber (ASM) emrediyor [1] تَعَاوَنُوا (gurebaya muavenet)...

Af dilerim, kıymetli ve sevgili Üstadım. Bilirim ki, hediyeleri kabul etmiyorsun. Fakat, zekât ve sadaka gibi muaveneti, arkadaşlarımızın ısrarı üzerine yazmaya mecbur oldum. Hem de maddî ihtiyaçlarınıza, ikâmetgâh kırası, odun ve kömür gibi mübrem ihtiyaçlar için lâzım olduğunu düşünmüştüm.

Esasen kaide-i Üstadâneleri bozulmamak için, arkadaşlarıma daima tavsiye ve telkinatım, hiç bir maddî menfaat düşünülmemesidir. Çünkü, din dünyaya alet olmaz ve din vasıta-i cer ve maddî menfaati kat'iyen kabul edemez. Hatta Risale-i Nur'un neşriyatında, kimsenin minnetini almamak için, kıymetli Üstadımı taklit ederim.

Kıymetli ve Müşfik Üstadım! Şu kadar var ki, Hizmetkârınız, Üstad namına değil, kıymetli ve garip bir misafirimiz namına ve rızaenlillâh maddî yardım etmek istiyoruz. Hem manevî zarar görmemeniz için, kuvvet ve kudret ve azamet sahibi Cenab-ı Allah'a niyaz ve tazarru

1 Muavenet edesiniz.

azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik.
azîz: izzetli, muhterem, saygın
esasen: aslında, temelinde, doğrusu
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı
gureba: garipler, yabancılar, kimsesizler, yoksullar
günahkar: günahlı, günah işlemiş
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ikametgâh: ikamet yeri, oturulan yer, ev, hane.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kaide-i üstadane: ustadın kaidesi, ustadca prensip, onun yaptığı gibi
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kudret: güç, kuvvet, iktidar
maddî: madde ile alâkalı, para, mal vb. şeylerle ilgili
mağfiret-i İlâhiye: Allah'ın mağfireti, Allah'ın merhameti, Allah'ın affetmesi
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî
menfaat: fayda
menfaat: fayda
minnet: bir iyilik karşısında yük altında kalma, kendini manevî olarak borçlu hissetme
muaveneti: yardımlaşma
mübrem: vazgeçilmez, elzem.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olma
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
nam: ad, yerine
neşriyat: yayın, yayınlama işi
niyaz: yalvarma, yakarma
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
taklit: birinin davranış ve işlerinin şekil ve biçim olarak ayrıntı yapma
tavsiye: öğütleme, yol gösterme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
vasıta-i cer: cer vasıtası, bir şeyi herhangi bir menfaate vasıta yapma, alet etme
vazife: görev
vediatullah: Allah'ın emaneti

ederek, dergâh-ı İlâhiyesinde hüsn-i kabule mazhar eylemesini dua ediyoruz.

Kıymetli Üstadım! Bayramda, ziyaret ve arz-ı tazim makamına kaım olmak üzere, bütün arkadaşlarımızla beraber hem ramazan-ı şerifi, hem Leyle-i Kadri, hem mübarek ıyd-i saîd-i fitrî, Risaletu'n-Nur'un umum talebe ve şakirtleri ve Kur'ân'ın kıymetli hizmetçileri makamında ve hükmünde kıymetli Üstadımızı tebrik ederek, Cenab-ı Haktan daha çok kardeş ve arkadaşlarımız ile birlikte ve siz Ustadımız başımızda olarak, ramazan-ı şerifin emsal-i kesiresiyle müşerref olmaklığımızı niyaz ve tazarru eyleriz. Ve mübarek iki ellerinizden öperek, dua-ı hayriyenizi ve kudsî irşadlarınızı istirham eyleriz, kıymetli Üstadımız.

Daimî kudsî dualarınıza muhtaç
günahkâr, hizmetkâr ve talebeniz
Ahmed Nazif

282

[Abdurrahman Tahsin'in fıkrasıdır.]

Ey Yüce Ustad!

Risale-i Nur dairesi içine kabul ve bu âb-ı kevser-i hayat ile menba-ı feyz-i iman, gayet değerli ve kıymetdar bu ebedî ders ile, kendimi daima mes'ut ve bahtıyar ad-

addetmek: saymak, öyle kabul etmek.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta'kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
daimî: sürekli, devamlı.
dergah-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergahı, kapısı, katı.
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
ebedî: ebede mensup, zevalsız, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
emsal-ı kesire: pek çok benzerler, birçok misiller.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
günahkar: günahlı, günah işlemiş.
hizmetkar: hizmet yapan, kimse, hizmetçi.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüsn-i kabul: iyi karşılamak, güzellikle kabul etmek, benimsemek.
ıyd-i saîd-i fitrî: oruç ayı olan mübarek ramazanın mutlu bayramı.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
istirham: isteme, rica etmek.
kâim: ayakta duran, var olan.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudsî: mukaddes, yüce.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
makam: manevî mevki.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
müşerref: şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, yüceltilmiş, şerefli, yüce.
niyaz: yalvarma, yakarma.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma.
umum: bütün, hepsi.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel ismi yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.

dediyorum. Yalnız sür'at-i kalemim olmadığından, yazıyı biraz tehirinden müteessirim. Sehil ve muvafakıyetime hayırlı dualarınızı rica eder, kemal-i edeple ellerinizi öperim, muhterem Üstadım.

Rûz sâim, leyl kâim,
Çü makam-ı âşıkan

Leyle-i nısf-ı Regaib,
Târik-ı dünya ve taib

Naşır-ı Risale-i Nur,
Bediüzzaman muhibb-i Bâz-ı Geylân.

Ey ferîd-i asr'z-zaman
Sensin hakîm-ı kulûban.

Fakir Talebeniz
Abdurrahman Tahsin

283

[Ahmed Nazif'in bir parça mektubundandır.]

Maddî ve manevî borcumuz olan hizmetleri ifadan kendimizi çekmek, hissizlik ve bigânelik fıtratımızda ve yaradılışımızda yoktur ki kalalım. Madem Cenab-ı Hâlik-ı Rahîm bizleri insan yaratmıştır. İnsanlığın emrettiği vezaifin binde birini dahi ifa edemediğimiz hâlde, büsbütün nasıl bigâne kalalım.

Bu hususta mazur görmenizle beraber, azimkâr ve cefakâr ve fedakâr ve hadsız mütehammıl, ganp ve kudsî

azimkar: azımlı, gayretlı
Bedîüzzaman: zamanın, çağın eşsız güzelliği
bigâne: kayıtsız, alâkasız, ilgisiz
cefakar: eziyet çeken, cefa çekmiş
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
ganp: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı
hadsiz: sınırsız, sonsuz
husus: mevzu, konu
ifa: ödeme, yerine getirme
kâim: ayakta, uyumayan
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez, azız
leyl: gece
maddî: madde ile alakalı.
madem: çünkü, için, değil mi ki, -den dolayı, böyle ise, hele
manevî: maddî olmayan, soyut.
mazur: özürlü, özrü olan
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
mütehammil: tahammul eden, dayanan, çeken, dayanıklı, tahammüllü
rûz: gündüz.
sâim: oruçlu, oruç tutan
Sehl: kolay
taib: tövbe eden, tövbekâr
talebe: öğrenci
târik-i dünya: dünyayı terk eden, dünya işlerinden elini ayağını çekip bir köşede oturan
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı
vezaif: görevler

ve azîz bir misafirimiz olan çok kıymetli Üstadımızın, biz asi ve günahkârların kalblerini nurlarla doldurduğu hâlde, mukabil borcumuzu, maneviyata uzanamadığımızdan ancak değersiz ve kıymetsiz olan maddiyatla ödeyebiliriz, zanniyla teselli bulmaktayız. Af buyurunuz Üstadım, dellâl-ı Kur'ân'ın nidalarını işiten hangi Müslüman vardır ki, kulaklarını tıkasın. Haşa, sümme haşa!

Nurlarınızın şuaı gözlerimizi kamaştırıyor. Kalblerimizi bütün safiyetiyle Allah'a, Kur'ân'a ve Resul-i Mücteba'ya (ASM) ve o ıkı cihan serverinin azız vârislerine bağlıyor ve bağlamıştır. Bu bağ öyle bir bağ ki, inayet-i Hakla, hiç bir maddiyunun ve hiç bir mülhit ve firak-ı dâllenin değil, dünya kâfirlerinin bütün kuvvetleri bir araya gelse, bu kudsî rabıta-ı kalbiye bağını koparamaz.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Zat-ı fazılânelerince lüzum görülüp, icap etmeden, hiç bir zaman, mektup yazmak zahmetlerini ihtiyâr etmenize razı olamam. Bu hususta gücenmek şöyle dursun, kıymetli Üstadımın kudsî vazifelerinin ifasına mâni teşkil eden işgali, en büyük hata ve hürmetsizlik sayarım.

Ahmed Nazif Çelebi

1- Rabbimin bu fazlından dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. (Metnin "Elhamdulillâh" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

asi: isyan eden, başkaldıran
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
delâlat-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Hakîm'i eden, tanıtan, hizmet eden
firak-ı dâlle: sapık gruplar, dalalet fırkaları, ehl-i sünnetten ayrılan gruplar, hak yoldan ayrılmış gruplar
günahkâr: günahlı, günah işlemiş
haşa: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin
husus: mevzu, konu.
hürmet: saygı.
icap: gerekme, hali gerekli olma
ifa: bir işi yapma, yerine getirme
ihtiyâr: irade, tercih
inayet-i Hak: her şeyin en doğrusunu yapan Cenab-ı Hakk'ın koruması, yardımı.
işgal: meşgul etme, işten alıkoyma, uğraştırma
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
maddiyyun: maddeyi ezeli ve ebedî kabul edenler.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve manca ait şeyler
mâni: engel
mukabil: karşı
mulhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
nida: ses, seslenme, çağırma
razı: rıza gösteren, kabul eden
Resul-i Müçteba: seçilmiş peygamber, seçkin peygamber
safiyet: safik, halislik, temizlik.
sümme: tekrar ve tekrar
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
teselli: avutma, acısını dindirme, güzel sözler söyleyerek rahatlatma
teşkil: oluşturma, şekillendirme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen.
vâris: mirasçı
vazife: görev
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ
بِعَدَدِ حُرُوفَاتِ رَسَائِلِ الَّتِي كَتَبْتُمْ أَوْ تَكْتُبُونَ [3]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Onuncu Şua namında yazdığınız Fihristenin ikinci kısmı, bana şöyle kuvvetli bir ümit verdi ki: Risale-i Nur, benim gibi âciz ve ihtıyâr ve zaif bir bîçareye bedel, genç, kuvvetli çok Said'leri içinizde bulmuş ve bulacak. Onun için, bundan sonra Risale-i Nur'un tekmil ve izahı ve haşiyelerle beyanı ve ıspatı size tevdi edilmiş, tahmin ediyorum. Bir emaresi de şudur ki. Bu sene çok defa ihtar edilen hakıkatleri, kaydetmek için teşebbüs ettim ise de, çalıştırılamadım.

Evet, Risaletü'n-Nur, size mükemmel bir me'haz olabilir. Ve ondan erkân-ı imaniyenin her birisine, meselâ Kur'ân'ın kelâmullah olduğuna ve i'cazî nüktelerine dair, müteferrik risalelerdeki parçalar toplansa veya Haşre dair ayrı ayrı burhanlar cem edilse ve hakeza mükemmel bir izah ve bir haşiye ve bir şerh olabilir.

Zannederim ki, hakaik-ı âliye-i imaniyeyi tamamıyla Risale-i Nur ihata etmiş, başka yerlerde aramaya luzum yok. Yalnız bazen izah ve tafsile muhtaç kalmış. Onun için vazifem bitmiş gibi, bana geliyor. Sizin vazifeniz

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
azız: izzetli, muhterem, saygın
bedel: karşılık.
beyan: anlatma, açıklama
biçare: çaresiz, zavallı
burhan: delil, ispat, hüccet.
cem: toplama, bir araya getirme
dair: alakalı, ilgili.
emare: alamet, belirti, nişan
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar
fihriste: katalog, liste.
hakeza: böylece, bunun gibi
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot.
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirilış
i'cazi: mucizeli
ihata: kuşatma, içine alma
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtıyar: yaşlanmış kimse, yaşlı
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
izah: açıklama, ayrıntılarıyla anlatma
kelamullah: Allah'ın kelamı, sözü
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
mesela: örneğin
müteferrik: dağınık, ayrı ayrı
nam: ad.
nükte: bir söz veya ibareden hususî bir dikkatle çıkarılan gizli mana
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen
şerh: açıklama, izah etme, yorumlama
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma
tekmil: tamamlama, noksanlarını giderme, bitirme
teşebbüs: kalkışma
tevdi: emanet etme, teslim etme.
ümit: umut, umma, umit, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his
vazife: görev
zaif: zayıf

1 Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3 Allah'ın selamı, rahmeti ve berekatı, yazdığınız ve yazacağınız Risale-i Nur'ların harfleri adedince üzerinize olsun.

devam ediyor. (Ve, inşaallah vazifeniz şerh ve izahla ve tekmil ve tahşiye ile ve neşr ve talim ile, belki Yirmi beşinci ve Otuz ikinci mektupları telif ile Dokuzuncu Şuanın dokuz makamını tekmil ile ve Risale-i Nur'u tanzim ve tertip ve tefsir ve tashih ile devam edecek.)

Risale-i Nur'un samimî, halis şakirtlerinin hey'et-i mecmuasının kuvvet-i ihlâsından ve tesanüdünden suzülen ve tezahür eden bir şahs-ı manevî (bâkî ve muktedir bir kuvvet-ı zahrdır), (bir rehberdir.) Buradan oraya gelen mektuplar (Mübareklerin heyeti) bir Risale şeklinde toplanmasını ve Hüsrev de, cüz'î ve hususî bazı cümlelerini ve lüzumsuz bazı fıkralarını tayyetmeyi Hafız Ali ve Sabrı'ye havale etmiş olduğunu yazıyorsunuz. Evet Risaletü'n-Nur hakkında, kerametli ve dikkatli ve isabetli ve keskin Hüsrev'in nazan doğrudur. Bâkî bir eserde, muvakkat ve cüz'î ve hususî kelimeler tayyedilse daha iyidir. Bu defaki mektubunuzda kerametkârâne üç nokta gördük.

Birincisi: Buranın bir Hüsrev'i olacak derecede ihlâs ve irtibat ve iktıdan gösteren Küçük Husrev, Mehmed Feyzi isminde Risaletü'n-Nur'un çalışkan bir talebesi askerden gelip, daha ikinci defa görüşüldüğü vakit, mektubunuzda Feyzi ismini gördük, dedik. Bu Risaletü'n-Nur'un Şakirtleri, birbirinden ne kadar uzak olsa da, birbirine pek yakındır ki, böyle birden hissedip yazdılar.

İkincisi: Bu küçük Husrev Feyzi, bu ahırlerde İstanbul'da iken, Risale-i Nur hesabına zihnime dokundu. Müteessir oluyordum. "Acaba rahatsızlığı mı var?" Birden

ahir: son.
bakî: devamlı, kalıcı, sürekli.
cüz'î: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
halis: hilesiz, katıksız, karışıksız, saf, duru.
havale: bir ışı veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara.
hususî: özel.
İhlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
iktıdar: kabiliyet.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
irtibat: bağ, münasebet.
isabet: tam yerinde.
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine.
kuvvet-i zahr: yedek kuvvet, arka dayanılan manevi güç.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
muvakkat: geçici.
nazar: bakış.
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
nokta: hâl, durum.
Risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
samimî: içten, candan, gönülden.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat, teb meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci.
şerh: açıklama, izah etme, yorumlama.
tahşiye: haşiye yazma, açıklayıcı yazı yazma, derkenar.
talebe: öğrenci.
talım: eğitim, yetiştirme, öğretme.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeme.
tayy: çıkarma, atma.
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah.
tekmil: tamamlama, noksanlarını giderme, bitirme.
telif: eser yazma.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
vazife: görev.
zihin: anlama, bilme, kavrama gücü, anlayış, kavrayış.

zihnim yüzünü ondan çevirdi. Hafız Ali ile şiddetli meşgul oldum. Anladım ki teessur verecek var. Fakat Risaletü'n-Nur'un fa'al merkezi olan Hafız Alı cihetinde olacak. Hafız Alı'ye şıfa duasına başladım, devam ettım. Ve mektup gelmeden evvel Feyzı'den sordum: "Sen bır hastalık çektin mı?" O dedi. "Yok." Dedım. "Öyle ise, Isparta'da Rısale-i Nur'un ehemmiyetli ve kuvvetli bir rüknünün bir rahatsızlığı var." Fakat, hayalım hakikatin suretini şaşırmış. Sonra mektubunuz geldi, hakıkat anlaşıldı.

Üçüncüsü: Bundan yirmi gün evvel, eyyam-ı mubarekeden sonra, hatırıma geldi ki: Vazifedarâne kalemi her gün istimal etmeyenler, Risale-i Nur Talebeleri ünvan-ı icmalisinde, her yirmi dört saatte yüz defa hissedar olmak yeter diye, hususî isimlerle has şakirtler dairesi içinde bir kısmın isimleri muvakkaten tayyedildi. Kardeşimiz Hakkı Efendi de onların içinde idi. Bir kaç gün öyle devam etti. Sonra birden hiç sebep hissetmeden, yine Hakkı, Hulûsî'ye arkadaş oldu. İsmi ile, resmi ile has dairesine girdi. Hakkı'nın beni duadan unutmasın diye, mektubunuzdaki fıkranın yazıldığı aynı zamanda, hususî duayı kazanmış hesabıyla tahmın ettik.

Hatta, bu günlerde bunun gibi ınayetin çok lem'alan var. Emin bunları, havadis-i yevmıye diye, bir fıkra yazacak. Belki size de gonderecek. (Risaletü'n-Nur'un küçük talebeleri ve istıkbalde çalışkan, kıymettar şakırtleri olanlar, şımdı de talebeler dairesinde olarak hıssedardırlar).

cihet: yan, yön, taraf
dua: yalvarma, yakarış, nıyaz
ehemmiyetli: onemli
evvel: once
eyyam-ı mübareke: mubarek günler
faal: hareketli, canlı
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hakikat: gerçek.
has: ilen gelen, seçkin olan
hıssedar: hisse sâhıbı, hıssesi olan
hususi: özel.
inayet: yardım, ihsan, lutuf
istıkbal: gelecek.
istımal: kullanma
kıymettar: kıymetli, degerli
lem'a: parıltı
muvakkaten: geçici olarak.
muteessir: duygulanmış, etkı lenmiş
rükn: esas, kaide, prensip
suret: bıçım, şekil, tarz
şakırt: talebe, ogrenci.
şifa: bedeni ve ruhu bır hastalıgın son bulması, sağlıgına kavuşma
talebe: öğrenci.
tayy: çıkarma, atma
teessur: kederlenme, uzulme, acı duyma
ünvan-ı icmali: toplu, kısa, oz unvan, kısa, ozlü kıtap veya makale başlığı
vazifedarane: vazifeli olarak.
zıhin: anlama, bilme, kavrama gucu, anlayış, kavrayış

İstanbul'da Mehmed Feyzi, Eski Said'ın risalelerini ararken, aynı günde Kahraman Ruştü, bir dükkânda mevcudunu toplamış almış idi. Küçük Husrev müteessir olarak, başka yerde aramış, *İşaratü'l-İ'caz*'ı bulmuş, tahminen demiş ki, bana sebkat eden, herhâlde benden ilendeki Ispartalı kardeşlerimdir.

Her neyse, bu *İşaratü'l-İ'caz* nüshasını Hafız Alı ve Sabri'deki nüshalarda bulunan keramet-i tevafukıyeyi yazdırmak istiyor. En kolay bir çaresi, küçük bir defterde, her sahifesinde tefsirin bir sahıfesine mukabil, huruf-i hecanın (*elif* ve *tâ* ve saire) kaydedersiniz. Kolayını bulmazsanız kalsın.

Umum kardeşlerime birer birer ve bilhassa risaleler ile çok meşgul olanlara selâm ve dualar ederim ve dualarını beklerim.

Not: Emin ve Küçük Husrev ve Hafiz Tevfik selâm ve arz-ı hürmet ederler. Tahsin askere gitmiş.

Kardeşiniz
Said Nursî

285

(Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir şakirdi olan Yusuf'un bir fıkrasıdır.)

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۞ وَبِهٖ نَسْتَعِيْنُ

Rahîm ve Rauf ve Zü'l-Minen Hazretlerinin inayet ve lütuflarından olarak, tevbe ve ıstığfar gıbı kullarına ıhda

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla ve Onun yardımıyla

arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme, saygı duygusunu bildirme.
bilhassa: özellikle
dua: yalvarma, yakarış, niyaz
ehemmiyetli: önemli
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
huruf-ı heca: alfabe sırasına göre dizili harfler, sesli harfler.
ıhda: hediye etme, hediye verme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
ıstığfar: af dileme, affedilmeyi isteme.
kayd: yazıya geçirme, deftere yazma
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
mukabil: karşılık.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her bir
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rauf: çok esirgeyen, çok acıyan, çok merhametli, çok merhamet eden, ileri derecede şefkat ve merhamet sahibi olan Allah
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sahife: sayfa
sair: diğer, başka, öteki
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci
tahminen: tahminî olarak, yaklaşık olarak, aşağı yukarı
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup, bir daha işlememek üzere söz verme
umum: bütün, hepsi.
Zü'l-Minen: minnet sahibi, şükür edilmesi gereken

eylediği, miftah-ı kerem ve ihsana, çok günahkâr ve terbiyesiz olan ben sefil Yusuf Toprak, bütün fezayıh ve i'tisaflarıma rağmen, tevessül ettikçe bana fazlından verdiği mazhariyetin kıymetini takdir etmek, ona şükür eylemek şöyle dursun, bilâkıs küfran-ı nimet, defaatle nakz-ı ahıt, irtikâb-ı kizb ve hıyanet eylediğim için derin kasavete, kesif zulmete, müthiş dalâlete hakkıyla maruz kalan kalbimin, ruhumun aldığı müzmin ve münkıs yarayı tedavi çaresini taharrı yolunda aklımı, zevkimi kaybetmiş, âdeta çılgın bir hâle girmiştim.

Başvurduğum her tabîb-i manevîden aldığım ilâçlar yaramı tedaviye, aklımı iknaa, lehfemi iskâta kâfi gelmedi. Bizzarure[1] قُلْ يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ ayet-i celîlesinin mefhumuna tevessulen, me'lûf olduğum denaetlerden mütehassıl koyu lekelen kal' ve tathire ve tarik-ı hakta sebata muin olacak bir rehberi ararken, ortada hiç bir sebeb-i zahirî olmadığı hâlde, memleketimden Kastamonu'ya nefyim, şüphesiz, nefsime gıran gelmiş ve hatta yeis ve teessüfe kapılmıştım. Bilmiyordum ki bu nefyimle,

وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝[2] فَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا[3]

ayetlerinin sırrına mazhar edecek ve iltiyam-ı ümit imkânsız gördüğüm manevî yaralarımın tedavisine muktedir

1 De ki: Eye günahta aşırı giderek nefislerine zulmetmiş olan kullarım. (Zümer Suresi, 53.)
2. Belki sevmediğiniz şey hakkınızda hayırlıdır. Bazen de sevdiğiniz bir şey sizin için şer olur. Allah her şeyi bilir, siz bilmezsiniz. (Bakara Suresi, 216.)
3. Eğer siz onlardan hoşlanmayacak olsanız bile, olur ki sizin hoşunuza gitmeyen bir şeyde Allah pek çok hayır yaratır. (Nisâ Suresi, 19.)

adeta: sanki
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i celile: azim ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
bilâkıs: aksine, tersine.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen.
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
defaat: kereler, defalar, kezler, yollar.
denaet: alçaklık, aşağılık, adîlik.
fazl: alıcenaplık, ihsan, cömertlik.
gıran: bıktırıcı, usandırıcı.
günahkâr: günahlı, günah işlemiş.
hâl: durum, vaziyet.
iskat: susturma.
ıkna: razı etme, razı edilme.
i'tisaf: doğru yoldan ayrılma, sapıtma.
kafi: yeterli.
kal': ortadan kaldırma, silme.
kasavet: katılık.
kesif: koyu.
kıymet: değer.
kufran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme. Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükursuzluk.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
maruz: tesir altında.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazhariyet: elde etme, nail olma, kavuşma, şereflenme.
me'lûf: alışılmış, ülfet edilmiş.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana.
muin: yardımcı, muavin.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
mutehassıl: hâsıl olan, vücut bulan, meydana gelen, oluşan, üreyen.
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
müzmin: eskiyerek, yerleşmiş hastalık, sürekleşmiş, kronik.
nakz-ı ahıt: sözünden cayma, sözünde durmama, anlaşmayı bozma, anlaşmanın hükümlerine uymama.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefiy: sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
sebat: sabıt durma, kararlılık.
sebeb-i zahirî: görünürdeki sebep.
sefil: alçak, aşağılık.
sır: gizli hakikat.
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
taharrî: arama, araştırma.
takdir: kıymet verme, ölçme.
tarık-ı hak: hak ve hakıkat yolu.
tathir: temizleme, paklama.
teessüf: üzülme, acı duyma.
tevessül: başvurma, girişme.
tevessülen: başvurarak, girişerek, vesile sayarak, sebep tutarak.
yeis: umutsızlıkten meydana gelen üzüntü ve karamsarlık.
zulmet: karanlık.

doktorların ve yanlarındaki kuvvetli mualecenin eserini, varlığını ve ism-i Hayy ve Hakîm'in cilvesini şefkaten göstermek suretiyle, bana minnet üstünde minnet-i uhrevî yapmak içindir. Bu mülevves ahlâkımla ben neciyim ki, bu ihsan-ı azîme nail olayım diye şaştım. Fakat, lehülhamd ve'l-minne,

مَنْ طَلَبَنِي وَجَدَنِي ۞[1] وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۞[2]

يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا[3]

gibi işarat-ı celîle hatırıma gelmekle, bir derece müteselli oldum. Ey yaramın doktoru! Ve ey dalâlet uçurumunda yuvarlanan ruhumun halâskân! Ve ey İlâhî ve kudsî yolların rehberi.

Evvelden hiç muarefemiz yokken, seni kal'a üstünde ilk ve tesadufen gördüğümde "Dalâletten halâsın, Allah'ın rahmetine vüsulün en kısa yolu var mı?" diye sordum. "Çok kısa bir çare-i Kur'âniye vardır" diye buyurdunuz. Fakat dalâletim, gafletim, enaniyetim itibanyla bu kısa ve merdane cevaptaki hikmet-i azîme nebean-ı rahmete dikkat etmedim. Ruhuma ihanet ederek aldırmadım ve felâket-i maneviyede bir muddet daha kalmış oldum.

Vakta ki Risale-i Nur, hatta *Enhar-ı Nur* demesine şayeste olan mektuplardan yine tesadufen elime geçen bir nüshayı görünce ve münderecatındaki hakaika dalınca, inayet-ı Rabbanî, mu'cizat-ı Kur'ânî, himemat-ı Sübhanî, keramat-ı ruhanî eseri olmalıdır ki, kasî kalbime, asi ruhuma, gafil aklıma, mağrur vicdanıma, sakım

1- Kim istese, Beni bulur.

2- Mü'minler için Allah çok merhametlidir. (Ahzab Suresi, 43.)

3- Allah'ı çok bağışlayıcı, çok merhamedi bulur. (Nisâ Suresi, 110.)

asi: isyan eden, başkaldıran
cilve: İlâhî tecelliler
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evvel: önce
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsızlık.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
halas: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme.
halaskar: kurtarıcı
ihanet: hainlik, kötülük etme
İlâhî: seslenme, yakarış) Ey Allah'ım!
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
İsm-i Hakîm: Hakîm ismi, Cenab-ı Hakkın hikmetle faydalan takip ederek ış gören manasındaki ismi
ism-i Hayy: Cenab-ı Hakk'ın hayatı veren, diriten anlamındaki ismi
ışarat-ı Celile: büyük işaretler
kal'a: büyük hisar
kasî: katı, sert.
kudsî: mukaddes, yüce
lehü'l-hamd ve'l-minne: hamd ve minnet onun (Allah) içindir
mağrur: gururlu
merdane: mertçesine.
minnet: bir iyilik karşısında kendini manevî olarak borçlu hissetme, yük altında kalma
mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın mu'cizeleri
mualece: ilâç, ilâç yapma, ilâçlanma
muarefe: karşılıklı görüşme, tanışma, birbirini bilip tanıma
muddet: süre, zaman
mülevves: kirli, pis, karışık, düzensiz
münderecat: içindekiler
müteselli: teselli bulan, avunan.
nail: kavuşma, ulaşma, erme
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sakim: hasta, hastalıklı, doğru olmayan, hatalı
suretiyle: tarziyla, biçimiyle, yoluyla
şayeste: yakışır, yaraşır, uygun, layık, münasip
şefkaten: şefkat ederek, şefkat göstermek ve acımak suretiyle.
tesadufen: tesadüf olarak, rastgele
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
vüsul: kavuşma, ulaşma, erişme.

düşünceme "Tak!" diye bir tokmak vuruldu. Bir intibah halkası takıldı. Hemen düşündüm. Ulemanın midâd-ı aklâmı, şühedanın kanından mübecceldir ve

اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ ۞ [1] عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ [2]

gıbı hadisler ile Hazret-ı Isa'nın (AS) Havariyyuna, Hazret-i Muhammed'in (ASM) Ensara tekliflerini ve onların icabetini hatırladım.

Âdeta, fetret devrı denmeye seza olan bu zamanda, irsiyet-i Nübüvvet makamında, ilâ-i kelimetullah uğrunda maddeten uğraşan seyl-i dalâletle kapanmış olan rah-ı Hakka çığır açan, bir recul-i fedakâra iltihak ve muavenet etmek ve bu vesile ile fırsatı ganimet bilerek, zulümattan nura mazhar olmak luzumunu his ve intıkal ettim. Pek âdî bır mahlûk olduğum ve kalbime müstevlî, ağır dalâlet darbesi, kalın perdesi altında hasta bulunduğum için, fazileti maneviyatı anlamam. Zira, fazileti takdır edebilmek, fazileti bilmekle mumkundür. Yalnız bunca mesavi ve müteredd it hareketlerımle huzur-i samilerine lütfen kabulümde, yüksek ruhunuzdan yağan samımî şefkat, hakikî re'fet, halîmâne iltifat, kerîmâne hüsn-i kabulünüz beni birtakım ümıtlere, ihtıyârsız muhabbetlere sevk ve büyük sürurlara gark etti. Ancak Allah'ın en âciz, en aşağı, en günahkâr, en zalim bir mahlûkunu arkadaşlığına kabul ve tahammul eden, bir şahsıyet-ı alelâde olamayıp, kuvvetli, püştibâne fütur götürmez bir mesnede malik olmak lâzım geldığını teyakkun edebildım.

1 Âlimler Peygamberlerın varisleridir. (*Buhari* İlim 10, *Ebu Davud* İlim 1, *İbni Mâce* Mukaddime 17, *Darimi* Mukaddime 32, *Müsned* 5/196.)

2 Ummetimin âlimleri İsrailoğullarının peygamberleri gibidir. (Aduni, *Keşfu'l Hafâ* 2/64, *Tecrid-i Sarih Tercümesi* 1/107.)

adeta: sanki
adî: basit, bayağı sıradan
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
Ensâr: Hz. Peygambere yakınlık gösteren onu koruyup yardım eden Medineli Müslümanlar
fazilet: kışıyı ahlaklı iyi hareket etmeye yönelten manevi kuvvet, erdem
fetret: ikı peygamber arasında peygambersız geçen zaman
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezgınlık, usanma, usanç, bıkma
gark: daldırma, dalma, boğma
günahkâr: günahlı, günah işlemiş
hakıkî: gerçek.
halımane: halîm bır şekılde, yumuşak surette, yumuşak huylula ra yakışır bir tarzda, uysalca
Havariyyun: Havarıler, on ikı havarı. Hz. Isa'nın yardımcısı ve sahabesi olan on ikı kişinin hepsine birden verilen ısım
hüsn-ı kabul: iyi karşılamak, güzellikle kabul etmek, benimsemek.
İlâ-i kelimetullah: Allah'ın adını, Allah'ın birliğini yükseltme, yüceltme
icabet: kabul etme, kabul edilme
ihtıyarsız: irade ve istem dışı
iltihak: karışma, katılma
intıbah: uyanış
intıkal: anlama, kavrama
kerîmane: kerîmce, comertçe, bol ihsan ve ikram ile
maddeten: maddî olarak.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
makam: manevî mevki.
malik: sahip
maneviyat: mana alemine aıt olanlar, hisse ve inanca aıt şeyler
mazhar: nail olma, şereflenme
mesavi: kötü hâller, fenalıklar, seyyıeler
mesnet: dayanılacak şey, dayanak, dayanılan
muavenet: yardım
mübecced: azız, muhterem
müstevlî: istıla eden, her tarafı kaplayan, yayılan
müteredd it: tereddüt eden, kararsız
püştıban: dayanak, destek, payanda
rah-ı Hak: Hak yolu, Allah yolu
refet: esırgeme, koruma, acıma, merhamet, şefkat etme
ruh: karakter, yaratılış
samimî: içten, candan, gönülden, kalbı menfaatsız, rıyasız.
sevk: yönelıme, gönderme
seyl-i dalalet: dalâlet, sapıklık, sapkınlık, selı
seza: lâyık.
sürur: sevinç, mutluluk
şefkat: karşılıksız sevgi, beslıme, içten ve karşılıksız merhamet.
şüheda: şehıtler
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme
takdir: bır şeyın degerını, kıymetını, luzumunu anlama
teklif: önerme, önen
teyakkun: iyiden iyiye araştırıp, şüphesiz ve tam olarak bilme
ulema: âlımler, bilginler, ilım sahıplerı
vesile: fırsat, elvenşli hal
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulümat: karanlıklar

وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ ۞[1] وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا[2]

Rıyakârlık olmasın, selim fikrinizden, ciddî tavrınızdan, Kur'ân'a ittiba ve temessük yolundaki doğru irşadınızdan, hakikî sözlerinizden, samimî telkininizden, umumî hayırhah hissiyatınızdan kalbime, mecruh ruhuma uzanan tiğ-i şifa, neşter-i ümidin tesiriyle dilşad ve mutmain oldum. Türlü türlü evhamın açtıkları menfezlerden, rahnedar kalan ruhuma tamam ve muvafık buldum. Zira

وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۞[3] وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ ۞[4]
وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا ۞[5] وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ
إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۞[6] فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ ۞[7] وَنُنَزِّلُ
مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ ۞[8] هَٰذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ
لِلْمُتَّقِينَ ۞[9] تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۞[10] قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ
وَكِتَابٌ مُبِينٌ ۞[11] وَأَنَّ هَٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا ۞[12] فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ[13]

vesaire gibi hakıkatler dimağıma yerleşti.

Elbette bu keyfiyet bana hacc-ı ekber, rah-ı saadet, ömr-i ebed, tayr-ı devlet, enfal-i ganimet sebebi olunca sururumdan ne kadar kabarsam ve siz halâskâr ve hakîm-i derdime, ne kadar teşekkür ve izhar-ı mahmidet eylesem hakkım olmaz mı?

ciddî: ağırbaşlı, hâlleri sakin olan kişi
dilşad: sevinmiş, kalbi hoş olmuş, gönlü hoş
dimag: beyin, kafanın içi
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
haccü'l-ekber: en büyük hac.
hakıkat: gerçek, doğru.
hakikî: gerçek
halaskar: kurtarıcı
hayırhâh: herkesin iyiliğini isteyen.
hissiyat: hisler, duygular
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ittıba: tabi olma, uyma, itaat etme
keyfiyet: durum, nitelik
mecruh: yaralanmış, cerh olunmuş, yaralı
menfez: delik, aralık.
mutmain: gönlü hoş, içi rahat, emin, şüphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış.
muvafık: uygun, münasip.
ömr-i ebedî: ebedî hayat, sonsuz hayat, âhiret hayatı
rahnedar: zarara, ziyana uğrayan
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekâr
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
samimî: içten, candan, gönülden
selim: temiz, samimî.
sürur: sevinç, mutluluk.
telkin: oğut verme, fikir verme
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma
tesir: etki
umumî: genel
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri

1. Onun yoluna ulaştıracak vesilelerin arayın ve Onun yolunda cihad edin. (Mâide Suresi, 35.)
2. Onlar ise ne güzel arkadaşlardır! (Nisâ Suresi, 69.)
3. Onunla indirilmiş olan nura uyanlar... (A'raf Suresi, 157.)
4. Kitaba sımsıkı sarılanlara gelince... (A'raf Suresi, 170.)
5. Allah'ın ipine hep birlikte sımsıkı sarılın. (Âl-i İmran, 103.)
6. Her kim Allah'a sığınır ve Onun dinine yapışırsa, işte o küfre düşmekten korunup doğru yola ulaştırılmıştır. (Âl-i İmran Suresi, 101.)
7. Allah'a iman eden, hiç kopmayacak bir zincir-i nuraniye yapışır, temessük eder. (Bakara Suresi, 256; Lokman Suresi, 22.)
8. Biz Kur'ân'dan mü'minler için bir şifa ve rahmet olan şeyi indiriyoruz. (İsrâ Suresi, 83.)
9. İşte bu âyetler, insanlara hakikatı âşikâr gösteren bir beyan ve takvâ sahipleri için bir hidâyet, rehber ve öğüttür. (Âl-i İmran Suresi, 138.)
10. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. (Bakara Suresi, 187.)
11. Gerçekten size bir nur ve hakkı âşikâr kılıdıren bir kitap gelmiştir. (Mâide Suresi, 15.)
12. İşte benim dos doğru yolum budur. (En'âm Suresi, 187.)
13. Allah kendi rızasına uyanları selâmet yollarına erştir. (Mâide Suresi, 16.)

İşte bu vesiledir ki, beni Kur'ân dellâlına, Risale-i Nur müellifinin şakirtliğine tahsis ve kabul ettirmek gibi, âzim lütuflarına mazhar kılan Rabb-ı Rahîm'ime karşı, dünyada kaldığım ve imkân bulduğum müddetçe kalemimi, hayatımı bu uğurda istimal etmeye söz ve karar verdirdi. Fazlaca söz söylemeye salâhiyetim ve o mertebeye istihkakım olmadığından, şimdilik kısa kesiyorum. Hizmetiniz umumî ve müessir, amaliniz muvaffak, himmetiniz âlî ve daim, emeğiniz makbul, sa'yiniz meşkûr, hayatınız mes'ut, ömrünüz efzun, sıhhatiniz mahfuz olsun. Sonsuz minnettarlığımın kabulünü, manevî himmet ve teveccühünüzün devamını rica eder, nur ile meşgul, nurlu ellerinizi öperim, Efendimiz, Büyüğümüz. 15 Şubat 1359.

Talebe Namzedi Sefil
Yusuf Toprak

286

[Risale-i Nur'un istikbalde ehemmiyetli bir talebesi olan İhsan Sırrı'nın bir fıkrasıdır.]

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

Vâkıf-ı Esrar-ı Sübhan, Ferîd-i Bedîüzzaman, Esseyyid Saidü'l-Kürdî Hazretleri!

Huzur-ı samîine, esselâmü aleykum ey mürşid-i kâmil! Kemal-i tazimle hâk-i payinize yüzlerimi sürmeme ve mübarek ellerinizi takbil etmeme müsaadenizi yalvarırım.

1 Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

âlî: yüce, yüksek, ulu
amal: emeller, arzular, istekler
azîm: büyük, yüce
daim: devam eden, devamlı, sürekli
dellâl: ilan edici, hakka davet eden
efzun: fazla, çok, aşkın, ziyade
ehemmiyetli: önemli
ferîd-i Bedîüzzaman: benzersiz olan, zamanın güzeli
fıkra: parça, mektup, bölüm
himmet: manevî yardım, İhsan, lütuf
hizmet: görev, vazife
huzur-ı sâmî: yüksek huzur, saygıdeğer kimsenin yanı, katı
imkân: olabilirlik, olanak
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
istikbal: gelecek
İstimal: kullanma
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
mahfuz: korunmuş, gözetilmiş
makbul: kabul edilmiş, geçerli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme
mertebe: rütbe, paye
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
meşkûr: teşekkürle layık, teşekkür edilecek
minnettar: bir iyilige karşı minnet duyan
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müddet: süre, zaman
müellif: eser telif eden, yazan
müessir: tesirli
mürşid-i kâmil: en kâmil, en olgun irşat edici
müsaade: izin
namzet: aday
nur: Risale-i Nur eserleri
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak
Risale-i Nur: Nur Risalesi; Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sa'y: iş, çalışma, çabalama
salâhiyet: yetki, bir işi yapmaya veya işe karışmaya hakkı bulunma
sefil: alçak, aşağılık
sıhhat: sağlık, esenlik
şakirt: talebe, öğrenci
tahsis: has kılma, ayırma
takbil: öpme
talebe: öğrenci
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
umumî: genel
vâkıf-ı esrar-ı Sübhan: İlâhî sırları elde eden, haberdar olan
vesile: bahane, sebep

Bendeniz, şu ilticanamemi zat-ı âlînize sunan Saraç Ahmed Efendi fakirinizin oğluyum. Üstad-ı Kader'in, ezelde levh-i kazaya çizdiği yazılar hükmüyle mahkûm olmuş, zavallı bir avareyim.

Makam-ı Yusuf'da tâlîn cilvelerini takdir-i İlâhîye tam bir inkıyat ile seyretmekte iken, babamdan aldığım bir şefkatnamede zat-ı mürşidânenizin muhabbet-i manevîlerinin mübeşşiri olan selâmlannızı tebliğiyle, viran gönlüm şad ve bünyad edildi. Şu mazlum ânımı nurlandıran huzur-i manevînız müvacehesinde satırlarım gibi kapkara yüzümü, seyyiat-ı mazi ile a'mal-i kabîhamın nişanelerini gizlemeye muktedir olamamaktan mütevellit hicabımı setre kudretyâb olamadım.

Yolunu şaşırmış, nur-i hakikati görmekten mahrum, masivaperestlere Risale-i Nur ile destgir ve şefî olduğunuzu yıllardan beri bildiğim için, kapınıza boynumu uzatarak, hidayet yolcularınız meyanında yer alabilmek, emel-i halisânesiyle halka-i irşadınıza bütün ruhumla şitab ediyorum. Irşadat-ı âliyenize muhtaç bulunduğumu arz ederken cür'etimin nazar-ı affınıza mazhar buyurulmasına yalvarır, kemal-i tazimle mübarek ellerinizi takbil ve tevkir ile kesb-i şeref ve can eylerim, büyük murşidim, efendim hazretleri.

Bir gün zalimlere dedirir Hazret-i Mevlâ,
Tallâhi "lekad âserekâllahu aleynâ"!

Risale-i Nur Şakirtlerinden
İhsan Sırrı

arz. sunma bildirme.
avare. dağınık, perişan.
bunyad. yapılanma, yeniden yapılma
cilve. tecelli, görüntü
cür'et. cesaret etme, yüreklilik, yiğitlik.
destgir. elinden tutan, yardımcı olan, yardımcı
ezel. başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
hıcap. utanma, utanma duygusu, mahcubiyet.
hidayet. doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hükum. karar, emir, bir konuş veya kimse hakkında verilen karar
inkıyat. boyun eğme, bağlanma, teslim olma
kudretyab. gücü yetebilen, yapabilen, kuvvet ve kudreti olan
levh-i kaza. kaza levhası, olmuş ve olan şeylerin yer aldığı levha
mahkûm. kendine hükmolunan, hükümlü
mahrum. yoksun
mazhar. nail olma, şereflenme
mazlum. zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
meyan. ara, sıra, dönem
muhtaç. gerek duyan
muktedir. iktidarlı, gücü yeten
muvacehe. ön, karşı
mübarek. feyizli, bereketli, kutlu
mübeşşir. müjdeleyen, müjdeci, iyi haber vererek sevindiren.
mürşit. irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
mütevellit. den dolayı, den ötürü
nazar-ı afv. af nazarında, bağışlamada.
nişane. iz, eser, alâmet, belirti, emâre
nur-ı hakikat. hakıkat nuru, gerçeğin aydınlığı
Risale-i Nur. Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
setr. örtme, kapama, gizleme
setre. duz yakalı ve onu ilikli çuha ust giyecegi ceket.
şâd. sevinçli, neşeli, memnun, mutlu, bahtıyar
şakirt. talebe, öğrenci
şefi. suçluların bağışlanması için Allah'a yalvaran, şefaatçı
şitab. acele, sürat, çabukluk.
takbil. öpme
takdir-i İlahi. Allah'ın takdir, Allah'ın programlaması, kader
talî. kısmet, kader, baht, talih, kader
tebliğ. ulaştırmak, bildirmek
tevkir. hürmetle anma
Üstad-ı Kader. olan ve olacakları yazan ustad olan Allah
viran. yıkık, yıkılmış, harap
zalım. zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

287

[Küçük Hüsrev Mehmed Feyzi'nin bir fıkrasıdır.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ (3)

Kıymettar Üstadım, Efendim!

Çeşm-i imanımla kıldım, Risale-i Nur'a nazar
Yoktur ımkân yaza mıslin, efrad-ı beşer.

Bu ne elfaz, bu ne mana, bu ne üslûb-i hasen,
okudukça münceli olmakta, daim bir husûn.

Barekâllah, ey mukaddes nur-i Hûda,
Sendedır envar-i tevfık-i İlâhî, rûşena

Afıtabın nuru zaildir, bu nur eman verir,
Subh-i mahşerde uyûn-ı mü'mınîne incılâ.

Her harfi şem'a-i feyz-ı Ilâhî, cılveger,
Zevk alır baktıkça insan, bütün eşyadan geçer.

Eylıyor talım-i ıman-ı tahkıkı cümle âleme,
Kim okur sıdkla, iner feyz-i Rahman kalbine.

Hall eder tılsım-ı kâinatı, her harfi dünyaya değer,
İlm-i nâfıdır, yazılır ecr-ı cezil, tâ kıyamet bîkeder.

Hasılı, bıkcümle meknûzat-ı hıkmet-pervenn,
Her bırıdır ehlıne, bır âfıtâb-ı Haknüma.

afıtab-ı Haknuma: hakkı gösteren güneş, ışık saçarak gerçeğin görülmesini sağlayan güneş
afıtap: güneş
âlem: insanlar, halk.
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bikeder: kedersiz, üzüntüsüz.
bilcümle: bütün, hepsi
cıveger: cilve ve naz eden, cilveli
çeşm-i iman: iman gözü, imanlı bakış
daim: devam eden, devamlı, sürekli
ecr-i cezil: çok sevap, bol mükafat.
efrad-ı beşer: insanlığın ferdleri
ehlı: sahip, malik, yetki sahibi olan
elfaz: lafızlar, kelimeler
eman: emnıyet, korkusuzluk.
feyz-i Rahman: Rahman olan Allah'ın ilim ve irfanı bolca vermesi.
fıkra: parça, mektup, bolum
hall: çözme, çözülme, karışık bir meselenin içinden çıkma.
hasıl: sonuç, netice
husun: ilahi güzellik
ilm-i nafı: faydalı ilim.
ımkân: olabılırlık, olanak.
incıla: cilalanma, parlama
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakıtte yıkılıp mahvolması

1. Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun

kıymettar: kıymetli, değerli
mısl: benzer
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
muncelı: parlayan, parlak.
nazar: bakış, dikkat.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, şule
nur-i Hudâ: hıdayet verici olan Allah'ın nuru
Sem'a-i feyz-i Ilâhî: Allah'ın lutfu ve bağışıyla ışıldayan mum
sıdk: doğruluk.
subh-i mahşer: dırılış, mahşer sabahı, kıyamet günü
tılsım-ı kaınat: kâinatın tılsımı, evrenin gizli sırrı
uslûb-ı hasen: güzel uslup, güzel lisan
uyun-i müminin: müminlerin gözleri
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zail: sone eren, yok olan

Ilâhî bihakkı Esmaikel-Husna,
Tâ kıyamet münteşir olsun, uyûn-i ehl-i Hak bulsun cilâ.

Ey müellif-i Risale-i Nur, ger edersin iftıhar becadır,
Gıpta ederse cümle ihvanın sana, çok sezadır.

Çünkü eyledin iman-ı tahkike bir memer,
Elde ettin şah-ı eserle zuhr-ı yevmi'l-mefer.

Bilirim değilsin enbıyadan bir nebi, (HAŞİYE)
Lâkin elinde nedir bu nur-i muteber?

Feyzı yâ sen etme tatvıl-i kelâm,
Eyler elbet ehl-ı irfan, arz-ı tahsin-i eser.

Fakir talebeniz
Küçük Hüsrev Mehmed Feyzi

288

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ۞ [3] السَّلَامُ
عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ أَيَّامِ الْفِرَاقِ [4]

Azız, Siddık, Muhlıs, Halıs Kardeşim!

Evvelâ: Sizin bayramınızı ve nurlarla ciddî iştigalinizi ve daıma birinciliği Nur dersinde ve sadâkatinde muhafaza etmenizi, butun ruhucanımla tebrik ederim.

HAŞİYE: Mevlâna Camî, Mevlâna Celâleddin-i Rumî hakkında demış [1]
من همه گویم دہ وصف ان عالی جناب * نیست نیغمبر ولی دارد کتاب
Camî nin bu fikrasının mealine ışaret etmek istiyorum.

1- O yuce zatı tavsif etme konusunda ben ne soyleyeyim? Peygamber degildir fakat kitabı vardır.
2- Her turlu kusur ve noksandan münezzeh olan Allah ın adıyla.
3- Hiçbir şey yoktur ki Onu ovup Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi 44)
4- Allah ın selamı, rahmetı ve berekatı ayrılık gunlerinin dakikaları adedince uzerinize olsun.

azız: izzetli, muhterem, saygın
beca: yerinde, yerine, uygun, munasip
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cila: parlaklık.
ehl-ı irfan: irfan ehlı
enbıya: nebıler, peygamberler
evvela: oncelikle
fıkra: parça, mektup, bolum
ger: eğer
gıpta: ımrenme.
halıs: samımı, her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
haşiye: dipnot.
ıftıhar: gurur, ovunme.
ıhvan: kardeşler
Ilahı: seslenme (yakarış) Ey Allah ım!
iman-ı tahkiki: tahkiki iman, imana dair butun meseleleri inceleyip delil ve burhan ile inanma
iştigal: bir ışle ugraşma, meşgul olma
kıyamet: butun kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakıtte yıkılıp mahvolması.
meal: mana, anlam, mefhum.
memer: geçilecek yer, cadde, sokak, geçit yerı, yol geçıt.
muhafaza: koruma
muhlıs: ihlaslı, samımî, bir ışı hıç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası ıçın yapan
münteşir: neşredilmış, basılmış ve yayılmış
nebı: Allah ın elçısı, habercısı, peygamber, resul
Nur: Risale-i Nur eserleri
nur-ı muteber: geçerlı ılım, nur
sadakat: bağlılık, doğruluk.
seza: munasıp, uygun, yaraşır, şayan, şayeste.
sıddık: cok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şaheser: ustun eser, cok usrun degerde ve guzellikteki eser
talebe: oğrencı
tatvıl-ı kelam: sozu uzatma
uyun-ı ehl-i Hak: iman edenlerin gozlerı
zuhr-ı yevmi'l-mefer: hergun sıgınılacak yer

Sanıyen: Hiç merak etme, seninle muhabere manen devam eder. Bütün mektuplarımda "Aziz, sıddık kardeşlerim" dediğim zaman, muhlıs Hulûsî saff-ı evvel muhatapların içindedir.

Salisen: Nurlar pek parlak ve galibâne fütuhatı geniş bir dairede devam ediyor. Sırran tenevveret sırrıyla, perde altında daha ziyade işliyor. İki makine, bin ve beş yüz kalemli ikı kâtip olmasıyla, inşaallah zemin yüzünü de ışıklandıracak derecede ders verecek.

Kardeşim! Ben de senin fikrindeyim ki, Nur hizmeti ıçın kader-ı İlâhî senı gezdırıyor. En muhtaç yerlere sevk eder. Hususan, o havali, memleketim, güzel levha-ı hakıkatın lâhıkalarına geçirmek ıçın, Nur şakırtlerine gönderdik. O civarda Nurlarla alâkadar zatlara selâm. Biraderzadem Nihat'ın gözlennnden öperim. O da babasıyla beraber daima duamdadır.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Seni unutmayan hasta kardeşiniz
Said Nursî

289

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [3]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [4]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Umumunuzun hesabına Tahirî'yi gördüm ve kendi hesabımıza da, umumunuza tam bir Said ve canlı

1 Bâkî olan ancak Allah'tır.
2 Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla
3 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Sûresi, 44.)
4 Allah'ın selâmı, rahmeti, berekâtı ebediyen, daima üzerinize olsun.

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
civar: çevre, yöre, etraf
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
Evvelâ: öncelikle
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
galibane: üstün gelen, önde giden
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hizmet: görev, vazife
hususan: bilhassa, özellikle
inşaallah: Allah izin verirse
kader-ı İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kâtip: yazıcı
lâhika: ek, ilâve, zeyl, sonradan ilâve edilen, eklenen
levha-ı hakikat: hakikat levhası, gerçeği gösteren levha
manen: mana bakımından, manaca
merak: kuruntu, telâş, iç sıkıntısı, içdarlığı
muhabere: haberleşme
muhlis: ihlâslı, samimî, bir ışık, hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
muhtaç: gerek duyan
Nur: Risâle-i Nur eserleri
saff-ı evvel: birinci saf, başlangıç safı
Salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sevk: yöneltme, gönderme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sırran: sır olarak, gizlice, gizli olarak.
şakırt: talebe, öğrenci
umum: bütün, herkes
zat: kişi, şahıs
zemin: yer
ziyade: çok, fazla

bir mektup olarak gönderdim. Ve Sandıklı'dan Ethem Hocayla Mustafa Hoca bugün geldiler, Nurlu vazifelerine gittiler.

Sanıyen: Hulûsî Bey kardeşimiz Zulfıkar ve Sıracünnur'u ve sonra Sikke-i Gaybiye'yi istiyor. Nur santralı Sabrı muhabere etsin, göndermeye çalışsın.

Salisen: Risale-i Nur kendi kendine, hem dâhilde, hem hariçte intişar edip fütuhat yapıyor. En muannit dinsizleri de teslime mecbur ettiğini haberler alıyoruz. Yalnız, şimdilik bir derece ihtiyatın lüzumu olduğuna, hususan Beşinci Şua içinde bulunan *Siracünnur*, lâyık olmayan ellere verilmemelidir.

İmam-ı Alî (RA) Risale-i Nur'a, *Siracünnur* namı vermesi ve sırran tenevveret demesiyle işaret ediyor ki, *Siracünnur* perde altında daha ziyade tenvir edecek diye bir işaret-i gaybiye telâkki ediyoruz. Umumunuza selâm edeniz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

290

(3) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2) ۞ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

(4) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا

Azız, Sıddık, Muhlis Kardeşim ve Îman Hizmetinde Sebatkâr, Metîn Arkadaşım!

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.
2- Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.
3- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
4- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebediyen dalma üzerinize olsun.

azız: izzetli, muhterem, saygın.
dahil: içinde.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hariç: dışında.
hizmet: görev, vazife.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
iman: inanç, itikat.
İntişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
işaret-i gaybiye: gaypla ilgili işaret. Hz. Peygamber, muçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
layık: yakışan, yaraşır, yakışır.
metin: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhabere: haberleşme.
muhlis: ihlaslı, samimî, bir ışıhuç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan.
nam: ad, isim.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddüdsüz kabulleden.
sırran tenevveret: gizlice hizmeti yaygınlaştırma.
Siracünnur: Nurun lambası anlamında Risale-i Nur külliyatından bir eser.
telâkki: kabul etme, bir görüşle bakma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
umum: hep, herkes.
vazife: görev.
ziyade: çok, fazla.
Zülfıkar: RN'de bir eser.

Evvelâ: Kat'iyen bil, sen eski mevkiini Nur dairesinde tam muhafaza ediyorsun. Ve seninle muhabere hiç kesilmemiş. Ben kardeşlere yazdığım mektubumda "Aziz, sıddık" dediğim vakit, daima saff-ı evvelde Hulûsî de muhataptır. Senin bu ağır şerait altındaki nurlu hizmetlerine bin barekâllah deriz. Ve bu bîçare hasta kardeşine ettiğin çok yüksek duana binler âmin deyip, Allah senden razı olsun, sizi tebrik ederiz.

Saniyen: Lillâhilhamd, Nurların her tarafta fütuhatlan var. En ehemmiyetli yerlere sizin gibi kahramanlar gönderiliyor. O havalide ve Kars'ta Nurlarla alâkadar kardeşlere, hususan biraderzadem Nihad'a çok selâm ve selâmetlerine dua edip dualarını isteriz. Buradaki Nurcular size arz-ı hürmetle çok selâm ediyorlar.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Kardeşiniz ve Seni Unutmayan
Said Nursî

291

Aziz Kardeşim!

Beni merak etme. Cenab-ı Hakkın inayeti devam ediyor. Hem de, dünya madem geçer, meraka değmiyor. Sen her günde belki yirmi defa duada tahattur edilirsin.

S. A.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme, saygı duyduğunu bildirme
aziz: izzetli, muhterem, saygın
barekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
defa: kere, kez, yol
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli
evvelâ: öncelikle
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hizmet: görev, vazife
hususan: bilhassa, özellikle
inayet: yardım, ihsan, lütuf
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
Lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
madem: değil mi ki.
merak: kuruntu, telâş, iç sıkıntısı, içdarlığı
mevki: yer, makam
muhabere: haberleşme
muhafaza: koruma.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
saff-ı evvel: birinci saf, başlangıç safi
saniyen: ikinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
selâmet: kurtulma, selâmete çıkma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şerait: şartlar
tahattur: hatırlama, hatıra getirme

Nur'un makinistleri, Medresetüzzehra'nın faal, muktedir şakirtlerinden Terzi Mehmed, Halil İbrahim, masumların küçük kahramanlarından Talât ve arkadaşları, hem bizleri, hem bütün Nur Şakirtlerini memnun ettikleri gibi, inşaallah ileride bu memlekette, bu hizmet-i Nuriye ile çok büyük fayda ve netice verecekler. Sordukları mesele-i şer'iye ise, şimdiki mesleğimiz ve hâlimiz o meselelerde meşgul olmaya musaade etmiyor. Yalnız bu kadar var ki:

Ruhsat-ı şer'iye olan kasr-ı namaz ve takdim-tehir, vesaît-i nakliye bir kararda olmadığı için, onlara bina edilmez. Belki, kaide-i şer'iye olan kasr-ı namaz, sabit olan mesafeye bina edilebilir.

Eğer denilse ki: Tayyareyle ve şimendiferle bir saatte giden zahmet çekmiyor ki, ruhsata müstahak olsun.

Elcevap: Tayyare ve şimendiferde abdest alıp vaktinde namazını kılmak, yayan serbest giderlerden daha ziyade müşkülât bulunduğu için, ruhsata sebebiyet verir.

Her neyse, şimdilik bu kadar yazılabildi. Bu mesele-i şer'iyeyi ulema-i İslâm halletmişler, bize ihtiyaç bırakmamışlar. Şimdi hazır Doktor Hayri ve Terzi Mustafa, kendi hisselerine arz-ı hürmet ve selâm ederler.

Said Nursî

âlî: yüce, yüksek, ulu
arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme, saygı duyduğunu bildirme
bina etme: dayama, bir iddiayı bir şeye dayandırma
cihet: yön, sebep, vesile
dalâlet: azgınlık, sapıklık.
dehşetli: ürkütücü, korkunç
evlat: çocuklar
faal: çalışkan, gayretli
falde: fayda.
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
gerçi: her ne kadar ..
hâdise: olay
hal: durum, vaziyet.
hall: çözme, çözülme, karışık bir meselenin içinden çıkma
hanedân: köklü ve büyük aile
hisse: pay, nasip, kısmet.
hizmet: görev, vazife
hizmet-i nuriye: Risale-i Nur hizmeti
hüccet: delil
iftihar: gurur, övünme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse
irtibat: bağ, münasebet.
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kasr-ı namaz: namazın kısaltılması
kudsî: mukaddes, yüce
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mazhar: nail olma, şereflenme
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mensubiyet: mensup olma, bağlı oluş
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü
mesafe: uzaklık, uzunluk.
mesele: konu
mesele-i şer'iye: şer'î, şeriatle ilgili mesele
meslek: gidiş, usul, yol
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
mukaddemat: başlangıçlar
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
muvakkaten: geçici olarak.
musaade: izin
müstahak: hak eden, hak etmiş
müşkulat: müşküller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler
Nur: Risale-i Nur eserleri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhsat: izin, müsaade, icazet.
ruhsat-ı şer'iye: şeriatın ruhsatı, İslâmiyetin izin vermesi
sabit: durağan, değişmeyen, İspatlanmış
safî: samimî, hâlis, saf
samimî: içten, candan, gönülden
sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme. izzetli, muhterem, saygın
sır: gizli mana, çıkan anlam
şakirt: talebe, öğrenci
şimendifer: tren
takdim: öne geçirme, öne alma, önde tutma
tarz-ı hayat: hayat tarzı, yaşama şekli
tayyare: uçak.
taziye: baş sağlığı dileme, yakını ölen kimseyi teselli etme
te'hir: erteleme, sonraya bırakma
vesaît-i nakliye: nakil vasıtaları, ulaşım ve taşıma araçları
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَأَحْسَنَ عَزَاكُمْ وَأَعْطَاكُمْ صَبْرًا جَمِيلًا وَغَفَرَ
لِمَيِّتِكُمْ وَنَوَّرَ قَبْرَهُ بِنُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ وَجَعَلَهُ فِي قَبْرِهِ مُشْتَعِلًا
بِرِسَالَةِ النُّورِ بَدَلَ الْفَلْسَفَةِ السَّقِيمَةِ آمِينَ [3]

Aziz Kardeşim,

Bu hâdise dahi, Abdurrahman hâdisesi gibi bir hüccettir ki, bize şimdiki tarz-ı hayat yaramaz. Bize bu dünyada daha safî ve âlî ve kudsî bir hayat-ı masumâne ihsan edildiğinden, ona kanaat lâzımdı. Merhum Abdurrahman gerçi muvakkaten aldandı, fakat İstanbul'da Risale-i Nur mukaddematına büyük bir hizmeti var. Hem Onuncu Sözle tam kurtuldu, sonra gitti.

Merhum Fuad dahi, inşaallah Risale-i Nur'un feyziyle imanını kurtarmış ve mektubu dahi, senin dediğin gibi gösteriyor ve size ve hanedanınıza mensubiyetiyle, samimî iftiharı ve kuvvetli irtibatı, Risale-i Nur cihetiyle olduğunu hissettim. Ben size taziye vermek değil, belki hem onu hem sizi tebrik ederim ki, bu zamanın dehşetli ve dalâletli hayatından kurtuldu, daha masum ve çok bulaşmadan gitti. Ve size cennette lâyık bir evlât ve [4] وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ sırrına mazhar oldu. Ben şimdiye kadar merhum Molla Abdullah ile beraber Abdurrahman'ı ve

alakadar: ilgili, ilişki
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
dalır: alakalı, ilgili.
delil: kanıt, tanık, burhan
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ekser: en çok, daha ziyade
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halis: katışıksız, saf, duru
hanedân: koklu ve büyük aile.
hayat-ı masumâne: kötülükten uzak masumca bir hayat.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
ibka: devamlı kılma, sürekli kılma
ihtimal: olabilirlik
ilan: yayma, duyurma, bildirme
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse
maglup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
makam: yer, mevki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
misal: benzer, örnek
misillü: gibi, benzeri.
müberra: temize çıkmış, aklanmış, mustesna, azade.
müjde-i Kur'âniye: Kur'ân'ın müjdesi
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
safî: samimî, halis, saf
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: teşekkür
tabir: yorum, yorumlama
talebe: öğrenci.
tarz-ı hayat: hayat tarzı, yaşama şekli
vefat: ölüm
yad: anma
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme, iyilikle anma

1 Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla
2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı üzerinize olsun. Başınıza gelen bu musibetten dolayı size tahammul ihsan etsin ve sabr-ı cemîl versin. Mevtânızı affetsin. Kabrini iman ve Kur'ân nuruyla nurlandırsın ve onu felsefe-i sakîmeye bedel kabrinde Risale-i Nur'la meşgul kılsın.
4. Ebediyen yaşanmayacak çocuklar. (İnsan Suresi, 17.)

Ubeyd'i ekser dualarımda zikrettiğim gibi, merhum Fuad'ı dahi onlarla beraber her vakit yâd edeceğim, inşaallah.

Evet kardeşim, dediğin gibi, Fuad'ın (RH) mektubu aynen Abdurrahman'ın (RH) mektubu misillü, Risale-i Nur'un bir şule-ı kerametini gösteriyor. Yalnız, Abdurrahman'ın gayet halîs ve şimdiki tarz-ı hayattan ve tabirlerinden muberra, safî ifadesi onda yoktur. Eğer dunyada kalsaydı, mağlûp olmak ihtimali vardı.

Cenab-ı Erhamürrahimîn hem ona, hem Risale-i Nur hanedanına ve dairesine merhamet edip, onu rahmetine ve cennete aldı, mağlûp ettirmedi; Risale-i Nur'un küçük talebelen dairesindeki makamında ibka ettı. Hadsız şükrolsun ki, bu iki kahraman biraderzadelerim vefatlannın ilânnamelenyle, Risale-ı Nur Şakırtlen imanla kabre gireceklerine dair olan müjde-i Kur'âniyeye iki misal ve iki delil gösterdiler.

Benim tarafımdan Risale-i Nur'la alâkadar veya bizimle dost olanlara selâm ve duayla, Davud ve Nihad, iki Muhammed ve Abdülmecid ile beraber butun manevî kazançlarıma her gün hissedardırlar.

Kardeşiniz
Said Nursî

ayet: Kur'ân cumlesi.
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
beyan: anlatma, açıklama.
Cenab-ı Erhamürrahimin: Rahman ve Rahim olan Allah.
ciddiyet: ciddîlik.
cihet: yan, yon, taraf.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs, Abdülkadir-i Geylani Hazretlerinin nami.
hadim: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan.
himmet: manevî yardım, ihsan, lutuf.
hizmet: görev, vazife.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
hizmet-i kutsiye: mukaddes hizmet, kutsal hizmet.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
İzn-i İlahi: Allah'ın izni.
keramet: Allah'ın velî kullarında gorulen olaganustu haller veya tabiatustu hâdiseler.
muktezâ: gereği.
müjde-i Kur'âni: Kur'an'ın müjdesi.
nevi: çeşit.
nezaret: gözetme, bakma.
Risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bolum.
sebat: sabit durma, kararlılık.
sehiv: hata, yanlışlık.
sevk: yoneltme, gonderme.
silsile-i keramet: keramet silsilesi, kerametin zincirleme birbirini takip etmesi.
sule-ı keramet: olagan ustulük ışığı.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarz-ı hayat: yaşayış şekli.
tefsir: Yorum, şerh.

Onuncu Lem'a

Şefkat Tokatları Risalesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ اَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ وَاللّٰهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ[1]

ayetinin bir sırrını hizmet-i Kur'âniyede arkadaşlarımın beşeriyet muktezası olarak sehiv ve hatalarının neticesinde yedikleri şefkat tokatlarını beyan etmekle tefsir ediyor. Hizmet-i Kur'âniyenin bir silsile-i kerameti ve o hizmet-i kudsiyenin etrafında ızn-ı İlâhî ile nezaret eden ve himmet ve duasıyla yardım eden Gavs-ı Azamın bir nevi kerameti beyan edilecek. Tâ ki, bu hizmet-i kudsiyede bulunanlar, ciddiyetlerinde, hizmetlerinde sebat etsinler.

Bu hizmet-kudsiyenin kerameti üç nevidir.

Birinci nevi: O hizmeti ihzar etmek ve hadimlerini o hizmete sevk etmek cihetidir.

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Herkes hayır olarak ne işlemiş, kötülük olarak ne işlemişse, kıyamet gününde hepsini onun de hazır bulur. O zaman ister ki, işlediği kötülüklerle kendisi arasında büyük bir mesafe bulunsun ve onu görmesin. Allah sizi kendisinden gelecek bir azaptan sakındırıyor. Çünkü Allah kullarına çok şefkatlidir. (Âl-i İmran Suresi, 30.)

aksi: ters, zıt
bertaraf: bir yana çekme, ortadan kaldırma
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
def: kovma, uzaklaştırma
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezgınlık, usanma, usanç, bıkma
Gavs-ı Azam: velilerin en büyüğü Abdülkadir Geylanî'nin lakabı
hadisat: hadiseler, olaylar
hâdise: olay
halis: katışıksız, saf, duru
halisen: halis olarak, halis ve katıksız olduğu halde, hilesizce.
haşiye: dipnot
hizmet: görev, vazife
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
hizmet-i kudsiye: kudsî hizmet.
hususî: özel
ilgfal: yanıltma, gafiete düşürerek kandırma, aldatma.
ihmal: boşlama, önemsememe
intıbah: uyanış
izn-i İlâhî: Allah'ın izni, müsadesi
kanaat: inanma
kerametî: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hadiseler
maksat: kasdedilen şey, gaye
mâni: engel, manâ, set
mesela: örneğin
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
sair: diğer, başka, öteki.
sevk: yöneltme, gönderme
silsile-i kerametî: birbirini ardınca gelen olağanüstü durumlar
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şer: kötülük.
talik: başka bir zamana bırakma, erteleme
zecr: önleme, yasak etme, yasaklama.

İkinci kısım: Mânileri bertaraf etmek ve muzırların şerrini def edip, onları tokatlamaktır.

Bu iki kısmın hâdiseleri çoktur, hem çok uzundur.[HAŞIYE] Başka vakte talîkan, en hafif olan üçüncü bir kısımdan bahsedeceğiz.

Üçüncü kısım şudur ki: Hizmette halisen çalışanlara fütur geldiği vakit şefkatli bir tokat yerler, intîbaha gelerek yine o hizmete girerler. Bu kısmın hâdisatı, yüzden fazladır. Yalnız yirmi hâdiseden on üç-on dördü şefkatli tokat yemişler, altı yedisi zecir tokatı görmüşler.

BİRİNCİSİ

Bu bîçare Said'dir. Her ne vakit hizmete fütur verir, neme lâzım deyip hususî, nefsime ait işlerle meşgul olduğum zaman tokat yemişim. Hem de kanaatim geliyor ki, ihmalimden tokat yedim. Çünkü, hangi maksadım beni iğfale sevk etmiş ise, onun aksiyle tokat yerdim. Sair halis arkadaşlarımın da yedikleri şefkat tokatları, dikkat ede ede, benim gibi, hangi maksat için ihmal etmişse, onun aksiyle şefkat tokatlarını yediklerinden kanaatimiz gelmiş ki, o hâdiseler, hizmet-i Kur'âniyenin kerametindendir.

Meselâ, bu bîçare Said, Van'da ders-i hakaik-ı Kur'âniye ile meşgul olduğum miktarca Şeyh Said Hâdisatı

HAŞİYE: Meselâ din muhalîflerinin, (Halk Partisi) Nur Talebelerine verdikleri azap ve sıkıntı ve ihanetlerden, kendileri dünyada daha ziyade cezasını çektiler, ayrıntı gördüler.

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aksi: ters, zıt.
cihet: sebep, vesile, mücip bahane.
ders-i hakaik-i Kur'aniye: Kur'an'ın hakikat dersleri.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezgınlık, usanma, usanç, bıkma.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hadisat: hadiseler, olaylar.
halis: katışıksız, saf, duru.
harabe: eski binaların yıkıntısı.
hizmet: görev, vazife.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti.
hürmet: saygı.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ispat-ı vücut: hazır bulunma.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azızlık.
maksat: kasdedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram.
menfa: nefyolunan yer, sürgün yeri.
menfi: nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün.
musallat: çok fazla, rahatsız eden, fazlasıyla üzerine giden ve sataşan.
muvakkat: geçici.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
münafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu.
müstesna: kaide dışı, kural dışı.
nefiy: sürme, sürgün etme, sürgün etme, cezalandırarak, başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme, sürgün.
nefiy: sürgün etme.
nefs: kendi, şahıs.
talebe: öğrenci.
talîkan: bırakarak, erteleyerek.
teennî: acele etmeden, dikkatli ve düşünerek davranma.
vaktaki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
vaziyet: durum.
vesvese: şüphe, ışkıl, kuruntu, tereddüt, kalbe gelen asılsız, kötü ve sınsı düşünce.

zamanında vesveseli hükûmet, hiçbir cihette bana ilişmedi ve ilişemedi. Vakta ki neme lâzım dedim, kendi nefsimi düşündüm, ahiretimi kurtarmak için Erek Dağında harabe mağara gibi bir yere çekildim. O vakit sebepsiz beni aldılar, nefyettiler; Burdur'a getirildim.

Orada yine hizmet-i Kur'âniyede bulunduğum miktarca –o vakit menfîlere çok dikkat ediliyordu– her akşam ispat-ı vücut etmekle mükellef olduklan hâlde, ben ve halıs talebelerim müstesna kaldık. Ben hıçbır vakit ispat-ı vücuda gitmedim, hükûmeti tanımadım. Oranın valisi, oraya gelen Fevzi Paşaya şikâyet etmiş. Fevzi Paşa demiş: "Ona ilişmeyiniz, hürmet edinız." Bu sözü ona söylettiren, hizmet-i Kur'âniyenin kudsiyetidir. Ne vakit nefsimi kurtarmak, yalnız ahiretimi düşünmek fikri bana galebe etti, hizmet-i Kur'âniyede muvakkat fütur geldi; aksi maksadımla tokat yedim. Yani, bir menfadan diğerine, Isparta'ya gönderildim.

Isparta'da yine hizmet başına geçtim. Yirmi gün geçtikten sonra bazı korkak insanların ihtarlarıyla, "Belki bu vaziyeti hükûmet hoş görmeyecek, bir parça teenni etsen, daha iyi olur" dediler. Bende tekrar yalnız kendimi düşünmek hatırası kuvvet buldu. "Aman, halklar gelmesin" dedim. Yine o menfadan dahı üçüncü nefiy olarak Barla'ya verildim.

Barla'da ne vakit bana fütur gelmişse, yalnız kendımı düşünmek hatırası kuvvet bulmuşsa, bu ehl-i dünyanın yılanlarından, münafıklarından bırısı bana musallat

aksı: ters, zıt
arzu: istek, heves, niyet.
aza: uye
daire-i esbap: sebepler dairesi, sebep ve kanunlann bulundugu yer olan maddî âlem, fiillerin, işlerin oluşların sebeplere baglandıgı alem.
ehl-ı dünya: butun dusunce ve hareketi dünya ya aıt olan
esbap: sebepler, vasıtalar
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hıçe sayan, feda eden
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezgınlık, usanma, usanç, bıkma
güya: sanki, sozde
hâdise: olay
helal: bagışlama, alacagından vaz geçme
hilafına: zıddına, tersine, aksine.
hizmet-ı Kur'anıye: Kur'an hizmeti
hudut: gueydogu sınır bolgesi
içtihat: fikır, kanaat, goruş açısı
idare: geçim
ispat-ı vücud: varlığını gosterme, surgunde olanlann gunluk olarak kendilennı karakola gostermeleri
iştirak: katılma, ortak olma
maksat: kast, amaç, düşunce
menfaat: fayda
muallim: ders veren, ögretmen
mühim: onemli, ehemmıyetli
peder: baba
revaç: ragbet, kıymet, değer
rey: oy
saadet-ı dünyeviye: dunya ile ılgılı saadet, dunya hayatındakı mutluluk, dunya saadeti
sâfi: samımî, hâlıs, saf
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
talebe: ogrenci
tasrih: açık, açık söyleme, açıktan açıga bıldırme, açıkça anlatma
temin: sağlama
teşebbüs: girişim, bır ışı yapmak ıçın harekete geçme
uhrevi: ahirete dair, ahirete aıt.

olmuş. Bu sekiz senede seksen hâdiseyi, kendi başımdan geçtiği için hikaye edebilirim. Usandırmamak için kısa kesiyorum.

Ey kardeşlerim, başıma gelen şefkat tokatlarını söyledim. Sizlerin de başınıza gelen şefkat tokatlarını, izin verirseniz ve helâl etseniz, söyleyeceğim. Gücenmeyiniz. Gücenen olursa ismini tasrih etmeyeceğim.

İKİNCİSİ

Öz kardeşim ve en birinci ve yüksek ve fedakâr bir talebem olan Abdülmecid'in Van'da güzel bir evi vardı. İdaresi yerinde, hem muallim idi. Hizmet-i Kur'âniyenin daha revaçlı bir yeri olan hududa gitmekliğim için arzumun hilâfına olarak teşebbüs edenlere, içtihadınca, güya menfaatim için iştirak etmedi, rey vermedi. Güya, ben hududa gitseydim, hem hizmet-i Kur'âniye siyasetsiz, safî olmayacak, hem onu Van'dan çıkaracak idiler diye iştirak etmedi. Maksadının aksiyle şefkatli bir tokat yedi. Hem Van'dan, hem o güzel evinden, hem memleketinden ayrıldı. Erganı'ye gitmeye mecbur kaldı.

ÜÇÜNCÜSÜ

Hizmet-i Kur'âniyenin pek mühim bir azası olan Hulûsî Bey, Eğirdir'den memlekete gittiği vakit, saadet-i dünyeviyeyi tam zevk ettirecek ve temin edecek esbap bulunduğundan, bir derece sırf uhrevî olan hizmet-i Kur'âniyede fütura yüz göstermeye daire-i esbap hazırlandı. Çünkü, hem çoktan görmediği peder ve

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: istek, heves, niyet.
cami: toplu namaz kılınan yer, mescit.
ciddiyet: ciddîlik.
çendan: gerçekten.
daire-i esbap: sebepler.
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma, usanç, bıkma.
hizmet: görev, vazife.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
icat: sonradan getirilen, eklenen.
içtihat: fikir, kanaat, görüş açısı.
İhlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın giderilmesi.
lâyetezelzel: sarsılmaz.
men: yasak, etme, engelleme.
müsallat: fazlasıyla üzerine giden, rahatsız eden, aşırı derecede satışan, sık sık rahatsızlık veren.
müvakkaten: geçici olarak.
münafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rütbe: askerlerin ve polislerin sahip olduğu resmî derece, mevkı.
saadet-i dünyeviye: dünyaya ait mutluluk.
sevk: yöneltme, gönderme.
suret: biçim, şekil, tarz.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şeref: onur, haysiyet.
Şuhur-ı Selâse: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan.
taraftar: benimseyen, isteyen.
usûl: tertip, düzen.
valide: ana, anne.
vaziyet: durum.

validesine kavuştu, hem vatanını gördü, hem şereflı, rütbeli bir surette gittiği için dunya ona guldu, güzel göründü. Hâlbuki hizmet-i Kur'âniyede bulunana, ya dünya ona küsmeli veya o dünyaya küsmeli, tâ ihlâsla, ciddiyetle hizmet-i Kur'âniyede bulunsun.

İşte, Hulûsî'nin kalbi çendan lâyetezelzel idi. Fakat bu vaziyet onu fütura sevk ettiğinden, şefkatli tokat yedi. Tam bir iki sene bazı münafıklar ona musallat oldular. Dunyanın lezzetini de kaçırdılar. Hem dunyayı ondan, hem onu dünyadan küstürdüler. O vakit vazife-i maneviyesindeki ciddiyete tam manasıyla sarıldı.

DÖRDÜNCÜSÜ

Muhacir Hafız Ahmed'dir. O kendisi söylüyor.

Evet, ben itıraf edıyorum ki, hızmet-ı Kur'âniyede ahiretim nokta-i nazarında içtihadımda hata ettim. Hizmete fütur verecek bir arzuda bulundum. Şefkatlı, fakat şıddetli ve keffaretli bir tokat yedim. Şöyle ki:

Üstadım yeni icatlara[HAŞIYE] taraftar olmadığı için –benim camiim onun komşusudur– Şuhur-i Selâse geliyor, camiimi terk etsem, hem ben çok sevap kaybediyorum, hem mahalle namazsızlığa alışacak. Yeni usul yapmazsam, men edileceğim. İşte bu içtihada göre ruhum kadar sevdiğim Üstadımın muvakkaten başka bir köye gitmesini arzu ettim. Bilmedim ki, o yerini değiştirse, başka bir memlekete gitse, hizmet-ı Kur'âniyeye muvakkaten fütur

HAŞİYE: Yanı, Turkçe ezan gibi şeair-i İslâmiyeye muhalif bid'atlardır.

âhıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: istek, heves, niyet.
avdet: geri gelme, dönüş.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cuz: kısım, parça.
dava: mahkeme toplantısı, duruşma, celse.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya.
futur: zayıflık, gevşeklik, bezgınlık, usanma, usanç, bıkma.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kın.
hısse: pay, nasip.
hizmet-ı Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
husus: mevzu, konu.
hukmünde: değerinde, yerinde.
hüküm: yürürlük.
ıfa: ödeme, yerine getirme.
ıhbar: haber verme, bildirme.
ıhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
katî: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
lillahılhamd: Allah'a hamdolsun ki.
musibet: felâket, belâ, ansızın gelen belâ, dert, sıkıntı.
muvakkaten: geçici olarak.
mukellef: sorumlu ve yükümlü olan.
nokta-i nazar: görüş, düşünce.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
Şuhur-ı Selâse: mubarek üç aylar: recep, şaban, ramazan ayları.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tebrie: beraat ettirme, beraat hukmü.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
teşebbüs: girişim, bır ısı yapmak ıçın harekete geçme.
ümitvar: umıtlı, umutlu, uman, umıdlı olan.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı Hazretlerının, özel ısım yerıne geçen bir sıfatı: öğretıcı, öğretmen.
vazife-i maneviye: manevî yada ımanla ılgılı görev, ış.
vekalet: yerine bakma, yerine geçme.
vekâleten: vekâlet yoluyla, bırısıne vekil olarak, başkası adına.
zaruret: muhtaçlık, şıddetlı ıhtıyaç ıçınde olma.

gelir. Tam o sıralarda ben tokat yedim. Şefkatli, fakat öyle dehşetli bir tokat yedim ki, üç aydır daha aklım başıma gelmedi. Fakat, lillâhilhamd, Üstadımın kat'î ıhbarıyla, ona ihtar edilmiş ki, o musibetin her dakikası bir gün ibadet hükmünde olduğunu rahmet-i İlâhiyeden ümıtvar olabiliriz. Çünkü, o hata bir garaza binaen değildi. Sırf ahiretimi düşünmek noktasında o arzu geldi.

BEŞINCİSİ

Hakkı Efendi'dır. Şimdı burada olmadığı ıçin Hulûsî'ye vekâlet ettiğim gibi, ona da vekâleten denm ki.

Hakkı Efendi talebelik vazıfesini hakkıyla ıfa ederken, ahlâksız bır kaymakam geldi. Hem Üstadına, hem de kendine zarar gelmemek için, yazdıklannı sakladı. Muvakkaten hizmet-i Nuriyeyı terk etti. Birden bir şefkat tokatı manasında bin lirayı vermeye mükellef olacak bir dava başına açıldı. Bir sene o tehdit altında kaldı. Tâ geldi, burada görüştük, avdetinde hizmet-i Kur'âniyeye talebelik vazıfesıne gırdı. Şefkat tokatının hükmü kalktı, tebrie ettı.

Sonra Kur'ân'ı yenı bır tarzda (HAŞİYE) yazmak hususunda talebelere bir vazife açıldı. Hakkı Efendi'ye de hisse verildi. Elhak, o hıssesine sahip çıktı. Bır cuz'ü güzel yazdı. Fakat derd-i maişet zaruretiyle kendini mecbur bilip, gızlı dava vekâletıne teşebbus ettı. Bırden bır şefkat tokadı daha yedi. Kalemi tutan parmağı muvakkaten kırıldı. "Bu parmakla hem dava vekâleti yapmak, hem

---

HAŞİYE: Tevafuk mu'cızesinı gösterır bir surette demektır.

Rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmetı kullanna ıkramı.
hizmet-ı Nuriye. Risale-i Nur hizmetı
derd-i maişet: geçım derdı
banknot. kagıt bır lıra
bedel: yerine, adına, namına
dair: alakalı, ılgılı
gayet: son derece
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmetı
huruf: harfler
hukmüne: yerine, değerine
hukûm: karar, emır
İ'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu cızeliği
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
İnşaallah: Allah ızın verırse
İstınaden: ıstınat ederek, dayanarak
ıtımat: dayanma, guvenme.
kese: cep, kasa.
kudsı: mukaddes, yüce.
lısan-ı mana: mana dılı, mana lısanı
mühim: önemlı, ehemmıyetlı
mülahaza: düşunme, tefekkur, düşunce
nefs: kötu vasıflan kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç
razı: rıza gosteren, kabul eden
sadaka: Allah rızası ıçın ıhtıyaç sahıbı fakırlere yapılan yardım
sadakat: bağlılık, dogruluk.
safi: samımi, hâlıs, saf
Şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet
tab: kıtap basma
teşebbus: gırışım, bir ışi yapmak ıçın harekete geçme.
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî Hazretlerinin, ozel ısım yerine geçen bir sıfatı; ogretıcı, ogretmen
vekâlet: yerine bakma, yerine geçme
zıya: kayboıma

Kur'ân'ı yazmak olmayacak" diye, lisan-ı mana ile ihtar edildi. Dava vekâletine teşebbüsünü bilmediğimiz için, parmağına hayret ediyorduk. Sonra anlaşıldı ki, kudsî, safî hizmet-i Kur'âniye, gayet temiz, kendine mahsus parmaklan başka işe karıştırmak istemiyor.

Her ne ise... Hulûsî Bey'i kendim gibi bildim, ona bedel konuştum. Hakkı Efendi de aynen onun gibidir. Eğer benim vekâletime razı olmazsa, kendi tokatını kendi yazsın.

ALTINCISI

Bekir Efendi'dir. Şimdi hazır olmadığı için, ben, kardeşim Abdulmecid'e vekâlet ettiğim gibi, onun itimat ve sadakatine itimadım ve Şamlı Hafız ve Süleyman Efendi gibi bütün has dostlanmın hükümlerine, bildiklerine istinaden diyorum ki:

Bekir Efendi Onuncu Sözü tab etti. İ'caz-ı Kur'ân'a dair Yirmi Beşinci Sözü yeni huruf çıkmadan tab etmek için ona gönderdik. Onuncu Sözün matbaa fiyatını gönderdiğimiz gibi, onu da göndereceğiz diye yazdık. Bekir Efendi, benim fakr-ı hâlimi düşünüp matbaa fiyatı dört yüz banknot kadar olduğunu mülâhaza ederek ve kendi kesesinden vermek, belki Hoca razı olmaz diye, onun nefsi onu aldattı. Tab edilmedi. Hizmet-i Kur'âniyeye mühim bir zarar oldu. Iki ay sonra dokuz yüz lira hırsızların eline geçti. Şefkatli ve şiddetli bir tokat yedi. İnşaallah, zıyaa giden dokuz yüz lira, sadaka hükmüne geçti.

Arabî: Arapça
arzu: istek, heves, niyet.
cihet: yan, yön, taraf
cüz: kısım, parça
düstur: kanun, kural, esas.
evvel: önce
fakr-ı hâl: fakirlik durumu
fevkalâde: olağanüstü
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezgınlık, usanma, usanç, bıkma
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı
gururkârâne: gururlu bir şekilde
harekat: hareketler, davranışlar
hatt: yazı, el yazısı
hatt-ı Arabî: Arap harfleriyle yazılan yazı.
hizmet: uğraşma, çalışma
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
hodbîn: kendini düşünen, bencil.
hükmünde: değerinde, yerinde
İhlal: yer gösterme, yerleştirme, yer verme, halel getirme, bozma, sakatlama, sağlamlığına zarar verme
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İhtilât: karışıp görüşme, beraber yaşama
İktisâd: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kemal-i ihlas: ihlasın mükemmel oluşu, mükemmel ve kusursuz samimiyet, ihlas
Lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
lisan-ı mana: sözün anlamı
lîvechillah: Allah için, Allah namına, Allah aşkına.
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyüklük taslayan
mağrurane: gururlu bir şekilde, kendini beğenerek.
maruz: uğramak, etkilenmek.
mühim: önemli, ehemmiyetli
riayet: uyma, gözetme
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sâir: diğer, başka, öteki
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şekvâ: şikayet.
taksim: bölme, paylaştırma
tarz: biçim, şekil, suret.
tebyiz: müsveddeyi temize çekme, beyaza çekme.
tedbir: idare etme, önlem, çare
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tesvid: yazı ile karalama, müsvedde yapma
vaziyet: durum

YEDİNCİSİ

Şamlı Hafız Tevfik'tir. O kendisi diyor:

Evet, itiraf ediyorum ki, ben bilmeyerek ve yanlış düşünerek hizmet-i Kur'âniyede fütur verecek harekâtım sebebiyle iki şefkatli tokat yedim. Şüphem de kalmadı ki, bu tokat o cihetten geldi.

Birincisi: Lillâhilhamd, benim hatt-ı Arabiyem Kur'ân'a bir derece uygun bir tarzda ihsan edilmişti. Ustadım en evvel üç cüz bana yazdırmakla sair arkadaşlarıma taksim etti. Kur'ân yazmak iştiyakı, risalelenn tebyiz ve tesvidindeki hizmetime arzumu kırdı. Hem Arabî hattı bulunmayan sair arkadaşlara tefevvuk edeceğim diye, gururkârâne bir tavırda bulundum. Hatta Üstadım yaziya ait bir tedbir bana söylediği vakit, "Bu iş bana aittir," o vakit dedim. "Ben bunu biliyorum, ders almaya ihtiyacım yoktur" gibi mağrurâne söyledim. İşte bu hatama göre, fevkalâde hiç hatıra gelmeyen bir tokat yedim. En az Arabî hattı olan bir kardeşime (Hüsrev'e) yetişemedim. Bizler bütün hayret ettik. Şimdi anladık ki; o bir tokattır.

İkincisi: Ben itiraf ediyorum ki, hizmet-i Kur'âniyedeki kemal-i ihlâs ve sırf livechillâh için hizmeti, iki vaziyetim ihlâl ediyordu. Şiddetli bir tokat yedim. Çünkü ben bu memlekette garip hükmündeyim, garibim. Hem, şekva olmasın, Ustadımın en mühim bir dusturu olan iktısada ve kanaate riayet etmediğimden, fakr-ı hale maruzum. Hodbin, mağrur insanlarla ihtilâta mecbur olduğumdan

binaen: -den dolayı, bu sebepten
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
defa: kere, kez, yol
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, ahireti düşünmeyen
esbap: sebepler, vasıtalar
fakr-ı hâl: geçim darlığı, fakirlik.
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma, usanç, bıkma
hakaik-i Kur'aniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikat: gerçek, doğru
hatt-ı Arabiye. arapça yazma
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihsan. bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ikaz: uyarı
inşaallah: Allah izin verirse
istifade: faydalanma, yararlanma
kanaat. inanma.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemal-i ihlâs. tam bir samimiyet.
Kur'ân-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kusur: suç, kabahat
layık. yakışan, yaraşır, yakışır
maattteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
meal: mana, anlam, mefhum
mübeyyiz: tebyiz eden, musveddelen temize çeken kimse, katip
müruvvetkarane: mertçesine, yiğitçesine, comertçe, iyilikle, iyilik severlikle
müsevvit. başkasının temize çekecegi musveddeyi yazan, karalama yapan.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, şule
pürkusur: çok kusurlu
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
ruh-i hizmet: hizmetin ruhu, özü
suret: biçim, şekil, tarz.
şeytan-ı cinni ve insi: cinler ve insanlar taifesinden olan şeytanlar
tabasbus: yaltaklanma, kendini küçülterek begendirmeye çalışma
tasannu: yapmacık.
tekdir: azarlama
temelluk: dalkavukluk, yaltaklanma
tezellül: alçalma, küçülme
vaziyet. durum
yabani: yabancı, uzak
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulmet: karanlık.

–Cenab-ı Hak affetsin– müruvvetkârâne bir surette riyaya ve tabasbusa da mecbur oluyordum. Üstadım çok defa beni ikaz ve ihtar ve tekdir ediyordu. Maatteessüf, kendimi kurtaramıyordum. Hâlbuki, Kur'ân-ı Hakîmin ruh-i hizmetine zıt olan bu vaziyetimden şeytan-ı cinnî ve insî istifade etmekle beraber, hizmetimize de bir soğukluk, bir fütur veriyordu.

İşte ben bu kusuruma karşı şiddetli –fakat inşaallah şefkatli– bir tokat yedim. Şüphemiz kalmadı ki, bu tokat, o kusura binaen gelmiş. O tokat da şudur:

Sekiz senedir ben Üstadımın hem muhatabı, hem müsevvidi, hem mübeyyizi olduğum hâlde, sekiz ay kadar Nurlardan istifade edemedim. Bu hale hayret ettik. Ben de ve Üstadım da, "Bu neden böyle oluyor?" diye esbap arıyorduk. Şimdi kat'î kanaatimiz geldi ki, o hakaik-ı Kur'âniye nurdur, ziyadır. Tasannu, temelluk, tezellül zulmetleriyle birleşemiyor. Onun için, bu nurların hakikatlerinin mealı benden uzaklaşıyor tarzında bulunarak bana yabanî görünüyor, yabanî kalıyordu. Cenab-ı Haktan niyaz ediyorum ki, bundan sonra Cenab-ı Hak bana o hizmete lâyık ihlâs ihsan etsin, ehl-i dünyaya tasannu ve riyadan kurtarsın. Başta Üstadım olarak kardeşlerimden dua rica ediyorum.

Pürkusur

Şamlı Hafız Tevfik

bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
Cenab-ı Hak: Allah (c.c)
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak.
çendan: gerçekten.
dair: alakalı, ilgili.
deruhte: üstüne alma, yüklenme, kendini vazifeli bilme
dirayet: zeka, anlayış, inceliklen kavrayış
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen
elim: çok dert ve keder veren, çok acı veren, acıklı
emel: ümit, umma.
eyvah: Yazık, heyhat!"
hadise: olay
Hakaik-i Kur'âniye: Kur'ân'ın ifade ettiği gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
halvethane: yalnız başına oturulup ibadetle vakit geçirilen yer
hanedan: kökü ve büyük aile
hukmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: yerine, değerine
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma
ilm-i cifir: cifir ilmi, harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim.
inşaallah: Allah izin verirse
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
istimzac: birinin ne düşünüdüğünü yoklama, bir şeyin açıklanmadan önce nasıl bir tesir yapacağını anlamaya çalışma, fikir öğrenmeye çalışma, nabız yoklama
ıştırak: katılma, ortak olma
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme
ittihaz: edinme, kabul etme
kafi: yeterli
karip: yakın
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek
Kur'an-ı Hakim: herşeyi ile hikmetli Kur'an
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
manevi: manaya ait, maddî olmayan
maruz: uğramak, etkilenmek.
merak: kuruntu, telâş, ıç sıkıntısı, içdarlığı
meslek: gidiş usul, tarz.
mevki: yer, makam.
miftah: açan alet, anahtar
muallim: ders veren, öğreten, talim eden, hoca, öğretici, öğretmen
muhim: önemli, ehemmiyetli.
muştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
muthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç
nazar: bakış, nezdinde.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten
Nur: Risale-i Nur eserleri.
ruh-ı hizmet: hizmetin özü
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünnetu, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şeref: onur, haysiyet.
şeytan-ı cinnî ve insî: insan ve cinlerden şeytan vazifesi yapanlar
talebe: öğrenci
tasannu: yapmacık
temelluk: dalkavukluk, yaltaklanma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, rastantılar, birbirine uygun gelişler
tezellül: aşağılanma
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinin özel isim yerine geçen bir sıfatı, öğretici, öğretmen
zat: kişi, şahıs
zıruzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

SEKİZİNCİSİ

Seyranî'dir. Bu zat, Husrev gibi Nura müştak ve dirayetli bir talebemdi. Esrar-ı Kur'âniyenin bir anahtarı ve ilm-i cifrin mühim bir mıftahı olan tevafukata dair Isparta'daki talebelerin fikirlerini istimzaç ettim. Ondan başkaları, kemal-ı şevkle iştirak ettiler. O zat başka bir fikirde ve başka bir merakta bulunduğu için, iştirak etmemekle beraber, beni de kat'î bildiğim hakikatten vazgeçirmek istedi. Cidden bana dokunmuş bir mektup yazdı. "Eyvah!" dedim. "Bu talebemi kaybettim." Çendan fikrini tenvir etmek istedim. Başka bir mana daha karıştı. Bir şefkat tokatını yedi. Bir seneye karıp, bir halvethanede (yani hapiste) bekledi.

DOKUZUNCUSU

Büyük Hafız Zühtü'dür. Bu zat, Ağrus'taki Nur Talebelerinin başında nazırları hükmünde olduğu bir zaman, sünnet-i seniyeye ittiba ve bid'alardan ıçtinabı meslek ittihaz eden talebelerin manevî şerefini kâfî görmeyerek ve ehl-i dünyanın nazarında bir mevki kazanmak emeliyle mühim bir bid'anın muallimliğini deruhte etti. Tamamıyla mesleğimize zıt bir hata işledi. Pek müthiş bir şefkat tokadını yedi. Hanedanının şerefini zirüzeber edecek bir hâdıseye maruz kaldı. Fakat, maatteessüf, Küçük Hafız Zühtü, hiç tokada istihkakı yokken, o elîm hâdise ona da temas etti. Belkı, inşaallah, o hâdise onun kalbini dünyadan kurtarıp tamamıyla Kur'ân'a vermek için bir ameliyat-ı cerrahıye-ı nafıa hukmüne geçer.

ameliyat-ı cerrahıye-ı nafıa: faydalı cerrahı ameliyat
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
binaen: den dolayı
Cenab-ı Hak: Allah
dair: alâkalı, ilgili.
deruhte: üstüne alma yüklenme
dirayet: incelikden kavrayış beceriklilik.
dua: Allah'a yalvarma niyaz
ehl-i dünya: dünya adamı ahireti düşünmeyen
elîm: elem verici
emel: ümit, şiddetli arzu.
esbap: sebepler
esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın sırları
fikir: düşünce
fütur: gevşeklik usanç.
hadise: olay
hakalk-ı Kur'aniye. Kur'ân'ı ait olan ve ondan gelen gerçekler
hakikat: gerçek
hâl: durum
hanedan: kökten asil ve büyük aile
hayret: şaşkınlık.
hükmünde: yerinde
hükmune geçmek: yerine geçmek
içtınap: çekinme, kaçınma
İhlas: samimiyet.
ıhsan: ıkram etme lutuf
ilm-i cifr: harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim
insi: insan cinsinden
inşaallah: Allah ızın verirse manasında bir dua
istıfade: faydalanma
istıhkak: hak etme
istımzaç: fikir öğrenmeye çalışma nabız yoklama
iştirak: ortak olma katılma
ittıba: tabi olma uyma
ittıhaz: edinme
kafi: yeterli.
kanaat: inanma görüş
kat'ı: kesin
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek
kusur: ozur kabahat.
maatteessüf: üzülerek.
manevi: manaya ait.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesir altında bulunan uğrama
meal: mana mefhum
meslek: gidiş tutulan yol
mevki: makam
mıftah: anahtar
muallim: öğretmen öğretici
muhatap: kendisine söz söylenilen
mübeyyız: müsveddeleri temize çeken
mühim: önemli.
müsevvit: müsveddeyi yazan
müştak: iştiyaklı arzulu
nazar: bakış düşünce
nazır: nezaret eden bakan.
niyaz: yalvarma, dua
nur: Risale-i Nur
pürkusur: çok kusurlu
rıca: niyaz etme
riya: ikiyüzlülük
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hâl söz tavır ve tasvipleri.
şefkat: acıma merhamet dolu sevgi
şeref: manevî büyüklük.
şeytan-ı cinnî: görünmeyen, cinnî şeytan
şiddet: sertlik katılık
talebe: öğrenci
tarz: biçim suret
tasannu: yapmacık.
temas etmek. değmek dokunmak, bulaşmak.
tevafukat. tevafuklar uyguniklar
yabancı: vahşi yabancı.
zat: kişi şahıs
zıt: ters ziya ışık nur
zıruzeber: paramparça
zulüm: eziyet.

ONUNCUSU

Hafız Ahmed (RH) namında bir adamdır. Bu zat, risalelerin yazmasında üç sene teşvikkârâne bir surette bulunuyordu ve istifade ediyordu. Sonra ehl-i dünya zayıf bir damarından istifade etti. O şevk zedelendi, ehl-i dünyaya temas etti; belki o cihette ehl-i dünyanın zararını görmesin, hem onlara sözünü geçirsin ve bir nevi mevki kazansın ve dar olan maişetine bir sühulet olsun. İşte, hizmet-i Kur'âniyeye o suretle, o yüzden gelen fütur ve zarara mukabil iki tokat yedi. Biri: Dar maişetiyle beraber beş nüfus daha ilâve edildi; perişaniyeti ehemmiyet kesb etti. İkinci tokat: Şeref ve haysıyet noktasında hassas ve Hatta bir tek adamın tenkit ve itirazını çekemeyen o zat, bılmeyerek bazı dessas ınsanlar onu öyle bir surette kendilerine perde ettiler kı, şerefi zırüzeber oldu, yüzde doksanını kaybetti ve yuzde doksan adamı aleyhine çevirdi. Her ne ıse, Allah affetsın, belki ınşaallah bundan intibaha gelır, yine kısmen vazıfesine döner.

ON BİRİNCİSİ

Belki nzası yok diye yazılmadı.

ON İKİNCİSİ

Muallım Galib'dir (RH). Evet, bu zat, sadıkane ve takdirkârâne risalelerin tebyizinde çok hizmet etti ve hiçbir müşkulât karşısında zaaf gostermedi. Ekser günlerde geliyordu, kemal-ı şevkle dınlıyordu ve istınsah ediyordu. Sonra kendıne, otuz lıra ücret mukabılınde umum

aleyh: karşı karşıt.
cihet: yan, yon, taraf
dessas: desise eden, aldatıcı oyuncu, hileci
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-ı dunya: dunyaya bağlı dunya adamı, ahireti duşunmeyen
ekser: çok, çok.
futur: zayıflık, gevşeklık, bezgınlık, usanma, usanç, bıkma
hassas: duygusal, alıngan
haysiyet: itıbar
hizmet: uğraşma, çalışma
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hızmetı
ınşaallah: Allah ızın verırse
intıbah: uyanış
istıfade: faydalanma, yararlanma
ıstınsah: nushasını yazma, omeginı çıkarma, kopya etme
itiraz: direnme, karşı koyma
kemal-ı şevk: tam ve kusursuz bır istek.
kesb: kazanma.
kısmen: kısmi olarak, bazı yonden
maişet: geçim, geçınme
mevki: yer, makam.
muallim: ders veren, öğretmen
mukabil: karşılık olarak, karşılıgında
muşkulat: muşkıller, guçlukler, zorluklar
namı: ad, ısım
nevi: çeşıt
nufus: aile ferdı, kışı
perişanıyet: perişanlık, karışık ve dagınık olma, acınacak halde bulunma
rıza: razı olma, hoşnutluk.
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bağımsız bolum
sadıkane: sadık olarak, dogruluk uzenne
suret: bıçım, şekıl, tarz
sühulet: parıca, maddi açıdan kolaylık.
şeref: onur, haysıyet.
şevk: şıddetlı arzu, aşırı istek ve heves
takdirkarane: takdir edene yakışır şekılde takdir ederek.
tebyiz: musveddeyı temıze çekme, beyaza çekme.
tenkit: eleştırme.
teşvikkârâne: teşvik edene yakışır şekılde teşvik ederek, isteklendirerek, şevke getirerek.
umum: butun, herkes
vazife: gorev
zaaf: zayıflık, kuvvetsızlık
zat: kışı, şahıs
zırüzeber: altust, karmakarışık, darmadagın.

Sözler'i ve *Mektubat*'ı yazdırdı. Onun maksadı, memleketinde neşretmek ve hem hemşehrilerini tenvir etmekti. Sonra bazı düşünceler neticesinde risaleleri tasavvur ettiği gibi neşretmedi, sandığa bıraktı. Birden elîm bir hâdise yüzünden bir sene gam ve gussa çekti. Risalelerin neşri ile ona adavet edecek resmî birkaç düşmanlara bedel, zalım, insafsız çok düşmanları buldu, bir kısım dostlarını kaybetti.

ON ÜÇÜNCÜSÜ

Hafız Halid'dir (RH). Kendisi der:

Evet itiraf ediyorum, Üstadımın hizmet-i Kur'âniyede neşrettiği âsârın tesvidinde hararetli bir surette bulunduğum zaman, mahallemizde bir cami imamlığı vardı. Eski kısve-i ilmiyemi, sarığı bağlamak niyetiyle muvakkaten o hizmete fütur verip, bilmeyerek çekildim. Maksadımın aksiyle şefkatli bir tokat yedim. Sekiz dokuz ay imamlık ettiğim hâlde, müftünün çok vaatlerine rağmen, fevkalâde bir surette, sarığı saramadım. Şüphemiz kalmadı ki, o kusurdan bu şefkatli tokat geldi. Ben Üstadımın hem bir muhatabı, hem bir müsevvidi idim. Benim çekilmemle tesvit hususunda sıkıntı çekmişti. Her ne ise, yine şükür ki, kusurumuzu anladık ve bu hizmetin de ne kadar kudsî olduğunu bildik. Ve Şah-ı Geylânî gibi arkamızda melek-i sıyanet gibi bir Üstad bulunduğuna itimat ettik.

Ez'afü'l-ibad
Hafız Halid

adavet: düşmanlık, husumet.
aksi: ters zıt.
asar: eserler
bedel: yerine, adına, namına
camii: toplu namaz kılınan yer, mescit.
elîm: çok derd ve keder veren, çok acı verici, acıklı
ez'afu'l-ibâd: halkın kulların en zayıfı
fevkalâde: olağanüstü
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma, usanç, bıkma.
gam: keder, üzüntü.
gussa: keder, kaygı, tasa, gam
hâdise: olay
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli
hizmet: görev, vazife
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
husus: mevzu, konu.
imam: namazda kendisine uyulan, Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi
itimat: dayanma, güvenme
kısve-i ilmiye: ilmî kısve, ilim adamlarına, hocalara ait elbise, ilmî kıyafet.
kudsî: mukaddes, yüce.
kusur: suç, kabahat.
maksat: kast, amaç, düşünce
mektubat: Risale-i Nur Külliyatının dört büyük kitabından birinin adı
muvakkaten: geçici olarak.
müftü: İl ve ilçelerde din işlerine bakan ve dinî meselelerle ilgilenen görevli kimse.
müsevvid: başkasının temize çekeceği müsveddeyi yazan, karalama yapan
neşr: yayım, yayın
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili.
Risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
suret: biçim, şekil, tarz.
Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdulkadir Geylânî
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: teşekkür
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tesvid: yazı ile karalama, müsvede yapma
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin, özel isim yerine geçen bir sıfatı; öğretici, öğretmen
vaad: söz verme, ahd.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

ON DÖRDÜNCÜSÜ

Üç Mustafa'nın küçücük üç tokat yemeleridir.

Birincisi: Mustafa Çavuş (RH) sekiz senedir bizim hususî küçük camie, hem sobasına, hem gaz yağına, hem kibritine kadar hizmet ediyordu. Hatta gaz yağını ve kibritini sekiz senedir kendi kesesinden sarf ettiğini sonra öğrendik. Cemaate, hususan Cuma gecelerinde, gayet zarurî bir iş olmayınca geri kalmıyordu. Sonra ehl-i dünya onun safvet-i kalbinden istifade ederek dediler ki:

"*Sözler*'in bir kâtibi olan Hafızın sarığına ilişecekler. Hem gizli ezan muvakkaten terk edilsin. Sen kâtibe söyle, cebir görmeden evvel sarığı çıkarsın."

O bilmiyordu ki, hizmet-i Kur'âniyede bulunan birisinin sarığını çıkarmaya dair sözü tebliğ etmek, Mustafa Çavuş gibi yüksek ruhlulara pek ağırdır. Onların sözlerini tebliğ etmiş. O gece rüyada ben görüyordum ki, Mustafa Çavuş'un elleri kirli, kaymakam arkasında olarak odama geldi. İkinci gün ona dedim:

"Mustafa Çavuş, sen bugün kimle görüştün? Seni, elin mulevves bir surette kaymakamın arkasında gordum."

Dedi: "Eyvah! Bana boyle bir soz, muhtar soyledi, 'Kâtibe söyle.' Ben arkasında ne olduğunu bilmedim."

Hem aynı gün bir okkaya yakın gaz yağını camie getirmiş. Hiç vuku bulmayan, o gün kapı açık kalmış, bir

cebir: zor, zorlama, baskı yapma
cemaat: topluluk
dair: alakalı, ilgili
ehl-i dünya: dunyaya bağlı dunya adamı, ahireti duşunmeyen
evvel: once
eyvah: Yazık, heyhat!"
gayet: son derece
hizmet: gorev, vazife.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
hususan: bilhassa, ozellikle.
hususî: özel.
istifade: faydalanma, yararlanma
kâtip: yazan yazıcı.
kese: cep, kasa
muhtar: koy veya mahallelerin idari işlerini yuruten halkın seçtiği kimse.
muvakkaten: geçici olarak
mülevves: kirli, pis, karışık, düzensiz
okka: dort yüz dirhemden oluşan bir ağırlık ölçüsü, binmi 1283 gram
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
rüya: uyku sırasında gorulen şey, uyku sırasında zihinde geçen hayaller, misalî âlem, düş
safvet-i kalb: kalbin safiligi, temizligi, halisligi, fikir ve niyetinde hiçbir garazı ve kotu gayesi olmama, temiz kalbli olma hâli.
sarf: harcama.
suret: biçim, şekil, tarz
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
vuku: olma, meydana gelme
zarurî: zorunlu.

keçi yavrusu içeriye girmiş, büyük bir adam gelmiş, keçi yavrusunun seccademe yakın bıraktığı müzehrefatı yıkamak için, ibnkteki gaz yağını su zannedip bütün o gaz yağını, temızlik yapıyorum dıye, camiin her tarafına serpmiş Acaiptir kı, kokusunu duymamış Demek, o mescit lisan-ı hâl ile Mustafa Çavuş'a dıyor "Senin gaz yağın bize lâzım değil Ettiğin hata ıçin gaz yağını kabul etmedim" dıye işaret vermek için o adama koku ışittirilmedi Hatta o hafta içinde, Cuma gecesinde ve birkaç muhim namazda, o kadar çalıştığı hâlde cemaate yetişemiyordu. Sonra ciddî bir nedamet, bir ıstığfar ettıkten sonra safvet-ı asliyesini buldu.

İkinci Mustafa'lar: Kuleönü'ndeki kıymettar, çalışkan muhim bir talebem olan Mustafa ıle, onun çok sadık ve fedakâr arkadaşı Hafız Mustafa'dır (RH). Ben bayramdan sonra, ehl-ı dunya bıze sıkıntı verip hızmet-ı Kur'âniyeye fütur vermemek için, "Şımdilik gelmesinler," dıye haber gondermiştım "Şayet gelecek olurlarsa birer birer gelsinler " Hâlbuki bunlar, üç adam bırden, bir gece geldıler Fecırden evvel hava müsaitse gıtmek niyet edildi Hıç vuku bulmadığı bir tarzda, hem Mustafa Çavuş, hem Süleyman Efendi, hem ben, hem onlar, zahır bır tedbırı düşunemedik, bize unutturuldu Her birimiz ötekine bırakıp ıhtiyatsızlık ettik. Onlar fecırden evvel gıttıler. Öyle bır fırtına onları iki saat mütemadıyen tokatladı ki, bu fırtınadan kurtulamayacaklar dıye telâş ettım. Şımdıye kadar bu kışta ne öyle bir fırtına olmuş ve ne de bu kadar kımseye acımıştım. Sonra Suleyman'ı, ıhtıyatsızlığının

acayip çok tuhaf ve anlaşılmaz seyler
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Muslumanlar topluluğu
ciddî gerçek olarak, hakıkaten
ehl-ı dünya dunyaya bağlı dunya adamı ahıreti dusunmeyen
evvel once
fecr sabah namazı vaktı sabaha karşı gunes dogmadan once ufkun dogusu tarafından gorunen aydınlıgı
fedakâr kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan feda eden
fütur: zayıflık gevşeklik bezgınlık, usanma usanç bıkma
haber bılgı bılgılendırme
hizmet-i Kur'âniye Kur'an hızmetı
ibrık toprak veya madenden yapılmış kulplu ve emzıklı su kabı
ıhtıyat tedbırlı hareket etme
ıstıgfar af dileme, affedilmeyı isteme
kıymettar kıymetlı değerlı
lisan-ı hâl gorunuş ve duruşu ile ifade etmek
lisan-ı hal hal dılı bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi
mescit: namaz kılınacak yer camı ibadet edılecek yer
mühim onemlı ehemmıyetlı
müsait elverşlı, uygun muvafık
mütemadıyen surekli olarak devamlı
muzahrefat pıslık supruntu
nedamet pışmanlık
niyet bır ısı yapmayı once-den dusunme
sadık dogru gerçek, sozunde vaadinde ısınde dogru olan
safvet-i asliye: hakıkatte olan temizlik saflık
seccade uzerinde namaz kılınan kucuk kılım veya halı namazlık
talebe: oğrencı
tarz bıçım şekıl
tedbır onlem yol çare
vuku olma gerçekleşme meydana gelme
zahir açık, âşikar

cezası olarak arkalarından gönderip, sıhhat ve selâmetlerini anlamak için gönderecektim. Mustafa Çavuş dedi: "O gitse, o da kalacak. Ben de onun arkasından gıdıp aramak lâzım. Benim arkamdan da Abdullah Çavuş gelmek lâzım." Bu hususta "Tevekkelna alâllah" dedik, intizar ettik.

Sual: Has dostlarınıza gelen musibetleri, tokat eseri deyip hizmet-i Kur'âniyede fütürları cihetinde bir itap telâkkı ediyorsun. Hâlbuki size ve hizmet-i Kur'âniyeye hakikî düşmanlık edenler, selâmette kalıyorlar. Neden dosta tokat vuruluyor, duşmana ılışılmıyor?

Elcevap: [1] اَلظُّلْمُ لَا يَدُومُ وَالْكُفْرُ يَدُومُ sırrınca, dostlarını hataları, hizmetimizde bir nevi zulum hükmune geçtiği için, çabuk çarpılıyor. Şefkatli tokat yer, aklı varsa intıbaha gelir.

Düşman ise, hizmet-i Kur'âniyeye zıddıyeti, mümanaatı, dalâlet hesabına geçer. Bilerek veya bilmeyerek hizmetimize tecavüzü, zındıka hesabına geçer. Küfür devam ettiği için, onlar ekseriyetle çabuk tokat yemiyorlar.

Nasıl kı küçuk kabahatlen işleyenlenn, nahıyelerde cezalan verilir, büyük kabahatleri de büyük mahkemelere gönderilir; öyle de, ehl-ı ımanın ve has dostların hükmen küçuk hataları, çabuk onları temizlemek için, kısmen dunyada ve sür'aten venlır. Ehl-ı dalâletın cinayetlen o kadar büyuktür kı, kısacık hayat-ı dünyeviyeye cezalan sığışmadığından, mukteza-ı adalet olarak, âlem-ı bekadakı

cihet: yon, sebep, vesile
cinayet: bu derecede ağır suç
dalalet: azgınlık, sapıklık
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı- yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
ehl-i iman: ınananlar, ıman sahıplen
ekseriyetle: daha ziyadesıyle, çoklukla, çogunlukla
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezgınlık, usanma, usanç, bıkma
hayat-ı dunyeviye: dunyaya aıt olan hayat.
hizmet: görev, vazıfe
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmetı
husus: mevzu, konu
hukmen: hukum yoluyla, hukmunde ve değerınde olarak.

1. Zulum devam etmez, fakat kufur devam eder.

hükmüne: yerine, degerine.
Ihtiyat: tedbırlı hareket etme.
Intıbah: uyanış
intizar: bekleme, gozleme
itap: azarlama, tersleme, paylama, rencıde etme
kısmen: kısmî olarak, bır kısım
Küfür: ımansızlık, dınsızlık.
mukteza-i adalet: adaletın gerektırdıgı
mümanaat: manı olma, engelleme
nahıye: idarı teşkılâtdanmada kaza ile koy arasındakı kademe, bucak
nevi: çeşıt.
selâmet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma
sıhhat: sağlık, esenlık.
sır: gizlı mana, çıkan anlam
Sual: soru
sür'aten: sur'at bakımından, hız yonunden
şefkat: karşılıksız sevgı besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
tecavüz: saldırma
telâkkı: kabul etme, bır gorusle bakma
zıddıyet: bırbınne muhalıf zıt olma halı
zındıka: dınsızlık, ınancsızlık.
zulum: haksızlık, ezıyet, cefa, ışkence

Mahkeme-i Kübraya havale edildiği için, ekseriyetle burada cezaya çarpılmıyorlar.

İşte, hadis-i şerifte [1] اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ mezkûr hakikate dahi işaret ediyor. Yani, dünyada şu mü'min, kısmen kusuratından cezasını gördüğü için, dünya onun hakkında bir dâr-ı cezadır. Dünya, onların saadetli ahiretlerine nispeten bir zindan ve cehennemdir. Ve kâfirler, madem cehennemden çıkmayacaklar; hasenatlarının mükâfatlarını kısmen dünyada gördükleri ve büyük seyyiatları tehir edildiği cihetle, onların ahiretine nispeten dünya cennetleridir. Yoksa, mü'min bu dünyada dahı kâfirden manen ve hakikat nokta-ı nazarında çok ziyade mes'uttur. Âdeta mü'minin imanı, mü'minin ruhunda bir cennet-i maneviye hükmüne geçiyor; kâfirin küfrü, kâfirin mahiyetinde manevî bir cehennemi ateşlendiriyor.

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1- Dünya mü'minin zindanı, kâfirin cennetidir. (Müslim, Zühd: 1; Tirmizî, Zühd, 16; İbni Mâce, Zühd, 3; Müsned, 2/197, 323, 3/89, 485.)

2- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

âdeta: sanki.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
cennet-i maneviye: manevî manen cennet.
cihet: yan, yön, taraf
dâr-ı ceza: yapılan her şeyin iyi veya kötü işlerin karşılığının verildiği ceza ve mükafat yeri.
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikat: gerçek, doğru.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hükmünde: yerine, değerine.
iman: inanç, itikat.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
madem: değil mi ki.
mahiyet: nitelik, tabiat, iç yüz, esas.
Mahkeme-i Kubra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesut: saadetli, bahtlı, bahtiyar, kutlu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mü'min: iman eden, inanan.
mükafat: ödül.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
seyyiat: suçlar, günahlar.
te'hir: erteleme, sonraya bırakma.
zindan: hapishane.
ziyade: çok, fazla.

YENİ ASYA
NEŞRİYAT
Gulbahar Caddesi, Gunay Sokak, No 4
34212 GUNEŞLI, ISTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

E-POSTA : risalemur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

Copyright © Her hakkı mahfuzdur.

ISBN 978-975-525-410-1 (Takım)
ISBN 978-975-525-384-8 (Emirdağ Lâhikası)

ÜRÜN KODU: 1159

(YEDİNCİ BASKI)

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A Ş

ISTANBUL
ARALIK 2013

İçindekiler

Takdim **23**

Bediüzzaman Said Nursi Kimdir **25**

TAKDİM **29**

Bu lâhika mektupları –ki Yirmi Yedinci Mektuptur– Risale-i Nur'un ilk telifi ile başlayıp devam edegelmiştir

S NO	KONU	SAYFA
1.	Eğer bu adamın dünya ıştıhası ve siyasete meyli olsaydı, hiç imkânı var mı ki, bir tereşşuhatı ve emarelen bulunmasın?	37
2.	Benim derslerim, bilâistisna, bütün hükûmetin ve adliyenin eline geçmiş, bir gün cezayı mucip bir madde bulunmamış	39
3.	Ehl-i imanı dalâlet-i mutlakadan kurtarmak için, lüzum olsa, dünyevî hayat gibi, uhrevî hayatımı da feda etmek bir saadet bilirim	42
4.	Ankara Ehl-i Vukufunun ittifakla verdikleri raporun suretidir	44
5.	Denizli Mahkemesi ittifakla verdiği karar suretidir	46
6.	Kendi kendime bir hasbihâldir	48
7.	Adliye Vekiliyle ve Risale-i Nur'la alâkadar mahkemelerin hâkimleriyle bir hasbihâldir	54
8.	Beni merak etmeyiniz. Ben her zahmette bir eser-i rahmet ve bir lem'a-i inayet gördüğümden, sıkılmıyorum	59
9.	Bu vatanın belâlardan muhafazası için Risale-i Nur bir kat'î vesiledir	61
10.	Şehit merhumun berzahta okumasıyla mesrurâne meşgul olduğu...	62
11.	Sizin gayet mübarek ve cennet meyveleri gibi şirin hediyelerinizi ve Denizli cihetindeki beşaretinizi aldım	63
12.	Yirmi seneden ben sabredip sükût eden bir mazlumun sekvasını dinlemenizi istiyorum	65
13.	Heyet-i Vekileye ve Milletvekillen Riyasetine cüz'î fakat ehemmiyetli bir maruzatımdır	68
14.	Bana hizmet eden küçücük bir Risale-i Nur Talebesinin çoklar namına sorduğu sualine cevaptır	72
15.	Beni bu sekizinci defadaki zehirlendirmeleri dahi yine akım kaldığını size beşaret veriyorum	76
16.	Hazret-i Risaletin bir derece, bir cihette âlem-i şahadete teşrifinin umum kâinatça ve bütün asırlarda nazar-ı ehemmiyette ve rahmeten lilâlemin olduğunu ispat etti	79
17.	Onlar şahsımla meşgul olmaları Risale-i Nur'un bir derece serbestiyetine ve intişarına faldedir	80
18.	Hem manevî, hem maddî birkaç cihette sorulan bir suale mecburiyet tahtında bir cevaptır	82

S NO	KONU	SAYFA
19.	"Tevafukla bu keramet nasıl kat'î sabıt oluyor?" diye kardeşlerımızden bırının sualıne kuçuk cevaptır	84
20.	Rısale-ı Nur'un fıtraten ve zamanın vazıyetıne göre talebesı olacak, başta masum çocuklardır	86
21.	Bır suale mecburî cevabın tetımmesıdır	89
22.	Denızlı tuccan aslı Burdurlu Hafız Mustafa'ya hıtaptır	92
23.	Bu hızmetımızın netıcesı olan Rısale-ı Nur'un serbestıyetını, değıl yalnız bız ve bu Anadolu, âlem-ı İslâm alkışlıyor, takdır edıyor	93
24.	Ben Cenab-ı Hakka şukredıyorum kı, nefsımı kendıme beğendırmemış ve kusurlarımı kendıme bıldırmış	97
25.	Demek *Meyve Rısalesı*, Asa-ı Mûsa gıbı, çok fıravunları susturur, mağlûp eder	100
26.	*Ayetu'l-Kubra*'nın matbu nüshalan perde altında çok hızmetlen görmüşler	101
27.	Ankara Ehl-ı Vukufu Rısale-ı Nur'a aıt kerametlerı ve işaret-ı gaybıyelerı ınkâr edememışler	103
28.	Sızı eskı talebelerım ve arkadaşlarım ve kardeşım ve bıraderzadem Abdülmecıd ve Abdurrahman'lar bıldığımden, bu mahrem sırrı sıze açtım	105
29.	Ben kendım butun hayatımın hanka kısmını evvelce Gavs-ı Azam ın bır sılsıle-ı keramet telâkkı edıyordum, şımdı Rısale-ı Nur'un bır sılsıle-ı keramet olduğu tebeyyun ettı	108
30.	İnsanın fıtratındakı merak, ınsanıyet damanyla sızın, farz ve lâzım vazıfenız zararına o hâdıse, o genış boğuşmalara sevk edıyor	111
31.	Bır-ıkı sene zarfında Denızlı kahramanlan, yırmı sene kadar Rısale-ı Nur'a hızmet ettıklerınden, bız Rısale-ı Nur Şakırtlen ebede kadar onlann bu ıyılıklerını unutmayız	115
32.	İkramı ızhar mektubunun tetımmesı	118
33.	Şımdı bır hâlımı sıze beyan etmek lâzım gelıyor, tâ başka sebepler sızı müteessır etmesın	119
34.	Bu zamanda en buyuk bır ıhsan, bır vazıfe, ımanını kurtarmaktır, başkalann ımanına kuvvet verecek bır surette çalışmaktır	121
35.	Rısale-ı Nur sair ılımler gıbı okunmamalı Çünkü ondakı iman-ı tahkikî başka ılımlere ve maanflere benzemez	123
36.	Yedı seneden ben ateş puskuren zalım beşerın hâlı, bugun daha çok ıztıraplı bır hâle gırmış bulunuyor	126
37.	Rısale-ı Nur'un mesleğı tarıkat değıl, hakıkattır, Sahabe mesleğının bır cılvesıdır	130
38.	*Ayetu'l-Kubra*, güneş gıbı, ıman nurlarını ruhlara telkın edebılır	133
39.	Rısale-ı Nur da müteferrıkan parçalan bulunmalarına bınaen gayet muhtasar konusacağım	134

S NO	KONU	SAYFA
40.	Benim çok kusurlu şahsıma hüsnüzan ile verdiğiniz makamlar cihetinde değil, belki vazife, hizmete bakıp, o noktada bakmalısınız	138
41.	Bu zamanda ehl-i iman öyle bir hakikate muhtaçtırlar ki, kâinatta hiçbir şeye alet ve tâbi ve basamak olamaz ve hiçbir garaz ve maksat onu kirletemez	140
42.	Ankara'da bulunan Emniyet-i Umumiye Muduru Beye bir mektup	145
43.	Afyon Emniyet Müdürlüğüne bir mektup	147
44.	Risale-i Nur Şakirtlerinden Ali Efendi, münafıklar hakkında bir ayet-i kerîmeyi soruyor Kısaca bir-iki cümle beyan ediyorum	148
45.	Geçen hâdise-i ihanetten merak etmeyiniz O hâdise sondu, plânları akim kaldı	150
46.	Risale-i Nur, parlak ve kuvvetli hakikatleriyle serbestiyetini kazanmış ve düşmanlarını bir cihette mağlûp etmiş	151
47.	Tam metanet ve tesanüt ve sarsılmamak ve telâş etmemek lâzımdır	152
48.	Camide az görüştük Lüzumlu bazı şeyler söyleyeceğim, hatırında kalsın	153
49.	Sizin bu defa neşeli, güzel mektuplarınızı, Risale-i Nur'un serbestiyeti ve matbaa kapısıyla intişarı hakkında beni çok mesrur eyledi	154
50.	Yirmi Yedinci Mektubun Lâhikasının Zeyli	156
51.	Eğer dünyayı istese ve dileseydi, kendisine sunulan hediye ve behiyeleri, zekât ve sadakaları ve bu teberru ve terekeleri alsaydı, bugün milyoner olurdu	158
52.	Risale-i Nur'un, imanî hakikatlerine gösterdiği hüccetler, hiçbir cihette vesveselere meydan vermiyor	161
53.	Manen maruz kaldığım iki şıklı bir sualin cevabıdır	163
54.	Cenab-ı Hakka şükrediyorum ki, böyle halis, muhlis ve başkalara hüsn-i misal olan sadık şakirtleri Risale-i Nur'a vermiş	171
55.	Ektikleri tohumlar, onlar çalışmasalar da, onların bedeline mahsulât yapıyor	172
56.	Siz hiç müteessir olmayınız Benim bu vaziyetim, Risale-i Nur Şakirtlerinin fütuhatlarına bir vesiledir	173
57.	Bayram tebriklerine ait çok mektupları aldım Her birine cevap vermeye vaktim, hâlim müsaade etmiyor	176
58.	Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi yerine bana haddimden çok ziyade makam vermiş, Üstadını kendi parlak âyinesinde çok parlak görmüş	178
59.	Risale-i Nur nurdan bir ibrişimdir ki, kâinat ve kâinattaki mevcudatın tesbihatları onda dizilmiş	178
60.	Halil İbrahim in (r h) bir şiridir	183
61.	Zekâ'nin bir şiridir	185
62.	Risale-i Nur'a, daha vatana, idareye zararı dokunmamak bahanesiyle tecavüz edilmez, daha kimseyi o bahane ile inandıramazlar	187

S NO	KONU	SAYFA
63.	"İhlâs" ve mektupların suretlerinin hafiyeler tarafından alınması sızı muteessir etmesin	192
64.	Afyon Emniyet Müdürlüğüne yazılan bir mektuptur	192
65.	İstanbul'da hâdiseyi gören Risale-i Nur Talebelerinin mektubundan bir parçadır	195
66.	Yangın hakkında Üstadımızın yazdığı hakikate kat'î kanaatimiz geldi, gözümüzle gördük	196
67.	Risale-i Nur yalvarmaz –Onlar yalvarmalı ve aramalı– ve kıymetini takdir edip müşten olduktan sonra onların yardımını kabul eder	199
68.	Risale-i Nur'un hıfz ve neşrine ve sahabet ve himayetine çalışmak için hayat isterdim. Fakat hadsiz şükrolsun ki, bir bîçare Said yerinde çok genç Said'ler o vazifeyi yapıyorlar	200
69.	Birkaç aydan beri aleyhime çevrilen desiseleri meydana çıktı, hıfz-ı İlâhî ile o musibet yirmiden bire indi	202
70.	Siz hem bu zamandaki vehhamlıları hem mesleğimizin muktezası olan mahviyet ve İhlâs ve terk-i enaniyet noktalarını nazara alınız	203
71.	Hasan Feyzi'nin (rahmetullahi aleyh) bir şiridir	204
72.	Gayet ehemmiyetli bir meseleyi –bundan evvel size icmalen beyan ettiğim meseleyi– tekrar size söylememe kuvvetli, manevî bir ihtar aldım	216
73.	Risale-i Nur'a, daha vatana, idareye zararı dokunmak bahanesiyle tecavüz edilmez	218
74.	Şimdi tam tahakkuk ettı ki, resmen bana ihanet ve hakaret etmek, onunla, tevecculh-ı ammeyi hakkında kırmak için gizli bir tedbir kurulmuş	219
75.	Afyon Emniyet Müdürlüğüne yazılan bir mektuptur	222
76.	Risale-i Nur medreseden çıkmış, ilim içinde hakikate yol açmış	224
77.	Siz sinek kanadı kadar zararı olmayanı bırakınız, kartallar, belki ejderhalar gibi zararlara bakınız	227
78.	Size kat'î haber veriyorum ki, hakkımızda ve Risale-i Nur hizmetinde, inayet-i Rabbaniye ve tevfikat-ı Samedaniye devam ediyor	228
79.	Dünya fânîdir, binler sene yaşamak olsa bâkî olan hayat-ı uhreviyenin yanında hiç ender hiç mesabesindedir	231
80.	Üstadın vasıyetnamesidir	235
81.	Kat'iyen bilinız ki, duanız, onların ağır ve işkenceli zulumlerini, benim hakkımda inayetkâr, maslahattar merhametlere çevirmesine sebep olduğuna kat'iyen şüphem kalmadı	236
82.	Bu defa, sizin beş altı mübarek mektuplarınıza yalnız bir tek müşevveş mektupla cevap vermemden gücenmeyiniz	237
83.	Eğer benim elimden gelseydi, hayatımdan ve sıhhatimden size memnuniyetle verirdim	240

S NO	KONU	SAYFA
84.	Çok manıdar ve kuvvetlı bır tevafuk ve şakırtlerın sadâkatlerıne delıl, bir zahır keramet-ı Nuriyeyı beyan etmeme bır ıhtar aldım	243
85.	Sız muteessır olmayınız, hem merak etmeyınız, yalnız dua ıle bana yardım edınız	245
86.	Isparta tam bır Medresetuzzehra ve Camıu l-Ezher olacağını ve olmaya başladığını, kahraman talebelerının bu ağır şerait altında sarsılmadan faaliyetlerı ispat ediyor	245
87.	Dâhılıye Vekılı ıle hasbıhâlden bır parçadır	247
88.	Benim vazıyetım ve verilen sıkıntılar altı vecihle kanunsuz olmasından, ılende mes'ulıyetten kurtarmak ıçın ınsafsız ve kanunsuz benı tazıp edenler, kendılerıne bır bahane, bır vesıle arıyorlar	248
89.	Sız, meşveretle ne lâzımsa yaparsınız Fakat ıhtıyatla, telâşsız velveleye vermemek lâzım	249
90.	Ben, "Hulâsatu'l-Hulâsa 'yı okuduğum zaman, koca kâınat nazarımda bır halka-ı zıkır oluyor	251
91.	Hâlımın musaadesızlığı ıçın muteaddıt mektuplarınıza bırtek penşan mektubumla cevap vermedığımden gucenmeyınız	253
92.	Onlar, bu mecmuayı yazmakla feylesoflan susturan, ımana getıren kuvvetlı bır ders ı ımanîyı en evvel kendı kendıne tam okuyorlar, manevî bır hazıne kazanıyorlar	257
93.	Bazen bır harfın ve bır noktanın yanlışı, kıymetlı bır manayı zayı eder	259
94.	Ben hayalen çok defa eskı zamana ve Kastamonu'dakı ve Barla'dakı malûm yerlere ve seyrangâhlara şevkle gıdıyorum Oralarda oturup ağlıyorum O emslenmi hayalen görüyorum	261
95.	Demek Rısale-ı Nur a ve şakırtlerıne umumî bır taarruz yoktur, belkı yalnız bana ve elımdekı Nurlara...	263
96.	Rısale-i Nur, bınlerle benım bedelıme konuşuyor, kufr-ı ırtıdadı kınıyor, anarşılığı bozuyor	266
97.	Dâhılıye Vekılı Hılmi Uran Beye merhum Salıh Yeşıl tarafından yazılan mektubun suretı	267
98.	Kırk gundür yatakta sizınle meşgulum Hayal ve mesuuma nazaran huzurunuzun, muhtel olduğuna zahıbım	270
99.	Ben her sıkıntıya karşı tahammüle karar vermişım Hem ben ıyılığı o reıslerden beklemıyorum	271
100.	Amerikalı ehemmıyetlı âlım bütün Rısale-ı Nur'u istese ve neşrıne soz verse, sızın meşveretınızle bır mukemmel takım ona vereceğız	271
101.	Garıptır kı, en ziyade lehıme çalışması lâzım olan bazı vazıfedarlar, istıkmal ve ıstıhdam edıldı Nurcular çok dıkkatlı ve temkınde bulunmalan lâzımdır	274
102.	Rısale-ı Nur, dünyada her cereyanın fevkınde bulunması ve umumun malı olması cıhetıyle, bır tarafa tâbî ve dâhıl olmaz	275

S NO KONU SAYFA

103. Barla'da bulunduğum zaman bütün yazanların tashihatını ve telif hizmetini yapmamda tahakkuk eden büyük inayet ve harika muvaffakıyet, aynen Husrev'de yardımcılarında nümunesi var 277

104. Benden serguzeşte-i hayatıma ait sorduğun maddelere gayet kısa ve mücmel işaret edilecek 278

105. Göklerdeki büyük melâikeler, o dua sahibini gördükçe kürsilerinden inip ona pek büyük bir tevazu ile hürmet ederler 280

106. Neden herkesten ziyade medreseden çıkanlar Risale-i Nur'a sarılmaları lâzımken, en ziyade çekinen, onlardan resmî vazifeyi alanlardır? 282

107. Şanüşeref ve hodfüruşluk ve kendine güvenmek ve şahsıma beğendirmekten ürküyorum kaçıyorum ve şahsıma karşı medihlerden hoşlanmıyorum 286

108. Bu şuhur-ı mübarekede Nurcuların şirket-i maneviyesine inşaallah pek çok kudsî servet girecek 287

109. Nurun hizmeti, hem maişet, hem rahat-ı kalbe bereketleriyle yardım ettiği gibi, ibadet-i tefekkurî nev'inden olması cihetiyle, mübarek ayların sevaplarına büyük yardımı olur 288

110. İnşaallah, yine Nurlar, Nurcuların lâyık elleriyle kalemleri gibi tab ve neşredilecek, yabanî ve lâyık olmayanlara muhtaç olmayacak 289

111. Risale-i Nur bu millete her gün ekmek gibi lâzımdır 290

112. Madem şimdi her tarafta Nurlara kuvvetli ve kesretli eller sahip çıkıyorlar ve tam muhafaza ve neşrine çalışıyorlar, elbette ben bir parça istirahat etsem tembellik olmaz 292

113. Bu sene, Berat Gecesi, Nurcular hakkında çok bereketli ve kerametli olduğuna bir emaresini hayretle gördük 293

114. Feyzi ve Emin'in Ustadlarının Kastamonu'daki hayatının tarihçesini, hüsnüzanla haddimden çok fazla senalarını tebdil etmeyerek kabulümün sebebi 294

115. Risale-i Nur bir vesile-i def-i belâdır, tatile uğradıkça, belâ fırsat bulup gelir 295

116. Emirdağ zabıtasıyla bir hasbihaldir 296

117. Eğer Nurun buradaki küçücük medresesinin kapısını kırsaydılar, elbette tokat ciddî olacaktı, yalnız ihtar için olmayacaktı 297

118. Bir aydan beri burada hiç yağmur gelmiyordu ve kalbimiz dahi malûm taarruzdan Nurculara gelen fıtırdan ağlıyordu 299

119. İnebolu kahramanlarının tebrik ve mektuplarında iki tevafuk ve iki kuşun garip ziyaretleri çok manidardır 300

120. Senin yazdığın kesretli risaleler, senin bedelinde Nurların neşrine hizmet ederler 300

121. Bugünlerde rahatsızlık için Evrad-ı Bahaiyeyi ezber değil, kitaba bakarak okudum 301

S NO	KONU	SAYFA
122.	Isparta'nın acıp yangınında musibetzedelerin elemlerine ben cidden iştirak ediyorum	301
123.	"Levlâke levlâk ..." beyanı doğrudan Resulullah'a bakar... Senin şimdi vazife-i resmiye cihetiyle çocuklara Kur'ân-ı Azîmuşşan'ı okutmanı bütün ruhucanımla tebrik ediyorum	302
124.	Benim yanıma çok defa gelen bu hemşirlerimin masum evlâtlan, Nur Şakirtlerinden masumlar dairesinde dâhildirler ve çok defa hatırlıyorum	304
125.	Şimdiye kadar hiçbir zaman ve tarih göstermiyor ki, Risale-i Nur gibi, pek çok taifelere ve mesleklere hücum eden bu derece pek az ve hafif tenkitle kurtulmuş olsun	305
126.	Sekiz yüz sayfayı bin beş yüz nüshaya ve bir milyon sayfalara çıkaran o makine, elbette gaypten imdadımıza gelmiş Nurcu ve bin kalemli bir kâtiptir	307
127.	Ben ehl-i siyasetin her nevi tazyiklerine karşı "Hasbünallahü ve ni'me'l-vekîl" deyip sabır ve tahammüle karar vermişim	308
128.	Nurda şefkat esas olmasından, hanımlar o cihette ilendir ve Nurlara ciddî yapışıyorlar	308
129.	Hiç merak etmeyiniz. Yalnız duanızı almak için şimdilik şiddetli ve suikast esen olarak evvelce size yazdığım gibi hastalığımı beyan ediyorum	309
130.	Nur Şakirtleri hiç siyasete karışmadılar, hiçbir partiye girmediler. Çünkü iman mal-ı umumîdir	311
131.	Yirmi Beşinci Söz ve Yirmi Birinci Sözdeki ayetler hakkında	311
132.	Risale-i Nur ekser eczalarında mizanlarla ve kuvvetli ve burhanlı muvazenelerle, felsefenin yoldan çıkmış bu kısmına ilişiyor, tokatlıyor, müstakim, menfaattar felsefeye ilişmiyor	312
133.	Dünya mallarına kaide-i şahsiyeme girmediği ve muavenetleri kendime kabul etmediğim için, bu işteki maslahatı bilemiyorum	313
134.	*Rumuzat-ı Semaniye* hakkında yazılmış mektuptur	314
135.	Salâhaddin'in Camiu'l-Ezher'le Medresetuzzehra'nın munasebetini temine çalışmasını ruhucanımızla tebrik ediyoruz	315
136.	Nur Risalelerinin Medresetüzzehra'sı, Camiu'l-Ezher'in şefkatine çok muhtaç bir mahdumudur, bir talebesidir, şiddetli düşmanların hücumuna hedef olmuş bir şakirdidir	316
137.	Kanaatim kat'iyem geldi ki, Hasan Feyzi aynen şehit Hafız Ali (rahmetullahi aleyh) gibi, benim musibetimin kısm-ı azamını kendine alıp manevî bir fedakârlık eylemiş	317
138.	Bu hayalî hakikate binaen, hakikaten Nurların ışığıyla nuranî gördüğümüz berzaha gitmek, bana değil ağır gelmek, belki bir iştiyak verdi	318
139.	Denizli gibi kahramanlar ocağından çok Hasan Feyzi ruhunda Nurlara sahip ve nâşir çıkaracak	319

S.NO	KONU	SAYFA
140.	O bir cihette, ölmemiş, belki vazifesini acele bitirmiş, âlem-i berzaha istirahat için gitmiş, terhis edilmiş	323
141.	Risale-i Nur'u yazmanın dünyevî ve uhrevî pek çok faydalarından, Risale-i Nur'da beyan edilen ve şakirtlerin tecrubeleyle tasdik edilen yalnız birkaç tanesini beyan ediyoruz	327
142.	Makineyle çıkan mecmuaların başında yazılacak fikra	329
143.	*Zulfikar*'ın makineyle hitama yaklaşması, Nurcular, belki bütün memleket için bir saadettir	330
144.	Biz imanı kurtarmak ve Kur'ân'a hizmet için, Mekke'de olsam da buraya gelmek lâzımdı. Çünkü, en ziyade burada ihtiyaç var	331
145.	İnşaallah *Zulfikar*'a verdiği her bir banknota mukabil, bir kâr görecek, binler hayırlara medar olacak	337
146.	Cenab-ı Erhamürrahimîn'den tazarru ve niyaz eylerim ki, Risale-i Nur'a ve Üstadımıza bu Hasan Feyzi'nin acısını unutturacak daha çok Hasan Feyzi'ler buyursun	339
147.	Bu sıkıntılı zamanda nefsim sabırsızlıkla beni taciz ederken, bu fikra onu tam susturdu, şukrettirdi	341
148.	Evvelen, garip bir münazara-i nefsiyemi, bana mahsus iken, bera-i malûmat size yazmak hatırıma geldi	342
149.	Şimdi bu mektubunuzdan anlaşıldı ki, onun hâlisâne kudsî hizmetinin bir kerameti olarak vefatını ihsas ediyordu	346
150.	Kâinatta hiçbir zişuur, kâinatın bütün eczası kadar şahitleri bulunan Hâlık-ı Zülcelâl'i inkâr edemez	348
151.	Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat, Sahabeler zamanındaki fitnelerden bahis açmayı men etmişler	350
152.	Şimalden gelen kufr-i mutlak cerayanını durduracak yalnız Risale-i Nur'dur, siyaset, diplomatlık, bu vazifeyi göremez	356
153.	Harici ve büyük bir düşmanın hücumu zamanında, dâhilî küçük düşmanlıkları bırakmak elzemdir	359
154.	Hazret-i Peygamberin (a.s.m.) yanında gördüğün adam da, Nur ve Risale-i Nur Şakirtlerinin şahs-ı manevîsidir	363
155.	Vazifemizi yapıp vazife-i İlâhiyeye karışmamak gerektir diye, hem bana, hem sizin bedelinize teselli buldum	364
156.	Bana nispeten genç, faal bir kardeşim, benden sonra kardeşlerim gibi vazife-i Nuriyemi yapıyorlar diye kemal-i istirahat-i kalb ile ecelimi bekleyim	364
157.	Marangoz Ahmed'in ve medresenin üstadı olan merhum Hacı Hafız'ın kerametli vefatına dair	365
158.	Risale-i Nur'a çok hizmet eden kahramanlar hakkında	366
159.	Eksenyet değil, belki yalnız fevkalâde bir cesaret ve gayret taşıyan bir kısım hocalar Nurlar dairesine girip, girmeyenleri de bir derece affettirdiler	366
160.	Has şakirtlerin mabeynindeki tesanüd-i hakikînin verdiği kuvvet, benim gibi bir biçarenin sizce fevkalâde zannedilen fedakârlığından gen kalmayacaktır inşaallah	370

S.NO	KONU	SAYFA
161.	Ben Isparta'yı toprağıyla, taşıyla, bütün ahalısıyle mübarek gördüğümden, oradaki hükûmete, hususan zabıtasına ciddî dost nazarıyla bakıyorum	371
162.	Refet Beyin mübarek masumunun dokuz yaşında iken Risale-i Nur'dan Birinci Sözü yazması hakkında	373
163.	Eski Dâhiliye Vekili, şimdi parti kâtib-i umumisi Hilmi Beye yazılan mektup	373
164.	Dâhiliye Vekili ile hasbihalden bir parçadır	379
165.	Üstadımızın yanına ehemmiyetli iki miralay, bir de ehemmiyetli mebus geldiler	381
166.	Beşerin bu asırda Kur'ân'a şiddet-i ihtiyacını hissetmesi ve bilfiil kabul etmesi büyük bir hâdise-i Kur'âniyedir	382
167.	Risale-i Nur müştenileri aramaz, müşteriler onu aramalı, yalvarmalı	382
168.	Nur hakikatlerini ve hakaik-i imaniyeyi masumâne, müştakane dinlemeleri için onlar ve Üstadlarını ve peder ve validelerini tebrik ediyoruz	384
169.	Onun uzun mektubunu, hastalığımdan, tashih ve islah ve tadil edemedim. Hakkımda pek ziyade senalarını ya kaldırmak, ya tadil etmek lâzımdır	388
170.	Maddî ve manevî bir sual münasebetiyle hatıra gelen bir cevaptır	390
171.	Risale-i Nur'un serbest intişarıyla belâların ref'i ve ona ilişmek ve susturulmakla belâların gelmesi sabit olmuş, hatta mahkemede ispat edilmiş	392
172.	Bu tokatlardan pürşer beşer şirkten şükre girmezse ve Kur'ân'a tarziye vermezse melâike ellerıyle de ahcar-ı semaviye başlarına yağacağını bu sure bir mana-i işarî ile tehdit ediyor	395
173.	Hem şuhur-ı selâse, hem üç ay muhim mecmuaların çıkmasına kadar bütün dünya saltanatı verilse de bakmamaya mecbur oldum	397
174.	Merak etmeyiniz, inayet-i Rabbaniye devamdadır. Bu yeni taarruzları, inşaallah akım kalacak, hem Nurun fütuhatına yardım edecek	400
175.	Imanı kuvvetli bir zabıta veya adliye memurunun on adam kadar millete faydası olabilir	402
176.	Risale-i Nur'un yüksek hakikatı, dünyanın hiçbir menfaatine tenezzul edip alet olmadığı	402
177.	*Zulfikar* ve *Asa-yı Mûsa*'nın fütuhatları	403
178.	Bilumum Diyanet müntesiplerı, eserleri takdirle karşıladılar	405
179.	Bu şaşaalı baharın çiçeklerini temaşa etmek için araba ile bir-iki saat geziyorum	407
180.	Aziz, masum evlâtlarım, Kur'ân'ı öğrenmek için ders almaya çalışıyorsunuz. Sizin bildiğiniz yeni harfte noksanlar olduğu için, mümkün oldukça yeni harften okunmamak lâzım gelir	408
181.	Iki cihette manevî hizmetlerinize ve dualarınıza ve benim yerimde yapamadığım manevî kazançlarınızın imdadıma gelmesine şiddetle ihtiyacım var	409

S NO KONU SAYFA

182. Ravza-ı Mutahhara civarındakı mübarek heyet-ı ulemaya takdım edilen *Asa-yı Mûsa ve Zülfikar* rısalesidir 411

183. Medresetuzzehra nın maddî tesısıne çok manıler bulunduğundan, şımdıkı Nur Şakırtlerının heyet-ı mecmuasının daıresınden ıbarettır 412

184. Dunyanın mahıyetı anlaşıldıktan sonra, elbette hayat-ı ebedıyeden başka beşerıyetın o ınkısar-ı hayal yarasını tedavi edecektir 413

185. Ehl-i imanın vahdetine çok zarar veren sıyasî cereyanlar Alevîlerin fıtrî fedakârlıklarından ıstıfade edıp kendılerine alet etmemek ıçın Nur daıresıne çekmek büyuk maslahattır 414

186. Mubarek kalemlerıyle yazdıklan tebrıklerını, umum Safranbolu ve Eflânı medrese-i Nurıyesı namına bu ramazanın bir fırdevsî teberrükü hesabına kabul ettık 416

187. *Sıracunnur*'un sıhhatlı, mukemmel, güzel çıkması, Medresetüzzehra'nın gayet ehemmıyetlı bir yenı dersıdır kı, geniş daıre-i Nuryede merakla okunacaktır, inşaallah 416

188. Hem gızlı düşmanlarım, hem nefsım, şeytanın telkınıyle zayıf damarımı arıyorlar kı, benı onunla yakalayıp Nurlara tam ıhlâs ıle hızmetıme zarar gelsın 417

189. Eskı Said'ın sergüzeşte ı hayatından harika üç vakıa, şımdı tahakkuk etmış kı, ılerıde çıkacak Rısale-ı Nur un kerametı ımış 420

190. Bu memleket ve mıllet ve hukûmet, bu eserlere şıddetle muhtaçtır 423

191. Eskı medreselerde beş on seneye mukabıl, ınsaallah Nur medreselen, beş on haftada aynı netıceyı temın edecek ve yırmı senedır edıyor 425

192. Nurların galebesıyle ve manevî futuhatıyla musadere edılen kıtaplarınızı Ankara nın emrıyle sıze ıade etmelen buyuk bır fa'l-ı hayırdır 429

193. Nurların muarızlan, her cıhetle mağlup olduktan sonra, zahıren bıze hoş gorunmeyen ve hakıkaten Nurlara menfaatlı bir plan takıp edıyorlar 430

194. 'Bızler Nur daıresındeyız, bızı bırakma, gıtme' gıbı bir mana var hıssettım 432

195. **Hüve Nüktesi:** Gencliği dalâlet ve sefahat uçurumuna duşmekten kurtaran imanî meselelen mısallerle ızah eder 434

196. Şımdıye kadar hıçbır eserım boyle ağır şerait altında bu derece tesırlı intişarını tarıh göstermıyor 440

197. Rısale-ı Nur'un mesleğındekı sırr-ı ıhlâs, ıman, Kur'ân hakıkatlerınden başka hıçbır şeye alet tabı olmadığı 440

198. Rısale ı Nur gızlenmıyor ve başka kıtaplara benzemıyor ve temelluk edılmıyor. Nerede bulunursa bulunsun, ben Nurdan gelmişım der. 444

199. Nurlann ınkışafı ve futuhatı gittıkçe zıyadeleşıyor, resmî adamlann çoklarını ıçıne alıyor 445

200. Mu'cizatlı Kur'ân hakkında 447

201. *Sıkke-i Gaybıye*'nın fıyatı olarak *Rehber*'ı naşırlerınden parasını verdım, aldım, sıze gondenyorum 448

S.NO KONU SAYFA
202. Leyali-ı aşerenizi tebrikle beraber, size Nurun iki kerametini beyan ediyoruz ... 448
203. Hem dâhilde, hem hariçte Nurun futuhatı devam ediyor ... 450
204. Lüzumsuz, geçici, günahlı zevklerin akıbeti elemler, teessüfler olmasından, istemiyorum ... 452
205. Nurun mesleğinde hıçbir cihette benlik ve şahsiyet ve şahsî makamlar arzu etmek ve şan, şeref kazanmak olmaz ... 455
206. Ecnebide çok Bismarck'lar ve Mirster Carlyle'lar çıkacaklar ve emareleri de var diye Nurculara bir bayram hediyesi olarak takdim ediyoruz ve Bismarck'ın fikrasını leffen gönderiyoruz ... 460
207. Üç mühim Nur merkezinde üç berber tam birbirine benzerbir tarzda Nura büyük hizmetleri, hem her birisi çocuklarıyla Nurlara çalışmaları, beni mesrur eyledi ... 462
208. Aynen iade edilen bazı risalelerin eski hurufla teksirini bir suç sayıp ceza vermek, adliyeleri cidden alâkadar edip adalet şerefini kırıyor ... 462
209. Nurun hakikî şakirtlerine Nur kâfidir. Onlar da kanaat etmeli, başka şereflere ve maddî menfaatlere gözünü dikmesin ... 466
210. Ahirde kat'iyen mukabelesiz hediyeler beni hastalandırdığı, çok tecrubelerle pek kat'îleşti ... 469
211. Üstat erzak ve elbiselerini satıp parasını göndermesi ve Dârulhikmetten aldığı parayı *Lem'alar* mecmuasının fiyatı olarak göndermesi ... 471
212. Risale-i Nur'un, Haremeyni Şerifeynce makbuliyetine bir alâmet ... 471
213. Bir habbeyi, evham yüzünde çok kubbeler yaptıklarını öğrendik ... 472
214. Kanunca ifademi almak lâzımken ifademi almadılar. Ben de ifademi şimdi adliyenin şahs-ı manevîsine ve Dahiliye Vekiline bera-i malûmat beyan ediyorum ... 476
215. Cenab-ı Hakka hadsız şukur olsun ki, bu yeni taarruzda ve çok geniş ve çok evhamlı taarruz, yüzde bire indi ... 484
216. Sizin muvaffakıyetinizi ve sebatınızı ve Yirmi Dokuzuncu Sözün elifler kerametini muhafazasıyla mumlu kâğıtlara yazılmasını ve çalışmanızı futur gelmemesini ruhucanımızla tebrik ediyoruz ... 485
217. Reisicumhura gönderilen istinadın zeylidir ki, mecbur oldum yazmaya ... 486
218. Ankara Valisi Nevzat Bey, cebren kıyafetime ilişmek istedi, hem muvaffak olamadı, hem kendi kendini intihar etmekle tokadını yedi ... 490
219. Adliyenen şahs-ı manevisine ve dahiliye vekiline bera-ı malûmat takdim edilen ve Emirdağ'indaki istintakta verdiğim ifadenin haşiye ve lâhikasıdır ... 490
220. Eğirdir de *Asa-yı Mûsa*'yı musadere eden ve mahkemeye veren adam kendisi iki sene hapis cezasıyla tokat yedi ... 494

II. BÖLÜM

ISPARTA'DA ve EMİRDAĞ'INDA YAZILAN MEKTUPLAR

221. Her birinize derecesine nispeten eski zaman üstatlarının icazet almaya lâyik olan talebelerine icazet-i ilmiyeyi verdikten misillü icazet veriyorum ... 497
222. Meselemizde hiçbir tarihte ilm-i hakikate ve hakaik-i imaniyeye karşı bu derece garazkârane, gaddarane tecavüz olmamış ... 498

S NO	KONU	SAYFA
223.	Sizlere, gonderdiğiniz Nur eczalarının hediyesine bın barekâllah, maşallah deriz	499
224.	Sungur Ankara'da ıken Ustadımıza yazdığı mektubun suretıdır	502
225.	Yirmi Dokuzuncu Mektubun Ikinci Makamının en baş sayfasındakı, sual ve cevaptan sonra şu nükte yazılacak	502
226.	Madem Nur rısaleleri medrese malıdır Sız de medreselerın hem esası, hem başları, hem şakırtlerısınız	503
227.	Dıyanet Reısı Nurdan bır takımı musırrâne istedı Üstad da şıddetlı hastalığı ıçınde tashıh edıp –şımdılık bıtmek uzedır– Dıyanet Reısınden onun manevî fıyatı olarak üç madde istemış	505
228.	Hafız Mustafa, aynen Hafız Alı gıbı vazıfesını bıtırdı, âlem-i nura ve berzaha, Hâfız Alı ve Hasan Feyzı gıbı kardeşlerımızın yanına gıttı	506
229.	Sıze şahsıma aıt bırkaç meseleyı beyan etmek kalbıme ıhtar edıldı	507
230.	Bu havalıde Mıraç Gecesınden bır gun evvel ve bır gun sonra mustesna bir surette rahmetin yağması ışarettir kı, bu vatanda bir umumî rahmet tecellı edecek, ınşaallah	512
231.	Celâl Bayar'a yazılan kısa bır yazı	514
232.	Reısıcumhur Celâl Bayar ve Heyet-i Vukelâsına yazılmış bır mektup	514
233.	Komünıstlerın zındıklar kısmı, habbeyı kubbe yapıp bahanelerle Nurların serbestıyetıne mânı olmaya çalışıyorlar	516
234.	Halk Fırkası ıktıdar partısı ıken Ustadımıza yapılan eşedd-i zulum ıle yüzer kanunsuz ışkencelerınden bırıncı numunesi	517
235.	Benım son hayatımı Isparta havalısınde geçırmek buyuk bir arzumdur	519
236.	Medresetuzzehra erkânlan, benım şahsımın da hakıkî vekılımdırler Bana, şahsıma gelen mektuplara, onlar benım bedelıme cevap versınler	520
237.	Hak ve hakıkatın naşırı olan *Sebılurreşad*'a hâlen Halk Partısı namına yapılan yuz cıhetle kanunsuz bır muameleyı arz edıyoruz	522
238.	Hakıkî adalet ve hürrıyet ıçın çalışan zatlara bırkaç nokta beyan edıyorum	524
239.	Ehemmıyetlı bır hakıkat ve Demokratlarla Unıversıte Nurculannın bir hasbıhalıdır	526
240.	Rısale-ı Nur bu zamanda kâfıdır On sene medresede okuyanlar, Rısale-i Nur'la bir senede aynı istifadeyı ettıklerıne şahıt, bınler ehl-i ilım var	529
241.	Bın mâşallah, Sozler mecmuasındakı yanlışlar yok gıbıdır	530
242.	Bız muşahedatımızla kat'î bır kanaatteyız kı, Rısale-i Nur'a ılhat ve zındıka namına ılışıldığı zaman, umumî bır musıbet geliyor	531
243.	Buyuk mecmualarımızın ımhasına sakın, sakın meydan verılmeyecektır Ne pahasına olursa olsun kurtarılacaktır	533
244.	Çok ehemmıyetlı ve mahrem bır ışı haber verıyoruz	534

S NO	KONU	SAYFA
245.	Devlet Bakanlığına yazılan bir mektup	535
246.	Büyük Doğu'nun yirmi dokuzuncu sayısında, "Lozan'ın İçyüzü" diye yazılan makaleden	537
247.	Baştan başa zulmetli, kararmış olan Ankara şimdi pek çok değişmiş ve gittikçe değişmekte	541
248.	Benim namıma gelen mektuplara Medresetüzzehra erkânları munasıp tarzda benim bedelime cevap vermelerini onlara havale ediyorum	541
249.	Nurculara ehemmiyetli bir müjde	544
250.	Nur Risalelerinin ve Nurcuların siyasetle alâkaları yok	545
251.	Benim bütün elemlerime ve hastalıklarıma ilâç, Medresetüzzehra'nın faaliyetinden ve muvaffakiyetinden ileri geliyor	546
252.	Medresetüzzehra erkânlarına ehemmiyetli bir meseleyi havale ediyorum	547
253.	En büyük müjde ve Risale-i Nur'un tam serbestiyetine bir mukaddeme olarak, çok ziyade beşaretine sevindik	548
254.	Cenab-ı Hakka hadsiz şükrolsun, mahkemede uç sene hapsedilen *Asa-yı Mûsa* risalesinden ve *Sikke-ı Gaybiye* risalesinden beş nüshayı kemal-i sürur ile aldık	549
255.	İnşaallah kırk senedir takip ettiğimiz mühim bir maksadımız, vatan ve milletin menfaati için yapmaya mecbur olduk	550
256.	Bu Muallim Osman, Ceylân'ın hapis arkadaşıdır. Ondan tam ders almış İkinci bir Ceylân olmak kabiliyeti var	553
257.	Mahkeme-i Kubra'ya şekva ve müdafaanın bir hâşiyesidir	554
258.	Bazı zatların mektuplarını berâ-i malûmat size gönderdim	558
259.	Cenab-ı Hak, senin kudsî niyet ve ihlâsınla en mühim genç Saıd'leri senin etrafında toplatmış	558
260	Hüsrev'in kalemiyle yazılan Kur'ân'ı fotoğrafla tabetmek ihtimali hatırımıza geldi	559
261.	Başta Husrev olarak o erkânların hiçbir hareketini tenkit etmemek ve kemal-ı ihlâs ve samimiyetle onlara tensanut ve tam kardeş olmak lazımdır	561
262.	Gösteriyor ki, bu *Lemaat*, Risale-i Nur un bir müjdecisi ve fihristesi ve bir fidanlık numunesidir	563
263.	Risale-i Nur'un hakikat-i Kur'âniyeye dair verdikleri haberlerini zamanın tasdik etmeleri	564
264.	Nurcuları yirmi seneden beri tazip eden ve hapislere sokan bedbahtlardan bazıları, her günde bıraya bize verdikleri sıkıntılar kadar manevî azap çekiyorlar	565
265.	İhtiyar kadınlara ehemmiyetli bir müjde ve bekâr mücerret kalmak isteyen genç kızlara bir ihtar	566
266.	Hapsin lâtif bir hatırası	569

S NO KONU SAYFA

267. "Risale-i Nur imha edilmez" diye yazılan ayn-ı hakikat parçayı Başbakan, Adliye Bakanına ev adresleriyle yine diğer bakanlarında resmî adreslerine gönderdik ... 570

268. Mahkeme-i kubraya şekva ve mudafaatın bir haşiyesi olan parçanın hulâsasıdır 572

269. Sizin Nurun neşrindeki muvaffakıyetinizi âlem-i Islâm tebrik edip alkışlayacak ... 574

270. Risale-i Nur'un mühim bir hakikatinden siz fıtraten bir ders aldınız. Yine o hakikati nazar-ı dikkate alınız ... 578

271. Onlar birer Said olarak benim bedelime sizi ziyaret ve tebrik edip sair şeylerimi de size beyan etsinler ... 580

272. Üstadımızın tebrik telgrafına Reisicumhur Celâl Bayar'ın telgrafla verdiği cevaptır ... 581

273. Sözler mecmuasının on beş tanesini Ankara'ya gönderdim. Çok fayda vermiş ... 581

274. Yeni hukûmet yavaş yavaş anlıyor ki, hakikî kuvvet Ku ân'dadır 583

275. Nur mecmualarıma benim bedelime sahip ve vâris olsunlar ve Arabîye tercumeye çalışsınlar 586

276. Ankara içinde küçük bir medrese-i Nuriye manasında, küçük Said ler ve Nurun fedakârları her gece birisi bir mecmuayı okur, otekiler ders alır gibi dinliyorlar 587

277. Hakikaten Eflâni ve Safranbolu, aynen Isparta'nın kahramanları gibi Nurlara mutemadiyen çalışıyorlar 587

278. Müdafaatın bir haşiyesidir ... 588

279. Papalık Makam-ı Âlîsinden gelen bir mektup 591

280. Hizmet-i imaniye içinde en büyük kuvveti nurcular buldular 592

281. Seyyid Salih'in mektubundan bir parçadır ... 593

282. Bura için merak edecek hiçbir şey kalmadı. 5 Mart'taki merak 18 Nisan'da ferah buldu. Polis dairesi, Nur dairesi oldu ... 594

283. Bu sene Mısır radyosu Perşembe gecesi Miractan çok bahsetmesinden, hem Perşembe ve hem de Cuma gecesi Miraç yaptım ... 596

284. Huve Nüktesinin bir gün evvel Medresetüzzehra'nın erkânlarına bir ders nev'inden söylediğim çok noktalarından yalnız üç noktasını sizlere beyan ediyorum ... 598

285. Dindar ve hamiyetkâr ve vatanperver milletvekillerine şunu arz ediyorum ... 603

286. Çekirdek gibi, medrese ilimlerine bir ağaç ihsan edilecek ve o ağacın hizmetinde bulunana karşıpek çok rakipleri ve muarızları bulunacak 606

287. Nur Risaleleri ve talebeleri, hifz ve inayet-i Ilâhiyeye mazhardırlar ... 613

288. Bu zamanda hocalardan, hatta sofilerden ziyade zabıta efradı ehl-i takva olup kebairden kendilerini muhafaza ve ferairi yapmasını vazifeleri iktıza ediyor 614

S NO KONU SAYFA

289. Ustadımızın çok evvel yazmış olduğu zîrdekı mektubu, şahsî nufuz temin ve dını sıyasete alet etmek ıthamlarına tam bır cevap olduğundan, karamameye ılhak edılmıştır 616

290. Sızce munasıp ıse, Başvekıle ve dındar mebuslara verılmek uzere, ıhtara bınaen yazdınlmış gayet ehemmıyetlı bır hakıkattır 621

291. Hazret-i Ustadın Emırdağ ında Santral Sabrı, Sıddık Süleyman a Arabî *İşaratü'l-I'caz*'dan verdıgı derstır 627

292. İfadetu'l-Meram ve kısa bır tercumesi 630

293. Ifadetu l-Meram ve tercumesının bır hulâsası 637

294. Çok defa manevî, hem çok cıhetlerden ehemmıyetlı ıkı suallerıne mahrem cevap vermeye mecbur oldum 647

295. Demokratların bır kısm-ı muhimmi Nurlanın serbestıyetıne taraftar çıkmalarını butun ruh-u canımızla tebrik edıyoruz 652

296. Emırdağ'ının manıdar bır hâtırası 654

297. Her bır adam eğer hanesınde dort-beş çoluk çocuğu bulunsa kendi hanesını bır kuçuk medrese-ı Nurıyeye çevırsın 656

298. Bu mektupta bır ınce meseleyı meşveret suretıyle reyınızı almak ıçın gonderdık 658

299. Mahkemelerın tehırınde hayır var Şımdıye kadar Nura ve Nurculara verılen zahmetler, rahmetlere donmesi gosterıyor kı, bu tehırde de hayırlar var 662

300. Ustadımız notalar hukmunde soyledı bız de kaleme aldık 663

301. Elli beş sene bır gaye-ı hayalım ve hayatımın bır neticesi olan Medresetuzzehra nın manevî hakıkatını sız Medresetuzzehra erkânlan tamamıyla gosterıyorsunuz 665

302. Eski Said ın matbu eserlerınden bırısı elıme geçtı Merak ve dıkkatle baktım Bu fıkra hatıra geldı 666

303. Medresetuzzehra erkânlarının arzulanyla verılen bır dersın bır hülâsasını sızlere de soylemeyı munasıp gorduk 672

304. *Sıracunnur* başındakı munacatı okudum Ulfet ve âdet ve yeknesaklık perdelerı altında coc harıka hakıkatler gızlenıyor gordum 682

305. *Nur Âlemının Bır Anahtarı*'nın bır haşıyesı 686

306. *Zulfikar Mu'cızat-ı Ahmedıye*'yi tashıh ıçın açtım Bırden şu satırlar nazarıma ılıştı 691

307. Nurlanın parlak futuhatına bır derece mumanaat fıkrıyle, gizlı dınsızler bır kısım resmî memurlan alet ederek keyfî kanunlarla ılişıyorlar 694

308. 'Dınî hıssıyatı sıyasete alet edıyorum" dıye ıthamlarına karşı dersınız 695

309. 1952'de Istanbul'da gorulen *Gençlik Rehberi* mahkemesıne, ehl-i vukufa cevaben verlen ıtıraznamedır 703

S NO	KONU	SAYFA
310.	On beş sene evvel *Rehber*'in başında yazıldığı gibi, bazı gençler kendilerinin hayat-ı dunyeviye ve uhreviyesini muhafaza için yanıma geldiler. Ben de onlara lillâh için o *Rehber* dersini verdim	718
311.	Bu arîzamı Nurla alâkadar ve hac refiklerimden Karakoçanlı Hacı Sabri kardeşimle takdim ediyorum	722
312.	Terbiye-i maneviyenizin âsârını her vakit bize ihsas eden Rahîm'ime ne kadar şükretsem azdır	724
313.	Gördüğünüz meziyetler benim değil, Risale-i Nur'undur. O da Kur ân-ı Hakîm'ın bir hakikatinin bir tefsirdir	726
314.	Risale-i Nur her şeyin hakikatini beyan etmiş, başka izahata ihtiyaç bırakmamış	734
315.	Mahkeme reisine yazılan bir mektuptur	738
316.	Kur ân'ın Arabî bir tefsiri ve Risale-i Nur'un Arabî *Mesnevî-i Şerif*'i olan ve *Zulfikar* büyüklüğünde ve altınla yazılmaya lâyık bir mecmua dahi inşaallah teksir edilecek	741
317.	Bu mektup Samsun'da *Buyuk Cihad* gazetesinde intişar etmiştir. Muftenlerin tahrikâtıyla Samsun'da muhakeme açılmasına sebep olmuştur. Muhakeme beraatle neticelenmiştir	743
318.	Bu vatanda şimdilik dort partı var: Bırı Halk Partısı, bırı Demoktart Parti bırı Millet, diğeri İttihadı İslâm dır	746
319.	Ustadımız Bedıuzzaman Saıd Nursî, Samsun'da münteşir *Büyük Cıhad* gazetesinde neşrolup orada muhakemesi görülen müdafaayı Istanbul mahkemesinde okumuş ve mahkeme beraatle nihayet bulmuş	749
320	Bağdat'ta çıkan *ed-Dıfa* gazetesinin muharrıri Isa Abdülkadir'in Arabî makalesinin tercümesi	753
321.	Bağdat'ta çıkan, ehemmiyetli, siyasî bir ceride olan *ed-Dıfa* gazetesinin muharrırı İsa Abdulkadır diyor kı	757
322.	Rısale-ı Nur'un vatana, millete ve Islâmıyete büyük hizmetini kabul ve takdir eden Başvekil Adnan Menderes'e Ustadın yazdığı mektup	759
323.	Adnan Menderes'e göndenlmek niyetiyle evvelce yazılan içtımaî hayatımıza aıt bır hakıkatın hâşıyesını takdım edıyoruz	765
324.	*Buyuk Cıhad* gıbı halısâne dıne hızmet eden o cerideye ve onun sahıp ve muharrırlerıne dın namına mınnettâr oldum ve "Allah razı olsun" dedim	766
325.	Samsun dan gelen tebliğnameye karşı kısaca cevabımı Samsun Heyet-ı Hâkımesine takdım edıyorum	769
326.	Gayet ehemmıyetlı bır hâdıse, bır ıstıda ve bır şekvadır	769
327.	Bırının hatasıyla başkası, hatta kardeşi de olsa mes'ul olamaz	773
328.	Ankara'da bır kadeşımızden *Asa yı Müsa* ve *Gençlik Rehberi*'nı bahane ederek umum Nur Rısalelerını almak ıçin gelmışler	774
329.	Heyet-ı Vekıleye ve Tevfik İlerı'ye arz edıyoruz	775

S.NO	KONU	SAYFA
330.	Doğu Üniversitesi hakkında tahrifçi bir gazeteye cevaptır	778
331.	Mahkememizin tehniyle işlenn Ankara Mahkemesine havale edilmesinde çok fayda var	782
332.	Ustadın ziyaretçilere dair bir mektubu	782
333.	Hem madem Risale-i Nur un mesleği hillettir. Ve Urfa ise, İbrahim Halilullah'ın bir menzilidir. İnşaallah hiliet-i İbrahimiye parlayacaktır	784
334.	Urfa taşıyla, toprağıyla mübarektir	785
335.	Bu maddî ve manevî ikı dehşetli hastalık içerisinde şefkat hissiyle butun zihayatlanın elemlen hatıra geldi	786
336.	Benimle görüşmek isteyen azız kardeşlenme beyan ediyorum	788
337.	Ustadımız Şarkî Anadolu'da Câmiu'l-Ezher e muvafık Medresetuzzehra namıyla bir İslâm Unıversıtesı kurulması ıçın çalışmış ve bunun kat'î luzumunu dalma ileri surmüştür	790
338.	Yazılan beş vecihle iftıra ve yalan oldugunu gorduğum bir gazeteyi bana okudular. Boyle iftıraların hem Isparta'ya hem neşredenlere büyük zaran var	792
339.	Ustadımızın köylerde dolaştığına dair çıkarılan uydurma habere karşı bir cevaptır	794
340.	Nur Talebeleri asayişçidirler. Asayişi muhafaza ettıklennin delil-ı kat'îsı şudur	799
341.	Denizin o dehşetı içinde kemal-ı şevkle o mubarek denizi kabul ediyordum	800
342.	İman hizmetinde ihlâs-ı etem ile, anarşılığı durdurmakla, asayişi muhafaza etmekle sabır ve tahammul gerektir. Ben de bunun ıçın rahatımı, haysıyetımı feda edıyorum	801
343.	Ustadımızın vasıyetnamesi	803
344.	Menderes'in Konya nutkuna dair açıklaması	805
345.	Madem Isparta benim hakikî bir memleketımdır. Ben ruhucanımla bu hakikî memleketıme ve ınsanlarına hayır kazandırmak istıyorum	808
346.	Ustadımız izzet-i ilmiyeyi muhafaza ıçın eskı zamandan ben en büyük reislere tenezzul etmedi	809
347.	Ustadımızın Afyon Mahkeme Heyetine gorderdiği yazının suretdır	811
348.	Nur Talebelennin Adnan Menderes e yazdıkları mektup	812
349.	Demokratlara buyük bır hakıkatı ıhtar	814
350.	Yirmi üç mahkeme demişler kı "Suç bulamıyoruz."	817
351.	Ankara'da dindar Ahrarlann kongresinde beni Diyanet Riyaseti dairesinde bır vazıfe ıle tavzıf etmeyı hararetle ıstemelerine	819
352.	Imanın dünyada bir nevi cennet lezzetini benim hayatımda temin ettiğine dair	820
353.	Ustadımızı zıyarete gelip de görüşemeyenlenn ve bız gorüşturmeden gidenlenn hatırlan kırılmamak ıçın, Ustadımızın gızlı harıka bır ahval-ı ruhıyesını beyan etmeye mecbur olduk	823
354.	Ustad Bedüzzaman Said Nursî Üçüncü Eğitim Tümeni Camiine harç koydu	825

S NO KONU SAYFA

355. Ustadımız Said Nursî de billhassa son zamanlarda bir hâl vakı olmuş kı, kimse ile konuşmuyor. 825

356. Huseyin Avnı ve Tahsın Tola ile bır hasbıhaldır 828

357. Vasıyetnamenın bır zeylıdır 830

358. Bazı gazetelerde çıkan yalanlar hakkındakı bır tekzîbı bera-i malûmat gönderiyoruz 832

359. "Mahkeme-i Kubraya Şekva'ya bir haşıyecik olarak beyan ediyorum 837

360. Reisicumhura ve Başvekıle yazılan bır mektuptur 839

361. Hem benım ruhuma geldı kı: Senın bınler, belkı yuz bınler bedelıne ders verecek konuşacaklar var. 846

362. Bera-ı malûmat hem resmî zatlara, hem dostlara muhım bır hakıkatı beyan edıyoruz. 849

363. Aleyhımızde olan *Cumhuriyet* gazetesı mudafaamı çok yanlış ve gayet fena bir tarzda tağyir etmiş 852

364. Bu mektup aynı zamanda telgrafla veya mektupla Ustadımızın Leyle-i Beratlannı tebrik eden kardeşlerımıze cevaptır 854

365. Umum dostlarıma ve Nur kardeşlerıme bu vasıyetı ılân edıyorum 855

366. Ecel muayyen olmadığı ıçın, benım, şıddetlı hastalığım her vakıt gelebilir dıye, evvelce yazdığım vasıyetnamelerımı teyıden bu vasıyetname de şıddetlı, dâhilî bır hastalığımda ıhtar edıldı 857

367. Tevafukatın bır nev'ı de Lâfza ı Celâl de gorulen zahır tevafukattır İşte, mu'cızatlı Kur'ân ımız bu tevafukatı gostenyor. 859

368. Ankara ya bu defa geldıgımın muhım bır sebebı, İslâmıyete cıddî taraftar Dahılıye Vekılı Namık Gedık'ı gormek ve Islâmıyetın kahramanı olan Adnan Beye ve Tevfık Ilen gıbı muhım zatlara bır hakıkatı soylemektır 860

369. Gayet şıddetlı hasta Ustadımıza muhım, resmî bır zattan bır mektup geldı Dıyor kı 862

370. Müddeiumumîler hakkında Ustadımızın garip bır hâlet-i ruhıyesını beyan etmek zamanı geldı 866

371. Bedıuzzaman Said Nursî nın gazetelere bır mektubu 867

372. Umum Nur Talebelerıne Ustad Bedıuzzaman'ın vefatından once vermiş olduğu en son derstir 870

EKLER **881-1040**

Şahıs Bilgileri 883

Yer Bilgileri 927

Ayet İndeksi 949

Hadis İndeksi 959

Şahıs İndeksi 961

Yer İndeksi 973

Genel İndeks 977

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bedıuzzaman Said Nursî 1025

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmınkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır*?

Çünkü çağımızda, iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden İman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, 'Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?' suallerine doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta; ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair aklı doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, teröre gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu, muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yenilliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş, kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka; onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda, Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona 'Bediuzzaman' lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında iki yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilimde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı 'Medresetuzzehra' adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir 'oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli iki hedefti.

Üniversite düşüncesini hükümete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi Işkodralı Tahir Paşa'nın teşvikı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak hükümet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hiçbir girişimde bulunmadı. Gelişinden iki ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her muşkul hallolunur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükümet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediüzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yeri değişti: timarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünkü, hükümet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada, elbette, eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman, bu teklifleri süs payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapishaneye gönderilmeyi tercih etti.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediüzzaman Said Nursî İstanbul'da çok hareketli bir siyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mitinginde, daha sonra İttihatçıların ileri gelenleriyle birlikte gittiği Selânik Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkiyi ortadan kaldırmak için, önemli teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İllerindeki nüfuzlu şahıslara telgraflar çekti. İstanbul'un muhtelif yerlerindeki avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saâdetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediuzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, İki Mekteb-i Musibetin *Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî* adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkari, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Munazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu İllerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kolonî, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de, Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad," Kuva-ı Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan *Hubab* ve *Zeylü z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den isteği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a, sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nûrun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı *Şemme* ve *Şule* risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında, yine hükumetin emniyle önce Isparta'ya, sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen, *Lem'alar* ise 26 Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman, 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risâle-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye, hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risâlesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münâcat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbîye Risâlesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Âyetü'l-Kübrâ* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risâle-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla, savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar teksir edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, haccın sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile teksir edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Ermenka'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde İskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve ümitle karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklen teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960'daki hükümet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

Takdim

Bu lâhika mektupları –ki Yirmi Yedinci Mektuptur– Risale-i Nur'un ilk telifi ile başlayıp, devam edegelmiştir. Risaleler Barla'da telif edilmeye başlanıp, Isparta ve civarındaki kıymettar talebeleri bu risaleleri okumak ve yazmak suretiyle istifade ve istifaza ettiklerinde hissiyatlarını, iştiyak ve ihtiramlarını bir şükran borcu olarak muhterem muellifi Hazret-i Üstada mektuplarla takdim etmişler, bazı müşkülâtlarının ve suallerinin halledilmesini rica etmişler, böylece hem Hazret-i Üstadın, hem talebelerinin mektupları ile, Barla, Kastamonu ve Emirdağ lâhika mektupları vücuda gelmiştir.

Barla lâhikaları, Risale-i Nur'un Barla'da telif edildiği ve kalemle istinsah edilerek neşre başlandığından Eskişehir hapsi zamanına kadar olan devrede Nurun ilk müştak talebelerinin, Nurların hemen telifi zamanında, ilk okuyup yazdıklarında duydukları samimî hissiyat, kalbî ve ruhî istifade ve istifazalarını dile getiren fıkralarını ve Hazret-i Üstadın da bazı mektuplarını ihtiva etmektedir.

Kastamonu lâhikaları ise: Eskişehir hapsinden tahliyeden sonra Nur Muellifi Kastamonu'ya nefyedilmiş,

civar: çevre, yöre, etraf
fıkra: parça, mektup bölüm
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
Hazret-i Üstad: Ustad Hazretleri, Bediuzzaman Said Nursi
hissiyat: hisler, duygular
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme
İhtiva: içine alma, kapsama
istifade: faydalanma, yararlanma
istifaza: feyiz alma, feyiz bulma, feyizlenme.
İstinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kalbî: samimî, içten, gönülden
kıymettar: kıymetli, değerli
lâhika: ek, ilave, zeyil, sonradan ilave edilen, eklenen
müellif: eser telif eden, yazan
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
müşkulat: müşküller, güçlükler, zorluklar
muştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
nefyedilme: sürgün edilme, cezalandırılarak başka bir yerde ikamete mecbur edilme
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
Nur: Risale-i Nur eserleri
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
samimî: içten, candan, gönülden
sual: soru
şükran: teşekkür etme, iyilik bilme
suret: biçim, şekil, tarz.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
takdim: arz etme, sunma
talebe: talep eden, öğrenci
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.

Denizli hapsi zamanına kadar orada ikamete mecbur edilmiş, bu muddet zarfında Nur Muellifi Isparta'dakı talebeleri ile daimî muhabere ederek Nurlarını hatt-ı Kur'ân ile yazılıp çoğalması, neşri ve inkişafı ve eski yazı bilmeyen gençlerin istifadesi için de, Risale-i Nur Kulliyatından bazı bahislerin daktilo ile çoğaltılması hususunda şedit alâka göstermiş ve Risale-i Nur'un mahiyeti, kıymeti, deruhte ettiği kudsî vazife-i imaniyesi ve mazhariyeti, hem talebelerinin tarz-ı hizmetleri, mütecaviz dinsizler karşısında sebat ve metanetleri ve ehl-ı İslâm'ın birbiri ile muamelâtında takıp edecekleri ihlâslı hareketleri gibi, dâhilî ve harıcî birçok meselelere temas etmiştir. Bu itibarla, Kastamonu lâhika mektupları, bilhassa yazıldığı zaman itibarıyla da büyük ehemmiyet kesb eden bir devrin mahsulü olması ve birçok içtimaî meseleleri ve küllî imanî bir nazar-ı hakikatle mütalâa, mülâhaza ve küllileşmesi gibi cihetlerde büyük kıymeti haizdir.

Emirdağ lâhika mektupları birinci kısmı. 15 Haziran 1944'te Denizli hapsinden beraatle tahliyeden sonra Heyet-i Vekile kararıyla Emirdağ'ında ikamete memur edilen Risale-i Nur Müellifi Said Nursî Hazretleri 1947 sonlarına kadar, yani üçüncü büyük hapis olan Afyon hapsine kadar Emirdağ'ında ikamet ettiği müddetçe Isparta, Kastamonu, İstanbul, Ankara ve üniversite talebeleri ile Anadolu'da Nurlarını neşre başlandığı yerlerdeki talebelerine hizmete muteallik bazı mektup ve suallerine cevaben yazdığı mektuplardır.

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
bahis: konu.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
bilhassa: özellikle.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yön, görüş açısı.
dahili: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili.
daimî: sürekli, devamlı.
daktilo: yazı makinesi.
deruhte: üstüne alma, yüklenme, kendini vazifeli bilme.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar.
haiz: bir şeye sahip olma, sahip, malik.
harici: dışa ait, dış dünya ile ilgili.
hatt-ı Kur'ân: Kur'ân yazısı.
heyet-i vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine.
hizmet: görev, vazife.
husus: mevzu, konu.
içtimaî: toplumla alakalı, cemiyete ait, sosyal.
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ikamet: oturma, bir yerde kalma.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
itibar: bakımdan, sebepten.
kesb: kazanma.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel.
lâhika: ek, ilâve.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, neden ibaret olduğu.
mahsul: ürün.
mazhariyet: manevî hâllerin, keşiflerin görünmesi, nail olma, şereflenme.
mesele: konu.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muamelat: muameleler, işlemler, alışverişler.
müddet: süre, zaman.
muellif: eser telif eden, yazan.
muhabere: haberleşme.
mülâhaza: düşünme, tefekkür, düşünce.
mütalâa: dikkatli okuma, tetkik etme.
muteallik: ait, alakalı, ilgili.
mütecaviz: saldırgan, belli sınırını aşan.
nazar-ı hakikat: gerçek, doğru, esas olan bakış, en doğru bakış.
neşir: yayım, yayın.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sebat: sabit durma, kararlılık.
şedit: şiddetli.
sual: soru.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.
talebe: öğrenci.
tarz-ı hizmet: hizmet tarzı, hizmet metodu.
vazife-i imaniye: İmanla ilgili vazife, görev.
zarfında: süresince.

Ikıncı kısım ise: 1948-1949 Afyon Cezaevinde yirmi ay mevkufen kalıp tahliyeden sonra tekrar Emirdağ'ına avdet edip orada bir müddet kaldıktan sonra, 1951 yılında Eskişehir'de iki ay ikameti müteakip, oradan da *Gençlik Rehberi* mahkemesi münasebetiyle iki defa İstanbul'a gelip üçer ay İstanbul'da kaldığı 1952-1953 tarihlerinde ve daha sonra yine Emirdağ'ında iken talebelerine yazdığı mektuplar ve mahkemelere ve davalara temas eden meselelere dair müteaddit bahislerdir.

1953'ten sonra ikamet eylediği Isparta'da da ara sıra yazdığı mektuplar da vardır. Eskişehir, Denizli ve Afyon cezaevlerinde iken hapisteki talebelerine yazdığı pek kıymettar hapishane mektupları ise, yine Müellif-i Muhterem Hazret-i Üstadın neşrini tensibiyle *Şualar* mecmuasında aynen neşredilmiştir. Bu lâhikalarda geçen talebelerin mektupları, Nurlardan aldıkları feyz-i iman, ihlâs ve sadakatlerini, şehamet-i imaniyelerini ifade ile Üstadlarına arz etmek ve teşekkürlerini bildirmekle, bu zamanda zuhur eden bu ders-i Kur'âniyenin muhatapları olduklarını izhar ediyor ve Risale-i Nur'un hakkaniyetine ve Hazret-i Üstadın davasına birer şahit hükmünde bulunuyor.

Risale-i Nur'un telifi ve neşriyle beraber bu lâhika mektuplarının zuhuru, devamı ve neşri, bizzat Muhterem Müellifi tarafından yapılması ve tensip edilmesi ve müteaddit mektuplarda da bu lâhikaların kıymetini ifade buyurmaları ve nazara vermeleri, herhalde bu lâhikaların ehemmiyetini tebarüze kâfidir.

arz: sunma
avdet: gen gelme dönüş
bahis: konu
bizzat: kendisi şahsen
dair: alakalı ilgili
dava: yargı konusu sav
defa: kere kez yol
ders-i Kur'aniye: Kur'ân dersi Kur'an a ait ders
ehemmiyet: onem deger kıymet.
feyz-i iman: İman bereketi
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
Hazret-i Üstad: Üstad Hazretlen Bedıuzzaman Said Nursî
hükmünde: değerinde yerinde
İhlas: samımıyet bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ikamet: oturma bır yerde kalma
İzhar: gosterme açığa vurma
kâfi: yeterli
kıymet: deger
kıymettar: kıymetlı, değerlı
lahika: ek ılave
mecmua: toplanıp bırıktırılmış duzenlenmış yazıların hepsı
mesele: konu.
mevkufen: mevkuf olarak, tutuklu olarak.
müddet: sure, zaman
müellif: eser telif eden yazan
muellif-i muhterem: muhterem muellif saygıdeger yazar
muhterem: saygı değer hurmete layık, saygın
munasebet: ilşkı alâka
müteaddit: bır çok kere, defalarca
müteakip: takıp eden
nazar: bakış dıkkat.
neşir: yayım yayın
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadâkat: bağlılık dogruluk.
şehamet-i imaniye: imandan gelen yıgıtlık imanın kazandırdıgı akla ve zekâya dayanan cesaret
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
talebe: oğrencı
tebaruz: belli olma gorunme, barız hâle gelme
telif: kıtap yazma eser ortaya koyma.
tensip: uygun gorme munasıp kılma uygun bulma
teşekkürat: teşekkurler minnet, memnunıyt ve şukur ıfade etmeler
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursı
zuhur: ortaya çıkma

Evet, Risale-i Nur'un telifi, zuhuru ve neşri ile beraber hizmet-i Nuriyenin ve ders-i Kur'âniyenin taliminde ve ifasında ve meslek-i Nuriyenin taallümünde ve uzun bir zamandaki hizmetin devamında vaki olacak binler ahval ve hücuma maruz talebelerin cereyanlar karşısında sebat, metanet ve ihlâsla hareketlerinde onlara yol gösterecek, hizmet-i Kur'âniyenin inkişafında sühulete medar olacak ikaz ve ihtarlara elbette ihtiyaç zarurîdir, kat'îdir, bedihîdir.

İşte Hazret-i Üstadın bu gibi şüphe götürmez hakikatlere ve meselelere isabetle parmak basıp dikkati çekmesi, talebelerini ikazda bulunması, elbette bu hizmet-i kudsiyenin ehemmiyeti iktizasındandır.

Hem bu lâhikaların bir kısmı ihtiyaca binaen yazılmış ve yazdırılmış ihtarlar olması ve aynı ihtiyacın her zaman tekerrürü melhuz bulunduğundan daima müracaat olunacak hikmetleri ve düsturları muhtevidir. Nitekim yüzer vakıalar, hadiseler ve meselelerde bu ihtiyaç, kendini göstermiştir.

Nurların birinci talebesi Hulûsî Bey, Hazret-i Üstada arz ettiği bir mektubunda, "Dünyayı unutmak istesenız, başka hiçbir sebep olmasa dahi, yalnız bu mübarek Sözlerle rabıta peyda eden insanların rica edecekleri izahatı vermek isteyecek ve cevapsız bırakmayacaksınız. Allah için sizi sevenlere ve sizden istizahta bulunanlara yazdığınız pek kıymetli yazılarla meclis-i ilminizde takrir buyurduğunuz mütenevvi ve *Sozler'e* bile geçmeyen

arz: sunma
bedihî: delilsiz, açık olan, besbelli, aşikar
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
ders-i Kur'âniye: Kur'ân dersi, Kur'ân'a ait ders
dustur: kanun, kural, esas
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehval: korkular, dehşetler
hâdise: olay
hakikat: gerçek, doğru
Hazret-i Üstad: Üstad Hazretleri, Bediuzzaman Said Nursi
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân hizmeti
hizmet-i kudsiye: mukaddes hizmet, kutsal hizmet.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma
hücum: saldırı, atak.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ikaz: uyarı
iktıza: gerek, lüzum
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme
istizah: izahat isteme, bir işin açık olarak bildirilmesini isteme, açıklama isteme
izahat: izahlar, açıklamalar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
lâhika: ek, ilâve
maruz: uğramak, etkilenmek.
meclis-i ilmî: ilim meclisi, topluluğu
medar: sebep, vesile
melhuz: hatıra gelen, umulan, beklenen, muhtemel olan
mesele: konu
meslek-i Nuriye: nur mesleği, nur meşrebi, Risale-i Nur mesleği, yolu
metanet: sağlamlık, kavilik, metinlik, dayanıklılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhtevi: ihtiva eden, içine alan, içinde bulunduran, kapsayan
müracaat: başvurma, danışma
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nev' nev', çeşit çeşit.
neşir: yayım, yayın
peyda: kurma, sağlama
rabıta: münasebet, alâka, bağ
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sebat: sabit durma, kararlılık.
sühulet: kolaylık.
taallüm: öğrenilme, elde edilme
takrir: resmî olarak yazı ile bildirme
talebe: öğrenci
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme
tekerrür: tekrarlanma
telif: eser yazma
vaki: gerekli
vakıa: olay
zarurî: mecbur, zorunlu, ister istemez
zuhur: ortaya çıkma

mesail, kat'ıyetle gösteriyorlar ki, ihtiyaç da, hizmet de bitmemiştir" demekte ve Nurların hizmetinde, ikaz, ihtar ve irşatlara ihtıyaç bulunacağını ifade etmektedır ki, ondan sonra zuhur eden ihtiyaca muvafık lâhikalar, o mubarek zatın isabetli sözünü teyit etmiştir.

Bu lâhikalarda görüleceği gibi, Nur Muellifi Azız Üstadımız, Risale-i Nur'un neşri, okunup yazılması gibi bizzat Nurlarla iştigale ehemmiyet vermekte, talebelerini daima teşvik etmektedir. Bunun lüzum ve hikmeti ise, şüphesiz izahtan varestedir. Zira, astığımda kâinat fenleri ve maddî ilimler revaçta olup, yeni yetişen nesiller bu ilim ve fenleri okudukları, hem tabiiyyun ve maddiyyunun din ve maneviyat aleyhindeki neşriyatı, hem küfr-i mutlak cereyanı ki, hıçbir din ve maneviyatı tanımayan ve Allah'a iman hakîkatine karşı muaraza ederek dinsizliği neşreden, İslâmî fikri zedeleyen ve bütün beşeriyeti tehdit eden, yeni nesillere ve gençliğe imansızlık fikr-i küfrîsini aşılamak isteyen kitap, broşür, gazete gibi neşir vasıtalarının İslâm ve iman düşmanlarınca ön plâna alındığı böyle acip ve dehşetli bir zamanda, elbette Risale-i Nur'a, okunmasına, neşredilmesine şiddetle ihtiyaç ve zaruret var.

Çünkü, Risale-i Nur Kur'ân-ı Hakîm'in bir mu'cize-i maneviyesi ve bu zamanın dinsizliğine karşı manevî atom bombası olarak solculuk cereyanlarının maneviyat-ı kalbiyeyi tahribine mukabil, maneviyat-ı kalbiyeyi tamir edip ferden ferda iman-ı tahkikîden gelen muazzam bir kuvvet ve kudrete istinadı okuyucuların

acip: tuhaf, hayrette bırakan
aleyh: karşı karşıt.
asır: yüzyıl
aziz: izzetli muhterem saygın
beşeriyet: beşenlik insanlık.
bizzat: kendisi şahsen
cereyan: akım fikir sanat veya siyaset hareketi
dehşetli: ürkütücü korkunç
ehemmiyet: onem deger
fen: tecrubi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
feden ferda: fert ferde teke tek teker teker
fikr-i kufr: kufur ve inkâr fikrı
hakikat: gerçek doğru
hikmet: Ilahi gaye gizli sebep Fayda.
hizmet: görev vazife
ihtar: dikkat çekme hatırlatma uyarı.
ikaz: uyarı
ilim: bilgi marifet
iman: inanç itikat
iman-ı tahkikî: tahkikî iman imana dair bütün meselelerin inceleyip delil ve bürhan ile inanma
irşat: doğru yolu gösterme gafletten uyandırma
İslâmî: İslâm ile alâkalı İslama ait.
İştigal: bir işle uğraşma meşgul olma
İstinat: dayanma güvenme delil olarak kabul etme
izah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
kainat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün alemler
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
küfr-i mutlak: mutlak küfür hıç bir imanı hukmu, delili kabul etmeme kesin ve tam bir inkar
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lâhika: ek ilave
maddi: madde ile alâkalı
maddiyyun: maddeyi ezeli ve ebedi kabul edenler
manevi: manaya ait, maddi olmayan
maneviyat: mana alemine ait olanlar hisse ve inanca ait şeyler
maneviyat-ı kalbiye: kalbin manevi hisleri lâtifeleri
mesail: meseleler
muaraza: kavga çekişme
muazzam: çok buyuk, ulu yuce
mübarek: feyzli bereketli kutlu
mu'cize-i manevî: manevî mu'cize
muellif: eser telif eden, kitap yazan
mukabil: karşılık.
muvafık: yerinde uygun uyar munasip
nesil: soy zümyet.
neşir: herkese duyurma tamım
neşriyat: yayınlar
Nur: Risale-i Nur eserleri
revaç: ragbet kıymet, deger
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuz zaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler tabiata tapanlar
tahrip: harap etme yıkma bozma
talebe: öğrenci
tamir: onarma düzeltme
tehdit: korkutma gozdağı verme
teyit: dogrulama doğru çıkarma destekleme
vareste: kurtulmuş beri azade serbest.
vasıta: vesile neden
zaruret: zorunluluk, mecbuniyet
zat: kişi şahıs
zuhur: ortaya çıkma.

kalblerine kazandırıyor. Ve bu vazifeyi de yine mukaddes Kur'ân'ımızın ilham ve irşadıyla ve dersiyle ifa ediyor. Tefekkür-ı imanî dersiyle, tabiiyyun ve maddiyyunun boğulduğu aynı meselelerde tevhid nurunu gösteriyor, iman hakikatlerini madde âleminden temsiller ve deliller göstererek izah ediyor. Liselerde, üniversitelerde okutulan ilim ve fenlerin aynı meselelerinde iman hakikatlerinin ispatını güneş zuhurunda gösteriyor.

Bu gibi çok cihetlerle Risale-i Nur bu zamanda ehl-i iman ve İslâm için on plânda ele alınması icap eden ehl-i iman elinde manevî elmas bir kılıçtır. Asrın idrakine, zamanın tefehhumüne, anlayışına hitap eden, ihtiyaca en muvafık tarzı gösteren, ders veren ve doğrudan doğruya feyiz ve ilham tarkıyla ayetlerin yıldızlarından gelen ders-i Kur'ânîdir, küllî marifetullah burhanlarıdır.

Asrımızın efkârının anlayışına ve idrakine hitap edici mahiyeti ve Kur'ân-ı Hakîm'in bu zamanın fehmine bir dersi olması noktasından Nur Risalelerı, bilhassa bu memlekette büyük ehemmiyet kazanmıştır. Asırlarca Kur'ân'a bayraktarlık yapan ve dünyayı diyanetiyle ışıklandıran bu necip millet, yine dünyaya örnek, ahlâk ve fazilette üstad olarak insanlığın geçirdiği müthiş buhranlardan halâs için çare-i necatı göstermektedir. Beşeniyeti dehşetli sadmelere uğratan, tehdit eden, anarşiliğin, ifsat ve tahribin yegâne çaresi ancak ve ancak İlâhî, semavî bir dinin ezelî ve ebedî hakikatlerıdır, hakikat-i İslâmiyet'tir. Risale-i Nur, hakikat-ı İslâmiye ve Kur'âniyeyi

alem: dünya
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
bayraktar: bayrak taşıyan, alemdar
beşeriyet: beşerilik, insanlık.
buhran: bir işin tehlikeli, karışık bir hal alması, bunalım, zor durum, kriz.
burhan: delil, ispat, hüccet.
çare-i necat: kurtuluş çaresi
cihet: yön, sebep, vesile
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: kanıt, tanık, burhan
ders-i Kur'ân: Kur'an dersi, Kur'an'a ait ders
diyanet: dinî emirlere riayet, dindarlık.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elmas: çok kıymetli bir mücevher
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fazilet: iyi ahlâk, iffet, namus, iyi huy
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
feyiz: ihsan, bağış, kerem
hakikat: gerçek, doğru
hakikat-ı İslâmiye: İslâmiyete ait hakıkat
hakıkat-ı İslâmiyet: İslâmiyetin asıl esası, gerçeği.
halas: kurtarma
hitap: söylemde bulunmak, konuşmak.
icap: gerekme hâli, gerekli olma.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenâb-ı Hakka dair
ilham: içe, gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
ilim: bilgi, marifet
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
küllî: bütüne ait olan, umumî, genel.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
maddiyyun: maddeyi ezelî ve ebedî kabul edenler
mahiyet: nitelik, tabiat, iç yüz, esas
manevî: manaya ait, maddî olmayan
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
mesele: konu
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
muthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
muvafık: uygun, uyar, münasip
necip: asîl, soylu kimse.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadme: ansızın başa gelen ve sarsan belâ, felâket.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tarık: yol, meslek, seçilen tarz
tefehhum: fehmetme, farkına varmak, idrâk eylemek.
tefekkür-ı imanî: imanla ilgili, imanî tefekkür, iman gözüyle bakıp tefekkür etme, imanı kuvvetlendirici düşünceler.
tehdit: korkutma, gözdağı verme
temsil: örnek, misal
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
üstat: öğretici, öğretmen
vazife: görev
yegâne: biricik, tek, yalnız.
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

müspet ve müdellel bir şekilde insanlığın nazar-ı tahkikine arz ve ifade etmektedir.

Hem, Nur Müellifi bir mektubunda "Dâhilde tarafgirâne adavet ve münakaşalara vesile olan furuatı değil, belki bütün nev-i beşerin en ehemmiyetli meselesi olan erkân-ı imaniyeyi ve beşerin medar-ı saadeti ve umum İslâm'ın esas ve rabıta-ı uhuvveti bulunan Kur'ân'ın hakaik-ı imaniyesini bulmak ve muhtaçlara buldurmaya hayatımı vakfettim" demek suretiyle, hizmet-i İslâmiyenin ve mesail-ı diniyenin umumunu tazammun eden vüs'at ve camiiyeti haiz bulunduğunu, dinî hizmetlerin her nev'ini teyit ve teşvik ettiğini ve bir cadde-i kubra-i Kur'âniye olan Risale-i Nur dairesinin umum ehl-i iman ve İslâm'a şamil bulunduğunu ifade ediyor. Ve yine aynı mektubunda, devamla, "Hatta değil Müslümanlarla, belki dindar Hristiyanlarla dahi dost olup adaveti bırakmaya çalışıyorum", Harb-i Umumî ve komünizm altındaki anarşistlik tehlike ve tahribatlarının lisan-ı hâliyle "Dünya fânîdir, firaklarla doludur. Ey insanlar, adaveti bırakınız, Kur'ân dersini dinleyip birleşiniz; yoksa sizi mahvedeceğiz" diye beyanıyla, bu zamanın şartlan ve icapları karşısında tarz-ı hizmeti yine Kur'ân'ın nuruyla göstererek hakîmâne irşadın ve tevfik-i İlâhiyeye muvafık hareketle isabetli hizmetin ifası gibi noktalardan Risale-i Nur'un lüzum ve ehemmiyetini tebarüz ettiriyor.

İşte, lâhika mektupları bu gibi hususlara da işaret ediyor. Değişen dünya hadiselen, geniş ve küllî meseleler

adavet: düşmanlık, husumet.
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
arz: sunma
beşer: insan, insanlık.
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
cadde-i kubra-i Kur'aniye: Kur'an'ın büyük ve geniş sağlam caddesi, Kur'an yolu
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.
dâhil: içinde
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i İman: inananlar, iman sahipleri
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
fani: ölümlü, geçici
firak: ayrılık, hicran
fürüat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
hadise: olay
haiz: bir şeye sahip olma, sahip, mâlik.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakim: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
Harb-i Umumi: genel harp, umumi savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
hizmet: görev, vazife
hizmet-i İslamiye: İslâm hizmeti
husus: mevzu, konu.
icap: gerekme, hâli, gerekli olma.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
komünizm: bütün malların ortak laşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen
küllî: umumi, genel.
lâhika: ek, ilâve
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi
mesail-i diniye: dini meseleler.
mesele: konu
müdellel: kanıtlı, delilli
müellif: eser telif eden, yazan
muhtaç: gerek duyan
münakaşa: tartışma
müspet: olumlu
muvafık: uygun, uyar, munasip
nazar-ı tahkik: gerçek, doğru olan görüş, araştırıp hakikatı ortaya çıkaran bakış
nev: tür, çeşit.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
Nur: Risale-i Nur eserleri.
rabıta-i uhuvvet: kardeşlik bağı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
şamil: içine alan, kapsayıcı
şart: koşul
suret: biçim, şekil, tarz.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tarafgirane: taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek.
tarz-ı hizmet: hizmet tarzı, hizmet metodu
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tebaruz: belli olma, görünme, bariz hale gelme
tevfik-i İlâhi: Cenab-ı Hakkın insanı doğru yola lütfu ile sevk etmesi, başarılı kılması
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
umum: bütün, herkes
vakfetme: bağışlama, adama
vesile: bahane, sebep
vüs'at: genişlik, bolluk.

ve şartlar altında isabetli hizmet-i Kur'âniyenin esaslarını ders veriyor.

Bedîüzzaman Said Nursî
Hazretlerinin hizmetkârları

Tahirî, Zübeyir, Hüsnü Bayram,
Mustafa Sungur, Bayram

Bedîüzzaman: Said Nursî'ye ilim adamlarınca takılan bir sıfat. Anlamı çağın eşsiz güzelliği.
hizmet-i Kur'âniye. Kur'an hizmeti.
hizmetkar. hizmet yapan kimse hizmetçi
şart: koşul

1

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا[3]

Emirdağ'daki kardeşlerime!

Benim hakkımda evham edenlere deyiniz ki:

"Biz hizmet ettiğimiz bu adamın yirmi senelik hayatının bütün mahrem ve gayr-i mahrem mektuplarını ve kitaplarını ve esrarını, hükûmet şiddetli taharriyatla elde etti. Dokuz ay, hem Isparta, hem Denizli, hem Ankara adliyeleri, tetkikten sonra, birtek gün cezayı, birtek talebesine vermeyi mucip bir madde –beş sandık kitaplarında ve evraklarında– bulunmadı ki, hem Ankara ehl-i vukufu, hem Denizli Mahkemesi ittifakla beraatına karar verdiler.

"Hem, bu zarurî işlerini ihtiyarlığına hürmeten gördüğümüz adam, mahkemece dava etmiş ve bütün hazır arkadaşlarını şahit gösterip tasdik ettirmiş ki: Yirmi senedir hiçbir gazeteyi ve siyasî eserleri ne okumuş, ne sormuş, ne bahsetmiş; ve on senedir, hükûmetin iki reisinden ve bir valî ve bir mebusundan başka hiçbir erkânı ve büyük memurlarını bilmiyor ve tanımıyor ve tanımaya merak etmemiş. Ve üç senedir Harb-i Umumîyi ne sormuş, ne bilmiş, ne merak etmiş, ne radyo dinlemiş. Ve intişar eden yüz otuz telifatından, yirmi sene zarfında

---

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ebedî olarak daima üzerinize olsun.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
dava: iddia, hak aramak maksadıyla mahkemeye müracaat etme.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler.
erkân: reisler, ileri gelenler.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
evrak: işlem gören kâğıtlar.
gayr-ı mahrem: mahrem olmayan, gizli ve özel olmayan.
Harb-ı Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden birinci Dünya Savaşı.
hizmet: görev, vazife.
hürmeten: hürmet olsun diye; hürmet, saygı ve ikram maksadıyla.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
ittifak: fikir birliği, söz birliği.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
mebus: milletvekili.
merak: bir şeyi öğrenmek istemek, çok şiddetli arzu, heves, düş künlük.
mucip: icap eden, gerektiren.
reis: başkan.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
taharriyat: araştırmalar, aramalar, incelemeler, tahkik etmeler.
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulama, onaylama.
telifat: telifler, kaleme alınan eserler, yazılanlar.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
zarfında: süresince.
zarurî: zorunlu.

yüz bin adamın dikkatle okuduklan hâlde ne idareye, ne asayişe, ne vatana, ne millete hiçbir zararı hükûmet görmemiş. Beş vilâyetin dikkatli zabıtalan ve taharn memurlan ve mahkeme ışıyle ıştıgal eden uç vilâyetın ve merkez-i hükûmetın dört adlıyelennın ağır ceza mahkemeleri en ufak bır suç bulmamış ki, tahliyelerine mecbur oldular.

"Eğer bu adamın dunya ıştıhası ve sıyasete meylı olsaydı, hıç ımkânı var mı kı, bır tereşşuhatı ve emarelen bulunmasın? Hâlbuki mahkeme safahatında hıçbir emare bulamadılar ki, muannit bir muddeiumumî, mecbur olup vukuat yerinde imkânatı istimal ederek, mükerreren, iddianamesinde 'Yapabilir' demiş ve 'Yapmış' dememiş. 'Yapabilir' nerede, 'Yapmış' nerede? Hatta mahkemede Said ona demiş. 'Herkes bir katli yapabilir, bu ıddianız ile herkesi ve sizi mahkemeye vermek lâzım geliyor.'

"Elhasıl. Ya bu adam tam divanedir ki, bu derece dehşetli umur-i dünyaya karşı lâkayt kalıyor; veyahut bu vatanın ve bu milletin en büyük bir saadetine ihlâsla çalışmak için, hıçbir şeye tenezzül etmez ve ehemmiyet vermez. Öyle ise bunu taciz ve tazyik etmek, vatan ve millete ve asayişe bir nevi ihanettir. Ve onun hakkında bu çeşit evham etmek, bir divaneliktir."

adlıye: mahkeme, yargılama işlemiyle uğraşan daire
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
dehşetli: urkutucu, korkunç
divane: deli, akli başında olmayan
ehemmiyet: onem, değer, kıymet.
elhasıl: hasılı, netice itibanyle, kısaca
emare: alâmet, belirti, nişan
evham: vehimler, zanlar, kurunntular
idare: yönetim, memleket işlennin yurutulmesi.
iddia: bir fikri ısrarla savunma
iddianame: ıddıa yazısı, savcının bir dava konusundaki ıddıalarını toplamış olduğu, ısnat ettiği suç ve delillen de içine alan yazısı.
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
ihlâs: samımıyet, bir amelı başka bır karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası ıçın yapma
imkanat: ımkanlan, olabılırlıkler, olması ve olmaması ıhtımal dahılınde olanlar
iştigal: bir ışle uğraşma, meşgul olma.
iştiha: fazla ıstek, arzu
istimal: kullanma
katil: oldurme
lakayt: kayıtsız, ilgısız
merkez-i hükûmet: hukumet merkezi, ulkeyi idare merkezi
muannit: inatçı, ayak direyen.
muddeiumumi: savcı
mukerreren: mukerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
nevi: çeşıt.
saadet: mutluluk.
safahat: safhalar, devreler
taciz: rahatsız etme, huzursuz kılma, sıkma
taharri: sivil polis.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
tenezzül: kendine aykın düşen bir ışı veya durumu kabul etme, alçalma.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar, kesin olmayan haberler
umur-ı dünya: dunya ışlen
vilayet: il.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zabıta: şehir guvenlıgını sağlamakla vazifeli bulunan idare polisi

2

Mühim Bir Suale Hakikatli Bir Cevaptır

Büyük memurlardan birkaç zat benden sordular ki: "Mustafa Kemal sana üç yüz lira maaş verip Kürdistan'a ve vilâyat-ı şarkıyeye Şeyh Sünusî yerine vaiz-i umumî yapmak teklifini neden kabul etmedin? Eğer kabul etseydin, ihtilâl yüzünden kesilen yüz bin adamın hayatlarını kurtarmaya sebep olurdun" dediler.

Ben de onlara cevaben dedim ki: Yirmişer, otuzar senelik hayat-ı dünyeviyeyi o adamlar için kurtarmadığıma bedel, yüz binler vatandaşa, her birisine milyonlar sene uhrevî hayatı kazandırmaya vesile olan Risale-i Nur, o zayiatın yerine binler derece iş görmüş. Eğer o teklifi ben kabul etseydim, hiçbir şeye alet olamayan ve tâbi olmayan ve sırr-ı ihlâsı taşıyan Risale-i Nur meydana gelmezdi. Hatta ben, hapiste muhterem kardeşlerime demiştim: Eğer Ankara'ya gönderilen Risale-i Nur'un şiddetli tokatları için beni idama mahkûm eden zatlar, Risale-i Nur'la imanlarını kurtarıp idam-ı ebedîden necat bulsalar, siz şahit olunuz, ben onları da ruh u canımla helâl ederim.

Beraatımızdan sonra Denizli'de beni tarassutla tacız edenlere ve büyük amirlerine ve polis müdürüyle müfettişlere dedim: Risale-i Nur'un kabil-i inkâr olmayan bir kerametidir ki, yirmi sene mazlumiyet hayatımda, yüzer risale ve mektuplarımda ve binler şakirtlerde hiçbir

amir: emreden, emir sahibi
bedel: karşılık.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
hakikat: gerçek, doğru
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
helal: bağışlama, alacağından vaz geçme.
idam: ölüm
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ihtilal: isyan, ayaklanma, baş kaldırma
iman: inanç, itikat
kabil-i inkâr: inkârı mümkün, inkâr edilebilir
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
Kürdistan: Osmanlı devleti zamanında bir coğrafî bölge adı
mahkûm: kendine hükmolunan, hükümlü
mazlumiyet: mazlumluk, zulüm görmüşlük.
müfettiş: teftişçi, bir işin düzenli, kanun ve kaidelere uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini incelemekle vazifeli memur
muhim: önemli, ehemmiyetli
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
necat: kurtuluş, kurtulma
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
şakirt: talebe, öğrenci.
sırr-ı ihlâs: samimiyetin, doğruluğun sırrı
sual: soru
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
taciz: rahatsız etme, huzursuz kılma, sıkma
tarassut: gözetme, göz altında tutma
teklif: yapılması, kabulü veya inandırılmaya çalışılmaya çalışılmaya
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait.
vaiz-i umumî: umumî vaiz, genel vaiz
vesile: aracı, vasıta.
vilayat-ı şarkiye: şark vilayetleri, doğu illeri
zat: kişi, şahıs
zayiat: kayıplar, yitikler

cereyan, hiçbir cemiyetle ve dâhilî ve haricî hiçbir komite ile hiçbir vesika, hiçbir alâka dokuz ay tetkikatta bulunmamasıdır. Hiçbir fikrin ve tedbirin haddi midir ki, bu harika vaziyeti versin? Birtek adamın, birkaç senedeki mahrem esran meydana çıksa, elbette onu mes'ul ve mahcup edecek yirmi madde bulunacak. Madem hakikat budur; ya diyeceksiniz ki, "Pek hanka ve mağlûp olmaz bir deha bu işi çeviriyor"; veya diyeceksiniz: "Gayet inayetkârâne bir hıfz-ı İlâhîdir." Elbette böyle bir deha ile mubareze etmek hatadır, millete ve vatana büyük bir zarardır. Ve böyle bir hıfz-ı İlâhî ve inayet-i Rabbaniyeye karşı gelmek, firavunâne bir temerruttür.

Eğer deseniz: "Seni serbest bıraksak ve tarassut ve nezaret etmesek, derslerinle ve gizli esrarınla hayat-ı içtimaiyemizi bulandırabilirsin."

Ben de derim: Benim derslerim, bilâistisna, bütünü hükûmetin ve adliyenin eline geçmiş; bir gün cezayı mucip bir madde bulunmamış. Kırk elli bin nüsha risale, o derslerden milletin ellerinde dikkat ve merakla gezdiği hâlde, menfaatten başka hiçbir zaran, hiçbir kimseye olmadığı, hem eski mahkemenin, hem yeni mahkemenin mucib-i mes'uliyet bir madde bulamamalan cihetiyle, yenisi ittifakla beraatimize ve eskisi dünyaca bir büyüğün hatırı için yüz otuz risaleden beş on kelime bahane edip, yalnız kanaat-i vicdaniye ile yüz yirmi mevkuf kardeşlerimden yalnız on beş adama altışar ay ceza verebilmesi kat'î bir hüccettir ki, bana ve Risale-i Nur'a ilişmeniz, manasız bir tevehhümle çırkın bir zulümdür. Hem, daha

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
bahane: vesile, sebep.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
bilaistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
cemiyet: topluluk, birlik.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihet: yön, sebep, vesile.
dahili: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili.
deha: olağanüstü zeka sahibi olma.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
firavunane: firavunca, dinsizce, alçakça.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, doğru.
harici: dışa ait, dış dünya ile ilgili.
harika: olağanüstü.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması.
hüccet: delil.
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı.
inayetkârane: lütuf ve himayede bulunana yakışır surette, yardım edene yakışır şekilde.
ittifak: fikir birliği, söz birliği.
kanaat-ı vicdaniye: vicdanı kanaat, vicdana ait fikir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
madem: değil mi ki.
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
mahcup: utanan, utanmış.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
mana: anlam.
menfaat: fayda.
merak: bir şeyi öğrenmek istemek, çok şiddetli arzu, heves, düşkünlük.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
mübareze: çatışma, kavga.
mucib-i mesuliyet: mesuliyet gerektirici, sorumluluk gerektiren.
mucip: icap eden, gerektiren.
nezaret: gözetme, bakma.
nüsha: çoğaltılmış.
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
tarassut: gözetme, göz altında tutma.
tedbir: önlem, yol çare.
temerrut: inatçılık, hakkı kabulde direnme.
tetkikat: araştırmalar, incelemeler.
tevehhüm: vehmine kapılmak, öyle zannetmek.
vaziyet: durum.
vesika: dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, belge.
zulüm: haksızlık, eziyet, iş kence.

yeni dersim yok ve bir sırrım gizli kalmadı ki, nezaretle tadiline çalışsanız.

Ben şimdi hürriyetime çok muhtacım. Yirmi seneden beri lüzumsuz ve haksız ve faidesiz tarassudlar artık yeter. Benim sabrım tükendi. İhtiyarlık zafiyetinden, şimdiye kadar yapmadığım bedduayı yapmak ihtimali var. "Mazlumun ahı, ta Arşa kadar gider" diye, bir kuvvetli hakikattir.

Sonra, o zalım, dünyaca büyük makamlarda bulunan bedbahtlar dediler: "Sen, yırmı senedır bırtek defa takkemizi başına koymadın, eski ve yeni mahkemelerin huzurunda başını açmadın, eski kıyafetinle bulundun. Hâlbuki, on yedi milyon bu kıyafete girdi."

Ben de dedim:

"On yedi milyon değil, belkı yedi milyon da değil, belkı nzasıyla ve kalben kabulüyle ancak yedi bin Avrupaperest sarhoşlanın kıyafetlerine ruhsat-ı şer'iye ve cebr-i kanunî cihetiyle girmektense, azîmet-i şer'iye ve takva cıhetiyle, yedi milyar zatların kıyafetlerine girmeyi tercih edenim. Benim gibi yirmi beş seneden beri hayat-ı içtimaiyeyı terk eden adama, 'İnat ediyor, bize muhaliftir' denilmez. Haydi inat dahi olsa, madem Mustafa Kemal o ınadı kıramadı ve iki mahkeme kırmadı ve üç vilâyetin hükûmetleri onu bozmadı; sız neci oluyorsunuz ki, beyhude hem mılletın, hem hukûmetin zararına, o ınadın kırılmasına çabalıyorsunuz? Haydi siyasî muhalif de olsa, madem tasdîkınızla yırmı senedır dünya ıle alâkasını

alâka: ılgı, ılışkı, yakınlık.
Arş: yüksekliği sebebiyle bütün cısımlerı ıçıne alan ve Allah ın kudret ve hükmüyle ıstıva ettiği şey.
Avrupaperest: Avrupa'yı koru körüne sevenler, Avrupa taklıtçıleri.
azımet-ı şer'iye: dinî azımet, dinde takva ile hareket etmek.
bedbaht: bahtsız, talıhsız, zavallı.
beddua: bır kımsenın kötü olması ıçın dua, kötü dua.
beyhude: boşuna.
cebr-i kanunî: kanunî zorlama, kanuna aıt baskı.
cihet: yön, sebep, vesile.
defa: kere, kez, yol.
hakikat: gerçek, doğru.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
ihtimal: olabilırlık.
kalben: kalp ile, kalpten.
kıyafet: bır kımsenın gıyındıklerının bütünü.
madem: değil mı kı.
makam: yer, mevkî.
mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
rıza: kabul etme, evet deme.
ruhsat-ı şer'iye: şerıatın ruhsatı, İslamıyetin ızın vermesi.
sır: gızlenen gerçek, saklanan bılgı.
siyasî: siyasetle ılgılı, sıyasete aıt.
tadil: doğrultma, düzeltme.
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgı şeylerden kaçınma, Allah ın emırlerını tutup azabından korunma.
tarassut: gözetme, göz altında tutma.
tasdik: doğrulama, onaylama.
vazıyet: durum.
vilayet: ıl.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zat: kışı, şahıs.

kesen ve manen yirmi seneden beri ölmüş bir adam, yeniden dirilip, faidesiz, kendine çok zararlı olarak hayat-ı siyasiyeye girerek sizin ile uğraşmaz. Bu hâlde, onun muhalefetinden tevehhum etmek, divaneliktir. Divanelerle ciddî konuşmak dahi bir divanelik olmasından, sizin gibilerle konuşmayı terk ediyorum. Ne yaparsanız, minnet çekmem" dediğim, onları hem kızdırdı, hem susturdu. Son sözüm,

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞ نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ [1]

٣

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bu parçayı sizler dahı Rısale-ı Nur'un makbulıyetıne imza basan rısaleler ve mektuplar mecmuasının başında yazarsınız. Eğer mecmualar olmasa da Bırıncı Şuanın başında yazarsınız. Beni merak etmeyiniz; sevabın ziyade olması, bana sıkıntılan bir cıhette sevdırır ve Nurların intişarına başka sahalarda meydan açar. Umumunuza birer bırer selâm...

Rısale-ı Nur'un makbulıyetıne imza basan ve gaybî işaretlerle ondan haber veren sekiz parçadan bırıncı parçadır. Aynı meseleye, aynı davaya ittıfakları sarahat derecesindedir. Vahdet-ı mesele cihetiyle o emareler bırbırıne kuvvet verır, teyıt eder. O sekızden üç tanesı,

1 Allah bize yeter O ne güzel vekildir (Âl-i İmran Suresi 173) • O ne güzel dost ve O ne güzel yardımcıdır (Enfal Suresi 40)

azız: izzetli, muhterem, saygın
ciddî: gerçek olarak, hakıkaren
cihet: yan, yön, taraf
dava: yargı konusu, sav
divane: deli, akıl başında olma yan
emare: alâmet, nışan, eser, ipucu, belırtı, karıne
gaybî: görünmeyen
haber: bılgi, bılgılendırme
hayat-ı siyâsiye: sıyasî hayat, politık hayat.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ittifak: fikır bırlığı, söz bırlığı
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlılık
manen: mana bakımından, manaca
mecmua: toplanıp bırıkturılmış, tertıp ve tanzım edılmış şeylerın hepsı, koleksıyon
merak: bır şeyı ogrenmek ıstemek, çok sıddetlı arzu, heves, düşkünlük.
mesele: konu
minnet: bır iyılık karşısında yuk altında kalma, kendını manevî olarak borçlu hıs setme.
muhalefet: uygun olmama, aykırılık, zıdlık, ayrılık, muhalıflık.
nevi: çeşıt
risale: Risale-ı Nur Külliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bağımsız bolum.
Risale-ı Nur: Nur Rısalesı, Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
saha: alan
sarahat: sarhlık, açıklık, belırlılık.
selâm: selâm, esenleme; Allah ın rızasını kazanmak ıçın mu mınlerın bırbırıne ettıgı selamun aleykûm şeklındekı dua.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
tevehhüm: vehmıne kapılmak, oyle zannetmek.
teyit: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, dogru çıkarma
umum: butun, herkes
vahdet-ı mesele: meselenın, konunun bırlıgı
ziyade: çok, fazla.

İmam-ı Ali'nin üç keramet-i gaybiyesiyle Risale-i Nur'dan haber vermesine dairdir. Bu sekiz parçayı Ankara Ehl-i Vukufu tetkik etmiş, itiraz etmemişler. Yalnız demişler. "Bu yazılmamalı idi. Keramet sahibi, kerametini yazamaz." Ben de onlara cevap verdim ki: "Bu benim değil, Risale-i Nur'un kerametidir. Risale-i Nur ise, Kur'ân'ın malıdır ve tefsırdır" dedim, onlar sustular. Demek kabul ettiler.

Gerçi bu çeşit ikramlar yazılmasaydı daha munasıptı, fakat, bu kadar hadsiz muanzlar ve çok kuvvetli ve kesretli duşmanlar karşısında az ve fakir ve zaif olan bizlere kuvve-i maneviye ve gaybî imdat ve teşci ve sebat ve metanet vermek için mecburiyet-i katiye oldu, ben de yazdım. Benim benliğime bir hodfuruşluk verip sukutuma sebep olsa da ehemmiyeti yok. Bu hizmete, yani ehl-i imanı dalâlet-i mutlakadan kurtarmaya, lüzum olsa, dünyevî hayat gibi, uhrevî hayatımı da feda etmek bir saadet bilirim. Binler dostlarım ve kardeşlerimin cennete girmelerı için, cehennemi kabul ederim.

dair: alakalı, ilgili.
dalalet-i mutlaka: mutlak dalalet, sapıklık.
dunyevî: dunyaya aıt.
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahıplerı.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetkı sahıbı olanlar, hakımler.
fedâ: uğruna verme.
gaybı: gorunmeyen.
gerçi: her ne kadar..
haber: bilgi, bılgılendırme.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hizmet: gorev, vazife.
hodfuruş: kendini begendirmeye çalışan, ovunen.
ikram: bağış, ihsan.
imdat: yardım.
itiraz: direnme, karşı koyma.
keramet: Allah'ın velî kullarında gorulen olaganustu hallerı veya tabıatustu hâdıseler.
keramet-i gaybiye: gaybla ilgili keramet. ıstıkbal ile alâkalı keramet.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kuvve-i maneviye: manevî guc, moral.
mecburiyet-i kat'iye: kat'ı mecbunyet, kesın zorunluluk, kesın mecbunyet.
metanet: metın olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalıf.
munasıp: uygun, yerınde.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı.
saadet: mutluluk.
sebat: sözund durma, kararlı olma, azımlılık.
sukut: degerden düşme, değerini yıtırme.
tefsır: Yorum, şerh.
teşci: cesaret verme, cesaretlendırme.
tetkik: dıkkatle araştırma, ınceleme.
uhrevi: ahırete dair, ahırete aıt.
zaif: zayıf.

4

ANKARA EHL-İ VUKUFUNUN İTTİFAKLA VERDİKLERİ RAPORUN SURETİDİR

Dolu bulunan cem'an beş sandık kitap, tarafımızdan açılarak okundu. (HAŞİYE) Said Nursî tarafından telif edilen basılmış, basılmamış Risale-i Nur eczaları ve Risale-i Nur'a ekli Said Nursî ile bazı şakirtleri tarafından yazılmış ilmî ve dinî mektuplarla, şakirtlerin birbiriyle ve Said Nursî ile adî muhabere mektupları ve kısmen inceleme mevzuu salâhiyetimiz dâhilinde görülerek incelendi. Bunların mahiyetini belirtmek için bu risale ve mektupları iki nev'e ayırmak gerektir.

Risaleler: Bir ayetin tefsiri ve bir hadisin şerhi maksadıyla yazılmış olanlarıyla, din, iman, Allah, peygamber, Kur'ân ve âhiret akidelerini ve ibarelerini açıkça anlatmak için temsillerle yazılmış ilmî görüşleri ve ihtiyarlarla gençlere hitap eden ahlâkî öğütler ve kısmen hayat tecrübesinden alınmış ibretli vak'alar ve esnafa ait faideli menkîbeleri ihtiva eden, mevcudun yüzde doksanını teşkil eden risalelerdir ki, bunlarda, bütün bu risalelerde müellif hem samımî, hem hasbî ve hem de ilim yolundan ve dinî esaslardan hiç ayrılmamıştır. Bunlarda dini alet

HAŞİYE: Ehl-i vukuf raporundaki tenkit kısmı mahkemede kat'î cevapları verildiğinden ve müdafaatımın ahirinde yazıldığından, burada yazılmadı. Zaten o tenkitler, üç dört risalede yalnız on cüzî meseledir. Hem siyasî değil, ilmîdirler. Hem o itirazlar, sehiv ve hata olduğu, senetlerle mahkemede ispat edilmiştir.

adî: basit, bayağı, sıradan.
âhiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
ahlâkî: ahlâkla ilgili, ahlâka ait.
akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cem'an: bir yere toplamak, sürü tüyle, toplanmış olarak.
dahil: içinde.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hasbî: karşılıksız, Allah rızası için gönülden isteyerek.
haşiye: dipnot.
hitap: söylemde bulunmak, konuşmak.
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu.
ihtiva: içine alma, kapsama.
ihtiyar: yaşlanmış kimse, yaşlı.
ilim: bilgi, marifet.
iman: manç, itikat.
ittifak: fikir birliği, söz birliği.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
klişe: matbaada tipografik baskıda kullanılan kabartma olarak resim veya yazılar çıkarılmış madeni levha.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
menkıbe: meşhur kimselerin hâllerine, yaşayışlarına ve olağanüstü durumlarına dair yazılı veya sözlü hikâyeler.
mevzu: konu.
müellif: eser telif eden, yazan.
muhabere: haberleşme.
nevi: tür, çeşit.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci.
samimî: içten, candan gönülden.
selâhiyet: yetki, sorumluluk.
şerh: açıklama, izah etme, yorumlama.
suret: nüsha, kopya.
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
temsilî: örnek, misal.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.

etmek ve cemiyet teşkil etmekle emniyeti ihlâl hareketinin bulunmadığı sarîhtir. Şakirtlerin birbiriyle ve Said Nursî ile adî muhabere mektupları da bu nevîdendirler.

1. Said Nursî, İstanbul'da iken kazandığı ehemmiyetli şan ü şerefin, kalın bir uykudan ibaret sakîl bir rüya-i muvakkat, bir sersemlik olduğunu söyler. Ve İstanbul'da bir ikı sene gafletle siyasete karıştığından, bunu dünyanın ölümü diye tasvir eder. Bu münasebetle Eski Said, Yeni Said dıye ıkı şahsıyet bulunduğunu ve bu şahsıyetlerin birbirinden ayrı olduklarını söyler. Sonra, dokuz adet birincide yirmi kadar risale bulunan mecmuasının sonunda, Isparta'da Risale-i Nur Şakirtlerine yazılan mektubun içinde, siyasete tenezzülün hata olduğunu söyler.

2. Said Nursî'nin en mühim kıtabı olan Hüccetü'l-Bâliğa adlı kitabın bir münacat kısmında, "Bu dünya fânîdir. En büyük dava, bâkî olan âlemi kazanmaktır. İnsanın îtikadı sağlam olmazsa, davayı kaybeder. Hakikî dava budur. Bunun haricindeki davalara karışmak zararlıdır. Siyasetle meşgul olan, ehemmiyetli hizmetlerinden geri kalır. Hem de sıyaset boğuşmalarına kapılanlar, selâmet-i kalbini kaybeder" der.

3. Yirmi Altıncı Lem'ada, "İhtiyar dünyada, benim hakikî vazifem, neşr-ı esrar-ı Kur'âniyedir." (Sahife: 45.) "Bu memleketle, hamiyet-i İslâmıye noktasından

adî: basit, bayağı, sıradan.
âlem: cihan, evren.
bakî: daımî, sonsuz.
cemiyet: topluluk, birlik.
dava: takıp edilen fikir, ıddıa, ülkü.
ehemmiyetli: önemlı.
fânî: olumlu, geçıcı.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hakikî: gerçek.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmıyet ıçın İslâmı gayeler uğruna fedakarlıkta bulunma, çalışma.
hizmet: görev, vazife.
ıbaret: meydana gelen, oluşan.
İhlâl: bozma, zarar verme.
ihtiyar: yaşlı.
itikat: inanç, ımân.
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksıyon.
meşgul: ılgılenen, uğraşan.
muhabere: haberleşme.
muhim: lüzumlu, gerekli.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve nıyazda bulunma.
münasebet: ılgı, alaka, yakınlık.
muvakkat: geçıcı.
nev: tür, çeşıt.
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardakı her bır bağımsız bolum.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahife: sayfa.
şahsıyet: kışılık.
sakıl: sıkıntılı, sıkıntı veren.
şakirt: talebe, öğrencı.
şan: şöhret, ün.
sarih: açık, aşıkâr.
selamet-i kalb: kalb selâmetı, kalbin korku ve endişeden uzak olması.
şeref: manevî büyukluk, yucelik, onur.
sersem: dengesız, dağınık, ölçüsuz kışı.
tasvir: betımleme, başka bır ıfade ıle anlatma.
tenezzül: kendıne aykın düşen bir ışı veya durumu kabul etme, alçalma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
vazife: görev.

alâkadarım. Yoksa benim ne hanem var, ne evlâdım." (Sahife: 59.)

4. Yirmi Birinci Lem'ada kardeşlerine verdiği öğütlerden birinci düstur: "Amelinizde rıza-i İlâhî olacak, maddî menfaat fikri olmayacak." Bu yazılarda, "Ben, sofî değilim", "Mesleğimiz tarikat değildir" (Sahife: 8.), "Hubb-i cah ve nazan kendine celp etmek, ruhî bir marazdır. Buna gizli bir şirk denir", "Eğer mesleğimiz şeyhlik olsaydı, makam bir olurdu, o makama çok namzetler olurdu. Mesleğimiz uhuvvettir; kardeş kardeşe peder olamaz, mürşit vazıyetini takınamaz..."

59

DENİZLİ MAHKEMESİNİN İTTİFAKLA VERDİĞİ KARAR SURETİDİR

Şahitler ifadelerinde, maznunlara atıf ve isnat olunan suçu işledikleri hakkında adem-i malûmat beyan etmişler, bilhassa Ankara Ağır Ceza Mahkemesinden Emin Büke'nin riyaseti altında ehl-i vukuf intihap olunan Ankara Diyanet İşleri Müşavere heyeti azasından ders-i âm ve profesör Yusuf Ziya Yörükhan ve Ankara Dil-Tarih Fakültesi Şarkıyat Enstitüsü Müdürü Necati Lügal ve Türk Tarih Kurumu ve Türk-İslâm Kitapları Derleme Heyeti azasından Yusuf Aykut tarafından tanzim kılınan evrak arasında mevcut raporlarında: "Said Nursî'nin yegân yegân tetkik olunan risale ve kitaplarında halkı,

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
amel: fiil, iş, emek
atıf: bağlamak, yüklemek.
aza: üye
beyan: anlatma, açıklama
bilhassa: özellikle
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
ders-i amm: herkese ders vermeye yetkili âlim
düstur: kanun, kural, esas.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
evlat: çocuklar
evrak. arşiv
hane: ev, mesken
heyet. kurul, komite.
hubb-i cah: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs
intihap: seçme.
isnat. dayandırma
ittifak: fikir birliği, söz birliği
maddî: madde ile alâkalı
makam: manevî mevki.
maraz: hastalık.
maznun: zan altında bulunan, kendisinden şüphe edilen
menfaat: fayda
meslek. gidiş, tutulan yol, sistem
mürşit. irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
namzet: aday
nazar: dikkat.
öğüt: bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat, vaaz
peder: baba
profesor: üniversitede ders veren hoca, doçentten yüksek öğretim üyesi
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
riyaset. reislik, başkanlık.
rıza-i İlahî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
şarkiyat. doğu ülkelerinin ve milletlerinin din, dil, tarih, kültür, sanat ve edebiyatlarıyla uğraşan ilim dallarının genel adı, doğu bilimi, oryantalizm
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
sofî: tasavvuf felsefesine tabi olan, tasavvuf erbabı, mutasavvif
suret: nüsha, kopya.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tarikat. Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
uhuvvet. kardeşlik, din kardeşliği
vazıyet.
yegân yegân: ayrı ayrı, birer birer, tek tek.
yegân: birler, tekler

dini ve mukaddesatı alet ederek devletin emniyetini ihlâle teşvik etmek veya cemiyet kurmak kastında olduğunu gösterir bir sarahat, emare olmadığı...

"Mevkuflardan Said Nursî'nin mensuplanna gelince. Onlar, Said Nursî'nın ilmî ve vâkıfâne eserlenne dın meselelerini ve Kur'ân hakîkatlerini öğreneceğiz diye peşine düşmüşler ve bunlar, hüsn-i niyet sahibi olup, sırf dinî ıtıkat yönunden Said'e ve okuduklan risalelere bağlılık göstermişler. Bu maksatla yaptıkları muhabere mektuplannın münderecatında, hükûmete karşı kötü maksat beslemedikleri ve bir cemiyet veya tarıkat kurmak fıknyle hareket etmediklen anlaşılmış olduğuna mütedair olduğu görülmüş; ve her ne kadar evrak arasında mevcut sorgu hâkimliğince Denizli ehl-i vukuf raporunda Said Nursî'nın bazı âsârından istidlâl tarıkıyla ve mesnedsiz olarak kendisinin ve mensuplarının hükûmete karşı kötü bır maksat besledikleri beyan olunmakta ise de, evrak-ı tahkikiye münderecatında ve şuhudun maznunlara atfen ve ısnat olunan ef'al hakkında adem-i malûmat beyan etmelerine ve Ankara Ağır Ceza Mahkemesınce yaptınlan ehl-i vukuf raporu mahiyet ve münderecatına göre şayan-ı ıhticac ve iltıfat görülmemiş, ve esasen, maznunların ekseriyet-i azamîsi okumak yazmaktan âciz bulunmuş, diğer kısmı da kendilerini ibadet ve taate vermiş olduklan, binaenaleyh, devletin emnıyetini ihlâl edecek mahiyet arz edecek şerait ve evsafı haiz kimselerden olmadıkları tezahür ve tahakkuk etmiş ve mahkemenin kanaat-i vıcdaniyesi de bu merkezde tecelli ve tahassul

arz: gösterme durumuna gelme
asar: eserler
atfen: atıf olarak, bırısının adına bınsıne yukleyerek.
beyan: anlatma açıklama.
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzenne
cemiyet: topluluk, birlik.
ef'al: fiiller ışler
ehl-i vukuf: bır mesele hakkında bılgı ve yetkı sahıbı olanlar.
emare: alâmet, belırtı nışan
emniyet: guvenlik polis teşkilatı.
esasen: aslında temelinde doğrusu
evrak: arşıv
evsaf: vasıflar nıtelıkler ozellıkler
haız: taşıyan
hakikat: gerçek, doğru
hüsn-ı niyet: ıyı nıyet, temiz kalplılık.
İhlâl: bozma zarar verme
İltifat: guzel sozler söyleyerek bırını samımı olarak okşama
ısnat: dayandırma
İstıdlal: ayartmaya yoldan çıkarmaya çalışma
İtıkat: ınanç, ıman
kanaat-ı vıcdanıye: vıcdanî kanaat, vıcdana aıt fıkır
kast: nıyet düşünce
mahıyet: aslı esası nıtelıği.
maksat: kast amaç, duşunce
maznun: zan altında bulunan kendısınden şuphe edilen
mensup: bır şeye veya kımseye bağlı olan, uye.
mesele: konu
mesnet: dayanılacak şey dayanak dayanılan
mevkuf: tevkif edilmiş hapsedilmiş tutuklu
muhabere: haberleşme
mukaddesat: mukaddes kutsal temiz ve yuce olan şeyler
münderecat: içensinde olanlar.
mütedair: dolayı, uzerine, dair aıt, ılışık ıçın
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana gedren kıtaplardakı her bır bagımsız bolum.
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
şayan-ı ıhticac: delıl olmaya ve sıka gostenimeye şahıdık etmeye deger şahıtlıge lâyık.
şerait: şartlar
şuhut: şahıtler tanıklar
taat: ıtaat etme Allah ın emırlerınıı yerine getırıp yasaklanndan kacınma
tahakkuk: gerçekleşme kesinleşme.
tahassul: hasıl olma, sonuç olarak çıkma
tarık: yol
tarıkat: Allah a ulaşmak ıcın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edecegı rerbıye usul ve yolu
tecelli: belırme bılınme görünme
tezahür: gorunme belırme or taya çıkma
vakıfane: vakıf olarak, bılen kımseye yakışır şekılde bılerek

etmiş olmakla, müddeiumumînin tecziyeleri hakkındaki mütalâası, zikir ve tadat olunan delâile karşı gayr-i varit görülduğünden reddiyle, zan altına alındıklan ef'alden beraatlerine; başka sebeple mevkuf değillerse tahlıyelerine müttefikan karar verildı. 15. 6. 944.

Aza *Aza* *Reis*

Ali Rıza

(rahmetullâhi aleyh)

Denizli Ağır Ceza Mahkemesi ittifakla beraatlerine kararlarını hükmüyle imza ediyorlar.

6

KENDİ KENDİME BİR HASBİHÂLDİR

[Bu hasbihâlı Ankara makamatına ışıttırmeyı ıslahtan sonra sızin tensıbınıze havale ederim.]

Hâkım, kendisi muddeı olsa, elbette "Kımden kime şekva edeyim, ben dahi şaştım," benim gibi bîçarelere dedırtir.

Evet, şimdiki vazıyetım hapisten çok ziyade sıkıntılıdır. Bir günü bır ay haps-i münferit kadar beni sıkıyor. Bu gurbet ve ıhtıyarlık ve hastalık ve yoksulluk ve zaafıyetle, kışın şiddeti içinde her şeyden men edildim. Bir çocukla bır hastalıklı adamdan başka kımse ıle goruşmem. Zaten ben, tam bir haps-i münferitte yirmi seneden beri azap çekıyorum. Bu hâlden fazla bana tecrit ve tarassutlanyla

azab: uye
azap: ezlyet, işkence
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
bıçare: çaresiz, zavallı.
delâil: delıller, burhanlar, ıspat vasıtaları
ef'al: fıller, ışler
gurbet: ganplik, yabancılık.
hakım: yargıç.
haps-i munferit: tek başına olan hapıs
hasbihal: hâlleşme, goruşup konuşma, sohbet.
havale: ısmarlama, bırakma.
ıslah: ıyi duruma getirme, ıyileştırme, duzeltme
ittifak: fikır bırlıgı, söz bırlıgı.
makamat: makamlar
men: yasak etme, engelleme
mevkuf: tevkif edilmiş, hap sedılmiş, tutuklu
müddei: dava eden, davacı
muddeiumumi: savcı
mutalaa: kanaat, teklif
müttefikan: ittıfak ederek, hep beraber, bırlıkte.
ret: reddetme, kabul etmeme.
Reis: başkan
şekva: şıkayet.
tadat: bırer bırer soyleme, tek tek zıkretme, sayıp dokme, sayım.
tahlıye: salıverılme
tarassut: gozetme, goz altında tutma
tecrit: ayırma, bır tarafta tutma, yalnız bırakma
tecziye: cezalandırma, ceza verme
tensıp: uygun gorme, munasıp kılma, uygun bulma
vazıyet: durum
zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk, dermansızlık.
zan: suphe, tereddut.
zıkır: bildırme, bildırılme
ziyade: fazla, fazlasıyla.

sıkıntı vermek ise, gayretullaha dokunup, bir belâya vesile olmasından korkulur. Mahkemede dediğim gibi, nasıl ki dort defa dehşetli zelzeleler, bize zulmen taarruzun aynı zamanında gelmesi gibi pekçok vukuat var... Hatta tahmin ederim ki, benim hukukumu muhafaza ve beni himaye etmek için çok guvendiğim Afyon Adliyesi, Denizli Mahkemesindeki Risale-i Nur hakkında müracaatıma bilâkis ehemmiyet vermedi, beni me'yus etti, adliyenin yangınına bir vesile oldu ihtimali var.

Ben derim ki: Benim hakkımda vicdanlı ve insaniyetli olan bu kazanın hükûmeti, zabıta ve adliyesiyle beraber beni tam himaye etmek en ehemmiyetli bir vazifesidir. Çünkü, yirmi senelik bütün eserlerimi ve mektuplarımı üç adliye ve merkez-i hükûmet dokuz ay tetkikten sonra beraatimize ve tahliyemize karar verdi. Fakat, ecnebi menfaati hesabına ve bu millet ve bu vatanın pek büyük zararına çalışan bir gizli komite, bizim beraatimizi bozmak için, her tarafta, habbeyi kubbe yaparak bir kısım memurları aleyhime evhamlandırdılar. Bir maksatları, benim sabrım tükensin, "Artık yeter!" dedirtsinler. Zaten onların şımdı benden kızdıklarının bir sebebi, sukûtumdur; dünyaya karışmamaktır. Âdeta, "Niçin karışmıyorsun? Ta karışsın, maksadımız yerine gelsin" diyorlar.

Aleyhime hükûmetin bir kısım memurlarını evhamlandırmakta ıstımal ettikleri bır ıkı desiselerını beyan edıyorum:

âdeta: sanki.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
aleyh: karşı, karşıt.
belâ: musibet, sıkıntı.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
beyan: anlatma, açıklama.
bilâkis: aksine, tersine.
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
ehemmiyet: onem, değer, kıymet.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
gayretullah: Allah'ın hak dınını koruma sıfatı.
habbe: tane.
himaye: koruma, muhafaza etme.
İhtimal: olabilirlik.
insaniyet: insanlık, butun insanlar.
İstimal: kullanma.
komite: kötu bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet.
kubbe: yarım kure veya kümbetımsı yapılan bina damı.
maksat: kast, amaç, düşünce.
menfaat: fayda.
merkez-i hükûmet: hukûmet merkezi, ülkeyi idare merkezi.
muhafaza: koruma.
müraçaat: başvurma, danışma.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sükût: susma, sessiz kalma.
taarruz: saldırma, satışma, ilişme.
tahliye: salıverılme.
tarassut: gozetme, goz altında tutma.
tetkik: dikkatle araştırma, incelemе.
vazife: gorev.
vesile: aracı, vasıta.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kotuden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötulukten elem alan manevi hıs.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadıseler, olaylar.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polıs.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zulmen: zulumle, haksızlıkla, zulmederek.

Derler: "Said'in nüfuzu var. Eserleri hem tesirli, hem kesretlidir. Ona temas eden, ona dost olur. Öyle ise, onu her şeyden tecrit etmek ve ihanet etmekle ve ehemmiyet vermemekle ve herkesi ondan kaçırmakla ve dostlarını ürkütmekle nüfuzunu kırmak lâzımdır" diye hükûmeti şaşırtır, beni de dehşetli sıkıntılara sokarlar.

Ben de derim:

"Ey bu millet ve vatanı seven kardeşler! Evet, o münafıkların dediklerı gıbı, nufuz var. Fakat benim değil, belki Risale-i Nur'undur. Ve o kırılmaz; ona ilıştikçe kuvvetleşir. Ve millet ve vatan aleyhinde hıçbır vakıt ıstımal edilmemiş ve edilmez ve edilemez. İki adliye, on sene fasıla ile şıddetlı ve hıddetlı yirmi senelık evrakımı tetkıkat neticesinde, bir hakikî sebep cezamıza bulmaması, bu davaya cerh edılmez bır şahittir.

"Evet, eserler tesirlidir. Fakat, millet ve vatanın tam menfaatine ve hiçbir zarar dokundurmadan yüz bin adama kuvvetlı ıman-ı tahkıkî dersı vermekle, saadet ve hayat-ı ebediyelerine tam hizmette tesirlidir. Denizli Hapishanesinde, kısmen ağır ceza ıle mahkûm yüzler adam, yalnız *Meyve Rısalesi*'yle, gayet uslu ve mütedeyyin suretine gırmeleri, hatta ıkı üç adamı öldurenler, onun dersiyle daha tahta bıtini de öldürmekten çekinmeleri; ve o hapıshane mudurunun ıkranyla, hapıshanenın bır terbıye medresesi hükmünü alması, bu müddeaya reddedilmez bir senettır, bir hüccettir.

adliye: mahkeme, yargılama ışlerıyle uğraşan daire
aleyh: karşı, karşıt.
cerh: bır ıddıayı bır fıkrı çurutme
dava: takıp edılen fikir, ıddıa
dehşetlı: urkütucu, korkunç
ehemmıyet: onem, değer, kıymet.
evrak: arşıv
fasıla: ara.
gayet: son derece
hakıkî: gerçek, sahıcı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahıret hayatı
hıddet: ofke, kızgınlık.
hızmet: gorev, vazıfe
hüccet: delıl
ihanet: hainlik, kotuluk etme
ikrar: tasdik ve kabul etme, dogrulama
ıman-ı tahkıkî: tahkıkı ıman, ımana dair butun meseleleri inceleyip delıl ve burhan ıle ınanma
ıstımal: kullanma
kesret: çokluk.
kısmen: kısmi olarak, bir kısım
mahkum: hukum gıymış, hükumlu, mecbur, çaresiz.
medrese: egıtım ve ogretım kurumu
menfaat: fayda
muddea: ıddıa edılen şey, tez, sav
mutedeyyin: dinin emırlerını eksıksız yerine getıren, dindar, dine bağlı
nüfuz: soz geçirme, hüküm sahibi olma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk.
suret: bıçım, gorunuş
tecrit: ayırma, bir tarafta tutma, yalnız bırakma.
terbiye: bılgi, saygı ve edep ogrenme, ogretme
tesir: etkı
tetkıkat: araştırmalar, incelemeler

"Evet, beni her şeyden tecrit etmek, işkenceli bir azap ve katmerli bir zulümdür ve bu millete gadirli bir hıyanettir. Çünkü, otuz kırk sene, hayatımı bu millet içinde geçirdiğim hâlde, temasımdan hiç zarar görmediğine ve bu dindar millet çok muhtaç olduğu kuvve-i maneviye ve teselli ve kuvvet-i imaniye menfaatini gördüğüne kat'î bir delili, bu kadar aleyhimde olan şiddetli propagandalara bakmayarak her tarafta Risale-i Nur'a fevkalâde teveccüh ve rağbet göstermeleri –hatta itiraf ederim– yüz derece haddimden ziyade lâyık olmadığım büyük iltifat etmesidir."

Ben işittim ki, benim iaşeme ve istirahatime buradaki hükûmet müracaat etmiş, kabul cevabı gelmiş. Ben bunların insaniyetine teşekkürle beraber, derim:

"En ziyade muhtaç olduğum ve hayatımda en esaslı düstur olan, hürriyetimdir. Asılsız evham yüzünden, emsalsız bir tarzda hürriyetimin kayıtlar ve istibdatlar altına alınması, beni hayattan cidden usandırıyor. Değil hapis ve zindanı, belki kabri bu hâle tercih ederim. Fakat, hizmet-i imaniyede ziyade meşakkat ise ziyade sevaba sebep olması bana sabır ve tahammül verir. Madem bu insaniyetli zatlar benim hakkımda zulmü istemiyorlar; en evvel benim meşru dairedeki hürriyetime dokundurmasınlar. Ben ekmeksiz yaşanm, hürriyetsiz yaşayamam.

"Evet, on dokuz sene bu gurbette yalnız iki yüz banknot ile, şiddetli bir iktisat ve kuvvetli bir riyazet içinde kendini idare ederek, hürriyetini ve izzet-i ilmiyesini

kuvve-i maneviye: manevî güç moral
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
madem: değil mi ki
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük zorluk.
meşru: şeriata uygun, şeriatın müsaade ettiği şey
muhtaç: gerek duyan
müracaat: başvurma, danışma
propaganda: bir inanç, düşünce doktrin vb. nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
rağbet: itibar etme, değer verme
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
riyazet: nefsi terbiye, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma, perhizle kanaatle yaşama
sabır: sabir, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tarz: biçim, şekil.
tecrit: ayırma, bir tarafta tutma, yalnız bırakma
teselli: avutma, acısını dindirme
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
zindan: hapishane
ziyade: fazlasıyla
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

aleyh: karşı karşıt
azap: eziyet, işkence
banknot: kağıt bir lira
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak
delil: kanıt, tanık, burhan
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
düstur: kanun, kural, esas.
emsalsiz: benzersiz
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvel: önce
fevkalâde: olağanüstü
gadir: zulüm, hainlik
gurbet: garıplık, yabancılık.
hâle: durum, vaziyet
hıyanet: hainlik, kendine olan güveni kötüye kullanma
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmi delillerle anlaşılmasına hizmet etme
iaşe: geçindirme, besleme, yedirip içirme
idare: geçim.
iktisat: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf
iltifat: güzel sözler söyleyerek birinin samimî olarak okşama
insaniyet: insanlık, bütün insanlar
istibdat: hak ve hukuku tanımama, keyfi uygulama, zulüm ve tahakküm
istirahat: dinlenme, rahatlama
izzet-i ilmiye: ilmin izzeti, ilmin gerektirdiği ağırbaşlılık.
kabir: mezar
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
katmer: üst üste katlanmış, kat olmuş, kat kat bükülmüş nesne.

muhafaza için kimseye izhar-ı hacet etmeyen ve minnet altına girmeyen ve sadaka ve zekât ve maaş ve hediyelen kabul etmeyen bır adam, elbette iaşeden ziyade adalet ıçınde hürrıyete muhtaçtır. Evet, emsalsız bır tazyık altındayım. Bir ıki cüz'î numunesını beyan edıyorum:

"**Birisi:** Mahkemece, Risale-ı Nur'un ılmî bir müdafaanamesi ve Ankara'nın yedi makamatına ve Reıs-i Cumhura müdafaatımla beraber gondenlen ve neticede Ankara Ehl-i Vukufunun takdınyle beraatımıze bır sebep olan ve hapis arkadaşlanmın bana bir yadigâr ve hatıra olmak üzere güzel yazılarıyla birkaç nüshası yazılan ve elimde bulunan ve Denizlı zabıtası gorüp ilışmeyen ve Afyon polishanesinde bir gece ve buranın zabıtasında da açık olarak bir gece kalan *Meyve Risalesi* ile *Müdafaanameyi*, hergün endişeler içinde, bunlan da elimden almasınlar diye saklıyordum. Belki beni taharri edecekler telâşı ile, bu gurbette tanımadığım adamlara "Bunlan sakla" diyemedığımden, çok üzülüyordum.

"**İkincisi:** Denizli Mahkemesi hiç ilişmediği ve Eskişehir Mahkemesi yalnız birtek kelimesine ilişip, birtek harfle cevabını alan *Ihtiyarlar Risalesi*'ni, İstanbullu bir adam, burada, bir adamdan alıp İstanbul'a götürmüş. Her nasılsa aleyhimdeki bir dinsizin eline geçmiş. Habbeyi on kubbe yaparak, vilâyet zabıtasını şaşırtıp, 'Kiminle görüşüyor, yanına kımler gıdıyor?' diye beni sıkmaya başladılar."

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adıllık
aleyh: karşı, karşıt.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
beyan: anlatma, açıklama
cuzı: kuçük, az.
Ehl-i Vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahıbi olanlar
emsalsiz: benzersiz.
gurbet: yabancı memleket, dogup büyünulen yer dışında kalan yerler
habbe: tane
iaşe: geçındırme, besleme, yaşarma
izhar-ı hacet: ıhtıyacı olduğunu bıldırme, ihtıyacını soyleme
kubbe: yarım küre veya kumbetımsı yapılan bına damı
makamat: makamlar
minnet: bır ıyılık karşısında kendını manevî olarak borçlu hıssetme, yuk altında kalma
müdafaaname: mudafaa metnı, savunma mektubu, savunma dılekçesı
mudafaat: müdafaalar, savunmalar
muhafaza: koruma
muhtaç: gerektırmek.
numune: omek.
nusha: suret.
polıshane: karakol.
Reısıcumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı.
Risale-i Nur: Nur Rısalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlerinın adı
sadaka: Allah rızası ıçın ıhtıyaç sahıbı fakırlere yapılan yardım
taharri: arama, araştırma
takdır: değerlendırme
tazyık: zorlama, baskı, sıkıntı verme
vilayet: il
yadıgar: yakın bır dosttan gelen armağan
zabıta: şehır guvenlığını sağlamakla vazıfeli bulunan ıdare, polıs
ziyade: çok, fazla.

Her ne ise, bunlar gıbi çok acı numuneler var. Fakat en manasızı budur kı, beni konuşturmamak ıçın, hizmetimde bır çocukla bir hastalıklı adamdan başka herkesi ürkütüp, benden kaçırtmalandır

Ben de derim:

"On adamın benden çekinmelerı yerine, on binler, belkı yuz binler Musluman, Rısale-i Nur'un dersıne hiçbır mâniye ehemmiyet vermeyerek devam ediyorlar. Hem bu memlekette, hem harıç âlem-i Islâm'da çok kuvvetli hakîkatleri ve çok kıymetli faideleri için tam bır revaçla ıntışar eden Rısale-ı Nur'un bınler nüshalarından herbırı, benim yerımde benden mükemmel konuşuyor. Benim susmamla, onlar susmaz ve susturulmazlar.

"Hem, madem mahkemece ıspat edilmış kı, yırmi seneden ben sıyasetle alâkamı kestiğim ve hıçbir emare aksine zuhur etmedığı hâlde elbette benımle goruşenden tevehhüm etmek pek manasızdır. (HAŞİYE)

HAŞİYE: *Garıp ve Acaıp Bır Hâdıse.* Bu ayda bır gun avluya ındım, baktım. Gelen kar ustunde, Rısale-ı Nur'un eczalarında tevafukatına ışaret eden boyalar, kırmızı-sarı murekkepler mısıllu, o karın ustunde serpılmış katreler ve noktalar var. Çok hayret ettim. Sarı yerlere baktım, avlumdan başka yerlerde yoktu. Endışe ettım, kalben dedim: "Rısale-ı Nur umum memleketle, belkı Kur'ân hesabına kure-ı arzla o derece alâkadardır kı, onun başına gelen belâdan, musıbetten bulutlar dahı kan ağlıyorlar." Bırıkı adam çağırdım, onlar da hayret ettıler. Benım endışe ve telâşımı goren hane sahıbının bıraderzadesı Mehmed Efendi zannettı kı, ben karın çokluğundan yolu kapamasından telâş ediyorum. Ben yukarı çıktıktan sonra yolu açmak ıçın o kan ıkı tarafa atıp, o ışaretlı manıdar kırmızı ➡

acaip: şaşırtıcı
alaka: ılgı, ılışkı, yakınlık.
âlem-i Islam: Islâm âlemi, Islam dunyası
bela: kotulukk, afet.
bıraderzade: kardeş çocuğu
ecza: parça, kısım
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
emare: alamet, belırtı, nışan
garip: tuhaf, çok ender görulen
hakikat: gerçek, doğru
harıç: dışında
haşiye: dıpnot.
hizmet: bır ugurda bır ışın yapılması ıçın çalışma, o ış ıçın gayret gosterme, çabalama
intişar: yayınlanma, neşrolma
ispat: kanıtlama, doğrulama
katre: damla
kure-ı arz: yer kure, dunya
madem: değil mı kı
mana: anlam
manı: engel, manıa, set
manıdar: anlamlı.
mısıllu: benzen
musibet: sıkıntı, fenalık.
numune: ornek.
nüsha: suret.
revaç: rağbet, kıymet, deger
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı
tevafukat: bır şeye denk ve uygun gelmeler
tevehhum: vehmıne kapılmak, oyle zannetmek.
zuhur: ortaya çıkma

7

"Kendi Kendime Hasbihâl" namındaki parçaya lâhika olarak

ADLİYE VEKİLİYLE VE RİSALE-İ NUR'LA ALÂKADAR MAHKEMELERİN HÂKİMLERİYLE BİR HASBİHÂLDİR

Efendiler!

Siz, ne için sebepsiz bizimle ve Risale-i Nur'la uğraşıyorsunuz? Katıyen size haber veriyorum ki, ben ve Risale-i Nur sizinle değil mübareze, belki sizi düşünmek dahi vazifemizin harıcındedir. Çünkü, Risale-i Nur ve hakikî şakirtleri, elli sene sonra gelen nesl-i atiye gayet büyük bir hizmet ve onlar büyük bir vartadan ve millet ve vatanı büyük bir tehlikeden kurtarmaya çalışıyorlar. Şimdi bizimle uğraşanlar, o zaman kabirde elbette toprak

➡ sarı hâdise-i cevviyeyi kapatmıştı. Ona dedim: Kapatmasaydın daha iyi idi.' Aynı günde Risale-i Nur aleyhinde üç hâdise zuhur eyledi.

Birincisi: Afyon Adliyesiyle buradaki zabıta çavuşluğudur. Kitaplarımın iadesine dair müracaatıma mukabil, "Daha temyizden tasdik gelmediğinden karışmayız" diye o cihetten benim umidimi kırdı.

Ikıncısı: Aynı günde, benim ahvalimi tecessüs etmek için, mahsus bir polisi Afyon'a gönderdiğini öğrendik.

Üçüncüsü: Aynı günde, İstanbul'da bir munafık, *Ihtıyar Risalesi*'ni bahane ederek aleyhimizde propaganda etmiş, adliyeye aksettirmiş.

Bu gibi hâdiselerden müştaklar çekinmeye başladılar. Ben de «اِنّا لِلّٰه وَاِنّا اِلَيْه راجِعُون»[1] لِكُلِّ مُصِيبَةٍ dedim, حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[2] sipenne girdim.

1. Her musibet için deriz: "Biz Allah'ın kullarıyız ve yine Ona döneceğiz." (Bakara Suresi, 156.)
2. Allah bana yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
Adliye Vekili: Adalet Bakanı
ahval: durumlarım, hâllerim.
aksettirme: yansıtma, iletme
alâkadar: ilgili, ilişkili, bağlı
cihet: yön, taraf
dair: ait, ilgili
gayet: son derece
haber: bilgi, bilgilendirme
hâdise: olay, vaka
hâdise-i cevviye: atmosfer olayları, hava ile ilgili olaylar
hakiki: gerçek
hâkim: yargıç.
harıç: dışında
hasbihâl: hâlleşme, görüşüp konuşma, sohbet.
hizmet: görev, vazife
iade: geri verme, geri çevirme
katıyen: hiç bir zaman, asla
mahsus: özel, hususi
mukabil: karşılık.
mübareze: çalışma, kavga
müracaat: başvurma, başvuru
munafık: olduğu gibi görünmeyen, inandığı düşündüğü gibi olmayan.
müştak: arzulu, istekli, tutkulu
nam: ad
nesli atî: gelecek nesil
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
siper: koruyucu, engel.
şakirt: talebe, öğrenci
tasdik: onay, doğrulama
tecessüs etmek: merakla araştırmak
temyiz: yargıtay
varta: tehlike, büyük tehlike
vazife: görev
vekil: nazır, bakan
zabıta çavuşluğu: kolluk kuvvetleri
zuhur eyleme: açığa çıkma

oluyorlar. Farz-ı muhal olarak, o saadet ve selâmet hizmeti bir mübareze olsa da, kabirde toprak olmaya yüz tutanlan alâkadar etmemek gerektir.

Evet, hürriyetçilerin ahlâk-ı içtimaiyede ve dinde ve seciye-i millıyede bır derece lâubalîlik göstermeleriyle, yırmi-otuz sene sonra dince, ahlâkça, namusça şimdiki vaziyeti gosterdiğı cihetinden, şimdiki vaziyette de, elli sene sonra bu dindar, namuskâr, kahraman seciyeli mılletın nesl-i atisi, seciye-ı dıniye ve ahlâk-ı içtimaiye cihetinde, ne şekle girecek elbette anlıyorsunuz. Bın seneden beri bu fedakâr mıllet, bütün ruhucanıyla Kur'ân'ın hizmetinde emsalsız kahramanlık gösterdikleri hâlde, elli sene sonra o parlak mazısini dehşetli lekedar, belkı mahvedecek bir kısım nesl-i atinin elıne, elbette Risale-i Nur gibi bir hakikati verip, o dehşetli sukuttan kurtarmak en büyük bir vazife-i milliye ve vataniye bıldiğimizden, bu zamanın insanlarını değil, o zamanın insanlarını düşünüyoruz.

Evet Efendiler!

Gerçi Risale-i Nur sırf ahirete bakar, gayesi rıza-i llâhî ve imanı kurtarmak; ve şakirtlerinin ıse, kendilerini ve vatandaşlarını idam-ı ebedîden ve ebedî haps-i münferitten kurtarmaya çalışmaktır. Fakat, dunyaya aıt ıkıncı derecede, gayet ehemmiyetli bir hizmettir; ve bu millet ve vatanı anarşilik tehlikesinden ve nesl-i atının bîçareler kısmını dalâlet-i mutlakadan kurtarmaktır. Çünkü, bir Muslüman başkasına benzemez. Dını terk edıp Islâmıyet

ahıret: obur dunya otekı dunya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
ahlak-ı içtimaiye: sosyal ahlâk, topıum ahlakı
alakadar: ılgılı, ılışkı
anarşı: her turlu duzen ve otorıteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu.
bıçare: çaresiz zavallı
cıhet: yon
cıhet: yon
dalalet-ı mutlaka: mutlak dalalet, sapıklık.
dehşetli: urkütucu, korkunç.
dindar: dının emırlerını yerine getıren
ebedî: sonu olmayan, daımı surekli
ehemmıyetlı: onemlı
emsalsiz: benzersız.
farz-ı muhal: ımkânsızı farz etme, olmayacak bır şeyı olacakmış gıbi duşunme
fedakar: kendını veya şahsı menfaatlerını hıçe sayan, feda eden
gayet: son derece
gerçi: her ne kadar
hakikat: gerçek, doğru
haps-i münferit: tek başına olan hapıs, ehlı dalalet ıçın olum ve kabır
hızmet: gorev, vazife
ıdam-ı ebedî: dırılmemek uzere yok olus, ahıret ınancı olmadığı ıçın olumu ebedî yokluga gıtmek olarak gorme
ıman: ınanç, ıtıkat.
lâubalılık: saygısızlık, pervasızlık.
lekedar: lekelı, lekelenmiş
mazı: gecmış zaman
mübareze: çatışma, kavga
namuskâr: namuslu, haysıyetlı, şerefli
nesl-i atı: gelecek nesıl.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuz zaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rıza-ı lıahı: Allah ın rızası, hoşnutluğu
ruhucan: candan ve gönulden
saadet: muduluk.
şakırt: talebe, öğrencı
seciye: karakter, huy, tabıat.
seciye-i dinıye: dınî seciye, dine aıt karakter, ahlak.
seciye-i millıye: mılî seciye, mılî karakter, her milletin kendine has olan huy ve karakteri.
selamet: kurtulma, selâmete çıkma
sukut: düşme, duşuş, aşağı ınme
vazıfe-i mılıye ve vataniye: vatana ve millete aıt vazife, kışının vatanı ve milleti ıle ılgili gorev
vaziyet: durum.

seciyesinden çıkan bir Müslim, dalâlet-i mutlakaya düşer, anarşist olur, daha idare edilmez.

Evet, eski terbiye-i İslâmıyeyi alanların yüzde ellisi meydanda varken ve an'anat-ı milliye ve İslâmiyeye karşı yüzde elli lâkaytlık gösterildiği hâlde, elli sene sonra, yüzde doksanı nefs-i emmareye tâbi olup millet ve vatanı anarşîliğe sevk etmek ihtimalinin düşünülmesi ve o belâya karşı bir çare taharrisi, yirmi sene evvel beni siyasetten ve bu asırdaki insanlarla uğraşmaktan katiyen men ettiği gibi, Risale-i Nur'u, hem şakirtlerini, bu zamana karşı alâkalarını kesmiş; hiç onlarla ne mübareze, ne meşguliyet yok.

Madem hakikat budur; adliyelerin değil beni ve onları itham etmek, belki Risale-i Nur'u ve şakirtlerini himaye etmek en birinci vazifelendir. Çünkü, onlar bu millet ve vatanın en büyük bir hukukunu muhafaza ettiklerinden, onların karşısında, bu millet ve vatanın hakikî düşmanları Risale-i Nur'a hücum edip, adliyeyi şaşırtıp, dehşetli bir haksızlığa ve adaletsizliğe sevk ediyorlar. Küçücük iki numunesini beyan ediyorum:

Ezcümle, hapisteki arkadaşlarımdan, selâm-kelâmdan ibaret ve Arabî bir risalemin fiatı olan on banknotu, buradaki bir adama göndersin, ta İsparta'da tâb' masrafını veren o nüshalar sahibine verilsin diyen mektubu yüzünden, hem adliye, hem hükûmet bana sıkıntılar verip, hem vasıta olan adamı taharri etti. Bu sinek kanadı kadar ehemmiyeti olmayan bir adî mektubu, hem altı ay

adalet: kanun ve düzen hâkimiyeti
adî: alışılmış olan, her zamanki gibi, fevkalâde olmayan
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
an'anat-ı milliye: millî gelenek ve adetler
anarşi: hükumetsiz veya siyasî otoritesini kaybetmiş düzensiz topluluk hâli
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
Arabî: Arapça.
asır: yüzyıl
banknot: kâğıt bir lira
beta: musîbet, sıkıntı
beyan: anlatma, açıklama
dalalet-i mutlaka: mutlak dalalet, sapıklık
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evvel: önce.
ezcümle: bu cümleden olarak.
hakikat: gerçek, doğru.
hakiki: gerçek.
himaye: koruma, muhafaza etme
ibaret: meydana gelen oluşan
idare: yönetilme.
İhtimal: olabilirlik.
İtham: suç isnat etme, suçlama
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kelam: söz, konuşma.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz
madem: değil mi ki
men: yasak etme, engelleme
meşguliyet: meşgul olma, bir iş yapma
mübareze: çatışma, kavga.
muhafaza: koruma
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis.
numune: örnek.
nüsha: suret.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci.
seciye: karakter, huy, tabiat.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sevk: yöneltme, gönderme
tab: kitap basma
tabi: boyun eğen, uyan, itaat eden
taharri: soruşturma
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye.
vasıta: aracı
vazife: görev

zarfında birtek adî muhabereyi bu kadar büyük bir mesele suretine getirmek, elbette adliyenin şerefine, haysiyetine yakışmaz.

İkinci numune: Benim gibi garip, ihtiyar ve zaif ve beraat etmiş bir misafire, herkesi, hatta hizmetçilerini resmen propaganda ile ondan ürkütmek, kendini perişan bir vaziyete sokmak, bu vilâyetteki hükûmetin hamiyet-i milliyesine yakışmadığından, sinek kanadı kadar mevhum bir zarara dağ gibi ehemmiyet verip aleyhimde resmen propaganda yapmak, "Kimin ile görüşüyor ve yanına kim gidiyor?" diye herkese bir telâş vermek, hükûmetin hikmeti ve hâkimiyeti, bu acıp hâlete elbette tenezzül etmemek gerektir. Her ne ise, bu iki madde gibi, muttali olanlara hayret veren çok maddeler var.

Efendiler! Dalâlet ve fenalıklar cehaletten gelse, defetmesi kolaydır. Fakat, fenden, ilimden gelen dalâletin izalesi çok müşkûldür. Bu zamanda dalâlet fenden, ilimden geldiği için, ancak onları izale etmeye ve nesl-i atiden o belâya düşen kısmını kurtarmaya, karşılannda dayanmaya Risale-i Nur gibi her cihetle mükemmel bir eser lâzımdır. Risale-i Nur'un bu kıymette olduğuna delil şudur ki: Yirmi seneden beri, benim şiddetli ve kesretli bulunan muarızlanm ve şiddetli tokatlanmı yiyen feylesoflann hiçbirisi, Risale-i Nur'a karşı çıkmamış ve cerh edememiş ve çıkamaz. Ve dokuz ay, üç adliye ve merkez-i hükûmet ehl-i vukufu, yüz kitaptan ibaret eczalannda, bizi mes'ul edecek birtek madde bulamamalarıdır. Ve binler ehl-i dikkat olan Risale-i Nur Şakirtlenne kanaat-i kat'iye

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adi: alışılmış olan, her zamanki gibi, fevkalâde olmayan
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aleyh: karşı, karşıt.
belâ: musibet, sıkıntı.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olma
cerh: bir iddiayı, bir fikri çürütme.
cihet: yön
dalalet: azgınlık, sapıklık.
def: ortadan kaldırma, yok etme, gideme
delil: kanıt, tanık, burhan.
ezca: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i dikkat: dikkatliler, dikkat sahipleri
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
eser: telif kitap, yayın.
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı
hakimiyet: hakim oluş, hükmediş, egemenlik.
halet: hâl, durum.
hamiyet-i milliye: millet için milli gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma, çalışma, gayret etme
haysiyet: şeref, onur, itibar
hikmet: gaye, maksat.
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihtiyar: yaşlı
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kanaat-i kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kıymet: değer
merkez-i hükûmet: hükûmet merkezi, ülkeyi idare merkezi
mesele: konu
mes'ul: sorumlu, yükümlü
mevhum: hakikatte olmayan, vehm ve hayal ürünü olan
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhabere: haberleşme.
müşkül: güç, zor, çetin
muttali: bir işten haberi olan, bilgili, haberdar
nesl-i ati: gelecek nesil
numune: örnek
Nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb. nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
resmen: kesin olarak, açık olarak, açıkça
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şakirt: talebe, öğrenci.
şeref: manevî büyükluk, yücelik, onur
suret: biçim, şekil, tarz.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
vaziyet: durum
vilayet: il
zarfında: süresince

veren, işarat-ı Kur'âniye ve ihbarat-ı gaybiye-i Alevîye ve Gavsiye'nin, bu asırda Risale-i Nur'un ehemmiyetine ve makbuliyetine imza basmalarıdır.

Evet, adliyeler, hukukları muhafaza etmek ve haksızlara tecavüzden durdurmak, vazifeleri olmak cihetiyle, Risale-i Nur'un yüz risalesi, yirmi senede yüz bin adamın saadetlerine hizmet ettiği sabit olmakla beraber, on seneden beri iki mahkeme ve merkez-i hükûmet ve birkaç vilâyetin zabıtaları ve Denizli Mahkemesi münasebetiyle dokuz ay bütün mahrem ve gayr-i mahrem evraklarımızda ve risalelerde millete ve vatana bir zararlı maddeyi ve mucib-i ceza bir yanlış görmediğinden, elbette Risale-i Nur'un bu vatanda gayet küllî ve büyük hukuku var. Bu küllî ve çok ehemmiyetli hukuku nazara almayıp, adî evraklar gibi müsadere ederek, millete ve takviye-i imana muhtaç bîçarelere pek büyük bir haksızlığı nazara almamak ve adî bir adamın cüz'î ve küçük bir hakkını ehemmiyetle nazara almak, adliyenin mahiyetine ve adaletin hakikatine hiçbir cihetle yakışmaz, diye size hatırlatıyoruz.

Doktor Dozy'nın (Dozi) ve sair zındıkların eserlerine ilişmemek, Risale-i Nur'a ilişmek, gazab-ı İlâhînin celbine bir vesile olabilir diye korkuyoruz. Cenab-ı Hak, size insaf ve merhamet ve bize de sabır ve tahammül ihsan eylesin. Âmîn.

Gayr-i resmî, fakat tecrit-i mutlakta

Said Nursî

adalet: kanun ve düzen hâkimiyeti
adî: bayağı, aşağı, değersiz
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan dâire
âmîn: "Yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bîçare: çaresiz, zavallı
celb: çekme, çekiş, kendine çekmek
cihet: yön
cüz'î: küçük, az
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik
ehemmiyetli: önemli
evrak: arşiv
gayet: son derece
gayr-i mahrem: mahrem olmayan, gizli ve özel olmayan
gayr-i resmî: resmî olmayan
gazab-ı İlâhî: Allah'ın gazabı, İlâhî gazap
hakikat: gerçek, doğru
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama
ihbarat-ı gaybiye-i Alevîye ve Gavsiye: İmam-ı Alî (ra) ve Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin, ahir zamanda meydana gelecek olan ve Müslümanları yakından ilgilendiren hâdiselere ait vermiş oldukları işaret yollu haberler
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
işarat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın işaretleri
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce
küllî: umumî, genel
mahiyet: durum, vaziyet
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
merkez-i hükûmet: hükûmet merkezi, ülkeyi idare merkezi
mucib-i ceza: ceza gerektiren
muhafaza: koruma
muhtaç: gerek duyan
münasebet: vesile, alâka, bağ
müsadere: toplatma, elden alma
nazar: dikkat
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risâlesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sair: diğer, başka, öteki
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme
takviye-i iman: iman takviyesi, imanın kuvvetlenmesi
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ileri gitme
tecrid-i mutlak: tam bir yalnızlık, hiç kimseyle görüşememek
vazife: görev
vesile: bahane, sebep
vilâyet: il
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

8

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

(2) وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ emriyle, *kardeşlerimle bir meşverete muhtacım.*

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Şimdi bir emr-i vaki karşısında bulunuyorum. Benim iaşem için her gün iki buçuk banknot, hem yeniden benim için bir hane –mobilyasıyla beraber ve istediğim tarzda– yaptırmak için emir gelmiş. Hâlbuki, elli altmış senelik bir düstur-i hayatım bunu kabul etmemek iktiza eder. Gerçi Dârulhikmeti'l-Islâmiyede bir iki sene maaşı kabul ettim, fakat o parayı kitaplarımın tab'ına sarf ederek ve ekserini meccanen millete verip, milletin malını yine millete iade ettim. Şimdi eğer mecbur olsam ve size ve Risale-i Nur'a zarar gelmemek için kabul etsem, yine ilende millete iade etmek üzere saklayacağım. Zarurет-i kat'iye derecesinde kendime yalnız az bir parça sarf edeceğim.

İşittim ki, eğer reddetsem, onlar, hususan lehimde iaşem için çalışanlar gücenecekler. Ve aleyhimde olanlar diyecekler: "Bu adam başka yerden iaşe ediliyor." O bedbahtlar, iktisadın harikulâde bereketini bilmiyorlar ve iki günde beş kuruşluk ekmek bana kâfi geldiğini görmemişler ki, bütün bütün asılsız bir evhama kapılıyorlar. Eğer kabul etsem, yetmiş senelik hayatım gücenecek ve

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2- İşlerinde onlarla istişare et. (Âl-i İmran Suresi 159.)

aleyh: karşı, karşıt.
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
banknot: kâğıt bir lira.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
bereket: bolluk, bereket, gurluk.
düstur-ı hayat: hayat kanunu, hayat kaidesi.
ekser: çok çok.
emr-i vaki: beklenilmeyen iş, sürpriz, zorlayıcı bir baskı ile bir işi yapmaya mecbur etme, oldu bittiye getirme.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
Gerçi: her ne kadar...
harikulâde: olağanüstü.
hususan: bilhassa, özellikle.
iade: geri verme.
iaşe: geçindirme, besleme, yedirip içirme.
iktisat: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf.
iktıza: gerek, lüzum.
kâfi: yeterli.
leh: hakkında, onun için, onun tarafına, onun faydasına veya zararına, ondan yana.
meşveret: müşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma, danışma.
ret: reddetme, geri verme, geri çevirme, kabul etmeme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sarf: harcama.
sıddık: hakikatı kabul eden.
tab: basma.
tarz: biçim, şekil.
zaruret-i kat'iye: kat'î zaruret, kesin ihtiyaç, kat'î zorunluluk.

bu zamandan haber verip, tama ve maaş yüzünden bid'alara giren ve ihlâsı kaybeden âlimleri tokatlayan İmam-ı Ali Radıyallahü Anh dahi benden küsecek ihtimali var. Ve Risale-i Nur'un hakikî ve safî olan ihlâsı, beni de ihlâssızlıkla ittiham etmek ciheti var. Ben, hakikaten tahayyürde kaldım.

Ben işittim ki; eğer kabul etmesem, beni daha ziyade sıkacaklar ve belki Risale-i Nur'un tam serbestiyetine ilişecekler. Hatta şimdiki tazyikleri, beni o iaşe teklîflerine mecbur etmek içinmiş. Madem hâl boyledir; [1] اِنَّ الضَّرُورَاتِ تُبِيحُ الْمَحْظُورَاتِ kaidesiyle, zaruret derecesinde olsa, inşallah zarar vermez. Fakat ben reddettim, reyinize havale ediyorum.

Aziz Kardeşlerim!

Beni merak etmeyiniz. Ben her zahmette bir eser-i rahmet ve bir lem'a-i inayet gördüğümden, sıkılmıyorum. Sizin gayret ve ciddiyetiniz ve yardımınız, her sıkıntıyı izale eder, daimî sürur verir.

Burada, Abdulmecid (kardeşim) hükmünde ve hanedanı da benim hanedanım olması cihetiyle en çalışkan ve fedakâr Mustafa Acet, hem küçücük bir Husrev, hem küçücük bir Abdurrahman hükmünde Ceylan namında çok çalışkan bir çocuk, Risale-i Nur'a tam hizmet ediyor.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
aziz: İzzetli, muhterem, saygın
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
cihet: yön, sebep, vesile
daimî: sürekli, devamlı
eser-i rahmet: rahmet eseri, rahmetin izi, alâmeti
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
haber: bilgi, bilgilendirme
hakıkaten: doğrusu, gerçekten
hakîkî: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan
hâl: durum, vaziyet.
hanedan: köklü ve büyük aile
havale: ismarlama, bırakma
hizmet: uğraşma, çalışma

1. Zaruretler mahzurları mübah kılar.

hükmünde: değerinde, yerinde
iaşe: geçindirme, besleme, yedirip içirme.
ihlâs: samimiyet, bir âmeli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihtimâl: olabilirlik.
İnşaallah: Allah izin verirse.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kaide: kural, esas, düstur.
madem: değil mi ki
ret: kabul etmeme
rey: görüş, düşünce
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
safî: samimî, hâlis, saf
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sürur: sevinç, mutluluk.
tahayyur: hayrete düşme, şaşakalma.
tama: hırs, aç gözlülük.
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme.
teklif: ödev.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zaruret: muhtaçlık, şiddetli ihtiyaç içinde olma
ziyade: fazlasıyla

9

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Size, melâikeye ait Meyvelerin bir parçasını daha gönderdim. Mahkeme reisi, kitaplarımı bana vereceğini söylemesi üzerine, Denizli'ye ikı vekâletname gönderdim. Burada bana şıddetlı bir tecrit ve tazyık verıldıgıne merak etmeyiniz, inayet-ı Rabbanıye devam ediyor.

Medar-ı ibrettır kı, burada Rısale-ı Nur serbest okunup yazılırken –hılâf-ı âdet– başta bu kış yaz gıbı gıttıgını çok adamlardan ışittim. Ne vakıt bana ve Rısale-ı Nur'a hucum edıldı, yazdırılmadı, tatıl oldu; gayet şıddetlı bir kış başladıgı gıbi, Afyon'a şekva suretınde yazılan hasbıhâl ve zelzeleleri Rısale-i Nur'un tatılıyle münasebettar gösterdiği cihetini inanmayanlara, güya inandırmak ıçın aynı taarruz zamanında başlayıp şimdiye kadar ara sıra hafifçe sarsar, îkaz ediyor diye ışittim. Hem, ne vakıt Rısale-i Nur'a ilişilmişse, bir nevi umumî korku başlamış görüyoruz.

Demek bu vatanın belâlardan muhafazası ıçın Risale-i Nur bir kat'î vesiledir. Madem böyledir; millet ve vatanı sevenler, Rısale-i Nur'u serbest bıraksınlar ve okusunlar ve okutsunlar.

İaşe ıçın tahsisatlarından, yalnız masraf borçlarını vermek ıçın bırtek defa sekiz günlük tayınatı kabul ettım, "Daha istemem" dedim.

aziz: ızzetlı, muhterem, saygın.
bela: musıbet, sıkıntı.
cihet: yan, yon, taraf.
defa: kere, kez, yol.
gayet: son derece.
guya: sankı.
hasbıhâl: hâlleşme, görüşup konuşma, sohbet.
hılaf-ı âdet: adete aykırı.
iaşe: geçındırme, besleme, yedırıp ıçırme.
îkaz: uyarı.
inayet-i Rabbanıye: her şeyin terbıye ve ıdare eden Cenab-ı Hakk ın yardımı.
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
madem: degıl mı kı.
masraf: bır ış gormek veya bır şey almak ıçın harcanan para.
medar-ı ibret: ıbret sebebı, vesıtesı.
melâike: melekler.
merak: endışe.
muhafaza: koruma.
münasebettar: ılgılı, alakalı.
nevi: çeşıt.
reis: başkan.
Risale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
şekva: şıkayet.
sıddık: çok dogru, dürust, hakkı ve hakıkatı tereddütsuz kabulenen.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
taarruz: saldırma, sataşma, ılışme.
tahsisat: tahsıs olunan şeyler, tahsıs edılen para, ödenek.
tayınat: maaştan başka verılen ıyecek.
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı vermc.
tecrit: ayırma, bır tarafta tutma, yalnız bırakma.
umumî: genel.
vekâletname: bır kımsenın vekıl olduguna bıldıren noterlıkçe tasdık edılmış onaylanmış belge.
vesile: yol, vasıta, sebep.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

10

Azız, Sıddık, Tam Metîn Kardeşlerim!

Şehit merhumun berzahta okumasıyla mesrurâne meşgul olduğu Nur Risalelerini dünyada kendi yerinde çalışmak ve beni de çalıştırmak için yazılmışlar gibi tam vaktinde yetişti ve Medrese-i Yusufiyenin üç tatlı meyvesini ve Kur'ân'ın kudsî ve Firdevsî binler meyveler veren üç hizbini beraber getirdi.

İki kahraman mübarek, yazdıklan güzel iki meyvelerinin tarzında ve kıt'asında On Birinci Meselesini dahi yazıp, dört beş nüsha *Hizb-i Nuriye* varsa ve beş altı *Hizb-i Kur'âniye* ile beraber gönderilse münasıptır. Ve Hüsrev'in fıkrası, On Birinci Meselenin ahirinde kaydedilsin.

Size bu defa Ayetü'l-Kürsînin arkadaşı ve tetimmesi iki üç ayetin bir nükte-i i'cazıyelerine dair bir parça gönderdim, daha tamamlamaya bir ihtar almadım, noksan kaldı, pek acelelikle yazıldı. Ehemmiyetli sırlar görundü, fakat dünyaya bakmamak için tamam ve açık yazdırılmadı. Eğer hoşunuza gitse, On Birinci Meselenin haşiyesinin bir lâhikası olarak kaydedersiniz ve *I'caz-ı Kur'ân Risalesi*'nin zeyillerinde hem el-Felâk nuktesini, hem bunu yazarsınız.

Kardeşlerim!

Hiç merak etmeyiniz. Kat'î kanaatım geldi, bizler, bir inayet altında, gayet ehemmiyetli bir hizmette ve ihtiyâr ve iktidarımız hancında bir Dest-ı Gaybî tarafından

ahir: son.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dünya ile ahıret arasındaki yer.
dair: alakalı, ilgili.
defa: kere, kez, yol.
Dest-i Gaybî: görünmez el, Allah'ın yardımı.
ehemmiyetli: önemli.
fıkra: parça, mektup, bölüm.
gayet: son derece.
hariç: dışında.
haşiye: dipnot.
hizb: dilden düşmeyen dua, virt.
hizmet: görev, vazife.
I'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu'cizeliği.
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtiyar: irade, tercih.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
kanaat: inanma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıt'a: parça, cüz.
kudsî: mukaddes, yüce.
lâhika: ek, ilâve.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (as) İftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kınaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer mahnasında hapishane.
merak: endişe.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
mesrurane: sevinçli bir şekilde sevinerek, memnun olarak.
metin: sağlam ve dayanıklı.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
münasip: uygun.
nükte: ince manalı düşündürücü söz.
nükte-i i'cazıye: şaşırtan mu'cizevi manası olan söz.
nüsha: suret.
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli, mana çıkan anlam.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
zeyil: ek, ilâve.

istihdam ediliyoruz. Çok defa, عَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ[1] sırrına mazhar oluyoruz. Bu çalışmada zahmet pek az, ücret pek çok.

11

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sizin gayet mübarek ve cennet meyveleri gibi şirin hediyelerinizi ve Denizli cihetindeki beşaretinizi aldım. Şimdi bu dakikada pekçok işler beni uzun konuşturmayacak, kısa kesmeye mecbur oldum. Çünkü, hediyeyi getiren çabuk gıdecek diye acele yazdım.

Evvelâ: Son parçada, başta بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى[2] bin üç yüz kırk dört sehivdir. Eğer okunmayan iki hemze ve medde sayılmazlarsa sehiv değil, hem çok manidardır. Doğrusu bin üç yüz kırk yedidir ki, parçanın ahirinde tekrar doğru yazılmış. Hem, bâkî kalan kısmı hem ehemmiyetli, hem dünyaya baktığı için ve عَلَقْ 'daki اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى[3] o parçadaki tağuta baktığından, şimdilik yazdırılmadı.

Ve Sanıyen: Fihristede ayet-i hasbiye olan Dördüncü Şuanın fihristesi, Ihtıyar Lem'asının On Dördüncü

1- Belki sevmediğiniz şey hakkınızda hayırlıdır. (Bakara Suresi 216.)
2- Kopmaz ve kırılmaz, sap sağlam bir ip [zincir-i nuranı] (Bakara Suresi 256.)
3- Muhakkak ki insan azgınlaşır. (Alak Suresi 6.)

ahir: son
ayet-i hasbiye: Allah bize yeter. O ne güzel vekildir mana sındaki Hasbünallahu ve ni'me'l-vekîl ayet-i kerimesi
azız: izzetli, muhterem, saygın
bâkî: daimi, sonsuz
beşaret: müjde
cihet: yer, mahal, semt
defa: kere, kez, yol
ehemmiyetli: önemli
evvelâ: öncelikle
fihriste: bir kitapta bulunan şeyleri sırayla gösteren liste, katalog.
gayet: son derece.
hemze: elif yerine kullanılan işaret elif, vav ye ve he üzerine konulan kısa okutma işareti
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
manidar: nükteli, ince manalı
mazhar: nail, olma, şereflenme.
medde: med işareti. Kur'ân-ı Kerim'de üzerine kondugu elifi uzatarak okutan işaret.
mübarek: feyizli, bereketli
sanıyen: ikinci olarak.
sehiv: hata, yanlışlık
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulle nen.
sır: gizli mana, çıkan anlam.
tagut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her batıl ma'bud, şeytan
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Ricası yerinde yazılsın. Hakıkaten münasip görünüyor, tam bir ricadır.

Salisen: Yirmi Sekizinci Lem'anın Yirmi Sekizinci Nüktesinin aynı fihristesi değil, On Beşinci Sözün ahirinde yazılsın. Çünkü, ikisi aynı hakikatten bahsediyor.

Rabian: Merhum Hafız Ali'nin Lem'alar'ını tashih ettim. Yakında, inşaallah gönderilecek.

Bu günlerde mübarek kahramanların Firdevsî ve Yusufî Meyvelerini tashih ederken, o risale bana o derece kuvvetli ve kıymetli göründü ki, bağırarak dedim: "Bütün çektiğimiz hapis sıkıntıları yüz misli ziyade olsa da, yine bu *Meyve Risalesi* yüz derece daha fazla iş görmüş. En muannitleri de imana getirerek geniş dairelerde kendini zevkle okutturuyor.

"Ey bana sıkıntı veren bedbahtlar! Bana ne yaparsanız yapınız, beş para vermem. Başımıza ne gelse ucuzdur, ayn-ı inayettir ve mahz-ı rahmettir" diye tam tesellî buldum.

Umum Risale-i Nur Talebelerine selâm ve selâmetlerine dua ederiz.

Said Nursî

ahir: son.
ayn-ı inayet: inayetin, lütuf ve ihsanın, bağışın ta kendisi.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
iman: inanç, itikat.
İnşaallah: Allah izin verirse.
mahz-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi, korunanın en üstünü, yargılamanın en iyisi, esirgemenin en güzeli.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
misil: kat, eş.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mübarek: feyizli, bereketli.
münasip: uygun.
rabian: dördüncü olarak.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
salisen: üçüncü olarak.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
selamet: salimlik, emnilik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
talebe: istekli öğrenci.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermek.
tesellî: avutma, acısını dindirme.
umum: bütün, herkes.
ziyade: çok, fazla.

12

BU İSTİDA ÜÇ MAKAMATA GÖNDERİLMİŞTİR

ORADAKI KARDEŞLERİME BİR MEHAZ OLMAK İÇIN GÖNDERİLDİ

[Yırmı seneden beri sabredip sükût eden bır mazlumun şekvasını dınlemenızı ıstıyorum.]

Hürriyetin en geniş suretini veren cumhuriyet hükûmetinde herbir hurriyetten men edilmekle beraber, düşmanlanm, benim aleyhime her cihetle serbest olarak beni eziyorlar. Hurriyet-i vicdan ve hurriyet-i fikr-i ilmiyeyi temin eden cumhuriyet hükûmeti, ya beni tam himaye edip garazkâr, evhamlı düşmanlanmı sustursun, veyahut bana düşmanlarım gibi hürriyet-i kalem verip, müdafaatıma yasak demesın. Çunku, resmen, perde altında her muhabereden men'im için postahanelere gizli emir verilmış. Su ve ekmeğımı getiren bırtek çocuktan başka kımse ile beni görüştürmemek için tenbihat verildiği bir zamanda, eskıden ben benim muanzlanm fırsat bulup, tam mahkeme-i temyizin beraatimizi tasdik ederek mahkemedekı ehl-ı vukufun tahsın ettikleri kıtaplarımı almayı beklerken, o düşmanlanm, hiç münasebetim olmayan bır ıkı mahrem risalelenmi verdirip, sonra meslekçe benim aleyhimde bir iki ehl-i vukufun eline geçirip, aleyhımde fena bır rapor hazırladıklarını işıttim.

Daha sabır ve tahammulum kalmadı. Ben hukûmet-i cumhuriyenin bütün erkânlarına, belkı dünyaya ilân ediyorum kı: Kur'ân-ı Hakîm'ın sırr-ı hakıkatıyle ve ı'cazının

aleyh: karşı karşıt.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
cihet: yan, yön, taraf
cumhuriyet: siyasi mekanizması seçimle kurulan adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli
ehl-ı vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
erkân: ilen gelenler
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fena: kötü, uygun olmayan
garazkar: kinli, düşmanlık güden garazı olan, kötü kasıt sahibi.
himaye: koruma, muhafaza etme
hukumet-ı cumhuriye: cumhuriyet hükümeti, cumhuriyet idaresi
hürriyet-i fikr-i ilmiye: ilmî fikir hürriyeti
hürriyet-i kalem: yazı yazma hürriyeti
hürriyet-ı vicdan: vicdan hürriyeti
ı'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ilan: yayma, duyurma, bildirme
istida: resmî makamlara bir işin yapılmasını istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mahkeme-i temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
makamat: makamlar
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
mehaz: menba, bir şeyin alındığı çıkarıldığı yer, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
men: yasak etme, engelleme
meslek: gidiş usulü, yol
muaric: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhabere: haberleşme
münasebet: ilgi, ilişki, bağ,
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
risale: Risale-i Nur Küllîyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
şekva: şikâyet
sırr-ı hakikat: hakikat sırrı
sükût: susma, sessiz kalma
suret: biçim, görünüş.
tahammul: yüklenme, yüke katlanma.
tahsin: beğenme, güzel bulma
tasdik: doğrulama, onaylama
temin: sağlamlaştırma, sağlama
tembihat: tembihler, ikazlar

tılsımıyla, benim ve Risale-i Nur'un programımız ve mesleğimiz ve bilfiil semeresini gördüğümüz ve çalıştığımız ve gaye-i hareketimiz ve hedefimiz, ölümün idam-ı ebedîsinden iman-ı tahkikî ile bîçareleri kurtarmak ve bu mübarek milleti de her nevi anarşîlikten muhafaza etmektir.

İşte, Risale-i Nur, üç ehl-i vukuf heyetinin ve üç mahkemenin incelemesinden geçtiği hâlde, bu iki vazife-i kudsiyeden başka, kastî olarak dünyaya, idareye, asayişe dokunacak cıheti olmadığına, yirmi senelik hayatım ve yüz otuz Risale-i Nur meydanda cerh edilmez bir hüccettir.

Evet, mahkemece dava ettiğim ve benimle münasebettar bütün dostlarımın tasdîki altında, yırmı seneden beri hiç müracaat etmeyen ve on seneden beri hükûmetin erkânlarını bırkaçı müstesna olarak bilmeyen ve dört seneden beri dünya harbinden ve hadisatından hiç haber almayan ve merak etmeyen bu bîçare mazlum Said, hiç imkânı var mı ki, ehl-i sıyasetle uğraşsın ve idareye ilişsin ve asayışın ihlâline meyli bulunsun. Eğer zerre miktar bulunsaydı, "Karşımda kimler var? Dünyada neler oluyor? Bana kım yardım edecek?" diye soruşturacaktı, merak edecekti, kanşacaktı, hilelerle büyüklere hulûl edecekti.

En elîm cüz'î bır hadise şudur ki:

"Bir tecrit-i mutlak içinde her muhabereden kesilmiş vazıyetımden kurtulmak ıçın hapse gırmeye bir bahane

anarşi: karşaşa, karışıklık.
asayış: emnıyet, kanun ve nızam hakımıyetın saglanması
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ileri sürülen uydurma sebep
bıçare: çaresız zavallı
bilfiil: bızzat kendı çalışması ıle kendı yaparak.
cerh: reddetme, ıptal etme
cıhet: yon
cuz'ı: küçük az kıymetsız önemsız
dava: yargı konusu sav
ehl-i siyaset: ülkenın idaresıyle meşgul olanlar, sıyaset adamları politıkacılar
ehl-i vukuf: bır mesele hakkında bılgı ve yetkı sahıbı olanlar
elîm: şıddetlı çok dert ve keder veren
erkân: ılen gelenler
gaye-i hareket: harekatın gayesi
haber: bılgı bılgılendırme.
hâdısat: hadıseler olaylar
harp: savaş.
heyet: kurul komıte
hüccet: delıl
hulûl: gırme, ıçıne sokulma
idam-ı ebedî: dırılmemek uzere yok olus ahıret ınancı olmadıgı ıçın olumü ebedî yokluga gıtmek olarak gorme.
idare: memleket ışlerının yürutulmesı çekıp çevrılmesı
ihlal: bozma zarar verme
iman-ı tahkikî: tahkıkî ımanımana dair butun meseleleri ınceleyıp delıl ve burhan ıle ınanma.
kastı: bıle bıle yapılan
mazlum: zulum gormuş haksızlıga ugramış
merak: endışe.
meslek: gıdış usul, yol
mubarek: feyızlı bereketlı kutlu
muhabere: haberleşme.
muhafaza: koruma.
münasebettar: ılgılı alâkalı
müracaat: başvurma danışma
mustesna: ıstısna olan harıç
nevi: çeşıt.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
semere: meyve, guzel netıce
tasdîk: dogrulama, onaylama
tecrıd-ı mutlak: hıç kımseyle gorüşmemek, tam bır yalnızlık.
tılsım: herkesın bılıp çozemedıgı gızlı sır
vazife-i kudsıye: mukaddes vazıfe kutsal vazıfe
vazıyet: durum
zerre: en kucuk parça molekul, atom

bulunuz ki; beni hapse alsınlar, bu azaptan kurtulayım," diye bazı dostlarıma bir gizli mektup elden göndermiştim. Ta, benim hayatımın sermayesi ve neticesi ve gayet ziynetli bir surette tezyin edilmiş Risale-i Nur'dan, Denizli'de mahkemede bulunan kitaplarıma yakın olayım ve teslim almaya çalışayım. Maatteessüf, aleyhime olan oradaki ehl-i vukuftan birtek adam beni müdafaa ederken, o dahi mektubumu görüp, hapse girmem için aleyhime hüküm vermeye mecbur olmuş.

Beni hapislere sokan muanzlarımın bir bahaneleri de, o mahkemede ondan beraat kazandığım tarikatçiliktir. Hâlbuki, Risale-i Nur'da daima dava edip demişim: "Zaman tarikat zamanı değil, belki imanı kurtarmak zamanıdır. Tarikatsız cennete gidenler çoktur, imansız cennete giden yoktur" diye bütün kuvvetimizle imana çalışmışız. Ben hocayım, şeyh değilim. Dünyada bir hanem yok ki, nerede tekkem olacak? Bu yirmi sene zarfında, birtek adam yok ki, çıksın desin: "Bana tarikat dersi vermiş." Ve mahkemeler ve zabıtalar bulmamışlar. Yalnız eskiden yazdığım tarikatlerin hakikatlerini ilmen beyan eden *Telvihat Risalesi* var ki, bir ders-i hakikattir ve yüksek bir ders-i ilmîdir, tarikat dersi değildir. Hürriyet-i vicdanı esas tutan hükûmet-i cumhuriyenin, elbette bu milletin milyarlar ecdadının ruhlan bağlandığı bir hakikate ve onun yolunda dünyaya meydan okudukları ve iman-ı tahkîkîyi galibâne felsefeye karşı ispat eden bir eseri ve hadimlerini himaye etmek ehemmiyetli bir vazifedir. Yoksa, o zayıf hadımın ellerini bağlayıp, binler düşmanlarını ona

aleyh: karşı karşıt.
azap: eziyet, ışkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
beyan: anlatma, açıklama.
dava: iddia.
ders-i hakikat: hakikat dersi.
ders-i ilmî: ilmî ders.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
galibâne: galibe yakışır tarzda.
gayet: son derece.
hâdim: hademe, hizmetçi.
hakikat: gerçek, doğru.
hane: ev, mesken.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hüküm: karar, emir.
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti, cumhuriyet idaresi.
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti.
ilmen: ilim ile.
iman: inanç, itikat.
iman-ı tahkîkî: tahkikî iman, imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve bürhan ile inanma.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
maatteessüf: ne yazık ki, uzulerek belirteyim ki.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
müdafaa: savunma, koruma.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sermaye: varlık, servet.
şeyh: tarikat kurucusu, bir tarikatta en üst mertebeye ulaşmış kimse, bir tekke veya zaviyede ders veren ve müritleri bulunan kimse.
suret: biçim, şekil, tarz.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tarikatçılık: tarikat taraftarlığı.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
vazife: görev.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis.
zarfında: süresince.
ziynet: süs.

saldırtmaya hiçbir vecihle o cumhuriyetin düsturları müsaade etmez. Cumhuriyet beni dinleyecek diye şekvamı yazdım. Evet, حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] denir.

13

HEYET-İ VEKİLEYE VE MİLLETVEKİLLERİ RİYASETİNE CÜZ'Î FAKAT EHEMMİYETLİ BİR MARUZATIMDIR

Otuz seneden beri hayat-ı siyasiyeden çekildiğim hâlde, bu sırada bir defaya mahsus olarak, vatanî ve millî ve asayişî bir meseleyi beyan ediyorum. Şöyle ki:

Çok emarelerle kat'î kanaatimiz geldi ki, anarşîlik hesabına bana ve bu Emirdağ kasabasına ve dolayısıyla bu vatana bir suikast var ki, bir habbeyi kubbeler ve bir sinek kanadı kadar ehemmiyeti olmayan bir hadiseyi dağ gibi gösterip, sükûnete muhtaç olan bu vatanda beni bahane edip, anarşîlik hesabına ve bir ecnebi plânıyla bize, yani bîçare vatandaşlarımızı idam-ı ebedîden ve şübehat-ı uhreviyeden kurtarmaya çalışan Nur Şakirtlerine bütün bütün kanunsuz ve keyfî hücum edildi. Pek zahir bir garazla, evham yüzünden, baruta ateş atmak gibi, bu vatana ve asayişe beni bahane edip suikast edildi. Şöyle ki:

1 Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Sûresi 173.)

anarşi: karışıklık, karışıklık.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması.
asayişî: asayiş ve güvenlikle ilgili.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
beyan: anlatma, açıklama.
biçare: çaresiz, zavallı.
cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
cüz'î: küçük, az.
defa: kere, kez, yol.
düstur: kanun, kural, esas.
ecnebî: yabancı.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
emare: alâmet, belirti, nişan.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
habbe: tane.
hadise: olay.
hayat-ı siyasiye: siyasî hayat, politik hayat.
heyet-i vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
kanaat: inanma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
keyfî: kanuna uymayarak keyfe, arzuya bağlı.
kubbe: gökyüzü, sema.
maruzat: arz edilenler, sunulanlar.
mesele: konu.
millî: millete ait, ulusal.
muhtaç: gerek duyan.
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu.
riyaset: reislik, başkanlık.
şakirt: talebe, öğrenci.
şekva: şikâyet.
şübehat-ı uhreviye: âhirete ait, âhiretle ilgili şüpheler.
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
sükûnet: huzur, sakinlik.
vatanî: vatanla alâkalı, vatanla ilgili, vatana ait.
vecih: cihet, yön.
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyla.

Üç mahkeme, yirmi senelik mektuplarımı ve kitaplarımı ve hâllerimi inceden inceye tetkikten sonra, bize ve kitaplarıma beraat verdiği hâlde; ve üç seneden beri telifatı terk ettiğim ve haftada ancak bir mektup yazabildiğim ve mecbur olmadan herbiri bir gün nöbetle zarurî hizmetimi yapan üç dört terzi çırağından başka kimseyi kabul etmediğim hâlde; ve serbestiyet verildiği ve memleketime gitmediğim hâlde, hiç ömrümde görmediğim bir tarzda ve resmî bir surette beni hiddete getirip bir hadise çıkarmak için, tahkir ve ihanet kastıyla, kanunsuz ve garazla, beni taharri ile kapımın kilidini kırıp, Kur'ânımı ve Arabî levhalarımı evrak-ı muzırra gibi alıp götürmekle beraber, adliyenin mühim bir memuru, resmen buradaki memurlara amirâne demiş ki: "Said'i iki jandarmayla teşhir suretinde çıkarıp, zorla başına şapka giydirip, öylece ifadeye getirmeliydiniz. Hem ona yanaşanlar tutunuz" diye, ehemmiyetli bir mecliste ve ayn-ı hakikat olan ifademi okudukları vakit söylemiş. Bunda şek ve şüphe kalmadı ki, beni tahkir ve ihanet edip, hiddete getirip, asayişi bozmak garazı takip ediliyor.

Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, binler haysiyet ve şerefimi bu vatandaki bîçarelerin istirahatine ve onlardan belâların def'ine feda etmek için bana bir hâlet-i ruhiyeyi ihsan eylemiş ki, ben de onların yaptığı ve niyetinde bulundukları tahkirat ve ihanetlere karşı tahammule karar vermişim. Bu milletin asayişine, hususan masum çocukların ve muhterem ihtiyarların ve bîçare hastaların ve fakirlerin dünyevî istirahatlerine ve uhrevî

amirâne: emrederek emreder gibi emredercesine amirmiş gibi
Arabî: Arapça
asayış: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı gerçeğin ta kendisi.
belâ: musibet, sıkıntı
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
bıçare: çaresiz, zavallı
def: menî olma, kovma, ortadan kaldırma
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyetli: önemli
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kağıtlar, yapraklar
feda: uğruna verme.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
hadise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, doğru
hal: durum, vaziyet.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum, insanın manevî hâli, iç durumu.
haysiyet: itibar
hiddet: öfke, kızgınlık
hizmet: uğraşma, çalışma
hususan: bilhassa, özellikle
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
istirahat: dinlenme, rahatlama
levha: tablo, çizelge
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
meclis: topluluk, heyet.
mühim: önemli, ehemmiyetli
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
niyet: öncede düşünmek, beleme k.
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
resmî: devlet adına olan
şek: şüphe, zan, tereddüt.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
şeref: onur, haysiyet.
şükür: teşekkür.
suret: biçim, şekil, tarz.
tahammul: yüklenme, yüke katlanma
taharri: soruşturma
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
tahkirat: hakaret etmeler, hor görmeler, küçük görmeler
tarz: biçim, şekil
telifat: telifler, kaleme alınan eserler, yazılanlar.
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, gösterme
tetkik: dikkatle araştırma, incele me
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait
zarurî: zorunlu.

saadetlerine binler hayatımı ve binler şerefimi feda etmeye hazırım.

İşte, sinek kanadını dağ gibi yaptıklarının bir emaresi şu ki: Benim gibi gurbette, hasta, ihtiyar, zaif, tek başına bulunan bir adam için, on gün zarfında beş defa Afyon Valisi ve Emniyet Müdürü ve iki defa Afyon Müddeiumumîsi benim için buraya gelmesi ve iki günde, her bir günde beş tayyare benim gezdiğim yerlerde beni nezaret altına alması; ve beş polis hafiyesinin burada bana tarassud edenlere ilâve edilip, ahvalimi tecessüs etmek için göndenlmesi; ve postahanelere bana ait mektuplann müsaderesi için resmen emir verilmesi gösteriyor ki, Şeyh Said ve Menemen Hâdisesinin on misli bir hadiseyi evhamla düşunmüşler. Habbeyi kubbe soylemişler ki, böyle bir vaziyet alıyorlar. Benim eski hayatımı zannedip, ihanetle hiddete gelecek tahmin etmişler. Bılâkıs aldandılar. Biz, bütün kuvvetimizle anarşîliğe bir Sedd-i Zulkarneyn gibi, bir sedd-i Kur'ânî tesisine çalışıyoruz. Bize ilişenler, anarşîlik ve belki komünistliğe zemin ihzar ediyorlar.

Evet, eğer eski hayatım gibi, izzet-i ilmiyeyi muhafaza etmek için hiçbir hakareti kabul etmemek olsaydı ve vazife-i hakikiyesi sırf ahiret ve ölümün idam-ı ebedîsinden Muslumanlan kurtarmak vazifesi olmasaydı ve bana ilişenler gibi sırf dünyaya ve menfî siyasete çalışmak olsaydı, on Menemen, on Şeyh Said Hâdisesi gibi bir hadiseye, o anarşilik hesabına çalışanlar sebebiyet vereceklerdi.

ahiret: obur dunya, ıkıncı hayat.
ahval: haller durumlar
anarşi: kargaşa karışıklık.
bilâkıs: aksine tersine
defa: kere, kez, yol
emare: alâmet, belirti nişan
evham: vehimler zanlar kurunlular
feda: uğruna verme
gurbet: yabancı yere gıdıp kalma dogup buyünulen yerler dışında kalma
habbe: tane
hadise: olay
hafiye: saklı ve gizli olayları araştıran polis
hakaret: saygı göstermeme alçak gorme aşagılama
hiddet: öfke kızgınlık.
idam-ı ebedî: dinlmemek uzere yok oluş ahiret mancı olmadıgı için olumu ebedî yokluğa gıtmek olarak gorme
ihanet: hainlik kotuluk etme arkadan vurma
ihtiyar: yaşlı.
ihzar: hazır etme hazırlama.
izzet-i ilmiye: ilmin izzeti ilmin gerektirdigi agırbaşlılık.
komünist: butun malların ortaklaşa kullanıldıgı ve ozel mulkıyetin olmadıgı iddıasında bulunan düzen ın mensubu olan kimse
kubbe: gokyuzu sema
menfi: olumsuz müspet olmayan
misli: kat eş
muddeiumumi: savcı
muhafaza: koruma
müsadere: toplatma elden alma
nezaret: gözetme bakma
resmen: resmi olarak, resmi bir şekilde
saadet: mutluluk.
sebebiyet: sebep olma
sedd-i Kur'ânî: Kur ân a ait set Kur ân ın yıkılmaz seddi kalesi
Sedd-i Zülkarneyn: Zulkarneyn ın seddi Zulkarneyn ın Ye cuc ve Me cuc kavmınden korunmak isteyenler için yaptırdıgı çok buyuk ve saglam set, kale
şeref: onur haysıyet.
tarassut: gozetme goz altında tutma
tayyare: uçak
tecessüs: ic yuzunu araştırma ayrıntısını oğrenme araştırma merakı araştırıcılık
tesis: kurma meydana getirme
vazife: gorev
vazife-i hakikiye: hakıkı gerçek vazife
vaziyet: durum
zarfında: suresince.
zemin: temel dayanak.

Hem, üç mahkeme ve yirmi senede kaç vilâyetin zabıtaları, kıyafetime kanunca ilişmedikleri ve mazuriyetim ve inzıvama binaen tebdil-i kıyafetime hıçbir ihtar olmadığı hâlde, böyle keyfî, kanunsuz, cebren ahali içinde başıma şapkayı giydirmeye çalışmak, kırk seneden beri bu vatanda, hususan iman-ı tahkikî dersinde kardeşâne alâkadar olan yüz binler adam, pek büyük bir heyecan içinde zemini hiddete getirip, emsalsiz ağlamaya vesile olacaktı.

Zaten ecnebı parmağıyla, güya hakkımda teveccuh-ı ammeyi kırmak fikriyle, damarlarıma dokunacak kanunsuz muamelelerın mezkûr maksat ıçın yapıldığına çok emarelerle kat'î kanaatimiz geldi. Fakat, Cenab-ı Hakka hadsız şukür olsun kı, benım gıbı kabır kapısında, alâkasız, dünyadan usanmış, hürmetten, teveccüh-i ammeden kaçmış ve şan u şeref ve hodfuruşluk gibi riyakârlıklara hiçbir meyli kalmamış bir vaziyette iken, bunlann bana karşı kanunsuz ıhanetlennin hıçbır ehemmıyetı kalmadı. Cenab-ı Hakka havale ediyorum. Bana lüzumsuz evham yüzünden ezıyet edenlerin yakında ölümle idam-ı ebediyeye giriftar olacaklarını düşünüp, hakıkaten acıyorum. Ya Rabbî, onların ımanını Rısale-i Nur'la kurtar, idam-ı ebedîden sırr-ı Kur'ân'la terhis tezkeresine çevir! Ben de onlara hakkımı helâl ediyorum.

Said Nursî

ahali: halk.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cebren: cebirle, zorla, kuvvet kullanarak, mecburi
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi, yüce Allah
ecnebı: yabancı
ehemmıyet: önem, değer, kıymet.
emare: alâmet, belirti, nışan
emsalsiz: benzersiz.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
ezıyet: incitme, büyük sıkıntı verme
gırıftar: tutkun, düşkün, muptela
güya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
havale: ısmarlama, bırakma
helâl: bağışlama, alacağından vaz geçme
hıddet: öfke, kızgınlık
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, oyunen
hürmet: saygı.
hususan: bilhassa, özellikle
idam-ı ebediye: dirilmemek üzere yok oluş, âhret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
iman: inanç, itikat.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelen inceleyip delil ve burhan ile inanma.
inzıva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme
kanaat: inanma
kardeşâne: kardeşçe, kardeş gibi
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe, arzuya bağlı
kıyafet: bir kimsenin giyindiklerinin bütünü
maksat: kast, amaç, düşünce
mazuriyet: mazurluk, özürlülük
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muamele: işlem
Rısale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekar
şan: şöhret, ün
şeref: onur, haysiyet.
sırr-ı Kur'an: Kur'ân'ın sırrı
şukür: teşekkür.
tebdil-i kıyafet: kıyafet değiştirme, kıyafet değişikliği
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun, herkesin halkın yönelişi
tezkere: askerlik görevinin bittiğini belgeleyen terhis kağıdı
vazıyet: durum
vesile: bahane, sebep
vilayet: il
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polisi
zemin: yeryüzü

14

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

BANA HİZMET EDEN KÜÇÜCÜK BİR RİSALE-İ NUR TALEBESİNİN ÇOKLAR NAMINA SORDUĞU SUALİNE CEVAPTIR

Sual: Üstadım, yağmur duası ve namazın neticesi görünmedi, faydasız kaldı. İki üç defa bulut toplandı, yağmur vermeden dağıldı. Neden?

Elcevap: Yağmursuzluk, bu çeşit dua ve namazın vaktidir, illeti ve hikmeti değil. Nasıl ki güneş ve ayın tutulması zamanında kusuf ve husuf namazı kılınır ve güneşin gurubuyla akşam namazı kılınır; öyle de, yağmursuzluk, kuraklık, yağmur namazının ve duasının vaktidir.

İbadet ve duanın sebebi ve neticesi, emir ve rıza-i İlâhîdir; faydası, uhrevîdir. Eğer namazdan, ibadetten dünyevî maksatlar niyet edilse, yalnız onlar için yapılsa, o namaz battal olur. Meselâ, akşam namazı güneşin batmaması için ve husuf namazı ayın açılması için kılınmaz. Öyle de, bu nevi ibadet, yağmuru getirmek için kılınsa, yanlış olur. Yağmuru vermek, Cenab-ı Hakkın vazifesidir. Biz, vazifemizi yaptık; onun vazifesine karışmayız.

Gerçi yağmur namazının zahir neticesi yağmurun gelmesidir, fakat asıl hakikî, en menfaatli neticesi ve en güzel ve tatlı meyvesi şudur ki: Herkes o vaziyetle anlar ki, onun tayinini veren babası, hanesi, dukkânı değil, belki

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

battal: işe yaramaz, hantal
defa: kere, kez, yol.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dünyevî: dünyaya ait.
gerçi: her ne kadar...
gurup: batma, batış
hakikî: gerçek.
hane: ev, mesken
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep, fayda.
hizmet: birinin işini görme, bir kimsenin hesabına veya menfaatine iş görme
husuf: ay tutulması
illet: sebep, gaye
kusuf: güneş tutulması
maksat: kast, amaç, düşünce
menfaat: fayda
mesela: örneğin
nam: adına, yerine.
nevi: çeşit.
niyet: önceden düşünmek, belemek.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoş nutluğu
sual: soru
tayin: ekmek, erzak, yiyecek.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vakit: munasip, uygun zaman
vazife: görev
vaziyet: durum
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyle.

onun tayınını ve yemeğini veren, koca bulutlan sünger gibi ve zemin yüzünü bir tarla gibi tasarrufunda bulunduran bir Zat; onu besliyor, rızkını veriyor. Hatta en küçücük bir çocuk da –daima aç olduğu vakit validesine yalvarmaya alışmışken– o yağmur duasında küçücük fikrinde büyük ve geniş bu manayı anlar ki, "Bu dünyayı bir hane gibi idare eden bir Zat, hem beni, hem bu çocukları, hem validelerimizi besliyor, rızıklarını veriyor. O vermese, başkalarının faydası olmaz. Öyle ise ona yalvarmalıyız" der, tam imanlı bir çocuk olur.

Bu münasebetle kısacık altı nokta beyan edilecek:

• **Birinci Nokta:** Nimet ve rahmet-i İlâhiyenin fıatı, şükürdür. Biz, şükrü hakkıyla vermedik. Evet, rahmetin fiatını şükürle vermediğimiz gibi, zulmümüzle, isyanımızla gadabı celp ediyoruz. Şimdi zemin yüzünde zulüm ve tahribat, küfür ve isyanla, nev-ı beşer, tam tokada kendini müstehak etti ve dehşetli tokatlar yedi. Elbette bir parça hissemiz de olacak.

• **İkinci Nokta:** Hadîste var kı, hatta "Deniz dibindeki balıklar dahi günahkâr ve zalimlerden şekva ediyorlar ki, onlann yüzünden yağmur kesilir, hatta 'bizim nafakamız azalır' derler."[1] Evet bu zamanlarda öyle günahlar, zulumler oluyor ki, rahmet istemeye yüzümüz kalmıyor, masum hayvanlar da azap çekerler.

• **Üçüncü Nokta:** Ayette vardır: "Öyle musîbetten kaçınız ki, geldiği vakit zalimlere mahsus kalmaz, masumlar ve mazlumlar da içinde yanar."[2] Çünkü,

1- Et-Terğîb ve't-Terhîb, 1.261, 3.314; *Hayatu'l-Hayavânu'l-Kubrâ*, 1.381
2- Enfâl Suresi, 25

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
beyan: anlatma, açıklama
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
gadap: kızgınlık, hiddet, öfke
günahkâr: günahlı, günah işlemiş
hadis: Peygamberimizin sözü
hane: ev, mesken
hisse: pay, nasip
idare: doldurme, çevirme, yönetme
İman: inanç, itikat.
İsyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
küfür: imansızlık, dinsizlik
mana: anlam
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
münasebet: vesile, alâka, bağ.
musîbet: felaket, bela
müstahak: hak eden, hak etmiş
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nokta: konu ile ilgili bölüm
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rızk: hayatı devam ettirmeye yetecek miktarda yiyecek
şekva: şikâyet.
şükür: teşekkür
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tasarruf: idare, kullanım
valide: ana, anne
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
Zat: azamet ve ululuk sahibi olan Allah
zemin: yer
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

musibet-i ammeden masumlar harika bir tarzda yangın içinde selâmette kalsalar, hikmet-i diniye bozulur. Çünkü, din bir imtıhan, bir tecrübedir. O vakit, Ebu Cehil gibi fenalar, aynen Ebu Bekir-i Sıddık (radiyallahü anh) gibi tasdik ederler. Onun için, musibet-i ammede masumlar da belâ çekerler.

• **Dordüncü Nokta:** Şimdi, malda ve rızıkta hilelerle, suistimalle, rüşvetle çok haram kanştığı ve ekinciler kendi malına hakkıyla sahip olmadığı ve on adamdan iki üçü tam rahmete mustehak ise, ekincilerin malından istifade edenlerden beş altısı ya zulüm ile haram kanştırmakla, ya şukürsüzlükle rahmete istihkakını kaybediyor.

• **Beşinci Nokta:** Risale-i Nur –bu Anadolu memleketine– belâların def'ine ehemmiyetli bir vesiledir. Sadaka nasıl belâyı defediyor, onun intişan ve okunması küllî bir sadaka nevinde semavî ve arzî belâların def'ine çok emareler ve çok hâdiselerle tebeyyün etmiş, hatta Kur'ân'ın işaretiyle tahakkuk etmiş. Ve yazmasını ve intişarını men etmek zamanlarında dört defa zelzelelerin başlaması ve intişarıyla durmaları ve Anadolu'da ekser okunması İkinci Harb-ı Umumînin Anadolu'ya girmemesine bir vesile olduğu Sure-i وَالْعَصْرِ işaret ettiği, bu iki ay kuraklık zamanında mahkemenin Risale-i Nur'un beraatine ve vatana menfaatli olduğuna dair kararını mahkeme-i temyız tasdik ederek tam bir serbestiyetle Risale-i Nur'un intişar ve okunmasını beklerken, bütün butün aksine olarak men edilmesi ve mahkemedeki

arzî: dünyaya ait, dünya ile ilgili
bela: musibet, sıkıntı
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
dair: alakalı, ilgili
def: ortadan kaldırma, yok etme, giderme
defa: kere, kez, yol
ehemmiyetli: önemli
ekser: pek çok.
emare: alamet, belirti, nişan
fena: kötü, uygun olmayan
hadise: olay
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden, birinci Dünya Savaşı.
harika: olağanüstü
hikmet-i diniye: dine ait hikmet.
imtihan: deneme, sınama
intişar: yayınlanma, neşrolma
istifade: faydalanma, yararlanma
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
küllî: umumî, genel
mahkeme-i temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
masumî: suçsuz, günahsız, saf temiz
men: yasak etme, engelleme
menfaat: fayda
musibet-i amme: umumî musibet, genel olan, herkesi etkileyen bela, afet, vs
müstahak: hak eden, hak etmiş
nevi: tür, çeşit.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rızk: hayatı devam ettirmeye yetecek miktarda yiyecek.
rüşvet: yetkili, görevli bir kimseye, bir başka kimse tarafından kanunlara aykırı şekilde bir çıkar vaat edilerek veya sağlanarak her hangi bir işin yaptırılması, bu işin yaptırılması için verilen para, mal, vs
sadaka: Allah'ın rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
selâmet: salımlık, emnlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
semavî: semaya ait, gökten gelen
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
şukur: teşekkür
tahakkuk: gerçekleşme, olmadeli ile ispat edilme, kesinleşme
tarz: biçim, şekil
tasdik: doğrulama, onaylama
tebeyyun: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma
tecrube: deney
vesile: yol, vasıta, sebep
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zulum: haksızlık, eziyet, iş kence

risalelerin sahiplerine iade edilmemesi ve bizi de o cihetle konuşmaktan men etmeleri cihetiyle, belâların def'ine vesile olan bu küllî sadaka-i maneviye, karşı çıkamadı, günahımız neticesi kuraklık başladı.

• **Altıncı Nokta:** Yağmursuzluk, bir musîbettir ve ceza-i amel bir azaptır. Buna karşı, ağlamakla ve hüzün ve kederle, niyaz ve hazınâne yalvarmakla ve pek ciddî nedamet ve tevbe ve istiğfarla karşılamak ve sünnet-i seniye dairesinde, bid'alar karışmadan, şeraitin tayin ettiği tarzda dergâh-ı İlâhiyeye iltıca etmek ve dua ve o hâle mahsus ubudiyetle mukabele etmektir.

Hem böyle umumî musibetler, ekser nasın hatasından geldiği cihetle, o insanların ekseri –kısm-ı azamı– tevbe ve nedamet ve istiğfar etmekle def' olur.

Biz Risale-i Nur Şakirtleri dünyaya çok ehemmiyet vermediğimizden, dünyaya yalnız Risale-i Nur için baktığımızdan, bu yağmursuzlukta dahi o noktadan bakıyoruz. İşte Denizli'de mahkemeye verilen cüz'î bir kısım Risale-i Nur, sahiplerine iadesinin aynı zamanında, burada dahi bir kısım zatlar yazmaya başlamaları aynı vaktinde, bu yağmursuzlukta bir derece rahmet yağdı. Fakat Risale-i Nur'un serbestiyeti cüz'î olmasından, rahmet dahi cüz'î kaldı. İnşallah, yakında benim de risalelerim iade edilecek, tam serbest ve intişar küllîleşecek ve rahmet dahi tam olacak.

azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
belâ: musibet, sıkıntı
bid'a: sonradan ortaya çıkan
ceza-i amel: yapılan işin karşılığı
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yön, sebep, vesile
cüz'î: küçük, az
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ekser: pek çok
hazınâne: hüzünlü bir şekilde, uzucu
iade: geri verme
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma
İnşaallah: Allah izin verirse
intişar: yayılanma, neşrolma
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
keder: kaygı, acı, hüzün
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk
küllî: umumî, genel
men: yasak etme, engelleme
mukabele: karşılık verme, karşılama
musîbet: felâket, bela
nas: insanlar
nedamet: pişmanlık
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sadaka-ı maneviye: belâları def edecek manevî sadaka
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
tarz: biçim, şekil
tayin: belirleme, yerini belli etme
tevbe: Allah'tan af dileme
ubudiyet: kulluk
umumî: genel
vesile: bahane, sebep

15

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Hizbü'l-Kur'ânü'l-Muazzam'ın hem fevkalâde ehemmiyeti, hem faydalanı, hem okumasında hiçbir vesvesenin gelmemesi, hem bütün Kur'ân'ın en sevaplı ayetlerinin ihtivası, hem Risale-i Nuriyenin bütün esaslarını ve hakikatlerini cem etmesi, hem herkese, hususan her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya fırsat bulamayan ve hafız olmayanlara tamam Kur'ân'ın bir numune-i kudsîsi, hem tamam Kur'ân'ın tevafuklu tab'ında bir misal-i musağğarı ve müjdecisi, hem maddî ve lâfzî ve manevî parlak bir i'caz göstermesi gibi pekçok hasiyetleri var ve bu şuhur-i mubarekedeki pekçok bereketlere ve nurlara ve sevaplara medardır ve onun tab'ına ve neşrine çalışmışlara çok büyük hayırlar kazandırır.

Risale-i Nur'un iki parlak ve kudsî istinat noktası ve âb-ı hayat çeşmesi olan [1] شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ (ilâahır) ayetiyle [2] قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ (ilâahır) ayeti, her nasılsa sehven, Sure-i Âl-i İmran'dan alınan ayetlerde yazılmamışlar. O ikı ayeti de yazıp içine koyunuz.

Bu günlerde on ikinci sahifeyi okurken birden [3] اِنَّ الْمُنَافِقِيْنَ فِي الدَّرْكِ الْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِ ayeti gözüme ilişti. Makabline baktım. [4] وَمَنْ اَحْسَنُ دِيْنًا مِّمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهٗ لِلّٰهِ

âb-ı hayat: hayat suyu, içene ebedî hayat verdiğine inanılan efsanevî su, bengisu
ahir: son
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azız: izzetli, muhterem, saygın
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
cem': toplama, bir araya getirme.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fevkalâde: olağanüstü
hafız: Kur'ân-ı Kerim'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
hakikat: gerçek, doğru
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik
hususan: bilhassa, özellikle
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtiva: içine alma, kapsama
ila: son, nihayet, dek, değin ... ye ... ye kadar
istinat: dayanak.
kudsî: mukaddes, yüce
lafzî: kelimenin söylenişine ve yapısına ait, onlarla ilgili
maddî: madde ile alakalı
makabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: sebep, vesile
misal-i musaggar: küçültülmüş örnek, bir şeyin bütün özelliklerini taşıyan, ondan daha küçük olan örneği.
neşir: yayın, yayın
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahife: sayfa
sehven: yanlışlıkla, yanılarak, hataen
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleyen
şuhur-ı mubareke: mübarek aylar.
sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tab': basma
tevafuk: uygunluk, belli sıralı ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce

1. Allah, kendisinden başka ibadete layık hiçbir ilah bulunmadığını ap açık bildirdi. Buna melekler de şahitlik ettiler. (Âl-i İmran Sûresi, 18.)
2. De ki: "Ey mülkün sahibi Allahım! ..." (Âl-i İmran Sûresi, 26.)
3. Münafıklar Cehennemin en alt tabakasındadırlar. (Nisa Sûresi, 145.)
4. Ayetin tamamı şöyledir: Tam bir teslimiyetle Allah'a yönelen, Allah'a ihlasla itaat ve ibadet ederek batıl dinleri bırakıp İbrahim'in dini olan İslama uyan kimseden din yönüyle daha güzel kim vardır? İbrahim ise Allah'ı dost edinmiştir. (Nisa Sûresi, 125.)

(ilâahir) gördüm. Arka sahifesine baktım, gördüm ki, Risale-i Nur'a işaret eden dört ayet var ve onlar, Birinci Şuada izah edilmiş. Kalbime geldi. Herhâlde bu dehşetli ayet, bu dehşetli ve zulümatlı ve nifakı kuvvetli asrımıza da hususî bakar. Dikkat ettim, kanaatim geldi. Bir emaresi şudur ki:

[1] اِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ cifir ve ebced hesabıyle, tam tamına nifakın dört mertebesinin tarihlenne tevafuk ile parmak basıyor. Şöyle ki:

Şeddeler sayılır, eğer okunmayan hemzeler ve فِى 'deki okunmayan ى sayılmazsa, tam tamına bin üç yüz altmış iki ederek, bu seneye parmak basar. Eğer مِنَ النَّارِ 'deki şedde bir *nun*, bir *lâm-ı* aslî hesap olsa, bin üç yüz kırk ikı ederek, Birinci Harb-i Umumînin dehşetli nıfaklan netice veren tarihine tam tamına tevafukla haber verir. Eğer şedde iki *nun* sayılsa, okunmayan hemzeler ve ى de sayılsa bin üç yüz yetmiş altı ederek, bu zulumatlı nıfakın sukut mertebesine ve çok ayetlerde "nur" ile karşılaştınlan [2] اَلظُّلُمَاتِ kelimesinin makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz yetmiş ikiye dört farkla tevafuk ederek haber verir. Eğer okunmayanlar sayılsa, ve [3] اَلنَّارِ 'daki şedde *lâm-ı* aslî olsa, tam tamına bın üç yüz altı ederek, küfür ve

1- Munafıklar Cehennemin en alt tabakasındadırlar. (Nisa Suresi, 145.)
2- Karanlıklar.
3- Bir nur.

ahır: son.
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cifir: harflere verilen sayı kıymetı ile geleceğe veya geçen hâdıselere ıbarelerden tarih veya isme dalr ışaretler çıkarmak ılmı.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ebced: Arap alfabesinin ılk tertıbı ve harflerinin taşıdıgı sayı degerlerine dayanan hesap sıstemı.
emare: alâmet, belıro nışan.
haber: bılgı, bılgılendırme.
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Bırınci Dunya Savaşı.
hemze: elif yenne kullanılan ışaret, elif, vav ve ye ve he uzerine konulan kısa okuma ışaretı.
hususî: ozel.
ilâ: son nıhayet, dek, degın ye... ye kadar.
izah: açıklama, ayrıntılan ıle anlatma.
kanaat: manma.
kufür: ımansızlık, dinsizlik.
makam-ı cifrî: cifre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degen.
mertebe: derece, basamak.
nıfak: ıkıyuzluluk, munafıklık.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sahıfe: sayfa.
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
sükut: degerden düşme, degerini yıtırme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, olçu ve munasebetler ıçerısınde bırbırıne denk gelme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, olçü ve munasebetler ıçerısınde bırbırıne denk gelme.
zulumat: karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kufur.

nifakın dehşetli fırtınalarının tanhine tevafukla parmak basar gördüm.

Evet, iki ر dört yüz; üç ف , iki ل üç yüz; bir ق , iki şeddeli ن 'lar üç yüz, bir م , bir س yüz, diğer م , bir ى , bir ن o da yüz; iki ن , o da yüz; yekûnu bin üç yüz. Bir ل , bir ك elli, şeddeli د sekiz ve iki medde, iki hemze dört, mecmuu bin üç yüz altmış iki eder. Öteki üç adedi de kıyas edilsin.

Hem on ikinci ve on üçüncü sahifelere dikkatle baktım, gördüm ki: Risale-i Nur'a ve şakirtlerine ve muanzlarına o derece mutabık geliyor ki, değil yalnız bir mana-i işarî ile bir remizdir, belki bu asra bakan mana-i sarîhiyle hususî bakar, küllî manasına mümtaz bir ferd olarak dâhil eder diye kat'î anladım, hadsız şükrettim. Bu hizmet-i Nuriyede şimdiye kadar başımıza gelen belâlar yüz derece ziyade olsa, yine ucuzdur; biz kazanıyoruz. O belâlar, ehemmiyetsiz fânî şişelerimizi ve cam parçalarımızı kırmalarıyla, bâkî ve uhrevî elmasları bize kazandırıyorlar diye sabır içinde şükretmeliyiz ve sevinmeliyiz bildim.

Hem, beni bu sekizinci defadaki zehirlendirmeleri dahi yine akım kaldığını size beşaret veriyorum.

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
asr: yüzyıl
bakî: daimî, sonsuz
belâ: musibet, sıkıntı
beşaret: müjde
dâhil: içine girme, sokma
defa: kere, kez, yol
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
fanî: ölümlü, geçici
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hemze: elif yerine kullanılan işaret elif, vav ye ve he üzerine konulan kısa okutma işareti
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma.
hususî: özel
katî: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
küllî: umumî, genel
mana: anlam
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-i sarîhî: açık mana, remiz ve ima yoluyla değil açık anlatım
mecmu: bütün, hepsi.
medde: med işareti, Kur'ân-ı Kerîm'de üzerine konduğu elifi uzatarak okutan işaret
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mümtaz: ayrıcalıklı, üstün tutulmuş, imtiyazlı
mutabık: uygun
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
remiz: işaret istediğini işaretle ifade etme, ima.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sahife: sayfa
şakirt: talebe, öğrenci
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şükür: teşekkür
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
yekûn: toplam
ziyade: çok, fazla.

[1] فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ Gavs-ı Azam'ın teminatı, yine tahakkuk eyledi.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve dua eder ve dualarını bu mübarek Şuhur-i Selâsede isterim.

Ve daire-i Nuriyede kesretli bulunan masumların ve elleri boş dönmeyen mübarek ihtiyarların masumâne dualarını bütün ruhumla arzu eden kardeşiniz

Said Nursî

16

Azız Kardeşlerim!

Size iki pusulayı Leyle-i Regaipten altı saat evvel yazdım. *Hizbu'r-Nuriye*, kâğıt ile teslimden sonra, katiyen benim kanaatimde bir nevi Mu'cize-i Ahmediye olarak, iki aydan beri mütemadiyen kuraklık ve yağmursuzluk, her tarafta daima namazlardan sonra pekçok duaların akım kaldığı ve herkes me'yusiyetten derd-i maişet endişesiyle kalben ağlarken, birden Leyle-i Regaip –bütün ömrümde hıç mıslını ışıtmedığım ve başkalar da işitmediği– üç saatte yüz defa, belki fazla tekrar ile melek-i ra'dın yüksek ve şıddetlı tesbihatıyla öyle bır rahmet yağdı kı, en muannide dahi Leyle-i Regaibin kudsıyetini ve Hazret-ı Risaletin bır derece, bır cıhette

1- Muhakkak kı sen ayn-ı inayetle hımayet edılmektesın.

akım: neticesiz, sonu yok, başarısız
arzu: isteme, bekleme, özleme
aziz: izzetli, muhterem, saygın
cihet: yön, görüş açısı
daire-i nuriye: nura ait daire, nur dairesi
defa: kere, kez, yol
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
Hazret-i Risâlet: Peygamberimiz Hz. Muhammed
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimi olarak
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azızlık
Leyle-i Regaip: Regaip Gecesi, Recep ayının ilk Cuma gecesi
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
masumane: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde
melek-i ra'd: gök gürültüsü ile vazifeli, görevli melek
me'yusiyet: ümitsizlik
mısıl: benzer
muannit: inatçı, ayak direyen
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nevi: çeşit
pusula: kısa mektup
rahmet: yağmur, faydalı yağmur
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
Şuhur-i Selâse: Üç Aylar, Recep, Şaban ve Ramazan
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
teminat: güvence
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
umum: bütün, herkes

âlem-i şahadete teşrifinin umum kâinatça ve bütün asırlarda nazar-ı ehemmiyette ve rahmetenlilalemîn olduğunu ispat etti ve kâinat o geceyi alkışlıyor diye gösterdi. Acaba, dualanmızda Isparta, bu memleketle beraberdi, bu yağmurda hissesi var mı?" merak ediyorum. Şimdiye kadar çok emarelerle Risale-i Nur bir vesile-i rahmet olmasından, bu rahmet îma eder ki, her hâlde ehemmiyetli bir fütuhatı perde altında vardır ve belki serbestiyetine bir işarettir. Hem, burada *Lem'alar*'ın verdiği iştiyak cihetiyle yazıcıların çoğalması, inşallah bir nevi makbul dua hükmüne geçti.

17

Aziz, Sıddık, Sarsılmaz Kardeşlerim ve Varislerim!

Bana karşı şimdiki tazyikatın üç sebebi var:

Birincisi: Heyet-i Vekilenin karanyla, taşem için hergün iki buçuk banknot ve sair masraflar için de bir tahsisat ve istediğim tarzda bir haneyi inşa edip bana vermek hakkında buraya emir gelmişti. Ben de kabul etmedim, yalnız yol masrafı için Denizli'de sevkiyatım için verilen bir kısmı kabul ettim. Onlar da kızdılar, tarassuda başladılar.

İkinci sebep: Denizli havalisindeki ahali Risale-i Nur hesabına bana karşı haddımden pekçok zıyade

ahali: halk.
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz şahit olduğumuz alem, kâinat.
asır: yüzyıl.
Aziz: izzetli, muhterem, saygın.
banknot: kâğıt bir lira.
cihet: yön, sebep, vesile.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
emare: alamet, belirti, nişan.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
Heyet-i Vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine.
hisse: pay, nasip.
hükmüne: yerine, değerine.
laşe: geçindirme, besleme, yedirip içirme.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
inşa: yapma, bina etme, kurma.
inşaallah: Allah izin verirse.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
masraf: bir iş görmek veya bir şey almak için harcanan para.
merak: endişe.
nazar-ı ehemmiyet: pek önemli görerek pek muhim olduğunu düşünerek olan bakış.
nevi: çeşit.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmeten lil'l-âlemîn: bütün âlemlere rahmet olan Hz. Muhammed (asm).
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, öteki.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli.
sevkiyat: sevk, işi gönderme, ışı.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tahsisat: tahsis olunan şeyler, tahsis edilen para, ödenek.
tarassut: gözetme, göz altında tutma.
tarz: biçim, şekil.
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar.
teşrif: şereflendirme, şeref verme.
umum: bütün, herkes.
varis: mirasçı.
zıyade: çok, fazla.

hüsn-i teveccüh göstermesiyle ve buralarda dahi aynı hâl başlaması, garazkârların evhamına dokunmasıdır.

Üçüncüsü: Malûm olmuş adamın hesabına, benden intikamını almak için Afyon Valisinin garazkârâne bahanelerindir. Fakat, kader-i İlâhî, onların bu zulumlerini hakkımızda merhametlere ve maslahatlara çeviriyor. Siz merak etmeyiniz. Bir maslahat şudur ki: Onlar, yalnız Risale-i Nur yerinde beni susturuyorlar. Hâlbuki, benim bedelime Risale-i Nur yüzer dillerle ve şakirtleri binler lisanlarıyla mükemmel konuşuyorlar, bu Nurları zulmetli kafalara ders veriyorlar. En büyük memurların onlara gönderilen Risale-i Nur'un müdafaası olan *Meyve*'nin tesiriyle başka risaleleri de –bilhassa *Hüccetullâhi'l-Bâliğa* mecmuasını– kemal-i merakla tetkik etmeye başlamaları, onların inatlarını kırdığına çok emareler var.

Evet, nasıl ki, onlar şahsımla meşgul olmaları Risale-i Nur'un bir derece serbestiyetine ve intişarına faydadır, öyle de, kardeşlerimle görüştürmemek dahi ehemmiyetli bir maslahattır. Hatta, bir defa görüşmek için yüz lirasını sarf edip buraya kadar gelen bir kardeşimizin görüşmeden geri gitmesi, tam bir maslahat oldu. Eğer kapı açılsa, her taraftan ziyaretçi tehacümüyle, hem garazkâr ve vehhamların evhamına dokunmak ihtimali, hem sırr-ı ihlâsa ve mesleğimiz olan prensibimize zararı bulunması cihetiyle bu tecridim, hakkımızda bir inayettir.

Bu şuhur-i mübarekede kazanç bire yüzdür. Mübarek kardeşlerim ricalen ve nisaen ve masumlar ve muhterem

bahane: vesile, sebep
bedel: yerine, adına, namına
bilhassa: özellikle.
cihet: yön, sebep, vesile
defa: kere, kez, yol
ehemmiyetli: önemli
emare: alâmet, belirti, nişan
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
garazkâr: haset eden, kin güden, kötü kasıt sahibi
garazkârane: garez ve düşmanlığa kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına
hüsn-i teveccüh: iyi karşılanmak ve alâka görmek.
İhtimal: olabilirlik.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
İntikam: öç alma
intişar: yayınlanma, neşrolma
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kemal-i merak: merakın son derecesi, tam bir merak.
lisan: dil
malûm: bilinen, bilinir olan
maslahat: uygun iş, faydalı iş
masum: küçük çocuk
mecmua: toplanıp birikterilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
merak: endişe
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
meşgul: ilgilenen, uğraşan
meslek: gidiş usul, tarz
muhterem: saygıdeğer, hürmete lâyık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müdafaa: savunma, koruma
nisa: kadınlar
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke
ricâl: erkekler
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şakirt: talebe, öğrenci.
sarf: harcama
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sırr-ı ihlâs: samimiyetin, doğruluğun sırrı
şuhur-i mübareke: mübarek aylar
tecrit: ayırma, bir tarafta tutma, yalnız bırakma
tehacüm: hücum etme, saldırma
tesir: etki
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehimli, kuruntulu
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

ihtiyarlar dualarıyla bize yardım etmelerine pek ziyade ihtiyacımız var. İnşallah daha hiçbir fırtına sizleri sarsmayacak, çelik gibi metanetiniz kırılmayacak.

18

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[1][2]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

[Hem manevî, hem maddî birkaç cihette sorulan bir suale mecburiyet tahtında bir cevaptır.]

Sual: "Neden, ne dâhilde, ne hariçte bulunan cereyanlara ve bilhassa siyaseth cemaatlere hiçbir alâka peyda etmiyorsun? Ve Risale-i Nur ve şakirtlerini mumkun olduğu kadar o cereyanlara temastan men ediyorsun? Hâlbuki, eğer temas etsen ve alâkadar olsan, birden, binler adam Risale-i Nur dairesine girip, parlak hakıkatlerini neşredeceklerdi. Hem bu kadar sebepsiz sıkıntılara hedef olmayacaktın."

Elcevap: Bu alâkasızlık ve içtinabın en ehemmiyetli sebebi: Mesleğimizin esası olan ihlâs bizi men ediyor. Çünkü, bu gaflet zamanında, hususan tarafgirâne mefkûreler sahibi, her şeyi kendi mesleğine alet ederek, hatta dinini ve uhrevî harekâtını da, o dünyevî mesleğe bir nevi alet hukmüne getiriyor. Hâlbuki, hakaık-ı imaniye ve hizmet-i Nuriye-i kudsiye, kâinatta hiçbir şeye alet olamaz. Rıza-ı Ilâhîden başka bir gayesi olamaz. Hâlbuki,

alâka: ilgi, ilişki, bağ
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
azîz: izzetli, muhterem, saygın
bilhassa: özellikle
cemaat: topluluk.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
cihet: yön, sebep, vesile
dâhil: içeri, iç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dünyevî: dünyaya ait
ehemmiyetli: önemli
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakîkat: gerçek, doğru
harekat: hareketler, devinimler
hariç: dışarıda.
hizmet-i Nuriye-i kudsiye: Risale-i Nur'un, mukaddes hizmeti
hukmüne: yerine, değerine
hususan: bilhassa, özellikle
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
inşaallah: Allah izin verirse
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
maddî: madde ile alâkalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecburiyet: mecbur olma, zaruriîlik durumu, zorunluluk.
mefkure: ulku, gaye olan şey
men: yasak etme, engelleme.
meslek: gıdış, usul, yol
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
neşir: yayım, yayın
nevî: çeşit.
peyda: kurma, sağlama
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Rıza-ı Ilâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
şakirt: talebe, öğrenci.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sual: soru.
taht: makam.
tarafgirane: taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
ziyade: çok, fazla.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Allah'ın selâm, rahmet ve berekatı üzerinize olsun.

şimdiki cereyanlann tarafgirâne çarpışmaları hengâmında bu sırr-ı ihlâsı muhafaza etmek, dınını dunyaya alet etmemek müşkülleşmiş. En ıyi çare, cereyanlann kuvveti yenne, ınayet ve tevfîk-ı İlâhiyeye dayanmaktır.

İçtinabımızın çok sebeplerinden bir sebebi de, Rısale-i Nur'un dort esasından birisi olan şefkat etmek, zulüm ve zarar etmemektir. Çunkü, [1] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ya-ni, "Birisinin hatasıyla, başkası veya akrabası hatakâr olmaz, cezaya müstehak olmaz" olan düstur-i irade-i İlâhiyeye karşı, bu zamanda [2] إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ sırnyla şedit bır zulumle mukabele eder. Tarafgırlık hıssiyle, bir canînin hatasıyla, değil yalnız akrabasına, belki taraftarlarına dahi adavet eder. Elinden gelse zulmeder. Elinde hukum varsa, bır adamın hatasıyla bir koye bomba atar. Hâlbuki, bir masumun hakkı yüz canı için feda edilmez, onlann yüzünden ona zulmedilmez. Şimdıkı vaziyet, yüz masumu bırkaç canı ıçin zararlara sokar. Meselâ, hatalı bir adama müteallik, bîçare ihtiyar valide ve pederi ve masum çoluk-çocuklan ezmek, perişan etmek, tarafgırâne adavet etmek, şefkatın esasına zıttır. Müslümanlar içinde tarafgırâne cereyanlar yüzünden, böyle masumlar zulümden kurtulamıyorlar. Hususan ihtilâle sebebiyet veren vazıyetler, bütün bütün zulmü dağıtır, genişletir. Cıhad, dinî de olsa, kâfirlerın çoluk çocuklannın vaziyetlen aynıdır. Ganîmet olabilir, Müslümanlar onları kendi mülkune dâhıl edebılır. Fakat, Islâm dairesinde bırisi

1- Enam Suresi 164

2- Muhakkak kı insan çok çok zalım ve çok çok nankordur. (Ibrahim Suresi 34.)

adavet: duşmanlık, husumet.
bîçare: çaresiz zavallı
cani: cinayet ışlemış kımse, acımasız gaddar
cereyan: fikır sanat sıyaset hareketi
cihad: duşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla duşmana karşı savaşmak.
dâhil: ıçine gırme, sokma.
dustur-i irade-i İlahiye: İlâhî iradenın kaıde ve prensıplen
feda: gozden çıkarma, ugruna verme
ganimet: savaşta duşmandan ele geçhnlen mal para vs
hatakar: yanlışlık yapan hata eden yanılan
hengam: zaman sıra
hükum: hakimiyet nufuz kumanda
hususan: bilhassa ozellıkle
içtinap: çekınme, sakınma uzak durma
ihtilal: bozulma karışıklık, ınıtzamsızlık.
ihtiyar: yaşlı
inayet: yardım ihsan lutuf
kafir: Allah ı ve Islamıyet ı ınkar eden dınsız.
masum: suçsuz gunahsız saf temiz
meselâ: omeğin.
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık verme karşılama
müşkül: güç zor çetın
mustahak: hak eden hak etmış
müteallik: aıt, alâkalı ilgili
peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sebebiyet: sebep olma
şedit: şıddetlı
şefkat: karşılıksız sevgi besleme. ıçten ve karşılıksız merhamet.
sır: ıgizli mana çıkan anlam
sırr-ı ihlas: ihlas sırrı samimiyet ve doğruluğun sırrı
tarafgır: bir tarafı tutan, tarafılı
tarafgirane: taraf tutarcasına bır tarafı destekleyerek.
taraftar: tarafılı bır tarafı destekleyen
tevfik-i İlahiye: Cenab-ı Hakkın insanı dogru yola lutfu ile sevk etmesi. başarılı kılması
valide: ana anne
vaziyet: durum
zulüm: haksızlık eziyet, ışkence

dinsiz olsa, çoluk çocuğuna hiçbir cihetle temellük edilmez, hukukuna müdahale edilmez. Çünkü, o masumlar, İslâmiyet rabıtasıyla dinsiz pederine değil, belki İslâmiyet'le ve cemaat-i İslâmiye ile bağlıdır. Fakat, kâfirin çocukları, gerçi ehl-i necattırlar, fakat hukukta, hayatta pederlerine tâbî ve alâkadar olmasından, cihad darbesinde o masumlar memlûk ve esir olabilirler.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve kârı binler olan Leyle-i Miracınızı tebrik ederim. Merhum Hacı İbrahim'in, Re'fet Bey gibi müteallıkatlanna benim tarafımdan taziye edip, deyiniz ki. "O merhum, Risale-ı Nur Talebeleri dairesi içindedir, daima onlara olan dualara mazhardır. Bız de hususî ona dua ederiz."

Said Nursî

19

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sual: "Tevafukla bu keramet nasıl kat'î sabit oluyor?" dıye kardeşlerimizden bırısının sualıne küçük cevaptır.

Elcevap: Bir şeyde tevafuk olsa, küçük bir emare olur kı, onda bır kast var, bır ırade var, rastgele bır tesadüf değil. Ve bılhassa, tevafuk bırkaç cıhette olsa, o emare tam kuvvetleşır. Ve bılhassa, yüz ıhtımal ıçınde ıkı şeye mahsus ve o ıkı şey bırbırıyle tam münasebettar olsa, o tevafuktan gelen ışaret sarıh bır delâlet hükmüne

alakadar: ılgılı ılışkılı munasebetlı bağlı
aziz: ızzetlı muhterem, saygın
bilhassa: ozellıkle
cemaat-i İslamiye: Islâm cemaatı Islam topluluğu. Muslımanlar
cihad: duşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla duşmana karşı savaşmak.
cihet: yön sebep vesıle
darbe: vuruş vurma çarpma.
delalet: delıl olma gosterme alamet ışaret
dua: Allah a yalvarma nıyaz
emare: alâmet, belırtı nışan
esir: tutsak
gerçi: her ne kadar
hukmune: yerine değerine
hususî: ozel
Ihtımal: olabılırlık.
Irade: dıleme ıstelme bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar güç
kafir: Allah ı ve Islamıyetı ınkar eden dınsız
kast: nıyet, duşunce.
kat'i: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
keramet: ermışçesıne yapılan ış hareket veya soylenen soz, fıkır
Leyle-i Mıraç: Mıraç Gecesı Hz Muhammed ın Mıraca çıktığı gece Recep ayının 27 gecesi.
masum: suçsuz, gunahsız saf temız
mazhar: nail olma, şereflenme
memluk: bırının malı veya mulku olan
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
müdahale: karışma
münasebettar: ılgılı alâkalı
muteallıkat: yakın kımseler akraba
peder: baba
rabıta: munasebet alaka bag
Risale-i Nur: Nur Risalesı Be dıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sabıt: durağan degışmeyen ıspatlanmış
sarih: açık aşıkâr
selam: barış rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sıddık: çok dogru durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sual: soru
tabi: boyun eğen uyan ıtaat eden
talebe: istekli ogrenıcı
tazıye: baş sağlığı dileme, yakını olen kımseyı teselli etme
temelluk: sahıplenme kendine mal etme
tesadüf: rastlantı.
tevafuk: uygunluk belli sıra olçü ve münasebetler içersinde bırbırınne denk gelme
umum: butun herkes

geçer ki, bir kast ve irade ile ve bir maksat için o tevafuk olmuş; tesadufün ihtimali yok.

İşte, bu mesele-i Mıracıye de aynen böyle oldu. Doksan dokuz gün içinde yalnız Leyle-i Regaip ve Leyle-i Mıraca yağmur rahmetinin tevafuku ve o iki gece ve güne mahsus olması, daha evvel ve daha sonra olmaması ve ihtiyac-ı şedidin tam vaktine muvafakatı ve *Miracıye Risalesi*'nin burada çoklar tarafından şevkle kıraat ve kıtabet ve neşrine rast gelmesi; ve o iki mübarek gecenin birbiriyle birkaç cihette tevafuk etmesi, ve mevsimi olmadığı için acip gürültülerle, söylenmeyecek maddî manevî zemin gürültüleriyle feryadlarına tehditkârâne ve tesellidarâne tevafuk etmesi ve ehl-i imanın me'yusiyetinden teselli aramalarına ve dalâletin savletinden gelen vesvese ve zaafiyetine karşı kuvve-i maneviyenin takviyesini istemelerine tam tevafuku, "Bu geceler gibi, şeair-i İslâmiyeye karşı hürmetsizlik edenlerin hatalarına bir tekdir olarak, kâinat, bu gecelere hürmet eder. Neden siz etmiyorsunuz?" diye manasında, kesretli rahmetle şeair-i İslâmiyeye karşı, hatta semavat ve feza-i âlem hürmetlerini göstermekle tevafuk etmesi, zerre miktar insafı olan bilir ki, bu işte hususî bir kast ve irade ve ehl-i imana hususî bir inayet ve merhamettir; hiçbir cihetle tesaduf ihtimali olamaz. Demek hakikat-ı Mıraç, bir mu'cize-i Ahmediye (ASM) ve keramet-i kübrası olduğu ve Mıraç merdivenı ile goklere çıkması ile zat-ı Ahmediyenin (ASM) semavat ehline ehemmiyetini ve kıymetini gösterdiği gibi, bu senekı Mıraç da zemine ve bu

acip: tuhaf, hayrette bırakan
cihet: yon, sebep, vesile
dalalet: azgınlık, sapıklık
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
ehl: bir yerde oturan
ehl-i iman: inananlar, iman sahıplen
evvel: once
feryat: haykırma, cıglık.
feza-i âlem: alemin fezası, uzay
hurmet: saygı.
hususî: özel
ıhtımal: olabilirlik
ihtiyac-ı şedit: çok şıddetlı ıhtıyaç, şıddetlı muhtaç olu
inayet: yardım, ihsan, lutuf
ırade: dileme, isteme, bir şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, guç.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun alemler
kast: nıyet, dusunce
keramet-i kübra: en buyuk keramet.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kıraat: okuma, devamlı ve dozgun okuma.
kıtabet: yazı yazma
kıymet: deger
kuvve-i maneviye: manevî guç, moral
Leyle-i Mıraç: Mıraç Gecesi, Hz. Muhammed'in Mıraca çıktıgı gece, Recep ayının 27. gecesi
Leyle-i Regaip: Regaip Gecesi, Recep ayının ılk Cuma gecesi
maddî: madde ile alâkalı
maksat: kast, amaç, dusunce
mana: anlam
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
mesele-i Mıracıye: Peygamber Efendımızın (asm) Mıracı çıkması, Cenab-ı Hakkın huzuruna varması hadısesı
me'yusıyet: umıtsızlık.
Mıraç: Peygamberımız Hz. Muhammed (asm) Efendımızın Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen, hâlen çıkması mu cızesi
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
muvafakat: musaade etme, kabul etme
neşir: yayım, yayın
rahmet: Allah'ın kullarını esırgemesi, onlara maddî ve manevî nımetler vermesı
savlet: şıddetlı hucum, saldırma
şeair-i İslâmiye: İslâm a aıt ışaretler, İslam a sembol olmuş ış ve ıbadetler
semavat: semalar, gokler
şevk: şıddetlı arzu, aşırı istek ve heves.
takviye: kuvvetlendırme, saglamlaştırma, teyıt ve tasdik etme.
tehdıtkârâne: tehdıt ederek, korkutarak, gozdagı vererek
tekdır: azarlama
tesadüf: rastlantı
teselli: avutma, acısını dındırme
tesellidarane: teselli ederek avutarak.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, olçü ve munasebetler ıçensınde bırbırıne denk gelme
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsi düşunce
zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk, dermansızlık.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kışılıgı
zemin: temel, dayanak.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

memleket ahalisine kâinatça hürmetini ve kıymetini gösterip bir keramet gösterdi.

20

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

İşarat-ı Gaybiye-i Gavsiye ve Aleviyede, altmış dörtte Risale-i Nur telifçe tamam olur. Demek o tarihten sonra yalnız izahat ve haşiyeler ve tetimmeler olacak. Bu münasebetle iki nokta ihtar etmek kalbime geldi.

• **Birincisi:** Risale-i Nur'un fıtraten ve zamanın vaziyetine göre talebesi olacak, başta masum çocuklardır. Çünkü, bir çocuk küçükluğünde kuvvetli bir ders-i imanî alamazsa, sonra pek zor ve müşkül bir tarzda İslâmiyet ve imanın erkânlarını ruhuna alabilir. Âdeta gayrimuslim birisinin İslâmiyeti kabul etmek derecesinde zor oluyor, yabanî düşer. Bilhassa, peder ve validesini dindar görmezse ve yalnız dünyevî fenlerle zihni terbiye olsa, daha ziyade yabanîlik verir. O hâlde o çocuk, dünyada peder ve validesine hürmet yerinde istiskal edip çabuk ölmelerini arzu ile onlara bir nevi belâ olur. Ahirette de onlara şefaatçi değil, belki davacı olur: "Neden imanımı terbiye-i İslâmiye ile kurtarmadınız?"

İşte bu hakikate binaen, en bahtıyar çocuklar onlardır ki, Risale-i Nur dairesine girip dünyada peder ve validesine hürmet ve hizmet ve hasenatı ile onların

adeta: sanki
ahali: halk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: isteme, bekleme, özleme
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
belâ: musibet, sıkıntı.
Bilhassa: özellikle
binaen: den dolayı, bu sebepten
davacı: dava açan, muddei, müşteki
ders-i imanî: imana dair verilen ders
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
dünyevî: dünyaya ait.
erkan: rukünler, esaslar
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibariyle
gayrimüslim: Müslüman olmayan, İslâmiyet'i kabul etmeyen
hakikat: gerçek, doğru
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
haşiye: dipnot.
hizmet: uğraşma, çalışma.
hürmet: saygı.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
iman: inanç, itikat
istiskal: ağır görme, huzurundan hoşlanmama, soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme
izahat: izahlar, açıklamalar
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler
kıymet: değer
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
münasebet: ilgi, ilişki, münasebet.
müşkül: güç, zor, çetin
nevi: çeşit.
nokta: konu ile ilgili bölüm
peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
şefaat: günahkâr bir kimsenin affını Allah'tan niyaz etme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren
talebe: istekli öğrenici
tarz: biçim, şekil
telif: eser yazma.
terbiye: eğitim, iyi ahlak, saygı ve edep öğretme
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek
valide: ana, anne
vaziyet: durum
yabanî: yabancı, uzak.
zihin: bilinç, dimağ
ziyade: çok, fazla

defter-i a'maline vefatlarından sonra hasenatı yazdırmakla ve ahirette onlara derecesine göre şefaat etmekle bahtıyar evlât olurlar.

Rısale-i *Nur'un ikinci kısım talebeleri*, fıtraten Risale-i Nur'a muhtaç, bir derece de dünyadan ürkmüş veyahut küsmüş kadınlardır. Hususan bir derece yaşlı da olsa, Risale-i Nur, ona hakıkî bir gıda-i manevîdir. Çünkü Risale-i Nur'un dört esasından bırısi şefkattir kı, ısm-i *Rahîm*'in mazhariyetinden gelmiş. Kadınların da en esaslı hassaları ve fıtrî vazıfelerının mayası, şefkattir.

Üçüncü kısım, fıtrî olmasa da, vazıyeti itibanyla Rısale-ı Nur'a ekmek ve ılâç gibı muhtaç olan hastalar ve ihtıyarlardır. Çünkü, Rısale-ı Nur hayat-ı bâkiyeyi güneş gıbı gösterdiğinden ve dünyevî hayatın fânîlık cıhetinde mahiyetini tam gösterdiğinden, dünyevî hayatlanna ya hastalık veya ıhtıyarlıkla darbe gelen ve gaflet veya dalâlet cıhetiyle ölümü ıdam tevehhüm eden hastalar ve ihtıyarlar, Risale-ı Nur'a o derece muhtaçtırlar ve öyle bir teselli, bir nur alırlar kı, onların hastalık ve ihtıyarlığını sıhhat ve gençlğe tercih ettirıyor.

• **İHTAR EDILEN IKINCI NOKTA:** Madem Arabîce altmış dörde gırdik, işaret-i gaybiye gelmesiyle Risale-i Nur tekemmül etmış olur. Eğer Rumî tanhı olsa, daha ıkı senemiz var. Hâlbuki çok mühim yerde yazılmayan ve tehir edilen rısaleler kalmış. Meselâ, Otuzuncu Mektup ve

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
bahtıyar: bahtı talihli mutlu
cıhet: yan, yon, taraf
dalalet: azgınlık, sapıklık
darbe: musıbet, belâ, afet, felaket
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptıgı şeylerın kaydedüdüğü defter, amellerin deftenı
dunyevî: dunyaya aıt.
evlât: çocuklar
fanî: olumlu, geçıcı
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan yaratılış ıtıbanyle.
fıtrî: tabîî yaratılıştakı doguştan olan.
gaflet: dikkatsızlık, endişesızlık, Allah'tan uzaklaşıp nefsın arzularına dalmak
gıda-ı manevî: manevî gıda
hakıkî: gerçek.
hasenat: ıyı ameller, ıyı ışler, hayırlar
hassa: bir kımseye, ya da bır şeye özel olan nıtelik.
hayat-ı bakıye: bâkî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı
hususan: bılhassa, özellıkle
ıdam: yok olma
ıhtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtıyar: yaşlı
işaret-i gaybiye: gaypla ılgılı ışaret. Hz. Peygamber muçtehıt ımamlar tarafından gayba aıt verılen haberler ışaret yolu ıle yapılan açıklamalar
ısm-ı Rahım: butun mahlukatı sonsuz rahmet ve merhametı ıle kuşatan anlamında Cenab-ı Hakk'ın bır ısmı
madem: degıl mı kı
mahiyet: bır şeyın aslı, esası neden ıbaret olduğu
mazhariyet: görünme ve tezahur yerı olma.
mesela: omeğın
muhim: luzumlu, gerekli
muhtaç: gerek duyan
nokta: konu ıle ılgılı bolum
nur: aydınlık, panıtı, parlaklık, zıya, ışık, şule
risale: bellı bır konuda yazılmış kuçuk kıtap, broşur
Risale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerinin adı
Rumî: Rumî tanh ve scne. Rumî takvım
şefaat: gunahkâr bır kımsenın affını Allah tan nıyaz etme
şefkat: karşılıksız sevgı besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
sıhhat: sağlık, esenlık.
talebe: ıstekli, ogrenıcı
tehır: ertelemeye sonraya bırakma
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme
teselli: avutma, acısını dındırme
tevehhüm: vehmıne kapılmak, öyle zannetmek
vazıfe: gorev
vazıyet: durum
vefat: olum, ölme (insan hakkında).

Otuz İkinci Mektup ve Otuz İkinci Lem'alar gibi ehemmiyetli mertebeler boş kalmış.

Kalbime ihtar edilmiş ki, Eski Said'in en muhim eseri ve Risale-i Nur'un fatihası, Arabî ve matbu olan *Işaratü'l-I'caz* tefsiri, Otuzuncu Mektup olacak ve olmuş. Eski Said'in en son telifi ve yirmi gün ramazanda telif edilen, kendi kendine manzum gelen *Lemaat* risalesi, Otuz Ikinci Lem'a olması; ve Yeni Said'in en evvel hakikatten şuhut derecesinde kalbine zahir olan ve Arabî ibaresinde *Katre, Habbe, Şemme, Zerre, Hubab, Zühre, Şule* ve onlann zeyillerinden ibaret büyükçe bir mecmua, Otuz Üçüncü Lem'a olması ihtar edildi.

Hem *Meyve*, On Birinci Şua olduğu gibi, Denizli Müdafaanamesi de On İkinci Şua ve hapiste ve sonra Küçük Mektuplar Mecmuası On Uçuncu Şua olması ihtar edildi. Ben de aziz kardeşlerimin tensiblerine havale ediyorum. Demek birkaç mertebede kapı açıktır; bizlere daha iyi tetimmeler yazdırılabilir.

Aziz kardeşlerime birer birer selâm ediyorum. Kastamonu ve civarındaki kardeşlerimi de –eski zamanda olduğu gibi– daima beraber görüyorum. Hiç merak etmesinler, Risale-i Nur tevakkuf etmiyor, perde altında büyük fütuhatı var. Sıkıntılarımızın neticesinde Risale-i Nur'un derslerine daha ziyade nazar-ı dikkati celp edip geniş bir dairede kendini okutturuyor. Onun için gayet çalışkan iki kardeşimiz olan baba ve oğlu; ve babası, ziyade sıkıntı çekmelerinde iftihar etsinler, orada

Arabî: Arabca
aziz: izzetli, muhterem, saygın
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
civar: çevre, yöre, etraf
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
fatiha: açan, başlama, başlangıç, açılan şeyin ilk bölümü
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
gayet: son derece
hakikat: gerçek, doğru
havale: ısmarlama, bırakma
Hubab: Risale-i Nur'da bir risâle ismi
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
iftihar: övünme
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
Katre: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale
manzum: ölçülü sıralı, düzenlenmiş, vezinli
matbu: tab edilmiş, basılmış.
mecmua: toplanıp birıktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
merak: endişe.
mertebe: derece, basamak
müdafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi
muhim: lüzumlu, gerekli
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
şuhut: gözle görme, müşahede
tefsir: Yorum, şerh
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tensip: uygun görme, münasip kılma, uygun bulma
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek
tevakkuf: duraklama, durma
zahir: görünen, görünücü
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım
ziyade: çok, fazla.

muvakkat tevakkuftan müteessir olmasınlar. Benim ve bizim nazanmızda onlar eski mevkilenni tam muhafaza ediyorlar.

Başta Rısale-i Nur'un fıtrî talebeleri masum çocuklar demiştik. İşte bir numunesi, bu mektubumu rahatsızlıktan kendim yazamadığım için, ben söyleyip yeni hurufla yazan Ceylân, biri de ona mektup yazan masum Küçük Ali, biri de bu defa bana kâmilâne ve müdakkikane mektup yazan Medrese-i Nuriyenin küçük şakirdi Küçük Mehmed'dir. Ben de onlara "Barekâllah, bahtiyar çocuklar" derim, peder ve validelerini de tebrik ederim.

21

[Bir suale mecburî cevabun tetimmesidir.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) (2)

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bu yaz mevsimi, gaflet zamanı ve derd-i maîşet meşgalesi hengâmı ve şuhur-i selâsenin çok sevaplı ibadet vaktı ve zemin yüzündeki fırtınaların silâhla değil, diplomatlıkla çarpışmaları zamanı olduğu cihetle, gayet kuvvetli bir metanet ve vazife-i Nuriye-i kudsiyede bir sebat olmazsa, Risale-i Nur'un hizmeti zaranna bir atalet, bir fütur ve tevakkuf başlar.

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

atalet: tembellik.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mutlu.
barekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
cihet: yön, sebep, vesile.
defa: kere, kez, yol.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
diplomat: diploması meslegine mensup.
fıtrî: tabiî yaratılıştaki doğuştan olan.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayet: son derece.
hengam: zaman, sıra.
hizmet: görev, vazife.
huruf: harfler.
kamilane: kâmil bir şekilde olgunluk ve mükemmellik içinde.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mecburî: zorunlu.
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler.
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
mevki: yer, makam.
müdakkikane: dikkatlice, inceden inceye araştırarak.
muhafaza: koruma.
müteessir: üzgün.
muvakkat: geçici.
nazar: bakış, nezdinde.
numune: örnek.
peder: baba.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci.
sebat: sabit durma, kararlılık.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
sual: soru.
şuhur-i selâse: Üç Aylar, recep, şaban ve ramazan.
talebe: istekli öğrenici.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
tevakkuf: duraklama, durma, eğlenme.
valide: ana, anne.
vazife-i nuriye-i kudsiye: Mukaddes Risale-i Nur vazifesi, görevi.
zemin: yer.

Aziz Kardeşlerim! siz kat'î biliniz ki, Risale-i Nur ve şakirtlerinin meşgul oldukları vazife, ruy-ı zemindeki bütün muazzam mesaileden daha büyüktür. Onun için, dünyevî merakaver meselelere bakıp, vazife-i bâkıyenizde fütur getirmeyiniz. Meyvenin Dördüncü Meselesini çok defa okuyunuz, kuvve-i maneviyeniz kırılmasın.

Evet, ehl-i dünyanın bütün muazzam meseleleri, fânî hayatta zalimâne olan düstur-ı cidal dairesinde, gaddarâne, merhametsiz ve mukaddesat-ı dîniyeyi dünyaya feda etmek cihetiyle, kader-i İlâhî, onların o cinayetleri içinde, onlara bir manevî cehennem veriyor. Risale-i Nur ve şakirtlerinin çalıştıkları ve vazifedar oldukları, fânî hayata bedel bâkî hayata perde olan ölümü ve hayat-ı dünyeviyenin perestişkârlarına gayet dehşetli ecel cellâdının hayat-ı ebediyeye birer perde ve ehl-i imanın saadet-i ebediyelerine birer vesile olduğunu iki kere iki dört eder derecesinde kat'î ispat etmektedir. Şimdiye kadar o hakikati göstermişiz.

Elhasıl: Ehl-i dalâlet, muvakkat hayata karşı mücadele ediyorlar. Bizler, ölüme karşı nur-i Kur'ân ile cidaldeyiz. Onların en büyük meselesi –muvakkat olduğu için– bizim meselemizin en küçüğüne –bekaya baktığı için– mukabil gelmiyor. Madem onlar divaneliklerinde bizim muazzam meselelerimize tenezzül edip karışmıyorlar, biz, neden kudsî vazifemizin zararına onların küçük meselelerini merakla takip ediyoruz?

azîz: izzetli, muhterem, saygın
bâkî: daimî, sonsuz
bedel: karşılık
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cellâd: idama mahkûm olanların hükümlerini infaz etmeye vazifeli olan adam
cidal: muhârebe, cenk, kavga, çarpışma, savaş
cihet: yön, sebep, vesile
cinayet: bu derecede ağır suç
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divane: deli, aklı başında olmayan
dünyevî: dünyaya ait.
düstur-ı cidal: karşılıklı kavga düsturu, mücadele prensibi, kaidesi
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen
ehl-i îmân: inananlar, iman sahipleri
elhasıl: hâsılı, netice itibâriyle, kısaca
fânî: ölümlü, geçici
feda: uğruna verme.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç
gaddârâne: zalimce, gaddarca, merhametsizce, hainceesine
gayet: son derece.
hakîkat: gerçek, doğru
hayât-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayât-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhiret hayatı
ispat: kanıtlama, doğrulama
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kudsî: mukaddes, yüce
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
madem: değil mi ki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merak: endişe.
merakaver: merak verici, düşündürücü, meraklandırıcı.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
mesâil: meseleler
mesele: konu
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
muazzam: ehemmiyetli, önemli
mücâdele: savaşma, çatışma, kavga
mukâbil: karşı, karşılık, muadil
mukaddesât-ı dîniye: dine ait kudsî ve mübârek sayılan şeyler
muvakkat: geçici
nur-i Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in nûru, aydınlığı, ışığı
perestişkâr: aşırı derecede düşkün olan, çok seven
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruy-ı zemîn: yeryüzü
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
şâkirt: talebe, öğrenci
tenezzül: gönül alçaklığı, alçak gönüllülük gösterme
vazife: görev
vazîfedar: vazîfeli.
vazîfe-i bâkıye: sonsuzluğa ait vazîfe.
vesîle: aracı, vasıta
zâlimâne: zâlimce, zulmedercesine

Bu ayet [1] لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ ve usul-i İslâmiyetin ehemmiyetli bir düsturu olan الرَّاضِي بِالضَّرَرِ لَا يُعْطَرُلَهُ

Yanı, *"Başkasının dalâleti sizin hıdayetinize zarar etmez, sizler, lüzumsuz onların dalâletleriyle meşgul olmayasınız"* düsturun manası, *"Zarara kendi razı olanın lehinde bakılmaz, ona şefkat edip acınmaz."*

Madem bu ayet ve bu düstur, bizi, zarara bilerek razı olanlara acımaktan men ediyor, biz de bütün kuvvetimiz ve merakımızla, vaktimizi kudsî vazifeye hasretmeliyiz, onun haricindekileri malâyanî bilip, vaktimizi zayi etmemeliyiz. Çünkü elimizde nur var, topuz yoktur. Biz tecavüz edemeyiz. Bize tecavüz edilse, nur gösteririz. Vazıyetimiz bir nevi nuranî müdafaadır.

Bu tetimmenin yazılmasının sebeplerinden birisi:

Risale-i Nur'un bir talebesini tecrübe ettim. Acaba bu heyecan, şimdiki siyasete karşı ne fikirdedir diye, Boğazlar hakkında bir boşboğazlığı münasebetiyle bir iki şey sordum. Baktım, alâkadarâne ve bilerek cevap verdi. Kalben, "Yazık!" dedim. "Bu vazife-i nuriyede zararı olacak." Sonra şiddetle ikaz ettim.

[2] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ bir düsturumuz vardır.

Eğer insanlara acıyorsan, geçmiş düstur onlara merhamete liyakatini selb ediyor. Cennet adamlar istediği gibi, cehennem de adam ister.

1- Maide Suresi, 105. (Manası yanı den sonraki ilk ürnak içinde verilmiş.)

2- Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.

alâkadârâne: ilgilenerek, alâka göstererek
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
dalâlet: azgınlık, sapıklık.
düstur: kanun, kural, esas.
ehemmiyetli: önemli
harıç: dışında.
hasr: yalnız bir şeye mahsus kılma, vakfetme
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
ikaz: uyarı
kalben: kalp ile, kalpten, samimi içten, gönülden, yürekten, kendi kendine, can u gönülden
kudsî: mukaddes, yüce.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket
liyakat: layık olma, ehliyet.
madem: değil mi ki
malâyanı: manasız, faydasız, boş (şey)
mana: anlam
men: yasak etme, engelleme
merak: endişe
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
meşgul: ilgilenen, uğraşan
müdafaa: savunma, koruma
munasebet: vesile, alaka, bağ.
nevi: çeşit.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
selb: ortadan kaldırma, iptal etme, olumsuzlaştırma
talebe: istekli öğrenici
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
tecrübe: deneyim, sınama, sınav, imtihan
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
usul-i İslâmiyet: İslâmiyet'in prensipleri, usulleri
vazife: görev.
vazife-i nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti
vazıyet: durum
zayi: yıtık, zarar, ziyan.

Beşinci Şuanın yine kısmen verdiği haberler tezahür ediyor.

Said Nursî

22

[Denizli Tüccarı, Aslı Burdurlu Hafız Mustafa'ya hitaptır.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حُرُوفَاتِ رَسَائِلِ النُّورِ (3)

Aziz, Sıddık Kardeşim ve Hizmet-i Kur'âniyede Muvaffakıyetli Arkadaşım!

Sen binler safalarla geldin, beni ebedî minnettar ettin. Ve sadık arkadaşlarınla Risale-i Nur'un serbestiyetine hizmetiniz o derece büyük ve kıymetlidir, değil yalnız bizi ve Risale-i Nur'un şakirtlerini, belki bu memleketi, belki âlem-i İslâm'ı manen minnettar ettiniz ki, ehl-i imanın imdadına yetişmeye Risale-i Nur'un yolunu serbestçe açtınız. Ben, bir seneden beri seni ve seninle beraber bu serbestiyetine çalışanları, merhum Hafız Ali ve Hüsrev gibi Risale-i Nur'un kahramanlarıyla beraber manevî kazançlarıma, dualarıma şerik etmişim; hem devam edecek... Buraya kadar her bir dakika, yoldaki bir gün, Risale-i Nur'un hizmetinde bulunduğun gibi beni minnettar eyledin. Hâkim-i âdil namını alan malûm zatı ve

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aziz: izzetli, muhterem, saygın
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hâkim-i âdil: âdil hâkim, adalet ile iş gören hükmedici, adaletli hükümdar
hitap: söylemde bulunmak, konuşmak.
hizmet: uğraşma, çalışma
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
İmdat: yardım
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Sûresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi Risale-i Nur'un harfleri sayısınca üzerinize olsun.

kıymetli: değer
malûm: bilinen, bilinir olan
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan.
muvaffakıyet: başarı
nam: ad, isim, lâkap
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek, hakikî, sahte olmayan
şakirt: talebe, öğrenci
sefa: eğlence, eğlenme
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
şerik: ortak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
tüccar: ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse, tâcir
zat: şahsiyet.

lehimizde onunla beraber çalışanları, bu hakîkî adalete hizmetleri için ahir ömrüme kadar unutmayacağım. Altı yedi aydır onlan da aynen manevî kazançlanma şerik ediyorum.

Bana teslim ettikleri Rısale-i Nur'un bir kısmını, kardeşlerime cevap vereceğim, bütününü yazsınlar, onlara hediye edeceğim. Çünkü onlar, Rısale-i Nur'un bundan sonraki hizmetine tam hissedardırlar. Bu meselede ben Denızlı şehrini kendı karyeme arkadaş edip bütün emvatını ve ehl-i imanın hayatta olanlarını hem kendım, hem Rısale-i Nur'un talebeleri, manevî kazançlarımıza hissedar etmeye karar verdik. Denizli Hapishanesini de, bir imtihan medresemiz telâkki ediyoruz. Ve bizimle alâkadar hem Denizli'de, hem hapiste umumuna ve hususan tam adaletini gördüğümüz mahkeme heyetine çok selâm ve dualar ederiz.

23

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Kat'iyen şek ve şüphemiz kalmadı ki, bu hizmetimizin neticesi olan Rısale-ı Nur'un serbestıyetını değil yalnız biz ve bu Anadolu ve âlem-i İslâm alkışlıyor, takdir ediyor, belkı kâınat memnun olup cevv-ı sema, feza-ı âlem alkışlıyor ki, üç dört ayda yağmura şiddet-i ihtiyaç varken gelmedi ve Denızlı'de mahkemenın bılfıl teslımıne

adalet: kanun ve düzen hakımıyetı
ahır: sonra, son
alâkadar: ılgılı, ılışkı.
alem-i İslam: İslam alemi, İslâm dunyası
aziz: ızzetlı, muhterem, saygın.
bilfiil: bızzat kendı çalışması ıle kendı yaparak.
cevv-i sema: gokyuzu, hava alemi, uzay boşluğu
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
ehl-i iman: inananlar, İman sahıplen
emvat: oluler
feza-ı âlem: alemın fezası, uzay
hakiki: gerçek.
heyet: kurul, komıte
hissedar: hisse sâhıbı, hissesi olan.
hizmet: görev, vazife
hizmet: uğraşma, çalışma
hususan: bılhassa, ozellıkle
imtihan: Allah'ın sıkıntı, hastalık, fakırlık gıbı çeşıtlı şekıllerde kullarını denemesi
kainat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun âlemler
karye: köy
kat'iyen: hıç bır zaman, asla
leh: onun tarafına, ondan yana, bırının faydası için yapılan harıcket.
manevi: manaya aıt, maddı olmayan
medrese: egıtım ve ogretım kurumu
mesele: konu.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi, Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
şek: şuphe, zan, tereddüt.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dıleme
serbestıyet: serbestlik, rahat ve serbest olma halı
şerik: ortak.
şıddet-ı ihtıyaç: ihtıyacın muhtaç olmanın şıddetı, ihtıyacın çok fazla olması
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
takdir: kıymet verme, beğenme
talebe: istekli, ogrenıcı
telakki: kabul etme, bır gorusle bakma
umum: butun, herkes

karar vermesi, yine Leyle-i Miraçta aynen Risale-i Nur'un bir rahmet olduğuna işareten Leyle-i Regaibe tevafuk ederek kesretli melek-i ra'dın alkışlamasıyla ve rahmetin Emirdağında gelmesi o teslim kararına tevafuk etmesi ve bir hafta sonra, demek Denizli'de vekillerin eliyle alınması hengâmlarında yine aynen Leyle-i Miraca ve Leyle-i Regaibe tevafuk ederek aynen onlar gibi cuma gecesinde kesretli rahmet ve yağmurun bu memlekette gelmesi, o tevafuklarıyla kat'î kanaat verdi ki:

Risale-i Nur'un musaderesine ve hapsine dört zelzelelerin tevafuku küre-i arzca bir itiraz olduğu gibi, bu Emirdağı memleketinde dört ay zarfında yalnız üç cuma gecesinde –biri Leyle-i Regaip, biri Leyle-i Miraç, biri de şaban-ı muazzamın birinci cuma gecesinde– rahmetin kesretli gelmesi ve Risale-i Nur'un da serbestiyetinin üç devresine tam tamına tevafuk etmesi, küre-i havaiyenin bir tebriki, bir müjdesidir ve Risale-i Nur'un da manevî bir rahmet ve yağmur olduğuna kuvvetli bir işarettir.

Ve en lâtif bir emare şudur ki: Dün, birdenbire bir serçe kuşu pencereye geldi, vurdu. Biz, uçurmak için işaret ettik, gitmedi.

Mecbur oldum, Ceylân'a dedim: "Pencereyi aç; o ne diyecek?"

Girdi, durdu, ta bu sabaha kadar... Sonra odayı ona bıraktık, yatak odama geldim. Bu sabah çıktım, kapıyı açtım, yarım dakikada döndüm, baktım, "Kuddüs, Kuddüs" zikrini yapan bir kuş odamda gördüm. Gülerek

devre: dönem
emare: alâmet, belirti, nişan
hengâm: zaman, sıra
işareten: işaret ederek, belirterek.
itiraz: direnme, karşı koyma.

kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
Kuddüs: kusur, eksiklik ve noksanlıktan temiz olan, fazilet ve güzelliklerle övülen, noksanlığı gerektirecek şeylerden son derece münezzeh olan, izzet ve kibriya sahibi Allah
küre-i arz: yer küre, dünya
kure-i havaiye: hava küre, atmosfer

lâtif: hoş
leyle-i Miraç: Miraç Gecesi. Hz. Muhammed'in Miraca çıktığı gece. Recep ayının 27. gecesi
leyle-i Regaip: Regaip Gecesi. Recep ayının ilk Cuma gecesi
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
melek-i ra'd: gök gürültüsü ile vazifeli, görevli melek
müsadere: toplatma, elden alma
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.

Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
Şaban-ı Muazzam: çok yüce Şaban ayı
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan
zarfında: süresince
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

dedim: "Bu misafir niçin geldi?" Tam bir saat bana baktı, uçmadı, ürkmedi. Ben de okuyordum; ekmek bıraktım, yemedi. Yine kapıyı açtım, çıktım, yarım dakikada geldim, o misafir kayboldu.

Sonra bana hizmet eden çocuk geldi, dedi ki: "Ben bu gece gördüm ki, Hafız Ali'nin kardeşi yanımıza gelmiş."

Ben de dedim: "Hafız Ali ve Hüsrev gibi bir kardeşimiz buraya gelecek."

Aynı günde, iki saat sonra çocuk geldi, dedi: Hafız Mustafa geldi; hem Risale-i Nur'un serbestiyetinin müjdesini, hem mahkemedeki kitaplarımı da kısmen getirdi, hem serçe kuşunun ve senin, hem kuddüs kuşunun tabirini ispat etti –ki, tesadüf olmadığını ispat etti.

Acaba, emsalsiz bir tarzda hem serçe kuşu acip bir surette, hem kuddüs kuşu garip bir surette gelip bakması, sonra kaybolması ve masum çocuğun rüyası tam tamına çıkması, Risale-i Nur'un Hafız Mustafa gibi bir zatın eliyle buraya gelmesinin aynı zamanına tevafuku hiç tesadüf olabilir mi? Hiçbir ihtimali var mı ki, bir beşaret-i gaybiye olmasın?

Evet, bu mesele, küçük bir mesele değil; kâinat ve hayvanat ile alâkadardır. Ben Risale-i Nur'un bir şakirdi olmak itibarıyla, kendi hisseme düşen bu kâr ve neticeyi, binler altın lira kadar kazancım var kanaat ediyorum. Başka yüz binler Risale-i Nur Şakirtleri ve takviye-i imana muhtaç ehl-i imanın istifadeleri buna kıyas edilsin.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alakadar: ilgili, ilişki.
beşaret-i gaybiye: gaypten gelen müjde
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
emsalsiz: benzersiz
garip: tuhaf, hayret verici
hayvanat: hayvanlar
hisse: pay, nasip
hizmet: birinin işini görme, bir kimsenin hesabına veya menfaatine iş görme
ihtimal: olabilirlik.
ispat: kanıtlama, doğrulama
istifade: faydalanma, yararlanma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kanaat: inanma.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme.
Kuddüs: kusur, eksiklik ve noksanlıktan temiz olan, fazilet ve güzelliklerle övülen, noksanlığı gerektirecek şeylerden son derece münezzeh olan, izzet ve kibriya sahibi Allah
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mesele: konu
muhtaç: gerek duyan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rüya: uyku sırasında görülen şey, uyku sırasında zihinde geçen hayaller, misafi âlem, düş.
şakirt: talebe, öğrenci
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
suret: biçim, şekil, tarz.
tabir: ifade, söz
takviye-i iman: iman, takviyesi, inancın kuvvetlenmesi
tarz: biçim, şekil.
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
zat: şahsiyet.

Evet, dinin, şeriatın ve Kur'ân'ın yüzden ziyade tılsımlarını, muammalarını hâl ve keşfeden; ve en muannit dinsizleri susturup ilzam eden, ve Miraç ve haşr-i cismanî gibi sırf akıldan çok uzak zannedilen Kur'ân hakikatlerini en mütemerrid ve en muannit filozoflara ve zındıklara karşı güneş gibi ispat eden ve onların bir kısmını imana getiren Risale-i Nur eczaları, elbette küre-i arz ve küre-i havaiyeyi kendi ile alâkadar eder ve bu asrı ve istikbali kendiyle meşgul edecek bir hakikat-i Kur'âniyedir ve ehl-i iman elinde bir elmas kılıçtır.

24

Aziz Kardeşim!

Risale-i Nur'un avukatı Ziya'yı bizim tarafımızdan hem çok teşekkür, hem tebrik ediniz. Çoktan beri ruhuma ihtar edilmiş ki, Ziya namında birisi, Risale-i Nur namına büyük bir hizmet edecek. Bu mesele gösterdi ki, o Ziya, bu Ziya'dır. Bizleri ebede kadar minnettar eyledi. Mahkemede zabıt kâtibi ve azadan Hesna Hanım ve sorgu hâkimi gibi vicdanlı zatlara teşekkür ederiz. Ve onları unutmayacağımı, bilhassa başta Müftü Osman, Hasan Feyzi olarak çok ehemmiyetli kardeşlerime selâmımızı ve minnettarlığımızı bildiriniz. Ve hâkim-i adil olan zata, Risale-i Nur'un ekser eczalarını ona hediye etmek için yazdırmayı karar verdiğimi söyleyiniz. Ve

alakadar: ilgili, ilişki
asır: yüzyıl
azalıyye: azalıyye
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bilhassa: özellikle
ebed: sonsuzluk, daimilik
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ekser: çok çok
elmas: çok kıymetli bir mücevher
filozof: felsefe ile uğraşan
hakikat: gerçek, doğru
hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'ân'ın ifade ettiği gerçek
hakim: yargıç
hakim-i adil: adil hâkim, adalet ile iş gören hükmedici, adaletli hükümdar, yargıç
hâl: kaldırma, hal etme
haşr-i cismanî: cismiyle cesede dönüme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutlarının haşrı
hizmet: görev, vazife
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme
iman: inanç, itikat
ispat: kanıtlama, doğrulama
istikbal: gelecek
kâtip: yazan, yazıcı
keşf: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma
küre-i arz: yer küre, dünya
küre-i havaiye: hava küre, atmosfer
mesele: konu
meşgul: bir işle uğraşan, işgal eden
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen hâlen çıkması mucizesi
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz
muannit: inatçı, ayak direyen
müftü: il ve ilçelerde din işlerine bakan ve dini meselelerle ilgilenen görevli kimse
mütemerrit: temerrut eden, dik başlılık eden, dik başlı, inatçı, körü fıtrinde direnen, inatlaşan
nam: ad, isim, lakap
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şeriat: İslâm dini ve prensipleri
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his
zabıt: mahkeme, meclis gibi yerlerde söylenenlerin yazılması
zat: şahsiyet
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir
ziyade: çok, fazla

Risale-i Nur'un fahrî avukatı Ziya'ya, kısm-ı mühimmini yazdırıp ona hediye etmek niyetindeyim.

Tab olunan *Ayetü'l-Kübra* risalesinin beş yüz matbu nüshaları da tab edenlere verilecek mı, merak ediyorum.

Biri de, İstanbul'da müsadere edilen ne kadar Risale-i Nur varsa bana aittir. İçinde yirmi risale bulunan mecmua bana çok ehemmiyeti var.

Hem Denizli'den mufarakat ederken, emanet Mucizat-ı Ahmediye risalesini orada bazılarına bırakmıştım, o da bana çok lâzımdır. Belki Hoca Mûsa Efendi biliyor.

Risale-i Nur'un zayıf veya yeni şakirtlerini vesveseden kurtarmak için beyan ediyorum ki: Gizli bir komitenin desisesiyle safdil bazı hocalar veyahut bid'a taraftarları bazı muarızlar, Risale-i Nur'un hiç zedelenmez bazı hakikatlerine karşı gelmek için, benim çok kusurlu ve –itiraf ediyorum– çok hatalı şahsımın noksanlarını ve hatalarını işaa etmek ve beni onlar ile çürütmekle Risale-i Nur'a ilişmek ve darbe vurmak istediklerinin bu yirmi senedir yirmi ehemmiyetli hadisesi var. Hatta iki defa hapsimize de bir nevi vesilesi olduğundan, dostlarıma ve Risale-i Nur'un şakirtlerine ilân ediyorum ki:

Ben Cenab-ı Hakka şükrediyorum ki, nefsimi kendime beğendirmemiş ve kusurlarımı kendime bıldırmış. Değil kendimi satmak, hodfüruşluk etmek, belki kemal-i mahcubiyetle Risale-ı Nur'un mübarek şakirtleri içinde

beyan: anlatma, açıklama.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
defa: kere, kez, yol.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
fahrî: bir karşılık beklenmeden yalnızca şeref ve onur vesilesi olarak kabul edilen unvan, sıfat, iş.
hadise: olay.
hakikat: gerçek, doğru.
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunan.
ilân: yayma, duyurma.
İşaa: haber yayma, herkese duyurma.
kısm-ı mühim: önemli kısım.
komite: kötü bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet.
kusur: eksiklik, noksan, ozur.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
merak: endişe.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Risale-i Nur'da Peygamberimizin mucizelerinin anlatıldığı eser.
müfarakat: ayrılık, ayrılma, uzaklaşma.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müsadere: toplatma, elden alma.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevi: çeşit.
niyet: maksat, meram.
nüsha: suret.
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
safdil: saf gönüllü, temiz kalpli.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükur: teşekkür.
tab: basma.
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen.
vesile: bahane, sebep.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce.

onların samimiyet ve ihlâsıyla kendimi affettirmek ve onların manevî şefaatiyle günahlarıma bir kefaret aramaktır.

Bana itiraz edenler, gizli ayıplarımı bilmiyorlar. Yalnız zahirî bazı hatalarımı bahane edip ve yanlış olarak Risale-i Nur'u benim malım zannedip Risale-i Nur'un nurlarına perde çekmek, intişarına rekabet etmek için derler: "Said cuma cemaatine gelmiyor, sakal bırakmıyor" gibi tenkitleri var.

Elcevap: Ben, çok kusurlan kabul ile beraber derim: Bu iki meselede büyük mazeretlerim var.

Evvelâ: Ben Şafiîyim. Şafiî mezhebinde cumanın bir şartı, kırk adam imam arkasında Fatiha okumaktır. Daha başka şartlar da var. Onun için burada bana cuma farz değil. Ben, Mezheb-i Azamîyi takliden, bazan sünnet olarak kılıyordum.

Saniyen: Yirmi senedir haksız olarak beni insanlarla görüştürmekten men ettikleri için –hem bu ahirde, resmen dört ay evvel perde altında insanlarla temas ettirmemek için tenbîhat olmuş– hem yirmi beş senedir ben munzevî yaşadığım için, kalabalık yerlerde huzur bulamıyorum ve herkesin arkasında mezhebimce iktida edip namaz kılamıyorum ve okumakta yetişemiyorum ve daha Fatiha'nın yansını okumadan, imam rükûa gidiyor. Bizde Fatiha okumak farzdır.

ahir: son
bahane: vesile, sebep
cemaat: topluluk
evvel: önce
evvela: öncelikle
farz: zarurî
Fatiha: Kur'an-ı Kerim'in birinci sûresi
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
iktıda: tabi olma, uyma
imam: namazda kendisine uyulan, Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi
intişar: yayınlanma, neşrolma
itiraz: direnme, karşı koyma
kefaret: arınma
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazeret: elde olmayarak meydana gelmiş makul sebep, özür
men: yasak etme, engelleme.
mesele: konu
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri.
Mezheb-i Azam: İmam-ı Azam'ın kurucusu olduğu Hanefî mezhebi
munzevî: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rükû: namazda eğilme, vücudun belden yukarı olan kısmını baş dik durumda iken yere paralel şekilde öne doğru eğme hareketi
samimiyet: samimîlik, içtenlik
saniyen: ikinci olarak.
sünnet: farz namazlar dışında kılınan bazı namazlar
Şafiî: Şafiî mezhebinden olan kimse
şart: koşul
şefaat: günahkâr bir kimsenin affını Allah'tan niyaz etme
taklit: birinin davranış ve işlerinin şekli ve biçim olarak aynını yapma
tembihat: tembihler, ikazlar
tenkit: eleştirme
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.

Sakal meselesi ise: Bu bir sünnettir, hocalara mahsus değil. Bu millette yüzde doksan sakalsız olanların içinde küçükten beri sakalsız bulundum. Bu yirmi senedir bana resmî hücumlarda bazı arkadaşlarımın sakallarını kestirmeleriyle, benim sakal bırakmadığım, bir hikmet, bir inayet-i İlâhiye olduğunu ispat ettı. Eğer sakal olsaydı, tıraş edilseydi, Risale-i Nur'a büyük bir zararda. Çünkü ölecektim, dayanamayacaktım.

Bazı âlimler "Sakalı tıraş etmek caiz değildir" demişler. Muradları, sakalı bıraktıktan sonra tıraş etmek haramdır, demektir. Yoksa hiç bırakmayan, bir sünneti terk etmiş olur. Fakat bu zamanda, dehşetli pek çok günah-ı kebîreden çekinmek için, bu terk-i sünnete mukabil, Risale-i Nur'un irşadıyla, yirmi sene haps-i munferit hükmünde işkenceli bir hayat geçirdik; inşaallah o sünnetin terkine bir kefarettir.

Hem bunu kat'iyen ilân ediyorum ki: Risale-i Nur, Kur'ân'ın malıdır. Benim ne haddim var ki, sahip olayım, ta ki kusurlarım ona sirayet etsin. Belki o Nur'un kusurlu bir hadimi ve o elmas mücevherat dükkânının bir dellâlıyım. Benim karma karışık vaziyetim ona sirayet edemez, ona dokunamaz. Zaten Risale-i Nur'un bize verdiği ders de, hakikat-i ihlâs ve terk-i enaniyet ve daima kendini kusurlu bilmek ve hodfuruşluk etmemektir. Kendimizi değil, Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsini ehl-i imana gösteriyoruz. Bizler, kusurumuzu görene ve bize bildirene –fakat hakikat olmak şartıyla– minnettar oluyoruz, "Allah razı olsun" deriz. Boynumuzda bir akrep

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
caiz: geçerli, kabul edilebilir, uygun
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dellâl: ilân edici, hakka davet eden
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elmas: çok kıymetli bir mücevher
hadim: hademe, hizmetçi
hakikat: gerçek, doğru
hakikat-i ihlâs: ihlâsın gerçeği, aslı
haps-i munferit: tek başına olan hapis
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen
hükmünde: değerinde, yerinde
ilân: yayma, duyurma.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inşaallah: Allah izin verirse
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ispat: kanıtlama, doğrulama
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kefaret: anıtma
kusur: eksiklik, noksan
mesele: konu
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan
mukabil: karşılık.
mücevherat: mücevherler, elmas, yakut, zümrüt vb. süs taşlarıyla süslenmiş ziynet eşyaları
razı: hoşnut olma, kabul etme.
resmî: devlet adına olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sirayet: bulaşma, geçme
sünnet: farz ibadetler dışında Hz. Muhammed'in (asm) yapmayı adet edindiği ibadetler
şart: koşul
terk-i enaniyet: benlik ve enanı yetten vazgeçme
tıraş: sakal, bıyık veya kılı keskin bir aletle dibinden kesme, kazıma
vaziyet: durum

bulunsa, ısırmadan atılsa, nasıl memnun oluruz; kusurumuzu –fakat garaz ve inat olmamak şartıyla ve bid'alara ve dalâlete yardım etmemek kaydıyla– kabul edip minnettar oluyoruz.

25

Aziz Kardeşlerim!

Hazret-i Ali (RA) [1] وَبِالْآيَتِ الْكُبْرٰى اَمِنّى مِنَ الْفَحَتِ fıkrasında *Ayetü'l-Kübra* yüzünden şakirtleri bir musibete düşüp ve onun berekâtıyla emniyet ve selâmete çıkacaklarını kerametkârâne haber verdiği gibi, *Ayetü'l-Kübra* risalesi Nurlar içinde yüzer matbu nüshasıyla serbestiyet noktasında daha ziyade mevki alması cihetiyle bu memlekete üç büyük yağmur rahmetine birinci vesile olduğu gibi; ben, dünya hâlini bilmiyorum, fakat eskiden beri boğazımızı sıkan ve daima bizi istilâ etmeye fırsat bekleyen ve dehşetli kuvvet ileri ve taraftarlar bulan ve bizi istinatsız zannıyla fırsat bekleyenin istilâsından ve esaretinden *Ayetü'l-Kübra* ve arkadaşlarının serbestiyeti çok hadise ve emarelerle, şimdiye kadar Risale-i Nur, sadaka gibi, belâların def'ine bir vesile olduğundan, bu da bu belâya karşı vesiledir denilebilir. Ve İmam-ı Ali Radıyallahu Anhın [2] وَسَمُّ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلْمَةُ انْجَلَتْ fıkrasında bir vecihte *Ayetü'l-Kübra* risalesi maksut olduğu gibi, Denizli Meyvesinin on bir meselesi "Huccetü'l-Balığa,"

aziz: izzetli, muhterem, saygın
belâ: musibet, sıkıntı
berekat: bolluklar, bereketler
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
cihet: yön, sebep, vesile
dalâlet: azgınlık, sapıklık.
def: menetme, olma, kovma, ortadan kaldırma
dehşetli: korkütücü, korkunç.
emare: alâmet, belirti, nişan
emniyet: emnilik, güvenlik, korkusuzluk.
esaret: esirlik, tutsaklık, hukum altında bulunma
fıkra: parça, mektup, bölüm
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
haber: bilgi, bilgilendirme
hâdise: olay
istilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma
İstinat: dayanak
kayıt: şart.

1. Ya Rab Ayetü'l-Kübra hürmetine beni musibetten kurtar, eman ve emniyet ver.
2. Kendisiyle karanlığın daldığı Asa'yı Musa ismi hürmetine.

kerametkârâne: kerameti bir şekilde, keramet gösterircesine.
maksut: kast edilmiş, kast edilen
matbu: tab edilmiş, basılmış
mevki: yer, makam.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
musibet: felâket, bela
nüsha: suret.
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
risale: Risâle-i Nur Küliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
selâmet: salimlik, eminlik
kurtuluş: korku ve endişeden uzak olma
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
şakirt: talebe, öğrenci
şart: koşul
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen
vecih: cihet, yön
vesile: bahane, sebep
ziyade: çok, fazla

on bir hüccetiyle, aynen *Asa-yı Mûsa*'nın on bir mu'cizesine tevafuk edip, bu fıkrada aynen *Ayetü'l-Kübra* risalesi gibi İmam-ı Ali'nin (RA) medar-ı nazarı olduğu kalbime ihtar edildi.

Demek *Meyve Risalesi*, *Asa-yı Mûsa* gibi, çok firavunlan susturur, mağlûp eder. *Ayetü'l-Kübra*'yı tab eden kahraman ve mübarek kardeşlerimiz, pek büyük bir hizmet-i Nuriye yapmışlar. Merhum Hafız Ali'nin (RA) hizmet-i Nuriyesi bununla da devam ediyor.

26

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Ayetü'l-Kübra'nın matbu nüshalan perde altında çok hizmet görmüşler. Baştaki ihtarın ahirinde, beyaz yerde bir haşiye olarak size altı satır suretini gönderdik; siz münasip görürseniz yazdırırsınız, hem ıslah ve tashih edersiniz. Benim kat'î kanaatim geldi ki:

Bu defa, *Ayetü'l-Kübra*'yı dikkatle ve muanzlan nazara alıp okudum. Şüphem kalmadı ki, Risale-i Nur'un çok şiddetli darbelerine karşı muanzlar zayıf bahaneler ve sinek kanadı kadar ehemmiyetsiz kusurlan medar-ı mes'uliyet gördükleri hâlde, bu dehşetli darbeleri nazara almayıp hem beraatımızı, hem Risale-i Nur'un serbestiyetini kabul etmelerinin sebebi. Başta *Ayetü'l-Kübra* olarak Risale-i Nur'un "Meyve" ve "Hüccetu'l-Balığa" gibi

ahir: son.
Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Said Nursi'nin bir eseri.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bahane: vesile, sebep.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
darbe: vuruş, vurma, çarpma.
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
fıkra: parça, mektup, bölüm.
firavun: zalim, imansız, kibirli, gururlu ve inatçı.
hafız: çok sayıda hadis ezberlemiş olan kimse.
haşiye: dipnot.
hizmet: görev, vazife.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma.
hüccet: delil.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
kanaat: kanıma, inanma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
mubarek: feyizli, bereketli.
münasip: uygun.
nazar: dikkat.
nüsha: suret.
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
suret: nüsha, kopya.
tab: basma.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeye.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.

eczalarındaki harikulâde ve sarsılmaz hakikatler, onların dehşetli inatlarını kırmasıdır. Çaresiz mecburiyetle serbestiyetini, beraatımızı resmen kabul etmişler. Fakat yine gizli zındıka komitesi, elinden geldiği kadar nazar-ı millette kendilerini lânetten, nefretten bir derece kurtarmak için, kusurlarımızı anyorlar ve hükûmeti iğfal etmeye çalışıyorlar. Onun için, biz, eskisi gibi ihtiyatımızı elden bırakmamalıyız. (HAŞİYE)

Umum kardeşlerimizin gelecek mübarek ramazan-ı şerifinizi ve geçmiş Berat Gecelerinizi bütün ruhucanımızla tebrik ediyoruz. Cenab-ı Hak, onların ve bizlerin hakkımızda bu ramazandaki Leyle-i Kadrimizi bin aydan hayırlı ve bin ay kadar medar-ı sevap eylesin, ümmet-i Muhammediyeye saadet ve selâmet versin. Âmin.

Hem cümlenize birer birer selâm eden kardeşiniz!

Said Nursî

HAŞİYE: *Ayetu'l-Kubra*'nın başındaki ihtarın âhirinde nazar-ı dikkatı celp etmiş cümlesine haşiyedir.

Evet, İmam-ı Ali'nin (RA) *Ayetu'l-Kubra* hakkında verdiği haberi, tam tamına Denizli hâdisesi tasdik etti. Çünkü, bu risalenin gizli tab'ı, hapsimize bir vesile oldu. Ve onun kudsî ve çok kuvvetli hakikatının galebesiyle, beraat ve necatımıza ehemmiyetli bir sebep oldu. Ve İmam-ı Ali (RA) keramet-i gaybiyesini gözlere gösterdi ve hakkımızdaki وبالآيتِ الكُبْرى أمِّني مِن الفَجَت duasının kabulünü ispat etti.(1)

1. Ya Rab Ayetu l-Kubra hürmetine beni musibetten kurtar, eman ve emniyet ver.

âmin: Ya Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
Berat Gecesi: Peygamberimize peygamberliğin bildirildiği Şaban ayının on beşinci gecesi.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
hakikat: gerçek, doğru.
harikulâde: olağanüstü.
haşiye: dipnot.
iğfal: yanıltma, gafiete düşürerek kandırma, aldatma.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme.
komite: encümen, hey'et, alt kurul, komisyon.
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
lânet: fena, kötü uğursuz.
leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
mecburiyet: mecbur olma, zaruriik durumu, zorunluluk.
medar-ı sevap: sevap sebebi, hayırlar, faydalar, mükâfat.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli ramazan ayı.
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde.
saadet: mutluluk.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
selâmet: sağlımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli.
Umum: bütün, herkes.
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in ümmeti, Hz. Muhammed'e (asm) bağlı olan ve yolundan gidenler.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

27

Azız, Sıddık, Metîn, Sarsılmaz, Sebatkâr, Fedakâr, Vefadar Kardeşlerim!

Bilirsiniz ki, Ankara Ehl-i Vukufu Risale-i Nur'a ait kerametleri ve işaret-ı gaybiyeleri inkâr edememişler. Yalnız, yanlış olarak o kerametlerde beni hissedar zannedip itiraz ederek, "Böyle şeyler kitapta yazılmamalıydı, keramet izhar edilmez" diye hafif bir tenkide mukabil, mudafaatımda onlara cevaben demiştim ki:

Onlar bana ait değil ve o kerametlere sahip olmak benim haddim değil. Belki Kur'ân'ın mu'cize-i maneviyesinin tereşşuhatı ve lem'alandır ki, hakikî bir tefsir olan Risale-i Nur'da kerametler şeklini alarak şakirtlerinin kuvve-i maneviyelerini takviye etmek için, İkramat-ı İlâhiye nev'indendir. İkram ise, izhar bir şükurdur, caizdir, hem makbuldür. Şimdi ehemmiyetli bir sebebe binaen cevabı bir parça izah edeceğim. Ve, "Ne için izhar ediyorum? Ve ne için bu noktada bu kadar tahşidat yapıyorum? Ve ne için birkaç aydır bu mevzuda çok ileri gidiyorum? Ekser mektuplar o keramete bakıyor?" diye sual edildi.

Elcevap: Risale-i Nur'un hizmet-i imaniyesinde, bu zamanda binler tahribatçılara mukabil yüz binler tamiratçı lâzım gelirken, hem benimle lâakal yüzer kâtip ve yardımcı bulunmak ihtiyaç varken, değil çekinmek ve temas etmemek, belki millet ve ehl-ı idare takdirle ve

aziz: izzetli muhterem saygın
binaen: den dolayı bu sebepten
caiz: geçerli, kabul edilebilir uygun
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
ehemmiyetli: önemli
ehl-i idare: idare edenler devletu yonetenler
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
ekser: pek çok.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hakikî: gerçek.
hissedar: hisse sâhibi hissesi olan.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmi delillerle anlaşılmasına hizmet etme
ikram: bağış ihsan
ikramat-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın ikramları nimetleri bağışları
inkâr: reddetme tanımama kabul ve tasdik etmeme, inanmama
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret. Hz Peygamber muçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler. İşaret yolu ile yapılan açıklamalar
itiraz: direnme karşı koyma
izah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
izhar: gösterme açığa vurma
katip: yazan yazıcı
keramet: Allah ın veli kullarında görülen olaganüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
kuvve-i maneviye: manevî güç moral
lâakal: en azından, hiç olmazsa
makbul: kabul edilmiş olan istenilen
metin: sağlam ve dayanıklı kavi berk.
mevzu: konu
mu'cize-i maneviye: manevî mu cize
mukabil: karşılık.
mudafaat: mudafaalar savunmalar
nev: cins.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sebatkar: sebat eden sözünde ve kararında duran vazgeçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
sual: soru
şakirt: talebe öğrenci
şükür: teşekkür
tahribat: tahripler yıkıp bozmalar
tahşidat: yığmalar biriktirmeler toplamalar
takdir: değerlendirme
takviye: kuvvetlendirme sağlamlaştırma teyit ve tasdik etme.
tamirat: tamirler, düzeltmeler
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından izahı açıklaması.
tenkit: eleştirme
tereşşuhat: damlamalar sızıntılar
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan vefalı dost.

teşvikle yardım ve temas etmek zarurî iken ve o hizmet-i imaniye hayat-ı bâkiyeye baktığı için hayat-ı fâniyenin meşgalelerine ve faydalarına tercih etmek ehl-i imana vacip iken, kendimi misal alarak derim ki:

Beni her şeyden ve temastan ve yardımcılardan men etmekle beraber, aleyhimizde olanlar bütün kuvvetleriyle arkadaşlarımın kuvve-i maneviyelerini kırmak ve benden ve Risale-i Nur'dan soğutmak ve benim gibi ihtiyar, hasta, zaif, garip, kimsesiz bir bîçareye, binler adamın göreceği vazifeyi başına yüklemek ve bu tecrit ve tazyiklerde maddî bir hastalık nev'inde insanlarla temas ve ihtilâttan çekilmeye mecbur olmak, hem o derece tesirli bir tarzda halkları ürküttürmek ki, en ziyade merbut görülen bazı dostların bana selâm vermemek, hatta bazı namazı da terk etmek derecesinde ürkütmekle kuvve-i maneviyeyi kırmak cihetleriyle ve sebepleriyle, ihtiyârım haricinde bütün o manılere karşı, Risale-i Nur Şakirtlerinin kuvve-i maneviyelerinin takviyesine medar ikramat-ı İlâhiyeyi beyan ederek Risale-i Nur etrafında manevî bir tahşidat yaptırmak ve Risale-i Nur kendi kendine, tek başıyla, başkalarına muhtaç olmayarak, bir ordu kadar kuvvetli olduğunu göstermek hikmetiyle bu çeşit şeyler bana yazdırılmış. Yoksa –haşa– kendimizi satmak ve beğendirmek ve temedduh etmek, hodfuruşluk etmek ise, Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir esası olan ihlâs sırrını bozmaktır.

İnşaallah, Risale-i Nur kendi kendine, hem kendini mudafaa ettiği, hem kıymetini tam gösterdiği gibi, bizi

beyan: anlatma, açıklama.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön, sebep, vesile.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı.
hariç: dışında.
haşa: asla, katiyen, hiç bir vakit.
hayat-ı fâniye: fânî hayat, sonu olan hayat.
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen.
ihlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihtilât: karışıp görüşme, beraber yaşama.
ihtiyâr: irade, tercih.
ihtiyar: yaşlı.
ikramat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın ikramları, nimetleri, bağışları.
inşaallah: Allah izin verirse.
kıymet: değer.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
maddî: madde ile alâkalı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mânî: engel, mania, set.
medar: sebep, vesile.
men: yasak etme, engelleme.
merbut: bağlı, raptedilmiş, mensup.
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey.
misal: örnek.
muhtaç: gerek duyan.
mudafaa: savunma, koruma.
nev: tür, çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahşidat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tarz: biçim, şekil.
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme.
tecrit: hücre hapsi, bir kişinin başkalarıyla olan ilişkisini kesme.
temedduh: kendi kendini övme, kendini methetme, böbürlenme.
vacip: dini bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.
vazife: görev.
zaif: zayıf.
zarurî: zorunlu.
ziyade: çok, fazla.

de manen müdafaa edip kusurlanmızı affettirmeye vesile olacaktır.

28

Azız Kardeşlerim!

Rısale-i Nur'un zuhurundan kırk sene evvel, genış bır hiss-i kablelvuku, acip bir tarzda, hem bende, hem bizim koyde, hem nahıyemızde tezahur ettiğini şimdi bir ihtar-ı manevî ile kat'î kanaatım gelmiş. Şefik ve kardeşim Abdülmecid gibi eski talebelerime bu sırrı faş etmek isterdim. Şimdi Cenab-ı Hak sizlerde çok Abdulmecid'leri ve çok Abdurrahman'ları verdiği için, size beyan ediyorum.

Ben, on yaşında iken, büyük bir iftihar, hatta bazan temeddüh suretinde bir hâletim vardı. İstemediğim hâlde pek büyük bir iş ve büyük bir kahramanlık tavrını takınıyordum. Kendi kendime derdim: Senin beş para kıymetin yok. Bu temedduhkârâne, hususan cesarette çok fazla gösterişin ne içindir? Bilmiyordum; hayret içinde idim. Bir iki aydır o hayrete cevap verildi ki: Risale-i Nur, kablelvuku kendini ihsas ediyordu. Sen, adî odun parçası gibi bir çekirdek iken, o firdevs salkımlarını bilfiil kendi malın gibi hiss-i kablelvuku ile hissedip hodfuruşluk ederdin.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adî: basıt, bayağı sıradan
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: anlatma, açıklama
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
Cenab-ı Hak. Allah, doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
evvel: önce
faş: meydana çıkma, açığa vurma, dile verme
firdevs: bostan, bağ, bahçe
hâlet: hâl, durum
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen
hususan: bilhassa, özellikle
iftihar: gurur, övünme.
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihtar-ı manevî: manevî uyarı, bildirme, Cenab-ı Hakkın imana ve Kur'ân'a ait meselelerde kullanılı uyarması
kablelvuku: olmadan, önce
kanaat: inanma.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan.
kıymet: değer
kusur: eksiklik, noksan, özür
manen: mana bakımından, manaca
müdafaa: savunma, koruma
nahiye: idarî teşkilâtlanmada kaza ile köy arasındaki kademe, bucak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sır: gız
suret: biçim, şekil, tarz.
talebe: istekli öğrenci
tarz: biçim, şekil
temeddüh: kendi kendini öyme, kendini methetme, böburlenme
temedduhkarane: kendi kendini öven, kimseye yakışır şekilde kendi kendini methederek böburlenerek.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vesile: aracı, vasıta
zuhur: ortaya çıkma.

Bizim Nurs köyümüz ise, hem eski talebelerim, hem hemşehrilerim biliyorlar ki, bizim köyümüz, fevkalâde gösteriş ve cesarette ileri göstermek için temedduhu çok severdiler; güya büyük bir memleketi fetheder gibi kahramanâne bir tavır almak istiyordular. Ben, hem kendime, hem onlara çok hayret ederdim. Şimdi hakikî bir ihtar ile bildim ki, o masum Nurslu insanlar, Nurs karyesi, Risale-i Nur'un nuruyla büyük bir iftihar kazanacak, o vilâyetin, nahiyenin ismini işitmeyen, Nurs köyünü ehemmiyetle tanıyacak diye bir hiss-i kablelvuku ile o nimet-i İlâhiyeye karşı teşekkürlerini temedduh suretinde göstermişler.

Hem, o nahiyemiz olan Hizan kazasına tâbi Isparta'da, birden bire, meşhur Seyda namında Şeyh Abdurrahman-ı Tağî himmetiyle o kadar çok talebeler ve hocalar ve âlimler çıktılar ki, bütün Kürdistan onlar ile iftihar eder bir şekil aldığı zaman, içlerinde münazara-ı ilmiye ve pek büyük bir himmetle ve pek geniş bir daire-i ilim ve tarikat içinde öyle bir vaziyet hissediyordum ki, güya ruy-i zemini fethedecek bu hocalardır.

Eski meşhur ulema ve evliyalar ve allâmeler ve kutublar –onlann medar-ı bahsi oldukça ben de dokuz on yaşındayken dinliyordum, kalbime geliyordu ki, bu talebeler, âlimler, ilimde, dinde büyük bir fütuhat yapmışlar gibi vaziyet alıyorlardı. Bir talebenin bir parça ziyade zekâveti olsa idi, büyük bir ehemmiyet verirdi. Münazarada, bir meselede birisi galebe çalsa büyük bir iftihar alırdı. Ben de hayret ediyordum, o hissiyat bende de vardı.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
allâme: ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim
daire-i ilim: ilim dairesi
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
evliya: veliler, Allah dostları
fetih: kuşatma, ele geçirme, zaptetme
fevkalâde: olağanüstü
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
galebe: galip gelme, üstünlük
güya: sanki
hakikî: gerçek
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hissiyat: hisler, duygular
Hizan: Bitlis'e bağlı bir kaza ismi
iftihar: övünme
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
İlim: bilgi, marifet
kahramanâne: kahramanca, yiğitçe, cesurca
karye: köy
kaza: ilçe
kutup: evliyalar içerisinde zamanın en büyük mürşidi olan
Kürdistan: Osmanlı devleti zamanında bir coğrafi bölge adı
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
medar-ı bahsi: söz konusu, bahsetmeye sebep olan, vesile olan
mesele: konu
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma
münazara-ı ilmiye: ilmî sohbet ve tartışma
nahiye: idarî teşkilatlanmada kaza ile köy arasındaki kademe, bucak
nam: ad, isim, lakap
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, lütfu, ihsanı
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Nurs: Risale-i Nur'un müellifi Bediüzzaman Said Nursi'nin doğduğu Bitlis'in Hizan kazasının Ispart nahiyesine bağlı olan köy
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruy-i zemin: yeryüzü
Seyda: Bediüzzaman'a bu isimle de hitap edilirdi
sureti: biçim, şekil, tarz
tâbi: bağlı, uyma
talebe: istekli öğrenci
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
temedduh: kendi kendini övme, kendini methetme, böbürlenme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vaziyet: durum
vilayet: il
zekâvet: zekâlık, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti
ziyade: fazla, fazlasıyla

Hatta tarikat şeyhleri ve dairelerinde medar-ı hayret bir müsabaka, hem nahiye, hem kaza, hem vilâyetimizde vardı. O hâletlen başka memleketlerde o derece göremedim

Şimdi bir ihtar ile kat'î kanaatim geldi: O talebe arkadaşlanm, o üstadlar hükmünde hocalanm, o mürşitlerim, evliya ve şeyhlerim, bir hıss-i kablelvuku ile ruhu hissedip akıl bilmeyerek –kı en lüzumlu bir zamanda– o talebeler içinde ve o hocaların şakirtleri içinde ve o mürşitlerin müritleri içinde parlak bir nur çıkacak, ehl-i imanın imdadına gelecek diye, o istikbaldeki nimet-i İlâhiyeye gayet ağır ve acip şerait içinde ve hadsiz muarızların karşısında ve bin seneden beri kuvvet bulan dalâletin mukabilinde ve gayet vehham ve garazkâr düşmanlanmızın desiselerinin ihatasında ve ikı dehşetli mahkemenin uzun tetkikatında Risale-i Nur'un bu fevkalâde galebesi ve harikulâde perde altında tenviratı ve duşmanlarını mecbur edip serbestiyetini kazanması göstenyor ki, o mevkiine lâyıktır ki, kablelvuku İmam-ı Alı Radıyallahu Anh ve Gavs-ı Azam (kuddise sırruhu) ondan haber verdikleri gibi, bunlar, koy ve nahiye ve vilâyetım, benimle beraber şuursuz olarak geleceğini hissedip mesrur olmuşlar. (HAŞIYE)

HAŞİYE: Evet, Rısale-ı Nur un tercumanı hem fakir, hem âdı ıken, şansız ve âmî bir haneden olduğu halde, tarihçe-ı hayatında yazıldığı gibi fevkalâde istğnâ ve hedıye ve sadakaları kabul etmemek ve emsalsız bır ızzet-i ilmiye namıyla kımseye baş eğmemek ve tenezzül etmemek ve haddinden bın derece zıyade işlere gırışmek gibi haller, bu mezkûr sırdan ılen gelmıştır

acip tuhaf hayrette bırakan
dalalet azgınlık, sapıklık
dehşetli urkutucu korkunç.
desise hile oyun aldatmaca
ehl-i iman mananlar İman sahıplen.
evliya veliler Allah dostları
fevkalâde olaganustu
galebe galıp gelme ustunluk.
garazkâr haset eden kın guden kotu kasıt sahıbı
Gavs-ı Azam. en buyük gavs Abdulkadir-i Geylânı Hazretlerinin namı
gayet son derece.
haber bılgı bılgılendırme.
hadsiz sınırsız sonsuz
halet. hal durum
harikulâde olağanustu
haşiye dıpnot.
hıss-i kablelvuku Bır şeyı vukuundan once hissetme bır hadısenın gerçekleşmesınden once kalbe doğması
hükmünde degerinde yerinde
ihata kuşatma ıçine alma
ıhtar dıkkat çekme hatırlatma uyarı
İmdat yardım.
ıstıkbal gelecek.
kablelvuku olmadan once
kanaat. inanma.
kat'i. kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kaza ilçe
kuddise mubarek, kudsî ve mukaddes olsun.
layık. uygun yakışır munasıp
medar-ı hayret. hayret sebebı hayrete sevk eden.
mesrur sevinçli memnun şen sururlu
mevki yer makam
muarız tanz eden dokunaklı soz soyleyen taş atan
mukabil karşılık olarak karşılıgında
mürit tarikatta bır şeyh ve mürşıde baglanarak tarikat usul ve adetleri ıle tasavvufi hakikatleri ogrenen kımse
mürşit ırşat eden doğru yolu gosteren rehber kılavuz
müsabaka yarışma
nahiye ıdarî teşkilâtanmada kaza ıle koy arasındaki kademe bucak
nimet-i ilahıye Allah ın nimetı lutfu ıhsanı.
nur aydınlık panlı ışık
Risale-i Nur Nur Risalesi Bedıuz zaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruh dınlık kaynağı hayatın temelı ve sebebı olan manevi varlık.
serbestıyet. serbestlik rahat ve serbest olma halı
şakırt. talebe oğrenci
şerait. şartlar
şeyh tarikat dersi veren manevî lider mürşit
şuursuz ıdraksız bılgısız.
talebe istekli ogrenıcı
tarikat Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edecegi rerbıye usul ve yolu
tenvirat tenvirler aydınlatmalar ışıklandırmalar
tetkıkat araştırmalar, incelemeler
üstat ogretici ogretmen
vehham çok şuphe ve vesvese eden çok kuruntulu vehımlı kuruntulu
vilayet. ıl

Sizi eski talebelerim ve eski arkadaşlarım ve kardeşim ve biraderzadem Abdülmecid ve Abdurrahman'lar bildiğimden, bu mahrem sırrı size açtım.

Evet, ben, yirmi dört saat evvel hassasıyetimle ve asabımın rutubetten tesiriyle rahmet ve yağmurun gelmesini hissettiğim gibi, aynen öyle de, ben ve köyüm ve nahiyem, kırk dört sene evvel Risale-i Nur'daki rahmet yağmurunu bir hiss-i kablelvuku ile hissetmişiz demektir.

Umum kardeşlerimize ve hemşirelerimize selâm ve dua ederiz ve dualarını rica ederiz.

29

HİSS-İ KABLELVUKUUN TETİMMESİ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Risale-i Nur'un zuhuru hiss-i kablelvuku ile küllî bir surette hissedilmesi gibi, Risale-i Nur'un has talebelerinin bir kısmının itirafıyla ve bir kısmının tarz-ı hayatı Risale-i Nur gibi bir hizmete namzetliğini gösterdiği cihetle bu tetimmeyi yazıyorum:

Evet, hiss-i kablelvuku, herkeste cüz'î-küllî vardır. Hatta hayvanatta dahi vardır. Hatta rüya-ı sadıkanın ehemmiyetli bir kısmı, bu hiss-i kablelvukuun nev'indendir. Hatta bazılarda hassasıyet cihetiyle keramet

asap: sinirler, sinir sistemi
aziz: izzetli, muhterem, saygın
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
cihet: yön, sebep, vesile
cuz'î: küçük, az
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
hassasiyet: hassaslık, duygulu olma, duygusallık.
hayvanat: hayvanlar
hemşire: kız kardeş, bacı.
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hizmet: görev, vazife
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler
küllî: umumî, genel
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
nahiye: idarî teşkilâtlanmada kaza ile köy arasındaki kademe, bucak.
namzet: aday
nev': tür, çeşit.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rutubet: yaşlık, nem, nemlilik, ıslaklık
rüya-i sadıka: gerçek çıkan rüya
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sır: gizlenen, gerçek, saklanan bilgi
sûret: biçim, tarz
talebe: istekli öğrenici
tarz-ı hayat: hayat tarzı, yaşama şekli.
tesir: etki
tetimme: bir konuyu veya esen tamamlamak için eklenen kısım, ek.
umum: bütün, herkes
zuhur: görünme, meydana çıkma

derecesine çıkar. Benim asabımdaki hassasiyetle yağmurdan yirmi dört saat evvelki rutubet-i havaiye ile yağmurun gelmesini hissetmem, bir cihette hiss-i kablelvuku sayılabilir ve bir cihette sayılmaz.

Ben, Risale-i Nur'a ehemmiyetli hizmet eden kardeşlerimin tarz-ı hayatlarına dikkat ettim, gördüm ki, aynı benim güzeran-ı hayatım gibi, Risale-i Nur gibi bir neticeye göre teçhiz edilip sevk edilmiş.

Evet, Hüsrev, Feyzi, Hafız Ali, Nazif gibi çok kardeşlerimizin geçen tarz-ı hayatları bu hizmet-i Nuriyeye göre bir vaziyet verildiğini onlar hissettikleri gibi, ben de, çok has kardeşlerimde, hatta burada aynen tarz-ı hayatım gibi böyle bir nuranî meyveyi vermek için tanzim edilmiş görüyorum. Hissetmeyen kısmı, dikkat etseler hissedecekler. Ben kendim, bütün hayatımın harika kısmını, evvelce Gavs-ı Azamın bir silsile-i kerameti telâkki ediyordum; şimdi Risale-i Nur'un bir silsile-i kerameti olduğu tebeyyün etti.

Ezcümle: Ben Hürriyetten evvel İstanbul'a gelirken, yolda, bir iki mühim ilm-i kelâma ait kitaplar elime geçti. Dikkatle mutalâa ettim. İstanbul'a geldikten sonra, sebepsiz olarak hem ulemayı, hem mektep muallimlerini munazaraya, "Kim ne isterse benden sorsun" diye ilân ettim. Medar-ı hayrettir ki, münazaraya gelenlerin bütün sordukları sualler, yolda mutalâa ettiğim ve hafızamda kaldığı meselelerdi. Hem, filozofların sordukları sualler, hafızamda bulunan meselelerdi.

asap: sinirler, sinir sistemi
cihet: yön, sebep, vesile
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
evvelce: daha önce
ezcümle: bu cümleden olarak.
filozof: felsefe ile uğraşan filozof
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı
güzeran-ı hayat: hayatın geçiciliği, hayatın geçici olması
hafıza: insanda hatırlama hassası, bellek.
harika: olağanüstü
hassasiyet: hassaslık, duygulu olma, duygusallık.
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hizmet: görev, vazife
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
İlân: yayma, duyurma, bildirme.
ilm-i kelâm: kelâm ilmi. Cenâb-ı Hakkın zât ve sifatlarından, nübüvvet, haşir, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delil ve bürhana dayalı olarak bahseden ilim
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden
mektep: ilim, irfan öğrenilen yer, okul
mesele: konu
muallim: ders veren, öğretmen
mühim: önemli, ehemmiyetli
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma.
mutalaa: dikkatli okuma, tetkik etme
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rutubet-i havaiye: havanın rutubeti, nemi
sevk: gönderme.
silsile-i keramet: keramet silsilesi, kerametin zincirleme birbirini takip etmesi
sual: soru
tanzim: düzenleme, tertipleme
tarz-ı hayat: hayat tarzı, yaşama şekli
tebeyyun: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma
teçhiz: cihazlama, lüzumlu şeyleri tamamlama, donatma, hazırlama
telâkki: anlama, kabul etme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vaziyet: durum.

Şimdi anlaşıldı ki, o fevkalâde muvaffakıyet ve benim de haddimden çok ziyade o hodfuruşluk ve manasız ızhar-ı fazilet ise, ileride Risale-i Nur'un İstanbulca ve ulemaca makbuliyetine ve ehemmiyetine zemin hazır etmek imiş.

İkincisi: Hatta ben, fakir ve muhtaç olduğum ve zahid ve sofu ve riyazetçi olmadığım ve buyuk bır şeref ve haysiyet ve hanedanlık haysiyetinden, şan ü şerefinden hissedar olmadığım hâlde, tarihçe-ı hayatımda yazıldığı gıbı, küçükten ben halklann mallannı, hediyelenni kabul edemiyordum, ıhtiyacımı ızhara tenezzül edemiyordum. Beni bilenler gibi, ben de çok hayret ederdim. Şımdı hassaten birkaç sene zarfında anlaşıldı ki, Rısale-i Nur'un dehşetli bir mücahedesinde, tama ve mal yüzünden mağlûp olmamak ve itiraz gelmemek için o hâlet-i ruhîye bize ihsan edilmişti. Yoksa, düşmanlarım o cihetten büyük bir darbe indirecektiler.

Hem ezcümle: Eski Said siyasette çok ileri gittiği hâlde, Yeni Said de taraftar bulmak ıçin çok muhtaç olduğu zamanda, bütün insanlan meşgul eden bu beş altı senedeki beşer tufanlan, sıyaset fırtınaları içınde kat'a ve asla beni meşgul etmedi ve merakla mağlûp etmedi ve beş sene, bilmeyı merak etmedım.

Beni bilenler gibı, ben de bu hâle çok hayret ederdim. Hatta kendı kendıme derdım: "Acaba ben mi dıvane olmuşum kı, bütün dünyayı kendıyle meşgul eden bu hâdısata bakmıyorum, ehemmıyet vermıyorum? Yoksa

beşer: insan, insanlık.
cihet: yön, sebep, vesile.
darbe: vuruş, vurma, çarpma.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dıvane: deli, aklı başında olmayan.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ezcümle: bu cumleden olarak.
fevkalade: olağanustu.
hadısat: hadiseler, olaylar.
halet-i ruhiye: insanın ruh hâlı, psıkolojık durum, insanın manevî hâlı, ıç durumu.
hanedan: köklu ve buyuk aile.
hassaten: bılhassa, ozellıkle.
haysıyet: şeref, onur, ıtıbar.
hıssedar: hisse sahıbı, hıssesı olan.
hodfuruş: kendini beğendırmeye çalışan, ovunen.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf.
itiraz: direnme, karşı koyma.
ızhar: gosterme, açıga vurma.
izhar-ı fazl: fazıletını, değerini ortaya koyma, ustunluguno bıldırme.
kat'a: hıç bır vakıt, asla.
mağlup: boyun eğme, yenılme, yenılmış olma.
makbuliyet: makbulluk, beğenılmışlık, geçerlılık.
mana: anlam.
merak: endışe.
meşgul: bır ışle uğraşan, ış gormekte olan kımse.
muhtaç: yoksul, fakır.
muvaffakıyet: başarı.
mücahede: savaşma, mücadele, uğraşma, çaba, gayret.
Risale-i Nur: Nur Rısalesi, bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
riyazet: nefsı manevî yokluğa hazırlamak ıçın yapılan duzenlı ruh terbıyesı.
sofu: dının buyruk ve yasak larına butunuyle uyan kımse.
şan: şohret, ün.
şeref: onur, haysıyet.
tamah: hırs, aç gozlulük.
taraftar: taraflı, bır tarafı destekleyen.
tarihçe-i hayat: bır şeyın veya insanın dogumdan olume kadar başından geçen şeyler, bıyografı.
tenezzül: gonul alçaklıgı, alçak gonullulük gosterme.
tufan: çok şıddetlı yagmur ve sel.
ulema: alımler, bılgınler, ılım sahıplerı.
zahit: dunyevî ışlerden el etek çeken, kendını Allah'a adayan.
zarfında: sureşınce.
zemin: temel, dayanak.
ziyade: çok, fazla.

insanlar mı divane olmuşlar?" diye hayret içindeydim. Şimdi hem manevî ihtarla, hem mezkûr hiss-i kablelvuku ile, hem meydandaki Risale-i Nur'un galebe ve serbestiyetiyle tahakkuk etti ki, Risale-i Nur'daki hakîkat-i ihlâs, rıza-i İlâhîden başka hiçbir şeye alet ve tâbi olamaz ve Kur'ân'dan başka hiçbir nokta-i istinadı olmadığını ispat etmek için o acıp hâlet-i ruhiye verilmiş.

Said Nursî

30

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Meyvenin Dorduncu Meselesindeki bir hakıkatın izahını Eski Saîd'ın afaka bakmak damarıyla ve bana hizmet eden kâtıbin ramazan başlarında bayram alâmetini şarkta bir hadisenin tesiriyle heyecanla demesi ve bu ramazan-ı şeriftekı kıymettar vakitleri radyonun malâyanıyatıyla zayi etmemesi için manen kalbime kaç defa ihtar edildi kı, o genış ve karışık fırtınalı hakıkatın kısaca zararlarını beyan eyle. Ben de gayet muhtasar bazı işaretler nev'inde, Risale-i Nur Şakırtlerinin meraklarını tadil etmek niyetiyle beyan ediyorum. Fakat hem mesele çok genış, vaktım de dar, hâlım de perişan olmasından, anlamasında zahmet çekeceksiniz, zekâvetinize güveniyorum.

Meyvenin o Dördüncü Meselesinde denilmiş ki:

acip: tuhaf, hayrette bırakan
afak: ufuklar
alamet: iz, belirti, işaret, nişan
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: anlatma, açıklama
defa: kere, kez, yol.
divane: deli, akılı başında olmayan
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayet: son derece.
hadise: olay
hakıkat: gerçek, doğru
hakıkat-i ihlâs: ihlasın gerçeği, aslı
hâlet-i ruhiye: insanın ruh halı, psikolojik durum, insanın manevî halı, iç durumu.
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan once hissetme, bir hadısenın gerçekleşmesinden once kalbe doğması
hizmet: görev, vazife
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ispat: kanıtlama, doğrulama
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâtip: yazan, yazıcı
kıymettar: kıymetli, değerli
malayanıyat: faydasız, boş şeyler veya sozler
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merak: endişe
mesele: konu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhtasar: kısaltılmış, özet.
nev: tur, çeşit.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
ramazan: Kamerî ayların dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı
ramazan-ı şerif: mubarek, şerefli Ramazan ayı
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabulleren
şakırt: talebe, öğrenci
şark: doğu
tâbi: bir yere bağlı olan, uyan
tadil: doğrultma, düzeltme, aslına uygun şekilde değiştirme
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
tesir: erkı
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zayi: elden çıkan, elden çıkmış, telef olmuş
zekavet: zekılık, çabuk anlama, kavrama kabılıyetı

"Dünya siyasetine karışmadığımın sebebi: O geniş ve büyük dairede vazife az ve küçük olmakla beraber, cazibedarlık cihetiyle meraklıları kendiyle meşgul eder, hakikî ve büyük vazifelerini onlara unutturur veya noksan bıraktırır. Hem her hâlde bir tarafgirlik meylini verir, zalimlerin zulümlerini hoş görür, şerik olur" mealinde orada denilmiştir.

Şimdi ben de derim ki: Merak yüzünden ve afakî hadisatın verdiği sarhoşâne gafletten zevk alan bîçareler! Eğer "İnsanın fıtratındaki merak, insaniyet damarıyla sizin, farz ve lâzım vazifeniz zaranna o hadise, o geniş boğuşmalara sevk ediyor. Bu da bir ihtiyac-ı manevîdir, fıtrîdir" derseniz, ben de derim:

Kat'iyen bilinız ki, insanın, çok mu'cizatlı hilkatine merak etmeyip, dikkat etmeyerek iki başlı veya üç ayaklı bir insan görse kemal-ı merakla temaşasına daldığı gibi; aynen bu asırda, nev-i beşerin muvakkat ve fânî, tahripçi geniş hadiseleri ve zemin yüzünde yüz bin millet ve insan nev'i gibi çok hadisat-ı acibeye mazhar o milletlerden, her baharda yalnız birtek an milletine ve üzüm tâifesine baksan, bu nev-i beşerdeki hadisatın yüz defa daha mucib-i merak ve ruhanî, manevî zevklere medar hâdiseler var. Bu hakikî zevklere ehemmiyet vermeyip beşerin zararlı, şerli, anzî hâdiselerine bu kadar merak ve zevkle bağlanmak; dünyada ebedî kalmak ve o hadiseler daimî olmak ve herkese o hadiseden bir menfaat veya zarar gelmek ve o hâdiseye sebebiyet verenlerin hakikî fail ve mucit olmak şartıyla olabilir. Hâlbuki, havanın

afakı: dışa dönük.
beşer: insan, insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cihet: yön, sebep, vesile.
fanî: olumlu, geçici.
farz: zarurî.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hâdisat: hadiseler, olaylar.
hadise: olay.
hakikî: gerçek.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
ihtiyac-ı manevî: manevî ihtiyaç, mana âlemine ait olan lüzum, kalp, ruh, akıl gibi manevî letâife ait ihtiyaç.
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
kat'iyen: hiç bir zaman, asla.
kemal-ı merak: merakın son derecesi, tam bir merak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
meal: anlam, mana, mefhum, mazmun, kavram.
merak: endişe.
meşgul: bir işle uğraşan, işgal eden.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, sarma, eğiklik, eğim.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler.
muvakkat: geçici.
nev': çeşit, tür.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
sarhoşâne: sarhoşçasına.
sevk: yöneltme, gönderme.
şerik: ortak.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
vazife: görev.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zemin: temel, dayanak.
zulüm: haksızlık, eziyet, iş kence.

fırtınaları gibi geçici hâllerdir. Sebebiyet verenlerin tesirlen pek cüz'î... Ondaki zarar ve menfaati, o vaziyet şarktan, Bahr-i Muhitten sana göndermez. Senden sana daha yakın ve senin kalbin Onun tasarrufunda ve senin cismin Onun tedbir ve icadında olan bir Zat-ı Akdes'in rububiyetini ve hikmetini nazara almayıp, ta dünyanın nihayetinden zarar ve menfaatı beklemek ne derece divanelik olduğu tarif edilmez.

Hem iman ve hakikat noktasında, bu çeşit merakların büyük zararları var. Çünkü gaflet verecek ve dünyaya boğduracak ve hakikî vazife-i insaniyeti ve ahireti unutturacak olan en geniş daire ise sıyaset dairesidir. Hususan böyle umumî ve mücadele suretindeki hâdiseler, kalbi de boğuyor. Güneş gibi bir iman lâzım ki, her şeyde, her vaziyette, herbir harekette kader-i İlâhî ve kudret-i Rabbaniyenin izini, eserini görsün, ta o zulm-ı zulmette kalb boğulmasın, iman sönmesin, akıl tabiat ve tesadüfe saplanmasın.

Hatta ehl-i hakikat, hakikat ve marifetullahı bulmak için, kesret dairelerini unutmaya çalışıyorlar, ta kalb dağılmasın ve lüzumlu ve kıymetli şeye sarf etmek lâzım gelen merakı, zevki, şevki, luzumsuz fânî şeylerde telef olmasın. Hatta bu ehemmiyetli sırdandır ki, din düsturlarının bir hadimi olmak cihetinde güneş gibi imanlar taşıyan bir kısım Sahabeler ve onlara benzeyen mücahidinden, Selef-i Salihînden başka, sıyasetçi, ekserce tam müttakî dindar olamaz. Tam ve hakikî dindar, müttakî olanlar, sıyasetçi olmazlar. Yani, maksad-ı aslî sıyasetini

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
cihet: yön
dindar: dının emirlerini yerine getiren
divane: deli, aklı başında olmayan
düstur: kaide, esas, prensip
ehemmiyetli: önemli
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ekser: en çok, daha ziyade
fânî: olumlu, geçici
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
hadim: hademe, hizmetçi
hâdise: olay
hakikat: gerçek, doğru
hakikı: gerçek
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi
hususan: bilhassa, özellikle
iman: inanç, itikat
kader-i İlahî: İlahî kader, Allah'ın kader kanunu.
kesret: çokluk
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti
maksat-ı aslî: asıl maksat, hakiki maksat, asıl gaye
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
menfaat: fayda.
merak: endişe
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
mücahidin: mücahitler, din için mücadele edenler
müttakî: ittika eden, sakınan, çekinen, günah ve haramdan uzak duran, takva sahibi
nazar: dikkat.
nihayet: son
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine kabulen mü'min kimse
sarf: harcama
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatın ilk rehberleri ve Ashap ile Tabiunun ilen gelenlen ile Tebe-i Tâbiûnden olan Müslümanlar
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
suret: biçim, şekil, tarz.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tabiat: Allah'ın kainata koyduğu kainatın düzenini devam ettiren kanun
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirilme.
telef: yok etme, öldürme
tesadüf: rastlantı
umumî: genel
vazife-i insaniye: insana ait vazife, insanlık vazifesi, insan olmanın gerektirdiği görev
vaziyet: durum.

yapanlarda din, ikinci derecede kalır, tebeî hükmüne geçer. Hakikî dindar ise, "Bütün kâinatın en büyük gayesi ubudiyet-i insaniyedir" diye, siyasete, aşk-ı merak ile değil, ikinci üçüncü mertebede onu dine ve hakikate alet etmeye –eğer mümkünse– çalışabilir. Yoksa, bâkî elmaslan kırılacak adi şişelere alet yapar.

Elhasıl: Nasıl ki sarhoşluk, hakikî vazifelerden gelen elemleri ve ihtiyaçları sarhoşlukla muvakkaten unutturduğu cihetle menhus ve kısa bir zevk verir, öyle de, boyle fânî boğuşmalan ve hadiseleri merakla takip etmek bir nevı sarhoşluktur ki, hakikî vazifelerden gelen ıhtiyacat ve yapmamaktan gelen teellümatı muvakkaten unutturduğu için menhus bir zevk verir. Veya tehlikeli bir ye'se düşüp [1] لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ ayetindeki emr-i İlâhîye muhalefet eder, tokada müstehak olur. Veya [2] لَا تَرْكَنُوٓا اِلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ olan şiddetli tehdid-i İlâhî tokadına mazhar olur, zalımlerin zulümlerine hasbî olarak manen iştirak eder, bilıstıhkak cezasını da dünyada, ahirette çeker.

Yalnız ehemmıyetli bir endişe ve bır teselli kalbıme geliyor ki:

Bu geniş boğuşmalann neticesinde, eski Harb-ı Umumîden çıkan zarardan daha büyük bir zarar, medeniyetin ıstınadı, menbaı olan Avrupa'da, deccalâne bır vahşet doğurmasıdır. Bu endişeyi tesellıye medar, âlem-i İslâm'ın tam ıntıbahıyla ve yeni dunyanın, Hristiyanlığın

1 Allah ın rahmeunden ümit kesmeyin. (Zumer Suresı 53.)

2 Zulmedenlere en kuçük bir meyıl göstermeyın, yoksa Cehennem ateşi size de dokunur. (Hud Suresi 113.)

adî: basıt, bayağı, sıradan
ahiret: obur dunya, otekı dunya, kıyametten sonra kurulacak olan alem
alem-i İslâm: İslam âlemı, İslam dunyası
aşk-ı merak. merak aşkı, şiddetli merak.
ayet: Kur an cumlesı.
bâkı: daimı, sonsuz
bilıstıhkak. layıkıyla, lıyakatı olarak, hakkıyla, hak ederek.
cihet: yon, sebep, vesile
deccalane: Deccal gibi hareket edercesine
dindar: dını kaıdelere hakkıyla nayet eden, dınının emırlerını yerine getıren, mutedeyyin
ehemmıyetlı: onemlı
elem: dert, uzuntu, kaygı, tasa
elhâsıl: hasıl, netıce, ıubanyle kısaca
emr-i İlahî: Allah ın emrı
endişe: kaygı
fanı: olumlu, geçıcı
hadıse: olay
hakıkat: gerçek, doğru
hakıkı: gerçek
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden bırıncı Dunya Savaşı.
hasbî: karşılıksız, Allah rızası ıçın, gonulden, isteyerek
hükmüne: yerine, değerine
ihtiyacat. ihuyaçlar, luzumlu olan şeyler
Intıbah: uyanış.
ıstınat: dayanak.
Iştirak: karıma, ortak olma
kâinat. evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
manen: mana bakımından, manaca
mazhar: nail, olma, şereflenme.
medar: sebep, vesile
menba: kaynak
menhus: uğursuz, kotu, meş um
merak. endişe
mertebe: derece
muhalefet: uygun olmama, aynlık, zıtlık.
muvakkaten: geçıcı olarak
mustahak. lâyık olunan, hak edilen şey
nevı: çeşıt
sarhoşluk. kendinden geçmişlik.
tebeı: kastî olmayan, tâbi olarak, başkasının vucudu ıle devam eden
teellümat. teellumler, elem, keder, acı duymalar, tasalanmalar
tehdıt-i Ilahı: Ilâhî tehdıt, Cenab-ı Hakkın kullannı cehennem azabı ve dunyevî belâlarla tehdıt etmesı
teselli: avutma, acısını dindırme
ubudıyet-ı insanıye. insanın kulluğu
vahşet: yabanîlık, vahşılık
vazıfe: gorev
yeıs: umıtsızlık.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulum: haksızlık, ezıyet, iş kence

hakikî dinini düstur-i hareket ittihaz etmesiyle ve âlem-i İslâm'la ittifak etmesi ve İncil Kur'ân'a ittihat edip tâbi olması, o dehşetli gelecek iki cereyana karşı semavî bir muavenetle dayanıp inşaallah galebe eder.

Umum kardeşlerime birer birer selâm. Gelen veya geçen Leyle-i Kadirlerinizi tebrik edeniz.

31

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Denizli'nin bir Husrev'i Hasan Feyzi'nin uzunca, tafsîlâtlı bir mektubunu vasıtanızla aldım. Ve bildim ki, nasıl bir dane toprak altına konulur, ta çok danelen sunbul versin; aynen öyle de, şehit merhum Hafız Ali o tarlada, toprak altına girdi, otuz kırk Hafız Ali'len sumbul verdi ve verecek, kanaatim geldi. Siz, benim tarafımdan ona ve Risale-i Nur'un hizmetine çalışanlara yazınız ki:

Bir iki sene zarfında Denizli kahramanları, yirmi sene kadar Risale-i Nur'a hizmet ettiklerinden, biz Risale-i Nur Şakirtleri ebede kadar onların bu iyiliklerini unutmayız. Ve Denizli, nazarımızda ikinci bir Isparta hükmüne geçtiği gibi, hapishanesini dahi bir Medrese-i Nuriye manasında biliyoruz.

Feyzi'nin mektubunda isimleri bulunan ve bilhassa hâkım-i âdil ile beraber hakikî adalete çalışanlar (Ç.H.M.) ve Avukat Ziya gibi bütün o zatlar, değil yalnız bizi, belki Anadolu'yu ve âlem-i İslâm'ı manen minnettar

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
alem-i İslam: İslam alemi, İslâm dünyası
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bilhassa: özellikle
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
dehşetli: urkutucu, korkunç
düstur-i hareket: hareket prensibi, kuralı
ebed: sonsuzluk, daimilik.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hakiki: gerçek.
hakim-i adil: adil hakim, adalet ile iş gören hükmedici, adaletli hükum verici
hizmet: görev, vazife
hukmune: yenne, değerine
inşaallah: Allah izin verirse
ittifak: fikir birliği, söz birliği
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
ittihaz: edinme, kabul etme
kanaat: inanma
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27 gecesi.
mana: anlam
manen: mana bakımından, manaca
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okundugu yerler
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan
muavenet: yardım
nazar: bakış, nezdinde
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
sümbül: sumbul, zambakgillerden, salkım çiçekli, keskin kokulu bitki
şakirt: talebe, öğrenci.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
tabi: bağlı, uyma
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
umum: bütün, herkes
vasıta: aracılık
zarfında: süresince.
zat: kişi, şahıs

eylemişler. Onlar, bizim gibi Risale-i Nur'a sahiptirler. Eğer lüzum olsa, elime teslim edilen bir kısım mecmuaları da onlara emaneten okutmak için göndereceğim. Orada kalan kitaplar, lüzumu varsa, muattal kalmamak şartıyla kalabilirler. Büyük mecmua elinde bulunan, muattal bırakmamak ve okutmak ve mümkün ise hapishaneyi teşrik etmek şartıyla onun elinde kalsın. Daha isterse, daha başkaları da ona ve oraya göndereyim.

Ben Denizli gibi, az bir zamanda, bize ve Risale-i Nur'a metîn kahraman sahipleri ve kardeşleri verdiği için, elimden gelse, kemal-i sürur ve sevinçle onların mübarek hapishanesinde bakıye-i ömrümü geçirmek istiyorum. Bizimle çok alâkadar ve hapishanede görüştüğümüz veya bana hizmet eden Beylerbeyli Süleyman ve Tavaslı Mehmed Çavuş gibi ne kadar dostlar varsa, hepsine çok selâm ediyorum ve her vakit manevî kazançlarımıza ve dualarımıza dâhildirler. Ve Feyzi'nin mektubunda isimleri bulunan zatlara bilhassa birer birer selâm ve umumunun ramazanlarını ve Leyle-i Kadirlerini ruhucanımızla tebrik ediyoruz.

Milâslı Halil İbrahim, hakîkaten Risale-i Nur'un demir gibi metîn ve sarsılmaz bir şâkirdidir. O kasaba onunla iftihar etmeli. Hem o zatın, hem Hasan Feyzi'nin haddimden yüz derece ziyade hüsnüzanları neticesinde yazdıkları parlak manzum iki parçayı, Risale-i Nur'a hitap ediyorlar ve benim ehemmiyetsiz şahsımı perde ve anzî bir ünvan olarak yapmışlar diye kabul ediyorum. Yoksa benim ne haddim var ki o meziyetlere sahip olayım.

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
arızî: muvakkat, gelip geçici
bakıye-i ömür: ömürden geri kalan kısım, ömrün gen kalanı
bilhassa: özellikle
dâhil: içinde, içeri girmiş.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetsiz: önemsiz.
emaneten: emanet yoluyla, emanet olarak.
hakîkaten: hakîkat olarak, doğrusu, gerçekten
hitap: söylem.
hizmet: görev, vazife.
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
iftihar: övünme
kemal-i sürur: tam bir sevinç, mutluluk.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nâzil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
manzum: vezinli, kafiyeli söz, nazım olarak yazılmış eser
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
metîn: sağlam ve dayanıklı.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muattal: terk edilmiş, kullanılamaz olmuş.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
ramazan: Kamerî ayların dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şâkirt: talebe, öğrenci
şart: koşul
teşrik: ortak etme
umum: bütün, herkes
ünvan: şöhret, ad, isim
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla

Hem ona, hem Risale-i Nur'un avukatı Ahmed Feyzi'ye ve arkadaşlarına ve eski kahraman kardeşlerimizden Şefik'e çok selâm ve dua ediyoruz.

Kardeşlerim, *Ayetu'l-Kübra* ramazanda zuhur ettiği gibi, zannımca ramazanda da matbaadan çıktığını, Isparta'ya geldiğini ve ramazanda serbestiyetle okunması ve camilere okutmak için girmesi gibi, bu ramazan-ı şerîfte *Ayetu'l-Kübra*'dan çıkan ve bir saat tefekkür bir sene ibadet manasını taşıyan Hızb-ı Nuriye *Ayetu'l-Kübra*'dan çıktığı misillü, bizim tesbihatımızda otuzüç defa [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ *Ayetu'l-Kübra*'nın berekâtı ve feyziyle on dakikada aynı hakikat-i tevhidi veren iki sayfa kadar ramazanın nuruyla kalbe ihtar edildi. Ben de on dakikada *Ayetü'l-Kübra*'nın tamamını okuyor gibi ve herbir mertebede, mukaddemesinde denildiği gibi küre-i arzın küllî dili benim hayalen lisanım olup لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ der; ve denizler ve dağlar, o unsurların ve insan tabakatlarının lisan-ı hâlleri benim dillerim olup لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ der diye, ben de herbir لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ dedikçe, ya bilisan-ı arz, ya bilisan-ı semavat, ya bilisan-ı cevv, ya bilisan-ı anasır derim, gibi İnşaallah, sonra size gönderilecek.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

1- Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)

2- Bâkî olan ancak Allah'tır.

Ayetülkübra: en büyük delil ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
berekat: bolluklar, bereketler
bilisan-ı anasır: unsurların elementlerin diliyle
bilisan-ı arz: arzın, yerin diliyle
bilisan-ı cev: hava diliyle, havanın diliyle
bilisan-ı semavat: göklerin diliyle
defa: kere, kez, yol
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
hakikat-i tevhid: tevhit hakikatı, Allah'ın bir ve tek olduğu ve ondan başka ilah olmadığı gerçeği
hayalen: hayali bir şekilde
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
inşaallah: Allah'ın izin verirse
küllî: umumî, genel
küre-i arz: yer küre, dünya
lisan: dil
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mana: anlam
mertebe: derece
misillü: gibi, benzeri.
mukaddeme: başlangıç
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
tabakat: tabakalar
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
unsur: birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her birinin esas asıl.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme
zuhur: görünme, meydana çıkma

32

İKRAMI İZHAR MEKTUBUNUN TETİMMESİ

[İşarat-ı Kur'âniyenin başında yazdık.]

Risale-i Nur'un makbuliyetine imza basan ve gaybî işaretlerle ondan haber veren sekiz parçadan birinci parçadır.

Aynı meseleye bu risalede yirmi dokuz işaret var. Sair parçalarla beraber bine yakın işaretler, rumuzlar, imalar, emareler aynı meseleye, aynı davaya bakmaları sarahat derecesindedir. Vahdet-i mesele cihetiyle, o emareler birbirine kuvvet verir, teyit eder. O sekizden üç tanesi, İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, üç keramet-i gaybiyesiyle Risale-i Nur'dan haber vermiş.

Bu sekiz parçayı Ankara Ehl-i Vukufu tetkik etmiş, itiraz etmemişler. Yalnız demişler: "Keramet sahibi, kerametini yazmaz."

Ben de onlara cevap verdim ki: "Bu benim değil, Risale-i Nur'un kerametidir. Risale-i Nur ise, Kur'ân'ın malıdır ve tefsiridir" dedim, onlar sustular; demek kabul ettiler.

Gerçi bu çeşit ikramlar yazılmasaydı daha munasip olurdu, fakat bu hadsiz ve kuvvetli ve kesretli düşmanlar karşısında az ve zaif ve fakir olan bizlere kuvve-i maneviye ve gaybî imdat ve teşci ve sebat ve metanet vermek için mecburiyet-i kat'iye oldu, ben de yazdım. Benim

cihet: yön.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar.
emare: alamet, belirti, nişan.
gaybî: görünmeyen.
gerçi: her ne kadar.
haber: bilgi, bilgilendirme.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
ikram: ağırlama, saygı gösterme, hürmet etme.
İkram: bağış, ihsan.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
İmdat: yardım.
İşarat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın işaretleri.
itiraz: direnme, karşı koyma.
izhar: gösterme, açığa vurma.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler.
keramet-i gaybiye: gayba ilgili keramet, istikbal ile alakalı keramet.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mecburiyet-i kat'iye: katî mecburiyet, kesin zorunluluk, kesin mecburiyet.
mesele: konu.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
munasip: uygun.
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
rumuz: remizler, işaretler.
sair: diğer, başka, öteki.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik.
sebat: sabit durma, kararlılık.
tefsir: Yorum, şerh.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
tetkik: dikkatle araştırma, incelemeye.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
vahdet-i mesele: meselenin konunun birliği.

benliğime bir hodfuruşluk verip sukutuma sebep olsa da, ehemmiyeti yok. Bu hizmete, yani ehl-i imanı dalâlet-i mutlakadan kurtarmaya, lüzum olsa dünyevî hayat gibi, uhrevî hayatımı da feda etmek bir saadet bilirim. Binler dostlarım ve kardeşlerim cennete girmeleri için, cehennemi kabul ederim.

33

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Şimdi bir hâlimi size beyan etmek lâzım geliyor; tâ başka sebepler sizi müteessir etmesin. O hâl de şudur:

Bu yirmi sene tazyik neticesi, ehemmiyetli ve müzmin bir hastalık bana arız olmuş. Zaten eskiden beri o hastalığın esası bende vardı ki, ona merdumgirizlik, yani insanlardan çekinmek, temas etmemek, temastan müteessir olmak... Hatta şimdi en hafif ruhlu bir kardeşim, bir şakirdimle görüşmeyi –fakat Risale-i Nur hizmetine ait olmamak şartıyla– ruhum kaldırmıyor. Hatta dostâne bakmaktan cidden müteessir oluyorum. Bu ehemmiyetli hâlde insanların bana karşı zulüm ve cinayetleri bir vesile olduğu gibi, inayet-i İlâhiye ve kaderin adaleti ve hizmet-i imaniyedeki ihlâsın muhafazası en ehemmiyetli bir sebeptir ki, hem zulm-i cinayet-i beşeriyeyi hiçe indiriyor, hem bu hastalığı tam bana sevdiriyor, sabır ve tahammül verir. Nasıl ki insanlar evham yüzünden beni temastan men ede ede asabıma dokundurdular;

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
arız: sonradan meydana gelme
asap: sinirler
aziz: izzetli, muhterem, saygın
beyan: anlatma, açıklama.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dalalet-i mutlaka: mutlak dalalet, sapıklık.
dostâne: dostlukla, dostça.
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
feda: uğruna verme.
hal: durum, vaziyet.
hizmet: görev, vazife
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen.
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
kader: İlâhî hüküm, Cenab-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi
men: yasak etme, engelleme
merdümgiriz: insanlardan sıkılan, kalabalıktan hoşlanmayıp yalnızlık isteyen
muhafaza: koruma
müteessir: üzgün
müzmin: eskimiş, üzerinden zaman geçmiş, yerleşmiş.
saadet: mutluluk
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni.
sükut: düşme, düşüş, suskunluk.
şakirt: talebe, öğrenci
şart: koşul.
tahammul: yüklenme, yüke katlanma
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
uhrevi: ahirete dair, ahirete ait.
vesile: yol, vasıta, sebep
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

inayet-i İlâhiye dahi, hizmet-i imaniyedeki ihlâsı kırmamak ve tasannukârâne hodfuruşluk vazıyetine girmeye mecbur etmemek ve zıyade husnüzan edenlerin karşısında beni tekelluflere ve gösterişlere mecbur etmemek ve bu zamanda çok tesir eden şahsıma karşı teveccüh, muhabbet ve hizmete zarar veren kendini makam sahibi göstermek vaziyetinden kurtarmak ve Kur'ân'dan gelen Risale-i Nur'un elmas gibi hakikatlerini bana maletmekle cam parçalarına indirmemek hikmetleriyle, Cenab-ı Erhamürrahimîn bana bu hastalığı vermiştir. Ben, Cenab-ı Hakka şükrediyorum. Sız de müteessir olmayınız, memnun olunuz. Fakat fıtrî teellümlere karşı, tahammülüm ıçın duanıza muhtacım.

*Aziz Kardeşler*im! bize teslim olunan kitaplarımın yaldızlı kaplı büyük mecmualardan bir kısmına baktım, gördüm ki: Nur, Gul Fabrikalarının elmas kalemleriyle yazdıkları risaleler, o yaldızlı kaplar içinde bazan on beş yirmi risale içinde bulunan mecmualar o kadar güzel birer elmas kılıç hükmünde düşmanlarına karşı kendilerini büyük makamlarca ve mahkemelerde müdafaa etmek hikmetiyle –hiçbir sebep yokken, birden bire Risale-i Nur'u büyük mecmualar tarzında yaptırmaya hapsimizden beş ay evvel başladık– bunda büyük bir inayet-i İlâhiye olduğuna şüphem kalmadı ve feylesofların mağlûbıyetinin hikmetini anladık. Çünkü içtimada eczaların kuvvetinden çok zıyade bir kuvvet, hususan mudafaa vaktında ıçtıma ve tesanütten ıleri gelıyor.

azız: izzetli, muhterem, saygın
Cenab-ı Erhamürrâhimin: inayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (CC.)
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
elmas: çok kıymetli bir mücevher
evvel: önce
fıtrı: tabu, yaratılıştaki, doğuştan olan
filozof: felsefe ile uğraşan, filozof
hakikat: gerçek, doğru
hikmet: ilahi gaye, yüksek bilgi
hizmet: görev, vazife
hizmet-i İmaniye: iman ve Kur'an hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ılmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmünde: değerinde, yerinde
hüsnuzan: iyi zan, güzel kanaat.
içtıma: toplanma, bir araya gelme.
İhlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası ıçın yapma
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
mağlûbıyet: yenilgi, yenilme
makam: yer, mevki
mecmua: toplanıp birıktırılmış, düzenlenmiş yazıların hepsi
muhabbet: sevgi, sevme
mudafaa: savunma, koruma.
müteessir: üzgün
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şükür: teşekkür
tahammül: yüklenme, yüke katlanma
tasannukârâne: yapmacık, davranana yarasır bir şekilde, yapmacık yapan gibi
teellüm: elemlenme, tasalanma, dertlenme, üzüntü duyma
tekellüf: gösteriş yapmacık, sahte tavır
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tesir: etki
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
vaziyet: durum
ziyade: çok, fazla.

Kardeşlerim, çoktan size söylemek lâzım gelirken unutmuştum. Kerametli Yirmi Dokuzuncu Söz, o Sözün yalnız birinci makamıdır. O Sözün ikinci makamı ise, ehemmiyetine binaen –ki, bir vecihte ona da "*Ayetü'l-Kübra*" namını İmam-ı Ali Radiyallahu Anhu vermiş olan– Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i Arabiyedir ki, "Allahü ekber" gibi sair tesbihatın mertebelerindeki Nur'ları beyan ediyor ve Hizb-i Nuriyenin de bir me'hazıdır.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve dua ederim. Gizli olan her gecede muhtemel bulunan Leyle-ı Kadirlerinizi tebrik ederim.

Kardeşiniz

Said Nursî

34

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bilmukabele, biz de ramazanınızı tebrik ediyoruz. Ruyalarınız pek çok mübarektirler. İnşaallah, Cenab-ı Hak sizi büyük ihsanlara mazhar eyleyecek diye bir işarettir.

Bu zamanda en büyük bir ihsan, bir vazife, imanını kurtarmaktır, başkaların imanına kuvvet verecek bir surette çalışmaktır. Sakın, benlik ve gurura medar şeylerden çekin. Tevazu, mahviyet ve terk-i enaniyet, bu zamanda ehl-i hakikate lâzım ve elzemdir. Çünkü, bu

Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
Ayetü'l-Kübra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: anlatma, açıklama.
bilmukabele: karşılıklı, karşılık olarak.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
elzem: daha (en) pek) lazım, lüzumlu, gerekli.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
Leyle-ı Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğü yer, nail olma, şereflenme.
medar: sebep, vesile.
mehaz: bir eser hazırlanırken müracaat edilen kaynak.
mertebe: derece, basamak.
muhtemel: ihtimal dahilinde olabilir.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
nam: ad, isim, lakap.
ramazan: Kamerî ayların dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı.
sair: diğer, başka, öteki.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
suret: biçim, tarz.
terk-ı enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi.
umum: bütün, herkes.
vazife: görev.
vecih: cihet, yön.

asırda en büyük tehlike benlikten ve hodfuruşluktan ileri geldiğinden, ehl-i hak ve hakikat, mahviyetkârâne daıma kusurunu gormek ve nefsini itham etmek gerektir. Sızin gıbılerin ağır şerait içınde kahramancasına ımanını ve ubudıyetini muhafaza etmesı, buyuk bir makamdır. Senin rüyalannın bir tabirı de, bu noktadan seni tebşir etmektir

Risale-ı Nur eczalarında tarikat hakıkatine dair "Telvıhat-ı Tis'a" namındakı rısaleyı elde edıp bakınız. Hem, zatınız gıbi metîn ve imanlı ve hakikatlı zatlar Risale-i Nur dairesine girinız. Çünku, bu asırda Risale-i Nur, bütün tehacumata karşı mağlûp olmadı. En muannit düşmanlanna da serbestiyetini resmen teslim ettirdi. Hatta iki seneden berıdır buyuk makamatlar ve adliyeler, tetkikat neticesinde, Risale-i Nur'un serbestıyetini tasdik ve mahrem ve gayr-i mahrem bütün eczalarını sahiplerine teslime karar verdiler.

Risale-i Nur'un mesleği, sair tarikatlar, meslekler gibi mağlûp olmayarak, belki galebe ederek pek çok muannitleri imana getirmesi, pek çok hadisatın şahadetiyle, bu asırda bir mu'cize-i maneviye-i Kur'âniye olduğunu ispat eder. O dairenin harıcinde, eksenyetle, bu memlekette, bu hususî ve cüz'î ve yalnız şahsî hizmet veya mağlûbâne perde altında veya bıd'alara musamaha suretinde ve te'vılât ıle bır nevı tahrıfat ıçınde hizmet-i dınıye tam olamaz dıye, hâdısat bıze kanaat vermış

adlıye: mahkeme, yargılama ışlenyle ugraşan daıre
bid'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar
cüz'î: kuçük, az, bütüne aıt olmayan ozel
daır: alakalı, ılgılı
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
ehl-i hak: hak ehlı, ıman, Islâmıyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan
ekseriyetle: daha ziyadesıyle, çoklukla, çogunlukla
galebe: galıp gelme, ustunluk.
gayr-i mahrem: mahrem olmayan, gızlı ve ozel olmayan
hadısat: hadıseler, olaylar
hakikat: gerçek, doğru
harıç: dışında
hizmet: gorev, vazıfe
hizmet-i dınıye: dinî hızmet
hodfuruş: kendını beğendırmeye çalışan, ovunen
hususi: ozel.
ıman: ınanç, ıtıkat.
ispat: karıtlama, doğrulama
itham: tohmetlendırme, suçlu gorme
kanaat: ınanma, goruş, fikır
kusur: eksıklık, ozür, suç, kabahat.
maglubane: maglup bır şekılde, yenılmış olarak.
maglup etme: yenme, galıp gelme
mahrem: herkesçe bılınmemesi gereken, gızlı
mahviyetkârane: tevazu gostererek, alçak gonullulukle kendını kuçuk gorerek.
makam: yer, mevkı.
makamat: makamlar
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem.
metin: sağlam ve dayanıklı
muannit: ınatçı, ayak direyen
mu'cize-i maneviye: manevi mucize
muhafaza: koruma
musamaha: goz yumma, hoş gorme, gormezlikten gelme, tolerans
nam: ad
nefis: kotü vasıflan kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç
nevi: cesıt
resmen: kesın olarak, acık olarak, acıkça
risale: Rısâle-ı Nur Kulliyatını meydana getıren kitaplardakı her bır bagımsız bolum.
Risale-ı Nur: Nur Rısalesı, Bediuzzaman Said Nursî nın eserlerinin adı
sair: dıger, başka, otekı
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâlı
suret: bıcım, şekıl, tarz
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
şahsî: şahsa kışıye aıt, hususî
şeraıt: şartlar
tabir: yorum, yorumlama
tahrifat: tahrıfler, bozmalar, degıştırmeler, kalem oynatmalar
tarikat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edeceğı terbıye usul ve yolu
tasdik: dogrulama, onaylama
tebşir: mujde verme, mujdeleme
tehacüm: hucum etme, saldırma
tetkıkat: araştırmalar, incelemeler
tevılat: teviller, yorumlamalar
ubudıyet: kulluk.
zat: şahıs

Madem sizde büyük bir himmet ve kuvvetli bir iman var, tam bir ihlâs ve tam bir mahviyetle, sebatkârâne Risale-i Nur'a şakirt ol; tâ binler, belki yüz binler şakirtlerin şirket-i maneviye-i uhreviyelerine hissedar ol, tâ senin hayırların, iyiliklerin cüz'iyetten çıkıp küllileşsin, ahirette tam kârlı bir ticaret olsun.

Said Nursî

35

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

İki sene tetkikattan sonra mahkeme tarafından bana teslim olunan mecmualardan bugün, masumlar taifesinin ve ümmî ihtiyarlar cemaatinin bana yadigâr olarak gönderdikleri parçaları havi büyük ve yaldızlı ciltli bir mecmua gördüm. Bu mecmuanın başında ta Kastamonu'ya yazdığım bir fıkrayı size göndermek hatırıma geldi. Belki de eskiden bir sureti size gönderilmiş. Bunda kanaatim geldi ki: Feylesoflara ve muannitlere karşı masumlar ve ümmîlerin masumâne ve halisâne olan bu elimdeki mecmuası, en büyük bir vasıta-i galebedir, inatları kırıp insafsızları insafa getirmiştir. İşte çok yerlerden bana gönderilen mecmualar ve ümmîlerin parçalarını üç mecmua içinde cem etmiştik. Ve mecmuanın başında, bu gelen parça yazılı gördüm, size de gönderiyorum.

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
azız: izzetli, muhterem, saygın
cem: toplama, bir araya getirme
cemaat: topluluk.
cüz'iyet: azlık, cüzî oluş, küçükük
fıkra: parça, mektup, bölüm
filozof: felsefe ile uğraşan filozof
halisane: temiz kalplilikle safiyetle
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
iman: inanç, itikat.
kanaat: görüş, fikir
küllî: umumî, genel
madem: değil mi ki
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme
masum: küçük çocuk.
masumane: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde
mecmua: toplanıp birikmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
muannit: inatçı, ayak direyen
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sebatkarane: sabır ve sebat ederek, sebat göstererek, sebatlı bir şekilde
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen.
suret: nüsha, kopya
şakirt: talebe, öğrenci
şirket-i maneviye: manevî şirket, manevî ortaklık.
taife: takım, grup, zümre
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
yadigar: yakın bir dosttan gelen armağan

Hem bununla, Risale-i Nur'un makbuliyetine delâlet eden sekiz parçadan mürekkep yaptığımız bir mecmua ve Keramet-i Gavsiye ve Aleviye ve Işaret-i Kur'âniyeden başka, lâhika ve saireden üç-dört parça daha ilâve edilen mecmuanın başında yazılmaya lâyık bir parçayı leffen beraber gönderiyorum.

Umum kardeşlerime, bilhassa masum ve ümmîlere selâm ve dua eder ve dualarını istiyoruz. Ve bin maşallah ve barekâllah onlara deriz. Onların yazılarını kimler görüyorsa, takdirkârâne meftun olur.

Risale-i Nur'un küçük ve masum şakirtlerinden elli-altmış talebenin yazdıkları nüshaları bize göndermişler, o parçaları üç cilt içinde cem ettik.

İşte bu mecmuadaki parçaları yazarlarını numune olarak bir kısmı şunlardır:

İsimleri	*Yaşları*	*İsimleri*	*Yaşları*
Ömer	15	Hüseyin	11
Mustafa	14	Mustafa	13
Ahmed Zeki	13	Bekir	9
Hafız Nebi	14	Ayşe	11
Ali	12	Hicret	15
Hafız Ahmed	12	Ayşe	11

İşte bu mecmuadaki risaleler, bu masum çocukların Risale-i Nur'dan ders aldıkları ve yazdıklarının bir kısmıdır. Onların bu zamanda bu ciddî çalışmaları gösteriyor ki, Risale-i Nur'da öyle bir manevî zevk ve cazibedar bir

barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
bilhassa: özellikle.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cem: toplama, bir araya getirme.
ciddî: ağırbaşlı, halleri sakin olan kişi.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
işaret-i Kur'âniye: Kur'ân'ın işareti.
Keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdulkadir Geylani'nin kerameti.
lâhika: ek, ilâve.
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır.
leffen: zarf ve mektup içine koyarak.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: küçük çocuk.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
meftun: tutkun, muptela, aşın bağlanmış.
mürekkep: oluşmuş, birleştirilmiş.
numune: örnek.
nüsha: suret.
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şakirt: talebe, öğrenci.
takdirkârâne: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.
talebe: istekli öğrenci.
umum: bütün, herkes.
ummî: okuma yazması olmayan, okumamış.

nur var ki, mekteplerde çocukları okumaya şevkle sevk etmek için icad ettikleri her nevi eğlence ve teşviklere galebe edecek bir lezzet, bir sürur, bir şevk, Risale-i Nur veriyor ki, çocuklar böyle hareket ediyorlar. Hem bu hâl gösteriyor ki, Risale-i Nur kökleşiyor. İnşaallah, daha hiçbir şey onu koparamayacak; ensal-i âtiyede devam edecek, gidecek.

Aynen bu masum çocuk şakirtler gibi, Risale-i Nur'un cazibedar dairesine giren ümmî ihtiyarların dahi kırkelli yaşından sonra Risale-i Nur'un hatırı için yazıya başlayıp yazdıkları kırk elli parça, iki üç mecmua içinde derc edildi. Bu ümmî ihtiyarların ve kısmen çoban ve efelerin, bu zamanda, bu acip şerait içinde, her şeye tercihan Risale-i Nur'a bu surette çalışmaları gösteriyor ki, bu zamanda Risale-i Nur'a ekmekten ziyade ihtiyaç var ki, harmancılar, çiftçiler, çobanlar, yörük efeleri, hacat-ı zaruriyeden ziyade bir hacat-ı zaruriyeyi, Risale-i Nur'un hakaikını görüyorlar.

Bu cildde az ve sair altı cild-i ahirde masumların ve ihtiyar ümmîlerin yazılarının tashihinde çok zahmet çektim. Vakit musaade etmiyordu. Hatırıma geldi ve manen denildi ki: Sıkılma! Bunların yazıları çabuk okunmadığından, acelecileri yavaş yavaş okumaya mecbur ettiğinden, Risale-i Nur'un gıda ve taam hükmündeki hakikatlerinden hem akıl, hem kalb, hem ruh, hem nefis, hem his, hisselerini alabilir. Yoksa, yalnız akıl cüz'î bir hisse alır, otekiler gıdasız kalabilirler.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahir: son.
cazibedar: çekici, cazibeli
cüz'î: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel
derç: koyma, yerleştirme.
ensal-i atiye: gelecek kuşaklar, mustakbel nesiller
galebe: galip gelme, üstünlük.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hal: durum, vaziyet.
harman: tahıl tanelerini samandan ayırmak için çalışanlar
hisse: pay, nasip
icat: yeni bir şey ortaya koyma, yeniden bir şey çıkarma, buluş
İhtiyar: yaşlı
inşaallah: Allah izin verirse
kısmen: kısmı olarak, bir kısım
manen: mana bakımından, manaca
masum: küçük çocuk.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
mektep: ilim, irfan öğrenilen yer, okul
musaade: izin, elvişli, uygun olma durumu
nevi: çeşit.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sevk: yöneltme, gönderme
suret: biçim, tarz
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
taam: yemek, yiyecek
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeye
tercihan: tercih ederek, öncelikli olarak.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
ziyade: çok, fazla.

Risale-i Nur, sair ilimler ve kitaplar gibi okunmamalı. Çünkü ondaki iman-ı tahkikî ilimleri, başka ilimlere ve maariflere benzemez. Akıldan başka çok letaif-i insaniyenin kut ve nurlandır.

Elhasıl: Masumların ve ümmî ihtıyarların noksan yazılarında iki fayda var:

Birincisi: Teenni ve dikkatle okunmaya mecbur etmektir.

Ikıncisi: O masumâne ve halisâne ve samimî ve tatlı dillerinden, derslerinden Risale-i Nur'un şirin ve derin meselelerini lezzetli bir hayretle dinlemek ve ders almaktır.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

36

Elhamdülillâh, bu sene Isparta'daki talebelerinizi dünyevî meşagil daha çok gaflete sokmadı. Hizmet-i Nuriyedeki gayretlerimiz ciddî bir surette devam ediyor. Her birinizin kalblerinizdeki Nura karşı incizab, simalarınızda okunuyor. Sanki bu talebelerinizin kalbleri sevinçle doludur.

1 Bâki olan ancak Allah'tır.

ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dünyevî: dünyaya ait.
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
elhasıl: hâsılı, netice itibâriyle, kısaca.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
halisâne: temiz kalplilikle, safiyetle.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma.
ilim: bilgi, marifet.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve burhan ile inanma.
incizab: cezb edilme, kapılma, çekilme.
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları.
maarif: kültür, bilgi.
masum: küçük çocuk.
masumâne: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde.
mesele: konu.
meşagil: meşguliyetler, iş-güçler, uğraşılar.
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
samimî: içten, candan, gönülden.
sima: yüz, çehre.
suret: biçim, tarz.
talebe: istekli, öğrenici.
teenni: acele etmeden, dikkatli ve düşünerek davranma.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.

Evet sevgili Üstadımız, bütün talebeleriniz hep birden diyorlar: Liyakatsizliğimiz, hıçlığımızle beraber safiyâne istihdam edildiğimiz bu hizmet-i Nuriyede bedî bir Üstada hem talebe, hem kâtip, hem muhatap, hem naşir, hem mücahid, hem halka nasih, hem Hakka âbid olmak gibi cihandeğer güzelliklerin hepsini birden bize veren Hazret-i Allah'a ne kadar şükretsek azdır. Ve bu yapmak istediğimiz şükürler dahi, Hâlık'ımızın fazlı ile kalbimize gelen bir ihsan olduğunu tahattur eden biz talebelerinizin kalblerini sürur ve sevinç dolduruyor. Masum Nurcuların Üstadımızın küçüklüğünde geçirdikleri hayatın müteşekkirâne bir tarzı, hâl ve etvarımızda okunuyor. Hudutsuz şükürler, nihayetsiz senalar olsun o Zat-ı Zülcelâl'e ki, bizleri cehl-i mutlak derelerinden, isyan ve kufran bataklıklarından lütuf ve keremiyle çıkarıp, gözleri kamaştıran en parlak bir Nura talebe etmiştir.

Eğer sevgili Üstadımız "iktiran" tabir edilen iki nimetin beraber geldiğini daha evvelden bize izah etmeseydi, çok minnettarlıklarımızı kalblerimize tercüman olan kalemlerimizden okuyacaklardı.

Evet, sevgili Üstadımız, biz kendimize bakıyoruz, Risale-i Nur'a muhatap olamıyoruz. Buna rağmen, ihtiyaç şiddetlendikçe, Hâlık-ı Rahîmin merhametli tecellilerini müşahede ediyoruz.

Kalb-i Üstad parlak bir âyine, bir mazhar, bir ma'kes; lisan-ı Üstad âlî bir mübelliğ, bir muallim, bir mürşit, hâl-i Ustad tecessüm etmiş en güzel bir örnek, bir

âbid: ibadet eden, kulluk eden
âlî: yüce, yüksek, ulu
bedî: eşi ve benzeri olmayan, eşsiz, güzel, yeni, garip, eşsiz
cehl-i mutlak: kara cahillik, aşırı derecede bilgisizlik, sonsuz cehalet
cihandeğer: cihan kıymetinde, çok kıymetli
etvar: hâl ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
evvel: önce
fazl: alicenaplık, ihsan, cömertlik
Hak: Cenab-ı Hak.
hâl: durum, vaziyet.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah
hal-i Üstad: Üstadın durumu
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
hudutsuz: sınırsız
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâtip: yazan, yazıcı
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
kufran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
lisan-ı Üstad: Üstadın dili, üstadın ifade şekli
liyakat: layık olma, ehliyet.
lütuf: ikram ve yardımda bulunma.
ma'kes: akseden yer, yansıma yeri
masum: küçük çocuk.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründüğü yer
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
muallim: ders veren, öğreten.
muhataba: kendisine söz söylenen
mubelliğ: tebliğ eden, haber veren, bildiren
mücahit: cihat eden, savaşan
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
müşahede: ilahi güzellikleri ve sırları görme, seyretme.
müteşekkirane: müteşekkir olarak, teşekkür edercesine
nasih: nasihat eden, öğüt veren
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nimet: lütuf, ihsan, bağış
Nurs: Risale-i Nur'un müellifi Bediüzzaman Said Nursî'nın doğduğu, Bitlis'in Hizan kazasının İspart nahiyesine bağlı olan köy
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
safiyane: çok temiz kalplilikle, hiç bir kötülük düşünmeden, çok saf olarak
sena: methetme, övme
sürur: sevinç, mutluluk.
şükür: teşekkür
tabir: ifade, deyim
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
talebe: istekli, öğrenici
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme
tercuman: çeşitli hal, durum, maksat veya duyguları ifade etme vasıtası
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyükülük ve haşmet sahibi olan zat, Allah

numune, bir misal oluyor. Tavaif-i beşerin ihtiyaçlan yazılıyor, gösteriliyor.

İşte, yedi seneden beri ateş püskürten zalim beşerin hâlı, bugün daha çok ıztıraplı bir hâle girmiş bulunuyor. Her bir zîdrak, acaba yarın ne olacak düşüncesiyle kulaklarını radyoların ağızlarına koymuşlar, mutehayyir duruyorlar. Şarkta Japonlann mağlûp olmasıyla, dünyanın salâh-ı selâmete ve emn ü emâna kavuşması beklenirken, deccalane bir hareket şimalde kendini gösterdiği görülüyor. Şu vaziyet herkesi heyecana, endişeye sevk ediyor. İstikbalin zulmetlerine gittiği zannıyla, merakla radyolan takibe koşturuyor. Lillâhilhamd, Risale-i Nur, âlî beyanatıyla ruhlarımızı teskin ediyor, hakikî dersleriyle kalblenmizi tatmin ediyor.

İşte, bu günde meydana çıkan bu dehşetli cereyanı, ancak ve ancak Hıristiyanlık âleminin Müslümanlıkla ittihadı, yani İncil, Kur'ân ile ittihat ederek ve Kur'ân'a tâbi olması neticesi elde edilecek semavî bir kuvvetle mağlûp edileceği ış'ar buyuruluyor ki, Hazret-i İsa Aleyhisselâmın da vüruduna intizar etmek zamanının geldiğini mana-i işarî ile ihtar ediyor.

Mesmuata göre, bugünkü Amerika, aktar-ı âleme tetkikat için gönderdiği dört heyetten birisini, bugünkü beşeriyetin saadetini temin edecek salım bir dın taharrisine memur etmiştir. Bu ise, müceddidliğini mahkeme lisanıyla her tarafa ilân eden Risale-i Nur, bu muztarip,

aktar-ı alem: alemin her tarafı, alemin dört bir yanı
âlem: dünya.
âlî: yüce, yüksek, ulu
beşer: insan, insanlık
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
beyanat: açıklamalar, izahlar
deccalane: Deccal gibi hareket edercesine
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
emn ü emân: rahat, huzur ve güven içinde olma
hakikî: gerçek
Hazret-i İsa: Dört büyük peygamberden üçüncüsüdür
heyet: kurul, komite
Hıristiyanlık: Hz. İsa nın tebliğ ettiği dinin adı. Hıristiyan dini. İsevilik, Nasraniyet.
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ilan: yayma, duyurma, bildirme
intizar: bekleme, gözleme
istikbal: gelecek zaman
ış'ar: yazı ile haber verme, yazı ile bildirme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
lillahilhamd: Allah a hamdolsun ki!
lisan: dil
mağlup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse.
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
merak: endişe
mesmuat: işitilen, duyulan, haber alınan şeyler
misal: örnek, numune
muztarip: ıztırabı, sıkıntısı olan, ıztırap çeken, çırpınıp duran, sıkıntılı
müceddit: hadis-i şerife her asır başında geleceği müjdelenen dının yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dını yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
mutehayyir: hayrete düşen, şaşıran
numune: örnek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk
salah ü selamet: barış ve selamet.
salim: korkusuz, emin, endişesiz
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
sevk: yöneltme, gönderme
şark: doğu
şimal: kuzey
tabi: bağlı, uyma
taharri: arama, araştırma
tatmin: insanın kalbinin manevî olarak doyması, huzur ve sükûnete ermesi
temin: elde etme.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
tavaif-i beşer: insan taifelen, insan kavimlen
vaziyet: durum
vürut: gelme, varma, yetişme, ulaşma
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zîdrak: idrak sahibi
zulmet: karanlık.

perişan beşeriyetin en büyük bir saadeti olacağına imanımız pek kuvvetlidir.

Sevgili Üstadımız başımızda ve en âlî hakikatleri taşıyan ve Kur'ân'ın en yüksek ve mübarek tefsiri bulunan Risale-i Nur elimizde oldukça, sevinçlenmiz had ve hududa alınmaz.

İşte bu hakikatlerin herbir cüz'ü saha-i faaliyete çıksa, her tarafta merakla, zevkle kendini okutturuyor. Buna bariz deliller pek çok var. Hususuyla, inkâr-ı haşir mefkûresini mağlûp eden Onuncu Söz matbu nüshaları ve bilhassa gizli tab edildiği hâlde kendini serbest okutan ve takviye-i imanda pek yüksek harikaları taşıyan *Ayetu'l-Kübra* risaleleri; ve inkâr-ı ulûhiyet mefkûresini zıruzeber eden Küllîyat-ı Nur, Hüccetü'l-Balığa ve Meyve gibi eczaları meydanda...

İnşaallah, Kur'ân'ın etrafına çevrilmek istenilen imansızlığın emansız surunu, Risale-i Nur temelinden kaldıracak, imansızlığın emansız ateşini söndürüp, âb-ı hayat bahşeden şarab-ı kevserini, bütün dünyaya emanlı iman vermekle içirecektir.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Çok Kusurlu Talebeniz
Hüsrev

1. Bâkî olan ancak Allah tır

âb-ı hayat: hayat suyu
ali: yüce, yüksek, ulu
Ayetü'l-Kübra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur da 7. Şua adlı eser
bahş: bağış, ihsan, verme
bariz: açık, besbelli
beşeriyet: beşenlik, insanlık.
bilhassa: özellikle
cüz: parça
delil: kanıt, tanık, burhan
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
eman: emnilik, korkusuzluk.
had: son
hakikat: gerçek, doğru
harika: olağanüstü
hudut: sınırlar
husus: hastık, has olma hâli, hususiyet, bakım
iman: inanç, itikat
inkâr-ı haşir: haşrın inkârı, imanın altı esasından birisi olan oldukten sonra tekrar dirilitilmenin, ceza ve mukafatın, ahiret hayatının varlığını reddetme
inkar-ı uluhiyet: Allah ın varlığını reddederek yokluğunu kabul ve dava etme.
İnşaallah: Allah izin verirse
mağlup etme: yenme, galip gelme
matbu: tab edilmiş, basılmış.
mefkure: ülkü, gaye olan şey
merak: endişe
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nusha: suret.
risale: Risale-i Nur Küllîyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bolum
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
saadet: mutluluk.
saha-i faaliyet: faaliyet sahası, çalışma sahası, faal olma alanı
sur: kale duvarı.
şarab-ı kevser: Kevser şarabı. Kevser suyu. Cennette bulunan Kevser Nehrinin sarhoş etmeyen lezzetli şarabı
tab: basma
takviye-i iman: iman takviyesi, inancın kuvvetlenmesi
talebe: istekli öğrenici.
tefsir: açıklama, izah
zıruzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

Zatınızın şahsıma karşı haddımden pek çok ziyade husnüzanınızı, Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi namına kabul edebilirim. Yoksa kendimi o makamlarda görmek benim haddim değil.

Hem, "Risale-i Nur mesleği, tarikat değil, hakikattır, Sahabe mesleğinin bir cilvesidir. Bu zaman tarikat zamanı değil, imanı kurtarmak zamanıdır." Risale-i Nur, bu hizmeti lillâhilhamd en müşkül ve ağır zamanlarda yapmış ve yapıyor.

Risale-i Nur dairesi, Hazret-i Ali ve Hasan ve Hüseyin'in (RA) ve Gavs-ı Azam'ın (KS) ihbarat-ı gaybiyeleriyle, şakirtlerinin bu zamanda bir dairesidir. Çünkü Hazret-i Ali, üç keramet-ı gaybiyesiyle Risale-i Nur'dan haber verdiği gibi, Gavs-ı Azam (KS) da kuvvetli bir surette Risale-i Nur'dan haber verip tercümanını teşcî etmiş. Bu mahrem dört Risale-i Keramet-i Alevîye ve Gavsıyeye ait dört risale inşaallah bir vakit size gönderilebilir. Mahkeme ehl-i vukufu, onlara itiraz edememiş. Yalnız "Bu yazılmamalıydı" diye küçük bir tenkit etmişler. Ben de cevap verdim, onlar susdular. Zaten Üveysî bir surette doğrudan doğruya hakikat dersimi Gavs-ı Azam'dan (KS) ve Zeynelabidin (RA) ve Hasan, Hüseyin (RA) vasıtasıyla İmam-ı Ali'den (RA) almışım. Onun için, hizmet ettiğimiz daire onların dairesidir.

cilve: tecelli, görüntü
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
haber: bilgi, bilgilendirme
hakikat: gerçek, doğru.
hizmet: görev, vazife
husnüzan: iyi zan, güzel kanaat
ihbarat-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse
itiraz: direnme, karşı koyma
keramet-i gaybiye: gayıpla ilgili keramet, istikbal ile alakalı keramet.
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
makam: yer, mevki
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muşkul: güç, zor, çetin
namı: adına, yerine
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
suret: biçim, şekil, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tenkit: eleştirme.
tercuman: tercüme eden, çeviren.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme.
Üveysi: Üveysi tarzı: Veysel Karanı Hazretleri gibi kalbi bağlılık ve muhabbetle yaşayan, Veysel Karanı gibi sevdiği ve kendisine bağlı olduğu zatı görmeden gaybi olan sevgi ve bağlılık
vasıta: vesile, neden, aracı
zat: şahsiyet.
ziyade: çok, fazla.

Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, duanızın himmetiyle, on beş günden ziyade şiddetli bir hararet içinde tehlikeli ve zehirli hastalığın iki gündür tehlikesi geçti. Hastalıkla bir saat ibadet bir gün kadar olması cihetiyle, inşaallah yapamadığım çok hayratın yerini bu hastalık doldurmuş ve çok kusuratıma da keffaret olmuş. Fakat zafiyet ve hastalık devam ediyor.

Lâtif ve manidar bir tevafuktur ki, dünkü gün, masumların mecmuası elime geçti, açtım. O mecmuanın başında, o masumların bir kumandanı hükmünde ve Medrese-i Nuriyenin kahramanlarından Marangoz Ahmed'in gayet ziynetli ve nakışlı ve dikkatli yazdığı *Küçük Sözler*, başında derc edilmiş gördüm. "Maşallah Marangoz Ahmed," dedim. "Masumların çavuşu olmuş." Aynı günde bir mektubu elime geçti, açtım. Marangoz Ahmed'in gönderdiğimiz mektupları arkadaşlara gecede okumak zamanında, iki çekirge mektubun başına gelip ta bitinceye kadar dinlemelerini gördüm. Birkaç gün evvel biz mektubu yazarken, iki güvercin, mektubun makbuliyetini ve müjdeci serçe ve kuddus kuşlarının müjdelerini tasdik ettikleri gibi, Marangoz'un iki çekirgeleri de güvercinleri ve müjdeci kuşları tasdik ederek, "Biz dahi Risale-i Nur'u tanıyoruz" diye, lisan-ı hâlleri ifade ediyor diye lâtif ve manidar tevafuk olmuş.

Bu münasebetle, o mecmua içinde mübarek kahramanlardan Küçük Ali'nin biraderzadesi masum ve küçük bir Abdurrahman olan Hafız Ahmed'in yazdığı Sekizinci Şuanın Sekizinci Remzinden bir sayfa evvel bir fıkra

biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
cihet: yön, sebep, vesile
derç: koyma, yerleştirme.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce
fıkra: parça
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hararet: sıcaklık
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hükmünde: değerinde, yerinde
inşaallah: Allah izin verirse
kefaret: anınma
Kuddüs: kusur, eksiklik ve noksanlıktan temiz olan, fazilet ve güzelliklerle ovulen, noksanlığı gerektirecek şeylerden son derece münezzeh olan, İzzet ve kibriya sahibi Allah
kumandan: komutan
Lâtif: hoş
latif: hoş
lisan-ı hâl: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik
manidar: nükteli, ince manalı
masum: saf, temiz
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun
mecmua: toplanıp, biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
münasebet: vesile, alaka, bağ.
nakış: işleme, süsleme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
şükür: teşekkür
tasdik: doğrulama, onaylama
tevafuk: uyma, uygun gelme, uygunluk, rastlamak, münasebet, birbirine denk gelme
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık
ziyade: çok, fazla
ziynet: süs

nazanma değdi. Bir iki aydır size Risale-i Nur'un makbuliyetine dair yazılan mektuplarda şahsımın hisse-i şerefi ve hüneri olmadığını ve sırf bir ikram-ı İlâhî olmasına dair yazılan parçayı, bu fıkrayı, o fıkraya alâkadar gördüm, size gönderiyorum, onlara münasip bir yerde ilhak edersiniz. O fıkra, Celcelûtiyenin fevkalâde Risale-i Nur'a verdiği ehemmiyetten şahsımın bir lem'ası, bir hüneri olmadığına dairdir. Şöyle ki:

Orada demıştım:

Hem ben itiraf ediyorum ki, böyle makbul bir eserin mazharı olmak, hiçbir vecihle o makama liyakatim yoktur. Fakat küçük, ehemmiyetsiz bir çekirdekten, koca, dağ gibi bir ağacı halk etmek kudret-i İlâhiyenin şe'nlerindendir ve âdetidir ve azametine delildir.

Ben kasemle temin ederim ki, Risale-i Nur'u senadan maksadım, Kur'ân'ın hakikatlerini ve imanın rukunlerini teyit ve ispat ve neşirdir. Hâlık-ı Rahîm'ime hadsiz şükür olsun ki, kendimi kendime beğendirmemiş, nefsimin ayıplarını ve kusurlarını bana göstermiş ve o nefs-i emmareyi başkalara beğendirmek arzusu kalmamış.

Evet, kabir kapısında bekleyen bir adam, arkasındaki fânî dünyaya riyakârâne bakması, acınacak bir hamakattır ve dehşetli bir hasarettir. Cenab-ı Hak, beni böyle hasaretlerden muhafaza eylesin, amin!

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve dua eder ve dualarını rica ederiz.

âdet: tabiatta var olan kanun
alakadar: ilgili, ilişki
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
arzu: istek, heves, niyet
azamet: büyük, ulu, yüce
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) derslerine istinaden, aslı cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir
dair: alakalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç
delil: kanıt, tanık, burhan
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehemmiyetsiz: önemsiz
fani: ölümlü, geçici
fevkalâde: olağanüstü
fıkra: parça
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, doğru
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
halk: yaratma, yoktan var etme
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, budalalık
hasaret: hasar, zarar, ziyan
hüner: marifet, bilgililik, ustalık
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı
ilhak: ilâve etme, ekleme, katma
iman: inanç, itikat
ispat: kanıtlama, doğrulama
kasem: yemin, ant
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
liyakat: layık olma, ehliyet
makam: yer, mevki
makbul: kabul edilmiş, geçerli
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründüğü yer
muhafaza: koruma
münasip: uygun
nazar: bakış, dikkat
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayvânî işlerden alıkoyan güç
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
neşir: yayma, yayım
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
riyakârane: riyakârca, ikiyüzlülükle
rükun: bir şeye samimî olarak meyletme, yönelme
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sena: methetme, övme
şe'n: iş, durum, özellik, yapı
şükür: teşekkür
temin: sağlamlaştırma, sağlama
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
umum: bütün, herkes
vecih: cihet, yön

38

Azız, Sıddık, Mübarek Kardeşlerim!

Sizin mübarek ramazanınızı ve Leyle-i Kadrinizi ve bayramınızı bütün ruh u canımızla tebrik ve tes'id ediyoruz. Cenab-ı Erhamürrahimîn, emsal-i kesiresiyle sizleri müşerref eylesin. Âmin.

Bu ramazan-ı şerifte gerçi bir tesmim neticesinde ziyade sıkıntı ve ıztırap çektimse de, Cenabı Hakka hadsız şükür olsun ki, sabır ve tahammül ihsan eyledi. Ve hastalığın ehemmiyetli sevabı da ıztırabın verdiği gaflet noktalarını izale eyledi. Dualarınız berekâtıyla bu defa da o tesmimden tam kurtuldum. Fakat verdiği zafiyet ve sarsıntı, ara sıra sıkıntı verir.

Size yazmıştım ki: Nasıl Hizb-i Nuriye Risale-i Nur'un ve *Ayetü'l-Kübra*'nın bir hülâsasıdır; öyle de, on dakika zarfında *Hizb-i Nuriye*'nin bir hülâsası, bu ramazan-ı şerifin feyzinden ve ramazanda telif edilen ve yeni intişar eden ramazaniye risalesi olan *Ayetu'l-Kubra*'nın otuz üç mertebe-i vücup ve vücut ve tevhid otuz üç elsine-i küllîye ile tezahür ettiği gibi, ruh ve hayal ve kalb o noktadan öyle bir inbisat ve inkişaf etti ki, herbir mertebenin söylediği [1] لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ şahadetini dediğim vakit, o küllî lisan benim oluyor gibi azametli bir tevhid hissettiğimden, *Ayetü'l-Kübra*, güneş gibi iman nurlarını ruhlara telkin edebilir. Şeksız şüphesiz kanaat ettim ve gördüm ve

1- Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur.

amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda söylenir.
azamet: büyük, ulu, yüce.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
berekat: bolluklar, bereketler.
Cenab-ı Erhamürrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.).
defa: kere, kez, yol.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
emsal-ı kesire: pek çok benzerler, birçok misâller.
feyz: bolluk, bereket, ilim irfan, manevi gıda.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gerçi: her ne kadar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hülâsa: kısaca, özet.
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
inbisat: yayılma, genişleme.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
izale: yok etme, ortadan kaldırma.
kanaat: inanma.
küllî: bütüne ait olan, umumî, genel.
la ilahe illallah: Allah'tan başka ilah yoktur.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
lisan: dil.
mertebe: derece, basamak.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
müşerref: şereflî, yüce.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ramazan: Kamerî ayların dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli ramazan ayı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şükür: teşekkür.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
telif: eser yazma.
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme.
tesmim: zehirlenme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma.
vücut: var olma, varlık.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zarfında: süresince.
ziyade: fazlasıyla.

ve Imam-ı Ali'nin (RA) ona verdiği ehemmiyetin sırrını bildim.

Bu defa Isparta umum şakirtlerinin hissiyatı ile Risale-i Nur kahramanı Hüsrev'in yazdığı mektup, gerçi hakkım olmayarak bana ziyade hisse vermiş, fakat Isparta ve civarı kahraman şakirtlerinin tam derece-i irtibatlarını ve Risale-i Nur'un tam kıymetini gösterdiğinden ve mektuplarım içinde ve Lâhikaya, hem daha münasip gördüğünüz makamlarda yazmaya lâyıktır. Size bir sureti yeni hurufla gönderiliyor.

Pekçok alâkadar olduğum Kastamonu ve içindeki ehemmiyetli kardeşlerim, Isparta şakirtleriyle vasıta-ı irtibat Mustafa Osman, hakıkaten az bir zamanda çok ehemmiyetli bir ış görmesinden, birinci saftakı haslar içine girmeye hak kazanmış. Demek ihlâsı tamdır ki, az bir zamanda çok zaman ışını gördü. Cenab-ı Hak, onun emsalini o havalide çoğaltsın ve selâmet versin, amin.

Umum kardeşlerime ve hemşîrelerime birer birer selâm ve tebrik ve dua ediyorum.

Said Nursî

39

Gayet ehemmiyetli iki meseleyi, sizlere –zekâvetinize itimaden– Risale-i Nur'da müteferrikan parçaları bulunmalarına binaen gayet muhtasar konuşacağım.

alakadar: ilgili, ilişki
âmin: Ya Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
binaen: den dolayı, bu sebepten
civar: çevre, yöre, etraf
defa: kere, kez, yol
derece-i irtibat: irtibat derecesi, kuvveti
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli
emsal: örnekler, benzerler
gayet: son derece
gerçi: her ne kadar...
hakıkaten: doğrusu, gerçekten
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hemşire: kız kardeş, bacı.
hisse: pay, nasip
hissiyat: hisler, duygular
huruf: harfler
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
itimaden: itimat ederek, dayanarak, güvenerek
kıymet: değer
lahika: ek, ilave
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
makam: yer, mevki
mesele: konu
muhtasar: kısaltılmış, özet.
munasip: uygun
müteferrikan: ayrı ayrı, pek çok
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
saf: dizi, sıra
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
selamet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
suret: nüsha, kopya
şakirt: talebe, öğrenci
umum: bütün, herkes
zekâveti: zekâlık, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti
ziyade: çok, fazla.

• **Birincisi:** Risale-i Nur'un hakikî ve hakikatli bir şakirdi bulunan ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın kâtibi, bu defa yazdığı mektupta, haddımden bin derece ziyade husnüzannına ıstınaden, bir hakikat soruyor. Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsinin gayet ehemmiyetli ve kudsî vazifesini ve hilâfet-i Nübüvvetin de gayet ulvî vazifelerinden bir vazifesini benim adî şahsımda, üstadı noktasından bir cilvesini gördüğünden, bana o hilâfet-i maneviyenin bir mazhan nazanyla bakmak istiyor.

Evvelâ: Bâkî bir hakikat, fânî şahsiyetler üstüne bina edilmez. Edilse, hakikate zulümdür. Her cihetle kemalde ve devamda bulunan bir vazife, çürümeye ve çürütülmeye maruz ve müptelâ şahsiyetlerle bağlanmaz. Bağlansa, vazifeye ehemmiyetli zarardır.

Saniyen: Risale-i Nur'un tezahuru, yalnız tercümanının fikriyle veyahut onun ihtiyac-ı manevî lisanıyla Kur'ân'dan gelmiş, yalnız o tercümanın istidadına bakan feyizler değil, belki o tercümanın muhatapları ve ders-i Kur'ân'da arkadaşlan olan halis ve metîn ve sadık zatların o feyizleri ruhen istemeleri ve kabul ve tasdik ve tatbik etmeleri gibi çok cihetlerle o tercümanın istidadından çok ziyade o Nurların zuhuruna medar olduklan gibi; Risale-i Nur'un ve şakirtlerinin şahs-ı manevîsinin hakikatini onlar teşkil ediyorlar. Tercümanının da içinde bir hissesi var. Eğer ihlâssızlıkla bozmazsa, bir tekaddüm şerefi bulunabilir.

adî: basit, bayağı, sıradan
bâkî: daimî, sonsuz
bina: dayama, bir iddiayı bir şeye dayandırmak.
cihet: yön, sebep, vesile
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme
defa: kere, kez, yol.
ders-i Kur'ân: Kur'ân dersi, Kur'an'a ait olan ders
ehemmiyetli: önemli
evvela: öncelikle
fânî: ölümlü, geçici
feyiz: ilim, irfan
feyiz: ilim, irfan
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, doğru
hakikî: gerçek.
halis: saf, samimî
hilâfet-i maneviye: manevî hilâfet, insanlann kalp, akıl ve ruhlarına hâkim olma
hilâfet-i Nübüvvet: Hz. Muhammed'den sonra onun yerine Kur'ân davasını ve sünnetini devam ettirip temsil etme
hisse: pay, nasip
husnüzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihtiyac-ı manevî: manevî ihtiyaç, mana âlemine ait olan lüzum, kalp, ruh, akıl gibi manevî letaife ait ihtiyaç.
istidat: kabiliyet, yetenek.
ıstınaden: ıstınat ederek, dayanarak.
katip: yazan, yazıcı
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kudsî: mukaddes, yüce
lisan: dil
maruz: uğramak, etkilenmek.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründüğü yer
medar: sebep, vesile
metîn: sağlam ve dayanıklı
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı.
nazar: bakış, fikir
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak
sadık: sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
Saniyen: ikinci olarak.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şahsiyet: kişi, kimse
şakirt: talebe, öğrenci.
şeref: onur, haysiyet.
takaddüm: ilen geçme, ilende bulunma
tasdik: doğrulama, onaylama.
tatbik: yerine getirme, uygulama
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
ulvî: yüksek, yüce
üstat: öğretici, öğretmen
vazife: görev
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla
zuhur: ortaya çıkma
zülüm: haksızlık

Salisen: Bu zaman, cemaat zamanıdır. Ferdî şahısların dehâsı, ne kadar harika da olsalar, cemaatin şahs-ı manevîsinden gelen dehâsına karşı mağlûp düşebilir. Onun için, o mubarek kardeşimin yazdığı gibi, âlem-i İslâm'ı bir cihette tenvir edecek ve kudsî bir dehânın nurlan olan bir vazife-i imaniye, bîçare, zaif, mağlûp, hadsiz düşmanlan ve onu ihanetle, hakaretle çürütmeye çalışan muannit hasımlan bulunan bir şahsa yüklenmez. Yüklense, o kusurlu şahıs ihanet darbeleriyle düşmanlan tarafından sarsılsa, o yük düşer, dağılır.

Rabian: Eski zamandan beri çok zatlar, üstadını veya mürşidini veya muallimini veya reisini kıymet-i şahsiyelerinden çok ziyade hüsnüzan etmeleri, dersinden ve irşadından istifadeye vesile olması noktasında o pek fazla hüsnüzanlar bir derece kabul edilmiş, hilâf-ı vakıadır diye tenkit edilmezdi. Fakat şimdi, Risale-i Nur Şakirtlerine lâyık bir ustada muvafık bir ulvî mertebe ve fazileti, bîçare, kusurlu bu şahsında kabul ettikleri sebebiyle gayret ve şevkleriyle çalışmalan, bu noktada haddimden ziyade hüsnüzanları kabul edilebilir. Fakat, "Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsinin malı olarak elimde bulunuyor" diye bilmek gerektir. Fakat, başta zındıklar ve ehl-i dalâlet ve ehl-i siyaset ve ehl-i gaflet, hatta sâfîkalb ehl-i diyanet, şahsa fazla ehemmiyet verdikleri cihetinde haksızlar. O şahsı çürütmekle hakikatlere darbe vurmak ve o Nurlara, benim gibi bir bîçareyi maden zannederek, bütün kuvvetlenyle beni çürütup, o nurlan söndürmeye ve

âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
bıçare: çaresiz, zavallı
cemaat: topluluk.
cihet: yön, sebep, vesile
darbe: vuruş, vurma, çarpma.
deha: olağanüstü zeka sahibi olma
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i diyanet: dindar kişiler
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
ferdî: şahsî, bireysel.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama
hakikat: gerçek, doğru.
harika: olağanüstü
hasım: düşman, rakip
hilâf-ı vakıa: gerçeğe zıt.
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istifade: faydalanma, yararlanma
kıymet-i şahsiye: şahsî kıymetler, değerler
kudsî: mukaddes, yüce
layık: uygun, yakışır, munasip
maden: asıl, esas, kaynak.
mertebe: derece, basamak.
muallim: ders veren, öğretmen
muannit: inatçı, ayak direyen.
muvafık: uygun, munasip
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
nur: Risale-i Nur eserleri
rabian: dördüncü olarak.
reis: başkan
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
safî kalp: samimî, temiz kalp
salisen: üçüncü olarak.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tenkit: eleştirme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
ulvî: yüksek, yüce
üstat: öğretici, öğretmen.
vazife-i imaniye: imanla ilgili vazife, görev
vesile: aracı, vasıta
zat: kişi, şahıs
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir
ziyade: fazla, fazlasıyla.

safîkalbîleri de inandırmaya çalışıyorlar. Ezcümle, İkinci Meselede bir hâdise bu hakikatı gösteriyor.

• **İkinci Mesele:** Bayramın ikinci gününde, teneffüs için kırlara çıktığım zaman, ehemmiyetli bir memur tarafından beş vecihle kanunsuz bir taarruza maruz kaldım. Cenab-ı Hak, rahmet ve keremiyle, belime, başıma yüklenen Risale-i Nur eczalarını ve ruhuma ve kalbime yüklenen şakirtlerinin haysiyet ve izzet ve rahatlarını muhafaza için, fevkalâde bir tahammül ve sabır ihsan eyledi. Yoksa, bir plân neticesinde beni hiddete getirip, Risale-i Nur'un, bahusus *Ayetü'l-Kübra*'nın fütuhatına karşı bir perde çekmek olduğu tahakkuk etti.

Sakın, sakın hiç kederlenmeyiniz, merak etmeyiniz, hem telâş etmeyiniz, hem bana acımayınız. Şeksiz, şüphesiz inayet-i İlâhiye perde altında bizi muhafaza etmekle [1] عَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـًٔا وَّهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ayetine mazhar etsin.

Onların, o plânları da yine akim kaldı. Fakat bu vilâyette, doğrudan doğruya büyük bir makamdan kuvvet alıp şahsımla uğraşanlar var. Eğer mumkun olsa, buranın havasıyla hiç imtizaç edemediğim cihetini vesile edip, münasip bir yere naklime, Denizli Mahkemesini ve Ankara Temyiz Mahkemelerini vasıta yapıp çalışmak lâzım geliyor. Ben kendim yapamadığım için, benden bana daha ziyade alâkadar Denizli dostları teşebbüs etseler

1- Umulur ki hoşlanmadığınız birşey sizin için daha hayırlıdır. (Bakara Suresi, 216.)

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
alâkadar: ilgili, ilişki.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
cihet: yön, sebep, vesile.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehemmiyetli: önemli.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fevkalâde: olağanüstü.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hâdise: olay.
hakikat: gerçek, doğru.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hiddet: öfke, kızgınlık.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
imtizaç: bileşik hâle gelme, kaynaşma.
inayet-i ilahiye: Allah'ın yardımı.
izzet: şeref, yüceklik, değer.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
makam: yer, mevki.
maruz: uğramak, etkilenmek.
mazhar: nail olma, şereflenme.
merak: endişe.
mesele: konu.
muhafaza: koruma.
münasip: uygun.
nakil: bir yerde başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
safi kalp: samimî, temiz kalp.
şakirt: talebe, öğrenci.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme.
tahammül: yüklenme, yüke katlanma.
teneffüs: soluklanma, rahatlama, dinlenme.
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme.
vasıta: aracı.
vecih: cihet, yön.
vesile: bahane, sebep.
vilayet: il.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

iyi olur. Hiç olmazsa, oranın hapsine, bir daha bahane ile beni alsınlar.

Said Nursî

40

Aziz, Sıddık, Çok Mubarek, Çok Faal, Çok Halıs, Çok Kıymettar Kardeşim Husrev!

Senin, bayramın ikinci gununde elime geçen mektubun, bir güvercin haber veriyor gibi geldiği aynı günde beni çok muteessir eden hâdise-i taarruziyeden neş'et eden elemlerime, kederlerime bir merhem, bir ilâç hükmüne geçti, bu manayı hatıra getirdi: "Sana ihanet eden ehemmiyetsiz adamlara karşı, Gül ve Nur fabrikasının kahramanlarının harikulâde hürmet ve ihtiramlan varken, böyle bir-iki vicdansızın hakaretine değil, milyonlarca düşmanların ihanetlerine karşı gelebilir ve hukümden ıskat edebilir" diye kalbime geldi. Fakat kendi şahsıma baktım ki, kurumuş, çürümüş, vazifesi bıtmış bır hurma çekirdiği hükmünde iken, Risale-i Nur bahçesinde bir derece o çekırdekten tezahür eden meyvedar, muhteşem koca bir ağaç nazarıyla baktığınızı gördüm. Sizin fevkalâde hüsnüzannınız o ağaçtan ilen geldiğini ve çekirdeğin de bir cihette, bir nevi vesile olduğu cihetinde hüsnüzanna mazhar olmuş gördüm.

O mektubun birinci sahifesi güzeldir, ben de iştirak ediyorum. Ikinci sahıfede bırkaç yerde kalem kanştırdım,

aziz: ızzetli, muhterem, saygın
bahane: vesile, sebep
cıhet: sebep, vesile, mucip, bahane
ehemmıyetsız: onemsız
elem: dert, uzunru, kaygı, tasa
faal: çalışkan, gayretli
fevkalade: olaganustu
haber: bılgı, bılgılendırme
hadıse-i taarruzıye: satışma, ılışme hadısesi, olayı
hakaret: saygı gostermeme, alçak gorme, aşağılama
halıs: saf, samimî
harıkulâde: olaganustu
hükmünde: değerinde, yerinde
hukmüne: yerine, degerine
hüküm: emır, bır konu hakkında verilen karar
hurmet: saygı
hüsnuzan: ıyı zan, güzel kanaat
ıskat: duşurme, duşurülme
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
ihtıram: hürmet etme, saygı gosterme
ıştırak: katılma, ortak olma
keder: kaygı, acı, huzun.
kıymettar: kıymetlı, değerlı
mana: anlam.
mazhar: nail, olma, şereflenme
merhem: ilaç, acıyı keden teskin eden şey
meyvedar: meyveli, yemişli
muhteşem: haşmetli, yuce
mubarek: feyzlı, bereketli
muteessır: uzgun
nazar: bakış, dıkkat.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
nevi: çeşit.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sahife: sayfa
sıddık: çok dogru, durüst, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
tezahür: görunme, belırme, ortaya çıkma
vazıfe: gorev
vesıle: bahane, sebep
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kotuden ayırabilen, iyilik et mekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî his.

tadil ettim. Ezcümle, "Hazret-i Hasan'ın (radıyallâhü anh) altı aylık hilâfeti ile beraber Risale-i Nur'un *Ceşenü'l-Kebir*'den ve *Celcelûtiye*'den aldığı bir kuvvet ve feyizle vazife-i hilâfetin en ehemmiyetlisi olan neşr-i hakaik-ı imaniye noktasında Hazret-i Hasan'ın (radiyallâhü anh) kısacık müddetini uzun bir zamana çevirerek, tam beşinci halîfe nazarıyla bakabilinz. Çünkü adalet-i hakikîye ile bu asırda insanları mes'ud edebilir bir istidatta bulunan, Risale-i Nur'dur; ve onun şahs-ı manevîsi, Hazret-i Hasan'ın (radiyallâhü anh) bir muavini, bir mütemmimi, bir manevî veledi hükmündedir" diye senin mektubunu tadil ettim. Buna kıyasen, sana vekâleten bir iki yerde kalem karıştırdım. Fakat aynı günde, mahkeme, kitaplarım içinde bana teslim ettikleri mektuplar, musveddeleri ve onların üstünde yeşil kalemle işaretlerine göre çok ehemmiyet verdikleri o musveddeler içinde bu size yazdığım noksan bir parçayı gördüm, "Fesübhanallah" dedim. Mektubuna benimle cevap ver diye manasını aldım. Belki bu parça Lâhikaya girmiş, ben de size aynını yazıyorum. Parça budur:

"Benim çok kusurlu şahsıma, hüsnüzan ile verdiğiniz makamlar cihetinde değil, belki vazifeye, hizmete bakıp o noktada bakmalısınız. Perde açılsa, benim baştan aşağıya kadar kusurat ile âlûde mahiyetim, benden kaçmaya bir vesile olur. Sizi kardeşliğimden kaçırmamak, pişman etmemek için, şahsiyetime karşı haddimin pek fevkinde tasavvur ettiğiniz makamlara irtibatınızı bağlamayınız. Ben, size nispeten kardeşim, mürşitlik

adalet-i hakikî: hakiki adalet, gerçek adalet.
âlûde: bulaşmış, bulaşık.
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) dersleriine istinaden, aslı cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Suryanice bir kasıdedir.
cihet: yön, sebep, vesile.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fesubhanallah: Allah'ı her türlü kusur, ayıp ve eksikleriden tenzih ederim" manasındadır. Şaşkınlığı anlatmak için kullanılır.
fevkinde: üstünde.
feyiz: ilim, irfan, ihsan, bağış.
had: kapasite, sınır, hudut.
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse.
hilafet: hilafet makamı, halifelik, İslam devlet reisliği.
hizmet: uğraşma, çalışma.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
irtibat: bağ, münasebet.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
kusur: suç, kabahat.
lâhika: ek, ilave.
mahiyet: durum, vaziyet.
makam: yer, mevki.
mana: anlam.
manevî: manaya ait, maddi olmayan.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muavin: yardımcı.
müddet: süre, zaman.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müsvedde: karalama, yazı taslağı, sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk yazı.
mutemmim: ıtmam eden, tamamlayan, ikmal eden, tamamlayıcı.
nazar: bakış, dikkat.
neşr-i hakaik-ı imaniye: iman hakikatlerini yaymak, neşretmek.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp, bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şahsiyet: kişilik.
tadil: doğrultma, düzeltme.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma.
vazife: görev.
vazife-i hilafet: halifelik vazifesi, görevi.
vekâleten: vekâlet yoluyla, birisine vekil olarak, başkası adına.
velet: çocuk, oğul.
vesile: bahane, sebep.

haddim değil, üstad da değilim, belki ders arkadaşıyım. Ben, sizin kusuratıma karşı şefkatkârâne dua ve himmetinize muhtacım. Benden himmet beklemeniz değil, bana himmet etmenize istihkakım var. Cenab-ı Hakkın ihsan ve keremiyle, sizlerle, gayet kudsî ve gayet ehemmiyetli ve gayet kıymettar ve her ehl-i imana menfaatli bir hizmette, taksim-i mesai kaidesiyle iştirak etmişiz. Tesanüdümüzden hasıl olan bir şahs-ı manevînin fevkalâde ehemmiyet ve kıymeti ve üstadlığı ve irşadı, bize kâfidir.

"Madem bu zamanda, her şeyin fevkinde hizmet-i imaniye bir kudsî vazifedir, hem, kemmiyet keyfiyete nispeten ehemmiyeti azdır, hem, muvakkat ve mutehavvil siyaset daireleri ebedî, daimî, sabit hizmet-i imaniyeye nispeten ehemmiyetsizdir, mıkyas olmaz. Risale-i Nur'un, talimatı dairesinde bize bahşettiği feyizli makamlara kanaat etmeliyiz. Haddimden fazla fevkalâde hüsnüzan ile müfritâne âlî makam vermek yerine, fevkalâde sadakat ve sebat ve müfritâne irtibat ve ihlâs lâzımdır; onda terakki etmeliyiz."

Elhak, bunda tam terakki etmişsiniz. (Parça bitti.)

41

Aziz, Sıddık, Sebatkâr, Muhlis Kardeşlerim!

Hem maddî, hem manevî, hem nefsım, hem benimle temas edenler gayet ehemmiyetli benden sual ediyorlar kı. "Neden herkese muhalif olarak –hıç kımsenın

alî: yüce, yüksek, ulu
aziz: izzetli, muhterem, saygın
daimî: sürekli, devamlı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i İman: inananlar, iman sahipleri
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
fevkalâde: olağanüstü
fevkinde: üstünde
feyiz: bolluk, bereket, ilim, irfan
gayet: son derece
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hizmet: görev, vazife
hizmet-i İmaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
husnuzan: iyi zan, güzel kanaat.
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
irtibat: bağ, münasebet.
İstihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
iştirak: katılma, ortak olma
kâfi: yeterli
kaide: kural, esas, düstur
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kemiyet: az veya çok oluş
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli, pahalı
kudsî: mukaddes, yüce.
kusur: suç, kabahat.
maddî: madde ile alâkalı
madem: değil mi ki
makam: yer, mevki
manevî: manaya ait, maddî olmayan.

menfaat: fayda
mıkyas: nispet, derece, ölçü
muhalif: zıt, karşıt.
muhlis: ihlâslı, samimî, dostluğu halis, her hâli içten ve gönülden olan
muvakkat: geçici
müfritane: müfrit bir şekilde, aşırı derecede, aşırı olarak.
mutehavvil: değişken.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabit: durağan, değişmeyen, isparlanmış
sadakat: bağlılık, doğruluk
sebat: sabit durma, kararlılık.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sual: soru
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde
taksim-i mesai: iş bölümü
talimat: talimler, eğitimler, bir iş hakkında hareket tarzını bildiren emirler
terakki: yükselme, ilerleme
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
üstat: öğretici, öğretmen.
vazife: görev

yapmadığı gibi– sana yardım edecek çok ehemmiyetli kuvvetlere bakmıyorsun, istiğna gösteriyorsun? Ve herkes müştak ve talip olduğu ve Risale-i Nur'un intişanna, fütuhatına çok hizmet edeceğine o Risale-i Nur Şakirtlerinin haslan müttefik olduklan ve senden kabul ettikleri büyük makamlan kabul etmiyorsun, şiddetle çekiniyorsun?"

Elcevap: Bu zamanda ehl-i iman öyle bır hakîkate muhtaçtırlar kı, kâınatta hiçbır şeye âlet ve tâbî ve basamak olamaz ve hıçbir garaz ve maksat onu kirletemez ve hiçbir şüphe ve felsefe onu mağlûp edemez bir tarzda ıman hakıkatlenni ders versın; umum ehl-ı ımanın, bin seneden ben terakûm etmış dalâletlerin hucumuna karşı ımanlan muhafaza edilsin.

Işte bu nokta ıçındır ki, dâhılî ve hancî yardımcılara ve ehemmiyetli kuvvetlerine, Risale-i Nur ehemmiyet vermiyor, onları arayıp tâbı olmuyor; tâ avam-ı ehl-i ımanın nazannda, hayat-ı dünyeviyenin bazı gayelerine basamak olmasın ve doğrudan doğruya hayat-ı bâkıyeden başka hiçbir şeye âlet olmadığından, fevkalâde kuvveti ve hakikati, hücum eden şüpheleri ve tereddütlen izale eylesin.

"Amma, manevî ve makbul ve zararsız ve butün ehl-i iman ve hakikatin istedikleri nuranî makamlar ve uhrevî rütbelerden, halıs kardeşlenmızden husnüzanla verilen ve ihlâsınıza zarar gelmediği hâlde, eğer kabul etsen, reddedilmeyecek derecede senetler, hüccetler bulunduğu

amma: ama, lakın, ancak.
avam-ı ehl-ı iman: ehl-i ımanın mü'minlerin avam tabakası.
dâhilî: ıçe aıt, ıçe donük, ıç ıle ılgılı
dalâlet: azgınlık, sapıklık
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
ehl-i iman: ınananlar, ıman sahıplerı.
felsefe. madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleven ilim
fevkalade: olağanustu
fütuhat. zaferler, fetıhler, galıbıyetler
garaz: kotu kasıt, duşmancanıyet, kın
hakıkat: gerçek, dogru
halis: katışıksız, saf, duru.
hancı: dışa aıt, dış dunya ıle ılgılı
hayat-ı bakıye: bâkî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı.
hayat-ı dunyeviye: dunyaya aır olan hayat.
hizmet. görev, vazife
huccet. delıl, ıspat, burhan, bir ıddıanın doğruluğunu ıspat ıçin gostenlen vesıka, senet.
hüsnuzan: ıyi zan, guzel kanaat.
ıhlas: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah ızası ıçın yapma
ıman: manç, ıtıkat.
intışar: yayınlanma, neşrolma
istiğna: ıhtıyaçsızlık, gerek duymazlık
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kâınat: evren, yaratılmıs olan şeylerin tamamı, butun alemler

makam: yer, mevkı
makbul: kabul edilmış, geçerlı
maksat: kast, amaç, duşunce
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
muhtaç: gerek duyan
müştak: arzulu, fazla istekli, iştıyak gosteren.
müttefik: ıttıfak eden, birleşen, anlaşan, antlaşma ıle baglanan, uyuşan, birleşmış, anlaşmış, bağlaşmış
nazar: bakış, dıkkat.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nin eserlennin adı
senet: güvence, dayanak.
şakırt: talebe, öğrencı
tâbi: boyun egen, uyan, ıtaat eden
talip: talep eden, isteyen, istekli
tarz: bıçım, şekıl, suret.
terakûm: bırıkme, yıgılma, toplanma
tereddüt. kararsızlık, şuphede kalma
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt
umum: butun, herkes

halde, sen, değil tevazu ve mahviyetle, belki şiddet ve hiddetle ve o makamı sana veren kardeşlerinin hatırını kırmakla o rütbelerden ve makamlardan kaçıyorsun?"

ELCEVAP: Nasıl ki ehl-i hamiyet bir insan, dostlarını hayatını kurtarmak için kendini feda eder, öyle de, ehl-ı imanın hayat-ı ebediyelerini tehlikeli düşmanlardan muhafaza etmek için, luzum olsa –hem lüzum var– kendim, değil yalnız lâyık olmadığım o makamları, belki hakikî hayat-ı ebediyenin makamlarını dahi feda etmeye, Risale-i Nur'dan aldığım ders-i şefkat cihetiyle terk ederim.

Evet, her vakıt, hususan bu zamanda ve bılhassa dalâletten gelen gaflet-i umumiyede, siyaset ve felsefenin galebesinde ve enanıyet ve hodfüruşluğun heyecanlı asrında büyük makamlar her şeyi kendine tâbî ve basamak yapar. Hatta, dünyevî makamlar için dahı mukaddesatını alet eder. Manevî makamlar olsa, daha ziyade alet eder. Umumun nazarında kendını muhafaza etmek ve o makamlara kendini yakıştırmak için bazı kudsî hizmetlerini ve hakıkatleri basamak ve vesile yapıyor diye ıtham altında kalıp, neşrettiği hakikatler dahi tereddütlerle revacı zedelenir. Şahsa, makama faydası bır ıse, revaçsızlıkla umuma zaran bindir.

ELHÂSIL: Hakıkat-i ıhlâs, benım ıçın şan ü şerefe ve maddî ve manevî rütbelere vesıle olabılen şeylerden benı men ediyor. Hizmet-ı Nuriyeye, gerçı buyuk zarar olur, fakat kemiyet keyfiyete nispeten ehemmiyetsiz olduğundan, halıs bır hadım olarak, hakıkat-ı ıhlâsla, her şeyin

asır: yuzyıl
bilhassa: ozellikle
cihet: yon, sebep, vesile
dalalet: azgınlık, sapıklık.
ders-i şefkat: şefkat dersi
dünyevî: dünyaya aıt.
ehemmiyetsiz. onemsız
ehl-i hamiyet: hamıyetlı onurlu hayslyetlı olanlar, hamiyet sahıplerı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahıplerı.
elhâsıl: hasılı, netice, ıtbanyle kısaca
enanıyet. kendını beğenme, benculluk, egoıstlık.
feda: ugruna verme.
felsefe: madde ve hayatı başlangıc ve gaye bakımından inceleyen ilım
gaflet-i umumiye: umumî gaflet.
galebe. galıp gelme, ustunluk.
gerçi: her ne kadar
hakıkat. gerçek, dogru
hakıkat-ı ıhlâs: ıhlâsın gerçeği aslı
hakiki: gerçek.
hayat-ı ebediye: ebedi ve sonsuz hayat, ahıret hayatı
hıddet: ofke, kızgınlık
hizmet. görev, vazıfe
hizmet-i Nuriye: Nur hizmetı. Risâle-i Nur ıçın çalışma.
hodfüruş: kendını beğendırmeye çalışan, ovunen
hususan: bılhassa, ozellikle.
ıtham: tohmetlendırme, suçlu gorme
kemiyet: az veya çok olus.
keyfiyet: bir şeyın nasıl olduğu, nıtelik
kudsî: mukaddes, yuce
layık: uygun, yakışır, munasıp
maddî: madde ile alakalı
mahvıyet. alçak gonulluluk, kendını degersız gosterme
makam: yer, mevkı
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
men: yasak etme, engelleme
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
mukaddesat: mukaddes, kutsal, temız ve yuce olan şeyler
nazar: bakış, nezdınde.
neşır: yayım, yayın.
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
revaç: ragbet, kıymet, deger
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
şan: şohret, un
şeref: onur, haysıyet.
şıddet: sertlık, katılık, fazlalık, cokluk
tâbi: boyun egen, uyan, ıtaat eden
tereddut: kararsızlık, suphede kalma
tevazu: alçak gonulluluk, bır kımsenın başkalarını kendınden kucuk gormemesi
umum: butun, herkes
vesile: bahane, sebep
ziyade: cok, fazla.

fevkinde hakaik-ı imaniyeyi on adama ders vermek, büyük bir kutbiyetle binler adamı irşat etmekten daha ehemmiyetli görüyorum. Çünkü, o on adam, tam o hakikati her şeyin fevkinde gördüklerinden, sebat edip, o çekirdekler hükmünde olan kalbleri, birer ağaç olabilirler. Fakat, o binler adam, dünyadan ve felsefeden gelen şüpheler ve vesveselerle, o kutbun derslerini, "Hususî makamından ve hususî hissiyatından geliyor" nazarıyla bakıp, mağlûp olarak dağıtılabilirler. Bu mana için hizmetkârlığı, makamatlara tercih ediyorum.

Hatta bu defa bana; beş vecihle kanunsuz, bayramda, düşmanlarımın plânıyla bana ihanet eden o malûm adama şimdilik bir belâ gelmesin diye telâş ettim. Çünkü, mesele şaşaalandığı için, doğrudan doğruya avam-ı nas bana makam verip, hariqa bir keramet sayabilirler diye, dedim: "Yâ Rabbi, bunu ıslah et veya cezasını ver. Fakat böyle kerametvârî bir surette olmasın." Bu münasebetle bir şeyi beyan edeceğim. Şöyle ki:

Bu defa mahkemeden bana teslim olunan talebelerin mektupları içinde, çok imzalar üstünde bulunan bir mektup gördüm. Belki Lâhikaya girmiş Risale-i Nur'un şakirtlerinin maişet cihetindeki bereketine ve bazıların tokatlarına dairdir. Burada, aynen Kastamonu'daki tokat yiyenler gibi şüphe kalmamış. Beş adam, aynen burada da tokat yediler. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Evet biz, gözümüzle gördük, hiç şüphemiz kalmadı.

Bu'nun Talebeleri Namına
Ceylan, İbrahim

avam-ı nâs: insanların ilmî irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanları
belâ: musibet, sıkıntı
bereket: bolluk, bereket, gurluk.
beyan: anlatma, açıklama
cihet: yön, sebep, vesile
dair: alâkalı, ilgili.
defa: kere, kez, yol.
ehemmiyetli: önemli
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fevkinde: üstünde
hâdim: hademe, hizmetçi
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hakikat-ı ihlâs: ihlâsın gerçeği, aslı
halis: saf, samimî
harika: olağanüstü
hissiyat: hisler, duygular
hizmetkâr: hizmet yapan, kimse, hizmetçi.
hususî: özel
hükmünde: değerinde, yerinde
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
ihanet: hıyanet, arkadan vurma.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
kerametvârî: keramet gösterircesine, keramet gösterir gibi
kutbiyet: kutup mertebesine erme hâli.
kutup: evliyalar içersinde zamanın en büyük mürşidi olan
lâhika: ek, ilâve
maişet: geçim, geçinme
makam: yer, mevki
makamat: makamlar
malûm: bilinen, bilinir olan
mana: anlam.
mesele: konu
münasebet: vesile, rabıta, bağ.
nazar: bakış, dikkat.
Rabbi: benim Rabbim, Allah'ım
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sebat: sabit durma, kararlılık.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci
şaşaa: gösteriş, debdebe.
talebe: istekli öğrenici.
vecih: cihet, yön
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce

Risale-i Nur'un bir kâtibi dedi ki: "Neden dostların kusuratına tokat gelir, hücum eden düşmanlara bu tarzda gelmiyor?"

ELCEVAP: Memur olmayan, veya hususî, şahsı itibanyla hıyanet eden, hususî tokat yer. Bu nevi vukuat pekçoktur. Ve tam sadakat edenlerde, maişetindeki bereket ve kalbindeki rahat cihetinde ıkramlara mazhar olanlar dahi pekçoktur. Eğer memur ise, kanun namına kanunsuz hıyanet eden, ilişen, o memlekete, o bîçare ahaliye bir umumî tokada vesile olur. Ya zelzele, ya yağmursuzluk, ya hastalık, ya fırtına gibi umumî belâlara bir vesile olur. Kendisi, zahiren hususî tokat yememiş gibi görünüyor.

Hem eğer dinsızlık hesabına, imanî hizmetimize ilişenler olsa [1] اَلظُّلْمُ لَا يَدُومُ وَالْكُفْرُ يَدُومُ kaidesince, küfür derecesine giren öylelerin zulumleri –büyük olduğu için– ahirete tehir edilir, ekseriyetçe küçük zulümler gibi cezaları dünyaca tacil edilmez.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1. Zulüm devam etmez, küfür ise devam eder.
2. Bâkî olan ancak Allah'tır.

ahali: halk.
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
bela: musibet, sıkıntı.
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
biçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
ekseriyet: çoğunluk.
hıyanet: hainlik, kendine olan güveni kötüye kullanma.
hizmet: görev, vazife.
hususî: özel.
ikram: bağış, ihsan.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili.
kaide: kural, esas, düstur.
katip: yazan, yazıcı.
kusur: suç, kabahat.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
maişet: geçim, geçinme.
mazhar: nail, olma, şereflenme.
nam: adına, yerine.
nevi: çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
tacil: acele ettirme, hızlandırma, çabuklaştırma.
tarz: biçim, şekil, suret.
tehir: erteleme, sonraya bırakma.
umumî: genel.
vesile: bahane, sebep.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar.
zahiren: görünüşte.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

42

ANKARA'DA BULUNAN EMNİYET-İ UMUMİYE MÜDÜRÜ BEYE

Yirmi senedir gayr-i resmî, hem haps-i münferit, hem tecrit-ı mutlak içinde bulunduğu ve sebepsiz evham yüzünden emsalsiz tazyik gördüğü hâlde sükût eden bir bîçare ile resmî değil, hakikî ve ciddî görüşmek istersen, az sizinle konuşacağım.

Evvelâ: İki sene, iki mahkeme, yirmi sene hayatımın eserlerini, mektuplarını tetkikten sonra, idare ve asayiş aleyhinde hiçbir madde bulunmadığına ve bulmadıklarına delil, mahrem ve gayr-i mahrem bütün kitaplarımı beraatımla beraber iade etmeleri cerh edilmez bir huccettir, bir senettir.

Yirmi seneden evvelki hayatım ise, bu vatan ve millet lehinde fedakârâne sarf olunduğuna delil, eski Harb-i Umumîde gönüllü alay kumandanı olarak Başkumandanın takdiratı altında hizmetlerimle ve harekât-ı milliyede fevkalâde hizmetimi Ankara'daki hükûmet reisleri takdirle ve Meclis-i Mebusan beni orada görmekle alkışlamasıdır. Demek bu yirmi senede bana verilen azap, bütün bütün kanunsuz ve keyfî bir muameledir. Bu yirmi sene kırk bayramımı münzevî, yalnız geçirdim. Artık yeter! Kabir kapısındayım, beni dünyaya baktırmayınız.

Hem Emniyet-i Umumiye Reisi olduğunuz cihetle, benim hizmetime taraftar olmanız lâzım. Çünkü

alay: üç tabur piyade veya beş boluk suvari askerinden oluşan asker kuvvet
aleyh: karşı karşıt.
asayiş: rahat huzur
azap: eziyet, işkence
başkumandan: bir devletin silâhlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi başkomutan serdar, başbuğ
beraat: serbest kalma suçsuz bulunma aklanma
bîçare: çaresiz zavallı
cerh: reddetme iptal etme
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cihet: yön sebep vesile
delil: kanıt tanık burhan
Emniyet-i Umumiye Müdürü: Emniyet Genel Müdürü
emsalsiz: benzersiz
evham: vehimler zanlar kuruntular
evvel: önce
evvela: öncelikle
fedakarane: fedakârca fedakarlıkla
fevkalâde: olağanüstü
gayr-i mahrem: mahrem olmayan gizli ve özel olmayan
gayr-i resmî: resmî olmayan
hakikî: gerçek.
haps-ı münferit: tek başına olan hapis
Harb-i Umumî: genel harp umumî savaş 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
harekat-ı milliye: Millî hareket Kuva-ı Milliye Hareketi
hizmet: uğraşma, çalışma
hüccet: delil
iade: geri verme
idare: yönetim memleket işlerinin yürütülmesi
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe arzuya bağlı.
kumandan: komutan
leh: onun tarafına: öndan yana birinin faydası için yapılan hareket.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli.
Meclis-i Mebusan: mebuslar meclisi: Osmanlı devleti zamanında halk tarafından seçilen mebusların meclisi Millet Meclisi.
muamele: işlem
münzevî: inzivaya çekilen köşeye çekilmiş yalnız
reis: başkan
resmî: devlet adına olan
sarf: harcama
senet: güvence dayanak.
sükût: susma, sessiz kalma
takdir: kıymet verme beğenme
takdirat: takdirler övgüler
taraftar: taraflı bir tarafı destekleyen
tazyik: zorlama baskı sıkıntı verme
tecrid-i mutlak: hiç kimse ile görüşememek hücre hapsi
tetkik: dikkatle araştırma ince leme.

mahkemelerce sabit olduğu gibi, Risale-i Nur'un dersleri, dünyaya baktığı vakit bütün kuvvetleriyle asayişin temellerini muhafaza etmek, korumak ve fesad ve ihtilâllerin önünü kesmek olmasından, kudsî ve manevî inzibat komiserleri hükmünde olduğuna delil, üç vilâyet zabıtaları anlamışlar.

Bu ahirde pek ziyade, ahaliyi, memurlar, benimle görüşmekten ürkütmek cihetiyle anladım ki, hakkımda haddimden fazla ve lâyık olmadığım teveccüh-i ammeyi kırmak içinmiş. Ben de size bunu kat'iyen beyan edip ve has kardeşlerime mahremce yazdığım mektuplarda teveccüh-i ammeyi kat'iyen –mesleğimize ve ihlâsımıza muhalif olduğu için– şahsıma kabul etmiyorum ve reddediyorum. Ve o hususta, çok has kardeşlerimin de hatırlarını kırmışım. Yalnız Kur'ân-ı Hakîm'in hakikatini emsalsız bir surette tefsir eden Risale-i Nur'un kıymetini gösteren eski zatların gaybî haberlerini kabul edip yazmışım. Ve kendim, adî bir hizmetkâr olduğumu ispat etmişim. Farz-ı muhal olarak, bu teveccüh-i ammeye taraftar olsam da, asayiş lehinde hizmet edecek ve sizin gibi asayiş memurlarına fâidesi dokunacak.

Madem ölüm öldürülmüyor, hayattan çok ziyade ehemmiyetli bir meseledir. Yüzde doksanı bu hayatın selâmetine çalışıyorlar. Biz Risale-i Nur Şakirtleri de, herkesin başına muhakkak gelecek olan ölümün dehşetli hücumuna karşı mücadele ediyoruz. Hadsız şükür olsun ki, şimdiye kadar o ölüm idam-ı ebedîsini, yüz binler adam hakkında terhis tezkeresine Risale-i Nur ile

adî: basit, bayağı, sıradan
ahali: halk.
ahir: son
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
beyan: anlatma, açıklama.
cihet: yön, sebep, vesile
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: kanıt, tanık, burhan
ehemmiyetli: önemli
emsalsiz: benzersiz
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak
gaybi: gayba ilgili, bilinmeyenle ilgili
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru
hizmet: uğraşma, çalışma
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
husus: mevzu, konu
hükmünde: değerinde, yerinde
idam-ı ebedî: dinlenmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtilâl: isyan, ayaklanma, baş kaldırma
inzibat: düzeni sağlama, asayişi yoluna koyma
İspat: kanıtlama, doğrulama
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lâyık: uygun, yakışır, munasip
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket
madem: değil mi ki
mahremce: hususiyet, arz eden samimî olarak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesele: konu
meslek: gidiş usulü, tarz
muhafaza: koruma
muhalif: zıt, aykırı.
mücadele: bir gayeye varmak için gösterilen ferdî veya toplu çaba, bir gaye uğrunda bir şey için veya bir şeye karşı uğraşma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabit: durağan, değişmeyen
selâmet: salımlık, emnilik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: teşekkür
taraftar: benimseyen, isteyen
tefsir: Yorum, şerh
terhis: izin verme, müsaade etme, serbest bırakma
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun herkesin halkın yönelişi
tezkere: belge, pusula
vilayet: il
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polisi
zat: şahıs
ziyade: fazla, fazlasıyla.

çevirdiğine yüz binler şahit gösterebiliriz. Bu hakikat noktasını sizin gibi vatanperver, milliyetperverler bizi teşviklerle alkışlaması lâzım gelirken, evhamlarla itham altına alıp tarassutlarla taciz etmek, ne kadar insaftan ve hamiyetten uzak olduğunu insafınıza havale ediyorum.

Gayriresmî, tecrit
ve haps-i münferitte

Said Nursî

43

AFYON EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE

Ben, sizin, insaniyet ve vicdanınıza itimaden, mahrem işlerimi size beyan ediyorum. Hem vazife itibanyla siz, bizimle pekçok alâkadarsınız. Çünkü Risale-i Nur'un asayiş noktasında yirmi seneden beri yüz bin şakirdinden hiçbir vukuat olmadığı gibi, pek çok zabıta memurlarının itiraflarıyla ve bir şey aleyhimizde kaydetmemeleriyle, bunu ispat eder. Buraya, Ankara Emniyet-i Umumiye Müdürü geldiğini bir çocuktan işittim. Her hâlde benim hâlimi soracak diye bir şey kaleme aldım ki, rahatsızlığım münasebetiyle, ona konuşmak yerinde takdim edeyim. Birden gittiğini işittim. Size leffen onu gönderiyorum, münasip görseniz, bera-i malûmat ona gönderirsiniz. Ben, dünya işlerini bilmiyorum, halklar ile görüşemiyorum. Senden başka burada kimsem yok ki, reyini alayım. Benim şahsıma ait mesele, gerçi çok

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
beyan: anlatma, açıklama
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
gayr-ı resmî: resmi olmayan
gerçi: her ne kadar...
hakikat: gerçek, doğru
hamiyet: milli onur ve haysiyet.
haps-i munferit: tek başına olan hapis
havale: ismarlama, bırakma
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış
ispat: kanıtlama, doğrulama
itham: suç isnat etme, suçlama
itimaden: itimat ederek, dayanarak, güvenerek.
leffen: zarf ve mektup içine koyarak.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mesele: konu.
milliyetperver: milletini seven ulusçu, milliyetçi
münasebet: vesile, -dan dolayı
münasip: uygun
rey: düşünce, fikir, muşahede, mütalaa, görüş, oy
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şakirt: talebe, öğrenci
taciz: rahatsız etme, huzursuz kılma, sıkma
takdim: arz etme, sunma
tarassut: gözetme, göz altında tutma
tecrit: ayırma, bir tarafta tutma, yalnız bırakma
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse
vazife: görev
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis

ehemmiyetsizdir, cüz'îdir, fakat Risale-i Nur'a ait mesele bu vatan ve millette pekçok ehemmiyeti var.

Size katîyen ve çok emarelerle ve kat'î kanaatimle beyan ediyorum ki, gelecek yakın bır zamanda, bu vatan, bu millet ve bu memleketekı hükûmet, âlem-i İslâm'a ve dunyaya karşı gayet şiddetle Risale-i Nur gıbi eserlere muhtaç olacak, mevcudiyetını, haysıyetını, şerefini, mefahır-i tarihıyesını onun ibrazıyla gösterecektir.

Said Nursî

44

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Alıkoy'unde Risale-i Nur Şakırtlennden Ali Efendı, münafıklar hakkında bır ayet-i kerîmeyi soruyor. Şımdi zamanım izaha musait olmadığı ıçın, kısaca bir ıkı cumle beyan ediyorum.

"Munafık öldükten sonra namazı kılınmaz" mealındeki ayet, o zamandaki ihbar-ı İlâhî ile bilinen kat'î münafıklar demektir. Yoksa zan ıle, şüphe ıle, "Munafık" deyip, namaz kılmamak olmaz. Madem [1] لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ der, ehl-i kıbledir; sarih küfür söylemese veyahut tevbe etse, namazı kılınabilir.

O Alıkoy'de Alevîler çok olduğunu ve bır kısmı Rafızîliğe kadar gidebilmesi nazanyla, onlann en fenası da, münafık hakıkatine dâhıl olmamak lâzım gelir. Çünkü,

alem-i İslam: Islâm âlemı, Islâm dunyası
Alevî: Hz. Alı'ye bağlılık noktasında birleşen çeşıtlı dınî ve sıyasî gruplar ıçın kullanılan tabır
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesi
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayetı, azamet ve şerefi olan ayet.
azız: ızzetlı, muhterem, saygın
beyan: anlatma, açıklama
cuz'î: kuçuk, az, kıymetsız, ehemmıyetsız
dâhil: ıçıne gırme, sokma
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
ehl-i kible: kıble ehlı, Muslumanlar
emare: alamet, belırtı, nışan
fena: kotu, uygun olmayan
gayet: son derece
hakıkat: gercek, doğru
haysiyet: şeref, onur, ıtıbar
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gosterme.
izah: açıklama, ayrıntılan ıle anlatma
kanaat: goruş, fikır
kat'ı: kesin, supheye ve tereddude mahal bırakmayan
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesınlıkle
küfür: ımansızlık, dınsızlık.
madem: değıl mı kı
meal: mana, anlam, mefhum
mefahır-i tarihıye: tarıhe aıt ovunulecek şeyler
mesele: konu
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
muhtaç: gerek duyan
munafık: nifak sokan, ıkı yuzlulukk eden, ara bozucu
musaıt: uygun, munasıp
nazar: duşunme, fikır, mulâhaza, nıyet.
Rafızî: ehl-ı sünnete aykırı akıde veya fikır sahıbı olan kımse
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi nın eserlerinin adı
sarih: açık, aşıkar
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şakırt: talebe, oğrencı
şeref: onur, haysıyet.
tevbe: Allah tan af dıleme
zan: şüphe, tereddüt.

1 Allah tan başka hıçbır ılah yoktur

münafık îtikadsızdır, kalbsizdir ve vicdansızdır; Peygamber (ASM) aleyhindedir –şimdiki bazı zındıklar gibi. Alevî ve Şîîlerin müfritleri ise, değil Peygamber (ASM) aleyhinde, belki Âl-i Beytin muhabbetinden, ifratkârâne muhabbet besliyorlar. Münafıkların tefritlerine mukabil, bunlar ifrat ediyorlar. Hadd-i şeriattan çıktıkları vakit, münafık değil, ehl-i bid'a oluyorlar, fâsık oluyorlar; zındıkaya girmiyorlar. Hazret-i Ali (radıyallâhü anh), yirmi sene hürmet ettiği ve onlara şeyhülislâm mertebesinde onların hükmünü kabul ettiği Ebu Bekir, Ömer, Osman'a (radıyallâhü anhüm) ilişmeseler, Hazret-i Ali (radıyallâhü anh) o üç halîfeye hürmet ettiği gibi onlar da hürmet etseler, farz namazını kılsalar, yeter.

Hem, madem Risale-i Nur Şakirtlerinin en büyük ustadı, Peygamberden (ASM) sonra Celcelutiye'nin şahadetiyle İmam-ı Ali'dir (radıyallâhu anh); onun muhabbetini dava eden Şîîler, Alevîler, Risale-i Nur'un derslerini Sunnîlerden ziyade dinlemeseler, Âl-i Beyte muhabbet davaları yanlış olur. Zaten kaç sene evvel, o Alevî köyünde üç Ali'nin himmetiyle masumlar Risale-i Nur'u şevkle yazmalarını işittim. Hatta o zamanda, o köyü de duama dâhil etmiştim. İnşaallah, yine orada imam olmak istenilen kardeşimiz Ali'nin himmetiyle ve Hafız Ali'nin (RH) vârisi Küçük Ali gibi kardeşlerimizin gayretiyle, onların hakkındaki dualarım boş gitmeyecek, o köydeki iki kısım; Sunnî, Alevî ittifak edecek.

Alevî: Hz. Ali'ye bağlılık noktasında birleşen çeşitli dinî ve siyasî gruplar için kullanılan tabir.
aleyh: karşı, karşıt.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı.
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) dersleriyle istinaden, aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryânice bir kasîdedir.
dâhil: içine girme, sokma.
dava: iddia.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i bid'a: Ehl-i Sünnet Velcemaat'in dışında kalan bütün gruplar.
evvel: önce.
farz: kesin yapılması gerekli olan İslâmiyet'te kesin olarak yapılması gereken emir.
fâsık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr.
halîfe: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse.
himmet: yardım, ihsan, lütuf.
hüküm: emir, buyruk, kumanda, nüfuz.
hürmet: saygı.
ifrat: aşırılık, pek ilen gitme, haddini aşma.
ifratkârane: aşırı şiddetle.
İmam: namazda kendisine uyulan, Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi.
İnşaallah: Allah izin verirse.
itikat: inanç, iman.
İttifak: ortak bir gayede anlaşma, birleşme.
madem: değil mi ki.
masum: küçük çocuk.
mertebe: derece.
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
mukabil: karşılık olarak, karşılığında.
müfrit: aşırı.
münafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu.
Peygamber: Hazret-i Muhammed.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Sünnî: itikat ve amel ile ilgili konularda Ehl-i Sünnet Velcemaat mezhebinden olan Müslüman.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
şâkirt: talebe, öğrenci.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şeyhülislam: Osmanlılar zamanında dın işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazifeli şahıs.
Şîî: Şîa mezhebinden olan, halîfetin Hz. Ali ve onun soyunun olması gerektiği görüşünü savunan. Hz. Ali (ra) taraftarı.
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı.
ustat: öğretici, öğretmen.
vâris: mirasçı.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
ziyade: çok, fazla.

45

Geçen hâdise-i ihanetten merak etmeyiniz. O hâdise söndü, plânlan akim kaldı. O yapan adam da, şimdi kendini nefret-i umumîden kurtarmak için yeminler ile inkâr ediyor. Ben onu, o olduğunu bilmedim. Yoksa ilişmezdim. Zaten iliştiği yoktur. Elini uzattı, başımdaki mendili açtı; hem de –buraya– Ankara Emniyet-i Umumîsi mühim memurlar ile buraya gelmesini haber aldığı için o ihanete cesaret etti. O büyük memurlar buraya geldiler. Benim aleyhimde olan valı Rumelili olmasından, benimle görüştürmedi. Ben de size gönderdiğim konuşmak parçasını Afyon Emniyet Müdürü vasıtasıyla Ankara'da ona göndermek için, bunun ile melfuf pusula ile Afyon Emniyeti dairesine gönderdim. Ben de, katıyen müteessir değilim. Zaten ehemmiyeti de kalmadı. Siz de hiç merak etmeyiniz. Hem her şeyde olduğu gibi, bunda da kader-i İlâhî benim hakkımda onların o zulmünü ehemmiyetli bir merhamete çevirdiğini katıyen gördüm, Allah'a şükrettim.

Dünkü gün, bayramdan sonra bana göndereceğiniz emanetlen beklerken, mektubunuzu aldım; "Bir ış'ar olmazsa, on gün sonra takdim edeceğiz" cümlesini gördum. Demek telâş etmişsiniz, onun için göndermedinız. Endişe edilecek bir şey yok. Fakat buraya ehemmiyetli memurlar geldikleri zamanda göndermemek, emanet buraya gelmemek, ihtiyârsız bir güzel ihtiyat olmuş.

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
aleyh: karşı, karşıt.
ehemmiyet: önem, deger, kıymet.
emanet: geri alınmak uzere bırakılan şey
endişe: kaygı
haber: bilgi, bilgilendirme
hadise: olay
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
ihtiyat: tedbirli hareket etme
inkar: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama
ış'ar: anlatma, bildirme; yazı ile haber verme
kader-i İlâhî: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu
katıyen: kat'i olarak, kesin olarak, kesinlikle
melfuf: sarılmış, durulmuş, bir zarf veya mektup içine konulmuş
merak: endişe
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mühim: önemli, ehemmiyetli
müteessir: uzgun
pusula: kısa mektup
şükür: teşekkur
takdim: arz etme, sunma
vasıta: aracı
yemin: ant, kasem, bir iddiayı kuvvetlendirmek için Allah adını anma, Allah'ı şahıt tutma
zulum: haksızlık, eziyet, işkence

46

Salâhaddin'in pek uzun ve on mektup kadar beni memnun eden ve sadakatine ve sebatına bu fırtınalar hiç tesir etmediğini ve daima bir Abdurrahman hükmünde bulunduğunu ve o havalideki kardeşlerimiz fütursuz çalıştıklarını bildiren mektubunu aldım, "Maşaallah" dedim. Baba ve oğlu Isparta kahramanlan gibi sarsılmıyorlar. Fakat, şimdi Risale-i Nur'un tab suretiyle intişan, hakikî bir ihlâs ve kuvvetli bir tesanüd ve birbirinin kusuruna bakmamak lâzım geldiğinden, Kastamonu vilâyetindeki kardeşlerimiz, Ispartalılara ihlâs ve tesanütte benzemeye mecburdurlar. İnşaallah onlar dahi, şahsî hissiyatlannı bu kudsî hizmetin zararına istimal etmeyecekler.

Hem, gerçi Risale-i Nur, parlak ve kuvvetli hakikatleriyle serbestiyetini kazanmış ve düşmanlannı bir cihette mağlûp etmiş; fakat, eskiden ziyade ihtıyata ihtıyacımız var. Çünkü, münafık düşmanlar durmuyorlar, bahaneler arıyorlar, hükûmeti ığfale çalışıyorlar.

Salâhaddin, hususî, kendine ait bir meseleyi soruyor. Dunya, hayat-ı içtimaiyeye bağlanmak istiyor. Madem o, haslar içindedir; katiyen Risale-i Nur'un hizmetine zararı varsa, girmeyecek. Eğer bilse kı, o refîka-ı hayatını bazı has kardeşlerimiz gibi Risale-i Nur'un hizmetinde yardımcı olarak çalıştırsa, o hayata girebilir. Çünkü haslann hayatı, Risale-i Nur'a aittir ve şahs-ı manevîsini temsil eden şakırtlennın tensıbıyle kayıt altına girebilir.

bahane: vesile, sebep
cihet: yon, sebep, vesile
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç
gerçi: her ne kadar...
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek
havalı: etraf, çevre, civar, yore, dolay
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hissiyat: hisler, duygular
hizmet: gorev, vazife
hususî: ozel
hükmünde: değerinde... yerinde
ığfal: yanıltma, gafiete düşurerek kandırma, aldatma
ihlas: samımıyet, bir amelı başka bir karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ihtıyat: uzak, goruşlu olma, gelecegi, duşunerek, tedbirli hareket etme
inşaallah: Allah ızın verırse
intişar: yayınlanma, neşrolma
istimal: kullanma
katıyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
kudsî: mukaddes, yuce
kusur: eksıklık, noksan
madem: degıl mı kı
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne guzel, Allah korusun.
mesele: konu.
munafık: nıfak sokan, ıkı yuzluluk eden, ara bozucu
refika-ı hayat: hayat arkadaşı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sebat: sabıt durma, kararlılık.
serbestıyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâlı
suret: bıçım, şekil, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kışı olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevı şahıs
şahsî: şahsa, kışıye aıt, hususı
şakirt: talebe, ogrenci
tab: basma
temsili: bır şeyın sembolu olma
tensıp: uygun gorme, munasıp kılma, uygun bulma
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tesir: etkı
vılayet: ıl
ziyade: çok, fazla.

Peder ve validesinin reyleri de varsa, inşaallah zaran olmaz.

47

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Merak etmeyiniz, telâş edecek bir şey yok. Yalnız bayramdan sonra Ankara Emniyet-i Umumî Müdürü, mühim memurlarla buraya gelmeleri ve bir cihette benimle de gizli alâkadar bir surette gelmesinden evvel bir kumandan, onlann gelmesinden cesaret alıp hafifçe bana ilişti. Fakat sonra pişman oldular. O büyük memurlar geldikten sonra, mucib-i endişe bir şey olmadı. Tahminimce, bana ait mesele bir derece kardeşlerime sirayet etmesi cihetiyle, Feyzi'ye zahiren hafifçe ilişilmiş; fakat, ben merak ediyorum, onu taharri etmekte neyi bahane etmişler, neyi aramışlar? Tafsilâtı nedir? Madem iki sene tetkikattan sonra üç mahkeme kitap ve mektuplarımızı bilâistisna bize iade etmiş, biz de dünya siyasetiyle alâkadar olmadığımız onlarca tahakkuk etmiş, daha ne arayabilirler? Olsa olsa hususî, belki kıskançlık esen veyahut garaz veyahut gizli zındıkların tahrikiyle, böyle bazı kanunsuzluklar kanun namına yapılıyor. Bu hâllere mukabil, tam metanet ve tesanüt ve sarsılmamak ve telâş etmemek lâzımdır.

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
azız: izzetli, muhterem, saygın
bahane: vesile, sebep
bilâistisna: istisnasız, ayırt et meksızın
cihet: yön, sebep, vesile
evvel: önce
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
hal: durum, vaziyet.
hususî: özel
iade: geri verme
inşaallah: Allah izin verirse
kumandan: komutan
madem: değil mi ki.
merak: endişe.
mesele: konu
metanet: metîn olma, dayanıklılık, sağlamlık.
mucib-i endişe: endişeyi gerektiren
mukabil: karşılık.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nam: adına, yerine
peder: baba
rey: oy
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabul eden.
sirayet: bulaşma, geçme
suret: biçim, şekil, tarz
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tahakkuk: gerçekleşme, ke sinleşme
taharri: soruşturma.
tahrik: hareket ettirme, hare kete geçirme
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tetkikat: araştırmalar, İncele meler
valide: ana, anne
zahiren: görünüşte
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir

48

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Camide az görüştük; lüzumlu bazı şeyler söyleyeceğim, hatırında kalsın.

Evvelâ: Bedre'deki yüz senelik vazifeyı on sene zarfında gören Sabrı kardeşimizin samîmî dostları olan Hakkı, Hulûsî, (پ), Mehmed ve Barla'da Şamlı Süleyman, Bahri gibi kıymettar kardeşlerimıze benim tarafımdan çok selâm ediyorum.

Saniyen: Küçük Alı'nın büyük kardeşı mubarek Mustafa'nın Abdurrahman'dan irsiyet aldığı vazifesini, kahraman kardeşı ve mübarek mahdumu o vazıfeyı tamamıyla görüyorlar. Onun vazifesi ve hizmeti devam ediyor; merak etmesın. Hafız Mustafa, elhak merhum Hafız Alı'nın zamanında onunla beraber ektikleri nuranî tohumların çok mübarek mahsulâtı var.

Hem, Hafız Alı'nın (RH) vefatından sonra hapıste onun yerinde bana hizmeti, her vakıt onu, benim hatırıma getiriyor. Merhum Lütfi'nin ehemmıyetlı vârislerinden Abdullah Çavuş, kahraman Tahirî ile, Atabey'i Nurs karyem hükmüne getirmişler. Islâmköylü Abdullah, Hafız Alı (RH) zamanında Risale-i Nur'a çok hizmet etmiş. Onlara umumen selâm ediyorum. Mübarek Tahirî'nin küçücük bir Medrese-i Nuriye hükmünde hanesindekı mübareklere dua ediyorum. Yenı bır Hafız Alı (RH)

azız izzetlı muhterem saygın
dua Allah a yalvarma niyaz
ehemmıyetlı onemlı
elhak hakkın tâ kendısı tam doğrusu doğrusu ya
evvela oncelikle
hane ev mesken
hizmet görev vazife
hukmunde değerinde yerinde
hükmüne yerine, değerine
irsiyet soydan gelen soyaçekim veraset.
karye koy
kıymettar kıymetlı değerlı
mahdum oğul evlât.
mahsulat meyveler ürünler
Medrese-i Nuriye nur medresesi Risale-i Nur ların okunduğu yerler
merak endişe
merhum rahmete kavuşmuş, olmuş olu
mübarek feyzlı bereketlı kutlu
nuranî nurlu ışıklı parlak, munevver
Risale-i Nur Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî nın eserlerinin adı
samımî ıçten candan gonulden
saniyen ıkıncı olarak
selam barış rahatlık selamet ve esenlik dileme
sıddık çok doğru durust hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
umumen umumı olarak, butun olarak
varıs mirasçı
vazife gorev
vefat olum olme. (insan hakkında.)
zarfında suresince.

numunesini gösteren ve Milâslı Halil İbrahim'in sadakatini andıran İslâmköylü Halil İbrahim ve orada ona benzeyen kardeşlerime de pekçok selâm. Ve bilhassa Isparta'da kahraman Ruştu'nun kahraman kardeşi Burhan bizi çok minnettar ettiğini ve az bir işle bize ve Risale-i Nur'a pekçok iş gördüğünü söyleyiniz. Zaten sana şifahen söylemiştim, unutma, hususî, Zekâî'yi de gör ve de ki: "Cenab-ı Hakka şükrediyorum. Yine Zekâi namında ve suretinde biraderzâdem Abdurrahman'ı yine bana verdi." Daha şifahen söylediklerimi sen bilirsin, sen benim mektubumsun.

49

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Sizin bu defa neşeli, güzel mektuplarınızı, Risale-i Nur'un serbestiyeti ve matbaa kapısıyla intişarı hakkında beni çok mesrur eyledi; ve kahraman Tahirî'nin yine bu ehemmiyetli işte çalışması için buraya gelmesi, beni şiddetle dünyaya bakmaya sevk etti. Kalben dedim: "Madem kardeşlerim bu derece istiyorlar, çaresini arayacağız." Gecede kalbime geldi ki: İki ehemmiyetli sebepten inayet-i İlâhiye tam serbestiyet ve eski harflerle tamamını tab etmek tam müsaade etmiyor.

Birinci sebep: İmam-ı Ali'nin (RA) işaret ettiği gibi, perde altında her müştak, kendi kalemi ile veyahut başka kalemi çalıştırmasıyla büyük bir ibadet ve ahirette

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bilhassa: özellikle.
biraderzade. kardeş çocuğu yegen
Cenab-ı Hak: Allah doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ehemmiyetli: önemli.
hususî: özel
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
kalben: kalp ile, kalpten.
madem ...den dolayı, böyle ise
mesrur: sevinçli, memnun
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
müsaade: izin
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
nam: ad.
numune: örnek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadakat: bağlılık, doğruluk.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sevk: yöneltme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
suret: surat, yüz, çehre.
şifahen: şifahî, ağızdan sözle yazılı olmayarak
şükür: teşekkür
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı

şehitlerin kanıyla racihâne muvazene edileri mürekkeple mücahede hükmündeki kitabetle envar-ı imanı neşretmektir. Eğer tab edilse, herkes kolayca elde ettiği için, kemal-i merakla ona çalışamaz, bilfiil neşrine hizmet vazifesini kaybeder.

İKINCI SEBEP: Risale-i Nur'un muhim bir vazifesi, âlem-i İslâm'ın ekseriyet-i mutlakasının yazısı ve hattı olan huruf-ı Arabiyeyi muhafaza etmek olduğundan, tab yoluyla işe girişilse, şimdi ekser halk yalnız yeni hurufu bildikleri için, en çok risaleleri yeni hurufla tab etmek lâzım gelecek. Bu ise, Risale-i Nur'un yeni hurufa bir fetvası olup, şakirtleri de o kolay yazıyı tercih etmeye sebep olur. Onun için, şimdiye kadar pekçok mustehak ve lâyık iken, Risale-i Nur'a serbestiyet verilmemişti. Lillâhilhamd, şimdi hakikatlerinin kuvvetiyle serbestiyeti kazandı. Hatta eski harfle tab yasak iken, *Ayetü'l Kübra*'yı bize teslim ettirip bir keramet-i ekber gösterdi.

Biz şimdi gayet mühim ve herkese lâzım *Meyve* ile *Hüccetü'l-Baliğa*'yı ikisi bir cild olarak yeni hurufla tab etmek için Tahirî ile İstanbul'a gönderdim. Yalnız *Meyve*'nin Onuncu ve On Birinci Meselelerini vakıt bulamayıp tashihsiz ona verdim. Şayet tab edilse, o iki meseleyi tam tashih edip ona gönderirsiniz.

Hem o ıkı risale, dâhilde, ya harıçte, âşıkâre veya gızlı, İstanbul'da veya dışarıda eski harflerle tab etmek lâzımdır.

âlem-i İslam: İslam âlemi, İslâm dunyası
aşıkare: apaçık, belli, aşıkar, meydanda, zahir
bilfiil: gerçek olarak, lafla degil, işle
dahil: içerisi, icinde bulunulan ulke
ekser: pek, çok.
ekseriyet-i mutlaka: bir fazlasıyla elde edilen coğunluk, cokluk, kesin coğunluk.
envar-ı iman: iman nurları, iman parıltıları
fetva: açıklayıcı bilgi, izin
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı, esası
hariç: dış memleket, yaşanılan ulkenin dışındaki ulke
hat: yazı, çizgi.
huruf: harfler
hükmunde: degerinde, yerinde
kemal-ı merak: merakın son derecesi, tam bir merak.
keramet-i ekber: en büyük keramet.
kıtabet: yazı yazma, bir maddeyi kaıdelerine uygun şekilde kaleme alma
lillâhilhamd: Allah a hamdolsun ki!
mesele: konu
muhafaza: koruma
muvazene: olçu, kıyas, mukayese
mucahede: savaşma, mücadele, uğraşma, çaba, gayret.
muhim: onemli, ehemmiyetli
mustahak: lâyık olunan, hak edilen şey
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
racihane: ustun tutarak, tercih ederek
risale: kıtap, Risale-i Nur
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma halı
şakirt: talebe, öğrenci
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yuce degerler ugrunda olen Musluman kimse
tab: kıtap basma, kıtap baskısı, baskı
tashih: duzeltme, yanlışını gıderme
vazife: görev

Hem Mu'cizat-ı Kur'âniye zeyilleriyle ve Mu'cizat-ı Ahmediye (ASM) dahı zeyilleriyle beraber ikisi bir cilt içinde eski harflerle imkân dairesinde ya İstanbul veya başka yerde eski harflerle, tevafuklu *Hızbü'n-Nuriye*, *Hizbü'l-Kur'ân* gibi tab etmesine çalışmak lâzımdır ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın göze görünen tevafuk mu'cizesinin muhafaza ile tab edilmesine mukaddeme olsun. Fakat teennî ile, meşveret ile, ihtiyat ile bu kudsî meseleye çalışmak lâzımdır.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve selâmetlerine dua ederiz. Cenab-ı Hakka hadsız şükür olsun, en eskı şakırtlerden olan Kâtıp Osman ve Halil İbrahım, hiç sarsılmadan, değişmeden sadakatlerinde demir gibi devam edıp çoklara da husn-ı misal oluyorlar.

50

YİRMİ YEDİNCİ MEKTUBUN LÂHİKASININ ZEYLİ

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu defa şehıt merhum Hafız Alı'nın ehemmıyetlı bır vârisi ve Denizli talebelerinin yüksek bir mümessili ve Denizlı şehrının Rısale-ı Nur'a karşı fevkalâde teveccühünün bir tercümanı kardeşimiz Hasan Feyzi'nin edibâne, Rısale-ı Nur hakkında fevkalâde senakârâne pek uzun

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

2. Allah ın selamı, rahmeti ve berekatı üzerınıze olsun

sadâkat: bağlılık, doğruluk
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dıleme
selâmet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma
senakârane: sena ederek, senakarlıkla, overesine
sıddıkı: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
şakırt: talebe, öğrencı
şehit: vatan, bayrak, ınanç gıbı yuce degerler uğrunda olen Muslıman kımse
şükür: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
tab: kitap basma, kitap bas kısı, baskı
taleber: öğrencı.
teennı: acele etmeden, dıkkatlı ve duşunerek davranma
tevafuk: uyguntuk, bellı sıra olcu ve munasebetler içerısınde bırbırıne denk gelme
teveccüh: yonelme, sevgı ılgı
umum: butun
vârıs: mırasçı, ölümünden sonra ışlerınl devam ettıren
zeyil: ek, ılâve

azız: ızzetlı, muhterem, saygın
Cenab-ı Hak: Allah, dogru gerçek, Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
edibane: edıbe yakışır şekılde, edebıyatçı gıbı
ehemmiyetli: onemlı
fevkalâde: çok güzel, çok ıyı, çok üstün
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hizb-i Nuri: Nur a aıt hızıp adında bır dua
Hizbü l-Kur'ân: zıkır ve dua ıçın Kur'an dan alınmış bır kısım ayetler
husn-ı misal: guzel ornek.
ihtiyat: tedbırlı hareket etme
imkan: mumkun olma, olabılırlık
kudsi: mukaddes, yuce
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmuş, olu
mesele: konu
meşveret: muşavere, bır konu hakkında çeşıtlı ve ehıl şahıslardan fıkır alma, danışma
Mu'cizat-ı Ahmediye: Rısale-ı Nurda Peygamberımız mucızelerının anlatıldığı eser
Mu'cizat-ı Kur'âniye: "Rısale-ı Nur" kullıyatından bır eser.
mu'cize: benzenmı yapmaktan ınsanlarını acız kaldıgı şey
muhafaza: koruma
mukaddeme: başlangıç, gırş
mümessil: temsıl eden, temsılcı

bir mektubunu aldım [1] Risale-i Nur'un bana teslim olması münasebetiyle, kardeşimiz Hafız Mustafa'nın çalışması hakkında yazdığım mektubun içinde Risale-i Nur'un çok ehemmiyetli kıymetini muhtasar bir surette beyanatıma ve hiss-ı kablelvuku mektuplarımdaki ehemmiyetli davalarıma bu uzun mektup tam bir izah ve Denizli şehrinin Risale-i Nur lehinde bir kuvvetli şahadeti ve bir şahidi olmak cihetiyle, hem bu zat mekteb fenlerinde çok zaman alâkadar olup kıdemli bir muallim ve âlim olması haysiyetiyle, Risale-i Nur hakkındaki bu parlak şahadeti çok ehemmiyetli gördüm. Yalnız, bana bakan kısımlan, ya tayy veya tadil etmeyi münasip gordum. Bir, iki, üç yerde de herkese göstermek münasip görmediğimden, çizgi altına aldım ve sızlere de Yirmi Yedinci Mektubun veya lâhikasının bir zeyli olarak gönderdim. Bu parça mektubumu, onun mektubunun başında yazabilirsiniz. Hasan Feyzi, kardeşimiz, onun bazı cümlelerini tayyetmemden gücenmesin. Çünkü umum talebelere o tayyolunan kısım lâzım değil, hususî bazılarda kalabilir.

Bu zat, doğrudan doğruya hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeyi bir şahs-ı manevî mahiyetinde, Risale-i Nur şahs-ı manevîsinin cesedine girmiş ve eczalarının libasını giymiş bir tarzda, fevkalâde bir sena ile ona hıtap ediyor. Ben, baktıkça, birden îtirazkârâne husnuzannı pek ziyadedir tahattur ettiğim dakıkada, hakîkat-i Kur'âniye manen dedi: "Cesede, libasa bakma, bana bak. O, benim hakkımda konuşuyor. Doğru söylemiş." Ben daha ılışmedım. Yalnız, Rısale-ı Nur tercümanı hakkında

1- Bu uzun mektubun tamamı "Konferans" ısımlı kıtapta neşredilmıştır

alakadar: ilgili ılışkılı munasebetli bağlı
âlim: ilim ile ugraşan ılım adamı
beyanat: açıklamalar izahlar
ceset: vucut, beden
cihet: yon sebep vesile
dava: takıp edilen fikır ıddıa
ecza: cüzler parçalar kısımlar
ehemmiyetli: onemlı
fen: tecrubi ıspatla meydana gelmış ilmlere verilen genel ad
fevkalâde: çok güzel çok iyi çok ustun
hakaik-ı imaniye: imana aıt hakıkatler imanı gerçekler
hakîkat-i Kur'aniye: Kur'ân ın hakıkatı Kur'an ın ıfade ettiği gerçek
hayslyet: özellik, sebep
hiss-ı kablelvuku: Bir şeyi vukuundan once hissetme bır hadısenın gerçekleşmesinden once kalbe doğması
hıtap: söz söyleme topluluga veya bırısıne karşı konuşma
hususî: ozel
husnüzan: iyi zan güzel kanaat
îtiraz: kabul etmedıgını belırtıp karşı çıkma
izah: açıklama ayrıntılan ile anlatma
kıdem: bir ışte zamanca memuniyetçe rutbece eskılık
kıymet: deger
Kur'anî: Kur'an a uygun Kur'ân'a aıt
lâhika: ek ilave
leh: hakkında onun ıçın onun tarafına onun faydasına veya zararına ondan yana
libas: elbise
mahiyet: bir şeyin aslı esası tabıatı nıteliği
manen: mana bakımından manaca
mektep: okul
muallim: ders veren ogretmen
muhtasar: kısaltılmış ozet
munasebet: vesile dan dolayı
munasip: uygun
sena: methetme ovme
süret: bıçım, şekil tarz
şahadet: şahıt olma şahıtlık tanıklık
şahs-ı manevî: manevi şahıs belli bir kışi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevi şahıs
tadil: dogrultma düzeltme
tahattur: hatıra gelmek hatırlamak
talebe: ogrenci
tarz: bıçım şekil
tayy: atlamak, uzerinden geçmek
umum: butun
zat: kışı şahıs fert
zeyil: ek, ilâve
ziyade: çok fazla

sarîhan veya işareten veya kinayeten onun haddinden pek fazla senakârâne tabıratı tadil etmeye lüzumu var. Başkalar, hususan ehl-i tenkit insanlar nazarında bîçare şahsıma bu nevi hüsnuzannını kabul etmemek mesleğimize lâzım geliyor; tadilime gücenmesin.

51

.....

O, (Bediüzzaman) Nurun hadimidir. Eğer dünyayı istese ve dileseydi, kendisine sunulan hediye ve behiyeleri, zekât ve sadakaları ve bu teberru ve terekeleri alsaydı, bugün bir milyoner olurdu. Fakat o, tıpkı Cenab-ı Ömer'in (RA) dediği gibi, "Sırtıma fazla yük alırsam, nefs-i natıka-ı kainatın kalbi ve Allah'ın habîbi Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâma ve yâranı olan kâmil ve vasıllara yetişemem ve yan yolda kalırım" diyor. "Bütün eşya ve eflâki senin için yarattım habîbim" fermanına, "Ben de senin için onların hepsini terk ve feda ettim" diye verilen cevab-ı Hazret-i Risaletpenahîye ittıba ve imtisalen, o da dünya ve mafihayı ve muhabbet ve sevdasını terk ve hatta terki de terk ederek bütün hizmet ve himmetini ve şu ömr-i nazenîninî envar-ı Kur'ânıyenin intişarına sarf ve hasretmiştir. İşte bunun için, şimdi çektiği bütün zahmetler, rahmet; yaptığı hizmetler, hikmet olmuş. Celâlî yüzünden cemalini de göstermiş, âlem, bir gülzar-ı kemal bulmuştur.

âlem: dünya, cihan.
Aleyhissalatü Vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Bediüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği.
behiye: güzel ikramlar.
biçare: çaresiz, zavallı.
Celâl: Allah'ın Kahhar, Cebbar, Mutekebbir gibi sertlik, hışımlılık yücelik ifade eden nitelikleri hakkında kullanılan Allah'ın güzel isimlerinden biri.
Cemal: güzellik. Cenab-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
cenap: büyüklük ifade etmek için, hürmet maksadı ile söylenen saygı, şeref ve ululama ifadesi. Cenab-ı Allah, Cenab-ı Hak gibi.
eflak: semalar, felekler, gökler, küreler, zamanlar.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
habip: sevilen, sevgili.
hâdim: hademe, hizmetçi.
hasr: yalnız bir şeye mahsus kılma, vakfetme.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep, fayda.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme.
hususan: bilhassa, özellikle.
husnuzan: iyi zan, güzel kanaat.
imtisalen: imtisal ederek, uyarak, tâbi olarak.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
işareten: işaret ederek, belirterek.
ittıba: tabi olma, uyma, itaat etme.
kâmil: kemale ermiş olgun, bilgili, kültürlü.
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatan söz.
mafiha: öteki dünya, âhiret.
mesleki: gidiş usulü, yol.
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (asm).
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur.
omr-i nazenîn: latif, nazik, nazlı nanın hayatı.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sarf: kullanma.
sarîhan: açıkça, açık olarak.
senakârane: sena ederek, senakârlıkla, övercesine.
sevda: bir şeye karşı duyulan şiddetli arzu, aşırı iştiyak.
tabırat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler.
tadil: doğrultma, düzeltme.
teberru: karşılıksız ısreyerek verme, bağışlama, bağış.
tereke: ölen bir kimsenin geride bıraktığı ve mirasçılarına intikal eden menkul ve gayrı menkul malları ile çeşitli malî haklar.
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan.
yâran: yârlar, dostlar, sadık arkadaşlar, sevgililer.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

"Lutf u kahrı şey-ı vahid bilmeyen çekti azab,
Ol azaptan kurtulup sultan olan anlar bızı."

Niyazi-i Mısrî gibi diyen bu tercûman, her şeyi hoş görerek, katreyi, umman; âdemi, insan, ve nurunu âleme sultan eylemiştir.

Ona "Kürdî" denilmesi, ve kaside-i Hazret-i İmam-ı Alî'de (RA) görülen [1] يَامُدْرِكًا kelimesinin hazf ve kalbiyle "Kürd" ıma ve işaretinin bulunması, gerçekten Kürdlüğüne delâlet etmez ve onun manevî silsile-i şerafet ve siyadetten tenzil ve teb'idini icap ettirmez. Bu isnat ve izafe, Kürdistan'da doğup büyüyen ve bu lâkapla maruf ve meşhur olan bu zatın Risaleti'n-Nur'un tercümanı olduğunu sırf âleme ilân etmek içindir, yoksa Kürdlüğünü ispat etmek için değildir. Kürdce bilmesi, o kıyafete girmesi ve öyle görünmesi, kendini setr ve ihfa için olup, hakikî hüviyet ve milliyetini ihlâl ve inkâr mana ve maksadıyla değildir diye düşünüyorum. Âlem-i Islâmıyet ve insaniyete ve Haremeyn-i Şerifeyne asırlarca hizmet eden bu kahraman Türk milletini onun çok sevmesinde ve hayatının mühim bir kısmını hep Türklerle meskûn olan bu havalide geçirmesinde büyük hikmetler, mana ve mülâhazalar olsa gerektir.

Âb-ı rûy-i Habîb-i Ekrem için,
Kerbelâ'da revan olan dem için,
Şeb-i firkatte ağlayan göz için,
Râh-ı aşkında sürünen yüz için,
Rısale-ı Nur'a ve Ustada ve Islâm'a zafer ver yâ Rabbi! Âmin.

---

1. Ey idrak eden!

âb-ı rüy-i Habîb-i Ekrem: Allah'ın sevgilisi olan en cömert insan Hz. Muhammed'in (asm) bastığı yerin hayat suyu, şeref haysiyet, namus, onur.
âdem: mahluk olarak beşer.
âlem: dünya, cihan.
âlem-i İslâmıyet: İslam âlemi, İslam dünyası.
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
asır: yüzyıl, asır.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
dem: kan.
hakıkı: gerçek.
Haremeyn-i Şerifeyn: İki mukaddes şehir: Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere.
havalî: bölge, etraf, çevre, civar.
hazf: aradan çıkarma, yok etme, silme.
hikmet: gaye, maksat.
hüviyet: kimlik.
icap: gerekme, hâli, lâzım, gerekli, lüzum.
ihfa: saklama, gizleme.
ihlâl: bozma, zarar verme.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma.
izafe: yakıştırma, bağlama.
katre: damla.
lâkap: unvan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruf: bilinen, tanınmış, herkesçe tanınmış, belli.
meskun: iskân edilmiş, oturulan, içinde insan oturan, ahalisi olan, şenelmiş yer.
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hallerin ve özelliklerin tamamı.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mülâhaza: düşünme, tefekkür, düşünce.
nur: hayat.
râh-ı aşk: aşk yolu.
revan: yürüyen, giden, akan, can.
setr: örtme, kapama, gizleme.
silsile-i şerafet: şerafet silsilesi, şeriflik, Hz. Hasan'ın neslinden gelenlerin meydana getirdiği silsile.
siyadet: seyyidlik, Hz. Hüseyin vasıtasıyla Hz. Muhammed'in soyundan olma.
şeb-i firkat: ayrılık gecesi.
teb'id: uzaklaştırma, uzağa gönderme.
tenzil: kıymetten düşürme, değerini indirme.
tercüman: tercüme eden, çeviren.
umman: büyük deniz, derya, okyanus.
zat: kişi, şahıs, fert.

Ey Risale-i Nur! Seni söndürmek isteyen bedbahtların necm-i istikbali sönsün. İzzet ve ikbali ve şan ü şerefi aksine dönsün. Sen sönmez ve ölmez bir nursun.

Boyun bâlâ, gözün şehlâ, gören mecnun seni leylâ.
Sözün ferşte, gözün arşta, gönül meftun sana cânâ.
Nikabın nur, nigâhın nur, kitabın nur senin ey nur!

Bağın Nursî, huyun munis, özün idrîs ferd-i yektâ
Açılmış gül, öter bülbül, yüzünde var zarif bir tül.
Yazılmış üstüne nurdan "Kâb-ı Kavseyni ev edna."
Sana cânını feda etmez mi, senden hem görenler hak,
Sözün hak, hem özün hak, hem mesleğin hak, hem makamın Kâbetü'l-Ulyâ.

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ
وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (1)

Ustadım Efendim Hazretleri!

Ben, bu yazıları Risaletu'n-Nur'un eli ve kalemi ve dili ile bu hakîr kalbime ondan sıçrayan küçük bir kıvılcım parçasıyla yazdım. Kabulünü ve imdat ve ilhamın kesilmemesini rica eder ve hürmetle ellerinizden öper ve dualarınızı beklerim efendim.

Duanıza muhtaç talebeniz
HASAN FEYZİ
(Rahmetullâhi Aleyh)

1 Onlar Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler. Fakat Allah nurunu tamamlayacaktır; kâfirler isterse hoşlanmasınlar. (Saf Suresi, 8.)

arş: gökün en yüksek katı
bâlâ: yüksek, yukarı, yüce, üst.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
cânâ: ey sevgili! ey can!
edna: az, pek az
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya
hakir: küçük, aşağı, ehemmiyetsiz
huy: yaradılıştan olan karakter, mizaç, tabiat, adet.
hürmet: saygı.
ikbal: işlerin yolunda gitmesi, halın iyi olması.
ilham: içe gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
imdat: yardım

Kab-ı Kavseyn: İki yay mesafesi. Hz. Muhammed'in Miraca çıkışıyla vardığı son nokta, bütün yaratılanları arkasına alıp Yaratanla müşerref ve muhâtap olduğu makam.
Leylâ: kadın ismi. birçok şair tarafından işlenen ünlü Doğu mesnevisinin kadın kahramanı
makam: manevî mevki
Mecnun: meşhur Mesnevi kahramanı Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı olan Kays
meftun: tutkun, müptela, aşın bağlanmış
meslek: gidiş usul, yol
munis: alışılmış, alışılan, alışık, ünsiyetli
nigâh: göz, ayn, çeşm
nikap: peçe, örtü, yüz örtüsü.
nur: aydınlatma, parıltı. Cenâb-ı Hakk'ın bütün kâinatı İsim ve sıfatlarıyla aydınlatması
Rahmetullâhi Aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun
şan ü şeref: şan ve şeref
şehlâ: koyu mavi elâ (göz)
talebe: öğrenci
zarif: inceliği, lâtifliği ile hoşa giden.

52

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Size dört meseleyi beyan etmek kalbime ihtar edildi:

Birincisi: Hem lisan-ı hâl, hem lisan-ı kal ile ve başka tezahuratlarla sorulan bır suale cevaptır.

Denılıyor kı: "Madem Rısale-i Nur hem karametlıdır, hem tarıkatlerden ziyade ıman hakıkatlerınınn ınkişafında terakkı verıyor ve sadık şakırtlerı kısmen bir cıhette velâyet derecesindeler. Neden evlıyalar gibi manevî zevkler ve keşfıyatlara ve maddî karametlere mazharıyetlerı görülmüyor; hem onun talebelerı de öyle şeyler aramıyorlar? Bunun hıkmetı nedır?"

Elcevap: Evvelâ: Sebebi, sırr-ı ıhlâstır. Çünkü dünyada, muvakkat zevkler, karametler, tam nefsini mağlûp etmeyen ınsanlara bir maksat olup, uhrevî ameline bir sebep teşkil eder, ihlâsı kınlır. Çünkü, amel-i uhrevî ile dünyevî maksatlar, zevkler aranılmaz, aranılsa, sırr-ı ıhlâsı bozar.

Saniyen: Karametler, keşfıyatlar, tarıkatte sulûk eden âmî ve yalnız ımanı taklıdî bulunan ve tahkik derecesine gırmeyenlere, bazan zaıf olanları takvıye ve vesveselî şüphelılere kanaat vermek ıçındır. Hâlbuki Rısale-i Nur'un, ımanî hakıkatlerıne gösterdığı huccetler, hıçbır cıhette vesveselere meydan vermedığı gibi, kanaat vermek cıhetınde karametlere, keşfıyatlara hiç ıhtıyaç

amel: fıil, ış, emek.
amel-i uhrevî: ahırete aıt fıil, amel, ıbadet, neticesi ahırette gorulecek amel.
amı: bılgısız, cahıl.
cıhet: yon.
dunyevî: dunyaya aıt.
evlıya: velıler, Allah dostları.
evvelâ: oncelıkle.
hakıkat: gerçek, dogru.
hıkmet: gaye, maksat.
hıccet: delıl.
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma.
ıman: ınanç, ıtıkat.
ımanî: ımana dair olan, ımanla ılgılı.
ınkişaf: ortaya çıkma, gelışme.
kanaat: ınanç.
karamet: Allah ın velı kullarında gorulen olaganustu haller veya tabıatustu hâdıseler.
keşfıyat: keşıfler, Allah ın ılham etmesıyle gostenlen gaypla ılgılı sırlar.
kısmen: kısmı olarak, bır kısım.
lısan: dıl.
lısan-ı hal: hâl dılı, bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır manaı ıfade etmesı.
lısan-ı kal: soz ıle anlatılan mana, konuşma dılı.
maddî: madde ıle alâkalı.
maksat: kast, amaç, duşunce.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mazharıyet: gorunme ve tezahur yen olma, naıl olma, şereflenme.
muvakkat: geçıcı.
nefıs: kotu vasıfları kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuz zaman Said Nursı nın eserlerınınn adı.
sadık: doğru, gerçek, sozunde, vaadınde, ışınde dogru olan.
saniyen: ıkıncı olarak.
sırr-ı ıhlas: samımıyetın, dogrulugun sırrı.
sulûk: bır yola gırme, bır yol tutup o yolda terakkı mertebelerıne devam etme.
şakırt: talebe, ogrencı.
tahkık: ınceleme, araştırma.
taklıdı: taklıtle yapılan.
takvıye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, teyıt ve tasdık etme.
talebe: ogrencı.
tarıkat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edecegı terbıye usul ve yolu.
terakkı: yukselme, ılerleme.
teşkıl: olustırma, şekıllendırme.
tezahurat: gorunuşler, belırmeler, ortaya çıkmalar.
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt.
velayet: velılık, ermişlık, Allah dostluguu.
vesvese: suphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı duşunce.
ziyade: cok, fazla.

bırakmıyor. Onun verdiği iman-ı tahkikî, keşfiyat, zevkler ve kerametlerin çok fevkinde olmasından, hakikî şakirtleri, öyle keramet gibi şeylen aramıyorlar.

Salisen: Risale-i Nur'un bir esası, kusurunu bilmekle mahviyetkârâne yalnız rıza-ı İlâhî için rekabetsiz hizmet etmektir. Hâlbuki keramet sahipleri ve keşfiyattan zevklenen ehl-i tarikatın mâbeynindeki ihtilâf ve bir nevi rekabet ve bu enaniyet zamanında, ehl-i gafletin nazarında, onlara suizan edip, o mübarek zatları, benlik ve enaniyetle ittiham etmeleri gösteriyor ki; Risale-i Nur'un şakirtleri, şahsı için keramet ve keşfiyatlar istememek, peşinde koşmamak lâzım ve elzemdir. Hem onun mesleğinde şahsa ehemmiyet verilmiyor. Şirket-i maneviye ve kardeşler birbirinde tefânî noktasında Risale-i Nur'un mazhar olduğu binler keramet-i ilmiye ve intişar-ı hizmetteki teshilât ve çalışanların maişetindeki bereket gibi ikramat-ı İlahiye umuma kafi gelir; daha başka şahsî kemalât ve kerameti aramıyorlar.

Rabıan: Dünyanın yüz bahçesi, fânî olmak haysiyetiyle, ahiretin bâkî olan bir ağacına mukabil gelemez. Hâlbuki, hazır lezzete meftun kör hissiyat-ı insaniye, fânî, hazır bir meyveyi, bâkî, uhrevî bir bahçeye tercih etmek cihetiyle, nefs-i emmare bu hâlet-ı fitriyeden istifade etmemek için Risale-i Nur Şakirtleri ezvak-ı ruhaniyeyi ve keşfiyat-ı maneviyeyi dünyada aramıyorlar.

Risale-i Nur Şakirtlerine bu noktada benzeyen eskiden bir zat, haremiyle beraber büyük bir makamda

âhiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
bâkî: daimî, sonsuz
bereket: bolluk, bereket, güzlük.
cihet: yön.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
ezvak-ı ruhaniye: ruhen duyulan zevkler
fânî: olumlu geçici
fevkinde: üstünde
hakiki: gerçek.
halet-ı fıtriye: yaratılıştan gelen haller
harem: kadın eş
haysiyet: itibar
hissiyat-ı insaniye: insana ait duygular
hizmet: görev, vazife
ihtilâf: ayrılık, aykırılık.
ikramat-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın ikramları, nimetleri, bağışları
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelerin incelenip delil ve burhan ile inanma
intişar-ı hizmet: hizmetin yayılması, yaygınlaşması
istifade: faydalanma, yararlanma
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
kâfi: yeterli
kemalât: kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler.
keramet-i ilmiye: ilmin kerameti
keşfiyat: keşfler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar
keşfiyat-ı maneviye: manaya ait olan keşfler

kusur: eksiklik, ozur, suç, kabahat.
mabeyn: ara
mahviyetkârâne: tevazu göstererek, alçak gönüllülükle, kendini küçük görerek, acizliğini ifade ederek.
maişet: geçim, geçinme
makam: yer, mevki
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğü yer, nail olma, şereflenme
meftun: tutkun, müptela, aşın bağlanmış
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nazar: bakış, dikkat.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
nevi: çeşit.
rabıan: dördüncü olarak.
rekabet: aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış
rıza-i İlahi: Allah'ın rızası, hoş nudluğu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
salisen: üçüncü olarak
suizan: fena, kötü zan, şüphe
şahsı: şahsa, kişiye ait, hususî
şakirt: talebe, öğrenci
şirket-i maneviye: manevî şirket, manevî ortaklık.
tefanı: birbirinde fanî olma, fikren arkadaşının meziyet ve hissiyatı ile yaşama
teshilât: kolaylaştırmalar
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
umum: bütün, herkes
zat: kişi, şahıs

bulunduklan hâlde, maişet müzayakası yüzünden haremi, demiş zevcine: "İhtiyacımız şeddittir." Birden, altundan bır kerpıç yanlannda hazır oldu. Haremine dedi: "İşte cennetteki bizim kasrımızın bir kerpicidir." Birden o mübarek hanım demiş ki: "Gerçi çok muhtacız ve ahirette de çok böyle kerpiçlerimiz var; fakat fânî bir surette bu zayi olmasın, o kasrımızdan bır kerpıç noksan olmasın. Dua et, yerine gıtsın; bize lâzım değil." Birden yerine gitti. Keşif ile gördüler diye rivayet edilmiş.

İşte bu ıkı kahraman ehl-ı hakıkat, Rısale-ı Nur Şakirtlerinin dünyaya aît ezvak-ı kerametlere koşmadıklanna bır hüsn-ı mısaldır.

İkinci Mesele: Tevafuk, eğer müteaddit tarzda ve ayrı ayrı cıhette birbirini takviye edecek olsa, katıyet ve sarahat derecesinde kanaat verebilir. İşte hapısten sonra yazılan bir kısım mektuplarımız hem makbul, hem çok ehemmiyetli, hem bu zamanda halk onlara çok muhtaç olduğuna bir emare olarak, yazdığımız zaman –hilâf-ı âdet bir tarzda– serçe kuşunun ve kuddus kuşunun ve güvercinlerin garip bir tarzda odama gelmeleri ve birbirine tevafuk etmesi ve Milâs'ta ehemmıyetlı bır kardeşimiz Halil İbrahım'in, kuddüs kuşu bahsi bulunan mektubu aldıklan zaman, aynen, hilâf-ı âdet, kilitli bır odasını açarken, kuddüs kuşu oda içerisinde uçmaya çalışması, hem içinde bulunan mektubu, hem bızım kuşlanmıza tevafuku; ve Medrese-i Nuriyedeki şakirtlerin o mektuplanmızı okumak zamanında ıkı çekırge mektubun başına

ahiret: obur dunya, otekı dunya, kıyametten sonra kurulacak olan alem.
bahıs: konu.
cıhet: yon.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz.
ehemmıyetlı: onemlı.
ehl-i hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçegi bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı.
emare: alâmet, belırtı, nışan.
ezvak-ı keramet: kerametteki zevk.
fânî: olümlü, geçıcı.
garip: tuhaf, hayret verıcı.
gerçi: her ne kadar.
hakikat: gerçek, doğru.
halk: topluluk, insan toplulugu, insanlar.
harem: kadın, eş.
hılaf-ı âdet: âdete aykırı.
hüsn-ı mısal: guzel ornek.
kanaat: ınanç.
kasır: saray, koşk.
kat'ıyet: kat'ıllık, keslılık.
keşif: gızlı bır şeyı veya bır sım kalp gozuyle gorerek ogrenme.
maişet: geçım, geçınme.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Rısale-i Nur'ların okundugu yerler.
mesele: konu.
muhtaç: gerek duyan.
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
müteaddit: bır çok kere, defalarca.
muzayaka: sıkıntı, darlık, guçluk, zorluk.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlennin adı.
rivayet: bır haber, soz veya olayı nakletme.
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
suret: bıçım, şekil, tarz.
şakirt: talebe, ogrenci.
şedit: şıddetlı.
takvıye: kuvvetlendırme, saglamlaştırma.
tarz: bıçım, şekil.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
zayı: elden çıkan, elden çıkmış, telef olmuş.
zevç: koca, eş.

gelip dinlemeleri, sabık kuşlarda tevafukatına, bu küçük kuşlar dahi hem tasdik, hem tevafuk ettikleri gibi, İnebolu'dakı sadık kardeşlerimizin imzalarıyla, yine mektubumuzu gecede okudukları zaman, gayet heyecanlı bir tarzda bir gece kuşu onları korkutup, pencereye el atıp iki kanadı ile pencereyi döverek lisan-ı hâl ile "Ben de o mektupla alâkadarım; bizi alâkasız zannetmeyiniz" diye yine sabık aynı meseleye ve sabık kuşların alâkadarlıklarına, büyük kuş da tam tevafuk ve tasdik ediyor Aynı meseleye bu kadar tevafukat (HAŞİYE) hem mektuplardaki mücmelen bahsedilen hakikatlerin çok ehemmiyetli olmasından ve nev-i beşerin bu asırdaki vaziyetine bakması noktasında, acaba kâinat kitabının hâdısat ve meseleleri birbiriyle munasebettarlığını düşunen ve hayali geniş bır ehl-i kalb ve fikir böyle dese, hakkı yok mu ki, güya beşer, gayet kesretlı tayyareleriyle ve ınsan kuşlarıyla, kuşların âlemi olan cevv-i havadaki kuşları hem korkutup, hem kuşlar âleminde acip bır heyecanla nev-ı beşerin gidişatına karşı kuşlar dahi ciddî alâkadarlık gösterip, insanların bu zalım, tahribatçı canavar kuşlarına karşı kimler mukabele edip onları zulümden, tahripten vazgeçırıp beşerin menfaatınde ve saadetınde çalıştırmasına çalışan kimlerdir diye Rısale-i Nur meselelerine alâkadarlık gosterıyorlar denılse, yerı yok mu? Ihtimal verılmez mi? Manasız bir hayal denilebilir mı?

HAŞİYE: Bu mektubu Ustadımızdan yeni almıştık Ben, yani Husrev, okuyordum, arkadaşım Tahirî yazıyordu Gül kahramanı kuşu odamızın penceresine konup Husrev'in başını görmekle bırakıp gıttı

Hüsrev, Tahirî

acip tuhaf hayrette bırakan
alaka ilgi ilişki bag
alâkadar ilgili ilişkili munasebetli, bagli
âlem dünya cihan.
asr yuzyıl
bahis. konu
beşer insan, insanlık.
canavar zararlı vahşı.
cevv-ı hava. hava boşlugu
ciddî gerçek, hakıkat.
ehemmıyetlı onemlı
ehl-ı kalp gonul ehlı
gayet son derece
gıdışat. tutum durum davranış
güya sankı
hâdısat hadıseler olaylar
hakıkat. gerçek doğru
ıhtımal olabilırlık.
kaınat. evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün alemler
kesretlı çokluğu olan, çok fazla
lisan-ı hâl. hâl dılı bır şeyin duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesı
mana anlam
menfaat fayda
meselе konu
mukabele karşılık.
mücmelen kısa ve ozlu bır şeklıde, ozet olarak.
münasebet. ılışkı alaka.
nev-ı beşer ınsanoğlu ınsanlar
Rısale-i Nur Nur Rısalesı Be dıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
saadet mutluluk
sabık geçen onceki.
sabık. geçmış
sadık. sozunde ışınde doğru olan dostluğu ve bağlılıgı ıçten olan
tahrıbat tahrıpler yıkıp bozmalar
tahrip harap etme yıkma bozma
tarz bıçım, şekıl
tasdık. doğrulama onaylama
tayyare uçak.
tevafuk. uyma uyguntuk, bırbırıne denk gelme.
tevafukat. tevafuklar uygunluklar rastlantılar bırbırıne uygun gelişler
vazıyet. durum
zalım merhametsız gaddar
zulum haksızlık eziyet iş kence

ÜÇÜNCÜ MESELE: Geçen üç sene evvel ramazanda telif edilen ve yine bu sene ramazanda serbest intişar eden "*Ayetü'l-Kubra*"nın bir hulâsası olan "Hizb-i Nuriye"yi okudum. Fakat bir saatten fazla çekerdi. Birden o hulâsanın da bir hulâsası, on veya on beş dakika aynı ramazanda tezahür etti. Onu okuduğum zaman, bütün *Ayetü'l-Kubra*'yı okuyorum gibi bir inkişafat-ı imaniye ve [1] تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ sırrına mazhar iki veya üç sahifelik Arabiyyü'l-ibare okuyorum. Vakit bulamıyorum, kendi kalemimle size yazayım. İnşaallah bir zaman size yazacağım. O parçayı benim gibi anlayanlar, kendisine mahsus nüshalarından ya *Ayetü'l-Kubra*'ya, ya Hizbü'n-Nuriye'nin ahirinde yazar, tesbihattan ve duadan sonra otuz üç defa [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ tesbihatımızın yerinde –yalnız sabah tesbihatında manasını düşünerek– onu okuyabilir.

DÖRDÜNCÜSÜ: İki noktadır:

• *Birincisi:* Isparta kardeşlerimiz, hususan Gül Nur kahramanı Hüsrev, benim bu kış münasebetiyle maddî hacetlerimi merak ediyorlar, yardım etmek istiyorlar. Ben de onlara teşekkürle beraber derim ki: Onların Risale-i Nur'a hizmeti, her şakirdin saadet-i ebediyesine menfaati gibi, benim de hakikî kışım suretinde olan kabrimden sonraki kışta ihtiyacatıma o derece mükemmel yardım ediyorlar ki, bu fânî, muvakkat kışın hacatına yardımdan binler derece ziyadedir. Eğer benim elimden

1- Bir müddet tefekkür bir senelik nafile ibaretten daha hayırlıdır. (Keşfü'l-Hafa, 1:1004.)

2- Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)

ahir: son.
Arabiyyü'l-ibare: Arapça söz ibare.
Ayetülkubra: en büyük delil ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
defa: kere, kez, yol.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvel: önce.
fani: ölümlü, geçici.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
hacet: ihtiyaç.
hakiki: gerçek.
hizmet: görev, vazife.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
inşaallah: Allah izin verirse.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
kabir: mezar.
maddi: madde ile alakalı.
mana: anlam.
mazhar: nail, olma, şereflenme.
menfaat: fayda.
merak: endişe.
mesele: konu.
muvakkat: geçici.
münasebet: ilişki, alâka.
nüsha: suret.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sahife: sayfa.
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi.
surec: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
ziyade: çok, fazla.

gelseydi, bütün ruh u canımla, kemal-i iştiyakla bütün onların hacat-ı maddiyesini temine çalışırdım. Beni merak etmeyiniz. İktisad ve kanaat, bana iki hazînedir; tükenmez, bitmez.

İkinci Nokta: Bir zaman "Küçük Isparta" namını alan ve her yerden ziyade, geçen meselemizde hapis musîbetini çeken Inebolu ve cıvarı kardeşlerimin gayet güzel ve samimane mektupları, beni çok mesrur eyledi. Yalnız, Rısale-ı Nur'un kahramanlarından baba-oğulun meşrepleri ayrı ayrı olduğundan, birbiriyle tam imtızaç edemediklerinden endişe ediyorum. Baba ne kadar haksız da olsa, oğul, onun rızasını tahsil etmeye mecburdur. Oğul da ne kadar serkeş de olsa, baba, şefkat-ı fıtriyesini ona karşı esirgemez ve esirgememeli. Değil böyle baba ve evlât ve mumtaz seciyeli ve Risale-ı Nur'un baş şakirtleri, belki birbirinden çok uzak ve düşman da olsalar, Rısale-i Nur'un hatırı için Rısale-i Nur Şakırtlerinin mâbeynindeki tefânî, birbirini tenkit etmemek, kusurunu affetmek düsturu ile bu ıkı kardeşim, dünyevî ve cüz'î ve hissî şeyleri medar-ı münakaşa etmesinler. Pederlik ve veledlığın ıktıza ettiği hurmet ve şefkatle beraber, Nurun şakirtliği iktiza ettiği kusura bakmamak ve affetmek ve benim çok sevdiğim ıkı kardeşim –benim hatırım ıçin– birbirini tenkit etmemek lâzım geliyor.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve dua ediyoruz.

civar: çevre, yöre, etraf
cuz'ı: küçük, az.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dünyevî: dünyaya ait.
düstur: kaide, esas, prensip
endişe: kaygı
evlat: veletler, çocuklar.
gayet: son derece
hacat-ı maddiye: maddî ihtiyaçlar
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hissî: hisli, duygulu
hurmet: saygı
iktisat: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf
iktiza: lâzım gelme, gerekme, ihtiyaç, hissedilme
imtızaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma
kanaat: kısmete razı olma, elindekiyle yetinme, göz tokluğu, elindekini yeterli görüp fazlasını istememe
kemal-ı iştiyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu.
kusur: eksiklik, noksan, özür
mâbeyn: arasında
medar-ı münakaşa: münakaşaya, tartışmaya sebep olan
merak: endişe
mesele: konu
mesrur: sevinçli, memnun.
meşrep: yaratılış, tabiat, huy, mizaç, ahlak
musibet: felaket, bela
mumtaz: ayrıcalıklı, seçkin
nam: ad, isim
peder: baba
rıza: razı olma, hoşnutluk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
samımane: samımî bır şekılde, gönülden gelen bir tavırla
seciye: iyi huy, karakter
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
serkeş: dik başlı
şakırt: talebe, öğrenci.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkat-ı fıtrıye: fıtrı şefkat, yaratılıştan var olan şefkat duygusu
tahsil: elde etme, alma, kazanma
tefânî: birbirinde fanı olma, fikren arkadaşının meziyet ve hıssıyatı ile yaşama
temin: elde etme
tenkit: eleştirme.
umum: bütün, herkes
velet: çocuk, evlat, oğul
ziyade: çok, fazla.

53

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Manen maruz kaldığım iki şıklı bir sualin cevabıdır.

BİRİNCİSİ: "Neden en ziyade senin şahsın hakkında hüsnüzan eden ve sana büyük bir makam veren ve Risale-i Nur'la çok kuvvetli irtibatı bulunan ve sen de onlan çok sevdiğin hâlde, hizmet-i Nuriyenin haricinde senin şahsın ile temaslannı istemiyorsun ve senin hakkında fazla husnuzan beslemeyeni sohbette tercih ediyorsun, daha ziyade iltifat gösteriyorsun; nedendir?"

Elcevap. Otuz Üçüncü Sözün İkinci Mektubunda dediğim gibi: Bu zamanda, insanlar ihsanını muhtaçlara çok pahalı satarlar. Meselâ, benim gibi bir bîçareyi, salih veya velî zannedip, sonra bir ekmek verir ve mukabilinde makbul bir dua ister. "Bu kadar fiat vermektense, bu ihsanı istemiyorum" diye hediyelerin adem-i kabulüne bir sebep gosterdiğim gibi –Risale-i Nur'un has şakirtleri müstesna olarak– başkaları beni büyük bir makamda bilmekle, kuvvetli bir alâka ve hizmet gösterir. Hem mukabilinde, dünyada, ehl-i velâyet gibi nuranî neticeleri ister. Sonra bize hizmeti ile ve alâkası ile manevî ihsan eder. Böylelerin bu nevi ihsanlanna karşı istediği fiata sahip olamadığım için mahcup oluyorum. Onlar da ehemmiyetsizliklerimi bildikleri vakit inkısar-ı hayale uğrarlar, belki hizmette fütura duşerler.

adem-i kabul: kabul etmeme
alaka: ilgi ilişki yakinlik.
aziz: izzetli muhterem saygın.
bıçare: çaresiz zavallı
dua: Allah'a yalvarma niyaz
ehemmiyet. onem deger, kıymet.
ehl-i velayet. velî olanlar, erenler Allah'ın dostlugunu kazananlar velîlik sıfatını taşıyanlar
fütur: zayıflık gevşeklik usanç.
hariç: dışında
hizmet: gorev vazife
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti Risâle-i Nur için çalışma
hüsnüzan: iyi zan guzel kanaat.
ihsan: bagışlama ikram etme lutuf
iltifat. guler yuzle muamele nazik davranma gonlü hoş etme, teveccuh etme iyilik etme
inkısar-ı hayal: hayal kınklıgı umdugunu bulamama
irtıbat. bag, munasebet.
mahcup: utanan utanmış
makam: yer mevki.
makbul: kabul edilmiş geçerli
manen: mana bakımından manaca
manevî: manaya ait, maddi olmayan
maruz: ugramak, etkilenmek.
meselâ: omegin.
muhtaç: gerek duyan.
mukabil: karşılık
mustesna: istisna olan kalde dışı.
nevi: çeşit.
nuranî: nurlu ışıklı parlak munevver
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlennin adı
salih: dinin emir ve yasaklanna uygun hareket eden takva sahibi muttakı
sıddık: çok doğru dürust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen.
sual: soru
şakirt: talebe ogrenci
şık: madde şekil tarz.
veli: Allah'ın sevgisine himayesine kavuşmuş ermiş kimseler Allah dostu evliya
ziyade: çok fazla.

Gerçi umur-i uhreviyede hırs ve kanaatsizlik bir cihette makbuldür, fakat mesleğimizde ve hizmetimizde –bazı arızalar ile– inkısar-ı hayal cihetiyle, şükür yerine me'yusiyetle şekva etmeye sebep olur; belki de hizmetten vazgeçer. Onun için mesleğimizde kanaat, daima şükrü ve metaneti ve sebatı netice verdiği için, ihlâs dairesinde, hizmet noktasında çok hırs ve kanaatsizlik gösterdiğimiz hâlde, neticelerine ve semeratına karşı kanaatle mukellefiz.

Meselâ, Risale-i Nur hizmetiyle Isparta ve civarında binler ehl-i imana fevkalâde kuvvet-i imaniyeyi temin etmek olan bu netice, bizim fevkalâde hizmetimize kâfidir. On kutub derecesinde biri çıksa, bin adamı derece-i velâyete sevk etse, yine bu neticeyi aşağıya düşürtmez. Nurun hakikî şakirtleri, bu gibi neticelere kanaat ediyorlar. O büyük kutbun müritlerinin kanaat-ı kalbiyelerini temin eden Üstadlarının fevkalâde makamı ve meselelerde hükümleri yerine, Risale-i Nur'un sarsılmaz huccetleri, o müritlerinin kanaatlerinden çok ziyade, şakirtlerine kanaat verdiği gibi; bu hâlet ve itikat başkasına da sirayet eder, menfaat verir. O müritlerin kanaati ise, hususî ve şahsî kalır.

Hatta, ilm-i mantıkta "kaziye-i makbule" tabir ettikleri, yani büyük zatların delilsiz sözlerini kabul etmektir, mantıkça yakîni ve katiyeti ifade etmiyor, belki zann-ı galiple kanaat verir. İlm-i mantıkta, burhan-ı yakînî, hüsnüzanna ve makbul şahıslara bakmıyor, cerh edilmez delile bakar ki; bütün Risale-i Nur huccetleri, bu

arıza: bozukluk, engel
burhan-ı yakîn: çok inandırıcı ve kesin delil, şüphelerden uzak doğru, sağlam ve kesin delil.
cerh: reddetme, iptal etme
cihet: yön
civar: çevre, yöre, etraf
delil: kanıt, tanık, burhan
derece-i velâyet: velilik derecesi
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
fevkalâde: olağanüstü
gerçi: her ne kadar...
hakıkı: gerçek.
hâlet: hâl, durum
hırs: açgözlülük, kanaatsizlik
hizmet: görev, vazife
hususî: özel
huccet: delil.
hükum: emir, bir konu hakkında verilen karar
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacağını düşünmek.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ilm-i mantık: mantık ilmi, doğru muhakeme ve doğru düşüncenin esaslarını ve kaidelerini konu alan ilim.
inkısar-ı hayal: hayal kırıklığı, umduğunu bulamama
itikat: inanç, iman
kafi: yeterli
kanaat: inanma, görüş, fikir
kanaat-ı kalbiye: kalbe ait kanaat, kalben inanmak, kanaat getirmek.
kat'iyet: katılık, kesinlik.
kaziye-i makbule: kabule mazhar olmuş hükum ve iddia, itimat edilir zatların söyledikleri ve bu itimada binaen kabul edilen kaziye
kutup: evliyalar içersinde zamanın en büyük mürşidi olan.
kuvvet-i imaniye: iman kuvveti
makam: yer, mevki
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
menfaat: fayda
meselâ: örneğin
mesele: konu
metanet: sebat, gayret.
me'yusiyet: umutsızlık.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
mürid: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse
Nur: Risale-i Nur
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sebat: sabıt durma, kararlılık.
semerat: semereler, meyveler
sevk: yöneltme
sirayet: bulaşma, geçme
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şakirt: talebe, öğrenci.
şekva: şikayet.
şükür: teşekkür
tabir: ifade, deyim
temin: sağlama
umur-ı uhreviye: ahirete ait işler
ustat: öğretici, öğretmen
yakîn: kesin olarak bilme
zann-ı galip: galip kanaat, üstün gelen zan, kuvvetli ihtimal, kuvvetli, gerçeğe en yakın olan zan
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazla, fazlasıyla.

burhan-ı yakînî kısmındandır. Çünkü, ehl-i velâyetin amel ve ibadet ve sülûk ve riyazetle gördüğü hakıkatler ve perdeler arkasında müşahede ettikleri hakaik-ı imaniye, aynen onlar gibi, Risale-i Nur, ibadet yerinde, ilim içinde hakikate bir yol açmış, sülûk ve evrad yerinde, mantıkî burhanlarla ilmî hüccetler içinde hakikatü'l-hakaika yol açmış ve ilm-i tasavvuf ve tarikat yerinde, doğrudan doğruya ilm-i kelâm içinde ve ilm-i akîde ve usulü'd-dın içinde bir velâyet-i kübra yolunu açmış ki, bu asrın hakikat ve tarıkat cereyanlarına galebe çalan felsefî dalâletlere galebe ediyor, meydandadır. Teşbîhte hata olmasın, nasıl ki Kur'ân'ın gayet kuvvetlı ve mantıkî hakıkatı, sair dinleri, felsefe-i tabiiyenin savletınden ve galebesinden kurtanp onlara bır nokta-ı istinat oldu, taklıdî ve aklın harıcindekı usullerini de bir derece muhafaza etti; aynen oyle de, bu zamanda onun bır mu'cizesi ve nuru olan Risale-i Nur dahı, felsefe-i maddıyeden gelen dehşetli dalâlet-ı ilmiyeye karşı, avam-ı ehl-i imanın, taklıdî olan imanlarını, o dalâlet-i ilmiyenin savletınden kurtanp, umum ehl-ı imana bir nokta-i istınat ve yakın ve uzaklarda olanlara dahi, zapt edilmez bir kal'a hükmüne geçmiştir ki, bu emsalsiz dehşetlı dalâletler içinde, yine avam-ı mü'minin imanını şüphelerden ve İslâmiyetini hakıkatsızlık vesveselerinden muhafaza ediyor.

Evet, her tarafta, hatta Hint ve Çin'de ehl-i iman, bu zamanın çok dehşetli dalâletinin galebesinden, "Acaba İslâmiyette bir hakıkatsızlık mi var ki, sarsılmış?" diye şupheye ve vesveseye duştüğü vakıt bırden işıtır kı: "Bır

amel: iş uygulama yapma
asr: yuzyıl
avam-ı ehl-i iman: ehl-i imanın mü'minlerin avam tabakası
avam-ı mü'min: mu'minlerin avam tabakası mu'minlerin avam kısmı
burhan: delil ispat, huccet.
burhan-ı yakın: çok inandırıcı ve kesin delil suphelerden uzak, doğru saglam ve kesin delil
cereyan: akım fikir sanat veya sıyaset hareketi
dalâlet: azgınlık sapıklık.
dalalet-i ilmiye: ilmen dalalete sapma ilmi sapkınlık
dehşetli: urkutucu korkunç.
ehl-i iman: inananlar iman sahıpleri
ehl-i velâyet: velî olanlar erenler Allah ın dostlugunu kazananlar velîlik sıfatını taşıyanlar
emsalsiz: benzersiz.
evrat: virtler okunması âdet olan dinî dualar
felsefe-i maddiye: her şeyı maddede arayan ve kabul eden anlayış
felsefe-i tabiiye: her şeyı tabiata dayandıran felsefe
felsefi: felsefeye mensup felsefe ile ilgili
galebe: galip gelme ustunluk.
gayet: son derece
hakaik-ı imaniye: imana aıt hakikatler imanı gerçekler
hakikat: gerçek, dogru
hakîkat: kadırbılırlık sadâkat dogruluk, vefa sureklı bagılılık
hakikatu'l-hakaik: hakikatın ta kendısı gerçeklenn aslı.
hariç: dışında
huccet: delil
hükmune: yenne degenne
ilm: bılgı. marifet.
ilm-i akide: iman ilmi.
ilm-i kelâm: kelâm ilmi Cenab-ı Hakkın zar ve sıfatlarından nübuvvet, haşır kader gibi imana aıt meselelerden islami esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilm
ilm-i tasavvuf: tasavvuf ilmi.
ilmi: ilm ile ilgili ilme dair.
iman: inanç, itıkat.
kal'a: buyuk hısar
mantıkî: akla ve mantık kaıdelerine uygun mantıklı
mu'cize: benzenmi yapmaktan insanlann adz kaldıgı şey
muhafaza: koruma
muşahede: gozlem
nokta-i istinat: dayanak noktası guvenme ve itimat noktası.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlennin adı
riyazet: nefsı terbiye, dunya lezzetlerinden ve rahatından sakınma perhizle kanaatle yaşama
sair: diger başka oteki.
savlet: şıddetlı hucum saldırma
sulûk: bir yola girme bir yol tutup o yolda terakkı mertebelerine devam etme
taklıdı: taklıtle yapılan
tarıkat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde mundın takıp edecegi terbiye usul ve yolu
teşbîh: benzetme
umum: butun
usul: metot duzen
usulüddin: kelam ilminin diğer bır adı
velâyet-i kübra: en büyük velâyet buyuk velîlik Allah a yakınlıgın inkişafına bakan ve peygamber varlıgından gelen kısa ve yüksek olan tarıkat berzahına ugramadan zahirden hakikate geçen velîlik meslegi
vesvese: şuphe, kuruntu kalbe gelen asılsız kötu ve sınsi duşunce
zapt: ıdaresi altına alma tutma

risale çıkmış, imanın bütün hakikatlerini kat'î ispat eder, felsefeyi mağlûp edip zındıkayı susturuyor" diye anlar. Birden o şüphe ve vesvese zail olup imanı kurtulur ve kuvvet bulur.

Sualin İkinci Şıkkı: "Sen, bir mektubunda, şairâne bir lâtîfeyi –yani kuşların, mektuplarını yazmak ve okumak zamanında yanınıza ve şakirtlerin yanına gelmelerini, o lâtîfeyi– ciddî bir tarzda kardeşlerine yazdın. Hâlbuki o kuşlar, hâl-i âlemi ve Risale-i Nur'un hâdisata karşı fâidesini bilecek mahiyetinden uzaktırlar?"

Elcevap: Emir ve izn-i İlâhî ve havl ve kuvvet-i Rabbaniye ile, umum hayvanatın melâikeden bir çobanı, bir nazır olduğu gibi, kuş taifesinin de bir çobanı var. Onlar bilmese de, emr-i İlâhî ile ve ilham-ı Rabbanî ile çobanlan, onlan sevk eder. O sevk-i fıtrî ise, kuşlara gelen ilhama dayanır. Kuşlar, ilhama mazhardırlar ki, yaşı bir günlük bir an yavrusu, havada, bir gün mesafede gider, o ilham-ı fıtrî ile, o sevk-i Rabbanî ile yolunu şaşırmadan dönüp, gelip yuvasına girer.

Evet, nasıl ki küre-i arz, Risale-i Nur ve şakirtlerine gelen zulme îtiraz etti ve cevv-i hava yağmursuzlukla ve soğukla Risale-i Nur'a gelen tazyîkat ve müsadereyi tenkit ettı ve bulutlar serbestıyetini yağmurlarla alkışladı; elbette kuş nevi de alâkadar olabilir.

Evet, insanın bir kısım sun'î kuşlannın bır bomba yumurtası ile bir köyü harap edip bin adamı mahveden cinayetine ve cehennemî zakkum yumurtalan taşıyan o

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
cehennemî: Cehenneme has, Cehenneme ait, Cehennem gibi (sıcak veya yakıcı)
cevv-i hava: hava boşluğu
ciddî: ağırbaşlı, hâlen sakin olan kişi
cinayet: cana kıyma, katıl veya bu derecede ağır bir suç,
emr-i İlahî: Allah'ın emri.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hadisat: hadiseler, olaylar
hakıkat: gerçek, doğru
hal i alem: dünyanın vazıyetı, âlemin durumu
havl: güç, kuvvet.
hayvanat: hayvanlar
ilham: içe gonule doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
ilham-ı fıtrî: fıtrı ilham, yaradılışa ait kalbe doğuş, Cenab ı Hakkın ihtiyaçlarını temin etmeleri ıçin varlıklara vermiş olduğu duygu
imanı: inanç, ıtıkat.
İspat: kanıtlama, doğrulama
Itiraz: direnme, karşı koyma.
izn-i İlâhî: Allah ın ızını
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kure-i arz: yer kure, dunya
latife: şaka, nükte, espri.
mağlup: yenilme, kendısıne galıp gelinmiş
mahiyet: durum, vazıyet.
mahv: perişan etme, harap etme
mazhar: nail olma, şereflenme
melaike: melekler
mesafe: uzaklık, uzunluk
müsadere: toplatma, elden alma
nazır: nezaret eden, bakan, gozeten
nevi: çeşit.
risale: kıtap, kıtapçık.
Risale-ı Nur: Nur Risalesi, Be duzzaman Saıd Nursî'nın eserlerinin adı
serbestıyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâlı
sevk: onune katıp surme, one ılen surme, gonderme
sual: soru
sun'î: yapmacık, uydurma, sahte
şairane: şairce, şair gıbı, şaire yakışacak şekılde
şakırt: talebe, ogrencı.
taife: takım, guruh.
tarz: bıçım, şekıl
tazyıkat: tazyıkler, baskılar, zorlamalar
tenkıt: eleştirme.
umum: butun
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötu ve sınsı duşunce
zaıl: sone eren, yok olan
zakkum: zakkum agacı, meyvesi acı olan bır cıns ağaç, ağu agacı
zındıka: dınsızlık, inançsızlık
zulum: haksızlık, ezıyet, cefa, ıskence

insanî kuşların tahripçi kısmını, hem küre-i arza, hem nev-i beşere müstebidâne, merhametsiz tahribatına karşı, bu hayvanî kuşlar, tesirli bir surette istikbali tenvir eden Risale-i Nur'u elbette manen tebrik edip alkışlar diye suretindeki hâdise, gerçi çok tatlı bir lâtifedir, fakat çok ince bir hakikat dahi içinde var.

54

Kardeşlerim!

Bu defa *Meyve Risalesi*'nin tam kıymetini bilen ve kendine "Meyveci" namını veren Risale-i Nur santralcısının yazdığı mektup, beni çok memnun eyledi. Çünkü, Hulûsî, Hakkı gibi yirmi seneye yakın bir zamandan beri mabeynlerinde olan samimâne dostluk ve kardeşlik tam devam ve sebat ettiği gibi; onların Risale-i Nur'a karşı alâka ve irtibat ve sadâkatleri, aynen mabeynlerindeki halisâne münasebetleri gibi hem devam ediyor, hem metanet kesb ediyor, arızalarla sarsılmıyor. Cenab-ı Hakka şükrediyorum ki, böyle halis, muhlis ve başkalara hüsn-i misal olan sadık şakirtleri Risale-i Nur'a vermiş ki, daimî hakta hulûs ile ve Nur hizmetinde sabır içinde şükrediyorlar.

O "Meyveci"nin civarında ismini söylemediğim malûm ve çok alâkadar olduğum kardeşlerim, hususan Barla Sıddıkları, beni çok defa hayalen eski zamana ve o memlekete celp ediyorlar, Barla ve dağlarında gezdiriyorlar.

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
arıza: bozukluk, engel.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
civar: çevre, yöre, etraf.
daimî: sürekli, devamlı.
defa: kere, kez, yol.
gerçi: her ne kadar...
hâdise: olay.
hakikat: gerçek, doğru.
halis: saf, temiz.
halisane: temiz kalplilikle, safiyetle.
hayalen: hayalî bir şekilde.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hizmet: görev, vazife.
hulus: halislik, saflık, gönül temizliği.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüsn-i misal: güzel örnek.
insanî: insana ait, insanla alâkalı.
irtibat: bağ, münasebet.
istikbal: gelecek zaman.
kesb: kazanma.
kıymet: değer.
küre-i arz: yer küre, dünya.
lâtife: şaka, nükte, espri.
mabeyn: ara.
malûm: bilinen, bilinir olan.
manen: mana bakımından, manaca.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
muhlis: ihlaslı, samimî; bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan.
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
müstebidâne: müstebitçe, keyfî ve baskıcı bir şekilde.
nam: ad.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
Nur: Risale-i Nur.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sadık: sadâkatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
samimâne: samimî bir şekilde, gönülden gelen bir tavırla.
sebat: sabit durma, kararlılık.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükür: teşekkür.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.

Ben, onlarla ve o yerleriyle çok alâkadarım, unutmuyorum. Onlara binler selâm ediyorum.

Kozca hatibi Hasan Şükrü'nün mektubu beni memnun eyledi; selâm ederim.

Masumlar, ümmîler, hemşîreler ve kaleme çalışanlar başta olarak, umum kardeşlerime birer birer selâm ve dua ediyoruz.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Kardeşiniz

Said Nursî

55

Mahkeme tarafından bana iade edilen, daha elime geçmeden postadan müsadere edilen "Mübarekler Heyeti"nin pehlivanı küçük Ali'nin bir mektubunu gördüm ki; her iki sene bir defa bütün Risale-i Nur'u yazmaya karar vermiş, yapmış. Bu kahramanlığı ile benim, Risale-i Nur'un birinci şakirti olan büyük Mustafa'da hakîkî bir Abdurrahman'ı ve arkasında çok Abdurrahman'lan göreceğim diye keşfiyatımı tam tasdik etmiş ve o mübarek Mustafa'nın vazifesini tam yapmış. Ve Hafız Mustafa dahi, Hafız Ali zamanında tam bir muavini ve vefatından sonra tam bir vârisi olduğunu hapiste gösterdi. Demek mübarek heyet-i âlîsinde, on sekiz sene evvel ümit ettiğim hizmet-i Nuriyeyi tam yapmışlar ve yapıyorlar.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
defa: kere, kez, yol
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce
hakîkî: gerçek,
hatip: camide hutbe okuyan kimse
hemşire: kız kardeş, bacı.
heyet-i âlî: üst kurul.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
iade: geri verme
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gaypla ilgili sırlar
masum: küçük çocuk.
muavin: yardımcı
mübarek: feyizli, bereketli
müsadere: toplatma, elden alma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
şakirt: talebe, öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
umum: bütün
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
varis: mirasçı
vefat: ölen, ölüm, ölü.

Ektikleri tohumlar, onlar çalışmasalar da, onların bedelîne mahsulât veriyor.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ediyoruz.

56

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

EVVELA: Sizin leyali-i aşere olan mübarek o geçmiş gecelerinizi ve kudsî bayramınızı ruh u canımızla tebrik ediyoruz. Cenab-ı Hak, rahmet ve keremiyle ve hıfz ü himayetiyle ve tevfîk ve hıdayetiyle, Risale-i Nur'un tab ve intişarına ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın tevafuklu tabına sizleri muvaffak eylesin, âmin!

SANIYEN: Risale-i Nur'un bir hulâsası olan *Ayetü'l-Kübra* ve Hizb-i Nuriye'nin bir hulâsatu'l-hulâsası hükmünde otuz üç Kelime-i Tevhîdin namaz tesbîhatındaki eskiden beri okuduğum ve Risale-i Nur'un ekser hakıkatleri namaz tesbîhatında ınkişaf etmesiyle hayalim fazla tevessü' ederek, o otuz üç Kelime-i Tevhıd, herbırısını kâınatın bir tabaka-i mahlûkatının lisan-ı hâliyle söylediği o kelimeyi ben o lısan ıle söyluyorum gıbı, o külli lisan-ı hâl, benim cüz'î lisan-ı kalımın aynı olur. Ben, kemâl-i zevkle okuyorum. Size de suretini gönderiyorum.

amin: Yâ Rabbıl Öyle olsun kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda söylenir
azız: izzetli muhterem saygın.
bedel: yenne adına namına
cüz'î: küçük, az.
dua: Allah a yalvarma, niyaz
ekser: pek çok.
evvela: öncelikle
hakikat: gerçek doğru
hıfz: saklama koruma muhafaza etme
hıdayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
himayet: koruma esirgeme
hulasa: bir şeyin özü esası özeti
hükmünde: değerinde.. yerinde.
ınkişaf: gelişme
intişar: yayınlanma neşrolma
kaınat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün alemler
kelime-i tevhıd: tevhıd-i ilâhiyi ifade eden lâ ilâhe illallah Muhammedu n Resulullah cümlesi.
kerem: cömertlik, lütuf ihsan bağış.
kudsî: mukaddes yüce.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: Açıklamalarıyla akılları benzerini yapmak tan aciz bırakan Kur'ân ı Kerim
külli: umumî genel.
leyali-i aşere: on mübarek gece
lisan: dil
lisan-ı hal: hâl dılı bir şeyin duruşu ve görünüşü ıle bır mana ifade etmesi
lisan-ı kal: söz ıle anlatılan mana konuşma dılı
mahsulât: meyveler ürünler
muvaffak: başarmış başarılı
mübarek: feyzli bereketli
rahmet: Allah ın kullarını esirgemesi onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can ruh ve canla
sanıyen: ıkıncı olarak.
selâm: barış rahatlık selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen.
suret: nüsha kopya
tab: kitap basma
tabaka-ı mahlukat: mahlukat tabakası yaratılanlar tabakası yaratılanların mertebesi
tesbihat: tesbihler Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tevafuk: uyma uygunluk, birbirine denk gelme
tevessu: genişleme yayılma
tevfik: Allah ın yardımı başarılı kılması
umum: bütün

Benim şüphem kalmadı ki, ... تَفَكُّرُ سَاعَةٍ (İlâahir) sırrını taşıyan Hızb-ı Nuriyenin on beş dakika zarfında bu hülâsatü'l-hülâsası dahi aynı sırrı taşıyor. Arabî bilmeyenler *Ayetu'l-Kubra*'nın mertebelerini güzelce anlasalar, bu Arabî parça tam anlaşılır. Arabî bilmeyen, birkaç defa ikisine baksa, tam anlayacak. Bunu ben yirmi dört saatte bir defa, ya sabah namazının tesbihatında veya başka vakitte en ziyade usandığım ve sıkıntı zamanında okuyorum. Bana ulvî bir inşirah verir, usancı izale eder. *Ayetu'l-Kubra* ve *Hizb-i Nuriye*'nin ahırında yazılsa, münasip olur.

Manidardır ki, *Ayetü'l-Kubra* ve Risale-i Nur'un ekser hakikatleri, ramazanda ve tesbihatında zuhuru gibi, bu Hülâsatü'l-Hülâsa, aynen ramazanda ve tesbihatta zuhur etti.

Salisen: Bugünlerde haber aldım ki, Heyet-i Vekîle, benim nufusumu Kastamonu'dan alıp Emirdağ'ına nakletmeye karar vermişler. Anlaşılıyor ki, Risale-i Nur'a ve talebelerine ilişmeye bahane bulamıyorlar, yalnız ehemmiyetsiz şahsıma ehemmiyet veriyorlar, kayıtlar altına alıyorlar. Ben de size bütün kuvvetimle temin ediyorum ki, ben ruh u canımla, onların, Risale-i Nur ve talebelerine ilişmeye bedel, bana ilişmelerini iftihar ile kabul ediyorum. Güya başka yerlerde birden bana iltihak ediyorlar ve men'ine çare bulamıyorlar, fakat, burada tam çare bulmuşlar zannedip böyle muamele oluyor. Siz hiç müteessir olmayınız. Benim bu vaziyetim, Risale-i Nur

ahir: son
Arabî: Arapça
bahane: vesile, sebep
bedel: yerine, adına, namına
defa: kere, kez, yol
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
ekser: pek çok.
güya: sanki
haber: bilgi, bilgilendirme
hakikat: gerçek, doğru
heyet-i vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine
iftihar: şeref, şan
İlâahir: sona kadar, sonuna kadar
iltihak: karışma, katılma
İnşirah: ferahlama, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, rahatlama
izale: yok etme, ortadan kaldırma
manidar: anlamlı, manalı, mana taşıyan
men: yasak etme, engelleme.
mertebe: derece, basamak.
muamele: işlem
münasip: uygun
müteessir: üzgün
nüfus: nüfus kaydı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
salisen: üçüncü olarak.
sır: gizli hakikat.
talebe: öğrenci
temin: sağlama
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
ulvî: yüksek, yüce, manevî, rûhânî
vaziyet: durum
zarfında: süresince
ziyade: çok, fazla.
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

Şakirtlerinin fütuhatlarına bir vesiledir. İnayet-i merhamet-i İlâhiye, hakkımda ehl-ı dünyanın haksızlıklarını büyük bir hayra çevirecek kanaatindeyim. Zaten mesleğimizde zaman, mekân sohbetimize mâni olamaz. Şarkta, garbda, hatta ahirette, berzahta olsa da beraberiz. Meselâ, berzahta Hafız Ali (RH), hergün manen yanımızdadır. Bu hakikate binaen, sûrî ayrılmaya, hatta ölüme ehemmiyet vermemeliyiz.

RABIAN: Medrese-i Nuriye kahramanlarından Marangoz Ahmed'in bülbülü, "Gül Fabrikası"nın mübarek gülcü kâtibinin bülbülünü tasdik etmesi pek lâtif olmuş. Zaten baharda umum kuşlar namına nebatat kafilelerinin erzak-ı hayvaniyeyi getirmelerine karşı bülbüller bir hatiptir ki, onlar, kuşlar namına alkışlıyor. Risale-i Nur'un kuşlar tarafından alâkadarlıkları içinde elbette yine başta bülbül görünmek lâzım geliyor; kı, göründü.

Safranbolulu muhlis, metîn kardeşimiz Mustafa Osman, "Buradaki kardeşlerime bir ikı mektup gönderdim" diyor, mektuplarını cevabını alamadığından telâş etmiş. Etmesin... İhtiyata binaen ve Isparta vasıtasıyla muhabereye itimaden ona ayrı mektup yazılmamış; merak etmesinler. Kastamonulu kardeşlerimiz de telâş etmesinler. Nüfusumun buraya naklî, Kastamonu ve onlarla alâkamı gevşetmez, bilâkis daha kuvvetli beni onlarla bağlıyor. Ben, ekser vakitte hayalen ve manen kendimi Kastamonu'nun mübarek dağlarında ve o kardeşlerimin yanında buluyorum.

alâka: ilgi, ilişki, bağ
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile âhiret arasındaki yer
bilâkis: aksine, tersine
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen
ekser: pek çok
erzak-ı hayvaniye: hayvanın rızıkları, hayvanlara ait rızıklar
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
garp: güneşin battığı taraf, batı
hakikat: gerçek, doğru
hatip: hitap eden, topluluğa karşı konuşan
hayalen: hayal olarak, hayalî bir şekilde, zihinde tasarlayıp canlandırarak
ihtiyat: tedbirli hareket etme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
itimaden: itimat ederek, dayanarak, güvenerek
kafile: aynı yöne giden taşıt veya yolcu topluluğu
kanaat: inanç
katip: yazan, yazıcı
latif: hoş
manen: mana bakımından, manaca
mâni: engel, mania, set
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mekân: yer, mahal
merak: endişe
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhameti
mesela: örneğin
meslek: dışa vurulan yol, sistem
metîn: sağlam ve dayanıklı
muhabere: haberleşme
muhlis: ihlâslı, samimî, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
mübarek: feyzli, bereketli
naklî: bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma
nam: ad
namı: adına, yerine
nebatat: bitkiler
nüfus: nüfus kaydı
rabian: dördüncü olarak
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sûrî: görünüşte olan, şekli
şakirt: talebe, öğrenci
şark: doğu
tasdik: doğrulama, onaylama
umum: bütün
vasıta: aracılık
vesile: bahane, sebep

57

Aziz, Sıddık Kardeşlerim ve Hakikî Vârislerim!

Bayram tebriklerine ait çok mektupları aldım. Herbirine cevap vermeye vaktim, hâlim müsaade etmiyor. Herbir mektubu, çok kardeşlerimi temsil ederek bir has kardeşimiz yazmış. O mektuplarda, tebrikten başka bazı ehemmiyetli noktalar da var; beni mesrur, minnettar eyledi.

Ezcümle: Gül ve Nur Fabrikası namına Hüsrev'in tebrik mektubu, beni sevinçle ağlattırdı. Zaten Hüsrev'in mümtaz bir hasiyeti budur ki, şimdiye kadar bana gelen bütün mektuplarının hiçbirisi beni incitmiyor, elîm zamanlarımda da yumuşak geliyor, ruhumu okşuyor. Bu cihette dahı ona şahsım itibarıyle çok minnettarım.

Hulûsî-i sanî Sabri'nin, malûm kardeşleri hesabına tebriknaméesi, beni derinden derine sevindirdi. O has kardeşimizin takdir ve tahsin noktasında ileri olması, Hüsrev ve Hasan Feyzi hakkında çok güzel takdiratı, beni cidden müferrah eyledi. Hasan Feyzi'nin Denizli şakirtlerinin hesabına tebrıkı dahı onun yüksek irtibatını, kuvvetli alâkasını gösterdi.

Kastamonu fedakârları namına Kastamonu'nun Hüsrev'i ve Rüştü'sü olan Feyzi ve Emin'in tebrikli mektubu ve Feyzi'nin malûm hâdisede hıçbir endişe verecek bir hâl vuku bulmadığını, bilâkis bir teşvik kamçısı hükmüne geçtiğini yazması, bizim endişemizi izale etti.

alâka: ilgi, ilişki, bağ
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bilâkis: aksine, tersine
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak
cihet: yön
ehemmiyetli: önemli
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
endişe: kaygı
ezcümle: bu cümleden olarak,
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
hâdise: olay
hakikî: gerçek
hal: durum, vaziyet.
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hükmüne: yerine, değerine
irtibat: bağ, münasebet.
İzale: yok etme, ortadan kaldırma
malum: bilinen, bilinir olan
mesrur: sevinçli, memnun
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin
müsaade: izin
nam: ad.
sanî: yapan, işleyen, yapıcı
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
takdirat: takdirler, övgüler
tebriknamé: tebrik yazısı, kutlama yazısı.
temsil: birinin, bir topluluğun adına hareket etme
varis: mirasçı
vuku: olma, meydana gelme

Nazif'in o havalideki kardeşlerimizin namına tebriki ve Nazif'ın sarsılmaz sadakat ve irtibatı ve kuvvetli ümitleri bize tam bir nefes aldırdı. Onun hususî rakipleri bulunduğu için telâşlı idim.

Sadakatı harika olduğu gibi, cesareti de o nisbette olan Halil İbrahim'in (RH) doğrudan doğruya benim adresime gönderdiği tebrikini aldım. Onu ve Nurun dikkatli avukatı başta olarak, onların umumuna selâm ve bayramlarını tebrik ederiz.

Medrese-i Nunye kahramanlarından Şukrü Efenin kuşların ve serçelerin alâkadarlıklarını gösteren mektubu, kahraman marangozun teyidini teyit ettı, bizi de memnun etti.

Atabey kardeşlerimizden, Lütfi vârislerinden Ali Osman'ın mektubundaki sualine cevap vermeye vakit bulamadık.

İşte bu mezkûr kardeşlerimizin herbiri, temsil ettikleri kendilerine ve arkadaşlarına ayrı ayrı ruh u canımızla maddî ve manevî bayramlarını tebrik ediyoruz ve büyük Re'fet kardeşimize binler safalar ile geldin deriz.

Umum kardeşlerime ki, içinde masumlar taifesi ve ümmî ihtiyarlar ve fedakâr hemşîreler taifeleri olarak birer birer üçüncü olarak bayramlarınızı tebrik ve selâm ve selâmet ve saadetlerine dua ederek hatm-i mekal ediyorum.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
harika: olağanüstü
havali: etraf, çevre, civar, yöre, dolay
hemşire: kız kardeş, bacı
hususî: özel.
irtibat: bağ, münasebet.
maddî: madde ile alakalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: küçük çocuk.
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
nam: ad.
nispet: oran, değer
Nur: Risale-i Nur
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
saadet: mutluluk.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
safa: rahat ve huzurlu olma, gönül şenliği
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
selamet: salımlık, emnlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sual: soru.
taife: takım, güruh.
temsil: birinin bir topluluğun adına hareket etme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
umum: bütün, herkes
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vâris: mirasçı.

58

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Merhum Şehid Hafız Ali'nin (RH) kitaplarıyla beraber bana gelen Mübareklenn pehlıvanı ve Abdurrahmanlann kahramanı Büyük Ruhlu Küçük Ali'nin *Sikke-i Tasdik-i Gaybî* namındakı mecmuası çok güzel ve munasıptır. Fakat *Lâhıka*'da ve bılhassa Emırdağ'ı parçasında, Risale-i Nur'un kerametlenne alâkadar zelzele ve yağmur ve kuşlar bahısleri gıbi daha münasıp gördüğünüz mektuplar, o *Sikke*'nın ahırıne gırse daha güzel olur. Bu münasebetle, "Mübarekler Heyeti"nin bayramlarını tekrar tebrıkle, Kuçük Ali'ye "Bın barekâllah!" derım.

Safranbolu bahadırı fedakâr Mustafa Osman'ın buradakı şakırtlere gönderdıği güzel mektubu okudum. Bu zat dahi, Hasan Feyzi gıbi, fevkalâde sadâkatini ve hüsnüzannını edıbâne yazmış. Fakat Rısale-i Nur'un şahs-ı manevîsi yerine bana haddimden çok ziyade makam vermiş. Üstadını, kendi parlak âyinesinde çok parlak gormüş. Ben de onun o husnuzannını bir manevî dua yerinde kabul ettim. Hem onun, hem cıvanndakı kardeşlerimizin bayramlarını tebrik ederiz.

59

Muhterem, Sevgili, Mübarek Kardeşlerim!

Rısale-ı Nur Talebelerine beyan edıyorum kı:

ahir: son.
alâkadar: ılgılı, ılışkılı, munasebetlı, bağlı
âyine: ayna
azız: ızzetlı, muhterem, saygın
bahadır: cesur, yığıt, kahraman
bahıs: konu
bârekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketlı olsun
beyan: anlatma, açıklama
bılhassa: ozellıkle
cıvar: çevre, yore, etraf
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
edıbâne: edıbe yakışır şekılde, edebıyatçı gıbı
fedakâr: kendını veya şahsî menfaatlennı hıçe sayan, feda eden
fevkalâde: olaganustu
hafız: Kur'ân-ı Kerım'ı tamamen ezberleyen ve okuyan kımse.
heyet: kurul, topluluk, bırlık teşkıl eden şahıs ve şeylerin tamamı
hüsnüzan: ıyı zan, guzel kanaat.
keramet: Allah'ın velî kullannda gorulen olağanustu haller veya tabıatustu hadıseler
lahıka: ek, ılave
makam: yer, mevkı
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mecmua: toplanıp bırıktınlmış, duzenlenmış yazılann hepsı
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, olu
muhterem: saygı, değer, hurmete layık, saygın
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
münasebet: ılgı, alaka, yakınlık.
münasıp: uygun
nam: ad, ısım
pehlıvan: yığıt, cesur, kahraman
Rısale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
sadakat: bağlılık, doğruluk
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şahs-ı manevî: manevî şahıs: bellı bır kışı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şakırt: talebe, ogrencı
şehıt: Allah'ın ve yuce dininin adını yucelterne ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Musluman
talebe: istekli, oğrencı
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî
zat: kışı, şahıs
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Risale-i Nur, nurdan bir ibrişimdir ki, kâinat ve kâinattaki mevcudatın tesbihatları onda dizilmiştir.

Risale-i Nur, ahize ve nâkile ile mücehhez bir radyo-i Kur'âniyedir ki; onun tel ve lâmbaları, âyine, tel ve bataryaları hükmündeki satırları, kelimeleri, harfleri öyle intizamkârâne ve icazdarâne bast edilmiştir ki, yarın her ilim ve fen adamları ve her meşrep ve meslek sahipleri, ilim ve iktidarları miktarında, âlem-i gayp ve âlem-i şahadetten ve ruhaniyat âleminden ve kâinattaki cereyan eden her hâdısattan haberdar olabilir.

Risale-i Nur, mü'minlere Kur'ân'dan hedâyâ-i hidayet, kevneyn-i saadet, mazhar-ı şefaat ve feyz-i Rahman'dır.

Risale-i Nur, kâinata, baharın feyzini veren bir âb-ı hayat ve ayn-ı rahmet ve mahz-ı hakikat ve bir gülzar-ı gülistandır.

Risale-i Nur, lutf-u Yezdan, kemal-i iman, tefsir-i Kur'ân ve bereket-i ihsandır.

Risale-i Nur, kâfire hazan, münkire tufan, dalâlete düşmandır.

Risale-i Nur, bir kenz-i mahfî ve bir sandukça-i cevher ve menba-ı envardır.

Risale-i Nur, hakaik-ı Kur'ân ve mirac-ı imandır.

Risale-i Nur, Kur'ân ve hadisten sonra sertac-ı evliya, sultanü'l-eser ve zübdetü'l-maani ve atâyâ-i İlâhî ve hedâyâ-ı Sübhanî ve feyyaz-ı Rahmanîdir.

âb-ı hayat: hayat suyu.
ahize: alıcı nakledici alet elektrik enerjisini mekanik enerjiye dönüştüren alet.
âlem: dünya cihan
âlem-i gayp: gayp âlemi görünmeyen fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz şahir olduğumuz âlem, kâinat.
atayâ-i İlâhî: Allah'ın bağışları
âyine: ayna
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi.
bast edilme: yayılma serilme döşenme
bereket-i ihsan: ihsanın bağışın bereketi.
cereyan: olma meydana gelme
dalâlet: azgınlık sapkınlık
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
Feyyaz-ı Rahmanî: sonsuz merhamet sahibi Allah'a ait gelen bolluk ve bereket vasıtası
feyz-i Rahman: sonsuz merhamet sahibi olan Allah'ın ihsanı sündüğü bolluk.
haberdar: haberli bilgili
hadis: Hazret-i Muhammed'e (asm) ait söz emir fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz iş veya davranış
hadisat: hadiseler olaylar
hakaik-ı Kur'an: Kur'an gerçekleri doğruları
hazan: güz sonbahar solma
hedaya-ı hidayet: hidayet verici hediyeler
hedâyâ-i sübhanî: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın hediyeleri
hükûm: yerinde, yerine geçen
ibrişim: bükülmüş ipek ipliği, ipek.
icazdarâne: veciz bir şekilde kısa özetler hâlinde.
iktidar: güç yetme bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
ilim: bilgi, marifet.
kâfir: Allah'ı ve İslamiyet'i inkâr eden dinsiz
kâinat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
kemal-i iman: imanın mükemmelliği ve sağlamlığı
kenz-i mahfî: gizli hazine
kevneyn-i saadet: saadetli iki dünya iki dünya saadeti
lütf-u Yezdan: her hayrın gerçek sahibi olan Allah'ın lütfu
mahz-ı hakikat: hakikatın tâ kendisi
mazhar-ı şefaat: şefaate erişmiş
menba-ı envar: nurlar kaynağı nurların fışkırdığı yer
meslek: gidilen takip edilen yol
meşrep: gidiş hareket tarzı tavır, tutum.
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahluklar.
mirac-ı iman: iman merdiveni
mücehhez: teçhiz edilmiş cihazlandırılmış donatılmış
mü'min: iman eden inanan
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen imansız dinsiz
nâkile: ileten iletken
radyo-i Kur'âniye: Kur'ân'ın radyosu Kur'ân'ın sesi Kur'ân'ın yayını ilanatı
Risale-i Nur: Üstad Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruhaniyat: madde âleminden başka bir âlemde ruhlar âleminde yaşayan varlıklar cinler ve melekler
sandukça-i cevher: mücevher kutusu
sertac-ı evliya: evliyanın baş tacı
sultanü'l-eser: eserler sultanı
tefsir-i Kur'ân: Kur'ân tefsiri Kur'ân'ın açıklaması
tesbihat: tesbihler Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel
zübdetü'l-maani: manaların özü

Risale-i Nur, bir bahr-i hakaik ve bir sırr-ı dekaik ve kenzu'l-maarif ve bahru'l-mekânmdir.

Risale-i Nur, hastalara şifahane-i hikmet ve mâ-i zemzem, sağlara maişet-i hakıkat ve nıyh-ı reyhan ve misk-i amberdir.

Risale-ı Nur, mev'ıd-ı Ahmedî (ASM) ve müjde-ı Haydarî (RA) ve beşaret ve teavün-ı Gavsî (KS) ve tavsıye-i Gazalî (KS) ve ıhbar-ı Farukî'dır (KS).

Risale-i Nur, şems-i Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın elvan-ı seb'ası Risale-ı Nurun menşur-i hakîkatında tam tecelli ettiğinden, hem bir kitab-ı şeriat, hem bir kitab-ı dua, hem bir kıtab-ı hikmet, hem bir kıtab-ı ubudıyet, hem bir kitab-ı emr ü davet, hem bir kitab-ı zikir, hem bır kitab-ı fikır, hem bır kitab-ı hakıkat, hem bir kitab-ı tasavvuf, hem bir kitab-ı mantık, hem bır kitab-ı ılm-i kelâm, hem bir kitab-ı ılm-ı ılâhıyat, hem bir kıtab-ı teşvik-i sanat, hem bir kitab-ı belâgat, hem bir kıtab-ı ispat-ı vahdanıyet; muarızlarına bir kitab-ı ılzam ve iskâttır.

Rısale-ı Nur, Kur'ân semalarından bir sema-i maneviyenin güneşleri, aylan ve yıldızlandır. Nasıl kı zahiren perde-i esbap olan guneşten, kamerden ve kevkeb-i münîrden bütün kâinat tenevvür ve tezeyyün ve butun eşya neşvunema ve hayat buluyor, işte, Risale-i Nur da, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'dan alıp saçtığı şualarla butun âleme hayat ve âdeme kâmil ınsan ve kulûba neş'e-i ıman ve ukule yakin bir itminan ve efkâra ınkışaf-ı ıman ve nufusa teslım-i nza ve candır. O

adem: insan.
âlem: dünya, cihan.
bahr-i hakaik: apaçık hakıkatler denızı, gerçekler denızı
bahrülmekarım: kerem ve ıyılikler deryası, guzel ahlâk deryası.
beşaret: mujde
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
efkâr: düşunceler, fikırler, görusler
elvan-ı seb'a: yedı renk.
ıtmınan: inanma, guvenme, gonul rahatlığı ıçınde tereddütsüz kabul etme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler
kamer: Ay
kâmil: olgun, noksansız, mukemmel
kıtab-ı davet: davet kıtabı, çağrı kitabı, zıyafet, dua kitabı
kıtab-ı dua: dua kıtabı
kıtab-ı emr ü davet: ıyılıklere çağıran ve kotulûklerden uzaklaştıran kitap
kitab-ı fikir: fikır kıtabı, ınsanı dusunce ve tefekkure yonelten kitap
kıtab-ı hıkmet: hıkmet kıtabı, varlıkların yaratılış sebeplerını acıklayan kıtap
kitab-ı şerıat: şerıat kıtabı, dınî kanunlar kıtabı
kıtab-ı ubudıyet: kulluk kıtabı, Allah'a nasıl ıbadet edilecegını bıldıren kitap
kıtab-ı zikir: zıkır kıtabı
kulub: kalbler, gonuller
mâ-ı zemzem: Zemzem suyu
maişet-ı hakikat: hakıkat gıdası
misk-i amber: amber mıskı, hoş ve guzel koku
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalıf
mujde-i Haydarî: Haydar'ın Hz. Alı'nın mujdesı
neşv: yenıden peyda olup hayata gelme
neşvünema: yayılıp gelişme, buyuyup gelişme, buyume, boy atma, yetişme, gelişme
nufus: nefısler
perde-i esbap: sebepler perdesi.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
nıyh-ı reyhan: koku yayan ruzgâr
sema: gokyuzu, gok
sema-i maneviye: manevî gokler
sırr-ı dakık: nazık, ınce dıkkate deger sır
şifahane-ı hikmet: hıkmet şıfahanesı
şua: ışın, ışık, huzmelerı.
tavsıye-i Gazalı: Imam-ı Gazalî'nın tavsıyesı
teavün-ı Gavsî: Gavs-ı Azam'ın yardımı
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma
teslım-i rıza: kendı rızasıyla teslım olma
tezeyyün: zıynetlenme, suslenme
ukul: akıllar, zıhınler, uslar
yakın: açık-seçik ve kesın bılgı
zahıren: gorunuşte

sema-i maneviyeyi bazen ve zahiren bihasebilhikmet afakî bir bulut kutlesi kaplar. O celâlli sehaptan oyle bir baran-ı feyz-i rahmet takattur eder ki, sümbüllenmeye müstait tohumlar, çekirdekler, habbeler o sıkıcı ve dar âlemde gerçi muztarip olurlar, o sıkılmaktan üzerlenndekı kışırlan çatlar ve yırtarlar; o anda bulutlar da ufuklara çekilip nöbetçi vaziyetinde beklemesi bir imtihan-ı Rabbanî ve bır inkışaf-ı feyezanî ve bir rahmet-i nuranîdır kı, evvelcekı bır habbe, bir çekirdek yeniden taze bir hayata iştıyakla ve neşe-i inkışafla meyvedar koca bir ağaç suretini alır ve [1] يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ sırnna mazhar olurlar.

Evet, yirmi senedır devam eden şu mevsim-i şıta, inşaallahu teâlâ, nihayet bulmuş ola, dunyaya yeni ve feyizlı bir fasl-ı nevbahar gele ve âlemin yüzü Nurla güle.

Risale-i Nur, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın taht-ı tasarrufunda olduğundan, ona uzanan, ilişmek isteyen her el kınlır ve her dil kurur. Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın [2] وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُوْلٍ اِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهٖ kavl-i şerfinnin ima ve işaratından, şu devrede Türk lisanının sadmeler geçirmesine bakılırsa, Risale-i Nur, Türkçede, lisan üzerinde de ımam olacağına, yanı "Yarın halıs Türkçe olan Rısale-i Nur'un kesb-i ımtıyaz edip, dıgerlerini terk edeceklerine dair işaret-ı Kur'âniyedendır" demiş olsam, hata etmemiş olurum zannederim.

1- Allah onların gunahlarını sılıp yerlerine ıyılıkler verir. (Furkan Suresi 70.)

2- Hak dini açıklasın diye her peygamberi Biz kendi kavminin lisanıyla gönderdik. (İbrahım Suresi 4.)

afakı: dışa donuk.
alem: dunya, cıhan.
baran-ı feyiz: feyız yağmuru.
celâl: sonsuz büyukluk, haşmet, ululuk, yücelik.
dair: alakalı, ılgılı.
evvelce: daha once.
fasl-ı bahar: ılkbahar.
feyiz: bolluk, bereket, verımlılık.
gerçi: her ne kadar.
habbe: tane.
halıs: katışıksız, saf, duru.
ıma: dolaylı, ustu kapalı ifade etme.
ımam: onde ve ıleride olan, delıl, rehber.
inşaallah: Allah ızın verirse.
ışarat: ışaretler, haber vermeler.
işaret-i Kur'âniye: Kur'ân'ın ışareti.
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kesb-i imtiyaz: ımtıyaz kullanma, ımtıyaz kazanma, ayrıcalık kazanma.
kışır: kabuk, dış taraf.
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: Açıklamalarıyla akıllan "benzenni yapmak tan acız bırakan Kur'ân-ı Kerım.
lisan: dıl.
mazhar: nail olma, şereflenme, İlahı tecellılenn gorundugu yer, olma.
mevsim-i şıta: kış mevsımı, kış devresi, zamanı.
meyvedar: meyvelı, yemışlı.
mustarıp: ıstırap çeken, sıkıntı ıçınde olan.
müstaıt: mutemayıl, meyllı.
nıhayet: son.
Nur: Rısale-i Nur eserlerı.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esırgeyıcılık.
rahmet-i nuranı: nurlu rahmet.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı.
sadme: anı değışıklık, anı bozulma.
sehap: bulut.
sema-ı maneviye: manevî gokler.
sır: gızlenen gerçek, saklanan bılgı.
suret: bıçım, tarz, gorunuş.
taht-ı tasarruf: idare altında.
takattur: damlama, damla damla akma.
ufuk: gokle yerin veya denzın bırleşmiş gıbı gorunduğu yerler, goz enmı çevren ufuk.
vazıyet: durum.
zahıren: gorunuşte.

Başta Üstadımız olduğu hâlde, bilumum kardeşlerimize samimî selâmlarımla arz ve hürmetler eyler, mübarek bayramlarını tebrik ve tes'it eylerim. Üstadım hakkında bir şey yazamadım. Çünkü, veraset-i Muhammediye (ASM) makamında olan bir zat-ı âlikadr hakkında ne diyebilirim? Ona Hasan Feyzi Efendi kardeşimizin sözlerini tekrar etmekten başka bir şey bilmem.

Milâs ve havalisi Risale-i Nur
Talebeleri namına duanıza muhtaç
Halil İbrahim (RH)

Halil İbrahim'in Risale-i Nur hakkındaki parlak fikrasının sonunda kaydedilip, ikisi beraber Emirdağ'ı mektuplarının ahirlerinde kaydedersiniz. Bu zat Risale-i Nur'un çok eski ve çok sadık ve çok fedakâr bir şakirdidir. Risale-i Nur'a hitap ederek bu mektubu yazmış:

(1) هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Said Nursî

1. Bu Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi, 40.)

ahir: son
alikadr: çok takdir edilen, yüksek degen olan
arz: sunma, bildirme
bilumum: bütün, tamamı, hep, genel olarak.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fikra: parça, mektup bolum
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hitap: söylemde bulunmak, konuşmak.
hürmet: saygı
makam: yer, mevki
muhtaç: gerek duyan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nam: ad, isim.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan
samimî: içten, candan, gönülden
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
zat: kişi, şahıs

60

RİSALE-İ NUR

Mazhar-ı esma u sıfat-ı Bediuzzaman'dır bu,
Mev'ud-i Risaletten bizlere fazl-ı ihsandır bu,
Kenz-i mahfide muhît-i mekteb-i irfandır bu,
Hava-i zulmette işrak eden şems-ı tâbândır bu.

Mişkât-ı misbahtan menşur-i hakıkat-i Kur'ân'dır bu,
Mevsim-i âsârda yekta bır gülistandır bu,
Irşad-ı feth-i keşifte serencam-ı hıdayettir bu,
Sefîne-i necatta sırr-ı menzile vüsule kaptandır bu.

Leyle-i zulmet-i cehilde nur-i çırağ-ı Yezdandır bu,
Gamgîn gönüllerde behçet-ı ferah, feza-i şâdumandır bu,
Şems-ı Kur'ân'dan akseden nur-i irfandır bu,
Sultanü'l-eser ve zübdetü'l-meanî-i tefsir-ı Fürkandır bu.

Şeref-i Ehl-i Beyt ve teşcî-ı Gavs-ı Âzam'dır bu,
Etba-i Ehl-i Sünnet ve iklım-ı marifette sultandır bu,
Maden-i marifet ve ıbraz-ı şefkatte ummü'l-enamdır bu,
Cism-i velâyette evliyaya ruh-i feza-i candır bu.

Bedîüzzaman: Saıd Nursî'ye ılım adamlarınca takılan bır sıfat. Anlamı: çağın eşsız güzelligi
behçet-i ferah: ferahlık veren güzellik.
evliya: velıler. Allah dostları
gamgın: kederli, hüzünlü gamlı
gülıstan: gul bahçesi, gül tarlası
Işrak: güneşın doğması
kenz-i mahfi: gızlı hazıne
leyle-i zulmet-i cehil: karanlık cehalet gecesi
maden-i marifet: bılgi madenı, marifet kaynağı.
mazhar-ı esma: Ilâhî ısımlerın tecellılerıne mazhar olus
mev'ud-ı risalet: peygamberlik sozu, peygamber vaadı
mışkât-ı misbah: ışık veren lamba, kandıl.
muhît-i mekteb-i irfan: etrafı aydınlatan ılım, irfan mektebi çevresi
nur-i çırağ-ı Yezdan: Cenab-ı Hakkın nurunun ırası.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
sefîne-i necat: kurtuluş gemısı
serencam-ı hıdayet: hıdayet mecerası, hıdayetı doğruyu, iyiyi, hakıkatı ararken karşılaşılan durumlar
sultanü l-eser: eserler sultanı
şems-i Kur'an: Kur'an güneşi
şems-i tâban: ışıklı, parlak güneş
ümmü'l-enam: mahlûkatın anası, halkın sığınağı
vusul: ulaşma, erişme, yetişme
yekta: tek, yalnız.

Kevkeb-i muhakkikînde mü'minlere atâ-i Subhandır bu,
Vahdet-ı mevcud ve râhının semasında Kehkeşandır bu,
İlm ü marifet bahrinde dürr-i yekta-ı mercandır bu,
İlm ü hakikatte şuledar mahitab-ı ahirzamandır bu

Mustağrak-ı envar-ı safada gelen bahardandır bu,
Teslîm-i rıza ve nezahet-i istiğnada ayn-ı iz'andır bu,
Risale-ı Nur Talebelerine hakikat-i kıble-ı imandır bu.

Halil İbrahim (RH)

ata-ı Subhan: İlâhi bağış
bahır: deniz
dürr-i yekta: benzeri olmayan tek inci, eşsiz inci.
ilm ü hakikat: ilim ve gerçek.
ilm ü marifet: bilgi ve maharet
Kehkeşan: samanyolu
kevkeb-i muhakkikin: muhakkiklerin, hakikatı araştıranların yıldızları, yıldız gibi olanları.
mercan: denizde geniş resif meydana getiren ve mercanlar takımının örneği olan hayvan ve bunun kalkerli yatağından çıkanlan çoğu kırmızı renkte ve ince dal şeklinde bir madde, bu madde boncuk gibi süs eşyası olarak kullanılır, mercanlar ancak 40 metre kadar derinlikte yaşayabilirler
mü'min: İman eden, inanan
mustagrak-ı envar-ı safa: safa verici nura gark olmuş, safa veren nurlara batmış
nezahet-i istigna: Allah'tan başka herkes ve her şeyden bir şey istememek ve beklememe paklığı, temizliği.
rah: yol, sırat.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sema: gökyüzü, gök.
şuledar: alevli, alevlenmiş.
talebe: öğrenci.
teslîm-i rıza: kendi rızasıyla teslim olma.

61

RİSALE-İ NUR

Bu Nur, eser-i tefsîndir o semavî kitabın,
İlân eder hakikatı, emr-i hakkı bıldırır.
İsyanlara, zulümlere maruz olan cihanın,
Bu asırda göz yaşını nur saçarak dindirir.

Bu eserdir muztarip gönüllere teselli,
Bu kararsız âlemin her buhranında nur saçar.
Bu eserdir her zulmette selâmetin rehberi,
Ehl-ı iman bu sayede, bu eserle hur yaşar.

Masumlara bir oğuttur, gençlerin de rehberi,
Her mazluma "Ağlama," der, "güleceksin yarın sen."
Tesellîsi çok yücedir, ibretlidir derslerı;
Beli bükük ihtıyara müjde verir dennden.

Bu eserdir insanları dehşetlerden dûr eden,
Kudret eli hâmîsidir, hayretfeza hükmü var
Muannıtler teslîm olur hükmüne, mağrur iken,
Her serseri feylesofu meftun eden nuru var.

âlem: dünya, cihan
buhran: bir işin tehlikeli karışık bir hal alması, bunalım, zor durum, kriz.
dehşet: büyük korku, hâlâ korkma, ürkme
dûr: uzak, ırak
ehl-ı iman: inananlar, iman sahiplerı
emr-i hak: Hakkın emri, Allahın emri
eser: telif kitap, yayın
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
hakikat: gerçek, doğru
hamî: himaye eden, koruyan, gözeten
hayretfeza: hayret veren, hayreti arttıran
hükum: hâkimiyet, nufuz, kumanda
hür: bağımsız
ibret: bir durumdan veya olaydan ders alma, ders çıkarma
ihtiyar: yaşlı
İlân: yayma, duyurma, bildirme
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
Kudret: Allahın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyüklük taslayan
maruz: uğramak, etkilenmek.
masum: küçük çocuk.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
meftun: tutkun, müptela, aşırı bağlanmış
muannit: inatçı, ayak direyen.
mustarip: ıstırap çeken, sıkıntı içinde olan
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâmet: salımlık, emînlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
serseri: kayıtsız, düşüncesiz
teselli: avutma, acısını dindirme
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Bu nur eser, her bilginin, her mü'minin sertacı,
Dertlilerin dermanıdır, her münkiri tokatlar,
Şirklerin hem hedîmidir, hem her kaygu ilâcı,
Zındık, zalim ilişirse, başında volkan patlar.

Ey güç yetmez dehşet veren hâletlerden ağlayan!
Fânîlere aldanarak kırıldıkça bağırma.
Ey zaîlden, acizlerden medet umup bağlanan!
Gir bu Nurun âlemine, fânîleri çağırma.

Ayıl artık gaflet sarhoşluğundan, durma uyan.
Hevesatın bir ejderdir, kalbini kemirecek.
Yarın mes'ud olacaktır yoklukta Hakkı bulan,
Nura ver nakd-i ömrü, yarın sana verilecek,
Huzuruna uhrada ihtişamlar serilecek.

Risale-i Nur'un Kusurlu Hadimi
Zekâi

âlem: dünya, cihan
dehşet: büyük korku, hâlı korkma, ürkme
derman: ilâç, çâre
eser: telif, kitap, yayın
fânî: ölümlü, geçici
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
hâdim: hâdeme, hizmetçi
hâlet: hâl, durum
hevesat: heveslerin
ihtişam: muhteşemlik, şanlı görünüş, büyük gösteriş
medet: inâyet, yardım, imdat
mesut: saâdetli, bahtlı, mutlu
mü'min: îman eden, inanan
münkir: inkâr eden, kabul etmeyen
nakd-i ömür: ömür sermâyesi, hayat sermâyesi
Nur: Risâle-i Nur eserleri
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sertaç: baş tacı
şirk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
uhra: âhiret, öbür dünya
volkan: yanardağ, bürkan.
zaîl: sönen, yok olan
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Şimdiye kadar gızlı münâfıklar, Risale-i Nur'a kanunla, adliye ile ve asayış ve idare noktasından hükûmetin bazı erkânını iğfal edip tecavüz ediyorlardı. Bız, musbet hareket ettiğimiz için, mecburıyet olduğu zaman tedafüî vazıyetinde idik. Şimdi plânları akım kaldı. Bilâkis, tecavüzlerı Rısale-i Nur'un dairesini genişlettırdi. Bu defa yeni hurufla *Asa-yı Mûsa*'yı tab etmek niyetimiz, ihtıyârımız olmadığı hâlde, tecavüz vazıyetı Risale-i Nur'a verılıyor gibidir. Bu hâdisenin ehemmiyetlı bir hikmetı şu olmak gerektir:

Rısale-i Nur, bu mübarek vatanın manevî bir halâskârı olmak cihetıyle şimdi iki dehşetlı manevî belâyı def' etmek ıçın matbuat âlemı ile tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gıbıdır zannederım.

O dehşetli belâdan birisi: Hıristiyan dinini mağlûp eden ve anarşîlığı yetiştiren şımalde çıkan dehşetlı dınsızlık cereyanı, bu vatanı manevî istılâsına karşı Risale-i Nur, Sedd-i Zülkarneyn gıbı bir sedd-i Kur'ânî vazıfesini görebilir ve âlem-i İslâm'ın bu mübarek vatanın ahalısine karşı pek şıddetlı ıtıraz ve ıttıhamlarını ızale etmek ıçın matbuat lısanıyla konuşmak lâzım gelmiş dıye kalbime ıhtar edıldı.

Ben dünyanın hâlini bılmıyorum. Fakat, Avrupa'da ıstılâkârane hukmeden ve edyan-ı semavıyeye dayanmayan

idare: yonetim memleket ışlerının yurutulmesı
iğfal: yanıltma gafete duşurerek kandırma aldatma
ıhtar: dıkkat çekme hatırlatma uyarı
ıhtıyâr: ırade tercıh
istila: ele geçırme kaplama yayılma
ıstılakarane: ıstıla ederek yayılarak.
itiraz: dırenme karşı koyma
ittıham: suç alında bulunma tohmetlı olma
ızale: yok etme ortadan kaldırma
lısan: dıl
manevi: manaya aıt maddî olmayan
matbuat: basılmış şeyler kıtaplar gazeteler vs
mecburiyet: mecbur olma zarurılık durumu zorunluluk.
mübarek: feyzlı berekettlı kutlu
münafık: nıfak sokanlıkı yuzlulukeden ara bozucu
muspet: olumlu
niyet: maksat meram
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Said Nursî nın eserlerinin adı
sedd-i Kur'ânî: Kur'an a aıt set Kur'an ın yıkılmaz seddi kalesi
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn ın seddi Zülkarneyn ın Ye'cuc ve Me'cuc kavmınden korunmak ıstıyenler ıçın yaptırdıgı cok buyuk ve saglam set kale
sıddık: cok doğru dürüst hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şimal: kuzey
tab: basma
tecavüz: haddını aşma soz ve hareketre ılen gıtme
tedafüî: kendını koruma savunma ıle ılgılı savunmaya aıt.
tezahür: gorunme belırme ortaya cıkma
vazıyet: durum.

adliye: mahkeme yargılama ışlenıyle ugraşan daıre
ahali: halk
akım: netıcesız sonu yok başarısız
âlem: dunya cıhan.
alem-i İslam: Islâm âlemi Islâm dunyası
anarşi: her turlu duzen ve otorıteye karşı koyarak kanşıklıgı meydana getırme durumu
Asa-yı Musa: Bedıuzzaman Said Nursî'nın bır eserı
asayiş: emnıyet kanun ve nızam hakımıyetın saglanması
aziz: ızzetlı muhterem saygın.
bela: musıbet sıkıntı
bilâkis: aksıne tersıne
cihet: yon sebep vesıle
def: manı olma kovma ortadan kaldırma
defa: kere kez yol
dehşetli: ürkutucu korkunç.
edyan-ı semavıye: semavî dınler Allah tarafından gondernılmış olan hak dınler
ehemmiyetli: onemlı
erkan: ılen gelenler
hadıse: olay.
halaskâr: kurtancı
hikmet: Ilahî gaye yuksek bılgı
hurufu: harfler
hükum: hakımıyet hakım olma

dehşetli cereyanın istilâsına karşı Risale-i Nur hakikatleri bir kal'a olduğu gibi, âlem-i İslâm'ın ve Asya kıt'asının hâl-i hazırdaki îtiraz ve ittihamını izale ve eskideki muhabbet ve uhuvvetini iade etmeye vesîle olan bir mu'cize-i Kur'âniyedir. Bu memleketin vatanperver siyasîleri çabuk aklını başına alıp Risale-i Nur'u tab ederek resmî neşretmeleri lâzımdır ki, bu iki belâya karşı siper olsun.

Acaba bu yirmi sene zarfında iman-ı tahkikîyi pek kuvvetli bir surette bu vatanda neşreden Risale-i Nur olmasaydı, bu dehşetli asırda acıp inkılâp ve infilâklarda bu mübarek vatan, Kur'ân'ını, imanını dehşetli sadmelerden tam muhafaza edebilir miydi? Her ne ise...

Risale-i Nur'a, daha vatana, idareye zararı dokunmak bahanesiyle tecavüz edilmez; daha kimseyi o bahane ile inandıramazlar. Fakat cepheyi değiştirip, din perdesi altında bazı safdil hocaları veya bid'a taraftarı veya enaniyetli sofîmeşreplileri bazı kurnazlıklarla Risale-i Nur'a karşı –iki sene evvel İstanbul'da ve Denizli civarında olduğu gibi– istıamal etmek ve Risale-i Nur'a ve şakirtlerine ayrı bir cephede tecavüz etmeye, münafıklar çabalıyorlar. İnşaallah muvaffak olamazlar.

Risale-i Nur Şakirtleri, tam ihtiyatla beraber, bir taarruz olduğu vakitte münakaşa etmesinler, aldırmasınlar; aldanan, ehl-i ilim ve imansa, dost olsunlar, "Biz size ilişmiyoruz, siz de bize ilişmeyiniz. Biz ehl-i imanla kardeşiz" deyip yatıştırsınlar.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
bahane: vesile, sebep
bela: musibet, sıkıntı
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
civar: çevre, yöre, etraf
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evvel: önce
hakıkat: gerçek, doğru
hal-ı hazır: şimdiki durum
İade: geri verme
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi
İhtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme
iman: inanç, itikat.
İman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve burhan ile inanma
İnfilak: patlama, şiddetli patlama
İnkılap: değişme, dönüşme
İnşaallah: Allah izin verirse
İstilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma
İstımal: kullanma
itiraz: direnme, karşı koyma.
İttiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kal'a: büyük hisar
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri, ana kara
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize
muhabbet: sevgi, sevme
muhafaza: koruma
muvaffak: başarmış, başarılı.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
münafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu
münakaşa: tartışma
neşr: yayım, yayın.
resmî: devlet adına olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sadme: ansızın başa gelen ve sarsan belâ, felâket.
safdil: saf gönüllü, temiz kalpli
siper: koruyucu engel, kalkan.
siyasî: siyasetle uğraşan, siyaset adamı
sofîmeşrep: tasavvuf ehli, niyazet ve nefisle mücahede ile hakikate ermeye çalışan
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci.
taarruz: saldırma, saldırma, hücum
tab: basma
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ilen girme
uhuvvet: kardeşlik.
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse
vesile: bahane, sebep
zarfında: süresince.

Saniyen: Mübareklerin pehlivanı hem Abdurrahman, hem Lutfi, hem Büyük Hafız Alı manalarını taşıyan büyük ruhlu Küçük Alı kardeşımız bır sual soruyor. Hâlbukı o sualın cevabı Rısale-ı Nur'da yuz yerde var. "Rısale-i Nur'un erkân-ı imanıye hakkında bu derece kesretlı tahşıdatı ne ıçındır? Bir âmî mü'mının imanı büyük bir velînin imanı gibidir, dıye eski hocalar bize ders vermişler." dıyor.

Elcevap: Başta *Ayetu'l-Kübra*, meratıb-i imanıye bahıslerinde ve ahıre yakın Muceddıd-ı Elf-i Sanî İmam-ı Rabbanî beyanı ve hükmü kı, "Butün tarıkatlerın müntehası ve en büyük maksatları hakaık-ı imaniyenin inkışafıdır. Ve bir mesele-i imanıyenin katıyetle vuzuhu, bin kerametlerden ve keşfiyatlardan daha iyidir." Ve *Ayetu'l-Kübra*'nın en ahırdekı ve Lâhikadan alınan o mektubun parçası ve tamamının beyanatı cevap olduğu gibi, *Meyve Risalesi*'nin tekrarat-ı Kur'âniye hakkında Onuncu Meselesi, tevhid ve iman rükünlen hakkında tekrarlı ve kesretlı tahşıdat-ı Kur'âniyenin hikmeti, aynen bitamamiha onun hakikî tefsirı olan Risale-i Nur'da cereyan etmesi de cevaptır.

Hem, iman-ı tahkikî ve taklıdî ve icmalî ve tafsilî ve imanın butün tehacümata ve vesveseler ve şüphelere karşı dayanıp sarsılmamasını beyan eden Risale-i Nur parçalarının izahatı, buyuk ruhlu Küçük Ali'nin mektubuna öyle bır cevaptır kı, bize hıçbır ıhtıyaç bırakmıyor.

ahir: son.
âmî: bilgisiz, cahil
Ayetulkubra: en buyuk delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
bahıs: konu
beyan: anlatma, açıklama
beyanat: açıklamalar, ızahlar
bıtamamıha: tamamen butunuyle, hepsi.
cereyan: olma, meydana gelme
erkan-ı imaniye: imana aıt esaslar
hakaik-ı imaniye: imana aıt hakikatler, imanî gerçekler
hakıkı: gerçek.
hıkmet: Ilahı gaye, yüksek bilgi
hukum: emir, bir konu hakkında verilen karar
icmalî: kısaca, topluca, tafsilsiz, toplu kısa
iman: inanç, itıkat.
iman-ı tahkikî: tahkıkı iman, imana dair butun meselelen inceleyip delil ve burhan ile inanma
inkışaf: ortaya çıkma, gelişme
izahat: izahlar, açıklamalar
kat'iyet: kat'îlik, kesınlık.
keramet: Allah ın velî kullarında gorulen olağanustu haller veya tabıatustu hadıseler
kesretlı: çokluğu olan, çok, fazla
keşfiyat: keşfler, Allah'ın ılham etmesiyle gosterilen gayple ilgili sırlar
mana: anlam
meratıb-i imaniye: iman mertebelen
mesele-i imaniye: imanî mesele, imanla ılgılı mesele
mübarek: feyzlı, bereketlı kutlu
mu'min: iman eden, inanan.
munteha: bır şeyın ulaşabıldıgı son yer, nihayet.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
rükün: esas, kaıde, prensıp
sanıyen: ıkıncı olarak.
sual: soru
tafsılî: detaylı, açıklamalı olan
tahşıdat: yıgınaklar, yıgınak.
tahşıdat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın tahşıdatı, Kur an da ısrarla uzerınde durulan hakıkatler.
taklıdî: taklıtle yapılan
tarıkat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edeceği terbıye usul ve yolu
tefsir: Yorum, şerh
tehacümat: hucumlar, saldırışlar
tekrarat-ı Kur'aniye: Kur'an ın tekrarlamaları, Kur'an da tekrarlanan ıbâre, mevzu ve ayetler
tevhid: Allah ın bır olduguna inanma, bırleme
velî: Allah ın sevgısıne, himayesine kavuşmuş, ermiş kımseler. Allah dostu, evlıya
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötu ve sınsi duşunce
vuzuh: vazah olma halı, açıklık.

İkinci Cihet: İman, yalnız icmalî ve taklîdî bir tasdîka münhasır değil; bir çekirdekten tâ büyük hurma ağacına kadar ve eldeki âynede görünen misalî güneşten tâ deniz yüzündeki aksine, tâ güneşe kadar mertebeleri ve inkişafları olduğu gibi, imanın o derece kesretli hakikatleri var ki, binbir esma-i İlâhiye ve sair erkân-ı imaniyenin kâinat hakikatleriyle alâkadar çok hakikatleri var ki, "Bütün ilimlerin ve marifetlerin ve kemalât-ı insaniyenin en büyüğü imandır ve iman-ı tahkikîden gelen tafsilî ve bürhanlı marifet-i kudsiyedir" diye ehl-i hakikat ittifak etmişler.

Evet, iman-ı taklidî, çabuk, şüphelere mağlûp olur. Ondan çok kuvvetli ve çok geniş olan iman-ı tahkikîde pekçok meratib var. O meratiblerden ilmelyakîn mertebesi, çok bürhanlarının kuvvetleriyle, binler şüphelere karşı dayanır. Hâlbuki taklidî iman bir şüpheye karşı bazan mağlûp olur.

Hem, iman-ı tahkikînin bir mertebesi de aynelyakîn derecesidir ki, pekçok mertebeleri var. Belki esma-i İlâhiye adedince tezahür dereceleri var. Bütün kâinatı bir Kur'ân gibi okuyabilecek derecesine gelir. Hem, bir mertebesi de hakkalyakîndir. Onun da çok mertebeleri var. Böyle imanlı zatlara şubehat ordulan hücum da etse, bir halt edemez.

Ve ulema-i ilm-i kelâmın binler cild kitaplan, akla ve mantığa istinaden telif edilip, yalnız o marifet-i imaniyenin bürhanlı ve aklî bir yolunu göstermişler. Ve

aklî: akla dayanan, akıl ile ilgili
alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
âyine: ayna
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
bürhan: delil, ispat, hüccet.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
erkân-ı imaniye: imana ait esasları
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
hakikat: gerçek, doğru
hakkalyakîn: marifet mertebesinin en yükseği; bir şeyi yaşayarak, içine girerek doğrulugundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme
halt: karıştırma, uygunsuz fiil ve davranış
icmalî: kısaca, topluca, tafsılsız, toplu, kısa
ilmelyakîn: yakın ile bilme, bir şeyi ilim ve delil ile kesin olarak bilme, tanıma, kabul etme, aksi mümkün olmayan açık, kesin ve sağlam bilgi
iman: inanç, itikat.

iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelen inceleyip delil ve bürhan ile inanma.
iman-ı taklidî: taklidî iman, az şüphelere mağlup olabilen, başkalarını takliden olan iman.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kemalat-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
marifet: bilme, derin bilgi.
marifet-i imaniye: imanı bilgi, malumat.
marifet-i kudsiye: mukaddes marifet, kudsi bilgi, sanat.
meratip: mertebeler, basamaklar
mertebe: derece, basamak
misali: misale ait, numuneye ait.

münhasır: hasredilmiş, ayrılmış, bir şeye veya kimseye mahsus
sair: diğer, başka, öteki
şubehat: şüpheler
tafsilî: detaylı, açıklamalı olan
taklidî: taklitle yapılan
tasdik: doğrulama, onaylama
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
ulema-i ilm-i kelam: kelam ilmi âlimleri
zat: kişi, şahıs

ehl-i hakikatin yüzer kitapları keşfe, zevke istinaden o marifet-i imaniyeyi daha başka bir cihette izhar etmişler. Fakat, Kur'ân'ın mu'cizekâr cadde-i kübrası, gösterdiği hakaik-i imaniye ve marifet-i kudsiye; o ulema ve evliyanın pekçok fevkinde bir kuvvet ve yükseklîktedir.

İşte Risale-i Nur, bu cami ve küllî ve yüksek marifet caddesini tefsir edip, bin seneden beri Kur'ân aleyhine ve İslâmiyet ve insaniyet zararına ve adem âlemleri hesabına tahribatçı küllî cereyanlara karşı Kur'ân ve iman namına mukabele ediyor, mudafaa ediyor. Elbette hadsiz tahşidâta ihtiyacı vardır ki, o hadsiz duşmanlara karşı dayanıp, ehl-i imanın imanını muhafazasına Kur'ân nuruyla vesile olsun. Hadis-i şerifte vardır ki, "Bir adam seninle imana gelmesi, sana sahra dolusu kırmızı koyunlardan daha hayırlıdır." Bazan bir saat tefekkur, bir sene ibadetten daha hayırlı olur. Hatta Nakşîlerin hafî zikre verdiği büyük ehemmiyet, bu nevi tefekkure yetişmek içindir. Umum kardeşlerime birer birer selâm ve dua ediyoruz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşimiz

Said Nursî

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

adem: yokluk, hiçlik.
alem: dünya, cihan.
aleyh: karşı, karşıt.
cadde-i kübra: en büyük cadde, en selametli yol, Kur'an yolu.
cami: cem'eden, toplayan, içine alan.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihet: yön, sebep, vesile.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
evliya: veliler, Allah dostları.
fevkinde: üstünde.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafî: gizli, açıkran olmayan.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
iman: inanç, itikat.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
izhar: gösterme, açığa vurma.
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma.
küllî: umumî, genel.
marifet: bilme, derin bilgi.
marifet-i imaniye: imanı bilgi, malûmat.
marifet-i kudsiye: mukaddes marifet, kudsî bilgi, sanat.
mu'cizekar: mu'cizeli, mu'cize hâlinde.
muhafaza: koruma.
mukabele: karşılık.
mudafaa: savunma, koruma.
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan.
nam: adına, yerine.
nevi: çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahşidat: yığınaklar, yığınak.
tefekkur: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tefsir: Yorum, şerh.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
umum: bütün herkes.
vesile: bahane, sebep.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

63

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

"İhlâs" ve mektupların suretlerinin hafiyeler tarafından alınması, sizi müteessir etmesin. Zaten o mektupları ve İhlâs ve ihbar-ı Aleviyeyi onlara okutmak, Risale-i Nur hesabına ve fütuhatına lâzım idi. Hem bu hâdise zamanında İstanbul'da bolşevizm aleyhindeki nümayış hâdisesi, Risale-i Nur'a karşı perde altında hücum eden iki kuvvet birbirine vaziyet almaya başladığı cihetle, Risale-i Nur fütuhatına büyük bir vesiledir. Muvakkat bize karşı bazı ilişmeler olsa da, hiç ehemmiyeti yok. Çünkü, bolşevizmin, Müslümanlar içinde anarşîlik mahiyetinde küfr-ı mutlak ve fikr-i tabiatla yerleştirilmesine mukabil ancak ve ancak Risale-i Nur'un fevkalâde kuvvetli hakikatleri çıkabilmesinden, milliyetperver ve vatanperver ve siyasetçiler ve dindarlar, Risale-i Nur'un arkasına girmeye ve onunla barışmaya ve onunla siper almaya bir yol açılıyor nazarıyla bakıyoruz.

Said Nursî

64

AFYON EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE

Zatınızı tanımadan bir defa gördüğüm vakit, insaflı ve adaletli gorduğumden, herkesten evvel alâkadar olduğum

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdâlet.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
aleyh: karşı, karşıt.
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bolşevizm: Lenin tarafından geliştirilen komünist nazariye ve uygulama; ihtilal yoluyla proletarya iktidarı kurma taraftarlığı. Bolşeviklik.
cihet: yön, sebep, vesile.
defa: kere, kez, yol.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evvel: önce.
fevkalâde: olağanüstü.
fikr-i tabiat: her şeyi tabiat yapıyor fikri, düşüncesi.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hâdise: olay.
hafiye: saklı ve gizli olayları araştıran polis.
hakikat: gerçek, doğru.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
mahiyet: durum, vaziyet.
milliyetperver: milletini seven, ulusçu, milliyetçi.
mukabil: karşılık.
muvakkat: geçici.
müteessir: üzgün.
nazar: bakış, dikkat.
nümayış: gösteri.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
siper: koruyucu, engel, kalkan.
sureti: nüsha, kopya.
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse.
vaziyet: durum.
vesile: bahane, sebep.
zat: kişi, şahıs.

bir hakikati size beyan ediyorum. O hakikati, alâkadar makamata vazifeniz itibarıyla bildirmeyi size bırakıyorum. O hakikat de şudur:

Benim şimdiki vaziyetim, tarihte emsali yoktur. Her şeyden tecrit-i mutlak içinde, herkesten, hatta camideki cemaat adamlarından ve temastan memnu olduğum hâlde, ihtiyarlık, hastalık, yoksuzluk içinde birden kalbime geldi ki: Madem ben de bu vatanın bir evlâdıyım; bu vatanın saadetine hizmet etmek, benim için farzdır. Maddî cihette elimden hiçbir şey gelmiyor. Yalnız Kur'ân'dan anladığım ve kaleme aldığım *Meyve Risalesi* ile *Hucceti'l-Balığa*'yı yeni hurufla tab etmek için bazı kardeşlerime izin verdim. O iki risaleyi iki seneye yakın alâkadar Ankara makamatı ve ehl-i vukufu, hem Denizli Mahkemesi tetkikten sonra mucib-i mes'uliyet hiçbir şey bulamayarak bize resmen teslim ettiler. Hem cevap gönderdim ki, sansüre ve büyük muharrirlere göstersinler, sonra tab etsinler. Hem, tabdan sonra resmen hükûmetin on iki makamatına vermek bir usuldür. Sonra da *İhlâs Risalesi* ile *İktısat Risalesi*'ni de o iki risalenin ahirine ilhak edip, yeni hurufla tab edilsin.

Kat'iyen size beyan ediyorum ki, benim maksadım, bunun tab'ında bu mübarek milleti ve vatanı manevî ve maddî anarşilikten muhafaza etmek ve asayiş ve inzibata manevî yardım etmek ve anarşiliği uyandıran haricî bir cereyanın istilâsına manevî set çekmek ve âlem-i İslâm'ın bize karşı itiraz ve ittihamını izaleye ve eski muhabbet ve uhuvvetini celp etmeye çalışmaktır. Fakat,

ahir: son.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
âlem-i İslâm: İslam alemi, İslâm dünyası
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asayış: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
beyan: anlatma, açıklama
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cemaat: bir mezhebe veya bir gruba bağlı olanların oluşturduğu topluluk.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cihet: yön
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
emsal: örnekler, benzerler
evlat: çocuğum
farz: kesin yapılması gerekli olan İslâmiyet'te kesin olarak yapılması gereken emir
hakikat: gerçek, doğru
hariçi: dışa ait, dış dünya ile ilgili
hizmet: görev, vazife
huruf: harfler
ilhak: ilave etme, ekleme, katma
inzibat: düzeni sağlama, asayişi yoluna koyma
İstilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma
itiraz: direnme, karşı koyma
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
İzale: yok etme, ortadan kaldırma
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
maddî: madde ile alâkalı
madem: değil mi ki
makamat: makamlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
memnu: yasaklanmış, men edilmiş, yasak.
mucib-i mes'uliyet: mes'uliyet gerektirici, sorumluluk gerektiren
muhabbet: sevgi, sevme
muhafaza: koruma
muharrir: yazan, yazar
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
saadet: mutluluk.
sansür: her türlü yayının sinema, tiyatro eserlerinin hükumetçe önceden denetlenmesi ışı, yayın ve gösterilmesinin izne bağlı olması
set: manı, perde, engel
tab: kitap basma
tecrid-i mutlak: tam bir yalnızlık, hiç kimseyle görüşememek.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
usul: yol, tarz, üslup, şekil
vazife: görev
vaziyet: durum.

maatteessüf, ben dünya ile alâkadar olmadığımdan ve ehl-i idare ile de görüşmediğimden ve dünya hâlini bilmediğimden ve kanunsuz ilişmek belâsına maruz kaldığımdan, eskiden beri perde altında bana husumet eden bazı insanlar, fırsat bulup zabıtayı, ya adliyeyi evhamlandırıyorlar.

Ezcümle: Acip bir tesadüfle işittim ki, dört risalem ile bu iki sene zarfında yazdığım mektupların suretini taharri memurları şimendiferde tutmuşlar. O risalelerin ikisi, İhlâstır. Gerçi bir derece mahremdir; fakat, mahkeme, hem Ankara Ehl-i Vukufu tetkikten sonra zararsız görmüşler ki, bize iade ettiler. Hem, sansüre ve büyük muharrirlere göstermek için İstanbul'a gönderilmiş.

"İktisad" ise, bu zamanda herkese lâzımdır. On Sekizinci Lem'a olan keramet-i Aleviye ise, yanlışlıkla onlara, beraber gönderilmiş. Değil o risaleyi tab etmek, belki en mahrem kardeşlerime de ancak okumasına izin veriyorum. Hem, o, dünyaya bakmıyor. Hem, ehl-i vukuf ve mahkeme, tetkik etmiş, bize iade etmişler. Hem, on sene evvel Eskişehir Hapishanesinde çok sıkıntılı bir zamanımda ve teselliye çok muhtaç olduğum bir zamanda bir müjde-i manevî kalbime geldi, ben de kaleme aldım.

Amma benim bu iki sene, belki dört beş senede yazdığım mektupların suretleri, değil o risalelerle beraber tab ve neşretmek, belki mahrem bir iki dostumun arzusu ile okunmasını merak edip beraber gönderilmiş.

Bu mektupları kendim yazdığımın sebebi, benim yüzümden hapiste sıkıntı çekenlere bir tesellî, bir

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
amma: ama, lakin, ancak.
arzu: istek, heves, niyet
bela: musibet, sıkıntı
ehl-i idare: idare edenler, devleti yönetenler
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
evham: vehimler, zanlar, kurunrular
evvel: önce
ezcümle: bu cümleden olarak.
gerçi: her ne kadar...
husumet: düşmanlık
iade: geri verme
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü fevkalâde hâl
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli.
maruz: uğramak, etkilenmek.
merak: endişe.
muharrir: yazan, yazar
muhtaç: gerek duyan
müjde-i manevî: manevî müjde
neşir: yayım, yayın
risale: Risâle-i Nur Küllîyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sansür: denetleme işini yapan kurul
suret: nüsha, kopya.
suret: nüsha, kopya.
şimendifer: tren
tab: basma
taharri: soruşturma
tesadüf: rastlantı
teselli: avutma, acısını dindirme
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zarfında: süresince.

musahabe ve bu vatan ve millete dünya ve ahiretlerine yırmi seneden beri büyük menfaati görülen Risale-i Nur hakkında bir müdavele-i efkâr etmek içindir. Hem zatınıza, hem Ankara makamatına yazdığım bazı hasbihâller, belki içinde bulunmuş.

İşte bu mahiyetteki risaleler ve mektuplar, taharri memurları tarafından alınmış, belki size de gelmiş veya gelecek ihtimaliyle size bu hakikati beyan ediyorum. Benim şimdi pek ağır beş altı cihetteki sıkıntılarıma evham yüzünden kanunsuz bana iliştirmeye meydan vermemenizi sizin vazifeperverliğinizden ve ciddiyetinizden ümit ediyorum.

65

[İstanbul'da hâdiseyi gören Risale-i Nur Talebelerinin mektubundan bir parçadır.]

Azız Kardeşlerim!

(1) لَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ dün, Nurun manevî bir fütuhatı bütün azamet ve dehşetiyle İstanbul'da görüldü. Küfr-i mutlakı dünyaya, hususan âlem-i İslâm'a yerleştirmek isteyen bir cemiyet ve onun naşir-i efkân ve mürevvic-i âmâli olan bir iki gazete matbaası ve kütüphanesi darma dağın edilerek, dinsiz yaptık, komünist yaptık zannedilen gençlik ve mekteplilerin ağzıyla ve harekâtıyla ve fiilleriyle protesto edildi. "Kahrolsun komünistlik!" diye beddualar

1- Hamd ve minnet Allah'a mahsustur.

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: anlatma, açıklama.
cemiyet: topluluk, birlik.
ciddiyet: ciddilik.
cihet: yön
dehşet: olağanüstü heyecan veren
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fiil: iş, hareket.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
harekat: hareketler, davranışlar
hasbihal: hallaşma, görüşüp konuşma, sohbet.
hususan: bilhassa, özellikle
ihtimal: olabilirlik.
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen İn mensubu olan kimse.
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
mahiyet: durum, vaziyet.
makamat: makamlar
manevi: manaya ait, maddî olmayan
mektep: öğrenci, üniversite öğrencisi
menfaat: fayda
musahabe: sohbet etme, söyleşme, görüşme
mudavele-i efkar: karşılıklı fikir alış verişinde bulunma
mürevvic-i âmâl: gaye ve emelleri yayan
naşir-i efkar: düşünceleri, fikirleri yayan, neşreden
Nur: Risale-i Nur eserleri
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
taharri: soruşturma
vazifeperver: vazife sever, çalışmayı seven, vazifesini sevip ona bağlı olan
zat: kişi, şahıs

edildi. Bu cemiyetin, binler lira maddî, milyonlar lira da manevî zarar oldu. Ve üzülen bizlere, kalbimiz ve ruhumuzla çok alâkadar bir şahs-ı manevî, "Ey Nurcular! Şimdi maddî imkân hâsıl olmuyor diye üzülmeyiniz. Nurun fütuhatı geniş bir sahada devam ediyor. Küllî bir muvaffakıyet hâsıl oluyor..." vesaire vesaire diye bağırdı.

هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي (1)

66

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Size, manıdar ve acip ve Risale-i Nur'un talebeleriyle ve Risale-i Nur'a ve *Ayetü'l-Kübra*'nın kerametiyle ve ehl-i dünyanın ilişmek niyetleriyle alâkadar karşımda eskiden belediye bulunan hükûmet dairelerinden birisi, hiçbir şey kurtulmayarak, hiç görmediğimiz acip bir parlamakla gecenin en soğuk bir vaktinde üç saat cehennem gibi yandığı hâlde, tam bitişiğinde, Risale-i Nur'un Çalışkan'larından bir talebesi, yine iki kardeşinin, masum Ceylân'ın sermayelerinin kısm-ı azamı bulunan büyük mağazaları, o yangın yeri ile iki küçük dükkân fasıla ile o dehşetli yangın bütün şiddetiyle mağazaya doğru gelirken bîçare Ceylân yanıma geldi, dedi: "Biz yanıyoruz, mahvolduk."

Ben de iki gün evvel mağazalarında bulunan *Ayetü'l-Kübra*'nın bir kısım matbu nüshalarını yanıma getirmek

acip: ruhaf, hayrette bırakan.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
Ayetu'l-Kubra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua.
bîçare: çâresiz, zavallı.
cemiyet: dernek, topluluk.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
evvel: önce.
fasıla: ara.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hâsıl: elde edilenlerin hepsi, meydana gelme.
imkân: olabilirlik, olanak.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.
küllî: umumî, genel.

1. Bu Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi, 40.)

maddî: madde ile alâkalı.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
manıdar: nükteli, ince manalı.
masum: saf, temiz.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
muvaffakıyet: başarı.
niyet: maksat, meram.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
nüsha: suret.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sermaye: varlık, servet.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
talebe: öğrenci.
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri.

için söyledim, fakat getirmedi. Demek o ateşi söndürmek için orada kalmıştı.

Ben de Risale-i Nur'u ve *Ayetü'l-Kübra*'yı şefaatçi yapıp, "Yâ Rabbi, kurtar" dedim. Üç saat, o dehşetli yangın, hücumunda bütün o büyük daireyi mahvetti, altında ve bitişiğindeki dukkânları bütün yaktı, yıktırdı. Risale-i Nur'un ve *Ayetü'l-Kübra*'nın hıfzında olan mağazaya kat'iyen ilişmedi ve altındaki şakırdın dukkânı da müstesna olarak sağlam kaldı. Yalnız ahali camlarını kırdılar. Eğer ahali ilişmeseydi, eşyalarını almasaydılar, hiçbir zarar olmayacaktı.

İşte, Isparta halıcıhanesinin yangını ile, Risale-i Nur'un derslerine köşklerini tahsis eden zatların o dehşetli yangınla bitişik iki kardeşinin iki hanesinin kurtulması Risale-i Nur'un bir kerameti olduğu gibi, Kastamonu'da aynen bu Emirdağı yangını gibi, orada, karşımdaki dehşetli bir yangının ittisalindeki Risale-i Nur Şakirtlerinden Hafız Ahmed'in evi harika bir surette kurtulması ve hemşîresinin üçüncü kat yangın içinde harika bir tarzda, hem elmas ve altın mücevheratını, hem canını Risale-i Nur'un berekâtıyla kurtarması misillü, burada da, bu yangında, Risale-i Nur'un çalışkan talebelerinden ve Çalışkan hanedanından üç kardeşi olarak dört zatın o dehşetli yangından kurtulması, Risale-i Nur'un ve *Ayetü'l-Kübra*'nın bir kerameti olduğuna hem benim, hem onların, hem sair kardeşlerimizin kat'î kanaatımız geldi. Burada eksik olmayan az bir rüzgâr esseydi, o çarşı dukkânlarının ekserîsini yandırabilirdi. Hatta *Ayetü'l-Kubra*

ahali: halk
Ayetü'l-Kübra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
berekat: bolluklar, bereketler
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ekseri: çoğu kısmı
elmas: çok kıymetli bir mücevher
hanedan: köklü ve büyük aile
harika: olağanüstü
hemşire: kız kardeş, bacı
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme
ittisal: bitişiklik.
kanaat: inanma
kat'i: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
keramet: kerem, lütuf, ihsan, bağış
mahv: perişan etme, harap etme
misillü: benzeri, gibi, aynısı, benzer gibi, eş, kabilinden.
mücevherat: mücevherler
müstesna: istisna olan, hariç.
Rabbim: benim Rabbim, Allah'ım
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sair: diğer, başka, öteki
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
tahsis: bir şeyi belli bir gaye için kullanma
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil
zat: kişi, şahıs

mağazasından on-on beş dükkân tâ uzakta eşyalarını çıkarıp kaçırdılar.

Bazı emarelerle, Sandıklı'da, hem Afyon, Kütahya ortasında, Risale-i Nur'a ve yeni mektuplarımı elde etmeleriyle bana karşı bir ilişmek emarelerı görundü. O ikı hâdısede, İstanbul hâdiseleriyle tokat yediler. Bu defa, nıyetlerinde bana ilişmek cezası olarak bu tokat geldı, inşaallah o niyetten onları vazgeçirdi ve korkutup susturdu.

Kardeşlerim, sızin zekâvetiniz ve tedbiriniz, benim tesanüdünüz hakkında nasıhatıme ihtıyaç bırakmıyor. Fakat bu ahirde hissettim ki, Risale-i Nur Şakirtlerinin tesanütlerine zarar vermek ıçın bırbırının hakkında suizan verdiriyorlar, tâ birbirini ittiham etsin. Belkı, "Filân talebe bize casusluk edıyor" der; tâ bır ınşıkak düşsün. Dikkat ediniz, gözünüzle görseniz dahi perdeyi yırtmayınız. Fenalığa karşı ıyılıkle mukabele ediniz. Fakat çok ihtiyat ediniz, sır vermeyiniz. Zaten sırrımız yok, fakat vehhamlar çoktur. Eğer tahakkuk etse, bir talebe onlara hafiyelik ediyor; ıslahına çalışınız, perdeyi yırtmayınız.

Sızin hususan Isparta medresesindeki tesanüdünüz, hem Rısale-i Nur'u, hem şakırtlerini, hem bu memleketin yüzünü ak etmiş. Ve her tarafta Risale-i Nur'a çalıştıran ehemmıyetlı bır sebep, tesanudünüzdur ve şevk ve gayretinizdir. Cenab-ı Hak, sizlerı bu hizmet-i imaniyede daım ve muvaffak eylesın. Âmın, âmın.

ahır: son
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
casus: çeşıdı konularda sır mahıyetindekı şeylerı öğrenıp başkalarına bıldıren kımse.
dalm: devam eden, devamlı, sürekli
defa: kere, kez, yol
ehemmiyetli: önemli
emare: alamet, belırtı, nışan
fılan: ısmı belli olmayan, söylenmek istenmeyen veya söylenmesi lüzumlu bulunmayan özel ismin yerini tutar
hadise: olay
hafiye: saklı ve gızlı şeylerı araştıran casus.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ıkna edıcı ve ilmî delıllerle anlaşılmasına hızmet etme
hususan: bılhassa, özellıkle
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme
inşaallah: Allah ızın verırse
inşıkak: bolunme, çatlama, yarılma
ittiham: suç altında bulunma, tohmetlı olma
medrese: ders okutulan yer
mukabele: karşılık.
muvaffak: başarmış, başarılı
nasıhat: öğüt, doğruya ıyıye güzele sevk etmek ıçın yapılan konuşma
niyet: maksat, meram
Rısale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
suizan: fena, kötü zan, şüphe
şakırt: talebe, öğrenci
şevk: şıddetlı arzu, aşın istek ve heves.
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delıl ile ıspat edılme, kesınleşme
talebe: öğrenci.
tedbir: idare etme, önlem, çare
tesanut: dayanışma, bırbırıne dayanma ve destek olma
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehimli, kuruntulu
zekavet: zekılık, çabuk anlama, kavrama kabılıyetı

Umum kardeşlerime taife taife, birer birer selâm ve dua; ve dualarını rica ediyoruz.

Said Nursî

Yangın hakkında Ustadımızın yazdığı hakikate kat'î kanaatimiz geldi, gözümüzle gördük.

Osman, Mehmed, Hasan, Ceylân ve yardım eden İbrahim

67

Azız Kardeşim!

Senin mektuplarını iyi gördüm. Fakat şimdiki gazeteciler ve baştakiler, hakikatlen tam takdir edemiyorlar. Hem Risale-i Nur yalvarmaz; onlar yalvarmalı ve aramalı. Ve kıymetini takdir edip muşteri olduktan sonra onların yardımını kabul eder.

Hem şimdi nazar-ı dikkati Risale-i Nur Şakirtlerine celp etmemek münasiptir diye düşünüyorum. Fakat yedi sene Harb-i Umumîye bakmayan ve yirmi beş sene gazeteleri okumayan, dinlemeyen bu kardeşinizin fikri, bu meselede sorulmaz. Asıl fikir sahibi, sizler ve Risale-i Nur'un has şakirtleri ve müdakkik naşirleri, meşveretle, hususan Isparta'dakilerle, maslahat ne ise yaparsınız.

Senin bu guzel mektubunu Lâhikaya yazdık. Risale-i Nur'un Lâhika Risalesinde Feyzi ile Emin ehemmiyetli mevkı kazanmışlar, acaba ne hâldedirler? O

azız: izzetli, muhterem, saygın.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: onemli.
hakıkat: gerçek, doğru.
hal: durum, vaziyet.
Harb-i Umumî: genel harp, umumi savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dunya Savaşı.
hususan: bilhassa, özellikle.
kanaat: inanma.
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kıymet: deger.
maslahat: uygun ış, faydalı ış.
mesele: konu.
meşvereti: fikir alışverişi.
mevkı: yer, makam.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
münasip: uygun.
muşteri: istekli.
naşir: eser neşreden, yayınlayan.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
şakırt: talebe, ogrenci.
taife: takım, guruh.
takdir: degerlendirme.
umum: butun, herkes.

ehemmiyetli mevkie muvafık vaziyete muvaffak oluyorlar mı? Kederleri yok mu?

Hem, hapishanede hakikaten merdane ve fedakârâne istirahatime çalışan ve on sene şahsıma hizmet kadar beni minnettar eden Taşköprulu Sadık ve Hilmi ve Ihsan ne hâldedirler? Ve o civarda, hususan İnebolu'daki kardeşlerimi unutamıyorum; beni merak etmesinler. Risale-i Nur'un bazı ara sıra bazı yerlerde tevakkufuna mukabil, pek tesirli ve ehemmiyetli bir tarzda perde altında fütuhatı var. Telâş etmesinler; ihtiyat ile beraber sebat, metanet ve yazıda devam etsinler.

Umuma binler selâm ve dua ediyoruz.

68

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

EVVELA: Sizlen, birinci vazife-i Nuriyeyi, *Asa-yı Mûsa*'ya ait hizmete başlamanızı tebrik ve Isparta'nızı, diyanette ve adab-ı Islâmiyede geri değil, ileri gitmesini ruh u canımızla tahsin ve tebrik ediyoruz.

SANIYEN: Denizli'nin Hüsrev'i Hasan Feyzi'nin Risale-i Nur hakkında ve Risale-i Nur'un aslı ve esası ve madeni olan hakikat-i Kur'âniye ve sırr-ı iman ve nur-i Ahmedî tanfinde yazdığı manzum fıkrası, içinde tam bir samimiyet ve metîn bir kanaat-ı imaniye bulunduğundan, hem her şeyi çabuk kabul etmeyen ve delilsiz teslim olmayan

adab-ı Islamiye: Islâmi edepler, İslâmi terbiye.
Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
civar: çevre, yöre, etraf.
delil: kanıt, tanık, burhan.
diyanet: dini emirlere riayet, dindarlık.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
evvela: öncelikle.
fedakarane: fedakârca, fedakârlıkla.
fıkra: parça, mektup, bölüm.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hakikat-ı Kur'aniye. Kur'an'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
hâl: durum, vaziyet.
hizmet: görev, vazife.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihtiyat. uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme.
istirahat. dinlenme, rahatlıma.
kanaat-ı imaniye. imanı meselelerde tam ikna olma, imanın vermiş olduğu kanaat.
keder: kaygı, acı, hüzün.
maden: öz, cevher.
manzum: vezinli, kafiyeli söz, nazım olarak yazılmış eser.
merak. endişe.
merdane: mertçesine.
metanet. metîn olma, dayanıklılık, gayret.
metin: sağlam ve dayanıklı.
mevki: yer, makam.
minnettar: bir iyilğe karşı minnet duyan.
mukabil: karşılık.
muvaffak. başarmış, başarılı.
muvafık: uygun, munasip.
nur-ı Ahmedî: Hz. Muhammed'in (asm) nuru, ışığı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla.
samimiyet: samimilik, içtenlik.
sanıyen: ikinci olarak.
sebat: sabit durma, kararlılık.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikatı.
tahsin: aferin deme, alkışlama.
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirme.
tarz: biçim, şekil.
tevakkuf: duraklama, durma.
umum: bütün, herkes.
vazife-i Nuriye. Risale-i Nur vazifesi, hizmeti.
vaziyet. durum.

âlim, hususan muallim olduğu hâlde Risale-i Nur'un hakkaniyetini hem kendi namına, hem etrafındaki rüfekasının şahs-ı manevîsi hesabına bir derece fevkalâde, halisâne tarif etmesinden *Sikke-i Tasdik-ı Gaybî* ahirinde, Lâhikadan alınan parçaların sonunda yazılmasını, hem aynıca Lâhikada da kaydedilmesini ve Halil İbrahim'in de son Risale-i Nur hakkındaki tavsifnamesini dahi bunun gibi *Sikke-ı Tasdik-ı Gaybî*'nin arkasında yazılmasını munasip gördük ve burada da öyle yaptık. Çünkü bu kadar kuvvetli ve samimî bir kanaat, *Sıkke-i Gaybî*'deki imalar nev'inde hakkaniyetine bir îmâ, bir emare olabilir.

SALISEN: Hasan Feyzı'nın mektubunda bahsettiği bütün oradakı kardeşlerimize pekçok selâm, tebrik ediyoruz. Hapishaneleri bir dershane-i Nuriye olduğu gibi, inşaallah Denizli vilâyeti de bir nevi Medresetuzzehra hükmüne geçecek. Ve çoklann yüzünü ak eden ve Nuru zulümlerden kurtarmaya çalışan ve Nurun şakirtlerinin herbinsine ona hediye edilen risalelerden ziyade hediye vermiş hukmunde manen bizlere hediyesi var. Bu Nurun tebrikı umum ona minnettar olanların hatıralandır. Yüzer mislı mukabılı alınmış bır hatıra-i adalettir.

RABIAN: İşaret-ı gaybıye ile, " '64'te Risale-ı Nur telifçe tamam olur" diye haber-ı gaybiyeyi iki hâl tasdık ediyor.

Birincisi: Çok mühim noktalar hatıra geldiği hâlde, rısaleyı telif cıhetıne sevk edılmıyor.

ahir: son.
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı.
cihet: yön.
dershane-i Nuriye: Nur dershanesi, nur medresesi. Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler.
emare: alamet, belirti, nişan.
fevkalâde: olaganüstü.
haber-i gaybi: belirsiz bilgi.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
hâl: durum, vaziyet.
halisâne: temiz kalplılıkle samimi bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmunde: değerinde, yerinde.
hükmune: yerine, değerine.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
inşaallah: Allah izin verirse.
işaret-i gaybiye: gayple ilgili işaret. Hz. Peygamber, muçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
kanaat: inanma.
manen: mana bakımından, manaca.
Medresetuzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle dın ilimlerinin bırlıkte okutulmasını düşunduğu üniversite.
minnettar: bir ıyılığe karşı minnet duyan.
misil: kat, eş.
muallim: ders veren, öğretmen.
mukabil: karşılık.
mühim: lüzumlu, gerekli.
munasip: uygun.
nam: ad, isim.
nev: tür, çeşit.
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
rabian: dördüncü olarak.
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rufeka: arkadaşlar, refikler.
salisen: üçüncü olarak.
samimi: içten, candan, gönülden.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sevk: yöneltme.
sikke-i tasdik-i gaybi: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri.
şahs-ı manevi: manevî şahıs. belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevi şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci.
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirilme.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tavsifname: tavsif yazısı, vasıfları dıran yazı.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
umum: bütün herkes.
vilayet: il.
ziyade: çok, fazla.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

İkincisi: Risale-i Nur'un hıfz ve neşrine ve sahabet ve himayetine çalışmak için hayat isterdim. Fakat hadsiz şükür olsun ki, bir bîçare ihtiyar Said yerinde çok genç Said'ler o vazifeyi yapıyorlar, hususan Hüsrev'ler, Feyzi'ler, Ahmed'ler, Mehmed'ler biraderzadem gibi çok Abdurrahman'lar, ve hakeza. Hafız Ali'yi kabrinde mesrur, müferrah ettikleri gibi, inşaallah kabrimde de öyle mesrur edecekler.

Umum kardeşlerime, masumlara, ümmîler, hemşîreler gibi her taifenin herbirsine birer birer selâm ve dua ediyoruz. Çalışkan'ların da Risale-i Nur'un bereketiyle o yangından ziyanları yoktur, sizlere arz-ı hürmet ve selâm edip ellerinizden öperler.

69

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Birkaç aydan beri aleyhime çevrilen desiseleri meydana çıktı. Hıfz-ı Ilâhî ile, o musibet yırmıdan bire indi.

Hâlî zamanda camie gidiyordum. Haberim olmadan, talebeler, beni üşütmemek için mahfelde bir kulübecik yapmıştılar. Ben de dört beş gündür kendi kendime karar verdim, daha gitmeyeceğim. O malûm zabıt adam vasıta olup kulübecığı kaldırdılar. Bana da resmen teblığ ettiler ki, "Daha camiye gitmeyeceksin." Fakat, manasız, habbeyı kubbe yapıp bir heyecan verdiler. Hıç

aleyh: karşı karşıt.
arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme, saygı duyduğunu bildirme.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
biçare: çaresiz, zavallı.
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
habbe: tane.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hâlî: boş, tenha.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme.
hıfz-ı ilâhî: Allah'ın koruması.
himayet: koruma, esirgeme, muhafaza etme.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihtıyar: yaşlı.
inşaallah: Allah izin verirse.
kabir: kabir, âlem-i berzah.
kubbe: yarım küre veya kubbetimsi yapılan bina damı.
mahfel: kapalı bölme, oda.
malum: bilinen, bilinir olan.
mana: anlam.
masum: küçük çocuk.
mesrur: sevinçli, memnun.
musibet: felâket, bela.
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş.
neşir: yayım, yayın.
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahabet: sahip çıkma, koruma, arka çıkma.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şükür: teşekkür.
taife: takım, grup.
talebe: öğrenci.
teblığ: ulaştırmak, bildirmek.
umum: bütün, herkes.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vasıta: aracı.
vazife: görev.
zabıt: subay.
ziyan: zarar, kayıp.

ehemmiyeti yok, hiç de merak etmeyiniz. Tahminimce, her tarafta haddimden pek fazla teveccüh-i ammeyi kırmak için, bana böyle bazı bahanelerle ihanet ediyorlar. Eski zamanımı düşünüp güya tahammül etmeyeceğim. Hâlbuki –Risale-i Nur'un selâmet ve intişarına halel gelmemek şartıyla– her gün bin ihanet ve tazipler de gelse, Allah'a şükrederim. Ben ehemmiyet vermediğim gibi, buradaki talebeler de hiç sarsılmıyorlar. Çoktan ben beklediğimiz bu hadise de inayet-i İlâhiye ile hafif geçti.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ediyoruz.

70

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Nur-i Muhammediye ve Sahabeye bakan dört sayfa çok güzeldir. Ahirinde, Risale-i Nur'a ve dolayısıyla bize bakan kısımlar, Hasan Feyzi'nin hüsnüzannı pek fazla gıtmış. Gerçi o ahır kasidesinde Rısale-i Nur'un hakikatini ve şahs-ı manevisini murad etmiş. Yine tadile muhtaç gordum. Bazı kelimeleri ilâve ve birkaçını tebdil ettiğim hâlde, yine ondan benim hisseme düşen, bin derece haddimden zıyadedır dıye titredim. Fakat madem şakirtleri şevke ve gayrete getiriyor, size havale ediyorum. Sız, hem bu zamandakı vehhamlılan, hem mesleğımızın muktezası olan mahviyet ve ihlâs ve terk-ı enaniyet noktalannı nazara alınız; munasıp gördüğünüz kelimelen

ahir: en son, en sondaki
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bahane: vesile, sebep
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: onem, deger, kıymet
gerçi: her ne kadar
güya: sanki
hadise: olay
hakıkat: gerçek, dogru
halel: bozukluk, eksıklik
havale: ısmarlama, bırakma
hisse: pay, nasip
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat
ihanet: hainlik, kötuluk etme
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
İhlas: samimiyet, bir amell başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
İntişar: yayınlanma, neşrolma
kaside: dvgu maksadıyla yazılmış şıır ve bu şıırın nazım şekli
madem: degıl mı kı
mahviyet: alçak gonullulukkendini değersiz gosterme
merak: endişe
meslek: gıdış usul, tarz
muhtaç: gerek duyan
mukteza: gereği
murat: ıstek, arzu, dılek
munasip: uygun
nazar: bakış, dikkat
nur-ı Muhammedi: Hz. Muhammed'ın nuru, ışığı
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'ın mubarek yüzünü gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'mın kımse
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
selâmet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsüz kabullenen
şahs-ı manevi: manevî şahıs, belli bır kışı olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakırt: talebe, oğrenci
şart: koşul
şevk: şıddetlı arzu, aşırı ıstek ve heves
şukur: teşekkür
tadil: dogrultma, duzeltme
tahammül: yuklenme, yuke katlanma
talebe: oğrenci
tazip: azap çektırme, eziyet etme, sıkıntı verme
tebdil: degıştırme, donuşturme
terk-ı enaniyet: benlik ve enanı yetten vazgeçme
teveccüh-ı amme: genel teveccuh, umumun, herkesın, halkın yönelişı
umum: butun
vehham: çok şuphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehımlı, kuruntulu
ziyade: çok fazla

tadil ediniz. Bu fütur zamanında ehemmiyetli bir kamçı-i teşviktir, arkadaşlara gönderebilirsiniz.

Hem o kıymetli kardeşimiz, merhum Hafız Ali'nin (RH) vârisi ve halefi yerinde Risale-i Nur'a fevkalâde irtibat ve sadâkatle bağlıdır. Benim tadilimden gücenmesin.

Gayet samimî bir kanaatle ve kuvvetli bir itimatla ve derin bir ilimle ve parlak bir imanla Risale-i Nur'un mahiyetini iki defadır tarif eden Risale-i Nur'un has şakirtlerinden ve ehemmiyetli eski muallimlerinden Hasan Feyzi'nin *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*'den aldığı bir ilhamla Risale-i Nur hakkında ve o Nurun menbaı ve esası olan Nur-i Muhammedî (ASM) ve hakikat-ı Kur'ân ve sırr-ı iman tarifinde bu kasideyi yazmıştır.

71

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ[1]

Ahmed yaratılmış o büyük Nur-i Ehadden,
Her zerrede nurdur, o ezelden, hem ebedden.

Bir nur ki odur hem yüce, hem lâyetenâhî,
Ol fahr-i cihan Hazret-i Mahbub-i Ilâhî.

Parlattı cihanı bu güzel nur-i Muhammed (ASM)
Halk olmasa, olmazdı bir zerre ve bir ferd

defa: kere, kez, yol
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik
ehemmiyetli: önemli
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik
fahr-i cihan: cihanın, dünyanın iftihar sebebi, kâinatın övüncü, Hz. Muhammed (asm)
ferd: kişi.
fevkalâde: olağanüstü
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç
gayet: son derece.
hakikat-ı Kur'an: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'ân'a ait olan gerçek.
halef: birinin yerine geçen, birinin yerini tutan.
Halk: yaratma, yoktan var etme
ilham: içe, gönüle doğma, kalbe gelme, gönüle doğan şey
ilim: bilgi, marifet.
irtibat: bağ, münasebet.
itimat: dayanma, güvenme
kanaat: inanma, görüş, fikir
kamçı-i teşvik: teşvik edici, istek uyandırıcı kamçı.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
lâyetenâhî: sonsuz, sonu bulunmaz, nihayetsiz.
mahiyet: asli esası, niteliği
menba: kaynak.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
muallim: ders veren, öğretmen
nur-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in (asm) nuru, ışığı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadakat: içten bağlılık, dostluk.
samimî: içten, candan, gönülden
sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikatı
şakirt: talebe, öğrenci
tadil: doğrultma, düzeltme
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
varis: mirasçı
zerre: en küçük parçacık, molekül, atom

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Onlar Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler. Fakat Allah nurunu tamamlayacaktır– kafirler isterse hoşlanmasınlar. (Saf Suresi, 8.)

Ol nuru ânın, her yeri, her zerreyi sarmış,
Baştan başa her dem bu kesif zulmeti yarmış.

Bir nur ki odur sade ve hem lâyetezelzel,
Ârî ve berî cümleden üstün ve mükemmel.

Bir nur ki bütün zerrede ancak o nümâyân,
Bir nur ki verir kalblere hem aşk ile iman.

Bir nur ki eğer olmasa ol nur hele bir an,
Baştan başa zulmette kalır hem de bu ekvan.

Bir nur ki değil öyle muhat, hem dahi mahsur
Bir nur ki eder kalbi de pürnur, çeşmi de pürnur.

Bir lem'adır andan, şu büyük şems ve kamerler.

.....

Hep işte o nurdan bu acâib koca âlem,
Halk oldu o nurdan yine cennetle cehennem.

Şek yok ki o nurdur okunan Hazret-i Kur'ân,
Ol nur-ı ezel hem sebeb-i hılkat-ı insan.

her şeye odur mebde' ve asıl ve esas hem,
Ondan görünür nev-i beşer böyle mükerrem.

Bir zerre değil, bahr-ı muhıt o bahr-i münırden,
Hem nasıl beşer hiç kalıyor hepsi de birden.

Şek yok ki cihan, katre-ı nurundan o nurun,
Şek yok ki bu can, zerre-i nurundan o nurun.

Sönsün diye üflense, o derya gibi kaynar,
Söndürmeye hem kımde acep zerre mecal var?

acayip: çok tuhaf ve anlaşılmaz şeyler
acep: acaba
alem: dünya cihan
arı: soyunmuş kurtulmuş
aşk: Allah sevgisi
bahr-ı muhıt: okyanus
bahr-ı münır: nurlandıran, aydınlatan deniz.
berî: salım kurtulmuş
beşer: insan insanlık.
cümleden: bütün hep kâffeten cemi'an hep birden.
çeşm: göz ayn dide.
dem: an vakıt, saat, zaman
derya: deniz.
ekvan: varlıklar alemler dünyalar olmalar hududlar vukûlar.
halk: yaratma yoktan var etme
iman: inanç, itikat
kamer: Ay
kesif: kaba yoğun şeffaf olmayan
layetezelzel: sarsılmaz güvenilir devamlı
mahsur: hasredilmiş sınırlanmış
mebde: başlangıç.
mecal: güç, kuvvet, iktidar takat tahammul
muhat: ihata edilmiş kuşatılmış etrafı çevrilmiş
mükerrem: ikram edilmiş saygı gösterilmiş
nev-ı beşer: insanoğlu insanlar.
nümayan: görünür görünen meydanda bulunan açıkta olan aşikâr olan
pürnur: nur dolu nur içinde nurlu aydınlık.
sebeb-ı hılkat-ı insan: insanın yaratılış sebebi.
şek: şüphe, zan tereddüt.
şems: güneş
zerre: en küçük parça molekül atom
zulmet: karanlık.

Söndürmeye kalkmıştı asırlar dolu kuffar,
Kahreyledi her hepsini ol Hazret-i Kahhâr.

Hep sönmüş asırlar, yanıyor sönmeden ol,
Tarihe sorun, kimdir o nur, hem kimmiş menfur?

Alnında yanan nur-ı Muhammeddî Halîl'in,
Yetmezdi gücü bakmaya her çeşm-i alîlin.

Görseydi Resulün o güzel nurunu Nemrud,
Yakmazdı o dem, nârını ol kâfir-ı matrud

Bir sivrisinek öldürüyor o şâh-ı cihânı,
Atmıştı Halîl'i âteşe çünkü o canî

Bir perde açıp söyledi Hak gizli kelâmdan,
Ol âteşe bahseyledi hem berd ü selâmdan

"Dostum ve Resulüm yüce İbrahim'i, ey nâr,
At âdetini, yakma bugün, sen onu zinhâr!"

Bir gizli hitap geldi de ol dem yine Haktan
Bir abd-ı mükerrem dahi kurtuldu bıçaktan.

Ol nurdan için Yunus'u hıfzeyledi ol hut,
Ol nur ile kahreyledi hem kavmini ol Lût.

Ol hüsn-i cemal, eyledi âlemleri hayran,
Nerden onu bulmuş, acaba Yusuf-ı Ken'an?

Hikmet nedir, ol dertlere sabreyledi Eyyub?
Hem sırrı nedir, Yusuf için ağladı Yakub?

Öldükçe, dirildikçe neden duymadı bir his?
Ol namlı nebî, şanlı şehit Hazret-i Cercis.

adet: görenek, usul, alışkanlık.
alem: dünya, cihan
asr: yüzyıl
bahis: bahseden, araştıran, anlatan
berd: soğuk, soğukluk.
cani: cinayet işlemiş kimse
çeşm-i alil: ağlayan yaralı göz.
demi: an, vakit, saat, zaman
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hitap: söylem
hut: büyük balık.
hüsn-i cemal: yüz güzelliği, kişinin kendi güzelliği
Kahhar: kahreden, kudret ve kuvvet sahibi Allah
kahir: üstün gelerek mahvetme, üstün gelerek helâk etme, batırma, ezme
kavim: milet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
kelam: söz, konuşma
kuffar: kâfirler, hak dini İslâmiyet'i inkâr edenler
menfur: kendisinden nefret edilen, sevilmeyen, iğrenç.
nâr: ateş, Cehennem
nebi: kendisine kitap indirilmemiş peygamber
nur-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in nûru, ışığı
Resul: Allah'ın elçisi, peygamber
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
şah-ı cihan: dünya şahı, cihan padişahı.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
zinhar: sakın, asla, kat'iyen, olmaya, aman!

Hasretle neden ağladılar Âdem ve Havva?
Kimdendi bu yıllarca süren koskoca dava?

Hem âh, neden terk edilip Ravza-i Cennet,
Bir dâr-ı karar oldu neden âlem-i mihnet?

Nur şehri olan Tur'da o dem Hazret-i Mûsa,
Esrar-ı kelâm hep çözülüp buldu tecellâ.

Bir parça Zebur'dan okusa Hazret-i Davud,
Başlardı hemen sanki büyük mahşer-i mev'ud

Bilmem ki neden, yel ve sular hep onu dinler?
Bilmem ki neden, hep işiten âh diye inler?

Mahlûku bütün kendine râm etti Süleyman,
Nerdendi bu kuvvet, ona kimdendi bu ferman?

Yellerle uçan şanlı büyük taht-ı mukaddes,
Esrar-ı ezelden o da duymuş yine bir ses

Ol hangi acip sır ki, çıkar göklere İsa,
Kimdir çekilen çarmıha, kımdır yine Yuda?

Nur derdi için tahtını terk eyledi Edhem,
Bir başkasının tahtı olur derdine merhem.

Çok şahs-ı velî, nur ile hem ettı kanaat,
Çok şahs-ı denî, nur ile hem buldu keramet.

Her hepsi de pervanesi, üftadesi nurun,
Her hepsi muamma, gücü yetmez bu şuurun.

Fillerle varıp Kâbe'ye, hem Ebrehe zalim,
İsterdi kı, yapsın nice bın türlu mezalim...

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âlem-i mihnet: sıkıntı, dert ve zahmet dünyası.
çarmıh: dört çivi suçlunun öldurulmek amacıyla çivilendiği haç biçimindeki daragacı
dar-ı karar: karar kılınacak durulacak yer: Cennet.
dava: takip edilen fikir, iddia ulku
dem: an, vakit, saat, zaman
Ebrehe: Hz. Muhammed ın (asm) doğumundan elli gün kadar evvel Kâbe yi yıkmaya gelen Habeş ordusu kumandanı.
Ferman: emir, buyruk.
hasret: özlem
kanaat: az gözlü olmadan hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek.
keramet: Allah ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahşer-i mev'ud: vaat edilmiş söz verilmiş mahşer
merhem: ilaç, acıyı kederi teskin eden şey
mezalim: zulümler, haksızlıklar, eziyet ve işkenceler
muamma: karışık, manası zor anlaşılır şey, anlasılmayan anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
pervane: geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek, gece kelebeği
râm: teslim olmuş, itaat eden, boyun eğmiş, emrine girmiş.
Ravza-i Cennet: Cennet bahçesi
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
şahs-ı denî: kötü kimse, alçak kişi
şahs-ı velî: velî kimse, büyük şahıs, büyük kimse
şuur: akıl, bilinç.
taht: hükümdar makamı, hükümdarlık.
taht-ı mukaddes: mukaddes taht, kutsal makam
üftade: âşık.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
Zebur: Hz. Davud a (as) nazil olan mukaddes kitap

İsterdi ki, o beyt yıkılıp şöhreti sönsün,
Halk Kâbe'yi terkederek, kiliseye dönsün.

İsterdi ki, çeksin doğacak nura bir sed,
Hem doğmadan ölsün diye "Mahbub-i Müebbed."

Günlerce gidip Kâbe'ye, hem yaklaşan ordu,
Birden bire bir tehlike sezmiş gibi durdu.

Sür'atle gelip bir sürü kuş, semt-i bahirden,
Taş harbine başlar, pek acip hepsi birden.

İndikçe havadan, o muamma gibi taşlar,
Cansız yıkılıp yerlere yatmış nice başlar.

Şahıyla beraber kocaman ordu-yu Mevlâ,
Olsun diye mahbuba nişan, eyledi mûta.

Hem kavm-ı Kureyş, söndürelim derken o nuru,
Erkek ve kadın, cümlesinin kaçtı huzuru.

Müşrik ve muvahhid, iki fırka olup urban,
Yıllarca dökülmüş yine üstüne bir kan.

Şakk etti kamer, Fahr-ı Beşer, ol Yüce Server,
Her yerde ve her anda onun nuru muzaffer.

Kur'ân'dı kali, nurdu yolu, ümmeti mutlu,
Ümmet olanın kalbi bütün nur ile doldu.

Çekmezdi keder, ol sözü cevher, özü kevser,
Ol Sure-i Kevser, dedi a'dasına "ebter!"

Ol Şems-i Ezelden kaçınan ol kuru başlar,
Gayya-i cehennemde bütün yakmış ateşler.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
a'da: düşmanlar
beyt: mesken, hane, ev, oda, oba
cevher: değer, kıymet
ebter: ölümünden sonra adı hatırlanıp anılacak, hayrı ve ihsanı kalmayan kişi
fahr-i beşer: insanlığın övüncü, İnsanlığın iftihar vesilesi.
fırka: topluluk, grup, cemaat.
gayya-i Cehennem: Cehennem kuyusu.
harp: savaş
kal: söz, konuşma
kamer: ay
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
keder: kaygı, acı, hüzün.
kevser: bol nimet, ilim ve büyük şeref, hayır ve bereket.
kilise: Hıristiyanların mabedi, Hıristiyanların ibadet ettiği bina.
Kureyş: koku. Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi.
mahbub-i müebbed: ebede kadar sevilecek olan, sonsuza kadar sevilecek olan.
mahbup: muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen, sevgili
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç, ş. anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
mutâ: kendine itaat olunan, sözü dinlenen, kendisine boyun eğilen
muvahhid: tevhit eden, Cenab-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
muzaffer: yenmiş, galip gelmiş
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan.
nişan: iz, belirti, alamet.
semt-i bahr: deniz tarafı
server: baş, başkan, reis
set: manı, perde, engel
sür'at: çabucak, hızla
şah: padişah, sultan, hükümdar
şak: yarma, yarılma, çatlama
şems-i ezeli: ezeli güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
urban: çol Arapları
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar

Bitmişti nefes, çıkmadı ses, bıktı da herkes,
Ol nura varıp baş eğerek hem dediler pes!

İdraki olan kafile ayrıldı Kureyşten,
Feyz almak için doğmuş olan şanlı güneşten

Ol kevser-i Ahmed'den içip herbirin tas tas,
Olmuştu o gün sanki mücellâ birer elmas.

Ol başlara tâç, derde ilâç, mürşid-i âlem,
Eylerdi nazar bunlara nuruyla demadem.

Bunlardı o a'dayı boğan bir alay arslan,
Hak uğruna, nur uğruna olmuş çoğu kurban.

Bunlardan o gün ehl-i nifak cumle kaçardı,
Müşrik ise, ol aklı anın kalmaz, uçardı.

Bunlardı o Peygamberin ashabı ve âli,
Dünyada ve ukbada da hem şanları âlî.

Tavsif ediyor bunları hep şöylece Kur'ân,
Sulh vaktı koyun, kavgada kükrek birer arslan!

Hep yüzleri pâk, sözleri hak, yolları haktı,
Merkebleri yeller gibi Dulduldu, Burakdı.

Bir cezbe-i "Yâ Hayy!" ile seller gibi aktı,
A'daya varıp herbiri şimşek gibi çaktı.

Bunlardı o gün halka-i tevhidi kuranlar,
Bunlardı o gün baltalayıp küfrü kıranlar.

Bunlardı mübarek yüce cem'iyet-i şûra,
Bunlardı o nurdan dizilen halka-i kubra.

a'dâ: düşmanlar
alay: kalabalık cemaat.
alem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
ali: yüce yüksek ulu
ashap: Sahabeler Hz. Peygamberi (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler
Burak: Hz. Muhammed'in (asm) Miraç'ta Allah'ın ihsanı olarak bindiği binek
cemiyet-i şura: danışma meclisi
cezbe: ruhî heyecan coşkunluk, ruhun coşkunlukla kendinden geçme hâli
demâdem: zaman zaman, arabe an sık sık, her vakit.
Duldul: Peygamber Efendimize Mısır hükümdarı tarafından hediye edilen katır
ehl-i nifak: iki yüzlü kimseler, münafıklar, ara bozucular
elmas: çok kıymetli bir mücevher
feyz: bolluk, bereket, verimlilik.
halka-ı kubra: en büyük halka.
Hay: gerçek hayat sahibi olan, Allah
İdrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk, zümre, fırka
Kureyş: kökü Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi
küfür: imansızlık, dinsizlik.
merkep: binilen vasıta, binilen şey, binek.
mübarek: feyizlı, bereketli, kutlu
mücella: cilalanmış, cilalı, parlatılmış, parlak
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan
nazar: bakış
pak: temiz
pes: teslim, tamam, yeter
Peygamber: Hazret-i Muhammed
sulh: barış, anlaşarak düşmanlığı kaldırma
şan: şöhret, ün
tac: taç, hükümdarlık sembolü olarak başa takılan değerli taşlarla süslü başlık, hükümdar başlığı
tavsif: vasıflandırma, niteleme
ukba: ahiret, öbür dünya
yel: rüzgâr

Bunlardı alan Suriye, Irak, ülke-i Kısra,
Bunlarla ziyadar o karanlık koca sahra.

Bunlardı veren hasta, alîl gözlere bir fer,
Bunlardı o tarihe geçen şanlı gazanfer.

Her hepsi de bir zerre-i nuru o Habîbin,
Her an görünür gözlere ondan nice yüz bin.

Nur altına girmiş bulunan turlu cemaat,
Hem buldu beka, hem de bütün gördü adalet.

Ecdad-ı izamın o büyük ruhları kuskun,
Zira ne küfürler okunur onlara hergün.

Yağmıştı o gün ah ne kederler, ne elemler,
Âcız onu hep yazmaya, eller ve kalemler.

Binlerce yetimin yıkılan kalbini sen yap,
Affet yeter artık, o Habîb aşkına, yâ Rab!

Derken yeter artık, bizi affet güzel Allah!
Sarsıldı cihan, öldü de bir gümgüme nâgâh.

Buz parçası hâlinde bulut, bir yere düşmüş,
Erkek ve kadın hepsi de ol semte üşüşmüş ..

Derhal açılıp gökyüzü hem parladı ol nurdan gelen
Risalei'n-Nur
Hallâk-ı Rahîm eyledi mahlûkunu mesrur.

Zulmet dağılıp başladı bir yep yeni gündüz,
Bir neş'e duyup sustu biraz ağlayan o göz.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi düzenli ve dengeli oluş
alîl: kör
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
cemaat: bir mezhebe veya bir gruba bağlı olanların oluşturduğu topluluk.
ecdad-ı izam: nam ve şerefi yüce atalar, ulu atalar
elem: dert, üzüntü, kaygı, tasa
fer: aydınlık, parlaklık, nur.
gazanfer: kahraman, cesaretli insan
habîb: sevilen, sevgili
Hallâk-ı Rahîm: merhamet sahibi olan yaratıcı, yarattıklarına merhamet ve şefkatle bakan Allah
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mesrur: sevinçli, memnun
nagâh: anıden, birdenbire, beklenmeyen bir anda
Rab: Cenâb-ı Hakkın terbiye edicilik sıfatı
sahra: büyük çöl, geniş saha.
semt: yerleşim bölgesi, bölge
ülke-i Kısra: Kısra'nın ülkesi, İran
yetim: ana babası veya babası olmuş çocuk.
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.
zulmet: karanlık.

Bir dem bile düşmezken onun âhı dilinden,
Kurtuldu, yazık dertli beşer derdin elinden.

Ol taze güneş, ülkeye serptikçe ışıklar,
Hep şâd olacak, şevk bulacak kalbi kırıklar.

Her kalbe sürur, her göze nur doldu bugünden,
Bir müjde verir sanki o bir şanlı düğünden.

Arz eyleyelim ol yüce Allah'a şükürler,
Kalkar bu kahr ü cehl ve dalâl, şırk ve küfürler.

Ol nur-i Hudâ saldı ziya, kalbe safâ hem,
Gösterdi beka, göçtü fena, buldu vefa hem.

Çıkmıştı şakî, geldı nakî gördü adavet,
Eylerdi nefiy, oldu hafî nur-i hıdayet.

Fışkırdı Risale-i Nur, ufuktan nur-i Risalet
Ol nur-i Risalet verecek emn ü adalet.

Allah'a şükür, kalkmada hep cümle karanlık,
Allah'a şukur, dolmada hep kalbe ferahlık.

Allah'a şukür, işte bugün perde açıldı,
Âlemlere artık yine bır neş'e saçıldı.

Artık bu sönük canlara can ufledı canan,
Artık bu gönül derdine ol eyledi derman.

Bir fasl-ı bahar başladı illerde bu günden,
Bir sohbet-i gül başladı dillerde bu günden.

Benden bana ben gitmek için Risale-i Nur diye koştum,
Nur derdine düştüm de denizler gibi coştum.

adalet: kanun ve düzen hakimiyeti
adavet: düşmanlık, husumet.
âlem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
arz: sunma
beka: bakilik, ebedilik, sonsuzluk.
beşer: insan insanlık.
canan: sevgili gönül verilmiş.
cehl: cahillik, bilgisizlik.
dalal: doğru yoldan çıkma sapma azıp eğri yola sapma
dem: an vakit saat, zaman
derman: ilaç çare
emn: güven emnilik, korkusuzluk.
fasl-ı bahar: ilkbahar
fenâ: olumlu geçici
ferah: gönül açıklığı sevinç sevinme
hafî: gizli saklı.
kahr: büyük eziyet, cefa zulüm
küfür: imansızlık, dinsizlik.
nakı: temiz pak
nefiy: inkâr etme.
nur-ı hidayet: hidayet nuru
nur-ı Hudâ: hidayet veren olan Allah ın nuru
nur-i Risalet: peygamberlik nuru
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
safa: rahat ve huzurlu olma gönül şenligi
sürur: sevinç mutluluk.
şâd: sevinçli neşeli memnun mudu bahtıyar
şakî: haydut yol kesen her türlü günahı işleyebilen
şevk: şiddetli arzu aşırı istek ve heves.
şirk: Allah'a ortak koşma Allah tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
şukur: teşekkür.
ufuk: çekülün gösterdigi dikey çizgi ile gözlemci üzerinden geçen düzlem
vefa: sözünde durma sözünü yerine getirme sözünü tutma
ziya: ışık, aydınlık, nur

Bir zerrecik olsun bulayım der de ararken
Düştüm yine derya gibi bir nura bugün ben.

Verdim ona ben gönlümü baştan başa artık,
Mâşukum odur, şimdi benim, ben ona âşık

Ol nur-ı ezel hem kararan kalblere lâyık,
Ol nurdan alır feyzini hem cümle halayık

Kahreyledi ol zulmeti Risale-i Nur'a akanlar,
Nur kahrına uğrar, ona hasmâne bakanlar.

Kufrün bütün alayı hücum etse de ey nur,
Etmez seni dûr, kendi olur belki de makhur

Sensin yine hazır, yine sensin bize nazır
Ey nur-i Rahîm, ey ebedî bir cilve-i kudret-i Fatır!

Bir neş'e duyurdun imanla sırr-ı ezelden,
Bir müjde getirdin bize ol namlı güzelden

Madem ki içirdin bize ol âb-ı hayattan
Bir zerre kadar kalmadı havf şimdi memattan

Hasret yaşadık nuruna yıllarca bütün biz,
Masum ve alîl, türlü belâ çektı sebepsiz

Yıllarca akan, kan dolu göz yaşları dinsin,
Zalım yere batsın, o zulüm bir yere sinsin.

Yıllarca, asırlarca bu nurun yine yansın,
Öksüz ve yetim, dul ve alîl hepsi de kansın.

Ey nur gülü, nur çehreni öpsem dudağından,
Kalb bahçesinin kalbine diksem budağından

ab-ı hayat: hayat suyu, içene ebedî hayat verdiğine inanılan efsanevi su, bengisu
alîl: hasta, hastalıklı.
bela: musibet, sıkıntı.
cilve-i kudret: kudret ve kuvvetin tecellisi, görüntüsü
derya: deniz.
dur: uzak, ırak.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
Fâtır: yaratan, yaratıcı, hâlık, Allah
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
halayık: kadın esir, cariye, hizmetçi
hasmâne: düşmancasına, düşman gibi, hasma yakışacak, uyacak tarzda
hasret: özlem
havf: korku, korkma
hazır: mevcut, amade
iman: inanç, itikat.
kahr: büyük eziyet, cefa, zulüm
küfür: imansızlık, dinsizlik.
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
madem: değil mi ki
makhur: yenilmiş, kahrolmuş, mağlup olmuş
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
maşuk: aşk ve ilgi ile sevilen, sevgili.
memat: ölüm, vefat, irtihal, ahirete göç etme
nam: ün, şöhret, şan
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
yetim: ana babası veya babası olmuş çocuk.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet, iş, kence

Her dem kokarak hem o güzel rayihasından
Çıksam yine ben âlem-ı fânî tasasından.

Nur güllerin açsın, yine miskler gibi tütsün,
Sînemde bu can bülbülü tevhid ile ötsün

Sensin bize bir neş'e veren ol gül-i halis,
Sensin bize hem cümleden âlâ, dahi muhlis

Ey nur-i Risaletten gelen bir burhan-ı Kur'ân!
Ey sırr-ı Furkan'dan çıkan huccet-i iman!

Sendin bize matlub, yine sendin bize mev'ud,
Sayende bugün herkes olur zinde ve mes'ud

Her an seni bekler ve sayıklardı bu dünya,
Hak kendini gösterdi, bugün bitti o rüya.

Bin üç yüz senedir toprağa dönmüş nice milyar
Mü'min ve muvahhid seni gözlerdi hep ey yar!

Her hepsi de senden yana söylerdi kelâmı
Her hepsi de her an sana eylerdi selâmı

Nur çehreni açsan, atarak perdeyi yüzden
Söyler bana ruhum yine مَا ازْدَدْتُ يَقِينًا [1]

Vallah, ezelden bunu ben eyledim ezber:
Risalei'n-Nurdur vallah o son müceddid-i ekber

Yüzlerce sened, hem nice yüzlerce işaret,
Eyler bu mukaddes koca davaya şahadet.

1- Yakinim artmadı

âlem-ı fânî: fâni dünya gelip geçici âlem
burhan-ı Kur'ân: Kur'ân'ın delili. Kur'ân'ın ispatı.
çehre: vecih, yüz
dava: takip edilen fikir, iddia
dem: an, vakit, saat, zaman
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik
halis: gerçek.
huccet-i İmaniye: iman delilleri.
kelâm: söz, konuşma
matlup: talep edilen, istenilen şey
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
mev'ud: vaat edilmiş, söz verilmiş
misk. bir ceylan cinsinin erkeğinin göbeğinden elde edilen güzel koku
muhlis. ihlaslı, samimî bir ısı hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
muvahhit. tevhit eden, Cenâb-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
müceddid-i ekber: tecdit edenlerin en büyüğü, en büyük müceddit.
mü'min: iman eden, inanan
nur-ı Risalet: peygamberlik nuru
rayiha: koku.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
senet: güvence, dayanak.
sırr-ı Furkan: Kur'an-ı Kerim'in sırrı, hikmeti
sine: göğüs
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vallah: Allah için, Allah hakkı için, Allah'a yemin ederim, anlamına gelen yemin sözü.
yâr: sevgili
zinde: dinç, sağlam, güçlü, kuvvetli

En başta gelen şahid-i adl Hazret-i Kur'ân
Göstermiş ayanen otuz üç yerde o burhan.

(1) يَا مُدْرِكًا *in kalbine gömmüş Esedullah,*

Çok sır kı, bılenler oluyor hep sana âgâh

(2) كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ *demiş ol pîr-i muazzam,*

Binlerce velî hem yine yapmış buna bin zam.

Mu'cizdir o söz, haktır o öz, görmedi her göz,
Artık bu muammaları gel sen bize bir çoz

Altıncı Sözün aldı bütün fiil ve sıfatı,
Verdım de anndım ona hem zat ve hayatı.

Muflıs ve fakır bekhyordum şımdı kapında
Tevhide erştir beni, gel vannı sun da

"Ben! . Ben!. " dıye yazdımsa da sensin yine ol Ben,
Hıçten ne çıkar, hem bana benlık yine senden.

Affet beni ey affı büyük lütfu büyük Rısalei'n-Nur!
Bir dem bıle hem eyleme senden beni yâ Rabbenâ mehcur!

Nur aşkına, Hak aşkına, dost aşkına ey nur!
Nurunla ve sırrınla bugün kıl bizi mesrur.

Ey nur-i ezelden gelen nur-ı Muhammed (asm.),
Ey sırr-ı imandan gelen nur-i müebbed!

Binlerce yetimin duyulan âhını bir kes,
Sarsar o büyük arşı da vallah bu çıkan ses.

---

1. Ey idrak eden!
2. Zamanın Abdülkadir-i Gîlî

âgâh: bilgili, haberli, uyanık
arş: gögün en yüksek katı
ayanen: apaçık, gözle görünen, açıkça
bürhan: delîl, ispat, hüccet.
dem: an, vakit, saat, zaman
Esedullah: Allah'ın aslanı
fiil: iş, hareket.
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan.
mahcur: uzaklaşmış, ayrı kalmış
mesrur: sevinçli, memnun
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz
mu'cız: insanı aynısını veya benzerini yapmaktan âciz bırakan iş.
muflıs: iflas etmiş, her şeyini kaybetmiş
nur-ı Muhammed: Hz. Muhammed'in (asm) nuru, ışığı
nur-i müebbet: ebedî olan, sonsuza kadar devam edecek olan aydınlık, nur
pîr-i muazzam: büyük öncü, manevî lider
Rabbenâ: bizim Rabbimiz
sıfat: vasıf, nitelik.
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi.
sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikatı.
şahid-i âdil: adil şahit, doğru sözlü şahıt.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vallah: Allah için, Allah hakkı için, Allah'a yemin ederim ki, anlamına gelen yemin sözü
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
yetim: ana babası veya babası olmuş çocuk.
zam: katma, ekleme
zat: kişi, şahıs

Vallah cemîlsin, yeter artık bu celâlin!
Göster bize ey nur-i Muhammed, bir kere cemalın!

Dergâhını aç, et bize ihsan, yine ey nur-i Risalet!
Biz dertli kuluz, kıl bize derman, yine ey nur-ı hakıkat!

Emmare olan nefsimizin emrine uyduk,
Ver bizlere sen nur ile îkan, yine ey nur-i Kur'ân!

Hırs ateşi sönsün de gönül gülşene dönsün,
Saç nurunu, hem feyzini her an, yine ey nur-i iman!

Sen nur-i Bedî', nur-i Rahîmsin, bize lûtfet,
Hep isteğimiz aşk ile iman, yine ey nur-i İlâhî!

Dinin çekilip, dev gibi saldırmada vahşet,
Rahmet bizi, gark etmeye tufan, yine ey nur-ı Rahmanî!

Pürnura boyansın bütün âfâk-ı cihanın,
Her yerde okunsun da bu Kur'ân, yine ey nur-i Sübhanî!

Mahbubuna uyduk, hepimiz ümmeti olduk,
Ağlatma yeter, et bizi handan, yine Ey nur-i Rabbanî!

Ol Ravza-ı Pak-ı Ahmedî (ASM) göster bize bir dem,
Artık olalım hep ona kurban, yine Ey nur-i Samedanî!

İslâm'a zafer ver bizi kurtar, bizi güldür,
A'damızı et hak ile yeksan, yine ey nur-ı Furkanî!

Her belde-i İslâm ile, olsun bu yeşil yurt,
Tâ haşre kadar cennet-i canan, yine ey nur-ı imanî!

a'dâ: düşmanlar
afak-ı cihan: dünyanın ufukları.
aşk: Allah sevgisi
belde-i İslam: İslâm beldesi İslâm memleketi
celâl: Allah'ın Kahhar, Cebbar, Mütekebbir gibi sertlik, hışımlılık, yücelik ifade eden niteliklen hakkında kullanılan Allah'ın güzel isimlerinden biri
cemal: güzellik. Cenab-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
cemîl: güzellik sahibi olan zat, Allah
Cennet-i canan: sevgililerin dostlarını cenneti
dem: an vakit, saat, zaman
dergah: sığınılacak yer büyük bir huzura girilecek kapı
derman: ilaç çare
feyz: bolluk, bereket, ilim, irfan manevi gıda
gark: daldırma dalma boğma
gülşen: gül bahçesi, gülluk.
hâk: yer
handan: gülen güleücü neşelenen şen
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması kıyamet
hırs: açgözlülük kanaatsızlık.
İhsan: bağışlama ikram etme lütuf
iman: inanç, itikat.
kul: kole abd
lütuf: güzellik hoşluk iyilik ihsan
mahbup: sevgili sevilen, muhabbet edilen
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nur: aydınlık parıltı ışık.
nur-i Bedî: eşsiz nur hayret verici güzellikte nur
nur-i Furkanî: Kur'ân-ı Kerîm'in nûru ziyası ışığı
nur-ı hakıkat: hakikat nûru, gerçeğin aydınlığı
nur-i İlahî: Allah'ın verdiği nur
nur-ı iman: iman nûru Allah'ın varlığına yaratıcılığına inanmadaki gönül kalp ve fikir aydınlığı
nur-i İmanî: İmandan gelen nur aydınlık, parlaklık.
nur-i Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in nûru aydınlığı ışığı
nur-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in (asm) nûru ışığı
nur-ı Risalet: peygamberlik nûru
pürnur: nur dolu nur içinde nurlu aydınlık
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak
Rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Samedanî: Allah'a Onun ezeli kuvvet ve kudretine mensup her şey kendisine muhtaçken O hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah ile ilgili olan
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vahşet: yabanîlik vahşilik
yeksan: bir beraber eşit denk, aynı seviyede

Ol Fahr-i Cihan, Âl-i Abâ hakkı için, yâ Rab,
Hıfzet bizi âfât ve belâdan, yâ Nura'l-Envar, Bihakkı
ismike'n-Nur!

Âciz, bîçare talebeniz
Hasan Feyzi
(Rahmetullahı Aleyh)

72

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Gayet ehemmiyetli bir meseleyi –bundan evvel size icmalen beyan ettiğim meseleyi– tekrar size söylememe kuvvetli, manevî bir ihtar aldım. Şöyle ki:

Perde altındaki düşmanımız münafıklar, şimdiye kadar yaptıkları gibi, adliyeyi ve siyaset ve idareyi zahirî dinsizliğe alet edip, bize hücumlan akım kaldığı; ve Risale-i Nur'un futuhatına menfaatı olan eski plânlarını bırakıp daha münafıkane ve şeytanı da hayrette bırakacak bir plân çevirdiklenne dair buralarda emareleri görundu.

O plânların en mühim bir esası, has, sebatkâr kardeşlenmizi soğutmak, futur vermek, mümkunse Risale-i Nur'dan vazgeçirmektir. Bu noktada o kadar acip yalanlan ve desîseleri ıstımâl edıyorlar kı, Isparta ve havalısi, Gül ve Nur fabrıkasının kahraman şakirtleri gibi, çelik ve demir gıbı bır sebat ve sadakat ve metanet lâzım kı dayanabilsin. Bazı da dost suretinde hulûl edip, korkutmak mümkünse, habbeyi kubbe edıp evham venyorlar.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan dairе
âfat: afetler, büyük belâ ve musibetler.
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız
Âl-i Aba: Hz. Peygamber'in yakın akrabasını ifâde eden bir terimdir. Aba ehli beş kişi: Peygamber Efendimizin (asm) kendisiyle beraber kızı Fâtıma, damadı Hz. Ali ve torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in üzerini mübarek abasıyla örttüğünden bu isimle anılmaktadırlar.
aziz: İzzetli, muhterem, saygın
belâ: musibet, sıkıntı.
beyan: anlatma, açıklama
biçare: çaresiz, zavallı
dair: alâkalı, ilgili
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehemmiyetli: önemli
emare: alâmet, belirti, nişan
evham: vehimler, zanlar, kurun tular
evvel: önce
Fahr-i Cihan: cihanın, dünyanın iftihar sebebi, kainatın övüncü: Hz. Muhammed (asm)
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
futur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
gayet: son derece
habbe: su üzerinde olan hava kabarcıklan
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
hulûl: girme, içine sokulma.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyan
istimal: kullanma
kubbe: gökyüzü, sema
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menfaat: fayda
mesele: konu
metanet: metîn olma, dayanıklılık, gayret.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
münafıkane: münafıkça, ikiyüzlülükle
ya Rab: Ey Allahım!
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sebat: sabit durma, kararlılık
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: istekli öğrenci
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.

"Aman, aman Said'e yanaşmayınız! Hükûmet takip ediyor" diye zayıfları vazgeçirmeye çalışıyorlar. Hatta bazı genç talebelere, hevesatlarını tahrik için, bazı genç kızları musallat ediyorlar. Hatta Risale-i Nur erkânlarına karşı da, benim şahsımın kusuratını, çürüklüğünü göstenp, zahiren dindar ehl-i bid'adan bazı şöhretli zatları gösterip, "Biz de Müslümanız, din yalnız Said'in mesleğine mahsus değil" deyip, bize karşı perde altında cephe alan zındıklara ve anarşîlik hesabına o safdil ehl-i diyanet ve hocaları alet edip istimal ediyorlar. İnşaallah bunların bu plânları da akım kalacak.

Böyle henflere dersiniz:

'Biz, Risale-i Nur'un şakirtleriyiz. Said de, bizim gibi bir şakirttir. Risale-i Nur'un menbaı, madeni, esası da Kur'ân'dır. Yirmi senedir emsalsiz tetkikat ve takibatla beraber, kıymetini ve galebesini en muannit düşmana da ispat etmiştir. Onun tercümanı ve bir hizmetkân olan Said ne hâlde olursa olsun, hatta Said de –el'iyazu billâh– Risale-i Nur'un aleyhine dönse, bizim sadakatimiz ve alâkamızı inşaallah sarsmayacak" deyip, o kapıyı kaparsınız. Fakat, mümkün olduğu kadar Risale-i Nur'la meşgul olmak, elinden gelirse yazmak, ve mübalâğalı propagandalara hiç ehemmiyet vermemek ve eskisi gibi tam ihtiyat etmek gerektir.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ediyoruz.

Said Nursî

akim: netücesiz, sonu yok, başarısız
alaka: ilgi ilişki yakınlık.
aleyh: karşı karşıt.
anarşi: her turlu duzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklıgı meydana getirme durumu.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
dua: Allah a yalvarma niyaz
ehemmiyet. onem değer kıymet.
ehl-i bid'a: Ehl-i Sünnet Ve-cemaat ın dışında kalan bütün gruplar
ehl-i diyanet. dindar kişiler
emsalsiz: benzersiz.
erkan: rukunler esaslar
galebe: galip gelme ustunluk.
hevesat. hevesler
hizmetkar: hizmet yapan kimse hizmetci.
ihtiyat. uzak goruşlu olma gelecegi duşunerek tedbirli hareket etme
inşaallah: Allah ızın verirse
ispat: kanıdama dogrulama
istimal: kullanma
kıymet: değer
maden: oz, cevher
menba: kaynak.
meslek. gıdış usul, tarz
meşgul: bir işle uğraşan ilgilenen
muannit: inatcı ayak direyen
musallat: çok fazla rahatsız eden fazlasıyla uzerine giden ve sataşan
mübalağa: bir ısı bir şeyi çok buyutme abartma
propaganda: bir inanç duşunce doktrin vb ni başkalarına tanıtmak benimsetmek amacını guden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faalıyet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadakat: bağlılık doğruluk.
safdil: saf gonullu hile oyun bilmeyen kolay aldatılan
selam: barış rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
şakirt: talebe ogrenci
tahrik. hareket ettirme harekete geçirme
takibat: suç konusunda yapılan soruşturma araştırma kovuşturma
talebe: istekli ogrenici
tetkikat. araştırmalar incelemeler
umum: bütün herkes
zahiren: gorunüşte.
zat: kişi şahıs
zındık. Allah a ve ahirete inanmayan Allah ı inkâr eden imansız munkir

Bu vatandaki milletin en büyük kuvveti olan âlem-i İslâm'ın teveccühünü ve hamiyetini ve uhuvvetini kırmak ve nefret verdirmek için, siyaseti dinsizliğe alet ederek, perde altında küfr-i mutlakı yerleştirmek isteyenler, hükûmeti ığfal ve adliyeyi iki defadır şaşırtıp, der: "Risale-i Nur şakirtleri, dini siyasete alet eder; emniyete zarar vermek ihtimali var."

Hâlbuki, bu memlekete maddî ve manevî bereketi ve fevkalâde hizmeti ve umum âlem-i İslâm'a taallûk edecek hakaikı cami olduğu, otuz üç âyât-ı Kur'âniyenin işaretiyle ve Imam-ı Ali'nin (RA) üç keramet-ı gaybıyesiyle ve Gavs-ı Azamın kat'î ihbarıyla tahakkuk etmiş olan Risale-i Nur'un siyasetle alâkası yoktur. Fakat, kufr-ı mutlakı kırdığı için, küfr-i mutlakın altı olan anarşîlik ve üstü olan istıbdad-ı mutlakı, esasıyla bozar, reddeder. Emnıyeti ve asayişi ve hürriyeti ve adaleti temin eder.

Risale-i Nur'a, daha vatana, idareye zararı dokunmak bahanesiyle tecavüz edilmez. Daha kımseyi o bahaneyle ınandıramazlar. Fakat cepheyi değiştinp, dın perdesi altında bazı safdil hocaları veya bıd'a taraftarları veya enaniyetli sofi meşrepleri, bazı kumazlıklarla Risale-i Nur'a karşı iki sene evvel İstanbul'da ve Denizli civarında olduğu gibi istimal etmeye münafıklar belki çabalayacaklar. Inşaallah muvaffak olamazlar.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi; düzenli ve dengeli oluş
adliye: mahkeme; yargılama işlemiyle uğraşan daire
alaka: ilgi; ilişki; yakınlık.
alem-i İslam: İslâm alemi; İslam dunyası
anarşi: her turlu duzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asayış: emnıyet, kanun ve nizam hakımıyetin sağlanması
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetleri
bahane: vesile; sebep
bereket: bolluk, bereket, gurluk
bıd'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar
cami: cem eden, toplayan; içine alan
civar: çevre; yore; etraf
defa: kere; kez; yol
emniyet: guvenlik; polis teşkilatı.
enaniyet: kendini beğenme; benciliik; egoistlik.
evvel: once
fevkalade: olağanüstü
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
hakaik: hakıkatler; dogrular; gerçekler
hamiyet: mılı onur ve haysıyet.
hizmet: gorev; vazife
idare: yonetim, memleket işlennin yurutulmesi
ığfal: yanıltma; gafilete duşürerek kandırma; aldatma
ihbar: haber verme; bildirme.
ihtimal: olabilirlik.
inşaallah: Allah izin verırse
istıbdat-ı mutlak: hıç bır hak ve hurriyeti tanımayan tam baskı; tam diktatorlük.
istimal: kullanma
kat'i: kesin; supheye ve tereddude mahal bırakmayan
keramet-i gaybiye: gaypla ilgili keramet, istıkbal ile alâkalı keramet
küfr-i mutlak: mutlak kufur; hıç bır ımanı hukmu delili kabul etmeme; kesin ve tam bır inkar
maddi: madde ile alakalı.
manevi: manaya aıt; maddi olmayan.
meşrep: gıdış; hareket tarzı; tavır; tutum; meslek.
muvaffak: başarmış; başanlı
münafık: nıfak sokan; iki yüzluluk eden; ara bozucu
Risale-i Nur: Nur Risalesi; Bediuzzaman Said Nursi nın eserlerinin adı.
safdil: saf gönüllu; hile; oyun bilmeyen; kolay aldatılan
sofi: zahıt, dındar
taalluk: alâkalı; münasebetli olma
tahakkuk: gerçekleşme; olma; delil ile ıspat edilme; kesinleşme
taraftar: tarafı bır tarafı destekleyen
tecavüz: saldırma; sınırını aşma
temin: saglamlaştırma; saglama
teveccuh: yonelme; sevgi ılgı
uhuvvet: kardeşlik, dın kardeşlığı
umum: butun, herkes

Kardeşlerim!

Şimdi tam tahakkuk etti ki, resmen bana ihanet ve hakaret etmek, onunla, teveccüh-i ammeyi hakkımda kırmak için gizli bir tedbir kurulmuş. Benim bütün dostlarımı perde altında soğutmak ve ürkütmeye çalışıyorlar. Hâlbuki, *Sikke-ı Tasdîk-ı Gaybî* onların bütün propagandalarını zirüzeber ediyor.

Gerçi böyle dinsizlik hesabına bana olan hakaret, bir derece beni sıkıyor, eski Said'den kalma bazı damarlarıma dokunuyor. Fakat Risale-i Nur'un harika fütuhatı ve şakirtlerinin ehl-i hakikat nazarında ve ruhanî ve melâikeler yanında hürmet ve merhametle karşılanmalan, benim şahsıma gelen ihanet ve hakaretlerin sivrisinek kanadı kadar ehemmiyeti kalmaz. O bedbaht ehli ihanet, dindarlık cihetiyle, ehl-i din ve ehl-ı ulûmu dıniyenin hürmetini kırmak dine bir ihanet olduğu cihetinde, ruhanî ve melâikelerin ve ehl-ı iman ve ehl-i hakıkatın nazarında mel'un olduğu gibi, binden ancak bir iki serserinin veya zındığın aferinini kazanırlar.

O bedbahtlar bana hakaret etmekle, güya Risale-i Nur'un nufuzunu kınıyor; şahsımı menba zannedip beni çürütmekle, Risale-i Nur sukut edecek gibi ahmakane bir zan ile şahsıma tecavüz oluyor.

Ben de derim: Ey bana dinsizlik hesabına ihanet ve hakaret eden bedbahtlar! Kat'iyen size haber veriyorum,

aferin: övgü ve beğenme bildiren alkış, yaşa, var ol
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
cihet: yön.
dindar: dının emırlerini yerine getıren.
ehemmıyet: onem, deger, kıymet.
ehl-ı din: dındar, dınına bağlı dındar olanlar
ehl-ı hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı
ehl-ı iman: inananlar, iman sahıpleri
ehl-ı ulum-ı dıniye: dinî ilimlerle meşgul olanlar
fütuhat: zaferler, fetıhler, galıbıyetler
gerçi: her ne kadar..
güya: sanki
haber: bilgi, bilgilendırme
hakaret: saygı göstermeme, alçak gorme, asagılama
harika: olaganustu
hürmet: saygı.
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
kat'iyen: hıç bır zaman, asla
melâike: melekler
mel'un: lânetlenmış, kotulenmış
menba: kaynak.
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
nazar: bakış, nezdınde
nüfuz: söz geçirme, hukum sahıbı olma
propaganda: bir inanç, dusunce, doktrın vb. nı başkalarına tanıtmak, benımsetmek amacını güden ve çeşıtlı vasıtalarla yapılan faalıyet
resmen: resmî olarak, resmî bır şekılde
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
ruhanî: ruha aıt, ruh ıle ılgılı
serseri: gayesız, hedefsız, oteden ben başıboş olan
sukut: degerden düşme, değerini yıtırme, susma
şakırt: talebe, ogrencı
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delıl ıle ıspat edılme, kesınleşme
tecavüz: saldırma
tedbir: ıdare etme, onlem, çare
teveccüh-i amme: genel tevecculh, umumun, herkesın halkın yonelişi
zan: sanma, kesın olarak bılmeksızın kuvvetlı ıhtımalle hukmetme
zındık: Allah a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkar eden, ımansız, munkır
zırüzeber: altüst, karmakarışık darmadagın.

yakında –tevbe etmemek şartıyla– hiç çare-i halâs yok ki, ecel cellâdıyla sen, idam-ı ebedî ile ölüm darağacı ile asılacaksın! Şeraretli ruhun dahi ebedî bir haps-i münferitte mahkûm olmakla beraber, ehl-i iman ve ruhanîlerin nefret ve lânetini kazanacaksın. Tevbe etmemek şartıyla, benim intikamım, senden pek muzaaf bir suretle alınıyor bildiğimden, hiddet değil, hatta sana acıyorum!

Amma Risale-i Nur'un, senin gibi sinekler kadar ehemmiyeti olmayanlann perde çekmesi, zerre kadar nufuzunu kıramaz. Yüz binler adam onunla imanlannı kurtardıklan için, ruh u canla hürmet ve perestiş ederler.

Amma şahsımın teessürü ise, kat'iyen size haber veriyorum ki, bir ıkı dakıka asabiyetle bir teessuratıma mukabil, birden öyle bir teselli buluyorum ki, bin derece sızlerın hakaret ve ıhanetı zıyadeleşse o tesellîyı kıramaz. Çünkü, Risale-i Nur'un keşf-i kat'îsiyle, dinsizlik hesabına bize hücum edenler, ebedî azaplar ve haps-ı munferitte ve idam-ı ebedî ile ihanetini gördükleri gibi, Risale-i Nur'la imanını kurtaran şakirtleri, ölümle terhis tezkeresi ve saadet-i ebediye vesikasını alıp, ebedî bir hürmet ve merhamet ve ikrama mazhar olacaklarını, filozofları susturan binler hüccetlerle beyan etmişiz.

Hem bu Yeni Said, Eski Said gibi kendine hürmet ve teveccüh kazanmak ve şan ve şeref bulmak, kat'iyen aleyhindedir, kat'iyen kabul etmez. Onun için, yirmi senedir inzivayı tercih etmiş.

aleyh: karşı karşıt.
amma: ama lakin ancak.
asabiyet: sinirlilik.
azap: eziyet, ışkence, büyük sıkıntı şiddetli acı
beyan: anlatma açıklama
cellat: idama mahkûm olanlann hükumlennı ınfaz etmeye vazifeli olan adam
çare-i halas: kurtuluş çaresi
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa dar
ebedî: sonu olmayan daimî sürekli
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
ehemmiyet: onem deger kıymet.
ehl-i iman: inananlar iman sahipleri.
filozof: felsefe ile uğraşan, filozof
haber: bilgi bilgilendirme
hakaret: saygı göstermeme alçak görme aşağılama
haps-ı munferit: tek başına olan hapis
hiddet: öfke kızgınlık.
hüccet: delil
hürmet: saygı
idam-ı ebedi: dırılmemek uzere yok oluş ahıret inancı olmadığı için olumu ebedı yokluga gıtmek olarak gorme
ihanet: hıyanet arkadan vurma
ikram: bağış ihsan
iman: inanç, ıtıkat.
inziva: bır köşeye çekilme tek başına yaşama dünya işlennden vaz geçme dunyadan el-etek çekme
kat'iyen: hiç bir zaman asla
keşf-i kat'i: kesin keşif
lânet: kovma reddetme
mahkûm: kendine hukmolunan hukümlü
mazhar: nail olma şereflenme
merhamet: acımak şefkat göstermek, korumak esırgemek.
mukabil: karşılık.
muzaaf: kat kat, ıkı mıslı
nufuz: soz geçirme hukûm sahıbı olma
perestiş: tapma aşırı derecede sevme, meftunluk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevı varlık.
ruhanî: ruha aıt ruh ıle ılgılı
saadet-i ebedî: sonsuz mutluluk, sonsuz saadet.
suret: bıçım, şekil tarz
şakirt: talebe, ogrencı
şan: şohret un
şart: koşul
şeraret: şerlık, şer ışleme, fenalık, kotulûk.
şeref: onur, haysıyet.
teessür: kederlenme, uzülme acı duyma
teessürat: teessurler kederler elemler acılar
terhis: ızın verme serbest bırakma salıverme
teselli: avutma, acısını dındırme
tevbe: Allah tan af dıleme
teveccüh: yonelme sevgı ılgı
tezkere: belge pusula
vesika: dayanılacak, guvenılecek saglam delil belge
zerre: en kuçuk parça molekul atom
ziyade: çok, fazla.

Eğer asayiş ve idare hesabına nüfuzunu kırmak ve umumun nazarında çürütmek için yapıyorsanız, pek büyük bir hata ediyorsunuz. İki sene üç mahkeme, yirmi senelik hayatımın yuz yırmı esennde, yuz yırmı bın Risale-ı Nur Şakirtlennden, mucıb-ı ihtilâl ve medar-ı mesuliyet ve vatan ve millet aleyhinde hiçbir şey bulmadıklarına, beraatimizle ve Risale-i Nur eczalannın bütününü iade etmeleriyle gösterdiği cihetle, kat'iyen size beyan ediyorum ki, dinsizlik hesabına bizi ezen sizler, vatan ve millet, asayiş ve idare aleyhinde ve anarşilik lehinde ve müthiş bir ecnebi hesabına beni sıkıştırıp, bir sarsıntı çıkanp, o cereyanın müdahalesini istiyorsunuz. Onun için, bütün ihanet ve hakaretlerinize beş para kıymet vermem; asayiş, idare lehinde sabır ve tahammüle karar verdim.

Elbette dünya daimî olmadığı gibi, hâdisatı da fırtınalı, daima değişir. Birkaç saat cinayetlerle, dünyevî ve uhrevî binler zakkum ve azap neticelen var. O zaman, faydasız yüz binler teessüf diyeceksiniz. Ben, resmî makamata ve bızımle tam alâkadar vazifedarlara yazdığım gibi, sızın gibi bedbahtlara dahi denm: Bız, Risale-i Nur'la, bu memleketın ve ıstıkbalının en büyük ıkı tehlikesını def etmeye çalışıyoruz ve bilfiil çok emarelerle, hatta mahkemede de kısmen ispat etmişiz.

Birinci tehlike: Bu memlekette, hariçten kuvvetli bır surette gırmeye çalışan anarşilığe karşı sed çekmek.

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
aleyh: karşı, karşıt.
anarşi: her turlu duzen ve otonteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asayiş: emnıyet, kanun ve nızam hakımıyetın saglanması
azap: ezıyet, ışkence, büyük sıkıntı, şıddetlı acı
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
beyan: anlatma, açıklama
bilfiil: bızzat kendı çalışması ıle kendı yaparak
cereyan: akım, fikır, sanat veya sıyaset hareketi
cihet: yon
cınayet: cana kıyma, katıl veya bu derecede ağır bır suç
daimî: sureklı, devamlı
def: mânı olma, savmak, uzaklaştırma
dunyevî: dunyaya aıt
ecnebî: yabancı
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
emare: alâmet, belirti, nışan
hâdisat: hadıseler, olaylar
hakaret: saygı göstermeme, alçak gorme, aşagılama
hariç: dışarı.
İade: geri verme
idare: yönetım, memleket ışlennın yurutulmesi
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
ispat: kanıdama, dogrulama
istıkbal: gelecek.
kat'iyen: hıç bır zaman, asla
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
kıymet: deger
leh: onun tarafına, ondan yana, bırının faydası ıçın yapılan hareket.
makamat: makamlar
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
mucıb-i ihtilâl: ihtılâl gerekçesi
müdahale: karışma, araya gırme, sokulma
müthiş: dehşet veren, urkuten, dehşetlı, korkunç
nazar: bakış, nezdinde.
nüfuz: soz geçırme, hukum sahıbı olma
resmî: devletın olan, devlete aıt, devletle ılgılı
Risale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıüz zaman Said Nursı nın eserlennın adı
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gucu
set: manı, perde, engel
suret: bıçım, tarz.
şakırt: talebe, ogrencı.
tahammül: yuklenme, yuke katlanma
teessüf: uzülme, acı duyma
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt.
umum: butun herkes
vazıfedar: vazıfelı
zakkum: acı, zehır

İkincisi: Üç yüz elli milyon Müslümanların nefretlerini kardeşliğe çevirmekle, bu memleketin en büyük nokta-i istinadını temin etmektir.

75

AFYON EMNİYET MÜDÜRÜNE DERİM KI:

Müdür Bey!

Dünyada, eski zamandan beri görülmemiş bu derece kanunsuz ve manasız ve maslahatsız tecavüzler bana geldiği hâlde neden aldırmıyorsunuz?

Bir misali: Camiye, hâlî zamanda, cemaat hayrına sahip olmak için, bazı bir iki adamdan başka kimseyi yanıma kabul etmediğim hâlde, resmen "Kat'iyen camiye gitmeyeceksiniz" deyip, bu gurbette, hastalık ve ihtiyarlık ve yoksulluk içinde bu ihanet hangi kanunladır? Hangi maslahat var? Haberim olmadan, camiin hâlî bir yerinde iki üç tahta, bir kilimle beni üşütmemek fikriyle bir zatın yaptığı iki kişilik bir settare yüzünden, ehemmiyetli bir mesele şeklinde, hem bana, hem umum halka manasız telâş vermek hangi kanunladır? Hangi maslahat var? Soruyorum.

Bana bu ihanetleri yapanların hıçbir bahanelen yoktur. Yalnız teveccüh-i ammeyi bahane edip, "Bu menfî adama neden hürmet ediyorsunuz?"

bahane: vesile, sebep
cemaat: bir mezhebe veya bir gruba bağlı olanların oluşturduğu topluluk.
ehemmiyetli: önemli
gurbet: garıplık, yabancılık.
hürmet: saygı
ihanet: hıyanet, arkadan vurma.
kat'iyen: hıç bir zaman, asla.
mana: anlam.
maslahat: fayda, maksat.
menfî: olumsuz, müspet olmayan
mesele: konu
misal: örnek.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
settare: örtünecek, gizlenecek, saklanacak yer
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
temin: sağlamlaştırma, sağlama
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun, herkesin halkın yönelişi
umum: bütün, herkes
zat: kişi, şahıs

Ben de derim: Bütün dostlarım biliyorlar ki, ben şahsıma karşı hürmeti ve teveccüh-i ammeyi istemiyorum, reddediyorum. Benim hakkımda başkalarının hüsnüzannını kabul etmediğim hâlde, hangi kanun beni mesul eder ki, ihtiyârım ve rızam hancinde, başkasının hüsnüzannıyla bana ihanet ediliyor? Farz-ı muhal olarak, bu teveccühü amme hakikat de olsa, vatana, millete faydası var, zarar olmaz.

Hem eğer bir parçasını ben de kabul etsem, bu ihtiyarlık, hastalık, yoksulluk ve soğuk bir oda içensinde, dehşetli bir haps-i münferitte, zarurî hizmetlerimi görmek için bir-iki insanın dostluğunu kabul etmekliğimde hangi fenalık var? Hangi kanun bunu men eder? Bir iki işçi çocuktan başka benimle temas ettirmemek hangi kanunladır? O işçi çocuklar her vakit bulunmadığı için, kendim işimi göremiyorum. Bu dehşetli vaziyeti, elbette bu memlekette inzibat ve hükûmet ve idare adamları nazar-ı ehemmiyete almak borçlarıdır. Cidden alâkadar eder diye size beyan ediyorum.

Emirdağında bir tecrit-i mutlakta

Said Nursî

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
beyan: anlatma, açıklama
cidden: şaka olmayarak, gerçekten, ciddî olarak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
hakikat: gerçek, doğru
haps-i munferit: tek başına olan hapis
hariç: dışarıda.
hizmet: görev, vazife
hürmet: saygı
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi
ihanet: hiyanet, arkadan vurma
ihtiyâr: irade, tercih.
inzibat: düzeni sağlama, asayişi yoluna koyma
men: yasak etme, engelleme
mes'ul: sorumlu, yükümlü
nazar-ı ehemmiyet: pek önemli görerek, pek muhim olduğunu düşünerek olan bakış
rıza: razı olma, hoşnutluk.
tecrid-i mutlak: tam bir yalnızlık, hiç kimseyle görüşememek.
teveccüh: yöneline, sevgi, ilgi
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun, herkesin, halkın yönelişi
vaziyet: durum
zarurî: zorunlu

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun kı, çoktan ben beklediğim bir ciddî yardım, Konya ulemasından gorülmeye başladı.

Evet, Rısale-i Nur medreseden çıkmış, ilim içinde hakıkate yol açmış, hakıkî sahıpleri ve taraftarlan medreseden çıkan hocalar olduğuna binaen, umum Anadolunun eskıden berı parlak ve faal bır medresesı Konya şehri olduğundan, o mubarek medresenin şakirtleri kendi mallan olan Rısale-ı Nur'a sahıp çıkmaya ve sanlmaya başladığını Sabri'nin mektubundan anladım ve buraya, Konya'ya yakın geldiğime ruhucanımla memnun olup, bana gelen bütün sıkıntılara sürurla mukabele edip tahammül ediyorum.

Başta, çok mubarek tefsirin çok muhterem ve kıymettar sahibi olan Hoca Vehbi Efendi olarak, Risale-i Nur'u takdir edip alâkadarlık gosteren butun Konya ve civan ulemalannı, bütün kazançlanma ve dualanma şerik ettim. Ve has kardeşlerim dairesi içinde ısimlerini bildiğim zatları, isimlenyle dua vaktinde yad ediyorum. Risale-i Nur Şakırtlerindeki şirket-i maneviye itibanyla, benim çok noksan kazancımdan hisse aldıklan gibi, bütün şakirtlerin butun kazançlanndan da hisseler almaya yol açıldığını, benim tarafımdan selâmımı, hürmetlerimle onlara tebliğ edınız.

alakadar: ilgili ilişkili munasebetli bağlı
azız: izzetli muhterem saygın
binaen: den dolayı bu sebepten.
ciddî: muhim onemli
cıvar: çevre yore etraf
dua: Allah a yalvarma niyaz.
faal: çalışkan gayretli
hadsiz: sınırsız sonsuz.
hakıkat: gerçek, doğru.
hakıkı: gerçek, sahıcı
hısse: pay nasıp
hurmet: saygı
ilim: bılgı manfet.
kıymettar: kıymetli değerli
medrese: eğitim ve öğretim kurumu
muhterem: saygı deger hurmete layık saygın.
mukabele: karşılık
mubarek: feyızlı bereketlı kutlu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruh: dınlık kaynağı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
selâm: barış rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
şerik: ortak
şirket-i manevî: manevî şirket, manevî ortaklık.
şükür: teşekkur
tahammül: yuklenme, yuke katlanma
takdir: kıymet verme begenme
taraftar: benımseyen isteyen
tebliğ: ulaştırmak bıldırmek.
tefsir: Kur ân-ı Kerîm ı açıklamak maksadıyla yazılan kitap
ulema: âlımler bılgınler ilim sahıplen
umum: butun, herkes
yad: anma.
zat: kışı, şahıs

Isparta kahramanları gibi, Konya'nın mübarek âlimleri Risale-i Nur'a sahip çıktıklarından, daha dünyaca, vazife-i Nuriyeye bir endişem kalmadı. O mübarek ve kuvvetli ellere Risale-i Nur'u emanet edip rahat-ı kalb ile kabrime gidebilirim.

Saniyen: Elhak, az bir zamanda Risale-i Nur'a pek çok faydası dokunan ve on seneden beri Risale-i Nur'a çalışmış gibi haslar dairesinde bulunan Mustafa Osman'ın, Emirdağındaki kardeşlerine, yangın münasebetiyle geçmiş olsun makamında nev-ı beşer yangınını bahsedip, güzel bir mektup yazmış. Onun mektubunun bir kısmını hem Lâhikada, hem Sikke-i Gaybıye'de kaydediyoruz; sonra suretini size göndereceğiz. Benim tarafımdan hem ona, hem yanındakilere, hem vasıta-i muhabere olduğu Kastamonu ve İnebolu'daki kardeşlerimize pek çok selâmlarla beraber, hattı güzel, vakti müsait olanlar, Isparta ve civarı gibi, *Asa-yı Mûsa* mecmuasını yazsalar, çok münasip olur. Bu vazife-i Nuriye, inşaallah matbaanın çok fevkinde iş görecek.

Salisen: Hafız Emin'in Risale-i Nur'a çok hizmeti var. Onun kasabası olan Küre, geçen hâdiseden evvel Nuri, Hakkı, İhsan ve merhum Muallim Osman gibi zatların himmetiyle bir Medrese-i Nuriye hükmüne geçip parlak bir surette Nura çalışıyordu. Inşaallah, o kıymettar hizmeti, mümkün oldukça yine yapacak. Gerçi geçen musibette en ziyade onlar üzülduler, fakat ona mukabil Risale-i Nur'un geniş muzafferiyetinde o kasabanın ve o fedakâr kardeşlerimizin hisselen çok ehemmiyetlidir.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
bahis: bahseden, araştıran, anlatan
civar: çevre, yöre, etraf
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elhak: hakkın tâ kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
emanet: emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya veya kimse
endişe: kaygı
evvel: önce
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fevkinde: üstünde
gerçi: her ne kadar..
hâdise: olay
hat: yazı
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme
hisse: pay, nasip
hizmet: görev, vazife
hükmune: yerine, değerine
inşaallah: Allah izin verirse
kıymettar: kıymetli, değerli
lâhika: ek, ilave, zeyil, sonradan ilave edilen, eklenen.
makam: yer, mevki.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mukabil: karşılık
musibet: felaket, bela
muzafferiyet: muzafferlik, düşmana üstün gelme, galibiyet.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
münasebet: dış ilişki, bağ.
münasip: uygun
müsait: uygun, münasip
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar.
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, kalbin huzurlu ve tasasız oluşu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
suret: biçim, şekil, tarz.
vasıta-i muhabere: haberleşme vasıtası, aracı
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla.

Hafız Emin, mektubunda diyor ki: "Ben mahkemeden kitaplarımı alamadım. Size gelmiş mi, gelmemiş mi?" diye benden soruyor.

Siz ona selâmımla beraber yazınız ki: Senininki bana gelmediği gibi, sana İstanbul'a gönderdiğim kitaplarımdan da hiçbirisi elime geçmedi. Ve bilhassa İstanbul'a gönderdiğim "büyük kitap" namında, içinde yirmi risaleden ziyade bulunan mecmuayı çok araştırdımsa da bulamadım. Fakat, madem Risale-i Nur kendi kendine intişar ediyor ve muhtaç olanlara kendini okutturuyor, Hafız Emin'e ve bizlere sevap kazandırıyor; Hafız Emin de, benim gibi, kitaplarının başka ellerde gezmesinden memnun olmalı.

Hem Küre'de, erkek ve hanım ne kadar Risale-i Nur'la alâkadar varsa, onlara selâm ediyorum. Eskisi gibi şimdi de Küre'ye bir Medrese-i Nuriye nazarıyla bakıyorum. Hususan İhsan, Abdullah, Abdurrahman'a selâm ediyorum; ne hâldedir? İnşaallah eski parlak hizmeti devam ediyor. Tam bir Abdurrahman olduğunu ispat ettiği gibi, devam edecek.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ediyoruz.

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
bilhassa: özellikle
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
hal: durum, vaziyet.
hizmet: görev, vazife
hususan: bilhassa, özellikle.
İnşaallah: Allah izin verirse
İntişar: yayınlanma, neşrolma
ispat: kanıtlama, doğrulama
madem: değil mi ki.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi koleksiyon
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
muhtaç: gerek duyan
nam: ad, isim, lakap
nazar: bakış, fikir
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
umum: bütün, herkes
ziyade: çok, fazla

77

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Hadsiz şükür olsun ki, Risale-i Nur yerine beni sıkıyorlar, benimle meşgul oluyorlar. Hıç merak etmeyiniz, عَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـًٔا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ[1] sırrıyla, ınşaallah bu yeni hâdisede dahi bir hayır olacak.

Hâdise budur: Ceylân'ı ve ıkı arkadaşları –ki bana hizmet ediyorlardı– yanıma gelmelerini men ettiler. Anahtarı onlardan aldılar, bekçilere verdiler. O bekçilerden birisi geliyor, su ve ekmek gibi ışlerimi görüyor. Ben bunun sebebini bilemedim. Fakat bu kasabada bir partı münazaası var. Çocuğun bir amcası (HAŞIYE) bir taraftadır. Onun muarızları yapıyor ihtimalı var.

Hem, her tarafta Rısale-ı Nur'un fütuhatı ve hançten gelen anarşıstlik müdahalesi sebebiyet verdi zannederim. Ve Sandıklı'da elde edilen mektubatla, bir vasıta-i muhabere olması bahanesiyle, bu sıkıntıyı verdiler. Sız hiç telâş etmeyiniz, bunun da hiç ehemmıyetı yoktur. Sız yine eskı gibı bana yazarsınız. Fakat ben kendim çok yazamıyorum. Guya benı ıhanet ve hakaretle çürütmekle, Risale-i Nur'un fütuhatına sed çekilecek, divaneliklerinden, üflemekle mılyonlar elektrık kuvvetınde bulunan

HAŞIYE: Merhum Abdullah Çalışkan'dır. Demokrat Partıye, muhalefette ıken intısap etmıştı.

1 Belkı sevmedıgınız şey hakkınızda hayırlıdır. (Bakara Suresi, 216.)

anarşıst. hıç bır duzen ve otorıte tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan
azız ızzetlı, muhterem, saygın
bahane vesıle, sebep
dıvane delı, aklı başında olmayan
ehemmıyet: onem, deger, kıymet.
fütuhat. zaferler, fetıhler, galıbıyetler
güya sankı
hadıse olay
hadsız sınırsız, sonsuz
hakaret. saygı gostermeme, alçak gorme, aşagılama
harıç. dışarı
hızmet. gorev, vazıfe
ıhanet hıyanet, arkadan vurma
ıhtımal olabılırlık.
ınşaallah Allah ızın verırse
mektubat mektuplar, yazılı şeyler, yazılar
men: yasak etme, engelleme
merak. endışe
meşgul: ilgılenen, ugraşan
muarız muhalefet eden, karşı çıkan, muhalıf
müdahale karışma, araya gırme, sokulma.
münazaa ağız kavgası, çekışme
partı aynı sıyasi gaye etrafında bırleşenlerın meydana getırdıgı kuruluş, fırka, hızıp
Rısale-i Nur Nur Rısalesi. Bedıuz zaman Saıd Nursi'nın eserlerının adı
sebebiyet. sebep olma
set manı, perde, engel.
sıddık cok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sır gizli hakikat.
şükür: teşekkur
vasıta-i muhabere haberleşme vasıtası, aracı

Risale-i Nur gibi bir hakikat güneşi sönecek diye –ziyade sevabı bana kazandırmak için– beni fazla sıkıyorlar.

Medar-ı ibret ve dikkat bir tevafuktur ki, dün, çocukla pederini zabıta celp edip ifadelerini aldığı aynı dakikada, ehemmiyetli bir vukuatı, telefon-i zabıta haber vererek, bütün erkânı telâşa düşürttü. Mahall-ı vak'aya gitmeye mecbur oldular. Manen onlara denildi:

"Siz sinek kanadı kadar zararı olmayanı bırakınız, kartallar, belki ejderhalar gibi zararlara bakınız."

Hem camiden men hâdisesinin aynı vaktinde, men'e emir veren yeni kaymakam, Afyon'da, ameliyata maruz kaldı. Lisan-ı hâliyle ona denildi. "Ölüm var! Onun idamından kurtulmasına çalışanı tazyik değil, belki çok takdir ve tahsin etmek gerektir."

Umum kardeş ve hemşirelerime birer birer selâm ve dua ederim ve dualarını isterim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

78

Aziz, Sıddık Kardeşlerim ve Mübarek Vârislerim ve Emin Vekillerim!

Evvelâ: Size kat'î haber veriyorum ki, hakkımızda ve Risale-i Nur hizmetinde, inayet-i Rabbaniye ve

1. Bâki olan ancak Allah'tır.

ameliyat: hastaya yapılan cerrahî müdahale, operasyon
aziz: izzetli, muhterem, saygın
celp: yazı ile çağırma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
emin: güvenilir, emniyet sahibi
erkân: ileri gelenler
evvelâ: öncelikle
haber: bilgi, bilgilendirme
hadise: olay
hakikat: gerçek, doğru
hemşire: kız kardeş, bacı
hizmet: görev, vazife
idam: ölüm
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahall-i vak'a: hâdise mahalli, olay yeri
manen: mana bakımından, manaca
maruz: uğramak, etkilenmek
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi
men': yasak etme, engelleme
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
tahsin: hayran olma
takdir: kıymet verme, beğenme
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
umum: bütün, herkes
vâris: mirasçı
vekil: yardımcı, yerine bakan
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
ziyade: çok, fazla.

tevfikat-ı Samedaniye devam ediyor. Zahiren çirkin perdeler altında, gayet güzel neticeler var. Bir zaranmıza bedel, yüz menfaat bizlere ihsan ediliyor. Onun için, geçici, muvakkat sıkıntılara ve sarsıntılara ehemmiyet vermemek lâzımdır.

Sanıyen: Mümkün olduğu kadar *Asa-yı Mûsa* mecmuasını yazmakta fütur ve tevakkuf verilmesin. O kudsî birinci vazifenin pek çok ehemmiyeti var.[1] وَبِهِ الظُّلْمَةُ انْجَلَتْ Onun hakkında İmam-ı Ali (RA) demiş.

Size iki Ali'nin on dört parça mübarek Risalelerini tashih edip posta ile gönderdim. Burada hem beni, hem talebeleri şevkle tam çalıştırdılar. Kastamonu'da imdadıma geldikleri gibi, burada dahi o iki kahraman yine imdadıma yetiştiler.

Salisen: Ben burada gerçi pek çok sıkılıyorum. Fakat sizlerin fütursuz çalışmanızı düşündükçe ve ıştıyakla beklediğim mülâyimane ve tesellikâr mektuplarınızı gördükçe, o sıkıntılar gider, bazan sevinçlere inkılâp ederler. Benim mektuplarımı yazan, şimdilik yanıma gerçi gelemiyor; fakat şahsî hizmetten başka, Risale-i Nur'a ait üç dört vazifesi var. Onları mükemmel yapıyor.

Hem, benim hususî işlerimi de kapıya gelip anlar, gider, onları da yapar.

Rabian: Sair yerlerdeki kardeşlerimiz *Asa-yı Mûsa* yazmasına başlamışlar mı? Bu birinci vazifeyi eskiden

1- Karanlık onunla aydınlandı.

bedel: karşılık.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
gayet: son derece.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
hizmet: görev, vazife.
hususî: özel.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
imdat: yardım.
inkılap: değişme, dönüşme.
ıştıyak: göreceği gelme, özleme.
kudsî: mukaddes, yüce.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
menfaat: fayda.
muvakkat: geçici.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mülâyimâne: mülâyim olarak, yumuşak ve uysal bir şekilde.
rabian: dördüncü olarak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, öteki.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
talebe: istekli öğrenici.
tashih: düzeltme, yanlışını gösterme.
tesellikar: teselli bulan.
tevakkuf: duraklama, durma.
tevfikat-ı Samedaniye: Samed olan Cenab-ı Hakkın yardımları.
vazife: görev.
zahiren: görünüşte.

yapan ve yanında mevcut bulunan zatlar, bir cilt içine alıp, ikinci vazife-i imaniye olan mu'cizatlan zeyilleriyle beraber tedarikine başlasınlar. Veyahut geri kalanlara yardım etsinler. Elinden geldiği kadar güzel ve tashihli yazılmalı.

Hamısen: Âlımlerden sonra muallımler Risaleye ihtiyaçlannı hissetmeye başladıklarını çok emareler var. Bır emare budur: İstanbul'da din konferansında okumak niyetiyle *Ayetü'l-Kubra* Rısalesini istemeleridır.

Re'fet kardeş, sen de çok safalar geldın ve Rısale-i Nur yazısıyla meşguliyetin beni cidden sevindirdi. Hulûsî ve Sabri gıbı senin de suallerinin Rısale-ı Nur'da ehemmiyetli neticeleri ve tatlı meyveleri var. Senin yanında bulunan ve Rısalelerde kaydedilmeyen ılmî parçalan munasip yerlerde veya Lâhikada yazarsınız.

Kardeşlerim, *Asa-yı Mûsa* mecmuasının yazmasında bir tedbir hatırıma geldi. Taksimü'l-a'mal ile beş altı zat, aynı kıt'ada her biri bir kısmını yazsın; daha çabuk ve daha kolay olur. Hem usandırmaz, hem büyükluğü için yazmak cesaretini kırmaz. Tahmin ederim ki, bu çok ehemmiyetli vazife-i Nuriye tam ileri gitmemesi bu sebeptendir. Yazısı güzel olanlar, herhâlde bu yeni tedbirle o vazifeye çalışmalı.

Kardeşlerim, çok dikkat ve ihtiyat ediniz. Sakın, sakın hocalarla munakaşa etmeyiniz. Mumkun olduğu kadar musalâhakârâne davranınız. Enanıyetlerine dokunmayınız. Bıd'at taraftarı da olsa ılışmeyınız. Karşımızda

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
Asa-yı Musa: Bediuzzaman Said Nursi'nin bir eseri
bid'at: dinin ashında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni âdet.
cidden: şaka olmayarak, gerçekten, ciddî olarak
ehemmiyetli: onemlı
emare: alâmet, belirti, nışan
enanıyet: kendini begenme, bencillik, egoistlik.
hamisen: beşıncı olarak, beşıncısı: beşıncı derece
ıhtıyat: tedbırlı hareket etme
kıt'a: parça, cuz.
lahika: ek, ilave
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
meşguliyet: meşgul olma, bır ış yapma
muallım: ders veren, öğretmen
mu'cizat: mu cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlenn gosterebileceklen buyuk harika ışler
munakaşa: tartışma
munasıp: uygun
rısale: Rısale-ı Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bagımsız bolum
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı
safa: rahat ve huzurlu olma, gonul şenlıgı
sual: soru
taksim-i a'mal: ış bolumu, işlerin paylaşılması.
taraftar: benimseyen, isteyen
tashih: duzeltme, yanlışını gıderme.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
tedbir: onlem, yol, çare.
vazıfe: gorev
vazıfe-i ımanıye: imanla ılgılı vazife, iman vazifesi
vazıfe-ı Nurıye: Rısale-i Nur vazıfesi, hizmeti
zat: kışı, şahıs.
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.

dehşetli zındıka varken, müptedilerle uğraşıp, onları dinsizlerin tarafına sevk etmemek gerektir. Eğer size ilişmek için gönderilmiş hocalara rastgelseniz, mümkün olduğu kadar münazaa kapısını açmayınız. İlim kısvesiyle itirazlan, münafıkların ellerinde bir senet olur. İstanbul'da ihtiyar hocanın hücumu ne kadar zarar verdiğini bilirsiniz. Elden geldiği kadar Risale-i Nur lehine çevirmeye çalışınız.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ..

79

Çok Azız, Sıddık, Kahraman, Bahtiyar Emirdağlı Kardeşlerim!

Geçirdiğiniz çok büyük afetı muş'ir, mubarek efendimiz hazretlerinin çok ehemmiyetli ve çok kıymetli ve perde altında çok müjdeli lütufnamelerini aldık. Her birerlerinize, hususan bu yangında daha çok tehlike atlatan kardeşlerime, bura ve bu cıvar talebeleri namına büyük geçmiş olsun der ve bu vesile ile dehşetli küfr-i mutlak yangınının mahallemizi sardığı ve kızıl kıvılcımlarının saçaklarımıza sıçramak üzere olduğu bir hengâmda, umum ehl-i iman ve hususan Nurcular namına, o maddî yangında çocuk Ceylân'ın ağlamakla medet istemesi gibi, bir manevî Ceylân olarak, o büyük ve çok muşfik Ustada "Medet! Biz yanıyoruz, mahvolduk" diye niyaz eylenm.

afet: belâ, musibet, büyük felâket
azız: izzetli, muhterem, saygın
bahtiyar: bahtlı, talihli, mutlu
cıvar: çevre, yöre, etraf
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: imanlılar, iman sahipleri
hengam: zaman, sıra
hususan: bilhassa, özellikle
ihtiyar: yaşlı.
ilim: bilgi, marifet.
itiraz: direnme, karşı koyma
kızıl: çok, aşırı derecede muftur.
kısve: elbise, kılık
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
leh: fayda, taraf
lütufname: lütuf listesi
maddî: madde ile alâkalı
mahv: perişan etme, harap etme
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medet: inayet, yardım, imdat.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
münazaa: düşmanlık, husumet.
müptedi: yeni başlayan, acemi, daha işin başında olan
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
müş'ir: işaret eden, emir veren
nam: ad
niyaz: yalvarma, yakarma
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
senet: güvence, dayanak.
sevk: yöneltme, gönderme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni.
talebe: istekli öğrenici.
umum: bütün herkes
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî
vesile: bahane, sebep
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

Bu Emirdağ yangınında, günün en çok nüfuzuna sahip, kızıl Rusya'dan çıkarak kızıl ateşler ve kızıl kıvılcımlar saçan ve birer birer dünya şehrinin mahallelerini saran ve ovaları yakıp kavuran, bazı yerlerde de nifak ve şikak ateşleri saçarak, kardeşine "Kardeşini öldür!" diye bağıran ve en nihayette âlem-i Hristiyaniyeti yakıp kavurup harman gibi savurduktan sonra âlem-i İslâm mahallesini saran ve evimizin saçaklarına kıvılcımlan sıçrayan ve çok büyük ve çok dehşetli bir belâ olan komünizm ve bu azîm yangında itfaiye vazifesini üzerine alan Risale-i Nur'a ve Risale-i Nur'un günün en büyük mutfisi, en büyük tahassungâhı ve en büyük melcei ve penahı ve onun şahs-ı manevîsinin dualarının, barigâh-ı Ehadiyette kabul olduğuna sarih bir işaret var. Ve âdeta ona hücum edenlere ve etmek isteyenlere karanlık gecede kırmızı diliyle şöyle hitap ediyor:

Ey Fahr-i Âlemin gösterdiği doğru yoldan şaşanlar! Dünyanın fânî metalarıyla gururlanıp taşanlar! Ve ey dünyamıza zaran olur korkusuyla, nur-i Kur'ân'dan kaçanlar! Sizler, dünyanızın uçurumlara gittiği zannıyla, o bâkî ve tatlı sandığınız fânî ve hakîkatte çok acı lezzetlerinizin, zeval bulmak, şedit ve elîm elem ve ıztıraplara tahavvül etmek üzere olduğunu tahmin ederek manasızca radyoların başına koşuyorsunuz. Bu koşmakta ve bu dedikoduları dinlemekte ne fayda var?

Zeval bulucu lehviyat ve lezaizle körleşmiş, bakan gözleriniz. Artık yeter, biraz hakîkati görsün! Sağırlaşmış duyan kulaklarınız biraz hakîkatı duysun kı, bu acip ve

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âdeta: sanki
alem-i Hristiyaniyet: Hristiyan dünyası
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
azîm: büyük.
bâkî: daimî, sonsuz
barigah-ı Ehadiyet: tek olan Allah'ın huzuru.
belâ: musibet, sıkıntı
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
Fahr-i Alem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (asm)
fânî: ölümlü, geçici
hakîkat: gerçek, doğru.
harman: tahıl tanelerinin samandan ayrılması için yapılan iş
hitap: söylem.
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap
kızıl: çok, aşırı derecede müfrit.
komünizm: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen
lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eğlenceler
lezaiz: zevkler, lezzetler
mana: anlam.
melce: sığınılacak yer
meta: mal, servet, geçici dünya zevkı.
mutfi: söndüren.
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık
nihayet: son
nur-ı Kur'an: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı
nüfuz: söz geçirme, hükûm sahibi olma.
penah: hamî, koruyucu
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarih: açık, aşikar
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şedit: şiddetli
şikak: uyuşmazlık, anlaşmazlık, bozuşma
tahassungah: sığınma yeri, sığınak.
tahavvul: değişme, dönüşme, başkalaşma
zeval: sona erme, bitme, yok olma

dehşetli ve hiç misli görülmemiş devirde, hususan ehl-i imanın çok sarsıntılar geçirdiği ve çok dehşetli düşmanlar karşısında bulunduğu ve küfr-i mutlak ateşinin mahallemizi sardığı bir zamanda, ancak ve ancak, güvenimizin en müstahkem, kavi, yıkılmaz, sarsılmaz tahkimatı olan Risale-i Nur'un nuranî siperlerine iltica etmekle ve onun daire-i kudsiyesine dehalet etmekle kurtulacak ve imanınızı kurtararak, idam-ı ebedî zannettiğiniz ölümü bir hayat-ı bâkiyeye tebdil edeceksiniz. Ve işte o nurun mübarek tercümanının ve mübarek şahs-ı manevîsinin [1] اَجِرْنَا وَاَجِرْ وَالِدَيْنَا وَاَجِرْ طَلَبَةَ رَسَائِلِ النُّورِ وَوَلَدَيْهِمْ مِنَ النَّارِ ve emsali dualarının kabuliyle, şefaatiyle ve hürmetine, benim dehşetli, fakat cehennem ateşi yanında hiç ehemmiyeti olmayan ateşimden, onun şakirtlerinin, hadimlerinin ve risalelerinin muhafızı bulunan mağazaları, nasıl azat olmuş, kurtulmuşsa, sizler de o mübarek şakirtler gibi, o mübarek daire-i kudsiyeye dehalet ettiğinizde, dünyevî ve uhrevî dehşetli ateşlerden kurtulacak ve evlât ve ıyalinizin bir nevi çobanı olmak hasebiyle, o sevgililerinizi de kurtaracaksınız. Ve her birerlerinız maddî ve manevî felâh ve saadete nail olacaksınız.

Bakıp da görmeyen ve görüp de görmek istemediğinizden kapadığınız gözlerinizi açınız, görünüz ve azîm tehlikelerin çok yakın olduğunu ihsas ve telâş ve itirazınızı arttırmaktan başka bir işe yaramayan dünya havadislerini veren radyo başına değil, ayaklarınızdaki butun

1. Bizi ateşten koru. Anne babamızı ateşten koru. Nur Talebelerini ve onların anne babalarını ateşten koru.

azat: serbest bırakma, hür olma
azîm: büyük.
daire-i kudsiye: mukaddes, muazzez daire
dehalet: girme, birinin himaye ve merhametine sığınma
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
emsal: örnekler, benzerler
evlât: çocuklar
felâh: kurtuluş, selâmet, onma.
hadim: hademe, hizmetçi
haseb: dolayı, cihetince, gereğince
havadis: haberler
hayat-ı bâkiye: bâki olan sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hususan: bilhassa, özellikle
hürmet: saygı
ıyal: bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu kimseler, eş, kari, ayal
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ihsas: hissettirme, sezdirme
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
İman: inanç, itikat.
itiraz: direnme, karşı koyma
kavî: kuvvetli, güçlü
küfr-ü mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
maddî: madde ile alâkalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
misil: kat, eş
muhafız: koruyucu, bekçi
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müstahkem: kuvvetlendirilmiş, sağlamlaştırılmış
nail: kavuşma, ulaşma, erme
nevi: çeşit.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
tahkimat: bir yere düşmanın hücumuna karşı savunmak ve hücumu kolaylaştırmak maksadıyla yapılmış düzenlemeler ve tesisler
tebdil: değiştirme, dönüştürme
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait.

derman ve kuvvetinizle Risale-i Nur başına ve onun neticesi emniyet, selâmet ve saadet olan nuranî dairesine koşunuz."

Bizlere de: "Ey Nurcular! Allah'ın sizlere ihsan ettiği ezelî lütfuna karşı secdeden başlarınızı kaldırmayınız. Gecenin soğuğuna aldırmayınız. Sizlere lütfunu hiçbir hususta esirgemeyen Rabb-ı Rahime, gecenin bu mübarek saatlerinde kalkarak vazife-i şükrü eda ediniz. Ve bazıların düştüğü, istikbali düşünmek derdiyle aklı, maaşı sarsan hadiseler karşısında titremeyiniz, korkmayınız; Nurun kudsî kerameti ve imdadını müşahede ediniz.

Dünya fânîdir, binler sene yaşamak olsa, bâkî olan hayat-ı uhreviyenin yanında, hıç-ender-hıç mesabesindedir. Fakat fânî olmakla beraber, bâkî hayatın bâkî meyvelerini verecek bir mezraasıdır. Fırtınaların şiddeti, havanın dehşeti sizleri sarsmasın, korkutmasın. Bu mübarek mezraaya en mübarek ve nur'anî ve verimli ve bereketli olan Nur tohumlarını ekiniz. Zira "Eken biçer," atalarımızdan kalma mubarek bir sözdür.

Ey Nurcular! Sizin hakikî vazifeniz dünyaya bakmak değildir. Farz-ı muhal olarak dünyaya da bakılsa, bakınız ve görünüz ve zuhuru muhtemel dehşetli yangınlar sebebiyle ve o yüzden karşılaşmanız ihtimali bulunan tehlikeler dolayısıyla kat'iyen sarsılmayınız, fütur getirmeyiniz. Çalışınız, çalışınız, çalışınız ve kat'iyen inanınız ki, Nurun şefaati, Nurun duası, Nurun himmeti sizleri kurtaracaktır. İşte bu davanın şahıdı Emirdağlı Nurcuların dehşetli

bâkî: daimi, sonsuz
dava: takip edilen fikir, iddia, ülkü
dehşet: büyük korku, hâli, korkma, ürkme
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derman: ilaç, çare
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
eda: yerine getirme
emniyet: güven, güvenilir
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
fânî: ölümlü, geçici
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
hâdise: olay
hakikî: gerçek.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hıç ender hıç: hıç bir şey, bir hıç kadar
himmet: yardım, ihsan, lütuf
husus: mevzu, konu
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtimal: olabilirlik.
imdat: yardım
istikbal: gelecek
kat'iyen: hıç bir zaman, asla
kerâmet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
kudsî: mukaddes, yüce
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
mesabe: derece, menzile, rütbe
mezraa: tarla, ekilecek yer
muhtemel: ihtimal dahilinde olabilir
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müşahede: ilâhî güzellikleri ve sırları görme, seyretme.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
secde: namazda, alnıla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet vaziyeti
selâmet: kurtuluş, halâs
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkar mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri
vazife: görev
vazife-i şükür: şükur vazifesi, görevi
zuhur: ortaya çıkma

ateşten zararsız kurtulmalandır. Şimdiden umumunuza müjdeler olsun.

Kardeşiniz
Mustafa Osman

80

VASİYETNAMEMDİR

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Vârislerim!

Ecel gizli olmasından, vasiyetname yazmak sünnettir. Benim metrukâtım ve Risale-i Nur'dan olan benim hususî kitaplarım ve güzel ciltlenmiş mecmualarım ve sair şeylerimin bütününü, Gül ve Nur fabrikaların heyetine, başta Hüsrev ve Tahirî olarak o heyetten on iki (*) kahraman kardeşlerime vasiyet ediyorum. Onlara bırakıyorum ki, emr-i Hak olan ecelim geldiği zaman, benim arkamda o metrukâtım, benim bedelime o sadık ve mübarek ellerde hizmet-i Nuriye ve imaniyede çalışsın ve istimal edilsin.

Kardeşlerim, bu vasiyetten telâş etmeyiniz. Ben, teessüratten ve dokuz defa zehirlenmekten, pek çok zayıf olmakla beraber gizli münafıkların desiselerle müteaddit suikastları için bu vasiyeti yazdım. Merak etmeyiniz, inayet-i Rabbaniye ve hıfzı İlâhî devam ediyor.

(1) اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

(*) Kardeşim Abdülmecid, Zübeyir, Mustafa Sungur, Ceylân, Mehmed Kaya, Hüsnü, Bayram, Ruştu, Abdullah, Ahmed Aytımur, Âtıf, Tillolu Said, Mustafa, Mustafa, Seyyid Salih.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

azız: izzetli, muhterem, saygın
bedel: yenine, adına, namına
defa: kere, kez, yol
dehşetli: ürkütücü, korkunç
desise: hile, oyun, aldatmaca
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
emr-i Hak: Hakkın emri, Allah'ın emri
heyet: kurul, komite
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
hususî: özel
iman: inanç, itikat.
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
istimal: kullanma
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
merak: endişe
metrukat: miraslar
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müteaddit: bir çok kere, defalarca
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sair: diğer, başka, öteki.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma
sünnet: Peygamberimizin hal ve hareketleri
teessurat: teessürler, kederler, elemler, acılar
umum: bütün, herkes.
vâris: mirasçı.
vasiyet: bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şeyler için sağlığında verdiği emir ve ısmarlama
vasiyetname: yazılı vasiyet, bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kâğıt.

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Imanıyede Azimkâr Kardeşlerim!

Evvelâ. Birinci vazıfe-i Nuriye, inşaallah matbaanın pek çok fevkinde ış görecek Şımdı de şakırtlerine büyük sevaplar ve kuvvetli iman hizmetlen veriyor Acaba bu vazife ileri gidiyor mu, yoksa bu kışın ağır şeraitiyle geri mi kalıyor?

Ikinci vazıfe de, Onuncu Söz, zeyılleriyle beraber, ikı Mucizat Risaleleri ve zeyıllerinin ahirinde bulunmak lâzımdır. Birinci vazifesini bitirenler, yine mevcudu varsa, bir cilt içine almaya çalışsınlar; yoksa, tedarik etsinler Çünkü âlem-i Islâm, şımdıkı intıbahı, vahdet-ı Islâm'a çalışması, herhalde Risale-i Nur gibi eserleri arayacak ve buyuk dairelerin genış nazarlanna elbette büyük mecmualar lâzımdır

Sanıyen: Sizin bana yardımınız ıkı cihetle pek zahir ve pek buyüktür

Birincisi: Sizin fütursuz hızmet-ı Nuriyede çalışmanız benim bütün musibetlerimi ve sıkıntılarımı hiçe indiriyor, bılâkıs sürurlara kalbediyor.

Ikinci cihet: Kat'iyen bilinız ki, duanız, onların ağır ve işkenceli zulümlenni, benim hakkımda inayetkâr, maslahattar merhametlere çevirmesine sebep olduğuna kat'ıyen şüphem kalmadı.

ahir: son.
alem-i Islâm: Islam âlemi Islam dunyası
azımkar: azımlı gayretli
aziz izzetli muhterem saygın
bilâkis: aksine, tersine
cihet: yon
dua: Allah a yalvarma nıyaz
evvela oncelikle
fevkinde ustunde
fütur: zayıflık, gevşeklık, usanç
hizmet, gorev vazife
hizmet-i imaniye iman ve Kur'an hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ilmi delıllerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti Risale-i Nur ıçın çalışma
iman: inanç, itıkat
inayetkâr: yardım ve iyilik eden lutuf ve inayette bulunan
inşaallah: Allah izin verirse.
intıbah: uyanış
kat'iyen: hıç bır zaman asla
maslahattar maslahatlı sulha uygun
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi koleksiyon
merhamet: acımak şefkat gostermek, korumak esırgemek.
mu'cizat: mu cizeler Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklen buyuk harika ışler
musibet, felaket bela
nazar bakış dıkkat
risale: Risale-ı Nur Kulliyatını meydana getiren kıtaplardakı her bır bagımsız bolum.
Risale-i Nur Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursi nin eserlerinin adı
sanıyen ikinci olarak.
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sürur: sevinç mutluluk.
şakırt: talebe ogrencı.
şerait: şartlar
tedarik: saglama temin etme karşılama
vahdet-i Islâmiye Islâm a aıt birlik, Islâmi birlik.
vazife gorev
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi hizmeti
zahir acık, aşıkâr
zeyil: ek, bır eserin devamı olarak yazılan kısım
zulum haksızlık eziyet iş kence

Ezcümle: Memurlan ve halklan benden ürkütmelen, beni büyük hatalardan ve tasannulardan ve ihlâsa münafi hâletlerden ve vaktimi zayi etmekten kurtanp, kader-i İlâhînin hakkımda, zulm-i beşerî içinde tam adaletini ve inayetini gösterdi. Buna kıyasen, başıma ne gelse, altında bir rahmet var. Yalnız benimle meşgul olmaları için on dirhem zarar, Risale-i Nur'un on bin lirasını kurtarıyor. Onun için, siz hiç beni merak etmeyiniz. Hatta bazan damarlanma dokunduracak tarzdaki ihanetlerine karşı beddua etmek isterken, onların yakında ölüm idamıyla, kabr-i haps-i münferitte azapları ve bu ihanetlerinin neticesinde bana ait maslahatları ve hizmetimize menfaatleri düşündükçe, bedduadan vazgeçiyorum.

Salisen: Her hafta bir iki mektubunuz bana hem şifa, hem medar-ı teselli ve manevî bir sohbetle sizinle görüşmeye vesile olmasından, kemal-i şevkle postayı bekliyorum.

Umumunuza birer birer selâm ve dua..

Said Nursî

82

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Hakikat Yolunda Arkadaşlarım!

Bu defa, sizin beş altı mubarek mektuplarınıza yalnız bir tek müşevveş mektupla cevap vermemden gücenmeyiniz.

adalet: kanun ve düzen hâkimiyeti
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
azız: izzetli, muhterem, saygın
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua
defa: kere, kez, yol
dirhem: yaklaşık uç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ezcümle: bu cümleden olarak.
hakikat: gerçek, doğru.
hâlet: hal, durum
hizmet: görev, vazife
idam: ölüm
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
ihlas: samimiyet, bir âmeli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
inayet: gayret, dikkat, çalışma, özenme
kabr-i haps-ı münferit: tek başına kabir hapsi.
kader-ı İlahî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maslahat: fayda, maksat.
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
menfaat: fayda
merak: endişe
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
münafi: zıt, aykırı
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
salisen: üçüncü olarak.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
şifa: deva, ilaç.
tarz: biçim, şekil
tasannu: yapmacık.
umum: bütün, herkes.
vesile: yol, vasıta, sebep
zayi: yıtık, zarar, ziyan
zulm-i beşer: insanların yaptığı zulüm

Evvelâ, Halil İbrahim'in mektubu, şahsıma verdiği fevkalâde meziyetler için kabul etmemek mesleğimizce lâzım gelirken, iki manidar tevafuku bana hem kendini kabul ettirdi, hem Lâhikaya girdi. Fakat şahsıma ait kısmını bazan tayyettim ve bazısının üstünde "Risale-i Nur" kelimesini yazdım, ibaredeki suallerine cevap oldu.

Birinci tevafuk: Hakkımda teveccüh-i ammeyi kırmak için bir yüzbaşı bana karşı beş vecihle kanunsuz hakaret ve ihanet ettiği aynı zamanda, belki aynı saatte, yüz tane böyle yüzbaşıdan ehl-i hakikat nazarında daha ehemmiyetli ve Risale-i Nur'un erkânından bir kardeşimiz, bu yeni mektubu, haddimden yüz derece ziyade ihtiram verip o gibi ihanetleri hiçe indirerek yazmış. Hem şakirtlerin erkân-ı muhimmesinden dört zat, aynı meseleye iştirak edip imza basmışlar. Ben de bu garip tevafukun hatırı için, mesleğime muhalif olan senâkârane mektubu kabul edip tadil ederek Lâhikaya geçirdim ve size de müsveddesini gönderdim.

İkinci tevafuk: Ben, gece, *Asa-yı Mûsa* risalesini yazanlara düşündüm ve yeni mektuplarda o noktada bahis aradım. Bu ağır kışta ve ara sıra bana münafıkların ilişmeleri, bunlara fütur vermek ihtimali var. Bu yazıcılara bir kamçı-ı teşvik lâzım. Nasıl ki Hasan Feyzi ve Halil İbrahim'in edibâne iki tarifnameleri çoklara yazıya teşvikle sevk ettiler diye bir teşvik vesilesini aradım. Birden, sabahta benim ölümümü mevzu yapan ve şakirtleri korkutan ve sa'yde ve yazıda acele etmelerine medar o

Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Said Nursi'nin bir eseri
bahis: konu
edibâne: edepli, terbiyeli olarak.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler. Allah adamı
erkan: ileri gelenler
erkân-ı muhimme: önemli esaslar
evvelâ: öncelikle
fevkalâde: olağanüstü
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
garip: tuhaf, hayret verici
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama
hakikat: gerçek, doğru
İbare: bir fikri anlatan bir veya bir kaç cümlecik yazı
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
İhtimal: olabilirlik
İhtiram: hurmet etme, saygı göstermeme
ıştırak: ortak olma, ortaklık etme
İlâhika: ek, ilave
manidar: nükteli, ince manalı
medar: sebep, vesile
mesele: konu
mevzu: konu
meziyet: kıymetli özellik.
muhalif: karşı, uyma, karşıt.
müsvedde: karalama, yazı taslağı, sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk yazı.
nazar: bakış, dikkat
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sa'y: ış, çalışma, çabalama
senakârane: sena ederek sen nakarlıkla, overcesine
sevk: yöneltme, gönderme
suali: soru
şakirt: talebe, öğrenci.
tadil: doğrultma, düzeltme.
tarifname: bir şeyin yapılışını, kullanılışını anlatan yazı
tayy: çıkarma, atma
tevafuk: uyma, uygunluk, bir birine denk gelme
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun, herkesin halkın yönelişi
vecih: cihet, yön.
vesile: bahane, sebep
zat: kışı, şahıs
ziyade: çok, fazla

o mektubu aldım, dedim: İbrahim Halil'in sadakatı, keramet derecesine çıkmış.

Sanıyen. Feyzi ve Emin'in mektubu, benim çok endişelerimi ızale ettı. Evet, bu ıkı kardeşımızin sadakatleri ve hizmetleri ve Risale-i Nur'a sahabetlerinin çok ehemmiyetı var. Ve hapishanede dokuz ayda dokuz sene kadar kıymettar hizmet eden Hilmi ve Sadık ve İhsan ve Beşkardeş namında Rısale-ı Nur'a kalemıyle çok hizmet eden ihtiyar Tahsin gıbi ve Feyzi ve Emin'in mektubunda işaret edilen umum o civarda çok alâkadar olduğum kardeşlerimin hizmet-i Nuriyede devamlan, beni sürurla ağlattırdı. Fakat öz kardeşim Abdülmecid, beni çok merak ediyor, görüşemediğim buranın müftüsünden, hâlimi anlamaya çalışıyor. Bundan sonra Feyzi ve Emin'in üçüncüsü Abdülmecid olsun. Safranbolu kahramanlarından aldıklan fuzumlu mektuplan ona da göndersinler.

Hem, benim tarafımdan ona yazsınlar ki: Eskı Saıd'ın birinci talebesi bulunduğun gibi, yeni Said'in dahi Hulûsî ile beraber yine birinci safta talebelerisiniz.

Hem benım hakkımda musıbet ve fena haberlen aldığı vakit, merhum pederim Mirza (RH) gibi olsun, merhume valıdem Nunye (RH) gıbı olmasın. Çunkü eskı zamanda, dağdağalı hayatımda hakkımda acip havadısler peder ve valıdeme ıhbar edılıyordu. "Sızin oğlunuz öldü veya vuruldu veya hapse girdi" gibi fena haberlen babam ışıttıkçe, keyıflenıyordu, guluyordu. Derdı:

acıp tuhaf, hayrette bırakan
alakadar: ilgili, ılışkılı, munasebetli, bağlı
cıvar: çevre, yore, etraf
dağdağa: gurultu, patırtı, beyhude telaş ve ıztırap
ehemmiyet. onem, deger, kıymet.
fena: kotü, uygun olmayan
havadıs: haberler
hizmet. gorev, vazıfe
hizmet-ı Nuriye. Nur hizmetı, Rısâle-ı Nur ıçin çalışma
ihbar. haber verme, bildirme
ihtıyar: yaşlı
izale: yok etme, ortadan kaldırma.
keramet. Allah ın velı kullarında gorulen olağanustu hâller veya tabıatustu hâdıseler
kıymettar: kıymetlı, değerlı
merak: endişe
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın
musıbet: felaket, bela
muftu: Il ve ilçelerde dın ışlerinne bakan ve dını meselelerle ilgilenen gorevlı kımse.
nam: ad
peder: baba.
peder: baba
Rısale-i Nur. Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
saf: dızı, sıra
sahabet: sahıp çıkma, benımseme
sanıyen. ıkıncı olarak.
sürur: sevinç, mutluluk
talebe: ıstekli, oğrenıcı
umum: butün, herkes
valıde: ana, anne.

"Mâşaallah! Oğlum, yine bir ehemmiyetli iş, bir kahramanlık göstermiştir ki, herkes ondan bahsediyor."

Validem ise, onun sururuna karşı şiddetle ağlıyordu. Sonra zaman, babamın haklı olduğunu çok defa gösteriyordu.

Salisen: Lutfu'nun sebatkâr ve pek ciddi vârisi Abdullah Çavuş ve İslâmköylü merhum Hafız Ali'nin şakirt ve vârislerinden Mustafa'nın mektuplarını umum Nur fabrikasının kahramanlan hesabına kabul ettim. Cenab-ı Erhamürrahımîne hadsız şukur olsun ki, o köyleri de Sava ve Kuleönü gibi bir Medrese-i Nuriye hükmüne getirmiş.

83

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sizin bu defa muteaddit mektuplarınıza, rahatsızlık mecburiyetiyle, birtek mektupla iktifa ediyorum.

Evvelâ: Risale-i Nur'un kahramanı Hüsrev, benim bedelime olmek ve benim yerimde hasta olmak samimî ve ciddî istiyor. Ben de derim: Telif zamanı değil, şimdi neşır zamanıdır. Senin yazın, benim yazımdan ne derece ziyade ve neşre faydalı ise, hayatın dahi hizmet-i Nuriyede benim bu azaplı hayatımdan o derece faydalıdır. Eğer benim elimden gelseydi, hayatımdan ve sıhhatimden size memnuniyetle verirdim.

azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
azız: izzetli, muhterem, saygın
bedel: yerine, adına, namına
Cenab-ı Erhamürrâhimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (CC.)
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
defa: kere, kez, yol
ehemmiyetli: önemli
evvelâ: öncelikle
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hızmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma.
hukmüne: yerine, değerine.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik, durumu, zorunluluk.
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
muteaddit: bir çok kere, defalarca
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
neşir: yayım, yayın.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
salisen: üçüncü olarak
samımî: içten, candan, gönülden
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sıhhatı: sağlık, esenlik.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakırt: talebe, öğrenci
şukür: teşekkür
telif: eser yazma.
umum: bütün, herkes
vâlide: ana, anne
vârisi: mirasçı
ziyade: çok, fazla.

Saniyen: Şehid merhum Hafız Ali'nin tam bir vânsi Hasan Feyzi'nin, Denizli hesabına ve o civarda ciddî kardeşlerimizin namına yazdığı parlak kaside ve dördüncü şehnamesi; ve orada dahi şakirtlerin faaliyetle Nura çalışmaları, benim zehirli, şiddetli hastalığıma bir merhem oldu. Cenab-ı Erhamürrahimîne hadsiz şükür olsun, Denizli'yi ikinci bir Isparta ve büyük bir İslâmköyü yapıyor.

Evet, hâkim-i âdil, Muharrem ve Feyzi ve Hafız Mustafa, bir-iki senede, yirmi sene kadar hizmet-i Nuriyeyi yaptılar; Nurun şakirtlerini ebede kadar minnettar eylediler. Cenab-ı Hak, onlardan ve beraberlerinde Nura hizmet edenlerden ebeden razı olsun. Âmin.

Salisen: Medrese-i Nuriyenin kahramanlarından ve Barlalı Marangoz Mustafa Çavuş ve Hafız Mehmed'in tam vârisi Marangoz Ahmed'in Medrese-i Nuriye namına pek samimî ve hazin tazıyenamesi, beni sürurla ağlattırdı. Ben de derim: Madem o mübarek medresede küçük ve büyük çok Said'ler var; ihtiyar, âcız, vazifesi bitmiş bir Said noksan olsa, ehemmiyeti yok. Hayat-ı bâkiyede madem berabersiz, bir muvakkat müfarakat olsa da, sizi müteessir etmesin.

Rabian: Hâkim-i âdilden sonra en ziyade hakikî adalete çalışıp Risale-i Nur'un serbestiyetine hizmet eden م ح ر ي en halis şakirtler içinde ve benim öz kardeşim ve birinci talebem Molla Mehmed ismiyle

adalet: kanun ve düzen hâkimiyeti
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Cenab-ı Erhamürrahimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (CC).
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
civar: çevre, yöre, etraf.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
hakim-i adil: adil hâkim, adalet ile iş gören hükmedici, adaletli hükum verici.
halis: katışıksız, saf, duru.
hayat-ı bakıye: bâkî olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hazin: hüzünlü, acıklı.
hizmet: görev, vazife.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma.
ihtiyar: yaşlı.
kasîde: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
madem: değil mi ki.
medrese: eğitim ve öğretim kurumu.
medrese-i Nuriye: nur medresesi; Risale-i Nur'ların okundugu yerler.
merhem: ilaç, acıyı, kederi teskin eden şey.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü.
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan.
muvakkat: geçici.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık.
muteessir: üzgün.
nam: ad, isim.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
rabian: dördüncü olarak.
razı: hoşnut olma, kabul etme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
salisen: üçüncü olarak.
samimî: içten, candan, gönülden.
sanıyen: ikinci olarak.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını fedâ ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
şehname: hükümdarların hayat ve zaferlerini konu edinen manzum eser.
şükür: teşekkür.
talebe: öğrenci.
tazıyename: baş sağlığı dileyen yazı veya mektup.
vâris: mirasçı.
vazife: görev.
ziyade: çok, fazla.

onun namı, dualarımda ve manevî kazançlarımda beraberdirler.

Hamisen: Bu saatte Konyalı Sabrî de, Halil İbrahım ve Hasan Feyzi tarzında vasıyetnamem münasebetiyle kısa, fakat güzel bir kaside yazmış, Üstadına çok ziyade kıymet vermiş, kendi hüsnüzannının parlak aynasında, bu bîçare kardeşine fevkalâde ehemmiyet vermiş. Ve oranın âlimlen pek ciddî Nura çalışmalarını yazıyor.

Ben de derim. O Üstad namı verdiği ve çok kıymet verdiği şahıs ise, Rısale-i Nur'un şahs-ı manevîsi olabilir. Ben de onun namına kabul ettim, Lâhikaya geçirdim, hem size de bir suretini gönderdim.

Merak etmeyınız, hastalığım gıttikçe hafifleşiyor. Ispartalı Mustafa namında bir kardeşimizin samımî, fakat garıp bır mektubu ıçınde vardı. Bu zat, hangı Mustafa'dır, bilemedim, ona da çok selâm ederim. Acip rüyası hayırdır, şımdı tabır edemem.

Umum kardeş ve hemşirelenmize birer birer selâm ve dua ederiz, makbul dualannı isterız.

Hasan Feyzi'nin güzel kasıdesini, bazı kelimelen ilâve ile Lâhikaya geçirdik ve size de gönderdik.

Said Nursî

acıp: tuhaf hayrette bırakan
allm: ilım ile ugraşan ilim adamı
bıçare: çaresız, zavallı
cıddî: gerçek, hakıkat.
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz.
ehemmıyet: önem, deger, kıymet.
fevkalade: olağanüstü
garıp: tuhaf, hayret verici
hamisen: beşıncı olarak, beşıncısi, beşincı derece.
hemşıre: kız kardeş, bacı
hüsnüzan: ıyı zan, güzel kanaat
kasıde: belli bir amaçla yazılmış dıvan şıırı ve bu şıırın nazım şekli
kıymet: deger
kıymet: deger
lahika: ek, ilave
makbul: kabul edilmiş, geçerli
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
merak: endişe.
munasebet: ilişki, alaka
nam: ad, ısım
Nur: Rısale-ı Nur eserlen
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
samımî: ıçten, candan, gonulden
selâm: barış, rahatlık, selamet, ve esenlik dileme.
suret: bıçım, şekil, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bır kısı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevi şahıs
tabır: yorum, yorumlama
umum: butun, herkes
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî
vasıyetname: yazılı vasıyet, bır kımsenın vasıyetını yazmış olduğu kâğıt.
zat: kisi, şahıs
ziyade: çok, fazla

84

Çok Aziz, Çok Sıddık ve Sadık Kardeşlerim ve Risale-i Nur Cihetinde Emin ve Halis Vârislerim!

Çok manidar ve kuvvetli bir tevafuk ve şakirtlerin sadakatlerine delil, bir zahir keramet-i Nuriyeyi beyan etmeme bir ihtar aldım. Şöyle ki:

Ben vasıyetnamemi yazdığım aynı zamanda, gizli munafıklar, benim itimad ettiğim hizmetçilerimi zabıta tarafından yanıma gelmekten men ettikleri aynı vakitte, fırsat bulup, tanımadığım birisiyle, sabık dokuz defadan daha tesirli bir zehir bana yutturdular.

Hem aynı zamanda, Tonuslu ve âlim kardeşlerimizden ve buraya kadar geçen sene beni görmek için gelip görüşmeden giden Hoca Haşmet, Yozgat'tan buraya yazıyor ki: "Said vefat etmiş, Risale-i Nur'un yüz otuz Risalesi muhafaza edilsin. Tâ ki, ilerde tab edeceğiz."

Hem aynı zamanda Halil İbrahim'in, vefatım hakkında bir hazin mersiye hükmündeki parlak mektubu, şakirtleri ağlattırdı.

Hem bu zamana pek yakın, Hüsrev'in, kendi âdetine muhalif, benim vefatıma dair bir iki mektubunda, iki üç gün ömür gibi tabirlerle ecelime işaretleri, bir parça beni müteessir etti. Acaba ben gidiyorum diye endişe ettim.

Hem bu aynı hengâmlarda, en ziyade hayat-ı dünyeviyedeki vazifemi düşünüp vefatımdan sonra şakirtler

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
aziz: izzetli muhterem, saygın
beyan: anlatma, açıklama
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili.
defa: kere, kez, yol.
delil: kanıt, tanık, burhan
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı.
emin: inanma, güvenme.
endişe: kaygı
halis: katışıksız, saf, duru.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hazin: hüzünlü, acıklı
hengam: zaman, devir, çağ, sıra, vakit.
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
itimat: dayanma, güvenme
keramet-i Nuriye: Risale-i Nur'a ait keramet.
manidar: nükteli, ince manalı
men: yasak etme, engelleme
mersiye: birisinin ölümü hakkında yazılan, teessuru anlatan manzume, ağıt
muhafaza: koruma
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
munafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu
müteessir: üzgün
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabık: geçen, önceki
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sadık: sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
şakirt: talebe, öğrenci.
tab: kitap basma
tabir: yorum, yorumlama
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
vâris: mirasçı
vasiyetname: yazılı vasiyet, bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kâğıt.
vazife: görev
vefat: ölen, ölüm, ölü
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zahir: açık, aşikâr
ziyade: çok, fazla.

bu dehşetli zamanda benim bedelime de o vazifeyi yapacaklar mı diye çok merak ederken, birden Denizli, Milâs, Isparta, İnebolu, ümidimin yüz derece fevkinde ve öyle bir sahabetkârane ve iltizamperverane o vazifeye koşup başkaları da ve muallim ve âlimleri koşturdular ki, beni hayret hayret içinde bıraktılar.

Elhasıl: Bu beş cihetteki tevafuk, zahir bir keramet-i Nuriyedir.

(1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Kardeşlerim, merak etmeyiniz, Cevşen ve Evrad-ı Bahaiye bu defa dahi o dehşetli zehrin tehlikesine galebe etti. Tehlike devresi geçti, fakat hastalık devam ediyor.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve selâmetlerine dua edip şüphesiz makbul olan dualarını isterim. Ve İnebolu'da ve civarında hem çok hanımların, hem küçük yavrularının Risale-i Nur'u yazmaya başlamalarını ve Kur'ân dersini çok masumların almasını bütün ruhucanımla tebrik ederiz.

(2) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Duanıza muhtaç kardeşiniz

Said Nursî

---

1. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi 2.) Bu Rabbimin lütfundandır. (Neml Sûresi 40.)

2. Bâkî olan ancak Allah'tır.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
bedel: yerine, adına, namına.
Cevşen: dua mecmuası.
cihet: yön.
civar: çevre, yöre, etraf.
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elhamdülillah: Allah'a şükür.
elhasıl: hâsıl, netice, kısaca.
Evrad-ı Bahaiye: Bahaeddin Şah-ı Nakşıbend Hazretlerinin Peygamber Efendimizin (asm) manevî ruhaniyetinden, mana âleminde ders aldığı kuvvetli ve tesirli bir duası.
fevkinde: üstünde.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
keramet-i Nuriye: Risale-i Nur'a ait keramet.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
masum: küçük çocuk.
merak: endişe.
muallim: ders veren, öğretmen.
muhtaç: gerek duyan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
selâmet: salımlık, emnlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
umum: bütün, herkes.
vazife: görev.
zahir: açık, aşikâr.

85

Kardeşlerim!

Siz müteessir olmayınız. Hem merak etmeyiniz. Yalnız dua ile bana yardım ediniz. Çünkü bir kaç gündür sol kolum çok ağrıyor, gece rahatsız ediyor. Kimseyi yanıma bırakmadığımdan, oda içindeki zarurî işlerimi zahmetle yapabilirim. Zannederim, eskiden beri bende bulunan kulunç illetinin bir şubesidir ki, buranın mizacıma çok dokunan maddî havası ve kışı, o insafsızların evhamı, tazyikatları ve manevî kışı, damarıma dokunur. Âdeta bir yanım nüzul isabeti gibi ıztırap çektim. Fakat lillâhilhamd, sizin makbul dualarınız, o tehlikeyi de hafif bir surete çevirdi. İnşaallah o suret de geçer; çok sevaplı faydası, yerinde kalır.

Kardeşlerim, Salâhaddin'in yazısına göre, o havalide dahı *Asa-yı Mûsa* mecmuası çok faaliyettedir, futuhat yapıyor. Demek o tarafta o çok ehemmiyetli vazife-i Nuriyeyi yapıyor. Yüz bin elhamdülillâh, yazanlara da yüz maşaallah, barekâllah!

86

Azız, Sıddık Kardeşlerim

Evvelâ: Hadsız şükür olsun ki, Isparta tam bir Medresetüzzehra ve Camiu'l-Ezher olacağını ve olmaya

âdeta: sanki.
Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
Camiu'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
elhamdülillâh: Allah'a şükür.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
evvelâ: öncelikle.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
havali: etraf, çevre, civar, yöre, dolay.
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap.
illet: hastalık, sebep, gaye.
İnşaallah: Allah izin verirse.
kulunç: şiddetli ağrı veren bir hastalık (özellikle omuz ağrısı).
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
maddî: madde ile alakalı.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yaptırmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
merak: endişe.
mizaç: huy, tabiat, fıtrat.
müteessir: üzgün.
nüzul: vücudun tamamının veya bir kısmının tutulması, inme, felç.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
suret: biçim, şekil, tarz.
şube: bölüm, kısım, takım.
şükür: teşekkür.
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar.
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zarurî: zorunlu.

başladığını, kahramanı talebelerinin bu ağır şerait altında sarsılmadan faaliyetleri ispat ediyor. Diyanetçe ve Kur'ân ve Risale-i Nur'a müştakane çalışmaları, hatta Aliköy'ünde, Ali'lerin gayretiyle çok çocukların talebeliğe girmeleri ve diğer bir köyün umum gençleri gece de Kur'ân'a çalışmaları ve camiler cemaatle dolmaları, Nur Şakirtlerinin çektikleri bütün sıkıntıları hiçe indiriyor.

Sanıyen: Fevkalâde sadakat ve alâka taşıyan Halil İbrahim'in bu dördüncü şehnâmesi, benim Nur'a hadimliğim noktasında haddimin pek fevkindeki tanıfnamesi gerçi çok güzeldir, fakat Risale-i Nur'dan ziyade benim şahsıma baktığı cihetiyle, şimdilik size göndermedim. Tadilden sonra gönderilecek. Hem ona, hem onun rüfekalarına bilhassa selâm ederiz.

Salisen: Siz, bana karşı suikastlere merak etmeyiniz. Belki bir cihette memnun olunuz ki; Risale-i Nur ve şakirtleri yerinde, benim cüz'î ve vazifesi bitmiş olan şahsıma hücum ediyorlar, tazip ederler.

Bu günlerde, burarın büyük memurları, çekinmeyerek, bazıları demiş: "Said'in vücudu ortadan kalkmalı" hâdisesi var. İşte gizli düşmanlarım, bunun gibi, bu fikirlerinden istifade ederek, mutemed hizmetçilerimi dağıtmakla fırsat bulup beni zehirlediler. Ve bu gibi memurlardan kuvvet alıyorlar. Fakat hıfz ve inayet-i İlâhiye, bu suikastları da akim bıraktı. İnşaallah, daima inayet, himayet edecek, bütün plânlarını akim bıraktı, bırakacak.

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
bilhassa: özellikle.
cami: toplu namaz kılınan yer, mescit.
cemaat: bir mezhebe veya bir gruba bağlı olanların oluşturduğu topluluk
cihet: yön
cihet: yön
cüz'î: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel
diyanet: bin işleri ile ilgilenen kuruluş, teşkilat.
fevk: üst
fevkalâde: olağanüstü
gerçi: her ne kadar
had: kapasite, sınır, hudut.
hâdim: hademe, hizmetçi.
hadise: olay
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme
himayet: koruma, esirgeme.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
İnşaallah: Allah izin verirse.
ispat: kanıtlama, doğrulama
istifade: faydalanma, yararlanma.
merak: endişe.
mutemet: itimat edilir, güvenilir
müştakane: iştiyak ve arzu ile, çok isteyerek.
Nur: Risale-i Nur eserleri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rüfeka: arkadaşlar, refikler
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma
şakirt: talebe, öğrenci
şehname: hükümdarların hayat ve zaferlerini konu edinen manzum eser
şerait: şartlar
tadil: doğrultma, düzeltme
talebe: öğrenci.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
umum: bütün, herkes
vazife: görev
ziyade: çok, fazla

87

DÂHİLİYE VEKİLİ İLE HASBİHÂLDEN BİR PARÇADIR

Hiçbir tarihte ve zemin yüzünde emsali vuku bulmayan bir zulme ve on vecihle kanunsuz bir gadre ve tazyike hedef olmuşum. Şöyle ki:

Hem şiddetli, suikasıt eseri olarak zehirlenmeden, hasta; hem gayet zaif, yetmiş bir yaşında ihtiyar; hem kimsesiz, acınacak bir gurbette, hem sako, hem fanilâ ve pabucunu satmakla maişetini temin eden fakîrü'l-hal; hem, yirmi beş sene münzevî olmasından, binden ancak tam sadık bir adam ile görüşebilen bir merdümginiz, mütevahhiş, hem, yirmi sene hayatını ve eserlerini üç mahkeme ve Ankara ehl-i vukufu inceden inceye tetkikten sonra bilittifak beraatına ve eserleri vatana, millete zararsız olarak menfaatli olmasına karar verilmiş bir masum; hem eski Harb-i Umumîde ehemmiyetli hizmet etmiş bir vatan evlâdı; hem, şimdi bu milleti, bu vatanı, anarşîlikten ve ecnebi ifsadlarından kurtarmak için, meydandaki tesirli asayla bütün kuvvetiyle çalışan bir hamiyetperver, ve mahkemede yetmiş şahitle ispat edildiği gibi, yirmi beş senede bir gazeteyi okumayan, merak etmeyen ve yedi sene Harb-i Umumîye bakmayan, sormayan, bilmeyen ve eserlerinde kuvvetli delillerle siyasetten bütün bütün alâkasını kestiğini ispat eden ve dünyanıza karışmadığını adliyeleriniz resmen itiraf ettiği bir zararsız adam; hem, ahiretine ve ihlâsına zarar gelmemek için

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
alaka: ilgi, ilişki, bağ
anarşî: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asar: eserler
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle
delil: kanıt, tanık, burhan
ecnebi: yabancı
ehemmiyetli: önemli
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
emsal: eş, benzer
evlat: çocuklar
fakıruhal: muhtaç ve fakirlik içinde olma
gadir: zulüm, haksızlık.
gayet: son derece
gurbet: yabancı memleket, doğup büyünülen yer dışında kalan yerler
hamiyetperver: hamiyet sahibi, din ve millet gibi önemli değerleri seven, koruyan ve bunlara hizmet eden.
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş: 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
hasbihal: halleşme, görüşüp konuşma, sohbet.
hizmet: görev, vazife
İfsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
İhlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihtiyar: yaşlı
İspat: kanıtlama, doğrulama
maişet: geçim, geçinme
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
menfaat: fayda.
merak: endişe
merdümgiriz: insanlardan sıkılan, kalabalıktan hoşlanmayıp yalnızlık isteyen
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
mütevahhiş: tevahhuş eden, korkan, ürken, yadırgayan, çekinen
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
sadık: sadâkatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sako: üste giyilen erkek elbisesi
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
temin: sağlama
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
vecih: şekil, tarz
vuku: olma, meydana gelme
zaif: zayıf
zemin: yer
zulüm: haksızlık, eziyet

şiddetle teveccüh-i ammeden kaçan ve kardeşlerinin onun hakkındaki husnüzanlarından ve medihlerinden çekinen, beğenmeyen bu bîçare Said'e başta Dâhiliye Vekili olan sen, Afyon Valisini ve Emirdağ zabıtasını musallat edip, hergün bir ay haps-i münferit azabını çektirmek ve tecrit-i mutlak içinde tek başıyla bir haps-i münferitte durmaya mecbur etmek, hangi maslahatınız iktıza eder? Hangi kanun bu dehşetli gadre müsaade eder diye, hukuk-ı umumiyeyi muhafaza eden adliyenin yüksek dairesi vasıtasıyla Dâhiliye Vekiline beyan ediyorum.

Zulmen bütün hukuk-ı medeniyeden ve insaniyeden ve yaşamak hakkından mahrum edilen

Said Nursî

88

Aziz, Sıddık Kardeşlerim ve Benim Hakkımda Bu Gurbette Samimî Akrabalarım Osman, Mehmed, Hasan Efendiler!

Sizin halisane bana ve Risale-i Nur'a karşı hiç unutulmayacak hizmetinize bir mükâfat-ı âcile olarak Hasan Feyzi ve sair talebelerin, Çalışkan hanedanına karşı fevkalâde teveccühlen ve umum memlekette sizin şerefinizi neşretmeleri ve ehl-ı hakikati size dost yapmaklan cihetiyle, benden zıyade Risale-ı Nur ve şakirtlerini himaye

azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
azız: izzetli, muhterem, saygın
beyan: anlatma, açıklama
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehl-ı hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
fevkalâde: olağanüstü
gadir: zulüm, hainlik
gurbet: yabancı yere gidip kalma, doğup büyünülen yerler dışında kalma
halisâne: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek
hanedan: kökü ve büyük aile
haps-i münferit: tek başına olan hapis
himaye: koruma, esirgeme, muhafaza etme
hizmet: görev, vazife
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat
iktıza: lazım gelme, gerekme
insaniye: insanlar
mahrum: yoksun
maslahat: fayda, maksat.
medih: övmek.
muhafaza: koruma.
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede satışan
mükâfat-ı acile: acil, peşin acele bir mükâfat.
müsaade: izin
neşir: yayım, yayın
Risale-i Nur: Nur Risalesi: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sair: diğer, başka, öteki
samimî: içten, candan, gönülden.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci
şeref: onur, haysiyet.
talebe: öğrenci.
tecrid-i mutlak: tam bir yalnızlık, hiç kimseyle görüşeme mek.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun, herkesin, halkın yönelişi
umum: bütün, herkes
vasıta: el, aracı.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis
ziyade: çok, fazla.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

ve muhafaza etmek ve ehl-i siyasetin ve beni zehirleyen düşmanlarımın desiselerinden kurtarmak için gayet derecede bir ihtiyat, tam bir sadakat ve benim yenimde tam bir dikkatle mükellefsiniz. Yoksa az bir hata, yalnız bana değil, belki binler masum şakirtlere ve şimdi parlayan şerefinize dokunacak. Benim vaziyetim ve verilen sıkıntılar altı vecihle kanunsuz olmasından, ileride mes'uliyetten kurtarmak için insafsız ve kanunsuz beni tazip edenler, kendilerine bir bahane, bir vesile arıyorlar. Pek çok dikkatli olmanız lâzımdır.

89

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bir-iki gün evvel hasbihâlin bir parçası size gönderilmiş, tâ, siz onu esas tutup, lüzum olduğu zaman ya istida veya o Vekile ve mahkemeye vermek veya başka makamata o parça ile muracaat etmek ve kardeşlerimiz dahi o esas üzerine kendilerini münafıklara karşı müdafaa etmek için size gonderilmiş. Demek, şimdiye kadar bana garazla işkenceli sıkıntılan verdiren, en başta o imiş. Her ne ise. Sız, meşveretle ne lâzımsa yaparsınız. Fakat ihtiyatla, telâşsız, velveleye vermemek lâzım.

Sanıyen: Bu defa görüşmedığım buranın korkak müftüsü vasıtasıyla, Hulûsî'nın Kars'tan bir mektubunu bıraderzâdem Nihad'ın mektubuyla aldım. Elhak, o

aziz: izzetli, muhterem, saygın
bahane: vesile, sebep
biraderzade: kardeş çocuğu, yegen
defa: kere, kez, yol
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
evvel: önce
evvela: öncelikle
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
gayet: son derece
hasbihâl: hâlleşme, görüşüp konuşma, sohbet
himaye: koruma, esirgeme, muhafaza etme
ihtiyat: tedbirli hareket etme
ıstıda: yardım dileme, isteme, rica ile talep etme
makamat: makamlar
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
mes'uliyet: mesul olma hâli, sorumluluk
meşveret: müşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma, danışma
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme
mudafaa: savunma, koruma
müftü: İl ve ilçelerde din işlerine bakan ve dini meselelerle ilgilenen görevli kimse
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
münafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu
müracaat: başvurma, danışma
sadâkat: bağlılık, doğruluk
sanıyen: ikinci olarak
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
şakirt: talebe, öğrenci
şeref: onur, haysiyet
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
vasıta: vesile, neden, aracı
vaziyet: durum
vecih: şekil, tarz
velvele: gürültü, patırtı, yaygara
vesile: bahane, sebep

kardeşimiz, daima fevkalâde sadâkatini ve Nurlara kuvvetli alâkasını muhafaza ediyor. Manidar bir tevafuktur ki, bilmediği hâlde, Nihad'ın orada bulunması ihtimaliyle, Sabri'ye ait fıkrada demıştım ki: Nıhad Kars'ta ise Hulûsî ıle gorüşür mealınde burada soyledıgım ve sonra sıze yazdıgım aynı zamanda, o ıkısı şımdıye kadar sükût ettıkleri hâlde, beraber bana mektup yazıyorlar.

Salisen: Re'fet kardeşimizin kemal-i sadâkat ve alâkasını ve Hulûsî gibi Nurların bir kumandanı olduğunu gösteren mektubu, Hulûsî'nin mektubunu aldığım zamanına tevafuku, lâtif ve sürurlu oldu. O ıkısi Lâhıkaya girsin. Ve Re'fet'in masumlara Kur'ân okutması ve kendisi *Lem'alar* ıle, yazmak ve okumakla meşgul olması ve benim hastalığımın şıfasına o masumlarla dua etmelen, bır merhem gıbı hastalığıma ferah ve hıffet verdi.

Ve Rabian: Yazıda, merhum Âsım'a benzeyen Yakup Cemal'ın hayatta olduğunu ve hayatta ıse Nurlarla, o güzel kalemıyle hizmet ediyor mu, bilemediğim ıçin, çok defa hazinâne ve muteessıfâne düşünüyordum. Hadsiz şükrolsun ki, hem hayatta, hem Nurlara hızmette, hem sadâkatte olduğunu gösteren bır mektubunu aldım, elhamdülillâh dedim.

alâka: ılgı ılışkı yakınlık.
defa: kere kez yol
elhamdülillah: Allah a şukür
ferah: gonul açıklığı sevinç, sevinme.
fevkalade: olağanustu
fıkra: parça mektup bolum.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hazinâne: huzunlu bır şekılde. uzucu
hiffet: hafıflık.
hizmet: gorev vazıfe
ihtimal: olabırılık.
kemal-i sadâkat: sadâkatın son derecesı tam bagılılık, kusursuz sadakat.
kumandan: komutan
lahıka: ek, ilave
latif: hoş
manıdar: anlamlı manalı mana taşıyan.
masum: kuçük çocuk.
meal: mana anlam, mefhum
merhem: ılaç acıyı kederi teskın eden şey
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş ölu
meşgul: bır ışle ugraşan ılgılenen.
muhafaza: koruma.
müteessıfane: muteessıf olarak esefenerek kederlene rek.
rabian: dorduncu olarak.
sadakat: bagılılık, dogruluk.
salisen: uçuncu olarak
sükût: susma sessız kalma
sürur: sevinç mutluluk.
şıfa: deva ılaç
şukur: teşekkür
tevafuk.: uyma uygunluk birbirine denk gelme.

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Yüz defadan ziyade, gayet kıymetli bir hakikat-ı imaniye bana görünüyor. Telif zamanı tamam olması hikmetiyle, ne kadar çalıştım, o çok ehemmiyetli hakikatı avlayamadım. Vâzıhan ifade ve ihsas etmek için bekledim, muvaffak olamadım. Şimdi gayet kısa bir işaretle, o çok geniş ve çok uzun hakikattan kısacık bahsedeceğim.

(1) اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلٰى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ hadisi, hem cevamiü'l-kelimden, hem müteşabih hadislerdendir. Pek büyük ve küllî nüktesi, benim kalbime, Hulâsatü'l-Hulâsa ile Cevşenü'l-Kebir'i okuduğum vakit zahir oldu. Ben de, o acip ve çok güzel nükteyi kaçırmamak için, şifreler, işaretler nev'ından Hulâsatü'l-Hulâsa'nın on yedinci mertebesi olan "Kur'ân lisanıyla şahadet" ve on sekizinci mertebesi olan "kâinat lisanıyla şahadet" ortasında o şifreli işaretleri şöyle koydum:

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَحِدُ الْاَحَد
بِلِسَانِ الْحَقِيقَةِ الْاِنْسَانِيَّةِ بِكَلِمَاتِ حَيَاتِهَا وَحِسِّيَّاتِهَا
وَسَجِيَّاتِهَا وَمِقْيَاسِيَّتِهَا وَمِرْآتِيَّتِهَا وَبِكَلِمَاتِ صِفَاتِهَا وَاَخْلَاقِهَا
وَخِلَافَتِهَا وَفِهْرِسْتِيَّتِهَا وَاَنَانِيَّتِهَا وَبِكَلِمَاتِ مَخْلُوقِيَّتِهَا الْجَامِعَة

1 Muhakkak Allah insanı suret-i Rahman da yaratmıştır (*Müsned* 2.244, 251, 315; *Buhari*, İsti'zan 1; *Müslim*, Birr 115; Cennet 27)

acip tuhaf, hayrette bırakan
azız izzetli, muhterem, saygın.
Cevşenu l-Kebir büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (asm) Efendimize vahiyle gelen Esma-ı Hüsna yı içine alan emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua.
defa kere, kez, yol
ehemmiyetli önemli
gayet son derece.
hadis Peygamberimizin sözü
hakikat gerçek, doğru
hakikat-ı imaniye imana ait olan gerçek.
hikmet gaye, maksat.
ihsas hissettirme, sezdirme
kâinat evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
küllî umumî, genel, bütün olan
lisan dil
mertebe derece, basamak.
muvaffak başarmış, başarılı
müteşabih manası açık olmayan, mecazî manaya elverişli olan ayet ve hadisler
nev' tür, çeşit.
nükte ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
sıddık çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleyen
şahadet şahit olma, şahıtlık, açık alamet, işaret
telif kitap yazma, eser ortaya koyma.
vazıhan açık olarak, açıkça, açık açık, aşikar, açık şekilde
zahir açık, aşikâr
ziyade çok, fazla.

وعُبُودِيَّتِهَا الْمُتَنَوِّعَةِ واحْتِيَاجَاتِهَا الْكَثِيرَةِ وفَقْرِها وعجْزِها وَنَقْصِهَا الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ وَاسْتِعْدَادَاتِهَا الْغَيْرِ الْمَحْصُورَةِ (1)

İşte bu kısa şifreyi, yine gayet muhtasar bir şifre ile tercume ve izah edeceğim. Bunu Hulâsatü'l-Hulâsa'ya bir haşiye yapınız.

Evet ben, Hülâsatü'l-Hulâsa'yı okuduğum zaman, koca kâinat, nazarımda bır halka-i zikır oluyor. Fakat her nev'in lisanı çok geniş olmasından, fikir yoluyla sıfat ve esma-i İlâhiyeyi ilmelyakin ile iz'an etmek için akıl çok çabalıyor, sonra tam görür. Hakikat-ı insaniyeye baktığı vakit, o camî mîkyasda, o küçük hantacıkta, o doğru numunecikte, o hassas mizancıkta, o enaniyet hassasiyetinde öyle kat'î ve şuhudî ve ız'anî bir vicdan, bır ıtminan, bir ıman ile o sıfat ve esmayı tasdik eder. Hem çok kolay, hem hazır yanındaki aynasında hıç uzun bır seyahat-ı fikrıyeye muhtaç olmadan ıman-ı tahkikîyi kazanır ve اِنَّ اللهَ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلٰى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ hakıkî bır manasını anlar. Çunku, Cenab-ı Hak hakkında suret muhal olmasından, suretten murat sîrettir, ahlâk ve sıfattır.

Evet, nasıl kı ehl-ı tarıkat, seyr-ı enfüsî ve âfâkî ıle marifet-i İlâhiyede ıki yol ile gitmişler ve en kısa ve kolayı ve kuvvetlı ve ıtmınanlı yolunu enfusîde, yanı kalbınde zikr-i hafî-i kalble bulmuşlar. Aynen öyle de, yüksek ehl-i hakıkat dahı, marıfet ve tasavvur değıl, belkı ondan çok

1 Hayatı hıssıyatı seçıyelen mıkyaslığı ve ayınelığı kelımelerıyle ve sıfatlan ahlakı halıfelıgı fıhnsteligi ve enanıyetı kelımelerıyle ve camî mahlukıyetı mutenevvi ubûdiyetı ıhtıyâcât ı kesıresi fakrı aczı gayr-ı mahdut naksı gayr ı mahsûr istıdatlar kelımelenyle lisân ı hakıkat-ı ınsânıyetın şehadetıyle Vâcibu l Vucud ve Vâhıdu l-Ehad olan Allah tan başka hıç bır ılah yoktur

afaki: dışa dönuk.
camı: toplayan, içine alan, kapsayan.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
ehl-i hakikat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı.
ehl-i tarikat: tarıkat ehlı, kalbını dunyanın fanı ışlennden ayırıp Allah sevgısı ıle baglayan kımseler.
enaniyet: kendını begenme, benclılık, egoıstlık.
enfüsî: nefıste meydana gelen, nefse aıt, şahsî.
esma: adlar, ısımler.
esma-i ilahiye: Allah ın ısımlerı.
gayet: son derece.
hakikat-ı insaniye: ınsanın hakıkatı, gerçegı.
hakiki: gerçek.
halka-ı zikir: zıkır halkası, zıkır esnasında daıre şeklınde oturma.
hassas: ıncelıkli, en ufak olçulen saglıklı ve kesın olarak veren.
hassasiyet: hassaslık, duygulu olma, duygusallık.
haşiye: dıpnot.
ilmelyakin: ılım yoluyla kesın olarak bılme.
ıman: ınanç, ıtıkat.
ıman-ı tahkikî: tahkıkî ımanımana dair butun meseleleri ınceleyıp delıl ve burhan ıle ınanma.
ıtminan: ınanma, guvenme, gonul rahatlıgı ıçınde tereddutsuz kabul etme.
izah: açıklama, ayrıntılan ıle anlatma.
iz'an: anlama, kavrama.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun alemler.
kat'î: kesın, supheye ve tereddude mahal bırakmayan.
lisan: dıl.
mana: anlam.
marifet: bılme, denn bılgı.
marifet-i ilahiye: Allah a mahsus ılım, ılahî sanat, hıç kımsenın yapamadıgı, sadece Allah ın kudretınde olan bılgı.
mıkyas: ölçek.
mızan: terazı, olçu.
muhal: ımkansız, olması mumkun olmayan.
muhtaç: gerek duyan.
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
murat: maksat, meram.
nazar: bakış, nezdınde.
nev: tur, çeşıt.
numune: omek.
seyahat-ı fikriye: fıkır seyahatı.
seyr-ı enfüsî: nefsın ıç alemındekı delıl ve vasıtalarla tekamul etme usulu.
sıfat: vasıf, nıtelık.
sîret: ıç yuz, manevî durum, ahlak ve karakter.
suret: surat, yuz, cehre.
şuhudî: gorunebılme ıle alakalı, vucut bulmaya dair.
tasavvur: bır şeyı zıhnde şekıllendırme, düşunme.
tasdik: dogrulama, onaylama.
vicdan: ınsanın ıçındekı, ıyıyı kotuden ayırabılen, ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî hıs.

âlî ve kıymetli olan iman ve tasdikte, iki cadde ile hareket etmişler.

• *Biri*, kitab-ı kâinatı mütalâa ile, *Ayetü'l-Kubra* ve *Hızbu'n-Nunye* ve *Hulâsatu'l-Hulâsa* gibi afaka bakmaktır.

• *Diğeri* ve en kuvvetli ve hakkalyakîn derecesinde vicdanî ve hissî, bir derece şuhudî olan hakikat-ı insaniye haritasını ve enaniyet-i beşeriye fihristesini ve mahiyet-i nefsiyesini mütalâa ile, imanın şüphesiz ve vesvesesiz mertebesine çıkmaktır ki, sırr-ı akrebiyete ve veraset-i Nübüvvete bakar. Ve enfüsî tefekkür-ı imanî hakikatinin bir parçası, Otuzuncu Sözün, ve "ene" ve "enaniyet"te ve Otuz Uçuncu Mektubun Hayat Penceresinde ve İnsan Penceresinde ve bazı parçaları da sair ecza-i Nuriyede bir derece beyan edilmiş.

Bu hem Lâhikaya, hem Sikke-i Gaybiye'ye, hem Hulâsa'nın ahirine yazılsın.

91

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Hâlimin müsaadesizliği için müteaddit mektuplarınıza birtek perişan mektubumla cevap verdiğimden gücenmeyiniz.

Evvelâ: Gizli düşmanlarımız hükûmetin ehemmiyetli ve birkaç vazifedarlarını elde edip beni tazyikatla

afak. ufuklar
ahir: son.
ali: yüce, yüksek, ulu
Ayetülkübra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur da 7. Şua adlı eser
aziz: izzetli, muhterem, saygın
beyan: anlatma, açıklama
cadde: geniş, işlek, büyük yol, ana yol
ehemmiyetli: önemli
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik
ene: ben, benlik.
enfüsî: nefiste meydana gelen, nefse ait, şahsî
evvela. öncelikle
fihriste: katalog, liste
hakikat: gerçek, doğru
hakikat-ı insaniye: insanın hakikatı, gerçeği
hakkalyakîn: marifet mertebesinin en yükseği, bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme
hal: durum, vaziyet.
İman: inanç, itikat.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı
mahiyet-ı nefsiye: nefse ait kimlik, nefsin mahiyeti, kendi kimliği
mertebe: derece, basamak.
müsaade: elverişli, uygun olma durumu
mütalâa: tetkik, araştırma
muteaddit. bir çok kere defalarca
sair: diğer, başka, öteki
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sırr-ı akrebiyet. Cenab-ı Hakkın insana olan yakınlığı
şuhudî: görünebilme ile alâkalı, vücut bulmaya dair.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tazyikat. tazyikler, baskılar, zorlamalar
tefekkür-ı imanî: imanla ilgili, imanı tefekkür, iman gözlüğüyle bakıp tefekkür etme, imanı kuvvetlendirici düşünceler
vazifedar: vazifeli
veraset-ı Nübüvvet: Peygamber vârisliği. Peygamberimizin vârisi durumunda olan, büyük âlim ve velilerin yolu
vesvese. şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
vicdanî: vicdanla, kalbi his ile ilgili, vicdana ait.

Menemen ve Şeyh Said Hâdisesi gibi bir hâdise çıkarmak için bütün kuvvetiyle, en hassas damarlarıma dokunduracak tarzda, her desiseyi istimal ettiler. Gördüler ki, Eski Said yok, yenisi ise her şeye tahammül ediyor. O plânı sair suikastlara, ezcümle zehir vermeye tebdil ettiler. Hıfz-ı İlâhî onu da akim bıraktı. Şimdi o münafıklar resmen hükûmetin nüfuzunu benden halkları ürkütmek ve vazgeçirmek için burada dehşetli bir propaganda ile istimal ediyorlar. Fakat sız hiç telâş etmeyiniz. İnayet-i Rabbaniye devam eder. Gittikçe fütuhat-ı Nuriye tevessü ediyor.

Sanıyen: Bu defa Hasan Feyzi'nin ve bir hafta evvel Halil İbrahim'in şahsıma karşı fevkalâde hüsnüzan ile mersiyeleri ve samimî ve hazin vedanameleri, az tadil ile üç sebep için kabul edildi.

Birincisi: Onlar, şahsıma değil, belki Kur'ân ve imana ve Nurlara hadimliğim ve o vazife-i kudsiyeye bakıp yazmışlar.

İkincisi: Onların ve onlar temsil ettikleri o civardaki halıs kardeşlerimizin ve haddimin çok fevkindeki tarifatlarını, bir nevi samimî dua ve ulvî bir tefeül ve yüksek bir arzu-i hayır ve istidatlarının ve itikadlarının ve Nurlara pek ciddî alâkalarının bir in'ikâsı olmasıdır.

Üçüncüsü: Ben onların nazarında Risale-i Nur ve şakirtlerdeki şahs-ı manevîsinin mümessili ve numunesi olmam cihetiyle onların sebeb-i teşvikleri olan o harika hüsnüzanlarını ve kuvve-i maneviyelerini kırmak,

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
arzu-i hayır: hayır işleme arzusu, meyli.
ciddî: gerçek, hakikat.
cihet: yön, sebep, vesile.
civar: çevre, yöre, etraf.
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvel: önce.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fevk: üstün.
fevkalâde: olağanüstü.
fütuhat-ı Nuriye: Nur'un zaferleri. Risale-i Nur ile yapılan iman ve Kur'ân hizmetinin akıl ve kalpleri kendine cezp etmesi, kalpleri fetheteme.
had: kapasite, sınır, hudut.
hadim: hademe, hizmetçi.
hadise: olay.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
halk: topluluk, insan toplulugu, insanlar.
harika: olağanüstü.
hassas: zayıf, çabuk tesir alan.
hazin: hüzünlü, acıklı.
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın korunması.
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
iman: inanç, itikat.
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı.
in'ikas: aksetme, yansıma.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istimal: kullanma.
itikat: inanç, iman.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
mersiye: birisinin ölümü hakkında yazılan, teessüru anlatan manzume, ağıt.
mümessil: temsil eden, temsilci.
munafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu.
nazar: bakış, nezdinde.
nevi: çeşit.
nüfuz: söz geçirme, hükûm sahibi olma.
numune: örnek.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb.'ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, öteki.
samimî: içten, candan, gönülden.
sanıyen: ikinci olarak.
sebeb-i teşvik: teşvik sebebi.
suikast: birini öldürmeye kast etme, birini öldürmek kastıyla sinsice plan kurma.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci.
tadil: doğrultma, düzeltme.
tahammül: yüklenme, yüke katlanma.
tarifat: tarifler, tanıtmalar.
tarz: biçim, şekil.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tefeül: hayra yorma, uğur sayma, hayır ısnat etme.
temsil: örnek, misal.
tevessü: genişleme, yayılma.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî.
vazife-i kudsiye: mukaddes vazife, kutsal vazife.

maslahat değildir. O ikisine ve arkadaşlarına, hususan Ahmed Feyzi ve Denizli hapsindeki kardeşlerimize ve hakkımızda adalete çalışanlara binler selâm...

Salisen: Çok defa benim sıkıntılarıma bir merhem hükmüne geçmiş ve yanımdaki sakladığım kahraman Hüsrev'in çok mektupları ve onların her birinden birer ehemmiyetli fikrayı alıp mecmuunu Lâhikaya geçirmek için zaman bulamıyorum. İnşaallah, bir istirahat zamanında tetkik edeceğim. Ahmed Nazif'ın İnebolu talebeleri namına yazdığı ve Halil İbrahim'in ağlatıcı mersiyesinden iştiraklerini gösteren mektubu, benim o havalideki sebatkâr kardeşlerim hakkında endişelerimi izale eyledi. Cenab-ı Hak, onlardan razı olsun.

Rabian: Çoban İsa Köyünde Ahmed'in mektubunda isimleri bulunan eski ve yeni kardeşlerimizin Risale-i Nur'a çalışmaları ve çocukları da Kur'ân'a ve Nurlara çalıştırmaları, bu vakitte Nurlara büyük bir hizmettir. Cenab-ı Hak onları muvaffak eylesin. Âmin.

Hamisen: Munafık düşmanlarımın maddî ve manevî zehirlerine karşı gerçi Cevşen ve Evrad-ı Kudsiye-i Şah-ı Nakşibend beni ölüm tehlikesinden, belki yirmi defa kudsiyetleriyle kurtardılar, fakat maatteessüf, asabımda ve sinirlerimde ve hassasiyetimde, o zulümden öyle şiddetli bir tesir, bir heyecan, bir teellüm, bir teneffür gelmiş ki, en samimî dostumu ve tam sadık bir kardeşimi bir saat yanımda tahammül edemiyorum, ruhum kaldırmıyor. Hatta bin bana baksa da sıkılıyorum. Eskide bende biraz

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdâlık.
âmin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
asap: sinirler, sinir sistemi.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
Cevşen: dua mecmuası.
defa: kere, kez, yol.
ehemmiyetli: önemli.
Evrad-ı Kudsiye-i Bahaiye: Bahaeddin Şah-ı Nakşibend Hazretlerinin Peygamber Efendimizin (asm) manevî ruhaniyetinden mana âleminde ders aldığı kuvvetli ve tesirli bir duası.
fikra: parça, mektup bölüm.
gerçi: her ne kadar.
hamisen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece.
hassasiyet: ihtimamlılık, dikkatlilik.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hizmet: görev, vazife.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmüne: yerine, değerine.
inşaallah: Allah izin verirse.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
iştirak: katılma, ortak olma.
izale: yok etme, ortadan kaldırma.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
maddî: madde ile alâkalı.
manevî: manaya ait, maddi olmayan.
maslahat: uygun iş, faydalı iş.
mecmu: bütün, hepsi.
merhem: ilaç, acıyı, keder, teskin eden şey.
mersiye: birisinin ölümü hakkında yazılan, teessürü anlatan manzume, ağıt.
muvaffak: başarmış, başarılı.
munafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu.
namı: adına, yerine.
rabian: dördüncü olarak.
razı: hoşnut olma, kabul etme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
salisen: üçüncü olarak.
samimî: içten, candan, gönülden.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
tahammül: katlanma, hoş davranma.
talebe: istekli öğrenici.
teellüm: elemlenme, tasalanma, derdlenme, üzüntü duyma.
teneffür: kaçınma, çekinme.
tesir: etki.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

bulunan merdumgirizlik hastalığı, o zalimlerin gaddarâne sıkıntılarıyla ve tarassudlarıyla bende çok şiddetlenmiş. Güya ölmeden evvel hayat-ı içtimaiye cihetinde ölmüşüm ki, bu hakikat ve bu sır için hakkımda, has kardeşlerim vefat mersiyelerini yazıyorlar.

Hem, buranın havası, benim âsâbıma pekçok dokunuyor. Bu kışın bir günü, Denizli hapsinin o geçirdiğimiz kış kadar bana ağır geliyor, beni üzüyor.

Evet, nasıl göz, bir saçı kaldırmıyor; aynen öyle de, şimdiki ruhum ve o durum, bir saç kadar sıkletten, ağırlıktan müteessir olduğu hâlde, Risale-i Nur'un ve şakirtlerinin selâmetlerine, onların bedellerine ve yerlerinde dağ gibi ağır tazyikat ve sıkıntılan memnuniyetle o ruh omuza çeker, tahammül eder ve şakirâne sabreder diye size kat'iyen haber veriyorum. Fakat madem acz ve zaafım ve teessüratım çok ziyadedir; has kardeşlerim beni medihlerle yüklerimi ağırlaştırmaya bedel, dualarıyla ve şefkatleriyle ve himmetleriyle ve acımalarıyla yardım edip yükümü hafifleştirmek lâzımdır. Inayet-i Rabbaniyenin bir cilvesidir ki, bu şiddetli merdumgirizlik hastalığıyla, zalimlerin tecrit-i mutlaklarını hiçe indiriyor, beni tazib etmiyor, bir cihette memnun ediyor.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
asap: sinirler, sinir sistemi
bedel: yerine, adına, namına
cihet: yan, yön, taraf
cilve: recelli, görüntü
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce
gaddarane: zalimce, gaddarca, merhametsizce, haincesine
güya: sanki
haber: bilgi, bilgilendirme
hakikat: gerçek, doğru
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
himmet: manevî yardım, ermiş bir kimsenin manevî yardımı ile birisini koruması, yardım etmesi
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
madem: değil mi ki
medih: övmek.
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
merdümgiriz: insanlardan sıkılan, kalabalıktan hoşlanmayıp yalnızlık isteyen.
mersiye: birisinin ölümü hakkında yazılan, teessuru anlatan manzume, ağıt.
müteessir: üzgün
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabır: nefsine hâkim olma, günaha sokacak işlere veya şeylere karşı kendini tutma, kötuluğu emredici nefsin tutkularına karşı direniş göstermek
selamet: salimlik, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sıklet: ağırlık, yük, sıkıntı.
sır: gizli mana, çıkan anlam
şakirane: şükrederek, şükredercesine.
şakirt: talebe, öğrenci
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tahammül: katlanma, hoş davranma
tarassut: gözetme, göz altında tutma
tazıp: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
tecrid-i mutlak: hiç kimse ile görüşememek, hücre hapsi
teessürat: teessürler, kederler, elemler, acılar
vefat: ölüm, ölme (insan hakkında.)
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
ziyade: çok, fazla.

Azız, Sıddık Kardeşlerim, Bu Dehşetli Asırda Mükemmel Teselliler ve Vârislerim!

Sizin fevkalâde sa'y ve gayretiniz Isparta ve civarını bir geniş Medresetüzzehra'ya ve bir Camiü'l-Ezher'e çevirdiğine bir delil de, bu defa matbaacıları da hayrette bırakan yazdıklarınız *Asa-yı Mûsa* mecmuasından yirmiden ziyade mükemmel tevafuklu nüshalarını bu yanın ümmî kardeşinize göndermenizdir. Cenab-ı Erhamürrahimîn, sizlere, yazanlara ve yardım edenlere herbir harfine mukabil bin rahmet eylesin ve binler meyve-i cennet ihsan etsin ve yüzer hasenat defter-i a'malinizde yazdırsın. Âmin, âmin, âmin.

Ben onlara baktım, kalbime geldi ki. Bu kahramanların şimdi de bir mükâfatları yok mu?

Birden ihtar edildi ki: Onlar, bu mecmuayı yazmakla feylesofları susturan, imana getiren kuvvetli bir ders-i imanîyi en evvel kendi kendine tam okuyorlar, manevî bir hazine kazanıyorlar.

Hem onların nüshaları, pek çoklarını imanlarını kurtaracaklar veya imana gelecekler. Bir hadiste vardır ki, "Bir tek adam seninle imana gelse, sahra dolusu kırmızı koyundan daha hayırlıdır." [1] Hem onlar, bu mübarek kalemleriyle, eski zamanda İslâmiyetin büyük mücahid kahramanlarının kılıçlarının kudsî hizmetlerini görüyorlar. Elbette istıkbal, onları ve Nurcuları çok alkışlayacak.

1- Buhârî, Cihâd 102, 143; Müslim, Fezâilü'l-Kur'ân 32, 34; Ebû Dâvud, Vitr 1; İlim 1.

âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Said Nursi'nin bir eseri.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı.
Cenab-ı Erhamürrahimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (CC).
civar: çevre, yöre, etraf.
defa: kere, kez, yol.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: kanıt, tanık, burhan.
ders-i imanî: imana dair verilen ders.
evvel: önce.
fevkalâde: olağanüstü.
filozof: felsefe ile uğraşan filozof.
hadis: Peygamberimizin sözü.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hizmet: görev, vazife.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
imanî: inanç, itikat.
istıkbal: gelecek.
kudsî: mükaddes, yüce.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
meyve-i Cennet: Cennet meyvesi.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mücahit: cihat eden, savaşan.
mükâfat: ödül.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
nüsha: suret.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneri.
teselli: avutma, acısını dindirme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vâris: mirasçı.
ziyade: çok, fazla.

Sanıyen: Asa-yı Mûsa mecmuasının başında bu gelen ve çizgiyle işaret edilen fıkra yazılsa münasıptır. İsteyen, bu mektubun başındaki kısmını da beraber yazabilir.

İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, *Celcelutiye*'sinde pek kuvvetli ve sarahate yakın bir tarzda Risale-i Nur'dan ve ehemmiyetli Risalelerinden aynı numara ile haber verdiğini, Yırmi sekızinci Lem'a ile Sekızınci Şua tam ıspat etmişler. İmamı Alı Radıyallahü Anh, Risale-i Nur'un en son risalesini *Celcelutiye*'de

(1) وَاسْمِ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلْمَةُ انْحَلَتْ fıkrasıyla haber veriyor. Bız bir ikı sene evvel *Ayetü'l-Kübra*'yı en son zannetmıştık. Hâlbuki şımdi altmış dörtte telifçe Risale-i Nur'un tamam olması ve bu cümle-i Aleviyenin mealını, yanı, karanlığı dağıtacak, asa-i Mûsa (aleyhisselâm) gibi ışık verecek, sıhırlerı ıptal edecek" bır nsaleden haber vermesi; ve bu mecmuanın "Meyve" kısmı bir müdafaa hükmune geçıp başımıza çöken dehşetli, zulümlü zulmetleri dağıttığı gibi, "Hüccetler" kısmı da, Nurlara karşı cephe alan felsefe karanlıklannı izale edip Ankara ehl-i vukufunu teslime ve tahsine mecbur etmesı; ve ıstıkbalde zulmetleri dağıtacak çok emareler bulunması; ve asa-i Mûsa (Aleyhisselâmın) bir taşta on ıkı çeşme akıtmasına ve on bir mu'cizeye medar olmasına mukabil ve müşabıh bu son mecmua dahi, "Meyve", on bir mesele-i nuraniyesi ve "Hüccetullahı'l-Bâliğa" kısmı on bir hüccet-i kàtıası bulunması cıhetınde bize kanaat verdi ki, İmam-ı Alı Radıyallahu Anh, o fıkra ıle doğrudan doğruya bu

1. Asâ-yı Mûsâ ismıyle zulmet aydınlandı

Asa-yı Musa: Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın bır esen
asa-ı Musa: Hz. Mûsa nın (as) asası. Hz. Mûsa nın yere atıldıgında buyuk bır ejderhaya (yılan) donuşebılen sıhırbazlan maglup eden ve taşa vuruldugunda Cenab-ı Hakkın ızınıyle su fışkırtan ve kendısıne mu cize olarak venlmış degneğı
Ayetülkübra: en buyuk delıl, ayet anlamında Rısale-ı Nur'da 7. Şua adlı eser
Celcelûtiye: Peygamberımız Resul-ı Ekrem in (asma) derslerıne ıstınaden, aslı cıfır ve ebcet hesabı ıle alakalı olarak Hz. Alı (ra) tarafından telıf edılen Süryanıce bır kasıdedır
cihet: yon.
cümle-i Aleviye: Hz. Alı'ye (ra) aıt olan cumle
dehşetli: urkütucu, korkunç.
ehemmiyetli: onemlı
ehl-i vukuf: bır mesele hakkında bılgı ve yetkı sahıbı olanlar
emare: alâmet, belırtı, nışan
evvel: once
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ınceleyen ılım.
fıkra: parça, mektup, bölum
haber: bılgı, bılgılendırme
hüccet: delıl
hüccet-i katıa: kat ı ve kesın delıl, hıç bır şuphe ye mahal bırakmayan delıl
Hüccetullahü'l-Bâliğa: tevhıde daır olan bır rısâlenın ısmı
hükmüne: yerine, degerıne
ıptal: boş, hukûmsüz bırakma
ıspat: kanıtlama, doğrulama
ıstıkbal: gelecek
izale: gıderme, ortadan kaldırma
kanaat: kanma, inanma.
meal: mana, anlam, mefhum
mecmua: tertıp ve tanzım edılmış şeylerın hepsı, kolek sıyon
medar: sebep, vesıle
mesele-i nuraniye: nurlu mesele. Risale-i Nur un meselesı konusu
mu'cize: benzennı yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey
mukabil: karşılık
müdafaa: savunma, koruma
munasıp: uygun
müşabih: bırbırne benzeyen, aralannda benzerlık bulunan şeylerden her bırı
risale: Rısâle-ı Nur Kulliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bağımsız bolüm
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı. Bediuzzaman Saıd Nursî nın eserlerının adı
sanıyen: ıkıncı olarak.
sarahat: ıfadedekı açıklık, açık anlatım
sıhır: büyü, buyucülük.
tahsın: hayran olma
tarz: bıçım, şekıl
telif: eser yazma
zulmet: karanlık.
zulum: haksızlık, eznyet, ıs kence

Asa-yı Mûsa ismindeki mecmuaya bakar ve ondan tahsinkârane haber verir.

Salisen: Nur santralı ve Yirmi yedinci Mektupta çok ehemmiyetli fıkraları bulunan Sabri'nin bu defaki mersiyesini Lâhikaya geçirdik ve size de gönderdik. Ve çalışkan mübareklerden ve Nurların neşrine çok hizmet eden Hafız Mustafa'nın yedi yaşında iken Altıncı Şuaı ve bana bir mektup yazan tam mübarek, masum mahdumu, burada, masumlar içinde Nurlara bir iştiyak uyandıracak. Onun nami Said Nurî olmalı, Nursî köydür, manasız olur. 'Sîn' olmasın, yalnız 'ye' olsun; tâ Nurlara alâkasını göstersin. Daha çok şeyler yazacaktım, fakat başımda çok vazifeler ve işler bulunmasından kısa kesmeye mecbur oldum.

Said Nursî

93

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: İkinci vazife Mucizat Mecmuasına birinci vazifeyi bitirenler başlamalarını müjde vermeniz, sizleri bu hizmet-i imaniyede bana hakikî kardeş veren Erhamürrahimîn, beni hadsiz şükre sevk eyledi. Hatt-ı Kur'ânî lehinde birincisinin bir kerameti, merkezde

alâka: ilgi, ilişki, bağ
Asa-yı Mûsa: Bediuzzaman Said Nursi'nin bir eseri
aziz: izzetli, muhterem, saygın
defa: kere, kez, yol
ehemmiyetli: önemli
Erhamürrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah
evvelâ: öncelikle
fıkra: parça, mektup, bölüm
haber: bilgi, bilgilendirme
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakiki: gerçek
hatt-ı Kur'anî: Kur'an hattı, yazısı
hizmet: görev, vazife
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmi delillerle anlaşılmasına hizmet etme
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
Kerامet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
lahika: ek, ilave
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket
mahdum: oğul, evlât
mana: anlam
masum: küçük çocuk
masum: saf, temiz
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
mersiye: birisinin ölümü hakkında yazılan teessüru anlatan manzume, ağıt
mu'cizat: mucizeler, Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nam: ad, isim
neşir: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur eserleri
salisen: üçüncü olarak
sevk: yöneltme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren
şükür: teşekkür
tahsinkârane: beğenircesine alkışlarcasına
vazife: görev

hatt-ı Kur'ânînin bir kursu açılması olduğu gibi, inşaallah ikincisi, daha mucizâne bir keramet gösterecek.

Sâniyen: Konyalı Sabrî sizin vasıtanızla benimle muhabere etse, daha maslahattır ve munasiptir. Çünkü ekserce siz benim bedelime istediğini yapabilirsiniz. Meselâ, tashihat için oradaki âlimler tam yardım edebildikleri için, orada tashihat yapılsın, etsinler. Siz benim tashihimden geçmiş bazı nushalan onlara gonderirsiniz. Hakikaten tashih meselesi ehemmiyetlidir. Bazan bir harfin ve bir noktanın yanlışı, kıymetli bir manayı zayi eder. En evvel yazanlar, bir kere güzelce mukabele etsinler. Sonra tashihçi adamlara ve bana versinler. Maşaallah, bu defa bana gelen *Asa-yı Mûsa* mecmualarında hem yanlışlar azdır, hem bir derece tashih edilmiş. Cenab-ı Hak hem yazanlardan, hem tashihçilerden ebeden razı olsun. Âmîn.

Sâlisen: Yozgat'ta oturan, Risale-i Nur'la alâkadar Tonuslu Hoca Haşmet, evvelce vefatımı, sonra hayatta olduğumu işitip buraya samimî iki mektup yazmış. Ona benim tarafımdan selâm gönderiniz.

Rabian: Rüştü'nün çok defadır hususî selâm eden kahraman biraderi Burhan, eskiden beri, ümmîliğiyle beraber, Nurlara luzumlu zamanlarda ehemmiyetli hizmetleri için, onu da haslar sırasında her gün ismiyle kazançlanmızda hissedar ediyoruz.

Manidar bir tevafuktur ki, ben Hüsrev'in ve Sabrî'nin mektuplan gelmemesinden kullî endişelerimi yazarken,

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âlim: ilm ile uğraşan, ilm adamı
âmîn: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Asa-yı Mûsa: Bediuzzaman Said Nursî'nin bir eseri
bedel: yerine, adına, namına
birader: kardeş, erkek kardeş
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
civar: çevre, yöre, etraf
defa: kere, kez, yol
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ekseri: en çok, daha ziyade
evvel: önce
evvelce: daha evvel, daha önce.
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hatt-ı Kur'ânî: Kur'an hattı, yazısı
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
hizmet: görev, vazife
hususî: özel.
imlâ: bir dildeki kelimelerin usulüne uygun olarak yazma tarzı
inşaallah: Allah izin verirse
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler
küllî: umumî, genel
mana: anlam
manidar: nükteli, ince manalı.
maslahat: uygun iş, faydalı iş.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel! Allah korusun.
mesela: örneğin
mesele: konu
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
muhabere: haberleşme.
mukabele: karşılıklı okuma.
munasip: uygun, yerinde
nusha: suret.
rabian: dördüncü olarak.
razı: hoşnut olma, kabul etme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sâlisen: üçüncü olarak.
samimî: içten, candan, gönülden.
sâniyen: ikinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
tashih: düzeltme, yanlışını giderme
tashihat: düzeltmeler, tashihler
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
ümmî: okuma yazması olma yan okumamış
vasıta: vesile, neden, aracı.
vefat: ölüm
zayi: elden çıkan, elden çıkmış, telef olmuş.

aynı zamanda memulümün haricinde en cemiyetli ve bütün o endişelerimi izale eden müteaddit mektupları kapıya geldi.

Umum kardeşlerime selâm.

94

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Ebed ve Hak Yolunda Hakikatli Arkadaşlarım!

Kastamonu efelerinden ve Nurun kahramanlarından ve Safranbolu fedakârlarından size oradan buraya gelen hususî mektuplarına hususî cevap vermeye müstehak ve lâyıktırlar. Fakat hâlim, vaktim müsaade etmediğinden, vasıtanızla bir kısa cevap verdiğime gücenmesinler.

Evvelâ: Hilmi, İhsan, Emin'in, Taşköprülü Sadık'ın mektupları beni çok mesrur eyledi. Hakikaten bu kardeşlerimiz, hapishanede dokuz ayda dokuz sene kadar hizmet-i Nuriyeyi yaparak Isparta kahramanlarıyla omuz omuza geldiler. Ben onların hem istirahatime, hem hapistekı arkadaşlarımızın ittifaklarına ve yeni Nurların hizmetine tam çalışmalarını hiçbir vakit unutmayacağım. Cenab-ı Hak onlardan ve sizden ebeden razı olsun. Ben, hayalen, çok defa eski zamana ve Kastamonu'daki ve Barla'daki malûm yerlere ve seyrangâhlara şevkle gidiyorum. Oralarda oturup ağlıyorum. O enîslerimi hayalen görüyorum.

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
defa: kere, kez, yol.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
enis: dost, arkadaş, yar, sevgili, yoldaş.
evvelâ: öncelikle.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
hakikat: gerçek, doğru.
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
hariç: dışında.
hayalen: hayalî bir şekilde.
hizmet: görev, vazife.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma.
hususî: özel.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
ittifak: ortak bir gayede anlaşma, birleşme.
izale: yok etme, ortadan kaldırma.
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır.
malum: bilinen, bilinir olan.
me'mul: umit, umut.
mesrur: sevinçli, memnun.
müsaade: elverişli, uygun olma durumu.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
müteaddit: bir çok kere, defalarca.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
razı: hoşnut olma, kabul etme.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
seyrangah: seyir yeri, eğlence ve gezme yeri.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleri.
şevk: keyif, neşe, sevinç.
umum: bütün, herkes.
vasıta: aracılık.

Kahraman Sadık'ın kuvvetli ifadesine ve güzel yazısına benzeyen bir kısa mektup da, Safranbolu şakirtlerinin selâmını da, Mustafa Osman ve Hıfzı (RH) yazıyor. Şüphelendim, acaba Sadık oraya gelmiş, yoksa onlar oraya gitmişler, veya başka Sadık namında bir kardeşimiz mıdır?

Barla sıddıkları Nurların yazmasına tam çalışmaları, herkesten evvel onların vazifeleridir. Çünkü Barla, birinci Medrese-i Nuriye şerefini kazanmasından, o mübarek medreseyi talebesiz bırakmak caiz değil. İnşaallah, tekrar şenlenecek. Çalışanlara *Barekâllah* deriz. Cenab-ı Hak tevfîk versin. Âmin.

Saniyen: Safranbolu'nun sadık şakirtlerinden Osman ve Ahmed'in ikı mektupları, onların fevkalâde sadakat ve Nurlara alâkadarlıklarını gösteriyor. Maşaallah, Osman, az zamanda hem Kur'ân'ı ders almış, hem Nurları yazmış, şimdi de *Asa-yı Mûsa*'yı yazıyor. Fedakâr Mustafa Osman ve Hıfzı'ya tam bir kardeş ve Ahmed dahi tam alâkadardır. Mektubunda imlâsı noksan olmasından, dediğini bilemedim. Onlara, Safranbolu'da ve Kastamonu ve civarındaki kardeşlerime çok selâm ve dua ederiz, dualarını isteriz. Medresetüzzehra'daki İsparta ve civarı umum kardeşlerimize birer birer selâm ve selâmetlerine dua ederiz.

Said Nursî

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
alakadar-âmın: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Asa-yı Mûsa: Bediuzzaman Said Nursî'nin bir eseri
bârekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
caiz: mümkün, olur, olabilir
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
civar: çevre, yöre, etraf
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvel: önce.
fedakar: özvende bulunan
fevkalade: olağanüstü
imla
İnşaallah: Allah izin verirse
Maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel! Allah korusun
medrese: ders okutulan yer
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okundukları yerler
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nam: ad, isim
Nur: Risale-i Nur eserleri
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
saniyen: ikinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
selâmet: salımlık, emnlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
şakirt: talebe, öğrenci
şeref: onur, haysiyet
talebe: öğrenci.
tevfik: başarı, muvaffakiyet
umum: bütün, herkes
vazife: görev

95

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bir iki hafta Husrev'in kalemiyle mektubunu almadığımdan; ve Konya'ya gönderdiğim mecmuaların cevabı gelmediğinden; ve bir Vekil-i Dâhiliye başta olarak, düşmanlarımız, anarşistlerle beraber beni emsalsiz tazyiklennden; ve buradaki münafıklar bazı safdil dostlarımızdan hem Eskişehir'e, hem Konya'ya kitaplar gönderdiğimi ve *Asa-yı Mûsa* mecmualarını aldığımı haber almalarından endişeler ederken, birden hiç emsali görülmemiş bir buçuk metre kar ve dehşetli fırtına ve soğuk bu mevsimde gelmesi, bir hiddet, bir gazap, dört defa zelzeleler ve geçen sene yağmursuzluk gibi, Risale-i Nur ve şakirtleriyle münasebettar olabilir diye sordum: "Bu belâ umumîdir, yoksa Afyon ve Eskişehir vilâyetlenne mı mahsustur?"

Dediler ki: "O iki vilâyete mahsustur."

Ben de, elhamdü lillâh, dedim: Demek Risale-i Nur'a ve şakirtlerine umumî bir taarruz yoktur, belki yalnız bana ve elimdeki Nur'lara... Çok güvendiğim Eskişehir, Denizli gibi bir Medrese-i Nuriye olacağını tahmin ettiğim hâlde, Denizli'den on derece noksan kalmasının sebebi, onlan da Afyon ve Emirdağı gibi urkütmektir. Her neyse, merak etmeyiniz, inşaallah bu hâdise-i cevviye, aynı İstanbul mekteplerinin hâdisesi gibi, gizli

anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
aziz: izzetli, muhterem, saygın
belâ: musibet, sıkıntı
defa: kere, kez, yol
dehşetli: ürkütücü, korkunç
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
emsal: eş, benzer
emsalsız: benzersiz
evvela: öncelikle
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke
haber: bilgi, bilgilendirme
hadise: olay
hiddet: öfke, kızgınlık
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okundugu yerler
mektep: okul
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden, ara bozucu
münasebettar: ilgili, alâkalı, bir şeye uygun ve yakın olan
Nur: Risale-i Nur
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
safdil: saf gönüllü, temiz kalpli
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
umumî: genel
vilayet: il
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

masonlan, niyet ettikleri yeni bir taarruzdan vazgeçirdi. Inayet-i Rabbaniye himaye ediyor.

Sanıyen: Bu defa yedi sekiz mektuplannızı aldım. Hususî cevaplara hâlim, kalemim ve vaktim müsaade etmediğinden gücenmeyiniz. Mehmed Feyzi ve Emin'in mektuplannı, ilişmeden Lâhikaya geçirdik. O ikisi, sekiz sene hususî hizmetimde bulunmaları cihetiyle, haddimden çok ziyade tavsifatlarını bir nevi manevî dua ve sebeb-i teşvik ve kanaat, bir hüsnuzan ve tercüman-ı Nur haysiyetiyle Üstadlanna bir alâmet-i sadakat ve bir vesika-ı itikad ve irtibattır diye ilişmedim. Ve Feyzi'nin merhume validesinin Risale-i Nur dersleriyle güzel ve Nuranî vefatı, Nurlann, şakirtlerine sekerat vaktinde ve sıkıntılı zamanlannda imdada yetişmesine bir parlak numune olarak Lâhikaya girmesi münasiptir.

Halil İbrahim'in bu defaki mektubunda kaza ve kader-i Ilâhîden "Ne kadar? Nedendir?" diye çok suallerinin birden cevabı, bizlere mücahidane çok hasenat kazandıracak ve Nurlara herkesin nazar-ı dikkatini celp etmekle umuma okutmaktır. Fakat bir derece kaza ve kadere itiraz manasını hayale getirdiği için, şimdilik Lâhika ile tamimi münasip olmaz. Ve mektubun ahirindeki Cevşenü'l-Kebîr'den alınan fıkralar, dualar çok guzeldir.

Salisen: Hüsrev'in mektubunda, Atabeyli kötürüm Ali ve Eğirdirli Kâzım'ın Nur'lara tam şevkle hizmetlen, hatta ruhanîleri de onları tebrike ve tahsine sevk eder. Ve Alıköy'unden bana mektup yazan on dort yaşındaki

ahir: son
alâmet-i sadakat: bağlılık işareti
celp: elde etme, kendine çekme
Cevşenü'l-Kebir: Bir dua mecmuası
cihet: yon, sebep, vesile
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
haysiyet: şeref, onur, itibar
himaye: koruma, muhafaza etme
hususî: şahsî, zatı
husnuzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacagını düşünmek.
imdat: yardım isteme
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın yardımı
irtibat: bag, münasebet.
itiraz: kabul etmedigini belirtip karşı çıkma.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kader-i İlâhî: İlâhî kader: Allah'ın kader kanunu
kanaat: inanma, goruş, fikir
kaza: olacagı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması.
Lâhika: Risale-i Nur mektuplannın toplandıgı eser, ek, ilave
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mason: masonluğu benimsemiş ve mason kuruluşlanna uye olmuş kimse
merhume: vefat etmiş rahmete kavuşmuş kadın
mücahidane: mücahitçe, cihat ederek, gayret gostererek
münasip: uygun, yerinde
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nevi: cesit
niyet: maksat, meram
Nur: Risale-i Nur
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
numune: örnek, misal, ornek olarak gosterilen.
ruhanî: gozle gorulmeyen, cısmi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
salisen: uçuncu olarak
sanıyen: ikinci olarak
sebeb-i teşvik: teşvik sebebi
sekerat: olmek uzere olan bir canlını kendinden geçmesi
sevk: yoneltme, gonderme
sual: soru
şakirt: talebe, oğrenci.
şevk: şiddetli arzu, aşın istek ve heves
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme
tahsin: beğenme, guzel bulma
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma
tavsifat: tavsifler, vasıflandırmalar, sıfatlanması
tercüman-ı Nur: Risale-i Nur tercumanı
umum: hep, herkes
üstat: ogretici, muallim, ogretmen, usta, sanatkâr
valide: ana, anne
vefat: olum
ziyade: çok, fazla.

Mustafa Yeşil, pederiyle, hem Kur'ân'a, hem Nurlara hizmetleri ve üç Alilerin gayret ve himmetleriyle o köy masumlan Risale-i Nur'a çalışmaları, değil yalnız beni, belki umum Nur Şakirtlerini tahsine ve şükre sevk eder.

Rabian: Salâhaddin –Abdurrahman– ve Feyzi'nin validesinin vefatı munasebetiyle yazdığı mektubun ahirindeki kaziye taziyesi ve haşiyede benim ölümümü kabul etmemesi ve Gavs-ı Azam'ın bir kısım himayeti *Asa-yı Mûsa* Risalesine geçmesi diye beni sürurlarla ağlattırdı. Ve Safranbolu kahramanlan Mehmed Feyzi ve Emin'in şehnamelerine iştirakleri ve merkez-i hükûmette umumî bir Arabî hattı ve hurufu kursu açılması ve *Asa-yı Mûsa* Risalesinin fütuhatına ve kerametine alâmet olmasını müjdelemelen, pek büyük bir inşirah vermesiyle bu kışın bütün çektiğim sıkıntıları hiçe indirdi.

Denizli fedakâr çalışkanlarından Tavaslı Molla Mehmed'in sureten kısa, fakat manen uzun mektubunda, o dahi ölümüme razı olmuyor ve haddımden çok ziyade kıymet veriyor gördüm.

Hem ona, hem hapiste görüştüğüm kardeşlerimize, hem Hasan Feyzi ve Hafız Mustafa ve arkadaşlarına binler selâm. .

Umum kardeşlere selâm eden,
dualarınızın tiryak gibi tesirini
gören kardeşiniz
Said Nursî

ahir: son.
alâmet: belirti, işaret, iz
Arabî: Arapça dili
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlenni hiçe sayan, feda eden
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdulkadir-i Geylani Hazretlerinin nami.
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar
hat: yazı, çizgi
himayet: kayırma, elinden tutma.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme
hurûf: harfler
İnşirah: ferahlama, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, rahatlama
İştirak. katılma
kaziye: iddiayı ispat etmek maksadıyla ilen sürülen mesele.
kerametz: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kıymet: değer
manen: mana bakımından, manaca
masum: küçük çocuk.
merkez-i hukûmet: hükûmet merkezi, ülkeyi idare merkezi
münasebet: vesile, dan dolayı
Nur: Risale-i Nur
peder: baba
rabian: dördüncü olarak.
razi: rıza gösteren, hoşnut olan
risale: kitap, Risale-i Nur
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sevk: yöneltme, gönderme
sureten: suret olarak, görünüş itibariyle.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci
şehname: "destan sı anlatım
şükur: Allah ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah ı hamd etme
tahsin: beğenme, güzel bulma
taziye: baş sağlığı dileme, yakını olen kimseyi teselli etme
tiryak: en iyi çare, baş ilaç
umum: bütün
umumî: genel
valide: ana, anne
vefat: ölüm
ziyade: çok, fazla.

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Medrese-i Nuriyenin eski masumlarından Ahmed'in bu güzel ve halis fikrasını umum Sava masumlarının ve kahramanlarının namına Lâhikaya yazdık. Maşaallah, Hacı Hafız Mehmed'in tam ona benzer bir kıymetli hafidi olduğunu gösterdi.

Saniyen: Safranbolu'da Nur'un ehemmiyetli şakirtlerinden Hıfzı'nın ıkı masum mahdumları bın on, bin de sekiz yaşlarında *Asa-yı Mûsa* mecmuasını yazdıkları ve bitmek üzere diye o masumlar bana bır mektup yazmaları, beni fevkalâde sevindirdi.

Salisen: Bu kışta bana verilen elîm sıkıntıların bir sebebi: Selânıklilerin ıstıbdad-ı mutlakları, serbest fırkalarla kırmasına yardımım olmasın diye beni herkesten tecrit ettiler. Risale-i Nur, binlerle benim bedelime konuşuyor, küfr-i irtidadı kınıyor, anarşiliği bozuyor.

anarşi: her turlu duzen ve otorıteye karşı koyarak karışıklıga meydana getırme durumu
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bedel: bir şeyin yerini tutan karşılık.
ehemmiyetli: onemli
elîm: şıddetli, cok dert ve keder veren
Evvelâ: oncelıkle
fevkalâde: olağanustu
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
hafıd: evlat oglu, torun.
halis: hilesiz, katıksız, karışıksız, saf, duru
istıbdad-ı mutlak: hıç bır hak ve hurriyeti tanımayan tam baskı, tam dıktatorlük.
Lahika: Risale-i Nur mektuplarının toplandığı eser
mahdum: ogul, evlat
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temiz
maşaallah: Allah ın istedıgi gibi, Allah ın istedıgı olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ıbare
mecmua: "Risale-i Nur" parcalarından her bir
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur ların okundugu yerler
nam: ad, yenne
Nur: Risale-i Nur
salisen: uçuncu olarak.
saniyen: ikinci olarak.
sıddık: cok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şakirt: talebe, ogrenci
tecrit: bır kışının başka bir insan veya nesneyle olan ılışkısını kesme
umum: butun

DÂHILIYE VEKILI HILMI URAN BEYE MERHUM SALIH YEŞIL TARAFINDAN YAZILAN MEKTUBUN SURETI:

Yazıları yanlış telâkkı ve tefsirlere uğratılmakla senelerden beri çember içinde yaşatılan ve sâfi, samımî bir insan ve Muslumanlıktan başka hiçbir maksadı bulunmayan Bediuzzaman Molla Said nam masumun, ya bulunduğu yerde veya Ankara ya nakl ile orada hayat ve huzurunun muhafazası için sırf insaniyet namına yazılmış olan bu mahrem ricanameyi bizzat okumak nezaketinde bulunur ve genç zamanında yaptığı, unutulan hizmetlerine mukâfaten ihtiyar hâlinde bu adamı serbest bir ölüm hayatına kavuşturmak lütfunu, diriğ buyurmazsanız, zat-ı keremkârlarına en büyük hürmetlerimi sunar, minnettarınız olurum

Molla Said Kimdir?

El'an Afyon'un Emirdağı kazasında ikamete memur olan Molla Said, doğumundan itibaren Türk kardeşleri arasında yaşamış, Türk seciyesiyle perverde olmuş, Umumî Harbde Kafkas'ın karlı dağlarında kahraman askerlerimiz arasında gonullu alay kumandanı olarak mucahede ve irşat için dolaşıp büyük bir harb madalyası almış, Sarıkamış taarruzunda, Bitlis'in sukutunda yaralı olduğu hâlde esir olup senelerce Rus garnizonlarında çile çekmiş, firar edip Istanbul'a gelerek ilmî kudretine binaen Dârülhikmeti'l-Islâmiye azalığında bulunmuş, Kuva-i Milliye ıhdasında halkı mücahedeye teşvik etmiş, Büyük Millet Meclisinin ilk senesinde Ankara'ya gelerek Hacı Bayram mısafirhanesinde birçok müteredditi kimselere

alay: uç tabur piyade veya beş boluk suvari askerinden oluşan askeri kuvvet
aza: uye
Bediüzzaman: zamanın çağın eşsiz guzelligi
binaen: -den dolayı bu sebepten
bizzat: kendisi şahsen
çile: eziyet sıkıntı
Darülhikmeti l-Islamiye: 1918-1922 yılları arasında bulunduğu şehir yuk hizmetler yapmış olan Islam akademisi veya Yuksek Islam Şurası manasındaki dinî müessese
diriğ: menetme onleme
elan: şimdi şimdiki halde henuz, halâ daha bu ana kadar şu anda
esir: tutsak.
firar: kaçma gizlice gitme
garnizon: askeri birliklerin bulunduğu şehir
harp: savaş
hurmet: saygı
İhda: kurma meydana getirme
ikamet: oturma bir yerde kalma
insaniyet: insanlık insanlık mahiyeti
irşat: doğru yolu gosterme gafletten uyandırma
itibaren: den ben den başlayarak itibar ederek.
kaza: ilçe
kudret: ehil ve muktedir olma
Kuva-ı Milliye: millî kuvvetler Istiklal Harbinde Anadolu da kurulan hukumet ve bu hukumetin askeri kuvveti milli kuvvet
lütuf: iyi muamele iyilik, iyi yumuşak dostça davranış.
madalya: buyuk işler başaran yararlılık gosteren kahramanlıkları gorulen kimselere verilen nışan
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken
masum: suçsuz gunahsız saf temiz
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkur duygusu içinde olan
muhafaza: koruma
mücahede: din duşmanlarına karşı savaşma Islâmıyet uğruna savaşma cihat.
mukâfaten: mukâfar olarak, karşılık olarak odul olarak
müteredditi: tereddüt eden kararsız
nam: ad yenne
nezaket: nazıklık, incelik dikkat gerektiren onem arz eden.
perverde: beslenmiş terbiye edilip yeuştirilmiş eğitilmiş
ricaname: bir iş için yazılan rica mektubu
sâfi: samımî saf
samımî: içten candan gönülden
seciye: karakter huy tabiat.
suret: nusha kopya
sükut: düşme, düşuş aşağı inme
taarruz: duşman kuvvetlerini geriletmek, kaçırtmak için yapılan saldırı hucum
tefsir: Yorum şerh
telakkı: anlama anlayış
Umumi Harp: genel savaş dunya savaşı
zat-ı kerim: comert zat kerem sahibi Allah.

vatanın müdafaası lüzumunu anlatmak hizmetinde bulunmuş olan bu hakikî vatanperver insanın, evvelce ibadete, imana, itikada müteallik yazdığı ve yazagelmekte olduğu eserleri, din ve dindarları sevmeyen bazı kimselerin, hususuyla dâhiliye vekâletinde bulunmuş olan menfaatperest Şükrü Kaya'nın mezhep ve rejimine uygun gelmemekle, asılsız ısnat ve uydurma raporlarla bu zavallı adam yirmi küsur seneden beri hapis ve nefiy cezalarıyla perişan edilmiş ve iki sene evvelisi yine o yazıları bahanesiyle Kastamonu'daki çilehanesinden kollarına kelepçe vurularak kendisine selâm vermiş olan altmış altı adamla Denizli Cezaevine sevk ve onbir ay kadar hapsedildikten sonra, muzır telâkki edilen o eserleri, evvelâ İstanbul Müftülüğünde bir heyet tarafından, bilâhare Ankara'da Diyanet Riyaseti ve Dil-Tarih Enstitüsü azalarından mürekkep bir komisyon marifetiyle aylarca tetkik olunduktan sonra, bu eserlerin hiçbirisinde devletin siyasetini ve asayişi rencide edebilecek en ufacık bir şey görülmemekle, Molla Said ve Nur Şakirtleri ve eserlerini okuyanlar, mahkeme kararıyla serbest bırakılmış ve Denizli'de oturmasına müsaade olunmuş iken, maatteessüf, bu ihtiyar adam, az zaman sonra Denizli'den Afyon'a ve oradan da Emirdağı kazasına teb'id ve herhangi bir Türk kardeşiyle dahi temastan men edilmiş.

Sayın Beyim!

Cumhuriyet serbestiyetinden, Teşkilât-ı Esasiye Kanununun hürriyetinden mahrum kalan bu zavallı ihtiyar

asayiş: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
aza: üye
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bilahare: sonra, sonradan, sonraları
Cumhuriyet: siyasi mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli
çilehane: çile yen, çile çekilen yer
dahiliye vekaleti: iç işleri bakanlığı
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
evvel: önce
evvela: öncelikle
evvelce: daha önce
hakiki: gerçek
heyet: kurul, komite
husus: birinin özel bir şeyi olma
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
itikat: inanç, iman
kaza: ilçe
kelepçe: tutukluların kaçmasını önlemek için bileklerine takılan demir halka, kelepçe
komisyon: meclis şubesi, hususî surette oluşturulan meclis alt kurul
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
marifet: kendine has ustalık, hüner, maharet, sanat
men: yasak etme, engelleme
menfaatperest: menfaatini seven, kendi çıkarını ve faydasını düşünen, çıkarcı
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu
muzır: zararlı, zarar veren
müdafaa: savunma, koruma
mürekkep: den oluşmuş, -den olma
müsaade: izin, icazet, ruhsat
müteallik: ait, alakalı, ilgili
nefiy: sürme, sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme, sürgün
Nur: Risale-i Nur
rejim: devletin şekli ve hükümet tarzı
rencide: incinmiş, kırılmış, gücendirilmiş
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
sevk: yollama, ulaştırma
şakirt: talebe, öğrenci
teb'id: uzaklaştırma, uzağa gönderme
telakki: kabul etme, alma
Teşkilât-ı Esasiye: anayasa, kanun-ı esası
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse

adam, her suretle himayeye lâyık, bakılmaya muhtaç, akraba ve taallûkatı olmayıp sırf bir İslâm hükûmetin himayesine muhtaç bir İslâm mütefekkiridir. Şair-i meşhur Akif Bey merhumun rivayetine nazaran, Mısır'ın en maruf ulemasından olan ve garbın müteaddit lisan ve felsefesine âşina bulunan üstad-ı azam Abdülazız Çaviş'in yirmi küsur sene evvelisi *el-Ehram* cerîdesindeki Said hakkında yazdığı "Fatînü'l-Asr" başlıklı makalesini okuyan ve kendisiyle bizzat görüşen ilim adamları, bu zatın fıtraten ilmî kudretini ve İlâhî mesleğini takdir edebilirler.

Sayın Beyim!

Kürdlük sözüyle türlü hakarete hedef olan Molla Said, seciyeten takdire şayan bir Türk âşıkı ve İslâmiyet hadimidir. (HAŞİYE) Bundan memleketimiz içtimaen zarar değil, manen fayda görecektir. Ben, namus ve şerefim namına şahadet ederim ki, Molla Said, kat'iyen temiz bir adamdır. Onun için, sizin gibi milletin dâhilen idare ve mukadderatına el koyan dirayetli zatlardan insaniyet namına temenniyatım şudur:

Yanlış anlayışlı jurnalcilerin sözleriyle hürriyet nimetinden, saf hava teneffüsünden, herhangi bir Türk kardeşiyle görüşmeden mahrum kalan bu adamı, hükûmetin adaleti, makamınızın ehemmiyeti namına ve adl ve

HAŞİYE: Evet, herbiri yüze mukabil, binler Türk gençleri, masumları, ıhtiyarları, Risale-i Nur'a şakırt olmalarından, bu acib asırda, Türk milletinin Devlet-i Abbasiye inkırâzından İslâm yardımına koşmaları gibi, bu şakirtler dahı aynen koştular. Değil yalnız Said, belki bütün ehl-i hakkat tahsin eder, Türk'e dost olur.

adalet: kanunların eşitlik ölçüsüne göre uygulanması
adl: adalet, her hak sahibine hakkını verme
aşina: bilinen, tanınan
bizzat: kendisi, şahsen
cerîde: gazete
dahilen: içten içeriden, dahilden
dirayetli: bilgili, kavrayışlı
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik
evvel: önce
fatînulasır: asrın en dahisi, asrın en zekisi
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibariyle
garp: ülkemize göre Avrupa
hadim: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama
himaye: koruma, muhafaza etme
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
ilm: kâinat içinde meydana gelen olayların sebep, oluş, sonuç ve tesirleri konusunda aklın ölçülen çerçevesinde tahsil ve tecrübe ile edinilen doğru bilgi, bilim
insaniyet: insanlık, mahiyeti insan olma hâli, insana yakışır davranış
jurnal: ihbar, şikayet
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kudret: ehil ve muktedir olma, hisan, dil
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
makam: büyük memuriyet, mevki
manen: mana bakımından, manaca
maruf: bilinen, tanınmış, herkesçe tanınmış, belli
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü
meslek: tutulan yol, sülûk edilen yer
mukadderat: geleceğin şekillendirilmesi
müteaddit: çeşitli, bir çok
mütefekkir: insanlığın ve Müslümanların problemlerini ve çarelerini çok düşünen alim kişi
nam: ad, isim, yerine
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet
nazaran: göre, bakımından, bakarak, bakılırsa
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme
saf: sadece
seciyeten: seciye olarak, huy, ahlâk ve karakter itibariyle
suret: biçim, şekil, tarz
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
şayan: değer, layık, munasip
şeref: onur, haysiyet
taallukat: hısımlar, yakınlar, akrabalar
takdir: bir şeyin değerini, kıymetini, lüzumunu anlama
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu
teneffüs: nefes alma, soluklanma, solunum
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
zat: kişi, şahıs, fert

ihsan kazıyesine tevfikan olsun, bu adam hakkında dahi adalet ve kendisiyle de hiç olmazsa bir defa olsun husn-i niyetle görüştükten sonra onun hakkında ibka veya ifna kararını vermek lûtfunda bulunursanız, elbette ehemmiyetli vazifenizi kanun dairesinde ifa etmiş olacağınızdan dolayı tarihçe-i hayatınıza takdire değer bir fasıl derc buyurmuş, adaletperverliğinizi halka ve âcizleri gibi bacağı kesilmiş, köşede kalmış hur fikirli vak'anüvislere duyurmuş olursunuz efendim.

Milliyetini, memleketini candan seven, teninde, kanında, Kürdlük, Arnavutluk, Boşnaklık kanı kokusu olmayan, Erzurum'un eski milletvekillerinden, bacağı kesik,

Yeşil Oğlu Mehmed Salih

98

Muhterem Din Kardeşim!

Kırk gündür yatakta sizinle meşgulüm. Hayal ve mesmuuma nazaran, huzurunuzun muhtel olduğuna zahibım.[1] اَلْمُؤْمِنُ بَلَوِيٌّ Tahminen on gün kadar evvelsi, sokaklarda "Halıs Afyon tereyağım var" diyen bırısını pencereden yanıma çağırıp biraz yağ aldım. Maksadım sizi sormaktı. Afyon'dan Emırdağı kazasına sürülduğünüzü, ahalinin sizinle görüşmesinin yasak olduğunu duyunca çok muteessır oldum.

1. Hadis. Musibetler mü'minin imtihan vesilesidir. (*Keşfü'l-Hafâ*, 2.295. (بلوىٌ lâfzı yerine مبتلى lâfzıyla)

aciz: elı yetmez, gücü yetmez, güçsüz
adalet: kanunların eşitlik ilkesine gore uygulanması
adaletperver: adalet sever
ahali: halk
derç: sokma, ıçine alma
ehemmıyetlı: onemlı
evvel: once
fasıl: kısım, bolum
halıs: hilesız, katıksız, karışıksız, saf, duru
huzur: gonul ferahlıgı, kalp kafa rahatlıgı, sukûnet, rahat
hur: bagımsız
husn-i niyet: iyi niyet, temiz kalplılik
ibka: devamlı kılma, surekli kılma
ifa: bir ışı yapma, yerine getirme
ifna: devam vermeme, sona erdirme, sonlandırma
ihsan: guzel yapma, yapılan ışı en guzel surette yapma
kaza: ılçe
kaziye: ış, husus, mesele, madde, dava
lûtuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
mesmu: duyulmuş, ıştılmış, haber alınmış
milliyet: millete has olma durumu veya millî olma durumu, ulusallık
muhtel: halel gelmiş, bozulmuş, bozuk, karışık
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın
muteessir: teessure kapılan, duygulanmış, etkilenmiş
nazaran: gore, bakımından, bakarak, bakılırsa
tahminen: tahminî olarak, yaklaşık olarak, aşağı yukarı
takdir: kıymet verme, beğenme
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya insanın doğumdan olume kadar başından geçen şeyler, biyografi
ten: govde, beden, vucut
tevfikan: uygun olarak, uyarak, uygun duşurerek
vazife: ış, memunyet
zahib: bir zanna kapılan, bir fikre uyan

Muhterem Dın Kardeşim!

Bu mektubu size yazan, otuz bir sene evvelsı sizinle Erzurum'un Esad Paşa Medresesinde, Umumî Harbde Kafkas'ın karlı dağlarında ve yirmi dort sene evvel de mebusluğum hengâmında Van Valisi Haydar Bey dostunuzla Millet Meclısı salonunda goruşen Erzurum'un esbak mebuslanndan Yeşil oğlu Mehmed Salih'tir.

Mehmed Salih (RH)

99

Yeşil Salih'e yazılan mektuptur

Aziz Kardeşim Hasan Efendi! Sen benim tarafımdan kıymetli kardeşimiz Salih Efendiye yaz kı, ben ölünceye kadar onun bu insaniyetini unutmayacağım ve ona çok minnettarım ve çok selâm ve dua ederim. Fakat ben her sıkıntıya karşı tahammule karar vermişim. Hem ben iyiliği o reislerden beklemiyorum.

Said Nursî

100

Bana gonderdiğiniz *Asa-yı Mûsa*'dan bır nusha, ciltsiz –yalnız san kâğıt cilt olmuş– Husrev'in yazısına bir parça benzer, fakat üstünde Mustafa ısmı var. O kımdır?

azız: ızzetlı, muhterem, saygın
esbak: geçenkı, geçen, evvelkı, onceki, daha once geçmış olan, evvel gelen
evvel: once
hengam: zaman, sıra
mebus: milletvekili.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, azız, saygın.
nusha: birbirinin aynı olan yazılı metınlerden her bın
reis: baş, başkan, âmir, bir toplulugun en ust ıdarecısı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
tahammül: zora dayanma, kotu ve guç durumlara karşı koyabılme, katlanma
Umumı Harb: genel savaş, dunya savaşı.

Hangi Mustafa'dır? Hem nüshanın üstünde "on üç yaşında Hatice, Ahmed'in kızı" yazılmış. Bu Ahmed, hangi Ahmed'dir? Hem ona, hem kızına bin barekâllah! Bu yaşta bu koca kitabı hem dikkatli, tevafuklu, hem güzel sıhhatli yazmak, masumların taifesinin bir kahramanlığıdır. Kim görüyor, maşaallah der. Buradaki mektep görmüş hanımlarda bir şevk uyandıracak.

Nazif kardeşimizin mektubu ehemmiyetlidir. Hakikaten Amerika'da, siyasete alet değil, belki dini, din için mutaassıbane iltizam edenler çok vardı. İnşaallah *Asa-yı Mûsa*'yı alan, o dindarlardandır.

Keçeli Salâhaddin, tam bir Abdurrahman'dır; kahramanlıkta babasından gen kalmak istemiyor. Bizi de ara sıra âdetimize muhalif olarak dünyaya baktırıyor. Eğer o Amerikalı ehemmiyetli âlim bütün Risale-i Nur'u istese ve neşrine söz verse, sizin meşveretinizle bir mükemmel takım ona vereceğiz.

Nazif'ın mektubuyla beraber bir mütekait efendinin vesveseye dair bir suali var. Eğer o adamın ciddî olarak Nurlara alâkası varsa, böyle suallere hiç ihtiyacı olmaz. Hikmetü'l-İstiaze Lem'asını ve Yirmi Dokuzuncu Sözün melâike ve ruhanîlerin vücutlarına dair kısmını okusun. Onun manasız ve yüz yerde cevabı bulunan vesvesesi ise, zındık maddiyunların şımdilik dehşetli vaziyetinden fırsat bulup bir aşılamalandır ki, o adam ondan müteessir olmuş, o suali sormuş. Ona selâm ederim.

âdet: gorenek, usul, alışkanlık.
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
dair: alakalı, ilgili.
dehşetli: urkütücü, korkunç.
dindar: dının emirlerini yerine getiren.
ehemmiyetli: onemli.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
iltizam: kendisi için gerekli görme, kendi için lüzumlu sayma, kendi üzerine alma.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler.
masum: küçük çocuk.
maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnuniyet ifade eden bir ibare.
mektep: okul.
melaike: melek, melekler.
meşveret: müşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma, danışma.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mutaassıbane: taassup gösterircesine, mutaassıpça, körü körüne.
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş.
mütekait: tekaüt olan, emekliye ayrılmış, emekli.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim.
Nur: Risale-i Nur.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sıhhat: sahihlik, sözün yanlış ve eksik olmaması.
sual: soru.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
taife: cemaat, topluluk.
tevafuk: uyguniuk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vaziyet: durum.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce.
vücut: varlık.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir.

Risale-i Nur, onun her müşkülünü halledebilir. Halısâne, teslimkârane ona çalışsın, onu dinlesin.

Medrese-i Nuriyenin eski ve yeni kahramanlarından Marangoz Ahmed'in mektubu, üç dört cihetten beni mesrur ve minnettar eyledi. O medresenin baş talebesi namını verdiği Ahmed ise, hem şehit Hafız Ali'nin vazifesini yaptığını, hem Süleyman gibi kıymetli kardeşiyle ve küçük kerimesiyle üç tane *Asa-yı Mûsa*'yı yazmalan ve mübarek Hasan Dayının hafîdi olması, beni meraktan kurtardı, hem çok memnun eyledi. Cenab-ı Hak ona şifa ve onlara muvaffakıyet ve saadet versin. Âmin. Âmin.

Merhum Hafız Mehmed'in iki kardeşi o merhumun vazifesini yapmaları ve Mustafa'nın yazısı, Hüsrev'in tatlı hattına mutabık gelmesi, benim nazarımda, yeniden iki Hafız Mehmed'i bulmuş kadar memnun oldum.

Kahraman marangozun gayretiyle Gökdereli Hatıp, Risale-i Nur'a üç oğluyla beraber talebe olup yazmaya başlamalarıyla, hem onları, hem marangozu, hem köylerini tebrik ederiz. Ve marangozun onlara söylediği manzumesini Lâhikaya geçirdik.

Atabeyli alîl (kotürüm) Alı Osman'ın yazdığı uzun mektubu ve *Asa-yı Mûsa* risalesi ve Nurların neşrinde cıdden tesırlı çalışması ve hızmet-ı Nuriyede çok çalışkan Çilingir Ali ile ve dayısı Hasan'ın ona yardım etmesi ve mübarek hülyaları ve tevafukları bizleri ferahlandırdı.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Cenab-ı Hak: Allah doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cihet: görüş, görüş açısı.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
hafîd: evlat oğlu, torun.
hal: kaldırma, hal etme.
halisâne: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
hatıp: camide hutbe okuyan kimse.
hat: yazı çizgi.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma.
hülya: hayal.
kerîme: kız evlât, kız çocuk.
Lâhika: Risale-i Nur mektuplarının toplandığı eser.
manzume: vezinli, kafiyeli söz, şiir, eser.
medrese: ders okutulan yer.
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
mesrur: sevinçli, memnun.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
müşkül: güçlük, zorluk.
nam: ad, isim.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
neşir: yayım, yayın.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
saadet: mutluluk.
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değeler uğrunda ölen Müslüman kimse.
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
talebe: talep eden, öğrenci.
teslimkârane: teslim olarak, teslim olana yakışır şekilde.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.

Eğirdir kasabasını bana ziyade sevdirdi. Cenab-ı Erhamürrahimîn onlardan razı olsun.

101

BİR DERECE MAHREMDİR

Geçen kışta bana karşı suikastlerin, inayet-i İlâhiye ile ve duanızın yardımıyla gelen sabır ve tahammulüm neticesinde akim kalan plânı pek geniş bir tarzda olduğuna delil ise, bu yakında reisicumhur Afyon'da demiş: "Bu vilâyette din cihetinde bir karışıklık çıkacağını zannederdik."

Demek, gizli komite beni sıkıştırmakla bir hadise çıkarmak istiyordular. Bir ecnebi müdahelesi hesabına ve Müslümanlar ve vatan zararına, bütün bütün kanunsuz ve keyfî bir tarzda, damarıma şiddetle dokunan ihanetler ve sıkıntılarla tazıplen, onlara dünyada tam zarar, ahirette cehennem ve sakar; ve bize, dünyada mükemmel sevap ve zafer, ve ahirette, inşaallah cennet ve Âb-ı Kevser'i kazandırır. Demek bu gizli plânı Heyet-i Vekile ve Reis hissetmiştiler ki, buralarda umum me'murlar, hatta vali ve kaymakam, zabıta benimle görüşmekten kaçıyor ve ürküyordular. Ben de hayret ederdim. Fakat, elimizde yalnız Nur bulunduğunu ve siyaset topuzu bulunmadığını, zerre kadar aklı bulunanlar anladılar.

Garîptir ki, en ziyade lehime çalışması lâzım olan bazı vazifedarlar, aleyhimde istimal ve istihdam edildi.

Âb-ı Kevser: cennetteki sulardan biri. Kevser Suyu
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
aleyh: ona karşı, onun üzerine
Cenab-ı Erhamürrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (CC)
cihet: yön
delil: iz, nişan, emare
ecnebi: yabancı
Garip: hayret verici
hâdise: olay
Heyet-i Vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine
ihanet: hainlik, kötülük etme.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istimal: kullanma.
keyfî: kanuna uymayarak keyfe, arzuya bağlı.
komite: kötü bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken.
müdahale: karışma, el atma, araya girme, sokulma
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her biri
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
reis: başkan
reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sakar: Cehennem.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tarz: biçim, şekil, suret.
tazip: azap çekturme, eziyet etme, sıkıntı verme.
umum: bütün
vazifedar: vazifeli
vilayet: il
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polisi
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme
zerre: pek ufak parça
ziyade: fazlasıyla

Nurcular, çok ihtiyat ve dikkat ve temkinde bulunmalan lâzımdır. Çünkü, manevî fırtınalar var; bazı dessas münafıklar her tarafa sokulur. İstibdad-ı mutlaka dinsizcesine taraftarken, hürriyet fırkasına girer, tâ onlan bozsun ve esrarlannı bilsin, ifşa etsin.

Hem Salâhaddın'ın, *Asa-yı Mûsa*'yı Amerikalıya vermesi münasebetiyle deriz:

Misyonerler ve Hristiyan ruhanîleri, hem Nurcular, çok dikkat etmeleri elzemdir. Çünkü, herhalde şimal cereyanı, İslâm ve İsevî dininin hücumuna karşı kendini müdafaa etmek fikriyle, İslâm ve misyonerlerin ittifaklannı bozmaya çalışacak. Tabaka-i avama müsaadekâr ve vücub-i zekât ve hurmet-i riba ile, burjuvaları avamın yardımına davet etmesi ve zulümden çekmesi cihetinde Müslümanlan aldatıp, onlara bir imtiyaz verip, bir kısmını kendi tarafına çekebilir.

Her neyse, bu defa sizin hatınnız için kaidemi bozdum, dünyaya baktım.

Said Nursî

102

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Çok ehemmiyetli mektuplarınıza bir tek muhtasar cevaba mecburiyetim var.

avam: halkın büyük kısmı, umum, herkes; "havas"ın zıddı
azız: muhterem; saygın
burjuva: zenginler sınıfı
cihet: yön, sebep, vesile
dessas: desise eden, aldatıcı, oyuncu, hileci
ehemmiyetli: önemli
elzem: daha (en pek) lazım, lüzumlu, gerekli
esrar: sırlar, gizli hakikatler
fırka: siyasî partı
ifşa: duyurma, gizli bir şeyi yayma
ihtiyat: tedbirli hareket etme
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük
İsevî: Hz. İsa'nın dininden olanlar
ittifak: fikir birliği, söz birliği
kaide: usul, kural, erkân, nizam, düzen, yol
manevî: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili
mecburiyet: mecbur olma, zarunlık, durumu, zorunluluk
misyoner: Hıristiyanlığı neşre ve tanıtmaya çalışan kimse
muhtasar: kısaltılmış, özet
müdafaa: savunma, koruma
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde kufru gizledığı halde Müslüman görünen
münasebet: ilgi, ilişki, münasebet
müsaadekar: zorluk çıkarmayan, hoşgörü sahibi, uysal davranan
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'lan okuyup neşreden kimse
ruhanî: Hıristiyan din adamlan
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şimal: kuzeyde yer alan bolgeler
tabaka-ı avam: avam tabakası, halktan ilmi irfanı kıt olanlann tabakası, halk.
temkin=ağırbaşlılık, vakar, ihtiyatlı hareket etme
vücub-ı zekât: verilmesi Allah tarafından emredilmiş olan zekat
zulüm: haksızlık, eziyet, ışkence

Evvelâ, Sualleri, çok nurlu hakîkatlerin zuhuruna vesîle olan Re'fet'in, hem masumlara Kur'ân ve Nurlan ders vermesi, hem kendisi Nur Lem'alanyla meşgul olması, hem tashîhatta bana ve Husrev'e yardım etmesi, hem İstanbul'da *Asa-yı Mûsa*'nın insaflı âlimlerin ellerine geçmesine çalışması çok şayan-ı tebriktir. Ve yeni sualine şımdi cevap verilmez, daha zamanı gelmemiş.

Kahraman Burhan'ın Serbest Fırkasının reîsine verdiği cevap güzeldir. Evet, Nurcular, siyasetlerle alâkaları olmaz. Yalnız ımân hakîkatleriyle bütün hayatlan bağlıdır. Şimdiye kadar gızli komiteden, sıyasetı dinsizliğe ve zındıkaya alet edenler, istıbdad-ı mutlakla Nurcuları ezdiler. Inşaallah, bir sebep çıkar (HAŞIYE) o ıstıbdadı kıracak, masum ve mazlum Nurculan kurtaracak. Fakat çok dikkat ve ihtiyat lâzımdır. Rısale-i Nur, dunyada her cereyanın fevkinde bulunması ve umumun malı olması cihetiyle, bır tarafa tâbı ve dâhıl olmaz. Belkı mütecavız dinsizlere karşı haklı tarafa yardımcı olur ve dost olur ve ihtiyat kuvveti hukmunde onlara bır nokta-ı ıstınat olur. Fakat sıyaset hesabına değil, belki Nurların ıntişan ve maslahatı hesabına, bazı kardeşler, Nurlar namına değil, belki kendi şahısları namına girebilir. Hususan, mübarek Isparta'nın şımdıye kadar Nurlar medresesi olması ve muarızların dahi ona çok ilişmemesi noktasında, dâhilde tarafgırâne vazıyet almamak, mutenzlenn nedametine ve hakîkate dönmelerine bir vesîle olabilir. Siz daha iyi bilırsınız.

HAŞİYE: Demokrat çıktı, bir derece kırdı

alaka: ilgi, ilişki, bağ
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
cihet: yon, sebep, vesile
dahil: içine girme, sokma
evvelâ: öncelikle
fevkinde: üstünde
hakîkat: gerçek, doğru
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtiyat: tedbirli hareket etme
îman: inanç, itikat
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
istibdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı
istibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük
komite: kötü bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet
maslahat: fayda, maksat
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
medrese: ders okutulan yer
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
müterîz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mütecaviz: tecavüz eden, saldıran, saldırgan, sarkıntılık eden
nam: yerine, vekîlik
nedamet: pişmanlık
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her birı
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursı'nın eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
nurlu: ışıklı, panıtılı
suâl: soru
şayan-ı tebrik: tebrik etmeye, kutlamaya değer
tâbi: bırının arkasından gıden, ona uyan, itaat eden
tarafgırâne: taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek
tashîhat: düzeltmeler, tashîhler
umum: herkes, bütün insanlar, bütün halk
vazıyet: durum
vesîle: bahane, sebep
zındıka: dinsizlik, inançsızlık
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

Salâhaddin'in mektubu, birkaç cihette ehemmiyetlidir. Amerika âlimleri, elbette *Asa-yı Mûsa* Risalesine lâkayt kalmayacaklar. Eğer dini, din için seveni kısmının ellerine geçse, fütuhat yapar. Yoksa, bazı enaniyetli hocalarımız gibi, kıskançlık damarıyla neşrine ve tervicine çalışmaları meşkûktür. Her neyse, inayet-i İlâhiyeye havaledir.

103

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Tahirî'nin İstanbul'a gitmesi, inşaallah hayırdır. Ve Hüsrev'in pek çok vazifelerini tamamen yapması, kanaatim geldi ki, Barla'da bulunduğum zaman bütün yazanlarını tashihatını ve telif hizmetini yapmamda tahakkuk eden büyük inayet ve harika muvaffakıyet, aynen Hüsrev'de, yardımcılarında dahi numunesi var.

Sanıyen: Tahirî'nin, Denizli hapsinde, unutulmaz halisâne hizmetiyle ve Nurlara sarsılmaz sadakatiyle ve yanılmaz zekâvetiyle ve çekilmez bahadırlığıyla daire-i Nurda ehemmiyetli makamı için, bütün bu defaki mektubunu Lâhikaya geçirdik. Başta Nurun şakirtlerinden validesi Zübeyde olarak, akrabasına ve rüfekasına selâm ederim. Cenab-ı Hak onlardan ebeden razı olsun. Âmin!

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
azız: değerli
bahadır: cesur yiğit kahraman
cihet: yan, yon taraf
daire-i Nur: nur dairesi.
ebeden: ebedi ve daimî olarak.
ehemmiyet: pek önemli olma
enaniyet: kendini beğenme bencillik, egoistlik.
evvelâ: öncelikle
fütuhat: fetheterek yayılmak.
halisane: temiz kalplilikle samimi bir şekilde sırf Allah rızasını gözeterek.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
inayet: yardım ihsan, lütuf
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kanaat: inanma görüş fikir
Lâhika: Risale-i Nur mektuplarının toplandığı eser
lâkayt: kayıtsız ilgisiz.
makam: manevî mevki
meşkuk: şüpheli şüphe edilen
muvaffakıyet: başarma başarılı olma
neşir: herkese duyurma yayma tamim
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her biri
numune: örnek.
razı: rıza gösteren hoşnut olan
risale: kitap
rufeka: arkadaşlar refikler
sadakat: bağlılık doğruluk.
sanıyen: ikinci olarak
selâm: barış rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren
şakirt: talebe öğrenci
tahakkuk: gerçekleşme kesinleşme
tashihat: düzeltmeler tashihler
telif: eser yazma
terviç: revaç verme, kıymet ve değerini arttırma
validé: ana anne
zekavet: zekilik, çabuk anlama kavrama kabiliyeti

Salisen: Nisli Kureyşîlerden Ahmed Kureyşî, muhterem pederiyle ve ammizadesi Ahmed ile Nurlann has naşir ve talebelerinden olması, o havali şakirtlennin namına Nurlar hakkında güzel manzum fıkralan Lâhikaya gırdı. Cenab-ı Hak onları muvaffak eylesin Âmin

Rabian: Eğirdir kasabasında, isimlenni yazmadığım gayet ehemmıyetli kardeşlerımız var Onlara ve Mehmed Sabri gibi buyuk santrala istinaden ve Sabri'nin yazısına benzettiğim dıkkatli ve güzel ifadeli bir mektubu çalışkan ve cıddî kardeşlerimızden Çılingir Ali'den aldım. Onun arzusuyla ayrını Lâhikaya geçirdik Ona ve onu çalıştırana "Maşaallah ve veffakakümullah" deriz.

104

Aziz, Sıddık, Âlicenap Eskı ve Yeni Kardeş Yeşil Salıh!

Benden, sergüzeşte-i hayatıma ait sorduğun maddelere gayet kısa ve mucmel işaret edilecek. Bir zaman sonra inşaallah başkalar izahla cevap verecekler Fakat tanhe geçmek ve bu asır âlımlerinin ıçınde kendi adî şahsımı nesl-i atiye göstermek, bildirmek ne isterim ve ne de liyâkatım var. Cenab-ı Hakka hadsız şükrederim ki, beni bana beğendirmemiş, dehşetli kusurlanmı bana göstermiş.

adi: basit, bayagı sıradan
alicenap: cömert iyilik sahibi yuksek ahlaklı
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
âmin: Yâ Rabbi! Oyle olsun kabul eylel anlamında duanın sonunda soylenir
ammızade: amca çocuğu.
asr: yuzyıl asır
azız: degerli
cıddî: gercek olarak, hakıkaten
dehşetli: urkutucu korkunç
ehemmıyetlı: onemlı
fıkra: kısım fasıl bolum.
gayet: son derece
hadsız: sınırsız sonsuz.
havalı: bolge etraf çevre cıvar
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
izah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
Kureyşî: Kureyş Kabilesinden olan, Kureyş e ait, Kureyşli
kusur: eksıklik, noksan
Lahika: ek, ılave
liyakat: layık olma ehlıyet.
manzum: olçulu sıralı duzenlenmış vezinli
maşaallah: Allah ın istedıgi gıbi Allah ın istedıgi olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bır ıbare
muhterem: saygı deger hurmete layık, saygın
muvaffak: başarmış başanlı
mucmel: oz olarak anlatılmış kısa ve az sozle ifade edilmiş oz, ozet.
nam: yenne vekillik
naşır: eser neşreden yayınlayan.
nesl-i atı: gelecek nesil
Nur: Rısale ı Nur eserlerinin her bın
peder: baba
rabıan: dorduncu olarak.
salısen: uçuncu olarak.
serguzeşt-i hayatıye: hayat macerası hayatta başa gelenler yaşananlar
sıddık: çok dogru çok durust.
şakırt: talebe, ogrenci.
talebe: ogrencı
veffakakumullah: Allah muvaffak etsin başanlı kılsın.

Hem insanlara kendini bildirmek bir şöhretperestlik olmasından, bir enaniyet, bir hodfüruşluk, bir riyakârlık ihtimali var. Bu ise, bizim gibilere tam zarardır.

Hem ben, madem bu asırda maddeten ve manen münfent yaşamaya ve hayat-ı içtimaiyeden çekilmeye mecbur olmuşum; elbette hakkım yoktur ki, hayat-ı içtimaiyeyi geçirenler içinde tarihe binip istikbaldekilere görüneyim. Yalnız bu cihet var ki, Risale-i Nur, bu vatana ve bu millete pek büyük menfaatı, mahkemelerin ve ehl-i vukuflann müttefikan kararlanyla tahakkuk etmiş. Bu nokta-ı nazarda, benim ehemmiyetsiz, bîçare, perişan, çok kusurlu şahsiyetim değil, belki yalnız Kur'ân'ın malı ve meali olan Risale-i Nur namına, sizin suallerinize cevap için ben işaretler ederim, sonra da Risale-i Nur ve şakirtleri izahla cevap versinler.

Evvelâ: Otuz sene evvelki hayatımın tarihçesini merhum Abdurrahman yazmış, tabedilmiş.

Saniyen: Risale-i Nur'un zuhur zamanının bir nevi tarihçesi Eskişehir hapsinin müdafaanamesiyle Yirmi Yedinci Lem'a olmuş. Ve Denizli hapsindeki müdafaa risaleleriyle (On Birinci ve On İkinci Şua) İhtiyarlar Lem'ası ve Ayet-i Hasbiye Risalesi ve On Altıncı Mektup ile Hücumat-ı Sitte ve İşarat-ı Selâse ve İşarat-ı Seb'a risaleleri gibi Nur eczaları, suallerinize tafsilen cevap vermek için mahkeme bana iade ettiği ve şimdi elimde bulunmayan risaleler, bir zaman elinize gelecek. İnşaallah sizi hiç unutmayacağım. Bu hâlimde bu alâkadarlığınız,

alâkadar: ilgili, ilişki.
asır: yüzyıl, asır.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: görüş, görüş açısı.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evvela: öncelikle.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen.
iade: geri verilen şey.
İhtimal: olabilirlik.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
istikbal: gelecek.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
maddeten: sözde, değil, fiilen.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
manen: mana bakımından, manaca.
meal: anlam, mana, mefhum, mazmun, kavram.
menfaat: fayda.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
müdafaa: savunma.
müdafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi.
münferit: başka bir şeyle bağlı bulunmayan, yalnız olan, kendi başına, tek, ayrı.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
nam: yerine, vekâlik.
nevi: çeşit.
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her biri.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekâr.
saniyen: ikinci olarak.
suali: soru.
şahsiyet: kişilik, kişi özelliği.
şakirt: talebe, öğrenci.
şöhretperest: şöhret düşkünü.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme.

benim çok ağır sıkıntılarımı hafifleştirdi. Allah senden razı olsun. Âmin.

105

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bir bîçare vesveseli ve hassas ve dinsizlerle görüşen bir adam, meşhur dua-i Nebevî olan Cevşenü'l-Kebîr hakkında ve akıl hancindeki sevap ve faziletine dair bir hadısı görmüş, şupheye duşmuş. Demiş:

"Ravi, Ehl-i Beytin imamlarındandır. Hâlbuki hadsız bir mübalâğa görünüyor. Meselâ içinde der: 'Bu duaya Kur'ân kadar sevap verilir.' Hem 'Göklerdeki büyük melâikeler, o dua sahibini gördükçe kürsilerinden inip ona pek büyük bir tevazu ile hürmet ederler.' Bu ise, aklın ve mantığın mikyaslarına gelmez" diye, Risale-i Nur'dan imdad istedi. Ben de Kur'ân'dan ve Cevşen'den ve Nur'lardan gayet kat'î ve tam akıl ve hikmete mutabık bir cevap verdim. Size gayet kısa bir icmalini beyan ediyorum. Şöyle ki, ona dedim:

Evvelâ. Yirmi Dorduncu Sozun Üçuncü Dalında on adet "usul" var, böyle şüpheleri esasıyla keser, izale eder. Ona bak, cevabını al.

Sanıyen: Hergün bütün ümmet kadar hasenat ona işlenen ve bütün ümmetin saadetlerine yardım eden ve Ism-i Âzamın mazhar ve kâinatın çekirdek-i aslîsi, hem

amin: Yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: değerli.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
biçare: çaresiz, zavallı.
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz kâinatın özü, aslî çekirdeği.
dair: alakalı, ilgili.
dua-ı Nebevî: peygamber duası.
Ehl-i Beyt: bir zatın soyundan gelme ve onun neslinden olma.
evvelâ: öncelikle.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
gayet: son derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hassas: zayıf, çabuk tesir alan.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye.
hürmet: şeref, saygı.
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme.
imam: önde ve ilende olan, dehî rehber.
imdat: yardım isteme.
izale: zevale erdirme, yok etme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kürsü: arşın altındaki gök tabakası.
mazhar: nail olma, şereflenme.
melâike: melekler.
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
mutabık: uygun.
mübalâğa: bir işi, bir şeyi çok büyütme, abartma.
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her biri.
Ravi: hadis ve haberi başkalarına aktaran kimse. Hz. Peygamberden işittiği hadisi başkalarına aktaran kimse.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
saadet: mutluluk.
sanıyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.

en mükemmel ve cami meyvesi olan zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtu Vesselâm, o duanın kendi hakkında o azîm mertebesini görmüş, ona haber veren Cebrail Aleyhisselâmdan işitmiş, başkalarını kendine kıyas etmiş veya edilmiş. Demek o pek fevkalâde ve acip sevap, zat-ı Ahmediyenin (ASM) velâyet-ı kübrasından ona gelmiş. Küllî, umumî değil, belki o duanın mahiyetinde böyle hanka bir kıymet var ve ism-ı Âzam mazhan olan zatın tebaiyetiyle başkalara dahi o sevap mümkündür; fakat gayet ehemmiyetli şartlan var, yalnız okumak kâfi gelmez. Yoksa muvazene-ı ahkâmı bozar, farzlara ihşir.

Salisen: O dua, nasıl ki zat-ı Ahmediyeye baktığı vakit mübalâğadan münezzeh ve ayn-ı hakıkat oluyor. Öyle de, o duadakı yuzer Esma-i Husnanın hakikatlerine baktığı zaman, değil mübalâğa, belki onların nihayetsiz tecellilennden gelmesi mumkun ve gelebilen feyızlerin nihayetsizlığini göstermek ıçın pek az bir kısmını Muhbır-i Sadık (ASM) haber vermış ve teşvik ıçın mûphem ve mutlak bırakmış. Sonra, mürur-i zamanla, o kazıye-i mumkine ve mutlaka, bilfiil vaki ve kulliye telâkkı edilmiş.

Rabıan: Yirmınci Lem'a-ı Ihlâsda, bır adama beş yuz senelik bir genişlikte bir cennet verilmesine dair olan bir haşıye var. Ona da bak, gör kı, o koca cennetın venlmesi, bilmediğimiz tarzda bir malıkiyet değil, belki insan nasıl hususî hanesına çok cıhetlerle malıktır, sahıptır; öyle de, zemin yüzündeki şeylere çok duygularıyla bir nevi malıktır, tasarruf ve ıstıfade edebilır. Hem, koca dunyayı

acip tuhaf hayrette bırakan
aleyhissalatu vesselam salat ve selam onun uzerine olsun anlamında Hz Muhammed e dua
aleyhisselam Allah ın selamı onun uzenne olsun
ayn-ı hakıkat hakıkatın aslı gerceğin ta kendisı.
azım buyuk.
bilfiil bizzat kendı çalışması ıle kendı yaparak.
camı toplayan ıçine alan kapsayan
Cebrail dort buyuk melekten
Cıbrıl Cıbrıl-ı Emın Ruhu'l-emin Ruhu l-Kudus ısımlenyle de bilinen vahıy meleği Allah tarafından peygamberlere vahıy gotormekle vazıfeli melek.
cıhet yan yon taraf
dair alakalı ılgılı
dua Allahla yalvarma niyaz
ehemmiyetli onemlı
Esma-i Hüsna Allah ın adları Allah ın doksan dokuz guzel ismi
fevkalade olaganustu
feyız ilim ırfan ihsan bagış
gayet son derece.
haber ilim malûmat, bılgı
hakıkat gerçek, doğru
hane ev mesken beyt, ikamet edilen yer
haşıye bir kıtabın sayfalannın kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar
hususî ozel
ıstıfade faydalanma yararlanma
kâfi yeter yetecek, elveren yetişen.
kazıye-i mümkine ıhtımale dayalı olan hukum.
kıyas benzetme yolu omekleme.
kıymet deger
kulli umumi genel.
kulliye burune ait butunle ılgılı umumilik, butunluk.
mahiyet bir şeyin aslı esası ta bıatı nıtelığı
malik sahip
malikıyet maliklik malik ve sahip olma
mazhar nail olma şereflenme
mertebe derece
Muhbir-i Sadık doğru haberci Allah ve ahıretle ılgılı doğru haberler veren Peygamberimiz (asm) ve dıger peygamberler.
mutlak herhangi bır kayda bağlı olmayan, kayıtsız şartsız
muvazene-i ahkam hukumlerdeki denge
mübalaga bır ışı bır şeyı çok bu yutme abartma
münezzeh arınmış tenzih edilmiş uzak.
muphem mahıyetı bellı degil belırsız
mürur-ı zaman zamanın geçmesi zaman aşımı, zamanla
nevi çeşit
nihayetsiz sonsuz sınırsız
rabıan dorduncu olarak
salisen üçuncü olarak.
tarz bıçım şekil
tasarruf sahıp olma sahıplık.
tebaiyet tâbilik, tâbi olma uyma
tecelli Ilahı kudret ve sıfatarın ın sanlarda ve nesnelerde gorunmesi. Cenab ı Hakkın guzel isimlennin kâinatta ve insanlarda zahır olması
telâkkı anlama anlayış
umumi genel
vaki onleyıcı, koruyucu
velayet-ı kubra en buyuk velilik Cenab ı Hakk ın insana yakın olmasına bakan ve peygamber varısı olmaktan gelen gayet kısa ve yuksek tankat berzahına ugramadan zahırden hakıkate geçen velilik mesleği.
zat kışı şahıs fert.
zat-ı Ahmediye Hz Peygamberin zatı kışılıgı
zemin yeryüzu

benim hanemdir, bana vermiş ve güneş lâmbamdır diyebilir.

Demek bazı fevkalhad, harika ve akıl haricindeki bir kısım sevaplar, bu mezkûr hakıkate bakar.

Hem İslâmıyette her sevabın, her fazilet-i a'malin en evvel mazhan ve bizlerin bir duada bir zerre sevabımızda, o duada bir dağ kadar sevap ve feyzi kazanan zat-ı Ahmediye (ASM), hususî virdler ve dualar ve şeriat ve Risalet cihetiyle değil, belki velâyet-i Ahmediye noktasında ve umumî olmayan derslerinde, kendine verilen en yüksek mertebeyi beyan eder. Kendine tam tebaiyet eden has vârislerini, o noktalara teşvik eder.

وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ ۞ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ[1] dedim. O vesvese edip şüphelere düşen adam, lillâhilhamd, kurtuldu, tam kanaati geldi. Belki sizin bazılarınıza faydası var diye size de gönderdim.

Umumunuza binler selâm...

106

BU FIKRA BİR DERECE MAHREMDİR
YALNIZ HASLARA MAHSUSTUR

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Çok defa hatırıma geliyordu ki: "Neden herkesten ziyade medreseden çıkanlar Risale-i Nur'a sarılmalan

1. Gerçek ilim Allah katındadır. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.

aziz: değerli.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cihet: yan, yön, taraf.
evvel: önce.
fazilet-i amal: amellerdeki makbuliyet, üstünlük, amellerdeki fazilet.
fevkalhad: haddinden fazla, haddinin üstünde.
feyzi: bolluk ve berekete ait.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakikat: asıl, esas.
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer.
harıç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
has: ileri gelen, seçkin olan.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründüğü yer.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep.
mertebe: derece, basamak.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tebaiyet: tâbilik, tâbi olma, uyma.
umum: bütün, herkes.
umumî: genel.
vâris: mirasçı.
velâyet-i Ahmediye: Peygamberimizin velîliği. Peygamberimizin vefatından sonra nübuvvet tarzındaki hizmetinin sûreten, fiilen ve şekilen sona ermesiyle velâyet tarzında bu makamda devam eden manevî hizmet tarzı, manevî elçilik.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce.
vird: zikir, belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

lâzımken, en ziyade çekinen, onlardan resmî vazifeyi alanlardır?"

Şimdi birden hatıra gelen cevabın biraz kısmını beyan etmek lâzım geldi.

Evvelâ: Gizli munafıklar, aleyhimizde büyük makamlarda olanların bir kısmını istimal ederek resmî bir tarzda şiddetli propaganda etmelerinden, bütün resmî memurlar ürkmeye ve çekinmeye mecbur olmuşlar. Onlar içinde dahi emniyetli ve evhamlı ve bid'aları kabul eden hocalar, daha ziyade çekinmeye başlamışlar, kendilerine bir özür, bir bahane aramışlar.

Risale-i Nur'dan Işarat-ı Seb'anın bid'acılara şiddetli tokadı ve Sekizinci ve On sekizinci Lem'ada İmam-ı Ali'nin (RA) Ercüze'de, ulemâ'ü's-su' hakkında dehşetli tokadı, ve bid'alara bir derece ve bir cihette müsait olan Vehhabîlik mezhebini perde altında kabul edenler, Yirmi Sekizinci Mektubun, Vehhabîler hakkındaki meselenin tokadı; ve Kur'ân tercümesini yapan ve Kur'ân yerinde tercümesinin okunmasına cevaz gösterenlere Risale-i Nur'un şiddetli tokatlan, ve derd-i maişet zarureti ve mevki-i içtimaîde haysıyetini düşünmeleri sebebiyle hocalar, hatta İstanbul'un eskide dost hocaları, kaçmaya ve az bir kısmı, tenkide çalışmaya, hatta, Âl-i Beyt ve İmam-ı Ali'ye adavetleri bulunan müfrit Vehhabîlik hesabına Risale-i Nur'un Âl-i Beyt ve İmam-ı Ali'nin bir manevî hediyesi ve eseri olmasından, itiraz etmeye başlamışlar. Fakat biz, İstanbul âlimlerinden kızmıyoruz, belki

adavet: düşmanlık, husumet.
aleyh: karşı karşıt.
alim: ilim ile uğraşan ilim adamı
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bid'at: bid'atlar, sonradan meydana çıkan şeyler
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
cevaz: caiz olma, izin, ruhsat, yapılmasına teşvik olunmayan, ancak mânı de olunmayan iş
cihet: yönü, yönü açısı
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
emniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvela: öncelikle
haysıyet: şeref, onur, itibar
istımal: kullanma.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
manevî: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili
mesele: konu
mevkı-i içtimaî: sosyal mevki, makam.
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu
müfrit: ifrat eden, bir konu veya bir işte aşırıya kaçan
munafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
müsait: izin veren, müsaade eden
özür: böyle sebeplerin kabul edilerek suçun affedilmesi, bağışlanması
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb. ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
resmî: devlet adına olan
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili
tarz: biçim, şekil
ulemaüssu: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler
vazife: iş, memuniyet.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet
ziyade: fazlasıyla
ziyade: gerekenden fazla

bir cihette memnunuz. Çünkü başkalara nispeten ilişmiyorlar.

Hem merhum Fetva Eminı Ali Rıza ve merhum Ahmed Şirani ve merhum Şevket Efendi ve merhum Mehmed Âkıf gıbı ınsaflı, Risale-i Nur'u fevkalâde takdır ve tahsin eden o muhterem ve merhum zatlanın hatın ıçın, bız İstanbul hocalarına dostuz, onlardan gücenmeyız. İnşaallah, bir zaman Yırmincı Lem'a-ı İhlâs kendini onlara okutturacak, o eskı dostlan da yeni dostlar yapacak.

Kardeşlerim, herkes sizin gibi sebatkâr olamaz. Perde altında Nurculann kuvve-ı manevîyelenni kırmak ıçın bazı hocalar vasıta oluyorlar. Aldanmayınız ve sarsılmayınız ve onlarla munakaşa etmeyinız. Mumkun oldukça dostane muamele edinız, "Biz onlarla kardeşiz" deyinız. Ve bu pusuladakı noktalan unutmayınız, tâ sizi aldatmasınlar.

Husrev'in hımmetiyle dairesye giren ve Nurun yeni şakirtlerinden bana mektup yazan Hatice ve Rabıa, haslar içinde kabul edildiler. Ve çok alâkadar olduğum Barla'da hararetle Bahri ve evlâdı ve Eyyub ve Ali ve Mehmed ve Suleyman'lann gayretlenyle Nurlar dersine çalışmaları beni sevinçle ağlattırdı. Ben bütün Barla halkına, hususan Suleyman'lar ve Bahri ve Mehmed'ler ve Mustafa'lar, eski zamanda Nurlara kıymettar hizmet eden Şamlı Hafız Tevfik ve mübarek Hafız Halid ve İmam Hakkı Efendi ve Muhacir Hafız Ahmed ve evlâdı ve ahfadı ve Şem'ı ve bana çok hızmet eden Abdullah Çavuş

ahfat: yardımcılar, hizmetkârlar
alakadar: ilgili, ilişki.
cihet: goruş, goruş açısı
dostane: dostlukla, dostça
evlat: oğul, kız çocuk.
Fetva Emini: şeyhülislamlıkta fetva ışlenyle meşgul olan dairenin başkanı
fevkalade: olağanustu
hararet: ateşlılık, coşkunluk, heyecanlılık
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme.
hususan: bılhassa, ozellikle.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
kıymettar: kıymetlı, değerlı.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmuş, olu
muamele: birbirıyle ış yapma
muhterem: saygı deger, hurmete layik, saygın
mübarek: begenılen, sevilen kızılan, şaşılan kimse veya şey hakkında söylenir
munakaşa: tartışma.
nıspeten: nispetle, kıyaslayarak.
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlenne ve fikirlenne taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
sebatkâr: sebat eden, sözunde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
şakırt: talebe, ogrencı
tahsin: aferin, deme, alkışlama
takdir: begenme
vasıta: alet, araç.
zat: kışı, şahıs, fert.

ve oradaki komşularıma ricaları ve nisaen birler selâm ve dua ederim ve mübarek aylarda dualarını isterim.

Bahri ve evlâtları üç *Asa-yı Mûsa* yazdıklarını şimdi haber aldım. Muhacir Hafız Ahmed ile Barla'da kardeşlerimizin hesabına hem Kâzım'ın, hem berber Mehmed'in ciddî halisâne mektupları Lâhikaya girmeye hak kazandılar. Ve Bahri'nin güzel manzumesi, küçük bir Medrese-i Nuriye hesabına tam girebilir.

Medar-ı hayret bir lâtif inayettir ki, Büyük Mustafa'yı (RH) aynen merhum Abdurrahman gibi hem sadakatiyle, hem kalemiyle, hem iktidanyla Nurlara hizmet edeceğini kalbime ihtar edilmesiyle o zamanda Abdurrahman'ın vefatını unutmaya çalıştım. Hakikaten Küçük Ali, o hatıra-i gaybiyeyi kalem cihetinde dahi tam tamına tasdik ettirdi. Kardeşinin kalemini kendisi aldı. Sarı bıçağı, elmas kılıcı yaptı. Demek o zaman, onu da mubarek Mustafa'nın ruhunda hissetmiştim.

Hem Muhacir Hafız Ahmed'i hem bana, hem Nurlara alâka ve sadakat noktasında Nurların birinci talebesi ve fedakâr bir naşiri kalben hissetmiştim. Hâlbuki kalemle hizmete muvaffak olamadı. Çok defa o gaybî hissimi tahattur ederdim. Sonra, birden hem oğlu Kâzım, hem damadı Bahri, hem diğer damadı berber Mehmed ondan his ve ümit ettiğim metînane hizmeti fevkalâde bir alâka ve sadakatle tam tamına yerine getirmeye, çalışmaya

alâka: ilgi, ilişki, bağ
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yan, yön, taraf
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fevkalâde: olağanüstü
gayb: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan
hakikaten: doğrusu, gerçekten
halisâne: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma
inayet: yardım, ihsan, lütuf
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak.
Lâhika: Risâle-i Nur mektuplarının toplandığı eser
lâtif: tatlı, şirin
manzume: vezinli, kafiyeli, sözü şiir eser
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risâle-i Nur'ların okunduğu yerler
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
metînâne: metanetle, metîn bir şekilde, sağlamlıkla.
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan
nisa: kadınlar
ricalen: erkekler
sadakat: bağlılık, doğruluk.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
vefat: ölüm.

başladılar. Hatta hafîdeleri dahi masum şakirtler içine girmişler. Umuma selâm.

Said Nursî

107

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ❁ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Aziz, Sıddık, Bahtıyar, Vefakâr, Faal, Sebatkâr Kardeşlerim!

Evvelâ, Tekraren hem sizin receb-i şerifinizi ve Leyle-i Regaibinizi tebrik, hem Safranbolulu kardeşlerimizin tebriklerine mukabeleten şuhur-i selâselerini ve dört leyali-i mübarekelerini ve Nurlarla gayet ciddî alâkalarını tebrik ederiz. Ve onların şakirtleri namına yazılan tebriknâme mektubunda benim pek çok kusurlu şahsıma verdikleri unvanlar ve senaları, Halil İbrahim'in bazı mektupları gibi, tadil ile Risale-i Nur'a çevirip Lâhikaya girmesini istedim; fakat şahsım pek sarih bir tarzda mevzu yapıldığı için yakıştıramadım, şimdilik geri kaldı.

Kardeşlerim, kat'iyen bilinız. Şan ü şeref ve hodfuruşluk ve kendine güvenmek ve şahsımı beğendirmekten ürküyorum ve kaçıyorum ve şahsıma karşı medihlerden hoşlanmıyorum. Yalnız Risale-i Nur'a karşı sadakat ve kanaate bir emare olmak cihetiyle, bazı müfritane tabirleri, ya hatırları için veya hüsnüzanlarını kırmamak fikriyle, kısmen tadil ile kabul ve sükût ederim. Fakat ıkı

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2 Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

alâka: ilgi, ilişki, bağ
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yan, yön, taraf
emare: alâmet, belirti, nişan
evvelâ: öncelikle
faal: çalışkan, gayretli
gayet: son derece
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacağını düşünmek.
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
lâhika: ek, ilave
leyali-i mübareke: mübarek geceler
Leyle-i Regaip: Regaip Gecesi. Receb ayının ilk Cuma gecesi.
masum: küçük çocuk.
medih: övmek.
mevzu: konu
mukabele: karşılık verme, karşılama
müfritane: müfrit bir şekilde, aşırı derecede, aşırı olarak.
nam: yerine, vekillik.
receb-i şerif: Kamerî ayların yedincisi ve mübarek, kutsal aylardan, üç ayların birincisi. Recep ayı.
sadakat: bağlılık, doğruluk
sarih: açık, meydanda, aşikâr, bedihî, tartışılmayacak kadar açıklık.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sena: methetme, övme.
sükût: susma, sessiz kalma
şakirt: talebe, öğrenci
şan: yüksek makam, rütbe
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey
şuhur-i selâse: Üç Aylar, recep, şaban ve ramazan
tabir: yorum, yorumlama
tadil: doğrultma, düzeltme
tarz: biçim, şekil
tebriknâme: tebrik yazısı, kutlama yazısı.
tekraren: defalarca, tekrarlanarak
unvan: şöhret.
vefakâr: vefalı, vefa gösteren

İhlâs Lem'aları ve mesleğimizin "hıllet" ve "ihlâs" ve "uhuvvet" esasları, bu tarz medihlere müsaade etmez. Hem, bu benlik ve enaniyet asrında ve şöhretperestlerin nazarında Nur'ların safiyetine ve halisiyetine zarar verebilir.

Saniyen: Hıfzı'nın iki masumunun yazdıkları *Asa-yı Mûsa* ve *Rehber* ve *Küçük Sözler* bıza mesrur eyledi. Yüz maşaallah! Böyle binler Nurcu masumlar, istikbali Nurlandıracaklar.

Said Nursî

108

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[1][2]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bu şuhur-i mubarekede, Nurcuların şirket-i maneviyesine inşaallah pek çok kudsî servet girecek. Herbir Nurcu, binler lisanla ve yüzer kalemle çalışacak gibi kâr kazanacak. Ve bu mübarek ve çok bereketli aylarda beş tarzda ibadet sayılabilen kalemle *Zulfikâr-ı Mucizat* mecmuasına hizmet edenler, tam bahtiyardırlar. Fakat yazıdan ziyade, sıhhatine dikkat etmek lâzım ve elzemdir. Bugün de tatlı iki manidar tevafuku gördüm. Kanaatim geldi ki, benim bugünlerde zahmetler içinde *Asa-yı Mûsa* tashihinde sıkıntılarıma mukabil, inayet-i İlâhiye ücretimi ve tayinatımı şirin bir surette veriyor.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

asr: yüzyıl, asır
azîz: değerli.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
elzem: daha (en) pek) lazım, lüzumlu, gerekli
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
halisiyet: doğruluk, halıslık, hıllesizlik.
hıllet: samimi ve cân u gönülden dostluk.
ihlâs: bir işi, bir amelî, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istıkbal: gelecek
kanaat: inanma, görüş, fikir
kudsî: mukaddes, yüce.
lisan: konuşma dili
manıdar: nüktelı, ince manalı
masum: küçük çocuk.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun
mecmua: dergi.
medih: övmek.
mesrur: sevinçli, memnun
mukabil: karşılık
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu
nazar: itibar
Nur: aydınlık, parlıklık, ziyaısık, şule.
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
safiyet: saflık, halıslık, temizlik.
saniyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen.
sıhhat: sahıhlık, sozun yanlış ve eksik olmaması
suret: biçim, tarz
şirket-i maneviye: manevî şirket, manevî ortalık.
şöhretperest: şöhret düşkunu
şuhur-ı mubareke: mübarek aylar
tarz: biçim, şekil
tashih: düzeltme, yanlışını gıderme.
tayinat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayın edilen parça veya miktar
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
uhuvvet: kardeşlik, dın kardeşliği
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
ziyade: fazlasıyla.

Birisi: Kahraman Tahirî'nin teberrük olarak getirdiği tatlı lokmalar, acip bir bereketle, hergün ikişer üçer yediğim hâlde bıtmıyordu. Hayret ederdim. Bugün âdetimle iki alacaktım; baktım yalnız iki tane kalmış. Iktısat için birisini aldım. Aynı saatte, Hıfzı'nın iki masum evlâdının, bir kutu içinde yazdıklan nüshalar altında şekerden, ekmekten, aynen Tahirî'nın lokmaları gibi, hem onun miktarında elime verildi. Ben bu tatlı tevafuktan zevk alırken, dünkü gün, aynı saatte çok hararetim vardı, çok su içiyordum. Canım üryani erik hoşafı istedi. Ben bilmiyordum, unutmuştum; şiddetli bir arzuyla hararetimi teskin edecek eskide alıştığım ve çok istimal ettiğim üryani erik, bir kutu içinde ve Âsiye'nin has arkadaşlarından Nurcu Şerife Hanımın şekeriyle elime verildi. Ben de bu çok tatlı tevafukun hatırı için hem mâsumların, hem onlann teberrüklerini yüz mısli kadar kabul ettim.

Umumunuza binler selâm.

Said Nursî

109

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Azız, Sıddık, Sarsılmaz, Usanmaz, Çekinmez, Çekilmez Kardeşlerim!

Evvelâ: Bu yaz, derd-i maişet cihetiyle ve bu şuhur-i selâse, ıbadet haysıyetıyle bır derece Nurların kıtabetıne

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adet: görenek, usul, alışkanlık.
azız: değerli
bereket: mübareklik, bolluk, saadet
cihet: sebep, vesile, mucip, bahane
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
evlat: çocuklar
Evvela: öncelikle
hararet: ateş, yanma, humma, vücutta meydana gelen aşırı sıcaklık.
haysiyet: şeref, onur, itibar
iktisat: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf
istimal: kullanma.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
masum.: suçsuz, kabahatsız, günahsız
mısli. kat, eş
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her bırı
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık. çok doğru, çok dürüst
Şuhur-i Selâse: Üç Aylar: Receb, şaban ve ramazan
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevafuk. uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
umum: bütün, herkes

fütur verebilir diyenlere beyan ederiz ki: Bilâkis, yazmaya şevk verir ve vermek gerektir. Çünkü Nurun hizmeti, hem maişet, hem rahat-ı kalbe bereketleriyle yardım ettiği gibi, ibadet-i tefekkürî nev'inden olması cihetiyle, mübarek aylann sevaplanna büyük yardımı olur.

Saniyen: Nur'un bir şakirdi bana dedi ki: "Geçen sene daha Nurlar bize teslim olmadan ve hususî bir iade neticesinde burada rahmet dahi hususî bir derece tezahüruyle demiştin ki: 'Ne vakit tam serbestiyetle Nur'lar okunsa ve yazılsa ve bize iade edilse, yağmurla, rahmet tam olacak' haber vermiştin. Hakikaten bu baharda hem *Asa-yı Mûsa* her tarafta merakla yazılması ve okunması, hem Zulfikâr-ı Mucizat yazılmasına şevkle başlanması, bu emsalsiz rahmete bir vesile olduğuna kat'î kanaatim geliyor" dedi.

110

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Hüsrev'le bir ruh iki ceset ve kendisi, bahadır biraderiyle Nur hizmetinde çok ehemmiyetli mevki alan kahraman Rüştü'nün acip bir el makinesini Nurlar için celbine çalışması, ehemmiyetli bir fütuhat-ı Nuniyenin mukaddemesidir. İnşaallah, yine Nurlar, Nurcuların, lâyık ellerinde kalemleri gibi tab ve neşredilecek, yabanı ve lâyık olmayanlara muhtaç olmayacak. Fakat her şeyden evvel sıhhatli ve yanlışsız ve güzel bir tarzda makine

acip: tuhaf, hayrette bırakan
azız: değerli.
bahadır: cesur, yiğit, kahraman
bereket. mübareklik, bolluk, saadet.
beyan: açıklama, bildirme, izah
bilâkis: aksine, tersine
birader: kardeş, erkek kardeş
celp: elde etme, kendine çekme.
ceset. vücut, beden
cihet. sebep, vesile, mucip, bahane
ehemmiyetli: önemli
emsalsiz: benzersiz.
evvel: önce
evvelâ: öncelikle
fütuhat-ı Nuriye: Nur'un zaferleri, Risale-i Nur ile yapılan iman ve Kur'an hizmetinin akıl ve kalpleri kendine cezp etmesi, kalpleri fethetmesi
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hususî: özel
İade: geri gönderme, gönderilme, geri çevirme, geri verme, geri döndürme
iade: geri verme
ibadet-i tefekkürîye: tefekkür ibadeti
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kanaat. inanma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kitabet. yazı yazma, bir maddeyi kaidelerine uygun şekilde kaleme alma
maişet: geçim, geçinme
mevki: makam, memuniyet.
mukaddeme: başlangıç
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
neşir: yayım, yayın.
nev: tür, çeşit.
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'lan okuyup neşreden kimse
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, kalbin huzurlu ve tasasız oluşu
rahmet. şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
ruh: hayat ve canlılık veren şey
sanıyen: ikinci olarak.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
şakirt: talebe, öğrenci
şevk. keyif, neşe, sevinç.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
tarz: biçim, şekil.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vesile: bahane, sebep
yabanî: görgüsü olmayan, kaba

ile, mümkünse evvel eski harfle yazılsa, sonra yeni harfle daha münasiptir. Sizlerin isabetli tedbirinize havale ediyoruz.

Sanıyen: Konyalı Sabrı'nın Re'fet'e yazdığı mektubunu gördüm, ondan bildim ki, bu Sabri, öteki Sabri gibi gayet halıs ve samımî ve çalışkan bir Nurcudur. Bin barekâllah hem ona, hem onu teşvik ve teşci eden ve hocaların yüzlerini ak eden Konya âlımlerine! Başta müfessir mübarek Hoca Vehbi olarak onlara ve oradaki Nur Şakirtlerine çok selâm ederiz ve bu mübarek Şuhur-i Selâsede dualarını isteriz.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Said Nursî

111

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sekiz sene çoluk ve çocuğuyla sadakatle bana hizmet eden; ve evlât ve ahfad ve refika ve damatlarıyla Nurlara ciddî çalışan; ve ders ve vaazlarını bütün Nurlardan veren; ve vefatından on dakika evvel dünyaca en ehemmiyetli vasiyeti, kendinin Nur Risalelerini tekmil için Şamlı Hafıza rıca eden, vefatından iki gün evvel bana mektup yazıp benim aynı vakitte Sava'yı Barla'ya tercih ederek Sava mezarıstanında defnimi arzu ettiğimi

1. Bâki olan ancak Allah'tır.

ahfat: yardımcılar, hizmetkarlar
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
defn: gömme
ehemmiyetli: önemli
evlât: çocuklar
evvel: önce, ilk.
halıs: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
mezarıstan: mezarlık.
mübarek: feyizli, bereketli.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslam âlimi
münasip: uygun, yerinde
Nur: Risâle-i Nur eserlerinin her biri
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risâle-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
refika: kadın eş, karı
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
samımî: içten, candan, gönülden.
sanıyen: ikinci olarak
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci.
Şuhur-i Selâse: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan
tedbir: idare etme, önlem, çare
tekmil: tamamlama, kemâle erdirme
teşci: gayrete getirme
vaaz: vâizin camide cemaati irşat amacıyla dini işlerle ilgili olarak Kur'an ve hadislerden aktardığı ve yorumladığı sözler, mev'ıza
vasiyet: bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şeyler için sağlığında verdiği emir ve ismarlama
vefat: ölüm

sizlere yazdığımı sadâkatin kerametiyle hissedip bana mukabele ve itiraz tarzında o mektubunda der: "Sen Barla'yı ikinci vatanımdır dediğin hâlde, neden ona gelmiyorsun, başka yerleri tercih edersin? İptida-i Medrese-i Nuriye Barla'dır, senin mezarın orada olmalı" diye bana ihtar etti. İki gün sonra, size yazdığım daha size yetişmeden, onun mektubunu, hem Şamlı Hafız ikinci sayfasında yazdığı vefat haberini aldığım merhum Muhacir Hafız Ahmed'in (RH) dünyadan göçmesi, aynen Abdurrahman gibi beni çok sarstı, ağlattırdı, [1] إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ dedirtti. Binler rahmet onun ruhuna insin, âmin. Kabri de hanesi gibi Kur'ân ve Nurun bir menzili olsun, âmin. Şüphem kalmadı ki, bu zahir sadâkat kerametı, Nurculanın imanla kabre gireceklerini ispat ediyor ve hüsn-i hatimeye mazhardırlar. Benim tarafımdan onun akrabasını tazıye ediniz. Ve ben bütün dualarımda onu hissedar ediyorum diye teblığ ediniz.

Saniyen: Kardeşimiz Re'fet bana yazıyor ki: "İstanbul'da Nurlara çok ihtiyaç var ve ekmek gibi herkes muhtaçtır. Ve kardeşlerimizden ve Nurlarla çok alâkadar ve çok okumuş ve Nurcu olan Yeşil Şemseddin, Nurun hakikatlerinden ders verdiğinden, vaazında binlerle adam bulunur."

Hem Re'fet der: "Bundan anlaşılıyor ki, Risale-i Nur, bu millete her gün ekmek gibi lâzımdır."

1- Biz Allah'ın kullarıyız. Ve yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi, 156.)

alâkadar: ilgili, ilişki
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda söylenir
dua: yalvarma, yakarış, niyaz
hakikat: gerçek, esas.
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
husn-i hatime: iman ile ahirete gitmek, kelime-i şehadet söyleyerek ölmek
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı
İspat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
İtiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kabir: mezar
kerametı: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
mazhar: nail, olma, şereflenme
menzil: yer, dünya, ev
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
mezar: kabir, olunun gömuldüğü yer
mukabele: karşılık.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
ruh: emir âleminden inerek insanın kalp boşluğundaki latif cisme binen, özü kavranamayan, idrak edici sır
sadakat: bağlılık, doğruluk
saniyen: ikinci olarak
tazıye: baş sağlığı dileme, yakını ölen kimseyi teselli etme
teblığ: yetiştirme, ulaştırma, götürme, bitiştirme, eriştirme
vaaz: vaizin camide cemaati irşat amacıyla, dinî işlerle ilgili olarak Kur'an ve hadislerden aktardığı ve yorumladığı sözler, mevıza
vefat: ölüm
zahir: açık, belli, meydanda.

Hem bir kısım Nurlan ehemmiyetli zatlara vermiş ve Zülfikar-ı Mu'cizat'ın benim tashihimden geçmiş bir nüshasını istiyor.

Umuma birer birer selâm ve dua ederiz ve dualarını isteriz.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Said Nursî

112

Hüsrev'i tashihte ve tevzîde ve tedbirde ve muhaberede ve Nurların neşir ve yetiştirmesinde tebrik ve muvaffakiyetine dua ederiz. Bu ehemmiyetli vazîfelerle beraber, yine o şirin ve parlak kaleminin yazılarını çok nüshalarda görüyoruz. Hem müstakil nüshaları da yazıyor, mektubundan anlıyorum.

Şimdi birden Medrese-i Nuriyenin (Sava) Hacı Hafız Mehmed, merhum Hafız Mehmed ve kardeşleri ve Mehmed'leri ve Ahmed'leri ve masum Nurcuları ve mübarek ihtiyar ve sair kahramanları, şakirtlerini düşündüm. Hayatım müddetince ona yakın olmak bütün canımla istedim ve vefattan sonra onların mezaristanında defnolmamı arzuladım.

Birden ihtar edildi ki:

"Gerçi Medresetüzzehra'nın merkezi olan Isparta vilâyetinde maddeten bulunmak çok cihetle faydalı,

1 Bâkî olan ancak Allah'tır.

cihet: yan, yön, taraf
defin: gömme
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
gerçi: her ne kadar
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
maddeten: madde ve cısım olarak.
masum: küçük çocuk.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mezaristan: mezarlık.
muhabere: haberleşme.
muvaffakiyet: başarma, başarılı olma
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müstakil: başlı başına, bağımsız
neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpme
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her birî
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her bırı
sair: diğer, başka, öteki
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tevzi: dağıtma, herkese payını verme
umum: hep, herkes.
vazîfe: ödev, bir kımsenın yapmak zorunda bulunduğu iş
vefat: ölüm
zat: kışı, şahıs, fert.

saadetlidir, fakat Nurun mesleği ve Nurcuların meşrebi cihetiyle daima berabersiniz. Zaman ve mekân, perde olamazlar. Şarkta, garbda, şimalde, cenubda, dünyada, berzahta bulunsanız, manen bir mecliste, beraber sayılırsınız. Onların manevî yardımları daima birbirine oluyor ve sana da gelir" diye beni teskin etti.

Ben dedim: Madem şimdi her tarafta Nurlara kuvvetli ve kesretli eller sahip çıkıyorlar ve tam muhafaza ve neşrine çalışıyorlar, elbette ben bir parça istirahat etsem tembellik olmaz.

113

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Geçen mubarek Leyle-i Beratınızı ve gelecek ramazan-ı şerifinizi tebrik ederiz. Bu sene, Berat Gecesi, Nurcular hakkında çok bereketli ve kerametli olduğuna bir emaresini hayretle gördük. Şöyle ki:

Ben, Berat Gecesinden az evvel *Asa-yı Mûsa* tashihiyle meşgulken, bir güvercin pencereye geldi, bana baktı. Ben dedim: "Müjde mi getirdin?" İçeriye girdi, güya eskiden dost idik gibi, hiç urkmedi. (HAŞİYE) *Asa-yı Mûsa* üstüne çıktı, üç saat oturdu. Ekmek, pirinç verdim, yemedi, tâ akşama kaldı, sonra gitti, tekrar geldi. Berat

HAŞİYE: Evet, biz gözümüzle gördük

Evet	Evet	Evet
Nureddin	**Mehmed**	**İsmail**

aziz: değerli.
Berat Gecesi: Peygamberimize peygamberliğin bildirildiği Şaban ayının on beşinci gecesi
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahret arasındaki yer
cenup: güney kıble
cihet: görüş, görüş açısı
emare: alâmet, belirti, nişan
evvela: öncelikle
garp: güneşin battığı taraf batı
güya: sanki
istirahat: dinlenme, rahatlama
keramet: kerem, lütuf, ihsan, bağış
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15 gecesi
madem: ...den dolayı, böyle ise
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meclis: topluluk, heyet.
mekân: bulunulan yer, oturulan yer, mesken, ikametgâh
meslek: tutulan yol, sülûk edilen yer
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhafaza: koruma
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
ramazan-ı şerif: mubarek, şereflı ramazan ayı
saadet: mutluluk.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
Şark: Avrupa kıtasının dışında kalan Müslüman ülkeleri
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeye
teskin: sakinleştirme, yatıştırma

Gecesinde, tâ sabaha kadar yanımda kaldı. Ben yatarken başıma geldi, Allahaısmarladık nevinden başımı okşadı, sonra çıktı gitti. İkinci gün, ben teessüf ederken, yine geldi, bir gece daha kaldı. Demek bu mübarek kuş, hem *Asa-yı Mûsa*'yı, hem Beratımızı tebrik etmek istedi.

114

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Kastamonu Hüsrev'i ve Süleyman Rüştüsü olan Mehmed Feyzi ve Emin'in, Üstadlarının Kastamonu'daki hayatımın bir tarihçesini, hüsnüzanla haddimden çok fazla senalarını tebdil etmeyerek kabulümün sebebi şudur ki:

Bugünlerde Afyon'un büyük memuru, bir çavuşu bana ihanete vasıta yapıp güya teveccüh-i ammeyi hakkımda kırarak, tâ bu vilâyet, Denizli, Isparta gibi Nurlara tam sahip çıkmasın ve Nurlar parlamasın. Gerçi ben tahammül ettim, fakat buranın yeni şakirtlerinin teessürlerinden müteessirdim. Düşünürken, Mehmed Feyzi'nin bu samimâne ve âlimâne, hürmetkârâne mektubu o hentin ve o âminnin ihanetlerini yüzlerine vurup hiçe indirerek, teessüratımı tam sildi, süpürdü. Binler derece o iki bedbahttan yüksek olan iki Nurcunun böyle medih ve hürmetleri, onların kanunsuz cebir ve ihanetlerinin aynı zamanda tam tamına tevafuku, Feyzi ve Emin'in sadakatlerinin bir kerameti olduğuna kanaat ettiğimdir.

alimane: bilerek, bilene yakışır tarzda
amir: büyük memur, memurun üstü
azız: değerli
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
Berat: Berat Gecesi
gerçi: her ne kadar
güya: sanki
hürmet: nayet, ıhtıram.
hürmetkar: hürmet eden, saygılı
husnüzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek.
ihanet: hainlik, kötülük etme.
kanaat: inanma, görüş, fikir
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
medih: övmek.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
nev'i: tür, çeşit
Nur: Risâle-i Nur eserlerinin her biri.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risâle-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
samimâne: samimî bir şekilde, gönülden gelen bir tavırla
sena: methetme, övme.
sıddık: çok doğru, çok dürüst
şakirt: talebe, öğrenci
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tebdil: değiştirme, dönüştürme
teessüf: üzülme, acı duyma
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
teessürat: teessürler, kederler, elemler, acılar
tevafuk: uyma, uygunluk, bir birine denk gelme
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun, herkesin halkın yönelişi
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkâr
vasıta: alet, araç
vilayet: il.

115

Kardeşlerim!

Şimdi tebeyyün etti ki, beni karakola çağırmak, lüzumsuz bahanelerle beni hükûmete celp etmekte maksat, ihanet ve halkın nazarında ehemmiyetsizliğim ve bana müttehem vaziyeti vermek içindi. Şimdi tahammülüm kalmadı. Mümkün oldukça oraya beni çağırmamak lâzımdır. Ceza hâkimini görünüz. Bana bir dava vekili tarzında bir adamı bulunuz; benim bedelime lüzum olsa karakola gitsin. Yirmi beş sene münzevî bir adam, böyle ihanetkâr insanlarla görüşmek, işkenceli bir azaptır. Ben, sekiz sene Kastamonu'da, birtek defa valinin ısrarıyla yanına ve iki defa da polishaneye gittim. Burada sebepsiz on defadan geçti. Ben daha gidemem. Hem doktordan bir rapor alınız. Yoksa bu şehre maddî ve manevî zarardır.

Hüsrev'in müdafaatında yazılan dört zelzele meselesini tasdik eden bu geceki şiddetli dört defa zelzele, bana ve Nurlara ve bu memlekete kat'î bir suikast eseri olarak hükûmet içinde hizmetçime bağırarak bana tahkirkârâne ihanet ve şetmedip "Git ona söyle" diyen ve kaymakamın emr-i cebrîsiyle "Hasta da olsa buraya getiriniz" bekçilere ve jandarmalara emir veren ve Afyon'un perde altındaki büyük memura dayanan karakol çavuşu, hem Nur Şakirtlerinin şevklerine, hem Nurların burada yazılmasına, hem bana ehemmiyetli sıkıntı vermesinin aynı vakitte, böyle burada görülmeyen bu şiddetli zelzelenin

azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bedel: bir şeyin yerini tutan karşılık
celp: elde etme, kendine çekme
ehemmiyetli: önemli
ihanet: hainlik, kötülük etme
kat'î: kesin, şüpheye ve teredüde mahal bırakmayan.
maddî: madde ile alakalı, cismânî
maksat: kasdedilen şey, gaye
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesele: konu
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
münzevî: köşesine çekilip kimseyle görüşmeyen, herkesten uzaklaşıp yalnız yaşayan
müttehem: itham olunan, suçlanan
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
Nur: Risale-i Nur
polishane: karakol, emniyet.
şakirt: talebe, öğrenci
şetm: sövme, küfür
şevk: keyif, neşe, sevinç
tahammül: yüklenme, yüke katlanma
tahkirkârane: hakaret eden, kimseye yakışırcasına hakaret edercesine
tasdik: doğrulama, onaylama.
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma
vaziyet: durum
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

gelmesi gösteriyor ki, Risale-i Nur bir vesile-i def-i belâdır; tatile uğradıkça, belâ fırsat bulup gelir.

Nurlara az zamanda çok hizmet eden Mustafa Osman'ın gayet tevazukârâne ve mahviyetkârane mektubu, tam onun halısâne sadakatını ve ihlâsını ıspat edip on beş senelik haslarla omuz omuza geldiğini gösterir. Zaten yazdığı *Asa-yı Mûsa* mecmuası kuvvetli bir delildir. İşte bu dakikada bunu yazarken, yine hafif zelzele başladı.

116

EMİRDAĞ ZABITASIYLA BİR HASBİHÂL

"Hem insanıyet namına istedığım bir hukukuma karşı yapılan, hayretimi mucip acip bir muamelenin sebebi nedir?" diye bir sualim var.

Birincisi: Bir seneden beri sakladığım şekvamı vermedim. Şimdi zabıtanın vasıtasıyla Ankara makamatına vermek üzere bir zata gönderdik. Dedim: Afyon Emniyet Müdürü insaflıdır. Ona da bir suret elden gönderdim. Ondan istirahatime dair bir eser beklerken, bilâkis beni sıkıştıran zatlara yazmış. "Bu güzel yazı onun değil. Kim yazmışsa tahkik ediniz."

Acaba çok kuvvetli ve ayn-ı hakikat o şekvayı nazara almayıp lüzumsuz, ehemmiyetsiz, zararsız bir yazıyı merak etmek, benim istirahatımı bozmak; bin liraya ehemmiyet vermemek, beş paraya çok ehemmiyet vermek

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi
belâ: ceza, hak edilmiş ceza
bilâkis: aksine, tersine
dair: alakalı, ilgili
delil: iz, nişan, emare.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz
eser: nişan, iz, alâmet.
gayet: son derece.
halısâne: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek
has: iden gelen, seçkin olan
hasbihal: halleşme, görüşüp konuşma, sohbet.
ihlas: bir işi bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
insanıyet: insanlık, insanlık mahiyeti
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
istirahat: dinlenme, rahatlama
mahviyetkârâne: tevazu göstererek, alçak gönüllülükle kendini küçük görerek.
makamat: makamlar
mecmua: dergi
muamele: davranma, davranış
mucip: icap eden, gerektiren.
nam: yerine, vekîlliğe
nazar: bakış, fikir
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sual: soru
suret: nüsha, kopya
şekva: şikayet.
tahkik: inceleme, araştırma
tevazukârâne: alçak gönüllü olana yakışır şekilde, alçak gönüllülükle
vasıta: aracı
vesile-i def-i bela: belayı musibeti defetmeye vesile olan
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis
zat: kişi, şahıs, fert.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

gibi olmaz mı? Yüz otuz Risalelerden binler nüshalan ayn ayn yazılarla üç mahkeme inceden inceye tetkikten sonra ve onlan yazanlann mühim bir kısmı benimle beraber mahkemede bulunmaları ve zerre kadar medar-ı mesuliyet olmadığı hâlde, "Kim ona yazıyor diye tahkik ediniz" demek yüzünden bir kanun, bır maslahat var mı? Bir bîçareyi bu bahaneyle karakola çağırmak, endişe vermek ve bilhassa benım ıhbanmla istemek ne lüzumu var? İşte ben size haber veriyorum: Eğer arzu etsem, binler adam yazılarımı yazacaklar, hem her tarafta millet ve vatan menfaatine yazıyorlar

İkincisi: İnsaniyet namına sizden isterim ki, tâ bayrama kadar benim yüzümü dünyaya çevirmeyınız. Ben sizi düşünmediğim gibi, siz dahi beni unutunuz. Bu mübarek aylarda benım gibi dunyadan küsmuş bir bîçareyi ahiret zaranna gayet ehemmiyetsiz dünya işleriyle meşgul etmeye mecbur etmeyiniz.

117

Bu manidar yeni zelzeleyi merak ettim. Kalben dedim: Eğer sair yerlerde bu şıddetle olmuşsa, her hâlde Nur Şakırtlerine dahi yine bir tecavüz var. Yoksa benim yalnız mektubumla alâkadardır, diye sordum. Dediler. Yalnız Ankara hafif, Afyon ve Eskişehir ve bu Emırdağ'ında ve en şıddetlısı bu kasabada olmuş. Fakat

ahiret: öbür dünya, ıkıncı hayat.
alakadar: ilgili, ilişki.
bahane: asıl sebebı gizlemek ıçın ılen surulen uydurma sebep
bıçare: çaresız, zavallı
bilhassa: özellikle
ehemmıyetsız: onemsız.
endişe: kaygı
gayet: son derece.
ıhbar: haber verme, bildırme
ınsanıyet: insanlık, insanlık mahıyeti
kalben: kalp ile, kalpten
manıdar: nukteli, ince manalı
maslahat: fayda, maksat.
medar-ı mes'uhyet: sorumluluk sebebi.
menfaat: fayda
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
mühım: önemlı, ehemmıyetlı
nam: ad, yenne
Nur: Risale-i Nur
nüsha: birbınnın aynı olan yazılı metınlerden her bırı.
rısale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap, broşür
sair: dıger, başka, otekı
şakırt: talebe, öğrencı
tahkık: ınceleme, araştırma
tecavuz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma
tetkik: dıkkatle araştırma, ınceleme
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zerre: pek ufak parça

medar-ı hayrettir ki, dört defa şiddetli olduğu hâlde, hiçbir zarar olmadı. Bunun bir hikmeti budur:

Kat'î emir verilmiş ki: "Said'i cebren hükûmete getiriniz."

Bekçiler ve bir onbaşı gelmişler. Kapımı kapamıştım, kilitlemiştim. Onlar demişler: "Bız istifa ederız, onun kapısını kırmayacağız." Dönmüşler, gitmişler.

Demek bu hususî zelzele müdafaatımdakı zelzeleler gibı Rısale-i Nur'la alâkadardır ki, bu defa hususî kaldı, hem şıddetiyle beraber zararsız geçti.

Eğer Nurun buradaki küçücük medresesinın kapısını kırsaydılar, elbette tokat ciddî olacaktı, yalnız ihtar için olmayacaktı. Gerçi bu taarruz cüzî ve hafif idi, fakat ben gızlemem kı, hiç bu defa gibı damanma dokunmamıştı. Fakat Nur ve Nurcuların hatırı ıçın, harıka tahammül ettim. Çünkü o bedbaht, hükûmette, vazife sandalyesinde bana şetmedip hızmetçime der: "Gıt, ona söyle." Hukûmetin nüfuzunu serseri şahsına mal ederek meydan okumuş. Ve Eski Said'in bende ırsıyet kalan damanma çok ilıştı. Fakat fevkalâde ehemmıyetlı olan sükûn ve temkin ve itidal-i dem ve sabır ve tahammülün kat'î lüzumu beni teskin etti.

Salisen: Marangoz merhum Barlalı, harika sadakatli Mustafa Çavuş'un tam yerine geçen Medrese-i Nunyenin tam çalışkan kahramanlarından marangoz Ahmed'in benim ıçın Sava'nın Davraz Dağında berzahî ve uhrevî

alakadar: ılgılı, ılışkı.
bedbaht: bahtsız, talıhsız, zavallı.
berzahî: kabır hayatıyla ılgılı, berzah âlemı ılı ılgılı
cebren: cebırle, zorla, kuvvet kullanarak, mecburî
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
ehemmıyetlı: onemlı
fevkalâde: olaganustu
gerçi: her ne kadar ...
hikmet: Ilahı gaye, gızlı sebep
hususî: özel
ihtar: dıkkatını çekme, hatırlatma, uyarı
ırsıyet: soydan gelen, soyaçekım, veraset.
istifa: vazgeçme
itidal-i dem: soğukkanlılık.
katî: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden
medrese: ders okutulan yer
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, olu
mudafaat: müdafaalar, savunmalar
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bedıüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikrlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
nüfuz: tıbar, yetkı
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sadakat: bağlılık, doğruluk.
salisen: ucuncu olarak
sukun: sakınlık, durgunluk, hareketsızlık
şetim: sovme, küfür
taarruz: saldırma, satışma, ılışme
tahammul: zora dayanma, kötu ve güç durumlara karşı koyabılme, katlanma
temkin: agırbaşlılık, vakar, ıhtıyatlı hareket etme
teskin: sakınleştırme, yatıştırma
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt.
vazife: ış, memuryet.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

bir menzil, bir mezar düşünmesi ve yazması, beni çok sevindirdi ve hazinâne ağlattırdı.

118

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Tekrar mübarek ramazanınızı tebrik ederiz. İki kahraman kardeşin ve "Mu'cızat-ı Ahmediye"de yedi çocuğun bir cihette bir sekizincisi hükmüne geçen Süleyman Rüştü'nün mübarek kerimesinin makine ile *Zülfikar ı Mu'cizat*'a çalışmasını ve Husrev ve Tahirî'nın şinn ve dikkatli yazılarını teksır etmeye fedakârâne deruhte etmelerini bütün ruhucanımızla onları tebrik ederek, şımdıye kadar pek fevkalâde Nurlara ettikleri kıymettar ve meyvedar sabık hizmetlerine karşı, Risale-i Nur hesabına binler maşaallah ve barekâllah ve veffakakümullah deriz. (HAŞIYE)

HAŞİYE: Lâtif bir tevafuktur ki, bir aydan beri burada hiç yağmur gelmiyordu ve kalbimiz dahi malûm taarruzdan Nurculara gelen futurdan ağlıyordu. Birden Husrev ın iki gün evvel makine müjdesi ve Nazif in bugün tafsıllı mektubu ve makınenın yazısının numunesi elime verildiği aynı zamanda, ve bana hizmet edenler Eskişehir ezan-ı Muhammedî yi okumaya başlaması ve malûm çavuşa bana ıhanet için emr-i cebrî veren adam tokat yediğini dedikleri aynı vakıtte rahmet yağmuruyla çoktan ağlayan mahzun kalblerimizin büyük ferahlarına ve sevinç ve ınşırahlarına tam tamına tevafuku ve tetabuku, inşaallah bir fa'l-i hayırdır

aziz: degerli
barekallah: Allah mubarek etsın hayırlı ve bereketlı olsun
cihet: görüş goruş açısı
deruhte: ustune alma, yuklenme, kendını vazifelı bılme
fedakârane: fedakârca fedakarlıkla
fevkalâde: çok guzel çok ıyı çok ustun
haşıye:
hazınane: keder veren, acı uyandıran hazın
hükmüne: yenne degenne
kerime: kız evlat, kız cocuk
kıymettar: kıymetlı degerlı
maşaallah: Allah ın istedıgı gıbı Allah ın istedıgı olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ıbare
menzil: yollardakı konak yen mola yerı
meyvedar: meyvelı yemışlı
mezar: kabır olunun gomuldugu yer
mübarek: hayırlı, mutlu kutlu ugurlu
sabık: geçen geçmiş olmuş
sıddık: çok dogru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt
veffakakumullah: Allah muvaffak etsın basarılı kılsın

119

Aziz, Sıddık, Fedakâr Kardeşlerim!

İnebolu kahramanlarının tebrik mektuplarında iki tevafuk ve iki kuşun garip ziyaretleri çok manidardır. Evet, benim birtek mektubumu yazan bir tek adamın hükûmetçe araştırılması ve ehemmiyetle bakılması tazyiki zamanında, şahsımdan binler derece daha ziyade konuşan ve tesirli ders veren Risale-i Nur'un *Zülfikar-ı Mucizat*'ın bin nüshaları ve bin dille ve binler mektubatıyla şimdiye kadar çok rakipleri bulunan ve takip edilen ve mümaşâta tenezzul edemeyen Ahmed Nazif'in kalemiyle serbest ve mümanaat görmeden yazılmasına, değil yalnız kuşlar, belki melekler ve ruhanîlerden bir kısım, temessül edip bu harika muvaffakıyeti tebrik etseler, yine çok değil. Biz dahi o küçük Isparta kahramanlarına binler barekâllah ve maşaallah ve veffakakümullah deriz. Bütün ruhucanımızla onları tebrik ederiz ve bu pek büyük vazifede ihtiyat ve dikkatin lüzumunu ihtar ederiz.

120

İnebolu civarında bulunan ve Nurlara güzel kalemiyle çok hizmet eden kardeşlerimizden Mehmed Zekeriya'nın bir mektubunu aldım. Endişelerimi izale edip beni mesrur eyledi. Şimdi Nurların bir vazifesi olan çocuklara

aziz: değerli.
barekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
civar: çevre, yöre, etraf.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
garip: hayret verici.
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
izale: zevale erdirme, yok etme.
manidar: nükteli, ince manalı.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel. Allah korusun.
mesrur: sevinçli, memnun.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mümanaat: manı olma, engelleme.
mümâşat: beraber hareket etme, yoldaşlık.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tazyik: sıkıntı verme, baskı yapma.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
tenezzul: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
tevafuk: uyma, uygunluk, bir binne denk gelme.
vazife: dini mükellefiyet, yükümlülük.
veffakakümullah: Allah muvaffak etsin, başarılı kılsın.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Kur'ân okutmak ve iman derslerini vermek hizmetiyle meşgul olduğunu yazıyor.

Ona yazınız ki: "Bu hizmetin, aynen eskide Nurlara çalışmanız gibi kıymetlidir. Hem, senin yazdığın kesretli Risaleler, senin bedeline Nurların neşrine hizmet ederler." Merak etmesin; o eski makamını muhafaza ediyor.

121

Bugünlerde rahatsızlık için Evrad-ı Bahaiyeyi ezber değil, kitaba bakarak okudum. Ahirinde İhtitam-ı Bahaiye olan hatimesini bilemediğimden, eskiden beri okumuyordum. Haydi, bir defa bunu da okuyayım dedim. Gördüm ki, Bir sahife ve uzun altı buçuk satırında, on dokuz defa nur, nur, nur kelimeleri... Kat'î kanaatim geldi ki, Şah-ı Nakşibend, Gavs-ı Azam gibi Risale-i Nur'u ve kudsî hizmetini keşfen müşahede edip tahsinkârâne haber vererek ona işaretler ediyor. Ben de, yalnız o altı satırı ve baştaki satırı ve ahirdeki satırı ile otuz senelik Bahaiye Virdime, o meleklerin, Nurların intişarına muavenetleri niyetiyle, ilhak eyledim.

122

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Isparta'nın acip yangınında musibetzedelerin elemlerine ben cidden ıştırak ediyorum. Çünkü

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahir: son
azız: değerli
Bahaiye virdi: bkz. Evrad-ı Bahaiye
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
elem: derd, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
Evrad-ı Bahaiye. Bahaeddin Şah-ı Nakşibend Hazretlerinin Peygamber Efendimizin (asm) manevî ruhaniyetinden, mana âleminde ders aldığı kuvvetli ve tesirli bir duası
evvelâ: öncelikle
hatime: son, nihayet.
İlhak: ilâve etme, ekleme, katma
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
ıştırak: katılma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
keşfen: keşif yoluyla, gizli bir şeyin Allah tarafından birisine ilham edilmesi yoluyla
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce.
makam: manevî mevki
muavenet: yardım, yardımlaşma
muhafaza: koruma
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belaya, kazaya uğrayan.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim.
Nur: Risale-i Nur
risale: kitap
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
tahsinkârane: beğenircesine, aferin kışlarcasına
vird: zikir, belli zamanlarda, belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması

müteaddit vecihle ben Ispartalı olduğum gibi, o mübarek şehir, taşıyla, toprağıyla nazanmda çok ehemmiyeti var; ve Nurların Camiu'l-Ezher'ı ve Medresetüzzehra'sının merkezi hükmündedir.

Benim tarafımdan o musibetzedelere deyiniz ki: "Nass-ı hadisle, boyle musibetlerde, ehl-i imanın zayi olan malları tam sadaka hükmündedir. Hususan bu zamanda, yüz sadaka kadar o fânî mallan, bâkî ve daha çok ebedî mallara inkılâp ederler. Onun için, sabır içinde bir cihette şukretmek gerektir. İnşaallah, dunyada dahi o keffaretü'z-zünub olan zayiatın yerine Erhamürrahimîn ihsan eder. Geçmiş olsun, başınız sağ olsun, faydasız merak etmeyiniz" deyiniz.

Saniyen: Bu çeşit kazalann bır sebebi: Beşerin çirkin bir hatası bulunmasından, bu ramazan-ı şerifin hürmetini ve kıymetini muhafaza etmek ve Nurlan himaye etmeye, her yerden ziyade Nurların menbaı ve medresesı olan Isparta borçludur ve vazıfesidır. Ve sefahetlere karşı şeair-i İslâmıyeyı muhafaza etmekle mükelleftir.

123

Hem meselâ [1] لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ beyanında "Bu hıtap zahıren Hazret-ı Peygamber Aleyhıssalâtü Vesselâma müteveccih ise de, zımnen hayata ve zevılhayata racıdır" fıkrası, tadıle muhtaçtır. Çünkü, kullî

1 Sen olmasaydın [yâ Muhammed!], senolmasaydın Kâinatı yaratmazdım. (*Keşfu'l-Hafâ*, 2/164, hadîs no: 2123.)

aleyhıssalatü Vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
bakı: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cihet: yon, görüş açısı.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahıplerı.
Erhamürrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
fanî: muvakkat, geçici.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hıtap: soz, soyleme, topluluga veya birisine karşı konuşma.
hususan: bilhassa, ozellikle.
hukmunde: değerinde, yerinde.
hurmet: haysıyet, şeref.
ihsan: ıyılık etme, güzel davranma, bağışlama, ıkram etme, lutuf, bağış, yardım.
inkılap: bir hâlden dıger bır hale geçme, degişme, donuşme.
ınşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bir dua.
kaza: can veya mal kaybına sebep olan ış, hadıse.
kefaretu'z-zünup: gunahlann kefareti.
kıymet: değer.
kullî: butun olan, tumel.
medrese: ders okutulan yer.
menbaı: kaynak.
meselâ: mısal olarak, şunun gibi, soz gelişi, faraza.
muhafaza: koruma.
musibet: felaket, bela.
musibetzede: musibet gormuş, felakete ugramış, belâya, kazaya ugrayan.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu.
mükellef: sorumlu ve yukumlu olan, bir şeyı yapmaya mecbur olan, vazıfeli.
müteaddit: çeşıtlı, bir çok.
müteveccih: bır cihete donen, yonelen.
nass-ı hadıs: hadısın delıl olması.
nazar: bakış, bakış açısı.
Nur: Risale-i Nur.
racı: munasebetı, nispet ve alakası olan, dokunan, dair.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma, gucu.
sadaka: Allah ızası ıçın ıhtıyaç sahıbı fakırlere yapılan yardım.
saniyen: ikinci olarak.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eglenceye aşın derecede duşkunluk.
şeair-i İslâmıye: İslâm'a aıt ışaretler, İslam'a sembol olmuş ış ve ıbadetler.
tadil: dogrultma, duzeltme.
vecih: cihet, yon.
zahiren: gorunuşte.
zayi: elden çıkmış, zarar zıyan.
zayıat: zarar ve zıyan, kayıplar, yıtkıler.
zevi'l-hayat: hayat sahıplerı, canlılar.
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, ustu kapalı olarak, kapalı bır şekılde.
ziyade: çok, fazla.

hakîkat-i Muhammediye (ASM) hem hayatın hayatı, hem kâinatın hayatı, hem İsm-i Azam'ın tecelli-i azamının mazharı ve bütün zîruhların nuru ve kâinatın çekirdek-i aslîsi ve gaye-i hilkati ve meyve-i ekmeli olmasından, o hitap doğrudan doğruya ona bakar. Sonra hayata ve şuura ve ubudiyete onun hesabına nazar eder.

Hem meselâ, felsefeye temas eden bazı cümleler, "Mürur-i zamanla kabuk bağlamış, sonra toprağa inkılâp etmiş, sonra nebatat husule gelmiş, sonra hayvanat vücuda gelmiş" gibi tabirler, ıcat ve hilkat-i İlâhî noktasında felsefîdir ki, Risale-i Nur'un sanat ve ıcad-ı İlâhî cihetindeki beyanatına münasip düşmüyor.

Kardeşim Abdulmecid!

Her neyse, bu küçücük kusurla beraber, sen, haşir hakkında, Nur'un emsalsiz hüccetlerinden tam ve mükemmel bir ders alıp, Eski Said'in mümtaz bir şakirdi olduğun gibi, inşaallah Risalei Nur'un dahi mükemmel bir şakirdi ve dikkatlı bir muallimi olacağına kuvvetli bir hüccettir. Ben müsait bir vakitte bazı kelimeleri ya ıslah ve tadil ederek "Haşir Meselesine Bir Izahlı Haşiye" namında Lâhikaya dercetmek için senin gibi Nurdan tam ders alanlara göndereceğim. Sen evlâtlarınla beraber Fuad, hergün dualarımda ve manevî yanımda bulunuyorsunuz. Ve senin şimdi vazife-i resmiye cihetiyle çocuklara Kur'ân-ı Azîmüşşanı okutmanı bütün ruh u canımla tebrik ediyorum. Bin barekâllah derim.

bârekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
beyanat: bir konuda yapılan genel açıklamalar, bildirileri
cihet: yan, yön, taraf
cihet: yön, sebep, vesile
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz kainatın özü, aslı çekirdeği
derç: sokma, içine alma
emsalsiz: benzersiz
evlât: çocuklar
felsefe: hikmet bilgisi.
felsefî: felsefeye mensup felsefe ile ilgili
gaye-i hilkat: yaratılış gayesi maksadı
hakîkat-ı Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyet'in aslı ve esası
haşiye: dipnot.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
husûl: olma, meydana gelme
hüccet: delil
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme
inkılâp: bir halden diğer bir hale geçme, değişme, dönüşme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
İsm-i azam: en büyük isim.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
Lâhika: Risale-i Nur mektuplarının toplandığı eser
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail, olma, şereflenme.
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ.
mesele: önemli konu
meyve-i ekmel:
muallim: ders veren, öğretmen
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin
münasip: uygun
mürur-ı zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla
müsait: uygun, münasip
nam: ad, isim
nazar: bakış, fikir
nebatat: bitkiler
Nur: Risale-i Nur
şakirt: talebe, öğrenci.
şuur: bilinç.
tabir: yorum, yorumlama
tadil: doğrultma, düzeltme
tecelli-i azam: en büyük tecelli, muazzam, celâlli ve heybetli tecelli
ubudiyet: kulluk.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı hayattar

Hem civarınızda, hem memlekette bütün dost ve akrabalara selâmımı tebliğ ediniz. Şımdı *Zülfikar, Mucizat* ve *Asa-yı Mûsa* mecmuaları teksir makınasıyla iki merkezde tab edilmesinden sen bütün kuvvetinle ve tashih cihetinde güzel kaleminle ve dıkkatli ilminle tam alâkadar ol.

Kardeşiniz

Said Nursî

124

Re'fet ameliyat oldu mu? Ne hâldedir? Merak ediyorum. Ona çok dua edildi. Savalı kahraman Ahmed'in kerimesi Hatice'nin yazdığı *Asa-yı Mûsa* Mecmuasını kahraman Tahirî, İstanbul'da birisine emaneten bırakmış. O nüsha, hanımları Nurculuğa teşvik ettiği için zayi olmasın. Muattal kalmışsa, lüzum kalmamışsa bana gönderilsin.

Ramazanınızı, Leyle-i Kadrinizi, hem bayramınızı tebrik ederim. Kastamonu'da iken nasıl her gün dualarımda ve manevî kazançlarımda Nurun has şakirtlerinden Asiye, Ulviye, Lutfiye'ler, Zehra'lar, Şerife'ler, Hacer'ler, Necmiye'ler, Nimet'ler, Aliye'ler hissedar olmak için manen yanımda bulunuyordular; aynen şımdi de öyledirler.

Ben sizleri unutmuyorum. Hatta bugünlerde birden Ulviye, Lütfiye'yı merak ettim. İkinci gün, ıkısının de

alakadar: ilgili, ilişki
ameliyat: operasyon
cihet: görüş, görüş açısı
civar: çevre, yöre, etraf
emaneten: emanet yoluyla, emanet olarak.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
kerime: kız evlat, kız çocuk.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecmua: dergi
muattal: kullanılamaz olma.
Nur: Risale-i Nur
Nurculuk: Bediüzzaman Said Nursî'nin görüşlerine ve onun imanî meselelerin akli ve ilmî delillerle ispat ettiği Risale-i Nur adlı eserlerindeki fikirlere dayanan akım
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her bir
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şakirt: talebe, öğrenci.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
tebliğ: bir dini veya fikri başkalarına anlatma ve böylece yayılmasına çalışma
teksir: çoğaltma
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.

mektuplarını, hediyelerini aldım; bunların sadakatlerine bir emare oldu. Eskiden ben âdetim hediyeleri kabul etmemekle beraber, sizin cübbe ve yeleğinizi bu geceki Leyle-i Kadir'de giyip Asiye ile beraber Kastamonu'daki bütün Nur Şakirtleri namına kabul ettim. Fakat kaideme muhalif olmamak için, ona mukabil, Emin'de bulunan Risalelerimden Lütfiye, Ulviye istediklerini alsınlar; veyahut benim hesabıma Mehmed Feyzi ve arkadaşları onların beğendiklerini yazsınlar.

Benim yanıma çok defa gelen bu hemşirelerimin masum evlâtları, Nur Şakirtlerinden masumlar dairesinde dâhildirler ve çok defa hatırlıyorum.

125

Hadsiz şükür ve hamd ü sena ediyorum ki, sizlerin bu mektuplarınız, hem Husrev ve arkadaşlarına ve makinelerine, hem Nazif ve yardımcılarına ve makinesine ve bu kudsî yeni hizmette devam edebilmelerine ait sıkıcı çok endişelerimi izale ettiler. Binler elhamdülillâh.

Hatta mektuplarınızı aldığımdan bir gün evvel, arabayla gezmeye çıkmıştım. Birden, Kur'ân'ın medhine mazhar olan hüdhüd-i Süleymanî kuşu bir müjde vermek istiyor gibi, on beş dakika kadar yolumuzu takîben sağa ve sola ve yola konup, uçup, yine gelip, hiç bu acıp tarzı görmediğimiz surette, kanaatim geldi ki, yarın beni mesrur edecek bir haber alacağım. Beni gezdiren

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âdet: her vakit yapılan
cübbe: üste giyilen bol ve uzun elbise.
dahil: içinde, içeri girmiş
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
emare: alâmet, belirti, nişan
evlât: çocuklar
evvel: önce, gelen, önceki
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hamd ü sena: şükür ve övgü
hemşire: kız kardeş, bacı
Hüdhüd-i Süleymanî: Hz. Süleyman zamanında, Hicaz ile Yemen arasında bulunan ve Saba denilen ülkede kraliçe olan ve güneşe tapan Belkıs ile Süleyman arasında haberleşmeye vesile olan kuşun ismi
İzale: zevale, erdirme, yok etme
kaide: kural, esas, düstur
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kudsî: mukaddes, yüce
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in, dünya semasına nâzil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi
masum: küçük çocuk.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mazhar: nail, olma, şereflenme
mesrur: sevinçli, memnun
medih: övme
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
mukabil: karşılık.
nam: yerine, vekillik.
Nur: Risale-i Nur
risale: kitap
sadakat: bağlılık, doğruluk.
suret: biçim, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: görülen bir iyiliğe karşı hoş nutluk ve memnunluk ifade etme, teşekkür
takîben: takip ederek, takip sureti ile

Nureddin'e dedim. O da benim gibi o kuşun o garip vaziyetinden hayret ediyordu. Birden, biz onun sırrını ifşa ettiğimizden kayboldu.

İkinci gün, hem tesellîkâr Nazif'in mektubunu ve makinesinin yeni mahsulünü, hem Abdurrahman Salâhaddin'in medar-ı merak mektubunu ve bana şapka için Ankara'da sıkıntı veren Valî Nevzat'ın intiharıyla, kendi tokadını ve cezası kendi eliyle verilmesini ve *Zulfıkar* hizmetine hiçbir taarruz olmadığını ve devam ettiğini, hem Medresetuzzehra'nın kahramanları hiç telâş etmeyerek *Zülfıkar*'a devamlarını ve hakikat-i hâli beyan etmelerini ve çok alâkadar olduğum Atabey kahramanlarının ve Lütfi vârislerinin ve büyük merhum Hafız Ali'nin vekil ve vâris ve hizmet-i Nuriyede muktedir arkadaşlarının, Tahirî ve Abdullah Çavuş'un tebrik mektuplarını ve Alîköy'ünün imamı Ali'nin bu yeni taarruzda pek merdane ve Nur Şakirtlerine lâyık bir tarzda ve hükûmette suallerine karşı manidar ve hakikatli cevaplarını aldım ve dedim: İşte, hüdhüdün müjde sözü doğru çıktı.

Nasıl ki *Asa-yı Mûsa* risalesi tabiatta boğulanları dalâletten kurtarıyor ve bu zamanda herkese, hususan şüpheye ve inkâra düşenlere lâzımdır ve tiryaktır. Öyle de, *Zulfıkar*, ehl-i imana ve ehl-i ilme ve bilhassa hafızlara elzemdir. Her bir hafız-ı Kur'ân, bu mecmuaya bu zamanda şiddetle ihtıyacı var. Kur'ân'ın kırk vecihle i'cazını beyan eden bu eser, her hafızın elinde bulunmalı.

alâkadar: ilgili, ilişki
beyan: açıklama, bildirme, izah
bilhassa: özellikle
dalâlet: iman ve İslamiyet'ten ayrılmak, azmak
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
garip: tuhaf, şaşılacak, bambaşka
hafız: Kur'ân-ı Kerim'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hafız-ı Kur'ân: Kur'ân hafızı, Kur'ân'ın tamamını ezberleyen kimse
hakîkat: gerçek, doğru
hakîkat-i hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı
hizmet-i nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma
hususan: bilhassa, özellikle
Hüdhüd: bir kuş ismi, çavuş kuşu veya ibibik denilir. (Hz. Süleyman'ın zamanında Hicaz ile Yemen arasındaki Saba nam yerde melike olan ve güneşe tapan Belkıs ile Süleyman Aleyhisselâm arasında muhabereye vesile olduğundan meşhur ve mübarektir.)
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
İfşa: duyurma, gizli bir şeyi yayma
inkar: Allah'ın varlığına birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
İntihar: bir kimsenin çeşitli sebeplerin etkisi ile kendini öldürmesi
mahsul: ürün
manidar: nükteli, ince manalı.
mecmua: dergi
medar-ı merak: meraka sebep olan
merdane: mertçesine
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
Nur: Risale-i Nur
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
sual: soru
şâkirt: talebe, öğrenci
taarruz: çatma, sataşma, ilişme.
tabiat: Allah'ın kâinata koyduğu kainatın düzenini devam ettiren kanun
tarz: biçim, şekil
tesellîkar: teselli bulan
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
varis: mirasçı
vaziyet: durum
vecih: cihet, yön.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan

Şimdiye kadar hiçbir zaman tarih göstermiyor ki, Risale-i Nur gibi, pek çok taifelere ve mesleklere hücum eden, bu derece, pek az ve hafif tenkitle kurtulmuş olsun. Hatta yüz derece daha az zahmetle, yüz derece kudsî hizmet ve mücahede mukabilinde, küçük ve muvakkat ve netice itibarıyla hayırlı bir-iki hapis ve iki-üç inayetli ve fütuhatlı musibet gördüler.

Umuma binler selâm ve muvaffakıyetlerine dua.

126

Kanaatım geliyor ki; bu sıralarda biz, *Zulfikar*'ı ve *Asa-yı Mûsa*'yı pek çok teksir etmeye mecbur olduğumuz hengâmda ve temiz olmayan matbaacılar dahi çekinmeleri aynı zamanda bu acip makine kolayca elimize verilmesi, o iki mecmuanın makbuliyetine bir işaret-i gaybiye ve inayet-i İlâhiyenin bir harika ikramıdır ve Nurların kerametidir.

Evet, bir adî mektubum için "Kim yazmış?" diye sekiz defa bana resmen sıkıntı ve eziyet verildiği aynı zamanda, sekiz yüz sayfayı bin beş yüz nüshaya ve bir milyon sayfalara çıkaran o makine, elbette gayptan imdadımıza gelmiş Nurcu ve bin kalemli bir kâtiptir. Onun için bazı sayfaları sönük çıksa, zarar yoktur. Parlak kısmı bize şimdilik yeter. İyi okunmayan kısmı ayrı yapılsın, sonra elmas kalemliler, her biri bir-iki nüshayı ıslah etsin.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adî: basit, bayağı, sıradan.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
eziyet: incitme, büyük sıkıntı verme
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
gayptan: görünmeyen âlem
hengâm: zaman, sıra
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret, Hz. Peygamber, müctehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
kanaat: görüş, fikir
kâtip: yazıcı
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kudsî: mukaddes, yüce
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik
mecmua: dergi
meslek: tutulan yol, sülûk edilen yer
mukabil: karşılık.
musibet: felaket, bela
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
muvakkat: geçici
mücahede: savaşma, mücadele, uğraşma, çaba, gayret.
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
resmen: resmî bir şekilde, devlet tarafından
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
taife: kavim, kabile
teksir: çoğaltma
tenkit: eleştirme
umum: hep, herkes
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Bir zaman bir memlekete şimendifer geldiği vakit, arabacılar telâş edip dediler: "Bizim sanatımız bozuldu." Hâlbuki şimendiferin gelmesiyle memlekette faaliyet çoğaldığından, faytonculuğa iki kat ziyade ihtiyaç olmuş. İnşaallah, onun gibi Nur yazıcıları, değil tevakkuf, belki daha ziyade yazı ile defter-i a'mallerine hasenat kaydedecekler.

127

Ben ehl-i siyasetin her nevi taziplerine karşı[1] حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ deyip sabır ve tahammüle karar vermişim. Kâzım Karabekir ile eskiden münasebetim vardı. Acaba şimdi de o münasebetin sebebi olan merdane mesleğini muhafaza ediyor mu? Eğer eski gibi ise ve Nurlara zarar yoksa ve Nura faydası muhtemel ise ve dost ise, benim selâmımı ona tebliğ edebilirsiniz. Fakat, madem ehl-ı siyaset, hayat-ı bâkıyesi için Rısale-i Nur'a müracaata tenezzül etmiyor, o hayata nispeten beş paralık olan bu hayat-ı fâniye için onlara müracaata ben de tenezzül etmem ve istirahatim için şekva ve rica etmem.

128

Merhum Büyük Ali'nin tam vârisi ve tam bir sistemi ve merhum Abdurrahman'ın tam mıslı ve halefi ve

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

defter-i a'mal: İnsanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
halef: birinin yerine geçen, birinin yerini tutan.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hayat-ı bâkıye: bâkî olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı fâniye: fânî hayat, sonu olan dünya hayatı.
inşaallah: Allah izin verirse, ma'nasında kullanılan bir dua.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kayd: deftere yazılan şey.
madem: çünkü, için, değil mi ki, ...den dolayı, böyle ise, hele.
merdane: mertçesine.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
meslek: tarz, davranış.
mislî: benzer.
muhafaza: terk etmeme, değiştirmeme, bırakmama.
muhtemel: ihtimal dahilinde olabilir.
munasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
müracaat: başvurma, danışma.
nevi: çeşit.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Nur: Risale-i Nur.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sistem: model, tip.
şekva: şikâyet.
şimendifer: demiryolunda çalışan vasıta, tren.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme.
tebliğ: bildirin, beyanname, mesaj.
tenezzül: gönül alçaklığı, alçak gönüllülük gösterme.
tenezzul: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
tevakkuf: duraklama, durma.
varis: mirasçı.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

mübareklerin pehlivanı ve kahramanı Küçük Ali'nin iki büyük ve pek güzel hediye-i Nuriyesini aldık. Fakat *Zulfikar*'ın ahirinde Hızb-ı Nuriyenin parçası yazılmamış; o parçayı da o harika kalemiyle yazsın, bana göndersin.

Haşiye: Memleketimizde medrese talebelerinden birisi bir kitabı bitirse veya başlasa, bir tatlı veya yemek "muftihâne" veya "mahtumâne" diye vermek âdettir. Aynen bu kaideyi Kâtip Osman'ın üzümünde gördük. Onun yazdığı *Asa-yı Mûsa*'nın tashihini bitirdiğim aynı vakitte, mahtumanesi olarak bu üzümün gelmesi, tatlı bir lâtife ve şirin bir hatıra-ı hayat-ı medresiyye oldu.

Nurda şefkat esas olmasından, hanımlar o cihette ileridir ve Nurlara ciddî yapışıyorlar. Ben "kardeşlerim" dediğim zaman, hanım hemşirelerimi kardeşler içinde kastederim. Bütün mektuplarımda onlar dahı muhataplarımdır.

129

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Hıç merak etmeyiniz. Yalnız duanızı almak ıçın şımdılık şiddetli ve suikast eseri olarak evvelce size yazdığım gıbi hastalığımı beyan ediyorum. Fakat kat'ıyen telâş etmeyiniz. Hadsiz şükür olsun ki, hem evradıma, hem vazıfe-ı tashıhe manı olmuyor. Inşaallah, büyük bır sevap

âdet: gorenek, usul, alışkanlık.
ahır: son
azız: degerli.
beyan: açıklama, bıldırme, ızah
cıddı: gerçek olarak, hakıkaten.
cıhet: yon, goruş açısı
evrad: vırtler okunması adet olan dınî dualar
evvelce: daha once
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hemşıre: kız kardeş, bacı
hızb-i Nur: Rısale-ı Nur un taraftarlıgı
Inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
kaide: kural, esas, dustur
kast: hedef almak, nıyet etmek
kat'iyen: hıç bır zaman, asla
latife: şaka, nukte, espri
mahtumane: bır kıtabı hatmettıkten sonra verilen zıyafet.
manî: engel.
medrese: yuksek, mektep, universite.
muhatap: kendısıne hıtap olunan, soz soylenılen kımse
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
Nur: Rısale-ı Nur
pehlıvan: yıgıt, cesur, kahraman
sıddık: cok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şukür: gorulen bır yılıge karşı hoşnutluk ve memnunluk ifade etme, teşekkür
talebe: ogrencıler, tahsıl gorenler
tashıh: duzeltme, yanlışını gıderme.

ve hayır var içinde. Ben kendim, bundan bir cihette memnunum; siz de hiç müteessir olmayınız. Zaten benim vazifem bitmek üzeredir. Risale-i Nur, hususan mecmuaları, herbir nüshası, Said'e karşı hüsnüzannınızın fevkinde onun vazifesini görebilir ve görüyor. Ve Nur Şakirtlerinin haslardan herbir fedakârı, o Said'in vazifesini mükemmel görebilir. İnşaallah ilerde tam görecekler. Bir Said içinizde noksan olmakla, yüzer manevî Said olan mecmualar ve binler maddî Said'ler, içinizde halis ve mükemmel o vazifeyi görebilirler ve görüyorlar. Bu hakikate binaen, benim şahsıma ve başıma gelen hadiselere çok ehemmiyet vermeyiniz. Yalnız çok dua ediniz. Zaaf ve ihtiyarlık ve ziyade teessüratıma, bence makbuliyetleri şüphesiz olan dualarınızla yardım ediniz.

Kahraman Tahirî'nin Nurcu masume, merhume mübarek Hicret'i dünyadan cennete hicret etmesi, hakikaten beni mahzun eyledi. Öyle bir Nur Şakirdi ve masum taifesinin ehemmiyetli bir çalışkanı gitmesi, Nur hesabına da beni müteessir etti. İnşaallah onun yerine çoklar girecek, yerini boş bırakmayacaklar. Nasıl ki şimdiden Uşaklı küçücük Haydar meydana çıktı, hicret eden hemşiremin vazifesini göreceğim diye bizi mesrur eyledi. Cenab-ı Hak, Hicret'in peder ve validesine ve akrabasına sabr-ı cemîl ihsan edip, Hicret'i onlara şefaatçi eylesin ve o merhumeyi de merhume hemşirem Hanım'la cennette mesrur eylesin. Âmin.

Uşaklı Haydar'a benim tarafımdan onu tebrik ve Nur hizmetinde tevfikine dua ettiğimi ve Nurun masumlar

amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön, sebep, vesile.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
fedakâr: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fevkinde: üstünde.
hadise: olay.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
has: ilen gelen, seçkin olan.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hicret: bir yerden bir yere göç etme, göç.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek.
İhsan: verilen, bağışlanan şey.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahzun: hüzünlü, kederli, üzüntülü.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: küçük çocuk.
masume: küçük kız çocuğu.
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın.
mesrur: sevinçli, memnun.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
Nur: Risale-i Nur.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
peder: baba.
sabr-ı cemîl: güzel sabır. Allah'tan gelen bir acıya da yanma, katlanma.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
taife: takım, grup.
teessurat: teessürler, kederler, elemler, acılar.
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması.
valide: ana, anne.
Zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
ziyade: çok, fazla.

taifesi içinde dâhil olduğunu bildiriniz. Ve onun hocası İzzet'e de pek çok selâm ediyorum.

130

Nur Şakirtleri, hiç siyasete karışmadılar, hiçbir partiye girmediler. Çünkü iman, mal-i umumîdir. Her taifede muhtaçları ve sahipleri vardır, tarafgirlik giremez. Yalnız küfre, zındıkaya, dalâlete karşı cephe alır. Nur mesleğinde mü'minlerin uhuvveti esastır.

131

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bir meseleyi, çoktan beri size söylemek lâzım iken unutmuştum. O da şudur: Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesindeki ekser ayetler, her biri ya mülhitler tarafından medar-ı tenkit olmuş veya ehl-i fen tarafından itiraza uğramış veya cinnî, insî şeytanların vesvese ve şüphelerine maruz olmuş ayetlerdir.

İşte, Yirmi Beşinci Söz öyle bir tarzda o ayetlerin hakikatlerini ve nüktelerini beyan etmiş ki, ehl-ı ilhat ve fennin kusur zannettikleri noktalar, i'cazın lemaatı ve belâgat-ı Kur'âniyenin kemalâtının menşeleri olduğu, ilmî kaideleriyle ispat edilmiş; bulantı vermemek için onların şüpheleri zikredilmeyerek cevab-ı kat'î verilmiş.

aziz: değerli.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cevab-ı kat'î: şüphe ve tereddude mahal bırakmayan cevap.
cinnî: cin taifesinden olan.
dahil: içine girme, sokma.
dalalet: iman ve İslamiyet'ten ayrılmak, azmak.
ehl-i fen: fen ilimleri ile uğraşanlar.
ehl-i ilhad: ilhad ehli, doğru meslek ve dinden, hak yolundan çıkıp, batıl yola sapan imansızlar, dinsizler.
ekser: pek çok.
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
insî: insan cinsinden.
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kaide: kural, esas, dustur.
kemalât: kemaller, olgunluklar, mükemmelliklerler.
kusur: eksiklik, noksan.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
lemaat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar.
mal-ı umumî: umumun malı, umuma ait mal.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma.
medar-ı tenkit: tenkide sebep olan, tenkit sebebi, vesilesi.
menşe: esas, kaynak.
mesele: konu.
meslek: tutulan yol, suluk edilen yer.
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
Nur: Risale-i Nur.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
partı: aynı siyasi gaye etrafında birleşenlerin meydana getirdiği kuruluş, firka, hizip.
risale: kitap.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleri.
şakirt: talebe, öğrenci.
taife: takım, grup.
tarafgir: bir tarafı tutan, tarafı.
tarz: biçim, şekil.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zikir: anma, bildirme.

[1] وَالشَّمْسُ تَجْرِى ۞ وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا gibi, yalnız Yirminci Sözün Birinci Makamında uç dört ayette şüphelen söylenmiş.

Hem o Mucizat-ı Kur'âniye Risalesi de gerçi gayet muhtasar, acele yazılmış ise de, fakat, ilmı belâğat ve ulûm-ı Arabiye noktasında âlimlere hayret verecek derecede âlimane ve derin ve kuvvetli bir tarzda beyan edilmiş. Gerçi her bahsini, her ehl-i dikkat tam anlamaz, istifade etmez, fakat o bahçede herkesin ehemmiyetli hissesi var. Pek acele ve müşevveş hâletler içinde telif edildiğinden, ifade ve ibaresinde kusur var olmasıyla beraber ilim noktasında çok ehemmiyetli meselelerin hakikatini beyan etmiş.

132

Madem Risale-i Nur, makine ile taammüm etmeye başlamış ve madem felsefe ve hikmet-i cedideyi okuyan mektepliler ve muallimler çoklukla Risale-i Nur'a yapışıyorlar, elbette bir hakikat beyan etmek lâzım geliyor. Şöyle ki:

Risale-i Nur'un şiddetli tokat vurduğu ve hücum ettiği felsefe ise mutlak değildir. Belki muzır kısmınadır. Çünkü felsefenin hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye ve ahlâk ve kemalât-ı insaniyeye ve sanatın terakkiyatına hizmet eden felsefe ve hikmet kısmı ise, Kur'ân ile barışıktır.

1 Güneş de akıp gider. (Yâsin Sûresi, 38.) Dağları birer kazık yapmadık mı? (Nebe' Sûresi, 7.)

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
alimane: bilerek, bilene yakışır tarzda.
bahis: konu.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i dikkat: dikkatliler, dikkat sahiplen.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gayet: son derece.
gerçi: her ne kadar...
hakikat: gerçek, asıl, esas.
halet: hal, durum.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye.
hikmet-i cedide: yeni fenler, müspet ilimler.
hisse: pay, nasip.
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar.
kusur: eksiklik, noksan.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mesele: konu.
muallim: ders veren, öğretmen.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mutlak: herhangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız.
muzır: zararlı, zarar veren.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
risale: kitap.
taammüm: umumileşme, genel olma, yaygınlaşma.
tarz: biçim, şekil.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler.
ulûm-ı Arabiye: Arapça ilimler, Arap dilini çeşitli bakımlardan inceleyen çeşitli ilimler.

Belki Kur'ân'ın hikmetine hadimdir, muaraza edemez. Bu kısma Risale-i Nur ilişmiyor.

İkinci kısım felsefe, dalâlete ve ilhada ve tabiat bataklığına duşurmeye vesile olduğu gibi, sefahet ve lehviyat ile gaflet ve dalâleti netice verdiğinden ve sihir gibi harikalarıyla Kur'ân'ın mu'cizekâr hakıkatlerıyle muaraza ettiği için, Risale-i Nur ekser eczalarında mizanlarla ve kuvvetlı ve burhanlı muvazenelerle, felsefenın yoldan çıkmış bu kısmına ilişiyor, tokatlıyor; müstakim, menfaattar felsefeye ilişmiyor. Onun icin mektepliler Risale-i Nur'a itirazsız, çekinmeyerek giriyorlar ve girmelidirler. Fakat gizlı münafıklar nasıl kı bir kısım hocaları bütun bütün manasız ve haksız bir tarzda ehl-i medresenin ve hocaların hakıkî malı olan Risale-i Nur aleyhinde ıstımal ettikleri gibi, bazı felsefecilerin enaniyet-i ilmiyelerini tahrik edip, Nurlar aleyhinde ıstımal etmek ihtimalıne binaen, bu hakikatı *Asa-yı Mûsa* ve *Zülfikar* mecmualarının başında yazılsa munasıp olur.

133

Safranbolu, Eflâni Nahıyesi Mülâyim Köyünde mütekaıt muallım bır kardeşımız ve Nurun has şakırdı, Nurların neşri ve tab'ı için âdeta sermayesinin kısm-ı azamını teberru etmek ıstıyor, kabulünü nca ediyor. Ben, bu halis ve has kardeşimizin fedakârâne ve halisâne ricasını reddedemiyorum. Ve dünya mallan kaide-ı şahsıyeme

âdeta: sanki.
aleyh: ona karşı onun uzerinde
binaen: den dolayı bu sebepten
burhan: delil ispat, huccet.
dalalet: iman ve islamıyet ten ayrılmak, azmak.
ecza: cüzler parçalar kısımlar
ehl-i medrese: medrese ehli medresede okuyanlar
ekser: pek çok
fedakarane: fedakarca fedakarlıkla
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
hâdim: hademe hizmetçi
hakıkat: gerçek, esas
hakiki: gerçek
halis: her amelini, yalnız Allah rızası için işleyen
halısane: temiz kalplilikle samımı bir şekilde, sırf Allah rızasını gozeterek.
ıhtımal: olabılırlık.
ilhad: tanrı tanımazlık, dinsizlik
ıstımal: kullanma
itiraz: kabul etmedığıni belirtip karşı çıkma
kısm-ı azam: büyük kısım eksenyet çogunluk.
lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eglenceler
mecmua: toplanıp bırıkturilmuş düzenlenmiş yazıların hepsi
menfaattar: menfaat ve fayda goren
mızan: olçu denge
muallim: ders veren öğretmen
muaraza: bırbırıne karşı gelme soz ile karşılıklı mucadele
mu'cizekar: mu cizeli mu cize halinde
muvazene: olçu kıyas mukayese
münafık: nıfak sokan iki yüzlüluk eden ara bozucu
münasip: uygun.
müstakim: doğru
mütekaıt: tekaut olan emekliye ayrılmış emekli
neşir: herkese duyurma tanıtım
Nur: Risale ı Nur
sefahat: yasak şeylere zevk ve eglenceye aşın derecede duşkünlük.
sermaye: varlık, servet.
sihir: buyu büyuculuk.
şakırt: talebe öğrenci.
tab: kıtap basma kıtap baskısı, baskı
tabiat: Allah ın kâınata koyduğu kainatın duzenini devam ettiren kanun
tahrik: hareket ettırme harekete geçirme
tarz: bıçım şekil
teberru: karşılıksız isteyerek verme bağışlama bagış
vesile: aracı vasıta.

girmediği ve muavenetleri kendime kabul etmediğim için, bu işteki maslahatı da bilemiyorum. İki Isparta'nın kahramanlarına ve Hüsrev ve Tahirî ve arkadaşlarına ve Nazif ve refiklerine bu meseleyi havale ediyorum. Nurun neşri için böyle çok büyük bir hayır ve sevaba mani olamam. Sizler ya bütün niyet ettiği miktarı, veyahut bir kısmını, iki hisse ile, bir büyük Isparta'nın, biri küçük Isparta'nın makinelerine verilsin. Onun istediği gibi, ya teberru veya ileride başka muavenet edenler gibi bir mukabele nev'inde, ya Nurlardan veya başka bir istedığı ne varsa vermek suretiyle o has kardeşimizi memnun edersiniz.

134

Rumuzat-ı Semaniyeyi yazdığım zaman hem çok acele telif edilmiş; hem benim eski mahfuzatıma itimad ederek, takribî iki mikyas yaptım. Onunla, hem eski ulemanın hesaplarına binaen hurufat-ı Kur'âniyenin i'caz cihetinde esrarını yazdım. Sonra, meşhur *Kamusü'l-Lügat* sahibi Mecedüddin-i Firuz Abâdî'nin, *el-Mikyas* namındaki tefsir-i meşhur u makbulünün hurufat ve kelimat-ı Kur'âniyeye dair beyanatına baktık, yüzde doksanı bizim hesabımıza tevafuk etmiş. Yalnız, beş on yerinde muhalefet gördük. Sonra tahkikî bir hesap yaptım. Bizimki doğru, onunki matbaaların sehvi olduğu tahakkuk ettı. Madem böyle azîm yekûnlardaki tevafuklarda küçük

azım: büyük.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön, görüş açısı.
dair: alakalı, ilgili.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama.
hisse: pay, nasip.
hurufat: harfler.
huruf-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın harfleri.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
itimat: emniyet, güven.
kelimat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın kelimeleri, sözleri.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahfuzat: ezberlenmiş şeyler.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
mani: engel.
maslahat: fayda, maksat.
mesele: konu.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
muavenet: yardım, yardımlaşma.
muavenet: yardım, yardımlaşma.
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık.
mukabele: karşılama, karşı gelme.
nam: ad, isim.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim.
nev': türlü, çeşit.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi, bir işin ne için yapılacağını bilmesi.
Nur: Risale-i Nur.
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı.
sehiv: yanılma, hata.
suret: takdir, hal.
tahakkuk: gerçekleşme, olma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
yekûn: toplam.

kusuratlar ve küçük farklar zarar vermez diye, daha tam tamına tahkikî bir tarzda bütün Kur'ân'ı, bütün hurufatıyla ve kelâm ve kelimatıyla hesap etmeye ve letaifi i'caziyeyi onunla tam takviye etmeye vakit bulamadım. Zalimler bana vakit bırakmadılar. Ben de o takribî mikyaslarımla ve mahfuzatımla ve eski ulemanın hesaplarına ve Kenzü'l-Arş duasındaki adetlerime iktifa eyledim.

135

Nazif Çelebi'nin İnebolu halis kardeşlerimizin namına bayram tebriki ile ve *Zulfıkar*'ın gayet dikkat ve ehemmiyet ve ihtiyatla devam-ı hizmeti ve Mucizat-ı Kur'âniyeyi de bitirip zeyillerinden bir kısmını da tamam etmesi ve Abdurrahman Salâhaddin'in Amerika misyonerlerine dört beş ay okutturduğu *Asa-yı Mûsa* ve Mucizat-ı Ahmediyeyi emin bir vasıta ile bizim namımıza Camiü'l-Ezher'e hediye edip göndermesini ve ehemmiyetli bir Nur Şakırdı Ahmed Kureyşî'nin onların makinesinin masrafına yüz banknot vermesini beyan eden bir mektubunu aldım.

Bu kahraman Nazif kardeşimize ve gayet ciddî ve sebatkâr ve tam alâkadar İnebolu Nurcularına ve Ahmed-i Kureyşî ve rüfekalarına, hem bayramlarını, hem devamlı hizmetlerini, hem yüksek sadakatlerini, hem *Zulfıkar*'ın tab ve muvaffakıyetini, hem Salâhaddin'in Camiü'l-Ezher'le Medresetüzzehra'nın münasebetini temine

alâkadar: ilgili, ilişki.
banknot: kağıt para.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı.
ciddî: ağırbaşlı, halleri sakin olan kişi.
devam-ı hizmet: hizmetin sürekliliği.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emin: güvenilir, emniyet sahibi.
gayet: son derece.
halis: her amelini, yalnız Allah rızası için işleyen.
hurufat: harfler.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme.
kelam: söz, ibare, fıkra.
kelimat: kelimeler, sözler.
kusurat: kusurlar, artan kısımlar, artıklar.
mahfuzat: ezberlenmiş şeyler.
masraf: harcama, sarf etmek.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
misyoner: Hıristiyanlığı neşre ve tanıtmaya çalışan kimse.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nam: yerine, vekâlet.
Nur: Risale-i Nur.
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
rüfeka: arkadaşlar, refikler.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
şakırt: talebe, öğrenci.
tab: kitap basma.
tahkik: inceleme, araştırma.
takribî: kesin olmayan, ihtimale göre olan, aşağı yukarı tahmini.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tarz: usul, yol.
temin: elde etme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vasıta: alet, araç.
Zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zeyil: ek, ilâve.

çalışmasını ruhucanımızla tebrik ediyoruz. Cenab-ı Hak onlan muvaffak eylesin. Âmin. Ve hizmetlerini tam makbul eylesin. Âmin.

136

Camiu'l-Ezher ulemasına gönderilen iki nüsha benim tashihımden geçmemiş olduğundan, bazı harekeler ve Arabî kelimelerde sehivler elbette vardır. Hususan ahirdeki Arabî Hulâsatü'l-Hülâsa harekelerinde ılm-i nahıvce, başka nüshalarda müteaddit sehivler gördüm. Onun için, tam Arabî hocalarının tetkikinden geçmiş birer nüsha *Asa-yı Mûsa* (HAŞİYE) ve *Zülfikar*'dan, münasip gördüğünüz zaman Camiu'l-Ezher'e göndermekle beraber, onlara yazınız ki:

Nur Risalelerinin Medresetuzzehra'sı, Camiu'l-Ezher'in şefkatine çok muhtaç bir mahdumudur, bir talebesidir, şiddetli düşmanlanın hücumuna hedef olmuş bir şakirdidir ve bütün medreselerin başı ve âlem-i İslâm'ı daıma tenvir eden o büyük Camiu'l-Ezher'in küçük bir daire ve şubesidir. Onun için, o âlikadr üstat ve müşfik peder ve hamiyetkâr mürşid-i azam, bîçare evlâdına ve şakirtlerine tam yardım etmesini onların ulüvv-i himmetinden bekliyoruz. O pek büyük ustadımıza takdim edilen

HAŞİYE: Yanımda bulunan ve noksan tashihımden geçen bir *Zulfıkar*'la bir *Asâ-yı Mûsa*'yı size gönderebilirim. Tam bir mukabeleden sonra, sız ıstersenız kendı nüshalarınızı Mısır'a gönderirsınız

ahir: son
alem-i İslam: İslam âlemi, İslam dunyası
alikadr: çok takdir edilen, yüksek degen olan
amin: Yâ Rabbi! Oyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir
Arabi: Arap dilıne aıt.
bıçare: çaresiz, zavallı
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
evlat: veletler, çocuklar
hamiyetkâr: hamıyetlı, onur ve haysıyet sahıbı
hareke: Arap, Fars ve Osmanlı yazısında sessiz harfleri seslı okumada kullanılan (ustun, esre, otre vs gibi) işaretler
hususan: bılhassa, özellikle
ılm-ı nahıv: gramer ılmı, dıl bılgısı
mahdum: oğul, evlât.
makbul: kabul edılmış, geçerlı
medrese: yuksek, mektep, unıversıte
muvaffak: başarmış, başanlı
munasip: uygun
mürşid-i azam: büyuk, ırşat edıcı.
müşfik: şefkatlı, merhametlı, sevgı ve ılgı gosteren
müteaddit: çeşıtlı, bır çok.
Nur: Rısale-i Nur
nusha: bırbırının aynı olan suretlerın her bırı
peder: baba
sehiv: hata, yanlışlık.
şakırt: talebe, ogrencı.
şefkat: karşılıksız sevgı, besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şube: bolüm, kısım, takım
takdim: arz etme, sunma
talebe: ogrencı.
tashih: duzeltme, yanlışını gıderme
temin: elde etme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tetkik: dıkkatle araştırma, ınceleme
ulema: alımler, bılgınler, ılım sahıpleri
ulüvv-i himmet: hımmetın yukseklığı, yuksek hımmetlılık, yüksek gayretlılık.
üstat: bır ılım ve sanatta ustun olan kımse, oğretmen.

iki kitap ise, bir talebe, dersini ne derece anlamış diye akşamda babasına ve üstadına yazıp vermesi gibi, o iki dersimiz, o şefkatli allâmelerin nazar-ı müsamahalarına arz edilmiş diye bu mektubu yazarsınız.

137

Pek çok alâkadar olduğum ve Risale-i Nur'un gayet ehemmiyetli bir merkezi ve az zamanda pekçok Nur işini gören Denizli Hüsrev'i ve gayet ciddî ve sadık rüfekaları, hususan hâkim-i âdil ve Muharrem ve Hafız Mustafa ve sairenin namına bayram tebrikiyle, Hasan Feyzi'nin şiddetli ve tehlikeli hastalığını beyan eden bir mektubu, çok ehemmiyetli bir kardeşimiz olan Muharrem'den aldım. Kanaat-i kat'iyem geldi ki, Hasan Feyzi, aynen şehit Hafız Ali (rahmetullâhi aleyh) gibi, benim musibetimin kısm-ı azamını kendine alıp manevî bir fedakârlık eylemiş. Hafız Ali, benim bedelime birkaç emare ile berzaha gittiği gibi, bu Hasan Feyzi de aynı hastalığım zamanında, aynı vakitte, aynı müddette, aynı tarzda, aynı sıkıntılı dışarıya çıkmamakta tevafuku kuvvetli bir emaredir ki, bana çok acıyan ve şefkat eden o kardeşimiz, manen hastalığımı kısmen kendine aldı. Bu dört cihetle tevafuk içinde yalnız bir fark var. Benimki zehirden, tesemmümden, onunki soğuktan gelmiştir. Elbette *Hastalar Risalesi* bizim bedelimize onu teselli edip iyadetu'l-marız gibi keyfini sormuş ve hastalıktaki büyük

alakadar: ilgili, ilişki.
allame: ilmi seviyesi çok yüksek olan alim.
arz: sunma.
bedel: bir şeyin yerini tutan karşılık.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile âhiret arasındaki yer.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cihet: yön.
ehemmiyetli: önemli.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.
gayet: son derece.
hakim-i adil: adil hâkim, adâlet ile iş gören hükmedici, adâletli hükum verici.
hususan: bilhassa, özellikle.
iyadetu l-mariz: hasta ziyaret etme.
kanaat-i kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce.
kismen: kısmî olarak, bir kısım.
kism-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
musibet: felâket, bela.
müddet: süre, zaman.
nam: ad, yenne.
nazar-ı müsamaha: göz yuman, görmezlikten gelen bakış, hoş gören nazar.
Nur: Risale-i Nur.
rahmetullâhi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
risale: kitap.
rüfeka: arkadaşlar, refikler.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
sair: diğer, başka, öteki.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
teselli: avutma, acısını dindirme.
tesemmüm: zehirlenme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
üstat: öğretici, öğretmen.

sevaplar ve sıkıntılarını sürura kalbetmiş. Cenab-ı Hak, şifa-i acil ihsan eylesin. Âmin.

138

Bir zaman Barla'da temsil için yazdığım bir Risalede, "İki adam İstanbul'a gidecek. Birisinin yüzde doksan dokuz dostu İstanbul'dadır. Onun için oraya iştiyakla gider. Öteki, onun aksi, ilâ ahir ..." mealinde bir şey yazılmış.

Şimdi, aynen bu hastalığımın ıhtanyla geçmiş zamana geçtim ve o zamanlarda hayatımı geçirdiğim memleketlerde de hayalen gezdım. O şınn hayatımın devirlerinde, her memlekette yüz dostumdan ancak bir ikisini görebildim. Otekıler, berzah memleketlerinde... Hatta kendi Nurs köyümde, bırtek amucazadem ve talebem Molla Davud da (RH) eski ahbaplanm, akrabalanm yanına berzaha gittiğini gördüm. Yirmi seneki ayrı ayrı ikinci vatanım sayılan Barla, Kastamonu gıbi yerlerde, uç kısım dosttan ancak iki kısmını gördüm; ötekiler de gitmek üzeredirler.

Bu hayalî hakikate binaen, hakıkaten Nurların ışığıyla nuranî gördüğümüz berzaha gıtmek, bana değil ağır gelmek, belki bir iştiyak verdi. Benim bedelime hem vazıfemi görüp, hem sevap kazandıracak yüzer Hüsrev'ler, Tahirî'ler, Mustafa'lar, Nazif'ler, Osman'lar, Abdurrahman'lar, Alı'ler, Sabrı'ler, Feyzi'ler, Ahmed'ler,

ahbap: dostlar
aksı: ters, zıt
amcazade: amca oğlu
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir.
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
berzah: ruhlanın kıyamete kadar bekleyecegi dunya ile ahıret arasındakı yer
binaen: -den dolayı, bu sebepten
hakıkat: gerçek, esas
hakıkaten: hakıkat olarak, dogrusu, gerçekten
hayalen: hayalî bır şekılde.
hayalı: hayalle ılgılı, gerçek olmayan
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf
ıhtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı
ilaahir: sona kadar, sonuna kadar.
iştiyak: aşın isteme, çok fazla arzu etme
meal: anlam, mana, mefhum, mazmun, kavram
molla: dını yonu agır basan kımse, dindar
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
risale: mecmua, dergi
sevap:
sürur: sevınç, mutluluk
şifa-ı acil: acıl şıfa, hastalıktan çabuk kurtulma, çabuk ıyıleşme
talebe: öğrenci
temsil: mısal getırme, özellıkle ogut alınsın dıye mesel anlatma
vazife: görev

Mehmed'ler, Atıf'lar, Mustafa'lar, Sadık'lar, Osman'lar, ve hakeza, Nurların bahadırlan dünyada arkamda kaldıklan, ölümü bana çok hafifleştiriyorlar. Yalnız günah cihetinde ölüyorum, hasenat cihetinde yaşıyorum diye Allah'a hadsiz şükrediyorum.

139

Evvelen: [1] « لِكُلِّ مُصِيبَةٍ اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُونَ »

Risale-i Nur'un kahramanlanndan ve Hafız Ali'nin makamına geçen merhum Hasan Feyzi'nin vefatı, Denizli'ye, Risale-i Nur dairesine ve bu memlekete ve âlem-i İslâm'a büyük bir zayiattır. Fakat kendisi, pek samimî ve halis ve fevkalâde beyanatıyla ve dersleriyle, inşaallah, kendi yerinde çok Hasan Feyzi'lerin yetişmesine bir zemin ihzar etmiş, sonra gitmiş. Aynen biraderzadem Abdurrahman gibi, bir iki senede on sene kadar Nurlara kıymetli hizmet etti. Güya o da, Abdurrahman da çabuk dünyadan gideceğiz diye on senelik vazifeyi bir iki senede gördüler.

Ben, merhum Hasan Feyzi'nin vefatını onun şahsı itibanyla tebrik ediyorum ve Denizli'yi ve Nur dairesini ve bu memleketi cidden taziye ediyorum. Bu çeşit zülcenaheyn ve hakikî mü'min ve müdakkık bir âlım ve yüksek bir edib, muallim ve tesirli bir vaiz ve müderrisi kaybettiği için, büyük bir musibettir. Cenab-ı Hak, inşaallah,

ihzar: hazır etme, hazırlama
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
makam: manevi mevki
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
muallim: ders veren, öğretmen
musibet: felaket, bela
müdakkık: tetkik eden, inceden inceye araştıran
müderris: medresede ders veren, medrese hocası
mü'min: iman eden, inanan
Nur: Risale-i Nur
samimî: içten, candan, gönülden
taziye: baş sağlığı dileme, yakını olen kimseyi teselli etme
vaiz: vaaz eden, ibader yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi
vazife: dini mükellefiyet, yükümlülük.
vefat: ölüm.
zayıat: zarar ve ziyan, kayıplar, yıtıkler
zemin: temel, dayanak.
zülcenaheyn: iki yönlü

1. Her musibete karşı deriz ki: Biz Allah'ın kullanıyız, ve sonunda yine Ona döneceğiz. "Bakara Suresi, 156.)

âlem-i İslam: İslam alemi, İslâm dünyası
âlım: ilim ile uğraşan, ilim adamı
bahadır: cesur, yiğit, kahraman
beyanat: açıklamalar, izahlar.
biraderzade: kardeş çocuğu
yeğen.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak
cihet: yön, görüş açısı
Evvelen: evvela, birinci, ilk olarak
fevkalâde: olağanüstü
güya: sanki
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakeza: böylece, bunun gibi
hakiki: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan
halis: her amelini, yalnız Allah rızası için işleyen
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar

Denizli gibi kahramanlar ocağından çok Hasan Feyzi ruhunda Nurlara sahıp ve naşır çıkaracak. Bır tane, toprak altına girer, vefat eder, fakat yüz tane sunbüller meydana geldığı gıbı, rahmet-ı Ilâhıyeden umıtvanz kı, Hasan Feyzi de öyle kudsî bır sunbul verecek, çok Hasan Feyzi'ler Nur dairesinde yetişecekler, vazifesini daha ziyade yapacaklar.

Sanıyen: Bu kahraman kardeşımızın, hayatta kaldığı gıbi, defter-i hasenatına herbınmız, manevî kazançlanmızı, umumda olduğu gıbi, hususî bir surette dahı o kardeşimize hedıye etmeliyiz. Ben, kendim, onu da, Hafız Ali, Hafız Mehmed ve Savalı Ahmed ve Mehmed Zühtü'nün beşıncısi olarak evlıya-ı azîmenın has dairesinde, manevî kazançlanmı ona da bağışlamaya karar verdim. O zatın ağır şerait altında Nurlanın intişanna büyük hızmetler eden Nur hakkındaki fıkralan, Lâhikada olduğu gıbı, münasıp gorduğunuz bazı mecmualann ahırine de o tesırli mektuplannın birer tanesini ilhak edınız. Nasıl kı *Asa-yı Mûsa* ve *Zülfıkar*'da yazılıyor; tâ onun o canlı fıkralan, onun bedeline Nurlara hızmet etsın.

Hem, benım bedelıme onun küçücük Medrese-i Nuriyesi olan hanesındekı akrabasına ve Denizli ve cıvanndaki büyük Medrese-i Nuriyedekı refıklerine ve talebelerine ve Nur Şakırtlerine taziyemizi tebliğ edıp deyınız kı. Ben, butün ömrumde, bu derece, bir vefattan bu kadar muteessır olup ağlamamıştım.

ahır: son, sonrakı, en sonra
bedel: değer, kıymet, karşılık, karşı
cıvar: çevre, yore, etraf
defter-i hasenat: ıyılıkler, guzellıkler defteri, insanların yaptığı ıyılıklerınn yazıldıgı manevı defter
evlıya-ı azıme: buyuk velıler
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hane: ev, mesken, beyt, ıkamet edılen yer
hususi: ozel
ilhak: ılave etme, ekleme, katma
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
kudsî: mukaddes, yuce
Lâhika: Risale-i Nur mektuplannın toplandıgı eser
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
mecmua: dergi
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'lann okunduğu yerler
münasip: uygun
muteessır: teessure kapılan, duygulanmış, etkılenmiş
naşır: eser, neşreden, yayınlayan, dagıtan
Nur: Risale-i Nur
rahmet-i ilahıye: Allah ın sonsuz rahmetı, Ilahı rahmet
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı
sanıyen: ıkıncı olarak
suret: bıçım, tarz
şakırt: talebe, oğrencı
şerait: şartlar
talebe: oğrencı
taziye: baş sağlıgı dileme, yakını olen kımseyı teselli etme
tebliğ: bildiri, beyanname, mesaj
umum: hep, herkes
ümıtvar: umıtlı, umutlu, uman, umıdı olan
vefat: olum
ziyade: çok, fazla

Hem size bundan evvel yazdığım mektuptaki şiddetli hiddetim ve dimağımdaki perişanıyet, şimdi tahakkuk etti ki, o kahraman kardeşimizin vefatı gununden başlamış. Hatta o tesir, ihtiyânmı selb etmişti. Oleceğim diye hizmetçiye vasiyetimi söyledim. Demek, ikinci bir ruhum hukmunde Hasan Feyzi, benım bedelime olmuş ve oluyor. Hatta onun vefat mektubu, bütün bütün âdetime muhalif, bir buçuk saat elimde iken açamıyordum. Her neyse... Butun bu elîm acılara mukabıl, inayet-ı Ilâhıye imdada geldi; hem kendimi, hem onu, hem Nurculan mesrurane ruh u canımızla taziye içinde tebrik ettim. Bin barekâllah ve bınler rahmetullah dedim, terhısını alkışladım.

Salisen: Merhum Hasan Feyzi'nın berzaha gitmesı ve vazıfesi münhal kalması ve mekteplilen Nurlara sevk eden yüksek muallimlik ve mekteb-i fununda mütefennınlik sıfatlan çok mekteplılere bır parlak numune-ı ıktıda olması cihetini teessüfle düşünürken, birden, aynı sistemde hem muallım, hem ıkı mahdumuyla Nurcu, hem Hasan namında, hem bu ıkı Hasan'lar gıbi müstesna ve fedakâr bir muallim olan Ahmed Fuad'ı Nur dairesine girmeye vesile bulunan Dadaylı Hafız Hasan'ın üç seneden beri hıç mektubunu almadığım ve hâlini ve Nurlara devamını bilemediğim hâlde, bir mektubunu aldım. Dedim: Bir Muallim Hasan gitti, yerine bir Muallim Hasan ve çok fedakâr diğer bır Muallım Ahmed geldi.

âdet: her vakıt yapılan
bârekallah: Allah mubarek etsın, hayırlı ve bereketlı olsun
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dunya ile ahıret arasındakı yer
cihet: yon, sebep, vesile
dımag: akıl, suur
elim: şıddetlı, çok, dert ve keder veren
evvel: önce
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlennı hıçe sayan, fedaeden
hükmünde: değerinde, yerinde
ıhtıyâr: seçme, tercih, ırade
ımdat: yardım
ınayet-i ilahiye: Allah ın yardımı
mahdum: ogul, evlât.
mekteb-i fünun: fen ilımlen okulu
mektep: ilim, irfan öğrenılen yer, okul
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu
mesrurane: sevinçli bır şekılde sevinerek, memnun olarak.
muallim: ders veren, ögretmen.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mukabil: karşılık.
munhal: boş, açık, memur açığı olan.
mutefennin: fen bilgisi olan, fen alımı
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlenne ve fikırlenne taraftar olan, Risale-i Nur'lan okuyup neşreden kımse
numune-i ıktıda: ornek alınıp uyulacak tarzdakı numune, uyulacak, tâbı olunacak ornek.
perişanıyet: perişanlık, karışık ve dagınık olma, acınacak halde bulunma.
ruh: can
salısen: uçuncu olarak.
selp: ortadan kaldırma, iptal etme, olumsuzlaştırma.
sevk: yonelıme, gonderme
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
taziye: baş sağlığı dıleme, yakını olen kımseyı teselli etme
teessüf: uzülme, acı duyma
terhis: ızın verme, serbest bırakma, salıverme
tesir: etkı
vasıyet: bır kımsenin oldukten sonra yapılmasını istedığı şeyler ıçin, sağlıgında verdiğı emır ve ısmarlama
vefat: olum
vesile: aracı, vasıta.

Aynı vakitte, hacca gidip yeni gelen Bolvadinli bir Hasan yanıma geldi, Nur dairesine girdi, Risaleleri aldı, tenvir etmeye başladı.

Üç dört saat sonra, Emirdağının bir Hüsrev'i ve Feyzi'si, çok hayırlı olan Tabib Hayri yanıma geldi. Dedi: "Buranın ehemmiyetli bir mektep muallimi Abdurrahman (bu muallim aynen Feyzi kadar Nura hizmet etti) Nurlara talebe olmak istiyor. Kabul etseniz, *Asa-yı Mûsa*'yı vereceğiz."

Dedim: "Veriniz."

Hem, o merhum Hasan Feyzi gibi az zamanda çok hizmet eden kardeşimiz Mustafa Osman'ın o günde gelen mektubunu gördüm ki, Kastamonu Lisesini kısmen bir cihette şereflendiren ve şimdi dârülfununu Nurlandırmaya çalışan mektepli Mustafa, Nur makinesi münasebetiyle Nurlara zarar gelmemek için matbuat kanununu hatırlatıp ihtiyatkârane muhaberesinden bahsediyor. (HAŞİYE)

Ben dedim: Hadsiz şükür olsun ki, bir muallim terhis edildi, onun bedeline iki Hasan ve iki Mustafa ve üç muallim ve bir çalışkan muallim, vazifeleri içinde Denizli kahramanının vazifesini görüyorlar. İşte bu hâl işaret

---

HAŞİYE: Komünistliği, dinsizliği, anarşistliğin esaslarını neşreden bazı cendelere matbuat kanunları ilişmediği halde, bu vatan ve milletin temel taşını muhafazaya pek tesirli bir surette hizmet eden *Zulfikar* ve *Asâ yı Mûsâ* mecmualarının makinelerine nasıl ilişebilir ve neden ilişirler? Hakıkaten hayret ediyorum.

bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
cihet: yön, görüş açısı
darulfunun: üniversite
ehemmiyetli: önemli
hadsız: sınırsız, sonsuz
hal: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü.
ihtiyat: tedbirli hareket etme
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler, vs.
mektep: okul
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
muallim: ders veren, öğretmen
muhabere: haberleşme
münasebet: vesile, -dan dolayı
Nur: Risale-i Nur
risale: kitap
tabip: hekim, doktor
talebe: öğrenci
tenvir: bir şey hakkında bilgi verme, bir konu hakkında başkalarını aydınlatma
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme

eder ki, nasıl Hafız Ali gitti, Denizlili onun yerine geldi, acısını unutturdu; öyle de, bir Hasan Feyzi gitti, yerine bir dârülfünun gelecek, inşaallah acısını unutturacak.

Umum kardeşlerime selâm.

140

Evvelen: Kahraman Nazif'ın ve hakıkaten Nazıf ruhunda ve sadakatinde kendi arkadaşlarının makine ile ve sair cihette Nura hizmetleri, bu memleketi cidden minnettar edecek bir vaziyettedirler. Cenab-ı Hak, onlan muvaffak eylesin. Âmin. Hususan makınelennin mahsulâtı hem zinetli, hem açık, hem sıhhatli (HAŞİYE) olmasından, buyuk bır muvaffakıyettir. Cenab-ı Hak, Nazif'e çok Salâhaddin'ler, İbrahim'ler vermış.

Benim kendi hattımla *Zülfikar*'ın başında bır parça yazımı istiyor. Gönderdiği yağlı dört sayfayı kendi yazımla bu rahatsızlığım zamanımda bizzat yazamadığımdan, ben söyleyip benim daimî kâtıbım yazsın. Bazı kelimeleri ben yazacağım.

Nazif kardeşimizin hem Istanbul, hem Inebolu Nurculannın namına bayram ve yeni sene teberrükü hesabına gonderdiği maddî uç nevı teberrüku aldım. Onların

HAŞİYE: Bu defakı yırmı dört sahifede yalnız ıki üç noktada (ج - ح) olmuş, başka yok. Bırçok kelımesı noksan, manen anlaşılır, daha tamamına bakamadım.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda söylenir.
bizzat: kendisi şahsen.
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak.
cihet: yón, sebep vesile.
daimî: sureklı, devamlı.
darulfünun: universite.
evvelen: evvelâ, bırıncı, ilk olarak.
hakikaten: doğrusu, gerçek ten.
hat: yazı, el yazısı.
hususan: bilhassa, ozellikle.
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
kâtip: yazan, yazıcı.
maddi: madde ile alakalı cısmanı.
mahsulat: meydana gelen, elde edilen şeyler, meyveler, urunler.
minnettar: bır ıyılıge karşı teşekkur duygusu içinde olan.
muvaffak: başarmış, başanlı.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
nam: ad, ısım, yerine.
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur.
Nurcu: Bedıuzzaman Saıd Nursî'nin eserlerine ve fikrlerine taraftar olan, Risale-i Nur'lan okuyup neşreden kımse.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sair: diğer, başka, otekı.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dıleme.
sıhhat: sağlık, esenlik.
teberrük: bır şeyı bereket ve saadet vesılesı sayarak almak veya vermek.
umum: butun.
vaziyet: durum.
ziynet: süs.

umumu namına âdetime muhalif olarak kabul ettim. Allah onlardan razı olsun, Âmin. Onların hatırı için kaidemi kırdım. Ve manevî ve fırdevsî olan Nur *Zülfikar*'ı ıkıncı Salâhaddin olan Küçük İbrahim'in namına ve ekseriyet-i mutlakası Sözler'i gayet güzel bir surette yazan ve Nazif sadakatinde ve alâkasında bulunan kardeşimiz Mustafa Osman'ın umum Safranbolu Nurcuları namına gönderilen iki mecmuayı da beraber aldık. Cenab-ı Hak, *Zülfikar*'ın ve o iki mecmuanın harfleri adedince onların, İbrahim ve Mustafa ve İzzet ve refiklerinin ve yardımcılarının defter-i a'maline hasenatlar yazsın ve her harfine mukabil yüz rahmet eylesin. Âmin.

Hakikaten Mustafa Osman, ehemmiyetli ve çok gayretli iki cenah buldu. Nazif'in, Salâhaddin'i ve İbrahim'i gibi, muallim Ahmed Fuad'ı ve dârülfünundaki Mustafa Oruç'u bulmuş; o ikı cenahla, inşaallah Nur hizmetinde çok ış görecek. Hatta Mustafa Oruç'la muallım Ahmed Fuad gıbı zatların bu sırada tesirli bir surette hizmet-i Nuriyeye geçmeleri, Denizli kahramanı Hasan Feyzi'nın vefat acısını bır derece izale ediyorlar. Küçük İbrahim, Nazif'e ikinci bir Salâhaddin hükmüne geçip çoluk çocuğuyla, kardeşiyle ve refikasıyla Nura ve makineye pek ciddî çalışması, mektubunda namlan bulunan Salih ve Gülcü Hüseyin ve Osman ve Zühtü ve İzzet ve Ömer ve sair oradakı Nurculann sebatkârâne, sarsılmadan Nur hizmetinde terakkı etmelen bizleri çok mesrur ettikleri gıbı, bu memleketı de ılende çok minnettar edecekler.

adet: her vakıt yapılan
alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
cenah: kanat, taraf, kısım
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dârülfünun: üniversite
defter-i a'mal: İnsanların işlediği ve yaptıgı şeylerin kaydedildigi defter, amellerin defteri
ehemmiyetli: önemli
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk.
fırdevsî: Cennet bostanı mısalı
gayet: son derece
hakikaten: hakıkat olarak, doğrusu gerçekten.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hizmet-i Nuriye: Nur hizmetı, Risale-i Nur için çalışma
hükmüne: yerine, degerine.
İnşaallah: Allah ızın verirse manasında kullanılan bir dua.
izale: zevale erdirme, yok erme
kaide: usul, kural, erkan, nızam, düzen, yol
manevî: maddî olmayan, içe aıt, mana ile ilgili
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her bırı
mesrur: sevinçli, memnun
minnettar: bir iyilige karşı teşekkur duygusu ıçınde olan.
muallim: ders veren, öğretmen
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
mukabil: karşılık
nam: ad, ısım, yerine
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursı nın eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esırgeyıcılık.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
refik: arkadaş, yoldaş
refika: kadın eş, karı
sadakat: bagılılık, doğruluk.
sair: diger, başka, oteki
sebat: sozunde durma, kararlı olma, azımlılık.
suret: bıçım, tarz.
terakki: ilerleme, gelişme
umum: hep, butün, cumle, herkes
vefat: olum
zat: kısı, şahıs, fert.

Maşaallah, İnebolu, küçük bir Isparta ve tam bir Medrese-i Nuriye olduğunu ispat ettiler.

Saniyen: Nurs Koyü ve Nursî lâkabımla ve Nurlarla münasebettar üniversite mektebinin pek gayretli bir Nurcusu ve bir Abdurrahman ve bir Salâhaddin kabiliyetinde Mustafa Oruç'a evvelce eski harfle gönderdiğimiz mecmualardan sonra, yeni harfle sekiz-dokuz parçayı da, onun istemesi ve "Üniversite talebeleri çok muhtaç ve müştaktır" demesi üzerine gönderdik. Fakat o genç şakirdin tecrübesi az olmasından, Nurların himayesine kâfi gelmediğinden ve lâyık ellere vermek ve muattal kalmamak için, Nur Şakirtleri, hususan İstanbul'a yakın olan veya uğrayan veyahut İstanbul'un içinde bulunanlar, Nurun neşir ve himayesinde ona yardım etmek lâzımdır.

Salisen: Denizli'nin bir manevî kahramanı merhum Hasan Feyzi'nin (RH) Isparta kahramanı merhum Hafız Ali'nin (RH) yanına gitmesi gerçi bizi çok müteessir ediyor; fakat onun gayet has bir talebesi ve Nur'un halis bir şakirdi Sıddık Muharrem'in dediği gibi deriz:

O, bir cihette, ölmemiş, belki vazifesini acele bitirmiş, âlem-i berzaha istirahat için gitmiş, terhis edilmiş. Hafız Ali ile beraber, manen, şefaatleriyle ve bıraktıkları tesirli Nur hakkındaki eserleriyle yardım ediyorlar, yine manen Nura çalışıyorlar. Elbette manevî şehit hukmünde olmalarından, Meyve'nin On Birinci Meselesindeki ilm-i nahiv talebesinin kendini medresede bildiği gibi, Hafız Ali ile

âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabir âlemi
cihet: görüş, görüş açısı
evvelce: daha önce
gayet: son derece.
gerçi: her ne kadar...
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
himaye: koruma, muhafaza etme
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
ilm-i nahiv: gramer ilmi, dil bilgisi
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
İstirahat: dinlenme, rahatlama
kabiliyet: iktidar, liyakat.
kâfi: yeter, kâfi gelir
lâyık:
manen: mana bakımından, manaca
manevî: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri
medrese: ders okutulan yer
medrese-i Nuriye: Nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mesele: konu
muattal: kullanılamaz, olmamış
munasebettar: ilgili, alakalı
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleri nen
şakirt: talebe, öğrenci
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse
talebe: öğrenci
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme

Nur hakikatlerinin müzakeresi ve vefat eden Nurcuların dairesinde meşgul olmalarını, merhamet-i İlâhiyeden kuvvetle ümitvarız. İnşaallah, Cenab-ı Hak, onun vazifesini dünyada gördürecek, Nur dairesinde çok Hasan Feyzi'leri yetiştirecek. (HAŞİYE)

Yalnız o mübarek kardeşimiz, benim gibi resmî ilaçlardan çekinmediği için bir sehivdir. Ben ondan ziyade ıztırapta iken, "Nurcuların duası yeter" diye maddî ilâçları aramadım ve hastalık hakkında kimsenin fikrini alıp evham etmedim. O merhum kardeşimiz, bu noktada bana muvafakate muvaffak olamamış. Nurlar hakkında parlak fıkralarında, bu biçare kardeşine kendini kurban etmeye söz verdiğinden ve Nur vazifesini acele yapmasıyla istirahat âlemine gitti. Ben, hem onun akrabasını, hem Muharrem gibi kıymetli, ciddî talebelerini ve Denizli ve civarı Nurcularını tekrar tazıye edip, bizler gibi onlar da o merhumu hasenatlarına hissedar ederek hasenat cihetinde ölmemiş gibi, defter-i hasenatına haseneler yazdırsınlar diyerek umum onlara binler selâm ve ona binler rahmet deriz.

HAŞİYE: Bu merhum kardeşimizin Nura ait muteaddit vazifelerini tamamen görecek ve şakirtlerin tensibiyle ve meşveretiyle intihap edilecek bir yeni kahraman bulununcaya kadar o vazifelen taksimu'l-amâl suretinde herbir şakirt bir vazifesini yapmaya başlasın. Demirbaş Ali Osman, bu vazife Isparta'da sana düştü. Hem oradaki kardeşlerin meşveretiyle, onun yeri boş kalmamak için Nurla onun gibi çok alâkadar birisi, şimdilik Denizli Husrev'i vaziyetini alsın. Ona hediye ettiğim takkeyi muhafaza etsin tâ hakikî sahip çıkasıya kadar.

alem: dünya, cihan
biçare: çaresiz, zavallı
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cihet: yön, sebep, vesile
civar: çevre, yöre, etraf
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri, insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hakikat: gerçek, doğruluk
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hasene: hayırlı amel. Allah'ın rızasına uygun iş
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
ıstırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşın elem, azap, sıkıntı
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istirahat: dinlenme, rahatlama
maddî: madde ile alakalı, cismanî
merhamet-i İlahiye: Allah'ın merhameti.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
muvaffak: başarmış, başarılı, mutlu
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müzakere: bir iş hakkında konuşma, karşılıklı fikir söyleme, danışma, görüşme
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
resmî: çok ciddî, çok sert.
sehiv: hata, yanılışık.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
talebe: öğrenci.
tazıye: baş sağlığı dileme, yakını olan kimseyi teselli etme
umum: bütün
ümitvar: umutlu, umutlu olan, umudu olan
vefat: ölüm
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Rabıan: Bir zaman bin kalemle Nurlara çalışan Sava kahramanlarından ve Nurun ehemmiyetli şakırtlerinden Mustafa Yıldız'ın hüdhüd-misal kuşu hüdhüd-i Süleymani nev'inde Nur işleri hakkında harika vaziyetleri göstermek acip değil, çok emsali var. Kuşların Nurlarla alâkadarlıkları, çok hâdiselerle tahakkuk etmiş.

Hapishanede, hakikaten şahsıma ve Nurcuların ittihadına ve mahpusların Nurcularla tevafukuna unutulmayacak derecede Hilmi ile hizmet eden ve memleketinde hapisten evvel ve sonra kahramanane çalışan ve ismine tam mutabık Sadık Beyin, akrabasıyla, validesiyle tebrikine ve benim namıma orada kurban kestiğine mukabil, bin barekâllah ve maşaallah deriz. Ve onunla Risale-i Nur'a hem talebe ve bize selâm gönderen Salih oğlu Osman'a hem selâm ederiz, hem Nur dairesinde kabul edildi deriz.

141

(1) يُوزَنُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ بِدِمَاءِ الشُّهَدَاءِ

(2) مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مِأَةِ شَهِيدٍ

Bu iki hadis-i şeriften alınan bir ilhamla, Risalei Nur'u yazmanın dünyevî ve uhrevî pek çok faydalarından, Risale-i Nur'da beyan edilen ve şakirtlerinin tecrübeleriyle tasdik edilen yalnız birkaç tanesini beyan ediyoruz.

1- Âlimlerin mürekkebiyle şehidlerin kanı denk tutulur. (*Keşfü'l-Hafa*, 2:400, hadis no: 3281.)

2- Kim benim ümmetimin bozulduğu bir zamanda sünnetime sarılırsa, ona yüz şehid sevabı verilir. (*Müntehabât-ı Kenzü'l-Ummal*, 1:100.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alâkadar: ilgili, ilişki
bârekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
beyan: açıklama, bildirme, izah
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyetli: önemli
emsal: eşler, benzerler
evvel: önce gelen, önceki
hâdise: olay
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hakikaten: doğrusu, gerçekten
Hüdhüd: bir kuş ismi, çavuş kuşu veya ıbıbık denilir. (Hz. Süleyman'ın zamanında Hicaz ile Yemen arasındaki Saba ile Yemen arasında haberleşmeye vesile olan kuşun ismi.)
hüdhüd-i Süleymani: Hz. Süleyman zamanında, Hicaz ile Yemen arasında bulunan ve Saba denilen ülkede kraliçe olan ve güneşe tapan Belkıs ile Süleyman Aleyhisselâm arasında muhabereye vesile olduğundan meşhur ve mubarektir.)
ilham: içe gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kahramanane: kahramanca, yiğitçe, cesurca
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel! Allah korusun
misal: eş, benzer
mukabil: karşılık olarak, karşılığında
mutabık: uygun
nam: ad, isim, yerine
nev': cins
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rabıan: dördüncü olarak
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
valide: ana, anne
vaziyet: durum.

Beş Turlu İbadet:

1. En mühim bir mücahede olan ehl-i dalâlete karşı manen mücahede etmektir.

2. Üstadına neşr-i hakıkat cıhetınde yardım suretıyle hızmet etmektır.

3. Müslümanlara ıman cıhetınde hizmet etmektir.

4. Kalemle ılmi tahsıl etmektır.

5. Bazan bır saatı bir sene ibadet hükmüne geçen, tefekkürî olan bir ibadeti yapmaktır.

Beş Turlu de Dünyevî Faydası Var:

1. Rızıkta bereket.

2. Kalbde rahat ve surur.

3. Maişette suhulet.

4. İşlerinde muvaffakıyet.

5. Talebelik faziletini almakla bütün Risale-i Nur Talebelerinin has dualarına hissedar olmaktır.

Kalemle Nurlara Hizmet ve Sadâkatle Talebesi Olmanın İki Muhim Neticesi Vardır:

1. Âyât-ı Kur'âniyenin işaretiyle, imanla kabre girmektir.

2. Bütün şakirtlerin manevî kazançlarına, Nur dairesindeki şirket-i maneviye sırrıyla, umum onların hasenatlarına hissedar olmaktır.

ayet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın âyeti
bereket: mübâreklik, bolluk, saâdet
cihet: yön, sebep, vesile
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
fazilet: değer, meziyet, ıman ve irfan ıtıbarıyle olan yüksek derece
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
hükmünde: yerine, değerine
iman: inanç, itikat.
maişet: geçinme, geçinme için lüzumlu bulunan maddeler
manen: mânâ bakımından, mânâca
manevî: maddî olmayan, içe ait, mânâ ile ilgili
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
mücahede: savaşma, mücadele, uğraşma, çaba, gayret.
muhim: lüzumlu, gerekli
neşr-i hakikat: hakikatin neşri, doğruyu yaymak.
Nur: Risâle-i Nur
rızık: Cenâb-ı Hak tarafından verilen
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sır: gizli hakikat
suret: biçim, şekil, tarz
suhulet: kolaylık.
surur: sevinç, mutluluk
şakirt: talebe, öğrenci
şirket-i manevî: manevî şirket, manevî ortaklık
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim.
talebe: öğrenci.
tefekkürî: yaratılış hikmetlerini düşünme
umum: bütün
üstat: öğretici, öğretmen.

Hem bu talebesizlik zamanında, melâikelerin hürmetine mazhar olan (HAŞİYE 1) talebe-i ulûm-i diniye sınıfına dâhil olup âlem-i berzahta –talihi varsa, tam muvaffak olmuşsa– Hafız Ali ve *Meyve*'de bahsi geçen meşhur talebe gibi; şüheda hayatına mazhar olmaktır.

142

Makineyle Çıkan Mecmuaların Başında Yazılacak Fıkra Şudur:

Risale-i Nur'un bütün eczalarını iki sene hem Ankara, hem Denizli mahkemeleri ve ehl-i vukufu tetkikten sonra hem beraatımız, hem umum Risale-i Nur eczalarını bana teslime müttefikan karar vermelerine binaen, neşirlerine bir mâni yoktur. Bana verilen Risale-i Nur'dan birisi, bu mecmuanın eczalarıdır.

Isparta'da hem mekteplerde, hem camilerde din lehindeki icraatlar, *Zülfıkar*'ın manevî fütuhatı sayılabilir. İnşaallah, Isparta nasıl Nurların medresesi olmuş, başka vilâyetlere de ders veriyor; inşaallah şeair-i İslâmiyede de birinci hüsn-i misal ve numune-i imtisal olacak. (HAŞİYE 2)

HAŞİYE 1: Bazı ehl-i keşfin kat'î müşahedesiyle sabittir.

HAŞİYE 2: Ehl-i siyasete hiç bakmadığım hâlde, bugün tesadüfen kulağıma girdi ki, bazı camilen kaldırmak için bir mecliste, bir kısım dinsiz mebuslar çalışmışlar. Aynı vakitte beni tesmim (zehirlendirmesi) ve Hasan Feyzi'nin ölüm hastalığı tesadüfe benzemiyor. Bu üç suikast aynı zamanda birbiriyle alâkadar görünüyor. İkisi şimdilik akım kaldı, birisi bir kahramanı aldı.

alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabir âlemi
bahis: konu
beraat: suçsuzluğun sabit olması
binaen: den dolayı, bu sebepten
dâhil: içinde, içeri girmiş.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
hürmet: şeref, saygı
hüsn-i misal: güzel örnek.
icraat: işler, yapılan tatbik edilen işler, uygulanan şeyler.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mâni: meneden, engel olan
mazhar: nail, olma, şeref lenme
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri
mecmua: dergi
medrese: yüksek mektep, üniversite
mektep: okul
melâike: melekler
muvaffak: başarmış, başarılı
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
numune-i imtisal: örnek alınacak şekildeki numune, örnek, numune
şeair-i İslâmiye: İslâm'a ait işaretler, İslâm'a sembol olmuş iş ve ibadetler
şüheda: şehitler
talebe: istekliler, talep edenler
talebe-i ulum-i diniye: dini ilimleri okuyan talebeler
talih: şans, kısmet.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
umum: bütün
vilayet: il

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bu şiddetli maddî ve manevî kışın, sıkıntılı maddî ve manevî hastalığı vaktinde dünyadan mufarakat ve pek çok alâkadar olduğum Nurcu kardeşlerimden iftirak ıhtımalinden gelen elemler beni sıkarken, birden Sıddık Süleyman, Nur Santralı Sabrı, umum o havalideki kardeşlerim namına ve nesebî akrabalarımın da hesabına, Abdülmecid ve Abdurrahman manasında buraya geldiler. Cenabı Hakka şükrediyorum, onların gelmesi, bir panzehir hükmünde bana ilâç oldu. Ben de buradaki âdetime muhalif olarak ne olursa olsun yanıma davet ettim, geldiler. İki üç saat kadar tam bütün meraklarımı, hususan Barla'daki dostlarımın hâllerini anlamakla, Barla'daki eski zamanıma mesrurane bir seyahat-ı maneviye-i hayalî yaptık. Ondan bir ferah, bir inşırahla elîm sıkıntılarım zaîl oldu. Onları bir iki gün burada bırakmak isterdim. Fakat bu fena zaman ve buranın evhamlı vazıyeti müsaade etmedi. Bu iki kardeşimizi, umumunuzun hesabına kabul ettim. Ve kendime bedel, umumunuza iki canlı mektup olarak gönderdim.

Saniyen: İkinci gün, çok ziyade merak ve alâka peyda ettiğim dârulfunun gençlerinin, üniversite talebelerinin namına, şimdiden, dokuz tane hakikî Nurcu ve küçük Salâhaddin'ler ve Abdurrahman'lar nevinde dârülfununun tenvirine ciddî çalıştıklarını bildiren bir mektup aldım. O küçük Abdurrahman'lar ise, Mustafa Oruç

adet: her vakit yapılan
alaka: ilgi, ilişki, bağ
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
azız: değerli.
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
dârulfunun: üniversite.
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvelâ: öncelikle
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
hakikî: doğru, gerçekten
hal: tavır, davranış, tutum
havalî: bölge, etraf, çevre, civar
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
ifdirak: hıcran, ayrılık.
ihtimal: olabilirlik, bir şeyin olabilmesi, mümkün olma, gerçekleşebilirlik.
inşirah: ferahlama, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, rahatlama
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesrurâne: sevinçli bir şekilde sevinerek, memnun olarak
müfarakat: terk etme, terk edip gitme, bırakma
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
müsaade: izin, elvenşlı, uygun olma durumu
nam: ad, isim, yerine
nesebî: soy ile ilgili, soyu ile alakalı, soy sopa ait
nev: tür, çeşit.
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
panzehir: zehrin tesirini giderme özelliği olan madde
Sanıyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
talebe: öğrenci
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
umum: bütün
vazıyet: durum
zaîl: sone eren, yok olan
ziyade: çok, fazla.

Konyalı Ziya ve Sabri'nin mahdumu Feyzi ve Bahaeddin, Abdurrahim ve Kastamonulu Ömer ve Aziz ve Şükrü ve Sabri gibi ciddî genç Nurcular Nurlara sahip olmaları, merhum biraderzadem Abdurrahman ve Fuad yeniden on tane olarak dünyaya gelip vazifei Nuriyeye başlaması gibi beni hem sevindirdi, hem hastalığımı da hafifleştirdi.

Salisen: Zülfikar'ın makineyle hitama yaklaşması, Nurcular, belki bütün memleket için bir saadettir. Bu saadeti elden kaçırmamak için, ne kadar ihtiyatlı tedbirler varsa yaparsınız. Eğer, farz-ı muhal olarak –inşaallah olmaz– *Ayetü'l-Kübra*'ya yapılan tecavüz gibi bir arama olsa, bütün nüshalar tecavüze maruz kalmasın. Gerçi şimdi tecavüz etmezler ve edemezler; belki müsalâhaya çalışıyorlar. Fakat gizli zındıklar, kendilerini istikbalin lânetinden kurtarmak için elbette bahaneler anyorlar ve hükûm ellerinde bulunanları aldatıyorlar. Onun için, hıfz ve inayeti İlâhiyeye tam itimad ederek ihtiyat edilmeli. İnşaallah *Zülfikar* kendini tecavüzden muhafaza edecek ve mütecavizlerin başını dağıtacak veya imana getirecek.

144

Azız, Sıddık Kardeşim ve Bu Fânî Dünyada Hamıyetli ve Ciddî Bir Arkadaşım!

Evvelâ: Bütün dostlarım ve hemşehrilerimden en ziyade zatınız ve bazı Erzurumlu zatlar, benim bu ışkencelı

aziz: yüksek derecelı, çok degerlı
bahane: asıl sebebı gizlemek ıçın ılen sunulen uydurma sebep
biraderzade: kardeş çocuğu yegen
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
evvela: oncelıkle
fani: olümlü, geçıcı
farz-ı muhal: ımkânsızı farz etme, olmayacak bır şeyı olacakmış gibi düşünme
gerçi: her ne kadar ..
hamiyet: mıllî onur ve haysıyet
hemşehri: aynı şehırlı, aynı memleketlı
hıfz: koruma, muhafaza etme, bırmaye etme
hitam: son, nıhayet.
İhtiyat: tedbırlı hareket etme
inayet-i İlâhiye: Allah ın yardımı
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
istıkbal: gelecek, gelecek zaman atı
itimat: dayanma, güvenme
lânet: fena, kotu, ugursuz.
mahdum: oğul, evlât
maruz: bır şeyın etkısı ve tesırı altında bulunma
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
muhafaza: koruma
müsalâha: barışma, anlaşma, sulh
mütecaviz: tecavüz eden, sataşan, saldıran, sarkıntılık eden
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikırlerıne taraftar olan, Risale-i Nur ları okuyup neşreden kımse
nüsha: bırbırının aynı olan yazılı metınlerden her bırı
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtıyarlık, mes ut olma
salisen: uçuncu olarak.
sıddık: çok dogru, durüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
tedbir: onlem, yol, çare
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazıfesi, hizmeti
zat: kişı, şahıs, fert.
zındık: Allah a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkâr eden, ımansız, munkır
ziyade: çok, fazla.

ve mazlumiyet hâletimde şefkatkârane ciddî alâkadarlığınıza ve imdadıma fikren koşmanıza cidden çok minnetdarım; ahır ömrüme kadar unutmayacağım. Size bin maşaallah ve barekâllah derim.

Saniyen. Mesleğime ve Risale-i Nur'dan aldığım dersime bütün bütün muhalif olarak ve on seneden beri fânî dünyanın geçici, ehemmiyetsiz hâdiselerine bakmamak olan bir düstur-i hayatıma da münafi olarak, sırf senin hatının ve merak ettiğin ve bu defakı uzun mektubun için vaziyetime ve zalimlerin işkencelerine ait birkaç maddeyi beyan edeceğim.

Birincisi: Otuz sene evvel Dârulhikmet azası iken, birgün, arkadaşımızdan ve Dârülhikmet azasından Seyyid Sadeddin Paşa dedi ki:

"Kat'î bir vasıta ile haber aldım, kökü ecnebîde ve kendisi burada bulunan bir zındıka komitesi, senin bir eserini okumuş. Demişler ki: 'Bu eser sahibi dünyada kalsa, biz mesleğimizi (yani zındıkayı, dinsizliği) bu millete kabul ettiremeyeceğiz. Bunun vücudunu kaldırmalıyız' diye senin idamına hükmetmişler. Kendini muhafaza et."

Ben de "تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ[1], ecel birdir, tagayyür etmez" dedim.

İşte bu komite, otuz sene, belki kırk seneden beri hem tevessü etti, hem benimle mücadelede herbir desiseyi istimal etti. İki defa imha için hapse ve on bir defa da

1 Allah'a tevekkül ettim.

ahır: son
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
aza: üye
barekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
beyan: açıklama, bildirme, izah
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
desise: hile, oyun, aldatmaca
düstur-ı hayat: hayat kanunu, hayat kaidesi
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
ecnebî: yabancı, başka milletten olan
ehemmiyetsiz: önemsiz
fânî: ölümlü, geçici
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen
hâdise: olay
hâleti: hal, suret, keyfiyet
hükûm: karar, emir, bir konu, iş veya kimse hakkında verilen karar
İmdat: yardım
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
istimal: kullanma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
komite: kötü bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun
mazlumiyet: mazlumluk, zulüm görmüşlük
meslek: tutulan yol, sülûk edilen yer
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
muhafaza: koruma
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
münafi: zıt, muhalif, uymaz, aykırı
saniyen: ikinci olarak
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde
tagayyür: değişme, başkalaşma
tevekkeltü-alellah: Allah'a tevekkül ettim, dayandım
tevessü: genişleme, yayılma
vasıta: aracı
vaziyet: durum
zalim: zulmeden, haksızlık eden, acımasız ve haksız davranan
zındıka: dinsizlik, inançsızlık

beni zehirlemeye çalışmışlar (şimdi on dokuz defa oldu). En son dehşetli plânları, sabık Dâhiliye Vekilini ve Afyon'un sabık Valisini, Emirdağının sabık kaymakam vekilini aleyhime sevk etmelenyle, resmî hükûmetin nüfuzunu bütün şiddetiyle aleyhimde istimal etmeleridir. Benim gibi zayıf, ihtiyar, merdumgiriz, fakir, garip, hizmete çok muhtaç bir bîçareye o üç resmî memurlar, aleyhimde öyle bir propaganda ve herkesi korkutmak o dereceye gelmiş ki, bir memur bana selâm etse, haber aldıkları vakitte değiştirdikleri için, casusluktan başka hiçbir memur bana uğramadığını ve komşularımın da bazıların korkularından hiç selâm etmediklerini gördüğüm hâlde, inayet ve hıfz-ı Ilâhî bana bir sabır ve tahammül verdi. Emsalsiz bu işkence, bu tazyik, beni onlara dehalete mecbur etmedi.

İkincisi: Belki tahattur edersin, Ankara'da, divanı riyasetinde Mustafa Kemal'le münakaşa zamanında, ona karşı dedim: "Namaz kılmayan haindir, hainin hükmü merduttur." Yüzüne şiddetli mukabele ettiğim hâlde bana karşı ihanet ve hakarete cesaret edemediği hâlde, burada küçük bir zabıt ve bir çavuş, o ihaneti ve hakareti yaptılar. Maksatları beni hiddete getirip bir mesele çıkarmak olmasından, hıfz ve inayet-i Ilâhiye bana sabır ve tahammül verdi.

Üçüncüsü: İki sene, iki mahkeme, ellerinde tetkik edilen bütün Risale-i Nur eczalarında kanunca bir vesile

aleyh: ona karşı, onun üzerine
bîçare: çaresiz, zavallı
casus: çeşitli konularda sır mahiyetindeki şeyleri öğrenip başkalarına bildiren kimse
çavuş: çavuş onbaşıdan sonra gelen ve görevi manga komutanlığı olan erbaş rütbesi
dehalet: girme, binnin himaye ve merhametine sığınma
dehşetli: ürkütücü, korkunç
divan-ı riyaset: reislik, başkanlık makamı
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
emsalsiz: benzersiz.
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı
hain: hıyanet eden, arkadan vuran
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama
hıfz: himaye etme
hıfz-ı Ilâhî: Allah'ın koruması
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükûm: emir, buyruk, kumanda, nüfuz
ihanet: hainlik, kötülük etme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i Ilâhiye: Allah'ın yardımı
istimal: kullanma
işkence: bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, eziyet.
merduc: reddedilmiş, gen çevrilmiş
merdumgiriz: insanlardan sıkılan, kalabalıktan hoşlanmayıp yalnızlık isteyen
mesele: anlaşmazlık.
mukabele: karşılık verme, karşılama
münakaşa: tartışma
nüfuz: geçerli olma, işleme
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb.'nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
resmî: devlet adına olan
sabık: geçen, geçmiş, olmuş.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sevk: ulaştırma, yöneltme
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak
tazyik: sıkıntı verme, baskı yapma.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
vesile: bahane, sebep
zabıt: subay

bulamayıp [HAŞİYE] bizi ve Risalei Nur'u beraat ettirdikten sonra, zındıka komitesi, münafık bazı memurlan vesile ederek, merkez-i hükûmette resmî bir plân çevirip beni bütün bütün hilâf-ı kanun olarak bütün dostlanmdan ve talebelerimden tecrit ve sıhhat ve hayatım noktasında en fena bir yerde, beni nefyetmek namı altında, haps-i münferit ve tecrit-i mutlak manasında beni Emırdağına gönderdiler. Şimdi tahakkuk etmiş ki, iki maksatla bu muameleyi yapıyorlar.

Birisi: Eskiden beri ihaneti kabul etmediğimden, beni o surette hıddete getırıp bır mesele çıkararak mahvıma yol açmaktı. Bundan bir şey çıkaramadıklan için, zehirlendırmek vasıtasıyla mahvıma çalıştılar. Fakat inayet-ı İlâhıye ile, Nur Şakirtlerinin dualan tiryak gibi, panzehir gıbı ve sabır ve tahammülüm tam bır ilâç gıbi o plânı akim bıraktı, o maddî ve manevî zehrin tehlikesini geçırdı. Gerçi hıçbir tarıhte, hiçbır hukûmette bu tarzda işkenceli zulümler, kanun namına, hükûmet namına yapılmadığı hâlde, damarlanma dokunduracak tarzda mütemadıyen tarassutlarla herkesi ürkütmekle beni hiddete getiriyordu. Fakat birden kalbime ihtar edildi ki, bu

HAŞİYE: Ya hıçbır cihetle hıçbır kanun, hatta onların bazı keyfî kanunları bize ve Risale-i Nur'a ilişmiyorlar, veyahut şımdıkı bazı kanunlan ilıştığı halde, koca adlıyeler ve üç büyuk mahkemeler, ıstıkbalde gelecek şıddetlı nefret ve lânetten çekınmek ıçın Nurun ve bizim mahkûmıyetımıze cesaret edemeyıp ittıfakla umumumuzun beraetıne ve butun Risale-i Nur'un ıadesıne karar verdıkten, ve–ellerındekı kanun onlara sıper olabılır–dağ gıbı kuvvetlı adlıyeler çekındığı halde, muvakkat bır makam alan gaddar şahsıyetler bu zulmü yapmalan, elbette semâvâtı ve arzı kızdınıyor, daha hıddetıme luzum kalmıyor.

akim: netıcesiz, sonu yok, başarısız
beraat: suçsuzlugun sabıt olması
fena: kotu ıyı olmayan, uygunsuz (olan,
Gerçi: her ne kadar
haps-i munferit: tek başına olan hapıs
hıddet: öfke, kızgınlık.
hilaf-ı kanun: kanuna ters, kanun dışı
ihanet: haınlık, kotulluk etme.
ihtar: hatırlatma, uyan
inayet-i İlahıye: Allah ın yardımı
komite: kotu bır maksat ıçın toplanmış topluluk, cemıyet.
maddî: madde ile alakalı, cısmanî
mahv: yok olma, ortadan kalkma, batma
manevî: maddî olmayan, ıçe aıt, mana ile ılgılı
merkez-i hukumet: hukumet merkezi, ulkeyı ıdare merkezı.
mesele: anlaşmazlık.
muamele: davranma, davranış, bırıne karşı her hangi bır davranışta bulunma
munafık: nıfak sokan, arabozucu, kalbınde kufrü gızledıgı halde Musluman gorunen
mütemadıyen: sürekli olarak, devamlı
namı: ad
nefiy: surgun etme, cezalandırarak, başka bır yerde ıkamet etmeye mecbur etme
Nur: Risale-i Nur
panzehir: zehırın tesırı gıderme ozellıgı olan madde
resmı: devlet adına olan.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gucu.
sıhhat: sağlık, esenlık.
suret: bıçım, şekıl, tarz
şakırt: talebe, oğrencı
tahakkuk: gerçekleşme, kesınleşme
tahammül: zora dayanma, kotu ve guç durumlara karşı koyabılme, katlanma
talebe: ogrencı.
tarassut: gozetme, goz altında tutma
tarz: bıçım, şekıl
tecrit: ayırma, bır tarafta tutma, yalnız bırakma
tecrid-i mutlak: hıç kımseyle goruşememek, tam bır yalnızlık.
tıryak: en ıyı çare, baş ılâç.
vasıta: aracı
vesile: aracı, vasıta
zındıka: dınsızlık, inançsızlık
zulum: haksızlık, ezıyet, ış kence

zalimlere hiddet değil, acımalısın. Onlann herbirisi, pek az bir zaman sonra, sana muvakkaten verdikleri azap yerinde bın derece fazla bâkî azaplara ve maddî ve manevî cehennemlere maruz kalacaklar. Senin intikamın, bin defa ziyade onlardan alınır. Ve bir kısmı, aklı varsa, dünyada da kaldıkça, geberinceye kadar vicdan azabı ve idam-ı ebedî korkusuyla işkence çekecekler. Ben de onlara karşı hiddetı terk ettim, onlara acıdım. Allah ıslah etsin dedim.

Hem bu azap ve işkencelerinde pek büyük sevap kazanmakla beraber, Risale-i Nur Şakırtleri yerine ve onların bedelıne benımle meşgul olup yalnız benı tazip etmeleri, Nurculara büyük bir fayda ve selâmetlerine hizmet olması cihetınde de Cenab-ı Hakka şukrediyorum ve müthış sıkıntılarım içinde bir sevinç hissediyorum.

Dördüncüsü: Senin mektubunda benim istırahatimı ve eğer iktidarım olsa, benim Şam ve Hicaz tarafına gitmeme dair sızın hükûmet-ı hâzıraya muracaat maddesı ise:

Evvelâ: Biz, imanı kurtarmak ve Kur'ân'a hizmet için, Mekke'de olsam da buraya gelmek lâzımdı. Çünkü, en ziyade burada ihtiyaç var. Binler ruhum olsa, binler hastalıklara müptelâ olsam ve zahmetler çeksem, yine bu milletin imanına ve saadetine hizmet için burada kalmaya Kur'ân'dan aldığım dersle karar verdim ve vermişiz.

Saniyen: Bana karşı hürmet yerine hakaret görmek noktasını mektubunuzda beyan ediyorsunuz. "Mısır'da,

azap büyük sıkıntı, şiddetli acı
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza
bakı: ebedî, daimî sonu gelmez, bitip tükenmez, ölmez sonsuz
bedeli bir şeyin yerini tutan karşılık
beyan: açıklama, bildirme, izah
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön, sebep, vesile
dair: alakalı, ilgili
evvela öncelikle
hakaret. saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama
hiddet: öfke, kızgınlık
hükûmet-ı hazıra. şimdiki hükûmet.
hürmet. nayet, ihtiram, saygı
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
idam-ı ebedî: dinlenmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedi yokluğa gitmek olarak görme
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma
intikam: öç alma.
istirahat. dinlenme, rahatlama
işkence: azap, hissî sıkıntı
işkence. bir kimseye verilen maddi-manevî sıkıntı, eziyet.
maddi: madde ile alakalı, para mal vb. şeylerle ilgili
manevî: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma
muvakkaten: geçici olarak.
müptela: düşkün, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan
muracaat. başvurma, danışma
muthış: çok rahatsız eden, daya nılmaz.
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
saadet. mutluluk
sanıyen: ikinci olarak.
selamet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
şakirt. talebe, öğrenci.
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
vicdan: his, duygu.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
ziyade: fazla, fazlasıyla

Amerika'da olsaydınız, tarihlerde hürmetle yâd edilecektiniz" dersiniz.

Azız, Dıkkatlı Kardeşim!

Biz, insanlann hürmet ve ihtiramından ve şahsımıza ait husnüzan ve ikram ve tahsinlerinden mesleğimiz itibanyla cidden kaçıyoruz. Hususan acip bir riyakârlık olan şöhretperestlik ve cazibedar bir hodfüruşluk olan tarihlere şaşaalı geçmek ve insanlara iyi görünmek ise, Nurun bir esası ve mesleği olan ihlâsa zıttır ve munafıdır. Onu arzulamak değil, bilâkis şahsımız itibarıyla ondan ürkuyoruz. Yalnız Kur'ân'ın feyzinden gelen ve i'cazı manevîsinin lemeatı olan ve hakikatlennin tefsiri bulunan ve tılsımlarını açan Risale-i Nur'un revacını ve herkesin ona ihtiyacını hissetmesini ve pek yüksek kıymetini herkes takdır etmesini ve onun pek zahir manevî keramatını ve iman noktasında zındıkanın bütün dinsizliklerini mağlûp ettiklerini ve edeceklerini bildirmek, göstermek istiyoruz ve onu rahmet-i Ilâhiyeden bekliyoruz.

Şahsıma ait ehemmiyetsiz ve cüz'î bir maddeyi haşiye olarak beyan ediyorum.

Madem Recep Bey ve Kara Kâzım seninle dost ve zannımca eski Said'le de munasebetlen var. Onlardan iyilik istemek değil, belki bana karşı selefleri gibi manasız, lüzumsuz tazyık ve zulme meydan vermesinler. Hakikaten buranın maddî ve manevî havasıyla imtızaç edemiyorum. Sıkıntılarım pek fazla. Ikametgâhımı hem

acip: tuhaf, hayrette bırakan
aziz: değerli
beyan: açıklama, bıldırme, izah
bilakis: aksine, tersine
cazibedar: çekici, cazibeli
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak.
cüz'î: küçük, az
ehemmiyetsiz: önemsiz.
feyz: ilim, irfan
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakıkaten: doğrusu, gerçekten
haşiye: bir kıtabın sayfalannın kenanna veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen
hususan: bilhassa, özellikle
hurmet: şerefi, saygı
husnüzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek.
i'caz: mucizelik, insanlarin benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihlas: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
ihtıram: hurmet etme, saygı gösterme
ikametgâh: Ikamet yeri, oturulan yer, ev, hane
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
imtızaç: kaynaşma
keramat: kerem ve bağışlar, ikramlar, lutuflar
kıymet: değer
lemaat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar
maddî: madde ile alakalı, cismani.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
manevî: manaya ait, maddi olmayan
meslek: tutulan yol, sülûk edilen yer
munafı: zıt, aykırı.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
Nur: Risale-i Nur
rahmet-i Ilahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, Ilâhi rahmet.
revaç: rağbet, kıymet, değer
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekar
selef: önce geçen, bir yerde bir işte bir hal ve mevkide diğerinden önce bulunmuş olan kimse
şaşaalı: parlak, gösterişli.
şöhretperest: şöhret düşkunu
tahsin: aferin, deme, alkışlama
takdir: beğenme
tazyik: sıkıntı verme, baskı yapma
tefsir: açıklama, izah
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
yâd: anma, hatıra getirme
zahir: açık, belli, meydanda
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hukmetme
zındıka: dinsizlik, inançsızlik.
zulüm: haksızlık, eziyet.

dışandan, hem içeriden kilitliyorum. Her cihetle yalnızım. Ve bir cihette de komşusuz, sıkıntılı bir odada, hasta bir hâlde hayatımı geçiriyorum. Bazan bir günü, Denizli'de bir ay hapisten fazla beni sıkmış. Bu yirmi sene dehşetli zulümle hürriyetime ve serbestiyetime ilişmek artık yeter! Zaten iki sene mahkemelerin tetkikatıyla ve aleyhimdeki münafıkların plânları akım kalmasıyla kat'iyen tebeyyün etmiş ki, şahsımda ve Nurlarda bu vatan ve millete zarar tevehhüm etmekle daha kimseyi kandıramazlar. Ben de herkes gibi hürriyetime sahip olsam, belki tebdil-i hava için müteddil havası bulunan bu kazanın bazı köylerine gitmeme müsaadekâr bir ış'ar burada olsa, münasip olur. Size ve oradaki Nur dostlarıma çok selâm ve dua ediyoruz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

145

Hakikaten merhum Hasan Feyzi gibi az zamanda çok hizmet eden ve Nurlara karşı pek çok ciddî alâkadar olan Mustafa Osman'ın, hizmetinin makbuliyetine bir delil olarak, Hasan Feyzi'nin ve onun ruhlarında ve sadakatlerinde iki muallim olan Ahmed Fuad ve Mustafa Sungur ve iki yüksek talebe olan Mustafa Oruç ve Rahmi'yi bulması ve Risale-i Nur'un o kuvvetli ellerle hizmetine çalışması, o havalî için büyük bir saadettir.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

akım: neticesiz, sonu yok, başarısız
alakadar: ilgili, ilişki
aleyh: ona karşı, onun üzerine
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yan, yön, taraf
dehşetli: ürkütücü, korkunç
delil: iz, nişan, emare
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
havalî: bölge, etraf, çevre, civar
ış'ar: anlatma, bildirme, yazı ile haber verme
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
muallim: ders veren, öğretmen
müteddil: yavaş, mulâyim, sert olmayan, yumuşak
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
münasip: uygun
müsaadekâr: zorluk çıkarmayan, hoşgörü sahibi, uysal davranan
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her bir
saadet: mutluluk
sadakat: bağlılık, doğruluk
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
talebe: öğrenci
tebdil-i hava: hava değişikliği
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Hem bazı cümleleri tadılâtla beraber Lâhikamıza geçirdiğimiz Mustafa Osman'ın ve muallim Mustafa Sungur'un müşterek acip mektupları gösteriyor ki, merhum Hasan Feyzi nev'inde bir sümbül orada inkışafa başlamış, inşaalah çok bîçarelerin imanını kurtaracaklar. Hususan onların mahiyetinde ve Isparta'nın küçük masum kahramanlarına benzer, Rahmi namında, on dört yaşında bir mekteplı çocuğun fedakârâne Nurların derslerini gaye-i hayat bilmesi, bizleri ve Nurcuları cidden sevindiriyor. O havali için gençlerin kurtulmasına bir fa'l-i hayırdır.

Risale-i Nur'un *Zülfikar* ve sair mecmuaların intişarı için büyük yardımlarda bulunan ve merhum şehit Hafız Ali'nin en mükemmel tarzda yazdığı ve Nur fabrikasında tam çalışkan bir arkadaşı ve sadık bir vârisi olan Hafız Mustafa'nın eline emanet bırakılan bütün Risale-i Nur eczaları onun eline geçmesini temin eden Ahmed Fuad'ı ve emaneti ona teslim eden kardeşimiz Hafız Mustafa'yı ve Safranbolu memleketini ve oradaki kardeşlerimizi ruhucanımızla tebrik ediyoruz. İnşaallah *Zülfikar*'a verdiği herbir banknota mukabil, bin kâr görecek, binler hayırlara medar olacak. Hem ona, hem kardeşlerinden Hatip İbrahim'e, hem yeni bir fedakâr muallim olan Mustafa Sungur'a ve küçük bir Salâhaddin olan Rahmi'ye ve başta Mustafa Osman ve Hıfzı olarak oradaki bütün kardeşlerimize selâm ederiz.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
banknot: kâğıt bir lira
bîçare: çâresiz, zavallı
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
emanet: emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya veya kimse
fail-i hayır: hayır işleyen, hayır sahibi.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fedakârane: fedakârca, fedakârlıkla.
gaye-i hayat: hayatın gayesi, hayatın amacı
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hususan: bilhassa, özellikle
inkışaf: gelişme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
Lâhika: Risale-i Nur mektuplarının toplandığı eser
mahiyet: bir şeyin aslî, esâsî niteliği
masum: küçük çocuk.
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri
medar: sebep, vesile
mektep: okul.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
muallim: ders veren, öğretmen
mukabil: karşılık.
müşterek: birlikte, beraber, ortaklaşa, elbirliği ile yapılan veya hazırlanan
nev: cins
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
sair: diğer, başka, öteki
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
tadilât: doğrultmalar, değiştirmeler, doğrulamalar
tarz: biçim, şekil, suret.
vâris: vefat eden bir kimsenin mal ve mülkünü kullanmaya yetkili olan.

Muhterem, mübarek, muazzez, şefkatlı ve faziletli Üstadımız Efendimiz Hazretlerine!

Evvelâ, [1] «إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» لِكُلِّ مُصِيبَةٍ

Risale-i Nur kahramanlarından şehit merhum Hafız Ali Efendinin refakat-i maneviyesine bu defa vasıl olan Hasan Feyzi ağabeyimizin irtihali, bizleri cidden müteessir eylemiştir. Başta sız Üstadımız Efendimiz olduklan hâlde bütün Risale-i Nur Talebelerine ve kendisinin mensup olduğu maddî ve manevî efrad-ı ailesine ve Medrese-i Nuriyesine ve Denizli halkına taziyetlerimi bildirir ve teessürlerinize iştirak eylerim. Ve naçız manevî hediyelerimi dergâh-ı İlâhiyeye takdim eylerken, garîk-ı rahmetler ihsan buyurmasını niyazlarda bulunurum. [2] كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ fehvasınca, bu âlemden âlem-i ervaha götürdüğü وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ غُرَفًا [3] تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ayet-i Sübhanînin işaret buyurduğu ecr-i naîm çok Hasan Feyzi'ler sümbül vermesini eltaf-ı İlâhiyeden tazarru ve niyaz eylerim.

Muhterem Efendim!

Mesmuatıma nazaran, Denizli'de, bundan yetmiş sekksen sene evvel büyük bir evliyadan Hasan Feyzi ismiinde

1- Her musibete karşı deriz: Biz Allah'ın kullarıyız. Ve yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi, 156.)

2- Her nefis ölümü tadıcıdır. (Ankebût Suresi, 57.)

3- İman eden ve güzel işler yapanlar, dâimî kalmak üzere, Cennette altından ırmaklar akan yüksek makamlara yerleştireceğiz. İyi işler yapanların mükâfatı ne güzeldir! (Ankebût Suresi, 58.)

âlem: dünya, cihan
âlem-i ervah: ruhlar âlemi
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı
efrad-ı aile: aileyi teşkil eden fertler
evliya: keramet sahibi olanlar, erenler, veliler, ulular
evvel: önce gelen, önceki
evvelâ: öncelikle
fazilet: değer, meziyet; iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece
fehva: mana, anlam, mefhum, kavram
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama, ikram etme, lütuf, bağış, yardım
irtihal: ölme.
iştirak: katılma
maddî: madde ile alâkalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
mesmuat: işitilen, duyulan, haber alınan şeyler
muazzez: izzetlenmiş, yücelmiş, yükselmiş
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mübarek: feyizli, bereketli
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş
naçız: değersiz, ehemmiyetsiz, hiç hükmünde olan, çok küçük şey
nazaran: göre, bakımından, bakarak, bakılırsa
niyaz: ince dua
niyaz: yalvarma, yakarma
refakat-i maneviye: manevî beraberlik, manevî arkadaşlık.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse
takdim: arz etme, sunma
talebe: öğrenci
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma.
taziye: baş sağlığı dileme, yakını ölen kimseyi teselli etme
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan.

bır zat, birgün talebelerine, "Bugün Kürdistan'da bir evliya dünyaya geldi" diye beşarette bulunmakla zat-ı devletlerini işaret buyurmuş. Badehu Denizli'ye başka başka perdelerle teşrifiniz, o zatın ruhunu şad ve îzaz için olduğunu telâkki etmiştim. Ve az zaman sonra aynı isimde müteveffa Hasan Feyzi Efendinin Risale-i Nur'a hürmetle birinci Hasan Feyzi'ye imtisalen istikbal etmesi ve Nurlara taaşşukla idhal-i envar olması, bu kanaatimi kat kat ziyadeleştirdi. Şimdi de düşündüm. Birinci Hasan Feyzi'nin vefatından sonra Saıd yetişti. Ve namına baktığı ikinci Hasan Feyzi de vazifesini yaptı ve Nurlara gark olarak ve yerine bırakacağı çok Hasan Feyzi'leri de vazife başına davet edip hayata veda ettı. Cenab-ı Erhamürrahimînden tazarru ve niyaz eylerim ki, Risale-i Nur'a ve Üstadımıza bu Hasan Feyzi'nin acısını unutturacak daha çok Hasan Feyzi'ler ihsan buyursun. Ve onların başlanında Üstadımızı mes'ud ve bahtiyar ve muammer buyurmasını onun derya-ı rahmetinden, fazlından, inayetinden ve ihsanından, ikramından, in'amından, eltafından ümitvar olup, görmekliğimizi tazarru ve niyaz eylerim.

Günahkâr, âcız, kusurlu talebeniz

Halil İbrahim

(Rahmetullahi aleyhi ve alâ Hasan Feyzi)

acız: zavallı, acınacak.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mutlu.
beşaret: müjde, müjdelemek.
Cenab-ı Erhamürrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (CC).
derya-ı rahmet: rahmet deryası.
eltaf: lütuflar, iyi muameleler, iyilikler, iyilikseverlikler, nezaketler.
evliya: keramet sahibi olanlar, erenler, veliler, ulular.
fazl: alicenaplık, ihsan, comertlik.
gark: boğulma, tamamen içensine dalma.
günahkâr: gunahlı, günah işlemiş.
hürmet: nayet, ıhtıram, saygı.
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lutuf.
ikram: bagış, ihsan, bir şey sunma.
imtisalen: imtısal ederek, uyarak, tabı olarak.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
inayet: yardım, ihsan, lutuf.
istikbal: karşılama, gelmekte olan bir kışıyı ıkramla karşılama.
izaz: azız kılma, saygı gösterme.
kanaat: inanma, goruş, fikir.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muammer: çok yaşamış, uzun omurlu, omur suren.
müteveffa: vefat etmış, ölmuş olen, olu.
nam: yenne vekillik.
niyaz: yalvarma, yakarma.
rahmetullâhi aleyh: Allah ın rahmeti onun üzerine olsun.
şâd: sevinçli, neşeli, memnun, mutlu, bahtıyar.
taaşşuk: aşık olma.
talebe: ogrenci.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşu içinde yalvarma.
telâkki: anlama, anlayış, goruş.
teşrif: şereflendirme, buyuk bırının bır yere gıtmesı veya bır yerden gelmesı.
ümitvar: umıtlı, umutlu, uman, umıdı olan.
vazife: dinî mukelleflyet, yukumlulluk.
veda: aynlık, aynlma, aynlış.
vefat: olum.
zat: kışı, şahıs, fert.
ziyade: Artma, çoğalma.

Bu sıkıntılı zamanda nefsim sabırsızlıkla beni tacîz ederken, bu fıkra onu tam susturdu, şükrettirdi. Size de faydası olur diye leffen takdim edilen bu fıkra, başımın yanında asılı duruyor.

1. Ey nefsim! Yetmiş üç sene, yüzde doksan adamdan ziyade zevklerden hissenî almışsın. Daha hakkın kalmadı.

2. Sen, anî ve fânî zevklerin bekasını anyorsun. Onun için, onun zevaliyle ağlamaya başlıyorsun. Kör hissiyatınla bu yanlışının tam tokadını yersin. Bir dakika gülmeye bedel on saat ağlıyorsun.

3. Senin başına gelen zulümler ve musibetlerin altında kadenin adaleti var. İnsanlar, senin yapmadığın bir işle sana zulmediyorlar. Fakat kader, senin gizli hatalarına binaen, o musibet eliyle seni hem terbiye, hem hatana kefaret ediyor.

4. Hem yüzer tecrübenle, ey sabırsız nefsim, kat'î kanaatın gelmiş ki, zahirî musibetler altında ve neticesinde inayet-i İlâhiyenin çok tatlı neticeleri var.[1] عَسَىٰٓ اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ çok kat'î bir hakikatı ders veriyor. O dersi daima hatıra getir.

Hem, feleğin çarkını çeviren kanun-i İlâhî, senin hatırın için o pek geniş kanun-ı kaderî değiştirilmez.

1- Umulur ki hoşlanmadığınız birşey sizin için hayırlı olabilir. (Bakara Suresi, 216.)

---

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdâlık.
bedel: değer, kıymet, karşılık, karşı.
beka: kalıcılık, devamlılık, sabit olmak.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
fânî: muvakkat, geçici.
felek: talih, baht, kader.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hisse: pay, nasip.
hissiyat: hisler, duygular.
İnayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
kader: takdir, kısmet, kudret, İlâhî hukum.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kanun-ı kaderî: kader kanunu.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın giderilmesi.
leffen: zarf ve mektup içine koyarak.
musibet: felâket, belâ, ansızın gelen belâ, dert, sıkıntı.
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.
tacîz: rahatsız etme, huzursuz kılma, sıkma.
takdim: arz etme, sunma.
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme.
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.
zeval: zail olma, sona erme, yok olma.
ziyade: çok, fazla, artık.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

5. [1] مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ kudsî düsturunu kendine rehber et. Heveslı akılsız çocuklar gıbı, muvakkat, ehemmiyetsiz lezzetlerin peşinde koşma. Düşün ki, fânî zevkler, sana manevî elemler, teessüfler bırakıyor. Sıkıntılar, elemler ise, bilâkis, manevî lezzetler ve uhrevî sevaplar venyor. Sen dıvane olmazsan, muvakkat lezzetı yalnız şükür için arayabilirsin. Zaten lezzetler şükür için verilmış.

Said Nursî

148

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelen, garip bir münazara-ı nefsiyemi, bana mahsus ıken, bera-ı malûmat sıze yazmak hatınma geldı. Şöyle ki.

Başım üstundekı sizce malûm levha nefsimi tam susturduğu hâlde, bu gece nefs-i emmarenin silâhını daha musırrane istımal eden kor hıssıyatım, damarlarıma tam dokundurup, tesemmüm ve hastalıktan gelen zıyade teessür ve hassasıyet ve şeytandan gelen ılkaat ve fıtrî hubb-i hayattan gelen acıp bır hâletle, o ikinci nefs-i emmare hukmünde olan kör hıssıyat, benım vefat ıhtımalınden şıddetlı bir me'yusiyet ve teellüm ve kuvvetli bir hırs ve zevk ve lezzetle kalb ve ruhuma tam ılıştı.

1. Kadere iman eden kederden emin olur.

acıp: ruhaf hayrette bırakan
azız: değerli
bera-ı malumat: bilgi ve malûmat için bilgi vermek ıçın.
bilâkis: aksine tersine
divane: deli akli başında olmayan
düstur: kanun kaide kural prensip esas
ehemmiyetsiz: önemsiz.
elem: dert uzuntu, maddî manevî ıztırap
evvelen: evvelâ bınnc ılk olarak
fânî: muvakkat, geçıcı
fıtrî: tabiî doğal
garip: ruhaf şaşılacak, bambaşka
hâlet: hal durum
hassasıyet: hassaslık, dıkkatlılık, ıhtımamlılık
heves: gelip geçıcı istek
hırs: aşın istek şıddetlı arzu fazla isteme
hıssıyat: hısler duygular
hubb-ı hayat: hayat sevgısı yaşama sevgısı.
hukmünde: degerinde yerinde
ıhtımal: olabılırlık.
ılkaat: zararlı sozlerle zıhın çevirme akli çelme
ıstımal: kullanma
kudsı: mukaddes yüce
levha: çerçevelenerek duvara asılan hat.
malum: bılınen bılınır olan
manevı: maddî olmayan ıçe aıt, mana ıle ılgılı
me'yusiyet: umıtsızlık.
musırrâne: ısrar ve inatla. ısrarlı bır şekılde
muvakkat: geçıcı
münazara-ı nefsiye: nefsıle olan munazara nefsıyle mu hasebe ve münazara etme.
neflsı: kulun kotu ve gunah olan hal ve huylen sufi arzulan
nefs-ı emmare: Insana kotu ve gunah ıslerin yapılmasını emreden nefis.
nefs-i emmare: insana kotu ve gunah ıslenn yapılmasını emreden nefis.
ruh: can.
sıddık: cok doğru durust hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen.
şukur: Allah'a karşı kulluk gorevlenni yerine getırme
şukur: nımet ve yıllıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
teellüm: elemlenme, tasalanma dertlenme uzuntu duyma
teessüf: uzulme acı duyma
teessur: kederlenme uzulme acı duyma
tesemmüm: zehırlenme
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt.
vefat: olüm
zıyade: cok, fazla artık.

"Ne için istirahat-i hayatına çalışmıyorsun, belki reddediyorsun? Ve gayet zevkli ve masumâne lezzetli bir hayat ve bir ömür kendine Nur dairesinde aramıyorsun ve ölmeye karar verip razı oluyorsun?" dedi ve dediler. Birden gayet kuvvetli iki hakikat, o ikinci nefs-i emmareyi şeytanla beraber susturdu.

Birincisi: Madem Risale-i Nur'un vazife-i kudsiye-i imaniyesi benim ölümümle daha ziyade halisâne inkişaf edecek ve hiçbir cihetle dünya işlerine ve benlik ve enaniyete vesilelikle ittiham edilmeyecek ve rekabeti tahrik eden hayat-ı şahsiyemi bulmadığı için daha mükemmel ve ihlâs ile o vazife devam edecek. Hem ben dünyada kaldıkça gerçi bir derece yardımım olabilir; fakat adî şahsiyetimin ehemmiyetli rakiplen, münekkitleri, o şahsiyeti ittiham edebilir ve Risale-i Nur'a ihlâssızlıkla ilişebilir ve bir derece çekinir, çekindirir. Hem bir derece bekçilik yapan bir şahsiyetin yatmasıyla, o daire-i nuraniyedeki bütün ehl-i gayret müteyakkız davranır. Bir nöbettar yerine, binler bekçi çıkar. Elbette ölüm gelse, "Baş üstüne geldin" demek gerektir.

Hem, madem Nur Şakirtlerinden çokları hem malını, hem istirahatini, hem dünya zevklerini, hem lüzum olsa hayatını Nurun hizmetinde feda ediyorlar. Sen, ey nefsim, neden fedakârlıkta en geri kalmak istersin?

Hem kat'iyen bil ki: Çok bîçarelerin hayat-ı bâkiyelerini Nurlarla kurtarmak hizmetinde, fânî ve zahmetli

adî: basit, bayağı sıradan.
bıçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön, sebep, vesile.
daire-i nuraniye: nurlu aydınlık daire.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i gayret: gayret edenler.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
fanî: muvakkat, geçici.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
gayet: son derece.
gerçi: her ne kadar.
hakikat: gerçek, doğru.
halisâne: temiz kalpliilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
hayat-ı bakıye: bâkî olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
ihlas: bir işi bir amelî, başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
ıstırahat-ı hayat: hayatın rahatlaması.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma.
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle.
madem: çünkü, için, değil mi ki, den dolayı, böyle ise, hele.
masumane: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde.
münekkit: tenkit eden, tenkitçi, eleştiren, eleştirici.
müteyakkız: uyanık bulunan, basiretli.
nefis: insandaki bedenî canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenn yapılmasını emreden nefis.
Nur: Risale-i Nur.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe.
şahsiyet: kişilik, kişi özelliği.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
vazife: dini mükellefiyet, yükümlülük.
vazife-i kudsiye-i imaniye: imanın mukaddes ve yüce vazifesi.
vesile: bahane, sebep.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.

ihtiyarlık hayatını memnuniyetle bırakmaya lüzum olsa veya vaktı gelse, razı olmak gayet lezzetli bir şereftir.

İkincisi: Nasıl ki âciz, zaif bir adam, bir batmanı kaldıramadığı hâlde on batman yük üstüne yığılmış bulunsa ve dostları onu çok kuvvetli bilip ona gizli zaafına yardımdan ziyade ondan yardım istedikleri hâlde, o bîçare de onların hüsnüzannını kırmamak veyahut kendini çok aşağı göstermemek için gayet ağır ve soğuk olan gösteriş ve tekellüflerle kendini yüksek ve kuvvetli göstermeye çalışmak çok elîm ve zevksiz olması gibi, aynen öyle de, ey kör hissiyatın içine giren nefs-i emmare, bu adî şahsiyetimin ve bir çekirdek kadar ehemmiyeti olmayan istidadımın yüz derece fevkinde ve sırf bir inayet-i Rabbaniye olarak bu karanlıklı ve çok hastalıklı asırda Kur'ân'ın eczahane-i kudsiyesinden çıkan ve rahmet-i İlâhiye ile elimize verilen Risale-i Nur'daki hakikatlere o şahıs masdar ve menba ve medar olamaz. Belki, yalnız çok bîçare ve muhtaç ve Kur'ân kapısında bir sail ve muhtaçlara yetiştirmeye bir vesile olduğum hâlde, Nurun muhlis ve halis, sıddık ve sadık, sâfi ve fedakâr şakirtleri, o bîçare şahsiyetim hakkında yüz derece ziyade hüsnüzanlarını kırmamak ve hissiyatlarını incitmemek ve Nurlara karşı şevklerine ihlâsmemek ve Üstad namı verdikleri o bîçare şahsı, onların hatırı için çok aşağı olduğunu göstermemek ve ağır ve elemli tekellüflere ve tasannulara mecbur olmamak için ve yirmi sene tecrîdatın verdiği tevahhuş için, hatta dostlarla dahi –hizmet-i Nuriye olmazsa– görüşmeyi terk ediyorum ve etmeye ruhen mecbur

âciz: zavallı, acınacak.
adî: basıt, bayağı, sıradan
asır: yüzyıl
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, ikı okka ile sekız okka arasında degişen ağırlık ölçüsü
bîçare: çaresiz, zavallı
eczahane-i kudsiye: mukaddes ve yüce olan eczahane
ehemmiyet: onem, deger, kıymet
elem: dert, üzüntü, kaygı, tasa
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
fedakâr: kendini veya şahsı menfaatlenni hiçe sayan, feda eden
fevkinde: üstünde
gayet: son derece
halis: her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
hissiyat: hisler, duygular
hissiyat: hisler, duygular
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur ıçın çalışma
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacagını düşünmek.
istidat: kabiliyet, yetenek.
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
medar: sebep, vesile
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
menba: kaynak.
muhlis. İhlâslı, samımı bir ışlı hıç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası ıçın yapan
nam: ad, ısım
nefs-i emmare: ınsana kötu ve gunah ışlenn yapılmasını emreden nefis.
Nur: Risale-i Nur
rahmet-i İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı, İlâhî rahmet.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
sadık: sadakatlı dostluğu ve bağlılıgı ıçten olan
safi: samımî, saf
sail: soran, isteyen
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
şahsiyet: kişılık, kişı ozellıgı
şakırt: talebe, ogrencı.
şeref: ovunulecek, ıftıhar edılecek şey
şevk. şıddetlı arzu, aşırı istek ve heves
tasannu: yapmacık.
tecrit. hücre hapsı, bir kişinin başkalarıyla olan ılışkısını kesme
tekellüf: gosteriş, yapmacık, sahte tavır
tevahhuş: korkulu bir şekılde emin olmayarak bakma
ustat. ogretıcı, muallım, ogretmen, usta, sanatkâr
vesile: aracı, vasıta
zaaf: zayıflık, kuvvetsızlık, dermansızlık
ziyade: çok, fazla
ziyade: ilâve, ekleme.

oluyorum. Ve tekellûfe ve kıymetten ziyade kendimi göstermeye ve ziyade hüsnüzan edenlere karşı hoş görünmek için kendimi makam sahibi göstermek ve sırr-ı ihlâsa tam münafi kendini büyük göstermek ve vakar perdesi altında benliğin zararlı ve fânî zevkini aramak hâletleri ise, ey nefsim, meftun olduğun o zevkleri hiçe indirirler.

Ey nefis! Ey zevke müptelâ bedbaht kör hissiyat! Binler dünyevî zevki alsan, şu vazıyette yine bozulur; o zevk ayn-ı elem olur. Madem yüzde doksan mazideki ahbab âdeta, güya beni berzaha çağırıyorlar. Bu hazır zamandaki on dosttan ben kaçmaya mecbur oluyorum. Elbette bu ihtiyarlık ve yalnızlık hayata, berzah hayat-ı maneviyesi bin derece müreccahtır diye, bu iki hakikatle, hadsiz şukurler olsun, o ikinci nefs-i emmare tam susturuldu, kalb ve ruhtan gelen zevke razı oldu. Şeytan dahi sustu, hatta damarlanmdaki maddî hastalık da gayet hafifleşti.

Elhasıl: Ölsem, vazife-i Nuriye daha ziyade ihlâs ile rekabetsız, ittihamsız inkışaf eder.

Hem, bu zamanda aramadığım cüz'î, muvakkat zevk ve bu hayat ve dünya gözüyle fütuhat-ı Nuriyeden gelen lezzet bedeline, çok ağır, soğuk ve nahoş tekellûf elemlerinden ve hodfuruşluk zahmetlerinden ve tasannu zararlarından kurtulmak vardır.

Hem, bu senede bir defa, ey nefis, ruh ve kalble beraber çok müştak olduklarınız eski, zevklı ve

âdeta: sanki.
ahbap: dostlar.
ayn-ı elem: elemin tâ kendisi.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi, dünya ile ahıret arasındaki yer.
cüz'î: küçük, az.
dünyevî: dünyaya ait.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
elhâsıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca.
fânî: muvakkat, geçici.
fütuhat-ı Nuriye: Nur'un zaferleri. Risale-i Nur ile yapılan iman ve Kur'an hizmetinin akıl ve kalpleri kendine cezp etmesi, kalpleri fethetmesi.
gayet: son derece.
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halet: hal, durum.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hissiyat: hisler, duygular.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen.
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
ihlas: bir işi, bir amelı başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
inkışaf: ortaya çıkma, gelişme.
ittham: tohmetlendirme, suçlu görme.
kıymet: deger.
maddî: madde ile alakalı.
madem: çünkü, için, degil mı ki, den dolayı, böyle ise, hele.
makam: manevî mevkı.
mazi: geçmiş zaman.
meftun: tutkun, müptela, aşırı bağlanmış.
muvakkat: geçici.
münafi: zıt, aykırı.
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkun ve tutulmuş olan.
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
nahoş: hoş olmayan.
nefis: kişinin kendisi. İyiliğe de kötülüge de meyli olan duygu.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenıp yapılmasını emreden nefis.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
rekabet: rakıp olma halı, birbirini çekememe.
ruhen: ruh ile.
sırr-ı ihlâs: ihlas sırrı, samımıyet ve dogrulugun sırrı.
şukür: nimet ve iyilıgın sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tasannu: yapmacık.
tekellûf: gösteriş yapmacık, sahte tavır.
vakar: ağırbaşlılık, heybetli oluş, ciddiyet.
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti.
vazıyet: durum.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.

hayatımdaki yaşadığım memleketleri ve ünsiyet ettiğim ahbapları ve mufarakatlerinden çok mahzun olduğum kardeşleri görmek için, beraber, kısmen hakikaten, kısmen hayalen o geçmiş mazide gezdin. Sen de gördün ki, o sevimli, müteaddit vatanlarımda, yüzde ancak bir iki ahbabı bulabildin. Ötekiler, bütün berzah âlemine göçmüşler ve o sevimli hayat levhaları değişmiş, elîm ve hazin bir vaziyet almış. Daha o ahbapsız yerleri görmek istenilmez. Onun için, bu hayat ve bu dünya bizi kovmadan evvel ve "Haydi dışarıya!" demeden, biz kemal-i izzetle, Allahaısmarladık deyip izzetimizle bu fânî zevklerimizi bırakmalıyız.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Umum kardeşlerimize binler selâm ve dua eden hasta fakat tam mesrur kardeşiniz
Said Nursî

149

Sizlen ve umum Risale-i Nur Şakirtlerini ve bilhassa Medrese-i Nuriyenin talebelerini ve bilhassa o merhumun akrabalarını, Medrese-i Nuriyenin mübarek üstadı Hacı Hafız Mehmed'in vefatı münasebetiyle taziye ediyoruz. Ve Nurlar hesabına bütün ruhucanımızla biz dünyada kaldıkça ona dua-i rahmet etmeye ve Hafız Ali ve Hasan Feyzi ortasında daima bütün manevî

1. Bâki olan ancak Allah'tır.

ahbap: dostlar
âlem: dünya cihan, bütün yaratılmışlar
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile âhıret arasındaki yer
bilhassa: özellikle.
dua-i rahmet: rahmet duası, rahmet için yapılan dua
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
evvel: önce, ilk, birinci, ipteda, başlangıç
fânî: muvakkat, geçici
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hayalen: hayali bir şekilde
hazin: keder meydana getiren, acı uyandıran, hüzün veren
izzet: değer, itibar, şeref, yücelik
kemal-i izzet: izzet ve haysiyetinden taviz vermeme, tam izzet.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
levha: manzara, görünüş
mahzun: hüzünlü, kederli, üzüntülü
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazî: geçmiş zaman
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mesrur: sevinçli, memnun
müfarakat: ayrılık, ayrılma, uzaklaşma
mubarek: beğenilen, sevilen, kızılan, şaşılan kimse veya şey hakkında söylenir
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
Nur: Risale-i Nur
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
taziye: baş sağlığı dileme, yakını olan kimseyi teselli etme
umum: bütün
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk
üstat: maharetli, tecrübeli, usta.
vaziyet: durum
vefat: ölüm

kazançlarımıza hissedar etmeye kat'î karar verdik. O çok ehemmiyetli ve Nur hizmetinde muvaffakıyetli merhum o mübarek zat, mükemmel vazifesini bitirip yüzer manevî evlât ve hayrü'l-halef bırakıp gittiği ve terhis olduğu, rahmet ve istirahat âlemine çekildiği aynı zamanda, büyük üstatlarımın dairesine kazançlarımı bağışladığım zaman, Hafız Ali, Hafız Mehmed, Mehmed Zühtü ve Savlı Ahmed ve Hasan Feyzi içinde, ihtiyârım olmadan Hacı Hafız Mehmed daha hayatta iken on günden beri onların içinde görüyordum. Derdim, "Vefat edenler içinde bu da bulunsun." İlişmedim. Hem hayatta olanlar içinde, hem üstadlar dairesinde bulunmasına hayret ederdim.

Şimdi bu mektubunuzdan anlaşıldı ki, onun halisâne kudsî hizmetinin bir kerameti olarak vefatını ihsas ediyordu. "Hafız Ali, Hasan Feyzi ortasında makamım var" diye iş'ar ediyordu. Cenab-ı Hak, onun defter-i a'maline Sava Medrese-i Nuriyede okunan ve yazılan Risalelerin harfleri adedince ruhuna rahmetler ve kabrine nurlar ihsan eylesin. Âmin. Ve aynı sistemde tam hayrü'l-halef mahdumu Hafız Mehmed ve hafîdi Ahmed Zeki'yi onun vazifesinin idamesine muvaffak eylesin. Âmin. Ve onların umumuna sabr-ı cemîl ihsan eylesin. Âmin.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri.
ehemmiyetli: önemli.
evlât: çocuklar.
hafîd: evlat oğlu, torun.
halisane: temiz kalplilikle samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
hayrü l-halef: hayırlı evlât, hayırlı takipçi.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
idame: devam ettirme, sürdürme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
İhsas: açık anlatmadan üstü kapalı olarak dile getirme, hissettirme.
ihtiyar: seçme, tercih, irade.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
iş'ar: anlatma, bildirme.
kat'î: kesin, şüphe ve tereddüde mahal bırakmayan.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kudsî: mukaddes, yüce.
mahdum: oğul, evlât.
makam: manevî mevki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü.
muvaffak: başarmış, başarılı.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
Nur: Risale-i Nur.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
sabr-ı cemîl: güzel sabır. Allah'tan gelen bir acıya dayanma, katlanma.
terhis: izin, serbest bırakma, vefat etme.
umum: hep, bütün, cümle, herkes.
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkâr.
vazife: ödev, bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş.
vefat: ölüm.
zat: kişi, şahıs, fert.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim ve Nur Şakirtlerinin Küçük Pehlivanları!

Asa-yı Mûsa ahırlerinde, bazı nushalarında mubarekler pehlivanı büyük ruhlu Küçük Ali namında bir kardeşimizin sualine karşı verdiğim bir cevap var. Onu okuyunuz ki, o zata bazı muterizler Risale-i Nur'un kıymetini bir derece kırmak için demişler: "Herkes Allah'ı bilir. Adî bir adam, bir velî gibi Allah'a iman eder" diye, Nurların pek yüksek ve pekçok kıymettar ve gayet lüzumlu tahşıdatını ziyade göstermek istemişler.

Şimdi, İstanbul'da, daha dehşetli bir fikirde, anarşî fikirli küfr-i mutlaka düşmüş bir kısım münafıklar, Risale-i Nur gibi, ekmek ve suya ihtiyaç derecesinde herkes muhtaç olduğu imanî hakıkatlerine ihtiyacı düşürmek desîsesiyle diyorlar ki: "Her millet, herkes Allah'ı bilir. Onu, daha yeni ders almaya ihtiyacımız çok yok" diye mukabele etmek istiyorlar.

Hâlbuki Allah'ı bilmek, bütün kâinata ihata eden rububiyetine ve zerrelerden yıldızlara kadar cüz'î ve küllî her şey Onun kabza-i tasarrufunda ve kudret ve iradesiyle olduğuna kat'î iman etmek, ve mülkünde hiçbir şeriki olmadığına ve [3] لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ kelime-i kudsiyesine, hakıkatlerine imanı etmek, kalben tasdik etmekle olur.

adî: basit, bayağı, sıradan
ahır: son
anarşî: karışa karışıklık
azîz: değerli
cüz'î: az, parçaya ait olan
dehşetli: ürkütücü, korkunç
desise: hile, oyun, aldatmaca
gayet: son derece
hakîkat: gerçek, bir şeyin aslı esası
ihata: kuşatma, içine alma
imanî: imana dair olan, imanla ilgili
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
kabza-i tasarruf: idare elî, tasarrufu altında olma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
kudret: güç, kuvvet, iktidar
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
küllî: bütün olan, tümel
mukabele: karşılık verme, karşılama
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı
mübârek: feyizli, bereketli, kutlu
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
nam: ad, isim
Nur: Risale-i Nur
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylerin vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sıddık: çok doğru, çok dürüst
sual: soru
şakirt: talebe, öğrenci
şerik: ortak, hissedar
tahşıdat: yığınlar, biriktirmeler, toplamalar
tasdik: doğrulama, onaylama
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zat: kişi, şahıs, fert
zerre: en küçük parça, molekül, atom
ziyade: çok, fazla

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun
3. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)

Yoksa, "Bir Allah var" deyip, bütün mülkünü esbaba ve tabiata taksim etmek ve onlara isnat etmek –haşa– hadsiz şerikleri hükmünde esbabı mercî tanımak ve her şeyin yanında hazır irade ve ilmini bilmemek ve şiddetli emirlerini tanımamak ve sıfatlarını ve gönderdiği elçilerini, peygamberlerini bilmemek, elbette hiçbir cihette Allah'a iman hakikati onda yoktur. Belki küfr-i mutlaktaki manevî cehennemin dünyevî tazibinden kendini bir derece tesellîye almak için o sözleri söyler.

Evet, inkâr etmemek başkadır, iman etmek bütün bütün başkadır.

Evet, kâinatta hıçbir zîşuur, kâinatın bütün eczası kadar şahitleri bulunan Hâlık-ı Zülcelâl'i inkâr edemez... Etse, bütün kâinat onu tekzib edeceği için susar, lâkayd kalır.

Fakat Ona iman etmek; Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın ders verdiği gibi, o Hâlık'ı sıfatlarıyla, isimleriyle, umum kâinatın şahadetine istinaden, kalben tasdik etmek ve elçileriyle gönderdiği emirleri tanımak ve günah ve emre muhalefet ettiği vakit kalben tevbe ve nedamet etmek iledir. Yoksa, büyük günahları serbest işleyip istiğfar etmemek ve aldırmamak, o imandan hissesi olmadığına delildir. Her ne ise...

Evlâtlarım, ehemmiyetli bir hâdise size bu uzun meseleyi kısaca beyan etmeye sebep oldu. Şimdilik sizlere Risale-i Nur'un ehemmiyetli şakirtleri nazarıyla bakıyorum. Mustafa Oruç, çok talihlidir ki, kendi sisteminde ve

beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön, sebep, vesile
delil: iz, nişan, emare
dünyevî: dünyaya ait
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyetli: önemli
esbap: sebepler, vasıtalar
evlât: çocuklar
hâdise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, asıl, esas
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyükluk sahibi yaratıcı, Allah
hâşa: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin
hükmünde: değerinde, yerinde
inkar: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
istinaden: istinat ederek, dayanarak
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimi olarak
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hıç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz
manevî: manaya ait, maddi olmayan
mercî: merkez, kaynak
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık
nazar: düşünme, fikir, mülahaza, niyet
nedamet: pişmanlık
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık
şakırt: talebe, öğrenci
şerik: ortak, hissedar
tabiat: Allah'ın kâinata koyduğu, kâinatın düzenini devam ettiren kanun
taksim: bölme, parçalara ayırma, üleştirme, paylaştırma
talih: şans, kısmet
tasdik: doğrulama, onaylama
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
tekzip: yalanlama, yalan oldu, gunu söyleme
teselli: avutma, acısını dindirme
tevbe: geri dönme, vaz geçme, terk etme
umum: bütün
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

ruhunda ve ciddiyetinde, az bir zamanda sizleri buldu. Bir iken on Mustafa oldu.

Said Nursî

151

Aziz, Muhterem Kardeşim!

Evvelâ zatınızın bir risale kadar cami ve uzun ve müdakkikane hararetli mektubunuzu kemal-i merakla okudum. Peşin olarak size bunu beyan ediyorum ki, Risale-i Nur'un üstadı ve Risale-i Nur'a *Celcelûtiye* kasidesinde rumuzlu işaretiyle pekçok alâkadarlık gösteren ve benim hakaik-ı imaniyede hususî üstadım, Imam-ı Alî'dır (RA). Ve [1] قُلْ لَآ اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِى الْقُرْبٰى ayetinin nassıyla, Âl-i Beytin muhabbeti, Risale-i Nur'da ve mesleğimizde bir esastır ve Vehhabîlik daman, hiçbir cihette Nurun hakikî şakirtlerinde olmamak lâzım geliyor. Fakat, madem bu zamanda zındıka ve ehl-ı dalâlet ihtilâftan istifade edip, ehl-i imanı şaşırtıp ve şeain bozarak Kur'ân ve iman aleyhinde kuvvetli cereyanlan var, elbette bu müthiş düşmana karşı cüz'î teferruata dair medar-ı ihtilâf münakaşaların kapısını açmamak gerektir.

Hem, ölmüş insanları zemmetmek, hiç lüzumu yok. Onlar, dâr-ı ahirete, mahall-ı cezaya gitmişler. Luzumsuz, zararlı, onların kusurlarını beyan etmek, emrolunan muhabbet-ı Âl-ı Beytin muktezası değildir ve lâzım da

1 De ki: Vazifem karşılığında sizden bir ücret istemiyorum; sizden istediğim: ancak akrabaya sevgi ve Ehl-i Beytime muhabbetir. (Şûra Suresi: 23.)

alakadar: ilgili, ilişki.
aleyh: karşı, karşıt.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı.
aziz: değerli.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi.
ciddiyet: ciddîlik.
cihet: yön, sebep, vesile.
cüz'î: küçük, az.
dair: alakalı, ilgili.
dar-ı ahiret: ahiret yurdu.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
evvela: öncelikle.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
hakiki: gerçek.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
hususî: özel.
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kemal-ı merak: merakın son derecesi, tam bir merak.
madem: çünkü, için, değil mi ki, ...den dolayı, böyle ise, hele.
mahall-i ceza: cezalandırma mahalli, ceza yeri.
medar-ı ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık sebebi, karışıklık, ikilik ve silesi.
meslek: tutulan yol, suluk edilen yer.
muhabbet: dostça konuşma, sohbet, yarenlik.
muhabbet-ı Âl-i Beyt: Âl-i Beyt sevgisi. Peygamberimizin ailesi ve neslinden gelenlere gösterilen sevgi.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
mukteza: iktıza etme, gerekme.
mudakkikane: dikkatlice, inceden inceye araştırarak.
münakaşa: tartışma.
müthiş: çok rahatsız eden, dayanılmaz, korkunç.
nas: kesin delil, açık hükum, hüccet, burhan.
Nur: Risale-i Nur.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
rumuz: remizler, işaretler.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeair: Müslümanlara ait kurallar, kaideler, bütün Müslümanlarla ilgili meseleler ve alâmetler.
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler.
Vehhabi: Muhammed bin Abdülvehhab tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslamî bazı meselelerde ifrat eden ve Arap millî yetçiliği yapan mezhep.
zat: kişi, şahıs, fert.
zem: yerme, kınama, ayıplama.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

değildir diye, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat, Sahabeler zamanındaki fitnelerden bahis açmayı men etmişler. Çünkü Vakıa-i Cemelde Aşere-i Mübeşşereden Zübeyir ve Talha ve Aişe-i Sıddıka (RA) bulunmasıyla Ehl-i Sünnet Velcemaat, o harbi, "İçtihat neticesi" deyip, "Hazret-i Ali (RA) haklı, öteki taraf haksız, fakat içtihat neticesi olduğu cihetle affedilir."

Hem Vehhabîlik damarı, hem müfrit Rafızîlerin mezhebleri İslâmiyete zarar vermesin diye, Sıffîn Harbindeki bağîlerden de bahis açmayı zararlı görüyorlar.

Haccac-ı Zalım, Yezıd ve Velıd gıbı henflere ılm-ı kelâmın büyük allâmesi olan Sa'deddin-i Taftazanî, "Yezide lânet caızdır" demış; fakat "Lânet vacıptır" dememiş. "Hayırdır ve sevabı vardır" dememiş. Çünkü, hem Kur'ân'ı, hem Peygamberi, hem bütün Sahabelerin kudsî sohbetlerini inkâr eden hadsizdir. Şımdi onlardan meydanda gezenler çoktur. Şer'an, bır adam, hiç mel'unlan hatıra getirmeyip lânet etmese, hiçbir zaran yok. Çünkü, zem ve lânet ise, medıh ve muhabbet gıbı değıl, onlar, amel-i salihte dâhil olamaz. Eğer zaran varsa, daha fena...

İşte şımdi gizli münafıklar, Vehhabîlik damarıyla en zıyade İslâmıyetı ve hakıkat-i Kur'ânıyeyı muhafazaya memur ve mükellef olan bir kısım hocaları elde edıp, ehl-i hakıkatı Alevîlikle itham etmekle bırbırı aleyhınde istımal ederek dehşetlı bir darbeyi İslâmıyete vurmaya çalışanlar meydanda gezıyorlar. Sen de bir parçasını

Alevî: Hz. Alı'ye hususî ılgı gösteren, ona taraftar olan.
aleyh: ona karşı, onun üzerine.
allâme: ılmî seviyesi çok yüksek olan âlım.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı ış, dine uygun hareket, davranış.
Aşere-i Mübeşşere: Cennetle müjdelenen on Sahabî. (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Alı, Hz. Abdurrahman bın Avf, Hz. Ubeyde bın Cerrah, Hz. Saıd Bın Zeyd, Hz. Saad bın Ebî Vakkas, Hz. Ubeydullah bın Talha, Hz. Zubeyr ıbnu'l-Avvam.)
bağı: isyan eden, meşru idareye başkaldıran.
bahıs: konu.
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun.
cihet: yon, sebep, vesile.
dâhil: gıren, katılan.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gıdenler. Allah adamı.
fena: kötü ıyı olmayan, uygunsuz (olan).
fitne: arabozan, fesat, karışıncı.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakıkat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hakıkatı. Kur'an'ın ifade ettıgı gerçek.
harp: savaş.
ıçtıhat: fikır, kanaat, goruş, acısı.
ılm-ı kelam: kelâm ılmı. Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nubuvvet, haşır, kader gıbı ımana aıt meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ılım.
ınkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme.
istimal: kullanma.
itham: suç isnat etme, suçlama.
kudsi: mukaddes, yüce.
lanet: beddua, lenç.
medih: overmek.
mel'un: herkesin lânet ve nefret ettıgı kımse.
men: yasak etme, engelleme.
mezhep: ılım ve felsefede takip edılen yol, meslek, çıgır.
muhabbet: ulfet, sevgı, sevme, dostluk.
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme.
müfrit: ıfrat eden, bır konu veya bır ıste aşırıya kaçan.
mükellef: sorumlu ve yukumlu olan.
münafık: nıfak sokan, arabozucu, kalbınde küfrü gızledıgı halde Musluman gorunen.
Rafızi: ehl-i sünnete aykırı akıde veya fikır sahıbı olan kımse.
Sahabe: Peygambenmız Hz. Muhammed'in mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerinne katılan mu'mın kımse.
Sıffin: Hz. Alı ıle Hz. Muavıye'nın savaştıgı yer ve bu savaşın adı.
şer'an: şenata gore, şerıat bakımından, şenatça.
vacıp: zorunlu, yapılması gerekli olan.
Vakıa-ı Cemel: Cemel Olayı, Muslumanlar arasında 657 senesinde meydana gelen acı veren olay.
Vehhabi: Muhammed bın Abdulvehhab tarafından geçen asırda Arabıstan'da meydana getırılen İslâmî bazı meselelerde ıfrat eden ve Arap mılliyetçiliği yapan mezhep.
zem: yerme, kınama, ayıplama.
ziyade: çok, fazla.

mektubunda yazıyorsun. Hatta sen de biliyorsun; benim ve Risale-i Nur'un aleyhinde istimal edilen en tesirli vasıtayı hocalardan bulmuşlar.

Şimdi Haremeyn-i Şerifeyne hükmeden Vehhabîler ve meşhur dehşetli dâhîlerden İbnü't-Teymıye ve İbnu'l-Kayyim-i Cevzî'nin pek acip ve cazibedar eserleri İstanbul'da çoktan beri hocaların eline geçmesiyle, hususan evliyalar aleyhinde ve bir derece bid'alara müsaadekâr meşreplerini kendilerine perde yapmak isteyen, bid'alara bulaşmış bir kısım hocalar, sizin, muhabbet-i Âl-i Beytten gelen ve şimdi izhara lâzım olmayan içtihadınızı vesile ederek hem sana, hem Nur Şakirtlerine darbe vurabilirler. Madem zemmetmemek ve tekfir etmemekte bir emr-i şer'î yok, fakat zemde ve tekfirde hükm-i şer'î var. Zem ve tekfir, eğer haksız olsa, büyük zararı var, eğer haklı ise, hiç hayır ve sevap yok. Çünkü tekfire ve zemme müstahak hadsizdir. Fakat zemmetmemek, tekfir etmemekte hiçbir hükm-i şer'î yok, hiç zararı da yok.

İşte bu hakikat içindir ki, ehl-i hakikat, başta Eimme-i Erbaa ve Ehl-i Beytin Eimme-i İsna Aşer olarak Ehl-i Sünnet, mezkûr hakikate müstenit olan kanun-i kudsiyeyi kendilerine rehber edip, İslâmlar içinde o eski zaman fitnelerinden medar-ı bahıs ve münakaşa etmeyi caiz görmemişler, "Menfaatsiz, zaran var" demişler.

Hem, o harblerde çok ehemmiyetli Sahabeler, nasılsa iki tarafta bulunmuşlar. O fitneleri bahsetmekte o hakikî Sahabelere, Talha ve Zubeyir (RA) gibi

aleyh: ona karşı, onun üzerine
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun
cazibedar: çekici, cazibeli
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
dehşetli: Müthiş, akılları hayrette bırakan
ehemmiyetli: önemli
Ehl-i Beyt: Hz. Peygamberin soyundan gelen
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
Ehl-i sünnet: İslâm'ın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp, Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
Eimme-i Erbaa: dört imam
eimme-i isna aşer: on iki imam
emr-i şer'i: şeriatın emri, dini hukukun emri, meşru olan emir, iş
evliya: kerâmet sahibi olanlar, erenler, veliler, ulular
fitne: arabozan, fesat, karıştırıcı
hadsiz: çok, pek çok
hakikat: asıl, esas
hakikî: gerçek
Haremeyn-i Şerifeyn: iki mukaddes şehir: Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere
harp: savaş
hususan: bilhassa, özellikle
hukm-ı şer'î: Kur'ân-ı Kerîm'e ve dîn-i İslâm'a uygun kanun ile verilen karar, şeriatın hükmü
hükum: hâkimiyet, hâkim olma
içtihat: din alimlerinin şer'i esaslar dahilinde Kur'an ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
istimal: kullanma
izhar: gösterme, açığa vurma
kanun-i kudsiye: kudsî kanun
madem: çünkü, için, değil mi ki... den dolayı, böyle ise, hele
medar-ı bahis: söz konusu, bahsetmeye sebep olan, vesile olan
menfaat: fayda
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
muhabbet-i Âl-i Beyt: Âl-i Beyt sevgisi, Peygamberimizin ailesi ve neslinden gelenlere gösterilen sevgi
münakaşa: tartışma
müsaadekar: zorluk çıkarmayan, hoşgörü sahibi, uysal davranan
müstahak: istihkakı olan, hak kazanmış, layık
müstenit: istinat eden, dayanan
Nur: Risale-i Nur
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
şakirt: talebe, öğrenci
tekfir: birini küfürle suçlama, bir kimseyi yaptığı bir işten veya bir sözden dolayı kâfir sayma
vasıta: alet, araç
Vehhabi: bu mezhebe mensup olan
vesile: bahane, sebep
zem: yerme, kınama, ayıplama

Aşere-i Mübeşşereye dahi tarafgirane bir inkâr, bir itiraz kalbe gelir. Hata varsa da tevbe ihtimalı kuvvetlidir. O eski zamana gidip lüzumsuz, zararlı, şeriat emretmeden o ahvalleri tetkik etmekten ise, şimdi bu zamanda bilfiil İslâmiyete dehşetli darbeleri vuran, binler lânete, nefrete müstehak olanlara ehemmiyet vermemek gibi bir hâlet, mü'min ve müdakkik bir zatın vazife-i kudsiyesine muvafık gelemez.

Hatta Sabri ile küçücük münakaşanız, hem Risale-i Nur'a, hem hakaik-ı imaniyenin intişarına ehemmiyetli zarar verdiğini senden saklamam. Aynı vakitte burada hissettim, müteessir ve müteellim oldum. Sonra senin gibi ehl-ı tahkik bir âlimin Risale-ı Nur'a oraca ehemmiyetli bir hizmete vesile olacak Sabri oraya gelmesi, ikinizden büyük bir hizmet-i Nuriye beklerken, bilakis üç cihetle Nura zarar geldiğini hissettim ve gördüm. Acaba neden bu zarar olmuş diye, iki üç gün sonra haber aldım ki, Sabri, manasız, lüzumsuz seninle münakaşa etmiş, sen de hiddete gelmişsin. "Eyvah!" dedim. "Yâ Rab! Erzurum'dan imdadıma yetişen bu iki zatın münakaşasını musalâhaya tebdil et" diye dua ettim. Risale-i Nur'un İhlâs Lem'alarında denildiği gibi, şimdi ehl-i iman, değil Müslüman kardeşleriyle, belki Hristiyanın dindar ruhanîlerinyle ittifak etmek ve medar-ı ihtilâf meseleleri nazara almamak, niza etmemek gerektir. Çünkü küfr-i mutlak hücum ediyor. Senin, hamiyet-i diniye ve tecrübe-i ilmiye ve Nurlara karşı alâkanızdan rica ediyorum ki, Sabri ile geçen mâcerayı unutmaya çalış ve onu da affet

ahval: haller, durumlar
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alım: ilim ile uğraşan, ilim adamı
Aşere-i Mübeşşere: Cennetle müjdelenen on Sahabi
bilakis: aksine, tersine
bilfiil: gerçek olarak, lafla değil, işle
cihet: sebep, vesile, mucip, bahane
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dının emirlerini yerine getiren.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: inananlar, İman sahipleri
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler
eyvah: Yazık, heyhat!"
haber: ilim, malûmat, bilgi
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hâlet: hal, durum
hamiyet-i diniye: dını korumak ve yüceltmek maksadıyla çalışma.
hidded: öfke, kızgınlık.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
ihtimal: olabilirlik, bir şeyin olabilmesi, mümkün olma, gerçekleşebilirlik
İmdat: yardım
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
ittifak: fikir birliği, söz birliği
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
lânet: beddua, ilenç
medar-ı ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık sebebi, karışıklık, ikilik ve silesi
mesele: konu
musalâha: barış, uzlaşma
muvafık: uygun, münasip
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
mü'min: iman eden, inanan
münakaşa: tartışma
müstahak: layık olunan, hak edilen şey
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, içi sızlayan.
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş
nazar: dikkat.
niza: anlaşmazlık, ihtilaf
Nur: Risale-i Nur
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden.
ruhanî: Hıristiyan din adamları
şeriat: Allah'ın emri, İlâhî kanun
tarafgirane: taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek.
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tecrübe-i ilmiye: ilmin kazandırdığı tecrübe, ilmî deneyim
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tevbe: geri dönme, vaz geçme, terk etme.
vazife-i kudsiye: mukaddes vazife, kutsal vazife
vesile: aracı, vasıta
zat: kişi, şahıs, fert.

ve helâl et. Çünkü o, kendi kafasıyla konuşmamış; eskiden ben hocalardan ışıttığı şeyleri, lüzumsuz münakaşa ile söylemiş. Bilirsin ki, büyük bir hasene ve iyilik, çok günahlara keffaret olur.

Evet, o hemşehrimiz Sabri, hakikaten Nura ve Nur vasıtasıyla imana öyle bir hizmet eylemiş ki, bin hatasını affettirir. Sizin âlicenaplığınızdan, o Nur hizmetleri hatırı için, dost bir hemşehri ve Nur hizmetinde bir arkadaş nazarıyla bakmalısınız.

Sahabelerin bir kısmı, o harblerde, adalet-i izafiye ve nispiye ve ruhsat-ı şer'iyeyi düşünüp tâbi olarak, Hazret-i Ali'nin (RA) takip ettiği adalet-i hakikiye ve azîmet-i şer'iye ile beraber zahidâne, müstağniyâne, muktesidâne mesleğini terk edip, muhalif tarafa bu içtihat neticesinde girdiklerini, hatta İmam-ı Ali'nin (RA) kardeşi Ukayl ve "Habru'l-Ümme" ünvanını alan Abdullah ibni Abbas dahi bir vakit muhalif tarafında bulunduklarından, hakikî Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat,

(1) مِنْ مَحَاسِنِ الشَّرِيعَةِ سَدُّ أَبْوَابِ الْفِتَنِ bir dustur-ı esasiye-i şer'iyeye binaen (2) طَهَّرَ اللهُ أَيْدِيَنَا فَنُطَهِّرُ أَلْسِنَتَنَا diyerek, o fitnelerin kapısını açmak, bahsetmek caiz görmüyorlar. Çünkü, itiraza müstahak birkaç tane varsa, tarafgirlik damarıyla büyük Sahabelere, hatta muhalif tarafında bulunan Âl-i Beytin bir kısmına ve Talha ve Zübeyir (RA) gibi Aşere-i Mübeşşereden büyük zatlara ıtıraza başlar,

adalet-i hakiki: hakiki adalet, gerçek adalet.
adalet-i izafiye ve nisbiye: izafi ve göreceli adalet, yere şartlara ve diğer durumlara göre olan göreceli adalet, toplumun selâmeti için ferdin rızasıyla cuzî hukukun feda edilmesini ön görebilen adalet anlayışı.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı.
âlicenap: cömert, iyilik sahibi, yüksek ahlaklı.
Aşere-i Mübeşşere: Cennetle müjdelenen on Sahabi.
azimet-i şer'iye: dini azimet, dinde takva ile hareket etmek.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
caiz: geçerli, kabul edilebilir, uygun.
dustur-ı esasiye-i şer'iye: şeriatın esas prensipleri, ana kanunları.
fitne: arabozan, fesat, karıştırıcı.
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
hakıkı: gerçek, sahıcı.
harp: savaş.
hasene: hayırlı amel. Allah rızasına uygun iş.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
içtihat: fikir, kanaat, görüş açısı.
ıtıraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın giderilmesi.
mesiek: tutulan yol, suluk edilen yer.
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan, bir fiil veya düşünceye karşı gelen.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
muktesidâne: iktısadî davranarak, tutumlu olarak.
munakaşa: tartışma.
müstağniyâne: kanaatkar davranarak.
müstahak: lâyik olunan, hak edilen şey.
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
Nur: Risale-i Nur.
ruhsat-ı şer'iye: şeriatın ruhsatı, İslamiyet'in izin vermesi.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan.
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vasıta: aracı.
zahidâne: tam bir takva içinde olarak, dünyadan el etek çekerek.
zat: kişi, şahıs, fert.

1 Fitne kapılarını kapatmak şeriatın güzelliklerindendir.

2. Allah ellerimizi o kanlı hadiselere bulaştırmadı, o halde biz de o hâdiselerden bahsedip dilimizi bulaştırmayalım." (Ömer bin Abdulaziz'e ait bir söz. Şa'rani, *El-Yevâkit ve'l-Cevâhir*, 2.69; Bacuri, *Şerhu Cevheretu't-Tevhid*, 334.)

zem ve adavet meyli uyanır diye, Ehl-i Sünnet o kapıyı kapamak taraftandır.

Hatta Ehl-i Sunnetin ve ılm-ı kelâmın azîm ımamlarından meşhur Sa'deddin-i Taftazanî, Yezid ve Velid hakkında tel'ın ve tadlîle cevaz vermesine mukabıl, Seyyıd Şerif Cürcanî gibi Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatın allâmeleri demışler: "Gerçı Yezıd ve Velid, zalım ve gaddar ve facırdırler; fakat, sekeratta imansız gittikleri gaybîdir. Ve kat'î bir derecede bilinmediği için, o şahısların nass-ı kat'î ve delil-i kat'î bulunmadığı vakit, imanla gitmesi ihtimali ve tevbe etmek ıhtimali olduğundan, oyle hususî şahsa lânet edilmez. Belkı [1] لَعْنَةُ اللهِ عَلَى الظَّالِمِينَ gibi umumî bir ünvan ile lânet caiz olabilir. Yoksa zararlı, lüzumsuzdur" dıye Sa'deddin-i Taftazanî'ye mukabele etmişler.

Senin mudakkikane ve âlimâne mektubuna karşı uzun cevap yazmadığımın sebebi, hem ehemmiyetlı hastalığım ve ehemmiyetli meşgalelerim içinde acele bu kadar yazabildim.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1- Allah ın lânetı zalımler ve munafıkların uzerine olsun.

2- Bakı olan ancak Allah tır.

adavet: duşmanlık, husumet.
alımane: bilerek, bılene yakışır tarzda.
allame: ılmı seviyesı çok yuksek olan alım.
azîm: buyuk, yuce, ulu.
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan uygun.
cevaz: caiz olma ızın, ruhsat, yapılmasına teşvik olunmayan ancak mânı de olunmayan ış.
delil-i kat'î: kesın delıl.
ehemmiyetli: onemlı.
Ehl-i Sünnet: Islam'ı ılk gunkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp Hz. Peygamberin sunnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
fâcir: günahkâr.
gaddar: çok fazla zulum ve haksızlık eden.
gaybî: gaypla ilgili, bilinmeyenle ilgili.
gerçi: her ne kadar.
hususî: ozel.
ıhtımal: olabilirlik, bır şeyın olabilmesi mümkün olma, gerçekleşebilirlik.
ılm-i kelam: kelam ılmı, Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nubuvvet, haşır, kader gibi ımana aıt meselelerden, Islâmî esaslar dairesinde delıl ve burhana dayalı olarak bahseden ilım.
kat'ı: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
lânet: beddua, lenç.
meşgale: ış, ugraş, meşgul olunan şey.
mukabele: karşılama, karşı gelme.
mukabil: karşılık.
müdakkikane: dikkadıce, inceden inceye araştırarak.
nass-ı kat'ı: kesin delıl, anlamı açık ve sarih olan Kur'ân ayetlerinden delıl olarak gostenlen ayet.
sekerat: olmek uzere olan bır canlını kendınden geçmesi.
tadlîl: azdırıp gunah işletme.
tel ın: lanet okuma, lânetleme.
tevbe: Allah tan af dıleme.
umumî: genel.
ünvan: şohret, ad, ısım.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zem: yerme, kınama, ayıplama.

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Cennetü'l-Firdevs'in meyvelen ve Medresetüzzehra'nın heyet-i fa'âlesinin sahaif-i amelleri ve defter-i haseneleri olan *Zulfikar* ve arkadaşlarını, selâmetle cuma gecesi serçe kuşunun verdiği müjdeden iki saat sonra kemal-i sürurla aldık. Size onların harflerini adedince [1] بَارَكَ اللهُ وَفَّقَكُمُ اللهُ وَأَسْعَدَكُمُ اللهُ فِي الدَّارَيْنِ deyip ruhucanımızla sizi tebrik ettiğimiz gibi, bu memleketi de tebrik ederiz. Ve *Zülfikar*'ın zuhurunun mukaddemeleri başlamasıyla din lehinde kuvvetli cereyanların ve aleyhindeki tecavüzün durması ve bir kısmı rücu edip eski hatîatın tamirine çalışması işaretiyle, şimdi bilfiil tezahür ve neşrolması, inşaallah memleket için İslâmiyet cihetinde büyük bir faydası olacak ve zulmetleri dağıtacak işaretini veriyor.

Evet, şimalden gelen küfr-i mutlak cereyanını durduracak, yalnız Risale-i Nur'dur. Siyaset, diplomatlık, bu vazifeyi göremez. Onun için, vatanperver ve milliyetçi ve siyasetçiler, Nurlara sarılmaya mecburiyet var. O *Zulfikar*'ın zuhura gelmesi için çalışanların şahs-ı manevîsinin, belki herbirisinin kıyametteki defter-i hasenatına yedi yüz sayfasıyla birtek sayfa-i hasenat olmasını rahmet-i İlâhiyeden niyaz ediyoruz.

Madem o iman hakikatleri yüksek bir ibadet ve hasenedir ve onunla çokların imanını kurtarmak binler

1 Allah mübarek kılsın, Allah sizi muvaffak ve iki cihanda mes'ud eylesin.

aleyh: karşı, karşıt
azız: değerli
bilfiil: gerçek olarak, lafla değil, işle
Cennetü'l-Firdevs: Firdevs Cenneti, altıncı Cennet tabakası
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
cihet: yön, sebep, vesile
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri, insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
diplomat: siyasette becerikli olan, siyasetçi, siyasî
evvelâ: öncelikle
hakikat: asıl, esas
hasene: Allah rızasına uygun iş
hatîat: hatalar, yanlışlıklar
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
kemal-i sürur: tam bir sevinç, mutluluk
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket
madem: çünkü, için, değil mi ki, ...den dolayı, böyle ise, hele
mecburiyet: mecbur olma, zaruriyet, durumu, zorunluluk
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mukaddeme: başta ve asıl maksada girmeden önce söylenen veya yazılan şey
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
niyaz: rica, dua
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet
rücu: dönme, geri dönme
sahaif-i amel: amel sayfaları
sahife-i hasenat: iyiliklerin sayfası, yapılan iyiliklerin, iyi hallerin ve hayırlı işlerin yazılmış olduğu sayfa
selâmet: salımlık, emnilik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabul eden
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şimal: kuzey, kominizm rejimi
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse
vazife: ahlak veya iş icabı yapılması gereken iş, görev
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

hasene hükmündedir; onun zuhuruna çalışanlanın herbirisi onu okuyup ve dinleyip itikad etmesiyle, aynen işlediği sair hayratın defteri gibi bir uhrevî senedidir. Elbette onların ve şahs-ı manevîsinin ahirette defter-i hasenatından yedi yüz sayfasıyla bir tek sayfa olarak *Zülfikar* aynen neşrolmak ve bir sayfası hükmüne geçmek, hadsiz bir rahmetin şe'nidir.

Saniyen: Gerçi Nurlar girdikleri her yerde galebe eder; fakat mütemerrid ve muannit zındıklar, maddiyunlar, ellerinden geldiği kadar futuhatına fütur vermek için desiselere ve ehl-i siyasete evham vermeye çabalıyorlar. İnşaallah bir halt edemezler. Fakat ihtiyat her vakit iyidir. *Sirren tenevveret* düsturu devam ediyor. Tâ bunun gibi bırkaç mecmua çıkıncaya kadar temkinli ve ihtiyatlı bulunmak luzumu var. Hatta bu defa sırr-ı [1] إِنَّا أَعْطَيْنَا nın remizli Risalesini on üç seneden ben görmediğim hâlde buraya göndermek bir derece ihtiyat kaidesine muhalif olduğu gibi, herkes anlamaz, hem tevil ve tefsir lâzımdır. Çünkü Lâhikada bir mektupta yazmıştım ki, iki hakikat mücmelen bana ihtar edilmişti.

Birisi: Bir derece dar bir dairede bir nur gösterilmişti; geniş bir dairede mana verip, kırk sene evvel "Bir nur göreceğiz" diye müjde veriyordum. Hatta Hürriyetten evvel, eski talebelerime de o müjdeyi mükerrer söylüyordum. Zannederdim ki, geniş siyaset dairesinde olacak. Hâlbuki bu memleketin en ziyade muhtaç olduğu imanî ve İslâmî ve hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye dairesinde

1- Biz ... verdik. (Kevser Suresi, 1.)

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri, insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
düstur: kanun, kaide, kural, prensip, esas.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
evvel: önce.
futuhat: fethetmek, yayılmak.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
Gerçi: her ne kadar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
halt: karıştırma.
hasene: hayırlı amel. Allah nezasına uygun iş.
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslâm'ın getirmiş olduğu kurallar çerçevesinde oluşturulan toplum hayatı.
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: yerine, değerine.
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
İslâmî: İslâm ile alakalı, İslâm'a ait.
itikat: kesin inanma, iman.
kaide: usul, kural, erkân, nizam, düzen, yol.
Lâhika: Risale-i Nur mektuplarının toplandığı eser.
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler.
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mücmelen: kısa ve özlü bir şekilde, özet olarak.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
mütemerrit: temerrut eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
remiz: İşaret, istediğini işaretle ifade etme, ima.
sair: diğer, başka, öteki.
saniyen: ikinci olarak.
senet: dayanılacak ve güvenilecek şey, tapu.
sirren tenevveret: gizlice aydınlatma, gizli olarak nurlandırma.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp, bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şe'n: durum, özellik, yapı.
talebe: öğrenci.
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah.
temkin: ağırbaşlılık, vakar, ihtiyatlı hareket etme.
tevil: yorumlama, yorum.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.
ziyade: çok, fazla.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

Risale-i Nur'u göreceksiniz diye hakikatten bana ihtar edilmiş, bir hiss-i kablelvuku ile musırrane ve tekrarla ben de haber veriyordum, o hak ve hakikatlı meselenin suretini değiştiriyordum.

İkincisi: Şeair-i İslâmiyeye ve siyaset-i İslâmiyeye darbe vuranlar on ikı, on uç, on dört, on altı sene zarfında büyük darbeler yiyecekler diye bana ihtar edildi. Evvelki meselenin aksine olarak, geniş dairede vuku bulan o hâdısatı ve büyük cemaatlere gelen o tokatları, küçük bir dairede şahıslara gelecek tokatlar suretinde mana vermiştim ki, tam aynen iki dairede, hem küçük, hem büyük, on iki sene sonra en müthişi dünyayı terk ettiği gıbı, buyuk dairede de onun gibi dehşetli cemaatler orı ikı, on üç, on dört, on altı tarihlerinde aynı tokatları yediler ve yıyecekler diye ihtar edildi.

Ben, tevilimle bu büyük daireyi yalnız küçükte tatbık ettiğim gıbı, evvelkı "nur" meselesinde de bılakıs küçük daireyi ve sırf imanî hâdise-i Nuriyeyi pek geniş daire-i sıyasıyede tevilimle mana vermiştim. Onun ıçın, sırr-ı [1] إِنَّآ أَعْطَيْنَا 'yı herkes birden anlamaz. Hem şahsî isimlerı böyle mesaıl-ı ılmıyeye gırmemek lâzım olduğundan, o risale hatta on üç seneden beri elime geçmediğinde ısabet var; kardeşlerim dahi onu merak etmesinler. Bırı eğer çok merak etse, o sırrı إِنَّآ أَعْطَيْنَا nın başında "Şimdıkı sanıyen" ıle başlayan fıkrayı ve Lâhıkada geçen aynı

1. Biz... verdik. (Kevser Suresi, 1.)

bilakis: aksine, tersine
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
daire-i siyasiye: siyaset dairesi
dehşetli: ürkütücü, korkunç
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hâdisat: hadiseler, olaylar
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin asıl ve esası
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
ihtar: dikkatını çekme, hatırlatma, uyarı
imanî: imana dair olan, imanla ilgili
Lâhika: Risale-i Nur mektuplarının toplandıgı eser
mesail-i ilmiye: ilmi meseleler
mesele: konu
musırrane: ısrar ve inatla ısrarlı bir şekilde
müthiş: dehşet veren, ürküten, korkutan, dehşetli, korkunç
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, şule
risale: Küçük kitap. Risale-i Nur kitaplarından her bırı
sanıyen: ikıncı olarak
sır: gizli hakikat
siyaset-i İslâmiye: İslâma aıt olan İslâmî siyaset
suret: bıçım, tarz, görünüş
şahsî: şahsa, kişiye aıt, hususî
Şeair-i İslamiye: İslâma aıt ışaretler. İslâma sembol olmuş ış ve ıbadetler
tatbik: karşılaştırma, kıyaslama, mukayese etme
tevil: yorumlama, yorum
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş
zarfında: süresince,

meseleye dair fıkrayı okumak lâzımdır; yoksa hiç bakmasın.

O ikinci Harb-i Umumî ve o dehşetli şahsın dünyadan gıtmesıyle ve şımdı de onun mesleğı gerı çekılmesı ve bır kısmı o mesleğın aksıne dın lehınde resmen çalışması ve ehl-i imanın ıstıbdad-ı mutlakadan bir derece kurtulması ve az bir tevîl ile o Risaleciğin verdikleri haber aynı tarihlerde vuku bulması, o surenin bir lem'a-i i'cazıdır. Fakat heyecanlı tevillerim perde çekmişti; hakikat gizlenmiş

153

Azız, Muhterem Kardeşım!

Bin uç yuz seneden ben âlem-i İslâm'ı ağlatan ve butün ehl-i hakikate "Eyvahlar! Yazıklar olsun!" dedıren âlem-i İslâm'ın en dehşetli büyük yarasını deşmek, düşunmek, benım hususî meşrebimde tahammulum fevkinde elem veriyor. Hususan yirmi beş seneden beri ihlâs ile hakıkî hızmet-i imanıye, beni her nevi sıyasetten çektığı ve yirmi beş sene zarfında bir gazeteyi okutturmadığı gibi; yirmi sene bu işkenceli esaretimde hayat-ı siyasiyeye bakmamak ıçın hükûmete müdafaat-ı hapsiyeden başka müracaat etmeyen ve vazife-i imaniyeye noksan gelmemek ve ihlâs kırılmamak ve siyasete bulaşmamak için on sene bu dehşetli Harb-i Umumîye bakmayan, baktırmayan bır hâlet-i ruhîyeyi taşımaya mecburıyetim varken, şimdi dehşetli ejderhalar hakaik-ı imaniye cephesinde ehl-ı ımana gozumüz onunde saldırmalanndan ve çokları

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dunyası
dair: alakalı, ılgılı.
dehşetli: ürkutucu, korkunç.
ehl-i hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı
ehl-i iman: ınananlar, ıman sahıplerı
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan
elem: dert, üzüntu, maddî-manevî ızdırap
esaret: esırlık, tutsaklık, hukum altında bulunma
fevkinde: ustunde
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hakaik-ı imaniye: imana aıt hakıkatler, ımanı gerçekler
hakikat: gerçek, bır şeyın aslı esası
hakikî: gerçek.
hâlet-ı ruhiye: ınsanın ruh halı, psıkolojık durum, ınsanın manevı hâlı, ıç durumu
Harb-i Umumı: genel harp, dunya savaşı
hayat-ı siyasiye: sıyasi hayat, politık hayat.
hizmet-i imaniye: ıman ve Kur'an hakıkadennın ıkna edıcı ve ılmî delıllerle anlaşılmasına hızmet etme.
hususan: bılhassa, ozellıkle
hususî: ozel
ıhlâs: bır ışı, bır amelı, başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ıstıbdat-ı mutlak: hıç bır hak ve hurrıyetı tanımayan tam baskı, tam dıktatorlük.
leh: onun tarafına, ondan yana, bırının faydası ıçın yapılan hareket.
lem'a-i i'caz: acze duşuren panltı mu cızelık parıltısı
mecburıyet: mecbur olma, zarurîlık durumu, zorunluluk.
mesele: konu
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
müracaat: başvurma, danışma
nevi: çeşıt.
resmen: resmı olarak, resmı bır şekılde
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kitap, broşur
sure: Kur'ân-ı Kerîm'ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
tahammul: zora dayanma, kotu ve guç durumlara karşı koyabılme kadarnma
tevîl: yorumlama, yorum
vazıfe-i imaniye: ımanla ılgılı vazıfe, gorev
vuku: bır hadısenın çıkış şekli
zarfında: suresınce

ısırmalarından, ehl-i imanı kurtarmak mecburiyeti Kur'ân'ın emriyle varken, bu zamanı bırakıp, eski zamana gidip, Ehl-i Beyte gelen dehşetli zulümleri temaşa etmek, daha ziyade ruhumu ezer ve kuvve-i maneviyeyi kırıp ruhuma azap azap üstüne gelmektir.

Zalım siyasetin gaddarâne bir düsturu olan "Cemaat için fert feda edilir" diye çok zalimâne pek çok vukuatı, ehvenü'ş-şer diye bir nevi adaleti izafiye namında hâkimiyetine bir maslahat göstermişler. Hatta bu asırda, o gaddar düsturun hükmüyle, bir adamın hatasıyla bir köyü mahveder. Beş on adamın onların siyasetine zarar vermek tevehhümüyle, binler adamı perişan eder.

İşte, eski zamanda bir derece, siyasetin bu gaddar dusturu İslâmlar içine girdiğinden, siyasette, bu müthiş düsturlar karşısında, mecburiyetle Selef-i Salihîn sükût ile ve Ehl-i Sunnet ve'l-Cemaatın imamları o kapıları kapamak,[1] طَهَّرَ اللهُ أَيْدِينَا فَنُطَهِّرُ أَلْسِنَتَنَا deyip o kapıları açmıyorlar.

Madem Ehl-i Beyte zulmedenler şimdi ahırette cezasını öyle bir tarzda görüyorlar ki, bizim onlara hücumla yardımımıza bir ihtiyaç kalmıyor. Ve mazlum Ehl-i Beyt, muvakkat bir azap ve zahmet mukabilinde o derece yüksek bir mükâfat görmüşler ki, aklımız ıhata etmiyor. Değil şimdi onlara acımak, belki onları o hadsiz rahmete mazhariyetleri noktasında binler tebrik etmek gerektir.

1 Allah ellerimizi o kanlı hâdiselere bulaştırmadı, o halde biz de o hâdiselerden bahsedip dillerimizi bulaştırmayalım." (Ömer bin Abdulaziz'e ait bir sözü Şa'rânî, *El-Yevâkît ve'l-Cevâhir* 2.69; Bacurî, *Şerhu Cevheretü't-Tevhîd*, 334.)

adalet-i izafiye: izafî adalet; yere, şartlara ve diğer durumlara göre olan göreceli adalet; toplumun selâmeti için ferdin rızasıyla cüz'î hukukun feda edilmesini ön görebilen adalet anlayışı
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat
asr: yüzyıl
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
cemaat: topluluk
dehşetli: ürkütücü, korkunç
düstur: kanun, kaide, kural, prensip, esas
Ehl-i Beyt: Hz. Peygamberin soyundan gelen
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ehvenişer: şerrin en az zararlısı, kolayı, şerrin daha az zararlısı, daha az kötü olanı, iki şerden daha az zararlısı
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsizce, hainceşine
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik
hücum: saldırma, hamle ile üzerine atılmak
hükum: karar, emir, hâkimiyet
ihata: tam kavrayış, zihnen aklen ve bilgiyle kavrayış, mükemmel bir şekilde anlama
imam: önde ve ilerde olan, delil, rehber
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
Madem: ...den dolayı, böyle ise
mahv: yok, etme, ortadan kaldırma, harap etme, perişan etme
maslahat: uygun iş, yerine göre icap eden davranış
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
mecburiyet: mecbur olma, zaruriyet durumu, zorunluluk
mukabili: karşılık
muvakkat: geçici
mükâfat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül
müthiş: çok rahatsız eden, dayanılmaz, korkunç
nam: ad
nevi: çeşit
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan, gayr-i maddî cevher, manevî varlık
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatın ilk rehberleri ve Ashâb ile Tabiîn'in ilen gelenleri ile Tebe-i Tabiîn'den olan Müslümanlar
sükût: susma, sessiz kalma
tarz: biçim, şekil, suret
temaşa: hayretle ve dikkatle bakıp seyretme
tevehhüm: asılsız düşünme
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdiseler, olaylar
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zalim: merhametsiz, gaddar
zalimane: zulmedercesine, zalımce
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

ki, birkaç sene zahmetle, milyonlar mertebeler ve bâkî saadetler ahirette kazandıkları gibi, dünyada da kaldıkla-n zamanda, ehemmiyetsiz, dünyanın fânî saltanatı ve muvakkat hâkimiyeti ve karışık siyasetine bedel manevî birer sultan ve hakikat âleminde birer şah, birer manevî padişah makamını kazandılar. Valiler yerine, evliyalar, aktablara kumandan oldular. Kazançlan bire bin değil, milyonlardır.

İşte bu sır içindir ki, Yeni Said'in hususî üstadı olan İmam-ı Rabbanî, Gavs-ı Azam ve İmam-ı Gazalî, Zeynelâbidin (RA) hususan *Ceuşenü'l-Kebir* münacatını bu iki imamdan ders almışım. Ve Hazret-i Huseyin ve İmam-ı Ali Kerremallahü Vecheden aldığım ders, otuz seneden beri, hususan *Ceuşenü'l-Kebir*'le daima onlara manevî irtibatımda, geçmiş hakikatı ve şimdiki Risale-i Nur'dan bize gelen meşrebi almışım. Zalimlerin gaddarlıklannı değil deşmek, bakmak, belki düşünmek de meşrebimize gelmiyor. Çunku onlar mücazatını ve mazlumlar mukâfatını, aklımızın fevkinde görmüşler. O meseleler ile meşgul olmak, şimdiki bu hazır musîbet-i diniyeye karşı mükellef olduğumuz vazife-i Kur'âniyeye zarar verir.

Ulema-i ilm-i kelâmın ve usûlu'd-dın allâmelerinin ve Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatın dâhî muhakkiklerinin İslâmî akîdelere dair çok tetkik ve muhakematla ve âyât ve hadîsleri muvazene ile kabul ettikleri usûlü'd-din düsturları, şimdiki Risale-i Nur'un meşrebini muhafazaya emrediyor, kuvvet veriyor. Hatta, hiçbir yerde, hatta ehl-i bid'a kısmı da bu meşrebimize ilişemiyorlar. Hakikat-i ihlâs

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas inanç
aktap: kutuplar, belli bir yer veya memlekettekı evliyanın başı olan en büyük velî
alem: dünya
allame: ilmî seviyesi çok yuksek olan alım
âyât: Kur'ân ayetlen
bakı: ebedî, daimî, sureklı ve kalıcı olan
bedeli: bir şeyin yerini tutan karşılık.
Ceuşenü'l-Kebir: Bir dua mecmuası
dâhî: son derece zekı anlayışlı, deha sahıbı
dair: alakalı, ilgili
dustur: kanun, kaide, kural, prensip, esas
ehemmiyetsiz: onemsiz
ehl-i bid'a: bid'atçılar, doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gıdenler
evliya: keramet sahıbı olanlar, erenler, velıler, ulular
fanî: muvakkat, geçıcı
fevkinde: ustunde
gaddar: çok fazla zulum ve haksızlık eden
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs, Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin ismi
hadis: senat orfune gore Hz. Muhammed e (asm) aıt olduğu kesin olan şeyler
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası
hakikat-ı ihlas: ıhlasın gerçeği, aslı
hakimiyet: hakım olus, hukmedis, egemenlik.
hususan: bılhassa, özellıkle
hususi: şahsî, zatî
imam: onder, rehber
irtibat: bag, münasebet.
islami: İslâm ile alâkalı, Islam a aıt.
kerremallahü veche: Allah veçhini mukerrem kılsın, anlamında dua olup Hz. Ali çocukluktan ben Allah a secde ettıgınden hıç putlara secde ve ıbadet etmedıgı ıçın onun ısmı anıldıgında soylenir
makam: buyuk memuniyet mevkı
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
mazlum: zulum görmüş, haksızlıga uğramış
mertebe: rutbe, paye
mesele: konu
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, mesiek.
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
muhakemat: muhakemeler
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin ıç yuzunu inceleyerek vakif olan
musibet-i diniye: dınle ılgılı, dine gelen belalar, dine yonelik tehlıkeler, belalar
muvakkat: geçıcı
muvazene: olçü, kıyas, mukayese
mucazat: bır suça karşı verılen ceza, karşılık, mutlak ceza
mukâfat: ıyı bir ış veya hizmetten dolayı verılen şey, odul
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan, bır şeyı yapmaya mecbur olan, vazifeli
münacat: dua
saadet: mutluluk
sır: gizli hakikat
şah: padişah, sultan, hukümdar
tetkik: dıkkatle araştırma, incelemе
ulema-i ilm-i kelâm: kelam ilmi alımlerı
usuluddin: kelam ılmının dıger bır adı
üstat: ogretıcı, muallim, ogretmen, usta, sanatkar
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

tam muhafaza edildiği için, her nevi ehl-i İslâm içine giriyor. Şîalıkta mutaassıp ve Vehhabîlikte de müfrit, feylesofların en maddîsi ve mütefennini ve mutaassıp hocaların en enaniyetlisi, beraber Nur dairesine girmeye başlamışlar ve kısmen şimdi de kardeşçe bulunuyorlar. Hatta bazı misyonerler de, din-i İsa'nın (AS) hakikî ruhanîsi de o daireye gireceklerine emareler var. Birbirine hücum değil, belki bir tesanüt, bir musalâha lüzumunu hissedip medar-ı münakaşa meseleleri ortaya atmıyorlar. Demek İmam-ı Ali'nın (RA) otuz kırk ışaretiyle sarahat derecesinde haber verdiği Risale-i Nur, bu zamanın müthiş yaralarına tam bir ilâçtır. Onun için, o daire bize kâfi gelmiş, harice çıkmıyoruz.

İmam-ı Alı Kerremallahü Vechenin şahsına ve hayatına ve adalet-i hakîki üzerine giden siyasetine ilişmek, darbe vurmak başkadır. Şahsiyet-i zahirîsinden ve hayat-ı dünyeviyesinden ve siyaset-i içtimaiyesinden binler derece daha yüksek olan şahsiyet-i manevîsine ve kemalât-ı ilmiyesine ve makamat-ı velâyetine ve vârislîğine darbe gelmez ve gelmemiş ve gelemiyor. Kimin haddi var? Onun için, iki cihetî birleştirmek tevehhümüyle karşısında muarazaya çalışanların taarruzu pek dehşetli görünüyor. Ehl-i iman ortasında nasıl böyle vukuat olabilir diye hayret veriyor. Hâlbuki Yezîd ve Velîd gibi habıs herifler müstesna, ötekilerin kısm-ı azamı, İmam-ı Ali'nin (RA) harika kemalâtına ve kerametlerine ve verasetine ilişmek değil, belki yalnız hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye ait idaresine darbe vurmaya çalışmışlar; hata etmişler.

adalet-i hakiki: hakiki adalet, gerçek adalet.
cihet: yön, görüş açısı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
din-i İsa: Hz. İsa (a.s)'ın dini, İsevilik.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i İslam: İslam topluluğu, Müslümanlar.
emare: alamet, belirti, nişan.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
haber: ilim, malûmat, bilgi.
habıs: fesatçı, hilekar, alçak, kötü, pis, soysuz.
hakiki: gerçek.
hariç: dışarı.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanın sosyal hayatı.
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi.
kafi: yeter, yetecek, elveren, yetişen.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kemalat-ı ilmiye: ilimdeki ilerleme, yükselme ve mükemmellikler.
kerametler: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kerremallahü veche: Allah yüzünü mükerrem kilsin, anlamında dua olup Hz. Ali çocukluktan beri Allah'a secde ettiğinden, hiç putlara secde ve ibadet etmediği için onun ismi anıldığında söylenir.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.
maddi: madde ile alakalı, cismanî.
makamat-ı velayet: velilik, ermişlik makamları.
medar-ı münakaşa: münakaşaya tartışmaya sebep olan.
mesele: konu.
misyoner: Hıristiyanlığı neşre ve tanıtmaya çalışan kimse.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi.
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme.
musalaha: barış, uzlaşma.
mutaassıp: bir meseleyi müdafaada ifrata varan, körü körüne bir fikre bağlı olan, bağnaz.
mutaassıp: taassubu olan, kendi tarafını aşırılıkla tutan.
müfrit: ifrat eden, bir konu veya bir işte aşırıya kaçan.
müstesna: ayrı tutularak, hariç, ayrık.
mütefennin: fen bilgisi olan, fen âlimi.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, korkutan, dehşetli, korkunç.
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur.
ruhani: Hıristiyan din adamları.
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
şia: Hz. Ali (ra) taraflısı olanlar. Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alanlar topluluğu, Alevi, Şîî.
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
tevehhum: asılsız düşünme.
vârıs: mirasçı olmundan sonra işlerini devam ettiren.
veraset: varislik, mirasçısı olma.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar.

Haricî ve büyük bir düşmanın hücumu zamanında, dâhilî küçük düşmanlıkları bırakmak elzemdir. Yoksa, hücum eden büyük düşmana yardım hükmüne geçer. Bunun için, daire-i İslâmiyede eskiden beri tarafgirâne birbirine mukabil, muanz vaziyetini alan ehl-i İslâm o dâhilî düşmanlıkları muvakkaten unutmak maslahat-ı İslâmiye muktezasıdır.

154

Azız, Sıddık, Bahtıyar Kardeşim Süleyman Rüştü!

Seni ve kardeşin kahraman Burhan'ı ve senin iki mübarek, masum evlâdını ve senin hane halkını, Risale-i Nur namına ve umum şakirtler hesabına ruhucanımızla sizi tebrik ediyoruz. Böyle kudsî ve daimî sevap kazandıracak uhrevî bir hizmete muvaffakıyetinizi, Isparta ve bu memleket istikbalde alkışlayacaktır. Size çok hayırlı dualan kazandıracak. İnşaallah, *Zülfikar* gibi daha çok emsaline muvaffak olursunuz. Bu acip şerait içinde bu fevkalâde muvaffakıyet, hem *Zülfikar*'ın, hem sadâkatinizin bir kerametidir. Çok mübarek olan senin rüyan –kı, emr-i İlâhî ile Kur'ân'ı Hazret-i Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâma vermek Hazret-i Cebrail'in vazifesinin bir cilvesidir– işarettir ki, bu hizmetinız hem rıza-i İlâhiyeye, hem rıza-i Peygamberîye (ASM) muvafıktır. Mu'cızat-ı Kur'âniyeyi, Mu'cızat-ı Ahmediye vasıtasıyla

acip: tuhaf, hayrette bırakan
Aleyhissalatu Vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun; anlamında Hz. Muhammed'e dua
bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu
cilve: tecelli, iyi şekilde ortaya çıkma
dahilî: içe ait, içe donuk, iç ile ilgili
daimî: sürekli, devamlı
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar
elzem: daha (en, pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
emr-i İlâhî: İlâhî iş, Allah'ın emri
emsal: eşler, benzerler
evlat: çocuklar
fevkalâde: olağanüstü
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer
haricî: dışa ait, dışarı ile ilgili
Hazret-i Cebrail: Dört büyük melekten biri olup, vahiy getirmekle görevli olan melektir
hücum: saldırma
hükmünde: yerine, değerine
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istikbal: gelecek.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kudsî: mukaddes, yüce.
maslahat-ı İslamiye: İslâmiyet'le ilgili hususî iş
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri
mukabil: karşılık.
mukteza: iktüza etme, gerekme
muvaffak: başarmış, başarılı
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
muvafık: uygun, munasip
muvakkaten: geçici olarak.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nam: yerine, vekilliğ.
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
sadakat: bağlılık, doğruluk
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
tarafgirane: taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
umum: bütün
vasıta: alet, araç
vazife: yapılması bir kimseye iş marlanan iş
vaziyet: durum.

ümmet-i Muhammediyeye (ASM) tebliğ etmek manasıyla senin rüyan tabir edilir.

Nasıl, bir küçücük cam parçasında güneşin bir timsali, ziyasıyla o elindeki camı tutanla münasebettar olur, bir nevi muhabere eder; öyle de hususî bir tecelli ile, rüyalarda –Selef-i Salihînde bu çeşit rüyalar görülmüş– makbuliyet ve rıza alâmetidir. Hazret-i Peygamberin (ASM) yanında gördüğün adam da, Nur ve Risale-i Nur Şakirtlerinin şahs-ı manevîsidir.

155

Vazifemiz, ihlâs ile ve sebat ve tesanüdle ve mümkün olduğu kadar ihtıyatla, "sırren tenevveret" irşad-ı Alevîyi fiilen tasdik etmek, ona göre hareket etmektir. Yoksa, muarızlara mukabele etmek ve onların hücumundan telâş etmek değil. Muvaffakıyet ve fütuhat-ı Nuriye ve revaç ile intişan ise, vazife-i İlâhiyedir. Vazifemizi yapıp, vazife-i İlâhiyeye karışmamak gerektir diye, hem bana, hem sizin bedelinize tesellî buldum.

156

O beş Ahmed'den Safranbolu'da Hasan Feyzi'nin tam yerine geçen tam vârisi Safranbolulu Ahmed Fuad'ın gayet samımî ve fedakârâne mektubunda, benim

alamet: iz, belirti, işaret, nişan
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
fedakârâne. fedakârca, fedakârlıkla
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
fütuhat-ı Nuriye: Nur'un zaferleri, Risale-i Nur ile yapılan iman ve Kur'an hizmetinin akıl ve kalpleri kendine cezp etmesi, kalpleri fetheti
gayet: son derece
hususî: özel
İhlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
İhtıyat. tedbirli hareket etme.
İntişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
İrşad-ı Alevî: Hz. Ali'nin, sırran tenevveret ifadesiyle Nur Talebelerine direktif vermesi ve manen irşat etmesi.
makbuliyet. makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhabere: haberleşme
mukabele: karşılık verme, karşılama
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
münasebettar: ilgili, alâkalı.
nevi: çeşit
revaç: rağbet, kıymet, değer
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
samimî: içten, candan, gönülden
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azimlilik.
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve Ashap ile Tabiîn'in ilerigelenleri ile Tebe-i Tâbiîn'den olan Müslümanlar
sırran tenevveret. gizlice hizmeti yaygınlaştırma
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci
tabir: yorum, yorumlama
tasdik. doğrulama, onaylama.
tebliğ: bildiri, beyanname, mesaj
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tesanüt. dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tesellî: avutma, acısını dindirme
timsal: örnek, numune
ummet-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in ümmeti, Hz. Muhammed'e (asm) bağlı olan ve yolundan gidenler
vâris: mirasçı, ölümünden sonra işlerini devam ettiren
vasıta: alet, araç
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük
ziya: ışık, aydınlık, nur

bedelime, aynen Hasan Feyzi, Hafız Ali gibi, bâkî kalan hayatını bana verip, benden evvel berzaha gitmek için dua ediyor. Hâlbuki şimdi Nurlara onun hayatı daha ziyade faydalıdır. Bana nispeten genç, faal bir kardeşim, benden sonra, kardeşlerim gibi vazife-i Nuriyemi yapıyorlar diye kemal-i istırahat-i kalble ecelimi beklerim. Cenab-ı Hak, onun gibi çok fedakârları Nurlara kavuştursun.

157

Hem çok eski, hem çok sadık, hem çok muktedir, sebatkâr Medrese-i Nunye kahramanlarından Marangoz Ahmed'in; ve medresenin üstadı olan merhum Hacı Hafız'ın kerametli vefatına dair güzel, hazin mektubunda, o Medrese-i Nuriyenin şakirtlerinin o merhum ustadlarına karşı gösterdikleri dindarâne vaziyet ve yağmurun zahmet vermemek ve onları ıslatmamak ve üşütmemek için durması, iş bittikten sonra başlaması, o merhum zatın ruhuna büyük rahmetlerin nüzulüne emare...

Cenab-ı Hak o rahmet katreleri adedince ona ve onlara rahmet etsin. Âmin.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
baki: geri kalan
bedel: bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan, değiştirilen şey
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
Cenab-ı Hak. Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dair: alakalı, ilgili.
dindarâne: dindar bir kimseye yakışacak tarzda
dua: yalvarma, yakarış, niyaz
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
emare: alâmet, belirti, nişan
evvel: önce
faal: çalışkan, gayretli
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
hazin: keder meydana getiren, acı uyandıran, hüzün veren.
katre: damla
kemal-i istırahat-ı kalb: kalp rahatlığının, gönül rahatlığının kusursuz oluşu, tam bir kalp rahatlığı
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
sadık: sadâkatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
şakirt: talebe, öğrenci
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkâr
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti
vaziyet: durum.
vefat: ölüm.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: kişi, şahıs, fert
ziyade: çok, fazla.

158

Kastamonu'da, sekiz sene mübarek mahdumu ve merhum refikasıyla Risale-i Nur'a fevkalâde bir sadakatle çalışan ve kalemiyle Risale-i Nur'a çok hizmet eden ve çokları Nur dairesine getiren ve hapishanede kendi gibi kahramanlardan olan Sadık Beye, hem istirahatime, hem Nur Şakirtlerinin tesanüdüne ehemmiyetli hizmet eden ve Feyzi ve Emin ve İhsan ve Ahmed'ler gibi has kardeşlerimizle, yine Kastamonu'da Nurlara hizmet eden Küçük Şeyh namında Hilmi Bey bana mektubunda, Nurcu olan refikasının vefatını bildiriyor. O merhume hakkında medar-ı şükrandır ki, bir iki aydır, dualarımda "Zehra'lar" dediğim vakit, "Hacer'ler" de derdim, içinde o merhumeyi de niyet ediyordum. Vefatını bilmiyordum. Cenab-ı Hak ona binler rahmet eylesin ve akrabasına sabr-ı cemîl ihsan etsin. Âmin

159

Risale-i Nur dairesinde bulunan ve bilfiil çalışan hocalardan ve Konya hocalarından başka, sair hocalara, bugünlerde, tashihat yaparken şiddetli bir hiddet bana geldi. Çünkü, Arabî okumayan Nur Şakirtlerinin fedakârlarına, Arabî bilmemesinden sehivler, hatalar oluyor. Ben de zahmet çektiğimden, hem eski talebelerimden olan hocalara ve kardeşime, hem şimdiki Ankara'da ve İstanbul'daki resmî hocalara bağırarak dedim:

amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
Arabî: Arapçaya ait. Arap dili ile ilgili
ehemmiyetli: önemli
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fevkalade: olağanüstü
hiddet: öfke, kızgınlık.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
istirahat: dinlenme, rahatlama
mahdum: oğul, evlât.
medar-ı şükran: şükrü gerektiren, şükre sebep
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş olu
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nam: ad, isim.
niyet: kast, istek, maksat.
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
refika: kadın eş, karı, zevce
resmî: devlet adına olan.
sabr-ı cemîl: güzel sabır. Allah'tan gelen bir acıya dayanma, katlanma
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sair: diğer, başka, öteki
sehiv: hata, yanlışlık
şakirt: talebe, öğrenci
şeyh: aşiret veya cemaat muhtarı
talebe: öğrenci
tashihat: düzeltmeler, tashihler
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
vefat: ölüm
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

"Ey insafsızlar! Neden hem vazifeniz, hem medresenin mahsulü, hem size farz-ı ayn gibi lüzumu bulunan bu hizmet-i imaniyede bana yardım etmiyorsunuz? Belki de sizin lâkaytlığınızdan çoklann çekilmesine sebebiyet veriyorsunuz. İmam-ı Ali'nin (RA) ahirzamanın bir kısım hocalanna vurduğu tokattan hissedar oluyorsunuz" diye dehşetli bir itiraz kalbe gelirken, birden, kalbini bozmayan hocalan müdafaa etmek için üç mana ihtar edildi.

Birincisi: Resmen iki büyük merkezde, iki heyeti ilmiye, beyanı munasip olmayan çok esbaba binaen, her vesile ile, hoca kısımlarının Risale-i Nur'dan çekilmelen için çok vasıtalan istimal ediyorlar. Memuriyet gibi derd-i maişet belâsıyla bîçare hocalan dairelenne çekip, Nurlardan uzaklaştırıyorlar. Bîçare hocalar, Nurların kıymetini bilmiyorlar değil, belki derdi maişet veyahut o heyet-i ulemadaki büyük hocalara itimad edip ve kendi tahsil ettiği ilm-i dinî kendi imanını kurtaracak derecesindedir zanniyla lâkayt kalıp, ruhsatla amel etmeye kendine fetva buluyor.

İkinci mana: Bu kadar dehşetli bir hücum ve tazyike maruz kalan Risale-i Nur Şakirtlerini, evham yüzünden, guya Menemen ve Şeyh Said vakıaları gibi bir hadisenin ihtimali var diye iki defa imha için, hem perde altında eskiden beri düşmanlarım, hem resmen kanun ve idare ve siyaset cihetinde merhametsiz bir surette bazı erkân-ı hukûmetin bizi iki defa hapis ve itham etmesi ve resmî ve gayr-i resmî propagandalarla herkesi bizden ve Nurlardan ürkütmesiyle, elbette hassas ve bir derece

amel: dinin emirlerini yerine getirme işi
bela: musibet, sıkıntı.
beyan: açıklama, bildirme izah
bîçare: çaresiz zavallı
binaen: -den dolayı bu sebepten
cihet: yön
dehşetli: Müthiş akılları hayrette bırakan
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu geçim sıkıntısı
erkân-ı hukumet: hükümet üyeleri bakanları.
esbap: sebepler vasıtalar
evham: vehimler zanlar kuruntular
farz-ı ayn: teker teker her mükellef Müslümanın yerine getirmesi lâzım gelen farz
fetva: İslam'da bir mesele hakkında dinî meselelere tam vâkıf yetkili kimseler tarafından verilen şer'i hüküm.
gayr-i resmî: resmî olmayan
güya: sanki sözde
hâdise: olay
hassas: zayıf çabuk tesir alan
heyet-i ilmiye: ilim heyeti.
heyet-i ulema: alimler kurulu
hissedar: hisse sahibi hissesi olan.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
idare: yönetim memleket işlerinin yürütülmesi
ihtar: dikkatini çekme hatırlatma uyarı
ihtimal: olabilirlik.
ilm-i dinî: dini ilim
imha: ortadan kaldırma mahvetme
istimal: kullanma
itham: töhmetlendirme suçlu görme
itimat: emniyet güven
itiraz: kabul etmediğini belirtme karşı çıkma
kıymet: değer
lâkayt: kayıtsız ilgi göstermeyen ilgisiz aldırış etmeyen
mahsul: ürün
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
memuriyet: memurluk.
müdafaa: savunma
munasip: uygun
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her biri
propaganda: bir inanç düşünce doktrin vb. nı başkalarına tanıtmak benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
resmen: resmî bir şekilde devlet tarafından
resmî: devlet adına olan
ruhsat: izin müsaade icazet.
sebebiyet: sebep olma
suret: biçim şekil tarz.
şakirt: talebe öğrenci
tahsil: ilim öğrenme bilgi edinme öğrenim
tazyik: sıkıntı verme baskı yapma
vâkıa: vuku bulan olan şey olay
vasıta: alet araç
vazife: dini mükellefiyet yükümlülük.
vesile: fırsat, elverişli hal

zayıf hocalara ehemmiyetli bir korku verip bir mazeret olur. Onun için, ekseriyet değil, belki yalnız fevkâlade bir cesaret ve gayret taşıyan bir kısım hocalar Nurlar dairesine girip, girmeyenleri de bir derece affettirdiler.

Üçüncü mana: Şimdilik tehir edildi. Bazı hocalar, "Minare kadar yüksek bir adamı," hem "Alnında okunacak bir yazı bulunacak" hem "Birden eli bir su ile delinecek," gibi hakikatin perdesi olan teşbihleri hakikat zannetmek bahanesiyle, Nurun bazı ihbarat-ı gaybiyesi, sathî nazarlarına muvafık gelmiyor, ona daha yanaşmıyor.

Cenab-ı Hakka hadsız şükür olsun ki, bu zamanda Risale-i Nur'da, nokta-i istinat olarak avam-ı mü'minîn en ziyade muhtaç olduklan ve Nurda bulduklan oyle bir hakikattir ki, hiçbir şeye alet olmayacak ve hiçbir garaz ve maksat, içine girmeyecek ve hıçbır şuphe ve vesveseye meydan vermeyecek ve hiçbir düşman ona bahane bulup çürutmeyecek ve yalnız hak ve hakıkat ıçın ona çalışanlar bulunacak, dünya maksatları ona karışmayacak, tâ ki, uzakta olan ehl-i iman, o hakıkate ve sadık naşirlerine tam itimad edip imanlarını, zındıkların ve dinsızlerin, dın aleyhındeki dehşetli fılozofların ıtırazlarından ve inkârlarından kurtarsınlar.

Evet, o ehl-i iman, lısan-ı hâl ile dıyecek ki: "Madem bu hakikati, bu kadar şiddetli düşmanları çürütemediler ve ıtıraz edemıyorlar, ve şakirtleri, haktan başka onun hizmetinde hıçbir maksad taşımıyorlar. Elbette, o hakikat, ayn-ı hak ve mahz-ı hakıkattır" dıye, bın bürhan

aleyh: karşı karşıt.
avam-ı mü'min: mu'minlerin avam tabakası, mu'minlerin avam kısmı
ayn-ı hak: hakkın, gerçeğin tâ kendisi.
bahane: asıl sebebi gizlemek ıçın ılen sunulen uydurma sebep
burhan: delil, ispat, hüccet.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehemmiyetli: onemlı
ehl-i iman: inananlar, iman sahıpleri
ekseriyet: çoğunluk.
fevkalade: alışılmıştan farklı, olağanustu, normalın ustunde
filozof: felsefe ile uğraşan, filozof
garaz: kotu kasıt, duşmanca nıyet, kın.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, doğruluk, gorulen bir şeyin aslı, esası
ıhbarat-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana aıt verilen haberler
iman: inanma, itikat.
inkar: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama
itimat: dayanma, güvenme.
ıtıraz: kabul etmedıgını belırtıp karşı çıkma
lisan-ı hal: hal dıl, bır şeyın duruşu ve görünüşü ıle bır mana ifade etmesi
madem: ...den dolayı, boyle ıse
mahz-ı hakikat: en dogrusu, en gerçeği
maksat: gaye
maksat: kastedilen şey, gaye.
mazeret: bahane, ozur, engel
muvafık: uygun, munasip
naşir: eser, neşreden, yayınlayan, dagıtan
nazar: goz atma, bakma, bakış
nokta-i istinat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası
Nur: Risale-i Nur
sadık: sadakatlı, dostlugu ve baglılığı ıçten olan
sathı: yüzeysel, derine ınmeyen, ustun koru.
şakırt: talebe, ogrencı
şukur: gorulen bır ıyılığe karşı hoşnutluk ve memnunluk ifade etme, teşekkur
teşbih: benzetme.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sınsı düşunce
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetlı ıhtımalle hukmetme
zındık: Allah'a ve ahırete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, munkır
ziyade: çok, fazla.

kadar bir delil hükmünde imanını kuvvetlendirir ve kurtarır; ve "İslâmiyette bir hakikatsizlik mı var?" diye daha evhama düşmeyecekler.

İki defadır, himmeti uzun, eli kısa Abdurrahman Salâhaddin, *Asa-yı Mûsa*'yı ve *Zülfikar*'ın bir kısmını Camiü'l-Ezher'e göndermek istemiş, hilâf-ı me'mul olarak, o lüzumlu ve ehemmiyetli yere bazı esbaba binaen gitmemiş[1] اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللهُ kaidesince, belki ben o iki nüshaya bakmadığım ve tashih edemediğim için, o inceden inceye her şeyi tetkik eden ulema heyetine, tam bir tashih gördükten sonra, hem tam *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa* beraber olarak gitmek münasiptir diye kalbime geldi. Belki ehemmiyetli ve ulemanın itirazını celp edecek sehivler içinde var. Onun için, o iki Risaleyi Salâhaddin bana göndersin ki, ben bakacağım. Sonra, inşaallah, hem tam *Zülfikar*'ı, hem *Asa-yı Mûsa* ile, hem *Tılsım* mecmuası ile, ehemmiyetli bir beyanname ile beraber göndereceğiz.

Üstadlarımdan birisi olan Mevlâna Celâleddin-i Rumî'nin (KS) mensuplarından olduğu anlaşılan eczacı Hacı Abdullatif'in mektubundan anlaşılıyor ki, bilerek, tam takdir ederek Nurlara hizmet edecektir. Zaten ben bekliyordum ki, Mevlevîlerden bazı Nur kahramanları çıksın. İnşaallah birisi bu olacak. Ona çok selâm ederim. Hususî mektup yazmaya hâlim müsaade etmediği için gücenmesinler. Orada, Sabri ve mahdumları ve Nur

1- Hayır Allah'ın murad ettiği şeydedir.

beyanname: bildirge, yazılı açıklama, tebliğ, bildiri
binaen -den dolayı, bu sebepten
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı.
celp: elde etme, kendine çekme.
delil: iz, nişan, emare
ehemmiyetli: önemli
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
hakikat: gerçek.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hilâf-ı me'mul: Umulanın tersine, beklenenin aksine
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme
hususî: özel.
hükmünde: değerinde, yerinde
inşaallah. Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kaide: usul, kural, erkân, nizam, düzen, yol.
mahdum: oğul, evlat
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatına mensup kimse
münasip: uygun, yerinde
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu.
Nur: Risale-i Nur
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
risale: Küçük kitap; Risale-i Nur kitaplarından her biri
sehiv: hata, yanlışlık, yanılma, kusur
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
takdir: beğenme
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkâr

Şakirtlerine ve başta Hoca Vehbi Hazretleri olarak hocalarına çok selâm eder ve dualarını bekleriz.

160

Size hayatımda vefattan sonra elinize geçecek manevî malımı ve hukukumu size vermeye ve مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا[1] sırrına binaen, ölümden evvel sizi bilfiil vâris yapmaya dair bir Nur Şakirdi sordu ki: "Hikmet nedir? Sizi daha çok zaman aramızda görmek istiyoruz. İnşaallah öyle kalacaksınız."

Ben de dedim ki: Eğer vefattan sonra bu hakikî ve hakikatli vârislerin eline bu malım geçse, dünya malı gibi bir derece taksim olur, derecesine göre herbirisi maldan bir kısmına hakikî malik olur, umumuna malik olamaz. Fakat ölümden evvel vârislere verilse, emval-i uhrevî gibi, herbirisi umum o mala, o nur lâmbasına derecesine göre malik sayılır. Her birisi küçük birer Said olur, bir nöbetçi yerine, binler nöbetçiler olur. Said'in, irsiyette yalnız binden bir hisse sahibi bir Nurcu olmaz, belki tam bir genç Said olur.

Meselâ o emval, emval-i Nuriye, faraza bir hazine kadar olsa, binler Nurculara tevziatta, taksimatta yirmişer, yüzer altın düşebilir. Fakat vefat etmeden onları onlara vermek, bir sırr-ı azîme binaen, herbirine istidadına göre

1. Ölüm gelip çatmadan şehevânî ve nefsânî hislerinizi terk etmek suretiyle bir nevi ölünüz. (el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2/291)

bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
dair: alakalı, ilgili.
evvel: önce.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
hakikat: kadirbilirlik, sadâkat, doğruluk, vefa, sürekli bağlılık.
hakiki: doğru, gerçekten.
hazine: gömülü halde bulunan kıymetli şeylerin bütünü, define.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hisse: varise düşen kısım.
hukuk: haklar.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
irsiyet: varis olma, mirasçılık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
malik: sahip.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, faraza.
nur: ilim.
Nur: Risâle-i Nur.
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risâle-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sır: gizli hakikat.
sırr-ı azîm: büyük sır.
şakirt: talebe, öğrenci.
taksim: bölme, parçalara ayırma, ulaştırma, paylaştırma.
taksimat: taksimler, bölmeler, bölümler, bölüntüler.
tevziat: dağıtmalar, paylaştırmalar.
umum: bütün, hepsi.
vâris: mirasçı, ölümünden sonra işlerini devam ettiren.
vefat: ölüm.

haslara bir milyon birden düşebilir. Bu sırrın bir sırrı var, şimdi izah edemem.

Yine o şakirt dedi ki: "Her bir has şakirdin, senin gibi hayatını ve bütün rahatını feda edebilir mi ki, o koca malı bütün birden alsın?"

Ben de dedim ki: İnşaallah, tesanüdün sırr-ı azîmi ile –ki, üç elif tesanüdle yüz on bir kuvvetinde gösterdiği gibi– has şakirtlerin mabeynindeki tesanüd-i hakikînin verdiği kuvvet, benim gibi bir bîçarenin sözce fevkalâde zannedilen fedakârlığından geri kalmayacaktır inşaallah.

161

Sava Medrese-i Nuriye kahramanlarından Mehmed Çavuş, benim için yazdığı *Zülfikar*'ı Emniyet Müdürünün elinde görmüş, demiş: "Benimdir, veriniz."

O da demiş ki: "Hoşuma gitti, bir iki hafta okuyacağım."

O da demiş: "Kalsın."

Eğer münasip görseniz, benim tarafımdan o Emniyet Müdürüne ve alan komisere deyiniz ki: Said size selâm edip benim hattım güzel olmadığı için, o zat, benim için yazmış.

biçare: çaresiz, zavallı
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fevkalâde: olağanüstü
has: ileri gelen, seçkin olan
hat: yazı, el yazısı
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
mabeyn: ara, münasebet, ilişki
Medrese-i Nuriye: Nur medresesi, Risâle-i Nur'ların okunduğu yerler
münasip: uygun, yerinde
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sır: gizli hakikat.
sırr-ı azîm: büyük sır
şakirt: talebe, öğrenci
tesanüd-i hakiki: gerçek dayanışma
tesanüd: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
zat: kişi, şahıs, fert.

Ben Isparta'yı toprağıyla, taşıyla, bütün ahalisiyle mübarek gördüğümden, oradaki hükûmete, hususan zabıtasına ciddî dost nazarıyla bakıyorum. Hususan çok tecrübelerle ve üç vilâyet zabıtasının itirafıyla ve üç vilâyet mahkemesinin müttefikan beraat kararıyla ve üç cemiyet-i ilmiyenin ve ehl-i vukufun tahsin ve takdirleriyle sabit olmuş ki, Risale-i Nur eczaları ve şakirtleri, Emniyet Müdürünün ve zabıtanın vazifeleri olan asayış ve idare ve inzibat ve ahlâksızlığa karşı, komiserlerden ziyade, serkeşleri itaate getirmek ve asayişi temin etmekte, manevî ve tam tesirli manevî inzibat memurlarıdır. Onun için, zabıta, evhamla değil, kemal-i takdirle, Emniyet Müdürünün bakması gibi bakmalıdır. Çünkü o *Zülfikar* hakkında demiş: "Çok güzel, sevdim, okuyacağım, hoşuma gitti." Her ne ise. Siz daha ne münasip görürseniz öyle yaparsınız.

Hem Emniyet Müdürüne deyiniz ki: Kardeşimiz Said diyor: Eğer o *Zülfikar* tam hoşuna gitmişse, o benimdir, ona hediye ediyorum. Hem onun gibi mühim olan *Asa-yı Mûsa*'yı da ona hediye edeceğim.

Denizli'den ve Tavas'tan gelen güzel mektuplarına hususî cevap vermeye kat'iyen vaktim ve hâlim müsaade etmediğinden, hususî cevap vermediğimden gücenmesinler. Çakır Yusuf'un mektubundan, tam ciddiyeti ve tam Hasan Feyzi'nin bir vârisi olduğunu göstenyor.

ahali: halk.
asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma.
asayış: rahat, huzur, korku ve endişeden uzak olma.
beraat: suçsuzluğun sabit olması.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
ciddiyet: ciddîlik.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği bilirkişiler.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
inzibat: düzeni sağlama, asayişi yoluna koyma.
inzibat: düzenli olma, intizam, disiplin, kayıt altına alma.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
kemal-i takdir: takdirin en mükemmeli.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasip: uygun, yerinde.
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
nazar: bakış, bakış açısı.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
serkeş: baş kaldıran, itaat etmeyen, asi.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
temin: sağlama.
vâris: mirasçı, ölümünden sonra işlerini devam ettiren.
vazife: ödev, bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğu iş.
vilayet: İl.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis.
ziyade: çok, fazla.

162

Kardeşimiz ve Nurun kumandanlarından Isparta Hulûsî'si Re'fet Beyin mubarek masumunun dokuz yaşında iken bu derece Rısale-i Nur'dan Birinci Sözü yazması gostenyor ki, o mubarek Husnu, Safranbolu'nun on bir yaşındaki Hüsnü'sü gibi, dâhî masumların küçücük bir kahramanı olmaya namzettir. Cenab-ı Hak onu Nurlara bağışlasın ve muvaffak eylesin, âmin. İnşaallah, yazdığımız nüshayı sonra tashih edip göndereceğim.

163

Eski Dâhiliye Vekili, Şimdi Parti Kâtib-i Umumîsi Hilmi Bey!

EVVELÂ: Yirmi sene zarfında bir tek istida Dâhiliye Vekili iken sana yazdım. Fakat yirmi senelik kaidemi bozmadım, vermedim. İstersen sana okuyacağım. Hem eski Dâhiliye Vekili, hem şimdi kâtib-i umumî sıfatlanyla seninle konuşacağım. Yirmi sene hükûmetle konuşmayan, tek bir defa yine hukûmet hesabına hukûmetin büyük bir rüknü ile konuşan adam, on saat kadar söylese azdır. Onun için siz benimle konuşmayı bir-iki saat musaade ediniz.

SANIYEN: Şimdi partinin kâtib-i umumîsi itibanyla size bir hakikati beyan etmeye kendimi mecbur biliyorum. Hakikat de şudur:

amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
dahiliye vekili: İçişleri Bakanı.
evvela: öncelikle.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
istida: resmî makamlara bir işin yapılmasını istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe.
itibar: kıymet verilir, olma, hürmet edilme, değerli sayılma, değer verilme.
kaide: usul, kural, erkan, nizam, düzen, yol.
katib-i umumi: genel sekreter, genel yazman.
masum: küçük çocuk.
muvaffak: becceren, neticeye varan, sonuç alan.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu.
namzet: aday.
Nur: Risale-i Nur.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
parti katib-i umumisi: partinin genel sekreteri.
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas.
sanıyen: ikinci olarak.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
zarfında: süresince.

Sen, kâtib-i umumî olduğun Halk Fırkasının millet karşısında gayet ehemmiyetli bir vazifesi var. O da şudur:

Bin seneden beri âlem-i İslâmiyeti kahramanlığı ile memnun eden ve vahdet-i İslâmiyeyi muhafaza eden ve âlem-i beşeriyeti, küfr-i mutlaktan ve dalâletten şanlı bir surette kurtulmasına büyük bir vesile olan Türk milleti ve Türkleşmiş olanlarını din kardeşleri!

Eğer şimdi, eski zaman gibi kahramancasına Kur'ân'a ve hakaik-ı imana sahip çıkmazsanız ve sizler gibi ehl-i hamiyet eskide yanlış bir surette ve din zararına medeniyetin propagandası yerinde doğrudan doğruya hakaik-ı Kur'âniye ve imaniyeyi tervice çalışmazsanız, size kat'iyen haber veriyorum ve kat'î hüccetlerle isbat ederim ki, âlem-i İslâm'ın muhabbet ve uhuvveti yerine, dehşetli bir nefret; ve kahraman kardeşi ve kumandanı olan Türk milletine bir adavet; ve şimdi âlem-i İslâm'ı mahva çalışan küfr-i mutlak altındaki anarşılığe mağlûp olup, âlem-i İslâm'ın kal'ası ve şanlı ordusu olan bu Türk milletinin parça parça olmasına ve şark-ı şimalîden çıkan dehşetli ejderhanın istilâ etmesine sebebiyet verecek.

Evet, hariçte iki dehşetli cereyana karşı bu kahraman millet, Kur'ân kuvvetiyle dayanabilir. Yoksa, kufr-i mutlakı, istibdad-ı mutlakı, sefahet-i mutlakı ve ehl-i namusun servetini sersenlere ibaha etmesini alet ederek dehşetli bir kuvvetle gelen bir cereyanı durduracak, ancak İslâmiyet hakikatiyle mezcolmuş, ittihat etmiş ve bütün

adavet: düşmanlık, husumet.
alem-i beşeriyet: insanlık alemi.
alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
alem-i İslâmiyet: İslam alemi, İslam dünyası.
anarşi: kargaşa, karışıklık.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi.
dalâlet: iman ve İslamiyet'ten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i hamiyet: hamiyetli, onurlu, haysiyetli olanlar, hamiyet sahipleri.
ehl-i namus: namusuna düşkün olup koruyanlar.
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan.
fırka: siyasî partı.
gayet: son derece.
hakaik-ı iman: iman hakikatleri.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'an'a ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
hariç: ecnebi.
hüccet: delil, ispat, burhan, bir iddianın doğrulugunu ispat için gösterilen vesika, senet.
ibahe: mubah kılma, bir şeyi haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması.
İspat: delil ve şahit gösererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
istibdad-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük.
istilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kâtib-i umumî: genel sekreter, genel yazman.
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle.
küfr-i mutlak: mutlak, küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, harap etme, perişan etme.
mezc: katma, karıştırma.
muhabbet: sevgi, aşk derecesinde sevme.
muhafaza: koruma.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb. nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
sebebiyet: sebep olma.
sefahat-i mutlak: nefsin kötü arzularına mutlak surette uyma.
suret: biçim, şekil, tarz.
şan: şöhret, ün.
şark-ı şimalî: kuzeydoğu, komünizm rejimi.
terviç: revaç vermek, kıymet ve değerini arttırma.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
vahdet-i İslâmiye: İslâm'a ait birlik, İslamı birlik.
vazife: ahlak veya iş icabı yapılması gereken iş, görev.
vesile: aracı, vasıta.

mazideki şerefini İslâmiyette bulmuş, bu millet dayanabilir. Bu milletin hamiyetperverleri ve milliyetperverleri, her şeyden evvel bu mümteziç, müttehid milliyetin can damar hükmünde olan hakaik-ı Kur'âniyeyi terbiye-i medeniye yerine esas tutmak ve düstur-i hareket yapmakla o cereyanı durdurur inşaallah.

İkinci cereyan: Âlem-i İslâm'daki mustemlekâtlarını kendilerine ısındırmak ve tam bağlamak için bu vatandaki kuvvetli merkeziyet-i İslâmiyeyi dinsizlikle ittiham etmekle bozmak ve âlem-i İslâm'ın irtibatını manen kesmek ve uhuvvetlerini bu millete adavete çevirmek gibi bir plânla şimdiye kadar bir derece muvaffak da olmuş.

Eğer bu cereyanın aklı başında olsa, bu dehşetli plânı değiştirip, hariçteki âlem-i İslâm'ı okşadığı gibi, bu merkezdeki İslâmiyet dinini okşasa, hem o da çok istifade eder, hem azîm fütuhatını bir derece muhafaza eder, hem bu vatan ve millet dehşetli belâdan kurtulur.

Eğer şimdi siz kâtib-i umumî olduğunuz hamiyetperver, milliyetperver adamlar, şimdiye kadar cereyan eden ve medeniyet hesabına mukaddesatı çiğneyen usulleri muhafazaya çalışıp, üç dört şahsın inkılâp namında yaptıklan icraatı esas tutarak mevcut haseneleri ve inkılâp iyiliklerini onlara verip ve mevcut dehşetli kusurları millete verilse, o vakit üç dört adamın seyyiesi üç dört milyon seyyie olup bu kahraman ve dindar milleti ve İslâm ordusu olan Türk milletinin geçmiş asırlardaki milyarlar şereflı merhum ordularına ve milyonlarla şehitlerine ve

adavet: düşmanlık, husumet.
âlem-i İslâm: İslam alemi, İslam dünyası
asır: yüzyıl, asır
azîm: büyük.
bela: içinden çıkılması zor hâl
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
düstur-i hareket: hareket prensibi, kuralı
evvel: önce
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
hamiyetperver: hamiyet sahibi, din ve millet gibi önemli değerleri seven, koruyan ve bunlara hizmet eden
hariç: dış memleket, yaşanılan ülkenin dışındaki ülke
hasene: iyilik, güzellik.
hükmünde: değerinde, yerinde
icraat: işler
inkılap: değişme, köklü değişim (Cumhuriyet dönemi inkılapları kastediliyor)
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
irtibat: bağ, münasebet.
istifade: faydalanma, yararlanma
ittham: töhmetlendirme, suçlu görme
katib-i umumî: genel sekreter, genel yazman
manen: mana bakımından, manaca
mazi: geçmiş zaman.
medeniye: Medine'de nazil olan ayetler ve süreler
medeniyet: medenilik, şehirlilik, uygarlık.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü
milliyet: inanç, tarih, dil, gelenek, kültür, ideal, vatan birliği
milliyetperver: milletini seven, ulusçu, milliyetçi
muhafaza: koruma
muhafaza: terk etmeme, değiştirmeme, bırakmama
mukaddesat: mukaddes, kutsal, temiz ve yüce olan şeyler
muvaffak: başarmış, başarılı
mümteziç: İmtizaç etmiş, İmtizaçlı, karışık, karışan
müstemlekat: müstemlekeler, sömürgeler
müttehit: ittihat eden, birleşen, birlik olmuş.
nam: ad, isim
seyyie: fenalık, kötülük, suç, günah
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey
terbiye-i medeniye: medeni terbiye
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği

milletine büyük bir muhalefet ve ervahına bir manevî azap ve şerefsizlik olmakla beraber; o üç dört inkılâpçı adamın pek az hisseleri bulunan ve millet ve ordunun kuvvet ve himmetiyle vücut bulan haseneleri o üç dört adama verilse, o üç dört milyon iyilikler, üç dört haseneye inhisar edip küçülür, hiçe iner, daha dehşetli kusurlara kefaret olamaz.

SALISEN: Size karşı elbette çok cihetlerde dâhilî ve haricî muanzlar var. Ben dünya ve siyasetin hâline bakmadığım için bilemiyorum. Fakat beni bu senede çok sıkıştırdıklan için mecburiyetle sebebine baktım ki, size karşı bir muanz çıkmış. Eğer o muanz mükemmel bir reis bulup hakaik-ı imaniye namına çıksaydı, birden sizi mağlûp ederdi. Çünkü bu milletin yüzde doksanı, bin seneden beri an'ane-i İslâmiye ile, ruh ve kalble bağlanmış. Zahiren muhalif, fıtratındaki emre itaat cihetiyle serfüru etse de, kalben bağlanmaz.

Hem, bir Müslüman, başka milletler gibi değil. Eğer dinini bıraksa anarşıst olur, hiçbir kayıt altında kalamaz; istibdad-ı mutlaktan, rüşvet-i mutlakadan başka hiçbir terbiye ve tedbirle idare edilmez. Bu hakikatın çok huccetleri, çok misalleri var. Kısa kesip sizin zekâvetinize havale ediyorum.

Bu asrın Kur'ân'a şiddet-i ihtiyacını hissetmekte İsveç, Norveç, Finlandıya'dan geri kalmamak size elzemdir. Belki onlara ve onlar gibilere rehber olmak vazifenizdir. Sız, şimdiye kadar gelen inkılâp kusurlarını uç dört

an'ane-i İslâmiye: İslâmî gelenek
anarşıst: hiç bir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan
asır: yüzyıl, asır
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
cihet: sebep, vesile, mucip, bahane
dâhilî: içe ait, yurt içi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakikat: gerçek.
harici: dışa ait, dış dünya ile ilgili
hasene: güzel ve hayırlı iş
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme
hissesi: pay, nasip
hüccet: delil.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
inhisar: yalnız bir şeye ait kılma, tekelleşme
inkılâp: değişme, köklü değişim (Cumhuriyet dönemi inkılapları kastediliyor)
istibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak.
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın giderilmesi
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
mecburiyet: mecbur olma, zaruriyet durumu, zorunluluk.
misal: benzer, örnek.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
nam: yerine, vekâlet.
reis: başkan
rüşvet-i mutlaka: kayıtsız, şartsız rüşvet, çıkar gözetmeksizin hiç bir iş yapmama, tam rüşvet
salisen: üçüncü olarak
serfüru: baş eğme, söz dinleme, itaat.
şeref: onur, haysiyet.
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın muhtaç olmanın şiddeti, ihtiyacın çok fazla olması.
tedbir: idare etme, önlem, çare
terbiye: iyi ahlâk, nezaket, görgü
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük
vücut: varlık.
zahiren: görünüşte
zekâvet: zekâlık, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti

adamlara verip şimdiye kadar umumî harb ve sair inkılâplann icbanyla yapılan tahnbatlan –hususan an'ane-i dıniye hakkında– tamıre çalışsanız, hem sıze ıstıkbalde çok buyuk bir şeref ve ahirette buyuk kusuratlannıza kefaret olup, hem vatan ve millet hakkında menfaatlı hizmet ederek milliyetperver, hamiyetperver namına müstehak olursunuz.

Rabıan: Madem ölüm oldurulmuyor ve kabır kapısı kapanmıyor. Ve madem siz de herkes gibi kabre koşuyorsunuz. Ve madem o kat'î ölüm ehl-i dalâlet için ıdam-ı ebedîdir, yüz bin hamiyetçilik ve dünyaperestlik ve siyasetçilik onu tebdil edemez. Ve madem Kur'ân, o idam-ı ebedîyi, ehl-i iman için terhis tezkeresine çevirdiğini güneş gibi ispat eden Risale-i Nur elinize geçmiş ve yirmi seneden berı hıçbır feylesof, hiçbir dınsız ona karşı çıkamıyor, bilâkis dikkat eden feylesofları ımana getırıyor ve bu on ıkı sene zarfında dort büyük mahkemenız ve feylesof ve ulemadan murekkep ehl-ı vukufunuz Risale-i Nur'u tahsın ve tasdik ve takdir edip, iman hakkındaki hüccetlerine itıraz edememişler. Ve bu millet ve vatana hiçbir zararı olmamakla beraber, hücum eden dehşetli cereyanlara karşı sedd-i Zülkarneyn gibi bir sedd-i Kur'ânî olduğuna Türk milletinden, hususan mektep görmüş gençlerden yüz bın şahıt gösterebilirim. Elbette benim size karşı bu fikrimi tam nazara almak, ehemmiyetlı bir vazifenızdır. Siz dünyevî çok diplomatlan her zaman dınlıyorsunuz, bır parça da ahıret hesabına

ıspat: delil ve şahıt göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
istikbal: gelecek, gelecek zaman, ati
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın gıderılmesı
kusur: eksıklık, özür, suç, kabahat.
madem: çunku, için, degil mi ki, ..den dolayı, boyle ise, hele
mektep: ilim, irfan öğrenilen yer, okul
menfaat: fayda
milliyetperver: milletini seven, ulusçu, milliyetçi
mürekkep: terkip edilmiş ıkı veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen bileşik.
mustahak: layık olunan, hak edilen şey
nam: un, şohret, şan
nazar: bakış, dikkat.
Rabıan: dorduncu olarak
sair: diger, başka, oteki.
sedd-i Kur'anı: Kur'an'a ait set, Kur'ân'ın yıkılmaz seddi, kalesi
sedd-i Zülkarneyn: Zulkarneyn'in seddi, Zulkarneyn'in Ye'cuc ve Me'cuc kavminden korunmak ıstıyenler ıçın yapurdıgı çok buyuk ve saglam set, kale
şeref: ovunulecek, iftuhar edilecek şey
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
tahsin: beğenme, guzel bulma
takdir: bır şeyin değennı, kıymetini, luzumunu anlama
tamir: onarma, duzeltme
tasdik: doğrulama, onaylama
tebdil: degıştırme, başka bır hale getırme.
terhis: ızın, serbest bırakma, vefat etme
tezkere: belge, görevin bittiğini belgeleyen ızın kagıdı.
ulema: alımler, bilgınler, ilim sahıplen
umumı harp: genel savaş, dünya savaşı.
vazıfe: dinî mukellefiyet, yukumluluk.
zarfında: suresınce.

ahiret: obür dunya, ikıncı hayat.
an'ane-ı dıniye: dinî gelenek ve adet.
bilakis: aksine, tersine.
cereyan: akım, fikır, sanat veya sıyaset hareketi
dehşetli: urkutucu, korkunç.
diplomat: millet meselelen ve sıyaset noktasında söz sahıbı olan.
dunyaperest: dunyaya tapan, dunyaya duşkun, tamahlı, hırslı kımse
dunyevî: dunyaya aıt.
ehemmıyetlı: onemlı
ehl-ı dalalet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
ehl-i iman: mananlar, iman sahıplerı
ehl-ı vukuf: bır mesele hakkında bılgı ve yetkı sahıbı olanlar
filozof: felsefe ile ugraşan, filozof
hamıyet: millî onur ve haysıyet.
hamıyetperver: hamıyet sahıbı, dın ve millet gibi onemlı degerlen seven, koruyan ve bunlara hizmet eden
hususan: bilhassa, özellikle
hüccet: delıl
hücum: sert sozle bırne çatmak, karşı çıkmak
icbar: zorlama, zorla ve istegı dışında yaptırma
idam-ı ebedi: dırılmemek uzere yok oluş, ahıret ınancı olmadığı ıçın olumu, ebedı yokluga gıtmek olarak gorme
inkılap: bır hâlden dıger bır hale geçme, degışme, donuşme

konuşan, benim gibi kabir kapısında, vatandaşların hâline ağlayan bir bîçareyi dinlemek lâzımdır.

Küçük Bir Haşiye

Hilmi Bey! Talihin var. Ben hapiste ve burada iken hakkımda seni merhametsiz gördüm. Ne vakit hiddet ettim, bedduayı niyet ettim; Hilmi Bey namında benim bir kardeşim ve Nurun has bir şakirdini her vakit hayırlı duamda ismiyle zikrettiğimden, sana beddua niyet ederken, bu hayırlı duaya mazhar Hilmi Bey ismi âdeta şefaatçi oldu, beni men etti. Ben de o niyetten vazgeçtim, senin beni tazıp eden memurlarından gelen eziyete tahammül edip o bedduadan vazgeçtim. Çok defa hayret ediyordum. Bana bu kadar sebepsiz azap vermekle beraber sana hiddet etmiyordum. Demek en sonunda seninle dost olacağız diye o hiss-i kablelvuku ile kalbe gelmiş.

Bu istida, yirmi seneden beri hiç müracaat etmediğim hâlde, bir hiddet zamanında bir defa olarak beni tazip eden Dâhiliye Vekili Hilmi'ye hitaben yazılmış, bera-ı malûmat Afyon Emniyet Müdürüne gönderilmiş. Manasız, lüzumsuz dört beş defa bana sıkıntı verdiler. "Senin yazın böyle değil, kim sana böyle yazmış?" diye resmen beni karakola çağırdılar. Ben de dedim: Böylelere müracaat edilmez; yirmi sene sükûtum haklı imiş!

Ey Emirdağı hükûmeti ve zabıtası! Bu hasbihâli bir sene evvel yazmıştım. Fakat vermedim, sakladım. Şimdi,

âdeta: sanki
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua
bera-ı malûmat: bilgi ve malumat için, bilgi vermek için
bîçare: çaresiz, zavallı.
eziyet: incitme, büyük sıkıntı verme
hasbihal: halleşme, görüşüp konuşma, sohbet.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hitaben: hitap ederek, söyleyerek, birine yönelerek
İstida: resmî makamlara bir işin yapılmasını istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe
mazhar: nail olma, şereflenme
men: yasak etme, engelleme, mâni olma
müracaat: başvurma, danışma, başvuru
nam: ad, isim
niyet: kast, istek, maksat.
Nur: Risale-i Nur
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
sükût: susma, sessiz kalma
şakirt: talebe, öğrenci.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
talih: şans, kısmet
tazıp: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme, iyilikle anma

beş cihetle kanunsuz beni hususî ikametgâhımda bir hizmetçiden men ve müdahale etmeleri gibi dünyada emsalsiz bir tarzda beni istibdad-ı mutlak altına alıyorlar. Kanun namına kanunsuzluk edenleri, insafa gelmek fikriyle izhar ediyorum.

164

DÂHİLİYE VEKİLİ İLE HASBIHÂLDEN BİR PARÇADIR

Hıçbir tarihte ve zemin yüzünde emsalı vuku bulmayan bir zulme ve on vecihle kanunsuz bir gadre ve tazyike hedef olmuşum. Şöyle ki:

• Hem şiddetli suikast esen olarak zehirlenmeden hasta,

• hem gayet zayıf, yetmiş bir yaşında ihtiyar; hem kimsesiz, acınacak bir gurbette,

• hem palto ve fanilâ ve pabucunu satmakla maişetini temin eden fakirü'l-hâl,

• hem yirmi beş sene münzevî olmasından, binden ancak tam sadık bir adamla görüşebilen bir merdumgiriz, mütevahhiş,

• hem yirmi sene hayatını ve eserlerini üç mahkeme ve Ankara ehl-ı vukufu inceden inceye tetkikten sonra bil'ittifak beraatine ve eserleri vatana, millete zararsız olarak menfaatlı olmasına karar verilmiş bir masum,

beraat: suçsuzluğun sabit olması
bilittifak: ittifakla beraberce elbirliğiyle
cihet: yön, sebep, vesile
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği bilir kişiler
emsal: eşler, benzerler
emsalsiz: benzersiz
fakirülhâl: muhtaç ve fakirlik içinde olma
gadir: zulüm, haksızlık.
gayet: son derece.
gurbet: yabancı memleket, yabancı yer, vatan dışı, doğup büyünülen ülke, şehir, köy dışında kalan yerler, yâd el
hasbihal: hâlleşme, görüşüp konuşma, sohbet
hususi: özel
ikametgah: ikamet yeri, oturulan yer, ev, hane
istibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük.
izhar: gösterme, açığa vurma
maişet: geçim, geçinme
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
men: yasak etme, engelleme
menfaat: fayda.
merdumgiriz: insanlardan sıkılan, kalabalıktan hoşlanmayıp yalnızlık isteyen
müdahale: karışma
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
mütevahhiş: tevahhuş eden, korkan, ürken, yadırgayan, çekinen
nam: ad, isim, yenne
sadık: doğru, gerçek, hakikî olan
tarz: biçim, şekil
tazyik: sıkıntı verme, baskı yapma.
temin: elde etme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
vecih: cihet, yön
vuku: olma, meydana gelme
zemin: yeryüzü
zulüm: haksızlık, eziyet.

• hem eski Harb-ı Umumîde ehemmiyetli hizmet etmiş bir evlâd-ı vatan,

• hem şimdi bu milleti, bu vatanı, anarşilikten ve ecnebi ifsatlarından kurtarmak için meydandaki tesirli asarıyla bütün kuvvetiyle çalışan bir hamiyetperver; ve mahkemede yetmiş şahitle ispat edildiği gibi, yirmi beş senede bir gazeteyi okumayan, merak etmeyen ve yedi sene Harb-i Umumîye bakmayan, sormayan, bilmeyen ve eserlerinde kuvvetli delillerle siyasetten bütün bütün alâkasını kestiğini ispat eden ve dünyanıza karışmadığını adliyelerniz resmen itiraf ettiği bir zararsız adam;

• hem ahiretine ve ihlâsına zarar gelmemek için şiddetle teveccüh-ü ammeden kaçan ve kardeşlerinin onun hakkındaki hüsnüzanlarından ve medihlerinden çekinen, beğenmeyen bu bîçare Said'e, başta Dâhiliye Vekili olan sen, Afyon Valisini ve Emirdağ zabıtasını musallat edip, her gün bir ay haps-i münferit azabını çektirmek ve tecrit-i mutlak içinde tek başıyla bir haps-i münferitte durmaya mecbur etmek, hangi maslahatınız iktiza eder? Hangi kanun bu dehşetli gadre musaade eder diye, hukuk-i umumiyeyi muhafaza eden adliyenin yüksek dairesi vasıtasıyla Dâhiliye Vekiline beyan ediyorum.

Zulmen bütün hukuk-i medeniyeden ve insaniyeden ve yaşamak hakkından mahrum edilen

Said Nursî

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
anarşi: karşaşa, karışıklık.
asar: eserler, izler, nişanlar.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
biçare: çaresiz, zavallı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
ehemmiyetli: önemli.
evlad-ı vatan: vatan evlâtları.
gadir: zulüm, hainlik.
hamiyetperver: hamiyet sahibi, din ve millet gibi önemli değerleri seven, koruyan ve bunlara hizmet eden.
haps-i münferit: tek başına olan hapis.
Harb-i Umumi: genel harp, dünya savaşı.
hukuk-ı medeniye: medenî hukuk, temel hak ve hürriyetler.
hukuk-ı umumiye: toplumun bütün fertlerinin sahip olduğu haklar.
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
ihlas: bir işi, bir amelî, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
iktiza: lazım gelme, gerekme.
insaniye: insanlar.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
maslahat: fayda, maksat.
medih: övmek.
muhafaza: koruma.
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan.
musaade: izin.
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde.
tecrid-i mutlak: tam bir yalnızlık, hiç kimseyle görüşeme mek.
teveccüh-ü amme: genel teveccüh, umumun, herkesin halkın yönelişi.
vasıta: aracılık.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

Bu yakınlarda Ustadımızın yanına ehemmiyetli iki miralay (ikisi de jandarma kumandanlarından), bir de ehemmiyetli bir mebus (partinin mufettişlerinden) Üstadın yanına geldiler. Uzun bir sohbetten sonra, üçü de, kemal-i teslimiyetle, Üstada dostluğa karar verdiler. Ve birisi, şimdiden Risale-i Nur Talebesi olmuş. O meb'us (mufettiş-i umumî), Eski Said'in dostu imiş. Gittikten sonra haber aldık ki, bu zatın vasıtasıyla eski Dâhiliye Vekili ve şimdi partinin kâtib-i umumîsi olan Hilmi Bey, bilhassa hususî olarak Üstadın ziyaretine gelecek ve dostane bir surette görüşecek. Onun için, Üstad da size gönderdiğimiz bu suretî aynen onun eline vermek, o mevzuda konuşmak için kaleme alınmış. Daha o gelmeden bera-i malûmat size göndermeye Üstad bize izin verdi.

Hem Re'fet Beyin mübarek mahdumu Husnü'nün küçük risalesinin ahirine duasını yazdı, onu da leffen göndeniyoruz. Cenab-ı Hakka hadsız şukür olsun ki, hem Nurcu, hem ciddî dost, hem müteddeyyin bir kaymakam, şimdi buraya kaymakam olmuş. Eskide size gonderilen "Dâhiliye Vekili ile Bir Hasbihâl" namındaki parçayı dahı gönderiyoruz. Onu da Üstad ona okuyacak.

ahir: son
bera-i malûmat: bilgi ve malumat için, bilgi vermek için
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dostâne: dostlukla, dostça
ehemmiyetli: onemli
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hasbihâl: halleşme, görüşüp konuşma, sohbet.
hususî: özel
kâtib-i umumî: genel sekreter, genel yazman
kemal-i teslimiyet: tam bir teslim oluş, boyun eğiş
leffen: zarf ve mektup içine koyarak.
mahdum: oğul, evlât.
mebus: milletvekili
mevzu: konu
miralay: alay kumandanı, albay
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
mutedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
nam: ad, isim
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
risale: Küçük kitap, Risale-i Nur kitaplarından her biri
suret: nusha, kopya
suret: tarz, yol, gidiş, usul, metot, uslup
talebe: öğrenci
vasıta: aracılık
zat: kişi, şahıs, fert.

166

Kahraman Nazif'ın ve Yakub Cemal'in, şimal-i garbîde, üç devletin Kur'ân'ı kabul etmesi *Zülfikar*'ın intişarına tevafuku; ve geçen sene, "*Zülfikar* çıkarsa, dâhilen ve haricen büyük fütuhata vesile olacak" hükmünü tasdik etmesi büyük bir fa'l-i hayırdır diye, biz de o iki kardeşimizin kanaatine iştirak ediyoruz. Bu fırtınalı ve ilhadlı asırda, biri gizli Alman, üçü âşikâr devletlerin, beşerin bu asırda Kur'ân'a şiddet-i ihtiyacını hissetmesi ve bilfiil kabul etmesi büyük bir hâdise-i Kur'âniyedir. Değil üç devlet, belki yalnız on meşhur adam, on feylesof dahi, birden, uzak memleketlerde Kur'ân'ı tasdik etmesi, bizlere ve âlem-i İslâm'a büyük bir müjde ve avam-ı ehl-i imana büyük bir kuvve-i maneviye temin eder.

167

Risale-i Nur'un Yirmi Dokuzuncu Mektubunda "Hücumat-ı Sitte" ve Zeyli ve "Işarat-ı Seb'a" ve "Telvîhat-ı Tis'a" gibi Risalelerin rumuzat-ı Kur'âniye ve tevafukat-ı Nuriyeye karışık bir surette bulunmasının hikmeti, mahkemeler ve ehli vukufun susturulmasına ve bizi onlarla mes'ul etmemesine bir vesile olmaktı. Güya o rumuzat, o derin ince meseleler, lisan-ı hâl ile onlara demiş: "İnsaf edinız, Kur'ân'ın bu derece esrarına çalışanlara ilişmeyiniz." Şimdi ise o karışık vaziyeti hiç münasip değil. Çünkü o rumuzat ve tevafukata, yırmıden ancak birisi

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
asr: yüzyıl, asır
aşikâr: açık, belli, meydanda
avam-ı ehl-i iman: ehl-i imanın mü'minlerin avam tabakası
beşer: insan, insanlık.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
dahilen: içten içenden, dahilden
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği "bilir kişi"ler
esrar: sırlar, gizli hakikatler
fa'l-i hayır: hayır işleyen, hayır sahibi
filozof: felsefe ile uğraşan, filozof
fütuhat: fethetmek, yayılmak
güya: sanki
haricen: hariçten, dışardan, dıştan
hikmet: gizli sebep, gaye
hukum: verilen karar
ilhad: tanrı tanımazlık, dinsizlik.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
iştirak: katılma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
lisan-i hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mesele: konu
mes'ul: sorumlu, yükümlü
münasip: uygun
risale: Küçük kitap. Risale-i Nur kitaplarından her biri.
rumuzat: rumuzlar, işaretler
rumuzat-ı Kur'aniye: Kur'ân'daki işaretler, Kur'ân'ın remizleri
suret: biçim, tarz.
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın muhtaç olmanın şiddeti, ihtiyacın çok fazla olması.
şimal-i garbî: kuzey batı.
tasdik: doğrulama, onaylama
tevafuk: uyma, uygunluk, bir birine denk gelme
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, rastlantılar, birbirine uygun gelişler
vaziyet: durum
vesile: bahane, sebep
zeyl: ek, ilâve

muhtaç olur, anlar. İçindeki öteki Risalelere yirmiden on dokuzu muhtaç olup anlayabilir.

Buradaki Nur Şakirtleri diyorlar ki: "Mu'cizeli Kur'ân'ımıza üç sene Denizlili kardeşlerimiz baktılar. Onlar müsaade etsinler, biz de üç ay bakacağız. Hem buradan İstanbul'a muhabere edip fotoğrafla *Hizb-i Nuriye*, *Hizb-i Kur'âniye* gibi tab'ına çalışacağız."

İstanbul'daki Amerika Sefiri vasıtasıyla Amerika'daki Müslüman heyetine *Zülfikar*'ı ve bir *Asa-yı Mûsa*'yı göndermesini isteyen o dostumuz ve kardeşimize deyiniz ki: Sefirlerin kafası siyasetle meşgul olduğundan ve Risale-i Nur, siyasetle alâkası olmadığından, siyasî bir kafa çabuk takdir edemiyor.

Hem Risale-i Nur, müşterileri aramaz; müşteriler onu aramalı, yalvarmalı. Amerika, buranın en küçük bir havadisini merakla takıp ettiği hâlde, buranın en büyük bir hâdisesi olan Risale-i Nur'u elbette arayacaktır. Bundan sonra her meselemizde emir, Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsini temsil eden has şakirtlerin ve sizlerindir. Benim de şimdi bir reyim var.

Umum kardeşlerimize binler selâm ve selâmetlerine dua eden ve dualarını isteyen kardeşiniz...

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
hadise: olay.
havadis: alâka ile karşılanan, ilgi uyandıran haberler.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
mesele: önemli konu.
muhabere: haberleşme.
müsaade: izin.
Nur: Risale-i Nur.
rey: düşünce, fikir, müşahede, mütalaa, görüş, oy.
Risale: Küçük kitap. Risale-i Nur kitaplarından her bir.
Sefir: elçi.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
selâmet: hayırlı son, iyi ve güzel sonuç.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı.
takdir: bir şeyin değerini, kıymetini, lüzumunu anlama.
temsil: birinin, bir toplulugun adına hareket etme.
umum: bütün.
vasıta: aracı.

Cenab-ı Hakka hadsiz şükür ediyoruz ki, Medresetüzzehra'nın erkânları, hakikî bir tesanüt ve sarsılmaz bir ittihat kerametiyle, bütün müşkülâta ve mânialara galebe edip Nurun elmas *Zülfıkar*'larını ve harika mu'cizatlı hüccetlerini muhtaçlara yetiştirmeye muvaffak oluyorlar. Bu neticeye mukabil çektiğimiz zahmet bin derece ziyade olsa da ucuzdur, ehemmiyeti yoktur.

Kardeşimiz Re'fet'in mektubunda Münevvere, Nazmiye, Saim namında üç masumun üç ayda *elif*ten başlayıp Kur'ân-ı Hakîm'i hatmetmeye muvaffak olmalarından ve Kur'ân dersiyle beraber Nur hakikatlerini ve hakaik-ı imaniyeyi masumâne, müştakane dinlemeleri için onlar ve üstatlarını ve peder ve validelerini tebrik ediyoruz. Münevvere ve Nazmiye, Abdülbaki ve Mehmed Celâl'in Nur hizmetinde noksan kalan vazifelerini inşaallah tekmil edecekler.

Bizi ve Risale-i Nur'u çok minnettar eden kahraman Burhan'ın mektubunda yazılan hastaya Cenab-ı Hak şifa versin ve kardeşimiz Zekâi'nin vefat eden validesine çok rahmet eylesin. Âmin.

Nurun erkânından ve hocalar kısmının yüzünü ak eden Nurun santralı Sabri'nin mektubunda, merhum Hafız Ali, Hasan Feyzi ve onların halefi ve vazifelerini gören Ahmed Fuad'ın, ihtiyar ve vazifesi bitmek üzere olan bu bîçare Ustadlarına bedel ömrünü feda etmek,

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bedel: karşılık.
bîçare: çâresiz, zavallı.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
erkân: reisler, ileri gelenler.
feda: uğruna verme, kurban olma.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakîkat: gerçek.
hakîkî: gerçek, sahîcî.
halef: birinin yerine geçen, birinin yerini tutan.
hatim: Kur'ân-ı Kerîm'i başından sonuna kadar okuyup bitirme.
hüccet: delil.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mania: meneden şey, engel, özür, zorluk.
masum: küçük çocuk.
masumane: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde.
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yaptırmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin bir likte okutulmasını düşündüğü üniversite.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mukabil: karşılık.
muvaffak: başarmış, başarılı.
müşkülât: müşküller, güçlükler, zorluklar.
müştakane: ıştıyak ve arzu ile, çok isteyerek.
nam: ad, isim.
Nur: Risâle-i Nur.
peder: baba.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
şifa: bedeni ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tekmil: tamamlama, kemale erdirme.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkâr.
valide: ana, anne.
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük.
vefat: ölüm.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.

onun yerinde çabuk berzaha gitmek gibi, Sabri kardeşimiz de dördüncü olmak üzere ve ömrünü kabilse bana vermek, nefis ve kalbini ikna edip bana yazıyor. Ben, bu pek eski ve sarsılmaz ve Nurlar için hayatı çok faydalı kardeşime binler barekâllah deyip, bana verdiği ömrünü kabul edip, ona aynen Ahmed Fuad gibi, o bâkî kalan iki ömrümü, o iki kardeşime ve o iki yeni Said'e emanet verip benim bedelime hizmet-i imaniyede ve Nuriyede hizmet etsinler.

Ve onun mektubunda, Barla Medrese-i Nuriyenin baş kâtibi Şamlı Hafız Tevfik'in halka-ı tedrisinde, Sıddık Süleyman'ın mahdumu Yusuf ve merhum Mustafa Çavuş'un ve Ahmed'in oğulları gibi Kur'ân dersiyle Kur'ân yazısını ve Nurlan öğrenmesi; ve Hulûsî ve Hafız Hakkı'nın Nurlan şevk ile yazmaları, Barla'ya karşı benim ümidimi kuvvetlendirdiler ve derince bir ferah ve sürur verdiler. Cenab-ı Hak muvaffak eylesin. Âmin. Ve Tevfik'e tevfîk refîk eylesin. Âmin.

Sabri'nin mektubu içinde, ben Barla'da iken bana çok hizmet eden ve çok defa hatırıma gelen Sıddık Süleyman'ın hemşirezadesi Huseyin'ın mektubu beni çok sevindirdi. Hem onun hakkındaki merakımı izale eyledi. Maşaallah, tam Sıddık Suleyman'ın mahıyetinde eski alâkadarlığını muhafaza ediyor.

Hem, Sabn'nın mektubuyla beraber Eğirdir Cıre Koyü Risale-i Nur Talebelerinden Şükrü, Süleyman, Osman Çavuş'un samımî ve cıddî alâkalarını Nurlara karşı

alâka: ilgi, ilişki, bağ
alakadar: ilgili, ilişki.
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bakî: geride kalan, arta kalan
barekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bedel: bir şeyin yerini tutan karşılık.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahıret arasındaki yer
cıddî: gerçek olarak, hakıkaten.
emanet: emniyet edilen kımseye bırakılan şey, eşya veya kimse
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
hemşirezade: kız kardeş çocuğu
hizmet-i imaniye: ımân ve Kur'an hakıkatlerinin ikna edıcı ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
ikna: razı etme, razı edilme
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kabil: mümkun, ihtimal dairesinde
katip: yazıcı
mahdum: oğul evlat
mahıyet: bir şeyin aslı esası tabıatı nıteliği
maşaallah: Allah nazardan saklasın ne güzel! Allah korusun.
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş ölü
muhafaza: koruma
muvaffak: başarmış, başarılı
Nur: Risale-i Nur
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı
samımî: içten, candan, gönülden
sıddık: çok doğru, çok durust.
sürur: sevinç, mutluluk
şevk: keyif, neşe, sevinç
talebe: öğrenci
tevfik: başarı, muvaffakıyet.

gösteren mektuplanna karşı, "Barekâllah, Cenab-ı Hak sızleri muvaffak etsin" derız.

Kastamonu'nun Hüsrev'i ve Rüştü'sü olan Mehmed Feyzi ve Emin'in gönderdikleri benim Kastamonu'da kalan bir kısım Risaleler emanetlerini aldım. Size gönderdiğim *Asa-yı Mûsa*'nın lûgatnamesini hasta olduğu hâlde çok guzel ve âlimâne yazan, lûgatnamenin başında guzel bır fıkra derceden ve bana da ayrı mektup yazan Rısale-ı Nur'un serkâtıbı Mehmed Feyzi'nın, oraca çok müşkılât ve manialara rağmen harika sadakatini ve Nur'lara faik alâkasını, sarsılmadan imana hizmetini bir kaç cihette yapması gösteriyor ki, o küçük bir Hüsrev olduğu gibi, tam bir Hasan Feyzi'dir. Fakat, ben orada iken, çok ehemmiyetli ve enaniyetli bir sofi-meşrep eski memurlardan bir zat ve gayet mühim malûmatlı, dünya ile çok alâkadar ve siyasî tüccar bir hoca, bana karşı ilişmedikleri için, ben de onlan daire-i Nura celp etmeye çalışmadım, onlara da ilişmedim. Şimdi Mehmed Feyzi ise, Kastamonu'yu onların nüfuzundan kurtarıp Denızlı gibi muvaffak olamıyor. Hilmi, Sadık ve Ahmed Kureyşî gıbi Nurun kahramanlan da köylerde bulunduğundan, Feyzı'nın hızmetı bir derece hususî kalıyor. Inşaallah, bir vakit tam muvaffak olurlar.

Kastamonu'nun Zehra'lan, Hacer'ler, Lütfiye'leri, Ulviye'len, Necmiye'lerı başka bır sahada, hanımlar âlemınde Nur hızmetınde Feyzı'ye arkadaşlık edıyorlar.

alâka: ilgi, ilişki, bağ
alakadar: ilgili, ilişki
alem: varlık sınıflarından her bırı
alımane: bilerek, bilene yakışır tarzda
bârekallah: Allah mubarek etsın hayırlı ve bereketlı olsun
celp: elde etme, kendıne çekme
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek, Hakkın tâ kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cihet: yan, yon, taraf
daire-i Nur: Risale-i Nur hizmetı
derç: sokma, arasına sıkıştırma.
ehemmiyetli: onemlı
emanet: emnıyet edılen kımseye bırakılan şey, eşya veya kımse
enaniyet: kendini begenme, benclılık, egoıstlık.
fark: ustun, seçkin ılerı, yuksek
fıkra: kısım, fasıl, bolüm.
gayet: son derece
hususı: ozel.
inşaaliah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
malumat: bılgı
mania: meneden şey, engel, ozur, zorluk
muvaffak: başarmış, başanlı
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
muşkulat: muşkuller, guçlukler, zorluklar
Nur: Risale-i Nur eserlerının her bırı
nufuz: bır kımsenın emır ve hukumlerının ışlemesı, geçerlı olması
risale: Kuçuk kıtap, Risale-i Nur kıtaplarından her bırı
sadakat: bagılık, dogruluk.
serkatıp: baş katıp
siyasi: sıyasetle uğraşan sıyaset adamı
sofimeşrep: tasavvuf ehlı, nıyazet ve nefısle mucahede ıle hakıkate ermeye çalışan
tüccar: ticaret yapan, ticaretle uğraşan kımse, tacır
zat: kışı, şahıs, fert.

Feyzi'nin mektubunda Risale-i Nur Şakirtlerinin teşebbüsüyle resmî Kur'ân mektebi açılıp, en evvel Nurun masumlan ve hususan Emin'in mahdumları en evvel mektebe girip, en evvel onlar Kur'ân'ı hatmederek kısmen hıfza başlamalan cihetinde, onlan ve pederlerini ve oradaki şakirtleri tebrik ediyoruz ve o masumlara binler barekâllah deriz.

İki defa Nurun hizmeti için buraya kadar gelen kıymetli hemşiremiz Zehra'nın Medresetuzzehra'nın kâğıt masrafına iki yüz lira vermesi, hanımlar kısmında da Hüsrev'ler, Feyzi'ler, Ahmed'ler bulunduğunu gösteriyor.

Kastamonu'da, Hafız İhsan'ın imzasıyla ve Nur kahramanlarından Hilmi Bey ve Emin'in müşterek mektubunu aldım. Ben, bu iki eski ve kıymetli ve sarsılmaz ve metîn o kardeşlenme ve İhsan'lara ve oradaki Nur Şakirtlerine çok hasretler ve iştiyaklarla selâm ediyorum. Ve hapiste, bizimle beraber ve bize hapiste çok hizmet eden İhsan nerededir, merak ediyorum.

Safranbolu havalisi, hakikaten Mustafa'lar ve Ahmed Fuad ve Hıfzı (RH) ve Rahmi gibi harika sadakat ve alâkadarlıkla, Kastamonu'daki sekiz sene bizim Nur hizmetimizin akim kalmadığını ve Safranbolu'da parlak bir Medrese-i Nuriye olacağını maddeten ispat ediyorlar. Bu defa Mustafa Osman'ın mektubunda, iki saat yakınındaki Karabük fabrikalar şehrinde bulunan yüzer genç ve işçilerde Nurlar fütuhat yapacağını bildirmekle ehemmiyetli bir müjde telâkki ediyoruz.

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
alakadar: ilgili, ilişkili munasebetli, bağlı
barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
cihet: sebep, vesile, mucip bahane
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hasret: özlem
hatim: Kur'ân-ı Kerîm'i başından sonuna kadar okuyup bitirme
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hemşire: kız kardeş, bacı
hıfz: ezberleme
hususan: bilhassa, özellikle
ispat: doğruyu delillerle gösterme
iştiyak: göreceği gelme, özleme
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
maddeten: sözde değil, fiilen
mahdum: oğul, evlât.
masum: küçük çocuk.
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
Medresetuzzehra: Bediüzzaman'ın doğduğu (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mektep: okul
metin: özü ve sözü doğru, sebatkâr, itibar ve itimat edilir
müşterek: birlikte, beraber, ortaklaşa, elbirliği ile yapılan veya hazırlanan
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her biri
peder: baba, ata
resmî: devlet adına olan
sadakat: bağlılık, doğruluk.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci.
telakki: kabul etme, bir görüşe bakma
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme.

Nurun küçük kahramanlarından Mustafa Sungur ve Rahmi'nin güzel mektuplarında, onların köylerinde Ahmed Fuad'ın ciddî gayretiyle ders vermesi; ve Eflânı nahiyesinin, Barla nahiyesi gibi bir Medrese-i Nuriye hükmüne girdiğini ve ora ahalisi iştiyakla Nurları dinlemesi; ve yeniden iki genç muallim daha eski yazı ile Nurlara girmesi, ve çocukların, huruf-i Kur'âniyeyi öğrenmeye başlaması ile Risale-i Nur'ları da yazmaya girmeleri, büyük bir fa'l-i hayırdır. Cenab-ı Hak o masumları muvaffak etsin ve onların üstadları ve peder ve validelerinden razı olsun. Onlar, duada masumlar dairesine girdiler. Başta Ahmed Fuad, Mustafa ve Rahmi olarak, Eflânı nahiyesini tebrik ediyoruz.

Nurun küçük kahramanlarından Mustafa Sungur ve Rahmi'nin az bir zamanda, eski harfle, Mustafa Sungur'un gayet mükemmel Meyve'nın On Birinci Meselesi Hatimesi ile ve Rahmi'nin Gençlik Rehberi'ni eski harfle güzelce yazmaları ve Kastamonu'dan gelen kitapların içinde bize göndermeleri, hakikaten benim için yeni biraderzadelerim bir Abdurrahman ve Fuad dünyaya gelmiş gibi beni memnun ediyor.

169

Edhem Hoca namında Balıkesir'de muhacir ve Celâleddin-i Rumî'nin mensuplarından, yirmi seneye yakın köy hocalığı ve çocuklara Kur'ân okutmakla meşgul ve

ahali: halk
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
fa'al-i hayır: çok hayırlı faaliyetler yapan, çok hayırlı işler işleyen
gayet: son derece
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
huruf-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın harfleri
hükmüne: yenine, değerine
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye
muallim: ders veren, öğretmen
muvaffak: başarmış, başarılı
nahiye: idarî teşkilâtlanmada kaza ile köy arasındaki kademe, bucak
nam: ad, isim.
Nur: Risale-i Nur eserlerinin herbiri
peder: baba, ata
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
üstat: öğretici; muallim, öğretmen, usta, sanatkâr
valide: ana, anne

şimdi de tam Risale-i Nur'a Balıkesir ve Kırkağaç havalisinde hizmet eden ve uzun mektubuyla korkak hocalan Nurlara davet eden ve cesaret veren ve Balıkesir, Kırkağaç havalisi Nur Şakirtleri namına "Sandıklı Alamescid Köy imamı İbrahim Edhem" imzasıyla yazdığı mektupta, çok ehemmiyetli ve güzel fıkraları var ve korkak hocalara tokatlan var. O zatı cidden tebrik ediyorum. Cenab-ı Hak muvaffak eylesin. Hem ona, hem mektubunda isimleri bulunan yeni ve çok Nurculara selâm ediyorum. Onun uzun mektubunu, hastalığımdan, tashih ve ıslah ve tadil edemedim. Hakkımda pek ziyade senalarını ya kaldırmak, ya tadil etmek lâzımdır. Lâhikaya girmek için suretini size gönderiyorum. İnşaallah Hasan Feyzi, Ahmed Fuad muallimleri Nurlara sevk ettiklen gibi, bu gayretli kardeşimiz de hocalan Nurlara sevk edecek.

Ben Denizli Otelinde iken bana mahdumuyla ara sıra ekmek, ateş cihetinde hizmet eden ve Tahir Çavuş'la bana mektup gönderen ekmekçi Mustafa'ya da selâm ediyorum.

Umuma binler selâm ve selâmetlerine dua ederiz.

cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cihet: yon
dua: Allah a yalvarma, niyaz
fıkra: kısım, fasıl, bolum
havalı: bolge, etraf, çevre, cıvar
ıslah: ıyı duruma getirme, ıyıleştırme, duzeltme
inşaallah: Allah ızın verirse manasında kullanılan bır dua
Lahika: Risale ı Nur mektup larının toplandıgı eser.
mahdum: ogul, evlât.
muallim: ders veren, ogretmen
muvaffak: basarmıs, basarılı
nam: yerine vekilllik.
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikırlerine taraftar olan, Risale ı Nur ları okuyup neşreden kımse
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
selamet: hayırlı son, ıyı ve guzel sonuç.
sena: methetme, ovme
sevk: ulaştırma, yonelme
suret: nusha, kopya
şakırt: talebe, ogrencı
tadil: doğrultma, duzeltme
tashih: duzeltme, yanlışını gıderme
umum: herkes
zat: kışı, şahıs, fert.
ziyade: çok, fazla

☙ 170 ❧

[MADDÎ VE MANEVÎ BİR SUAL MÜNASEBETİYLE HATIRA GELEN BİR CEVAPTIR.]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Deniliyor ki: "Neden Nur Şakirtlerinin kuvvetli hüsnüzanları ve kat'î kanaatleri, senin şahsın hakkında Nurlara daha ziyade şevklerine medar olan bir makamı ve kemalâtı şahsına kabul etmiyorsun? Yalnız Risale-i Nur'a verip, kendini çok kusurlu bir hâdım gösteriyorsun?"

Elcevap: Hadsiz hamd ve şükür olsun ki, Risalei Nur'un öyle kuvvetli ve sarsılmaz istinat noktaları ve öyle parlak ve keskin hüccetleri var ki, benim şahsımda zannedilen meziyete, istidada ihtiyacı yoktur. Başka eserler gibi müellifin kabiliyetine bakıp, makbuliyeti ve kuvveti ondan almıyor. İşte meydanda, yirmi senedir kat'î hüccetlerine dayanıp, şahsımın maddî ve manevî düşmanlarını teslime mecbur ediyor.

Eğer şahsiyetim ona ehemmiyetli bir nokta-i istinat olsaydı, dinsiz düşmanlarım ve insafsız muanzlarım kusurlu şahsımı çürütmekle, Nurlara büyük darbe vurabilirdiler. Hâlbuki o düşmanlar, divaneliklerinden, yine her nevi desiselerle beni çürütmeye ve hakkımda teveccüh-i ammeyi kırmaya çalıştıkları hâlde, Nurların futuhatına ve kıymetine zarar veremiyorlar. Yalnız bazı zayıf ve yeni müştakları bulandırsa da vazgeçiremiyorlar.

azız: değerli.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
divane: deli, aklı başında olmayan.
ehemmiyetli: önemli.
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
hâdım: hademe, hizmetçi.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hüccet: delil.
husnüzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istinat: dayanma.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kanaat: görüş, fikir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kıymet: değer.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
makam: manevî mevki.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili.
medar: sebep, vesile.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
müellifin: müellifler, eser telif edenler, kitap yazanlar, eser sahipleri.
münasebet: ilgi, ilişki, münasiplik, uygun olma.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
nevi: çeşit.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
Nur: Risale-i Nur.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sual: soru.
şahsiyet: kişilik, kişi özelliği.
şakirt: talebe, öğrenci.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun, herkesin halkın yönelişi.
ziyade: çok, fazla.

Bu hakikat için, hem bu zamanda enaniyet ziyade hükmettiği için, haddimden çok ziyade olan hüsnüzanları kendime almıyorum. Ve ben, kardeşlerim gibi, kendi nefsime hüsnüzan etmiyorum. Hem kardeşlerimin bu bîçare kardeşlerine verdiği makam-ı uhrevî, hakikî, dinî makam ise, *Mektubat*'ta İkinci Mektubun ahirindeki kaideye göre, şahsıma verdikleri manevî hediye olan kemalâtı, eğer –haşa!– ben kendimi öyle bilsem, olmamasına delildir. Kendimi öyle bilmesem, onların o hediyesini kabul etmemek lâzım geliyor." Hem kendini makam sahibi bilmek cihetinde enaniyet müdahale edebilir.

Bir şey daha kaldı ki, dünya cihetinde hakaik-i imaniyenin neşrindeki vazifedar, makam sahibi olsa, daha iyi tesir eder denilebilir. Bunda da iki mani var.

Birisi: Faraza velâyet olsa da, bilerek, isteyerek makam yapmak tarzında, velâyetin mahiyetindeki ihlâs ve mahviyete münafidir. Nubuvvetin vereseleri olan Sahabeler gibi izhar ve dava edemezler, onlara kıyas edilmez.

İkinci mani: Pek çok cihetlerle çürütülebilir ve fânî ve cüz'î ve muvakkat ve kusurlu bir şahıs sahip olsa, Nurlara ve hakaik-i imaniyenin fütuhatına zarar gelir. Fakat bir nokta var ki, mucib-i şükrandır: Ehl-i siyasetteki düşmanlarım, mezkûr hakikatleri bilmedikleri için, şerefli, izzetli Eski Said'i düşünüp mütemadiyen Nurlar bedeline benim şahsıma ihanet ve tenkis etmekle meşgul oluyorlar. Bazı mutaassıp enaniyetli hocaları da şahsımın aleyhine çeviriyorlar, guya Nurları söndürmeye çalışıyorlar.

ahir: son
aleyh: karşı, karşıt
bedel: değer, kıymet, karşılık, karşı
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: görüş, görüş açısı
cihet: sebep, vesile, mucip bahane
cüz'î: küçük, az.
dava: iddia
delil: ız, nişan, emare
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
fânî: muvakkat, geçici
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
guya: sanki
hakaik-i imaniye: İmana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakiki: doğru, gerçekten
haşa: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin
hüküm: hâkimiyet, hâkim olma
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat
ihanet: hainlik, kötülük etme
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
izhar: gösterme, açığa vurma
izzetli: şeref ve itibar sahibi
kaide: kural, esas, düstur
kemalat: fazileller, iyilikler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme
makam: manevî mevki
makam-ı uhrevi: ahirete ait makam
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mâni: engel
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
mucib-i şükran: şükür ve teşekkür etmeyi icap ettiren
mutaassıp: bir meseleyi, müdafaada ifrata varan, körü körüne bir fikre bağlı olan, bağnaz
muvakkat: geçici
mudahale: karışma, el atma, araya girme, sokulma
münafi: zıt, aykırı
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
neşir: herkese duyurma, yayma, tanıtım.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm
Nur: Risale-i Nur eserlerinin herbiri.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
şeref: onur, haysiyet.
tenkis: kusurlu hale getirme.
tesir: etki
vazifedar: vazifeli
velayet: veli ve ermiş olan kimsenin hali ve sıfatı
verese: vârisler, mirasçılar, miras alanlar
ziyade: çok, fazla

Hâlbuki Nurlan daha ziyade parlattırmaya vesile oluyorlar. Nurlar, adî şahsımdan değil, Kur'ân güneşinin menbaından nurlan alıyor.

171

Alamescid Köyü hocası İbrahim Edhem'in halisâne mektubuyla, ehemmiyetli ve Nurun masum şakırtlerinin o mübarek hocanın dersinden tam hisse alan ve Nur dairesine giren altı küçücük masumlann kendi kendilerine duşunüp hocalarına söyleyerek, altı pusula kendi kalemleriyle yazarak, bu ihtiyar, hasta Said'e, o masum mubarekler, ömürlennden herbiri bir kısmını vermesi, hakîkaten gayet medar-ı hayret ve takdir bır hâdise-i Nuriyedir. Ben dahı o masumların o mübarek hediyelerini kabul edıp, yine o küçücük Said'lere hediye ederek, benim yerimde çalışmak için bağışlıyorum. Cenab-ı Hak, onlan muvaffak eylesin. O küçücük Said'ler ıse, ışaretlerinden, Ibrahim, dokuz yaşında, Mustafa on bir yaşında, Halil İbrahim on ikı yaşında, Emin Yılmaz on dört yaşında, Mehmed on bir yaşında, Abdullah on iki yaşlarındadır.

Medrese-i Nuriye kahramanlanndan ve o medresenin ustad-ı mubarekı, merhum Hacı Hafız'ın mahdumu ve vârisi Hafız Mehmed'in, o medresenin umum şakirtleri namına yazdığı mektubunda "Nurla ıştıgalın, ölümden başka her belâya, hastalıklara bir ilâç olduğu gıbi, dehşetlı ölümü de, cennetin kapısı gostenp, ehl-i ımanı

adi: basit, bayağı sıradan
belâya: musıbetler, afetler, belıyeler, belâlar, felâketler, gamlar, kederler
dehşetli: urkütucu, korkunç
ehemmiyetli: onemlı
ehl-i iman: inananlar, iman sahıplen
gayet: son derece
hakîkaten: dogrusu, gerçekten
halisâne: temız kalplılıkle, safiyetle
hisse: pay, nasıp, kısmet.
ıştıgal: bir ışle uğraşma, meşgul olma
mahdum: ogul, evlât
masum: kuçuk çocuk
medar-ı hayret: hayret sebebl, hayrete sevk eden
medrese: ders okutulan yer
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'lann okunduğu yerler
menba: kaynak.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu
muvaffak: başarmış, başanlı
mubarek: begenilen, sevilen kızılan, şaşılan kımse veya şey hakkında söylenir
namı: yenne, vekıllık.
Nur: Risale-i Nur
pusula: kısa mektup
şakirt: talebe, oğrencı.
takdir: kıymet verme, deger bıçme
umum: butun
varis: vefat eden bır kımsenın mal ve mülkunu kullanmaya yetkili olan
vesile: aracı, vasıta
ziyade: çok, fazla.

heyecanla şevke getiriyor" diye fıkrası hakikat olduğuna pek çok hâdiseler var. Masum mahdumu da hafızlığa başlaması, inşaallah muvaffak olacak, ceddinin ve pederinin mübarek hafızlık ünvanlarını daimileştirecek.

Medrese-i Nuriyenin elmas kalemli kahramanlarından Mustafa Yıldız'ın, sureten kısa ve manen uzun ve kıymetli mektubunda, Medrese-i Nuriyenin kahramanlarına havale edilen Sikke-i Gaybiye'nin yağlı kâğıda yazılmasını üç dört hüdhüdün manen alkışlaması gösteriyor ki, inşaallah Sikke-i Gaybiye Medrese-i Nuriyede parlak bir tarzda çıkacak ve güzel fütuhat yapacak.

Kahraman Tahir'nin gönderdiği kısa münacat, sıhhatlıdır. Fakat yalnız baştaki kısmın tercümesi var. Şimdi tam tercüme etmeye hâlim müsaade etmiyor, aynen yazılsın. Bu kısacık munacat gösteriyor ki, enaniyet-i nefsiye ve hissiyat-ı hayatiye, Risale-i Nur'un telifi zamanında hükmetmemişler, Nurların ihlâs ve safiyetini bulandırmamışlar. Eski Harb-i Umumîde, daima şehit olmaya muntazır olduğumdan, *Işaratu'l-I'caz* tefsiri tam, halis yazıldığı gibi, bu münacattaki tam rabıta-ı mevtin kuvvetli tezahürü dahi, Nurların sâfi ve halıs bir mahiyet almasına vesile olmuş, inşaallah hissiyatı nefsaniye karışmamış.

Nurların birinci medresesi olan ve ben ruhen çok alâkadar olduğum Barla'nın ehemmiyetli genç şakirtlerinden, aynen Denizli'den bana gelen Ahmed gibi, Mehmed gibi, bir Ahmed ve Mehmed buraya geldiler ki, o

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
cet: dede, büyük baba, ata
daimi: sürekli, devamlı
ehemmiyetli: önemli
elmas: çok kıymetli bir mücevher
enaniyet-i nefsiye: nefsin benliği, gururu, enaniyet göstermesi
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
hadise: olay
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hakikat: gerçek, doğru
halıs: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
Harb-ı Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma.
hissiyat-ı nefsaniye: nefse ait duygular
Hüdhüd: bir kuş ismi, çavuş kuşu veya ibibik denilir. (Hz. Süleyman'ın zamanında, Hicaz ile Yemen arasındaki Saba nam yerde melike olan ve güneşe tapan Belkıs ile Süleyman Aleyhisselam arasında muhabereye vesile olduğundan meşhur ve mübarektir)
hüküm: hakimiyet, nüfuz, kumanda
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
mahdum: oğul, evlat.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
manen: mana bakımından, manaca.
manen: mana bakımından, manaca.
masum: küçük çocuk.
medrese: ders okutulan yer
medrese-i Nuriye: Nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
muntazır: bekleyen, gözeten
muvaffak: başarmış, başarılı.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
münacat: dua
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu
peder: baba
rabıta-i mevt: ölüm bağı, ölümünü düşünerek dünyanın fânî olduğunu mülâhaza etmekle nefsin desiselerinden kurtulma
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
sâfi: saf olan, duru, katıksız, katışıksız.
safiyet: saflık, halıslık, temizlik.
sıhhat: sahihlik, doğruluk, gerçeklik.
sureten: suret olarak, görünüş itibariyle
şakirt: talebe, öğrenci
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse
şevk: keyif, neşe, sevinç
tarz: biçim, şekil, suret.
tefsir: açıklama, izah.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
ünvan: şöhret, ad, isim
vesile: bir şeyle uğraşmayı mümkün kılan yol, vasıta

eski zamanda en ziyade alâkadar olduğum ve bana sekiz sene sadakatle hizmet eden Muhacir Hafız Ahmed, Mustafa Çavuş hesabına; merhum Mustafa Çavuş'un mahdumu Ahmed, merhum pederi hesabına ve berber Mehmed ise, kayınpederi merhum muhacir Hafız Ahmed bedeline ve Barla'daki Nur Şakirtleri namına yanıma geldiler. Hakikaten ben, Barla'ya ve o zamana gitmiş kadar sevindim. Maşaallah, Barla, birinci Medrese-i Nuriye olduğunu hissetmeye başlamış. Ciddî bir intibah, bir alâkadarlık göstenliyor. Hatta eskiden Onuncu Sözü tab eden Hacı Bekir, benim orada oturduğum odayı, herbir masrafını deruhte edip, satmaktan men etmiş. Nur Şakirtlerinin bir misafirhanesi hükmünde muhafaza edilmesini Barla'ya haber gondermiş.

Nur santralı kardeşimiz Hoca Sabri'nin, eskiden ben onun gibi Nurcu refikasının ve mübarek mahdumu Nureddin'in (Yaşar) küçük bir mektuplarını aldım. Cenab-ı Hak onlara sıhhat ve afiyet ve saadet ihsan eylesin. Âmin.

Gariptir ki, mustesna olarak her tarafta yağmura ihtiyaç varken, bu Emirdağına mahsus şiddetli bir yağmur ve emsali görülmemiş fındık kadar taneleri büyük ve ekinlere çok faydalı bir dolu geldi. Şimdi yanımda iki Nurcu kardeşler diyorlar ki: "Hem mucizatlı Kur'ân'ın gelmesi ve Afyon'dan bir nüsha *Zülfikar*'ın müsaderesi münasebetiyle ehemmiyetli bir hücum beklenirken, takdirle Emniyet Müdürü tarafından okunmuş. Ve üçü İsmail namında üç ehemmiyetli memurun aynı vakitte

afiyet: sağlık, esenlik.
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
ciddî: mühim, önemli
deruhte: üstüne alma, yüklenme, kendini vazifeli bilme
ehemmiyetli: önemli
emsal: eş, benzer
garip: hayret verici
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hükmünde: değerinde, yerinde
ihsan: verilen, bağışlanan şey
intibah: uyanış.
mahdum: oğul, evlât.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel! Allah korusun
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
men: yasak etme, engelleme.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muhafaza: koruma.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
münasebet: vesile, dan dolayı
müsadere: toplatma, elden alma
müstesna: kaide dışı, kural dışı
nam: ad, isim
nam: yerine, vekâlet
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
peder: baba
refika: kadın eş, karı, zevce
saadet: mutluluk
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sıhhat: sağlık, esenlik
şakirt: talebe, öğrenci
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
takdir: beğenme.
ziyade: çok, fazla.

Nurlara tam şakirt ve naşir olmalan bu yağmura vesile oldu."

Çünkü şimdiye kadar çok tecrübelerle, Risale-i Nur'un serbest intişarıyla belâların ref'i ve ona ilişmek ve susturulmakla belâlann gelmesi sabit olmuş, hatta mahkemede ispat edilmiş. Anlaşılıyor ki, bu bahar fırtınasında iki haricî, iki dâhilî dört cereyan, herbiri bir maksada göre ve Nurcuların şevkine ve sa'ylenne ilişmek ve yuzlerini dünyaya ve siyasete çevirmek istemelerinden kuraklık başladı, inşaallah yakında ref olur.

172

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Butun tarih-i beşeriyede, kat'iyen misli gorülmemiş ve kavm-i Lût'un başına yağan semavî taşlardan daha müthış taşlar, dinsizlik hesabına milyonlarla ehl-i imanı ve masumları edyan-ı semaviye ve kavanın-i İlâhiye haricine dehşetli vasıtalarla sevk eden bir memleketi semavî taşlarla tokatlamasının bir mukaddemesi olarak, resmî gazetelerin kat'î haber verdiklen bir hâdise-i semaviyeyi, âdetime muhalif olarak bir Nur Şakirdi bana haber verdi. Dedim: Yirmi beş sene gazetelenn havadislerini merak etmedim. Fakat bu taşlar, Risale-i Nur'un dinsizlere manevî tokatlannı temsil ettiği cihette ve beş-altı sene evvel ondan haber verdiği için o şakirde dedim: "Git, yalnız o hâdiseyı tamamıyla oku, tahkik et." O tahkik

âdet: her vakıt yapılan
aziz: değerli.
bela: musıbet, sıkıntı
cereyan: fikir, sanat, sıyaset hareketi.
cihet. yon, gorüş açısı
dahili: içe aıt, yurt ıçı.
dehşetli: urkutucu, korkunç
edyan-ı semaviye: semavî dinler. Allah tarafından gondenılmış olan hak dinler
ehl-i iman: inananlar, iman sahıplen
evvel: once
haber: ılım, malûmat, bılgı
hadise: haber
hadise-i semaviye: gok hâdısesı
harici: dışa aıt, dışarı ıle ılgılı
hariç: bir şeyın dışı, dışarısı
havadis: haberler
İnşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
İntişar: yayılma, dagılma, neşrolunma
İspat. delil gostererek ıddıayı sağlamlaştırma
kat'i: keslin, şupheye ve teredude mahal bırakmayan.
kat'iyen: hıç bır zaman, aslı
kavanın-ı İlâhiye: İlâhi kanunlar, prensıpler. Cenab-ı Allah ın kâınattakı kanunlen
maksat. gaye
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temız
misil: benzer, eş, nazır, tıpkısı
muhalif: zıt, aykırı
mukaddeme: başlangıç, gırış.
müthiş: dehşet veren, urkuten, dehşetlı, korkunç.
naşir: dagıtan, yayan, neşreden, saçan, açan
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlenne ve fikırlerine taraftar olan Risale-i Nur'lan okuyup neşreden kımse
ref: kaldırma, gıderme.
resmi: devletın olan, devlete aıt, devletle ılgılı
sabit: duragan, degışmeyen, ıspat lanmış.
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme, ıs gorme, emek sarf etme
semavi: semaya aıt, gokten gelen
sevk. ulaştırma, yonelıme
sıddık: çok dogru, çok dürust.
şakirt: talebe, ogrencı
şevk. şıddetlı arzu, aşırı ıstek ve heves.
tahkik. ınceleme, araştırma
tarih-i beşer: ınsanlıgın geçmışı, ınsanlık tarıhı
temsil: bır şeyın sembolu olma
vasıta: alet, araç
vesile: bahane, sebep

etti, geldi. Diyor ki: "Bu baharda, Rusya'nın Vladivostok Ormanlarına, zemin yüzünde hiç emsali görülmeyen büyüklükte semadan taşlar düşmüş. Ve en büyüğü, yirmi beş metre uzunluğunda ve on metre boyundadır. Düştüğünde etrafındaki ağaçlan devirmiş ve otuz kadar büyük çukurlar husule getirmiş. Tetkik edilen parçalannda demir, çelik ve başka maddeler, karışık olarak mizansız bulunmaktadır."

İşte resmî gazetelenn kat'î verdikleri bu haber, 1360 sene evvel Sure-i Fîl'ın mu'cızâne [1] تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ cümlesiyle 1359 tarihinde dünyayı dine tercih eden ve dinsizliği esas tutan, bır nevi medeniyet hesabına beşen yoldan çıkaranlann başlarına, ebabil kuşları gibi, semavî tayyarelerden bombalar başlanna inecek ve semavî taşlar yağdırmasına mukaddemesi olacak diye haber veriyor.

Ve [2] فِي تَضْلِيلٍ aynen 1360 tarihini gösterip, dalâletin cezası olarak kavm-i Lût'un başına gelen ahcar-ı semaviyeyi andıran semavî taşlar o tarihlerden sonra geleceğini haber verip tehdit ediyor. Ve Risale-i Nur'un "Sure-i Fîl" nüktesine ait beyanatı içinde haşiyeli bu cümle var:

"Evet, bu tokatlardan pürşer beşer, şirkten şükre girmezse ve Kur'ân'a tarziye vermezse, melâike ellenyle de ahcar-ı semaviye başlanna yağacağını bu sure bir mana-i işarî ile tehdit ediyor."

ahcar-ı semaviye: semavî taşlar, gok taşları, meteorlar
beşer: insan, insanlık.
beyanat: açıklamalar, izahlar
dalalet: iman ve İslâmiyet ten ayrılmak, azmak.
ebabil: Kur'an-ı Kerîm'in Fîl Suresi'nde (Sure No: 105) geçen Kâbe'yi yıkmaya gelen Ebreheh'nin ordusunu helak eden kuşlar sürüsüne verilen isim
emsal: eş, benzer
haşiye: dipnot.
husul: olma, meydana gelme
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
medeniyet: medenilik, şehirlilik, uygarlık.

1. Onlara ateşte pişirilmiş taşlar attılar. (Fîl Suresi: 4.)

2. Dalalet içinde. (Fîl Suresi: 2.)

melâike: melekler
mizan: ölçü
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
mukaddeme: başlangıç.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
pürşer: fenalık, kötülük dolu, çok fena, çok kötü.
resmî: devlet adına olan.
sema: gökyüzü, gök.
semavî: semaya ait, gökten gelen
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in aynıdığı 114 bölümden her bin
şirk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
şükür: Allah'a karşı kulluk görevlerini yerine getirme.
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını isteme, özür dileme
tayyare: uçak
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
tetkik: dikkatle araştırma, incelemeye

İşte bu fıkra doğrudan doğruya bu taşlara işareti olmasına iki emare var.

Birincisi: Şimdiye kadar gelen semavî taşlar bir ikı karış oldukları hâlde, böyle yirmi beş metre uzunluğunda ve on metre genişliğinde dağ gibi taşlar, elbette semavatın dinsizliğe karşı bir alâmet-i hiddetidir. Sure-i Fîl mu'cızâne ona bakması, onun tefsın, ona ışaret etmesi, hakikattir. O hâdisenin o ihbara liyakatı var. Çünkü emsalsızdır.

İkinci emaresi: Bütün zemin yüzünü ve nev-i beşerı tehdit eden dehşetli bir dinsizlığın merkezlerine gelmesidir. Ve dinsizler bunu hissetmişler ki, küçücük hâdiseleri ehemmiyetle neşrettikleri hâlde, bir iki aydır bu acıp, dehşetli hâdiseyi, ellerinden geldiği kadar şaşaalandırmamaya çalışmışlar.

173

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا (3)

Azız sıddık kardeşlerim Tahirî, Sabrî, Salâhaddın, Mehmed, Mustafa!

Evvelâ: Bu gelen şuhur-ı selâsenin hürmetine ve Nur Şakırtlerının sadâkat ve ıhlâslarının hurmetine, çok

1- Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu overup Onu tesbih etmesin (Isra Suresi 44)

3- Allah ın selamı rahmeti ve berekatı ebedî olarak daima uzerinize olsun

acıp tuhaf hayrette bırakan
alâmet-i hiddet: ofke ışareti hıddet belırtısı
azız degerlı
dehşetlı Mutlış akılları hayrette bırakan
dehşetlı: urkutucu korkunç.
ehemmıyet: pek onemlı olma
emare: alâmet, belırtı nışan
emsal: eş benzer
fıkra: kısım fasıl bolum
hadıse: olay
hakıkat: gerçek esas.
hürmet: nayet, ıhtıram saygı
ıhbar haber verme, bıldırme
ıhlas: bır ışı bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
lıyakat layık olma degerlılık, yararlılık, uygunluk.
mu'cızâne mu cızelı bır sekılde
neşır: herkese duyurma, tamım
nev-ı beşer: insanoglu insanlar
Nur: Rısale-ı Nur
sadakat bağlılık doğruluk.
semavat: semalar gokler
semavı: semaya aıt gokten gelen
sıddık: cok doğru durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şakırt: talebe oğrencı
Şuhur-ı Selâse: Üç Aylar recep şaban ve ramazan
tefsır Yorum serh
tehdıt: korkutma gozdagı verme
zemin yer

ehemmiyetli hakkında bir sebeb-i itab ve tokat bir hâdiseyi tamire çalışacağız, ve gücenmeyiniz. Şöyle ki:

Bu gece hiç görmediğim bir itab, bir tazib suretinde manevî bir şiddetli ihtar ile denildi ki:

"Dünyaya, zevke, keyfe tenezzül etmemekle Nurlardaki ihlâs ve ıstığnayı muhafazaya mükelleftin. Ve bu asırda[1] يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا sırrıyla dünyayı dine tercih etmek ve bilerek elması şişeye tebdil etmek olan hastalığa, Nur vasıtasıyla çalışmaya vazıfedardın. Yüz tecrübenizle de anladın ki, insanların hediyeleri, ihsanları, yardımları, sana dokunuyor, hatta seni hasta ediyor. Hergün eserini, tecrübesini görüyorsun. Senin en ziyade itimad ettiğin ve Risale-i Nur'un fedakâr kahramanlarının yüzlerini Risale-i Nur'un hizmetinden ziyade kendi istirahatine çevirmeye sebebiyet verdin, ilâahir..." diye daha manen çok söylenildi diye beni tam tekdir etti. Hatta şimdi bir manevî tokattan dahi korkuyorum. Bu hâdisenin çare-i yegânesi, bu otomobili alan sizler ilân edeceksiniz ki, "Bu kardeşimiz Said, bunu kabul edemedi, manevî, dehşetli bir zarar hissetti."

İkincisi: Otomobil şimdi Konyalı Sabri'nin yanına gönderilmeli, oraya gitsin. O razı olmazsa Medresetüzzehra erkânlarına gitsin. Sabri merak etmesin, her ay Nurlara onun harika hizmeti, bir otomobil fiyatından ziyadedir. Onun için gücenmesin.

1 Onlar bile bile dünya hayatını tercih ediyorlar. (İbrahim Suresi: 3)

asır: yüzyıl, asır
çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli
elmas: çok kıymetli bir mücevher
erkân: reisler, ileri gelenler
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hâdise: olay
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
İhtar: dikkatini çekme, tembih, uyarma, uyan
İlâahir: sona kadar, sonuna kadar
İlân: yayma, duyurma, bildirme
Istığna: aza kanaat etme, olanla yetinme, gönül tokluğu, tok gözlülük.
İstirahat: dinlenme, rahatlama
itap: azarlama, rencide etme
itimat: emniyet, güven
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda kurulmasını arzu ettiği üniversitenin bir manada aynı işlevi gören "Risale-i Nur" hizmetine verdiği isim. Bediüzzaman'ın Doğuda kurulmasını arzu ettiği üniversitenin bir manada aynı işlevi gören "Risale-i Nur" hizmetine verdiği isim
muhafaza: koruma
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
Nur: Risale-i Nur hizmeti
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
sebeb-i itap: tersleme, azarlama sebebi
sebebiyet: sebep olma.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, tarz.
tamir: onarma, düzeltme
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tekdir: azarlama.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
vasıta: aracı
vazifedar: vazifeli
ziyade: çok, fazla.

Saniyen: Kat'ıyen biliniz ki, bu dehşetli itabı gördüğümün sebebi, istirahat için bir arzu nev'inde ve bir temennı tarzında, bir otomobille gezmeye gittiğim vakitte, otomobilci dedi ki: "Küçücük otomobiller çıkmış, bin lira gibi bir fiyatla satılıyor."

Ben de temenni nev'inden dedım ki: "Keşke, öyle bır emanet küçük otomobil elimize geçseydi, sair yerlerdeki Nurcu kardeşlerimi zıyaret etseydım" demıştim.

Buna hakıkî ve ciddî bır karar vermemıştım. Bır arzu iken, buradaki ıkı has kardeşımız, bu arzuyu ciddî bir karar zannedıp bın lıra değıl, dört bın lıraya kadar fedakârâne çalışmışlar. Buraya geldikleri vakıt, yedi saat memnuniyetle telâkkı edıp, o arzuyu bir dua-ı makbule zannettiğim hâlde, birden bu gecede manevî itiraz ve itap gördüm. O arzumun hatasını anladım. Hıç görmedığım bu tarz manevî itabın üç sebebi var, başka vakit izah edilecek.

Bu otomobılı alan beş kardeşimiz kat'ıyen bilsınler kı, değıl beşinin bir otomobılı sadaka ve ihsan ve hediye etmişler, belki onların hayırlı niyetleri cihetinde Risale-i Nur dairesi hizmetinde herbiri tam bir otomobil fiyatı kadar bir hediye bilfiil yapmışlar gibi manen kabul edildiğine bana bır ışaret ve kanaat var. Madem, kardeşlerım, sizin halısâne bu hizmetinız hakkınızda boyle makbulıyet var. Siz müteessır olmayınız. Beni de bu manevî itaptan kurtannız. Hem benım dustur-i hayatıma, hem Rısale-i Nur'un sırr-ı ihlâsına gelmek ihtımalı bulunan zaran çabuk tamır edınız. Hem o otomobil burada kalmasın.

bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua-i makbul: makbul dua, kabul olunur dua.
dustur-ı hayat: hayat kanunu, hayat kaidesi.
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan feda eden.
hakikî: gerçek, sahıcı.
hallsâne: temiz kalplılıkle samimi bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
ihsan: verilen, bağışlanan şey.
ihtımal: olabılırlık.
istırahat: dinlenme, rahatlama.
itap: azarlama, rencide etme.
itiraz: kabul etmedıgini belırtıp karşı çıkma.
ızah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kat'ıyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
madem: ...den dolayı, boyle ıse.
makbulıyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
memnuniyet: memnunluk, razılık, sevinçli oluş, mesrunıyet.
müteessır: teessure kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
nev': cins.
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikırlerine taraftar olan, Risale-i Nur'lan okuyup neşreden kimse.
sadaka: Allah rızası ıçın ihtıyaç sahıbı fakırlere yapılan yardım.
sair: dıger, başka, otekı.
saniyen: ıkıncı olarak.
sırr-ı ihlâs: ihlas sırrı, samımıyet ve dogrulugun sırrı.
tamır: yapılan hatayı duzeltme.
tarz: bıçım, şekıl.
telâkkı: kabul etme, alma.
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtımalle hukmetme.

En büyük hisseyi veren zatın yanına gitsin. Üç ehemmiyetli sebebi izah ettiğim vakit, bu telâşımın hakikatini anlarsınız. Zaten hem şuhur-i selâse, hem üç ay mühim mecmuaların çıkmasına kadar bütün dünya saltanatı verilse de bakmamaya mecburum. Şayet otomobile verdiğiniz para tam çıkmazsa, o noksanını alâkullihal ben her şeyimi satıp tekmil etmeye karar verdim.

Umumunuza selâm. Hakkınızı bana helâl ediniz. Ben de size helâl ediyorum.

174

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Merak etmeyiniz, inayet-i Rabbaniye devamdadır. Bu yeni taarruzları, inşaallah akım kalacak, hem Nurun fütuhatına yardım edecek. Şimdilik telâşsız, kanun dairesinde hakkımızdaki kanunsuz muameleyi def etmek için, bir kardeşimiz Ankara'ya gitsin. Eski partinin müfettişi Hilmi Uran ve Afyon vilâyetinin müfettişi, mebus Celâl'i ve Diyanet Riyasetinde Ahmed Hamdi ve ehl-i vukuftaki Yusuf Ziya gibi zatlan görsün, bize edilen kanunsuz ve keyfî muameleyi değiştirmeye çalışsın.

Hem müsadere edilen *Zülfikar* ve *Asa-yı Musa* ve makine için mahkemeye ve zabıtaya deyiniz ki: "Bunların nüshalannın teksiri hariç içindir; harice gönderilecektir."

Madem şimalde üç devlet Kur'ân'ı kabul edip mekteplerinde ders vermeye başlamışlar. Ve madem Hindistan

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
alâkullihal: ister istemez, olduğu kadar, şöyle böyle
def: mânı olma, savmak, uzaklaştırma
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ehemmiyetli: önemli
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği bilir kişi ler
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
hakikat: asıl, esas
hariç: dış memleket, yaşanılan ülkenin dışındaki ülke
helâl: helâl etmek, haktan vazgeçmek.
hisse: pay, parça
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe, arzuya bağlı
madem: ...den dolayı, böyle ise
mebus: milletvekili.
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri
mektep: okul
muamele: davranma, davranış
müfettiş: teftişçi, bir işin düzenli, kanun ve kaidelere uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini incelemekle vazifeli memur
mühim: önemli, ehemmiyetli
müsadere: toplatma, elden alma
Nur: Risale-i Nur
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
şimal: kuzey, kuzey Avrupa
şuhur-i Selâse: Üç Aylar, recep, şaban ve ramazan
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme
tekmil: tamamlama, noksanlarını gidermiş, bitirme
teksir: çoğaltma
umum: hep, herkes
vilayet: il.
zat: kişi, şahıs, fert.

bu hükûmetten iki milyon liralık Kur'ân-ı Kerîm istedi. Ve madem *Zulfikar* ve *Asa-yı Mûsa* eczalarını iki sene üç mahkemeniz ve feylesof âlimlerinizin onları tetkik ettikten sonra ittifakla beraatimize karar verip bu kitapları takdir ve tahsin etmişler. Ve madem bu iki kitap, Kur'ân'ın iki keskin kılıncı ve iki parlak hüccetleridir ve en muannitleri de teslime mecbur ediyorlar. Ve madem bu iki eser, dehşetli ve tahripçi anarşistliği yetiştiren, şimalden gelen dinsizlik cereyanına karşı tam mukabele edebilir bir kuvvette olduklarına binler ehl-ı tahkik ve ehl-ı fen şahadet ediyorlar. Ve madem şimdiki hükûmet Kur'ân mekteplerini açıyor ve mekteplere dinî dersler vermeye emretmiş. Elbette, bize karşı bu muamele, emsalsiz ve keyfî bir zulüm ve vatana ve millete ve asayişe ve hürriyet-i vicdana bir cinayettir. Biz istemiyoruz ki dünya siyaseti bize bulaşsın. Yoksa, haberiniz olsun ki, biz hakkımızı tam mudafaa edebiliriz. Bizi mecbur etmeyiniz!

Umumunuza binler selâm...

Benim için münasip bir vakitte cıdlendırdığınız *Asa-yı Mûsa*'dan gönderirsiniz. Hüsrev'in, vazifesini tam yaptıktan sonra gelen bu maddî zararın hiç ehemmiyeti yok. *Zulfikar*'lar tam intişar etti; *Asa yı Mûsa* da az zayıat olmakla beraber inşaallah manevî pekçok menfaatı olacak. Yalnız Nurcular sebat ve tesanütlerini muhafaza edip telâş etmesinler, şevklen kınlmasın.

Kardeşiniz

Said Nursî

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
anarşist: hiç bir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan
asayış: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
beraat: suçsuzluğun sabit olması
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
cinayet: bu derecede ağır suç.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyet: kıymet, değer
ehl-i fen: fen ilimleri ile uğraşanlar
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıanlar, gerçeğin peşinden gidenler
emsalsiz: benzersiz.
eser: basılma kitap
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
hüccet: delil
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
ittifak: fikir birliği, söz birliği
keyfî: kanuna uymayarak keyfe, arzuya bağlı
maddî: madde ile alâkalı, para, mal vb. şeylerle ilgili
madem: çünkü, için, değil mi ki... den dolayı, böyle ise, hele
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu
menfaat: fayda
muamele: davranma, davranış
muannit: inatcı, ayak direyen.
muhafaza: koruma
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
müdafaa: savunma, koruma.
münasip: uygun
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azımlılık
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alâmet, işaret.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şimal: kuzey, komünizm rejimi
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
umum: hep, herkes
zayıat: zarar ve ziyan, kayıplar, yıkıklar
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

175

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Madem Isparta Nur dershanesi hükmune geçmiş ve şımdıye kadar her yerden ziyade oranın hükûmeti ve zabıtası musamahakâr, belkı dost nazarıyla Nurculara bakmış, ziyade incitmemiş; bız dahi Isparta'nın mübarekiyeti hesabına onlann bu hâdısede ilişmelerinden gücenmiyoruz ve bir cıhette onları da tebrik ediyoruz kı, Nurun eczalarını vazifece tetkık etmeye ve okumaya ve istifade etmeye muvaffak oluyorlar. Zaten onların hakkıdır, en evvel onlar okusunlar. İmanı kuvvetli bir zabıta veya adliye memurunun, on adam kadar millete ve vatana faydası olabilir. Onun için, maddî zayiatımız, bu manevî faydaya nispeten hiç ehemmiyeti yok. Münasip gelse, benim tarafımdan da Emniyet Müdürü ve Müddeiumumîye selâm edip deyiniz ki: "Ben onlara beddua değil, bilâkıs dua ediyorum ki: Yâ Rabbi! Onlara iman-ı kâmil ve hüsn-ı hâtime ver ve Nurlardan müstefid yap."

176

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Gerçi şımdi ayn ayrı kasabalarda kardeşlerimi görüp, Nur hızmetınde bır cıhette yardım etmek ıçın, beş kardeşımızin benim için minnetsız olarak aldıklan otomobil, bır cıhette kırk bın lira kadar faydası ve luzumu varken,

adliye: mahkeme, yargılama ışlerıyle ugraşan daire
aziz: İzzetlı, muhterem, saygın
beddua: bir kımsenın kötü olması ıçın dua, kötu dua
bilakıs: aksıne, tersıne
cıhet: goruş, goruş açısı
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmıyet: onem, deger, kıymet
evvel: once
gerçi: her ne kadar
hadıse: olay
hukmune: yenne, degenne
hüsn-ı hatıme: iman ile ahrete gıtmek, kelime-i şehadet söyleyerek olmek.
ıman-ı kâmil: mukemmel ıman
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
maddı: madde ile alakalı, cısmanî.
madem: ...den dolayı, boyle ıse
manevî: maddî olmayan, ıçe aıt, mana ıle ılgılı
minnet: bır ıyılık karşısında yuk altında kalma, kendını manevî olarak borçlu hıssetme.
muvaffak: başarmış, başanlı.
mubarekıyet: mubareklık, feyzlılık, berekerlılık.
Müddeıumumî: savcı
munasıp: uygun
musamahakâr: musamaha eden, musamahalı, davranan hoş goren, goz yuman.
mustefit: ıstıfade eden, faydalanan, kazanan
nazar: duşunme, fikır, mulahaza, nıyet.
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak
Nur: Rısale-i Nur eserlerinin her bırı
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursı nın eserlerıne ve fikırlerıne taraftar olan, Rısale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
Rabbı: benim Rabbım, Allahım
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
tetkık: dıkkatle araştırma, ıncelemе
vazife: yapılması bır kımseye ısmarlanan ış
zabıta: şehir guvenlığını sağlamakla vazıfelı bulunan ıdare, polıs
zaylat: zarar ve zıyan, kayıplar, yıtkıler
ziyade: çok, fazla.

kabul etmediğimden zahirî bir zarar zannedildi. Fakat neticesinde Nur Şakirtlerinin ellerinde kat'î bir hüccet oldu ki, dünya için ilme ve dine, "Zaruret var" diye, zarar veren muteriz hocalan ve siyasîleri, Risale-i Nur'un yüksek hakikati, dünyanın hiçbir menfaatine tenezzül edip alet olmadığını kat'î bir surette bu hâdise ile bir hüccet olarak onları ilzam etmesine kuvvetli bir senet olan harika kerametinden daha kuvvetli bir burhan hükmüne geçti. Hatta çok evham eden ve Nurdan kaçan ve Nurun dünyanın hiçbir şeyine tenezzul etmediğine inanmayan bir kısmı, şimdi kemal-i teslimiyetle Nurların hakikatine ve her şeyin fevkinde olduğunu teslime mecbur oluyor. Demek o zaran da, inayet-i Hak, hakkımızda ehemmiyetli bir rahmete çevirdi. (HAŞİYE)

177

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bütün ruh u canımızla, geçmiş rahmetli ve bereketli ve kerametli ve yağmurlu Mirac-ı Şerifinizi tebrik ve emsal-i kesîresiyle muşerref olmaklığınızı rahmet-i İlâhiyeden niyaz ediyoruz. Ve bu sene, aynen geçen

HAŞİYE: Otomobil satıldıktan sonra yine onun fiyatından üç bin lira Emirdağ ına gönderilmişti ki, Risale-i Nur un hizmetinde sarf edilsin. Ben de telgraf havalesiyle sahiplerine gönderdim. Bugün ışıttım ki, bu hâdiseyi dost memurlar muarızlara karşı demişler: "Üç bin beş bin liraya tenezzül etmeyen bir adam, bu zamanda en ziyade itimat edilebilir bir adamdır ki, hiçbir şey onu alâkadar etmiyor."

azız: izzetli, muhterem, saygın
burhan: delil, ispat, hüccet.
ehemmiyetli: önemli
emsal-i kesire: pek çok benzerler, birçok misiller
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvelâ: öncelikle
fevkinde: üstünde
hadise: olay
hakikat: gerçek, asıl, esas
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hüccet: delil
hükmüne: yerine, değerine
ilzam: susturma, cevap verememez hale getirme
inayet-i Hak: her şeyin en doğrusunu yapan Cenab-ı Hakk ın koruması, yardımı
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i teslimiyet: tam bir teslim oluş, boyun eğiş
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
menfaat: fayda
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı
müşerref: şerefli, yüce
niyaz: rica, dua
Nur: Risale-i Nur
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
rahmet-i İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
senet: dayanılacak ve güvenilecek şey, tapu.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
siyasi: siyasetle uğraşan, siyaset adamı
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
zahirî: görünen, görünürdeki, görünüşteki
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

sene gibi, Miraç Gecesinden evvel, gecede, hiç emsali görülmemiş bir tarzda yağmurun gelmesi ve Miraç Gecesi ve gündüzünde devam etmesi, kâinat ve anasır bu mübarek geceyi alkışladığına bir alâmet olduğu gibi, *Zulfikar* ve *Asa-yı Mûsa*'nın fütuhatlarına –hususan resmî dairelerde– bir emaresi olduğuna kanaatimiz kat'îdir. Ve bu mübarek gecenin yarısına kadar şiddetli ve çalışmaya bir derece mâni bir rahatsızlık ve sancı birden bire zail olmalan bana kanaat verdi ki, bu mübarek gecede kardeşlerim sıhhat ve afiyetim için duaları, hakkımda makbuliyetinin eseri olduğuna ve o gecenin bir miktarında ziyade hastalık cihetiyle herbir saatı on saat kadar sevaplı bulunmasını bir nevi manevî müjde aldım, Allah'a şükrettim. "Erhamürrahimîne hadsiz şükür olsun" dedim.

Saniyen: Nurun bir kumandanı kardeşimiz Re'fet Beyin Ankara seyahatiyle Nurlara az bir zamanda büyük bir hizmete muvaffak olduğuna şüphe yoktur. İnşaallah yakında eseri görünecek. Hususan Diyanet Riyasetinin müntesiplen umumen *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa* mecmualarını takdir ve tahsin ile karşılamalan ve tenkit değil, belki himaye ve müdafaa edeceklerine söz vermeleri, çok ehemmiyetli bir hâdisedir ve *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa*'ya parlak bir ilânnamedir.

afiyet: sağlık, esenlik.
alâmet: iz, belirti, işaret, nişan
anasır: unsurlar, esaslar
cihet: sebep, vesile, mucip, bahane
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ehemmiyetli: önemli
emare: alâmet, belirti, nişan
emsal: eş, benzer
Erhamurrahimin: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
evvel: önce
futuhat: fethetmek, yayılmak.
hadise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
himaye: koruma, muhafaza etme
hususan: bilhassa, özellikle
ilânname: bir yere asılmış ilân kağıdı
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kanaat: görüş, fikir
katî: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
makbuliyet: kabul edilme
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
mani: engel
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri
Miraç: yükselme, en yüksek makama çıkma
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müdafaa: savunma, koruma
müntesip: mensup
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur hizmeti
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili
sancı: iç organlarda batar veya saplanır gibi duyulan, nöbetlerle azalıp çoğalan ağrı, sızı
sanıyen: ikinci olarak
sıhhat: sağlık, esenlik
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
tarz: biçim, şekil
tenkit: eleştirme
umumen: umumî olarak, bütün olarak
zail: sona eren, yok olan
ziyade: çok, fazla

Muhterem Üstadım Efendim Hazretleri!

Kardeşimiz Müteahhit İsmail Efendi, Hilmi Beyle hususî olarak her zaman görüşmekte olduğundan, bu hususta lâzım gelen izahatın verilmesini ona havale ederek, biz doğruca Diyanet Riyasetine gittik. Orada, evvelâ bizim Isparta'da iken tanıdığımız müderris Hasan Hüsnü Bey vardı. Kendisi Diyanet Riyaseti Heyet-i Müşavere azasındandır. Onunla hususî olarak bir müddet görüştüm ve izahat verdim. Bilâhare beraberce Heyet-i Müşavere odasına giderek Ankara ehl-i vukuf raporunda imzası bulunan müderris Yusuf Ziya'yı gördüm. Baktım, *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa* mecmualanıyla, hakkımızda yazılmış olan evraklar önünde duruyordu. Yanında yer gösterdi. Mufassalan izahat verdim. Dedim:

"Sizin raporunuz ve Denizli Mahkemesinin kararı ve Mahkeme-i Temyizin tasdikı varken, kitaplarımıza vuku bulan taarruz ve bizlere verilen bu sıkıntı neden ileri geliyor? Madem cumhuriyet idaresinde kanun her şeyin fevkindedir ve onun hükmü câri olur. Biz kanun huzurunda beraat etmişiz, bundan böyle bize ilişmemek gerektir. Bunun men'i, sizin vereceğiniz isabetli bir kararla mumkündür. Yoksa biz hakkımızı arayabiliriz" dedim.

Sonra ilâve etti: "Bu, oradaki adliye memurlarıyla zabıtanın sizin meseleye vukuf-ı tammeleri olmadığından ileri geliyor. Şimdi evrak önümdedir. Sû-ı tevehhume

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aza: üye
beraat. suçsuzluğun sabit olması
bilahare: sonra, sonradan, sonraları
cari: geçerli, yürürlükte, muteber
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği "bilir kişi"ler
evrak: işlem gören kağıtlar
evvela: öncelikle
fevk: üst.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
Heyet-i Müşavere. danışma kurulu
hüküm: hakimiyet, hâkim olma
hususî: özel
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi
izahat: izahlar, açıklamalar
madem: çünkü, için, değil mi ki, den dolayı, böyle ise, hele
Mahkeme-i Temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
mecmua: dergi
men: yasak etme, engelleme
mesele: konu.
muddet. süre, zaman
müderris. medresede ders veren, medrese hocası
mufassalan: tafsilâtlı olarak, ayrıntılı biçimde, geniş ve izahlı şekilde, etraflıca
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
müteahhit: inşaat yapıp satan kimse, yapsatçı
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme
tasdik: doğrulama, onaylama.
vuku: olma, meydana gelme
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis

uğramış mütalâalanna birer birer cevap vereceğim" dedi ve eserleri takdir ettiğini söyledi. Ben de Üstadımızın selâmını söyledim, bilmukabele selâm ve duanızı istediğini bildirdi.

Ondan sonra oradan ayrıldım, Diyanet Reisinin yanına girdim. Onunla da bir müddet görüştüm ve izahat verdim. Cevaben, "Ben Hoca Hazretlerini Dârülhikmetten tanırım, hürmetim vardır. Kendisine selâm ve hürmetlerimi iblâğ ediniz" dedi. Ve bize, "Lâzım gelen cevabı vereceğiz, inşaallah iyi olur" dediler. Ve bilumum Diyanet müntesipleri, eserleri takdirle karşıladılar. Bu gibi yolsuz işlerin, ancak âsâr-ı dıniye mütalâasında husn-i niyet taşımayarak kendi kafalarına göre mana vermelerinden ileri geldiğini anladım.

Ertesi gün, Mehmed Efendi kardeşimiz, Erzurum Mebusu Vehbi Paşayı görmüş. O zat dahi "Ben Dâhiliye Vekilini görüp bu hususta uzun uzadıya görüşeceğim. Üstad Hazretlerine hürmet ve selâmlarımı götürünüz" demiş. Bunun üzerine parti erkânıyla görüşmeyi İsmail Efendiye havale ederek Ankara'dan ayrıldık.

Kusurlu, âciz talebeniz

Re'fet

âcız: zayıf, eli yetmez, gücü yetmez.
asar-ı dıniye: dının eserleri, işaretleri.
bılmukabele: karşılıklı, karşılık olarak.
bilumum: bütün, tamamı, hepsi, genel olarak.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
Dârulhikmet: Osmanlılarda Şeyhulislamlık makamının bir ismi.
Dıyanet: dıyanet işleri teşkılâtı.
erkân: reisler, ileri gelenler.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama.
hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir.
hürmet: nıyet, ihtıram, saygı.
husn-i niyet: iyi niyet, temiz kalplilik.
iblağ: ulaştırma, gönderme.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
izahat: izahlar, açıklamalar.
mebus: milletvekili.
müddet: süre, zaman.
müntesip: intısap etmiş, bağlanmış, mensup.
mütalâa: düşünce, rey, mülâhaza.
parti: aynı sıyasî gaye etrafında birleşenlerin meydana getirdiği kuruluş, fırka, hızıp.
reis: başkan.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
talebe: öğrenci.
zat: kişi, şahıs, fert.

Bu şaşaalı bahanın [HAŞİYE] çiçeklerini temaşa etmek için araba ile bir ikı saat geziyorum. Hıç hayatımda görmedığım bir tarzda bütün çiçeklı otlar, âdetin fevkinde bır tarzda büyümüş, çıçekler açmış, tebessumkârâne tesbihat edip, lisan-ı hâl ile Sani-i Zülcelâl'lerinin sanatını takdır edıp alkışlıyorlar gıbı hakkalyakîn hıssettıgımden, hayat-ı dünyeviyeye müştak hissiyatım ve gafil ve tahammülsuz nefsım bu hâlden ıstıfade ederek, dünyadan nefret ve hastalıklı ve sıkıntılı hayattan usanmak ve berzaha gıtmeye ve oradakı yuzde doksan dostlannı gormeye ıştiyak cıhetınde karar veren kalbime ve fânîde bâkî zevk arayan nefsıme itiraz geldi.

Birden hıssiyata da, damarlara da sirayet eden iman nuru o ıtıraza karşı gösterdı kı:

Madem toprak bu kadar cemal ve rahmet ve hayat ve zıynetlere maddî cıhetınde mazhar olmasından hadsız bır rahmetin perdesıdır ve içine gıren hıçbir şey başı boş kalmıyor; elbette butun bu zahırî ve maddî zıynetlenn ve guzelliklerin ve hüsün ve cemal ve rahmet ve hayatın manevî merkezlerinın ve bır kısım tezgâhlarının faal bır nev'i, toprak perdesinin altında ve arkasındadır. Elbette

HAŞİYE: Bu senenin emsalsız bir rahmetli yağmuru ve ordunun başından şapkanın kısmen kalkması ve Kur'ân mekteplerinin resmen açılması ve *Zülfikar*, *Asa-yı Mûsa* nın iman kurtarmak ıçın tesırlı bır surette ıntışar etmesi, bunun gıbı çok rahmetlı neticelen vermesine delildir. Umum kardeşlerımıze binler selâm ve dua ediyoruz.

ādet: tabıatta var olan kanun
bakī: ebedi, daimî sureklı ve kalıcı olan
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegı dunya ile ahıret arasındakı yer
cemal: guzellik. Cenab-ı Hakk-ın lütuf ve ihsanı ile tecellısı
cihet: yan, yön, taraf
faal: çok ışleyen, daıma harekette bulunan, çok çalışan aktif
fanî: muvakkat, geçici
fevkinde: ustunde
gafil: olanın bıtenın farkında olmayan
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakkalyakîn: imanî meselelenn hakıkatını tam olarak anlama
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat.
hissiyat: hısler, duygular
hüsün: ıyılık, hoşluk.
istifade: faydalanma, yararlanma
ıştıyak: şevklenme, göreceğı gelme, ozleme, tahassur
itiraz: kabul etmedığını belırtıp karşı çıkma
lisan-ı hâl: hal dılı, bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır manı ifade etmesi
maddî: maddeye aıt, madde ile alakalı, cısmanî.
madem: den dolayı, boyle ise
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya aıt.
mazhar: naıl olma, şereflenme, kavuşma, naıl olmuş, erışmış, kavuşmuş
muştak: arzulu, fazla ısteklı, ıştıyak gosteren.
nefis: kışının kendısı, ıyılıge de kotuluge de meylı olan duygu
nevi: çeşıt.
rahmet: Allah-ın kullarını esırgemesi, onlara maddî ve manevî nımetler vermesi
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı ve her şeyı sanatla yaratan Allah
sirayet: yayılma, dagılma
şaşaalı: parlak, gosterişlı
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gosterme
takdir: kıymet verme, begenme
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tebessumkârane: tebessum ederek, gulumseyerek.
temaşa: bakma, bakıp seyretme
tesbihat: tesbıhler. Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sozler
tezgah: dokuma aletı
zahir: gorunen, gorunurdekı gorunuşteki
zıynet: süs, bezek.

bu himayetli annemiz olan toprak altına girmek ve kucağına sığınmak ve o hakikî ve daimî ve manevî çiçekleri seyretmek, daha ziyade sevilir ve iştiyaka lâyıktır, diye o kör hissiyatın ve dünyaperest nefsin itirazını tamamıyla izale ve def etti. [1] اَلْحَمْدُلِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ مِنْ كُلِّ وَجْهٍ dünyaperest nefsime de dedirtti.

Said Nursî

180

Azız, Masum Evlâtlarım!

Kur'ân'ı öğrenmek için ders almaya çalışıyorsunuz. Sizin bildiğiniz yeni harfte noksanlar olduğu için, mümkün oldukça yeni harften okunmamak lâzım gelir.

Hem Kur'ân'ı okumanın faydası, yalnız hafız olmak ve dünyada onunla bir makam katzanmak, bir maaş almak değil; belki herbir harfi, hiç olmazsa on hayrından tâ yüze, tâ binlere kadar cennet meyvelerini, ahiret faydalarını vermesini düşünüp ve ebedî hayatın rahatını ve saadetini temin etmek niyetiyle okumak lâzımdır.

Evet, mekteplerde, dünya maişeti, ya rütbeleri için fenlen ders okumak, bu kısacık dünyevî hayatta derecesi, faydası bir ise, ebedî hayatta Kur'ân ve Kur'ân'ın kudsî kelimelerini ve nurlu ve imanî manalarını öğrenmek

1. Her cihetl nurlandıran iman nl metinden dolayı Allah a hamd olsun

ahiret: obur dünya ıkinci hayat
azız: değerli.
daimi: sürekli devamlı
def: ortadan kaldırma yok etme giderme
dünyaperest: dünyaya tapan, dunyaya duşkun tamahlı hırslı kimse
dunyevî: dunyaya ait
ebedi: sonu olmayan daimî surekli
evlat: çocuklar
fen: tatbiki bilgi teknik.
hakiki: gerçek, sahıcı
himayet: koruma esirgeme muhafaza etme
hıssıyat: hisler duygular
imanı: imana dair olan imanla ilgili
iştiyak: sevklenme göreceği gelme ozleme tahassur
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
izale: zevale erdirme yok etme.
kudsi: mukaddes yuce
maişet: geçinme geçinme için luzumlu bulunan maddeler
makam: buyuk memuriyet mevki.
manevi: madde dışı olan maddi olmayan, manaya ait
masum: suçsuz, gunahsız saf temiz
mektep: okul
nefis: şehvet gazap fazilet gibi şeylerin kaynağı
nurlu: ışıklı panıtılı
rütbe: sıra derece, mertebe paye
saadet: mutluluk
ziyade: çok, fazla.

binler derece daha kıymetlidir. Onlar şişe hükmünde, bunlar elmas hükmündedir.

Hem peder ve validenize hakikî ve faydalı evlâtlar olabilirsiniz. Sız, madem masumsunuz, daha günahınız yok, böyle kudsî bir niyetle okusanız, sizleri Risale-i Nur'un masum şakirtleri içinde kabul edip, umum şakirtlerin dualarına hissedar olursunuz ve nurlu ve mübarek talebeler olursunuz.

Hem Üstadınızı, hem sizi, hem peder ve validelerinizi, hem memleketinizi tebrik ediyorum.

181

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

EVVELÂ: Bütün ruh u canımızla, geçen Leyle-i Beraatınızı tebrik ediyoruz.

SANİYEN: Nurun ehemmiyetli bir kumandanı ve naşiri Re'fet Beyin Nur hizmeti için İstanbul'a gitmesi çok iyi, çok güzeldir. Zaten oraya onun gibi bir Nurcu lâzımdır. Cenab-ı Hak muvaffak eylesin. Âmin.

SALİSEN: Ben, ikisini Camiu'l-Ezher ulemasına, ikisini Medine-i Münevverenin Ravza-i Mutahhara civarındaki âlimlerine, ikisini de Şam-ı Şerif heyet-i ulemasına göndermek üzere üç *Asa-yı Mûsa*, üç *Zülfikar*'ı hazırladım. Başlarında, evvelce Camiü'l-Ezher ulemasına hitaben

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda söylenir
aziz: izzetli, muhterem, saygın
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı.
civar: çevre, yöre, etraf
ehemmiyetli: önemli
elmas: çok kıymetli bir mücevher
evlat: veletler, çocuklar
evvelâ: öncelikle
evvelce: daha önce.
hakiki: gerçek, sahici
heyet-i ulema: alimler kurulu
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hükmünde: değerinde, yerinde
kıymet: değer
kudsi: mukaddes, yüce.
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15 gecesi
madem: den dolayı, böyle ise.
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
naşir: dağıtan, yayan, neşreden, saçan, açan
niyet: kast, istek, maksat
Nur: Risale-i Nur hizmeti
Nurcu: Risale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan
peder: baba
Ravza-i Mutahhara: Peygamber Efendimizin (asm) Medine deki mübarek kabr-i şerifleri
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulle nen
şakirt: talebe, öğrenci.
Şam-ı Şerif: şerefli Şam şehri, Suriye nin başkenti
talebe: öğrenci
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
umum: bütün
valide: ana, anne.

size gönderdiğimiz bir mektup derc edilmiştir. Mümkün olduğu kadar çabuk göndereceğiz inşaallah.

RÂBIAN: Ben, iki cihette manevî hizmetlerinize ve dualarınıza ve benim yerimde yapamadığım manevî kazançlarınızın imdadıma gelmesine şiddetle ihtiyacım var.

Birinci sebep: Bütün hayatımda şimdiki kuvvetsizlik ve gittikçe ziyadeleşen zaafiyeti hissetmemiştim. Çok sıkıntılarla daimî evradlarımı bazı da noksan olarak yapabilirim. Hâlbuki bu eyyam ve leyali-i mubarekede yüz derece çalışmaya ihtiyacım var. Ve sizin şirket-i maneviyenize hissem itibarıyla yardım etmek ve dualarınıza bin derece ziyade âminlerle iştirake koşmak lâzımken, bu iktidarsızlığım, o şirket-i maneviyeye pek cüz'î yardım edebilir. Bunun çaresi, vazife-i Nuriyede benim vazifem size verildiği gibi, o şirkettekî vazifeyi de sizlerin manevî yardımlarına dayanıp haddimden ve istidadımdan pekçok ziyade bu âciz kardeşinizdeki husnüzannınıza muvafık çalışmayı rahmet-i İlâhîden niyaz ediyorum.

İhtiyacın ikinci sebebi: Hem siz, hem bizden olmayan bir kısım zatlar, Risale-i Nur'un hakikatinden ve şakirtlerinin şahs-ı manevîsinden tezahür eden fevkalâde hâlleri ve neticeleri bu bîçare kardeşinizden zannedildiğinden, o büyük neticelere karşı çok büyük bir iktidar, bir tahammül lâzımken, pek cüz'î ve şahsî çalışmam, bu hastalık ve zaafiyetle beraber, elbette beni şiddetle manevî yardımınıza muhtaç ediyor. Ben de bu manevî yardımlarınızı

âciz: beceriksiz, kabiliyetsiz.
amin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yan, yön, taraf.
cüz'î: az parçaya ait olan, pek az.
daimî: sürekli, devamlı.
derç: toplama, bir araya getirme.
evrat: virdler, okunması âdet olan dini dualar.
eyyam: günler, gündüzler.
fevkalâde: çok güzel, çok iyi, çok üstün.
hakikat: gerçek, esas.
hisse: pay, nasip, kısmet.
husnüzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek.
İktidar: güç yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
imdat: yardım.
inşaallah: "Allah izin verirse" manasında kullanılan bir dua.
istidat: kabiliyet, yetenek.
iştirak: katılma.
leyali-i mübareke: mubarek geceler.
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
muvafık: uygun, münasip.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
Rabian: dördüncü olarak.
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlahî rahmet.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şakirt: talebe, öğrenci.
şirket: ortaklık.
şirket-i maneviye: manevî şirket, manevî ortaklık.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük.
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
ziyade: ilâve, ekleme.

kendime koşturmak için [1] اجِرْنا ، ارْحَمْنا gibi bütün mü-*tekellim-i maalgayr* tabir edilen kelimelerde sızleri niyet ediyorum. Guya umumunuzla berabenz gibi çalışıyorum. Ve "âmin" dediğim vakitte, bütün dualannıza bir *âmin* niyet ediyorum. Inşaallah, Erhamürrahımîn, rahmetıyle o çok noksan ve cüz'î çalışmamı, büyük çalışmanıza mükemmel bir âmin hükmünde kabul eder.

HÂMISEN: Sabık hâdiseden vaziyetinız ne şekilde olduğunu çok merak ederdim. Cenab-ı Hakka şükür ki, mektubunuzda Kahraman Tahirî'nin Istanbul'a makine ve kâğıt almak için gitmesı göstenyor ki, o hâdise sonuyor ve Nurların neşrine mâni olmayacak, belki başka yerlerde olduğu gibi orada da galibane fütuhatı var, inşaallah.

182

Ravza-i Mutahhara [2] عَلٰى صَاحِبِهَا اَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ civanndakı mübarek heyet-i ulemaya takdim edilen *Asa-yı Mûsa* ve *Zulfikar* nsalesıdır. Hem bir vesile-i şefaat, hem kudsî yerde hayırlı dualanna mazhar olmak için müellifin bedeline o mübarek yerleri ve elleri ziyaret etmek için gönderilmiştir. Bu fıkra, yalnız Şam, Mısır ve Hind'e gıdenlerden Ravza-i Mutahhara yerinde Camiü'l-Ezher ve Şam ve Hind cemaat-ı Islâmıyesine yazılmış

1- Bizi koru, bize merhamet et.

2- Salat ve selâmın en üstünü o Ravzanın sahibinin üzerine olsun.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir
bedel: bır şeyın yerine venlen ve yerini tutan degıştırılen şey
Camiü'l-Ezher: Mısır dakı Ezher Üniversitenin adı
cemaat-i Islamiye: Islâm cemaatı Islam topluluğu Müslümanlar
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek Hakkın ta kendısi olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cıvar: çevre yöre etraf
cüz'î: az parçaya aıt olan.
Erhamürrâhimin: merhamet edenlerin en merhametlısı olan Allah
fıkra: kısım fasıl bolum
fütuhat: fethetmek yayılmak.
galibane: galip gelmıs gibi galıp sıfatıyla.
guya: sankı
hadise: olay
hamisen: beşıncı olarak, beşıncısı besıncı derece.
heyet-i ulema: alimler kurulu
hükmünde: degerınde, yerınde
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
kudsi: mukaddes yuce
mani: engel
mazhar: nail olma şereflenme kavuşma, nail olmuş erişmiş kavuşmuş
mutahhara: temızlenmıs
mubarek: hayırlı mutlu kutlu ugurlu
muellifin: muellıfler eser telif edenler kitap yazanlar eser sahıpleri
mutekellim maalgayr: başkaları adına konuşan???
neşir: kitap yazma basma çıkarma herkese duyurma yayma
niyet: kast, istek, maksat.
rahmet: acıma merhamet etme esırgeme bagışlama şefkat gösterme
Ravza-i Mutahhara: Peygamber Efendımızın (asm) Medine deki mubarek kabr ı şenfleri
risale: Kuçuk kitap Risale-i Nur kıtaplarından her bırı
sabık: geçen, geçmiş olmuş.
tabir: ifade soz.
takdim: arz etme sunma
umum: hep butun cumle her kes
vaziyet: durum.

Aynen hem dört *Zülfikar*, hem dört *Asa-yı Mûsa* başlarında yazdık, ikişer nüsha olarak hem Mısır Camiü'l-Ezher, hem Şam ulemasına, hem Hindistan'da iki milyon liraya mukabil Kur'ân'ları isteyen heyete gönderdik.

183

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Asa-yı Mûsa ve Zülfikar-ı Mu'cızat-ı Ahmediye ve Kur'âniye mecmualarından, münasip gördüğünüz zaman Ravza-i Mutahharanın civarındaki ulemaya göndermekle beraber, onlara yazınız ki:

"Nur Risalelerinin Medresetüzzehra'sı,[HÂŞIYE] Ravza-i Mutahhara'nın[(1)] عَلٰى صَاحِبِهَا اَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ civarındaki ulemanın şefkatine çok muhtaç manevî bir mahdumudur, bir talebesidir, şiddetli düşmanların hücumuna maruz kalmış bir şakirdidir ve âlem-i İslâm'ı daima tenvir eden sizin o büyük medresenizin küçük bir dairesi ve şubesidir. Onun için, o âlîkadr üstad ve müşfik peder ve hamiyetkâr mürşid-i azam olan zatlar, bu bîçare evlâdına tam manevî yardım etmesini onların ulüvv-i himmetinden bekliyoruz. O pek büyük üstadlarımıza takdim edilen iki kitap ise, bir talebe dersini ne derece anlamış diye, akşam üzeri ustadına ve babasına yazıp vermesi gibi,

HAŞİYE: Medresetü'z-Zehranın maddî tesisine çok mâniler bulunduğundan, şimdilik Nur Şakirtlerinin heyet-i mecmuasının dairesinden ibarettir.

1 Salât ve selâmın en üstünü o Ravzanın sahibinin üzerine olsun.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası
alîkadr: çok takdir edilen, yüksek değeri olan
azîz: izzetli, muhterem, saygın
bîçare: çâresiz, zavallı
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı
civar: çevre, yöre, etraf
evlat: çocuklar
hamiyetkâr: hamiyetli, onur ve haysiyet sahibi
heyet: kurul, komite
mahdum: oğul, evlat
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma
mecmua: "Risâle-i Nur" parçalarından her biri
medrese: fakülte
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda kurulmasını arzu ettiği üniversitesinin bir manada aynı işlevi gören "Risâle-i Nur" hizmetine verdiği isim
mukabil: karşılık olarak, karşılığında
münasip: uygun
mürşid-i azam: büyük irşat edici
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren
Nur: Risâle-i Nur
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
peder: baba
Ravza-i Mutahhara: Peygamber Efendimizin (asm) Medine'deki mübârek kabri şerifleri
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet
şube: bir bütünün bölündüğü ikinci derece parçalardan her biri
takdim: arz etme, sunma
talebe: talep eden, öğrenci
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
ulüvv-i himmet: himmetin yüksekliği, yüksek himmetlilik, yüksek gayretlilik
ustat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkar

o iki dersimiz, o şefkatli allâmelerin nazar-ı müsamahalarına arz edilmiş" diye bir mektup yazınız ve selâm ve ıhtiramlarımı ve ellerinden öptüğümü tebliğ ediniz.

Bu Risalelerin müellifi Said Nursî, yirmi iki senedir inzivadadır. Tecrit-i mutlak içinde bulunduğundan, halklarla görüşemez. Ancak zaruret derecesinde başkalarıyla az bir zaman sohbet edebilir. Yanında hiçbir kitap bulunmaz. Bütün yazdıkları, "Yüz otuz parça Risalelerin menbaları mehazları yalnız Kur'ân'dır" diyor. Biz de bütün kuvvetimizle tasdik ediyoruz. Kendisi hem hasta, hem gurbette, hem perişan bir hâlde, bazan çok sür'atli yazdığı Risalelerde sehivler bulunabilir diye, sizin gibi allâmelerden nazar-ı müsamaha ile bakmanızı rica ettiğini bize söyledi. Biz de ricasını tebliğ ederek ellerinizden öperiz.

Nur Şakirtlerinden
Tahirî, Hayri, Mustafa,
Sadık, Osman, Hüsrev, Tahir

184

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Şimalin İsveç, Norveç, Finlandıya, Kur'ân'ı mekteplerinde en büyük halâskâr bir kitap olarak kabul ettikleri gibi, şimdi erkân-ı İslâmıyenin birincisi olan ramazan sıyamını tutmak niyetiyle Camiu'l-Ezhere "Şimalin pek uzun günlerinde bir çare-i tahfifi ve tehiri yok mu?" diye

allâme: ilmî seviyesi çok yüksek olan âlim
arz: bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme önüne koyma
azız: izzetli, muhterem, saygın
Camiu'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı
çare-i tahfif: hafifletme çaresi, hafifletici sebep
erkan-ı İslâmiye: İslâmiyet'in esasları, temelleri, rükünleri
gurbet: yabancı memleket, yabancı yer, vatan dışı, doğup büyütülen ülke, şehir, köy dışında kalan yerler, yâd el
halâskâr: kurtarıcı
ıhtıram: hürmet etme, saygı gösterme.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme
mehaz: bir eser hazırlanırken müracaat edilen kaynak.
mektep: okul
menba: kaynak.
müellif: eser telif eden, kitap yazan
nazar-ı müsamaha: göz yuman, görmezlikten gelen bakış, hoş gören nazar
Nur: Risale-i Nur
risale: Küçük kitap, Risale-i Nur kitaplarından her biri
sehiv: hata, yanlışlık.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sıyam: oruç
şakirt: talebe, öğrenci
şimal: kuzey, kuzey Avrupa
tasdik: doğrulama, onaylama
tebliğ: yetiştirme, ulaştırma, görürme, bitiştirme, erişirme
tecrid-i mutlak: hiç kimseyle görüşememek, tam bir yalnızlık.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

sormuşlar. Demek Avrupanın yalnız o küçük hükûmetleri değil, belki siyaset manası verilmemek için kendini izhar etmeyen, eskide büyük ve dünyanın yüksek mevkiini tutmakla beraber, gayet dehşetli bir tarzda dünyanın fena ve fânîliğini dehşetli tokatla o yüksek mertebelerin hiçe indiğini görmekle hakikî teselli, yalnız ve ancak hakaik-ı Kur'âniyede bulmasıyla, o küçüklerle manen beraber tahmin edilebilir.

Evet, dünyanın mahiyeti anlaşıldıktan sonra, elbette hayat-ı ebediyeden başka beşeriyetin o inkısar-ı hayal yarasını tedavi edecek Kur'ân'dan başka yoktur.

185

Çok Aziz ve Sıddık, Kahraman Sabri[1]

Cenab-ı Hak, Galip Bey gibi çok fedakârlan İslâm ordusunda yetiştirsin. Bu zat, garpta, aynı şarkta Hulûsî Bey gibi imana hizmet ediyor. Tarikat cihetiyle ehl-i imanı dalâletten çekmeye çalışıyor. Bu zat, eskiden beri Rısale-i Nur'u görmeden Nur mesleğinde hareket etmeye çalışmış. Sonra Nurlarla münasebeti kuvvetleştiği zaman, daha ziyade hizmet edebilir. Fakat Nurun mesleği, hakikat ve sünnet-i seniye ve feraize dikkat ve büyük günahlardan çekinmek esastır; tarikate ikinci, üçüncü derecede bakar. Galip kardeşimiz, Aleviler içinde Kadirî, Şazelî, Rufaî tarikatlerinin bir hülâsasını sünnet-i seniye dairesinde Hulefa-i Raşidîn, Aşere-i Mübeşşereye ilişmemek şartıyla, muhabbet-ı Âl-ı Beyt dairesinde bir tarikat

Alevi: Şia Şîî mezhebinden olan
Aşere-i Mübeşşere: Cennetle müjdelenen on Sahabi
aziz: izzetli muhterem saygın
beşeriyet: insanlık, insanlar
cihet: yön sebep vesile
dalâlet: iman ve İslamiyet'ten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü korkunç.
ehl-i iman: inananlar iman sahipleri.
fanî: muvakkat, geçici
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fena: çirkin kötü
feraiz: farzlar. Allah'ın emirleri
garp: güneşin battığı taraf gün batısı batı
gayet: son derece
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat ahiret hayatı
Hulefa-ı Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife. Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali
hulasa: bir şeyin özü esası temel kısmı
inkısar-ı hayal: hayal kırıklığı umduğunu bulamama
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikâr etme
Kadiri: Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin yolunda olan onun tarikatine mensup olan
mahiyet: bir şeyin aslı, esası tabiatı niteliği
manen: mana bakımından manaca
mertebe: derece
meslek: gıdış tutulan yol sistem
mevki: yer makam.
muhabbet-i Âl-i Beyt: Âli Beyt sevgisi Peygamberimizin ailesi ve nesilinden gelenlere gösterilen sevgi
münasebet: ilgi alaka yakınlık
Nur: Risale-i Nur hizmeti
Rufai: Ahmed er-Rufai hazretlerinin kurmuş olduğu tarikat.
sıddık: hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti yüksek hal söz tavır ve tasvipleri
şark: güneşin doğduğu yon taraf doğu maşrık gün doğusu
Şazeli: Ebu'l-Hasan-ı Şazeli isminde Tunuslu alim bir zatın kurduğu tarikat.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde murdın takip edeceği terbiye usul ve yolu
tarz: biçim şekil
teselli: avutma acısını dindirme.
zat: kişi şahıs fert
ziyade: çok, fazla.

dersi vermesini düşünüyor. Hakikat namına ve imanı kurtarmak ve bid'alardan muhafaza etmek hesabına ehemmiyetli üç dört faydası var.

Birincisi: Alevîleri başka fena cereyanlara kaptırmamak ve müfrit Rafizîlik ve sıyasî Bektaşîlikten bir derece muhafaza etmek için ehemmiyetli faydası var.

İkincisi: Hubb-i Ehl-i Beyti meslek yapan Alevîler ne kadar ifrat da etse, Rafizî de olsa, zındıkaya, küfr-i mutlaka girmez. Çünkü muhabbet-i Âl-i Beyt ruhunda esas oldukça, Peygamber ve Âl-i Beytin adavetini tazammun eden küfr-i mutlaka girmezler. İslâmiyete o muhabbet vasıtasıyla şiddetli bağlanıyorlar. Böylelerini daire-i sünnete tarikat namına çekmek büyük bir faydadır.

Hem bu zamanda, ehl-i imanın vahdetine çok zarar veren bazı siyasî cereyanlar Alevîlerin fıtrî fedakârlıklarından istifade edip kendilerine alet etmemek için Nur dairesine çekmek büyük bir maslahattır. Madem Nur Şakirtlerinin üstadı İmam-ı Ali Radiyallahü Anh'tır ve Nur'un mesleğinde hubb-i Âl-ı Beyt esastır; elbette hakikî Alevîler kemal-i ıştıyakla o daireye girmeleri gerektir.

Bu zaman, imanı kurtarmak zamanıdır. Seyr-i sülûk-i kalbî ile tarikat mesleğinde bu bid'alar zamanında çok müşkilât bulunduğundan, Nur dairesi hakikat mesleğinde gıdıp, tarikatlerin faydasını temin eder diye o kardeşimize ramazanını tebrik ve selâmımla beraber yazınız. O da bize dua etsin.

adavet: düşmanlık, husumet.
Alevi: Şıa Şıı mezhebinden olan
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan. Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı
Bektaşi: Hacı Bektaş Veli tarikatına mensup kışı
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
daire-i sünnet: Peygamberimizin (asm) sünnetine taalluk eden daire
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fenâ: çırkın, kötü
fıtrî: tabiî, doğal
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek, sahıcı
hubb-ı Ehl-ı Beyt: Ehl-i Beyt sevgisi. Ehl-i Beyt'e olan sevgi ve bağlılık. Hz. Peygamberin neslinden gelenleri, onun izinden gidenleri sevme.
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma
istifade: faydalanma, yararlanma
kemal-i ıştıyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu.
küfr-ı mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
madem: ...den dolayı, böyle ise
maslahat: ehemmiyetli iş, yenne göre icap eden iş, davranış.
meslek: tutulan yol, sülûk edilen yer
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
muhabbet-ı Âl-ı Beyt: Âli Beyt sevgisi. Peygamberimizin ailesi ve neslinden gelenlere gösterilen sevgi
muhafaza: koruma
müfrit: ifrat eden, bir konu veya bir işte aşırıya kaçan.
müşkülât: muşküller, güçlükler, zorluklar
nam: ad, yerine
Nur: Risale-i Nur
radıyallahu anh: Allah ondan razı olsun
Rafizi: ehl-i sünnete aykırı akide veya fikir sahibi olan kimse.
Rafizilik: Şıilıgin aşırı kollanna verilen ad ve bu koldan olanların inancı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
siyasi: siyaset gereği olan, siyasetle ilgili, siyasete ait
şakirt: talebe, öğrenci.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
temin: elde etme.
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkar
vahdet: birlik, beraberlik.
vasıta: aracı
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

186

Safranbolu'daki halis kardeşlerimizden Hıfzı'nın küçük Medrese-i Nuriyesi olan hanesindeki küçük ve çok çalışkan masumları yedi yaşında Yılmaz ve on üç yaşında Hüsnü'nün ve onlar gibi Nura çalışan muhterem validelerinin mübarek kalemleriyle yazdıkları tebriklerini, umum Safranbolu ve Eflâni Medrese-i Nuriyesi namına bu ramazanın bir firdevsî teberrükü hesabına kabul ettik. Yılmaz'ın rüyası aynen çıkmış.

Eflâni'nin hakikaten küçük kahramanlarından Mustafa Sungur'un güzel ve samimî mektubunun bir kısmı Lâhikaya geçecek. Elhak, Mustafa Osman'ın, Mustafa Oruç ve Mustafa Sungur gibi iki namdaş ve Nur hizmetinde pek ciddî arkadaş bulması, sadakatinin ve muvaffakıyetinin bir kerametî hükmündedir. Hususan Safranbolu Hasan Feyzi'si olan Ahmed Fuad'ın ve sair o mektuplarında isimleri bulunanlara birer birer selâm ve dua ediyoruz ve onların fevkalâde gayretlerini tebrik ediyoruz. Umum kardeşlerimize binler selâm ediyoruz.

187

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

EVVELÂ: *Siracünnur*'un sıhhatli, mükemmel, güzel çıkması, Medresetüzzehra'nın gayet ehemmiyetli bir

azız: izzetli, muhterem, saygın
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
ehemmiyetli: önemli
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
evvela: öncelikle
fevkalâde: olağanüstü
firdevsî: Cennet bostanı misali.
gayet: son derece
hakîkaten: doğrusu, gerçekten
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
Lâhika: Risale-i Nur mektuplarının toplandığı eser
masum: küçük çocuk.
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın Doğuda kurulmasını arzu ettiği üniversitenin bir manada aynı işlevi gören "Risale-i Nur" hizmetine verdiği isim
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
nam: ad, yenne.
Nur: Risale-i Nur
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sair: diğer, başka, öteki.
samimî: içten, candan, gönülden
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sıhhat: sahihlik, sözün yanlış ve eksik olmaması
Siracünnur: Nur Risalelerinden bir eserin adı.
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
umum: bütün
valide: ana, anne.

yeni dersidir ki, geniş daire-i Nuriyede merakla okunacaktır, inşaallah.

SANIYEN: Kastamonu'nun Hüsrev'i Mehmed Feyzi'nin hiç sarsılmadan kemal-ı iştıyakla Nurlara çalışması ve çalıştırılması ve okutmasını gösteren Nihad'ın ve Abdurrahman İhsan'ın mektupları gösterdiği gibi, oradan gelenler de aynı haberi veriyorlar. Tam şakirtliğini yapıyor, Allah muvaffak eylesin. Âmin.

Ve Nurun kahramanlarından Mustafa Osman'ın Karabük'te perde altında faaliyetle Nura hizmetini ve o havalidekı ve Eflâni'deki şakirtlerın şevk ve gayretini Leyle-i Kadirleriyle beraber tebrik ediyoruz. (HAŞİYE)

188

Eğer kolaysa, İstanbul'a gönderilen kitaplar buraya da uğrasa münasip olur. Benim için de yirmi otuz nüsha İstanbul'da ciltlense, bana gönderilse iyi olur. Şimdilik fiyatı elimde yoktur ki göndereyim. Hem çoklara da hediye vermeye mecbur oluyorum.

HAŞİYE: *Sıracünnur*u tashih ederken, bu Ramazanda ehemmiyetli vırdlerime tam vakit bulamadığımdan muteessir oldum. Birden ihtar edildi ki: Okuduğun bu mebhaslar, bir cihetle ibadet olduğu gibi, hem ayn-ı mânifetullah ve zıkrullah ve huzur-ı kalbî ve muhabbetı ımanıye olmasından, senin noksan bıraktığın vırdlerinin yerini tam doldurur. Ben de elhamdü lillâh dedim.

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
daire-i Nuriye: nura ait daire, nur dairesi.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
kemal-ı iştıyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
muvaffak: başarmış, başarılı.
münasip: uygun.
Nur: Risale-i Nur.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
sanıyen: ikinci olarak.
Sıracünnur: Nur Risalelerinden bir eserin adı.
şakirt: talebe, öğrenci.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.

Nurlanın erkânlarından bir iki doktor, benim hastalığımın şiddetiyle beraber o halis, sadık zatlara hastalık noktasından müracaat etmeyip ve ilâçlarını da yemeyip çok ağır hastalıklar içinde onlarla meşveret etmeyerek ve şiddet-i ihtiyacım ve elemlerim içinde yanıma geldiklen vakit, hastalığa dair bahis açmadığımdan endişeli bir merak onlara geldiğinden, sırlı bir hakikati izhara mecbur oldum. Belki size de faydası var diye yazıyorum. Onlara dedim ki:

Hem gizli düşmanlarım, hem nefsim, şeytanın telkiniyle zayıf bir damarımı anyorlar ki, beni onunla yakalayıp Nurlara tam ihlâs ile hizmetime zarar gelsin.

En zayıf damar ve dehşetli mâni, hastalık damarıdır. Hastalığa ehemmiyet verdikçe, hiss-i nefs-i cisim galebe eder; "Zarurettir, mecburiyet var" der, ruh ve kalbi susturur, doktoru müstebit bir hâkim gibi yapar ve tavsiyelerine ve gösterdiği ilâçlara itaate mecbur ediyor. Bu ise, fedakârane, ihlâsla hizmete zarar verir.

Hem gizli düşmanlarım da bu zayıf damarımdan istifadeye çalışmışlar ve çalışıyorlar. Nasıl ki korku ve tamah ve şan ve şeref cihetinde çalışıyorlar. Çünkü insanın en zayıf damarı olan "korku" cihetinde bir halt edemediler, idamlarına beş para vermediğimizi anladılar.

Sonra insanın bir zayıf damarı "derd-i maişet ve tamah" cihetinde çok soruşturdular. Nihayetinde, o zayıf damardan bir şey çıkaramadılar. Sonra onlarca tahakkuk etti ki, onlar mukaddesatını feda ettikleri dünya malı,

bahis: konu
cihet: yön, sebep, vesile
dair: alâkalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
erkan: reisler, ileri gelenler
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
hakikat: gerçek, asıl, esas
hâkim: memleketi idare eden, hükümdar.
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
halt: karıştırma, hata etme
hiss-i nefs-i cisim: cismin kendisine ait duygu
ihlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
istifade: faydalanma, yararlanma
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
izhar: gösterme, açığa vurma.
mani: engel
mecburiyet: mecbur olma, zaruriik durumu, zorunluluk.
meşveret: müşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma, danışma
mukaddesat: mukaddes, kutsal, temiz ve yüce olan şeyler
müracaat: başvurma, danışma
müstebit: zulüm ve baskıda bulunan, zorba
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
nihayet: son, uç, bitim, encam
ruh: emir âleminden, insanın kalp boşluğundaki lâtif cisme binen, özü kavranamayan, idrak edici sır
sadık: sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sır: gizli hakikat.
şan: şöhret, ün
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın, muhtaç olmanın şiddeti, ihtiyacın çok fazla olması
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tamah: hırs, aç gözlülük.
telkin: fikir aşılama, öğüt verme, zihinde yer ettirme, kulağına koyma
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
zat: kişi, şahıs, fert.

nazanmızda hiç ehemmiyeti yok ve çok vukuatlarla onlarca da tahakkuk etmiş. Hatta bu on sene zarfında yüz defadan ziyade resmen "Neyle yaşıyor?" diye mahallî hükûmetlerden sormuşlar.

Sonra en zayıf bir damar-ı insanî olan "şan ü şeref ve rütbe" noktasında bana çok elîm bir tarzda o zayıf damarımı tutmak için emredilmiş. İhanetler, tahkirlerle, damara dokunduracak işkencelerle dahi hiçbir şeye muvaffak olamadılar. Ve kat'iyen anladılar ki, onlann perestiş ettiği dünya şan ü şerefini bir riyakârlık ve zararlı bir hodfüruşluk biliyoruz, onlann fevkalâde ehemmiyet verdikleri hubb-i cah ve şan ü şeref-i dünyeviyeye beş para ehemmiyet vermiyoruz, belki onları bu cihette divane biliyoruz.

Sonra bizim hizmetimiz itibarıyla bizde zayıf damar sayılan, fakat hakikat noktasında herkesin makbulü ve her şahıs onu kazanmaya müştak olan "manevî makam sahibi olmak ve velâyet mertebelerinde terakki etmek" ve o nimet-i İlâhiyeyi kendinde bilmektir ki, insanlara menfaatten başka hiçbir zararı yok. Fakat böyle benlik ve enaniyet ve menfaatperestlik ve nefsini kurtarmak hissi galebe çaldığı bir zamanda, elbette sırrı ihlâsa ve hiçbir şeye alet olmamaya bina edilen hizmet-i imaniye ile şahsî makam-ı maneviyeyi aramamak iktiza ediyor. Harekâtında onlan istememek ve düşünmemek lâzımdır ki, hakikî ihlâsın sırrı bozulmasın. İşte bunun içindir ki, herkesin aradığı keşif ü keramatı ve kemalât-ı ruhiyeyi Nur hizmetinin harıcında aramadığımı zayıf damarlanmı

makam: manevî mevki
makam-ı maneviye: manevî makam
makbul: kabul edilmiş olan, alınan, reddedilmeyen
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menfaat: fayda
menfaatperest: menfaatini seven, kendi çıkarını ve faydasını düşünen, çıkarcı
muvaffak: başarmış, başarılı
müştak: arzulu, fazla isteklı, iştiyak gösteren
nazar: bakış, düşünce, fikir
nefis: hayat, ruh, can
nimet-i İlahiye: Allah'ın nimeti, lutfu, ihsanı
Nur: Risale-i Nur
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
riyakâr: riya eden, ikı yüzlü, sahtekar
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
sır: gizli hakikat.
sırr-ı ihlâs: samımiyetin, doğrulugun sırrı
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şan: şöhret, ün
şeref: onur, haysiyet
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey
şeref-i dünyeviye: dünyaya ait, dünya ile ilgili şeref
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
tarz: biçim, şekil.
terakki: yükselme, ilerleme
velayet: velilik, ermişlik, Allah dostluğu
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zarfında: süresince
ziyade: çok, fazla

bina: kurma, dayandırma
cihet: yön, görüş açısı
damar-ı insanî: insan damarı
divane: deli, aklı başında olmayan
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik
fevkalade: olağanüstü
galebe: galip gelme, üstünlük.
hakikat: asıl, esas
hakikî: gerçek, sahıcı
harekât: hareketler, davranışlar, tutumlar
hariç: bir şeyin dışı, dışansı, dışra kalan
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen
hubb-i cah: makam sevgisi, rütbe ve mevkı sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs
ihlâs: bir işi, bir amelı, başka bır karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası ıçın yapma
iktiza: gerektirme, lüzumlu kılma
kat'iyen: hıç bır zaman, asla
kemalât-ı ruhiye: ruha aıt mukemmellikler, ruhen kemale ermeler, olgunlaşmalar
keramat: kerametler, ermişlenn velilerinn olağan üstü sözlen ve halleri.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme
mahalli: bir yere mahsus, bir yere has olan

tutmaya çalışanlar anladılar. Bu noktada dahi mağlûp oldular.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve gelecek Leyle-i Kadrı herbir Nurcu hakkında seksen üç sene ibadetle geçmiş bir ömür hükmüne geçmesini hakikat-ı Leyle-i Kadr şefaatçı ederek rahmet-ı İlâhiyeden niyaz ediyoruz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

189

(3) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ (2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bu aşr-i ahir-i ramazanda her gece, hususan tek gecelerde Leyle-i Kadrin bulunmak ihtimali kuvvetli olduğunu hadis-i şerif ferman ediyor. Onun için, Nurcular o nur-i azamdan istifadeye çalışmak gerektir.

Sanıyen: Husrev ve Tahirî gibi vazifelerini tam yapan ve bin Husrev ve beş yüz Tahirî meydanda bırakan iki kardeşimizi ve onların sisteminde bir Nurcuyu sulh mahkemesine vermek, inşaallah, neticesinde büyük bir inayet ve fütuhat olacak, hiç merak etmeyiniz.

1. Bâki olan ancak Allah'tır.
2. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
3. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

aşr-ı ahir-i ramazan: Ramazanın son on günü
evvela: öncelikle
ferman: emir, buyruk.
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikat-ı Leyle-i Kadr: Kadir Gecesinin esası, mahiyeti
hususan: bilhassa, özellikle
hükmüne: yerine, değerine
ihtimal: olabilirlik
inayet: gayret, dikkat, çalışma, özenme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istifade: faydalanma, yararlanma
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, Ramazan'ın 27. gecesi
maglup: yenilme, kendisine galip gelinmiş.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
Nurcu: Risale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan
nur-ı azam: en büyük nur, en büyük ışık, muazzam aydınlık
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
sanıyen: ikinci olarak
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
sulh: uyuşma, uzlaşma
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
umum: bütün

(1) عَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوْا شَيْـًٔا وَّهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ sırrıyla, bu hâdise zulmedenlere maddî-manevî cehennemi ve Nurculara dünyevî-uhrevî cenneti kazandırmaya bir sebeptir, inşaallah.

Salisen: Bu mektup münasebetiyle dünkü gün yanıma gelen mühim bir resmî memura böyle söyledim ki: Eski Said'ın sergüzeşte-i hayatından harika üç vakıa, şimdi tahakkuk etmiş ki, ilende çıkacak Risale-i Nur'un kerameti imiş. Şöyle ki:

• Otuz Bir Mart Hâdisesinde Hareket Ordusunun Başkumandanı Mahmud Şevket Paşa bana karşı fazla hiddetli iken ve Divan-ı Harb-i Örfîde beni muhakeme ettikleri gün, on beş adam karşımda darağacında asılı bir vaziyette Divan-ı Harb-i Örfî Reisi Hurşid Paşa benden sordu:

"Sen şeriatı istedin mi? İşte şeriatı isteyenler böyle asılırlar."

Ben de,

• "Şeriatın bir meselesine bin ruhum olsa feda ederim" dediğim hâlde ve beni mahkûm etmeye pekçok esbap –muhbirlerin iftiralarıyla– varken, benim müstesna bir surette müttefikan beraatıma karar vermelen...

• Hem eski Harb-i Umumînin nihayetinde, İstanbul'da İngilizlerin Başkumandanının eline benim İngiliz aleyhine şiddetli yazdığım *Hutuvat-ı Sitte* ve Başpapazına

1- Umulur ki sizin hoş karşılamadığınız birşey hakkınızda hayırlı olabilir. (Bakara Suresi: 216.)

aleyh: karşı, karşıt.
başkumandan: başkomutan, bir devletin silâhlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi.
beraat: suçsuzluğun sabit olması.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dâr.
Divan-ı Harb-i Örfî: Sıkıyönetim Mahkemesi.
dünyevî: dünyaya ait.
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar.
feda: özden çıkarma, uğruna verme.
hâdise: olay.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
hiddet: öfke, kızgınlık.
iftıra: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahkûm: hükum giymiş, hükümlü, mecbur, çaresiz.
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
mesele: konu.
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hâkim huzuruna çıkmaları, duruşma.
muhbir: ihbar eden, ihbarcı, gizli bir şeyi ilgili makamlara bildiren, jurnalcı.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: vesile, dan dolayı.
müstesna: ayrı tutularak, hariç, ayrık.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
nihayet: son.
Nurcu: Risale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan.
reis: başkan.
resmî: devlet adına olan.
ruh: hayat ve canlılık veren şey.
salisen: üçüncü olarak.
sergüzeşt-i hayat: hayat macerası, hayat hikâyesi.
sır: gizli hakikat.
sûret: biçim, tarz.
şeriat: Allah'ın emri, İlâhî kanun.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vakıa: vuku bulan, olan şey, olay.
vaziyet: durum.
zulüm: haksızlık, eziyet.

tahkirkârâne sözlerim eline geçtiği hâlde, beni mahvetmek yüzde yüz ihtimali varken, hiddetini geri alıp ilişmemesi...

• Hem Ankara'da, divan-ı riyasetinde pekçok mebuslar varken Mustafa Kemal şiddetli bir hiddetle divan-ı riyasetine girip, bana karşı bağırarak: "Seni buraya çağırdık ki, bize yüksek fikir beyan edesin. Sen geldin, namaza dair şeyler yazıp içimize ihtilâf verdin." Ben de onun hiddetine karşı dedim: "Namaz kılmayan haindir, hainin hukmü merduddur." Dehşetli bir put kırdım.

Hazır mebus dostlarım telâş ettikleri ve herhalde beni ezeceklerini tahmin ettikleri sırada, bana karşı bir nevi tarziye verip o mecliste hiddetini geri alması, âdeta dehşetli bir kuvveti ve hakikati hissedip geri çekilmesi, ikinci gün hususî riyaset odasında, *Hücumat-ı Sitte*'nin Birinci Desîse içinde bulunan "Meselâ, Ayasofya Camii ehli fazl ve kemalden, ilâ ahir..." cumlesinden başlayan, tâ Ikıncı Desîseye kadar, bir saat tamamen ona söyledim.

Bütün hissiyatını ve prensibini rencide ettiğim hâlde bana ilişmemesi, hatta taltifime çok çalışması, kat'iyen bu üç cebbar fevkalâde kumandanların bu üç acip hâletlen, âdeta eski Said'den korkmaları, şüphesiz ki Risale-i Nur'un, ileride kahraman şakirtlerin şahs-ı manevîsinin hanka bir kuvveti ve Risale-ı Nur'un parlak bir kerametidir.

acip: ruhaf, hayrette bırakan
adeta: sanki
ahir: son
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
cebbar: zorba, zorlayıcı, cebreden, zor kullanan.
dair: alakalı, ilgili.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
desise: hile, oyun, aldatmaca
divan-ı riyaset: reislik, başkanlık makamı
ehl-i fazl ü kemal: olgun ve fazileti erdemli, luruf sahibi olanlar
fevkalâde: alışılmıştan farklı olağanustu, normalin ustunde
hain: hiyanet eden, arkadan vuran
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası
halet: hal, durum
hiddet: öfke, kızgınlık
hissiyat: hisler, duygular
hususî: ozel.
hukum: emir, buyruk, kumanda, nufuz.
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı goruş ve düşunuş, fikir ayrılığı.
ihtimal: olabilirlik, bir şeyin olabilmesi, mumkun olma, gerçekleşebilirlik
ilaahir: sona kadar, sonuna kadar
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
keramet: ermişçesine yapılan ış, hareket veya söylenen soz, fikir
mahv: yok, etme, ortadan kaldırma, harap etme, perişan etme
mebus: milletvekili
merdut: reddedilmiş, gen çevrilmiş
mesela: mısal olarak, şunun gibi, soz gelişi, faraza
nevi: çeşit.
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke
put: tapılan, dokunulmaz, haç.
rencide: incinmiş, kırılmış, gücendirilmiş
riyaset: reislik, başkanlık.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, ogrenci.
tahkirkarane: hakaret eden, kimseye yakışırcasına hakaret edercesine.
taltif: iltifat etme, gonul okşama, rütbe, nişan, para, mevki vb. şeylerle mukafatlandırma
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını isteme, özur dileme

Rabıan: Kardeşimiz Yakup Cemal'in Denizli şakirtleri namına ramazan ve Leyle-i Kadir tebrikine karşı bin barekâllah ve nefsine karşı mücadelesi veffakakellah ve İngiliz devletinin payitahtında, hatipleri kürsülerinde "Artık İngiltere'nin İslâmiyeti kabul etmesi lâzımdır" diyerek bağırdıklarını ve beşeriyetin bütün hakikî ihtiyacatını cami olan Furkan-ı Hakîm'in ayetlerini birer birer okuyup tefsir ve beyan ettiklerini, en son gazetede arkadaşların okuduklarını işitiyoruz diye o kardeşimizin bu havadisine bin *elhamdü lillâh* deriz. Evet o devletin hem dünyası, hem saltanatı, hem saadeti onunla kurtulabilir.

Mübarekler pehlivanı ve Nurun büyük Abdurrahman'ı, büyük ruhlu Küçük Ali'nin *Lemeat*'taki muvaffakiyetine binler barekâllah ve masum mahdumu Nur Mehmed'in hafızlığına bin maşaallah, veffakakellah deriz. Fakat *Lem'alar* mecmuasında *Siracü'n-Nur*'a ve *Sikke-ı Gaybıye* ve *Tılsımlar*'a giren parçalar mukerrer olmamak için tensibinize havale ediyoruz.

Umumunuza binler selâm...

190

Hem benim şahsım hakkında desin ki: Kat'iyen bizce tahakkuk etti ki, bu adam, altı yedi ay şiddetli hasta olduğu hâlde, kendi cismine nazar etmemek ve

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi Kur'an'ın sürelerini oluşturan ilâhî söz
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
beşeriyet: insanlık, insanlar
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hakikî: gerçek
hatip: hitap eden, topluluğa karşı konuşan
havadis: haberler
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kürsü: topluluğa hitap edilen yüksekçe masa
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'an-ı Kerîm'in dünya semasına nâzil olduğu gece, Ramazan'ın 27 gecesi.
mahdum: oğul, evlât
masum: küçük çocuk.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her bir
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
mübarek: beğenilen, Bediüzzaman'ın bir kısım talebelerine verdiği lakap
mücadele: bir gayeye ulaşmak için gösterilen ferdî veya toplu çaba
mukerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
nam: yerine, vekillik.
nazar: dikkat.
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
Nur: Risale-i Nur hizmeti
payitaht: başkent, başşehir
pehlivan: yiğit, cesur, kahraman
rabıan: dördüncü olarak.
ruh: hayat ve canlılık veren şey
saadet: mutluluk
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah
tensip: uygun görme, münâsip kılma, uygun bulma
umum: hep, herkes
veffakakumullah: Allah muvaffak etsin, başarılı eylesin.

ehemmiyet vermemek için, gayet sevdiği doktorlara kat'iyen ne müracaat ettı ve ne de ilâçlarını aldı.

Hem dünyaya bakmamak ve hem de hizmet-i imaniyede ihlâsına zarar gelmemek ıçın on sene zarfında, mahkemece ispat edilmiş kı, Harb-i Umumîye bakmamış, merak etmemiş. Yıne sıyasete ve dunyaya bır meyil uyanmamak için, yırmi beş sene bır gazeteyi dınlemedi ve okumamış, butun kardeşlerine ve talebelerine de "Karışmayınız" diye tavsiye etmiş.

Hem maişetçe yalnız ve ıhtıyar olduğu hâlde, evham yüzünden kendisine yapılan sıkıntılara tahammül edip dunyaya bakmamış ve yirmi senedir ıstırahatı ıçın hükûmete müracaat etmemiş. Zarurî bir hizmet olmadıkça kimseyi kabul etmıyor ve hiç kimsenin yardım ve ihsanını kabul etmiyor. Ve diyor ki:

Ben, bu millet ve bu vatana en buyuk, en elzem hızmet bildiğim imanlarına kuvvet vermek için Kur'ân-ı Hakîmin bu zamanda bir mu'cize-i maneviyesi olarak bazı hakaik-ı imaniyeyi dertlerime deva bulduğum gıbi, derhal kaleme aldım. İki sene üç mahkeme ve Ankara ehl-i vukufunun tetkikinden sonra, bu millet ve vatana hiçbir zaran olmadığına dair ittifaken beraat karan verildiği için, bu hızmet-i imanıye devam etmek gayesiyle arkadaşına izin vermiş kı, bazıları teksir edilsin.

Hem bız bu adamdan ışıtıyoruz kı. Bu memleket ve millet ve hükûmet, bu eserlere şiddetle muhtaçtır. Hükûmetın erkânlarından beklıyordum kı, bazılan bu eserlere

beraat. suçsuzluğun sabit olması.
dair alakalı ilgili
deva ilâç çare tedbir
ehemmiyet onem deger kıymet.
ehl-ı vukuf mahkemenın tayın ettıgı "bilir kışı"ler
elzem daha (en pek) lazım luzumlu gerekli
erkân. reisler ilen gelenler
evham vehımler zanlar kuruntular
gayet son derece
hakaik-ı imaniye imana aıt hakıkader imanı gerçekler
Harb-i Umumî genel harp dunya savaşı
hizmet-i imaniye iman ve Kur'an hakıkadennın ıkna edıcı ve ılmî delıllerle anlaşılmasına hizmet etme
ihlâs. bır ışı bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
ihsan venlen bagışlanan şey
ispat dogruyu delıllerle gosterme
istirahat dınlenme rahat lama
ittifaken ittıfakla anlaşarak, uzlaşarak.
kat'iyen hıç bır zaman asla.
Kur'an-ı Hakım. her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
maişet. geçım geçınme
meyil ragbet, ıtıbar
mu'cize-i maneviye tesırı manevı olan mu'cize
müracaat başvurma danışma başvuru
tahammül zor ve guç durumlara karşı koyabılme katlanma
talebe ogrencı
teksir çoğaltma
tetkik dıkkatle araştırma ınceleme
zarfında süresınce.
zarurî mecburî zorunlu ıster ıstemez

sahip çıksın. Çünkü ben ölmek üzereyim; hem elim bağlı, sahip olamıyorum. İnşaallah, Ahmed Hamdi gibi dindar, muktedir zatlar benim bedelime sahip çıkacaklarına ümitle mütesellî oluyorum. Bu vatanın ve İslâmiyet camiasına yapacağınız bu kudsî vazifenizin mahkeme-i kübrada şefaatçi olmasına dua eder, hem de bilhassa o iki zata selâm ederim.

191

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Leyle-i Kadirde kalbe gelen pek uzun ve geniş bir hakikate pek kısaca bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Nev-i beşer, bu son Harb-i Umumînin eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdadıyla ve merhametsiz tahribatıyla ve bir düşmanın yüzünden yüzer masumu perişan etmesiyle ve mağlûpların dehşetli me'yusiyetleriyle ve galiplerin dehşetli telâş ve hâkimiyetlerini muhafaza ve büyük tahribatlarını tamir edememelerinden gelen dehşetli vicdan azaplanıyla ve dünya hayatının bütün bütün fânî ve muvakkat olması ve medeniyet fantaziyelerinin aldatıcı ve uyutucu olması umuma görünmesiyle ve fıtrat-ı beşeriyedeki yüksek istidadatın, mahiyet-i insaniyesinin umumî bir surette dehşetli yaralanmasıyla ve ebedperest hissiyat-ı bâkıye ve fıtrî aşk-ı insaniyenin heyecan içinde uyanmasıyla ve gaflet ve dalâletin, en sert, sağır olan tabiatın, Kur'ân'ın

aşk-ı insaniye: insana ait aşk, insanla ilgili aşk, insanın aşkı
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
azız: izzetli, muhterem, saygın
bedel: bir şeyin yerini tutan karşılık.
bilhassa: özellikle
camia: topluluk, cemiyet, zümre
dalâlet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
ebedperest: sonsuzluğa bağlı olan, sonu olmayan şeyi seven, sonsuz olana tapan
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi
evvela: öncelikle
fani: ölümlü, geçici
fanteziye: zahiri süs ve ziynet.
fıtrat-ı beşeriye: insanın yaratılışı, insanın tabiatı
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki doğuştan olan
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakikat: gerçek, doğruluk.
hakimiyet: hakim oluş, hükmediş, egemenlik.
hissiyat-ı bâkıye: bitmeyen duygular
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istibdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler
kudsî: mukaddes, yüce
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, Ramazan'ın 27. gecesi
mağlup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü, vasfı, aslı, hakikatı
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah'a huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medeniyet: medenilik, şehirlilik, uygarlık.
me'yusiyet: umutsuzluk.
muhafaza: koruma
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
muvakkat: geçici
mütesellî: teselli bulan, avunan
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
suret: biçim, şekil, tarz.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
tabiat: Görünen âleme Yaratanın koyduğu kanunlar, bu kanunlara ilâhlık ısnadında bulunan dinsizlik cereyanı
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tamir: onarma, düzeltme
umum: hep, herkes
umumî: herkesle ilgili, genel
vazife: dinî mükelleflyet, yükümlülük
vicdan: his, duygu
zat: kişi, şahıs, fert.

elmas kılıncı altında parçalanmasıyla ve gaflet ve dalâletin en boğucu, aldatıcı, en geniş perdesi olan siyasetin ruy-ı zeminde pek çırkın, pek gaddarâne hakikî suretı görunmesıyle, elbette, hıçbır şuphe yok ki, şımalde, garbda, Amenka'da emareleri göründuğune binaen, nev-i beşerin maşuk-i mecazîsi olan hayat-ı dünyevıyesi böyle çirkin ve geçici olmasından, fıtraten beşerin hakikî sevdığı ve aradığı hayat-ı bâkiyeyı bütün kuvvetiyle arayacak. Ve elbette, hiç şüphe yok ki, bin üç yüz altmış senede, her asırda uç yüz ellı milyon şakırdi bulunan ve her hükmüne ve davasına mılyonlar ehl-i hakıkat tasdık ile imza basan ve her dakikada mılyonlar hafızlanın kalbınde kudsiyetle bulunup lisanlanyla beşere ders veren ve hiçbir kitapta emsalî bulunmayan bir tarzda beşer için hayat-ı bâkiyeyi ve saadet-i ebediyeyi müjde verip bütün beşerin yaralarını tedavi eden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın şiddetli, kuvvetli ve tekrarlı binler ayatıyla belki sarihan ve işareten on bınler defa dava edıp, haber verip, sarsılmaz kat'î delillerle, şüphe getırmez hadsız huccetlerle hayat-ı bâkiyeyi kat'iyetle mujde ve saadet-i ebediyeyi ders vermesi, elbette nev-i beşer bütün bütün aklını kaybetmezse ve maddî ve manevî bir kıyamet başlannda kopmazsa, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İngiltere'nin Kur'ân'ın kabulüne çalışan meşhur hatipleri ve din-i hakkı arayan Amenka'nın çok ehemmiyetlı dînî cemıyetı gibı, ruy-ı zeminin kıt'aları ve hükûmetlen, Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ı arayacaklar ve hakıkatlerını anladıktan sonra bütun ruhucanlarıyla sarılacaklar. Çünkü, bu hakıkat

asr: yuzyıl, asır
ayat: Kur'ân ayetlen
beşer: insanlık.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
dalalet: ıman ve Islamıyet'ten ayrılmak, azmak.
dava: ıddıa
dava: takıp edilen fikır, ıddıa
dın-ı hak: hak dın, Islamıyet.
ehemmiyetlı: onemlı
ehl-i hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçegı bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı
elmas: çok kıymetlı bır mücevher
emare: alamet, nışan, eser, ıpucu, belırtı, karine
emsalî: eş, benzer
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan, yaratılış ıtıbarıyle
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsızce, haıncesine
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsının arzularına dalmak.
garp: ulkemize gore Avrupa
hadsiz: çok, pek çok.
hafız: Kur'ân ı Kerım ı tamamen ezberleyen ve okuyan kımse
hakıkat: gerçek, doğru
hakıkî: gerçek.
hatip: hıtap eden, topluluğa konuşan, muspet düşuncelı ılım adamları
hayat-ı bakıye: bakı olan sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayat-ı dunyevıye: dunyaya aıt olan hayat.
hucceti: delıl
hukmune: yerine, değenne.
ışareten: ışaret ederek, belırterek.
kat'ı: kesın, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kat'iyet: kat'ılık, kesınlık
kıt'a: yer yuzundekı beş buyuk kara parçası.
kıyamet: butun kâınatın Allah tarafından tayın edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslık, azızlık.
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzerlenna yapmaktan acız bırakan Kur'an
lisan: konuşma dılı.
maddi: madde ıle alakalı cısmanî
manevî: madde dışı olan maddî olmayan manaya aıt
maşuk-ı mecazî: mecazî sevgı, gerçek sevgıye layık olmadıgı halde aşık olunan şeyler
nev-i beşer: insanoğlu, insan soyu, insanlar
ruhucan: candan ve gonulden
ruy-ı zemin: yeryuzu
saadet-i ebedıye: sonu olmayan sonsuz muduluk.
sarihan: açıkça, açık olarak
sureti: bıçım, şekıl, tarz
şakırti: talebe, ogrencı
şımal: kuzey, kuzey Avrupa
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tasdik: doğrulama, onaylama

noktasında kat'iyen Kur'ân'ın misli yoktur ve olamaz ve hiçbir şey bu mu'cize-i ekberin yerini tutamaz.

Sâniyen: Madem Risale-i Nur o mu'cize-i kübranın elinde bir elmas kılınç hükmünde hizmetini göstermiş ve en muannit düşmanları teslime mecbur etmiş. Hem kalbi, hem ruhu, hatta hissiyatı tam tenvir edecek ve ilâçlarını verecek bir tarzda hazine-i Kur'âniyenin dellâllığını yapan ve ondan başka mehaz ve mercii olmayan bir mu'cize-i maneviyesi bulunan Risale-i Nur o vazifeyi yapıyor ve aleyhinde dehşetli propagandalara ve gayet muannit zındıklara tam galebe çalmış ve dalâletin en kalın ve boğucu ve geniş daire-i afakında ve fennin en geniş perdelerinde *Asa-yı Mûsa*'daki Meyvenin Altıncı Meselesi ve Birinci ve İkinci, Üçüncü ve Sekizinci Hüccetleriyle gayet parlak bir tarzda gafleti dağıtıp nur-i tevhidi göstermiş. Elbette bizlere lâzım ve millete elzem, şimdi resmen izin verilen din tedrisatı için hususî dershaneler açılmasına ve izin verilmesine binaen, Nur Şakirtleri, mümkün olduğu kadar her yerde küçücük bir dershane-i Nuriye açmak lâzımdır. Gerçi herkes kendi kendine bir derece istifade eder, fakat herkes herbir meselesini tam anlamaz. Hem iman hakikatlerinin izahı olduğu için, hem ilim, (HAŞİYE) hem marifet, hem ibadettir. Eski medreselerde beş on seneye mukabil, inşaallah Nur medreseleri,

HAŞİYE: Şayet biri biliyor, taallüm etmeye muhtaç değilse, ibadete muhtaç veya marifete müştak veya huzur ister. Onun için herkese lüzumlu bir derstir.

aleyh: karşı, karşıt.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
daire-i afak: ufuklar dairesi, çok geniş ve büyük daire, kâinat.
dalalet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dellal: ilan edici, hakka davet eden.
dershane-i Nuriye: Nur dershanesi, nur medresesi, Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
elzem: daha (en) pek) lazım, lüzumlu, gerekli.
fen: tatbiki bilgi, teknik.
gaflet: gâfillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsızlık.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayet: son derece.
gerçi: her ne kadar.
hakikat: gerçek, doğru.
hazine-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hazinesi.
hissiyat: hisler, duygular.
hususî: özel.
hüccet: delil.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilim: bilme, bilgi.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
istifade: faydalanma, yararlanma.
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma.
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
marifet: tasavvufi bilgi, ilhama dayanan vasıtasız bilgi.
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu.
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
mercii: merkez, kaynak, müracaat edilecek yer.
mesele: konu.
misil: benzer, eş, nazir, tıpkısı.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'cize-i ekber: en büyük mu'cize.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.
mu'cize-i maneviye: tesir manevî olan mu'cize.
mukabil: karşılık.
Nur: Risale-i Nur.
nur-i tevhid: tevhit nuru, birlik nuru, Allah'ın birliğindeki aydınlık, Allah'ın birliğini güneş gibi gösteren nur.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb.'nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
resmen: resmî bir şekilde, devlet tarafından.
sâniyen: İkinci olarak.
şakirt: talebe, öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tedrisat: öğretim.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.

beş on haftada aynı neticeyi temin edecek ve yirmi senedir ediyor.

Ve hem hükûmet ve millet ve vatan, hem hayatı dünyeviyesine ve siyasiyesine ve uhreviyesine pekçok faydası bulunan bu Kur'ân lemaatlarına ve dellâlı bulunan Risale-i Nur'a değil ilişmek, tamamıyla tervîc ve neşrine çalışmaları elzemdir ki, geçen dehşetli günahlara keffaret ve gelecek müthiş belâlara ve anarşıstlığe bir sed olabilsin.

Salisen: Bu ramazan-ı şerifte, Kur'ân'ı zevk ve şevk ile okumak çok ihtiyacım vardı. Hâlbuki elemli hastalık, maddî ve manevî sıkıntılar, yorgunlukla ve meşgalelerin tesiriyle telâş ettim. Birden Hüsrev'in şirin kalemiyle yazılan mu'cizatlı cüzler ve Hafız Ali ve Tahiri'ye pekçok sevap kazandıran parlak ve kerametli Hizbü'l-Ekber-i Kur'âniyeyi birbiri arkasından okumaya başlarken öyle bir zevk ve şevk verdi ki, bütün o yorgunluklan hiçe indirdi. Hiçbir vesveseye meydan vermeyerek pek parlak bir surette ders-i Kur'âniyeyi onlardan dinlerken bütün ruh u canımla arzu ettim ve kast ü azmettim ki, mümkün olduğu derecede aynı *Hizbü'l-Ekber-i Kur'âniye* gibi fotoğrafla mu'cizatlı Kur'ânımızı tab edeceğiz, inşaallah...

Said Nursî

anarşist. yıkıcı, tahrıpkâr
azm: kesin karar, kasıt, niyet.
bela: musibet, sıkıntı
cüz: Kur'ân'ın bölündüğü otuz kısmından her bir
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dellal: ilan edici, hakka davet eden
ders-i Kur'âniye: Kur'ân dersi, Kur'ân'a ait ders
elem: dert, uzuntu, maddî manevî ıztırap
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
kast: hedef almak, niyet etmek.
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın gidenlmesi
keramet: kerem, lütuf, ihsan, bağış
lemaat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar
maddî: maddeye ait, madde ile alakalı, cismanî
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
medrese: ders okutulan yer
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
ramazan-ı şerif: mübarek şeref'li Ramazan ayı
salisen: üçüncü olarak.
set: kapama, tıkama, engel olma
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
suret: biçim, şekil, tarz
şevk: keyif, neşe, sevinç.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
tervîç: revaç verme, kıymet ve değerini arttırma
tesir: etki
uhreviye: ahirete dair, ahirete ait.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce

Bu defa Nurların galebesiyle ve manevî fütuhatıyla müsadere edilen kitaplarınızı Ankara'nın emriyle size iade etmeleri, büyük bir fa'l-i hayırdır. Ve Risale-i Nur'un tam serbestiyetine bir vesile olduğu cihetle büyük bir fütuhat ve maslahat-ı Nuriye oldu.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Alîl Ali Osman ve Çilingır Ali, Nur'un pek çalışkan kardeşlerimizin tebriklerini ruh u canımızla hem bayramlarını, hem Leyle-i Kadirlerini, hem harika ve kıymetli ve çok sevaplı hizmet-i Nuriyelerini tebrik ediyoruz ve muvaffakıyetlerine ve mahfuziyetlerine dua ediyoruz. Onlar, Nur dairesini ebede kadar bir cihette minnettar ettiler. Allah razı olsun, âmin.

Alı Osman, mektubunda isimleri bulunan kardeş ve hemşîrelerimize birer birer selâm ve dua ediyoruz ve dualarını istiyoruz. Ve mubarek bir kardeşimiz olan Kâzım'ın ruhuna Cenab-ı Hak binler rahmet eylesin ve kabrini pürnur etsin. Âmin.

Alı Osman'ın mubarek kaleminin bir kerametidir ki, gönderdiği on beş parça Risalecikler, aynı vakitte Konya Medrese-i Nuriyesinin iki muhim şakirdi geldiler, aynı o Risaleler bize lâzımdır dediler, onlara verildi. Ali Osman'a daha geniş bir sahada sevap kazandıracaklar.

Umuma birer birer selâm ve dua ediyoruz.

1- Allah'a hamd olsun. (Fâtiha Suresi, 2.) Bu Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi, 40.)

alîl: sakat.
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: sebep, vesile, mucip bahane.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
fa'al-i hayır: çok hayırlı faaliyetler yapan, çok hayırlı işler işleyen.
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma.
iade: geri gönderme, gönderilme, geri çevirme, geri verme, geri döndürme.
kabr: kabir, âlem-i berzah.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece. Ramazan'ın 27. gecesi.
mahfuziyet: korunurluk, korunur olma hali.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müsadere: toplatma, elden alma.
Nur: Risale-i Nur hizmeti.
pürnur: nur dolu, nur içinde, nurlu, aydınlık.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
risale: Küçük kitap. Risale-i Nur kitaplarından her biri.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şakirt: talebe, öğrenci.
umum: herkes.
vesile: fırsat, elverişli hal.

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Nurun küçük kahramanlarından muallim Mustafa Sungur, hem Eflânı, hem Safranbolu, hem Kastamonu, hem İnebolu, hem Daday, hem Araç kardeşlerimizin namına bayram tebriki için yanımıza geldi. Biz de onu bir küçük Said olarak hem size, hem o kardeşlerimize maddî ve manevî bayramlarını tebrik için gönderdik. Ve Emirdağ'ının Süleyman Rüştü'sü olan Çalışkan Mehmed'i *Siracu'n-Nur*'u almak ve harice giden kitapları anlamak niyetiyle İstanbul'a gönderdik.

Nurların muarızları, her cihetle mağlûp olduktan sonra, zahiren bize hoş görünmeyen ve hakikaten Nurlara daha menfaatli bir plânı takip ediyorlar. Güya Nurcuların tesanüdünü kırıp, bilinmeyecek bir tarzda bazı mühim erkânlarını başka yerlere gitmelerine sebebiyet veriyorlar. Hâlbuki onların gitmesiyle tesanüd kırılmadığı gibi, gideceği yerlerde lüzumları var. Ezcümle, Muharrem'i Tavas'a, Mustafa Osman'ı Karabuk'e, Re'fet'i İstanbul'a gibi, bazı kardeşlerimizi dağıtmaya sebebiyet veriyorlar. Bu kardeşlerimiz de, onlara hissettirmeyerek, güya kendi ihtiyârlarıyla gidiyorlar. Hakikat ise, hiç ihsas edilmeyecek bir tarzda, tesanude zarar niyetiyle öyle zemin ihzar ediliyor.

Hem bir plânları da, onların usulunce hapse mustehak olduğumuz hâlde hapsimize taraftar çıkmıyorlar, "Aman hapse girmesinler" diyorlar. Sebebi: Birden Denizli

aziz: izzetli, muhterem, saygın
cihet: yan, yön, taraf
erkan: reisler, ileri gelenler
ezcümle: bu cümleden olarak
güya: sanki
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hariç: dışarı
İhsas: hissettirme, sezdirme
İhtiyâr: irade, tercih
İhzar: hazır etme, hazırlama.
maddî: maddeye ait, madde ile alakalı, cismanî
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menfaat: fayda
muallim: ders veren, öğretmen
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mühim: lüzumlu, gerekli
mustahak: layık olunan, hak edilen şey
nam: yerine, vekâlık.
nur: Risale-i Nur
Nurcu: Risale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan.
sebebiyet: sebep olma.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
tarafcan: benimseyen, isteyen
tarz: biçim, şekil, suret.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
usul: yol, tarz, usûl, şekil
zahiren: görünüşte
zemin: temel, dayanak.

hapsi bir Nur Medresesi olmasıyla, hem oradan başka hapishanelere gidenler oraları tenvire çalışmaları, gizli düşmanlarımızı bütün bütün şaşırttı, onun için hapisten çıkmamıza onlar da taraftar oldular.

Hem adlıyeler, Risale-i Nur'un hakkaniyetine karşı bir nevi teslimiyetle, istikbalde gelecek olan şiddetli itirazdan çekinmek için çekindiler, keyfî kanunların aleyhimizdeki hükümlerini nazara almadılar. Ve muannit bazı dinsizler, Nurun hakikatine karşı mağlûp olup inadı terk ettiler. Gizli düşmanlar da, "Aman hapisten çıksınlar, yoksa hapishaneler Nur Medreselen hükmüne geçecek" diye, üç kısım da müttefikan beraatimize taraftar çıktılar.

Bu da inayet-i İlâhiyenin Risale-i Nur'a verdiği bir kerametdir ki, nasıl ki bu asrın en dehşetli üç büyük kumandanlarını korkutup hanka bir tarzda, hem Mart Hâdisesinde Hareket Ordusunun Başkumandanı, hem İstanbul'un eski Harb-i Umumîdeki istılâsındaki Hareket-i Milliye sırasında İstanbul'u istilâ eden dehşetli ecnebi kumandanı korkutup bize taarruz edememesi ve hem Ankara'da, divan-ı riyasetinde en dehşetli reisin hiddetini tarziyeye çevirmesi gibi, üç adliyenin de dokunaklı, şiddetli müdafaata karşı binler bahane tutabildikleri hâlde, hakperestane ve musalâhakârâne, ittifakla beraat kararını vermeleri, elbette Kur'ân'ın bir mu'cize-i manevîsi olan Risale-i Nur'un bir kerametidir diye kat'î bu gece bir ihtar hissettim ve kaleme aldım. Fakat gayet müşevveş ve tashih ve ıslah edilmeden size gönderildi.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
aleyh: karşı, karşıt.
asr: yüzyıl, asır.
bahane: vesile, sebep.
beraat: suçsuzluğun sabit olması.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divan-ı riyaset: reislik, başkanlık makamı.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
gayet: son derece.
hadise: olay.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
hakperestâne: doğruluktan ayrılmamacasına.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
Hareket-i Milliye: Milli Mücadele Hareketi.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmüne: yerine, değerine.
hükum: emir, bir konu hakkında verilen karar.
ıslah: eksikliklerini giderme.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı.
istikbal: gelecek.
istıla: ele geçirme, kaplama, yayılma.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe arzuya bağlı.
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş.
medrese: ders okutulan yer.
medrese: yüksek mektep, üniversite.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'cize-i manevî: manevî mu'cize.
musalaha: barış, uzlaşma.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
nazar: dikkat.
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur.
reis: başkan.
taarruz: saldırma, saldırma, hücum.
taraftar: benimseyen, isteyen.
tarz: biçim, şekil.
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını isteme, özür dileme.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
teslimiyet: teslim olma, teslim oluş, boyun eğiş.

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ. *Siracü'n-Nur*'un biri tamam, biri de bakıyesini, ikı parça aldık. Yanlışlan pek az. Hata-savabın küçük cetvelini leffen gonderiyoruz.

Sanıyen: Madem Isparta manevî bır Medresetüzzehra'dır ve madem o mübarek dershanedeki hükûmeti şımdıye kadar mümkûn olduğu kadar musaadekârâne davranıyor ve başta Emniyet Müdürü olarak takdirkârâne Rısale-ı Nur'a bakıyorlar. Bız, oradakı hukûmete karşı dost nazarıyla bakıyoruz; nıe yaparlarsa gücenmeyınız ve gucenmeyeceğız.

Hem şımdıye kadar onların bize karşı az tazyikleri neticesinde ehemmiyetlı hayırlar olmuş. Şımdı bır maslahat için bütün bütün serbest olarak her tarafa neşretmek, belki "sırran tenevveret" sırrına münafi olduğundan, bır derece ihtıyat tavsıyelerınde bir hayır var.

Salisen: Dadaylı ehemmiyetlı muallımlerden ve kıymetlı Nur naşırlerınıden Hafız Hasan'ın ve Nurcu ikı mübarek mahdumlarının, Doktor Hakkı ve Hüsnü ve Araçlı Tahır'in ve Daday'dakı Fuad gıbı kıymetlı kardeşlerımızin bayram tebrıklerine mukabıl, ruh u canımızla hem geçmiş bayramlarını, hem Nur hızmetınde sebatkârâne muvaffakıyetlerini tebrik edıyoruz. Ve mektubunu Lâhikaya geçmek ıçın leffen göndenyoruz.

azız: ızzetlı, muhterem, saygın
bakıye: arıp kalan
ehemmıyetlı: onemlı
evvela: oncelıkle
ıhtıyat: tedbırlı hareket etme
Lahika: Rısale-ı Nur mektuplannın toplandığı eser
leffen: zarf ve mektup ıçıne koyarak
madem: den dolayı, böyle ıse.
mahdum: oğul, evlât.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
maslahat: uygun ış yerine gore ıcap eden davranış.
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklıl ettıgı fen ılımlerıyle dın ılımlerının bırlıkte okutulmasını düşunduğu unıversıte
muallım: ders veren, oğretmen
mukabıl: karşılık.
muvaffakıyet: başarma, başanlı olma
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
munafi: zıt, aykırı.
musaade: ızın elverışlı uygun olma durumu
naşır: eser neşreden, yayınlayan, dagıtan
nazar: düşünme, fikır, mulâhaza, nıyet
neşir: dagıtma, yayma, saçma, serpme
Nur: Rısale-ı Nur
Nurcu: Rısale-ı Nur'u okuyup yaymaya çalışan
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
salısen: uçuncu olarak.
sanıyen: ıkıncı olarak.
sebatkârâne: sabır ve sebat ederek.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sır: gızlı hakıkat.
sırran tenevveret: gızlıce hızmetı yaygınlaşurma
takdırkarane: takdır edene yakışır şekılde takdir ederek
tazyık: zorlama, baskı, sıkıntı verme

Rabıan: Nur kahramanlarından Re'fet kardeşimiz, kendi sisteminde gayet ehemmiyetli Abdülehad namında bir büyük hocayı, Risale-i Nur'a tam bağlı bir kardeşi İstanbul'da bulmuş. Cenab-ı Hak ikisini de daima muvaffak eylesin. Âmin.

Hamisen: Bir miktardır hiç görmediğim bir tarzda, pek şiddetli bir alâka ile, çoktan görmedikleri peder, validelerine hararetli bir iştıyakla ellerine sarılmaları gibi, ıkı yaşından on yaşına kadar masum çocuklar, faytonla gezdiğim vakıt benı görünce, aynen öyle uzaktan koşup benim ellerime sarıldıklarının ne hikmeti var diye hayret edıyordum.

Birden ihtar edildi ki: Bu küçücük masumlar taifesi, bir hıss-i kablelvuku ile, ilende Risale-i Nur ile saadeti bulacaklarını ve tehlike-i manevîden kurtulacaklarını, belki de içinde çoklan şakirt olacaklarını ve buranın maddî-manevî havasına imtizaç edemediğim için menfîlere verilen serbestiyet münasebetiyle buradan gitmemekliğim ıçın lâkayd olan büyüklerin bedelıne, "Bizler Nur dairesindeyız; bizi bırakma, gitme" gibi bir mana var, hissettim.

alaka: ilgi, ilişki, bağ
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
ehemmiyetli: önemli.
gayet: son derece.
hamisen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
hikmet: ilâhi gaye, gizli sebep.
hıss-ı kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
ihtar: dikkatini çekme, tembih, uyarma, uyarı.
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma.
iştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili.
masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız.
menfî: nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün.
muvaffak: başarmış, başarılı.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
nam: ad, isim.
Nur: Risale-i Nur hizmeti.
peder: baba, ata.
rabıan: dördüncü olarak.
saadet: mutluluk.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli.
şakirt: talebe, öğrenci.
taife: takım, grup.
tarz: biçim, şekil, suret.
tehlike-i maneviye: manevî tehlikeler, imanî noktalarda oluşacak kayıplar.
valide: ana, anne.

Hüve Nüktesi

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Çok Aziz ve Sıddık Kardeşlerim!

Kardeşlerim, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve قُلْ هُوَ اللهُ اَحَدٌ'deki هُوَ lâfzında, yalnız maddî cihette bir seyahat-i hayalıye-i fikriyede hava sahifesinin mutalâasıyla âni bir surette görünen bir zanf nükte-ı tevhıdde, meslek-i ımaniyenın hadsız derece kolay ve vücup derecesinde sühuletlı bulunmasını; ve şırk ve dalâletın mesleğınde hadsız derecede müşkulâtlı, mümteni binler muhal bulunduğunu müşahede ettim. Gayet kısa bir ışaretle, o geniş ve uzun nükteyi beyan edeceğim:

Evet, nasıl ki bir avuç toprak, yüzer çiçeklere nöbetle saksılık eden kabında, eğer tabiata, esbaba havale edilse, lâzım gelir ki, ya o kapta küçük mikyasta yüzer, belki çıçekler adedınce manevî makıneler, fabrıkalar bulunsun, veyahut o parçacık topraktakı herbir zerre, bütün o ayn ayrı çıçekleri muhtelıf hasıyetlerıyle ve hayattar cıhazatıyla yapmalarını bilsin, âdeta bir ilâh gibi hadsız ilmi ve nıhayetsız ıktıdan bulunsun. Aynen oyle de, emır

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2 Hıçbir şey yoktur kı Onu overek Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44)
3 Allah'ın selamı, rahmed ve berekâtı ebedî olarak daıma uzerınıze olsun.
4. Ondan başka hıçbır ılâh yoktur. (Kasas Suresi 88)
5 De kı O Allah bırdır. (Ihlâs Suresi 1)
6 O

adeta sanki.
azız ızzetlı muhterem saygın
beyan açıklama, bıldırme ızah
cihazat uzuvlar, organlar
cihet yan, yon, taraf
dalalet dınsızlık, ınançsızlık,
esbap sebepler vasıtalar
gayet son derece
hadsiz sınırsız sonsuz.
hasiyet bir şeye has ozellik, nıtelık
havale bır ışı veya bır şeyı başka bırıne bırakma ustune bırakma ısmarlama.
hayattar canlı yaşayan.
ıktıdar güç yetme, bır ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
ılah hak veya batıl kendıne ıbadet edılen kendısıne tapınılan şey
maddî maddeye aıt, madde ıle alakalı cısmanî.
manevî manaya aıt, maddî olmayan
meslek gıdış usul yol
meslek-ı ımaniye Iman mesleğı Iman yolu
mikyas nıspet, derece ölçu
muhal ımkansız.
muhtelif turlu turlu çeşıdlı
mümteni ımkansız olamaz.
muşahede bır şeyı gozle gorme, seyrerme
müşkülat müşkuller, güçlükler zorluklar
mutalaa bır şeyı etraflıca duşunme tetkık etme.
nıhayetsiz sonsuz sınırsız
nükte ınce manalı ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya soz.
nükte-ı tevhid tevhıt nuktesi Allah'ın bırlıgındekı ıncelık güzellik ve zanf mana
seyahat-i hayaliye-i fikriye hayalde ve duşuncede yapılan seyahat
sıddık çok doğru durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
suret bıcım tarz
sühulet kolaylık.
şırk Allah'a ortak koşma Allah'tan başka yaratıcının bulunduguna ınanma
tabıat Allah'ın kaınata koydugu kaınatın duzenını devam ettıren kanun
vücup vacıp ve luzumlu olma gerekllık
zarif incelıgı latıflıgı ıle hoşa gıden
zerre en kuçuk parça molekul atom

ve iradenin bir arşı olan havanın, rüzgârın herbir parçası ve bir nefes ve tırnak kadar olan هُوَ lâfzındaki havada, küçücük mikyasta, bütün dünyada mevcut telefonların, telgrafların, radyoların ve hadsiz ve muhtelif konuşmaların merkezleri, santralları, âhize ve nakileleri bulunsun ve o hadsiz işleri beraber ve bir anda yapabilsin; veyahut o هُوَ'deki havanın, belki unsur-i havanın herbir parçasının herbir zerresi, bütün telefoncular ve ayrı ayrı umum telgrafçılar ve radyo ile konuşanlar kadar manevî şahsiyetleri ve kabiliyetleri bulunsun ve onların umum dillerini bilsin ve aynı zamanda başka zerrelere de bildirsin, neşretsin. Çünkü, bilfiil o vaziyet kısmen görünüyor ve havanın bütün eczasında o kabiliyet var. İşte, ehl-i kufrün ve tabiiyyun ve maddiyyunların mesleklerinde, değil bir muhal, belki zerreler adedince muhaller ve imtinalar ve müşkülâtlar âşikâre görünüyor.

Eğer Sâni-i Zülcelâl'e verilse, hava bütün zerratıyla Onun emirber neferi olur. Birtek zerrenin muntazam birtek vazifesi kadar kolayca, hadsız kullî vazifelerini Hâlık'ının izniyle ve kuvvetiyle ve Hâlıka intisap ve istinat ile ve Sânîinin cilve-i kudreti ile bir anda, şimşek sür'atinde ve هُوَ telâffuzu ve havanın temevvucü suhuletinde yapılır. Yani, kalem-i kudretin hadsiz ve harika ve muntazam yazılarına bir sahife olur. Ve zerreleri o kalemin uçları ve zerrelerin vazifeleri dahı kalem-ı kaderin noktaları

âhize: alıcı, nakledici alet, elektrik enerjisini mekanik enerjiye dönüştüren alet.
arş: yaratılma hâdisesinin olduğu yer.
aşikâre: apaçık, belli, aşikâr, meydanda, zahir.
bilfiil: gerçek olarak, lâfla değil işle.
cilve-i kudret: kudret tecelisi.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i kufür: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar.
emirber: emir eri.
hadsız: çok, pek çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda içim olan iktidar, güç.
istınat: dayanma, güvenme.
kabiliyet: beceriklilik, yetenek.
kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hâdiselerin olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
kalem-ı kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lâfız: söz, kelime, ağızdan çıkan manalı veya manasız söz.
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler.
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, manaya ait.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müşkülat: müşküller, güçlükler, zorluklar.
nefer: asker, er.
neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpme.
sahife: sayfa.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyükleri sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
suhulet: kolaylık.
sür'at: çabuk olma, hızlılık.
şahsiyet: kişi, kimse.
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar.
telâffuz: söyleyiş tarzı.
temevvüç: dalgalanma, dalga dalga olma, çalkalanma.
umum: bütün.
unsur-ı hava: hava unsuru.
vaziyet: durum.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

bulunur. Birtek zerrenin hareketi derecesinde kolay çalışır.

İşte, ben لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ 'daki hareket-i fikriye ile seyahatımde, hava âlemini temaşa ve o unsurun sahifesini mutalâa ederken, bu mucmel hakikati tam vazıh ve mufassal, aynelyakîn müşahede ettim ve هُوَ 'nin lâfzında, havasında böyle parlak bir burhan ve bir lem'a-i vahidiyet bulunduğu gibi, manasında ve işaretinde gayet nuranî bir cilve-i ehadiyet ve çok kuvvetli bir hüccet-i tevhid ve "هُوَ zamirinin mutlak ve müphem işareti, hangi zata bakıyor?" işaretine bir karine-i taayyün o hüccette bulunması içindir ki, hem Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, hem ehl-i zikir, makam-ı tevhidde bu kudsî kelimeyi çok tekrar ederler diye, ilmelyakîn ile bildim.

Evet, meselâ bir nokta beyaz kâğıtta iki üç nokta konulsa karıştığı, ve bir adam, muhtelif çok vazifeleri beraber yapmasıyla şaşıracağı, ve bir küçük zîhayata çok yükler yüklenmesiyle altında ezildiği, ve bir lisan ve bir kulak, aynı anda müteaddit kelimelerin beraber çıkması ve girmesi, intizamını bozup karışacağı hâlde, aynelyakîn gördüm ki, هُوَ 'nin anahtarı ile ve pusulasıyla fikren seyahat ettiğim hava unsurunda, herbir parçası, hatta herbir zerresi içine muhtelif binler noktalar, harfler, kelimeler konulduğu veya konulabileceği hâlde

alem: varlık sınıflarından her biri
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
burhan: delil, ispat, hüccet.
cilve-i ehadiyet: Allah'ın birçok sıfatıyla her bir varlıkta tecellileriyle görülebilmesi
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
gayet: son derece
hareket-i fikriye: düşünce hareketi
hüccet: delil.
hüccet-i tevhid: tevhid delili, Allah'ın birliğinin delili
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
karine-i taayyün: belli edici ipucu, belirlemeye ve tanımaya yardım eden iz, işaret, delil
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
lem'a-i vahidiyet: Allah'ın birliğinin parıltısı
lisan: dil.
makam-ı tevhid: tevhid makamı.
meselâ: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ
mufassal: tafsilâtlı olarak, açıklanan, uzun uzadıya açıklanıp anlatılan, ayrıntılı, detaylı
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mutlak: kesin
mucmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
müphem: belgisiz, belirsiz (zamir, sıfat vb.)
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
müteaddit: çeşitli
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
unsur: madde, esas, kök
vazıh: açık, aşikâr, kolay anlaşılır
zamir: ismin yerini tutan kelimeler
zat: azamet ve ululuk sahibi
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zîhayat: hayat sahibi

karışmadığını ve intizamını bozmadığını; hem ayrı ayrı pekçok vazifeler yaptığı hâlde hiç şaşırmadan yapıldığını; ve o parçaya ve zerreye pekçok ağır yükler yüklendiği hâlde hiç zaaf göstermeyerek, geri kalmayarak, intizam ile taşıdığını; hem, binler ayrı ayrı kelime, ayrı ayrı tarzda, manada o küçücük kulak ve lisanlara kemal-i intizamla gelip, çıkıp, hiç karışmayarak, bozulmayarak o küçücük kulaklara girip, o gayet incecik lisanlardan çıktığı; ve o her zerre ve her parçacık, bu acip vazifeleri görmekle beraber, kemal-i serbestiyet ile, cezbedarane, hâl diliyle ve mezkûr hakikatin şahadeti ve lisanıyla لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ deyip gezer, ve fırtınaların ve şimşek ve berk ve gökgürültüsü gibi havayı çarpıştırıcı dalgalar içerisinde, intizamını ve vazifelerini hiç bozmuyor ve şaşırmıyor ve bir iş diğer bir işe mâni olmuyor; ben aynelyakîn müşahede ettim.

Demek, ya herbir zerre ve herbir parça havada nihayetsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilmi, iradesi ve nihayetsiz bir kuvveti, kudreti ve bütün zerrata hâkim-i mutlak bir hassaları bulunmak lâzımdır ki, bu işlere medar olabilsin. Bu ise zerreler adedince muhal ve bâtıldır. Hiçbir şeytan dahi bunu hatıra getiremez. Öyle ise, bu sahife-i havanın, hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn derecesinde bedahetle, Zat-ı Zülcelâlin hadsız gayr-ı mütenahi ilmi ve hikmetle çalıştırdığı kalem-i kudret ve kaderin mütebeddil sahifesi ve bir Levh-ı Mahfuz'un

acip: tuhaf, hayrette bırakan
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
batıl: boş, beyhude, yalan çuruk, hurafe
bedahet: açıklık, aşıkar ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
berk: şimşek
cezbedarane: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
gayet: son derece
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru
hâkim-i mutlak: hiç bir şekilde hâkimiyetine sınır konulmayan tam hukum sahibi.
hakkalyakîn: imanı meselelerin hakikatını tam olarak anlama
hal: durum, vaziyet.
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilahi gaye
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kalem-i kudret: kudret kalemi: Allahın güç ve kuvveti ile yarıtması
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
kemal-i serbestiyet: serbestliğin son derecesi, tam serbestlik
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Levh-ı Mahfuz: korunmuş levha. Allahın ezeli ilmiyle kainatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
lisan: dil
mâni: engel
medar: sebep, vesile.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
muhal: imkansız.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütebeddil: tebeddül eden, değişen, başka hale giren
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
sahife-i hava: hava sayfası
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
tarz: biçim, şekil.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik, dermansızlık, anklık.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zerre: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, molekul, atom

âlem-i tegayyürde ve mütebeddil şuunatında bir Levh-i Mahv, İspat namında yazar bozar tahtası hükmündedir.

İşte, hava unsurunun yalnız nakl-i asvat vazifesinde mezkûr cilve-i vahdaniyeti ve mezkûr acaibi gösterdiği ve dalâletin hadsız muhaliyetini izhar ettiği gibi; unsur-ı havâînin sair ehemmiyetli vazifelerinden biri de elektrik, cazibe, dafıa, zıya gibi sair letaifin naklinde şaşırmadan, muntazaman, asvat naklindeki vazifeyi gördüğü aynı zamanda bu vazifelen dahi gorduğu aynı zamanında, bütun nebatat ve hayvanata teneffüs ve telkih gibi hayata lüzumu bulunan levazımatı, kemal-ı intızam ile yetiştiriyor. Emir ve irade-i İlâhiyenin bir arşı olduğunu kat'î bir surette ispat ediyor ve serseri tesaduf ve kör kuvvet ve sağır tabiat ve karışık, hedefsiz esbap ve âciz, camid, cahil maddeler, bu sahife-ı havaiyenin kitabetine ve vazifelerine karışması hiçbir cihetle ihtimal ve imkânı bulunmadığını aynelyakın derecesinde ispat ettiğini kat'î kanaat getirdim. Ve herbir zerre ve herbir parça, lisan-ı hâl ile لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ dediklerini bildim ve bu هُوَ anahtarı ile havanın maddî cihetindeki bu acaibi gördüğüm gibi, hava unsuru da bir هُوَ olarak âlem-i mısal ve âlem-i manaya bir anahtar oldu.

Mütebâkisi şimdilik yazdırılmadı. Umuma binler selâm.

Kardeşiniz ***Said Nursî***

• • •

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
acız: zayıf, eli yetmez, gücü yetmez.
alem-i mana: gözle gördüğümüz âlemin dışındaki âlem.
alem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem.
alem-i tagayyür: değişim âlemi, her şeyin aynı kalmayıp devamlı değiştiği âlem, kâinat.
arş: yaratılma hadisesinin olduğu yer.
asvat: sesler.
aynelyakın: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
cahil: bilgisiz, bilmeyen, habersiz.
camit: ruhsuz, canısız madde.
cazibe: çekim.
cihet: yön.
cilve-i vahdaniyet: birlik tecellisi, Cenab-ı Hakkın birliğinin varlıklar üzerinde görünmeleri.
dafıa: itme, itiş.
dalalet: dınsızlık, inançsızlık.
ehemmiyetli: önemli.
esbap: sebepler, vasıtalar.
hadsız: çok, pek çok.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtimal: olabilirlik.
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, Cenab-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti.
İspat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kanaat: inanma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemal-i intızam: intızamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kitabet: kâtıplık, yazma.
letaif: latif olan şeyler.
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
Levh-i Mahv, İspat: mahvolma levhası, bir şeyin harap oluşu ve yıkılışını gösteren levha, manzara.
lisan-ı hâl: hâl dılı, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
maddî: maddeye ait, madde ile alakalı, cismânî.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş.
muntazaman: düzgün, düzenli ve devamlı olarak.
mütebakî: geri kalan kısım.
mütebeddil: tebeddül eden, değişen, başka hale giren.
nakil: bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma.
nam: ad, isim.
nebatat: bitkiler.
sahife-i havaiye: havaya ait sayfa.
sair: diğer, başka, öteki.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan.
suret: biçim, şekil, tarz.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler.
tabiat: yaratılış, eseri olan her şey, yaratılmış olan şeylerin tamamı.
telkih: aşılama, aşı yapma.
teneffüs: soluklanma, rahatlama, dinlenme.
tesadüf: rastlantı.
umum: herkes.
unsur-ı hava: hava unsuru.
vazife: görev.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

'Hüve Nüktesi''nin ahırında bu parça yazılacak.

Gördüm ki, âlem-i misal, nihayetsiz fotoğraflar ve herbir fotoğraf, hadsiz hadisat-ı dünyeviyeyi aynı zamanda hiç karıştırmayarak alıyor. Binler dünya kadar büyük ve geniş bir sinema-i uhreviye ve fâniyatın fânî ve zail hâllerini ve vaziyetlerini ve geçici hayatlarının meyvelerini sermedî temaşagâhlarda ve cennette saadet-i ebediye ashablarına da dünya maceralarını ve eski hatıratlarını levhalarıyla gözlerine göstermek için pek büyük bir fotoğraf makinesi olarak bildim.

Hem Levh-i Mahfuz'un, hem âlem-i misalin iki hücceti ve iki küçücük numunesi ve iki noktası, insanın başında olan kuvve-i hafıza ve kuvve-i hayaliye, mercimek küçüklüğünde iken, bir büyük kütüphane kadar, hiç karıştırmayarak kemal-i intizamla içlerinde yazılması kat'î ispat eder ki, o iki kuvvenin numune-i ekber ve azamları olan âlem-i misal, hava ve su unsurlarının, hususan nutfelerin suyu ve toprak unsurunun pek fevkinde daha ziyade hikmet ve irade ile ve kalem-ı kader ve kudretle yazıldıklan ve tesadüf ve kör kuvvetin ve sağır tabiatın ve camit, hedefsiz esbabın karışması yüz derece muhal ve hıçbır cıhetle mümkün olmadığını, Hakîm-ı Zülcelâl'in kalem-i kader ve hikmetinin sahifesi olduğu, ılmelyakîn ıle kat'î bılındı.

Mutebakısı şımdılık yazdınlmadı.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (1)

Kardeşiniz
Said Nursî

1- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ahir: son.
alem-i misal: görüntüler alemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği, ruhların bulunduğu alem.
ashap: arkadaşlar.
camit: ruhsuz, cansız.
cihet: yön, sebep, vesile.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fani: muvakkat, geçici.
fâniyat: fanilik, olumluluk.
fevkinde: üstünde.
hâdisat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan olaylar.
hadsiz: çok, pek çok.
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi hikmetle yaratan Allah.
hal: durum, vaziyet.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep.
hususan: bilhassa, özellikle.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hadiselen olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
kuvve: kuvvet, güç.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
kuvve-i hayaliye: hayal duygusu, hayal gücü.
levha: manzara, görünüş.
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha, Allah'ın ezelî ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
macera: olup biten, cereyan eden, baştan geçen şey.
muhal: imkansız.
Mutebaki: geri kalan kısım.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nutfe: dol suyu, meni, sperm.
numune: örnek.
numune-i ekber: en büyük örnek, en büyük misal.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sahife: sayfa.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
sinema-i uhreviye: uhrevî sinema.
temaşagâh: temaşa yeri, seyir ve gezinti yeri.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
unsur: madde, esas, kök.
vaziyet: durum.
vecih: cihet, yön.
zail: sona eren, yok olan.
ziyade: çok, fazla.

196

Kardeşlerim!

Merak etmeyiniz ve Nurun fevkalâde perde altındaki fütuhatına kanaat ediniz. Şimdiye kadar hiçbir eserin böyle ağır şerait altında bu derece tesirli intişarını tarih göstermiyor.

Hem tam serbestiyet verilmemesinin sebebi ve hikmeti: Nurların fevkalâde kuvvetinden korkuyorlar. Belki sarsıntı verecek diye, tam takdir ve kabul etmekle beraber, şimdilik resmen intişarından telâş ettiklerini, Diyanet Reisi büyük reisle görüşmesinden haber alınmış. Eski gibi hücum yok, belki musalâha istiyorlar. Fakat Nurlar lehinde kuvvetli cereyanlar, inşaallah o telâşı, iştiyakla resmen neşrine çevirecek. Hem çok enaniyetliler, eserlerini tervîc etmek için, Nurların meydana çıkmalarına, kıskanmak damanyla taraftar olmuyorlar. Merak etmeyiniz, Nur galebe edecek.

197

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Medresetüzzehra'nın yirmi derslerini ve hediyesini aldım. Ona mukabil, Dârulhikmet'te vazife-i ilmiyede iken tayınatım olan, elime verilen ve o zaman tab ettiğim risalelerin masrafından fazla kalan ve onunla

azız: izzetli, muhterem, saygın
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareket!
Dârülhikmet: Osmanlılarda Şeyhülislamlık makamının bir ismi
Diyanet: diyanet işleri teşkilatı
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evvelâ: öncelikle
fevkalâde: olağanüstü
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hikmet: gizli sebep, gaye
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kanaat: elindeki ile yetinmek.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
masraf: bir iş görmek veya bir şey almak için harcanan para
Medresetüzzehra: Beduzzaman'ın Doğuda kurulmasını arzu ettiği üniversitenin bir manada aynı işlevi gören "Risale-i Nur" hizmetine verdiği isim
mukabil: karşılık
musalaha: barış, uzlaşma
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her biri
reis: başkan
resmen: resmi bir şekilde, devlet tarafından
risale: kitap
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şerait: şartlar
tab: kitap basma
takdir: kıymet verme, beğenme
taraftar: benimseyen, isteyen
tayınat: ücret, maaş.
tervîç: revaç verme, kıymet ve değerini arttırma
vazife-i ilmiye: ilimle uğraşma görevi.

hacca gitmek niyet ettiğim ve yirmi otuz seneye yakın bir zamanda benim ihtiyat erzakım bulunan doksan banknot –ki, nazanmda bin banknot kadar kıymeti vardı– Medresetüzzehra'nın kudsî derslerine medar olmak için, Nurun ehemmiyetli bir naşırı ve Hafız Ali'nin (RH) çalışkan bir vârisi Hafız Mustafa (RH) ile size gönderdim. Bu yeni derslerin fiatı, aynı *Siracu'n-Nur* ve *Sikke-i Gaybiye* gibi, benim hakkımda yedi buçuk lıra olsun. Çünkü ben çoklara hediye vermeye mecbur oluyorum. Bununla beraber, herbır ders ve nüshayı Medresetüzzehra'nın erkânlanndan bin hediye hükmünde kabul ediyorum.

Saniyen: Rısale-i Nur, hacılarla hariç âlem-i İslâm'a yayılıyor, kendi kendini lâyık ellere yetiştiriyor. Ve Şam'a el yazısı ile gonderdiğimiz *Asa-yı Mûsa* ve *Zulfikar*'ı heyet-i ilmıye on beş gün tetkik etmiş, tam takdir etmelerine alâmet olarak demişler: "Biz, bunu mecmualar hâlinde kısım kısım tab edelim."

Hem bunu birden tab etmeye çok para lâzım. Hem bunu şımdi birden Arabîye tercume etmek uzun zaman lâzım; imkân olmuyor. Onun için, oradaki eski talebem ve yeni gonderdiğim şakirt, kitabı onların elinden kurtarmaya çalışmışlar ki, para kazanmak için tab etmemişler. O kardeşlenm, kendı ellerinde müştaklara okutturuyorlar. Hâlbuki ben, tab etmek için iznim yoktu. Şimdi zamanı değil. Hem Arabîye çevırmek, Mısır ulemasının iştırakiyle ehemmıyetli ve yüksek bir heyet-i ilmıye lâzım. Her ne ıse, acele edilmış.

alâmet: ız, belırtı, ışaret, nışan
âlem-i İslâm: İslam âlemı, İslam dunyası
Arabî: Arap dılıne aıt.
banknot: kâgıt bır lıra
ehemmiyetli: onemlı
erkan: reısler, ferî gelenler
erzak: rızık
hariç: dışarı
heyet-i ilmıye: ılım heyetı
hükmünde: degennde, yerınde
ihtiyat: tedbırlı hareket etme
imkan: olabılecek halde bulunma, mumkun olma, olabılırlık
ıştırak: katılma.
kıymet: deger
kudsi: mukaddes, yuce
mecmua: dergı
medar: sebep, vesıle
Medresetuzzehra: Bedıüzzaman ın Doguda kurulmasını arzu ettığı unıversıtenın bır manada aynı ışlevı gören "Rısale-ı Nur" hızmetune verdıgı ısım
müştak: arzulu, fazla ısteklı, ıştıyak gosteren.
naşir: eser, neşreden, yayınlayan, dagıtan
nazar: bakış, düşunce, fikir
niyet: kast, ıstek, maksat.
Nur: Rısale-ı Nur hızmetı
nusha: bırbırının aynı olan yazılı metınlerden her bırı.
saniyen: ıkıncı olarak.
şakirt: talebe, öğrencı
tab: basma
takdir: begenme, beğendiğını belırtme
talebe: ogrencı
tetkik: dıkkatle araştırma, incelerne.
ulema: âlımler, bılgınler, ılım sahıplen
varis: mırasçı, olumunden sonra ışlenmı devam ettıren

Salisen. Hance göndermek için İstanbul'a gönderdiğimiz bir kısım nüshalar daha gönderilmemesinin sebebi, hacca gıtmek için pekçoklar rağbet göstermediklerinden ve "Hududa fazla dikkat edilıyor ve bir bahaneyle çevrilıyor" diye, elinde olan emanet bulunan, hacca gidecek olan zat, bize yazmış ki. "Bunu posta ile doğrudan doğruya Mekke-i Mükerreme'de Mehmed Ali Maliki, Vaziye Mahalle-i Şamıye adresiyle gonderilsin" diye münasıp görmüş, onu, bahane ile hududdan çevrılmemek ıçın beraber götürmemış. Çok da isabet olmuş. Çünku, benim ve Nur Şakırtlerının namına şımdı bu mecmualan gondermek, her hâlde inkışafa başlayan İslâm birlik fikri ve ittihad-ı İslâm siyaseti, Rısale-i Nur'u kendine bir kuvvet, bir alet yapmaya çalışacaktı ve bızlen siyaset-i İslâmiyeye bakmaya mecbur edecekti

Hâlbuki Rısale-i Nur'un mesleğındekı sırr-ı ıhlâs, ımân, Kur'ân hakıkatlennden başka hıçbır şeye alet, tâbı olmadığı;

Hem, muşterileri aramak değıl, belkı muşteriler hakıkî ihtiyacını hissedip ve yarasının tedavisi için Rısale-i Nur'u aramasının luzumu; Hâlbukı gonderilecek o mubarak merkezler, şımdılık Nurlara hakıkî ıhtıyacını değıl, belki âlem-ı İslâm'ın hayat-ı dınıyesine ait cıhetlerinden düşunmeye mecbur olması;

Hem, Nur mesleğinde benlık ve gösteriş bır nevi şöhretperestlik, merdud olduğundan, bu enaniyet zamanında insanlara kendini satmaya çalışmak ve beğendırmek, bir anda Nur Şakırtlen böyle büyük bır ımtıyaz gıbı bu

alem-ı İslâm: İslâm âlemi İslâm dunyası
bahane asıl sebebı gızlemek ıçın ılen sunulen uydurma sebep
cihet. yon görüş açısı
emanet: gen alınmak uzere bırakılan şey
enaniyet kendını beğenme bencıllık, egoıstlık.
hakıkî: gerçek, sahıcı
hariç: dışan
hayat-ı dınıye- dini hayat.
hudut. farklı bolgelen ulkelen vs ayıran kısım uç sınır
ımtıyaz fark, ayrıcalık ustunluk
inkışaf: açılma ortaya çıkma gorulme açıga çıkma meydana çıkma
ittihad-ı İslam İslâm birlıgı Panıslamızm.
mecmua "Rısale-ı Nur" parçalarından her bırı
Mekke-i Mükerreme: keremlı azız, mukaddes Mekke şehrı
merdut reddedılmış gen çevrılmış
meslek: tutulan yol sülûk edilen yer
mubarek: hayırlı mutlu kutlu ugurlu
munasip uygun
nam yerme vekıllık.
nevi: çeşıt.
Nur Rısale-ı Nur
nüsha bırbırının aynı olan yazılı metınlerden her bırı
rağbet: aşırı istekli olma halı
salisen uçuncu olarak.
sırr-ı ihlas. ıhlas sırrı samımıyet ve doğrulugun sırrı
sıyaset-ı İslamiye İslamî ıdare şeklı.
şakırt, talebe oğrencı
şohretperest şohret dûşkunu
tabi boyun egen uyan ıtaat eden ıtaatte bulunan bağlanan
zat: kışı şahıs fert.

eserlerle meşhur mevkîlere kendilerini göstermek bir nevi gösteriş olması cihetiyle, kader-i İlâhî, Nur Şakirtlerini tam ihlâsın muhafazası için şimdilik müsaade etmiyor.

Rabian: Kahraman ve sadakatte hiç sarsılmadan ve kardeşiyle masum olmalarıyla ve az zamanda pekçok kıymettar hizmet eden Süleyman Rüştü'nün dünyada, ahirette Cenab-ı Hak onu manevî ve maddî ticaretinde daima onu ihsanına mazhar eylesin. Âmin.

Hamisen: Hüve Nüktesi pek ince, gerçi çok mücmel ve muhtasar olmuş, fakat herkes ondan pek kuvvetli bir nur-i imanî hissedebilir diye size gönderildi. Fakat o nüktenin ahirlerinde "Her zerre, cezbedarâne hâl diliyle (1) لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۞ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ deyip gezer" cümlesine, "hal diliyle ve mezkûr hakikatin şahadeti ve lisanıyla" kelimeleri ilâve edilecek. Bu Hüve Nuktesi ile Yirmi Dokuzuncu Mektubun Beşinci Kısmı olan (2) اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ayeti münasebetiyle bir seyahat-i hayaliye ve yine Yirmi Dokuzuncu Mektubun Birinci Kısmında yalnız nun-i نَعْبُدُ kapısıyla cemaat sırrını gösteren seyahat-i hayalıye dahı beraber Sıkke-ı Gaybıye'nin ahirine veyahut münasip gördüğünüz yere konulsun. Eğer inayat *Sikke-ı Gaybiye*'ye konulmamış ise, onun da bir hulâsasını derc edilmesini size havale ediyorum.

1- Ondan başka ibâdete layık hiçbir İlâh yoktur. (Bakara Suresi, 255) De ki: O Allah birdir. (İhlas Suresi, 1.)

2- Allah gökleri ve yeri nûrudur. (Nur Suresi, 35.)

ahir: son
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cezbedarâne: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
cihet: görüş, görüş açısı.
derç: toplama, bir araya getirme.
gerçi: her ne kadar.
hakikat: gerçek, esas.
hal: durum, vaziyet.
hamisen: beşinci.
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma.
hülâsa: kısaca, özet.
ihlâs: bir işi, bir amacı, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihsan: verilen, bağışlanan şey.
inayat: lütuflar, ihsanlar, iyilikler, yardımlar.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kıymettar: kıymetli, değerli.
lisan: konuşma dili.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mazhar: nail, olma, şereflenme.
mevki: yer, makam.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhafaza: koruma.
muhtasar: kısaca, özetle.
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
münasebet: vesile, dan dolayı.
münasip: uygun.
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu.
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur.
nur-ı İmanî: İmandan gelen nur, aydınlık, parlaklık.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
rabian: dördüncü olarak.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
seyahat-ı hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şakirt: talebe, öğrenci.
zerre: en küçük parça, molekul, atom.

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Mesmuatıma nazaran, Şemsi ve isimlerini söylemeyi munasip bulmadığımız müellifler, *Zulfıkar*'dan ve sair Risale-i Nur'dan bazı kısımları kendi namlarına neşretmelerine razıyım ve helâl ediyorum ve memnun olurum. Onlar da Nurun şakirtleridirler, bu surette Nurları neşrederler. Yirmi senedeni beri çoklar, hatta büyük hocalar eserlerinde ve müellifler de Nurun meselelerinden çoklarını almışlar ve alıyorlar. Hatta değil böyle dost zatları, belki resmî makamları bulunan ve eserler yazan ve Nurların intişarlarına taraftar olmayan ve eserleri revaç bulmak niyetiyle Nurun neşrine mâni olanları dahi helâl ediyoruz. Çünkü onların menleri başka bir tarzda ve daha faydalı intişarına ve fütuhatına vesile oluyorlar.

Ben, hâl-i hazıra bakmadığım için bilemiyorum. İstemeyerek işittim ki, eser yazan ve Nurdan çalan resmî büyük zatlar diyorlar: "Risale-i Nur'u okuyabilirsiniz, başkasına vermeyiniz." Güya Nurlar onların eserlerini setrettirecek! Hâlbuki Nurlar, o eserlerdeki hakıkatleri tasdik eder, onlara kuvvet ve revaç verir. İnşaallah bir zamanı onlar resmen neşrine mecbur olacaklar. Fakat İzmirli hâkimin dediği gibi, "Risale-i Nur gizlenmiyor ve başka kitaplara benzemiyor ve temellük edilmiyor. Nerede bulunursa bulunsun, ben Nurdan gelmişim" der.

güya: sanki
hakıkat: gerçek, asıl, esas
hal-i hazır: şimdiki zaman, hâl.
helâl: helâl etmek: haktan vazgeçmek.
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
makam: büyük memuriyet mevkı
mânı: engel
men: yasak etme, engelleme
mesele: konu
mesmuat: işitilen, duyulan haber, alınan şeyler
müellif: eser telif eden, yazan
munasıp: uygun
nam: ad, yerine
nazaran: göre, bakımından, bakarak, bakılırsa
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
Nur: Risale-i Nur
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
resmî: devletin olan, devlete ait, devlete ilgili
revaç: rağbet, kıymet, değer
sair: diğer, başka, öteki
setr: örme, kapama, gizleme
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen.
suret: biçim, şekil, tarz
şakırt: talebe, öğrenci
taraftar: benimseyen, isteyen
tarz: biçim, şekil
tasdik: doğrulama, onaylama
temellük: sahiplenme, kendine mal etme
vesile: aracı, vasıta
zat: kişi, şahıs, fert.

azız: izzetli, muhterem, saygın
fütuhat: fethetmek, yayılmak.

Hem Risale-i Nur'un sekiz senedir en mühim parçaları İstanbul'a gidiyordu ve kemal-ı şevkle müellifler okuyorlardı. Esasen Risale-i Nur ise, ona şakırt olmak şartıyla, herkesin kendi malı gibidir.

Isparta'dan hacca giden ve benim bedelime dahı manen hac etmeyi vaad eden o mübarek kardeşlerimizi has şakirtler dairesinde bütün manevî kazançlarımıza hissedar etmeye karar verdik. Cenab-ı Hak, onları iki cihanda mes'ut eylesin. Âmin.

Medresetüzzehra'nın bana gönderdiği bu defakı *Asa-yı Mûsa* fıyatından kalan altmış banknotu yakında göndereceğim.

Hem Nur tıcarethanesini tebrik ediyorum. Inşaallah, yakın zamanda muhaberemiz Nur ticarethanesi sahibi vasıtasıyla olacak. Umuma birer birer selâm.

199

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ. Rehber'den yuz tanesini naşırlerinden elli banknota aldım ve kendi *Asa-yı Mûsa* nüshalarımdan sattığımdan onlara verdim. Bana son gönderdiğiniz *Asa-yı Mûsa* fiatından borcum kalan altmış banknotun yerine size gönderdim. Yırmi-otuz tanesi Medresetuzzehra'nın dâhilinde ve mütebakisi Denizli, Milâs, Burdur, Antalya, Aydın, Izmır gıbı yerlere tensıp ettiğinız miktarda

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
azız: izzetli, muhterem, saygın
banknot: kagıt bır lıra
bedel: başkasının adına hacca gıden kımse
Cenab-ı Hak. Allah doğru gerçek. Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahıbi yuce Allah
dâhil: ıçen ıç.
esasen: aslında temelinde doğrusu
evvela: oncelikle
hac. Islam ın beş şarından bın
hissedar: hisse sahıbı hıssesı olan
İnşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
kemal-i şevk. tam ve kusursuz bır istek
manen: mana bakımından manaca
manevî: manaya ait maddî olmayan
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın Doguda kurulmasını arzu ettıgi universıtenın bır
manada aynı ışlevı goren "Risale-i Nur" hizmetine verdıgı ısım
mesut: saadetlı, bahdı, mutlu
muhabere: haberleşme
mübarek: hayırlı mutlu kutlu ugurlu
müellif: eser telif eden yazarı.
muhim: onemlı ehemmıyetlı
mütebakı: gerı kalan kısım.
naşir: eser neşreden yayınlayan dağıtan
nur: aydınlık, parıltı parlaklık zıya ışık, şule
Nur: Risale-i Nur
nüsha: bırbırının aynı olan yazılı metınlerden her bın
selam: barış rahatlık selamet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru durust hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
şakırt: talebe ogrencı.
tensıp. uygun gorme munasıp kılma uygun bulma
tıcarethane. tıcaret yerı tıcaret edılen yer
umum: hep herkes
vaat: soz verme ahıt.
vasıta: aracılık.

göndenrsiniz. Asıl bunun ehemmiyetli hakikî fiatı, alan adam hıç olmazsa on adama okutmaktır. Çünkü nüshalan azdır.

Saniyen: Mahkemedeki müdafaatınızı beğendim, güzeldir. Teşrin 22'ye tehiri de hayırlıdır. Zaten onların elindeki kısmı, resmî adamların bir cıhette hisselendir, okusunlar. Okumasalar da, yakınlarında, dairelerinde bulunması ve onlar vazıfeten onlann hakaıkıyla mucmelen meşgul olması, manevî ders alıyorlar, hıç merak etmeyiniz. Nurlann inkişafı ve fütuhatı gıttikçe ziyadeleşıyor, resmî adamlann çoklannı içine alıyor. Resmî memurlara bir merak düşmüş, anyorlar. Bulduklan vakıt, tokadını yedıklen hâlde elini öpüyorlar.

Salısen: Kuçuk Isparta'nın kahramanlanndan Kuçuk İbrahim'le Salih'in mektuplan, beni fevkalâde mesrur eyledi, bin barekâllah. O ikı kardeşimiz, o havalideki ehemmiyetli kardeşlerimizi ziyaret edip sıhhat ve selâmetlerini yazdıklan gibi, Karadeniz sahillerinde Ordu, Sinop, Gerze, Ayancık, Bartın, Zonguldak gibi yerler Nurlarla münevver olduklarını ve İstanbul'un Üsküdar tarafından Nurcu vaiz hocalar Nura çalıştıklarını ve Gerze'den mühim bir ticaret ve gayet Nurlara müştak ve Nurlara tam çalışmaya azm eden bir yeni kardeşimizin güzel mektubunu aldık. İbrahim'le Salih'i ve o zatı çok selâmımızla beraber tebrık edıyoruz, muvaffakıyetlerine dua ediyoruz.

azm: kasıt, nıyet
bârekâllah: Allah mübarek etsın, hayırlı ve bereketli olsun
cihet: yon, goruş açısı
ehemmiyetli: onemlı
fevkalâde: olağanustu
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
gayet: son derece
hakaık: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakikî: gerçek.
havali: bolge, etraf, çevre, cıvar
hisse: pay, nasıp, kısmet
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mesrur: sevinçlı, memnun.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
mucmelen: kısa ve özlu bir şekılde, ozet olarak.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
muhim: onemlı, ehemmıyetlı
münevver: nurlanmış, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren
Nur: Risale-i Nur hızmetı
Nurcu: Rısale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan
nüsha: bırbırnnın aynı olan yazılı metınlerden her bırı
resmî: devletın olan, devlete aıt, devletle ılgılı
salisen: uçuncu olarak
sanıyen: ikıncı olarak
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
selâmet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sıhhat: sağlık, esenlik.
Teşrin: Rumı takvımde on ve on bırıncı aylara verilen ortak ısım
vaiz: vaaz eden, ıbadet yerlerınde dının emır ve yasaklannı anlatarak nasıhat eden dın gorevlısı
vazıfeten: vazıfe olarak, vazıfe ıle
zat: kısı, şahıs, fert
ziyade: Artma, çoğalma.

Rabıan: Alamescid imamı faal kardeşimiz İbrahim Edhem'in kendi sisteminde tam Nurcu olarak bulduğu vaız Ali Şentürk'ün ve vaiz Osman Nuri'nin samimî ve fedakârâne ve Nur hızmetinde azımkârâne mektuplarında arzu ettikleri tarzda has şakirtler dairesinde kabul olmuşlar. Cenab-ı Hak onları muvaffak eylesin. Âmin. Ali Şentürk'ün mektubunda ismi bulunan müftü-i belde Ali Rıza'ya pek çok selâm edip Ali Rıza namındaki çok ehemmiyetli kardeşlerimizin içinde Nur dairesine girdiğini ve çoklara hüsn-i mısal olacağını tebliğ ediniz.

Umuma binler selâm.

200

Mu'cizeli Kur'ânımızdan Sure-i Rahman tevafukat-ı lâtifesi içinde bulunan cüz ile, güzel tevafuklu bir cüz ile İstanbul'da matbaacı Aziz'e göstermek için göndermiştik. O da çok beğenmiş, söz vermiş ki: "Ne vakit isterseniz, bunu da *Hizb-i Kur'âniye* ve *Hizb-i Nuriye* gibi fotoğrafla tab edeceğim. Hindistan'a bir milyon Kur'ân'ı göndermeye söz verdiğimden, bu mu'cizatlı Kur'ân'ı da içinde onlara göndermek güzel olur."

Cenab-ı Hak, inşaallah Nurcuları muvaffak eder.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azımkarane: azmederek, azımlı bir şekilde.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cüz: Kur'ân'ın bölündüğü otuz kısımdan her biri.
ehemmiyetli: önemli.
faal: çalışkan, gayretli.
fedakarane: fedakârca, fedakârlıkla.
hüsn-i mısal: güzel örnek.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
mu'cizat: yaratılmışların yapmaktan aciz kaldıkları olağan üstü şeyler.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muvaffak: başarmış, başarılı.
nam: ad, isim.
Nur: Risale-i Nur.
Nurcu: Risale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan.
rabıan: dördüncü olarak.
samimî: içten, candan, gönülden.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
Sure-i Rahman: Rahman Suresi. Kur'an-ı Kerim'in 55. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 78 ayettir.
şakirt: talebe, öğrenci.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı.
tarz: biçim, şekil, suret.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevafuk-i latife: hoş ve güzel uygunluk, karşı karşıya geliş, birbirini tutma ve münasebettarlık.
umum: hep, herkes.
vaız: vaaz eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi.

201

Sikke-i Gaybıye'nın fıatı olarak ellı Rehber'ı naşırlerınden parasını verdim, aldım, size gönderiyorum. Hem o mubarek mecmuanın bır mubarek fıatı olarak, bana hızmet eden ve şimdılık pek lüzumu bulunmayan ve başkalanna da vermek ıstemedığım ıkı tencere ve on beş sene gıydığım pamuklu entarı ve gayet mubarek bir kitaba mukabil, bır çaydanlık ve yırmi dort seneden ben tıraşa hizmet eden bir ustura ve çok zamandan beri bana hızmet eden bır çarşaf, hazır Kılınç Ali'nin pederıyle Ahmed Rasıh'in tahmin ve tensibiyle, dokuz lira tencere, dokuz lıra da çaydanlık, dokuz lira tıraş bıçağı, pamuklu entarı ve çarşaf ile iki el havlusu ve bir iç donu ile bir pamuklu gömlek fıatı yekûnu yuz yirmi beş lira tahmın edılmiştir. Hazır olan zatlar bu kıymetı takdır ettıler. Ben daha az fiat verdim, bu fiat çoktur derim.

Umuma selâm.

202

Azız, Sıddık Kardeşlerimiz!

Evvelâ: Leyali-i aşerenizi tebrikle beraber, size Nurun ıki kerametini beyan edıyoruz. Şöyle kı:

Bu sıralarda çok cihetlerde, hususarı makine ile Nurlann ınkışafatı, gızlı düşman zındıkları şaşırttı. Cüz'î,

azız: muhterem, saygın
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek
cıhet: yon.
gayet: son derece
ınkışafat: açılımlar, gelişımler
kerametı: olaganustu, harıku, lade hal
kıymetı: değer
leyalı-ı aşere: Ramazan ayının son on gecesı
mecmua: "Rısale-i Nur" parçalanndan her bırı.
mukabıl: karşılık olarak, karşılıgında
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
naştır: eser, neşreden, yayınlayan, dagıtan
peder: baba
sıdk: dogruluk, samımıyet.
tahmın: aşagı yukan, hemen hemen bılme
takdır: kıymet verme, olçme, olçuye vurma, deger bıçme
tebrik etmek:
tensıp: uygun gorme, munasıp kılma, uygun bulma
yekun: toplam
zat: kışı, şahıs, fert
zındık: dınsız.

fakat elîm bir tarzda bir plânla, çok evhama ve iftiralara medar olabilir bir hâdiseyi, bir bîçare muhakemesiz bir adamın vasıtasıyla yaptırdılar kı, burada Nurun en mühim ve vazîfesi en ehemmiyetli bir şakirdini, tam hanesinin yanında dört gülle ile, o bîçare adam yaralanıyor. Doktor "Yüzde yüz ölecektir" diyor. O mecruhun tarafında dava edecek resmî, gayriresmî çok adamlar varken ve yüzde doksan o ehemmiyetli şakirde ısnat etmek ve o vesile ile hanesindeki bütün Nur Risalelerini ve mektuplarını taharri bahanesiyle elde etmek yüzde doksan ihtimali varken ve o vasıta ile beni ve Nurcuları alâkadar etmek ve o masum şakirdi de acip iftiralarla lekedar etmek, esbaplar olduğu hâlde, (1) فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ sırrıyla yine inayet-i İlâhiye imdada yetişti. O adam tam yüzünden dört gülle ile yakından vurulduğu hâlde ölmedi ve harika bir surette hiçbir şahit bulunmadı, hiçbir emare bulunmadı. O vurulan adam, ne mahkemeye, ne babasına, ne kardeşlerine, kim vurduğunu, ısrar ettikleri hâlde söylemedi, yani söylettirilmedi. Eğer söyleseydi, habbeyi kubbe yapan münafıklar, acip iftiralar edeceklerdi.

Cenab-ı Hak, ihsan ve keremiyle Nurları ve Nurcuları himaye edip, o hâdise ve o bombanın patlaması bize zarar vermedi. Kat'î kanaatimiz gelmiş kı, bu bir keramet-i Nuriyedir.

Hem o adam Nurların bir parçasını okuduğu cihetiyle, onun kerametiyle hayatını kurtardığı gibi, ondan aldığı

1. Sen Cenab-ı Hakkın inayetiyle korunmaktasın.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alakadar: ilgili, ilişki
bahane: vesile, sebep
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön, sebep, vesile
dava: hak aramak maksadıyla mahkemeye müracaat etme
ehemmiyetli: önemli
elîm: üzüntü verici
emare: alâmet, belirti, nişan
esbap: sebepler, vasıtalar
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
gayr-i resmî: resmî olmayan.
gülle: rabanca mermisi
habbe: tane.
hadise: olay
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer
himaye: koruma, muhafaza etme
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
ıftira: suçsuza suç yükleme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf
ihtimal: olabilirlik.
imdat: yardım
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
Isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
keramet-i Nuriye: Risale-i Nur'a ait keramet.
kerem: cömertlik, lutuf, ihsan, bağış
kubbe: yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı
lekedar: lekeli, lekelenmiş
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
mecruh: yaralanmış, cerh olunmuş, yaralı.
medar: sebep, vesile
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama
muhim: önemli, ehemmiyetli
munafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
Nur: Risale-i Nur eserlerinin her biri
Nurcu: Risale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
taharri: arama, araştırma
tarz: biçim, şekil
vasıta: sebep, vesile
vazife: görev
vesile: bahane, sebep

cüz'î bir ders-i hakikat hissiyle, o elîm vaziyetinde ve inatçı tabiatında, yine Nurlara zarar gelmemek için susturuldu. Ne mahkemeye, ne akrabasına söylettirilmedi. Fakat benim yanıma bir defa geldiği ve istikamete söz verdiği hâlde, yanlış hareket ettiği için tokat yedi. Hatta ittihama maruz olabilir şakirdin de, kemal-i sadakat ve ihlâs içinde bazı lâkaydlıkları yüzünden bir şefkat tokadı yediğini anladık.

203

Aziz, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Faal, Sebatkâr Arkadaşlarım!

Evvelâ: Bu sene hacc-ı ekber manasını taşıyan leyali-i aşerenizi ruhucanımızla tebrik ederiz.

Sanıyen: Hem dâhilde, hem hariçte Nurun fütuhatı devam ediyor. Fakat gizli düşmanlarımız olan ehl-i dalâlet ve sefahet, ehemmiyetsiz bazı hâdiselerle Nur Talebelerine telâş vermeye ve habbeyi kubbe yapıp sarsıntı veriyorlar.

Bugünlerde ekser kıtaplarım ve üç senelik muhabere mektuplarım meydanda bulunan ehemmiyetli bir şakirdin hanesine yakın, gecede bir vukuat oldu. Ondan istifade ile o şakirdin hanesini taharri etmek yüzde doksan ihtimal-i kavî varken, Cenab-ı Hak, inayetiyle ve hıfz ve himayetiyle o haneyi taharrîden kurtardı. Eğer sabahleyın safdil ıkı kardeşimizi ciddî ıkaz etmeseydim ve kıtap

aziz: izzetli, muhterem, saygın
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cüz'î: az parçaya ait olan, pek az
dâhil: ülke içersi
ders-i hakikat: hakikat dersi
ehemmiyetli: önemli
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ekser: pek çok.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
evvelâ: öncelikle
faal: çalışkan, gayretli, hamarat.
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
habbe: tane
haccu'l-ekber: en büyük hac.
hadise: olay
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer
hariç: dış memleket, yaşanılan ülkenin dışındaki ülke.
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
himayet: koruma, esirgeme.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti
ihlas: bir işi bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
istifade: faydalanma, yararlanma
istikamet: doğruluk, dürüstlük, doğru ve namusluca hareket, iyi kalplilik.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
kemal-i sadakat: sadâkatın son derecesi, tam bağlılık, kusursuz sadakat.
kubbe: yarım küre veya kubbetimsi yapılan bina damı.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz
leyali-i aşere: on mübarek gece.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
muhabere: haberleşme.
Nur: Risale-i Nur
ruhucan: candan, gönülden
safdil: saf gönüllü, hile, oyun bilmeyen, kolay aldatılan
Sanıyen: ikinci olarak.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sefahat: eğlence
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
tabiat: yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç
taharri: arama, araştırma
talebe: öğrenci.
vaziyet: durum
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar

ve mektupları oradan kaldırmasaydım, yine Nur dairesi içinde büyükçe bir mesele olacaktı.

O vukuatta bir nevi siyaset korkusu da görünüyor. Gerçi inayet-i İlâhiye bizi muhafaza etti; fakat bu sırada –ki, mecmualar çıkıyor ve intişar ediyor ve biz de pekçok sukûnete ve ihtiyata mecbur olduğumuz hâlde– böyle heyecanlı bir hâdise, habbeyi kubbe yapan düşmanlarımız bize telâş ve sarsıntı verecekti. İnayet-i İlâhiye, o plânı da def etti, bizi muhafaza etti.

Fakat o hilâf-ı memul, birden bu hadiseden ruhuma gelen heyecan ve manevî darbe ve Nur hizmetine ehemmiyetli zarar gelmek düşünmesiyle, hiç ömrümde görmediğim bir sıkıntı ve âsâbımda manevî yaralar açıldı. İhtiyârsız teessurat beni çok eziyordu. Birden Cenab-ı Erhamürrahîmîn, kemal-i merhametinden, o teessürat-ı manevî yaralarıma tam bir merhem olarak, çok fedakâr Nuri Benli'yi ve Kastamonu kahramanı Sadık Beyi ve İnebolu kahramanlarından İsmail'i tam bir merhem ve ilâç olarak ikinci gün gönderdi.

Hem on beş seneden beri şehit olmuş işittiğim ve dahma Ubeyd gibi şehit talebelerim içinde ona dua ettiğim, hem *İşaratü'l-I'caz*'ı, hem Onuncu Söz'ü tab eden Molla Hamza hayatta, Irak'ta olduğunu ve Nurlar aradığını, memlekete giden kardeşimiz Emin'in mektubunda o müjde, tamamıyla yaramı tedavi etti. Cenab-ı Hakka hadsız şukur olsun dedim.

Umum kardeşlerimize binler selâm ederiz.

asap: sinirler, sinir sistemi
Cenab-ı Erhamürrâhimîn: İnayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (CC.)
def: ortadan kaldırma, yok etme, gideme
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
gerçi: her ne kadar
habbe: tane
hâdise: olay
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hilâf-ı memul: Umulanın tersine, beklenenin aksine
ihtiyârsız: irade ve istem dışı
İhtiyat: tedbirli hareket etme
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
kemal-i merhamet: merhametin son derecesi, tam bir merhamet, mükemmel ve kusursuz merhamet ile
kubbe: yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri
mesele: ehemmiyetli, önemli iş
muhafaza: koruma
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur hizmeti.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sükunet: sakinlik, sessizlik
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
talebe: öğrenci
teessurat: teessürler, kederler, elemler, acılar.
teessürat-ı maneviye: manevî elemler, manevî kederler
Umum: bütün
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Size hem acip, hem elîm, hem lâtif bir macera-ı hayatımı, düşmanlarımın hem şenî, hem bin ihtimalden bir tek ihtimalle hiçbir şeytan hiçbir kimseyi kandıramadığı bir iftiralarını ve Nura karşı istimal edilecek hiçbir silâhlan kalmadığını beyan etmeye bir münasebet geldi. Şoyle ki:

Tarih-i hayatımı bilenlere malûmdur. Elli beş sene evvel ben, yirmi yaşlarında iken, Bitlis'te merhum vali Ömer Paşa hanesinde iki sene onun ısranyla ve ilme zıyade hürmetiyle kaldım. Onun altı adet kızlan vardı; üçü küçük, üçü buyuk. Ben, üç büyüklen, ıkı sene beraber bır hanede kaldığımız hâlde, birbirinden tefrik edip tanımıyordum. O derece dikkat etmıyordum kı bıleyim. Hatta bır âlim misafirim yanıma geldi, iki günde onlan birbirinden fark etti, tanıdı. Herkes ve ben de bu hâle hayret ederdik. Bana sordular: "Neden bakmıyorsun?"

Derdim: "Ilmin ızzetini muhafaza etmek, beni baktırmıyor."

Hem kırk sene evvel İstanbul'da Kâğıthane şenlığinin yevm-i mahsusunda, Köprüden tâ Kâğıthane'ye kadar Halıç'ın ıki tarafında binler açık saçık Rum ve Ermeni ve Istanbullu kan ve kızlar dizildikleri sırada, ben ve merhum mebus Molla Seyyid Taha ve mebus Hacı İlyas ile beraber kayığa bindik, o kadınlann yanlanndan geçiyorduk. Benım hıç haberim yoktu. Hâlbukı Molla Taha ve

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
aziz: değerli.
beyan: açıklama, bildirme, izah
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren
evvel: önce
evvela: öncelikle
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer
hürmet: riayet, ihtiram
iftira: suçsuza suç yükleme.
ihtimal: olabilirlik.
istimal: kullanma
izzet: şeref, yücelik, değer
Kâğıthane: İstanbul'da bir semt.
lâtif: tatlı, şirin
macera-ı hayat: hayat macerası, hayat seruveni, hayatın seyri
malum: bilinen, bilinir olan.
mebus: milletvekili.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
muhafaza: koruma
münasebet: vesile, rabıta, bağ
Nur: Risale-i Nur
sıddık: çok doğru, çok dürüst.
şenî: fena, kötü, çirkin, ayıp
tarih-i hayat: biyografi, yaşanan ömür
tefrik: birbirinden ayırma, seçme, ayırdetme, ayrı tutma
yevm-i mahsus: özel gün
ziyade: çok, fazla.

Hacı İlyas, beni tecrübeye karar verdikleri ve nöbetle beni tarassut ettiklerini bir saat seyahat sonunda itiraf edip dediler:

"Senin bu hâline hayret ettik, hiç bakmadın."

Dedim: "Lüzumsuz, geçici, günahlı zevklerin akıbeti elemler, teessufler olmasından, istemiyorum."

Hem bütün tarih-i hayatımda hediyeleri kabul etmek ve minnet altına girip halkın sadaka ve ihsanlarını almaktan çekindiğimi, benimle arkadaşlık edenler bilirler. Nurların ve hizmet-i imaniye ve Kur'ânıyenin şerefini ve selâmetini himaye etmek için, dünyanın maddî ve içtimaî ve siyasî bütün ezvakını ve merakını terk ettiğimi ve idam gibi ehl-i garazın bütün tehditlerine beş para ehemmiyet vermediğimi, yirmi sene işkenceli esaretimdeki, iki dehşetli hapislerimde ve mahkemelerimde kat'î gördü.

İşte, yetmiş beş sene devam eden bu düstur-i hayatım varken, Risale-i Nur'un fevkalâde kıymetini kırmak fikriyle, şeytanların bile hatır ve hayaline gelmeyen bir iftıra, resmî makamını işgal eden bir adam yaptı. Ve demiş: "Gecede tablalarla baklavalar, fahişe ve namussuzlar yanına gidiyorlar." Hâlbuki benim kapım gecede dışandan ve içeriden kilitli, hem sabaha kadar bir bekçi, o bedbahtın emriyle kapımı bekliyordu. Hem buradaki komşular ve bütün dostlar bilirler ki, ben, işa namazından sonra, tâ sabaha kadar hiç kimseyi yanıma kabul etmemişim.

akıbet: sonuç, netice
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
dehşetli: ürkütücü, sıkıntı ve ürkü
düstur-i hayat: hayat kanunu, hayat kaidesi
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i garaz: kin ve düşmanlık güdenler, kötü niyet taşıyanlar
elem: dert, üzüntü, maddî, manevî ıztırap
esaret: esirlik, tutsaklık, hükümlülük altında bulunma
ezvak: zevkler
fahişe: ahlaksız kadın, zina eden kadın
fevkalâde: olağanüstü
himaye: koruma, muhafaza etme
hizmet-i imaniye: iman hizmeti, Risale-i Nur'la hizmet
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal
iftıra: suçsuza suç yükleme
ihsan: verilen, bağışlanan şey
işa: yatsı namazı
işgal: tutma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıymet: değer
maddî: madde ile alakalı, cismanî
makam: memuriyet, memurluk yeri
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
selamet: kurtuluş, halâs
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur
tabla: içinde yiyecek taşınan kap
tarassut: gözetme, göz altında tutma
tarih-i hayat: biyografi, yaşanan ömür, hayat tarihi
teessuf: üzülme, acı duyma
tehdit: korkutma, gözdağı verme

İşte böyle bir iftiraya bir sefih, ahmak insan, eşek olsa, sonra şeytan olsa, buna ihtimal vermez. O adam anladı, o gibi plânlardan vazgeçti, buradan başka yere cehennem olup gitti. Onun resmiyet cihetiyle beni değil, belki Nurculan lekedar etmek için kurduğu plânıyla, bu yeni hadiseyi vesile edip şakirtlere leke sürmek istenildi. Fakat hıfz ve himayet ve inayet-i İlâhiye, o plânı da hanka bir tarzda akim bıraktı.

Bu beyanla ben nefsimi tebrie etmiyorum. Belki "Kudsî hizmet-i imaniye, o nefsi bütün hevesatından vazgeçirmiş; ve o hizmetteki manevî zevk ona kâfi geliyor" demek istiyorum ve Nurcuların ihtiyat ve dikkate ihtiyaçlarını beyan ediyorum.

Saniyen: Makine işinde tecrübeli ve muktedir hususî kâtibi size gönderiyorum. Kendim zahmetle yazdığımdan, bundan sonra kısaca yazacağım, gücenmeyiniz.

Salisen: Eflâni taraflarında hatip Mehmed'e, Tevfik'e selâm ediyorum, rüyası mubarektir.

Rabian: Bu dakikada Kastamonu Hüsrev'i Mehmed Feyzi'nin tebrik ve Nur fütuhatının müjdelerini hâvi parlak, güzel mektubunu aldım. Ve o kıymetli kardeşimiz başta olarak Hilmi, Emin, Beşkardeş'ler, Ulviye'ler, Zehra'lar, Lütfiye'ler gibi Nurcu hemşirelerimizin hem leyali-i aşerelerini, hem bayramlarını ruh u canımızla tebrik ediyoruz. Hem Hulûsî'nin, hem Feyzî'nin mektuplarını leffen gönderiyoruz.

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön, sebep, vesile
fütuhat: fetheterek, yayılmak.
hâdise: olay
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hemşire: kız kardeş, bacı
hevesat: heveslerler
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
himayet: koruma, esirgeme
hizmet-i imaniye: iman hizmeti, Risale-i Nur'la hizmet.
hususî: özel
iftira: suçsuza suç yükleme
ihtimal: belki, olabilir
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
kâfi: yeter, kâfi gelir
katip: yazan, yazıcı.
kudsî: mukaddes, yüce
leffen: zarf ve mektup içine koyarak.
lekedar: lekeli, lekelenmiş
leyali-i aşere: on mubarek gece.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
mubarek: hayırlı, mutlu, kudu uğurlu
nefis: kişinin kendisi, yıllığe de koruluğe de meyli olan duygu
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Risale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan.
resmiyet: resmîlik, resmî olma halı
ruhucan: candan, gönülden
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak.
sefih: rezil, adî, aşağılık, bayağı
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci
tarz: biçim, şekil.
tebrie: beraat ettirme, beraat hükmü
vesile: bahane, sebep
zahmet: zor, güç.

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Nurun ehemmiyetli ve çok hayırlı bir şakirdi, çokların namına benden sordu ki: "Nurun halis ve ehemmiyetli bir kısım şakirtleri, pek musırrane olarak, ahirzamanda gelen Âl-i Beytin buyuk bir mürşıdi seni zannediyorlar ve o kadar çekindiğin hâlde onlar ısrar ediyorlar Sen de bu kadar musırrane onların fıkırlerını kabul etmiyorsun, çekinıyorsun. Elbette onlann elinde bir hakikat ve kat'î bir hüccet var ve sen de bir hikmet ve hakikate binaen onlara muvafakat etmiyorsun. Bu ıse bir tezattır, herhalde hâllini istiyoruz."

Ben de bu zatın temsil ettiği çok mesaillere cevaben denim kı.

O has Nurcuların ellerinde bır hakikat var Fakat ikı cihette bir tabir ve tevil lâzım.

BIRINCISI: Çok defa mektuplanmda işaret ettiğim gibi, Mehdî-i Âl-i Resulun temsil ettiği kudsî cemaatının şahs-ı manevîsinin üç vazifesi var Eğer çabuk kıyamet kopmazsa ve beşer butun butun yoldan çıkmazsa, o vazifeleri onun cemiyeti ve seyyidler cemaati yapacağını rahmet-i Ilâhıyeden bekliyoruz. Ve onun üç buyuk vazifesi olacak:

Bırıncısi. Fen ve felsefenin tasallutuyla ve maddıyyun ve tabııyyun taunu, beşer içine ıntışar etmesıyle, her

ahirzaman. dünyanın son zamanı ve son devresi dunya hayatının kıyamete yakın son devresi
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed ın (asm) allesinden olan Hz. Muhammed ın (asm) ev halkı
azız: ızzetlı, saygın muhterem
beşer: insan insanlık.
binaen den dolayı bu sebepten
cemaat: topluluk aralannda çeştlı baglar bulunan insanlar topluluğu
cemıyet. manevî birlik teşkıl eden cemaat.
cevaben cevap olarak karşılık şeklınde
cıhet. yon goruş açısı.
ehemmıyetlı onemlı
evvela oncelıkle
felsefe madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ınceleyen ılım
fen huner marıfet, sanat, ılım
hakikat: gerçek esas
hâl kaldırma hal etme
halıs: her amelinî yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
hıkmet: yuksek bilgi
hüccet: delıl
Intişar: yayılma dagılma neşrolunma
kat'ı kesın şuphceye ve tereddude mahal bırakmayan
kıyamet: butun kâınatın Allah tarafından tayın edılen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
kudsı: mukaddes kutlu, muazzez azız
maddıyyun maddenın ezelî ve ebedî olduguna sonradan yaratılmamış bulunduğuna mananlar maddeye bağlı kalanlar maddeciler materyalıstler
mesaıl meseleler.
musırrane: ısrar ve inatla ısrarlı bır şekılde.
muvafakat razı olma musaade etme kabul etme
murşıt. ırşat eden dogru yolu gosteren rehber kılavuz
nam ad yenne
Nur: Rısale-ı Nur hizmetı
Nurcu Rısale-ı Nur-u okuyup yaymaya çalışan
rahmet-ı Ilâhıye: Allahın sonsuz rahmetı Ilahı rahmet
seyyıd Hz. Muhammed ın (asm) torunu Hz Hasan ın soyundan olan kımse Hz Muhammed ın temiz soyundan gelen kımse
sıddık: çok dogru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şahs-ı manevî: manevî şahıs belli bır kışı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakırt: talebe oğrencı
tabııyyun: tabıatçılar materyalıstler tablata tapanlar
tabır yorum yorumlama
tasallut. bırını rahatsız etme musallat olma hukmu altına alma
taun veba
temsıl bırının bır toplulugun veya bır kuruluşun adına hareket etme
tevıl sozun ılk bakışta belıren anlamını degıl de ıhtımal dahılınde bulunan dıger anlamlarını alarak yorumlama veya muhtemel manalarından bırını tercıh etme.
tezat. zıtlık aykırlık.
vazıfe. dinî mukellefıyet yukumluluk.

şeyden evvel felsefeyi ve maddiyun fikrini tam susturacak bir tarzda imanı kurtarmaktır.

Ehl-i imanı dalâletten muhafaza etmek ve bu vazife hem dünya, hem her şeyi bırakmakla, çok zaman tedkikat ile meşguliyeti iktıza ettiğinden, Hazret-i Mehdînin, o vazifesini bizzat kendisi görmeye vakıt ve hâl musaade edemez. Çünkü hilâfet-i Muhammediye (ASM) cihetindeki saltanatı, onunla iştigale vakit bırakmıyor. Herhalde o vazifeyi ondan evvel bir taife bir cihette görecek. O zat, o taifenin uzun tetkikatıyla yazdıkları esen kendine hazır bir program yapacak, onunla o birinci vazifeyi tam yapmış olacak.

Bu vazifenin istinat ettiği kuvvet ve manevî ordusu, yalnız ihlâs ve sadakat ve tesanut sıfatlarına tam sahip olan bir kısım şakirtlerdir. Ne kadar da az da olsalar, manen bir ordu kadar kuvvetli ve kıymetli sayılırlar.

İkinci vazifesi: Hilâfet-i Muhammediye (ASM) unvanıyla şeair-i İslâmiyeyi ihya etmektir. Âlem-i İslâm'ın vahdetini nokta-i istınat edip beşeriyeti maddî ve manevî tehlikelerden ve gadab-ı Ilâhıden kurtarmaktır. Bu vazifenin, nokta-i istınadı ve hadimleri, milyonlarla efradı bulunan ordular lâzımdır.

Üçüncü vazifesi: Inkılâbat-ı zamanıye ile çok ahkâm-ı Kur'âniyenin zedelenmesiyle ve şeriat-ı Muhammediyenin (ASM) kanunların bir derece tatile uğramasıyla, o zat, bütün ehl-i imanın manevî yardımlarıyla ve ittihad-ı Islâm'ın muavenetiyle ve bütün ulema ve evliyanın ve

alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
beşeriyet: insanlık, insanlar
bizzat: kendisi, şahsen
cihet: yön, sebep, vesile
dalâlet: dinsizlik, inançsızlık, efrat: fertler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evliya: veliler, Allah dostları.
evvel: önce
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
gazab-ı ilahi: Allah'ın gazabı, ilâhî gazap
hâdim: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan
hâl: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü
hilâfet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'den sonra onun Kur'ân davasını ve sünnetini devam ettirip temsil etme
ihlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihya: canlandırma, dirilme, hayat verme, yeniden hayata dönürme
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
inkılâbat-ı zamanıye: zamana bağlı olarak meydana gelen değişimler, dönüşümler
istinat: dayanma, güvenme.
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
ittihad-ı İslâm: İslâm birliği. Panislamizm.
maddi: madde ile alakalı, para, mal vb. şeylerle ilgili
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler

manen: mana bakımından, manaca
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
Mehdi: hadislere göre, ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
meşguliyet: uğraşılan ve meşgul olunan şey
muavenet: yardım, yardım etme, yardımcılık, teâvün.
muhafaza: koruma.
musaade: izin, elvenşlı, uygun olma durumu.
nokta-ı istınat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sıfat: vasıf, nitelik.
şakirt: talebe, öğrenci
şeair-i İslâmiye: İslâm'a ait işaretler, İslâm'a sembol olmuş iş ve ibadetler
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) şeriatı. Hz. Muhammed'in (asm) tanıttığı, getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslâm dini
taife: cemaat, topluluk.
tarz: biçim, şekil
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
ünvan: ad, isim, lâkap
vahdet: birlik, beraberlik.
vazife: dini mükellefiyet, yükümlülük, görev
zat: kişi, şahıs, fert.

bilhassa Âl-i Beytin neslinden her asırda kuvvetli ve kesretli bulunan milyonlar fedakâr seyyidlerin iltihaklarıyla o vazife-i uzmayı yapmaya çalışır.

Şimdi hakikat-i hâl böyle olduğu hâlde, en birinci vazifesi ve en yüksek mesleği olan imanı kurtarmak ve imanı, tahkikî bir surette umuma ders vermek, hatta avamın da imanını tahkikî yapmak vazifesi ise, manen ve hakikaten hidayet edici, irşat edici manasının tam sarahatını ifade ettiği için, Nur Şakirtleri bu vazifeyi tamamıyla Risale-i Nur'da gördüklerinden, ikinci ve üçüncü vazifeler buna nispeten ikinci ve üçüncü derecedir diye, Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsini haklı olarak bir nevi Mehdî telâkki ediyorlar. O şahs-ı manevînin de bir mümessili, Nur Şakirtlerinin tesanudundan gelen bir şahs-ı manevîsi ve o şahs-ı manevîde bir nevi mümessili olan bîçare tercümanını zannettiklerinden, bazan o ismi ona da veriyorlar. Gerçi bu, bir iltibas ve bir sehivdir, fakat onlar onda mes'ul değiller. Çünkü, ziyade husnuzan, eskiden beri cereyan ediyor ve itiraz edilmez. Ben de o kardeşlerimin pek ziyade husnuzanlarını bir nevi dua ve bir temennî ve Nur Talebelerinin kemal-i itikadlarının bir tereşşuhu gördüğümden, onlara çok ilişmezdim. Hatta, eski evliyanın bir kısmı, keramet-i gaybiyelerinde Risale-i Nur'u aynı o ahirzamanın hidayet edicisi olduğu diye keşifleri, bu tahkikat ile tevîl anlaşılır. Demek iki noktada bir iltibas var, tevîl lâzımdır.

Birincisi: Ahirdeki iki vazife, gerçi hakikat noktasında birinci vazife derecesinde değiller, fakat

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahir: son
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan, Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı
asr: yüzyıl, asır
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
bîçare: çaresiz, zavallı
bilhassa: özellikle
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
evliya: keramet sahibi olanlar, erenler, veliler, ulular
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
gerçi: her ne kadar
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, ışın aslı
hâl: durum, vaziyet.
hidayet: irşat eden, doğru yola ulaştıran.
hüsnuzan: iyi zan, güzel kanaat
iltibas: yanılışık, karışıklık.
iltihak: karışma, katılma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
keramet-i gaybiye: gayba ilgili keramet, istikbal ile alâkalı keramet.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma.
manen: mana bakımından, manaca.
Mehdî: hadislere göre ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslamiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
meslek: tutulan yol, sülûk edilen yer
mes'ul: sorumlu, yükümlü
mümessil: temsil eden, temsilci
nesil: soy sop, zürriyet.
nevi: çeşit.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Nur: Risale-i Nur hizmeti
sarahat: ifadedeki açıklık, açıkanlatım
sehiv: hata, yanılışık
seyyid: Hz. Muhammed'in (asm) torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse, Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse
suret: biçim, tarz, görünüş
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
tahkik: inceleme, araştırma
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tahkikî: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma
talebe: öğrenci
telâkki: kabul etme, bir görüşle bakma
temennî: olmasını veya olmamasını istemek, dilek, istek, arzu
tercüman: tercume eden, çeviren
tereşşuh: kulaktan dolma, kesin olmayan haber
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tevîl: yorumlama, yorum
umum: hep, bütün, cümle, herkes.
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük
vazife-i uzma: en büyük vazife
ziyade: çok, fazla

hilâfet-i Muhammediye (ASM) ve ittihad-ı İslâm ordulanyla zemin yüzünde saltanat-ı İslâmiyeyi sürmek cihetinde herkeste, hususan avamda, hususan ehl-i siyasette, hususan bu asrın efkârında, o birinci vazifeden bin derece geniş görünüyor. Ve bu isim bir adama verildiği vakit, bu iki vazife hatıra geliyor, siyaset manasını ihsas eder, belki de bir hodfüruşluk manasını hatıra getirir, belki bir şan, şeref ve makamperestlik ve şöhretperestlik arzularını gösterir. Ve eskiden beri ve şimdi de çok safdil ve makamperest zatlar, Mehdî olacağım diye dava ederler. Gerçi her asırda hidayet edici, bir nevi Mehdî ve müceddit geliyor ve gelmiş. Fakat her biri, üç vazifelerden birsini bir cihette yapması itibanyla, ahirzamanın Büyük Mehdî unvanını almamışlar.

Hem mahkemede, Denizli ehl-i vukufu, bazı şakirtlenin bu itikatlanna göre, bana karşı demişler ki:

"Eğer Mehdîlik dava etse, bütün şakirtleri kabul edecekler."

Ben de onlara demiştim:

"Ben, kendimi Seyyid bilemiyorum. Bu zamanda nesiller bilinmiyor. Hâlbuki, ahirzamanın o büyük şahsı, Âl-i Beytten olacaktır. Gerçi manen ben Hazret-i Ali'nin (RA) bir veled-i manevîsi hükmünde ondan hakikat dersini aldım ve Âl-i Muhammed Aleyhisselâm bir manada hakikî Nur Şakirtlerine şamil olmasından, ben de Âl-ı Beytten sayılabilirim. Fakat, bu zaman şahs-ı manevî zamanı olmasından ve Nurun mesleğinde hiçbir cihette

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
Aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı
Âl-ı Muhammed: Hz. Muhammed'in (asm) neslinden gelenler
asır: yüzyıl, asır
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
cihet: görüş, görüş açısı
dava: iddia
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği "bilir kişi"ler
gerçi: her ne kadar
hakikat: gerçek, esas
hakiki: gerçek
hidayet: irşat eden, doğru yola ulaştıran
hilafet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'den sonra onun Kur'ân davasını ve sünnetini devam ettirip temsil etme
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
ihsas: hissettirme, sezdirme
itikat: bir inanca, bir fikre bağlanma, inanma
ittihad-ı İslâm: İslâm birliği, Panislamizm
makamperest: makam sever, makam düşkünü
manen: mana bakımından, manaca
Mehdî: hadislere göre ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslamiyet'i hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenilenecek olan âlim ve önder zat
müceddit: tecdit eden, yenileyen, yenileyici, yeniden şekil veren, yeniden güçlendiren, kuvvetlendiren
nesil: kuşak, nesil
nevi: çeşit
Nur: Risale-i Nur
safdil: saf gönüllü, hile, oyun bilmeyen, kolay aldatılan
saltanat-ı İslâmiye: İslâmiyet'in hâkimiyeti, İslâm'ın saltanatı
seyyid: Hz. Muhammed'in (asm) torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse, Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse
şakirt: talebe, öğrenci
şamil: içine alan, kapsayıcı
şan: şöhret, ün
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey
şöhretperest: şöhret düşkünü
unvan: ad, isim, lakap
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük, görev
veled-i manevî: manevî evlat
zat: kişi, şahıs, fert
zemin: yeryüzü

benlik ve şahsiyet ve şahsî makamları arzu etmek ve şan, şeref kazanmak olmaz; ve sırr-ı ihlâsa tam muhalif olmasından, Cenab-ı Hakka hadsiz şükür ediyorum ki, beni kendime beğendirmemesinden, ben öyle şahsî ve haddimden hadsız derece fazla makamata gözümü dikmem. Ve Nurdaki ihlâsı bozmamak için, uhrevî makamat dahı bana verilse bırakmaya kendimi mecbur biliyorum" dedim, o ehl-i vukuf sustu.

cihet: yon, sebep, vesile
ehl-i vukuf: mahkemenın tayin ettıgı "bılır kışı"ler
hadsiz: çok, pek çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
ihlas: bır ışı, bır ameli, başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
makam: manevî mevkı.
makamat: makamlar
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
Nur: Rısale-i Nur hızmetı
sırr-ı ihlâs: ihlas sırrı, samımıyet ve doğruluğun sırrı
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bır kışı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şahsî: şahsa, kişiye aıt, hususî
şahsiyet: kışılık, kışı özellıgı
şan: şohret, un
şeref: ovunulecek, iftıhar edılecek şey
şükür: Allah'ın nımetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah'ı hamd etme
uhrevî: ahırete daır, ahırete aıt.

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Umum Nurcuların mübarek bayramlarını ve haccü'l-ekberde bulunan Nur Şakirtleriyle ve hacdaki Nur taraftarlarının bayramlarını tebrik içinde ve çok zamandan beri esaret altında kalmış ve istiklâliyetini kaybetmiş Hindistan, Arabistan gibi âlem-i İslâm'ın büyük memleketlen birer devlet-i Islâmiye şeklinde Hind'de yüz milyon bir devlet-i Islâmiye, Cava'da elli milyondan ziyade bir devlet-i İslâmiye ve Arabistan'da dört beş hükûmet bır cemahir-i müttefika gibi Arab birliği ile İslâm birliğini birleştirmesindeki âlem-i İslâm'ın bu büyük bayramının mukaddemesini tebrik ile bu bayram bize müjde veriyor.

Saniyen: İstanbul'da, Re'fet Beyin ve Mustafa Oruç'un yazdıklarına göre, çok zaman İslâm ordusunu idare eden ve sonra dârulfununa inkılâp eden Harbiye Nezareti ve Bab-ı Seraskerî, o muazzam binanın alnında (1) إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ۞ وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا hatt-ı Kur'ân ile o manıdar Kur'ân ayeti yazılmışken, sonra da mermer taşlarla üzeri kapatılıp o nurları gizlemişlerdi. Şimdi yeniden hatt-ı Kur'âniyeye bir numune-i müsaade ve Risale-i Nur'un takip ettiği maksadına bir vesile ve üniversite ilende bir Nur Medresesi olmasına bir işaret olduğu gibi, Denizli Nurcularından Ahmed'lerin meşhur âlim ve akılca on dokuzuncu asnn en buyuğu ve ıçtımaî

1 Biz sana apaçık bir fetih yolu açtık. (Fetih Suresi 1) Ve Allah sana pek şerefli bir zaferle yardım etsin. (Fetih Suresi 3)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dunyası
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
asr: yuzyıl, asır
azız: degerli
bab-ı Serasker: serasker kapısı, askerlik işlenyle uğraşan daire.
cemahir-i muttefika: birbiriyle anlaşmış, ittifak etmiş devletler, muttefik cumhuriyetler.
darulfunun: universite.
devlet-i İslamiye. İslâm devleti.
esaret: esirlik, tutsaklık, hukum altında bulunma
evvelâ: oncelikle
haccü'l-ekber: en buyuk hac.
Harbiye Nezareti: Osmanlı da Savunma Bakanlığı
hatt-ı Kur'ân: Kur'ân yazısı
hatt-ı Kur'âniye. Kur'an hattı yazısı
idare: bir ışı yurutme, çekip çevirme
inkılâp: bir hâlden diger bir hale geçme, degışme, donuşme.
istiklâliyet: bagımsızlık.
maksat: kastedilen şey, gaye
manıdar: nukteli, mce manalı
medrese: fakulte.
muazzam: çok buyuk, çok in, koskocaman
mukaddeme: başlangıç, giriş
mubarek: hayırlı, mutlu, kudu, uguru.
nur: ayet-i kerime
Nurcu: Risale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan.
numune-i müsaade: izin, ornegi
saniyen: ikinci olarak
sıddık: çok dogru, dürust, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
şakirt: talebe, ogrenci
umum: butun
vesile: fırsat, elvenşli hal
ziyade: çok, fazla

feylesoflann en ilerisi Bismarck'ın eserinden aldıklan bir fıkrada, o yüksek Bısmarck, eserinde dıyor kı:

"Kur'ân'ı her cihetle tetkik ettım, her kelimesinde büyuk bır hıkmet gordum. Bunun mislı ve beşenyetı ıdare edecek hiçbir eser yoktur ve gelemez."

Ve Peygambere hitaben der:

"Yâ Muhammed! Sana muasır olamadığımdan çok müteessirim. Beşeriyet senin gibi mümtaz bir kudreti bir defa görmüş, badema göremeyecektir. Binaenaleyh, senin huzurunda kemal-ı hürmetle eğilirim."

Bismarck

dıye ımzasını atmış. Ve o fıkrasında tahrif ve nesh olunan kütüb-i münzeleyi ziyade tenkis ettiği için, o cümleler yazılmamalı, ben de işaret ettim.

O zat on dokuzuncu asrın en akıllı ve en buyuk bir feylesofu ve sıyasetin ve içtimaiyat-ı beşeriyenin en mühim bır şahsiyeti olması, hem âlem-i Islâm, istiklâliyetini bir derece elde etmesi; ve ecnebi hükûmetlerin hakaik-ı Kur'âniyeyı araması; ve garp ve şimal-i garbîde Kur'ân lehinde büyük bir cereyan bulunması; hem Amerika'nın en yuksek ve meşhur feylesofu olan Mister Carlyle dahı aynen Bismarck gibi demiş:

"Başka kitaplar, hiçbir cihette Kur'ân'a yetişemez. Hakikî söz odur, onu dinlemeliyiz" diye kat'î karar vermesi; (HAŞİYE) ve Nurlann da her tarafta fütuhatı ve ilen

HAŞİYE: Risale-i Nur dan Arabî *Işaratü'l-I'caz* tefsin otuz sene evvel, onun bu kıymetli hakperestâne hükmune işaret etmış

âlem-i İslâm: Islâm âlemi: Islam dunyası
asr: yuzyıl: asır
badema: bundan sonra: bundan boyle
beşeriyet: insanlık: insanlar
binaenaleyh: bundan dolayı: bunun uzenne
cereyan: akım: fikır, sanat veya sıyaset hareketı
cihet: şekıl: yon: tarz
ecnebi: yabancı
fıkra: kısım: fasıl: bolum.
filozof: felsefe ile uğraşan filozof
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
garp: ulkemize gore Avrupa
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân aıt olan ve ondan gelen gerçekler
hakikı: gerçek: sahıcı
hikmet: yuksek bılgı
hitaben: hıtap ederek: soylevyerek.
içtimaat-ı beşeriye: sosyal hayat, insanların sosyal yonlen hallen
içtimaî: topluluğa aıt, toplumla ılgılı toplumsal
idare: yonetım, memleket ışlerinin yurutulmesı
istiklâliyet: bagımsızlık
kat'î: kesin: şupheye ve teredude mahal bırakmayan.
kemal-ı hürmet: saygıyla
kudret: guç: kuvvet, ıktıdar
kütüb-i münzele: vahıy ile Cenab-ı Hak tarafından İndirilmiş mukaddes kıtaplar
leh: onun tarafına: ondan yana: birinin faydası ıçın yapılan hareket
misil: benzer: eş: nazır: tıpkısı
muasır: aynı asırda yaşayanlardan her bırı: aynı devırde yaşayan
mühim: onemlı: chemmiyetlı
mümtaz: ayrıcalıklı: seçkın
muteessir: teessüre kapılan: hüzunlu: kederlı: mahzun
nesh: geçersız yapma: ortadan kaldırma: hukumsuz bırakma
şahsıyet: kışı: kımse
şimal-ı garbi: kuzey batı
tahrif: degıştırme: bozma
tenkis: kusurlu hale getırme.
tetkik: dıkkatle araştırma: ınce leme
zat: kişı: şahıs: fert.
ziyade: çok: fazla.

gitmesi, büyük bir fa'l-i hayırdır ki, ecnebide çok Bismark'lar ve Mister Carlyle'lar çıkacaklar ve emareleri de var diye Nurculara bir bayram hediyesi olarak takdim ediyoruz ve Bismarck'ın fıkrasını leffen gönderiyoruz.

207

İnebolu kahramanlarından berber Alı Osman'ın masum mahdumunun güzel yazısıyla gönderdiği mektuba baktım, birden hatırıma geldi: Üç muhım Nur merkezinde üç berber tam birbirine benzer bir tarzda Nura büyük hizmetlerı, hem herbırısı çocuklarıyla Nura çalışmaları, beni mesrur eyledi. Berber Burhan, berber Hıfzı, berber Alı Osman, Nurun birer kıymetlı kahramanlarıdır. Allah onlan çoluk ve çocuklanyla dünyada ve ahirette mes'ut etsin. Âmin.

Said Nursî

208

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Medresetüzzehra'nın üç şakirdinin hafîfçe bir ay hapıs cezası ve pek haksız ve çok manasız ve soğuk hâkimin hiddetine maruz kalmalanna mukabil, kat'î bır kanaatle ve çok emarelerın kuvvetıyle müjde

ahiret: obür dünya, ıkıncı hayat.
âmin: Ya Rabbı! Öyle olsun, kabul eylel!" anlamında duanın sonunda soylenlr.
aziz: ızzetlı, muhterem, saygın.
emare: alâmet, belırtı, nişan.
evvelâ: oncelıkle.
fail-i hayır: hayır ışleyen, hayır sahıbı.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
hiddet: ofke, kızgınlık.
kanaat: görüş, fikir.
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
leffen: ekli olarak.
mahdum: oğul, evlât.
maruz: bır şeyın etkısı ve tesın alunda bulunma.
masum: kuçük çocuk.
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın Doguda kurulmasını arzu ettıgı unıversıtenın bır manada aynı ışlevı goren "Rısale-i Nur" hızmetıne verdıgı ısım.
mesrur: sevinçlı, memnun.
mesut: saadetlı, bahtlı, mutlu.
mukabil: karşılık.
mühim: onemlı, ehemmıyetlı.
Nur: Rısale-i Nur.
Nurcu: Rısale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
şakırt: talebe, oğrencı.
takdim: arz etme, sunma.
tarz: bıçım, şekıl.

veriyoruz ki, o şakirtler ve yardımcıları, o adamın küçücük verdiği ceza ve manasız hiddetine bedel; ruhanîler, melâikeler ve istikbaldeki nesl-i âti milyonlar alkışlamalarla öyle şakirtleri tebrik ediyorlar. Ve haps-i ebedînin milyonlar sene cezalardan kurtulmaya vesile oldukları için, böyle sinek kanadı kadar ehemmiyeti olmayan bu gibi taciz ve tazıplen hıçe indirir, belki iftiharla sevindirir.

Evet, bir asır evvel dünyanın en akıllı ve en müdakkiki ve feylesofu ve saltanatlı hâkimi telâkki edilen ve kendi Hıristiyan iken bütün eski dinleri ve kitapları hıçe indiren, belki inkâr etmek cür'etini gösteren, gayet enaniyetli ve şöhretli olan Prens Bismarck'ın Kur'ân-ı Hakîmin önünde kendi imzasıyla ve bütün kuvvetiyle tasdikkârane secde etmesini yazan ve inat ve enaniyetini ve dinsizliğini bırakıp Kur'ân'a teslim olduğunu âleme ilân ettiğini ceridelerde neşredildiği bir hengâmda ve bütün edyan-ı semaviyeyi inkâr eden ve şark-ı şimalîdeki şimdiki dehşetli hükûmetin teşvikiyle kesretle içindeki Müslümanları hacca gönderip, âlem-i İslâm nazarında dinsizliğini ve inat ve adavetini bırakmak tarzında, güya Kur'ân'ı inkâr edemiyor ve azametine karşı bir nevi teslimiyet ve dehalet tarzında, "Buradakilerden daha ziyade Kur'ân'ı ehemmiyetli biliyorum" diye, "Bu noktada onlar benden daha geri düşüyorlar ki, benim kadar hacı gönderemiyor" demesine mukabil, buradakiler dahi, maşaallah, tam musaade ettikleri hâlde ve böyle siyasî propaganda edildiği bir zamanda, Medresetüzzehra'nın Nur Şakirtleri, o mahiyet ve azametteki

iftihar: haklı olarak övünme.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
inkâr: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
İstikbal: gelecek.
kesret: çokluk.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mahiyet: bir şeyin asli esası, niteliği.
maşaallah: Allah'ın istediği gibi. Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda kurulmasını arzu ettiği üniversitenin bir manada aynı işlevi gören "Risâle-i Nur" hizmetine verdiği isim.
mukabil: karşılık.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
müsaade: izin.
nazar: dikkat.
nesli âti: gelecek nesil.
neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpme.
nevi: çeşit.
Nur: Risâle-i Nur.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb. nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
ruhanî: manevî âlem, ruhlar âlemine mensup, ruhlar âlemine ait.
saltanat: bir kimsenin bir işte, bir yerde bulunanlar üzerindeki hâkimiyeti, otoritesi.
secde: baş eğme, başı yere koyma.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
şakirt: talebe, öğrenci.
şark-ı şimalî: kuzeydoğu komünizm rejimi.
taciz: rahatsız etme, huzursuz kılma, sıkma.
takdirkârane: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.
tazıp: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme.
telâkki: kabul etme, alma.
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş.
vesile: aracı, vasıta.
ziyade: çok, fazla.

adavet: düşmanlık, husumet.
âlem: dünya, cihan.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
asr: yüzyıl, asır.
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik.
bedel: karşılık.
ceride: gazete.
cür'et: cesaret etme, yürekli-lik, yiğitlik.
dehalet: sığınmak, aman dı-leme, medet, yardım isteyiş, birinin himaye ve merhametine sığınma.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
edyan-ı semaviye: semavî dinler. Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
enaniyet: kendini beğenme, benciilik, egoistlik.
evvel: önce.
filozof: felsefe ile uğraşan filozof.
gayet: son derece.
güya: sanki.
hakîm: hikmeden.
haps-i ebedî: ebedî hapis, sonsuza dek kalınacak hapis.
hengâm: zaman, sıra.
hiddet: öfke, kızgınlık.

Kur'ân-ı Mucizülbeyan'ın hakikatlerini *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa* gibi harika Risalelerle mu'cizelerini kalemleriyle neşredip en muannit dinsizleri tasdike mecbur etmelerine mukabil, ehl-i dalâletin hücumu, elbette değil yalnız ehl-i hakikat insanları, belki ruhanîleri, belki melekleri de ağlatır ve arzı ve semayı hiddete getirebilir.

Madem ıkı sene tetkikten sonra *Ayetu'l-Kubra* eski harflerle tab edilen bin nüsha ve Nurun bütün Risaleleri ittifakan beraatle beraber umumu iade edilmiş. Aynen iade edilen bazı risalelerin eski hurufla teksirini bir suç sayıp ceza vermek, adliyelen cidden alâkadar edip adalet şerefini kırıyor.

Sanıyen: Benim hususî kâtibim şimdi yok, başka kâtipler de benim dilimi iyi anlamıyorlar; ben de hem rahatsız ve hem de geç ve güç yazabiliyorum. Hâlbuki, dünden beri yirmiye yakın mektuplar geldi. İçinde de pek çok kardeşlerimiz ve hemşirelerimizin ısımleri var. Biz, onların umumunun hem bayramlarını tebrik ediyoruz, hem yeni şakirt olmak isteyenlen ruh u canımızla kabul ediyoruz. Ve onlan öyle sevk eden zatlara da Allah razı olsun ve kalblerindeki muradları ne ise Cenab-ı Hak onlan muvaffak eylesin deriz.

Salısen: Nur santralı Sabri'nın (RH) Lâhikaya girecek güzel mektubu ve Ali Osman ve Çilingir Ali'nin Nurların neşrindeki kudsî hizmetlen ve İbrahim Edhem'in Balıkesir ve sair taraflarda tesirli faaliyeti ve onun irşadıyla çokların Nur dairesine girmesi ve Ahmed Fuad'ın

adalet: kanun ve düzen hakimiyeti
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alakadar: ilgili, ilişki.
arz: yer, dünya.
beraat: suçsuzlugun sabit olması
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
hakikat: gerçek, asıl, esas
harika: olaganüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hemşire: kız kardeş, bacı
hiddet: öfke, kızgınlık.
huruf: harfler
hususî: özel
hücum: saldırma.
iade: geri verme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ittifaken: ittifakla, anlaşarak, uzlaşarak.
kâtip: yazıcı
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
lahika: Risale-i Nur mektuplarının toplandığı eser
madem: den dolayı, böyle ise
muannit: inatçı, ayak direyen
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mukabil: karşılık.
muvaffak: başarmış, başarılı.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
neşr: yayım, yayın.
Nur: Risale-i Nur
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her bir
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
risale: Küçük kitap. Risale-i Nur kitaplarından her bir
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
ruhanî: manevî alem, ruhlar alemine mensup, ruhlar âlemine ait.
sair: diğer, başka, öteki
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
sema: gökyüzü, gök
sevk: ulaştırma, yöneltme.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeref: onur, haysiyet.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
tasdik: doğrulama, onaylama
teksir: çoğaltma
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
umum: bütün, hepsi
zat: kişi, şahıs, fert.

da Eflâni havalisinde Hasan Feyzi gibi faaliyeti ve şiddetli alâkası, ve Konyalı Sabri'nin genç mekteplilerin çoklukla Nur dairesine girmelerine çalışması ve başta müfessir, hacı ve hoca Vehbi Efendi ve Konya ulemasının Nurlara karşı hüsn-i teveccühleri ve tasdikkârane münasebetleri; ve muallim Abdurrahman İhsan'ın hasbihâl mektubundaki samimî ve ciddî Nura alâkadarlığı; ve Tavşanlı Vaizi Osman'ın mektubunda pek samimî ve ciddî iki üç zatın Nur Şakirtliğine kemal-ı ciddiyetle girmeleri; ve Eğirdir koylerinde Ali Osman'ın ve Halil İbrahim'in tasdikiyle çok halis Nurcuların yetişmesi; ve Ankara dârülfununundaki Nura ehemmiyetli hizmet eden ve Kastamonu'da mektep gençlerinden en evvel Nurlara giren ve Ankara'daki Abdurrahman'ın oğlu Vahdet'i himaye ve muhafazaya çalışan Araçlı Abdullah'ın mektubunda tam imanlı ve dindarane ve müjdekârâne yazması ve orada okuyucuların çok olmasıyla ellerindeki Risalenin kâfi olmadığına ve Konyalı arkadaşı Mehmed ile beraber gençler içerisinde Nur neşretmeleri; ve Aydın tarafında inşaallah bir Ahmed Feyzi hükmünde, Nurlarla gayet alâkadar Ali Akdağ'ın güzel ve samimî mektubundaki duaları ve tavsifleri ve Nurun tesirlerini hissetmesi gibi fikraların meallerini, bizi ve Nur dairesini tamamıyla mesrur ettiği gibi, bu bayramda da büyük bir manevî hediye olarak kabul ediyoruz. Cenab-ı Hak, onların umumundan razı olsun. Hususî ve ayrı ayrı mektup yazamadığımdan gücenmesinler.

alâka: ilgi, ilişki, bağ
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dârülfunun: üniversite
dindarane: dindar bir kimseye yakışacak tarzda
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce, ilk.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hasbihal: halleşme, görüşüp konuşma, sohbet.
havali: bölge, etraf, çevre, civar
himaye: koruma, muhafaza etme
hususî: özel
hükmünde: değerinde, yerinde
hüsn-i teveccüh: sevgi ile karışık medih ve takdir
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kâfi: yeter, yetecek, elveren, yetişen
kemal-i ciddiyet: ciddiyetin son derecesi, tam bir ciddiyet.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meal: mana, anlam, mefhum
mektep: okul
mesrur: sevinçli, memnun
muallim: ders veren, öğretmen
muhafaza: koruma
müfessir: Kur'an-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi
müjdekârane: müjdeli şekilde
münasebet: ilgi, ilişki, munasıplık, uygun olma
neşr: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
risale: Küçük kitap, Risale-i Nur kitaplarından her biri
samimî: içten, candan, gönülden
şakirt: talebe, öğrenci
takdirkârane: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.
tasdik: doğrulama, onaylama
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma
tesir: etki.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
umum: bütün, hepsi
zat: kişi, şahıs, fert.

Hüsrev'in lâyiha-i temyize ait mektubunu hiç ilişmeden kabul ettiğim için, sizdeki aynı suretini Mahkeme-i Temyize gönderebilirsiniz. Madem sizde bir sureti vardır, bu mektubu göndermeden Lâhikaya da geçsin. Şimdi gelen mektupta *Gençlik Rehberi*'nin fiatını siz benden daha iyi bilirsiniz. Bir veya bir buçuk banknottan aşağı olmasın. Hüsrev'in kalemi Dördüncü Söze başlamasına bin barekâllah deriz. Allah muvaffak eylesin, âmin.

Safranbolu kahramanı berber Hıfzı, Hüsnü, Yılmaz'ın masum Nurcu mahdumlarıyla ve İnebolu kahramanlarından Ali Osman ve iki Nurcu mahdumlarının bayram tebriklerine mukabil selâm, hem muvaffakıyetlerine dua ederiz.

209

Aziz, Sıddık Kardeşim Re'fet Bey!

Evvelâ. Bazı bize temas eden cüz'î hâdiseler münasebetiyle bir hakikatı beyan etmek şiddetle ruhuma ihtar edildi. Şöyle ki:

Risale-i Nur hiçbir şeye alet olamadığını ve rıza-ı İlâhiyeden başka hiçbir maksada vesile olamadığını ve doğrudan doğruya her şeyden evvel iman hakikatlerini ders vermek ve bîçare zaifların ve şupheye düşenlerin imanlarını kurtarmak olduğunu, elbette sizin gibi Nurun has şakirtleri biliyorlar.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: muhterem, saygın
banknot: kâğıt bir lira
bârekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
beyan: açıklama, bildirme, izah
bîçare: çâresiz, zavallı
cüz'î: küçük, az.
evvel: önce.
evvelâ: öncelikle
hâdise: olay
hakikat: gerçek, asıl, esas
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
Lâhika: Risale-i Nur mektuplarının toplandığı eser
layiha-i temyiz: temyiz yazısı, Yargıtay'a yazılan yazı.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahdum: oğul, evlât.
Mahkeme-i Temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
maksat: gaye
masum: küçük çocuk.
mukabil: karşılık.
muvaffak: başarmış, başarılı.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
münasebet: vesile, ...dan dolayı.
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası, hoş nutluğu.
ruh: insandaki canlılığın ve dirilişin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
suret: nüsha, kopya
şakirt: talebe, öğrenci
vesile: aracı, vasıta

Sâniyen: Risale-i Nur'un bu kadar muanzlanna mukabil en büyük kuvveti ihlâs olduğundan ve dünyanın hıçbir şeyine alet olmadığı gibi, tarafgırlik hissiyatına bina edilen cereyanlara, hususan siyasete temas eden cereyanlarla alâkadar olmaz. Çünkü tarafgirlik daman ihlâsı kırar, hakikati değiştirir. Hatta, benim otuz seneden ben sıyaseti terk ettiğime sebep, bir mübarek âlimin takip ettiği cereyanın tarafgirlik damarıyla, salih ve büyük bir âlimin onun fikrine muhalif olmasından tefsik derecesinde tahkir edip ve cereyanına ve kendi fikrine muvafık meşhur ve mütecaviz bir münafığı gayet medh ü sena etti. Ben de bütün ruhumla ürktüm. Demek tarafgırlik hissine siyasetçilik de kanşsa, böyle acip hatalara sebebiyet veriyor diye[1] اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ dedim, o zamandan beri siyaseti terk ettim.

O hâlim neticesi olarak, sizin gibi kardeşlerim bilirsiniz ki, yirmi beş seneden beri bir gazeteyi ne okudum, ne dinledim ve ne de merak ettim. Ve on sene Harb-i Umumîye bakmadım, bilmedim ve merak etmedim. Ve yirmi iki sene bu işkenceli esaretimde tarafgirliğe ve siyasete temas etmemek için ve Nurlardaki ihlâsa zarar gelmemek için, müdafaatımdan başka, istırahatim için hiç müracaat etmediğimi bilirsiniz.

Hem bilirsiniz ki, hapiste size yazdığım gibi, benim idamıma hükmeden adamlar, beni işkenceli tazip edenler, Risale-i Nur ile imanlarını kurtarsalar, şahit olunuz ki, ben, onları helâl ediyorum. Ve tarafgirlik damanyla

1- Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alakadar: ilgili, ilişki
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
bina: dayama, bir iddiayı bir şeye dayandırmak.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
esaret: esirlik, tutsaklık, hükum altında bulunma
gayet: son derece
hakikat: gerçek.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
helâl: helâl etmek, haktan vazgeçmek.
hissiyat: hisler, duygular
hususan: bilhassa, özellikle
hukum: karar, emir, hakimiyet
ihlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
istırahat: dinlenme, rahatlama
methusena: methedip overme
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mukabil: karşılık.
muvafık: tarafı, bir tarafı tutan
mübarek: beğenilen, sevilen, kızılan, şaşılan kimse veya şey hakkında söylenir
müdafaat: mudafaalar, savunmalar
munafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müsluman görunen
müracaat: başvurma, danışma
mütecaviz: tecavüz eden, saldırgan, saldıran, sarkıntılık eden
ruh: insandaki canlılığın ve dinlinin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahibi, müttaki.
Sânîyen: ikinci olarak.
sebebiyet: sebep olma
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
tefsik: birisine günahkâr deme, birisini fasıklık ile, günahkârlık ile suçlama

ihlâsa zarar gelmemek için, bu iki üç senede dâhilden ve hariçten gelen fırtınalı cereyanlara hiç temas etmedik ve kardeşlerimi de bir derece ikaz ettim.

Salisen: Bilirsiniz ki, kendim sadaka ve yardımlan kabul etmediğim gibi, öyle yardımlara da vesile olamadığımdan, kendi elbisemi ve lüzumlu eşyamı satıp o parayla kendi kitaplarımı, yazan kardeşlerimden satın alıyorum. Tâ Risale-i Nurun ihlâsına dünya menfaatleri girmesin, bir zarar vermesin ve başka kardeşler de ibret alıp hıçbır şeye alet edilmesin.

Rabıan: Nurun hakikî şakırtlenne Nur kâfidır. Onlar da kanaat etmeli, başka şereflere veya maddî, manevî menfaatlere gözünü dikmesin.

Hem munakaşa, munazaa ve mesail-ı dıniyede damarlara dokunacak tarafgırane mübahese etmemek lâzımdır ki, Nur aleyhinde garazkârlar çıkmasın. Hatta, bir hiss-i kablelvuku ile, Mustafa Oruç kardeşimizin Risale-i Nur'un mesleğine muhalif olarak bırısıyle mübahesesı, aynı zamanda, belki aynı dakikada ona gayet hiddet ve şıddetle bır gücenmek kalbıme geldı. Hatta o Nurdan kazandığı çok ehemmiyetli makamından atmak arzusu oldu, kalben müteessır oldum. Bu benım için bır Abdurrahman idi, neden böyle şiddetli hiddet ettim? Sonra bu bayramda yanıma geldı, Cenab-ı Hakka şukür ki, çok ehemmiyetli bir ders dinledi ve o büyük hatasını da anladı ve benim burada hıddetımin aynı dakıkada hatasını

aleyh: karşı karşıt.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi.
dâhil: ülke içersi
ehemmiyetli: önemli
garazkar: haset eden, kin güden, kötü kasıt sahibi
gayet: son derece
hakiki: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan
hariç: dış memleket, yaşanılan ülkenin dışındaki ülke
hiddet: öfke, kızgınlık.
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
İbret: bir durumdan veya olaydan ders alma, ders çıkarma
İhlas: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ıkaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
kâfi: yeter, yetecek, elveren, yetişen.
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimi olarak.
kanaat: elindeki ile yetinmek.
maddi: madde ile alakalı, cismanî.
makam: manevî mevki
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
menfaat: fayda
mesail-i dıniye: dini meseleler
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
mubahase: iddialı konuşma, bahse girişme, bahis, iddia
münakaşa: tartışma.
münazaa: ağız kavgası, çekişme
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
Nur: Risale-i Nur
rabıan: dördüncü olarak.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
salisen: üçüncü olarak.
şakırt: talebe, öğrenci
şeref: üstünlük
şukur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk göstermek, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı
vesile: aracı, vasıta

itiraf etti. İnşaallah o kefaret oldu, tam temiz olarak kurtuldu.

Hamisen. Dört beş aydan beri bir zat, bana buraya bir gazete gönderiyormuş. Ben yeniden haber aldım ki, bana gönderiliyormuş. Buradaki dostlarım âdetimi bildikleri içindir ki, değil gazete, Nurdan başka hiçbir kitabı, hiçbir mecmuayı kabul etmediğim gibi, yeni yazıdan hiçbir harf bilmediğim için korkmuşlar, bana haber vermemişler ve göstermemişler. Şimdi bir zat, bir mektup içinde bir sayfası benimle konuşan bir gazetecinin, fakat dost ve hemşehri bir zatın mektubunu gösterdi. Dediler ki: "Çoktan beri senin namına bir gazete gönderiyordu. Biz korktuk, sana göstermedik."

Ben de dedim: "O zata benim tarafımdan çok selâm ediniz. O dostun eski bildiği Said değişmiş, dünya ile alâkası kesilmiş. Hem hasta, hem hususî mektubu kardeşime de yazamadığımdan o zat gücenmesin."

Oradaki umum dostlara, hususan Hafız Emin ve Hafız Fahreddin gibi kardeşlerimize selâm ve bayramlarını tekrar tebrik ediyoruz.

210

Risale-i Nur'un avukatı ve Aydın havalisinin Hasan Feyzi'si ve o civarın bir Hüsrev'i kardeşimiz Ahmed Feyzi, üç seneden beri Sikke-i Tasdik-i Gaybî'nın

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
alâka: ilgi, ilişki, bağ.
civar: çevre, yöre, etraf.
haber: ilim, malûmat, bilgi.
hamisen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın giderilmesi.
mecmua: dergi.
nam: ad, isim.
Nur: Risale-i Nur.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
umum: bütün.
zat: kişi, şahıs, fert.

Risale-i Nur'a verdiği yüzer işaretle tasdiklerini, tam bir kat'î burhan olarak hem hadislerden, hem ayetlerden mana ve cifir muvafakatleriyle Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsini pek kuvvetli bir surette ispat ediyor. Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsinin bir mümessili olan Nur Şakirtlerinin şahs-ı manevîsine bazı işaret-i hadisiyeyi, Nurun tercümanına veriyor. Hakikat ise, tercüman, bir derece telif itibarıyla, o şahs-ı manevînin bir nevi mümessili olmak itibarıyladır. Yoksa haddim ve hakkım değildir ki, ben o kudsî işarete medar olayım.

Her neyse, ben daha fazla tetkik edemedim. Onun üç buçuk senede ve onun gibi fevkalâde zeki bir kardeşimizin ince tetkikatını vaktim ve hastalığım müsaade etse, tetkik ve tadilden sonra size gönderip, ya *Tılsımlar* mecmuasının zeyli veya *Lem'alar* mecmuasına, Risale-i Nur'un hakkaniyetine bir hüccet olarak yazarsınız. O kardeşimizin Nur avukatı Ahmed Feyzi'nin incir teberrükünü mukabil, benim namıma bir *Sikke-i Gaybiye* mecmuasını ona gönderiniz ki, incirleri bana dokunmasın. Çünkü bu ahirde kat'iyen mukabelesiz hediyeler beni hastalandırdığı, çok tecrübelerle pek kat'îleşti.

Hem o kardeşimizin iki mübarek haremi ve muhterem validesinin ve Said ve Nuri namındaki evlâtlarının bana yazdıklarına samimî mektuplarına mukabil, hem onlara, hem evlâtlarına çok dua ediyorum. Öyle bir kahraman Nurcunun öyle hakikatli, muhterem, dindar refikasının Nurlara fedai ve hadim olarak verdikleri masum evlâtlarını ruhucanımızla Nurun masumlar dairesinde kabul

ahir: son
burhan: delil, ispat, hüccet
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hadiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dinin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
evlat: çocuklar
evlâd: veletler, çocuklar
fedai: canını esirgemeyen, mühim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fevkalâde: olağanüstü
hadım: hademe, hizmetçi
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakikat: kadirbilirlik, sadakat, doğruluk, vefa, sürekli bağlılık.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
harem: kadın eş
hüccet: delil.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
işarat-ı hadisiye: Peygamber Efendimizin (asm) sözlerinin işaret ettiği manalar, vermiş olduğu işaretler
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kudsî: mukaddes, yüce
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri
medar: sebep, vesile

muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mukabele: karşılık.
mukabil: karşılık.
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
mümessil: temsil eden, temsilci
müsaade: elverişli, uygun olma durumu
nam: ad, yerine
nevi: çeşit
Nur: Risale-i Nur hizmeti
Nurcu: Risale-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan
refika: kadın eş, karı, zevce
ruhucan: candan, gönülden
samimî: içten, candan, gönülden
suret: biçim, tarz.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
tadil: doğrultma, düzeltme
tasdik: doğrulama, onaylama
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tercüman: tercüme eden, çeviren
tercüman: tercüme eden, çeviren
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
vâlide: ana, anne
zeyil: bir eserin devamı olarak yazılan kitap

ediyoruz. Ve Mehmed Emin ve Ali Akdağ ve Ahmed Feyzi'ye ve umum kardeşlerimize selâm ve dua ederiz.

211

باسمه سبحانه[1]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Lüzumu olmayan erzak ve elbiselerimi satıp gayet mübarek yüz lirayı, hem Dârülhikmet'ten aldığım maaşla –ki, onunla hacca gidecektim– hem yirmi iki sene hisse-i erzakiyemin bakiyesi olan on lirayı da üstünde suret bulunduğu için tekrar o mubarek on lirayı da *Lem'alar* mecmuasının fiyatı olarak beraber gönderiyorum.

212

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Hadsiz şükür olsun ki, Risale-i Nur'un, Haremeyn-i Şerifeynce makbuliyetine bir alâmet şudur ki:

Denizli kahramanı Hafız Mustafa, İstanbul'dan aldığı *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa* ve *Siracünnur*'u –ki Hindistan ulemasına gönderilecekti– onları alıp, yolda bazı hacılara

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

alâmet: iz, belirti, işaret, nişan
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bakıye: artıp kalan
Dârülhikmet: Osmanlılarda Şeyhülislâmlık makamının bir ismi
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Haremeyn-i Şerifeyn: iki mukaddes şehir: Mekke-i Mukerreme ve Medine-i Münevvere
hisse-i erzakiye: yiyecek hissesi
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her bir
mübarek: feyizli, bereketli.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
suret: resim, tasvir, fotoğraf
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
umum: bütün.

okutup, beraber Medine-i Münevverede Keşmirli gayet meşhur bir âlim ve Türkçe de güzel bilen zata teslim etmiş. O zatın da çok takdir edip kat'î teminatla Hindistan ulemasının merkezine göndereceğini ve Medine-i Münevvereye mahsus olan mecmualar da yetiştiğini ve sair yerlere de gönderilen mecmualar selâmetle yetiştiğini Denizlili Hafız Mustafa'ya beraber arkadaş olup ve yolda Nurları okuyarak giden hem genç, hem Nurcu iki Afyonlu hacı ve başka hacılar, bu müjdeli haberi bana getirdiler ve hariçte Risale-i Nur'un ehemmiyetli revacını ve makbuliyetini müjdelediler. Yalnız Camiü'l-Ezhere gidecek üç mecmuadan *Zülfikar* burada kaldı, gönderemedik; ikisi gitmişler. Bunun hikmeti şudur ki:

Zülfikar ilmî bir geniş derstir. Âlem-i İslâm'ın medrese-i kübrası olan Camiü'l-Ezhere ders suretiyle göndermek münasip olmadığı gibi, hem orada kolera hastalığının istilâsıyla, elbette *Zulfıkar*, lâyık olduğu dikkat-ı nazara bu sırada alâkadarane mazhar olamayacaktı.

213

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Nurun ehemmiyetli kahramanlarından Nur'un ehemmiyetli mecmualarını Mekke-i Mükerremeye götürüp gayet büyük bir Hindlı âlim Ahmed Alı

alâkadârâne: ilgilenerek, alâka göstererek.
Âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
Camiü'l-Ezher: Mısır daki Ezher Üniversitesinin adı.
dıkkat-ı nazar: inceden inceye düşünme ve bakma, bakış inceliği.
ehemmiyetli: önemli.
evvelâ: öncelikle.
gayet: son derece.
hariç: dış memleket, yaşanılan ülkenin dışındaki ülke.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
istilâ: kaplama, yayılma.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş.
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri.
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri.
medrese-i kübra: büyük, önemli medrese, üniversite.
Mekke-i Mükerreme: kerem'li, azız, mukaddes Mekke şehri.
münasip: uygun.
Nur: Risale-i Nur.
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
revaç: rağbet, kıymet, değer.
sair: diğer, başka, öteki.
selâmet: hayırlı, sağlıklı, iyi ve güzel sonuç.
sıddık: çok doğru, çok dürüst.
suret: biçim, şekil, tarz.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
teminat: güvence.
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri.
zat: kişi, şahıs, fert.

Şimşirî'ye teslim edip, hem Hintçe tercüme etmeye ve Hind'e de göndermeye teminat alan kardeşimiz Hafız Mustafa'ya binler barekâllah ve maşaallah ve es'adekâllah deriz. Medresetüzzehra, Mekke-i Mükerremedeki o büyük zatla muhabere etsin. Adresi şudur: "Mekke-i Mükerremede Babü's-Selâmda Ahmed Ali Şimşirî" diye mektup yazabilirsiniz.

Sanıyen: Bu defaki hâdise, bir habbeyi, evham yüzünden çok kubbeler yaptıklarını öğrendik. Bir emaresi de şudur:

Dâhiliye Vekilinin emriyle gece içinde Afyon Valisi, Emniyet Müdürüyle buraya gelip gecede menzilimi basmak istemişler. Müddeî Umumî muvafakat etmediğinden, sabaha kadar bekleyip, en ziyade aleyhimizde bulunan iki adamı tayin edip, kilidimi kırıp füc'eten baskın vermeleri, hem aynı gün (HAŞİYE) faytonla çıktığım vakit –burada emsali vuku bulmayan– beş tayyare pek aşağıda uçup benim faytonumu bildikleri için etrafımda iki defa dönmeleri, ikinci gün başka bir tarafa, çok görünmeyen gizli bir dere tarafına faytonla giderken, aşağıda uçan beş tayyareyi bir şey arıyor gibi gördük, anladık ki, bizi arıyorlar. Yine aynen evvelki gün gibi, o beş tayyare etrafımızda ve kasaba üstünde gezip, odamıza girdiğimiz zaman onların da gitmeleri kuvvetli bir emaredir ki,

HAŞİYE: Evet, buradaki Nur Şakirtleri namına tasdik ediyoruz, hâdise aynen vuku buldu.

Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Terzi Mustafa	İsmail	Mustafa	Hizmetkârı Nuri	Hayri	ve Halil

aleyh: karşı karşıt.
bârekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
emare: alâmet, belirti, nişan.
emsal: eş, benzer.
es'adekâllah: Allah seni mes'ut etsin, mutlu kılsın.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
evvel: önce.
füc'eten: birdenbire, ansızın, anı olarak.
habbe: tane.
hadise: olay.
kubbe: yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel! Allah korusun.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
menzil: ev, oda, yer.
muhabere: haberleşme.
muvafakat: müsaade etme, kabul etme.
müddeiumumî: savcı.
Sanıyen: ikinci olarak.
tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama.
tayyare: uçak.
teminat: güvence.
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş.
zat: kişi, şahıs, fert.
ziyade: çok, fazla.

bir habbe yüz kubbe yapılmış. Burada böyle manasız, evham yüzünden bana eziyet verilmesi ve Medresetüzzehra'nın kahramanlarına buraya nispeten bu üç senede on dereceden yalnız bir derece eziyet verilmek cihetiyle, Isparta hükûmetine ve adliyesine teşekkürümü ve minnettarlığımı ve onların verdiği eziyetleri de helâl ettiğimi bildirirsiniz.

Salisen: Bu defaki musibette, her vakit olduğu gibi, yine kaderin adaletine ve inayet-i İlâhiyenin feyzine baktım, gördüm ki: Sair vilâyete nispeten bir derece Nurdan geri kalan ve Nur dairesine de yakın bulunan Kütahya ve adliyesini ve hükûmetini, Denizli, Kastamonu gibi Risale-i Nurla alâkadar etmek, evet, ne kadar fikri ve vazifesi aleyhimizde olsa da, her hâlde kalbi, ruhu Risale-i Nur'dan imanı cihetinde büyük istifade etmek ve Nurculara da sevap kazandırmak hikmetiyle, o vilâyete gönderildi. Kader-i İlâhî dahi bana bir şefkat tokadı olarak, Dâhiliye Vekili Erzurumlu ve hemşehrim ve Afyon Valisi (Antalyalı) ve şimdiye kadar bana ilişmemesi cihetiyle demiştim: Gerçi serbest oldum, şimdi böyle insaflı bir vali buldum, Emirdağından gitmeyeceğim diye bir nevi sevinç ve ihtiyatsızlığımın cezası olarak, o iki adamın elleriyle kader-i İlâhî bana tokat vurdu, adalet etti.

Afyon Valisi, Emniyet Müdürü ve buradaki heyetiyle meselemize dair Ankara'ya yazmışlar ki: "Cemiyetçilik, tarikatçılık gibi meseleler yok. Fakat Said Nursî'nın onun sözüyle kendini feda edecek iki yüz bin Nurcu kardeşleri var" diye, başka bir cihette yine hükûmete büyük bir

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
alâkadar: ilgili, ilişki.
aleyh: karşı, karşıt.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
cihet: yön, sebep, vesile.
dair: alakalı, ilgili.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
eziyet: incitme, büyük sıkıntı verme.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
feyz: ihsan, bağış, kerem.
Gerçi: her ne kadar.
habbe: tane.
helâl: helâl etmek, haktan vazgeçmek.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
heyet: kurul, topluluk, birlik, teşkil eden şahıs ve şeylerin tamamı.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kader: takdir, kısmet, kudret, İlâhî hükûm.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kubbe: yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mesele: halledilmesi güç, önemli konu.
mesele: konu.
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan.
musibet: felâket, belâ, ansızın gelen belâ, dert, sıkıntı.
nevi: çeşit.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Nur: Risale-i Nur hizmeti.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sair: diğer, başka, öteki.
salisen: üçüncü olarak.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarikatçılık: tarikat taraftarlığı.
vazife: görev.
vilâyet: il.

evham vermişler. Fakat onlann bu yazmasında, Nura ve Nurculara bir fayda ve benim şahsıma da belki bir zarar ihtimali var.

Faydanın bir cihetî şudur ki. Bu kadar ağır şerait içinde öyle demir gibi sarsılmaz bir hakikat var ki, iki yüz bin Türk ruhunu ona feda edecek o hakikatin müşterisi bulunur. Bu noktada, zayıf imanlı olanlar imanını kuvvetlendirir. Ehli siyaset de ve imanını kaybedenler onlara ilişmekten korkarlar, daha çabuk taarruz edemezler.

Bana zararı ise, Cenab-ı Hak, Hafîz'dır. Beni çürütmek ve kardeşlerimi benden kaçırmak ve kardeşliğimizi kırmak için, şeytanın bile hatırına gelmeyen iftiralar ve isnatlarla benim ehemmiyetimi kırmak için çalışmaları muhtemeldir.

Ehl-i vukuftan ve Diyanet Riyasetinin müşavirlerinden Yusuf Ziya ve oradaki hocalar, Risale-i Nur'un tamam bir takımını bizden istiyorlar. Hem zerrelere ait Otuzuncu Söz ve Otuz İkincinin Birinci Mevkıfının başındaki Zerre bahsi ve Hüve Nüktesi ve Tabiat Risalesinin Zerre bahsi gibi parçaları, nice suretinde ve hürmetkârâne, oraya gönderdiğimiz Hasan Çalışkan ile cevap göndermişler. Güya وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1] manasını anlamak istiyorlar ve bu parçalarla anlaşılır ve şimdi serbest ifsada başlayan maddiyunları susturur.

Said Nursî

1- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsrâ Suresi, 44.)

bahıs: konu
cihet: yön, sebep, vesile
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği bilirkişiler
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
güya: sanki
hafız: hifzeden koruyan, saklayan, koruyucu
hakikat: gerçek, asıl, esas
hürmetkar: hürmet eden, saygılı
ifsat: fesada uğratma, bozma, düzensizlik meydana getirme
İftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme, buhtan, ifk.
ihtimal: olabilirlik.
isnat: bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
mevkıf: durak.
muhtemel: ihtimal dahilinde olabilir
müşavir: istişare edilen, fikrine müracaat edilen, kendisine danışılan kimse.
müşteri: bir şeyi satın alan veya satın almaya talip olan kimse, alıcı
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
risale: Küçük kitap. Risale-i Nur kitaplarından her biri
ruh: can
suret: biçim, şekil, tarz.
şerait: şartlar
taarruz: saldırma, saldırma, saldırma, ilişme
zerre: en küçük parçacık, molekül, atom

Kanunca ifademi almak lâzımken ifademi almadılar. Ben de ifademi şimdi adliyenin şahs-ı manevîsine ve Dâhiliye Vekiline bera-ı malûmat beyan ediyorum.

Bu kırk sene zarfında bu vatana ve millete hiç zarar etmeyip pek çok menfaati dokunan, ezcümle Mart İhtilâlinde isyan eden sekiz taburu bir nutukla itaate getiren ve çok zabitleri kurtaran; ve Harekât-ı Milliyede *Hutuvat-ı Sitte* risalesi ile ulemayı ve Şeyhülislâmı ve İstanbul'u, işgal eden ecnebi taraftarlığından kurtaran ve eski Harb-i Umumîde merhum Enver Paşanın çok takdir ve tahsiniyle fedakârane hizmet eden ve üç dehşetli kumandanlar ona hiddet ettikleri hâlde ilişmeye cesaret edemeyen ve gizli zındıkların iftiralarına binaen, kanunlar onu mes'ul ettiği hâlde, üç mahkeme onun takip ettiği hakikate karşı mağlûp olup mahkûmiyetine cesaret etmeyen ve risalelerin ehl-i fen ve ehl-i ilm yanında çok takdir ve tahsinlerle karşılanan ve o risaleler hesabına konuşan bir adamı bir saat dinlemeniz, vazifeniz itibanyla elzemdir ve vacipdir.

İşte başlıyorum. Elimizde hak var. Hakkımızı kuvvetle ve başka suretle aramaya Cenab-ı Hak mecbur etmesin. Âmin.

Bu yirmi senede yüzer tecrübeyle inayet-i İlâhiye bizi himaye ettiği ve dehşetli zulumlerden kurtardığı gibi, bu yeni manasız, bütün bütün kanunsuz, gaddarâne zulümden de kurtaracağına kat'î kanaat etmeliyiz. Şayet bir

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bera-i malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
beyan: açıklama, bildirme, izah
binaen: den dolayı, bu sebepten
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan
ehl-i fen: fen ilimleri ile uğraşanlar
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
ezcümle: bu cümleden olarak.
fedakârane: fedakârca, fedakârlıkla.
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsizce, hainceşine.
hakikat: gerçek.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
Harekât-ı Milliye: Millî harekât, Kuva-i Milliye Hareketi
hiddet: öfke, kızgınlık.
himaye: koruma, muhafaza etme
İftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme, bühtan, ifk.
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
İsyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
işgal: bir yer, yeni bir ülkeyi ele geçirme, istila, zapt.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme

kanaat: inanma, görüş, fikir
katî: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
mağlûp: yenilme, kendisine galip gelinmiş
mahkûmiyet: hükum giyme, hükümlülük.
menfaat: fayda
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mes'ul: sorumlu, yükümlü
nutuk: söz, konuşma, hitap
risale: kitap, Risale-i Nur
suret: biçim, şekil, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şeyhülislâm: Osmanlılar zamanında din işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazifeli şahıs
tabur: dört bölükten meydana gelen, bölük veya bataryadan büyük, alaydan küçük, asker birlik
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
taraftar: tarafı, bir tarafı destekleyen
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vacip: zorunlu, yapılması gerekli olan
vazife: görev
zabıt: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zarfında: süresince
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

parça sıkıntı, zahmet, zarar da görsek, binler derece o zahmetten ziyade rahmet ve ihsan-ı İlâhiyeye ve sevaba mazhar olmakla beraber, pek çok bîçare ehl-i imanın imanlanna başka bir tarzda bır kudsî hızmet hükmüne geçeceğini rahmet-i İlâhiyeden pek kuvvetli ümit ediyoruz.

Bu hadisenin on vecihle kanunsuz olduğunu beyan ediyorum:

Birincisi: Üç mahkeme ve üç ehl-ı vukufun ve Ankara'nın yedi makamatından ve adliyelerin elinde iki sene Rısale-ı Nur tetkıkle nazardan geçtığı hâlde, ıttıfakla, hiçbir muhalif kalmadan hem umum Risalelerin beraatine, hem Saıd ile beraber yetmış beş arkadaşı birlıkte beraat ettırıldığı ve bir gün bile ceza verilmedıği hâlde, yeniden evrak-ı muzırra gibi onlara el uzatmak ne derece kanunsuzdur, zerre kadar insafı olan bilir.

İkincisi: Beraatinden sonra üç buçuk sene Emirdağında münzevî, garıp, kapısını hem dışandan kılıt, hem içeriden sürgüyle kapayan ve yüzde bir adamı zarurî bir ış olmasa yanına kabul etmeyen ve yırmı seneden ben devam eden telifini de bırakıp daha telif etmeyen bir adama, dünya siyasetı ıçın kapısının kilıdini kırıp, yanına gelip Arabî evradından, yanındaki iki levha-i imaniyeden başka taharrîciler bir şey bulamadıklan hâlde bu eziyetın ne derece hilâf-ı kanun olduğunu, zerre kadar aklı bulunan anlar.

Arabî: Arapça dılı
beraat: suçsuzlugun sabıt olması
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme ızah
bıçare: çaresız zavallı
ehl-i iman: mananlar ımanı sahıplen
ehl-i vukuf: bır mesele hakkında bılgı ve yetkı sahıbı olanlar
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kâgıtlar yapraklar
evrad: vırtler okunması adet olan dınî dualar
eziyet: ıncıtme buyuk sıkıntı verme
garip: gurbette, kendı memleketının dışında bulunan yabancı
hadise: olay
hilâf-ı kanun: kanuna ters kanun dışı
hükmüne: yerine değerine
ihsan-ı İlahiye: İlâhî ihsan Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ıhsan ettığı butun nımetler, ıkramlar hedıyeler bagışlar
ıttıfak: fikır bırlıgı soz bırlıgı
kudsî: mukaddes yuce.
levha-i imaniye: ımanî levha ımana aıt levha
makamat: makamlar
mazhar: nail olma şereflenme
muhalif: zıt, karsıt, aykırı.
münzevi: inzivaya çekilen köşeye çekılmış yalnuz
nazar: dıkkat.
rahmet: acıma merhamet etme esırgeme bagışlama şefkat gosterme.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmetı İlahı rahmet
risale: kıtap Rısale-i Nur
taharrî: arama araştırma
tarz: bıçım şekıl
telif: eser yazma
telif: kıtap yazma eser ortaya koyma
tetkik: dıkkatle araştırma ınceleme.
umum: butun
vecih: cıhet yon
zahmet: sıkıntı eziyet, meşakkat
zarurî: mecburî, zorunlu, ister ıs temez
zerre: pek ufak parça en kuçuk parça
ziyade: çok fazla.

Üçüncüsü: Mahkemece yetmiş şahidin tasdikiyle, yedi sene Harb-i Umumîyi bilmeyen ve merak etmeyen, sormayan –ki, şimdi on senedir aynı o hâlde bulunan– ve yirmi seneden beri hiçbir gazeteyi okumayan ve dinlemeyen ve otuz seneden beri [1] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ deyip siyasetten bütün kuvvetiyle kaçan ve yirmi iki sene işkencede sıkıntılar çektiği hâlde ehl-i siyasetin nazar-ı dikkatini kendine celp etmemek ve siyasete karışmamak için bir defa istirahati için hükûmete müracaat etmeyen bir adama, dehşetli bir siyasî gibi ve siyasî entrikacısı gibi, onun menzilini ve inzivagâhını basıp, hasta hâlinde emsalsiz bir sıkıntı ruhuna vermek, hiçbir kanuna muvafık gelir mi? Zerre kadar vicdanı bulunan bu hâle acıyacak.

Dördüncüsü: Eskişehir Mahkemesinde altı ay tetkikten sonra ve sebebi de cemiyetçilik, tarikatçılık olduğu, o evham bahanesiyle büyük bir reisin ona şahsî garazıyla onun aleyhinde bazı adliyecileri teşvik ettiği hâlde cemiyetçilik, tarikatçılık ve Risale-i Nur cihetinde beraat ettirip, yalnız Risale-i Nur'un bir küçük parçası olan Tesettür Risalesini bahane ederek kanunen değil de, kanaat-i vicdaniye ile, yüz şakirt içinde beş on şakirde altı ay ceza verdiler ki, tetkik zamanına kadar dört ay mevkuf, yani bir buçuk ay hapis kaldıklan ve on sene sonra Denizli Mahkemesi, yine dokuz ay cemiyetçilik ve tarikatçılık gibi birkaç bahaneyle, yirmi senelik bütün mektubat ve telifatlanni inceden inceye tetkikle beraber,

1 Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aleyh: ona, onun üzerine
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: suçsuzluğun sabit olması
celp: elde etme, kendine çekme
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
cihet: yön, görüş açısı
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
emsalsiz: benzersiz
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hale: vaziyet, durum.
Harb-i Umumi: genel harp, dünya savaşı
inzivagah: inziva yeri, insanlardan uzak, tek başına ibadet ve zikir için çekinilen ıssız yer
istirahat: dinlenme, rahatlama
kanaat-ı vicdaniye: vicdanı kanaat, vicdana ait fikir
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile
menzil: oda, yer, mekan.
mevkuf: tevkif edilmiş, tutulmuş, zanlı olarak hapsedilmiş, tutuklu
muvafık: uygun, munasip
muracaat: başvurma, danışma
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
reis: başkan
ruh: insandaki canlılığın ve dinliğin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis
siyasi: siyasetle ilgili, siyasete ait.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şakirt: talebe, öğrenci
tarikatçılık: tarikat taraftarlığı
tasdik: doğrulama, onaylama
telifat: telifler, kaleme alınan eserler, yazılanlar
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his
zerre: en küçük parça, molekül, atom

Ankara ve Denizli mahkemesinde tetkikte kaldıklan hâlde, o mahkemeler ittifakla cemiyetçilik ve tarikatçilik (HAŞİYE) ve sair bahaneleri cihetinde beraat kararı verip, o kitap ve mektuplan aynen sahiplerine iade ve Said'i arkadaşlanyla beraber beraat ettirdikleri hâlde, bir siyasî cemiyetçi nazarıyla ve entrikacı bir siyasî adam tarzında onu ittiham etmek ve adliye memurlarını onun aleyhinde cemiyetçilik ve tarikatçilik noktasında sevk etmek ne kadar kanunsuz olduğunu, insaniyeti sukut etmeyenler bilir.

Beşincisi: Şöyle ki: Ben Risale-i Nur mesleğinin esası ve otuz seneden beri bir düstur-ı hayatım olan şefkat itibarıyla, bir masuma zarar gelmemek için, bana zulmeden canilere değil ilişmek, hatta beddua edemiyorum. Hatta, en şiddetli garazla bana zulmeden fasık, belki dinsiz zalimlere hiddet ettiğim hâlde, değil maddî, belki beddua ile de mukabeleden beni o şefkat men ediyor. Çünkü o zalim gaddarın, ya peder ve validesi gibi ihtiyar bîçarelere veya evlâdı gibi masumlara maddî ve manevî darbe gelmemek için, o dört masumların hatırına binaen, o zalim gaddara ilişmiyorum, bazan helâl ediyorum.

HAŞİYE: Nurların esası ve hedefi, iman-ı tahkikî ve hakikat-ı Kur'âniyedir. Onun için üç mahkeme, tarîkat noktasında beraet vermişler. Hem yirmi senede hiç bir adam dememiş ki, "Bana tarikat vermiş." Hem bin seneden beri bu milletin ekser ecdâdı bağlandığı bir meslek, sebeb-i mes'uliyet olamaz. Hem gizli münafıklar, hakikat-ı İslâmiyete tarikat namını takıp bu milletin dinine taarruz ettiklerine karşı, mukabele edenler, tarikatle ittiham edilmez. Cemiyet ise, uhuvvet-i İslâmiye cihetinde bir uhrevî kardeşliktir. Yoksa siyasî cemiyet olmadığına üç mahkeme hükûm vermiştir.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aleyh: karşı, karşıt.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua
beraat: suçsuzluğun sabit olması
biçare: çaresiz, zavallı
binaen: den dolayı, bu sebepten
cânî: acımasız, gaddar
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
cihet: şekil, yön, tarz.
düstur-i hayat: hayat kanunu, hayat kaidesi
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile
evlâd: çocuklar
fasık: sapkın, günah işleyen, fesatçı.
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
garaz: kötü kasıt, düşmancıl niyet, kin
helâl etmek: hakkından vazgeçmek.
hiddet: öfke, kızgınlık, gadab, hışım
iade: geri verme
ihtiyar: yaşlanmış kimse, yaşlı.
insaniyet: insanlık, insanlik mahiyeti.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
men: yasak etme, engelleme
mukabele: karşılık verme, karşılama
nazar: düşünme, fikir, mulahaza, niyet.
peder: baba
sair: diğer, başka, öteki
sevk: yöneltme
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
sukut: değerden düşme, değerini yitirme, susma
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarikatçılık: tarikat taraftarlığı
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
validé: ana, anne
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulüm: haksızlık, eziyet.

İşte bu sırr-ı şefkat içindir ki, idare ve asayişe kat'iyen ilişmediğimiz gibi, bütün arkadaşlarımıza da o derece tavsiye etmişim ki, üç vilâyetin insaflı zabıtalarının bir kısmı itiraf etmişler ki, "Bu Nur Şakirtleri manevî bir zabıtadır, idare ve asayişi muhafaza ediyorlar" dedikleri ve bu hakikate binler şahıt ve yirmi sene hayatıyla tasdik ve binler şakirtlerin de zabıtaca hiçbir vukuat kaydetmemesiyle tasdik ve teyit ettikleri hâlde, o bîçare adamın ihtilâlci ve insafsız bir komiteci gibi menzilini basmak ve insafsız adamlar ona ihanet etmek ve menzilinde bir şey bulamamakla beraber, yüz cinayeti bulunan bir adam gibi, hatta Kur'ân'ı ve başındaki levhalarını evrak-ı muzırra gibi toplamak, acaba dünyada hangi kanun buna müsaade eder?

Altıncısı: Bundan otuz sene evvel, Cenab-ı Hakkın inayetiyle, dünyada muvakkat şan ü şeref ve enaniyetli hodfuruşluk ve şöhretperestlik ne kadar zararlı ve ne kadar faydasız ve manasız olduğunu, hadsız şükür olsun ki, Kur'ân'ın feyziyle anlamış bir adam, o zamandan beri bütün kuvvetiyle nefs-i emmaresiyle mücadele edip, mahviyet etmek ve benliği bırakmak ve tasannu ve riyakârlık yapmamak için, elinden geldiği kadar çalıştığına ona hizmet veya arkadaşlık edenler kat'î bildikleri hâlde ve yirmi seneden beri herkes kendi hakkında hoşlandığı ziyade hüsnüzan ve teveccüh-i nas ve şahsını methüsenadan ve kendini manevî makam sahibi olduğunu bilmekten, herkese muhalif olarak bütün kuvvetiyle kaçtığını, hem has kardeşlerinin, onun hakkındaki

asayiş: kanun ve nizam hakimi yetinin sağlanması
biçare: çaresiz, zavallı
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evrak-ı muzırra: zararlı evrak kâğıtlar yapraklar
evvel: önce
feyz: ilim, irfan
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen.
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacağını düşünmek.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevrilmesi
ihanet: hainlik, kötülük etme
İhtilal: fesat, fitne
İnayet: yardım, ihsan, lütuf
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
komite: kötü bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet
levha: çerçevelenerek duvara asılan hat.
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme
makam: manevî mevki
manevî: manaya ait, maddi olmayan.
menzil: oda, yer, mekan.
methüsena: methedip övme.
muhafaza: koruma
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
muvakkat: geçici
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu
nefs-i emmare: İnsana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
Nur: Risale-i Nur
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekâr
sırr-ı şefkat: şefkat sırrı, şefkatin sırrı ve hakikati.
şakirt: talebe, öğrenci
şan: yüksek makam, rütbe
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey
şöhretperest: şöhret düşkünü
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tasannu: yapmacık.
tasdik: doğrulama, onaylama
teveccüh-i nas: insanların ilgisi, İnsanların insana vermiş oldukları değer
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme
vilayet: İl.
vukuat: kavga, yaralama gibi emniyeti ilgilendiren olaylar
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis
ziyade: çok, fazla

hüsnüzanlarını reddedip, o has kardeşlerinin hatırlarını kırması ve yazdığı cevabî mektuplarında onların kendi hakkında medihlerini ve ziyade hüsnüzanlarını kırması ve kendini fazîletten mahrum gösterip, bütün fazîleti Kur'ân'ın tefsiri olan Risale-i Nur'a ve dolayısıyla Nur Şâkirtlerinin şahs-ı manevîsine verip, kendini adî bir hizmetkâr bilmesi kat'î ispat ediyor ki, şahsını beğendirmeye çalışmadığı ve istemediği ve reddettiği hâlde, onun rızası olmadan bazı dostlar uzak bir yerden, onun hakkında ziyade hüsnüzan edip medhetmek gibi bir makam vermesi ve Kütahya havalisinde tanımadığı bir vaizin bazı sözleriyle ve Kütahya'ya kendim hiçbir mektup göndermediğim hâlde ve benim imzamı taklit ile ve medar-ı mes'uliyet tevehhum edilen bir mektup ile ve kimin yazısı bilinmeyen dokunaklı bir kitap Balıkesir'de bulunmasıyla, acaba hangi kanunla medar-ı mes'uliyet olur ki, o bîçare ve hasta, çok ihtiyar, garip ve münzevî adamın odasına, bir cinayet işlemiş gibi kilidini kırıp taharri memurlarını sokmak, hem evrâdından ve levhalarından başka bahane bulamamak, acaba dünyada hiçbir kanun, hiçbir siyaset bu taarruza müsaade eder mi?

Yedincisi. Bu sırada, dâhilde, o kadar dâhilî-haricî heyecanlı parti cereyanları varken ve bundan tam istifade etmek, yani mahdut birkaç arkadaşına bedel ve çok diplomatları kendisine taraftar kazanmak için zemin hazırken, sırf siyasete karışmamak ve ihlâsına zarar vermemek ve hükûmetin nazarını kendine celp etmemek ve dünya ile meşgul olmamak için, bütün arkadaşlarına

bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bedel: karşılık.
bîçare: çaresiz zavallı
celp: çekme çekiş kendine çekmek.
cereyan: fikir sanat, siyaset hareketi
cevabı: cevap karşılık, cevaba ait, cevap mahiyetinde
cinayet: cana kıyma katil veya bu derecede ağır bir suç.
dâhil: ülke içersi
dâhilî: içe ait, yurt içi.
diplomat: millet meselelerini ve siyaset noktasında söz sahibi olan
evrâd: virdler okunması âdet olan dinî dualar
fazîlet: değer meziyet iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece
garip: gurbette kendi memleketinin dışında bulunan yabancı
haricî: dışa ait, dış dünya ile ilgili
havalî: bölge etraf çevre civar
hizmetkâr: hizmet yapan kimse hizmetçi
hüsnüzan: iyi zan güzel kanaat
ihlâs: bir işi, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihtiyar: yaşlanmış kimse, yaşlı
İspat: doğruyu delillerle gösterme
istifade: faydalanma yararlanma
kat'î: kesin şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
levha: çerçevelenerek duvara asılan hat
mahdut: sınırlı belirli
mahrum: bir şeye sahip olamayan yoksun.
makam: manevî mevkı
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
medih: övmek.
medih: övme
münzevî: inzivaya çekilen köşeye çekilmiş yalnız
müsaade: izin elverişli, uygun olma durumu
nazar: bakış fikir
Nur: Risale-i Nur
parti: aynı siyasî gaye etrafında birleşenlerin meydana getirdiği kuruluş fırka hizip
rıza: razı olma hoşnutluk.
şahs-ı manevî: manevî şahıs belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şâkirt: talebe öğrenci
taarruz: saldırma saldırma ilişme
taharri: arama araştırma
taklit: benzetme bir şeyin sahtesini yapma
taraftar: taraflı bir tarafı destekleyen
tefsir: Kur'an ın mana bakımından izahı Kur'ân ın şerhi
tevehhüm: asılsız düşünme
vaiz: vaaz eden ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi
zemin: temel dayanak.
ziyade: gerekenden fazla

yazıp ki, "Sakın cereyanlara kapılmayınız, siyasete girmeyiniz, asayişe dokunmayınız" dediği ve bu iki cereyan bu çekinmesinden ona zarar verdikleri, eskisi evhamından, yenisi "Bize yardım etmiyor" diye ona çok sıkıntı verdikleri hâlde, ehl-i dünyanın dünyalarına hiç karışmayıp kendi ahiretiyle meşgul olan ve memleketinde ve Nurs karyesinde öz kardeşine yirmi iki sene zarfında birtek mektup yazmayan ve o vilâyetlerdeki dostlarına yirmi senede on mektup yazmayan bir bîçareye, onun ahiret meşguliyetine bu kadar ilişmek hangi kanun müsaade eder?

Bu vatana ve millete, ahlâka çok zararlı olan dinsizlerin kitaplarının intişarına ve komünistlerin neşriyatlarına serbestiyet kanunu ile ilişilmediği hâlde, üç mahkeme medar-ı mes'uliyet olacak, içinde hiçbir maddeyi bulmayan, millet ve vatanın hayat-ı içtimaiyesini ve ahlâkını ve asayişini temine yirmi seneden beri çalışan ve milletin hakikî nokta-ı istinadı olan âlem-i İslâm'ın uhuvvetini ve bu millete de dostluğunu iade ve takviyesine tesirli bir surette çabalayan ve Diyanet Riyasetinin uleması tenkit niyetiyle, Dâhiliye Vekilinin emriyle üç ay tetkikten sonra tenkit etmeyerek tam kıymetini takdir edip, "kıymettar eser" diye Diyanet kütüphanesine konulan *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa* gibi Nur eczalarını evrak-ı muzırra gibi toplayıp mahkeme eline vermeye acaba hiçbir kanun, hiçbir vicdan, hiçbir insaf, buna müsaade eder mi?

Sekizincisi: Yirmi sene sıkıntılı ve sebepsiz bir nefiyden sonra tam serbestiyet verildiği hâlde, binler

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
bîçare: çaresiz, zavallı
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
Diyanet: diyanet işleri teşkilâtı
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kâğıtlar, yapraklar
hakikî: gerçek
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
iade: geri verme
insaf: elvişli, uygun olma durumu
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
karye: köy
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
meşguliyet: uğraşılan ve meşgul olunan şey
müsaade: izin, elvişli, uygun olma durumu
nefiy: sürgün etme
neşriyat: yayımlanmış şeyler, basılıp dağıtılan yazılar, eserler, makaleler
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
Nur: Risale-i Nur
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
suret: biçim, şekil, tarz
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu gidermeye
tenkit: eleştirme
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu
vilayet: il
zarfında: süresince.

akraba ve ahbabı bulunan doğduğu memleketine gitmeyerek gurbeti, kimsesizliği tercih ederek, tâ ki dünyaya ve hayat-ı içtimaiyeye ve siyasete temas etmesin ve çok sevaplı olan camideki cemaatin hayrını bırakıp, odasında yalnız namazını kılıp oturmasını tercih eden, yani halkın hürmetinden çekinmek olan bir hâlet-i ruhîyeyi taşıyan ve yırmı sene hayatının şahadetiyle, yüz binler Türk, kıymettar zatlanın tasdikiyle, bir dindar müttakî Türkü, lâkayt çok Kürdlere tercih eden, hatta mahkemede Hafız Alı gibi kuvvetlı ımanı bulunan Turk kardeşlerını yüz Kürde değıştırmedığını ıspat eden ve hürmet ve ihtıram görmemek için zaruret olmadan halklarla görüşmeyen ve camie gitmeyen ve kırk seneden beri bütün kuvvetiyle ve âsârıyla Islâmıyetin uhuvvetine ve Müslumanların birbirine muhabbetine çalışan ve şedit düşmanına karşı menfî hareket etmeyen ve hatta onunla meşgul olmayan, bedduayı dahi etmeyen ve Türk milleti Kur'ân'ın bayraktarı ve sena-ı Kur'âniyeye mazhar olduğu için o milleti çok seven ve hayatını onlann içinde geçiren bir adam hakkında, resmî lısanıyla ıhanet ıçın bir propaganda yapmak, dostlannı ürkütmek için "O Kürd'dür, siz Türksünüz; o Şafiîdir, siz Hanefîsiniz" deyip halklan ürkütup, ondan çekınmeyi ve yırmi ikı senede ve iki mahkemede tarz-ı kıyafet değıştırmeye mecbur edilmeyen ve şapkanın yan askerin başından kalkmasıyla beraber münzevî bir adama zorla şapka giydirmeye cebretmesi, hangı kanun buna müsaade eder?

ahbap: dostlar
asar: eserler izler nişanlar
beddua: bır kımsenın kotu olması ıçın dua kötu dua
cebir: zor zorlama baskı yapma
dindar: dinî kaıdelere hakkıyla nayet eden dininin emırlerını yerine getıren mutedeyyın
gurbet: yabancı memleket yabancı yer vatan dışı doğup buyunulen ulke şehır köy dışında kalan yerler yâd el
hâlet-i ruhiye: ınsanın ruh hâlı psıkolojık durum ınsanın manevî hâlı ıç durumu
Hanefî: ımam-ı Azam Ebu Hanıfe nın mezhebınden olan
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat toplum hayatı
hurmet: nayet, ıhturam saygı
hürmet: nayet ıhturam
ihanet: hanılık, kotuluketme
ihtıram: hurmet etme saygı gosterme
İspat: defil gostererek ıddıayı saglamlastırma
kıymettar: kıymetlı degerlı
lakayt: kayıtsız, ılgısız
lisan: dıl
mazhar: nail olma, şereflenme
menfi: olumsuz, müspet olmayan
muhabbet: ulfet, sevgı sevme dostluk.
münzevi: ınzıvaya çekilen, köşeye çekılmış yalnız
musaade: ızın elvenşlı uygun olma durumu
müttaki: ıttıka eden sakınan, çekınen günah ve haramdan uzak duran, takva sahıbı
propaganda: bir ınanç dusunce doktrın vb nu başkalanna tanıtmak, benımsetmek amacını guden ve çeşıtlı vasıtalarla yapılan faalıyet
resmi: devlet adına olan
sena-i Kur'âniye: Kur ân ın ovgusu
Şafii: Şafı mezhebınden olan kımse
şahadet: şahıt olma şahıtlık tanıklık.
şedit: şıddetlı
tarz-ı kıyafet: gıyım şeklı gıyım tarzı kıyafet bıçımı.
tasdik: dogrulama onaylama
uhuvvet: kardeşlık dın kardeşlıgı
zaruret: zorunluluk, mecbunyet
zat: kışı şahıs fert.

Dokuzuncusu: Çok mühimdir, [HAŞIYE] çok kuvvetlidir. Fakat siyasete temas ettiği için sükût ediyorum.

Onuncusu: Bu da hiçbir kanun müsaade etmediği ve hiçbir maslahat bulunmadığı, yalnız manasız evhamdan bir habbeyi kubbeler yapmaktan ibaret hiçbir kanuna girmeyen bir taarruzdur. Bu da mesleğimizce bakamadığımız siyasete temas etmemek için sükût ederek böylece on vecihle kanunsuz muamelelere karşı yalnız [1] حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ deriz.

Said Nursî

215

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, bu yeni taarruzda ve çok geniş ve çok evhamlı taarruz, yüzde bire indi. Dünkü gün dört saat mahkemede ifademi aldılar. Evvelce size gönderdiğim ifadenin aynını ve izahatıyla cevap verdim. Allah Isparta adliyesinden çok razı olsun ki, onların buraya lehimizdeki iş'arı bize çok yardım etti. Yoksa Afyon'daki evham ve burada bazı resmîler gizli düşmanlarımıza da yardımlarıyla pek çok zahmet çekecektik.

HAŞİYE: İslâm hükûmetlerde Hıristiyan ve Yahudî bulunması ve Hıristiyan ve Mecusî hükûmetlerde Müslümanlar bulunduğu gösteriyor ki, idare, asayişe bilfiil ilişmeyen muhaliflere kanunca ilişilmez. Hem imkânat medar-ı meşruiyet olamaz. Yoksa herkes bir adamı öldürebilir, herkesi bu imkânatla mahkemeye vermek lâzım gelir.

---

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmrân Suresi, 173.)

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aziz: izzetli, muhterem, saygın
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvelce: daha önce
habbe: tane
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
İzahat: izahlar, açıklamalar
kubbe: yarım küre veya kubbesimsi yapılan bina damı
leh: birinin faydası için yapılan hareket.
maslahat: fayda, maksat.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
muamele: davranma, davranış
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müsaade: izin
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
sükût: susma, sessiz kalma
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
taarruz: saldırma, savaşma, ilişme.
vecih: cihet, yön
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Müsadere ettikleri Kur'ân'ımızı Diyanet Reisine göndermişler. Biz de İstanbul'a gönderdiğimiz iki cüzler ve baştaki cüz ile beraber, bir mektup Diyanet Reisine yazdık. "Bunu fotoğrafla tab etmeye çalışmak istiyoruz. Diyanet Reisinin tensibi ve muavenetini ümit ediyoruz" diye mektup yazdık.

Bu defa bana mahkemede sordukları pek çok manasız sualler içinde, "Neyle yaşıyorsun?"

Dedim ki: "İktısat bereketiyle. Hatta bir vakit Isparta'da bir ramazanda bir ekmek, bir kılo torba yoğurdu, bir kilo pirinçle yaşayan bir adam, maişeti için dünyaya tenezzül etmez ve hediyeyi de kabul etmeye mecbur olmaz."

216

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Sizin muvaffakıyetinizi ve sebatınızı ve Yirmi Dokuzuncu Sözün elif'ler kerametini muhafazasıyla mumlu kâğıtlara yazılmasını ve çalışmanıza fütur gelmemesini ruh u canımızla tebrik ediyoruz.

Sanıyen: Dört saat ifademi almakla pek çok emsalsiz bir sıkıntı çektiğim on saat sonra, âdeta aynı zamanda ıkı mılyon lıra zarar veren Maanf yangını gösterdı kı, Risale-i Nur, belâların def'ine bir vesiledır kı, Nurlara hücum edıldı, belâ yol buldu, geldı.

âdeta: sanki
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bela: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı
cuz: Kur'ân'ın bolunduğu otuz kısımdan her biri
def: manı olma, kovma, orta dan kaldırma.
emsalsiz: benzersiz
evvela: öncelikle
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
ıktısat: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
Maarif: Millî Eğitim.
maişet: yaşama, yaşayış.
muavenet: yardım, yardım etme, yardımcılık, teavun
muhafaza: koruma.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
müsadere: toplatma, elden alma
ruhucan: candan, gönülden
saniyen: ıkıncı olarak.
sebat: sözünde durma, ahde vefa etme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sual: soru.
tab: basma
tenezzül: kendine aykırı düşen bırışı veya durumu kabul etme, alçalma
tensip: uygun görme, munasıp kılma, uygun bulma
vesile: bahane, sebep

Salisen: Risale-i Nur'un kerameti olarak yangına dair yazılan bir parça, bir haftadan beri size göndermek için bekliyordu. Çünkü ziyade evhamlanndan postahanelere çok dikkat ettiklerinden, postayla göndermedik. Sizin de mahkemece hakikî vaziyetinizi merak ediyoruz. "Kardeşimiz Burhan'ın bir küçük musibeti varmış" diye yazıyor, neymiş, merak ettik. Cenab-ı Hak def etsin. Hem Re'fet Bey, hem Abdullah Çavuşun mektuplanndan çok memnun oldum. Onlara hususan selâm ediyorum. Umuma selâm.

Kardeşiniz

Said Nursî

217

REİSİCUMHURA GÖNDERİLEN İSTİDANIN ZEYLİDİR Kİ, MECBUR OLDUM YAZMAYA

Bana hücum eden garazkârların en esaslı sebebi, Mustafa Kemal'in dostluğu ve tarafgirliği vesilesiyle beni eziyorlar. Ben de o garazkârlara denir ki:

Ölmüş gitmiş ve dünyadan ve hükûmetten alâkası kesilmiş bir adam hakkında otuz sene evvel bir hadîs-i şerîfin ihbanyla Kur'ân'a zararlı öyle bir adam çıkacak dediğimi ve sonra Mustafa Kemal o adam olduğunu zaman gösterdi.

alâka: ilgi, ilişki, bağ
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dair: alakalı, ilgili.
def: ortadan kaldırma, yok etme, gideme
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvel: once
garazkâr: haset eden, kin güden, kötü kasıt sahibi
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hususan: bilhassa, özellikle
ihbar: haber verme, bildirme.
istida: resmî makamlara bir işin yapılmasını istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
musibet: felâket, belâ, ansızın gelen bela, dert, sıkıntı
Reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı.
salisen: üçüncü olarak.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı
umum: hep, herkes
vesile: bahane, sebep
zeyil: ek, ilave
ziyade: çok, fazla.

Ben de beş yüz seneden beri kahramanlığıyla ve hakperestliğiyle dünyaya meydan okuyan kahraman bir ordunun şerefini ve zaferini hilâf-ı hakıkat olarak M. Kemal'e vermediğim ıçın, garazkâr dostlan, beni yırmı senedır bahanelerle tazıp edıyorlar.

Evet, mahkemede ıspat ettığım gıbı, "Şerefler, müsbet hayırlar, maddî-manevî ganimetler orduya, cemaate verilir, tevzı edilir, kusurlar, menfî ıcraatlar başa, reise verilir" dıye bir kaide-ı hakıkatle, "Kahraman ordunun ve bilfiil asker ve asker başında çalışan cesur zabitlerin zaferlen ve şerefleri Mustafa Kemal'e verilmez, belki kusurlar, hatalar yalnız ona verilir" diye, beni onu sevmemekle ıtham edenleri, kahraman orduyu sevmemekle ve şereflerini kırmakla ittiham edip, onlara hain-i millet nazarıyla bakıyorum. Bu hakîkati mahkemede ispat ettiğim gibi, onun muannit dostlanna da ispat etmeye hazırım. Ben, bu mübarek milletin bahadır ordusunun mılyonlar efradı ve zabitlerini severim; hürmetlerini, haysıyetlerini elımden geldiği kadar muhafaza edıyorum. Benım karşımdaki garazkâr muarızlanm, bırtek adamı sevmek yolunda mılyonlar efrada manen ıhanet, belki adavet edıyorlar.

Evet, çok emarelerle bildik ki, bana hücum edenleri tahrik eden, Mustafa Kemal'e ıtırazımdır ve ona dost olmadığımdır. Başka sebepler bahanedir. Bunun için mecbur oldum kı, o muanzlarıma denm

adavet: duşmanlık, husumet.
bahadır. cesur yiğit kahraman
bahane asıl sebebı gızlemek ıçın ileri sürulen uydurma sebep
bilfiil bızzat kendı çalışması ile kendı yaparak.
cemaat. topluluk aralannda çeşıtlı bağlar bulunan ınsanlar toplulugu.
efrat. fertler.
emare alâmet, belirti. nışan
ganimet savaşta düşmandan ele geçınlen mal, para vs
garazkar kınlı duşmanlık guden garazı olan kötu kasıt sahıbı.
hakıkat. gerçek, bır şeym asli esasi.
hakperest. dogruluk ve hak tan tavız vermeyen ve ayrılmayan
haysıyet: şeref onur ıtıbar
hilâf-ı hakikat. gerçege ve hakıkate zıt aykın
hürmet. haysıyet, şeref
ıcraat ışler
ıhanet hainlik, kotuluk etme
ıspat delil ve şahıt gostererek dogruyu ortaya koyma dogruyu delillerle gosterme
ıtham kabahatli görme tohmetlendirme suçlu gorme suçlama suç ısnat etme
ıtırazı kabul etmedığıni belırtıp karşı çıkma
maddi madde ile alakalı cısmanî
manen mana bakımından manaca
manevî manaya aıt, maddî olmayan
menfî olumsuz müspet olmayan
muannit. ınatçı ayak direyen.
muarız. muhalefet eden karşı çıkan muhalif
muhafaza koruma
mubarek hayırlı mutlu kutlu ugurlu
müspet olumlu
nazar duşunme fikir mulahaza nıyet.
reis başkan
şeref overılecek, ıftıhar edilecek şey
tahrık. hareket ettırme harekete geçırme
tazip azap çektırme ezıyet etme sıkıntı verme
tevzi dagıtma herkese payını verme
zabit. subay askere kumanda eden rutbeli asker

O, beni taltif etmek ve bütün vilâyat-ı şarkıyeye vaiz-i umumî yapmak için, Ankara'ya istedi. Ben oraya gittim. Bu gelen üç madde, beni, onun dostluğundan vazgeçirdi. Yirmi sene inzivada azap çektim, dünyalarına karışmadım.

Birinci madde. Bir hadis-i şenfin, ahırzamanda an'anat-ı İslâmiyenin zararına çalışacak diye haber verdiği adam bu olduğunu ef'aliyle göstermesidir. Ben, otuz altı sene evvel o hadisi tefsir etmiştim. Aynen bu adama manası çıkmış. Mahkemedeki müdafaatımın üçüncü esasında izahı var.

İkinci madde. Bir şeyin vücudu ve tamiri ve hayatı, ona ait bütün erkân ve şeraitin vücuduyla olabilmesi ve o şeyin ademi ve tahribi ve ölmesi, birtek şartın bozulmasıyla olduğu bir kaide-i hakikattır. Umumun dillerinde "Tahrip, tamirden çok kolaydır" diye darb-ı mesel olmuştur. Bu kat'î kaideye binaen, meydanda görünen ehemmiyetli kusurlar ve tahribatlar, o kumandanın hatasından ve ehemmiyetli şerefler ve zaferler ise, ordunun kahramanlığından geldiğinden, o fenalıkları ona, o iyilikleri orduya vermek lâzım gelirken, bütün bütün aksine olarak, cemaatin hayrını baştaki bir ferde, ve o ferdin şerrini cemaate vermek, dehşetli bir haksızlık olmasıdır.

Üçüncü madde. Cemaatin hayrını ve ordunun zafenni başa vermek ve o başın kusurunu cemaate isnat etmek ise, binler hayırları birtek hayra indirmek ve bir tek

adem: yokluk, olmama
ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
darbımesel: atasözü, vecize
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ef'al: fiiller, işler, ameller
ehemmiyetli: önemli
erkân: rükünler, esaslar
evvel: önce
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
izah: açıklama, ayrıntıların ile anlatma
kaide: kural, esas, düstur
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
şer: kötülük.
şerait: şartlar
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
taltif: iltifat etme, gönül okşama, rütbe, nişan, para, mevki vb. şeylerle mükafatlandırma
tamir: onarma, düzeltme, bozuk şeyi düzeltme
tefsir: Yorum, şerh.
umum: hep, herkes.
vaiz-i umumî: umumî vaiz, genel vaiz
vilayet-i şarkiye: Doğu ili.

kusuru binler kusur yapmaktır. Çünkü, nasıl bir tabur bir dehşetli düşmanı öldürse, herbir neferi bir gazilik rütbesini alır; ve yalnız binbaşısına verilse, binden bire iner, birtek gazi olur, o binbaşının hatasıyla zalimane bir katil yapılsa ve ona verilmeyip tabura verilse, o birtek katil bin cinayet hükmüne geçerek bin neferi mes'ul eder ve cezaya çarpar. Aynen öyle de, meydandaki görünen ehemmiyetli kusurlar onları işleyen olmüş adama verilmezse, beş yüz, belki bin seneden beri gazilliğini ve hakperestliğini dünyaya gösteren ve ferman-ı şerefini ve Kur'ân bayraktarlığını kılıçlarıyla ve kanlarıyla imzalayan bir orduya havalesiyle o kusurlar binler derece ve erkânlan adedince ziyadeleşir, o ordunun pek parlak mazisini dehşetli karartır ve bu asrın ordusunu, geçen asırların aynı ordulan önünde mahcup ve mes'ul eder. Ve mevcut şerefler, zaferler tek adama verilse, binler derece küçülür, erkân ve efrad adedince gazilik ve hayırlar birtek hukmune geçer, soner, daha kusurlara karşı kefaretü'z-zünup olmaz.

İşte bu sebepler içindir ki, ben, onun dostluğunu bırakıp, onun yerinde, ehemmiyetli bir zamanda içinde bulunduğum ve tesirli hizmet ettiğim o ordunun dostluğunu aldım ve binler derece daha ehemmiyetli şerefini muhafazaya Risale-i Nur ile çalıştım.

Emirdağında

Said Nursî

asır: yüzyıl, asır
bayraktar: bayrak taşıyan, alemdar
cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç
dehşetli: ürkütücü, korkunç
efrat: fertler
ehemmiyetli: önemli
erkan: reisler, ileri gelenler
gazi: gazâ eden, ordunun başına geçen, savaşan, savaştan sağ ve muzaffer dönen
hakperest: doğruluk ve haktan taviz vermeyen ve ayrılmayan
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
hükmune: yerine, değerine
katil: öldürme, katletme
kefaretü'z-zünup: günahların kefareti.
mahcup: utanan, utanmış
mazi: geçmiş zaman.
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
muhafaza: koruma
nefer: rütbesiz asker, er
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey
tabur: dört bölükten meydana gelen bölük veya batarya, dan büyük, alaydan küçük askeri birlik
zalimane: zulmedercesine, zalimce.
ziyade: Artma, çoğalma

218

Yirmi senede kaç vilâyetin zabıtaları kıyafetime ilişmedi. Yalnız, yirmi beş sene evvel Ankara Valisi Nevzat Bey, cebren kıyafetime ilişmek istedi; hem muvaffak olamadı, hem kendi kendini intıhar etmekle tokadını yedi.

Hem Afyon Valısının büyük memuru, cebren kıyafetime emir vermesine mukabil, Emirdağının küçük bir adliye memuru ona mukabele edip "Kanun harıcınde hıçbır şey yapamayız" demiş, kanunperestliğini göstermiş.

Hem buranın kaymakamı evham etmeyip bana zulmetmediği için, o vicdanlı zatın tebdiline çalıştılar.

Hem camie, cumaya gitmeye beni men eden merdumginzlik hastalığıyla beraber, maddî birkaç hastalığa binaen, bir hafta rapor verip beni ifademi almaya sevk etmemek ıçin doktorluk kanunuyla amel ettiğime binaen, tâ Afyon'dan iki doktor gönderip onun raporunu bozmak, onu da mahkemeye vermek derecesinde keyfî kanunlara maruz olmuşuz.

219

ADLIYENIN ŞAHS-I MANEVÎSINE VE DÂHILIYE VEKILINE BERA-I MALÛMAT TAKDIM EDILEN VE EMIRDAĞ'INDAKI ISTINTAKTA VERDIĞIM IFADENIN HAŞIYE VE LÂHIKASIDIR.

Bu yirmi beş seneden beri hiçbir gazeteyi okumayıp, dinlemeyip, dunku gün, bana hızmet eden bır adam,

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
amel: iş uygulama, yapma
bera-i malumat: bilgi ve malumat için, bilgi vermek için
binaen: den dolayı, bu sebepten
cebren: cebirle, zorla, kuvvet kullanarak, mecburi
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvel: once.
harıç: bır şeyın dışı, dışarısı, dışta kalan.
haşıye: bir esenn metnini şerh ve izah eden kitap
intıhar: bir kimsenin çeşıdı sebeplenn etkısı ile kendini oldurmesi
istintak: sorguya çekme
kanunperest: kanun sever, kanuna duşkun
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe arzuya bağlı
kıyafet: bir kimsenin giyindiklerinin butunu.
lâhıka: ek, ilave
maddî: madde ile alakalı, cismanı.
maruz: bır şeyın etkisi ve tesiri altında bulunma
men: yasak etme, engelleme
merdümgirlik: insanlardan sıkılan, kalabalıktan hoşlanmayıp yalnızlık isteyen
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabil: karşılık.
muvaffak: başarmış, başarılı
sevk: gonderme.
şahs-ı manevî: bir cemaatın meydana getirdiği manevî şahsıyet (kışılık)
takdim: arz etme, sunma
tebdil: değıştırme, donüş turme
vicdan: iyiyi kotüden, hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
vilayet: il
zabıta: şehir guvenlığını sağlamakla vazifeli bulunan ıdare, polis
zat: kışı, şahıs, fert
zulüm: haksızlık, eziyet.

gazetenin bir parçasını bana okudu. İçinde, Ankara Maarif dairesi iki milyon zararla, hem yine Ankara'da otomobil garajı binası, aynı vakitte İzmir'de ehemmiyetli fabrika, hem aynı vakitte Adada büyük bir binanın tamamen yandığını işittiğim vakit, pek çok teessür ve yazıklarla bu fakir millete acımakla, aynı zamanda bütün ömrümde çekmediğim bir sıkıntı içinde, hiçbir mahkemede benim gibi ihtiyar ve hasta hâlimde dört buçuk saat mütemadiyen ifademi sualcevaba mecbur olduğum bir zamanda, eğer bura adliyesinin insaniyeti ve bir derece şefkati olmasaydı kat'iyen dayanamadığım gibi, kat'î karar vermiştim ki, sert bir sözle, bu soğukta, bu hastalığımda hapse girmeyi gözüme almıştım. Hatta bana hizmet edenin birini odamda yatırmak, birine bir tokat vurup benim hizmetim için hapse, yanıma gelmek için karar vermiştik. Fakat bura adliyesinin insaniyeti ve inayet-i İlâhiye bana sabır verdi, tahammül ettim.

Bu acip vaziyetim ve asılsız evhamın sebebini merak ettim. *Gençlik Rehberi*'nin resmen tab edilmesi ve intişarı pek çok mektepleri tenvir etmiş, hatta Ankara Dârülfununundaki ve İstanbul Dârülfununundaki kıymettar gençlerin Risale-i Nur'un esasatını, bu vatan milletinin saadetine bir vesile olduğunu bilmeleri ve pek çok muallimler, hamiyet-i milliye ve vataniye ve haysiyet-i ilmiye cihetiyle Risale-i Nur'a kemali iştiyakla alâkadar olmaları, Maarif dairesinin nazar-ı dikkatini celp etmiş; Nurlara karşı bir derece beğenmemek tarzında bir ilişmek istemişler. Hatta burada, "Gençlen elde ediyor, matbu

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alakadar: ilgili, ilişki.
celp: elde etme, kendine çekme
cihet: yön, sebep, vesile
Darülfünun: üniversite
ehemmiyetli: önemli
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
hamiyet-i milliye: milli duygu ve hislerin muhafaza edilmesi için yapılan çaba
haysiyet-i ilmiye: ilmin haysiyeti, şerefi, itibarı.
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
İnsaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
kat'î: kesin, şüpheye ve teraddude mahal bırakmayan
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
kemal-i ıştıyak: İstek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu
kıymettar: kıymetli, değerli
Maarif: Millî Eğitim.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
mektep: okul
muallim: ders veren, öğretmen
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
resmen: resmî bir şekilde, devlet tarafından
saadet: mutluluk.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sual: soru.
tab: kitap basma
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
vaziyet: durum
vesile: aracı, vasıta

Gençlik Rahberi ile mektep talebelerinin nazarlarını dine çeviriyor" diye ihbar edilmiş. Bunun üzerine hem bana, hem ekser Risale-i Nur Şakirtlerine bazı vilâyetlerde ilişilmiş. Hâlbuki ben, medreseden çıktığım için hocalardan istimdad etmek lâzımken, bütün kuvvetimle Maarif dairesine ve mekteplilere itimad edip onlara dayanmak istiyordum. Çünkü Nur dairesine girenlerin çoğu mekteplilerdir, hocalar azdır, çoğu çekindiği hâlde, mekteplilerin kemal-i takdirle Nurlara sahip çıktığından, kalbimden derdim: İnşaallah Maarif dairesi Nur Şakirtlerini himaye edecek. Ve yardımlarını beklerken birden bize bu yeni taarruzun sebebi matbu Gençlik Rehberi'nin ahirinde "Nur Şakirtleri, hükûmetin müsaadesine binaen, mümkün olduğu kadar Nur dershaneleri açılmak munasıptır" diye bizim gizli düşmanlarımız Maarif dairesini aleyhimize çevirmeye çalışması bir vesile oldu.

Şimdiye kadar o düşmanlarımız, desiselerle kaç defa adliye cihetiyle bizi perişan etmek istediler, muvaffak olamadılar, bir şey de çıkaramadılar. Sonra mutaassıp ve emniyetli ve resmî makamlardaki hocaları aleyhimize sevk etmeye çalıştılar, onda da bir şeye muvaffak olamadılar. Şimdi en ziyade bana yardıma güvendiğimiz Maarif idaresini aleyhimize istimal etmekle, bu hükûmetin bazı memurlarını üç mahkemede kat'î beraat kazandığımız cemiyetçilik ve tarikatçılık bahanesiyle geniş bir dairede bîçare masum Nur Şakirtlerine ve beni Risale-i Nur'un mütalâasından mahrum etmeye çalıştıkları bir zamanda ve benim acınacak dört buçuk saat istintakımın aynı

adliye: adalet işlerine ait
ahir: son.
aleyh: karşı karşıt.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: suçsuzluğun sabit olması.
bîçare: çaresiz zavallı
binaen: -den dolayı bu sebepten
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı partıcılık, grupçuluk.
cihet: yon sebep, vesile
desise: hile oyun aldatmaca
ekser: pek çok.
enaniyet: kendini beğenme bencillik, egoıstlik.
himaye: koruma muhafaza etme
idare: memleket işlennin yurutulmesi, çekip çevrilmesi
ihbar: haber verme bildirme
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua

istimal: kullanma.
istimdat: medet dileme imdat isteme yardıma çağırma
istintak: sorguya çekme
itimat: dayanma güvenme emniyet etme.
kat'î: kesin şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemal-i takdir: takdirin en mükemmeli.
Maarif: Millî Eğitim
mahrum: bir şeye sahip olamayan yoksun
makam: memurlıyet memurluk yeri.
masum: suçsuz, günahsız saf temiz
matbu: tab edilmiş basılmış
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
mektep: okul
mutaassıp: bir meseleyi müdafaada ifrata varan koru körüne bir fikre bağlı olan bağnaz.
muvaffak: başarmış başarılı
munasip: uygun
müsaade: izin
mütalaa: okuma dikkatli okuma
nazar: düşünme fikir mülâhaza niyet
Nur: Risale-i Nur
resmî: devletin olan, devlete ait devletle ilgili
sevk: ulaştırma yöneltme
şakirt: talebe öğrenci
taarruz: saldırma sataşma ilişme
talebe: öğrenci
tarikatçılık: tarikat taraftarlığı
vesile: bahane sebep
vilayet: il.
ziyade: çok, fazla.

vaktinde Maarif dairesinin sebepsiz yanması ve söndürülmesine hiçbir imkân bulunmaması ve tamamen yanması tesadüfe benzemiyor, bir eser-i hiddet görünüyor.

O ifademin ahirinde ve aynı zamanda demiştim ki: "Beni bu gurbette, yalnızlıkta kıtaplarımın mütalâasından mahrum etmeyiniz. Yoksa hem bana, hem bu vatana yazık olur. (HAŞİYE) Belkı zemin, yine zelzeleyle hiddet eder" dediğimden üç dakika sonra üç saniye devam eden zelzele ve o fıkrayı mahkemede tekrar ettiğim aynı zamanda –ya gece veya gündüzde– zemin ateşle Maarif dairesine saldırması ve mahkemece dört defa ispat edilen çok defa zelzelenin Risale-i Nur'a ve şakirtlerine taarruzun aynı zamanında gelmesi elbette bunda tesaduf olamaz. Demek bu vatanın ve milletin ve asayişin büyük bir temel taşı olan Risale-i Nur'un hakıkatleridir ki, böyle vukuatlı tokatlarla, bu milletin nazar-ı dikkatini Kur'ân'ın hakikî ve hakikatli ve kuvvetli bir tefsiri olan Risale-i Nur'a çeviriyor, milleti ona teşvik edip muanzlarına şefkat tokadı vuruyor.

Şimdi nasıl sadaka belâyı def ediyor; öyle de, Risale-i Nur, bu memlekette belânın def'ine vesile olduğu çok hadiselerle tahakkuk etmiş. Bu defa da Risale-i Nur'a hücum edildiğinin aynı zamanda bu yangın belâsının gelmesi, Risale-i Nur belânın def'ine vesile olduğunu ispat ediyor.

HAŞİYE: İşte yazık oldu

ahir: son.
asayış: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması.
bela: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı
def: mani olma, savmak, uzaklaştırma
eser-i hiddet: öfke eseri, öfke sonucu
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gurbet: yabancı memleket, yabancı yer, vatan dışı doğup büyünülen ülke, şehir, köy dışında kalan yerler, yad el
hâdise: olay
hakikat: gerçek, doğruluk.
hakıkı: gerçek, sahıcı
hiddet: öfke, kızgınlık
imkan: mümkün olma, olabilirlik
ıspat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
Maarif: Millî Eğitim
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mütalâa: okuma, dikkatli okuma
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
şakırt: talebe, öğrenci
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
taarruz: saldırma, saldırma, hücum
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, Kur'an'ın şerhi
tesadüf: rastlantı.
tesaduf: rastlantı
vesile: aracı, vasıta.
vukuat: normalin dışında olan hâdiseler
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryüzü

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Nasıl ki Eğirdir'de *Asa-yı Mûsa*'yı müsadere eden ve mahkemeye veren adam kendisi iki sene hapis cezasıyla tokat yedi. Ve Hüsrev'e hiddetle bir ay ceza veren hâkimin istifaya mecbur olmasıyla ve refikasının oradan mufarakatıyla bir nevi tokat yemesi gibi, aynen burada dahi size leffen gonderdiğimiz pusulada yazılan tokatlar kat'î göstenyorlar ki, biz bir himayet ve inayet altındayız; bize ilişenler, ahirette şiddetli tokatlar yiyeceklen gibi, dunyada dahi bir kısmı çabuk çarpılır.

Hem bu defa, bize hücumların aynı zamanında kış çok hiddet etti, şiddetli soğuk ve fırtına ile havanın kızdığını gösterdiği gibi, hücumları durmasıyla ve Nurcuların ferahlanmasıyla bu zemherir günleri nevruz günleri gibi gülmeye başladı. O tebessüm, devamla manevî bir müjde ve teselli veriyor kanaatındeyiz.

Bu defa pusulada yazıldığı gibi, hiçbir şeytanın da kimseyi kandıramadığı acıp ve maskaraca bir iftira etmekle teveccüh-i ammeyi hakkımızda kırmaya çalışan resmî polisler, aynı zamanda tokatlarını yemesiyle gosteriyor ki, bize hücum edenler, iftıradan başka hıç çare bulamıyorlar, başka çarelen kalmamış. Hem biz de çok dikkat ve ihtiyat etmeye, böyle şayialara ehemmiyet vermemeye mecbur oluyoruz.

acıp: tuhaf hayrette bırakan
ahiret: obur dünya, ikinci hayat.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
ehemmiyet: onem, değer, kıymet.
hiddet: öfke, kızgınlık.
himayet: koruma, esirgeme
iftira: suçsuza suç yukleme
ihtiyat: tedbirli hareket etme
inayet: yardım, ihsan, lutuf
istifa: memuriyetten istefa ile ayrılma
kanaat: inanma, goruş, fikir
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
leffen: ekli olarak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mufarakat: terk etme, terk edip gitme, bırakma
müsadere: toplatma, elden alma
nevi: çeşit
nevruz: ilkbahar başlangıcı. Celalî Takvimine gore yılbaşı
Nurcu: Bedüzzaman Said Nursi nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur lan okuyup nesreden kimse
pusula: kısa mektup
refika: kadın, eş, karı, zevce
resmî: devlet adına olan.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
şayia: yayılmış haber, yaygın olan soylentı
tebessüm: gülümseme
teselli: avutma, acısını dındırme
teveccüh-i amme: genel teveccuh, umumun herkesin, halkın yonelişi
zemherir: kışın en soguk zamanı, şiddetli soğuk, kara kış

221

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Bayram tebrikiyle beraber her birinizi derecesine göre birer Said ve birer vârisim ve benim yerimde Nurların birer bekçi muhafızı olarak manevî bir hatıraya binaen kabul ettiğimi haber verdiğim gibi, şimdi de size beyan ediyorum. Madem haddimden çok ziyade hüsnüzanlarınızla bana ulûm-i imaniye ve hizmet-i Kur'âniyede bir üstadlık vermişsiniz. Ben de herbirinize derecesine nisbeten eski zaman üstadlarının icazet almaya lâyık olan talebelerine icazet-i ilmiyeyi verdikleri misillü icazet veriyorum. Ve bütün kanaatımle ve ruhucanımla sizi tebrik ediyorum. İnşaallah şimdiye kadar sadakat ve ihlâs dairesinde fevkalâde neşr-i envar ettiğiniz gibi, daha parlak devam edip bu âciz, zayıf, mütekait Said bedeline binler muktedir, kuvvetli vazifeperver Said'ler olursunuz.

Said Nursî

azîz: izzetli, muhterem, saygın
bedel: yerine, adına, namına
beyan: anlatma, açıklama.
binaen: den dolayı, bu sebepten
fevkalâde: olağanüstü
haber: bilgi, bilgilendirme
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
icazet: izin, ruhsat, müsaade
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
inşaallah: Allah izin verirse
kanaat: inanç.
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
madem: değil mi ki
manevî: manaya ait, maddî olmayan
misillü: gibi, benzeri
muhafız: koruyucu, bekçi
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
mütekait: tekaüt olan, emekliye ayrılmış, emekli.
neşr-i envar: nurların yayılması, nurların dağıtılması, nurların saçılması
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
ruhucan: ruh ve can
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sıddık: çok, doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
talebe: öğrenci
ulûm-i imaniye: İman ilimleri, imanla ilgili ilimler
üstad: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vâris: mirasçı.
vazifeperver: vazife sever, çalışmayı seven, vazifesini sevip ona bağlı olan
ziyade: çok, fazla.

222

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

AFYON HAPSİNDEN SONRA EMİRDAĞ'INDA YAZILAN MEKTUPLAR

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Herhalde birinız benim bedelime Diyanet Riyasetine gitsin; benim selâm ve hürmetlerimle Ahmed Hamdi Efendi'ye desin ki:

"Zatınız iki sene evvel Nurun külliyatından bir takım istemiştiniz. Ben de hazırlattırdım. Fakat birden hapse soktular, tashih edemedim, gönderemedim. Şimdi onların tashıhıyle meşgulüm. Fakat tesemmüm hastalığıyla ziyade perişaniyetimden, çabuk bitirmeyeceğim. Bitirdikten sonra inşaallah takdim edilecektir. Hediye almayan elbette hediye veremez kaidesine binaen, bu ziyade kıymettar manevî tefsir-ı Kur'ân, bu memleket-i Islâmıyenin âlimler reisi olan zat-ı âlînize, Nurların serbestiyetine mümkün olduğu derecede çalışmanıza ve numune için üç cüz'ü size evvelce gösterdiğimiz Kur'ân'ımızın basılmasına himmet ve sa'y etmenize bir kudsî ücrettir.

"Kat'iyen size beyan ediyorum ki: Meselemizde hıçbır tarihte ilm-i hakikate ve hakaik-ı imaniyeye karşı bu derece garazkârâne, gaddarâne tecavüz olmamış. Sizin dairе-i ilmiyeniz ve riyasetiniz her şeyden evvel bu vazife-i dinıye ve ilmıyeyı yapmanız iktiza ediyor. Ben bu son

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
azız: izzetli, muhterem, saygın
bedel: yerine, adına, namına
beyan: anlatma, açıklama
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cüz: parça
daire-i ilmiye: ilim dairesi
diyanet: din işleri ile ilgilenen kurulus, teşkilat.
evvel: once
evvelce: daha once
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsizce, haincesine.
garazkarane: garez ve düşmanlıga kapılarak, garazkârlıkla, düş mancasına
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
himmet: manevı yardım, ihsan, lütuf
hürmet: saygı.
ıktıza: gerek, luzum
ilm-i hakıkat: hakıkat ilmi
inşaallah: Allah ızın verırse
kaide: kural, esas, dustur
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kıymettar: kıymetlı, degerlı
kudsi: mukaddes, yuce
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mesele: konu
meşgul: uğraşma, ılgılenme.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
numune: omek.
perişaniyet: perişanlık, karışık ve dağınık olma, acınacak halde bulunma
reis: başkan
riyaset: reislik, başkanlık
sa'y: ış, çalışma, çabalama
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma halı
sıddık: çok dogru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
takdim: arz etme, sunma
tashih: düzeltme, yanlışını gıderme
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
tefsir-i Kur'ân: Kur'ân tefsırı, Kur'ân ın açıklaması
tesemmüm: zehırlenme.
vazife-i dıniye: dınî vazıfe, dınle ılgılı gorev
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazlasıyla

zehirlendiğim zaman da öleceğimi düşündükçe, 'Benim bedelime Ahmed Hamdi Nurlara sahip çıkacak' diye kalbim ferahlanıyordu, tesellî buluyordum. Size mahkeme müdafaatımızdan bazı parçalar evvelce dairenize gönderdiğimiz hâlde, şimdi tamam, mükemmel ve ayn-ı hakikat bir nüsha müdafaatımı da size gönderiyorum. Ona göre sizin delâletinizle Nurların serbestiyetine çalışacak zatlara bir mehaz olarak göstermek niyetiyle gönderdik."

223

باسمه سبحانه ۞ [1] اَلسَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Azız, Sıddık Kardeşlerim, Safranbolu, Eflâni havalisi Nur Şakirtleri!

Sizlere, gönderdiğiniz Nur eczalarının hediyesine bin barekâllah, maşaallah deriz. Cenab-ı Hak sizleri iki cihanda mes'ut eylesin. Âmin.

Nurun mübarek, fedakâr şakirtlerinin her biri bir kısım risaleleri güzelce yazıp bu sırada bana hediye etmeleri ve bir kısım tatlı teberrükle beraber şiddetli hastalığım ve sıkıntılarım içinde garip bir tarzda bana gelmesi, eskiden beri mukabelesiz hediyeyi kabul etmemek kaidem iken, o kaidenin aksine olarak kemal-ı sevinç ve memnuniyetle kabul ettiğime sebep, üç manidar ve garip hâdiselerdir.

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2- Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında dua nin sonunda söylenir.
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
barekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bedel: yenne, adına, namına
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihan: dünya
delâlet: yol göstermek, kılavuzluk.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
evvelce: daha evvel, daha önce
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
garip: tuhaf, hayret verici
hadise: olay
havali: etraf, çevre, civar, yöre, dolay
kaide: kural, esas, düstur
kemal-i sevinç: tam bir sevinç ve mutluluk.
manidar: nükteli, ince manalı
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel, Allah korusun
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak
memnuniyet: memnunluk, sevindi oluş
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
mukabele: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
Nur: Risâle-i Nur
nüsha: suret.
risâle: Risâle-i Nur Külliyâtını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneden.
şakirt: talebe, öğrenci.
tarz: biçim, şekil
teberrük: hediye, armağan
tesellî: avutma, acısını dindirme
zat: kişi, şahıs

Birincisi: Bir kısım paramla aldığım bana mahsus makine mahsulü on bir mecmua ve elmas kalemli Nurun kıymetdar üç şakirdinin yazdıklan tam bir takım Risale-i Nur, Diyanet Riyasetinin beş altı defa musırrâne istemesi üzerine hazırladığım, aynı zamanda ve bir derece yabanî kalan müftüler ve hocalara bir manevî hediye ve müşevvik olarak göndermek teşebbüsü zamanında böyle çok ehemmiyetli bu vazifeyi yerine getirmek için Hüsrev'i buraya istiyordum. Hâlbuki vaziyetim müşkül bir hâlde, çok merak ediyordum. Birden, küçük bir Husrev olan kahraman Sungur aynı vakitte geldi. Beni çok endişe ve telâşlardan ve masraflardan kurtardığı gibi, bu vazife, iki sene mütemadiyen yanımda hizmeti kadar kıymettar olduğu için kat'î kanaatim geldi ki, bu da Nurun neşrindeki muvaffakiyetin bir kerametidir.

İkinci Hâdise: Ben kendime ait nüshalanmı Diyanet Riyasetine gönderdiğim aynı zamanda, aynen mizanla ziyade-noksan olmayarak, tartılsa aynen o kadar Nurun Safranbolu, Eflâni havalisindeki Nurun küçük kahramanlan gonderdikleri mubarek hediyeleri lisan-ı hâl ile bana dediler: "Merak etmeyiniz, biz zayiat yerine geldik. O zayıatın yerini doldurduk." Ben de ruhucanla kabul ettim ve gönderenleri tebrik ettim; daha teberrükleri bana dokunmadı.

Üçüncü Hâdise: O mübarek hediyeler odama geldiği zamandan on dakika evvel, serçe kuşuna benzer bir kuş yatağımın ayağı altında gördüm. Hâlbuki pencereler ve kapı kapalı, hıçbir delik yok ki, o kuş girebilsin.

defa: kere, kez, yol
diyanet: din işleri ile ilgilenen kuruluş, teşkilat.
ehemmiyetli: önemli
elmas: çok kıymetli bir mücevher
endişe: kaygı
evvel: önce
hâdise: olay
havalı: etraf, çevre, civar, yöre, dolay
hizmet: görev, vazife
kanaat: inanç.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan.
keramet: Allah'ın, veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler.
kıymettar: kıymetli, değerli.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahsul: ürün.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masraf: harcama
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
merak: endişe
musırrâne: ısrar ve inatla ısrarlı bir şekilde
muvaffakıyet: başarı
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
müftü: il ve ilçelerde din işlerine bakan ve dinî meselelerle ilgilenen görevli kimse
müşevvik: teşvik eden, istegini arttıran, arzu ve hevesini arttıran
müşkül: güç, zor, çetin
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
neşir: yayım, yayın.
Nur: Risale-i Nur
nüsha: suret.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
riyaset: reislik, başkanlık.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şakirt: talebe, öğrenci
teberrük: hediye, armağan
teşebbüs: girişim
vazife: görev
vaziyet: durum
yabancı: yabancı, uzak.
zayiat: kayıplar, yıkıklar

Baktım, benden kaçmıyor. Bir parça ekmek verdim; yemedi. Kalben dedim: "Üç dört sene evvel aynı burada kuşların müjde vermesi gibi, bu da müjde veriyor."

Hakikaten aynı zamanda o mübarek nurlu hediye geldiği gibi, üç senedir haber almadığım müftü kardeşim Abdülmecid'den güzel bir mektup aldım. Bana hizmet eden Halil geldi. "Bu kuşa bak, bu da eski kuşlar gibi bir müjdecidir" dedim. Sonra pencereyi açtık, gitsin; gitmiyordu. Yukanda beş altı defa uçtu, gitmedi.

Sonra Sungur da geldi. "İşte sen de gör" dedik; o da gördü. Yarım saat sonra, nasıl görülmesi harika oldu; bulunmaması da harika oldu. Pencereden çıkmadan Halil ile aradık, bulamadık. Kayboldu.

Hatta bu manevî hediyenin gelmesi ve Hüsrev yerinde Sungur imdada yetişmesi, ehemmiyetini göstermeye bir kat'î hâdise budur ki: Sungur gelmeden iki gün evvel –demek o evden çıktığı gün– Halil rüyada görüyor ki, Sungur, Mustafa Osman ile buraya gelmişler, büyük bir hâdise ve şaşaalı bir merasim yapılmış. Benden "Tabirî nedir?" diye sordu. Ben de merak ettim: "Sen niçin bu rüyayı bana söyledin? Acaba onlann başına bir zarar mı gelmiş?" diye bir gece sabaha kadar endişe ile müteessirdim. O rüya-ı sadıka az bir tabirle çıktı.

defa: kere, kez, yol
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
endişe: kaygı
evvel: önce
haber: bilgi, bilgilendirme
hadise: olay
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
harika: olağanüstü
hizmet: görev, vazife
imdat: yardım
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimi olarak
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merak: endişe
merasim: resmî merasimler, âdet hükmündeki gösteriş, resmî muameleler, törenler
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müftü: il ve ilçelerde dın işlerine bakan ve dını meselelerle ilgilenen görevli kimse.
müteessir: üzgün
rüya-ı sadıka: gerçek çıkan rüya
şaşaalı: parlak, gösterişli
tabir: yorum, yorumlama

224

[Sungur Ankara'da iken Üstadımıza yazdığı mektubun suretidir.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Çok azız, çok mübarek, çok müşfik, çok sevgili Ustadımız Efendimiz Hazretleri!

Mübarek, makbul, kıymetli mektubunuzu Diyanet Riyaseti Başkanı Ahmed Hamdi Efendiye teslim ettik. Sevinçler içinde mübarek mecmua ve Nurları kendi hususî kütüphanesine koydu. "İnşaallah bunları kendi öz ve has kardeşlerime okumak için vereceğim ve bu suretle tedricî tedricî neşrine çalışacağız" dedi.

Çok Sevgili Ustadım Efendim!

Mübarek mektubunuzdaki emirlerinizi yapacağını söyledi. "Fakat şimdi hemen birdenbire bunların neşri olmaz. Ben bu eserleri has kardeşlerime okutturup meraklılara göre ileride neşrederiz. İnşaallah tam ve parlak şekilde ileride neşrine çalışacağım" söyledi.

Sungur

225

Yirmi Dokuzuncu Mektubun İkinci Makamının en baş sayfasındaki, sual ve cevaptan sonra şu nükte yazılacak:

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

azız: izzetli, muhterem, saygın
diyanet: dın işleri ile ilgilenen kuruluş, teşkilat.
hususî: özel.
inşaallah: Allah izin verirse
makbul: kabul edilmiş, geçerli
mecmua: derlip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
merak: çok isteme
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
neşir: yayım, yayın
Nur: Risâle-i Nur
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
riyaset: reislik, başkanlık.
sual: soru
suret: nüsha, kopya
tedricî: tedriçle olan, yavaş yavaş, derece derece yapılan

Bu risalenin sebeb-i telifi, Kur'ân'ın tercümesini Kur'ân yerinde camilerde okutmak olan dehşetli suikastına karşı bir nevi mukabeledir. Ziyade tafsilât ve lüzumsuz bahisler girmiş. Fakat o mücahidâne ve heyecanlı mukabelede kıymettar bir gaybî anahtan hissedip meczubâne arattırmak içinde, lüzumsuz tafsilât ve zayıf ve pek ince emareler dahi girmiş.

Kalbime geldi ki: Yirmi Dokuzuncu Mektubun gayet ehemmiyetli ve lüzumlu ve parlak ve icazlı olan Birinci Makamı, bu İkinci Makamın bütün kusuratını ve ısrafatını affettirir. Ben de kemal-i sürurla şükrettim, o kusurları unuttum.

226

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Muhterem Ahmed Hamdi Efendi Hazretleri!

Bir hâdise-i ruhiyemi size beyan ediyorum. Çok zaman evvel zatınız ve sizin mesleğinizdeki hocaların, zarurete binaen ruhsata tâbi ve azîmet-ı şer'iyeyi bırakan fikirler, benim fikrime muvafık gelmiyordu. Ben hem onlara, hem sana hiddet ederdim. "Neden azîmetı terk edıp ruhsata tâbı oluyorlar?" diye, Risale-ı Nur'u doğrudan doğruya sizlere göndermezdim. Fakat, üç dort sene evvel, yine şiddetli, kalbime, size tenkitkârâne bır teessüf geldi. Birden ıhtar edıldı kı:

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

2. Allah ın selâmı, rahmetı ve berekatı uzennıze olsun

azimet: kulların, Allah tarafından kendilenne yüklenen görevlere tam bir kararlılıkla uymaları. takva ile şiddetli kaçınma. günahlardan uzak durma

azimet-i şer'iye: dini azımet dinde takva ile hareket etmek.

bahis: konu.

beyan: anlatma. açıklama

binaen: den dolayı. bu sebepten

dehşetli: urkutucu. korkunç

ehemmiyetli: onemlı.

emare: alamet, belırtı. nışan.

evvel: once

gaybi: gorunmeyen

gayet: son derece

hiddet: ofke. kızgınlık.

icaz: az sozle çok mana ifade etme

ihtar: dıkkat çekme. hatırlatma. uyarı

israfat: israflar. lüzumsuz yere harcamalar

kemal-i sürur: tam bır sevinç. mutluluk

kıymettar: kıymetlı. degerlı

meczubane: Meczup gibi. delice

mesleki: gıdış tutulan yol. sistem

muhterem: saygı deger. hurmete layık, saygın

mukabele: karşılık.

muvafık: tarafı bır tarafı tutan

mücahidane: mucahıtce. cıhat ederek. gayret göstererek.

nevi: çeşıt.

risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bagımsız bolum

Risale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlennın adı

ruhsat: mevcut bir dinî hukmun ozur sebebıyle belırlı şartlar altında genişletilmesi veya kolaylaştırılması

sebeb-i telif: bir esen yazmanın sebebı

suikast: kotu kasıt. kotu nıyet. kotu kasıtla ış yapma. tuzak kurma.

şükür: teşekkur

tâbi: baglanma. uyarlama

tafsilât: tafsıller. açıklamalar. ızahlar

teessüf: uzulme. esefleme. bır şeyin tesınını hissetme. acı duyma

tenkit: eleştırme

zaruret: muhtaçlık, şıddetlı ıhtıyaç ıçınde olma

zat: kendı

ziyade: çok. fazla

"Bu senin eski medrese arkadaşların olan başta Ahmed Hamdi gibi zatlar, dehşetli ve şiddetli bir tahribata karşı 'ehvenüşşer' düsturuyla, mümkün olduğu kadar bir derece bir kısım vazife-i ilmiyeyi mukaddesatın muhafazasına sarf edip tehlikeyi dörtten bire indirmeleri, onların mecburiyetle bazı noksanlarına ve kusurlarına inşaallah kefaret olur" diye kalbime şiddetli ihtar edildi.

Ben dahi sizleri ve sizin gibilerini, o vakitten beri yine eski medrese kardeşlerim ve ders arkadaşlarım diye hakikî uhuvvet nazarıyla bakmaya başladım. Onun için benim bu şiddetli tesemmüm hastalığım vefatımla neticelenmesi düşüncesiyle, sizi Nurlara benim bedelime hakikî sahip ve hami ve muhafız olacağınızı düşünerek, üç sene evvel mükemmel bir takım Risale-i Nur'u size vermek niyet etmiştim. Fakat şimdi hem mükemmel değil, hem tamamı değil, fakat ekseriyet-i mutlaka eczaları Nur şakirtlerinden gayet mühim üç zatın on on beş sene evvel yazdıkları bir takımı sizin için hastalığım içinde bir derece tashih ettim. Bu üç zatın kaleminin benim yanımda on takım kadar kıymeti var. Senden başka bu takımı kimseye vermeyecektim. Buna mukabil onun manevî fiyatı da üç şeydir:

Birincisi. Siz mümkün olduğu kadar Diyanet Riyasetinin şubelerine vermek için, mümkünse eski huruf, değilse yeni harfle ve has arkadaşlarımdan tashihe yardım için birisi başta bulunmak şartıyla, memleketteki Diyanet Riyasetinin şubelerine yirmi otuz tane teksir

bedel: yerine, adına, namına
dehşetli: korkutucu, korkunç.
dustur: kanun, kural, esas
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehvenüşşer: şerrin en az zararlısı, kolayı, şerrin daha az zararlısı, daha az kötü olanı, iki şerden daha az zararlısı
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk.
evvel: önce.
gayet: son derece
hakikî: gerçek.
hami: himaye eden, koruyan, gözeten.
huruf: harfler.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
inşaallah: Allah izin verirse.
kefaret: anınma
kıymeti: değer
kusur: eksiklik, noksan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik durumu, zorunluluk.
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
muhafaza: koruma
muhafız: koruyucu, bekçi
mukabil: karşılık.
mukaddesat: mukaddes, kutsal, temiz ve yüce olan şeyler
mühim: önemli, ehemmiyetli
nazar: bakış
niyet: maksat, meram
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sarf: harcama
şakirt: talebe, öğrenci
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme
teksir: çoğaltma
tesemmüm: zehirlenme.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
vazife-i ilmiye: ilimle uğraşma görevi
vefat: ölüm

edilmektir. Çünkü hariçî dinsizlik cereyanına karşı böyle eserleri neşretmek, Diyanet Riyasetinin vazifesidir.

İkincisi: Madem Nur risalelerin medrese malıdır. Sız de medreselerin hem esası, hem başları, hem şakirtleri-siniz. Onlar sizin hakikî malınızdır. Munasip görmediğiniz risaleyi şimdilik neşrini geri bırakırsınız.

Üçüncüsü: Tevafuklu Kur'ân'ımız mümkünse fotoğraf matbaasıyla tab edilsin ki, tevafuktaki lem'a-i i'caziye görünsün. Hem baştaki Turkçe tanfatı ise, o, Kur'ân ile beraber tab edilmesin, belki ayrıca bir küçük risalecik olarak ya Turkçe veya Arabîye güzelce çevirip oylece tab edilsin.

227

باسْمِه سُبْحَانَهُ[1]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا[2]

Gayet Kıymetli, Fedakâr Nur Kahramanı Ağabeyimiz Hüsrev Efendi!

Şimdi beş defadır Diyanet Reisi Nurdan bir takımı musırrâne istedi. Üstad da şiddetli hastalığı içinde tashih edip –şimdilik bitmek üzeredir– Diyanet Reisinden onun manevî fiyatı olarak üç madde istemiş:

Birisi: Sizin harika yazdığınız mu'cizeli Kur'ân'ı fotoğrafla tab etmek. Bu maddeyi kabul etmiş; yalnız

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun.

Arabî: Arapça.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
defa: kere, kez, yol.
diyanet: din işleri ile ilgilenen kuruluş, teşkilat.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
gayet: son derece.
hakiki: gerçek.
hariçî: dışa ait, dışarı ile ilgili.
harika: olağanüstü.
lem'a-i i'caz: acze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı.
madem: değil mi ki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medrese: ders okutulan yer.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
musırrâne: ısrar ve inatla ısrarlı bir şekilde.
münasip: uygun.
neşr: yayım, yayın.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
reis: başkan.
risale: kitapçık, küçük eser.
şakirt: talebe, öğrenci.
tab: basma.
tarifat: tarifler.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî.
vazife: görev.

"Başındaki Türkçe tânîfatı müstakil kalsa, ayn tab edilse münasiptir" demiş. İşte, Üstadımız ona yazdığı mektubu, bera-i malûmat, leffen size gönderiyoruz. Ustadımız diyor ki.

"Hem bir takım Risale-i Nur'u, hem makine ile çıkan mecmuaları ona göndermek ve Hüsrev gibi bu işte en ziyade alâkadar bir kardeşimizin eliyle teslim etmek cihetini meşveretinize havale ediyor."

Siz de tam bir meşveretle sizin bu meselede oraya gitmenizin vücutça sıhhatiniz müsaitse ve fikrinize de muvafık ise, muayyen bir vakitte acele oraya gidersiniz ve adresinizi bildirirsiniz. Biz de takımı ve mecmuaları size, Ankara'ya, elinize yetiştireceğiz. Hatta siz isterseniz kendi hesabınıza, onları müftüler neşretmek niyetiyle Diyanet Reisine verirsiniz.

Hizmetinde bulunan
Halil, Sadık, İbrahim

228

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Hem Medresetüzzehra şakirtlerini, hususan mübarekler heyetini ve Isparta vilâyetini merhum Hâfız Mustafa'nın vefatıyla tâziye ve Hâfız Mustafa'yı tam vazifesini yapmasıyla yirmi senede ikinci bir Hâfız Ali olarak yirmi seneden ben usanmadan, sarsılmadan

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bera-i malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
cihet: yön
diyanet: dın işleri ile ılgılenen kurulus, teşkılat.
evvela: oncelıkle
havale: ısmarlama, bırakma
heyet: kurul, topluluk, bırlık, teşkıl eden şahıs ve şeylerin tamamı
hususan: bılhassa, ozellıkle
leffen: zarf ve mektup ıçıne koyarak.
mecmua: kitap, eser
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın doguda (Van) yapılmasını ıdarecılere teklıf ettıgi fen ılımlerıyle dın ılımlerının bırlıkte okutulmasını dusundugu unıversıte
merhum: rahmete kavuşmuş olmus olu
mesele: konu
meşveret: muşavere, bır konu hakkında çeşıtlı ve ehıl şahıslardan fıkır alma, danışma.
muayyen: belırlı
muvafık: uygun, uyar, munasıp
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
müftü: ıl ve ılçelerde dın ışlerınne bakan ve dını meselelerle ılgılenen gorevlı kımse
munasip: uygun
musait: uygun, munasıp
müstakil: başı başına, bağımsız.
neşir: yayım, yayın
reis: başkan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi nın eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sıhhat: saglık, esenlik.
şakirt: talebe, ogrenci
tab: basma
tanıfat: tanıfler
tazıye: baş saglıgı dıleme, yakını olen kımseyı teselli etme
vefat: olum
vılayet: ıl
ziyade: fazlasıyla

Nurların neşrine çalışmasını bütün ruhucanımızla tebrik, hem onu, hem Isparta vilâyetini, hem Medresetüzzehra'yı tebrik ediyoruz. Hakikaten bu merhum kahraman kardeşimiz, aynen Hâfız Ali gibi vazifesini bitirdi, âlem-i nura ve berzaha, Hâfız Ali ve Hasan Feyzi gibi kardeşlerinin yanına gitti. Cenab-ı Hak Risale-i Nur'un hurufatı adedince onun defter-i hasenatına hayırlar yazsın ve ruhuna rahmet eylesin. Âmin.

229

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Size, şahsıma ait birkaç meseleyi beyan etmek kalbime ihtar edildi.

Evvelâ: Bazı has kardeşlerim şahsıma hizmette dikkatsizlik ettiklerinden, onların bana karşı acımasını noksan gorduğümden bazan hıddet ve tekdir ettiğim vakit kalbime geldi ki:

O bîçareler ziyade hüsnüzanla tahmin ediyorlar ki, "Üstadımız istese belki bazı ruhanîler, cinnîler de hizmet edecekler, belki ediyorlar. Hizmet-i Nuriyede inayetin aşıkâre cilvesi gosteriyor ki, onun şahsının perişanıyetine meydan verilmiyor ve şefkatimize muhtaç değil" diye, hizmette bazı kusurlan oluyor. Hatta bugün de birisi araba getirecekti, dikkatsizlik yüzünden ben yayan çıktım, bir saatte on saat kadar zahmet çektim. Ben de

âlem-i nur: nur âlemi, aydınlık alemi
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
aşıkare: apaçık, belli, aşıkar, meydanda, zahir
aziz. izzetli, muhterem, saygın
berzah: ruhlann kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahıret arasındaki yer
beyan: anlatma, açıklama
bıçare: çaresiz, zavallı
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cilve: tecelli, goruntu
cinnı: cin taifesinden olan
defter-ı hasenat. iyilikler, güzellikler deftenı insanlann yaptıgı iyiliklerin yazıldıgı manevî defter
evvela: oncelikle
hakikaten: dogrusu, gerçekten
hıddet: öfke, kızgınlık.
hizmet. görev, vazife
hizmet-ı Nuriye: Nur hizmetı, Risale-i Nur için çalışma
hurufat: harfler
husnuzan: iyi zan, güzel kanaat.
ihtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı
inayet: yardım, ihsan, lutuf
Medresetuzzehra: Bedüzzaman ın doguda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettıgı fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını duşunduğu universite
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu
mesele: konu.
muhtaç: gerek duyan
neşir: yayım, yayın.
perişanıyet: perişanlık, karışık ve dagınık olma, acınacak halde bulunma.
rahmet. şefkat, merhamet, bagışlama ve esirgeyıcılık
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
ruhanı: gözle gorulmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabulleneri.
şahs. kendı şahsı
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
tekdir: azarlama
vilayet. il
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
ziyade: çok, fazla.

birkaç gün evvel böyle kusuru yapanlara demiştim, tekrar edeceğim. Siz de dinleyiniz:

Nasıl ki Risale-i Nur'u ve hizmet-i imaniyeyi, dünyevî rütbelerine ve şahsım için uhrevî makamlarına âlet yapmaktan sırr-ı ihlâs şiddetle beni men ettiği gibi; öyle de, Kendi şahsımın istirahatine ve dünyevî hayatımın güzelce, zahmetsiz geçmesine, o hizmet-i kudsiyeyi âlet yapmaktan cidden çekiniyorum. Çünkü, uhrevî hasenatın bâkî meyvelerini fânî hayatta cüz'î bir zevk için sarf etmek, sırr-ı ihlâsa muhalif olmasından, kat'iyen haber veriyorum ki, tânkü'd-dünya ehl-ı niyazetin arzu ve kabul ettikleri ruhânî, cinnî hüddamlar bana hergün, hem aç olduğum zamanda ve yaralı olduğum vakitte en güzel ilâç getirseler, hakikî ihlâs için kabul etmemeye kendimi mecbur biliyorum. Hatta berzahtaki evliyadan bir kısmı temessul edip bana helva baklavalan hizmet-i imaniyeye hürmeten verseler, yine onların elini öpüp kabul etmemek ve uhrevî, bâkî meyveleriini dünyada fânî bir surette yememek için, nefsim de kalbim gibi kabul etmemeye rıza gösteriyor. Fakat kasıt ve niyetimiz olmadan, inayet cihetinde gelen bereket gibi ikramat-ı Rahmaniye, hizmetin makbuliyetine bir alâmet olduğundan, nefs-i emmâre karışmamak şartıyla ruhumla kabul ederim. Her neyse, bu mesele bu kadar kâfi.

Sâniyen: Eski Harb-ı umumîde Pasinler Cephesinde şehid merhum Molla Habib'le beraber Rusya'ya hücum niyetiyle gidiyorduk. Onların topçuları bir iki dakika fasılayla bize üç top güllesi atıyordu. Üç gülle tam

alâmet: belirti, işaret, iz
arzu: istek, heves, niyet.
bâkî: daimî, sonsuz
bereket: bolluk, bereket, gürlük
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dünya ile âhiret arasındaki yer
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cinnî: cin taifesinden olan
cüz'î: küçük, az.
dünyevî: dünyaya ait.
evliya: veliler, Allah dostları
evvel: önce
fânî: ölümlü, geçici
fasıla: ara
gülle: top mermisi
haber: bilgi, bilgilendirme.
hakikî: gerçek
Harb-i umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-i kutsiye: mukaddes hizmet, kutsal hizmet.
hüddam: cinci hocaların kendilerine iş gördürdükleri cinler
hürmeten: hürmet olsun diye, hürmet, saygı ve ikram maksadıyla
İhlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
İnayet: yardım, ihsan, lütuf
istirahat: dinlenme, rahatlama
kâfi: yeterli
kast: niyet, düşünce
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
makam: yer, mevki
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
men: yasak etme, engelleme
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mesele: konu.
muhalif: zıt, aykırı
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmâre: insana kötü ve günah işlenn yapılmasını emreden nefis
niyet: maksat, meram
Pasinler: Doğu Anadolu bölgesinde Erzurum iline bağlı ilçe
rıza: razı olma, hoşnutluk
Risâle-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sâniyen: ikinci olarak
sarf: harcama
sırr-ı ihlâs: ihlas sırrı, samimiyet ve doğrulugun sırrı
sûret: biçim, şekil, tarz
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce degerler uğrunda ölen Müslüman kimse
târik-i dünya: dünyayı terk eden, dünya işlerinden elini ayağını çekip bir köşede otu ran
temessul: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

başımızın ikı metre üstünden geçip, arkada dere içine saklanan askerimiz görünmedikleri hâlde geri kaçtılar. Tecrübe için dedim:

"Molla Habıb, ne dersın, ben bu gâvurun güllesine gızlenmeyeceğim."

O da dedi: "Ben de senin arkandan çekilmeyeceğim."

İkinci top güllesi pek yakınımızda düştü. Hıfz-ı İlâhî bizi muhafaza ettiğine kanaatle Molla Habıb'e dedim:

"Haydı ileri! Gâvurun top gullesi bızı oldüremez. Geri çekilmeye tenezzül etmeyeceğiz" dedım.

Hem Bitlis muhasarasında ve avcı hattında Rusun üç güllesi öldürecek yerime isabet etti. Biri de şalvarımı delıp, iki ayağımın arasından geçip o tehlikeli vazıyette sipere oturmaya tenezzül etmemek bir hâlet-i ruhiye taşıdığımdan, arkadan kumandan Kel Ali, Vali Memduh Bey işittiler, "Aman çekılsin veya sipere otursun" dedikleri hâlde, "Bu gâvurun güllelen bizi öldürmeyecek" dediğim ve hiçbir ıhtıyat ve tedbire ehemmıyet vermeyerek o gençlik zamanında, o zevkli hayatımın muhafazasına çalışmadığım hâlde, şimdi seksen yaşına girdiğim hâlde gayet derecede bir ihtiyat ve hayatımı muhafaza, hatta vesvese derecesinde tehlikelerden çekınmek hâleti acip bir tezat göründüğünden, elbette o gençlik hayatını pervasızca feda etmek, bır ikı sene ıhtıyarlık ve zevksiz hayatını bu derece muhafaza etmek büyük bır hikmet içindir. Ve iki üç kudsî maksat, içinde vardır:

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ehemmıyet: onem, deger, kıymet.
feda: uğruna verme
gavur: kâfir, dınsız.
gayet: son derece
gülle: top mermısı
halet: hal, durum
halet-ı ruhıye: ınsanın ruh halı, psıkolojık durum, ınsanın manevı hâlı, ıç durumu
hıfz-ı İlâhî: Allah ın koruması
hıkmet: Ilahı gaye, gızlı sebep, fayda
ihtiyat: sakınma, tedbırlı te dankıt bulunma
kanaat: ınanç, ınanış.
kudsî: mukaddes, yuce
kumandan: komutan
maksat: gaye.
muhafaza: koruma
muhasara: kuşatma, etrafını çevirme, sarma
pervasızca: korku, havf
tecrübe: deneme, sınama
tedbir: onlem, yol, çare
tenezzül: kendine aykırı düşen bir ışı veya durumu kabul etme, alçalma
tezat: zıtlık, aykırılık.
vazıyet: durum
vesvese: suphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotü ve sınsi duşunce

Birincisi: Gizli, gayrresmî ve bir kısım resmî, insafsız düşmanlarımızın desiseleriyle Nur Şakirtlerinin bedeline bütün hücumlarını benim şahsıma ve benimle meşgul olmasına ve bilmeyerek ehemmiyeti benden bilmekle Nur Şakirtlerinin bir derece desiselerden ve hücumlardan kurtulmalarına bu ihtiyar ve perişan hayatım vesile olduğundan, Eski Said'in on gençlik hayatı kadar kardeşlerimin hatırı için şimdilik ona muvakkaten ehemmiyet veriyorum.

Eğer ben ortadan çekilsem, bana verdiği zahmet, ruhumdan ziyade sevdiğim has kardeşlerime verilecekti. O hâlde, bir zahmet, yüz adet zahmet olurdu.

İkincisi: Gerçi has kardeşlerim herbirisi mükemmel bir Said hükmünde Nura sahiptirler. Fakat ihlâstan sonra en büyük kuvvetimiz tesanudde bulunduğundan; ve meşreplerin ihtilâfıyla, hapiste olduğu gibi, bir derece tesanüd kuvveti sarsılmasıyla hizmet-i Nuriyeye büyük bir zarar gelmesi ihtimaline binaen; bu bîçare ihtiyar hasta hayatım, tâ *Lem'alar*, *Sözler* mecmuası da çıkıncaya kadar ve korkaklık ve kıskançlık damanıyla hocalarımı Nurlardan urkutmek belâsı def oluncaya kadar ve tesanud tam muhkemleşinceye kadar o hayatımı muhafazaya bir mecburiyet hissediyorum. Çünkü uzun imtihanlarda mahkemeler, düşmanlarım, benim gizli ve mevcut kusurlarımı göremediklerinden, hıfz-ı İlâhî ile bütün bütün beni çürütemediklerinden, Risale-i Nur'a galebe edemiyorlar. Fakat hayat-ı içtimaiyede çok tecrübelerle mahiyeti

def: kovma, uzaklaştırma.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayr-i resmî: resmî olmayan.
gerçi: her ne kadar.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma.
hukmünde: değerinde, yerinde.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihtilaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyar: yaşlı.
kusur: eksiklik, noksan.
mahiyet: aslı, esası, niteliği.
mecburiyet: mecbur olma, zaruriyet, zorunluluk.
mecmua: kitap, eser.
meşgul: ilgilenen, uğraşan.
meşrep: gıdık, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhafaza: koruma.
muhkem: sağlam, dayanıklı.
muvakkaten: geçici olarak.
resmî: devlet adına olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci.
tecrübe: deneme, sınama.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
vesile: bahane, sebep.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.

bedel: yerine, adına, namına.
belâ: musibet, sıkıntı.
bîçare: çaresiz, zavallı.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.

bilinmeyen, benim vârislerim genç Said'lerin bir kısmını, Nurun zararına iftiralarla çürütebilirler diye o telâştan bu ehemmiyetsiz hayatımı ehemmiyetle muhafazaya çalışıyorum. Hatta yanımda bir rovelver varken, ikinci bir kuvvetli rovelver daha tedarik etmeye lüzum gördüm. Düşmanların zehirleri kardeşlerimin duasıyla kırıldıklan gibi, sair suikastleri dahi inşaallah akim kalacaktır.

Ezcümle: İki saat kamer tamamıyla tutulduğu aynı gecede, gizli düşmanlarım Ankara'dan bizden Nur mecmualan istemeleri üzerine buraya gelen iki adam, birden otuz altı mecmua gönderdiğimizin aynı ikinci gününde tahminlerince daha gönderilmemiş diye, hem o kitaplar nerede olduğunu bilmek ve Afyon'daki resmî ve makam sahibi bir iki masona haber vermek ve taharrî ettirmek ve kilitli olan iki odamda yemek ve içmek kaplanma zehir atmak için, fevkalâde bir tarzda dama çıkmışlar ve iki odanın herbirinin bir penceresini kırmadan açıp bir tarzda açıp içeriye girmişler. Benim yattığım oda ise arkasından sürgülü olmasından bana suikast edememişler. Hıfzı İlâhî ve inayet-i Rabbaniye onların eline bir uç vermedi.

Ben daha lüzumlu şeyler yazacaktım. Fakat rahatsızlık "Yeter!" dedi. Her vakit ihtiyat, ihlâs, tesanüd, sebat, sarsılmamak ve vazifemizi yapmak ve vazife-i İlâhiyeye karışmamak[1] سِرًّا تَنَوَّرَت düsturuna göre hareket etmek ve telâş ve meyus olmamak lâzım ve elzemdir. Hem tekrar derim:

1- Gizlice aydınlandı.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
düstur: kanun, kural, esas.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz
elzem: daha (en) pek) lazım, lüzumlu, gerekli
ezcümle: bu cümleden olarak.
fevkalâde: olağanüstü
haber: bilgi, bilgilendirme
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması
iftıra: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
İhlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
İhtiyat: tedbirli hareket etme
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
inşaallah: Allah izin verirse
kamer: Ay
makam: yer, mevki
mason: dünyevî maksatlarla kurulmuş, sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilâtın mensubu.
mecmua: kitap, eser
muhafaza: koruma
resmî: devlet adına olan
revolver: tabanca, küçük silah, toplu tabanca, altı mermi alan tabanca
sair: diğer, başka, öteki.
sebat: sabır, durma, kararlılık.
sırran: sır olarak, gizlice, gizli olarak.
suikast: birini öldürmeye kast etme, birini öldürmek kastıyla sinsice plan kurma
taharrî: soruşturma
tarz: biçim, şekil
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
vâris: mirasçı.
vazife: görev
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife

Nur Şakirtleri gibi pek az zahmetle pek çok kıymettar hizmet ve pek çok manevî kazanç elde edenler tarihlerde görülmüyor. Ağır şerait altında bazan bir saat nöbet bir sene ibadet hükmüne geçtiği misilli, inşaallah Nurcuların hizmet-i imaniye ve Kur'âniyedeki saatleri yüzer saat hükmünde hayırlar kazandırır.

Umum kardeşlere ve hemşirelere selâm ve iki cihanda selâmetlerine dua eden ve dualarını isteyen kardeşiniz

Hakikî fedakâr Zübeyir, en lüzumlu ve hizmete şiddet-i ihtiyacım zamanında buraya imdadıma geldi. Yoksa Isparta'dan o sistemde birisini isteyecektim..

230

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Leyle-i Miracınızı tebrik ve içinde ettiğiniz duaların makbuliyetini rahmet-i İlâhiyeden niyaz ederiz. Ve bu havalide Miraç gecesinden bir gün evvel ve bir gün sonra müstesna bir surette rahmetin yağması işarettir ki, bu vatanda bir umumî rahmet tecelli edecek, inşaallah.

Saniyen: Van'daki eski talebelerimle ziyade alâkadar ve merak ettiğim ve bugünlerde Kastamonu'nun Süleyman Rüştü'sü olan Çaycı Emin, Van'da bulunup o eski mübarek talebelerimin ellerine Nurların yetişmesine

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce
evvelâ: öncelikle
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hakiki: gerçek.
havali: etraf, çevre, civar, yöre, dolay
hemşire: kız kardeş, bacı
hizmet: görev, vazife
hizmet-i İmaniye: İman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: yerine, değerine
imdat: yardım.
inşaallah: Allah izin verirse
kıymettar: kıymetli, değerli.
Leyle-i Miraç: Miraç Gecesi. Hz. Muhammed'in Miraca çıktığı gece. Recep ayının 27. gecesi
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merak: endişe.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen, hâlen çıkması mucizesi.
misillü: gibisinden
mübarek: feyizli, bereketli
müstesna: benzerlerinden üstün olan, benzerlerinden bâsıkın
niyaz: yalvarma, yakarma
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
sanıyen: İkinci olarak
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
selâmet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabul eden
sûret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci.
şerait: şartlar.
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın muhtaç olmanın şiddeti, ihtiyacın çok fazla olması.
talebe: öğrenci.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
umum: bütün, herkes
umumî: genel.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla

çalışması ve o mübarek eski kardeşlerimin hayatta olduklarını bilmediğim ve merak ettiğim ki, beraber onların hayatta ve Nurlara müştak olduklarını mektupla haber vermesi, beni çok ziyade memnun eyledi. Ve çok ferahlı bir hüzün ve hazın bir eski hatıra-i sürur verdi. Ben buradan oraya muhabere edemediğim için, benim bedelime Safranbolu kahramanları muhabere etse iyi olur.

Salisen: Otuz seneden beri siyaseti bırakıp havadislerini merak etmediğim hâlde, mu'cizatlı Kur'ân'ımızı iki buçuk sene müsadere edip bize vermemekle beraber, dünyada emsali vuku bulmamış bir tarzda Afyon Mahkemesi bizi tazip ve kitaplarımızın neşrine mâni olmak cihetiyle, ziyade beni incittiler. Ben de, beş on günde iki üç defa siyaset dünyasına baktım, acıp bir hâl gördüm. Müdafaatımda dediğim gibi istibdad-ı mutlak ve rüşvet-i mutlaka ile hareket eden bir cereyan-ı zındıka masonluk, komünistlik hesabına bizi böyle işkencelerle ezmeye çalışmış. Şimdi o kuvveti kıracak başka bir cereyan bu vatanda tezahüre başladığını gördüm. Fazla bakmak mesleğimce iznim olmadığından daha bakmadım.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Hasta Kardeşiniz

Said Nursî

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
bedel: yenne, adına, namına
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cereyan-ı zındıka: zındıka akımı: Allah ve âhiret inancını inkâr eden dinsizlik cereyanı akımı
cihet: yön, sebep, vesile
defa: kere, kez, yol
emsal: eş, benzer
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
haber: bilgi, bilgilendirme
hal: durum, vaziyet.
havadis: hadiseler, olaylar, yeni olaylar
hazin: hüzünlü, acıklı
İstibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan, tam baskı, tam diktatörlük.
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan, düzen'in mensubu olan kimse.
mâni: engel, mania, set
mason: dünyevi maksatlarla kurulmuş, sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilatın mensubu
merak: bir şeyi öğrenmek istemek, çok şiddetli arzu, heves, düşkünlük.
merak: endişe
mu'cizat: mu'cizeler: Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muhabere: haberleşme
mudafaat: müdafaalar, savunmalar
müsadere: toplatma, elden alma
müştak: arzulu, fazla istekli, istiyak gösteren
neşir: yayım, yayın
rüşvet-i mutlaka: kayıtsız, şartsız rüşvet, çıkar gözetmeksizin hiç bir iş yapmama, tam rüşvet.
salisen: üçüncü olarak.
sürur: sevinç, mutluluk
tarz: biçim, şekil
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vuku: olma, meydana gelme
ziyade: çok, fazla.

231

Celâl Bayar!

Reisicumhur.

Zatınızı tebrik ederiz. Cenab-ı Hak sizi İslâmıyet ve vatan ve millet hizmetinde muvaffak eylesin.

Nur Talebelerinden,
onların namına
Said Nursî

232

Reisicumhur Celâl Bayar ve Heyet-i Vukelâsına, Ankara,

Biz Nur Talebeleri, yirmi senedir emsalsiz bir tazip ve işkencelere hedef olmuşuz. Sabrettik, tâ Cenab-ı Hak sizi imdadımıza gönderdi. O işkencelerin sebebini on beş senedir üç mahkeme hakikî ve kanunî olarak yüz otuz kitap ve bin mektubatta bulamadıklarına, Mahkeme-i Temyizle Denizli Mahkemesini şahit gösteriyoruz. Otuz seneden beri ben siyaseti terk etmiştim. Bu defa, birkaç gün zarfında Ahrarların başına geçip milletin mukadderatına sahip çıkması sebebiyle, Reis-i Cumhuru ve Heyet-i Vekileyi tebrikle beraber, bir hakikatı ifşa ediyorum. Şöyle ki:

Bize hücum eden ve mahkemelerde tâzip edenler demişler: "Bu Nur Talebelerinin dini siyasete âlet etmek ihtimalleri var, belki de ediyorlar."

Biz de o zalimlere karşı müdafaatlarımızdaki binler hüccetle demişiz ve diyoruz ki:

Biz, dini siyasete âlet değil, belki rıza-ı İlâhîden başka hiçbir şeye, hatta dünyaya ve saltanata âlet etmemek bizim

grup. Hürriyetçiler.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
defa: kere, kez, yol.
emsalsiz: benzersiz.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikî: gerçek.
heyet-i vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine.
heyet-i vukelâ: vekiller heyeti.
hizmet: görev, vazife.
hüccet: delil.
İfşa: duyurma, gizli bir şeyi yayma.
ihtimal: olabilirlik.
imdat: yardım.
işkence: bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, eziyet.
kanunî: kanuna uygun, yasal.
mahkeme-i temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilende meydana gelecek haller ve olaylar; alın yazısı.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
müdafaat: müdafaalar.
nam: adına, yerine.
reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnudluğu.
saltanat: devlet, hükümet.
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zarfında: süresince.
zat: kişi, şahıs.

Ahrar: Osmanlının son dönemlerindeki meşrutiyetçi ve hürriyetçi

esas mesleğimiz olduğundan, düşmanlarımızca da tahakkuk etmiş ki, uç senedir uç çuvaldan ziyade dosyalarımızı garazkârâne tetkik ettikleri hâlde bizi mahkûm edemiyorlar. Verdikleri keyfî ve vicdanî hükümlerine de bir bahane bulamıyorlar ki, Temyiz o hükmü bozdu.

Evet, biz dini siyasete âlet değil, belki vatan ve milletin dehşetli zararına siyaseti mutaassıbâne dinsizliğe âlet edenlere karşı, bizim siyasete bakmamıza mecburiyet-i kat'iye olduğu zaman, vazifemiz siyaseti dine âlet ve dost yapmaktır ki, üç yüz elli milyon kardeşlerin uhuvvetini bu vatandaki kardeşlere kazandırmaya sebep olsun.

Elhasıl: Bize işkence edenlere siyaseti asabiyetle dinsizliğe âlet etmelerine mukabil, biz de siyaseti dine âlet ve dost yapmakla bu vatan ve milletin saadetine çalışmışız.

Kardeşlerim, ben bunu böyle münasip gördüm, sizlerin meşveretine havale ediyorum.

Said Nursî

233

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

(2) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Seksen küsur sene ibadetli bir ömr-i bâkîyi temin eden ramazan-ı şerifinizi bütün ruhucanımızla

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2- Allah'ın selamı, rahmeti ve berekatı ebedî olarak daima üzerinize olsun.

asabiyet: aşırı taraftarlık.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elhasıl: hâsılı, netice itibâriyle, kısaca.
evvelâ: öncelikle.
garazkârâne: garez ve düşmanlığa kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına.
havale: ısmarlama, bırakma.
hükum: emir, bir konu hakkında verilen karar.
işkence: bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, eziyet.
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe, arzuya bağlı.
mahkum: cezalandırma.
mecburiyet-i kat'iye: katî mecburiyet, kesin zorunluluk, kesin mecburiyet.
meşveret: muşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma, danışma.
mukabil: karşılık.
mutaassıbâne: taassup gösterircesine, mutaassıpça, koru körüne.
münasip: uygun.
ömr-i bâkî: daimî, kalıcı hayat.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
ruh u can: ruh ve can, ruh ve canla.
saadet: mutluluk.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme.
temin: sağlama.
temyiz: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
vazife: görev.
vicdanî: vicdanla, kalbî hisle ilgili, vicdana ait.
ziyade: çok fazla.

tebrik ve her gecesi bir nevi Leyle-i Kadir hükmünde hakkımızda menfaattar olmasını niyaz ederiz. Ve teşrik-i mesai sırrıyla ve her has Nurcu, umum Nurcuların manevî kazancına hissedar olmasıyla, manen binler dil ile ibâdet ve dua ve istiğfar ve tesbihat yapmaya hakiki uhuvvet ve ihlâs ile mazhariyetinizi rahmet-i İlâhiyeden niyaz ediyoruz ve öyle de ümit ediyoruz.

Sanıyen: Risale-i Nur'un manen galebe-i tâmmesi ile beraber, mason kısmının dınsızleri ve komünıstlerin zındıklar kısmı, habbeyi kubbe yapıp bahanelerle Nurların serbestiyetine mâni olmaya çalışıyorlar ki, yine bu defa da manasız, sebepsiz otuz beş gün mahkememizi tehir ettiler. Hatta Kur'ân'ımızı vermemek için, avukatımızla da gürültü etmişler. Fakat inayet-i İlâhiye onlanın bütün plânlarını akîm bırakıyor. Nurlar kemal-i ihtişamla İstanbul ve Ankara münevver gençlerinde büyük bir iştiyakla kendi kendine intişar edip şakirtlerine ders veriyor. Bu manevî galebesinin bir neticesidir ki, ezan-ı Muhammedînin okunmasına çalışan Başvekile yüzer imza ile genç münevverler teşekkür ve tebrik yazıyorlar.

Salisen: Buradakı talebeler de ramazan-ı şerifinizi tebrikle beraber, kendilerince pekçok nümûneler içinde eski komunıstlerin işkencelerinden bır-ıkı nümûne yazıp leffen size takdim ediyorlar. Belki bir vakit bu meâlde gazetelerde bır makaleyi de neşredecekler.

Umum kardeşlerim ve hemşirelerime selâm ve dua eden ve hastalık sebebiyle vazife-i ubudiyeti

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
bahane: vesile, sebep
başvekil: başbakan
defa: kere, kez, yol.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı
galebe: galip gelme, üstünlük.
habbe: tane
hakıkı: gerçek.
hemşire: kız kardeş, bacı
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
hükmünde: değerinde, yerinde
İhlas: samımıyet, bır amelî başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
inayet-i İlahiye: Allah ın yardımı
intişar: yayınlanma, neşrolma
istiğfar: tevbe etme, Allah tan günahlannın bağışlanmasını isteme
İşkence: bır kımseye verilen maddî-manevî sıkıntı, eziyet
İştiyak: aşın isteme, çok fazla arzu etme
kemal-i ihtişam: ihtişamın, debdebenın son derecesi, mukemmel heybet ve haşmetlilik.
komunist: bütün mallann ortak laşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı İddiasında bulunan düzen ın mensubu olan kımse.
kubbe: gökyüzü, sema
leffen: zarf ve mektup ıçıne koyarak
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerîm ın dünya semasına nazil olduğu gece. Ramazan ın 27. gecesi
makale:
mana: anlam
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
manî: engel, mania, set.
mason: dünyevî maksatlarla kurulmuş, sıkı bır dayanışmayı esas alan komitacı teşkılatın mensubu
mazhariyet: nail olma, şereflenme
meal: mana, anlam, mefhum
menfaattar: menfaat ve fayda gören
münevver: bilgili, kulturlu kımse, aydın
neşir: yayım, yayın.
nevi: çeşit.
niyaz: yalvarma, yakarma
Nurcu: Bedüzzaman Said Nursı nın eserlenne ve fikırlerine taraftar olan, Risale-i Nur'lan okuyup neşreden kımse
numune: örnek.
rahmet-i İlahiye: Allah ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
Ramazan-ı Şerif: mubarek şerefli Ramazan ayı
salisen: üçüncü olarak
sanıyen: ikıncı olarak.
selam: barış, rahatlık, sehmet ve esenlik dileme
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâlı
sır: gizli hakikat.
şakirt: talebe, ogrencı.
takdim: arz etme, sunma
talebe: ögrencı.
tehir: erteleme, sonraya bırakma
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sozler
teşrik-i mesai: mesaılen bırleştırme, bırlıkte çalışma, İşbırlıgı yapma, bır ışı beraber yapma
uhuvvet: kardeşlık, dın kardeşlıgi
umum: bütün
zındık: Allah a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkar eden ımansız, munkır

tam yerine getiremeyen ve Nurcuların manevî yardımlarına ve onun bedeline dua etmelerine ve manevî kazançlarına muhtaç hasta kardeşiniz

Said Nursî

234

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Halk Fırkası iktidar partisi iken Üstadımıza yapılan eşedd-i zulüm ile yüzer kanunsuz işkencelerinden birinci nümunesi

Zemin yüzünde bu asırdaki kadar misli görülmeyen bir zındıka cereyanının plânlarıyla Üstadımıza yirmi beş senedir istibdâd-ı mutlak ile yapılan zulmün bir nümûnesi şudur ki:

Nefes almak üzere kapalı arabayla kırlara gitmek için dışarıya çıktığı zaman, buranın büyük bir memuru kıyafetine ilışmek istemiş. Bu beş cihette kanunsuz ve beş vecihle vicdansızlık olan hadsiz cür'etkârlığa karşı deriz ki:

Padişahın küçük bir tahakkümüne tahammül edemeyen ve meşrutiyet ilânında ve Dıvan-ı Harb-i Orfîde mahkeme reisi Hurşid Paşaya ve mahkeme azalarına cevaben, "Eğer meşrutiyet bir fırkanın istibdadından ibaret ise, bütün ins ve cin şahit olsun ki ben mürteciim. Şeriatın birtek meselesi uğrunda bin ruhum olsa fedaya

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

asır: yüzyıl
aza: üye.
bedel: yerine, adına, namına
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
cihet: yön, sebep, vesile
cin: gözle görünmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cür'etkar: cesur, cesaretli yiğit, delikanlı, aulgan, gözü pek.
Dıvan-ı Harb-i Orfî: İttihat ve Terakki hükumeti zamanında 31 Mart Olayından sonra kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyönetim mahkemesi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi
feda: uğruna verme
fırka: siyasi parti
hadsiz: sınırsız, sonsuz
ibaret: meydana gelen olu-şan
iktidar: hükumet idaresini elde bulundurma
ilan: yayma, duyurma, bildirme
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
istibdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı
istibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük.
İşkence: bir kimseye verilen maddî, manevî sıkıntı, eziyet.
kıyafet: bir kimsenin giyindiklerinin bütünü
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesele: konu
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908 de ğışıklığıyle devam eden hukukî ve siyasî döneme verilen ad
misil: benzer, eş.
muhtaç: gerek duyan
mürteci: geriye, geriye dönme taraftarı, eski düzeni savunan, geri
nümune: örnek.
reis: başkan
şeriat: İslam dini ve prensipleri
tahakküm: hakimiyet, idare
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
vecih: şekil, tarz
vicdan: din, inanç.
zemin: yer
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

hazırım" diyen ve Meclis-i Mebusanda Mustafa Kemal'e karşı, "Namaz kılmayan haindir, hainin hükmü merduttur" soyleyen ve İslâmî kıyafetı kat'ıyen ve asla tebeddul etmeyen ve kıyafetine ilişmek isteyen ve sonra kendi kendini öldürmekle tokadını yiyen Nevzat isminde Ankara Valisine, "Bu sank bu başla beraber çıkar" tarzında konuşarak boynunu göstermesiyle dokunulmayan bır zata, hem Isparta, hem Eskişehir, hem Denizli mahkemeleri dahi başını açtırmadıklan ve –son Afyon Mahkemesı mustesna– binlerce halk ve yirmi polislenn bulunduğu sıralarda bile başını açması ihtar edilmediği ve münzevî olduğu hâlde, o düşuncesiz memurlann manasız ıhânet ıçin müdâhale niyetı, doğrudan doğruya anarşîlik hesâbına vatan ve millete tehlike getirmeye çalışmaktır. Ve bütün bütün kanunsuz olmakla beraber, senelerden ben emsalıne rastlanmamış, bir feragat-ı nefis ve fedakârlıkla en ağır şerait altında yüz otuz parçadan müteşekkil muazzam ve hânka eser küllıyatıyla vatan ve mılletın manevî kurtuluşunu temin eden böyle bir zata bu tarzda ilişmek, elbette millet ve gençliğin mahv ü perişan olmasına gayret eden gizli vatan düşmanlarına yardım etmek ve alet olmaktır.

Afyon'da bir-ıki mütemerrid, bir zındık masonun iştirak ve teşvikıyle, o insanın bu tarz ihanet etmek fiknne, hiçbir ihâneti kabul etmeyen Üstadımızın tahammül etmesinden ve ehemmiyet vermediğinden şu hakıkati kat'iyen anladık ki, bu vatan ve millete kendi yüzünden

anarşi: her türlu duzen ve otorı teye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
ehemmıyet: onem, değer kıymet.
emsal: ornekler, benzerler.
eser: telif, kıtap, yayın.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlenni hıçe sayan, feda eden
feragat-ı nefis. kendı hakkından vazgeçme
hain: hıyanet eden, arkadan vuran
hakıkat: gerçek, doğru
harıka: olaganustu
hukum: emır, bir konu hakkında verilen karar
ihanet: hıyanet, arkadan vurma.
ıhtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı
Islamı: Islam ile alakalı, İslam a aıt.
İştirak. katılma, ortak olma.
kat'ıyen: hıç bır zaman, asla.
kat ıyen: katı olarak, kesin olarak, kesınlıkle.
kıyafet. bir kımsenın giyındiklennın butunü
kulliyat. bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, bıtme
mana: anlam
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mason: dunyevı maksatlarla kurulmuş sıkı bır dayanışmayı esas alan komıtacı teşkılâtın mensubu
Meclis-ı Mebusan: mebuslar meclisi, Osmanlı devleti zamanında halk tarafından seçilen mebuslann meclisi, Millet Mec lısı
merdut: reddedılmış, gen çevrılmış
muazzam: çok buyuk, çok ln, koskocaman
müdahale: karışma
munzevi: ınzıvaya çekılen, koşeye çekılmış, yalnız
mustesna: istısna olan, harıç
mütemerrit. temerrut eden, ınatcı, kotu fıilınde ınatlaşan
muteşekkil: meydana gelmiş, kurulmuş
niyet: maksat, meram
şerait. şartlar
tahammul: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
tarz: bıçım, şekıl
tebeddül: başkalaşma, değişme
temin: sağlama
zat: kışı, şahıs
zındık. Allah a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkar eden, ımansız, munkir

bir zarar gelmemesi için haysiyetini, şerefini, nefsini, ruhunu, rahatını dahi feda etmiştir.

Konyalı Zübeyir

235

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Hem sizin, hem bu memleketin, hem âlem-i İslâm'ın muhim bayramlarının mukaddemesi olan, bu memlekette şeair-i İslâmiyenin yeniden parlamasının bir müjdecisi olan ezan-ı Muhammedînin (ASM) kemal-ı ferahla on binler minarelerde okunmasını tebrik ediyoruz. Ve seksen kusur sene bir ibâdet omrünü kazandıran ramazan-ı şerifteki ibâdet ve dualarınızın makbuliyetine "Âmin" diyerek rahmet-ı Ilâhiyeden herbir gece-i ramazan bir Leyle-i Kadir hükmünde sizlere sevap kazandırmasını niyaz ediyoruz. Bu ramazanda şiddetli zaafiyet ve hastalığımdan tam çalışamadığıma sizlerden manevî yardım rica ederim.

Saniyen: Benim son hayatımı Isparta havâlisinde geçirmek büyük bir arzumdur. Ve Nur Efesinin dediği gibi demiştim: "Isparta, taşıyla toprağıyla benim için mübarektir." Hatta yirmi beş seneden beri beni işkence ile tâzib eden eski hukûmete kalben ne vakit hiddet etmişsem, hiçbir zaman Isparta hükûmetine hiddet etmeyip, o mübarek vatandaki hükûmetin hatırı için otekileri de

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arzu: istek, heves, niyet
aziz: izzetli, muhterem, saygın
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvela: öncelikle
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
gece-i Ramazan: Ramazan gecesi
havalî: etraf, çevre, civar, yöre, dolay
haysiyet: itibar
hiddet: öfke, kızgınlık
hükmünde: değerinde, yerinde
işkence: bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, eziyet.
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak
kemal-ı ferah: mükemmel bir ferahlık.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nâzil olduğu gece, Ramazan'ın 27. gecesi
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mukaddeme: başlangıç.
mubarek: feyizli, bereketli
mühim: önemli, ehemmiyetli
nefis: kişinin kendisi, İyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
rahmet-i ilâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
saniyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
şeair-i İslamiye: İslâm'a ait işaretler, İslam'a sembol olmuş iş ve ibadetler
şeref: onur, haysiyet.
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık

unutuyordum. Hususan oradaki eski tahribatı tamırata başlayan hakikî vatanperverler olan Demokrat namında hamiyetli Ahrarlar, yani hürriyetperverler, Nur ve Nurcuları takdir etmelerine çok minnettarım. Onların muvaffakıyetine çok dua ediyorum. İnşaallah, o Ahrarlar istibdad-ı mutlakı kaldırıp tam bir hürriyet-i şer'iyeye vesile olacaklar.

Salisen: Bayramdan bir miktar sonraya kadar burada kalmaklığımın bir sebebe binaen lüzumu var. Bir iki ay sonra Medresetüzzehra erkânlarının kararıyla ve İstanbul ve Ankara üniversitelerindeki genç Said'lerin de muvâfakatıyla nereyi benim için munasıp görürseniz orayı kabul edeceğim. Madem hakiki vârislerim sizlersiniz ve şahsımdan bin derece ziyade dünyada vazifemi de görüyorsunuz; bu hayat-ı fânîdeki son menzili sizin reyinize bırakıyorum.

Râbian: Hem tebriklerini, hem şiddetli alâkalarını gösteren Ahmed Nazif ve Ahmed Feyzi ve Halil İbrahim ve Hasan Atıf ve Bucak'ta ve Eflâni ve İstanbul'daki Nurcuların mektuplarına benim bedelime sizler cevap verirsenız, sizleri tevkil ediyorum.

236

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Hadis-i şerifin sırrıyla ramazan-ı şerifin nısf-ı ahırında, hususan aşr-ı ahırde, hususan tek gecelerde,

Ahrar: Osmanlının son dönemlerindeki meşrutiyetçi ve hürriyetçi grup, Hürriyetçiler.
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
aşr-ı ahir: ayın son on günü.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bedel: yerine, adına, namına.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
erkân: rukunler, esaslar, ileri gelenler.
evvelâ: öncelikle.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakiki: gerçek.
hamiyet: gayret.
hayat-ı fâniye: fânî hayat, sonu olan dünya hayatı.
hususan: bilhassa, özellikle.
hürriyet-i şer'iye: şeriatın tanıdığı hürriyet.
hürriyetperver: hürriyet sever.
inşaallah: Allah izin verirse.
istibdad-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan, tam baskı, tam diktatörlük.
madem: değil mi ki.
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
menzil: yer, konak.
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan.
muvafakat: musaade, etme, kabul etme.
muvaffakıyet: başarı.
münasip: uygun.
nam: ad, isim.
nısf-ı ahir: son yarı.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
rabian: dördüncü olarak.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şereflı Ramazan ayı.
rey: oy.
salisen: üçüncü olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni.
sır: gizli hakikat.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tamırat: onarım.
tevkil: vekil etme, edilme.
vârisi: mirasçı.
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse.
vazife: görev.
vesile: bahane, sebep.
ziyade: çok, fazla.

hususan yirmi yedisinde, seksen küsur sene bir ibâdet ömrünü kazandırabilen Leyle-i Kadinn ihyâsına ve herbirinniz umum Nur Talebeleriyle beraber, hususan bu bîçare, çok kusurlu, hasta, zaif kardeşinizi hissedar etmenizi ve herbirinizin dualannızın binler manevî âminlerin teyidiyle dergâh-ı İlâhîde kabul olmasını rahmet-i İlâhiyeden niyaz ediyoruz.

Sanıyen: Unıversıtedekı genç Saıd'lerin hakıkaten Medresetüzzehra'nın İstanbul ve Ankara'daki vazıfesini yaptıklarına ve bu bîçare Said'e ihtıyaç bırakmadıklanna ve Risale-i Nur'un herbir cihetle kâfi olmasının bir nümûnesı olarak şimdı sıze leffen gönderdiğimiz, onların mebuslara hitaben yazdıkları beyannâmelerini ve yine onların bir esen olan *Tarihçe-i Hayat*'ın yetmiş nushasının baş tarafına koyup yetmiş mebusa göndermeleri için bize gelen beyannâmelerini bera-i malûmat size gönderdik. Sız münasip görseniz, onu ve size evvelce gönderdiğimiz Sungur'un Maarif Vekâletine mudâfaası ve Mustafa Osman'ın Adliye Vekiline istidasıyla beraber *Tarihçe-i Hayat*'a bir nevi zeyil olarak el yazmasıyla veya makine ile veya İnebolu'daki yeni harfle elli altmış nüsha teksirini reyinize havale ediyoruz.

Salısen: Medresetuzzehra erkânlan, benım şahsımın da hakiki vekilimdirler. Bana, şahsıma gelen mektuplara, onlar benım bedelime cevap versinler. Hususan Husrev'in mektubunda isimleri bulunan zatlara karşı münasip cevap verirsiniz. Ahmet Feyzi'nın sıze karşı

adliye: mahkeme yargılama işleriyle uğraşan daire
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bedel: yenne adına, namına
bera-ı malumat: bilgi ve malûmat için bilgi vermek için
beyanname: bildirge, yazılı açıklama, tebliğ bildırı
bîçare: çaresiz zavallı
cihet: yon sebep vesile
dergah-ı İlahi: İlahî dergâh, sığınak, Allah katı
dua: Allah a yalvarma niyaz
erkân: rükunler esaslar ilen gelenler
evvelce: daha once
hakikaten: doğrusu gerçekten
hakıkı: gerçek.
havale: ısmarlama bırakma
hissedar: hisse sahibi hissesi olan
hitaben: hıtap ederek söyleyerek.
hususan: bilhassa, özellikle
ihya: canlandırma dırıltme hayat verme
istida: resmî makamlara bır ışın yapılmasını istemek maksadıyla yazılan yazı dilekçe
kafi: yeterli.
leffen: zarf ve mektup içine koyarak
Leyle-i Kadir: Kadır Gecesi Kur'ân-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, Ramazan ın 27 gecesi
maarif: egıtım, ogretım talım ve terbiye sistemi
manevi: manaya aıt maddî olmayan
mebus: milletvekili
Medresetüzzehra: Bedüzzaman ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle dın ılımlennın bırlıkte okutulmasını duşunduğu unıversıte
mudafaa: savunma koruma
münasip: uygun.
nevi: çeşıt
niyaz: yalvarma yakarma
Nur: Risale-i Nur eserleri
numune: ornek.
nüsha: kıtap
rahmet-i İlâhiye. Allah ın sonsuz rahmetı, İlâhi rahmet.
rey: oy
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
salisen: uçuncu olarak.
saniyen: ıkıncı olarak.
talebe: ogrencı
Tarihçe-i Hayat: Said Nursî'nın hayat hıkayesını açıklayan ve Risale-i Nur Kulliyatından olan bır eser
teksir: çoğaltma arurma
teyit: kuvvetlendırme saglamlaştırma, dogru çıkarma
umum: butun
vekâlet: nezaret, bakanlık
vekil: yardımcı, yerine bakan
zat: kısı şahıs
zeyil: ek, bır esenn devamı olarak yazılan kısım

yazdığı mektubun cevabının parçasını leffen size gönderiyoruz.

Umum kardeş ve hemşîrelerimin mübarek ramazanlarını ve umum gecelerini, manevî Leyle-i Kadirlerini tebrik ile selâm ve dua, ve dualarını rica ediyoruz.

237

(1) باسمه سبحانه

Hak ve hakıkatın naşırı olan Sebîlürreşad'a hâlen Halk Partısı namına yapılan yuz cıhetle kanunsuz bır muamele-yı arz ediyoruz.

Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî, şiddetli zehirlerin neticesi olarak hastalığı şiddetlenip hayattan ümidini kestiği için, kendi nafaka parasıyla aldığı sekiz adet kitabını muhafaza etmek üzere müftü kardeşine göndermişti. Emirdağ Postahanesi güya zabıta memuru vazifesini yapıyor gibi, gizli bir maksada binaen bu kitaplan zaptederek hemen bizzat kendisi gidıp jandarma dairesine, kaymakama, adliyeye ve telefonla Afyon'a şâyi edıp işi şaşaalandırarak kitaplann hepsini adliyeye verdırmiştir. Hâlbuki kitaplann mahiyeti şudur:

Beş parçası, mahkemede bulunan müdafaat ve zeyillerinden ibaretür. Diğer uç kitap da, şımdıkı Adlıye Vekılı Halil Özyörük'ün üç defa beraatlerine karar verdiği eserlerdır kı, Denızlı Mahkemesı aynı eserlerin eczalarını

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

arz: sunma
Bediuzzaman: Said Nursî'ye ılım adamlarınca takılan bır sıfat. Anlamı: çağın eşsiz güzelliği
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
binaen: den dolayı bu sebepten
bizzat: kendısı, şahsen
cihet: yon
defa: kere, kez, yol
dua: Allah a yalvarma, niyaz
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
guya: sanki
hakikat: gerçek, dogru
hâlen: şımdıkı hâlde, şu anda
hemşire: kız kardeş, bacı
ibaret: meydana gelen, oluşan
leffen: zarf ve mektup ıçıne koyarak
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur an-ı Kerim in dunya semasına nazil olduğu gece. Ramazan ın 27. gecesi
mahiyet: aslı esası, nıtelıgi
maksat: kast, amaç, düşunce
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
muamele: ışlem.
muhafaza: koruma
mubarek: feyızlı, bereketlı
müdafaat: mudafaalar
müftü: Il ve ılçelerde dın ışlerine bakan ve dını meselelerle ilgilenen görevlı kımse
nafaka: yıyecek, ıçecek parası, geçımlık, geçınmelik
nam: adına, yenne
naşır: eser neşreden, yayınla yan
Ramazan: Kamerî ayların dokuzuncusu ve uç aylann sonuncusu, oruç ayı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
şaşaa: gosterış, debdebe
şayı: duyulmuş, ıstılmış, herkesçe bilinmiş, halkın dilline duşmuş
umum: butun
zabıta: şehir guvenlıgını sağlamakla vazıfelı bulunan ıdare polıs
zeyil: ek, bır eserin devamı olarak yazılan kısım

iâde etmiştir. Ve Afyon Mahkemesinin de hükümlerini bozmuş ve o eserlerin beraatlerine rey vermiştir.

Gerçi, komünist olan eski adliye vekili Fuat Sırmen, eski heyet-i vekileye ihbar etmiş ve Kur'ân'ın gayet hak ve menfaatlı bir tefsiri olan *Zulfıkar* mecmuasının dört yüz sayfası içinde, otuz sene evvel yazılan iki ayetin tefsirine dair ıkı sayfayı bahane ederek bu çok mühim eseri yasak etmeye çalışmıştır. Hâlbuki şimdi millet ve vatana gayet zararlı olan komünist ve masonların eserlerine müsaade edildiği hâlde, yüz binler kimselerin imanını kurtaran Kur'ân'ın gayet hak ve pek çok menfaatlı bir tefsiri olduğunu beş yüz bin adamın şahadetiyle ispat edeceğimiz eserlere evrak-ı muzırra gibi böyle muamele yapmak ve Üstadımıza bu hastalıklı, nâzik zamanında öz kardeşine karşı bu hazin teessüratı vermek, yüz cihetle kanunsuzdur diye arz ediyoruz.

Sanıyen: Bu meselenin gayet sırsi ve gayet gizli hakikati şudur: Üstadımız manen ve maddeten Demokrat Partiye yardım için talebelerini hafifçe teşvik etmişti. Bunu, Halk Partisinin muannit müstebitleri anladıkları için, manasız bahaneyle habbeyi kubbe yaparak bu muameleyi yaptılar. Yoksa her tarafta bu kitaplar posta ile alınıp veriliyor ve buraya da İstanbul'dan, başka yerlerden geliyor ve ilişilmiyordu. Bu vaziyet çok dessasâne ve ümit edilmeyen bir plândır.

Salisen: *Zulfıkar*'daki mevzuubahis iki ayetin tefsirinden bir mislî bir muhalefetle, hâlen matbuatta eski

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
arz: sunma
ayet: Kur'ân cümlesi
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, akıanma
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili.
dessasane: aldatıcı bir şekilde hileyle iş yaparak
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kağıtlar, yapraklar
evvel: önce
gayet: son derece
gerçi: her ne kadar
habbe: tane
hakıkat: gerçek, doğru
halen: şimdiki halde, şu anda
hazın: hüzünlü, acıklı
heyet-i vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine
hukum: emir, bir konu hakkında verilen karar
iade: geri verme
ihbar: haber verme, bildirme
iman: inanç, itikat.
ispat: kanıtlama, doğrulama
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan, düzen in mensubu olan kimse.
kubbe: gökyüzü, sema
maddeten: maddî olarak
mana: anlam
manen: mana bakımından, manaca.
mason: dünyevî maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilâtın mensubu
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler, vs.
mecmua: kitap, eser.
menfaat: fayda.
mesele: konu
mevzu-i bahis: kendisinden bahsedilen, bahis konusu
misil: benzer, eş, kat.
muamele: işlem
muannit: inatçı, ayak direyen
muhalefet: uygun olmama, aykırılık, zıtlık, ayrılık, muhalıflık.
muhim: önemli, chemmiyetli
musaade: izin, icazet, ruhsat.
müstebit: zulüm ve baskıda bulunan, zorba
nazik: dikkat gerektiren, mühim, önemli
rey: oy
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak.
sırsi: gizli ve kumaz bir şekilde kötülük yapan
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
talebe: öğrenci
teessürat: teessürler, kederler, elemler, acılar
tefsir: Yorum, şerh
vaziyet: durum.

hükûmete hücumlar yapılıyor ki, şimdi o ayetlenn tefsiri zerre miktar bir suç olamıyor. Bundan da anlaşılıyor ki, bu muameleler Halk Partisi hesabına yapılmakta devam edilen keyfî işlerdir. Ve Halk Partililerin "Saltanat Demokratlarda ise, hüküm ve icraat ve iktidar bizdedir" diye olan iddia ve vehimlerinin bir numunesidir.

Emirdağ Nur Talebeleri namına

Mehmed, İbrahim, Ziya, ve saire

238

Reisicumhura, Heyet-i Vekileye, Başbakanlığa!

Adliye Bakanlığı yüksek katına, Diyanet Riyasetine

Ankara

Hakiki adalet ve hürriyet için çalışan zatlara birkaç nokta beyan ediyorum.

Birinci Nokta: Hem Denizli Mahkemesi, hem Ankara Ağır Ceza Mahkemesi, bütün Risale-i Nur eczâlarını tetkik edip ve ehl-i vukufun da iştirakiyle beraatlerine ve sahiplerine iâde etmesine bir mahzur olmadığına karar verip Said'i arkadaşlarıyla beraat ve tahliye ederek, iki sene ellerde ve mahkemelerde kalan Nur Risalelennin tamamıyla Said'e ve arkadaşlanna iâde edildiği ve aynı karan Mahkeme-i Temyız kazıye-ı muhkeme hâline getirip tasdik ettiği hâlde, şimdi Afyon'un, Said'in şahsına karşı, ıkı garazkârın, aynı kitapları, hem gayet antika

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdâlık.
antika: eski çağlardan kalma eser veya tarihî değeri olan eski eşya.
ayet: Kur'ân cümlesi.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
beyan: anlatma, açıklama.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar.
garazkar: haset eden, kin güden, kötü kasıt sahibi.
gayet: son derece.
hakiki: gerçek.
Heyet-i Vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine.
hükum: emir, buyruk, kumanda, nüfuz.
iade: geri verme.
icraat: işler, yapılan tatbik edilen işler, uygulanan şeyler.
iddia: bir fikri ısrarla savunma.
iktidar: güç, kuvvet.
iştirak: katılma, ortak olma.
kazıye-i muhkeme: tam sağlam hüküm, temyizin tasdikinden geçmiş, değişmez hâle gelmiş mahkeme kararı.
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe arzuya bağlı.
mahkeme-i temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay.
mahzur: sakınılacak, çekinilecek şey, engel, sakınca.
muamele: işlem.
nam: adına, yerine.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
numune: örnek.
reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saltanat: devlet, hükumet.
tahliye: salıverilme.
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tefsir.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zat: kişi, şahıs.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

mu'cizatlı yazılı Kur'ân'ını, bütün bütün hilâf-ı kanun olarak müsadere edip Said ve arkadaşlanna verdiği asılsız hükmünü yine aynı Mahkeme-i Temyiz bozduğu ve şimdi vatan ve milleti eski partinin garazkârâne istibdâdından kurtaran hamiyetkâr, vatanperver bazı Demokrat liderleri kemal-i istihsan ile o risaleleri kabul edip sahip olduklan hâlde, üç senedir hiç sebepsiz binler lira bizim gibi fukaraya zarar vermek, üç defa beraet etmiş bir mahkemeyi üç sene uzatıp –acıp bir zulüm içinde şahsî bir garazkârlık vardır ki– yirmi ay tecrit-i mutlakta hizmetçisiyle temas ettirmediler. Tahliyeden sonra iki polis kapısında bıraktılar. Hem o gayet muttakî Nur Şakirtlerini, kasten, sebepsiz, sırf takvâlarına ihanet için, mağrib namazının vaktinde muhakeme edip namazlannı kazaya bırakarak acip bir zulmetmişler. Hem bütün bu Risale-i Nur eserlerini bir defa da Isparta tamamen müsadere edip tetkikten sonra tekrar aynen iâde etmiş.

Demokratlann zamanında madem ezan-ı Muhammedî ve din derslen gibi şeair-i İslâmiye ile Kur'ân'a hizmet ve eskilerin Kur'ân zararına tahribatları tâmire başlanılmış. Ve madem dinsizlenn ve masonlann ve komünistlenn eserleri intişar ediyor. Elbette âlem-i İslâm'ın Mekke, Medine, Şam gibi yerlerinde büyük âlimlerin takdir ve tahsinlerine mazhar olmuş ve Diyanet Riyasetinde hocalara okutturulan *Zülfikar*, *Asa-yı Mûsa* ve *Siracünnur* gibi feylesoflan susturan mübarek mecmualan müsadere etmek, üç sene onlarla beraber binler lira kıymetinde değerli, mu'cızatlı, altınla Ism-ı Celâl yazılmış,

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
Asa-yı Musa: Bediuzzaman Said Nursi nin bir eseri.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
defa: kere, kez, yol
diyanet: din işleri ile ilgilenen kuruluş, teşkilat
ezan-ı Muhammedi: Hz. Muhammed in tebliğ ettiği dinin ezanı.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
fukara: fakirler, yoksullar
garazkar: haset eden, kin güden, kötü kasit sahibi
garazkârâne: garez ve düşmanlığa kapılarak, garazkarlıkla, düşmancasına
gayet: son derece
hamiyetkar: hamiyetli, onur ve haysiyet sahibi
hilâf-ı kanun: kanuna ters, kanun dışı
hizmet: görev, vazife
hükum: emir, bir konu hakkında verilen karar
iade: geri verme
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
intişar: yayınlanma, neşrolma
ism-i Celal: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk ve yüceliğ anlamında Cenab-ı Hakk ın bir ismi
istibdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kaza: vakit çıktıktan sonra namazın kılınması veya zamanında yapılmayan ibadetlerin yerine getirilmesi.
kıymet: değer
komünist: bütün malların ortak laşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse
madem: değil mi ki
magrip: akşam
mahkeme-i temyiz:
mason: dünyevi maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilâtın mensubu
mazhar: nail olma, şereflenme.
Medine: Arabistan da Hz. Peygamberin (asm) mescidinin ve kabrinin bulunduğu şehir. Yesrib, Medine tu n Nebi
mu'cizat: mu cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muhakeme: yargılanma, yargılama
mübarek: feyizli, bereketli
müsadere: toplatma, elden alma
muttakî: kendisini Allah ın sevmediği fena şeylerden koruyan, haramdan ve günahtan çekinen takva sahibi, dindar
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
riyaset: reislik, başkanlık.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şeair-i İslâmiye: İslâm a ait işaretler, İslam'a sembol olmuş iş ve ibadetler
tahliye: salıverilme
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: değerlendirme
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
tamir: onarma, düzeltme
tecrid-i mutlak: hiç kimseyle görüşememek, tam bir yalnızlık.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkun, vatanını seven kimse
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Diyanet Reisi bütün takdir ile tab'ına çalıştığı Kur'ân'ı müsadere eden adamlar, elbette adalet ve adliye ve hakikat hesâbına değil, belki komünist, masonluk hesâbına bir garazkârlık ediyorlar. Ben kendim zehir hastalığıyla şiddetli hasta olduğumdan ve kendi hukukumu müdafaa edemediğimden, Sungur'u kendime vekil ediyorum. Eski hükûmetin bana karşı yirmi senelik işkenceyle bu tahribatın kaldırılmasını adaletperver yeni hükûmetin bakanlarından bekliyorum. Kardeşlerimden Mustafa Sungur'u tevkil ediyorum.

Nur Şâkirdleri namına

Said Nursî

239

[Ehemmiyetli bir hakikat ve Demokratlarla Üniversite Nurcularının bir hasbihâlidir.]

Şimdi milletin arzusuyla şeair-i İslâmiyenin serbestiyetine vesile olan Demokratlar, hem mevkilerini muhafaza, hem vatan ve milletini memnun etmek çâre-i yegânesi, ittihad-ı Islâm cereyanını kendine nokta-i istinat yapmaktır. Eski zamanda İngiliz, Fransız, Amerika siyasetlen ve menfaatlen buna muarız olmakla mânı olurdular. Şimdi menfaatleri ve siyasetleri buna muarız değil, belkı muhtaçtırlar. Çünkü komunistlik, masonluk, zındıklık, dinsizlik, doğrudan doğruya anarşistliği intaç ediyor. Ve bu dehşetlı tahrip edıcılere karşı ancak ve ancak

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi, hakkaniyet, âdıllık.
adaletperver: adalet sever.
adliye: mahkeme, yargılama ışlenyle uğraşan daire.
anarşist: hıçbır düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kımse.
arzu: ıstek, heves, niyet.
cereyan: akım, fikır, sanat veya sıyaset hareketı.
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
diyanet: dın ışlen ile ılgılenen kuruluş, teşkılat.
ehemmiyetli: onemlı.
garazkâr: hâset eden, kın güden, kotu kasıt sahıbı.
hakikat: gerçek, doğru.
hasbihâl: hâlleşme, goruşup konuşma, sohbet.
intaç: netıce verme, sonuçlandırma.
işkence: bir kımseye verılen maddî manevî sıkıntı, ezıyet.
ittıhad-ı İslâm: İslâm bırlığı, Panıslamızm.
komünist: butun mallann ortaklaşa kullanıldığı ve ozel mulkıyetin olmadığı ıddıasında bulunan düzen in mensubu olan kımse.
mâni: engel, manıa, set.
mason: dunyevı maksatlarla kurulmuş sıkı bır dayanışmayı esas alan komıtacı teşkılatın mensubu.
menfaat: fayda, kâr, gelır, ıhtıyaç karşılığı olan şey.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhafaza: koruma.
muhtaç: gerek duyan.
müdafaa: savunma, koruma.
müsadere: toplatma, elden alma.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası.
Nur: Rısale-ı Nur.
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlerıne ve fikırlerıne taraftar olan, Rısale-ı Nur'ları okuyup neşreden kımse.
reis: başkan.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma halı.
şakirt: talebe, ogrencı.
şeair-i İslâmiye: İslâm'a aıt ışaretler, İslâma sembol olmuş ış ve ıbadetler.
tab: kitap basma.
tahrıbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
takdir: degerlendırme.
tevkil: vekil etme, edılme.
vekil: yardımcı, yenne bakan.
vesile: bahane, sebep.
zındık: Allah'a ve ahırete ınanmayan, Allah'ı ınkar eden, ımansız, munkir.

hakikat-i Kur'âniye etrafında ittihad-ı İslâm dayanabilir. Ve beşeri bu tehlikeden kurtarmaya vesile olduğu gibi, bu vatanı istilâ-i ecanıpten ve bu milleti anarşilikten kurtaracak yalnız odur. Ve bu hakikate binaen, Demokratlar bütün kuvvetleriyle bu hakikate istinat edip komünist ve masonluk cereyanına karşı vaziyet almaları zarûrîdir.

Bir ezan-ı Muhammedînin (ASM) serbestiyetiyle kendi kuvvetlerinden yırmı defa ziyade kuvvet kazandılar. Milleti kendilerine ısındırdılar, minnettar ettiler. Hem manen eski Ittihad-ı Muhammedîden (ASM) olan yüz binler Nurcularla, eski zaman gibi farmason ve İttihatçıların mason kısmına karşı ittifakları gibi, şimdi de aynen Ittihad-ı İslâm'dan olan Nurcular büyük bir yekûn teşkil eder. Demokratlara bir nokta-ı istinatır. Fakat Demokrata karşı eski partinin müfrit ve mason veya komünist manasını taşıyan kısmı, iki müthiş darbeyi Demokratlara vurmaya hazırlanıyorlar.

Eskiden nasıl Ahrarlar iki defa başa geçtiği hâlde, az bir zamanda onları devirdiler. Onların müttefiki olan İttihad-ı Muhammedî (ASM) efradının çoklarını astılar. Ve "Ahrar" denilen Demokratları kendilerinden daha dinsiz göstermeye çalıştılar. Aynen öyle de, şimdi bir kısmı dindarlık perdesine girip Demokratları din aleyhine sevk etmek veya kendileri gibi tahribata sevk etmek istedikleri kat'iyen tebeyyün ediyor. Hatta ulemanın resmî bir kısmını kendilerine alıp Demokratlara karşı sevk etmek ve Demokratın tarafında, onlara mukabil gelecek olan kımse

Ahrar: Osmanlının son dönemlerindeki meşrutiyetçi ve hürriyetçi grup. Hürriyetçiler
aleyh: karşı, karşıt.
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
beşer: insan, insanlık.
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
darbe: kuvvet kullanmak suretiyle yapılan iktidar değişikliği.
defa: kere, kez, yol.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
efrat: fertler
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı
farmason: mason
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'ân'ın ifade ettiği gerçek.
istıla-ı ecanip: yabancıların istilası
istinat: dayanma, güvenme
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
ittihad-ı İslâm: İslâm birliği, Panislamizm
İttihad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmet Sadık, Fenk Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu
mana: anlam
manen: mana bakımından, manaca
mason: dünyevi maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilâtın mensubu
minnettar: bir yıllığe karşı minnet duyan
mukabil: karşı
müfrit: aşırı
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç
müttefik: ittifak eden, anlaşan.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve inmat noktası
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
resmî: devlet adına olan
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sevk: yöneltme, gönderme
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma
teşkil: oluşturma, şekillendirme
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri
vaziyet: durum
vesile: aracı, vasıta
yekûn: toplam
zarûrî: zorunlu
ziyade: çok, fazla

Nurcuları ezmek, tâ Nurcular vasıtasıyla ulemâ, Demokrata iltica etmesinler. Çünku Nurcular hangi tarafa meyletseler ulemâ dahi taraftar olur. Çünkü onlardan daha kuvvetlı bır cereyan yok kı, ona gırsınler.

İşte madem hakıkat budur; yırmi beş seneden ben ehl-i ilmi, ehl-i tarikatı ezen, ya kendilerine dalkavukluğa mecbur eden eski partinin müfrit ve mason ve komünist kısmı bu noktadan istifade edip Demokratları devirmemek için, Demokratlar mecburdurlar ki hem Nurcuları, hem ulemâyı, hem milletı memnun ve mınnettar etmek, hem Amerika ve müttefiklerinin yardımlarını kaybetmemek için bütün kuvvetleriyle ezan meselesi gibi şeair-i İslâmıyeyı ıhyâ için mumkun oldukça tamire çalışmalan lâzım ve elzemdir

Maatteessüf, bazı müfrit ve mason ve komünistler, Demokrat aleyhinde olduğu hâlde kendını Demokrat gosteriyorlar kı, Demokratlan tahribata sevk etsin ve dın aleyhinde göstersin, onlan devirsin.

Nur Talebelerı ve Nurcu
Üniversite gençlıgı namına

Sadık, Sungur, Ziya

aleyh: karşı karşıt.
cereyan: akım, fikır, sanat veya sıyaset hareketı
dalkavuk. kendısıne çıkar ve yarar saglayacak olan kımselere aşırı saygı ve hayranlık gostererek yaranmak isteyen kımse
ehl-i ilim: ılım sahıplerı, ılım adamları
ehl-ı tarıkat: tarıkat ehlı kalbını dunyanın fanı ışlennden ayırıp Allah sevgısı ıle bağlayan kımseler
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu gerekli
hakıkat: gercek, dogru
ıhyâ: canlandırma, dırılterne, hayat verme.
iltica: sıgınma, güvenme, dayanma
istıfade: faydalanma, yararlanma
komunist: butun malların ortaklaşa kullanıldıgı ve özel mulkıyetın olmadıgı iddıasında bulunan duzen ın mensubu olan kımse
maatteessüf: ne yazık kı, uzulerek belırteyım kı
madem: değıl mı kı.
mason: dunyevı maksatlarla kurulmuş sıkı bır dayanışmayı esas alan komıtacı teşkılâtın mensubu
mesele: konu
meyıl: bır tarafa dogru eğılme, yonelme
mınnettar: bır ıyılıge karşı mınnet duyan
müfrıt: aşırı
müttefik. ittifak eden, birleşen, anlaşan, antlaşma ıle bağlanan, uyuşan, birleşmiş, anlaşmış, bağlaşmış
nam: ad
Nur: Rısale-ı Nur
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerıne ve fikırlerıne taraftar olan, Rısale-ı Nur'ları okuyup neşreden kımse
sevk: yonelterne, gonderme
şeair-i İslâmıye: Islam'a aıt ışaretler, Islam'a sembol olmuş ıs ve ıbadetler
tahrıbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
talebe: oğrencı
tamır: onarma, duzelterne
taraftar: tarafı, bır tarafı destekleyen
ulema: âlımler, bılgınler, ılım sahıplerı
vasıta: vesıle, neden, aracı

240

باسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا[2]

Azız, Sıddık, Fedakâr Kardeşimız Hacı Alı!

Gönderdiğiniz kıymettar ve bilhassa Hazret-i Üstadı pek çok sevindiren mektubunuzu aldık. Üstadımız diyor ki:

"Risale-i Nur bu zamanda kâfidir. On sene medresede okuyanlar, Risale-i Nur'la bir senede aynı istifadeyi ettiklerine şahit, binler ehl-i ilm var. Madem Hacı Kılıç Alı bir buçuk sene bütün Risale-i-i Nur eczalanna sahıp çıkmış, kısmen okumuş, nazarımızda yirmi senelik bir Nur Talebesidir. Ben her sabah haslar içinde onun ismiyle bütün manevî kazançlanma, defter-ı a'mâline geçmek için hissedar ediyorum. Öyleyse o da bütün hayatını Risale-i Nur'a vermeye mukelleftir.

"Demek şımdıye kadar Camiu'l-Ezher'e gıtmeye muvaffak olmaması ehemmıyetlı bir hikmet içindir ki, Nurlar ona kâfi imiş. Şimdı Şam'a, Halep'e yakın olan Urfa'da bir Medrese-i Nuriye ileride teşekkül etmesini kuvvetli umit ediyoruz. Kılıç Alı ile beraber Eski Saıd'ın gayet kıymettar bir talebesi olan Şam'daki Molla Abdülmecıd, Urfa'daki Nurun talebelennden Seyyıd Salih ve onun yanına gıden Nurun fedakâr bir talebesiyle muhabere etsınler. Ben hem Molla Abdülmecıd'e, hem Hacı

1- Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla
2. Allah'ın selamı, rahmetı ve berekatı ebedî olarak dalma uzerınıze olsun

aziz: ızzetlı, muhterem, saygın
bilhassa: ozellikle
Camiu'l-Ezher: Mısır dakı Ezher Universıtenın adı
defter-i a mal: insanlann ışledıgı ve yaptıgı seylenn kaydedıldıgı defter amellenn deften
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
ehemmıyetlı: onemlı
ehl-i ilm: ılım sahıplerı, ılım adamları
fedakâr: kendını veya şahsî menfaatlennı hıçe sayan, feda eden
gayet: son derece
Hazret-i Ustad: Ustad Hazretlen, Bedıuzzaman Saıd Nursı
hikmet: ılahî gaye, gızlı sebep
hissedar: hisse sahıbı, hissesl olan
istıfade: faydalanma, yararlanma
kâfi: yeterlı.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
kıymettar: kıymetlı, degerlı
madem: degıl mı kı
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
medrese: eskı donemde ders okutulan duzenlı oğretım kuruluşu
Medrese-i Nuriye: nur medresesı, Risale-i Nur lann okunduğu yerler
muhabere: haberleşme
muvaffak: başarmış, başanlı
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan
nazar: bakış, nezdinde
Nur: Risale ı Nur
Risale-i Nur: Nur Risalesı, Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
talebe: oğrencı
teşekkul: kurulma, oluşma, şekillenme.

Ali'ye, hem Şam'daki Risale-i Nur'la alâkadar olanlara pek çok selâm ediyorum. Ve dualarını ve o mevki-i mübarekede bana dua etmelerini rica ediyorum" dedi.

Evet, kahraman kardeşimiz Hacı Ali, Hazret-i Üstad daima sizin fedakârlığınızı izhar buyuruyorlar. Biz de sizi tahsinlerle tebrik ediyoruz.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Üstadın hizmetinde bulunan kusurlu
Sungur, Zübeyir, Ziya

241

Azız Kardeşim!

Evvelâ: Bın maşaallah, *Sozler* mecmuasında yanlışlar yok gibidir. Birkaç kelime var ki, leffen gönderildi.

Saniyen: Eğer münasip görseniz gönderdiğim bu elli lirayı benim hesabıma mahkemedeki mecmualann bedeline benim için alınız, gönderiniz. Eğer münasip görmezsenız, bu defaki gonderdiğiniz mecmualann bana mahsus olacak kısmının fiyatına alınız.

Salisen: Şimdilik *Tanhçe-i Hayat*'ı mebuslara parasız vermemek münasiptır. Parasıyla isteyenlere verilsin. Fakat on-yirmi nüsha Ankara'da bulunsa münasiptir.

Said Nursî

1. Bakı olan ancak Allah tır

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
azız: izzetli, muhterem, saygın
bedel: yerine, adına, namına
defa: kere, kez, yol
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvelâ: oncelikle
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
Hazret-i Üstad: Üstad Hazret len, Bedrüzzaman Said Nursî
hizmet: gorev, vazife
izhar: gosterme, belirtme
leffen: zarf ve mektup içine koyarak.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne guzel, Allah koru sun
mebus: milletvekili.
mecmua: kitap, eser
mevki-i mübareke: mubarek mevki, yer, makam
münasip: uygun
nüsha: kıtap
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ıkıncı olarak.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
tahsin: aferin, deme, alkışlama.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Muazzam ve hanka Risale-i Nur Kulliyatından iki buyük mecmuanın imha edileceği hakkında dehşetli bir haber işittik. Gayet hak ve hakikatli ve feylesofları ilzam eden o mecmualar, Risale-i Nur'un diğer eczalanyla beraber Denizli ve Ankara mahkemelerinde beraat verilip kaziye-i muhkeme hâline gelerek îâde edildiği ve iki defa Temyiz Mahkemesi beraat ettirdiği hâlde ve Mısır, Şam, Halep, Mekke-i Mukerreme ve Medine-i Munevvere gibi âlem-i İslâm'ın mühim merkezlerinde fevkalâde bir takdir ve tahsine mazhar olan ve makbuliyetine hürmeten Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâmın kabr-i şenfi ve Hacerü'l-Esved üzerine konulan bu eserler hakkındaki bu müthiş muamele, Halk Partisinin yaptığı diğer azîm cürumleri gibi tarihte emsalî görülmemiş bir cinayettir.

Biz Nur Talebeleri, o cebbar gaddarlardan hakkımızı kolayca alabilirdik. Fakat İslâmıyetin asırlardır bayraktarlığını yapan kahraman Türk milletinin masum çoluk çocuk ve ihtiyarlarına karşı Risale-i Nur'un bizlerde husule getirdiği kuvvetli şefkat ıtıbanyla ve Kur'ân-ı Hakîm'in bizleri maddî mücadeleden men edip elimizde topuz yerinde Nur olması haysiyetiyle ve bütün kuvvetimizle mesleğimizin icabı olan asayişi temin etmek esasıyla, o zalımlere maddeten mukabele edemedik. Yoksa, Allah

haber: bilgi, bilgilendirme
Hacerü'l-Esved: Kâbe'de bulunan meşhur siyah taş
hakîkat: gerçek, doğru
hanka: olağanüstü
haysiyet: itibar
husûl: olma, meydana gelme.
hürmeten: hürmet olsun diye, hürmet, saygı ve ikram maksadıyla.
îâde: geri verme.
icap: gerekme hali, gerekli olma
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
kabr-i şerîf: şereflı kabir, şereflı mezar
kaziye-i muhkeme: tam, sağlam hüküm, temyizin tasdikinden geçmiş, değişmez hale gelmiş mahkeme kararı.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Küllîyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
maddeten: maddî olarak
maddî: madde ile alâkalı
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
masum: saf, temiz.
mazhar: nâil olma, şereflenme
mecmua: kitap, eser
Medîne-i Münevvere: Nurlu Medîne şehri
Mekke-i Mukerreme: keremli, azîz, mukaddes Mekke şehri
men: yasak etme, engelleme
muamele: işlem
muazzam: çok fazla büyük.
mukabele: karşılık.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç
Nur: Risâle-i Nur
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tahsîn: hayran olma
takdîr: beğenme
temin: sağlama
temyiz: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi
zalîm: merhametsiz, gaddar

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
Aleyhissalâtu Vesselâm: Salât ve selâm onun üzerine olsun.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
azîm: büyük.
bayraktar: bayrak taşıyan alemdar
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
cebbar: zorba.
cinayet: bu derecede ağır suç.
cürüm: kabahat, kusur, hata, günah, kanun hilafına hareket.
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
emsal: benzerler
fevkalâde: olağanüstü
filozof: felsefe ile uğraşan filozof
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
gayet: son derece.

göstermesin, bir mecburiyet-i kat'iye olursa, komünist ve masonlar hesabına ona sebebiyet verenler bın defa pişman olacaklardır.

Hem biz müşahedatımızla kat'î bir kanaatteyiz ki, Risale-i Nur'a ilhad ve zındıka namına ilişildiği zaman, umumî bir musibet geliyor. Taarruzun aynı vaktinde dört defa büyük zelzelenin vukuu ve çok hâdisatın aynı vakitte zuhuru, bu kanaatimizi tasdik etmiş. Bu itibarla öyle bir kararın infazından ehl-i imanın titrediği, o hârikulâde ve kıymettar, mübarek mecmualar hakkında imha cinayetinin işlenmesi, bu millet ve memleket içinde manevî zelzeleler, fırtınalar, tâun ve tufanlar kopacak kuvvetli ihtimalinden telâş ediyoruz. Zira Risale-i Nur'a dört defa taarruz ve hücum zamanında şiddetli zelzelelerin tevafuku, bu hakikati kör gözlere dahi göstermiştir. Hatta mahkemede dava ettik.

Hem müfessirlerin üç yüz elli bın tefsirlerine ittibaen, iki sayfada iki ayat-ı Kur'âniyeyi tefsir ettiği bahanesiyle, yüz binler kimselerin imanına pek ziyade bir ehemmiyet ve tesirle hizmet eden dört yüz sayfalık *Zulfikar* mecmuasını müsadere ve imha etmek, dünyada hiçbir kanunda olmadığından, sırf dinsizliğe alet olarak yapılan bu fecî garazkârlık fâillerinin hak, hakikat ve adaletten ne derece uzak olduğunun zahir bır delili bulunduğunu, zerre miktar vicdanı olanlar anlayacak ve yüzsüz yüzlerine lânet ve nefretler savuracaktır. Halk Partili müstebit, murteci cebbarların zamanında yapılmış olan bu korkunç muameleye kahraman Demokratlar hükûmeti mânı

defa: kere, kez, yol.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
hâdisat: hadiseler, olaylar.
harikulâde: olaganüstü.
husus: mevzu, konu.
İlhad: tanrı tanımazlık, dinsizlik.
İnfaz: bir hükmü yerine getirme, bir emri gerçekleştirme.
İtibar: bakımdan, sebepten.
kanaat: inanç.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredüde mahal bırakmayan.
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen ta mensubu olan kimse.
mason: dünyevî maksatlarla kurulmuş, sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilâtın mensubu.
mecburiyet-i kat'iye: katî mecburiyet, kesin zorunluluk, kesin mecburiyet.
musibet: felaket, bela.
müşahedat: gözlemler.
nam: ad.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sanıyen: ikinci olarak.
sebebiyet: sebep olma.
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme.
tasdik: doğrulama, onaylama.
umumî: genel.
vuku: olma, meydana gelme.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zuhur: ortaya çıkma.

olup Afyon Mahkemesinde üç senedir hapsedilen ve zerre kadar bir suç mevzuu bulunamayan eserleri ve en başta altın yaldızlı ve tevafuk mu'cizeli Kur'ân'ımızı derhal iâde ettireceklerini kuvvetli ümit edip, alâkalı makamlardan rica ediyoruz.

Nur Talebeleri namına
Hüsrev, Sungur

243

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Kahraman Ağabeyimiz!

Evvelâ: Gayet derecede bir ehemmiyetli meseleyi arz ediyoruz ki, büyük mecmualarımızın imhasına sakın, sakın meydan verilmeyecektir. Ne pahasına olursa olsun kurtarılacaktır. Yalnız imha kararı şimdi mi, yoksa eskiden mi verilmiştir? Ve sizce bu imha kararı resmen sabit midir? Bu cihetî olduğu gibi öğrenerek bize acele ve derhal bildiriniz.

Sanıyen: Bu hususta, Ankara'da olan kahraman Sungur'a ve Devlet Bakanına yazılan yazıyı bera-i malûmat takdim ediyoruz. Binler selâm ve hürmetle ellerinizden öperiz.

Ziya, Zübeyir

1: Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
arz: sunma, bildirme.
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
bera-ı malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
cihet: yön
ehemmiyetli: önemli
evvelâ: öncelikle
gayet: son derece
hürmet: saygı.
iade: geri verme
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
makam: yer, mevki
mecmua: bir veya bir kaç kitap ya da kitapçığı bir arada bulunduran eser
mesele: konu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
resmen: resmi olarak, resmî bir şekilde
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
takdim: arz etme, sunma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme

Azız ve Çok Kıymetli Kahraman Kardeşimiz Sungur!

Evvelâ: Binler selâm eder, Cenab-ı Haktan Nur hizmetinizde hayırlı muvaffakıyetlerinizi dileriz.

Sanıyen: Çok ehemmiyetli ve mahrem bir işi haber veriyoruz. Haber aldığımıza göre, "Isparta adliyesinde zaptedilen yüz yetmiş cilt *Asa-yı Mûsa* ve *Zulfikar* mecmuaları –ki, o mecmuaları şimdiki Adliye Bakanı beraetini, iadesini tasdik edip daha evvelce Denizli'de de Üstadımıza verilen kitaplardır– bunların imhası için karar verilmiş. Zemin ve semavatı hiddete getirecek ve mevcudatı ağlatacak bu müthiş kararın Demokratlar aleyhinde Halk Partisinin müfrit adamları tarafından tertip edilen bir plân olduğundan kat'iyen şüphemiz yoktur. Zira Nur Talebelerinin Demokratları muhafaza ettiğini ve Demokratların kuvvetli bir istinatgâhı olduğunu müfrit şeytanlar anlamışlar. Nur Talebelerini Demokratlardan bu tarzda nefret ettirip hükûmeti yıkmaya çalışıyorlar. Bu plânın akîm kalması ve mecmualarımızın kurtulması ve Afyon'daki kitaplarımızın tamamen iâde edilmesi için, pek fazla bir ehemmiyet ve gayretle çalışılmasını Üstadımız sizlere havale ediyor.

Ziya, Zübeyir

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
akım: netücesiz, sonu yok, başarısız.
aleyh: karşı karşıt.
azız: izzetli, muhterem, saygın
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evvelâ: öncelikle
evvelce: daha önce
haber: bilgi, bilgilendirme
havale: ismarlama, bırakma.
hiddet: öfke, kızgınlık
hizmet: görev, vazife
iade: geri verme
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
istinatgah: dayanak noktası, güvenilecek yer
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
muhafaza: koruma
muvaffakıyet: başarı
müfrit: aşırı
muthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
Nur: Risale-i Nur
sanıyen: ikinci olarak
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
semavat: semalar, gökler
tarz: biçim, şekil
tasdik: doğrulama, onaylama
tertip: düzenleme, düzene koyma
zapt: müsadere etme
zemin: yeryüzü

Devlet Bakanlığına!

Zatınıza vatan ve milletin mukadderatı mevzuunda, gayet derecede ehemmiyetli, şeytanın bile zor düşünebileceği bir tarzda tertip edilen Demokratlar aleyhindeki bir plânı ifşa ediyoruz; şöyle ki:

Bu vatanda dinsizlikle ve istibdad-ı mutlak ve eşedd-i zulme karşı yirmi yedi yıldır perde altındaki hususî neşriyatla harikulâde bir feragat-i nefsle mücahede eden Bediüzzaman Said Nursî'nin vücuda getirdiği muazzam Nur Talebeleri camiasının Demokrat Partiyi muhafaza ettiğini Halk Partisinin müfrit dessasları anlamış, hatta bir zamanlar gayet gizli olarak Nur Talebelerinin kesretle bulunduğu mıntıkalara tetkik ve tecessüs için İsmet çıkanlmış idi.

İşte, Anadolu'nun her tarafında harika bir kuvvet-i imaniye ile, fevkalâde bir fedakârlıkla bu milletin iman ve İslâmiyete hizmet edip cebbarlar saltanatının esasından ve kökünden yıkılmasına medar olan Nur Talebelerini Demokratlardan nefret ettirmek için, uhrevî ve dunyevî hayatlarının halâskârı olan, yüz binlerle ehl-i imanı ve bir kısım yüksek tahsil gençliğini tenvir ve irşat eden ve Arabistan'da ve Mısır'da büyük bir takdir ve tahsine mazhar olan ve mübareklığine hürmeten Peygambenmizin kabr-i şerifi ve Hacerü'l-Esved üzerine konulan *Zulfikar* ve *Asa-yı Mûsa* mecmualarının Isparta Adliyesi

aleyh: karşı karşıt.
Bediuzzaman: Said Nursî'ye ilim adamlarınca takılan bir sıfat. Anlamı: çağın eşsiz güzelliği.
camia: topluluk, cemiyet, zümre.
cebbar: zorba, zorlayıcı, cebreden, zor kullanan.
dessas: desise eden, aldatıcı, oyuncu, hileci.
dunyevî: dünyaya ait.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
feragat-i nefis: kendi hakkından vazgeçme.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece.
Haceru'l-Esved: Kâbe'de bulunan meşhur siyah taş.
halaskâr: kurtarıcı.
harika: olağanüstü.
harikulâde: olağanüstü.
hizmet: görev, vazife.
hususî: özel.
hürmeten: hürmet olsun diye, hürmet, saygı ve ikram maksadıyla.
ifşa: duyurma, gizli bir şeyi yayma.
iman: inanç, itikat.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
istibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük.
kabr-i şerif: şerefli kabir, şerefli mezar.
kesret: çokluk.
kuvvet-i imaniye: iman kuvveti.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar: sebep, vesile.
mevzu: konu.
mıntıka: bölge, taraf, cihet.
muazzam: çok fazla büyük.
muhafaza: koruma.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler ile ride meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı.
mübarek: feyzli, bereketli.
mücahede: savaşma, mücadele.
müfrit: aşırı.
neşriyat: yayınlar.
tahsil: öğrenim, öğretim.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tarz: biçim, şekil.
tecessus: iç yüzünü araştırma, ayrıntısını öğrenme, araştırma merakı, araştırıcılık.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tertip: düzenleme, düzene koyma.
tetkik: dikkatle araştırma, incele me.
uhrevî: ahrete dair, ahrete ait.

tarafından yakılmasına karar verilmek gibi, arz ve semavatı hiddete getirecek ve mevcudatı ağlatacak derecedeki bir hükmü haber aldık. Hâlbuki yüz on dokuz parçadan müteşekkil Risale-i Nur Kulliyatından olan bu büyük mecmuaların parçaları da Risale-i Nur Kulliyatıyla beraber 1944 senesinde Denizli Ağır Ceza Mahkemesinde müttefikan beraat verilmiş ve yüksek Temyiz Mahkemesi tasdik etmiştir. Kaziye-i muhkeme hâline gelmiş ve bütün eserler, müellif-i muhteremine ve sahiplerine iâde edilmiştir. Son Afyon Mahkemesinde de Halk Partisi hükûmetinin komünist vekilinin hususî emirleriyle verdiği garazkâr hükmü, kahraman Demokratların adliye vekili, eski Temyiz Mahkemesinin âdil reis-i muhteremi esasından nakzetmiştir. Nihayet af kanunu ile, gaddarâne gınştikleri ve içinden çıkamadıklan iftıra ve ithamlann uzenne perde çekmişler ve afla neticelendirmişlerdir.

Hakikat bu merkezde iken ve şimdi eski hükûmete binler hakaretli neşriyatlar, bütün hürriyetle devam ederken ve dört yüz sayfalık gayet hak ve hakikatlı bir mecmuanın iki sayfasında bir ayetin tefsirini, garaz ve bahaneyle medar-ı mes'uliyet yapıp o mecmuanın imha cihetine gidilmiş. Doğrudan doğruya eski zalim parti hesabına şu maksada matuftur ki, yüz binlerle Nur Talebelerini Demokratlar aleyhine çevirip, Demokrat Partisinin sessiz, sadasız, gösterişsiz, fakat dindarlıklanyla gayet muhkem bir ıstınatgâhını yok etmek ve Demokrat hükûmetini yıkmaktır. Bu muthış ve şeytanî plânın akım

âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız
aleyh: karşı, karşıt.
arz: yer, dünya
ayet: Kur'ân cümlesi
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
cihet: yön, sebep, vesile
gaddarane: zâlimce, gaddarca, merhametsizce, hâincesine.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
garazkar: haset eden, kin güden, kötü kasıt sahibi
gayet: son derece
haber: bilgi, bilgilendirme
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama.
hakikat: gerçek, doğru
hiddet: öfke, kızgınlık
hususî: özel
hükum: verilen karar
iade: geri verme
iftıra: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
imha: ortadan kaldırma, mahveme
istinatgâh: dayanak noktası, güvenilecek yer
ıtham: tohmetlendirme, suçlu görme
kaziye-i muhkeme: tam sağlam hüküm, temyizin tasdikinden geçmiş, değişmez hâle gelmiş mahkeme kararı
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzeni in mensubu olan kimse
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
maksat: kast, amaç, düşünce.
matuf: yönelilen, döndürülen
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
muhkem: sağlam, dayanıklı
müellif-i muhterem: muhterem müellif, saygıdeğer yazar
müteşekkil: meydana gelmiş, kurulmuş
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
nakz: bozma, çözme, kırma, yıkma
neşriyat: yayınlar
nihayet: en sonunda
Nur: Risale-i Nur
reis-i muhterem: saygıdeğer reis, başkan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
semavat: semalar, gökler
şeytanî: şeytana ait, şeytana has, şeytanla ilgili
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
tefsir: Yorum, şerh
temyiz mahkemesi: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi
zâlim: merhametsiz, gaddar

kalması için zat-ı âlînize ehemmiyetle ihbar eder ve hürmetlerimizi arz edeniz.

Universite Nur Talebeleri Namına
Yusuf Ziya Arun

246

[BERA-İ MALÛMAT SİZE GÖNDERİLDİ.]

Büyük Doğu'nun yirmi dokuzuncu sayısında, "Lozan'ın İçyüzü" diye yazılan makaleden.

İngiliz murahhas heyeti reisi Lord Gürzon, nihayet en manidar sözünü söyledi. Dedi ki:

"Türkiye İslâmî alâkasını ve İslâm'ı temsil rolünü kendi eliyle çözer ve atarsa, bizimle hulûs birliği etmiş olur ve Hristiyan dünyasının hürmet ve minnetini kazanır; biz de kendisine dilediğini veririz."

Lozan'da Türk murahhas heyeti başkanı bulunan ve henüz hakikî kasıtları anlayamayan İsmet Paşa, bir aralık bütün Hristiyan emellerinin Türkiye'yi mazisindeki ruh ve mukaddesat kökünden ayırmak olduğunu sezdiği hâlde, şu gizli ivaz ve teminatı veriyor ve diyor ki:

"Eskiden beri kökleşmiş ve köhne engellerden, yani an'ane-i İslâmiyetten kurtulmak hususunda beslediklerî –yani İsmet'in beslediği– azmin, inkâr edilmez delilidir."

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
an'ane-i İslâmiye: İslâmî gelenek.
arz: sunma.
azim: kasıt, niyet.
bera-ı malûmat: bilgi ve malûmat için bilgi vermek için.
delil: kanıt, tanık, burhan.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emel: şiddet arzu, umut.
hakikî: gerçek, sahıcı.
heyet: kurul, komite.
hulûs: samimiyet, samimîlik, halıs dostluk, içten davranma.
husus: mevzu, konu.
hürmet: saygı.
ihbar: haber verme, bildirme.
İnkâr: reddetme, saklama, gizleme.
İslâmî: İslâm ile alâkalı, İslâm'a ait.
ivaz: bir şeye bedel olarak verilen veya alınan şey, karşılık, bedel.
kast: niyet, düşünce.
köhne: eski, eskimiş, yıpranmış, bakımsız kalmış, terk edilmiş, harap, metruk.
lord: İngiltere'de bir asalet ünvanı.
manıdar: anlamlı, manalı, mana taşıyan.
mazi: geçen, geçmiş olan.
minnet: iyilige karşı duyulan şükür hissi.
mukaddesat: mukaddes kutsal, temiz ve yüce olan şeyler.
murahhas: hükumet veya bir kurum adına hareket etme, görüşme yapma yetkisine sahip kimse, delege.
nam: adına, yerine.
nihayet: en sonunda.
Nur: Risale-i Nur.
reis: başkan.
ruh: his, duygu.
talebe: öğrenci.
teminat: güvence.
temsil: birinin bir topluluğun adına hareket etme.

Harfi harfine iktibas ettiğimiz bu sözlerle, Türk başmurahhasının, yâni İsmet'in, eskiden kökleşmiş ve köhne olmuş engellerden kurtulmak hususunda Türk milletine beslediği kat'î azimle ne kasdettiğini ve bunu hangi maksat altında İslâmiyet düşmanlanna ivaz diye takdim ettiğini sormak lâzımdır.

Konferansın birinci defasında Türk başmurahhası, bizzat karar vermek vaziyetinde olmadığı ve büyüğüne, yani Mustafa Kemal'e bildirmek zorunda olduğu için, memlekete dönüyor, kendisini Haydarpaşa'dan Ankara'ya götüren tren ve devlet reisini (Mustafa Kemal) İzmir'den Ankara'ya götüren trenle Eskişehir'de buluşuyor. Bir arada ve baş başa seyahat... Sonra Ankara gizli meclis toplantıları... Fakat esas meselelerde daima baş başa. Mustafa Kemal ile İsmet beraber içtimaları ve karar: "Din oldurulecektir."

Lozan Konferansının ikinci sayfası: "..... Artık her şey Türkiye hesabına çantada hazırdır. Yani dini terk ile herşey yapılacak. Yeni hizbin (Kemalizm ve İsmet hükûmeti) bundan böyle, bu millette, İslâmiyeti katletmek prensibiyle hareket etmekte, hasım dünyanın kumandanlarından, yani düşman ehl-i salıp kumandanlarından, dini vurmakta daha hevesli olduğu ve örnekler vereceği ve bilhassa hudut dışı değil de, hudut içi ve millî irade yaftası altında çalışacağı şüpheden varestedir."

azim: niyetli, kesin kararlı
bilhassa: özellikle
bizzat: kendisi, şahsen
defa: kere, kez, yol
hasım: düşman, rakip
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu
hizb: takım, birkaç kişilik arkadaş takımı, fırka, boluk.
hudut: sınırlar
husus: mevzu, konu
içtima: toplantı
iktibas: alıntı
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ivaz: bir şeye bedel olarak verilen veya alınan şey, karşılık, bedel
kast: niyet, düşünce
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kohne: eski, eskimiş, yıpranmış, bakımsız kalmış, terk edilmiş, harap, metruk.
kumandan: komutan.
maksat: kast, amaç, düşünce.
meclis: topluluk, heyet.
mesele: konu
millî: millete ait, ulusal
murahhas: hükumet veya bir kurum adına hareket etme, görüşme yapma yetkisine sahip kimse, delege.
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke
reis: başkan
takdim: arz etme, sunma
vareste: kurtulmuş, beri, azade, serbest.
vaziyet: durum

Nihaî Vesika

Lozan Muahedesinden sonra, İngiltere Avam Kamarasında, "Turklenn ıstıklâlını nıçın tanıdınız?" dıye yükselen itirazlara, Lord Gürzon'un verdiği cevap:

"İşte asıl bundan sonrakı Türkler bir daha eski satvet ve şevketlenne kavuşamayacaklardır. Zıra bız onlan, maneviyat ve ruh cephelerinden öldürmüş bulunuyoruz. Yanı Mustafa Kemal ve İsmet'ın verdıkleri karar, Türk milletini İslâmiyet ve dîn cihetinden öldürmek karandır."

Artık bunun üzerine herşey ap açık anlaşılıyor, değil mi?

Gizli Anlaşmanın Entrikası

Türklere dınlenni ve dîn temsilcîliğini feda ettirmek şartıyla, sun'î istiklâl işinde gizli anlaşmanın müessiri, tek kelime ile, Yahudîlîktir. Buna memur-i müşahhas kimse de, şimdi Mısır Hahambaşısı bulunan Hayim Naum'dur. Bu Hayim Naum, bu korkunç teşebbüse evvelâ Amerika'da Turkler lehinde bir sen konferans vermek ve emperyalizma şeflerine, Türkün maddesini serbest bırakmaları, buna mukabıl ruhunu, tâ içinden ve kendi öz adamlanna yıktırmalan fikrini telkin etmek suretiyle başlamıştır. Yanı, masonluk hasebıyle Kur'ân'ın ahkâmını kaldırmak, milleti dinsiz yapmak. Hayim Naum müthış plânının zemini Amenka'da hazırladıktan sonra Ingiltere'ye geçmış ve halıs Yahudî olan Lord Gürzon ile temas ederek şu teklîfte bulunmuştur:

ahkâm: emirler, hükumler, buyruklar
cihet: yon, sebep, vesile
emperyalizm: bir milletin başka bır milleti sıyasî dını kulturel ve ekonomik ege menlıgı altına alma faalıyetı, somürgecılık.
entrika: bır çıkar saglamak veya bırıne zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen hile
evvela: oncelıkle
feda: gozden çıkarma, ugruna verme
Hahambaşı: Bir ülkede Yahudılerin dın ışlenne bakan en buyuk başkanı, dinî lider
halıs: katışıksız, saf, duru
haseb: dolayı, cihetınce, gereğınce
istiklâl: bagımsızlık.
itiraz: direnme, karşı koyma
leh: onun tarafına, ondan yana, bırının faydası ıçın yapılan hareket
maneviyat: mana alemine aıt olanlar, hısse ve ınanca aıt şeyler
mason: dunyevı maksatlarla kurulmuş, sıkı bır dayanışmayı esas alan komıtacı teşkılatın mensubu
muahede: ıkı veya daha çok devlet arasında akdedılen anlaşma, antlaşma.
mukabıl: karşılık.
müessir: eser salıbı, tesir eden, işleyen, hukmunu yuruten
müthış: dehşet veren, urkuten, dehşetlı, korkunç
nihaî: ışı sona erdıren, ışı kesen, sonuncu
ruh: hıs, duygu
seri: dızı, sıra
sun'î: yapmacık, uydurma, sahte
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şart: koşul
şevket: buyukluk, azamet, haşmet.
teklif: onen
telkin: fikir aşılama, zıhınde yer ettırme
teşebbüs: gırışım
vesika: dayanılacak, guvenılecek, saglam delıl, belge
zemin: temel, dayanak

"Siz Türkiye'nin mülkî tamamiyetini kabul ediniz. Onlara ben İslâmiyeti ve İslâmî temsilciliklerini ayaklar altında çiğnetmeyi taahhüt ediyorum."

Aynı Hayim Naum Turk murahhaslar heyetine müşavir sıfatıyla sokulmanın da yolunu bulmuş, yani Mustafa Kemal ve Ismet'ı kendine dost bulmuş. Onun için uçu birleşmiş. Ve artık arada santralın intizamla işlemesine hiçbir mânı kalmamıştır.

Hayim Naum o sırada Ankara'ya kadar da uzanarak plânın muvaffakiyeti için gereken en mühim ve merkezî şahıs nezdinde –yani Mustafa Kemal yanında– emin bulunduğu tesirinin derecesini ölçmek istemiştir. Öyle ki, bu tesir, mahut mevzuda Hayim Naum'dan daha heveskâr ve gayretli bir İslâmiyet düşmanına tesadüf etmekle muradına ermiş ve artık Turku içinden vurmanın plânını gerçekleştirmek için her unsur tamamlanmıştır.

İşte bu ehemmiyetli vesika, tam tamına Risale-i Nur tercümanının kırk küsur sene evvel hadîs-i şerifin ihbarına dair beyan ettiği hâdiseyi tasdik ettiği gibi; ve Şeriat-ı Ahmediyeye ihanet eden o dehşetli şahsın mühim bir kuvveti Yahudî olduğu, Yahudî olan Lord Gürzon ile Hayim Naum o ihbarın hakikatını gösterdiklerini ve yirmi beş seneden beri Nurcuların imhasına keyfî kanunlarla dehşetli zulümlerin hikmetini tam gösteriyor.

beyan: anlatma, açıklama
dair: alâkalı, ilgili.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
ehemmiyetli: önemli
emin: inanma, güvenme
evvel: önce
hadise: olay.
hadîs-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikat: gerçek, doğru
heyet: kurul, komite
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
ihanet: hıyanet, arkadan vurma.
ihbar: haber verme, bildirme
imha: bozma, yok etme, mahvetme, ortadan kaldırma, yıkma
intizam: düzen, düzenlilik.
İslâmî: İslâm ile alâkalı, İslâm'a ait.
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe arzuya bağlı
mahut: belli olan, bilinen
mânî: engel, mania, set.
merkezî: merkeze mensup, merkezde bulunan, merkezle alâkalı, ilgili, merkezde, işlek yerde bulunan
mevzu: konu
murat: maksat, meram
murahhas: hükûmet veya bir kurum adına hareket etme, görüşme yapma yetkisine sahip kimse, delege
muvaffakıyet: başarı.
muhim: önemli, ehemmiyetli
mülkî: mülkle, ülkeyle ilgili, devlete ait
müşavir: istişare edilen, fikrine müracaat edilen, kendisine danışılan kimse
nezd: yan, kat, huzur, ind
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Şeriat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) tarif ettiği getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslâm dini
taahhut: bir işin yapılması için söz verme
tamamiyet: tamam olma hâli, tamamlık, bütünlük.
tasdik: doğrulama, onaylama
temsil: bir şeyin sembolü olma
tesadüf: rast gelme, rastlantı, önceden bilinmeyeni, hesaplanmayan karşılaşma
tesir: etki
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her biri.
vesika: dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, belge
zulüm: haksızlık, eziyet, iş kence

247

Çok Aziz, Çok Mübarek, Çok Sevgili, Çok Müşfik Üstadımız Efendimiz Hazretleri!

Mu'cizatlı ve İsm-i Celâl altın ile yazılı, yaldızlı Kur'ân'ı Diyanet Riyaseti, Afyon Mahkemesinden getirtmiş ve dünkü gün İstanbul Mushaflar İnceleme Heyetine göndermiştir. Heyet tetkikten sonra neşrinin lüzum ve elzem olduğunu tasdik ederek geri iade edecekmiş.

Hem Akşehirli kahraman Ahmed Altın kardeşimizin daha evvel bir suretini sız sevgili Üstadımıza gonderdiği ve Diyanet Reisliğine yazdığı istidasını Diyanet Riyaseti Muşavere Heyeti tetkik etmiş. Bunun uzenne, siz sevgili Üstadımızın Diyanet Riyasetine hediye ettiğiniz iki takımın birisini muşavere heyetine tetkik için verecekler. Diyanette Nurların lehinde çalışan muhterem kardeşimiz var. Hakıkaten, sevgili Üstadımız, baştan başa zulmetli, kararmış olan Ankara şimdi pek çok değişmiş ve gittikçe değişmekte. Saçılan zehirler ve kendisine karşı gençliğin tezahüratı tesirini kaybetmiş.

Sungur

248

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bin bârekâllah, hem *Sözler* mecmuasının güzel ve sıhhatlı olmasına ve musaderedekı mecmuaların

aziz: izzetli, muhterem, saygın
barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bedel: yenne karşılık olarak
diyanet: Dın işlerı ile ilgılenen kuruluş, teşkılat.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
erkan: reisler, ileri gelenler
evvela: oncelıkle
ezcümle: bu cumleden olarak.
hakikaten: dogrusu, gerçekten
heyet: kurul, komite.
lade: geri verme
istıda: dılekçe
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası ıçın yapılan hareket
mecmua: yayın, dergi, kitap
mu'cızat: mu cızeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gosterebilecekleri buyuk hanka ışler
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın
mushaf: Kur an sahifelerini toplayan cilt, Kur'ân'ın cıtlenmış halı, Kur'ân
mübarek: beğenılen, sevilen kızılan, şaşılan kımse veya şey hakkında soylenir
müsadere: toplatma, elden alma
müşavere: danışma, meşveret.
müşfik: şefkatlı, merhametlı, sevgi ve ılgi gosteren
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
riyaset: reislik, başkanlık.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sıhhat: sahıhlık, dogruluk, gerçeklik.
suret: nusha, kopya
tasdik: dogrulama, onaylama
tetkik: dikkatle araştırma, incelemе
tezahürat: leh veya aleyhte yapılan gösterı, leh veya aleyhte bagırma, numayış
yaldız: eşyaya altın veya gumuş goruntusu vermek ıçın kullanılan sıvı veya yaprak durumundakı altın, gumuş ve bunların taklıdı olan madde
zulmet: karanlık. Allah ın nurundan mahrum olma hâlı

imhadan kurtulmasına numune olarak bir kısmını elde etmenize binler maşaallah ve elhamdülillâh deriz.

Saniyen: Benim namıma gelen mektuplara Medresetüzzehra erkânlan münasip tarzda benim bedelime cevap vermelerini onlara havale ediyorum. Ezcümle, Ankara'da Osman Nuri kardeşimiz oranın bir Hasan Feyzi'si hükmünde Nurlara tesirli hizmet ve benim için hanesi yanında bir menzil yapması ve hastalığım zamanında güya hastalığımın tahfifine Hasan Feyzi gibi yardım eder gibi kendi hastalığına memnun olmasına çok minnettarım. Fakat kitaplarımızı mahkemeden almadığımızdan burada bekliyorum. Kur'ân'ımızı ve bazı mecmualarımızı tab' zamanında orada bulunmak istiyorum. Fakat şimdi burada çok lüzumlu işler olduğundan gidemiyorum, gücenmesin. Eğer o orada olmasaydı, benim gitmem lâzımdı. Fakat o bana ihtiyaç bırakmıyor. Allah razı olsun, hizmet-i Nuriyede onu muvaffak etsin.

Halep'te İhvan-ı Müslimîn azasının bana yazdığı tebrîğe mukabil onu ve İhvan-ı Müslimîni ruhucanımızla tebrik edip "Binler barekâllah" deriz ki, İttihad-ı İslâm'ın Anadolu'da Nurcular –ki eski İttihad-ı Muhammedînin halefleri hükmünde– ve Arabistan'da İhvan-ı Müslimîn ile beraber hakikî kardeş olan Hizbü'l-Kur'ânî ve İttihad-ı İslâm cemiyet-i kudsiyesi dairesinde çok saflardan iki mütevafık ve müterafık saf teşkil etmeleriyle ve Risale-i Nur ile ciddî alâkadar ve bir kısmını Arabîye tercüme edip neşretmek niyetleri, bizleri pek ziyade memnun ve minnettar eyledi. Benim bedelime, İhvan-ı Müslimîn

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
Arabî: Arapçaya ait, Arap dılı ile ilgili
aza: uye
azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı
barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
cehennemî: Cehenneme has, Cehenneme ait, Cehennem gibi, (sıcak veya yakıcı)
ciddî: guvenilir, sağlam, onemli
dahil: giren, katılan
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gereklı
evvel: once
güya: sanki
hakikî: gerçek
halef: birinin yerine geçen, birinin yerini tutan
hane: ev
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma
Hizbu'l-Kur'anî: zikir ve dua için Kur'an ayetlerinden bir kısmının bir araya getirilmiş halı.
hükmünde: degerinde, yerinde
İhvan-ı Müslimîn: merkezi Mısır'da bulunan İslam a hizmeti gaye edinen 'Muslıman Kardeşler' adındakı bır topluluk.
İmha: ortadan kaldırma, mahvetme
İttihad-ı İslâm: İslam birlığı, Panıslamızm
İttihad-ı Muhammedî: Suheyl Paşa, Mehmet Sadık, Fenk Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
maşaallah: Allah ın istedıgi gibi, Allah ın istedığı olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bır ıbare
mecmua: yayın, dergi, kitap
menzil: ev, oda, yer
minnettar: bir iyilige karşı teşekkur duygusu icinde olan
mukabil: karşılık.
muvaffak: basarmış, başanlı
munasip: uygun
müterafık: refakat eden, arkadaşlık eden, beraber bulunan
mütevafık: birbirine uygun olan, denk bulunan
nam: yenne vekillik.
numune: ornek.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
saf: dızı, sıra
sanıyen: ikinci olarak.
tab: kitap basma
tahfif: kolaylaştırma.
tarz: bıcım, şekil
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
ziyade: çok, fazla.

Cemiyeti namına bana tebrik yazana cevap verirsiniz. O taraftaki Nur Şakirtlerine ve Nur eczalarına himayetkârâne alâkadar olsunlar.

Salisen: Atabeyli metîn ve cıddî bir kardeşimiz Abdullah Çavuş'un yazdığı mektubu tasdik ediyorum. Kırk sene evvel hadislere verdiğim mananın yeniden bu zamanda tevîli görünüyor. Muannitler dahi itiraf etmeye mecbur oluyorlar. Ve istıbdad-ı mutlakın cehennemî azabını dünyada da çekmeleri, *Siracünnur*'un Beşinci Şuaı ile verdiği haberleri zaman tasdik ediyor. Hem Samsunlu İhsan'ın samimî mektubu gösteriyor ki, buraya gelen tam bir takım Nur eczalarını kendine alan Samsun'un bir meb'usu o havalide nurlu bir uyanmak ve intıbaha vesile olmuş ki, böyle İhsanlar yetişiyor. İhsan'ı o zat ile beraber dualanmıza dâhil ediyoruz.

Rabıan: Yirmi Dokuzuncu Sözün keramet-i elifiyesi hakıkaten harıka olduğu gıbı, makineyle bu tarzda bu kadar güzel çıkması yazanın da bir harikasıdır. Umuma selâmlar.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Hasta ve memnun kardeşiniz
Said Nursî

1- Bakı olan ancak Allah ur.

alâkadar: ilgili, ilişki
azız: muhterem, saygın
cemiyet-i kudsiye: mukaddes cemiyet, kudsi topluluk.
cıddî: önem verilen, titizlik gösterilen.
Diyaneti: dın işlen ile ılgılenen kuruluş, teşkılat.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar, cıltlenmemiş kıtap formaları, cüzler
elhamdülillâh: Allah a hamd olsun, Allah a şukur
evvel: once
hadis: Hz. Muhammed e (asm) aıt söz, emır, fıil veya Hz. Peygamberın onayladıgı başkasına aır söz, iş veya davranış
hakikaten: doğrusu, gerçekten
harika: olaganüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hıssı uyandıran
havali: bölge, etraf, çevre, cıvar
himayetkârâne: korumaya çalışarak.
intibah: uyanış
istıbdad-ı mutlak: hıç bır hak ve hurrıyetı tanımayan tam baskı, tam dıktatörlük.
keramet-i elifiye: elif ile ılgılı keramet, Risale-i Nur Kulliyatının bazı rısalelerınde her sayfadakı butun elifnenn alt alta gelmesıyle ortaya çıkan keramet. İhsan-ı İlâhi
mebus: milletvekili
metin: ozü ve sozü doğru, sebat kâr, itıbar ve ıtımat edılır
muannıt: ınatçı, ayak direyen.
nam: ad, yerine
rabian: dorduncu olarak.
salisen: uçuncu olarak.
samimi: içten, candan, gönulden
selam: insanların bırbırlerıyle karşılaştıklarında kullandıkları, yakınlık, dostluk ve saygı ifade eden söz veya işaret.
Siracunnur: Nurun lambası anlamında Risale-i Nur kulliyatından bir eser
şakirt: talebe, öğrenci.
tarz: bıçım, şekil
tasdik: doğrulama, onaylama
tevil: Kur'ân ve hadislerin açıklamasında, geçerli bir delil veya sebepten dolayı, ayeti ilk bakışta görunen manasından alıp, taşıdıgı dıger manalardan, bir veya bırkaçı ile tefsir etme
umum: herkes
vesile: aracı, vasıta, sebep
zat: kışı, şahıs

249

اَلسَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ ابدًا دائمًا [1]

NURCULARA EHEMMIYETLİ BİR MÜJDE:

Evvelâ: Kırk seneden beri takip ettiğim ve Sultan Reşad'ın yirmi bin altın ve eski mustebitler hükûmetinin Millet Meclisinde 163 meb'usun imzasıyla 150 bin banknotu, küşadı için tahsisat verdikleri, hem âlem-i İslâm'ın, hem şarkın, hem bu milletin en mühim bir işi olan Van vilâyetinde Camiu'l-Ezher gibi bir İslâm dârulfununu ve büyük üniversitesi olan Medresetüzzehra'nın yapılması lüzumunu yeni hükûmetin reisi de anlamış ki, büyük memleket işleri içinde sizlere müjde olarak gönderdiğim aşağıdaki haberi vermiş. Fiilen yapılmasa dahi bu mananın anlaşılması büyük bir fa'l-ı hayırdır.

İşte, Mecliste Reisicumhur büyük işler sırasında, ehemmiyetli nutkunda bu gelen fıkrayı söylemiş: Van havalisinde Doğu Üniversitesinin kurulması için Maarif Vekâletinin tetkikatına giriştiğini söyleyen Celâl Bayar demiştir ki: "Doğu vilâyetlerimizden olan Van'da böyle bir irfan müessesesinin kurulması için bütün müşkülât iktiham olunmalı ve önümüzdeki bütçe yılında işe başlanmalıdır" demiştir. Demek, *Tarihçe-i Hayat*'ı takdim eden genç üniversitelilerin bir derece Nur risalelerinin kıymetini Reise ihsas etmişler.

Saniyen: Reisicumhurun bu çok ehemmiyetli fıkrası Risale-i Nur'un bu memlekette ve bu vatanda ettiği ve

1. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
banknot: kâğıt bir lira
Camiu'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı
dârulfunun: üniversite
ehemmiyetli: önemli
evvelâ: öncelikle
fa'al-ı hayır: hayır belirtisi, hayra yorulan durum
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fiilen: fiile, davranış ve hareketle.
havali: bölge, etraf, çevre, civar
ihsas: hissettirme, sezdirme.
iktiham: göğüs germe, karşı durma
irfan: kültür
kıymet: değer
küşat: açma
mebus: milletvekili
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin bir likte okutulmasını düşündüğü üniversite
muessese: kuruluş, kurum
mühim: önemli, ehemmiyetli
mustebit: zulüm ve baskıda bulunan, zorba
muşkulât: muşkuller, güçlükler, zorluklar
nutuk: söylev
reis: baş, başkan, amir, bir topluluğun en üst idaresi.
reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
sanıyen: ikinci olarak.
şark: doğu, doğu bölgeleri
tahsisat: bir kimse ve daire için ayrılmış para, ödenek
takdim: arz etme, sunma
takip: bir yol tutup gitme
vilayet: il

edeceği çok kıymettar hizmetlerinin anlaşıldığına bir emaredir. Ve Nurcuların bütün çektikleri zahmet ve Nurun müsadereleri bu büyük neticeye vesile olması cihetiyle şekva değil, şükretmelidir.

250

Aziz, Sıddık Kardeşlerimiz Zıya ve Abdulmuhsin!

Üstadımız diyor ki:

"Eşref Edip kırk seneden beri iman hizmetinde benim arkadaşım ve Sebilurreşad'da makale yazan ve şimdi vefat eden çok kıymetli kardeşlerimin mümessili ve hakikî İslâmıyet mucahitlerinden bir kardeşimdir. Ve Nurun bir hâmisidir. Ben vefat etsem de, Eşref Edip Nurcular içinde bulunmasıyla büyük bir teselli buluyorum.

"Fakat Nur risalelerinin ve Nurcuların siyasetle alâkaları yok. Ve Risale-i Nur, rıza-i İlâhîden başka hiçbir şeye âlet edilmediğinden, mümkün olduğu kadar Risale-i Nur'un mensupları, içtimaî ve siyasî cereyanlara karışmak istemiyorlar. Yalnız Sebilurreşad, Doğu gibi mücahitler iman hakikatlerini ehl-i dalâletin tecavüzatından muhafazaya çalıştıkları için, ruhucanımızla onları takdir ve tahsin edip onlarla dostuz ve kardeşiz, fakat siyaset noktasında değil. Çünkü iman dersi için gelenlere tarafgirlik nazarıyla bakılmaz. Dost-düşman, derste fark etmez. Hâlbuki siyaset tarafgirliği, bu manayı zedeler,

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihet: yön.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
emare: alamet, belirti, nişan.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hakiki: gerçek.
hami: himaye eden, koruyan, gözeten.
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye.
muhafaza: koruma.
mücahit: cihat eden, savaşan.
mümessil: temsil eden, temsilci.
müsadere: toplatma, elden alma.
nazar: bakış, bakış açısı.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Sebilürreşad: Mehmed Akif'in başyazarlığını yaptığı meşhur İslamcı dergi. Bu dergi 1908-1911 yılları arasında 182 sayı çıkan Sirat-ı Müstakim'in yerine, 1912 yılından sonra Sebilürreşad adıyla çıkmaya başlamıştır.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabul eden.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.
şükür: görülen bir iyilige karşı hoşnutluk ve memnuniyetini ifade etme, teşekkür.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı.
tecavüzat: tecavüzler, saldırılar, sataşmalar.
teselli: avunma.
vefat: ölüm, ölme (insan hakkında).
vesile: aracı, vasıta, sebep.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

ihlâs kırılır. Onun içindir ki, Nurcular emsalsiz işkencelere ve sıkıntılara tahammül edip, Nuru hıçbir şeye alet etmediler, siyaset topuzuna el atmadılar.

"Hem Nur Risalelerî küfr-i mutlakı kırdığı için, küfr-i mutlakın altındaki anarşilîği ve üstündeki istibdad-ı mutlakı kırdığı cihetle, bir nevi siyasete teması var tevehhum edilmiş. Hâlbuki Nurun tercümanı, birtek mesele-i imaniyeyi dünya saltanatına değişmediğini mahkemelerde dava edip yirmi beş sene tarz-ı hayatıyla ve emarelerle ispat etmiştir."

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşleriniz
Sadık, İbrahim, Zübeyir

251

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bütün ruhucanımızla sizin faaliyetinizi ve muvaffakıyetinizi tebrik ediyoruz. Benim bütün elemlenme ve hastalıklanma ilâç, Medresetüzzehra'nın faaliyetinden ve muvaffakıyetinden ileri geliyor.

Saniyen: Asa-yı Mûsa'nın Arabcaya güzelce tercümesi için bir pusula yazmıştım. Bugün Ankara'ya giden Zübeyir ile Seyyid Salih'e gönderecektim. Hem Tarsus'ta mütekait bir zabıtın samimî bir mektubuyla

1 Bâki olan ancak Allah'tır.

anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
aziz: izzetli, muhterem, saygın
cihet: sebep, vesile, mucip, bahane
dava: iddia.
elem: dert, üzüntü, maddî, manevî ıztırap
emare: alamet, belirti, nişan
emsalsiz: benzersiz
evvela: öncelikle
İhlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
ispat: doğruyu delîllerle gösterme
istibdat-ı mutlak: hıç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük
küfr-ı mutlak: mutlak küfür, hıç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle dın ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mesele-i İmaniye: imanî mesele, imanla ilgili mesele
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
mütekait: tekaüt olan, emekliye ayrılmış, emekli
nevi: çeşit
pusula: kısa mektup
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan
saltanat: devlet, hükümet.
samimî: içten, candan, gönülden
saniyen: ikinci olarak
Seyyid: Hz. Muhammed'in (asm) torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse. Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tahammül: zor ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tarz-ı hayat: hayat tarzı, yaşama şekli
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
zabit: subay

Risale-i Nur'dan bazı kitabı istediğine dair mektubunu, onu da Ankara yoluyla size gönderecektim. Birden Antalya Elmalı'nın gayet halis Nurcuları namına, hem kendisi haremiyle beraber Afyon'a kadar gelen ve orada Nurların neşrine vasıta olan İbrahim Efendi birden şimdi geldi, ben de onunla size gönderdim. Umuma selâm.

252

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Medresetüzzehra erkânlarına ehemmiyetli bir meseleyi havale ediyorum.

Seyyid Salih, "Arabistan'da *Asa-yı Mûsa*'nın çok lüzumu ve çok faydası olduğunu, oralarda seyahatimde anladım. Herhalde Arabcaya tercümesi lâzım geliyor" dedi. Benim hâlim ve hastalığım müsaade etmediği için, benim bedelime Medresetüzzehra erkânı, dört yere, güzelce Arabcaya tercümesi için muhabere etsinler.

Bir mektubu Camiü'l-Ezher'e, Emirdağlı Kılıç Ali vasıtasıyla orada birkaç edip zatlar tercüme etsinler. Bir mektup da, Ankara Diyanet Dairesinde Risale-i Nur'u ciddî takdir eden ve alâkadar olan bir iki âlim Arabcaya tercüme etsinler.

Biri de, Kayseri kazalarından Ürgüp Müftüsü kardeşim Abdulmecid'e yazsınlar ki, yirmi sene bütün

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı
ciddî: güvenilir, sağlam, önemli
dair: alakalı, ilgili.
Diyanet: Din işleri ile ilgilenen kuruluş, teşkilat.
ehemmiyetli: önemli
erkân: ileri gelenler
gayet: son derece
halis: samimi, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
harem: kadın eş
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
kaza: ilçe.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle dini ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
meselesi: konu.
muhabere: haberleşme
müftü: il ve ilçelerde din işlerine bakan ve dini meselelerle ilgilenen görevli kimse.
müsaade: izin
nam: ad, yenine
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
Seyyid: Hz. Muhammed'in (asm) torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse. Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
umum: herkes
vasıta: aracı
zat: kişi, şahıs

kuvvetiyle Nura hizmet etmek ona lâzım iken etmediği için, onun bedeline bütün kuvvetiyle Arabcaya tercüme etsin.

Bir de, Isparta havalisinde Nur dairesindeki âlimler dahi, *Asa-yı Mûsa*'yı, taksim suretinde, herbiri bir kısmını tercume etsinler.

253

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: En büyük müjde ve Risale-i Nur'un tam serbestiyetine bir mukaddeme olarak, çok ziyade beşaretimize sevindik. Isparta adliyesinin üç sene bir menzilde saklamalan, o menzilin kirası olarak o üç yüz lira bedeline, yeni yazı *Tarihçe-i Hayat*'ı bana bırakılan beş yüzden ikişer lira fiyat ile o üç yüz liraya o fiyatı mukabil tutarak o *Tarihçe-i Hayat*'tan elli tane gönderirsiniz. Dört sene hapis çeken mübarek *Asa-yı Musâ* ve *Zülfikar* mecmualan benim nazarımda pek fazla kıymettar olduğu için, bana elli liralık gönderiniz. Size şimdi elli lira gönderiyorum.

Sanıyen: Nazıf'e bin bârekâllah, bin maşaallah! İkinci bir Hüsrev; İnebolu ikinci bir Isparta olduğunu ispat ediyor. *Tarihçe-i Hayat*'ın en muhim meselesi Medresetüzzehra olması cihetiyle Nazıf'ın bu neşriyatı, Reisicumhurun Medresetüzzehra manasında ve Doğu

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bârekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bedel: yerine, karşılık olarak
beşaret: müjde, müjdelemek
cihet: yön, sebep, vesile
evvelâ: öncelikle
havalı: bölge, etraf, çevre, civar
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kıymettar: kıymetli, değerli
maşaallah: Allah'ın istediği gibi. Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare
mecmua: yayın, dergi, kitap
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif etttiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
menzil: ev, oda, yer
mesele: konu
mukabil: karşılık
mukaddeme: başlangıç
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mühim: önemli, ehemmiyetli
nazar: huzur, kat
neşriyat: yayın, yayınlama işi
reisicumhur: cumhurbaşkanı
sanıyen: ikinci olarak
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
suret: biçim, şekil, tarz
taksim: bölme, paylaştırma
ziyade: fazlasıyla

Universitesi namında Şark Camiü'l-Ezher'ine ciddî çalışmasına bir vesile olduğunu zannediyoruz.

Salisen: Dınar'ın Baraklı imamı Süleyman'ın ehemmiyetli mektubuna karşı yazınız ki: Türkler hakkında sena-i Peygamberî muhakkaktır. Birkaç yerde Türklerden ehemmiyetle bahsetmiş, hadis var. Fakat bu hadisin hakikî sureti ne olduğunu, yanımda kütüb-i hadisiye bulunmadığından bilemiyorum. Fakat manası hakikat ve Türk milletinin sena-ı Peygamberîye mazhar olduğu hakikattır. Bir nümûnesi Sultan Fatih hakkındakı hadıstir.

Nurun birinci talebelerinden Hulûsi Beyin, Ankara'da dostlarına Risale-i Nur dairesine girmesine teşvik eden manidar ve güzel mektubu dahi gösteriyor ki, yirmi beş seneden beri hiç sarsılmadan Nur hizmeti yapmasına bir nümûnedir.

Umum kardeşlerime ve hemşîrelere binler selâm.

254

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Cenab-ı Hakka hadsiz şükrolsun, mahkemede üç sene hapsedilen *Asa-yı Mûsa* risalesinden ve *Sikke-i Gaybiye* risalesinden beş nüshayı kemal-i sürur ile aldık. Cenab-ı Hak sizlerden ebediyen razı olsun. Âmın.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
Camiü'l-Ezher: Mısır'dakı Ezher Üniversitesinin adı.
Cenab-ı Hak. Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ciddî: önem verilen, titizlik gösterilen.
daire: alan, özel alan.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evvelâ: öncelikle.
hadis. Hz. Muhammed'e (asım) ait; söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait; söz, iş veya davranış.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikî: gerçek.
hemşire: kız kardeş, bacı.
imam: namazda kendisine uyulan Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi.
kemal-i sürur: tam bir sevinç, mutluluk.
manidar: anlamlı, manalı, mana taşıyan.
mazhar: nail, olma, şereflenme.
nam: ad.
nümune: örnek.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
razı: rıza gösterme, hoşnut olma.
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
salisen: üçüncü olarak.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sena-i Peygamberî: Hz. Peygamberin övgüsü, methi.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
suret: biçim, şekil, tarz.
Şark: doğu, doğu bölgeleri.
şükür: görülen bir iyiliğe karşı hoşnutluk ve memnunluk ifade etme, teşekkür.
talebe: öğrenci.
Umum: bütün.
vesile: aracı, vasıta, sebep.
zan: zannetme, sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.

Sanıyen: Mahkemeden verilen *Zülfikar* nüshasında tashih olunmuş sehivler, bu nüshada tashih edilmemiş. Mu'cızat-ı Kur'ânıyenin Dördüncü Zeylinin yüz onuncu sahifesinde, sekizinci satırında "hem *lâm*'ın" sehivdir. "Hem *lâ*'nın" olacak. Çünkü Kur'ân'da *lâm* otuz bindir, *lâ* on dokuz bindir.

Salisen: Yeni harfle Isparta Sümerbank Fabrikasında bir zat bir mektubunda bir sual soruyor. Benim bedelime sız Kader Risalesini ona tavsiye edersiniz. Ben hem rahatsızım, hem hususi mektuplar yazamıyorum. Hem Zübeyir de Ankara'ya gitmiş. Hem yeni harfi de bilemiyorum. Bera-i malûmat size gönderdim.

Rabian: Şoför Abdurrahman ile, kendi nafakam elli lirayı daha gönderdim. Bana gönderdiğiniz kitapları ve *Sözler* mecmuasını kalan borcuma hesap edersiniz. Pek acele oldu.

Umuma pekçok selâm ederim.

255

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Sizi tebrik ediyorum. Ve bu defaki Hüsrev'in bakanlara yazdığı istida, pek mükemmel bir vesika-i tanhiye hukmundedir. Fakat bir iki gün evvel Sungur'dan aldığımız bir telde, 185 eserin verilmesine emir verilmiş. Bu adetli cumleyi anlayamadık. Telgrafhanede

âdet: rakam, tane, miktar
azız: izzetli, muhterem, saygın
bedel: yerine, karşılık olarak
bera-i malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
evvel: once
evvelâ: öncelikle
hususi: özel
hükmünde: değerinde, yerinde
istida: dilekçe
mecmua: yayın, dergi, kitap
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
rabıan: dördüncü olarak.
sahife: sayfa
salisen: üçüncü olarak
sanıyen: ikinci olarak
satır: bir sayfa üzerinde yan yana dizilmiş kelimeler, yazı sırası.
sehiv: hata, yanlışlık.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen.
sual: soru.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeme
tavsiye: öğütleme, yol gösterme
umum: herkes.
zat: kişi, şahıs

müdürden sorduk. O memur onu yanlış almış. Makineden ben kulağımla işittim, "Ve bütün eserlerin geri verilmesine" demektir. Hatırımıza geldi ki, acaba 130 risalenin bazılarını müteaddit cüzleri birer risale yapıp 185'e mi çıkardılar diye ihtimal verdik. Ve anlayamadık.

Hem *Yeni Sabah* gazetesi yazdığı gibi, Medresetuzzehra'yı Doğu Üniversitesi namıyla büyük bir İslâm Dârülfünunu Reisicumhur tabiyle, "Her muşkülâtı iktiham edip onun yapılmasına çalışacaklarını" haber aldık. İnşaallah, kırk senedir takip ettiğimiz muhim bir maksadımız, vatan ve milletin menfaati için yapmaya mecbur olacaklar.

Saniyen: Gönderdiğiniz, üç sene bizim gibi hapiste bulunan *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa*'dan ehemmiyetli yerlere birkaç tane gönderdim. Ezcümle, Cezire'de cami imamı Vastanlı Abdurrahim benim eski talebelerimden olup buraya kadar geldi. Ben on adet mühim kitaplardan verdim. Fakat hatırıma geldi ki, *Zülfikar*'ın Mu'cızat-ı Kur'âniye Dördüncü Zeylinin iki yerde –bir sekizinci satırda, biri on ikinci satırda– "*lâ*'nın" yerine "*lâm*'ın" yazılmış. Hâlbuki *lâm* Kur'ân'da otuz bindir. *Lâ* on dokuz bindir. Bu sehiv başka nushalarda kısmen tashih edilmiş. Fakat mahkemenizde kalan *Zülfikar*'larda tashih edilmemiş. Ben de burada unuttum. Sız Cezire'nin müftüsü vasıtasıyla o imam Abdurrahim'e müstensihin bu sehvini tashih edilmesini yazarsınız. Tâ ki Medresetuzzehra'nın erkânı bu vasıta ile Cezire ile dahi münasebettar olsun diye size havale ediyorum.

adet: rakam, tane, miktar
cüz: parça
dârulfunun: üniversite.
ehemmiyetli: önemli
erkan: ileri gelenler
ezcümle: bu cümleden olarak.
haber: bilgi
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
ihtimal: olabilirlik
İktıham: göğüs germe, karşı durma
imam: namazda kendisine uyulan Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
maksat: gaye, amaç.
Medresetuzzehra: Bedüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
menfaat: fayda
müftü: İl ve ilçelerde din işlerine bakan ve dinî meselelerle ilgilenen görevli kimse.
muhim: önemli, ehemmiyetli
munasebettar: ilgili, alakalı
müstensih: istinsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan
muşkülât: muşküller, güçlükler, zorluklar
muteaddit: çeşitli
nam: ad
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
reisicumhur: cumhurbaşkanı
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
saniyen: ikinci olarak.
satır: bir sayfa üzerinde yan yana dizilmiş kelimeler, yazı sırası.
sehiv: hata, yanlışlık
tabir: ifade
takip: kovalama, arkasını bırakmama
talebe: öğrenci
tashih: düzeltme, yanlışını gösterme
vasıta: araç, aracı, aracılık.

Hem bu defa Hüsrev'in mektubunda Zübeyir'in Nazif'e göndereceği pusulayı oraya sehven gönderdiğini anladım. Hüsrev'in de küçük bir sehvi var. Çünkü Yirmi Dördüncü Mektup değil, Yirmi Dördüncü Sözün Onuncu aslına dair Nazif'e bir kısacık mektubum vardı. Sureti burada kalmamıştı. Onuncu Aslın suretini Nazif'e gönderip o pusulanın suretini bize göndermesi için demiştim. Hâlbuki Onuncu Aslı sehven size göndermiş. Fakat gayet parlak, uzun istidası, bu küçücük sehvini hiçe indirdi, affettirdi.

Bu meselenin sırrı budur. Nazif büyük bir hayır yapmak için Nurcuların ehemmiyetli bir virdi olan Cevşenü'l-Kebir'i makine ile teksir etmiş. Bunun sevabına dair, haşiyesindeki pek harika ve müteşabih hadislerden fazîletine dair olan parçayı beraber teksir etmek için bana yazmıştı.

Ben de dedim: Otuz beş seneden beri hergün Cevşen'i okuduğum hâlde o haşiyeyi üç dört defadan ziyade okumadım. Onun için onun aynı münasip olmaz. Tâ muarız ve zındıklar itiraz parmaklarını uzatmasınlar. İnşaallah yakında o mübarek Cevşenü'l-Kebir Nurcular şevkiyle tenvir edecek.

Salisen: Ankara ve İstanbul Üniversite Nurcuları İstanbul'da iki bin adet *Rehber*'i tab ediyorlar. Zannımca büyük *Rehber*'dir. Daha iyi. İnşaallah gençlere büyük bir rehber olur. Kılınç Hacı Ali'ye Medresetüzzehra ile münasebettar olmak için siz yazınız ki *Asa-yı Mûsa*'yı edip âlimler, güzelce tercume etsinler. Tâ o tercume

adet: rakam, tane, miktar
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri
Cevşen: dua mecmuası
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (asm) Efendimize vahiyle gelen, Esmâ-ı Hüsnâ'yı içine alan, emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua
dair: alâkalı, ilgili.
ehemmiyetli: önemli
fazîlet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
gayet: son derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
harika: olağanüstü
haşiye: dipnot.
İnşaallah: Allah izin verirse, mânasında kullanılan bir dua
istida: dilekçe
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mesele: konu
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
münasip: uygun
müteşabih: manası açık olmayan, mecazi manaya elverişli olan âyet ve hadisler
pusula: kısa mektup
salisen: üçüncü olarak.
sehiv: hata, yanlış
sehven: yanlışlıkla, yanılarak, hataen
sır: gizli hakikat.
sureti: nüsha, kopya.
şevk: keyif, neşe, sevinç.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
teksir: çoğaltma, çoğaltma makinesi
tenvir: bir şey hakkında bilgi verme, bir konu hakkında baş kalanını aydınlatma
virt: zikir, belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir
ziyade: çok, fazla

münasebetiyle âlem-i İslâm'ın o üstadları Nurlarla alâkadar olsunlar.

Rabıan. Hacca giden kardeşimiz marangoz Ahmed selâmetle gelmiş mi, merak ediyorum. Hem *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa*'nın ahırında Hüsrev'e ve yardımcılarına olan aynı duayı Mustafa Gül ve refiklerini ilâve ile *Sözler* mecmuasının ahirinde yazınız. Bâkî umumunuza selâm.

(1) اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

256

Bu Muallim Osman, Ceylân'ın hapis arkadaşıdır. Ondan tam ders almış. İkinci bir Ceylân olmak kabiliyeti var. Medar-ı hayrettir, duamda Nurcular dairesinde her gün isimleriyle yâd ettiğim ıkı sofî meşrep, kendilerini satmak fikriyle bana ve Nura ilişiklenne dair mektup geldi. Ben gücenmedim, onlan daha ziyade duama aldım. Aynen eskiden İstanbul'da eski partinin desiselenyle bize ilişen malûm ihtiyar şeyh gibi, onları hem kendime mübarek kardeş, hem dost bildim, hakkımı helâl ettim. Fakat iki İhlâs Lem'alarını okumalanrı arzu ediyorum.

Kardeşlenm, siz dahı böylelerden gücenmeyiniz, münakaşa etmeyiniz.

Said Nursî

1- Bâkî olan ancak Allah ur.

ahır: son
alakadar: ilgili, ilişki
alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dunyası
bâkı: dairmi
dair: alakalı, ilgili.
daire: alan, özel alan
desise: hile, oyun, aldatmaca
dua: yalvarma, yakarış, niyaz
ihtıyar: yaşlanmış kimse, yaşlı
kabılıyet: ıstıdat, yetenek.
malûm: bilinen, bilinir olan
mecmua: yayın, dergi, kitap
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muallim. ders veren, öğretmen
mübarek. hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
münakaşa: tartışma
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
rabıan: dorduncu olarak
refik: arkadaş, yoldaş
selâm: barış, rahatlik, selamet ve esenlik dileme
selamet: esenlik
sofî: tasavvuf felsefesine tâbi olan, tasavvuf erbabı, mutasavvıf
şeyh: tarıkat dersi veren manevi lider, murşıt
umum: herkes
ustat. bir ilim ve sanatta ustun olan kımse, öğretmen
yad: anma, hatıra getirme
ziyade: fazlasıyla

257

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

[Mahkeme-i Kubra'ya Şekva ve Müdafaatın Bir Haşiyesidir]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bu mealde adaletperver Demokratlara istıda yazabilirsınız. Hastayım, sız nasıl münasıpse öyle yapınız. Avukatımızdan, bır gün evvel aldığımız mektupta "Kitaplarımızın suç mevzuu olan ve olmayanlarını tefrik etmeye çalışıyorlar" diye haber verdi. Şimdiye kadar yaptıkları gıbi, yine hiçbir kanuna uymayan bir tarzda, bınler kelime içinde bir risalede birtek kelımeyi bahane edıp suç mevzuu yapmak, o risaleyi vermemek suretiyle Nurların intişanna garazkârâne mâni olmak fikriyle, hem kararnâmelerini Mahkeme-i Temyizce bütün bütün bozan o kararnamede suç mevzuu gösterdikleri, bizim aleyhimizde olmadığı hâlde müddeiumumînin iddianâmesine karşı Hata-Sevab Cedvelinde seksen bır hatasını ve garazkârlığını kat'î ıspat ettiğimiz hâlde, şimdi aynı garazkârlıkla dört yüz sahife *Zülfıkar* risalesini, bırkaç satır *tesettür* ve ırsıyet hakkındaki, yüz bin tefsirin aynı manayı söylediklerine bınaen otuz kırk sene evvel yazılan cümlelerini suç mevzuu yapıp, o mecmua-i azîmeyi müsadere edip bize vermemek, dunyada hangi kanun buna müsaade eder?

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

2. Hıçbir şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44)

3. Allah ın selâmı, rahmetı ve berekâtı uzerinize olsun

adaletperver: adalet sever
aleyh: karşı karşıt.
aziz: ızzetlı muhterem saygın
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ılen suruten uydurma sebep
bınaen: den dolayı bu sebepten
evvel: once
garazkar: haset eden kın guden kotu kasıt sahıbı
garazkarane: hasetle.
haber: bılgı.
haşiye: dıpnot. hata savab cetvelı yanlış doğru lıstesı tablosu
ıddıaname: ıddıa yazısı savcının bır dava konusundakı ıddıalarını toplamış oldugu ısnat ettıgı suç ve delıllerı de ıçıne alan yazısı
ıntışar: yayılma yaygınlaşma, neşrolunma
Irsıyet: varıs olma mirasçılık.
Ispat: dogruyu delıllerle gosterme.
ıstıda: dılekçe
kararname: sorgu hakımınin hazırladıgı suçlamaya veya aklamaya dair resmı yazı
kat'î: kesın supheye ve tereddude mahal bırakmayan
Mahkeme-i Kübra: en buyuk mahkeme oldukten sonra butun insanların dınlıtılerek Allah huzurunda hesaba çekılecegı mahkeme
Mahkeme-i Temyiz: temyız mahkemesı mahkeme kararlarının yolunda venlıp verılmedıgını tetkık etmekle gorevlı makam yargıtay
manı: engel
meal: mana anlam, mefhum
mecmua-i azîme: buyuk toplulukk.
mevzu: konu
müdafaat: müdafaalar savunmalar
muddeiumumi: savcı
munasıp: uygun
musaade: ızın
müsadere: ışlenen bır suç karşılıgı olarak suçlunun malının butunu veya bır bolumu ustundekı sahıplıgıne son verılmesı ve bu sahıplıgın bır başka kurulusa devredılmesı
risale: Risâle-i Nur Kullıyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bagımsız bolum
sahife: sayfa
satır: bır sayfa uzennde yan yana dızılmış kelımeler yazı sırası
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
suretiyle: tarzıyla bıçımıyle yoluyla
şekva: şıkayet.
tarz: bıçım, şekıl
tefrik: bırbırınden ayırma ayrı tutma.
tefsir: Kur'an-ı Kerîm ı açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
tesettür: ortunme gostenlmesi dınen yasak olan kısımların örtulmesi.

Hem Afyon Mahkemesindeki eserler –tekrarat-ı Kur'âniye ve melekler hakkındaki iki parçacık müstesna olarak bütün eserler– ıkı sene ellerinde kalarak, hem Denızlı hem Ankara Ağır Ceza Mahkemesi beraatine karar vererek, içinde suç mevzuu bulamadıklan ve bize iade etmeye karar verdikleri ve aynı eserler Isparta hükûmetinin bir vakıt müsadere ile tamamen elıne geçtiği hâlde, tamamıyla sahiplerine iade ettikleri ve sonra da *Zülfıkar*'la *Asa-yı Mûsa*'yı ruhsatsız eskı yazı ile neşir bahanesiyle dört seneden beri müsadere edıp aynen hıçbiri zayi olmadan yüz yetmış adet mecmuada bır suç mevzuu bulamadıkları için bizlere tamamen iade ettikleri ve bızım en mühim suçumuz olarak gösterdıkleri eski partinin bir kısım şeflerine hakîkat namına itirazımızın yüz mislî ziyade şimdiki dinî mecmualar, resmî cerideler aynı itirazı şiddetle vurduklan hâlde, Risale-i Nur'un bir mahrem parçası, şimdiki zaman tamamıyla tayin ettiği bir hadisin hakikatini tefsır bahsinde, şeflerin başı, Lozan Muahedesinde hıçbır zaman hıçbır Müsluman hakıkî Turk'ü, hıçbır Nasranıyete ve Yahudîliğe ve başka dine girmeyen ve Islâm kahramanlan olan Türkleri Protestan yapmaya malûm Hahambaşı ile ittifak ederek rey veren o adam, bütün ulema-i İslâm'ın "Cevazı yok" diye ittifaken hükmettikleri hâlde, on cihetle kanunlarla onu bütün bu vatandaki masum Müslümanlara cebren gıydırdığı ve tarıh-i beşerde bu çeşıt manasız acıp bir cebr-i umumî yapmak ve hıçbır kanuna uymayan keyfî kanun namına kanunla onu bu millet-ı Islâmıyeye cebren gıydırmek, elbette o

acip: tuhaf hayret veren hayrette bırakan şaşılacak şey
âdet: rakam tane mıktar
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçln ılen sürülen uydurma sebep
cebren: cebrile zorla kuvvet kullanarak mecburî
cebr-ı umumı: umumî baskı genel zorlama.
ceride: gazete
cevaz: caız olma, ızın, ruhsat, yapılmasına teşvik olunmayan ancak mânı de olunmayan ış.
cihet: yon
hadıs: Hz Muhammed e (asm) aıt söz emır fıil veya Hz Peygamberin onayladıgı başkasına aıt söz ış veya davranış.
Hahambaşı: Bır ulkede Yahudilerin dın ışlerine bakan en buyuk başkanı dinî lıder
hakıkat: gerçek, dogruluk.
hakıkı: gerçek
hükmetmek: bır kanaate varmak zannetmek.
iade: gen verme
ıtıraz: kabul etmedigini belırtıp karşı çıkma
ittıfak: ortak bır gayede anlaşma birleşme
ittıfaken: ittıfakla, anlaşarak, uzlaşarak
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe arzuya baglı
mahrem: herkesçe bılınmemesi gereken gızlı
malum: bılınen, bılınır olan
masum: suçsuz günahsız saf temız
mecmua: yayın dergi kıtap
mevzu: konu
mıllet-ı Islamıye: Islâm mılletı
mısıl: kat, eş
mühim: onemlı ehemmıyetlı.
musaade: ızın
müsadere: ışlenen bır suç karşılıgı olarak suçlunun malının butunu veya bır bolumü ustundekı sahıplıgıne son verılmesı ve bu sahıplıgın bır başka kuruluşa devredılmesı
müstesna: ıstısna olan harıç.
nam: ad.
Nasranıyet: Hıstıyanlık.
neşır: kıtap gazete vs bastınp çıkarma
Protestan: Katolıkten ayrılma Hıristıyan mezhebine mensup olan, reform taraftarı
resmî: devletun olan devlete aıt devletle ılgılı
rey: oy
ruhsat: ızın müsaade, ıcazet.
tarıh-ı beşer: ınsanlıgın geçmışı, ınsanlık tarhı
tayin: belırleme gosterme sınırını çızme
tefsır: açıklama ızah
tekrarat-ı Kur'anıye: Kur an ın tekrarlamaları Kur'an da tekrarlanan ıbare mevzu ve ayetler
ulema-i Islâm: Islâm alımlerı
zayı: yıtık zarar ziyan
zıyade: fazla fazlasıyla

adama, o Lozan Muahedesinde verdiği dehşetli fikrini ispat etmiş ki, din-i İslâm'a gayet muzır olarak hadısın haber verdiği adam bu zamanda o şeftir.

İşte hakikat böyle iken, Afyon Mahkemesi, adalet namına değil, belki o ölmüş adamın muhabbeti taassubu namına, eski harfle de neşredilen kararnamenin ahirinde bizi mahkûm etmek için en mühim sebep, savcının garazkârlığı sebebiyle, mahkeme heyeti demişler ki: "Said ve arkadaşları, Mustafa Kemal'e 'din yıkıcı, süfyan' demişler ve kalblerdeki sevgisini bozmaya çalışmışlar. Onun için mahkûm ediyoruz."

Acaba, ölmuş gitmiş bir adamın şahsına karşı bin defa böyle itiraz da olsa –şahsî bir dava oluyor– mahkeme-i adalet buna dair böyle bir hükmü vermek, elbette pek acip bir mana, iş, içinde vardır!

Şimdi böyle adamların elinde Nur Eserleri dort defa beraat kazandıkları ve şimdi Adliye Bakanı, üç defa Nur Eserlerinin beraatine ve eserde suç mevzuu olmadığına, bizi mahkûm eden Afyon kararını bozmasıyla hüküm verdiği hâlde, şimdi bütün millet, adalet ve şefkat ve diyanete hizmet bekledikleri Demokrat Hükûmeti zamanında, eski müstebitlerin dehşetli plânlarıyla Risale-i Nur'a karşı garazkârların keyfine bırakmamak; bırakılsa, Demokrat Hükûmeti aleyhinde büyük bir hıyanettir ve milletin teselli umıdini kırmaktır.

acip: tuhaf, hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
ahir: son
aleyh: karşı, karşıt.
beraat: temize çıkma, suçsuz olduğu anlaşılma
cebren: cebirle, zorla, kuvvet kullanarak, mecburî
cebr-i umumî: umumî baskı, genel zorlama
dair: alakalı, ilgili
dava: hak aramak, maksadıyla mahkemeye muracaat etme
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
din-i İslâm: İslâm dini.
diyanet: din, dindarlık
garazkar: kinli, düşmanlık güden, garazı olan, kötü kasıt sahibi
gayet: son derece
haber: bilgi.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hakikat: gerçek.
heyet: kurul, topluluk, birlik, teşkil eden şahıs ve şeylerin tamamı
hıyanet: hainlik, ihanet, kendine olan güveni kötüye kullanma, sözünde durmayıp oyun etme
hukum: karar, emir
ispat: doğruyu delillerle gösterme
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kararname: sorgu hakiminin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe, arzuya bağlı
mahkeme-i adalet: adalet mahkemesi, hakka riayet edilen mahkeme, doğruluğun benimsenip uygulandığı yer
mahkûm: kendine hükmolunan, hükümlü.
mevzu: vaz olunmuş, konulmuş, yerleşmiş
millet-i İslâmiye: İslâm milleti
muhabbet: sevgi, sevme
muzır: zararlı, zarar veren
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müstebit: zulüm ve baskıda bulunan, zorba
nam: ad, yerine.
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
süfyan: ahir zamanda gelecegi ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve munafik şahıs
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şefkat: karşılıksız sevgi, bes leme, içten ve karşılıksız merhamet.
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık, fanatizm
teselli: avunma
ümit: umut, umma, umıt, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his

Benim Ankara'da bir vekilim Mustafa Sungur 17.11.950 tarihli çektiği telgrafta "Umum risalenin bize iadesine karar verilmiş" diye müjde verdi ve âdil Adliye Vekili üç defa beraet verdiği ve şimdi de Sungur'un mektubuna göre, hem iadesine emir verildiğini ve şimdi telefonla yine haber vereceğim söyledikleri hâlde, bu on altı seneden beri aleyhimizde olan iftiralar ve jurnaller, hem Eskişehir, hem Denizli Mahkemesinden bütün dosyaları Afyon Mahkemesi manasız toplamak ve af kanununun çıkmasıyla ve mahkemelerin beraat vermesiyle o mübarek eserleri o dosyalar içersine karıştırarak çürütmek için mahzene atmak ve üç seneden beri bizi aldatan bazı eşhasa Nurların işlerini bırakmamak lâzım geliyor.

Başbakan ve Adliye Bakanına, bu gayet mühim meseleyi nazar-ı dikkatlerine arz ediyoruz. (HAŞİYE)

Said Nursî

HAŞİYE: *Acip Bir Hâdise.* Adalet ve dinden hariç zalimane nümunelerden birisi de, üç seneden beri müsadere ettikleri Kur'ânımızı çok defa istediğimiz halde vermedikleri ve bin sekiz yüz Lâfza-ı Celâl altınla yazılı, gözle görünen mu'cize-i Kur'âniyeyi gösteren o mübarek Kur'ân'ımızı bize vermediler. Şimdi avukat diyor ki: "Bir istida Diyanet Reisine yazınız ki, iade edilsin."

Bunun gibi yüzler nümuneler var ki, sırf bir garazla ve ecnebî parmağıyla aleyhimize işler dönüyor. Bizi ve âlem-i İslâm-ı pek sevindiren Demokratlar dikkat etsinler. Nurları ve Nurcuları bu işkencelerden kurtarsınlar.

Nur Talebeleri namına
Said Nursî

âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren
aleyh: karşı, karşıt.
arz: sunma
beraat: temize çıkma, bir davanın netîcesinde suçsuz olduğu anlaşılma
eşhas: şahıslar, kimseler
gayet: son derece.
haber: bilgi.
haşiye: dipnot.
iade: geri verme
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
jurnal: ihbar, şikayet.
mahzen: bodrum
mesele: konu
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
mühim: önemli, ehemmiyetli
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
umum: bütün.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan

258

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ (3)

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Benim Abdurrahman'ım ve küçücük bir Hüsrev namını alan Ceylân, vazîfesini iki üç yerde tam yaptı, geldi. Şimdi daha büyük bir vazîfe için Ankara'ya Sungur gibi bir vekîlim olarak gönderiyorum.

Sanıyen: Bazı zatların mektuplarını bera-ı malûmat size gönderdim.

Salısen: Benim Sözler mecmuasından ve İnebolu'dan gelen yeni harf *Tarihçe-i Hayat* ve eski harf *Cevşen*'den bana gönderilecek nüshaların mukabili size ne kadar borcum olabilir, bildiriniz.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي (4)

Kardeşiniz
Said Nursî

259

Azız, Sıddık Kardeşim Osman Nuri!

Madem Cenab-ı Hak, senin kudsî niyet ve ihlâsınla Ankara'da en mühim genç Saıd'len senin etrafına

azız: izzetli, muhterem, saygın
bera-i malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
Cevşen: dua mecmuası
ihlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
kudsî: mukaddes, yüce
madem: çünkü, için, değil mi ki, den dolayı, böyle ise, hele
mecmua: yayın, dergi, kitap
mukabil: karşı, karşılık, muadil

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.
4. Bâki olan ancak Allah'tır.

nam: ad, isim, lakap
niyet: maksat, meram
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
salisen: üçüncü olarak,
sanıyen: ikinci olarak,
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen,
vazîfe: görev
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan
zat: kişi, şahıs
mühim: önemli, ehemmiyetli

toplatmış. Madem Ankara'da benim bulunmamı lüzumlu görüyorsunuz. Ben de şimdi nafakamla tedarik ettiğim nüshalarımı o küçük Medrese-i Nuriyeme benim bedelime gönderiyorum. Onların adedince Said'ler, seninle komşu olurlar.

Hem fedakâr evlâdın çok fevkinde sadakatle şimdiye kadar hizmetleriyle herbiri birer genç Said olarak beş-on Abdurrahmanlarım hükmünde Sungur, Ceylân, Salih, Abdullah, Ahmed, Ziya gibi genç ve çalışkan Said'leri senin yanına hem benim vekilim, hem senin talebelerin olarak benim bedelime o küçücük Medrese-i Nuriyeye nezaret ve bir nevi dershane olarak reyinize bırakıyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

260

Azız, Sıddık ve Mübarek Kardeşlerim!

Evvelâ: Hüsrev'in imzasıyla Reisicumhura verilen telgraf, bir ihtimali var ki; Ankara'da küçük Hüsrev'ler, Hüsrev'in kalemiyle yazılan Kur'ân'ı fotoğrafla tab etmek ihtimali hatırımıza geldi. Siz Isparta postahanesinden anlayınız ki, ne mahiyette bir telgraftır? Bana da malûmat vermiz. Merak ettim.

1. Bakı olan ancak Allah tır

bedel: yerine karşılık olarak.
evlâd: çocuklar
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan feda eden
fevkinde: üstünde
hükmünde: değerinde yerinde
madem: çünkü, için, değil mi ki ...den dolayı böyle ise hele
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okundugu yerler
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey
nevi: çeşit.
nezaret: gözetme, bakma.
nüsha: bir kitaptan veya yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
rey: görüş, düşünce
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
talebe: öğrenci
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
vekil: bakan, başkasının yerine ve adına konuşan.

Sanıyen: Konya'daki Rıfat Filiz kardeşimizin mektubunda, bazı sofîlerin bize hafif tenkitlerinin hiç ehemmiyeti yoktur. Sakın müteessir olmasınlar. Hiçbir vecihle mukabele etmesinler. Şimdi ehl-i imanın, hususan ehl-i tarikatın ve bilhassa şahsıma ait tenkitlerini bir nevi nasihat ve bir nevi iltifat telâkki ederim. Onlara hakkımı helâl ediyorum. Şimdi ehl-i ilhadın bize dehşetli zararlarına karşı, kardeşlerimiz olan ehl-i imanın gayet hafif, şahsıma karşı tenkitlerini bir nevi ikaz ve bizi ihtiyata sevk için bir dostluk telâkki ediyorum.

Salisen: Bu yakında Afyon'da haftalık gazeteler, gizli münafıkların tahrikiyle beni de, alâkamız olmadığı bir şeye münasebettar göstermiş. Buradaki Nurcular da onu tekzip ettiler. Merak edilecek bir şey değildir. Medresetuzzehra erkânlarının harika ve müessir ve âlem-i İslâm'a menfaatli hizmet-i Nuriyelerini bütün ruhucanımızla tebrik ediyoruz. Umum kardeşlerimize ve hemşirelerimize binler selâm eder, dua eder ve dualarınızı istiyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
bilhassa: özellikle.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i ilhad: İlhad ehli, doğru meslek ve dinden, hak yolundan çıkıp bâtıl yola sapan imansızlar, dinsizler.
ehl-i iman: İnananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.
erkân: İlen gelenler.
gayet: son derece.
harika: olağanüstü.
hemşire: kız kardeş, bacı.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
ikaz: uyarı.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yaptırmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
menfaat: fayda.
müessir: tesirli.
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye güzele sevk etmek için yapılan konuşma.
nevi: çeşit.
salisen: üçüncü olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sevk: yöneltme.
tahrik: bir kimseyi kötü bir iş yapması için ilen sürme, kışkırtma.
tebrik: kutlama, uğurlu hayırlı mübârek olmasını dileme.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
telâkki: anlama, kabul etme.
tenkit: eleştirme.
umum: bütün.

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Mübarekler köyünden Ali ile Hacı Süleyman ve Dinar tarafından Abdurrahman ve Himmet ve daha evvel gelen ehemmiyetli bir Nurcu hemşehrisi yanıma geldiler. Cenab-ı Hakka çok şükürler ediyorum ki, Mübarekler köyünde (Kuleönü) eskisi gibi Nurlara şiddetli alâkalarını muhafaza ediyorlar. Ve onların sadakat ve ihlâslarının bir kerametidir ki, kendime mahsus on mecmua kitaplarımı lüzumuna binaen Ankara'ya gönderdiğim ve çok ehemmiyetli ve uzak yerlerden benden kitapları istedikleri aynı zamanda Kuleönü mübarekleri kendilerine mahsus Nur mecmualarını gönderdiğim miktarın aynı olarak Medresetüzzehra'nın bir hediyesi olarak bana getirdiler. Hususan birinci Abdurrahman olan Büyük Mustafa'nın kendi el yazısı olan bütün *Mektubat* ve Lâhikayı içinde buldum. Cenab-ı Hak o kitapların harfleri adedince her birisine mukabil bin rahmet ihsan etsin. Âmin.

Saniyen: On bir ay Hüsrev'in istirahatine fevkalâde halisâne hapiste hizmet eden ve müdafaatında gayet güzel mukabele eden Nurun küçük kahramanlarından Mustafa, dünkü gün benim yanıma geldi, dedi: "Ben, ağabeyim Hüsrev'in yanına ziyaretine gideceğim." Dedim: Gerçi hem senin, hem onun hakkınızdır bu ziyaret. Fakat bugün dört talebe geldiler, Isparta'ya gittiler; o cihette ihtiyaç kalmadı. Sen de Risale-i Nur hesabına

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
binaen, den dolayı, -den ötürü, -için, -dayanarak, yapılarak, bu sebepten.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet, yön.
ehemmiyetli: önemli.
evvel: önce.
evvela: öncelikle.
fevkalâde: alışılmıştan farklı, olağanüstü, normalin üstünde.
gayet: son derece.
gerçi: her ne kadar.
halisâne: temiz kalplilikle, samimi bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lütuf.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
mahsus: has, özgü.
mecmua: yayın, dergi, kitap.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
muhafaza: koruma.
mukabele: karşılık.
mukabil: karşılık.
mübarek, çok saygı değer, hürmete layık, muhterem.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
rahmet, Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
saniyen: İkinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
talebe: öğrenci.

mühim bir köyde imam olduğun için, o hizmet de benim şahsî hizmetimden daha ziyade Nurlara faydası olduğu gibi, Hüsrev'in ziyaretinden şimdilik daha kıymettar olabilir. Eğer o köyde hizmet-i Nuriye olmasaydı, Mustafa gibi halis ve fedakâr hizmetkâra ihtiyacım vardı. Öyleyse, şimdilik ziyareti tehir et.

Salisen: Konyalı Hacı Sabri kardeşimiz yanıma geldi. Ben, Sadık, Hayri, Mustafa hazır iken çok ehemmiyetli sohbetimiz Hacı Sabri'ye mühim bir ders oldu. Bilhassa Medresetüzzehra erkânlarının, hususan Hüsrev'in bu vatan ve millet ve âlem-i İslâm'a hizmet-i imaniyelen ve tahripçi dinsizlerin desiselerine sed çekmeleri o kadar büyük bir hasenedir ki, farz-ı muhal, binler seyyie olsa affettirir. Öyleyse, başta Hüsrev olarak o erkânların hiçbir hareketini tenkit etmemek ve kemal-i ihlâs ve samimiyetle onlara tesanüd ve tam kardeş olmak lâzımdır diye bu mealde bir ders oldu. İnşaallah Hacı Sabri de Hoca Sabri ve Rüştü ve emsalleri gibi ruhucan ile alâkadar ve Hüsrev'e tam kardeş olacak, meşrep ihtilâfı daha tesir etmeyecek.

Hasta kardeşiniz
Said Nursî

alâkadar: ilgili, ilişki
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
bilhassa: özellikle
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehemmiyetli: önemli
emsal: örnekler, benzerler
erkân: ileri gelenler
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hasene: hayırlı amel. Allah rızasına uygun iş
hizmet-i imaniye: İman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
hususan: bilhassa, özellikle
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
İmam: namazda kendisine uyulan, Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi
İnşaallah: Allah izin verirse
mühim: önemli, ehemmiyetli
manasında kullanılan bir dua
kemal-i ihlâs: ihlâsın mükemmel oluşu, mükemmel ve kusursuz samimiyet, ihlâs
kıymettar: kıymetli, değerli
meal: mana, anlam, mefhum
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
salisen: üçüncü olarak
samimiyet: samimîlik, içtenlik
set: manî perde, engel
seyyie: fenalık, kötülük, suç, günah
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
tehir: erteleme
tenkit: eleştirme
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tesir: etki
ziyade: çok, fazla

262

Aziz, Sıddık Kardeşlerim! Medresetüzzehra Erkânları, Nur Naşirleri!

Evvelâ: Bir meseleyi biz münasip gördük, size, asıl Nur hakkında söz sahibi Medresetüzzehra erkânlarının tensibine havale etmek için kalbe geldi. Şöyle ki:

Bugünlerde bana hizmet eden üç arkadaşımızın muvakkaten birkaç gün benden ders almak iştiyaklarına binaen ve eski zamanda talebelerime verdiğim kıymettar bir hatırayı hayatlandırmak iştiyakına binaen, matbu *Lemaat*'ı her gün bir sayfasını ders veriyordum. Hem ben, hem onlar çok hayretle ve takdirle karşılıyorduk. Fikrimize geldi ki: Bu matbu risalenin, sair matbu risaleler gibi nüshalarının kalmadığının sebebi, bunun çok kıymettar olduğunu bilen düşman kısmı intişarına mâni olduklarına ve dost kısmı, kıymeti için elinden çıkarmadığına kanaatimiz geldi.

Hem gördük ki, bu *Lemeat*, Risale-i Nur'un mühim bir kısmının çekirdekleri, tohumları hükmünde gayet güzel vecizelere ve hiçbir edibin ve mütefekkirin muvaffak olamadığı bir tarzla sehl-i mümteni gibi taklit edilmez büyük bir hakikat-i içtimaiyeyi küçük bir vecizede ve manzum bir kitabı, mensur gibi, aynı nesirli bir kitap gibi, hiç nazmı hatıra getirmeden kolayca okunacak bir tarzda bulunması, otuz yedi sene evvel ramazan-ı şerifin yirmi gününde her gün bir-iki saat iştigaliyle bir tarzda koca bir

aziz: izzetli, muhterem, saygın
binaen: den dolayı, bu sebepten
edip: edebiyatçı, edebiyatla meşgul olan
erkân: ilen gelenler
evvel: önce
evvelâ: öncelikle
gayet: son derece.
hakıkat-i içtimaiye: sosyal gerçek, içtimai realiteler
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hükmünde: değerinde, yerinde
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
İştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kanaat: inanma
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
Lemaat: Risale-i Nur Kulliyatından bir eserin adı.
mani: engel
manzum: ölçülü, sıralı, düzenlenmiş, vezinli
matbu: tab edilmiş, basılmış.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle, din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mensur: manzum olmayan, nesir halindeki yazı
mesele: konu.
muvaffak: başarmış, başarılı
muvakkaten: geçici olarak.
mühim: önemli, ehemmiyetli
münasip: uygun, yerinde
mütefekkir: düşünür, filozof
naşir: eser, neşreden, yayınlayan, dağıtan
nazım: kafiyeli, vezinli söz
nesir: manzum olmayan söz veya yazı, düz yazı
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
sair: diğer, başka, öteki.
sehl-i mümteni: gayet kolay söylenivermiş ve yazılivermiş görünüdüğü halde, benzeri yazılmaya kalkışılınca güçlüğü anlaşılan eserler, taklidi zor olan söz veya şiirler
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabulleri nen
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
taklit: benzemeye veya benzetmeye çalışma
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil.
tensip: uygun görme, münasip kılma, uygun bulma
vecize: özdeyiş, ıcazlı söz, öz, kısa fakat ifadece kuvvetli söz.

kitap kadar uzun, bir nevi mesnevî yazılması ve içinde yirmi yerde, bir ihtar-ı gaybiye nev'inde haber verdiklennin otuz kırk sene sonra aynen meâli çıkmış gibi o noktalara elimize geçen bir nüshada işaret koyduk. Gösteriyor ki, bu Lemeat, Risale-i Nur'un bir müjdecisi ve fihristesi ve bır fidanlık numunesidir kanaatimiz geldi.

Sanıyen: Bu *Lemeatın* işaret ettiğimiz kısımlan Otuz Üçüncü Söz namında *Sözler*'ın ahirinde yazılması, Nur Kahramanı Hüsrev'ın ve Medresetuzzehra erkânlannın reyine havale ediyoruz. Umum kardeş ve hemşirelerime selâm ve dua ve dualannı istıyoruz. (HAŞİYE)

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

263

Aziz, Sıddık, Sadık, Muhlıs ve Halıs Kardeşlerim ve Hemşırelerim!

Butün ruhucanımızla bayramlannızı, hem bu sene serbestçe halisâne hacca gidenlerin bayramlarını, hem bu vatandakı ıstıbdadın kınlmasıyla hurrıyet-ı şer'ıyeye bu milletin mazharıyete başlamasını ve bu milletin bu manevî bayramını ve âlemı Islâm'ın ıttıfakkârâne intıbahlannın manevî bayramlannı ve Rısale-i Nur'un

HAŞİYE: Eğer kabul etsenız, yanımdakı Lemeât sonra göndenlecek

1 Bâkî olan ancak Allah'ur

ahır: son
aziz: ızzetlı muhterem saygın
dua: Allah'a yalvarma nıyaz
erkân: ılen gelenler
fihriste: katalog lıste.
haber: bılgı.
halıs: saf samımî
halısane: temız kalplılıkle samımî bır şekılde sırf Allah rızasını gozeterek
haşiye: dıpnot.
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma
hemşıre: kız kardeş, bacı
hurrıyet-ı şer'ıye: şerıatın tanf et tıgı hurrıyet.
Istıbdat: kendi başına ve hıç bır nızama ve kanuna baglı olmadan yonetme keyfi ıdare sıstemı uyruklarına hıç bır hak ve ozgurluk tanımayan sınırsız monarşı despotluk despotizm
kanaat: goruş fikir zan kanı
Lemaat: Rısale-ı Nur Kullıyatından bir eserin adı.
manevî: ruha ve ıçe ait olan ruhı
mazharıyet: nail olma şeref lenme
meal: sonuç netice.
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın doguda (Van) yapılmasını ıdarecılere teklıf ettıgı fen ılımlenyle dın ılımlennın bır lıkte okutulmasını duşundugu unıversıte
mesnevî: Mesnevî şeklınde yazılmış eser
muhlıs: ıhlaslı samımî bır ışı hıç bır karşılık beklemeden sırf Allah rızası ıçın yapan.
nam: ad, ısım
nev: cıns
nevî: çeşıt.
numune: omek, mısal, ornek olarak gostenlen
nusha: bırbırının aynı olan ya zılı metınlerden her bırı
rey: görüş düşunce.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
sadık: sadâkatlı, dostluğu ve bağlılığı ıçten olan
sanıyen: ıkıncı olarak.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sıddık: çok dogru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
umum: butun

hakîkat-i Kur'âniyeye dair verdikleri haberlerini zamanın tasdik etmelerini ve en geniş bir dairede o manevî envan Kur'âniyeye, beşer ihtiyacını hissetmesini tebrik ediyoruz.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

264

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Seyyid Salih'in Halep ve havalisindeki çok ehemmiyetli Ihvan-ı Müslimîn Cemiyeti için sizden istediği Nur mecmualarından, kendime mahsus mecmualardan on tanesini ona gönderdim ki onlara versin.

Sâniyen: Denizli, hem Denizli'deki Nur kardeşlerimizle ziyade alâkadarım. Merhum Hasan Feyzi'nin arkadaşları ne vaziyette olduklarını ve Yâkup Cemal eski kardeşimiz ne hâlde ve nerede olduğunu merak ederken, aynı vakitte Yâkup Cemal'ın Denizli Nurcuları namına güzel bayram tebriki beni çok sevindirdi. Mütehassırâne ve müştâkane hayalen beni Denizli'de gezdirdi, "Maşaallah, barekâllah" dedim.

Sâlisen: Nurcuları yirmi seneden ben tâzip eden ve hapislere sokan bedbahtlardan bazıları, her günde bir ay bize verdikleri sıkıntılar kadar manevî azap çekiyorlar. Biz o zalimleri cehenneme havale edip sabrederdik. Fakat hizmet-i imaniye kudsiyeti, o bedbahtlara dünyada

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

alâkadar: ilgili, ilişki
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
barekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
beşer: insan, insanlık
dair: alâkalı, ilgili
daire: alan, özel alan
ehemmiyetli: önemli
evvelâ: öncelikle
hakîkat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'ân'ın ifâde ettiği gerçek
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
havalî: bölge, etrâf, çevre, civar
hayalen: hayalî bir şekilde
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delîllerle anlaşılmasına hizmet etme
Ihvan-ı Müslimîn: merkezi Mısır'da bulunan İslâm'a hizmeti gâye edinen 'Müslüman Kardeşler' adındaki bir topluluk.
intibah: uyanış
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
mahsus: has, özgü
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî
maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifâde eden bir ibâre
mecmua: yayın, dergi, kitap
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü
müştâkane: ıştıyakla, arzu ile, çok isteyerek, can atarak, şevkle, severcesine
mütehassırâne: özleyerek, hasret çekerek.
nam: ad, yerine
sabır: başa gelen uzuncu olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkul edip sıkıntılara göğüs germe
sâlisen: üçüncü olarak.
sâniyen: ikinci olarak.
Seyyid: Hz. Muhammed'in (asm) torunu, Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse, Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
tasdik: doğrulama, onaylama
tâzip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
tebrik: kutlama, uğurlu, hayırlı, mubarek olmasını dileme
vaziyet: durum
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
ziyade: çok, fazla

da bir nevi cehennemi, adalet-i İlâhiyeden istemiş ki, bazılan bir senede istibdad-ı mutlakadan aldığı lezzeti hıçe indiriyor gördük; zaman gösterdi. Demek adalet ve inayet-i İlâhiyenin himayeti bize kâfidir.

Rabian: Ali Osman'ın vefatıyla hem akrabasını, hem Medresetüzzehra ve Nur dairesini tâziye ediyorum. Ve onu da tebrik ediyorum ki, vazifesini tam yapmış ve şimdi de Nur kahramanlan Hâfız Ali ve Hâfız Mustafa yanında duama dâhildir.

Umum kardeşlerime binler selâm.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Said Nursî

265

[Mahremdir. Şimdilik Medresetuzzehra erkânlarına mahsustur.]

İHTİYAR KADINLARA EHEMMİYETLİ BİR MÜJDE VE BEKÂR VE MÜCERRET KALMAK ISTEYEN GENÇ KIZLARA BİR İHTAR.

Hadis-i şerifte [1] عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ gostenyor kı ahirzamanda kuvvetli iman, ıhtiyar kadınlarda bulunur kı, "Dindar ıhtiyar kadınlanın dınına tâbı olunuz" dıye hadıs-i şerif ferman etmiş. Hem Rısale-i Nur'un dört esasından bır esası şefkattır. Ve kadınlar şefkat kahramanı

1 Bâkî olan ancak Allah'tır.

2. *Keşfu'l-Hafâ* 2/70

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, İlâhî adalet.
ahır zaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi.
bekâr: hıç evlenmemiş.
dâhil: ıçınde, ıçerı gırmış.
Dindar: dının emırlerını yerine getıren.
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz.
ehemmiyetli: onemlı.
erkan: ılerı gelenler.
ferman: emretmek, buyurmak.
hadıs-ı şerif: Peygamberımızden aktarılan sozlerın genel adı.
himayet: koruma, esırgeme.
ıhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ıhtıyar: yaşlı.
ımân: ınanç, ıtıkat.
ınayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
İstibdad-ı mutlak: hıç bır hak ve hurrıyetı tanımayan tam baskı, tam dıktatorlük.
kâfi: yeterlı.
mahrem: herkesçe bılınmemesı gereken gızlı.
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman'ın doguda (Van) yapılmasını idarecılere teklıf ettugı, fen ılımlerıyle dın ılımlerının bırlıkte okutulmasını duşunduğu universıte.
mücerret: tecrıt edılmış, yalnız, tek.
nevi: çeşıt.
Nur: Rısale-i Nur.
Rabian: dorduncu olarak.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlık dıleme.
şefkat: karşılıksız sevgı, bes leme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
tâbi: uymak, bağlanmak.
tazıye: baş sağlığı dıleme, yakını olen kımseyı teselli etme.
umum: butun.
vefat: ölum.

bulunmasından, hatta en korkağı da kahramancasına ruhunu yavrusuna feda eder. Ve bu zamanda o kıymettar valideler ve hemşireler, büyük bir hâdise ile karşılaşıyorlar. Mahremce ve ifşası münasip olmayan bir hakîkat-i fıtriyesini, Nur Şâkirtlerinden mücerret kalmak isteyen veya mecbur kalan kızlar kısmına beyan etmek lâzım gelir diye ruhuma ihtar edildi. Ben de demiş ki:

Kızlarım, Hemşirelerim!

Bu zaman, eski zamana benzemiyor. Terbiye-i İslâmiye yerine terbiye-i medeniye, yanım asra yakın hayat-ı içtimaiyemize yerleştiği için, bir erkek bir kadını ebedî bir refîka-i hayat ve saadet-i hayat-ı dünyeviyeye medar ve sair günahlardan kendini muhafaza etmek için almak lâzım gelirken; o bîçare zaîfeyi daim tahakküm altında, yalnız dünyevî, muvakkat gençliğinde sever. Ona verdiği rahatın bazı on misli onu zahmetlere sokar. Eğer şer'an "kufuv" tabir edilen birbirine denk olmazsa, hukuk-i şer'iye nazara alınmadığından, hayatı daima azap içinde geçer. Kıskançlık da müdahale ederse daha berbat olur.

İşte bu ızdıvaca sevk eden üç sebep var:

Birisi: Tenasülün devamı için, hikmet-i İlâhiyece o fıtrî hizmete bir ücret olarak bir fıtrî meyil ve şevk vermiş. Hâlbuki o zevk, on dakîkada bir lezzet verse de, eğer meşru ise, erkek bir saat meşakkat çekebilir. Fakat kadın, on dakikalık o zevk için, on ay çocuğu kendi vücudunda zahmetini çekmekle, on sene çocuğun hayatına

asır: yüzyıl
azap: ezyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
berbat: fena, kötü
beyan: anlatma, açıklama.
bîçare: çaresiz, zavallı
daim: devam eden, devamlı, sürekli
dünyevî: dünyaya ait.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
feda: uğruna verme
fıtrî: tabiî, doğal.
hâdise: olay
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hemşire: kız kardeş, bacı
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayesi
hizmet: görev, vazife
İfşa: duyurma, gizli bir şeyi yayma
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ızdıvaç: evlenme, birbirine eş olma
kıymettar: kıymetli, değerli
kufuv: eş, denk, benzer
mahremce: hususiyet, arz eden, samimî olarak.
medar: sebep, vesile.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
meşru: şeriata uygun, şeriatın müsaade ettiği şey
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
mısıl: kat, eş
muhafaza: koruma
muvakkat: geçici
mücerret: evlenmemiş, bekâr
müdahale: karışma.
münasip: uygun
nazar: bakış, dikkat.

Nur: Risâle-i Nur
refîka-i hayat: hayat arkadaşı
saadet-i hayat-ı dünyeviye: dünya hayatındaki mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki.
sevk: yöneltme
şâkirt: talebe, öğrenci.
şer'an: şeriata göre, şeriat bakımından, şeriatça
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
tabir: demek, ifade etmek.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma
tenasül: üreme, birbirinden doğup üreme, nesil yetiştirerek çoğalma
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye
terbiye-i medeniye: maddeci Batı medeniyetinin verdiği eğitim.
valide: ana, anne
zahmet: sıkıntı, ezyet, meşakkat
zaîfe: zayıf, güçsüz (kadın)

yardımla meşakkat çeker. Demek, o on dakikalık fıtrî meyil, bu uzun meşakkatlere sevk ettiği için, ehemmiyeti kalmaz. His ve nefis, onunla onu izdivâca tahrik etmemeli.

İKİNCİSİ: Fıtraten kadın, zaafı için maîşet noktasında bir yardımcıya muhtaçtır. O ihtiyaç için şimdiki terbiye-i İslâmiyeden ders almayan, serserilliğe, tahakküme alışanlardan o küçük bir râşesi hatırı için tahakkümler altına girip nyâkârâne kocasının nzasını tahsıl etmek yolunda hayat-ı dunyevıye ve uhrevıyesının medarı olan ubûdiyetını ve ahlâkını bozmak bedeline, köy kadınlan gibi kendi nafakasını kendi çalışmasıyla kazanmak, on defa daha kolaydır. Rezzâk-ı Hakîki çocuklann nzkını süt ile verdiği gibi, onlann da nzkını o Hâlık-ı Rahîm veriyor. O nzık hatın için namazsız ve ahlâkını kaybetmiş bir zevci aramak, riyâkârâne çalışıp tahakkümü altına girmek, elbette Nur Talebesinin kân değil.

ÜÇÜNCÜSÜ: Kadınlığın fıtratında çocuk okşamak ve sevmek meyelânı var. Ve bir evlâdının dünyada ona hizmeti ve ahirette de şefaati ve vâlidesi öldükten sonra, ona hasenatı ile yardımı, o meyl-i fıtrîyi kuvvetlendirip evlendirmeye sevk etmiş. Hâlbuki şimdi terbiye-i İslâmiye yerine terbiye-i medeniye ile on taneden bir iki hakîki evlât, kendi validesinin şefkatine mukabil fedakârâne hizmet ve dindarâne dualanyla ve hasenatlarıyla vâlidesinin defter-i a'malıne haseneler yazdırmak ve ahırette, salıh ıse, vâlidesının şefaat etmek ıhtımalıne mukabıl,

ahiret: obur dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
bedel: karşılık.
defa: kere, kez, yol.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri.
dindarane: dindar bir kımseye yakışacak tarzda.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evlat: oğul, kız çocuk.
fedakârâne: fedakârca, fedakârlıkla.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
Fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyle.
fıtrî: tabiî, doğal.
hakîki: gerçek.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hasene: iyilik, sevap.
hayat-ı dunyevıye ve uhrevıye: dünya ve ahıret hayatı.
hizmet: görev, vazife.
haşe: geçindirme, besleme, yedirip içirme.
İhtimal: olabırlık, olasılık.
ızdıvaç: evlenme, birbirine eş olma.
maîşet: geçim, geçinme.
medar: sebep, vesile.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
meyelân: eğilim, istek.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
meyl-i fıtrî: fıtrî meyil, doğuştan meydana gelen arzu, istek.
muhtaç: gerek duyan.
mukabıl: karşılık.
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey.
Nur: Risale-i Nur.
Rezzak-ı Hakîki: gerçek nızık verici olan Allah.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rızk: hayatı devam ettırmeye yetecek mıktarda yıyecek.
rıyakârane: nyakarca, ıkı yüzlülükle.
salih: dının emır ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahıbi, müttakî.
serseri: gayesız, hedefsız.
sevk: yöneltme.
şefaat: Hz. Peygamberin ve dıger salih kulların bazı günahkâr mu'minleri bağışlamasını Allah'tan dılemeleri.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tahakküm: zorbalık, zorla hukmetme, hükmü altına alma.
tahrik: hareket ettırme, harekete geçırme.
tahsıl: alma, kazanma.
talebe: öğrenci.
terbiye-i İslamiye: İslâmı terbiye.
terbiye-i medeniye: maddecı Batı medenıyetının verdıgı egıtım.
ubudiyet: kulluk.
valide: ana, anne.
zaaf: zayıflık, kuvvetsızlık.
zevç: koca, eş.

ondan sekizi o hâleti göstermediğinden, bu fıtrî meyil ve nefsânî şevkle o bîçare zaifeler böyle ağır bir hayata kat'î mecbur olmadan girmemek gerektir. İşte bu işaret ettiğimiz hakikate binaen, bekâr kalmak isteyen Nur Şâkirdlerinden olan kızlara derim ki:

Tam muvâfık ve dindar ve ahlâklı bir zevc bulmadan, kendilerini açık saçıklıkla satmasınlar. Eğer bulunmadı, Nurun bir kısım fedakâr şakirtleri gibi mücerret kalıp tâ ona lâyık ve ebedî bir arkadaş olacak ve terbiye-i İslâmiyeyi almış vicdanlı bir müşteri ona çıksın. Ve saadet-i ebediyesi, muvakkat bir keyf-i dünyevî için bozulmasın. Ve medeniyetin seyyiatı içinde boğulmasın. (HAŞİYE)

Said Nursî

266

HAPSİN LATİF BİR HATIRASI

Hapislerde, hususan Afyon hapsinde eski, zalim müstebitlerin aldatmak suretinde ara sıra af bahsini etmesinden, bîçare mahpuslar benden soruyordular: "Acaba af olacak mı?"

Ben de derdim:

Bu zalimler aldatıyorlar. Fakat Nur Şakirtleri madem mahpuslara teselli vermek ve yüzde doksanını namaz

HAŞİYE: Hemşîreler ve genç kızlar *Tesettür Risalesi*'ni okumalıdırlar

bahis: konu
bekar: hiç evlenmemiş.
bıçare: çaresiz, zavallı
binaen: -den dolayı, bu sebepten
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
hakikat: gerçek
hâlet: hal, durum.
haşiye: dipnot.
hususan: bilhassa, özellikle
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
lâtif: hoş.
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
madem: değil mi ki
mahpus: hapsedilmiş, olan, tutuklu
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
muvafık: uygun, munasip
muvakkat: geçici.
mücerret: evlenmemiş, bekâr
müstebit: zulüm ve baskıda bulunan, zorba
müşteri: istekli
nefsanî: nefsle ilgili, nefsin arzularına ait.
Nur: Risale-i Nur
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
şakirt: talebe, öğrenci
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye
teselli: avutma, acısını dindirme
vicdan: din, inanç.
zaife: zayıf, güçsüz (kadın)
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zevç: koca, eş

kıldırmak hikmetiyle üç defa hapse girdiler. Rahmet-i İlâhiyeden kuvvetli ümit ederim ki, hapislerin tam bir afla çıkmasına bir alâmet olduğuna kuvvetle ümit ve müjde ediyorum. Çok defa çok adamlara bu tesellîyi veriyordum. Cenab-ı Hakka hadsiz şükrolsun ki, kahraman Demokratlar o ümit ve ıhbarlarımı tasdik ettirip, keyfî, tarafgirâne bazı kanunların bahanesiyle ve garazkâr bazı memurların tarafgirlik hesabına bahanelerle ezilen çok masum mahpusları azaptan kurtarmaya vesile oldular. Ve milletin cür'etkâr kısmını kendine ve asayişe taraftar ettiler. O vesile ile, pek çok mahpuslar Nurlara ve Nurculara cidden alâkadarlık sebebiyle tamamıyla ıslah-ı hâl edip, vatan ve millete değil muzır, belki birer hizb ve uzv-i nafi hükmüne geçtiler.

Said Nursî

267

باسمه سبحانه[1]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا[2]

Çok Sevgili Üstadımız Efendimiz!

"Risale-i Nur imha edilmez" diye yazılan ayn-ı hakikat parçayı Başbakan, Adlıye Bakanına ev adresleriyle yine diğer bakanların da resmî adreslerine gönderdik. Görüştüğümüz mebuslara, veriyoruz. Hepsi de bu hususta

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
alâmet: belirti, işaret, iz.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak.
cür'etkar: cesur, cesaretli, yiğit, delikanlı, atılgan, gözü pek.
defa: kere, kez, yol
garazkâr: kinli, düşmanlık güden, garazı olan, kötü kasıt sahibi
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi
hizb: takım, birkaç kişilik arkadaş takımı, fırka, boluk
husus: mevzu, konu
hükmüne: yerine, degenne
ıslah-ı hâl: kendi halini ıslah etme, düzeltme
ıhbar: haber verme, bildirme.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
keyfî: kanuna uymayarak keyfe arzuya bağlı
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mebus: milletvekili
muzır: zararlı, zarar veren
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlahî rahmet.
resmî: devlet adına olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
tarafgir: bir tarafı tutan, bir tarafı destekleyen, taraflı
tarafgirâne: taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek.
taraftar: tarafı, bir tarafı destekleyen
tasdik: doğrulama, onaylama
teselli: avutma, acısını dindirme.
uzv-i nafi: faydalı uzuv
vesile: bahane, sebep

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun

çalışacaklarını söylüyorlar. Isparta Mebusu Senirkentli Tahsin Tola, ziyade alâkadar oluyor ve diyor ki: "Hükûmet şimdi komünistlikle mücadeleye başladı. Bu mücadele yalnız zabıta ile olamaz. Nurcular yirmi seneden beri mücadele ediyorlar. Ve hükûmete büyük yardımda bulunuyorlar. Ve bugün memleketteki muhtelif cereyanların en hayırlısı ve en tesirlisi Nurculardır diyorlar."

Vaız ve mebus Ömer Bilen, diğer mebus Hasan Fehmi Ustaoğlu ve Fehmi Çobanoğlu isimli ihtiyar zatlar, size pekçok hurmet ve selâm ediyorlar. Her ikisi dahi Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi namına sevgili Üstadımızı bu asrın bir mürşid-i hakikîsi söyleyerek, "Onların himmetidir ki, bu umulmadık zafer kazanıldı" diyorlar. Siz sevgili Üstadımızdan çok cihetle yardım gördüğünü söyleyen bu muhterem milletvekilleri, sizin dua ve Risale-i Nur'un hizmetine güvenerek ilerye pek büyük ümitle bakıklarını ve "İslâmiyetin bütün şaşaasıyla âlem-i insaniyet çapında parlayacağını Cenab-ı Hakkın rahmetinden bekliyoruz" diyorlar. Dünkü Çarşamba günü üç mebus, bir aralık Üstadımızı ziyaret edeceklerini konuşmuşlar.

Abdullah, Sungur

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âlem-i İnsaniyet: insanlık âlemi
asır: yüzyıl
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cihet: yön, sebep, vesile
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hizmet: görev, vazife
hurmet: saygı
ihtiyar: yaşlı
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen ın mensubu olan kimse
mebus: milletvekili
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
mürşid-i hakikî: hakikî irşat edici, yol gösterici
nam: adına, yerine
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şaşaa: gösteriş, debdebe
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî
vaız: vaaz eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla.

MAHKEME-İ KÜBRAYA ŞEKVA VE MÜDAFAATIN BİR HAŞİYESİ OLAN PARÇANIN HÜLÂSASIDIR

Size bu defa Mahkeme-i Temyize gonderdiğimiz –avukatın Temyiz Mahkemesine gönderdiği– istidanın suretidir. Ve dehşetli kararnâmeye karşı, hulâsası sizin tarafınızdan bu meâlde, müsadere kararnâmesine mukabil, dindar mebuslara dersinız:

Bu tarzda müsadere ne derece kanuna muhalif ve Demokrat hükûmetini tanımamak ve Adliye Bakanının verdiği emri ne derece dinlemediklerini ve ehemmiyet vermediklerini gösteriyor. Ve adliye adaleti haricinde dehşetli bir garaz hükmediyor. Kitaplarımızın ellerindeki tamamını, binler kelimeden bir iki kelimeyi suç mevzuu bahanesiyle vermek istemediklerini ve bu suretle Nurların neşrine mâni olmak istediklerini ve suç diye gösterdikleri noktalarda bizim tarafımızdan mudafaâtımızda onların seksen bir hatalarını Hata-Savab Cedvelinde ispat edilmekle açık garazkârlıklarının gosterildiğini; hem elyevm yasak olmayan yüz binler tefsirlerde yazılı bulunan tesettur ve irsiyet hakkındaki iki ayetin birkaç satırlık tefsiri yüzünden dünyada hiçbir kanunun müsaade etmediği acıp bir zulum ile, dort yuz sahifelik *Zulfıkar* mecmuasını müsadere edip bize vermemek suretiyle bir zulüm irtikâb ettiklerini, hem Afyon'da iki sene ellerinde kaları bütun Risale-i Nur'un parçaları, daha evvelden hem Denizli, hem Ankara, hem Isparta mahkemelerinde beraat ettirilip

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdâlet.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
ayet: Kur'ân cumlesi.
bahane: vesile, sebep
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
ehemmiyet: onem, değer, kıymet.
elyevm: bugun, bugunku gunde, hala, henuz, şımdı, şu anda, şımdiki zamanda
evvel: once
garaz: kotu kasıt, duşmanca niyet, kin.
garazkâr: haset eden, kin guden.
hariç: dışında
haşiye: dipnot.
hukmetme: hakim olma, işleme
hulâsa: kısaca, ozet.
irsiyet: soydan gelen, soyaçekim, veraset.
irtikâb: işleme, yapma
ispat: kanıtlama, dogrulama
istıda: resmi makamlara bir ışın yapılmasını istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe
kararname: verilen karan bildirilen yazı
Mahkeme-i Kübra: en buyuk mahkeme, oldukten sonra butun insanların dırıtılerek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
mahkeme-i temyiz: temyız mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle gorevli makam, yargıtay
mâni: engel, manla set.
meal: mana, anlam, mefhum.
mebus: milletvekili
mevzu: konu
muhalif: zıt, aykın.
mukabil: karşılık
mudafaat: mudafaalar, savunmalar
müsaade: izin, icazet, ruhsat.
müsadere: toplatma, elden alma
neşir: yayım, yayın.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sahife: sayfa
suret: bıçım, şekil, tarz
suret: nusha, kopya.
şekva: şikayet.
tarz: bıçım, şekil
tefsir: Yorum, şerh
tesettür: ortunme, gosterilmesi dinen yasak olan kısımların ortulmesi
zulum: haksızlık, eziyet, işkence

sahiplerine iade edildiğini ve bilâhare *Zulfıkar* ve *Asa-yı Mûsa*'yı ruhsatsız neşir bahanesiyle Isparta hükûmeti müsadere edip dört sene zapt ettikten sonra hıçbiri noksan olmadan yüz yetmiş mecmuayı bize iade ettiklerini, ve bizim en mühim suçumuz, Risale-i Nur'un mahrem bir parçasında elli sene evvel bir hadisin tefsirinde, cebrî kanunlarla şapkayı giydiren ve din-i İslâm'ı bu mübarek Türk milletinden kaldırmak için Lozan Muahedesinde söz veren ve pek şiddetli ve dehşetli hücumlarına rağmen hıçbir hakiki Müslüman Türku Protestan yapamayan ve millet-i İslâm için pekçok zararlı olduğunu ef'âlıyle ispat eden ve hadis-i şerifin haber verdiği o müthiş şahıs kendisi olduğunu, hayat ve memâtıyla gösteren Mustafa Kemal'e bir mahrem eserde "dın yıkıcı, süfyan" dediğimizi ve "kalblerdeki sevgisini bozmaya çalıştığımızı" isnat edip kararnâmede mahkûmiyetimize sebep olduğunu ve Mahkeme-i Temyizin Afyon Mahkemesinin bu haksız kararını bozmasıyla yeniden görülmeye başlanan dava af kanunu çıkmasıyla, dosyalarıyla ve bütün Nur eserleriyle çürütülmek için mahzene atıldığını ve bilâhare Adliye Bakanlığınca, Sungur'un keşide ettiği telgrafı üzerine, bütün eserlerin verilmesine emir verildiği hâlde hiçbiri iade edilmeyerek yeniden suç mevzuu olanlarını tefrik etmek, belki tamamını suç mevzuu yapmak istemeleriyle Risale-i Nur'un tam serbestîsine mâni olmak istediklerini bildiren ve üç seneden beri bizi aldatan böyle eşhasa Nurun işlerini bırakmamak için Başbakan ve Adliye Bakanının nazar-ı dikkatlerine arz edilmek üzere

arz: sunma
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bilâhare: sonra, sonradan, sonralan
cebri: zorla, zor altında, rızası olmadan
dava: yargı konusu, sav
dehşetli: ürkütücü, korkunç
din-i İslâm: İslâm dını
ef'al: fiiller, işler
eşhas: şahıslar, kimseler
evvel: önce
haber: bilgi, bilgilendirme.
hadis: Peygamberimizin sözü
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikî: gerçek.
iade: geri verme
isnat: dayandırma
İspat: kanıtlama, doğrulama
kararname: verilen kararı bildirilen yazı
keşide: çekilmiş, dizilmiş
Mahkeme-i Temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
mahkûmiyet: hükum giyme, hükumlulük.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, yer altı, bodrum
mânî: engel, mania, set.
memat: ölüm, vefat, irtıhal, âhirete göç etme.
mevzu: konu
millet-i İslam: İslâm milleti, Muslumanlar
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma, antlaşma
mübarek: feyizli, bereketli
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müsadere: toplatma, elden alma
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
neşir: yayım, yayın
Protestan: Katolikten ayrılma Hıristiyan mezhebine mensup olan reform taraftarı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhsat: izin, müsaade, icazet.
serbesti: serbestlik.
Süfyan: ahır zamanda geleceği ve ummetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli dinsız ve munafık şahıs.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
tefsir: Yorum, şerh
zapt: idaresi altına alma, tutma

bu mealdeki adaletperver Demokratlara istidâ yazılması, vatan ve millet menfaatine lüzumu var.

Lâfza-i Celâl üzerinde i'cazı gözle görülen Kur'ân'ımızı almak için istıdâ ile Diyanet Riyasetine muracaat edilmesi gibi sırf garazla ve ecnebi parmağıyla aleyhimize dönen işlerden ve ışkencelerden bızı ve âlem-i İslâm'ı pekçok sevindiren Demokratların dıkkat edip Nurculan kurtarmalarını, hurriyetperver hükûmetten rica ederiz.

269

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bütün ruhucanımla geçmiş Mevlid-i Nebeviyenizi tebrik ediyoruz.

Saniyen: Sizin Nurun neşrindeki muvaffakıyetinizi âlem-i İslâm tebrik edip alkışlayacak. Şimdi de emareleri görünüyor kı: Ezcümle bir nümûnesi, Pakistan Maarif Vekili Nurlar için benim yanıma geldi, Risale-i Nur'un bır kısmını aldı. "Doksan milyon Müslümanlar içinde neşrine çalışacağım" dedi. Aldı, gitti.

Hem bu kadar aleyhimizde munafıklar çalıştıkları hâlde, hem Avrupa'da, hem Asya'da uzak yerlere Risale-i Nur'u goturmüşler.

Hem Berlin'de Almanlar *Zülfikar*'ı aldıkları vakıt, bir gazetelennde alkışlayarak ılân etmişler.

adaletperver: adalet sever
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dunyası
aleyh: karşı karşıt.
aziz: izzetli muhterem saygın
Diyanet: Dın ışlen ile ılgılenen kuruluş teşkilat.
ecnebi: yabancı başka milletten olan
emare: alâmet, belırtı nişan.
evvelâ: oncelikle
ezcümle: bu cumleden olarak.
garaz: kotu kasıt, duşmanca nıyet, kin
hürriyetperver: humyet sever
i'caz: mucızelik, insanların benzenni yapmaktan âcız kaldıkları şeyı yapmak
ilan: yayma duyurma bıldırme
istıda: resmî makamlara bır ışın yapılmasını istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe
ışkence: bır kımseye verilen maddî manevî sıkıntı, ezıyet.
Lâfza-i Celâl: Allah lâfzı kelımesi
maarif vekili: eğitim bakanı
meal: mana, anlam, mefhum
menfaat: fayda
mevlid-i Nebevi: Peygamberımızın dogumu
muvaffakıyet: başan
munafık: nifak sokan, ıkı yuzluluk eden, ara bozucu.
müracaat: başvurma, danışma
neşir: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur
nümune: ornek
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
riyaset: reislik, başkanlık.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
saniyen. Ikincı olarak.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen

Hem dâhilde ehl-i iman, en ziyade muânzlar olan eski başbakan ve Dâhiliye Vekili yasak ettikleri *Asa-yı Mûsa* ve *Zülfikar*'ı yasaklanna ehemmiyet vermeyerek kemal-i şevk ile okuyorlar. Okuyanlar Ankara'da pek ziyadedir.

Hem birkaç yerde hapishane müdürleri iki üç vilâyette karar vermişler ki: "Biz hapishânelen Medrese-i Nuriye yapacağız ki, bizim mahpuslar da Denizli, Afyon hapisleri gibi Nurlarla ıslâh olsunlar."

Salisen: Merhum Burhan, Nurun ümmî ve gizli kahramanı idi. Hem onun akrabasını, hem Isparta'yı, hem Medresetüzzehra şakırtlenni tâziye ediyorum. Beş-altı gün evvel haber almıştım. Şimdiye kadar beş-altı gün zarfında belki bin defa ona dua etmişim. Çünkü altı günde virdimde dort yüze yakın [1] أَجِرْنَا مِنَ النَّارِ dedığımde onu da niyet ediyorum. Bütün okuduklanmı Burhan'a hediye ediyorum.

Rabian: Nurlar, mekteplen tam nurlandırmaya başladı. Mektep şakirtlerini medrese talebelerinden ziyade Nurlara sahip ve naşir ve şakirt eyledi. İnşaallah, medrese ehli yavaş yavaş hakiki malları ve medrese mahsulü olan Nurlara sahip çıkacaklar. Şimdi de çok müftülerden ve çok ulemâlardan Nurlara karşı çok iştiyak görülüyor ve istiyorlar.

Şimdi en mühim tekyeler ehli, ehl-i tarikattir. Bütün kuvvetleriyle Nur Rısalelerini nurlandırmalan ve sahıp

1- [Allahım] bızı Cehennem ateşinden koru.

dâhil: ıçen ıç.
defa: kere kez yol
dua: Allah a yalvarma niyaz
ehemmiyet: onem değer kıymet.
ehl-i iman: inananlar iman sahıplen
ehl-i tarıkat: tarıkat ehlı kalbini dünyanın fanı ışlerinden ayırıp Allah sevgısı ile baglayan kimseler
evvel: once
haber: bılgi bılgılendırme
hakiki: gerçek.
ıslah: ıyı duruma getırme, ıyıleştırme duzeltme.
İnşaallah: Allah ızın verırse
İştiyak: aşırı isteme çok fazla arzu etme
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bır istek
mahpus: hapsedilmiş olan tutuklu
mahsul: urun.
medrese: dın egıtımı verılen kurumlar
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okundugu yerler
Medresetuzzehra: Bediuzzaman ın doguda (Van) yapılmasını idarecilere teklıf ettıgi fen ilımlenyle dın ilımlennin bırlikte okutulmasını dusunduğu unıversıte
mektep: okul
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
muarız: muhalefet eden karşı çıkan muhalif
müftü: Il ve ılçelerde dın ışlenne bakan ve dını meselelerle ılgılenen gorevlı kımse.
mühim: onemlı ehemmıyetlı
naşır: eser neşreden yayınlayan dagıtan
niyet: oncede dusunmek, belemek.
Nur: Rısale-i Nur eserleri
rabian: dordunculu olarak.
salisen: uçuncu olarak.
şakırt: talebe öğrencı
talebe: ogrencı
taziye: baş sagligı dileme, yakını olen kımseyı teselli etme
tekke: tarıkatlerın uygulandıgı camı veya mescıt benzen mekânlar
ulema: alımler bılgınler ılım sahıplen
ümmî: okuma yazması olmayan okumamış
vilayet: ıl
virt: zıkır belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zıkır olarak belli bıçımde ve duzenlı şekılde okunması
zarfında: suresınce
ziyade: çok fazla

çıkmaları lâzım ve elzemdir.[HAŞİYE] Şimdiye kadar ben yalnız iman hakikatini düşünüp "Tarikat zamanı değil, bid'alar mâni oluyor" dedim. Fakat şimdi, sünnet-i Peygamberî dairesinde, bütün on iki büyük tarikatin hülâsası olan ve tariklerin en büyük dairesi bulunan Risale-i Nur dairesi içine, her tarikat ehli kendi tarikati dairesi gibi görüp girmek lâzım ve elzem olduğunu bu zaman gösterdi.

Hem ehl-i tarikatin en günahkârı dahi çabuk dinsizliğe giremiyor, kalbi mağlûp olamıyor. Onun için onlar tam sarsılmaz, hakiki Nurcu olabilirler. Yalnız mümkün olduğu kadar bid'atlara ve takvâyı kıran büyük günahlara girmemek gerektir.

Hamisen: Şimdi bu zamanda en büyük tehlike olan zındıka ve dinsizlik ve anarşîlik ve maddiyyunluğa karşı yalnız ve yalnız tek bir çare var. O da Kur'ân'ın hakikatlerine sarılmaktır. Yoksa koca Çin'i az bir zamanda komünistliğe çeviren musibet-i beşeriye, siyasî, maddî kuvvetlerle susmaz. Yalnız onu susturan hakikat-i Kur'âniyedir.

Rehber risalesindeki Leyle-i Kadir meselesi, şimdi hem Amerika, hem Avrupa'da eseri görülüyor. Onun için, şimdiki bu hükûmetimizin hakiki kuvveti, hakaik-ı Kur'âniyeye dayanmak ve hizmet etmektir. Bununla,

HAŞİYE: İşte muhim bir numunesi. Seydişehirli Hacı Abdullah'ın bütün mensupları, hem Kastamonu'da, hem Isparta'da, hem Eskişehir'de Risâle-i Nur dairesini kendi tarîkat dairelerî telâkkî etmişler ki, onlardan Nurlara rastlayanlar, takdirkârâne sahip çıkıyorlar. Onlara bin bârekâllah.

anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
bid'a: sonradan ortaya çıkan
bid'at: Hz. Peygamber zamanından sonra dinde meydana çıkan şey
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fanî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
günahkar: günahlı, günah işlemiş
hakaik-i Kur'aniye: Kur'an'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hakikat-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
hakiki: gerçek.
hamisen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece
haşiye: dipnot.
hizmet: görev, vazife
hulasa: kısaca, özet.
iman: inanç, itikat.
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'ân-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece. Ramazan'ın 27 gecesi
maddi: madde ile alakalı
maddiyyunluk: her şeyi madde ile değerlendiren, sadece maddeye dayanan maneviyatı inkar edenin meslegi, materyalistlik.
mâni: engel, mania, set.
mesele: konu
musibet-i beşeriye: insanlara gelen bela ve musibetler
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
sünnet-i Peygamberi: Peygamber sünneti. Hz. Peygamber'e ait sünnet.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
tarik: yol.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürîdin takip edecegi terbiye usul ve yolu
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

ihtıyat kuvveti olan üç yüz elli milyon uhuvvet-i İslâmiye ile ittihad-ı Islâm dairesinde kardeşleri kazanır. Eskiden Hristıyan devletleri bu ıttihad-ı Islâm'a taraftar değildiler. Fakat şimdi komünıstlik ve anarşistlik çıktığı için, hem Amerika, hem Avrupa devletleri Kur'ân'a ve ittihad-ı İslâm'a taraftar olmaya mecburdurlar.

Sadısen: Yanıma Nur Talebesı bır mebus geldi, dedi ki:

"Ben Adliye Bakanlığına gittim. Afyon'da Nurların müsadere kararını söyledim." Adliye Vekili Özyörük dedi ki: "Ben Afyon Mahkemesine Nurların tamamen verilmesine emir verdim. Hatta bendeki *Asa-yı Mûsa*'yı da muellifine iâde edeceğim diye bana soyledi. Halil Ozyorük'ün bu sözü Demokratlara ve Nurlara taraftarlığını gösteriyor."

Umuma bınler selâm

(1) اَلْبَاقِى هُوَالْبَاقِى

Kardeşiniz
Said Nursî

1- Bakı olan ancak Allah tır.

anarşıst: hıç bır düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan
iade: geri verme
ihtıyat: yedek, zor şartlar ve günler ıçın saklanan
ittihad-ı Islam: Islâm bırlığı. Panıslâmızm
komunıst: bütün malların ortaklaşa kullanıldıgı ve ozel mulkıyetin olmadıgı ıddıasında bulunan duzen ın mensubu olan kımse
mebus: mılletvekılı
müellif: eser telif eden yazarı.
sadısen: altıncı olarak.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
taraftar: benımseyen, isteyen.
uhuvvet-i İslamiye: Islam kardeşlıgı.
umum: butun herkes
vekil: nazır, bakan

270

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Nurun Genç Kahramanları!

Evvelâ: Ruhucanımızla sizin Ankara gibi yerde harika bir tarzda hizmet-i Nuriyenizi tebrik ediyoruz. Hakikaten umidimizin fevkinde ehl-i maarif ve mektepliler kısmında çok ehemmiyetli bir intibaha vesile oldunuz. Bir senede Ankara gibi bir yerde bu hizmetiniz on senede ancak yapılacak. Az bir zamanda bu vazife-i imaniyeyi yaptığınıza kanaat edip kuvve-i maneviyeniz ehemmiyetsiz hâdiselerle kırılmasın. Belki daha şiddetli çalışmanıza vesile olsun. O gibi yerlerde dâhilden ve hariçten gelen yirmi kadar siyasî ve içtimaî cereyanların hodfüruşâne ve garazkârâne çarpıştıkları bir zamanda Kur'ân ve imana hizmetiniz ve Üniversitelilerin Nurlara takdirkârâne sahip çıkmaları, bütün Nurcuları sevindirdiği gibi, ileride inşaallah âlem-i İslâm'ı da sevindirecek. Sizlerin az hizmetinizde mukâfat çoktur.

Bazan askerlikte ağır şerait altında bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmünde olduğu gibi, sizler ve İstanbul Üniversiteli Nurcuları dahi, az zamanda çok vazife gördünüz. Mesainizin semeresi az da olsa kanaat edinız. Mücahede cephesinde bazı zayıfların geri çekilmesi

âlem-i İslâm: İslam âlemi, İslam dünyası
aziz: İzzetli, muhterem, saygın
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
dahil: içeri, iç
ehemmiyetli: önemli
ehl-i maarif: ilim, irfan sahipleri, bilgili ve kültürlü kişiler
evvela: öncelikle
fevkinde: üstünde
garazkârane: garez ve düşmanlıga kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına
hâdise: olay
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hariç: dışarıda
harika: olağanüstü
hizmet: görev, vazife
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma
hodfüruşâne: kendini beğendirmeye çalışarak
hükmünde: değerinde, yerinde
içtimaî: toplumla alakalı, cemiyete ait, sosyal
iman: inanç, itikat
inşaallah: Allah izin verirse
intibah: uyanış
kanaat: elindeki ile yetinmek

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3 Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun.

kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
mesai: çalışma
Mücahede: savaşma, mücadele
mukâfat: ödül
Nur: Risâle-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risâle-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
ruhucan: ruh ve can
semere: fayda, verim, kâr, menfaat
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
şerait: şartlar
takdirkârane: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek
tarz: biçim, şekil
vazife: görev
vazife-i imaniye: İmanla ilgili vazife, iman vazifesi
vesile: bahane, sebep

cesurlarda daha ziyade kahramanlık damarını tahrik ettiği gibi, Nur fedakârları, vehhamların çekilmesiyle daha ziyade gayret ve sebata, belki şevkle daha ziyade çalışmaya sebep olmak gerektir.

Evet, Risale-i Nur'un mühim bir hakikatinden siz fıtraten bir ders aldınız. Yine o hakikatı nazar-ı dikkate alınız. O da şudur:

Vazifemiz ihlâs ile ıman ve Kur'ân'a hizmet etmektir. Amma bizi muvaffak etmek ve halka kabul ettirmek ve muarızlan kaçırmak ıse, o vazife-ı İlâhıyedir. Biz buna karışmayacağız. Mağlûp da olsak, kuvve-i maneviyeye ve hizmetimize noksanlık vermeyecek. O noktada kanaat etmek lâzımdır.

Meselâ, bır zaman İslâm'ın büyük bir kahramanı Celâleddin Harzemşah'a demişler: "Cengiz'e karşı muzaffer olacaksın."

O demış: "Vazıfemız cıhad etmektır. Bızı galıp etmek vazife-i İlâhiyedir. Ona kanşmam."

Sizin şimdiye kadar sarsılmadan halıs hızmetinizin delâletiyle, siz de bu kahramana ıktıdâ etmişsiniz. Binden bir ıki adam sizden kabul etse, yine sarsılmamak gerektir. Bâzan bır ıki adam, bine mukabıl geliyor.

Saniyen: Ankara'da bu sırada nazarlar dünyaya ziyade çevrilmiş. Ve iktidar kısmı daha tam prensibini kabul etmeye vakit bulamamış. Müteaddit partiler kendine taraftar bulmak ıçın veya kabahatlerini seddetmek için

amma: ama, lakın, ancak
cihad: düşmanla savaşma
delalet: delil olma, gösterme
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan, feda eden
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış ıtıbarıyle
hakikat: gerçek, doğru
halıs: katışıksız, saf, duru.
hızmet: görev, vazife
hızmet: uğraşma, çalışma
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
ıktıda: tabı olma, uyma.
ıktıdar: hukumet ıdaresını elde bulundurma
İman: ınanç, ıtıkat.
kanaat: ınanma
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
mesela: örneğin
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mukabıl: karşılık
muvaffak: başarmış, başarılı
muzaffer: üstün gelmiş, üstünlük elde etmiş, zafer kazanmış, yenmiş, galip gelmiş
mühim: önemlı, ehemmıyetlı
muteaddit: çeşıtlı, bır çok
nazar: bakış, dıkkat.
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış
Nur: Risale-i Nur
prensip: temel fıkır, temel bılgı, esas ılke
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
saniyen: ıkıncı olarak
sebat: sabıt durma, kararlılık.
set: kapama, tıkama, engel olma
şevk: şıddetlı arzu, aşırı ıstek ve heves
tahrik: hareket ettırme, harekete geçırme
taraftar: tarafı bır tarafı destekleyen
vazıfe: görev
vazıfe-ı ilahiye: doğrudan doğruya Allah'a aıt olan ış ve vazıfe
vehham: çok şuphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehımlı, kuruntulu
ziyade: çok, fazla.

elbette çok çalışıyorlar. Ve İslâmiyet ve Kur'ân aleyhindeki hançteki cereyanlar elbette dâhilde bazılarını bulmuşlar ki, Kur'ân lehinde cıdden çalışanları uçurmak, kaçırmak, evham vermek gibi propagandalarla hakîki fedakâr olmayan veya dünya ile ve fazla dostlar ile alâkadar olanlan evhamlandırıyorlar. Ve Nurcuların da kuvve-i maneviyelerini kırmaya çalışıyorlar.

Said Nursî

271

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ben size bugün mektup yazacaktım. Ziyade rahatsızlığım sebebiyle telâşta iken, aynı dakikada Mustafa Gül ve İbrahim Gül geldiler. Hem bana ilâç, hem tesellî, hem büyük sevince vesile olduklarından, o iki mübarek kardeşimi benim vekîllerim ve bir mektup olarak size gönderiyorum. Onlar birer Said olarak benim bedelime sizi ziyaret ve tebrik edip sair şeylerimi de size beyan etsinler.

Said Nursî

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
aleyh: karşı, karşıt.
azîz: izzetli, muhterem, saygın
bedel: yerine, adına, namına
beyan: anlatma, açıklama
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cıdden: ciddî olarak, gerçek olarak.
dâhil: içeri, iç.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
hakîkî: gerçek.
hariç: dışında
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
mübarek: feyzli, bereketli
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb. ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
sair: diğer, başka, öteki.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
tesellî: avutma, acısını dindirme
vekîl: yardımcı, yerine bakan
vesile: bahane, sebep
ziyade: çok, fazla.

272

[Üstadımızın tebrik telgrafına Reisicumhur Celâl Bayar'ın telgrafla verdiği cevaptır.]

Bediüzzaman Said Nursî,

Emirdağ,

Samimi tebriklerinizden fevkalâde mutehassis olarak teşekkürler ederim.

Celâl Bayar

273

Azız, Sıddık ve Mübarek Kardeşlerim!

Evvelâ: Nurdan bana çok lüzumu bulunan Medresetüzzehra'nın fütuhatçı mahsulatını ve kahraman Tahirî'nin merhume haremiyle ve merhume iki kerimesi namına gönderdiği mecmualarını ve iki hafta evvel merhum Hafız Ali'nin bir hayrü'l-halefi Mustafa'nın tam zamanında tamam *Mektubat*'ını ve Nurun metîn bir kumandanı Re'fet Beyin kendi kalemiyle yazdığı mübarek mecmuasını ve pek güzel ve manıdar rüyalı mektubunu aldım ve çok sevindim. Onların herbir harfine Cenab-ı Erhamürrahimîn sizin herbirinize bin hasene ihsan etsin. Merhume Hatice ve merhume Hicret'in ve merhume Aişe'nin ruhlarına ve kabirlerine binler rahmet eylesin. Âmin.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
aziz: izzetli, muhterem, saygın
Cenab-ı Erhamürrahimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (CC.)
evvel: önce
evvelâ: öncelikle
fevkalâde: son derece, ziyadesiyle
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
harem: kadın eş
hasene: iyilik, sevap
hayru l-halef: hayırlı evlat, hayırlı takipçi
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lütuf
kerime: kız evlat, kız çocuk
mahsulat: meydana gelen, elde edilen şeyler, meyveler, ürünler
manıdar: nüktelı, ince manalı
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın
metin: asıl yazı, ana yazı
metin: sağlam ve dayanıklı
mübarek: feyzli, bereketli
mutehassis: hislenen, duygulanan
nam: adına, yerine
Nur: Risâle-i Nur eserleri
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı
rüya: gerçekleşmesi beklenen şey, umut
samimî: içten, candan, gönülden
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.

Sanıyen: İkinci bir Hüsrev olan Mustafa Osman'ın mektubunda, Sabri namında bir kardeşimizin, benim hizmetim için yanıma gelmesini istemesi beni çok memnun etti. O gelmiş ve birkaç ay hizmet etmişçesine kabul ediyorum. Fakat şimdi benim hizmetime hariçten gelmeye ihtiyaç kalmamıştır. Ne vakit ihtiyaç olursa o zaman haberdar edeceğim. Hakıkaten Eflâni havalısinde Isparta kahramanları mahıyetinde küçük kahramanlar yetişmeye başlamıştır.

Salisen: Nurun demırbaş kâtıbi ve şakırdı Kâtıp Osman'ın Rısale-i Nur bahçesinden gönderdiği yaş üzüm teberrükünü ve Medresetüzzehra'nın çok ehemmıyetlı bir şûbesi ve bir merkezi olan Sava'nın gayet mübarek teberrüklerini, kaıdeme muhalif olarak onlann hatırı için kabul ettim. Ve kıme yedirsem de, onların hayrı olarak yedireceğim.

Rabıan: Nur kahramanı Hüsrev'in, ben Emırdağ'ında iken bana yazdığı umum mektuplanndan mühim parçalannı, hususan benim yazdığım mektupların hulâsalarını hâvi kısımlannı bır defterde yazmıştım. Fakat ben hapiste ıken bınsi, hoşuna gitmış, almış, kayboldu. Şımdı tekrar eski mektuplanndan kırk kadar bende var. Onları ınşaallah ben işaret edeceğim, burada yazdıramazsam size göndereceğim. Bir defterde cem edilerek belki ehemmiyetine binaen teksır edilecek.

Hamısen: Sözler mecmuasından on beş tanesini Ankara'ya gönderdim. Çok fayda vermiş. Oradaki Nurcular kahramancasına ıhtıyat perdesi altında çalışıyorlar.

binaen: den dolayı bu sebepten
cem: toplama biriktirme
ehemmiyet: onem deger kıymet.
ehemmiyetli: onemli
gayet: son derece
haberdar: haberli bilgili
hakıkaten: doğrusu gerçekten
hamısen: beşıncı olarak, beşıncısı beşıncı derece
harıç: dışında
havalı: bolge etraf çevre cıvar
havı: ıçine alan kapsayan kuşatan
hizmet: gorev vazife
hususan: bılhassa ozellıkle
hülasa: kısaca ozet.
ıhtıyat: sakınma tedbırlı tedarıklı bulunma
ınşaallah: Allah ızın verırse.
kaıde: kural, esas dustur
katıp: yazan yazıcı
mahıyet: durum vazıyet
mecmua: kitap eser
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın doguda (Van) yapılmasını ıdarecılere teklıf ettıgi, fen ılımlerıyle dın ılımlerının bırlıkte okutulmasını düşündüğü universite.
muhalıf: zıt aykın
mubarek: feyızlı bereketlı
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
nam: ad ısım.
Nur: Rısale-ı Nur
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursının eserlerıne ve fıkırlerıne taraftar olan Rısale ı Nur'lan okuyup neşreden kımse
rabıan: dorduncu olarak.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
salısen: uçüncu olarak.
sanıyen: ıkıncı olarak
şakırd: talebe, ogrencı
şube: bolum kısım takım
teberrük: hedıye, armagan
teksır: çogaltma artırma
umum: butun, hepsı

Sadisen: Sizde bulunmayan ve Hüsrev'in istediği *Mektubat*'ı tashih ettim. Birisiyle göndereceğim. Bu defa Yirmi Dördüncü Mektubu çok kıymetli, çok ince, çok derin ayn-ı hakikat gördüm.

Umuma binler selâm.

اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي [1]

Said Nursî

274

Azız, Sıddık ve Mübarek Kardeşlerim!

Evvelâ: Kardeşimiz Inebolu Hüsrevi Nazif Çelebi bana yazıyor ki: "Hizb-i Nuriye ve Salâvatın neşrini bitirdikten sonra ne münasip ise neşredeceğim" diye soruyor.

Bence sizin tensibinizle Hastalar ve İhtiyarlar Lem'aları ve On Yedinci Mektup olan çocukların kısacık tazıyenamesi ve Yirmi Birinci Mektup (ihtiyarlara hizmet hakkındaki kısa mektubun) neşri münasiptir. Fakat Medresetüzzehra'nın erkânı, hangi cümle ve hangi fıkra münasip görürlerse kaldırabilirler ve ıslah edebilirler. Ve daha kısa başka münasip risaleler varsa ilâve edebilirler. Bu meâlde, kahraman Nazif'e çabuk cevap gönderiniz. Hakikaten, o kardeşimizin Cevşenü'l-Kebir'i ve Hizb-i Nuriye'yi Salâvat ile beraber neşri, Nurculara ve ehl-i imana büyük bir hizmettir. Cenab-ı Hak her bir harfine mukabil ona ve yardımcılarına bin sevap ihsan etsin. Âmin.

---

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

---

ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
defa: kere, kez, yol.
ehl-i iman: imanlar, iman sahipleri.
erkân: rükünler, esaslar, ilerigelenler.
evvelâ: öncelikle.
fıkra: parça, mektup, bölüm.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hizmet: görev, vazife.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
meal: mana, anlam, mefhum.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mübarek: feyizli, bereketli.
münasip: uygun.
neşir: yayım, yayın.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risâle-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
sadisen: altıncı olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
tashih: düzeltme, yanlışını gıderme.
tazıyename: baş sağlığı dileyen yazı veya mektup.
tensip: uygun görme, münasip kılma, uygun bulma.
umum: bütün, herkes.

Sanıyen: Yeni ehl-i hükûmet yavaş yavaş anlıyor ki, hakîki kuvvet Kur'ân'dadır. Ve İslâmiyet uhuvvetiyle ve imanın hakaikıyla tahribatçı düşmanlara karşı dayanabilirler.

Evet, bir tahripçi, yirmi tamırcıyı telâşa düşürür ve bazen mağlûp edebilir. Koca Çin'i kendine tâbi yapan bir kuvveti, buradaki yirmi milyon Müslümana karşı âdetâ mağlûp bir vaziyette tecavüzden durduran, maddî kuvvetler, harıcî-dâhilî tedbirler, ittifaklar değil, belki yalnız Kur'ân ve imanın hakîkatleri, onların en büyük kuvveti olan maneviyat-ı kalbiyeyi tahribatlarına karşı sed çekmesi ve manevî yaralarını tedavi etmesidir. Ve yeni hükûmetin Maarif Vekili bu hakîkati hissetmiş ki, seleflerine muhalif olarak, en ziyade iman hakîkatlerinin neşrine, din derslerine ehemmiyet veriyor. Hatta büyük bir ehemmiyetle, şimdi de Şark Dârulfununu –tabirlerince Doğu Üniversitesi– için yüz bin lira tahsis edildiğini gazeteler yazmış.

Hem, mezkûr hakîkati, hem Ankara, hem İstanbul üniversiteleri, o dehşetli, tahribatçı kuvvete karşı hem vatanı, hem gençliği kurtaracak hakaik-ı Kur'âniye ve imaniye olduğunu kat'iyen bildiler ki, Ankara'daki üniversiteliler 1700 imza ile Maarif Vekilinin din derslerini cebrî mekteplere koyması için tebrik etmişler. Ve İstanbul Üniversitesinde yeni hükûmetin en mühim bir rüknüne demişler ki:

âdeta: sanki
amin: Ya Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
cebrî: zorunlu olarak
dâhilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili
darulfunun: üniversite.
dehşetli: ürkütücü, korkünç.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i hükûmet: hükûmete mensup kimseler, milleti idare edenler
hakaık: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakaık-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
hakîkat: gerçek, doğru
hakîki: gerçek.
harıcî: dışa ait, dışarı ile ilgili.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iman: inanç, itikat
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
maarif: eğitim, öğretim, talim ve terbiye sistemi
maddî: madde ile alâkalı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maneviyat-ı kalbiye: kalbin manevî hisleri, latîfeleri
mektep: okul.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhalif: zıt, aykırı
mukabil: karşılık.
mühim: önemli, ehemmiyetli
neşir: yayım, yayın
rükün: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri
sanıyen: ikinci olarak.
selef: önce geçen, bir yerde, bir işte, bir hal ve mevkide diğerinden önce bulunmuş olan kimse
set: mani, perde, engel
Şark: doğu
tâbi: bağlı, uyma
tabir: ifade, deyim.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahsis: ayırma, ödenek verme
tamir: onarma, düzeltme
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
tedbir: önlem, yol, çare
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
vaziyet: durum
vekil: nazır, bakan.
ziyade: çok, fazla.

"Anadolu'da din lehinde kuvvetli bir cereyan var. Onlara da, solcular gibi bir derece meydan vermeyeceğiz" demesine mukabil, o üniversitenin mümessili, din neşriyatı yapanlar aleyhinde olduğu hâlde, o reise demiş ki:

"Eğer dediğin o cereyan Risale-i Nur ise, ne siz ve ne de Avrupa onu mağlûp edemez."

Bu mesele münasebetiyle, meslek ve meşrebime muhalif olarak Eski Said'in bir iki dakika kafasını başıma alarak diyorum ki:

Küfür ile iman ortası yoktur. Bu memlekette İslâmiyete karşı komünist mücadelesi ortası olamaz. Sağ ve sol, ortası, üç meslek icap ettirir. Eğer İngiliz, Fransız deseler hakları var. "Sağ İslâmiyet, sol komünistlik, ortası da Nasraniyet" diyebilirler. Fakat bu vatanda, kufr-i mutlaka karşı iman ve İslâmiyetten başka bir din, bir mezheb olamaz. Olsa, dini bırakıp komünistliğe girmektir. Çünkü hakiki bir Müslüman hiçbir zaman Yahudî ve Nasranî olamıyor. Olsa olsa dinsiz olup tam anarşist olur.

İnşaallah, Maarif ve Adliye Vekilleri gibi, sair erkânlar da bu ehemmiyetli hakikati tam anlayacaklar. Sağ-sol tabiri yerine, hak ve hakikat ve Kur'ân ve iman kuvvetine dayanıp bu vatanı kufr-ı mutlaktan, anarşîlikten, zındıkadan ve onların dehşetli tahribatlarından kurtarmaya çalışmalarını rahmet-ı Ilâhiyeden bütün ruhucanımızla niyaz ve rica ediyoruz.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aleyh: karşı, karşıt.
anarşi: hükumetsiz veya siyasi otoritesini kaybetmiş düzensiz topluluk halı
anarşist: hiç bir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
dehşetli: korkutucu, korkunç
ehemmiyetli: önemli
erkan: rükünler, esaslar, ileri gelenler
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek.
icap: gerekme, hali, gerekli olma
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse
kufr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
küfür: imansızlık, dinsizlik.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
maarif: eğitim, öğretim, talim ve terbiye sistemi
mesele: konu.
meslek: gidiş tutulan yol sistem
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her bir
muhalif: zıt, aykırı
mukabil: karşılık.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
mümessil: temsil eden, temsilci
münasebet: vesile, dan dolayı
Nasrani: İsevî, Hıristiyan
Nasranıyet: Hıristiyanlık.
neşriyat: yayınlar
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
rahmet-i Ilahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilahi rahmet.
reis: başkan
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
sair: diğer, başka, öteki.
tabir: ifade, deyim
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
vekil: nazır, bakan
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

. . . Bir iki hafta evvel Mısır'ın Camiü'l-Ezher'inin büyük bir müderrisi olan Ali Rıza buraya hususi bir adamı gönderdiği gibi, iki gün evvel de aslen Buharalı ve Medine-i Münevvere'de mücavir ve Mısır'da büyük âlimlerle ve hususan eski şeyhülislâmımız ve Dârülhikmette benim arkadaşım Mustafa Sabri Efendiyle alâkadar ve bu tarafa geleceğine dair onlarla görüşen ve bir derece onların namına mühim bir âlim yanıma geldi. Ben de Camiü'l-Ezher'e hediye-i vakfiyem olarak on bir tane hususî mecmualarımı o zat vasıtasıyla âlem-i İslâm'ın büyük medresesi olan ve o âlimin ihbanyla şimdi yirmi yedi bin talebesi bulunan Camiü'l-Ezher'e hediye olarak o zata verdik. Hem dedik: Başta Mustafa Sabri ve Ali Rıza ve Mehmed Zahid Kevserî olarak, Nur mecmualarına benim bedelime sahip ve hâmi ve vâris olsunlar ve Arabîye tercümeye çalışsınlar, dedik. Mektup da yazdık. O zat aldı, gitti.

Umum kardeşlerime ve hemşîrelerime selâm ederim, dualarını isterim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
Arabî: Arabca.
aslen: asıl itibanyla, kök ve soy bakımından
bedel: yerine, adına, namına
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı
dair: alakalı, ilgili
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvel: önce
hami: himaye eden, koruyan, gözeten
hediye-i vakfiye: herkesin istifadesine sunulmak üzere, vakfen hediye.
hemşire: kız kardeş, bacı
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
ihbar: haber verme, bildirme
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep
mücavir: vatanını terk ederek Haremeyn-i Şerifeyn'de ibadetle meşgul olan.
müderris: dârülfünun hocası, üniversite hocası, profesör
mühim: önemli, ehemmiyetli.
namı: adına, yerine
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şeyhülislâm: Osmanlılar zamanında din işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazifeli şahıs
talebe: öğrenci
umum: bütün, herkes
vâris: mirasçı
vasıta: vesile, neden, aracı
zat: kişi, şahıs

276

Evvelâ: Hadsiz şükrolsun ki, şimdi Ankara içinde küçük bir Medrese-i Nunye manasında, küçük Said'ler ve Nurun fedakârları her gece birisi bir mecmuayı okur, ötekiler ders alır gibi dinliyorlar. Bazı vakit konferans zamanında bazı mühim adamlar da iştirak ediyorlar. Bu defa Afyon gazetecisinin iftirası münasebetiyle Başvekile ve Dâhiliye Vekâletine ve Nur Talebelerine bazı mebuslar söylemiş: Adnan Menderes ile Dâhiliye Vekili pek dostâne mukabele edip haber göndermişler ki, "Hiç merak etmesin ve me'yus olmasın."

Ve Afyon'daki gazeteci de, "Ben Emirdağ'ına geleceğim ve Üstada ıkı dileğim var, bunları rica edeceğim ve özür dileyeceğim" demiş. Ve bizim aleyhimizde neşredilen o gazetelerden, talebelerim yüz altmış adedini alarak imhâ etmişlerdir.

Daha fazla yazacaktım. Rahatsızlığım dolayısıyla yazamadım ve vakit de dar olduğundan kısa kesiyorum. Umumunuza selâm.

277

Hakikaten Eflânı ve Safranbolu, aynen Isparta'nın kahramanları gibi Nurlara mütemadiyen çalışıyorlar. Hatta bu defa Rehberlerin bir kısmında münacat yoktu. Eflânı az bir zamanda yetmiş adet eski harfle munacatı

başvekil: başbakan
dahil: içeri, iç.
defa: kere, kez, yol.
dostâne: dostlukla, dostça
evvelâ: öncelikle
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
haber: bilgi, bilgilendirme
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikaten: doğrusu, gerçekten
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
iştirak: katılma, ortak olma
mana: anlam
mebus: milletvekili
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
merak: endişe
mukabele: karşılık.
mühim: önemli, ehemmiyetli
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
münasebet: ilgi, ilişki, münasebet
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
neşir: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur
özür: bir kusur veya suçun hoş görülmesini gerektiren sebep, elde olmadan yapılan bir suçun bağışlanması için ileri sürülen bahane
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şükür: teşekkür
talebe: öğrenci
umum: bütün, herkes
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî
vekâlet: nezaret, bakanlık.

yazıp bize göndermiştir. Bız de o münacatları Rehberlerin arkasına ilâve ettik. İnşaallah orada da çok Sungur'lar çıkıyor ve çıkacak.

278

MÜDAFAATIN BİR HAŞİYESİDİR

Bu mealde adaletperver Demokratlara istida yazabilirsiniz. Ben hastayım. Sız nasıl munasıp ise oyle yapınız.

Avukatımızdan, bir gün evvel aldığımız mektupta, kitaplarımızın suç mevzuu olan ve olmayanları, hiçbir kanuna uymayan bir tarzda, binler kelime içinde, bir risalede, birtek kelimeyi bahane edip, suç mevzuu yapmak, o risaleyi vermemek suretiyle, Nurların intişarına garazkârâne mâni olmak fikriyle, hem kararnamelerini mahkeme-i temyizce bütün bütün bozan o kararnamede, suç mevzuu gösterdikleri bizim aleyhimizde olmadığı hâlde müddeiumumînin iddianamesine karşı Hata-Savab Cetvelinde, seksen bir hatasını ve garazkârlığını kat'î ispat ettiğimiz hâlde, şimdi aynı garazkârlıkla ve dört yüz sahife *Zulfıkar* risalesini; birkaç satır tesettür ve irsiyet hakkındaki –yüz bin tefsirin aynı manayı söylediklerine binaen– otuz-kırk sene evvel yazılan cümlelerini suç mevzuu yapıp, o mecmuayı müsadere edip bize vermemek, dünyada hangi kanun buna musaade eder?

adaletperver: adalet sever
aleyh: karşı karşıt.
aziz: izzetli muhterem saygın
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
binaen: den dolayı bu sebepten
evvel: önce
garazkar: haset eden kin güden, kötü kasıt sahibi
garazkarane: hasede
haber: bilgi.
haşiye: dipnot.
iddianame: iddia yazısı savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
İnşaallah: Allah izin verirse
İntişar: yayılma yaygınlaşma neşrolunma
irsiyet: varis olma, mirasçılık.
İspat: doğruyu delillerle gösterme
İstida: dilekçe
kararname: sorgu hakiminin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmi yazı
kat'î: kesin şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Mahkeme-i Kübra: en büyük mahkeme öldükten sonra bütün insanların dinilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
Mahkeme-i Temyiz: temyiz mahkemesi. mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam yargıtay
mâni: engel
meal: mana anlam mefhum
mevzu: konu
müdafaat: müdafaalar savunmalar
müddeiumumî: savcı
münacat: Allah a dua etme yalvarma Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
munasıp: uygun
müsadere: işlenen bir suç karşılığı olarak suçlunun malının bütünü veya bir bölümü üstündeki sahipliğine son verilmesi ve bu sahipliğin bir başka kuruluşa devredilmesi
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
sahife: sayfa
satır: bir sayfa üzerinde yan yana yalvarma Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma sırası
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
suretiyle: tarzıyla biçimiyle yoluyla
şekva: şikayet.
tarz: biçim şekil
tefrik: birbirinden ayırma ayrı tutma
tefsir: Kur ân-ı Kerîm ı açıklamak maksadıyla yazılan kitap
tesettür: örtünme gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi.

Hem Afyon'un Mahkemesindeki eserler –tekrarat-ı Kur'âniye ve melekler hakkındaki iki parçacık müstesna olarak– bütün eserler iki sene hem Denizli, hem Ankara Ağır Ceza Mahkemesi beraetine karar vererek, içinde suç mevzuu bulamadıklan ve bize iade etmeye karar verdikleri ve aynı eserler Isparta Hükûmetinin bir vakit musadere ile tamamen eline geçtiği hâlde, tamamıyla sahiplerine iade ettikleri, sonra da *Zulfikar*'la *Asa-yı Mûsa*'yı ruhsatsız eski yazı ile neşir bahanesiyle, dört seneden beri müsadere edildikleri ve aynen hiçbiri zayi olmadan yüzyetmiş adet mecmuada bir suç mevzuu bulamadıkları için bizlere tamamen iade ettikleri ve bizim en mühim suçumuz olarak gösterdiklen, eski partinin bir kısım şeflerine hakikat namına itirazımızın yüz misli ziyade şimdi dinî mecmualar, resmî cerideler aynı itirazı şiddetle vurdukları hâlde, Risale-i Nur'un bir mahrem parçası, şimdiki zamanı tamamiyle tayin ettiği bir hakikatını tefsir bahsinde ispat etmiş ki, "ölmüş bir şefdir" demiş.

İşte hakikat böyle iken, Afyon Mahkemesi, adalet namına değil, belki o ölmüş adamın muhabbeti taassubu ile, eski harfle de neşredilen kararnamenin ahıninde, bizi mahkûm etmek için en mühim sebep savcının garazkârlığı sebebiyle mahkeme heyeti demişler ki:

"Said ve arkadaşları, Mustafa Kemal'e din yıkıcı, Sûfyan demişler ve kalblerdeki sevgisini bozmaya çalışmışlar. Onun için mahkûm ediyoruz." Acaba ölmüş gitmiş

acip: tuhaf hayret veren hayrette bırakan, şaşılacak şey
adet: rakam tane miktar
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
cebren: cebirle zorla kuvvet kullanarak mecburî
ceride: gazete
cevaz: caiz olma izin ruhsat, yapılmasına teşvik olunmayan ancak manı de olunmayan iş.
cihet: yön
hadis: Hz Muhammed e (asm) ait söz emir fiil veya Hz Peygamberin onayladığı başkasına ait söz iş veya davranış.
Hahambaşı: Bir ülkede Yahudilerin din işlerine bakan en büyük başkanı dinî lider
hakikat: gerçek, doğruluk.
hakiki: gerçek
hükmetmek: bir kanaate varmak zannetmek
iade: geri verme
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
ittifak: ortak bir gayede anlaşma birleşme.
ittifaken: ittifakla anlaşarak uzlaşarak
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
malum: bilinen, bilinir olan
masum: suçsuz günahsız saf temiz
mecmua: yayın dergi kitap
mevzu: konu
misil: kat eş
mühim: önemli ehemmiyetli
müsaade: izin
müsadere: işlenen bir suç karşılığı olarak suçlunun malının bütünü veya bir bölümü üstündeki sahipliğine son verilmesi ve bu sahipliğin bir başka kuruluşa devredilmesi
müstesna: istisna olan, hariç.
nam: ad
Nasraniyet: Hıristiyanlık.
neşir: kitap gazete vs basıp çıkarma
Protestan: Katolikten ayrılma Hıristiyan mezhebine mensup olan reform taraftarı
resmi: devletin olan devlete ait devletle ilgili
rey: oy
ruhsat: izin müsaade, icazet.
Sûfyan: İslam dinini yıkmak ve tahrip edecek ve Müslümanlar arasından çıkacak olan ahırzamanın dehşetli şahsı
tarih-i beşer: insanlığın geçmişi insanlık tarihi
tayin: belirleme gösterme sınırını çizme
tefsir: açıklama izah
tekrarat-ı Kur'aniye: Kur'an ın tekrarlamaları Kur'an da tekrarlanan ibare mevzu ve ayetler
ulema-i İslam: İslâm âlimleri
zayi: yıtık zarar ziyan
ziyade: fazla fazlasıyla

bir adamın şahsına karşı bin defa böyle itiraz da olsa umumî bir dava oluyor. Mahkeme-i adalet buna dair böyle bir hükmü vermek elbette pek acıb bır mâna iş içinde var.

Şimdi böylelerin elindeki dört defa Nur eserleri beraet kazandıklan ve şımdi Dâhiliye Bakanı, evvelce Adliye Bakanı üç defa beraetine ve suç mevzuu olmadığına ve bizi mahkûm eden Afyon karannı bozmasıyla, suç mevzuu olmadığına hukum verdığı hâlde, şımdı butun mıllet, adalet ve şefkat ve dıyanete hizmet bekledıkleri Demokrat hükûmetı zamanında, eski müstebitlerin dehşetlı plânlanyla Rısale-ı Nur'a karşı garazkârlannın keyfine bırakmak, Demokrat hükûmeti aleyhinde büyük bır hıyanettir. Ve milletin teselli-i ümidini kırmaktır. Benim Ankara'da bır vekılım Mustafa Sungur'dur. 17.11.1950 tarıhlı çektiği telgrafta, umum risalenin bıze iadesine karar verilmiş dıye müjde verdi. Ve âdil Adliye Vekili üç defa beraet verdığı ve şımdı de Sungur'un mektubuna göre hem iadesine emır verıldığıni ve şımdi telefonla haber vereceğim söylediklen hâlde, bu onaltı seneden ben aleyhimizde olan ıftiralar ve jurnallar hem Eskışehır, hem Denizlı Mahkemesinde bütün dosyaları Afyon Mahkemesi toplamak ve af kanununun çıkmasıyla ve mahkemelerin beraet vermesıyle, o mübarek eserlen, o dosyalar içerisine karıştırarak çürütmek için mahzene atmak ve üç seneden beri bizi aldatan bazı eşhasa Nurların işlerini bırakmamak lâzım gelıyor. Başbakan ve

acıp tuhaf hayret veren hayrette bırakan şaşılacak şey
adalet. her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi hakkaniyet, adıllık
adliye: mahkeme yargılama ışlenyle ugraşan daıre
ahir: son
aleyh: karşı karşıt
beraat: temıze çıkma suçsuz oldugu anlaşılma
cebren: cebırle zorla, kuvvet kullanarak mecburî
cebr-i umumi umumi baskı genel zorlama.
dair: alakalı ılgılı
dava: hak aramak maksadıyla mahkemeye müracaat etme
dehşetli urkutucu korkunç.
dın-ı İslâm: İslâm dını.
diyanet. dın dındarlık.
garazkar: kınlı düşmanlık guden gaıazı olan kotü kasıt sahıbı
gayet son derece
haber bılgı
hadis Hz. Muhammed'e (asm) aıt soz emır fıl veya Hz. Peygamberınn onayladıgı başkasına aıt soz ış veya davranış
hakikat: gerçek
heyet. kurul topluluk, bırlık teşkil eden şahıs ve şeylenn tamamı
hıyanet. haınlık, ıhanet kendine olan guvenı kotuye kullanma sozunde durmayıp oyun etme.
hukum: karar emir
ispat. dogruyu delillerle gosterme
itiraz: kabul etmedıgını belırtme karşı çıkma
kararname: sorgu hakımının hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmi yazı
keyfi: kanuna uymayarak keyfe arzuya bağlı
mahkeme-ı adalet: adalet mahkemesi hakka nayet edlen mahkeme dogrulugun benımsenıp uygulandıgı yer
mahkûm: kendine hukmolunan hukumlu
mevzu: vaz olunmuş konulmuş yerleştınlmış
millet-ı İslamıye: İslam mıletı
muhabbet sevgi sevme
muzır: zararlı zarar veren
muhım: onemlı, ehemmıyetlı.
mustebıt. zulum ve baskıda bulunan zorba
nam: ad yerine.
neşır: kitap basma, çıkarma herkese duyurma yayma
süfyan: ahır zamanda gelecegı ve ummetin karanlık günlerı yaşamasına sebep olacagı sahıh hadıslerde bıldırılen dehşetlı dınsız ve munafık şahıs
şahsı şahsa kışıye aıt hususı
şefkat: karşılıksız sevgi beslerne ıçten ve karşılıksız merhamet.
taassup aşın bağlılık, aşın taraftarlık fanatizm.
teselli: avunma.
ümit: umut, umma umit, bazı şeylenn istedıgı yonde olması konusunda beslenen hıs.

Maarif Bakanı ve Dâhiliye Bakanına bu gayet mühim meseleyi nazar-ı dikkatlerine arzediyorum.

Said Nursî

279

Papalık Makam-ı Âlîsi

Kalem-i Mahsusu
Başkitabet Dairesi

Numara: 232247

Vatikan
22 Şubat 1951

Efendim!

Zülfikar nam el yazısı olan güzel eseriniz İstanbul'daki Papalık makam-ı vekâleti vasıtasıyla Papa Hazretlerine takdim edilmiştir. Bu nazik saygınızdan dolayı gayet müteheassis olduklarını bildirirken, üzerinize Cenab-ı Hakkın lütuflarını dilediklerini tebliğe beni memur ettiklerini arza müsaraat eylerim. Bu vesile ile saygılarımı sunarım efendim.

İmza
Vatikan Bayn Başkâtibi

âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren
arz: bir büyüge sunma gösterme, bildirme önüne koyma
aleyh: karşı karşıt.
arz: sunma
başkitabet: başkâtıplık.
beraat: temize çıkma bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
eser: telif kitap yayın.
eşhas: şahıslar kimseler
gayet: son derece.
haber: bilgi.
haşiye: dipnot.
iade: geri verme
İftira: aslı olmadan birine suç yükleme olmayan bir suçu başkasına yükleme.
jurnal: ihbar şikayet.
lütuf: güzellik hoşluk iyilik ihsan
mahzen: bodrum.
makam-ı âlî: yüce ve ulvî makam
makam-ı vekâlet: bakanlık vekillik makamı
mesele: konu.
mubarek: hayırlı, mutlu kutlu uğurlu
mühim: önemli ehemmiyetli
müsaraat: acele etme sur atlı davranma
müteheassis: hislenen duygulanan
nam: ad isim.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma dikkatli bakış
nazik: terbiyeli saygılı ince davranışlı
papa: Katolik kilisesi
risale: Risâle-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
takdim: arz etme sunma
tebliğ: ulaştırmak bildirmek.
umum: bütün
vasıta: vesile neden aracı
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden konuşan
vesile: yol vasıta sebep

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bütün ruhucanımızla receb-ı şerifinizi ve Şuhur-i Selâsenizi tebrik edip Cenab-ı Erhamürrahimînden niyaz ediyoruz ki, hakkınızda ve hakkımızda seksen sene bir manevî ömr-i bâkî kazandırmaya bu üç mübarek ayı vesile eylesin. Âmin.

Saniyen: Otuz kırk gündür hakikî ehl-i imana bir nevi hücum içinde üç dindar vekilin İslâmiyet şeairini bir derece tamir etmeye meydan vermemek için bir sarsıntı verildi. Hizmet-i imaniye içinde en büyük kuvveti Nurcular da buldular. Bahanelerle onlara fütur vermek, şevklerini kırmak için çok desiseler yapıldı. Tarsus, İstanbul gibi, Emirdağında da acıp desiselerle beni hiddete getirip bir gaile çıkarmak istediler. Hâlbuki, Cenab-ı Hakkın rahmetiyle bana fevkalâde bir sabır ve tahammül verildi. Onların da plânı zirüzeber oldu. Hatta Afyon'da ve burada üç büyük memurun belkı azl olmak ihtimali var. Ve üç vekil de lehimde bulunmuşlar. Demek, inayet-i İlâhiye dama bizi himaye ediyor, elhamdü lillâh. Bu gibi şeyleri merak etmeyiniz. Yalnız ihtiyat her vakit iyidir.

Salisen: Risale-i Nur'un manevî avukatı ve bir kahramanı Ahmed Feyzi, İzmir'deki Nurun teksiri ve intibahkârâne İzmir vazıyeti ile Ahmed Feyzi alâkadar olmuş, teksirdeki tashihatı deruhte etmiş. Mehmed Yayla ve Abdurrahman gibi ve yardım eden kardeşler gibi

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azil: binisini, işinden veya makamından ayırma, işinden çıkarma, yol verme
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
Cenab-ı Erhamürrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
deruhte: üstüne alma, yüklenme, kendini vazifeli bilme
desise: hile, oyun, aldatmaca
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elhamdulillah: Allah'a şükür
evvela: öncelikle
fevkalade: olağanüstü
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
gaile: uğraştırıcı ve sıkıntılı iş.
hakıkı: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan
hiddet: öfke, kızgınlık.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakıkatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
ihtimal: olabilirlik.
İhtiyat: gelecegi düşünerek, tedbirli hareket etme
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı.
intibah: duyguların harekete geçmesi
leh: fayda, taraf
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merak: endişe
mübarek: feyizli, bereketli.

nevi: çeşit.
niyaz: yalvarma, yakarma
Nur: Risale-i Nur eserleri
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
ömr-i bâkî: daimî, kalıcı hayat
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Receb-i Şerif: Kameri ayların yedincisi ve mübarek kutsal aylardan üç ayların birincisi. Recep ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şeaire: dinin alâmetleri, işaretleri
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şuhur-i selâse: Üç Aylar. Recep, Şaban ve Ramazan
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme
tamir: onarma, düzeltme
tashihat: düzeltmeler, tashihler
teksir: çoğaltma
vazıyet: durum
vekil: milletvekili.
vesile: yol, vasıta, sebep
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

İzmir'de Nurun teksirinde alâkalarını devam ettireceklerine dair mektubu hapishanede Nurun küçük bir kahramanı olan Bayram getirdi. Ve Ahmed Feyzi onunla bir miktar zeytin ve zeytinyağı göndermiş. Ben Abdulmecid kardeşimin hediyesini kabul etmediğim hâlde, Ahmed Feyzi kardeşimi daha ziyade kendime yakın gördüğümden, hediyesini kabule mecbur oldum. Fakat kaidem bozulmamak için o hediyeye mukabil benim hesabıma bir Sözler mecmuası, beş tane *Cevşenu'l-Kebir*, üç tane Nazif'in mektubunda yazdığı bana ait nüshalardan ve İstanbul'dan size gelecek *Hızb-i Nuriyeyi* ona göndenniz.

İki Nurcu Ankara'ya gittiler. Hem Başvekil, hem Dâhiliye Vekili, hem Maarif Vekili lehimizdedir. Ve bize müjdeli haber geldi. Onun için beni merak etmeyiniz. Ben gelen sıkıntıdan manevî sürur duyuyorum.

281

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

[Seyyid Salih'in mektubundan bir parçadır.]

Bu sene on beş talebe birlikte Hicaz'a gidecekler. Hicaz'da olan masraflarını da Hicaz almayacak. Kendilerine düşen masraf çok az bir şey olacak. Dönüşlerinde Salih ile bir iki arkadaşı, İran ve diğer hükûmetleri gezdikten sonra Pakistan'a İslâm Gençlik Konferansına aza olarak gidecekler. Belki bunların yol masrafını hükûmet verecek. Bu hususta emirlerinizi intizar ediyoruz.

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
aza: üye.
başvekil: başbakan.
Cevşenu l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (asm) Efendimize vahiyle gelen, Esma-i Hüsna'yı içine alan emsalsiz bir munacat ve benzersiz bir dua.
dair: alakalı, ilgili.
haber: bilgi, bilgilendirme.
husus: mevzu, konu.
intizar: bekleme, gözleme.
kaide: kural, esas, düstur.
leh: fayda, taraf.
manevî: iç alemi, ruhen.
masraf: bir iş görmek veya bir şey almak için harcanan para.
mecmua: kitap, eser.
merak: endişe.
mukabil: karşılık.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
nüsha: kitap.
Seyyid: Hz. Muhammed'in (asm) torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse, Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse.
sürur: sevinç, mutluluk.
talebe: öğrenci.
teksir: çoğaltma.
ziyade: çok, fazla.

Ali Ekber Şah'ı, Said Ramazan'ı, Abdurrahim Zapsu görmüş, Pakistan'da çok hürmet etmişler. Üstadımız yerine ellerini öptüler, duanızı rica etmişler.

Seyyid Salih

282

Evvelâ: İstıfsar-ı hatır ile el ve ayaklarınızdan öper, sıhhat ve afiyetinizi Cenab-ı Haktan dilerim ve ziyade muhtaç olduğum duanızı beklerim efendim.

Saniyen: Bura için merak edecek hiçbir şey kalmadı. 5 marttakı merak 18 nısanda ferah buldu. Polıs dairesi, Nur dairesi oldu. Tarsus Savcısı tetkık edip, "Bu kitaplan geriye verin" o vakıt demıştı. Komıser Bey bana "Gıt, Mersin'dekilerini de al, gel, hepsini bir verelim" diye beni Mersin'e gönderdi. Mersın Emniyeti "Bız senın kıtaplannı Ankara'ya gönderdik; gelirse verirız, gelmezse burada kıtabın yok" dedi. Döndum, tekrar Tarsus Komıserine geldim. Komiser Bey boynunu bükerek, "Hoca, biz emir kuluyuz. Gücenme, kusura bakma. Biz senın kıtaplannı emirsiz veremeyiz" cevabında bulundu. 18 nisanda "Kitaplann gelmış. Gıt, al da gel" dediler. Hemen gittım. *Zülfikar, Sıkke-i Tasdık, Tılsım,* Afyon Müdafaanızı, hülâsa bu beş kıtaplarımızın Ankara'ya varıp geldığını, dışındakı sanlı kâğıttan anladım.

Netice, kitapların içinde "Satılmaması için bir şey yoktur" dıyerek bır vesıka ıle beraber kıtaplanmızı elime

afiyet: hastalık veya sakatlığı olmama hâli
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
evvela: öncelikle
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
hülâsa: kısaca, özet.
hurmet: saygı
istıfsar-ı hatır: hâl hatır sorma
merak: endişe
muhtaç: gerek duyan
müdafaa: savunma, koruma
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
saniyen: ikinci olarak.
sıhhat: sağlık, esenlik.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
vesika: dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, belge.
ziyade: çok, fazla.

teslim ettiler. Ben de komiser beye bir *Tılsım* mecmuası, emniyet memuru Ethem Beye bir *Hulâsa*, bir de yeni harfle *Tarihçe-i Hayat* hediye ettim, çok memnun oldular. Onlar da Nurcu oldular.

Üstadım Efendim, "Bu tarafın vazifesi senin" demiştin. Ben de söz verdim, Isparta'dan gittiğimde Mart'ta gelirim demiştim. Gaziantep ve Maraş'a varamadığım için ruhum "Sen vazifeni tam yapmadın" diyor.

Üstadım Efendim, Eskişehir'e gitmeden bir sene evvel ilk görüştüğümüzden üç dört ay sonra rüyada Üstadım, hanemize gelmiştin. Bana dedinız: "Seni bir yere göndersem gider misin?" Ben de "Giderim, efendim" dedim. Sen de "Seni uç aylık bir yere göndereceğim" dedin. Ben de hemen yürüdüm. Bana "Dur" diye emir verdin. Ben de durdum. "Ben sana şimdi git emrini verdim mi?" dedin. Ben hemen uyandım. O zamandan beri merak ediyordum. "Acaba bu sene emir verdi mi ki? Hem üç aylık yol bize de nasip olur mu ki?" diye gece ve gündüz gözyaşlarımı döküyordum. Demek mukadder şimdi imiş.[1] اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Efendim, el ve ayaklarınızdan hürmetle ve hasretle öpüyorum.

Çok kusurlu köleniz
Süleyman Kaya

21.4.1951

1. Hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur (Fâtihâ Sûresi, 2.) Bu, Rabbimin fazlındadır. (Neml Sûresi, 40.)

elhamdulillah: Allah'a şükür, kılatı
emniyet: güvenlik, polis teş-
evvel: önce
hane: ev, mesken
hasret: özlem
hürmet: saygı
mecmua: kitap, eser
merak: endişe
mukadder: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş.
nasip: kısmet, olma
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risâle-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rüya: uyku sırasında görülen şey, uyku sırasında zihinde geçen hayaller, misâl âlem, düş
Tarihçe-i Hayat: Said Nursî'nın hayat hikayesini açıklayan ve Risâle-i Nur Külliyatından olan bir eser
vazife: görev

Bu sene Mısır radyosu Perşembe gecesi Miraçtan çok bahsetmesinden, hem Perşembe ve hem de Cuma gecesi Miraç yaptım.

Saniyen: Bizden müsadere edilen *İşaratü'l-İ'caz*'ı Afyon jandarma kumandanlarından birisi hiddet etmiş ki, bunun gibi ilmî ve eskiden yazılmış bir eseri ne hakla müsadere ediyorlar. Ve Afyon Müddeiumumîliği iadesine karar vermiş. Ve bize Cuma günü ve Miraç günü Hayri'yi çağırmışlar ve iâde etmişler. Bunu da Tarsus'taki iade misilli Nurların intişarına set çekilmeyeceğine bir işaret-i Miraciye diye kabul ettik. İnşaallah Kur'ân'ımızı ve diğer risalelerimizi Afyon'dan alacağız. İstanbul'da savcılığa verilen bir kısım Rehberlerimiz, başta Eski Said'in muhim bir talebesi Avukat Mehmed Mihri ve dava vekili damadı Âsım olarak demişler ki: "Elli avukatla beraber bu mesele için mahkemeye gireceğim. Fakat inşaallah ona hacet kalmadan ve mahkemeye düşmeden alacağım."

Salisen: "Haşirdeki Mahkeme-i Kübraya Şekva" namındaki ve yirmi sekiz sene evvel Meclis-i Mebusana hitaben yazılan ve o vakit tab edilen on maddelik namaza dair parça ve bir de Mustafa hakkında dört sene evvel Reisicumhura yazılan üç maddelik parça, şimdi, bu zamanda Ankara'da bazı meb'uslarını nazarına ve imanlı hükûmet erkânına göstermek niyetiyle Ankara'ya gönderilmiş. Size de bera-i malûmat gönderiyoruz.

bahıs: bahseden, araştıran, anlatan.
bera-i malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için.
dair: alakalı, ilgili.
erkan: ileri gelenler.
evvel: önce.
hacet: ihtiyaç.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
iade: geri verme.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
İşaratü'l-İ'caz: Bediuzzaman Said Nursi'nin, Risale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eseri.
kumandan: komutan.
Mahkeme-i Kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.
mebus: milletvekili.
Meclis-i Mebusan: mebuslar meclisi, Osmanlı devleti zamanında halk tarafından seçilen mebusların meclisi, Millet Meclisi.
mesele: konu.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen hâlen çıkması mucizesi.
misilli: gibisinden.
müddeiumumî: savcı.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müsadere: toplatma, elden alma.
nam: ad.
nazar: bakış, dikkat.
reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı.
risale: Risale-i Nur Kulliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
set: manı, perde, engel.
şekva: şikayet.
tab: basma.
talebe: öğrenci.

Rabian: Dinar Baraklı köyünden Mehmed Çavuş ve kardeşi, bir adamla beraber yanıma geldiler. Pek ciddî gördüm. Sonra bana bir mektubunda bir şey yazıyor. Ve bir parça mektubunu leffen gönderiyorum. Bu kardeşimiz bazı şeyler soruyor. Risale-i Nur suallere ihtiyaç bırakmıyor. Ve benim bedelime her şeye cevap veriyor. Yalnız çocuk taziyesine dair risalede

(1) يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ 'ye dair sualinde bir kısım eski tefsirler, demişler: "Cennette çocuktan gayet ihtiyara kadar herkes otuz üç yaşında olacak."

Bunun hakikati –Allahü a'lem– şu olacak ki: Sarih ayet (2) وِلْدَانٌ tabiri ifade eder ki, feraiz-i şer'iyeyi yapmaya mecbur olmayan ve mesnuniyet cihetiyle de yapmayan ve kablelbulûğ vefat eden çocuklar, cennete lâyık ve sevimli çocuk olarak kalacaklar. Fakat şer'an yedi yaşına gelen bir çocuğa, namaz gibi farzlara peder ve valdelen onları alıştırmak için, teşvikkârâne emretmek ve on yaşına girse şiddetle namaz kıldırmak ve alıştırmak şeriatta var. Demek, "Vacip olmadığı hâlde, nafile nev'inden yedi yaşından hadd-i bulûğa kadar büyükler gibi namaz kılıp oruç tutan çocuklar, mütedeyyin büyükler gibi, büyük mükâfatı görmek için otuz uç yaşında olacaklar" diye, bir kısım tefsir bu noktayı izah etmeden, umum çocuklara teşmil etmişler. Has iken âmm zannedilmiş.

1- Ebediyen yaşlanmayacak çocuklar dolaşır. (Vâkıa Suresi, 17.)
2- Ebediyen yaşlanmayacak çocuklar

Allahü a'lem: Allah bilir.
âmm: genel, umumî.
ayet: Kur'ân cümlesi.
bedel: yerine, adına, namına.
ciddî: muhim, önemli.
cihet: yön.
dair: alâkalı, ilgili.
farz: kesin yapılması gerekli olan İslâmiyet'te kesin olarak yapılması gereken emir.
gayet: son derece.
hadd-i bulûğ: bulûğa erme yaşı, ergenlik çağı.
hakikat: gerçek, doğru.
ihtiyar: yaşlı.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kablelbulûğ: ergenlik öncesi, bulûğdan önce.
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır.
leffen: zarf ve mektup içine koyarak.
mesnuniyet: sünnet olan, sünnet sayılan.
mükâfat: ödül.
mütedeyyin: dının emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı.
nafile: farz ve vacip olmayan ibadet.
nev': cins.
peder: baba.
rabıan: dördüncü olarak.
risale: kitapçık, küçük eser.
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sarih: açık, aşıkâr.
sual: soru.
şer'an: şeriata göre, şeriat bakımından, şeriatça.
şeriat: İslâm dını ve prensipleri.
tabir: ifade, deyim.
taziye: baş sağlığı dileme, yakını olen kimseyi teselli etme.
tefsir: Yorum, şerh.
teşmil: genelleştirme, şümullendirme.
teşvikkârane: teşvik ederek, ısrar teklendirerek, şevke getirerek.
umum: bütün.
vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.
valide: ana, anne.
vefat: ölen, ölüm, ölü.

284

Azız, Sıddık, Mütefekkir Kardeşlerim!

Evvelâ: Çok emarelerle kat'î kanaatım gelmiş ki, gizli dinsizler, resmî bazı memurları aldatıp Nurun mahrem büyük risaleleri içinde yalnız *Rehber*'i musırrâne medar-ı itham tutmaları ve bir buçuk seneden beri bana sıkıntı vermelerinin sebebi, *Rehber*'deki "Hüve Nuktesi" olduğunu kat'iyen bildim. Çünkü bu "Hüve"nin keşfettiği sırr-ı tevhid pek kat'î ve bedihî bir surette kufr-i mutlakı kırıyor. Hatta bir kısmında hiçbir vesvese ve şüphe bırakmıyor. Gizli dinsizler buna karşı çare bulamadıklarından, intişarına resmî yasakla sed çekmek için çalıştılar. Bu Hüve Nüktesinin bir gün evvel Medresetüzzehra'nın erkânlarına bir ders nev'inden söylediğim çok noktalarından yalnız üç noktasını sizlere beyan ediyorum.

Birinci Nokta: Hava unsurunun yüksek ve ehemmiyetli bir vazifesi, [1] إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ ayetinin sırrıyla, güzel ve manidar ve imanî ve hakikatli kelimelerin, kalem-i kaderin istıhsahıyla ve izn-i İlâhî ile intişar etmesiyle, bütün küre-i havadaki melâike ve ruhanîlere ışıttırmek ve Arş-ı Azam tarafına sevk etmek için kudret-i İlâhî kaleminin mütebeddil bir sayfası olmaktır.

Madem havanın kudsî vazifesinin, hikmet-i hilkatının en mühimmi budur. Ve ruy-i zemini radyolar vasıtasıyla bir tek menzil hükmüne getirip nev-ı beşere pek büyük

1. Güzel sözler Ona yükselir. (Fâtır Sûresi, 10.)

Arş-ı Azam: en büyük arş. Allah'ın kat'î, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
ayet: Kur'ân cümlesi.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
beyan: anlatma, açıklama.
ehemmiyetli: önemli.
emare: alâmet, belirti, nişan.
erkân: ileri gelenler.
evvel: önce.
evvelâ: öncelikle.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti.
hükmüne: yerine, değerine.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
istınsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kalem-i kader: kader kalemi. Allah'ın olacak hâdiselen olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
kanaat: inanç, inanış.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kat'iyen: hiç bir zaman, asla.
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti. Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
kudsî: mukaddes, yüce.
kufr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
küre-i hava: hava küresi, dünyayı kaplayan hava tabakası, atmosfer.
madem: değil mi ki.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
manıdar: nükteli, ince manalı.
medar-ı itham: suç isnat etme, dayanağı, tohmet altında bırakma vesilesi.
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğduğu (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
melâike: melekler.
menzil: yer, konak.
musırrâne: ısrar ve inatla ısrarlı bir şekilde.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
mütebeddil: tebeddül eden, değişen, başka hâle giren.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
nev': tür, çeşit.
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
resmî: devlet adına olan.
resmî: devlete mensup.
risale: kitapçık, küçük eser.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
rüy-i zemin: yeryüzü.
set: manî, perde, engel.
sevk: yönelme, gönderme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli hakikat.
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliğinin sırrı.
suret: biçim, şekil, tarz.
vasıta: aracı.
vazife: görev.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.

bir nimet-i İlâhiye olmaktır. Elbette ve elbette, beşer bu pek büyük nimete karşı bir umumî şükür olarak, o radyolan her şeyden evvel kelimat-ı tayyibe olan kelâmullahın, başta Kur'ân-ı Hakîm ve hakikatleri ve imanın ve güzel ahlâklann dersleri ve beşenn lüzumlu ve zarurî menfaatlerine dair kelimatlan olmalı ki, o nimete şükür olsun. Yoksa nımet böyle şükür görmezse, beşere zararlı düşer.

Evet beşer, hakikate muhtaç olduğu gibi, bazı keyıflı hevesata da ıhtıyacı var. Fakat bu keyıflı hevesat, beşte bınsı olmalı. Yoksa havanın sırr-ı hıkmetine münafi olur. Hem beşenn tembelliğine ve sefahatine ve lüzumlu vazıfelennin noksan bırakılmasına sebebıyet verip, beşere büyük bir nimet iken büyük bir nikmet olur, beşere lâzım olan sa'ye şevkı kırar.

Şımdı gozümün onundeki makinecik ve radyo kabı, Kur'ân'ı dinlemek için odama getirilmişti. Baktım, on hissede bir hısse kelimat-ı tayyıbeye verıliyor. Bunu da bir hata-i beşerî olarak anladım. İnşaallah, beşer bu hatasını tamir edecek. Ve bütün zemin yüzünü bir meclıs-i münevver, bir menzil-i âlî ve bir mekteb-i imanî hükmüne geçırmeye vesile olan bu radyo nimetine bir şükür olarak beşenn hayat-ı ebedıyesine sarf edilecek kelimat-ı tayyıbe beşte dördü olacak.

İkinci Nokta: Nur Rısalelerınde denılmış kı: "Kâınatı halk edemeyen, bir zerreyı halk edemez. Bir zerreyi tam yerınde halk edıp muntazam vazıfelenyle çalıştıran,

beşer: insan, insanlık.
dair: alakalı, ilgili.
evvel: once.
hakikat: gerçek, dogru.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hevesat: hevesler.
hisse: pay, nasıp.
hukmune: yerine, değerine.
iman: inanç, ıtıkat.
inşaallah: Allah ızın venrse.
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler.
kelamullah: Allah ın kelâmı, Kur ân-ı Kerım.
kelimat: kelimeler, sozler.
kelime-i tayyibe: Allah ve Resulullah kelamı, güzel ve hoş kelime.
Kur'ân-ı Hakım: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur an.
meclis-i münevver: nurlu meclis.
mekteb-i imanî: iman, akıde ılımlerını ogreten okul.
menfaat: fayda.
muhtaç: gerek duyan.
muntazam: nızamlı, ıntızamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde.
münafi: zıt, aykırı.
nikmet: şıddetlı ceza, eza vererek cezalandırma, oç alma.
nımet: lutuf, ıhsan, bağış.
nımet-ı İlahıye: Allah ın nımetı, lutfu, ıhsanı.
nokta: konu ile ılgılı bolum.
rısale: kıtap, kıtapçık.
sarf: harcama.
sa'y: ış, çalışma, çabalama.
sebebiyet: sebep olma.
sefahat: eglence.
sırr-ı hıkmet: kalnattakı ve yaratılıştakı gayenin sırrı.
şevk: şıddetlı arzu, aşırı ıstek ve heves.
şükür: teşekkur.
tamir: onarma, duzeltme.
umumî: genel.
vazıfe: gorev.
vesile: bahane, sebep.
zarurî: zorunlu.
zemin: yeryuzu.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom.

yalnız kâinatı halk eden Zat olabilir." Bu cümlenin küllî hüccetlerinden bir cuz'î hücceti şudur ki:

Kelimelerin envâının kabı ve mahfazası olan yanımdaki bu radyo makinecîğindeki bir avuç hava kat'iyen gösteriyor ki, şimdi elimizde baktığımız radyo "istasyon cetveli" namındaki listede yazılı iki yüze yakın merkezden, bir saatten bir seneye kadar uzak ve muhtelif mesafelerden aynı dakikada birtek kelime-i Kur'âniye, meselâ "Elhamdü lillâh" kelâmı tam hurufatıyla ve şivesiyle ve söyleyenin mahsus sadâsının tarzıyla, bu makinedeki bir avuç havanın zerreleriyle, hiç tegayyür etmeden kulağımıza gelmek için ve muhtelif kelimat-ı Kur'âniyeyi ayrı ayrı sadâ ile, çeşit çeşit şive ile, keza hiç tegayyür etmeden ve bozulmadan bizim kulağımıza getirmek için o bir avuç havanın herbir zerresinde öyle hadsiz bir kuvvet ve ihatalı bir irade ve bütün rûy-i zemindeki merkezlerde o Kur'ân'ı okuyan hafızların ayrı ayrı şivelerini bilecek ihatalı bir ilim ve onları bütün görecek ve işitecek muhit bir göz ve herşeyi bir anda işitebilir bir kulak olmazsa, elbette bu mu'cize-i kudret vücuda gelmeyecek.

Demek, bu bir avuçtaki hava zerreleri yalnız ve yalnız bütün kâinatı ihata eden bir ilim ve iradenin, sem' ve basarın sahibi bir Zatın ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen ve en büyük şey, en küçük şey gibi kudretine kolay gelen bir Kadir-i Mutlak'ın kudreti ve iradesi ve ilmiyle bu mu'cizat-ı kudrete mazhar oluyorlar. Yoksa, temevvücat-ı havaiyede mevcudiyeti tevehhüm edilen serseri tesadüfün ve kör kuvvetin ve sağır tabiatın icadına yer vermek,

basar: görme
cuz'î: küçük, az
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
envâ: çeşitler, türler, neviler
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafız. Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
halk: yaratma, yoktan var etme
hurufat. harfler
hüccet. delil.
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda
ihata: kuşatma, içine alma
İhatalı: kuşatıcı.
ilim: bilgi, marifet.
irade. dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirme gücü
istasyon: kadran, gösterge
Kadir-i Mutlak. hiç bir kayıt ve şartla tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kelâm: söz, lafız.
kelimat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın kelimeleri, sözleri
keza: böylece, aynı şekilde
kudret. güç, kuvvet, iktidar
küllî: umumî, genel.
mahfaza: içinde her hangi bir şey saklanan küçük kutu, koruyucu kap, zarf
mazhar: nail olma, şereflenme
mesafe: uzaklık, ara.
meselâ: örneğin
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri
mu'cize-i kudret. Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
muhit: ihata eden, kuşatıcı
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
nam: ad
rûy-i zemin: yeryüzü
seda: ses
sem': işitme
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan
şive: söyleyiş, telâffuz
tabiat. kainatın düzenini devam ettiren kanun
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tarz: üslup, eda
temevvücat-ı havaiye: havadaki dalgalanma
tesadüf: rastlantı
tevehhüm: vehmine kapılmak, öyle zannetmek
Zat. Allah
zerre: en küçük parça, molekül, atom

her bir zerreyi, bütün zemin yüzündeki küre-i havaiyede bulunan her şeyi görür, bilir ve yapar hâkim-i mutlak etmektir. Bu ise yüz bin derece akıldan uzak, muhal muhaller içinde bir hurafedir. Ehl-i dalâlet gelsinler, mezhepleri ne kadar akıldan uzak ve hurafe olduklarını görsünler.

Üçüncü Nokta: Bu radyo makineciğinde ve manevî kelimat çiçeklerine saksılık eden bu kapçıktaki bir avuç havanın gösterdikleri mu'cizat-ı kudretten bu hakikat anlaşılıyor ki, her bir zerre, Cenab-ı Hakkı zatıyla ve sıfâtıyla tarif eder ve ispat eder. Bütün kâinatı teftiş eden hukemalar ve ulemalar, büyük ve geniş delillerle Zat-ı Vâcibü'l-Vücud'un vücudunu ve vahdetini ispat etmek için bütün kâinatı nazara alırlar, sonra mârifetullahı tam elde ediyorlar. Hâlbuki nasıl güneş çıktığı vakit bir zerrecik cam, aynı deniz yüzü gibi güneşi gösteriyor ve o güneşe işaret ediyor. Öyle de, bu bir avuç havadaki her bir zerre de, mezkûr hakikate binaen, aynen kâinat denizindeki cilve-i tevhidi, sıfât ve kemaliyle kendilerinde gösteriyorlar.

İşte, Kur'ân-ı Hakîm'in manevî mu'cizesinin bir lem'ası olan Risale-i Nur bu hakikati izahatıyla ispat etmesi içindir ki müdakkik bir Nurcu, huzur-i daimî kazanmak ve mârifetullahı her vakit tahattur etmek için ve huzur-i daimî hatırı için[1] لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ demeye mecbur olmuyor.

1- Ondan başka hiçbir şey yoktur.

binaen: den dolayı, bu sebepten
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cilve-i tevhid: tevhit cilvesi, Allah'ın birliğinin her bir varlıktaki cilvesi, görüntüsü
delil: kanıt, tanık, burhan
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
hakikat: gerçek, doğru
hâkim-i mutlak: hiç bir şekilde hâkimiyetine sınır konmayan tam hukum sahibi, kayıtsız, şartsız her şeye hükmeden Allah
hurafe: dinin aslına uymayan, sonradan dini bilgiler arasına karışmış olan uydurma, bâtıl inanış
huzur-i daimî: Allah'ın her an yanında olduğunu ve her şeyi bildiğini hissetme ve yaşama hali, gönül ferahlığı
hükema: filozoflar
ispat: kanıtlama, doğrulama
izahat: izahlar, açıklamalar
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kelimat: kelimeler, sözler
kemal: olgunluk, fazilet.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küre-i havaiye: hava küre, atmosfer
manevî: manaya ait, maddî olmayan
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
nazar: dikkat.
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıfat: vasıf, nitelik.
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
teftiş: kontrol etme
vücut: varlık.
Zat-ı Vacibü l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
zemin: yeryüzü
zerre: en küçük parça, molekül, atom

Ve yine bir kısım ehl-i hakikatın daimî huzuru bulmak için[1] لَا مَشْهُودَ اِلَّا هُوَ dedikleri gibi, o Nurcu böyle demeye muhtaç olmuyor.

Belki[2] وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ parlak hakikatının kudsî penceresi ona kâfi geliyor. Bu kudsî Arabî fıkranın kısacık bir izahı şudur ki:

Evet, herkesin bu âlemde birer âlemi var, birer kâinatı var. Âdetâ zîşuurlar adedince birbirin içinde hadsiz kâinatlar, âlemler var. Herkesin hususî âlemirnin ve kâinatının ve dünyasının direği kendi hayatıdır. Nasıl herkesin elinde bir aynası bulunsa ve bir büyük saraya mukabil tutsa, herkes bir nevi saraya, aynası içinde sahip olur. Öyle de, herkesin hususî bir dünyası var. Bir kısım ehl-i hakıkat bu hususî dünyasını لَا مَوْجُودَ اِلَّا هُوَ diye inkâr etmekle, terk-i mâsıvâ sırrıyla Cenab-ı Hakka karşı huzur-i daimî ve mârifet-i İlâhiye bulur. Ve bir kısım ehl-i hakikat da, yine daimî mârifet ve huzuru bulmak için لَا مَشْهُودَ اِلَّا هُوَ deyip kendi hususî dünyasını nisyan hapsine sokar, fânîlik perdesini üstüne çeker, huzuru bulmakla bütün ömrünü bir nevi ibadet hukmüne getirir.

Şimdi, bu zamanda, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsiyle tezahür eden وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ sırrıyla, yanı, zerrelerden yıldızlara kadar herşeyde bir

âdeta: sanki
âlem: dünya, cihan
Arabî: Arapça
daimî: sürekli, devamlı
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
fânî: ölümlü, geçici
fıkra: parça
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, doğru
hususî: özel
huzur-ı daimî: Allah'ın her an yanında olduğunu ve her şeyi bildiğini hissetme ve yaşama hali, gönül ferahlığı
hükmüne: yerine, değerine
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâfi: yeterli
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kudsî: mukaddes, yüce
la mevcude illa Hu: Allah'tan başka hiç bir şey yoktur
mârifet: bilme, derin bilgi
mârifet-i İlâhiye: Allah'a mahsus ilim, İlâhî sanat; hiç kimsenin yapamadığı, sadece Allah'ın kudretinde olan bilgi
muhtaç: gerek duyan
mukabil: karşı
nevi: çeşit
nisyan: unutma, unutuş
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
sır: gizli hakikat
terk-i masıva: mevcudatı yaratılanları terk etme, görmezden gelme ve onları yok farz etme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zişuur: şuurlu, şuur sahibi

1. Ondan başka müşâhede olunan hiçbir şey yoktur.
2. Herşeyde Onun birliğine delil olan bir alâmet vardır. (İbnü'l-Mu'tez isimli Ermeni şairine âit bir mısra.)

pencere-i tevhid var ve doğrudan doğruya Zat-ı Vahid-i Ehad'i sıfâtıyla bildiren ayetleri, yani delâletleri ve işaretlen var.

İşte, Hüve Nuktesiyle bu mezkûr hakikat-i kudsıyeye ve imaniyeye ve huzuriyeye icmalen işaretler vardır. Risale-i Nur, bu hakikati izahatıyla ıspat etmiş. Eski zamandaki ehl-ı hakikat bir derece mücmelen ve muhtasaran beyan etmişler. Demek, bu dehşetli zaman daha ziyade bu hakikate muhtaçtır ki, Kur'ân-ı Hakîm'in i'cazıyla bu hakikat tafsilâtıyla ihsan edilmiş, Nur risalelen de bu hakikata bir naşir olmuşlar.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

285

Dindar ve hamiyetkâr ve vatanperver milletvekillerine şunu arz ediyorum

Mekke-i Mukerreme'de Haceru'l-Esved yanında hurmet için konulduğunu hacıların gördükleri *Zulfikar-ı Mu'cızat-ı Kur'âniye* mecmuasıyla, Medine-i Münevvere-de de Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın kabri üzerinde konulduğunu gorduklen *Asa-yı Mûsa* mecmuası gibi Risale-i Nur'un bir kısım eczalan, âlem-i İslâm'ın bızımle hakikî uhuvvetini temine vesile olduklan hâlde,

1- Bâki olan ancak Allah tır

âlem-i İslâm: İslam alemi İslâm dunyası
Aleyhissalatü Vesselâm: Salat ve selam onun uzenne olsun
arz: sunma bildirme.
Asa-yı Mûsa: Bedıuzzaman Said Nursî nin bir eserî
ayet: Kur ân cumlesi
beyan: anlatma açıklama
dehşetli: urkutucu korkunç
delalet: delil olma gösterme alamet, ışaret
dindar: dının emırlerini yerine getıren
ecza: cuzler parçalar kısımlar
ehl-ı hakıkat: hakikatı arzulayanlar gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı
Hacerü'l-Esved: Kâbe de bulunan meshur sıyah taş
hakıkat: gerçek, doğru
hakikat-i huzuriye: huzurda bulunma gerçeği hakıkatı
hakikat-i imaniye: Iman hakıkatleri
hakıkat-ı kudsiye: kudsî yuce hakikatler
hakiki: gerçek
hamıyetkar: hamıyetlı, onur ve haysıyet sahıbı
hürmet: saygı.
i'caz: mucızelık insanların benzenni yapmaktan acız kaldıklan şeyı yapmak.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle
ihsan: bağışlama ıkram etme lütuf
ispat: kanıtlama doğrulama.
izahat: ızahlar açıklamalar
kabir: mezar
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mecmua: kıtap eser
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehrı
Mekke-i Mukerreme: keremlı azız mukaddes Mekke şehrı
mezkûr: zikredilen adı geçen, arılan
mu cızat-ı Kur anıye: Kur ân ın mu cızelen
muhtaç: gerek duyan
muhtasaran: muhtasar olarak kısa olarak, ozet olarak, tafsîlâtsız, kısaltılmış.
mucmelen: kısa ve ozlu bır şekılde ozet olarak.
naşir: eser neşreden yayınlayan dagıtan
Risale-i Nur: Nur Rısalesi Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlennin adı
sıfat: vasıflar nıtelıkler
tafsilat: tafsîller açıklamalar izahlar
temin: sağlama
uhuvvet: kardeşlik dın kardeşlıgi
vatanperver: yurtsever vatanına duşkun varanını seven kımse.
vesile: bahane sebep
Zat-ı Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıgi her bır seyde tecellı eden Zat Allah (c.c.)
ziyade: çok fazla

müsadere edilmek suretiyle dört seneden beri evrak-ı muzırra gibi dosyalar içinde mahkeme mahzenlerinde çürütülmek suretiyle imhasına çalışıldığı ve dört mahkeme beraatine ve serbestiyetine karar verdikleri ve biz de çok defa makamata istida ile müracaat edip serbestiyetini istediğimiz ve hem Başbakanın "din propagandası yüzünden şimdiye kadar bu vatana hiçbir zarar gelmediğini" söylediği hâlde, bu dindarların serbestiyeti hakkındaki kanunun tasdikinin tacili ve takdimi lâzım gelirken tehir edilmesi, dindar meb'usların nazar-ı millette "Kendilerine düşen en ehemmiyetli dinî vazifelerini yapmıyorlar" diye dindarların bir telâşları var. Biz de telâş ediyoruz ki, dâhilî, gizli dinsizler ve komünizm hesabına çalışan hainler bu vaziyetten istifade etmemeleri için bu gelecek hakikati sizlere beyan etmeye hamiyyeten mecbur oldum. O hakikat de budur ki:

Demokrat dindar milletvekillerine bir hakikati ihtar:

Bugünlerde hastalığım itibarıyla kışın pek şiddetli hiddetine tahammül edemedim. Çok tecrübelerimle, umumî bir hatanın neticesinde hava ile zemin, zelzele ile fırtına ile gazab-ı İlâhîyi haber vermek nevinden hiddet ediyorlar gibi âdete muhalif bir vaziyet gösterdiler. Ben de bundan bir manevî fırtınaya alâmet hissettim. Kalbime geldi ki: "Acaba yine İslâmiyet ve hakaik-ı imaniye zararına bir hata-i umumî mi meydana geldi?" Âdetim olmadığı hâlde ve dünya siyasetini terk ettiğim hâlde bu

adet: görenek, usul, alışkanlık.
alamet: belirti, işaret, iz
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
beyan: anlatma, açıklama
dâhilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili
defa: kere, kez, yol
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
ehemmiyetli: önemli
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kağıtlar, yapraklar
gazab-ı ilâhî: Allah'ın gazabı, ilâhî gazap
haber: bilgi, bilgilendirme.
hain: hıyanet eden, arkadan vuran
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hamiyyeten:
hata-ı umumî: genele, umuma ait kusur
hiddet: öfke, kızgınlık
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
istida: resmî makamlara bir işin yapılmasını istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe
istifade: faydalanma, yararlanma
komünizm: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, yer altı, bodrum
makamat: makamlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mebus: milletvekili
mecbur olmak:
muhalif: zıt, aykırı.
müracaat: başvurma, danışma
müsadere: toplatma, elden alma.
nev: tür, çeşit.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
suret: biçim, şekil, tarz
tacil: acele ettirme, hızlandırma, çabuklaştırma
tahammül: katlanma, hoş davranma
takdim: öne geçirme, öne alma, önde tutma
tasdik: doğrulama, onaylama
tecrube: deneyim, sınama, sınav, imtihan
tehir: erteleme, sonraya bırakma
umumî: genel
vazife: görev
vaziyet: durum
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yer

nokta için sordum: "Ne var? Cerideler ne haber veriyorlar?"

Bana dediler ki: "Din propagandasını yapan dindarların serbestiyet kanunu geri kalmış. Fakat solcular hakkındaki kanunu tâcil edip tasdik etmişler."

Kalbime geldi ki: Bu vatan ve İslâmiyetin maslahatı, herşeyden evvel dindarların serbestiyeti hakkındaki kanunun hem tâcil, hem tasdik ve hem de çabuk mekteplerde tatbik edilmesi elzemdir. Çunku bu tasdikle Rusya'dakı kırk milyona yakın Müslümanı, hem dört yüz milyon âlem-ı Islâm'ın manevî kuvvetini bır ıhtıyat kuvveti olarak bu vatana kazandırmakla beraber, komünistin manevî tahribatına karşı şımdıye kadar Rusun, Amerika ve İngilize karşı tecavüzünden ziyade bin senelik adavetinden dolayı en evvel bize tecavüz etmesi adavetinin muktezası iken, o tecavüzü durduran, şüphesiz hakaik-ı Kur'âniye ve imaniyedir. Oyleyse, bu vatanda herşeyden evvel o acip kuvvete karşı hakaik-ı Kur'âniye ve imaniyeyi bilfiil elde tutup dinsizliğin önüne kuvvetli bir sedd-i Zülkarneyn gibi bir sedd-ı Kur'ânî yapılması lâzım ve elzemdir.

Çünkü dinsizlik Rusu, şimdiye kadar yan Çin'i ve yarı Avrupa'yı istilâ ettiği hâlde, bize karşı tecavuz ettirmeyip tevkif ettiren, hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyedir. Yoksa, Rusların tahribat nevinden manevî kuvvetlerine karşı adliyenin binden binne maddî ceza vermesiyle, serserilere ve fakirlere, zengınlerın malını peşkeş çeken ve

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adavet: duşmanlık, husumet.
adet: gorenek, usul, alışkanlık.
âlem-ı Islam: Islam âlemi, Islam dunyası
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
ceride: gazete
dindar: dinin emırlerini yerine getıren
elzem: daha (en, pek) lâzım, luzumlu, gerekli
evvel: once
haber: bilgi, bılgilendırme.
hakaik-ı imaniye: imana aıt hakıkatler, ımanı gerçekler.
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'an aıt olan ve ondan gelen gerçekler
ıhtıyat: yedek, zor şartlar ve gunler ıçın saklanan.
istila: ele geçırme, kaplama, yayılma
komünist: butun malların ortaklaşa kullanıldıgı ve özel mulkıyetin olmadıgı ıddıasında bulunan duzen ın mensubu olan kımse
maddi: madde ile alâkalı
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
maslahat: fayda, maksat.
mektep: okul
mukteza: gereçı
nev: turlu, çeşıt.
nokta: konu ile ılgılı bolum
peşkeş: başkasının malını bınne bagışlama
sedd-ı Kur'âni: Kur'ân'a aıt set, Kur'an ın yıkılmaz seddi kalesi
sedd-ı Zülkarneyn: Zulkarneyn ın seddi. Zulkarneyn ın Ye'cuc ve Me'cuc kavmınden korunmak ısteyenler ıçın yaptırdıgı çok buyuk ve sağlam set kale
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma halı
serseri: gayesız, hedefsız, oteden ben başıboş olan
tacil: acele ettırme, hızlandırma, çabuklaştırma
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
tasdik: onaylama
tatbık: uydurma, uygulama
tecavuz: saldırma, sataşma, namusa saldırma, sarkıntılık.
tevkif: tutuklama
ziyade: çok, fazla.

hevesli gençlere ehli namusun kızlarını ve ailelerini mübah kılan ve az bir zamanda Avrupa'nın yansını elde eden bir kuvvete karşı, ancak ve ancak manevî bombalar lâzım ki, o da hakaik-ı Kur'âniye ve imaniye atom bombası olup o dehşetli solculuk cereyanını durdursun. Yoksa, adliye vasıtasıyla yüzden birine verilen maddî ceza ile bu küllî kuvvet tevkif edilmez.

Onun için, dindar milletvekilleri bu tacili lâzım gelen hakikati tehir etmelerinden, çok defa tecrübelerle gördüğümüz gibi bu defa da küre-i hava şiddetli soğuğu ile buna itiraz ediyor.

İki dehşetli Harb-i Umumînin neticesinde beşerde hasıl olan bir intıbah-ı kavî ve beşerin tam uyanması cihetiyle, kat'iyen dinsiz bir millet yaşamaz. Rus da dinsiz kalamaz. Geri dönüp Hristiyan da olamaz. Olsa olsa, küfr-i mutlakı kıran ve hak ve hakıkate dayanan ve hüccet ve delile istinat eden ve aklı ve kalbi ıkna eden Kur'ân ile bir musalâha veya tâbi olabilir. O vakit dört yüz milyon ehl-i Kur'ân'a kılıç çekemez.

Said Nursî

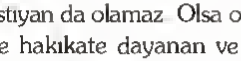

286

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Mevlid-i Şerifinizi ruhucanımızla tebrik ediyoruz. Ve muvaffakıyetinizi ve Nurların fevkalâde tesirli

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
azız: izzetli, muhterem, saygın
beşer: insan, insanlık.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cihet: yön, sebep, vesile
defa: kere, kez, yol
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: kanıt, tanık, burhan
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
ehl-i Kur'ân: Kur'ân ehli, Kur'an'a inanıp ona uyanlar
evvela: öncelikle
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
hakıkat: gerçek, doğru
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
hasıl: elde etme, meydana gelme
heves: bir şeye karşı duyulan ıstırap, arzu.
hüccet: delil
ıkna: bir fikri, düşünceyi akli delillerle kabul ettirme, inandırma
intıbah: uyanış
istinat: dayanma
itıraz: direnme, karşı koyma.
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
küllî: umumî, genel
küre-i hava: hava küresi, dünyayı kaplayan hava tabakası, atmosfer
maddî: madde ile alâkalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
musalaha: barış, uzlaşma
muvaffakıyet: başarı
mübah: kullanılmasında veya yapılmasında sakınca olmayan
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
tabi: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan
tacili: acele ettirme, hızlandırma, çabuklaştırma.
tecrübe: deney
tehir: erteleme, sonraya bırakma
tevkif: tutuklama
vasıta: aracı
fevkalâde: olağanüstü

intişarlarını sizlere müjde ediyoruz. Ve Nurculan tebrik ediyoruz.

Saniyen: Bu mübarek gecede pek şiddetli bir ihtar kalbime geldi ki: İstanbul'daki üniversiteliler Eski Said ile Yeni Said'in *Tarihçe-i Hayat*'ındaki harikalan yazmalan münasebetiyle iki fikir meydana gelmiş.

Birisi: Dostlarda, benim haddimden pek ziyade, fevkalâde bir nevi velâyet gibi bir hüsnüzan hasıl olmuş. Ve muarızlarda ve ehl-i felsefede de pek harika bir deha zannı ve hatta bazılarında da kuvvetli bir sihir tevehhümüyle, haddimden bin derece ziyade bir tevehhüm hasıl olmuş. Ve bu manaya dair çok yerlerde "Bunun hakikatı nedir?" diye maddî ve manevî izahı benden istenilmişti. Ben de bu gecekı şiddetli ihtar için çok mukaddematlı bir hakikati beyan etmeye mecbur oldum.

Birinci mukaddeme: Nasıl ki bir çam ağacının buğday tanesi kadar bir çekirdeği, koca çam ağacına bir mebde oluyor, kudret-i İlâhî o acip ağacı o çekirdekten halk ediyor. Milyondan ancak bir hisse o çekirdekte bulunurken, o çekirdek kader kalemiyle yazılan manevî bir fihriste olmuş. Yoksa, bir koy kadar fabrikalar lâzımdır ki, o acip ağaç, dal ve budaklanyla teşkil edilsin. İşte, azamet ve kudret-i İlâhînin bir delili de budur ki, bir zerreden dağ gibi şeyleri halk eder.

İşte, aynen bunun gibi, hiçbir mahviyet ve tevazu niyetiyle olmayarak, bütün kanaatimle ilân ediyorum ki, benim hizmetim ve serguzeşte-i hayatım, bir nevi

acip: tuhaf, hayrette bırakan
azamet: büyükluk
beyan: anlatma, açıklama
dair: alakalı, ilgili
deha: çok akıllılık, zekılığın ve anlayışlılığın son derecesi.
delil: kanıt, tanık, burhan
ehl-i felsefe: filozoflar, felsefe ile uğraşan veya taraftar olanlar
fevkalâde: olağanüstü
fihriste: katalog, liste.
hakikat: gerçek, doğru
halk: yaratma, yoktan var etme
harika: olağanüstü
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hisse: pay, nasip
hizmet: görev, vazife
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
intişar: yayınlanma, neşrolma
izah: açıklama, ayrıntıların ile anlatma.
kader: İlahı hükum, Cenab-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi.
kanaat: inanç, inanış
kudret-i İlahiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
maddî: madde ile alakalı
mahviyet: alçak gönüllüluk, kendini değersiz gösterme
mana: anlam
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mebde: başlangıç.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mukaddemat: ön açıklama, takdim
mukaddeme: giriş, başlangıç, önsöz
mübarek: feyizli, bereketli
münasebet: vesile, dan dolayı
nevi: çeşit
saniyen: ikinci olarak
sergüzeşt-i hayat: hayat macerası, hayat hikayesi
sihir: büyü, büyücülük.
Tarihçe-i Hayat: Said Nursî'nın hayat hikayesini açıklayan ve Risale-i Nur Küllıyatından olan bir eser
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tevazu: alçak gönüllüluk, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
tevehhüm: vehmine kapılmak, öyle zannetmek.
velayet: velî ve ermiş olan kimsenin hali ve sıfatı
zan: sanma, kesin olarak bilmek, sizin kuvvetli ihtimalle hükmetme
zerre: en küçük parça, molekül, atom
ziyade: çok, fazla.

çekirdek hükmüne geçmiş, inayet-i İlâhiye ile bu zamanda ehemmiyetli bir hizmet-i imaniyeye mebde olmak için, Kur'ân'dan gelen ve meyvedar bir şecere-i âliye olan Nur risalelerini ihsan etmiş. Ben bunu kasemle temin ediyorum ki, bütün hayatımda geçen o hankalardan dolayı ben kendimde kat'iyen bir kabiliyet ve bir meziyet ve o fevkalâdeliğe bir liyakat görmüyordum. Hayret hayret içinde kalıyordum. Değil fevkalâde bir dehâ veyahut fevkalâde bir velâyet, belki kendi kendimi idâre edecek ve hayat-ı içtimaiye ile münasebettar olacak bir kabiliyet görmüyordum. Gerçi zahiren hodfüruşluk gibi bazı hâlât hayatımda görünmüştü. O da ihtiyârım haricinde halkların husnüzannını tekzip etmemek için bir nevi hodfüruşluk gibi oluyordu. Fakat halkların husnuzannı gibi hakıkatte olmadığımın hikmetini bilmediğimden ve dünyaya yaramadığımı, böyle bin derece haddımden fazla bir teveccühe mazhar olduğumu bütün bütün hilâf-ı hakikat telâkki ediyordum. Fakat Cenab-ı Hakka yüz bin şukur olsun ki, yetmiş seksen senelik hayatımın sonlarında onun hikmetini ihsan-ı İlâhiye ile bir derece bildik ve kısaca bir kısmına işaret edeceğim. Ve çok numunelerinden bir kısım numunelerini beyan ediyorum:

Birinci numune: Medrese usulünce hiç olmazsa on beş sene tahsil-i ilim lâzım geliyor ki, hakaik-ı diniye ve ulûm-i İslâmiye tam elde edilsin. O zamanda Said'de, değil harika bir zekâ veya bir manevî kuvvet, belki bütün istidat ve kabiliyetinin haricinde bir acip tarzla, bir iki sene sarf ve nahiv mebadisini gördükten sonra, uç ayda

acip: ruhaf hayrette bırakan
beyan: anlatma, açıklama
deha: olaganüstü zeka sahibi olma
ehemmiyetli: önemli
fevkalâde: olağanüstü
fevkalâdelik: olaganüstülük, alışılmışın ötesinde hâl
gerçi: her ne kadar
hakaik-ı diniye: dine ait olan hakıkatler
hakikat: gerçek.
hâlât: haller, durumlar, vazıyetler
harika: olaganüstü
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hikmet: İlahi gaye, gizli sebep, fayda
hilâf-ı hakikat: gerçeğe ve hakıkate zıt, aykırı
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakıkatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen
hükmüne: yenne, değenne
husnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
idare: döndürme, çevirme, yönetme
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihsan-ı İlâhi: İlahi ihsan. Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar
ihtiyâr: irade, tercih
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
istidat: kabiliyet, yetenek.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kasem: yemin, ant
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle.
liyakat: ıktıdar, hüner, fazilet.
manevi: manaya ait, maddi olmayan
mazhar: nail, olma, şereflenme
mebadi: temel prensipler, ilk unsurlar
mebde: başlangıç.
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
meyvedar: meyveli, yemişli
meziyet: kıymetli özellik.
münasebettar: ilgili, alâkalı
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
numune: örnek.
sarf ve nahiv: dil bilgisi, gramer
şecere-i âliye: büyük, yüce ağaç.
şükür: teşekkür
tahsil-i ilim: ilim tahsili, ilim öğrenme
tarz: biçim, şekil
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
telâkki: kabul etme, alma
temin: şüpheyi giderme, sağlamlaştırma
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi
ulûm-i İslâmiye: İslamî ilimler
usul: metot, düzen
velâyet: veli ve ermiş olan kimsenin hali ve sıfatı
zahiren: görünüşte

acip bir tarzda kırk elli kitabı güya okumuş ve icazet almış gibi bir hâlet göründü.

Bu hâl altmış sene sonra doğrudan doğruya gösterdi ki, o vaziyet ulûm-i imaniyeyi üç dört ayda, kısa bir zamanda ellere verebilecek bir tefsir-i Kur'ânî çıkacak ve o bîçare Said de onun hizmetinde bulunacak işaretiyle, hem bir zaman gelecek ki, değil on beş sene belki bir sene de ulûm-i imaniyeyi ders alacak medreseler ele geçmeyecek ve azalacak bir zamana bir nevi işaret-i gaybiye gibi manalar hatıra geliyor.

İkinci numune: O eski zamanda, Said'in o çocukluk zamanında büyük âlimlerle münazarasını ve o âlimlerin suallerine cevap vermesini, hatta kendisi hiç sual etmeden âlimlerin en müşkül suallerine doğru cevap vermesini, ben kat'iyen itiraf ediyorum ve itikad ediyorum ki, o hâl ne harika zekâvetimden ve ne de acip istidadımdan neş'et etmiş değildir. Ben de bîçare, müptedi, sersem, gurultucu bir çocuk iken, hiç böyle, değil büyük âlimlere cevap vermek, belki küçük hocalara, hatta küçük talebelere de mağlûp olur bir hâlde iken doğru cevap vermekliğim, kat'iyen istidadımdan ve zekâvetimden gelmemiş olduğuna kanaat-i kat'iyem var. Yetmiş senedir de hayret ediyordum.

Şimdi ihsan-ı İlâhî ile bir hikmetini anladım ki: Çekirdek gibi, medrese ilimlerine bir ağaç ihsan edilecek ve o ağacın hizmetinde bulunana karşı pek çok rakipleri ve muarızlan bulunacak.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
bîçare: çaresiz, zavallı
güya: sanki
hal: durum, vaziyet
halet: hal, durum
harika: olağanüstü
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hizmet: görev, vazife
icazet: diploma, yetki belgesi, şahadetname
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan: Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar
ilim: bilgi, marifet
istidat: kabiliyet, yetenek
işaret-i gaybiye: gayba ilişkin işaret; Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
İtikat: kesin inanma, iman
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
mana: anlam
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma
müptedi: yeni başlayan, acemi, daha işin başında olan
muşkul: güç, zor, çetin
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
nevi: çeşit
numune: örnek
sersem: aklı bir karış yukarıda
sual: soru
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil
tefsir-i Kur'anî: Kur'an tefsirı, Kur'an'ın açıklaması
ulûm-i imaniye: iman ilimleri, imanla ilgili ilimler
vaziyet: durum
zekavet: zekilik, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti

İşte, bu zamanda, İslâmlar içinde muhtelif meşrepler ve meslekler sahipleri birbirisini tenkit etmek ve eserine mukabil eserler neşretmek, Mutezile ve Ehl-i Sünnet gibi birbirini kırmak âdetiyle bu zamanda o Nur ağacının hizmetkârının başına vuracak ve rekabet veya meşrep muhalefetiyle en tesirlisi ve en müthişi medrese hocaları olmak lâzım gelirken, Cenab-ı Hakka yüz bin şükür olsun ki, eskiden beri devam etmekte olan o âdete muhalif olarak, Risale-i Nur en ziyade ulemânın damarlarına dokundurduğu hâlde hocaların Nurlara karşı tenkitkârâne eserler yazamadıklarının sebebi, o zamanda o çocuk Said'in ulemânın suallerine karşı doğru cevap vermesi ulemânın cesaretini kırmış ki, hiçbir yerde kıskanç hocalardan, hem meşrepçe Said'e çok muhalif olduklar hâlde Nur Risalelerine karşı mukabil çıkmamaları, bu hâlin bir hikmeti olduğuna kanaatim gelmiş. Yoksa böyle acip bir zamanda ehl-i medresenin itirazı başlasaydı, dinsizlik taraftarları olan gizli düşmanlarımız hem Nurları, hem ulemayı çürütmek için ehemmiyetli bir vesile yapacaklardı. Cenab-ı Hakka hadsız şükrolsun ki, en ziyade Nurların dokunduğu resmî ulemâ, aleyhinde bulunamadılar.

Üçüncü numune. Eski Said'in çocukluk zamanından beri hem kendisi, hem babası fakir oldukları hâlde, başkalarının sadaka ve hediyelerini almadığının ve alamadığının ve şiddetli muhtaç olduğu hâlde hediyeleri mukabilsiz kabul etmediğinin ve Kurdistan âdeti talebelerin tayınatı ahalinin evlerinden verildiği ve zekâtla masrafları yapıldığı hâlde, Said hıçbir vakıt tayın almaya gıtmedığının

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âdet: görenek, usul, alışkanlık.
ahali: halk.
aleyh: karşı, karşıt.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i medrese: medrese ehli, medresede okuyanlar
Ehl-i Sünnet: İslâm'ın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeyleri karıştırmayıp, Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
eser: telif, kitap, yayın.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi
itiraz: direnme, karşı koyma
kanaat: inanç, inanış.
Kürdistan: Osmanlı devleti zamanında bir coğrafi bölge adı
masraf: harcama, sarf etme
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
meslek: gidiş tutulan yol, sistem
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık.
muhalif: zıt, aykırı.
muhtaç: gerek duyan
muhtelif: farklı.
mukabil: karşılık
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
neşir: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur eserleri
numune: örnek.
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe
resmî: devlet adına olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
şükür: teşekkür
talebe: öğrenci.
tayın: ekmek, erzak, yiyecek
tayınat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayın edilen parça veya miktar
tenkit: eleştirme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vesile: bahane, sebep
zekat: İslâmiyet de farz olan ibadetlerden biri
ziyade: çok, fazla.

ve zekâtı dahi bilerek almadığının bir hikmeti, şimdi kat'î kanaatımle şudur ki:

Ahır omrümde Rısale-ı Nur gıbı sırf imanî ve uhrevî bır hizmet-i kudsiyeyi dünyaya âlet etmemek ve menafi-i şahsıyeye vesıle yapmamak ıçın, o makbul âdete ve o zararsız seciyeye karşı bana bir nefret ve bir kaçınmak ve şiddet-i fakr ve zarureti kabul edip elini ınsanlara açmamak hâleti verilmişti ki, Risale-i Nur'un hakikî bir kuvveti olan hakikî ihlâs kırılmasın. Ve bunda bır işaret-i manevî hissediyordum ki, gelecek zamanda maîşet derdiyle ehl-i ilmin mağlûbiyeti bu ihtiyaçtan gelecektir.

Dördüncü numune: Yeni Said ihtıyarlığında bütün bütün sıyasetten ve dunyadan kendini çekmeye çalıştığı hâlde, ehl-i dünyanın bütün bütün kanuna ve insafa ve vicdana, hatta ınsanlığa muhalif bır tarzda eşedd-ı zulum ıle yirmi sekiz sene işkencelerle ezdiklerine ve bir sineğin ısırmasına tahammul etmeyen o bîçare Said'ın baltalarla başına vurduklarına ve ıhanetin en şenîlerini yaptıklarına karşı, emsalsız bir sabır ve tahammul ona ıhsan olunması ve gayet asabî ve sinirli olduğu gibi, fıtraten korkak olmadığı hâlde, "Ecel bırdır, tegayyür etmez" hakikatıne imanından gelen büyük bir cesaretle beraber, en korkak, en miskin bir vaziyette sukût edıp sabretmesı, hatta bir miktar sonra o işkenceler sonunda ruhuna bir ferah verılmesının bir hıkmeti, kanaat-i kat'iyemle budur ki:

Kur'ân-ı Hakîm'in hakaik-ı imaniyesini tefsir eden Rısale-i Nur'u hıçbır şeye ve şahsî menfaatlerıne ve

âdet: gorenek, usul alışkanlık.
ahır: son.
asabî: sınırlı öfkeli.
bıçare: çaresız zavallı
ecel: her canlının Allah tarafından takdır edilen olum vaktı.
ehl-i dunya: dunyaya bağlı dunya adamı ahreti düşünmeyen
ehl-i ilım: ılım sahıplerı ılım adamları
emsalsız: benzersız
eşedd-ı zulum: zulmün en şıddetlısı
ferah: gonul açıklığı sevinç, sevınme
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan yaratılış ıtıbanyle
gayet: son derece
hakaik-ı imanıye: ımana aıt hakıkatler ımanı gerçekler
hakıkat: gerçek dogru
hakıkı: gerçek
halet: hal durum
hikmet: ılahî gaye gizli sebep fayda
hizmet-ı kutsıye: mukaddes hizmet, kutsal hizmet.
ıhanet: hıyanet, arkadan vurma
ihlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ıhsan: bagışlama ıkram etme luruf
iman: ınanma ıtıkat.
imanı: ımana dair olan ımanla ılgılı
kanaat: manç, maruş.
kanaat-ı kat'ıye: kesın kanaat, vanlan kesın düşunce
kat'i: kesın şupheye ve teredude mahal bırakmayan.
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an
mağlubıyet: yenılgı yenılme
maişet: geçım geçınme
makbul: kabul edılmış geçerlı
menfaat: fayda
mıskın: uyuşuk, tembel hareketsız zavallı
muhalif: zıt, aykırı.
numune: ornek
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuz zaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sabır: dayanma katlanma zorluklara dayanma gücü
seciye: ıyı huy
sükut: susma sessız kalma
şahsı: şahsa kışıye aıt, hususî.
şenı: fena kotu çırkın ayıp
şiddet-i fakr: fakırlıgın şıddetlı olması
tagayyür: degışme başkalaşma
tahammul: zora dayanma sabretme sabır gosterme
tarz: bıçım şekıl
tefsır: Yorum, şerh
uhrevî: ahırete dair ahırete aıt.
vazıyet: durum.
vesıle: aracı vasıta
vıcdan: ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen, ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî hıs.
zaruret: muhtaçlık şıddetlı ihtıyaç ıçınde olma.

manevî kemalâtlanna âlet yapmamak ve hakiki ihlâsı kırmamak için, ehl-i siyaset Said hakkında "dini siyasete âlet yapmak" vehmini verip, tâ Said işkencelerle, hapıslerle dini siyasete âlet etmesin diye ehl-i sıyasetin zalımâne hükümleri altında kader-i İlâhî, Nurdaki hakiki ihlâsı kırmamak için Said'e şefkatli tokatlar vurup "Sakın sakın hakaik-ı imaniyenin tefsiri olan Risale-i Nur'u kendi şahsî menfaatlerine ve hatta manevî kemalâtlarına ve belâlardan ve muzır şeylerden kurtulmaklığına âlet yapma. Tâ ki Nurun en büyük kuvveti olan ihlâs-ı hakiki zedelenmesin" diye, kader-i İlâhînin şefkatli tokatlan olduğuna kat'î kanaat ediyorum.

Hatta, her ne vakıt sırf ahiretime şahsî ibâdetle zıyade meşguliyetim sebebiyle Nurun hizmetini bıraktığım aynı zamanında, ehl-i dünya bana musallat olup bana azap verdiğine kat'î kanaat getirmişim.

Bu dördüncü numunenin izahını en son yazılan mektuplardan, ehl-i siyaset, Said'i dini siyasete âlet yapar diye hapıslere atması ve sonra Said onun hikmetini, yani kaderin şefkat tokatlan olduğunu anlamasıyla onlan helâl etmesi ve kendi tahammulunün hikmetini anlamasına dair olan o mektuba havale ediyoruz.

Beşıncı numune: Bu bîçare Said'ın gayet muhtaç olduğu ve yetmiş seneden ben o sanatla meşgul olması ve bazı gun ıki yuz sahife kadar tashıhe mecbur olmasıyla beraber, on yaşındaki zeki bir çocuğun on günde muvaffak olduğu yazı kadar bır yazıya malik olamadığına hayret

ahıret: obur dunya, oteki dunya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
azap: ezıyet, ışkence, buyuk sıkıntı, şıddetli acı
bela: musıbet, sıkıntı
bıçare: çaresiz, zavallı
dair: alakalı, ılgılı
ehl-i dünya: dünyaya bagli dunya adamı, ahıreti dusunmeyen
ehl-ı sıyaset: ulkenin idaresiyle meşgul olanlar, sıyaset adamlan, polıtıkacılar.
gayet: son derece.
hakaık-ı imanıye: ımana aıt hakıkatler, ımanı gerçekler
hakıkı: gerçek
havale: ısmarlama, bırakma.
helal: Allah ın musaade ettıgi şey, dın bakımından günah olmayan şey
hıkmet: Ilahî gaye, gızlı sebep, fayda
hukum: emır, bır konu hakkında verılen karar
ıhlâs: samımıyet, bir amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ihlâs-ı hakiki: gerçek ıhlâs, samimiyet.
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma
kader: İlahî hukům, Cenab-ı Hakk ın takdır ve tayın etmesi.
kader-i İlâhî: Ilâhı kader, Allah'ın kader kanunu
kanaat: ınanç, ınanış.
kat'î: kesın şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
malik: sahıp
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
menfaat: fayda
meşgul: bir ışle uğraşan, ışgal eden
meşguliyet: meşgul olma, bır ış yapma
muhtaç: gerek duyan
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan
muvaffak: başarmış, başarılı.
muzır: zararlı, zarar veren
Nur: Rısale-ı Nur, Rısale-ı Nur hizmetı
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi, Be diuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sahıfe: sayfa
şahsı: şahsa kışıye aıt, hususı
şefkat: karşılıksız sevgi, bes leme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
tahammul: zora dayanma, sabretme, sabır gosterme
tashıh: düzeltme, yanlışını gıderme.
tefsir: açıklama, ızah
vehım: zan, şuphe, yanlış ve esassız duşunce
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
ziyade: çok, fazla

ediliyordu. Hâlbuki Said bütün bütün istidatsız değildir. Hem de nesebî kardeşlerinin hepsinin de güzel yazıları olduğu hâlde, bu kadar yazıya muhtaç iken böyle yanın ümmî vaziyetinin hikmeti, kanaat-i kat'iyemle şudur ki:

Bir zaman gelecek ki, cüz'î ve şahsî iktidarlar, kuvvetler mukabele edemeyecek dehşetli ve manevî düşmanların hücumu zamanında güzel yazı sahiplerini ruhucanıyla aramak ve hizmetine şerik etmek ve o çekirdeğin etrafında su, hava, nur gibi o manevî ağaca hizmet etmek için o şahsî ve cüz'î hizmeti, küllî ve umumî ve kuvvetli ve bir kaleme mukabil binler kalemi bulmak hikmetiyle ve buz parçası gibi benliğini o mübarek havuz içinde eritmesiyle hakiki ihlâsı elde etmek ve bu suretle imana hizmet etmek hikmetiyle olmuş.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

287

Azız, Siddik Kardeşlerim!

Ruhucanımızla mübarek bayramınızı tebrik ediyoruz. İnşaallah, âlem-i İslâm'ın da büyük bir bayramına yetişirsiniz. Cemahir-i müttefika-i İslâmiyenin kudsî kanun-ı esasiyelerinin menbaı olan Kur'ân-ı Hakîm, istikbale tam hâkim olup beşeriyete tam bir bayramı getireceğine çok emareler var.

Sanıyen: Şüphe kalmadı ki, Nur Risaleleri ve talebeleri, hıfz ve inayet-i İlâhiyeye mazhardırlar ki, bu zamanın

1- Bâki olan ancak Allah tır.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
beşeriyet: beşerilik, insanlık.
cemahir-i müttefika-i İslâmiye: birleşik İslâm cumhuriyetleri, devletler.
cüz'î: küçük, az.
cuz'î: küçük, az.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hakiki: gerçek.
hâkim: hükmeden.
hıfz: saklama, koruma, siyaset, muhafaza.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hizmet: görev, vazife.
ihlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
iktidar: güç, kuvvet.
İman: inanç, itikat.
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı.
inşaallah: Allah izin verirse.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istikbal: gelecek zaman.
kanun-ı esası: ana prensipler, anayasa.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
küllî: umumî, genel.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail, olma, şereflenme.
menba: kaynak.
muhtaç: gerek duyan.
mukabele: karşı gelme, karşı koyma.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli.
nesebî: soy ile ilgili, soyu ile alâkalı, soy sopa ait.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla.
sanıyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şerik: ortak.
talebe: öğrenci.
umumî: genel.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vaziyet: durum.

hassasiyetle ve bazı keyfî kanunlarla pek hiddetli bir inatla uzun zamandan beri Nur Talebelerine ancak yüzde bir nisbetinde zarar verebildiler. Nurun faal talebelerinden altı yüz talebesinin mahkemelerle meşgul edilmesine dehşetli bir plân varken, yalnız altı talebeye muvakkaten ilişildi. Hatta Nur kahramanının yazdığı gibi, yirmi beş adliye mahkemeleri yüz binler nüshalarında ve yüz binler talebelerinde medar-ı mes'uliyet bir şey bulamıyorlar. Ve o kesretli adliyelerin "Nurlarda suç yok ve bulamıyoruz" demeleri kat'î bir delildir. Çünkü benim İstanbul ve Afyon gibi mahkemelerimde, onların o hassas ve suistimal edilebilir kanunlarına tam aykırı olarak söylediğim hâlde beni mes'ul etmedikleri gibi, Nurlar da medeniyetin zalimâne kanunlarını ziruzeber ettikleri hâlde, medar-ı mes'uliyet suç bulamadıklarını kat'iyen gösteriyor ki, nurlardaki hakikat, karşısındaki muarızları mağlûp ederek adliyeleri de insafa getirmiştir. İnayet-i İlâhiye, Kur'ân'ın bir mu'cize-i maneviyesi olan Risale-i Nur'u muanzlarından muhafaza ediyor. Muânzların hücumu ise, Nurların parlamasına ve intişarına vesile oluyor.

288

Ustadımız diyor ki

Yirmi sekiz sene zarfında hükûmetin resmî adamlarından bana rast gelenler, hep sıkıntı verdikleri hâlde,

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: kanıt, tanık, burhan
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
faal: çalışkan, gayretli
hakikat: gerçek, doğru
hassas: zayıf, çabuk tesir alan.
hassasiyet: hassaslık, duygulu olma, duygusallık
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe, arzuya bağlı
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
mes'ul: sorumlu, yükümlü
meşgul: ilgilenen, uğraşan.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mu'cize-i maneviye: manevî mucize
muhafaza: koruma
muvakkaten: geçici olarak.
nispet: oran, değer
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
nüsha: kitap
resmî: devlet adına olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
talebe: öğrenci
vesile: bahane, sebep
zalim: merhametsiz, gaddar
zarfında: süresince.
ziruzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

zabıtanın bana hiç sıkıntı vermediği gibi, bazı himayetkârâne vaziyeti göstermelerinin hikmetini şimdi izhar ediyorum ki: "Nur Talebeleri ve risaleleri, manevî bir zabıta hükmünde asayiş ve emniyeti muhafazaya –hem kudsî bir şekilde– çalıştıkları ve herkesin kalbinde nasihatleriyle iman cihetinde bir yasakçı bıraktıklan tahakkuk etmiş." Zabıta bunu manen hissetmiş ki, bize her vakit dost göründü. Bunun sırrı budur ki:

Kur'ân'ın bir kanun-i esasîsiyle, yüzde doksan masuma zarar gelmemek için on canı yüzünden asayişi bozmaya çalışanlan men ediyorlar. Birisinin günahıyla başkası mesul olamaz. Bu sırra binaen, şimdi asayişi bozmaya çalışan manevî, dehşetli kuvvetler mevcut olduğu hâlde, Fransa, Mısır, Fas, Iran gibi yerlerden daha ziyade bu mubarek memlekette çalışıldığı hâlde emniyet ve asayişi bozamadıklarının en büyük sebebi, 600 bin Nur nüshaları ve 500 bin Nur Talebeleri zabıtaya bir manevî kuvvet olarak o manevî tahribata karşı dayandıklanını zabıta manen hissetmişler ki, yirmi sekiz seneden beri resmî memurlara muhalif olarak Nurlara insafkârâne ve merhametkârâne vaziyet gösteriyorlar.

Hem Ustadımız diyor ki:

Ben derim: Bu zamanda hocalardan, hatta sofîlerden ziyade zabıta efradı ehl-i takvâ olup kebairden kendilerini muhafaza ve feraizi yapmasını vazifeleri iktiza ediyor. Ve ona ihtiyac-ı şedit var. Tâ ki karşısındaki manevî

asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
binaen: -den dolayı, bu sebepten
can: cinayet işlemiş kimse
cihet: yön, sebep, vesile
dehşetli: ürkütücü, korkunç
efrat: fertler
ehl-i takva: Allah'tan korkan ve günahlardan çekinen insanlar
emniyet: güvenlik
feraiz: farzlar
hikmet: ilahî gaye, gizli sebep, fayda.
himayetkârâne: korumaya çalışarak
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtiyac-ı şedit: çok şiddetli ihtiyaç, şiddetli muhtaç oluş
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
iman: inanç, itikat
izhar: gösterme, açığa vurma
kanun-ı esasî: ana prensipler, anayasa.
kebair: büyük günahlar, cezası büyük olan günahlar
kudsî: mukaddes, yüce.
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
men: yasak etme, engelleme
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.
mes'ul: sorumlu, yükümlü
muhafaza: koruma
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
mübarek: feyizli, bereketli.
nasihat: akıl öğretme, yol gösterme
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
nüsha: kitap
resmî: devlet adına olan
sır: gizli hakikat.
Sufî: tasavvuf ilmiyle uğraşan, tasavvuf yolunda giden.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
talebe: öğrenci
vazife: görev
vaziyet: durum.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
ziyade: çok, fazla.

tahribatçılara karşı asayiş ve emniyet-i umumiyeye ait vazifelerini tam yapabilsinler.

Hizmetindeki Nur Talebeleri

289

[Ustadımızın çok evvel yazmış olduğu zîrdeki mektubu, şahsî nüfuz temin ve dini siyasete âlet etmek ithamlarına tam bir cevap olduğundan, kararnameye ilhak edilmiştir.]

KONUŞAN YALNIZ HAKİKATTİR

Risale-i Nur'da ispat edilmiştir ki, bazen zulüm içinde adalet tecelli eder. Yani, insan bir sebeple bir haksızlığa, bir zulme mâruz kalır, başına bir felâket gelir, hapse de mahkûm olur, zindana da atılır. Bu sebep haksız olur. Bu hükûm bir zulüm olur. Fakat bu vâkıa adaletin tecellisine bir vesile olur. Kader-i İlâhî başka bir sebepten dolayı cezaya, mahkûmiyete istihkak kesb etmiş olan o kimseyi bu defa bir zalim eliyle cezaya çarptırır, felâkete düşürür. Bu, adalet-i İlâhînin bir nevi tecellisidir.

Ben şimdi düşünüyorum. Yirmi sekiz senedir vilâyet vilâyet, kasaba kasaba dolaştırılıyorum. Mahkemeden mahkemeye sürükleniyorum. Bana bu zalimâne işkenceleri yapanların bana atfettikleri suç nedir? Dini siyasete âlet yapmak mı? Fakat bunu niçin tahakkuk ettiremiyorlar? Çünkü hakikat-ı hâlde böyle bir şey yoktur.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adalet-i İlahiye: Allah'ın adaleti, İlâhî adalet.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.
atıf: yükleme.
defa: kere, kez, yol.
emniyet-i umumiye: genel güvenlik.
evvel: önce.
felaket: musibet, büyük dert, bela.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikat-ı hal: işin aslı.
hükum: emir, bir konu hakkında verilen karar.
İlhak: ilave etme, ekleme, katma.
İspat: kanıtlama, doğrulama.
İstihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma.
İtham: suç isnat etme, suçlama.
kader-i İlahî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kararname: sorgu hâkiminin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı.
kesb: kazanma.
mahkum: bir mahkemece hükum giymiş, hükümlü.
mahkumiyet: hükum giyme, hükümlülük.
maruz: uğramak, etkilenmek.
nevi: çeşit.
nüfuz: söz geçirme, hükûm sahibi olma.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
temin: sağlama.
vakıa: olay.
vazife: görev.
vesile: bahane, sebep.
vilayet: il.
zalim: merhametsiz, gaddar.
zindan: hapishane.
zîr: alt, aşağı.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Bir mahkeme aylarca, senelerce suç bulup da beni mahkûm etmeye uğraşıyor. O bırakıyor; diğer bir mahkeme aynı meseleden dolayı beni tekrar muhakeme altına alıyor. Bir muddet de o uğraşıyor, beni tazyik ediyor, türlü türlü işkencelere mâruz kılıyor. O da netice elde edemiyor, bırakıyor. Bu defa bir üçüncüsü yakama yapışıyor. Böylece musibetten musibete, felâketten felâkete sürüklenip gidiyorum. Yirmi sekiz sene ömrüm böyle geçti. Bana isnat ettikleri suçun aslı ve esası olmadığını nihayet kendileri de anladılar.

Onlar bu ittihamı kasten mi yaptılar, yoksa bir vehme mi kapıldılar? İster kasıt olsun, ister vehim olsun, ben, böyle bir suçla münasebet ve alâkam olmadığını kemal-i kat'iyetle yakînen ve vicdanen biliyorum. Dini siyasete âlet edecek bir adam olmadığımı bütün insaf dünyası da biliyor. Hatta beni bu suçla ittiham edenler de biliyorlar. O hâlde neden bana bu zulmü yapmakta ısrar edip durdular? Neden ben suçsuz ve masum olduğum hâlde böyle devamlı bir zulme, muannit bir işkenceye mâruz kaldım? Neden bu musibetlerden kurtulamadım? Bu ahvâl adalet-i Ilâhiyeye muhalif düşmez mi?

Bir çeyrek asırdır bu suallerin cevaplarını bulamıyordum. Bana zulüm ve işkence yaptıklarının hakiki sebebini şimdi anladım. Ben kemal-i teessürle söyluyorum ki, benim suçum, hizmet-i Kur'âniyemi maddî ve manevî terakkıyatıma, kemalâtıma âlet yapmakmış.

adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, İlâhi adalet
ahval: haller, durumlar
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
defa: kere, kez, yol.
felaket: musibet, büyük dert, bela
hakikî: gerçek.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
İsnat: dayandırma
İşkence: bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, eziyet.
ittiham: suçlama.
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kemalat: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
kemal-i kat'iyet: kesinliğin tam oluşu, tam bir kesinlik
kemal-i teessür: tam bir üzüntü
maddî: madde ile alâkalı
mahkûm: cezalandırma.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maruz: uğramak, etkilenmek.
masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız.
mesele: konu.
muannit: inatçı, ayak direyen
muhakeme: yargılanma, yargılama
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
musibet: felaket, bela
muddet: süre, zaman
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
nihayet: en sonunda
sual: soru
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vicdanen: vicdanca, vicdan bakımından, içten, yürekten.
yakînen: yakîn olarak, şüpheye düşmeden, bilme
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Şimdi bunu anlıyorum, hissediyorum, Allah'a binlerle şükrediyorum ki, uzun seneler ihtiyârım haricinde olarak hizmet-i imaniyemi maddî ve manevî kemalât ve terakkiyatıma ve azaptan ve cehennemden kurtulmama ve hatta saadet-i ebediyeme vesile yapmaklığıma, yahut herhangi bir maksada alet yapmaklığıma manevî gayet kuvvetli mânialar beni men ediyordu. Bu derunî hisler ve ilhamlar beni hayretler içinde bırakıyordu.

Herkesin hoşlandığı manevî makamatı ve uhrevî saadetleri a'mal-i saliha ile kazanmak ve bu yola müteveccih olmak hem meşru hakkı olduğu, hem de hiç kimseye hiçbir zarar bulunmadığı hâlde, ben ruhen ve kalben men ediliyordum. Rıza-i İlâhîden başka fıtrî vazife-i ilmiyenin sevkiyle, yalnız ve yalnız imana hizmet hususu bana gösterildi. Çünkü, şimdi bu zamanda hiçbir şeye alet ve tâbi olmayan ve her gayenin fevkinde olan hakaik-ı imaniyeyi fıtrî ubudiyetle, bilmeyenlere ve bilmek ihtiyacında olanlara tesirli bir surette bildirmek; bu keşmekeş dünyasında imanı kurtaracak ve muannitlere kat'î kanaat verecek bir tarzda, yarı hiçbir şeye alet olmayacak bir tarzda, bir Kur'ân dersi vermek lâzımdır ki, küfr-i mutlakı ve mutemerrit ve inatçı dalâletı kırsın, herkese kat'î kanaat verebilsin.

Bu kanaat de bu zamanda, bu şerait dâhilinde, dinin hiçbir şahsî, uhrevî ve dünyevî, maddî ve manevî bir şeye âlet edilmediğini bilmekle husule gelebilir.

a'mal-i saliha: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
dâhil: içeri, iç.
dalalet: azgınlık, sapıklık.
derunî: içten, gönülden, kalpten, iç tarafa ait, içle ilgili
dünyevî: dünyaya ait.
fevkinde: üstünde
fıtrî: tabiî, doğal.
gayet: son derece
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hariç: dışarıda.
hizmet: görev, vazife
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakıkatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
husus: mevzu, konu
ihtiyâr: irade, tercih.
ilham: içe gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
iman: inanç, itikat.
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak.
kanaat: inanç, inanış
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemalat: fazîletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
keşmekeş: karışık, olma durumu, karışıklık.
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
maddî: madde ile alâkalı
makamat: makamlar
maksat: kast, amaç, düşünce.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mania: meneden şey, engel, özür, zorluk.
men: yasak etme, engelleme
meşrû: şenata uygun, şenatın müsaade ettiği şey
muannit: inatçı, ayak direyen.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inadlaşan
müteveccih: dönük.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnudluğu.
ruhen: ruhî açıdan, ruhsal olarak.
saadet: mutluluk
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sevk: yöneltme, gönderme
suret: biçim, şekil, tarz
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şerait: şartlar
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tarz: biçim, şekil
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
ubudiyet: kulluk.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vazife-i ilmiye: ilmle uğraşma görevi
vesile: bahane, sebep

Yoksa komitecilik ve cemiyetçilikten tevellüt eden dehşetli dinsizlik şahsiyet-i maneviyesine karşı çıkan bir şahıs, en büyük manevî bir mertebede bulunsa, yine vesveseleri bütün bütün izale edemez. Çünkü imana girmek isteyen muannidin nefsi ve enesi diyebilir ki: "O şahıs, dehasıyla, harika makamıyla bizi kandırdı." Böyle der ve içinde şüphesi kalır.

Allah'a binlerce şükürler olsun ki, yirmi sekiz senedir dini sıyasete alet ittihamı altında, kader-i İlâhî, ihtıyârım haricinde, dini hiçbir şahsî şeye âlet etmemek için, beşerin zalimâne eliyle, mahz-ı adalet olarak beni tokatlıyor, ikaz ediyor; "Sakın," diyor, "iman hakikatini kendi şahsına âlet yapma; tâ ki, imana muhtaç olanlar anlasınlar ki, yalnız hakikat konuşuyor. Nefsin evhâmı, şeytanın desiselen kalmasın, sussun."

İşte, Nur Risalelerinin büyük denizlerin büyük dalgaları gibi gönüller uzerinde husûle getirdiği heyecanın, kalblerde ve ruhlarda yaptığı tesirin sırrı budur, başka bir şey değildir. Risale-i Nur'un bahsettiği hakıkatlerin aynını binlerce âlimler, yüz binlerce kitaplar daha belîğâne neşrettikleri hâlde yine kûfr-i mutlakı durduramıyorlar. Kûfr-i mutlakla mücadelede bu kadar ağır şerait altında Risale-i Nur bir derece muvaffak oluyorsa, bunun sırrı işte budur. Said yoktur. Said'in kudret ve ehliyeti de yoktur. Konuşan yalnız hakikattir, hakıkat-i imaniyedir.

Madem ki nur-i hakikat, imana muhtaç gönüllerde tesirini yapıyor, bir Said değil, bin Said fedâ olsun.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
belîgane: belîğcesine, düzgün ve fasih olarak, belâgatli olana yaraşır tarzda
beşer: insan, insanlık.
cemiyet: dernek, topluluk
deha: olağanustu zeka sahibi olma
dehşetli: ürkütücü, korkunç
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehliyet: salâhiyet, yetki.
ene: ben, benlik.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
feda: uğruna verme.
hakikat: gerçek, doğru
hakıkat-ı imaniye: İmana ait olan gerçek.
harıç: dışında.
harıka: olağanustu
husul: olma, meydana gelme
ihtıyâr: irade, tercih
ikaz: uyarı
iman: inanç, itikat.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
komite: kötü bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kûfr-i mutlak: mutlak kûfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
madem: değil mi ki
mahz-ı adalet: gerçek adalet, adaletin ta kendisi, adaletin aslı
makam: yer, mevki
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mertebe: derece, basamak
muannit: inatçı, ayak direyen
muhtaç: gerek duyan
muvaffak: başarmış, başarılı.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
neşir: yayım, yayın
nur-i hakikat: hakikat nuru, gerçeğin aydınlığı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sır: gizli hakikat.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
şerait: şartlar
şükür: teşekkür
tevellüt: doğma, doğum.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

Yirmi sekiz sene çektiğim eza ve cefalar ve maruz kaldığım işkenceler ve katlandığım musibetler hep helâl olsun. Bana zulmedenlere, beni kasaba kasaba dolaştıranlara, hakaret edenlere, türlü türlü ittihamlarla mahkûm etmek isteyenlere, zindanlarda bana yer hazırlayanlara, hepsine hakkımı helâl ettim.

Âdil kadere de derim ki:

Ben senin bu şefkatli tokatlarına müstahak idim. Yoksa herkes gibi gayet meşru ve zararsız olan bir yol tutarak şahsımı düşünseydim, maddî-manevî füyuzat hislerimi feda etmeseydim, iman hizmetinde bu büyük manevî kuvveti kaybedecektim. Ben maddî ve manevî herşeyimi feda ettim, her musibete katlandım, her işkenceye sabrettim. Bu sayede hakîkat-i imaniye her tarafa yayıldı. Bu sayede Nur mekteb-ı irfanının yüz binlerce, belki de milyonlarca talebeleri yetişti. Artık bu yolda, hizmet-i imaniyede onlar devam edeceklerdir. Ve benim maddî ve manevî her şeyden feragat mesleğimden ayrılmayacaklardır. Yalnız ve yalnız Allah rızâsı için çalışacaklardır.

Benimle beraber çok talebelerim de türlü türlü musibetlere, eza ve cefalara maruz kaldılar, ağır imtihanlar geçirdiler. Benim gibi onlar da bütün haksızlıklara ve haksız hareket edenlere karşı bütün haklarını helâl etmelerini isterim. Çünkü onlar, bilmeyerek, kader-i İlâhînin sırlarına, derin tecellilerine akıl erdiremeyerek, bizim davamıza, hakikat-i imaniyenin inkişâfına hizmet ettiler. Bizim vazifemiz onlar için yalnız hidayet temennîsinden

âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren.
cefa: eziyet, sıkıntı, zulüm.
dava: takip edilen fikir, iddia.
eza: eziyet, incitme, can yakma.
feda: uğruna verme.
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme.
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler.
gayet: son derece.
hakaret: onur kırma, onuruna dokunma, küçültücü söz veya davranış.
hakîkat-i İman: iman hakikatı.
hakîkat-ı imaniye: imana ait olan gerçek.
helâl: bağışlama, alacağından vazgeçme.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hizmet: görev, vazife.
hizmet-i imaniye: İman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
iman: inanç, itikat.
imtihan: deneme, sınama.
inkişâf: ortaya çıkma, gelişme.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma.
kader: İlâhî hüküm. Cenab-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi.
kader-i İlâhî: İlâhî kader. Allah'ın kader kanunu.
maddî: madde ile alâkalı.
mahkûm: hüküm verme.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz: uğramak, etkilenmek.
mekteb-i İrfan: ilim ve irfan okulu, irfan yuvası.
mesiek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşru: şeriata uygun, şeriatın müsaade ettiği şey.
musibet: felaket, bela.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
Nur: Risale-i Nur.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sır: giz.
şefkat: karşılıksız sevgi, bes leme, içten ve karşılıksız merhamet.
talebe: öğrenci.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
temenni: dilek, istek, arzu.
vazife: görev.
zindan: hapishane.
zulüm: haksızlık, eziyet.

ibarettir. Bize ezâ ve cefâ edenlere karşı hıçbir talebemin kalbinde zerre kadar intikam emeli beslememesini ve onlara mukabil Risale-i Nur'a sadâkat ve sebatla çalışmalarını tavsiye ederim.

Ben çok hastayım. Ne yazmaya, ne söylemeye takatim kalmadı. Belki de bunlar son sözlerim olur. Medresetüzzehra'nın Risale-i Nur Talebeleri bu vasiyetimi unutmasınlar.

290

Kardeşlerim!

Sizce münasip ise, Başvekile ve dindar mebuslara verilmek üzere, ihtara binaen yazdırılmış gayet ehemmiyetli bir hakıkattır.

MUKADDEME: Kırk seneye yakın siyaseti terk ettiğimden ve ekser hayatım bir nevi inzivada geçtiğinden, hayat-ı içtimaiye ve siyasiye ile meşgul olmadığımdan, büyük bir tehlikeyi göremiyordum. Bugünlerde o tehlikenin hem millet-i İslâmiyeye ve hem de bu memleket ve hükûmet-i İslâmiyeye büyük bir zarar vermeye zemin hazırlamakta olduğunu hissettim. Mecburiyetle, İslâmiyet milliyeti ve hâkimiyeti ve memleketin selâmeti için çalışan ehl-i siyaset ve cemiyet-i beşeriyeye hamiyetle çalışanlar için bana manevî bir ihtar edildiğinden, Üç Noktayı beyan edeceğim.

başvekil: başbakan
beyan: anlatma, açıklama
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cefa: eziyet, sıkıntı, zulüm
cemiyet-i beşeriye: insan toplulugu, insan cemiyeti.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
ehemmiyetli: önemli
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
ekser: çok çok.
emel: amaç, arzu, istek
eza: eziyet, incitme, can yakma
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek, doğru
hâkimiyet: hâkim olus, hukmedis, egemenlik
hamiyet: milli onur ve haysiyet.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hükûmet-ı İslamiye: İslam hukumeti
ibaret: meydana gelen oluşan
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
intıkam: öc alma
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dunya ışlerinden vaz geçme, dunyadan el-etek çekme.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mebus: milletvekili
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik durumu, zorunluluk.
Medresetüzzehra: Bediuzzaman ın doguda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle dın ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü ünıversite
meşgul: uğraşma, ilgilenme
millet-i İslamiye: İslâm milleti
mukabil: karşılık.
mukaddeme: başlangıç
münasip: uygun
nevi: çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sadâkat: bağlılık, doguluk.
sebat: sabit durma, kararlılık.
selâmet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
siyasi: siyasetle ilgili, siyasete ait
takat: bir şeyi yapabilme, başarabilme gucu, güç, kuvvet, derman
talebe: öğrenci
vasiyet: bir kımsenın oldukten sonra yapılmasını istedıgı şeyler için, sağlığında verdiği emir ve ısmarlama
zemin: temel, dayanak.
zerre: en küçük parça, molekul, atom

• **Birinci Nokta:** Gazeteleri dinlemediğim hâlde bir iki senedir "irtica ile ittiham" kelimesi mütemadiyen tekrar edildiğini işitiyordum. Eski Said kafasıyla dikkat ettim, kat'iyen gördüm ki:

Sıyasetı dınsızlığe âlet yapan ve beşerdekı en dehşetlı vahşet ve bedevîlığın bir kanun-ı esasîsine irticaa çalışan ve hamıyet maskesını başına geçıren gızlı Islâmıyet düşmanları, gaddarâne bir ittîham ile ehl-i İslâmiyet ve hamiyet-ı dıniye ve kuvvet-i imanıye cihetıyle, değil dini sıyasete âlet yapmak, belki de siyaseti dine âlet ve tâbi yapmakla, tâ İslâmiyetın kuvvet-ı maneviyesinden bu hukumet-i İslâmiyeyi tam kuvvetlendirmek ve dört yüz milyon hakıkî kardeşı arkasında ihtiyat kuvveti bulundurmak ve bir kısım zalım Avrupa'nın dilenciliğinden kurtulmak için çalışanlara pek haksız olarak "irtıca" damgasını vurup onlan memlekete zararlı tevehhüm etmeleri, yerden göğe kadar hadsız bır haksızlıktır. Numunelerinden birinci numunesi. Bu asnn dehşetli zulmüne karşı bir sed olarak Ikıncı Noktada beyan etmek zamanı geldi. Menşe'leri iki kanun-i esasiye istinat eden ıkı irtica var:

Bırı: Sıyasî ve içtımaî ki, hakikî irticadır. Onun kanun-i esasîsi çok suistimale ve zulme medar olmuştur.

İkincisi. İrtica namı verilen hakikî bır terakki ve adaletin esasıdır.

• **İkinci Nokta:** Beşerin vahşet ve bedevîlik zamanlarındakı bır kanun-ı esasîsine, medenıyet namına dine

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi, hakkaniyet, âdillık.
asr: yuzyıl
bedevî: ıptıdaî tarzda yaşayan medeni olmayan.
beşer: insan, insanlık.
beyan: anlatma, açıklama
cihet: yon, sebep, vesile
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
ehl-ı islam: Islâm topluluğu, Muslumanlar
esas: asıl, temel, dıp, kök.
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsizce, hancesine.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikı: gerçek.
hamıyet: mıllî onur ve haysıyet.
hamiyet-i diniye: dını korumak ve yuceltmek maksadıyla çalışma
hukumet-ı islamiye: İslam hukumetı
ıçtımaî: toplumla alâkalı, cemiyete aıt, sosyal
ihtiyat: yedek, zor şartlar ve gunler ıçın saklanan
irtica: gerıcılık, genye donme, eskıyı isteme
istinat: dayanak.
ittîham: suç altında bulunma, tohmetlı olma
kanun-i esasi: ana prensıpler, anayasa
kat'iyen: katî olarak, kesın olarak, kesınlıkle.
kuvvet-ı imanıye: iman kuvvetı.
kuvvet-i maneviye: manevî kuvvet.
maske: bır şeyın asıl mahıyetını gızlemek maksadıyla ortaya konulan aldatıcı gorunuş
medar: sebep, vesile
medenıyet: medenîlik, şehırlılık, uygarlık
menşe: esas, kaynak.
mutemadiyen: surekli olarak, devamlı
namı: ad, ısım.
nam: adına, yenne
nokta: konu ile ılgılı bolum
numune: omek.
set: manı, perde, engel
Sıyası: siyasetle ılgılı, siyasete aıt
suistimal: bir şeyı kotuye kullanma
tâbi: baglı, uyma
terakki: yukselme, ilerleme
tevehhüm: vehmine kapılmak, oyle zannetmek.
vahşet: yabanı ve vahşı olan şey, medenıyetın zıddı.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulum: haksızlık, ezıyet, ıskence

hücum edenler, irtica ile o vahşete ve bedevîliğe dönüyorlar. Beşerin selâmet, adalet ve sulh-i umumîsini mahveden o dehşetli vahşiyane kanun-i esasî, şimdi bizim bu bîçare memleketimize girmek istiyor. Garazkârâne ve anudâne particilik gibi bazı cereyanları aşılamaya başlaması gibi bir ihtilâf görülüyor. O kanun-i esasî de budur.

Bir taifeden, bir cereyandan, bir aşiretten bir ferdin hatasıyla o taifenin, o cereyanın, o aşiretin bütün fertleri mahkûm ve düşman ve mes'ul tevehhüm ediliyor. Bir hata, binler hata hükmüne geçiriliyor. İttifak ve ittihadın temel taşı olan kardeşlik ve vatandaşlık, muhabbet ve uhuvveti zirüzeber ediyor.

Evet, birbirine karşı gelen muannit ve muanz kuvvetler, kuvvetsiz oluyorlar. Bu kuvvetsizlikle zayıflandığı için, millete ve memlekete ve vatana âdilâne hizmete muvaffak olunamadığından, maddî ve manevî bir nevi ruşvet vermeye mecbur oluyorlar ki, dinsizleri kendilerine taraftar yapmak için o gaddar, engizisyonâne ve bedeviyâne ve vahşiyâne bu mezkûr kanun-i esasîye karşı ayn-ı adalet olan bu semavî ve kudsî [1] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ nass-ı kat'îsiyle, Kur'ân'ın bir kanun-ı esasîsi muhabbet ve uhuvvet-i hakikiyeyi temin eden ve bu millet-i İslâmiyeyi ve memleketi büyük tehlikeden kurtaran bu kanun-i esasî ki, "*Birisinin hatasıyla başkası mesul olamaz.*" Kardeşi de olsa, aşireti ve taifesi de olsa, partisi de olsa, o cinayete şenk sayılmaz. Olsa olsa, o cinayete bir nevi

1- Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi 164; İsrâ Suresi 15; Fâtır Suresi 18; Zümer Suresi 7.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
adilane: adaletli olana yakışır bir sûrette, doğrulukla, âdilcesine.
anudâne: inatçı bir şekilde.
aşiret: göçebe hâlinde yaşayan, çoğunlukla bir soydan gelen insanlar kabile, oymak.
ayn-ı adalet: adaletin aslı, adaletin tâ kendisi.
bedevi: iptidaî tarzda yaşayan, medeni olmayan.
beşer: insan, insanlık.
biçare: çâresiz, zavallı.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
engizisyon: Hıristiyanlıktan uzaklaşan veya dini esaslara aykırı davranan kimseleri cezalandırmak için kurulan Katolik kilisesi mahkemeleri.
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden.
garazkârane: garez ve düşmanlığa kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına.
hizmet: görev, vazife.
hükmüne: yerine, değerine.
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
irtica: gericilik, geriye dönme, eski kıyı isteme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kanun-ı esasî: ana prensipler, anayasa.
kudsî: mukaddes, yüce.
maddî: madde ile alâkalı.
mahkûm: hükûm giymiş, hükümlü, mecbur, çâresiz.
mahv: perişan etme, harap etme.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
millet-i İslâmiye: İslâm milleti.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvaffak: başarmış, başarılı.
nass-ı kat'î: kesin delil, anlamı açık ve sarih olan Kur'ân ayetlerinden delil olarak gösterilen ayet.
nevi: çeşit.
ruşvet: yasa dışı ücret.
selâmet: salımlık, emnlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
semavî: semaya ait, gökten gelen.
sulh-ı umumî: genel barış, herkesi ilgilendiren barış, dünya barışı.
şenk: ortak.
taife: takım, grup.
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen.
temin: sağlama.
tevehhüm: vehmüne kapılmak, öyle zannetmek.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
uhuvvet-i hakikiye: hakîkî, gerçek kardeşlik.
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı.
vahşiyane: vahşîcesine, vahşîce, vahşîlikle.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

tarafgirlikle yalnız manevî günahkâr olup ahirette mesul olur, dünyada değil. Eğer bu kanun-i esasî çabuk dustur-i esasî yapılmazsa, hayat-ı içtimaiye-i beşeriye iki Harb-i Umumînın gösterdiği tahribatın emsalıyle, esfel-ı sâfilîn olan o vahşî irticaa düşecek.

İşte, Kur'ân'ın bu gibi kudsî kanun-i esasîsine irtica namını veren bedbahtlar, vahşet ve bedevîliğin dehşetli bir kanun-i esasîsi olarak kabul ettikleri şimdiki öylelerinin sıyasetinin bir nokta-i istınadı şudur ki: "Cemaatin selâmeti için fert feda edilir. Vatanın selâmeti için eşhasın hukuku nazara alınmaz. Devletin siyasetinin selâmeti için cüz'î zulümler nazara alınmaz" diye, birtek cani yüzünden bir köyü mahvetmekle bin masumun hakkını nazara almaz. Birtek canının yüzünden bin adamın kılıçtan geçmesini caiz görür. Bir adamın yaralanmasıyla binler masumu sıkıntıya verdirir. Ve iki yüz adamı kurşuna dizilmesini o bahaneyle nazara almaz. Birinci Harb-ı Umumîde üç bin adamın caniyâne siyaset hatalarıyla otuz milyon bîçare nev-i beşer aynı harbde mahvedildiği gibi, binler misaller var.

İşte bu vahşiyâne irticaın, bu dehşetli zulümlerine karşı gelen Kur'ân şakirtlerinin, Kur'ân'ın yüzer kanun-i esasîsinden[1] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ayetinin ders verdiği kanun-i esasîsi ile adalet-ı hakikiyeyi ve ittihadı ve uhuvveti temin etmeye çalışan ehl-i iman fedakârlarına "mürtecî" namını verip onları muttehem etmek, mel'un

1. Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi 164, İsrâ Suresi 15, Fâtır Suresi 18, Zümer Suresi 7.)

adalet-i hakikiye: hakiki adalet, gerçek adalet.
âhret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
âyet: Kur'an cümlesi.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen, uydurma sebep.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
bedevî: ilkel, ilkel tarzda yaşayan, medeni olmayan.
biçare: çaresiz, zavallı.
câiz: mümkün, olur, olabilir.
cânî: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar.
caniyane: cani gibi, canice, canilerce.
cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç.
cüz'î: küçük, az.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dustur-ı esasî: temel prensip, esas, düstur.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
emsal: örnekler, benzerler.
esfel-ı sâfilîn: aşağıların en aşağısı, Cehennemin en aşağı tabakası.
eşhas: şahıslar, kimseler.
feda: uğruna verme.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
günahkâr: günahlı, günah işlemiş.
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden birinci Dünya Savaşı.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
irtica: gericilik, geriye dönme, eskiyi isteme.
İttihat: birleşme, birlik oluşturma.
kanun-ı esasî: ana prensipler, anayasa.
kudsî: mukaddes, yüce.
mahv: perişan etme, harap etme.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mel'un: lânetlenmiş, kötülenmiş.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
misal: örnek, nümune.
mürtecî: gerilik, geriye dönme taraftarı, eski düzeni savunan, gerici.
müttehem: itham olunan, suçlanan.
nam: ad, isim.
nazar: bakış, dikkat.
nazar: dikkat.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: çeşit.
nokta-ı istınat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
selâmet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı.
temin: sağlama.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey.
vahşî: yabanî, ürkütücü ve korkunç olan.
vahşiyane: vahşicesine, vahşice, vahşilikle.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Yezid'in zulmünü adalet-i Ömeriyeye tercih etmek misilli en vahşî ve zalimâne bir engizisyon kanununu, beşerin en yüksek terakkıyatına ve adaletine medar olan Kur'ân'ın mezkûr kanun-i esasîsine tercih etmek hükmündedir. Hükûmet-i İslâmiye ile bu memleketin selâmetine çalışan ehl-i siyasetin mezkûr hakikati nazara alması lâzımdır. Yoksa, üç veya dört cereyanın muannidâne muaraza etmeleriyle, o kuvvetler, muaraza sebebiyle zayıflar. Memleketin menfaatine ve asayişine sarf edilecek o zayıf kuvvetle hâkimiyetini –hatta istibdad ile de olsa– asayış ve emniyet-i umumiyeyi muhafazaya kâfi gelmediğinden Fransız ihtilâl-i kebîrinin tohumlarının bu mubarek memleket-i İslâmiyeye ekilmesine yol vermektir diye telâş edilebilir.

Madem bu ittifaksızlıktan gelen zaafiyet ve kuvvetsizlik sebebiyle ecnebînin politikasına ve ehemmiyetsiz, muvakkat yardımlanna karşı bu acip manevî rüşvetler veriliyor, dört yüz milyon kardeşin uhuvvetine, milyarlar ecdadın mesleğine ehemmiyet verilmiyor gibi bir mana hükmediyor. Ve asayış ve siyasete zarar gelmemek için bu kadar israfat ile bol maaşlar suretinde kuvvet teminine kendilenni mecbur zannederek rüşvetler veriliyor, milletin fakr-ı hâli nazara alınmıyor. Elbette ve elbette ve kat'î olarak, şimdi bu memleketteki ehl-i siyaset, Garba ve ecnebîye verdiği siyasî ve manevî rüşvetin on misline âlem-i İslâm'ın ilerde cemahir-i müttefikası hükmünde olacak olan dört yüz milyon Müslüman kardeşlere memleket ve milletin ve bu devlet-i İslâmiyenin selâmeti için

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
âlem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası
asayış: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
beşer: insan, insanlık.
cemahir-i müttefika: birbiriyle anlaşmış, ittifak etmiş devletler, müttefik cumhuriyetler
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
devlet-i İslâmiye: İslâm devleti
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
ecnebî: yabancı, başka milletten olan
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
emniyet-i umumiye: genel güvenlik.
engizisyon: Hıristiyanlıktan uzaklaşan veya dinî esaslara aykırı davranan kimselen cezalandırmak için kurulan Katolik kilisesi mahkemelen
fakr-ı hâl: fakirlik, yoksulluk.
garp: Batı, Batı ülkelen
hakikat: gerçek, doğru
hâkimiyet: hakim oluş, hukmedis egemenlik.
hukmünde: degennde, yerinde.
hükumet-i İslamiye: İslam hukumeti.
ihtilal-i Kebir: Büyük Fransız İhtilali
israfat: israflar. lüzumsuz yere harcamalar
istibdat: idarede gorulen her turlu kanun dışı tazyik, baskı
ittifak: fikir birliği, söz birliği.
kafi: yeterli
kanun-i esasî: ana prensipler, anayasa
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
madem: değil mi ki.
mana: anlam
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: sebep, vesile
menfaat: fayda.
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
misilli: gibi, benzen
misil: kat, eş
muannidâne: inatçılıkla, inatçıya yakışır şekilde, inatçı bir şekilde
muaraza: kavga, çekişme.
muhafaza: koruma
muvakkat: geçici
mubarek: feyizli, bereketli
nazar: bakış, dikkat.
politika: devlet işlenni yurutme, düzenleme ve devletlerarası ilişkiler kurma sanatı, siyaset.
rüşvet: yasa dışı ücret.
sarf: harcama
selamet: salimlik, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
suret: biçim, şekil, tarz.
temin: sağlama
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
vahşî: yabanî, ürkütücü ve korkunç olan
zaafiyet: zayıflık, güçsuzluk, dermansızlık.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

gayet azîm bir bahşiş ve zararsız rüşvet vermesi lâzım ve elzemdir.

İşte o makbul, lâzım ve çok menfaatlı, caiz ve vacip rüşvet ise, teavün-ı İslâm'ın esası ve hediye-i Kur'ân'ın semavî bir düsturu ve rabıtası ve kudsî kanun-ı esasîsi olan إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ[1] وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا[2] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى[3] وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ[4] kudsî, esasî kanunlarını düstur-ı hareket etmektir.

• **İKİNCİ NOKTA:** Şimdilik tehir edildi.

Said Nursî

HAŞİYE: Kardeşlerim! evvelce gördüğünüz şiddetli ihtarın bir derece tağyirine üç şey vesile oldu.

Birincisi: Nur kahramanı Hüsrev'in beyanıyla yirmi beş adliye mahkemelerinin 'Risale-i Nur'da suç yok' diye ilâmlandır.

İkincisi: Nurun bir kahraman avukatı, 'Ankara hükûmeti Said aleyhinde olmadığından şiddetli kelimeler tâdil edilse münasiptir' demesidir.

Üçüncüsü: Katî haberlere göre Afyon Mahkemesi 'Nurun altı yüz bin fedâkâr talebesi var" demesine binaen Malatya hâdisesi bahanesiyle hiç olmazsa Nur Talebelerinden altı yüz faal ve muktedir olanlarını mahkemeye vermek plânı var iken yalnız on altı adamı ve bundan yalnız altı adama ve bundan birtek adamın bir sene mahkûm edilmesi Nurcular aleyhindeki zalimâne tazyikat hafifleşmesi ve def olmasının alâmetidir. Onun için bir derece şiddetli kelimeler tadil edildi.

---

1 Mü'minler kardeşlerdir. (Hucurat Suresi: 10.)

2 Allah'ın dinine ve Kur'an'a hep birlikte sımsıkı sarılın. (Âl-i İmran Suresi: 103.)

3 Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi: 164; İsra Suresi: 15; Fâtır Suresi: 18; Zümer Suresi: 7.)

4. İhtilafa düşmeyin; sonra cesâretiniz kırılır, kuvvetiniz de elden gider. (Enfâl Suresi: 46.)

---

azîm: büyük.
bahşiş: lütfedip verilen para; ücretten ayrı verilen para; hediye vs.
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan; uygun.
düstur: kanun; kural; esas.
düstur-i hareket: hareket prensibi; kuralı.
elzem: daha (en) pek) lâzım; lüzumlu; gerekli.
gayet: son derece.
hediye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hediyesi.
kanun-ı esasî: ana prensipler; anayasa.
kudsî: mukaddes; yüce.
makbul: kabul edilmiş; geçerli.
menfaat: fayda.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
rabıta: münasebet; alâka; bağ.
rüşvet: ödün; taviz.
semavî: semaya ait; gökten gelen.
teavün-i İslâm: İslâmî yardımlaşma.
tehir: erteleme; sonraya bırakma.
vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan; kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.

291

[Hazret-i Ustadın Emirdağ'ında Santral Sabrı, Sıddık Süleyman'a Arabî *İşaratu'l-İ'caz*'dan verdiği derstir.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ

وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَبَدًا دَائِمًا [1]

İşaratu'l-İ'caz'ın birinci cüz'ü ki, tamamı yetmiş cüz olacaktı. Fakat Risale-i Nur manevî bir tefsiri Kur'ânî olduğu için dedi: Bu zamanda bana daha lüzum var. Öteki cüzler yerinde onlar yazıldı.

Evet, *İşaratu'l-İ'caz*, umum Risale-i Nur'un bir fihristesi, bir listesi ve o nur bahçesinin bir fıdanlığı ve sırr-ı i'cazu'l-Kur'ân'ın bir menbaı olduğu görünüyor. Gayet ince ve derin olduğu için, şimdiye kadar âlimler pek azını anlamışlardı. Fakat kimin eline geçmişse, fevkalâde takdir etmiş ve "emsalsiz" demiş. Dehşetli eski harb içinde, avcı hattında, bazan da at üzerinde, îcazdaki i'cazın en ince münasebatını görmek ve onlarla tam meşgul olmak ve koca dehşetli harbin tehlikesi onu muşevveş etmemek ve incimad derecesindeki soğukta, avcı hattında o incecik i'caz münasebetlerini herşeyden daha ehemmiyetli görmek, Eski Said'in hakîkaten hizmet-i Kur'âniyede harika bir fedakârlığıdır. Hatta Yeni Said'ın otuz beş senede, bu acip zamanda gazeteleri okumamak ve on sene Ikıncı Harbı bilmemek, sormamak ve idam niyetiyle

1. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm ebediyen ve daima Efendimiz Muhammed'e, onun Âl ve Ashabına olsun.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alım: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
Arabı: Arapça
cuz: kısım, parça
dehşetli: urkutucu, korkunç
ehemmiyetli: önemli
emsalsiz: benzersiz
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fevkalâde: olağanüstü
fihriste: katalog, liste
gayet: son derece.
hakîkaten: doğrusu, gerçekten
harika: olağanüstü
harp: savaş
Hazret-i Üstad: Üstad Hazretleri, Bediuzzaman Said Nursî
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
idam: ölüm
incımat: donma, buz haline girme
Kur'ânî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menba: kaynak.
meşgul: uğraşma, ilgilenme
münasebat: münasebetler, ilgiler, yakınlıklar, bağlar, ilişkiler, uygunluklar
münasebet: ilgi, ilişki, münasebet.
muşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sırr-ı i'caz: mucizeliği gösteren sırlar
takdir: kıymet verme, beğenme
tefsir: yorum, şerh
umum: bütün, hepsi.

hapisliğinde Kur'ân esrarını yazmaktan vazgeçmemek ve bütün tehlikeleri hiçe saymaya nisbeten Eski Said'in o acip vaziyetinde o dehşetlere ehemmiyet vermeden *Işaratü'l-I'caz* nüktelerini yazdığı zaman gösterdiği ilmî ve manevî fedakârlığını, Yeni Said'in bu otuz senedeki fedakârlığından daha harika görüyoruz.

Sanıyen: Bu *Işaratü'l-I'caz*'ın matbu nüshasında hakikaten bir keramet var ki, tesadüf ihtimali yoktur. Onun için, bir defa daha aynı tarzda ve kerametli kıt'ada tab etmek ve Arabistan'a ve Pakistan gibi yerlere göndermek münasip görüldü. Fakat Eski Said, îcazdaki i'cazı beyan ettiği ve en ince münasebet-i belâğati beyanı içinde gayet ince ve kısa, îcazlı cümleleri bir derece izah ve Türkçeye tercüme etmek lâzım geliyor.

Işaratü'l-I'caz'ın hankalarından birisi de budur ki:

Herbir ayetin sair ayetlere münasebatını ve her ayetteki cümlelerinin birbirine karşı nisbetini ve nizamını ve her cümledeki heyetlerin ve harflerin mana-i maksuda karşı nisbetlerini ve teveccühlerini gösterip, ayetlerin intizamından ve cümlelerin nizamından ve her cümlenin heyetinin nazmından bir lem'a-ı i'caz göstermesidir. Âdeta bir saatin saniyeleri sayan mili ve dakikaları sayan yelkovanı ve saatleri sayan ibresi gibi, o nazımdaki nükteleri beyan ve ondaki hakikati burhanlarla izah, hatta bazan birtek harfte büyük bir hakikati ifade etmesidir. Ve herbir ayetin hakikatini gayet i'caz ile ve kat'î hüccetlerle ispat ediyor ki, şimdi yüz otuz risalenin

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
âdeta: sanki
ayet: Kur'an cümlesi
beyan: anlatma, açıklama
burhan:
defa: kere, kez, yol
dehşet: büyük korku hali, korkma, ürkme
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
esrar: sırlar, gizli hakikatler
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
gayet: son derece
hakikat: gerçek, doğru
hakikaten: doğrusu, gerçekten
harika: olağanüstü
heyet: tamamı, bütünü, hepsi
heyet: şekil, biçim, görünüş
hüccet: delil
ibre: akrep, gösterge
îcaz: az sözle çok mana ifade etme
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
İhtimal: olabilirlik.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
intizam: düzenlilik, düzgünlük
İspat: kanıtlama, doğrulama
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
kıt'a: dörtlük, dört mısradan oluşan nazım birimi
lem'a-ı i'caz: âcze düşüren parıltı, mucizelik parıltısı
mana-i maksut: kastedilen mana, istenilen anlam, istenilen mahiyet.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
münasebat: münasebetler, ilgiler, yakınlıklar, bağlar, ilişkiler, uygunluklar
münasip: uygun
nazım: tertip etme, düzene koyma, dizme
nispet: kıyaslama, oran, ölçü
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
nüsha: süret.
sair: diğer, başka, öteki
sanıyen: ikinci olarak.
tab: basma
tarz: biçim, şekil
tesadüf: rastlantı
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
vaziyet: durum

çekirdekleri ve hülâsaları hükmündedirler. Ve cümlenin ve cümledeki heyetlerin ve harflerin nüktelerini ve ifade ettikleri zımnî hükumlerini, bilâ istisna ilm-i belâgatın ince kaideleriyle ve ilm-i nahvin ve sarfın kaideleriyle ve ilm-i mantığın ve usul-i din ve sair ilimlerin kanunlarıyla beyan eder. Hatta, hurdebinî bir manevî âletle, görünmeyen incecik münasebat-ı belâgatı beyan ediyor ve emarelerini gösteriyor. Ve Kur'ân'ın nazan küllî olmasından, bütün beyan edilen hak manalara ve nüktelere, elbette kudsî elfaz-ı Kur'âniye zımnî, remzî işaret ve delâlet eder denilebilir.

Hüsrev, Sungur, Hayri, Sadık, Sabri, Sıddık Süleyman

beyan: anlatma, açıklama.
bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
emare: alamet, belirti, nişan.
hurdebinî: gözle görülmeyecek derecede küçük, mikroskobik.
hülâsa: kısaca, özet.
ilm-i belâgat: belâgat ilmi.
ilm-i mantık: mantık ilmi, doğru muhakeme ve doğru düşüncenin esaslarını ve kaidelerini konu alan ilim.
ilm-i nahiv: konusu cümle ve cümlenin yapıları olan Arap dilbilgisi ilmi.
kaide: kural, esas, düstur.
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel.
mana: anlam.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
münasebat-ı belâgat: güzel sözlerdeki uygunluklar, yerinde ve güzel bir şekilde ifade edilen sözlerdeki münasıplıklar, güzel sözlerin birbirini tamamlamaları.
nazar: bakış, dikkat.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
remzî: remzîdi, işaretli olarak.
sair: diğer, başka, öteki.
usulüddin: kelâm ilminin diğer bir adı.
zımnî: üstü kapalı, dolayısıyla anlatılan.

292

اِفَادَتُ الْمَرَامِ

(IFADETÜ'L-MERAM)

اَقُولُ. لِمَا كَانَ الْقُرْآنُ جامعًا لاشْتَاتِ الْعُلُومِ وحُطْبَةً لعامَّةِ الطَّبَقَاتِ فِي كُلِّ الْاَعْصَارِ، لاَ يَتَحَصَّلُ لَهُ تَفْسِيرٌ لاَئِقٌ مِنْ فَهْمِ الْفَرْدِ الَّذِى قَلَّما يَخْلُصُ من التَّعَصُّبِ لمسْلَكِهِ ومَشْرَبِهِ، اِذْ فَهْمُهُ يَخُصُّهُ لَيْسَ لَهُ دعْوَةُ الْغَيْرِ اِلَيْهِ اِلاَّ اَنْ يُعْدِيَهُ قَبُولُ الْجُمْهُورِ واسْتِنْشَاطُهُ – لاَ بالتَّشَهِّى – لَهُ الْعملُ لِنَفْسِهِ فَقَطْ، وَلا يَكُونُ حُجَّةً عَلَى الْغَيْرِ اِلاَّ اَنْ يُصَدِّقَهُ نوعُ اِجْمَاعٍ.

فَكَمَا لاَ بُدَّ لِتَنْظِيمِ الْاَحْكَامِ واطِّرادِها ورفعِ الْفَوْضَى – النَّاشِئَةِ مِنْ حُرِّيَّةِ الْفِكْرِ مع اهْمالِ الْاِجْماعِ – مِنْ وُجُودِ هيْئَةٍ عَالِيَةٍ مِنَ الْعُلَمَآءِ الْمُحَقِّقِينَ الْذِينَ – بِمَظْهَرِيَّتِهِمْ لاَمِّيَّةَ الْعُمُومِ واعْتِمَادِ الْجُمْهُورِ – يتَقَلَّدُون كَفَالَةَ صِمْنِيَّةً لِلْاُمَّةِ، فيصِيرُون مظْهرَ حُجِّيَّةِ الْاِجْماعِ الَّذِى لاَتَصِيرُ بَتِيجَةُ الْاِجْتِهادِ شرْعًا ودُسْتُورًا اِلاَّ بتَصْدِيقِهِ وتَمْجِيدِ كذلك لاَبُدَّ لكشْفِ معانِى الْقُرْآنِ وَجَمْعِ الْمحَاسِنِ الْمُتَفَرِّقَةِ فِى التَّفاسِيرِ وتَثْبِيتِ حقَائِقِهِ – الْمُتَجَلِّيَةِ بِكَشْفِ الْفَنِّ الزَّمَانِ – مِنْ اِنْتِهَاضِ هيْئَةٍ عَالِيَةٍ مِنَ الْعُلَمَآءِ

الْمُتَخَصِّصِينَ، الْمُخْتَلِفِينَ فِي وُجُوهِ الْاِخْتِصَاصِ، وَلَهُمْ مَعَ دِقَّةِ نَظَرٍ وَسَعَةِ فِكْرٍ لِتَفْسِيرِهِ.

نَتِيجَةُ الْمَرَامِ

إِنَّهُ لَأَنْدَرُ أَنْ يَكُونَ مُفَسِّرُ الْقُرْآنِ دَادِهَآءَ عَالِمٍ وَجِتِهَادٍ نَافِذٍ وَوَلَايَةٍ كَامِلَةٍ وَمَا هُوَ الْآنَ إِلَّا الشَّخْصُ الْمَعْنَوِيُّ الْمُتَوَلِّدُ مِنْ اِمْتِزَاجِ الْأَرْوَاحِ وَتَسَانُدِهَا وَتَلَاحُقِ الْأَفْكَارِ وَتَعَاوُنِهَا وَخَاصَّةً وَتَظَافُرِ الْقُلُوبِ وَإِخْلَاصِهَا وَصَمِيمِيَّتِهَا مِنْ بَيْنِ تِلْكَ الْهَيْئَةِ. فَيَسِرَ «لِلْكُلِّ حُقَّمٌ لَيْسَ لِكُلٍّ» كَثِيرًا مَا يُرَى آثَارُ الْاِجْتِهَادِ الْوَلَايَةِ، وَنُورُهُ وَضِيَاؤُهَا، مِنْ جَمَاعَةٍ حَلَّتْ مِنْهَا أَفْرَادُهَا.

ثُمَّ إِنِّي بَيْنَمَا كُنْتُ مُنْتَظِرًا وَمُتَوَجِّهًا لِهَذَا الْمَقْصَدِ بِتَظَاهُرِ هَيْئَةٍ كَذٰلِكَ – وَقَدْ كَانَ هٰذَا غَايَةً حَيَالِيَّ مِنْ زَمَانٍ مَدِيدٍ – اِذْ سُنِحَ لِقَلْبِي مِنْ قَبِيلِ الْحِسِّ قَبْلَ الْوُقُوعِ تَقَرَّبَ زَلْزَلَةٌ عَظِيمَةٌ، فَشَرَعْتُ – مَعَ عَجْزِي وَقُصُورِي وَالْاِعْلَاقِ فِي كَلَامِي – فِي تَقْيِيدٍ مَا سُنِحَ لِي مِنْ إِشَارَاتِ اِعْجَازِ الْقُرْآنِ فِي نَظْمِهِ وَبَيَانِ بَعْضِ حَقَائِقِهِ، وَلَمْ يَتَيَسَّرْ لِي مُرَاجَعَةُ التَّفَاسِيرِ. فَإِنْ وَافَقَهَا فَبِهَا وَنِعْمَتْ وَإِلَّا فَالْعُهْدَةُ عَلَيَّ.

فَوقَعتْ هٰذه الطّامَّةُ الْكُبْرٰى.. ففي اَثْنَاءِ اَدَاءِ فريضَةِ الْجِهَادِ كُلَّمَا انْتَهَزْتُ فُرْصَةً فِي حَطِّ الْحَرْبِ قَيَّدْتُ مَالاَحَ لِي فِي الْاَوْدِيَةِ وَالْجِبَالِ بِعِبَارَاتٍ مُتَفَاوِتَةٍ بِاخْتِلاَفِ الْحَالاَتِ. فَمَعَ احْتِيَاجِهَا اِلَى التَّصْحِيحِ وَالْاِصْلاَحِ لاَيَرْضٰى قَلْبِي بِتَغْيِيرِهَا وَتَبْدِيلِهَا؛ اِذْ ظَهَرَتْ فِي حَالَةٍ مِنْ خُلُوصِ النِّيَّةِ لاَ تُوجَدُ الْاٰنَ، فَاَعْرِضُهَا لِأَنْظَارِ اَهْلِ الْكَمَالِ لاَ لِأَنَّهُ تَفْسِيرٌ لِلتَّنْزِيلِ، بَلْ لِيَصِيرَ – لَوْ ظُفِرَ بِالْقَبُولِ – نَوْعَ مَأْخَذٍ لِبَعْضِ وُجُوهِ التَّفْسِيرِ. وَقَدْ سَاقَنِي شَوْقِي اِلٰى مَاهُوَ فَوْقَ طَوْقِي، فَاِنِ اسْتَحْسَنُوهُ شَجَّعُونِي عَلَى الدَّوَامِ. وَمِنَ اللهِ التَّوْفِيقُ.

سَعِيدُ النُّورْسِي

وقد اخبر نامرارا فى ثناءالدرس وقوع زلزلة عظيمة

((يعنى الحرب العمومية)) فوقعت كما اخبر

حمزه محمدشفيق محمد مهرى

KISA BİR TERCÜMESİDİR

Şimdi, bundan kırk bir sene evvel ve eski Harb-i Umumînin az evvelinde başlamış olduğu *Işaratü'l-I'caz*'ın "Ifadetu'l-Meram"ında dıyor kı

Madem Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan ulûm-ı hakıkıyenın envaına cami ve umum asırlarda umum tabakat-ı beşeriyeye müteveccih bır hutbe-ı ezelıyedır Elbette, bırtek

envar: çeşıtler turler neviler
evvel: once.
Harb-i Umumi: genel harp umumi savaş, 1914-1918 yıllan arasında cereyan eden Bınnci Dünya Savaşı
hutbe-i ezeliye: ezelî hutbe Kur ân ı Kerım
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalanyla akılları benzerini yapmak"tan acız bırakan Kur'ân-ı Kerım.
madem: değıl mı kı
müteveccih: dönuk.
tabakat-ı beşeriye: sosyal sınıflar
ulûm-ı hakikiye: gerçek ılmler kaınat tabıat ulûhıyet hakkında teşbih ve mecazlardan arî olan şenat, tarıkat, marıfet ve hakikat.
umum: butun

ferdin fehmi, ona lâyık ve mükemmel bir tefsir yapamaz ve mümkün olmuyor. Çünkü, bir fert, pek nadir olarak kendi hususî meslek ve meşrebinin tesirinden kendi fikrini kurtarabilir. Onun hususî meşrebi tesir ettikçe, tam tamına hakikati safî olarak ifade edemez. Ferdin fehmi ve manası ona hastır. O fert onu kabul eder; fakat başkalarını ona davet edemez. Eğer cumhur-ı ulema onun fehmini kabul ile başkalara şümulünü gösterse, o vakit başkasını o manaya davet edebilir ve hakikî tam tefsir olabilir.

Hem ferdin ahkâmda istinbatı ve içtihadında –hevesi karışmamak şartıyla– o kendi nefsi için amel edebilir, fakat başkalarına hüccet tutamaz. Tâ bir nevi icma' o hükmü tasdik etsin. Nasıl ki, ahkâm-ı şer'iyeyi tatbik ve tanzim ve icra etmek ve hürriyet-i fikirden neş'et eden manevî anarşiliği kaldırmak için gayet lâzımdır ki, ulema-ı muhakkikînden bir heyet-i âliye bulunsun ki, o heyet umumun emniyetine mazhariyetlenyle ve cumhur-ı ulemanın onlara itimadıyla ümmet için bir nevi zımnî kefalet ve dava vekili hükmünde olmaları cihetinde, icmâ-ı ümmet hüccetinin sırrına mazhar oluyorlar. O vakit içtihadın neticesi o icma ile şer'an düstur olabilir. Ve icmâın tasdik ve sikkesiyle umuma şâmil oluyor. Aynen onun gibi lâzımdır, Kur'ân'ın manalarının keşfi ve tefsirlerde ayrı ayrı mehasininin cem'i, hem zamanın çalkamasıyla ve fenlerin keşfiyle cilvelenen, tezahür eden Kur'ân'ın hakikatlerinin tesbiti için elzemdir ki, muhakkikîn-i ulemadan herbiri bir fende mütehassıs, geniş fikre, ince nazara

ahkâm: dinî hükümler, emirler
ahkam-ı şer'iye: şer'î hükümler, şeriatın esas ve kanunları
amel: uygulama, meydana çıkarma
anarşi: hükumetsiz veya siyasi otoritesini kaybetmiş düzensiz topluluk hali
cem': toplama, birikirme
cilve: tecelli, görüntü
cumhur-ı ulema: alimlerin çoğunluğu
dustur: kanun, kural, esas
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
emniyet: güven, güvenilir
fehm: anlayış
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek.
heves: bir şeye karşı duyulan ısrek, arzu
heyet-i âliye: üst kurul.
hususî: özel
hüccet: delil
hükmünde: değerinde, yerinde
hüküm: dinî kaide, kural
hürriyet-i fikir: fikir ve düşünce hürriyeti
icma: müçtehit olan İslam âlimlerinin dini bir konuda aynı sözü söylemeleri, bir konuda görüş birliğine varmaları
icma-ı ümmet: aynı asırda yaşamış olan İslâm âlimlerinden müçtehit olanların, şeriatın bir meselesi hakkında verilen hükümde birleşmeleri, dini bir konuda söz birliği etmeleri
icra: yürütme, bir işi yerine getirme
içtihat: fikir, kanaat, görüş açısı
istinbat: bir söz veya işten gizli bir mana çıkarma
itimat: dayanma, güvenme
kefalet: mesuliyeti üzerine almak.
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
mana: anlam.
manevi: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail, olma, şereflenme
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mehasin: güzellikler, iyilikler
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhakkikîn-i ulema: hakikatleri araştıran Müslüman alimler
mütehassıs: bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, uzman
nadir: seyrek, az, ender bulunan
nazar: bakış
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
nevi: çeşit.
safi: samimî, hâlis, saf
sır: gizli hakikat.
sikke: alâmet, nişan, turra
şamil: içine alan, kapsayıcı.
şart: koşul
şer'an: şeriata göre, şenat bakımından, şenatça.
şümul: içine alma, kapsam.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tasdik: doğrulama, onaylama.
tatbik: uydurma, uygulama
tefsir: Yorum, şerh
tesir: etki
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
ulema-i muhakkikin: gerçeği, hakikatı bulup araştıran âlimler.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
zımnî: üstü kapalı, dolayısıyla anlatılan

malık allâmelerden müteşekkil bir heyet bu vazifeye sahip çıksın.

Elhasıl: Kur'ân'ı tefsir edene lâzım gelir kı, gayet âli bır deha ve nüfuzlu denn bir içtihad ve bir nevi kuvve-i kudsıye sahibi olmak gerektir. Bu zamanda öyle bir zat ancak bir şahs-ı manevî olabilir ki, o şahs-ı manevî, çok ruhlann imtizacından ve tesanudunden ve efkânn telâhukundan ve bırbirine yardımından ve kalblerin birbirine in'ikâsından ve ihlâs ve samımiyetlennden, mezkûr bir heyetten çıkabilir. O heyetin bir ruh-i manevîsi hükmüne geçer.

Evet, "Mecmuunda bır hassa bulunur ki, ondakı her fertte bulunmaz" düsturuyla, çok defa içtihadın asan ve nur-ı velâyetın hassalan ve zıyası bır cemaatte görünüyor. Hâlbuki, o cemaatin hangisine bakılsa o hassa görunmüyor. Demek amı adamlann ıhlâsla tesanutlen, bır velâyet hassasını veriyor. İşte bu hakikate binaen, böyle bır maksat ıçın bır heyetın çıkmasına muntazır ve daıma bekliyordum. O ümit küçüklüğümden beri gaye-i hayalım ıken, bırden hiss-ı kablelvuku kabîlinden kalbıme bır sünuhat oldu ki: Maddî ve manevî ikı zelzele-i azîme yaklaşıyordu. (HAŞİYE) Ben de, acz ve kusurumla, sozlerımdeki

acz: zayıflık, güçsuzluk.
alî: yuce, yuksek, ulu
allâme: pek çok konuda ıhtısas sahıbı buyuk bılgın ılmî seviyesi çok yuksek olan âlım, ustad-ı azam
amı: bılgısız, cahıl
asar: eserler.
binaen: den dolayı bu sebepten.
cemaat: topluluk, aralannda çeşıtlı baglar bulunan insanlar topluluğu
defa: kere, kez, yol
deha: olaganustü zeka sahıbı olma
dustur: kanun, kural, esas.
efkar: düşunceler, fikırler, goruşler
elhasıl: hasıl: netice :tubanyle kısaca
gaye-i hayal: hayal edılen gaye, ideal
gayet: son derece
hakîkat: gerçek, doğru
hassa: bır kımseye, ya da bır şeye özel olan nıtelık.
heyet: kurul, komıte
hıss-ı kablelvuku: Bir şeyı vukuundan once hissetme, bir hadısenın gerçekleşmesinden once kalbe dogması
hukmüne: yenne, degenne
içtihat: dın alımlennın şer'î esaslar dahılınde Kur'ân ve sunnete uygun sekılde bır konuda fikır ortaya koymaları, hukum vermelen
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
ımtızaç: bıleşık hale gelme, kaynaşma
ın'ikâs: aksetme, yansıma
kabıl: tur, gıbı
kusur: eksıklık, noksan.
kuvve-i kudsıye: kudsî kuvvet: Allah ın sırlannın kendısınde gozuktugu peygamberlerin velilerin kuvvetı
maddî: madde ıle alakalı
maksat: kast, amaç, duşunce
malık: sahıp
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
muntazır: bekleyen, gozeten.
müteşekkil: teşekkul etmiş, şekıllenmış, şekıllenen
nevî: çeşıt.
nur-ı velayet: velayet nuru, aydınlıgı
nufuz: soz geçırme, hukum sahıbı olma
ruh-i manevî: manevî ruh.
sunuhat: sunuhlar, akla gelen, ıçe dogan şeyler
şahs-ı manevî: manevî şahıs: bellı bır kışı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
tefsir: Yorum, şerh
telahuk: bırbınne katılma, bırbırı arkasına gelıp bırleşme
tesanüt: dayanışma, bırbınne dayanma ve destek olma
ulûm-ı Arabıye: Arabca bılgıler, Arab dıl ılımlerı
vazife: gorev
velayet: velılık, ermışlık, Allah dostluğu
zat: kışı, şahıs
ziya: ışık, aydınlık, nur

HAŞİYE: Evet, Ustadımız mükerreren Birinci Harb-i Umûmîden evvel çok defa bıze ulûm-ı Arabıyeyı ders verdıgi zaman, bıze katî bır tarzda "Buyuk ve umûmı bır zelzele yaklaşıyor, hazırlanınız. O zaman herkes benım gıbı mücerredlere gıpta edecekler" dıye soylüyorlardı. Pek az zamanda, onun mükerreren verdıgi haber ayen çıkt.

Horhor'daki eski talebeleri namına Medresetü'l-Vaizîn mezunlarından

Mehmed Sadık, Sabri, Mehmed Şefik, Mehmed Mihrî, Hamza

izahsızlık ve muğlâklık ile beraber Kur'ân'ın nazmındaki i'cazın işaratını ve kalbimde tahattur eden nüktelerini kaydedip kaleme almak ve ayatın bazı imanî hakıkatlerini yazmaya şiddetli bir ihtar-ı gaybî hissettim.

Hâlbuki harbde acip bir vazıyette olduğumdan, tefsirlere müracaat etmek kabıl olmadı. Kur'ân'dan başka merci yoktu. Ben de yazdım. Yazdıklarım tefsirlere muvafık geldiyse, guzel bir nımet ve bır muvaffakiyet... Yoksa, mesulıyet benim bîçare fehmime aittir.

Aynı zamanda zelzele-i kübra mahiyetinde olan maddî Birinci Harb-i Umumî ve o zelzele-i azîmenin ahirlerinde o mezkûr heyetin yuvalarını tahrip eden manevî zelzele-i azîme meydana çıktı ki, öyle bir heyet-i âliye-i ilmiyeye ve böyle bir vazife yapmak için bütün kapılar kapandı. Ben de o noksan fehmımle eskı Harb-i Umumîde fariza-i cihadda avcı hattında ne kadar fırsat buldumsa kalbime tulû eden nükteleri yazıyordum. Derelerde, dağlarda hücum ederken kaydederdim. Fakat o acip ayrı ayrı hâletlerin tesiriyle çeşit çeşit olmasından, tashih ve ıslah edilmesine çok ihtiyaç varken, benim kalbim tebdîl ve tağyirine razı olmadı. Çünkü, her dakika şehid olmaya hazırlandığımız için bir niyet-i halise ile yazılmış ki, o hâlet her vakıt bulunmuyor. Ben de o yazılarımı tenzile bir tefsir olarak değil, belki tefsirin bazı vücuhuna bir nevı mehaz olarak, ehl-ı kemal olan ulema-i muhakkikînin enzarına arz ediyorum. Hakıkaten benim şevkim, benım takatımın pek fevkınde bır noktaya sevk ettı.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahir: son.
arz: sunma
ayat: Kur'ân ayetlerı
bıçare: çaresız, zavallı
ehl-i kemal: olgun ve degerlı kışıler, kemal sahıbı olanlar
enzar: bakışlar, bakmalar, nazar etmeler
fariza-i cihat: cihat farzı, dın ugrunda Allah ıçın çeşıtlı şekıllerde savaşma farzı.
fehım: zekı, anlayışlı, akıllı kavrayışlı
fevkında: üstünde
hakikaten: doğrusu, gerçekten
halet: hal, durum
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş, 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dunya Savaşı
harp: savaş
heyet: kurul, komıte
heyet-ı aliye-i ilmiye: yuksek ilım heyetı
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, duzeltme.
I'caz: mucızelık, ınsanların benzerini yapmaktan acız kaldukları şeyı yapmak.
ıhtar-ı gaybı: gaybı olarak yapılan hatırlatma, uyarı
imanî: ımana dair olan, ımanla ilgılı
ışarat: ışaretler, alâmetler, belırtıler
izah: açıklama, ayrıntıları ıle anlatma
kabıl: mümkun, ıhtımal dairesınde
maddî: madde ile alâkalı
mahıyet: durum, vazıyet.
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
mehaz: menba, bır şeyın aslının alındıgı kaynak
merci: merkez, kaynak, muracaat edılecek yer
mes'uliyet: mes'ul olma halı, sorumluluk.
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan
muglak: anlaşılmaz, karışık, açık olmayan, çapraşık söz
muvaffakıyet: başarı
muvafık: yerınde, uygun, uyar, munasıp
muracaat: başvurma, danışma
nazım: sıra, tertıp, duzen
nevı: çeşıt.
nımet: lutuf, ıhsan, bağış
niyet-i halise: samımı nıyet.
nükte: ince manalı, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya soz
razı: hoşnut olma, kabul etme
sevk: yoneltme, gonderme
şehıt: Allah'ın ve yüce dininin adını yuceltme ugrunda, canını feda ederek savaşta vurulup olen Musluman
şevk: şıddetlı arzu, aşırı ıstek ve heves.
tağyir: başkalaştırma, degıştırme
tahattur: hatırlama, hatıra getırme
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
takat: bır şeyı yapabılme, başarabılme gucu, guç, kuvvet, derman
tashih: duzeltme, yanlışını gıderme
tebdîl: degıştırme, dönüştürme
tefsir: Yorum, şerh
tenzil: kıymetten düşürme, degerını ındırme.
tulû: zıhne gelme, kalbe dogma
ulema-ı muhakkıkın: gerçegı hakıkatı bulup araştırran alımler.
vazıfe: gorev
vazıyet: durum
vücuh: vecıhler, cıhetler, yonler
zelzele-ı kubra: buyuk zelzele, en buyuk zelzele

Eğer ehl-i tahkik istihsan etseler, beni devama ve ileri gitmeye teşci ve tergip ederler.

Said Nursî

ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler
istihsan: güzel bulma, beğenme.
tergip: rağbet verme, isteklendirme.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلرَّحْمٰنُ ۞ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ ۞ خَلَقَ الْاِنْسَانَ ۞ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۞ [1]

فَحَمْدُهُ مُصَلِّينَ عَلٰى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ الَّذِى اَرْسَلَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَجَعَلَ مُعْجِزَتَهُ الْكُبْرٰى الْجَامِعَةَ بِرُمُوزِهَا وَاِشَارَاتِهَا لِحَقَائِقِ الْكَائِنَاتِ بَاقِيَةً عَلٰى مَرِّ الدُّهُورِ اِلٰى يَوْمِ الدِّينِ وَعَلٰى اٰلِهِ عَامَّةً وَاَصْحَابِهِ كَافَّةً.

اَمَّا بَعْدُ؛ فَاعْلَمْ

اَوَّلاً: اَنَّ مَقْصَدَنَا مِنْ هٰذِهِ الْاِشَارَاتِ تَفْسِيرُ جُمْلَةٍ مِنْ رُمُوزِ نَظْمِ الْقُرْاٰنِ؛ لِاَنَّ الْاِعْجَازَ يَتَجَلّٰى مِنْ نَظْمِهِ. وَمَا الْاِعْجَازُ الزَّاهِرُ اِلَّا نَقْشُ النَّظْمِ.

وَثَانِيًا: اِنَّ الْمَقَاصِدَ الْاَسَاسِيَّةَ مِنَ الْقُرْاٰنِ وَعَنَاصِرَهُ الْاَصْلِيَّةَ اَرْبَعَةٌ: اَلتَّوْحِيدُ وَالنُّبُوَّةُ وَالْحَشْرُ وَالْعَدَالَةُ؛ لِاَنَّهُ: لَمَّا كَانَ بَنُو اٰدَمَ كَرَكْبٍ وَقَافِلَةٍ مُتَسَلْسِلَةٍ رَاحِلَةٍ أَوْدِيَةَ الْمَاضِي وَبِلَادِهِ، سَافِرَةً فِي صَحْرَاءِ الْوُجُودِ وَالْحَيَاةِ، ذَاهِبَةً اِلٰى سَوَاهِقِ الْاِسْتِقْبَالِ، مُتَوَجِّهَةً اِلٰى حَنَّانَيْهِ، فَتَهْتَزُّ بِهِمُ الْمُنَاسَبَاتُ وَتَتَوَجَّهُ اِلَيْهِمُ الْكَائِنَاتُ. كَاَنَّهُ اَرْسَلَتْ حُكُومَةُ الْخِلْقَةِ فَنَّ الْحِكْمَةِ مُسْتَنْطِقًا

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

O Rahmân ki Kur'ân'ı öğretti. İnsanı yarattı, ona anlamayı ve anlatmayı öğretti. (Rahmân Suresi 1-4.)

كَلَامٍ، بَلْ قَدْ يُرْمَزُ اِلَيْهَا فِي كَلِمَةٍ كَلِمَةٍ، لِأَنَّ كُلَّ جُزْءٍ وَجُزْءٍ كَالْمِرْآةِ لِكُلٍّ فَكُلٌّ مُتَصَاعِدًا، كَمَا اَنَّ الْكُلَّ يَتَرَاءٰى فِي جُزْءٍ فَجُزْءٍ مُتَسَلْسِلًا.

وَلِهٰذِهِ النُّكْتَةِ – اَعْنِي اِشْتِرَاكَ الْجُزْءِ مَعَ الْكُلِّ – يُعَرِّفُ الْقُرْآنُ الْمُشَخَّصَ كَالْكُلِّيِّ ذِي الْجُزْئِيَّاتِ؟

TERCÜMESİNİN BİR HÜLÂSASI

İnsanı halk edip Kur'ân'ı ona talim eden Zat-ı Zulcelâlin Rahman ismiyle tecelli-i kübrasına, rahmetin tecelliyatı adedince ona hamd ü sena ederek ve Seyyidü'l-beşer Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı *rahmeten lilâlemîn* gonderdiği o Resul-i Ekremine nsaletin semereleri adedince ona, âl ve ashabına salât ü selâm ve hadsiz şükrediyoruz kı, onun mu'cize-i kübrası ve hakaık-ı kâınatın remizleri ve işaretleri ile tamamıyla cem edilen Kur'ân-ı Azîmüşşan asırların geçmesı ile daım, bâkî ve nev-ı beşere mürşit, tâ kıyamete kadar beka vermiş. Ve o Resul-i Ekremı onlara ustad-ı azam eylemış.

Emmâ ba'dü bilinız ki: Evvela bu yazacağımız işarat ve nüktelerdekı maksadımız Kur'ân'ın nazmındakı bır kısım remizlerinin tefsiridir. Çünkü, yedi nevi i'cazın en incesi, fakat kuvvetlı ve lâfzî fakat hakikatlı i'caz, Kur'ân'ın nazmından tecelli ediyor. Evet, parlak i'caz elbette nazmın nakşından çıkıyor.

ashap: Sahabeler. Hz. Peygamberi (asm) gormuş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
ba'dü: hayli zaman geçtikten sonra, neden sonra.
bâkî: ebedî, daımî, sureklı ve kalıcı olan.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cem: toplama, bırıktırme.
daım: devam eden, devamlı, sureklı.
emma: ama, ancak, lakin, şu kadar var kı.
evvela: oncelikle.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakaık-ı kâınat: yaratılanlara aıt gerçekler.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme.
hulasa: ozet.
i'caz: mucızelık, insanların benzerini yapmaktan âcız kaldıkları şeyı yapmak.
işarat: işaretler, haber vermeler.
kıyamet: butun kâınatın Allah tarafından tayın edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması.
Kur'ân-ı Azımüşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'ân.
lafzî: lâfız olarak, lafza aıt, lâfızla ılgılı.
mu'cize-i kübra: en buyuk mu'cize.
mürşit: ırşat eden, dogru yolu gosteren, rehber, kılavuz.
nazım: sıra, tertıp, duzen.
nev-ı: tur, çeşıt.
nev-ı beşer: insanoglu, insanlar.
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıkları rızıklandıran Allah.
rahmeten lilâlemîn: butun âlemlere rahmet olan.
remiz: işaret, bır manayı ıfade eden veya bır manaya delalet eden ışaret ve şekıl.
Resul-i Ekrem: çok comert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
nsalet: elçılık, resullük, peygamber olarak gondenlme.
salât ü selâm: dua ve selam.
semere: meyve, guzel netice.
sena: methetme, ovme.
seyyidü l-beşer: insanların efendısı, seyyıdı Hz. Muhammed (asm).
talım: ders verme, ogretme.
tecelli-i kübra: buyuk belırtı, mu'azzam tecelli.
tecelliyat: tecelılıler, gorunturler.
üstad-ı azam: en buyuk ustad, ogretıcı, rehber.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah.

Sanıyen: Kur'ân'da esas maksatlan ve anâsır-ı asliyesi dört hakıkattır:

Tevhid, nübüvvet, haşir ve *adalet*'tir. Çünkü, vakta kâinat sahrasında benîâdem bir acip ve buyuk bir kafile ve sair taifeler beraber birbiri arkasında asırlar üstünde geçmış zamanın derelerinden, şehir ve meşherlerinden sefer edip vücut ve hayat sahrasında yürüyüşüyle istikbalın yuksek dağlarına azimetle oradaki bağlarına gózlen müteveccih olmak cihetiyle hilâfet-i zemine mazhariyet noktasında ve sair zîhayata tasarrufatı cıhetınde rû-yi zemınde ekser eşyanın nev-i beşerle münasebatı iktizasıyla heyecana gelmesinden kâinat dahi onlara yüzlerini çevirip nev-i beşerle ciddi alâkadar oluyor. Benîâdem bir tek taife iken yüz binler taifelere kanşmasında kâinat zemin gibi onlara netice-i hilkat-i âlem noktasında bakıyor. Guya hılkat-i kâinat hukûmeti, o hukûmetin zabıta memuru hükmünde fenn-ı hıkmetı, bir müstantık ve sorgucu olarak o mısafir kafileye gönderip ondan sual edip soruyor ki:

"Ey benîâdem! Nereden geliyorsunuz ve nereye gideceksiniz? Ve ne yapacaksınız? Ve her şeye karışıyor ve bazan kanştınyorsunuz. Sultanınız ve hatibiniz ve reisiniz ve ilen geleniniz kimdir? Tâ bana cevap versin."

O muhavereler içinde birden kafile-i benîâdemden Muhammedü'l-Haşımî (sallâllahu aleyhı vesellem), emsalleri olan ulûlazm peygamberler gibi fenn-i hikmete karşı kalktı. Ve Kur'ân'ın lısanıyla dedı kı:

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi, hakkaniyet, adıllık.
alakadar: ılgılı, ılışkılı, munasebetlı, bağlı
anasır-ı asliye: asıl, temel unsurlar
azimet: gitme, gıdış
benıadem: Ademoğulları, insanlar
ciddi: gerçek olarak, hakıkaten
ekser: pek çok.
emsal: ornekler, benzerler
fenn-ı hıkmet: felsefe ilmi.
guya: sanki
haşir: kıyametten sonra bütun insanlarn bır yere toplanmaları. Allahın olulen dırıltıp mahşere çıkarması
hatıp: hıtap eden, topluluga karşı konuşan.
hılkat-ı kâınat: kâınatın yaratılışı
iktıza: gerek, luzum
istıkbal: gelecek.
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütun alemler
mazhariyet: naıl olma, şereflenme
meşher: teşhir yerı, sergi gosterme yerı.
Muhammedü'l-Haşimi: Haşım ogullarından olan Hz. Muhammed (asm)
muhavere: konuşma, sohbet etme.
munasebat: munasebetler, ılgıler, yakınlıklar, bağlar, ılışkıler, uygunluklar
müstantık: sorguya çeken, sorgulayan, sorgu hâkımı
muteveccih: donuk.
nakış: ışleme, sanat, incelik.
netice-ı hılkat-ı âlem: âlemın yaratılış netıcesı, gayesı
nev-ı beşer: insanoglu, insanlar
nubuvvet: nebıllık, peygamberlık, Allah elçılıgı
reis: başkan
rûy-ı zemin: yeryüzu
sahra: buyuk çol, geniş saha
sanıyen: ıkıncı olarak
sefer: yolculuk, seyahat.
sual: soru
taife: takım, guruh
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
tecelli: belirme, bilinme, gorunme
tevhid: Allahın bir olduğuna inanma, birleme
vücut: beden, varlık.
zemin: yeryüzu.
zîhayat: hayat sahıbı

"Ey müstantık hikmet! Biz mevcudat kafilesi, adem karanlıklarından Sultan-ı Ezelî'nin kudretiyle çıktık, ziya-i vücuda girdik. Varlık nurunu bulduk. Herbir tâifemiz bir vazifeye girdik. Ve biz benîâdem taifesi ise, bir emanet-i kübra rütbesi ve hilâfet-i zemin vazifesiyle sair mevcudat kardeşlerimizin içinde imtiyazlı ve memuriyet sıfatı ile bu meşher-i kâinata gönderilmişiz. Her vakitte yola çıkmaya müheyya bir vaziyetteyiz ve haşir yolu ile saadet-i ebediyenin kazanmasının tedarikı ile meşgulüz. Ve bizim re'sü'l-malımız olan istidatlarımızın çekirdeklerini sümbullendirmeye, iman ve Kur'ân'la inkışaf ettirmekle iştigal ediyoruz. İşte o kafilenin reisi ve hatîbi benim. İşte elimdeki bu fermanı, manevî ve maddî hava, bir tek lisan gibi bütün kâinata o fermanın her kelimesini bir anda milyarlar yapıp işittiriyor. İşte o menşur ferman, Ezel ve Ebed Sultanı'nın kelâmıdır. Ve emirleri ve konuşmaları olduğuna delîl-i kat'î, üstünde parlayan sikke-i şahanesi ve turra-i sermediyesine bak, gör, git, söyle."

Evet, en müşkül, en umumî ve bütün mevcudata sorulan bu üç-dört gayet acıp suale tam doğru ve mükemmel cevap veren yalnız ve yalnız Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'dır ki; başında [1] ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ fermanıyla ilân edilmiş.

Madem baştan buraya kadar bir hakikati anladın. Elbette bu hakıkatten anlaşılıyor ki, Kur'ân'ın anasır-ı esasiyesi o dört hakikattir. Yani, "*tevhid*," "*nübüvvet*," "*haşir*" ve "*adalet*"tir. İşte bu dört hakıkat nasıl kı

topluluk, zümre, fırka
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kelâm: ilâhî söz, ilâhî emir, vahiy
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
lisan: dil.
maddî: madde ile alâkalı.
madem: değil mi ki
manevî: manaya ait, maddî olmayan
memuriyet: memurluk, memur olma halı
menşur: neşrolunmuş, dağıtılmış, yayılmış, herkese ilân edilmiş
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
müheyya: hazır, hazırlanmış, amade.
müstantık: sorguya çeken, sorgulayan, sorgu hakımı
muşkül: güç, zor, çetin
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
reis: başkan
re'sülmal: ana para, sermaye.
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki.
sıfat: vasıf, nitelik.
sikke-i şahane: padışahlık sikkesi, padışahın kendine has işareti, nişanı
sual: soru
Sultan-ı Ezelî: ezelî sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
tâife: takım, grup, ruh
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
umumî: genel
vazife: görev

1- Şu yüce kitap ki, onda asla şüphe yoktur. (Bakara Sûresi, 2)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adem: yokluk, hıçlık.
anasır-ı esasiye: esas unsurlar, temel elementler
benîadem: Ademoğulları, insanlar
delîl-i kat'î: kesin delil
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması
hatıp: hıtap eden, topluluğa karşı konuşan
hikmet: felsefe.
ilân: yayma, duyurma, bildirme
iman: inanç, itikat.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
kafile: birlikte yolculuk eden

mecmu-i Kur'ân'da dört rükündür. Öyle de, o dört maksad çok surelerin her birisinde bulunuyorlar. Her bir sure bir küçük Kur'ân olur. Belki çok cümlelerin içinde de o dört maksada telmîhen işaretler var.

Belki bazan bir tek kelimede o dört esasa remizler var. Çünkü, Kur'ân'ın eczaları ve kelime ve ayetleri, mecmuuna karşı birer ayna hükmüne geçer, birbirinden in'ikas eder. Güya Kur'ân müteselsilen ayet ve cümle ve kelimelerine o maksatların nurunu veriyor. Aynada güneş gibi bazan bir kelime, bir cumle, bir küçük Kur'ân'ı gösterir. İşte Kur'ân'a mahsus bu nükte, yani cüz, küll gibi aynı maksadı göstermesi maksadıyla Kur'ân müşahhas bir fert olduğu hâlde, çok efradı bulunan bir kullî gibi ilm-i mantıkça târif edilir. Demek Kur'ân'da bin Kur'ân'lar var ki, şahs-ı küllî olmuş. Hem öyle de lâzım gelir. Çünkü, hadsız ve gayet muhtelif tâifelere ders olduğu için, aynı derste hadsiz o tâifeler adedince dersler bulunmak lâzım gelir.

SUAL: Eğer denilse: Bu dört maksad-ı asliyeyi bize bismillah ve elhamdülillâh cümlesinde göster.

CEVAP: Deriz ki: Madem bismillah Allah'ın abdlerine bir ders olarak nâzıl olmuş, elbette söylemek manasında olan قُلْ kelimesi bismillah içinde vardır. İlm-i sarf ile, mukadder tabir edilir. İşte bismillahtaki قُلْ takdiri, bütün

abd: kul
ayet: Kur'an cumlesi.
bismillah: Besmele. Allah namına Allah için. Allah'ın adı ve izni ile
cüz: kısım, parça, bölük.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
efrat: fertler
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
gayet: son derece
güya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hükmüne: yerine, değerine
ilm-i mantık: mantık ilmi, doğru muhakeme ve doğru düşüncenin esaslarını ve kaidelerini konu alan ilim
ilm-i sarf: Arap dilbilgisi ve gramer ilmi
İn'ikâs: aksetme, yansıma.
küll: bütün, bir şeyin tamamı.
kullî: umumî, genel, bütün olan
madem: değil mi ki
makasıd: maksatlar, gayeler
maksat: kast, amaç, düşünce.
maksat-ı asli: asıl maksat, hakiki maksat, asıl gaye
mana: anlam.
mecmu: bütün, hepsi.
mecmu-ı Kur'an: Kur'ân'ın tamamı
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mukadder: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş
müşahhas: somut, gözle görülebilir, elle tutulabilir halde
muteselsilen: birbirinin peşi sıra, zincirleme olarak
nazil: nüzul eden, inen
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
remiz: bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
rükün: esas, kaide, prensip
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şahs-ı küllî: birçok özelliğin tek bir kişide toplanması durumu, birçok hususu bünyesinde bulunduran şahıs
tabir: yorum, yorumlama
taife: bölük, takım, grup, fırka
takdir: Allah'ın takdiri. Allah'ın ilmiyle belli bir düzen vermesi
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
telmihen: telmih suretiyle, telmih yoluyla, telmih için, ima olarak.

Kur'ân'daki قُلْ، قُلْ (söyle, söyle) lâfızlarının esası ve anası, bu bismillah'taki قُلْ dur.

Buna binaen قُلْ kelimesinde *risalete* işaret olduğu gibi, bismillahta dahi ulûhiyete remiz var ve بِسْمِ deki ب nin takdimi, قُلْ ün besmelenin ahirinde mukadder olması hasr ve yalnız manasını ifade ettiğinden *tevhide* işaret ediyor. Yani, yalnız Onun ismiyle başla ve medet al.

Ve Rahman isminde *adalet*in nizamına ve rahmetin cilvelerine işaret var. Çünkü, muhtelif, karmakarışık mevcudat, intizamı ile güzelleşmiş. Ve rahmetin cilvelerine mazhar olabilir.

Ve Rahîm'de *haşre* işaret var. Çünkü, manasında hem affetmek, hem rahmet ve şefkat etmek ve bu fânî dünyada o dört mana hakikati ile umumî bir surette görünmediğinden elbette bir diyar-ı âharda o manalar tamamıyla tezahür edebilir. Hem rahmet ve şefkatin hakikatı, dirilmemek üzere ölmekle kabil-i tevfik değildir. Demek Rahîm'deki şefkat, parmağını cennete uzatmış gösteriyor.

Şimdi اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ [1] [2] e bakınız!

1- Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fâtiha Suresi, 2.)

2- O hesap gününün sahibidir. (Fâtiha Suresi, 4.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
ahir: son.
besmele: Bismillâhirrahmânirrahîm (Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.) cümlesinin adı.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
bismillâh: Besmele. Allah namına, Allah'ın adı ve izni ile.
cilve: tecelli, görüntü.
diyar-ı âhar: başka, diğer memleket.
fânî: ölümlü, geçici.
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
intizam: düzen, düzenlilik.
kabil-i tevfik: yardım edilebilir, mümkün olan bir yardım ve destek.
lâfız: söz, kelime.
mana: anlam.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medet: inayet, yardım, imdat.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mukadder: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
Ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
umumî: genel.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ da ulûhiyetin zahir işaratı var. Çünkü, bütün hamd Allah'a mahsustur. Ulûhiyeti gösterdiği gibi, *tevhidi* de gösteriyor.

Evet, لِلّٰهِ deki *lâm*, ilm-i sarfça bir manası ihtisas ve istihkaktır. اَلْحَمْدُ deki *elif*, *lâm* bir manası istiğrakdır. Demek bütün hamdler Allah'a mahsustur. Demek tevhidi, kat'î ifade ediyor.

(2) رَبِّ الْعَالَمِينَ lâfzında hem *adalete*, hem *nübüvvete* işaret var. Çünkü, onı sekiz bin âlemin zerreden ve zerrelerden, sineklerden tut, tâ bin defa zemininden büyük seyyareler ve yıldızlara kadar gayet mükemmel bir muvazene, bir intizam, bir mükemmel terbiye, gayet mükemmel bir adalet-i kübrayı gösteriyor.

Nübüvvete işareti ise: Madem nev-i beşerin fitrî kuvvelerine sair hayvanat gibi had konulmamış, ondan tecavüzat çıkmış. Hem insan, maddî olduğu gibi, maneviyat cihetinde de bütün kâinatla alâkadar olmasından, hilkat-i kâinattaki hikmet-ı âliye-ı beşeriyeti, nizam ve intizam altında onı çekirdek hükmünde onı istidadatı, inkişaf ettirmekle emanet-i kübra vazifesini yapmak cihetiyle nübüvvet zarurîdir ki: رَبِّ الْعَالَمِينَ deki عَالَمِينَ içindeki yüksek makamını bulabilsin ve halife-i zemin olup melâikeye ruçhaniyetini gösterebilsin.

1 Hamd Allah'a mahsustur.

2. Âlemlerin Rabbi

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âlem: dünya, cihan
beşeriyet: beşerlik, insanlık
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet
fitrî: tabiî, doğal
gayet: son derece
had: sınır
halife-i zemin: yerin halifesi, dünyadaki bütün varlıklar üzerinde tasarruf eden
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hayvanat: hayvanlar
hikmet-i âliye: yüce hikmet, yüksek gaye
hilkat-ı kainat: kâinatın yaratılışı
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtisas: bilgi, hüner, marifet
ilm-i sarf: Arap dilbilgisi ve gramer ilmi
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme
intizam: düzenlilik, düzgünlük
istidadat: isteğatlar, kabiliyetler, yetenekler
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan
kuvve: kabiliyet, meleke, evsaf
maddî: madde ile alâkalı
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
melâike: melekler
muvazene: denge, ölçü
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
ruçhaniyet: üstün olma hâli, üstün olmaklık
seyyare: güneşin etrafında belli bir eğri çizerek dolaşan gezegen, yıldız
tecavüzat: tecavüzler, saldırılar, saldırmalar
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hakimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
zahir: açık, aşikâr
zarurî: mecburi, zorunlu, ister istemez
zemin: yeryüzü
zerre: en küçük parça, molekül, atom

Ve [1] مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ cümlesi ise, *haşri* tasrih ediyor. Çünkü, يَوْمِ الدِّينِ yani, din günü ve ceza günü ve maneviyat günü demek. Nasıl dünya; maddiyat ve maddî harekâtın ve amellennın günudur. Elbette o harekatın netıcelenni ve o hizmetlerinin ücretlenni ve o maneviyatın semeratlarını belki o fânıyat ve zaîlâtın bâkî ve daimî eserlerini ve âlem-i misal sınemasıyla ve fotoğrafıyla alınan umum o fâniyat ve zaıllerın sahıfe-i amellerini gosterecek ve neşredecek bir gün gelecektir diye ifade ediyor.

Bısmıllah, elhamdülıllâh cümleleri gıbı Kur'ân'da eksen yerlerinde böyle dört unsur-i esasiye içinde görünebilır. Mesela [2] اِنَّآ اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ bır sadef gıbı bu dort cevahır ıçındedır. Dıkkat etsen görursün. "Bız sana verdık Kevser'ı." Yanı, Zat-ı Zülcelâl'ın senı nübuvvetle ve maddî-manevî temin-i adaletle muşerref ettiği gibi, cennette Kevser'i ihsan ediyor.

Ey saıl! Pek uzun hakikati kısa kesip bu üç misali minval ve mekik yap; üstünde o münasebat ve işaratı dokumaya başla. Bız de şımdi bısmıllahtan başlıyoruz. Izahı, tafsili Risale-i Nur ve Birinci Söz ve Besmele Lem'asına ve sair Risale-i Nur'daki bismillahın hakikatlerine dair hüccetlerine havale edip, yalnız nazım itibarıyla küçük bir ima ederız. Şoyle ki:

1- Hesap gununun sahibi

2- Şüphesiz kı Bız sana Kevsen verdık. (Kevser Suresı, 1)

âlem-i misal: görüntüler âlemi, dunyadakı ışlerın gorüntulendıgı ve gozlendıgı ruhların bulundugu alem
amel: fıl, ış, emek
bâkî: daimı, sonsuz
bismillâh: Besmele. Allah namına, Allah ıçın, Allah ın adı ve ıznı ıle
cevahır: cevherler, elmaslar, kıymetlı taşlar
daimî: surekli, devamlı.
dair: alakalı, ılgılı
ekser: pek, çok.
elhamdülıllâh: Allah a hamd olsun, hamd Allah a aıttır
fâniyat: fanılık, olumlulük
harekat: hareketler, devınım ler
havale: ısmarlama, bırakma
hüccet: delıl
ıhsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
ıma: dolayılı, ustu kapalı ıfade etme
işarat: ışaretler, alâmetler, belırtıler
izah: açıklama, ayrıntılan ıle anlatma
maddî: madde ile alâkalı
maddiyat: maddî ve cısmanı şeyler, gozle gorulup elle tutulur cinsten şeyler
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
maneviyat: mana alemine aıt olanlar, hisse ve mınca aıt şeyler
mekik: durdugu yerde durmayıp devamlı gıdıp gelen kımse
minval: hareket tarzı, davranış, usul, yol
misal: ornek, numune
münasebat: munasebetler, ılgıler, yakınlıklar, bağlar, ılışkıler, uygunluklar
muşerref: şereflendırılmış, kendısıne şeref verılmış, yuceltılmış şerefli, yuce.
nazım: sıra, tertıp, duzen
nübuvvet: nebîlık, peygamberlık, Allah elçılıgi
Risale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
sadef: sedef, ıncı kabugu
sahıfe-i amel: amel sayfası
saıl: soran, isteyen.
semerat: semereler, meyveler
tafsil: etraflıca bildırme, uzun uzadıya anlatma, açıklama
tasrih: açıkça ıfade ederek şuphe ve tereddutlen sılme
temin-i adalet: adaletın temını, adaletın yerine getırılmesı, adaletın saglanması
umum: butun, hepsı
zaıl: sone eren, yok olan
zaılat: zaıl olan şeyler, sona eren, devamlı olmayan şeyler
Zat-ı Zulcelal: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah

Bismillah güneş gibidir. Başkalarını tenvir ettiği gibi, kendini de gösteriyor. Her nefes ve her dakika ruhlar ona hava ve su gibi muhtaç olduğundan onun hakikatini herkesin ruhu hisseder. Kalb ve hayal bilmese de ehemmiyeti yok. Onun için beyan ve tariften müstağnıdır.

Harfler ve cüzlerinden evvela ب nin fenn-i sarfça bir manası istıanedir. Bir mana-ı orfîsi teberrük manası olmasından bu ب nin merci-i mutealliki kendi manasından çıkan أَسْتَعِينُ ve أَتَيَمَّنُ fiillerine bağlanıyor. Veyahut بِسْمِ اللهِ'taki perdesinde قُلْ (soyle)'den çıkan اِقْرَأْ (oku) fiiline bakar. Yani: "Ya Rabbi, ben senin isminin yardımıyla ve onun bereketiyle okuyacağım. Her şey senin kudretinle ve icadınla ve tevfîkinle olduğu gibi, yalnız ve yalnız senin isminle başlıyorum."

Demek bismillahtan sonra اِقْرَأْ okumak lâfzı, ahirinde mukadder olmasından hem ihlâs, hem tevhidi ifade eder.

Ama اِسْم kelimesi ise: Biliniz ki, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un bin bir esmasından bir kısmına "*Esma-i Zatiye*" denilir ki, her cihette, Zat-ı Akdes'i gösterir. Onun adı ve onun unvanıdır. "*Allah, Ehad, Samed, Vacibu'l-Vucud*"

ahir: son
beyan: anlatma, açıklama
bismillah: Besmele. Allah namına, Allah için. Allah'ın adı ve izni ile
Ehad: zatı tek olan Allah
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
esma: adlar, isimler
evvela: öncelikle
fenn-ı sarf: sarf bilgisi. Arapça gramer ve kelime yapılarından bahseder
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda
ihlas: samimiyet, bir amelı başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
mana: anlam.
mana-ı orfî: orfe ait mana, bir şeyin halk arasında kullanılan manası, halk arasında yaygın bir şekilde ifade edilen mana
muhtaç: gerek duyan
mukadder: takdir olunmuş, kıymeti biçilmiş
müstagni: minnetsiz, ihtiyacı olmayan, muhtaç bulunmayan
Samed: Cenab-ı Hakkın, her şey kendisine muhtaç olduğu halde, Kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan manasındaki ismi
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
teberrük: hediye, armağan
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
ünvan: ad, isim, lakap
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat. Cenab-ı Allah

gibi çok esma var. Bir kısmına da "*Esma-i Fiiliye*" tabir edilir ki, çok nevileri var. Meselâ, "*Gaffar, Rezzak, Muhyî, Mumît, Mun'ım, Muhsın*."

294

باسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا[2]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Hem geçmiş, hem gelecek, hem maddî, hem manevî bayramlarınızı ve mübarek gecelerinizi bütün ruhucanımla tebrik ve ettiğiniz ibadet ve duaların makbuliyetini rahmet-i İlâhiyeden bütün ruhucanımızla niyaz edip, isteyip, o mübarek dualara âmin deriz.

Saniyen: Hem çok defa manevî, hem çok cihetlerden ehemmiyetli iki suallerine mahrem cevap vermeye mecbur oldum.

Birinci Sualleri: Niçin eskiden Hürriyetin başında siyasetle hararetle meşgul oluyordun, bu kırk seneye yakındır ki bütün bütün terk ettin?

Elcevap: Siyaset-i beşeriyenin en esaslı bir kanun-ı esasîsi olan, "Selâmet-i millet için fertler feda edilir. Cemaatın selâmeti için eşhas kurban edilir. Vatan için herşey feda edilir" diye, bütün nev-i beşerdeki şimdiye kadar dehşetli cinayetler bu kanunun suistimalinden

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebediyen ve daima üzerinize olsun.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
esma: adlar, isimler.
eşhas: şahıslar, kimseler.
evvelâ: öncelikle.
Gaffar: kulların günahlarını çok affeden, örten, bağışlayan, bağışlaması bol olan Allah.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
kanun-ı esasî: ana prensipler, anayasa.
maddî: madde ile alâkalı.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: maneviyata ait, maddî olmayan.
mesela: örneğin.
meşgul: uğraşma, ilgilenme.
Muhsin: ihsan eden, iyilik yapan, bağışta bulunan Allah.
Muhyî: ölüleri dirilten, hayat veren Allah.
mübarek: feyizli, bereketli.
Mümît: diriltip can verdiğini vaktı gelince öldüren Cenab-ı Hak.
Mun'ım: nimet veren, ikram eden, Allah.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
ruhucan: ruh ve can.
saniyen: ikinci olarak.
selâmet-i millet: milletin selâmeti, milletin kurtuluşu, esenliği.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
sual: soru.
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
tabir: ifade etme, söyleme.

neş'et ettiğini kat'iyen bildim. Bu kanun-i esasî-yi beşeriye, bir hadd-ı muayyenesi olmadığı için çok suistimale yol açmış. İki Harb-i Umumî, bu gaddar kanun-i esasînin suistimalinden çıkıp bin sene beşerin terakkiyatını zirüzeber ettiği gibi, on cani yüzünden doksan masumun mahvına fetva verdi. Bir menfaat-i umumî perdesi altında şahsî garazlar, bir cani yüzünden bir kasabayı harap etti. Risale-i Nur bu hakikati bazı mecmua ve müdafaatta ıspat ettiği için onlara havale ediyorum.

İşte, beşeriyet siyasetlerinin bu gaddar kanun-i esasîsine karşı, Arş-ı Azamdan gelen Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'daki bu gelen kanun-i esasîyi buldum. O kanunu da şu ayet ifade ediyor:

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ [1]

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا [2]

Yani, bu iki ayet, bu esası ders veriyor ki. "Bir adamın cinayetiyle başkalar mes'ul olmaz. Hem bir masum, rızası olmadan, bütün insana da feda edilmez. Kendi ihtiyârıyla, kendi rızasıyla kendini feda etse, o fedakârlık bir şehadettir ki, o başka meseledir" diye, hakikî adalet-i beşeriyeyi tesis ediyor. Bunun tafsilâtını da Risale-ı Nur'a havale ediyorum.

İkinci sual: Sen eskiden şarktaki bedevi aşairde seyahat ettiğin vakıt, onlan medeniyet ve terakkıyata çok

Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın katı Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
aşair: aşiretler, kabileler, oymaklar
ayet: Kur'ân cümlesi
bedevi: ilkel tarzda yaşayan, medeni olmayan.
beşer: insan, insanlık.
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
cani: cinayet işlemiş kimse
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katil.
feda: uğruna verme
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fetva: İslam'da bir mesele hakkında dinî meselelere tam vâkıf yetkili kimseler tarafından verilen şer'i hükümler
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hakikî: gerçek
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
havale: ısmarlama, bırakma
ihtiyar: irade, tercih
kanun-i esasî: ana prensipler, anayasa
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık.
menfaat-i umumiye: herkesin faydasına olan işler
mes'ul: sorumlu, yükümlü
mudafaat: müdafaalar, savunmalar.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sual: soru
şahadet: şehitlik, şehit olma
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şark: doğu
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
tesis: oluşturma, meydana getirme
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

1. Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Sûresi, 164; İsrâ Sûresi, 15; Fâtır Sûresi, 18; Zümer Sûresi, 7.)

2. Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. (Mâide Sûresi, 32.)

teşvik ediyordun. Neden kırk seneye yakındır medeniyet-i hâzıradan "mim'siz" diyerek hayat-ı içtimaiyeden çekildin, inzivaya sokuldun?

Elcevap: Medeniyet-i hâzıra-i Garbiye, semavî kanun-ı esasîlere muhalif olarak hareket ettiği için seyyiatı hasenatına, hatalan, zararları, faydalarına racih geldi. Medeniyetteki maksud-i hakîkî olan istirahat-i umumiye ve saadet-i hayat-ı dunyeviye bozuldu. İktısat, kanaat yerine israf ve sefahet; ve sa'y ve hizmet yerine tembellik ve istirahat meyli galebe çaldığından, bîçare beşeri hem gayet fakir, hem gayet tembel eyledi. Semavî Kur'ân'ın kanun-i esasîsi,

(2) لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ۞ (1) كُلُوا وَشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا

ferman-ı esasîsiyle, "beşerin saadet-i hayatıyesı, iktısat ve sa'ye gayrette olduğunu ve onunla beşerin havas, avam tabakası birbiriyle banşabilir" diye Risale-i Nur bu esası izaha binaen, kısa bir ikı nükte söyleyeceğim.

Birincisi: Bedevîlikte beşer üç dört şeye muhtaç oluyordu. O üç dort hacatını tedarik etmeyen, on adette ancak ikisiydi. Şimdiki garp medeniyet-i zalime-i hâzırası, suistimalât ve israfat ve hevesatı tehyiç ve havaic-i gayr-i zarunyeyi, zarurî hacatlar hükmüne getirip görenek ve tıryakilik cihetiyle, şımdıkı o medenî insanın tam muhtaç olduğu dört hacatı yerine, yirmi şeye bu zamanda muhtaç oluyor. O yırmı hacatı tam helâl bır tarzda tedarik edecek, yirmiden ancak ikisi olabilir, on sekizi muhtaç hukmünde kalır. Demek, bu medenıyet-i hâzıra

1- İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır. (Necm Suresi, 39.)

2- Yiyin, için, fakat israf etmeyin. (A'raf Suresi, 31.)

avam: halkın büyük kısmı, umum, herkes. "havas"ın zıddı.
bedevi: ıptıdaî tarzda yaşayan, medeni olmayan.
beşer: insan, insanlık.
bıçare: çaresız, zavallı.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
ferman-ı esasî: temel, asıl emirler.
galebe: galip gelme, üstünlük.
garp: Batı, Batı ülkeleri.
gayet: son derece.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar, gerekli nesneler.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
havaic-i gayr-i zaruriye: zarun olmayan ihtiyaçlar, gerekli olmayan ihtiyaçlar, ihtiyaç olmadığı halde ihtiyaç haline gelmiş şeyler.
havas: ilerlemiş, ilen kimseler, önde gelenler, üst tabaka, seçkinler, zenginler sınıfı.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
helal: İslâmı ölçüler ıçınde kazanılmış şey.
hevesat: hevesler.
hizmet: uğraşma, çalışma.
hukmünde: değerinde, yerinde.
hükmune: yerine, değerine.
ıktısat: tutum, bıntırme, artırma, tasarruf.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dunya ışlerinden vaz geçme, dunyadan el-etek çekme.
israf: gereksiz yere harcama, ihtıyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
israfat: israflar, luzumsuz yere harcamalar.
istirahat: dınlenme, rahatlama.
istirahat-ı umumiye: herkesin ıstırahatı, rahat etmesi.
izah: açıklama, ayrıntıdan ıle anlatma.
kanaat: elindeki ıle yetınmek.
kanun-ı esasî: ana prensıpler, anayasa.
maksud-i hakîkî: gerçek maksat, asıl istenen şey.
medeni: şehir veya kasabada oturan, şehırlı.
medeniyet-i hâzıra: şımdıkı medenıyet.
medeniyet-i hâzıra-i garbiye: Batının şımdıkı medenıyetı.
medeniyet-i zalime-i hâzıra: şımdıkı zalım medenıyet.
muhalif: zıt, aykırı.
muhtaç: gerek duyan.
racih: daha, daha üstün, önce dıgennden üstün.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerinin adı.
saadet-i hayat-ı dünyeviye: dunya hayatındakı mutluluk.
saadet-i hayatiye: hayattakı mutluluk.
sa'y: ış, çalışma, çabalama.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eglenceye aşın derecede duşkunluk.
semavî: Allah tarafından olan, ilahî.
seyyiat: seyyıleler, fenalıklar, kotulukler.
suıstımal: bır şeyı kotuye kullanma.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
tehyiç: heyecanlandırma, heyecana getırme.
zarurî: zorunlu.

insanı çok fakir ediyor. O ihtiyaç cihetinde beşeri zulme, başka haram kazanmaya sevk etmiş. Bîçare avam ve havas tabakasını daima mübarezeye teşvik etmiş. Kur'ân'ın kanun-i esasîsi olan "vücub-i zekât, hurmet-i riba" vasıtasıyla avâmın havassa karşı itaatini ve havassın avâma karşı şefkatini temin eden o kudsî kanunu bırakıp burjuvaları zulme, fukaraları isyana sevk etmeye mecbur etmiş. İstirahat-i beşeriyeyi zirüzeber etti.

İkinci nükte: Bu medeniyet-i hâzıranın hanikalan, beşere birer nimet-i Rabbaniye olmasından, hakikî bir şükür ve menfaat-i beşerde istimali iktiza ettiği hâlde, şimdi görüyoruz ki, ehemmiyetli bir kısım insanı tembelliğe ve sefahete ve sa'yi ve çalışmayı bırakıp istirahat içinde hevesatı dinlemek meylini verdiği için, sa'yin şevkini kırıyor. Ve kanaatsızlık ve iktisatsızlık yoluyla sefahete, israfa, zulme, harama sevk ediyor.

Meselâ, Risale-i Nur'daki *Nur Anahtarı*nın dediği gibi, radyo büyük bir nimet iken, maslahat-ı beşeriyeye sarf edilmekle bir manevî şükür iktiza ettiği hâlde, beşte dördü hevesata, lüzumsuz, malâyanî şeylere sarf edildiğinden, tembelliğe, radyo dinlemekle heveslenmeye sevk edip sa'yin şevkini kınıyor. Vazife-i hakikiyesini bırakıyor.

Hatta çok menfaatli olan bir kısım hanika vesaıt, sa'y ve amel ve hakikî maslahat-ı ihtiyac-ı beşeriyeye istimali lâzım gelirken, ben kendim gördüm, ondan bir ikisi zarurî ihtiyacata sarf edilmeye mukabil, ondan sekizi keyif, hevesat, tenezzüh, tembelliğe mecbur ediyor. Bu iki cüz'î misale binler misaller var.

amel: fiil, iş
avam: halkın büyük kısmı, umum herkes. havas'ın zıddı
beşer: insan, insanlık.
bıçare: çaresiz, zavallı
burjuva: burjuvaya mensup olan orta tabakadan, Avrupa da işçi sınıfı ile aristokrası arasındaki sınıftan, tüccar ve sanayıcı sınıfı
cuz'î: küçük, az.
ehemmiyetli: önemli
hakikî: gerçek
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hanika: her zaman rastlanmayan olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran. âdet ve tabiat dışında olan şey
havas: ilerlemiş, ileri kimseler, onde gelenler, üst tabaka, seçkinler, zenginler sınıfı
hevesat: heveslar
hurmet-i riba: ribanın, yani fâizin haram oluşu
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
ıktısat: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf.
iktıza: gerek, lüzum.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istimal: kullanma.
ıstırahat: dinlenme, rahatlama
istirahat-i beşeriye: insanlığın rahatı, huzuru
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kudsî: mukaddes, yüce
malâyanî: manasız, faydasız, boş (şey)
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maslahat-ı beşeriye: insanın faydasına olan işler, şeyler
maslahat-ı ihtiyacat-ı beşeriye: insanın ihtiyaçlarına faydalı olan şey
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.
mesela: örneğin
misal: örnek, nümune
mukabil: karşılık.
mübareze: çatışma, kavga
nimet: lütuf, insan bağış
nimet-i Rabbaniye: bütün mahlukatı idare ve terbiye eden Allah'ın nimeti.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sarf: harcama
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik
sevk: yöneltme
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şükür: teşekkür
tenezzüh: gezinti
vazife-i hakikiye: hakikî, gerçek vazife
vesaıt: vasıtalar
vücub-ı zekat: verilmesi Allah tarafından emredilmiş olan zekât.
zarurî: zorunlu.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

Elhasıl: Medeniyet-i Garbiye-i hâzıra, semavî dinleri tam dinlemediği için, beşeri hem fakir edip ihtiyacatı ziyadeleştirmiş. İktisat ve kanaat esasını bozup israf ve hırs ve tamahı ziyadeleştirmeye, zulüm ve harama yol açmış.

Hem beşeri vesaıt-ı sefahete teşvik etmekle, o bîçare muhtaç beşeri tam tembelliğe atmış, sa'y ve amelin şevkını kırıyor. Hevesata, sefahete sevk edip omrünü faydasız zayi ediyor.

Hem o muhtaç ve tembelleşmiş beşeri, hasta etmiş. Suistimal ve israfat ile yüz nevi hastalığın sirayetine, intişarına vesile olmuş.

Hem uç şiddetli ihtiyaç ve meyl-i sefahet ve olumu her vakit hatıra getiren kesretli hastalıklar ve dinsizlik cereyanlarının o medeniyetin içlerine yayılmasıyla intibaha gelip uyanmış beşerin gözü önünde ölümü idam-ı ebedî suretinde gösterip her vakit beşeri tehdit ediyor, bir nevi cehennem azâbı veriyor.

İşte bu dehşetli musibet-i beşeriyeye karşı Kur'ân-ı Hakîm'in dört yüz milyon talebesinin intibahıyla ve içinde semavî, kudsî kanun-ı esasîleriyle bin üç yüz sene evvel gösterdiği gibi, yine bu dört yüz milyonun kendi kudsî esasî kanunlarıyla beşerin bu üç dehşetli yarasını tedavi etmesini; ve eğer yakında kıyamet kopmazsa, beşerin hem saadet-i hayat-ı dunyeviyesini, hem saadet-i hayat-ı uhreviyesini kazandıracağını; ve ölümü, idam-ı ebedîden çıkarıp âlem-ı nura bir terhis tezkeresi göstermesini;

âlem-i nur: nur âlemi, aydınlık alemi
beşer: insan, insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
dehşetli: ürkütücü, korkunç
elhasıl: hasılı, netice itibanyle, kısaca
evvel: önce
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hevesat: heveslar
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
idam-ı ebedî: dinlememek üzere yok oluş, ahıret inancı olmadığı için ölümü ebedi yokluğa gitmek olarak görme
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
intıbah: uyanış
intişar: yayınlanma, neşrolma
ısraf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
israfat: ısraflar, lüzumsuz yere harcamalar
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kanun-ı esasî: temel kanunlar, anayasa esası teşkil eden kanun
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
medeniyet-i garbiye-i hâzıra: şimdiki batı medeniyeti
meyl-i sefahat: sefahate duyulan arzu, meyil
musibet-i beşeriye: insanlara gelen belâ ve musibetler
nevi: çeşit.
saadet-i hayat-ı dünyeviye: dünya hayatındaki mutluluk.
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sefahat: eğlence
semavî: Allah tarafından olan ilâhî.
sevk: yöneltme
sirayet: bulaşma, geçme
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
talebe: öğrenci
tamah: hırs, aç gözlülük.
tehdit: korkutma, gözdağı verme
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme
tezkere: belge, pusula
vesaıt-ı sefahat: sefahat, zevk ve eğlence vasıtaları
vesile: bahane, sebep
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

ve ondan çıkan medeniyetin mehasini, seyyiatına tam galebe edeceğini; ve şimdiye kadar olduğu gibi dinin bir kısmını, medeniyetin bır kısmını kazanmak için rüşvet vermek değil, belki medeniyeti ona, o semavî kanunlara bir hizmetkâr, bir yardımcı edeceğini, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın işarat ve rumuzundan anlaşıldığı gibi, rahmet-i İlâhıyeden şımdıki uyanmış beşer bekliyor, yalvanyor, anyor.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Said Nursî

295

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [3]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [4]

Aziz, Sıddık, Fedakâr Kardeşlerim!

Çok yerlerden telgraf ve mektuplarla bayram tebriklerı aldığım ve çok hasta bulunduğum için, vârislerim olan Medresetuzzehra erkânlan benim bedelıme hem kendilerini, hem o has kardeşlerimizin bayramlarını tebrik etmekle beraber, âlem-ı Islâm'ın buyük bayramının arefesi olan ve şimdilik Asya ve Afrika'da inkışafa başlayan ve dört yuz mılyon Müslumanı bırbınne kardeş ve maddî ve manevî yardımcı yapan İttıhad-ı Islâm'ın, yeni teşekkül eden Islâmî devletlerde tesıse başlamasının ve

1. Bakî olan ancak Allah'tır
2. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla
3. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin (Isra Suresı 44)
4. Allah ın selâmı rahmetı ve berekâtı ebedî olarak daıma üzennıze olsun

âlem-ı Islâm: Islâm âlemı, Islam dunyası
azız: İzzetlı muhterem saygın
beşer: insan insanlık.
erkan: rukunler esaslar, ılen gelenler
fedakâr: kendıni veya şahsı menfaatlennı hıçe sayan feda eden.
galebe: galıp gelme ustunluk.
hizmetkar: hizmet yapan kımse hizmetçı
ınkışaf: ortaya çıkma gelışme
Islâmı: Islâm ıle alâkalı Islam a aıt.
İttıhad-ı Islam: Islam bırlıgı Panıslamızm.
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalanyla akıllan benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur an
maddı: madde ıle alâkalı
manevî: manaya aıt maddî olmayan
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın doğuda (Van) yapılmasını ıdaredıere teklıf ettığı fen ılımlerıyle dın ılımlerının bırlıkte okutulmasını duşunduğu universıte
mehasın: guzellıkler, ıyılıkler
rahmet-i İlâhıye: Allah ın sonsuz rahmetı Ilahı rahmet.
rüşvet: odun taviz.
semavî: Allah tarafından olan Ilâhî
seyyiat: seyyıeler fenalıklar kotulukler.
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
teşekkül: kurulma oluşma şekillenme.
varis: mırasçı

Kur'ân-ı Hakîm'in kudsî kanunlarının o yeni İslâmî devletlerin kanun-i esasîsi olmasından dolayı büyük bayram-ı İslâmiyeyi tebrik ve dinler içinde bütün ahkâm ve hakikatlerini akla ve hüccetlere istinat ettiren Kur'ân-ı Hakîm'ın, zuhura gelen küfr-ı mutlakı tek başıyla kırmasına çok emareler görülmesi ve beşer istikbalinin de, bu gelen bayramını tebrikle beraber, Medresetuzzehra'nın ve bütün Nur Talebelerinin hem dâhil, hem hariçte, hem Arabca, hem Turkçe Nurların neşriyatına çalışmalarını ve dindar Demokratların bir kısm-ı mühimmi Nurların serbestiyetine taraftar çıkmalarını bütün ruhucanımızla tebrik ediyoruz.

Bu sene hacıların az olmasına çok esbap varken, 180 binden ziyade hacıların o kudsî farizayı ve dini İslâm'ın kudsî ve semavî kongresi hükmünde olan bu hacc-ı ekberi büyük bir bayramın arefesi noktasında olarak bütün ruhucanımızla tebrik ediyoruz.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Hasta kardeşiniz
Said Nursî

1- Bâkî olan ancak Allah tır.

ahkâm: dinî hükümler, emirler
arefe: bayramdan bir önceki gün
beşer: insan, insanlık.
dâhil: içeri, iç
dindar: dının emirlerini yerine getiren
emare: alâmet, belirti, nişan
esbap: sebepler, vasıtalar
fariza: farz, Allah ın emri
hariç: dışarıda.
hüccet: delil
hükmünde: değerinde, yerinde
İslâmî: İslam ile alakalı, İslam a ait
istıkbal: gelecek zaman
istınat: dayanak.
kanun-ı esasî: ana prensipler, anayasa
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kufr-ı mutlak. mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
Medresetuzzehra: Bediüzzaman ın doguda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
semavî: Allah tarafından olan ilahi.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
talebe: öğrenci
taraftar: tarafı, bir tarafı destekleyen
ziyade: çok, fazla
zuhur: ortaya çıkma.

EMİRDAĞ'ININ MANİDAR BİR HATIRASI

Beş seneden beri teneffüs için Emirdağının etrafında paytonla gezdiğim zaman, garip bir tarzda, bir yaşından yedi yaşına kadar küçücük çocuklar, valide ve pederlerine karşı gösterdikleri alâkadan ziyade bir iştiyakla paytonuma koşup elime sarılıyorlardı. Hatta bir iki defa payton altına düşüp harika bir tarzda zarar görmeden kurtuldular. Hatta hiç beni görmeyen, bilmeyen bir ve iki, üç yaşında çocuklar yalın ayak dikenler içinde koşa koşa paytona yetişiyorlar, büyük adamlar gibi temenna edip "Elinizi öpelim" derlerdi. Bu hâle hem ben, hem kardeşlerim ve görenler hayret ediyorduk. Bu hâl bir mahalleye mahsus değil, her tarafta hatta köylerinde aynı hâl devam ediyordu.

Beni aldatmayan bir hatıra-i hakîkatle benim ve arkadaşlarımın kanaatimiz geldi ki, bu masum taifenin masumiyetleri cihetiyle, sevk-i fıtrî denilen bir hiss-i kablelvuku ile, Risale-i Nur'un bu memlekette masum çocuklara ve kendilerine çok menfaati olacak diye, akıl ve fikirleri derk etmediği hâlde, o masumâne his ile Risale-i Nur'un manası itibarıyla tercümanına, annesine yalvarmasından ziyade bir iştiyakla koşuyorlardı.

Biz de bir hiss-i kablelvuku ile hissediyoruz ki, ilerde bu küçük masum mahlûklarda büyük Nurcular çıkacak.

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
defa: kere, kez, yol.
derk: anlama, kavrama.
hâl: durum, vaziyet.
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
iştiyak: göreceği gelme, özleme.
mana: anlam.
manidar: nükteli, ince manalı.
masumane: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde.
masumiyet: masumluk, kabahatsızlık, suçsuzluk.
menfaat: fayda.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
peder: baba.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sevk-i fıtrî: sevk-i İlâhî, içgüdü.
taife: takım, grup.
temenna: el, ağıza ve başa götürerek selâm verme.
teneffüs: soluklanma, rahatlama, dinlenme.
vâlide: ana, anne.
ziyade: çok, fazla.

Ve ilerde Nurun has şakirtleri olacak ki, bu vaziyeti gösteriyorlar.

Ben de bu nevi küçücük masumlan, evlâdım olmadığından, evlâd-ı maneviye olarak dualarıma umumen dâhil ettim. Her sabah bunlan da Nur Talebeleriyle beraber dualanmda yâd ediyorum

Hem onlardan bir yaşındaki masumu, kırk yaşındaki lâkayt bir adama tercih etmeye sebep, bunlar günahsız ve samimî bir alâka göstermesinden, elbette onları, sevk eden bir hakikat var Ben de o cihetten onlan, büyüklere temenna ettiğim gibi, onların temennalarına ciddî mukabele ediyorum

Hem masumiyetleri, hem ilerde tam Nurcu olmalanna binaen, dualarını kendi hakkımda makbul olacak diye onlara derdim "Madem siz benim evlâd-ı maneviyem oldunuz Ben de size dua ediyorum Sız de günahınız olmadığı için, duanız benim hakkımda inşaallah makbuldür Sız de bana dua edinız Çünkü ziyade hastayım" derdim

Ben ve benim yanımdaki kardeşlerimin kuvvetli bir ihtimalle kanaatimiz geliyor ki, masonlar ve zındıklanın plânı ile bolşevizm tarzında gençleri terbiye etmek için bır vakıt bazı mektepler açıldığı ve sonra değişen bu mekteplerle gençleri ifsada çalıştıklarına mukabil, İslâmiyetın kahraman bayraktan olan Turk milletinin masum küçük yavrulan, nuranî bir intibah ve bir hiss-i kablelvuku ıle Nurlardan ders almaları, gençlerın başına gelen o

alâka. ilgi ilişki yakınlık.
bayraktar bayrak taşıyan alemdar
binaen. den dolayı bu sebepten.
bolşevizm Lenin tarafından geliştirilen komunist nazariye ve uygulama ihtilal yoluyla proletarya iktidarı kurma taraftarlığı Bolşevıklık
ciddî gerçek olarak, hakıkaten
dua Allah'a yalvarma, niyaz
evlâd çocuklar
hakikat. gerçek doğru
hiss-i kablelvuku bir şeyi vukuundan once hissetme bir hadısenin gerçekleşmesinden once kalbe doğması
ifsat fesada upratma bozma karışıklık çıkarma
ihtimal olabilirlik.
inşaallah Allah izin verirse
intibah uyanış
lâkayt. kayıtsız ilgisız
madem değil mi ki
makbul kabul edilmiş geçerli.
mason dunyevi maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilâtın mensubu
masumiyet. masumluk kabahatsızlık, suçsuzluk.
mektep okul
mukabele karşılık verme karşılama
mukabil karşılık.
nevi çeşit.
Nur Risale-i Nur
nuranî nurlu ışıklı, parlak münevver
Nurcu Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikirlerine taraftar olan Risale-i Nur'lan okuyup neşreden kımse
samimî içten candan gonülden
şakırt. talebe ogrenci
temenna eli ağıza ve başa gotürerek selam verme
terbiye besleyip büyütme yetıştirme eğitme
umumen umumi olarak, butun olarak
vazıyet durum
yad anma
zındık. Allah a ve ahırete inanmayan Allah ı inkâr eden imansız munkir
ziyade çok fazla

belâya karşı bir mukabeledir ki, inşaallah o yavrıların hem kendileri, hem gençler, mason ve zındıkların şerlerinden kurtulmasına bir işarettir ki, bu acip vazıyetı gösteriyorlar.

Said Nursî

297

18.11.1951

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Manevî Medresetüzzehra'nın Nur Şakırtleri!

Ben Isparta'ya geldiğim vakıt, Isparta'da İmam-Hatıp ve vâiz mektebinin açılacağını haber aldım. O mektebe kayıt olacak talebelerin ekserisi Nurcu olmalan münasebetiyle o mektebin civarında gayriresmî bir surette bir Nur Medresesi açılıp, o mektebi bir nevi Medrese-i Nuriye yapmak fıkriyle bır hatıra kalbime geldi. Bir iki gun sonra, güya bir ders vereceğim diye etrafta şayi olmasıyla, o dersimi dınlemek ıçın rıcal ve nısa kafilelerının etraftan gelmeleriyle anlaşıldı ki, böyle nimresmî ve umumî bır Medrese-ı Nurıye açılsa, o derece kalabalık ve tehacüm olacak kı, kabil olmayacak. Afyon'da mahkemeye gıttığımız vakıtkı gıbi pek çok lüzumsuz ıçtımalar

acip: tuhaf, hayrette bırakan
azız: ızzetlı, muhterem, saygın
bela: musıbet, sıkıntı
ekser: pek çok.
gayr-ı resmî: resmî olmayan
içtıma: toplanma, bır araya gelme
inşaallah: Allah ızın verırse
kabil: mumkun, ıhtımal dairesinde
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
medrese: Risale-i Nur okunan ve ogrencilerin kalabılecekleri yer
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur lann okunduğu yerler
Medresetüzzehra: Bediuzzaman ın doguda (Van) yapılmasını idarecilere tekıf ettıgi fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını duşunduğu universite
mektep: okul
mukabele: karşılık.
munasebet: vesıle, ıdan dolayı.
nevi: çeşıt.
nısa: kadınlar
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikırlerine taraftar olan Risale-i Nur'lan okuyup neşreden kımse.

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44.)
3. Allah ın selâmı, rahmetı ve berekâtı ebedî olarak daıma üzennıze olsun

rıcal: erkekler
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
şakırt: talebe, ogrenci.
şayi: şer, kotülük.
tehacum: uşuşme, hızhca toplanma
umumî: genel
vaiz: vaaz eden, ıbadet yerlerınde dının emır ve yasaklarını anlatarak nasıhat eden dın gorevlısı
vazıyet: durum
zındık: Allah a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkar eden, ımansız, munkır

olmak ihtimali bulunduğundan, o hatıra terk edildi, kalbe bu ikinci hakikat ihtar edildi. Hakikat de şudur:

"Herbir adam eğer hanesinde dört beş çoluk çocuğu bulunsa kendi hanesini bir küçük Medrese-i Nuriyeye çevirsin. Eğer yoksa, yalnız ise, çok alâkadar komşularından üç-dört zat birleşsin ve bu heyet bulundukları haneyi küçük bir Medrese-i Nuriye ittihaz etsin. Hiç olmazsa işleri ve vazifeleri olmadığı vakitlerde, beş on dakika dahi olsa Risale-i Nur'u okumak veya dinlemek veya yazmak cihetiyle bir miktar meşgul olsalar, hakikî talebe-i ulûmun sevaplarına ve şereflerine mazhar oldukları gibi, İhlâs Risalesinde yazılan beş nevi ibadete de mazhar olurlar. Hakikî ilim talebeleri gibi, onların maişetlerini temin hususundaki adî muameleleri de bir nevi ibadet hükmüne geçebilir" diye kalbe ihtar edildi. Ben de kardeşlerime beyan ediyorum.

أَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Hasta Kardeşiniz
Said Nursî

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

adî: sıradan, her zamanki
alakadar: ilgili, ilişkili, muna sebetli, bağlı
beyan: anlatma, açıklama
hakikî: gerçek.
hane: ev, mesken
heyet: kurul, komite
husus: mevzu, konu.
hükmüne: yerine, değerine
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
İhtimal: olabilirlik.
İttihaz: edinme, kabul etme
maişet: geçim, geçinme
mazhar: nail, olma, şereflenme
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
meşgul: uğraşma, ilgilenme
muamele: davranış, birbirin ile iş görme
nevi: çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
talebe-i ulûm: ilim tahsil eden, ilimlerle uğraşan öğrenci
zat: kişi, şahıs

298

باسمه سبحانه[1]

اَلسَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ ابداً دائماً[2]

29.11.1951
Eskişehir

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelen: Bütün ruhucanımla hizmet-i Kur'âniye ve imaniyenizi tebrik ediyorum. Bu mektupta bir ince meseleyi meşveret suretiyle reyinizi almak için gönderdik. Münasip midir? Değilse ıslâh edersiniz.

Saniyen: Risale-i Nur'da ispat edilmiş ki, insanların aynı zulümleri içinde kader-i İlâhî adalet eder. Yani, insanlar bazı sebeple haksız zulmeder, birisini hapse atar. Fakat kader-i İlâhî aynı hapiste başka sebebe binaen adalet ediyor ki, hakiki bir suça binaen o hapisle onu mahkûm ediyor.

İşte, şimdi bu hakikati gösteren, başıma gelen acip bir misali şudur: Yirmi sekiz senedir müteaddit vilâyetlerde ve mahkemelerde benim mes'uliyetime ve mahkûmiyetime ve mahpusiyetim gibi zalimâne işkence ve cezalarına gösterdiklen sebep, hiçbir emâresini bulmadıkları mevhum bir suçum şudur:

Diyorlar: "Said, dini siyasete alet yapmak ister ve yapıyor." Hâlbuki bu davalarına otuz senelik musibetli yeni

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
ayn-ı zulüm: zulmün tâ kendisi, her yönüyle zulüm
aziz: izzetli, muhterem, saygın
binaen: -den dolayı, bu sebepten
dava: iddia
emare: alâmet, belirti, nişan
evvelen: evvelâ, birinci, ilk olarak
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
ıslâh: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
mahkûm: hüküm giymiş, hükümlü, mecbur, çaresiz
mahkûmiyet: hüküm giyme, hükümlülük
mahpusiyet: tutukluluk hali
mesele: konu
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk
meşveret: müşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma, danışma
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
misal: benzer, örnek
musibet: felâket, bela
Münasip: uygun
müteaddit: çok, bir çok
rey: görüş, düşünce
ruhucan: candan, gönülden
saniyen: ikinci olarak
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
suret: biçim, şekil, tarz
vilayet: il
zalimâne: zulmedercesine, zalimce
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ebedî olarak daima üzerinize olsun.

hayatımda ve otuz büyük mecmualarımda bu suça müspet bir delil bulamadılar. Hâlbuki böyle meselelerde bir mahkeme madem bulmadı ve mes'ul edemedi. Başka mahkemelerin musırrâne aynı meseleyi esas tutmaları, bütün bütün kanuna ve akla ve âdete muhalif bir hâlettir. Belki siyaseti dinsizliğe âlet edenler kısmı, kendilerine bir perde olarak bu ittihamı bizlere ediyorlar.

Bununla beraber, dine hizmet ıtıbanıyla taallûk eden eski altmış senelik hayat-ı ilmiyem kat'î bir hüccet ve yakîn bir delildir ki, bütün hayatımda temas ettiğim siyaseti ve dünyayı ve bütün içtimaî cereyanları dine hizmetkâr ve alet ve tâbi yapmak dusturuyla hareket etmişim. Mahkemelerde de hem dava, hem ispat etmişim ki, değil dini siyasete âlet yapmak, belki birtek hakıkat-i imanıyeyi dünya saltanatına değiştirmediğimi kat'î delillerle ispat ettiğim hâlde, boyle yirmi vecıhle hakikate muhalif ve dıvânecesine büyük makamınızı işgal eden bir kısım adliye memurları ve sıyasî adamlar bu acip hurafe gibi meseleyi hakikat zannedip yirmi sekiz sene bana zulmettiklerinin hakıki sebebini bugünlerde bıldim. Sebebı bu ki:

Bu enaniyetli zamandaki hizmet-i imaniyede en buyuk tehlikem ve manevî en büyük suçum ve cinayetim, bu zamanda hizmet-ı Kur'ânıyemı şahsıma ait maddî ve manevî terakkiyatıma ve kemalâtıma âlet yapmak imiş. Cenab-ı Hakka hadsız şukredıyorum ki, bu uzun zamanlarda ihtiyârım haricinde hizmet-i imaniyemi, değil maddî ve manevî terakkıyatıma ve kemalâtıma ve azaptan ve

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âdeta: adet olduğu üzere, her zamankı gibi
adliye: mahkeme, yargılama işlenyle uğraşan daire
azap: gunahlara karşı kabırde ve ahırette çekılecek ceza
cereyan: akım, fikır, sanat veya sıyaset hareketı
cinayet: bu derecede agır suç.
dava: takıp edılen fikır, ıddıa
delil: ız, nışan, emare
dıvane: deli, aklı başında olmayan
düstur: kanun, kaıde, kural, prensıp, esas
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gercek.
hakıkat-i imaniye: ımana aıt olan gercek.
hakiki: gerçek.
halet: hal, suret, keyfiyet
hariç: bir seyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hayat-ı ilmiye: ilmî hayat, ilmle ılgılı çalışmalardan olusan hayat.
hizmet-i imaniye: ımanı hızmetı, Risale-i Nur'la hizmet.
hizmet-ı Kur'aniye: Kur'an ın hizmetı
hizmetkâr: hizmet yapan kımse, hizmetçı.
hurafe: sonradan uydurulan soz, batıl inanıs
hüccet: delil
ıçtımaî: topluluğa aıt, toplumla ılgılı, toplumsal.
ispat: delil ve şahıt göstererek dogruyu ortaya koyma, dogruyu delillerle gosterme
ışgal: tutma
ittiham: suç altında bulunma, töhmetlı olma
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemalat: kemaller, olgunluklar, mukemmellikler
maddı: madde ile alakalı, cısmanî
madem: den dolayı, boyle ıse
makam: büyük memurıyet, mevkı
manevî: maddî olmayan, ıçe aıt, mana ile ılgılı
mecmua: "Rısale-ı Nur" parçalarından her bırı
mesele: konu
mes'ul: sorumlu, yukumlu
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
musırrâne: ısrar ve inatla, ısrarlı bir şekılde
müspet: pozitıf, dogruluğu delille ıspatlanmıs
siyasi: siyasetle uğraşan, sıyaset adamı
taallûk: alâkalı, münasebetli olma
tabi: bır şeye uyan
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yukselişler
vecih: cıhet, yon
yakın: kesin, bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetlı bılme
zulum: haksızlık, eziyet, cefa, ıs kence.

cehennemden kurtulmama ve hatta saadet-ı ebediyeme vesile yapmama, belki hiçbir maksada kat'iyen âlet etmekliğime gayet kuvvetli, manevî bir mâni görüyordum. Hayret, hayret içinde kalıyordum.

Acaba herkesin hoşlandığı manevî makamatı ve uhrevî saadetleri a'mâl-ı sâlıha ile onları kazanmak ve muteveccih olmak, hem meşrû, hem hiçbir cihet-i zarar olmadığı hâlde, niçin böyle ruhen men ediliyorum?

Rıza-i İlâhîden başka vazife-i fıtriye-i ilmiyenin sevkiyle yalnız ve yalnız imana hizmetin kendisi ayn-ı ücret bana gösterilmiş. Çünkü, şimdi bu zamanda hiçbir şeye âlet ve tâbi olmayan ve her gayenin fevkinde olan hakaik-ı imaniyeyi fıtrî ubudiyetle muhtaçlara tesirli bir surette bildirmenin bu dehşetli zamanda çâre-i yegânesi ve imanı kurtaracak ve kat'î kanaat verecek, bu tarzda, yanı hiçbir şeye âlet olmayan bir ders-i Kur'ânî lâzımdır ki, küfr-i mutlakı ve mütemerrid ve inatçı dalâleti kırsın ve herkese kanaat-ı kat'iye verebilsin. Böyle bir derse, bu zamanda bu şerait dâhilinde hiçbir şahsî ve uhrevî ve dünyevî, maddî ve manevî bir şeye âlet edilmediğini bilmekle kat'î kanaat gelebilir. Yoksa, komitecilikten ve cemiyetçilikten tevellüd eden dehşetli dinsizlik şahsiyet-i maneviyesine karşı mukabil çıkan bir şahsın en büyük bir mertebe-ı maneviyesi de bulunsa, yine vesveseleri bütün bütün izale edemez. Çünkü, imana girmek isteyen muannidin nefsi ve enesi diyebilir ki, "Bu kudsî şahıs, dehasıyla ve harika makamıyla bizi kandırdı" diye bir şüphesi kalır.

a'mal-ı sâlıha: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
cihet-i zarar: zararlı taraf, zararlı yon
çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol
dâhil: içinde, içeri girmiş
dalalet: dinsizlik, inançsızlık,
deha: olağanüstü zeka sahibi olma
dehşetli: ürkütücü, sıkıntı verici
ders-i Kur'ânî: Kur'ân dersi, Kur'an'a ait ders
dünyevî: dünyaya ait.
ene: ben benlik
fevkinde: üstünde
fıtrî: tabiî, doğal
gayet: son derece
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
izale: gidermek, ortadan kaldırma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
komite: kötü bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet
kudsî: mukaddes, yüce.
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
maddî: madde ile alakalı, cismanî

makam: manevî mevki
makamat: makamlar
maksat: kasdedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram
manevî: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili
mâni: engel
men: yasak etme, engelleme.
meşrû: şeriata uygun, şeriatın müsaade ettiği şey
muannit: inatçı, ayak direyen.
mukabil: karşılık
mütemerrit: temerrüt eden inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnudluğu
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sevk: ulaştırma, yöneltme
suret: biçim, şekil, tarz
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
şerait: şartlar
tâbi: binnin arkasından giden, ona uyan, itaat eden.
tarz: biçim, şekil
tevellüt: doğma, doğum
ubudiyet: kulluk.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vesile: aracı, vasıta
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce

Cenab-ı Hakka şükür ki, yirmi sekiz sene dini siyasete âlet ithamı altında kader-i İlâhî bu zulm-i beşerîde benim ruhumu, ihtıyârım haricinde, dini hıçbır şahsî şeyde alet etmemek için, beni, beşerin zalimâne eliyle ayn-ı adalet olarak tokatlıyor. Yani, "Sakın, sakın," diye ikaz ediyor. "İman hakikatini kendi şahsına alet yapma, tâ imana muhtaç olanlar anlasınlar ki, yalnız hakikat konuşuyor. Nefsin evhamları, şeytanın desiseleri kalmasın, sussun."

Hakikaten Risale-ı Nur'un bahsettiği hakikatlerin aynı meâlinde milyonlar kitap o hakikatleri belîğane neşrettikleri hâlde ve binler hakikî âlimler ders vermeleriyle bu memlekette dehşetli küfr-i mutlakı tam durduramadıklan hâlde, Nurlar, mezkûr sırra binaen bir cihette galebe ettiğini düşmanlan dahi tasdik ederler.

Evet, kufr-i mutlaka karşı, bu ağır şerait içinde Nurlar bu işi görmüş, meydandadır. Demek Nurların kuvveti bu sırr-ı azîmden ileri geliyor.

Ben de bütün ruhucanımla yirmi sekiz sene bu işkenceli musibetlerime razı oldum. Hakkımı helâl ettim. Âdil kadere de denim ki: Müstehak ıdım senin bu şefkatli tokatlarına... Yoksa gayet meşrû, zararsız, herkesin lillâh ıçın takip ettikleri mübarek mesleğe girseydim, yanı maddî ve manevî hislerimi bütün feda etmeseydim, hizmet-i imanıyede bu acıp manevî kuvvetı kaybedecektim. İşte bu kuvvetin bir acip numunesi bazı zatlann ki, ben onlann ancak edna bir talebesı olabıldığım hâlde,

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
ayn-ı adalet: adaletin aslı, adaletin ta kendisi
belıgâne: belıgcesine, düzgün ve fasih olarak, belagatli olana yaraşır tarzda
beşer: insan, insanlık.
binaen: den dolayı, bu sebepten
cihet: şekil, yon, tarz
dehşetli: urkütucu, korkunç.
desise: hile, oyun, aldatmaca
edna: en alçağı, en basıt, en küçük.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek.
hakîkaten: doğrusu, gerçekten
hakikî: gerçek.
harıç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
helâl: helâl etmek, haktan vazgeçmek
hizmet-i imaniye: iman hizmeti, Risale-i Nur'la hizmet
ihtıyâr: irade, tercih.
ıkaz: uyarı
itham: tohmetlendirme, suçlu görme
kader: takdir, kısmet, kudret, İlahi hukum
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
küfr-i mutlak: mutlak kufur, hıç bir imanı hukmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
lillah: Allah ıçın
maddi: madde ile alakalı, cismani
manevi: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili
meal: mana, anlam, mefhum
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
meşru: şeriata uygun, şeriatin mu saade ettigi şey
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
musibet: felaket, bela.
mubarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
mustahak: hak eden, hak etmiş
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynagı
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
Nur: Risale-ı Nur eserlerinin her bırı
numune: örnek, misal, örnek olarak gösterilen
razı: rıza gösteren, kabul eden
ruhucan: candan, gönülden
sır: gizli hakikat.
sırr-ı azîm: buyuk sır
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususi
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şerait: şartlar
şükür: Allah'ın verdigi nimetler karşısında elhamdülillah deme, Allah'a dil ile hamd etme
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
zalımâne: zulmedecesine, zalimce.
zat: kişi, şahıs, fert.
zulm-i beşer: insanların yaptıgı zulum

onların hakaik-ı imaniyeye dair bir kitabını birisi okumuş. Risale-i Nur'un da bir sayfasını okumuş. Risale-i Nur'un bir sayfasıyla daha ziyade imanını kurtardığını ikrar etmiş.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Duanıza muhtaç kardeşiniz
Said Nursî

299

Üstadımız diyor ki:

Mahkemelerin tehirinde hayır var. Şimdiye kadar Nura ve Nurculara verilen zahmetler, rahmetlere dönmesi gösteriyor ki, bu tehirde de hayırlar var ki, birisi bu olmak ihtimali var.

Hariç âlem-i İslâm'da Nurun ehemmiyetli tesire başlaması ve inkişaf ve intişan ve buranın siyasîlen Avrupa'ya bir rüşvet olarak bir derece Avrupalaşmak meylini göstermesi, hariçte zannedilmekle mahkemelerce Nurun serbestiyet-i tammesi için karar vermek, hariç âlem-i İslâm'da Nurların hakikî ihlâsına böyle bir şüphe gelecekti ki, ya Nurcular riyakârlığa mecbur olmuşlar veyahut böyle medenîleşmek fikrinde olanlara ilişmiyorlar, zaaf gösteriyorlar diye, Nurun kıymetine büyük zarar olduğu için, bu tehir o evhamları izale eder. Ve ispat ediyor ki, otuz seneden beri İslâmiyetin şiarına muhalif şeylere baş eğmiyorlar.

1. Bâki olan ancak Allah'tır.

âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
dair: alakalı, ilgili
ehemmiyetli: önemli
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikî: gerçek.
hariç: dış memleket, yaşanılan ülkenin dışındaki ülke
İhlas: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtimal: olabilirlik
İkrar: saklamayıp açıktan söyleme, inancını, fikrini açığa vurma.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme
İntişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
İspat: doğruyu delillerle gösterme
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kıymet: değer
medenî: uygar, modern
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
riyakâr: riya eden, iki yüzlü, sahtekâr
rüşvet: yetkili, görevli bir kimseye, bir başka kimse tarafından, kanunlara aykırı şekilde bir çıkar vaat edilerek veya sağlanarak, her hangi bir işin yaptırılması, bu işin yaptırılması için verilen para, mal, vs.
siyasî: siyasetle uğraşan, siyaset adamı
şiar: iz, belirti, işaret, nişan.
tesir: etki
zaaf: irade zayıflığı
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla

300

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Üstadımız notalar hükmünde söyledi,
biz de kaleme aldık

Bu sene bu iki mahkemenin mâhiyetini beyan etmek lâzım geldi. Buradaki mahkeme ise

Elli sene evvel Süfyan ve şapka hakkında bir hadise mana vermişim. Sonra mahkemeler bunu bir kumandana tecavüzdür diye medar-ı bahis ettiler. Afyon Mahkemesi benim cezamın şiddetine bir sebep, o tecavüzü, o manayı göstermiş. Hâlbuki, faraza yeni yazmışım ve o kumandan da sağdır farz edilsin. Dininde ve rejiminde mutaassıp İngilizin hükmü altında yüz milyon Müslüman, yüz senede İngiliz'in hem rejimini, hem dinini inkâr etmişlerken, kanunen adliyeleri onlara o cihetti medar-ı mes'uliyet yapmadığı hâlde, hem şimdi eski parti liderleri faraza o kumandanın üçte bir de olsalar –belki onun gibi birer kumandan idiler– benim o kumandana hadis ile vurduğum tokatın yirmi mislini, şimdiki cerideler daha şiddetli olarak o liderlere, o eski kumandanlara vurmaktadırlar; medar-ı mes'uliyet tutulmuyorlar, serbest oluyorlar. Hâlbuki, elli sene evvel bir hadisin taşını atmışım; yirmi sene sonra bir kumandan başını karşı tutmuş, başı kırılmış. Ölmüş gitmiş, alâkası hukûmetten ve dünyadan kesilmiş. Hâlbuki eski partinin liderleri mebus iken veya memur iken, hükümetle alâkaları olduğu

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
ceride: gazete.
cihet: görüş, görüş açısı.
evvel: önce.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
farz: kabul.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükûm: hakimiyet, hâkim olma.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, mıhtığı.
mebus: milletvekili.
medar-ı bahis: söz konusu, bahsetmeye sebep olan, vesile olan.
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
misil: kat, eş.
mutaassıp: taassubu olan, kendi tarafını aşırılıkla tutan.
parti: aynı siyasî gaye etrafında birleşenlerin meydana getirdiği kuruluş, fırka, hizip.
rejim: devletin şekli ve hükümet tarzı.
Süfyan: ahir zamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve münafık şahıs.
tecavüz: haddini aşma, söz ve hareketle ilen gitme.

hâlde onlara gelen tecavüz, Risale-i Nur'un vurduğu tokatın on, belki yüz derece ziyade iken, serbest cerideler intişar ediyor.

Amma kitaplar hakkında müsaderenin mâhiyeti: Risale-i Nur'un yüz otuz üç kıtabından birtek kıtabın bir iki sayfası o tokatı bahsetmiş. Bunun, dolayısıyla yüz otuz kitabı müsadere etmek, bir adamın hatasıyla yüzotuz adamı cezalandırmak gibi bir acıp gaddarâne zulüm olması ve şimdi kütüphanelerde, kitapçılarda ve ellerde gezen ve hususan vatan ve din aleyhinde dinsizlerin, mülhidlerin, zındıkların, komünistlerin kitapları, hatta baştan aşağıya kadar İslâmiyet aleyhindeki Doktor Duzi'nin kitabı bazı ellerde gezmesi gösteriyor ki, Risale-i Nur'a karşı müsadere, yerden göğe kadar haksız bir zulümdür, bir gadirdir.

Çünkü Risale-i Nur, ekser âlem-i İslâm'ın muhim merkezlerinde, bu yirmi sekiz senede bu vatanda ulemaların elinde gezdiği hâlde, hiçbir âlim, hiçbir filozof itiraz etmemiş. Mahkemeler ve siyasiyunlar yalnız bir tesettüre, diğen de "Ahir zamanda bir kumandan başına şapka koyacak ve cebren giydirecek" gibi iki meseleye ilişmişler. Sonra da bu meseleler için, dört beş mahkeme, o meseleler dahi dâhil olduğu ve beraat verildiği hâlde, o bir iki sayfa için yirmi bin sayfayı mes'ul ve mahkûm etmek hükmünde Risale-i Nur'u müsadere etmek, aynı bu misale benziyor.

Bir adamın bir adama haksız değil, belki haklı taarruzu yüzünden ki, başkaları da onu medar-ı mes'uliyet

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
aleyh: karşı, karşıt.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
amma: ama, lakin, ancak.
beraat: suçsuzluğun sabit olması
cebren: cebirle, zorla, kuvvet kullanarak, mecbun
ceride: gazete
dâhil: içeri, iç.
ekser: pek çok
filozof: felsefe ile uğraşan, filozof
gaddarâne: zalimce, gaddarca merhametsizce, haincesine
gadir: zulüm, hainlik.
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde. değerinde, yerinde
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
itiraz. kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse
mahiyet: bir şeyin aslı, esası niteliği
mahkûm kendine hükmolunan, hükümlü
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
mesele: konu
mes'ul: sorumlu, yükümlü
misal: örnek, nümune.
muhim: önemli, ehemmiyetli
mülhid. İslam dinimden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
müsadere: toplatma, elden alma
siyasiyyun: siyasîler, siyasetçiler, politikacılar
taarruz. saldırma, saldırma, taşkınlık.
tecavüz: saldırma.
tesettür: örtünme, gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
zındık. Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

görmediği ve beş mahkeme de cinayet saymadığı hâlde, o mevhum suçla yirmi biri adamı suçlu yapmak gibi, yirmi biri Nur sayfalarını bir-iki sayfa yüzünden müsadere ve dört buçuk sene Afyon'da hapsetmek, o taarruzun yüz mislinden daha ziyade bir hatadır, bir cinayettir ve bu vatana da bir suikasttır.

Said Nursî

301

باسمه سبحانه[1]

اَلسَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا[2]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelen: Cenab-ı Hakka yüz bin şükür ediyoruz ki, elli beş sene bir gaye-i hayalim ve hayatımın bir neticesi olan Medresetüzzehra'nın manevî hakikatini siz, Medresetüzzehra erkânları tamamıyla gösteriyorsunuz.

Sanıyen: Şiddetli hastalık ve sair sebeplerin tesiriyle ben Nurcu kardeşlerimle konuşamadığımdan ve o musahabeden mahrum kaldığımdan, benim bedelime sizler ve Risale-i Nur'un Kur'ân medresesinde Yeni Said'e verdiği ders ve Eski Said'in de *Hutbe-i Şamiye* ve zeyilleri gibi hayat-ı içtimaiye medresesinde aldığı dersleri ve konuşmaları, bu bîçare kardeşiniz bedeline, muştak olduğum kardeşlerimle benim yerimde konuşmalarını tevkil ediyorum.

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun

azîz: izzetli, muhterem, saygın
bedel: bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan, değiştirilen şey
bîçare: çaresiz, zavallı
cinayet: bu derecede ağır suç.
erkân: reisler, ileri gelenler
evvelen: evvelâ, birinci, ilk olarak.
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medrese: ders okutulan yer
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
misil: kat, eş
muhâhabe: sohbet etme, söyleşme, görüşme.
müsadere: toplatma, elden alma
muştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
sair: diğer, başka, öteki.
sanıyen: ikinci olarak
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
şükür: Allah'ın verdiği nimetler karşısında elhamdülillah deme, Allah'a dil ile hamd etme
taarruz: saldırma, saldırma, hücum
tevkil: vekil etme, edilme
zeyil: ek, ilâve
ziyade: çok, fazla.

Salisen: Bir küçük Medrese-i Nuriyeyi kendi hanesinde tesis edip kahraman Tahirî gibi bir has, halis Nur nâşirini daire-i Nuriyeye veren Tahirî'nin merhum pederinin vefatını, hem onun akrabasını, hem Isparta'yı, hem Nur dairesini tâziye ediyorum. Cenab-ı Hak Nurun hurûflan adedince ruhuna rahmet eylesin. Âmin.

Rabian: Inebolu, *Zuhretü'n-Nur*'dan üç yüzü benim hesabıma tahsis etmiş. Ben de dedim. Yüz elli Isparta'ya ve yüz elli bana gelsin. Bana gelmiş; size gelen ise, ilerde bana vereceğiniz *Mektubat* mecmuasına mukabil ve size borcum varsa hesap edersiniz.

Hamisen: Irak tarafında, hususan Bağdat'taki Üstad-ı Azamın turbedarına ve kardeşlerime selâmımı tebliğ ve hayatım müsaade ederse, bütün ruhucanımla o havalıye gitmek iştiyakımı bildirirsiniz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Hasta Kardeşiniz
Said Nursî

302

(2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz Kardeşlerim!

Eski Said'in matbu eski eserlerinden birisi elime geçti. Merak ve dikkatle baktım. Bu gelen fıkra kalbe geldi. Münasipse Mektubat ahirinde yazılsın.

1. Baki olan ancak Allah'tır.
2. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

ahir: son
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: İzzetli, muhterem, saygın
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
daire-i Nuriye: nura ait daire, nur dairesi
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hamisen: beşinci
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer
havalı: bölge
hurûf: harfler
hususan: bilhassa, özellikle
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
matbu: tab edilmiş, basılmış
mecmua: "Risale-i Nur" parçalarından her biri.
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
merhum: kendine rahmet edilmiş
mukabil: karşılık
munasip: uygun, yerinde
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu
nâşir: dağıtan, yayan, neşreden, saçan, açan.
Nur: Risale-i Nur
peder: baba
rabian: dördüncü olarak.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
ruhucan: candan, gönülden
Salisen: üçüncü olarak.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
tahsis: has kılma, ayırma.
taziye: baş sağlığı dileme, yakını olan kimseyi teselli etme
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek
tesis: kurma, meydana getirme
türbedar: turbede hizmet gören ve bekçilik yapan kimse, turbe hizmetkârı
Üstad-ı Azam: en büyük üstat, Abdulkadir-i Geylani.
vefat: ölüm

Evvelâ: Hürriyetin üçüncü senesinde aşâirler arasında meşrutiyet-i meşruayı aşâire tam bildirmek ve kabul ettirmek için Ertuş aşâiri içinde hususan Kudan ve Mamhuran'a verdiği ders ve 1329'da Matbaa-ı Ebüzziya'da tab edilen, kırk bir sene evvel tab edilmiş, fakat maatteessüf yirmi otuz seneden beri arıyordum, bulamamıştım. Bu defa birisi bir nüsha bulup bana göndermiş. Ben de Eski Said kafasını alıp ve Yeni Said'in sunuhatıyla dikkatle mütalâa ettim. Anladım ki, Eski Said acip bir hiss-ı kablelvuku ile, otuz kırk sene sonra şimdi vukua gelen vukuat-ı maddiye ve maneviyeyi hissetmiş. Ve bedevî Ekrad aşâiri perdesi arkasında, bu zamanın medenî perdesini kendilerine maske yapan ve vatanperverlik perdesi altında dinsiz ve hakikî bedevî ve hakikî murteci, yani, bu milleti, İslâmıyetten evvelki âdetlerine sevk eden hainleri görmüş gibi, onlarla konuşup başlarına vuruyor.

Saniyen: O matbu eserin yüz beşinci sayfadan tâ yüz dokuza kadar parçaya dikkatle baktım. O zamanda aşâire ders verdiğim o sualler ve cevaplar vaktinde, mühim bir veli içlerinde bulunuyormuş. Benim de haberim yok. O makamda şiddetli itiraz etti. Dedi:

"Sen ifrat ediyorsun, hayali hakikat görüyorsun, bizi de tahkir ediyorsun. Ahir zamandır. Gittikçe daha fenalaşacak."

O vakit ona karşı matbu kitapta böyle cevap vermiş:

Herkese dünya terakkî dünyası olsun; yalnız bizim için mi tedennî dünyasıdır? Öyle mı? İşte, ben de sizinle

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adet: görenek, usul, alışkanlık.
ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
aşaır: aşıretler, kabileler, oymaklar
bedevi: ipudaı tarzda yaşayan medeni olmayan
evvel: önce
evvela: öncelikle
hain: hıyanet eden, arkadan vuran
hakikî: gerçek.
hiss-ı kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hususan: bilhassa, özellikle
İfrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma
İtiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
makam: yer, durak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maske: bir şeyin asıl mahiyetini gizlemek maksadıyla ortaya konulan aldatıcı görünüş.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
medeni: uygar, modern
meşrutiyet-i meşrua: dine uygun meşrutiyet, meşru meclisle dayalı yönetim şekli
muhim: önemli, ehemmiyetli
murteci: geriik, geriye dönme taraftarı, eski düzeni savunan gerici
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
saniyen: ikinci olarak.
sevk: yönelitme, gönderme
sual: soru
sünuhat: sunuhlar, akla gelen, içe doğan şeyler
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
tahkir: hor görme, küçük görme
tedennî: aşağı düşme, daha kötü bir dereceye düşme, alçalma, gerileme
terakkî: yükselme, ilerleme
vatanperverlik: yurtseverlik, vatanını sevme ve düşkün olma.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler. Allah dostu, evliya
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş

konuşmayacağım. Şu tarafa dönüyorum; müstakbeldeki insanlarla konuşacağım.

Ey yüzden tâ üç yüz seneden sonraki yüksek asrın arkasında gizlenmiş, sakıtâne benim sözümü dinleyen ve bir nazar-ı hafiyy-i gaybî ile beni temaşa eden Saıd, Hamza, Ömer, Osman, Yusuf, Ahmed, v.s. Size hitap ediyorum.

Tarih denilen mazi derelennnden sizin yüksek istıkbalınize uzanan telsiz telgrafla sizinle konuşuyorum. Ne yapayım, acele ettim, kışta geldim. Siz inşaallah cennetasa bır baharda gelırsiniz. Şımdi ekılen nur tohumlan zemininizde çiçek açacaklar. Sızden şunu rica ederım ki, mazı kıt'asına geçmek ıçın geldiğiniz vakit mezarıma uğrayınız. O çıçeklerin bırkaç tanesini, mezartaşı denilen, kemiklerimi misafir eden toprağın kapıcısının başına takınız. Yâni, İhtiyar Rısalesinin On Üçüncü Ricasında beyan ettiği gibi, Medresetüzzehra'nın mekteb-i iptidaîsi ve Van'ın yekpare taşı olan kalesinin altında bulunan Horhor Medresemin vefat etmesi ve Anadolu'da bütün medreselerin kapatılmasıyla vefat etmelerine işaret ederek, umumunun bir mezar-ı ekberi hükmünde olmasına bir alâmet olarak, o azametli mezara azametlı Van Kalesi mezartaşı olmuş. "Ey yüz sene sonra gelenler! Şu kalenin başında bir Medrese-i Nuriye çıçeğini yapınız. Cısmen dirilmemiş, fakat ruhen bâkî ve geniş bir heyette yaşayan Medresetuzzehra'yı cısmanî bır surette bına edinız" demektır. Zaten Eski Saıd ekser hayatı o medresenin hayalıyle gıtmiş ve o matbu nsalenin 147'ncı

alamet: belirti, işaret, iz
asr: yüzyıl, asır
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bâkî: ebedî, daimî, sonu gelmez, bitip tükenmez, ölmez, sonsuz.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cennetasa: Cennet gibi.
cısmanı: maddi ve cisimli olmak.
Cismen: cısım ıtıbarıyla, cisim olarak, vücutça, bedence.
ekser: en çok, daha zıyade.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
hukmünde: değerinde, yerinde.
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
ıstıkbal: gelecek.
kıt'a: arazi, memleket, ülke.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
mazi: geçmiş zaman.
medrese: İslam dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep.
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okundugu yerler.
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doguda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettigi fen ilimleriyle din ilimlerinin bırlıkte okutulmasını düşündüğü universite.
mekteb-i ıptıdaî: ilk mektep, ilkokul.
mezar: kabir, olunun gomuldugu yer.
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
mustakbel: gelecek zaman, istıkbal.
nur: ılım.
risale: kitap.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
sakıte: susan, ses çıkarmayan, sukut eden.
suret: bıçım, şekil, tarz.
temaşa: bakma, bakıp seyretme.
umum: bütün, hepsi.
vefat: ölme.
yekpare: tek parçadan meydana gelen, tek parça, bütün, parçasız, sım.
zemin: yeryüzü.

sayfadan tâ 157'nci sayfaya kadar Medresetüzzehra'nın tesisine ve faydalarına dair ehemmiyetli hakîkatleri yazmış.

Bir fa'l-i hayırdır ki, yirmi beş senelik dehşetli ve medreseleri öldüren istibdadın kırılmasıyla, Maarif Vekili Tevfik, Van'da Şark Üniversitesi namında Medresetuzzehra'yı inşa etmesine karar vermesi ve ümidin hâricinde Reis Celâl dahi mühim meseleler içinde Tevfik'in fikrine iştirak etmesi, Eski Said'in kırk sene evvelki sözü ve ricası doğru çıkacağını gösteriyor.

Şimdi kırk beş sene evvelki cevabının izahında üç hakîkat beyan edilecek.

Birincisi: Eski Said bir hiss-i kablelvuku ile iki acıp hâdiseyi hissetmiş, fakat rüya-i sadıka gibi tabire muhtaç imiş. Nasıl bir kırmızı perde ile beyaz veya siyah bir şeye bakılırsa kırmızı görünür. O da siyaset-i İslâmiye perdesiyle o hakîkate bakmış. Hakîkatin sureti bir derece şeklini değiştirmiş. O hazır büyük veli dahi o yanlışını görüp o cihette şiddetle itiraz etmiş. İşte o hakîkat iki kısımdır:

Birincisi: Bu Osmanlı ülkesinde büyük bir parlak nur çıkacak. Hatta Hürriyetten evvel pek çok defa talebelere teselli vermek için, "Bir nur çıkacak, gördüğümüz bütün fenalıklara karşı bu vatana saadet temin edecek" diyordu. İşte, kırk sene sonra Risale-i Nur o hakîkati kör gözlere dahi gösterdi.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön, görüş açısı.
dair: alakalı, ilgili.
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
fa'al-i hayır: hayırlı iş, hayırlı oluş
hâdise: olay
hakîkat: gerçek, esas.
hârıç: bir şeyin dışında kalma
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
İnşa: yapma, bina etme, kurma
İstibdat: hak ve hukuku tanımama, keyfi uygulama, zulüm ve tahakküm
ıştırak: katılma
İtiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
Maarif Vekili: Eğitim bakanı
medrese: İslam dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep
Medresetuzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yaptırmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mesele: konu.
mühim: önemli, ehemmiyetli
nam: ad, isim
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
reis: başkan
rüya-ı sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde dünyada hakîkatleri çıkan sadık rüya.
saadet: mutluluk.
siyaset-i İslâmiye: İslâma ait olan İslâmî siyaset.
suret: biçim, şekil, tarz.
tabir: yorum, yorumlama
talebe: öğrenci
temin: sağlama
teselli: avutma, acısını dindirme
tesis: kurma, meydana getirme
ülke: bir devletin hükmü altında bulunan toprak, vatan
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya

İşte Nurun zahiren, kemiyeten dar cihetine bakmayarak, hakikat cihetinde keyfiyeten geniş ve fevkalâde menfaatını hissetmesi suretiyle, hem de siyaset nazarıyla bütün memleket-i Osmaniyede olacak gibi ifade etmiş. O büyük veli, onun dar daireyi geniş tasavvurundan ona itiraz etmiş. Hem o zat haklı, hem Eski Said bir derece haklıdır. Çünkü Risale-i Nur imanı kurtarması cihetiyle o dar dairesi madem hayat-ı bâkiye ve ebediyeyi imanla kurtarıyor. Bir milyon talebesi bir milyar hükmündedir. Yani bir milyon değil, belki bin insanın hayat-ı ebediyesini temine çalışmak, bir milyar insanın hayat-ı fâniye-i dünyeviye ve medeniyetine çalışmaktan daha kıymettar ve manen daha geniş olması, Eski Said'ın o rüya-ı sadıka gıbı olan hıss-ı kablelvuku ile o dar daireyi bütün Osmanlı memleketini ihata edeceğini görmüş. Belki, inşaallah, o görüş, yüz sene sonra nurların ektiği tohumların sümbullenmesiyle aynen o geniş daire Nur dairesi olacak, onun yanlış tabirini sahih gösterecek.

İkinci hakikat: Kırk sene evvel Eski Said bu matbu kitabetlerinde, *İşaratü'l-İ'caz*'ın baştaki ifade-i meramında ve sair eserlerinde musırrane ve mükerreren talebelerine diyordu ki: "Hem maddî, hem manevî büyük bir zelzele-i içtimaî ve beşerî olacak. Benim dünya terkiyle inzivamı ve mücerret kalmamı gıpta edecekler" diyordu. Hatta Hürriyetin birinci senesinde İstanbul'da Camiü'l-Ezher'in Reis-ı Uleması olan Şeyh Bahıd Hazretleri (RH) İstanbul'da Eski Said'e sordu:

Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı.
cihet: yön, sebep, vesile.
dünyevî: dünyaya ait.
ebediye: ebede mensup, zevalsız, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
evvel: önce.
fevkalâde: olağanüstü.
gıpta: imrenme.
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hayat-ı bâkiye: bâki olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı fâniye: fânî hayat, sonu olan dünya hayatı.
hıss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ifade-i meram: dilek ve maksadı ifade etme, kitaplara yazılan önsöz.
İhata: kuşatma, içine alma.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
İnziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el etek çekme.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kemiyeten: sayı itibariyle, sayıca.
keyfiyeten: keyfiyet yönünden, nitelik ve özellik bakımından.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kitabet: yazı yazma, bir maddeyi kaidelerine uygun şekilde kaleme alma.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
madem ...den dolayı: böyle ise.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
medeniyet: bir topluluğun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat gücü, maddî ve manevî varlığı ile ilgili vasıfların tamamı.
menfaat: fayda.
musırrane: ısrar ve inatla, ısrarlı bir şekilde.
mücerret: evlenmemiş, bekâr.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar.
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
Nur: Risale-i Nur.
rüya-ı sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde dünyada hakikatleri çıkan sadık rüya.
sahih: gerçek, doğru, şüphesiz, yalan olmayan, yanlış olmayan.
sair: diğer, başka, öteki.
suret: biçim, şekil, tarz.
tabir: yorum, yorumlama.
talebe: öğrenci.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma.
temin: sağlama.
veli: Allah'ın sevgisine hımayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
zahiren: görünüşte.
zat: kişi, şahıs, fert.

مَاتَقُولُ فِي حَقِّ هٰذِهِ الْحُرِّيَّةِ الْعُثْمَانِيَّةِ وَالْمَدَنِيَّةِ الْأَوْرُوبَائِيَّةِ

Said cevaben demiş:

اِنَّ الْعُثْمَانِيَّةَ حَامِلَةٌ بِدَوْلَةٍ اَوْرُوبَائِيَّةٍ فَسَتَلِدُ يَوْمًا

مَا وَالْاَوْرُوبَا حَامِلَةٌ بِالْاِسْلَامِيَّةِ فَسَتَلِدُ يَوْمًا مَا

Yani, "Osmanlı hükûmetindeki hürriyete ne diyorsun ve Avrupa hakkında fikrin nedir?"

O vakit Eski Said demiş: "*Osmanlı hükûmeti Avrupa ile hamiledir; Avrupa gibi bir hükûmeti doğuracak. Avrupa da İslâmiyete hamiledir; o da bir İslâm devleti doğuracak*" Şeyh Bahid'e söylemiş.

O allâme zat demiş: "Ben de tasdik ediyorum." Beraberinde gelen hocalara dedi. "Ben bununla munazara edip galebe edemem."

Birinci tevellüdü gözümüzle gördük. Bir çeyrek asır Avrupa'dan daha dinden uzak...

İkinci tevellüt de inşaallah yirmi otuz sene sonra çıkacak. Çok emarelerle, hem şarkta, hem garpta Avrupa içinde bir İslâm devleti çıkacak.

Üçüncü hakikat: Hem Eski Said, hem Yeni Said, hem maddî, hem manevî büyük bir hâdise Osmanlı memleketinde büyük ve dehşetli ve tahribatçı bir zelzele-i beşeriye Osmanlı memleketinde olacak diye, hiss-i kablelvuku ile Eski Said mükerrer ve musırrâne haber veriyordu. Hâlbuki o his ile Nur meselesinin aksi ile gayet geniş

aksi: ters, zıt.
allâme: ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim.
asır: yüzyıl, asır.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
emare: alâmet, belirti, nişan.
galebe: galip gelme, üstünlük.
garp: ülkemize göre Avrupa.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
maddî: madde ile alakalı, cismani.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesele: konu.
musırrane: ısrar ve inatla ısrarlı bir şekilde.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
munazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma.
Nur: Risale-i Nur.
şark: Avrupa'ya nispeten Asya.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tevellut: doğma, doğum.
zat: kişi, şahıs, fert.

daireyi dar görmüş. Zaman onu İkinci Harb-i Umumî ile tam tasdik ettiği hâlde, onun o çok geniş dairesi Osmanlı memleketinde gördüğünü şöyle tabir ediyor ki:

İkinci Harb-i Umumî beşere ettiği tahribat-ı azîme gerçi çok geniştir. Fakat hayat-ı dünyeviyeye ve bekasız medeniyete baktığı cihetinde, Osmanlıdaki tahribata nispeten dardır. Osmanlıdaki manevî zelzele hayat-ı ebediye ve saadet-i bâkiyenin zararına bir tahribat ve bir zelzele-i maneviye-i İslâmiye manen o İkinci Harb-i Umumîden daha dehşetli olmasından, Eski Said'in o sehvini tashih ediyor ve rüya-i sadıkasını tam tabir ediyor ve o hiss-i kablelvukuunu gözlere göstenyor. Ve o muteriz ehl-i velâyeti zahiren haklı, fakat hakikaten Eski Said'in o hissi daha haklı olduğunu ispatla, o velî zatın itirazını tam reddediyor.

Said Nursî

303

باسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Aziz, Sıddık, Mubarek Kardeşlerim!

Evvelâ: Medresetüzzehra erkânlarının arzularıyla verilen bir dersin bir hülâsasını sizlere de söylemeyi münasıp gorduk. O dersin mevzuu da, umum kâinat

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun

aziz: İzzetli, muhterem, saygın
beka: kalıcılık, devamlılık, sabit olmak.
beşer: insan, insanlık.
cihet: yön, sebep, vesile
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i velâyet: velî olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velilik sıfatını taşıyanlar
erkan: reisler, ileri gelenler
evvela: öncelikle
gerçi: her ne kadar
hakikaten: doğrusu, gerçekten
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhiret hayatı
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hülâsa: kısaca, özet.
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mevzu: konu
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
münasip: uygun
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
rüya-i sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde dünyada hakikatleri çıkan sadık rüya
saadet-i bâkiye: bâkî, sonsuz bir saadet, sonsuz mutluluk.
sehiv: yanılma, hata
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tabir: yorum, yorumlama
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahribat-ı azîme: büyük tahribat, büyük yıkımlar
tasdik: doğrulama, onaylama
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeme
umum: bütün.
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zahiren: görünüşte
zat: kişi, şahıs, fert
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

mevcudatı hesabına Miraç Gecesinde, Fahr-i Kâinat ve Netice-i Hilkat-i Âlem Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, huzur-i İlâhîde nev-i beşerin, belki umum zîhayat, belki umum mahlûkat namına, selâm yerinde,

(1) اَلتَّحِيَّاتُ اَلْمُبَارَكَاتُ اَلصَّلَوَاتُ اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ demesi, ve

içinde bir küllî mana bulunduğundan bütün ümmet her gün çok defa namazlarında zikretmesiyle, ve ehl-i iman içinde, herbir mertebe sahibinin bir hissesi içinde bulunduğu, ve bundan evvel Huve Nüktesinin haşıyesinde, radyo vasıtasıyla hava unsurunun harika mu'cizat-ı kudreti göstermesi cihetinde kalbe ihtar edildi ki:

"Bir ehl-i iman, ebedî bir saadette, dünya kadar bir mülk-i bâkîyi netice verecek bu kısacık ömr-i dünyevîde ettiği ibadette bir küllî ibadet, âdeta kendi hususî dünyasıyla beraber ibadet etmiş gibi, kendi hususî dünyası kadar bir mükâfat alacağı işarat-ı Kur'âniyeden anlaşılır" diye, Hüccetü'z-Zehranın İkinci Makamında, İlm-i İlâhî mebhasinde اَلتَّحِيَّاتُ اَلْمُبَارَكَاتُ İlâahirenin küllî manaları ruhuma gelip, öylece teşehhütte اَلتَّحِيَّاتُ derken, birden hayalime hususi dünyamın dört unsuru olan *toprak, su, hava, nur* unsurlarından dört küllî dil oldular. Herbir dil, milyarlar, hatta trilyonlar, katrilyonlar adedince اَلتَّحِيَّاتُ اَلْمُبَارَكَاتُ اَلصَّلَوَاتُ اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ kelimelerini lisan-ı hâl ile söyluyorlar; hayalen gördüm.

1. Bütün tahiyyeler, bütün mübarek şeyler, bütün salâvat ve duâlar ve bütün kelimat-ı tayyibe Allah'a muhsustur. (*Buhari*, Ezan, 148, 150; *Muslim*, Salat, 56, 60, 62; *İbn-i Mace*, İkame, 24.)

âdeta: sanki.
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
cihet: yön, sebep, vesile.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
Fahr-i Kâinat: kâinatın övüncü, kainatın kendisiyle övündüğü zat olan Peygamberimiz (asm).
harikar: olağanüstü.
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar.
hayalen: hayalî bir şekilde.
hisse: pay, nasip, kısmet.
hususî: özel.
huzur-ı İlahî: Cenab-ı Hakk'ın huzuru.
İhtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
İlâahir: sona kadar, sonuna kadar.
ilm-i İlahî: Allah'ın ilmi.
işarat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın işaretleri.
küllî: umumî, genel.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifâde etmesi.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
makam: yer, durak.
mebhas: bir bahsle ilgili yazı kısmı, bölüm.
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mu'cizat-ı kudret: kudret mucizeleri.
mükâfat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül.
mülk-i bâkî: daimî, kalıcı olan mülk, daima tasarruf altında bulunan mülk.
nam: yerine, vekâlet.
netice-i hilkat-ı âlem: âlemin yaratılış neticesi, gayesi.
nev-i beşer: insanoğlu, insan soyu, insanlar.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ömr-i dünya: dünya hayatı, her hangi bir canlının dünyadaki yaşama süresi.
saadet: mutluluk.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
teşehhüt: şahadet getirme, namazda tahiyyat'ın oturarak okunması.
umum: bütün.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar.
vasıta: sebep, vesile.
zihayat: hayat sahibi.
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme, iyilikle anma.

Bu unsurlardan toprak unsuru bir dil olarak, bütün zîhayatlanın her biri bir kelime-i zîhayat olup اَلتَّحِيَّاتُ derler. Çünkü, her bir avuç toprak ekser nebatata saksılık edebilir ve menşe olabilir bir vaziyettedir. O hâlde, her bir avuç toprakta ya bütün beşerin meydana getirdikleri bütün fabrikaların adedince manevî küçücük mıkyasta fabrikalar her bir avuç toprakta bulunacak –bu ise hadsiz derecede imkânsız– veyahut bir Kadîr-i Mutlak'ın hadsiz kudreti, nihayetsiz ilmi ve iradesiyle olacak. Demek toprak unsuru, bütün eczasıyla ve zerratıyla bu mazhariyet için hadsiz اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ der. Yani, "Ezelden ebede kadar bütün zîhayatlanın hayat hediyeleri Zat-ı Vacibü'l-Vücud'a hastır."

Sonra herkesin hususî dünyasındaki gibi, benim de hususî dünyamın ikinci unsuru olan su unsuru dahi, küllî bir lisan olarak bütün zerratıyla, hususan zîhayatların menşelerine ve yaşamalarına hizmetleri noktalarında, trilyonlar, katrilyonlar adedince اَلْمُبَارَكَاتُ kelime-i mübarekesini lisan-ı hâl ile kâinatta neşrediyor.

Çünkü, suyun katrelerinin gördüğü vazifeler, hususan nutfelerin ve çekirdeklerin ve tohumların intıbahında ve uyanıp vazife-i fıtriyelerine mazhar olmakta ve gayet acıp ve güzel ve harika o küçücük mahlûkların ve yavruların büyük ve gayet intızamlı ve mükemmel vazifelere mazhariyetlerini bütün zîşuura tebrik ile "Barekâllah"

acip: tuhaf, hayrette bırakan
barekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
beşer: insan, insanlık.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ekser: pek çok.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: şahsî, zatî
intıbah: uyanış.
intızam: düzenlilik, düzgünlük.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
katre: damla
kelime-i mübareke: mübarek kelime
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar
küllî: umumî, genel, bütün olan
lisan: dil.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme, İlâhî tecelliler görüldüğü yer olma
mazhariyet: manevî hallerin keşfiyle görünmesi, nail olma, şereflenme
menşe: esas, kök, bir şeyin çıktığı, neşet ettiği yer, beslenip yetişilen yer
mıkyas: mispet, derece, ölçü.
nebatat: bitkiler
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nutfe: dol suyu, meni.
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyi meydana getiren elementlerden her biri
vazife: görev
vazife-i fıtriye: fıtrî vazife, yaratılışa ait vazife
vaziyet: durum
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
zerrat: zerreler, çok ufak parçalar, moleküller, atomlar
zîhayat: hayat sahibi
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

dediren ve hadsız "Barekâllah, maşaallah" dedirmeye vesile olmaya lâyık olan o mübareklerin o vaziyetleri, o su unsurunun her bir zerresinin binler Eflâtun kadar ilmi ve binler Hakîm-i Lokman kadar hikmeti ve iradesi bulunmak lâzımdır. Bu ise, suyun zerratı adedince, muhaldir. Öyle ise, bir Kadîr-ı Zülcelâl'in ve bir Rahman-ı Rahîm'in hadsız kudret ve rahmet ve hikmet ve iradesiyle o mübareklerin, o hadsız mu'cizata mazhariyetleri cihetinde bütün o mübarekler adedince اَلْمُبَارَكَاتُ لِلّٰهِ kelimesini küllıyetiyle söyledıklerinden, bütün mahlûkat namına, Mıraç Gecesinde, Netice-i Hilkat-i Âlem olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm, اَلْمُبَارَكَاتُ لِلّٰهِ demiş. Yani, "Bütün bu medar-ı tebrik ve maşaallah ve barekâllah dediren bütün hâletler ve sanatlar Zat-ı Zülcelâl'in kudretine mahsus" olduğundan, bütün o hadsiz اَلْمُبَارَكَاتُ لِلّٰهِ'ları Cenab-ı Hakka huzuru ile hediye ediyor.

Sonra, herkesin hususî dünyasındaki *hava* unsuru dahı bir *hüve* kadar, her bir avuç havadaki her bir zerre, mazhar oldukları santrallik, ahize ve nakilelik vazıfelen içinde bütün duaları ve salâvatlan ve ricalan ve ibadetleri ifade eden اَلصَّلَوَاتُ لِلّٰهِ cümlesini lisan-ı hâlleriyle dediklen için, hava unsuru küllî bir lisan olarak o hadsiz kelimatlarını katrılyonlar, belkı kentrilyonlar adedince söyleyerek Sâni'lerine, Hâlık'lanna takdim ettiklerinden, onlann namlanna o kullî mana ıle Resûl-ı Ekrem

mazhar: nail olma şereflenme, İlâhî tecellilenn görundugu yer, olma
mazhariyet: manevî hallerin keşflerin görunmesi, nail olma şereflenme.
Mıraç. Peygamberimız Hz. Muhammed (asm) Efendimızın Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen hâlen çıkması mu cızesi
mu'cizat: mu cızeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muhal: imkansız, olması mümkün olmayan.
mubarek: nutfe çekirdek, tohum
nakile: nakleden
nam: yerine, vekillik.
netice-i hilkat-ı âlem: âlemin yaratılış neticesi, gayesi
Rahman-ı Rahîm: rahman ve Rahım olan Allah, dünya ve ahırette yaratıklanna sonsuz rahmet, şefkat ve merhametıyle muamele eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
Resul-i Ekrem: çok comert, kerîm olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salat ve selam etme
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
takdim: arz etme, sunma
vazıfe: görev
vazıyet: durum
vesile: bahane, sebep
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, molekul, atom

ahize: alıcı, nakledıcı alet, elektrik enerjisini mekanik enerjiye dönüştüren alet.
Aleyhissalatü Vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
bârekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön, sebep, vesile
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: hal, durum
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hikmet: yüksek bilgi
hususî: özel
huzur: gönül ferahlığı, kalp kafa rahatlığı, sükûnet, rahat.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
Kadır-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi Allah
kelimat: kelimeler, sözler
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar
kullî: umumi, genel
küllîyet: bütünlük, bolluk, çokluk
lisan: konuşma dili
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
maşaallah: Allah'ın istedigi gibi, Allah'ın istedigi olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare

Aleyhissalâtü Vesselâm Cenab-ı Hakka اَلصَّلَوَاتُ لِلّٰهِ diye takdim etmiştir. Yani, "Butun dualar ve ihtıyaçtan gelen ricalar ve nimetten çıkan şükürler ve ibadetler ve namazlar, Hâlık-ı Kullı Şey'e mahsustur."

Çünkü Huve Nuktesının haşiyesinde denıldığı gibi, ya *hüve* kadar bir avuç havanın her bir zerresi, umum dillen bilecek ve soyleyenlerın yerlerini gorecek ve yakın uzak her şeyi işitecek ve her şîveyi ve her harfin tarzını tam bilecek ve çok işlen beraber, şaşırmadan gorecek bir kudret-i mutlaka ve irade-i tammeye malik olacak. Bu ise hava zerreleri adedince muhal olmasından, elbette ve elbette, şüphesiz ve kat'î bir zaruretle, o zerrelerin her biri, Sâni-ı Hakîm'i butun sıfâtıyla gosterip şahadet eder. Âdeta küçük bir mikyasta, âlemin büyük şahadeti kadar şahadetleri vardır.

Demek, zerrat-ı havaiye adedınce salâvatları ifade eden, Mırac-ı Ahmedîde Aleyhissalâtü Vesselâm اَلصَّلَوَاتُ لِلّٰهِ denılmiştir.

Sonra اَلطَّيِّبَاتُ kelime-i tayyibe söylendiği vakıt, birden *nâr* ile *nur* unsuru, yanı hararetlı ve hararetsız maddî ve manevî nur unsuru, bir küllî dil olarak hadsız ve nıhayetsız bir surette, lısan-ı hâl ile, hadsız dillerle اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ diyor. Yanı, "Butun güzel sözler, güzel manalar, hârıka güzel cemaller ve butun kâınatın yuzunde

âdeta: sanki.
âlem: cıhan, evren
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun uzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
cemal: guzellik. Cenab-ı Hakk'ın lutuf ve ıhsanı ile tecellisi
hadsiz: çok, pek çok
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Kullı Şey: kaınatta mevcut olan her şeyin yaratıcısı Allah
hararet: sıcaklık.
hârika: olaganustu
haşiye: bir kıtabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kelime-i tayyibe: Allah ve Resulullah kelamı, guzel ve hoş kelime
kudret-i mutlaka: mutlak kudret, sonsuz ve sınırsız kudret.
kullî: umumî, genel
lısan-ı hal: hal dılı, bir şeyin duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesi.
maddî: madde ile alakalı, cismanı
malik: sahıp
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mıkyas: nıspet, derece, ölçü
Mirac-ı Ahmedî: Peygamberımızın (asm) Cenab-ı Hakk'ın huzuruna ruhen, cısmen ve hâlen çıkması mucizesi
muhal: ımkansız olması, mumkun olmayan
nar: Od, ateş
nıhayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nımet: Allah'ın bagışladığı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, şule
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salat ve selam etme
Sanı-ı Hakım: hıkmet sahıbı olan her şeyi sanatla ve hıkmetle yaratan Allah
sıfat: vasıf, nıtelik
suret: bıçım, şekıl, tarz
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
şıve: soyleyış, telâffuz
şukür: Allah'ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse halı ıle Allah'ı hamd etme
takdım: arz etme, sunma
tarz: uslup, eda
umum: butun
zaruret: zorunluluk, mecburıyet.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
zerre-i havaiye: hava zerresı, havadakı atomlar

cemalleri görünen ezelî Esma-i Hüsnanın cilveleri ve başta enbiyalar, evliyalar, asfiyalar olarak bütün ehl-i imanın imanlan ile kâinatın ve mahlûkatın görünen güzellikleri ve ehl-i imanın imanlarından neş'et eden güzel sözler, hamdler, şukurler, tevhidler, tehliller, tesbihler, tekbirler (1) اِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ sırrı ile Arş-ı Azam tarafına giden o kelimat-ı tayyibeleri ve dünyanın üç adet yüzünden gayet güzel olan esma-i Ilâhiyeye âyinelik eden birinci yüzündeki hadsiz güzellikler, tayyibeler, ve dünyanın ahiret tarlası olan ikinci yüzündeki hadsiz hasenatlar, hayırlar ve manevî meyveler ve güzellikler, tamamıyla Ezel-Ebed Sultanı Kadîr-i Zülcelâl'e mahsustur diye, nâr ve nur unsurunun bu küllî dili ile bu küllî ubudiyeti Ma'bud-i Zülcelâl'e takdim etmek manasında olarak, Fahr-i Kâinat Aleyhissalâtü Vesselâm, umum mahlûkat hesabına اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ demiş. Çünkü maddî ve manevî nur unsuru, mazhar olduklan vazifelerinin umumu hem beraber, hem ayn ayn Zat ı Vacibü'l-Vücud'a işaret ve şahadet ettikleri milyarlar numunelen var.

Evet, nur ve nâr unsuru toprak, hava ve mâ unsurlan gibi gayet kat'î ve bedihî ve zarurî bir surette o numunelerle gösteriyor ki, bütün esbap yalnız bir perdedir. Bütün ıcatlar ve tesirler Zat-ı Kadîr-ı Zülcelâl'indir. Çünkü nur, aynen vücut ve hayat gibi, kudret-i Ilâhiyenin perdesiz bizzat mübaşeretine lâyık olmasından, esbab-ı zahirî hiçbir cihette perde olmadığından, vahidiyet içinde

1- Bütün güzel sözler Ona yükselir. (Fâtır Suresi, 10.)

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın katı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
âyine: ayna, mirat.
bedihî: delil ve ispata muhtaç olmayacak derecede açık ve ortada olan.
camit: ruhsuz, cansız madde.
cemal: güzellik. Cenab-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
enbiya: nebiler, peygamberler.
esbab-ı zahiri: görünürdeki sebepler.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adlan, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
esma-i Ilâhiye: Allah'ın isimleri.
evliya: veliler, Allah dostları.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
Fahr-i Kâinat: kâinatın övüncü, kâinatın kendisiyle övündüğü zat, olan Peygamberimiz (asm).
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hikmet: Ilahi gaye, gizli sebep, fayda.
ihatalı: kuşatıcı.
Kadir-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi Allah.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
kudret-i ilâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yapdığı işler, fiiller, tasarruflar.
kudsi: mukaddes, yüce.
küllî: umumi, genel.
mâ: su.
Ma'bud-i Zülcelal: azamet, büyüklük sahibi olan Allah.
maddi: madde ile alakalı.
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme, ilâhi tecellilerin göründüğü yer, olma.
muhal: imkansız, olması mümkün olmayan.
mübaşeret: bir işe başlama, girişme, temas.
nâr: od, ateş.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
sır: gizli hakikat.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
takdim: arz etme, sunma.
tayyibe: iyi, güzel, hoş.
tehlil: Allah'tan başka ilâh olmadığını ifade etme, lâ ilahe illallah sözünü tekrarlama, lâ ilâhe illâllah deme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vahidiyet: Cenab-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarının birliği ve kainatı kuşatması.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat. Cenab-ı Allah.

ehadiyeti gösterir. Gayet cüz'î ve küçük bir vazifede, küllî ve geniş bir delil-i ehadiyete işaret eder ki, Hüve Nüktesi haşıyeleriyle bunu gayet kısaca ispat ediyor.

İşte milyarlar numunelerinden iki küçük numunesinden birisi: Manevî nurun, ilim suretinde beşerin kafasında cilvesinin bir cüz'îsi, tırnak kadar kuvve-i hafızaya malik bir adamın kafasında, doksan kitabın kelimatı yazılmış. Ve üç ayda, her günde üç saat meşgul olarak, hâfızasının sahifesinin yalnız o kısmını ancak tamam edebilmiş. Aynı adam, seksen sene ömründe gorduğü ve ışıttığı ve merakını tahrik eden ve ona hoş gelen manalan ve kelimeleri ve suretleri ve savtlan, o tırnak kadar kuvve-i hafızanın sahifesinde, istediği vakitte müracaat edip bir büyük kütüphane kadar bütün mahfuzatının aynı şeylerini orada butun istediklerini mevcut ve muntazam yazılmış ve dizilmiş görüyor.

İşte bu tırnak kadar kuvve-i hafızanın, bahr-ı umman gibi bir vüs'ati ve güneş gibi bir ihatalı nuru ve bir ziya-i manevîsi ve zemin yüzü kadar geniş sahifeleri olmazsa bu hâl olamaz. Bu ise yüz binler derece muhal muhal içinde ve imkânsız olduğundan, elbette ve elbette bu küçücük tırnak kadar hafıza, Levh-i Mahfuz bir sahife-i kader ve kudreti olan Alîm-i Mutlak'ın, ilim ve hikmet ve kudretiyle, o Levh-i Mahfuz'un bir numunesini beşerin kafasında halk eylemesine kudsî bir şahadet eder.

Alîm-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah, hakiki manada gerçek ilim sahibi olan Allah
bahr-i umman: Hint Okyanusu
beşer: insan, insanlık.
cilve: tecelli, goruntu
cüz'i: kıymetsiz, onemsiz tefer ruat
delil-i ehadiyet: Allah ın herbir şeyde tecelli etme delili
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birliginin tecelli etmesi görunmesi
gayet: son derece.
hafıza: insanda hatırlama hassesi, bellek
halk: yoktan var etme.
haşıye: bir kitabın sayfalannın kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar
ilım: bilgi, manfet.
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
kelimat: kelimeler, sozler
kudsî: yuce, kusursuz, temiz.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
küllî: umumî, genel
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha, Allah ın ezeli ilmiyle kaınatta olmuş ve olacak şeylenn yazılı olduğu levha
mahfuzat: ezberlenmiş sey ler
malik: sahip
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muntazam: nizamlı, intizamlı, duzenli ve duzgun biçimde.
müracaat: başvurma, danışma
numune: ornek, misal, ornek olarak gostenlen.
sahife-i kader:
savt: ses, seda
suret: resim, tasvir, fotograf, şekil, biçim, tarz
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
vazife: gorev
vüs'at: genişlik

İkinci cüz'î ve küçücük bir numunesi: Elektriktir. Bir adam, elektrik lâmbasının acıp vazıyetini tetkik etmiş. Bakıyor ki, yüzer düğmelerdeki ve merkezlerdeki ve demir ve ip tellerdeki zerreler ve maddeler camit, şuursuz, hareketsiz olduklan hâlde, yalnız gayet cüz'î bir temas neticesinde, on kilometre yen dolduran karanlık derhal gider ve yerini yarım sanıyede dolduran bir nur vücuda gelir. Bu gözle görünen karanlığın birden kaybolması ve yine gözle görünen o zulmet kadar nurun vücuda gelmesi elbette bir hayal değil.

Ya o temas eden camit, şuursuz zerreler, hadsız bir kuvveti ve bir nuru kendilerinde taşımakla beraber, birden yüz kilometre yerlere elini uzatıp, karanlığı süpürüp, temizleyip nurlan dolduracak. Bu ise bütün şeytanlar ve dinsizler, maddiyyunlar toplansalar, bunu bir Sofestaîye de kabul ettiremezler. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Yalnız aldatmak için bazı derin ve ehemmiyetli hakikatlere bir isim takıp, güya o hakikat anlaşılmış gibi adileştiriyorlar. Meselâ, "Bu elektrik kuvveti imiş" deyip, o ince ve derin hakikatı ehemmiyetsiz yapıp adî gösteriyorlar. Hâlbuki, kudretin o mu'cizesinin hikmetleri iki sahife ile ancak ifade edildiği hâlde, birtek isim takmakla, o hakikatı ve o küllî hikmeti gizleyip, gayet küçük ve basit bir perdesini yerine ikame ederek, o mu'cizeli eseri kör kuvvete ve serseri tesadufe ve mevhum tabiata isnat edip, Ebu Cehil den daha eçhel bir dereceye düşüyorlar.

İşte irade-i İlâhiyenin namuslarının ünvanları olan âdetullah kanunlarının birisine beşer acziden mahiyetini bilemediği o kanunun mahiyetine "elektrik" namını verip, tenvirdeki harika mu'cize-i kudreti adileştirmekle ve malûm bir şeymiş gibi "elektrik kuvveti" diye bir isim takmakla, bunun gibi çok harikulâde mu'cizat-ı kudret-i İlâhiyeyi cahilâne adileştiriyorlar.

acz: güçsüzlük
âdetullah: Allah'ın koyduğu kanunlar, kaideler
adî: bayağı, basit.
adileştirme: basitleştirme
beşer: insan, insanoğlu.
cahilâne: bilgisizce
camit: ruhsuz, cansız madde
cüz'î: küçük, az
echel: çok cahil, kara cahil
gayet: oldukça
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru
hikmet: gaye, maksat, fayda
ikame etme: yerine koyma
irade-i İlâhiye: Allah'ın kudreti ve dilemesi
İsnat etme: dayandırma
kudret: güç, kuvvet.
kuvvet: kanun
küllî: geniş, büyük ve bütün
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış, bulunduğuna mananlar maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
mahiyet: asıl maksat, gaye
malum: bilinen.
mevhum: hezeyan eseri olan, saçma sapan, gerçekte olmadığı halde öyle sanılan
mu'cize: olağanüstü olay, durum
mu'cize-i kudret: [Allah'ın] kudretin olağanüstü olayı
mu'cize-i kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudretinin olağanüstü olayı
namus: kaide, kural, kanun
nur: aydınlık, parlıtı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
serseri: başıbozuk.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kainatı ve kendi varlığını da inkâr eden
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tabiat: kâinattaki kanunların tümü.
tenvir: aydınlatma
tesadufe: rast gelelik.
ünvan: ad, isim, nam
vücuda gelme: meydana gelme, var olma
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zulmet: karanlık.

Veyahut bütün kâinata hükmü geçen ve bütün nurlar onun *Nur* isminden feyiz alan ve *Nuru'n-Nur* ve *Hâlıku'n-Nur* ve *Mudebbiru'n-Nur* olan *Kadîr-i Zülcelâl*'in ve *Allâmu'l-Guyûb*'un ve *Alîm-i Mutlak*'ın kudretiyle ve hikmetiyle olacak.

İşte bu ıkı numuneye kıyasen hadsız numuneler var.

İşte اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ bütün kâinattaki nurları, güzellikleri, tayyibeleri ve kelimat-ı tayyibeleri ve hayırları ve kemalâtları Zat-ı Zülcelâl'e nur unsuru dilıyle, kâinat takdim ettiği gibi, netice-i hilkat-i kâinat ve sebeb-i hilkat-i âlem olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm dahi, namlarına mebus olduğu kâinattaki bütün mevcudat hesabına, Miraç Gecesinde o kullî mana ile اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ demiş.

Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm biadedi zerrati'l-enâm bu dort kelimat-ı cemileyi selâm yerinde soyledikten sonra –Risale-i Nur'da izah edildiği gibi– Cenab-ı Hak (1) اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ demesiyle, bütün ümmeti öyle diyeceklerine işaret ve manevî emir ve ferman ve kabul hükmünde mukabele etmiş. Bırden Peygamber (2) اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلٰى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِيْنَ demekle, o kudsî selâmı hem kendine, hem ümmetine, hem bütün kendinden evvelki emsallerine tamım edip, kullî ve umumî bır selâm suretinde gösterip, bütün mahlûkatın mebusu olması noktasında onlara da o selâmı teşmil etmiş.

1 Selâm üzerine olsun ey Peygamber!

2 Selâm bizim ve Allah'ın salih kullarının üzerine olsun.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun; anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Alîm-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah; hakiki manada gerçek ilim sahibi olan Allah.
Allâmü l-Guyûb: gaybı bilen; görünmeyen şeylen bilen Allah.
emsal: eşler, benzerler.
evvel: önce.
ferman: emir, buyruk.
feyz: bolluk, bereket, verimlilik.
hadsız: çok, pek çok.
hikmet: ilahi gaye, yüksek bilgi.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükûm: hakimiyet, hakim olma.
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma.
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi, Allah.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar.
kudsî: mukaddes, yüce.
kullî: umumî, genel.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mebus: gönderilen, yollanan, elçi.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen, hâlen çıkması mucizesi.
mukabele: karşılık, verme, karşılama.
nam: yerine, vekâlik.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
numune: örnek.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
sebeb-i hilkat-i alem: âlemin yaratılış sebebi.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
suret: biçim, şekil, tarz.
takdim: arz etme, sunma.
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma.
tayyibe: iyi, güzel, hoş.
teşmil: genelleştirme, şumullendirme.
umumî: genel.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.

Ümmeti ise her namazda [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَاالنَّبِيُّ demelen, o selâm-ı Ilâhîdeki emir ve fermana bir imtisaldir. Hem ona karşı biat etmektir. Ve her gün biatını, yani memuriyetini kabul ve getirdiği fermanlara itaatlerini tecdit ve tazelemektir. Hem, risaletini bir tebriktir. Hem, umum âlem-i Islâm her gün bu kelime ile onun getirdiği saadet-i ebediye müjdesine karşı bir teşekkürdür.

Evet, her insan, kendi vücudunun mahvolması ile müteellim olduğu gibi, hanesinin harap olması ile de elem çekiyor. Ve vatanının bozulması ile gayet müteessir oluyor. Ahbabının firak ve vefatıyla derinden derine kalbi acıyor. Dünya kadar büyük, has ve hususî dünyasının zeval ve firak ve ahirde tamamen mahvolmasını düşünmesi, manevî bir cehennem gibi ruhunu ve vicdanını yandırıyor.

İşte, aklı başında her bir adam, ruhsuz, kalbsiz, akılsız olmamak şartıyla bilecek ki, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın Miraç Gecesinde gözüyle gördüğü saadet-i ebediyenin müjdesini ve ehl-i imanın cennetteki hayat-ı bâkiyesinin beşaretini ve insanın alâkadar olduğu sevdiklerinin mahvolmadıklarını ve onların zevallerinden sonra yine görüşmelerinin muhakkak olacağının gayet sürurlu, manevî hediyesine karşı umum âlem-i İslâm her gün çok defa اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَاالنَّبِيُّ dediği gibi, onun da getirdiği hediye-i maneviyesiyle, hem kâinat sahifeleri ve tabakaları mektubat-ı Samedâniye olmasına, hem

1- Selâm üzerine olsun ey Peygamber

Ahbap: dostlar
ahir: son.
alakadar: ilgili ilişki
alem-i İslam: İslam âlemi İslam dünyası
Aleyhissalatu Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
beşaret: müjde.
biat: birinin hâkimiyetini kabul etme hâkimiyetini tasdik etme
ehl-i iman: inananlar iman sahipleri
elem: dert üzüntü maddi-manevi ıztırap
ferman: emir buyruk.
firak: ayrılık, ayrılma hıcran
gayet: son derece.
hane: ev mesken beyt, ikamet edilen yer
hayat-ı bakıye: bâkı olan sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hediye-i maneviye: manevî hediye
hususî: şahsî zatî
İmtisal: emre tamamen uyma gerekeni yapma alınan emre boyun eğme
itaat: söz dinleme boyun eğme emre uygun hareket etme
kainat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
mahv: yok olma ortadan kalkma, batma
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mektubat-ı Samedaniye: Samedanî mektuplar. Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
memuriyet: vazifeli olma durumu
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen, hâlen çıkması mucizesi
Muhammed-i Arabi: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (asm)
müteellim: elemli kederli hüzünlü ıcı sızlayan
müteessir: teessüre kapılan hüzünlü kederli mahzun
risalet: elçilik resulluk peygamber olarak gönderilme
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
selam-ı İlahi: Allah'ın selâmı Allah'ın rızasını kazanmak için mü'minlerin birbirine ettiği dua
sürur: sevinç mutluluk
tecdit: yenileme tazeleme
umum: bütün
Ümmet: Müslümanların tamamı bütün Müslümanlar.
vefat: ölüm
vicdan: iyiyi kötüden hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zeval: zail olma sona erme yok olma

mahlûkatın hakikî kıymetleri ve kemalâtlan onun risaletiyle tezahur etmesine mukabil, butun mahlûkat manen [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ bu mezkûr hakıkatin lisanıyla derler.

Ve ümmet mabeynınde şeair-i İslâmıyeden olan birbirine [2] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ demeleri sünnet olması, bu büyük hakikatin şuaı olmasındandır.

[3] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

304

[4] بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

[5] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelen: Seksen sene bir manevî ömr-i bâkî kazandıran şuhur-i selâsenizi ve mübarek kudsî gecelerinizi ve Leyle-ı Regaıbinizi ve Leyle-i Miracınızı ve Leyle-i Beratınızı ve Leyle-i Kadrinizi ruhucanımızla tebrik ve her bir Nurcunun manevî kazançları ve duaları umum kardeşleri hakkında makbuliyetini rahmet-i İlâhiyeden rica ve hizmet-ı Nurıyede muvaffakıyetinizi tebrık edenz

Saniyen: Tesemmüm vesilesiyle nısyan-ı mutlak hastalığının musıbetı, benım hakkımda bır nımet ve

aziz: ızzetli, muhterem, saygın
evvelen: evvelâ, bırıncı, ılk olarak.
hakikat: gerçek, esas.
hakıkı: gerçek.
hizmet-i Nuriye: Nur hızmetı, Rısale-ı Nur ıçın çalışma
kemalat.: kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
kıymet: deger
kudsî: mukaddes, yuce
Leyle-i Berat: Berat Gecesı, Şaban ayının 15. gecesı
Leyle-ı Kadır: Kadır Gecesı, Kur'an-ı Kerım'ın dunya semasına nazıl oldugu gece, ramazanın 27. gecesı
Leyle-i Mıraç: Mıraç Gecesı, Hz. Muhammed'ın Mıraca çıktıgı gece, recep ayının 27. gecesı
Leyle-i Regaıp: Regaıp Gecesı, recep ayının ılk cuma gecesı
lisan: dıl.
mabeyn: ara, munasebet, ılışkı
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
makbuliyet.: makbullük, begenılmıslık, geçerlılık.
manen: mana bakımından, manaca
manevi: manaya aıt, maddî olmayan.
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan
mukabil: karşılık.
musıbet: felaket, bela
muvaffakıyet.: başarma, başarılı olma
mübarek.: hayırlı, mutlu, kutlu, ugurlu
nımet.: iyılık, lutuf, ıhsan, bagıs
nısyan-ı mutlak.: mutlak nısyan, tam unutulma, karanlıga, yokluga hıçlıge mahkum olma
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerınıne ve fikırlerıne taraftar olan, Rısale-ı Nur'dan okuyup neşreden kımse.
ömr-i bâki: daımî, kalıcı hayat.
rahmet-ı İlahiye: Allah ın sonsuz rahmetı, İlâhı rahmet
risalet: elçılık, İlâhî ılhamlanın kalbe gelmesi ve teblıg edılmesi
ruhucan.: candan, gönulden.

1. Selâm üzerine olsun ey Peygamber!
2. Allah ın selâmı uzerinize olsun
3. Bâkı olan ancak Allah'tır
4. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla
5. Allah ın selamı, rahmetı ve berekatı ebedî olarak daıma uzennıze olsun

sanıyen: Ikıncı olarak.
sıddık.: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
sünnet: farz ıbadetler dışında Hz. Muhammed ın (asm) yapmayı adet edındıgı ıbadetler
şeair-i Islamıye: Islâm'a aıt ışaretler. Islâm a sembol olmuş ış ve ıbadetler
şua: ışın, bır ışık kaynagından uzanan ışık rellen
şuhur-i selase: Üç Aylar, Recep, Şaban ve Ramazan
tesemmüm: zehrlenme
tezahur: gorunme, belırme, ortaya çıkma
umum: butun
ümmet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar
vesile: bahane, sebep

merhamet hükmüne ve bazı hakaikın keşfine bir anahtar olduğunu, bana çok acımamak için haber veriyorum. Fakat yine duanızı ruhucanımla rica ediyorum.

Evet, şimdi *Siracünnur* başındaki münacatı okudum. Ülfet ve âdet ve yeknesaklık perdeleri altında çok harika hakikatler gizleniyor gördüm. Bilhassa ehl-i gaflet ve ehl-i tabiat ve felsefenin dinsiz kısmı bu âdetullah kanunlarının perdesi altında çok mu'cizat-ı kudret-i İlâhiyeyi görmeyip, dağ gibi bir hakikati, zerre gibi bir adî esbaba isnat eder, yükletir. Kadîr-i Mutlak'ın her şeydeki marifet yolunu seddeder. Ondaki nimetleri kör olup görmeyerek, şükür ve hamd kapısını kapıyorlar.

Meselâ, birtek kelimeyi aynı anda milyon, belki milyar kelime olarak, cilve-i kudret sahife-i havada istınsah ettiği gibi, [1] إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ ayetinin remziyle her kelime-i tayyibe, bütün küre-i havada birden, âdeta zamansız, kalem-i kudretle istinsah edildiği gibi manevî ve makbul hakikatlerin bir yazar-bozar tahtası hükmünde olan küre-i havada kudretin acip bir mu'cizesinin zaman-ı Âdem'den beri ülfet perdesi altında ehl-i gaflet nazarında saklandığı gibi, şimdi radyo namı verdikleri ayn-ı hakikatle sabit olmuş ki, içinde hadsiz bir ilm ve hikmet ve irade bulunan gayr-ı mütenahi bir kudret-i ezeliyenin cilvesi, her zerre-i havaîde hâzır ve nazırdır ki, hadsiz ayrı ayrı kelimeler her bir zerre-i havaînin kuçucuk kulağına girip incecik dilinden çıktığı hâlde karışmıyor, bozulmuyor, şaşırmıyor.

1- Bütün güzel sözler Ona yükselir. (Fâtır Sûresi, 10.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adet: görenek, usul, alışkanlık
adeta: sanki
âdetullah: Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kanunlar
adî: basit, bayağı, sıradan
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi
bilhassa: özellikle
cilve: tecelli, görüntü
cilve-i kudret: kudret ve kuvvetin tecellisi, görüntüsü
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan
ehl-i tabiat: tabiatperestler, tabiata tapanlar
esbap: sebepler, vasıtalar
felsefe: madde ve hayatın başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
harika: olağanüstü
hikmet: İlâhi gaye, gizli sebep, fayda
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: yerine, değerine
ilm: bilme, bilış, bilgi, bir şeyin doğrusunu bilme
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
isnat: dayanma, dayandırma
İstinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şartı tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması
kelime-i tayyibe: güzel ve hoş kelime
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan, sonsuz ilâhi kudret, kuvvet.
küre-i hava: hava küresi, dünyayı kaplayan hava tabakası, atmosfer
makbul: kabul edilmiş olan, alınan, reddedilmeyen
manevî: manaya ait, maddî olmayan
marifet: bilme, ilim, danış.
meselâ: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ
mu'cizat-ı kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudretinin mu'cizeleri
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
münacat: dua
nam: ad, isim
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
nazır: bir yüzü bir tarafa bakan, yönelik
remiz: işaret, işaretle anlatma, ıstegini işaretle ifade etme
ruhucan: candan, gönülden
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sahife-i hava: hava sayfası
set: kapama, tıkama, engel olma
şükür: nimet ve iyliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
ülfet: alışkanlık hâline getirme, huy edinme
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.
yeknesak: tek düzen, değişmez
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı, insanlığın ilk devresi.
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zerre-i havaiye: hava zerresi, havadaki atomlar

Demek bütün esbap toplansa, tek bir zerrenin bu vazîfe-i fıtriyesindeki cilve-i kudret-i kudsiyeyi hiçbir cihette yapamadığı ve bu her zerrenin hadsiz ince küçük kulağında ve dilinde gayet harika sanata hiçbir cihette hiçbir parmak karışmadığı için, ehl-i dalâlet ve ehl-i gaflet "ülfet, âdet, kanunluk, yeknesaklık" perdesiyle saklayıp, adî bir isim takıp, muvakkat kendilerini aldatıyorlar.

Meselâ, On Dördüncü Sozun Zeylinin haşiyesinde denildiği gibi, pek çok mu'cizatlı bir usta, bir tırnak kadar bir odun parçasından yüz okka muhtelif taamlan, yüz arşın muhtelif kumaşlan yapsa, bir adam o odun parçasını gösterip dese, "Bu işler tabîî ve tesadüfî olarak bundan olmuş"; o ustanın harika sanatlarını, hünerlerini hiçe indirse, ne derece bir hamakat ve dalâlette bir hurafet ve hezeyan olduğu gibi, aynen öyle de, çam ve incir ağacı gibi binler harika sanatları tazammun eden bir mu'cize-i kudreti, nohut gibi iki çekirdeği gösterip, "Bunlar bundan olmuş" demek, veya küre-i havayı bir konferans meydanı ve zemin yüzünü bir dershane ve bir mekteb-i irfan hükmüne getiren ve hadsiz nimetleri tazammun eden ve hadsiz şükürlerle mukabele etmek lâzımken; ve beşerin saadet-i ebediyesindeki ihsanat-ı İlâhiyenin bir muaccel (HAŞİYE) numunesi ve hiçbir şüpheyi bırakmayan ve doğrudan doğruya hazine-i rahmetten ihsan edilen bir hediye-i Rahmaniyeye radyo namını takmakla, bu elektrik ve havanın temevvücatı namını vermekle, o yüz bin

HAŞİYE: Bu kelimede büyük bir hakikat hazinesinin anahtarına işaret var

adet: görenek, usul, alışkanlık.
adi: basit, bayağı, sıradan
arşın: yaklaşık 68 cm ye eşit olan uzunluk ölçüsü
beşer: insan, insanlık.
cihet: sebep vesile, mucip bahane
dalâlet: şaşkınlık
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan
esbap: sebepler, vasıtalar
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, budalalık.
harika: olağanüstü
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hediye-i Rahmani: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allahın kullarına hediye olarak verdiği nimetler
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşma, herze.
hurafat: hurafeler, bâtıl inanışlar
hükmüne: yerine, değerine
hüner: marifet, bilgililik, ustalık
İhsan: verilen, bağışlanan şey
ihsanat-ı İlâhiye: İlâhî ihsanlar, Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar
küre-i hava: hava küresi, dünyayı kaplayan hava tabakası, atmosfer
mekteb-i irfan: ilim ve irfan okulu, irfan yuvası
Mesela: misâl olarak, şunun gibi, söz gelişi, faraza
muaccel: tacil edilmiş, acele olunmuş
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
muhtelif: çeşitli
mukabele: karşılık verme, karşılama
muvakkat: geçici
nam: ad, isim
numune: örnek.
okka: dört yüz dirhemden oluşan bir ağırlık ölçüsü birimi 1283 gram
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
taam: yemek, yiyecek.
tabiî: tabiatı gereği olan, normal, alışılmış, olagan
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
temevvücat: dalgalanmalar
tesadüfi: tesadufle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk
vazife-i fıtriye: fitrî vazife, yaratılışa ait vazife
yeknesak: tek düzen, değişmez
zemin: yeryüzü.
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zeyil: ek, ilâve

nimetlere küfran perdesini çekmek, aynen o misal gibi, maddiyyunlann ve ehl-i dalâletin hadsiz bir divanelikleridir ki, hadsız bır cinayet olup, hadsız bir azaba onlan müstahak eder

İşte kardeşlerim, hakîkaten bugün, *Siracünnur*'un başındakı münacatı tashih niyetıyle okudum. Kuvve-i hafızam tam söndüğü için, birden o münacatın hakîkatlerine karşı, güya seksen yaşında ıken yenı dünyaya gelmişim gibi, birden ülfet ve âdetleri bilmiyor gibi, o malûm âdetler perde olamadı. Kemal-i şevk ıle tam ıstıfade edip okudum. Pek harika gördüm. Ve anladım ki, gizli düşmanlanmız bir kısım resmî memurlan aldatıp, *Siracünnur*'un ahirini bahane ederek müsaderesine, yani başındaki münacatın intişar etmemesine çalıştıklarına kanaatim geldi. *Rehber*'deki Hüve Nüktesi gibi bu *Münacat* da, *Siracünnur*'a dinsizler tarafından hücumunun bır sebebidır.

Salisen: Size bütun ruhucanımızla müjde veriyoruz ki, Nurcularda kı tam ihlâs ve hakîkî sadâkat ve sarsılmaz tesanüt vesilesiyle, başımıza gelen bütun musibetler, hizmet-i imanıyemiz noktasında büyük nimetlere çevrılmış ve perde altında hatır ve hayale gelmeyen Nurun fütuhatları oluyor

Meselâ, Isparta'dan buraya, yanı İstanbul'a mahkemeye gelmeklığım ıçın yüz banknot, otomobıle mecbunyetle verıldı. Sizi temin ediyorum ki, yalnız bu meselede ve yalnız *Rehber*'e ait ve yalnız benim şahsıma ait meydana

âdet: gorenek, usul, alışkanlık.
ahir: son.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza eziyet, işkence
bahane: asıl sebebı gizlemek ıçın ıleri sürülen uydurma sebep
banknot: kâğıt bır lira
cınayet: bu derecede agır suç.
divane: deli aklı başında olmayan
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kimseler
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
guya: sanki
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakîkat: gerçek, asıl esas
hakîkaten: dogrusu gerçekten
hakîkî: gerçek, sahıcı
harika: olaganustü
hizmet-i imaniye: ıman hızmetı Risale ı Nur la hızmet.
ıhlas: bır ışı bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah nzası ıçın yapma
intişar: yayılma yaygınlaşma neşrolunma.
istifade: faydalanma yararlanma
kanaat: inanma görüş fikir
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bır istek
kuvve-i hafıza: hafıza gücu
küfran: iyılık bılmeme, gorulen ıyılıgı unutma nankorluk
maddiyyun: maddenın ezelî ve ebedî olduguna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna ınananlar maddeye baglı kalanlar maddeciler materyalıstler
malûm: bilinen bilinir olan
mecburiyet: mecbur olma zarurîlık durumu zorunluluk.
mesela: mısal olarak şunun gibi soz gelişi faraza.
mesele: konu
mısal: benzer ornek
musîbet: felaket, bela
munacat: dua
musadere: toplatma elden alma
mustahak: layık olunan hak edılen şey
Nur: Risale ı Nur
Nurcu: Risale ı Nur u okuyup yaymaya çalışan
resmî: devletin olan devlete aît, devletle ilgılı
ruhucan: candan gonulden
sadâkat: baglılık dogruluk.
salisen: uçuncu olarak.
tashih: duzeltme yanlışını gıderme
tesanüt: dayanışma bırbırine dayanma ve destek olma
ülfet: alışkanlık halıne getırme huy edınme
vesile: bahane sebep

gelen ve gelmeye başlayan netice-i hizmete iki bin banknot verseydim yine ucuz sayacaktım. Umuma ait neticeleri de buna kıyas edilsin.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Duanıza muhtaç hasta kardeşiniz
Said Nursî

305

NUR ÂLEMİNİN BİR ANAHTARI'NIN BİR HAŞİYESİ

Bu *Nur Anahtarı*'nın radyo bahsine dair, iki üniversiteli ile bir gün, hareket etmekte olan, hiçbir telle bağlı bulunmayan bir otomobilde bulunan radyo ile, uzakta bir mevlid-i şerif dinliyorduk. O iki Nurcu üniversitelilere dedim:

Nurda dahi hayat, vücut gibi doğrudan doğruya kudret-i İlâhiyenin perdesiz tecellisi bedahetle görunduğune bir delil budur ki: Şimdi bu makinecikteki tırmak kadar bir hava, manevî az bir nur, yalnız bu mevlidden gelen kelimeleri dinler, söyler değil, belki binler, milyonlar kelimeleri aynı anda dinler, söyler ki, binler istasyondaki ayn ayrı kelimeleri şimdiki işittiğimiz kelimeler gibi işitir ve işittirebilir, bize söyleyebilir. Demek en cüz'î, en küllî olur.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

bahis: konu
banknot: kâğıt bir lira
bedahet: açıklık, aşikâr; ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
cuz'î: az parçaya ait olan
dair: alakalı, ilgili.
delil: iz, nişan, emare
istasyon: vericileriyle birlikte radyo, televizyon tesisleri
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
küllî: çok büyük, çok miktarda.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mevlid: Süleyman Çelebi'nin bu konudaki meşhur ve yaygın eseri
nur: aydınlatma, parıltı; Cenâb-ı Hakk'ın bütün kainatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması.
Nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
Nurcu: Risâle-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
umum: hep, herkes.
vücut: varlık.

Hem o küçücük, parçacık hava, küre-i hava kadar vazife görür. En küçük, en büyük küre-i hava kadar büyür.

Eğer cilve-i kudret-i ezeliyeye verilmezse, öyle acip bir hurafeli tezat olur ki, hiçbir hayale gelmez. Bir şey zıddına inkılâbı muhal olduğundan, böyle binler derece en cüz'î, zıddı olan en kullî olmak; en küçük, en büyük olmak; en camit, cahil, şuursuz, âciz en muktedir, en dirayetli ve iradetli ve şuurlu olmak lâzım gelir ki, yüzer tezat ve muhaller ve hurafetler içinde, emsalı bulunmaz bir hurafedir. Demek, bilbedahe kudret-ı ezeliyenin bir cilvesidir. Ve o cilveyi küre-i havada umumen temsil eden bu gelen hadis-i şerifin meali gösteriyor. Şöyle ki:

Bir melâike var. Kırk bin başı var. Her başında, kırk bin dil var. Her bir dilde kırk bin tesbihat yapıyor. 64 trilyon tesbihat aynı anda söylüyor. Demek küre-ı hava, bu melâike gibidir. Yani, bu melâikenin tesbihatı adedince her kelime-ı tayyibe, hava sayfasında yazılıyor.

Küre-i hava diyor ki: "Bu hadis, benden veya bana nezarete memur melekten haber veriyor. Çünkü, insandaki bütün konuşmalar ve sair bütün hadsiz sesler, karışmalan içinde karıştırılmadan tam hurufatıyla ve söyleyenlerin şivelenyle, mumtaz seslenyle söylenmek gösterir ki, küllî bir şuurla yapılan bu iş yalnız tek bir zerrenin vazifesi, ne bana, yanı küre-ı havaya ve ne de bütün esbaba vermesi hiçbir cihet-i imkânı yok. Demek her yerde hâzır, nazır ehadiyet cilvesiyle ve içinde ihatalı bir irade, muhit bir ilim bulunan bir kudret-i ezeliyenin cilvesidir. Buna milyonlar şahıtlerinden birisi radyodur."

âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
âdet: tabiatta var olan kanun
adi: basit, bayağı, sıradan
adiyat: her zaman olagelen, alışılmış, sıradan şeyler, basit işler
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak.
camit: ruhsuz, cansız madde
celp: elde etme, kendine çekme.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü, imkan tarafı, bir şeyin olabilirlik tarafı, yönü
cilve: tecelli, görüntü
cüz'iyat: ehemmiyetsiz, değersiz, ufak tefek şeyler
delil: iz, nişan, emare
dirayetli: bilgili, kavrayışlı
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
hadis-ı şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hilkat-ı insaniye: insanın, insanlığın yaratılışı
hurafe: manasız söz,
hurafe: sonradan uydurulan söz, batıl inanış.
huruç: çıkma, dışarı çıkma, çıkış
hurufat: harfler
iaşe: geçindirme, besleme, yedirip içirme
ihatalı: kuşatıcı
inkılap: bir hâlden diğer bir hale geçme, değişme, dönüşme
irade: irade, istek, dileme
istiğrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek.
kaide: kural, esas, düstur
kelime-i tayyibe: güzel ve hoş kelime
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
kudret-i Ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan, sonsuz, İlâhî kudret, kuvvet.
küre-i hava: hava küresi, dünyayı kaplayan hava tabakası, atmosfer
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi
melaike: melekler
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farıaza
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cizat: yaratılmışların yapmaktan aciz kaldıkları olağan üstü şeyler
muhal: imkansız olması mümkün olmayan
muhit: ihata eden, etrafını çeviren, kuşatan, saran
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten
neşir: herkese duyurma, yayma, tanıtım
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
rızk: yiyecek, içecek şey, azık.
sair: diğer, başka, öteki
şahıt:
şaşaa: gösteriş, debdebe, tantana
şıve: söyleyiş, telaffuz
şuur: bilinç.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
taife: takım, grup, familya
temsil: birinin bir topluluğun veya bir kuruluşun adına hareket etme
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tezat: zıtlık, aykırılık.
umumen: umumi olarak, bütün olarak.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
vazife: görev
zerre: en küçük parça, molekül, atom

On Üçüncü Sözde hikmet-i Kur'âniye ile hikmet-i felsefeyi muvazene bahsinde denilmiş olan meselenin meali budur ki:

Felsefe-i insaniye, gayet harikulâde mu'cizat-ı kudret-i İlâhiyenin mu'cizat-ı rahmeti üstüne adiyat perdesi çeker. O adiyat altındaki vahdaniyet delillerini ve o harika nimetlerini görmüyor, göstermiyor. Fakat âdetten huruç etmiş hususî bazı cüz'iyatı görür, ehemmiyet verir.

Meselâ, hilkat-i insaniyedeki kudret mu'cizelerini görmüyor, ehemmiyet vermiyor. Fakat, kaideden çıkmış ıkı başlı, üç ayaklı bir insanı görüp, istiğrap ve velvele-i hayretle nazar-ı dikkatı celp eder; kullî, umumî mu'cizatı âdet perdesinde saklar; cüz'î ve kanundan çıkmış ve taifesinden ayrılmış maddelen medar-ı ıbret yapar.

Hem meselâ, hayvandan, insandan yavruların pek harika, pek mu'cizatlı ıaşelerini adî görüp ehemmiyet vermiyor. Fakat, bir vakit Amerika'da bir gazetenin neşrettiği gibi, taifesinden çıkmış, milletinden ayrılmış, denızın dibine gırmiş bir boceğin, bir yeşil yaprak rızık olarak ağzına verilmesini gören balıkçılar ağlamışlar, şaşaa ile ilân etmişler.

Hâlbuki, en cüz'î bir yavruda, memedeki Âb-ı Kevser gibi rızkında, onun gibi binler mu'cizat-ı rahmet ve ihsan var. Felsefe-i beşeriye görmüyor ki şükretsin, o Rahmanurrahîm'i tanısın, şukurle mukabele etsin.

İşte, hikmet-i Kur'âniye o adiyat perdesini yırtar. O küllî, umumî harıka mu'cızeleri ve fevkalâde nımetlerı

Âb-ı Kevser: cennetteki sulardan bir. Kevser Suyu
adet perdesi: gelenek, görenek ve alışkanlıkların gerçeği gizlemesi durumu
adet: alışkanlık, gelenek, görenek

adî: basit, sıradan
adiyat: her zaman olagelen, alışılmış, sıradan şeyler, basit işler
bahıs: konu, mesele
celp etmek: çekmek, getirmek
cüz'î: küçük, parça
cüz'iyat: küçük parçalar
ehemmiyet: önem, değer
fevkalade: çok güzel, çok iyi, çok üstün
gayet: son derece
harika: olağanüstü
harikulade: olaganustu
hikmet-i felsefe: felsefe ilmi.
hikmet-i Kur'aniye: Kur'an'a mahsus hikmet, Kur'an'ın hikmeti.
hilkat-ı insaniye: insanlığın yaratılışı
huruç etmek: çıkma, çıkış
hususî: özel.
ıaşe: yiyecek, rızık, hayatı devam ettiren şey
İhsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
ıstığrap: yadırgama, garip karşılama
kaldeden çıkmak: kurala bağlı olmama
kudret mucizeleri: Allah'ın kudreti ile yarattıkları
küllî: umumî, genel
meal: mana, anlam, mefhum.
medar-ı ibret: düşündürücu, ibret alınması gerekilen.
meselâ: misal olarak, söz gelişi, şunun gibi
mesele: konu
mu'cizat: insanın yapmaktan aciz kaldığı şeyler
mu'cizatlı: insanı aciz bırakan, harikulade yapıda
mu'cizat-ı rahmet: Rahmet mucizesi.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mukabele: karşılık verme, karşılama.
muvazene: ölçü, kıyas, mukayese.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış, ilgilenme
neşretmek: yaymak
Rahmanü'r-Rahîm: çok şefkatli, çok merhametli olan Allah
rızık: hayatın devamı için Cenab-ı Hak tarafından verilenler, yiyecek, içecek şey, azık.
şaşaa: debdebe, parlaklık, gösteriş
şukur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
taife: cins, kavim, kabile
umumî: umuma ait, umumla ilgili, herkesle alâkalı, herkese ait
vahdaniyet: yaratılışta birlik, yaratanın bir oluşu.
velvele-i hayret: şaşkınlık, bedirtısı

beşere ders verir, Allah'ı tanıttırır, küllî şükür namına ubudiyete sevk eder.

İşte, felsefe-ı beşeriyenin en acıp, en antika hatasından birisi de şudur ki: Cüz-i ihtiyârîsi ve iradesi, en zahir ve küçük fiili olan "*söylemeye*" kâfi gelmiyor, icat edemiyor. Yalnız havayı harflerin mahrecine sokuyor. Bu cüz'î kesb ile, Cenab-ı Hak, onun o kesbine binaen o kelimatı halk eder, havaya da binler nüsha yazar. Bu kadar, icattan insanın elı kısa olduğu hâlde, bütün esbab-ı kâinat âcız kaldıklan bir harika küllî mu'cızat-ı kudrete "beşer icadı" namını vermek ne kadar büyük bir hata olduğunu, zerre kadar şuuru bulunan anlar.

Işte, bunun bir mısalı: Yüz bin harikaları tazammun eden bir kanun-ı İlâhîyi, beşerin istifadesine vesile olmak için bir keşfiyat, yanı fiilî dualarına bir nevı kabul hükmünde bir ilham-ı İlâhî ile keşfolan radyo ile, beşer istifadesine vesile olan bîçare, âcız-i mutlak bir insana, "Hah! Radyoyu filân keşşaf icat etti ve elektrik kuvvetini buldu, ve bazı keşşaflar da, beşenn kafasını okumak için bir madde icat etmeye çalışıyorlar!..."

Evet, Cenab-ı Hak bu kâinatı –insana lâzım ve lâyık her şeyi içinde halk etmiş bir mısafirhanedir– ziyafetler nev'inde bazı zaman ve asırlarda gizli kalmış nimetlerini dua-i fiilî olan telâhuk-ı efkârdan ileri gelen taharriyat neticesinde ellenne ihsan eder. Buna karşı şükretmek lâzım gelirken, bir küfran-ı nimet nev'inden, adî, âciz bir insanın icadı, hünen nazarıyla bakıp, sonra o küllî bir

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
acız-i mutlak: tam âciz her bakımdan güçsüz, zayıf
adî: basıt, bayağı, sıradan
antıka: genele olagana geleneğe aykırı, acayip, tuhaf
asır: yüzyıl, asır
beşer: insan, insanlık.
biçare: çaresız, zavallı
binaen: den dolayı, bu sebepten
cüz-i ihtiyarı: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüz'î irade
cüz'î: az parçaya ait olan, pek az
dua-i fiilî: fiili dua istenilen bir şeyin meydana gelmesi için lâzım gelen şartları ve sebepleri yerine getirme
fiil: iş, oluş, davranış, hareket.
fiilî: fiile ilgili, gerçekten yapılan iş
filân: ismi belli olmayan, soylenmek istenmeyen veya soylenmesi lüzumlu bulunmayan özel ismin yerini tutar
halk: yaratma, yaratış
harika: olaganustu
hükmünde: degerinde, yerinde.
hünen: manfet, bilgililik, ustalık, maharet.
icat: vucuda getirme, yoktan var etme
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ilham-ı ilahi: Allah tarafından kalbe indirilen ilham
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan ıktıdar, guc.
istifade: faydalanma, yararlanma
kâfi: yeter, ellverir
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kanun-i İlâhî: İlâhî irade, İlâhî kanun
kesb: çalışıp kazanma
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gostenlen gayple ilgili sırlar
keşif: bulma, meydana çıkarma
keşşaf: keşfeden, gızlı bır şeyı meydana çıkaran
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme, Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetlen bilmemek, hurmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükursuzluk.
küllî: umumi, genel.
mahreç: ağızdan ses ve harflenn çıkrıgı yer, bogumlama yeri
mısafirhane: mısafirlenn kaldığı ev, geçici bekleme yeri
mısal: eş, benzer
mu'cizat-ı kudret: kudret mucizeleri.
nam: ad, yenne, vekillik.
nazar: bakış, düşunce, fikir
nev: çeşit, tur
nevi: çeşit.
nusha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her bırı
sevk: ulaştırma, yonelıme
şuur: bilinç.
şukur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
taharriyat: araştırmalar, aramalar, incelemeler, tahkık etmeler
tazammun: ihtıva etme, içine alma, içinde bulundurma
telâhuk-ı efkâr: fikirlerin birbirı peşine gelıp birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi.
ubudiyet: kulluk.
vesile: aracı, vasıta
zahir: gorünen, görünucu.
zerre: en küçük parça, molekul, atom
ziyafet: ıkram için verilen yemek, yemekli davet, şolen.

şuur ve ilim ve irade ve rahmet ve ihsanın neticesi olan o harikaları unutturup, yalnız ince bir perdesini gösterip, şuursuz tesadüfe, tabiata ve camit maddelere havale edip, ahsen-i takvimde olan insaniyetin mahiyetine zıt bir cehl-i mutlak kapısını açmaktır. Öyleyse, وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ[1] düsturuyla, mahlûkata mana-i harfî ile bakmak elzemdir ki, insan, insan olsun.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

ahsen-i takvim: Cenab-ı Hakkın her şeyi en mükemmel ve güzel biçimde yaratması
camit: ruhsuz, cansız.
cehl-i mutlak: kara cahillik, aşırı derecede bilgisizlik, sonsuz cehalet.
düstur: kanun, kaide, kural, prensip, esas
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
harika: olağanüstü
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ilim: bilme, biliş, bilgi, bir şeyin doğrusunu bilme
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
mahiyet: bir şeyin aslî esası, tabiatı, niteliği
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mana-i harfî: bir şeyin kendisini değil de sanatkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
şuur: bilinç, bir şeyin incelikleriini iyice idrak etme, anlayış
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tabiat: Allah'ın kâinata koyduğu kânunun, düzenini devam ettiren kanun
tesadüf: rast gelme, rastlantı, önceden bilinmeyeni, hesaplanmayan karşılaşma

1. Her şeyde Onun birliğine delil olan bir alamet vardır. (İbnu l-Mu'tez isimli Arap şairine ait bir mısra.)

2. Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا[3]

وَبِهِ نَسْتَعِينُ[4]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ, bu günlerde Sure-i Ankebut'ta,

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ
اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ[5]

ayetini okurken birden şiddetli bir vehim geldi ki: "En zayıf hane örümceğin hanesidir. Allah'a şerik yapanlar, faraza bilseler, yani imana gelmeyen Kureyş ruesaları eğer bilseler..." manasında olan bu ayetin belâgatine münasip bir vaziyet görülmedi.

Birden, aynı zamanda *Zülfikar Mu'cizat-ı Ahmediye*'yi tashih için açtım. Birden şu satırlar nazarıma ilişti:

"*Birinci Hâdise:* Manevî tevatür derecesinde bir şöhretle Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ile küffarın tazyikinden kurtulmak için tahassun ettikleri Gar-ı Sevr'in kapısında iki nöbetçi gibi iki güvercinin gelip beklemeleri ve örümcek dahi perdedar gibi harika bir tarzda kalın bir ağ ile mağara kapısını örtmesidir.

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
3- Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun.
4- Ve ancak Ondan yardım dileriz.
5- Allah'tan başka dostlar edinenlerin hali, kendisine ağ ören örümceğe benzer. Hâlbuki evlerin en çürüğü örümcek yuvasıdır; eğer bilmiş olsalardı. (Ankebut Suresi: 41.)

aleyhissalatü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam
berekat: bereketler; boluklar.
evvelâ: öncelikle
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki; söz gelişi
Gar-ı Sevr: Hz. Muhammed'in (asm) Hz. Ebu Bekir ile Mekke'den Medine'ye hicretinde sığındığı mağara
hadise: olay.
hane: ev, mesken, beyt; ikamet edilen yer
harika: olağanüstü
Kureyş: koku; Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi
küffar: kafirler; hak dini İslâmiyet'i inkar edenler
manevî: manaya ait, maddî olmayan
münasip: uygun, yerinde
nazar: bakış; düşünce, fikir
perdedar: bir şeyin görünüp bilinmesine engel ve perde olan kimse
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber: Hz. Muhammed (asm)
ruesa: reisler, başkanlar
sıddık: çok doğru, dürüst; hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren
şerik: ortak
tahassun: sığınma
tarz: biçim, şekil.
tashih: düzeltme; yanlışını giderme
tazyik: sıkıntı verme; baskı yapma.
tevatur: bir hadis-i şerifin yalan söylemelerini aklın kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi
vaziyet: durum
vehim: yanlış ve esassız düşünce

"Hatta rüesa-i Kureyş'ten, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın eliyle Gazve-i Bedir'de öldürülen Übeyy İbni Halef, mağaraya bakmış. Arkadaşları demişler: 'Mağaraya girelim.'

"O demiş: 'Nasıl girelim? Burada bir ağ görüyorum ki, Muhammed (ASM) tevellüt etmeden bu ağ yapılmış gibidir.'"

Birden, bu ayet-i kerîmenin iki harfinde yani لَوْ harflerinde bir mu'cize gördüm ki, benim vehmim yerine yüksek bir lem'a-i i'caz bildim. Şöyle ki.

Sure-i Ankebut Mekke'de nazil olduğu için, Kureyş'in imana gelmeyen reisleri Peygambere (ASM) suikast edeceklerini ve o suikastın içinde en zayıf ve en küçük bir hayvan olan bir örümcek o reislerin o şiddetli hücumlarına karşı mukabele edip galebe edecek. Yani örümceğin hanesi olan ağ en zayıf bir perde iken, o kuvvetli reisleri mağlûp edeceğini göstermekle ayet diyor ki:

"En zayıf bir hayvana mağlûp olacaklarını faraza bilseydiler, bu cinayete ve bu suikaste teşebbüs etmeyeceklerdi."

İşte [1] اَلْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ ayetinde bir kelime ile bir mu'cize-i tarihiye gösterildiği gibi [HAŞİYE] Mekke'de nazil

HAŞİYE: Mu'cizat-ı Kur'âniyede اَلْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ ayetiyle gark olan Firavun'a der: "Bugün gark olan cesedine necat vereceğim" demesiyle umum firavunların tenasüh fikrine binaen cenazelerini mumyalamak ile

1 Bugün senin cesedini kurtaracağız. (Yunus Suresi, 92.)

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
cenaze: ölü bedeni, ceset.
cinayet: bu derecede ağır suç.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
firavun: kendilerini ilâh olarak ilân eden Mısır kralları.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gark olma: suya batma, boğulma.
Gazve-i Bedir: Bedir Gazvesi. Müslümanlar ile müşrikler arasında Bedir kuyusu civarında geçen İslâm tarihinin ilk şiddetli savaşı.
hane: ev, mesken, beyt, ikâmet edilen yer.
Kureyş: koku. Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi.
lem'a-i i'caz: acze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı.
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
nazil: nüzul eden, inen.
necat verme: koruma, kurtarma.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
rüesa-i Kureyş: Kureyş reisleri, Kureyş'in ileri gelenleri.
tenasüh: ruhun bir bedenden çıkıp başka bir bedene girmesi.
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme.
tevellüt: doğma, doğum.
umum: bütün, herkes.
vehim: kuruntu.

olan bu surenin de, bu لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ayetinde görülen remizle Gar-ı Sevr hâdisesinde hanka bir hıfz-ı Ilâhîye ve ihbar-ı gaybî nev'iden bir mu'cize-i Nebeviyeye işaretle bir lem'a-ı i'caz gösterip o sureye "Ankebut" nâmı vermek ve onun ehemmiyetsiz ağına ehemmiyet vermek tam yerinde olup, bu âyete gelen şüphe ve evhamları esasıyla reddettiğini gördüm. Cenâb-ı Hakka hadsiz şükrettim ki, Kur'ân'ın surelerinde ve âyetlerinde, hatta cümlelerinde ve kelimelerinde de i'caz lem'aları olduğu gibi, harflerinde de vardır bildim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Hasta kardeşiniz
Said Nursî

mazîden alıp müstakbeldeki ensal-ı atînin temaşagâhına göndermek olan mevtâlûd, ibretnuma bir dustur-ı hayatıyelerini ifade etmekle beraber şu asr-ı âhırde o gark olan Firavun'un aynı cesedi olarak keşfolunan bir beden o mahall-ı gark denizinden sahile atıldığı gibi zamanın denizinden asırların mevcelerinin üstünde şu asır sahiline atılacağı mu'cizâne bir işâret-ı gaybiye ifade eder. (HAŞİYENİN HAŞİYESİ)

HAŞİYENİN HAŞİYESİ: Bu asırda ecnebiler aynı Firavun'un cesedini bulmuşlar. Müzehanelerine götürdükleri, ceridelerle neşredilmiştir.

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

ankebut: örümcek
asr-ı âhır: son yüzyıl
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
dustur-i hayatıye: hayat kaidelerinin esâsları
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ensal-ı atî: gelecek nesiller
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
Gar-ı Sevr: Hz. Muhammed'in (asm) Hz. Ebû Bekir ile Mekke'den Medîne'ye hicretinde sığındığı mağara
hâdise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz
harikaî: olağanüstü
haşiye: ek, ilâve, dipnot.
hıfz-ı Ilâhî: Allah'ın koruması
İbretnüma: İbret verici, ders veren, ibret saçan.
icaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifâde etme
ihbar-ı gaybî: gayba âit haber, geçmiş veya gelecek zamana âit haber
işaret-i gaybiye: geleceğe âit işâret.
lem'a: parıltı
lem'a-i i'caz: âcze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı
mahall-ı gark: battığı yer, boguldugu yer
mazî: geçmiş zaman
mevce: dalga
mevtâlûd: ölümle içiçe, ölüme bulaşmış
mu'cizane: olağanüstü bir şekilde
mu'cize-i Nebeviye: Peygambere âit mu'cizesi
müstakbel: gelecek zaman
nam: ad
nevi: çeşit.
remiz: işâret, bir manayı ifâde eden veya bir manaya delâlet eden işâret ve şekil
sahil: deniz kıyısı.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
temaşagâh: ibret, hayranlık ve dikkatle seyir yeri

307

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

(2) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Aziz, Sıddık, Sarsılmaz, Sebatkâr, Fedakâr Kardeşlerim!

Evvelâ: (3) وَالْفَجْرِ ۞ وَلَيَالٍ عَشْرٍ senasına mazhar o gecelerinizi ve bayramınızı ruhucanımla tebrik ederim. Ve şiddetli hastalığımın şifasına dualarınızı isterim.

Saniyen: Nurların parlak fütuhatına bir derece mümanaat fikriyle, gizli dinsizler bir kısım resmî memurları âlet ederek keyfî kanunlarla ilişiyorlar. Ve has Nurcuların az bir kısmına fütur vermek için çalışıyorlar. Ezcümle, bu mübarek günlerde İstanbul'dan *Rehber* hakkında dinsizlik damarıyla yazılan (HAŞİYE) ehl-i vukuf raporunu bana gönderdiler. Ben şiddetli ve semli hastalığım için, onlara cevap vermesini sizlere havale ediyorum.

On iki sene evvel yazılan ve aflar ve beraatler gören ve beş mahkemenin eline geçip ilişilmeyen ve iade edilen ve on bin adama, hususan gençlere zararsız menfaat veren ve zeyilleriyle beraber büyük müdafaatımda bu vatana büyük faydası ispat edilen bu eser hakkında Medresetüzzehra ve şubeleri o ehl-i vukufu susturmak ve kanun namına tam kanunsuzluk ettiklerini ve adliyede adalet hesabına dehşetli zulüm ettiklerini ve *Rehber*

HAŞİYE: Size beraat malûmat bilâhare gönderilecektir.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Allah'ın selâmı, rahmetli ve berekâtı ebedî olarak daima üzerinize olsun.
3. Yemin olsun fecre. Ve on geceye. (Fecr Suresi, 1-2.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beraat: suçsuzluğun sabit olması.
bera-ı malûmat: bilgi vermek için.
bilâhare: sonradan.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği "bilir kişiler".
evvel: önce.
evvelâ: öncelikle.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fütuhat: fethetmek, yayılmak.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hususan: bilhassa, özellikle.
iade: geri verme.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe, arzuya bağlı.
mazhar: nail, olma, şereflenme.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda kurulmasını arzu ettiği üniversitenin bir manada aynı işlevi gören "Risale-i Nur" hizmetine verdiği isim.
menfaat: fayda.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar.
mümanaat: manı olma, engelleme.
nam: yerine, vekillik.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili.
ruhucan: candan, gönülden.
sanıyen: ikinci olarak.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
semli: zehirli.
sena: methetme, övme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
şube: bir bütünün bölündüğü ikinci derece parçalardan her biri.
zeyil: ek, ilâve.
zulüm: haksızlık.

hakkında "Dini siyasete alet etmek var" demelerine mukabil, o vukufsuz ehl-i vukuf siyasetı ve adlî vazîfelerini dinsizliğe alet etmek istediklerini delillerle göstermek vazîfesini o Nurcu kardeşlere havale ediyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي

Hasta kardeşiniz
Said Nursî

308

EHL-I VUKUF RAPORUNA HAFIF BİR İTİRAZ TARZINDA HAKİKAT-İ HÂLİ BEYAN ETMEKTİR

"Dinî hissiyatı siyasete alet ediyorum" diye ithamlanna karşı deriz:

Bütün hayatımı ve beni tanıyanları işhat ediyorum ki, değil dini siyasete alet, belki siyasî olduğum zamanda dahi bütün kuvvetimle siyasetlen dine alet ve tâbî yapmaya çalıştığımı, bütün tarih-i hayatım ve dostlarım şahadet ettiklen gibi, Hürriyetin başında, şeriat isteyenleri astıklan bir zamanda, Hareket Ordusunun dehşetli divan-ı harb-i orfîsinde, aynı günde on beş adam asıldığı bir zamanda, Divan-ı Harb-i Örfî reisi ve azaları dediler ki: "Sen mürtecisin, şeriat istemişsin." Sözlenne mukabil demiş:

1. Bâkî olan ancak Allah tır.

adlî: adaletle ilgili
aza: üye.
beyan: açıklama bildirme izah
dehşetli: ürkütücü korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey burhan
divan-ı harb-i örfî: İttihat ve Terakkı hukumetı zamanında 31 Mart Olayından sonra kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyönetim mahkemesi
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettıgı bilir kişı ler
hakikat-ı hal: durumun gerçek yonu ısın aslı
havale: bır şeyı başkasının üstune bırakma.
işhat: bır dava hakkında delil olarak şahıt gosterme
itham: tohmetlendırme suçlu gorme
itiraz: kabul etmedıgını bellırtıp karşı çıkma
mukabil: karşılık.
mürtecı: genlik geriye donme tarafıtsı eskı duzenı savunan, gerıcı
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursı'nın eserlerine ve fikırlerine taraftar olan Rısale-i Nur'lan okuyup neşreden kımse.
reis: başkan.
sıyasi: sıyasetle ugraşan sıyaset adamı
şahadet: şahıt olma şahıtlık, tanıklık
şeriat: ayet ve hadislerle kıyas icma-ı ummet ve buyuk mezhep imamlannın ıçtıhatlan uzerine kurulan Islâm dini kuralları. Islâm şeriatı şer'-i şerif
tabı: bırının arkasından gıden onaıuyan
tarih-i hayat: hayatta yaşanan tarihler
vazıfe: gorev
vukuf: anlama bilme haberli olma.

"Şeriatın birtek meselesine ruhumu feda etmeye hazırım. Eğer Meşrutiyet bir fırkanın istibdadından ibaret ve hilâf-ı şeriat hareket ise, bütün dünya şahit olsun ki, ben mürteciyim" diyen bir adam, idama beş para ehemmiyet vermeyen ve dünyasını, her şeyini şeriata feda eden, hiç mümkün müdür ki, dini, şeriatı bir şeye ve bir siyasete alet yapsın. Buna ihtimal veren Sofestaî olamaz.

Hem bir masumun hatın, bu vatanda on zalim gaddarlara siyaset yoluyla ilişmek büyük bir hata bilen, on zalim cinayetkâr ve kendine işkence edenlere karşı mukabele etmeyen, hatta beddua da etmeyen bir adam ve asayişe ilişmemek hayatına bir düstur yapan bir adamı, dini siyasete ve dolayısıyla asayişe dokunur manasında ittiham etmek, elbette dehşetli bir garazla ittiham eder. Yirmi sekiz senede emsalsiz ihanetler, işkenceler, azaplar verildiği hâlde, mahkemelerin tahkikatıyla, yüz binler fedakâr dostları varken, altı vilâyetin ve altı mahkemenin tahkikatıyla bir vukuat talebesinde bulunmayan bir adam asayişe, ya vatana, siyasete zararı var diyen, elbette yerden göğe kadar haksızdır.

Zannetmesinler ki, ben bu zalimâne ithamlara karşı kendimi mes'uliyetten veya mahkûmiyetten kurtarmak içindir. Sizi temin ediyorum ki, beni tam bilen dostlarım da tasdik ediyorlar ki, bu yirmi sekiz senede, ölüm hayattan ziyade bana faydalı ve kabir on defa bana hapisten ziyade medar-ı rahat ve hapis on defa bu çeşit serbestiyetten daha istırahatime faydalı olduğunu kat'iyen

asayiş: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua
cinayetkâr: cinayet işleyen.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
düstur: kanun, kaide, kural, prensip, esas
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emsalsiz: benzersiz
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fırka: cemaat, cemiyet.
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihanet: hainlik, kötülük etme
İhtimal: olabilirlik
istibdat: hak ve hukuku tanımama, keyfi uygulama, zulüm ve tahakküm
istırahat: dinlenme, rahatlama
işkence: bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, eziyet.
ittham: suç isnat etme, suçlama
İtham: töhmetlendirme, suçlu görme.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
mahkûmiyet: hükum giyme, hükumlülük.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar-ı rahat: rahatlama sebebi.
mesele: konu
mes'uliyet: mes'ul olma halı, sorumluluk
Meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan 1908 değişikliğiyle devam eden hukukî ve siyasî döneme verilen ad
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mürtecî: irtica eden, geriye dönen, gen dönücü
ruh: can
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kalnatı ve kendi varlığını da inkar eden.
şeriat: Allah'ın emri, İlâhî kanun
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulama, onaylama
temin: şüpheyi gideren, sağlamlaştırma.
vilayet: il
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zalim: zülmeden acımasız ve haksız davranan
zalimane: zülmedercesine, zalimce
Zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme
ziyade: çok, fazla.

kanaatim var. Eğer bazı dostlarım mahzun olmasaydı, ben daimî hapiste kalacaktım.

Eğer şer'an intihar caiz olsaydı, elbette Rus'un Başkumandanının ve İstanbul'u işgal eden İtilâfçıların Başkumandanlarının kendi idam etmek vaziyetlerine ve divan-ı riyasette elli meb'usun huzurunda İlk Reisicumhurun şiddetli hiddetine karşı tezellüle tenezzül etmeyen bir adam, elbette pek çok defa bir adî jandarma ve gardiyanın ve adî bir memurun tahkirkârâne ihanetleri ve iftiraları ve taziplerı ve ağır tacizlerini gören adama, elbette ölüm yüz defa hayattan daha ziyade ona hoş gelir.

Madem *Rehber*'i bahane edip, böyle hiç hatıra ve hayale gelmeyen bir evhamla ittiham ediliyorum. Ben ve kardeşlerim *Rehber*'in hakikatiyle hem imanımızı hem ahlâkımızı tehlikeden kurtardığımız için derız kı:

Rehber on beş sene evvel telif edilmiş, üç defa tab ile binler nüshası ve el yazısıyla on binler nüshası bu vatanda ıştıyakla okunmak suretinde intişar ettiği hâlde, yüz bin adam okuyucu hiç kimseden muvafık, muhalif, dindar, dinsizden hıçbırısı dememiş, "Ondan zarar gördük" veya "Vatan ve millete zaran var", işitmedik. Öyle bir zarar olsaydı, bu ehemmiyetli bir mesele olduğu için, intişar edecekti. Hâlbuki bundan yüz bine yakın şahit gösterinz kı, "Bız ondan imanımızı kurtardık, seciye-i millıyemizi onunla düzelttik, istifade ettik" diye yüz bin şahit bu davamıza lüzum olsa göstereceğız.

adî: basit, bayağı sıradan.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan uygun
daimî: sürekli, devamlı
dava: takıp edilen fikir, iddia, ülkü
dindar: dının emırlerinı yerine getıren
divan-ı riyaset: reislik, başkanlık makamı
evhamı: vehimler, zanlar, kuruntular
evvel: once
gardıyan: nöbetçi hapishane bekçisi
hakıkat: gerçek.
hıddet: öfke, kızgınlık
İftıra: suçsuza suç yükleme
ıhanet: hainlik, kötülük etme
ıntıhar: bir kimsenin çeşitli sebeplerin etkisi ile kendini öldürmesi
İntişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
İşgal: bir yerı, yenı bir ülkeyı ele geçirme, istilâ, zaptı
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
ıtham: suç isnat etme, suçlama
kanaat: inanma, görüş, fikir
madem: den dolayı, böyle ise
mahzun: hüzünlü, kederli, üzünrülü
mebus: milletvekili
mesele: konu
muhalif: zıt, karşıt.
muvafık: tarafı.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her bırı
reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı
seciye-i millıye: milli seciye, milli karakter, her milletin kendine has olan huy ve karakteri.
suret: biçim, şekil, tarz.
şer'an: şeriata göre, şeriat bakımından, şeriatça
tab: kitap basma.
taciz: rahatsız etme, huzursuz kılma, sıkma
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
telif: yazılmış, ortaya konulmuş eser
tenezzül: kendine aykırı düşen bırşı veya durumu kabul etme, alçalma
tezellül: alçalma, küçülme
vazıyet: durum
zıyade: çok, fazla.

Acaba bir adamın on hasenesi olsa, bir küçük yanlış nazara alınmadığı hâlde, böyle yüz bin hasene ve fayda sahibi bir eserin vehmî, asılsız bir kusur tevehhümüyle medar-ı mes'uliyet olabilir mi? Hiç dünyada hayat-ı içtimaiyeye temas eden hiçbir kanun böyle bir hâle suç diyebilir mi?

O esen tetkik eden ulûm-ı İslâmıye ve dinıyeye malik olmayan ehl-i vukufun suç unsuru diye gösterdikleri

• **Birincisi:** "Lâikliğe aykırıdır, dini siyasete alet ediyor."

Hâlbuki, müellifi otuz beş seneden beri siyaseti terk edip bir gazeteyi okumamış ve şakirtlerine de "Siyasetle meşgul olmayınız" daima demesi, bu suç unsurunu tamamıyla keser.

• **İkincisi:** "Dinî tedrisata taraftar olmak" bir suç gösterilmiş.

Buna karşı deriz: Dünyada buna suç diyen hıçbir ehl-i iman bulunmaz. Hususan hapisteki olanlar içindeki biçarelere teselli suretinde ders vermiş. Tedrisata taraftarlığını o zaman söylemiş. Bu ise, o cümleyi de, bütün bütün manasız olduğunu gösterir. Hatta hapisteki üç yüz adamın az bir zamanda Risale-i Nur'la ıslah olması, cinayetlerden tevbe ederek ve bütün onlar namaz kılmaları, alâkadar memurların nazar-ı dikkatlerini celp etmiş. O memurlar bir kısmı demişler:

alakadar: ilgili, ilişki
biçare: çaresiz, zavallı
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
cinayet: bu derecede ağır suç
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği bilir kişiler
hâle: vaziyet, durum.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hususan: bilhassa, özellikle
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
kusur: eksiklik, noksan
malik: sahip
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
müellif: eser telif eden, yazan
nazar: dikkat
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci.
taraftar: benimseyen, isteyen
tedrisat: öğretim
teselli: avutma, acısını dindirme
tetkik: dikkatle araştırma, incele me
tevbe: günah işlemekten ve kötülük yapmaktan vaz geçme
tevehhum: asılsız düşünme
ulûm-ı İslâmiye: İslâmi ilimler
unsur: madde, esas, kök.
vehmi: vehmle ilgili, aslında var olmadığı halde varmış gibi görülen her hangi bir şeye ait.

"On beş sene hapiste kalmasının faydası kadar, on beş hafta Risale-i Nur fayda vermiş." Bunu hapisteki *Rehber*'i yazana söylemişler.

Müellifi de demiş:

Yüz otuz kitaptan ibaret olan Risale-i Nur ve onun küçük bir parçası olan *Rehber*'i, tamamıyla olmasa da, okuyan adam, elbette on beş sene hapisteki cezadan, medresede ders okumak kadar istifade eder, ıslah-ı hâl eder, fenalıklardan tövbe eder. Acaba böyle bir temenni, bir teşvik ve beni hapse sokanlar da tasdik ettikleri hâlde suç olabilir mi?

• **Üçüncüsü:** "Tesettür ve terbiye-i İslâmiye taraftarıdır" diye suç göstermiş.

Bu ise, hem Eskişehir, hem Denizli, hem Afyon'da, hem Afyon'un mahkemesinin kararnamesinde de neşredildiği gibi, on beş sene evvel Eskişehir'de tesettür taraftarlığım için mahkeme bana ilişmiş. Ben de hem mahkemeye, hem Mahkeme-i Temyize bu cevabı vermişim:

"Bin üç yüz elli senede ve her asırda üç yüz elli milyon Muslumanlann kudsî bir dustur-i hayat-ı içtimaîsi ve uç yüz elli bin tefsirin manalannın ittifaklanna iktidaen ve bin üç yüz elli senede geçmiş ecdatlarımızın itıkatlanna ittibaen tesettür hakkındaki bir ayet-i kerîmeyi tefsir eden bir adamı ittıham eden, elbette zemin yüzunde adalet varsa, bu ittihamı şiddetle reddeder ve o ittihama göre hüküm verilse, nakz ve reddedecek."

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi, hakkaniyet, âdilik.
asır: yuzyıl, asır.
ayet-i kerime: Kur'ân ın ayetı azamet ve şerefi olan ayet.
ecdat: dedeler, buyuk babalar, atalar.
evvel: once.
hukum: emir, bir konu hakkında verilen karar.
ıslah-ı hâl: kendi hâlini ıslah etme, düzeltme.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ıktıdaen: uyarak, tâbi olarak.
istıfade: faydalanma, yararlanma.
ıtıkat: bir inanca, bir fikre bağlanma, inanma.
ittıbaen: ittıba ederek, tabi olarak, uyarak.
ittifak: fikir birliği, soz birliği.
ittıham: suç altında bulunma, tohmetli olma.
kararname: sorgu hakımının hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmi yazı.
kudsî: mukaddes, yuce.
Mahkeme-i Temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay.
medrese: eğitim ve ogretim kurumu.
muellif: eser telif eden, yazan.
nakz: hukmü kabul etmeme, yok sayma.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tefsir: Kur'ân-ı Kerim ı açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu.
terbiye-i İslamiye: İslâmı terbiye.
tesettur: ortunme, gosterilmesi dinen yasak olan kısımların ortulmesi.
tövbe: gunah ışlemekten ve kotuluk yapmaktan vaz geçme.
zemin: yer.

Bu ayet-i kerimenin tesettür emri kadınlara büyük bir merhamet olduğunu ve kadınları sefâletten kurtardığını, Risale-i Nur kat'î ispat ettiği gibi, *Sebîlürreşad*'ın 115. sayısındaki "Ehl-i İman Ahiret Hemşirelerime" unvanı olan bir makalem ispat eder.

• **Dorduncusu:** "Şahsî nüfuz temin etmek" bir suç unsuru gösterilmiş. Sebebi de "Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi namına konuşuyorum" demesi ve "Kalbe ihtar edildi," "Hatırıma geldi," "Kalbime geldi," "Risale-i Nur hem mektep, hem medrese, hem tekke fâidesini veriyormuş"; ehl-i vukuf bu cümleyi medar-ı ittiham etmiş.

Cevaben deriz: Bir adam kabir kapısında, seksenden geçmiş, kırk seneden beri kendisini inzivâya alıştırmış, yirmi sekiz seneden beri tecrit-i mutlak ve hapis ve nefiy içinde bütün bütün dünyadan küsmuş, otuz beş sene gazeteleri okumamış, dinlememiş. Mukabelesiz ömründe hediye kabul etmemiş, en yakın akrabasından, hatta kardeşinden hiç mukabelesiz bir şey kabul etmemiş. Hürmetten, teveccüh-i nâstan kaçmak için, halklarla görüşmemek için zaruret olmadan kendine düstur yapmış. Ve bütün dostların medihlerini kendi şahsına almayarak, ya Nurcuların heyetine, ya Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsine havale etmiş. Ve dermiş:

"Ben lâyık değilim. Haddım de değil. Ben bir hizmetkârım; çekirdek gibi çürüdüm, gittim. Risale-i Nur ise, Kur'ân-ı Hakîm'in tefsirıdır, manasıdır."

ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
düstur: kaide, esas, prensip.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği bilir kişi'ler.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hemşire: kız kardeş, bacı.
heyet: kurul, topluluk, birlik, teşkil eden şahıs ve şeylerin tamamı.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
inzıva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el etek çekme.
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
medar-ı ittiham: suçlanma sebebi.
medih: övmek.
medrese: yüksek mektep, üniversite.
mektep: okul.
mukabele: karşılık.
namı: yerine, vekâlet.
nefiy: sürme, sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme, sürgün.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
nüfuz: itibar, yetki.
sefalet: sefillik, süfülük, hakirlik, aşağılık, düşkünlük.
şahs-ı manevî: bir cemaatin meydana getirdiği manevî şahsiyet (kişilik).
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
tecrid-i mutlak: hiç kimseyle görüşememek, tam bir yalnızlık.
tefsir: Kur'ân'ın manasını açıklamasından ibâret, Kur'ân'ın şerhi.
tekke: Tarikat mensuplarının zikir ve ibadet ettikleri şartlarına uygun yaşadıkları yer.
temin: elde etme.
tesettür: örtünme, gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi.
teveccüh-i nas: insanların ilgisi, insanların insana vermiş oldukları değer.
ünvan: kitap, dergi, yazı veya makale başlığı.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

Hemen herkesin dediği gibi "Hatırıma geldi," yahut "Fikrime geldi," yahut "Fikrime ihtar edildi" gibi tabirleri herkes ıstımâl ediyor. Benim de bunu söylemekten maksadım bu ki: "Benim hünerim, benim zekâm değil; sünûhat kabîlinden" demektir. Bu da herkesin dediği gibi bir sözdür. Eğer vukufsuz ehl-i vukufun verdiği mana ilhâm da olsa, hayvanattan tut, tâ melâikelere, tâ insanlara, tâ herkese bir nevi ilhâma ve sünûhata mazhar oldukları, ehl-i fen ve ehl-i ilm ittifak etmişler. Buna suç diyen, ilm ve fenni inkâr etmek lâzım gelir.

• **Beşincisi:** "Müellif, cazibedar bir fitnenin esiri olmak ihtimâli olan bir nesli, Risale-i Nur'dan medet umanlara verdiği cevaplarla kurtaracağına kânidir." Ehl-i vukuf bu cümleyi de medar-ı ittiham etmişler: "Yüz bin şahitle ispat edilen ve meydana gelen zahir bir hakikati kanaat ettim" demesini medar-ı suç yapmak ne derece manasız olduğunu, dikkat eden anlar.

• **Altıncısı:** "Siyasiyyun, içtimaiyyun, ahlâkiyyunların kulakları çınlasın!" demesini bir suç mevzuu göstermişler. Hâlbuki gençleri tehlikelerden kurtarmak için kısa ve rahat bir çareyi keşfettiğini, "Siyasiyyun, ahlâkiyyun da bunu terviç etsinler" manasında demiş. "Kulakları çınlasın!" Buna suç diyen, insaniyet itibarıyla çok suçlu olmak gerektir.

• **Yedincisi:** "Fitneyi ateşlendiren ve tâlim eden ırtıdatkâr bir şahs-ı manevînin mevcud olduğunu ve bu manevî şahsın hayaline göründüğünü söylemekte, fakat kım

ahlâkiyyun: ahlakçılar, ahlak ilmi ile uğraşanlar
cazibedar: çekici, cazibeli
ehl-i fen: fen ilimleri ile uğraşanlar
ehl-i ilm: ilm sahipleri, ilm adamları
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği bilir kişiler
esir: tutsak
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık
hakikat: gerçek.
hüner: manfet bilgililik, ustalık
içtimaiyyun: toplum bilimciler, sosyologlar
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtimal: olabilirlik, bir şeyin olabilmesi, mümkün olma, gerçekleşebilirlik
ilham: içe gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
ilim: bilme, bilgi.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış
irtidatkar: irtidat edici, dinden çıkan, dini terk eden
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
ıstımal: kullanma
ittifak: bir konuda ortak bir gayede anlaşma, fikir birliği etme, uyuşma, bağdaşma
kabil: bu turlu, bu çeşit, bu cins
kanaat: inanma
kani: kanmış, inanmış, tatmın olmuş
keşif: bulma, meydana çıkarma
manevi: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş
medar-ı ittiham: suçlanma sebebi
medet: inayet, yardım, imdat.
melâike: melek, melekler
mevzu: konu
müellif: eser telif eden, yazan
nesil: kuşak, nesil.
nevi: çeşit.
siyasiyyun: siyasîler, siyasetçiler, politikacılar
sünuhat: sunuhlar, akla gelen, içe doğan şeyler
sünuhat: sunuhlar, akla hatıra gelen, hatırlanan şeyler
şahs-ı manevi: bir cemaatin meydana getirdiği manevî şahsiyet (kişilik)
tabir: ifade, söz.
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme
terviç: bir fikri turma, destekleme
umman: istediği şeyin gerçekleşmesini beklemek.
vukuf: anlama, bilme, haberli olma
zahir: açık, görünür

olduğunu bildirmemektedir." Ehl-i vukuf medar-ı ittiham etmişler. Acaba dünyada insî ve cinnî şeytanlar hiç boş dururlar mı? Onların daima fenalıkları yapmak ve yaptırmakla meşgul olduklarından, bu vukufsuz ehl-i vukuf hiç bilmemişler mi ki, manasız ilişiyorlar? Madem "manevî" demiş, madem kim olduğunu bildirmemiş, dünyada hiçbir mahkeme böyle manevî bir adama, yani "Bir şeytana hakaret ettin" diye "Seni mahkemeye vereceğiz" diyen, elbette sözüne zerre miktar ehemmiyet verilmez bir hezeyan hükmündedir.

• **Sekizincisi:** "Doğrudan doğruya Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'caz-ı manevîsinden sızılen ve çıkan ve tevellüt eden Risale-i Nur esaslarına dayandığı müellif tarafından mükerreren ve musırrâne beyan ve iddıa edilmekte ve böylece propaganda dînî delillere, telkinlere istinat ettiğini söylemekle" suç unsuru gösterilmektedir.

Bunu, bütün Risale-i Nur'u okuyanların tasdikiyle, hususan meşhur Mısır, Şam, Bağdat, Pakıstan ve Dıyanet Riyasetinin dairesinin ulemâsı tasdikle, "Risale-i Nur doğrudan doğruya hakıkı bır tefsır-ı Kur'ânıdır ve Kur'ân'ın malı ve lemaatıdır" dedikleri hâlde, bu cümleyi medar-ı suç yapanlardan mahkeme-ı kübra-ı haşırde bu hatasının sebebi sorulacak.

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (1)

Hasta

Said Nursî

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmrân Sûresi, 173)

beyan: açıklama, bildirme, izah
cinnî: cin taifesinden olan
delil: bir davayı meseleyi ispata yarayan şey, bürhan, beyyine
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği bilir kişi'ler
hakaret: hakirlik, hor görme, incitme, küçük düşürme.
hakiki: gerçek.
hezeyan: saçmalama, herze
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
insî: insan cinsinden
istinat: dayanma, güvenme, delil olarak kabul etme
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
lemaat: lemalar, parıltılar, parıyışlar
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahkeme-i kübra-i haşir: haşrin en büyük mahkemesi, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği en büyük mahkeme
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar-ı ittiham: suçlanma sebebi
musırrane: ısrar ve inatla ısrarlı bir şekilde.
müellif: eser telif eden, yazan
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b. nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
tasdik: doğrulama, onaylama
tefsir-i Kur'ânî: Kur'ân tefsirı, Kur'ân'ın açıklaması
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme
tevellüt: doğma, doğum
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vukuf: anlama, bilme, haberli olma
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

309

1952 de İstanbul'da görülen Gençlik Rehberi mahkemesine, ehl-i vukufa cevaben verilen itiraznamedir

Birinci Ağır Ceza Mahkemesine!

Risale-i Nur eczalarından *Gençlik Rehberi*'nin tab'ı ve intişarı münasebetiyle müellifi Bediüzzamanı Said Nursî'nın mahkemeye verildiğini ve *Gençlik Rehberi*'nin mahiyetini tetkik için, bilirkişi namıyla hakikatleri tamamen tahrif ederek dinsiz ve Islâmiyet düşmanları mahiyetinde mütalâa edip suç mevzuu çıkaran ehl-i vukufun raporunu okuduk.

130 parçadan müteşekkil imanı, ilim ve fazilet hazinesi hükmündeki Risale-i Nur Külliyatından bu *Gençlik Rehberi* bir cüz'ü olması ve Risale-i Nur'daki yüksek hakikatlere ruh ve canlarıyla bağlanarak o eserler hazinesini bu milletin maddî-manevî hayatında bir saadet rehberi olduğunu ispat edip bildiğimizden, *Rehber*in aleyhindeki o bilirkişi isnatlarını red ve ehl-i vukufun vukufsuzluklarını bütün kuvvetimizle yüzlerine çarparak ilân ve ispat ediyoruz. Ve mahkeme heyetine arz ediyoruz ki:

Verilen ehl-i vukuf raporu, vatan ve milletin hayatına, tarihine, an'anesine, mukaddesatına, kanununa tamamen yabancı, hâlihazır kanunlara iftira eden, hukûmeti tahkir eden, bin yıllık bu milletin tarihini tezyif ile bütün bir millet ecdadını tahkir eden ve bugün bu vatanda

aleyh: karşı karşıt.
an'ane: âdet örf gelenek, nesilden nesile aktarılagelen şeyler.
arz: sunma bildirme
cevaben: cevap olarak karşılık şeklinde
cüz: kısım parça.
ecdat: dedeler büyük babalar atalar
ecza: cüzler parçalar kısımlar
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği "bilir kişi"ler
fazilet: değer meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece
hakıkat: gerçek asıl esas
hâl-i hazır: şimdiki zaman hâl
hazine: zengin ve değerli kaynak.
heyet: kurul komite
hükmünde: değerinde, yerinde
iftira: suçsuza suç yükleme
ilan: yayma duyurma bildirme
ilim: kâinat içinde meydana gelen olayların sebep oluş sonuç ve tesirlerin konusunda, akıl ın ölçüleri çerçevesinde tahsil ve tecrübe ile edinilen doğru bilgi bilim
iman: inanç itikat
intişar: yayılma dağılma neşrolunma
isnat: bir şeyi bir kimseye ait gösterme
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
itiraznâme: itiraz kâğıdı, itiraz dilekçesi
maddî: madde ile alakalı cismanî
mahiyet: bir şeyin asli esası niteliği.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mevzu: konu
mukaddesat: mukaddes kutsal temiz ve yüce olan şeyler
müellif: eser telif eden, yazan.
münasebet: vesile dan dolayı
mütalaa: düşünce rey mülâhaza
müteşekkil: meydana gelmiş kurulmuş.
nam: ad isim
ret: kabul etmeme
ruhucan: candan gönülden
saadet: mutluluk.
tab: kitap basma kitap baskısı baskı
tahkir: hakaret etme küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
tahrif: bir metni ilâve ve çıkarmalarla farklı manaya gelecek şekle sokma
tetkik: dikkatle araştırma inceleme.
tezyif: eğlenme alaya alma alay etme
vukuf: anlama bilme haberli olma.

yaşayan yirmi milyon kardeşlerimizin maneviyatına taarruz eden bir suikastın örneğidir. Mahkeme-i adalet bunu nazar-ı itibara alması gayr-i mümkündür.

İşte biz de, bilirkişi ismini alıp bu suikast vesikasını imza edenlere soruyoruz.

Bu millet, hâşâ, dinsiz midir? Bu millet yüzyıllar boyunca dinden ve imandan –hâşâ– mahrum bir vaziyette en sefih millet midir? Bu millet ve bu milletin parlak tarihini altınla yaldızlayan bir ecdad, bütün hayatlarını dünyaya sefahet ve dalâlet dağıtan küfür yolu üzerinde mi yürümüşler? İstanbul'u fetihle dünya hayatında yeni bir devir açan, Şarka-Garba Kur'ân'ın bayraktarlığı vazifesiyle nur-ı hidayet, ilim ve fazilet saçan, Avrupa'ya hakikî medeniyeti ders veren ve İslâmî medeniyetin ziyasıyla beşeriyeti aydınlatan ve koskoca bir tarih, onların kahramanlığıyla dolu olan Yıldırım'lar, Fatih'ler, Selim'ler ve Süleyman'lar ve onların mensup olduğu bir millet, yazdığının tamamen aksine olarak, maneviyatı sönmüş, dinden haberi yok, İslâmiyeti neşreden başka millet, o kumandanlar başka bir milletin tarihinde, tarih yalan söylüyor, Türkler İslâmiyetin kahramanı olarak Kur'ân'ın bayraktarlığını bütün milletler üstünde bir şeref tacı olarak taşıdıklan yalandır, öyle mi?

Veyahut bu millet, hakikat-i İslâmiyeden aldığı bir dersle kadınlarını ve kızlarını âdâb-ı Kur'âniye ziynetiyle ziynetlendirip kadınlığın haysiyet ve şerefini muhafaza ederek onların adî ve kıymetsiz olmalarına mânî olduğu,

adı: bayağı, aşağı, değersiz.
bayraktar: bayrak taşıyan, alemdar.
beşeriyet: insanlık, insanlar.
dalâlet: dinsizlik, inançsızlık.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
fazilet: değer, meziyet, İman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
fetih: kuşatma, ele geçirme, zaptetme.
garp: ülkemize göre Avrupa.
gayr-i mümkün: mümkün olmayan, imkânsız.
hakikat-i İslâmiye: İslâmiyet'e ait hakikat.
hakiki: gerçek.
hâşâ: asla, kâtiyen, öyle değil. Allah göstermesin.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
ilim: marifet, vukuf.
İslâmî: İslâm dinine mensup, İslâm ile alakalı, İslâm'a ait.
kıymet: değer.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
mahkeme-i adalet: adalet mahkemesi, hakka riayet edilen mahkeme, doğruluğun benimsenip uygulandığı yer.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
mânî: engel.
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık.
mensup: bir şeye veya kimseye alâkası bulunan, bağlı olan.
muhafaza: koruma.
nazar-ı itibar: dikkate alma, dikkate değer görenbakış.
neşr: dağıtma, yayma, saçma, serpme.
nur-i hidayet: hidayet nuru.
sefahat: yasak şeylere, zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefih: faydayı ve zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum, beyinsiz.
şark: Avrupa'ya nispeten Asya.
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey.
taarruz: saldırma, saldırma, ihlâl.
tac: taç, hükümdarlık sembolü olarak başa takılan değerli taşlarla süslü başlık, hükümdar başlığı.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
vesika: belge.
yaldız: bu madde ile eşyalara yapılan süs.
ziya: ışık, aydınlık, nur.
ziynet: süs.

yalan! Uzun asırlarda İslâm-Türk kahramanları namıyla maruf olmuş ve ahlâk ve namusun, haysiyet ve şerefin kemaline yetişmiş bildiğimiz ve iftihar ettiğimiz ecdadımız, annelerimiz, bizim iftihanmızın aksine olarak emr-i Kur'ân'a ittiba etmemişler, güzelliğin hakikatini terbiye-i İslâmiye dairesinde adab-ı Kur'âniye ziynetiyle ziynetlenmek değil, vücutlarını çıplak olarak teşhir etmekte bilmişler, öyle mi?

Ey ehl-i insaf ve ey tarihiyle, mukaddesatıyla kahraman ve mübarek ecdadıyla iftihar eden nesli hâzır! Geliniz, görünüz. Tarihinizi ve İslâmiyetinizi tahkir eden bir suikast vesikasını yazan ve imza edenlere, hayatınızın hayatı, ruhunuzun ruhu bildiğiniz İslâmiyetiniz namına ve kâinatı on dört asır ışıklandıran ve kudsî ve İlâhî dusturlarıyla bin seneden ben milyonlar ecdadınızı nurlandıran ve ebedî saadete sevk eden Kur'ân'ınız namına ve o dustur-i Kur'ân'a ittiba eden yüzer milyon ecdadınız namına, ahlâk-ı hasene ve namus muhafazası yolunda İslâmî terbiyenin ziyasıyla nurlanan ve terbiye alan ve kadınlığın hakikî manasını ve hakikî güzelliğini yaşayışlarıyla ve giyinişleriyle ve hayatlarıyla gösteren annelerinizin ve ninelerinizin ve hemşirelerinizin namına o müfterilere, o tezyif ve tahkir savuranlara teessüfünüzü, tekdirinizi ve reddinizi bildiriniz.

İşte o müfteriler, yaşı sekseni bulmuş, zehirlerden şiddetli hasta, dinî hizmetinden dolayı omru hapishanelerde çürütülmüş bir İslâm kahramanınız, şimdi bütün münevverlerin ve çok edip lerin ve terbiyecilerin vatan ve

ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy
asır: yüzyıl, asır
dustur: kanun, kaide, kural, prensip, esas
dustur-i Kur'an: Kur'ân'ın prensibi, dusturu
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
edip: edebiyatçı, edebiyatla meşgul olan
ehl-i insaf: insaf sahipleri, merhametli olanlar, orta yolu tutanlar
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakiki: gerçek
haysiyet: şeref, onur, itibar
hemşire: kız kardeş, bacı
iftihar: gurur duyuruş
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
İslamî: İslâm'a uygun
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal: olgunluk, fazilet
kudsî: mukaddes, yüce
maruf: ünlü, meşhur
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme
mukaddesat: mukaddes, kutsal, temiz ve yüce olan şeyler
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
müfteri: iftira atan, iftiracı
münevver: bilgili, kültürlü kimse, aydın
nam: ün, şöhret, şan
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
nesil: kuşak, nesil
nur: aydınlatma, parıltı, Cenab-ı Hakk'ın bütün kainatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması.
ret: reddetme, kabul etmeme
ruh: hayat ve canlılık veren şey
saadet: mutluluk
sevk: ulaştırma, yöneltme
şeref: manevî büyüklük, yücelik
oyunlecek şey
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
teessüf: üzülme, esefleme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
tekdir: azarlama, azar, uyarma, çıkışma, ikaz
terbiye: eğitim
terbiye: iyi ahlak, nezaket, görgü
terbiye-i İslamiye: İslâmî terbiye
teşhir: gösterme, sergileme
tezyif: eğlenme, alaya alma, alay etme
vesika: belge
ziya: ışık, aydınlık, nur
ziynet: süs

milletperverlerin şikâyet ettikleri ahlâksızlığın ve fuhuş tehlikesinden muhafaza için gençlere iyi ahlâk, yüksek namus, iman ve fazilet dersi veren, vatana millete bir uzvu nâfi hâline gelmelerini temin eden, adalet ve asayiş lehinde en birinci kuvvet olarak memleket ve milletin saadetine hizmet eden *Gençlik Rehberi* adlı eserinin müsaderesine ve müellif-i muhtereminin mahkûmiyetine sebep olmak için diyorlar.

"Bediüzzaman tesettür taraftarıdır. Kadınların yarı çıplak, açık dolaşmalarına, İslâmiyete karşı muharebede şeytan kumandasına verilen fırkalar olarak tasvir etmekte, kadınların bugünkü içtimaî hayatta açık bacak ve yarım çıplak giyinmelerini günah saymakta, Bediüzzaman hâlihazır bu açık, yarım çıplak giyinişleri evlenmelere mâni olup fuhşa teşvik edici mahiyetinde görmektedir. Ve yine Bediüzzaman'a göre, kadını güzelleştiren şey ve kadının hakîkî ve daimî güzellîği içtimaî hayatta yer alan süslenmek, vücutlarını teşhir etmek olmayıp, terbiye-i İslâmiye dairesinde adab-ı Kur'âniye zînetidir. Bediüzzaman dinî tedrisat taraftarıdır. Risale-i Nur adı verdiği dinî tedrisat sayesinde mahkûmların on beş haftada ıslah olacaklarını –ki, Denizli ve Afyon hapishaneleri, adliyenin, gardiyan ve müdürlerin şahadetiyle sabittir– söylemektedir. Bediüzzaman, cazibedar bir fitneye esir olan gençlerin din hakîkatleriyle ve Nurun imanî dersleriyle kurtulacaklarına kanıdır."

İşte "Bu fikirleriyle suçludur, kanunen mahkûm edilmesi lâzımdır" diyorlar. İşte bunlar güya ehl-i vukuf

adalet: düzenli ve dengeli davranma
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
Bediüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği
cazibedar: çekici, cazibeli
daimî: sürekli, devamlı.
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği "bilir kişi"ler
esir: tutsak.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece
fırka: topluluk, grup, cemaat.
fitne: azgınlık, baştan çıkarma, azdırma.
fuhuş: kötülük, namusa aykırı hareket, zina, gayr-ı meşrû cinsî münasebet.
gardiyan: nöbetçi, hapishane bekçisi.
güya: sanki, sözde
hakîkat: gerçek, asıl, esas
hakîkî: gerçek
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal
iman: inanç, itikat.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili.
kani: kanmış, inanmış, tatmın olmuş.
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket
mahiyet: bir şeyin asli esası, tabiatı, niteliği
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü
mahkûmiyet: hüküm giyme, hükümlülük
mâni: engel
milletperver: milletini seven.
muhafaza: koruma
muharebe: savaşma, savaş
müellif-i muhterem: muhterem müellif, saygıdeğer yazar
müsadere: toplatma, elden alma
namus: edep, hayâ, ahlâk doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
Nur: Risale-i Nur
saadet: mutluluk.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tedrisat: öğretim
temin: elde etme
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye
tesettür: örtünme, gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi
teşhir: gösterme, sergileme
uzv-ı nafi: faydalı uzuv, organ
ziynet: süs.

namında memleket gençliğine adalet ve hak ve hürriyet derslerini verecek profesörler veya hukuk doçentleridir!

İşte ey adalet-i hakikiyenin mümessilleri sıfatıyla hukuk-i umumiyeyi ve haysiyet-i milliyeyi muhafaza eden hâkimler! *Gençlik Rehberi*'nin imanî dersleri ve ahlâkî telkinleri, bu ehl-i vukuf raporundaki gibi bir suç mevzuu olarak kabul ediliyorsa, bu müellifi bu büyük hizmetinden dolayı mes'ul tutuluyorsa, eğer öyleyse, o zaman yukarıda arz ettiğimiz bu millete, bin yıllık tarihine, an'anesine idarî ve örfî kanunlarına, bu milletin ebedî medar-ı iftiharı olmuş mukaddes dinine, mukaddes İslâmiyet hakikatlerine, kudsî Kur'ân derslerine ve o kudsî hakıkatlere sarılarak İslâmî medeniyeti kemal-i şaşaa ile dünyaya ilân eden bir aziz ecdada ve onların haysiyetine, hukukuna, maneviyatına savrulan tahkir ve tezyifleri, indirileri darbeleri ve söylenen iğrenç iftıraları kabul etmeniz lâzımdır. Bu büyük, manevî cinayetleri hoş görüp kabul etmekle, ismî ehl-i vukufların, suç isnat ettikleri *Gençlik Rehberi* suç sayılabilir. Ve ancak o cihetle müellifi mahkûm ve *Rehberi* neşreden talebeleri muahaze olunabilir. Yoksa, adalet-i kanun ve hürriyet-i fikir ve vicdan düsturuyla mahkûmiyeti ve muhakemesi mümkün değildir. Hürriyet-i fikir ve hürriyet-i vicdan düsturunu en geniş manasıyla tatbik eden cumhuriyet idaresinin demokrasi kanunlarıyla asla kabil-i telif değildir.

Eğer "*Gençlik Rehberi*'nin intişarıyla dinî terbiyeyi ders veriyor, bu ise lâikliğe aykırıdır" diye ittiham olunuyorsa, o hâlde lâikliğin manası nedir? Biz de soruyoruz.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adalet-i hakikiye: hakiki adalet, gerçek adalet.
ahlâkî: ahlakla ilgili, ahlaka ait.
an'ane: âdet, örf, gelenek, nesilden nesile aktarılagelen şeyler.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cinayet: bu derecede ağır suç.
cumhuriyet: siyasi mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
demokrasi: halk hâkimiyetine dayanan, temel hak ve hürriyetleri, eşitliği sağlayan yönetim.
dustur: kanun, kaide, kural, prensip, esas.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği "bilir kişi"ler.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hukuk-i umumiye: toplumun bütün fertlerinin sahip olduğu haklar.
hürriyet-i fikir: fikir ve düşünce hürriyeti.
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti.
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi.
idarî: yönetim bakımından.
iftira: suçsuza suç yükleme.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
İslâmî: İslâm ile alâkalı, İslâm'a ait.
ismî: isme mensup, ismile alâkalı.
isnat: dayandırma.
itham: tohmetlendirme, suçlu görme.
kabil-i telif: uzlaştırılabilir ve bağdaştırabilir olan, münasıplık.
kemal-i şaşaa: gösterişin son derecesi, tam parlaklık.
kudsî: mukaddes, yüce.
laiklik: din ve devlet işlerini birbirinden ayıran, her türlü inanç sahibine karşı tarafsız olarak din ve vicdan hürriyetini sağlayan sistem, lâisizm.
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü.
mahkûmiyet: hüküm giyme, hükümlülük.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünme sebebi.
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
mevzu: konu.
muaheze: tenkit, itiraz, kınama, tanız.
muhafaza: koruma.
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hâkim huzuruna çıkmaları, duruşma.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
müellif: eser telif eden, yazan.
mümessil: temsil eden, temsilci.
nam: ad, isim.
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
örfî: örf ve âdetle ilgili.
sıfat: unvan.
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
talebe: öğrenci.
tatbik: kanunu veya maddeyi uygulama.
telkin: fikir aşılama, öğüt verme, zihinde yer ettirme, kulağına koyma.
tezyif: eğlenme, alaya alma, aley etme.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

Lâiklik İslâmiyet düşmanlığı mıdır? Lâiklik dinsizlik midir? Lâiklik, dinsizliği kendilerine bir din ittihaz edenlerin dine taarruz hürriyeti midir? Lâiklik, din hakıkatlerini beyan edenlerin, imanî derslen neşredenlenn ağızlanna kılıt, ellerine kelepçe vuran bir istıbdad-ı mutlak dusturu mudur?

Lâiklik, bir vıcdan ve fikır hürriyeti olduğuna göre, dinsizler ve dın düşmanlan, İslâmıyet aleyhınde her çeşıt hucumlan, taarruzlan yapar, anarşık fikırlerini o hürriyet-ı vıcdan ve fıkır bahanesıyle neşreder de, fakat bir İslâm âlımı o hürriyet-i fikir dusturuna istinaden bın yıldan beri İslâmiyetin serdan olmuş bir millet içinde ve o milletin bin yıllık an'anesine, kanunlarına ittıba ederek ve yine o milletın saadeti uğrunda, ahlâk ve namusun muhafazası yolunda dinî bir ders beyan etmesi lâikliğe aykındır diye suçlu gösterilir, devletın nizamlarını dinî inançlara uydurmak istiyor diye mahkûr gösterilir. Biz böyle bir gayr-i mümkünün, mümkün olmasına ıhtımal vermiyoruz. Adaletin buna müsaade etmeyeceğini şüphesiz biliyoruz.

Hakikat-i hâlde, geçen mahkemelerin beraatler vererek tamamen iade ettikleri Risale-i Nur'un 130 parçasından bir parçası olan *Gençlik Rehberi*, vatan ve milletin saadetinde en birinci vesilelerden birisidir. O eserleri okuyup, onların dersleriyle sefahet ve dalâletin gırdaplarından kurtulduklarını mahkemelerde söyleyen yuzler Nur Talebeleri ve şimdi bızzat o eserlerle vatan ve millete nafı bır uzuv hâlıne geldıklennı hayatlanyle ve

adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız verılmesı hakkanıyet, adıllık.
aleyh: ona karşı onun uzenne
alım: ılım ile uğraşan ılım adamı
an'ane: âdet, örf gelenek, nesılden nesıle aktarılagelen şeyler
anarşi: her turlu duzen ve otorıteye karşı koyarak karışıklıgı meydana getırme durumu
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ileri sunulen uydurma sebep
beraat: suçsuzluğun sabıt olması.
beyan: açıklama bıldırme ızah
bızzat: kendısı kendı şahsen
dalalet: dınsızlık ınançsızlık
dustur: kanun kaıde kural prensıp esas
gayr-i mümkun: mumkun olmayan ımkansız
girdap: çok tehlıkelı ıçınden çıkılması zor hal
hakikat: gerçek.
hakikat-ı hal: durumun gerçek yonu ışın asıl.
hurriyet-i fikir: fikır ve duşunce hurnyetı
hürriyet-ı vicdan: vicdan hurriyetı
iade: gen verme
ihtımal: belkı olabılır
imanî: ımana dair olan ımanla ılgılı
istibdat-ı mutlak: hıç bır hak ve hurrıyetı tanımayan tam baskı tam dıktatorluk.
istinaden: ıstınat ederek dayanarak.
ittıba: tabı olma uyma ıtaat etme.
ittıhaz: edınme kabul etme
kelepçe: tutuklulanın kaçmasını onlemek ıçın bıleklenne takılan demır halka kelepçe.
lâiklik: dın ve devlet ışlennı bırbırınden ayıran her turlu ınanç sahıbıne karşı tarafsız olarak dın ve vıcdan hurryetını saglayan sıstem lâısızm
mahkûr: hakır aşagılık.
muhafaza: koruma saklama hıfzetme
musaade: ızın
nafi: faydalı
namus: edep hayâ ahlâk dogruluk gıbı fazıletlerın sonucu olan ve yuksek deger taşıyan haslet.
neşir: kıtap basma çıkarma herkese duyurma yayma
nizam: devlet tarafından konulan kaıdeler kanunlar
Nur: Risale-i Nur
saadet: mutluluk.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede duşkunluk.
serdar: asker başı baş kumandan komutan
taarruz: saldırma sataşma ılışme
talebe: ogrenci.
uzuv: bır topluluğu bır butunu meydana getıren uyelerden her bın
vesile: bahane sebep
vicdan: dın ınanç.

hizmetleriyle ispat eden binler Türk gençleri bizler, o asılsız isnatları, o müftülerin yüzlerine çarpıyoruz.

Hakikaten ne kadar acıdır ki, asayişin teminine, ahlâkın muhafazasına vesile olmuş, adliyeye ve zabıtaya binler faydası bulunmuş bir eser, bugün hakikatin tamamen aksine olarak suçlu gösterilip zararlı tevehhum edilmek isteniyor. Artık bu kadar bedihî bir zıddiyet karşısında insaf ve vicdan sahiplerinin vicdanlarına ve insaflarına havale edip Üstadımız hakkında o ehl-i vukufun "Dini siyasete âlet ediyor" demelerine mukabil biz de diyoruz: O ehl-i vukuf, adliyeyi dinsizliğe âlet ediyor.

Bilirkişi raporunda bir isnat da, "Müellif, Risale-i Nur şahs-ı manevîsi namına konuşmaktadır." "Kalbe ihtar edildi," "Leyle-i Kadir'de kalbe gelen bir mesele-i mühimme" gibi bazı cümlelen ele alarak, bununla şahsî nufuz temin etmek maksadının müellifte bulunduğudur.

Bu kadar asılsız ve manasız bir isnat karşısında insan, o bilirkişi namını alanların bilirkişi mahiyetinden tamamen uzak olduklarına hükmedip, o cehaletleri ve o vukufsuzlukları karşısında hayrette kalıyor. Hiç olmazsa, ehl-i vukuf, hürmeten bu cihetî dikkatle mütalâa etseydiler, kendileri bu derece cehalet deresine atılmaktan belki bir derece kurtulurlardı. Bu asılsız isnada karşı evvelâ bütün Risale-i Nur eserleri ve mektupları ve Üstadımızın bütün hayatı en kat'î delildir ki, o azız zat bütün gayretini, bütün hizmetini hak uğrunda ve yalnız hak için yapmış ve yalnız Hakkın hatırı için konuşmuş. O sureta ehl-i vukuf, Nur Küllîyatından yalnız küçük bir cuz'ünü

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
asayiş: rahat, huzur, korku ve endişeden uzak olma
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma, ilâhî hakikatlerden habersiz olma
cihet: görüş, görüş açısı
cuz': kısım, parça
delil: şahit, belge, tanık.
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettiği "bilir kişi"ler
evvela: öncelikle
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hüküm: kararı, emir, bir konu, iş veya kimse hakkında verilen karar
hürmeten: hürmet olsun diye, hürmet, saygı ve ikram maksadıyla
ihtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
küllîyat: bir ilim dalında veya bir konuda yazılmış bütün eserler
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, Ramazan'ın 27. gecesi
mahiyet: bir şeyin asıl, esası, niteliği
maksat: kastedilen şey, gaye
mesele-i mühimme: mühim, önemli mesele
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme.
mukabil: karşılık.
müellif: eser telif eden, yazan
müftü: ifta atanı, ifta'cı
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
nam: yerine, vekâlet.
Nur: Risale-i Nur
nüfuz: itibar, yetki
sureta: görünüşte, görünüş olarak.
şahs-ı manevî: bir cemaatin meydana getirdiği manevî şahsiyet (kişilik)
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme
tevehhum: asılsız düşünme
vesile: bahane, sebep
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
vukuf: anlama, bilme, haberli olma
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zat: kişi, şahıs, fert.
zıddiyet: birbirine muhalif, zıt olma hali

okumakla ve dinsizlikte taassup göstererek illâ ki bir suç isnat edebilmek için bu iftırayı savurmuşlar. Hâlbuki, o aziz zat, Risale-i Nur dersini izah ederken diyor: "En büyük dersimiz, acz, fakr, şefkat ve tefekkürdür."

Hakikat-i hâlde o aziz zat, büyük ve küllî hizmetleriyle, en caniyâne işkencelere sabır ve tahammül ederek, mücahede-i maneviyesinde devam edip küfür ve dalâletin bîaman hücumlarını, maddiyun ve tabiiyyunun küfrî mesleklerini Kur'ân-ı Hakîm'in hakaik-i imaniyesinden aldığı Nur hakikatleriyle parçalayarak ve o Nurun 130 risalesinin yüz binler nüshalarını, imanî dersleriyle ona minnettar kalan yüz binler müştak talebeleriyle her tarafa neşreden; dinsizliğin, bilhassa komünistliğin bu vatandaki hücumuna mâni olan iman hakikatlerini en kat'î delil ve burhanlarla ispat ederek küfür ve dalâletin batıl mesleklerini Kur'ân'ın elmas kılıcı hükmündeki iman-ı billâh ve vahdaniyet-i İlâhiye hüccetleriyle parça parça eden, ve o Nur eserleri şimdi âlem-i İslâm'ın büyük merkezlerinde kemal-ı takdir ve istihsanla neşredilen; ve geçen sene Türkiye'yi ziyarete gelen Pakistanlı bir vekil, kırk-elli üniversite talebesine,

"Kardeşlerim, ben âlem-i İslâm'da aradığımı Türkiye'de buldum. Bediüzzaman yalnız sizin değil, o bütün âlem-i İslâm'ındır. Ve yakın bir zamanda bütün İslâm âlemi onu anlayacaktır. Siz bu Nur eserlerine dikkatle bakın. Ben bunu doksan milyon İslâmlar içinde neşredeceğim. Benim âlem-i İslâm hakkında pek çok endişelerim ve Ustada pek çok soracaklarım vardı. Bir saat kadar

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alem: dünya.
alem-i İslam: İslam âlemi, İslam dünyası
aziz: izzetli, muhterem, saygın
batıl: dinde yeri olmayan, dini hükümlere zıt.
Bediuzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği
bîaman: amansız, acımaz, merhametsiz
burhan: delil, ispat, hüccet.
caniyane: canı gibi, canıca, canı cesine
dalâlet: dinsizlik, inançsızlık.
fakr: fakirlik, yoksulluk, varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakikat-ı hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı
hüccet: delil.
hücum: saldırma.
hükmünde: değerinde, yerinde
iftıra: suçsuza suç yükleme
illâ: mutlaka, muhakkak, ne olursa olsun
iman: inanç, itikat.
iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sifat ve isimleriyle beraber kabul ederek ona inanma
imanî: imana dair olan, imanla ilgili
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
istihsan: güzel bulma, beğenme
işkence: bir kimseye verilen maddî manevî sıkıntı, eziyet.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemal-ı takdir: takdirin en mükemmeli
komunist: bütün malların ortak laşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küfrî: kufurle ilgili, Allah'ı inkarla alâkalı.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, ona yakışmayacak sıfatlar yükleme
kufür: imansızlık, dinsizlik.
küllî: bütüne ait olan, umumî, genel
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
mâni: engel
meslek: tutulan yol, suluk edilen yer
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihat.
müştak: arzulu, fazla istekli, ısrıyak gösteren
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
Nur: Risale-i Nur
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
risale: Küçük kitap. Risale-i Nur kitaplarından her biri
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık, fanatizm
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
talebe: öğrenci
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
üstat: bir ilim veya sanatta üstün olan kimse
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması
vekil: nazır, bakan.
zat: kişi, şahıs, fert.

yanında yalnız onu dinlemekle bütün endişelerim zâil olup bütün suallerime cevap aldıktan sonra, şimdi Pakistan'a âlem-i İslâm'ın mukadderatı hakkında büyük müjdelerle gidiyorum.

"Ben Türk ve İslâm tarihini tetkik ettim. Evet, çok kahramanlar, çok İslâm fedaileri ve çok vatanperverler gelmişler. Hepsi büyük fedakârlık ve kahramanlıkla millete, vatana hizmet etmişler. Fakat o hizmetlerinin neticesinde lâyık oldukları mükâfat onlara verilmiş. Herbirisi birer mükâfata mazhar olmuşlar. Fakat bugün Üstad, yirmi küsur seneden beri bu milletin saadet-i dünyeviyesi ve uhreviyesi için, târife imkân olmayan zulüm ve işkenceler içerisinde işte bu eserleri telif ve neşrederek, bu millet içerisinde, din aleyhindeki cereyanların intişarına mâni olan Bediüzzaman'ın evinde bugün bir lâmbası bile yok. İşte o her şeyi terk ederek yalnız ve yalnız dine hizmet için çalışmıştır. Elbette âlem-i İslâm yakında böyle bir zatı eserleriyle tanıyacaktır" diye Ali Ekber Şah gibi bir İslâm âlimi ve mütefekkirinin takdir ve tahsinine mazhar olan; ve şimdi Demokrat milletvekillerinden bazıları, "Bediüzzaman'ın Nur risalelerini okuyan, ders alan ve o eserleri neşreden Nur Talebeleri bu hizmetleriyle bu memlekette komünistliğin yayılmasına sed oldular. Madem hükûmetimiz komünizmin aleyhindedir. Öyleyse, Nurculara o hizmetlerinden dolayı minnettardır" diye milletvekillerince dahi hizmeti takdir edilen; ve serâpâ bütün Risale-i Nur eczaları her bir nüshası, binler kelime ve cümleleriyle o zatın mahiyetine, hizmetine, yırmı beş

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyh: karşı, karşıt.
aleyh: ona karşı, onun üzerine
alım: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
endişe: kaygı
fedai: canını esirgemeyen, muhim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan, düzen in mensubu olan kimse
komünizm: böyle bir düzenin kurulmasını amaçlayan siyasî, ekonomik ve toplumsal doktrin
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
mâni: engel
mazhar: nail olma, şereflenme
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
mukadderat: geleceğin şekillendirilmesi
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül
mütefekkir: insanlığın ve Müslümanların problemlerini ve çarelerini çok düşünen âlim kişi
neşir: herkese duyurma, yayma, tanıtım
Nur: Risâle-i Nur
Nurcu: Risâle-i Nur'u okuyup yaymaya çalışan
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
serapa: tamamen, bütünüyle.
set: mani, perde, engel.
sual: soru
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: bir şeyin değerini, kıymetini, lüzumunu anlama
talebe: öğrenci
tarif: bir kavramı kelimelerle ifade etme
telif: eser yazma
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
uhreviye: ahirete dair, ahirete ait
ustat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkâr.
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse
zail: sone eren, yok olan
zat: kişi, şahıs, fert.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

yıllık faaliyetine ve neşriyatının küllî faydalanna şahadet ve işaret ettiklen bir zat, evet, işte o acz ve fakr dersini kendisine meslek edinen ve talebelerine ders veren bır zat, hakıkat-i hâlde yukarıda bır derece arz ettiğimiz o kullî hizmetlennin neticesinde talebelerinin ve bütün ehl-i imanın en büyük methusenalarına, hürmet ve muhabbetlerine en lâyık, en elyak ve kabul etmesi hakkı iken, bilâkis o aziz zat, kendisini ziyarete gelenlere ve Risale-i Nur eserlerini okuyup o eserleri ilim ve iman hakıkatleri dersinde, asrın bütün ilim ve ispatları üstünde görerek hayran kalanlann en samımî hürmet ve senalarından mütemadiyen kaçınmış ve müteaddit mektuplarında, "Ben de sizin bu ders-i Kur'âniyede bır ders arkadaşınızım. Ben en zıyade muhtaç ve fakir olduğumdan bu kudsî hakıkatler en evvel bana ihsan edilmiştir. Ben makam sahibi değilim. Ben kendimi beğenmiyorum. Beni beğenenleri de beğenmiyorum. Kardeşlerim, sizi bütün bütün kaçırmamak için nefsimin gizli çok kusurlannı soylemiyorum" dıye kendisine yapılan medihleri ve hürmetleri reddetmiş. Ve gaye-i hayatını yalnız hakaik-ı imaniyenin neşrine hizmet bilmiş. Dünyevî bütün menfaatleri o hizmeti uğrunda feda etmiş.

Ve işte bütün hayatı bilâ istisna bu feragate ve bu hakikate şahadet eden bır zata, en haksızlann dahı yapamayacaklan bir isnadı bu ehl-i vukuf isimli kimseler yapmışlar. Hatta "Leyle-i Kadırde Ihtar Edilen Bir Mesele-i Mühimme" diye *Rehber*deki çok mühim bir hakikate nazar etmeyerek, bu "*ihtar*" kelimesinden de şahsî nüfuz

acz: zayıflık, güçsüzlük.
arz: sunma, bildirme.
asır: yüzyıl, asır
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bilâistisna: istisnasız, ayırt etmek sızın
bilâkis: aksine, tersine
ders-i Kur'âniye: Kur'ân dersi, Kur'an'a ait ders
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i iman: mananlar, iman sahıplen
ehl-i vukuf: mahkemenin tayin ettıgı bılır kışı'ler
elyak: daha (en) layık olan
evvel: önce
fakr: fakırlık, yoksulluk, varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme
gaye-i hayat: hayatın gayesi, hayatın amacı.
hakaık-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakıkat: gerçek, asıl, esas
hakıkat-ı hal: durumun gerçek yonu, ışın aslı
hürmet: nayet, ıhtıram
ihsan: verilen, bagışlanan şey
ihtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı
ilim: bılme, bılış, bılgi, bır şeyın doğrusunu bılme
iman: imanma, inanç, itıkat, tasdik
isnat: dayandırma, mal etme, bır şeyı bır kımseye ait gos terme
ıspat: delil, burhan, şahıt, tanık, kanıt.
kudsî: mukaddes, yüce
küllî: bütün olan, tümel.
Leyle-i Kadır: Kadır Gecesi, Kur'ân-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, Ramazan'ın 27. gecesi
makam: manevî mevkı
methusena: methedip övmek.
medih: övmek
menfaat: fayda
mesele-i mühimme: muhim, onemlı mesele.
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
muhim: onemli, ehemmıyetli
müteaddit: çok, bır çok
mütemadiyen: surekli olarak, devamlı
nazar: bakış, dıkkat.
nefis: kışının kendisi, iyiliğe de kotuluğe de meyli olan duygu
neşir: herkese duyurma, yayma, tamım
neşriyat: yayımlanmış şeyler, basılıp dagıtılan yazılar, eserler, makaleler
samimî: ıçten, candan, gonulden
sena: methetme, overme
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
talebe: ogrencı
zat: kışı, şahıs, fert.
ziyade: çok, fazla.

temin ettiğine bir delil göstermişler. Hâlbuki, bu *ihtar* kelimesi, o yüksek hakikatlerin ehemmiyetine öyle bir şumulü var ki, ancak o hakikatı okumak lâzımdır. İşte, o parça, ikinci Harb-i Umumînin sonunda nev-i beşerin dehşetli zulümlen ve tahribatlan neticesindeki dehşetli meyusiyetleriyle dehşetli vicdan azaplarını ve dünya hayatının bütün bütün fânî ve muvakkat olması ve medeniyet fantaziyelerinin uyutucu ve aldatıcı olduğunun umuma görünmesiyle, fıtrat-ı beşeriyedeki yüksek istidadatın dehşetli yaralanmasını ve Kur'ân'ın elmas kılıcı altında gaflet ve dalâletin parçalandığını ve bu sebeple dünya hayatının geçici ve muvakkat olmasından, beşeriyet, hayat-ı bâkiyeyi arayacağını ve ebedî hayatı ve daimî saadeti ancak Kur'ân'ın müjde verdiğini ıspat ile pek parlak izahtan sonra diyor:

"Elbette, nev-i beşer bütün bütün aklını kaybetmezse, maddî veya manevî bir kıyamet başlanna kopmazsa, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İngiltere'nin Kur'ân'ı kabul etmeye çalışan meşhur hatipleri ve Amerika'nın din-i hakkı arayan ehemmiyetli cemiyeti gibi, ruy-i zeminin geniş kıt'alan ve büyük hükûmetleri, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı arayacaklar ve hakikatlerini anladıktan sonra bütün ruhu canlanyla sarılacaklar. Çünkü bu hakikat noktasında kat'iyen Kur'ân'ın misli yoktur ve olamaz. Ve hiçbir şey bu mu'cize-i ekberin yerini tutamaz."

Ey Muhterem Hâkimler!

Yalnız son cümlesini numune olarak size arz ettiğimiz bu ehemmiyetli fıkranın başında yazılan *ihtar* kelimesi

arz: sunma
azap: eziyet, işkence- büyük sıkıntı şiddetli acı
beşeriyet: insanlık, insanlar
cemiyet: manevi birlik teşkil eden cemaat.
daimî: sürekli, devamlı
dalâlet: dinsizlik, inançsızlık,
dehşetli: ürkütücü korkunç.
delil: ız nişan emare.
din-i hak: hak din İslamiyet.
ebedî: sonu olmayan daimî sürekli
ehemmiyet: onem deger kıymet.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fanteziye: yalandan gösteriş gorunuşte luks ve ziynet.
fıkra: kısım fasıl bolum.
fıtrat-ı beşeriye: insanın yaratılışı insanın tabiatı
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakikat: gerçek.
Harb-i Umumî: genel harp dünya savaşı
hatip: hıtap eden topluluğa konuşan muspet düşünceli ilim adamları
hayat-ı bakıye: bâkî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı
ihtar: dikkat çekme hatırlatma, uyarı
ıspat: delil göstererek iddıayı sağlamlaştırma
istıdadat: istıdatlar, kabıllyetler yeteneklerr
izah: açıklama ayrıntıları ile anlatma.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kıt'a: yer yuzundeki yedi buyuk kara parçasından her bırı ana kara
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklı malanylı akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an
maddî: madde ile alakalı cısmanî
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
medeniyet: medenîlık, şehırlılık, uygarlık.
me'yusiyet: umıtsızlık.
mısıl: benzer eş nazır tıpkısı
mu'cize-i ekber: en büyuk mu'cize
muhterem: saygı deger hurmete layık saygın
muvakkat: geçıcı
nev-ı beşer: insanoğlu insan soyu insanlar
nüfuz: ıtıbar yetkı
numune: ornek, musal ornek olarak gostenlen
ruhucan: candan gönülden
ruy-ı zemin: yeryuzu.
saadet: mutluluk.
şümul: içine alma, kaplama ihata etme
tahribat: tahrıpler yıkıp bozmalar
temin: elde etme
umum: hep herkes.
vicdan: iyiyi kotuden hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlakî duygu
zulüm: haksızlık eziyet, işkence

bır suça mesnet olabilir mi? Bu yazı şahsî bir nüfuz temini için mi yazılmış? Yoksa nev-i beşerin Kur'ân hakikatlerini aramaya başladığını beyan ile istikbalde Kur'ân'ın beşeriyete hâkim olacağını mı haber veriyor ve ıspat ediyor? Bu hususu yüksek takdirinize havale ediyoruz.

Evet, Rısale-ı Nur müellifi, Kur'ân'ın dersinden aldığı ve ayn-ı hakikat olan bu ihtarlan beyan etmesi, beyan ve ispat ettiği derslerin ve mevzuların hakkanıyetine bır hüccet içindir. Evet, ayn-ı hak ve hakikat olduğunu dikkatle bakanlar gorebılırler. Ve bır derya-ı iman ve bır hazine-i tevhid ve bir umman-ı hikmet hâlinde coşan bir harıkanın, ıstıkbalın nesillerinde ve mılyonlar kalb ve gonüllerde nasıl kemal-i şaşaa ile yaşayacağını ve alkışlanacağını hissedebilırler. Ve Türk milletının bın yıllık kudsî mefahir-i milliyesine mümasıl, yine Türk milletinin dünyaya örnek olmuş kahraman ecdadının yerinde İslâmiyet hakikatlerine sarılarak yine Kur'ân'ın bayraktarlığı vazifesiyle istikbalin kıt'alarında hâkim-i manevî olacağını hissedebilirler.

Bu çok yüksek ve çok ehemmiyeli hakikatleri tam anlayabilmek için, Bediuzzaman'ın bundan kırk sene evvel 1327'de Şam'da, Camiü'l-Emevî'de, içinde yüz ehl-i ilim bulunan on bin kışılık bir cemaate hıtaben irad buyurduklan *Hutbe-ı Şamiye* esenini okumak lâzımdır. Şimdi o eserin tercumesini yapmak lutfunda bulunan o aziz zat, o zamanda perişan ve esaret altında bulunan İslâm âlemine pek azîm mujdelerle, medeniyetin seyyıatı

alem: dunya
ayn-ı hak: hakkın, gerçeğin tâ kendısı.
ayn-ı hakikat: hakıkatın aslı, gerçeğin ta kendısı
azim: buyuk.
aziz: ızzetlı, muhterem, saygın
beşeriyet: insanlık, insanlar
beyan: açıklama, bıldırme, ızah
Camı-ı Emevî: Şam dakı Emeviye Camıı
cemaat: topluluk, bır yere toplanmış insanlar, takım, bolluk.
derya-i iman: iman denzi.
ecdat: dedeler, buyuk babalar, atalar
ehemmiyetli: onemlı
ehl-i ilm: ılım sahıplen, ılım adamlan
esaret: esırlık, tutsaklık, hukum altında bulunma
evvel: once
hakıkat: gerçek, asıl, esas
hakim: her şeye hukmeden ve her bır şeyi hukmu altında tutan.
hakkanıyet: hak ve adalete uyguluk
harika: olaganüstu vasıflar taşıyan ve hayranlık hıssı uyandıran.
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma
hazine-i tevhıt: tevhıt hazınesı. Allah ın bırlığının hazınesı
hıtaben: hıtap ederek, soyleyerek
hususi: mevzu, konu
hüccet: delıl.
ihtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyan
irad: soyleme
ıspat: saglam ve dayanıklı hale getırme, doğruyu delillerle gosterme
istikbal: gelecek.
kemal-ı şaşaa: gostersın son derecesı, tam parlaklık
kıt'a: yer yuzundekı yedı buyuk kara parçasından her bırı, ana kara
kudsi: mukaddes, yuce
lutuf: ıkram ve yardımda bulunma
mefahir-ı milliye: mıllı şerefler, mıllı ıftıhar vesıleleri
mesnet: dayanılacak şey, dayanak, dayanılan
mevzu: konu
muellif: eser telif eden, yazan
mümasil: benzeyen, benzer anduran
nesil: kuşak, nesil
nev-ı beşer: insanoglu, insanlar
nufuz: itıbar, yetkı
seyyiat: seyyıeler, fenalıklar, kotulukler
şahsı: şahsa, kişiye aıt hususî
takdir: begenme
temin: elde etme
umman-ı hikmet: hıkmet deryası, hikmet okyanusu.
vazife: gorev
zat: kışı, şahıs, fert.

hasenesine galip gelmesine mukabil, istikbalde İslâmiyetin kuvvetiyle medeniyetin mehasini galebe ederek şems-i İslâmiyetin büyük milletler ve kıt'alar üzerinde hâkim olacağını beyan ve ispat ederek haber veriyor.

Madem o ehl-i vukuf ismini alanlar, "kalbe ihtar edilen bir mesele" cumlesinde hakikate nufuz edemeyerek yanlış mana çıkarmışlar. 1327'den, tâ 1371 senesinden sonraki âlem-i İslâm'ın mukadderatına nazar eden *Hutbe-i Şamiye*'deki hakikatler dahi, bilirkişilerin yanlış anladıklan veya yanlış mana verdiklen bu "ıhtar" kelimesinin hakikatini ve geniş manasını çok yüksek bir hakikat hâlinde gosterdiğinden, *Hutbe-ı Şamiye* eserinin tercumesini mahkemeye arz ediyoruz. Ve yalnız burada, eserde ıspat edilen meselelenn ahırinde zikredilen bırkaç cümleyi yazarak takdim ediyoruz:

"Evet, ben kendi hesabıma aldığım dersime binaen, ey İslâm cemaati, müjde veriyorum ki: Şimdiki âlem-ı İslâm'ın saadet-i dünyeviyesi, bâhusus Osmanlılann saadeti ve bilhassa İslâm'ın terakkisi ve onların uyanması ve intibahı ile olan Arabın saadetinin fecr-i sadıkının emarelen inkışafa başlıyor. Ve saadet güneşinin de çıkması yakınlaşmış. Ben dünyaya işittirecek bir derecede kanaat-i kat'iyemle derim: İstıkbal yalnız ve yalnız İslâmiyetin olacak ve hâkim, hakaik-ı Kur'âniye ve imaniye olacak. Öyleyse, şimdiki kader-i İlâhî ve kısmetimize razı olmalıyız ki, bize parlak istikbal, ecnebilere müşevveş bir mazi düşmuş."

ahir: son.
alem-ı islam: islam alemi islam dunyası
arz: sunma, bildirme.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bilhassa: ozellikle
binaen: den dolayı, bu sebepten
cemaat. topluluk, aralannda çeşitli bağlar bulunan insanlar toplulugu
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
ehl-ı vukuf: mahkemenin tayin ettiği bilir kişiler
emare. alamet, belirti, nişan
fecr-i sadık. gercek aydınlık, sabaha karşı doğu ufkunda yayılmaya başlayan beyaz aydınlık
galebe: galip gelme, ustunlük.
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'an ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikat: gerçek, esas
hakim: her şeye hukmeden ve her bir şeyi hukmu altında tutan
hakim: hukmeden, ustun olan
hasene: hayırlı amel, Allah nzasına uygun ış
ıhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyan
inkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma
intibah: uyanış
ispat. delil gostererek iddıayı saglamlaştırma
istıkbal: gelecek zaman
istıkbal: gelecek.
kader-ı İlâhî: İlâhî kader, Allahın kader kanunu
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, vanlan kesin duşunce
kısmet: ralih, nasip, kader
kıt'a: yer yuzundeki yedi buyuk kara parçasından her bırı, ana kara
madem: den dolayı, böyle ise
mazi: geçmiş zaman
mehasin: guzellikler, iyilikler
mesele: konu
mukabil: karşılık.
mukadderat: geleceğin şekillendirilmesi
müşevveş: teşevvuse uğramış, düzensiz, karmakarışık
nazar: bakış, fikir
nufuz: içe geçme, işleme
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
saadet: mutluluk.
saadet-i dünyeviye: dunya ile ilgili saadet, dunya hayatındaki mutluluk, dunya saadeti
şems-ı İslâmiyet. İslâmiyet güneşi
takdim: arz etme, sunma
terakki: yukselme, ilerleme
zikir: anma, bildirme.

"Eğer biz ahlâk-ı İslâmiyenin ve hakaik-ı imaniyenin kemalâtını ef'âlimizle izhar etsek, sair dinlerin tâbileri elbette cemaatlerle İslâmiyete girecekler. Belki, küre-i arzın bazı kıt'alan ve devletleri de İslâmiyete dehalet edecekler."

"Ey bu Camiü'l-Emevî'deki kardeşlerim gibi âlem-i İslâm'ın cami-i kebirinde olan kardeşlerim! Sız de ibret alınız. Bu kırk beş senedeki hâdisattan ibret alınız. Tam aklınızı başınıza alınız. Ey mütefekkir ve akıl sahibi ve kendini münevver telâkki edenler! Hasıl-ı kelâm, biz Kur'ân şakirtleri olan Müslümanlar, burhana tâbi oluyoruz, akıl ve fikir ve kalbimizle hakaik-ı imaniyeye giriyoruz. Başka dinlerin tâbileri gibi ruhbanı taklit için burhanı bırakmıyoruz. Onun için akıl ve ilim ve fen hükmettiği istikbalde, elbette burhan-ı aklîye istinat eden ve bütün hükümlerini akla tesbit ettiren Kur'ân hükmedecek."

"Evet, şimdi olmasa da otuz kırk sene sonra fen ve hakikî marifet ve medeniyetin mehasini o üç kuvveti tam techiz edip, cihazatını verip o dokuz mânileri mağlûp edip dağıtmak için taharri-i hakikat meyelânını ve insaf ve muhabbet-i insaniyeyi o dokuz düşman taifesinin cephesine göndermiş. İnşaallah yarım asır sonra onlan darma dağın edecek."

"İşte Amerika ve Avrupa tarlalan böyle dâhi muhakkikleri (Mister Carlyle ve Bismarck gibi) mahsûlât vermesine istinaden, ben de bütün kanaatimle derim: Avrupa

ahlak-ı İslamiye: İslam ahlâkı
alem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası
asr: yüzyıl, asır
burhan: delil, ispat, hüccet.
burhan-ı akli: akli deliller, akla dayanan hüccetler, ispatlar, akla uygun deliller
Cami-i Emevi: Şam'daki Emeviye Camii
cami-i kebir: büyük cami.
cemaat: topluluk, aralarında çeşidi bağlar bulunan insanlar topluluğu
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
dahi: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
dehalet: sığınmak, yardım isteyiş, birinin himaye ve merhametine sığınma
ef'al: fiiller, işler
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
hadisat: hadiseler, olaylar
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imani gerçekler
hakiki: gerçek
hasıl-ı kelam: sözün kısası
hükümdar: hâkimiyet, nüfuz, kumanda
ibret: bir durumdan veya olaydan ders alma, ders çıkarma
ilim: bilme, bilis, bilgi, bir şeyin doğrusunu bilme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istikbal: gelecek zaman
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
İstinat: dayanma, güvenme.

izhar: gösterme, açığa vurma.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kemalat: kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her bir ana kara
küre-i arz: yer küre, dünya
maglup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
mahsulât: meydana gelen, elde edilen şeyler, meyveler, ürünler
mani: engel
marifet: bilme, derin bilgi.
mehasin: güzellikler, iyilikler
meyelân: taraftarlık.
muhabbet-i insaniyet: insanlık sevgisi
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
münevver: bilgili, kültürlü kimse, aydın.
mütefekkir: insanlığın ve Müslümanların problemlerini ve çarelerini çok düşünen âlim kişi
ruhban: rahipler, papazlar

sair: diğer, başka, öteki
şakirt: talebe, öğrenci.
tabi: boyun eğen, uyan, itaat eden
taharri-i hakikat: hakikati araştırma, doğruyu arama, araştırma
taife: cemaat, topluluk
taklit: birinin davranış ve işlerinin şekil ve biçim olarak aynını yapma
techiz: cihazlama, donatma, hazırlama
telakki: kabul etme, alma

ve Amerika İslâmiyetle hamiledir. Günün bininde bir İslâmî devlet doğuracak."

"Hem de İslâmiyet güneşinin tutulmasına (inkisafına) ve beşen tenvir etmesine mümanaat eden perdeler açılmaya başlamışlar. O mümanaat edenler çekilmeye başlıyorlar. Kırk beş sene evvel o fecrin emaresi göründü. '71'de fecr-i sadıkı başladı veya başlayacak."

"Ey Camı-ı Emevî'de kardeşlerim! Ve yanım asır sonrakı âlem-ı İslâm camiindekı ihvanlanm! Baştan buraya kadar olan mukaddemeler netice vermiyor mu kı İstıkbalın kıt'alannda hakikî ve manevî hâkim ve beşen, dünyevî ve uhrevî saadete sevk edecek yalnız İslâmiyettir ve İslâmiyete inkılâp etmiş ve tahrifattan ve hurafattan sıyınlacak İsevîlerin hakıkî dinidir ki, Kur'ân'a tâbi olur, ittifak eder."

Muhterem Heyet-i Hâkime!

Risale-i Nur müellifi aleyhindekı bütün iftıralara ve ısnatlara karşı hukukî en kat'î cevap olarak üç mahkemenin ve üç ehl-i vukuflann tetkikten sonra eserleri ıade etmelerıdır.

Hem Üstadımızın yırmi yedi senelik hayatı ve 130 parça kitabı ve mektuplan, uç mahkeme ve hükûmet memurlan tarafından tam tetkik edildiği ve aleyhinde çalışan zalim, murted ve münafıklara karşı mecbur olduğu, hatta idamı için gizli emir verildiği hâlde, dini siyasete âlet ettiğine dair en ufak bır emare bulamamalan, dını

âlem-i İslâm: İslâm âlemı İslam dunyası
aleyh: karşı karşıt.
asır: yuzyıl asır
beşer: ınsan ınsanlık.
Camı-ı Emevı: Şam dakı Emeviye Camı
dair: alakalı, ılgılı.
dunyevî: dünyaya aıt.
ehl-ı vukuf: mahkemenın tayın ettıgı bılır kışı ler
emare: alâmet, belirti nışan
evvel: once
fecr: sabah namazı vakti sabaha karşı guneş dogmadan once ufkun dogusu tarafından gorunen aydınlıgı
fecr-i sadık: gerçek aydınlık, sabaha karşı dogu ufkunda yayılmaya başlayan beyaz aydınlık
hakiki: gerçek.
hakıkı: gerçek
hakim: her şeye hukmeden her şeyı hukmu altında tutan her şeye galıp olan Allah
hamıle: gebe (kadın) yuklu
heyet-i hakime: hâkimler heyetı hakımler kurulu
hukuki: hukuka uygun.
hurafat: huraleler bâtıl ınanışlar
iade: gen verme
iftira: suçsuza suç yukleme
ihvan: sadık, samımı candan dostlar arkadaşlar
İnkılâp: bır hâlden dıger bır hale geçme değişme donuşme
inkişaf: açılma ortaya çıkma gorülme açığa çıkma meydana çıkma
isevî: Hz. Isa'nın dınınden olanlar
İslâmî: İslâm a uygun
ısnat: dayandırma mal etme bır şeyı bır kımseye aıt gosterme.
istıkbal: gelecek zaman
ittıfak: ortak bır gayede anlaşma bırleşme
kat'i: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kıt'a: yer yuzundekı yedi buyuk kara parçasından her bırı ana kara
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
muhterem: saygı deger hurmete layık, saygın
mukaddeme: başlangıç gırış
muellif: eser telif eden yazan
mumanaat: manı olma engelleme
munafik: nıfak sokan, arabozucu kalbinde kufru gızlediği halde Musluman gorunen
murtet: ırtıdat eden İslam dınını bırakarak eski dınıne veya başka bır dine geçmiş olan dın degıştıren
saadet: mutluluk.
sevk: ulaşurma yoneltme
tabı: bırının arkasından giden ona uyan, başka bır kımsenın tesın altında olan
tahrifat: tahrifler bir şeyın aslını bozmalar degıştırmeler
tenvir: nurlandırma, aydınlatma ışıklandırma.
tetkik: dıkkatle araştırma, incelemeler
uhrevi: ahırete dair ahırete aıt.
zalim: zulmeden acımasız ve haksız davranan

siyasete âlet etmediğini kat'î ispat ediyor. Hayatını yakından tanıyan biz Nur şakirtleri ise, bu fevkalâde hâle karşı hayranlık duymakta ve Risale-i Nur dairesindeki hakikî ihlâsa bir delil saymaktayız.

Bu itibarla onu bazı iftiralarla çürütmek isteyen, vatan ve milletin saadeti lehindeki hizmetlerinin aleyhindeki gizli, zalim düşmanlarının plânlarını âdilâne kararınızla mahvedeceğinizi ve müfterilerin yanlış isnatlarını yüzlerine çarpacağınızı adalet ve vicdanınızdan bekler, hürmetlerimizi takdim ederiz.

Eskişehir Nur Talebelerinden
Yaşar, Osman Toprak, Ahmed, Osman, Ceylân, Şükrü, Bayram, Sungur, Hüsnü

310

HEYET-İ SIHHİYEYE

On beş sene evvel Rehberin başında yazıldığı gibi, bazı gençler kendilerinin hayat-ı dünyeviye ve uhreviyesini muhafaza için yanıma geldiler. Ben de onlara lillâh için o Rehber dersini verdim.

O risale, bir iki hâşiye müstesnâ, hem Isparta hükûmeti, hem Denizli Mahkemesinde, hem Ankara'nın ağır ceza ve Temyiz Mahkemesinin iki sene ellerinde kalması neticesinde berat kazanması ve tamamen

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdilik.
adilane: adaleti olana yakışır bir surette, doğrulukla, âdilcesine.
aleyh: karşı, karşıt.
beraat: suçsuzluğun sabit olması.
delil: iz, nişan, emare.
evvel: önce.
fevkalâde: olağanüstü.
hakiki: gerçek.
hâle: vaziyet, durum.
hâşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
Heyet-i Sıhhiye: sağlık kurulu.
hürmet: saygı.
İftira: suçsuza suç yükleme.
İhlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
isnat: bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
İspat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma.
Itibar: üzerinde durma, ehemmiyet, verme, ehemmiyet, önem.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
lillâh: Allah için.
mahv: yok, etme, ortadan kaldırma, harap etme, perişan etme.
muhafaza: koruma.
müftenî: iftira atan, iftiracı.
müstesnâ: ayrı tutularak hariç, ayrık.
Nur: Risale-i Nur.
risale: kitap, Risale-i Nur.
saadet: mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
takdim: arz etme, sunma.
talebe: öğrenci.
temyiz: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi.
uhreviye: ahirete dair, ahirete ait.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

Risale-i Nur külliyatı, Rehber de içinde olduğu hâlde iade edilmesi ve bir nüshası Ankara Emniyet Müdürünün eline geçmesi ile, Rehberin başında yazıldığı gibi, birtek kelimesine ilişmesi ile ahirinde gelen cümleyi okuyunca hakikatı anlaması ve intişarına mâni olmaması, hem binlerce nüsha intişar ettiği hâlde hiçbir yerde bir zarar, bir itiraz görülmemesi, hatta Mersin'in Tarsus kazasında birkaç Nur kitaplarını müsadere ederek *Gençlik Rehberi* de içinde olduğu hâlde Ankara'ya gönderilip tetkik ettirildikten sonra, vilâyetin emriyle tamamen serbesttir diye resmî vesika vermeleri ve İstanbul'da tab edildiği zamanda kanunen beş altı makama gönderildiği ve ellerinde beş altı ay kaldığı hâlde ilişmemeleri, Rehberin ehemmiyetini ve kanunen dahi serbest olduğunu ispat ediyor.

Sonra binden fazla gençler Ankara ve sair vilâyetlerin mekteplerinde ondan vatan, millet, ahlâk cihetinde istifade ettikleri ve hiç kimse zarar görmediği hâlde, birden hiçbir medar-ı mes'uliyet olmayan bir iki kelimeye yanlış mana vermek, meselâ "Gençlik Rehberi" namını vermekle bir suç mevzuu yapmışlar.

Biri de müellifi tab etmemiş, kendi bîçare hasta yatağında iken, gençler tab ettikleri hâlde, şahsî nüfuz temini için yazılmış diye suç mevzuu yapıp, tab edene değil de, müellifini ağır cezaya vermek, hem zorla oraya celp etmek, hâlbuki on beş sene evvel yazılmış ve af kanunu ve murur-ı zamanı, hem beraatı görmüş, öyle ise butun

ahir: son.
beraat: suçsuzluğun sabit olması
biçare: çaresiz zavallı
celp: elde etme, kendine çekme
cihet: yon, sebep, vesile
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
evvel: once
hakikat: gerçek
iade: geri verme
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
istifade: faydalanma, yararlanma
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kanunen: kanuna gore, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile
makam: memuriyet, memurluk yeri
mani: engel
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
mektep: okul
meselâ: mısal olarak, şunun gibi, soz gelişi, faraza.
mevzu: konu
müellif: eser telif eden, yazan.
murur-ı zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla
müsadere: toplatma, elden alma
nam: ad, isim.
Nur: Risale-i Nur
nüfuz: itibar, yetki
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
resmi: devlet adına olan
Risale-i Nur Külliyatı: Bediuzzaman Said Nursî nın yüz otuz parça risaleden oluşan külliyatı
sair: diger, başka, oteki.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
temin: elde etme
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
vesika: belge
vilayet: il

bütün kanunsuz olarak bir garaza binaen müellifine bu kadar musırrâne ilişiyorlar.

Ben de diyorum ki:

On vecihle kanunsuz, bu kadar musırrâne, hastalığım zamanında iktidarım harici beni mahkemeye vermenin sebebi, Rehberin vatana, millete, asayişe pek büyük faydası olduğu için, anarşilik ve dinsizlik hesabına ilişiyorlar diye ihtimal veriyorum.

Şimdi bu kanun namına garazkârâne kanunsuzluk hesabına beni cebren, zorla İstanbul'a Mahkemeye sevk etmekte, benim çok ihtiyarlık, zaafiyetim ve zehirli şiddetli hastalığım kat'iyen tıbben, fennen mazeret-i kat'î olduğu gibi, dört defa o noktadan rapor alıp onlara gönderdiğimiz hâlde, yine ısrarla beni zorlamakta olduklarından, pek şiddetli ruhuma dokunmuş. Daha benim mahkeme ve idare huzurunda konuşmak iktidarım haricindedir. Konuşsam da vatan, millet ve asayişe zarar vermek fikriyle çalışan ve beni hilâf-ı kanun muhakeme edenlerin yüzüne vurmaya mecbur olacağım. Daha bu kadar zulme tahammül edemeyeceğim. Bu ise ehemmiyetli başka bir nevi hastalıktır. Hem vatana bu manevî hastalık zarar vermek ihtimali var.

Şimdi heyet-i sıhhiyeden ricam, beni tanıyanlar ve benimle yakından alâkadar olanlar ve hizmet edenler biliyorlar ki, gizli düşmanlarım muteaddit defadır beni zehirliyorlar. Tagaddî edemiyorum, hatta hizmetçimle beş dakikadan fazla konuşamıyorum.

alâkadar: ilgili, ilişki
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asayiş: emniyet, kanun ve nizam, hâkimiyetin sağlanması
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cebren: cebirle, zorla, kuvvet kullanarak, mecbun
ehemmiyetli: önemli
fennen: fence, fenne uygun olarak, fen vasıtası ile
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
garazkârâne: garez ve düşmanlığa kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına
harici: dışa ait, dışarı ile ilgili
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
heyet-i sıhhiye: sağlık kurulu.
hilâf-ı kanun: kanuna ters, kanun dışı.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevrilmesi.
ihtimal: olabilirlik
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muhâkeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama
musırrâne: ısrar ve inatla, ısrarlı bir şekilde.
müellif: eser telif eden, yazan
muteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: yerine, vekâlet
nevi: çeşit.
ruh: insandaki canlılığın ve dinlğın iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis
sevk: yollama, ulaştırma
tagaddi: beslenme, gıdalanma
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tıbben: tıbbî olarak, tıp cihetiyle, tıp yönünden
vecih: cihet, yön
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Hem başımda şiddetli ve devamlı nezle ve bir gözüm o nezleden ağnyor ve akıyor. Muzmin kulunç ve şiddetlı sancı ile hastayım.

Hem yırmi sekiz sene gurbette kaldığımdan ve başkalannın muavenetini kabul etmediğimden, pek zarurette yaşadığım için zaafiyet fazladır. Hatta zorla merdivenden çıkıyorum. Zaruret-i kat'î olmazsa beş dakika konuşamıyorum, yoruluyorum.

Ben sabık mahkemelerde hem Risale-i Nur hem Risale-ı Nur Talebeleri ıçın tahammul edıyordum. Ve tam hakikati izhar etmiyordum. Bir derece zulümlerine tahammül edip haksızlıklannı yüzlerine vurmuyordum. Tâ masumlara, asayişe zarar gelmesin diye, sabır ve her nevi zulum ve ışkencelere tahammül ediyordum.

Şimdi ise Risale-i Nur'a âlem-i İslâm sahıp çıktı. Nur Talebelen de benım müsamahama ve düşmanlanma ilişmemekliğime ve zulümlerine sükût etmeme ıhtiyaçlan kalmadı. Onun için benım damanma pek şiddetlı dokunulduğunda, irade ve ihtıyârım haricinde karşıma çıkan gizli düşmanlanmın bana zararlarına vesile olan, beni cezalandırmaya çalışanlara hakikati çıplak olarak böyle söyleyeceğim. (Sükût ... Şimdi izhar edilmeyecek.)

Madem hakıkat böyledır. Heyet-ı sıhhıye benım hem maddî, hem manevî, hem sinir, hem kalb, hem nezleli baş hastalıklanm, hem kulunç ve sancı ve mahkemelerde konuşma iktidarsızlığı ve hem madem resmen vekıllenm oradadırlar, hem tab edenler de oradadırlar;

âlem-i İslâm: Islâm âlemi: Islam dunyası
asayiş: emnıyet, kanun ve nızam hakımıyetun saglanması
gurbet: yabancı memleket: yabancı yer: vatan dışı: dogup buyunulen ulke: şehir: köy dı şında kalan yerler: yâd el
hakikat: gerçek.
heyet-ı sıhhıye: saglık kurulu
ihtıyar: ırade: tercih
iktıdar: güç yetme: bır ışı gerçekleştırmek: ıçın gereken kuvvet
irade: dileme: ısteme: bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç.
işkence: bır kımseye verılen maddı-manevî sıkıntı, ezıyet.
izhar: gosterme: açıga vurma
kulunç: şıddetlı agrı veren bır hastalık (özellıkle omuz ağrısı)
maddı: madde ile alakalı: cısmanî
madem: ...den dolayı böyle ıse.
manevî: manaya aıt: maddî olmayan
masum: suçsuz: gunahsız: saf: temız
muavenet: yardım, yardımlaşma
müsamaha: goz yumma: hoş gorme: gormezlikten gelme: tolerans
muzmin: eskıyerek yerleşmış hastalık, sureklıleşmış: kronık.
nevi: çeşıt.
Nur: Risale-ı Nur
resmen: resmî olarak, resmî bır şekılde
sabık: eskı: bır evvelkı
sabır: dayanma: katlanma: zorluklara dayanma gucu
sancı: ıç organlarda batar veya saplanır gibi duyulan: nobetlerle azalıp çoğalan agrı: sızı.
sükut: susma, sessiz kalma
tab: kıtap basma: kıtap baskısı: baskı
tahammul: zora dayanma: kotü ve guç durumlara karşı koyabılme: katlanma
talebe: ogrencı
vesile: aracı: vasıta
zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk, dermansızlık.
zaruret: muhtaçlık: şıddetlı ıhtıyaç ıçınde olma
zaruret-i kat'iye: kat'î zaruret: kesın ıhtıyaç: kat'î zorunluluk
zulüm: haksızlık: ezıyet, ışkence

istinabe suretiyle ifademin alınması için fennî ve tehlikeli hastalığı var şeklinde rapor verilmesini rica ederim.

Emirdağ'ında
Said Nursî

311

Aziz ve Mubarek Muşfik Ustadım!

Bu arîzamı Nurla alâkadar ve hac refiklerimdem Karakoçanlı Hacı Sabri kardeşimle takdim ediyorum.

Evvelâ: Mubarek ellerinizi kemal-i ihtiramla takbil eder, bu âciz ve pürtaksır kardeşiniz ve talebenizi müstecab ve mubarek duanızda dâhil buyurmanızı istirham eylerim.

Sanıyen: Hacı Sabri kardeşinizi ve diğer yeni alâkadarlar da dualarınıza dâhil buyurmanızı rica ederim.

Salisen: Kardeşim Hüsrev gerek zat-ı âlilerinin, gerekse diğer kardeşlerinin mektuplarını emirlerinize atfen göndermekte devam ettiği için, lillâhilhamd, vaziyetten haberdar bulunuyoruz.

Rabian: Gerek Hüsrev kardeşimin ve gerek Ceylân'ın gönderdikleri eserleri kardeşlere verdim ve parasını kendilerine gönderdim. Urfa'dan biraz daha istedim. Gelince inşaallah onları da talebelere vereceğim. Eserlerden bir takımını Hacı Sabri almıştır.

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
ariza: isteklerini arz etme, dile getirme, alttan üste takdim edilen yazı veya mektup
atfen: atıf olarak, birisinin adına, birisine yükleyerek.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
dahil: içine alma, sokma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvelâ: öncelikle
fennî: fenne mensup, fenle ilgili olan
haberdar: haberli, bilgili
hac: İslâm'ın beş şartından Hac ibadeti
inşaallah: Allah izin verirse.
istinabe: davanın görülmekte olduğu mahkemeye gönderilmek üzere başka bir yerde bulunan bir şahıdın oradaki mahkeme tarafından ifadesinin alınması
istirham: isteme, rica etmek.
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mübarek: feyizli, bereketli
müstecab: duası) Allah tarafından kabul edilen
muşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
Nur: Risale-i Nur
pürtaksır: çok kısa, eksik, kusurlu
rabian: dördüncü olarak.
refik: arkadaş, yoldaş
salisen: üçüncü olarak
sanıyen: ikinci olarak.
suret: biçim, tarz.
takbil: öpme.
takdim: arz etme, sunma
talebe: öğrenci.
vaziyet: durum

Hamisen: Reisicumhurun nutkundan gelen müjdeli istihracın tahakkuk etmesini eltâf-ı İlâhiyeden niyaz edenz.

Sadisen. Nurun neşri ve fütuhatı için Rahîm ve Kerîm Rabbimiz muvaffak buyurduğu nisbette istihdâmımız, lillâhilhamd devam ediyor.

Akşamlan Nurlu cemaatten mürekkep fakirhânemize gelen cemaate tedrisat-ı Nuriyede devam olunuyor

Malatya seyahatimde oradaki alâkadarların çalışma tarzlarını soyledim. Büyük Doğuculanın bu fakiri kendi zümrelerine katmak hususundaki tekliflerine, "Büyük Doğuculuk siyasî bir teşekkül müdür?" diye sordum. "Evet" dediklen için, "Sizin yalnız imanî ve Kur'ânî mesaildeki müşkullerinizi ve izahını arzu ettiğiniz noktalan Risale-i Nur'un yardımıyla halle çalışırım. Benim mesleğim, ihtiyâr ve şuurum taallûk etmeden Risale-i Nur dairesinde istihdamdan ibârettir. İman ve Kur'ân meselelerinize hemfikrnizim. Fakat siyasetle iştigal edemem" meâlinde cevap verdim. Yalnız bu zümreden Nurlarla alâkadar olanlar var. Onların el ele vererek, hem eserleri okumalarını ve anlayamadıklan yerlen sormalarını, Kur'ânî hattı öğrenmeye gayret etmelerini rica ettim. Malatya, Urfa, Antep'tekileri eserlen edinmeye ve alâkalannı arttırmaya âcizâne yazılarımla teşvik etmekteyim. Şimdilik mesail-ı Nuriyem boyledir.

Cenab-ı Hakka nihayetsiz hamd ve şükür olsun ki, hesapsız kusurlarımla beraber bu Kur'ânî ve imanî hizmette

âcizâne: alçak gönlülülükle
alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alâkadar: ilgili.
arzu: isteme.
cemaat: topluluk.
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
fakirhane: tevazu ifadesi olarak kendisinden bahseden kimsenin evi
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hâl: çözme, çözüme ulaştırma
hamd: teşekkür, şükran.
hamisen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece
hat: yazı
hesapsız. sınırsız, sonsuz.
husus. mevzu, konu
İbaret. meydana gelen oluşan, müteşekkil
ihtiyâr: irade, tercih.
iman: inanç, itikat.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istihraç: mana, anlam çıkarma
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma.
Kerîm: İhsan ve ikramı bol olan Allah.
Kur'anî: Kur'an'a uygun, Kur'ân'a ait
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
meal: mana, anlam, mefhum
mesail: meseleler
mesail-i Nuriye: Risale-i Nur'a ait meseleler
mesele: konu
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
muvaffak: başarmış, başarılı.
mürekkep: ...den oluşmuş, ...den olma
müşkul: güçlük, zorluk.
neşir: yayım, yayın.
nihayetsiz. sonsuz, sınırsız
niyaz: yalvarma, yakarma
Nur: Risale-i Nur eserleri
nutuk. söz, konuşma, hitap
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadisen: altıncı olarak.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
şuur: akıl, bilinç.
şükür: teşekkür.
taalluk. alâkalı, munasebetli olma
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tarz: biçim, şekil.
teklif: öneri
teşekkul: kuruluş, örgüt.
zümre: cemaat, topluluk

istihdama lâyık görmüştür. Elbette, mübarek ve müşfik Üstadımın duaları bereketiyle zümre-i Nuriyenin âciz bir ferdi olmakta devam ve öylece Livaü'l-Hamd-i Aleyhissalâtü Vesselâm tahtında toplananlardan olurum.

Tekrar tekrar mübarek ellerinizi kemal-i tâzimle takbil eyler, alâkadar kardeşlerimin de selâm, dua ve ihtiramlarını arz ederim. Muhitinizdeki maddeten ve manen yakın bütün arkadaşlara arz ve ihtiram eylerim. Erhamürrahimîn olan Rabbimizden daimî niyazım, aziz, muhterem ve müşfik Üstadımdan ebediyen razı olsun ve bütün maksadını hasıl eylesin. Âmîn.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

El-hubbu fillâh
muhibb-i muhlisiniz
Hulûsi

312

Çok Sevgili, Müşfik Üstadım Efendim Hazretleri!

Evvelâ: Hem mübarek leyâlî-i aşerenizi, hem kudsî bayramınızı ruhucanımla tebrik eder, arz-ı hürmetlerimle Nur neşreden ellerinizden öper, kusuratımın affını istirham ederim.

Sanıyen: Bu günahkâr adî, âciz, kusurlu, liyâkatsız, miskin, tenbel talebenizi Risale-i Nur'un hakaik-ı kudsiye-i imaniye ve Kur'âniyesine ve sevgili Üstadın

1 Bâki olan ancak Allah'tır.

adî: bayağı, aşağı, değersiz.
alakadar: ilgili.
aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selâm onun üzerine olsun.
âmîn: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arz: sunma, bildirme.
arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme, saygı duyduğunu bildirme.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
daimî: sürekli, devamlı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar.
el-hubbu fillah: Allah için sevmek.
Erhamürrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
evvelâ: öncelikle.
günahkâr: günahlı, günah işlemiş.
hakaik-ı kudsiye-i imaniye: imanın mukaddes ve kutsal hakikatleri.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hizmet: görev, vazife.
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istirham: isteme, rica etmek.
kudsî: mukaddes, yüce.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
leyâlî-i aşere: on mübarek gece.
livaü'l-hamd: Hz. Peygamberin (asm) bayrağı, kıyametten sonra Müslümanların altında toplanacakları sancak.
liyakat: lâyık olma, değerlilik, yararlılık, uygunluk.
maddeten: madde ve cısım olarak.
maksat: istek, talep.
manen: mana bakımından, manaca.
miskin: uyuşuk, tembel, hareketsiz, zavallı.
muhit: yöre, çevre.
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, saygın.
mübarek: feyizli, bereketli.
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
neşir: yayım, yayın.
niyaz: yalvarma, yakarma.
Nur: Risale-i Nur.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruhucanı: ruh ve can, ruh ve canla.
sanıyen: İkinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
taht: alt.
takbil: öpme.
talebe: öğrenci.

terbiye-i maneviye ve maddiyesine mazhar buyuran Cenab-ı Erhamürrahimîn'e hadsız şükrediyorum. *Elhamdu lillâh, haza min fadlı Rabbî.*

Sevgili Üstadım!

Terbiye-i maneviyenizin asarını her vakit bize ihsas eden Rabb-i Rahîm'ime ne kadar şukretsem yine azdır. Tahdıs-i nimet olmak üzere şunu da arz etmek istenim ki, hastalığımdan muştekı değilim. Çünkü, lillâhılhamd, nur-i aynım ve sürur-i ruhum ve gıda-i kalbim olan Risale-ı Nur'un hakıkatlenni bılfıil ve bıttecrübe ders almama sebep oldu.

Hem hakîkaten ömrü kırkıncı sene-i devriyesinde müthış bir tarzdaki maddî ve manevî hastalıklanma herbir ricasında ruha ve kalbe binler nur-i tevhidi ve ziya-i tesellîyi serpen *Ihtiyarlar Risalesi*, hem herbir devâsında bînihaye şifa-ı manevî bulunan *Hastalar Risalesi*, hem on bir kelime-i kudsiye-i tevhidiyenin pek hârika ve emsalsiz bir tarzda tılsımlarını keşfeden ve herbir cümlesinden nur-i tevhid fışkıran Yırminci Mektup, hem hakaik-ı imaniyenin en son ve en müşkül ve en derin ve bütün filozofları, hatta hükema-i İslâmiyeyi dahi hayrette bırakan çok mühim muammâlan halleden Yirmi Dördüncü Mektup, hem kalbin bütün manevî yaralanna kudsî bır tiryak olan On Yedincı Söz ve emsalı risaleler pek hânka bir tarzda imdadıma yetişti ve tedaviye başladı.

Ve bana şöyle bir kanaat-i kat'iye verdi ki: Güya Rısale-ı Nur, ezcumle mezkûr rısalelen hem ben, hem

olmayan.
mazhar: nail, olma, şereflenme.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
muamma: anlaşılmaz, çözulmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müşkul: güç, zor, çetin.
muştekî: şikâyet eden, şıkâyetçı, yakınan.
mûcbiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nur-ı ayn: göz nuru.
nur-ı tevhid: tevhıt nuru, birlik nuru, Allah ın birlıgındekı aydınlık, Allah ın bırlıgını güneş gıbı gösteren nur.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahıbı olan Cenab-ı Hak.
risale: kıtap, kıtapçık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sürur-ı ruhî: ruha aıt, ruhla ılgılı rahatlık ve sevinç.
şükür: teşekkür.
tahdıs-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkur etme maksadıyla kavuştuğu nimetı başkalanna anlatma.
tarz: bıçım, şekil.
tedavi: iyileştırme, şifalandırma.
tevhid: Allah ın bır olduguna inanma, birleme.
tılsım: herkesin bılıp çozemedıgı gızlı sır.
tıryak: en iyi çare, baş ılâç.

arz: sunma, bildirme.
asar: eserler.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
binihaye: sonsuz, nihayetsız, ebedi tükenmez.
Cenab-ı Erhamürrâhimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahıplerinin en merhametlısi olan, şeref ve azamet sahıbı olan yüce Allah (c.c.).
deva: ilaç, çare.
elhamdülillâh: Allah a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
emsal: ornekler, benzerler.
emsalsiz: benzersiz.
ezcümle: bu cumleden olarak.
filozof: felsefe ile uğraşan filozof.
güya: söyleyen, konuşan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-ı imaniye: imana aıt hakıkatler, imanı gerçekler.
hakıkat: gerçek.
hakîkaten: doğrusu, gerçekten.
hâl: çözme, çözüme ulaştırma.
hârika: olağanustu.
haza min fadlı Rabbi: Bu Rabbımın fazlındandır.
hükema-i İslâmiye: İslam filozoflan.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
imdat: yardım.
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşunce.
kelime-i kudsiye: yuce, kudsî soz.
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma.
kudsî: mukaddes, yuce.
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun kıl.
maddî: madde ile alakalı.
manevî: manaya aıt, maddî

hastalık münasebetiyle yanıma gelenler ders alsınlar diye, rahmet-i İlâhiye tarafından hastalandırılmışım.

Evet, sanki sevgili, müşfik Üstadımız İhtiyarlar Risalesini gençlere, Hastalar Risalesini sıhhatte olanlara yazmış.

Salisen: Orada bulunan ve sevgili Üstadımızın kıymettar hizmetinde bulunan muhterem arkadaşlarımıza, hem birer birer selâm, hem bayramlarını tebrik ederim. Sevgili Üstadımızın ellerinden, kardeşlerimizin gözlerinden öperim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Çok kusurlu ve hasta talebeniz
Mehmed Feyzi

313

(2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bir zat, uzunca bir mektup yeni hurufla bana yazmış, kendisinin kim olduğunu bildirmemiş. Üç noktada şüphe edip bir nevi itiraz gibi yanlış mana verdiği için güya bizi ikaz ediyor. Meşrebimiz münakaşa ve münazara olmadığından ve kusurumuzu hakiki olarak gösterenlerden memnun olduğumuzdan, bu meçhul zatın mektubunda

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.
2. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

aziz: izzetli, muhterem, saygın
güya: sanki
hakikî: gerçek.
hizmet: görev, vazife.
huruf: harfler
ikaz: uyarı
itiraz: direnme, karşı koyma
kıymettar: kıymetli, değerli
kusur: eksiklik, noksan
mana: anlam
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan
meşrep: yaratılış, tabiat, huy, mizaç, ahlâk.
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
münakaşa: tartışma
münasebet: vesile, alâka, bağ
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
nevi: çeşit.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
salisen: üçüncü olarak
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sıhhat: sağlık, esenlik
talebe: öğrenci
zat: kişi, şahıs

üç esasın hakikatini gösterip yanlışını tashih etmek istedim.

Birinci esas: Risale-i Nur'un üstadı ve mehazı ve Said'in de çok zamandan beri bir virdi olan bazı ayetler, bir hizb-i Kur'ânî suretinde bir kısım talebelerin arzularıyla kaleme alınmış. Sonra da tab edilmiş. Ve dört beş mahkemenin de gösterdiği ehl-i vukuf ulemâlan ve hatta Diyanet Rıyaseti dairesi ve İstanbul'un fetvâ dairesindeki Tetkik-i Kütüb-i Dıniye Heyetinden hiçbir âlim ve ehl-i vukuf ulemâları itiraz etmemişler. Belki takdir edip tahsin etmişler. Çünkü başta Sahabeler ve matbu *Mecmuatü'l-Ahzab*'da bulunan Hazret-i Üsame Radıyallâhû Anh hizb-i Kur'ânîsi ki, her bir günde bir kısmını okumakla taksim edilmiştir. Ve aynı kitapta ve *Mecmuatü'l-Ahzab*'ın aynı cildinde İmam-ı Gazalî'nin (RA) bir hizb-i Kur'ânîsi ve çok ehl-i velâyetin kendi meşreblerine muvâfık bazı sureleri ve ayetleri bir hizb-i mahsus-i Kur'ânî yaptıkları meydandadır.

On sene evvel şehiden vefat eden Merhum Hafız Ali gibi Nurun kahramanlarından benim hususî virdimi ve Risale-i Nur'un üstatları ve menbaları olan mühim ayetleri cem etmek istediler. Sonra onlara gönderdim. Onlar da tab ettirdiler. Çünkü, herkes her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya vakit bulamıyor. Fakat böyle bir hızb-ı Kur'ânî eline geçse her vakit istifade edebilir fikriyle, hem sevapları çok ziyade olan ayetler ve sureler, içinde yazılmış. Zaten Kur'ân-ı Hakîm'in bir mu'cizesi şudur ki, ehl-i hakikatten ve kemalâttan herbir meslek sahibi, meşrebine

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
arzu: isteme.
ayet: Kur'ân cümlesi
cem: toplama biriktirme
diyanet: din işleri ile ilgilenen kuruluş teşkilat.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i velayet: veli olanlar, erenler, Allah ın dostluğunu kazananlar, velilik sıfatını taşıyanlar
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
evvel: once
fetva: Islam da bir mesele hakkında dini meselelere tam vâkif yetkili kimseler tarafından verilen şer i hukum
hizb-i Kur'anı: Kur ân ayetlerinden bir kısmının bir araya getirilmiş hâli
hizb-i mahsus-ı Kur'ânî: Kur'an dan seçilen ozel bolumlerin bir araya getirilmiş hâli
hususî: ozel
istifade: faydalanma yararlanma
itiraz: direnme karşı koyma
kemalat: kemaller olgunluklar mükemmellikler
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
matbu: tab edilmiş basılmış.
Mecmuatu'l-Ahzab: Şeyh Ahmet Ziyaeddin Gumushanevî'nin uç ciltlik dua kitabı
mehaz: menba bir şeyin asılının alındığı kaynak.
menba: kaynak
merhum: rahmete kavuşmuş ölmuş olu
meslek: gıdış tutulan yol sistem
meşrep: gıdış hareket tarzı tavır tutum meslek.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanlarin aciz kaldigi şey
muvafik: yerinde uygun uyar munasip
muhim: onemli ehemmiyetli
Nur: Risale i Nur
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
riyaset: reislik, başkanlık.
Sahabe: Peygamberimiz Hz Muhammed in mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu'min kimse
sure: Kur ân-ı Kerîm in ayrıldıgı 114 bolumden her bir
suret: bıçım, şekil tarz.
şehit: Allah ın ve yuce dininin adını yuceltme ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Musluman
tab: basma
tahsin: begenme guzel bulma
takdir: kıymet verme begenme
taksim: bolme paylaştırma
talebe: ogrenci
tashih: duzeltme yanlışını giderme
ulema: âlimler bilginler ilim sahipleri
ustat: oğretici ogretmen
vefat: olen olum olu
virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur'ân cuzleri Esma ı Husna ve dualar
ziyade: çok fazla

muvafık, Kur'ân'da bir Kur'ân'ını, bir hizb-i mahsusunu, bir ustadını bulur. Güya tek bır Kur'ân'da binler Kur'ân var. Bu mu'cizenın sırrı şudur ki:

Kur'ân-ı Hakîm'in ayetlerinın ve kelâmlannın munasebetleri yalnız beraber olanlara değil, belki pek çok ayetlere ve kelâmlara ve kelimelere munasebeti var, bakıyor. *İşaratü'l-I'caz* tefsir-i Nuriyede bu sır bir derece gostenlmiş. Demek başka kelâmlara benzemez. Herbir ayet, binler ayetlere bakar birer yüzü ve gözü var

Bu vazıyet-i Kur'âniye çok hakaıke medardırlar. Ehl-ı tarikat ve ehl-i hakikatin her bir kısmı kendi mesleğine göre o küllî Kur'ân içinde bir mahsus hizıpleri var.

İşte Risale-i Nur'un Hizb-i Kur'ânîsi de o neviden birisidir. Bunu böyle neşretmek için evliyadan olan merhum Hafız Ali bunun tab'ını acele etmek istedi. Çünkü, tamam-ı Kur'ân'ın Risale-i Nur'un keşfıyatıyla hattında bir nevi mu'cize-i tevafukıye bulunmasından, onu tab edip bastırmak için bu hizb-i Kur'ânîyi bir mukaddemesi, bir müjdecisi olarak bastırdılar.

Evet, şimdiki Husrev'in kalemiyle yazılan ve pek harika olan ve tevafuk cıhetınde mu'cizatlı olan Kur'ân'ımızın on beş seneden ben tab'ına çalışıyoruz. Ve fakat ekser Nurcular fakıru'l-hal olduğundan ve fotoğrafla tab'ı lâzım geldiğinden ve yirmi beş bin banknot masraf lâzım olmasından, Hizb-i Kur'ân'ımız mukaddeme olarak, daha evvel bu mu'cizeli Kur'ân'ımızın bir müjdecisi olarak tab edildi. Işte bu mu'cizelı Kur'ân'ımızı, hem Dıyanet

ayet: Kur'ân cumlesi.
banknot: kagıt bir lira
cihet: yon
dıyanet: dîn işleri ile ılgılenen kuruluş, teşkılat.
ehl-i hakikat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı
ehl-i tarikat: tarıkat ehlı, kalbını dunyanın fanı işlerınden ayırıp Allah sevgısı ıle baglayan kımseler
ekser: pek çok.
evliya: veliler, Allah dostları.
evvel: once
fakirülhâl: muhtaç ve fakırlık içinde olma
güya: sanki
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
harika: olağanüstü.
hizb: bir butünden ayrılan parça, kısım
hizb-i Kur'anı: Kur'an ayetlerınden bir kısmının bir araya getırılmış hâlı.
kelamı: söz, lafız
keşfiyat: keşıfler, Allah'ın ılham etmesıyle gosterılen gayple ılgılı sırlar
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küllî: umumî, genel, butun olan
masraf: harcama
medar: dayanak, noktası, sebep, vesıle
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, olu
meşrep: yaratılış, tabıat, huy, mızaç, ahlâk.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlerın gosterebılecekleri buyuk harika ışler
mu'cize-i tevafukıye: tevafuktakı mu'cize, bırbırıne uygunluktakı mu'cizeler
mukaddeme: başlangıç.
muvafık: yerınde, uygun, uyar, munasıp
münasebet: ılgı, ılışkı, bağ
neşir: yayım, yayın
nevi: çeşıt.
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerıne ve fikırlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
sır: gızlı mana, çıkan anlam
tab: basma
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırıne denk gelme.

Riyaseti tetkik etmiş, çok beğenmiş; hem İstanbul'daki fetva dairesindeki tetkik-i Mesahif uleması gayet güzel görmüş. Gayet güzelce tetkik edip musahhah olarak bize iade etmiş. İnşaallah yakında bu Kur'ân'ımız basılarak bir hediye-i Nuriye olarak âlem-i İslâm'a neşredilecektir.

O kendini bildirmeyen zatın şüphe ettiği,

İkinci mesele: Pek çok Nurcuların haddimden yüz derece ziyade hüsnüzanlanyla benden zannettiği medar-ı iftihar sıfatları, yüz defa onların hatırlanını kırıp reddetmişim. Fakat yirmi sekiz sene sıyasetçiler Risale-i Nur'un sırf imanî ve uhrevî mesleğini şimdiki medenîleşmek fikirlerine müsait görmediklerinden, yirmi sekiz senedir hapislerle, mahkemelerle, tarassutlarla, asılsız isnatlarla Nurcuları ürkütmekle ve beni çürütmek cihetiyle Risale-i Nur'u neşrettirmemek için emsalsiz bir vaziyete düşmüştüm. Yarım ümmî ve ittiham altında ve Nur şakirtlerini bütün bütün kaçırmamak için, bana karşı medhi, şahsımdan reddedip medhiniz Nurlara ait olabilir. Ve gorduğünüz meziyetler benim değil, Risale-i Nur'undur. O da Kur'ân-ı Hakîm'in bir hakıkatinin bir tefsiridir. Ve her asırda dine ve imana tam hizmet eden müceddidler geldikleri gibi, bu acıp ve komitecilik ve şahs-ı manevî-i dalâletin tecavüzü zamanında bir şahs-ı manevî müceddid olmak lâzım gelir. Eski zamana benzemez. Şahıs ne kadar da harika olsa, şahs-ı manevîye karşı mağlûp olmak kabildir. Risale-ı Nur'un o cihette bir nevi müceddid olması kaviyyen muhtemel olduğundan, o sıfatlar –hâşâ– benim haddim değil, belki mükerrer yazdığım gibi,

acip tuhaf hayrette bırakan
âlem-i İslam İslâm alemi İslam dünyası
cihet yon
defa kere kez yol
emsalsiz benzersiz
fetva İslam'da bir mesele hakkında dinî meselelere tam vâkif yetkili kimseler tarafından verilen şer'i hüküm
gayet son derece
hakikat gerçek
harika olağanustu
haşa asla katiyen hiç bir vakit
hizmet görev vazife
hüsnüzan iyi zan güzel kanaat
iade geri verme
iman inanç İtikat
imanî imana dair olan imanla ilgili
İnşaallah Allah izin verirse
isnat dayandırma mal etme bir şeyi bir kimseye atf gösterme
itham töhmetlendirme suçlu görme
kabil mümkün ihtimal dairesinde
kaviyyen kesin olarak, kesinlikle kuvvetle, katı olarak şüphesiz
komite kotu bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet
Kur'ân-ı Hakîm her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
medar-ı iftihar iftihar sebebi övünme sebebi
medenî uygar modern
mesele konu
medih övme
meziyet kıymetli özellik
muhtemel ihtimal dahilinde olabilir
musahhah tashih edilmiş düzeltilmiş yanlışsız
müceddid hadis-i şerife her asır başında geleceği müjdelenen dinin yüksek hizmetkarı dine yeni bir tarzla yaklaşan asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
mükerrer tekrarlanmış tekrar olunmuş
müsait uygun munasip
neşir yayım yayın
nevi çeşit
Nur Risale-i Nur
Nurcu Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
Risale-i Nur Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
riyaset reislik başkanlık
sıfat vasif nitelik
şahs-ı manevî manevî şahıs belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şahs-ı manevî-i dalalet kufur ve dalaleti manen temsil eden manevî şahıs
şakirt talebe öğrenci
tarassut gözetme göz altında tutma
tecavüz saldırma sınırını aşma
tefsir Yorum şerh
tetkik dikkatle araştırma inceleme
uhrevî ahirete dair ahirete ait
ulema alimler bilginler ilim sahipleri
ümmî okuma yazması olmayan okumamış
vaziyet durum
zat kişi şahıs
ziyade çok fazla

benim hayatım Risale-i Nur'a bir nevi çekirdek olabilir. Kur'ân'ın feyziyle, Cenab-ı Hakkın ihsanıyla o çekirdekten Risale-i Nur'un meyvedar, kıymettar bir ağaç hükmüne icad-ı İlâhî ile geçmesidir. Ben bir çekirdektim, çürüdüm, gittim. Bütün kıymet Kur'ân-ı Hakîm'in manası ve hakikatli tefsiri olan Risale-i Nur'a aittir.

Kendini bildirmeyen zatın,

Üçüncü şüphesi: Büyük Cihad'ın ve *Sebilürreşad*'ın neşrettiği gibi, ben ilân etmişim ki, dine, imana hizmeti ve Risale-i Nur'u değil dünya siyasetine, belki kemalât-ı maneviyeye ve makamat-ı âliyeye âlet edemediğim gibi, herkesin hoş gördüğü saadet-i uhreviye ve cehennemden kurtulmaya vesile etmemek ve yalnız emr-i İlâhî ve rıza-i İlâhîden başka hiçbir şeye alet etmemek bu zamanda Nurun hakikî kuvveti olan sırr-ı ihlâs-ı hakikîyi muhafaza etmeye beni mecbur etmiş ki, Sıddık-ı Ekber (RA) dediği olan, "Mu'minler cehenneme gitmemek için Allah'tan isterim, benim vücudum cehennemde büyüsün ki, onların yerine azap çeksin" diye söylediği kudsî fedakârlığının bir zerresini ben de kendime kazandırmak için, "İman ile cehennemden birkaç adamın kurtulmaları için cehenneme girmeyi kabul ederim" demişim. Zaten ibadet, cennete girmek ve cehennemden kurtulmak için kılınmaz; bozulur. Belki rızâ-i İlâhî ve emr-i Rabbanî için yapılır.

Yine Hızb-ı Kur'ân'ımızın bahsine doneriz:

azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bahis: konu
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
feyz: bolluk, bereket, verimlilik
hakıkat: gerçek, doğru
hakikî: gerçek
hizb-ı Kur'ân: Kur'ân ayetlerinden bir kısmının bir araya getirilmiş hali
hizmet: görev, vazife
hukmüne: yerine, değerine
İhlas-ı hakiki: gerçek ihlâs, samimiyet
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lutuf
İlan: yayma, duyurma, bildirme
iman: inanç, itikat
kemalât-ı maneviye: manevî güzellik ve mükemmellikler
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli, nutluğu
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
makamat-ı âliye: yüce makamlar, yüce mevkiler
mana: anlam
meyvedar: meyveli, yemişli
muhafaza: koruma
mu'min: iman eden, inanan
neşir: yayım, yayın
nevi: çeşit
Nur: Risale-i Nur
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
saadet-i uhreviye: ahirette ilgili saadet, ahirettekı mutluluk
Sıddık-ı Ekber: en büyük doğrulayıcı. Hz. Ebu Bekir (ra)
sırr-ı ihlas: ihlâs sırrı
tefsir: Yorum, şerh
vesile: bahane, sebep
zat: kişi, şahıs
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın büyük bir kumandanı olan Hazret-i Usame Radıyallahu Anh, bır gun "hamd"e aıt, bır gün "istıgfar"a aıt ayetler, bir gün "tesbih"e aıt, bir gün "tevekkül"e, bir gün de "selâm" lâfzına, bir gün de "tevhid" ve "Lâ ılâhe illâ Hû"ya aıt, bır gün de "Rab" kelımesine aıt butun Kur'ân'dan muteferrık surelerden bir hizb-i Kur'ânî çıkarmış, kendine bir virt eylemiş. Demek böyle hizblere ızn-i Peygamberî (aleyhıssalâtü vesselâm) var.

Hem bızım hızb-ı Kur'ân'ımız ımân hakıkatlerıne dair ayetleri, hususan sureler başlarındaki ayetleri cem ettiğınden, başlarında [1] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ yazılmış. Bu hızb, tamam-ı Kur'ân'ı okumaya büyük bir şevk verir, nıoksanıyet vermez. Hem yırmı günde okunacak arzu edılen bazı ımanî ayetler bir ıki günde bu hızıpte okunduğundan, bır zaman butun surelerin başında bir kısım ayetleriyle beraber, Rısale-i Nur'un esasları olan bazı ayat-ı imanıyeyi kendime vırd eylemıştım. Sonra bir hizb suretine girdi.

O meçhul zat, izzet-i ilmiyeyi firavuncuklara karşı muhafazamı bir enaniyet tevehhüm etmiş. Nur Talebelerinın hakkımda hısnuzanlarını butun butün kırmadığımı bir benlık tahayyul etmiş. Ve ımân hakıkatlerine dair beyanatıma talebelerin tam itimat ve kanaatlerini temin etmek fıkrıyle ehl-i velâyetin ve bazı ayatın kat'î kanaat ettiğim bıne yakın emarat ve ışaretlerının ızharına mecbur

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

aleyhissalâtü vesselam: Salât ve selâm onun üzerine olsun
arzu: istek, heves, niyet.
ayat: Kur'ân ayetleri
ayat-ı imaniye: ımân ayetlerı, ımandan bahseden ayetler
ayet: Kur'ân cumlesı
beyanat: açıklamalar, ızahlar
cem: toplama, bırıktırme
dair: alakalı, ılgılı
ehl-i velayet: velı olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velılık sıfatını taşıyanlar
emarat: emareler, alâmetler, ışaretler
enaniyet: kendını begenme, benclılık, egoıstlık.
firavun: zalım, merhametsız, ımansız
hakıkat: gerçek.
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bildırme.
hizb: bir butunden ayrılan parça, kısım.
hizb-ı Kur'ân: Kur'an ayetlerınden bir kısmının bir araya getırılmış hâlı
hususan: bılhassa, özellıkle
hısnuzan: ıyı zan, güzel kanaat
ımân: ınanç, ıtıkat
ımânî: ımana dair olan, ımanla ılgılı
istıgfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
itimat: dayanma, güvenme
izhar: gosterme, açıga vurma
izzet-i ilmiye: ılmın izzetı, ılmın gerektırdıgı agırbaşlılık.
kanaat: ınanma
kat'i: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kumandan: komutan
meçhul: bılınmeyen, hakkında bılgi olmayan
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme.
muteferrik: çeşıtlı
noksanıyet: eksıklık, noksanlık
Nur: Rısale-i Nur
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
radıyallahu anh: Allah ondan razı olsun
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlık dıleme
sure: Kur'ân-ı Kerımın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şevk: şıddetlı arzu, aşırı ıstek ve heves
tahayyul: hayale getırme, hayalınde canlandırma
talebe: oğrencı
temin: saglama
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ıfadelerle anma
tevehhüm: vehmıne kapılmak, oyle zannetmek
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme gucunun yetmedıgı yerde Allah'tan bekleme
tevhid: Allah'ın bir olduguna ınanma, bırleme
virt: belli zamanlarda okunması manevî bır vazıfe olarak kabul edılen Kur'ân cuzleri, Esma-ı Husna ve dualar
zat: kişı, şahıs

olduğum için bir kısmını has kardeşlerime beyan etmemi bır nevi hodfuruşluk zannetmiş.

Evet, bu zamanda dinsizlik hesabına, benlikleri firavunlaşmış derecede ve imana ve Risale-i Nur'a hücumları zamanında onlara karşı tedafü vaziyetimizde tevazu ve mahviyet göstermek büyük bir cinayet ve hıyanettir. Ve o tevazu, tezellul hükmünde bir ahlâk-ı rezile olur. Onlara karşı izzet-i dıniyeyi ve şerafet-i ilmıyeyi muhafaza etmek için kahramancasına bir sebat, bır kuvve-i maneviyeyi göstermek, acaba hiçbir vecihle hodfuruşluk olur mu? Hiçbir şöhretperestlik ve enanıyet olur mu ki, o zat öyle tevehhüm etmiş.

Hem Rısale-i Nur'a muhtaç ve imanını kuvvetlendirmek ve kurtarmak için Nurları arayanlara karşı –kı, onda üçü veya dördü şahsıma bakmayıp Nurdaki kat'î hüccetlerle iktifa ettiği gibi, beş altı tane hüccetlerin kıymetini bilmediği için benim şahsıma bakar– "Acaba bizi kandırdı mı, yoksa hakikat mı soyluyor?" diye şahsıma karşı hüsnüzanlarını kırmamaya mecbur olduğumdan, şahsımın gizli fenalıklarına perde çekmek bir enanıyet olur mu?

(1) وَمَآ أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوٓءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

ayet-i kerimesinin sırrıyla nefs-i emmareme itimat edemem. Nefis kusursuz olmaz. Fakat şımdı bu zamanda ejderhalar, ifrıtler hükmünde dinsizlik komitelerinin hücumlan ve tahrıbatları zamanında, müdafaamda, bende

1 Ben nefsimi temize de çıkarmam. Çünkü nefis daimâ kötülüğe sevk eder. Ancak Rabbim rahmet ederse o başka. (Yûsuf Suresi 53)

ahlak-ı rezile: rezil ahlâk, alçak ve kötü ahlâk.
ayet-i kerime: Kur'ân ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
beyan: anlatma, açıklama.
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katıl.
ejderha: yılan şeklinde tasvir edilen korkunç ve hayalî bır hayvan.
enaniyet: kendını begenme, benciliik, egoistlik.
firavun: zalım, merhametsız, imansız.
hakıkat: gerçek, doğru.
hıyanet: hainlik, kendine olan güvenı kötüye kullanma.
hodfuruş: kendınl begendırmeye çalışan, oyunen.
hüccet: delil.
hükmünde: değerınde, yerınde.
husnüzan: iyı zan, güzel kanaat.
ifrit: korkunç ve zararlı cın.
iktıfa: yeterli bulma, kafi gorme.
iman: inanç, ıtıkat.
itimat: dayanma, guvenme.
izzet-i dıniye: dının gerektırdıgı haysıyet, yucelik.
kat'i: kesin, supheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kıymet: deger.
komite: kotu bır maksat ıçın toplanmıs topluluk, cemıyet.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
mahviyet: alçak gonullülük, kendını degersız gosterme.
muhafaza: koruma.
muhtaç: gerek duyan.
müdafaa: savunma, koruma.
nefs-ı emmare: insana kotu ve günah ıslerin yapılmasını emreden nefis.
nevi: cesıt.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sebat: sabıt durma, kararlılık.
sır: gizli mana, çıkan anlam.
şerafet-i ilmıye: ilmın kazandırdıgı serefler.
şöhretperest: şöhret, dus kunu.
tahrıbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar.
tedafu: kendını koruma, müdafaa, savunma.
tevazu: alçak gonullulluk, bır kımsenın baskalarını kendınden kuçük gormemesi.
tevehhüm: vehmıne kapılmak, oyle zannetmek.
tezellül: alçalma, kuçulme.
vazıyet: durum.
vecih: cıhet, yön.
zat: kısı, sahıs.

görünen o sinek kanadı kadar kusurları görmek, o hücum edenlere bir yardım hükmüne geçmektir. Ve on adet muhtaçlardan beş altı bîçareyi Nurun ilâçlarından mahrum etmektir. Bu nokta için ben kendi kuvvetime, meziyetime hiç itimat etmeyerek, yalnız hakikat-i Kur'âniye ve onun tefsiri olan hakaik-ı imaniyedeki kuvvete istinaden dünyaya ilân ediyorum ki, bütün dinsizler toplansalar, ben onlara karşı çekinmeyerek meydan okuyorum. Ve başımı eğmiyorum. Ve izzet-i ilmiyeyi kırmıyorum. Eğer bu bir benlik ise, o hiçbir cihetle bana ait değil ve benlik olamaz, salâbet-i imaniye olur.

Zaten ben nasıl tabiatı, icad itibarıyla inkâr ediyorum. Ve Risale-i Nur bunu kat'î ispat etmiş. Öyle de, beşeri gurura, enaniyete, firavunluğa sevk eden iktidarı da, tabiat gibi inkâr ediyorum. Yalnız beşerin duası, bir fiilî dua nev'inde samimî bir ihtiyaç ile cüz'î kesbi bir makbul dua hükmüne geçer. Onu da Cenab-ı Hak kabul eder, keşfiyat namındaki beşere lâzım olan harikaları ihsan eder diye kat'î delillerle ilm-i usulü'd-dinin uleması, kader ve cüz-i ihtiyârî bahsinde ispat ettikleri gibi, ben de aynelyakîn derecesinde kat'î kanaatle, feyz-i Kur'ânî ile, Risale-i Nur'un hüccetleriyle evvelâ kendi nefsimde, sonra herkesteki benlik ve iktidarın icad ve ihsan ve tevfik-i İlâhînin yalnız bir perdesi olduklarını kat'î bildiğim için, Nurlara ve kardeşlerime ilân etmişim ki, ben bir çekirdektim. Çürüdüm. Acz ve ihtiyaç ve samimî istemek ve fiilî dua etmek neticesinde, Cenab-ı Erhamürrahîmîn, Risale-i Nur'u o çekirdekten halk edip ihsan etmiş. Nurun

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
beşer: insan, insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı.
Cenab-ı Erhamürrahîmîn: İnayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.).
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: yön, sebep, vesile.
cüz-i ihtiyârî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu, serbestiyi, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüz'i irade.
cüz'î: küçük, az.
delil: kanıt, tanık, burhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evvelâ: öncelikle.
feyz-i Kur'ân: Kur'ân'ın feyzi, Kur'an'ın verdiği ilham, bereket ve ilim bolluğu.
fiilî: fille ilgili, gerçekten yapılan iş.
firavun: zalim, merhametsiz, imansız.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikat-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
halk: yaratma, yoktan var etme.
harika: olağanüstü.
hüccet: delil.
hükmüne: yerine, değerine.
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
İlm-i usulüddin: Kelam ilmi. Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübuvvet, haşr, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilim.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
itimat: dayanma, güvenme.
izzet-i ilmiye: ilmin izzeti, ilmin gerektirdiği ağırbaşlılık.
kader: İlâhî hükum, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kanaat: inanç.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kesb: çalışarak elde etme, çalışarak kazanma.
keşfiyat: keşfiler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar.
mahrum: yoksun.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
meziyet: kıymetli özellik.
muhtaç: gerek duyan.
nam: ad.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nev': tür, çeşit.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
salâbet-i imaniye: imanın kazandırdığı ve gerektirdiği sağlamlık, cesaret, şecaat.
samimî: içten, candan, gönülden.
sevk: yöneltme, gönderme.
tabiat: yaratılmış şeylerde mevcut olan kuvvet.
tefsir: Yorum, şerh.
tevfik-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın insanı doğru yola lütfu ile sevketmesi, başarılı kılması.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.

mektubatındaki bütün medar-ı medih fıkralar o nuranî ağaca aittir. Benim hissem, kat'iyen, hiçbir cihette fahir olamaz. Belki, yalnız ve yalnız şükürdür. Oyleyse kâinat adedince eşşükrü lillâh, elhamdülillâh.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Said Nursî

314

باسْمِهِ سُبْحَانَهُ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا [3]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelen: Çok emarelerle ve bazı hâdiselerle kat'iyen tahakkuk etmiş ki, Nurun has talebelerinden bazılarının bir zayıf damarını bulup hizmet-i Nuriyeden vazgeçirmek veya zayıflaştırmak için Nurun ve Nur Talebelerinin düşmanlarının çok plânları var. Medar-ı ibret bir iki numuneyi beyan ediyoruz.

Birinci numunesi: Nurlarla şiddetli alâkası bulunan birkaç has kardeşimizin nazarını, fiknini başka tarafa çevirmek veya zevkli ve ruhanî bir meşreple meşgul edip hizmet-i imaniyeye karşı zayıflaştırmak için, bazı şahıslar ıspirtizma denilen, ölülerle muhabere namı altında cinnîlerle muhabere etmek gibi, hatta bazı büyük evliyalarla,

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
berekat: bolluklar, feyizler
beyan: anlatma, açıklama.
cihet: yön
cilve: recelli, görüntü
cinnî: cin taifesinden olan
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
emare: alâmet, belirti, nişan
eşşükrülillâh: şükür Allah içindir
evvelen: evvelâ, birinci, ilk olarak.
fahir: oğunma, iftihar
fıkra: parça, mektup, bölüm
hadise: olay
hisse: pay, nasip
hizmet: görev, vazife
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'ân hakıkatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
ıspirtizma: ölülerin ruhlarıyla bazı şartlar altında haberleşmenin mümkün bulunduğuna inanan goruş ve bu maksatla yapılan faaliyet.
kalınat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kat'iyen: kat'i olarak, kesin olarak, kesinlikle
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi
medar-ı medih: övgü sebebi.
meşgul: uğraşma, ilgilenme
meşrep: yaratılış, tabiat, huy, mizaç, ahlâk.
muhabere: haberleşme.
nam: ad.
nazar: bakış, dikkat.
Nur: Risale-i Nur
numune: örnek.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
ruhanî: ruha ait, ruh ile ilgili
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni.
şukur: görülen bir iyiliğe karşı hoşnutluk ve memnunluk ifade etme, teşekkür
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
talebe: öğrenci.

1 Bâkî olan ancak Allah'tır
2. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ebedî olarak daima üzerinize olsun

hatta peygamberlerle güya bir nevi konuşmak gibi, eski zamanda "kâhinlik" denilen, şimdi de "medyumluk" nâmı verilen bu mesele ile bazı kardeşlerimizi meşgul ediyorlar.

Hâlbuki, bu mesele felsefeden ve ecnebiden geldiği için, ehl-i imana çok zararlan olabilir. Ve çok suistimalâta menşe olmakla beraber, içinde bir doğru olsa on yalan karışıyor. Çünkü, doğruyu ve yalanı tefrik edecek bir mihenk, bir mikyas olmadığından, ervah-ı habise ve şeytana yardım eden cinnîlerin bu vesîleyle, hem onunla meşgul olanın kalbine ve hem de İslâmiyete zarar vermek ihtimali var. Çünkü, maneviyat namına hakaik-ı İslâmiyeye ve akıde-i umumiyeye muhalif ihbarat oluyor. Ervah-ı habise iken, kendilerini ervah-ı tayyibe zannettirip, belki kendilerine bazı büyük veliler namını verip, İslâmiyetin esasatına muhalif sözlerle zarar vermeye çalışabilirler. Hakikati tağyir edip, safdilleri tam aldatabilirler.

Meselâ, nasıl ki güneş, bir küçük cam parçasında ziyasıyla, hararetiyle, şekliyle görünüyor. Fakat o küçücük camın içindeki güneşin o küçücük timsali, kendi namına eğer konuşsa ve dese, "Benim zıyam dünyayı istilâ ediyor. Benim hararetim her şeyi ısıtıyor. Ve küre-i arzdan bir milyon defadan daha büyüğüm" dese, ne derece hılâf-ı hakikat olduğu anlaşılır.

Aynen bu misal gibi, bir peygamber, güneş gibi hakikî makamında iken, o ispirtizmanın veyahut medyumluğun cam parçası hükmündeki ıstıdadına göre bir cilvesinin

medyum: ruhlar arasında aracılık ettiğine ve geleceği bildiğine inanılan kimse.
mehenk: ölçü, ayar
menşe: esas, kaynak.
mesela: örneğin
mesele: konu
meşgul: uğraşma, ilgilenme
mikyas: ölçü aleti, ölçek.
misal: örnek.
muhalif: zıt, aykırı.
nam: ad
namına: adına, yerine
nevi: çeşit.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
safdil: saf gönüllü, temiz kalpli
suistimalât: kötü kullanmalar
tağyir: başkalaştırma, değiştirme
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
timsal: resim, suret, şekil.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
vesile: bahane, sebep
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme
ziya: ışık, aydınlık, nur

cinnî: cin taifesinden olan
defa: kere, kez, yol.
ecnebî: yabancı, başka milletten olan.
ehl-i iman: inananlar, İman sahipleri.
ervah-ı habise: habis, kötü ruhlar, Allah'a isyan eden, itaatı sevmeyen, anarşist ruhlar
ervah-ı tayyibe: iyi ruhlar
esasat: esaslar, kökler, temeller
evliya: veliler, Allah dostları
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
güya: sanki.
hakaik-ı İslâmiye: İslâmiyet'in gerçekleri, İslâm'a ait hakikatler
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek
hararet: sıcaklık.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe ve hakikate zıt, aykırı
hükûm: yerine geçme, sayılma.
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
ispirtizma: ölülerin ruhlarıyla bazı şartlar altında haberleşmenin mümkün bulunduğuna inanan görüş ve bu maksatla yapılan faaliyet.
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
ıstılâ: kaplama, yayılma
kâhin: gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse, falcı
küre-i arz: yer küre, dünya
makam: yer, mevki.
maneviyat: moral, kuvveti yürek gücü.

tezahürü, o hakikat namına konuşamaz. Eğer konuşsa, yüz derece muhalif olur. Ispirtizmanın veya medyumluğun o mazhardaki cüz'î cılvesi, vahyin mazhan olan o manevî güneşin kudsî mahiyetine hiçbir cihetle kıyas olamaz. Çünkü, esfel-i safilîndeki bir cam parçası, manen âlâyilliyyinde olan o manevî güneşin hakikatini yanına getiremez. Getirmeye çalışmak da hürmetsizlikten başka bir şey değildir. Ancak onun makamına karip olmak için, Celâleddin-i Süyutî ve bir kısım evliyalar gibi seyrüsülûk ile terakki ederek o manevî güneşin sohbetine mazhar olunur. Fakat böyle terakki, Risale-i Nur'un ispat ettiği gibi, peygamberin velâyetiyle bir nevi sohbeti, kendi derecelerine göre ve kendi istidatlan derecesinde olur. Fakat nubüvvet hakikati velâyetten ne derece yüksek ise, ispirtizma vasıtasıyla veyahut terakkiyat-ı ruhiye cihetiyle mazhar olunan sohbet ve muhabere dahi hiçbir cihette hakikî peygamberle muhabereye yetişemeyeceğinden, yeni ahkâm-ı şer'iyeye medar-ı ahkâm olamaz.

Evet, dinden gelmeyen, belki felsefenin hassasiyetinden gelen celb-i ervah da, hem hilâf-ı hakikat, hem hilâf-ı edep bir harekettir. Çünkü âlâyilliyyinde ve kudsî makamlarda olanları esfel-i safilîn hükmündeki masasına ve yalanlann yeri olan oyuncak tahtasına getirmek tam bir ihanettir ve bir hürmetsizliktir. Âdeta bir padışahı kulübeciğine çağırıp getirmek gibidir. Belki ayn-ı hakikat ve edep ve hürmet ve istıfade odur ki, Celâleddin-i Suyutî, Celâleddin-ı Rumî ve Imam-ı Rabbanî gibi zatların

âdeta: sanki
ahkam-ı şer'iye: şer'i hükümler, şeriatın esas ve kanunları
alayıllıyyin: cennetin en yüksek derecesi
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi.
celb-i ervah: ruhların celbi, ruhları çekmek, ruh çağırmak.
cihet: yön, sebep, vesile
cilve: tecelli, görüntü
cüz'î: küçük, az
edep: terbiye, güzel ahlak
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, Cehennemin en aşağı tabakası.
evliya: veliler, Allah dostları
felsefe: madde ve hayatı başlan gıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek.
hassasiyet: hassaslık, duygulu olma, duygusallık.
hilaf-ı edep: edep dışı
hilaf-ı hakikat: gerçeğe ve hakikate zıt, aykırı
hükum: yerine geçme, sayılma
hürmet: şeref, saygı
ihanet: hiyanet, arkadan vurma
ispat: kanıtlama, doğrulama
ispirtizma: ölülerin ruhlarıyla bazı şartlar altında haberleşmenin mümkün bulunduğuna inanan görüş ve bu maksatla yapılan faaliyet.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istıfade: faydalanma, yararlanma
karip: yakın.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kudsi: mukaddes, yüce
mahiyet: durum, vaziyet.
makam: yer, mevki
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: ilahî tecellilerin göründüğü yer
medar-ı ahkam: hükum geçeren hüküm koymaya sebep olan
medyum: ruhlar arasında aracılık ettiğine ve geleceği bildiğine inanılan kimse
muhabere: haberleşme.
muhalif: zıt, aykırı
nam: adına, yerine
nevi: çeşit.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
seyrüsülûk: bir terbiye yoluna girip devam etme
terakki: yükselme, ilerleme
terakkiyat-ı ruhiye: ruhla ilgili ilerlemeler, ruhen yükselmeler
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
vasıta: vesile, neden, aracı
velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu.

seyrüsülûk-i ruhanîleri gibi seyrüsülûk ile yükselerek o kudsî zatlara yanaşmak ve istifade etmektir.

Rüya-i sadıkada ervah-ı habıse ve şeytan, peygamber suretinde temessül edemez. Fakat celb-i ervahta, ervah-ı habise belkı peygamberin lısanen ismını kendıne takıp, sünnet-i seniyeye ve ahkâm-ı şer'iyeye muhalif olarak konuşabilir. Eğer bu konuşması şerıatın ahkâmına ve sünnet-i seniyeye muhalif ise, tam delildir ki, o konuşan ervah-ı tayyibe değildır. Mü'mın ve Müsluman cınnî de değildır. Ervah-ı habisedir; bu şekılde taklıt edıyor.

Sanıyen: Şımdı Nur Talebelerı böyle meselelerde derse muhtaç değildirler. Risale-i Nur her şeyin hakîkatini beyan etmış, başka ızahata ıhtıyaç bırakmamış. Rısale-i Nur onlara kâfidir. Fakat Nur Talebesı olmayanların aynı muhaberede, ahkâm-ı şenat ve sünnet-ı seniye esasatına muhalif telkinatı dinlememeleri lâzım ve elzemdir. Yoksa büyük hata olur.

BİR İHTAR: Bu mektuptakı ruhlarla muhabere meselesine karşı edılen şiddetlı tenkit, ecnebıden, fen ve felsefeden ve manyetizma ve ispirtizmadan gelen ve manevî bir şeklı gıyen bır meşrebe karşıdır. Yoksa Islâmiyetten ve tasavvuf ve ehl-i tarikatten gelen ve bir derece ruhlarla muhabereye benzeyen ve nâehllenn gırmesıyle bir derece suistimal edılen ve pek az olan bir kısım sofulann sofîlığıne karşı değıldır. Gerçı onlarda da bır cıhette bazılara zarar olabilir. Fakat öteki gibi hiçbır cihette aldatıcı değıl ve Islâmıyete hıçbır cıhette zarar nıyeti yok.

ahkâm: dinî hükümler, emirler.
ahkam-ı şeriat: şerıatın hukumlerı, şerıatın hukum ve kaıdeleri.
ahkam-ı şer'iye: şer'î hukumler, şerıatın esas ve kanunları.
beyan: anlatma, açıklama.
celb-i ervah: ruhların celbı, ruhları çekmek, ruh çağırmak.
cihet: yon.
cinnî: cın taıfesınden olan.
delil: kanıt, tanık, burhan.
ecnebî: yabancı, başka mılletten olan.
ehl-i tarikat: tarıkat ehlı, kalbını dunyanın fanı işlennden ayırıp Allah sevgısı ile bağlayan kımseler.
elzem: daha (en) pek) lazım, lüzumlu, gerekli.
ervah-ı habise: habıs, kotu ruhlar, Allah a ısyan eden, taatı sevmeyen anarşıst ruhlar.
ervah-ı tayyibe: ıyı ruhlar.
esasat: esaslar, kökler, temeller.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ınceleyen ılım.
fen: tecrübi, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
gerçi: her ne kadar.
hakîkat: gerçek.
ihtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ispirtizma: ölulerin ruhlarıyla bazı şartlar alında haberleşmenin mumkun bulunduğuna ınanan görüş ve bu maksatla yapılan faalıyet.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istimal: kullanma.
ızahat: ızahlar, açıklamalar.
kafi: yeterlı.
kudsî: mukaddes, yuce.
lisanen: sozle, şifahen, ağızdan konuşarak.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
manyetizma: telkın ve hıpnoz yolu ile bırını tesır altına alma.
mesele: konu.
meşrep: yaratılış, tabıat, huy, mızaç, ahlak.
muhabere: haberleşme.
muhalif: zıt, aykırı.
muhtaç: gerek duyan.
mü'min: ıman eden, ınanan.
naehil: ehıl olmayan, ehlıyetsiz, becerıksız.
niyet: duşunce, kast.
Nur: Risale-i Nur.
peygamber: Hazret-i Muhammed.
Risale-i Nur: Nur Rısalesı, Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı.
ruhanî: ruha aıt, ruh ıle ılgılı.
rüya-ı sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kımselerın gordukleri şekılde dunyada hakıkatlen çıkan sadık rüya.
saniyen: ıkıncı olarak.
seyrüsûluk-ı ruhanî: manevî âleme bır terbıye yoluna gınp devam etme.
sofu: dinin buyruk ve yasaklarına butunuyle uyan kımse.
suistimal: bır şeyı kotüye kullanma.
suret: bıçım, tarz, gorünuş.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'ın (asm) yuce sunneti, yuksek hâl, soz, tavır ve tasvıplen.
şeriat: Islam dini ve prensıplen.
taklıt: bırının davranış ve ışlerinin şekıl ve bıçım olarak aynını yapma.
talebe: oğrencı.
tasavvuf: Islamıyet ın temel prensıplerıne dayanarak, nefsı dunya alakalarından ve sevgısınden keslp Allah a ulaşma yolundakı kalbe ahlaka, nefse, ruha marifete, makama ve batına aıt bılgıler. Allah a ulaşma bılgı ve yaklaşımı.
telkınat: telkınler, fıkır aşılamalar.
temessül: bır şeklı ve surete gırme, cısımlenme.
tenkıt: eleştırme.
zat: şahsıyet.

Hem o ecnebîden gelen meşrep ise, hem tarikat ve hem Islâmiyet aleyhinde olduğu gibi, o sofuların mesleğini de sukut ettirmeye çalışıyor, ve adîleştiriyor. Ehl-i tasavvufun zayıf ve tam sünneti yerine getirmeyen kısmı dikkat etsinler, kendilerini onlara benzetmesinler.

Said Nursî

315

Mahkeme Reisine!

Pek çok uzun ve mazlumâne macera-i hayatıma dair şu gayet kısa ifademi dinlemenizi rica ediyorum. Yirmi sekiz sene emsalsiz ihanetlerin, tarassutların, hapislerin ilen sürdükleri sebeplerinden,

Birincisi: Beni "Rejimin aleyhindedir" diye ittiham etmişler. Buna cevaben deriz ki:

Her hükûmette muhalifler bulunur. Âsâyişe, emniyete ilişmemek şartıyla herkes vicdanıyla, kalbiyle kabul ettiği bir metodu, bir fikri ile meş'ul olamaz. Çünkü dininde en mutaassıp ve cebbar bir hükûmet olan İngilizlerin yüz sene hâkimiyeti altında bulunan yüz milyondan ziyade Müslümanlar, İngilizlerin küfrî rejimlerini Kur'ân ile reddettikleri ve kabul etmedikleri hâlde, İngiliz mahkemeleri şimdiye kadar onlara o cihette ilişmemiştir. Hem bu millette ve bu hükûmet-i Islâmiye içinde eskiden beri bulunan Yahudîler ve Nasranîler, bu milletin dinine ve kudsî rejimlerine muhalif ve zıt ve mütenezz oldukları hâlde,

adi: bayağı, aşağı, değersiz.
aleyh: karşı, karşıt.
asayış: emniyet, kanun ve nizam, hâkimiyetin sağlanması.
cebbar: zorba, zorlayıcı, cebreden, zor kullanan.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yön.
dair: alâkalı, ilgili.
ecnebî: yabancı, başka milletten olan.
ehl-i tasavvuf: tasavvuf ehli, kalbini dünyanın geçici heveslerinden arındırıp Allah sevgisiyle yaşayan kimseler.
emniyet: güvenlik.
emsalsiz: benzersiz.
gayet: son derece.
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik.
hükûmet-i İslâmiye: İslâm hükûmeti.
İhanet: hıyanet, arkadan vurma.
ittham: tohmetlendirme, suçlu görme.
kudsî: mukaddes, yüce.
küfrî: kufurle ilgili. Allah'ı inkârla alâkalı.
macera-i hayat: hayat macerası, hayat serüveni, hayatın seyri.
mazlumâne: mazlumca, zulme uğramış şekilde.
meslek: güdüş, tutulan yol, sistem.
meş'ul: sorumlu, yükümlü.
meşrep: yaratılış, tabiat, huy, mizaç, ahlâk.
metot: yol, sistem.
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan.
mutaassıp: eski âdet ve gelenklerine aşırı bağlı olup, yeniliği kabul etmeyen.
mütenezz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı.
Nasranî: İsevî, Hıristiyan.
reis: başkan.
rejim: devletin şekli ve hükûmet tarzı.
sukut: değerden düşme, değerini yitirme, susma.
sünnet: Peygamberimizin hâl ve hareketleri.
şart: koşul.
tarassut: gözetme, göz altında tutma.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
ziyade: çok, fazla.

hiçbir zaman mahkeme, kanunlanyla onlara o cihette ilişmemiştir.

Hem Hazret-i Ömer (RA) hilâfeti zamanında bir adî Hristiyanla mahkemede beraber muhakeme olmuşlar. Hâlbuki o adî Hristiyan, Müslümanlann hem mukaddes rejimlerine, hem dinlerine, hem kanunlanna muhalif iken, o mahkemede onun hâli nazara alınmaması gösteriyor ki, mahkeme hiçbir cereyana âlet olamaz, hiçbir tarafgirlik içine giremez ki, Halife-i Ruy-i Zemin, adî bir kâfirle muhakeme olmuşlar.

İşte, ben de yüzer ayat-ı Kur'âniyeye istinaden Kur'ân'ın kudsî kanunlarının yerine, medeniyetin bozuk kısmından anarşilik hesabına ve bir nevi bolşeviklik namına istibdad-ı mutlak manasında Cumhuriyetteki hürriyet perdesi altında dindarlar hakkında eşedd-i zulme âlet olabilen muvakkat bir rejime, değil yalnız ben, belki bütün ehl-i vicdan muhalifdir. Hem muhalefet, hiçbir hükûmette bir suç sayılmıyor.

İkincisi: Âsâyişi bozmak, emniyeti ihlâl etmek ihtimali bahanesiyle otuz sene cezayı bana çektirdiler. Buna cevaben deriz ki:

Mahkemenin tahkikatıyla hem beş yüz bin fedakâr Nur Talebeleri bulunduğu hâlde, hem yirmi sekiz sene zarfında bu kadar zalimâne ihanetlere mâruz olduğumuz hâlde, Nurcularla alâkadar olan altı vilâyet, altı mahkeme hiçbir vukuatını kaydedememeleri, göstereememeleri ispat ediyor ki, Nurcular asayişin muhafızlarıdırlar. İman

adî: sıradan, her zamanki.
alakadar: ilgili, ilişki.
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu.
asayış: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
Bolşeviklik: Rus komünizmi taraftarlığı.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
ehl-i vicdan: vicdan ve merhamet sahibi olanlar.
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
halife-i ruy-i zemin: yeryüzünün halifesi.
hilafet: halifelik, İslam devlet reisliği.
ihanet: hıyanet, arkadan vurma.
ihlal: bozma, zarar verme.
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
iman: inanç, itikat.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
istibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan, tam baskı, tam diktatörlük.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
kafir: Allah'ı ve İslamiyet'i inkar eden, dinsiz.
kudsî: mukaddes, yüce.
mana: anlam.
maruz: uğramak, etkilenmek.
muhafız: koruyucu, bekçi.
muhakeme: duruşma.
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azîz, temiz.
muvakkat: geçici.
nam: ad.
nazar: dikkat.
nevi: çeşit.
Nur: Risâle-i Nur.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risâle-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
rejim: devletin şekli ve hükümet tarzı.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
talebe: öğrenci.
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı.
vilayet: il.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zarfında: süresince.

dersiyle herkesin kafasında bir yasakçıyı bırakıyorlar. Asayişi muhafaza ediyorlar. Ve üç vilâyetin insaflı zabıtaları bunu tasdik etmişler.

Üçüncüsü: "Dını siyasete âlet yapmak istıyor" diye beni suçlu yapıyorlar. Sebîlürreşad'ın 116. sayısındaki "Hakıkat Konuşuyor" namındaki makalem buna kat'î bir cevaptır. O makalenin kısaca hülâsası şudur:

Elcevap: Bütün dünyasını, hatta lüzum olsa kendi şahsî ahıretini dine feda etmeye butun hayatı şahadet eden ve otuz beş seneden beri sıyaseti terk eden ve beş mahkeme bu meseleye dair kat'î delil bulamadığı hâlde seksen yaşını geçmiş, kabir kapısında, hem dünyada hiçbır şeye mâlık olmayan bır adam hakkında "dını sıyasete âlet yapıyor" diyenler, yerden göğe kadar haksızdırlar, ınsafsızdırlar. Hem bu ıftıralarıyla beraber, o adam hakkında güya asayişi ve emnıyeti ihlâl etmek istıyor, diyorlar. Hâlbuki o adamın Kur'ân-ı Hakîm'den aldığı hakıkat dersi ve talebelerine verdiği ders şudur:

Bir hanede veya bır gemide birtek masum, on cani bulunsa, adalet-i Kur'âniye o masumun hakkına zarar vermemek için, o haneyi yakmasını ve o gemiyi batırmasını men ettıği hâlde, dokuz masumu birtek cani yuzunden mahvetmek suretinde o haneyi yakmak ve o gemiyı batırmak, en azîm bır zulum, bir hıyanet, bır gadır olduğundan, dâhilî asayişi ihlâl suretinde, yüzde on cani yuzunden doksan masumu tehlike ve zararlara sokmak, adalet-i İlâhiye ve hakikat-i Kur'âniye ile şiddetle men edildiği ıçın, bız butun kuvvetımızle, o ders-ı Kur'ânî

adalet-i İlâhîye: Allah ın adaleti ilâhî adalet.
ahıret: obur dunya otekı dunya, kıyametten sonra kurulacak olan alem.
asayış: emnıyet, kanun ve nizam hakımıyetın saglanması
azım: buyuk.
cani: cınayet ışlemış kımse
dâhilî: ıçe aıt, ıçe donuk ıç ile ilgili
dalı: alakalı ilgili.
delil: kanıt, tanık, burhan
ders-ı Kur'anı: Kur'ân dersi Kur'an a aıt ders.
feda: uğruna verme
gadır: zulum hainlik.
güya: sanki
hakikat: gerçek
hakikat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın hakıkatı Kur'an ın ıfade ettıgi gerçek.
hıyanet: hainlik kendine olan guvenı kotuye kullanma
hülâsa: ozet.
ıftıra: asılı olmadan bırne suç yukleme olmayan bır suçu başkasına yukleme
ıhlâl: bozma zarar verme
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mahv: yok etme ortadan kaldırma
mâlık: sahıp
masum: suçsuz kabahatsız gunahsız
men: yasak etme engelleme
mesele: konu
muhafaza: koruma.
nam: ad.
suret: bıçım şekil tarz
şahadet: şahıt olma şahıtlik, tanıklık.
şahsî: şahsa kişıye aıt, hususî
talebe: oğrenci
tasdik: dogrulama onaylama
vilayet: ıl
zabıta: şehır guvenlıgını saglamakla vazifeli bulunan ıdare, polis
zulum: haksızlık ezıyet ış kence

itibarıyla, asayişi muhafazaya kendimizi dinen mecbur biliyoruz.

Bu üç dört madde ile bizi ittiham edenler ve lüzumsuz, mahkemeleri bizimle meşgul eden gizli düşmanlarımız, şüphe yoktur ki, onlar ya siyaseti dinsizliğe âlet etmek istiyorlar veya komünist perdesi altında bu mübarek vatanda, bilerek veya bilmeyerek anarşiliği yerleştirmek istiyorlar. Çünkü, bir Müslüman İslâmiyet dairesinden çıksa, mürtet ve anarşist olur, hayat-ı içtimaiyeye zehir hükmüne geçer. Çünkü anarşi hiçbir hakkı tanımaz, insaniyet seciyelerini canavar hayvanların seciyesine çevirir. Ahir zamanda gelecek Ye'cüc ve Me'cüc'ün komitesi, anarşistler olduğuna Kur'ân işaret ediyor.

اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي [1]

Said Nursî

316

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا [3]

Azız, Sıddık Kardeşlerimiz!

Evvelâ: Kur'ân'ın nakş-ı hurufundaki bir nevi mu'cizesini gözlere daha gösterecek bir tarzda yazdırılan ve bu zamanda izhar edilen mu'cizeli ve yaldızlı Kur'ân'ımız evvelce tab için Almanya'ya gönderilmiş ve İstanbul'da da

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.
2- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
3- Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun.

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi; dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
anarşist: hiç bir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
azız: izzetli, muhterem, saygın
canavar: zararlı vahşî
dinen: din bakımından, diyanet noktasından, dince
evvelâ: öncelikle
evvelce: daha önce
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat; toplum hayatı
hükmüne: yerine, değerine
insaniyet: insanlık, bütün insanlar
ittham: suç isnat etme, suçlama
izhar: gösterme, açığa vurma
komite: kötü bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan, düzen-in mensubu olan kimse
meşgul: uğraşma, ilgilenme
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muhafaza: koruma
mubarek: feyizli, bereketli
mürtet: irtidat eden, İslâm dinini bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, dîn-i değiştiren
nevi: çeşit
seciye: karakter, huy, tabiat
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren
tab: basım
tarz: biçim, şekil

gayret edilmişse de üç renk üzerine tab edilmesi fazla bir masrafa ihtiyaç göstermesi gibi mânilerden gen kalmıştı. Bu defa matbaa işlenmde fazla ilerlemiş olan İtalya'ya numune için bir cüz'ü gönderildi. İstanbul'da mümkün olursa tab'ı için tekrar teşebbüse geçildi. Ve şimdilik bir renk mürekkeple aynı tevafuku muhafaza ile tab edilmesine başka yerde başlanacak. Ondan sonra inşaallah tam yaldızlı olarak ve üç renkle Mısır ve Almanya veya İtalya gibi bir yerde tab edilecek.

Saniyen: Kur'ân'ın Arabî bir tefsiri ve Risale-i Nur'un Arabî Mesnevî-i Şerifi olan ve Zülfikar büyüklüğünde ve altınla yazılmaya lâyık bir mecmua dahi inşaallah teksir edilecek. Bu çok hanka ve pek ehemmiyetli ve gayet mühim ve herbir bahsi birer kitap ve birer risale olacak derecede gayet îcazkâr olan ve kırk sene evvel telif edilen bu eserleri, o zamanın hakikî ve meşhur ve büyük ulema ve meşayihi de tam takdir ve tahsin etmişler. Ve o risalelerden birtek risale hakkında "Bu bir katre değil, bir bahirdir" diyerek fevkalâdeliğini izhar etmekle beraber tam anlamaktan da âcız olduklarını idrak etmişler. Risale-i Nur'un bu gayet mühim iki işini müjde ederiz. Muvaffak olunması için dualarınızı bekleriz. Umumunuza pek çok selâm eder, muvaffakıyetler dileriz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşleriniz
Ceylân, Zübeyir

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

Arabî: Arapça
bahis: konu
bahr: deniz
cüz: Kur'ân'ın bölündüğü otuz kısmdan her biri.
defa: kere, kez, yol.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
fevkalâde: olağanüstü
gayet: son derece
hakikî: gerçek
harika: olağanüstü
icazkâr: icazlı söz söyleyen
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
inşaallah: Allah izin verirse.
izhar: gösterme, açığa vurma
katre: damla.
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
mânî: engel, mania, set.
masraf: harcama
mecmua: kitap, eser
meşayih: şeyhler, pirler
muhafaza: koruma
muvaffak: başarmış, başarılı
muvaffakıyet: başarı.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
numune: örnek.
risale: kitap, kitapçık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saniyen: İkinci olarak
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
tab: basım
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tefsir: Yorum, şerh
teksir: çoğaltma
telif: eser yazma
teşebbüs: girişim
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.

317

[Bu mektup Samsun'da munteşir Büyük Cihad gazetesinde intişar etmiştir. Müfterilerin tahrikâtıyla Samsun'da muhakeme açılmasına sebep olmuştur. Muhakeme beraatle neticelenmiştir.]

Âlem-i İslâm'ın halâskân, ehl-i imanın sertacı, Risale-i Nur'un tercümanı Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerine!

Bu defa dindar Demokratların delâletiyle Afyon Mahkemesince Risale-i Nur'un serbestiyetine, bütün risale, mektup ve mecmualarının suç mevzuu teşkil etmediğinden iadelerine karar verilmesini, senelerce evvel ilân ettiğiniz "Risale-i Nur benim değil, Kur'ân'ın malıdır, Kur'ân'ın feyzinden gelmiştir. Hiçbir kuvvet onu Anadolu'nun sinesinden kopanp atamayacaktır. Risale-i Nur Kur'ân'a bağlıdır, Kur'ân ise Arş-ı Azamla bağlanmıştır. Kimin haddi var ki, onu oradan söküp atsın?" diye olan hakikatlı beyanatınızın açık bir tezahürü ve bu ulvî hizmetinizin İlâhî ve Kur'ânî olduğunun parlak bir delili bilerek, bu beraat kararının âlem-i İslâm'ın ve bâhusus bu millet-i İslâmiyenin saadetlerinin başlangıcı olması itibarıyla, başta, bütün varlığıyla bu zaferleri bekleyen ve Nur ailesine reis ve hakikatler deryasına kaptan tayın edilen ve zulmet-i küfürle tuğyan etmiş insanlığa hâdi ihsan olunan aziz, sevgili Üstadımız ve buna vesile olmakla ehl-ı imanı kendilerine dost ve taraftar eyleyen dindar

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın katı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bahusus: hususiyetle, en çok, hele
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
beyanat: açıklamalar, izahlar
defa: kere, kez, yol
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
delil: kanıt, tanık, burhan
derya: deniz
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evvel: önce
feyz: bolluk, bereket, ilim, irfan, manevî gıda
hadi: hidayet veren, doğru yola ulaştıran
halaskâr: kurtarıcı
hizmet: görev, vazife
İade: geri verme
İhsan: bağışlama, ikram, iltifat
İlahî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
İlan: yayma, duyurma, bildirme
İntişar: yayınlanma, neşrolma
Kur'anî: Kur'an'a uygun, Kur'an'a ait
mevzu: konu
millet-i İslâmiye: İslâm milleti
muhakeme: duruşma
müfteri: iftira atan, iftiracı
münteşir: neşredilmiş, basılmış ve yayılmış
Nur: Risale-i Nur
reis: başkan
risale: kitap, kitapçık
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sertaç: çok sevilen, sayılan ve baş üzerinde tutulan kişi
sine: yürek, kalp, gönül
tahrikat: tahrikler
tayın: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
tuğyan: azma, azgınlık, hiddetlenme
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî
vesile: aracı, vasıta
zulmet-i küfür: küfür karanlığı, kufürden gelen karanlık

Demokratlan ve âdil heyet-i hâkimeyı sonsuz minnetlerle tebrik eder ve arz ederiz ki:

Uzun senelerden beri terakki ve teâlîsi için çalıştığınız ve uğrunda feda-ı nefis ve can eylediğiniz hakîkat-ı Kur'âniyenin bugün bütün bir memleket, bir millet çapında ehl-i imanın kalblerine sururlar getirerek fevkalâde inkişafı, hizmetine memur kılındığınız ve bilfiil muvaffak olduğunuz kudsî dava ve hızmetınızın ne kadar yuksek ve parlak olduğunu güneş gıbı ıspat edıyor.

Yırmı beş, otuz seneden beri bütün mânilere ve sıkıntılara rağmen bu kadar sabır ve metanetiniz ve Kur'ân'dan kalb-ı munevverinıze gelen Rısale-i Nur'un neşn cıhetınde bu hızmet ve mücahedelerınız, ıstıkbalın nesillerine ve İslâm'ın kahraman mucahıtlerıne bir numune-i iktıda ve imtisal oluyor. Kur'ân güneşinin sönmeyen nurları ve ebedî lem'aları olan Nur şuâlarıyla cehil ve dalâlet karanlıklarını izale ederek, milyonlar kalbleri o nurla nurlandırıp ehl-i imanı kendinize minnettar ettiniz. Bu vatan ve bu millet, bu tarih ve bu toprak, sizin bu hizmetinizi, bu fedakârlığınızı hiçbir zaman unutmayacaktır. Ebediyet âlemine göç eylediğinizde dahi sizin bu hizmetiniz bır çekırdek olup, ondan fışkıran bir şecere-i âliye her tarafı kaplayacak ve o Nur ağacının etrafına toplanan büyük cemaatler ve Risale-ı Nur'un yükselen ebedî şuaları, o hizmetınızı ilelebed ve daha parlak ve daha şaşaalı ıdame edecekler.

adil: adaletli olan, doğruluk gösteren
alem: dünya
arz: söyleme, ifade etme
bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile kendi yaparak.
cehil: bilgisizlik, cehalet, cahillik
cemaat: topluluk.
cihet: yön.
dalâlet: azgınlık, sapıklık.
dava: takip edilen fikir, iddia, ülkü
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ebediyet: sonsuzluk.
ehl-i İman: inananlar, iman sahiplen
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
feda-i nefis ve can: nefsini ve canını feda etme
fevkalâde: olağanüstü
hakîkat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hakîkatı, Kur'ân'ın ifade ettiği gerçek.
heyet-i hâkime: hâkimler heyeti
hâkimler kurulu
hizmet: görev, vazife
idame: devam ettirme, sürdürme
ilelebet: ebede kadar, sonsuza değin
imtisal: özdeşleşme, bir şeyin suretine girme
inkişaf: gelişme
ispat: kanıtlama, doğrulama.
istikbal: gelecek zaman
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kalb-i munevver: nurlanmış kalp, nurlu gönül
kudsî: mukaddes, yüce
mânî: engel, mania, set.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan
muvaffak: başarmış, başarılı
mücahede: savaşma, mücadele
mücahit: cihat eden, savaşan.
nesil: soy, zürriyet.
neşir: yayım, yayın
numune-i iktıda: örnek alınıp uyulacak tarzdaki numune, uyulacak, tabi olunacak örnek
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sürur: sevinç, mutluluk.
şaşaalı: parlak, gösterişli
şecere-i âliye: büyük, yüce ve temiz sülale, soy
şua: ışın, ışık, hüzmelen
teâlî: yükselme, yücelme, çok yüce olma
terakki: yükselme, ilerleme

Siz, Risale-i Nur'un tercümanı haysiyetiyle ve bu iman hizmetinizin İslâm ufuklarında parlaması cihetiyle, bu asrın bir hidayet serdarısınız.

Kur'ân-ı Kerîm'in on dördüncü asr-ı Muhammedîdeki aziz dellâlı ve o müthiş zamanın müthiş zulümatına karşı nur-ı Kur'ân'la mukabele eden büyük fedakârı ve Risale-i Nur'u yüz binler nüshalarını yüz binler talebelerinin kalemleriyle her tarafta neşredip dinsizliğe ve küfr-i mutlaka karşı bir sedd-i Kur'ânî tesis eden Muhteşem Kahramanı Sevgili Üstadımız!

Âlemlere rahmetler ve saadetler getiren ve insanlığa selâmet ve tesellîler bahşeden bu mukaddes hizmetinizde ehl-i imana zuhurunu müjde verip ispat ettiğiniz ve emareleri gözükmeye başlayan ve bütün kıt'alara şamil hâkimiyet-i İslâmiyenin nurlu ve büyük bayramını bütün ruhumuzla tebrik eder, Cenab-ı Hak'tan uzun ömürlerinize dualar eder, ellerinizden tâzimle öperiz.

Ankara Üniversitesi
Nur Talebeleri

âlem: çağ, zaman.
asr: yüzyıl.
asr-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'e âit asır, onun yaşamış olduğu yüzyıl.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bahş: bağış, ihsan, verme.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dellâl: ilân edici, hakka davet eden.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.
hâkimiyet-i İslâmiye: İslâm'ın hâkimliği, İslâmiyet'in hâkim olması.
haysiyet: itibar.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hizmet: görev, vazife.
iman: inanç, itikat.
İspat: kanıtlama, doğrulama.
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri, ana kara.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen, en son İlâhî kitap.
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imânî hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
muhteşem: haşmetli, yüce.
mukabele: karşılık.
mukaddes: takdîs edilmiş, kutsal, azîz, temiz.
müthiş: dehşet veren, korkuten, dehşetli, korkunç.
neşir: yayım, yayın.
nur-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in nûru, aydınlığı, ışığı.
nüsha: kitap.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
sedd-i Kur'ânî: Kur'ân'a âit set, Kur'ân'ın yıkılmaz seddi, kalesi.
selâmet: kurtulma, selâmete çıkma.
serdar: asker başı, baş kumandan, komutan.
şâmil: içine alan, kapsayıcı.
talebe: öğrenci.
tâzîm: hürmet, ululama, saygı gösterme.
tesellî: avutma, acısını dindirme.
tesis: kurma, meydana getirme.
zuhur: ortaya çıkma.
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür.

318

KALBE İHTAR EDİLEN İÇTİMAÎ HAYATIMIZA AİT BİR HAKİKAT

Bu vatanda şimdilik dört parti var. Biri Halk Partisi, bin Demokrat, bin Millet, diğeri İttihadı İslâm'dır.

İttihad-ı İslâm Partisi, yüzde altmış, yetmişi tam mütedeyyin olmak şartıyla, şimdiki siyaset başına geçebilir. Dini siyasete âlet etmemeye, belki siyaseti dine âlet etmeye çalışabilir. Fakat çok zamandan beri terbiye-i İslâmiye zedelenmesiyle ve şimdiki siyasetin cinayetine karşı dini siyasete âlet etmeye mecbur olacağından, şimdilik o parti başa geçmemek lâzımdır.

Halk Partisi ise: Hakikaten acıp ve zevkli bir rüşvet-i umumîyi kanunlar perdesinde bazı memurlara verdikleri için, yirmi sekiz senelik bütün cinayatıyla başkaların cinayatı ve İttihatçıların ve mason kısmının seyyiatların da o partiye yükletildiği hâlde, Demokratlara bir cihette galip hükmündedirler. Çünkü ubudiyetin noksaniyetiyle enaniyet kuvvet bulur, nemrutçuluklar çoğalır. Bu benlik zamanında, memuriyet hakikatte bir hizmetkârlık olduğu hâlde, bir hâkimiyet, bir ağalık, bir nemrutçulukla nefse gayet zevkli bir hâkimiyet mertebesini bir kısım memurlara rüşvet olarak verdiği için, bütün o acıp cinayetlerle ve kendinden olmayan cendelerin neşriyatıyla beraber bana yapılan muamelelerinden hissettim ki, bir cihette manen Demokratlara galip geliyorlar. Hâlbuki,

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
ceride: gazete
cihet: yön
cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
gayet: son derece
hakikat: gerçek.
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik.
hizmetkar: hizmet yapan, kimse hizmetçi
hükmünde: değerinde, yerinde
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
İttihad-ı İslâm: İslam birliği, Panislamizm
manen: mana bakımından, manaca
mason: dünyevi maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilâtın mensubu
memuriyet: memurluk.
mertebe: derece, basamak.
muamele: işlem.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nemrut: katı yürekliik, zalımlık, inatçılık
neşriyat: yayınlar
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
Nur: Risale-i Nur
parti: aynı siyasî gaye etrafında birleşenlerin meydana getirdiği kuruluş, fırka, hizip
rüşvet: adın tavız
rüşvet-i umumî: genel rüşvet, umuma yayılmış rüşvet
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
şart: koşul
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye
ubudiyet: kulluk.

İslâmiyetin bir kanun-i esasîsi olan, hadis-i şerifte [1] سَيِّدُالْقَوْمِ خَادِمُهُمْ yani, "Memuriyet, emirlik ise, reislik değil, millete bir hizmetkârlıktır." Demokratlık, hürriyet-i vicdan, İslâmiyetin bu kanun-i esasîsine dayanabilir. Çünkü kuvvet kanunda olmazsa şahsa geçer. İstibdad, mutlak keyfî olur.

Millet Partisi ise: Eğer İttihad-ı İslâm'dakı esas olan İslâmıyet milliyetı kı, Türkçülük onun içinde mezc olmuş bir millet olsa, o Demokratın manasındadır, dindar Demokratlara ıltıhak etmeye mecbur olur. Frenk ılletı tabır ettığımız ırkçılık, unsurculuk fikrıyle Avrupa, âlem-i İslâm'ı parçalamak için içimize bu frenk illetini aşılamış. Fakat bu hastalık ve fikır, gayet zevklı ve cazıbedar bır hâlet-i ruhiye verdiği için, pek çok zararları ve tehlıkelenyle beraber, zevk hatın için her millet cüz'î-küllî bu fikre iştiyak gösteriyorlar.

Şimdıkı terbiye-i İslâmıyenin za'fiyetiyle ve terbiye-i medeniyenin galebesiyle ekseriyet kazanarak başına geçerse, ekseriyet teşkil etmeyen ve ancak yüzde otuzu hakıkî Türk olan ve yüzde yetmişı başka unsurlardan olanlar, hem hakıkî Türklenn, hem hâkımıyet-ı İslâmıyenin aleyhine cephe almaya mecbur olacaklar. Çünkü, İslâmıyetin bir kanun-i esasîsi olan bu ayet-i kenme, [2] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ dır. Yani, "Bırsınin günahıyla başkası muahaze ve mes'ul olmaz."

1- *Mişkatu l-Mesabih*, hadis no: 3925; *Fethu l-Kebir*, 2:195; *Musnedu l-Firdevs*, 2:324.

2- Hıçbır günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'am Suresi, 164; İsra Suresi, 15; Fatır Suresi, 18; Zümer Suresi, 7.)

alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dunyası.
aleyh: karşı karşıt.
ayet-i kerime: Kur'an ın ayetı azamet ve şerefi olan ayet.
cazibedar: çekıcı, cazıbelı.
cüz'i: kuçuk, az.
dındar: dının emırlerını yerine getıren.
ekseriyet: çoğunluk.
emır: bır ulkenın, bır şehrin veya kavmın başı, reısı, baş reis, bey.
Frenk: Avrupalı, Fransız.
galebe: galıp gelme, ustunluk.
gayet: son derece.
hadis-i şerif: Peygamberimzden aktarılan sozlenn genel adı.
hakikî: gerçek.
hakımıyet-ı İslamıye: İslâm ın hakımlıgı, İslamıyet ın hakım olması.
halet-ı ruhiye: insanın ruh hâlı, psıkolojık durum, insanın manevî halı, ıç durumu.
hizmetkar: hizmet yapan kımse, hizmetçı.
hurriyet-ı vicdan: vicdan hürryetı.
illet: hastalık.
ıltıhak: karışma, katılma.
ıstıbdat: ıdarede gorulen her turlu kanun dışı tazyik, baskı.
ıştıyak: aşın ısteme, çok fazla arzu etme.
ittıhad-ı İslam: İslam bırlıgı, Panıslâmızm.
kanun-ı esasi: ana prensıpler, anayasa.
keyfi: kanuna uymayarak, keyfe arzuya bağlı.
küllî: çok, buyuk, çok mıktarda.
mana: anlam.
memuriyet: memurlık.
mes'ul: sorumlu, yukumlu.
mezç: katma, karıştırma.
muaheze: azarlama, paylama, çıkışma, danılma.
mutlak: kesin.
reis: başkan.
tabir: demek, ifade etmek.
terbiye-i İslamıye: İslâmî terbiye.
terbiye-i medeniye: maddecı Batı medenıyetının verdiği egıtım.
teşkil: oluşturma, şekıllendırme.
unsur: mılliyet.
unsurculuk: mılliyetçılık, ırkçılık.
zaafiyet: zayıflık, güçsuzluk, dermansızlık.

Hâlbuki, ırkçılık damarıyla, bir adamın cinayetiyle masum bir kardeşini, belki de akrabasını, belki de aşiretinin efradını öldürmekte kendini haklı zanneder. O vakit hakikî adalet yapılmadığı gibi, şiddetli bir zulüm de yol bulur. Çünkü "Bir masumun hakkı, yüz caniye feda edilmez" diye İslâmiyetin bir kanun-i esasîsidir. Bu ise çok ehemmiyetli bir mesele-i vatanıyedir. Ve hâkimiyet-i İslâmiyeye büyük bir tehlikedir.

Madem hakikat budur, ey dindar ve dine hürmetkâr Demokratlar siz bu iki partinin gayet kuvvetli ve zevkli ve cazibedar nokta-i istinatlarına mukabil, daha ziyade maddî ve manevî cazibedar nokta-i istinat olan hakaik-ı İslâmiyeyi nokta-i istinat yapmaya mecbursunuz. Yoksa, sizin yapmadığınız eskiden beri cinayetlen nasıl eski partiye yükluyorlarsa, size de yükleyip, Halkçılar ırkçılığı elde edip tam sizi mağlûp etmeye bir ihtimal-i kavi ile hissettim. Ve İslâmiyet namına telâş ediyorum.

HAŞİYE

Eskilerin lüzumsuz keyfî kanunları ve suistimalleri neticesiyle, belki de tahrikleriyle zuhur eden Ticanî meselesini ve ağır cezalarını dindar Demokratlara yüklememek ve âlem-i İslâm nazarında Demokratları düşürmemenin çare-i yegânesi kendimce böyle düşünüyorum.

Nasıl ezan-ı Muhammediyenin (ASM) neşriyle Demokratlar on derece kuvvet bulduğu gibi, öyle de, Ayasofya'yı da beş yüz sene devam eden vazıyet-i kudsiyesine çevirmektir. Ve âlem-i İslâm da çok hüsn-i tesir yapan ve bu vatan ahalisine âlem-i İslâm'ın hüsn-i teveccühünü kazandıran, bu yirmi sene mahkemeler bir müzir cihetini bulamadıkları ve beş mahkeme de beraatine karar verdikleri Risale-i Nur'un resmen serbestiyetini dindar Demokratlar ilân etmelidirler.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
ahali: halk.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
aşiret: göçebe hâlinde yaşayan, çoğunlukla bir soydan gelen insanlar kabile, oymak.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
cânî: cinayet işlemiş, kimse.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cihet: yön.
cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç.
çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
efrat: fertler.
ehemmiyetli: önemli.
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı.
feda: uğruna verme.
gayet: son derece.
hakaik-ı İslâmiye: İslâmiyet'in gerçekleri, İslâm'a ait hakikatler.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hâkimiyet-i İslâmiye: İslâm'ın hâkimliği, İslâmiyet'in hâkim olması.
haşiye: dipnot.
hürmetkâr: hürmet eden, saygılı.
hüsn-i tesir: güzel, iyi tesir, etki.
hüsn-i teveccüh: iyi karşılanmak ve alâka görmek.
kanun-i esasî: ana prensipler, anayasa.
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe, arzuya bağlı.
maddî: madde ile alâkalı.
madem: değil mi ki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mesele: problem.
mukabil: karşılık.
müzir: zararlı, zarar veren.
nam: ad.
nazar: nazar, görüş.
neşir: yayım, yayın.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali.
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
tahrik: kışkırtma, kandırma.
Ticanî: Güney Afrika'da Hicrî 1200 tarihlerinde Ahmet Ticanî tarafından kurulan Sünnî bir tarikat.
vazıyet-i kudsiye: kutsal durum, konum.
ziyade: çok, fazla.
zuhur: ortaya çıkma.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Tâ, bu yaraya bir merhem vurmalı. O vakit âlem-i İslâm'ın tevecculunu kazandıkları gibi, başkalarının zalimâne kabahatî de onlara yüklenmez fikrindeyim. Dindar Demokratlar, hususan Adnan Menderes gibi zatların hatırları için, otuz beş seneden beri terk ettiğim siyasete bir iki gün baktım ve bunu yazdım.

Said Nursî

Ve bu hakikate yakinen şahit olup tasdik eden Risale-i Nur Talebeleri

Mehmed Çalışkan, Mustafa Acet, Hamza, Sadık, Halim, Raşid, Ahmed Hüsrev, Sungur, Tahirî, Nuri ve saire

HAŞİYE: Üstad diyor ki: Bu içtimaî, siyasî mesele mücmel olarak ihtar edildi. Ve tabiratta lüzumsuz, zararlı kelimeleri siz tebdil edebilirsiniz. Merkezlerden munasıp gördüğünüz yerlere, sû-i tesir yapmamak şartıyla gönderebilirsiniz.

319

[Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî, Samsun'da münteşir *Büyük Cihad* gazetesinde neşrolup orada muhakemesi görülen bu mudafaayı İstanbul mahkemesinde okumuş ve mahkeme beraatle nihayet bulmuştur.]

Gizli düşmanlarımız bu ramazan-ı şerifte, tekrar adliyeyi benim aleyhime sevk ettiler. Mesele de bir gizli komünist komitesiyle alâkadardır.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alaka: ilgi, ilişki, bağ
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyh: karşı, karşıt.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot.
hususan: bilhassa, özellikle
içtimaî: toplumla alakalı, cemiyete ait, sosyal
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ilan: yayma, duyurma, bildirme
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
komunist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse
merhem: ilaç, acıyı, keder, teskin eden şey
mesele: konu
muhakeme: duruşma
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
mudafaa: savunma
münasip: uygun
münteşir: neşredilmiş, basılmış ve yayılmış.
neşir: yayın, yayın
nihayet: son
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sevk: yöneltme
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
tabirat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tesir: etki.
teveccuh: yönelme, sevgi, ilgi
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî
yakinen: yakîn olarak, şüpheye düşmeden, bilme
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zat: şahsiyet.

Birisi, bütün bütün kanun hilâfına olarak, beni tek başımla ve yalnız olarak kırda ve dağda otururken, üç silâhlı jandarma ile bir başçavuş yanıma gönderdiler. "Sen başına şapka giymiyorsun" diye zorla beni karakola getirdiler. Ben de, adaleti hedef tutan bütün adliyelere söylüyorum ki.

Böyle beş vecihle kanunsuzluk edip, kanun namına beş vecihle İslâm kanunlarını kıran adam, hakikî kanunsuzlukla itham edilmek lâzım gelirken, onların o acip kanunsuzluğu ve bahanesiyle iki seneden beri vicdanî azap verdiklerinden, elbette mahkeme-ı kübra-i haşirde bunun cezasını çekeceklerdir.

Evet, otuz beş senedir münzevî olduğu hâlde hiç çarşı ve kasabalarda gezmeyen bir adamı, "Sen frenk serpuşunu giymiyorsun" diye ittiham etmeye dünyada hangi kanun musaade eder? Yirmi sekiz senedenberi beş vilâyet ve beş mahkeme ve beş vilâyetin zabıtaları onun başına ilişmedikleri hâlde hususan bu defa İstanbul mahkeme-i âdilesinde yüzden ziyade polislerin gözleri önünde, hem iki ayda yaya olarak her yeri gezdiği hâlde, hiçbir polis ilişmediği ve Mahkeme-i Temyiz "Bere yasak değil" diye karar verdiği, hem bütün kadınlar ve başı açık gezenler ve bütün askerî neferler ve vazifedar memurlar giymeye mecbur olmadıklarından ve giymesinde hiçbir maslahat bulunmadığından ve benim resmî bir vazifem olmadığından –kı resmî bir libastır– bereyi giyenler de mes'ul olmazlar denildiği hâlde, hususan münzevî ve insanlar arasına girmeyen ve ramazan-ı şerifin içinde böyle

acip: tuhaf, hayrette bırakan
askerî: askere veya askerliğe ait, askere mahsus, askerle ilgili
azap: eziyet, işkence
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bere: sipersiz yumuşak şapka
Frenk: Avrupalı, Fransız.
hakikî: gerçek.
hilâfına: zıddına, tersine, aksine
hususan: bilhassa, özellikle.
itham: suç isnat etme, suçlama
ittiham: tehmetlendirme, suçlu görme.
libas: kıyafet, giysi
mahkeme-i âdile: adaletle hükmeden mahkeme, adil mahkeme
mahkeme-i kübra-i haşir: haşrın en büyük mahkemesi, oldukten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği en büyük mahkeme
Mahkeme-i Temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
maslahat: fayda, maksat.
mes'ul: sorumlu, yükümlü
münzevî: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız.
musaade: izin
namına: adına, yerine
nefer: asker, er
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
resmî: devlet adına olan.
serpuş: başa giyilen şey, başlık, şapka.
vazife: görev
vazifedar: vazifeli
vecih: şekil, tarz
vicdanî: vicdanla, kalbî hislerle ilgili, vicdana ait.
vilayet: il
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
ziyade: çok, fazla.

hilâf-ı kanun en çirkin bir şeyle ruhunu meşgul etmemek ve dünyayı hatırına getirmemek için has dostlarıyla dahi görüşmeyen, hatta şiddetli hasta olduğu hâlde, ruhu ve kalbi vücuduyla meşgul olmamak için ilâçları almayan ve hekimleri çağırmayan bir adama şapka giydirmek, ecnebi papazlara benzetmek için ona teklif etmek ve adliye eliyle tehdit etmek, elbette zerre kadar vicdanı olan bundan nefret eder.

Meselâ, ona teklif eden demiş. "Ben emir kuluyum." Cebr-i keyfî kanun ile emir olur mu ki, emir kuluyum desin? Evet, Kur'ân-ı Hakîm'de, Yahudî ve Nasranîlere başta benzememek için ona dair ayet olduğu gibi, (1) "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ"

âyeti ululemre itaatı emreder. Allah ve Resulünün itaatine zıt olmamak şartıyla, o itaatın emir kuluyum diye hareket edebilir. Hâlbuki bu meselede, an'ane-i İslâmîye kanunları, hastalara şefkatle incitmemek, garıplere şefkat edip incitmemek, Allah için Kur'ân ve ilm-i imanîye hizmet edenlere zahmet vermemek ve incitmemek emrettiği hâlde, hususan münzevî, dünyayı terk etmiş bir adama ecnebi papazlarının serpuşunu teklif etmek on vecihle değil, yüz vecihle kanuna muhalif ve İslâm'ın an'anevî kanunlarına karşı bir kanunsuzluktur ve keyfî bir emir hesabına o kudsî kanunları kırmaktır.

Benim gibi kabir kapısında, gayet hasta, gayet ihtiyar, garip, fakir, münzevî, Sünnet-i Seniyeye muhalefet etmemek için otuz beş seneden beri dünyayı terk eden bir

1- Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygambere ve sizden olan idarecilere de itaat edin... (Nisâ Sûresi: 59.)

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
an'ane-i İslâmiye: İslâmî gelenek
an'anevî: gelenekle ilgili, geleneksel
ayet: Kur'an cümlesi
cebr-i keyfî: keyfî zorlama, kanunlara ve adalete aykırı baskı yapma
dair: alâkalı, ilgili.
ecnebî: yabancı, başka milletten olan
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı
gayet: son derece
hekim: doktor
hilâf-ı kanun: kanuna ters, kanun dışı
hususan: bilhassa, özellikle
ihtiyar: yaşlı.
ilm-i imaniye: iman ilmi
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe arzuya bağlı
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
meselâ: örneğin.
mesele: konu
meşgul: uğraşma, ilgilenme
muhalefet: uygun olmama, aykırılık, zıtlık.
muhalif: zıt, aykırı.
münzevî: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
Nasranî: İsevî, Hıristiyan
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
serpuş: başa giyilen şey, başlık, şapka
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tehdit: korkutma, gözdağı verme
teklif: önen
ululemir: emir sahipleri, idare edenler, halife veya halife adına hukum ve idare edenler, halife, kadı, padişah, sultan, cumhur başkanı, başbakan gibi devleti idare edenler
vicdan: din, inanç.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zerre: en küçük parça, molekül, atom

adama bu tarz muameleler, kat'iyen şek ve şüphe bırakmadı ki, komünist perdesi altında anarşilik hesabına vatan ve millet ve İslâmiyet ve din aleyhinde müthiş bir suikast eseri olduğu gibi, İslâmiyete ve vatana hizmete niyet eden ve müthiş haricî tahribata karşı cephe alan dindar mebuslar ve Demokratlara dahi büyük bir suikasttır. Dindar mebuslar dikkat etsinler, bu dehşetli suikasta karşı müdafaada beni yalnız bırakmasınlar.

HAŞİYE: Rus'un Başkumandanı kasten önünden üç defa geçtiği hâlde ayağa kalkmayan ve tenezzül etmeyen ve onun idam tehdidine karşı izzet-i İslâmiyeyi muhafaza için ona başını eğmeyen, İstanbul'u istilâ eden İngiliz Başkumandanına ve onun vasıtasıyla fetva verenlere karşı, İslâmiyet şerefi için, idam tehdidine beş para ehemmiyet vermeyen ve "Tükürün zalimlerin o hayâsız yüzüne!" cümlesiyle ve matbuat lisanıyla karşılayan, ve Mustafa Kemal'in elli mebus içinde hiddetine ehemmiyet vermeyip, "Namaz kılmayan haindir" diyen; ve Divan-ı Harb-i Orfînin dehşetli suallerine karşı, "Şeriatın tek bir meselesine ruhumu feda etmeye hazırım" deyip dalkavukluk etmeyen, ve yirmi sekiz sene, gâvurlara benzememek için inzivayı ihtiyâr eden bir İslâm fedaısı ve hakikat-ı Kur'âniyenin fedakâr hizmetkârına maslahatsız, kanunsuz denilse ki, "Sen Yahudî ve Hristiyan papazlarına benzeyeceksin, onlar gibi başına şapka giyeceksin, bütün İslâm ulemasının icmaına muhalefet edeceksin; yoksa ceza vereceğiz" denilse, elbette öyle herşeyini hakikat-ı Kur'âniyeye feda eden bir adam, değil dünyevî hapis veya ceza ve işkence, belki parça parça biçakla kesilse, cehenneme de atılsa, kat'iyen, yüz ruhu da olsa, bütün tarihçe-i hayatının şahadetiyle, feda edecek.

Acaba, bu vatan ve dinin gizli düşmanlarının bu eşeddi zulm-ı Nemrudanelerine karşı, manevî pek çok kuvveti bulunan bu

aleyh: karşı karşıt
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
başkumandan: başkomutan, bir devletin silahlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi.
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere aşırı saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
Divan-ı Harb-i Örfî: Sıkıyönetim Mahkemesi
dünyevî: dünyaya ait
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
feda: uğruna vermek.
fedaî: canını esirgemeyen, mühim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fetva: İslâm'da bir mesele hakkında dinî meselelere tam vâkıf yetkili kimseler tarafından verilen şer'i hüküm
gâvur: kâfir, dinsiz
hain: hıyanet eden, arkadan vuran
hakikat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'ân'ın ifade ettiği gerçek.
harici: dışa ait, dış dünya ile ilgili
hayâ: utanma, sıkılma
icma: müçtehit olan İslâm âlimlerinin dinî bir konuda aynı sözü söylemeleri, bir konuda görüş birliğine varmaları.
idam: ölüm
ihtiyar: irade, tercih
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el etek çekme
istila: ele geçirme, kaplama, yayılma.

izzet-i İslâmiye: İslâm'ın gerektirdiği haysiyet, şeref, yüceliik.
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan, düzen in mensubu olan kimse
maslahat: fayda, maksat.
matbuat: gazete, basın
mebus: milletvekili.
mesele: konu
muamele: davranma, davranış
muhafaza: koruma
muhalefet: zıtlık, aykırılık, aynılık.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, korkunç.
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şeref: onur, haysiyet.
şeriat: İslâm dini ve prensipleri
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tarihçe-i hayat: hayat hikâyesi
tarz: biçim, şekil
tehdit: korkutma, gözdağı verme
tenezzül: inme, alçalma
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vasıta: aracılık.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

fedakârın tahammülü ve maddî kuvvetle ve menfî cihette mukabele etmemesinin hikmeti nedir?

Işte bunu size ve umum ehl-i vicdana ilân ediyorum ki, yüzde on zındık dinsizin yüzünden doksan masuma zarar gelmemek için, bütün kuvvetiyle dâhildeki emniyet ve asayişi muhafaza etmek için, Nur dersleriyle herkesin kalbine bir yasakçı bırakmak için Kur'ân-ı Hakîm ona o dersi vermiş. Yoksa bir günde, yirmi sekiz senelik zalim düşmanlarımdan intikamımı alabilirim. Onun içindir ki, asayişi masumların hatırı için muhafaza yolunda haysiyetini, şerefini tahkir edenlere karşı müdafaa etmiyor ve diyor ki: "Ben, değil dünyevî hayatı, lüzum olsa ahiret hayatımı da millet-i İslâmiye hesabına feda edeceğim."

Said Nursî

320

[BAĞDAT'TA ÇIKAN ED-DİFA GAZETESİNİN MUHARRİRİ İSA ABDÜLKADIR'İN ARABÎ MAKALESİNİN TERCÜMESİ.]

Bağdat'ta çıkan *ed-Difa* gazetesi Risale-i Nur Talebelerinden bahisle diyor ki:

Türkiye'deki Nur Talebelerinin İhvan-ı Müslimîn cemiyeti ile alâkaları nedir, ne münasebeti var? Hem farkları nedir? Türkiye'deki Nur Talebeleri, Mısır'da ve bilâd-ı Arab'da İhvan-ı Muslimîn namında ittihad-ı İslâm'a çalışan cemiyetler gibi müstakil cemiyet midirler? Ve onlar da onlardan mıdır? Ben de cevap veriyorum ki:

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
Arabî: Arapça
asayış: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
bahis: konu yapan
bilâd-ı Arap: Arap beldeleri, Arap memleketleri
dahil: içeri, iç.
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i vicdan: vicdan ve merhamet sahibi olanlar
feda: uğruna verme.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
haysiyet: itibar
hikmet: gaye, maksat.
İhvan-ı Muslimîn: merkezi Mısır'da bulunan İslam'a hizmeti gaye edinen Musluman Kardeşler' adındaki bir topluluk.
ilan: yayma, duyurma, bildirme
intikam: öç alma
ittihad-ı İslam: İslâm birliği, Panislamizm
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
maddî: madde ile alakalı
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
menfî: olumsuz, müspet olmayan
millet-i İslamiye: İslam milleti
muhafaza: koruma
muharrir: yazan, yazar
mukabele: karşılık.
müdafaa: savunma, koruma
müstakil: başlı başına, bağımsız
nam: ad
Nur: Risâle-i Nur
şeref: onur, haysiyet
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme
tahkir: aşağı ve alçak addetme, aşağılama
umum: bütün
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

Nur Talebelerinin ve İhvan-ı Müslimîn Cemiyetinin gerçi maksatları, hakaik-ı Kur'âniye ve imaniyeye hizmet ve ittihad-ı İslâm dairesinde Müslümanlanın saadet-i dünyeviye ve uhreviyelerine hizmet etmektir, fakat Nur Talebelerinin beş altı cihetle farklan var.

Birinci Fark: Nur Talebeleri sıyasetle ıştıgal etmez, siyasetten kaçıyorlar. Eğer siyasete mecbur olsalar, siyaseti dine âlet yapıyorlar, tâ kı sıyasetı dınsızlığe âlet edenlere karşı dinin kudsıyetini göstersinler. Siyasî bir cemiyetleri asla mevcut değil.

İhvan-ı Müslimîn ise, memleket ve vaziyet sebebiyle siyasetle, din lehinde iştigal ediyorlar ve sıyasî cemiyet de teşkil ediyorlar.

İkinci Fark: Nurcular, Üstadlanyla içtima etmiyorlar ve etmeye de mecbur değiller. Kendilennı Ustadlanyla içtimaa mecburiyet hissetmiyorlar. Ders almak ıçın beraber bulunmaya luzum görmuyorlar. Belkı koca bır memleket bir dershane hükmünde, Risale-i Nur kitapları onlann elıne geçmekle, üstad yerine onlara bır ders verir. Herbir risale, bir Said hükmüne geçer.

Hem ellerinden geldiği kadar ücretsiz istinsah ederler. Muhtaçlara mukabelesiz [1] veriyorlar kı, okusunlar ve dınlesinler. Bu suretle büyük bır memleket büyük bır dershane hükmunde oluyor.

İhvan-ı Müslimîn ıse, umumî merkezlerde mürşit ve reıslerıyle göruşmek ve emırler ve dersler almak ıçın

cemiyet: demek, topluluk.
gerçi: her ne kadar
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'ân ait olan ve ondan gelen gerçekler
hizmet: görev, vazife
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: yerine, değerine
içtima: toplanma, bır araya gelme.
İhvan-ı Müslimin: merkezi Mısır da bulunan 'İslam'a hizmeti gaye edinen Müslüman Kardeşler' adındaki bir topluluk
istinsah: nushasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
ittihad-ı İslam: İslâm birliği, Panislamizm
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azızlık.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
mecburiyet: mecbur olma, zarurilik durumu, zorunluluk
mukabele: karşılık
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
Nur: Risale-i Nur
Nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
reis: başkan
risale: kitap, kıtapçık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
siyasi: siyasetle ilgili, siyasete ait.
talebe: öğrenci
teşkil: oluşturma, şekillendirme
uhreviye: ahirete dair, ahirete ait.
umumi: genel
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî
vaziyet: durum

1. Yırmı beş sene müddetle el yazmasıyla Anadolu da neşrı bu şekılde olmuştur

ziyaretine giderler. Ve o umumî cemiyetin şubelerinde de o büyük üstadla ve naıbleriyle ve vekilleri hükmündeki zatlarla yine görüşürler, ders alırlar, emir alırlar.

Hem umumî merkezlerde çıkan ceride ve mecellelerin fiyatını verip, alıp, onlardan ders alıyorlar.

Üçüncü Fark: Nur Talebeleri, aynen, âli bir medresenin ve bir üniversite dârülfununun talebeleri gibi, ilmî muhabere vasıtasıyla ders alıyorlar. Büyük bir vilâyet bir medrese hükmüne geçer. Birbirini görmedikleri, tanımadıklan ve uzak oldukları hâlde birbirine ders veriyorlar ve beraber ders okuyorlar.

Amma İhvan-ı Müslimîn ise, memleketleri ve vaziyetleri iktizasıyla mecellelen ve kitaplan çıkanyorlar, aktar-ı âleme neşrediyorlar, onunla birbirini tanıyıp ders alıyorlar.

Dördüncü Fark: Nur Talebeleri, bu zamanda ve bugünde ekser bilâd-ı İslâmıyede intişar etmişler ve çokluk-la vardırlar. Bu intişarlarında ayrı ayrı hükûmetlerde bulunduklan hâlde hükûmetlerden izin almaya muhtaç olmuyorlar ki, tecemmu edip toplansınlar ve çalışsınlar. Çünkü, meslekleri siyaset ve cemiyet olmadığından hükûmetlerden izin almaya kendilerini mecbur bilmiyorlar.

Amma İhvan-ı Müslimîn ise, vaziyetleri itibarıyla siyasete temas etmeye ve cemıyet teşkilıne ve şubeler ve merkezler açmaya muhtaç bulunduklarından, bulunduklan yerlerdekı hukûmetten ıcazet ve ruhsat almaya

aktâr-ı âlem: alemin her tarafı, alemin dort bir yanı
alı: yuce, yuksek, ulu
amma: ama, lakın, ancak.
bilad-ı İslâmıye: İslâm beldeleri, şehirleri, memleketlen
cemiyet: demek topluluk
ceride: gazete
darülfunun: universite.
ekser: pek çok.
hükmüne: yerine, değerine
icazet: izin, ruhsat, musaade
İktıza: gerek, luzum.
İlmî: ilim ile ilgili, ilme dair
intışar: yayınlanma, neşrolma
mecelle: kitap, mecmua, dergi, risale
medrese: Risale-i Nur okunan ve ogrencilerin kalabilecekleri yer
muhabere: haberleşme
muhtaç: gerek duyan.
naip: vekil, bir kımsenın yerını tutan, ışlerını yurutten kimse
neşir: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur
ruhsat: izin belgesi, ruhsat name.
talebe: ogrenci
tecemmu: bir araya gelme, birlikme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
umumî: genel
vaziyet: durum
vilayet: il

muhtaçtırlar. Ve Nurcular gibi bilinmiyor değiller. Ve bu esas üzerine, kendilerine umumî merkezleri olan Mısır'da, Suriye'de, Lübnan'da, Filistin'de, Urdün'de, Sudan'da, Mağripte ve Bağdat'ta çok şubeler açmışlar.

Beşinci Fark: Nur Talebeleri içinde çok muhtelif tabakalar var. Yedi sekiz yaşındaki, camilerde Kur'ân okumak için elifbâyı ders almakta olan çocuklardan tut, tâ seksen, doksan yaşındaki ihtiyarlara varıncaya kadar kadın erkek, hem bir köylü, hammal adamdan tut, tâ büyük bir vekile kadar ve bir neferden büyük bir kumandana kadar taifeler Nurcularda var. Bütün Nurcuların bu çok taifelerinin umumen bütün maksatları, Kur'ân-ı Mecîdin hidayetinden ve hakaik-ı imaniye ile nurlanmaktan ibarettir. Bütün çalışmaları ilim ve irfan ve hakaik-ı imaniyeyi neşretmektir. Bundan başka bir şeyle iştigal ettikleri bilinmiyor. Yirmi sekiz seneden beri dehşetli mahkemeler dessas ve kıskanç muanzlar, bu kudsî hizmetten başka onlarda bir maksat bulamadıkları için onları mahkûm edemiyorlar ve dağıtamıyorlar. Ve Nurcular, müşterileri ve kendilerine taraftarları aramaya kendilerini mecbur bilmiyorlar. "Vazifemiz hizmettir, müşterileri aramayız. Onlar gelsinler bizi arasınlar, bulsunlar" diyorlar. Kemiyete ehemmiyet vermiyorlar. Hakikî ihlâsı taşıyan bir adamı, yüz adama tercih ediyorlar.

Amma İhvan-ı Muslimîn ise: Gerçi onlar da Nurcular gibi ulûm-i İslâmiye ve marifet-i İslâmiye ve hakaik-ı imaniyeye temessuk etmek için insanları teşvik ve sevk

amma: ama, lakin, ancak
dehşetli: urkutucu, korkunç
dessas: desise eden, aldatıcı, oyuncu, hileci
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elifba: otuz üç harften meydana gelen Osmanlı elifbası
gerçi: her ne kadar
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakiki: gerçek.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
hizmet: görev, vazife
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ilm: bilgi, marifet
irfan: kültür
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
kemiyet: az veya çok oluş
kudsî: mukaddes, yüce
kumandan: komutan.
Kur'an-ı Mecid: azametli şeref'li galip olan Kur'ân
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü
maksat: kast, amaç, düşünce
marifet-i İslamiye: İslâmî ilim, İslam'a ait eğitim, terbiye
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
nefer: rütbesiz asker, er
neşir: yayım, yayın.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
sevk: yöneltme.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
taife: bölük, takım, grup, fırka
temessuk: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma.
ulûm-ı İslâmiye: İslâmî ilimler
umumen: umumî olarak, bütün olarak.
umumî: genel
vekil: nâzır, bakan.

ediyorlar; fakat vaziyet, memleket ve siyasete temas İktizasıyla, ziyadeleşmeye ve kemiyete ehemmiyet veriyorlar, taraftarları arıyorlar.

ALTINCI FARK: Hakikî ihlâslı Nurcular, menfaat-i maddiyeye ehemmiyet vermedikleri gibi, bir kısmı, azamî İktisat ve kanaatle ve fakirü'l-hâl olmalarıyla beraber, sabır ve insanlardan istiğna ile ve hizmet-i Kur'âniyede hakikî bir ihlâs ve fedakârlıkla; ve çok kesretli ve şiddetli ehl-i dalâlete karşı mağlûp olmamak için ve muhtaçları hakikate ve ihlâsa davet etmekte bir şüphe bırakmamak için ve rıza-i İlâhîden başka o hizmet-i kudsiyeyi hiçbir şeye âlet etmemek için, bir cihette hayat-ı içtimaiye faydalarından çekiniyorlar.

Amma İhvan-ı Müslimîn ise: Onlar da hakikaten maksat itibarıyla aynı mahiyette oldukları hâlde, mekân ve mevzu ve bazı esbap sebebiyle, Nur Talebeleri gibi dünyayı terk edemiyorlar. Azamî fedakârlığa kendilerini mecbur bilmiyorlar.

İsa Abdülkadir

321

Bağdat'ta çıkan, ehemmiyetli, siyasî bir ceride olan *Eddifa* gazetesinin muharriri İsa Abdülkadir diyor ki:

Nur Talebelerinin mürşidi olan Bediüzzaman Said Nursî hakkında *Eddifa* gazetesini okuyanlar benden

amma: ama, lakin, ancak.
azami: en fazla, en çok, nihayet derecede.
Bediuzzaman. Said Nursî'ye ilim adamlarınca takılan bir sıfat. Anlamı çağın eşsiz güzelliği.
ceride: gazete.
ehemmiyet. önem, değer, kıymet.
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fakirülhâl: muhtaç ve fakirlik içinde olma.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hakiki: gerçek.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti.
hizmet-i kutsiye: mukaddes hizmet, kutsal hizmet.
ihlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
İhvan-ı Müslimin: merkezi Mısır'da bulunan İslam'a hizmeti gaye edinen 'Müslüman Kardeşler' adındaki bir topluluk.
İktisat: tutum, birikirme, artırma, tasarruf.
İktiza: gerek, lüzum.
İstiğna: aza, kanaat, elde olanla yetinme, gönül tokluğu, tok gözlülük.
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kemiyet: az veya çok oluş.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
mahiyet: durum, vaziyet.
maksat: kast, amaç, düşünce.
mekan: yer, mahal.
menfaat-i maddiye: maddî menfaat.
mevzu: konu.
muharrir: yazan, yazar.
muhtaç: gerek duyan.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
Nur: Risale-i Nur.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'dan okuyup neşreden kimse.
rıza-i İlahi: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
talebe: öğrenci.
vaziyet. durum.
ziyade: çok, fazla.

soruyorlar. "Türkiye'deki Nur Talebelerinden ve Üstadlan olan Said Nursî'den bize malûmat ver" diyorlar. Ben de bunlar hakkında kısa bir cevap vereceğim. Çünkü, Üstadın, Nurun ve Nur Talebelerinin Arablarda hakkı olduğu için, Arablar onlardan ciddî bahsetsinler. Zira, İslâmiyetin madde-i esasıyesi olan Arablar Risale-i Nur'dan ziyadesiyle fayda görmeye başlamışlar.

Bu Nur Talebelen, Rısale-ı Nur'la hem Turkiye'de, hem bilâd-ı Arabda komünistliğe karşı muhkem bir sed teşkil ediyorlar

Risale-i Nur ise, öyle genış bır mıkyasla intışar ediyor kı, değil yalnız Türkiye'de ve bilâd-ı İslâmiyede, hatta ecnebilerde de iştıyakla ıstenilir oluyor. Ve Nurun Talebelerinin şevklerini hiçbir şey kıramıyor.

İşte, Nur Talebeleriyle Nur Risaleleri ve onlann bu büyük hızmet-i Kur'âniyelen Demokrat Hükûmetinin bir büyük hasenesidır ki, mübarek âlem-i İslâm'daki hareket-i İslâmiye bu hükûmet-i demokrasiyi takdir ve tahsinle karşılıyor. Bütün Irak ahali-i Müslimesi ki, Arab, Türk, Kürd, İran, bu İslâmî hizmeti ve kudsî mücahedeyi kemal-i ferahla karşılıyorlar. Ve Türkiye'deki Türk kardeşlenmiz, Garbın yanlış tesiratlarına karşı bunlarla mukavemet gosteriyorlar kanaatindedirler.

İsa Abdülkadir

ahali-i Müslime: Müsluman ahali, Musluman halk, Musluman toplum
âlem-ı İslam: İslâm âlemi, İslam dunyası
bilad-ı Arap: Arap beldeleri, Arap memleketleri
bilad-ı İslamıye: İslam beldelen, şehirlen, memleketleri
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten.
ecnebi: başka ulke
garp: Batı, Batı ulkeleri
hareket-ı İslamıye: İslâmı hareket.
hasene: ıyılık, sevap
hızmet: görev, vazife.
hızmet-ı Kur'aniye: Kur an hızmeti.
İntişar: yayınlanma, neşrolma
İslamî: İslam ile alâkalı, İslam a ait.
iştiyak: aşın isteme, çok fazla arzu etme.
kanaat: inanç
kemal-ı ferah: mukemmel bir ferahlık.
komünist: butun mallann ortaklaşa kullanıldıgı ve ozel mulkıyetin olmadığı iddıasında bulunan duzen in mensubu olan kımse
kudsî: mukaddes, yuce
madde-i esasiye: esas madde, asıl madde
malumat: bilgıler, bilinen şeyler
mıkyas: nıspet, derece, ölçü
muhkem: saglam, dayanıklı
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme
mübarek: feyızlı, bereketlı
mücahede: savaşma, mucadele, ugraşma, çaba, gayret.
Nur: Risale-ı Nur
Risale-ı Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi nın eserlerinin adı
set: manı, perde, engel
şevk: şıddetlı arzu, aşın istek ve heves
tahsin: aferin, deme, alkışlama
takdir: kıymet verme, begenme
talebe: ogrenci
tesirat: etkıler, tesırler
teşkil: olusturma, şekillendirme
ziyade: fazlasıyla

322

[Risale-i Nur'un vatana, millete ve İslâmiyete büyük hizmetini kabul ve takdir eden Başvekil Adnan Menderes'e Üstadın yazdığı bir mektup.]

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Ben çok hasta olduğum ve siyasetle alâkasız bulunduğum hâlde, Adnan Menderes gibi bir İslâm kahramanı ile bir sohbet etmek isterdim. Hâl ve vazıyetim görüşmeye müsaade etmediği için, o sûrî konuşmak yerine, bu mektup benim bedelime konuşsun diye yazdım.

Gayet kısa birkaç esası, İslâmiyetin bir kahramanı olan Adnan Menderes gibi dindarlara beyan ediyorum:

• **Birincisi:** İslâmiyetin pekçok kanun-ı esasîsinden birisi, (2) وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ayet-i kerimesinin hakikatidir ki, "*Birsinin cinayetiyle başkaları, akraba ve dostları mes'ul olamaz.*"

Hâlbuki, şimdiki siyaset-i hâzırada particilik taraftarlığı ile, bir caninin yüzünden pekçok masumların zararına rıza gösteriliyor. Bir caninin cinayeti yüzünden taraftarları veyahut akrabaları dahi şenî gıybetler ve tezyifler edilip, birtek cinayet yüz cinayete çevrildiğinden, gayet dehşetli bir kin ve adaveti damarlara dokundurup kin ve garaza ve mukabele-i bilmisile mecbur ediliyor. Bu ise, hayat-ı içtimâiyeyi tamamen zirüzeber eden bir zehirdir. Ve hariçteki düşmanların parmak karıştırmalarına tam bir

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2. Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi 164; İsrâ Suresi 15; Fâtır Suresi 18; Zümer Suresi 7)

adaveti: düşmanlık, husumet.
alâka: ilgi, ilişki, bağ.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti; azamet ve şerefi olan ayet.
başvekil: başbakan.
bedel: yerine, adına, namına.
beyan: anlatma, açıklama.
canî: cinayet işlemiş kimse.
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katil.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dının emirlerini yerine getiren.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
gayet: son derece.
gıybet: arkadan çekiştirmek; hazır olmayan birisinin aleyhinde konuşma.
hâl: durum, vazıyet.
hariç: dışında.
hayat-ı içtimâiye: sosyal hayat; toplum hayatı.
kanun-ı esâsî: ana prensipler, anayasa.
kin: gizli düşmanlık, garaz.
masum: suçsuz, kabahatsız, günahsız.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
mukabele-i bilmisil: misliyle mukabele etme, karşılaştığı muamelenin aynısını satıbine iade etme.
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
siyaset-i hâzıra: şimdiki siyaset.
sûret: görünüşte olan şekli.
şenî: fena, kötü, çirkin, ayıp.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tezyif: zayıfa çıkarma, sahte olarak gösterme.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

tam bir zemin hazırlamaktır. İran ve Mısır'daki hissedilen hâdise ve buhranlar bu esastan ileri geldiği anlaşılıyor. Fakat onlar burası gibi değil; bize nisbeten pek hafif, yüzde bir nisbetindedir. Allah etmesin, bu hâl bizde olsa pek dehşetli olur.

Bu tehlikeye karşı çare-i yegâne: Uhuvvet-i İslâmiyeyi ve esas İslâmiyet milliyetini o kuvvetin temel taşı yapıp, masumları himaye için, canilerin cinayetlerini kendilerine münhasır bırakmak lâzımdır.

Hem, emniyetin ve asayişin temel taşı yine bu kanun-i esâsîden geliyor.

Meselâ, bir hânede veya bir gemide bir masum ile on cani bulunsa, hakiki adaletle ve emniyet ve asayış düstur-i esasîsi ile, o masumu kurtarıp tehlikeye atmamak için, gemiye ve hâneye ilişmemek lâzım, tâ ki masum çıkıncaya kadar.

İşte bu kanun-i esasî-i Kur'ânî hükmünce asayış ve emniyet-i dâhiliyeye ilişmek, on cani yüzünden doksan masumu tehlikeye atmak, gazab-ı İlâhînin celbine vesile olur. Madem Cenab-ı Hak, bu tehlikeli zamanda bir kısım hakikî dindarların başa geçmesine yol açmış, Kur'ân-ı Hakîm'in bu kanun-i esasîsini kendilerine bir nokta-i istinat ve onlara garazkârlık edenlere karşı siper yapmak lâzım geldiğini, zaman ihtar ediyor.

• **İslâmiyetin İkinci Bir Kanun-ı Esasîsi:** Şu hadîs-i şerîftir:[1] سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ hakikatiyle, memuriyet bir

1. *Mişkâtu'l Mesâbîh*, hadîs no: 3925; *Fethu'l Kebîr*, 2:195; *Musnedü'l Firdevs*, 2: 324.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi; hakkaniyet; adâlet.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması.
buhran: bir işin tehlikeli karışık bir hal alması; bunalım; zor durum; kriz.
cani: cinayet işlemiş kimse.
celp: çekme; çekiş; kendine çekmek.
çare-i yegane: tek çâre; tek çıkar yol.
dehşetli: ürkütücü; korkunç.
düstur-i esasî: temel prensip; esas; dustur.
emniyet: güven; güvenlik.
emniyet-i dahiliye: dahilî emniyet; iç güvenlik.
garazkâr: haset eden; kin güden; kötü kasıt sahibi.
gazab-ı İlâhî: Allah'ın gazabı; İlâhî gazap.
hadîs: Peygamberimizin sözü.
hâdise: olay.
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikî: gerçek.
hâl: durum; vaziyet.
hâne: ev; mesken.
himaye: koruma; muhafaza etme.
ihtar: dikkat çekme; hatırlatma; uyarı.
kanun-i esasî: ana prensipler; anayasa.
kanun-i esasî-i Kur'anî: Kur'ân'ın temel ölçülen; temel kanunu; Kur'ân'ın anayasası.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
madem: değil mi ki.
masum: suçsuz; kabahatsiz; günahsız.
meselâ: örneğin.
münhasır: sınırlanmış; sınırlı.
nispeten: nispetle; kıyaslayarak.
nokta-i İstinat: dayanak noktası; güvenme ve itimat noktası.
siper: koruyucu engel; kalkan.
uhuvvet-i İslamiye: İslâm kardeşliği.
vesile: bahane; sebep.
zemin: temel; dayanak.
memuriyet: maaşla gördurulen devlet işi.

hizmetkârlıktır; bir hâkimiyet ve benlik için tahakküm âleti değil... Bu zamanda terbiye-i İslâmiyenin noksaniyetiyle ve ubudiyetin zafiyetiyle benlik, enaniyet kuvvet bulmuş. Memuriyeti hizmetkârlıktan çıkarıp bir hâkimiyet ve müstebidâne bir tahakküm ve mütekebbirâne bir mertebe tarzına getirdiğinden, abdestsiz, kıblesiz namaz kılmak gibi, adalet, adalet olmaz, esasiyle de bozulur. Ve hukuk-i ibad da zirüzeber olur. Hukuk-i ibad, hukukullah hükmüne geçmiyor ki hak olabilsin. Belki nefsanî haksızlıklara vesile olur.

Şimdi, Adnan Menderes gibi, "İslâmiyetin ve dînin icaplarını yerine getireceğiz" diye ve mezkûr iki kanun-i esasîye karşı muhalefet edip tam zıddına olarak iki dehşetli cereyan, gayet büyük rüşvetle halkları aldatmak ve ecnebîlerin müdahalesine yol açmak vaziyetinde hücum etmek ihtimali kuvvetlidir.

Birisi: Birinci kanun-ı esasîye muhalif olarak, bir cani yüzünden kırk masumu kesmiş, bir köyü de yakmış. Bu derecede bir istibdad-ı mutlak, her nefsin zevkine geçecek memuriyete bir hâkimiyet suretinde rüşvet vererek, dindar hürriyetperverlere hücum ediliyor.

İkinci hücum da. İslâmiyet milliyet-i kudsiyesini bırakıp, evvelkisi gibi, bir cani yüzünden yüz masumun hakkını çiğneyebilen, zahiren bir milliyetçilik ve hakikatte ırkçılık damanıyla hem hürriyetperver dindar Demokratlara, hem bütün bu vatandaki yüzde yetmişi sair unsurlardan bulunanlara, hem hükûmet aleyhine, hem bîçare Türkler aleyhine, hem Demokratın takıp ettiği

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adilik.
aleyh: karşı, karşıt.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cani: cinayet işlemiş kimse.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evvel: önce.
gayet: son derece.
hâkimiyet: hâkim oluş, hukmedis, egemenlik.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hükmüne: yenne, degerine.
hürriyetperver: hürriyet sever.
ihtimal: olabilirlik.
istibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatorluk.
kanun-ı esası: ana prensipler anayasa.
masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız.
mertebe: rütbe, paye.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
milliyet-i kudsiye: mukaddes ve kıymetli milliyet.
muhalefet: zıtlık, aykırılık, aynılık.
müdahale: karışma.
müstebidane: müstebitçe, keyfi ve baskıcı bir şekilde.
nefsanî: nefsle ilgili, nefsin arzularına ait.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
rüşvet: ödün, tavız.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
terbiye-i İslamiye: İslâmî terbiye.
ubudiyet: kulluk.
unsur: milliyet.
vesile: bahane, sebep.
zafiyet: zayıflık.
zahiren: görünüşte.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

siyaset aleyhine çalışarak ve serseri ve enaniyetli nefislere gayet zevkli bir rüşvet olarak bir ırkçılık kardeşliği veriyor. O zevkli kardeşliğin içinde, o zevkli faydadan bin defa daha ziyade hakikî kardeşleri düşmanlığa çevirmek gibi acip tehlikeyi, o sarhoşluğu ile hissedemiyor.

Meselâ, İslâmiyet milliyetiyle 400 milyon hakikî kardeşin hergün[1] اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ dua-i umumîsiyle manevî yardım görmek yerine, ırkçılık 400 milyon mübarek kardeşlen, dört yüz serseriye ve lâübalilere yalnız dünyevî ve pek cüz'î bir menfaati için terk ettiriyor. Bu tehlike hem bu vatana, hem hükûmete, hem de dindar Demokratlara ve Türklere büyük bir tehlikedir. Ve öyle yapanlar da hakikî Türk değillerdir. Necip Türkler böyle hatadan çekinirler.

Bu ıki taife herşeyden istifadeye çalışıp dindar Demokratlan devirmeye çalıştıklan ve çalıştırıldıklan, meydandaki asar ile tahakkuk ediyor. Bu acip tahribata ve bu iki kuvvetli muanzlara karşı, kırk Sahabe ile dünyanın kırk devletine karşı meydan-ı muarazaya çıkan ve galebe eden ve bin dört yüz sene zarfında ve her asırda üç yüz dört yuz milyon şakirdi bulunan hakikat-i Kur'ânıyenin sarsılmaz kuvvetine dayanmak ve onun içindeki dünyevî ve uhrevî saadet-i ebediyenin zevklenne o cazibedar hakikatle beraber nokta-i istinat yapmak, o mezkûr muarızlannıza ve hem dâhil ve hançteki duşmanlannıza karşı en lâzım ve elzem ve zarurî bir çâre-i yegânedir. Yoksa, o ınsafsız dâhilî ve hancî düşmanlarınız sızin bır

1 Allahım, butun mu'mın erkek ve kadınları magfiret eyle.

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
asar: eserler.
cazibedar: çekıcı, cazıbelı.
cüz'î: kuçuk, az.
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol.
dahil: ıçen, ıç.
dahilî: ıçe aıt, ıçe donuk, ıç ıle ılgılı.
defa: kere, kez, yol.
dindar: dının emırlennı yerine getıren.
dua-ı umumî: herkesı ıçıne alan dua.
dünyevî: dunyaya aıt.
elzem: daha (en) pek) lâzım, lızumlu, gereklı.
enaniyet: kendını beğenme, bencıllık, egoıstlık.
galebe: galıp gelme, üstünluk.
gayet: son derece.
hakikat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın ha kıkatı. Kur'ân ın ıfade ettıgı gerçek.
hakıkî: gerçek.
harıcî: dışa aıt, dış dunya ıle ılgılı.
hariç: dışında.
istıfade: faydalanma, yararlanma.
laubali: korku ve çekınmesı olmayan, saygısız, pervasız.
manevî: manaya aıt, maddı olmayan.
menfaat: fayda.
mesela: omeğın.
meydan-ı muaraza: soz mu cadelesi meydanı, bırı ıle yarışma meydanı.
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalıf.
mübarek: feyızlı, bereketlı.
necip: asıl soylu kımse.
nokta-i istinat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası.
rüşvet: ödün, taviz.
saadet-i ebediye: zevalsız, sonu olmayan, muduluk, sonsuz mutluluk.
Sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed'ın mubarek yüzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlenne katılan mu'mın kımse.
serseri: gayesız, hedefsız.
şakırt: talebe, oğrencı.
tahakkuk: gerçekleşme, olmadelıl ıle ıspat edılme, kesınleşme.
tahrıbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar.
taife: takım, guruh.
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt.
zarfında: süresınce.
zarurî: zorunlu.
ziyade: çok, fazla.

cinayetinizi binler yapıp ve eskilerin de cinayetlerini ilâve ederek başkaların başına yükledikleri gibi, size de yükleyecekler. Hem size, hem vatana, hem millete telâfi edilmeyecek bir tehlike olur.

Cenab-ı Hak sizleri İslâmiyet lehindeki hizmetlerinizde muvaffak ve mezkûr tehlikelerden muhafaza eylesin diye ben ve Nurcu kardeşlerimiz, yapacağınız hizmete ve mezkûr hakikati kabul etmenize mukabil dua etmeye karar vereceğiz.

• **ÜÇÜNCÜSÜ:** İslâmiyetin hayat-ı içtimaiyeye dair bir kanun-i esasîsi dahi, bu hadis-i şerifin,
(1) اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا hakikatıdır. Yani, hariçteki düşmanların tecavüzlerine karşı, dâhildeki adaveti unutmak ve tam tesanud etmektir. Hatta en bedevî tâifeler dahi bu kanun-ı esasînin menfaatini anlamışlar ki, hariçte bir düşman çıktığı vakit, o taife birbirinin babasını, kardeşini oldurdukleri hâlde, o dâhildeki düşmanlığı unutup, hariçteki düşman def oluncaya kadar tesanüd ettikleri hâlde; binler teessüflerle deriz ki, benlikten, hodfüruşluktan, gururdan ve gaddar siyasetten gelen dâhildeki tarafgirane fikriyle, kendi tarafına şeytan yardım etse rahmet okutacak, muhalifine melek yardım etse lânet edecek gibi hâdisatlar görünüyor. Hatta, bir salih âlim, fikr-ı siyasîsine muhalif bir büyük salih âlimi tekfir derecesinde gıybet ettiği; ve İslâmiyet aleyhinde bir zındığı, onun fikrine uygun ve taraftar

1- Mü'min için mü'min sağlam yapılmış bir binanın birbirine kuvvet veren elemanları gibidir. (*Buhârî* Salât, 88; *Muslim* Birr, 65; *Tirmizî* Birr, 18; *Nesei* Zekat, 67.)

adavet: düşmanlık, husumet.
aleyh: karşı karşıt.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
bedevî: ipteda tarzda yaşayan, medeni olmayan.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dâhil: içeri, iç.
dair: alakalı, ilgili.
def: kovma, uzaklaştırma.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fikr-ı siyasî: siyasi düşünce.
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden.
gıybet: arkadan çekiştirmek, hazır olmayan birisinin aleyhinde konuşma.
hâdisat: hadiseler, olaylar.
hadîs-ı şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikat: gerçek, doğru.
hariç: dışında.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hizmet: görev, vazife.
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen.
kanun-ı esasî: ana prensipler, anayasa.
lânet: Allah'ın rahmetinden mahrumluk, Allah'ın af ve merhametinden uzak olma.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
menfaat: fayda.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhafaza: koruma.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mukabil: karşılık.
muvaffak: başarmış, başarılı.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahibi, muttakî.
tâife: kavim, kabile.
tarafgirane: taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek.
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen.
tecavüz: saldırma, sınırını aşma.
teessüf: üzülme, esefleneme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
tekfir: birini kufürle suçlama, bir kimseyi yaptığı bir işten veya bir sözden dolayı kâfir sayma.
telafi: tamamlama, yerini doldurma, zararı karşılama.
tesanut: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir.

olduğu için hararetle sena ettiğini gördüm. Ve şeytandan kaçar gibi, otuz beş seneden beri siyaseti terkettim.

Hem şimdi birisi, hem ramazan-ı şerife, hem şeair-i İslâmıyeye, hem bu dindar millete büyük bir cinayeti yaptığı vakit muhaliflerinin onun o vaziyeti hoşlanna gittiği görüldü. Hâlbuki, küfre rıza küfür olduğu gibi, dalâlete, fıska, zulme rıza da fısktır, zulümdür, dalâlettir. Bu acip hâlın sırrını gordum ki, kendilerini millet nazarında ettikleri cinayetlerinden mazur göstermek damanyla muhalifleri kendilerinden daha dinsiz, daha cani görmek ve göstermek istiyorlar.

İşte bu çeşit dehşetli haksızlıkların neticeleri pek tehlikeli olduğu gibi, içtimaî ahlâkı da ziruzeber edip bu vatan ve millete ve hâkimiyet-i İslâmiyeye büyük bir suikast hükmündedir.

Daha yazacaktım, fakat bu üç nokta-i esasiyeyi şimdilik dindar hürriyetperverlere beyan etmekle iktifa ediyorum.

Said Nursî

acip: tuhaf, hayrette bırakan
beyan: anlatma, açıklama
cani: cinayet işlemiş kimse
dalalet: azgınlık, sapıklık.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dindar: dının emırlerını yerine getıren
fısk: dınsızlık, ahlaksızlık
hâkimiyet-i İslâmiye: İslâm ın hâkımlığı, İslâmıyet ın hâkım olması
hararet: ateşlılık, coşkunluk, heyecanlılık
hürriyetperver: hurnyet sever
içtimaî: topluluga aıt, toplumla ılgılı, toplumsal
iktifa: yeterlı bulma, kâfi gorme
küfür: ımansızlık, dınsızlık
mazur: ozurlu, ozru olan
muhalif: muhalelet eden bır fıl ve düşunceye karşı zıt düşuncede bulunan
nokta-ı esasiye: esas, temel nokta
Ramazan-ı Şerif: mubarek şerefli Ramazan ayı.
rıza: rızı olma, hoşnutluk.
sena: methetme, övme
suikast: kotu kasıt, kotu nıyet, kotu kasıtla ış yapma, tuzak kurma.
şeair-i İslâmiye: İslâm'a aıt ışaretler, İslâm'a sembol olmuş ış ve ıbadetler
vaziyet: durum
ziruzeber: altust karmakarışık, darmadağın.
zulüm: haksızlık, ezıyet.

323

[Adnan Menderes'e gönderilmek niyetiyle evvelce yazılan içtimaî hayatımıza ait bir hakikatin haşiyesini takdim ediyoruz.]

HAŞİYE: Eskilerin lüzumsuz keyfî kanunları ve suistimalleri neticesinde, belki de tahriklenyle zuhur eden Ticanî meselesini dindar Demokratlara yüklememek ve âlem-i İslâm'ın nazarında Demokratları düşürmemenin çare-i yegânesi kendimce böyle düşünüyorum.

Ezan-ı Muhammedînin (ASM) neşriyle Demokratlar on derece kuvvet bulduğu gibi; Ayasofya'yı, beş yüz sene devam eden vaziyet-i kudsiyesine çevirmek ve hâlen İslâm'da çok hüsn-i tesir yapan ve bu vatan ahalisine âlem-i İslâm'ın hüsn-i teveccühünü kazandıran, yirmi sekiz sene mahkemelerin muzır cihetini bulamadıkları ve beş mahkeme de beraatine karar verdikleri Risale-i Nur'un resmen serbestîsini dindar Demokratlar ilân etmeli ve bu yaraya bir nevi merhem vurmalıdırlar. O vakit âlem-i İslâm'ın teveccühünü kazandıkları gibi, başkalarının zalimâne kabahatleri onlara yüklenmez fikrindeyim. Dindar Demokratları, hususan Adnan Menderes gibi zatların hatırları için, otuz beş seneden beri terk ettiğim siyasete bir iki saat baktım ve bunu yazdım.

Said Nursî

ahali: halk.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
cihet: yön, sebep, vesile.
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
evvelce: daha önce.
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı.
hâlen: şimdiki hâlde, şu anda.
haşiye: dipnot.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüsn-i tesir: güzel, iyi tesir, etki.
hüsn-i teveccüh: sevgi ile karışık medih ve takdir.
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
keyfî: kanuna uymayarak, keyfe arzuya bağlı.
merhem: ilaç, acıyı keder teskin eden şey.
mesele: çözülmesi istenilen şey, problem.
muzır: zararlı, zarar veren.
neşir: yayım, yayın.
nevi: çeşit.
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
serbesti: serbestlik.
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
takdim: arz etme, sunma.
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi.
Ticanî: Kuzey Afrika'da Hicrî 1200 tarihlerinde Ahmet Ticanî tarafından kurulan Sünnî bir tarikat.
vaziyet-i kudsiye: kutsal durum, konum.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zuhur: ortaya çıkma.

324

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Samsun Mahkemesinden Sorgu ve Savcının *Büyük Cihad*'da intişar eden bir şekvâma dair beni Samsun Ağır Ceza Mahkemesine vermelerine dair bir davetiye geldi. Bana okudular. İçinde yalnız dört nokta nazar-ı ehemmiyete alınabilir gordum.

BIRINCISI: *Büyük Cihad*'ın müdür-i mes'ulü mahkemede müddeiumumîye demiş ki: "Said Nursî o makaleyi bana göndermiş. Ben de neşrettim."

Bu meselenin hakikati şudur:

Ben hasta iken Emirdağındaki kardeşlerim yanıma geldiler. Emirdağında başıma gelen zalimâne hâdiseye dair konuştuk. Hem hastalıklı, hem hiddetli, hem Ankara'ya şekvâ suretinde bir şeyler söylemiştim. Yanımdaki hizmetçim kaleme aldı. Nur Talebelerinin tensibiyle Ankara'daki bir iki Nur Talebesine gönderip, tâ bazı dindar meb'uslara göstersinler, bu hastalığımda bana sıkıntı verilmesin. Hem gönderilmiş. Bazı meb'uslar da görmüş. Ve bilmediğimiz bir zatın hoşuna giderek *Büyük Cihad* müdürüne göndermiş. Ben kasem ederim ki, o zamandan şimdiye kadar bilmiyorum ki kim gondermiş. Fakat neşrolduktan sonra bir nüsha buraya gelmiş. Yeni harfleri bilmediğim için bana birisi okudu. Ben memnun oldum. "Allah razı olsun neşredenlere" dedim. Gerçi otuz beş seneden beri siyaseti terk etmiştim. Fakat *Büyük*

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

dair: alakalı, ilgili.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
gerçi: her ne kadar.
hâdise: olay.
hakikat: gerçek.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
kasem: yemin, ant.
mebus: milletvekili.
müddeiumumî: savcı.
nazar-ı ehemmiyet: pek önemli görerek pek muhim olduğunu düşünerek olan bakış.
neşir: yayın, yayın.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
Nur: Risâle-i Nur.
nüsha: suret.
razı: hoşnut olma, kabul etme.
şekvâ: şikâyet.
talebe: öğrenci.
tensip: uygun görme, munasip kılma, uygun bulma.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zat: kişi, şahıs.

Cihad gibi halisâne dine hizmet eden o cerideye ve onun sahip ve muharrirlerine din namına minnettâr oldum ve "Allah razı olsun" dedim. Haberim olmadan ve para da vermeden daima bana o mubarek gazete gondenlıyordu.

İKINCI NOKTA: Benim Samsun'daki Ağır Ceza Mahkemesine sevk edilmeklığime dairdir. Bu noktada bunu kat'ıyen beyan ediyorum ki, Samsun havalısinde, hususan Buyuk Cihad dairesine mensup mubarek ahıret kardeşlenm ve Nur Talebelennı zıyaretle görmek için oraya gıtmek ısterdim. Fakat doktorlann raporlanyla, kat'î iktıdarsızlığım o dereceye gelmiş ki, beş dakikalık karşımdaki, bu meselenin başlangıcı ve esası olan mahkemeye, bir buçuk senedir bana haber verdiklen hâlde gidemıyorum. Mecburiyetle müddeiumumî ve hâkim vazıfesini gören sorgu hâkimi yanıma geldiler. Medar-ı sual ve cevap *Buyuk Cihad* gazetesini de getirdiler. Gazetenin bazı sözlen benim sozlerim içine karıştırılmış. Ben de onlara cevaplannı vermiştim. Eğer faraza Ağır Ceza bu ehemmiyetsız meseleye ehemmiyet verse, benim mahkememi Eskişehir'e nakline musaade etsın ki, orada sıhhiye heyetınden ıkı aylık raporlu zehır hastalığı ıle şiddetli hasta bulunduğumdan bizzat bulunabilirim. Yoksa imkânı yoktur.

ÜÇUNCÜ NOKTA: Savcı ve sorgu hâkimi 163. maddeye dayanıp Said Nursî'yi dını siyasete âlet ve asayişe zararlı propaganda dıye ıtham edıyorlar. Bu noktanın

ahiret: obür dunya, ötekı dunya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
asayış: emnıyet, kanun ve nızam hakımıyetun saglanması
beyan: anlatma, açıklama
bizzat: kendisi, şahsen
ceride: gazete
dair: alakalı, ılgılı
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
faraza: farz edelım kı, oyle sayalım kı: soz gelişi
haber: hâricten insanın fikrine intıkal eden ilim
hâkim: yarpıç.
halısâne: temız kalplılıkle, safiyetle
havali: bolge, etraf, çevre, cı var.
heyet: kurul, komite
hizmet: gorev, vazıfe
hususan: bılhassa, ozellıkle
iktıdar: guç, yetme, bır ısı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
ıtham: tohmetlendırme, suçlu gorme
kat'î: kesin, şupheye ve teredude mahal bırakmayan
kat'ıyen: katı olarak, kesin olarak, kesınlıkle
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlık durumu, zorunluluk.
medar-ı sual ve cevap: soru ve cevap sebebı
mensup: bir şeye veya kımseye alakası bulunan, baglı olan
mesele: konu
minnettar: bır ıyılığe karşı minnet duyan
muharrir: yazan, yazar
mubarek: feyzlı, bereketlı
musaade: ızın
nam: ad
nokta: konu ıle ılgılı bolum
Nur: Risale-i Nur
propaganda: bir inanç, dusunce, doktrın vb. nı başkalarına tanıtmak, benımsetmek amacını guden ve çeşıdlı vasıtalarla yapılan faalıyet.
sevk: gonderme
sıhhiye: saglığa ait, saglıkla ılgılı
sual: soru
talebe: ogrencı

hakıkatini yirmi dokuz senedir beş altı mahkeme ve beş altı vilâyetin zabıtaları ve 133 parça kitaplarımı ve binlerce umum mektuplarımı elde ettikleri hâlde ve dinsiz komitelerin tahrîki ile safdil bazı memurları aldatmalarıyla kat'iyen iki meseleden başka medar-ı mes'uliyet bulmadıklarına delil. İki sene bütün mektuplarım ve kitaplarım Denizli Ağır Ceza mahkemesiyle Ankara Ağır Ceza Mahkemesi ve Mahkeme-i Temyiz de müttefikan hem benim beraatime, hem bütün kitaplarımın iadesine karar vermeleri ve beş altı vilâyette yalnız tesettüre dair bir ayetin tefsîr bahanesiyle birtek mahkeme hafifçe ceza vermek istedi. Kat'î ve kuvvetli cevabıma karşı mecburiyetle meseleyi kanaat-ı vicdaniyeye çevirdiler.

Demek onlar da medar-ı mes'uliyet bulamadılar. Bu noktayı izah için Afyon mahkeme reisine gönderdiğim istidâyı size de bera-i mâlûmat gönderiyorum.

Elhasıl: Aynı nakarat beş-altı mahkemede tekrar edilmiş ve medar-ı mes'uliyet bulamamışlar. Şimdi Samsun savcısı ve sorgusu yirmi sekiz senekı nakaratı aynen tekrar ediyorlar: "Şahsî nüfuz temin için propaganda yapıp dini siyasete âlet ediyor." Beş mahkemede dört yüz sahife kadar olan cerh edilmemiş müdâfaatıma, benim bedelime havale ediyorum. Beni konuşturmaktansa ona baksınlar.

Said Nursî

ayet: Kur'ân cümlesi
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bedel: yerine, adına, namına
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
bera-i malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
cerh: çürütme, reddetme.
dair: alakalı, ilgili.
delil: kanıt, tanık, burhan
elhasıl: hâsılı, netice itibâriyle, kısaca
havale: ismarlama, bırakma
iade: geri verme
istida: resmî makamlara bir işin yapılmasını istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kanaat-ı vicdaniye: vicdanî kanaat, vicdana ait fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle.
Mahkeme-i Temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik, durumu zorunluluk.
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
mesele: konu
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
nakarat: çok sık tekrarlanmaktan dolayı bıkkınlık veren söz
nüfuz: söz geçirme, hükûm sahibi olma
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb. nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
reis: başkan
safdil: saf gönüllü, temiz kalpli
sahife: sayfa
şahsî: şahsa ait, hususî
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
tefsîr: Yorum, şerh
temin: sağlama
tesettür: örtünme, gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi.
umum: bütün
vilayet: il
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis

325

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Samsun'dan gelen tebliğnameye karşı kısaca cevabımı Samsun Heyet-i Hâkimesine takdim ediyorum:

Birincisi: Ben makalemi kendim göndermemişim. Bütün buradaki dostlarım biliyorlar.

İkincisi: Benim gizli düşmanlarımın suikastıyla zehir tesemmümü ile şiddetli hastalığımdan yanımdaki camie on defada ancak bir defa gidebiliyorum. Bu Samsun Mahkemesini yakınımızdaki Eskişehir'e naklini kanunen talep ediyorum.

326

GAYET EHEMMİYETLİ BİR HÂDİSE, BİR İSTİDA VE BİR ŞEKVÂDIR

Pakistan'da çıkan *Essıddık* namındaki mühim bir mecmua elimize geçti. Baktık ki, elli sayfalık o mecmuanın yarısına yakın kısmı Risale-i Nur'un bazı makaleleridir. Ve bilhassa başında Risale-ı Nur'dan Yirmi İkinci Mektubun Birinci Mebhasını gayet ehemmiyetle ve takdirle âlem-i İslâm'a, (2) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ayetine bir davetname hukmunde yazdığını gorduk. Şımdı o Arabî mecmuanın tercume ettiği risalenin aslı olan Turkçesini efkâr-ı âmmeye, hususan bu hukûmet-i Islâmıyenın reıslenne ve

1- Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

2- Mu mınler kardeştırler (Hucurat Suresi 10)

âlem-i İslam: İslam alemi, İslam dunyası
Arabî: Arapça
ayet: Kur'an cumlesi
bilhassa: ozellikle
davetname: çagrı pusulası
defa: kere, kez, yol
efkar-ı amme: genelin umumun dusuncelerı umuma aıt dusunce, kamuoyu.
ehemmiyet: onem, degerı, kıymet
gayet: son derece
hadise: olay
heyet-i hakime: hakımler heyetı, hakımler kurulu
hususan: bılhassa, ozellıkle
hükmünde: degerınde, yerınde
hukûmet-i İslamiye: Islam hukumetı
istıda: resmî makamlara bır ısın yapılmasını ıstemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe
kanunen: kanuna gore, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ıle.
mecmua: dergi.
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
nakil: bır şeyı başka bır yere goturme, taşıma
nam: ad
risale: kıtap, kıtapçık
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuz zaman Said Nursî'nın eserlerının adı
suikast: kotu kasıt, kotu nıyet, kotu kasıtla ış yapma, tuzak kurma
şekva: şıkayet
takdim: arz etme, sunma
takdir: kıymet verme, beğenme
talep: ısteme, dıleme
tebligname: teblıg yazısı, duyuru ılan
tesemmum: zehırlenme

mebuslanna bir sene evvel verildiği gibi, yine bera-ı malûmat takdim etmek için iki-üç sebep var:

Birincisi: Risale-i Nur'dan *Sikke-i Tasdik-i Gaybî* mecmuasında yazılan kat'î, yüzer işaratın ve emaratın delâletiyle ve çok hâdiselerin o delâleti tasdikiyle sabit olmuş ki:

Risale-i Nur, manevî tahribata ve anarşilik ve bolşevizm, tabiiyun ve maddiyunluğa ve şükûk ve şübehata ve küfr-i mutlaka karşı bin sedd-i Kur'ânî hizmetini bihakkın ifa etmesiyle, bu vatanı bu tehlikeli dünya fırtınası içinde muhafazaya bir vesile olduğu ve bir sadaka-i makbule hükmüne geçip ikinci Harb-ı Umumînin belâsına ve başka memleketlerde vuku bulan belâların bu memlekete girmesine mümanaatla manevî bir siper teşkil ettiği bedahetle aşikâr olmuştur. Bu müddeayı Risale-i Nur'a nazar eden en muannit feylesoflar da tasdik etmeye mecbur kalmışlardır. İşte o Risale-i Nur 500 bin talebesiyle ve 600 bin nushasıyla herkesin kalbinde iman dersiyle bir yasakçı bırakıp asayişi temin etmekle,[1] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ yani, "Binnin günahıyla başkası mesul olamaz" diye olan Kur'ân'ın bir kanunu esasîsini tatbike çalışmasıyla ve milyonlarla okuyanlar içinde hiçbirisi onu okumaktan zarar görmemesiyle, bu zamanda bir mu'cize-i Kur'âniye ve bu vatan ve millet için bir vesile-i def-i belâ olduğu isbat edildiği hâlde, ve yirmibeş seneden beri gizli, ifsatçı, anarşi hesabına çalışan komiteler desiseleriyle mahkemeleri aleyhine sevk edip

1 Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi 164; İsrâ Suresi 15; Fâtır Suresi 18; Zümer Suresi 7.)

aleyh: karşı, karşıt.
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması.
aşikâr: açık, belli, meydanda.
bedahet: açıklık, aşikâr; ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bela: musibet, sıkıntı.
bera-ı malûmat: bilgi ve malûmat için bilgi vermek için.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
bolşevizm: Lenin tarafından geliştirilen komünist nazariye ve uygulama; ihtilal yoluyla proletarya iktidarı kurma taraftarlığı. Bolşeviklik.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
emarat: emareler, alâmetler, nişanlar.
evvel: önce.
filozof: felsefe ile uğraşan, filozof.
hâdise: olay.
Harb-ı Umumî: genel harp, dünya savaşı.
hizmet: görev, vazife.
hükmüne: yerine, değerine.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
ifsat: fesadı uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
iman: inanç, itikat.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
işarat: İşaretler, alâmetler, belirtiler.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
maddiyyunluk: her şeyi madde ile değerlendiren, sadece maddeye dayanan, maneviyatı inkar edenin mesleği, materyalistlik.
manevî: maneviyata ait, maddî olmayan.
mebus: milletvekili.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize.
muhafaza: koruma.
müddea: iddia edilen şey, tez, sav.
mümanaat: manı olma, engelleme.
nazar: bakış, dikkat.
reis: başkan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sadaka-i makbule: Allah tarafından hoş karşılanmış, kabul edilmiş sadaka.
sedd-i Kur'anî: Kur'ân'a ait set; Kur'ân'ın yıkılmaz seddi, kalesi.
sevk: yöneltme.
siper: koruyucu engel, kalkan.
şübehat: şüpheler.
şükûk: şekler, şüpheler.
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
takdim: arz etme, sunma.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tatbik: uydurma, uygulama.
temin: sağlamlaştırma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
vesile: bahane, sebep.
vesile-i def-i bela: belayı, musibeti defetmeye vesile olan.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.

çalıştıkları ve beş vilâyette beş büyük mahkeme Risale-i Nur'un eczalarını inceden inceye tetkik edip medar-ı mes'uliyet birtek nokta bulamayıp beraat verdikleri ve sonra da yirmi yerde yirmi adliye aynca alâkadar olup, mucib-i mes'uliyet bir cihet olmadığından suç yok diye karar verdikleri ve Afyon Mahkemesi de iki defa iadesine karar verdiği hâlde, risalelerin iadesini ve tamam intişarını iktiza eden kanunî, hukukî esbab-ı mucibe mevcut iken, beş seneden beri gizli komitelerin aldatmaları ve desiseleriyle ve bahanelerle Afyon Mahkemesinde beş senedir o mübarek risalelerin sahiplerine teslimi tehir edilmektedir. Hâlbuki, büyük emniyet dairelerince, zabıtaca sabit olduğu gibi, yüz binler Nur Talebelerinde ve yüz binler Nur nüshalarında hiçbir zarar, bir vukuat görülmemesi, kaydedilmemesi gösteriyor ki, Risale-i Nur asayişin temel taşına hizmet eden bir sadaka-i makbule hükmündedir. Maddî ve manevî tehlikelerden bu memleketi muhafazaya vesile olduğu tahakkuk eden bir hakikat-i Kur'âniyedir.

Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir parçası olan ve binler gençleri vatan, millet ve asayişin menfaatine terbiye eden *Gençlik Rehberi*'nin mahkemesi dolayısıyla Üstadımız hasta hâlinde iki defa İstanbul'a mahkemeye gidip, yüz yirmi polisin kalabalığı dağıtmaya çalıştığı o mahkemede *Gençlik Rahberi*'nin hem müellifine, hem naşirine ittıfakla beraat ve aynca Rehberin de içinde bulunduğu umum risalelere beş mahkeme beraat vermişken, on beş günde teslimi lâzım gelen *Gençlik Rehberi*'nin on beş

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
cihet: yön, sebep, vesile
defa: kere, kez, yol
desise: hile, oyun, aldatmaca
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyetli: önemli
emniyet: güven, güvenilir
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler
hakikat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
hizmet: görev, vazife
hukuki: hukuka uygun
iade: geri verme
iktıza: gerek, lüzum.
intişar: yayınlanma, neşrolma
ittifak: fikir birliği, söz birliği
kanunî: kanuna uygun, yasal
maddî: madde ile alâkalı
manevî: manaya ait, maddi olmayan
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
menfaat: fayda.
mucib-i mes'uliyet: mes'uliyet gerektirici, sorumluluk gerektiren
muhafaza: koruma
mübarek: feyizli, bereketli
müellif: eser telif eden, kitap yazan
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan
nokta: konu ile ilgili bölüm
risale: kitap, kitapçık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sadaka-i makbule: Allah tarafından hoş karşılanmış, kabul edilmiş sadaka
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme
tehir: erteleme, sonraya bırakma
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
umum: bütün
vesile: bahane, sebep
vilayet: il
vukuat: normalin dışında olan hâdiseler

aydan ben teslim edilmemesiyle Denizli ve Ankara Ağır Ceza Mahkemeleri beş ayda beraat ve iadesine karar verdikleri hâlde Afyon Mahkemesi beş sene teslimi tehir etmesiyle ve Dıyarbakır havalisine, Vilâyat-ı Şarkiyeye iman, dîn ve asayiş noktasında yüz vaiz kadar menfaati bulunan bir zatın kendi parasıyla aldığı hususî Nur nüshalarını –haklarında beş mahkemenin beraat kararı olmasına rağmen– musadere edip vatana, millete faydalı hizmetine mâni olmasıyla o sadaka-i makbule hükmündeki vesile-i def-i belâ bu suretle gizlendiğinden, bir buçuk milyar lira zarara vesile olan bu belâ fırsat buldu, geldi denilebilir.

Eğer beş mahkemenin ve İstanbul'un verdiği beraat neticesiyle o *Gençlik Rehberi* intişar etseydi, onun dersiyle intibaha gelen ve gelecek olan Müslüman gençler, elbette başkalarının veyahut ihtilâlcilerin ifsadına meydan vermeyerek bir buçuk milyar lira zarardan bu milleti kurtarmaya sa'y ve gayret edecek idiler. Bir buçuk milyar liralık bu lekenin zuhuruna meydan vermeyecektiler.

Evet, Üstadımız eski Harb-i Umumîde Rusya'daki esaretinde anlamış ki, manevî tahribatla gençleri ifsad eden tehlike memleketimize de gelecek diye telâş edip bütün kuvvetiyle o vakitten beri tahribat-ı maneviyeye bir siper olmak için *Gençlik Rehberi* gibi çok eserler yazdı. Kur'ân-ı Hakîm'in derslerini neşretti. Lillâhilhamd, pek çok gençleri kurtarmaya vesile oldu. Şimdi ehl-i siyaset madem müsalemet-i umumiyeyi ve ittihad-ı milleti istiyor, çabuk, Pakıstan'ın daha ehemmiyetle nazara alıp

asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
bela: musibet, sıkıntı
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
esaret: esirlik, harp esirliği, tutsaklık.
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hizmet: görev, vazife
hususî: özel.
iade: geri verme
İfsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
ihtilâl: mevcut idareyi veya rejimi zor kullanarak değiştirme
iman: inanç, itikat
intibah: uyanış
intişar: yayınlanma, neşrolma.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
madem: değil mi ki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mani: engel, mania, set.
menfaat: fayda
musadere: toplatma, elden alma
müsalemet-i umumiye: genel barış
nazar: bakış, dikkat.
neşir: yayım, yayın.
sadaka-ı makbule: Allah tarafından hoş karşılanmış, kabul edilmiş sadaka
sa'y: iş, çalışma, çabalama
siper: koruyucu, engel, kalkan.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahribat-ı maneviye: manevî tahribat, yıkımlar
tehir: erteleme, sonraya bırakma.
vaiz: vaaz eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi
vesile: bahane, sebep
vesile-i def-i bela: belayı, musibeti defetmeye vesile olan
vilayat-ı şarkiye: şark vilayetleri, doğu illeri
zat: şahsiyet.
zuhur: açıklık, görünme

ve *Essıddık* mecmuasında neşrettiği risalenin intişarına müsaade etsin.

327

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Kur'ân-ı Hakîm'ın bir kanun-ı esasîsi olan (2) وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ sırrıyla, "*Birisinin hatasıyla başkası, hatta kardeşi de olsa mes'ul olamaz.*" Şimdi yüz otuz risalede birtek risalenin yüz sayfasında bir sayfa muannit insafsızların nazarında hata bile olsa, o yüz bin sayfa olan yüz otuz kitabı mes'ul edecek dünyada bir kanun var mı? Hâlbuki bu otuz sene zarfında beş mahkeme aynı kitaplara beraat vermişler. Hem Malatya meselesi münasebetiyle yirmi mahkeme de alâkadar olmuştular. O yirmi mahkeme "Bir suç bulamıyoruz" dedikleri hâlde ve 600 bin nüshası dâhilde ve hariçte intişar ettiği hâlde hiç kimseye zarar vermemesi ve Avrupa'da en yüksek mektep içinde Nur'un dershanesi diye ayırdıkları yerde Hristiyanlar dahi onları okuması ve âlem-i İslâm'da gayet takdirle intişar etmesi, hatta Pakistan'da çıkan *Essıddık* mecmuasının Risale-ı Nur'un bir risalesini neşredip Diyanet Riyasetine göndermesi ve bu kadar intişarıyla beraber hiçbir âlim ona itiraz etmemesi gibi hakikatler gösteriyor ki, elbette Diyanet dairesi Nurları himaye etmek hakikî bir vazifesidir.

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2- Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi 164, İsrâ Suresi 15, Fâtır Suresi 18, Zümer Suresi 7.)

---

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
dâhil: içeri, iç.
Diyanet: Din işleri ile ilgilenen kuruluş, teşkilât.
gayet: son derece.
hakiki: gerçek.
hariç: dışarıda
himaye: koruma, muhafaza etme
intişar: yayınlanma, neşrolma
itiraz: direnme, karşı koyma
kanun-ı esasî: ana prensipler anayasa.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mecmua: dergi
mektep: okul
mesele: çözülmesi istenilen şey, problem
mes'ul: sorumlu, yükümlü
muannit: inatçı, ayak direyen
münasebet: vesile, alâka, bağ.
müsaade: izin
nüsha: kitap
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
riyaset: reislik, başkanlık.
takdir: kıymet verme, beğenme
vazife: görev
zarfında: süresince.

Diyanet dairesi, Meşihat-ı İslâmiye gibi, yalnız Türkiye'nin din muallimi değil, belki umum âlemi İslâm'a Meşihat-ı İslâmiye yerine alâkası, nezareti, münasebeti var. Âlem-i İslâm o Diyanet dairesine karşı tam hüsnüzan etmek, sû-i tevehhüm etmemek, hususan bu zamanda ziyade lüzumu var. Hem de Türkiye ile ittifak etmeyen İslâmî hükûmetlerde o mübarek daireye karşı sû-i tevehhüm gelmemesine büyük bir vesilesi olan ve âlem-i İslâm'ın her tarafında, belki Avrupa'da takdire mazhar olmuş Risale-i Nur, o Diyanet dairesini hem şerefini muhafaza ediyor. Hem âlem-i İslâm'a karşı o dairenin bir eseri olarak intişarı gayet lâzım ve zarurî olduğunu bu noktayı ehl-i vukuf tam nazara alsınlar. Onun için bîçare Said Nursî ve Nur Talebelerinden yüz derece ziyade Diyanet Riyaseti âzaları, hocaları alâkadar olmak lâzım. Tâ ki, Risale-i Nur dinsizlerin taarruzlarına karşı muhafaza ve himaye edilsin. Mükerrer beraatler verildiği hâlde intişarına mâni olan desisecileri susturmak lâzım...

Said Nursî

328

(2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ (1) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Ankara'da bir kardeşimizden *Asa-yı Mûsa* ve *Gençlik Rehberi*'ni bahane ederek umum Nur Risalelerini almak için gelmişler. O kardeşimiz Ağır Ceza Mahkemesinin

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
bîçare: çaresiz, zavallı
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
gayet: son derece
himaye: koruma, muhafaza etme.
hususan: bilhassa, özellikle
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat
intişar: yayınlanma, neşrolma.
İslâmî: İslâm ile alâkalı, İslâm'a ait.
ittifak: fikir birliği, söz birliği
mâni: engel, mania, set.
mazhar: nail, olma, şereflenme
Meşihat-ı İslâmiye: İslâmî işlerin ilmî meselelerî ile uğraşan devlet dairesi, Şeyhülislâmlık makamı
muallim: ders veren, öğretmen
muhafaza: koruma
mübarek: feyizli, bereketli
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
nezaret: gözetme, bakma
Nur: Risale-i Nur
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sû-i tevehhüm: kötü anlama.
şeref: onur, haysiyet.
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme
talebe: öğrenci.
umum: bütün
vesile: yol, vasıta, sebep
zarurî: zorunlu
ziyade: çok, fazla.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun

Asa-yı Mûsa hakkındaki beraat karanı gösterince *Asa-yı Mûsa*'yı almaktan vazgeçmişler. Bulduklan ve götürmek üzere gözlerinin önüne koyduklan on kadar *Gençlik Rehberi*'nin de üzerine kendileri farkında olmayarak bazı kitaplar koymuşlar. Giderken *Gençlik Rehberi*'ni de ne kadar aramışlarsa da bulamamışlar. Bu suretle *Gençlik Rehberi* kendi kerametiyle kendini muhafaza etmiş. *Asa-yı Mûsa* ve *Gençlik Rehberi* hariç, birer tane aldıkları mecmua ve risaleleri de emniyetten tekrar iade etmişler.

(1) اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي

Said Nursî

329

HEYET-I VEKILEYE VE TEVFIK İLERI'YE ARZ EDIYORUZ KI:

Şark Universitesi hakkında çok kıymettar hizmetinizi Üstadımıza söyledik. O dedi:

Ben hasta olmasaydım, ben de o mesele için vilâyat-ı şarkiyeye gidecektim. Ben bütün ruhucanımla Maarif Vekilini tebrik ediyorum. Hem 55 seneden beri, Medresetuzzehra namında Şark Universitesinin tesisine çalışmak ve o üniversiteyi biri Van'da, biri Diyarbakır'da, biri de Bitlis'te olmak üzere üç tane veya hiç olmazsa bir tane Van'da tesis etmek için, Hürriyetten evvel İstanbul'a geldim. Hürriyet çıktı, o mesele de geri kaldı.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

arz: sunma
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
emniyet: güvenlik; polis teşkilatı
evvel: önce
hariç: dışında
heyet-i vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine
iade: geri verme
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kıymettar: kıymetli, değerli
maarif: eğitim
mecmua: kitap, eser
Medresetuzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mesele: konu
muhafaza: koruma
nam: ad
ruhucan: ruh ve can
Şark: doğu
tesis: kurma, meydana getirme
vekil: bakan
vilayat-ı şarkiye: şark vilayetleri, doğu illeri

Sonra İttihatçılar zamanında Sultan Reşad'ın Rumeli'ye seyahatı münasebetiyle Kosova'ya gittim. O vakit Kosova'da büyük bir İslâmî dârülfünun tesisine teşebbüs edilmişti. Ben orada hem İttihatçılara, hem Sultan Reşad'a dedim ki: "Şark böyle bir dârülfununa daha ziyade muhtaç ve âlem-i İslâm'ın merkezi hükmündedir."

O vakit bana vaad ettiler. Sonra Balkan Harbi çıktı. O medrese yeri istilâ edildi. Ben de dedim ki: "Oyleyse o 20 bin altın lirayı Şark Dârülfunununa veriniz." Kabul ettiler.

Ben de Van'a gittim. Ve bin lira ile Van gölü kenarında Artemıt'te temelini attıktan sonra Harb-ı Umumî çıktı. Tekrar geri kaldı.

Esaretten kurtulduktan sonra İstanbul'a geldim. Hareket-i Milliyeye hizmetimden dolayı Ankara'ya çağırdılar. Ben de gittim. Sonra dedim: "Bütün hayatımda bu dârülfununu takip ediyorum. Sultan Reşad ve İttihatçılar 20 bin altın lirayı verdiler. Siz de o kadar ilâve ediniz." Onlar 150 bin banknot vermeye karar verdiler. Ben dedim: "Bunu mebuslar imza etmelidirler."

Bazı mebuslar dediler: "Yalnız sen medrese usuluyle sırf İslâmiyet noktasında gidiyorsun. Hâlbuki şimdi garplılara benzemek lâzım."

Dedim: "O Vilâyat-ı Şarkiye âlem-i İslâm'ın bir nevi merkezi hükmünde, fünun-i cedide yanında ulûm-i diniye de lâzım ve elzemdir. Çünkü, ekser enbıya Şarkta ve ekser hükema Garpta gelmesi gösteriyor ki, Şarkın

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
banknot: kâğıt bir lira
darülfünun: üniversite.
ekser: pek çok.
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
enbıya: nebiler, peygamberler
esaret: esirlik, harp esirliği, tutsaklık.
fünun-i cedide: yeni fenler, ilimler
garp: Batı, Batı ülkeleri
Harb-ı Umumî: genel harp, umumî savaş, 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
Hareket-i Milliye: Millî Mücadele Hareketi
harp: savaş.
hükema: filozoflar
hükmünde: değerinde, yerinde
İslâmî: İslâm ile alakalı, İslâm'a ait.
İstila: ele geçirme, kaplama, yayılma
mebus: milletvekili
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep
muhtaç: gerek duyan
münasebet: vesile, alâka, bağ
nevi: çeşit.
Şark: Doğu
tesis: kurma, meydana getirme
teşebbüs: girişim.
ulûm-ı diniye: dinî ilimler
vaat: söz verme, ahd
vilayat-ı şarkiye: şark vilayetleri, doğu illeri
ziyade: çok, fazla.

terakkiyatı din ile kâimdir.[HAŞİYE] Başka vilâyetlerde sırf fünun-i cedide okuturursanız da, Şarkta herhâlde millet, vatan maslahatı namına, ulûm-i diniye esas olmalıdır. Yoksa Türk olmayan Müslümanlar, Türke hakikî kardeşliği hissedemeyecek. Şimdi bu kadar düşmanlara karşı teâvün ve tesânüde mecburuz."

Şımdı ben zehır hastalığıyla zıyade rahatsız vazıyette ve çok ihtiyarlık sebebiyle elli beş senelik bir gaye-i hayatımı gorup takıp etmekten mahrum kaldığım gıbı, Ankara'ya gidip şark terakkiyatının anahtarı olan bu müesseseye çalışanları ruhucanımla tebrık etmekten dahı mahrum kalıyorum.

Yalnız, otuz beş sene evvel Ebuzziya Matbaasında tab edilen *Münazarat* ve *Saykalu'l-İslâmiye* namındakı

HAŞİYE: Hatta o zamandan evvel Türk olmayan bır talebem vardı. Eski medresemde hamıyetlı ve gayet zekî o talebem ulûm-ı dınıyeden aldığı hamıyet dersıyle her vakıt derdı: "Salıh bır Türk elbette fasık kardeşımden, babamdan bana daha zıyade kardeş ve akrabâdır." Sonra aynı talebe talihsızlığından sırf maddî funun-i cedide okumuş. Sonra ben dört sene sonra onunla görüştüm. Hamıyet-ı mıllıye bahsı oldu. O dedı kı: "Ben şımdı Rafızî bır Kurd'u, salıh bır Türk hocasına tercih ederım." Ben de: "Eyvah!" dedım: "Sen ne kadar bozulmuşsun!" Bır hafta çalıştım. Onu kurtardım. Eski hakıkatlı hamıyetıne çevırdım. Sonra Meclis-i Mebusandakı bana muhalefet eden mebuslara dedım: "O talebenın evvelkı hâlı Türk mılletıne ne kadar fuzûmu var ve ıkıncı hâlının ne kadar vatan menfaatına uygun olmadığını fıkrınıze havale edıyorum." Demek farzımuhal olarak sız başka yerde dünyayı dine tercih edıp sıyasetçe dine ehemmıyet vermesenız de herhâlde şark vılâyetlerınde dın tedrısatına azamî ehemmıyet vermek lâzım. O vakıt bana muhalıf mebuslar da çıkıp o lâyıhamı 163 mebus ımza ettıler. Bu kadar ımzayı taşıyan bır ıstıdâyı elbette yırmı yedı sene ıstıbdad-ı mutlak onu bozamamış.

azamî: çok fazla, çok büyük.
evvel: once
farzımuhal: olmayacak, gerçekleşmeyecek bir şeyı olacakmış gerçekleşecekmiş gıbı duşunme, sayma
fünun-i cedide: yenı fenler, ılımler
gaye-i hayat: hayatın gayesı, hayatın amacı.
hakikatli: doğru, gerçek.
hakıkı: gerçek
hamıyetlı: mılletını seven ve ona hizmet gayretı taşıyan
haşıye: dipnot.
havale etmek: bırakmak, gondermek.
ıstıbdad-ı mutlak: tam bır baskı ve keyfî yonetım
ıstıda: dilekçe, arzuhâl
layıha: herhangi bir konuda bir goruş ve duşunceyı bıldıren yazı, tasarı
mahrum: yoksun.
maslahat: fayda, maksat
mebus: mılletvekılı
Meclis-i Mebusan: Osmanlı Mıllet Meclısı
muhalif: aykırı, zıt
müessese: kuruluş, kurum
Münazarat: Said Nursî'nın 1911 yılında neşretttıgı Dogunun ve Islâm alemının problemlerını çarelerıyle bırlıkte ele aldıgı hak, hukuk, adalet, hurrıyet, meşrutıyet gıbı kavramları yorumladıgı bır eser.
nam: ad
Rafızî: hak yoldan sapmış, ıtıkadı bozulmuş Şıanın bır koluna mensup olan.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
salih: iyi, faydalı, hayırlı
şark: doğu
tab: basma
talihsiz: bahtsız, şanssız.
teavün: yardım etme
tedrisat: dersler verme, dın egıtımı
terakkıyat: ılerlemeler, gelışmeler
tesanüt: dayanışma, bırbırıne dayanma ve destek olma
ulûm-ı diniye: dinî ilımler
vazıyet: durum
vilayet: il
ziyade: çok fazla.

eserim, elbette Maarif Vekîlinin nazarından kaçmamış. Benim bedelime o eser konuşsun. Ben hayatımdan ümidim kesilmiş gibiyim. Fakat o azîm üniversitenin temelleri ve esasatı ve manevî bir programı ve muazzam bir tedrisatı nev'inden, Risale-i Nur'un yüz elli risalesini kendime tevkil ediyorum. Bu vatan ve milletin istikbâlinin fedakâr genç üniversite talebelerine ve maarif dairesine arz edip bu meselede muvaffakıyete mazhar olan Tevfik İleri'nin bu bîçare Said'e bedel Risale-i Nur'a himayetkârâne sahip çıkmasını rahmet-i İlâhîden niyaz ediyorum.

(1) اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Çok hasta, çok ihtiyar,
garip, tecrit içinde
Said Nursî

3309

DOĞU ÜNİVERSİTESİ HAKKINDA TAHRİFÇİ BİR GAZETEYE CEVAPTIR

Muhalif bir partinin şiddetli ve tenkitçi tarafından bir mensubu, yanı Ulus'un 1.4.1954 tarihli nushasında yazılan Atatürk Üniversitesi hakkındaki makaleye cevap hukmünde o üniversitenin hakıkatini beyan ediyoruz. Şöyle ki:

Şimdi Atatürk Üniversitesi namı verilen bu dârülfununun kuşadına Üstadımız Said Nursî 50 seneden ben

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

arz: sunma, bildirme
azîm: büyük.
bedel: yerine, adına, namına
beyan: anlatma, açıklama
biçare: çaresiz, zavallı
darulfunun: üniversite.
eser: telif, kitap, yayın.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı
hakıkat: gerçek, asıl, esas
himayetkarane: korumaya çalışarak
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtiyar: yaşlı
istıkbal: gelecek.
küşat: açış, ilk açılış merasimi yeni bir yapıyı kullanmaya açma
maarif: eğitim
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail, olma, şeref lenme
mensup: bir şeye veya kim seye bağlı olan, üye
mesele: konu
muazzam: çok fazla, büyük.
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
muvaffakıyet: başarı.
nam: ad, isim
nev: tür, çeşit.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
nüsha: sayı
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
tahrif: bir metni ilâve ve çıkarmalarla, farklı manaya gelecek şekle sokma
talebe: öğrenci.
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme
tedrisat: öğretim
tenkit: eleştirme.
tevkil: vekil etme, edilme
vekil: bakan

büyük bir gayretle çalışmıştır. Üstadımız İttihadçılara muhalif olduğu hâlde, onlar ve Sultan Reşad, bu dârülfununun inşası için 19 bin altın tahsis etmiş, Van'da Üstadımız temellerini atmıştı. Fakat Harb-i Umumînin vukuuyla geri kalmıştı. Sonra devr-i Cumhuriyetin iptidâsında Üstadımız Said Nursî'nin Ankara'da Meclis-i Mebusana istenilmesiyle, Üstadımız tekrar teşebbüse geçmişti. Orada Üstadımız o zamanın idaresine tam muhalif ve siyaseti bütün bütün terk ettiği ve bazı cihetle de muhalif olduğunu ve "Dünyanıza karışmayacağım" dediği ve hatta Mustafa Kemal'e "Namaz kılmayan hâindir" dediği ve onun teklif ettiği büyük servet, maaş, Şark Vaız-i Umumîliği gibi büyük tekliflerini kabul etmediği hâlde, Şark Dârülfununununun tesisi için 150 bin banknotun 200 mebustan 163 mebusun imzası ve Mustafa Kemal'in tasdikiyle verilmesine karar verilmişti. Demek ki, Şarkın en mühim meselesi o zaman o üniversiteydi. Şimdi yirmi derece daha zıyade ihtıyaç var. Nihayet yine Üstadımızın maddî ve manevî gayret ve teşviklen neticesiyle yapılmasına bu hukûmet-i İslâmiye zamanında karar verildi.

Bu Şark Üniversitesinin o cihanşümul kıymet ve ehemmiyetini, bir bahr-i ummandan bir katre takdim eder misillü iki-üç nokta olarak arz ederiz.

• **Birincisi:** Bu dârülfunun hem İran, hem Arabistan, hem Mısır ve Afganıstan, hem Pakıstan ve Turkıstan ve Anadolu'nun merkezinde bir kalb hükmündedir. Ve hem bir Camiü'l-Ezher, bir Medresetuzzehra'dır.

arz: sunma, bildirme.
bahr-i umman: Hint Okyanusu.
banknot: kağıt bir lira.
Camiü'l-Ezher: Mısır daki Ezher Üniversitesinin adı.
cihanşümul: dünya çapında, dünya ölçüsünde.
cihet: yön, sebep, vesile.
dârülfunun: üniversite.
devr-i Cumhuriyet: cumhuriyet devri, dönemi.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş; 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükumet-i İslamiye: İslam hükumeti.
idare: yönetim.
İnşa: yapma, bina etme, kurma.
İptida: baş, başlangıç.
katre: damla.
kıymet: değer.
maddî: madde ile alakalı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mebus: milletvekili.
Meclis-i Mebusan: mebuslar meclisi. Osmanlı devleti zamanında halk tarafından seçilen mebusların meclisi. Millet Meclisi.
Medresetuzzehra: Bediüzzaman ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mesele: konu.
misillü: gibisinden.
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nihayet: en sonunda.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
şark: doğu.
tahsis: verme, ayırma.
takdim: arz etme, sunma.
tasdik: onaylama.
teklif: öneri.
tesis: kurma, meydana getirme.
teşebbus: bir işi yapmak için harekete geçme, başlama, girişme.
vaız-ı umumî: umumî vaız, genel vaız.
vuku: olma, meydana gelme.
ziyade: çok, fazla.

• **İKINCISI:** Şimdi umum beşerde sulh-i umumî için, yani beşerin ifsat edilmemesi için çareler aranıyor, paktlar kuruluyor. Ve madem bu hükûmet-i İslâmiye musalâhat-ı umumiye ve hükûmetin selâmeti için, Yugoslavya'ya, tâ İspanya'ya kadar onlan okşayarak dostluk kurmaya çalışıyor.

İşte bunlann çare-i yegânesinin bir delili olarak gösteriyoruz ki, tesis edilecek Şark Dârülfünûnunun ilk müteşebbisinin bir ders kitabı olan ve ulûm-ı müspete ve fenniye ile ulûm-ı imaniyeyi banştıran ve bu otuz seneden beri bütün feylesoflara meydan okuyan ve resmî ulemâya dokunduğu ve eski hükûmetle resmen mübâreze ettiği hâlde bütün bunlar tarafından takdir ve tahsine mazhar olan ve mahkemelerde beraat kazanan Risale-i Nur'un bu vatan ve millete temin ettiği asayiş ve emniyettir ki, İslâm memleketlerinde, hususan Fas'ta, Mısır ve Suriye ve İran gibi yerlerde vuku bulan dâhilî karışıklıklann bu vatanda görülmemesidir.

İşte, nasıl kı bu vatan ve millette Rısale-ı Nur –emniyet ve asayişin ihlâline sair memleketlerden daha ziyade esbab bulunmasına rağmen– asayişi temin etmesi gösteriyor ki, o Doğu Üniversitesinin tesisi, beşen müsalemet-i umumiyeye mazhar kılacaktır. Çunku, şımdı tahribat manevî olduğu için, ona mukabil tâmircı manevî bir atom bombası lâzımdır.

İşte, bu zamanda tahribatın manevî olduğuna ve ona karşı mukabelenın de ancak tamırcı manevî atom

asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
beşer: insanlık
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol
dahilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili
dârülfünun: üniversite.
delil: kanıt, tanık, burhan
emniyet: güven, güvenilir
esbap: sebepler, vasıtalar
fennî: fenne mensup, fenle ilgili olan
filozof: felsefe ile uğraşan, filozof
hususan: bilhassa, özelliklе
hükûmet-i İslâmiye: İslam hükumeti
İfsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
ihlâl: bozma, zarar verme
madem: değil mi kı
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail, olma, şereflenme
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabil: karşılık.
musalahat-ı umumiye: umumî barış anlaşmaları, genel anlaşmalar, toplumun veya insanlığın bütün kesimlerinin barış içinde olması
mübareze: çatışma, kavga.
musalemet-ı umumiye: umumun selâmeti, insanlığın barışı
muteşebbis: teşebbüs eden, bir işe girişen, girişken kimse, girişimcı
pakt: antlaşma
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
resmî: devlet adına olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, öteki
selamet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sulh-i umumî: genel barış, herkesi ilgilendiren barış, dünya barışı
Şark: Doğu
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
temin: sağlama.
temin: sağlamlaştırma, sağlama
tesis: kurma, meydana getirme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
ulûm-i imaniye: iman ilimleri, imanla ilgili ilimler
ulûm-ı müspete: müspet ilimler, ispata dayalı pozitif ilimler, fenler
umumî: genel
vuku: olma, meydana gelme
ziyade: çok, fazla.

bombasıyla mümkün olabileceğine kat'î bir delil olarak, üniversitenin mebde ve çekirdeği olan Risale-i Nur'un bu otuz sene içensinde Avrupa'dan gelen dehşetli dalâlet ve felsefe ve dinsizlik hücumlarına bir sed teşkil etmesidir. O manevî tahribata karşı Risale-i Nur tâmirci ve manevî bir atom bombası olmuş.

• **ÜÇÜNCÜSÜ:** Evet, Şark Üniversitesi bir merkez olarak âlem-i İslâm'ı ve tâ bütün Asya'yı alâkadar edecek bir mahiyet ve ehemmiyette olduğundan, altmış milyon değil, altmış milyar da masraf yapılsa elyaktır.

Yeni Ulus gazetesi muhalif olduğu için, bu meseleyi perde ederek yeni iktıdarın bazı büyük memurlarından bu meseleye çalışanlara bir nevi irticâ süsünü vermek istiyor. Hâlbuki, bu mesele en yüksek terakkî ve sulh-i umumînin medandır. Bu müessese bu hükûmet-i İslâmiyeye bazı şeairi İslâmiyeden Arabî ezan-ı Muhammedî ve din dersleri gibi pekçok kuvvet verecek. Belki bu hükûmetin istikbalinde, tarihlerde kemal-i takdir ve tahsinle yâd edilmesine en parlak bir vesile olacaktır.

Bu meselenin ihyâsıyla hasıl olan nur ve feyiz, Demokrat hükûmetin en büyük ve cihandeğer bir hizmeti olarak ebede kadar misli görülmemiş bir parlaklıkla lemeân edecektir. Ve beynelmilel bir itiban temin edecektir.

Üstadımızın hastalığı
münasebetiyle hizmetinde bulunan
Nur Talebeleri

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
Arabî: Arapça
beynelmilel: milletler arası
cihandeğer: cihan kıymetinde, çok kıymetli
dalâlet: azgınlık, sapıklık
dehşetli: ürkütücü, korkunç
delil: kanıt, tanık, burhan
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
ehemmiyet. önem, değer, kıymet.
elyak. daha lâyık, en, pek lâyık, en liyakatlı, çok yakışır
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in rebiğ ertüğü dinin ezanı
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
feyiz. bolluk, bereket, ilm irfan
hasıl: elde etme, meydana gelme
hizmet: görev, vazife
hükûmet-i İslamiye: İslâm hükûmeti
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme, yeniden hayata döndürme
iktıdar: hükûmet idâresini elde bulundurma
irticâ: gericilik, geriye dönme, eskiyi isteme
istıkbal: gelecek.
itıbar: şeref, haysiyet.
kat'i: kesin, şüpheye ve teredüde mahal bırakmayan
kemal-i takdir: takdirin en mükemmeli
lemaan: parlama, parıldama
mahiyet. durum, vaziyet
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masraf: harcama, sarf etme.
mebde: başlangıç.
medar: sebep, vesile
mesele: konu
misli: benzer, eş.
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
müessese: kuruluş, kurum
münasebet: vesile, -dan dolayı
nevi: çeşit
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
set. manı, perde, engel
sulh-i umumî: genel barış, herkesi ilgilendiren barış, dünya barışı
Şark: doğu
şeair-i İslamiye: İslâm'a ait işaretler, İslâm'a sembol olmuş iş ve ibadetler
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahsin: hayran olma
tamir: onarma, düzeltme
temin: sağlamlaştırma, sağlama
terakkî: yükselme, ilerleme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme
vesile: bahane, sebep
yad: hatırlama, anma, hatıra getirme.

331

Mahkememizin tehiriyle işlerin Ankara Mahkemesine havale edilmesinde çok hayır var. Şimdi hem Isparta Mahkemesi, hem Van'da Molla Hamid'in ve Diyarbakır'da Mehmet Kaya'nın kitaplarının îâdesi ve Afyon, hepsi Ankara'ya bakıyor. Ankara'da olacak hayırlı bir netice ile inşaallah her tarafta birden işlenmiz halledilmiş olacak, hem böyle bir vakitte Nurlardaki hakaik-ı imanîye, hususan Ankara'da nazarların çevrilmesi lâzımmış. İnşaallah bu meselemizin oraya gönderilmesi muhim bir intibâha vesile olacak.

Kardeşiniz
Zübeyir

332

ÜSTADIN ZIYARETÇİLERE DAİR BİR MEKTUBU

Umum dostlarıma, hususan ziyaretçilere dair bir özrümü beyan etmeye mecbur oldum.

Ekser hayatım inzivada geçtiği gibi, otuz kırk senedir tarassut ve taarruza mâruz kaldığımdan, zaruretsiz sohbet etmekten çekinip tevahhuş ediyorum. Hem eskiden beri maddî ve manevî hediyeler bana ağır geliyordu. Hem şimdi ziyaretçiler, dostlar çoğalmış, hem manevî mukabele lâzım gelmiş. Şimdi maddî bir lokma hediye beni hasta ettiği gibi, manevî bir hediye olan ziyaret etmek, görüşmek, hususan başka yerlerden musafaha için

beyan: anlatma, açıklama
dair: alakalı, ilgili
ekser: pek çok
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
havale: ısmarlama, bırakma
hususan: bilhassa, özellikle
iade: geri verme
inşaallah: Allah izin verirse
intibah: uyanış
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el etek çekme
maddî: madde ile alakalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz: uğramak, etkilenmek
mesele: konu
mukabele: karşılık.
musafaha: selam vermek ve sevgisini göstermek üzere bir birine el uzatma
muhim: önemli, ehemmiyetli.
nazar: bakış, dikkat
özür: kusur, eksiklik
taarruz: saldırma, satışma, ilişme
tarassut: gözetme, göz altında turma
tehir: ertelemek, sonraya bırakma
tevahhuş: ürkme, çekinme
umum: bütün
vesile: bahane, sebep
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

zahmet edip gelmek ziyareti dahi, ehemmiyetli bir hediye-i maneviyedir. Ona mukabele edemiyorum. Hem de ucuz değil. Manen pahalıdır. Ben kendimi o hürmete lâyık görmüyorum. Manen mukabele de edemiyorum. Onun için şimdilik aynen maddî hediye gibi bir ihsan olarak bana manevî hediye gibi olan sohbetten zaruret olmadan men edildim. Bazı beni hasta eder –maddî hediyenin tam mukabilini vermediğim vakit beni hasta ettiği gibi. Onun için hatınız kırılmasın, gücenmeyiniz.

Risale-i Nur'u okumak, on defa benimle görüşmekten daha kârlıdır. Zaten benimle görüşmek ahiret, iman, Kur'ân hesabınadır. Dunya ile alâkamı kestiğim için, dünya hesabına görüşmek manasızdır. Ahiret, iman, Kur'ân için ise, Risale-i Nur daha bana ihtiyaç bırakmamış. Hususan *Tarihçe-i Hayat*'taki mektuplar... Hatta hizmetimdeki has kardeşlerimle de zaruret olmadan görüşemiyorum. Yalnız bazı Risale-i Nur'un fütuhatına ve neşriyatına ait bazı kimseler için görüşmek istesem, o zaman görüşmek caiz olabilir. Ve bana sıkıntı vermez.

Bu noktayı bilmeyen ziyarete gelenlere haber veriyorum ki, birkaç senedir ceridelerle ilân etmişim ki, benimle görüşmek isteyenlen, hususan uzak yerden gelerek görüşmeden gidenleri hususî dualanma dâhil ediyorum. Her sabah da dua ediyorum. Onun için de gücenmesinler.

Said Nursî

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
alaka: ilgi, ilişki, bağ
caiz: geçerli, kabul edilebilir, uygun
ceride: gazete
dâhil: içine girme, sokma
defa: kere, kez, yol
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
haber: bilgi, bilgilendirme
hediye-i maneviye: manevî hediye
hizmet: görev, vazife
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: şahsî, zatî
hürmet: saygı.
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lütuf
ilân: yayma, duyurma, bildirme
iman: manç, itikat
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
maddî: madde ile alakalı
mana: anlam
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
men: yasak etme, engelleme
mukabele: karşılık.
mukabil: karşılık.
neşriyat: yayınlar
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Tarihçe-i Hayat: Said Nursî'nın hayat hikayesini açıklayan ve Risale-i Nur Kulliyatından olan bir eser
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

Çok Muhterem Kardeşimiz Salih!

Üstadımız sana ve iki dindar ve hakiki milletvekillerine çok selâm ve dua eder, sana ve onlara bin bârekâllah der.

Üstadımız diyor ki:

"Ben çok zaman evvel bekliyordum ki, Urfa tarafında Nurlara karşı kuvvetli eller sahip olmaya çıksın. Çünkü orası hem Anadolu'nun, hem Arabistan'ın, hem Kürdistan'ın bir nevi merkezi hükmündedir. Nurlar orada yerleşse, o uç memlekette intişarına vesile olur. Cenab-ı Hakka hadsiz şükrediyorum ki, Seyyid Salih gibi gençliğin bir kahramanı ve o havalinin çok kıymetdar ve hamiyetkâr ve dindar iki milletvekili Nurlara sahip çıkmaya başladılar. Ben de kendi paramla aldığım ve zehir hastalığının fazla rahatsızlığı içinde tashih ettiğim bana mahsus bir kısım mecmualarımı onlara gönderiyorum. Çok yerlerden ve çok mühim zatlar tarafından istedikleri hâlde, ben Urfa'yı her yere tercih ediyorum. İnşaallah bir kısım daha onlara göndereceğim.

"Seyyid Salih ve hamiyetkâr milletvekilleri orada inşaallah Kur'ân ve imana tam hizmet edecek ve orayı Isparta'daki Medresetüzzehra ve Mısır'daki Camiu'l-Ezher'in küçük bir numunesi hâline getirmeye vesile olmaya ve Şam ve Bağdat'taki Medrese-i Islâmiyenin bir

barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
Camiu'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvel: önce.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakiki: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan.
hamiyetkâr: hamiyetli, onur ve haysiyet sahibi.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hizmet: görev, vazife.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kurdistan: Osmanlı devleti zamanında bir coğrafî bölge adı.
mecmua: kitap, eser.
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle dîn ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
numune: örnek.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
şükür: teşekkür.
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeye.
vesile: aracı, vasıta.
vesile: bahane, sebep.
zat: kişi, şahıs.

numunesini açmaya yol açmalarını rahmet-i İlâhiyeden ümit ediyoruz.

"Hem madem Risale-i Nur'un mesleği hıllettir. Ve Urfa ise, İbrahim Halîlullah'ın bir menzilidir. İnşaallah hıllet-ı İbrahimiye parlayacaktır.

"Hem ihtimal-i kavîdir ki, bu dehşetli semli hastalıktan kurtulsam, gelecek kışta Urfa'ya gitmeyi cidden arzu ediyorum."

Üstadımızın sözü bitti. Biz de tekrar selâm ve arz-ı hürmet ederiz.

Risale-i Nur hizmetinde
bulunan kardeşiniz
Ziya ve Mehmed

334

Bütün Urfa halkına, çoluk ve çocuğuna ve mezarda yatanlarına her sabah dua ediyorum. Ve bütün Urfalılara selâm ediyorum. Urfa taşıyla, toprağıyla mubarektir. Ben çok hastayım. Onlar da bana dua etsinler.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Said Nursî

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme, saygı duyduğunu bildirme.
arzu: istek, heves, niyet.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
hıllet: samimî dostluk, cân u gönülden olan dostluk, samimî arkadaşlık.
hizmet: görev, vazife.
İnşaallah: Allah izin verirse.
madem: değil mi ki.
menzil: yer, dünya, ev.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mezar: kabir, ölünün gömulduğu yer.
mubarek: feyizli, bereketli.
numune: örnek.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
semli: zehirli.

335

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1][2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا[3]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Âlem-i Islâm'da Leyle-i Kadır telâkki edilen bu ramazan-ı şerifin yirmi yedinci gecesinde bir nevi tesemmümle şiddetli bir mide hastalığı içinde sinirlerimi ve vicdan ve kalbimi istilâ eder gibi bir diğer dehşetli hastalık hissettim. Bu maddî ve manevî iki dehşetli hastalık içerisinde şefkat hissiyle bütün zîhayatların elemleri hatıra geldi. Şahsî hastalığımdan daha ziyade elîm bir hâlet-i ruhiyeyi hissettim. Bununla beraber seksen kusur seneye varan ömrümün sonunda seksen serie manevî bir ibadeti kazandıran en son Leyle-i Kadre lâyık çalışamayacağım diye, sâbık iki dehşetli hastalıktan daha şiddetli, hazin bir me'yusiyet içinde asaba geleni ve nefs-i emmarenin vazifesini gören bir elîm his beni ezdiği aynı zamanda, Ayet-ı Hasbiyenin bir sırrı imdadıma yetişti. Bu üç hastalığı izâle edip, Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, hilâf-ı me'mul bir tarzda dayandım. Bu üç hastalığıma da böyle üç merhem sürüldü. Maddî hastalığın –*Hastalar Risalesi*'nde isbat edildiği gibi– bir saat hastalık, sâbır ve mütevekkil insanlara, hiç olmazsa on saat ibadet ve Leyle-ı Kadirde ise daha ziyade ibadet hükmüne geçtiği gibi, benim de bu Leyle-i Kadirdeki hastalığım, iktidarsızlığımla yapamadığım Leyle-ı Kadırdeki hizmetin yerine

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ebedî olarak daima üzerinize olsun

alem-i İslâm: İslam âlemi, İslam dünyası
asap: sinirler, sinir sistemi
ayet-i hasbiye: Allah bize yeter, O ne güzel vekîldir' manasındaki "Hasbunallâhu ve nı'me'l vekîl" ayeti'l-kerimesi
aziz: izzetli, muhterem, saygın
dehşetli: ürkütücü, korkunç
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
elîm: çok dert ve keder veren, çok acı veren, acıklı
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum, insanın manevî hali, iç durumu
hazin: hüzünlü, acıklı
hilâf-ı me'mul: Umulanın tersine, beklenenin aksine
hizmet: uğraşma, çalışma
hükmüne: yerine, değerine
iktidar: güç, kuvvet
imdat: yardım
İspat: kanıtlama, doğrulama
istilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma
izâle: yok etme, ortadan kaldırma
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece. Ramazan'ın 27. gecesi
maddî: madde ile alakalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merhem: ilaç, acıyı, kederi teskin eden şey
me'yusiyet: umutsuzluk
mütevekkil: tevekkul eden, işini Allah'a havale eden. Allah'tan gelene razı olan
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenip yapılmasını emreden nefis
nevi: çeşit
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
risale: kitapçık, küçük eser
sâbık: geçen, önceki
sâbır: sabreden, dayanan, tahammül eden, katlanan
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
sır: gizli hakikat
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet
şükür: teşekkür
tarz: biçim, şekil
telâkki: kabul etme, bir görüşle bakma
tesemmüm: zehirlenme
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his
zîhayat: hayat sahibi
ziyade: çok, fazla

geçmesiyle, tam şifa verici bir merhem oldu. Ve bütün zîhayatın hastalık ve elemlerinden şefkat sırrıyla bana gelen teellüm marazını birden rahîmiyet-i İlâhiyenin tecellisi ile, yani, mahlûkları yaratanın şefkat ve rahîmiyeti ve rahmeti tam kâfi olmasından, onların elemlerini onlar için bir nevi lezzete veya mükâfata çevirdiğinden, o rahmet-i İlâhiyeden daha ilen şefkati sürmek manasız ve haksız olduğundan, şefkatten gelen elemi, bir manevî sürura ve lezzete çevirdi. Yalnız merhem değil, belki şifâ da verdi.

Ve en son ömrümde en ziyade kıymettar manevî bir hazineyi kaybetmekteki manevî eleme karşı, Nur'un has şakirtlerinin herbirisi şirket-i maneviye sırrıyla umum namına dahı dua ile ve amel-i sâlih ile çalıştıklarından, hem *Elhuccetüzzehra*'da, hem *Nur Anahtarı*'nda izah edilen teşehhudde ve Fatiha'da bütün mevcudat ve zîhayat cemaatinin dualarına ve tevhiddeki davalarına iştirak suretiyle, hususan toprak, hava, su ve nur unsurları birer dil olmasıyla, topraktan çıkan bütün hayat hediyeleri ve sudan mübarekât ve tebrikât ve havadan şukur ve ibadetin temessülleri ve nur unsurundan maddî ve manevî tayyibatlar, güzellikler tarzında, teşehhutte ve Fatiha'da, kâinattaki bütün nimetlerden gelen şükürler ve hamdler ve bütün mahlûkatın, hususan zîhayatların kullî ibadetleri ve bütün istiâneleri ve doğru yolda giden bütün ehl-i hakikate ve ehl-i imanın yolundan gidenlere, manevî refakat etmekle onların dualarına ve davalarına tasdik suretinde âmînlerle ıştırak ederek, âmîn demekle hissedar olmanın

amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
cemaat: topluluk.
dava: takip edilen fikir, iddia, ülkü
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elem: dert, uzuntu, kaygı, tasa
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme
hazine: zengin ve değerli kaynak
hususan: bilhassa, özellikle
istiane: yardım isteme, yardım dileme
ıştırak: katılma, ortak olma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâfi: yeterli
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kıymettar: kıymetli, değerli
küllî: umumî, genel.
maddî: madde ile alakalı
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mana: anlam
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maraz: hastalık.
merhem: ilaç, acıyı, keder, teskin eden şey
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mübarekât: bereketli, uğurlu ve hayırlı şeyler
mükâfat: ödül
nam: ad, isim
nevi: çeşit.
nimet: lütuf, İhsan, bağış
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
rahmiyet: merhamet edicilik.
rahmiyet-i İlahiye: Cenab-ı Hakk'ın kullarına merhamet etmesi
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet
refakat: refiklik, arkadaşlık
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şifa: deva, ilaç.
şirket-i maneviye: manevî şirket, manevî ortaklık.
şükür: teşekkür
tasdik: doğrulama, onaylama
tayyibat: tayyibler, iyi ve güzel işler, hareketler.
tebrikat: tebrikler, kutlamalar
tecelli: belirme, bilinme, görünme
teellüm: elemlenme, tasalanma, dertlenme, uzuntu duyma
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
teşehhut: şahadet getirme, namazda tahiyyat'ın oturarak okunması
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
umum: bütün
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her biri
zihayat: hayat sahibi
ziyade: çok, fazla

küllî sırrı o gece imdadıma geldi. Gayet hasta, zaif, me'yus bir hâlde, cuz'î bir hizmet edememekteki manevî elîm hastalığıma öyle bir tiryak oldu ki, ben hakıkaten en sağlam hâllerimde ve en genç zamanlarımda, en zevklı ve lezzetlı evradımda bulamadığım bir manevî sürurU hissettim. Ve hadsız şükür edip, o dehşetlı hastalığıma razı oldum,

اَلْحَمْدُلِلّٰهِ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ شَهْرِ رَمَضَانَ فِي كُلِّ زَمَانٍ [1]

dedim

اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي [2]

Kardeşiniz
Said Nursî

336

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [3]

Üstadımız der:

"Benimle görüşmek isteyen aziz kardeşlerime beyan ediyorum ki:

"İnsanlarla görüşmeye zaruret olmadıkça tahammülüm kalmadığından, hem şımdı tesemmumden, zaafıyetten, ıhtıyarlıktan ve hasta bulunmuş olmaktan dolayı fazla konuşamıyorum. Buna mukabıl, kat'ıyen sıze haber

azız: ızzetlı, muhterem, saygın
beyan: anlatma, açıklama
cuz'î: küçük, az.
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
elîm: çok dert ve keder veren, çok acı veren, acıklı
evrat: vırdler, okunması âdet olan dinî dualar
gayet: son derece
haber: bılgi, bılgılendırme
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkaten: doğrusu, gerçekten
hal: durum, vazıyet.
hissedar: hısse sahıbı, hıssesi olan
hızmet: görev, vazıfe
imdat: yardım
katıyen: katı olarak, kesın olarak, kesınlıkle
küllî: umumî, genel
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mukabıl: karşılık.

1 Bütün zamanların Ramazan aylarının dakıkalarının aşıreleri adedince, Allah'a hamd olsun
2. Bâkî olan ancak Allah'tır
3. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

razı: hoşnut olma.
sır: gızlı hakıkat.
sürur: sevinç, muduluk.
şükür: teşekkür
tahammul: katlanma, hoş davranma
tesemmüm: zehırlenme.
tıryak: en ıyı çare, baş ılâç.
zaafıyet: zayıflık, güçsuzlük, dermansızlık.
zaruret: zorunluluk, mecburıyet.

veriyorum ki, Risale-i Nur'un her bir kitabı bir Said'dir. Siz hangi kitaba baksanız, benimle karşı karşıya görüşmekten on defa ziyade hem faydalanır, hem hakiki bir surette benimle görüşmüş olursunuz. Ben şuna karar vermiştim ki, Allah için benimle görüşmek isteyenleri, görüşmediklerine bedel, her sabah okuduklarıma, dualarıma dâhil ediyorum ve etmekte devam edeceğim."

Şimdi bir iki aydır Üstadımız bir hizmetkârıyla dahi konuşamıyor. Konuştuğu vakit bir hararet başlıyor. Bunun hikmetini bir ihtara binaen söyledi ki:

"Risale-i Nur bana hiç ihtiyaç bırakmıyor. Konuşmaya lüzum kalmadı. Hem ben âciz şahsımla, binler dostlarımdan yirmi otuz dostla konuşabilirim. Yirmi adamın hatırı için binler adamın hatırını rencide etmemek için konuşmaktan men edildim. İhtimali kavidir. Hususî görüşmediğim için mazur görsünler. Hatta bayramda musafaha etmek ve ona bakmaya tahammül edemiyor. (HAŞİYE) Onun için hatırlan kırılmasın."

HAŞİYE: Şimdi hem Ankara, hem İstanbul, hem Samsun, hem Antalya Risale-i Nur'un neşrine başladığı cihetle, gizli din düşmanı komiteler o neşriyata karşı bir evham vermemek için, şimdilik has dostları da kabul etmemeye mecbur oldu, tâ *Sözler*'in tab'ı tamam oluncaya kadar.

bedel: karşılık.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön.
dâhil: içine girme, sokma.
defa: kere, kez, yol.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evham: kuruntular.
hakiki: gerçek, sahıcı.
hararet: sıcaklık.
haşiye: dipnot.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hizmetkâr: hizmet yapan, kimse hizmetçi.
hususî: özel.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtimal: olabilirlik.
kavî: kuvvetle muhtemel.
mazur: özürlü, özrü olan.
men: yasak etme, engelleme.
musafaha: selâm vermek ve sevgisini göstermek üzere bir binne el uzatma.
neşir: yayma, dağıtma, saçma, yayım.
rencide etme: incitme, kırma, gücendirme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz.
tab: basım.
tahammül: yüklenme, yüke katlanma.
ziyade: çok, fazla.

337

Dört sene evvel Üstadımız hastalığı yüzünden beni Ankara'da Risale-i Nur un mahkemeleriyle alâkadar işlerini takip için tevkil ettirdiği zaman, bazı mebuslara gönderdiğimiz ilişik mektubumuzu yeniden sizlere ve muhterem mebusların nazar-ı irfanlarına takdim ediyoruz

Buna sebep, aynı meselenin devam etmesidir. Bilhassa son aylarda şark vilâyetlerinde kurulması için teşebbüse geçilen yeni üniversitedir

Risale-i Nur'un bu otuz senelik zamanda dâhil ve hariçteki fevkalâde intişarıyla her tarafta hüsnü tesiri ve şark vilâyetlerinde elli beş seneden beri büyük bir dârulfununun kurulmasına çalışması, birbirini takip eden ve birbirini tamamlayan bu zamanda âlem-i İslâm'ı şiddetli alâkadar eden iki mühim meseledir. Bu iki netice-i azîme, hem bu milleti, hususan şark vilâyetlerini, hem dört yüz milyon İslâm milletlerini, hem sulh-ı umumîye muhtaç Hıristiyanlık dünyasını da alâkadar edip ve tesirini gösteren medar-ı iftihar iki ehemmiyetli hâdisedir. Ve İslâm dininin ve Kur'ân hakıkatlerinin küllî ve umumî iki naşiri ve ilâncısıdır

Üstadımız elli beş seneden beri azamî gayretle ve müteaddit vesilelerle Şarkî Anadolu'da Camiu'l-Ezher'e muvafık *Medresetüzzehra* namıyla bir İslâm üniversitesinin kurulması için çalışmış ve bunun kat'î lüzumunu daima ileri sürmüştür. Reisicumhura ve Başvekile hitaben, onlar bu meseleden tebrik eden Üstadımızın yazısında

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
başvekil: başbakan
bilhassa: özellikle
Camiü'l-Ezher: Mısır daki Ezher Üniversitesinin adı
dâhil: içeri, iç.
dârulfunun: üniversite
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
fevkalâde: olağanüstü
hadise: olay
hakikat: gerçek, doğru
hariç: dışarı.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hususan: bilhassa, özellikle
husn-i tesir: güzel, iyi tesir, etki.
ilân: yayma, duyurma, bildirme
intişar: yayınlanma, neşrolma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
küllî: umumî, genel.
mebus: milletvekili.
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünme sebebi.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mesele: konu
muhtaç: gerek duyan
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın.
muvafık: uygun, münasip
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müteaddit: bir çok kere, defalarca
nam: ad, isim
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan
netice-i azîme: büyük netice
reisicumhur: halkın reisi, cumhurbaşkanı
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sulh-i umumî: genel barış, herkesi ilgilendiren barış, dünya barışı.
Şark: Doğu
Şarkî: Doğu ile ilgili
takdim: arz etme, sunma
teşebbus: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
tevkil: vekil etme, edilme
umumî: genel
vesile: bahane, sebep
vilayet: il.

yazısında denildiği gibi, Şark Dârülfununu âlem-i İslâm'ın bir nevi merkezinde olarak beynelislâm medar-ı iftihar bir makam kazanacaktır. O vilâyetlerde medfun çok azız ve mübarek binlerle ulema ve ârifin, şühedâ ve muhakkikîn ecdatlanmızın mazideki pek kıymetli ve kudsî hizmet-i diniyeleri, manevî, bâkî hasletleri bu dârülfununla dahi tecessüm ederek vazife-i imaniyelerini daha geniş bir sahada yapacaklardır.

Şark Üniversitesinin bir nevi programı olmaya lâyık üssü'l-esas dersi ise, Kur'ân-ı Hakîm'in hakaik-i imaniyesini tefsir eden ve bütün meselelerini, fünun-i akliye ile ve delâil-i mantıkıye ve müspete ile tesbit ettiren ve makulâtla ders veren Risale-i Nur'dur ki, yeni asrın üniversitelerinde ve mekteplerinde okutulmaya şâyandır.

Risale-ı Nur, Şarkî Anadolu'da yer yer kurulmuş ve yüzyıllardan beri o havalide manevî âb-ı hayat menbâlan vazifesini görmüş bulunan medreselerinin ve ustadlarının bir talebesi vasıtasıyla zuhur etmiştir ki; bu son münevver meyvelerle o muhterem ustadlar, yeniden vazife başına geçip vazife-i tenviriyelerini ve hizmet-i Kur'âniyelerini bu suretle cihan-şümûl bir vus'ate inkılâp ettirmelerini bütün ruhumuzla ümit ve rahmet-i İlâhiyeden temenni ve niyaz ediyoruz. Bu duamıza zaman ve zeminin şerait-i hayatiyesi ve musalemet-i umumiyenin lüzumu da "âmin, âmin" diyor ve diyecektir.

Evet, şarktaki ilim ve irfan faaliyetinin bir semeresi ve netice-ı küllıyesi olan Risale-ı Nur, Şark Dârülfununun

olmayan.
mazi: geçmiş zaman.
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünme sebebi.
medfun: defnedilmiş, gömülmüş.
medrese: din ağırlıklı eğitim yeri.
mektep: okul.
menba: kaynak.
mesele: konu.
muhakkikîn: muhakkikler, hakikatı bulup meydana çıkaranlar, hakikatı araştırıanlar.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
mübarek: feyizli, bereketli.
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
musalemet-ı umumiye: genel barış.
müspet: olumlu.
nevi: çeşit.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
Risale-ı Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
semere: meyve, güzel netice.
suret: biçim, şekil, tarz.
Şark: Doğu.
Şarkî: Doğu ile ilgili.
şayan: değer, layık, münasip.
şerait-i hayatiye: hayat şartları.
şüheda: şehitler.
talebe: öğrenci.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme.
tefsir: Yorum, şerh.
temenni: dilek, istek, arzu.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
üssülesas: hakıkı sağlam temel.
ustat: öğretici, öğretmen.
vasıta: vesile, neden, aracı.
vazife: görev.
vazife-i İmaniye: imanla ilgili vazife, görev.
vazife-i tenviriye: nurlandırma, aydınlatma vazifesi.
vilayet: il.
vüs'at: genişlik.
zemin: yer.
zuhur: ortaya çıkma.

âb-ı hayat: hayat suyu.
alem-i İslam: İslam alemi, İslâm dünyası.
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!' anlamında duanın sonunda söylenir.
arif: çok irfanlı bilgi sahibi.
ast: yüzyıl.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bâkî: daimi, sonsuz.
beynelislam: Müslümanlar arasında.
cihanşumul: dünya çapında, dünya ölçüsünde.
dârülfunun: üniversite.
delâil-i mantıkiye: mantıkı deliller.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
fünun-ı akliye: akla dayanan fen ilimleri.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-ı imaniye: İmana ait hakikatler, imanı gerçekler.
haslet: huy, özellik.
havali: etraf, çevre, civar, yöre, dolay.
hizmet-i diniye: dinî hizmet.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
ilim: bilgi, marifet.
inkılâp: değişme, dönüşme.
irfan: kültür.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır.
makam: yer, mevki.
makulat: akıl yoluyla elde edilen bilgiler.
manevî: manaya ait, maddî

İslâmiyet noktasında bir programı olması hasebiyle, İslâmiyete, bu millete ve âlem-i İslâm'a hizmete çalışanları şiddetle alâkadar etmektedir. Ve şimdi Amerika'da ve Avrupa'da Nur Risalelerini istemeleri ve oralarda intişarı, bu müddeamızın fevkalâde ehemmiyetini gösterir.

Mustafa Sungur

338

Yazıları beş vecihle iftira ve yalan olduğunu gördüğüm bir gazeteyi bana okudular. Böyle iftıraların hem Isparta'ya, hem neşredenlere büyük zararı var.

BIRINCI YALAN: Nur Risalelerini okuyanlara mürid ve tarikat diye beni tarikat dersi vermekle ittiham ediyor. Hâlbuki beni tanıyanlar biliyorlar ki, mahkemelerde de sabit olduğu gibi, ben tarikat dersi değil, imanın, Kur'ân'ın hakikatlerini ders veriyorum. Dersimi dinleyenlere Nur Talebesi derler. Mesleğimiz tarikat değil, imanın hakikatleridir.

İKİNCİ YALANI: İftıra eden gazete, başka bir gazeteyi kendine teşrik etmekle, bazı yanlış tabirler karıştırmasıyla diyor ki: "Eğirdir gençleri Said ve müritleriyle mücadeleye başladılar."

Kat'iyen bunun aslı olmadığını bütün Isparta ve Eğirdir gençleri biliyorlar. Hatta Isparta ve Eğirdir gençleri bunu ışıttıkleri vakıt hiddetle protesto ediyorlar. Yalnız

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fevkalâde: olağanüstü
hakikat: gerçek, doğru
haseb: dolayı, cihetince, gereğince
hiddet: öfke, kızgınlık.
hizmet: görev, vazife
iftıra: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
iman: inanç, itikat.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
itham: suçlama
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
müddea: iddia edilen şey, tezsav
mürid: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufi hakikatleri öğrenen kimse
neşir: yayım, yayın.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
tabir: ifade, deyim.
talebe: öğrenci
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mürdin takip edeceği terbiye usul ve yolu
teşrik: ortak etme
vecih: cihet, yön

Ankara'da bulunan Eğirdirli genç olmayan bir adam, otuz sene evvel benimle görüşmesini az tenkitkârâne yazmış. Buna "Gençler mücadeleye başladılar" namını vermek ne kadar zahir bir yalandır! Hâlbuki, kim olursa olsun, bütün gençlere karşı daima kardeş nazarıyla bakıyorum. Bana yahut talebelerime karşı Isparta ve Eğirdir'de hiçbir gencin mücadelesini ıştırmemişim.

ÜÇÜNCÜ İFTIRASI: O iftira eden gazete başka birisinin dilliyle diyor ki: "Said ve müridleri gizli siyaset çeviriyorlar. Emniyeti bozmak tarzında nizamatı değiştirmeye çalışıyorlar."

Bunun yalan olduğuna yirmi sekiz senede beş mahkeme beraat vermesiyle gösteriyor ki, siyasetle hiçbir alâkam yok. Ve hiçbir emare bulunmaması, bunun ne kadar iftira olduğunu gösteriyor. Hatta otuz beş senedeni beri siyasetten çekildiğimi bütün dostlarım biliyorlar. Bu hakikat mahkemeler tarafından da sabit olmuştur.

DÖRDÜNCÜ İFTIRASI: Said Nursî bazı kadınlara şeytandır demiş. Bu iftiranın aslı: "Eskiden büyük şehirlerde açık saçık, çıplaklık derecesinde, hususan yarım çıplak Hristiyan kızları, şeytan kumandasında ahlâk-ı İslâmiyeye zarar veriyorlar."

İşte böyle birkaç tane açık gezenler hakkındaki bir sözü başka surete çevirip mutlak kadınlara teşmil ederek tabiri çirkinleştirip istimal etmesi, pek çirkin ve zahir bir iftiradır. "Kadınlarla Muhavere" namındaki risalemde, kadınlara büyük bir hürmet ve ehemmiyet ve kıymet

ahlâk-ı İslâmiye: İslâm ahlâkı
alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emare: alâmet, belirti, nişan
evvel: önce
hakikat: gerçek, doğru
hususan: bilhassa, özellikle
hürmet: saygı.
İftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
istimal: kullanma
kıymet: değer
kumanda: komuta
muhavere: konuşma, sohbet etme
mutlak: herhangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
mürit: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse.
nam: ad, isim.
nazar: bakış.
nizamat: nizamlar, düzenler
risale: kitapçık, küçük eser
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
suret: biçim, şekil, tarz.
tabir: ifade, deyim
talebe: öğrenci
tenkitkârâne: tenkit edercesine, eleştirircesine
teşmil: genelleştirme, şumullendirme
zahir: açık, aşikâr

verdiğimi, hatta şefkat cihetinde erkeklerden pek ileri olduklarından, Risale-i Nur'un muhim bir esası şefkat olduğundan, bu mübarek hemşirelerimi "Muhterem Hemşirelerim" namıyla yâd ediyorum. Onların samimiyet ve ihlâslarını ziyade görüyorum.

Beşinci Hakaretkârâne İftirası: Gerilemek ve irtica, yani İslâmiyet ahkâmına, ahlâkına dönmek manasıyla "mel'un fikir" tabiri kullanması, küre-i arzı titretecek kâfirâne bir iftira olduğu gibi, yalnız Ispartalılara ve Nur Talebelerine değil, belki âlem-i İslâm'a karşı bir ihanettir.

Çok Hasta ve Çok İhtiyar
Said Nursî

339

[Üstadımızın köylerde dolaştığına dair çıkarılan uydurma habere karşı bir cevaptır. mucib-i merak hiçbir şey yoktur.]

Üstadımız Said Nursî'nin iki seneden beri misafir bulunduğu Isparta emniyetine bir maruzatımızdır.

1. Üstadımız Said Nursî otuz seneden beri bu Anadolu memleketinde gezdiği bütün vilâyet ve kazalarda kendisini zabıtanın bir misafiri olarak telâkki etmiş ve zabıta efradı daima dostâne ve himayetkârâne muamele göstermiştir. Kur'ân'ın hakikî ve parlak bir tefsiri olan Risale-i Nur'u Isparta'da otuz sene evvel telife başlayan

ahkâm: dinî hükümler, emirler
âlem-i İslâm: İslam âlemi, İslam dünyası
cihet: yan, yön, taraf.
dair: alakalı, ilgili.
dostâne: dostlukla, dostça
efrat: fertler
emniyet: polis teşkilatı
evvel: önce
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama
hakikî: gerçek.
hemşire: kız kardeş, bacı
himayetkârane: korumaya çalışarak.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
İhanet: hainlik, kötülük etme
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtiyar: yaşlı
irtica: gericilik, geriye dönme, eskiyi isteme
kafirane: kâfircesine, Allah'ı inkar edercesine
kaza: ilçe
küre-i arz: yer küre, dünya.
mana: anlam.
maruzat: arz edilenler, sunulanlar
mel'un: lânetlenmiş, kötülenmiş
muamele: işlem.
mucib-i merak: merak edegen, dikkati çeken, merak sebebi
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mubarek: feyzli, bereketli
muhim: önemli, ehemmiyetli.
nam: ad
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
samimiyet: samimîlik, içtenlik.
şefkat: karşılıksız sevgi, bes leme, içten ve karşılıksız merhamet.
tabir: ifade, deyim
talebe: öğrenci
tefsir: Yorum, şerh
telakki: kabul etme, bir görüşle bakma
telif: eser yazma
vilayet: il.
yad: anma
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
ziyade: çok, fazla.

Ustadımız, hakaik-ı imaniyeye gayet tesirli bir surette hizmet etmekle, tamamen ahirete müteveccih olan bu hizmetinin dünyevî bir faydası olarak, iman sebebiyle kalblerde fenalığa karşı daimî bir yasakçı bırakmıştır. Onun neticesidir ki, asayişin teminine vesile olmuştur.

Evet, Üstadımız adalet-i hakikiyeyi ifade eden وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ[1] yani, "*Birisinin hatasıyla başkası mesul olamaz*" ayet-i Kur'âniyesi ve "Bir masumun hakkı yüz şerir için dahi feda edilemez" gibi düstur-ı Kur'âniye gereğince, yüzde on zalimler yüzünden doksan masumlara zarar vermek, hakikî adalete, evamir-i Kur'âniyeye tamamen zıttır diye her tarafta neşretmiş ve kendisine zulüm yapılmasına karşı millet-i İslâmiyenin selâmeti için "Ben, değil dünya hayatımı, belki ahiret hayatımı da feda ediyorum" demiş ve demektedir.

Risale-i Nur'un hakaik-ı imaniye dersleriyle ve bütün mahkemelerde beraati netice veren müdafaalarındaki Kur'ânî hakikatlarla hayat-ı içtimaiyenin uhrevî ve dünyevî saadetine rehber olan hakaiki ders veren ve dolayısıyla asayişin muhafazasına ve emniyet-i umumiyenin teminine en büyük bir vesile Üstadımız olduğu, hayat-ı içtimaiyenin saadetiyle alâkadar hamiyetperver zatların tasdikiyle sabittir. Otuz seneden beri müteaddit tetkikler ve mahkemelerin beraat kararları vermesiyle ve şimdi de tamamen serbest bulunmasıyla ve eserlen büyük bir vüs'atle her tarafta, Anadolu'da ve âlem-i İslâm'ın merkezlerinde ve garp memleketlerinin bazılarında yayılarak

1- Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi, 164; İsrâ Suresi, 15; Fâtır Suresi, 18; Zümer Suresi, 7.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adalet-i hakikiye: hakiki adalet, gerçek adalet.
ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.
ayet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın âyeti.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
daimî: süreklı, devamlı.
dünyevî: dünyaya ait.
düstur-ı Kur'ân: Kur'ân'ın prensibi, düsturu.
emniyet-i umumiye: genel güvenlik.
evamir-i Kur'âniye: Kur'ân'ın emirleri.
feda: uğruna verme.
garp: batı.
gayet: son derece.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikat: gerçek, doğru.
hakiki: gerçek.
hamiyetperver: hamiyet duygularını besleyen.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hizmet: uğraşma, çalışma.
iman: inanç, itikat.
Kur'anî: Kur'ân'a ait, Kur'ân'dan gelen.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
millet-i İslâmiye: İslâm milleti.
muhafaza: koruma.
müdafaa: savunma, koruma.
müteaddit: bir çok kere, defalarca.
müteveccih: dönük.
neşir: yayım, yayın.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
selâmet: salimlik, emnlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
suret: biçim, şekil, tarz.
şerir: şer işleyen, kötülük işleyen, fenalık yapan.
tasdik: doğrulama, onaylama.
temin: sağlamlaştırma, sağlama.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vesile: bahane, sebep.
vüs'at: genişlik.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zat: kişi, şahıs.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

takdir ve tebriklere mazhar olmasıyla en ince esrarına kadar büyük bir dikkat ve ehemmiyetle her hâli tetkik edilen Üstadımızın mûcib-i mes'uliyet hiçbir hâli göstenlememiştir.

Bir tarafta komünizm gibi din, ahlâk ve an'ane aleyhinde olup pek müthiş bir tahribatla yan Avrupa'yı, Çin'i istilâ eden, umum dünyaya karşı müfsid, yırtıcı rejim-i küfrîsine mukabil, milletler, devletler mâbeyninde tedbir aldıran ve bununla beraber hancî, gizli ifsad komiteleri de bu vatan aleyhinde müthiş bir hercümerce çalıştıklan bir zamanda, biz otuz senelik pek halis ve tesirli geniş bir hizmeti ibraz ederek ve Üstadımız Saıd Nursî'nin eserleri olan Rısale-i Nur nüshalarından yüz binlerinin intişarıyla ve yüz binleri geçen okuyuculannın hüsn-ı hâlını göstererek ve zabıtaca Nur Talebelerinden asayiş aleyhinde bırtekının göstenlmemesini şahıd tutarak deniz ve kat'iyen sabittir kı, Rısale-i Nur o tahribatçı cereyanı durduran Kur'ânî ve imanî bır seddır. Insaflı zabıta ehlı de bu tahakkuk etmiş hakikate şahadet ediyorlar.

Iman hizmetinin manevî, uhrevî faydalarından kat-ı nazar, dünyevî, millete aıt mühim bır faydasını vaktiyle Üstadımız şu suretle ifade etmiştir kı, zaman bunun ne kadar doğru olduğunu göstermiştir. O zaman demiş:

"Şimdi bu memleketin, bu vatan ve milletin saadet-i hayatiye ve ebediyesi noktasında iki müthiş cereyan var.

"*Birisi*: Şimalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanının bu vatanı manevî istilâsına karşı Kur'ân'ın hakikatlen ve

aleyh: zıt, karşıt.
an'ane: adet, orf, gelenek, nesilden nesile aktarılagelen şeyler.
asayış: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dünyevî: dünyaya aıt.
ebediye: ebede mensup, zevalsız, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
esrar: sırlar, gizli hakıkatler.
hakikat: gerçek, doğru.
halis: saf, samimî.
harıcı: dışa aıt, dışan ile ılgılı.
hercümerç: karmakarışık olma, aıt ust olma.
hizmet: uğraşma, çalışma.
husn-ı hal: iyi hal, güzel ahlâk.
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
iman: inanç, ıtıkat.
imanî: imana dair olan, imanla ılgılı.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
istilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma.
kat-ı nazar: bakısı kesme, bakmama, alâkayı kesme.
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle.
komite: encümen, kurul, komisyon.
komunizm: butun mallarını ortaklaşa kullanıldıgı ve ozel mulkıyetin olmadıgı iddlasında bulunan duzen.
Kur'anî: Kur'an a aıt, Kur'an dan gelen.
mabeyn: arasında.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mazhar: nail, olma, şereflenme.
mücib-i mes'uliyet: mes'uliyet gerektırıcı, sorumluluk gerektıren.
mukabil: karşılık.
müfsid: ifsat eden, bozucu, bozan.
mühim: onemlı, ehemmıyetlı.
müthiş: dehşet veren, urkuten, dehşetlı, korkunç.
nüsha: kitap.
rejim-i küfrî: küfre dayanan rejim, küfre aıt rejim, kufur rejimi.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi, Bedıuzzaman Saıd Nursî nın eserlerinin adı.
saadet-i hayatiye: hayattakı mutluluk.
sabit: ıspat edilmiş, ispatlanmış.
set: manı, perde, engel.
suret: bıcım, şekıl, tarz.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret.
Şimal: Kuzey.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme.
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
talebe: öğrencı.
tedbir: onlem, yol, çare.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt.
umum: butun.
zabıta: şehır guvenlıgını sağlamakla vazıfeli bulunan ıdare, polis.

imanın nurlanıyla mukabele etmektir. Çünkü o dinsizlik cereyanı manevî tahribat nev'inden olduğundan karşısında bir manevî mukabele olmalıdır. Hakaik-ı Kur'âniyenin lemaatı olan Risale-i Nur manevî tamırcı bir atom bombası olarak bu dalâlet cereyanına mukabele edebilir ve etmiştir.

"*İkincisi*: Bin seneden beri İslâmıyetin kahraman bir ordusu ve bayraktan olan Türk milletine âlem-i İslâm'ın adavetini izale etmek, Türkler yine eskisi gibi İslâmiyetin kahramanıdırlar kanaatini verdirmektir. Bu suretle 400 milyon hakikî kardeşleri bu millete kazandırmakla saadet-i hayatiyesine en ehemmiyetli bir hizmeti ifa eylemektir ki, Risale-i Nur iman hakıkatlerini bu vatanda neşrederek bu azîm faydayı fiilen göstermiştir.

"Risale-i Nur'un bir talebesi, evvelce elinde Nur Risaleleriyle ve oradan çıkardığı mev'izelerle şark hudut bölgesinde Rusların o zamanda o havalıdekı propagandalarını durdurmuştu. Bu suretle, birtek talebe bir ordu kadar vatana, millete ve asayişe hizmet etmiştir. Risale-i Nur'un gaye ve maksadı tamamen uhrevî ve rıza-i İlâhî dairesinde imana hizmet etmek olduğundan, netice verdiği sair dünyevî iyilikler dolayısıyla, hayat-ı içtimaiyeye ait bir faydasıdır."

2. Otuz kırk seneden beri inzivada tecrit, hastalık ve hapis gibi sebeplerle, zaruret olmadıkça insanlarla görüşmeye tahammülü olmadığı için, hariçten gelen dostlarını daima hatırlarını kırarak onları gen çevirmesi ve

adavet: düşmanlık, husumet.
âlem: dünya, cihan.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması.
azîm: büyük, yüce, ulu.
bayraktar: bayrak taşıyan alemdar.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
dalalet: azgınlık, sapıklık.
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyetli: önemli.
evvelce: daha önce.
fiilen: fiile, davranış ve hareketle.
hakaik-i Kur'aniye: Kur'ân ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikat: gerçek, doğru.
hakiki: gerçek.
hariç: dışarı.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hizmet: görev, vazife.
hudut: sınırlar.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
iman: inanç, itikat.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme.
izale: yok etme, ortadan kaldırma.
kanaat: inanç, inanış.
lemaat: lemalar, parıltılar, parlayışlar.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
neşir: yayım, yayın.
nev': tür, çeşit.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin vb.'ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki.
suret: biçim, şekil, tarz.
şark: doğu.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
talebe: öğrenci.
tecrit: ayırma, bir tarafta tutma, yalnız bırakma.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

akşamdan ertesi gününün sabahına kadar hizmetçileri dahi yanına kabul etmemesi öyle bir hakıkattır ki, bu kadar zahir ve gözle görünen bu hakıkat karşısında başka bir söz söylemeye lüzum yoktur. Üstadımız Said Nursî'nin eskiden beri bir fıtrî seciyesidir ki, inziva ve insanlarla zaruret olmadıkça görüşmemek bir düstur-i hayatı olmuştur. Hatta, hayatta kalan tek bir kardeşini dahi, yakın bir şehirde iken otuz seneden beri görmediği hâlde, görüşmek için yanına çağırmamıştır. Hem hizmetçileri de akşamdan ertesi gün sabaha kadar şiddetli bir zaruret olmadıkça odasına girememektedirler. Şiddetli hastalığı ve görüşmeye tahammülü olmaması sebebiyle, hariçten gelen çok dostlarının hatırlarını incitip, görüşmeden geri çeviriyor. Üstadımızla otuz seneden beri alâkadar olup dostane vaziyet gösteren zabıtaya asayiş noktasında Risale-i Nur'la pek ehemmiyetli harika hizmeti sabit olan Üstadımızın bütün hâli mahkemelerce medar-ı tedkik olmakla hiçbir hâli zabıtaca gizli kalmadığından, bazı gizli din düşmanlarının onun hakkındaki uydurmalarıyla otuz senelik bir muşahedeye dayanan muspet kanaati bozmamak, hukuk-i umumiyeyi temine çalışanların vazifeleri iktizasıdır.

3. Üstadımız hastadır, hatta Cumaya dahi çıkamamaktadır. Ara sıra hava almaya pek ziyade muhtaç oluyor. Bu sebepten, pek nadir olarak kendine mahsus bir odası bulunan ve otuz sene evvel on sene ikamet ettiği Barla Köyüne gider, bir müddet kalır, gelir. Bazan da burada, yaz mevsiminde insanların bulunmadığı, şehrin

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
dostane: dostlukla, dostça
düstur-ı hayat: hayat kanunu, hayat kaidesi
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
fıtrî: tabiî, doğal.
hakıkat: gerçek, doğru
hariç: dışında
harika: olağanüstü
hizmet: görev, vazife
ikamet: oturma, bir yerde kalma
iktiza: gerek, lüzum
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme
kanaat: inanç, inanış.
medar-ı tetkik: araştırma sebebi
muhtaç: gerek duyan
müddet: süre, zaman
muspet: olumlu
muşahede: gözlem
nadir: seyrek, az, ender bulunan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
seciye: karakter, huy, tabiat.
tahammül: katlanma, hoş davranma
temin: sağlama
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî
vazife: görev
vaziyet: durum
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis
zahir: açık, aşikar
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

haricindeki mahallere giderek iki üç saat teneffüs eder, gelir. İhtiyarlığı, hastalığı dolayısıyla yayan yürüyememekte olduğundan ve halkın hürmetkâr vaziyetiyle rahatsız etmemesi için bu basit gidip-gelmeyi otomobille yapar. Bunun haricinde hıçbir köye, meskûn hiçbir mahalle, hatta otuz senelik dostlan bulunan yerlere dahi mezkûr sebeplerle gitmiyor. İşte hâl ve vazıyet bundan ibarettir. Hakikat-ı hâl de budur.

Hizmetinde bulunan
Tahirî, Zübeyir

HÂŞİYE: Çok yerlerde neşredilen ve müddeînin huzursuzluk ittihamının ademini gösteren ve Ankara Emniyet Umum Müdürlüğüne verilen bir hakikattir.

340

Nur Talebeleri asayişçidirler, asayişi muhafaza ettiklerinin delil-i kat'îsi budur.

Altı vilâyetin altı zabıta dairesi, 600 bın talebelerın yırmi sekiz sene zarfında haksız muamelelere mâruz kaldıklan hâlde hıçbır vukuatlannı kaydedememeleri, hatta Afyon Savcısının asayiş ittihamına mukabil Üstadımız demış: "Bu yırmi sekız senede bır tek vukuatı gösterebılır misiniz? Madem gösteremediniz, nasıl bu ittihamı ilen sürüyorsunuz? Yalnız küçük bır talebenın başka bır meseleden küçük bir vukuatından başka ve 600 bin talebeden hıçbır vukuatlan olmadığı kat'î ıspat eder kı, asayışı

adem: yokluk, olmama
asayiş: emnıyet, kanun ve nı zam hakımıyetın sağlanması
delil-i kat'i: kesın delil.
hakıkat: gerçek, gorulen bır şeyın aslı esası
hakıkat-ı hal: durumun gerçek yonu, ışın aslı
hâl: durum, vazıyet.
hariç: dışında
haşiye: dipnot.
hızmet: görev, vazıfe
hürmetkâr: hurmet eden, saygılı
Ibaret: meydana gelen, olusan
ihtıyar: yaşlı.
ıspat: kanıtlama, dogrulama
ıtham: suç ısnat etme, suçlama
kat'i: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
madem: degıl mı kı
mahal: yer
maruz: uğramak, etkılenmek.
mesele: konu
meskun: ıskan edılmış, oturulan, ıçınde ınsan oturan, ahalısı olan, şenelmış yer
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
muamele: ışlem
muhafaza: koruma
mukabıl: karşılık.
müddeı: dava eden, davacı
neşir: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hızmetı
talebe: oğrencı
teneffüs: soluklanma, rahatlama, dınlenme.
vazıyet: durum.
vilayet: ıl
vukuat: vuku bulan şeyler, hadıseler, olaylar
zabıta: şehır guvenlığını saglamakla vazıfelı bulunan ıdare, polıs
zarfında: suresınce.

Nur Talebeleri muhafaza ediyorlar" diye Afyon'da savcıya demiş ve susturmuştur.

3419

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz Kardeşlerim,

Bu defa motorlu kayık içinde Eğirdir'den Barla'ya gıderken denizin dehşetli, emsalsiz fırtınası leyle-i Kadîrdeki dehşetli hastalık gibi, zahmet noktasını kaldırıp büyük bir rahmete vesîle olduğunu sizlere müjde veriyorum. Altı arkadaşla beraber şehîd olmak, yedi ihtimalden altı ihtimalle deniz bize geniş bir kabir olmak için zemin hazırlandı. Fakat o hâl altında, mükerrer tecrübelerle yağmurun Risale-i Nur'la alâkadarlığı ve şimdi çok zamandır yağmura şiddetli ihtiyaç olduğu bu zamanda Risale-i Nur'un gızlı düşmanlarının tehlikesinden ve geniş plânından kurtulmasına bir işaret olarak o dehşetli hâletimiz bir sadaka-i makbule hükmüne geçtiği remziyle, o rahmet-i Ilâhîden gelen emr-i Rahmanîyi imtisalindeki iştiyakla yağmurun bir annesi olan bu deniz, o rahmete dair emr-i Ilâhîyi gayet heyecanla ve iştiyakla, acelelikle getirmek için, bir şefkat tokadı nevinden Nur Talebeleri olan bizim başımızı tokatla yüzümüzü ve gözümüzü yağmurla okşadı.

Biz bu hâleti zahiren hiddet, manen şefkatkârâne okşamak nev'inde gördük. Ben daha fırtına ve yağmur

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
azîz: izzetli, muhterem, saygın
dair: alâkalı, ilgili
defa: kere, kez, yol
dehşetli: ürkütücü, korkunç
emr-i Ilâhî: Allah'ın emri.
emsalsiz: benzersiz
gayet: son derece
hal: durum, vaziyet.
hâleti: hal, durum
hiddeti: öfke, kızgınlık.
hükmüne: yerine, değerine
ihtimal: olabilirlik
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece. Ramazan'ın 27. gecesi.
manen: mana bakımından, manaca
muhafaza: koruma
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
nev': tür, çeşit.
Nur: Risale-i Nur. Risale-i Nur hizmeti.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmet-i Ilâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, Ilâhî rahmet.
remiz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadaka-i makbule: kabul olunmuş sadaka
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde.
şehîd: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse
talebe: öğrenci
tecrübe: deney
vesîle: bahane, sebep
zâhiren: görünüşte
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zemîn: yer

başlamadan evvel hiss-i kablelvuku ile, hazine-i rahmete bir anahtar olacak dehşetli ve heyecanlı bir musibet hissettiğimden, mütemadiyen *Cevşen*'i ve Şah-ı Naksibend'in virdini okuyordum. Denizin o dehşeti içinde kemal-i şevkle o mübarek denizi kabir olarak kabul ediyordum. Böyle kaza ile vefat eden şehit hükmünde olduğu gibi, şehit de velî hükmünde olmasından, altı arkadaşıma acımadım. Yalnız içinde bulunan çocuğa bir parça acıdım. O kayığın makinesi bozulduğu ve yelkeni de, rüzgâr onun aksiyle geldiği için fayda vermediğini ve denizin mevcleri de pek büyük, evvelâ kayığa ve zahiren bize hücum etmesiyle beraber kayığın içine girmediği için, kemal-ı sabır ve şükürle karşıladık ve salimen sahile çıktık, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ dedik.

Said Nursî

3429

Üstadımız diyor ki:

"Ben elli-altmış senedir küfr-ı mutlaka karşı imana hizmet etmek ve kufr-ı mutlakın neticesi olan anarşîlikten milleti kurtarmak için bütün kuvvetimle iman hizmetindeki ihlâsın neticesi olan asayışı muhafaza ile, bir canı yüzünden on masumu zulümden kurtarmak için rahatımı, şerefimi, haysiyetimi, hatta lüzum olsa hayatımı feda etmekle, her bir tazyikata, manasız, lüzumsuz şeylere karşı sabır ve tahammül ettim. İşte, benim otuz kırk

1- Her hâl üzere Allah'a hamd olsun. (Feyzü'l-Kadîr, 1/368, hadis no: 662.)

aksi: ters, zıt
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asayış: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
canı: cinayet işlemiş kimse
Cevşen: dua mecmuası
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşınıp kalma
dehşetli: ürkütücü, korkunç
evvel: önce
evvela: öncelikle
feda: uğruna verme
haysiyet: şeref, onur, itibar
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hizmet: görev, vazife
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
iman: inanç, itikat
kaza: can veya mal kaybına sebep olan iş, hadise
kemal-i sabır: sabrın mükemmel oluşu, tam ve mükemmel bir sabır
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
küfr-i mutlak: mutlak kufur, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
mana: anlam
masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız
mevç: dalga
muhafaza: koruma
musibet: felaket, bela
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sahil: kıyı, yaka, yalı.
salimen: emniyetle, güvenle
şehit: İslâm şeriatına göre haksız yere öldürülmüş veya sel, yangın, deprem gibi musibetlerde hayatını kaybetmiş mü'min kimse
şeref: onur, haysiyet
şükür: teşekkür
tahammül: katlanma, hoş görme
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
vefat: ölüm, ölme (insan hakkında)
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
virt: zikir, belli zamanlarda, belli sayıda, belli duaların zikir olarak, belli biçimde ve düzenli şekilde okunması
zahiren: görünüşte
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

senedir bu hizmet-i imaniye için, benim hakkımda habbeyi kubbe yapıp, bir bardak suda fırtına çıkarıp beni tâciz ettikleri hâlde, sırf hizmet-i imaniyenin bir neticesi olan asayiş için sabır ve tahammül ettim.

"Bir misali: Beş mahkeme huzurunda hiç benim kıyafetime ilişilmediği hâlde ve mütemadiyen gezdiğim hâlde ve hatta İstanbul'da mahkememde yüz yirmi polis bulunduğu hâlde, aynı kıyafetime ilişmediler ve iki ay İstanbul'da yaya gezdiğim hâlde, mümanaat etmediler; ve ilişmeye hiç kimsenin hakkı yok. Çünkü, hem münzevî, hem de camie gitmiyor ve çarşıda kalabalık yerlerde gezmiyor, yalnız otomobiliyle çıkıyor. İnsanlarla zaruret olmadan konuşmuyor, yalnız teneffüs için dağlar başında ve hâlî yerlerde geziyor. Şimdi ehl-i dünyanın hiçbir hakkı yoktur ki vaziyetime, hâlime ilişsinler."

Bir seyahat münasebetiyle ve otomobili içinde İstanbul'a en mühim bir mesele-i imaniye için gitmesinden, şimdi İstanbul'un bazı resmî adamları yirmi cihette kanunsuz bir tarzda kanun namına Ustadımızı bir bardak suda fırtına koparmak nev'inden, milyonlar fedakâr talebeleri bulunan bir zata sinek kanadı kadar bir ehemmiyeti olmayan bir mesele için resmî adamları yanına göndermek olan yüz cihette ehemmiyetsiz, manasız ve bir habbeyi yüz kubbe yapmak gibi bu şeye karşı Üstadımız diyor:

"Madem iman hizmetinde ihlâs-ı etemle, anarşiliği durdurmakla, asayişi muhafaza etmekle sabır ve

anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığa meydana getirme durumu
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
cihet: yön, sebep, vesile
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
habbe: tane
hâlî: boş, tenha, uzak.
hizmet: görev, vazife
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
ihlâs-ı etem: tam ve mükemmel ihlâs, samimiyet.
iman: inanç, itikat.
kıyafet: kılık, bir şeyin dış görünüşü.
kubbe: gökyüzü, sema
madem: değil mi ki
mana: anlam
mesele: konu
mesele-i imaniye: imanî mesele, imanla ilgili mesele
misal: örnek, numune
muhafaza: koruma.
muhim: önemli, ehemmiyetli
mümanaat: manı olma, engelleme
münasebet: vesile; -dan dolayı
münzevi: inzivaya çekilen köşeye çekilmiş, yalnız
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nam: ad
nev: tür, çeşit.
resmî: devlet adına olan
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
tacız: sıkıntı verme, tedirgin etme.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil
teneffüs: soluklanma, rahatlama, dinlenme
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi
vaziyet: durum
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
zat: şahsiyet.

tahammül gerektir. Ben de bunun için rahatımı, haysiyetimi feda ediyorum. Onları da helâl ediyorum."

Üstadımızın bu defa İstanbul a gitmesi münasebetiyle İstanbul Müddeiumumîliğince ifadesinin alınması için yanına gelen iki memura Üstadımız dedi: "Ben daha evvel bu mesele için mahkemede ifade vermiştim ve mahkeme tahkikat yapmış, neticede beraat vermiş. Başka diyeceğim yok" diyerek Samsun Mahkemesine giden ve İstanbul Mahkemesinde okuduğu ifadatını tekrar söyledi. Hem eskiden aldığı birkaç rapor var ki- Hastalığı dolayısıyla başını sarmaya mecburdur ve şiddetli nezleden ve hastalıklardan dolayı istirahate ve tebdil-i havaya ihtiyacı vardır. Daimî bir yerde kalması sıhhatine münafıdır. Daha evvel lüzum da olmadığı için bu raporları göstermeye tenezzül etmiyordu, lüzum görmüyordu.

Hizmetinde bulunan Nur Talebeleri
Tahirî, Zübeyir, Sungur,
Hüsnü, Bayram

343

ÜSTADIMIZIN VASİYETNAMESİ

Hem benim şahsımın, hem Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsinin sermayesini, kendilerini Risale-i Nur'un hizmetine vakfedenlerin tayınlarına vermek, hususan nafakasını çıkaramayanlara vermek lâzımdır.

beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
daimî: sürekli, devamlı
defa: kere, kez, yol
evvel: önce
feda: uğruna verme
haysiyet: şeref, onur, itibar
helâl: bağışlama, alacağından vaz geçme
hizmet: görev, vazife
hususan: bilhassa, özellikle
ifadat: ifadeler
istirahat: dinlenme, rahatlama
mesele: konu
müddeiumumî: savcı
münafi: zıt, muhalif, uymaz, aykırı
münasebet: vesile, -dan dolayı
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sermaye: varlık, servet, birikim
sıhhat: sağlık, esenlik.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
talebe: öğrenci
tayın: ekmek, erzak, yiyecek
tebdil-i hava: hava değişikliği.
tenezzül: inme, alçalma
vakfetme: adama bağışlama
vasiyetname: yazılı vasiyet, bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kâğıt.

Şimdiye kadar birkaç senedir tayınatlan verilen Nur Talebeleri, haslara malum olmuş. Ben de yanımda şimdı bulunan kardeşlenmi kendime vâris ve benim vazıfemi yapmaya çalışmak lâzım. Tesanüdü de muhafaza etsinler.

Evet, bu vasiyetnameyi tasdik ediyorum.

Said Nursî

VASİYETNAMENİN HAŞİYESİDİR

Ustadımız ahir ömründe insanlann sohbetinden men edildiği cihetle anladı ki:

"Bu zamanda şahsiyet cihetiyle insanlara zarar verecek hâller var. Risale-i Nur'un mesleğindeki azamî ihlâs için bu hastalık verilmiş. Çünkü bu zamanda şan, şeref perdesi altında riyakârlık yer aldığından, azamî ihlâs ile bütün bütün enaniyeti terk lâzımdır. Dostlar uzaktan ruhuma Fatıha okusunlar, manevî dua ve ziyaret etsinler. Kabrimin yanına gelmesinler. Fatiha uzaktan da olsa ruhuma gelir. Risale-i Nur'daki azamî ihlâs ile bütün bütün terk-i enaniyet için buna bir manevî sebep hissediyorum. Kendini Risale-i Nur'a vakfetmiş olan, yanımda bulunanlardan nöbetle birer adam kabrimin yakınında olup, bu manayı, lüzumsuz ziyarete gelenlere bildirsinler."

Said Nursî

ahir: son.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede.
cihet: yön, sebep, vesile.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
Fatıha: Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi.
has: ilen gelen, seçkin olan.
haşiye: dipnot.
İhlâs: samimiyet, bir emeli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
malum: bilinen, bilinir olan.
mana: anlam.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
men: yasak etme, engelleme.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muhafaza: koruma.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekar.
şahsiyet: kişilik.
şan: şöhret, ün.
şeref: onur, haysiyet.
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tayınat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayin edilen parça veya miktar.
terk-i enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
vakfetme: adama bağışlama.
vâris: mirasçı.
vasiyetname: yazılı vasiyet, bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kâğıt.
vazife: görev.

344

MENDERES'İN KONYA NUTKUNA DAİR AÇIKLAMASI

Başvekil, sözlerinin maksatlı olarak tefsirlere tâbi tutulduğunu söylüyor (Hususî muhabirimizden.)

ANKARA: Başvekil Adnan Menderes Konya'da söylemiş olduğu nutuk dolayısıyla yapılan neşriyat üzerine *Zafer* gazetesinin sorduğu bir suali şu şekilde cevaplandırmıştır:

"Konya'da Hükûmet Meydanında büyük bir kitle hâlinde toplanmış bulunan çok muhterem Konyalı vatandaşlanma karşı söylediğim nutkun lâiklik telâkkimiz hakkındaki kısmının suiniyet sahibi kalemlerde nasıl tefsire tâbi tutulduğunu, ben de esefle müşahede ettim. Bunlardan bir kısım sözlerimin kardeşi kardeşe kırdıracak bir mahiyette olduğunu, bir kısmı sağ politikacılara meydan açtığını ve mukaddesatçılık yasağını ortadan kaldırdığını ve netice itibarıyla Türk inkılâplarının büyük esaslarından birini zedelediğini ifade etmişlerdir.

"Bütün bu yazılarda dikkatime çarpan cihet, Konya'daki sözlerimin takip olunan maksatlara ve elde edilmek istenilen neticelere göre tahrif edilmiş olmasıdır. Meselenin iyice anlaşılması için, evvelâ Konya'daki sözlerimi bir kere daha ve o günkü Anadolu Ajansında neşredildiği gibi tekrar etmek isterim. O gün aynen şöyle demiştim:

başvekil: başbakan
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili
esef: keder, hüzün, gam, tasa
evvelâ: öncelikle
hususî: özel
inkılap: devrim.
kitle: insan topluluğu
lâiklik: laik olma hali.
mahiyet: durum, vaziyet.
maksat: kast, amaç, düşünce
mesele: konu
muhabir: haber veren, habercı.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mukaddesat: mukaddes, kutsal, temiz ve yüce olan şeyler
müşahede: gözlem
neşir: yayım, yayın
neşriyat: yayınlar
nutuk: söz, konuşma, hitap
politika: devlet işlerini yürütme, düzenleme ve devletlerarası ilişkiler kurma sanatı, siyaset.
sual: soru.
suiniyet: niyetteki kötülük, kötü, bozuk niyet.
tâbi: bağlanma, uyarlama
tahrif: değiştirme, bozma
tefsir: açıklama, izah
telâkki: anlama, anlayış, görüş.

"Şimdi size lâiklik telâkkimizden de bahsetmek istiyorum. Lâiklik bir taraftan din ile siyasetin birbirinden ayrılması, diğer taraftan ise vicdan hürriyeti manasına gelir. Din ile siyasetin kat'î surette birbirinden ayrılması esasında en küçük tereddüde dahi tahammülümüz yoktur.

"Vicdan hürriyeti bahsine gelince, Türk milleti Müslümandır. Ve Müslüman olarak kalacaktır. Evvelâ kendine ve gelecek nesillere dinini telkin etmesi, onun esasını ve kaidelerini öğretmesi, ebediyen Müslüman kalmasının münakaşa götürmez bir şartıdır. Hâlbuki mekteplerde din dersi olmayınca, evlâdına kendi dinini telkin etmek ve öğretmek isteyen vatandaşlar bu imkânlardan mahrum edilmiş olurlar. Müslüman çocuğu, dinini öğrenmek gibi pek tabiî bir haktan mahrum edilmemek icap eder. Böyle mahrumiyet ve imkânsızlık vicdan hürriyetine uygundur denilmez. Bu itibarla orta mekteplerimize din dersleri koymak, yerinde bir tedbir olacaktır.

"Dinsiz bir cemiyetin, bir milletin pâyidar olabileceğine inanmıyoruz. En ileri milletlerin dahi din ile siyaset ve dünya işlerini birbirinden ayırdıktan sonra ne derece dinlerine bağlı kaldıklarını biliyoruz. Bugünkü seviye ile asil milletimize taassup isnadı reva görülemez. Milletimiz dinine sımsıkı bağlı olduğu kadar, umumiyetle dini en temiz duygularla benimsemektedir. İslâmlık, milletimizin vicdanında en musaffâ seviyesini bulmuştur. Müslümanlığı ve onun esaslarını, fenzalarını ve kaidelerini kıfayetle telkin edip öğretecek öğretmenlerimizin yetiştirilmesine ayrıca gayret sarf edilecektir. Gelecek sene lise

asil: soylu
bahis: konu
cemiyet: topluluk, birlik.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
evlâd: çocuklar
evvelâ: öncelikle
fariza: farz. Allah'ın emri
icap: gerek, lüzum.
imkân: olabilirlik, olanak.
isnat: dayandırma
itibar: bakımdan, sebepten
kaide: kural, esas, düstur
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıfayet: kâfi miktarda olma, yeter, yetişme, yetme, yeterlilik.
lâiklik: din ve devlet işlerini birbirinden ayıran, her türlü inanç sahibine karşı tarafsız olarak din ve vicdan hürriyetini sağlayan sistem, laisizm
mahrum: yoksun
mahrumiyet: mahrumluk, dilediğini, istediğini elde edememe, nasipsizlik, hissesizlik.
mana: anlam
mektep: okul.
musaffa: safileşmiş, yabancı maddelerden arınmış, süzülmüş
münakaşa: tartışma
nesil: kuşak, soy zürriyet.
payidar: iyice yerleşmiş, sürekli, kalıcı, sabit, kalıcı, devamlı
reva: yakışır, uygun, yerinde, layık, şayan
sarf: harcama
seviye: derece, mertebe
suret: biçim, şekil, tarz
şart: koşul
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık, fanatizm.
tabiî: tabiatı gereği olan, normal, alışılmış olagan
tahammül: katlanma, hoş görme
tedbir: önlem, yol, çare
telâkki: anlama, anlayış, görüş
telkin: fikir aşılama, öğüt verme, zihinde yer ettirme, kulağına koyma.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
umumiyet: genellik.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik et mekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.

derecesinde ilk mezunlarını verecek olan Konya İmam Hatip Mektebinin ileri seviyede din tahsili veren bir tedris müessesesi hâline getirilmesi ve bu müesseselerin benzerlerinin yurtta fazlalaştırılması uygun olacaktır" demiştir.

"Konya nutkunun bu kısmını muhterem Türk efkân karşısında öylece tekrar ettikten sonra şunu ehemmiyetle tebarüz ettirmek istenir ki: Beyanatım, herhangi bir iltibasa mahal vermeyecek kadar açıktır. Yapılacak tefsirlerde, ileri sürülecek mütalâalarda bu açık metne sadık kalmak esastır. Hiç kimse benim söylediğim sözleri tahrif hakkına sahip olmadığı gibi, hiçbir zaman aklımdan geçmeyen maksadı ve niyetleri bana atfetmeye kimsenin hakkı olmamak lâzım gelir."

HAŞİYE: Başvekilin Konya'daki ehemmiyetli nutku için umum Nur Talebeleri ve mekteplî masum çocuklar namına bir tebrik yazacaktım. Şimdi kalbime geldi: Risale-i Nur'un serbestiyetine dair müdafaatlarımızın ve ehemmiyetli bir avukatımızın ehl-i vukufa cevabının arkasında, o nutku, Risale-i Nur'un serbestiyetine dair bir sebep ve senet göstermekle Anadolu'daki Müslümanları ve Nurun bütün talebelerini ona bir manevî kuvvet ve duacı yapmak, ezan-ı Muhammedînin ilânı onlara nasıl bir manevî kuvvet hükmüne geçti, bu nutukla Risale-i Nur'un serbestiyeti dahi, ona bir manevî kuvvet hükmüne geçmesi için, ona tebrik yerine, dava vekilimizin haklı müdafaasında bir haşiye yaptık.[1]

Rehber'in müsaderesine bahanelen reddeden avukat Mihri'nin müdafaatı gibi, Konya'da Başvekilin bu nutku da o bahaneleri reddeden bir hakikattır.

1- Bu müdafaa Eşref Edib in neşrettiği küçük *Tarihçe-i Hayat* tadır

bahane: vesile, sebep
başvekil: başbakan
beyanat: resmî olarak yapılan açıklamalar
dair: alakalı, ilgili
dava: yargı konusu, sav
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
efkar: fikir sahipleri, düşünenler
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı
hakikat: gerçek, doğru
haşiye: dipnot
hükmünde: yerine, değerine
ilân: yayma, duyurma, bildirme
iltibas: yanlışlık, karışıklık
mahal: yer
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: saf, temiz
mektep: okul
metin: asıl yazı, ana yazı
mezun: bir okuldan diplomalı, bir öğretim kuruluşunu bitirmiş
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
müdafaa: savunma
müdafaat: müdafaalar
müessese: kuruluş, kurum
müsadere: toplama, elden alma
mütalaa: kanaat, teklif
nam: ad
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
nutuk: söz, konuşma, hitap
ret: kabul etmeme
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğruya, gerçeğe bağlı
senet: güvence, dayanak
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
tahrif: değiştirme, bozma
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim
talebe: öğrenci
tebarüz: belirtme, açıklama
tedris: okutma, öğretme, ders verme
tefsir: açıklama, izah
umum: bütün
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan

3459

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Üstadımız Said Nursî diyor ki:

"Madem Isparta benim hakikî bir memleketimdir. Ben ruhucanımla bu hakikî memleketime ve insanlarına hayır kazandırmak istiyorum. Şimdi çok mühim olan hayır da şudur:

"Afyon nasıl ki bütün Risale-i Nur Külliyatını iâde etmekle âlem-i İslâm ve hatta âlem-i insaniyette çok büyük bir hayra vesile oldu ve sekiz seneden beri olan hatayı hiçe indirip affettirdi. Bu mübarek Isparta dahi, âlem-i İslâm nazarında Mısır Camiü'l-Ezher'i ve eski Şam-ı Şerif mubarekiyetine mazhar olduğundan, elbette Risale-i Nur'u sahiplerine iade etmekle hasıl olacak çok büyük şeref noktasında Afyon'dan geri kalmayacak. Belki yirmi derece ileri gidecek. Isparta'nın âdil adliyesi, vatanperver Demokratı ve dindar halkı bu hayr-ı azîmi memleketlerine kazandırmak ve Afyon'un mazhar olduğu şereften yüz derece ziyade bir şerefi kendilerine temin etmek için, bu mübarek Isparta'nın mahsülü olan Nur Risalelerinin iâdesine çalışsınlar. Nasıl ki, Isparta'nın bir mebusu olan Tahsin Tola, Ankara ve Afyon'un Risale-i Nur iâdesinde yüz adam kadar faide verip bu hayr-ı azîmin yarısını Ispartalılara kazandırdı."

Hizmetinde bulunan
Nur Talebeleri

âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren
âlem-i İnsaniyet: İnsanlık âlemi.
âlem-i İslam: İslam âlemi, İslam dünyası
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı
dindar: dının emirlerini yerine getiren
hakikî: gerçek, sahıcı
hâsıl: peyda olan, çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan, belireen
hayr-ı azîm: büyük hayır
iade: geri verme
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
madem: değil mi ki
mahsul: ürün.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

mazhar: nail, olma, şereflenme
mebus: milletvekili
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mubarekiyet: mubarekliklerle, feyizlilik, bereketlilik
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nazar: bakış, dikkat.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can
Şam-ı Şerif: Şam, Suriye'nin başşehri.
şeref: onur, haysiyet.
temin: sağlama
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse
vesile: bahane, sebep
ziyade: çok, fazla.

Üstadımız izzet-i ilmiyeyi muhafaza için eski zamandan beri en büyük reislere tezellül etmedi. Hem halkların hediyesini kabul etmiyordu. Şimdi ise Üstadımız hem zayıf olduğu hâlde, ehl-i ilme bir mahzuru olmayan hediyeyi ise hastalıkla alamıyor. Hatta biz hizmetkârlarından daha en küçük bir şeyi mukabelesiz yiyemiyor, yese hasta oluyor. Bu hâleti, hiçbir şeye âlet olmayan Risale-i Nur'daki azamî ihlâsın muhafazası için, bir hastalık suretini aldı ve hastalıkla bu kaidesini bozmaktan men ediliyor itikadındayız. Hatta Risale-i Nur'un her tarafta neşir ve intişarının büyük bir bayramı münasebetiyle ehl-i ilme lâzım olan musâfaha ve sohbet etmekten ve bu mübarek bayramda da en has talebeleri ve kardeşleriyle musâfaha ve sohbetten ve ona bakmaktan da şiddetle sıkılıp azamî ihlâsın muhafazası için bir hastalık hâleti alarak men edildiği ona ihtar edildi. Hatta bizler gördük ki, bu mübarek bayramda şiddetli hastalığı için talebelerine dedi:

"Benim kabrimi gayet gizli bir yerde, bir iki talebemden başka hiç kimse bilmemek lâzım geliyor. Bunu vasiyet ediyorum. Çünkü, dünyada sohbetten beni men eden bir hakikat, elbette vefatımdan sonra da o hakikat bu surette beni mecbur ediyor."

Biz de Üstadımızdan sorduk:

azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
gayet: son derece
hakikat: gerçek, doğru
hâleti: hal, durum
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtar: dikkat çekme, hatırlama, uyarı
intişar: dağılım
itikat: inanç, iman
izzet-i ilmiye: ilmin izzeti, ilmin gerektirdiği ağırbaşlılık
kaide: kural, esas, düstur
mahzur: sakınılacak, çekinilecek şey, engel, sakınca
men: yasak etme, engelleme
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık
musafaha: selam vermek ve sevgisini göstermek üzere birbirine el uzatma
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
münasebet: vesile, -dan dolayı
neşir: yayım, yayın
reis: başkan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
suret: nüsha, kopya
talebe: öğrenci
tezellül: alçalma, küçülme
vasiyet: bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şeyler için sağlığında verdiği emir ve ısrarlama
vefat: ölüm, ölme (insan hakkında).

"Kabri ziyarete gelenler Fatiha okur, hayır kazanır. Acaba siz ne hikmete binaen kabrinizi ziyaret etmeyi men ediyorsunuz?"

Cevaben Üstadımız dedi ki:

"Bu dehşetli zamanda, eski zamandaki firavunların dünyevî şan ve şeref arzusuyla heykeller ve resimler ve mumyalarla nazar-ı beşeri kendilerine çevirmeleri gibi, enaniyet ve benlik, verdiği gafletle, heykeller ve resimler ve gazetelerle nazarları, mana-i harfîden mana-i ismî ile tamamen kendilerine çevirtmeleri ve uhrevî istikbâlden ziyade dünyevî istikbâli hayal edinmiş olmaları ile, eski zamandaki lillâh için ziyarete mukabil, ehl-i dünya kısmen bu hakikate muhalif olarak mevtanın dünyevî şan ve şerefine ziyade ehemmiyet verir. Öyle ziyaret ediyorlar. Ben de Risale-i Nur'daki azamî ihlâsı kırmamak için ve o ihlâsın sırrıyla, kabrimi bildirmemeyi vasiyet ediyorum. Hem Şarkta, hem Garpta, hem kim olursa olsun, okudukları Fatiha'lar o ruha gider.

"Dünyada beni sohbetten men eden bir hakikat, elbette vefatımdan sonra da o hakikat bu suretle beni sevap cihetiyle değil, dunya cihetiyle men etmeye mecbur edecek" dedi.

Hizmetinde Bulunan Talebeleri

arzu: istek, heves, niyet
azami: en fazla, en çok, nihayet derecede
binaen: den dolayı, bu sebepten
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yon
dehşetli: urkutucu, korkunç
dunyevi: dunyaya ait
ehemmiyet: onem, değer, kıymet
ehl-i dünya: dunyaya bağlı, dunya adamı, ahireti dusunmeyen
enaniyet: kendini begenme, benciilik, egoistlik.
Fatiha: Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi
firavun: imansız, kâfir
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
garp: batı
hakikat: gerçek, esas.
heykel: anıt, âbide
hikmet: gaye, maksat
ihlâs: samımiyet, bir amelı başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
istikbal: gelecek.
kabir: mezar
kısmen: kısmi olarak, bir kısım
lillâh: Allah için
mana-ı harfi: bir şeyin kendisini degil de sanatkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana.
mana-ı ismi: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
men: yasak etme, engelleme.
mevta: olmuş şahıs, oluler, olmuşler
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve dusunceye karşı zıt dusuncede bulunan
mukabil: karşılık.
mumya: Eski Mısırlıların çurumekten ve kokuşmaktan korumak için mumla ilaçladıkları ceset, tahnit edilmiş ceset
nazar: bakış, dikkat.
nazar-ı beşer: insanın bakışı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi (Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz
şan: şohret, ün
şark: dogu
şeref: onur, haysiyet.
talebe: ogrenci
uhrevi: ahirete dair, ahirete ait.
vasiyet: bir kimsenin olduktan sonra yapılmasını istediği şeyler için, sağlığında verdiği emir ve ismarlama
vefat: olum, olme (insan hakkında.)
ziyade: çok, fazla.

347

ÜSTADIMIZIN AFYON MAHKEME HEYETİNE GÖNDERDİĞİ YAZININ SURETİDİR

Bugün sizi tebrik ve size teşekkür için Afyon'a geldim. Çoktan beri kitaplarımızın zayı olmaması için ziyade muhafaza ettiğinize teşekkür ederim. Ve şimdi Ankara'ya göndereceğinizden sizi tebrik ederim. On sene evvel hususî olarak birisinin birisine yazdığı ve bazen de benim namımla yazılıp imzam bulunmayan ve neşrolmayan hususî mektuplar evvelce mahkemenizce tetkik edilip medar-ı mes'uliyet bir şey bulunmadığından nazar-ı itıbara alınmadı. Hem mürur-ı zamana uğramış ve neşredilmemiş ve af kanunları görmüş, malûmatım olmamış ve Risale-i Nur kitaplarıyla alâkası olmayan mektupları yeniden nazar-ı dikkate almak, hem ehl-i adaleti, hem ehl-i vukufu lüzumsuz meşgul edeceğinden böyle işgal etmemesi ve işimizin tehire uğramaması için mezkûr hususî mektuplarım o mübarek kıtaplara takılmaması adaletinizden temenni ediyoruz.

Bu mubarek adliye iki defa o kıtaplarını beraatle iadesine karar verdiği hâlde, bazı esbaba binaen mahpus kalmış. Aynı kitapları bazen tamamını, bazen ele geçirilen kısmını beş mahkemenin iade ettiklerini ve beş emniyet dairesi de sahiplerine teslim ettiklerini size haber veriyoruz. İnşaallah adaletiniz ve husn-i niyetiniz bu defa da iadesine vesile olacak.

Hasta
Said Nursî

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
defa: kere, kez, yol.
ehl-i adalet: adalet ehli, âdil olanlar, adaletten şaşmayanlar.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar.
emniyet: güvenlik, polis teşkilâtı.
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar.
evvel: önce.
evvelce: daha önce.
haber: bilgi, bilgilendirme.
heyet: kurul, komite.
hususî: özel.
husn-i niyet: iyi niyet, temiz kalplilik.
iade: geri verme.
inşaallah: Allah izin verirse.
işgal: meşgul etme, işten alıkoyma, uğraştırma.
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu.
malûmat: bilgiler, bilinen şeyler.
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
meşgul: bir işle uğraşan, işgal eden.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mürur-ı zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla.
nam: ad, isim.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nazar-ı itıbar: dikkate alma, dikkate değer görenbakış.
neşir: yayım, yayın.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
suret: nüsha, kopya.
tehir: erteleme, sonraya bırakma.
temenni: dilek, istek, arzu.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
vesile: bahane, sebep.
zayı: elden çıkan, elden çıkmış, telef olmuş.
ziyade: fazlasıyla.

348

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Sayın Adnan Menderes!

Otuz beş seneden beri siyaseti terk eden Üstadımız Bediuzzaman Hazretleri, şimdi Kur'ân ve İslâmiyet ve vatan hesabına, bütün kuvvetiyle ve talebeleriyle, dersleriyle Demokrat Partinin iktidarda kalmasını muhafazaya çalıştığına, biz Demokrat Parti mensupları ve Nur Talebeleri kat'î kanaatimiz gelmiştir.

Üstadımızdan, niçin Demokrat Partiyi muhafazaya çalıştığını sorduk.

Cevaben: "Eğer Demokrat Parti düşse, ya Halk Partisi veya Millet Partisi iktidara gelecek. Hâlbuki, Halk Partisi İttihatçıların bozuk kısmının cinayetleri ve hem Cumhuriyetin birinci reisinin Sevr Muahedesiyle ve çok siyasî desiselerin icbarıyla on beş senede yaptığı icraatının kısm-ı azamı tamamıyla eski partiye yüklendiği için, bu asil Türk milleti ihtiyârıyla o partiyi kat'iyen iktidara getirmeyecek.

Çünkü Halk Partisi iktidara gelecek olursa, komünist kuvveti aynı partinin altında bu vatana hâkim olacaktır. Hâlbuki, bir Müslüman kat'iyen komünist olamaz, anarşist olur. Bir Müslüman hiçbir zaman ecnebîlerle mukayese edilemez. İşte bunun için, hayat-ı içtimaiye ve vatanımıza dehşetli bir tehlike teşkil eden bu partinin iktidara

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
asil: soylu
Bediuzzaman: çağın eşsiz güzelliği
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
desise: hile, oyun, aldatmaca
ecnebî: yabancı
hâkim: hükmeden
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
icbar: zorlama, zorla ve istegi dışında yaptırma.
icraat: işler
İhtiyar: irade, tercih
iktidar: hükümet idaresini elde bulundurma
kanaat: inanma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kat'iyen: hiç bir zaman, asla.
kısm-ı azam: büyük kısım, çoğunluk
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan, düzen in mensubu olan kimse
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye
muhafaza: koruma.
mukayese: benzeterek ve karşılaştırarak değerlendirme, kıyaslama
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
parti: siyasî kuruluş
reis: başkan
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
talebe: öğrenci
teşkil: oluşturma, şekillendirme.

gelmemesi için, Demokrat Parti'yi, Kur'ân ve vatan ve İslâmiyet namına muhafazaya çalışıyorum" dedi.

"Milletçilere gelince: Eğer bu partide sırf İslâmiyet esas olsa, (HAŞİYE) Demokrat Partiye yardım ettiği gibi, muhalif ve muanz olmayarak, iktidara gelmesine çalışmaz. Eğer bu parti, ırkçılık ve Türkçülük fikri esas ise, birden hakikî Türk olmayan bu vatandaki ekseriyetin ancak onda üçü Türktür, kalan kısmı da başka milletlerle karışmıştır. O zaman, Hürriyetin başında olduğu gibi, bu asıl ve masum Türk milleti aleyhine bir milliyetçilik tarafgirliği meydana gelecek. O vakit hakikî Türkleri, ecnebîler boyunduruğu altına girmeye mecbur edecek. Veya Türkleşmiş sair unsurdan olan ve bu vatanda mevcut ırkçılık ve unsurculuk damarıyla bir ecnebîye istinat ile masum Türk milletini tahakkümleri altına alacaklar. Bu durum ise, dehşetli, tehlikeli olduğundan, Kur'ân ve vatan ve millet hesabına, dindar ve dine hürmetkâr Demokrat Partinin iktidarda kalmasını temin etmeleri için ders veriyorum" dedi.

Sayın Adnan Menderes!

Bütün gayesi vatan ve milletin selâmeti uğruna çalışan ve ders veren Üstadımız Bediüzzaman gibi mübarek ve muhterem bir zatın Demokrat Partiye yaptığı yardımı kıskanan Halk Partisi ve Millet Partisi elemanları, iktidar partisi yapıyormuşçasına çeşit çeşit bahane ve eziyet

HAŞİYE: İslâmiyet milleti her şeye kâfidir. Din, dil bir ise, millet de birdir. Din bir ise, yine millet birdir.

aleyh: zıt, karşıt.
asıl: soylu.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
Bediuzzaman: Said Nursi'ye ilim adamlarınca takılan bir sıfat. Anlamı: çağın eşsiz güzelliği.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
ecnebi: yabancı.
ekseriyet: çoğunluk.
eleman: çalışan kişi, vazifeli.
eziyet: büyük sıkıntı, zahmet, meşakkat.
hakiki: gerçek.
haşiye: dipnot.
hürmetkâr: hürmet eden, saygılı.
iktidar: hükümet idaresini elde bulundurma.
istinat: dayanak.
masum: saf, temiz.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhafaza: koruma.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
nam: ad, isim.
parti: siyasî kuruluş.
sair: diğer, başka, öteki.
selâmet: sağlamlık, emniyet, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
tahakkum: hâkimiyet, idare.
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı.
temin: sağlama.
unsur: milliyet.
unsurculuk: milliyetçilik, ırkçılık.
zat: şahsiyet.

yaparak Üstadımızı Demokrat Partiden soğutmak için var kuvvetleriyle çalıştıklarına kat'î kanaatimiz gelmiş.

Sizin gibi "Dinin icaplarını yerine getireceğiz, din bu memleket için hiçbir tehlike teşkil etmez" diyen bir Başvekilden vatan, millet, İslâmiyet adına, partimize maddî ve manevî büyük yardımlan dokunan bu mübarek Üstadımızın kitaplannın ve kendisinin tamamen serbest bırakılarak bir daha rahatsız edilmemesinin teminini saygı ve hürmetlerimizle rica ediyoruz.

Demokratlar azalarından Nur Talebeleri
Mustafa, Nuri, Nuri, Hamza, Süleyman, Hasan, Seyda, Receb, İbrahim, Faruk, Muzaffer, Tahir, Sadık, Mehmed

3499

DEMOKRATLARA BÜYÜK BİR HAKİKATİ İHTAR

Şimdi Kur'ân, İslâmiyet ve bu vatan zararına üç cereyan var:

BIRINCISI: Komünist dinsizlik cereyanı. Bu cereyan yüzde otuz-kırk adama zarar verebilir.

İKINCISI: Eskiden beri müstemlekâtların Türklerle alâkalarını kesmek için, Turkiye dairesinde dinsizliği neşretmek için, ifsat komitesi namında bir komite. Bu da yüzde on-yırmı adamı bozabilir.

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
azâ: uye.
başvekil: başbakan
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
hakikat: gerçek, doğru
hürmet: nayet, ihtiram, saygı
icap: emir, buyruk.
ifsat: fesada ugratma, bozma, düzensizlik meydana getirme
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
kanaat: inanma
katî: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
komite: kotu bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet.
komünist: butun malların ortaklaşa kullanıldıgı ve özel mulkiyetin olmadıgı iddhasında bulunan duzen in mensubu olan kimse
maddî: madde ile alâkalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
müstemlekat: müstemlekeler, somurgeler
nam: ad, ısım.
neşir: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
parti: sıyasi kuruluş
talebe: oğrenci
temin: sağlama
teşkil: oluşturma, şekillendirme
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî

ÜÇÜNCÜSÜ: Garplılaşmak ve Hıristiyanlara benzemek ve bir nevi Prutluk mezhebini İslâmlar içinde yerleştirmeye çalışan ve dinde hissesi olmayan bir kısım siyasîler heyetidir. Bu cereyan yüzde, belki binde birisini Kur'ân ve İslâmiyet aleyhine çevirebilir.

Biz Kur'ân hizmetkârları ve Nurcular, evvelki iki cereyana karşı daima Kur'ân hakikatlerini muhafazaya çalışmışız. Mümkün olduğu kadar dünyaya ve siyasete bakmamaya mesleğimiz bizi mecbur ediyormuş. Şimdi mecburiyetle bakmaya lüzum oldu. Gördük ki, Demokratlar, evvelki iki müthiş cereyana karşı bize (Nurculara) yardımcı hukmünde olabilirler. Hem onların dindar kısmı daima o iki dehşetli cereyana mesleklerince muarızdırlar. Yalnız dinde hissesi az olan bir kısım garplılaşmak ve garplılara tam benzemek mesleğini takip edenler ise, üçüncü cereyana bir yardım ediyorlar. Madem o cereyanın yüzde ancak birisini, belki binden birisini Prutlar ve Hıristiyan gibi yapmaya çevirebilirler. Çünkü, İngiliz iki yüz sene zarfında tahakküm ettiği iki yüz milyon İslâm'dan iki yüz adamı Purutluğa çevirememiş ve çeviremez.

Hem hiçbir tarihte bir İslâm, Hıristiyan olduğunu ve kanaatle başka bir dini İslâmiyete tercih etmiş olduğu işitilmediğinden, iktidar partisinde bulunan az bir kısım, dinin zararına siyaset namıyla üçüncü cereyana yardım etse de, madem o Demokrat Partisi, meslek itibarıyla öteki iki cereyan-ı azîmenin durmasında ve def etmesinde mecburî vazifelen olmasından, bu vatana ve İslâmiyete

aleyh: zıt, karşıt.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cereyan-ı azîme: büyük fikir ve düşünce akımı.
def: kovma, uzaklaştırma.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
evvel: önce.
garp: batı.
hakikat: gerçek, doğru.
heyet: kurul, komite.
hisse: pay, nasip.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iktidar: hükumet idaresini elde bulundurma.
kanaat: inanma.
madem: değil mi ki.
mecburî: zorunlu.
mecburiyet: mecbur olma, zaruriilik durumu, zorunluluk.
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem.
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhafaza: koruma.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
nam: ad, isim.
nevi: çeşit.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
partı: siyasî kuruluş.
Prutluk: papanın dini liderliğini azizlen putları ruhbanlığı tanıma yan Hıristiyan mezhebi. Katolik lerden ayrılma reformcu Hıristiyan mezheplerine verilen ad.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hukmu altına alma.
vazife: görev.
zarfında: süresince.

büyük bir faydası dokunabilir. Bu cihetten biz, Demokratlan iktidar yerinde muhafaza etmeye Kur'ân menfaatine kendimizi mecbur biliyoruz. Onlardan hayır beklemek değil, belki dehşetli, baştaki ikı cereyana sıyasetlerince muarız oldukları için, onların az bir kısmı dine verdikleri zaran, vücudun parçalanmasına bedel, yalnız bir parmağı kesmek gibi pek cüz'î bır zararla pek küllî bır zarardan kurtulmamıza sebep oluyorlar bildiğimizden, o iktidar partisinin lehinde ehl-i dini yardıma davet ediyoruz. Ve dinde lâubalî kısmını dahi cidden îkaz edip "Aman, çabuk hakîkat-i İslâmiyeye yapışınız!" ihtar ediyoruz ki, vatan ve millet ve onların hayatı ve saadeti, hakaık-ı Kur'âniyeye dayanmak ve bütün âlem-i Islâm'ı arkasında ihtıyat kuvveti yapmak ve uhuvvet-i İslâmıye ile 400 milyon kardeşi bulmak ve Amerika gibi dın lehinde ciddî çalışan muazzam bır devleti kendine hakıkî dost yapmak, ıman ve İslâmiyetle olabilir. Bız bütün Nurcular ve Kur'ân hizmetkârlan onlara hem haber veriyoruz, hem İslâmiyete hizmete muvaffakiyetlerine dua ediyoruz. Hem de nca ediyoruz kı, bu memleketın bır ehemmiyetli mahsulü ve vatanda ve şimdi âlem-i İslâm'da pek büyuk faydası ve hızmeti bulunan Risale-ı Nur'u musaderelerden kurtarıp neşrine hizmet etsinler. Bu vatandaki dindarlan kendine taraftar etsinler. Ve selâmeti bulsunlar.

Said Nursî

alem-i İslâm: İslam âlemi, İslam dunyası
bedel: karşılık.
cereyan: akım, fikir, sanat veya sıyaset hareketı
cidden: ciddî olarak, gercek olarak
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten.
cihet: yon
cüz'î: kuçük, az
dehşetli: ürkutucu, korkunç.
dındar: dının emırlennı yerine getıren
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
ehemmiyetli: onemlı
ehl-i dın: dındar, dınine baglı dındar olanlı
haber: bilgi, bılgilendırme
hakaık-ı Kur'âniye: Kur'ân aıt olan ve ondan gelen gerçekler
hakikat-ı İslamıye. İslâmıyet'e aıt hakıkat.
hakiki: gerçek.
hizmet: ugraşma, çalışma
hızmetkar: hizmet yapan kımse, hizmetçı
ihtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı
ihtiyat: yedek, zor şartlar ve gunler ıçın saklanan
ikaz: uyarı.
iktıdar: hukumet, ıdaresını elde bulundurma
ıman: ınanç, ıtıkat.
küllî: umumî, genel
lâubalı: aşın samımî teklifsızce
leh: fayda, taraf
mahsul: urün.
menfaat: fayda
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalıf
muazzam: çok fazla büyuk.
muhafaza: koruma.
muvaffakıyet: başarı
müsadere: toplatma, elden alma.
neşir: yayım, yayın.
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikırlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
parti: sıyasi kuruluş
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Said Nursı nın eserlerinin adı
saadet: mutluluk
selamet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
taraftar: tarafı destekcı
uhuvvet-i İslamıye: İslam kardeşlıgı

Medar-ı ibret ve hayret ve şukrandır ki:

Yırmi dokuz senedir, ellı seneden berı benımle muarız gızlı düşman komıteler bütün desıseleryle aleyhımde adlıyeyı, hukûmetı sevk etmeye çalışırken ve her desıseye baş vururken, 130 kıtabımı, bınler mektuplanmı tetkık ve taharrı ıçın adlıyenın nazarını celp etmış. O adlıyeler, beşi kat'î beraat ve umum kitaplan suç yok dıye ıadeye karar vermeleri ve geçen Malatya hâdısesi münasebetiyle yine gizli düşmanlarımız hükûmetin ve adliyenin nazar-ı dikkatini bizlere çevirmeye çalıştıkları hâlde, yirmi üç mahkeme demişler ki: "Suç bulamıyoruz." (HAŞİYE) Acaba benim gibi dünya ehli ile münasebeti pek az ve Risale-i Nur gibi hakıkatı hıçbır şeye feda etmeyen 130 kıtabında bu kadar aleyhımızde bahane arayanlar varken hıçbır suç bulunmaması ve yalnız Eskişehir'in birtek mesele olan tesettürden başka, o da cevap verildikten sonra kanaat-i vicdaniyeye çevrilmesi, hâlbuki Nur Talebelerı gıbi takvaya taraftar olanlardan bir tek adamın on mektubunda on günde onu mesul edecek bazı maddeler

HAŞİYE: Denızlı de bütün Rısâle-ı Nur eczalan ıade edılmesı ve Istanbul'da ve Ankara da ele geçen bütün Rısâleleri ıade etmelen ve Tarsus, Mersin de ellerine geçen umum rısâleleri ıade etmelen ve dört ay Ankara bütün rısâleleri tedkıkle ıadesıne ve beraatıne karar vermeleri ve o beraat ve ıadeyi dört defa tasdık etmesi ve en zıyade uğraşan Afyon, dört sene sonra ıkı defa beraat ve ıadesıne karar vermesi gösterıyor kı, adlıyeler tamamıyla hakıkî adaletle ış görmüşler kı yenı şeylerın ehemmıyetı kalmıyor

adliye: mahkeme yargılama ışleryle uğraşan daire
aleyh: karşı karşıt
bahane: vesile, sebep
beraat: serbest kalma suçsuz bulunma aklanma
celp: çekme çekiş kendine çekmek.
desise: hile oyun aldatmaca
feda: uğruna verme
hâdise: olay
hakıkat: gerçek, doğru
haşıye: dipnot.
iade: geri verme
kanaat-i vicdanıye: vicdanî kanaat, vicdana aıt fıkır
kat'î: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
komite: encumen, kurul, komısyon
medar-ı ibret: ıbret sebebı vesıleşı
mesele: konu
mes'ul: sorumlu, yukumlu
muarız: muhalefet eden karşı çıkan, muhalif
münasebet: ılgı, ılışkı munasebet
nazar: dikkat.
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma dıkkatlı bakış
Nur: Risale ı Nur eserlerı
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
sevk: yoneltme
şukran: teşekkur etme, yılık bılme
taharrı: soruşturma
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgı şeylerden kaçınma Allah ın emırlerını tutup azabından korunma
talebe: ogrencı
taraftar: tarafı, bir tarafı destekleyen
tesettur: ortunme gosterılmesı dınen yasak olan kısımların ortulmesı
tetkik: dıkkatle araştırma incelemе
umum: butun herkes

bulunur. Bu kadar hadsız bir derecede kesretli bir şeyde medar-ı mes'uliyet adliyeler gösterememesi ikı şeyden hâli değil.

Ya kat'iyen bir inayet ve hıfz-ı Ilâhiyedir ki, bu cihette merhametini, rahimiyetini Nur Talebeleri, Kur'ân hizmetkârları hakkında gosteriyor ki, bize temas eden bütün adliyeleri böyle harika bir adalete ve hiçbir cihette haksızlık yapmamaya ve boyle aleyhimizde binler esbap varken o hakikat-ı kudsiye-i Kur'âniyenin bir hizmetine yardım etmişler. Bız de butün ruhucanımızla onlara teşekkür ederiz.

Eski zamanı adliyelerinin önünde padişahlar, fukaralarla diz çokup muhakeme olması ve Hazret-i Ömer (RA) adaleti zamanında adî bir Hristiyanla, Hazret-i Ali (RA) adî bir Yahudî ile muhakeme olması ile gosterilen, adliyedeki haktarı başka hiçbir şeye âlet olmadığını gösteren adliyelik adaletinin bu sırr-ı azîmine bizimle alâkadar olan bu adliyeler –bize temas eden cihette– mazhar olmuşlar. Onun ıçındır ki, sekız senedir bu kadar ışkenceler, hapisler, tazyikatlar gördüğüm hâlde, hiçbir adliye adamlarına, bu sırr-ı azîme binaen, değil kusmek ve beddua, bilâkis kalben bir minnettarlık, bir nevi teşekkür, bir tebrik var.

Said Nursî

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi: düzenli ve dengeli oluş
adî: sıradan, basit.
adliye: mahkeme, yargılama ışleriyle uğraşan daire.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
beddua: bir kımsenın kotu olması ıçın dua: kotu dua
bilâkis: aksine, tersine
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cihet: yon
esbap: sebepler, vasıtalar
fukara: fakırler, yoksullar
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat-ı kudsiye: kudsî yuce hakıkat.
harika: olağanüstü
hıfz-ı İlahiye: Allah ın koruması
hizmet: gorev, vazife
hizmetkâr: hizmet yapan kımse, hizmetçi
ınayet: yardım, ıhsan, lutuf
kalben: kalp ile, kalpten
kat ıyen: hıç bır zaman, asla.
kesretli: cokluğu olan, çok fazla
mazhar: nail, olma, şereflenme
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek
minnettar: bir yıllıge karşı teşekkur duygusu ıçınde olan
muhakeme: yargılanma, yargılama
nevi: çeşit.
Nur: Risale-i Nur eserlen
rahimiyet: merhamet edıcılık
ruhucan: ruh ve can
sırr-ı azım: buyuk sır
talebe: öğrenci.
tazyikat: tazyıkler, baskılar, zorlamalar

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Azız, Sıddık, Vefadar, Fedakâr Kardeşlerim!

Evvelen: Bütün ruhucanımla fevkalâde nuranî hizmet-i imaniyeniziz tebrik ederim.

Saniyen: Ankara'da dındar Ahrarların kongresinde beni Diyanet Riyaseti dairesinde bir vazife ile tavzif etmeyi hararetle istemelerine ve Medresetuzzehra'nın Nur Talebelerini, bu meselede bana kabul ettirmekte vasıta yapmalarına karşı derim.

O toplantıda bu teklifi yapan mebuslara ve dındar arkadaşlarına çok teşekkür ve çok selâm ve muvaffakıyetlerine çok dua ederiz. Fakat ben ziyade zaif ve şiddetli hasta ve ihtiyar ve kabir kapısında ve perişan olduğumdan, o kudsî vazifeyi yapmaya iktidarım olmamasından, benim yerimde Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi, benim bedelime Nur Şakirtlerinin has ve halis ve İslâmiyetin hakiki fedakârlıklarının şahsiyet-i maneviyesi, o kudsî vazifeyi şimdiye kadar gayr-i resmî perde altında yaptıkları gibi, inşaallah resmî bir surette dahi yapabilecekler. Onlara havale ederiz...

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [4]

Duanıza muhtaç kardeşiniz

Said Nursî

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44)
3- Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebedî olarak daima üzerinize olsun.
4. Bâkî olan ancak Allah'tır.

Ahrar: Osmanlının son dönemlerindeki meşrutiyetçi ve hürriyetçi grup. Hürriyetçiler.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bedel: yenine, adına, namına.
dındar: dının emirlerini yerine getiren.
Diyanet: Dın işleri ile ilgilenen kuruluş, teşkilat.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvelen: evvelâ, birinci lik olarak.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
gayr-i resmî: resmî olmayan.
hakiki: gerçek.
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hararet: coşkunluk, heyecan, ısrar.
havale: ısmarlama, bırakma.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
ihtiyar: yaşlı.
iktidar: güç, kuvvet.
inşaallah: Allah izin verirse.
kongre: bir konu üzerindeki araştırma ve incelemelerin ele alınıp tartışıldığı toplantı, kurultay.
kudsî: mukaddes, yüce.
mebus: milletvekili.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle dın ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mesele: konu.
muhtaç: gerek duyan.
muvaffakıyet: başarı.
Nur: Risale-i Nur eserleri.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
resmî: devlet adına olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
riyaset: reislik, başkanlık.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saniyen: ikinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
suret: biçim, şekil, tarz.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp, bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
vasıta: aracı.
vazife: görev.
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.
ziyade: çok, fazla.

352

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

[İmanın dünyada dahı bir nevı cennet lezzetını benım hayatımda temın ettığıne daır]

Ben dokuz yaşımdan beri şefkatlı validemi görmedıgımden sohbetinde bulunamadım. O hürmetlı muhabbetten mahrum kaldıgım ve uç hemşîremı de on beş yaşımdan sonra göremedıgım, Allah rahmet etsın validemle beraber berzah âlemlerıne gittikleri için, dunyanın çok zevklı, lezzetlı olan uhuvvetkârâne sohbetlerinden merhamet ve hürmetten mahrum kaldıgımdan ve uç kardeşımden ıkı kardeşımı ellı seneden ben gormedıgımden –Allah onlara rahmet etsin– oyle kıymettar, dindar, âlim ıkı kardeşımın sohbetinden, hurmetkârâne muhabbet, merhametkârâne şefkatteki sururdan mahrum kaldıgımdan, bu dunyada Risale-ı Nur'un imanda cennet çekirdeğı bulunduğunu gosterdıgı gıbi, bugun dort fedakâr hızmetımde bulunan manevî evlâtlarımla bir seyahat ettıgım zaman imandaki cennet çekirdeğınin bır zerrecıgı kat'iyen ruhuma ihtar edildi.

Omrumde mucerret kaldıgımdan dunyada çocuklanm olmamasından, çocuklara karşı şefkatkârâne zevklennden, memnuniyetlerinden de mahrum kaldıgımla beraber, bu noksaniyeti hissetmıyordum. Bugun dort yarama mukabil, Cenab-ı Hak gayet zevklı bir manayı ihsan etti, uç cıhetle tedavi etti.

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

âlem: dunya, cıhan
alım: ılım ıle ugraşan, ılım adamı
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceğı, dunya ıle ahıret arasındakı yer
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cihet: yan, yon, taraf
dair: alakalı, ılgılı
dindar: dının emurlerını yerıne getıren
evlat: çocuklar
fedakar: kendını veya şahsı menfaatlerını hıçe sayan, feda eden.
gayet: son derece
hemşire: kız kardeş, bacı
hizmet: gorev, vazıfe
hurmet: saygı.
hurmetkar: hurmet eden, saygılı
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lutuf
ihtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı
iman: ınanç, ıtıkat
kat'iyen: hıç bır zaman, asla.
kıymettar: kıymetlı, degerlı
mahrum: yoksun
mana: anlam
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
memnuniyet: memnunluk, sevınçlı olus
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek
merhametkarane: acıyarak, merhamet gostererek
muhabbet: sevgı, sevme
mukabil: karşılık
mucerret: evlenmemış, bekar
nevi: çeşıt.
noksaniyet: eksıklık, noksanlık.
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesı, onlara maddî ve manevî nımetler vermesı.
Risale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
surur: sevınç, mutluluk
şefkat: karşılıksız sevgı, bes leme, ıçten ve karşılıksız mer hamet
şefkatkarane: şefkatlı ve mer hametlı bır şekılde
temin: saglama
uhuvvetkarane: kardeşçe sıne, samımı dostçasına
valide: ana, anne
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom.

• *Birincisi,* Risale-i Nur'da beyan edilen hadis-i şerifteki[1] عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ sırrıyla, ihtiyar kadınların Risale-i Nur cihetinde harika istifadeleri ve zevk-i ruhanîleri, merhume validemin merhametkârâne hususî şefkatinden gelen lezzete mukabil kullî ve umumî bir surette binler valideleri rahmet-i İlâhiye bana ihsan ettiği gibi, üç merhume hemşirelerimin şefkatkârâne, kardeşâne sevinç ve sürurlarına bedel, yüz binler genç hanımları bana hemşire nev'inde Risale-i Nur cihetiyle verip, dualarıyla ve Nurlarla alâkadarlıkları ile hemşîrelerim yuzunden kaybettiğim üç fâide yerine binler fâide-i manevî ve surur-ı ruhî ihsan etmiş. Bu ıkıncı kısmın hakikat olduğuna çok delil ve emâreleri var, kardeşlerim biliyorlar.

Hem merhum kardeşimin vefatıyla fedakârâne dünyadaki maddî, manevî muâvenetlerinden ve muhabbet ve şefkatlerinden mahrumiyetime bedel, rahmet-i İlâhiye o hususi iki üç kardeş yerine yüz binler hakiki kardeş gibi hakiki şefkat, muâvenet ve yardım eden, hatta değil yalnız dünya hayatını, belki hayat-ı uhreviye sermayesini de Risale-i Nur'un hizmetinde bana yardım etmek için fedai kardeşleri ihsan etmiş.

Dünyada evlâtlarım olmadığından, gayet zevkli olan çocuklara şefkat meziyetinden mahrumiyetime bedel, bir iki çocuk şefkatine bedel, yuz binlerle masumları ki, ileride Risale-i Nur'la beslenmeleri cihetiyle, bu hususi, cüz'î uç şefkatkârâne vaziyeti yuz binlere çevirdi. Buna

1- [Ahırzamanda] dindar ihtiyar kadınlarını dinine tabi olun. (*Keşfu'l Hafa*: 2/70.)

alâkadar: ilgili, ilişki
bedel: yenine, adına, namına
beyan: anlatma, açıklama.
cihet: yan, yön, taraf.
cuz'î: küçük, az
delil: kanıt, tanık, burhan
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
emare: alâmet, belirti, nişan
evlât: çocuklar
fâide-i manevîye: manevî fayda
fedaî: canını esirgemeyen, muhim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
gayet: son derece.
hadis-i şerif: Peygamberimiz'den aktarılan sozlerin genel adı.
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek.
harika: olağanustu
hayat-ı uhreviye: uhrevi hayat, ahirete ait olan hayat.
hemşire: kız kardeş, bacı
hizmet: görev, vazife
hususî: özel
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtiyar: yaşlı
istifade: faydalanma, yararlanma
kardeşane: kardeşçe, kardeş gibi
kullî: umumî, genel
maddî: madde ile alâkalı
mahrumiyet: mahrumluk, dilediğini istediğini elde edememe, nasıpsızlık, hissesizlik
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: küçük çocuk
merhametkârane: acıyarak, merhamet göstererek.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölu
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın
meziyet: kıymetli özellik
muavenet: yardım, yardımlaşma
muhabbet: sevgi, sevme
mukabil: karşılık.
nev': yer, şekil.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sermaye: varlık, servet, birikim
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
suret: biçim, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk
sürur-ı ruhî: ruha ait, ruhla ilgili rahatlık ve sevinç.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkatkârâne: şefkatli ve merhametli bir şekilde
umumî: genel
valide: ana, anne
vaziyet: durum
vefat: ölüm, ölme (insan hakkında)
zevk-ı ruhanî: ruha ait zevk, ruhun hissedebildiği zevk.

dair çok emâreleri var. Hatta bana hizmet edenler biliyorlar ki, peder ve validesinden çok ziyade bir şefkat, bir hürmet, bir bağlılık, masum çocukların bana karşı Bolvadin'de ve Emirdağ'ındaki ekser yollarda göstermeleri, bu cüz'î, şahsî, hususi zevki, lezzeti, şefkatkârâne hürmeti binler küllî ve umumi bir surete çevirdiğine çok misalleri var.

Mübarek bir kısım zîruhlarda hiss-i kablelvuku olduğu gibi, masum çocukların bir hiss-i kablelvuku ile, Risale-i Nur'un onlara dünyevî, uhrevî bir babalıkla terbiye ve muhafaza etmesini ruhları hissetmiş ki, Nurun hizmetkârına babalarından ve validelerinden daha şiddetli bir hürmet gösteriyorlar. Hatta benim hiç görmediğim, tanımadığım üç yaşındaki bir kız çocuğu yalın ayak, dikenlere basarak, koşarak geldi. Hatta pekçok dostlarım Bolvadin'de bulunduğu için otomobille çok hızlı gittiğimiz hâlde kurtulamıyoruz. Hatta her yerde, hiç beni işitip görmedikleri hâlde, peder ve validesine gösterdikleri alâkayı göstermeleri, benim hakkımda, nefsim, hevesim cismanî cihetinde dahi imanda bir cennet çekirdeği var olduğunu gördüm.

Said Nursî

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
cihet: yön, sebep, vesile.
cismanî: maddî ve cisimli olmak.
cüz'î: küçük, az.
dair: alakalı, ilgili.
dünyevî: dünyaya ait.
ekser: pek çok.
emare: alamet, belirti, nişan.
heves: nefsin hoşuna giden, gelip geçici istek.
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
hizmet: görev, vazife.
hizmetkâr: hizmet yapan, kimse, hizmetçi.
hususî: özel.
hürmet: saygı.
iman: inanç, itikat.
küllî: umumî, genel.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
misal: örnek.
muhafaza: koruma.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
peder: baba.
Risale-i Nur: Nur Risalesi: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
umumî: genel.
valide: ana, anne.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.
ziyade: çok, fazla.

353

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Üstadımızı ziyarete gelip de görüşemeyenlerin ve biz goruşturmeden gidenlerin hatırları kırılmamak için, Üstadımızın gizli hârika bir ahval-i ruhiyesini beyan etmeye mecbur olduk. Hatta bugun bir parça dikkatsizlik ettiğimizden, gayet çok muhtaç olduğu hizmetimize nihayet vermek niyet ettiği hâlde, şimdiki yazacağımız şey hatırına geldi; bizi de affetti, helâl etti.

İşte hakikat budur.

Biz de kat'iyen anladık ki, Üstadımız ekser hayatını tecerrudle geçirdiği gibi, bütün hayatında hediyeleri kabul etmemek ve mukabilsiz hediyeler onu hasta etmek gibi, şimdi hürmet ve dostluk cihetiyle onunla görüşmek, ona gayet ağır geliyor. Hatta mükerreren biz de anladık. Musafaha etmek, elini öpmek, kendine tokat vurmak gibi, ruhen muteessir oluyor. Ve ona bakmaktan, dikkat etmekten de şiddetle müteessir oluyor. Hatta hizmetinde biz bulunduğumuz hâlde, zaruret olmadan bakamıyoruz.

Bunun sırrı ve hikmetini kat'iyen anladık ki, Risale-i Nur'un esas mesleği hakiki ihlâs olmak cihetiyle, şimdiki tezâhur, sohbet etmek, fazla hürmet etmek, bu enaniyet zamanında bir nefisperestlik, riyakârlık, tasannu alâmeti olmak cihetiyle ona şiddetle dokunuyor. Çünkü der:

1- Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

---

ahval-i ruhiye: ruh hâllerı, psikolojik haller ve durumlar
alamet: belirti, işaret, iz
beyan: anlatma, açıklama
cihet: yon, sebep, vesile
ekser: pek çok.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek.
harika: olağanustu
helal: bağışlama, alacağından vaz geçme
hikmet: ilahî gaye, yuksek bilgi
hizmet: görev, vazife
hurmet: saygı
ihlas: samimiyet, bir amelı başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
kat'iyen: hıç bir zaman, asla
meslek: gidiş tutulan yol, sistem
muhtaç: gerek duyan.
mukabil: karşılık.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
nefisperest: Cenab-ı Hakk'ın emir ve yasaklarına uymayıp nefsinin istekleri doğrultusunda hareket eden kişi
nihayet: son.
niyet: oncede duşunmek, belemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
riyakâr: rıya eden, ıkı yuzlu, sah tekar
ruhen: ruhî açıdan, ruhsal olarak.
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
tasannu: bir eserde aşırı suslerle yapmacıga kaçma
tecerrut: soyunma, soyutlanma, uzak olma
tezahür: gorunme, belirme, ortaya çıkma
Üstad: Bedıuzzaman Said Nursî
zaruret: zorunluluk, mecbuniyet.

"Benimle görüşmek isteyen, eğer ahiret için, Risale-i Nur için ise, Risale-i Nur bana kat'iyen ihtiyaç bırakmamış. Milyonlar nüshası, herbirisi on Saıd kadar fâıde veriyor. Eğer dunya cihetiyle ve dunyaya aıt işler ıçın gorüşmek ise, o, dunyayı şiddetle terk ettiği için, dunyaya daır şeyleri malâyanî, vaktı zayi etmek olduğu ıçın cidden sıkılır. Eğer Risale-i Nur'un hızmetine, intişanna aıt olsa, bana hizmet eden hakiki fedakâr talebelerim ve manevî evlâtlarım ve kardeşlerim benim bedelime görüşmeleri kâfi; bana hıç ihtiyaç yok."

Uzun yerlerden, uzak memleketlerden gelenlerle beraber başka kardeşlerimizin de hatırları kırılmasın. Çünkü, on seneden berıdır her sabah okuduğu ve başkaları onu tevkil ettiği evrad okumasında sevâbı bağışladığı vakıt der ki:

"Yâ Rabbi! Benimle görüşmek için gelip görüşmeden donenlerin defter-i a'mâline de yazılsın" diye ruhlarına hediye ediyor.

Üstadımızın bu hâlini kardeşlerimize beyan ediyoruz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Hizmetinde bulunan
Nur Talebeleri

1. Bâkı olan ancak Allah tır.

ahiret: obur dünya, oteki dunya, kıyametten sonra kurulacak olan alem
bedel: yerine, adına, namına
beyan: anlatma, açıklama
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cihet: yon, sebep, vesile
daır: alakalı, ılgılı.
defter-i a'mal: insanların ıslediğı ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
evlât: çocuklar
evrat: virdler, okunması âdet olan dinî dualar
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hıçe sayan, feda eden.
hakiki: gerçek.
hizmet: gorev, vazife.
intişar: yayınlanma, neşrolma
kafi: yeterli
kat'iyen: hıç bır zaman, asla
malayanî: manasız, faydasız, boş (şey)
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
nusha: suret.
Rabbi: benim Rabbim, Allah ım
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi nin eserlerinin adı
talebe: oğrenci.
tevkil: vekil etme, edılme
zayi: elden çıkmış, zarar zıyan.

354

İleri gazetesinin 13 Nisan 1957 tarihli nüshasından alınmıştır.

ÜSTAD BEDİÜZZAMAN'IN UĞURLU ELLERİYLE YENİ BİR CAMİİN TEMELİ ATILDI

ÜSTAD BEDİÜZZAMAN SAİD NURSÎ 3. EĞİTİM TÜMENİ CAMİİNE HARÇ KOYDU

(Isparta – Hususî muhabirimiz bildiriyor.)

Isparta'nın geçen yıllarda teşekkül etmiş bulunan Üçüncü Eğitim Tümeni için yaptırılmasına karar verilen camiin temeli, tertip edilen muazzam bir merasimle atılmış ve bu törene Isparta'da bulunan Risale-i Nur Müellifi Üstad Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri de davet olunmuşlardır. Büyük bir alâka ile karşılanan Üstad, törenden sonra, uğurlu elleriyle temele ilk harcı koymuşlar ve dualarda bulunmuşlardır.

355

ACİP BİR HÂDİSE

Ustadımız Said Nursî'de bilhassa son zamanlarda bir hâl vaki olmuş ki, katiyen kimse ile konuşmuyor. Hatta bize hizmetçileri ile dahi iki dakikadan fazla konuşsa, bir hararet başlıyor. Bu acip hâletin sükûnet bulması için, ara sıra bazı günler tebdil-i hava niyetiyle kırlara çıkıyor.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
Bediuzzaman: Said Nursî'ye ilim adamlarınca takılan bir sıfat. Anlamı: çağın eşsiz güzelliği
bilhassa: özellikle.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
hâdise: olay
hal: durum, vaziyet.
hâlet: hal, durum
hararet: sıcaklık, sıcak, ateş
harç: kum, kireç, çimento v.b karışımı inşaat maddesi
hususî: özel
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
merasim: resmî merasimler, âdet hukmundeki gösteriş resmî muameleler, törenler
muazzam: çok fazla, büyük.
muhabir: haber veren, haberci
müellif: eser telif eden yazar.
nüsha: suret.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sükûnet: dinme, durma, kesilme, azalma
tebdil-i hava: hava değişikliği
tertip: düzenleme, düzene koyma.
teşekkül: kurulma, oluşma, şekillenme
Üstad: Bediuzzaman Said Nursî
vaki: meydana gelme.

Hiçbir kalabalık yere gidemiyor. Hatta camiye de gidemiyor. Odasından çıktığı vakit, hemen hususî otomobiline (*) bir veya iki hizmetçisiyle biner. Bazen de haftada bir veya iki defa kira ile tuttuğu Eğirdir'deki evine gidiyor. Birkaç saat kaldıktan sonra yine Isparta'daki ikâmetgâhına dönüyor.

Bugün de yine Eğirdir'e gitmişti. Tam evinin önünde birisi rast geldi ve bize hitaben, "Derhal Isparta'ya dönmenizi emrediyorum" dedi. Biz önce kim olduğunu bilemedik. Sonra anladık ki, Eğirdir'e birkaç gün evvel Van vilâyetinin bir kazasından gelen yeni kaymakam imiş. Biz, "Hangi kanun veya hangi talimat ve nizamnameye istinaden arabamızın önüne geçip şehre girmeyi men ediyorsunuz?" diye bu keyfî ve kanunsuz harekete mukavemet edeceğimiz anda, Üstadımız Said Nursî bizi bundan men etti. Hem de Said Nursî'ye sarsılmaz bir bağlılık ve büyük bir hürmetleri olan şehirli ve köylü ahalinin hususan pazar münasebetiyle bugün kalabalık olmasıyla, kanun hilâfına hareket ettirilen bir kimsenin yüzünden çıkacak herhangi bir hâdiseyi önlemek için geriye dönülmüştür.

Şöyle kanaatimiz geldi ki, Üstadımız Said Nursî siyasete kat'iyen karışmadığı ve insanlarla görüşmediği hâlde, Risale-i Nur'un Anadolu ve şark vilâyetlerinde ve hatta âlem-i İslâm'da fevkalâde bir hüsn-i kabul görmesi ve Ankara'da hükûmetin müsaade ve teyidiyle büyük mecmualarının resmen tab edilmesi ve bütün mahkemelerinden beraat kazanması sebebiyle, Risale-i Nur'la alâkadar

* Bu Üstadımızın ekser günler teneffüs için kırlara çıktığında benzin ücretini vererek bindiği otomobildir.

ahali: halk
alem-i İslâm: İslam âlemi, İslam dünyası
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
defa: kere, kez, yol.
evvel: önce
fevkalâde: olağanüstü
hadise: olay
hilâfına: zıddına, tersine, aksine
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
hürmet: saygı.
hüsn-i kabul: iyi karşılamak, güzellikle kabul etmek, benimsemek.
ikâmetgâh: ikâmet yeri, oturulan yer, ev, hane.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
kanaat: inanma
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kaza: ilçe
keyfî: kanuna uymayarak keyfe, arzuya bağlı
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
men: yasak etme, engelleme.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
münasebet: vesile, -dan dolayı
müsaade: izin
nizamname: tüzük metni, ilgili yerlere bildirilen resmî hükümler
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şark: doğu
tab: basma.
talimat: bir iş görülmesi için üst makam tarafından verilen yazılı veya sözlü emir, direktif
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme
vilâyet: il.

olan çok büyük bir kitle Demokrat lehinde olarak hareket ettiklerinden ve bilhassa bu vazıyet şark vilâyetlerinde pek zahir müşahede edildiğinden, Nur Talebeleriyle hükûmetin mâbeynini bozmak için bazı gizli zındıklar ve eski parti taraftarlarının plânıyla bu yeni kaymakamı, asayiş ve din aleyhinde olan, böyle muâmeleye vesile yapmışlar.

Üstadımız en cebbar firavunlara karşı bile izzet-i İslâmiyeyi muhafaza edip baş eğmediği ve hatta esareti vaktinde Rus'un başkumandanına kıyam etmeyerek ve idâmı kabul edecek derecede bir izzet-i diniyeyi taşıdığı hâlde, bu mübarek vatanda asayişe zarar gelmemek için, en küçük bir jandarmanın dahi hürmetsiz ve ismetsiz muâmelesine ses çıkarmıyor, sabırla karşılıyor. Sebebi de Kur'ân'ın bir kanun-ı esâsîsi olan[1] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ sırrıyla, "Bir adamın cinayetiyle başkası mes'ul olamaz, kardeşi de olsa."

Said Nursî Risale-i Nur'u okuyanlara, hususan bütün Vilâyat-ı Şarkıyedekilere Nur dersleriyle demiş ki: "Dâhilî asayişe ilişmek, yüzde on cani yüzünden doksan masuma zulüm ve zarar etmektir. Onun için, Risale-i Nur'u okuyanlara ilişmek değil, muhafaza etsinler." İşte bu sır için siyasete ilişmiyor. Asayişi bütün kuvvetiyle muhafazaya çalışıyor. Yine bugün de, bu müessif hâdiseden dolayı kaymakama hiddet etmemiş, bilâkis selâm göndererek hakkını helâl ettiğini bildirmiştir. Asayiş lehinde izzetini ve milletin ahireti için dünyasını ve hatta lüzum olsa

1. Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi, 164; İsrâ Suresi, 15; Fâtır Suresi, 18; Zümer Suresi, 7.)

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
aleyh: zıt, karşıt.
asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma.
başkumandan: başkomutan, bir devletin silâhlı kuvvetlerinin en yüksek rütbesi.
bilâkis: aksine, tersine.
bilhassa: özellikle.
cani: cinayet işlemiş kimse.
cebbar: zorba.
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katil.
dâhilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili.
esaret: esirlik, tutsaklık, hükûm altında bulunma.
firavun: zalim, imansız, kibirli, gururlu ve inatçı.
hâdise: olay.
helâl: bağışlama, alacağından vaz geçme.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hususan: bilhassa, özellikle.
hürmet: saygı.
idâm: ölüm.
ismet: namus.
izzet: değer, itibar, şeref, yücelik.
izzet-i dinîye: dinin gerektirdiği haysiyet, yücelik.
izzet-i İslâmiye: İslâmın gerektirdiği haysiyet, şeref, yücelik.
kanun-i esâsî: ana prensipler, anayasa.
kıyam: kalkma, ayağa kalkma.
kitle: insan topluluğu.
leh: fayda, taraf.
mabeyn: ara.
masum: suçsuz, kabahatsız, günahsız.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
muâmele: işlem.
muhafaza: koruma.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müessif: esef veren, esefendiren, keder veren, üzücü.
müşâhede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama, seyretme.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
parti: siyasî kuruluş.
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sır: gizli hakikat.
şark: doğu.
talebe: öğrenci.
vazıyet: durum.
vesile: aracı, vasıta.
vilâyat-ı şarkıye: şark vilâyetleri, doğu illeri.
vilâyet: il.
zâhir: açık, aşikâr.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

ahiretini feda eden böyle bir İslam kahramanı muhterem bir ihtiyar misafirin hukukunu müdafaa kadirşinaslığı, herkesten evvel misafir bulunduğu Isparta vilâyetinin hükûmetine ve Demokratına düşmektedir.

15.4.1957

Demokrat Nur Talebeleri namına
Rüştü Çakın, Mehmet Süzer, Mehmet Babacan, Tahirî Mutlu, Ziver Gündüzalp

Düşüncelerinin halisâne olduğunu ben de bilmekteyim.

Demokrat Milletvekili
Kemal Demiralay

356

HÜSEYİN AVNİ VE TAHSİN TOLA İLE BİR HASBİHÂLDİR

Biz Nur Şakirtleri, Üstadımızın hizmetinde ve meslegînde bulunduğumuzdan, siyasetlerle alâkamız yoktur. Fakat Demokratlar Nurların neşrine müsaadekâr olmaları ve eskiden beri Nurun men'ine dair zulümleri yapmadıklarından, Demokratın hatırı için seçimlerle alâkadar olduk. Evvelki defa gibi bu defa da Nurcuların epey faidesi, Demokrat lehine oldu. Üstadımıza ve Nurlara en

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
dair: alakalı, ilgili.
evvel: önce.
feda: uğruna verme.
halisane: temiz kalplilikle, safiyetle.
hasbihâl: hâlleşme, görüşüp konuşma, sohbet.
hizmet: görev, vazife.
ihtiyar: yaşlı.
kadirşinas: kadir ve kıymet bilen, kıymet ve değerden anlayan, değerbilir.
leh: fayda, taraf.
men: yasak etme, engelleme.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın.
müdafaa: savunma, koruma.
müsaadekâr: zorluk çıkarmayan, hoşgörü sahibi, uysal, davranan.
nam: adına, yerine.
neşir: yayım, yayın.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
şakirt: talebe, öğrenci.
vilayet: il.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

ziyade faidesi dokunan eski Adliye Vekili Hüseyin Avni ve Senirkent Mebusu Tahsin Tola herkesten ziyade kazanmaları lâzımken kazanmamaları bizi çok müteessir etti diye Üstadımıza söyledik.

Bize dedi ki:

"Müteessir olmayınız. Ben de sizinle beraber olarak onları tebrik etmeliyiz. Çünkü, ikı sene zarfında ellı sene kadar hükûmete, vatana, millete, dine, asayişe hizmet ettiklerine delil-i kat'î, kerametkârâne Üstadımızın ona müracaatı olmadan Rehberin kurtulmasını arzu ettiği aynı dakıkada, müsadere edilen ikı yuz Rehberin bıze ıadesine emir vermesiyle iki yüz bin adam Rehberden istifade etmesıyle ona duacı olması; ve Tahsın Tola'nın ehemmiyetlı çalışmasıyla *Sözler* mecmuası resmen Ankara'da tab edilmesiyle hem asayışe, hem Demokrata, hem bu vatan ve millete yüz sene mebusluk etmek kadar faidesi oldu. Şimdı bu kadar manevî, hakikî, hususan bâkî ve uhrevî kâr onlara yeter. Bir-iki sene memuriyet ve mebusluğa çalışmakla o bâkî elmas gibi hizmetlerini, kırılacak fânî şişeye alet yapmamak gerektir. Onun için ben onları tebrik ediyorum. Sız de onlan tebrik edınız, dua edinız. Hatta ben Tahsin Tola'nın tekrar mebus olmasını istedim; tâ Nurlara hizmet etsin. Fakat onun evvelki hizmeti kâfi geliyor. Kapıyı açmış, daha ihtıyaç kalmadı."

Nur Talebelerinden
Mehmet Kaya, Hüsrev, Tahirî, Sungur, Zübeyir, Ceylân, Bayram

arzu: istek, heves, niyet.
asayış: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
bâkî: daimi, sonsuz
delil-i kat'î: kesin delil
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: onemlı
elmas: çok kıymetlı bır mücevher
evvel: once
fânî: ölümlu, geçıcı
hakikî: gerçek.
hizmet: gorev, vazife
hususan: bilhassa, özellıkle
ıade: gen verme
istifade: faydalanma, yararlanma
kâfi: yeterli
kerametkarane: kerametli bır şekılde, keramet gosterırcesine
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mebus: milletvekili
mecmua: tertıp ve tanzım edilmiş şeylerin hepsi, koleksıyon
memuriyet: memurluk.
muracaat: başvurma, danışma
müsadere: toplatma, elden alma
muteessir: uzgun.
resmen: resmî olarak, resmî bır şekılde
tab: basma
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt.
vekil: nazır, bakan
zarfında: suresınce.
ziyade: çok, fazla.

Haşiye: *Ustadımız dedi ki:* Dünya cihetiyle mebus olmadığından, ayda bir miktar banknot kaybetti. Şimdi onun hizmetiyle Sözler mecmuasının neşriyle milyonlar adamlar içinde yalnız benim hisseme mukabil bir şey lâzım olsaydı, ben –elli bin lira kadar bana fayda oldu– eğer param olsaydı, böyle azîm bir yekûn ona verecektim. Şimdi bu hakikatı nazar-ı dikkate almak lâzım gelirken, tekrar mebus olsaydı, bu hakikat nazara alınmayacaktı. Onun için bazı dinsiz zalimlerin parmağıyla kazanmadığından müteessir olmasın.

357

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

VASİYETNAMENİN BİR ZEYLİ

Eşref Edib'in neşrettiği *Tarihçe-i Hayat*'ın otuzuncu sahifesindeki Said'in hususiyetlerinden altı numunesinden yedinci numunesi ki, mukabelesiz hediyeyi ömründe kabul etmemek, kanaat ve iktisada istinaden, şiddet-i fakrıyla beraber, altmış yetmiş sene evvelki kendi talebelerinin tayınatını da kendisi verdiği acip vaziyetin şimdiki bir misali ve bir sırrı kaç senedir anlaşıldı diye, vasiyetnamenin ahirinde bunu yazmanın zamanı geldi.

Evet, şıddet-ı fakr ve ıstığna ile hediye almamakla beraber, Cenab-ı Hakka hadsız şükür olsun ki, yasak olmayan daktılo makınesıyle ıntışar eden Rısale-ı Nur'un verdiğı sermaye ile, şimdi manevî Medresetüzzehra'nın dört beş vilâyetinde hayatını Rısale-ı Nur'a vakfeden ve

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahir: son
azîm: büyük.
banknot: maaş, nakit
cihet: yön
daktılo: yazı makinesi
evvel: önce
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru
haşiye: dipnot.
hisse: pay, nasıp
hizmet: görev, vazife
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik
iktısat: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf.
intişar: yayınlanma, neşrolma
istiğna: aza kanaat etme, olanla yetinme, gönül tokluğu, tok gözlülük.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
kanaat: elindeki ile yetinmek
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mebus: milletvekili.
mecmua: kitap, eser.
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
misal: benzer, örnek

1 Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

mukabele: karşılık
mukabil: karşılık.
müteessir: üzgün
nazar: dikkat.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
neşir: yayım, yayın
numune: örnek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahife: sayfa.
sermaye: varlık, servet, bin kırım.
sır: gizli hakikat.
şiddet-i fakr: fakirliğin şiddetli olması.
şükür: teşekkür
talebe: öğrenci.
Tarihçe-i Hayat: Said Nursî'nın hayat hikâyesini açıklayan ve Risale-i Nur Külliyatından olan bir eser
tayınat: erzak, yiyecek, gıda tayınlar, tayın edilen parça veya miktar
vakfetme: adama bağışlama
vasiyetname: yazılı vasiyet, bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kâğıt
vaziyet: durum
vilayet: il
yekûn: toplam, tutar
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zeyil: ek, ilâve

nafakasına çalışmaya zaman bulamayan fedakâr Nur Talebelerinin tayınatına acip bir bereketle kâfi gelen ve Nur nüshalarının fiatı olan o mübarek sermayeyi ben öldükten sonra da o halis, fedakâr kardeşlerime vasiyet ediyorum ki, altmış yetmiş sene evvelki kaidemi yetmiş sene sonraki şimdiki düsturlarıma aynen tatbik etsinler. İnşaallah Risale-i Nur'un tab serbestiyeti olsa, o düstur daha fazla inkişaf eder.

Medar-ı hayrettir ki, o eski zamanda evkaftan beş talebenin tayınatını Van'da Eski Said kabul etmiş, o az para ile bazen talebesi yirmiye, otuza, altmışa kadar çıktığı hâlde kendi talebelerinin tayınatını kendisi veriyordu. O kanaat ve iktısadın bereketiyle ve kendi beş altı mavzer tüfeğini satmakla ıstığna kaidesini bozmadı. O zaman meşhur Tahir Paşa gibi çok yardımcılar varken kaidesini bozmadı. O altmış yetmiş senelik dustur-ı hayatının, bir işaret-i gaybiye ile altmış yetmiş sene sonra o kanaat ve istığnanın bir meyvesi inayet-i İlâhiye ile ihsan edildi ki, o kadar mahkemeler ve yasaklar ve müsadereler ve eski hurufla izin vermemekle beraber, kaç senedir dört beş vilâyet vüs'atindeki manevî Medresetüzzehra'nın fedakâr talebelerinin tayınatını Risale-i Nur kendisi hediye ettı.

Hâlbuki, o nüshaların bir kısm-ı muhimmini hediye olarak mukabelesiz etrafa ve âlem-i İslâm ve Avrupa'ya gönderdiği ve elindeki nafakasını Nurun teksirine sarf ettiği hâlde, yine Nurun nüshaları acip bir tarzda hem kendine, hem o halis fedakârlarına kâfi gelmesi, eski

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âlem-i İslam: İslam âlemi, İslam dünyası
bereket: bolluk, bereket, görüklük
dustur: kaide, esas, prensip
dustur-ı hayat: hayat kanunu, hayat kaidesi
evkaf: vakıflar idaresi.
evvel: önce
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
halis: saf, samimi
huruf: harfler
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İktisat: tutum, biriktirme, artırma, tasarruf
İnayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
İnkişaf: ortaya çıkma, gelişme
İnşaallah: Allah izin verirse
ıstığna: aza kanaat etme, olanla yetinme, gönül tokluğu, tok gözlülük.
ıstıgna: İhtiyaçsızlık, gerek duymazlık.
işaret-i gaybiye: gayıpla ilgili işaret, Hz. Peygamber, müctehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
kâfi: yeterli
kaide: kural, esas, dustur
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kısm-ı muhim: önemli kısım.
manevi: manaya ait, maddî olmayan
mavzer: bir cins tüfek.
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mukabele: karşılık
mübarek: feyizli, bereketli
müsadere: toplatma, elden alma
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey
Nur: Risale-i Nur eserleri.
nüsha: kitap
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarf: harcama
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sermaye: varlık, servet, birikim
tab: basma
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil.
tatbik: uydurma, uygulama
tayınat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayin edilen parça veya miktar
teksir: çoğaltma, arttırma
vasiyet: bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şeyler için, sağlığında verdiği emir ve ısrarlama
vilayet: il
vüs'at: genişlik.

zamandaki işaret-i gaybiyesinin bir güzel meyvesi ve bir hikmeti olduğuna kat'iyen kanaatim geldiğinden, vasiyetnamemin ahirinde beyan ediyorum:

Bu vasıyetname benden sonra bâkî kalan tayınat içinde de konulsun, tâ ki bazı insafsız insanlar "Bu Said günde beş on kuruşla yaşadığı ve kimseden para almadığı hâlde şimdiki mirası yüzer lira görünüyor, nerede buldu?" dememek için bu hakikati izhar etmek münasip olur.

Şimdi manevî evlâtlarım, fedakâr hizmetkârlarım olan Zübeyir, Ceylân, Sungur, Bayram, Hüsnü, Abdullah, Mustafa gibi ve has ve halis Nurun kahramanları olan Hüsrev ve Nazif, Tahirî, Mustafa Gül gibi zatların nezaretinde o düsturumun muhafaza edilmesini vasiyet ediyorum.

Said Nursî

358

[Bazı gazetelerde çıkan yalanlar hakkındaki bir tekzibi bera-ı malûmat gönderiyoruz.]

Bazı muhalif gazeteler, Risale-i Nur Talebelerine tekrar "Tarikat kurmuşlar" ittihamını yaptıklarını gördük. Bunun hakikatle hıçbir alâkası yoktur. Bu husus Risale-i Nur davasını gören 10'a yakın Ağır Ceza Mahkemesinin kat'iyet kesb etmiş kararlarıyla sabittir.

ahir: son
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
bâkî: daimi, sonsuz
bera-ı malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
beyan: anlatma, açıklama
dava: yargı konusu, sav
düstur: kaide, esas, prensip
evlât: çocuklar
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
hakikat: gerçek, doğru
halis: samimi, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hikmet: ilahi gaye, yüksek bilgi.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
husus: iş, keyfiyet.
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
ittham: suç isnat etme, suçlama
izhar: gösterme, açığa vurma.
kanaat: inanç, inanış
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik
kesb: kazanma
manevî: manaya ait, maddi olmayan
miras: veraset yoluyla geçen şey, ölen kimseden akrabalarına ve yakınlarına kalmış olan mal, mülk, para
muhafaza: koruma
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
münasip: uygun
nezaret: gözetme, bakma
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sâbit: ispat edilmiş, ispatlanmış
talebe: öğrenci.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürdün takip edeceği terbiye usul ve yolu
tayınat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayın edilen parça veya miktar
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
vasıyet: bir kimsenin ölmüştükten sonra yapılmasını istediği şeyler için, sağlığında verdiği emir ve ısmarlama
vasıyetname: yazılı vasıyet, bir kimsenin vasıyetini yazmış olduğu kâğıt.
zat: kişi, şahıs

Hem tarikate dair en küçük bir emareye vaktiyle müsadere edilip sonra bilâkayduşart sahiplerine iade edilen Risale-i Nur kitapları ve mektupları arasında tesadüf edilmemiştir. Bilâkis, Üstadımız Said Nursî'nin mektuplannda ve müdafaalannda kat'î bir lisanla beyan ettiği, "Zaman tarikat zamanı değil, imanı kurtarmak zamanıdır. Tarikatsız cennete giden pek çok, fakat imansız cennete giden yoktur" ifadesi mevcuddur.

Bu sarahate ve bütün mahkeme ve müddeiumumîlerin otuz seneden beri tarikat hususunda en küçük bir delile tesadüf edememelerine mukabil, dini ortadan kaldırmak isteyen ve bugünkü İslâmî inkişafı bir türlü hazmedemeyen, dine lâkayt, hatta aleyhindeki bir güruh hakîkat-ı İslâmiyete tarikat namını verip kendi efkârlan lehine bu vatanda bir zemin ihzar etmek peşindedirler. Elbette her defasında olduğu gibi, gizli dinsizlerin entrikalanyla, plânlarıyla ihdas edilen bu vâkıa, bu vatan ve milletin lehine olarak tecelli edecektir. Ve Aydın ve Nazilli mahkemeleri de adaletli seleflerine ittibaen Nur Şakirtlerini tebrie edeceklerdir.

Risale-i Nur'un bütün vatan sathında ve hatta âlem-i İslâm ve Avrupa'nın pek çok yerlerinde hüsn-i kabule mazhar olması ve Türkleri, âlem-i İslâm'la eski ittihada muvaffak edecek bir dünyevî semeresi Nur Şakirtlerinin niyetlerinde olmadan netice vermesi ve hükûmetin bizzat İslâmiyete, dine, vicdan hurriyetine tam kıymet verip eski hükûmetin tahribatlarını tamire çalışması ve mukaddesata tecavüz edenlerin tenkili hakkında bir kanun

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi hakkaniyet, âdillik.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyh: zıt, karşıt.
beyan: anlatma, açıklama
bilakayduşart: kayıtsız ve şartsız
bilâkis: aksine, tersine
bizzat: kendisi, şahsen
dair: alakalı, ilgili
defa: kere, kez, yol
delil: kanıt, tanık, burhan
dünyevî: dünyaya ait.
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler
emare: alâmet, belirti, nişan
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile
güruh: cemaat, topluluk, kısım
hakîkat-ı İslâmiyet: İslâmiyet'in aslî esası, gerçeği
hazım: tahammül etme
husus: mevzu, konu.
hüsn-i kabul: iyi karşılamak, güzellikle kabul etmek, benimsemek.
iade: geri verme
ihdas: icat.
ihzar: hazır etme, hazırlama
iman: inanç, itikat.
inkişaf: gelişme
İslâmî: İslâm ile alakalı, İslâm'a ait.
ittibaen: ittiba ederek, tabi olarak, uyarak.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredüde mahal bırakmayan.
kıymet: değer
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz
leh: fayda, taraf
lisan: dil
mazhar: nail, olma, şereflenme
mukabil: karşılık.
mukaddesat: mukaddes, kutsal, temiz ve yüce olan şeyler
muvaffak: başarmış, başarılı.
müdafaa: savunma.
müddeiumumî: savcı
müsadere: toplatma, elden alma
nam: ad, isim
niyet: maksat, meram
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım
satıh: yüzey
selef: daha önce yaşamış olan kimse, cet, ata
semere: meyve, güzel netice.
şakirt: talebe, öğrenci
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tamir: onarma, düzeltme
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tebrie: bir kimseyi şüpheden ve zan altından kurtarma, birini temize çıkarma
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tenkil: uslandırmak için cezalandırma, başkalarına ders ve ibret olacak şekilde ceza verme
tesadüf: rast gelme, rastlantı, önceden bilinmeyeni, hesaplanmayan karşılaşma.
vâkıa: olay
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
zemin: temel, dayanak.

çıkarmaya teşebbüsü gibi müspet ve ferahlatıcı pek çok hâdisatın aynı ânında o asılsız meselenin ıhdası, hükûmetin ve İslâmiyetin aleyhinde olanların mahsulü olduğunda asla şüphe etmiyoruz.

Yalanlarının birkaç delili de şunlardır:

Üstadımız Said Nursî için "Bir şah ve bir padışah gibi yaşamakta ve gelen yardımlarla geçinmektedir" diye o vicdansızlar ap açık bir iftırada bulunmuşlardır. Said Nursî, amcasının çorbasını dahi içmemiş olup, hayatında kimsenin minneti altında kalmayıp, beş bin lira hediyeye beş para değer vermeden red ve iade eden, hayatındaki istiğna düsturunu en zalimâne muameleler ve mahrumiyetler içinde kaldığı zamanlarda dahi bozmayan ve böylece izzet-i İslâmiye ve şeref-i diniyeyi muhafaza etmiş olan bir zattır.

Evet, Ustadımızın, halkların hediyesini kabul etmemek düsturu, seksen senelik hayatıyla sabit olduğu ve otuz senelik müteaddit mahkemelerde dahi vesikalarla tahakkuk etmiş, dost ve düşmanın gözleri önünde zahir olmuştur. Bu bedihî hakikatin herkesçe bilindiği bir zamanda böyle ittihamda bulunanların ne kadar dehşetli garazkâr olduklarını ehl-i vicdanın takdirlerine bırakıyoruz.

Ankara hükûmetinin adaletiyle Üstadımız Said Nursî'nin Risale-i Nur eserleri basılmaktadır. Hissesine düşen bir miktar kitap fiatlarını Üstadımız, hayatını Nurlara vakfedip nafakasını çıkaramayan Nur Talebelerine

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
aleyh: zıt, karşıt.
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
delil: kanıt, tanık, burhan.
düstur: kaide, esas, prensip.
ehl-i vicdan: vicdan ve merhamet sahibi olanlar.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
garazkâr: haset eden, kin güden, kötü kasıt sahibi.
hadısat: hadiseler, olaylar.
hakikat: gerçek, doğru.
hisse: pay, nasip.
İade: geri verme.
İftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
İhdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma.
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymazlık.
İttiham: suç altında bulunma, töhmetli olma.
İzzet-i İslâmiye: İslâm'ın gerektirdiği haysiyet, şeref, yüceliik.
mahrumiyet: mahrumluk, dilediğini, istediğini elde edememe, nasıpsızlık, hissesizlik.
mahsul: ürün.
mesele: konu.
minnet: iyliğe karşı duyulan şükür hissi.
muamele: işlem.
muhafaza: koruma.
müspet: olumlu.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
red: geri verme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
şah: bir yere hâkim olan, sahip.
şeref-i din: dinin şerefi.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme.
takdir: değerlendirme.
talebe: öğrenci.
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme.
vakfetme: adama, bağışlama.
vesika: dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, belge.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
zahir: açık, aşikâr.
zalim: merhametsiz, gaddar.
zat: şahsiyet.

tayın olarak vermektedir. Kendisi de bugün artık herkesin malûmu olmuş olan azamî bir iktisat ve kanaatle yaşamaktadır. Ve bütün ömrü boyunca fevkalâde bir iktisat dairesinde kendini idare ettiğine, seksen senelik hayatını bir şahid-i sadık olarak gösteriyoruz.

Halkı Demokrat hükûmet aleyhine geçirmek plânlarını takıp eden muhtelif gazetelerin diğer bir zahir yalanlan ise, Nazilli'de iki mübarek adamın ramazan-ı şerif hakkındaki hasbihâlini "İslâmî bir devlet kurmak" gibi siyasetvari bir tarzda tebdil edivermeleri, o sahte sıyaset bezirgânlannın, çocukları dahı kandıramayacakları acemice bır iftıra ve bir uydurmalarından ibarettir. Böyle yalanları yapmakla hangi maksatlarının istıhsaline çabaladıklan kimsenin meçhulü değildir.

Nazilli'ye hiç gitmemiş olan, orada bır kımseyı tanımayan, kırk seneden beri [1] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ deyip, siyasetle alâkasını kesen, yalnız ve yalnız Kur'ân ve iman hakikatleriyle imanı kurtarmak davasına ömrünü hasreden, bunun haricinde dunyevî şeylerle alâkadar olmayan, seksen yedi yaşında, daima yatakta olan, zehırlı hastalıkların tesıratıyla olum nobetleri geçırıp "Kabır kapısındayım" diyen ve sükûnet ve istırahate pek muhtaç olan Said Nursî gibi bir İslâm müellifini böyle siyasî iftıralarla mevzu-ı bahıs etmek, çok vecihlerle vicdansızlıktır. Müthiş bir gaddarlıktır. Adî bir yalancılık derekesine sukuttur.

1- Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.

adî: sıradan, basit.
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
aleyh: zıt, karşıt.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede.
bezirgan: mesleğini sadece kazanç için kullanan kimse.
dava: takıp edilen fikir, iddıa, ülkü.
dereke: alt seviye, alt derece.
dunyevî: dünyaya ait.
fevkalâde: olağanüstü.
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden.
hakikat: gerçek, doğru.
hariç: dışında.
hasbihal: hâlleşme, görüşüp konuşma, sohbet.
hasretme: adama vakfetme.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
idare: geçim.
iftıra: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
iktisat: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma.
iman: inanç, itıkat.
İslâmî: İslâm'a uygun.
istıhsal: hasıl etme, meydana getirme, elde etme, üretme.
istırahat: dinlenme, rahatlama.
kanaat: elindeki ile yetinmek.
maksat: kast, amaç, düşünce.
malum: bilinen, bilinir olan.
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan.
mevzu-i bahıs: kendısınden bahsedilen, bahıs konusu.
muhtaç: gerek duyan.
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı.
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu.
müellif: eser telif eden, yazan.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetlı, korkunç.
ramazan-ı şerif: mubarek, şerefli Ramazan ayı.
sahte: düzmece, taklitçi, yapmacıklı.
siyasetvari: siyaset gibi, siyasi bir ıfade ve tavırla.
siyasi: siyasetle ilgili, siyasete ait.
sükûnet: durgunluk, huzur, sakınlık.
sukut: düşme, düşüş, aşağı inme.
şahid-i sadık: doğru sözlü, şahıt.
tarz: biçim, şekil.
tayın: ekmek, erzak, yiyecek.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tesırat: etkiler, tesırler.
vecih: cihet, yön.
vicdan: din, inanç.
zahir: açık, aşikâr.

Herhangi bir din âlimine, bir bahane ile peygamberlik isnadını yapmak, doğrudan doğruya İslâmiyete bir taarruz ve Kur'ân'a bir ihânettir.

Üstadımız Said Nursî bütün ömrü müddetince sünnet-i seniyeye ittıba etmiş ve bir sünnet-i seniyeye muhalif hareket etmemek için idam cezalarını hiçe saymış ve sünnet-i seniyeyi ihya ve imanı muhafaza uğrunda 130 parça eser telif etmiştir. Hunhar din düşmanlarına karşı hayatını istihkâr ederek mücâhede etmiş ve nihayet muvaffak ve muzaffer olmuştur.

Evet, ittıba-ı sünnet-i Ahmediyeye dair yazdığı bir eseri otuz seneden beri binlerce nüsha neşrolmuştur. Fahr-i Kâinat, Resul-ı Ekrem (ASM) Efendimizin son ve hak peygamber olduğuna dair muazzam bir eseri olan Mu'cizat-ı Ahmediye kıtabı da meydandadır. Hakıkat-ı hâl böyle olduğu hâlde, Said Nursî'ye böyle bir ittihâmı yapanların, hak ve hakıkatten, insaf ve vicdandan ne kadar uzak oldukları kıyas edilsin. Bu ittihamı yapmak, şeytanların bile hatırından geçmez.

Bu hâdisenin bir sebebi şu olmak kavidir ki: Risale-i Nur, aile hayatına büyük bir faide verip hanımların iffet ve namus ve ismetle ve saadetle hayat geçirmelerini temin ettiğinden, kadınlar Risale-ı Nur'a çoklukla rağbet göstermektedirler. Buna bir hüsn-i misal olarak hanımların neşrolunan birkaç makalesini din düşmanları görmüşler ve bolşeviklik hesabına birtakım uydurma bahanelerle hücuma geçmişlerdir. Fakat asla muvaffak

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
bahane: vesile, sebep
Bolşeviklik: Rus komünizmi taraftarlığı
dair: alakalı, ilgili
eser: telif, kitap, yayın
Fahr-i Kâinat: kainatın ovuncu, kainatın kendisiyle ovunduğu zat olan Peygamberimiz (asm)
hadise: olay
hakikat: gerçek.
hakıkat-ı hal: durumun gerçek yonu, işin aslı
hunhar: kan içen, kan döken, zalim
hüsn-ı misal: güzel örnek.
idam: ölüm
iffet: helâle razı olup haramdan kaçınma
İhanet: hainlik, kötülük etme.
ihya: canlandırma, dinlime hayat verme
iman: inanç, itikat.
ismet: günahsızlık, masumluk.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istihkar: hakir görme, hor görme, küçümseme, kıymet vermeme
itham: suç isnat etme, suçlama
ittıba: tabi olma, uyma, itaat etme
ittıba-ı sünnet: Peygamberimiz (asm) sünnetine uyma
ittiham: suçlama
kavi: kuvvetli, muhtemel
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme
muazzam: ehemmiyetli, önemli
Mu'cızat-ı Ahmediye: Risale-ı Nurda Peygamberimiz mucizelerinin anlatıldığı eser
muhafaza: koruma
muhalif: zıt, aykırı
muvaffak: başarmış, başarılı.
muzaffer: üstün gelmiş, üstünlük elde etmiş, zafer kazanmış, yenmiş, galip gelmiş
mücâhede: savaşma, mücadele
namus: edep, haya, ahlak, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan hasiet.
neşir: yayım, yayın
nihayet: en sonunda.
nüsha: kitap
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhi emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
rağbet: istek, arzu, meyil
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Risale-ı Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk.
sünnet-ı seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasviplen
taarruz: saldırma, satışma, ilişme
telif: eser yazma
temin: sağlamlaştırma, sağlama
vicdan: din, inanç.

olamayacaklardır. Onların maksatlarının tam aksine olarak Risale-i Nur'un neşriyatı erkek ve kadınlar arasında harika bir tarzda inkişaf etmektedir ve edecektir.

Hastalığı münasebetiyle
hizmetinde bulunan
Tahirî, Zübeyir, Ceylân,
Bayram, Sungur, Rüştü

359

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

En mühim bir mahkemede son sözüm olarak "Mahkeme-i Kubraya Şekva" namıyla yazılan ve *Tarihçe-i Hayat*'ta birkaç defa neşrolunan ve mahkemede iken Ankara makamatına, Temyiz Mahkemesine ve mahkeme reislerine gönderilen şekvanın sebebi o hâdisenin acıp, garip küçük bir nümunesi bu defa aynen başıma geldiği için, o "Mahkeme-i Kubraya Şekva" ya bir haşiyecik olarak beyan ediyorum.

İki gün evvel, çok müştak olduğum ve eski zamanda Anadolu medrese-i ilmiyesi hükmünde olan Konya'ya üç sebep bahanesiyle,

Birı: Iki hakikatlı Nur kardeşim fakir hâlleriyle beraber büyük bir masrafa girip İzmir mahkemesine gitmişler. Dönüşlerinde yanıma uğradılar. Ben de onları kısmen masraftan kurtarmak için, hususî otomobilimle Konya'ya kadar beraber almak,

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
bahane: vesile, sebep
beyan: anlatma, açıklama
defa: kere, kez, yol
evvel: önce
garip: tuhaf, şaşılacak
hadise: olay
hakikat: kadirbilirlik, sadakat, doğruluk, vefa, sürekli bağlılık.
hal: durum, vaziyet.
harika: olağanüstü
haşiyecik: küçük dipnot
hizmet: görev, vazife
hususî: özel
hükmünde: değerinde, yerinde
inkişaf: gelişme.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
Mahkeme-i Kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
makamat: makamlar
masraf: harcama, sarf etme
mühim: önemli, ehemmiyetli
münasebet: vesile, dan dolayı
müştak: arzulu, fazla istekli, İştiyak gösteren.
nam: ad, isim
neşir: yayım, yayın
neşriyat: yayınlar
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
nümune: örnek
reis: başkan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şekva: şikayet.
Tarihçe-i Hayat: Said Nursî'nın hayat hikayesini açıklayan ve Risale-i Nur Küllıyatından olan bir eser
tarz: biçim, şekil
temyiz: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi

İKİNCİSİ: On beş sene benim yanımda okumuş ve yirmi seneye yakın müftülük etmiş ve kırk seneden ben birtek defadan başka görmediğim ve bütün kardeşlerim, akrabalarım içinde hayatta bir o kalmış olan kardeşimi ve çocuklarını ziyaret etmek ve onlarla görüşmek.

ÜÇÜNCÜSÜ: Eski Said'in ve Yeni Said'in mühim üstadlarından olan ve onun müridleri olan Mevlevîlerin her yerde Risale-i Nur'la alâkadarlıklan cihetiyle çok alâkadar olduğum ve Imam-ı Rabbanî, Imam-ı Gazalî gibi mühim bir üstadım olan Mevlânâ Celâeddin'i ziyaret için gıtmiştim.

Hem, *Tarihçe-i Hayat*'ta insanlarla görüşemediğime dair neşredilen yazı kı, "Zıyaretçılerle gorüşemıyorum." Nasıl ki, hediyelerden men etmek için Cenab-ı Hak hastalık verdığı gıbı, bu hurmetkârâne zıyaret de bır nevi hediye-i maneviye olduğundan, sesim kesilip bir eser-i inayet olarak konuşmaktan men olunduğumdan kardeşımin evine dahi gidemedim ki, konuşmayayım. Hiç olmazsa Konya'da ıkı uç gun kalmak zarurî ıken mecburî olarak bir saat içinde namazımı kılıp dönmüşüm. Fakat orada bana birden bıre öyle bir vaziyet verildi ki, butün gazetelerde neşrettiler. Kırk senedır bir defadan başka görüşmediğim kardeşimin evine dahi gidip gorüşemediğim ve konuşamadığım hâlde, sanki binler adamlarla görüşmüşum gibi muamele gördüm.

Gerçi, polislerin, aldıkları emre binaen o vazıyetleri cıdden büyük bir sehıv idı. Fakat bu şıddetlı hastalıklı

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
binaen: den dolayı, bu sebepten.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak
cihet: yon, sebep, vesile
dair: alakalı, ilgili.
defa: kere, kez, yol
eser-i inayet: lutuf eseri, ihsan, iyilik, yardım alâmeti
gerçi: her ne kadar
hediye-i maneviye: manevî hediye
hürmetkar: hurmet eden, saygılı
mecburi: zorunlu
men: yasak etme, engelleme
Mevlâna: Celâleddin-i Rumî
Mevlevi: Mevlevîlik tarikatına mensup kimse
muamele: işlem
mühim: önemli, ehemmiyetli
mürit: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse
neşir: yayım, yayın.
nevi: çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sehiv: hata, yanılışık.
Tarihçe-i Hayat: Said Nursî'nin hayat hikayesini açıklayan ve Risale-i Nur Kulliyatından olan bir eser
üstat: bir ilim ve sanatta uslun olan kimse, öğretmen
vazıyet: durum
zarurî: zorunlu

hâlime muvafık geldiği için onlardan sıkılmadım. Bilâkis helâl ettim. Allah razı olsun dedim, teşekkür ettim. Ben tebdîl-i havaya çok muhtaç olduğum için, yazın dağlarda, kışın da kira ettiğim ayrı ayrı menzillerde gezmeye mecbur oluyorum. Bir yerde duramıyorum. Hastalığım şiddetleniyor. Niyet ettim, tekrar ara sıra Konya gibi yerlere gideceğim. Hatta kirasını verdiğim Emirdağ'ında iki menzilim, Eskişehir'de bir menzilim varken, o manasız vaziyet beni o tebdîl-i havadan, o menzilleri ziyaret etmekten men edilmeme sebep olduğunu Konya'daki vaziyetten hissetmiştim. Ben kat'iyen kimseyle görüşemiyorum.

Bunun gibi, âdetim hilâfına bana yapılan çok gayr-i kanunî muameleler var. Işte bu defaki mezkûr vazıyeti beyan eden şu ifadatım evvelce yazılan "Mahkeme-i Kübraya Şekva"ya bir zeyil olarak neşredilebilir.

Said Nursî

360

Reis-i Cumhura ve Başvekile!

Kabir kapısında ve seksen küsur yaşında, birkaç hastalıkla hasta bulunan ve ölüme kendini yakın gören bir bîçare garip ihtiyar der ki:

Size iki hakikati beyan ediyorum:

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
başvekil: başbakan.
beyan: anlatma, açıklama.
bîçare: çaresiz, zavallı.
bilâkis: aksine, tersine.
defa: kere, kez, yol.
evvelce: daha evvel, daha önce.
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan yabancı.
hakikat: gerçek, doğru.
helâl: bağışlama, alacağından vaz geçme.
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı.
ifadat: ifadeler.
ihtiyar: yaşlı.
kat'iyen: hiç bir zaman, asla.
Mahkeme-i Kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların diriltilerek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.
mana: anlam.
men: yasak etme, engelleme.
menzil: yer, konak.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muamele: işlem.
muhtaç: gerek duyan.
muvafık: uygun, münasip.
neşir: yayım, yayın.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
razı: hoşnut olma, kabul etme.
reisicumhur: halkın reisi, cumhur başkanı.
şekva: şikayet.
tebdîl-i hava: hava değişikliği.
vazıyet: durum.
zeyil: ek, ilâve.

EVVELÂ: Sizlerin Pakistan ve Irak'la gayet muvaffakiyetkârâne ittifakını, bu millete kemali samimiyetle, sürur ve ferah ile kazanmanızı bütün ruhu canımızla tebrik ediyoruz. Bu ittifakınızı, inşaallah 400 milyon İslâm'ın sulh-i umumiyesine ve selâmeti âmmenin teminine kat'î bir mukaddeme olarak ruhumda hissettim. Ve namaz tesbihatındaki kuvvetli bir ihtar ile bunu size yazmaya mecbur kaldım.

Otuz kırk seneden beri dünyayı ve siyaseti terk ettiğim hâlde, şiddetli bir alâka ile bu ihtar-ı kalbînin sebebi, Elli seneden beri imanı kurtarmak için gayet kısa bir yolu bulan ve Kur'ân'ın bu zamanda bir mu'cize-i maneviyesi olan Risale-i Nur'un Arabistan ve Pakistan'da her yerden daha ziyade tesiratı olduğu ve makbul olması, hatta aldığımız habere göre, mahkemece tesbit edilen miktarın üç misli Risale-i Nur'un talebelerinin o havalide bulunmalarıdır. Bu sır için ahir hayatımda kabir kapısında bu netice-i azîmeyi görmek ve beyan etmeye ruhen mecbur oldum.

SANIYEN: Irkçılık fikri, Emevîler zamanında büyük bir tehlike verdiği ve hürriyetin başında "kulupler" suretinde büyük zarar görülmesi ve Birinci Harb-i Umumîde yine ırkçılığın istımalıyle mübarek kardeş Arabların mucahit Türklere karşı zarar görüldüğü gibi, şimdi de uhuvvet-i İslâmiyeye karşı istimal edilebilir ve istırahat-ı umumiye düşmanları gizli dinsizler, yine o ırkçılıkla büyük zarar vermeye çalıştıklarına emareler görünüyor. Hâlbuki,

ahir: son
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
beyan: anlatma, açıklama.
emare: alâmet, belirti, nişan
Emevîler: Hulefa-ı Raşidinden sonra 661-750 yılları arasında hukum süren ilk İslâm hanedanı.
evvela: öncelikle
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
gayet: son derece
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
havali: etraf, çevre, civar, yöre, dolay
ırk: millet, milliyet.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ihtar-ı kalbî: kalpten gelen ihtar, hatırlatma, uyarı
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse
istimal: kullanma
istirahat-i umumiye: herkesin istirahatı, rahat etmesi
ittifak: bir konuda ortak bir gayede anlaşma, fikir birliği etme, uyuşma, bağdaşma
kat'i: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan
kemâl-i samimiyet: samimiyetin tam oluşu, tam ve kusursuz samimilik.
makbul: kabul edilmiş, geçerli
misli: kat, eş.
mu'cize-i maneviye: manevî mucize
mukaddeme: başlangıç.
muvaffakıyetkârane: başararak, başarılı olarak
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mücahit: cihat eden, savaşan
netice-i azîme: büyük netice
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
ruhen: ruhî açıdan, ruhsal olarak
sâniyen: ikinci olarak.
selâmet-i âmme: umumun selâmeti, herkesin selâmeti
sır: gizli hakikat.
sulh-ı umumî: genel barış, herkesi ilgilendiren barış, dünya barışı
suret: biçim, şekil, tarz
sürur: sevinç, mutluluk.
talebe: öğrenci
temin: sağlamlaştırma, sağlama
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tesirat: etkiler, tesirler
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği
ziyade: çok, fazla.

menfi hareketle başkasının zararıyla beslenmek ırkçılığın seciye-i fıtrîsi olduğu hâlde, evvelâ başta Türk milleti dünyanın her tarafında Müslüman olduğundan onların ırkçılıkları İslâmiyetle mezc olmuş, kabıl-i tefrik değil Türk, Müslüman demektir. Hatta Müslüman olmayan kısmı, Türklükten de çıkmışlar. Türk gibi Arablarda da Arablık ve Arab milliyeti İslâmiyetle mezcolmuş ve olmak lâzımdır. Hakikî milliyetleri İslâmiyettir. O kâfidir. Irkçılık, bütün bütün bir tehlike-i azîmdir.

Sizin bu defaki Irak ve Pakistan'la pek kıymettar ittifakınız, inşaallah bu tehlikeli ırkçılığın zararını def edecek ve dört beş milyon ırkçıların yerine, 400 milyon kardeş Müslümanlar ve 800 milyon sulh ve müsalemet-i umumiyeye şiddetle muhtaç Hristiyan ve sair dinler sahiplerinin dostluklarını bu vatan milletine kazandırmaya tam bir vesile olacağına ruhuma kanaat geldiğinden, size beyan ediyorum.

SALISEN: Altmış beş sene evvel bir vali bana bir gazete okudu. Bir dinsiz müstemlekât nazırı Kur'ân'ı elinde tutup konferans vermiş. Demiş ki: "Bu İslâmların elinde kaldıkça, biz onlara hakikî hâkim olamayız, tahakkümümüz altında tutamayız. Ya Kur'ân'ı sukut ettirmeliyiz veyahut Müslümanları ondan soğutmalıyız."

İşte bu iki fikirle, dehşetli ifsat komitesi bu bîçare fedakâr, masum, hamiyetkâr millete zarar vermeye çalışmışlar. Ben de, altmış beş sene evvel bu cereyana karşı, Kur'ân-ı Hakîm'den istimdat eyledim. Hakikate karşı

beyan: anlatma, açıklama.
biçare: çaresiz, zavallı.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
def: kovma, uzaklaştırma.
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
evvel: önce.
evvela: öncelikle.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hakim: hükmeden.
hamiyetkâr: hamiyetli, onur ve haysiyet sahibi.
ırk: millet, milliyet.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
inşaallah: Allah izin verirse.
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.
ittifak: birleşme, birlik.
kabil-i tefrik: ayrılması mümkün, ayrılabilir.
kâfi: yeterli.
kanaat: inanç, inanış.
kıymettar: kıymetli, değerli.
komite: encümen, kurul, komisyon.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
menfi: olumsuz, müspet olmayan.
mezc: katma, karıştırma.
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hallerin ve özelliklerin tamamı.
muhtaç: gerek duyan.
müsalemet-i umumiye: umumun selâmeti, insanlığın barışı.
müstemlekat: müstemlekeler, sömürgeler.
nazır: vekil, bakan.
sair: diğer, başka, öteki.
salisen: üçüncü olarak.
seciye-i fıtrî: fıtrî seciye, yaratılıştan var olan özellikler, yaratılışa ait karakter.
sulh: barış, anlaşarak düşmanlığı kaldırma.
sükût: değerden düşme, değerini yitirme, susma.
tahakküm: hâkimiyet, idare.
tehlike-i azîm: çok büyük tehlike.
vesile: aracı, vasıta.

kısa bir yol ve bir de pek büyük bir "Dârülfünun-i İslâmiye" tasavvuru ile, altmış beş senedir, ahiretimizi kurtarmak ve onun bir faydası olarak hayat-ı dünyeviyemizi de istibdad-ı mutlaktan ve dalâletin helâketinden kurtarmaya ve akvam-ı İslâmiyenin mâbeynindeki uhuvvetini inkişaf ettirmeye iki vesileyi bulduk.

Birinci vesilesi: Risale-i Nur'dur ki, uhuvvet-ı imaniyenin inkişafına kuvvet-i iman ile hizmet ettiğine kat'î delil, emsalsiz bir mazlumiyet ve âcizlik hâletinde telif edilmesi ve şimdi âlem-i İslâm'ın eksen yerlerinde ve Avrupa ve Amerika'ya da tesirini göstermesi ve ihtilâlcilere ve dinsiz felsefeye ve otuz seneden beri dehşetli bir surette maddiyun ve tabiiyun gibi dinsizlik fikrine karşı galebe çalması ve hiçbir mahkeme ve ehl-i vukuf dahi onlan cerh edememesidir. İnşaallah bir zaman da, sizin gibi uhuvvet-i İslâmiyenin anahtarını bulan zatlar, bu mu'cize-i Kur'âniyenin cilvesini âlem-i İslâm'a ışıttireceksiniz.

İkinci vesilesi: Altmış beş sene evvel Camiü'l-Ezher'e gitmek istiyordum. Âlem-i İslâm'ın medresesidir diye, ben de o mübarek medresede bir ders almaya niyet ettim. Fakat kısmet olmadı. Cenab-ı Hak rahmetiyle bir fikir ruhuma verdi ki:

Camiü'l-Ezher Afrika'da bir medrese-i umumiye olduğu gibi, Asya Afrika'dan ne kadar büyük ise, daha büyük bir dârülfünun, bir İslâm üniversitesi Asya'da lâzımdır. Tâ ki İslâm kavimlerini, meselâ Arabistan, Hindistan, İran,

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
akvam-ı İslâmiye: Müslüman kavimler, milletler
âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
Camiu'l-Ezher: Mısır daki Ezher Üniversitenin adı
dalalet: azgınlık, sapıklık.
dârülfünun: üniversite
Dârülfünun-ı İslamiye: İslamî ilimler (fenler) akademisi
delil: kanıt, tanık, burhan
emsalsız: benzersiz
evvel: once.
halet: hal, durum
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
helâket: yıkılma, mahvolma
hizmet: görev, vazife
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
istibdad-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatorlük.
kat'î: kesin, şupheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kavim: millet, aralarında dil âdet, orf, kultur birliği olan insan topluluğu
kısmet: nasip
kuvvet-i iman: iman kuvveti
mabeyn: arasında
mazlumiyet: mazlumluk, zulum gormuşluk.
medrese: yuksek mektep, üniversite.
medrese-i umumiye: umuma ve her tarafa açık olan medrese, okul
meselâ: ornegın
mubarek: feyizli, bereketli
niyet: oncede duşunmek, belemek.
rahmet: Allah ın kullarını esirgemesi, onlara maddi ve manevi nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi nin eserlerinin adı
tasavvur: bir şeyi zihinde düşunme, tasarlama
telif: eser yazma.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
uhuvvet-i imaniye: imana ait, imandan gelen kardeşlik.
vesile: yol, vasıta, sebep

Kafkas, Türkistan, Kürdistan'daki milletleri, menfi ırkçılık ifsat etmesin. Hakîkî, müspet ve kudsî ve umumî milliyet-i hakikiye olan İslâmiyet milliyeti ile [1] إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ Kur'ân'ın bir kanun-i esasîsinin tam inkişafına mazhar olsun. Ve felsefe fünunu ile ulûm-i diniye birbiriyle banşsın ve Avrupa medeniyeti, İslâmiyet hakaikiyle tam musalâha etsin. Ve Anadolu'daki ehl-i mektep ve ehl-i medrese birbirine yardımcı olarak ittifak etsin diye, Vilâyat-ı Şarkiyenin merkezinde hem Hindistan, hem Arabistan, hem İran, hem Kafkas, hem Türkistan'ın ortasında, Medresetüzzehra manasında, Camiü'l-Ezher üslûbunda bir dârülfünun, hem mektep, hem medrese olarak bir üniversite için, tam elli beş senedir Risale-i Nur'un hakaikine çalıştığım gibi ona da çalışmışım. En evvel bunun kıymetini (Allah rahmet etsin) Sultan Reşad takdir edip yalnız binasını yapmak için 20 bin altın lira verdiği gibi, sonra ben eski Harb-i Umumîdeki esaretimden döndüğüm vakit, Ankara'da mevcut 200 meb'ustan 163 meb'usun imzası ile 150 bin lira, o zaman paranın kıymetli vaktinde, aynı o üniversite için vermeyi kabul ve imza ettiler. Mustafa Kemal de içinde idi. Demek, şimdiki para ile beş milyon liraya yakın bir tahsisat vermekle, tâ o zamanda böyle kıymetdar bir üniversitenin tesisine herşeyden ziyade ehemmiyet verdiler. Hatta dinde çok lâkayt ve garplılaşmak ve an'anattan tecerrüd etmek taraftan bulunan bir kısım meb'uslar dahi onu imza ettiler. Yalnız onlardan ikisi dediler ki

1- Mü'minler kardeştir. (Hucurât Suresi, 10.)

an'anat: an'aneler, gelenekler
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı
dârulfünun: üniversite
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i medrese: medrese ehli, medresede okuyanlar
ehl-i mektep: mekteplı, okullu, eğitim ve tahsil görenler.
esaret: esirlik, tutsaklık, hükum altında bulunma
evvel: once
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fünun: fenler
garp: batı
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakiki: gerçek
Harb-i Umumi: genel harp, umumî savaş, 1914-1918 yıllarında arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme
ittifak: ortak bir gayede anlaşma, birleşme
kanun-ı esasi: ana prensipler, anayasa
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, degerli
kudsî: mukaddes, yuce.
lakayt: kayıtsız, ilgisiz
mana: anlam
mazhar: nail, olma, şereflenme
mebus: milletvekili
medeniyet: uygarlık, medenîlik.
medrese: din ağırlıklı eğitim yeri
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mektep: okul
menfi: olumsuz, müspet olmayan
milliyet-i hakikiye: gerçek milliyet
musalâha: barış, uzlaşma
müspet: olumlu
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
tahsisat: tahsis olunan şeyler, tahsis edilen para, ödenek.
takdir: kıymet verme, beğenme
taraftar: benimseyen, isteyen.
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
tesis: kurma, meydana getirme
ulum-ı diniye: dini ilimler
umumi: genel
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil.
vilayat-ı şarkiye: şark vilayetleri, doğu illeri
ziyade: çok, fazla

"Biz şimdi ulûm-i an'ane ve ulûm-ı diniyeden ziyade Garplılaşmaya ve medeniyete muhtacız."

Ben de cevaben dedim:

Sız, farz-ı muhal olarak, hiçbir cihette ihtıyaç olmasa da, ekser enbıyanın Asya'da, şarkta zuhuru ve ekser hükemanın ve feylesofların garpta gelmelerinin delâletiyle Asya'yı hakikî terakkı ettirecek, fen ve felsefenin tesiratından ziyade hiss-i dinî olduğu hâlde, bu fıtrî kanunu nazara almayarak garplılaşmak namıyla an'ane-i İslâmiyeyi bıraksanız ve lâdinî bir esas yapsanız dahı, dört-beş büyük milletlerin merkezinde olan Vilâyat-ı Şarkıyede millet, vatan selâmeti için dine, İslâmiyetin hakaikine kat'iyen tarafdar olmak, size lâzım ve elzemdir. Binler misallerinden bır küçük misal size söyleyeceğim:

Ben Van'da ıken, hamıyetlı Kürd bir talebeme dedım ki: "Türkler İslâmiyete çok hizmet etmişler. Sen onlara ne nıyetle bakıyorsun?" dedım.

Dedi: "Ben Müslüman bir Türk'ü, fasık bir kardeşime tercih ediyorum. Belki babamdan zıyade ona alâkadarım. Çünkü tam imana hizmet ediyorlar."

"Bir zaman geçti, (Allah rahmet etsin) o talebem, ben esarette iken, İstanbul'da mektebe gırmış. Esâretten geldikten sonra gördüm. Bazı ırkçı muallimlerden aldığı aksulâmel ıle o da Kurdculük damarıyla başka bır mesleğe gırmiş. Bana dedi: "Ben şimdi gayet fâsık, hatta dinsiz de olsa bır Kürdü salıh bır Turk'e tercıh ediyorum."

aksülamel: tepki, reaksiyon
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
an'ane-i İslamiye: İslâmi gelenek
cerh: bir iddiayı, bir fikri çürütme
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yan, yön, taraf
cilve: recelli, görüntü
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
ekser: pek çok.
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
enbiya: nebiler, peygamberler
esaret: esirlik, harp esirliği, tutsaklık.
farz-ı muhal: imkansızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr
felsefe: madde ve hayatı, başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fen: tatbikî bilgi, teknik.
fıtrî: tabiî, doğal
filozof: felsefe ile uğraşan, filozof
galebe: galip gelme, üstünlük.
garp: batı
gayet: son derece
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakiki: gerçek.
hamıyet: gayret.
hiss-i dini: din duygusu
hizmet: görev, vazife
hükema: âlimler, çok bilgili kimseler, feylesoflar, filozoflar
ırk: millet, milliyet.
ihtilâl: mevcut idareyi veya rejimi zor kullanarak değiştirme
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse.
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
lâdini: din dışı, dinsiz, dinle alakası olmayan
maddiyyun: maddeyi ezeli ve ebedi kabul edenler
medeniyet: uygarlık, medenîlik.
mektep: okul.
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
misal: örnek, numune
muallim: öğretmen
mu'cize-i Kur'aniye: Kur'an'a ait mu'cize
nam: ad
nazar: dikkat.
niyet: maksat, meram
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahibi, muttakî.
selamet: salimlik, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
suret: biçim, şekil, tarz
şark: doğu
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar
talebe: öğrenci
taraftar: tarafı, destekçi
terakki: yükselme, ilerleme
tesirat: etkiler, tesirler
uhuvvet-i İslamiye: İslam kardeşliği
ulûm-i an'ane: gelenek hâline gelmiş, klasik ilimler
ulûm-i diniye: dini ilimler
vilayat-ı şarkıye: şark vilayetleri, doğu illeri
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla.
zuhur: ortaya çıkma

Sonra ben onu birkaç sohbette kurtardım. Tam kanaatı geldi ki, Türkler bu millet-i İslâmiyenin kahraman bir ordusudur.

Ey sual soran mebuslar! Şarkta beş milyona yakın Kurd var. Yüz milyona yakın Iranlı ve Hintliler var. Yetmiş milyon Arab var. Kırk milyon Kafkas var. Acaba birbirine komşu, kardeş ve birbirine muhtaç olan bu kardeşlere, bu talebenin Van'daki medreseden aldığı ders-ı dinî mi daha lâzım? Veyahut o milletleri karıştıracak ve ırktaşlarından başka düşünmeyen ve uhuvvet-i İslâmiyeyi tanımayan, sırf ulûm-ı felsefeyi okumak ve İslâmî ilimleri nazara almamak olan o merhum talebenin ikinci hâli mi daha iyidir? Sizden soruyorum.

İşte bu cevabımdan sonra, an'ane aleyhinde ve her cihetle Garplılaşmak fikrini taşıyanlar, kalktılar, imza ettiler. İsimlerini söylemeyeceğim. Allah kusurlarını affetsin, şimdi vefat etmişler.

RÂBIAN: Madem Reisicumhur gayet mühim mesail-i siyasiye içinde Şark Üniversitesini en ehemmiyetli bir mesele yapıp hatta hârika bir tarzda altmış milyon liranın o üniversiteye sarfı için bir kanun çıkarmak derecesinde fevkalâde bir hizmetle medresenin medar-ı iftiharı ve kendisine büyük bir şeref verdiren bu medrese-i İslâmiyeye, eski hocalık hissiyatıyla başlaması, bütün şark hocalarını minnettar etmiş. Ve şimdi Ortaşarkta sulh-ı umumînin temel taşı ve birinci kalesi olan bu üniversiteyi yine mesail-i azîme-i siyasiye içinde yeniden nazara alması,

aleyh: karşı karşıt.
an'ane: adet, örf gelenek, nesilden nesile aktarılagelen şeyler
cihet: yön
ders-i dinî: din dersi dinle ilgili ders
ehemmiyetli: önemli
fevkalâde: olağanüstü
garp: batı
gayet: son derece
hârika: olağanüstü
hissiyat: hisler duygular
hizmet: görev vazife
ilim: bilgi marifet.
İslâmî: İslâm ile alâkalı, İslam'a ait
kanaat: inanma
madem: değil mi ki
mebus: milletvekili
medar-ı iftihar: iftihar sebebi övünme sebebi
medrese: eğitim ve öğretim kurumu
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş ölü
mesail-i siyasiye: siyasî meseleler
mesele: konu.
millet-i İslâmiye: İslâm milleti
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan
muhtaç: gerek duyan.
mühim: önemli ehemmiyetli
nazar: bakış dikkat.
rabıan: dördüncü olarak.
reisicumhur: halkın reisi cumhurbaşkanı
sarf: harcama
sual: soru
sulh-i umumî: genel barış herkesi ilgilendiren barış dünya barışı.
Şark: Doğu
şeref: onur haysiyet.
talebe: öğrenci
tarz: biçim şekil
uhuvvet-i İslâmiye: İslam kardeşliği
ulûm-ı felsefe: felsefî ilimler
vefat: ölüm ölme (İnsan hakkında).

elbette bu vatan, bu devlete, bu millete bu azîm, faideli hizmeti netice verecek. Ulûm-i diniye o üniversitede esas olacak. Çünkü hançteki kuvvet tahribatı manevîdir, imansızlıkladır. O manevî tahribata karşı atom bombası, ancak manevî cihetinde maneviyattan kuvvet alıp o tahribatı durdurabilir.

Madem elli beş sene bu meseleye bütün hayatını sarf etmiş ve bütün dekaikıyla ve neticeleriyle tetkik etmiş bir adamın bu meselede reyini almak ve fiknni sormak lâzım gelirken, Amerika'da, Avrupa'da bu meseleye dair istişareye kendinizi mecbur bıldığınızden, elbette benim de bu meselede söz söylemeye hakkım var. Hamiyetkâr olan bütün bir millet namına sizden bekliyoruz.

Said Nursî

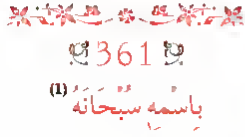

361

(1) باسمه سبحانه

Aziz, Sıddık, Fedakâr, Halıs, Muhlıs Kardeşlerim ve Hizmet-ı Kur'âniyede Hakikî, Ciddî, Metanetli Arkadaşlarım!

Size gayet ehemmiyetli bir hâlimi ve dehşetli bir zahmet, fakat mayet-ı Ilâhıye ile büyük bir rahmeti tazammun eden zahirî bir hastalığın manevî bir istirahat ve bir tamam-ı vazifeye bir alâmet olarak bir hastalığımı beyan ediyorum. Şekva değil, teşekkür ediyorum. Fakat sizden tahammülüm için dua istiyorum. O hâlet de şudur:

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

alâmet: belirti, işaret, iz
azım: büyük.
azız: izzetli, muhterem, saygın
beyan: anlatma, açıklama
ciddî: ağırbaşlı, hâlen sakin olan kişi
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dekaik: incelik ve dennlik
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
gayet: son derece
hakiki: gerçek.
hâlet: hal, durum
halıs: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hamiyetkâr: hamiyetli, onur ve haysiyet sahibi
harîç: dışında
hizmet: görev, vazife
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
iman: inanç, itikat.
inayet-i Ilâhiye: Allah'ın yardımı
istirahat: dinlenme, rahatlama
istişare: meşveret etme, bir heyetin fikrine müracaat etme
madem: değil mi ki

manevî: manaya ait, maddî olmayan
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
mesele: konu
metanet: metîn olma, daya nıklılık, gayret.
muhlıs: ihlaslı, samimî, bir ışık bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
nam: ad
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rey: oy
sarf: harcama.
sıddık: çok doğru dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şekva: şikayet.
tahammül: katlanma, hoş davranma
tahribat: tahrîpler, yıkıp bozmalar
tamam-ı vazife: görevin bitmesi
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
ulûm-ı diniye: dinî ilimler
zahiri: görünen, görünürdeki, görünüşteki
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Ben kelimatı konuşurken, birden manevî bir men gıbi şıddetli bir hararet başlıyor. Hatta eskıden günde bir ıkı defa su ıçerken, şımdı yemeğı pek az yedığım hâlde, yırmi otuz defa su ıçmeye mecbur oluyorum. Hatta iki gun evvel pek şıddetlendı. Ben bır tesemmum zannettım. Hatta bir vehme binaen yanımdakı kardeşlerime ifşa ettim. Bu gayet şıddetlı hastalığıma karşı sabır ve tahammül niyaz ettim. Rahmet-i İlâhiyeden rica ettim; birden kalbime geldi ki: Ekser hayatımdakı zahmetlerde bır inayet ve rahmet cilvesi bulunduğu gıbi, ınşaallah bunda da o cilve-ı rahmet var kı, cinnî ve insî şeytanların ve dınsızlerin seni zehırlendırmek ve susturmaya çalışmalan vazıfenin tamam olmasına ve ıstırahatıne rahmet-i İlâhıye bır vesıle oldu kı, geçen sene *İşaratü'l-İ'caz* tefsın ve *Mesnevî-ı Arabî*'yı bir sene muddetle ders vermeye başlamıştım. Gizli düşmanlanm cinnî ve insî şeytanlar, beni susturmaya desâisleriyle çalıştıkları hâlde, rahmet-i Ilâhiye hem *İşaratü'l-İ'caz*'ın, hem *Mesnevî-ı Arabî*'nin Türkçesini ihsan ettiğinden ve Risale-i Nur da ekseriyet itibanyla kendi kendine ders verip muallimlere ihtıyaç bırakmadığından, bu tedris vazifemde bana istirahat ve tebrik nev'inde bir ihsan-ı Ilâhî olarak bu acip hastalık benim istirahatime medar oldu.

Hem benim ruhuma geldı kı: Senın bınler, belkı yüz bınler Saidcıkler, senin bedeline ders verecek ve konuşacaklar var. İhsan-ı Ilâhî ıle Rısale-i Nur, başka ılımler gıbı meşakkatlı derslere muhtaç değıl.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
bedel: yenne adına, namına
bınaen: den dolayı, bu sebepten
cilve: tecellı, görüntü
cilve-ı rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lutfunun goruntusu, rahmet tecellileri
cinnî: cin taifesinden olan
defa: kere, kez, yol
desaıs: desıseler, hileler
ekser: pek çok.
ekseriyet: çogunluk.
evvel: once
gayet: son derece.
hararet: sıcaklık
ifşa: duyurma, gızlı bır şeyı yayma
ıhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İhsan-ı İlâhî: Ilahı ihsan, Cenab-ı Hakkın mahlukatına ıhsan ettıgı butun nimetler, ikramlar, hediyeler, bagışlar
ilim: bilgı, manfet
inayet: yardım, ıhsan, lutuf
ınsî: insan cinsinden
ınşaallah: Allah ızın verırse
istirahat: dınlenme, rahatlama
kelimat: kelimeler, sozler
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
medar: sebep, vesıle.
men: yasak etme, engelleme
meşakkat: zahmet, sıkıntı, guçluk, zorluk.
muallim: ogretmen.
muhtaç: gerek duyan.
müddet: sure, zaman
nev: tur, çeşıt.
nıyaz: Allah a yalvarma ve yakarma.
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesı, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
rahmet-i İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı, İlâhî rahmet.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gucü
tahammül: katlanma, hoş davranma
tedris: okutma, ders verme
tefsır: Yorum, şerh
tesemmüm: zehırlenme
vazıfe: gorev
vehım: zan, suphe
vesıle: bahane, sebep
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat.

(1) فَاِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ Gavs-ı Geylânî'nin (KS) kerametkârâne cümlesi, en dehşetli zaman gibi bunda da ayn-ı hakikat olduğu görüldü.

Hem azamî ihlâsın zedelenmemek için, şimdi düşmanlar da, dostlara inkılâp ettiği bir zamanda sohbet etmek, konuşmak, bu dünyada da uhrevî hizmetlerin bir güzel ve fânî meyvelerine vesile olabilir. O vakit, azamî ihlâs ki, hiçbirşeye âlet olmayacak; hem vazife-i İlâhiyeye karışmamak için kaderi İlâhî hakkımdaki bu şiddetli hâlete aleyhimde değil, lehimde olarak fetva verdi, müsaade etti. Ben yanımdaki vasiyetnamemdeki evlât kabul ettiğim küçük evlâtları tevkil ediyorum. Onlarla konuşanı benimle konuşmuş gibi kabul ediyorum. .

(2) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

Üstadımızın bu hastalığı gösteriyor ki, gizli dinsizler konuşturmamak için bir ilâç bulmuşlar, yedirmişler. Elhasıl, Üstadımızın musafahadan, sohbetten ve konuşmaktan men edildiğini biz de görüyoruz.

Üstadımızın hizmetinde bulunan
Tahirî, Zübeyir, Ceylân, Hüsnü, Bayram

1 Muhakkak sen ayn-ı İnâyetle himaye edilmektesin.

2 Bâkî olan ancak Allah'tır.

aleyhi: karşı, karşıt.
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı, gerçeğin ta kendisi.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elhâsıl: hâsılı, netice itibâriyle, kısaca.
evlât: çocuklar.
fânî: muvakkat, geçici.
fetva: hüküm.
halet: hal, suret, keyfiyet.
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
inkılâp: bir halden diğer bir hale geçme, değişme, dönüşme.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kerametkârâne: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine.
leh: hakkında, onun için, onun tarafına, onun faydasına veya zararına, ondan yana.
men: yasak etme, engelleme.
musafaha: selam vermek ve sevgisini göstermek üzere birbirine el uzatma.
müsaade: izin, icazet, ruhsat.
tevkil: vekil etme, edilme.
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait.
vasiyetname: yazılı vasiyet, bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kâğıt.
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife.
vesile: aracı, vasıta, sebep.

362

Bera-ı malûmat hem resmî zatlara, hem dostlara muhim bir hakikatı beyan ediyoruz

Üstadımız gençliğinde ve hatta çocukluğundan ıtıbaren izzet-i ilmiyeyi muhafaza için şiddetle halktan istiğna ediyordu. Zekât ve sadakayı kat'iyen almadığı gibi, İkinci Mektupta da beyan edildiği üzere, hediyeyi kabul etmiyordu. Bu hâlın, şımdıkı ıhtıyarlık ve zayıflık zamanında devam edebilmesi ıçın, Cenab-ı Hakkın rahmetıyle, o ıstığna düsturu hastalığa inkılâp etti. Yani mukabılsız bır lokma alsa, derhal hasta olur. O lokmayı yıyemıyor.

Ustadımız gençliğinde bu kadar muhtaç değıldı. Tek başına yaşadığı zamanlar pek az bir masraf kendisine kâfi ıdı. Şimdı pek çok talebelerine tayın verdığı ve birkaç hastalıkla hasta bulunduğu bir zamanda, o istiğna düsturunun muhafazası için, rahmet-i İlâhıye onu mukabilsiz hediyelerden hasta ediyor.

Aynen öyle de, Üstadımıza hurmet dahı manevî bır hedıye gıbi olduğundan, şiddetle nâsın hürmetinden ve elini opmesinden kaçıyordu. *Tarıhçe-i Hayat*'ının ve İhtiyarlar Lem'asının şahadetiyle, gençliğinde emsallennin fevkınde olarak, Sıırt'in Tıllo kasabasında inzivaya gırmişti. Ağrı vilâyetinde Şeyh Ahmed Hanî Hazretlerinin türbesine kapandı. Rusya'ya esır duştuğunde, doksan kadar esir zabit kendisinin dinî derslerini şevkle dinledıklen hâlde, üsera kampında Tatarların küçük hâlı bır

bera-i malûmat: bılgı ve malumat ıçın bılgı vermek ıçın
beyan: bıldırme, açıklama, soyleme
Cenab-ı Hak: Allah, dogru gerçek, Hakkın tâ kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
dahi: bile
düstur: kaıde, esas, prensıp
emsal: eşler, benzerler
esir: tutsak
fevkınde: üstunde
hakıkat: gerçek, bir şeyın aslı esası.
hâlî: boş, bır şeyden uzak, mustesnâ
hürmet: nayet, ıhtıram, saygı
inkılâp: degışme, donüşme
İnziva: bır koşeye çekılme, tek başına yaşama, dunya ışlennden vaz geçme, dunyadan el-etek çekme
istığna: çekınme
ıstıgna: ıhtıyaçsızlık, gerek duymazlık
ıtıbaren: den ben ..den baş-layarak, ıtıbar ederek.
ızzet-i ilmiye: ılmın ızzetı, ılmın gerektırdıgı ağırbaşlılık
kâfi: yeterli.
kat'iyen: hıç bır zaman, asla
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
masraf: bır ış gormek veya bır şey almak ıçın harcanan para
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
mukabil: karşılık.
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
nas: ınsanlar
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık.
rahmet-i ilahıye. Allah ın sonsuz rahmetı, İlâhî rahmet.
resmî: devletın olan, devlete aıt, devletle ılgılı.
şehadat: şahadetler, şahıtlıkler
şevk. şıddetlı arzu, aşırı istek ve heves.
talebe: ogrencı
Tarıhçe-ı Hayat. bır kımsenın hayatını anlatan kıtap, bıyografı, Risale-ı Nur dan bır eser
tayın: ekmek, erzak, yıyecek
türbe: genellıkle buyuk zatlann mezarlan uzenne yapılan kubbelı yapı
üsera: esırler, tutsaklar
zabit: subay, askere kumanda eden rutbelı asker
zat: kışı, şahıs, fert.

camiinde bir yer bularak orada yalnızlığa çekildi. İstanbul'da Dârulhikmeti'l-İslâmıye azalığı gibi cazip ve şaşaalı bir hayat içinde iken, Yuşa Tepesinde kimsesizliği tercih etti. Van'a döndüğünde pek çok eski ve yeni talebeleri arasında sürurlu bir ömrü istemeyerek Erek Dağındaki bir mağaraya kapandı. En son defa otuz senede gördüğü emsalsız zulümlerin neticesi olarak hapishanelere gönderildiği zaman, kanunen tecrit müddeti on beş gün olmasına rağmen, yirmi ay ve hatta bütün hapis müddetince tecrit-i mutlakta tutulduğu hâlde kimseye şekvâ etmedi.

Bütün bu hâller gösteriyor ki, Üstadımızın fıtratında inziva daima hüküm sürmüştür. Fakat ihtiyarlığında pek çok yardıma, hizmete, sohbete muhtaç olduğu bir vakitte bunun devam etmesi için, bir nevi hastalık hâleti verilmiş. Beş dakika konuşsa, şiddetli bir hararet başlıyor, sesi çıkmıyor. Hatta Şafiî mezhebinde olduğu için, namazda Fatiha'yı kendisi işitecek derecede okuması lâzım gelirken, hastalık sebebiyle sesi çıkmadığından, mezheb-i Hanefî'yi taklîden namazlarını eda ediyor. Bu hastalığına dair iki mühim doktorun iki raporu var. İstenilirse gösterilecektir.

Şimdi Risale-i Nur'un fevkalâde fütuhatı ve âlem-i İslâm'da dahi fevkalâde bir husn-i kabule mazhar olması hengâmında, düşmanlar dahi dostlara inkılâp ettiği bir zamanda Risale-i Nur'un azamî ihlâsını –ki rıza-i İlâhîden başka dünyevî, uhrevî hiçbir rütbeye, makama alet etmemek– muhafaza için, dehşetlü bir merdumgiriz, yanı

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aza: üye
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
cazip: çekici, cazibeli
dahi: bile
daima: her vakit, sürekli, her zaman
dair: alakalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dünyevî: dünyaya ait.
eda: yerine getirme
emsalsiz: benzersiz
fevkalâde: olağanüstü
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
halde: durumda
hâlet: hal, durum
hararet: ateş, yanma, humma, vücutta meydana gelen aşırı sıcaklık.
hengâm: zaman, devir, çağ, sıra, vakit.
hüküm: yürürlükte kalma
husn-i kabul: iyi karşılamak, güzelliklle kabul etmek, benimsemek
İhlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
inkılap: değişme, dönüşme
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünyadan el etek çekme
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile
lâzım: lüzumlu, gerekli.

makam: büyük yer, mevki
mazhar: nail olma, şereflenme
merdümgiriz: İnsanlardan sıkılan, kalabalıktan hoşlanmayıp yalnızlık isteyen
mezheb-i Hanefiye: Hanefi mezhebi, İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin kurmuş olduğu mezhep
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu
muhafaza: terk etmeme, değiştirmeme, bırakmama
muhtaç: ihtiyacı olan, kendisine bir şey lâzım olan, ihtiyaç içinde bulunan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen
müddet: süre, zaman.
müddetince: süresince
muhim: lüzumlu, gerekli
nevi: çeşit.
rağmen: aksine, karşı.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
sürur: sevinç, mutluluk.
şaşaa: gösteriş, debdebe
şekvâ: şikayet.

taklîden: taklit ederek, taklit olarak, benzerini yaparak.
talebe: öğrenci
tecrit: hücre hapsi, bir kişinin başkalarıyla olan ilişkisini kesme
tecrid-i mutlak: hiç kimseyle görüşmemek, tam bir yalnızlık.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vakitte: zamanda
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

insanlardan tevahhuş ve sesi çıkmamak ve konuşmamak hastalığı ve elini öpmek, ona âdeta bir tokat vurmak gibi dokunmak vaziyeti, kat'iyen bize kanaat verdi ki, bu bir istihdam-ı Rabbanîdir. Hatta bu hakıkatlerin izharına vesile olan bir şahsı da Ustadımız helâl ettı.

* * *

HAŞİYE: *Ustadımızdan sorduk:* Neden Rısale-ı Nur'un şaşaalı intişarı ve duşmanların dahi mağlûp olup dostâne vazıyet aldıkları bir zamanda ınsanlarla görüşmüyorsunuz?

Cevaben dedi ki: "Benimle görüşmek isteyenler, ya muarızdır veya dosttur. Dost olsa, Rısale-ı Nur un yuz binler nushası benim bedelime tam konuşuyor, bana kat'ıyen ihtıyaç bırakmamış. Görüşmek isteyen muarız olsa, bu otuz sene zarfında pek çok mahkemeler ve ehl-i vukuflar tetkik ettıklen hâlde ne Nur Rısalelennde ve ne de Nur Talebelennde hıçbir suç bulamamışlar. Yırmı dört mahkeme "Rısale-ı Nur'da suç bulamıyoruz" dedikleri, dört mahkeme de kat'iyen umum Nur Rısalelelerine beraat vererek kazıye-ı muhkeme hâlıne gelen kararlarıyla bütün kıtapları, mektupları sahıplerine ıade etmesi, benim bedelime muarızlara tam cevap veriyor. Bana ihtiyaç kalmamış. Eğer şahsî görüşmek ıstenılse, bütün Nur Talebelen bir cihette bu bîçare Said ın dava vekilleri olduğu gibi, İstanbul da ve Ankara da avukatları bulunduğundan, isteyenler onlarla görüşebilir."

Şiddetli hastalığı ve çok ihtiyarlığı için zarurî işlerini gören hizmetkârları

âdeta: sanki.
bedel: yerine, karşılık olarak.
beraat: suç unsuru olmadığına dair karar, belge.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yon, goruş açısı.
dostâne: dostlukla, dostça.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahıbı olanlar, hakımler.
hakıkat: gerçek, asıl, esas.
haşıye: dıpnot.
helal etmek: bağışlamak, affetmek.
hizmetkar: hızmet yapan kımse, hizmetçi.
ıade: gen verme.
intışar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
istihdam-ı Rabbanî: terbiye edıcı Cenab ı Hakkın çalıştırması, hizmet ettırmesi.
izhar: ortaya koyma, açıga çıkarma, gosterme.
kanaat: goruş, fikır, zan, kanı.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesınlıkle.
kaziye-i muhkeme: tam sağlam hukum, temyızın tasdıkınden geçmiş, depışmez hale gelmiş mahkeme karan.
mağlup: boyun, egme, yenılme, yenılmış olma.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
Nur: Risale-ı Nur.
talebe: ogrencı.
nusha: bırbınnın aynı olan suretlerin her bırı.
risale: Rısâle-i Nur Kûllıyatını meydana getıren kıtaplardakı her bır bagımsız bolum.
şahsı: şahsa, kışıye aıt, hususî.
şaşaalı: parlak, gosterişlı.
talebe: ogrencı.
tetkık: dıkkatle araştırma, ince leme.
tevahhuş: tenha ve ıssız olma.
umum: butun.
vazıyet: durum.
vesıle: aracı, vasıta, sebep.
zarfında: suresınce.
zarurî: zorunlu.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Üstadımız ifade buyurdular ki:

Aleyhimizde olan Cumhuriyet gazetesi müdafaamı çok yanlış ve gayet fena bir tarzda tağyir etmiş, hatta "Bir cânî yüzünden on masuma zarar gelmemesi için" cumlesinin yerine "Bir cani yüzunden on masumu zulmetten kurtarmak için" gibi hezeyanlar karıştırmış. Hem de o yazdığım cevap, beş altı sene evvel İstanbul 2. Sulh Ceza Mahkemesinde aynen söylenmiş, en mühim meselemde beraat verilmiş bir müdafaa iken, bir ıkı ay evvel, bir bardak suda bir fırtına koparmak nev'inden, İstanbul seyahatimde gayet manasız garazkârâne, bir savcı Isparta Müddeiumumîsine havale edip manasız benim ifademi almaya ıkı resmî polis memuru gönderdi. Onlara dedim: O meseleye beş sene evvel cevap verilmiştir. İşte o zamanki cevabım da budur, dedim. Onlar da kabul ettıler. Hem de makine ile çıkardılar, hem o herife de göndermişler.

Şimdi uzak bir yerde tekrar manasız olarak bizden uzak bir kaymakama başkası onu vermiş. İftıracı gazete de "Onu kaymakam, savcıya vermiş" demesiyle Rısale-i Nur'un bir kısım zayıf şakirtlerine vesvese ve bir evham vermek istemiştir. Bu yazıya Nur'un çok avukatlan tekzip yazsınlar. O meselenin mevzuuna dair İstanbul sıhhî heyetinden dort rapor var. Fakat lüzumsuz olduğu için,

1. Her türlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

aleyh: karşı karşıt.
beraat: suç unsuru olmadıgma dair karar belge
cani: cınayet ışlemiş kimse: acı masız gaddar
dair: alakalı ılgılı
evham: vehımler zanlar kuruntular
evvel: once
fena: kötü ıyı olmayan uy gunsuz (olan
garazkarane: garez ve duş manlıga kapılarak garazkar lıkla düşmancasına
gayet: son derece
havale: bir şeyı başkasının üstune bırakma
herif: kaba-saba kışı ıçın kullanılan ifade adam
hezeyan: saçmalama herze.
iftira: şuçu olmayana suç ısnadında bulunma suç atma
masum: suçsuz kabahatsız gunahsız
mesele: konu
mesele: onemlı konu.
mevzu: uydurma, duzme, sahih olmayan
müdafaa: savunma
müddeiumumi: savcı
muhim: onemlı, ehemmıyetlı
nev: çeşit, tür
resmi: devlet adına olan
sıhhi heyet: saglık kurulu
şakirt: talebe öğrencı.
tağyir: bozma ıfsat etme
tarz: bıçım, şekil suret.
tekzip: Mahkemeye verilen ıtıraz yazısı
vesvese: şuphe kuruntu kalbe gelen asılsız kotu ve sinsi duşunce
zulmet: karanlık.

kimseye göstermeye tenezzül etmedim. Hem de lüzum olmamış.

Said Nursî

Ankara'daki iki emniyet müdürüne çok selâm ediyorum. Böyle şeylere ehemmiyet vermesinler.

364

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

(2) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Azız, Sıddık Kardeşlerimiz!

Evvelen: Üstadımız Leyle-i Beratınızı tebrik ediyor. Hem selâm ve dua ediyor.

Saniyen: Diyarbakır'dan dün aldığımız mektupta ifade edildiğine göre, Diyarbakır havalisiyle beraber Şarkta şimdi iki yüz kadar Nur Dershanelerin açılmış. Ayrıca Diyarbakır'da kadınlara mahsus dört beş dershane-i Nuriye varmış. İnşaallah bu büyük bir hayrın alâmetidir.

Üstadımız on sene evvel işaret ve büyük menfaatini beyan ettiği Nur Medreselerinin şimdi bu zamanda açılma işi, tam tahakkuk safhasına girmiş bulunuyor. O zaman demişti: "Şimdi resmen din tedrisatı için hususî dershaneler açılmasına izin verilmesine binaen Nur Şakirtleri mümkün olduğu kadar her yerde küçücük bir Dershane-i Nuriye açmak lâzımdır. Gerçi herkes kendi kendine bir derece istifade eder; fakat herkes her bir

devlet tarafından
safha: devre, merhale.
Sanıyen: ikinci olarak.
selâm: selâm, esenleme. Allah'ın rızasını kazanmak için mü'minlerin birbirine ettiği selâmun aleykum şeklindeki dua.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şakirt: talebe, öğrenci.
şark: doğu, doğu bölgeleri.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tebrik: kutlama, uğurlu, hayırlı, mübarek olmasını dileme.
tedrisat: öğretmeler, okutmalar, ders vermeler, öğretim.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2- Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ebedî olarak daima üzerinize olsun.

alâmet: belirti, işaret, iz.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: bildirme, açıklama, söyleme.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
dershane-i Nuriye: Nur dershanesi, nur medresesi. Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler.
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evvel: önce.
evvelen: evvelâ, birinci lik olarak.
gerçi: her ne kadar...
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hususî: özel.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
istifade: faydalanma, yararlanma.
lazım: gerekli, lüzumlu.
leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15. gecesi.
mahsus: has, özgü.
medrese: ders okutulan yer.
menfaat: fayda.
Nur: Risale-i Nur.
resmen: resmî bir şekilde,

meselesini tam anlamaz. İman hakikatlerinin izahı olduğu için, hem ilim, hem marifetullah, hem huzur, hem ibadettir. Eski medreselerde beş on seneye mukabil, inşaallah Nur Medreseleri beş on haftada aynı neticeyi temin edecek ve yirmi senedir ediyor."

Üstadımız, Barla'daki dokuz senelik ikametgâhı olan ve Risale-i Nur'un birinci dershanesi, hem altı vilâyet genişliğindeki Medresetüzzehra'nın çekirdeği bulunan hanesini Medrese-i Nuriye olarak Risale-i Nur'a vakfetmişti. Şimdi onu muteakip hem Isparta ve civarı kazaları ve bazı köylerinde, hem Diyarbakır ve Şarkta Nur Dershaneleri açılmaktadır. Bu suretle o dershanelerde Nurların okunması ve Nurlarla meşguliyete devam edenlere ve ders alanlara talebe-i ulûm şerefini kazandırmaktadır. Talebe-i ulûmun ise adî harekâtı, hatta uykusu dahi ibadet hükmüne geçtiğini bazı büyük müçtehitler beyan etmişler.

Salisen: Nurların radyo dilliyle Anadolu ve âlem-i İslâm'a intişarının ilk mukaddemesi, mübarek Leyle-i Berat'a tevafuk etmesi, bu vatan ve âlem-i İslâm hakkında Risale-i Nur lehinde büyük bir hayrın alâmeti ve işaretidir.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşleriniz
Tahirî, Zübeyir, Sungur, Ceylân, Bayram

HAŞİYE: Bu mektup aynı zamanda telgrafla veya mektupla Ustadımızın Leyle-i Beratlarını tebrik eden kardeşlerimize cevaptır.

1. Bâki olan ancak Allah'tır.

adî: âdet olan
alâmet: belirti, işaret, iz
âlem-i İslâm: İslam âlemi, İslam dünyası
beyan: açıklama, bildirme, izah
civar: çevre, yöre, etraf
hakîkat: gerçek, asıl, esas
hane: ev, mesken
harekât: hareketler, davranışlar, tutumlar
haşiye: dipnot
hükmüne: yerine, değerine
ikametgâh: İkamet yeri, oturulan yer, ev, hane
ilim: bilme, bilgi
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
izah: açıklama, aynısıyla anlatma
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket
leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15. gecesi
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mesele: konu
meşguliyet: uğraşılan ve meşgul olunan şey
mukabil: karşılık
mukaddeme: başlangıç, giriş
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'i hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyet şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi
muteakip: den sonra
netice: sonuç, fayda, maksat
Nur: Risale-i Nur
salisen: üçüncü olarak
suret: biçim, şekil, tarz
Şark: doğu, doğu bölgeleri
şeref: övünülecek, iftihar edilecek şey
talebe-i ulûm: ilim tahsili eden, ilimlerle uğraşan öğrenci
tebrik: kutlama, uğurlu hayırlı, mübarek olmasını dileme
temin: elde etme
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
vakfetme: bağışlama, adama
vilayet: il

365

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Umum dostlarıma ve Nur kardeşlerime bu vasiyeti ilân ediyorum

Ben şahsım itibanyla vazife-i Nuriyeyi yapmaya tâkatim kalmamış. Belki ihtiyaç da kalmamış. Hem müteaddit tesemmümlerle ve çok ihtiyarlık vaziyetiyle ve hastalıkla, şimdiki hayatta kalmak, tahammülüm kalmamış gibidir. Şayet müştak olduğum ölüm elime geçmese de, zahirî hayatımda olmuşum gibi diye bu vasiyetimi yazıyorum.

Hâlık-ı Rahman-ı Rahîm'e hadsiz şukur olsun ki, bundan altmış yetmiş sene evvel hilâf-ı âdet olarak tahsil-i ilim, hususan ılm-i imanî yolunda başkaların muavenetine yalvarmamak ve tam fakr-ı hâlıyle beraber Eski Said çocukluk, gençlik zamanında talebelerine tayınlannı kendi vermeye çalıştığı ve ancak kısa bir zaman beş tayın kabul edip mutebakî talebelerine, bazen yirmi otuz talebesine tayın verdiğinden, ilmi, vasıta-i cer etmeye o talebeler mecbur olmadılar. İktisad ve kanaatle o zaman muvaffak olduklan gibi, Cenab-ı Erhamürrahîmîn'e hadsız şukur olsun ki, Eski Saıd gibi şımdi Risale-i Nur kendi hakikî talebelerinin tayınlarını neşriyatıyla mukemmel vermeye başlamış. Azamî ıhlâsı kırmamak için, Risale-i Nur has talebelerine, hususan nafakasını tedank edemeyenlen tam tamına ıdare edecek derecede

1- Allah ın adıyle. Onu her turlu kusur ve noksandan tenzih edenz

azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
Cenab-ı Erhamürrâhîmîn: İnayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahıplennın en merhamedısı olan şeref ve azamet sahıbı olan yuce Allah (c.c.)
evvel: once
fakr-ı hal: halı, yaşayışı fakırce olan
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakıkî: gerçek
Hâlık-ı Rahman-ı Rahîm: yarattıklannın rızıklarını veren onlara merhamet eden yaratıcı Allah
has: iyi nitelikleri kendinde toplamış olan kışı
hilaf-ı adet: âdete aykırı.
hususan: bilhassa, özellikle
nafaka: geçımlık, geçınmek ıçın gerekli olan şey
ıdare: yetme, yeter olma
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
ıktısat: tutum, luzumundan fazla veya eksık harcamalardan kaçınma
ilân: yayma, duyurma, bildırme
İlm-i İmanı: ımanı ılmı
itibarıyla: bakımından
kanaat: elındekı ıle yetınmek.
mecbur: zorunda olma, zorunda kalma
muavenet: yardım, yardım etme, yardımcılık, teavün
muvaffak: başarmış, başarılı.
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren
muteaddit: çeşıtlı, bır cok.
mutebakı: gen kalan kısım
neşrıyat: yayımlanmış şeyler, basılıp dagıtılan yazılar, eserler, makaleler
şayet: eğer, eğer kı, ola kı, olabilir kı, olur kı
şükür: Allah ın nımetlenne karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
tahammül: zora dayanma, kotü ve guç durumlara karşı koyabılme, katlanma
tahsıl-ı ilim: ılım tahsılı, ılım ogrenme
takat: bır şeyı yapabılme, başarabılme gucu, guç, kuvvet, derman
talebe: ogrencı
tayın: ekmek, erzak, yıyecek.
tedarık: saglama, temin etme, karşılama
tesemmüm: zehırlenme
umum: butun
vasıta-l cer: cer vasıtası, bır şeyı herhangı bır menfaate vasıta yapma, alet etme
vasıyet: bır kımsenin öldükten sonra yapılmasını istedıgı şeyler ıçın saglıgında verdıgı emır ve ısmarlama
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazıfesi, hizmeti
vazıyet: durum
zahırı: gorunuşte olan zahıre dışa arıt olan

Risale-i Nur'un satılan nüshalarının beşten birisi Risale-i Nur'un hakkı olduğu cihetle, şimdi elli altmış talebesine kâfi sermayesi çıkıyor. Benim (bîçare Said'in) içinde hiçbir hakkı yoktur. Yalnız Risale-i Nur'un kıymettar hasiyeti ve şakirtlerinin şahs-ı manevîsinin kemal-i sadâkati bu manevî Nur bayramına vesile oldu.

Şimdi bütün talebelerin fevkinde diyerek değil, benim en yakınımda, hizmetimde olup bir derece tam tarz-ı hareketimi bilenler ve yakından görenler içinde, dört beş adamı mutlak vekil yapıyorum. Ben ölsem veya hayatta şuursuz kalsam, Nurlara karşı hizmetimin tarzını bilerek tam yapabilsinler. Şimdilik Tahirî, Sungur, Ceylân, Hüsnü ve bir iki adam daha mutlak vekilim olarak vasiyet ediyorum. Şimdi Risale-i Nur'un satılan nüshalarının sermayesi, Risale-i Nur'un malıdır. Said de bir hizmetkârdır. Hayatta tayınını alabilir. Hatta bugünlerde ölüm bana çok yakın göründü. Ben de altı vilâyette bulunan elli altmış talebeyi iki üç sene Nur sermayesinden tayınını vermek kat'î niyet ederken, belki bazılarını bazı mâniler onları talebelik hizmetinden vazgeçirecek diye vazgeçtim. Şimdi vasıyetimi yazdım.

Said Nursî

HAŞİYE: Gavs-ı Azam Şeyh-ı Geylânî (RA) Risale-i Nur'a ve muellifine işaret ettiği keramet-ı gaybiyesinde bir fıkrada [1] تَعِيشُ سَعِيدًا diye maişet hususunda saadetle yaşayacağını ve en mes'ut olacağını haber vermiş. Hâlbuki biz Ustadımızın fakr u ıstığnasını şimdiye kadar zahiren buna muhalif görüyorduk.

1. Sâid olarak yaşarsın.

fakr u istigna: muhtaç durumda dahi halktan istememe
fıkra: parça, mektup, bölüm
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
haber: bilgi, bilgilendirme
haşiye: dipnot
hizmet: görev, vazife
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi
husus: mevzu, konu
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
keramet-i gaybiye: gayple ilgili keramet, istikbal ile alakalı keramet.
maişet: geçim, geçinme
mânî: engel, mania, set.
maye: ana para
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
muhalif: zıt, aykırı
muellif: eser telif eden, kitap yazan
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme
Nur: Risale-i Nur eserleri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk
sermaye: varlık, servet, birikim
talebe: öğrenci
tayın: ekmek, erzak, yiyecek.
vasiyet: bir kimsenin ölduktan sonra yapılmasını istediği şeyler için, sağlığında verdiği emir ve ismarlama
vilayet: il.
zahiren: görünüşte

Gavs-ı Azam'ın bu ihbar-ı gaybiyesi Ustadımızın hayatında şimdi bilfiil görülmüş ki, küçüklüğünde, daha on yaşında iken amcasının çorbasını içmezdi, minnet altına girmezdi. Ve ders verdiği eski talebelerinin maişetini de kendisi deruhte ederdi. Aynen şimdi de elli altmış talebesinin tayınlarını vermesi, o gaybî ihbarın tam tahakkuk ve tezahur ettiğini göstermiştir.

Tahirî, Sungur, Ceylân

366

(1) باسمه سبحانه

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Ecel muayyen olmadığı için, benim şiddetli hastalığım her vakit gelebilir diye, evvelce yazdığım vasiyetnamelerimi teyiden bu vasiyetname de şiddetli, dâhilî bir hastalığımdan ihtar edildi. Ben de beyan ediyorum ki:

Benim vefatımdan sonra, benim emaneten elimde bulunan Risale-i Nur sermayesi, hem mu'cızatlı Kur'ân'ımızı tab ettirmek için Eskişehir'de muhafaza edilen sermaye, o Kur'ân'ın tevafukla ve fotoğrafla tab'ına ait (2) Yanımızdaki sermaye ise, Risale-i Nur'un sermayesidir. O sermaye, Cenab-ı Erhamürrahımîn'e hadsiz şükür olsun ki, yetmiş kusur sene evvel, o zamanın âdetine muhalif olarak, kendim fakirliğimle beraber onların tayınlarını verdiğime bir ihsan ve lütf-ı Rabbanî olarak, o zamandan elli altmış sene sonra Cenab-ı Erhamürrahımîn o örfî âdete muhalif kaidemi manevî ve geniş

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2- On bin liradır

adet: görenek, usul, alışkanlık.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: anlatma, açıklama.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
Cenab-ı Erhamürrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.).
dâhilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili.
deruhte: üstüne alma, yüklenme, kendini vazifeli bilme.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen, ölüm vaktı.
emaneten: emanet yoluyla, emanet olarak.
evvel: önce
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylanî Hazretlerinin namı.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
ihbar: haber verme, bildirme
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
kaide: kural, esas, düstur
lütf-i Rabbanî: bütün âlemleri tedbir ve terbiye eden Allah'ın lütfu, ihsanı.
maişet: geçim, geçinme
manevî: manaya ait, maddî olmayan
minnet: bir iyilik karşısında kendini manevî olarak borçlu hissetme, yük altında kalma
muayyen: belirli
mu'cızat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muhafaza: koruma
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
örfî: örf ve adetle ilgili
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sermaye: varlık, servet, birikim
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şükür: teşekkür
tab: kitap basma
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
talebe: öğrenci
tayın: ekmek, erzak, yiyecek.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vasiyetname: yazılı vasiyet, bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kâğıt.
vefat: ölen, ölüm, ölü

Medresetüzzehra'nın halis ve nafakasını temin edemeyen ve zamanını Risale-i Nur'a sarf eden talebelerine aynen ve eski zaman ihsan-ı İlâhî neticesi olarak şimdi yanımızdaki sermaye onların tayınlandır ve tayınlarına sarf edilecek. Ve kaç senedir benim yaptığım gibi, benim manevî evlâtlarım, benim vereselerim aynen öyle yapmak vasiyet ediyorum. İnşaallah tam Risale-i Nur intişara başlasa, o sermaye şimdiki fedakâr, kendini Risale-i Nur'a vakfeden şakirtlerden çok ziyade fedakâr talebelere kâfi gelecek ve manevî Medresetüzzehra ve Medrese-i Nuriye çok yerlerde açılacak, benim bedelime bu hakikate, bu hâle manevî evlâtlarım ve has ve fedakâr hizmetkârlarım ve Nura kendini vakfeden kahraman ve herkesçe malûm kardeşlerim bu vasiyetin tatbikine yardımlarını rica ediyorum. Risale-i Nur itibanyla bana hiç ihtiyaç kalmadığı için, âlem-i berzaha gitmek benim için medar-ı sürurdur. Siz mahzun olmayınız. Belki beni tebrik ediniz ki, zahmetten rahmete gidiyorum.

Çok hasta
Said Nursî

Evet, biz Üstadımızın bu vasiyetine şahidiz.

Emirdağlı Çalışkan, Mustafa Acet,
Safranbolulu Hüsnü, Ermenekli Zübeyir,
Çoğollu Bayram

âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabir âlemi
bedel: yerine, adına, namına
evlât: çocuklar
fedakâr: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hakikat: gerçek, doğru
halis: saf, samimî
hizmetkâr: hizmet yapan, kimse hizmetçi
İhsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan, Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar
inşaallah: Allah izin verirse
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
kâfi: yeterli
mahzun: hüzünlü, kederli, üzüntülü
malûm: bilinen, bilinir olan.
manevî: maneviyat, maddî olmayan
medar-ı sürur: sevinç ve neşe vesilesi, sebebi
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okundugu yerler
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doguda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettigi fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düsündügü üniversite.
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarf: harcama
sermaye: varlık, servet, birikim
şakirt: talebe, ögrenci.
talebe: ögrenci.
tatbik: yerine getirme, uygulama
tayın: ekmek, erzak, yiyecek
temin: sağlama
vakfetme: adama, bagışlama
vasiyet: bir kimsenin olduktan sonra yapılmasını istedigi şeyler için sağlıgında verdigi emir ve ismarlama
verese: varisler, mirasçılar, miras alanlar
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
ziyade: çok, fazla.

367

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Azız, Muhterem Kardeşimız Tahsin Bey!

Leyle-i Kadrinizi tebrik eder, muvaffakıyetler dileriz. Üstadımız size hususi selâm ediyor. Dedi ki:

"Tahsin'in neşrettiği *Tarihçe-i Hayat* yirmi büyük mecmua kadar fayda verdi, fütuhat yaptı. Şimdi bir parça ilişmelerine kat'iyen merak etmesin. Nazar-ı dikkati celp ettiği için, büyük bir ilânname hükmüne geçti. Şimdiye kadar nasıl ki yirmi senedir yirmi büyük mecmua perde altında intişar etmesiyle çok büyük fütuhata medar oldu, *Tarihçe-i Hayat*'ın da perde altında intişarı inşaallah aynı neticeyi verecek."

Saniyen: Madem Cenab-ı Hak sizi Ankara'da Risale-i Nur'un başkumandanı olarak ihsan etmiş; Risale-i Nur'un, Kur'ân'ın kırk vech-i i'cazından bir vechi olan nazmını beyan eden *İşaratü'l-İ'caz* tefsirinin neşri de size müyesser oldu. O vech-i nazım yedi kısımdır. Bir kısmı tevafukattır. Tevafukatın bir nev'i de Lâfza-i Celâlde görülen zahir tevafukattır. İşte, mu'cizatlı Kur'ân'ımız bu tevafukatı gösteriyor. İnşaallah bu mu'cizatlı Kur'ân'ın neşri ve tab'ı da size nasip olacak.

Evvelce Üstadımız on bin lira size göndermişti. Şimdi de Kur'ân'ın ayetlerine tam muvâfık olarak 6666 lirayı –kı bu para, talebelerin ıkı senelik tayınatından fazla

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

ayet: Kur'ân cümlesi.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: belli.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
evvelce: daha önce.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hususî: özel.
hükmünde: yerine, değerine.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ilânname: bir yere asılmış ilân kağıdı.
inşaallah: Allah izin verirse.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
İntişar: yayınlanma, neşrolma.
İşaratü'l-i'caz: Bediüzzaman Said Nursî'nin Risale-i Nur Külliyatında yer alan bir eseri.
kat'iyen: hiç bir zaman, asla.
lafza-i Celâl: Allah lâfzı, kelimesi.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nâzil olduğu gece. Ramazan'ın 27. gecesi.
madem: değil mi ki.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
medar: sebep, vesile.
merak: endişe.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
muvaffakıyet: başarı.
muvafık: uygun, munasip.
müyesser: nasip olan.
nasip: kısmet olma.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nazım: tertip etme, düzene koyma, dizme.
neşir: yayım, yayın.
nev': türlü, çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saniyen: ikinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
tab': kitap basma.
talebe: öğrenci.
Tarihçe-i Hayat: Said Nursî'nın hayatını ve eserlerini anlatan Risale-i Nur Külliyatından bir eser.
tayınat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayın edilen parça veya miktar.
tefsir: Yorum, şerh.
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, rastlantılar, birbirine uygun gelişler.
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
vech-i nazım: nazım yönü, nazım tarafı.
vech: cihet, yön.
zahir: açık, aşikâr.

kalan paradır- bunda bir sırr-ı azîm var, aynı altın para gıbı mübarektir. Başkasına sarf etmemek lâzımdır. Size bazı Kur'ân'ın cüzleriyle birlikte gönderiyoruz ve pekçok selâm ediyoruz.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Kardeşlerinız
Tahirî, Zübeyir, Ceylân, Sungur

368

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [2]

Ankara'ya bu defa geldiğimin mühim bir sebebi, İslâmiyete ciddî taraftar Dâhiliye Vekili Namık Gedik'i görmek ve İslâmiyetin kahramanı olan Adnan Beye ve Tevfik İleri gibi mühim zatlara bir hakikatı söylemektir ki:

Hem Demokrata ezan-ı Muhammedî gibi çok kuvvet vermek ve Risale-i Nur'un neşrine müsaadesi gibi çok taraftar olmak ve âlem-i İslâm'ı, hatta bir kısım Hristiyan devletlerini de memnun etmek için, Ayasofya'yı muzahrafattan temizleyip ibâdet mahalli yapmaktır. Bu ise, bu mesele için otuz sene siyaseti terk ettiğim hâlde, bu nokta hatırı için Namık Gedik'i görmek istedim ve geldim. Adnan Bey, Namık Gedik ve Tevfik İleri gibi zatların hatırı için başka yere gitmedim.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.
2. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cuz: Kur'ân'ın bölündüğü otuz kısımdan her biri.
defa: kere, kez, yol.
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı.
hakikat: gerçek, doğru.
mahallî: yer, mekân.
mesele: konu.
mubarek: feyizli, bereketli.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müsaade: izin.
muzahrefat: sapıntılar, pislikler, çöpler.
neşir: yayım, yayın.
nokta: hâl, durum.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sarf: harcama.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sırr-ı azîm: büyük sır.
tarafcar: benimseyen, isteyen.
zat: şahsiyet.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.

Hem Risale-i Nur, Kur'ân'ın kanun-i esasiyesiyle bütün Anadolu ve vilâyat-ı şarkiyede asayişi temin eden Risale-i Nur'un altı yüz bin nüshası komünistliği susturduğu gibi, asayişi temin ettiğine bir delili budur ki:

On küsur sene evvel Afyon Müddeiumumîsi "Altı yüz bin fedakâr talebesi var; beş yüz bin nüsha Risale-i Nur'dan neşretmiş. Belki asayişe zarar gelir" dedi.

Ona karşı Said demiş ki: "Madem altı yüz bin fedakâr talebesi var. Bu on beş senedir bana bu kadar zulmediliyor. Birtek vukuatı hiçbir zâbıta ve mahkeme gösteremedi."

Hem dedim: "Ey müddeiumumî! Eğer bin müddeiumumî, bin emniyet müdürü kadar asayişin teminine Risale-i Nur hizmet etmemişse, Allah beni kahretsin. Siz de bana ne ceza verirseniz verin" dedim. O bu sözüme karşı hiçbir çare bulamadı.

Yalnız bir iki sene sonra Nurun bir küçük talebesi Risale-i Nur'a zarar gelecek zanniyla kendini intihar edecekti ki, tab ettiği bir küçük risaleye zarar gelmesin. Sonra Üstadı onu men etti ve küçücük bir hâdise oldu ve ikisi de banştırıldı.

Hâlbuki bir Üstadın on tane fedakâr talebesi bulunsa –hatta biri selâm etmiş tokat vurulmuş, biri elini öpmüş tahkir edilmiş– hiçbir fedakârı, asayişe ilişmemek için sükût etmişler. Said'den işitmişler ki, "Benim yüz ruhum olsa asayişe feda ediyorum." Onun için

asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
delil: kanıt, tanık, burhan
evvel: önce
feda: uğruna verme
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hâdise: olay
hizmet: uğraşma, çalışma.
intihar: kendini öldürme, canına kıyma
kanun-ı esasi: ana prensipler, ana esaslar, ana kanun
madem: değil mi ki
men: yasak etme, engelleme
müddeiumumî: savcı
neşir: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
nüsha: suret
risale: Risale-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sükut: susma, sessiz kalma
tab: çoğaltma, yazma
tahkir: hakaret etme, şeref ve haysiyetini incitme.
talebe: öğrenci
temin: sağlamlaştırma, sağlama
Üstad: Bediüzzaman Said Nursi
vilâyat-ı şarkiye: şark vilayetlerden doğu illeri
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zulüm: haksızlık, eziyet.

(1) وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى kanun-i esasiyesiyle, beş cani yüzünden doksan masuma zarar gelmemek, bir cani yüzünden on masum çoluk çocuk, peder ve validelerine zulmetmemek için, Risale-i Nur iman hizmetiyle beraber asayişi tamamıyla temin edip herkesin kalbinde fenalığa karşı bir yasakçı bırakıyor. Ben de bin ruhum olsa, Kur'ân'ın bu kanun-i esasiyesine feda ettiğimi *Tarihçe-i Hayat* ispat ediyor ve meydandadır, ve mahkemeler de kabul etmişler.

Hatta tezâhure bir riyâkârlık, bir hodfuruşluk, bir enaniyet manasını verip halklarla görüşmeyi de terk ettiği ve rahmet-i İlâhînin ihsanıyla sesi de kesilmiş ki, dostlarla görüşmeye mecbur olmasın ve hatırlan da kırılmasın.

Said Nursî

369

(2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

(3) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Gayet şiddetli hasta Üstadımıza muhim, resmî bir zattan bir mektup geldi. Diyor ki:

"*Tarihçe-i Hayat*'ın neşrolunmaması için eski partinin muhim adamları, büyük bir tâvizle eski partinin bazı memurlarını bu hataya sevk etmişler."

Üstadımız da dedi ki:

1 Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi 164, İsrâ Suresi 15, Fâtır Suresi 18, Zümer Suresi 7.)

2 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

3 Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ebedî olarak daima üzerinize olsun.

asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
cani: cinayet işlemiş kimse
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
feda: uğruna verme
gayet: son derece
hizmet: görev, vazife
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iman: inanç, itikat
ispat: kanıtlama, doğrulama
kanun-i esasi: ana prensipler, ana esaslar, ana kanun
kanun-i esasiye: ana prensip, ana yasa
mana: anlam
masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız
mühim: önemli, ehemmiyetli
neşir: yayım, yayın
peder: baba
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
resmî: devlet adına olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekâr
sevk: yöneltme.
taviz: bedel olarak bir şey verme, karşılık olarak bir şey gösterme
temin: sağlamlaştırma, sağlama
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
valide: ana, anne
zat: şahsiyet.
zulüm: haksızlık, eziyet.

"Bu *Tarihçe-i Hayat*'ın en mühim kısmı üç defa *Sebîlürreşad* tarafından, dört defa da otuz kırk seneden beri hem eski harf, hem yeni harfle neşredilmiş ve içindeki müdafaat parçaları da müteaddit mahkemelerin huzurunda okunmuş ve resmen de neşredilmiş. Yeni olarak, Medine-i Münevvere gibi hariç yerlerden bir iki âlim zatın, izah ve teşekkür nev'inden birkaç hakîkatlı mektupları var. Onun için mahkemelerin resmen bunlara ilişecek hiçbir cihetî yok.

Sâniyen. Risale-i Nur, kırk-elli senede bütün ehl-i siyasetin tazyikatı altında tek başına âlem-i İslâm'da harika bir tarzda neşrolduğu hâlde, şimdi milyonlar naşirleri varken, değil eski bir parti, dünya toplansa ona karşı bir sed çekemez, mümkün değil. Belki bir ilânname hükmüne geçer. Onun için, Nur Talebeleri müteessir olmasınlar.

Sâlisen. Hem eski partinin bana karşı zulümlerini helâl ettiğim, hem Kur'ân'ın bir kanun-i esasiyesi olan (1) وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ yanı, "Birisinin hatası ile başkası, partisi, akrabâsı mes'ul olmaz, olamaz" diye, hem Anadolu, hem Vilâyet-i Şarkiyede Risale-i Nur'la neşredildiği sebebiyle, asayişe tam kuvvetli bir tarzda hizmet edilmiş. Demek bir manevî zabıta hükmünde, herkesin kalbinde bir yasakçı bırakıyor. Bu noktaya binaen, Risale-i Nur eski partinin dört beş hatasını yüz derece ziyadeleştirmeye mânidır. Yüzde beş adamın hatasını doksan beşe de verip yirmi otuz derece ziyadeleştirmemiş. Onun için umum o partının ekserisi iktidar partisi kadar

1- Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi: 15; Fâtır Suresi: 18; Zümer Suresi: 7.)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
binaen: den dolayı, bu sebepten
cihet: yön, sebep, vesile
defa: kere, kez, yol
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
ekseri: çoğu kısmı.
hakîkat: gerçeği dile getiren
hariç: dışarı
harika: olağanüstü
helâl: bağışlama, alacağından vaz geçme.
hizmet: uğraşma, çalışma
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: yerine, değerine
iktidar: hükümet idaresini elde bulundurma
ilânname: ilân yazısı içinde ilân yazılı olan kâğıt.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kanun-ı esasiye: ana prensip, ana yasa
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mânî: engel
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri
mes'ul: sorumlu, yükümlü
müdafaat: müdafaalar
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müteaddit: çeşidi
müteessir: üzgün
naşir: eser neşreden, yayınlayan
neşir: yayım, yayın.
nev': tür, çeşit
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sâlisen: üçüncü olarak.
sâniyen: ikinci olarak.
set: manî, perde, engel.
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
umum: bütün, herkes
vilâyet-i şarkiye: Doğu ili
zabıta: güvenliği sağlama, asayişi koruma
zat: şahsiyet.
ziyade: Artma, çoğalma
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Risale-i Nur'a minnettar olmak lâzımdır. Çünkü, bu dersi, bu kanunu esasiye-i Kur'âniyeyi Risale-i Nur ders vermeseydi, o beş adamın hatası binler adamı da hatakâr yapardı.

Rabian: Kat'iyen tahakkuk etmiş ki, Risale-i Nur hariçten hücum eden kufr-i mutlaka karşı bu milleti ve âlem-i İslâmiyeti muhafaza edecek Kur'ân-ı Hakîmin mu'cize-i maneviyesinden bir derstir ki, dinsiz feylesoflardan hiçbirisi ona karşı mukabele çaresi bulamadılar. Kat'iyen haber aldık ki: Hariçte bazı yerde bir milyon gençler "Müsalemet-i umumiyeyi temin edecek Risale-i Nur'dur" demişler. Sulh-ı umumî taraftarı Almanya ve Amerika gibi bazı ecnebîlerin de Risale-i Nur'u tercümeye başladığını haber aldık.

Hamisen: Eğer resmî adamlar bazı yeni kanunlara yanlış manalar verip bir iki satırına ilişseler, benim bedelime deyiniz ki: "Bir adamın hatasıyla yirmi bin komşusu cezalandırılır mı, hapsedilir mi? Dünyada böyle hükmeden hıçbir kanun var mı?"

İşte her sahifesi yirmi satır olan beş yüz sahifelik bir kitabın bir satırında bir adama şiddetli tokat vurmuşsa, evvelâ, isim muayyen değil, orada mes'uliyet yok. Şâyet olsa da, sansür gibi o satır silinir. O kitabı müsadere etmek, on bin adamı hapse sokmak gibi kâinatta işitilmemiş bir kanunsuzluk, bir zulüm olduğu gibi, öteki yirmi bin satırlar şimdiye kadar yirmi bin adamın imanını kuvvetlendirdiği cihetle, yirmi bin hasene ve iyilik olduğundan, elbette o hatayı ve seyyieyi affettirir.

alem-i İslâmiyet: İslam âlemi, İslam dünyası
bedel: yerine, adına, namına
cihet: yön, sebep, vesile
ecnebî: yabancı
evvelâ: öncelikle
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
haber: bilgi, bilgilendirme
hamisen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece
hariç: dışarı
hariç: dışarıda
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hatakar: kabahatli, suç işlemiş
hükûm: hakimiyet, hâkim olma
iman: inanç, itikat
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'iyen: hiç bir zaman, asla
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imânî hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
mana: anlam
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan
muayyen: belirli
mu'cize-i maneviye: maneviyatla ilgili mu'cize
muhafaza: koruma
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
müsadere: toplatma, elden alma
müsalemet-i umumiye: umumun selâmeti, insanlığın barışı
rabian: dördüncü olarak
resmî: devletin olan, devlete ait, devlette ilgili
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahife: sayfa
sansür: yayınlanacak bir şeyin kontrol edilmesi, denetlenmesi
seyyie: fenalık, kötülük, suç, günah
sulh-ı umumî: genel barış, herkesi ilgilendiren barış, dünya barışı
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
taraftar: tarafı bir tarafı destekleyen
temin: sağlama
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Ben şiddetli hasta olmasaydım daha konuşacaktım. Siz hizmetkârlarım tashih ve ıslah edersiniz. Hatta münasip görseniz, manen polislerin bir vazifesini gören Risale-i Nur'un asayiş hizmetinde polislere büyük bir kuvvet olan derslerine polisler herkesten ziyade taraftar olmak lâzım gelirken, şimdi resmen taharri memuru suretinde, polislik aleyhinde olan bu hizmeti polislere vermeye ruhum razı değil. Onlara umumen hakkımı helâl ettiğimi söylersiniz.

Sadısen: Şiddetli bir teessüfle, Leyle-i Mıraç vaktinde Mirac-ı Şerif, şuhur-i selâse hürmetine vesile beklerken, *Tarihçe-i Hayat* hasebiyle taharri hâdisesi şiddetli bir keder verdi. "Sadaka belâyı def eder" [1] mealindeki hadis-i sahîhin hukmüyle, Risale-i Nur Anadolu için belâlan def eder bir sadaka hükmüne geçtiği, ona beraatler ve serbestiyetler verildiği zaman belâların def edilmesi, ona hücum edildiği zaman belâların gelmesi yüz hadisesi var ki, bazan zelzele ve fırtınalarla kaydedildiği gibi, bu defa da hayatımda görmediğim tahtessıfır on sekiz dereceye yakın bir soğuk, taarruz ve taharrînin aynı vaktinde geldi.

Üstadımız şiddetli hastalığından fazla konuşamadı. Hasta hâlinde hizmetkârına dedi. "Merak etmemeleri için bera-i malûmat bazı dostlara ve bazı resmî zatlara gönderirsiniz."

Şiddetli hasta
Üstadımızın hizmetkârı

1- Muhammed Atfî el-Maghribî, Camiu'ş-Şemâ'il, 1/464, hadis no: 1741

aleyh: karşı karşıt.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
belâ: musibet, sıkıntı
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
bera-ı malumat: bilgi ve malumat için bilgi vermek için
def: kovma, uzaklaştırma
defa: kere, kez, yol
hâdise: olay
hadis-i sahîh: sahih hadis hakkında şüphe edilemeyen ve doğru senetlere ve ravilere isnat edilerek müspet olarak kesin bilinen hadis-i nebevîdir
haseb: dolayı, cihetince, gereğince
helâl: bağışlama, alacağından vaz geçme
hizmet: görev, vazife
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hükmüne: yerine, değerine
hukûm: dinî kaide, kural
hürmet: şeref, saygı.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
keder: kaygı, acı, hüzün.
Leyle-i Mıraç: Mıraç Gecesi. Hz. Muhammed'in Miraca çıktığı gece. Recep ayının 27. gecesi
manen: mana bakımından, manaca.
meal: mana, anlam, mefhum
merak: endişe
münasip: uygun
razı: hoşnut olma, kabul etme
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
sadısen: altıncı olarak.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
suret: biçim, tarz, görünüş.
şuhur-i selâse: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan
taarruz: saldırma, saldırma, sataşma, ilişme
taharrî: soruşturma
tahte's-sıfır: sıfırın altı
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen
Tarihçe-i Hayat: Said Nursî'nin hayat hikayesini açıklayan ve Risale-i Nur Küllîyatından olan bir eser
tashih: düzeltme, yanlışını gidermek.
teessüf: üzülme, acı duyma.
umumen: umumî olarak, bütün olarak.
vesile: fırsat, elverişli hal
zat: kişi, şahıs
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
ziyade: çok, fazla

Evet, hizmetkârımın yazdığı doğrudur.

Said Nursî

370

Müddeiumumîler hakkında Üstadımızın garip bir hâlet-i ruhiyesini beyan etmek zamanı geldi. Bana dedi ki:

Otuz kırk sene bu tazyikatımda, hukukullah manasında olan hukuk-ı amme namındaki vazifelerle muvazzaf olan savcılar ekser hapislerimde, nefyimde şiddetlerini gördüğüm hâlde onlara karşı bir hiddet, bir küsmek bana gelmiyordu.

Sonra görüyordum. Onların zahirî şiddetine sebep olan kusurları kendilerinde görmüyordum. Fakat, çok defa bir zaman sonra, kader-i İlâhînin başka kusuratıma binaen şefkat tokadının öyle savcıların eliyle geldiğini gördum. Kader adalet yaptığı için, o şefkat tokadını ruh ve kalbimle kabul ettim. Zahirî sebebe binaen savcıların şiddetini helâl ediyorum. Şimdi, Cenab-ı Hakka şukur, o müddeiumumîlerin bir kısmı, vazifeleri olan hukuk-ı umumiyenin müdafaası, hukukullah nev'inden olduğu cihetle, bana karşı şiddet değil, bilâkis hakîkî adalet noktasında, umum İslâmiyete ve belki insaniyete de menfaati olan Risale-i Nur'un hizmet-i imaniyesi cihetiyle şiddeti bırakıp kader-ı İlâhînin şefkat tokadına bakar gibi zahirî tazip, hakikaten yardım hükmüne geçtiği için, ben de bu sırr-ı azîm münasebetiyle, bütün böyle

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
beyan: anlatma, açıklama.
bilâkis: aksine, tersine.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: yön, sebep, vesile.
defa: kere, kez, yol.
ekser: çok çok.
garip: tuhaf, hayret verici.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hakîkî: gerçek.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hali, psikolojik durum, insanın manevî hali, iç durumu.
helâl: bağışlama, alacağından vaz geçme.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hukuk-ı umumiye: toplumun bütün fertlerinin sahip olduğu haklar.
hükmüne: yerine, değerine.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
kader: İlâhî hüküm, Cenab-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler.
mana: anlam.
menfaat: fayda.
muvazzaf: vazifelendirilmiş, kendisine görev verilmiş, vazifeli.
müdafaa: savunma, koruma.
müddeiumumî: savcı.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nam: ad, isim.
nefiy: sürme, sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme, sürgün.
nev: sınıf.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sırr-ı azîm: büyük sır.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk.
şükür: teşekkür.
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme.
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar.
umum: bütün, herkes.
vazife: görev.
zahirî: görünen, görünürdeki, görünüşteki.

müddeiumumîlere karşı bir dostluk ve dua etmek vaziyetini aldım. Zahiren bana karşı şiddet-i hükum görünen hâlât, o hizmet-i imaniyeye bir ilânname hükmüne geçti.

Ben de şimdi onlara, hukuk-i ammenin hukukullah hükmüne geçtiğini bilenlere, umumen selâm ve dua ediyorum. Bana olan şiddetlerini umumen helâl ediyorum.

Said Nursî

Üstadımızın sizlere yazdığı ayn-ı hakikat olan bu mektubunu arz ediyorum.

Talebesi
Sungur

371

BEDİÜZZAMAN SAİD NURSÎ'NİN GAZETELERE BİR MEKTUBU

Bize ait meseleleri yazan gazetelere hitaben yazdığım bu yazıyı neşretseler, bugünlerde olan aleyhimdeki isnatlarını helâl edeceğim. Şiddetli hastalığıma binaen bu kısacık mektubumu o gazeteler neşretsinler ki, bizi düşünen kardeşlerim kederlenmesin.

Evvelâ: Bugünlerde olan meseleler için merak etmeyiniz. Hakkımızda tecelli eden inayet ve rahmet-i İlâhiye ile bu büyük bir hayırdır. Hem hasta olduğumdan konuşmaya ve görüşmeye de tahammül edemiyorum. Şimdi Risale-i Nur'un dâhil ve hariçteki fevkalâde

aleyh: ona karşı, onun üzerine
aleyh: zıt, karşıt.
arz: sunma, bildirme.
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi
Bediüzzaman: Çağın eşsiz güzelliği, Said Nursî'ye ilim adamlarınca takılan bir sifat.
binaen: den dolayı, bu sebepten
dâhil: içeri, iç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvela: öncelikle
fevkalâde: olağanüstü
hakikat: gerçek, doğru
halat: haller, durumlar, vaziyetler
hariç: dışında
helal: bağışlama, alacağından vaz geçme
hitaben: hitap ederek, söyleyerek
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hükmüne: yerine, değerine
ilanname: ilân yazısı, içinde ilan yazılı olan kâğıt.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
merak: endişe
mesele: konu
müddeiumumî: savcı
neşir: yayım, yayın
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
şiddet-i hükum: hükmün şiddeti
tahammül: katlanma, hoş görülme
talebe: öğrenci
tecelli: belirme, bilinme, görünme
umumen: umumî olarak, bütün olarak
vaziyet: durum
zahiren: görünüşte.

intişan ve geniş fütuhatıyla düşmanlar da dost olmuşlar. Herkesin konuşmak istemesine mukabil, inayet-ı İlâhiye ile sesim de kısılmış ki, daha Risale-i Nur bana ihtiyaç bırakmadığından görüşüp konuşamıyorum.

Beni altı vilâyetten davet etmelen üzerine giderken önümüze gelen ve Risale-i Nur'un ve mesleğimin hakikatini anlayan dost memurlar, Emirdağ'ında istirahat etmemi ve şimdilik Emirdağ'ında kalmamı hukûmetin rica ettiğini bildirdiler. Zaten görüşmeye ve konuşmaya tahammül edemediğimden, hakkımdaki bu dostâne teklif ve vaziyet bir inayet oldu ki, beni davet eden çok vilâyetlerdeki hakikî kardeşlerimin hatırları kırılmasın. Hem bazı vilâyetlere gidip diğer vilâyetlere gidemediğimden ileri gelen vaziyetimle, yüz binlerle hakikî fedakâr talebelerim gücenmesinler.

Saniyen: Benim bu seyahatlerimde kat'iyen siyasetle alâkamın olmadığına bir delil, kırk seneden beri siyaseti terk ettiğimden, yalnız ve yalnız Kur'ân'ın bu zamana tam muvafık bir tefsiri olan Risale-i Nur küfr-i mutlakı kırdığı için anarşistliğe ve tahribatçı cereyanlara karşı sed çektiği gibi, Kur'ân'ın Risale-i Nur'a verdiği dersinde bir kanun-i esasî olan[1] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى sırrıyla, "Asayişe ilişmek, beş cani yüzünden doksan masuma zulüm etmektir" diye olan uhrevî hizmetimiz vatan, millet ve asayişe de büyük bir faydası olması cihetiyle, beni tecessüs eden veyahut da zahmet veren polis ve inzibatlara da helâl ediyorum. Onları asayişin mücahit

1 Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Sûresi 164, İsrâ Sûresi 15, Fâtır Sûresi 18, Zümer Sûresi, 7.)

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
anarşist: hiç bir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan
asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
cânî: cinayet işlemiş, kimse
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cihet: yön, sebep, vesile
delil: kanıt, tanık, burhan
dostâne: dostlukla, dostça
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hakikat: gerçek, doğru
hakîkî: gerçek.
helâl: bağışlama, alacağından vaz geçme.
hizmet: görev, vazife
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
intişar: yayınlanma, neşrolma
inzibat: askerî polis
istirahat: dinlenme, rahatlama
kanun-ı esasî: ana prensipler, anayasa
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
meslek: gidiş, usul, tarz.
mukabil: karşılık.
muvafık: uygun, münasip
mücahit: cihat eden, savaşan
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saniyen: ikinci olarak.
set: manı, perde, engel
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi.
tahammül: katlanma, hoş davranma
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
talebe: öğrenci
tecessüs: bir insanın bilinmesini istemediği bir kusurunu, ayıbını veya özel durumunu araştırıp öğrenme arzusu
tefsir: Yorum, şerh
teklif: öneri.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vaziyet: durum
vilâyet: il
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

muhafızlan diye, kardeş gibi mesrurâne kabul ettim. Hatta, beni Ankara'dan çevirmelerini de kabul ettiğim gibi, hakkımda bir inayet-i İlâhiyeye vesîle olmaları cihetiyle Allah'a şükrettim. Ve kemal-i ferahla Ankara'dan döndüm.

Salisen: Her yerde Risale-i Nur'un intişan ve okunması ve pek fazla müştaklan bulunması dolayısıyla, benimle görüşmek ve konuşmak ve davet etmek arzu ediyorlardı. Bu vaziyette, yırmı vilâyete gitmemin zarureti vardı. Ancak Risale-ı Nur'un tab edildiği yerler olan Ankara, Istanbul ve Konya'ya gittim.

Beni Emirdağına çeviren dostlara şunu derim ki: Hakkımdaki bu muamele bir inayet ve rahmet-i İlâhıyeye vesîle oldu. Sıkılmıyorum. Yalnız benim yirmi sene kaldığım Isparta vilâyetinde iki senelik kira ettiğim bir evim ve orada bazı eşyalarım var. Oranın havası da bir parça hastalığıma yarıyor. Hükûmetin müsaadeleriyle bir ay Emirdağında, bir ay da kiraladığım Isparta'daki evimde bulunmak arzu ediyorum.

Bediüzzaman
Said Nursî

arzu: istek, heves, niyet.
Bediuzzaman: Çağın eşsiz güzelliği Said Nursî'ye ilim adamlarınca takılan bir sıfat.
cihet: yön, sebep, vesile.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
kemal-ı ferah: mükemmel bir ferahlık.
mesrurâne: sevinçli bir şekilde, sevinerek, memnun olarak.
muamele: işlem.
muhafız: koruyucu, bekçi.
müsaade: izin.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
salisen: üçüncü olarak.
şükür: teşekkür.
tab: basma.
vaziyet: durum.
vesile: aracı, vasıta.
vilayet: il.
zarureti: zorunluluk, mecburiyet.

372

Umum Nur Talebelerine Üstad Bediüzzaman'ın Vefatından Önce Vermiş Olduğu En Son Derstir

Aziz Kardeşlerim!

Bizim vazifemiz müspet hareket etmektir. Menfî hareket değildir. Rızâ-i İlâhîye göre sırf hizmet-i imanıyeyi yapmaktır, vazife-i İlâhiyeye karışmamaktır. Bizler asayişi muhafazayı netice veren müspet iman hizmeti içinde herbir sıkıntıya karşı sabırla, şükürle mükellefiz.

Meselâ, kendimi misal alarak derim: Ben eskiden beri tahakküme ve terzile karşı boyun eğmemişim. Hayatımda tahakkümü kaldırmadığım, birçok hâdiselerle sabit olmuş. Meselâ, Rusya'da kumandana ayağa kalkmamak, Dıvân-ı Harb-ı Orfîde idam tehdidine karşı mahkemedeki paşaların suallerine beş para ehemmiyet vermediğim gibi, dört kumandanlara karşı bu tavrım, tahakkümlere boyun eğmediğimi gösteriyor. Fakat bu otuz senedir müspet hareket etmek, menfî hareket etmemek ve vazife-i İlâhiyeye karışmamak hakikati için, bana karşı yapılan muâmelelere sabırla, rızâ ile mukabele ettim. Cercis Aleyhisselâm gibi ve Bedir, Uhud muharebelerinde çok cefa çekenler gibi, sabır ve rızâ ile karşıladım.

Evet, meselâ seksen bir hatasını mahkemede ispat ettiğim bir muddeiumumînin yanlış iddiâları ile aleyhimizdeki kararına karşı, beddua dahi etmedim. Çünkü asıl mesele bu zamanın cihad-ı manevîsidir. Manevî

aleyh: zıt, karşıt.
aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beddua: inkısar, ilenç, bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua.
Bedir: Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Munevvere arasında bulunan Müslümanlar ile müşrikler arasında Bedir Savaşının yapıldığı yer.
cefa: eziyet, sıkıntı, zulüm.
cihad-ı manevî: manevî cihat, ilim, fikir, dua gibi manevî unsurlarla din düşmanlarına karşı koymak.
Dıvan-ı Harb-i Örfî: İttihat ve Terakkî hükumeti zamanında 31 Mart Olayından sonra kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyönetim mahkemesi.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
hadise: olay.
hakikat: gerçek, doğru.
hizmet: görev, vazife.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
idam: ölüm.
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
iman: inanç, itikat.
İspat: kanıtlama, doğrulama.
kumandan: komutan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menfî: olumsuz, müspet olmayan.
mesela: örneğin.
mesele: konu.
misal: örnek, numune.
muamele: işlem.
muhafaza: koruma.
muharebe: savaşma, savaş, cenk, harp.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
muddeiumumî: savcı.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
müspet: menfî olmayan, pozitif, olumlu.
muspet: olumlu.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
suat: soru.
şükür: teşekkür.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
talebe: öğrenci.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
terzil: rezil etme, itibarını düşürme.
Uhud: Medineli Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında hicretin üçüncü yılında meydana gelen savaşın adı.
umum: bütün, herkes.
vazife: görev.
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife.
vefat: ölüm, ölme (insan hakkında.)

tahribatına karşı sed çekmektir. Bununla dâhilî asayişe bütün kuvvetimizle yardım etmektir.

Evet, mesleğimizde kuvvet var. Fakat bu kuvvet, asayişi muhafaza etmek içindir.[1] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ düsturu ile –kı, "Bir canı yüzünden onun kardeşi, hânedanı, çoluk çocuğu mes'ul olamaz"– işte bunun içindir ki, bütün hayatımda bütün kuvvetimle asayişi muhafazaya çalışmışım. Bu kuvvet dâhile karşı değil, ancak hancî tecavüze karşı istimal edilebilir. Mezkûr ayetin düsturuyla vazifemiz, dâhildeki asayişe bütün kuvvetimizle yardım etmektir. Onun içindir ki, âlem-i İslâm'da asayişi ihlâl edici dâhilî muharebat ancak binde bir olmuştur. O da aradaki bir içtihad farkından ilen gelmiştir. Ve cihad-ı maneviyenin en büyük şartı da vazife-i İlâhiyeye karşmamaktır ki, "Bizim vazifemiz hizmettir; netice Cenab-ı Hakka âittir. Biz vazifemizi yapmakla mecbur ve mükellefiz."

Ben de Celâleddin Harzemşah gibi, "Benim vazifem hizmet-i imaniyedir; muvaffak etmek veya etmemek Cenab-ı Hakkın vazifesidir" deyip ihlâs ile hareket etmeyi Kur'ân'dan ders almışım.

Hancî tecavüze karşı kuvvetle mukabele edilir. Çünkü düşmanın malı, çoluk çocuğu ganimet hükmüne geçer. Dâhilde ise öyle değildir. Dâhildeki hareket, müspet bir şekilde manevî tahribata karşı manevî, ihlâs sırrıyla hareket etmektir. Hançtekı cıhad başka, dâhildekı cıhad

1- Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi, 164; İsrâ Suresi, 15; Fâtır Suresi, 18; Zümer Suresi, 7.)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
ayet: Kur'ân cümlesi
canlı: cinayet işlemiş kimse
cihad: düşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşmak.
cihad-ı maneviye: manevî cihat; ilim, fikir, dua gibi manevî unsurlarla dın düşmanlarına karşı koymak.
dahil: içen, ıç.
dâhilî: ıçe aıt, ıçe donük, ıç ıle ılgılı
düstur: kanun, kural, esas.
ganimet: savaşta düşmandan ele geçirilen mal, para vs.
hanedan: aile, soy-sop
hariçî: dışa aıt, dışarı ıle ılgılı
hariç: dışarı.
hizmet: uğraşma, çalışma
hizmet-i imaniye: İman ve Kur'ân hakikatlerinin ıkna edıcı ve ılmî delıllerle anlaşılmasına hizmet etme.
hükmüne: yerine, degerine
içtihat: dîn âlimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
ihlal: bozma, zarar verme
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası ıçın yapma
istımal: kullanma
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
meslek: gıdış, usul, yol
mes'ul: yükümlü
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhafaza: koruma
muhaberat: savaşmalar
mukabele: karşılık.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
müspet: olumlu
set: manı, perde, engel
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
şart: koşul.
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma
vazife: görev
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a aıt olan ış ve vazife

başkadır. Şimdi milyonlar hakikî talebeleri Cenab-ı Hak bana vermiş. Biz bütün kuvvetimizle dâhilde ancak asayışı muhafaza için müspet hareket edeceğiz. Bu zamanda dâhil ve hariçteki cihad-ı maneviyedeki fark pek azîmdir.

Bir mesele daha var, o da çok ehemmiyetlidir. Hukm-i Kur'âna gore, bu zamanda mimsız medeniyetin icabatından olarak hacat-ı zaruriye dörtten yirmiye çıkmış. Tıryakılıkle, görenekle ve ıtıyadla, hacat-ı gayr-ı zaruriye, hacat-ı zaruriye hükmüne geçmiş. Ahirete iman ettiği hâlde, "Zaruret var" diye ve zaruret zannıyla dünya menfaati ve maişet derdi için dünyayı ahirete tercih ediyor.

Kırk sene evvel, bir başkumandan beni bir parça dünyaya alıştırmak için bazı kumandanlan, hatta hocalan benim yanıma gönderdi. Onlar dediler.

"Biz şımdi mecburuz. [1] اِنَّ الضَّرُورَاتِ تُبِيحُ الْمَحْظُورَاتِ kaidesiyle, Avrupa'nın bazı usullerini medeniyetin icaplannı taklide mecburuz" dediler.

Ben de dedim. "Çok aldanmışsınız. Zaruret sû-i ihtiyârdan gelse, kat'iyen doğru değildir; haramı helâl etmez. Sû-i ıhtıyârdan gelmezse, yanı zaruret haram yoluyla olmamışsa zararı yok. Meselâ; Bir adam sû-i ihtiyânyla haram bır tarzda kendini sarhoş etse ve sarhoşlukla bır cinayet yapsa, hüküm aleyhine cari olur, mazur sayılmaz, ceza görur. Çünkü, sû-i ıhtıyânyla bu zaruret

1. Zaruretler haramı helâl edebilir.

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
asayış: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
azım: büyük.
başkumandan: başkomutan, bır devletin silahlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi
cihad-ı maneviye: manevî cihat, ilim, fikir, dua gibi manevî unsurlarla din düşmanlarına karşı koymak.
dahil: içende
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
hacat-ı gayr-ı zaruriye: gerekli olmayan istekler, zarurî olmayan ıhtıyaçlar, ihtıyaç olmadığı halde ihtıyaç halini almış şeyler
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtıyaçlar, gerekli ıhtıyaçlar
hakiki: gerçek.
haram: Islâmıyetçe yasaklanan işler.
hariç: dışında
helal: Allah ın musaade ettiği şey, din bakımından günah olmayan şey
hukm-i Kur'ân: Kur ân ın hükmü, emri
hükmüne: yenne, değerine.
icabat: icaplar, gerekenler, lazım gelenler, bır ış için gerekli olanlar
icap: gerekme hâli, lâzım, gerekli, lüzum
iman: inanç, itikat.
itiyat: adet edinme, alışkanlık haline getirme, alışkanlık
kaide: kural, esas, dustur.
kat'iyen: hiç bır zaman, asla.
kumandan: komutan
maişet: geçim, geçinme
menfaat: fayda
mesele: konu
muhafaza: koruma.
müspet: olumlu.
sû-i ihtiyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı.
talebe: öğrenci
tıryaki: bır şeye vazgeçemeyecek derecede alışmış olan
usul: metot, düzen
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

meydana gelmiştir. Fakat bir meczup çocuk cezbe hâlinde birisini vursa, mazurdur. Ceza görmez. Çünkü ihtiyârın dâhilinde değildir."

İşte, ben o kumandana ve hocalara dedim: "Ekmek yemek, yaşamak gibi zarurî ihtiyaçlar haricinde başka hangi zaruret var? Sû-i ihtiyârdan, gayrimeşru meyillerden ve haram muamelelerden tevellüd eden hareketler haramı helâl etmeye medar olamazlar. Sinema, tiyatro, dans gibi şeylerde tiryaki olmuşsa, mutlak zaruret olmadığı ve sû-i ihtiyârdan geldiği için, haramı helâl etmeye sebep olamaz. Kanun-i beşerî de bu noktaları nazara almış ki, ihtiyâr haricinde zaruret-i kat'iye ile, sû-i ihtiyârdan neş'et eden hükümleri ayırmıştır. Kanun-i İlâhîde ise, daha esaslı ve muhkem bir şekilde bu esaslar tefrik edilmiş."

Bununla beraber zamanın ilcaatıyla zaruretler ortalıkta zannederek bazı hocaların bid'alara taraftarlığından dolayı onlara hücum etmeyiniz. Bilmeyerek "Zaruret var" zanniyla hareket eden o bîçarelere vurmayınız. Onun için kuvvetimizi dâhilde sarf etmiyoruz. Bîçare, zaruret derecesine girmiş, bize muhalif olanlardan hoca da olsa onlara ilişmeyiniz. Ben tek başımla daha evvel aleyhimdeki o kadar muarızlara karşı dayandığım, zerre kadar fütur getirmediğim, o hizmet-i imaniyede muvaffak olduğum hâlde, şimdi milyonlar Nur Talebesi olduğu hâlde, yine müspet hareket etmekle onların bütün tahkiratlarına, zulümlerine tahammül ediyorum.

aleyh: zıt, karşıt.
bıçare: çaresiz, zavallı.
bid'a: sonradan ortaya çıkan.
cari: geçerli, yürürlükte, muteber.
cezbe: ruhî heyecan, coşkunluk, ruhun coşkunlukla kendinden geçme hâli.
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katil.
dâhil: içinde, içeri girmiş.
evvel: önce.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
gayrimeşrû: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
haram: İslamiyetçe yasaklanan işler.
hariç: dışında.
helâl: Allah'ın müsaade ettiği şey, din bakımından günah olmayan şey.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hükûm: emir, bir konu hakkında verilen karar.
ihtiyar: irade, tercih.
ilcaat: zorlamalar, mecbur etmeler.
kanun-i beşerî: insanların ortaya koyduğu kanun.
kanun-i İlâhî: İlâhî irade, İlâhî kanun.
kumandan: komutan.
mazur: özürlü, özrü olan.
meczup: deli, divane, mecnun.
medar: sebep, vesile.
mesela: örneğin.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
muamele: işlem.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
muhkem: sağlam, dayanıklı.
mutlak: kesin.
muvaffak: başarmış, başarılı.
müspet: olumlu.
nazar: bakış, dikkat.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti.
sarf: harcama.
sû-i ihtiyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
tahkirat: hakaret, etmeler, hor görmeler, küçük görmeler.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
tevellüt: doğma, doğum.
tiryaki: bir şeye vazgeçemeyecek derecede alışmış olan.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
zaruret-i kat'iye: katî zaruret, kesin ihtiyaç, katî zorunluluk.
zarurî: zorunlu.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Biz dünyaya bakmıyoruz. Baktığımız vakit de onlara yardımcı olarak çalışıyoruz. Asayişi muhafazaya müspet bir şekilde yardım ediyoruz. İşte bu gibi hakikatler itibanyla, bize zulüm de etseler hoş görmeliyiz.

Risale-i Nur'un neşri her tarafta kanaat-i tamme verdi ki, Demokratlar dine taraftardırlar. Şimdi bir risaleye ilişmek, vatan, millet maslahatına tamamen zıttır.

Bir mahrem risale vardı ki, o mahrem risalenin neşrini men etmiştim. "Öldükten sonra neşrolunsun" demiştim. Sonra mahkemeler alıp okudular, tetkik ettiler, sonra beraat verdiler. Mahkeme-i Temyiz o beraati tasdik etti. Ben de bunu dâhilde asayişi temin için ve yüzde doksan beş masuma zarar gelmemesi için neşredenlere izin verdim. "Said, meşveretle neşredebilir" dedim.

Üçüncü mesele: Şimdi kufr-i mutlak, öyle cehennem-i manevî neşrine çalışıyor ki, kâinatta hiçbir kâfir ona yanaşmamak lâzım geliyor. Kur'ân'ın "rahmeten lil'âlemîn" olduğunun bir sırrı budur ki: Nasıl Müslümanlara rahmettir, ahirete iman, Allah'a iman ihtimalini vermesiyle de, bütün dinsizlere ve bütün âleme ve nev-i beşere rahmet olmasına bir nükte, bir işarettir ki, o manevî cehennemden dünyada da onlan bir derece kurtarmış. Hâlbuki şimdi fen ve felsefenin dalâlet kısmı, yani Kur'ân'la barışmayan, yoldan çıkmış, Kur'ân'a muhalefet eden kısmı, kufr-ı mutlakı komünistler tarzında neşre başladılar. Komünistlik perdesinde anarşistliği netice verecek bir surette münafıklar, zındıklar vasıtasıyla ve bazı

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
âlem: dünya, cihan
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
cehennem-i manevî: manevî cehennem, cehennem gibi sıkıcı
dâhil: içeri, iç
dalâlet: azgınlık, sapıklık
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
hakikat: gerçek, doğru
ihtimal: olabilirlik
iman: inanç, itikat
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kanaat-i tamme: tam kanaat, kesin şüphe edilmeyen düşünce, fikir
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan, düzen in mensubu olan kimse
kufr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
mahkeme-i temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maslahat: fayda, maksat
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
men: yasak etme, engelleme
mesele: konu
meşveret: müşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma, danışma
muhafaza: koruma
muhalefet: uygun olmama, aykırılık, zıtlık, ayrılık, muhalifik
münafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu
müspet: olumlu
neşir: yayım, yayın
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Rahmeten li-l-Âlemîn: bütün âlemlere rahmet olan, Hz. Muhammed (asm)
risale: Risâle-i Nur Külliyatını meydana getiren kitaplardaki her bir bağımsız bölüm
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sır: gizlenen gerçek, saklanan bilgi
suret: biçim, şekil, tarz
taraftar: benimseyen, isteyen
tasdik: doğrulama, onaylama
temin: sağlama
tetkik: dikkatle araştırma, incelemeye
vasıta: vesile, neden, aracı
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir
zulüm: haksızlık, eziyet, iş kence

müfrit dinsiz siyasetçiler vasıtasıyla neşir ile aşılanmaya başlandığı için, şimdiki hayat, dinsiz olarak kabil değildir, yaşamaz. "Dinsiz bir millet yaşamaz" hükmü bu noktaya işarettir. Küfr-i mutlak olduğu zaman, hakikat-i hâlde yaşanmaz. Onun için, Kur'ân-ı Hakîm, bu asırda bir mu'cize-i maneviyesi olarak Risale-i Nur şakırtlerine bu dersi vermiş ki, küfr-i mutlaka, anarşıstlığe karşı sed çeksin. Hem çekmiş. Evet Çin'i, hem yarı Avrupayı ve Balkanları istilâ eden bu cereyana karşı bizi muhafaza eden Kur'ân-ı Hakîm'in bu dersidir ki, o hücuma karşı sed çekmiş, bu suretle o tehlikeye karşı çare bulmuştur.

Demek bir Müslüman mümkün değil, başka bir dine girip, ya Hristiyan ve Yahudî, hususan bolşevik gibi olmak... Çünkü, bir İsevî, Müslüman olsa, İsâ Aleyhisselâmı daha ziyade sever. Bir Mûsevî, Müslüman olsa, Mûsa Aleyhisselâmı daha ziyade sever. Fakat bir Müslüman, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın zincirinden çıksa, dinini bıraksa, daha hiçbir dine girmez, anarşist olur, ruhunda kemalâta medar hiçbir hâlet kalmaz. Vicdanı tefessüh eder, hayat-ı içtimaiyeye bir zehir olur.

Onun için, Cenab-ı Hakka şukur, Kur'ân-ı Hakîm'in işarat-ı gaybiyesi ile, kahraman Türk ve Arab milletleri içinde lisan-ı Türkî ve Arabî ile bu asrı kurtaracak bir mu'cize-i Kur'âniyenin Risale-i Nur namıyla bir dersi intişara başlamış. Ve on altı sene evvel 600 bin adamın imanını kurtardığı gibi, şimdi milyonlardan geçtiği sabit olmuş.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.
Arabî: Arapça
asr: yüzyıl
bolşevik: Rus komünisti.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
evvel: önce
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı
halet: hâl, suret, keyfiyet.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hususan: bilhassa, özellikle
hükum: kural
iman: inanç, itikat.
intişar: yayınlanma, neşrolma
İsevî: Hz. İsa'nın dininden olanlar
istıla: ele geçirme, kaplama, yayılma.
işarat-ı gaybiye: gayba ilgili işaretler. Hz. Peygamber, müçtehit, İmamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
kemalât: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
lisan-ı Türkî: Türklerin dili, Türkçe
medar: sebep, vesile.
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize
mu'cize-i maneviye: manevî mu'cize.
muhafaza: koruma
Mûsevî: Hz. Mûsa'nın (as) din ve şeriatına bağlı olan kimse, Yahudi
müfrit: aşırı.
nam: ad, isim
neşir: yayım, yayın
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
set: manî, perde, engel.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: teşekkür
tefessuh: çürüme, çürüyüp dağılma, bozulma, kokuşma
vasıta: vesile, neden, aracı
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his
ziyade: çok, fazla.

Demek Risale-i Nur, beşeri anarşistlikten kurtarmaya bir derece vesile olduğu gibi, İslâm'ın iki kahraman kardeşi olan Türk ve Arabı birleştırmeye, bu Kur'ân'ın kanun-i esasîlerini neşretmeye vesile olduğunu düşmanlar da tasdik ediyorlar.

Madem bu zamanda küfr-i mutlak Kur'ân'a karşı çıkıyor. Küfr-i mutlakta cehennemden ziyade dünyada da daha büyük bir cehennem var. Çünkü, ölüm madem öldürülmüyor. Her gün beşerde otuz bin cenaze ölümün devamına şahadet ediyor. Bu ölüm küfr-ı mutlaka düşenlere, yahut taraftar olanlara, hem şahsın ıdam-ı ebedîsi ve bütün geçmiş, gelecek akrabalarının da ıdam-ı ebedîsi olarak düşündüğü için, cehennemden on defa daha fazla dehşetli cehennem azâbı çeker. Demek o cehennem azâbını küfr-i mutlakla kalbinde duyuyor. Çünkü, herbir insan akrabasının saadetiyle mesut, azabıyla muazzep olduğu gibi Allah'ı inkâr edenlerin ıtıkadlarınca bütün o saadetleri mahvoluyor, yerine azaplar geliyor. İşte bu zamanda, bu dünyada bu manevî cehennemi insanların kalbinden izale eden tek bir çaresi var. O da Kur'ân-ı Hakîm'dir. Ve bu zamanın fehmine göre onun bir mu'cize-i maneviyesi olan Risale-i Nur eczalandır.

Şimdi Allah'a şükrediyoruz ki, siyasî partiler içinde bir parti, bir parça bunu hissetti ki, o eserlerin neşrine mâni olmadı, hakaik-ı imaniyenin dünyada bir cennet-i maneviyeyi ehl-i imana kazandırdığını ispat eden Risale-i Nur'a mümanaat etmedi, neşrine müsaadekâr davrandı, naşırlerine de tazyikattan vazgeçti.

anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
beşer: insan, insanlık.
cenaze: ölü.
cennet-i maneviye: manen cennet gibi, manevî cennet.
defa: kere, kez, yol.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
fehim: anlayış
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
idam-ı ebedî: dinlenmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ispat: kanıtlama, doğrulama
itıkat: inanç, iman
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kanun-ı esasî: ana prensipler, anayasa
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
madem: değil mi ki
mahv: perişan etme, harap etme
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mâni: meneden, geri bırakan, alıkoyan, engel olan
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muazzep: azap içinde bulunan, eziyet çeken, çok sıkıntı gören
mu'cize-i maneviye: manevî mucize
mümanaat: manı olma, engelleme
müsaadekâr: zorluk çıkarmayan, hoşgörü sahibi, uysal davranan
naşır: eser neşreden, yayınlayan
neşir: yayım, yayın
partı: siyasî kuruluş
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret
şükür: teşekkür
taraftar: tarafı bir tarafı destekleyen
tasdik: doğrulama, onaylama
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
vesile: aracı, vasıta
ziyade: çok, fazla.

Kardeşlerim, hastalığım pek şiddetli, belki pek yakında öleceğim veyahut bütün bütün konuşmaktan –bazan men olduğum gibi– men edileceğim. Onun için benim Nur ahiret kardeşlerim, "ehvenüşşer" deyip bazı bîçare yanlışçıların hatalarına hücum etmesinler. Daima müspet hareket etsinler. Menfi hareket vazifemiz değil... Çünkü dâhilde hareket menfice olmaz. Madem siyasetçilerin bir kısmı Risale-i Nur'a zarar vermiyor, az müsaadekârdır; "ehvenüşşer" olarak bakınız. Daha "azamüşşer"den kurtulmak için, onlara zararınız dokunmasın, onlara faydanız dokunsun.

Hem dâhildeki cihad-ı manevî, manevî tahribata karşı çalışmaktır ki, maddî değil, manevî hizmetler lâzımdır. Onun için, ehl-i siyasete karışmadığımız gibi, ehl-i siyaset de bizimle meşgul olmaya hiçbir hakları yok...

Meselâ, bir partı bana binler vecihle sıkıntı verdiği hâlde, hatta otuz senede hapisler de, tazyikler de olduğu hâlde, hakkımı helâl ettim. Ve azaplarına mukabil, o bîçarelerin yüzde doksan beşini tezyif ve itirazlara, zulümlere maruz kalmaktan kurtulmaya vesile oldum ki, (1) وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ayeti hükmünce kabahat ancak yüzde beşe verildi. O aleyhimizdeki partinin şimdi hiçbir cihetle aleyhimizde şekvaya hakları yoktur.

Hatta bir mahkemede yanlış muhbirlerin ve casusların evhamlarıyla bizi, yetmiş kişiyi mahkûm etmek için sû-i fehmiyle, dikkatsızlığıyle Risale-i Nur'un bazı kısımlarına

1- Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi 164, İsrâ Suresi 15, Fâtır Suresi 18, Zümer Suresi 7)

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
aleyh: zıt, karşıt.
ayet: Kur'ân cümlesi.
azamüşşer: çok şerli, şerrin en büyüğü
azap: ezyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bîçare: çaresiz, zavallı
casus: hafiye, gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren çaşıt.
cihad-ı manevî: manevî cihat, ilim, fikir, dua gibi manevî unsurlarla din düşmanlarına karşı koymak.
cihet: sebep, vesile, mücip, bahane
dâhil: içeri, iç.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
ehvenişer: şerrin en az zararlısı, kolayı, şerrin daha az zararlısı, daha az kötü olanı, iki şerden daha az zararlısı
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
helâl: bağışlama, alacağından vaz geçme.
hizmet: görev, vazife
hukum: kural.
itiraz: direnme, karşı koyma
maddî: madde ile alakalı
madem: değil mi ki.
mahkum: hükum verme
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maruz: uğramak, etkilenmek.
men: yasak etme, engelleme, manî olma
menfî: olumsuz, müspet olmayan
meselâ: örneğin
meşgul: ilgilenen, uğraşan
muhbir: ihbar eden, ihbarcı, gizli bir şeyi ilgili makamlara bildiren, jurnalcı.
mukabil: karşılık.
müsaadekâr: zorluk çıkarmayan, hoşgörü sahibi, uysal davranan
müspet: olumlu
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
parti: siyasî kuruluş
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sû-i fehm: anlayışın fenalığı, kötü anlayış
şekva: şikâyet
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
tezyif: zayıfa çıkarma, çürütme
vazife: görev
vecih: şekil, tarz
vesile: aracı, vasıta
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

yanlış mana vererek seksen yanlışla beni mahkûm etmeye çalıştığı hâlde, mahkemelerde ispat edildiği gibi, en ziyade hücuma maruz bir kardeşiniz, mahpus iken pencereden o müddeiumumînin üç yaşındaki çocuğunu gördü, sordu. Dediler: "Bu müddeiumumînin kızıdır." O masumun hatırı için o müddeiye beddua etmedi. Belki onun verdiği zahmetler, o Risale-i Nur'un, o mu'cize-i maneviyenin intişarına, ilânına bir vesile olduğu için rahmetlere inkılâp etti.

Kardeşlerim, belkı ben öleceğim. Bu zamanın bir hastalığı daha var, o da benlik, enaniyet, hodfüruşluk, hayatını guzelce medeniyet fantazıyesiyle geçirmek iştihası, tiryakilik gibi hastalıklardır. Risale-i Nur'un Kur'ân'dan aldığı dersin en birinci esası benlik, enaniyet, hodfüruşluğu terk etmek lüzumudur. Tâ ihlâs-ı hakikî ile imanın kurtarılmasına hizmet edilsin. Cenab-ı Hakka şükür, o azamî ihlâsı kazananların pek çok efradı meydana çıkmış. Benliğini, şan ve şerefini en küçük bir mesele-i imaniyeye feda eden çoktur. Hatta Nurun bîçare bir şakirdinin düşmanları dost olduğu vakit onunla sohbet etmek çoğaldığı için, rahmet-i İlâhiye cihetinde sesi kesilmiş. Hem de ona takdirle bakanlar isabet-ı nazar hükmüne geçip onu incitiyor. Hatta musafaha etmek de tokat vurmak gibi sıkıntı veriyor.

"Senin bu vazıyetin nedir?" diye soruldu. "Madem milyonlar kadar arkadaşların var, neden bunların hatırlarını muhafaza etmiyorsun?"

azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
beddua: inkısar, ilenç, bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua
bîçare: çaresiz, zavallı
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön, sebep, vesile
efrat: fertler
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
fanteziye: yalandan gösteriş, görünüşte lüks ve zinet.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
hizmet: görev, vazife
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen
hükmüne: yenne, degenne
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihlas-ı hakikî: gerçek ihlâs, samimiyet.
ilân: yayma, duyurma, büdirme
iman: inanç, itikat.
inkılap: değişme, dönüşme
intişar: yayınlanma, neşrolma
isabet-i nazar: doğru ve isabetli bakış
ispat: kanıtlama, doğrulama
madem: degil mi kı.
mahkûm: hüküm verme
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu
mana: anlam.
maruz: uğramak, etkilenmek.
masum: küçük çocuk.
medeniyet: medenîlik, şehirlik, uygarlık.
mesele-i imaniye: imanî mesele, imanla ilgili mesele
mu'cize-i maneviye: manevî mucize
muhafaza: koruma
musafaha: selam vermek ve sevgisini göstermek üzere birbirine el uzatma
müddel: dava eden, davacı
müddeiumumî: savcı
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmeti
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlahî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şakirt: talebe, öğrenci
şan: şöhret, ün
şeref: onur, haysiyet.
şükür: teşekkür
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
tiryaki: bir şeye vazgeçemeyecek derecede alışmış olan
vazıyet: durum
vesile: aracı, vasıta
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zîyade: çok, fazla

Cevaben dedi: "Madem mesleğimiz azamî ihlâstır, değil benlik, enaniyet, dünya saltanatı da verilse, bâkî bir mesele-i imaniyeyi o saltanata tercih etmek azamî ihlâsın iktizasıdır. Meselâ, harb içinde, avcı hattında, düşmanın top gülleleri arasında Kur'ân-ı Hakîm'in tek bir ayetinin, tek bir harfinin, tek bir nüktesini tercih ederek, o gülleler içinde Habib kâtibine 'Deften çıkar' diyerek at üstünde o nükteyi yazdırmış. Demek Kur'ân'ın bir harfinin bir nüktesini düşmanın güllelerine karşı terk etmemiş ruhunun kurtulmasına tercih etmiş."

O kardeşimize sorduk: "Bu acip ihlâsı nereden ders almışsın?"

Demiş: İki noktadan.

Birisi: Âlem-i İslâmiyetin en acip harbi olan Bedir Harbinde, namaz vaktinde cemaatten hissesiz kalmamak için düşmanın hücumuyla beraber mücahitlerin yarısı silâhını bırakıp cemaat hayrına şerik olmak, iki rekât sonra onlar da hissedar olsun diye Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm bir hadis-i şerifiyle emretmiş olmasıdır. Madem harbde bu ruhsat var. Ve madem cemaat hayrı da sünnet olduğu hâlde o sünnete riayet etmek en büyük bir hâdise-i dünyeviyeye tercih edilmiş, Üstad-ı Mutlakın böyle bir işaretinden bir nüktecik alarak, biz de ruhucanımızla ittiba ediyoruz.

İkincisi: Kahraman-ı İslâm İmam-ı Ali Radıyallâhü Anh *Celcelûtiye*'nin çok yerlerinde ve ahirinde bir himayetçi istemiş ki, namaz içinde huzuruna gaflet gelmesin.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahir: sonu, son kısmı
alem-i islamiyet: İslam alemi, İslam dünyası
aleyhissalâtü vesselam: Salât ve selam onun üzerine olsun
ayet: Kur'ân cümlesi
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
bâkî: daimi, sonsuz
Bedir: Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Münevvere arasında bulunan Müslümanlar ile müşrikler arasında Bedir Savaşının yapıldığı yer
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) dersleri ne istinaden, aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
enaniyet: kendini beğenme, benoiliik, egoistlik.
Fahr-i Âlem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (asm)
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hâdise-i dünyeviye: dünya ile ilgili hadise, dünyaya ait olay
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
harb: savaş.
himayet: koruma, esirgeme
hisse: pay, nasip
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
ihlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
iktiza: gerek, lüzum
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme
kahraman-ı İslam: İslam kahramanı, mücahit.
katip: yazan, yazıcı.
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
madem: değil mi ki
mesela: örneğin
mesele-i imaniye: imanî mesele, imanla ilgili mesele
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
mücahit: cihat eden, savaşan
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
riayet: uyma, gözetme
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
ruhsat: izin, müsaade, icazet.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sünnet: Peygamberimizin hal ve hareketleri
şerik: ortak.
Üstad-ı mutlak: ilimde üstünlüğü ve öğreticiliği tartışmasız olan ustat.

Düşmanlan tarafından ona bır hücum manası hatınna gelmemek, sırf namazdakı huzuruna pek çok olan düşmanları tarafından bir hücum tasavvuru ile namazdaki huzuruna mâni olunmamak için, bir muhafız ifrîti dergâh-ı İlâhîden niyaz etmiş.

İşte bu bîçare, ömrü bu zamanda hodfüruşluk içinde yuvarlanan bîçare kardeşinız de, hem sebeb-i hılkat-i âlemden, hem kahraman-ı İslâm'dan bu iki küçük nükteyi ders aldım. Ve bu zamanda çok lâzım olan Kur'ân'ın esranna ehemmiyet vermekle, harb içinde ruhunun muhafazasını dinlemeyerek, Kur'ân'ın bir harfinin bir nüktesini beyan etmiş.

Said Nursî

HAŞİYE: Acıp bır hâdıse, adalet ve dinden hanç zalımâne numunelerden birisi de, üç seneden beri musadere ettikleri Kur'ân'ımızı çok defa istedığımiz hâlde vermedikleri ve 2800 Lâfza-ı Celâl altınla yazılı, gözle görünen mu'cize-ı Kur'âniyeyi gösteren o mubarek Kur'ân ımızı bize vermediler. Şımdı avukat dıyor kı: "Bır ıstıda Dıyanet Reısıne yazınız kı, ıade edılsın." Bunun gıbi yüzler numuneler var kı, sırf bir garazla ve ecnebı parmağıyla aleyhımıze işler donuyor. Bızi ve âlem-ı Islâm'ı pek sevindıren Demokratlar dikkat etsinler. Nurlan ve Nurcuları bu ışkencelerden kurtarsınlar.

Nur Talebelen namına
Said Nursî

acıp: ruhaf hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi, hakka nıyet, âdıllık.
alem-i İslâm: Islam âlemi, Islam dunyası
aleyh: zıt, karşıt.
beyan: anlatma, açıklama.
bıçare: çaresiz, zavallı
defa: kere, kez, yol
dergah-ı İlahi: Ilahı dergah, sığınak, Allah katı
dıyanet: dın ışlen ıle ılgılenen kuruluş, teşkılat.
ecnebi: yabancı
ehemmıyet: onem, deger, kıymet.
esrar: sırlar, gızlı hakıkatler
garaz: kötu kasıt, duşmanca nıyet, kın.
hâdise: olay
hariç: dışında
harp: savaş
haşiye: dipnot.
hodfüruş: kendını begendırmeye calışan, ovunen
ıade: gen verme.
ıfrıt: korkunç ve zararlı cın
istida: resmî makamlara bır ışın yapılmasını ıstemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe
ışkence: bır kımseye verılen maddî-manevî sıkıntı, ezıyet.
kahraman-ı İslam: Islâm kahramanı, mucahıt.
lafza-ı Celal: Allah lafzı kelımesı
mana: anlam
mani: engel, mânıa set.
mu'cize-i Kur'anıye: Kur'ân'a aıt mu'cize
muhafaza: koruma
muhafız: koruyucu, bekçı
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
musadere: toplatma, elden alma.
nam: ad, ısım
nıyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
Nur: Risale-i Nur, Risale-i Nur hizmetı.
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursı'nın eserlerıne ve fikırlerıne taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
nükte: ınce manalı, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya soz
numune: ornek
reis: başkan
sebeb-i hilkat-i âlem: âlemin yaratılış sebebı
talebe: ogrencı
tasavvur: bır şeyl zıhnde şekıllendırme, duşunme
zalımane: zalımce, zulmedercesıne

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Gulbahar Caddesi, Gunay Sokak, No 4
34212 GUNEŞLI, ISTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

E-POSTA : risalenur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

Copyright © Her hakkı mahfuzdur

ISBN 978-975-525-410-1 (Takım)
ISBN 978-975-525-479-1 (Eski Said Dönemi Eserleri)

ÜRÜN KODU: 1164

(İKİNCİ BASKI)

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A Ş

ISTANBUL
KASIM 2010

İçindekiler

Takdim ... **11**

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir? ... **13**

Bölüm 1 ... **17**

Makalât

[19-110]

Üstad Bediuzzaman Said Nursî'nın 1908 ile 1920 yılları arasında gazete ve mecmualarda neşredilen makaleleridir. Bu vatanda olduğu kadar tüm İslâm âleminde de geçerli olabilecek, dünya ve ahiret saadetiyle huzurunu temin edecek elmas kıymetinde ölçü ve tavsiyeleri ihtiva eden makaleler olup bu zamanın insanına da hakikatli bir ders özelliği taşımaktadır.

Bölüm 2 ... **111**

İki Mektep-i Musibetin Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Örfî ve Said Nursî

[113-166]

31 Mart Olayından (13 Nisan 1909) sonra çıktığı Sıkıyönetim Mahkemesinde yaptığı bu müdafaayı, "Şimdi bu asra daha muvafık gördük" diyerek tekrar gözden geçiren Üstadımızın bu eseri, bugün de âdete istikbalden haber veriyor gibi, sosyal ve içtimaî hayatımızla ilgili pek çok hakikatlere temas ederek bizlere ders vermektedir.

Bölüm 3 ... **167**

Nutuk

[169-198]

Meşrutiyetin ilânından evvel ve hemen sonrasında hürriyetin hem bireysel hem de toplumsal vasatta ehemmiyetiyle beraber nasıl anlaşılması ve uygulanması lâzım geldiğini anlatan mükemmel derslerdir. Hürriyet düşüncesinin yanlış uygulanması sonucu doğabilecek olumsuzlukların önüne geçmek için de çok güzel esaslar yer almaktadır.

Bölüm 4 ..... **199**

Münazarat

[201-312]

Bu kıymetli eserin bir diğer ismi olan *Reçetetü'l-Avam*, Arabca kısa bir özeti şeklinde neşredilen esere isim olarak da kullanılmıştır. Zira bu eserde sual-cevap tarzında, yüz yüze gerçekleştirilen sohbetler yayın dilıyle, çoğu okur-yazar olmayan halk kesimine istibdat, hürriyet, meşrutiyet, cumhuriyet, adalet, hâkimiyet-i millet, insan hakları, kamuoyu (rey-ı cumhur) ve benzeri pek çok hususlarda İslâm'ın ölçüleri mükemmel bir ders şeklinde anlatılmıştır. Bugün de çoğunluk ehl-ı imanın yorumlamakta pek çok yanılgıya düştüğü bu hususların en mükemmel ve doğru biçimde öğrenebileceği bir eserdir.

Bölüm 5 ..... **313**

Hutbe-i Şamiye

[315-380]

Milletimizin ve tüm İslâm âleminin düştüğü maddî ve manevî çöküntünün sebep ve çarelerinin ele alındığı muhteşem bir eserdir. Bugün de insanlığın hem toplum hem de fert seviyesinde muhtaç olduğu harika ölçüleri ortaya koyan, ümit verici esasları taşıyan özelliği ile referans alınması gereken bir eserdir.

Bölüm 6 **381**

Devaü'l-Yeis Zeylinin Zeyli

[383-392]

Bu küçük risale *Hutbe-ı Şamiye* isimli eserin ekine bir ek olarak telif edilmiştir. İslâm âleminin düştüğü ümitsizlik kuyusundan çıkışın bir çaresi olarak Şam Emeviye Camiinde Üstadımızın 1911 bahârında verdiği hutbeye bir zeyil olarak 1912'de yazdığı bir zeyil, yani ilavedir. Müslümanların durumunu nazara vererek insanların ve Müslümanların İslâm'dan soğutulup dinsizlik ya da Hristiyanlığa yönlendirilmesine karşı ortaya konulan mükemmel esaslar açıklanmıştır. Bu meyanda Hristiyanlık âleminin medeniyet ve maddiyattaki üstünlüğünü sağlayan ihtiyarlamış sebeplerine mukabil şimdi bizde de genç, dinç birçok sebebin doğmaya, gelişmeye başladığının müjdesi verilerek, ümitlerin yeşermesi sağlanmıştır.

Bölüm 7 393

Nokta

[395-446]

Bu risale iman esaslarından dördü olan Allah'a, peygamberlere, melâikeye ve öldükten sonra dirilmeye imanın bir kısım aklî ve kalbî delillerine işaret etmek için 1919'da telif edilmiştir. Âdeta tüm insanlığın olduğu gibi Müslümanların dahi en önemli meselesinin iman olduğu hakikati bu eserle Üstad Hazretleri tarafından son derece açık, anlaşılır ve ikna edici bir şekilde ortaya konmuştur.

Bölüm 8 447

Yûsuf-ı Sîfe

[449-456]

1920'de İngilizlerin İstanbul'u işgalinden hemen sonra hem İstanbul hem de Anadolu'daki Müslümanların uyandırılarak hamiyet duygularının geliştirilmesinin imanî, İslâmî ve millî bir görev olduğunu ortaya koyan mükemmel bir eserdir. Bizzat İstanbul'da kalarak İngilizlerce ölüm fermanı çıkarılmasına rağmen defalarca bu eserini hem Türkçe hem de Arabca bastırarak dağıttırmıştır. Bu hizmetleri ve kahramanlığı, onun Ankara hükûmeti tarafından defalarca davet edilip, Büyük Millet Meclisini teşrifinde de coşku ile karşılanmasına sebep olmuştur.

Bölüm 9 457

Şünûhat

[459-504]

Üstad Bediüzzaman'ın bu zamanın Kur'ân tefsirine örnek teşkil eden bir eseri olan *Sünuhat* bazı Kur'ân ayetlerinin kalbinde uyandırdığı manaları ihtiva eder. "Kur'ân'ın Hâkimiyet-i Mutlakası" bahsinde, Müslümanların nazarını Kur'ân'a çevirerek, vicdanları harekete geçiren kudsiyeti teminle kalbleri uyandırıp dinin emirlerine ve imanın uyanlarına karşı lâkayt ve sağır kalmamak gibi bazı hususlara dair izahlar bulunur.

Bölüm 10 505

Rumuz

[507-518]

Kur'ân'ın ifadelerindeki mu'cizeliğin neler olduğunu ve nelere dayandığını ortaya koyan küçük fakat önemli bir risaledir. Ayrıca Kur'ân'ın müjdeli haberine rağmen Müslümanların gâvurlara karşı galip gelememesinin sebepleri ortaya konulmakta, işgal yıllarında İngiliz Anglikan Kilisesi Papazının sorularından bir kısmına tükrükle beraber verdiği kısa fakat son derece güzel cevapları da ihtiva etmektedir.

Bölüm 11 519

Şuaat-ı Marifetü'n-Nebi (A.S.M)

[521-564]

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın doğruluğunda şüphe olmayan altı kaynakla tanınmasını izah ve ispat eden hârika bir eserdir. Eserde anlatılanlarla Peygamber Efendimizin tanınmasıyla kalb ve ruhu aydınlatan iman nurunun parıltılarını hissetmek mümkündür.

Bölüm 12 565

Tulûat

[567-584]

Hem Müslümanlar hem de İslâm hakkında bu zamanda akla gelebilecek pek çok soruya fevkalâde güzel cevaplar bulunan mükemmel bir eserdir. İslâm âlimleri arasındaki ayrılığın sebepleri, Hıristiyanlığın bundan sonra İslâm'ın gelişmesine engel olup olamayacağı, zaman ve devirden şikâyet etmekten Allah'ın sanatına itirazın çıkıp çıkmayacağı, kurtuluş harbi esnasında Anadolu hükûmeti aleyhine verilen fetva, İslâm âlemindeki ayrılıkların tedavisi gibi sorular hakkında verilen mükemmel cevaplar konulardan birkaçıdır.

Bölüm 13 585

İşarat

[587-598]

İnsanlığın saadetinin zekât ve sadaka gibi İlâhî emirlere uymakta, bütün sosyal ihtilâl ve karışıklıkların, ekonomik kriz ve savaşların temel sebebinin ise

bunların kaldırılmasıyla beraber faiz olduğunu ortaya koyan küçük fakat önemli bir risaledir.

Bölüm 14 **599**

Hakikat Çekirdekleri-I ve II

[601-638]

İki küçük risale olarak neşredilen Hakikat Çekirdekleri, *Lemaat* hariç Eski Said döneminde neşredilen bütün eserlerinden, yeğeni ve talebesi olan Abdurrahman Nursî'nın derlediği vecizelerdir.

Bölüm 15 . . . . . **639**

Lemaat

[641-790]

Risale-i Nur Şakirtlerine küçük bir mesnevî ve imanî bir divan olarak telif edilen bu eser *Hakikat Çekirdekleri*'ndeki vecizelerin kısa açıklamalarıdır. Bunun için de "Çekirdekler Çiçekleri" ismiyle 1921'de neşredilmiştir. Aynı zamanda Risale-i Nurların da çekirdekleri mahiyetindeki bu eser, Ustad tarafından daha sonra gözden geçirilerek büyük bir kısmı *Sözler* mecmuasının arkasında neşredilmiştir.

Ekler **791-986**

Eserlerin Telif ve Neşir Tarihleri **792**

Şahıs Bilgileri **793**

Yer Bilgileri **831**

Ayet İndeksi **853**

Hadis İndeksi **877**

Şahıs İndeksi **879**

Yer İndeksi **883**

Genel İndeks **885**

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî **971**

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmınkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır*?

Çünkü çağımızda, iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, 'Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?' suallerine doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta; ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar puskurtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhid ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine- din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi- demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sur'atle yıkılmaya yüz tuttuğu, muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yenilliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş; farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal uslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, uslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekanlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediüzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra Ikazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediüzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediüzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında ikı yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca çalışmalarını pek çok farklı ilimde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediüzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli ikı hedefti.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi Işkodralı Tahir Paşa'nın teşviki ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak, hükumet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hiçbir gınşımde bulunmadı. Gelişinden ikı ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her müşkul halloluur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükumet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediüzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzlugu onu Toptaşı Timarhanesine göndenlmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yerl değişti: timarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünku, hükumet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı şahane" ile birlikte getirdıgı Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını onerdiği üniversitenin rektoru tayin edilmesine ve rektorluk maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözunu almasına rağmen. Bu arada elberte eğitim hakkındakı teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediüzzaman, bu teklifleri süs payı olarak gorduğunden kabul etmedi ve hapishaneye gonderilmeyi tercih etti.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından once serbest bırakılan Bediüzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketli bir sıyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, once hürriyetin uçuncu gununde Sultanahmet teki mitingde, daha sonra İttihatçıların ileri gelenleriyle birlikte gittiği Selânik Meydanı'nda okudu.

İstanbul'dakı sosyal hareketlilik devam ederken, cemıyetlere uye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendısine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkıyı ortadan kaldırmak ıçın, onemlı teşebbuslerde bulundu. Bediüzzaman ımzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İllerindekı nufuzlu şahıslara telgraflar çektı. İstanbul'un muhtelif yerlerindekı avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sıstemın İslâmıyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerılımı hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vakası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediüzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerlen gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, İki Mekteb-i Musibetin *Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî* adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkari, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Munazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu İllerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de, Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad," Kuva-ı Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman, 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabıatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den istediği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükumetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a, sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i planından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kor Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı *Şemme* ve *Şule* risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında yine hükumetin emriyle önce Isparta'ya, sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan *Haşir Risalesi*, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen, *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman, 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye, hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münacat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Daireси, 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla, savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar teksir edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, haccın sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile teksir edilen *Asa-yı Mûsa* ve

baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılâpları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen karar Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde ıskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve umutla karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişiklikleri teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret ettu. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı, Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Küllîyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor, gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen ikiyilik ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960'daki hükümet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Küllîyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

Bu bölümde yer alan makaleler Ustadımız Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin 1908 ile 1920 yılları arasındaki muhtelif Osmanlı gazetelerinde neşredilmiş olan telifatıdır. Ustadımız bu makalelerinden bir kısmını bazı küçük tashih, tasarruf ve düzenlemelerle Risale-i Nur Kulliyatı içerisinde de derç etmiştir. Esasen, geri kalan büyük bir ekseriyetini de muhtelif risalelerinde mana itibarıyla ve farklı cümlelerle ifade buyurmuşlardır. Ustadın bütün makalelerinin kronolojik olarak neşrinin günümüz insanına da çok büyük faydası olacağı inancı biz talebelerinin de meşveretle ulaştığı bir düşünce olmuştur.

Ustadımızın bu makalelerini bir araya getirirken, bizzat kendilerinin "Kur'ân'ın bir mu'cize-i manevisi" olarak vasfettiği Risale-i Nur Kulliyatına dâhil ederken yaptığı tashihata aynen uyulmuş, bazı açıklamalarla da aradaki farklar nazara verilmeye çalışılmıştır. Bu sayede Ustadın aynı mahiyetteki olaylara ve meselelere zaman ve mekânın değişmesiyle nasıl bir boyut kazandırdığının anlaşılmasına yardımcı olunmuştur. Ayrıca Makalelerin sırası da matbuattaki neşir tarihlerine göre sıralanmaya gayret edilmiştir. Ustadımız, Risale-i Nurları telifinden sonra bütün eserlerinde ve her yerde imzasını daima "Bediüzzaman," "Said Nursî" *ya da* "Bediüzzaman Said Nursî" *olarak kullandıklarından bizler de makalâtındaki imzalarında bunlardan birini kullandık.*

Ustadımız şöyle buyururlar: "Gazetelerde neşrettiğim umum makalatımdaki umum hakaikte nihayet derecede musırrım. Şayet zaman-ı mazi canibinden, Asr-ı Saadet mahkemesinden adaletname-i şeriat ile davet olunsam, neşrettiğim hakaiki aynen ibraz edeceğim, olsa olsa, o zamanın ıtıcaatının modasına göre bir libas giydireceğim. Şayet mustakbel tarafından üç yüz sene sonraki tenkıdat-ı ukalâ mahkemesinden tarih celpnamesiyle celp olunsam, yine bu hakıkatleri, tevessu ve inbısat ile çatlayan bazı yerlerini yamalamakla beraber, taze olarak orada da göstereceğim." (Tarihçe-i Hayat, s. 121.) *Bilâhare gözden geçirdiği* Divan-ı Harb-i Örfî'*nin Osmanlıca nüshasında ise buraya şu haşiyeyi de eklemiştir: "Şimdi kırk yedi senedeki dehşetli mahkemelerimde, aynen on bir buçuk cinayetleri ve on bir buçuk suallerimi o Divan-ı Harb-i Orfîdeki gibi tekrar ediyorum."*

İnşaallah biz talebeleri onun yerine bugüne kadar neşrolmamış bir kısım makalelerini de bugün aynı hâlet-i ruhiye ile neşrederek rıza-i İlâhiye muvafık bir hizmet olmasını diliyoruz.

(Neşirler)

Hamidiye Alaylarına Dair Beyan-ı Hakikat

6 Teşrinisani 1324, *Şura-i Ümmet* gazetesi, Sayı 46

Türkçe iyi bilmez ve sanat-ı inşayı öğrenmemiş ve yeni uyanmış bir Kürd'ün ifade-i meramındaki kusuru affedilsin. Hem de, havassa hitap eder; işaret kâfidir.

"Hamidiye" denilen asakir-i milliye-i Kürdî intizam ister, lâğvı kabul etmez. Zira, intizam zararı def ve büyük menfaatini temin edecektir. Ve mevt ve mahvın kardeşi olan lağv –ki zaran zararla defdır– muhalif-i kaide-i usuldür. Hem, ittihadın temeli ve büyük rabıtası Hamidiye Alaylandır.

Alaylann hâl-i hâzın, askerlikten evvelki hâllenine ve Hamidiye olmayanlara ve binnispet bir derece medenî ehl-i kuraya nispeten gösterdikleri ziyade istıdad-ı temeddünü cihetiyle, cennet-i medeniyet ve nerdiban-ı terakkinin onlar için birinci kapı basamağı ve mevcudiyet-i kavmiyeyi gösterir olan askerlik ünvan-ı mübecceli, Kürd gibi şedidu'ş-şekime ve meyyal-i maâlî ve meşrutiyetle yeni uyanmış ve efkâr-ı umumiyenin dürbünüyle müstakbelde keşfedeceği maden-i hayat-ı milliyeyi ve oteden beri Hükûmet-i Osmaniye ile rabıta-i lâyünfekki olan sadâkati tahkım ve tesis eden askerlik ünvanı başka bir kavim kolaylıkla çıkarmayacaklardır; nerede kaldı o aslan Kürdler!...

talay: üç tabur piyade veya beş boluk suvan askerinden oluşan asker kuvvet.
asakir-i milliye-i Kürdî: Kürd askerleri
beyan-ı hakikat: hakikatı açıklamak, bildirmek.
binnispet: nispeten, nispetle.
cennet-i medeniyet: medeniyet cenneti
dahil: içine girme, sokma
dair: alâkalı, ilgili
def: mâni olma, kovma, ortadan kaldırma
derç: sokma, içine alma.
efkâr-ı umumiye: kamuoyu, umumun düşüncesi, genel düşünce
ehl-i kura: köylü, köyde yaşayan
ekseriyet: çoğunluk.
evvel: önce
hakikat: gerçek, doğru.
hal-i hazır: şimdiki durum
havas: bilgi ve yaşayışça üstün olanlar, önde gelenler
hükûmet-i Osmaniye: Osmanlı hükûmeti
ifade-i meram: dilek ve maksadını ifade etme.
intizam: düzen, düzenlilik.
istıdad-ı temeddün: medenileşme isudadı, kabiliyeti
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kâfi: yeter, elverir
lağv: kaldırma, hükümsüz bırakma.
maden-i hayat-ı milliye: millî hayat kaynağı.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
mahv: yok olma, ortadan kalkma, batma
makalât: makaleler
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
mevcudiyet-i kavmiye: kavmi varlık
mevt: ölüm.
meyyal-ı maâlî: yükselmeye, fazlaca meyilli olan
mu'cize-i manevî: manevî mu'cize
muhalif-i kaide-i usul: usul kurallarına aykırı, usulsüz, kuralsız.
muhtelif: çeşidi
muellif: eser telif eden, yazan
müstakbel: gelecek zaman
nazar: bakış, dikkat.
nerdiban-ı terakki: ilerleme merdiveni
neşir: gazeteye yazma, kitap veya gazetede bastırıp çıkarma
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
rabıta: bağ
rabıta-i lâyünfek: ayrılmaz, kopmaz bağ
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sanat-ı inşa: yazma sanatı
şedidu'ş-şekime: kimseye boyun eğmeyen, çok dayanıklı olan
tahkim: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
talebe: öğrenci
tasarruf: sahip olduğu şeyi gerektiği ya da istediği şekilde kullanma
tashihat: düzeltmeler, tashihler
telifat: telifler, kaleme alınan eserler
tesis: kurma, meydana getirme
teşrinisani: Kasım ayı
ünvan-ı mübeccel: yücelttilmiş, azız kılınmış ünvan.
vasıf: niteleme
ziyade: çok, fazla

Ve o cennet-i medeniyet kapısı olan askerlik cihetiyle, bostan-ı maanfe karşı açılmış ve mekteb-i aşaır denilen küçük bir pencereyi, kapatılmasıyla ziya-i hakikatle tenevvür eden ve o menazır-ı behiceyi seyreden ve o meyvelerden lezzet-i hakıkıye-i daimeyı duyan bîçare etfal-i Ekrad'ın neşatlarını söndürmekle zulmet-i me'yusiyete düştükleri için, büyük bir unsur-i sadıkın esas-ı sadâkatlerini sarsmıştır. Bundan ibret alınız. Pencerenin kapatılmasıyla böyle olursa, kapının seddi ile neler olmaz?

Hem de vahşet ve ihtilâf ve aşairlik ve hükûmetsizlik netaic-i zarunyesı olan fenalıkları Kurdlere sebeb-i kemal olan askerlik mürafakatıyla illet-i tardiye gibi illet yapmak, bir büyük âlimin işlediği bir kabahatle ilmi tezyif ve muzır bilmek gibidir. Şimdiye kadar Hamıdiye, zayıf hükûmet-i sabıkanın hudud-i mühimmini muhafaza ve düşman-ı vatanın tepesine bir asa-i tehdit idi ve muhakkak olan çok mazarrat-ı adîdeye karşı bır sedd-i âhenın teşkıl eylemişlerdi. Hâkimiyet-i milleti temin eden efkâr-ı umumiyenin düşman-ı bîamanı o gebermiş olan istıbdadı ıbka, ve ılka-ı ıhtılâf ile, efkâr-ı umumiyeyi tefrika ile imha, efkâr-ı umumiyeyi tenvir ve taskil eden maarifi ifna ve imdad-ı cehalet ıle itfa ettiğinden, şımdi dışleri dökülmüş olan eskı hukûmet büyuk bir kabahat işlemiş ki, kefareti, kaç seneye kadar yeni hükûmet-i âdile bizi ihmal ve müsamaha etmektedir. Tâ ki, kafile-i hayat-ı millî ve muhafaza-ı hukuk olan efkâr-ı umumiyeyi tevlit eden ittihadı ve efkâr-ı umumiyenin dürbünü ve seyf-i kâtı ve menar-ı rehberi olan maanfı tesıs etmeye muvaffak olalım.

asa-ı tehdit: tehdit sopası
aşair: aşiretler
bîçare: çaresiz zavallı
bostan-ı maarif: eğitim öğretim bahçesi
cennet-i medeniyet: medeniyet cenneti
düşman-ı bîaman: amansız düşman
duşman-ı vatan: vatan düşmanı.
efkar-ı umumıye: kamuoyu umumun düşüncesi genel düşunce
esas-ı sadakat: bağlılığın samimiyetin esası temeli
etfal-ı Ekrad: Kurdlerin çocukları.
hâkimiyet-i millet: milletin hâkimiyeti
hudud-ı muhim: onemli sınırlar
hukumet-ı adile: adaletli yonetim adil hukumet.
hukûmet-ı sabıka: geçmiş hukumet.
ıbka: devam ettirme sureklı kılma
ifna: sonlandırma sona erdirme.
ihmal: onemsememe gereken ilgi ve onemi gerektiği şekilde gosterme
ihtilâf: aynlık, bir konuda farklı goruş ve duşunuş fikir aynlığı
ılka-ı ıhtılaf: fikir aynlığını telkin etme aşılama
illet: sebep
illet-i tardiye: kovma sebebi
imdad-ı cehalet: cahıllığın yardımı
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
istıbdat: hıç bir kanuna tabı olmadan yonetme keyfi ıdare sistemi baskı baskıcılık.
ıtfa: sondurme
ittıhat: birleşme fikir birlıgi etme
kafile-i hayat-ı millî: kamuoyunun dayanagı olan milletin toplumsal hayatı
kefaret: bir hatanın günahın, kabahatın affı ıçın odenen karşılık..
lezzet-ı hakıkıye-i daime: devamlılıktakı gerçek tat.
maarif: bilgiler ilimler
maanf: egıtım ogretım sıstemı, bilgiler ılımler
mazarrat-ı adide: sayısız zararlar
mekteb-ı aşair: aşiret okulları
menar-ı rehber: yol gosteren rehber kılavuz
menazır-ı behice: guzel manzaralar
muhafaza: koruma
muhafaza-ı hukuk: hukukun korunması
muvaffak: başarmış başarılı
muzır: zararlı zarar veren
mürafakat: arkadaşlık.
musamaha: goz yumma hoşgorü
neşat: kalbde oluşan neşe mutluluk.
netaic-i zarunıye: zarurî kaçınılmaz sonuçlar
sebeb-i kemal: buyukluk ve olgunluk sebebi
sedd-i ahenin: demırden set.
seyf-i katı: keskın kılıç.
taskıl: cıla vurma cılalama
tefrika: aynlık, bolunme.
tenevvür: nurlanma parlama aydınlanma
tenvir: aydınlatma
tesis: kurma meydana getırme
teşkil: oluşturma şekillendirme
tevlit: doğurma sebep olma
tezyif: kuçük duşürme.
unsur-ı sadık: samimiyetle baglı ırk, etnik grup
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey medenıyetın zıddı
zıya-i hakıkat: hakikat ışığı
zulmet-i me yusiyet: umıtsızlık karanlıgı

Sonra, ıslah-ı hâl etmezsek, dünya kadar bizi muaheze etsinler. Kabahat hükûmet-i zalimenindir; bizim de olsa, güneş garptan tulû etmediğinden, tövbenin kapısı açıktır.

Hem de, medenî ve özürsüz ve ahlâk ve hayat-ı hükûmeti esasıyla sarsan sair ehl-i kabahat affolunsa, biz özr-ı cehalet için bittabi affa daha zıyade müstahak ve muhtacız. Kürdleri başka anasıra –kıyas-ı hâdî ile– kıyasla tatbik-ı ahkâm ve terbiye etmek hatadır. Bir çocuk ne kadar zeki olsa, *elifba*'yı okumadan ulûm-i âliye dersi verilmez.

Hülâsa: Ehven-i şerri ihtiyâr, bir adalet-i izafiyedir. İcaletü'r-rakîb gibi yapılmasın. Tâ ki, adalet-i hakikiyeye istidat peyda edilsin, vesselâm.

BEDİÜZZAMAN SAİD NURSÎ

adalet-i hakikiye: hakikî adalet, gerçek adalet.
adalet-i izafiye: göreceli adalet.
anasır: etnik gruplar, unsurlar, milliyetler.
bittabi: doğal olarak.
ehl-i kabahat: kusurlu olanlar, suçlular.
ehvenüşşer: şerrin en az zararlısı, kötünün iyisi.
garp: batı.
hayat-ı hükûmet: hükûmetin devamlılığı.
hükûmet-i zalime: zalim, gaddar hükûmet.
hülâsa: kısaca, sözün kısası.
ıslah-ı hâl: hâl ıslah etme, düzeltme.
icâletü r-rakîb: yanşanların aceleciliği.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
istidat: yetenek, bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan itin meyli.
kıyas-ı hadî: aldatıcı kıyas.
makalat: makaleler.
medenî: şehirli, göçebe ve vahşi olmayan, yerleşik olan.
muaheze: sorgulama, cezalandırma.
müstahak: hak etmiş, layık.
özr-ı cehalet: cahillikten, bilmemezlikten dolayı özür.
peyda: meydana gelme, açığa çıkma.
tatbik-ı ahkâm: hükümleri uygulama.
tulû: doğma, doğuş.
ulum-i âliye: yüksek akademik ilimler.
vesselâm: mektup sonlarında sonsuz selam manasında kullanılır.
ziyade: çok, fazla.

Kurdler Yine Muhtaçtır

6 Teşrinisani 1324, *Şark ve Kürdistan* gazetesi, Sayı 1

Millet-i Osmaniye meyanında mühim bir unsur teşkil eden Kurdistan ahalısının ahvali hükûmetçe malûm ise de, hizmet-i mukaddese-i ilmiyeye dair bazı metalibatı arz etmeye musaade dilerim.

Şu cihan-ı medeniyette ve şu asr-ı terakki ve müsabakatta, sair ihvan gibi yekâheng-i terakki olmak için himmet-i hükûmetle Kürdistan'ın kasaba ve kurasında mekâtip tesis ve inşa buyurulmuş olduğu ayn-ı şukranla meşhut ise de, bundan yalnız lisan-ı Türkîye aşina etfal istifade ediyor. Lisana aşına olmayan evlâd-ı Ekrad yalnız medaris-i ilmiyeyi maden-i kemalât bilmeleri ve mekâtip muallimlerinin lisan-ı mahallîye adem-i vukufları cihetiyle maariften mahrum kalmaktadır. Bu ise vahşeti, keşmekeşi, dolayısıyla garbın şematetini davet ediyor. Hem de, ahalinin vahşet ve taklit hâl-i iptidasında kalmaları cihetleriyle, evham ve şükûkun tesiratına hedef oluyor.

Eskiden beri her bir vecihle Ekrad'ın mâdununda bulunanlar, bugün onların hâl-i tevakkufta kalmalarından istifade ediliyor. Bu ise ehl-i hamiyeti düşündürüyor. Ve bu üç nokta, Kürdler için müstakbelde bir darbe-i müthişe hazırlıyor gibi ehl-i basireti dağdar etmiştir.

adem-i vukuf: vâkıf olmama, bilmeme
ahali: halk.
ahval: haller, durumlar
arz: sunma
asr-ı terakki: ilerleme asrı
aşina: alışık, yakın
ayn-ı şukran: teşekkuru gerektiren
cihan-ı medeniyet: medeniyet dünyası
dağdar: pek müteessir, çok üzgün
dair: alâkalı, ilgili
darbe-i müthişe: dehşetli, muhtaç darbe
ehl-i basiret: basiret, öngörü sahipleri
ehl-i hamiyet: hamiyetli olanlar, din, millet ve vatan gibi kutsal değerleri koruma duygusu ve gayreti içinde olanlar
Ekrad: Kürdler
etfal: çocuklar
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evlad-ı Ekrad: Kürdlerin çocukları
garp: batı
hal-i iptida: ilkellik hâli, durumu
hâl-i tevakkuf: duraklama hâli
himmet-i hükûmet: hükûmetin yardımı.
hizmet-i mukaddese-i ilmiye: ilim adına yapılacak mukaddes hizmet.
ihvan: kardeşler
inşa: yapma, bina etme
istifade: faydalanma, yararlanma
keşmekeş: karışıklık.
kıyas-ı hadı: aldatıcı kıyas
kura: köyler
lisan: dil.
lisan-ı mahalli: mahalli dil
lisan-ı Türki: Türkçe
maarif: eğitim, öğretim sistemi, bilgiler, ilimler
maden-i kemalât: mükemmelliklerin kaynağı
madun: aşağı, alt, aşağı derece
mahrum: yoksun
malum: bilinen, bilinir olan
medaris-i ilmiye: ilim medreseleri
mekâtip: mektepler, okullar
meşhut: görülmüş, gözle görülen
metalibat: istekler
meyan: ara.
millet-i Osmaniye: Osmanlı milleti
muallim: ders veren öğretmen
muhim: önemli, ehemmiyetli
müsabakat: yarışmalar
müstakbel: gelecek zaman.
sair: diğer, başka, öteki
şark: doğu bölgeleri, Doğu Anadolu
şematet: şamata, kuru gürültü
şükûk: şekler, şüpheler
taklit: başkasının fikir ve görüşlerine körü körüne uyma, onun gibi hareket etme
tesirat: etkiler, tesirler
tesis: kurma, meydana getirme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
teşrinisani: Kasım ayı.
unsur: etnisite, ırk, milliyet.
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı
vecih: cihet, yön.
yekaheng-i terakki: ilerlemeye ayak uydurma

Bunun çaresi: Numune-i imtisal ve sebeb-i teşvik ve tergip olmak için, Kürdistan'ın nukat-i muhtelifesinden biri Ertuş aşairi merkezi olan Beytüşşebap cihetinde, diğeri Mutkan, Belkan, Sason vasatında, biri de Sipkan ve Hayderan vasatında olan nefs-i Van'da medrese nam-ı me'lûfu ile ulûm-i diniye ve fünun-i lâzıme ile beraber, hiç olmazsa ellişer talebe bulunmak ve oraca medar-ı maişetleri hükûmet-i seniyece tesvit edilmek üzere üç dâruttalim tesis edilmelidir.

Bazı medarisin dahi ihyası, maddî ve manevî Kürdistan'ın hayat-ı istikbaliyesini temin eden esbab-ı mühimmesindendir. Bununla maarifin temeli teessüs eder. Ve bu mebde-i teessusten ittihat takarrur edecek. İhtilâf-ı dâhilîden dolayı mahvolan kuvve-i cesimeyi hükûmetin elline vermekle, harice sarf ettirmek için hakkıyla müstahak-ı adalet ve kabil-i medeniyet olduklan gibi, cevher-i fitriyelerini gostereceklerdir.

Saîd Nursî

aşair: aşiretler
cevher-i fitriye: fitrî yaratılıştan gelen öz cevher
cihet: taraf, yön
daruttalim: eğitim öğretim yuvası, okul.
esbab-ı mühimme. onemli sebepler
fünun-ı lâzıme: okutulması gerekli olan fenler
hayat-ı istikbaliye: ilendeki hayat.
hukûmet-ı seniye: yuce hukumet.
İhtilâf-ı dâhilî. dâhilî ihtilâflar, ic aynlıklar
ihya: canlandırma, yenıden hayat verme, kuvvetlendirme
İttihat. birleşme, fikir birliği etme
kabıl-ı medenıyet: medenîleşmeye kabiliyetli olan medenileşebilir
kuvve-i cesime: buyük kuvvet
maarif: eğitim, öğretim sistemi, bilgiler, ilimler
mebde-i teessüs: kuruluşun başlangıcı
medar-ı maişet. geçim kaynagı, geçim vasitası
medaris: medreseler
medrese: eğitim ve öğretim kurumu
mustahak-ı adalet. adaletl hak etmiş
nam-ı me'luf: alışılmış olan nam, unvan
nefs-ı Van: Van'ın merkezi
nukat-ı muhtelife: degışık noktalar, farklı merkezler
numune-i imtısal: uyulması gereken omek.
sebeb-ı teşvik ve tergip: şevk verme ve isteklendirme sebebi
takarrür: yerleşme, kararlı hale gelme
talebe: öğrenci
teessus: kurulma, oluşma.
tesis: kurma, meydana getirme
tesvit. kanun tasansı, tasarı olarak kaleme alma
ulûm-ı dıniye: dınî ilimler
vasat: merkez, orta, ıç.

Bediuzzaman Said Nursî'nin Nasayihi

22 Teşrinisanı 1324, *Kurd Teavun ve Terakki* gazetesi, Sayı 1 [Kürdce olarak neşredilen bu makalenin Türkçe tercümesi gazetenin 1 hafta sonraki sayısında (29 Teşrinisanı 1324/12 Aralık 1908, Sayı 2, Sayfa 13) yayınlanmıştır.]

Ya Ma'şere'l-Ekrad!

İTTİFAKTA *kuvvet*, ittihatta hayat, uhuvvette saadet, hükûmette selâmet var. İttihadın habl-i metînini, muhabbetin dayanıklı halatını sıkı tutun ki, sizi belâlardan kurtarsın. Güzelce kulak veriniz, dinleyiniz.

Size bir şey söyleyeyim. Bilinız ki; üç, evet üç cevherimiz vardır ki, muhafazasını bizden istiyorlar.

Birincisi: İslâmiyet ki, milyonlarla şuhedamızın kanını ona paha vermişiz.

İkincisi: Cevher-i insaniyet ki, bizi heyet-i içtimaiye nazarında insan gösterecek odur.

Üçüncü: Millîyet ki, pişevalarımızın, seleflerimizin ruhlarını mezarda şad ettirecek bir tuhfemiz ve onlarla rabıta-i ezeliye ve ebediyemiz olacaktır.

Şu üç cevhere mukabil bir de üç düşmanımız vardır ki, bizi mahvediyor:

Birincisi: Fakr ki, İstanbul'daki kırk bin hamalın vücudu o düşmanımızın numune-ı tasallutudur.

cevher-i insaniyet: insanlık cevheri, insanlık hasletleri, özellikleri
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
habl-i metin: sağlam ve kopmaz ip
heyet-i içtimaiye: toplum sosyal heyet.
ittihat: birleşme, fikir birliği etme
mukabil: karşılık.
nasayih: nasihatler, öğütler
nazar: bakış, dikkat.
neşir: yayım, yayın.
numune-i tasallut: musallat olma örneği
paha: fiyat, değer
pişeva: önder
rabıta-ı ezeliye ve ebediye: geçmiş ve geleceğin bağı
saadet: mutluluk.
selamet: salımlık, emnlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
selef: daha önce yaşamış olan, ata.
şad: sevinçli, mutlu, bahtıyar
şüheda: şehitler
teşrinisanı: Kasım ayı
tuhfe: hediye, armağan.
uhuvvet: kardeşlik.
vücut: varlık.
Ya Ma'şere'l-Ekrad: Ey Kürd topluluğu!

cevher: değerli taş.

İkincisi: Cehil ki, birinci düşmanımızın istilâsına büyük bir yardımcıdır. Zebun-ı fakr olan o kırk bin hamalın içinde binde bin bir gazeteyi okuyamıyor ki, bir tarîk-ı necat bulsun.

Üçüncüsü: İhtilâf ve muadat-ı cahilânemizdir ki, biz birbirimizle boğuştukça bir terbiyeye bihakkın kesb-i istihkak ediyorduk. Hükûmet dahi terbiye-i vifakiye yerine tezyid-ı nifaka çalışıyor, hakkımızda her nevi zulüm ve itisaf icrasına bizi lâyık görerek insafsızlık ediyordu.

Şimdi bilmeli ve anlamalıyız ki, şu üç düşmanımızı kahretmek ve o üç cevherimizi onların ellerinden kurtarmak için de elmastan masnu üç seyf-i sâtı-ı celâdet bize lâzımdır:

Birinci kılıcımız maarif, ikinci ittifak ve muhabbet-i millî, üçüncü de teşebbüs-ı şahsî ve sa'y-ı nefsîdir. Herkes nefsine itimat etmelidir ki, haricin muavenet imtinanından, tezellülden, iftikardan istiğna hâsıl etsin, mezellet yükleri altında eğilmekten, her dest-i kahr-ı itisafa boyun eğmekten azade kalsın.

Son vasiyetim şudur: Okumak, yine okumak, yine okumak! Sonra, birbirinizin elini sıkı tutmak, ittıhat etmek, ittifak âleminde yaşamak!

Bediuzzaman Said Nursî

âlem: dünya
azade: bağlardan kurtulmuş hür
bihakkın: tamamıyla hakkıyla
cevher: değerli taş
dest-i kahr-ı itisaf: haksızlığın kahredici eli
hariç: dışarı
hâsıl: ortaya çıkan, beliren
icra: yürütme, bir işi yerine getirme.
iftıkar: muhtaç olma
ihtılaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
imtınan: minnet, başa kakma, birisine yaptığı iyiliği başına kakma.
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymazlık.
istîlâ: ele geçirme, kaplama, yayılma
itimat: dayanma, güvenme
itisaf: haksızlık
ittifak: ortak bir gayede anlaşma, birleşme.
ittıhat: birleşme, fikir birliği etme
kesb-i istihkak: hak etme, hak kazanma
maarif: eğitim, öğretim sistemi, bilgiler, ilimler
masnu: yapılmış, sanada yapılmış eşya
mezellet: alçalma, aşağılık.
muadat-ı cahilâne: bilgisizce karşılıklı düşmanlık.
muavenet: yardım, yardımlaşma
muhabbet-i millî: millet sevgisi, kendi milletine duyulan sevgi
nevi: çeşit, tür
sa'y-i nefsî: kişisel çaba ve gayret.
seyf-i satı-ı celadet: parlak yiğitlik kılıcı
tarîk-ı necat: kurtuluş yolu
terbiye-i vifakiye: uzlaştırıcı terbiye ve eğitim.
teşebbüs-i şahsî: girişimcilik, şahsî girişim
tezellül: zillet, boyun eğme
tezyid-ı nifak: nifak ve parçalanmayı artırma
zebun-i fakr: fakirlik, yoksulluk duşkünü
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Kurdler Neye Muhtaç?

29 Teşrinisani 1324, *Kürd Teavun ve Terakki* gazetesi, Sayı. 2, Sayfa. 13

On beş senedir ki düşündüğüm ıhtıyacat arasında ıkı noktayı hedef-i maksat etmiştim. Bu ikiden maada Kurdistan'ın ıstıkbalını temin edecek vesaıtı görmedim.

Bırıncısı, ittihad-ı millî.

İkincisi, ulûm-i dınıye ile beraber fünun-ı lâzıme-i medenıyeyı tamım etmektır ki, esası ve medresesi aşıret alaylandır. Bu sırra istinaden bilâperva diyorum:

Aşaırde asker olmayanları da onlar gıbi asakır-ı mıllıye yapmalı; tâ ki şua-ı elektrikiye gıbi olan askerlik, o aşaır-ı muhtelife-i mütecavire meyanında bir münasebet-i kımyeviye gıbi peyda ederek ımtızac-ı efkâr ve ırsal ile onlann cevherlenni ve kıymet-i hakikiyelenni izhar etsin, ziya-i maarif ve Kürdlenn hararetli kuvvetlerini tevlıt edebilsin. Zira bedevîlık, asabîlık, hükûmetsızlık, netice-i zulm-i hükûmet olan fakr u zaruret ilcaatıyla, ağraz tesadum eder. Seda-ı mevt gıbi daıma merkeze şıkâyetler akısendaz olduğundan, hükûmetin lütfuna bedel sillesine istıhkak ve rakıplerın de şematet lia'dâ aks-ı sedası gıbi ehl-i hamiyetin kafalannda naara vurarak kuvve-i manevıyelerini me'yusıyet darbesıyle mağlûp ve ehl-ı basıreti dağdar ediyor. Hem de dört yüz bın (400 000) kahraman ve muhanp bır kuvve-ı cesımeye malık ıken,

ağraz: gızlı kınler kasıtlar
akısendaz: yankılanma
aks-ı seda: ses yankılanması
asabılık: kendı akraba ve mıllettnı aşırı derecede kayırma gayretı.
asakır-ı mıllıye: mıllî askerler
aşaır: aşıretler
aşaır-ı muhtelife-i mutecavire: bırbınne komşu değışık aşıretler
bedevî: çolde ve ıptıdaı tarzda yaşayan medenî olmayan
bilâperva: korkusuzca, çekınmeden
cevher: esas maya oz
dağdar: pek muteessir çok üzgun
ehl-ı basıret: ılen görüşlu basıretlı kımseler
ehl-ı hamiyet: hamıyedı ve onurlu olanlar
fakr u zaruret: yoksulluk ve çaresızlık.
fünun-ı lazıme-i medeniye: fen bılımlen medenıyette gerekli olan fenler teknıkler
hararet: ateşlılık, coşkunluk, heyecanlılık.
hedef-i maksat: asıl vanlmak ıstenen hedef
ıhtıyacat: ıhtıyaçlar luzumlu olan şeyler
ilcaat: zorlamalar mecbur etmeler
ımtızac-ı efkar: fikrlenn uyumu
ırsal: gonderme
ıstıhkak: hak etme
ıstıkbal: gelecek.
ıstınaden: ıstınat ederek, dayanarak
ittıhad-ı mıllî: mıllî bırlık.
ızhar: ortaya koyma, acıga cıkarma gosterme
kıymet-ı hakıkıye: hakıkı ve gerçek deger
kuvve-i cesıme: buyuk guç.
kuvve-ı maneviye: manevi guç, moral
lütuf: ıyı ve dostça davranma
maada: den başka.
malık: sahıp
me'yusıyet: umıtsızlık.
medrese: egıtım ve oğretım kurumu.
meyan: ara orta
muadat-ı cahiliâne: cahılce bılgısızce karşılıklı duşmanlık.
muharrip: harb eden savaşcı
munasebet-i kimyeviye: kımyasal ılışkı reaksıyon
naara: seslenış kukreyış haykınş
netice-i zulm-i hükûmet: hükumetin zulmunun neticesı.
peyda: meydana gelme açığa çıkma
seda-i mevt: olüm oğlıgı
şematet lia'da: duşmanlık şamatası kuru gurültusü
şua-ı elektrikiye: elektnk ışıgı.
tamim: umumîleştirme genelleştirme
teavün: yardımlaşma.
temin: saglamlaştırma sağlama
terakki: yükselme ılerleme.
tesadüm: çarpışma tokuşma vuruşma.
teşrinisani: Kasım ayı
tevlit: doğurma sebep olma
ulum-ı dınıye: dını ılımler
vesaıt: vasıtalar
ziya-i maarif: egıtım ogretım ışıgı.

ihtilâf-ı dâhilîden mahvolduğu gibi, ihtilâftan tevellüt eden şûnşle merhamet-i pederâneye bedel buğz-ı zalimâneyi davet ediyor. Hem de medeniyetin ruh-i hayatı olan fünun ve maarif-i cedidesinden Kürdler nefret etmişler.

1. Zahiren ecanipten geldiğinden,

2. Bazı mesail-i fenniye, bazı hikâyat-ı İslâmiye ve bazı teşebbühat ile –ki avam-ı nâs sathî olarak akide ve hakikat telâkkı etmişlerdir– müsademat ve münakazatlarından,

3. Ve her kemalın madeni bildiklen medarısın usulüne muhalefetten,

4. Ve bazı ehl-i mektebe, İslâmıyet'i yalnız zevahır ve taklidî olarak bir akide-i tıflâne ile fünunumuza kesbettiği meleke-i feylesofâneye karşı muhakeme ve mukabele etmekle vadi-i evham ve şukûka düştüklerinden Kürdler maanf-ı cedideden gayet urkuyorlar.

Bunun çare-i yegânesi: Aşiret, alaylılık ve askerlik bab-ı âlîsi ile mekâtip ve maarifi içlerine idhal ve maden-i saadetlen olan medaris-i mündenseyi ihya ile ulûm-ı diniye ile beraber fünun-i lâzıme-i medeniyeyi Kürd uleması tedris etmektir.

Hulâsatü'l-kelâm. Her milletin, lâsıyyema, Kürdlerin hablulmetini ve unsur-i hayatı olan ittihat, eğer bir kasır olsa, aşiret alayları ve her ünvana galebe çalan askerlik esaslı ve uzun bir temel ve muhkem bir tavan olacaktır.

akide: inanç, iman.
akide-i tıflâne: çocukça bir inanç, çocukça bir itikat.
avam-ı nas: insanlar okuma yazması az, fikren zayıf olanlar.
bab-ı ali: yüce kapı.
buğz-ı zalimane: zalimce kin.
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol.
ecanip: ecnebiler, yabancılar.
ehl-i mektep: mekteplı, okullu, eğitim ve tahsil görenler.
fünun: fen bilimleri.
fünun: fenler.
fünun-u lâzıme-i medeniye: medeniyetin gereği olan fenler.
galebe çalmak: galip gelmek, üstün gelmek.
gayet: son derece.
hablulmetin: sağlam ip.
hikayat-ı İslamiye: İslamiyet'e dayanan hikâyeler.
hulasatü l-kelam: sözün özü, sözün kısası.
İdhal: dâhil etme, içine alma, sokma.
ihtilaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
ihtilaf-ı dahili: iç çekişmeler.
ihya: canlandırma, dirilterne, hayat verme.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kasır: saray, köşk.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kesb: kazanma.
lasıyyema: hususan, özellikle.
maarif: eğitim, öğretim sistemi, bilgiler, ilimler.
maarif-i cedide: yeni eğitim ve öğretim sistemi.
maden: asıl, esas, kaynak.
maden-i saadet: mutluluk kaynağı.
medaris: medreseler.
medaris-i munderise: silinmiş, izi kalmamış medreseler.
mekatip: mektepler.
meleke-i feylesofane: filozofa yakışır kabiliyet.
merhamet-i pederane: babaca acıma.
mesail-i fenniye: fen bilimlerinin ortaya koydukları.
muhakeme: akıl yürütüp doğru neticeye elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama.
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
muhkem: sağlam, dayanıklı.
mukabele: karşı gelme, karşı koyma.
münakazat: zıtlıklar, uyuşmazlıklar.
müsademat: çarpışmalar, vuruşmalar.
ruh-ı hayat: hayatın ruhu.
sathı: yüzeysel, derine inmeyen, usrun koru.
şûriş: karışa, düzensizlik, asayişsizlik.
taklidî: taklide yapılan.
tedris: okutma, ders verme.
telâkkî: anlama, kabul etme.
teşebbühat: benzetmeler.
tevellüt: doğma, doğum.
ulema: âlimler, bilginler.
ulum-ı diniye: dini ilimler.
unsur-ı hayat: hayatın esası.
usul: metot, metodoloji, esaslar, kaideler.
vadi-i evham ve şükûk: vehim ve şüpheler vadisi.
zahiren: görünüşte.
zevahır: dış görünüş.

Ve o kasr-ı ittihat ve ittifakı ziyalandıran veyahut o hayat-ı akvamın deveran-ı dem yerine geçen havagazı menbaı gibi olan maarife aşiret alayları gayet muşaşaa bir medrese-i fünun ve cesim bir fabrika-i sanayi olacaktır. Üstat hükûmet, alayların istidadına göre iyi bir ders-i intizam verse, feni'melmatlûp, vesselâm.

Said Nursî

deveran-ı dem: kan dolaşımı, kan devretmesi
fabrika-ı sanayi: sanayi fabrikası
feni'melmatlûp: ne güzel, tam aranılan şey
hayat-ı akvam: kavimlerin hayatı
istidat: kabiliyet, yetenek.
ittifak: birleşme, birlik oluşturma
kasr-ı ittihat: birlik sarayı
maarif: eğitim, öğretim sistemi, bilgiler, ilimler
medrese-i fünun: fen bilimlen medresesi
menba: kaynak.
muşaşaa: parlak, şaşaalı, debdebeli
üstat: öğretici, öğretmen.
vesselam: mektup sonlarında sonsuz selâm manasında kullanılır
ziya: ışık, aydınlık, nur
cesim: büyük, kocaman.
ders-i intizam: düzen dersi.

Mebusana Hitap

6 Kânunievvel 1324-13 Kânunievvel 1324,
Kurd Teavun ve Terakki gazetesi, Sayı, 3-4

يَا أَيُّهَا الْمَبْعُوثُونَ إِنَّكُمْ لَمَبْعُوثُونَ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ (1)

Ey Mebusan-ı Ahali!

HUKUKULLAH tabir olunan menafi-i umumiyeyi bostan-ı medeniyette Mebus-i İlâhînin aynülhayat şeriatıyla iska ediniz, tâ ki medeniyetimiz bu hayat ile gençliğini ebedileştirsin ve adalet-i İlâhiye de hakkıyla tezahur etsin. Zira, adalet-i İlâhiye arş-ı şeriatta tecelli ediyor. Oradan nazil olan ahkâmı dûsturu'l-amel yapınız, tâ ki hukukullahta izinsiz tasarruf lâzım gelmesin. Sahib-i hakkın izni olmasa tasarruf caiz olmaz. İnsanlar hür oldular, lâkin yine ibadullahtırlar.

İstıbdat denilen dev-i derendenin pençe-ı gaddannda hanım-ı hatime-i edyan sükût ile ibka edilmişti. Şimdi elbette, taht-ı medeniyette oturan ve efkâr-ı umumî denilen Süleyman-ı meşrutiyetin enguşt-i mübareğine, her hasiyet-i teshire malik nigîn-i Şeriat-ı Garra lâyık görülecek. Evet bunu lâyık görünüz, fiilen de tebrik ve inkıyat ediniz. Bırakmayınız, meşrutiyetin yed-i âdilânesine yakışan o seyfullah-ı beyzaya istıbdadın pis pençesi ilişsin ve ağrazına vesile ederek o mübareği lekedar etmesin.

Milyonlarca dâhîlerin nusus-i kàtıadan istihracıyla Şecere-i Tuba gibi teşaub etmiş ve siyaseten ve maslahaten

1. Ey mebuslar! Şüphesiz, sizler büyük bir gün için dirilteceksiniz.

adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, İlâhi adalet.
ağraz: gizli kinler, kasıtlar.
ahkâm: hükümler.
arş-ı şeriat: şeriat arşı.
aynulhayat: hayat kaynağı.
bostan-ı medeniyet: medeniyet bahçesi.
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun.
dev-i derende: yırtıcı dev.
dûsturu'l-amel: çalışma kuralı.
ebedî: sonu olmayan, daimi, sürekli.
efkar-ı umumî: umumun düşüncesi, kamuoyu.
enguşt-ı mübarek: mübarek parmak.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
hanım-ı hatime-i edyan: son din hanımı.
hasiyet-i teshir: boyun eğdirme özelliği.
hukukullah: Allah'ın hukuku.
hukukullah: tohlumun genelı ile ılgılı olan, yalnız bır şahsa aıt olmayan hukümler, kurallar.
ibadullah: Allah'ın kulları, Allah'a ıbadet ve kulluk edenler.
ıbka: sürekli devamlı kılma.
ınkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma.
iska: su verme, sulama, suvarma.
ıstıbdat: baskı, baskıcı yönetim, kendı başına ve hıç bır nızama ve kanuna bağlı olmadan yonetme, keyfi idare sistemi.
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
kânunievvel: Aralık ayı.
lekedar: lekeli, lekelenmiş.
malik: sahip.
maslahaten: fayda bakımından.
mebusan: mebuslar, milletvekilleri.
mebusan-ı ahali: millervekilleri, halkın vekilleri.
Mebus-i İlâhî: Allah tarafından görevlendirilen vekil, Peygamber Efendimiz (ASM).
menafi-i umumiye: umumî faydalar, kamu yararı.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
nazil: nüzul olan, inen.
nıgın-ı Şeriat-ı Garra: parlak şeriat yüzüğü.
nusus-i katıa: keskin nasslar.
pençe-i gaddar: gaddar, zalim pençe.
sahib-i hak: hak sahibi.
seyfullah-ı beyza: Allah'ın beyaz kılıcı.
siyaseten: siyaset bakımından, siyasi yönden.
sükut: düşme, düşüş, suskunluk.
Süleyman-ı meşrutiyet: dindar cumhuriyet ve demokrasi manasındaki Süleyman'a benzetilen meşrutiyet sultanı.
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba ağacı.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tabir: ifade, deyim.
taht-ı medeniyet: medeniyet tahtı, kürsüsü.
tasarruf: idare etme, istediği gibi kullanma.
teavun: yardımlaşma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
terakki: yükselme, ilerleme.
teşaub: şubelenme, dal budak peyda etme.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
yed-i âdilâne: adaletli el.

hangisinin hangi meselesine temessük caiz bulunmuş [1] وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ sırrını tefsir eylemiş olan mezahib-i erbaadan o define-i bîpayan ve bîintiha, o cevahirle memlûdur ya, o Şeriat-ı Garradan ahkâm-ı âdile ve hakaık-ı ulviyeyi dustur olmak üzere tanzim için hamele-i şeriatın efkâr-ı umumiyesine müracaat edinız, tâ ki, meşrutiyettekı hakaikı ve Kanun-i Esasîdekı ahkâmı, daha mükemmel daha vazıh, Şeriat-ı Garradan istihraç ve tanzim etsinler, nasıl ki az himmetle Mecelle-i Ahkâmı tanzim ettiler. Zira hablülmetîn-i hayatımız olan ittihad-ı umumî bununla tahakkuk edecek ve kuvvet bulacaktır.

Şimdiye kadar şems-i İslâmiyet sehab-ı muzlim-i istibdat ile ve onun neticesi olan sû-i ahlâk ve zaaf-ı diyanetle mestur-i münkesif ve ma'kes olan kamer-i medeniyet, haylûlet-i cehalet ve vahşet ile münhasıf olduğundan, hâşâ, dın-i İslâm müsaid-i istibdat ve atalet olduğuna dair bazıları için bir zann-ı batıl hâsıl olmuştur [2] اَلْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ اَحَدَهَا اَيْنَمَا وَجَدَهَا bir şeriatta esas olsa, acaba ne senetle, ne suretle mâni-i terakki olur. Siz de meşrutiyeti "meşruiyet" ünvanı ile tavsif ve telâkki ve telkın edinız, tâ ki o batılı tekzip edesiniz. Yoksa, başka vicdanî dinlere kıyasen, şeriatı siyasetten tecrîtle o zann-ı batılı tasdik etmeyiniz. Zira, dinimiz nasıl ki manevî ve vicdanî ve uhrevî ve naklîdir, maddî ve sıyasî ve aklî ve

1 Yaş ve kuru ne varsa apaçık bir kitapta yazılmışur (En am Suresi 59)

2 Hikmet mu mının yıtık malıdır nerede bulsa alır (Tirmizî Kitabu l-İlm 19 İbni Mâce Kitabu z-Zuhd 15)

ahkam: hukumler
ahkam-ı âdile: adaletli hukumler
batıl: boş ve manasız olan gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
bıintıha: sonsuz nihayetsız
caiz: uygun.
cevahır: cevherler elmaslar kıymetlı taşlar
define-ı bîpayan: tukenmez sonsuz define.
dın-ı İslam: İslam dını
düstur: kaide esas prensip
efkar-ı umumıye: kamuoyu umumun düşuncesı.
hablulmetın-ı hayat: hayatın sağlam ve kopmaz bagı
hakaik: hakıkatler gerçekler
hakaik-ı ulvıye: yuce, yuksek hakıkatler
hamele-i şeriat: şerıatı taşıyanlar uygulayıp ayakta tutanlar
hasıl: ortaya çıkan belıren
haylulet-i cehalet: bılgısızlığın araya gırmesı
himmet: çalışma çabalama gayret gosterme
istıhraç: bır şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma mana çıkarma
ittıhad-ı umumi: genel bırlık.
kamer-i medeniyet: medeniyet ayı
Kanun-ı Esasi: 1876 da kabul edilen ılk Osmanlı anayasası
kıyasen: kıyas ederek.
ma'kes: yansıma yeri ayna
manı-ı terakki: ılerlemeye ve yukselmeye manı engel
Mecelle-i Ahkâm: İslam hukukunun muamelât kısmının bir araya getırılmesi ve bunların zamanın şartlarına gore düzenlenmesiyle meydana gelen kanun kitabı
memlu: doldurulmuş dolu.
mestur-i munkesif: tamamen ortulmuş kapanmış.
meşruiyet: meşruluk, kanuna şerıata uygun olma
meşrutıyet: mılleti temsil eden bir meclis vasıtasıyla yonetım.
mezahıb-ı erbaa: Dort mezhep: Hanefi Şafii Maliki Hanbeli mezhepleri
münhasıf: sonuk, golgelenmış
müsaid-i istibdat ve atalet: istibdat ve tembellıge elverşlı
naklı: naklı ve rıvayete dayanan
sehab-ı muzlim-i istibdat: istibdadın ve baskının karanlık bulutu
senet: dayanılacak ve guvenilecek şey kuvvetlı delıl olan şey
sû-ı ahlâk: kotu ahlâk.
suret: bıçım şekıl tarz
şems-i İslâmiyet: İslamıyet gunesi
şeriat: dın.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şenat İslam dını
tahakkuk: gerçekleşme meydana gelme olma
tanzım: duzenleme.
tasdik: onaylama
tavsif: nıteleme.
tecrıt: soyutlama, ayırma bır tarafta tutma
tefsir: yorum açıklama.
tekzip: yalanlama yalan olduguna soyleme.
telâkki: anlama kabul etme
telkın: fikır aşılama, zıhnde yer ettırme
temessük: yapışma sarılma sıkıca tutunma
uhrevi: ahırete dair ahırete aıt
ünvan: şohret, ad ısım
vahşet: yabanı ve vahşî olan şey, medenıyetın zıddı
vazıh: açık, aşıkâr
vicdani: vicdanla, kalbî hıs ıle ılgılı vıcdana aıt.
zaaf-ı diyanet: dındarlıktakı zayıflık eksıklık.
zann-ı batıl: aslı esası olmayan duşunce.

meaşı tanzim ve temin ediyor. Bazı Avrupa muhakkikleri demişlerdir ki: "Bazı aktârdaki insanlann daire-i medeniyete duhullerine vasıta-ı yegâne Islâmiyet'tir." Müslümanların lâhm u demlerine karışmış olan din-i İslâm, onlann hissiyat ve efkânnda müessir ve vicdanlannda sultan-ı mutâ olduğundan şimdi esas-ı terakkiyi metın bir esasa istinat ettırmek için efkâr ve ezhan meyanında seyyale-i elektrikiye gibi cereyan eden mesail-i diniye ile vicdanlanyla muhabere ve neşredilsin.

Hem de etfalın talımı kasrî ve cebrîdir. Etfale benzeyen akvamın terbiye ve talimleri de cebrî gibi olacaktır. Bu zaman-ı hürriyette kasır, şevk ve muhabbet olacaktır. Ve o şevk-i hakikîyi tevlît eden, vicdanlarından çıkan seda-i dıyanettır. Ve onu tehyıç eden hasıyet, ruhanî manyetizmaya malık olan şerıat-ı Ahmedîyenin emr-i nafiziyle olacaktır. Kurdistan, Arabistan, Amavutluk'ta gezenler, bu müddeada tereddüt etmezler. Onlann ezhanını ruhanî manyetizma ile manyetizmlendirmek ancak şerıat namıyla olacaktır. Marazımızı teşrîh edelim, ona göre deva arayalım.

Marazımız atalet, cehalet ve muhalefet-ı şerıatla hâsıl olan sû-i ahlâk ve onlann neticeleri olan fakr u zaruret ve irtıkâb-ı hıle ve başka nam ile sırkat-ı alenîdir. Âlem-i medeniyet, bu seyyiatın izalesini bizden istiyorlar. Dıyaneti zayıflaştırmakla tedavi, parmaktakı cenhanın tedavisi için göz çıkarmaya benzer. Zira milletin kalb hastalığı zaaf-ı dıyanettır.

aktâr: yoreler bolgeler
akvam: milletler kavımler uluslar
alem-i medeniyet: medeniyet dunyası
atalet: tembellik
cebr: mecburi
cehalet: cahıllık.
cereyan: akım bır tarafa doğru akış
cerîha: yara
dâire-i medeniyet: medeniyet dairesi medeniyet alanı.
deva: ılâç, çare
din-i İslâm: islam dini
duhul: icen girme dâhil oluş
efkar: duşunceler fıkırler gorusler
emr-ı nafiz: geçerli emır
esas-ı terakki: ilerleme ve yukselmenin esası
etfal: cocuklar
ezhan: zihinler
fakr u zaruret: yoksulluk ve çaresızlık.
hasıl: ortaya çıkan, belıren.
hasiyet: bır şeye has ozellik, nıtelik.
hissiyat: hısler duygular
İrtikâb-ı hile: hileye başvurma hılecılık.
istınat: dayanma
izale: gıderme ortadan kaldırma
kasır: zorlayıcı etken
kasrî: zorunlu
lahm ü dem: et ve kan.
manyetizma: telkın ve hipnoz yolu ile bınını tesır altına alma
maraz: hastalık.
meaş: hayat, geçim
mesail-i diniye: dinî meseleler
metın: sağlam ve dayanıklı.
meyan: ara orta
muhabbet: sevgi sevme
muhabere: haberleşme.
muhakkik: tahkık eden gerçeği araştırıp bulan, bır şeyin ıç yuzunu inceleyerek vakıf olan
muhalefet-ı şerıat: şerıata muhalefet etme.
muddea: ıddıa edılen şey tez, sav
müessir: tesırlı.
nam: ad un şohret.
neşır: herkese duyurma yayma tamım
seda-ı dıyanet: dındarlık yankısı sesi
seyyale-ı elektrıkıye: elektrik akımı
seyyiat: kotulukler fenalıklar
sırkat-ı alenî: açıktan hırsızlık.
su-ı ahlak: kotu ahlak.
sultan-ı mutâ: kendısıne boyun egılen guç.
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen Ilahi emır ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
şerıat-ı Ahmedıye: Hz. Muhammed'in (asm) tanf ettıgi getırdıgi ve bıldırdıgi şerıat, Islâm dini
şevk: şıddetlı arzu aşırı istek ve heves
şevk-i hakikî: gercek istek, arzu
talım: eğıtım yetuştırme ogretme
tanzim: duzenleme, tertıplemek
tehyıç: heyecanlandırma, heyecana getırme
teşrih: bir meseleyi ıyice araştırıp ortaya çıkarma açma inceden incelemeye dıdıkleme
tevlıt: dogurma sebep olma
vasıta-ı yegane: tek vasıta, araç.
zaaf-ı dıyanet: dındarlıktakı zayıflık eksıklık
zaman-ı hürriyet: humyet, özgurluk donemi.

Hulâsatu'l-hulâsa: Meşrutiyet, seyf-i elmas-ı şeriatı elde tutmak zarurîdir; tâ ki, üç şecere-i zakkumu esasıyla kessin, o üç define-i cevahiri veyahut şecere-i tubayı muhafaza etsin.

• *Birinci şecere-i zakkum*, Avrupa nın hakkımızda zann-ı fasidi ve onun semeresi olan hiss-i nefret ve merhametsızlik ve şematettir. Zıra İslâmiyet'in mânı-i terakki ve müsaid-i istibdat olduğunu hataen zannetmişlerdi.

• *Ikıncı şecere-i zakkum*, maden-i ahlâk-ı seyyie ve medeniyetin en büyük seyyiesi olan dinsizliktir. Bu şecere-i zakkumun zemin-i şûresi budur ki, eğer her kemale muhit olan din-i İslâmî yalnız vicdana sıkıştırılsa, din bir tarafta kalır ve hamele-ı şenat tebaıyet hükmuyle geri kalarak gitgide inhitat ederek o şecere-i zakkum müsait zemin bulacaktır. Zıra herkes tebaî ve sathî nazanyla dine nazar ederek dikkatsizlik ve taassup ile dine karışmış olan bazı hikâyat-ı İslâmıye ve teşbihat-ı Israiliyat ki, bazı avam-ı nâs onları akide ve hakikat ve İslâmiyet'ten telâkkı etmişlerdir. Onlar da avam gibi akide ve hakikat zannedeceklerinden, fünunlara muhakeme ettikleri vakit kalb hastalığı mesabesinde olan zaaf-ı akideye muptelâ olacaklardır.

• *Üçüncü şecere-ı zakkum*, nifak ile anasır-ı İslâmiyeyi tefrikaya ve efradın kalblerini teşettüte ve efkâr-ı umumiyeyı çatallaştırmaya ve hukûmeti ızmıhlâle verecektir. Zira en âmî ve cebîn, en has ve cesur gibi hiss-i diyanetle mütehassıs, dın namıyla ne telkın olunsa ruhunu feda

akide: inanç, iman.
âmî: bilgisiz cahil
anasır-ı İslamiye: Muslıman unsurlar milletler
avam: kulturlü yüksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
avam-ı nâs: insanlar okuma yazması az, fikren zayıf olanlan.
cebın: korkak cesaretsız
define-i cevahir: cevherlerin derinesi.
dın-i İslâmî: İslâm dını
efkar-ı umumıye: kamuoyu umumun düşüncesi genel düşunce
efrat: ferdler
fünun: fenler
hakıkat: gerçek, doğruluk, gorulen bir şeyin aslı esası
hamele-ı şenat: şeriatı taşıyanlar, uygulayıp ayakta tutanlar
hataen: hata olarak yanlışlıkla.
hikayat-ı İslamiye: İslâmıyet e dayanan hikâyeler
hiss-i dıyanet: dın duygusu
hıss-ı nefret: nefret hissi.
hulasatu l-hulasa: sozun ozü, netıcenin de ozeti
inhıtat: kuvvetten düşme güç kaybetme
ızmıhlâl: yıkılma çokme alçalma
kemal: olgunluk mukemmellik.
maden-i ahlak-ı seyyie: kotu ahlâkın kaynağı
mânı-ı terakki: ilerlemeye ve yukselmeye mani engel
mesabe: seviye derece.
meşrutiyet: bir hukümdann başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sıstemi
muhafaza: koruma
muhakeme: akıl yurutup doğru netice elde edebilme tartma değerlendirme yargılama.
muhıt: hata eden kuşatıcı.
müptelâ: tutkun bir şeye duşkun ve tutulmus olan
müsaid-ı istibdat: istıbdat ve baskıya elverişli
musait: uygun munasıp
mutehassıs: hislenen duygulanan.
nazar: bakış bakış açısı.
nıfak: ikiyuzluluk bozgunculuk.
sathî: yuzeysel derine inmeyen, ustün korü.
semere: meyve guzel netice
seyf-ı elmas-ı şeriat: şeriatın elmas kılıcı.
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba ağacı
şecere-i zakkum: zakkum ağacı Cehennem ağacı.
şematet: birinin kotu durumda olmasına veya duşmesine sevinme
taassup: bir şeye veya kımseye koru korune aşın bağlılık
tebaı: hakıkı maksat olmayıp dolayısıyla olan
tebaıyet: tabı olma uyma
tefrika: ayrılık, bolunme.
telakkı: anlama kabul etme.
telkın: fikir aşılama, zihinde yer ettirme
teşbihat-ı Israiliyat: Yahudî ve Hıristiyanlann inanç, ahlak tarih ve efsaneye dayalı kultürunden İslam a karıştıgı bilinen hikâyelerdeki teşbıhler
teşettüt: dağınık olma penşanıyet.
zaaf-ı akide: akide zaafı inanç zayıflıgı
zann-ı fasit: yanlış zan.
zarun: zorunlu
zemin: yer, temel
zemin-i şure: venmsız zemin venmsız toprak.

eder. Hubb-i vatan ve sırf hubb-i millet ve saadet-i dünyevî olan hissiyatlar ancak binden bir tane, hakkıyla mütehassis oluyor. Ve muhtesler de hubb-i vatan ve millet içinde diyanet ve şevket-i İslâmî ve şerayi-i dinî mülâhazasıyla mütehassis oluyor. Demek din vasıtasıyla olmazsa, şahs-ı manevî olan hükûmet, avam-ı nâs nazarında münafık veya mürtet gibi olacak ve hayatımız olan ittihat ve ruhu hükûmet olan itaat, "ehven min beyti'l-ankebut" olacaktır. Bir asker hiss-i hakikî-i vicdaniyattan arî farz edilse, kâr u zârda ne fedakârlık gösterecek!

Eğer şeriat tecessüm ve temessül etse idi, istibdadı şeytan gibi tel'in edecekti. Şeriatı bertaraf bırakmayınız, tâ istibdat pis eliyle vücudunu lekedar etmesin.

Meşruiyet zemininde neş'et eden,

Birinci şecere-i tuba, ittihad-ı umumîdir. Zira, avam ve havas hiss-ı dinle mütesaviyyen mütehassistirler. Eğer dın namıyla olmasa, bîçare avam mazi tarafa dönüp gidecekler, zaman-ı saadete sizi şekva edeceklerdir.

İkinci şecere-i tuba, eyadi-i şebabete mazhar olan medeniyetimizdir. Zira şeriat, mehasin-i medeniyete emirle beraber, medeniyetı ınkıraza sevk eden ve ıhtıyarlatmakta olan sefahat ve israfat ve maişetteki müthiş müsavatsızlıktan nehyediyor.

Üçüncü şecere-i tuba, ikbal-i istikbalimizi temin eden dıyanet-i kâmilemizdir. Zira meşrutıyette şeriat, esas-ı evvel-i medeniyetimizin deveran-ı demi yerine geçmiş olan şeriat-ı Ahmedîyı teneffus ve terakkıyat-ı efkâr ile

kar u zar: muharebe yeri, savaş alanı
lekedar: lekeli, lekelenmiş
maişet: geçim, geçinme
mazhar: nail olma, şereflenme
mazi: geçmiş zaman.
mehasin-i medeniyet: medeni yetin güzellikleri
meşruiyet: meşruluk, kanuna şeriata uygun olma.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
muhtes: duygu taşıyan.
mülahaza: dikkade ve teferruatıyla inceden inceye düşünme
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde kufru gizlediği halde Müslüman görünen
mürtet: dinden çıkmış kimse.
müsavat: müsavilik, eşitlik.
mutehassis: hislenen, duygulanan
mütesaviyyen: eşit olarak.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nehiy: yasaklama
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
saadet-i dünyevî: dünya mutluluğu
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî kişilik.
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba ağacı
şekva: şikâyet.
şerayi-i dini: dini kural ve kaideler
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şeriat-ı Ahmedî: Hz. Muhammed'in (asm) tarif ettiği bildirdiği şeriat, İslâm dini
şevket-i İslamî: İslamın heybet, haşmet ve büyüklüğü
tecessüm: cisimleşme, cisim hâline gelme
tel'in: lânet okuma, lânetleme
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
teneffüs: soluma, içselleştirme
terakkıyat-ı efkar: fikirlerin gelişmesi, fikri gelişmeler, ilerlemeler
zaman-ı saadet: Asr-ı Saadet dönemi
zemin: yer, temel.

arî: soyunmuş, kurtulmuş
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
avam-ı nas: insanlar, okuma yazması az, fikren zayıf olanlar
bertaraf: ortadan çıkmış, yok edilmiş.
bîçare: çaresiz, zavallı
deveran-ı dem: kan dolaşımı
diyanet: dini hisler, dindarlık.
diyanet-i kamile: mükemmel dindarlık.
ehven min beyt-i ankebut: örümceğin evinden daha ehven, yani biraz daha dayanıklı
esas-ı evvel-i medeniyet: medeniyetin ilk temeli
eyadi-i şebabet: gençlik eli
havas: bilgi ve yaşayışça üstün olanlar, önde gelenler
hiss-i din: din duygusu
hiss-i hakiki-i vicdaniyat: gerçek vicdanı niteliklere ait duygu
hissiyat: hisler, duygular
hubb-ı millet: millet sevgisi
hubb-ı vatan: vatan sevgisi
ikbal-i istikbal: geleceğin tâlii, işlerin iyi gitmesi
inkıraz: sonme, yok olma, tükenme, bir şeyin kökünün kazınması
israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar
istibdat: kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfi idare sistemi
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
ittihad-ı umumî: genel birlik.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma

onun mülevves olan hikâyat ve İsrailiyat ve teşbihattan tasfiye edileceğinden, küre-i arzın deveran-ı demi yerine geçecektir. Veyahut şems-i İslâmıyet sema-i siyasette sehab-ı muzlimden halâs olduğundan, kamer-i medeniyeti tenvir ve Asya tarlasının çiçeklerini tenmiye ve tezyin edecektir. Zira din esası olduğu hâlde, hamele-i şeriat, dâhî ve siyasî adamlar olacaklar ve İslâmiyet'i o hikâye-i İsrailiyattan tecrit edecek ve sileceklerdir.

وَالْفَضْلُ مَا شَهِدَتْ بِهِ الْأَعْدَاءُ[1]

Yeni Dünyanın en meşhur feylesofu demiş ki: "İslâmiyet çıktığı zaman âteş-i cevval gibi, odun parçalarına benzer sair edyan ve efkân bel' etti. On iki asırda iki yüz milyonun rehber-i hayatı olmuş ve o hakaik-i ulviye müsademat-ı âleme karşı hasiyetini ve hakikatini muhafaza etmekle şimdi mir'at-ı mücellâ gibi Muhammed-i Arabî'yi nazarımızda tecessüm ettiriyor."

Elhâsıl: Bir hazine-i cevahire malik olduğumuz hâlde, Avrupa'ya ahkâmda izhar-ı fakr, ahlâkta dilencilik etmek din-i İslâm'a büyük bir hıyanettir ve hayat-ı millete kastetmektir. Dünya için din feda olmaz, berahin-i akliye üzerine müesses olan din-i İslâm, başka dine kıyas olunmaz.

Evet, Avrupa'dan ahz u iktibasa muhtacız. İhtiyacımız idare-i mulk ve tanzim-i kuva-i harbiye-i bahriyeden ve fünun-i sanayiden işimize yarayanlardır (dinimizin emniyle). Avrupa da bizden yalnız adaleti ister ve medeniyeti bekler; tâ muvazenesi bozulmasın. Bu iki esasa şeriatımız müessis ve küllîyetiyle nazırdır. Zaaf-ı diyanetle

ahkam: hükümler, kanunlar
ahz u iktibas: aktarma, yapma
ateş-i cevval: hareketli ateş
bel: ortadan kaldırma, yutma
berahin-i akliye: akli deliller
deveran-ı dem: kan dolaşımı
din-i İslâm: İslam dini
edyan: dinler
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
elhâsıl: hâsılı, netice itibanyla, kısaca
fünun-u sanayi: sanayi fenleri, teknikleri
hakaik-i ulviye: yüce, yüksek hakikatler
halâs: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme
hamele-i şeriat: şeriatı taşıyanlar, uygulayıp ayakta tutanlar
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik
hayat-ı millet: milletin hayatı
hazine-i cevahir: cevherlerin hazinesi
hikâyat: hikayeler
hikaye-i İsrailiyat: Yahudî ve Hıristiyanların inanç, tarih ve efsaneye dayanan kültüründen İslâm'a karıştığı bilinen hikâye
idare-i mulk: kamu yönetimi, mülkün idâresi
İsrailiyat: Yahudî ve Hıristiyanların inanç, ahlâk, tarih ve efsaneye dayalı kültüründen İslâm'a karıştığı bilinen şeyler
izhar-ı fakr: yoksulluğu gösterme
kamer-i medeniyet: medeniyet ayı
küllîyet: bütünlük, tümlük
küre-i arz: yer küre, dünya
mir'at-ı mücella: cilâlanmış parlak ayna
muhafaza: koruma
muvazene: denge
müesses: tesis edilmiş, kurulu
müessis: tesis eden, kuran
mülevves: kirli, pis, karışık, düzensiz

1. En katî fazilet odur ki, düşmanlar dahi onun tasdikine şahadet etsin.

müsademat-ı âlem: âlemdeki çarpışmalar
nazar: bakış, dikkat
nazır: nezâret eden, bakan
rehber-i hayat: hayat rehberi, kılavuzu
sehab-ı muzlim: karanlık bulut
sema-i siyaset: siyaset seması, gökyüzü
şems-i İslâmıyet: İslâmiyet güneşi
şeriat: Allah tarafından peygamber vâsıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tanzim-i kuva-i harbiye-i bahriye: ordu ve deniz kuvvetlerinin düzenlenmesi
tasfiye: safâlaştırma, arıtma, temizleme
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme
tecrit: soyudama, ayırma, bir tarafta tutma
tenmiye: büyütme, yetiştirme
tenvir: aydınlatma
teşbihat: benzetmeler, teşbihler
tezyin: süsleme
zaaf-ı diyanet: dindarlıktaki zayıflık, eksiklik

uhuvvet ve hürriyet ve medeniyet, bataklık ve müteaffin sulardan zehirlenmiş çiçek ve meyvelere benzer. Acaba Şeyheyn ü Omereyn ve Harun u Me'mun ve Endülüs'teki Emevîler, zaaf-ı dinle mi terakki ettiler? Zaman-ı salifte âlemde hükümferma olan istibdadın peder vahşet olduğu hâlde, sadr-ı evvelin hürriyet ve adalet ve müsavatlan bürhan-ı bâhirdir ki, Şeriat-ı Garra, hürriyet-i hakkı ve adaleti ve ibadetteki musavatıyla iman olunan musavat-ı hukuku cemî-i revabıt ve levazımatıyla camidir. Buna binaen kat'iyen hükmediyorum, şimdiye kadar noksaniyetimiz ve tedenniyatımız ve sû-i ahlâkımız dört sebepten gelmiş.

Birincisi: Şeriat-ı Garranın adem-i müraat-ı ahkâmından ve bazı hakaik-ı şer'iyeyi başka ünvanla gösterdiğinden, avamı tenfir ile itaat-ı vicdaniyelerini sarsmaktır. Devr-i inhitatımızdan beri güya fevkaşşeriat bazı nizamatı neşretmek (şenattan izin almadan) tedennimizin en büyük sebebidir.

Ikincisi: Bazı mudahinlerin keyfemayeşa sû-ı tefsir etmek, hâşâ, İslâmiyet'i istibdada musait ve medeniyete mâni gibi göstermektir.

Üçüncüsü: Zahirperest dinin cahil dostlan, taassubat-ı nabemahal ile bazı teşbihatı hakikat olarak telâkkı ve telkin ederek ve bunu iyilik belleyip dine hıyanet etmesidir.

Dorduncusu: Müşkilü't-tahsil mehasin-i medeniyeti terk ile çocuk gibi heva ve hevese muvafık zünub-i mesavı-ı medeniyetı tutî gıbı taklıt etmelerıdır.

adem-i müraat-ı ahkâm: hukumlere nayet etmeme, uymama
avam: kulturlu yuksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
binaen: den dolayı bu sebepren
burhan-ı bâhir: büyuk ve geniş delil
cami: toplayan, içine alan kapsayan
cemi-i revabıt: bütün rabıtalar baglar
devr-i inhitat: genleme çöküş devrı.
fevkaşşeriat: şenat ustu
hakaik-ı şer'iye: şer'ı hakıkatler
hakıkat: gerçek dogru
hâşâ: asla kat'iyen oyle degil Allah gostermesin
heva: nefsin hoşuna giden zararlı ve gunah olan istek ve arzular
heves: nefsin hoşuna giden gelip geçıcı istek.
hukumferma: hukumran hukum suren.
hürriyet-i hak: hak ozgürlüğu.
istibdat: baskı baskıcı yonetim kendi başına ve hiç bır nizama ve kanuna baglı olmadan yonetme keyfi idare sıstemi.
ıstıbdat: kendı basına ve hıç bır nizama ve kanuna baglı olmadan yonetme keyfi idare sistemi
itaat-i vicdaniye: vicdana uyma vicdanı dinleme..
kat'iyen: kesin olarak, kesınlıkle
keyfemayeşa: canı istedigi gibi.
ievazımat: luzumlu maddeler ihtıyaç maddelerı
mani: engel
mehasin-i medeniyet: medenıyetın guzellıkleri.
muvafık: uygun, munasıp
müdahin: dalkavuk.
müsait: uygun munasıp
musavat: musavilik, eşitlik.
müsavat-ı hukuk: hukuktakı eşıtlik.
müşkilü't-tahsil: elde edilmesi guç olan.
muteaffin: kotu koku yayan
nizamat: nızamlar duzenlemeler
noksanıyet: eksıklik, noksanlık.
Ömereyn: Hz Omer ve sekızıncı Emevı halıfesı Ömer bın Abdulazız
peder: baba
sadr-ı evvel: Islam ın ılk donemı.
su-ı ahlak: kotu ahlak.
sû-ı tefsir: yanlış yorumlama
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ılahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, Islam dını.
Şeyheyn: Hz Ebu Bekır (r a) ıle Hz Omer (r a)
taassubat-ı nabemahal: yersız bagnazlıklar
tedenni: genleme, daha kotu bır dereceye duşme
tedenniyat: tedennıler genlemeler
telakkı: anlama kabul etme.
telkin: fikir aşılama zıhnde yer ettırme.
tenfir: nefret ettırme
terakkı: ılım sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme daha yuksek bır seviyeye gelme.
teşbihat: benzetmeler teşbihler
tutî: dudu kuşu papagan
uhuvvet: kardeşlik.
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey medeniyetın zıddı
zaaf-ı din: dın zayıflıgı
zahırperest: dış gorunuşe gore hukum veren
zaman-ı salif: gecmış zaman
zunub-i mesavi-i medeniyet: medeniyetin gunah ve kotulukleri.

Ey Vukelâ-i Ümmet! Şeriat namıyla meydana çıksanız, icma-ı ümmetin bir küçük dili olacaksınız. Hem de Şeriat-ı Garranın nidasıyla bütün ezhanı manyetizmalandıracak ruhen ve vicdanen evamirinize telâkki olunacaktır. Siz ehl-i teşnih değilsiniz; ehl-i tercih ve tatbik-i ahkâm-ı ilcaat-ı zamane olacaksınız. Ve böyle esaslarda az bir ihmal ve inhiraf, kesr-i adedî gibi, füruatta bir yekûn-ı azîm-ı seyyiat teşkil edecektir. Şimdi tam görünmese, müstakbel tarlasında ebucehil karpuzu gibi mazarrat ile sümbullenecektir. Ehvenişerri ihtıyâr adalet-ı izafiyedir. İcaletü'r-rakîb gibi yapılmasın, tâ adalet-i hakikiyeye istidat peyda olsun.

Ey Mebuslar! İyi muvazene ediniz. Tâ ki حَفَظْتُمْ شَيْئًا وَغَابَتْ عَنْكُمْ أَشْيَاءُ[1] beyti size handezen-i istihfaf olmasın. Elhâsıl, adalet ne ünvanla olsa, adalettir. Lâkin ihtilâf-ı ünvanın büyük bir tesiri var. Hatta mantıkta bir şey-i vahit, bir ünvanla zarurî olduğu hâlde, başka ünvanda nazarîdir. Ve salât, ibadet ünvanıyla, kıbleye müteveccih olduğu hâlde, sahih ve kurbettir, ve *lu'b* ünvanıyla veyahut kıbleye teveccüh olunmasa batıl ve haramdır. Namaz, sureten o namazdır.

Binaenaleyh, meşrutiyet ve kanun-i esasî denilen adalet ve meşvereti, bu ünvan ile beraber o ünvan-ı muhteşem ve müessir ve adalet-i mahzayı mutazammın, ve nokta-i istinadımızı temin eden, ve meşrutiyeti bir esas-ı metîne isnat ettiren; ve evham ve şükûk sahibini varta-i hayretten kurtaran, ve ıstıkbal ve ahıretimizi tekeffül

1 Tek bir şeyi korumak için pek çok şeyi kaybettiniz

adalet-ı hakikiye: hakıkı adalet gerçek adalet.
adalet-i izafiye: goreceli adalet.
adalet-i mahza: tam adalet gerçek kusursuz adalet toplumun selâmeti için ferdin cuzı hukukunun feda edilemeyeceğini esas alan adalet anlayışı
batıl: boş ve manasız olan hükümsüz olan
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzerine
ebucehil karpuzu: meyvesi acı ve dokunulduğunda patlayarak etrafa hızla yayılan tohumları vasıtasıyla çoğalan bir bitki
ehl-i tercih ü tatbik-i ahkâm-ı ilcaat-ı zamane: zamanın dayattığı hukumlen tercih edip uygulayanlar
ehl-i teşnih: bir meseleyı inceden inceye araştırıp, ortaya çıkaranlar
ehvenuşşer: şemn en az zararlısı ıkı kotuden daha az zararlısı.
elhasıl: hasılı neuce ıtıbanyla kısaca
esas-ı metîn: sağlam temel
evamir: emirler buyruklar
evham: vehımler zanlar kuruntular
ezhan: zıhınler.
füruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
handezen-i istihfaf: küçumseyerek gulen
icaletü'r-rakîb: yarışanların acelecılığı
icma-ı ümmet: ummetin bir konu uzenndekı goruş bırlığı.
ihmal: boşlama onemsememe
ihtılaf-ı ünvan: unvan değışıklığı.
ihtıyar: seçme tercih etme
inhiraf: degışme, bozulma
ısnat: dayandırma.
istidat: kabılıyet, yetenek.
ıstıkbal: gelecek.
kanun-i esasî: anayasa
kesr-i adedî: sayı coklugu
kurbet: yakınlık.
lu'b: oyun eglence
manyetizma: telkın ve hıpnoz yolu ıle bınnı tesir altına alma
mazarrat: zararlar
mebus: milletvekılı
meşrutiyet: bir hukumdarın başkanlıgı altındakı millet meclısı ıle idare edılen devlet sıstemı
meşveret: ışlenn konuşup anlaşma yoluyla halledılmesı bir konu hakkında çeşıtlı ve ehıl şahıslardan fikir alma.
mutazammın: ıçıne alan, kapsayan, havı
muvazene: karşılaştırma olçme tartma
müstakbel: gelecek.
müteveccih: bır cıhete donen yonelen
nazarî: teonk.
nıda: ses seslenme çağırma
nokta-i istıdat: kabılıyet, yetenek noktası.
peyda: meydana gelme açıga cıkma
sahıh: doğru kusursuz tam sağlam
salat: namaz
sureten: suret olarak gorunuş ıtıbanyla.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ılahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şenat Islam dını.
şey-i vahit: bır şey tek şey
şükûk: şekler şupheler
tekefful: boynuna alma kefalet etme
telakkı: anlama kabul etme
teşkil: oluşturma şekıllendırme
teveccuh: yonelme yonelış.
ünvan: ad
ünvan-ı muhteşem ve müessir: gorkemlı ve tesırlı unvan
varta-i hayret: hayret vartası şaşkınlık tuzagı
vukelâ-i ümmet: ummetin vekıllerı
yekun-i azım-ı seyyiat: kotulukler ın buyuk toplamı

eden, ve menafi-i umumî olan hukukullahı izinsiz tasarrufundan sizi tahlıs eden, ve hayat-ı mılliyemizi muhafaza eden, ve umum ezhanı manyetızmalandıran, ve ecanibe karşı kemalımızi ve metanetimizi ve mevcudiyetimizi gösteren, ve sizi muaheze-i dünyevî ve uhrevîden kurtaran; ve maksat ve neticede ittihad-ı umumîyi tesıs eden, ve o ittihadın ruhu olan efkâr-ı umumiyeyi tevlît eden; ve çürük mesavi-i medeniyeti hudud-i hürriyet ve medeniyetimize girmekten yasak eden; ve bizi Avrupa dilencıliğinden kurtaran, ve geri kaldığımız uzun mesafe-ı terakkıden sırr-ı ı'caza bınaen zaman-ı kasîrde tayyettıren, ve Turan ve Ariyan'ı ve Sam'ı tevhid ederek zamanıyla bize bır büyük kıymet veren; ve şahs-ı manevî-i hükûmeti Müslüman gösteren; ve Kanun-i Esasînin ruhu ve On Bırinci Maddeyi muhafaza eden, ve Avrupa'nın eski zann-ı fasıtlerini tekzip eden; ve Muhammed'i (ASM) hatem-i enbiya ve şerıatın ebedî olduğunu tasdik ettiren, ve muharrib-ı medenıyet olan dinsizliğe karşı sed çeken; tebayün-i efkâr ve zalâm-ı teşettüt-i ârâyı safa-i nuranîsiyle ortadan kaldıran; ve umum ulema ve vaızleri ıttihad-ı saadet-i millete ve icraat-ı hukûmet-i meşrutaya hadim eden, ve adalet-i mahz ve merhametli olduğundan, anasır-ı gayrımüslimeyi daha ziyade telif ve rapteden –evet evet daha ziyade rapteden, zira onların itminanı nokta-i dıyanete istınat ettırmekledır– ve en cebîn ve âmî bir adamı en cesur ve has adam gibi hıss-i hakikî-i terakkı ve fedakârlık ve hubb-i vatanla mutehassis eden; ve hâdım-i medenıyet olan sefahat ve israfat ve

adalet-i mahz: tam, gerçek ve kusursuz adalet.
âmî: bilgisiz cahil
anasır-ı gayrimuslime: Müslüman olmayan unsurlar Müslüman olmayan milleder topluluklar
Ariyan: Iranlılar
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cebîn: korkak cesaretsız
ebedî: sonsuz daimî.
ecanip: ecnebiler yabancılar
efkar-ı umumiye: kamuoyu umumun düşüncesi, genel düşünce.
ezhan: zihinler
hadım: hademe hizmetçi
hâdim-i medeniyet: medeniyet yıkıcı medeniyeti tahrip eden.
hatem-ı enbiya: peygamberlerin sonuncusu Hz Muhammed (ASM)
hayat-ı milliye: milî hayat.
hıss-ı hakıkı-i terakkı: gerçek ilerleme hissi.
hubb-ı vatan: vatan sevgisi.
hudud-ı hurriyet: özgürlük sınırları.
hukukullah: Allah ın hukuku.
ıcraat-ı hükumet-i meşruta: meşrutiyet hükumetinin icraatı işleri
israfat: savurganlık.
ıstınat: dayanma güvenme
ıtmınan: inanma güvenme gönül rahatlığı içinde tereddütsüz kabul etme
ittihad-ı saadet-i millet: milletin birlik ve mutluluğu
ittihad-ı umumî: genel birlik.
ittihat: birleşme birlik oluşturma
Kanun-i Esasî: 1876'da kabul edilen ılk Osmanlı anayasası
kemal: bilgınlık, mükemmellik.
kıymet: değer
manyetizma: telkin ve hipnoz yolu ile bırını tesır altına alma
menafi-i umumî: umumî faydalar kamu yararı
mesafe-i terakkı: ilerleme mesafesi
mesavi-i medenıyet: medeniyetin fenalıkları kötülükleri
metanet: metin olma dayanıklılık sağlamlık.
mevcudiyet: mevcut olma varlık.
muaheze-i dunyevî ve uhrevî: dünya ve ahiret sorgusu
muhafaza: koruma.
muharrib-ı medenıyet: medeniyet yıkıcısı
mütehassis: hıslenen duygulanan
nokta-ı dıyanet: dın noktası
rapt: bağlama
safa-ı nuranı: nurlu ferahlık.
Sam: Samiler Ortadoğulular
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sırr-ı ı'caz: mucizeliği gösteren sırlar.
şahs-ı manevı-ı hükûmet: hukumeti, devletin idaresini temsil eden manevî kışılık.
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildırılen ilahi emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
tahlıs: kurtarma.
tasarruf: idare etme istediği gibi kullanma.
tasdık: doğrulama onaylama
tayy: atlama aşma.
tebayün-i efkâr: fikirlerin birbirine zıt olması düşüncelerin farklı olması
tekzip: yalanlama
telif: uzlaştırma bağdaştırma
tesıs: kurma, meydana getirme
tevhid: birleme birleştirme
tevlıt: doğurma sebep olma.
Turan: Orta Asyalılar
ulema: alımler, bilginler
umum: bütün
zalâm-ı teşettüt-i ârâ: görüş ayrılıklarının yol açtığı karanlık.
zaman-ı kasir: kısa zaman
zann-ı fasıt: yanlış zan
ziyade: çok fazla

havaıc-ı gayr-i zaruriyeden bizi halâs eyleyen; ve muhafaza-ı ahiretle beraber, imar-ı dünya etmekle sa'ye neşat veren; ve hayat-ı medeniyet olan ahlâk-ı hasene ve hissiyat-ı ulviyenin düsturlarını ders veren, ve her birinizi elli bin kişinin takaza-ı hakkından tebrie eden; ve sizi icma-ı ümmete küçük bir misal-i meşru gösteren; ve sırr-ı niyete binaen, a'malinizi ibadet gibi telâkkı ettiren; ve üç yüz milyonun hayat-ı maneviyesine kast-ı cinayetten sizi tahlis eden ol Şeriat-ı Garra ünvanıyla gösterseniz, bu kadar fevaıdı tahsil ile beraber, acaba ne gibi şeyi kaybedeceksiniz?

Eğer denilse: Acaba medeniyetin revabıtı ve fünundaki hakaıkı Şeriat-ı Garrada nasıl çıkanlacak ve tatbik edilecek?

Ben derim: Ulema-i dinin efkâr-ı umumiyelerine müracaat ediniz ve ezhan-ı nukkada havale ediniz. Fahir olmasın, derim ki: O külliyetten cüz'iyetim cihetiyle iddia ediyorum ki, benden sual ediniz, medeniyetin mehasın-i hakikiyesini Şeriat-ı Garrada daha ekmelini göstereceğim ve fünundaki hakaık-ı yakiniyenin hıçbir nusus-ı kâtıa-i İslâmiyeye muhalif olmadığını ispat edeceğim. Muhalefet ancak fünunun bazı nazariyat veyahut farazıyattadır ki, gençlerimiz, tutî taklidi gibi, yakin zannetmişler. Ve nususun bazı zevahın gayr-ı murat meyanında vuku bulur.

Ey Mebuslar! Mecelletü'l-Ahkâm bir hüsn-i misaldir. İslâmiyet sizden çok büyük şeyler bekliyor. Peygamber de zaman-ı saadette elini kaldırmış gibi size nida ediyor.

a'mal: ameller, işler.
ahlâk-ı hasene: güzel ahlak, güzel huy.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cuz'iyet: cuzî oluş, küçüklük.
düstur: kaide, esas, prensip.
efkar-ı umumiye: kamuoyu, umumun düşüncesi, genel düşünce.
ekmel: daha (en pek) mükemmel, en olgun, kusursuz ve eksiksiz olan.
ezhan-ı nukkad: eleştirmen zihinleri.
fahir: övünme, böbürlenme, gurur.
farazıyat: varsayımlar.
fevaıt: faydalar, menfaatler.
fünun: fen bilimleri.
gayr-i murat: irade dışı, istemeden.
hakaık: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaık-ı yakiniye: yakinî, kesin olarak bilinen hakikatler.
halâs: kurtarma.
havaıc-i gayr-i zaruriye: gerekli olmayan ihtiyaçlar.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı medeniyet: medeni yaşama biçimi, tarzı.
hissiyat-ı ulviye: yüksek hisler, yüce hisler, yüce duygular.
hüsn-i misal: güzel örnek.
icma-i ümmet: ümmetin bir konu üzerindeki görüş birliği.
imar-ı dünya: dünyayı bayındır kılma.
kast-ı cinayet: cinayet kastı.
külliyet: bütünlük, tümlük.
mebus: milletvekili.
Mecelletü'l-Ahkâm: 1869-1878 yılları arasında Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında bir komisyon tarafından derlenen İslamî özel "medeni hukuk" kitabı.
mehasin-i hakikiye: gerçek güzellikler.
meyan: ara, orta.
misal-ı meşru: doğru örnek.
muhafaza-i ahiret: ahireti koruma.
muhalefet: zıtlık, aykırılık, aynlık.
muhalif: zıt, aykırı.
nazariyat: nazariyeler, teoriler.
neşat: neşe, sevinç, keyif, zevk.
nida: ses, seslenme, çağırma.
nusus: naslar. Kur'an-ı Kerim ve hadisin açık hükümleri.
nusus-i kattıa-ı İslamiye: İslâmiyet'in kesin nasları, emirleri.
revabıt: rabıtalar, bağlar.
sa'y: çalışma.
sırr-ı niyet: niyetin sırrı.
sual: sorma.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini.
tahlis: kurtarma.
tahsil: elde etme, alma, kazanma.
takaza-ı hak: hakkı başa kakma.
tatbik: yerine getirme, uygulama.
tebrie: bir kimseyi zan altından kurtarma, birini temize çıkarma.
telâkkı: kabul etme, bir görüşle bakma.
tutî: dudu kuşu, papağan.
ulema-i din: dın alimleri.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vuku: olma, meydana gelme.
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
zaman-ı saadet: Asr-ı Saadet dönemi.
zevahir: görünen yönler, taraflar.

Hem de kuvvet kanunda olsun. Yoksa istibdat münkasım olmuş olur. Kanunun kuvveti, mukanninin kuvvetiyledir. [1] إِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ kanun-i Ilâhîdeki kuvvet ve akaıd-i hakka cihetiyledir ki, bir zaman-ı kasîrde şark ve garbı adalete mazhar ve istilâ etti. Şeriatın büyüğüne itaat istibdadın gayrıdır. Zira şenatta tefevvuk eden en büyük bir adama esaret-i nefisten tahallûs ve hürriyet-i şer'iyeden tekemmül için hiss-i ihtiram ve muhabbetle itaat, hibr ve havf üzere müesses ve tenebbüh-ı efkâr cihetiyle şımdıki zamanda istidadı kalmayan istıbdadın gayrıdır. Mesalik ve edillede ihtilâf, maksat ve neticede ittihattır. Kuvve-ı dafıa ve cazıbe gibi bir kıyasta bulunmalı, tâ muvazene bozulmasın. Sırf ittihat taklidi intaç ediyor.

Hürriyet-ı mutlakanın meydanı olan Kürdistan dağlarında büyümüş ve âdât ü adap ve nezaket namıyla hiçbir kayıt altına girmemiş ve hurriyetını hiçbır şeye ve lezzete feda etmemiş ve hatta zaman-ı istıbdatta hürriyetin ünvanı ve en müsaıt bir zemıni olan divaneliği kabul etmiş ve âlem-i gayptan gelen bir seda-ı manevî vicdanında tanınendaz olarak kalbındekı İslâmiyet'i tehyiç ve gayretini temviç ederek bu hararetli hissiyatını aks-i sedası gıbı izhar eylemiş bır adamın asabiyetınden neş'et eden ıfrat ve tefrıtini onun hulûs-i niyetine ve ihtiyârsızlığına bağışlamak mukteza-i müruvvet ve ınsaniyettir.

پس کنم چون ریز کانرا ان پس انست ○
[2] بانکه دہ کردم اگر در دہ کس انست

1- Muhakkak kı Allah sonsuz güç ve kudret sahıbıdır.

2- Akıl sahıplerı ıçın bu söylediklerim kıfayet eder. Köye sosiendım sesımı duyan varsa eger

âdat ü adap: güzel davranış ve terbiye
akaıd-i hakka: hak-hukuk ılkelerı
aks-ı seda: ses yankılanması
alem-ı gayp: görunmeyen alem.
asabıyet. aşın duyarlılık.
dıvane: delı aklı başında olmayan
edille. delıler kanıtlar ıspat vasıtaları
esaret-i nefis. nefsın esırı olma
garp: batı
gayr: ayrı başka
hararet. ateşlılık, coşkunluk, heyecanlılık.
havf: korku.
hıbr: karışık murekkep
hıss-ı ihtıram: saygı duygusu.
hissiyat. hisler duygular
hulus-ı niyet. niyetın halıslıgı
hürriyet-ı mutlaka: tam özgürlük.
hürriyet-i şer'iye: şenatın tanıf ettıgı hurriyet.
ıfrat: aşırılık, pek ılerı gitme haddını aşma
ıhtılaf: farklı olma ayrı olus.
intaç. netıce verme sonuçlandırma.
ıstıbdat: baskı baskıcı yönetim, kendi basına ve hıç bır nızama ve kanuna baglı olmadan yonetme, keyfi idare sıstemı
istidat. kabılıyet, yetenek
istilâ: ele geçırme, kaplama, yayılma
itaat: boyun egme, uyma, alınan emre gore hareket etme.
ittıhat: aynı fikır ve gorüşte olma, fikır bırlıgi etme
ızhar=gösterme, açıga vurma
kanun-ı ilahi: ilahî ırade, ilahî kanun
kıyas. karşılastırma, bır şeyı baska bir şeye benzeterek hükum verme.
kuvve-ı dafıa ve cazıbe: ıtme ve çekme kuvvetı
mazhar: nail olma, şereflenme
mesalik: meslekler, ızlenen yollar
muhabbet. sevgi, sevme
mukannin. kanun yapan, kanun koyan, kanuncu
mukteza-ı müruvvet ve ınsanıyet. mertlik ve ıyılıkseverlik ve ınsanıyetın gereğı
muvazene: denge
müesses: tesıs edılmış, kurulu
münkasım: taksım edılmış, bolunmuş
müsaıt: uygun, munasıp
nam: ad
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nezaket. naziklik, zarıfluk, incelik.
seda-ı manevi: manevi ses.
şark: doğu.
şerıat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen Ilahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsi dın
tahallüs. halâs olma, kurtulma
tanınendaz: çınlayan
tefevvuk: ustun olma, ustunluk.
tefrıt. normalden aşagı olma
tehyiç: heyecanlandırma, heyecana getırme
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme
temviç: dalgalandırma.
tenebbüh-ı efkar= fikrlerın uyanması
ünvan=ad
zaman-ı istıbdat: ıstıbdat ve baskı dönemı
zaman-ı kasır= kısa zaman
zemın: yer, temel.

Yaşasın adalet-i Ilâhî, ebedî olsun şeriat-ı Ahmedî, payidar olsun meşruta-ı meşrua!

Ben Kurd olduğum için Kürdlere dair bir-iki söz söyleyeceğim. Şöyle ki:

Bizim Kürdler maarifi kılıçlarının hutut-ı cevherinden öğrenmişler. Maarif-i cedideden dört sebep için ürküyorlar.

Birincisi: Bazı mesail-i fenniye, bazı avamların taklîden veya hataen akıde ve hakıkat ve İslâmıyet telâkkı ettikleri bazı hikâyat ve teşbihat ve İsrailiyatın muhalefetidir.

İkincisi: Bazı ehl-i fen ve ehl-i mektebe nazar-ı sathî ve taklîdî olarak zevahir-i dini tahsil ile bir akide-i tıflâneyi fünunlarda kesbettiği meleke-i feylesofâneye mukabele ve muhakeme etmekle, varta-ı evham ve şükûka düştükleridir.

Üçüncüsü: Maden-ı herkemal bildikleri medarısın ahvalıne muhalefet ve mübayenettir.

Dördüncüsü: Zahiren o fununun bilâd-ı ecnebiyeden gelmesidir.

Bunun çaresi, şecaatlerini okşayan Hamidiye Alaylarının askerlik münasebetiyle mekâtıbı medrese nam-ı me'lûfuyla ulûm-i diniye ile beraber, fünun-i lâzıme-i medeniyeyi Kürd ulemasının Kürdlerin ıstıdadına göre tedrıs

adalet-i Ilâhî: Allah'ın adaleti
ahval: haller, durumlar
akide: inanç, iman.
akide-i tıflane: çocukça inanç.
avam: kulturlu, yuksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
bilâd-ı ecnebiye. yabancı memleketler
dair: alâkalı, ilgili.
ebedî: sonsuz, daimi.
ehl-i fen: fen bilimleri uzmanları.
ehl-i mektep: mektepli, okullu, eğitim ve tahsil gorenler
fünun: fen bilimlen
fünun-ı lâzıme-i medeniye: uygarlık, gelişme, ilerleme için gerekli olan ilimler
hakıkat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası
hataen: hata olarak, yanlışlıkla.
hikayat. hikayeler
hutut-ı cevher: degerli yazı ve çizgiler
israiliyat: Yahudi ve Hıristiyanların inanç, ahlak, tarih ve efsaneye dayalı kültürunden İslâm'a karşıtı bilinen şeyler
ıstıdat. kabiliyet, yetenek.
kesb: kazanma.
maarif: bilgiler, ilimler
maarif-i cedide: yeni egitim ve öğretim sistemi
maden-i herkemal: butun kemallerin madeni kaynagı
medarıs: medreseler
medrese. eski donemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
mekatıp: mektepler
meleke-i feylesofane: filozofa yakışır kabiliyet.
mesail-i fenniye: fennî meseleler, problemler
meşruta-ı meşrua: umumu temsil eden ve umumun kabul etmiş bir meclis
muhakeme: akıl yürütup doğru netice elde edebilme tartışma, değerlendirme, yargılama
muhalefet. uygun olmama, aykırılık, zıdlık.

mukabele: karşılık verme, karşılama
mübayenet: muhalefet, uyuşmazlık, zıdlık
nam-ı me'lûf: alışılmış isim
nazar-ı sathî: yuzeysel bakış, dikkatsızce yapılan inceleme
payıdar: sureklı, kalıcı
şecaat: cesurluk, yıgıtlık, korkusuzluk.
şeriat-ı Ahmedî: Hz. Muhammed'in (ASM) tarif ettiği bildirdiği şeriat, İslâm dini.
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim
taklîden: taklit ederek.
taklîdî: taklitle yapılan
tedris: okutma, ders verme.
telakkı: kabul etme, bir görüşle bakma.
teşbihat: benzetmeler, teşbihler
ulema: alimler, bilginler
ulum-i diniye: dini ilimler
varta-ı evham ve şükûka: yersiz kuruntu ve şuphelenn tuzağı
zahiren: gorunuşte
zevahir-ı dın: dıştan gorunen dinî emir ve uygulamalar

etmesidir ve Kürdistan'da medaris-i müdeniseyi ihya ve onlarca en mühim olan talebe tayınatını Maarif ve Evkaf'tan vermektir.

Bu fikir, on beş sene hususî mesleğimdi. Efkâr-ı umumiyeye arz ediyorum; tâ ki meslek-i umumî olsun. Zira vaktı gelmiş.

Bediuzzaman Said Nursî

arz: sunma
efkar-ı umumiye: kamuoyu, umumun düşüncesi, genel düşünce.
evkaf: vakıflar idaresi
hususî: özel
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme.
maarif: eğitim bakanlığı.
medaris-i mundense: silinmiş izi kalmamış medreseler
meslek-i umumî: yaygın, tüm, genelin takip ettiği yol.
talebe: öğrenci
tayınat: günlük yiyecek ve ekmek.

Nutk-ı Sabıkın Neticesi

27 Kânunievvel 1324, *Kürd Teavun ve Terakki* gazetesi, Sayı 6

Benim dört köşeli bir fikir ve müddeam var.

Birincisi Avrupa'dan mehasin-i medeniyetin iktibasına muhtacız. Hâlbuki medeniyetin mehasini ile beraber mesavisi de terakkı ve en ganp ve aldatıcı bır surete girmiş. Bu seyyiatın en fenası ve medeniyetin muharribi ve bâr-ı giranı, sefahat ve havaic-i gayr-ı zarurîde israfat ve maişetteki müthiş müsavatsızlıktır. Binaenaleyh, mehasınle beraber seyyiat da medeniyetimiz içine sokulmamak için bize öyle bir kanun-i hâkim ve mümeyyiz lâzım kı, heva ve hevese galebe etsın. Zıra bızde çocukluk tabiatı var.

Ikincisi Nasıl ki Kürdlerin asabiyetlerinden, bir hâkim reis Avrupa'ya müdahene için Frenk lıbası gıyse, Kurdler o hâkime itaate bedel, ihanet edeceklerdir. Şayet tanısalar kı Kürd'dür, lıbas-ı millîsini tebdil ettiği için, "Milletine hakaret etmiş" derler.

Bunun gibi, bu zaman-ı meşrutıyetteki hâkım, şahs-ı mütehakkim değil, belki kanun-i mümeyyizdir. Bu kanunu libas-ı millî ile gostermek lâzımdır. Yoksa asabiyet-i maneviye karşısına çıkacaktır.

Üçuncusü Anasır-ı gayrimüslimenin adalet ve müsavat ve hürrıyetin devamına ıtmınanlan tam olamaz;

anasır-ı gayrimüslime: Muslu man olmayan unsurlar. Müslüman olmayan milletler, topluluklar
asabiyet-i maneviye: manevi tarafgırlık, manevi taassup
bâr-ı giran: ağır yuk.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne
Frenk: Batılı, Avrupalı.
galebe: galıp gelme, ustunluk.
hakım: hukmeden.
havaic-i gayr-i zarurî: zorunlu olmayan ihtiyaçlar
heva: nefsin hoşuna giden zararlı ve gunah olan istek ve arzular
heves: nefsin hoşuna giden, gelıp geçici istek.
iktıbas: alıntı.
israfat: ısraflar, lüzumsuz yere harcamalar
ıtmınan: inanma, güvenme gonul rahatlığı ıçınde tereddutsüz kabul etme.
kanun-ı hakım ve mümeyyiz: ıyı ve kotüyü ayırt etmeyı saglayacak, hukmetme kabılıyetıne sahıp kanun
kanun-ı mumeyyız: ayırt edıcı kanun
kanunıevvel: Aralık ayı
lıbas: elbise.
lıbas-ı mıllî: mıllî elbıse kıyafet.
maişet: geçım geçınme
mehasin: guzellıkler, iyilıkler
mehasin-i medenıyet: medenıyetın guzellıkleri
mesavi: kotü haller, fenalıklar, seyyıeler
muharrıp: tahrıp eden, yıkan
mudahene: dalkavukluk.
muddea: iddia edilen şey, tez, sav
musavat: müsavılık, eşıdlik.
nutk-ı sabık: geçen nutuk.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede duşkunluk
seyyıat: kotulukler, fenalıklar
suret: bıçım, şekil, tarz
şahs-ı mütehakkım: tahakkum eden baskıcı ve zorbacı şahıs.
teavün: yardımlaşma.
tebdil: değıştırme.
terakkı: yukselme, ılerleme
zaman-ı meşrutıyet: meşrutıyet dönemi.

meğer bu müsavat ve adalet, metîn bir nokta-i istinada raptedile. O da lâyetegayyer ve vıcdanın hâkimi nokta-i diyanet ve şeriattır. Demek bu adaletin mukteza-i diyanet olduğunu göstersek tamamen mutmain olacaklar, hiç ürkmeyecekler lâubalîlerin zannı gibi. Zira ittifak hüdadadır, hevada değil. Olsa da muvakkattır, zira heva, akrebın yuvası gibi, ağraz ve enaniyetin menşe-i intişarıdır.

Dördüncüsü: Hadîdu'l-mızaç bır âlımin hıddetinden neş'et eden seyyiatı, illet-i tardiyeye binaen, ilmi de lekedar edebilir; meğer bır salih âlım gostenlse ve o seyyiatın menşei hıddet olduğu ispat olunsa.

Bınaenaleyh, istibdadın ve zaman-ı mazinin seyyiatı dın ve şeriatı lekedar etmemek ıçın, meşrutıyeti şenat lıbasıyla göstermek ve tatbik etmek zarurîdir. Hulefa-ı Raşıdînin ve Omer bin Abdulazız'ın zamanlarını taklıt edebilirız.

Eğer denılse ki: "Onlardaki saffet ve ahlâk-ı hasene bizde yoktur ki, taklıt mümkün ola!"

Ben derim: Meyl-i terakkinin ikazıyla bizdeki tenebbuh-i efkâr ve telâhuk-i efkârdan hâsıl olan tekemmul-i mebadi ve ihata-ı medeniyet bu saffet ve ahlâkın yerini tutar. Duvel-ı ecnebiyenin adaleti bu cevabı ispat eder.

Medenıyet-i Islâmıyenın medenıyet-i hâzıradan farkı, yalnız menahî ve rezail ve esaret-i nefsten mendir. Hem de kamet-ı merdane-ı ıstıdad-ı millîmize kadınlanın lıbası

medeniyet-i İslâmiye. İslâm medeniyeti
men. yasak etme engelleme
menahı: men edilmiş dinen ya saklanmış şeyler
menşe: esas, kaynak.
menşe-i intişar: neşrolunma ve yayılmanın kaynağı.
meşrutıyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
metîn: sağlam ve dayanıklı
meyl-i terakkı: ilerleme meyli
mukteza-ı diyanet: dının gerektırdığı
mutmain. içi rahat, şüphesi olmayan
muvakkat: geçici
müsavat: musavilik, eşitlik.
neş'et. meydana gelme oluşma çıkma
nokta-ı diyanet: dın noktası
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve ıtmat noktası
rapt: bağlama
rezail: rezillikler
saffet. saflık, halıslık, temizlik, her turlu hile şeytanlıktan uzak olma
seyyiat: kotulukler, fenalıklar
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildırilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
tatbik: yerine getirme, uygulama.
tekemmûl-i mebadi: mukemmel başlangıç.
telâhuk-i efkar: fikırlenn bırbın peşine gelip birleşmesi katılaşması bırbırine eklenmesi.
tenebbüh-i efkar: fikırlenn uyanması
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zarurî: zorunlu.

ağraz: gizli kınler kasıtlar
ahlak-ı hasene. guzel ahlak, guzel huy
bınaen -den dolayı bu sebepten.
bınaenaleyh: bundan dolayı bunun uzerine.
duvel-ı ecnebiye: yabancı devletler
enanıyet: kendini beğenme bencilik egoıstlık.
esaret-ı nefis: nefsın esın olma
hadıdu l-mızaç. öfkeli çabuk kızan.
hâsıl: meydana gelme ortaya çıkma
heva: nefsın hoşuna gıden zararlı ve gunah olan istek ve arzular
hıddet: öfke kızgınlık.
Hulefa-ı Raşidin: doğru yolda olan dort buyuk halife Hz Ebu Bekır Hz. Ömer Hz Osman Hz. Alı.
hıda: doğruluk, hak, hıdayet.
ıhata-ı medenıyet: medenıyetin kuşatıcılıgı
illet-i tardiye: kovma sebebı
ıstıbdat. baskı baskıcı yonetım kendı başına ve hıç bır nızama ve kanuna bagli olmadan yonetme keyfi ıdare sıstemi.
ittifak: birleşme fikır bırlıgi etme
kamet-ı merdane-ı ıstıdad-ı millî: mılı bır haslet olan mertlik degerı
layetegayyer: degişmez bozulmaz aynı halde kalır
lekedar: lekeli lekelenmiş
lıbas: elbise
medenıyet-i hazıra: şımdıkı medenıyet.

gıbi süslü sefahat ve hevesat yakışmıyor. Zira, bir erkek bır kadının kametinden istihsan ettiği libası giyse rezil olur ve bilakıs...

Elhâsıl: Çürük olan mesavi-i medeniyetı hudud-i hurriyet ve medeniyetimize gırmekten seyf-i şeriat ile yasak edeceğiz; tâ ki medenıyetimız bu âb-ı hayat-ı şeriat ile gençliğini ebedîleştirsin. Eğer medeniyet-i İslâmiye bir cısm-i namî olsa, şerıat deveran-ı demi ve dıyanet de hararet-i gariziyesi olacaktır. Hem de, Şeriat-ı Garra, kelâm-ı ezelîden geldığınden ebede gıdecektır.

Maruf umum enbiyanın memalik-i Osmaniyeden zuhuru, kader-i İlâhînın bır işaret ve remzidır ki, bu insanlann makine-i tekemmülâtlannın buharı dıyanettir. Ve bu Asya ve Rumeli çiçeklen ziya-ı dıyanetle neşvünema bulacaktır.

Binaenaleyh, her bır mü'min i'lâ-i kelimetullaha mükelleftir. Ve bu zamanda en büyük sebebi maddeten terakki etmektir. Ve a'dâ-ı terakkiye karşı herkes cihada mukelleftir. Ve en büyük düşman, gayr-i mahsus ve dâhilî düşmandır. O da üç büyük müthiş düşmandır: bırıncisi fakr, ıkincisi cehil, üçüncüsü ihtilâftır. Bu üç düşmana cihad etmeye dinen mükellefız.

Üç elmas kılıcı elde etmek lâzımdır. Bırıncısı muhabbet-i millî, ıkıncısi ittihat, üçüncüsü maarıftir. Cihad-ı hancıyeyı İslâmıyet'in hakaık-ı ulviyesının berahın-i kàtıasının elmas kılıçlanna havale edeceğiz. Bu zamanın cihadı, muhabbet ve tahabbüpledır, tahvif ıle değıldır.

a'dâ-ı terakki: ilerlemeye karşı olanlar
âb-ı hayat-ı şeriat: hayatı ebedileştiren şeriat, şeriatın olumsuzluk suyu
berahın-ı katıa: kat'î, kesin deliller
binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
cehil: bilgisizlik.
cihad: düşmanla savaşma
cihad-ı hancıye-i İslamiyet: İslâmiyet'in dışındakilere karşı yapılan cihad savaş.
cısm-ı namı: buyuyen yetişen cisim beden
dahılı: içe ait, içle ılgılı
deveran-ı dem: kan dolaşımı
dinen: dın bakımından dince
dıyanet: dinî emırlere uyma dındarlık.
ebed: sonsuzluk, daimlik.
ebedi: sonsuz daimî
elhâsıl: hasılı netice ıtıbanyla kısaca.
enbıya: nebiler peygamberler
fakr: fakırlık yoksullık, muhtaçlık.
gayr-ı mahsus: bılınmeyen sınsı
hakaik-ı ulviye: yüce yüksek hakikatler
hararet-i gariziye: vücudun normal ısısı
hevesat: hevesler
hudud-ı hurriyet: ozgurlük sınırları.
i'lâ-i kelimetullah: Allah ın ismini davasını yuceltmek, yaymak.
ihtilaf: aynlık bir konuda farklı goruş ve duşunuş fikir aynlıgı
istihsan: guzel bulma beğenme.
ittihat: bırleşme bırlık oluşturma
kader-i İlâhî: İlâhî kader Allah ın kader kanunu
kamet: boy endam.
kelam-ı ezeli: ezelî soz, varlıgına başlangıç olmayan Allah'ın sozu
libas: elbise
maarif: egıtım, oğretım.
maddeten: maddî olarak.
makine-i tekemmulât: ilerleme makınesi sıstemı.
maruf: herkesçe bılınen.
medeniyet-i İslamiye: İslam medenıyetı.
memalik-i Osmanıye: Osmanlı ulkesı
mesavı-i medeniyet: medenıyetın fenalıkları, kotulukler
muhabbet: sevgi sevme
muhabbet-i millı: mıllı sevgi kendi mıllıetine duyulan sevgi
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan.
neşvunema: yayılıp genişleme buyuyüp gelişme.
remız: ışaret gızlı ve kapalı bır surette ifade etme.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eglenceye aşın derecede duşkunluk
seyf-ı şeriat: şeriat kılıcı
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ilahi emir ve yasaklara dayanan hukumlenn hepsı.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, islam dını.
tahabbup: sevgi gosterme muhabbet etme.
tahvif: korkutma.
terakki: yukselme ilerleme.
umum: butun hepsı
ziya-i dıyanet: dın ışığı
zuhur: ortaya çıkma.

[1] وَلَا تَجَسَّسُوا nass-ı celîlin muhalefetiyle, hafiye havfıyla kımse hakkıyla ıktıdanı sarf edemezdi. Ve ayetin nısf-ı ahiri: [2] وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا. Gazeteler muhalefet ederek, eski hafiyeler gibi, herkesin fikrine bir ıztırap ve tereddut ılka etmıştır. Amma vâesefâ, ifrata müstait olanlar tefrite de kabil oluyor.

Ey ulema, size hitap ediyorum! Şöyle ki:

Her zamanda âlimler, ümera-i müstebideyi takliden her bir âlim kendi fikrini herkese kabul ettirmekle bir nevi ıstıbdat gibi yapıyordu. Şimdi meşrutiyettir, hâkım, şahs-ı mütehakkim değil, belki meşveretin ruhu olan efkâr-ı ammedir. Siz de ilimde bir nevi meşrutiyeti takip ediniz. Zira ıstıbdat hâsılat-ı terakkiyi ıstıhlâk ile insanların mazi tarafına dondurıuyor.

İstıbdat ıstıkbale ıstıdbar ediyor. Katre katre su, muteferrik kalsa kuruyor, tecemmu etse bir havz-ı âb-ı hayat oluyor.

Bunu da ilâveten söylüyorum ki: Sırf maneviyat, atlamaya benzer, teavün-i kuvvet tesirsizdir; bin ve bir, ikisi bır. Amma maneviyatın mebadisi maddıyattan olduğundan, büyük taşı kaldırmaya benzer, teavün ve tedavül-i efkâra muhtaçtır. Böyle makamlarda [3] لِلْكُلِّ حُكْمٌ لَيْسَ لِكُلٍّ denılır. Avrupa, bu sırra ve sırr-ı taksım-ı a'mal esasına binaen, o harikulâde terakkiyatı ve maarifi tesis eylemişler.

1. Birbirinizin gizli hallerini ve kusurlarını araştırmayın. (Hucurât Suresi, 12.)
2. Birbirinizi gıybet de etmeyin. (Hucurât Suresi, 12.)
3. Bir bütün için geçerli olan hükum, her fert için geçerli olmaz.

binaen: -den dolayı, bu sebepten
efkar-ı amme: genelin umumun düşüncelen, kamuoyu
hafiye: saklı ve gizli şeylen araştıran casus
harikulade: olağanüstü.
hasılat-ı terakki: ilerleme ile elde edilenler
havf: korku
havz-ı âb-ı hayat: hayat veren su havuzu
ıfrat: aşırılık, pek ileri gitme
ilka: bırakma, atma, koyma
ıstıbdat: baskı, baskıcı yönetim, kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfi idare sistemi
ıstıdbar: yüz çevirme, arka çevirme, arka dönme
ıstıhlak: tüketme
ıstıkbal: gelecek.
kabil: kabiliyetli, meyilli
katre: damla.
maarif: bilgiler, ilimler
maddiyat: maddî ve cısmanî şeyler
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
mazi: geçmiş zaman
mebadı: başlangıçlar, temel prensipler, ilkeler
meşrutiyet: bir hukumdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
muhalefet: uygun olmama, aykırılık, zıtlık.
mustait: meyilli
müteferrik: dağınık, ayrı ayrı.
nass-ı celîl: yüce, yüksek emir, ayet.
nevi: çeşit, tür
nısf-ı ahir: son yarı.
sır: gizli hakıkat, bir şeyin dıkkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sırr-ı taksım-ı a'mal: iş bolumu sırrı
şahs-ı mutehakkim: tahakkum eden baskıcı ve zorbacı şahıs.
takliden: taklit ederek.
teavün: yardımlaşma
teavun-i kuvvet: kuvvet yardımı.
tecemmu: toplanma.
tedavul-i efkar: fikirlerin kullanılması ve geçerli olması
tefrit: normalden aşağı olma, tersine aşırılık.
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
tesis: kurma, meydana getirme
ulema: alimler, bilginler
ümera-i müstebide: mustebit, baskıcı emirler, idareciler
vâesefâ: esefler olsun ne uzuntu!

Hem de efkâr-ı amme meşverette feveran etse, hâr u haşak makamında olan bazı akaid-i batıla ve fırak-ı dâllenin bid'atlan –kı, umum ehl-i İslâm'ı dağdar-ı teessüf etmiş– ve daha çok seyyiatın sahiplerinin taassup veya dikkatsizlikle hâsıl olan cehl-i mürekkebin menşe-i galatlarının beyanıyla izale ederek, safî ve berrak hakaik-ı İslâmiyeyi bütün efkâr ve kulûba icra ve isale edecektir

وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ [1]

* * *

Nutk-ı sabıktaki "ihtiyarlığına bağışlamak" hatadır, sawabı, "ihtiyârsızlığına bağışlamak"tır.

Bediüzzaman Said Nursî

1 Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun

akaid-i batıla: batıl inançlar
beyan: açıklama, bildirme, izah
bid'at: dının aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni âdet.
cehl-i mürekkep: bilmemekle birlikte bilmediğini de bilmemek, kara cahillik.
dağdar-ı teessüf: yaralayıp üzme
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler
efkâr-ı amme: genelin, umumun düşüncelen, kamuoyu
ehl-i İslam: İslam topluluğu, Müslümanlar
feveran: kaynama, fışkırma.
fırak-ı dâlle: sapık gruplar, Ehl-i Sünnetten ayrılan, hak yoldan sapmış gruplar
hakaik-ı İslamiye: İslâmiyet'in gerçekleri, İslâm'a ait hakikatler
hâr u haşak: diken ve çer çöp
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
icra: yürütme, bir işi yerine getirme
ihtiyarlık: yaşlılık.
ihtiyârsızlık: iradesizlik, âciz lik, güçsüzlük.
İsale: seyelan ettirme, akıtma
İzale: giderme, ortadan kaldırma
kulub: kalbler, gönüller
makam: yer
menşe-i galat: yanlıştık kaynağı.
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
nutk-ı sabık: geçen nutuk.
safî: saf olan, karışıksız, duru
sawab: doğru
seyyiat: kötülükler, fenalıklar
taassup: bir şeye veya kimseye körü körüne aşırı bağlılık.
umum: bütün

İLMİYE

27 Kânunievvel 1324, *Kurd Teavun ve Terakki* gazetesi, Sayı: 6.

İfade-i Meram

ŞIMDIKI Şarkta medeniyetin müessisi ve bize bir ders-i ibret vermiş olan Japonların, medeniyet-i cismaniyelerine hayat vermek için taharrî-i dîn ederek, bazı sualler sormuşlar ıdı. Ve ben de kendim gıbı bir cevap vermiş ıdım. Ben bu cevabın kuvvetini tecrübe için –kı, bu mazi ve mustakbel ortasında açılan büyük selli dere ve uçurum üzerinden atlayacak mı, yoksa sair zayıf ve kuvvetsiz ve hakikatsiz ve ihtiyarlanmış olan âdât ve efkâr gibi mazi tarafında mı kalacak bilmek için– bu cevabı şimdi efkâr-ı umumîye peşkeş ve hediye ediyorum. Ve rağbet-i umumiyeyi celp ile bizim gibi nevresîdenin sa'yine neşat vermek için bir hizmet niyetindeyim. Şu bintü'l-fikir ve zade-i tabiat ve semere-i fuat, şimdiki daire-i vâsia-i hürriyetle mütenasip geniş ve haşmetli efkâr-ı umumiyenin rağbetine yakışacak üslûp cihetiyle bir şey değilse de, lâkin dört cihetle antika olduğundan ve antikalık gulüvv-i kıymetin yenni tutmakla itibar-ı umumiyenin rağbete istihkakı ümit ediyorum.

Birinci antikalık cihetî: Dağ meyvesidir. Zira Kürdistan dağlarında şu zamanda sudûr eden sözler Kurun-i Ulâ sözlerini andırıyor. Guya bız, Kurun-ı Ulâ'dan bu

âdât: âdetler gelenekler
bintülfikir: düşünce mahsulu
celp: çekme kendine çekme
daire-i vasia-ı hürriyet: hürriyetin geniş dairesi
ders-i ibret: ibret dersi
efkar: düşünceler fikirler görüşler
efkar-ı umumiye: kamuoyu umumun düşüncesi genel düşünce
gulüvv-i kıymet: yüksek değer
güya: sanki
hakıkat: gerçek, esas.
haşmetli: ihtişamlı, gösteşli.
ifade-i meram: dilek ve maksadı ifade etme kitaplara yazılan ön söz
ilmiye: ilim adamları sınıfı
istihkak: hak etme
itibar-ı umumiye: genelin değer vermesi kabul göstermesi
kânunievvel: Aralık ayı
Kurun-ı Ulâ: İlk Çağ
mazi: geçmiş zaman.
medeniyet-i cismaniye: maddi olan gelişme medeniyet.
muessis: tesis eden, kuran
müstakbel: gelecek.
mütenasip: uygun olan
neşat: neşe sevinç, keyif zevk
nevreside: yeni yetişmiş
peşkeş: hediye armağan.
rağbet: istek arzu meyil.
rağbet-ı umumiye: umumun beğendiği herkes tarafından istenme
sa'y: çalışma
semere-i fuat: gönül meyvesi.
sual: soru.
sudur: sâdır olma meydana çıkma olma
şark: doğu Doğu Bölgeleri.
taharrî-i dîn: dîn araştırma
teavun: yardımlaşma.
terakki: yükselme ilerleme
üslûp: tarz biçim usul
zâde: tabiat bir insanın tabiatından karaktersinden meydana gelen esen

tarafa hareket etmemişiz. Çünkü hürriyet-i mutlakalarımızı şimdiye kadar olan medeniyet-i zelilâne ve nâmeşru ve sefihâneye feda etmek reva görmedik.

İkincisi: Tabiîliktir, yani benim tabiatıma muvafıktır. Zira benim gibi bir bedevînin fikri fıtrat-ı asliyeye daha yakın olduğundan, muhakemesi de tabiî ve hâdısu'l-âheddir. Sun'î ne kadar mükemmel olursa, tabiî yerini tutmaz.

Hem de kelâm, tabiî gibi olduğundan, mütekellimin mizac-ı hissiyatını andırır. Ve okunduğu vakit, madeni benim gibi bir Kürd olduğunu nazar-ı hayale karşı tecessüm ettirir. Ve zihinde maneviyatın resminı doğru nakşeder.

Üçüncüsü: Üslûb-ı garibımdır ki, sür'at ve kesret ve ülfetle sathîlenen ezhanı dikkate imale eder. Zira garip olan ahlâk ve hıssıyatımla mütenasıp olan elbisem, maaniler dahi istıhsan ederek, elbisem gibi bir üslûb-ı beyanı gıydirmek benden istediler. Ben de hatırlannı kırmadım, amma alaturka terziliği iyi bilmiyorum.

Dördüncüsü: Bu cevap gençtir, ihtiyardır, bedevîdir, medenîdir; hurr-i mutlaktır, hurr-ı mukayyettir; yaşı dahi hürriyetten iki mâh daha yaşlıdır. Güya altı ay zarfında elli sene, belki daha çok tayy-ı zaman ederek yaşamış. Zira velâdetı vaktinde tercüman-ı efkâr olan gazete şimdı bır gazete ıle muvazene olsa, mabeynlennden asırlar geçmiş zannolunacak. Hem de bedavetteki hürriyet-i mutlakanın ve medenıyettekı hürnyet-ı mahdudenın

ajaturka: Türk tarzında, Türk usulu
asır: yüzyıl.
bedavet: bedevîlik, iptidaî hayat tarzında yaşama.
bedevî: iptidaî tarzda yaşayan, medenı olmayan
ezhan: zihinler
fıtrat-ı asliye: bozulmamış yaratılış, doğuştan İslâm fıtratı üzerine yaratılma
hâdisü'l-âhed: ilk kez ortaya çıkan yenı
hissiyat: hisler, duygular
hurr-i mukayyet: sınırlı özgür
hürr-i mutlak: sınırsız özgür
hürriyet-ı mahdude: sınırlı özgürlük.
hurnyet-i mutlaka. mutlak hurriyet, tam özgürlük.
ımale: bır tarafa meyletürme, bir tarafa eğme
istıhsan: güzel bulma, beğenme.
kelam: söz
kesret: çokluk.
maani: manalar, anlamlar
mabeyn: ara
maden: asıl, esas kaynak.
mâh: ay
maneviyat. mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
medenî: şehrıl.
medeniyet-i zelîlâne ve nâmeşru ve sefihane: zevk ve eğlenceye sevk ederek, meşru olmayan, alçak ve değersiz medenıyet
mızac-ı hıssiyat. duygulanın yapısı
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama.
muvafık. uygun, uyar, münasıp
muvazene: karşılaştırma, ölçme, tartma
mutekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs
mutenasıp: uygun olan
nazar-ı hayal: hayal aynası
reva: uygun, layık, yerinde
sathı: yüzeysel.
sun'î: tabiî olmayan, yapma.
sur'at. çabuk olma, hızlılık.
tablat. yaratılış, karakter, seciye
tabiî: tabiat icabı olan, doğuştan
tayy-ı zaman: çok uzun zamanı pek kısa bır zamanda görme ve yaşama.
tecessüm: cısımleşme, cısım halıne gelme
tercüman-ı efkar: fikırlerın tercumanı
ülfet: alışma, alışkanlık.
uslub-ı beyan: beyan tarzı, ifade şekli
üslûb-ı garip: hayret vencı ifade tarzı, tuhaf uslup
veladet. doğma, doğuş.
zarfında: süresince

izdivacından tevellüt etmiş, güya Dıyk-i Arş, manifet-i Sâni'den tarik-ı ilham ile sedasını işitmiş bir dıykû's-sabah gibi bu inkılâb-ı azîmin sabah-ı infilâkına ezhan-ı nâimeyi siyahıyla ıkaz ediyordu. Bu cevabın mebdei ve meadı, yani mevzu ve gayetin celâleti ve sailin ehemmiyeti sair kusurlan setredeceğini ümit ediyorum.

Bintü'l-fikrin cıhazı, üslûb-ı garîptir ve mihr-i muaccel de dikkattir. Ve hem de birinci tecrübe, birinci inşa, birinci telif olduğundan noksanı ve ıglâkı tabîdir. Hem de uzun cümlelerle söylemişim, tâ ki hakikatin sureti parçalanmasın ve hakikatin etrafında daire çekmekle mahsur bırakmaktır.

Eğri tutmadım, elinize vermedim. Siz dikkatinizle tutunuz. Zaman-ı salifte şuara divanlarından hüsnünü, bir çok ulema dibace-i telifleninden, "Hulefa-ı Raşidînin mesleğinden olmayan" bir şahs-ı hâkime mehasin-i milleti gaspen ona vermek ve ondan neş'et ettiği gibi itraî medihle istibdada kuvvet vermişlerdi. Ve mesavi-i istibdadı dahi nâkabil-i def' gördüklerinden, zaman ve feleği hedef ederek şikâyat ve itirazatın okları daima manası tesiriyle malûm ve lâfzı meçhul olan istibdada atarlardı. Meşrutiyet-i şer'iye altında olan adalet-i mahz, ancak Eflâtun-i İlâhînin mehasın-i hakikiye-i medeniyetin misal-i müşahhası göstermek istediği medine-i fazılasında ihtimal verebilirlerdi. Ben isem, o def'i muhal gördüklen istibdadı yıkmakla ve muhal-i adî gordukleri medine-i fazılanın esasını atmakla meşgul olan bir ehl-i asrın efradı olduğumdan, o âdete muhalefet ettim.

adalet-i mahz: tam, gerçek ve kusursuz adalet
bintülfikir: düşünce mahsulü.
celalet: büyükluk ululuk, heybetlilik.
def: kovma uzaklaştırma
Dıyk-i Arş: Sıdretü'l-Müntehâ da bulunan ve bağırtısıyla cennetteki meleklere namaz vakitlerini bildiren tavus şeklinde bir melek.
dıykû's-sabah: sabah horozu
dibace-i telif: kitabın giriş bolumu ön söz
divan: eskiden yaşamış şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap
Eflatun-ı İlahî: sadece aklına dayanarak Allah ı bulmaya çalışan felsefi ekole mensup olan Eflatun
efrat: fertler
ehl-ı asır: belirli bir yüzyılda yaşayanlar
ezhan-ı naime: uyuyan zihnler
felek: talih, baht, kader
gasben: zorla cebren
gayet: maksat.
Hulefa-ı Raşidin: doğru yolda olan dört büyük halife. Hz. Ebu Bekir Hz. Ömer Hz. Osman, Hz. Ali
hüsün: güzellik.
itrai medih: abartılı övgu
ıglak: sozu karışık ve anlaşılmaz bir şekilde soyleme
inkılâb-ı azim: buyuk inkılâp buyuk ve koklu degişlklik.
inşâ: duz yazı nesir
istibdat: baskı baskıcı yonetim kendi başına ve hiç bir nızama ve kanuna baglı olmadan yonetme, keyfî ıdare sıstemı
itirazat: itırazlar
izdivaç: evlılık.
mahsur: hasredilmiş sınırlanmış.
malum: bilinen bilinir olan
manfet-i Sani: sanatkân (Allah) tanıma bilme
mead: hedef varacağı yer
mebde: başlangıç.
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan
medine-ı fazıla: erdemli şehir
mehasın-i hakikiye-i medeniyet: medeniyetin gerçek güzellıklen
mehasın-ı millet: milletin yılıklen.
mesavı-ı istıbdat: istıbdadın fenalıkları kotulukleri
meşrutiyet-ı şer'iye: şerî meşrutiyet dine dayalı meşrutiyet.
mevzu: konu.
mihr-ı muaccel: peşin olarak verilen mihir.
mısal-ı muşahhas: açıkça görunen mısal, açıkça görünen ornek.
muhal: ımkansız.
muhalefet: uygun olmama aynılık zıtlık.
muhal-i adi: gerçekleşmesi ımkansız utopya
nakabil-i def': uzaklaştırılması mumkun olmayan
neş'et: meydana gelme oluşma çıkma
sabah-ı ınfilak: karanlıklan dağıtan sabah
sail: soran isteyen.
setr: ortme kapama gizleme
sıyah: bagırmalar haykırışlar
suret: bıçım tarz gorunüş
şahs-ı hakim: hukmeden şahıs
şikâyat: şıkâyetler sızlanmalar
şuara: şairler
tabii: tabıatı geregi olagan, dogal.
tarik-ı ilham: ılham yolu
telif: eser yazma
teveliut: dogma dogum
ulema: alımler bilginler
üslûb-ı garip: hayret verıcı ifade tarzı tuhaf uslup
zaman-ı salif: geçmiş zaman.

Birinci sual, maalcevap icmalen müddei gibi vaz' ediyorum. Sonraki tafsilât o müddeayı müntiç [1] قَضَايَاىَ قِيَاسُهَا مَعَهَا gibidir. Şöyle ki:

Demişler: "Vücud-i Sâni'a delil-i vazıh nedir?

Cevap: Delil-i nuranî ve hayat-ı ateşîn ve âlemin aynı olan Muhammed (ASM), ve kalb-i hidayetin lisanı –ki Muhammed'in (ASM) lisanıdır–.

اَلَّذِى اِنَّ نَظَرَهُ النَّقَّادَ اَدَقُّ مِنْ اَنْ يُدَلِّسَ عَلَيْهِ وَمَسْلَكَهُ الْحَقَّ
اَعْنِى مِنْ اَنْ يُدَلِّسَ عَلَى النَّاسِ

Meali: Nurefşan nazanna karşı hayal hakikati setredemez. Hak olan mesleği tesvilâta, tedlisata muhtaç değildir.

Bu kelâm iki fırka-ı dâllenin reddine işarettir. Şimdi bede' edeceğim cevaba... (MÂBA DI VAR) [2]

Said Nursî

1. Kıyasları da kendi içinde olan cümleler
2. Makalenin devamı maalesef bulunamamıştır

bede' etmek: başlamak.
delil-i nurani: nurlu delil
delil-i vazıh: açık, aşikâr delil
fırka-ı dalle: sapık fırka, hak yoldan ayrılmış topluluk, cemaat.
hayat-ı ateşîn: ateşli, canlı hayat.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle
kalb-i hidayet: doğru yola iletmenin kalbi, merkezi
kelam: söz
lisan: dil.
maalcevap: cevapla beraber
maba'd: sonrası, devamı
meal: mana, anlam, mefhum.
muddea: iddia edilen şey, tez, sav
muddei: dava eden, davacı
muntic: netice veren, neticelendiren.
nazar: bakış
nurefşan: nur saçan, aydınlatan
setr: örtme, kapama, gizleme.
sual: soru
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tedlisat: hileler
tesvilât: aldatmalar
vaz' etme: koyma
vücud-i Sani: her şeyi sanatla yaratan Allah'ın varlığı.

Hakikat

26 Şubat 1324, *Volkan*, Sayı 70, Sayfa 1 [3]

Biz "Kâlû belâ"dan cemiyet-i Muhammedîde (ASM) dâhiliz. Cihetulvahdet-i ittihadımız tevhiddir. Peyman ve yeminimiz imandır. Madem ki muvahhidiz, müttehidiz. [2]

Her bir mü'min ilâ-i kelimetullah ile mükelleftir. Bu zamanda en büyük sebebi, maddeten terakkı etmektir. Zira, ecnebiler fünun ve sanayi silâhıyla bizi istibdad-ı manevîleri altında eziyorlar. Biz de fen ve sanat silâhıyla, ilâ-i kelimetullahın en müthiş düşmanı olan cehil ve fakr ve ihtilâf-ı efkâra cihad edeceğiz.

Amma cihad-ı haricîyi Şenat-ı Garranın berahin-i kâtıasının elmas kılıçlarına havale edeceğiz. Zira, medenîlere galebe çalmak ikna iledir, söz anlamayan vahşîler gibi icbar ile değildir. Biz muhabbet fedaîleriyiz; husumete vaktimiz yoktur.

Cumhuriyet ki, [HAŞIYE] adalet ve meşveret ve kanunda inhisar-ı kuvvetten ibarettir. On üç asır evvel Şeriat-ı Garra teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa'ya dilencilik etmek, din-i Islâm'a büyük bir cinayettir ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir.

HAŞIYE: O zaman "meşrutiyet" şimdi o kelime yerine "cumhuriyet" konulmuş.

1. *Hutbe-i Şamiye* ve *Tarihçe-i Hayat*'ta derç edilirken Üstadımız *Volkan* yerine Dinî Ceride ifadesini kullanmışlardır.

2. Gazetedeki makalede bu paragrafın sonunda şu ifadeler de yer almaktadır: "Molla Ahmed Cezîri-i Kurdî, Kurdce olarak buyurmuş ki, سرّ وحدتْ ژ ازلْ گرتیه حتّی بابَدْ [Sırr-ı vahdet ezelden ebede kadar bütün kâinatı kaplamıştır. (Ahmed-i Cezîri, *Divan*, s. 46.)]

ahkâm: hükümler, kanunlar
asır: yüzyıl
berahin-i katıa: katî, kesin deliller
cehil: bilgisizlik
cemiyet-i Muhammedî: Hz. Muhammed'e (ASM) bağlı olan cemiyet, topluluk, İslam ümmeti
ceride: gazete.
cihad-ı haricî: dışa karşı yapılan cihad.
cihetülvahdet-i ittihat: birlik yönü
dahil: girme, içinde olma
din-i İslam: İslâm dini.
ecnebi: yabancı.
evvel: önce.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık
fedai: canını esirgemeyen, muhim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fünun: fen bilimleri
galebe: galip gelme, üstünlük.
haşiye: dipnot.
husumet: düşmanlık.
ilâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini, davasını yüceltmek, yaymak.
icbar: zorlama, zorla ve istegi dışında yaptırma
ihtilaf-ı efkar: fikirlerin ihtilafı, farklı farklı olması.
inhisar-ı kuvvet: kuvveti tek elde bulundurma
istibdad-ı manevî: manevî baskı
kalu bela: ruhların yaratıldıktan sonra Allah'ın "Ben sizin Rabbinizdeğil miyim?" sorusuna verdikleri "evet" cevabı
maddeten: maddî olarak.
madem: ...den dolayı, böyle ise
medeni: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan şehirli.
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
muhabbet: sevgi, sevme
muvahhit: tevhid eden, Cenâb-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
müteveccihen: teveccüh ederek, yönelerek.
müttehit: birleşen, birlik olan
neşir: kitap, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
peyman: yemin, and
sırr-ı vahdet: birlik esası.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslâm dini.
şimal: kuzey
teessüs: temelleşme, yerleşme, kökleşme
terakkı: yükselme, ilerleme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vahşi: medenîleşmemiş, barbar

Kuvvet kanunda olmalı. Yoksa istibdat tevzi olunmuş olur. [1] إِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ hâkim ve amir-i vicdanî olmalı. O da manfet-i tam ve medeniyet-i âmm veyahut din-i İslâm namıyla olmalı. Yoksa istibdat daima hükümferma olacaktır.

İttifak hudadadır, hevada ve heveste değil.

İnsanlar hür oldular, ama yine abdullahtırlar. Her şey hür oldu, şeriat da hürdür, meşrutiyet de. Mesail-i şeriatı rüşvet vermeyeceğiz. Başkasının kusuru insanın kusuruna senet ve özür olamaz.

Yeis mâni-i herkemaldir. [2] "Neme lâzım, başkası düşünsün" istibdadın yadigârıdır.

Bu cümlelerin mabeynini raptedecek olan mukaddematı, Türkçe bilmediğim için mütalîinin fikirlerine havale ediyorum.

Said Nursî

abdullah: Allah'ın kulu
amir-i vicdanı: vicdana emreden
din-i İslam: İslâm dini
hâkim: hükmeden.
heva: nefsin hoşuna giden zararlı ve günah olan istek ve arzular
heves: nefsin hoşuna giden gelip geçici istek.
huda: hidayet, doğru yol, hak
hükümferma: hükümran, hükum süren.
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfi idare sistemi.
istibdat: kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfi idare sistemi.
İttifak: birleşme, birlik oluşturma
mabeyn: ara
mani-i herkemal: bütün mükemmelliklerin manisi, engeli, her türlü gelişmeye engel
manfet-i tam: noksansız bir eğitim, tam olarak bilme, mükemmel maharet, eksiksiz ustalık.
medeniyet-i amm: herkese umuma ait medeniyet, bütün insanlığa ait olan medeniyet

1 Muhakkak ki Allah sonsuz güç ve kudret sahibidir. Üstadımız aynı makaleyi *Tarihçe-i Hayat*'ta derç ederken Arabca ibare şöyle yer almıştır: إِنَّ اللّٰهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ "Şüphesiz ki Allah pek kuvvetli ve pek izzetlidir." (Hac Suresi, 40.)

2. Gazetede bu cümleden sonra "Havale etmek, menba-ı herzilettir." ifadesi de yer almaktadır.

mesail-i şeriat: şeriat meseleleri
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
mukaddemat: öncüller, ilkeler
mütalîin: okuyanlar, okuyucular.
rapt: bağlama
senet: kuvvetli delil olabilecek söz
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tevzi: dağıtma, herkese payını verme
yadigâr: armağan
yeis: umutsuzluk

Yaşasın Kur'ân-ı Kerîm'in Kanun-i Esasîleri! [1]

1 Mart 1325, *Volkan*, Sayı: 73, Sayfa: 1

Ey Mebusan!

Uzunluğu ile beraber gayet muciz birtek cümle söyleyeceğim; dikkat edinız. Zira, itnabında, yanı uzunluğunda icaz var. Şöyle ki:

Cumhuriyet ve demokrat manasındaki [2] meşrutiyet ve kanun-i esasî denilen adalet ve meşveret ve kanunda cem-ı kuvvet, bu ünvanla beraber asıl malik-i hakikî ve sahib-i ünvan-ı muhteşem olan ve müessir ve adalet-ı mahzayı mutazammın bulunan ve nokta-i istinadımızı temin eden ve meşrutiyeti ve cumhuriyeti [3] bir esas-ı metîne istinat ettiren; ve evham ve şukûk sahibini varta-i hayretten kurtaran; ve istikbal ve ahıretimizi tekefful eden; ve menafi-i umumiye olan hukukullahı izinsiz tasarruftan sizi tahlis eden; ve hayat-ı milliyemizi muhafaza eden; ve umum ezhanı manyetızmalandıran; ve ecanibe karşı metanetimizi ve kemalimizi ve mevcudiyetimizi gosteren, ve sizi muaheze-i dunyeviye ve uhreviyeden kurtaran; ve maksat ve neticede ittihad-ı umumîyi tesis eden; ve o ittihadın ruhu olan efkâr-ı ammeyı tevlit eden; ve çürük mesavi-ı medeniyeti hudud-i hürriyet ve medeniyetimize gırmekten yasak eden; ve bızı Avrupa dilenciliğinden kurtaran, ve geri kaldığımız uzun mesafe-i terakkıyı, sırr-ı ı'caza binaen, bır zaman-ı kasîrde tayyettıren;

1- *Volkan* gazetesinde "Yaşasın Şerîat-ı Garra" başlığı ile neşredilen bu makale, Üstadımızın 1951 yılında tashihinden geçmiş ve aynı başlık ile *Hutbe-i Şamiye*nin Zeylinin Zeyli olarak derç edilmiştir. Bilahare 1954 yılında tekrar gözden geçirilerek *Divan-ı Harb-i Örfî*'de "Yaşasın Kur'ân-ı Kerîm'in Kanun-i Esasîleri!" başlığı ile derç edilmiştir. Biz de buraya *Divan-ı Harb-i Örfî*'deki hali ile derç ettik.

2- "Cumhuriyet ve demokrat manasındaki" ibaresi gazete ile *Hutbe-i Şamiye*'de yer almamaktadır.

3- "Ve cumhuriyeti" ibaresi gazete ile *Hutbe-i Şamiye*'de yer almamaktadır.

adalet-ı mahza: tam adalet, gerçek ve kusursuz adalet.
binaen: den dolayı
bızzat: kendisi şahsen.
cem-ı kuvvet: kuvvetin toplanması.
cerîde: gazete
derç: sokma, içine alma
ecanip: ecnebiler, yabancılar
efkar-ı amme: genelin umumun düşüncelen, kamuoyu
esas-ı metin: sağlam temel
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
ezhan: zihinler
gayet: son derece.
haşiye: dipnot.
hayat-ı milliye: millî hayat.
hudud-ı hurriyet: özgürlük sınırları
hukukullah: Allah'ın hukuku.
icaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme.
istıkbal: gelecek.
istınat: dayanma
itnap: sözün uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlatımı mümkün olduğu hâlde uzun anlatımı tercih etme.
ittıhad-ı umumî: genel birlik.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kanun-ı esasî: anayasa.
kemal: olgunluk, mukemmellik.
malik-i hakikî: her şeyin hakiki sahibi ve malıkı
manyetızma: telkin ve hipnoz yolu ile birini tesir altına alma
mebusan: mebuslar, milletvekilleri
menafi-i umumiye: umumî faydalar, kamu yararı
menba-ı herzillet: bütün zilletlerin aşağılıklarının kaynağı
mesafe-i terakkî: ilerleme mesafesi
mesavi-i medeniyet: medeniyetin fenalıkları, kötülükleri
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
mevcudiyet: var oluş, varlık.
muaheze-i dunyeviye ve uhreviye: dünya ve ahiret sorgusu.
muciz: kısa, özlü
muhafaza: koruma
mutazammın: içine alan, kapsayan, havi
müessir: tesirli
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
sahib-i ünvan-ı muhteşem: muhteşem ünvan sahibi
sırr-ı ı'caz: mucizeliği gösteren sırlar
şükuk: şekler, şüpheler
tahlis: kurtarma
tasarruf: idare etme, istediği gibi kullanma.
tayyettırme: atlatma, aşırma
tekefful: üzerine alma, kefil olma
tesis: kurma, meydana getirme
tevlit: doğurma, sebep olma.
varta-ı hayret: hayret vartası, şaşkınlık tuzağı.
zaman-ı kasır: kısa zaman.

ve Arab ve Turan ve İran ve Samîleri, yani beraber olanlan [1] tevhıd ederek az zaman içinde bıze bir buyuk kıymet verdıren; ve şahs-ı manevî-i hukûmetı Muslûman gosteren, ve Kanun-i Esasînın ruhunu ve On Binnci Maddeyi muhafaza ile sizi hıns-ı yeminden (yemin bozmaktan) kurtaran; ve Avrupa'nın eskı zann-ı fasıtlerini tekzip eden, Muhammed Aleyhissalâtû Vesselâmın hatemülenbiya ve şerıatının ebedî olduğunu tasdık ettıren; ve muharrıb-i medenıyet olan ve anarşılığe yol açan [2] dinsizlığe karşı set çeken; ve zulmet-ı tebayûn-i efkârı ve teşettüt-ı ârâyı safha-i nuranîsıyle ortadan kaldıran; ve umum ulema ve vaizleri ıttıhat ve saadet-i millete ve icraat-ı hukûmetı meşruta-i meşruaya hadim eden, ve adalet-i mahzası merhametlı olduğundan anasır-ı gayrımüslımeyi daha ziyade telif ve rapteden; ve en cebîn ve âmî adamı en cesur ve en has adam gibi hıss-i hakikî-i terakkı ile ve fedakârlık ve hubb-i vatanla mutehassis eden; ve hâdim-i medenıyet olan sefahat ve ısrafattan ve havaıc-i gayr-ı zarurıyeden bızi halâs eden; ve muhafaza-ı ahıretle beraber imar-ı dunya etmekle sa'ye neşat veren; ve hayat-ı medenıyet olan ahlâk-ı hasene ve hıssıyat-ı ulviyenin dusturlarını öğreten; ve her bırınzi, ey mebuslar, elli bin kişinin takaza-i hakkında, yani haklannı sizden dava etmekte tebrie eden, ve sızi icma-ı ümmete küçük bır mısal-ı meşru gösteren; ve hüsn-i nıyete bınaen a'malınızi ıbadet gıbı ettıren; ve üç yüz mılyon Muslumanın hayat-ı maneviyesıne suikasttan ve cinayetten sizi tahlıs eden ol Kur'ân-ı Mukaddes'in dusturları [3] unvanıyla

adalet-i mahza: tam adalet, gerçek ve kusursuz adalet.
ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk.
a'mal: ameller, işler.
amî: bilgisiz, cahil.
anasır-ı gayrımüslime: Müslüman olmayan milletler, topluluklar.
bınaen: -den dolayı.
cebîn: korkak, cesaretsiz.
dustur: kaide, esas, prensip.
ebedî: sonsuz, daimî.
hadim: hademe, hizmetçi.
hâdim-i medenıyet: medeniyet yıkıcı, medeniyeti tahrip eden.
halas: kurtarma.
hatemü'l-enbıya: peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed.
havaıc-ı gayr-ı zarurıye: gerekli olmayan ihtiyaçlar.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı medenıyet: medeniyetin hayatı.
hıns-ı yemîn: yeminini bozma, sozunde durmama.
hıss-ı hakikî-i terakkı: gerçekleşme hissi.
hıssıyat-ı ulviye: yüksek hisler, yüce hisler, yüce duygular.
hubb-ı vatan: vatan sevgisi.
husn-i nıyet: iyi niyet, temiz kalblilik.
icma-ı ummet: ümmetin bir konu üzerindeki görüş birliği.
icraat-ı hukûmet-i meşruta-i meşrutiyet: meşru olan meşrutiyet hükumetinin icraatı, işleri.
imar-ı dunya: dünyayı bayındır kılma.
ısrafat: israflar, gereksiz harcamalar.
ıttıhat: birleşme, birlıktelik.
Kanun-ı Esasî: 1876 da kabul edilen ilk Osmanlı anayasası.
Kur'ân-ı Mukaddes: mukaddes kutsal Kur'ân.
mebus: milletvekili.
mısal-ı meşru: doğru örnek.
muhafaza: koruma.
muhafaza-i ahıret: ahireti korunma.
muharrıb-ı medenıyet: medeniyetin yıkıcısı.
mütehassıs: hislenen, duygulanan.
neşat: neşe, sevinç, keyif, zevk.
rapt: bağlama.
saadet-i millet: milletin saadeti, mutluluğu.
safha-i nuranî: nurlu safha.
Samîler: Orta Doğulular.
sa'ye: çalışma.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkunluk.

1. "Arab" kelimesi ile "Yanı beraber olanları" ibaresi gazete ile *Hutbe-i Şamiye* de yer almamaktadır.
2. "Ve anarşılığe yol açan" ibaresi gazete ile *Hutbe-i Şamiye* de yer almamaktadır.
3. "Kur'ân-ı Mukaddes'in dusturları" ibaresi gazete ile *Hutbe-i Şamiye* de "Şenat-ı Garra" olarak geçmektedir.

şahs-ı manevî-i hukûmet: hukumeti, devletin idaresini temsil eden manevî şahıs.
şenat: din dinî hükumler.
tahlıs: kurtarma.
takaza-i hak: hak arama.
tasdık: doğrulama, onaylama.
tebrie etme: temize çıkarma, aklama.
tekzıp: yalanlama.
telif: uzlaştırma, bağdaştırma.
teşettuc-ı ara: görüşlerin dağınıklığı, görüş ayrılığı.
tevhıd: birleştirme.
Turan: Orta Asyalılar.
ulema: alimler, bilginler.
ünvan: şan, ad.
zann-ı fasıt: yanlış zan.
ziyade: çok, fazla.
zulmet-i tebayûn-i efkâr: fikirlerdeki aykırılık, uygunsuzluk karanlığı.

göstersenız ve hükümlerinize mehaz edinseniz ve düsturlarını tatbik etseniz, acaba bu kadar fevaît[dı] ile beraber ne gibi bir şey kaybedeceksinız? Vesselâm.

Yaşasın Kur'ân'ın kanun-ı esasîleri!.. [1]

Said Nursî

1- "Kur'ân ın kanun-ı esasîleri" ibaresi gazete ile *Hutbe-i Şâmiye* de "Şenâat-ı Garra" olarak geçmektedir

düstur: kaide, esas, prensip

fevaît: faydalar, menfaatler

kanun-ı esâsî: ana esaslar, temel prensipler

mehaz: menba, bır şeyın aslının alındığı kaynak.

tatbik: yerine getirme

vesselâm: mektup sonlarında sonsuz selam manasında kullanılır

Yaşasın Şeriat-ı Ahmedî (asm)[1]

5 Mart 1325, *Volkan* Sayı: 77

Şeriat-ı Garra, kelâm-ı ezelîden geldiğinden, ebede gidecektir. Nefs-i emmarenin istibdad-ı rezilesinden selâmetimiz Islâmiyet'e istinatladır, o hablülmetîne temessükledir. Ve haklı hürriyetten[2] hakkıyla istifade etmek, imandan istimdatladır. Zira, Sâni-i Âlem'e hakkıyla abd ve hizmetkâr olanın, halka ubudiyete tenezzül etmemesi gerektir.

Herkes kendi âlemında bir kumandan[3] olduğundan, âlem-i asgarında cihad-ı ekber ile mükelleftir. Ve ahlâk-ı Ahmediye ile tahallûk ve sünnet-i Nebeviyeyı ıhya ıle muvazzaftır.

Ey Evliya-i Umur! Tevfik ıstersenız kavanın-ı âdetullaha tevfik-i hareket edinız. Yoksa tevfiksizlikle cevab-ı red alacaksınız. Zıra, maruf umum enbıyanın memalik-ı Islâmiye ve Osmaniyeden zuhuru kader-i İlâhiyenin[4] bir ışaret ve remzıdır kı, bu memleket ınsanlarının makine-i tekemmülâtının buhan dıyanettir. Ve bu Asya ve Afrika tarlasının ve Rumeli bostanının çıçekleri, zıya-i İslâmıyet'le neşvünema bulacaktır.

Dünya ıçın dın feda olunmaz. Gebermış ıstıbdadı muhafaza için vaktiyle mesail-i şeriat rüşvet verilirdi. Dinin meselelen[5] terk ve feda edilmesinden, zarardan başka ne faydası görüldü? *Milletin kalb hastalığı zaaf-ı diyanettir, bunu takviye ile sıhhat bulabilir.*

1 Bu makale *Divan-ı Harb-i Örfî, Tanhçe-i Hayat* ve *Hutbe-i Şamiye* ismli eserlerde derç edilmiş olup biz buraya *Hutbe-i Şamiye*deki hali ile alıyoruz.

2. Gazetede "hurriyet-i haktan" şeklindedir.

3. Gazetede "padışah" şeklindedir.

4 Gazetede "kudret-i İlahinin" şeklindedir.

5 Gazetede "Bunun meselelen" şeklindedir.

abd: kul
ahlâk-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) ahlâkı
alem-i asgar: en küçük alem, insan.
bilahare: sonradan.
bostan: sebze bahçesi
cevab-ıret: ret cevabı
cihad-ı ekber: en büyük cihad, nefis ile mücadele
derç: sokma, içine alma
diyanet: dini hisler, dindarlık.
dustur: kaide, esas, prensip
ebed: sonsuzluk, daimilik
enbıya: nebiler, peygamberler
evliya-i umur: iş başında bulunan kimseler
hablulmetin: sağlam ip
hizmetkar: hizmet eden, hizmetçi.
ibare: cümle veya cümle grubu.
ihya: canlandırma, hayat verme
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfî idare sistemi
istibdad-ı rezile: rezil olan istibdat, baskı.
istifade: faydalanma
istimdat: meder dileme, imdat istemeye, yardıma çağırma.
istinat: dayanma
kader-i İlâhiye: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu
kavanın-ı adetullah: adetullah kanunları, kainatta işleyen İlâhi kanunlar, yaratılış kanunları
kelâm-ı ezeli: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü
Kur'an-ı Mukaddes: mukaddes kutsal Kur'an
makine-i tekemmulat: ilerleme makinesi, sistemi.
maruf: herkesçe bilinen
memalık-i İslamiye ve Osmaniye: İslam ve Osmanlı memleketleri, ülkeleri
mesail-i şeriat: şeriat meseleleri
muhafaza: koruma
muvazzaf: vazifeli, görevli
mükellef: sorumlu ve yükümlü
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenn yapılmasını emreden nefis.
neşir: kitap basma, çıkarma, her kese duyurma, yayma
neşvünema: yayılıp genişleme, büyüyüp gelişme
remiz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme.
Sani-i Alem: dünyayı sanatla yaratan Allah
selâmet: emnilik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sünnet-i Nebeviye: Hz. Muhammed'e (asm) ait sünnet.
Şeriat-ı Ahmedi: Hz. Muhammed'in (asm) tarif ettiği bildirdiği şeriat, İslam dini
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini

tahallûk: ahlaklanma
takviye: kuvvetlendirme
tashih: düzeltme
temessük: yapışma, sarılma
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
tevfik-i hareket: uygun davranışta bulunma
ubudiyet: kulluk.
zaaf-ı diyanet: dindarlıktaki zayıflık, eksiklik.
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.
ziya-i İslamiyet: İslamiyet ışığı
zuhur: ortaya çıkma.

Bizim cemaatimizin [1] *meşrebi muhabbete muhabbet ve husumete husumettir; yani, beyne'l-İslâm muhabbete imdat ve husumet askerini* [2] *bozmaktır. Mesleğimiz ise, ahlâk-ı Ahmediye* (ASM) *ile tahallûk ve sünnet-i Peygamberîyi ihya etmektir. Ve rehberimiz, Şeriat-ı Garra ve kılıcımız da berahin-ı kâtıa ve maksadımız ilâ-i kelimetullahtır.*

Cemaatimize [3] her bir mü'min manen müntesiptir. Sureten intisap ise, sünnet-i Nebeviyeyi kendi âleminde ihyaya azm-i kat'î ile dir. En evvel mürşid-i umumî olan ulema ve meşayih ve talebeyi şeriat namına ittihada davet ederiz.

İhtar-ı Mahsus: Gazeteci denilen huteba-i umumî, iki kıyas-ı fasıt ile milleti bataklığa düşürtmüştür.

Birincisi, vilâyatı İstanbul'a kıyas ederek. Hâlbuki, elifbayı okumayan çocuklara felsefe dersi verilse sathî olur.

İkincisi, İstanbul'u Avrupa'ya kıyas etmişler. Hâlbuki, bir erkek, kadının kametinden istihsan ettiği libası giyinse maskara [4] ve rezil olur.

Hatime: Benim perişan sözlerimin mabeynlerini raptedecek olan mukaddemat-ı matviyeyi itnaptan ihtirazen, hayalimde hıfz ile zikretmedim. Ve bu muşevveş sözlerimi temaşa edenler, misafireten ve tenezzülen ruhlarını bir "Kurd Evi" ıtlâkına şayan olan cesedime gondersin de, hazinetü'l-hayalimi teftiş ile matviyatı çıkarsın. Yani, Leylâ'mı benim gozlerimle temaşa etsin. [5]

Yaşasın Şeriat-ı Garra!

Said Nursî

1- Gazetede "Bizim cemiyetin" şeklindedir.
2- Gazetede "ceysini" şeklindedir.
3- Gazetede "cemiyetimize" şeklindedir.
4- Gazetede "muhannes" şeklindedir.
5- Hatime bölümü gazetede mevcuttur.

ahlâk-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (ASM) ahlakı.
azm-i kat'î: kesin karar.
berahin-i kâtıa: kesin deliller.
beynelislam: Muslumanlar arasında.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hatıme: son söz.
hazinetü'l-hayal: hayal hazinesi.
hıfz: ezberleme.
husumet: duşmanlık.
huteba-ı umumi: genel vaizler, herkese hitap edenler.
i'lâ-ı kelimetullah: Allah'ın ismini davasını yuceltmek, yaymak.
ihtar-ı mahsus: ozel hatırlatma.
ihtirazen: korunarak, sakınarak, çekinerek.
ihya: canlandırma, hayat verme.
intisap: mensup olma, bağlanma.
istihsan: guzel bulma, beğenme.
itnap: sozun uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlatımı mumkun olduğu halde uzun anlatımı tercih etme.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kamet: boy, endam.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kıyas-ı fasıt: yanlış kıyas.
libas: elbise.
mabeyn: ara.
manen: mana bakımından, manaca.
maskara: herkesi kendine güldurenler, soytarı.
matviyat: kitap sahifeleri gibi durulu, bukulu olan şeyler.
meşayih: şeyhler, pirler.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
misafireten: misafir olarak.
muhabbet: sevgi, sevme.
mukaddemat-ı matviye: atlanılan, geçilen ön bilgiler.
müntesip: intisap etmiş, bağlanmış, mensup.
mürşid-i umumi: herkese doğru yolu gösteren, onları irşat eden.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
rapt: bağlama.
sathi: yüzeysel, derine inmeyen, üstün, koru.
sureten: görünüş itibarıyla.
sünnet-i Nebeviye: Hz. Muhammed'e (ASM) ait sünnet.
sünnet-i Peygamberi: Peygamber sünneti, Hz. Peygambere ait sünnet.
şayan: değer, layık, munasip.
şeriat: din, dini hükümler.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nuru şeriat, İslam dini.
tahallûk: ahlaklanma.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
teftiş: kontrol etme.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakıp seyretme.
tenezzülen: alçak gönlüllukle.
ulema: alimler, bilginler.
vilayat: vilâyetler, iller.
zaaf-ı diyanet: dindarlıktaki zayıflık, eksiklik.

Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır

11 Mart 1325 *Volkan*, Sayı 83-84

Bediüzzaman Said Nursî'nin Fihriste-i Makasıdı ve Efkârının Programıdır.

Ey şu müşevveş sözlerimi temaşa eden zat! Gayet dikkat ve muhakeme ile mütalâa et. Yoksa sathî nazardan hâsıl olan sû-i tefehhüm ve zanninizi helâl etmem. Sen de atla da, okuma. İfadatım zekilere hitaptır, işaret kâfidir. Benim mekteb-i edebim Kürdistan'ın yüksek dağları olduğundan, kusurumu ümmîlik ve acemiliğime bağışlamak mukteza-i mürüvvettir.

Ben ki İslâmiyet'e, maarif-i İslâmiyeye, ulemaya, talebeliğe ve Osmanlılığa ve hilâfete ve İttihad-ı Muhammediyeye ve Kürdlüğe intisabım cihetiyle, şu sıfatlardan neş'et eden devair-i mutekâtıa gibi cemiyetlerin multekası olduğumdan ve her bir hey'et-i içtimaiyenin cism-i nâmî gibi tembihe muhtaç olan ukdetü'l-hayatiyesinde mündemiç istidadatı fiile çıkarmanın muharriki ve mukızı meylü't-terakki olduğundan, o ukde-i hayatı mütenebbih etmek ve meylü't-terakkiyi faaliyete sevk etmek için her bir hey'ete mahsus birer fikrim vardır.

Birinci Madde

Âlem-i İslâmiyet'in ukde-i hayatiyesini tembih ve temin ve meylü't-terakkisini faal etmek için adalet ve meşveretten ibaret olan meşrutiyetin mehaz ve menbaını, ezel ve

âlem-i İslâmiyet: İslâm âlemi, İslâm dünyası
cism-i nâmî: nema bulan gelişen yetişen cisim
derç: sokma, içine alma.
devair-i mutekâtıa: kesişen dairelerler
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
faal: her zaman çalışan, harekette bulunan
fikra: kısım, bölüm
fihriste-i makasıd: maksatların gayelerin özeti.
gayet: son derece.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hey'et-i İçtimaiye: sosyal yapı, topluluğa ait cemiyet.
hilafet: halifelik, İslam devlet reisliği
İbaret: meydana gelen, oluşan.
ifadat: ifadeler
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler
İttihad-ı Muhammediye: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Fenk Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
kâfi: yeter, elverir
maarif-i İslamiye: İslamı eğitim, İslamı terbiye
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak
mekteb-i edep: edep mektebi okulu
menba: kaynak.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma.
meylü't-terakki: ilerleme, meyli yükselme istegi, ilerleme arzusu
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartıma, değerlendirme, yargılama
muharrik: harekete geçiren
mukız: uyandıran, ikaz eden.
mukteza-i mürüvvet: insaniyetin gereği.
multeka: kavuşma, buluşma, birleşme yeri.
mündemiç: bir şeyin içinde bulunan, saklı olan
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
mütenebbih: uyanan, uyanmış, uyanık.
nazar: bakış, dikkat
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün koru
sû-i tefehhüm: yanlış anlama
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini
talebe: öğrenci
temaşa: hayretle ve dikkatle bakıp seyretme
tembih: uyarma, ikaz
ukde-i hayat: hayat düğümü
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü
ukdetü'l-hayatiye: hayat düğümü
ulema: âlimler, bilginler
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
zat: kişi, şahıs.

ebed şanında olan kanun-i İlâhiyenin şarihi olan mezahib-i erbaayı ittihaz etmektir. Zira milyonlarla dâhîlerin ecr-i ahiret için istinbat ettikleri bahr-i umman gibi mesail-i şer'iyeye kanaat etmeyip, Avrupa'ya ahkâm ve ahlâkta dilencilik ve izhar-ı fakr etmek din-i İslâm'a büyük bir cinayettir. Meşrutiyette hâkim kanun olduğundan, bu kanun libas-ı milliye-i İslâmiyeyi giymeli; tâ ki asabiyet-i maneviye onun riyasetine karşı cevab-ı red vermesin. Meşrutiyette Şeriat-ı Garra hükümferma olduğu hâlde, üç Şecere-i Zakkumu kökünden ihraç edecek ve üç Şecere-i Tuba zemin-i meşrutiyette neşvünema bulacak ve dal budaklar açacaktır. Zakkum şecereleri, dinsizlik, iftirak ve nifak ve zünup ve mesavi-i medeniyet ve hakkımızda şematetli olan zann-ı fasid-i ecaniptir. Ve tuba şecereleri; ruhanî manyetizma ile ittihad-ı amme ve inbisat-ı şeriat cihetiyle terakki ve tenezzuh-i din ve nokta-i metîn-i dine istinat, meşrutiyet sebebiyle ikbal-i istikbalimizdir. Hem de anasır-ı gayrimuslime meşrutiyetin devamına mutmain olacaktır.

Cemî kuvvetimle derim ki: Hiçbir hakikî mehasin-i medeniyet yoktur ki, İslâmiyet, sarahaten veya zımnen veya iznen onu veya daha ahsenini mutekeffil olmasın. Amma, vâesefâ ki, çabuk aldatıcı mesavi-i medeniyeti, çocuk tabiatlı bazı ehl-i heva ve heves mehasin zannederek, tutî gibi en evvel onu taklit ettiler.

Hem de, meşrutiyet şeriatın abd-i memlûkûdur, ondan gasp olunmaz. Dikkat isterim ki, şeriat ile hiç münasebeti olmayan o muthış istibdat-ı zalımâne, sırf milleti

abd-i memlûk: kul ve kole
ahkâm: hükümler, kanunlar
ahsen: daha (en) güzel
anasır-ı gayrimuslime: Müslüman olmayan unsurlar. Müslüman olmayan milletler, topluluklar
Bahr-ı Umman: Hind Okyanusu
cemî: bütün
cevab-ı red: red cevabı
din-i İslam: İslam dini
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ecr-i ahiret: ahiret sevabı.
ehl-i heva ve heves: heva ve heveslerine uyanlar
evvel: önce.
gasp: zorla alma, zaptetme, el koyma
hakikî: gerçek.
hakim: hükmeden
hükümferma: hükümran, hükümdar.
iftirak: ayrılma, dağılma
ihraç: dışarı çıkarma, atma.
ikbal-i istikbal: geleceğin talihi, işlenen iyi gitmesi.
inbisat-ı şeriat: şeriat kapsamının genişletilmesi.
İstibdad-ı zalimane: zalimce istibdat, baskı
İstinat: dayanma
istinbat: müçtehit veya büyük bir âlimin gizli bir manayı ıçıtıhat ile meydana çıkarması
ittihad-ı amme: genel birlik.
İttihaz: edinme, alma, kabul etme
izhar-ı fakr: yoksulluğu gösterme
iznen: müsaadeli, izinli
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kanun-ı İlahiye: Allah'ın kanunu
libas-ı milliye-i İslâmiye: İslâm'ın milli elbisesi
manyetizma: telkin ve hipnoz yolu ile birini tesir altına alma
mehasin: güzellikler, iyilikler
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri.
mesail-i şer'iye: şerî meseleler
mesavi-i medeniyet: medeniyetin fenalıkları, kötülükleri
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
mezahib-i erbaa: Dört mezhep: Hanefî, Şafiî, Malikî, Hanbelî mezhepleri
mutmain: içi rahat, şüphesi olmayan
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
mutekeffil: kefil olan, üstlenen
neşvünema: yayılıp, genişleme, büyüyüp gelişme
nifak: ikiyüzlülük, bozgunculuk.
nokta-i metîn-i din: dinin sağlam noktası
riyaset: reislik, başkanlık.
sarahaten: açıkça, açıktan açığa
şan: şöhret, ün, yüksek makam
şarih: şerh eden, açıklayan
şecere: ağaç.
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba Ağacı
Şecere-i Zakkum: zakkum ağacı, Cehennem ağacı
şemâtet: şamata, kuru gürültü.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini.
tenezzuh-i din: dinin hurafelerden arındırılması
terakki: yükselme, ilerleme.
tutî: dudu kuşu, papağan
vaesefa: esefler olsun ki, ne uzuntu!
zann-ı fasid-i ecanip: yabancıların yanlış zanları, anlayışları.
zemin-i meşrutiyet: meşrutiyet ortamı
zımnen: üstü kapalı olarak.
zünup: günahlar

aldatmakla bir münasebet-i mevhumeye istinatla ol kadar dâhil ve hariç muhacemata karşı bu kadar zaman kendini muhafaza ettiğinden, şımdı asıl şeriatla münasebet-i hakikîsi olan meşrutiyetin bekası bu kuvvet-ı âliyeye istinat etmek zarurîdir.

İkinci Madde

Maarif-i İslâmıye ordusunun fırkaları olan ehl-i medrese ve ehl-ı tekke ve ehl-ı mektep, ifrat ve tefrit ile birbirini tadlil ve techil ile hâsıl olan ve ahlâk-ı İslâmiyeyi esasıyla sarsan ve aheng-ı terakkiyi ihlâl eden tebayün-i efkârları ve tehalüf-i meşrepleri ızale ve efkân tevhid, meşarıbı takrıp zarurîdir.

Nasıl kı cesim bir fabrikayı mutazammın bır kasrın odalarının kapılan birbirine açılır, bır maksada hizmet eder; kezalik, mektep ve medrese ve tekke, teyid-i münasebet ile o kasr-ı âlî-i İslâmiyenin birer açık kapılı odası gıbı olmak ve salonu da hükümet olmak lâzımdır. Tâ her bırı diğerinin noksanını tekmil ile kaide-i taksimü'l-mesai tatbik edilsin.

Teyid-i münasebet şöyledir kı: Mekâtib-i âliyede hakaık-ı İslâmıyeyi berahın ile okutmak ve medreselere de fünun-i lâzıme-i medeniyeyi, eski hükemanın bataklığına bedel, tedris olunmak ve tekkelerde de mütebahhırîn ulema bulunmaktır.

Üçüncü Madde

Devlet-i ilmiyede meşrutiyet-i ilmiye tesis etmektir; tâ kı, efkâr-ı umumıye-ı ılmıye feveran ıle ağraz ve enanıyet

ağraz. gızlı kınler kasıtlar
aheng-i terakki terakkı ahengı ilerlemenın ahengı ilerlemedeki uyum ve düzen.
ahlak-ı İslamıye İslam ahlakı
beka bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
berahın delıller hucceter bur hanlar
cesım buyuk, kocaman
dahıl içeri ıç
devlet-ı ılmıye ilim devleti
efkar düşunceler, fikrler goruşler
efkar-ı umumıye-i ılmıye. ılım adamlarının butun fikrlen duşunceleri.
ehl-i medrese medrese ehlı, medresede okuyanlar
ehl-i mektep mektepli, okullu egtım ve tahsıl gorenler
ehl-i tekke. bır tarikata bağlı olanlar
enaniyet: kendını begenme, bencıllık.
feveran kaynama fışkırma
fırka topluluk grup cemaat.
fünun-ı lazıme-ı medeniye medenıyetın gerekli olan fenlen
hakaik-ı İslamıye İslamıyetın gerceklen İslâm a aıt hakikatler
harıç. dışarı
hasıl ortaya çıkan, belıren
hukema filozoflar
ifrat: aşırılık, pek ılen gıtme haddı nı aşma
İhlal bozma zarar verme
istinat. dayanma
izale gıderme ortadan kaldırma.
kaide-ı taksımu'l-mesai mesaıle-n bölüşturup düzenleme kuralı.
kasır saray köşk.
kasr-ı alı-i İslamıyet: İslamıyet ın yuce sarayı.
kezalik keza bu da öyle böylece.
kuvvet-i âliye ustün guç.
maarif-i İslamıye İslamî egtım ogretım İslamî terbıye
medrese. eskı donemde ders okutulan düzenlı oğretım kurulu-şu
mekatib-i âliye yuksek okullar
mektep eskı donemde ılk ve orta tahsılın yapıldığı egtım kurumu.
mesai çalışma saatı
meşarıp meşrepler
meşrep huy tabıat, tutum tutulan yol
meşrutıyet: bır hukumdarın başkanlığı altındakı mıllet medlsi ile ıdare edilen devlet sıstemı.
meşrutıyet-ı ılmıye
muhacemat. hucumlar saldırılar
muhafaza koruma
mutazammın ıçıne alan kapsayan havı
münasebet-i hakiki gerçek ılgı bag
münasebet-i mevhume: vehme dayanan hayalî bag ılgı.
mutebahhırın bılgısı denız gıbı genış ve engın olanlar
şeriat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen İlâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
tadlil dalâlette göstermek.
takrıp yaklaştırma yakınlaştırma
tatbık. yenne getirme uygulama
tebayün-i efkar fikrlenn bırbırine zıt olması duşuncelenn farklı olması
techil cehalette cahıllıkle suçlama
tedrıs okutma ders verme
tefrit. normalden aşagı olma tersine aşınlık.
tehalüf-i meşrep meşreplenın bırbırine zıt ve farklı olması
tekke zıkır yen tarıkat evı
tekmıl tamamlama kemale erdırme
tesis. kurma meydana getırme
tevhıd bırleştırme.
teyid-i münasebet. ılışkıyı guclendırme
ulema alımler bilginler
zarun: zorunlu

ve evham ve şübehatı bel' etsin. Zira her bir âlım, kendi fikrini herkese kabul ettirmekle taklit yolunu açmak ve taharri-ı hakikatin yolunu seddetmekle bır nevi istibdad-ı ilmiye yapıyor.

Elhâsıl: İstıbdat, gerek ıdare gerek ılımde olsun, semerat-ı sa'yi istihlâk ile istikbale ıstıdbar ediyor. İdarede kuvvet kanunda olmalı; ve ılımde de kuvvet hakta olmalı. Yoksa istıbdat hükümferma olur.

Dorduncu Madde

Talebelik, sanat-ı mütenevvıasında taksımu'l-mesaı kaidesini medresede tatbik etmekle beraber, içtimaat ile münazara ve müdavele-ı efkârdan feveran eden bır nevı efkâr-ı umumıyeyi üstad-ı manevî ittihaz etmektir. Tâ talebelıkte ukdetü'l-hayatıye tenebbuh ve meylü't-terakkı faalıyete ve meylü't-teceddüt zuhura başlasın.

Elhâsıl: Nasıl ki devlette efkâr-ı amme hâkımdır, müftüsü de efkâr-ı umumıye-i ulema olmalı. Ve üstat ve muallim de efkâr-ı amme-i talebe olmalıdır. Tâ kı meşrutıyet, mütesavıyyen ve mütenasıben cereyan etsin. Şerıatta icma-ı ümmet hüccet-i kat'î olduğundan, efkâr-ı ammenin kıymet ve mevkıini gösterir.

Beşinci Madde

Mürşid-ı umumî olan vaız ve hatıpler, hem âlım-ı muhakkik olmalıdırlar; tâ bürhan ile ıkna eylesin. Zira tasvir ve tezyın-ı muddea, muteharri-ı hakıkate karşı faydasızdır. Ve hem de hakîm-i müdakkık olmalıdırlar; tâ ki bir şeyı tergıp veya terhıp ıle ondan daha mühım şeyı tenzıl

kaide: kural, esas, dustur
kıymet: deger
medrese: eskı donemde ders okutulan duzenlı oğretım kurulu şu
meşrutıyet: bir hukumdarın baş kanlıgı altındakı millet meclısı ıle ıdare edılen devlet sıstemı
mevkı: yer, makam.
meylü't-teceddüt: yenılenme meylı.
meylü't-terakkı: ılerleme meylı, yukselme ıstegı, ılerleme arzusu
muallım: ders veren oğretmen.
müdavele-ı efkar: karşılıklı fikir alış verışınde bulunma
münazara: bir konu uzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma
mürşıd-ı umumı: herkese doğru yolu gosteren, onlan irşat eden
müteharrı-ı hakıkat: hakıkatden dogrulan ve gerçeklen araştıran
mütenasıben: uygun olarak.
mutesavıyyen: eşıt olarak.
nevı: çeşıt, tur
sanat-ı mutenevvıa: çeşıt çeşıt sanatlar
semerat-ı sa'y: çalışmanın meyvesi, urunu
set: kapama, tıkama, engel olma.
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ılâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
şübehat: şupheler
taharrı-ı hakıkat: hakıkatı araştırma, dogruyu amma araştırma.
taksımü l-mesaı: ış bolumu, çalış malann duzenlenmesı
talebe: ogrencı
tasvır: bir şeyı çeşıtlı ifade tarzlarıyla anlatma
tatbik: yerine getırme, uygulama.
tenebbüh: uyanma, uykudan kalkma
tenzıl: kıymetten duşurme, degerını indırme
tergıp: ragbet verme, ısteklendırme
terhıp: korkutma, sakındırma
tezyın-i muddea: ıddıa edılen şeyın suslenıp puslenmesı
ukdetü l-hayatıye: hayat duğumu
üstad: oğretıcı, ogretmen.
üstad-ı manevî: manevî ustat, oğretıcı
zuhur: ortaya çıkma

âlım-i muhakkik: gerçeğı araştıran alım
bel: ortadan kaldırma, yutma
burhan: bir şeyı ispatlamak ıçın kullanılan kesın delıl.
cereyan: olma, meydana gelme
efkar-ı amme: genelın umumun duşuncelen, kamuoyu
efkar-ı amme-i talebe: ogrencı kamuoyu..
efkar-ı umumıye: umumun duşuncesi, genel duşunce
efkar-ı umumıye-i ulema: alımlerın genelınin duşuncesı.
elhâsıl: hâsılı, netıce ıtıbarıyla, kısaca
evham: vehımler, zanlar, kurunturlar.
feveran: kaynama, fışkırma
hâk: dogru, gerçek, hakıkat.
hakım: hukmeden
hakım-i müdakkik: dıkkatlı bılge
hüccet-i katı: katı ve kesın delıl, hıç bır şupheye mahal bırakmayacak delıl.
hukumferma: hukumran, hukum suren
icma-ı ummet: ummetin bır konu uzerindekı görüş bırlıgı.
ıçtımaat: toplumlar
ıdare: yonetım, memleket ışlennin yurutulmesı
ıstıbdat: baskı, baskıcı yonetım, kendı başına ve hıç bır nizama ve kanuna baglı olmadan yonetme, keyfî ıdare sıstemı
istibdat-ı ilmiye: ılmî baskı
istıdbar: yuz cevırme, arka cevırme, arka donme
istıhlâk: tuketme
istıkbal: gelecek.
ittıhaz: edınme, kabul etme.

ve tahfif edip muvazene-i şeriatı bozmasınlar. Ve hem beliğ-i hakîm olmalıdırlar; tâ ki mukteza-i hâle mutabık ve ilcaat-ı zamana muvafık ve teşhis-i illete munasip söz söylesinler.

Altıncı Madde

Osmanlılığın meyl-i terakkisini faal etmektir. Şöyle ki:

Bu devletin mâbihilhayatı ve dini, din-i İslâm olduğundan, her bir Osmanlı i'lâ-i şevket-i İslâmıyeye mükellef ve her bir mü'min i'lâ-ı kelimetullaha muvazzaftır. Ve bu zamanda "i'lâ"nın en büyük sebebi maddeten terakkı olduğundan ve terakkinin en müthiş düşmanı olan cehalet ve zaruret ve ıhtilâfa seyf-i marifet ve sa'y-i insanî ve ittihat ile din namına cihad edeceğiz. Amma a'dâ-i haricî medenî olduklarından, fikren galebe çalmak lâzımdır. O cihadı da berahin-i şeriata havale edeceğiz.

Yedinci Madde

Hilâfete dair bir rüyadır. Âlem-i manada Padişahı gördüm.

Dedim: "Sen zekâtü'l-ömrü Ömer-i Sanî'nin meslegünde sarf et; tâ ki meşrutiyet riyasetine lâzım ve bıratın manası olan teveccüh-i umumiyeyi kazanasın."

Padişah dedi: "Ben onun yolunda gideyim, siz de ol zaman ehlini taklit edebilirsiniz. Nerede sizde onlardaki kuvvet-i İslâmiyet ve saffet ve ahlâk?"

Ben dedim: "Bizdeki tenebbüh-i efkâr-ı umumî ve tekemmul-ı mebadı ve vesaıt ve ihata-ı medeniyet, o

a dâ-i haricî dış düşmanlar
alem-i mana gözle gördüğümüz alemin dışındaki âlem
beliğ-i hakîm hikmetle ve belâgatlı bir şekilde konuşan
berahin-i şeriat şeriatın burhanları, sağlam delilleri
bıat birinin hâkimiyetini kabul etme, hâkimiyetini tasdik etme
cehalet cahillik, bilgisizlik.
din-i İslâm İslâm dini
faal çalışır halde
fikren fikir ile, düşünerek, zihnen
galebe galip gelme, üstünlük.
hilâfet halifelik, İslam devlet reisliği
i'lâ yükseltme, yüceltme
i'lâ-i şevket-i İslâmiye İslâmın yüceliğini, büyüklüğünü yayma ilan etme
i'la-i kelimetullah Allah'ın ismini, davasını yüceltmek, yaymak.
ihata-ı medeniyet medeniyetin kuşatıcılığı
ıhtılaf ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
ilcaat-ı zaman zamanın zorlamaları, çağın mecburiyetleri.
ittihat birleşme, birlik oluşturma.
kuvvet-i İslâmiyet İslâmiyet kuvveti
mabihilhayat hayata vesile olan, yaşamaya sebep olan
maddeten maddî olarak
medenî hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan
meşrutiyet bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
meyl-i terakkı ilerleme meyli
mukteza-ı hale mutabık durumun gereğine uygun
muvafık uygun, munasip
muvazene-i şeriat şeriatın dengesi
muvazzaf vazifelendirilmiş, görevli
mükellef sorumlu ve yükümlü olan.
munasip uygun
nam şan, ünvan, ad
Ömer-i Sânî ikinci Ömer. Hz. Ömer'in yolundan gitmesi sebebiyle Ömer b. Abdülaziz'e verilen lâkap
riyaset reislik, başkanlık.
sa'y-i İnsanî İnsanın gayreti, İnsanın çalışması
saffet safik, halislik, temizlik, her türlü hile, şeytanlıktan uzak olma
seyf-i marifet ilim kılıcı.
tahfif hafife alma.
tekemmül-i mebadı mükemmel başlangıç
tenebbüh-i efkar-ı umumî kamuoyunun uyanması
terakkı yükselme, ilerleme.
teşhis-i illet hastalığın teşhisi
teveccüh-i umumiye genelin teveccühü, genelin sevgi ve ilgisi.
vesaıt vasıtalar
zaruret şiddetli ihtiyaç, fakirlik, yoksulluk.
zekâtü'l-ömür ömrün zekâtı

noktaların yerini tutmakla, hem o noktalan istihsal, hem de netice-i matlûp olan adalet ve terakkiyi intaç edebilir. Düvel-i ecnebiyenin adaleti bunu ispat eder.

O dedi: "Nasıl yapacağım?"

Dedim: "İstibdat kalb-i memalik olan İstanbul'da kan bırakmadığından, husn-i niyeti gösterir bir şefkatle meşrutiyeti kansız kabul ettiğin gibi, menfur olmuş Yıldız'ı mahbub-i kulûb etmek için, eski zebaniler yerine melâike-i rahmet gibi muhakkikîn-i ulemayı doldurmak ve Yıldız'ı dârülfünun gibi etmek ve ulûm-i İslâmiyeyi ihya etmek ve Meşihat-ı İslâmiyeyi ve hilâfeti mevki-i hakîkîsine is'ad etmek ve milletin kalb hastalığı olan zaaf-ı diyanet ve baş hastalığı olan cehaleti servet ve iktidarnla tedavi etmekle Yıldız'ı Süreyya kadar âlâ et; tâ Hanedan-ı Osmanî ol burc-i hilâfette pertevnisar-ı adalet olabilsin. Hem de, havaic-i zaruriyeye iktisat et, tâ alışılmış olan israfata iktidarı olmayan bîçare millet de iktida etsin. Madem ki imamsın!"

Birden ruyadan uyandım. Gordum ki, asıl bu âlem-i yakaza rüyadır, asıl uyanmak ve hakikat, o rüya imiş.

Sekizinci Madde

İleride tavaif-i mulûk temelleri hükmünde olan anasır-ı muhtelife kulüplerinin ittihadının temeli ve nokta-i istinadımızın esası olan İttihad-ı Muhammedîden anasır-ı gayrimüslime tevahhuş etmesinler. Zira mesleğimiz sırf ahlâkî ve dinî olduğundan, onlara faide-i azîmeden başka

âlâ: yuce yüksek, buyük.
alem-ı yakaza: yakaza âlemi uyanıklık âlemi.
anasır-ı gayrimuslime: Musluman olmayan unsurlar Musluman olmayan milleder topluluklar
anasır-ı muhtelife: çeşıtlı mılletler
bıçare: çaresiz, zavallı
burc-ı hilafet: halıfelık burcu
cehalet: cahıllık.
dârulfunun: unıversıte.
duvel-ı ecnebiye: yabancı devletler
faide-i azime: buyuk yarar
hakikat: gerçek.
hanedan-ı Osmanı: Osmanlı hanedanı
havaic-i zaruriye: gerekli ıhtıyaçlar gıderılmesi luzumlu olan ıhtıyaçlar
hilafet: halıfelık, İslâm devlet reıslıgı
husn-i niyet: ıyı nıyet, temuz kalblılık.
ıhya: canlandırma hayat verme
iktida: tabı olma uyma
iktidar: guç, ıdareyı elınde bulundurma.
ıntaç: netıce verme sonuclandırma.
is'ad: çıkarma yukseltme
israfat: ısraflar, luzumsuz yere harcamalar
istıbdat: baskı baskıcı yonetım kendı başına ve hıç bır nızama ve kanuna baglı olmadan yonetme keyfı ıdare sıstemi
istıhsal: elde etme.
Ittıhad-ı Muhammedi: Suheyl Paşa Mehmed Sadık, Fenk Ruza Paşa Dervış Vahdeti ve arkadaşlan tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
ittihat: birleşme bırlık olusturma
kalb-ı memalik: memleketlerin kalbı merkezı
kulûb: kalbler gonuller
mahbub-i kulûb: kalblerin sevgılı sı
melaike-i rahmet: rahmet melek len
menfur: kendısınden nefret edı len sevılmeyen.
meşihat-ı islamiye: Islamı ıslerın ılmı meselelen ıle ugraşan devlet dairesı şeyhulıslamlık makamı
meşrutiyet: bır hukumdarın baş kanlıgı alındakı mıllet mecısı ıle ıdare edılen devlet sıstemi.
mevki-i hakiki: gerçek mevkı yer
muhakkikin-i ulema: hakıkatı araştırıp bulan alımler
netice-i matlup: ıstenılen sonuç.
nokta-i istinat: dayanak noktası guvenme ve ıtımat noktası
pertevnisar-i adalet: etrafa ada let nurunu saçan.
Süreyya: Ulker yıldızı
tavaif-i mülük: kuçuk devletler beylıkler
terakki: yukselme ılerleme.
tevahhuş: korkulu bır şekılde emın olmayarak bakma.
ulum-i islamiye: ıslamı ılmıer
zaaf-i diyanet: dındartıktakı zayıf lık eksıklık.
zebani: Cehennemlıklen Cehenne me atmakla vazıfelı melekler

zarar vermez. Hem de, muvazene-i devleti muhafaza eden milliyetimiz İslâmiyet'ten başka yoktur. Bızı kendilerine kıyas etmesinler. Zıra mılliyetleri çoktan vıcdanî olan dınlerıne galebe çalmış. Hem de onlan medenî bilıriz. Medenîlere ikna ve muhabbetle galebe çalınır. Bahusus, en vahşî zamanlarda, bu kadar edyan ve akvam-ı muhtelife, ferman-ı [1] لَآ اِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ile medeniyet-i İslâmiyede masun kalmıştır.

Ne vakit cemıyetımızden tevahhuş etseler, meşrutiyete adem-ı kabiliyetlerini ve vatana hıyanetlerini ve meşrutiyeti muvakkat ve gayrimeşru istediklerini göstermiş olurlar. Hem de ecnebiler bu cemiyet-i ahlâkıye ve mürşidâneyı ıstıhsan etmeleri gerektir. Zira, eski zamanda ecnebiler vahşî olduklarından, İttihad-ı Muhammedî onların vahşetine karşı taassup ve husumet gostermeye mecbur idi. Şımdi onlann medenîleşmelen ile o mahzur zail olmuştur. Zıra, din noktasında medenîlere galebe ıkna ıledir. Ve mezhep ve dinin ulviyetini ve mahbubiyetini fıilen göstermekledır. Söz anlamayan bedevîler gibi icbar ve husumetle değıldır. Amma, vâesefâ kı; İslâmıyet ve hamiyet namını taşıyan bazı zevzek ve lâubalîlerin, "Kamerin menfaati, ayyaşlar mehtabında ışret etmeye münhasır ve şemsin faydası, bataklıkta mevadd-ı hasise taaffün etmeye münhasırdır" diyen eblehler, ışret ve taaffune mânı olmak için şems ve kamerin men-i tulûuna kalkışmaları gıbi en mukaddes ve ulvî olan Şerıat-ı Garra ve onun hadımi ve en hakıkatlı ve uhrevî olan

1 Dınde zorlama yoktur. (Bakara Suresi, 256.)

adem-ı kabiliyet: kabıliyetin olmaması kabıliyetsızlik.
akvam-ı muhtelife: çeşıtlı kavımler.
bahusus: özellıkle.
bedevî: ıptıdaî tarzda yaşayan, medenî olmayan.
cemiyet: topluluk, bırlık.
cemiyet-i ahlâkıye ve mürşidâne: ahlâka dayalı ırşat cemıyetı.
ebleh: ahmak, budala.
ecnebı: yabancı.
edyan: dınler.
ferman: emır, buyruk.
fıilen: fıille, davranış ve harekette.
galebe: galıp gelme, ustunlük.
gayrimeşru: meşru olmayan, kanunsuz.
hadım: hademe, hızmetçı.
hamıyet: ınsanda bulunan dın, mıllet, bayrak, vatan gıbi mukaddes degerler ıle kendı aıle ve yakınlannı koruma duygusu ve gayreti.
hıyanet: hanılık, kendıne olan guveni kotuye kullanma.
husumet: duşmanlık.
icbar: zorlama, zorla ve ıstegı dışında yaptırma.
istihsan: guzel bulma, beğenme.
işret etmek: ıçkılı eglence yapmak.
ışret: ıçkı ıçme.
ittıhad-ı Muhammedî: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Dervış Vahdetı ve arkadaşlan tarafından İstanbul da 5 Nisan 1909 tarıhınde kurulan bır cemıyet.
kamer: ay.
mahbubıyet: sevılen olma durumu.
mahzur: sakınılacak, çekınılecek şey, engel, sakınca.
manı: engel.
masun: korunmuş, dokunulmaz.
medenı: hayat tarzı, bılgı seviyesi bakımından yuksek durumda bulunan.
medeniyet-i İslâmiye: Islâm medenıyetı.
mehtap: ay ışığı, ay aydınlıgı.
menfaat: fayda.
men-ı tulu: doğuşa engel olma.
meşrutiyet: bır hukumdann baş kanlıgı altındaki mıllet mecısı ıle ıdare edılen devlet sıstemı.
mevadd-ı hasise: degersız ve çuruk maddeler.
mezhep: dınde tutulan yol, dınde anlayış ve ıbadet yolu.
muhafaza: koruma.
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temız.
muvakkat: geçıcı.
muvazene-i devlet: devletın dengesı.
munhasır: sınırlanmış, sınırlı.
nam: ad.
şems: güneş.
Şerıat-ı Garra: parlak ve nurlu şerıat, Islâm dını.
taaffün: çuruyup kokuşma, kotu koku çıkarma.
taaffun: kokma, kokuşma.
taassup: kendı dın ve mıllettını çok ustun tutma, aşın bağlılık.
tevahhuş: korkulu bır şekılde emın olmayarak bakma.
uhrevı: ahırete daır, ahırete aıt.
ulvî: yuksek, yuce.
ulviyet: ulvîlık, yucelık, yukseklık durumu.
vaesefâ: esefler olsun, ne uzuntu!
vahşet: yabanı ve vahşı olan şey, medenıyetın zıddı.
vahşı: medenıleşmemış, barbar.
vıcdanı: vıcdanla ılgılı, kalbî.
zail: sone eren, yok olan.
zevzek: geveze.

İttihad-ı Muhammediyeyi kendi cemiyet-i dünyeviyelerine kıyasen ağraz-ı faside ve metalib-i sufiyeye vasıta etmek gibi bir emr-i muhale ihtimal veriyorlar. Ve şems-i hakikate "püf" ve "üf" ediyorlar. Heyhat! Nerede Süreyya süpürge olur veya üzüm salkını gibi yenilir? Cihan arslanları silsile-i şeriatla bağlı olduğundan, tılkının onu koparmaya çalışması sırf mecnunânedir.

Cemiyetimizin meşrebi, beynelislâm muhabbetin manasına muhabbet ve husumetin medlûlüne husumettir; ve mesleği, ahlâk-ı Ahmediye (ASM) ile tahallûk ve sunnet-i Nebeviyeyi (ASM) ihya etmektir; ve rehberi, Şeriat-ı Garra, ve seyfi, berahın-i kàtıa, ve maksadı, i'lâ-i kelimetullahtır.

Dokuzuncu Madde

Kürdlerin ihtilâfından zayi olan kuvve-i cesimelerinden istifade etmek için ittihad-ı millî ile efkâr-ı umumiyelerini izhar etmek ve maarif ile o efkârı terakki ettirmektir, tâ ki, meyl-i terakkileri faaliyete ve ukde-i hayatiyeleri tenebbühe başlasın. Hâlbuki, maarif-i cedideden dört sebepten tevahhuş ediyorlar; istizah olunca izah edeceğim. Bahusus, şimdiki bazı gençlerimizin, dinlerindeki lâubalîyâne hareketleri daha ziyade milleti tevhiş ediyor. Bu gibi lâubalîler meşrutiyete hizmet değil, bilakis meşrutiyete ve millete büyük bir darbe vurarak, tarik-ı terakkiyi sedde sebep oluyorlar.

Kürdistan'a maarif-i cedidenin idhaline çare-i yegâne Hamıdıye Alaylarında askerlik münasebetiyle, mekâtıbı,

ağraz-ı faside: bozuk maksatlar, gayeler
ahlâk-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin hal, hareket, tavır, söz ve davranışlarından ortaya çıkan örnek hareket ve davranış tarzı
bahusus: özellikle.
berahın-i kàtıa: katî, kesin delîller
beynelislam: Müslümanlar arasında
bilakis: aksine, tersine
cemiyet: topluluk, birlik
cemiyet-i dünyeviye: dünyevî amaçlar güden cemiyet.
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
efkâr-ı umumiye: umumun düşüncesi, genel düşünce
emr-i muhal: olmayacak iş
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık
husumet: düşmanlık.
i'lâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini, davasını yüceltmek, yaymak.
idhal: dâhil etme, içine alma, sokma.
ihtilaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
ihya: canlandırma, hayat verme
istifade: faydalanma, yararlanma.
istizah: izahat isteme, açıklama isteme.
ittihad-ı millî: millî birlik.
İttihad-ı Muhammediye: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Fenik, Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
izhar: gösterme, açıga vurma.
kıyasen: kıyas ederek.
kuvve-i cesime: büyük güç
lâubalîyâne: lâubalî bir şekilde, alâkasız, saygısız ve dikkatsiz bir şekilde
maarif: eğitim, öğretim sistemi, bilgiler, ilimler
maarif-i cedide: yeni eğitim ve öğretim sistemi
mecnunane: delice
medlul: işaret edilen, gösterilen
mekatıp: mekteplerr
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
meşrutiyet: bir hükümdarın, baş kanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
metalib-ı sufiye: adî istekler
meyl-i terakki: ilerleme meyli
muhabbet: sevgi, sevme
münasebet: vesile, -dan dolayı
set: kapama, tıkama, engel olma.
seyf: kılıç.
silsile-i şeriat: şeriat zincirı.
sünnet-i Nebeviye: Hz. Muhammed'e (ASM) ait sünnet.
Süreyya: Ülker yıldızı
şems-i hakikat: hakikat güneşi, gerçeğin parlaklığı
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dını
tahalluk: ahlaklanma, iyi huy edinme
tarik-ı terakki: ilerleme yolu
tenebbüh: uyanma, uykudan kalkma.
terakki: yükselme, ilerleme.
tevahhuş: korkarak uzak durma, yakın hissetmeme
tevhiş: korkutma
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan
ziyade: çok, fazla

medrese nam-ı me'lûfuyla ulûm-i diniye ile beraber fünun-i lâzıme-i medeniyeyi aşair-i mezkûrenin üç muhtelif nukatında, talebenin tayınatının temini ile beraber üç dârülilm küşad; ve bunlardan neş'et eden Kürd uleması da, ihya olacak medaris-i mündeisede Kürdlerin istidatlarına göre tedris-ı fünun etmektir.

Kader bana Türkçeyi az vermiş, hattı hiç vermemiş. Dikkatinizle bana yardım ediniz.

وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى [1]

Yüz bin defa yaşasın Şeriat-ı Garra!

Bediuzzaman Said Nursî

* * *

Neşrettiğim fihriste-i makasıttan terk ettiğim bir fıkradır. Şöyle ki: [2]

Zahiren hançten cereyan eden maarif-i cedidenin bir mecrası da bir kısım ehl-i medrese olmalı. Tâ, gıllugıştan tasaffı etsin. Zira, bulanıklığı ile başka mecradan taaffunle gelmiş. Ve atalet bataklığından neş'et ve istıbdat sümmüyla teneffüs eden zulüm tazyıkıyle ezilen efkâra bu müteaffin su, bazı aksülamel yaptığından, misfat-ı şeriat ile süzdürmek zarurîdir. Bu da ehl-ı medresenin dûş-ı himmetine muhavveldır. وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى

Said Nursî

1 Selâm hidayete tâbi olanların üzerine olsun.

2. Bu parçayı Üstad Hazretleri 27 Mart 1909 (14 Mart 1325) tarihli *Volkan* gazetesinin 16. Sayısında yer alan Seda-ı Hakikat isimli makalesinin sonunda yazmış ve *Hutbe-i Şamiye* isimli eserine de derç etmiştir.

aksülamel: tepki, reaksiyon
aşair-i mezkûre: adı geçen aşiretler
atalet: tembellik
cereyan: olma, meydana gelme
dârülilm: ilim yuvası, mektep
dûş-ı himmet: himmet omzu, gayretli omuzlar
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
ehl-i medrese: medrese ehli, medresede okuyanlar
fıkra: kısım, bölüm
fihriste-i makasıd: maksatların gayelerin özeti
fünun-ı lazıme-i medeniye: medeniyetin gerekli olan fenleri
gıllugış: düşmanlık, gönül fesadı, karışıklık
hariç: dışarı
hat: yazı, el yazısı
ihya: canlandırma, hayat verme.
istıbdat: baskı, baskıcı yönetim, kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfi idare sistemi.
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
kuşat: açma
maarif-ı cedide: yeni eğitim ve öğretim sistemi.
mecra: kanal, yol, bir işin gidiş, oluş yolu, oluş şekli
medaris-i mündeise: silinmiş izi kalmamış medreseler
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
misfat-ı şeriat: şeriat süzgeci
muhavvel: yüklenmiş, gönderilmiş, değiştirilmiş.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
müteaffin: çürüyüp kokuşmuş, kötü koku yayan
nam-ı me'lûf: tanıdık, bildik, alışılmış isim.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nukat: noktalar
sümum: zehirler, ağular
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini.
taaffun: çürüyüp kokuşma, köü koku çıkarma
talebe: öğrenci
tasaffı: saflaşma, durulaşma, temizlenme
tayınat: günlük yiyecek ve ekmek.
tazyık: zorlama, baskı.
tedris-i fünun: fen bilimleri öğrenimi
teneffüs: nefes alma, soluklanma
ulema: alimler, bilginler
ulûm-ı diniye: dini ilimler
zahiren: görünüşte
zarurî: zorunlu
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Seda-i Hakikat [1]

14 Mart 1325, *Volkan*, Sayı 86

Tank-ı Muhammedî (ASM), şüphe ve hileden münezzeh olduğundan, şüphe ve hileyi ima eden gizlemekten de müstağnidir. Hem de, o derece azîm ve geniş ve muhit bir hakikat, bahusus bu zaman ehline karşı hıçbir cihetle saklanmaz. Bahr-i umman nasıl bir testide saklanacak?

Tekraren söyluyorum ki: İttihad-ı İslâm hakikatinde olan [2] İttihad-ı Muhammedînin (ASM) cihetülvahdeti tevhıd-i Ilâhîdir, peyman ve yemini de imandır, [3] müntesıbîni umum mü'mınlerdir, nizamnameşi sünen-i Ahmediyedir (ASM), kanunu evamır ve nevahî-i şer'iyedir.

Bu ıttıhat, âdetten değıl, ibadettır. Ihfa havf-ı nyadandır ve farzda riya yoktur. Bu zamanın en büyük farz vazifesi ittıhad-ı Islâm'dır.

İttihadın hedef ve maksadı, o kadar uzun münşaıp, muhit ve merakiz ve maâbid-i İslâmiyeyi birbirine rapteden bir silsile-i nuranîyi ihtizaza getirmekle, onunla merbut olanlan ıkaz ve tarik-ı terakkiye bir hâhiş ve emr-i vıcdanî ile sevk etmektir.

Bu ittıhadın meşrebı muhabbettir, husumet ise cehalet ve zaruret ve nıfakadır. Gayrımuslımler emın olsunlar kı, bu ittihadımız bu üç sıfata hücumdur. Gayrımüslıme karşı hareketimiz iknadır –zıra onları medenî bılırız– ve

1- Üstadımız bu makaleyi de tashih ederek *Hutbe-i Şamiye* ile *Divan-ı Harb-i Örfî*'ye "27 Mart 1909 Dini Cende No. 86" kaydı ile derç etmiştir. Biz de bu hali ile buraya alıyoruz.

2- *Volkan* da "İttihad-ı İslâm hakikatinde olan" ibaresi yer almamaktadır.

3- *Volkan* da bu arada "encumen ve cemiyetleri mesacid ve medans ve zevayadır" ifadesi bulunmaktadır.

adet: görenek, usul, alışkanlık.
azîm: büyük.
Bahr-i Umman: Hind Okyanusu.
bahusus: özellikle.
cehalet: cahıllık.
cemiyet: dernek.
ceride: gazete.
cihetülvahdet: birlik cihetı.
emr-i vıcdanî: vıcdanî bır dürtü.
encümen: meclıs, komısyon.
evamir ve nevahî-i şer'iye: şerıatın emretttıgı ve yasakladdıgı şeyler.
gayrimuslim: Musluman olmayan, Islamıyetı kabul etmeyen.
hahiş: istek, arzu, isteyış.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat: gerçek.
havf-ı riya: nyaya gırme korkusu.
husumet: duşmanlık.
ıhfa: saklama, gızleme.
ıhtizaz: titreme, harekete geçırme.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
ittihad-ı İslâm: İslâm birlıgı, Panıslamizm.
ittıhad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdetı ve arkadaşlan tarafindan Istanbul da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemıyet.
ittıhat: birleşme, birlık olusturma.
maabıd-ı Islamıye: Islam mabetlen, ibadet yerlen.
medaris: medreseler.
medeni: hayat tarzı, bılgı seviyesı bakımından yuksek durumda bulunan.
merakiz: merkezler.
merbut: bagli, raptedilmiş.
mesacid: mescıtler, camıler.
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhıt: ihata eden, kuşatıcı.
münezzeh: annmış, tenzih edilmiş, uzak.
münşaıb: şubelere ayrılmış.
müntesibin: intısap edenler, bağlı olanlar.
müstağni: muhtaç olmayan.
nıfak: ıkıyüzlülük, bozgunculuk.
nizamname: tüzük metnı, ilgili yerlere bıldırılen resmı hukumler.
peyman: yemin, and.
raptı: bağlama.
riya: ıkı yuzlülük, yalandan gösterış, samımıyetsızlık.
seda-ı hakikat: hakikatın sesi.
sılsıle-i nuranî: nuranı, nurlu sılsıle.
sünen-ı Ahmediye (ASM): Hz. Muhammed'ın (ASM) sunnetı, ahlâk ve yaşayışı.
tarik-ı Muhammedî: Peygamberımızın gıtmış olduğu yol, Hz. Muhammed'ın (ASM) yolu.
tarik-ı terakki: ilerleme yolu.
tekraren: defalarca, tekrarlanarak.
tevhıd-i Ilahı: Allahın bırlıgine ıman ve Ondan başka ilâh olmadıgını tasdık etme.
umum: butun.
zaruret: şıddetlı ıhtıyaç, fakırlık, yoksulluk.
zevayâ: zavıyeler.

İslâmiyet'i mahbup ve ulvî göstermektir –zira onları munsif zannediyoruz.

Lâubalîler iyi bilsinler ki, dinsizlikle kendilerini hiçbir ecnebiye sevdiremezler. Zira mesleksizliklerini göstermiş olurlar. Mesleksizlik, anarşilik sevilmez. Ve bu ittihada tahkik ile dâhil olsalar, onları taklit edip çıkmazlar.

İttihad-ı Muhammedînin (ASM) ittihad-ı İslâm meslek ve hakikatini enzar-ı umumiyeye arz ederiz. Kımın bır itirazı varsa, etsin, cevaba hazırız.

حُمْلَه شیرَان جهان بَسْتَهء این سِلْسِلَه اَنْد
رُوبَه از حیلَه چه سَان بَگْسِلَنْد این سِلْسِلَه را [1]

Said Nursî

1. Cihanın bütün aslanlarının bağlandığı bu zincirî hilekâr bir tilkinin koparmasına imkân var mıdır?

anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
arz: sunma
dâhil: girme, içinde olma
ecnebi: yabancı
enzar-ı umumiye: umumun nazarları, genelin bakışı
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası
İttihad-ı İslam: İslam birliği, Panislamizm
İttihad-ı Muhammedi: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Fenk Rüşdü Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
İttihat: birleşme, birlik oluşturma.
mahbup: sevgili, sevilen
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
munsif: insaf eden, insaflı
tahkik: inceleme, araştırma
ulvî: yüksek, yüce

Reddü'l-Evham [1]

18-19 Mart 1325. *Volkan*. Sayı: 90, 91.

İttihad-ı Muhammedî (aleyhissalâtü vesselâm) cemaatine [2] isnat ettikleri dokuz evham-ı fasideyi reddedeceğim.

BİRİNCİ VEHİM:

Böyle nazik bir zamanda din meselesini ortaya atmak münasip görülmüyor.

Elcevap: Biz dini severiz [3] Dünyayı da yine din için severiz. [4] لَا خَيْرَ فِي الدُّنْيَا بِلَا دِينٍ

Sanıyen. Madem ki meşrutiyette hâkimiyet millettedir; mevcudiyet-i milleti göstermek lâzımdır. Milletimiz de yalnız İslâmiyet'tir. Zira Arab, Türk, Kürd, Arnavut, Çerkez ve Lâzların en kuvvetli ve hakikatli revabıt ve milliyetleri İslâmiyet'ten başka bir şey değildir. Nasıl ki az ihmal ile tavaif-i mülûk temelleri atılmakta ve on üç asır evvel ölmüş olan asabiyet-i cahiliyeyi ihya ile fitne ikaz olunmaktadır. Ve oldu gördük..

İKİNCİ VEHİM:

Bu ünvan, tahsisiyle, muntesip olmayanları vehim ve telâşa düşürüyor?

Elcevap: Evvel de söylemiştim; ya mütalâa olunmamış veya sû-i tefehhume uğramış olduğundan, tekrarına mecbur oldum. Şöyle ki:

hâkimiyet: hâkim oluş, hükmedişe egemenlik.
ihya: canlandırma, hayat verme.
isnat: dayandırma.
İttihad-ı Muhammedî: Süleyman Paşa, Mehmed Sadık, Fenik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşlarının tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909'da rihinde kurulan bir cemiyet.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
mevcudiyet-i millet: milletin varlığı.
münasip: uygun.
müntesip: intisap etmiş, bağlanmış, mensup.
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma.
Reddü'l-Evham: vehimleri kuruntuları reddetme.
revabıt: rabıtalar, bağlar.
Sanıyen: ikinci olarak.
sû-i tefehhum: yanlış anlama.
tahsis: bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırma.
tavaif-i mülûk: küçük devletler, beylikler.
ünvan: şan, ad, şöhret.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.

1- Bu makaleyi Üstadımızın 1951'de gözden geçirerek *Hutbe-i Sanıya*'da derç ettiği hâli ile neşrediyoruz. Ayrıca fayda mülâhaza ettiğimiz birkaç noktadaki Üstadımızın tashihlerini de nazarlara arz ediyoruz.

2- *Volkan*'da "cemiyetine" şeklindedir.

3- *Volkan*'da "Evvelâ Dünya için din feda edilmez. Biz vatanı din için severiz." şeklindedir.

4- Dinsiz dünyada hayır yoktur.

asabiyet-i cahiliye: kendi milletine karşı gösterilen aşırı ve körü körüne taraftarlık.
cemaat: topluluk.
elcevap: cevap olarak.
evham-ı faside: lüzumsuz, asılsız, boş kuruntular.
evvel: önce.
fitne: karışıklık, bozgunculuk.

İttihad-ı İslâm olan İttihad-ı Muhammedî (aleyhissalâtü vesselâm) dediğimiz vakit, umum mü'minlerin mabeyninde bilkuvve veya bilfiil sabit olan ittihat murattır. Yoksa, İstanbul ve Anadolu'daki cemaat murat değildir. Amma bir katre su da, sudur. Bu ünvandan tahsis çıkmaz. Tarif-i hakikîsi şöyledir:

Esas temeli, şarktan garba, cenuptan şimale mümtet ve merkezi Haremeyn-i Şerifeyn ve cihet-i vahdetî tevhid-i İlâhî, peyman ve yemini iman, nizamnamesi sünnet-i Ahmediye (aleyhissalâtü vesselâm), kanunnamesi evamir ve nevahî-i şer'iye, kutup ve encümenleri umum medaris, mesacid ve zevaya, o cemaatin ilelebet ve muhallet naşir-i efkân umum kütüb-i İslâmiye ve her vakit naşir-ı efkârı başta Kur'ân ve tefsirleri ve bu zamanda bir tefsiri Risale-ı Nur ve ilâ-i kelimetullahı hedef ve maksat eden umum dinî ve müstakim ceraiddir. Müntesibîni, umum mü'minlerdir. [1] Reisi de Fahr-i Âlemdir (aleyhissalâtü vesselâm).

Şimdi istediğimiz nokta, mü'minlerin teveccühleri ve teyakkuzlarıdır. Teveccüh-i umumînin tesiri inkâr edilmez. İttihadın hedefi ve maksadı ilâ-i kelimetullah ve mesleği de kendi nefsiyle cihad-ı ekber ve başkalarını irşattır. Bu mübarek heyetin yüzde doksan dokuz himmeti, siyaset değildir, siyasetin gayn olan hüsn-i ahlâk ve istikamet vesaire gibi makasıd-ı meşruaya masruftur. Zira, bu vazifeye müteveccih olan cemiyetler pek az, kıymet ve ehemmiyeti ise pek çoktur. Ahcak yüzde biri, siyasiyyunu irşat tarıkıyla siyasete taallûk edecektir. Kılıçlan,

1 Velkan da "kalû belâdan ben müntesiptirler" ifadesi de yer alır

bilfiil: fiil hâlinde yaparak.
bilkuvve: potansiyel halde düşünce halinde.
cemaat: topluluk.
cemiyet: topluluk, birlik.
cenup: güney, güneyde yer alan bölgeler.
ceraid: gazeteler.
cihad-ı ekber: en büyük cihad, nefis ile mücadele.
cihet-i vahdet: birlik yönü.
encümen: meclis, komisyon.
evamir ve nevahi-i şer'iye: şeriatın emrettiği ve yasakladığı şeyler.
Fahr-i Âlem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü, Peygamberimiz (ASM).
garp: batı, batıda kalan bölgeler.
gayr: ayrı, başka.
Haremeyn-i Şerifeyn: iki mukaddes şehir: Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere.
heyet: kurul, topluluk.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme.
hüsn-i ahlak: güzel ahlak, ahlâk güzelliği.
İlâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini, davasını yüceltmek, yaymak.
ilelebet: ebede kadar, sonsuza değin.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
İttihad-ı İslam: İslam birliği, Panislamizm.
İttihad-ı Muhammedî: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Fenk Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
İttihat: birleşme, birlik oluşturma.
kanunname: kanun kitabı.
katre: damla.
kutub-ı İslâmiye: İslâm dini ile ilgili kitaplar.
mabeyn: ara.
makasıd-ı meşrua: meşru maksatlar.
maksat: gaye.
masruf: sarf olunmuş, harcanılmış olan.
medaris: medreseler.
mesacid: mescitler, camiler.
meslek: gidiş tutulan yol, sistem.
muhallet: daimî, süreklî, ebedî olan.
murat: maksat, meram.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mümtet: uzayan, sürüp giden.
müntesibin: intisap edenler, bağlı olanlar.
müstakim: istikametli, doğru.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
naşir-i efkâr: düşüncelen, fikirlen yayan, neşreden.
nizamname: tüzük metni.
peyman: yemin, and.
reis: başkan.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
siyasiyyun: siyasetçiler.
sünnet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (ASM) sünneti, hal, söz, tavır ve tasdikleri.
şark: doğu, doğu bölgeleri.
şimal: kuzey, kuzey bölgesi.
taallûk: alâkalı, münasebetli olma.
tahsis: bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırma.
tarif-i hakikî: gerçek tanımı.
tarik: yol, meslek, seçilen tarz.
tefsir: açıklama, izah.
teveccüh: yönelme, ilgi.
teveccüh-i umumî: umumun alâkası, teveccühü.
tevhid-i İlâhî: Allah'ın birliğine iman ve Ondan başka ilah olmadığını tasdik etme.
teyakkuz: göz açıklığı, uyanıklık, uyanık bulunma.
ünvan: şan, ad, şöhret.
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri.
zevâya: zaviyeler.

berahin-i kat'iyedir. Meşrepleri de muhabbet olduğu gibi, beynelmü'minîn uhuvvet çekirdeğinde mündemiç olan muhabbete Şecere-i Tuba gibi neşvünema vermektir. (Üçüncü ve Dördüncü Vehimler okunamadı.) [1]

ÜÇÜNCÜ VEHİM:

Bu cemiyetin, tefrikadan ve başkalarına tevlid-i yeisten başka ne faydası var?

Elcevap: Bu, tefrik değil, tevhiddir; yeis değil, ümit verir. O hakikat-ı uzma ki, nısf-ı küre-i arzda meknuz-ı uruk-i zehep gibi bir köşesini keşif ile tecelli etmiş yeni bir şuledir. Bahr-i Umman bir testide sığışmadığı gibi, İttihad-ı Muhammedî de Volkan ıdarehanesinde veya İstanbul'da sıkışıp kalmayacaktır. Belki şimdiki kuvveden fiile çıkmış bir parça İttihad-ı Muhammedî (ASM), kar'ulasa gibi ikazdan ibarettir. Hem de o derece uzun ve muteselsil ve merakiz-i İslâmiyeyi birbirine rapteden silsile-i nuranîyi ihtizaza getirmekle, onunla merbut umum mü'minleri, ilâ-i kelimetullahın bu zamanda en büyük vasıtası olan maddeten ve manen terakkıyata bir şevk ve amır-i vıcdanî ile sevk etmektir. Zira, istibdat ve tahakkümden tahallûs, hahiş ve şevk-i vicdanî ile sevk olur. Hâlbuki, binde bir tane münevverü'l-fikirdir; vicdanen mütehassis oluyor. Hiss-i dın ıle olsa, ehass-ı havas ve en âmî, hiss-i dın ıle mutesaviyyen tarik-ı terakkide münevverü'l-fikir gibidirler. Hem de tenvır-ı fikre sebep olan manfet-i âmm veya medeniyet-i tam bizde olmadığı için, nure'n-nur olan dın-i İslâm'ı menar etmeliyız. Tâ aheng-ı terakkı muhtel olmasın

1- 1951 de basılan *Hutbe-i Şamiye*nin Osmanlıca teksir nushasında bu ifadelerden sonra beşıncı Vehim yer almış, sondaki Dokuzuncu Vehim de derç edilmemiştir. Makalenin sonundaki sual de asıl makalede yer almamakla birlikte mevzua munasebeti sebebiyle bizzat Üstadımız tarafından buraya derç edilmiştir. Hem ehemmiyeti hem de faydası olacağı munasebetiyle bizler de bu üç vehmi burada derç ediyoruz.

aheng-ı terakkı: ilerlemenin ahengi; ilerlemedeki uyum ve düzen.
âmî: bilgisiz, cahil.
amır-ı vıcdanı: vicdana ait emredici.
Bahr-i Umman: Hind Okyanusu.
berahın-ı kat'iye: kesin delil ler, kat'i burhanlar.
beynelmü'minîn: mü'minler arasında.
cemiyet: topluluk, birlik.
dın-i İslâm: İslâm dını.
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini; ilen gelenlerin en başındakı.
hâhış: istek, arzu, isteyış.
hakıkat-ı uzma: en büyük hakikat, gerçek.
haşıye: dipnot.
hıss-ı dın: dın duygusu.
ı lâ-ı kelimetullah: Allah'ın ismini davasını yüceltmek, yaymak.
ıbaret: meydana gelen, oluşan.
ıdarehane: idare yeri, bir işi yöne tenlerin bulunduğu yapı.
ıhtızaz: titreme, hareket.
istibdat: kendi başına ve hıç bir nı zama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfî idare sistemi.
İttıhad-ı Muhammedî: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
kuvve: kuvvet, güç.
manen: ruhen ve moral bakımından.
marifet-i âmm: kuşatıcı bilgi.
medeniyet-i tam: her yönüyle tam medeniyet.
meknuz-ı uruk-i zehep: gizli altın damarları.
menar: yol gösteren.
merakiz-i İslâmiye: İslâmî merkezler.
merbut: bağlı, raptedilmiş.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhtel: bozuk, bozulmuş.
mündemiç: giren, nufuz eden, karışan.
münevverü'l-fikir: aydın fikirli.
mutehassis: hisli, duygulu.
mutesavıyyen: eşit olarak.
muteselsil: teselsul eden, birbirinin ardı sıra, zincirleme giden.
neşvünemâ: yayılıp, genişleme, büyüyüp gelişme.
nısf-ı küre-i arz: yeryüzünün yarısı.
nure'n-nur: nurun nuru.
rapt: bağlama.
silsile-i nuranî: nurlu silsile.
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba Ağacı.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şevk-i vicdanî: vicdandan gelen istek, arzu.
şule: parlıp ışıtı alev, ateş.
tahakküm: zorla hükmetme.
tahallüs: halas olma, kurtulma.
tarik-ı terakkı: ilerleme yolu.
tecelli: görünme, açılıp belirme.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
tefrıka: ayrılık, bölünme.
tenvır-ı fikir: fikir aydınlığı.
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler.
tevhid: birleştirme.
tevlid-i yeis: umutsizlik doğurma.
uhuvvet: kardeşlik.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
vicdanen: vicdanca.
yeis: umutsizlik.

DÖRDÜNCÜ VEHİM:

İçimizdeki gayrimüslimler ürkecekler veya bahane tutacaklar.

Elcevap: Bahane tutmak çocukluktur veya hainliktir. Ürkmek ise cehalet veya tecahüldür. Zira gayrimüslimler Kurun-i Vustada ve vahşî olduklan zamanlarda ferman-ı [1] لَا اِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ile bu kadar edyan ve akvam-ı muhtelife, medeniyet-i İslâmiyede masun kaldıklarından, İslâmiyet'in ulüvvücenabı ve gayrimüslim, tevehhüm ettikleri mahzurun ademi güneş gibi tezahur ediyor. Hem de gayrimüslimlerin selâmeti, vatanın saadeti iledir. Ve meşrutiyetin devamı, ruhu, nokta-i istınadı ve murşıdi, şeriat ve milliyetimiz olan İslâmiyet olduğundan, gayrimüslimler bu ittihattan urkmek değil, takdis ve unsiyet etmek lâzımdır.

BEŞİNCİ VEHİM:

Ecnebilerin bundan tevahhuş etmek ihtimali var?

Elcevap: Bu ihtimale ihtimal verenler, mütevahhişlir. Zira, merkez-i taassuplarında İslâmiyet'in ulviyetine dair konferanslarla (HAŞİYE) takdis etmeleri bu ihtimali reddeder. Hem de düşmanlarımız onlar değiller. Asıl bizi bu kadar düşüren ve ilâ-ı kelimetullaha mâni olan, cehalet ve neticesi olan muhalefet-i şeriattır, ve zaruret ve onun semeresi olan sû-i ahlâk ve harekettir; ve ihtilâf ve onun mahsulü olan ağraz ve nifaktır ki, ittihadımız bu üç insafsız duşmana hücumdur.

HAŞİYE: Bismarck ve Mister Carlyle gibilerin malûm beyanatlarına işaret eder.

1. Dinde zorlama yoktur. (Bakara Suresi, 256.)

adem: yokluk.
ağraz: gizli kinler, kasıtlar.
akvam-ı muhtelife: çeşitli kavimler.
cehalet: cahillik.
ecnebi: yabancı.
edyan: dinler.
elcevap: cevap olarak.
ferman: emir, buyruk.
gayrimüslim: Müslüman olmayan, İslâmiyeti kabul etmeyen.
haşiye: dipnot.
İlâ-yı kelimetullah: Allah'ın ismini, davasını yüceltmek, yaymak.
İhtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
İttihat: birleşme, birlik oluşturma.
Kurun-i Vusta: Orta Çağ.
mahzur: sakınılacak, çekinilecek şey, engel, sakınca.
mani: engel.
mahsul: ürün.
masun: korunmuş, dokunulmaz.
medeniyet-i İslâmiye: İslâm medeniyeti.
merkez-i taassup: bağnazlık merkezi.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
muhalefet-i şeriat: şeriata muhalefet.
murşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
mütevahhiş: korkan, ürken.
nifak: ikiyüzlülük, bozgunculuk.
nokta-i istınat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
saadet: mutluluk.
selamet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
semere: meyve, güzel netice.
sû-i ahlâk: kötü ahlak.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tecahul: cahil gibi görünme, bilmezlikten gelme.
tevahhuş: korkarak uzak durma, yakın hissetmeme.
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umit, sizlige ve korkuya düşme.
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma.
ulüvv-i cenap: alicenaplik, cömertlik, büyüklük.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vahşî: medenileşmemiş, barbar.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zaruret: şiddetli ihtiyaç, fakirlik, yoksulluk.

Amma ecnebilerin vahşî olduklan Kurun-i Vustada, İslâmiyet, vahşete karşı husumet ve taassuba mecbur olduğu hâlde, adalet ve itidalini muhafaza etmiş, hiçbir vakit Engizisyon gibi etmemiş. Ve zaman-ı medeniyette, ecnebiler, medenî ve kuvvetli olduklanndan, zararlı olan husumet ve taassup zail olmuştur. Zira, din nokta-i nazanndan medenîlere galebe çalmak ıkna iledir, ıcbar ile değildir; ve İslâmiyet'i, mahbup ve ulvî olduğunu, evamirine imtisalen ef'al ve ahlâk ile göstermek iledir. Icbar ve husumet, vahşîlerin vahşetine karşıdır.

ALTINCI VEHİM:

Bazılan, "*Sünnet-i Nebeviyeyi hedef-i maksat eden ittihad-ı İslâm*[1] *hurriyeti tahdit eder ve levazım-ı medeniyeye münafidir*" diyorlar.

Elcevap: Asıl mü'min hakkıyla hürdür. Sâni-i Âlem'e abd ve hizmetkâr olan, halka tezellule tenezzül etmemek gerektir. Demek, ne kadar imana kuvvet verilse, hürriyet de o kadar kuvvet bulur.

Amma, hürriyet-i mutlak ise, vahşet-i mutlakadır, belki hayvanlıktır. Tahdid-ı hurriyet dahi, insaniyet nokta-ı nazannda zarurîdir.

Sanıyen:[2] Çocukluk tabıatıyla heva ve heves ile zünup ve mesavi-i medeniyet mehasın zannolunuyor. Hâlbuki, medeniyetin hıçbir hakikî mehasını yoktur ki, İslâmiyet'te sarahaten veya zımnen veya iznen o veya daha ahsenı bulunmasın.

1- *Volkan* da Ittihad-ı Muhammedî olarak geçer.

2- *Hutbe-i Samiye* de "Sanıyen" ile başlayan paragraf tayyedilmiştir.

abd: kul
agraz: gizli kinler, kasıtlar.
ahsen: çok güzel, en güzel
ecnebi: yabancı.
ef'al: fiiller, işler
elcevap: cevap olarak.
elhasıl: hâsılı, netice itibarıyla, kısaca
engizisyon: Hıristiyanlıktan uzaklaşan veya dini esaslara aykırı davranan kimseleri cezalandırmak için kurulan Katolik kilisesi mahkemeleri
esaret-i rezile: rezil bir şekilde esir olma.
evamir: emirler, buyruklar
galebe: galip gelme, üstünlük.
hakıkı: gerçek.
hedef-i maksat: asıl varılmak istenen hedef
heva: nefsin zararlı ve günah olan arzuları
heves: nefsin gelip geçici istegi
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi
husumet: düşmanlık
hürriyet-i mutlak: mutlak hürriyet, sınırsız özgürlük.
icbar: zorlama, zorla ve istegi dışında yaptırma
imtısalen: Imtısal ederek, uyarak, tabı olarak.
insanıyet: insanlık, insanlık mahıyeti
itidal: orta yolu tutma, ölçülülük.
Ittihad-ı İslâm: İslâm birliği, Panislamizm
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
iznen: müsaade ederek, izin vererek.
Kurun-i Vusta: Orta Çağ.
levazım-ı medeniye: medeniyete ait şeyler, medeniyetin ihtiyaçları
mahbup: sevgili, sevilen.
mahsul: ürün
medeni: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan
medeniyet: insanın akıl ve yetenekleriini kullanarak kazandığı gelişmiş hayat tarzı.
mehasın: güzellik, iyilik.
mesavi-i medeniyet: medeniyetin çirkinlikleri, kötülükleri
muhafaza: koruma
münafi: zıt, aykırı
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenn yapılmasını emreden nefis
nıfak: ikiyüzlülük, bozgunculuk.
nokta-ı nazar: bakış açısı
salisen: üçüncü olarak.
Sâni-i Âlem: dünyayı sanatla yaratan Allah
sarahaten: açıkça, apaçık olarak
sunnet-i Nebeviye: Hz. Muhammed'e (ASM) ait sünnet.
taassup: bir şeye veya kimseye körü körüne aşırı bağlılık.
tabıat: huy, yapı, yaratılış
tahdıd-ı hurriyet: serbestligin sınırlanması, hürriyetin sınırlandırılması
tahdic: hudutlandırma, sınırlama.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
tezellul: zillete katlanma, aşağılanma
ulvî: yüksek, yüce
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı
vahşet-i mutlaka: tam bir vahşilik, barbarlık.
vahşî: medeniteşmemiş, barbar
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zail: sona eren, yok olan
zaman-ı medeniyet: medeniyet dönemi.
zarun: zorunlu
zımnen: üstü kapalı, gizli şekilde
zunup: suçlar, kabahatler, günahlar

Salisen: Bazı sefih ve lâubalîler, hür yaşamak istemediklerinden, nefs-i emmarenin esaret-ı rezilesi altına girmek istiyorlar.

Elhâsıl: Şeriat dairesinden hariç olan hürriyet, ya istibdat veya esaret-i nefis veya canavarcasına hayvanlıktır veya vahşettir. Boyle lâubalîler ve zındıklar ıyı bilsinler kı, dinsizlikle ve sefahatle sahib-i vicdan hiçbir ecnebiye kendilerini sevdiremezler ve benzetemezler. Zira, mesleksiz ve sefih, sevilmez. Ve bir kadına yakışır istihsan ettiği libası erkek giyse, maskara olur.

YEDİNCİ VEHİM:

İttihad-ı İslâm cemaati, [1] *sair cemiyet-i diniye ile şakku'l-âsâdır; rekabet ve munaferatı intaç eder.*

Elcevap: Evvelâ, umur-ı uhreviyede haset ve muzahemet ve munakaşa olmadığından, bu cemiyetlerden hangisi munakaşaya, rekabete kalkışsa, ibadette riya ve nifak etmiş gibidir.

Saniyen: Muhabbet-i din saikasıyla teşekkül eden cemaatlerin ıkı şart ile umumunu tebrik ve onlarla ittihat ederiz.

BİRİNCİ ŞART: Hürriyet-i şer'iyeyi ve asayişi muhafaza etmektir.

İKİNCİ ŞART: Muhabbet üzerinde hareket etmek, başka cemiyete leke sürmekle kendisine kıymet vermeye çalışmamak. Birinde hata bulunsa, müfti-i ümmet olan cemiyet-ı ulemaya havale etmektir.

1 Volkan da "Bu cemiyet" olarak geçer

âlî: yüce, yüksek, ulu
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
cemaat: bir mezhebe veya bir gruba bağlı olanların oluşturduğu topluluk.
cemiyet-i diniye: dinî cemiyet.
cemiyet-i ulema: âlimler toplulu-ğu.
ecnebi: yabancı
elcevap: cevap olarak.
esaret-ı nefis: nefsin esiri olma
esaret-ı rezile: rezil bir şekilde esir olma
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
Hâk: doğruluk, gerçek, hakikat, Allah
hariç: dışarı
haset: kıskançlık, çekememezlik.
hedef-i maksat: asıl varılmak istenen hedef
hürriyet-ı şer'iye: dine uygun olan hürriyet.
İlâ-ı kelimetullah: Allah'ın ismini davasını yüceltmek, yaymak.
intaç: netice verme, sonuçlandırma
İstibdat: baskı, baskıcı yönetim, kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfi idare sistemi
İstihsan: güzel bulma, beğenme.
İttihad-ı İslam: İslam birliği, Panislâmizm
İttihat: birleşme, birlik oluşturma.
kıymet: değer
libas: elbise
maskara: herkesi kendine güldüren soytarı.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muhabbet: sevgi, sevme
muhabbet-i din: din sevgisi
muhafaza: koruma
muvaffak: başarmış, başarılı
müfti-i ümmet: ümmetin müftüsü
münaferat: nefret etmeler, soğukluklar
munakaşa: tartışma
muzahemet: birbirine zahmet verme, itişip kakışma.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenin yapılmasını emreden nefis.
nifak: ikiyüzlülük, bozgunculuk
riya: özü sözü bir olmamak, inandığı gibi hareket etmeyiş, ıkı yüzlülük.
sahib-i vicdan: vicdan sahibi
salka: sevk eden, sürükleyen, sebep olan
sair: diğer, başka, öteki.
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefih: gösterişe, zevk ve eğlenceye aşırı düşkün, faydayı zaran ayırdetme yeteneğinden mahrum, beyinsiz, akılsız
şakku'l-asa: asayişin, güvenliğin parçalanması.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
teşekkül: kurulma, oluşma, şekillenme
umum: bütün
umur-ı uhreviye: ahirete ait işler
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı
vasıta: aracı.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
zındık: Allah'ı inkar eden, imansız.

Salisen: İlâ-i kelimetullahı hedef-i maksat eden cemaat, hiçbir garaza vasıta olamaz. İsterse de, muvaffak olamaz; zıra, nifaktır. Hakkın hatın âlîdir, hiçbır şeye feda olunmaz. Nasıl Süreyya yıldızları supurge olur veya üzüm salkımı gibi yenilir? Şems-i hakıkate "püf, püf" eden, divaneliğini ilân eder.

Ey Dinî Cerideler! [1] Maksadımız: Dinî cemaatler [2] maksatta ittıhat etmelıdırler. Mesalıkte ve meşreplerde [3] ittıhat mümkün olmadığı gibi, caiz de değildır. Zıra, taklit yolunu açar ve "Neme lâzım, başkası düşünsün" sözünü söylettirir.

SEKIZINCI VEHİM:

Ehl-i ittihad-ı İslâm olan buradaki cemaate, manen gibı sureten de ıntısap edenlerın ekserîsı avam, bır kısmı da meçhulü'l-hâl olduğundan, fıtne ve ihtilâfı ıma ediyor.

Elcevap: Belkı ağraza adem-i müsaadesine binaendır. [4] Hem de, madem maksadı ittıhat ve ilâ-i kelimetullahtır; teşebbüsat ve harekâtı da ıbadettır. İbadet camın de şah ve geda bırdır, müsavat hakıkî düsturdur, imtiyaz yoktur. Zıra, en ekrem, en müttakîdır; ve en müttakî, en mütevazidır.

Bınaenaleyh, manen asıl hakıkat, ittıhada ıntısap ile beraber, sureten onun numunesi olan bu uhrevî ve sırf dınî cemaate ıntısap ıle teşerrüf edecek, yoksa şeref vermeyecektir. Bır katre, bahr-ı ummanı tezyit edemez. Hem de, bır gunah-ı kebıre ıle imandan çıkmadığı gıbı,

1- *Volkan* da "cemaatler" olarak geçer
2- *Volkan* da "cemiyetler" olarak geçer
3- *Volkan* da "meşreplerde" ifadesi bulunmamaktadır
4- *Volkan* da cumle "kı evail-i İslam a muşabehetıdır" şeklinde devam eder

adem-ı müsaade: müsaadesizlik, izinin olmaması
ağraz: gizli kinler, kasıtlar
âlî: yüce, yüksek, ulu
avam: kulturlu, yuksek tabakadan olmayan, durumu bilinmeyen
Bahr-i Umman: Hind Okyanusu
binaen: -den dolayı, bu sebepten
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne
câiz: uygun
cemaat: bir mezhebe veya bir gruba bagli olanlarin oluşturdugu topluluk.
cemaat: topluluk.
ceride: gazete
divane: deli, akli başında olmayan
düstur: kaide, esas, prensip
ehl-i ittihad-ı İslam: İslam birliğini sağlayanlar
ekrem: daha (en) pek kerim, pek comert.
ekserî: çoğu kısmı
elcevap: cevap olarak.
evail-i İslam: İslam dan oncesi
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
garaz: kotu kasit, duşmanca niyet, kin
garp: batı
geda: dilenci, yoksul
gunah-ı kebire: buyuk gunah.
hakikat: gerçek, dogruluk.
hakiki: gerçek.
harekat: hareketler, davranışlar
hedef-i maksat: asil varılmak istenen hedef
İlâ-i kelimetullah: Allah ın ismini, davasini yuceltmek, yaymak.
ihtilaf: aynılık, bir konuda farklı goruş ve duşunuş, fikir ayrılığı
ilan: yayma, duyurma, bildirme
ima: dolayli, ustu kapalı ifade etme
imtiyaz: fark, ayrıcalık, ustunluk.
intisap: mensup olma, baglanmagirme.
ittıhat: birleşme, birlik oluşturma
katre: damla
manen: mana bakımından, manaca
meçhulü'l-hâl: neyin nesi olduğu bilinmeyen kimse
mesalik: meslekler, tutulan yollar
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavir, tutum, meslek.
müsavat: musavilik, eşitlik.
müşabehet: benzerlik, benzeyiş.
mütenecciis: pislenmiş
mütevazi: gururlu olmayan, alçak gonullu
müttakî: kendisini Allah ın sevmediği fena şeylerden koruyan, haramdan ve gunahtan çekinen, takva sahibi, dindar
nifak: ikuyuzlulük, bozgunculuk.
numune: ornek.
sureten: suret olarak, gorunuş itibariyle.
Süreyya: Ulker yıldızı.
şah: padişah, sultan, hukumbar
şems: güneş.
şems-i hakikat: hakikat guneşi, gerçegin parlaklıgı
taklit: delilsiz olarak hareket etme, şeriattaki delilini bilmeksizin bir hukumle amel etme.
tencis: neos hale getirme, pis etme
teşebbüsat: teşebbusler, girişimler
teşerruf: şereflenme, şeref bulma
tezyit: artırma, çogaltma
tulû: dogma, doguş.
uhrevi: ahirete dair, ahirete ait.
vasıta: aracı
vehim: zan, şuphe, yanlış ve esassız duşunce.

şems garptan tulû etmediğinden, tevbenin kapısı da açıktır. Bir testi müteneccis su, bir denizi tencis etmediği gibi, kendi de temizlendiğinden, şimdi bu numune-i ittihada intisap eden adama şartımız olan, "sünnet-i Nebeviyeyi (aleyhissalâtü vesselâm) ihya ve evamirine imtisal ve nevahîden içtinap ve asayişe ilişmemek." Elinden gelse azm-i kat'î ile dâhil olan bazı meçhulü'l-hâl olanlar, bu hakikat-ı âliyeyi lekedar etmez. Zira, kendi lekedar olsa da, imanı mukaddestir; rabıta da imandır. Bu ünvan-ı mukaddese böyle bahane ile leke sürmek, İslâmiyet'in kıymet ve ulviyetini bilmemekle beraber, kendini ahmaku'n-nâs ilân etmektir.

Numune-i ittihat olan cemaatimize, sair cemiyat-ı dünyeviyeye kıyasen leke sürmeyi, tariz etmeyi, cemî kuvvetimizle reddederiz. İstifsar tarikıyla bir itirazları olursa cevaba hazırız. İşte meydan!

Benim dâhil olduğum cemaat, burada tafsil ettiğim ittihad-ı İslâm'dır. Yoksa, mutenzlenn batıl tevehhum ettikleri cemiyet-i mütehayyile değildir. Bu dinî heyet efradı, şarkta olsa, garbda olsa, cenupta olsa, şımalde olsa, beraberiz.

DOKUZUNCU VEHİM:

Cemiyetlerde teşebbüsat-ı hafiye olduğu hâlde, İttihad-ı Muhammedînin izhar-ı serairi neden lüzum görülmüş?

Elcevap: İslâmiyet aşikâredir. Hem de kuvve-i ittisaiyesi tazyık olunsa, âleme zelzele verecek. Hem de ihfa, hile ve şüpheyi davet ettiğinden, hile ve şupheden

ahmaku n-nâs: insanların serse mi akılsızı kalın kafalısı
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
aşikare: apaçık, meydanda
azm-i kat'i: kesin karar, kat'i azim.
batıl: boş ve manasız olan, hükümsüz olan
cemaat: topluluk
cemî: bütün
cemiyat-ı dünyeviye: dünyevî cemiyetler, topluluklar
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i mütehayyile: hayalî cemiyet.
cenup: güney
dâhil: girme, içinde olma
efrat: ferdler
elcevap: cevap olarak.
evamır: emirler, buyruklar
garp: batı
hakikat-ı aliye: yüce, ulu gerçek.
heyet: kurul, topluluk.
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma.
ihfa: gizleme
ihya: canlandırma, dirilterne, hayat verme
imtisal: bir örneğe uygun şekilde hareket etme, benzemeye çalışma, ayak uydurma
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
istifsar: ifade isteme, açıklama isteyerek sorma.
İttihad-ı İslâm: İslâm birliği, Panislamızım
İttihad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
izhar-ı serair: sırları, gizli şeyleri ortaya çıkarma
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
kıymet: değer
kuvve-i ittisaiye: genişleme, bollaşma kuvvetı
lekedar: lekeli, lekelenmiş
meçhulü l-hal: durumu bilinmeyen, neyin nesi olduğu bilinmeyen kimse
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
müteriz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı
müteneccis: pislenmiş
nevahı: yasaklanmış şeyler, yasaklar
numune-i ittihat: birlik oluşturma örneği
rabıta: munasebet, alâka, bağ.
sair: diğer, başka, öteki.
sünnet-i Nebeviye: Hz. Muhammed'e (ASM) ait sünnet.
şark: doğu, doğu bölgeleri
şems: güneş
şimal: kuzey
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma
tarık: yol
tariz: ustü kapalı tenkit etme, ıgneleme, taşlama
tazyık: zorlama, baskı
tencis: necis hale getirme, pis etme
teşebbüsat-ı hafiye: gizli teşebbüsler, gizli girişimler
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle, umitsizliğe ve korkuya düşme
tulû: doğma, doğuş.
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliik.
ünvan-ı mukaddese: mukaddes ve yüce ünvan
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

münezzeh olan hakîkat, hafâdan da müstağnidir. Hem de hile, terk-i hile ve doğruluktur. Hem de başka cemiyete kıyas olunmaz. Zira onlar teessüse başlıyorlar; bu ise müesses iken bazı köşelerden tecelli ediyor. Hem de bidayet-i İslâm'da kırk oldu, saklanmadı, nasıl üç yüz milyondan sonra gizlenecek? Hem de bir şeyi akıl görür, kabul eder; fikir uğraşır, teslim eder. Bir hakıkat hafâ perdesini kabul etmez.[1] وَالسَّلَامَةُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ Yüz bin defa cemî mü'minlerin lisanıyla deriz:

Yaşasın Şerîat-ı Garra!

İTTİHAD-I MUHAMMEDİNİN EN KÜÇÜK EFRADINDAN
Bediuzzaman Said Nursî

1. Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

bidayet-i İslâm: İslâmın başlangıcı, İslâmın ilk zamanları.
cemî: bütün.
cemiyet: topluluk, birlik.
efrat: fertler.
hafâ: gizlilik, sır.
hakıkat: gerçek, doğruluk.
İttihad-ı Muhammedî: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdetî ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
lisan: dil.
müesses: tesis edilmiş, kurulu.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
müstağnî: muhtaç olmayan, gerekli bulmayan.
Şerîat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslâm dini.
tecellî: belirme, bilinme, görünme.
teessüs: kurulma, teşekkül etme, oluşma.
terk-i hile: hileyi terk etmek.

Ziya-i Hakikat

25 Mart 1325, *Volkan* Sayı: 97

Lisanım fikrime iyice tercümanlık edemiyor; muhakemenizle bu perişan sözlere bir intizam veriniz.

Suâl: Asıl, İttihad-ı Muhammedînin numunesi ve bir şulesi olan buradaki ittihat ne edecektir?

Elcevap: Manevî irşat tarikıyla ikaz edecek ve aktâr-ı erbaaya yayılmış olan silsile-i muteselsile-ı nuraniyeyi ihtizaza getirecek ve beynelmü'minîn muhabbet ve uhuvveti kuvveden fiile çıkaracak. Müteferrik ve tavaif-ı mülûk temelleri olan cemiyetlen tevhid edecek ve vasıta-i terakki olan hubb-i din, hubb-ı vatan gibi ve hedef-i maksat olan i'lâ-i kelimetullahı menfaat-i dünyeviye gibi hamiyet-i İslâmiye ile hamiyet-i milliye gibi herkese müteveccih kılacak. Zira vasıta-i terakkimiz, tarikte, maksatta ve hiss-i hamiyette müsennadır, daha muhkemdir. Amma, vâesefâ ki, istifade tarikını bilmedik. Bu müsennanın bir katı çözülse, nısf-ı kuvvet gider. Hem de yürüyüşünü terk ile başkasının yürüşünü öğrenmedi meseline mâsadak olacağız. Hem de lâhm ve demlerine karışmış olan hissiyat-ı diniyenin yerini başka bir şey tutamaz, meğer birden vücut tamamıyla birden inkılâp edebilsin.

Suâl: Bu cemiyet-i Muhammedî sair cemiyetler gibi hiss-i taraftarî ve rekabeti ve münakaşayı uyandıracak. Bahusus askere sırayetle neticesi iyi çıkmaz.

aktar-ı erbaa: dört bir taraf
bahusus: özellikle
beynelmü'minîn: mü'minler arasında.
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i Muhammedî: İslâmî cemiyet, İslâmî fırka
dem: kan.
elcevap: cevap olarak.
fiil: iş, hareket.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyete ait olan duygu ve bağların korunma çabası
hamiyet-i milliye: millî duygu ve hislerin muhafaza edilmesi için yapılan çaba
hedef-i maksat: asıl varılmak istenen hedef
hiss-i hamiyet: fedakârlık duygusu
hiss-i taraftarî: taraftarlık duygusu
hissiyat-ı diniye: dinle ilgili hisler
hubb-i din: din sevgisi
hubb-i vatan: vatan sevgisi
i'lâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini davasını yüceltmek, yaymak.
ihtizaz: titreme, sarsıntı
inkılâp: değişme, dönüşme
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istifade: faydalanma, yararlanma
İttihad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
ziya-i hakikat: hakikat ışığı
kuvve: gerçekleşmemiş, fakat gerçekleşme imkânı ve ihtimali olan potansiyel
lahm: et.
lisan: dil.
manevî: fikrî, hissî, ruhî
mâsadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
menfaat-i dünyeviye: dünyaya ait menfaat, fayda
mesel: genel kurala delil olan meşhur söz, atasözü.
muhabbet: sevgi, sevme
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama
muhkem: sağlam, dayanıklı
münakaşa: tartışma.
müsenna: kat kat, iki kez tekrar edilen
müteferrik: dağınık, ayrı ayrı
müteveccih: yönelik.
nısf-ı kuvvet: gücün yarısı
numune: örnek.
sair: diğer, başka, öteki
silsile-i müteselsile-i nuraniye: art arda devam eden nurlu zincir
sırayet: birinden diğerine geçme, bulaşma
suâl: soru
şule: parıltı, ışıltı, alev, ateş
taraftarî: taraftarlık.
tarik: yol, meslek, seçilen tarz.
tavaif-i mülûk: küçük devletler, beylikler
tevhid: birleştirme
uhuvvet: kardeşlik.
vaesefâ: esefler olsun ne uzuntu!
vasıta-ı terakki: ilerleme aracı.

Elcevap: İttihad-ı Muhammedî sair cemiyatın akran ve emsalı değildir. Belki umumun pederi ve mürşididir. O yıldızlara bu şems ziya verecek ve her dairenin mafevkinde ve sair devaire muhittir. Zira manen lîvaülhamd-i Muhammedî altına girmeyen mü'min yoktur. Lâsiyyema asakir-i muvahhidîn cemiyetin hedef-i maksadı olan muhabbet ve uhuvvete ve i'lâ-i kelimetullaha tamamıyla mazhardırlar. Asıl İttihad-ı Muhammedînin saff-ı evvelini umum asakir-i muvahhidîn teşkil eyler.

Biz bu İttihad-ı Muhammedî ile isteriz ki, umum millet de asker gibi müttehit ve yekvucut olsun ve o muhabbet ve uhuvveti kuvveden fiile çıkarsınlar. Ve müdafi ve muhafız-ı hukuk ve hallâl-i müşkülât efkâr-ı ammeyi tevlit ve tehzip etsin. Zira katre katre su, müteferrik kalsa kurur, hebaya gider, ittihatla bir havz-ı âb-ı hayat olur.

Ey Ümmet-i Muhammed ve Ittihad!

Bu İttihad-ı Muhammedînin sedası umum mü'minlere bir "Arş!" emridir. Mübareze-i hayat meydanında tarik-ı terakkide parlak mustakbel tarafına asker gibi sizi sevk ediyor.

Sual: Anasır-ı gayrimüslimeyi de ittihad-ı İsevî ve Mûseviye teşebbüslerine teşviktir. Bu ise taassupla ve iftirakla meşrutiyete darbe olmaz mı?

Elcevap: Zarar yoktur; onlar da yapsınlar. Ve hem de çoktan yapmışlar. Şimdi bir Nebî-i Zîşan'ın ismine istinatla bir cemiyet çıksa, ya o Nebî-i Ihtıram'ı tasdik ve

akran: eşler, eşitler
anasır-ı gayrimuslime: Müslüman olmayan unsurlar, Müslüman olmayan milletler, topluluklar
asakır-ı muvahhidîn: tevhid ehli, Allah'ın birliğine inanmış askerler
cemiyet: topluluk, birlik.
devair: daireler
efkar-ı amme: genelin, umumun düşüncelen, kamuoyu
elcevap: cevap olarak.
emsal: benzerler
fiil: iş, hareket.
hallâl-ı müşkulat: zorlukları yenen, muşkullen halleden
havz-ı âb-ı hayat: hayat veren su havuzu
heba: harcama, boşa gitme
hedef-i maksat: asıl varılmak istenen hedef
i'lâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini davasını yücelterek, yaymak.
iftirak: ayrılma, dağılma
istınat: dayanma, güvenme
ittıhad-ı İsevi ve Museví: İsevi ve Musevi birlikleri
ittihad-ı Muhammedî: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
ittıhat: birleşme, birlik oluşturma
katre: damla
kuvve: gerçekleşmemiş fakat gerçekleşme imkanı ve ihtimali olan potansiyel
lâsiyyema: hususan, özellikle.
lîvaülhamd-i Muhammedi: Peygamberimizin (ASM) hamd sancağı.
mâfevk: üst, üstün, üstte bulunan
manen: mana bakımından, manaca
mazhar: bir şeyin çıktığı, göründüğü yer, nail olma, şereflenme
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
muhabbet: sevgi, sevme
muhafız-ı hukuk: hukuk koruyucusu, hukuku koruyan
muhit: ihata eden, kuşatıcı
mubareze-i hayat: hayat mücadelesi, çatışması
mudafi: müdafaa eden, savunan
mürşit: gafletten uyandıran
mustakbel: gelecek.
müteferrik: dağınık, ayrı ayrı
müttehit: ittihat eden, birleşen, birlik olmuş
Nebi-i Ihtıram: hürmete layık Peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
Nebi-i Zîşan: şan ve şeref sahibi nebi, peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
peder: baba, ata
saff-ı evvel: birinci saf, çığır açanlar
sair: diğer, başka, öteki
seda: ses
sual: soru
şems: güneş.
taassup: bir şeye veya kimseye koru korune aşırı bağlılık.
tarik-i terakki: ilerleme yolu.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tehzip: düzeltme, terbiye etme.
teşebbus: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tevlit: doğurma
uhuvvet: kardeşlik.
umum: bütün
ümmet-i Muhammed: Hz. Muhammed'in ümmeti, Hz. Muhammed'e (ASM) bağlı olan ve yolundan gidenler
yekvücut: tek vücut, hep birden
ziya: ışık, aydınlık, nur

tebcil ve muhabbeti izhar içindir –bu ise husumeti davet etmez– veyahut ona mensup ayinleri icra etmektir. Bu olsa, ferman-ı (1) لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ile hürriyet-i mezhebiye teessus ettiğinden, munakaşaya mahal olmaz. Eğer siyasiyat ve maddiyata karışmaya vesile addedeceklerse, buna muvaffak olamazlar. Zira onların dinleri sırf vicdanî olduğundan, siyaset ve maddiyata münasebeti az ve hem de çoktan kesilmiş ve hem de muhtaç değillerdir. Zira, milliyet ve menfaat onlarn terakkiyatına muharrik-i kâfidir.

Biz ise saadet-i dünyeviye ve uhreviye ile bu ittihada eşedd-ı ihtiyaçla muhtacız. Çünkü milliyetimiz İslâmiyet'ten başka yoktur. Kavmiyet nazara alınsa, tavaif-i mülûk gibi olur. Ve vicdanımıza dinden başka amir ve müşevvik yoktur. Hem de, menba-ı istimdadımız ve nokta-i istinadımız bu ittihad-ı diniyedir.

Sual: Böyle nazik bir zamanda hissiyat-ı diniyeyi heyecana getirmekle teskin ve tadili güç olur?..

Elcevap: Dinde hükümferma olan hak ve adalet, hissiyatı tadil ve tahdit eder; sair hissiyata kıyas olunmaz.

Hem de, bu heyecanın hararetiyle, ımtızac-ı kimyeviye-i anasır gibi, bize lâzım olan ziya-i maarif ve hararetli kuvvet ve şevkı tevlit edecektir.

Hem de terakkiyat ve medeniyete lâzım olan hissiyat-ı ulviyede en bedevî adam, en münevveru'l-fikir gibi İslâmiyet namıyla tarik-ı terakkide şevk-i vicdanî ile sevk edecektir.

1 Dinde zorlama yoktur. (Bakara Suresi, 256.)

add: saymak.
amir: emreden, emir sahibi.
ayin: dinî tören.
bedevi: çölde ve ilkdönemî tarzda yaşayan, medenî olmayan.
elcevap: cevap olarak.
eşedd-ı ihtiyaç: ihtiyacın en şiddetlisi, çok fazla muhtaç olunma.
ferman: emir, buyruk.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
hissiyat: hisler, duygular.
hissiyat-ı diniye: dinle ilgili hisler.
hissiyat-ı ulviye: yüksek hisler, yüce hisler, yüce duygular.
husumet: düşmanlık.
hükümferma: hükümran, hüküm süren.
hürriyet-i mezhebiye: mezhep hürriyeti.
icra: yürütme, bir işi yerine getirme.
ımtizac-ı kimyeviye-i anasır: elementler arası kimyasal reaksiyon.
ittihad-ı diniye: dinî birlik.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kavmiyet: kavimcilik, ırkçılık.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler.
mahal: yer.
menba-ı istimdat: yardım isteme kaynağı.
menfaat: fayda.
milliyet: inanç, tarih, dil, gelenek, kültür, ideal, vatan birliği.
muhabbet: sevgi, sevme.
muharrik-i kâfi: harekete geçiren yeterli sebep.
muvaffak: başarmış, başarılı.
münakaşa: tartışma.
münevveru'l-fikir: aydın fikirli.
müşevvik: teşvik eden, istek ve arzuyu arttıran.
nam: ad.
nazar: bakış, dikkat.
nazik: dikkat gerektiren, önemli.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
saadet-i dünyeviye ve uhreviye: dünya ve ahiret mutluluğu.
sair: diğer, başka, öteki.
siyasiyat: siyaset yapmalar.
sual: soru.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şevk-i vicdanî: vicdandan gelen istek, arzu.
tadil: doğrultma, düzeltme.
tahdit: hudutlandırma, sınırlama.
tarık-ı terakki: ilerleme yolu.
tavaif-i mülûk: küçük devletler, beylikler.
tebcil: yüceltme, ululama.
teessus: kurulma, teşekkül etme, oluşma.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma.
tevlit: doğurma, sebep olma.
vesile: aracı, vasıta.
vicdanî: vicdanla ilgili, kalbî.
ziya-i maarif: eğitim, öğretim ışığı.

Hem de, bu seda-i dinî bu merkez-i hilâfetten sudûr etmekle etrafa akısendaz olmazsa istibdat her unsurda merkezden iftirak meylini ektiğinden, bu meyilden istifade ederek bazı sahib-i zuhur mütemehdîlik veya müceddidlik namıyla başka taraflarda bu sedayı çıkaracak ve bu devlet-i Islâmiyeyi tefrikaya düşürecek ve bu ısm-i mübareği de tenzil ve tahdit edecektir.

Hem de, intizam-ı idareye şiddet-i ihtiyacımızdan yüz derece veya daha ziyade tehzib-i ahlâka muhtacız. Bu da iksir-i diyanetledir. Zira umum enbıyanın memalik-i Osmaniyeden zuhuru kaza ve kader-i Ilâhînin bir işaret ve remzidir ki, bu memleket insanlarının tekemmülâtı ve tehzib-i ahlâkı hıss-i dinin mâyesiyle olacaktır.

Hem de, şenatla munasebet-ı vehmiyeden başka irtıbatı olmayan istibdat, o kadar zamanda o derece dâhil ve hariç muhacemata karşı kendini muhafaza ettiğinden, şimdi şeriatın has abd-i memlûku ve münasebet-i hakikî ile merbut olan meşrutiyet-i meşrua, bu kuvvet-i azîme-i şer'iyeye isnat ve istimdat etmek zarurîdir.

Sual: Eğer Cemiyet-i Muhammediye siyasete karışırsa hükûmetin ruhu olan itaat muhtel olur?

Elcevap: Evvelâ, Cemiyetin hedef-i maksadı siyaset değil. Zira, ekser mebusan ulema ve müttakî olduklarından, siyaset cihetı onlara muhavveldir.

abd-i memlûk: kul ve köle
akısendaz: yankılanma.
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e (asm) bağlı olan topluluk, İslam ümmeti
cihet: yön
dâhil: girme, içinde olma
devlet-i Islâmiye: İslâm devleti
ekser: çoğunluk.
elcevap: cevap olarak.
enbıya: nebiler, peygamberler
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
hariç: dışarı
hedef-i maksat: asıl varılmak istenen hedef
hıss-i din: din duygusu
iftırak: ayrılma, dağılma
ıksır-i diyanet: dın dindarlık ıksırı
intizam-ı idare: düzenli yönetim
irtıbat: bağ, münasebet.
ism-i mübarek: mubarek, bereketli ve kutlu ısım
isnat: dayandırma
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme keyfi idare sistemi.
istifade: faydalanma, yararlanma
istımdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
kader-i ilahi: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması
kuvvet-i azıme-i şer'iye: şeriatın büyük kuvveti.
maye: maya, temel esas, öz
mebusan: mebuslar, milletvekilleri.
memalik-i Osmaniye: Osmanlı ülkesi
merbut: bağlı, rabtedilmiş
merkez-i hilafet: halifeliğin merkezi, halifelik makamının bulunduğu yer
meşrutiyet-i meşrua: dine uygun meşrutiyet, meşru meclisle dayalı yönetim şekli.
muhacemat: hücumlar, saldırılar.
muhafaza: koruma.
muhavvel: havale edilmiş, yüklenmiş, gönderilmiş.
muhtel: bozulmuş, karışık.
müceddit: her asır başında gelecegi müjdelenen dine yeni bir tarzla yaklaşan dının yüksek hizmetkârı
munasebet-i hakıkı: gerçek munasebet.
münasebet-ı vehmiye: hayalî ilişkı.
mütemehdîlik: hıdayet edıcılık, mehdîlik iddıası gütmeklik.
müttakı: kendisini Allah'ın sevmedıgi fena şeylerden koruyan, haramdan ve günahtan çekinen takva sahıbı dindar
nam: ad
remz: ışaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
sahib-i zuhur: başkaldıran, isyan eden, başa geçen, ayaklanan.
seda: ses
seda-ı dinî: dının sesi
sual: soru
sudur: sâdır olma, meydana çıkma, olma
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şiddet-i ihtiyaç: ihtıyacın muhtaç olmanın şıddetı, ihtıyacın çok fazla olması
tahdit: hudutlandırma, sınırlama
tefrika: ayrılık, bölünme
tehzib-i ahlak: ahlâkı güzelleştırme, kötü huyları gıderme
tekemmülat: tekemmüller, olgunlaşmalar
tenzil: kıymetten düşürme, degerini indirme
ulema: alımler, bılgınler
umum: bütün.
unsur: mılıyet.
zarurî: zorunlu
ziyade: çok, fazla
zuhur: ortaya çıkma

Sanıyen: Hükûmet, hükûmet-i İslâmiye olduğundan, İttihad-ı Muhammedînin kanunnamesi olan evamır ve nevahî-i şer'iyeyi takip etmesi zarurîdir. Şayet etmezlerse ikaz edilecektir. Lâkin tagallüp ve kuvvetle icbar değildir.

İhtar ediyorum ki, İttihad-ı Muhammedî dediğimiz cemıyet bazı zevattan ibaret bir cemıyet değildir ki, o efradın tefrikiyle veya suistimaliyle leke gelsin. Zira şemsin küçük bır mısaline ma'kes olan bir cam parçası kırılsa veyahut göz yummakla nehar leyle tahvil edilse, bütün aynalarda mütecelli olan zıya-i şems mürtefi olmadığı gibi, buradakı resmî cemiyet teferruk etse ve hasbezzaman tebeddule uğrasa, yine şems-i hakikat-i ittihad-ı Muhammedînin tecelliyatına sekte getiremez. Zir ittihad-ı Muhammedî hakikaten her mü'mini muhittir. Lâkin bazı zevat-ı ma'dude, nısf-ı küre-i arzda kurulmuş o cesım fabrika-i İslâmiyet'in çarklannı temizlemek ve harekâtını tesri etmek için başkalarını davet ve istimdatla hademe gibı hizmet ettirecektir ki, bunlann en bırincısı ulema ve meşayih ve talebe ve hutebadırlar.

Sual: Şimdiye kadar bu fıkre neden teşebbüs olunmadı?

Elcevap: Zaten istibdat herkesin şevkini kırıp, atalete sevk ediyordu. Şimdi ise, madem ki meşrutıyette efkâr-ı amme hâkımdır, o efkânn eczası da her ferdın fikr-i mahsusudur. Her fert de hareket etmek lâzımdır, tâ cereyan-ı umumî muhtel olmasın. Bınaenaleyh, yalnız

atalet: tembellik
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne
cemıyet: topluluk, birlik.
cereyan-ı umumî: genel akım
cesım: buyuk, kocaman
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
efkar: düşunceler, fikrler, goruşler
efkar-ı amme: genelin umumun dusuncelen, kamuoyu.
efrat: ferdler
elcevap: cevap olarak.
evamır ve nevahi-i şer'iye: şeriatın emrettigi ve yasakladıgı şeyler
fabrıka-ı İslamiyet: İslamıyet fabrikası
fikr-i mahsus: özel, has, kişisel fikır, bir kımsenin kendisine aıt olan fikır
hademe: hizmetçı
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu gerçekten
harekât: hareketler, davranışlar, tutumlar
hasbezzaman: zamanın cilvesi, zamanın geregi
huteba: hutbe okuyanlar, hatıpler
hukumet-ı İslamiye: İslam hukumeti
ibaret: meydana gelen, oluşan
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında yaptırma.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
istibdat: baskı, baskıcı yonetim, kendi başına ve hiç bir nızama ve kanuna bagli olmadan, yonetme keyfi idare sistemi
istimdat: medet dileme, İmdat istememe, yardıma çağırma.
İttihad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşlan tarafindan İstanbul da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemıyet.
kanunname: kanun kitabı
leyl: gece
ma'kes: ayna
meşayih: şeyhler, pırler
meşrutıyet: bır hukumdanın başkanlığı altındakı millet medlisi ile ıdare edilen devlet sistemi
mısal: ornek.
muhit: ihata eden, kuşatıcı
muhtel: bozulmuş, karışık.
murtefi: yukselmiş.
mutecelli: tecelli eden, parlayan
nehar: gunduz.
nısf-ı kure-i arz: yeryuzunun yarısı
sanıyen: Ikinci olarak.
sekte: durma, kesilme.
sual: soru
suistımal: bır şeyi kotuye kullanma
şems: güneş
şems-ı hakikat-ı İttihad-ı Muhammedî: İttihad-ı Muhammedî hakikatının guneşı
şevk: şiddetli arzu, aşın istek ve heves
tagallup: zorbalik, zorla hukum surme
tahvil: bır halden başka bır hale getirme, degıştırme, donuştürme
talebe: ogrenci
tebeddül: başkalaşma, degışme
tecelliyat: tecelliler, goruntuler
teferruk: dagılma, ayrılma.
tefrik: bırbırinden ayırma, ayrıtutma
tesri: hızlandırma, sur'at verme, çabuklaştırma.
teşebbus: gırşım, bır ışı yapmak icin harekete geçme
ulema: alımler, bilginler
zaruri: zorunlu
zevat: zatlar, şahıslar.
zevat-ı ma'dude: sayılı zevat, sayılı kımseler
ziya-i şems: güneş ışıgı

saadet-ı vatan ve selâmet-ı hükûmet olan makasıt, farz-ı kıfaye gibi telâkkı olunduğundan herkes "Neme lâzım, başkası düşünsün" gibi cevab-ı miskinâneye ve başkasına havale ve itimat etmek gibi tevekkül-i âcizâneye müsait bir zemin oluyor.

Amma hubb-i din ve i'lâ-i kelimetullah herkese farz-ı ayn olduğundan, herkes kendini mükellef bıldığından, نَحْنُ رِجَالٌ وَهُمْ رِجَالٌ[1] naara-i merdanesiyle teşmır-i sâk ederek, zincir-i ataleti kırmak ve perde-i sefaleti yırtmakla meydan-ı terakkiye atılacaktır. Şimdiye kadar ittılâf-ı efkârımızdan istibdat istifade etti. Kezalık, ittılâf-ı İslâm'dan Avrupa da istifade ederek istibdad-ı manevîleri altında bizi ezdi. Şimdi, evvelâ biz müttefik olalım; tâ ki dest-i vifakı bizdeki gayrimuslimlere de uzatabilelim. Ve Avrupa'nın istibdad-ı maneviyesi de meşrutiyet-i maneviyeye inkılâp edebilsin.

İhtar-ı Mühim: İttihad-ı Muhammedî hedef ve maksadımızdır. Ve o noktaya çalışacağız. Şimdiki resmî İttihad-ı Muhammedî ki, onun bir katresidir, o ittihad-ı Muhammediye bir mukaddimedir. Herkes sanatına ve hedef ve maksadına mensup olabilir. Binaenaleyh, teberrük ve taakkul için hedef ve maksadımız olan ittihad-ı Muhammedî unvan-ı mübareğini taşıyoruz. Asıl ittihad-ı Muhammedînin tarif ve hendesesi şöyledir ki:

Esası aktâr-ı âleme mümtet bir silsile-i nuranî ile bağlıdır. Merkezi Haremeyn-i Şerifeyn'dir. Ve cihetülvahdeti tevhıd-ı İlâhîdir. Ve peyman ve yemini ımandır.

1- Onlar bir görüş sahibiyse, biz de bir görüş sahibiyiz.

aktâr-ı alem: âlemin her tarafı, âlemin dört bir yanı.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cevab-ı miskinane: miskince verilen cevap.
cihetulvahdet: birlik yönü, cihet.
dest-i vifak: yardımlaşma eli.
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
farz-ı ayn: teker teker, her mükellef Müslumanın yerine getirmesi lâzım gelen farz.
farz-ı kifaye: bir kısım Müslumanlanın yerine getirmesiyle diğerlerinin üzerinden kalkan farzlar.
gayrimuslim: Müslüman olmayan, İslamiyeti kabul etmeyen.
Haremeyn-i Şerifeyn: ıkı mukaddes şehir, Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Munevvere.
hendese: hesap, matematik, geometri.
hubb-i din: dın sevgisi.
İ'lâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini, davasını yüceltmek, yaymak.
ihtar-ı mühim: önemli hatırlatma, ıkaz.
ittılaf-ı efkâr: fikırlerin ittılâfı, farklı farklı olması.
ittılaf-ı İslam: Müslumanlar arasındakı ayrılık.
İnkılâp: değişme, dönüşme.
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfi idare sistemi.
istibdad-ı manevi: manevî baskı.
istifade: faydalanma, yararlanma.
itimat: dayanma, güvenme.
ittihad-ı Muhammedi: Müslumanlanın birlıktelıgı. Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Fenk Rıza Paşa, Derviş Vahdetı ve arkadaşlan tarafından İstanbul da 5 Nisan 1909 tarhınde kurulan bir cemiyet.
katre: damla.
kezalık: keza, bu da öyle, böylece.
makasıd: maksatlar, gayeler.
mensup: bir şeye veya kımseye bağlı olan, üye.
meşrutiyet-i maneviye: fikrî hıssı meşrutiyet, demokratıklık.
meydan-ı terakkı: ilerleme ve yükselme meydanı.
mukaddime: başlangıç.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
mümtet: uzayan, sürüp gıden.
müttefik: ittıfak eden, birleşen.
naara-i merdane: mertçe atılan naara.
perde-i sefalet: sefilik, yoksulluk perdesi.
peyman: yemin, and.
saadet-i vatan: vatanın mutluluğu.
selamet-i hukumet: hukumetin selametı.
silsile-i nurani: nuranı, nurlu silsile.
taakkul: hatırlama, hatıra getirme.
teberrük: bır şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
telakkı: anlama, kabul etme.
teşmir-i sâk: kollan sıvama, bir işe girişme.
tevekkul-i acizane: acıze yakışan tevekkul.
tevhid-i ilahı: Allah'ın birlığıne ıman ve Ondan başka ılâh olmadıgını tasdık etme.
ünvan-ı mübarek: mubarek unvan.
zincir-i atalet: tembellık zincirı.

Ve nizamnamesi sünen-i Ahmediyedir. Ve kanunnamesi evamir ve nevahî-i şer'iyedir. Ve kulüp ve encümenleri umum medans ve mesacid ve zevayâdır. Ve cemiyetin ilelebet ve daimî naşir-i efkân, umum kütüb-i İslâmiyedir ve muvakkat naşir-i efkân i'lâ-i kelimetullahı hedef-i maksat eden umum ceraiddir. Ve müntesibîni umum mü'minlerdir. Saff-ı evveli guzzat ve şüheda teşkil eder. "Kâlû belâ"dan beri müntesiptirler. Defter-i isimleri Levh-i Mahfuz'dur. Böyle bir İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti reisi ve seyyidi Fahr-i Âlem'dir (ASM). Hem de, her ferdin de, her cemiyet-i diniyenin de reisi yine odur, hem de reis-i âlemdir.

Ben "İttihad-ı Muhammedî efradındanım." dedığım vakit, muradım bu ittihattır. Hem de, bu ittihadı hedef ve maksat eden adamlardanım demek istiyorum. Mesleğimiz muhabbettir, muhabbeti neşretmektir. Biz husumet edenlere muhalifiz. Hem de, şimdiki resmî bir cemiyeti teşkil ediyoruz, bütün müteferrik cemiyat-ı İslâmiyeyi tevhid etmek için, yoksa fazla bir fırkayı çıkarmak değildir. Hâşâ ve kellâ! Tefrika ika edenden değilim. İtiraz ve evham-ı fasideyi sonra red ve ilân edeceğim.

BEDİÜZZAMAN Said NURSÎ

cemiyat-ı İslamiye: İslamî cemiyetler
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i diniye: dinî cemiyet.
ceraid: gazeteler
daimî: sürekli, devamlı
defter-i isim: isim defteri
efrat: fertler
encümen: meclis, komisyon
evamir ve nevahi-i şer'iye: şeriatın emrettiği ve yasakladığı şeyler
evham-ı fâside: lüzumsuz, asılsız, boş kuruntular.
Fahr-i Âlem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle ovunduğu Peygamberimiz (ASM)
fırka: topluluk, grup, cemaat.
guzzat: gaziler
haşa: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin
hedef-i maksat: asıl varılmak istenen hedef
husumet: düşmanlık.
i'lâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini, davasını yüceltmek, yaymak.
ika: fena bir şey yapma
İlelebet: ebede kadar, sonsuza değin
İttihad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
İttihat: birleşme, birlik oluşturma
kalu bela: ruhların, yaratıldıktan sonra Allah'ın "Ben sizin Rabbınız değil miyim?" sorusuna verdikleri "evet" cevabı.
kanunname: kanun kitabı
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen, kesinlikle.
kütüb-i İslâmiye: İslâm dini ile ilgili kitaplar
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha, Allah'ın ezeli ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
maksat: gaye
medaris: medreseler
mesacid: mescitler, camiler
Meslek: gidiş tutulan yol, sistem
muhabbet: sevgi, sevme.
muhalif: muhalefet eden, bir fikil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan.
murat: maksat, meram
muvakkat: geçici.
müntesibîn: müntesipler
müntesip: intisap etmiş, bağlanmış, mensup
müteferrik: dağınık, ayrı ayrı
naşir-i efkar: düşüncelerin fikirlerin yayan, neşreden
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
nizamname: tüzük metni
reis: başkan.
reis-i âlem: bütün âlemin reisi, Hz. Muhammed (ASM)
saff-ı evvel: birinci saf, çığır açanlar
seyyid: efendi
sünen-i Ahmediye (ASM): Hz. Muhammed'in (ASM) sünneti, ahlak ve yaşayışı
şüheda: şehitler
tefrika: ayrılık, bölünme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tevhid: birleştirme.
umum: bütün
zevayâ: zaviyeler

Lemaan-ı Hakikat ve İzale-i Şubehat

29, 30, 31 Mart, 2 Nisan 1325 *Volkan*, Sayı: 101, 102, 103, 105

Vehim

"Sen bu hakaıkı çok tekrar edıyorsun, hem de aynı ibare ile."

Irşat

Evvelâ, hakîkat olduğu için tekrar edıyorum. Hakikat de ziya gibi usandırmaz.

Hem de üç-dört makalede yazdım. Mutenzler tecahül ettiler. Gözlerine sokmak istiyorum. Çocuklara tekrar lâzımdır.

Hem de bir meslek takip ettiğimi gösteriyorum. Bir mesleği takip edenler tekrara mecbur olurlar. Hem de, bir şeyin esası atılsa, mükerreren irca-ı nazar lâzımdır. Mesleksiz olanlardır ki, her yola sapıyorlar. Bizim tarıkımız birdir. Lâkin, Türkçe elfazından pek zengin değilim, bazı usandırıcı elfazı tekrar ediyorum.

Vehim

"Sız cemıyetınıze '*Ittihad-ı Muhammedî*' ünvanını vermişsiniz. Bundan sureten müntesip olmayanlar evhama düşüyorlar. Başka bır ünvana tebdil etsenız ne olur?"

cemiyet. topluluk, birlik.
elfaz. lafızlar, kelimeler
evham vehimler, zanlar, kuruntular
evvela birinci olarak, her şeyden once, ilk olarak
hakaik. hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
İbare cumle
irca-i nazar: yeniden gozden geçirme, bakışı geçmişe çevirme
Irşat. doğru yolu gosterme, gafletten uyandırma
İttihad-ı Muhammedi Muslumanların birlikteligi
İzale-i şübuhat şuphelerin gıderilmesi
lemaan-ı hakikat. hakıkatin parıldaması
meslek. gıdış tutulan yol, sıstem.
muteriz: itiraz eden, karşı cıkan, itirazcı
mükerreren mukerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
müntesip: inusap etmiş, baglanmıs, mensup
sureten surat olarak, gorunuş ıtıbarıyla
tarik: yol, meslek, secilen tarz
tebdil degıştırme, donuşturme
tecahül: cahil gıbı gorunme, bilmezlıkten gelme
ünvan san, ad
vehim zan, şuphe, yanlıs ve esassız duşunce
ziya ışık, aydınlık, nur

Irşat

İttihad-ı Muhammedî ikidir. Bin aksa'l-maksattır ki, umum mü'minler imanla dâhildir; diğeri onun tezahür ve tecellisine bilfiil hizmet eden cemiyettir ki, mukaddimesidir. Buna resmen intisap, şeriat-ı Ahmediyenin ahkâm-ı münifesine müraata azm-ı kat'î iledir. Bu azim ve tevbeye karşı taannüt edenler evhama düşüyorlar.

Hem de bu cemiyetten maksat, ittihad-ı Muhammedîyi tecelli ettirmektir. Ve o hakikat-ı sakite ve sakineyi ihtizaza getirmektir. Bu cemiyete gayet cazibedar ve cellâp bir ünvan lâzımdır ki, nur-ı iman ile münevver olan muvahhidîni cezbedebilsin. Sair cemiyetlerde, müsemma ismini anyor. Bunda ise, isim müsemmasını arıyor.

Hem de "Kur'ân" lâfzı her ayete ve lâfz-ı âlem her nev'e ve su lâfzı her katreye ıtlaklan gibi, cemî mü'minîne muhit olan "İttihad-ı Muhammedî" ünvanı, her bir cemiyet-i İslâmiyeye ıtlak olunabilir. Nasıl ki umum mü'min Muhammedîdir, her ferd-i mü'min de Muhammedîdir; biz de Muhammedîyiz, Ahmedîyiz.

Vehim

"Böyle cemiyet ve fırkaların teşekkülâtı hükûmetin zayıflamış olan itaatini ve icraatını haleldar edecek. Zira temeddün-i hakîkîye el'an mazhar olamamışız. Ve vahşet ve cehaletten de husumet ve taassup çıkıyor."

ahkam-ı münife: yüksek, büyük hükümler
Ahmedî: Hz. Muhammed'e (asm) getirdiği dinle birlikte gönülden inanan
aksa'l-maksat: maksadın son sınırı, noktası
azım: kesin karar, kasıt, niyet.
azm-ı kat'î: kesin karar, kat'î azim
bilfiil: fiil halinde, yapılarak
cazibedar: çekici, cazibeli
cehalet: cahillik.
cellâp: ilgi çekici.
cemî: bütün
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i İslâmiye: İslâm toplulugu
cezp: kendine doğru çekme, çekilme
dâhil: girme, içinde olma
el'an: şimdi, henüz, şimdiye kadar
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
ferd-i mü'min: mü'min olan, inanan kişi
fırka: topluluk, grup, cemaat.
gayet: son derece
hakikat-ı sakite ve sakine: sus kun ve durgun hakikat, gerçek.
haleldar: bozma, bozulma, bozulmuş
husumet: düşmanlık.
ıtlak: genelleştirme, umumî hâle getirme.
icraat: işler
ihtizaz: titreme, harekete geçirme
intisap: mensup olma, bağlanma girme
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
İttihad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet, Müslümanların birlikteliği
katre: damla
lafz-ı âlem: âlem sözü
mazhar: nail olma, şereflenme.
Muhammedî: Müslüman olan, Hz. Muhammed'e (asm) getirdiği dinle birlikte gönülden inanan kimse
muhit: ihata eden, kuşatıcı
mukaddime: başlangıç
muvahhidîn: muvahhidler, Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar
mu'min: iman eden, inanan
mu'minîn: iman etmiş olanlar, inananlar
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
müraat: gözetme, riayet etme
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş
nevi: tür, çeşit.
nur-ı iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalb ve fikir aydınlığı
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde.
sair: diğer, başka, öteki
şeriat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) tarif ettiği, getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslâm dini
taannüt: inat etme, ayak direme, direnme.
taassup: kendi din ve milletini çok üstün tutarak, başka din ve milletten olanlara kin ve nefret besleme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
temeddün-i hakiki: gerçek medeniyeşme
teşekkülât: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
umum: bütün
ünvan: şan, ad.
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
zaif: zayıf

Irşat

Bu cemiyete intisaba şart olan evamir-ı şer'iyeye imtisal ve nevahîden içtinap ve muhafaza-i meşruta-i meşruaya azm-i kat'î ile cehd edenler, hükûmetin itaatine iyi bir menba ve icraatına güzel bir mecra teşkil ederler. Zıra evamır-ı şer'iye ile mukayyettirler. Bazı cemiyetlerin efradı gibi fevzavî ve anarşistliğe ve hodserâne muamelâta ve tahakkümata temayül edemezler. Hem de bu cemiyette hükûmet harıç kalamaz.

Vehim

"Bu cemiyete istihsanen intisap edenler ne ile muvazzaf olurlar?"

Irşat

İki vazifesi vardır

Birincisi: Kendi nefsi ile cihad-ı ekberde bulunmak, yanı Şeriat-ı Garraya ittiba ve sünen-i Ahmediyeyi ihyaya azm-i kat'î ile teşebbüs etmektir.

İkincisi: Sair mü'minleri uhuvvet ve muhabbete davet, ve sakın ve sabit olan uhuvvet ve muhabbet-i diniyeyi ihtizaza getirerek, tezyit ve izhar etmektir.

Bu cemiyete resmen intisap, yalnız defter-i mahsusuna kaydettirilmekle değildir. Belki rapt-ı kalb ve istihsan ve teveccühledir. Zira bu ittihat, ruhanî ve manevîdir, sûrî ve cismanî değildir, tearûf-ı ruhanî kâfıdır.

azm-i kat'i: kesin karar, kat'i azım
cehd: fazla çalışma, güç ve kuvvetini sarf etme
cemiyet: topluluk, birlik.
cihad-ı ekber: en büyük cihad, nefis ile mücadele
cismani: maddî ve cismânî olmak
defter-i mahsus: kendine has defter
efrat: ferdler
evamir-ı şer'iye: şerî emirler, dinle ilgili işler
fevzavi: anarşist, hiç bir din ve nizam tanımayan.
harıç: bir şeyin dışında kalma
hodserane: dik başlılıkla serkeşçesine kimseyi dinlemeden
icraat: işler
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma
İhtızaz: titreme, harekete geçirme
İhya: canlandırma, hayat verme
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istıhsan: güzel bulma, beğenme
istıhsanen: beğenerek, güzel bularak.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
ittiba: tâbi olma, uyma, itaat etme.
ittıhat: birleşme, birlik oluşturma.
izhar: gösterme, açığa vurma
kafi: yeter, elverir
kat'i: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan
manevi: fikre, hisse ait.
mecra: kanal
menba: kaynak.
muamelat: muameleler, işlemler
muhabbet: sevgi, sevme
muhabbet-i diniye: dine duyulan sevgi
muhafaza-i meşruta-i meşrua: umumu temsil eden ve umumun kabul ettiği meşrutiyeti, meclisi koruma
mukayyet: kayıtlı, sınırlı, bağlı.
muvazzaf: vazifelendirilmiş, görevli.
nevahı: yasaklanmış şeyler, yasaklar
rabt-ı kalb: kalben bağlanma, gönül bağı
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
ruhani: ruhla ilgili
sabit: duraklamadan, değişmeyen, ispatlanmış
sair: diğer, başka, öteki
suri: görünüşte olan, şekli.
sünen-i Ahmediye (ASM): Hz. Muhammed'in (ASM) sünneti, ahlak ve yaşayışı
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslâm dini
tahakkümat: tahakkümler, zorbalıklar, hükmetmeler
tearüf-i ruhani: ruhen, manen tanışma
temayül: meyletme, yöneime
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi
tezyit: arttırma, çoğaltma.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
vazife: görev
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.

Vehm

"Bu mukaddime olan cemiyet, maksat olan hakikat-ı ittihad-ı Muhammediyeye bir numune ve ma'kes ve hüsn-i misal olmak lâzım idi. Hâlbuki sizin perişan hâlinizi temaşa edenler, o hakikat-i ulviyenin şulesini göremiyorlar."

Irşat

Evet, şems-ı hakikat-ı ittihada karşı, şimdiki cemiyet o madenden çıkmış elmas parçasıdır. Daha saykal vurulmamıştır ki, onun misali içinde görünsün. İnşaallah, bir seneye kadar, ulemanın himmetiyle aktâr-ı cihanda tele'lu edecek. Şayet bu parça kınlsa da, daha buyuk ve müşaşaa bınlerce parça ve ma'kes bulunacaktır.

Efradı ne kadar müteferrik olsa, müçtemi gibidir. Zira bu cemiyetin nizamatı şeriatla müesses ve münasebatı ruhanî olduğundan, cemî dünya onlara nıspeten bir meclis-i vahit gibidir. Sair cemiyetler gibi sureten ıçtıma ve müdavele-i efkâr ile nızamat namıyla bid'atlan icat etmeyecektir. Lâkin hademelerin hıdematına aıt bazı nızamat-ı mahsusası olabilir. Hem de bu cemiyetin aktârdakı erkânı meyanındakı münasebat-ı ruhanıyeyi nazar-ı akıl ile görebilsenız, mir'at-ı mücellâ gibi, o hakikat-ı ulvıyenın mısalı sıze aksedecekti. O munasebatı teşkil eden o nuranî silsilelerden turuk-i âliye-i meşayıhın sılsılelerini bır mısal olarak gösteriyorum.

akis: yansıma.
aktâr: yöreler, bolgeler.
aktar-ı cihan: her taraf, dunyanın dort bır yanı.
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan ıcat edilen şeyler, yeni âdet.
cemi: butun.
cemiyet: topluluk, bırlık.
efrat: ferder.
erkan: rukunler, esaslar.
hademe: hizmetçı.
hakıkat-i ulviye: yuce ve yuksek hakıkat.
hakıkat-i ittihad-ı Muhammedi: Muslumanlanrn bırlıkteliğinin ozu, çekırdeğı.
hakıkat-i ulviye: yuce ve yuksek hakıkat.
hıdemat: hızmetler.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gosterme.
husn-ı mısal: guzel omek.
içtıma: toplanma, bır araya gelme.
inşaallah: Allah ızın verırse, manasında kullanılan bır dua.
irşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma.
ma'kes: akseden yer, yansıma yerı.
maden: esıl, esas, kaynak.
meclis-i vahit: bır meclis, tek meclis.
meyan: ara, orta.
mir'at-ı mücella: cılalanmış, parlak ayna.
mısal: benzer, omek.
mukaddime: başlangıç.
müçtemi: bir yerde toplanmış.
müdavele-i efkar: karşılıklı fikr alış verişınde bulunma.
müesses: tesis edilmiş, kurulu.
munasebat: munasebetler, bağlar.
munasebat-ı ruhanıye: ruhanı bağlar.
muşaşaa: parlak, şaşaalı, debdebelı.
muteferrik: dagınık, ayrı ayrı, namınad.
nazar-ı akıl: aklın nazarı, aklın gozuyle bakmak.
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
nizamat: nizamlar, duzenlemeler.
nizamat-ı mahsusa: ozel duzenlemeler.
numune: omek.
nuranı: nurlu, ışıklı.
ruhanî: ruhla ılgılı.
sair: diger, başka, oteki.
saykal: cıla.
sılsıle: zıncır.
sureten: suret olarak, gorunuş ıtbarıyla.
şems-i hakikat-i ittihat: bırlık hakıkatının guneşı.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildınlen ılâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı.
şule: parıltı, ışıltı, alev, ateş.
tele'lü: parıldama.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma.
teşkil: oluşturma, şekıllendırme.
turuk-i aliye-i meşayıh: şeyhlerın yuce tarıkatlerı.
ulema: âlımler, bılgınler.
vehm: zan, şuphe, yanlış ve esassız duşunce.

Vehm

"Şimdiki zamanda terakkiyata ve saadet-ı dünyeviyeye sarf-ı himmet lâzımken, böyle taassup ve teşettütü intaç eden din meselesi meşrutiyette esas tutulsa bazı mehaziri intaç eder."

Irşat

Dünyada tedennimizin sebebi, dinimize riayetsizliktendir. Hem de intizam-ı idareden ziyade, tehzib-i ahlâka muhtacız. Muhezzib-i ahlâk da dindir. Dünya için din ihmal olunmaz. Biz vatanı din ve Haremeyn için severiz. Dünyayı da din için imar edeceğiz. [1] لَاخَيْرَ فِي الدُّنْيَا بِلَا دِينٍ

Madem ki meşrutiyette hâkimiyet millettedir; mevcudiyet-i milleti göstermek lâzımdır. Milliyetimiz ise yalnız İslâmiyet'tir. Zira anasır-ı İslâmiyenin revabıt ve milliyetlen İslâmiyet'ten başka, Hazret-i Nuh (AS) evlâtlığıdır. Nasıl ki, az bir ihmal ile, tavaif-i mulûk temellen atıldı ve on üç asır evvel İslâmiyet'in darbesiyle ölen asabiyet-i cahiliye ve kavmiyeyi ihyaya başlamasıyla, fitneyi ikaza başladı.

Vehm

"Bu cemiyet tefrika venr ve ye'si intaç ve vehmi tevlit eder."

Irşat

Bu, tefrika değil, müteferrik cemiyetleri tevhid etmektir; yeis vermez, umıd-ı hayat ve ittihat venr. Şoyle ki:

1- Dinsiz dünyada hayır yoktur

anasır-ı İslamiye: Muslıman unsurlar milletler
asabiyet-i cahiliye: kendi milletine karsı gostenlen aşırı ve koru korune taraftarlık.
asabiyet-i kavmiye: ırkçılık, kendi milletinden olanı kayırma gayreti şovenlik.
cemiyet: topluluk birlik.
evvel: once
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
hakimiyet: hâkim oluş, hukmedis egemenlik
Haremeyn: ıkı mukaddes harem: muşrik ve kâfirlere yasak olan Mekke deki Kâbe ve Medine deki Mescid-i Nebevi
ihmal: boşlama, onemseme me
ihya: dırılme hayat verme
imar: mamur bayındır hale getirme şenlendirme
intaç: netice verme sonuçlandırma
intizam-ı idare: duzenlı yonetim
irşat: dogru yolu gosterme gafletten uyandırma
ittihat: birleşme birlik oluşturma
mehazir: mahzurlar sakıncalar
mesele: onemlı konu
meşrutiyet: bir hukumdann başkanlıgı altındakı millet medısı ile idare edilen devlet sistemi
mevcudiyet-i millet: milletin varlıgı
mühezzib-i ahlâk: ahlâkı duzelten guzelleştıren
müteferrik: dagınık, ayrı ayrı.
revabıt: rabıtalar baglar
riayet: uyma gozetme
saadet-i dünyeviye: dunya ile ılgılı saadet, dunya mutluluğu
sarf-ı himmet: hımmetını sarf etmek, gayret gostermek.
taassup: bağnazlık.
tavaif-i mulûk: kuçuk devletler beylıkler
tedenni: genleme daha kotu bır dereceye dusme
tefrika: ayrılık bolunme
tehzib-i ahlak: ahlakı güzelleştırme kotu huylan gıderme
terakkiyat: ilerlemeler gelişmeler yukselişler
teşettut: dagınıklık, perişanıyet.
tevhid: birleştırme
tevlit: dogurma sebep olma
ümid-i hayat: hayat umıdi.
vehm: zan şüphe yanlış ve esassız duşunce
yeis: umıtsızlık
ziyade: çok fazla

O hakîkat-i uzma ki, nısf-ı küre-i arzda meknuz uruk-i zehep gibi bir köşe ile tecellî etmiş, ve yeni bir şule, o hakıkatın tamamen keşfine bir beşarettir. Hem de kuvveden fiile çıkmış bu parça İttihad-ı Muhammedî, kârulasa gıbi, mü'minleri ıkazla, şevk-i vicdanî ile tarik-ı terakkide Kâbe-ı kemalâta doğru sevk edecektir. Zıra, bu zamanda i'lâ-ı kelimetullahın en büyük sebebı maddeten ve manen terakki etmektir. Çünku ecnebiler terakki ile bize galebe çaldılar. Bız de muhalefet-i şenat ve sû-i ahlâkımızla onlara yardım ettik.

Şımdı bize lâzım o silsile-i müteselsile-i nuranî ki, merakız-i Islâmıyeyi birbirine raptetmiş ve silsilelerin sükûn ve sükûnetleriyle gaflet ettik, anlayamadık, istifade edemedik, onları ihtizaza getirmektir. Ve uhuvvet çekirdeğinde mündemiç olan muhabbete, Şecere-i Tuba gibi, neşvunema vermektir. Ve hamiyet-i İslâmiyeyi galeyana getirmekle imtizaç ve ittihad-ı anasırın husulüyle kuvvet ve marifeti tevlit etmektir.

Sadetten çıktık. Ne yapayım, şimdi hayalime geldi. Şöyle ki. Amir ve hâkim vicdanî olmalı. Yoksa dayma istibdadın taht-ı tahakkümünde bulunacağız. Amir-i vicdanî de tenevvur-i fikre tevakkuf eder. Tenevvur-i fikir ise umumda ya marifet-i âmm veya medeniyet-i tam veya Islâmiyet'in hissiyle olacaktır. Hâlbuki bınden on tane, medeniyet veya marifetle münevverü'l-fikirdir. Bu ise aheng-i terakkıyi ıhlâl eder. Aheng-ı ıttıradî ıçın nure'n-nur olan din-i İslâm'ı menar ve rehber etmeliyiz. Ancak tâ herkes de münevveru'l-fıkır gibi olsun. Zıra hıss-ı din

aheng-i ıtturadî: sıra ile birbirini takıp eden, intizamlı ritmik ahenk, uyum.
aheng-i terakki: ilerlemenin ahengi ilerlemedeki uyum ve düzen.
amir: emreden, emir sahibi.
amir-i vicdanî: vicdana ait emredici.
beşaret: müjde, müjdelemek.
dın-i İslâm: İslâm dini.
ecnebî: yabancı.
fiil: iş, hareket.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
galebe: galip gelme, üstünlük.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
hakıkat: gerçek, doğruluk.
hakıkat-ı uzma: en büyük hakıkat, gerçek.
hâkim: hükmeden.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyete ait olan duygu ve bağların korunma çabası.
hıss-ı dın: din duygusu.
husul: olma, meydana gelme.
ı lâ-ı kelimetullah: Allah'ın ismini, davasını yüceltmek, yaymak.
ihlal: bozma, zarar verme.
ıhtızaz: titreme, hareketa geçirme.
imtizaç ve ittıhad-ı anasır: milletlerin birleşmesi, birbirleriyle uyumlu olması.
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfî idare sistemi.
istifade: faydalanma, yararlanma.
Ittıhad-ı Muhammedî: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
Kabe-i kemalat: mükemmellikler Kâbesi, güzelliklerin merkezi.
karulasa: hatayı hatırlatmak için işaretle ikaz etme.
kuvve: gerçekleşmemiş fakat gerçekleşme imkânı ve ihtimalı olan potansiyel.
maddeten: madde ve cısım olarak.
manen: mana bakımından, manaca.
marifet: bilme, derin bilgi.
marifet-i amm: kuşatıcı, kapsamlı bilgi.
medeniyet-i tam: her yönüyle tam medeniyet.
meknuz: gizlenmiş, yere gömülü.
menar: yol gösteren, deniz fenerı.
merakız-i Islâmıye: İslâmî merkezler.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhalefet-i şenat: şenata muhalefet etme.
mundemiç: bir şeyin içinde bulunan, saklı olan.
munevverü l-fikır: aydın fikırlı.
neşvünema: yayılıp genişleme, büyüyüp gelişme.
nısf-ı kure-i arz: yeryüzünün yarısı.
nure'n-nur: nurun nuru.
raptetmek: bağlamak.
sadet: asıl konu.
silsile: zıncır.
silsile-i müteselsile-i nuranı: art arda devam eden nurlu zıncır.
su-i ahlak: ahlâk kötülüğü, kötü ahlak.
sükun: dinme, kesilme.
sükûnet: dinme, durma, kesilme, azalma.
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba Ağacı.
şevk-i vicdanî: vicdandan gelen istek, arzu.
şule: panıtı, ışıtı, alev, ateş.
taht-ı tahakkum: baskı altında.
tarik-ı terakki: ilerleme yolu.
tecelli: belirme, görünme.
tenevvur-i fikir: düşüncenin aydınlanması.
terakki: yükselme, ilerleme.
tevakkuf: durma.
tevlit: doğurma, sebep olma.
uhuvvet: kardeşlik.
umum: bütün, herkes.
uruk-i zehep: altın damarları.
vicdanî: vicdanla ilgili, kalbî.

ile, en âmî, en münevverü'l-fikir gibi mütehassistir. Fikri münevver olmasa da, kalbi münevverdir. Hissiyat güzel olursa, efkâr da müstakim olur.

Vehim

"İçimizdeki gayrimüslimler bahane tutacaklar veya ürkecekler."

Irşat

Bahane tutmak çocukluktur, ürkmek ise cehalettir. Zira, gayrimüslimlerin saadeti vatanın selâmetiyledir. Ve meşrutiyetin devamı ve ruhu ve nokta-i istınadı ve mürşidi, şeriat ve milliyetimiz olan İslâmiyet olduğundan, gayrimüslimler, bu ittihattan ürkmek değil, takdis ve ünsiyet etmek lâzımdır.

Vehim

"Ecnebiler bundan tevahhuş etmek ihtimaldir."

Irşat

Bu ihtimale ihtimal verenler tevahhuş ediyor! Zira merkez-i taassuplarında İslâmiyet'in ulviyetine dair konferanslarla takdis etmeleri, bu ihtimali reddeder. Feylesof-ı Şehîr Mister Carlyle, Amerika'dan yüksek bir seda ile, bütün Avrupa'ya İslâmiyet'in kudsiyetini işittirmiş.

Hem de düşmanlarımız cehalet, zaruret ve ihtilâftır. Tabiî, Avrupa da bundan istifadeyle bizi istibdat-ı maneviyeleri altına aldılar. Bu ittihadımızla bu üç düşman-ı bî-insafa –ve başta da ihtilâf olarak– hücum edeceğiz.

âmî: bilgisiz, cahil
cehalet: bilmezlik, cahillik.
dair: alâkalı, ilgili
düşman-ı bîinsaf: insafsız düşman.
ecnebî: yabancı
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler
feylesof ı şehir: ünlü filozof
gayrimüslim: Müslüman olmayan, İslamiyeti kabul etmeyen.
hissiyat: hisler, duygular
İhtilaf: anlaşmazlık, fikir ayrılığı
İrşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istibdad-ı maneviye: manevî baskı
istifade: faydalanma, yararlanma
İttihat: birleşme, birlik oluşturma
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik
merkez-i taassup: bağnazlık merkezi.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
münevver: nurlu, parlak, aydın
münevverü l-fikir: aydın fikirli
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
müstakim: doğru.
mütehassis: hislenen, duygulanan.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
saadet: mutluluk.
seda: ses.
selâmet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsi ve mübarek sayma
tevahhuş: korkarak uzak durma, yakınlık hissetmeme, korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
zaruret: şiddetli ihtiyaç, fakirlik, yoksulluk.

Amma, ecnebilere düşman nazarıyla değil, belki saadetimizi, i'lâ-i kelimetullaha bu zamanda vasıta olan terakki ve medeniyete bizi teşvik ve icbar ettiklerinden, dost ve hadim nazarıyla bakacağız.

Hem de, ecnebiler medeniyetleriyle beraber kuvvetli olduklarından, taassup ve husumete mahal kalmamış. Zira din nokta-i nazarından medenîlere galebe çalmak ikna iledir, icbar ile değildir. Ve Islâmıyet'ı mahbup ve ulvî olduğunu ef'al ve ahlâkımızla göstermek ve maddeten terakki etmekledir. Icbar ve husumet, söz anlamayan veya anlamak istemeyen vahşîlerin vahşetine karşıdır.

Vehim

"Meşrutiyetin bir rüknü hürriyet-i tammedir. Hâlbuki, sünnet-i Nebeviyeyi hedef-i maksat eden İttihad-ı Muhammedî, hürriyeti tahdit eder ve medeniyetin çok levazımına münafıdır."

Irşat

Hürriyeti tahditle, tahkik ve tekmil eder ve medeniyetin aldatıcı zunup ve mesavisini hudud-ı hürriyet ve medeniyetimize girmekten seyf-i şeriatla yasak eder. Zira asıl hür, mü'mindir. Dinsiz daima istıbdat altındadır. Çünkü Sâni-i Âlem'e hakkıyla abd ve hizmetkâr olan, başkasının istıbdadına tezellüle tenezzül etmemek gerektir. Ve tahdid-i hürriyet, insaniyet nokta-i nazarından zarurîdir.

abd: kul
ecnebi: yabancı.
ef'al: fiiller davranışlar
galebe: galip gelme, üstünlük.
hadim: hademe, hizmetçi
hedef-i maksat: asıl varılmak istenen hedef.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hudud-ı hürriyet: özgürlük sınırları.
husumet: düşmanlık.
hurriyet-i tamme: tam özgürlük.
i'lâ-ı kelimetullah: Allah'ın ismini, davasını yüceltmek, yaymak.
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında yaptırma.
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
istıbdat: baskı, baskıcı yönetim, kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfî idare sistemi.
İttihad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
levazım: lâzım olan şeyler.
maddeten: maddî olarak.
mahal: yer.
mahbup: sevgili, sevilen.
medeni: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan.
mesavi: kötü haller, fenalıklar, seyyieler.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
munafi: zıt, aykırı.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
nokta-ı nazar: bakış açısı.
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas.
saadet: mutluluk.
Sâni-i Alem: dünyayı sanatla yaratan Allah.
seyf-i şeriat: şeriat kılıcı.
sünnet-ı nebeviye: Hz. Muhammed'e (asm) ait sünnet.
taassup: bir şeye veya kimseye körü körüne aşırı bağlılık.
tahdid-i hurriyet: serbestliğin sınırlanması, hürriyetin sınırlandırılması.
tahdit: hududandırma, sınırlama.
tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma.
tekmil: tamamlama, kemale erdirme.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
terakki: yükselme, ilerleme.
tezellül: aşağılanma, küçülme.
ulvi: yüksek, yüce.
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı.
vahşî: merhametsiz, duygusuz, medenileşmemiş, barbar.
vasıta: aracı.
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zarurî: zorunlu.
zünup: günahlar.

Amma, hürriyet-i mutlaka vahşet-i mutlakadır, belki hayvanlıktır. İnkıyad-ı vicdan ile, ahkâm-ı şer'î ile takayyüt, hürriyette tekemmüldür; münafi değil.

Amma, levazım-ı medeniyet dediğiniz bazı zünup ve mesavi-i medeniyeti çocukluk tabiatıyla, heva ve hevesle aldatıcı mehasın zannedersiniz. Hâlbuki, asel-i müsemmem gibi aldatıcıdır. Medeniyetin hıçbır mehasın-i hakikîsi yoktur ki, şeriatta sarahaten veya istilzamen veya iznen o veya daha ahsenı bulunmasın.

Hem de, bazı lâubalîler hur yaşamak istemediklerinden, nefs-i emmarenin istıbdat ve esaret-i rezilesinin altına girmek istiyorlar.

Elhâsıl: Şeriat dairesinden hariç olan hürriyet, ya başka kalıpta istıbdat veya esaret-i nefis veya vahşet-i hayvaniyedir. Böyle lâubalîler iyi bilsinler ki, diyanetsizlikle, sefahatle hiç sahib-i vicdan bir ecnebîye kendilerini sevdiremezler, benzettiremezler. Zıra mesleksiz ve sefih sevilmez ve erkeğe karı libası yakışmaz.

Vehim

"Bu cemiyet sair cemiyat-ı dinıye ile şakku'l-asâdır. Rekabet ve nefreti ıntaç eder."

Irşat

Evvelâ: Umur-i uhreviyede haset ve müzahemet ve münakaşat olmadığından, bu cemıyetlerden hangısı munakaşa ve rekabete kalkışsa, ibadette nıya ve nıfak etmiş gibıdır.

ahkâm-ı şer'î: şeriatın emrettiği hukumler esaslar
ahsen: daha (en) guzel
asel-i müsemmem: zehirli bal
cemiyat-ı dıniye: dinî cemiyeder
cemiyet: topluluk, birlik.
diyanet: dini emirlere uyma dindarlık.
ecnebi: yabancı.
eihasıl: hâsıl, netice ıtibanyla kısaca
esaret-i nefis: nefsin esin olma
esaret-i rezile: rezil bir şekilde esir olma
evvelâ: bırıncı olarak, her şeyden once, ılk olarak.
hariç: bır şeyın dışında kalma.
haset: kıskançlık, çekememezlik.
heva: nefsin hoşuna giden zararlı ve gunah olan istek ve arzular
heves: nefsin hoşuna giden gelip geçıcı istek.
hurriyet-i mutlaka: mutlak hurriyet, tam ozgurluk.
ınkıyad-ı vicdan: vicdanın boyun egmesi, vicdanen kabullenme
ıntaç: netice verme sonuclandırma
ırşat: doğru yolu gosterme gafletten uyandırma
ıstıbdat: baskı, baskıcı yonetim kendi başına ve hıç bir nızama ve kanuna bagli olmadan yonetme, keyfi ıdare sıstemi.
ıstıbdat: kendi başına ve hıç bır nızama ve kanuna bağlı olmadan yonetme keyfi ıdare sıstemi.
ıstılzamen: luzumlu gorerek.
iznen: ızın yoluyla
levazım-ı medeniyet: medeniyete lazım olan şeyler, medeniyetin ıhtıyaçları
libas: elbise
mehasın: guzellikler, yıllıkler
mehasın-ı hakıkı: asıl guzellikler
mesavı-i medeniyet: medeniyetin fenalıkları, kotulukleri
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem.
munafi: zıt, aykırı
münakaşa: tartışma
münakaşat: munakaşalar, tartışmalar
muzahemet: birbırıne zahmet verme, ırışıp dıdışme
nefs-ı emmare: ınsana kotu ve gunah ışlerın yapılmasını emreden nefis
nifak: ıkıyuzlulluk, bozgunculuk.
nıya: ozu sozu bir olmamak, inandıgı gibi hareket etmeyış, ıkı yuzlulluk
sahıb-ı vicdan: vicdan sahıbı.
sair: dıger, başka, otekı
sarahaten: açıkça, açıktan açıga
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
sefih: gostenşe zevk ve eglence ye aşın duşkun faydayı zaran ayırdetme yeteneginden mahrum
şakku l-asa: huzur ve guvenın asayışın bozulması, huzursuzluk, ayrılmışlık, bolunmuşluk.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ılâhı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsi
tabıat: yapı, huy, karakter
takayyüt: baglanma, bagli olma
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme
umur-i uhreviye: ahırete aıt ışler
vahşet-ı hayvanıye: hayvanca bir vahşet, barbarlık.
vahşet-ı mutlaka: tam bir vahşilik, barbarlık.
vehım: zan, suphe, yanlış ve esassız duşunce
zünup: gunahlar

Sanıyen: Muhabbet-i din saikasıyla teşekkül eden cemiyetlerin iki şartla umumunu takdis ve onlarla ittihat ederiz. Birinci şart, meşruta-i meşruayı muhafaza etmektir. İkinci şart, muhabbet üzerinde hareket etmek ve başka cemiyet-i İslâmiyeye leke sürmekle kendine kıymet vermeye çalışmamak. Birinde hata bulunsa, müfti-i ümmet olan cemiyet-i ulemanın efkâr-ı umumiyelerine havale etmek, hem de cemiyetin kuvvetiyle hâkim ve mütehakkim olmamaktır. Zira tahakkümat-ı siyasiyenin lezzetiyle herkes sermest oluyor, vazgeçmek istemiyor.

Salisen: İ'lâ-i kelimetullaha müteveccih olan bir cemiyet-i diniye, hiçbir garaza vasıta olamaz, isterse de muvaffak olmaz. Hak ve hakikatin hatırı âlîdir, hiçbir şeye feda olunmaz. Şeriat vasıta-i garaz olamaz. Nasıl Sureyya süpürge olur veya üzüm salkımı gibi yenilir? Şems-i İslâmiyeye "püf, püf" eden cinnetini ilân eder.

Ey Dinî Cemiyetler!

Maksadımız, müteferrik cemiyetler maksatta ittihat etmelerdir. Mesalikte ittihat mümkün olmadığı gibi, caiz de değildir. Zira taklit yolunu açar ve "Neme lâzım, başkası düşünsün." sözünü de söylettirir. Mezahib-i erbaanın ihtilâfı bu sırrı ima eder. İslâmiyet'e hizmet isteriz; ne yolda olursa olsun!

Vehim

"Asıl ittihad-ı Muhammedînin numunesi ve mukaddimesi olan buradaki resmî cemiyete intisab-ı manevî gibi sureten intisap edenler ekserî avam ve bir kısmı da

alî: yüce, yüksek, ulu
avam: kulturlu, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
caiz: uygun
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i diniye: dini cemiyet
cemiyet-i İslamiye: İslam topluluğu.
cemiyet-i ulema: alimler topluluğu
cinnet: delilik, cin tutma
efkar-ı umumiye: kamuoyu, umumun düşüncesi, genel düşünce
ekserî: çoğunlukla.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
Hak: doğruluk, gerçek, hakikat, Allah
hakikat: gerçek, doğruluk.
hâkim: hükmeden
İlâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini davasını yüceltmek, yaymak.
ihtilaf: anlaşmazlık, fikir ayrılığı
İlan: yayma, duyurma, bildirme
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
intisab-ı manevi: manen intisap etme, bağlanma
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
İttihad-ı Muhammedî: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Fenk Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909'da nihinde kurulan bir cemiyet.
İttihat: birleşme, birlik oluşturma
mesalik: meslekler, tutulan yollar
meşruta-i meşrua: umumu temsil eden ve umumun kabul ettiği bir meşrutiyet meclisi
mezahib-i erbaa: Dört mezhep: Hanefi, Şafii, Maliki, Hanbeli mezhepleri
muhabbet: sevgi, sevme
muhabbet-i din: din sevgisi
muhafaza: koruma.
mukaddime: başlangıç.
muvaffak: başarmış, başarılı
müfti-i ümmet: Müslümanların, ümmetin müftüsü
müteferrik: dağınık, ayrı ayrı
mütehakkim: zorbalık eden, hükmünü zorla yürüten
müteveccih: yönelik.
numune: örnek
saika: sevk eden, sürükleyen, sebep olan.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: İkinci olarak.
sermest: sarhoş.
sureten: suret olarak, görünüş itibariyle
Sureyya: Ülker yıldızı
şems-i İslamiye: İslamiyet güneşi
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tahakkümat-ı siyasiye: siyasî baskılar
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsi ve mübarek sayma.
teşekkül: kurulma, oluşma, şekillenme
umum: bütün
vasıta: aracı.
vasıta-ı garaz: düşmanca kasıt ve kin vasıtası
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce

meçhulü'l-hâl olduğundan, bir esas-ı metîne adem-i istinat ıma eder."

Irşat

Büyük ittihad-ı Muhammedîde her mü'mın dâhildir. Onun numunesi ve mukaddimesi olan şimdiki İttihad-ı Muhammedî ağraza adem-i müsaadesine binaendır kı, evail-i Islâm'a bır müşabeheti peyda edıyor. Hem de, madem kı maksad-ı İttihat i'lâ-ı kelimetullahtır, teşebbusat ve harekâtı da ibadettir. İbadet ve camıde sultan ve derviş ve geda birdir, müsavat hakikî düsturdur, takvadan başka imtıyaz yoktur. Zıra en ekrem, en müttakîdır ve en müttakî en mütevazıdır. Demek, manen gıbi, sureten de bu cemıyete intısapla teşerrüf edecek, şeref vermeyecektir. Bir katre bahr-i ummanı tezyıt edemez, bahr-ı umman bır testıde sığışmadığı gıbi, İttihad-ı Muhammedî İstanbul'da sığışmayacaktır. Nerede kaldı bu resmî cemıyette!..

Amma, meçhulü'l-hâl adamlanın intisabı bu hakıkat-i âlıyeyi lekedar edemez. Zıra kendi lekedar olsa imanı mukaddestir; rabıta da imandır. Bu ünvan-ı mukaddese böyle bahane ile leke sürmek, İslâmiyet'in kıymet ve ulviyetini bılmemekle beraber, kendini echelunnâs ilân etmektir. Zıra bir günah-ı kebîre ile imandan çıkmadığı gibi, şems garptan tulû etmediğinden tövbe kapısı meçhulü'l-hâl dedikleri adamlara açıktır. Ve bir testi müteneccis su, bir denizi tencıs etmediği gibi, kendi de temizlenıyor. Bu, mukaddime-i ittihad-ı Muhammedî olan cemıyetımıze, sair cemıyat-ı dünyeviyeye kıyasen leke sürmeyı,

adem-i istinat: dayanağın olmaması dayanaksızlık
adem-i müsaade: müsaadesizlik, izinin olmaması
ağraz: gizli kinler kasıtlar
Bahr-ı Umman: Hind Okyanusu
binaen: -den dolayı bu sebepten
cemiyat-ı dünyeviye: dünyevi cemiyetler topluluklar
cemiyet: topluluk, birlik.
dahil: girme, içinde olma
derviş: yoksulluğu çilekeşliği benimsemiş kimse
desti: testi
dustur: kaide esas prensip
echelünnas: insanların en cahili.
ekrem: daha (en, pek) kerim pek cömert.
esas-ı metin: sağlam temel
evail-i İslam: İslamın ilk dönemleri
garp: batı
geda: dilenci yoksul.
günah-ı kebire: büyük günah
hakıkat-ı alıye: yüce ulu gerçek.
hakiki: gerçek.
harekat: hareketler davranışlar
İ'lâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini davasını yüceltmek, yaymak.
ıma: işaretle anlatma, ustü kapalı ifade etme
imtiyaz: fark, ayrıcalık üstünlük
intisap: mensup olma bağlanma girme
irşat: doğru yolu gösterme gafletten uyandırma
İttihad-ı Muhammedi: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Fenk Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
katre: damla
kıyasen: kıyas ederek karşılaştırarak.
kıymet: değer
lekedar: lekeli lekelenmiş
maksad-ı ittihat: birlik oluşturmanın gayesi
manen: mana bakımından manaca
meçhulü'l-hal: durumu gizli olan bilinmeyen neyin nesi olduğu bilinmeyen kimse.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal aziz temiz
mukaddime: başlangıç.
mukaddime-i ittihad-ı Muhammedi: Muhammedi birliğin başlangıcı
müsavat: musavilik, eşitlik.
müşabehet: benzeme benzeyiş
müteneccis: pislenmiş
mutevazı: gururlu olmayan alçak gönüllü.
müttaki: kendisini Allah'ın sevmediği fena şeylerden koruyan haramdan ve günahtan çekinen takva sahibi dindar
numune: örnek.
peyda: meydana gelme, açıga çıkma
rabıta: münasebet, alaka bağ
sair: diger başka öteki
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla.
şems: güneş
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
tencis: necis hale getirme pis etme
teşebbusat: teşebbusler girişimler
teşerrüf: şereflenme şeref bulma
tezyit: arttırma çoğaltma.
tulu: doğma, doğuş
ulviyet: ulvilik yücelik yüksekliik
ünvan-ı mukaddese: mukaddes ve yüce ünvan

tariz etmeyi cemî kuvvetimizle reddederiz. Muterizâne ihtar ederiz ki, zamanın sille-i bîemanesine kendilerini müstahak etmesinler.

Vehm

"Cemiyetlerde teşebbüsat-ı hafiye olduğu hâlde, İttihad-ı Muhammedînin izhar-ı serain ve teşebbüsat-ı alenıyesine neden lüzum görülmüş?"

Irşat

İslâmıyet aşıkâredır. Hem de, kuvve-ı ittısaiyesi tazyık olunsa âleme zelzele verecek. Hem de, ihfa hile ve şüpheyi davet ettiğinden, hıle ve şüpheden munezzeh olan hakîkat-ı bâhire perde-i hafâdan da müstağnîdir. Hem de bu zamanda hıle, terk-i hile ve doğruluktur. Hem de başka cemiyete kıyas olunmaz. Zira onlar teessüse başlıyor, bu ıse muesses iken bazı köşelerde tecellı ediyor. Ve nısf-ı küre-i arzda meknuz o hakîkat-ı uzma, üstünde olan tabakat-ı evham ve şükûkun altından çıkmak vaktı gelmiş ki, o hakîkat harekete başlamış. Bazı köşelerden o hakıkatın bazı tarafları lemaan ediyor. Hem de bidayet-i İslâm'da kırk oldu, saklanmadı; nasıl üç yüz milyondan sonra gizlenecek?

Vehm

"Şeriat isteyenlere bazı müzebzip olanlar 'mürteci' diyorlar."

aşıkare: apaçık, meydanda.
bidayet-i İslam: İslamın başlangıcı, İslamın ılk zamanları.
cemi: bütün.
cemiyet: topluluk, birlik.
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkat-i bâhıre: apaçık, besbellı olan gerçek.
hakıkat-i uzma: en büyük hakıkat, gerçek.
ihfa: gızleme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
İttihad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Ruza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul da 5 Nisan 1909 tarıhınde kurulan bır cemiyet.
izhar-ı serain: sırları gızlı şeylerı ortaya çıkarma.
kıyas: karşılaştırma.
kuvve-i ittısaiye: genişleme, bollaşma kuvvetı.
lemaan: parlama, panıldama.
meknuz: gizlenmiş, yere gömulu.
muterizîn: ıtıraz edenler, karşı çıkanlar.
muesses: tesis edilmiş, kurulu.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
murteci: geriliik, geriye dönme taraftarı, eski düzeni savunan gerici.
müstağni: muhtaç olmayan, gerekli bulmayan.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
müzebzip: kararsız, karmakarışık eden.
nısf-ı küre-i arz: yeryüzünün yarısı.
perde-i hafa: gizlilik perdesi.
sille-i bıemanı: amansız tokat.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tabakat-ı evham ve şükuk: vehm ve şüphelerin tabakaları.
tariz: üstü kapalı tenkıt etme, iğneleme, taşlama.
tazyık: daraltma, sıkıştırma.
tecellı: belirme, bılınme, görünme.
teessüs: kurulma, teşekkul etme, oluşma.
terk-i hıle: hileyi terk etmek.
teşebbüsat-ı aleniye: apaçık olan gırışımler.
teşebbüsat-ı hafiye: gizli teşebbüsler, gızlı gırışımler.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

Irşat

Bizi de onlar, "dinsiz ve anarşist" demeye mecbur ederler. Bunlara deriz: Meşrutiyeti safsata ve hile ile muhafaza edemediniz, belki muallâk bıraktınız. Bizim maksadımız, meşrutiyeti şeriat kuvvetiyle muhafaza ve kökleştirmektir. Zerre kadar insafları olsa idi, onların o fevzavî mesleğinde olmayan her adama "mürteci" demezlerdi. Zira meslekleriniden irticaa kadar çok meratıp ve menazil vardır. "Londra'da olmayan elbette Çin'dedir. Cerbezeli ve safsatalı olmayan elbette ebleh ve gabidir" diyenlerin hezeyanları gibi hezeyan ediyor. Çünkü Londra, Çin'de değil, fakat İstanbul ve Haremeyn'dedir. Cerbezeli olmayan ebleh değil, belki sahib-i hikmettir. Anarşist ve farmason olmayan mürteci değil, belki Şenat-ı Garrayı takip ediyor.

Vehim

"Sen Selânik'te İttihat ve Terakki ile ittifak etmiştin, neden ayrıldın?"

Irşat

Ben ayrılmadım, onların bazıları ayrıldılar. Niyazi Bey, Enver Bey gibi adamlarla şimdi de muttefikim; lâkin bazıları bizden ayrıldılar, bataklık yoluna saptılar. Hamiyetlerinde şüphem yoktur, fakat mukabillerinde garaz hissettiler, onlar da tabiî garaza ittiba ettiler. Şimdi İttihad-ı Muhammedî ünvanı altına girmek ve ahalinin tenvir-i efkârına hizmet etmek için, şeriat onları davet eder. Fikirce bir çok ehl-i hamiyet inkılâbımızı kanlı zannettiğinden,

ahali: halk.
cerbeze: haksız aldatıcı sözlerle karşı tarafı iknaa çalışmak, demagoji
ebleh: ahmak, budala
ehl-i hamiyet: hamiyetli ve onurlu olanlar
farmason: mason.
fevzavî: anarşist, hiç bir din ve nizam tanımayan
gabi: anlayışsızlık, ahmaklık.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
hamiyet: gayret.
Haremeyn: iki mukaddes şehir Mekke-i Mukerreme ve Medine-i Munevvere
hezeyan: saçmalama, herze
İnkılap: değişme, dönüşüm köklü değişme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
İrtica: gericilik, geriye dönme, eskiyi isteme
İttiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
İttifak: birleşme, birlik oluşturma
İttihad-ı Muhammedi: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul'da 5 Nisan 1909 tarihinde kurulan bir cemiyet.
İttihat ve Terakki: İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra iktidarı ele geçiren partı.
menazil: menziller, duraklar
meratıp: mertebeler, basamaklar
meslek: güdüş tutulan yol, sistem.
meşrutiyet: bir hükumdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
muallak: bir yere dayanmadan havada, boşta, boşlukta duran.
muhafaza: koruma
mukabil: karşı.
mürteci: gerilik, geriye dönme taraftarı, eski düzeni savunan, gerici
muttefik: ittifak eden, birleşen
safsata: boş, temelsiz, asılsız söz.
sahib-i hikmet: hikmet sahibi
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslâm dini
tenvir-i efkar: düşüncelerin aydınlanması.
ünvan: şan, ad
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
zerre: pek ufak parça

emraz-ı nefsaniyeden kin ve husumet ve inat gibi manevî silâhlan tedarik etmişti. Şimdi inkılâp kansız olduğundan ve bazı ehl-i garazın, onların ağrazını uyandırdıklarından, o manevî silâhlar ki, meşrutiyetin istihsaline sebep iken, şimdi ahlâk-ı rezile ve fikr-i intıkama tahavvül ile meşrutiyet aleyhine müdhış bır silâh olmuş.

Ben, hamıyetlı ve dındar adamlarla daıma beraberım. Ben, Selânik'te Meydan-ı Hürriyette okuduğum nutuk ile ılân ettığım mesleğımı, şımdı de onu takıp edıyorum kı, i'lâ-i şevket-i İslâmıye ve i'lâ-i kelimetullahın vasıtası olan meşruta-i meşruayı şerıat daıresınde ıdamesıne çalışıyorum.

Vehım

"*Volkan*'a nedir bu kadar munasebet? İttıhad-ı Muhammedî bununla ne hızmet görecek?"

Irşat

Dın nasihatten ıbarettir. Nasihatte tesir lâzım. Tesir de hamıyet-i İslâmıyenin heyecanı ve vıcdanların ıhtısâsına vabestedir. Bız de, cazıbedar olan unvan-ı ittıhad-ı Muhammedî ile herkesin vıcdanına karşı bir pencere açıyoruz. *Volkan* gibi cerâıd-i dinıye ıle nasayih-i dınıyeyi, o mütehassis ve müteheyyiç vıcdanlara yağdırmak istiyoruz.

Bu teşebbüsata mânı olanlara deriz ki: Şems ve kamerın zıya ve nurundan tevellût eden bazı mazarrat-ı cuz'ıye için tulûlarına muhalefete kalkışan mecnunlar gibi, Şeriat-ı Garra ve ma'kesı olan Ittıhad-ı Muhammedî, bazı

ağraz: gızlı kınler, kasıtlar
ahlâk-ı rezile: rezıl ahlâk, alçak ve kötü ahlâk.
cazıbedar: çekıcı, cazıbelı
cerâıd-ı dınıye: dınî gazeteler
dindar: dının emırlerını yerıne getıren.
ehl-i garaz: kın ve düşmanlık gudenler, kötü nıyet taşıyanlar
emraz-ı nefsaniye: nefsten kaynaklanan hastalıklar
fikr-i intıkam: intıkam düşuncesı.
hamıyet: gayret.
hamıyet-i İslâmıye: İslâmıyete aıt olan duygu ve bağların korunma çabası
husumet: düşmanlık.
i'lâ-i kelimetullah: Allah ın ısmını davasını yuceltmek, yaymak.
i'lâ-i şevket-i İslâmıye: İslâmın buyukluğu ve yucelığını yayma ılan etme.
ıbaret: meydana gelen, olışan.
ıdame: devam ettırme, surdurme
ıhtısas: duygulanma
inkılâp: değışme, dönüşüm, koklu değışme
ırşat: doğru yolu gosterme, gafletten uyandırma
istihsal: elde etme.
Ittıhad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa, Mehmed Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul da 5 Nisan 1909 tarıhınde kurulan bir cemıyet.
kamer: ay
kın: gızlı duşmanlık, garaz
ma'kes: ayna
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mazarrat-ı cüz'ıye: kuçuk zararlar
mecnun: çılgın delı
meslek: gıdış tutulan yol, sistem
meşruta-i meşrua: umumu temsıl eden ve umumun kabul ettıgi bır meclıs
meşrutıyet: bır hukumdann başkanlıgı altındakı mıllet meclısı ıle ıdare edılen devlet sıstemı
meydan-ı hürriyet: hurrıyet meydanı
muhalefet: bır düşunce, fiil ve harekete karşı durma
munasebet: ılgı, ılışkı, bağ
mutehassis: hıslenen, duygulanan
müteheyyiç: heyecana gelen heyecanlı
nasayıh-ı dınıye: dınî nasıhatler
nur: aydınlık, parlıtı ışık.
şems: gunes
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildırılen ılâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
Şerıat-ı Garra: parlak ve nurlu şerıat, İslâm dını
tahavvül: degışme, dönüşme, başkalaşma
tedarik: saglama, temın etme, karşılama
teşebbüsat: teşebbüsler, gırışımler
tevellût: dogma, dogum
tulû: doğma, doguş.
ünvan-ı İttıhad-ı Muhammedî: Ittıhad ı Muhammedî adı sanı
vabeste: -e baglı, ancak onun la olabılır
vehım: zan, şuphe, yanlış ve esassız dusunce
zıya: ışık, aydınlık, nur

cüz'î ağrazlanın karışmasıyla tecellilerine mânî oluyorsunuz. Bir mazarrat-ı cüz'î için menfaat-i umumiye-i âlem ihmal olunmaz.

Vehim[1]

"Sen imzanı 'Bediüzzaman' yazıyorsun. Lâkap methi ima eder?"

Îrşat

Medih için değildir, kusurlarımın sened-i ozrunu ve mazeretimi bu ünvan ile ibraz ediyorum. Zira, bedî garip demektir. Benim ahlâkım suretim gibi, üslûb-i beyanım elbisem gibi gariptir, muhalîftir. Görenekle revaçta olan muhakemat ve esalibi, benim üslûp ve muhakematıma mikyas ve mihenk itibar yapmamayı bu ünvanın lisan-ı hâliyle rica ediyorum. Hem de muradım: Bedî acip demektir. إِنِّي لَعُمْرِي قَصْدَ كُلِّ عَجِيبَةٍ ۞ كَأَنِّي عَجِيبٌ فِي عُيُونِ الْعَجَائِبِ[2] Masadak oldum. Bir misali budur: Bir senedir İstanbul'a geldim, yüz senenin inkılâbatını gördüm. وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى[3] Cemî mü'minlerin lisanıyla insanların adedi kadar deriz.

Yaşasın Şeriat-ı Ahmedî (ASM)!

Bediüzzaman Said Nursî

* * *

mâsadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
mazarrat-ı cüz'î: küçük zararlar
medih: övmek.
menfaat-ı umumiye-i âlem: âlemin genel faydası
mihenk: ölçü ayıyı kotuden ayıran
mikyas: ölçü aleti, ölçek.
misal: örnek, numune
muhakemat: muhakemeler, fikir yürütmeler
muhalif: zıt, aykırı
murad: maksat, meram
revaç: rağbet, kıymet, değer
sened-i özür: özür senedi, suçun bağışlanması için kuvvetli delil olabilecek söz, belge
sual: soru
suret: biçim, tarz, görünüş
Şeriat-ı Ahmedî: Hz. Muhammed'in (ASM) tanıf ettiği bildirdiği şeriat, İslam dini.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
unvan: şan, ad, şöhret.
üslûb-ı beyan: beyan tarzı, ifade şekli.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.

1- Bu vehim Üstadımız tarafından "Hutbe-i Şâmiye'nin Zeyli" içinde yer alan "Reddu'l-Evham"ın sonunda derç edilmiştir. Biz de oradaki hâli ile buraya alıyoruz.

2. Ömrüm üzerine yemin olsun ki, asıl acayip olan, acayip kişilerin gözünde benim acayip sayılmamdır.

3- Selâm hidayete tâbi olanların üzerine olsun.

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
ağraz: gizli kinler, kasıtlar
bedî: garip
cemî: bütün
cüz'î: küçük, az.
esalîb: üslûplar, tarzlar, cihetler
garip: kimsesiz, tuhaf, bambaşka
hidayet: doğru yol, istikametli yol.
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
inkılâbat: inkılâplar, değişmeler
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
itibar: değer
lisan: dil
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

16 — 11 Nisan 1909

Biraderim Başmuharrir Bey'e,[1]

29 Mart 1325, *Volkan*, Sayı 105

Edipler edepli olmalıdırlar. Hem de edeb-i İslâmiye ile müteeddip olmalıdırlar. Matbuat nizamnamesini vicdanlarındaki hiss-i diyanet tanzim etsin. Zira, bu inkılâb-ı şer'iye gösterdi ki, umum vicdanlarda hükumferma nure'n-nur olan hamiyet-i İslâmiyedir. Hem de anlaşıldı ki, ittihad-ı İslâm,[2] umum askere ve umum ehl-ı imana şamildir. Hariç kimse yoktur.

Said Nursî

* * *

17 — 15, 17 Nisan 1909

Kahraman Askerlerimize[3]

2 Nisan 1325, *Misan* Sayı 128, 4 Nisan 1325 *Volkan*, Sayı 107, *Serbesti*, Sayı 151

31 Mart Hâdısesinde isyan eden sekiz taburu itaate getiren ve musibeti yüzden bire indiren iki dersiz ki, dinî cerîdelerde 1325'te (Milâdî 1909) neşredilmiştir.

Ey şanlı asakir-i muvahhidîn ve ey bu millet-i mazlumeyi ve mukaddes İslâmiyet'i iki defa büyük vartadan tahlis eden müheşem kahramanlar!

Cemal ve kemalinız, intizam ve inzibattır. Bunu da hakkıyla en müşevveş bir zamanda gösterdiniz. Ve hayatınız ve kuvvetiniz, itaattır. Bu meziyet-i mukaddeseyi en ufak amirinize karşı bile irae ediniz. Otuz milyon Osmanlı ve üç yüz milyon İslâm'ın namusu artık sizin itaatinize

1 *Volkan*'da "Biraderim Derviş Vahdeti Beye!" şeklinde hitap ile başlayan bu parça Üstadımız tarafından *Hutbe-i Şamiye*'ye konulan hali ile buraya alınmıştır.

2. *Volkan*'da "Ittihad-ı Muhammedî" olarak geçmektedir.

3. Bu makale *Hutbe-i Şamiye*'nin Birinci Zeylinin Zeylinden son parçadır. biz de buraya bu hâli ile alıyoruz.

amir: emreden, emir sahibi
asakir-i muvahhidin: tevhid ehli Allah'ın birliğine inanmış askerler
baş muharrir: baş yazar
birader: kardeş
cemal: güzellik
cerîde: gazete
edeb-i İslâmiye: İslâmî terbiye. İslâmın verdiği terbiye, eğitim.
edep: terbiye, güzel ahlâk
edip: edebiyatçı, edebiyatla meşgul olan.
edip: yazar, edebiyatçı, edebiyatla meşgul olan
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
hadise: olay
hamiyet-i İslâmiye: İslamiyete ait olan duygu ve bağların korunma çabası.
hariç: bir şeyin dışında kalma
hiss-i diyanet: din duygusu
hükümferma: hükumran, hüküm süren.
inkılâb-ı şer'iye: şerî inkılâp, İslamî değişim, dönüşüm
intizam: düzenlilik, düzgünlük
inzibat: düzeni sağlama, asayişi yoluna koyma
irae: gösterme
isyan: baş kaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
ittihad-ı İslâm: İslâm birliği, Panislamizm
kemal: olgunluk, mükemmellik.
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler, v.s
meziyet-i mukaddese: kutsal yüce meziyetler, fazîletler
millet-i mazlume: mazlum, hak sızlığa uğramış millet.
müheşem: haşmetli, yüce
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal

aziz: temiz.
musibet: felâket, belâ
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
müteeddip: edeplenmiş
namus: haysiyet, itibar
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nizamname: tüzük metni
nure'n-nur: nurun nuru
şamil: içine alan, kapsayıcı
şan: şöhret, ün.
tabur: düzgün sıralar hâlinde dizilmiş askerî birlik.
tahlis: kurtarma
tanzim: düzenleme, tertiple me
umum: bütün
varta: tehlike
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.

bağlıdır. Sancak ve tevhid-i İlâhî sizin yed-i şecaatinizdedir. Sizin o mübarek elinizin kuvveti de itaattir. Sizin zabitlerinizdir, müşfik pederlerinizdir. Kur'ân ve hadîs ve hikmet ve tecrübe ile sabittir ki, haklı amire itaat farzdır.

Malûmunuzdur ki, otuz üç milyon nüfus, yüz sene zarfında böyle iki inkılâbı yapamadı. Sizin o itaatten neş'et eden hakikî kuvvetiniz, umum millet-i İslâmiyeyi medyun-i şukran etti. Bu şerefi hakkıyla teyit etmek, zabitlerinize itaatledir. İslâmiyet'in namusu da o itaattedir. Biliyorum ki, müşfik pederlerinizdir olan zabitlerinizi mes'ul etmemek için işe karıştırmadınız. Şimdi ise iş bitti. Zabitlerinizin ağuş-i şefkatlerine atılınız. Şeriat-ı Garra böyle emrediyor. Zira, zabitler ulûlemirdirler. Vatan ve millet menfaatinde, hususan nizam-ı askerîde ulûlemre itaat farzdır. Şeriat-ı Muhammedînin (aleyhissalâtü vesselâm) muhafazası da itaatledir.

Said Nursî

* * *

18

17, 18, 20 Nisan 1909

Asakire Hitap [1]

4 Nisan 1325, *Mizan*, Sayı: 129; 5 Nisan 1325, *Serbestî*, Sayı: 152; 7 Nisan 1325, *Volkan*, Sayı: 110

Ey Asakir-i Muvahhidîn!

Fahr-ı Âlemin (ASM) fermanını size tebliğ ediyorum ki. Şeriat dairesinde ulûlemre itaat farzdır. Ulûlemrinniz ve üstadınız zabıtlerinizdir.

1. Bu makale, *Serbestî* gazetesinde özet olarak ve farklı ifadelerle yer alırken *Mizan* ve *Volkan*da hemen hemen aynı ifadelerle yayınlanmış. Üstadımız da 1951'de yaptığı bir kısım tashihlerle *Hutbe-i Şamiye*de bu ikı gazetede yayınlanan halini derç etmiştir ki, *Volkan*ın tanhi sehven 30 Nisan 1909 olarak kaydedilmiştir. Biz de bu son hali ile neşrediyoruz.

ağuş-ı şefkat: şefkat kucağı.
aleyhissalatu vessalam: amir: emreden, emir sahibi.
asakir: askerler, erler.
asakir-i muvahhidîn: tevhid ehli, Allah'ın birliğine inanmış askerler.
ceride: gazete.
Fahr-ı Alem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (ASM).
farz: yerine getirilmesi dinen zorunlu olan.
ferman: emir, buyruk.
hakikî: gerçek.
hikmet: akıl, söz ve hareketteki uygunluk.
hitap: bir gruba veya bir topluluğa karşı konuşma, nutuk.
hususan: bilhassa, özellikle.
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
malûm: bilinen, bilinir olan.
medyun-ı şükran: şükran, teşekkür borçlu.
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
millet-i İslâmiye: İslâm milleti.
muhafaza: koruma.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
namus: haysiyet, itibar.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nizam-ı askerî: askerlik nizamı, düzeni.
peder: baba.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslâm dini.
Şeriat-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in (ASM) tanıf ettiği, getirdiği, bildirdiği şeriat, İslâm dini.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tevhid-i İlâhî: Allah'ın birliğine iman ve Ondan başka ilâh olmadığını tasdik etme.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
ulûlemir: emir sahipleri, devleti idare edenler.
umum: bütün.
üstat: öğretici, öğretmen.
yed-i şecaat: şecaat eli, yiğitlik eli.
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker.
zarfında: süresince.

Askerlik ocağı cesim ve muntazam bir fabrikaya benzer. Çarkların biri intizam ve itaatte serkeşlik etmekle bütün fabrika hercümerç olur. Sizin o muntazam ve kuvvetli fabrika-i askeriyeniz, otuz milyon Osmanlı ve üç yüz milyon nüfus-ı İslâmiyenin nokta-i istinadı ve maden-i istimdadıdır.

Sizin, ikı muthiş istıbdadı kansız ve def'aten öldürmeniz harikulâde olduğundan ve Şeriat-ı Garranın iki mu'cize-i garrasını ızhar ettiğinizden, zaifü'l-akıde olanlara hamiyet-i İslâmiyenin kuvvetini ve şeriatın kudsiyetini iki bürhan ile izhar eyledinız. Bu iki inkılâbın pahasına binler şehit verse idik, ucuz sayacaktık. Lâkin, itaatinizden binde bir cüz'u feda olunsa, bize pek çok pahalı düşer. Zira, itaatinizin tenakusu, ukde-i hayatiye veya hararet-i gariziyenin tenakusu gibi mevti intaç eder.

Tarih-i âlem serâpâ şahadet ediyor ki, asker neferatının siyasete müdahaleleri, devletçe ve milletçe müthiş zararları intaç etmiştir. Elbette hamiyet-i İslâmiyeniz, böyle sizi uhdenizde olan hayat-ı İslâmiyeye zarar verecek noktalardan menedecektir. Siyaseti düşünenler, sizin kuvve-i mufekkireniz hükmünde olan zabitlerinız ve ulülemirlerinizdir.

Bazen zarar zannettiğinız şey, siyaseten buyuk zaran defettiği için ayn-ı maslahat olduğundan, zabitleriniz tecrubelen hasebıyle görüyor ve size emir venyor. Sizde de tereddüt caiz değildir. Ef'al-i hususiye-i nâmeşrua, sanattakı maharet ve hazakate münafı değıldır ve sanatı

ayn-ı maslahat. yaranın bızzat kendisi
burhan. delil ıspat, huccet.
caiz: uygun
cesim: büyük, kocaman
cüz: kısım parça
def: manı olma kovma ortadan kaldırma
def'aten: birdenbire bır defada anı olarak.
ef'al-ı hususıye-ı nameşrua: meşru olmayan ozel ışler fıtler hareketler
fabrika-ı askeriye: askerlik fabrıkası
hamiyet-ı İslâmiye: İslâmıyete alt olan duygu ve bagların korunma çabası
hararet-ı gariziye: vücudun normal ısısı
harıkulade: olaganustü.
haseb: dolayı cıhetınce, geregınce
hayat-ı İslâmiye: İslamı kurallara uygun olan hayat.
hazakat: ustatlık, ustalık
hercümerç. karmakarışık olma alt ust olma.
hükmünde: degennde yennde
İnkılap: degışme donüşüm koklü degışme.
intaç. netıce verme sonuçlandırma
İntizam: duzenlılık, duzgunluk.
ıstıbdat: baskı baskıcı yonetım kendı başına ve hıç bır nızama ve kanuna baglı olmadan yonetme keyfi İdare sıstemi
itaat: boyun eğme uyma alınan emre gore hareket etme
ızhar: gosterme açıga vurma
kudsiyet. kutsallık, mukaddeslik, azızlik.
kuvve-ı mufekkire: düşunme duygusu
maden-i İstimdat. yardım ıstenme kaynagı
maharet: mahırlık, ustalık.
men: yasak etme engelleme
mevt: olum.
mu'cize-ı garra: parlak mu cize
muntazam: nızamlı intızamlı duzenlı ve duzgun bıçımde
mudahale: karışma
munafi: zıt, aykın
neferat. neferler rutbesız askerler erler
nokta-ı ıstınat. dayanak noktası guvenme ve ıtmat noktası
nufus-u İslamiye: Muslumanların sayısı nufusu
serâpa: baştan aşağı tamamıyla
serkeş: baş kaldıran ıtaat etmeyen muhalif
siyaseten: sıyaser bakımından sıyasi yonden.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildınlen İlâhı emır ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
Şeriat-ı Garra. parlak ve nurlu şenat, Islam dini
tarih-i alem: dünya tarıhı
tenakus: eksılme, azalma
uhde. sorumluluk
ukde-ı hayatiye: hayatla ılgılı dugum hayat dugumu
ululemir: emır sahıplen dev letı ıdare edenler
zabit: subay askere kumanda eden rutbeli asker
zaifü'l-akide: inanç zayıflıgı.

menfur etmez; nasıl ki, bir tabib-i hazık ve bir mühendis-i mahirin nâmeşru harekâtı için, onların tıp ve hendeselerinden mâni-i istifade olamaz.

Kezalik, fenn-i harbde tecrübeli ve o sanatta mahir ve hamiyet-i İslâmıye ile münevveru'l-fıkır zabıtlerınızın bazılarının cüz'î nâmeşru harekâtı için itaatinize halel vermeyınız. Zıra, fenn-ı harb mühım bır sanattır.

Hem de sızin kıyamınız; Şerıat-ı Garra, yed-i beyza-i Mûsa gıbı, saır sebeb-i tefrıka ve teşettüt-ı efkâr olan cemiyetlerı bel' ettı, sahirlerı de secdeye mecbur eyledi, harekâtınız bu ınkılâpta ılâç gıbı ıdı ki, fazla olsa zehre münkalip olur ve hayat-ı İslâmıyeyı fena bır hastalığa hedef eder.

Hem de hımmetınızle bızdekı ıstıbdat şımdılık mahvoldu. Lâkin terakkiler için, Avrupa'nın ıstıbdad-ı manevîsi altındayız, nıhayet derecede ıhtıyat ve ıtıdal lâzımdır.

Yaşasın Şerıat-ı Garra! Yaşasın askerler!

Said Nursî

* * *

19 — 17, 20 Nisan 1909

Cemiyetlere Ihtar-ı Mühim [1]

4 Nisan 1325, *Mizan*, Sayı 129, 7 Nisan 1325, *Volkan*, Sayı 110.

Şimdi cemiyetimiz bir hükûmet-i meşruta-i meşruadır. Hükûmet ıçınde hükûmetın zararı görüldü. Seviye-ı ırfan

1- Bu makale *Hutbe-i Şamiye* Osmanlıca tekslr nushalarda neşredılmış, bız de oradan alıyoruz.

bel: ortadan kaldırma, yutma
cemiyet: topluluk, bırlık.
cuz'i: küçük, az.
fenn-i harb: harb ılmı, savaş teknıgı
halel: düzensızlık, noksanlık.
hamiyet-i İslamıye: İslâmıyete aıt olan duygu ve bağlanı korunma çabası
harekat: hareketler, davranışlar
hayat-ı İslamıye: İslamî kurallara uygun olan hayat.
hendese: mühendıslık.
hımmet: çalışma, çabalama, gayret gosterme
hukumet-ı meşrua: meşru hukumet.
ıhtıyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşunerek tedbırlı hareket etme
ınkılap: değışme, dönüşüm, koklü degışme
istıbdat: baskı, baskıcı yonetım, kendı başına ve hıç bır nızama ve kanuna bağlı olmadan yonetme keyfi ıdare sıstemi
istıbdad-ı manevi: manevî baskı
istıfade: faydalanma, yararlanma
itaat: boyun egme, uyma alınan emre gore hareket etme
ıtıdal: orta yolu tutma, ölçululuk.
kezalik: keza, bu da oyle, boylece
kıyam: ayaklanma
mahir: maharetlı, becenklı
mâni-i istifade: faydalanmaya engel olma
menfur: kendısınden nefret edılen, sevılmeyen
mühendıs-i mahir: alanında hünerlı ve becenklı olan muhendıs
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
munevveru'l-fikir: aydın fikirlı
münkalip: ınkılâp etmış, başka hale donmuş.
nameşru: uygun olmayan, bır sanat veya ışın kurallanna uygun olmayan
nıhayet: son
sahir: sıhır yapan, sıhırbaz, büyucu.
saır: dıger, başka, otekı
sebeb-i tefrika: tefrıka sebebı, ayrılış nedenı
seviye-i ırfan: kultur duzeyı
Şerıat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini
tabib-i hazık: ışının uzmanı olan maharetlı doktor
terakkı: yukselme, ılerleme.
teşettut-i efkar: fikırlerın dagınıklığı, ayrılıgı.
yed-i beyza-i Musa: Hz. Mûsa nın mucize gosteren beyaz elı
zabıt: subay, askere kumanda eden rutbelı asker

bır olmadığından, fırkalarda husumet, taassup ve taraftarlık ıntaç eder.[1] Tabîî, o kuvveti ıstımal ile siyasete karışacak ve umumî idarede herkesçe lezzetli olan tahakkümatı yapacak sahib-i ağraza musait bir zemin olur. Binaenaleyh, bizdeki fırkalann şimdiki hâl ile devamı gayet muzırdır. Lâkin, bir şirkette veya münevverü'l-fikir ve bî-taraf mabeyninde tenkidat-ı siyasetten veya ehl-i ilım mabeyninde nasihat ve irşattan menfaat olabılir. Şımdi hükûmet-ı meşruamız asıl büyük cemiyettir.

BEDİUZZAMAN SAİD NURSÎ

* * *

20 — 17, 20 NISAN 1909

SEDA-I VICDAN[2]

4 Nisan 1325, *Mizan* Sayı: 129, 7 Nisan 1325, *Volkan*, Sayı: 110

"*İttihad-ı Muhammedî* (ASM)" istılâ etti. Ve umumun hakkıdır; tahsis kabul etmez. Bu isim şakayı kabul etmez. O cevher-i azîmın cüz'î bir tecellisiyle seyyale-i berkiye gıbi butun İslâm'ı ıhtizaza ve âlemi zelzeleye getirdi. Tabıat-ı istıdad-ı âlem şımdı tamamen tecellisine tahammûl edemez; tedriç lâzımdır. Şımdi bu cevher-ı âlîyi mukaddes bir yere hıfzetmeliyiz. Bunun bir mukaddimesi olarak, mahsus fırkalar "hadim-i şeriat" unvanını taşıyabılırler.

İttihad-ı İslâm Cemiyeti azasından
BEDİUZZAMAN SAİD NURSÎ

* * *

1 *Volkan* da "Hem de avam-cahil fırkaya dahil olduğu halde bir maddî kuvveti ıntaç eder" cumlesi de bulunmaktadır.

2 Osmanlıca teksir nushadan buraya aldıgımız bu parçanın aynı manaları ıçın *Ika Mektub-ı Musibet Şahadetnamesi veya Divan-ı Harb-i Örfî* esennin Onuncu Cinayetine bakılabilir.

alem: dunya
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne
bıtaraf: tarafsız.
cemıyet: topluluk, bırlık.
cevher-ı alî: cevher-i azîm, cüz'î.
ehl-i ilım: ılım sahıplerı, ılım adamları
fırka: topluluk, grup, cemaat.
gayet: hadım-ı şenat.
hak.
hal
heyet: kurul, topluluk.
hıfzetme
husumet: duşmanlık.
hukûmet-i meşrua: meşru hükûmet.
hukûmet-i meşruta-i meşrua: şenat dairesinde yonetılen meşrutıyet ıdaresi.
ıhtar-ı muhım: onemlı hatırlatma, ıkaz.
ihtizaz.
ıntaç etme: netıce verme, sonuçlandırma.
irşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma.
istılâ etmek.
istımal: kullanma.
İttihad-ı Muhammedî.
İttihad-ı İslam Cemıyetı: İslâkın.
mabeyn: ara.
mahsus.
mukaddes.
mukaddime.
muzır: zararlı, zarar veren.
münevveru'l-fikir: aydın fikırlı.
neşir: kitap basma, çıkarma, her kese duyurma, yayma.
sahib-ı ağraz: kasıtlı kimseler.
seda-ı vıcdan: vicdanın sesi.
seviye-i irfan: kultur duzeyi.
seyyale-i berkiye.
taassup: bir şeye veya kimseye koru korune aşırı baglılık.
tabıat-ı istıdad-ı alem.
tabîî.
tahakkumat: tahakkumler, zorbalıklar, hukmetmeler.
tahammul.
tahsis: birine aıt kılma, hususılık verme.
tayy: atlamak, uzerinden geçmek.
tecellı.
tedrıç.
tekraren: defalarca, tekrarlanarak.
tenkıdat-ı siyaset: siyaseti tenkıt etmeler, eleştırmeler.
umum: herkes.
umumî: genel.
unvan: san, ad, şohret.
zabıtan: zabıtler, subaylar.
zelzele.
zemın: yer.

Asker Kardeşlerime [1]

5 Nisan 1325, *Serbestî*, Sayı: 152

Ey Asakir-i Muvahhidîn!

Şeriat namına size söylüyorum ki, İslâmiyet'in ruh-i kuvveti ordudur. Ve ordunun da ruhu ve mufekkiresi mekteplî zabitlerdir. Bunlara ilişmek hayat-ı millete ve devlete cinayet etmektir. Şimdiki âlemde hukumferma şecaat-i akliye ve fikriyedir ki, biri binlere mukabil gelir. Bir münevverü'l-fikir mektepli zayi etmekle binler adamı mübareze-i medeniyede kaybetmiş gibidir. Bu zamanda yalnız şecaat-ı maddiye kâfi değildir. Zira ecnebiler bize fenn-i harb ile galebe çalmışlar.

• • •

Bir sene zarfında zabit ve asakirin cemiyetlere intisap cihetiyle siyasete karışmaları pek fena tohum-i fesat ve inhilâl-i itaate istidat vermişti. Eğer şu son vakıa husule gelmeseydi, şimdiki hâlden bin defa müthiş zararlar tevlit edecekti. İnkırazı da muhakkaktı. Şimdi, elhamdulillâh, devam-ı meşrutiyete kalbimiz mutmaindir. Bu ikinci incilâp, eski fesad-ı sarîyi mahvetti. İnkılâp olduktan sonra orduyu siyasete karıştıran ve o vasıta ile itaat-i askeriyeye zaaf veren, bu inkılâptan evvel adamların hataları-dır ve cinayetleridir, mes'uliyet de onlara attir.

Bediuzzaman

* * *

1- Bu makale Serbestî gazetesinin 18 Nisan 1909 tarihli nüshasından alınmıştır.

âlem: dünya
asakir-i muvahhidîn: tevhid inancı Allah'ın birliğine inancı olan askerler, birleştirici olan askerler
cemiyet: topluluk, birlik, dernek.
cihet: yön.
cinayet: suç, yanlışlık.
cinayet etmek. suç işlemek.
devam-ı meşrutiyet: meşrutiyetin devam etmesi
sürmesi
ecnebi: yabancı
elhamdülillah: hamd olsun şükürler olsun
evvel: önce.
fena: kötü
fenn-i harb: askerlik, muharebe bilgisi
fesad-ı sarî: bulaşıcı salgın olan bozgunculuk fenalık kötülük.
galebe çalma: üstün gelme galip olma
hal: durum
hata: kusur, noksan
hayat-ı millet ve devlet. devlet ve milletin yaşaması varlığını sürdürmesi
husule gelme: ortaya çıkma meydana gelme.
hükümferma: hükum süren hâkimiyetle idare eden.
ilişmek: karışmak, müdahale etmek.
incilâp: celp edilme celp olunma çağırma çağrılma davet.
inhilal-i itaat:
inkılâp: dönüşüm, değişim, devrim
inkıraz: yıkım
intisap: bağlılık, bağlanmak, katılmak.
İstidat: yetenek, kabiliyet.
itaat-ı askeriye. askerin komutan ve amirlerinin sözünü dinlemesi emrine uyması
kâfi: yeterli
mahvetmek: yok etmek, ortadan kaldırmak.
mektep: okul, üniversite
mekteplî: okullu, okuyan
mes'uliyet: sorumluluk.
mukabil gelme: karşılık gelme
mutmain: tatmin olmuş.
mübareze-i medeniye: medeniyet uygarlık çatışması
müfekkire: düşünce gücü
münevverü'l-fikir: düşüncesi fikri aydınlık olan bilgi ve ilim sahibi olan.
müthiş: dehşet verici, ürkütücü korkunç.
namına: adına hesabına
ruh: öz, cevher, esas.
ruh-i kuvvet: güç kaynağı, güç cevheri, özü, esası
siyaset. ülke yönetimi politika.
şecaat-ı akliye ve fikriye: akıl ve düşünce kuvvetindeki cesaret
şecaat-ı maddiye: maddî cesaret, güç.
şeriat: din
tevlit etme: doğurma ortaya çıkarma
tohum-i fesat. karışıklık, kötülük, fenalık tohumu
vakıa: olay, hâdise
vasıta: araç.
zaaf vermek. zayıflık, güçsüzlük oluşturmak doğurmak.
zabit ve asakir: subay komutan ve erler askerler
zabit: rütbeli asker, komutan
zarf: süreç.
zayi etmek. yitirmek, kaybetmek.
zira: çünkü.

22 — 20 Nisan 1909

Umum Zabitanımıza! [1]

7 Nisan 1325, *Serbesti*, Sayı: 154

Geçenki makale-i âcızıyede mekteplı zabıtan-ı askeriyeye karşı tevehhüm edilen neferatın pek zıyade nâbeca olup asla ve kat'a muvafık-ı akıl ve hıkmet olamayacağını tafsilen ızah eylemıştım. Bazı taraflarca maksadım sû-i tefsire uğramış olduğundan, bıttekrar izah-ı merama mecbur oldum. Bu mıllet-i muazzama-i Osmanıyenın nıgâhban-ı meşrutıyeti olan asakirin zabitleri, bilâistisna, cümlesi şayan-ı ihtıram olduklan cihetle, efrad-ı asakirin kâffesi kendi zabıtlerine –ıster mekteplı, ıster alaylı olsun– onlara karşı ıtaat-ı kâmılede bulunmalan şer'an ve hıkmeten vaciptir.

Bediüzzaman

* * *

23 — 7 Mart 1920

Kürdler ve Osmanlılık [2]

22 Şubat 1336, *İkdam*, Sayı: 8273

İkdam Ceride-i Muteberesine,

Evvelkı gunkü gazeteler, Pans'te, Şerif Paşa ıle Ermeni heyet-i murahhasası reisi Boğos Nubar Paşa arasında, Kürdıstan ve Ermenıstan hakkında bır ıtılâf akdedıldığını yazarak Kürd efkâr-ı umumıyesinden istizahatta bulunuyorlardı

1 İkı gün önce neşredilen makale ıçın yapılan bu açıklama metnı *Serbesti* gazetesinin 20 Nisan 1909 tarihlı nushasından alınmıştır.

2 Bu makale *İkdam* gazetesinin 7 Mart 1909 tarihlı nüshasından alınmıştır.

akdetme: söz verme, imzalama
alaylı: okulsuz, okul okumayan.
asakir: askerler, erler
asla ve kat'a: hıçbır şekılde ve kesınlıkle.
bilaistisna: istısnasız, ayırt etmeksızın
bittekrar: tekrar ederek, tekrarlı bır şekılde
ceride-i muteberesi: muteber gazetelı gazete
cihet: yon
cümlesi: hepsı, tamamı
efkar-ı umumıye: kamuoyu, umumun düşuncesi, genel düşunce
efrad-ı asakir: askerlerın ferdlerı, bireylerı
evvel: önce
heyet-i murahhasa: yetkılı komısyon
hıkmeten: ılmen, bır şeyın maksadına uygunluk bakımından
istizahat: ızah istemeler
ıtaat-ı kâmile: tam ıtaat, mukemmel uyma, tabi olma
itilaf: uyuşma, antlaşma
izah eylemek: açıklamak.
ızah-ı merami: maksat, nıyet, arzu, istegi açıklama.
kâffe: tamamı, hepsı
makale-i acıziye: benım gıbı bır zayıfın makalesi yazısı
maksat: hedef, gaye
mecbur olma: zorunlu olma
mekteplı: okullu, okul okuyan
mıllet-i muazzama-i Osmanıye: buyuk ve genış olan Osmanlı mıllet
reis: başkan.
su-i tefsir: kotuye yorma, kotu yorum.
şayan-ı ıhtıram: hurmete saygıya deger, layık.
şer'an: dini açıdan.
tafsilen: ayrıntılı olarak.
tevehhum etmek: zannetmek, şuphelenmek, akıldan geçırmek
umum: butun, herkes
vacip: şart, gerek
zabıt: subay, komutan
zabıtan: subaylar, komutanlar
zabıtan-ı askeriye: askerlerin komutanlan, asker subaylar

Dört buçuk asırdan beri vahdet-i İslâmiyenin fedakâr ve cesur hadim ve taraftarları olarak yaşamış ve dinî an'anesine sadâkati gaye-i hayat bilmiş olan Kürdler, henüz beş yüz bine karıp şühedasının kanı kurumadan, şişlere geçirilen yetimlerinin, gözleri oyulan ihtiyarlarının hatıralarını teessürlerle anarken, İslâmiyet'in zararına olarak tarih ve hayatî düşmanlarıyla ittifâk akdetmek suretiyle salâbet-i diniyeleri hilâfında iftirakcüyâne âmâli takip edemezler. Binaenaleyh Kürd vicdan-ı milliyesinin bu tarz tahassüsüne muğayır hareket eden zevatı da tanımazlar. Ve yegâne emelleri de vahdet-i dinî ve millîlerini muhafaza olduğundan, keyfiyetin izahatına delâlet buyurulmasını muhterem gazetenizden istirham ederiz.

Sâdât-ı Barzenciyedan Dava Vekili	Ulema-i Ekrad'dan	Hizan Sâdât-ı Kıramından İhtiyat Binbaşısı
Ahmed Arif	*Said Kurdî*	*Muhammed Sıddık*

* * *

24 — 17 Mart 1920

Kürdler ve İslâmiyet [1]

4 Mart 1336 *Sebîlürreşad* dergisi, Sayı. 461

... Bu hususta en ziyade söz söylemek salâhiyetini haiz bulunan ve Kürdlerin salâbet-i diniye, necabet-ı ırkıye ve celâdet-ı İslâmiyesini bihakkın temsil eden ve Dârülhikmeti'l-İslâmiye azasından, Kürd eşraf ve mütehayyızânından bulunan fazıl-ı şehîr Bediüzzaman Said el-Kurdî Efendi Hazretleri buyuruyorlar ki:

Boğos Nubar ile Şerif Paşa arasında akdedilen mukaveleye en muskıt ve beliğ cevap, Vilâyat-ı Şarkıyede Kürd

1- Üstad Bediüzzaman Said Nursî'nin iki dostu ile birlikte *İkdam* gazetesine gönderdiği açıklamaya uygun olan *Sebîlürreşad*ın Üstadın ağzından yaptığı bu açıklamayı da 17 Mart 1920 tarihli *Sebîlürreşad* dergisinden derç ediyoruz.

akıt: anlaşma, sözleşme
akdetme: söz verme, imzalama.
amâl: emeller, arzular
an'ane: orf, gelenek.
asır: yüzyıl
aza: üye
beliğ: belâgatle anlatılan, düzgün ve sanatlı
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
celadet-i İslâmiye: İslâm'dan kaynaklanan yiğitlik, kahramanlık
ceride-i mütebere: muteber, geçerli gazete
Darülhikmeti'l-İslâmiye. 1918-1922 yılları arasında bu-

yuk hizmetler yapmış olan İslâm akademisi veya Yüksek İslâm Şurası manasındaki dinî müessese
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
efkâr-ı umumiye: kamuoyu, umumun düşüncesi, genel düşünce.
eşraf: şeref ve itibar sahibi kimseler, ilen gelenler
evvel: önce
fazıl-ı şehir: unu herkesçe bilinen fazileti kimse
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
gaye-i hayat: hayatın gayesi, hayatın amacı.
hadim: hademe, hizmetçi.
haiz: taşıyan
hayatî: çok mühim, çok önem taşıyan.
heyet-ı murahhasa: yetkili komisyon.
hilâf: zıt, aykırı
husus: konu
iftirakcüyâne.
istirham: rica etme.
ıstızahat: izah istemeler
ittifâk: uyuşma, antlaşma
izahat: izahlar, açıklamalar
karip: yakın
keyfiyet: durum, nitelik.
muğayir: zıt, aykırı, başka türlü
muhafaza: koruma
mütehayyızane: itibarlı, nüfuzlu ilen gelen kimse
necabet-i ırkıye: soy asaleti
reis: başkan.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
Sadât-ı Berzenciye: Berzencî ailesi seyyidlerinden
Sadât-ı Kıram: şerefli Seyyidler
salâbet-i diniye: din sağlamlığı, dinin emirlerini korumakta ve tatbik etmekteki ciddiyet.
salâhiyet: yetki, bir işi yapmaya veya işe karışmaya hakkı bulunma
salâhiyettar: salâhiyetli, yetkili.
suret: biçim, şekil, tarz
şühedâ: şehitler
tahassüs: hislenme, duygulanma
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
ulema-i Ekrad: Kürdlerin âlimleri
vahdet-i dini ve millî: dini ve millî birlik.
vahdet-i İslâmiye: İslâma ait birlik, İslâmî birlik.
vicdan-ı milliye: millî vicdan
Vilayat-ı Şarkiye: şark vilâyetleri, Doğu Bölgesi
yegâne: biricik, tek, yalnız.
yetim: babasız kalmış çocuklar
zevat: zatlar, şahıslar
ziyade: çok, fazla

aşairi rüesası tarafından çekilen telgraflardır. Kürdler camia-i İslâmıyeden ayrılmaya asla tahammül edemezler. Bunun aksini iddia edenler, mutlaka makasıd-ı mahsusa tahtında hareket eden ve Kürdlük namına söz söylemeye salâhiyettar olmayan beş-on kişiden ibarettir.

Kurdler, İslâmıyet nam ve şerefini i'lâ için beş yüz bin kişi feda etmişler ve makam-ı hilâfete olan sadâkatlerini isar ettikleri kan ile bir kat daha teyit eylemişlerdir. Mahut muhtıranın esbab-ı tanzimine gelince:

Ermeniler Vilâyat-ı Şarkıyede ekall-i kalil derecesinde bulundukları için, asla bir ekseriyet teminine –ve ne kemiyeten, ne de keyfiyeten Şarkî Anadolu'da iddia-i temellüke– muvaffak olamayacaklarını son zamanlarda anladılar. Maksatlarına, Kürdler namına hareket ettiğini iddia eden Şerif Paşa'yı alet etmeyi müsait ve muvafık buldular. Bu suretle, Kürd ve Ermeni davası ortada kalmayacak ve Şarkî Anadolu'daki iftirak âmâli mevki-i fiile çıkmış olacaktı. İşte bu gaye ile o mahut beyanname müştereken imzalandı ve konferansa takdim olundu. Ermenilerin maksadı, Kürdleri aldatmaktan başka bir şey olamaz. Çünkü, ilende, Kurdlerin kemiyeten hâl-i ekseriyette bulunduklarını inkâr edemeseler bile, keyfiyeten, yani ilmen, irfanen kendilerinden dûn olduklan bahanesiyle, Kürdleri bir millet-i tâbia hâline getirecekleri muhakkaktır. Buna ise, aklı başında olan hiçbir Kürd taraftar değildir. Zaten, Kürdler bu beyannameye yalnız sözle değil, bilfiil muhalif olduklannı ıspat ediyorlar.

akit: anlaşma, sözleşme
amâl: emeller, arzular, istekler
asla: kesinlikle, hiçbir zaman
aşair: aşiretler
belig: belagatle anlatılan, düzgün ve sanatlı
beyanname: bildiri, tebliğ
bilfiil: fiil halinde, yaparak
camia-ı İslamiye: İslam topluluğu
dava: iddia, sav
derece: seviye, mertebe
dûn: aşağı
ekall-i kalil: küçük bir azınlık
ekseriyet: çoğunluk
esbab-ı tanzim: düzenleme sebepleri
gaye: maksat, hedef
hâl-i ekseriyet: çoğunluk olma hali
ibaret: meydana gelen, oluşan
iddia-i temelluk: mülk sahibi olma iddiası
iftirak: ayrılma, dağılma
i'lâ: yükseltme, yüceltme
ilmen: ilim ile
irfanen: kültür bakımından
isar: dökme, akıtma
kemiyeten: sayı itibarıyla, sayıca
keyfiyeten: nitelik ve özellik bakımından
mahut: belli olan, bilinen
makam-ı hilafet: halifelik makamı
maksat: hedef
makasıd-ı mahsusa: art niyetler, özel maksatlar
mevki-i fiil: iş, hareket yapma sahası
millet-i tâbia: tabi olan millet
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
muhtıra: ultimatom, bildirge
mukavele: sözleşme, karşılıklı anlaşma
muvaffak: başarmış, başarılı
muvafık: uygun, münasip
muskit: susturan
müştereken: müşterek olarak, ortaklaşa, ortak olarak
namına: adına
necabet-i ırkıye: soy asaleti
rüesa: reisler, başkanlar
sadakat: bağlılık, doğruluk
salabet-i dinıye: din sağlamlığı, dinin emirlerini korumakta ve tatbik etmekteki ciddiyet
salahiyet: yetki, bir işi yapmaya veya işe karışmaya hakkı bulunma
salâhiyettar: salahiyetli, yetkili
suret: biçim, şekil, tarz
şarkî: doğu, şark ile ilgili
taht: alt
takdim: arz etme, sunma
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
vilayat-ı şarkıye: şark vilayetleri, doğu illeri
ziyade: çok, fazla

Kürdlük davası pek manasız bir iddiadır. Çünkü, her şeyden evvel Müslümandırlar, hem de salâbet-i diniyeyi taassup derecesine isal eden hakikî Müslümanlardan. Binaenaleyh Ermenilerle aynı ırktan bulunup bulunmadıkları meselesi onları bir dakika bile işgal etmez.

اَلْاِسْلَامِيَّةُ حَبَّةِ الْعَصَبِيَّةِ الْجَاهِلِيَّةِ[1]

"İslâm, uhuvvet-i İslâmiyeye munafi olan kavmiyet davasını meneder."

Esasen, bu tarihe ait bir şeydir. Kürdlerin asıl ve nesepleri ne olursa olsun, İslâm'dan iftiraka vicdan-ı millîleri asla müsait değildir. Bununla beraber, Kürdlerin, Arab kavm-i necibi ile ırken alâkadar bulunduğu hakaik-ı tarihiyedendir.

İslâmiyet, herhangi bir ırkın diğer bir unsur-ı İslâm aleyhine olarak menfi surette intibah hâsıl etmesini kabul edemez. Binaenaleyh, Kürdleri Müslumanlıktan ayırmak isteyenler, esasat-ı İslâmiyeye muhalif hareket ediyorlar. Fakat bunlar da kımlerdir? Bir-ikı kulupte toplanan beş-on kişiden ibaret. Hakikî Kürdler, kimseyi kendilerine vekil-i mudafi olarak kabul etmıyorlar. Onların vekili ve Kürdlük namına söz söyleyecek, ancak Meclis-i Mebusan-ı Osmaniyedeki mebuslar olabilir.

Kürdıstan'a verilecek muhtariyetten bahsedilıyor. Kurdler ecnebi himayesinde bir muhtariyeti kabul etmektense olumu tercıh ederler. Eğer, Kurdlerın serbestiyet-ı inkışafını düşünmek lâzım gelirse bunu Boğos Nubar'la Şerif Paşa değil, Devlet-ı Âlıye düşunür. Hülâsa Kürdler

1- *Müsned*, 4/199, 204, 205. *Müslim*, İmare, 53-54. *İbnı Mâce*, Fiten, 7. *Ebu Davud*, Edep, 11, 112.

alâkadar: ilgili, ilişki
asıl: soy, kök.
asla: kesınlıkle
bahsetmek: söz etmek, konuşmak.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzerine
dava: iddia, sav
derece: seviye, mertebe
Devlet-ı Âliye: Osmanlı Devletı
ecnebi: yabancı.
esasat-ı İslamiye: İslâm ın esasları
esasen: aslında, temelinde, doğrusu.
evvel: once
hakaik-ı tarhiye: tarhî gerçekler
hakikî: gerçek.
hasıl etme: meydana getirme, ortaya çıkarma
himaye: koruma, muhafaza etme.
hülasa: kısaca, sozun kısası
ırken: ırk, soy bakımından
ibaret: kadar
ifurak: ayrılık, ayrılma
inkışaf: gelişme, ilerleme
intıbah: uyanıklık.
isal: ulaştırma, erişturme
işgal: oyalama, meşgul etme
kavm-i necip: asil soy
kavmıyet: kavımcılık, ırkçılık.
kemıyeten: sayı, ıtıbanyla, sayıca
keyfiyeten: nıtelik ve ozellik bakımından
kulup: demek.
mahut: belli olan, bilinen.
mebus: milletvekili
Meclis-i Mebusan-ı Osmaniye: Osmanlı mebuslar meclisi
men etme: yasak etme, engelleme
menfi: olumsuz, muspet olmayan
muhalif: muhalefet eden, bir fıl ve duşunceye karşı zıt duşuncede bulunan
muhtariyet: özerklik, bağımsızlık.
munafi: zıt, aykın
musait: uygun
namına: adına
nesep: soy, sop, nesil, silsile
salabet-i diniye: dın sağlamlığı, dının emırlerını korumakta ve tatbik etmekteki ciddiyet.
serbestiyet-i inkışaf: gelişme, kalkınma, ozgurluğu.
suret: bıçım, şekil, tarz
şarkî: doğu, şark ıle ılgılı
taassup: kendi dın ve milletini çok ustun tutma, aşırı bağlılık.
uhuvvet-i İslâmiye: İslam kardeşlığı
unsur-ı İslâm: Musluman ırk, kavım
vekil-i mudafi: mudafaa eden, savunan vekil
vicdan-ı millî: millî vicdan

bu hususta kimsenin tavassut ve müdahalesine muhtaç değildirler.

Seyyid Abdülkadir Efendi'nin beyanat-ı malûmânesine gelince: Bu hususta şimdilik bir şey söyleyemem. Bununla beraber, bu beyanatın tahrif edilip edilmediğini bilemiyorum.

beyanat: bir konuda yapılan genel açıklamalar, bildiriler

beyanat-ı malumane: bilinen açıklamalar

hakiki: gerçek.

husus: konu.

muhtaç: ihtiyaç sahibi

müdahale: karışma

tahrif: değiştirme, bozma.

tavassut: vasıta olma, aracı ol-

Ustadımız meşrutiyetin başlangıcı ile bitişinde yaşadığı ikı musibeti kendisi ıçın ıkı mektep, ıkı okul, unıversıte olarak kabul etmektedır. Bunlardan bırı meşrutıyetın ılânından evvel hurrıyet hakkında yaptığı çalışmaların dıvanelık olarak değerlendırılmesıyle, dıgerı ıse 31 Mart Olayında yatıştırıcı rol oynadığı ıçın ırtıca ıle suçlanarak konulduğu hapshanedır. Onun içındır kı Dıvan-ı Harb-ı Örfıde (Sıkıyönetım Mahkemesı) yargılanırken yaptığı ve beraatle neticelenen mudafaası ile hurrıyet başlangıcında doktor ve Zaptıye Nazırı (Guvenlık Bakanı) ile yaptığı goruşmeleri bu "ıkı mektebın" mufredatı gıbi neşretmıştır. Adeta bu ıkı mektepten aldığı bır dıploma mahıyetınde, tarıhın nazarına sunmuştur. Eser ılk defa Hıcrî 1327 (M. 1909) yılında İkbal-i Millet Matbaasında Ahmed Ramız tarafından neşredılmıştır. Ikıncı baskısı ıse Ahmed Ramız'ın bır "Ön Soz" yazısıyla bırlıkte Hıcrî 1328 (M.1910) yılında "Artun Asaduryan ve Mahdumları Matbaası"nda yapılmıştır. Baskı tarıhlerının Hıcrî olduğu, Emınonu Polıs Merkezının, Rumi 31 Mart 1325 Vak'asından ve arkasından kurulan Dıvan-ı Harb-ı Orfî Mahkemesınden sonra basılan Ikı Mekteb-ı Musıbetın Şahadetnamesı *ısımlı eserı Harekat Ordusuna Rumî 10 Eylul 1325'te (M. 23 Eylul 1909) gonderırken yazdığı tutanaktan anlaşılıyor. Eger tarıhler Rumi olsa ıdı, bu şıkâyet tutanağından sonra basılmış olurdu.*

Ustad Bedıuzzaman Hazretlerı, bu eserını 1954'te ve sonrasında bırkaç defa gozden geçırerek taslıh etmış, hem Kur'ân hattıyla teksır hâlınde, hem de yenı harflerle mustakıl olarak neşretmışlerdır. Dıvan-ı Harb-ı Orfî'*nın buyukçe bır bolumu 1957'den sonra basılan* Tarıhçe-ı Hayat *ısımlı eserde de derç edılmış, Ustadımızca yapılan en son taslıhı de bu vesıleyle gormuştur.*

Rısale-i Nur neşrıyatında muellıfı Bedıuzzaman Said Nursî'nın en son taslıhlerının esas alınması gerektığıne ınanan talebelerı olarak, bu eserın muhtevasında da oncelıkle Latın harflerıyle neşredılen Tarıhçe-ı Hayat'*ta yer alan metınlerle mustakılen basılan nushayı esas aldık. Ayrıca, Ustadımızın talebelerıne verdıgı meşverete dayalı taslıh ve tanzım musaadelerıne ıstınaden de 1954-1957 yılları arasında Kur'ân harflerıyle yazılan el yazması teksır nushalar ıle ılk matbu eserlerden farklılıklar tespit edılerek, fayda mulâhaza edılenler metne ılâve edılmıştır. Bunlar ve ayrıca onemlı bazı yerler dıpnot olarak da belırtılmıştır.*

(Nasırler)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1]

[Yarım asır evvel tabedilen bu mudafaayı, şimdi bu asra daha muvafık görduk. Guya o zamandan elli sene sonra bir hıss-ı kablelvuku ile bir nevi ihbar-ı gaybî olarak hayat-ı içtimaiyeyi alâkadar eden çok hakıkatlere temas ettığınden neşredıldı.] [2]

Eserin Kırk Beş Sene [3] Evvel Tab'ındakı Ifade-i Naşir

Ahmed Ramız der:

Üç yüz yırmı üç senesi zarfında ıdı kı, Şarkın yalçın, sarp, âhenin mavera-i şevahik-ı cıbalinde tulû etmış Saıd Nursî ısmınde nevadır-ı hılkatten ma'dut bır ateşpare-i zekânın İstanbul afakında rü'yet edildıgı haberi etrafa aksetmış ve fıtraten mutecessis olan bazı kımseler o harıka-ı fıtratı peyâpey gördukçe, mader-ı hılkatin hazaın-ı lâtefnâsındakı sahavetı bır turlü hazmedemeyenler, Şarkî Anadolu kıyafetınde, o şal ve şalvar altında oyle bır kânun-ı dehanın ihtifa edebileceğını bir turlü anlamayarak, [4] bir kısım adamlar ona, "mecnun" demişlerdi.

Said Nursî, fılvakı ıfrat-ı zekâ ıtıbarıyla hudud-ı cununda ıdı. Fakat, öyle bir cünun kı, "Onun ulvî ruh ve kemal-ı aklına ışarettir" diye, bir zat [5] şu mısralarında tercüman-ı zîşanı olmuştur:

Cunun, başımda yanar âteş-ı maâlidir,
Cunun, başımda benim bır zekâ-i âlıdır.
Benim cununuma rehber, ziya-ı ulviyet,
Benim cununumu bekler, azîm bir nıyet

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla
2. Osmanlıca teksir nushada bu açıklama yerine şunlar kaydedilmiştir: **"Kırk altı sene evvel tabedilmiş hakikatli bir eserdir. Fakat muellifi o zaman Turkçe yı bilmediğinden, kısa cümlelerle şiddetli bir zamandaki ibareleri çok dikkatle ancak anlaşılabilir."**
3. Eserin Hicrî 1328 (Milâdî 1910) tarihli ikinci baskısıdır. Zira 1327 deki birinci baskıda nâşire ait bir takdim yazısı yoktur.
4. Osmanlıca el yazması teksirde buradan sonrası şöyledir: "... **atıl ve muzevvır olan eksenyet-ı hasise, zeki olan hıssıyat-ı umumiyesini bir kelime-i tezyifin** mana-ı intıkamında **telhis etmişlerdi. Mecnun.'**
5. O zat: *İki Mekteb-i Musıbetin Şahadetnamesi* eserinin Osmanlıca İkinci Baskı nushasında yer aldıgı gibi, naşırı Ahmed Ramız ın ifadesiyle "bedbaht şair" Abdullah Cevdet tır.

afak: ufuklar.
ahenin: demir gibi sağlam.
alakadar etme: ilgilendirme.
ateş-i maalî: yüksek fikir ateşi.
ateşpare-i zeka: ateş parçası gibi zeka, keskin zeka sahibi.
azîm: büyük, yüce.
bedbaht: bahtsız.
cunun: delirme, çıldırma, delilik.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan.
fılvakı: hakıkaten, gerçekten.
harika-i fıtrat: yaratılış harikası, olaganüstü yaratılışta olan.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, cemiyet hayatı, toplum hayatı.
hazaın-ı latefna: bitmez hazine.
hazmetmek: kabullenmek.
hıss-ı kablelvuku: bir hâdısenin gerçekleşmeden kalbe doğması.
hudud-ı cunun: mecnunluk sınırı.
ifade-i naşır: yayıncının ifadesi.
ıfrat-ı zeka: aşırı zeka olması.
ıhbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya geleceğe ait haber.
ihtifa: gizlenme, saklanma.
kanun-ı deha: üstün zeka ve yetenek kaynağı ocağı.
kemal-i akıl: aklın olgunluğu, aklın mükemmelliği.
kıt'a: dörtlük.
ma'dut: sayılan, addolunan.
mader-i hilkat: Allah ın yaratma sıfatı.
mavera-i şevahik-i cıbal: yüksek dağların arkası, ötesi.
mecnun: çılgın, deli.
mekteb-i musıbet: sıkıntı ve belâ lanın öğreticiligi, okul oluşu.
mısra: şiirin her bir satırı.
muvafık: yerinde, uygun.
mudafaa: savunma, koruma.
mütecessis: insanların gizli yonlerini ve özel hayatlarını araştıran, aşırı meraklı.
neşredilmek: yayınlanmak.
nevadir-i hilkat: yaratılıştan az bulunur degerli şey.
nevi: çeşit.
nıyet: maksat, meram, amaç.
nusha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her bırı.
peyâpey: yavaş yavaş, tedricen.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
ruh: canlılıgın ve dınlıgın iradeyle ılgılı ve irade dışı hareketlerin ve ıdrak kabiliyetinin kaynagı.
rü'yet edildigi: gorulduğu.
sahavet: comertlik.
sarp: çıkılması geçilmesi zor yer.
şalvar: bir çeşit bol pantolon.
şarkî: doğu.
Şarkı Anadolu: Dogu Anadolu tabı: kitap baskısı.
tabetmek: kitap basmak.
temas: degınme, bahsetme.
tercuman-ı zişan: şanlı tercuman.
tulu etme: doğma.
ulvî: yüksek, yuce.
yalçın: duz, çıplak ve kaygan.
zarfında: içerisinde.
zeka-ı alî: cok buyuk, yuce zekâ.
ziya-ı ulviyet: yucelik ışığı.

Evet, Said Nursî İstanbul'a şûrezar Vilâyat-ı Şarkiyenin maarifsizlikle oldürülmek istenilen Yıldız siyasetlerine istikamet vermek azmiyle gelmişti. Daha İstanbul'a gelmeden Van'dan, Bitlis'ten, Mardin'den defaatle nefyolmasından, İstanbul'a gelmesiyle beraber merhum Sultan Abdülhamid tarafından suret-i ciddiyede tarassut altına aldırıldı; birkaç kere tevkif edildi. Nihayet bir gün geldi, Said Nursî'yi Üsküdar'a, Toptaşı'na yolladılar. Çünkü, hapishanede ikaz edilecek kimseler bulunmak muhtemeldi. Timarhaneden ikide bir çıkartılıyor, maaş, rütbe tebşir ediliyor. Hazret-i Said, "Ben memleketimde mektep medrese açtırmak üzere geldim, başka bir dileğim yoktur. Bunu isterim, başka bir şey istemem" diyordu. Tabir-i aher ile Bediüzzaman iki şey istiyordu: Vilâyat-ı Şarkiyenin her tarafında dinî mektepler, medreseler açtırmak istiyor ve başka bir şey almamak istiyordu.

Arş-ı kanaat oldu behişt-i gınâ bize,
Bız ınmeyız zemın-ı mudaraya, ol emın.
Mansıpların, makamlanın en bülendıdır,
Hızmet-ı iman ile asayiş ve saadetı temin. (1)

Şehzadebaşı'nda şematetle konferans verildiği gece, kemal-i mehabetle sahneye çıkıp irad ettiği nutk-i beliğ-i bîtarafâne, Said'ın ihata-i ilmiyesi kadar hamaset ve fedakârlıkta da ileri olduğunu teyit eder. Gerek o gece, gerek menhus Otuz Bir Mart'ta, cihandeğer nasihatlenyle, ortaya atılan hoca-i dânâya, böyle tehlikeli bir anda vücud-ı kıymettannın sıyanetı, "nefean li'l-umum," elzem

1 Abdullah Cevdet'in *Kahnyat*ından bir kıt'a olup, nazire şeklinde yazılan bu son mısraın aslı da ***"Vicdanımıza mansıb-ı tahkir-i zalimin!"***'dir

arş-ı kanaat: ele geçeni yeterli bulup şükretmenin en yüksek mertebesi.
asayiş: rahat huzur emniyet, korku ve endişeden uzak olmak.
azim: niyetli kesin kararlı.
behişt-i gınâ: zenginlik cennetı. Cenab-ı Haktan başka hiç kimseye minnet etmemekten hâsıl olan saadet.
bulent: yüksek, yüce
cıhandeğer: cihan kıymetinde çok kıymetli
defaat: kereler defalar kezler
elzem: en gerekli en lazım olan
emin: inanılır güvenilir
fedakârlık: menfaat ve haklarından vazgeçmek.
hamaset: yaradılıştan olan cesaret, kahramanlık.
hızmet-i iman: İmana yapılan hizmet.
hoca-i dana: âlimlerin hocası çok büyük alim
ihata-i ilmiye: ilmin kuşatıcılığı, ilmin genişliği ilmin zenginliği
ikaz etmek: uyarmak.
irad etmek: söylemek.
istikamet: doğru yon.
kahnyat: Abdullah Cevdet'in bir eseri.
kemal-i mehabet: tam bir heybet, görene korku ile karışık saygı hissi veren görünüş
kıt'a: dörtlük.
konferans: dinleyicilere her hangi bir mevzu hakkında bilgi vermek gayesiyle yapılan konuşma
maarif: eğitim öğretim kültür bilgi
makam: memurluk seviyesi
mansıb-ı tahkir-i zalım: zalımın hakaret makamı
mansıp: rütbe, mevki makam.
medrese: yüksek okul, üniversite
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu
menhus: uğursuz kötü, meş'um.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş ölü
mısra: bir şiirin her bir satırı
muhtemel: olabilir olması mümkün
nasıhat: doğruya iyiye güzele sevk etmek için yapılan konuşma akıl öğretmek yol göstermek.
nazire: başkasının şiirine aynı vezin ve kafiyede olmak üzere yazılan benzer şiir
nefean li'l-umum: herkes için faydalı
nefyolmak: sürülmek
nihayet: en sonunda
nutk-ı beliğ-i bitarafâne: tarafsız ikna edici güzel nutuk.
saadet: mutluluk
sahne: izleyicilerin kolaylıkla görebilmeleri için genellikle yerden belli bir ölçüde yüksek, her türlü gösteriyi yapmaya uygun yer
sıyanet: korumak muhafaza etmek.
sultan: padişah hükümdar
suret-i ciddiyet: ciddî bir şekilde
Şehzadebaşı: İstanbul'da bir semt.
şematet: şamata kürü gürültü
şurezar: çorâklık yer çorak arazi
tabir-i aher: diğer manası
tarassut: gözetmek, gözlemek takip etmek.
tebşir etmek: müjdelemek.
temin: sağlama elde etme
tevkif etmek: tutuklamak.
teyit etme: doğrulama desteklemek.
timarhane: akıl hastahanesi
vicdan: his duygu din inanç.
vilâyat-ı şarkiye: Doğu illeri
vücud-ı kıymettar: kıymetli vücut değerli varlık.
Yıldız siyaseti: Yıldız Sarayın da yapılıp yönetilen siyaset.
zemin-i mudara: dalkavukluk, iki yüzlülük zemini, ortamı.

olduğu hâlde ve ihtar edildiği zaman, "En büyük ders, doğruluk yolunda ölümünü istihkâr dersi vermektir", "Yerinde ölmek için bu hayat lâzımdır" fikrine karşı,

Aşınayız; bize bigânedir endişe-i mevt
Adl ü hak uğruna nezreylemişiz canımızı. [1]

mısraları ile mukabele ederdi.

Said-i hüşyarın saffet-i ruhunu, besalet ve şecaatini, fedakârlığındaki nihayetsızlığını anlamak ve ona bağlanmak için lisan-ı hamasetinden bu mezkûr mısralarını dinlemek kifayet eder:

Sarayı, zindanı yık, taşlarını başlara vur,
Yere indir güneşi, "Yıldız"ı eflâke savur,
Ser-i bîdâdı kopar, kalb-i ta'dâyı kavur,
Ol bize âb-ı hayat âteş-i seyyal-i memat! [2]

Bediüzzaman'a zurefadan biri bir gün, irfanıyla mütenasip bir esvap iktisası lüzumundan bahseder. Muşarünileyh de, "Siz Avusturya'ya güya boykot yapıyorsunuz, hem onun yolladığı kalpaklan giyiyorsunuz. Ben ise bütün Avrupa'ya boykot yapıyorum, [HAŞİYE] onun için yalnız memleketimin maddî ve manevî mamulâtını giyiyorum" buyurmuştur.

Elyevm, Said Nursî memleketine döndü. Kanşmış İstanbul'un hava-ı gıllugışından ve tezviratından ve bedraka-i efkâr olmak lâzım gelen gazetecilerin bazılarının

HAŞİYE: Otuz sene cebrüşkenceler altında sıkıştırıldığı hâlde hiçbir defa Avrupa şapkasını başına koymadı.

1- Bir müstensih hatası olarak atlandığını düşündüğümüz aşağıdaki kıtanın son mısrası olan ***"Ol bize âb-ı hayat ateş-i seyyal-i memat"*** Latin harfleriyle neşredilen nüshalarda bunun 3. mısrası gibi kaydedilmiştir.

2- Latin harfleriyle neşredilen nüshalarda muhtemelen dizgi hatası olarak atlanmış olan bu kıta, teksir nüshadan buraya alınmıştır. Teksir nüshada ayrıca "lisan-ı hamasetinden" ibaresinden sonrası şöyle geçmektedir: ***"ezcümle, şöyle bir parçasını dinlemek kifayet eder."***

âb-ı hayat: hayat suyu
adl ü hak: hak ve adalet.
aşınayız: bıldık, tanıdık.
âteş-i seyyal-i memat: ölümün akıp giden ateşi
bahsetmek: söylemek, konu etmek
bediüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği
bedraka-i efkâr: fikirlerin kılavuzu, yol göstericisi.
besalet: kahramanlık, cesurluk.
bigâne: ilgisiz, yabancı
boykot: sosyal ve iktisadî ilişkilen kesmek, bir çeşit protesto
cebrüşkence: zorlama ve eziyet çekturme.
defa: kere, kez
ders: öğüt, nasihat.
elyevm: bugün.
endişe-i mevt: ölüm endişesi, ölüm korkusu
esvap: elbise
fedakârlık: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe saymak, feda etmek
fikir: düşünce, görüş
guya: sanki, sözde
halde: durumda
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
hava-ı gıllugış: karma karışık hava
ihtar etmek: hatırlatmak, dikkatini çekmek, uyarmak.
iktisa: giyme, giyinme
irfan: anlayış, sezişi, ruh uyanıklığı, kültür
istihkar: kıymet vermemek.
kalpak: den veya den taklidi kumaştan yapılan tüylü başlık.
kifayet etmek: kafi miktarda olmak, yeter, yeterlilik.
lazım: gerek, gerekli, lüzumlu
lisan-ı hamaset: cesaretli, lisan pervasız konuşmak.
lüzum: gerekme, gereklik.
maddî: cismânî, para, mal vb. şeylerle ilgili
mamulât: imal edilmiş, yapılmış şeyler, makine veya elle işlenmiş eşya
manevî: manaya ait, ruha ve içe ait olan, ruhî.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mısra: bir şiir meydana getiren satırların her biri
mukabele etmek: karşılık vermek.
müşarünileyh: adı geçen, kendisine işaret edilmiş olan
mütenasip: uygun olan, orantılı
nezreylemek: Allah a söz vermek, adamak.
nihayetsizlik: sonsuzluk
saffet-i ruh: ruh temizliği
Said-i hüşyar: uyanık, akıllı Said
sene: yıl.
şecaat: yüreklilik, korkusuzluk.
tezvirat: yalan dolan, şeyler
zürefa: zarif kimseler, zarifler

bütün fenalıklara bâdî ve bütün felâketlerin müvellidi olduklarını görerek, bu derece açık cinayetlere tahammül edemeyerek me'yus ve müteessir; vahşetzar, fakat munis, vefakâr ve namusperver olan dağlarına döndü. İsabet etti. Kim bilir, belki en büyük icraatından biri de budur.

Naşiri Ahmet Ramiz (rahmetullâhi aleyh)

bâdî: sebep olan, yol açan, vesile
belki: hatta
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katl, bu derecede ağır suç
derece: miktar, ölçü
fakat: ama
felaket: sıkıntı doğuran durum, büyük dert, belâ
fenalık: kötülük.
icraat: yapılan, tatbik edilen işler
isabet etmek: doğru ve yerinde hareket etmek.
me'yus: umutsuz, kederli
munis: alışılmış, cana yakın, karı sıcak
müteessir: üzülmüş, hüzünlü, kederli, mahzun
müvellit: doğurtan, meydana getiren.
namusperver: namuslu, namusuna düşkün.
naşir: eser neşreden, yayınlayan.
rahmetullâhi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun
tahammül etmek: sabretmek, sabır göstermek.
vahşetzar: yabanî, ıssız yer
vefakâr: vefalı, vefa gösteren

Kırk Altı Sene Evvel Tabedilen [1]

İki Mekteb-i Musibetin Şahadetnamesi

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[2] ۝ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[3]

Mukaddime

Vakta ki hürriyet divanelikle yâd olunurdu; zayıf istibdat tımarhaneyi bana mektep eyledi. Vakta ki itidal, istikamet, irtica ile iltibas olundu; meşrutiyette şiddetli istibdat, hapishaneyi mektep yaptı.

Ey şu şahadetnamemi temaşa eden zevat! Lütfen ruh ve hayalinizi mısafireten, yeni medeniyete karışmış asabî bir bedevî talebenin hâl-i ihtilâlde olan ceset ve dimağına gönderiniz; tâ tahtie ile hataya düşmeyiniz.

Otuz Bir Mart Hâdisesinde Divan-ı Harb-i Örfîde dedim ki:

"Ben talebeyim. Onun için her şeyi mizan-ı şeriatla muvazene ediyorum. Ben milliyetimizi yalnız İslâmiyet biliyorum. Onun için her şeyi de İslâmiyet nokta-i nazarından muhakeme ediyorum.

"Ben hapishane denilen âlem-i berzahın kapısında dururken ve darağacı denilen ıstasyonda ahirete giden

1. Bu tarih 1954 senesine aittir.
"İfade-i Naşir"deki 45 sene öncesi ile buradaki 46 sene öncesi atfının yapıldığı tarih 1954 olması gerekir. Zira *Divan-ı Harb-i Örfî* esninin birinci baskısı Hicri 1327, ikinci baskısı ise Hicri 1328 tarihlerinde yapılmıştır. Dolayısıyla 1327 den Hicri yıl itibarıyla 46 sene sonrası 1328'den de 45 sene sonrası Hicri 1373 yani Miladî 1954 tür. Buradaki atıf da birinci baskıya yapılmıştır.
2. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
3. Hiç bir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

ahiret: öteki dünya, kıyamet-ten sonra kurulan âlem.
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabir alemi.
asabi: sinirli, öfkeli.
bedevi: ıptıdaî tarzda yaşayan, medeni olmayan.
ceset: gövde, vücut, beden.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.
dimağ: beyin, akıl, şuur.
divanelik: delilik.
Divan-ı Harb-i Örfî: 31 Mart Olayından sonra kurulan Sıkıyönetim Mahkemesi.
hadise: vakıa, olay.
hâl-i ihtilâl: ayaklanma ve isyan durumu.
hapishane: tutukevi, cezaevi.
haşiye: ilâve, ek.
hürriyet: insanın ne kendisine ne de başkasına zarar vermeden kanun, düzenleme ve değerler çerçevesinde serbestçe hareket edebilmesi, bağımsızlık.
iltibas etmek: birbirine benzeyen şeylerin şaşırıp karıştırmak, birisini öteki zannetmek, yanılsık, karışıklık.
irtica: gericilik.
istasyon: durak, demiryolu durağı.
istibdat: hak ve hukuku tanımama, keyfî uygulama, zulüm ve tahakküm, idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı.
istikamet: doğruluk, dürüstlük, doğru ve namusluca hareket.
itidal: aşırı olmamak, dengeli olmak, soğukkanlılık.
lütfen: hoşlukla, tatlılıkla.
medeniyet: medenilik, şehirlilik, uygarlık.
Mekteb-i Musibetin Şahadetnamesi: Bediuzzaman Said Nursî'nin bir eseri.
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu.
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908 değişikliğiyle devam eden hukuki ve siyasi deneme verilen ad.
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hâlenin ve özellikleri tamamı.
mısafireten: mısafir olarak.
mizan-ı şeriat: din terazisi, İslâm terazisi.
muhakeme etmek: düşünmek, akıl yürütmek, akıl yürütüp doğru bir netice elde edebilmek.
mukaddime: önde bulunan, başlangıç olarak.
muvazene etmek: kıyaslamak, mukayese etmek.
nokta-i nazar: bakış açısı, görüş, fikir.
ruh: insandaki canlılığın ve dinlinin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefs.
sene: yıl.
şahadetname: bir okulun bitirildiğine dair verilen resmî belge, diploma.
tâ: kadar, dek, değin, kat.
tab: kitap basma, kitap baskısı.
tahtie: hatalı görmek.
temaşa etmek: seyretmek, hayretle ve dikkatle bakmak.
tımarhane: akıl hastahanesi.
vakta ki: ne zaman ki.
yad olunma: hatırlanma, anılma, hatıra getirilme.
zevat: zatlar, şahıslar, kimseler.

şimendîferi beklerken, cemiyet-i beşeriyenin gaddarâne hâllerini tenkit ederek, değil yalnız sizlere, belki bu zamandaki nev-i benîbeşere irad ettiğim bir nutuktur. Onun için, [1] يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ sırrınca, kabr-i kalbden hakaik çıplak çıktı. Namahrem olan kimseler nazar etmesin. Ahırete kemal-ı iştıyak ile müheyyayım. Bu asılanlarla beraber gitmeye hazırım. Nasıl ki bir bedevî garaipperest İstanbul'un acaip ve mehasinini işitmiş, fakat görmemiş, nasıl kemal-i hahişle görmeyi arzu eder! Ben de ma'rez-i acaıp ve garaıp olan âlem-i ahıreti o hahişle görmek istıyorum. Şimdi de öyleyim. Beni oraya nefyetmek, bana ceza değil. Sizin elinizden gelirse, beni vicdanen tazip ediniz! Ve illâ başka suretle azap, azap değil, benim için bir şandır!

"Bu hükûmet, zaman-ı istibdatta akla husumet ederdi, şimdi de hayata adavet ediyor. Eğer hükûmet böyle olursa, yaşasın cünun, yaşasın mevt! Zalimler için de yaşasın cehennem!.. Ben zaten bir zemin istıyordum kı, efkârımı onda beyan edeyim. Şimdi bu Divan-ı Harb-i Örfî iyi bir zemin oldu." [2]

Bidayetlerde herkesten sual olunduğu gibi, Divan-ı Harbde bana da sual ettiler:

"Sen de şeriatı istemişsin?"

Dedim:

"Şenatın bır hakıkatıne bın ruhum olsa feda etmeye hazırım! Zira, *şeriat sebeb-i saadet ve adalet-i mahz ve fazılettır.* Fakat ıhtılâlcılerın ıstıyışı gıbı değil."

---

1 Sırların ortaya çıktığı gün. (Tarık Sûresi, 9.)

2 Birinci ve ikinci baskı (1909-1910) Osmanlıca nüshalarda Üstad Bediüzzaman Hazretleri şunları ifade etmektedir:

"İleride gelen sözler Harbiye Nezaretinde feveran etti. Müteferrik zamanlarda, yani nutkun silsilesi, mukadder suallere cevaben İkinci Divan-ı Harbde birden söyledim. Ve sualler kısmı, tahliyemin ikinci gününde Birinci Divan-ı Harb Reisi Hurşit Paşa'ya bir defa ve başkasına mükerreren, masum mahpusları müdafaa için irad ettim. Ve bir parçasını da başka yerlerinde münakaşa suretinde söyledim."

---

acaip: değişik, hayrette bırakan
adalet-i mahz: saf ve tam adalet.
adavet: düşmanlık.
ahıret: öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
âlem-i ahıret: ahıret âlemi, öbür dünya.
azap: eziyet, işkence, sıkıntı.
bedevî: göçebe, ıptıdaî tarzda yaşayan.
beyan etme: anlatma, açıklama.
bıdayet: başlangıç.
cemiyet-i beşeriye: insan topluluğu, insan cemiyeti.
cünun: delilik.
Divan-ı Harb-i Örfî: Sıkıyönetim Mahkemesi.
Divan-ı Harb: Sıkıyönetim Mahkemesi.
efkar: düşünceler, fikirler.
fazilet: ahlâklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî güç, erdem.
feda etme: gözden çıkarma.
gaddarane: zalimce, gaddarca, merhametsizce, hainçesine.
garaıp: tuhaf, şaşılacak, hayret edilecek şeyler, tuhaflıklar.
garaipperest: garip şeylere çok düşkün olan, tuhaf işleri seven.
hahış: istek, arzu, isteyiş.
hakaık: hakıkatler, gerçekler.
hal: durum, vaziyet, keyfiyet.
husumet: düşmanlık.
hükûmet: devleti yöneten kadro.
illâ: aksi halde, yoksa.
irad etmek: söylemek.
kabr-i kalb: kalbin içi, merkezi.
kemal-i hahış: istek ve arzunun son derecesi, büyük bir istek, can atarcasına.
kemal-ı iştıyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu.
ma'rez-i acaıp: görülmedik varlıkların ve olayların sergisi.
mehasin: güzellikler.
mevt: ölüm.
müheyya: hazır, hazırlanmış, amade.
namahrem: mahrem olmayan; nikâh düşen, yabancı.
nazar etme: göz atma, bakma.
nefyetme: gönderme, sürme.
nev-i benîbeşer: insanlar, insanlık âlemi.
nutuk: konuşma, söylev.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı.
sebeb-i saadet: mutluluk sebebi, vasıtası.
sır: manevî hakikat.
sûret: biçim, şekil.
şan: yüksek makam, rütbe.
şeriat: din, İslâm, din kuralları.
şimendifer: demiryolunda çalışan vasıta, tren.
tazip etmek: azap vermek, eziyet etmek.
tenkıt etmek: eleştirmek.
vicdanen: vicdanca, vicdan bakımından, içten yürekten.
zalim: zulmeden, haksızlık yaparan, merhametsiz, gaddar.
zemin: yer, ortam, durum.
zaman-ı istibdat: zulüm, baskı dönemi.

Hem de dediler:

"Ittihad-ı Muhammediyeye (ASM) dâhil misin?"

Dedim:

"Maalıftihar, en küçük efradındanım. Fakat, benim tanî ettiğim vecihle Ve o ittihattan olmayan, dinsizlerden başka kimdir, bana gösteriniz."

İşte o nutku şimdi neşrediyorum. Tâ ki, meşrutiyeti lekeden ve ehl-i şenatı me'yusiyetten ve ehl-i asn tarih nazarında cehil ve cünundan ve hakikati evham ve şüpheden kurtarayım. İşte başlıyorum. Dedim:

Ey Paşalar, Zabitler!

Hapsimi iktiza eden cinayetlerin icmali:

إِذَا مَحَاسِنِيَ الَّتِي أَدِلُّ بِهَا كَانَتْ ذُنُوبِي فَقُلْ لِي كَيْفَ أَعْتَذِرُ

Yani: *Medar-ı iftihanım olan mehasınım şimdi gunah sayılıyor. Artık nasıl itizar edeyim, mütehayyirim.*

Mukaddeme olarak söylüyorum:

Mert olan cinayete tenezzül etmez. Şayet isnat olunsa, cezadan korkmaz. Hem de, haksız yere idam olunsam, iki şehit sevabını kazanırım. Zira, başka şehit yan mükâfatını dünyada nam ve şöhretle mübadele eder.[1] Şayet hapiste kalsam, böyle hürriyeti lâfızdan ibaret bulunan gaddar bir hükûmetin en rahat mevkii hapishane olsa gerektir. Mazlumiyetle ölmek, zalimiyetle yaşamaktan daha hayırlıdır.

1- Bu cümle Üstadımızın tashihinden geçen Osmanlıca tekslr nüshadan ilâve edilmiştir.

cehil: bilgisizlik, cehalet, cahillik
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katl, bu derecede ağır suç
cünun: delilik.
dahil: içinde giren, katılan.
efrat: fertler, bireyler
ehl-i asır: asrın insanları; asrın ilen gelenleri, manevî önderleri
ehl-i şerlat: Allah ın emrinden ayrılmayan, doğru yoldan giden, ahreti düşünerek hareket edenler
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
fakat: yalnız, ancak.
gaddar: zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden.
günah: suç, kabahat.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
hapis: tutukluluk durumu.
hapishane: cezaevi
ıbaret: meydana gelen, oluşan
icmal: öz, özet.
idam: asılarak öldürülmek.
ihtilalci: isyancı, mevcut idareyi veya rejimi zor kullanarak değiştirmeye çalışan.
iktıza etmek: gerekmek.
isnat etmek: bir şeyi bir kimseye ait göstermek.
itizar etmek: özrünü, mazeretini bildirmek.
ittihad-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'e (ASM) inananların meydana getirdiği gönül birliği ve bu kişilerin kurduğu cemiyet.
ittihat: aynı fikir ve görüşte olmak, fikir birliği etmek.
lâfız: söz, kelime
maalıftıhar: iftiharla övünerek, iftihar ederek.
mazlumiyet: mazlumluk, zulüm görmüşlük.
me'yusiyet: umutsızlık
medar-ı iftıhar: iftihar sebebi, övünme sebebi
mehasin: iyilikler
mert: sözünün eri, yiğit.
Meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan 1908 değişikliğiyle devam eden hukukî ve siyasî döneme verilen ad.
mevki: yer, mekân
mukaddeme: ilk söz, önsöz, başlangıç.
mütehayyir: hayrette kalan, şaşmış, şaşırmış
nazar: düşünme, fikir
neşretmek: basmak, yaymak.
nutuk: ikna maksadıyla bir toplulluk önünde yapılan konuşma, hitap
paşa: Osmanlılarda yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan
rahat: istirahat, dinlenme, huzur
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat.
şayet: eğer, olabilir ki, olur ki
şehit: Allah ın ve dinin adını yüceltme uğruna canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
tâ ki: yeter ki, öyle ki
tarif etmek: etraflıca anlatmak, bildirmek.
tarih: toplumları, milletleri, devletleri ve bunların kuruluşlarını etkileyen hareketlerden doğan olayları inceleyen bilim
tenezzül etmek: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etmek, alçalmak.
vecihle: yönüyle, şekliyle
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zalimiyet: zalimlik, acımasızlık, gaddarlık.

Bunu da derim ki:

Sıyaseti dinsizliğe alet yapan bazı adamlar, kabahatini setr için başkasını irtica ile ve dini siyasete alet yapmakla itham ederler. Şimdiki hafiyeler, eskisinden beterdirler. Bunların sadâkatine nasıl itimat olunur? Adalet onların sozlenne nasıl bına olunur?

Hem de, cerbezeyle, insan adalet yaparken zulme düşüyor. Zıra insan kusursuz olmaz. Fakat uzun zamanda ve efrad-ı kesîre içinde ve tahallül-i mehasinle tadil olunan müteferrik kusurlan, cerbeze ıle cem edıp, bir zaman-ı vahıtte bir şahs-ı vahıtten sudûrunu tevehhum ederek şedit cezaya müstahak gorur. Hâlbuki bu tarz, bır zulm-i şedıttır. Şimdi gelelim on bir buçuk cinayetlerimin (!) tadadına: (İHTAR)

BİRİNCİ CİNAYET

Geçen sene, bıdayet-ı hurrıyette elli-altmış telgraf, umum Şark aşiretlerine Sadaret vasıtasıyla çektim. Mealı şu ıdi:

"Meşrutiyet ve Kanun-ı Esasî işittiğiniz mesele ise, hakikî adalet ve meşveret-i şer'iyeden ibarettir. Hüsn-i telâkki edinız, muhafazasına çalışınız. Zıra dünyevî saadetimiz meşrutiyettedir ve istibdattan herkesten ziyade biz zarardideyiz."

Her yerden bu telgrafların cevabı müspet ve güzel olarak geldi. Demek Vilâyat-ı Şarkiyeyi tembih ettim, gafil

İHTAR: Bu cınayetlerın her bırı Dıvan-ı Harbdekı kırk tane evrak-ı perişanımda ve sair şayıatta hatıra gelen sual-ı mukaddere bırer cevab-ı ıcmalîdır. [1 ve 2. Baskı Osmanlıca eserden]

adalet: hakkanıyet, âdıllık, haksız lıktan uzaklaşma, kanunların eşıtlık ılkesıne gore uygulanması.
alet: aracı, sebep, vasıta.
aşıret: goçebe halınde yaşayan çogunlukla bır soydan gelen ınsanlar, kabıle oymak.
beter: daha fena, daha kotu.
bıdayet-ı hürriyet: hurrıyetın baş-langıcı (1908) Hurryetın ılı. Meşrutıyet) ılan edıldıgı zaman.
bina etmek: bır ıddıayı bır şeye dayandırmak.
cem etmek: toplamak, bır araya getırmek, bırıktırmek.
cerbeze: aldatıcı sozlerle hakıkatı gızlemek.
cinayet: adam oldurme, cana kıyma, katl: bu derecede agır suç.
dünyevî: dunya yaşayışı ıle ılgılı.
efrad-ı kesîre: bırçok kımseler.
fakat: ama, şu kadar var kı.
gafil: olanın bıtenın farkında olmayan.
gaflet: olanın bıtenın farkında olmamak.
hafiye: saklı ve gızlı şeylen araştıran casus, polıs.
hakikî: gerçek, dogru, gerçekten.
hâlbuki: oysa kı, hakıkat şu kı.
hüsn-i telakki etmek: anlayış gostenp ıyı nıyetle kabul etmek.
ibaret: meydana gelen, olusan.
irtica: gerıcılık.
istibdat: ıdarede gorulen her turlu kanun dışı tazyik, baskı.
ıtham etmek: suçlamak, suç ısnat etmek.
itimat etmek: dayanmak, guvenmek, emnıyet etmek.
kabahat: uygunsuz ış, kusur, suç.
Kanun-ı Esasî: 1876 da yayınlanan ılk Turk anayasası.
meal: anlam.
mesele: cevabı istenen soru.
Meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla baslayan 1908 degişıklıgıyle devam eden hukukî ve sıyasî doneme verılen ad.
meşveret-i şer'iye: dine şenata uygun olarak yapılan mesveret.
muhafaza: koruma, bırakmama.
müspet: pozıtıf, olumlu.
müstahak: hak etmiş, lâyık.
müteferrik: ayrı ayrı, çeşıtlı.
saadet: mutluluk.
sadakat: dosluk, dogruluk.
Sadaret: Sadrazamlık, sadrazamın ışı ve makamı.
sene: yıl, on ıkı aylık zaman parçası.
setr: örtmek, kapatmak, gızlemek.
siyaset: devlet ışlerınıı duzenleme ve yurutme sanatıyla ılgılı goruş veya anlayış, polıtıka.
sudur: meydana cıkmak.
şahs-ı vahıt: tek, bır şahıs.
şark: dogu.
şedit: şıddetlı.
ta: yeter kı.
tadat: saymak, bırer bırer soylemek.
tadil olunma: degıştırılme.
tahallül-ı mehasin: guzellıklerin bozulması, ayrışması.
tarz: bıçım, şekıl, suret, usul, yol.
tembih etmek: uyarmak.
tevehhum etmek: gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
umum: butun.
vasıta: aracı, aracılık.
Vilayat-ı Şarkiye: doguda bulunan ıller Guneydogu Bolgesi.
zaman-ı vahıt: bır an, aynı zamanda, bır zaman ıçınde.
zarardide: zarar gormuş, zarara, zıyana ugramış olan.
zıra: çunkı.
ziyade: çok, fazla.
zulm-i şedit: şıddetlı, sert, katı zulum.
zulüm: adalete aykırı davranma, adaletsızlık.

bırakmadım, tâ yeni bir istibdat onların gafletinden istifade etmesin. Neme lâzım demediğimden, cinayet (!) işledim ki, bu mahkemeye girdim.

İKİNCİ CİNAYET

Ayasofya'da, Bayezit'te, Fatih'te, Süleymaniye'de umum ulema ve talebeye hitaben müteaddit nutuklarla, şeriatın ve musemma-i meşrutiyetin münasebet-i hakikiyesini izah ve teşrih ettim; ve mütehakkimâne istibdadın şeriatla bir münasebeti olmadığını beyan ettim. Şöyle ki

(1) سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ hadisinin sırrıyla, şeriat âleme gelmiş; tâ istibdadı ve zalimâne tahakkümü mahvetsin.

Eğer temessül etse istibdat bir dev ve meşru meşrutiyet bir manevî Süleyman, şeriat hatem-i Süleyman suretine girerdi. Bu hasiyet-i tesahhure malik olan, hatem-i şeriat idi. Taht-ı medeniyette oturan ve efkâr-ı umumiye denilen Suleyman-ı meşrutiyetin engüşt[ün]e lâyık iken ifrit-i istibdat gasp etmişti. (2)

Herhangi bir nutuk irad ettimse, her bir kelimesine kimsenin bir itirazı varsa, bürhan-ı kat'î ile ıspata hazırım. (3) Ve dedim ki:

Asıl, şeriatın meslek-ı hakikîsi, hakikat-ı meşrutiyet-ı meşruadır. Demek, meşrutiyeti delâil-i şer'iye ile kabul ettim. Başka medeniyetçiler gibi, taklidî ve hilâf-ı şeriat

1- Kavmin efendisi onlara hizmet edendir. (*Keşfü'l-Hafâ*, 1.462, hadis no: 1515.)
2- Bu paragraf Osmanlıca tekstir nüshadan alınmıştır.
3- Osmanlıca tekstir nüshada "**... diye umuma meydan okudum**" ifadesi de bulunmaktadır.

âlem: dünya, cihan.
asıl: gerçek, öz.
beyan etmek: anlatmak, açık söylemek, bildirmek.
bürhan-ı kat'î: kesin delil, her hangi bir şüphe bırakmayan delil.
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katil.
delâil-i şer'iye: dinle ilgili deliller, dinden kaynaklanan deliller.
efkar-ı umumiye: bütün fikirler.
engüşt: parmak.
gaflet: dikkatsizlik, olanın bitenin farkında olmamak.
gasp etmek: el koymak.
hadis: Peygamber Efendimize (ASM) ait söz, emir, fiil.
hakikat-ı meşrutiyet-i meşrua: meşru olan meşrutiyetin gerçeği.
hasiyet-i tesahhur: büyüleyicilik özelliği.
hatem-i Süleyman: Hz. Süleyman'ın mührü.
hatem-i şeriat: din mührü.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek, birine yönelerek.
ifrit-i istibdat: şeytanın akılları hükmü altına alması.
irad etmek: söylemek.
ıspat: kanıtlama.
istibdat: hak ve hukuku tanımama, keyfî uygulama, zulüm ve tahakkum, kanun dışı tazyik, baskı.
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
itiraz: bir fikri, hükmü veya durumu kabul etmeyip çürütmeye kalkışma, karşı çıkma.
izah: ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma.
kabul etmek: uygun bulmak, beğenmek, gönlü yatmak.
lâyık: yakışan, yaraşır, uygun.
mahvetmek: yok etmek, ortadan kaldırmak.
malik: sahip.
manevî: maddî olmayan, manaya ait.
meslek-i hakikî: hakikî meslek, hakikî yol.
meşru: dine uygun, dinen caiz olanın müsaade ettiği şey.
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908'deki değişikliğiyle devam eden hukukî ve siyasî döneme verilen ad.
meydan okumak: Hiç kimseden çekinmediğini açıkça belirterek tartışmaya davet etmek.
münasebet: ilgi, alâka, bağ.
münasebet-i hakikiye: gerçek ilgi, bağ.
müsemma-i meşrutiyet: meşrutiyet diye isimlendirilen.
müteaddit: çok, birçok, çeşitli, birden fazla.
mütehakkimâne: zorbalıkla, baskı uygulayarak.
neme lâzım: bana ne.
nutuk: konuşma, hitap, söylev.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, püf noktası, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı.
suret: şekil, biçim.
Suleyman-ı meşrutiyet: meşrutiyetin Hz. Süleyman (a.s.) gibi her türlü hak ve hukuka dikkat eden sultanı.
şeriat: dîn, İslâm.
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma, hükum sürme.
taht-ı medeniyet: uygarlık tahtı.
talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
temessül etmek: bir şekil ve sûrete girmek, cisimlenmek.
teşrih etmek: bir meseleyi iyice araştırıp ortaya çıkarmak, şerh etmek.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
zalimâne: zulmederce, zalimce.

telâkkı etmedim ve şeriatı rüşvet vermedim. Ve ulema ve şeriatı Avrupa'nın zünun-i fasidesinden iktidanma göre kurtarmaya çalıştığımdan, cinayet (!) ettim ki, bu tarz muamelenizi gördüm.

ÜÇÜNCÜ CİNAYET

İstanbul'da yirmi bine yakın hemşehrilerimi, hamal ve gafil ve safdil olduklarından, bazı particiler onları iğfal ile Vilâyat-ı Şarkiyeyi lekedar etmelerinden korktum. Ve hamalların umum yerlerini ve kahvelerini gezdim. Geçen sene anlayacakları suretle meşrutiyeti onlara telkin ettim. Şu mealde:

Istıbdat zulüm ve tahakkümdür, meşrutiyet adalet ve şeriattır. Padişah, Peygamberimizin (ASM) *emrine itaat etse ve yoluna gitse halifedir, biz de ona itaat edeceğiz. Yoksa, Peygambere* (ASM) *tâbi olmayıp zulmedenler, padişah da olsalar, haydutlurlar.*

Bizim düşmanımız cehalet, zaruret, ihtilâftır. Bu üç düşmana karşı sanat, marifet, ittifak silâhıyla cihad edeceğiz. Ve bizi bir cihette teyakkuza ve terakkiye sevk eden hakikî kardeşlerimiz Türklerle ve komşularımızla dost olup el ele vereceğiz.[1] Zira husumette fenalık var. Husumete vaktimiz yoktur. Hükûmetin işine karışmayacağız. Zira hikmet-i hukûmeti bilmiyoruz.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
amma: lakin, ancak.
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olmak.
cihat: savaşmak, mücadele etmek.
cihet: yön, sebep, vesile.
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katl; bu derecede ağır suç.
fenalık: kötülük.
gafil: olanın bitenin farkında olmayan.
hakikî: gerçek, sahici.
halife: İslâmların dinî reisi, başkanı, hükümdar.
hamal: yük taşıyıcı insan.
haydut: eşkıya.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
hikmet-i hükûmet: hükûmetin yönetimde gözettiği fayda, uyguladığı kurallar.
hilâf-ı şeriat: dine aykırı, uygun değil.
husumet: hasım olma hâli, hasımlık, düşmanlık.
iğfal: yanıltmak, gaflete düşürerek kandırmak.
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, fikir ayrılığı.
iktidar: bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfî idare sistemi.
itaat etmek: boyun eğmek, uymak, dinlemek, alınan emre göre hareket etmek.
ittifak: ortak bir gayede anlaşmak, fikir birliği etmek, uyuşmak, bağdaşmak.
lekedar: lekeli, lekelenmiş.
marifet: bilme, ilim, hüner.
meal: anlam, mana.
medeniyetçi: milleti medenî yapmak isteyen.
meşrutiyet: başında hükümdar bulunmakla birlikte seçimle kurulan bir yasama meclisine dayanan yürütmesi denetime açık anayasal idare şekli.
muamele: davranma, davranış.
rüşvet: menfaat elde etmek için verilen, karşısındakinin hoşuna gidecek şey.
safdil: temiz kalbli, hile oyun bilmeyen, kolay aldatılan.
sevk etmek: onunla katip ile sürmek, göndermek.
suretle: şekilde, uslupta.
şeriat: dîn, İslâm.

1. Üstadımız daha evvel kendilerinin de tashih ettikleri el yazması Osmanlıca tekrir nüshada ise bu cümle şöyledir: **"Amma, komşularımız ve bizi teyakkuz ve terakkiye sevk eden Ermenilerle dost olup el ele vereceğiz."** Aynı ifadeler *Münâzarat*'ta da (Yeni Asya Neşriyat, 2007, s. 164) yer almaktadır.

tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan.
tahakkum: zorla hükmetmek, hükmü altına almak.
taklîd: taklit ederek.
tarz: biçim, şekil, suret.
telakki etmek: anlamak, kabul etmek.
telkin etmek: fikir aşılamak, öğretmek.
terakki: ilerleme, gelişme, ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme, daha yüksek bir seviyeye gelme.
teyakkuz: uyanmak, uyanış.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vilâyat-ı şarkiye: doğu illeri.
zaruret: çaresizlik, muhtaçlık, yoksulluk, şiddetli ihtiyaç, fakirlik.
zira: çünkü.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.
zunun-ı fâside: çürük ve temelsiz zanlar, şüpheler.

İşte o hamalların Avusturya'ya karşı –benim gibi bütün Avrupa'ya karşı– (HAŞİYE) boykotajları ve en müşevveş ve heyecanlı zamanlarda âkilâne hareketlerinde bu nasihatin tesiri olmuştur. Padişaha karşı irtibatlarını tadil etmeye ve boykotajlarla Avrupa'ya karşı harb-i iktisadî açmaya sebebiyet verdiğimden, demek cinayet (!) ettim ki, bu belâya düştüm.

DÖRDÜNCÜ CİNAYET

Avrupa, bizdeki cehalet ve taassup müsaadesiyle şeriatı, hâşâ ve kellâ, istıbdada müsait zannettiklerinden, nihayet derecede kalben üzülmüştüm. Onların zannını tekzip etmek için, meşrutiyeti herkesten ziyade şeriat namına alkışladım.

Lâkin, yine korktum ki, başka bir istıbdat tekrar o zannı tasdik eder diye, ne kadar kuvvetim varsa Ayasofya Camiinde mebusana hitaben feryat ettim ve söyledim ki: Meşrutiyeti meşruiyet ünvanıyla telâkki ve telkin ediniz. Tâ yeni ve gizli ve dinsiz bir istıbdat, pis elleyle o mübareği ağrazına siper etmekle lekedar etmesin.

Hürriyeti adab-ı şeriatla takyit ediniz. Zira cahil efrat ve avam-ı nâs, kayıtsız hür olsa, şartsız tam serbest olsa, sefih ve itaatsiz olur.

HAŞİYE: Bediüzzaman'a zürefadan biri, bir gün, irfanıyla mütenasip bir esvap giymesi lüzumundan bahseder. Muşarünileyh de, "Sız, Avusturya'ya güya boykot yapıyorsunuz, hem onun gönderdiği kalpakları giyiyorsunuz. Ben ise, bütün Avrupa'ya boykot yapıyorum. Onun için, yalnız memleketimin maddî ve manevî mamulâtını giyiyorum" buyurmuştur.

adab-ı şeriat: dinî terbiye.
ağraz: maksadar gizli niyetler, garezler.
âkilâne: akıllıcasına tutarlı, mantıklı akıllı adama yakışır surette.
avam-ı nas: İnsanların ilmi irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanlar.
bahsetmek: söylemek, anlatmak.
bela: musibet, sıkıntılı iş.
boykot: sosyal ve iktisadî ilişkileri kesme şeklinde uygulanan protesto şekli.
boykotaj: boykot, boykot etme.
cahil: bilgisiz, bilmeyen.
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olmak.
cinayet: ağır suç.
efrat: fertler.
esvap: elbise, kıyafet.
feryat etmek: yüksek sesle ve ikaz eder gibi dile getirmek.
hamal: yük taşıyıcı.
harb-i iktisadî: ekonomik savaş.
haşâ ve kellâ: asla ve katı-yen hiç bir vakit.
haşiye: ilâve, ek.
hitaben: konuşarak, söyleyerek.
hür: bağımsız, serbest.
hürriyet: özgürlük, serbestçe hareket edebilme.
ifade-i meram: dilek ve maksadını anlatma, maksadı ifade etme; kitaplara yazılan on söz.
iktısa: giyme, giyinme.
irfan: anlayış, sezişi, ruh uyanıklığı, kültür.
irtibat: bağlı olmak, bağlanmak.
istıbdat: baskı ve zulüm.
itaatsiz: hükuka, emre uymayan.
kalben: samimi, içten gönülden.
kayıtsız: bağımsız.
lâkin: ama, fakat, ancak.
lekedar: lekeli, lekelenmiş.
mamulât: ürünler, üretilmişler.
mebusan: milletvekilleri.
meşruiyet: meşruluk, kanuna, hukuka ve dine uygunluk.
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908 dağıtılışıyla devam eden hukuki ve siyasi döneme verilen ad.
mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
müsaade: izin, elveriş.
müsait: elveriş, uygun, izin veren, müsaade eden.
müşarünileyh: adı geçen, kendine işaret edilen, ismi evvelce söylenmiş olan.
müşevveş: karışık, düzensiz, karmakarışık.
mütenasip: uygun olan, her bakımdan birbirine denk.
namına: adına.
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma; akıl öğretmek, yol göstermek.
nihayet: son derece.
sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme.
sefih: faydayı ve zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum, beyinsiz.
siper: arkasına saklanılacak şey.
şeriat: dîn, İslam.
taassup: kendi dîn ve milliyetini çok üstün tutarak, başka dîn ve milliyetten olanlara kın, nefret ve düşmanlık göstermek.
tadil etmek: değişiklik yapmak, değiştirmek.
takyit etmek: kayıt ve şartla bağlamak, şart koşmak.
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, onaylamak.
tekzip etmek: doğruyu ortaya koyup yalanı açığa çıkarmak.
telâkki: anlamak, anlayış, görüş, kabul etmek.
telkin etmek: fikir aşılamak, öğüt vermek, zihinde yer ettirmek.
tesir: etki.
ünvan: ad, isim, lakap.
zannetmek: sanmak, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hüküm etmek.
zira: çünkü.
ziyade: çok, fazla.
zürefa: zarif kimseler, zarifler.

Adalet namazında kıbleniz dört mezhep olsun. Tâ ki namaz sahih ola. Zira hakaik-ı meşrutiyetin sarahaten ve zımnen ve iznen dört mezhepten istihracı mümkün olduğunu dava ettim.

Ben ki bir adî talebeyim, ulemaya farz-ı ayn olan bir vazîfeyi omzuma aldım, demek cinayet (!) ettim ki, bu tokadı yedim.

BEŞİNCİ CINAYET

Gazeteler, iki kıyas-ı fasit cihetiyle ve haysiyet kıncı bir neşriyatla ahlâk-ı İslâmiyeyi sarstılar ve efkâr-ı umumiyeyi penşan ettiler. Ben de gazetelerde onlan reddeden makaleler neşrettim. Dedim ki:

Ey Gazeteciler!

Edipler edepli olmalı, hem de, edeb-i İslâmiye ile muteeddip olmalı. Ve onlann sözleri, kalb-i umumî-i muşterek-ı milletten bîtarafâne çıkmalı. Ve matbuat nizamnamesini vicdanınızdaki hiss-i diyanet ve niyet-i halise tanzım etmeli.

Hâlbuki, siz iki kıyas-ı fasit ile, yanı taşrayı İstanbul'a ve İstanbul'u Avrupa'ya kıyas ederek efkâr-ı umumiyeyi bataklığa duşurdunuz ve şahsî garazlan ve fikr-i intikamı uyandırdınız. Zira elifba okumayan çocuğa felsefe-i tabiiye dersi venlmez. Ve erkeğe tiyatrocu karı libası yakışmaz. Ve Avrupa'nın hissiyatı İstanbul'da tatbik olunmaz. Akvamın ihtilâfı, mekânlann ve aktârın tehalufü, zamanların ve asırların ihtilâfı gibidir. Birisinin libası, ötekinin endamına gelmez.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkanıyet, adillik.
ahlâk-ı İslâmiye: İslâm ahlâkı
aktâr: taraflar, yanlar, her taraf, her yer
akvam: milletler, kavimler, uluslar
bitarafâne: tarafsızca, herhangi bir tarafı, kimseyi ve yanı tutmaksızın
cihetiyle: yönüyle, sebebiyle
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katl; bu derecede ağır suç
dava etmek: takip edilen fikir, iddia
edeb-i İslâmiye: İslâmî terbiye, İslâmın verdiği terbiye, eğitim
edepli: zarif, iyi ahlâklı, güzel terbiyeli, hayalı.
edip: yazar, gazeteci.
efkar-ı umumiye: umumun görüşü, kamuoyu
elifba: alfabe
endam: vücut, beden
farz: İslâmiyette, kesin olarak yapılması gereken emir, zarurî.
farz-ı ayn: teker teker, her mükellef Müslümanın yerine getirmesi lazım gelen farz
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe.
fikr-i intikam: intikam düşüncesi.
garaz: maksat, kötü kasıt, düşmanca niyet.
hakaik-ı meşrutiyet: meşrutiyetin esası, gerçeği, özü
halbuki: oysa ki
haysiyet: şeref, onur, itibar
hiss-i diyanet: dîn duygusu
hissiyat: hisler, duygular
ihtilâf: ayrılık, aykırılık.
istihraç: çıkarmak.
izinen: izni olarak.
kalb-i umumî-i muşterek-i millet: milletin ortak olan umumî kalbi, milletin ortak duyguları
kıble: namaza başlarken yönelinen taraf.
kıyas etmek: karşılaştırmak, oranlamak.
kıyas-ı fasit: bozuk kıyas, yanlış kıyas, yanlış karşılaştırma
libas: elbise, giyilecek şey, giysi, kıyafet.
makale: nutuk, belli bir konu üzerinde yazılmış gazete yazısı
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler v.s.
mekan: yer, mahal
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri
mümkün: olabilir, imkân dahilinde, kabil.
muteeddip: edepli, terbiyeli
neşretmek: yazmak, basmak, yaymak.
neşriyat: yayın
niyet-i halise: halis olan niyet, her türlü hileden, riyadan, kötülükten uzak olan niyet, samimî olan gaye
nizamname: kanunların uygulanması konusunda ayrıntılı noktalar ihtiva eden kaideler bütünü
perişan: dağınık, bozuk, tertipsiz.
reddetmek: kabul etmemek, istememek
sahih: doğru, sağlam, geçerli.
sarahaten: açıkça, açıktan açıya, açık olarak, doğrudan doğruya
şahsî: şahsa ait, kişiye özel
ta ki: yeter ki
talebe: talep eden, öğrenci.
tanzım etmek: düzenlemek, tertiplemek, ıslah etmek
taşra: İstanbul dışı yerler
tatbik etmek: yerine getirmek, uygulamak.
tehalüf: birbirine zıt olmak, muhalif olmak, birbirine uymamak.
tiyatro: dram, komedi gibi edebiyat ürünlerini sahnede oynama sanatı
ulema: âlimler, bilginler
vazife: görev, yükümlülük.
vicdan: iyiyi, kötüden, hayırsızlıktan ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde
zira: çünkü.

Demek Fransız Büyük İhtilâlı bize tamamen hareket düsturu olamaz. Yanlışlık tatbık-i nazariyat ve mukteza-i hâli düşünmemekten çıkar.

Ben ki ümmî bir köylüyüm, böyle cerbezeli ve mugalâtalı ve ağrazlı muharrirlere nasihat ettim, demek cinayet (!) işledim.

ALTINCI CİNAYET

Kaç defa büyük ıçtımalarda heyecanları hıssettım. Korktum ki, avam-ı nâs, sıyasete karışmakla asayişi ıhlâl etsınler. Türkçeyı yenı öğrenen köylü bır talebenın lısanına yakışacak lâfızlarla heyecanı teskın ettim. Ezcümle, Bayezıt'te talebenın ıçtımaında ve Ayasofya mevlıdınde ve Ferah Tıyatrosundakı heyecana yetıştım. Bir derece heyecanı teskın ettım. Yoksa bır fırtına daha olacaktı.

Ben kı bedevî bir adamım, medenîlerın entrıkalarını bıldığım hâlde ışlerıne karıştım, demek cinayet (!) ettim.

YEDİNCİ CİNAYET

Işittim, İttihad-ı Muhammedî (ASM) namıyla bir cemıyet teşekkul etmış. Nihayet derecede korktum kı, bu ısm-ı mübareğın altında bazılarının bir yanlış hareketi meydana gelsin.

Sonra ışıttım, bu ısm-ı mübareği bazı mubarek zevat (Süheyl Paşa ve Şeyh Sadık gibi zatlar) daha basit ve sırf ıbadete ve sünnet-ı seniyeye tebaıyete nakletmişler. Ve o sıyasî cemıyetten kat-ı alâka ettıler, sıyasete karışmayacaklar.

ağrazlı: kın tutan, garezlerı olan
asayiş: kanun ve nızam hakımıyetının saglanması, düzen
avam-ı nâs: insanların ümî ırfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanlar
basıt: yalın sade
bedevî: göçebe ıptıdaî tarzda yaşayan
cemiyet: topluluk, birlik, heyet.
cerbezeli: aldatıcı kumazca.
cinayet: adam oldurme cana kıyma kad bu derecede agır suç.
defa: kere kez.
derece: mıktar
dustur: kural prensıp
entrika: bır çıkar saglamak veya bırlne zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen dalavere hıle desıse
ezcümle: bu cümleden olarak.
hâl: durum vazıyet.
hareket: davranış tutum tavır tarz.
hissetmek: sezinlemek.
ıbadet: Allah a karşı kulluk vazıfesını yapmak.
içtima: toplantı toplanma.
ihlâl: halel getırmek, bozmak, saglamlıgına zarar vermek.
ism-i mubarek: kutsal saygıdeger ısım
İttihad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa Mehmet Sadık Fenk Rıza Paşa Dervış Vahdetı ve arkadaşları tarafından İstanbul da 5 Nisan 1909 tarhınde kurulan bır cemıyet.
kat-ı alâka etmek: ılgıyı kesmek.
lafız: soz kelime agızdan çıkan manalı veya manasız soz.
lısan: konuşma dılı
medeni: hayat tarzı, bılgı seviyesi bakımından yuksek durumda bulunan uygar modern
mevlıt: Hz. Muhammed ın (ASM) dogumu menkıbesı ve hayatı ıle ılgılı eser Suleyman Çelebı nın bu konudakı meşhur ve yaygın eserı bu eserın okundugu dınî toren
mugalatalı: yanıltıcı dehlısız veya uydurma
muharrir: yazar gazete vs yazarı gazeteci
mukteza-i hal: durumun gerektırmesi durum ıcabı
mubarek: begenılen sevılen
nakletmek: ıletmek aktarmak.
nam: ad ısım
nasihat etmek: dogruya ıyıye guzele sevk etmek ıçın konuşmak, akıl ogretmek, yol gostermek.
nihayet derece: son derece
sırf: ancak, yalnız.
siyaset: devlet ıdarası ıle ılgılı esaslar polıtıka
siyasete karışmak: sıyasete gırmek, polıtıkaya atılmak.
siyasi: siyasede ılgılı polıtık sıyasetle ugraşan
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed ın (ASM) yuce sunnetı yuksek hâl soz tavır ve tasvıplerı
talebe: ogrencı
tamamen: eksıksız ve tam olarak.
tatbık-ı nazariyat: ılmı goruşlerın ortaya konması uygulanması
tebaiyet: tabılık tabı olma uyma.
teskın etmek: sakınleştırmek, yatıştırmak
teşekkül etmek: şekıllenmek, kurulmak.
ümmi: okuma yazması olmayan okumamış
zat: kişi şahıs fert.
zevat: zatlar şahıslar kımseler

Lâkin, tekrar korktum, dedim: "Bu isim umumun hakkıdır, tahsis ve tahdit kabul etmez." Ben, nasıl ki dindar müteaddit cemiyete bir cihetle mensubum, zira maksatlarını bir gördüm; kezalik, o ism-i mübareğe intisap ettim. Lâkin tarif ettiğim vecihle ki, işte bu tarifi cerideler-de neşretmiştim.

Benim murat ettiğim ve dâhil olduğum İttihad-ı Muhammedînin (ASM) tarifi budur ki:

"Şarktan garba, cenuptan şimale uzanan bir silsile-i nuranî ile merbut bir dairedir. Dâhil olanlar da, bu zamanda üç yüz milyondan ziyadedir.

"Bu ittihadın cihetü'l-vahdeti ve irtibatı tevhid-i İlâhîdir, peyman ve yemini imandır, müntesipleri "kâlû belâ"dan dâhil olan umum mü'minlerdir, defter-i esmaları da Levh-i Mahfuzdur.

"Bu ittihadın naşir-i efkârı umum kutub-i İslâmiyedir, günlük gazeteleri de ilâ-i kelimetullahı hedef-i maksat eden umum dinî gazetelerdir. Kulüp ve encümenleri cami ve mescitler ve dinî medreseler ve zikirhanelerdir, merkezi de Harameyn-ı Şerifeyn'dir.

"Böyle cemiyetin reisi Fahr-ı Âlemdir (ASM) ve mesleği herkes kendi nefsiyle mücahede, yani ahlâk-ı Ahmediye (ASM) ile tahallûk ve sünnet-ı nebeviyeyi ihya ve başkalara da muhabbet ve kavl-ı leyyin ile –eğer zarar etmezse– nasihat etmektir.

ahlâk-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (ASM) ahlâkı.
cami: Muslumanlarin toplu olarak da namaz kildiklari yer.
cemiyet: topluluk, birlik, hey et.
cenup: güney
ceride: gazete
cihede: yönden yönünden
cihetü'l-vahdet: birlik yönü.
dâhil: içinde, içeri girmiş, kabul
daire: alan
defter-i esma: isimler defteri.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren müteedyin.
encümen: belli konuları görüşmek üzere toplanan meclis, cemiyet, şûra, komisyon, takım.
Fahr-ı Âlem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (ASM)
garp: batı
hakkı: ait olan
Harameyn-i Şerifeyn: iki mukaddes harem: müşrik ve kâfirlere yasak olan Mekke ve Medine
hedef-i maksat: asıl hedef
ihya: canlandırma, diriltme
ilâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini yaymak.
intisap etme: mensup olma, bağlanma
irtibat: bağlantılı, ilgili olmak.
ism-i mübarek: kutsal isim
İttihad-ı Muhammedî: Muslumanlarin birlikteligi anlamina gelen bir cemiyet.
ittihat: birlik, aynı fikir ve görüşte olmak, fikir birliği etmek.
kalû bela: dediler, onlar söylediler. Allah'ın kullarını yarattıktan sonra "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" sorusuna kulların verdiği "Evet" cevabıdır.
kavl-i leyyin: uygun dil, yumuşak lisan
kezalik: bu da öyle, böylece.
kulüp: demek, cemiyet, üye olanların çeşitli amaçlar için toplandıkları yer.
kutub-ı İslâmiye: İslâm dini ile ilgili kitaplar
lâkin: ama, fakat, ancak.
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilmiyle kaimatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
maksat: kastedilen, varılmak istenen nokta, niyet, meram
medrese: ders okutulan yer, yüksek okul, üniversite
mensup: bir şeye bağlı bulunan
merbut: bağlı, raptedilmiş
mescit: içinde Cuma ve bayram namazı kılınmayan ibadethane
meslek: gıdış, tarz, yol.
muhabbet: sevgi, sevme.
murat: istenen, amaç
mü'min: iman eden, inanan
mücahede: cihat, koruluğu emreden nefsin direnişini kırarak onu hükmü altına alma, nefsin değil, hakkın istediğine göre hareket etmeye çalışma
muntesip: bağlanmış, ilgisi, alakası, bağı olan
muteaddit: birçok, çeşitli
nasihat etme: öğüt verme.
naşir-i efkar: düşüncelerin, fikirlerin yayan, neşreden
nefis: kötülüğe sevk eden, şehvetleri istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
neşretmek: basmak, yaymak.
peyman: yemin, and, kasem.
silsile-i nuranî: nurlu, aydınlık nesil
sünnet-i Nebeviye: Peygamberimizin (ASM) sünneti
şark: doğu
şimal: kuzey
tahalluk: ahlâklanma
tahdit: sınırlama
tahsis: has kılma, ayırma.
tarif etmek: bir nesneyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde sözlü veya yazılı olarak anlatmak.
tevhid-i İlâhî: Allah'ın birliğine iman ve Ondan başka ilâh olmadığını tasdik etme.
umum: hep, bütün, cümle
vecih: şekil, tarz, yön
zıkırhane: zikir yeri
zira: çünkü
ziyade: çok, fazla.

"Bu ittihadın nizamnamesi sünnet-i nebeviye ve kanunnamesi evamir ve nevahî-i şer'iyedir. Ve kılıçları da berahin-i kâtıadır; zıra, medenîlere galebe çalmak ikna ıledır, icbar ıle değıldir. Taharri-i hakıkat muhabbetledır. Husumet ıse vahşet ve taassuba karşı ıdı. Zaten hakıkî medeniyet onları tokatlıyor. [1] Hedef ve maksatları da ilâ-i kelimetullahtır. Şeriat da yüzde doksan dokuz ahlâk, ibadet, ahiret ve fazilete aittir, yuzde bir nispetinde sıyasete mutealliktir, onu da ululemirlerimiz düşunsunler.

"Şimdı maksadımız, o sılsıle-i nuranîyı ıhtizaza getirmekle, herkesı bir şevkuhâhış-ı vıcdaniye ıle tarık-ı terakkıde Kâbe-i kemalâta sevk etmektır. Zıra ilâ-ı kelımetullahın bu zamanda bir buyuk sebebı maddeten terakkı etmektır."

İşte ben bu ittihadın efradındanım ve bu ittihadın tezahürüne teşebbus edenlerdenim. Yoksa sebeb-i iftirak olan fırkalardan, partılerden değılim.

Elhâsıl: Sultanı Selım'e bıat etmişım. Onun ittıhad-ı İslâm'dakı fıkrını kabul ettım. Zıra o, Vılâyat-ı Şarkıyeyı ıkaz etti; onlar da ona bıat ettıler. Şımdıkı Şarklılar o zamanki Şarklılardır. Bu meselede seleflerym, Şeyh Cemaleddın-ı Efganî, allâmelerden Mısır müftüsü merhum Muhammed Abdüh, müfrıt âlımlerden Alı Suavi, Hoca Tahsın ve ıttıhad-ı İslâm'ı hedef tutan Namık Kemal ve Sultan Selım'dır kı, demış

1- Bu cumle Osmanlıca teksir nushadan alınmıştır.

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikincı hayat.
ahlâk: Insanın iyi veya kotu olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikden huylan ve bunların etkıslyle ortaya koyduğu iradeli davranışlar butunu
âlim: bilgin ilim adamı.
allame: ilmi seviyesi çok yuksek olan âlim ustad-ı azam.
berahın-ı katıa: kat'i kesin delıller
bıat etmek: kabul ve tasdık etmek.
efrat: ferdler bireyler
elhâsıl: ozet olarak.
evamir: emırler buyruklar
fazılet: kışıyı ahlaklı, iyi hareket etmeye yonelten manevi kuvvet, erdem
fırka: cemaat cemiyet.
galebe çalmak: galıp gelmek ustun gelmek.
husumet: hasımlık, düşmanlık.
ıbadet: Allah ın emrettıklerını yerine getırmek. Allah a karşı kulluk vazıfesını yapmak
ıcbar: zorlamak mecbur etmek
ıhtizaza getirmek: harekete geçırmek.
ıkaz: uyarma uyandırma
ıknı: kanaat oluşturma, bir fikri dusunceyi kabul ettırme
ılâ-ı kelimetullah: Allah ın adını duyurmak, yuceltmek.
ittihad-ı İslâm: İslâm birlığı Panıslamızm
ıttıhat: aynı fikir ve goruste olmak fikir birlıgi etmek.
kabe-i kemalat: mukemmellıkler kâbesi guzellıklerin merkezi.
kanunname: kanun kıtabı
maddeten: maddi olarak sozde degil fıilen.
maksat: gaye, hedef amaç.
medeni: uygar modern.
medeniyet: medenilik uygarlık.
merhum: rahmete kavuşmuş ölmuş olu
mesele: onemli konu
muhabbet: insanın manevî haz aldıgı veya kendisinde hayır ve olgunluk gorduğu bir şeye meyletmesi.
müfrit: bir konuda bir işte çok ileri giden aşırı
müftü: fetva veren, dinî mesele lerle ilgilenen gorevli kımse
mütealliik: ait dair ilgili
nevahı-ı şer ıye: dınl yasaklar
nıspet: kıyas olçu, oran
nızamname: tuzuk, kararlaştırılan kaıdeler butunu
sebeb-i ıftırak: ayrılık sebebi ayrılmaya perişan olmaya sebep
selef: bir ışte bir hâlde dıgerinden once bulunmuş olan kımse
sevk etme: gonderme ulaştırma.
sılsıle-i nuranı: nuranı nurlu sılsıle
sıyaset: devlet idaresi ile ılgılı esaslar politika.
sunnet-i nebeviye: Peygamberımızın sunneti
şarklı: doğulu
şeriat: dın islam dınl kurallar
şevkuhahış-ı vıcdanıye: kışının vıcdanında hıssettıgı arzu ve istek.
taassup: koru korune bağlılık, bâtılda ısrar etmek.
taharri-i hakıkat: hakıkatı araştırma dogruyu arama
tarik-ı terakkı: ilerleme yolu.
terakkı: ılım sanat ve teknik gıbı alanlarda ilerleme
teşebbus etmek: bir ışı yapmak ıçın harete geçmek, başlamak.
tezahur: ortaya çıkma, gorunme
ululemir: devletı idare edenler
vahşet: yabanilik, vahşılık.
vılayat-ı şarkıye: dogu illeri.
zaten: tabıı olarak esasen aslında asıl olarak, kendıligınden
zıra: çunku.

İhtilâf ü tefrika endişesi,
Kûşe-ı kabrimde hatta bîkarar eyler beni.
İttihatken savlet-i a'dâyı def'e çaremız,
İttihat etmezse millet, dağdar eyler beni

Yavuz Sultan Selim

Ben zahiren buna teşebbüs ettim, iki maksad-ı azîm için:

Birincisi: O ismi tahdit ve tahsisten halâs etmek ve umum mü'minlere şümulünü ilân etmek; tâ ki, tefrika düşmesin ve evham çıkmasın.

İkincisi: Bu geçen musibet-i azîmeye sebebiyet veren fırkaların iftirakının tevhid ile önüne set olmaktı. Vâesefâ ki, zaman fırsat vermedi; sel geldi, beni de yıktı.

Hem derdim: Bir yangın olsa, bir parçasını söndüreceğim. Fakat, hocalık elbisem de yandı ve uhdesinden gelemediğim bir yalancı şöhret de maalmemnuniye ref oldu.

Ben ki adî bir adamım, böyle meclis-i mebusan ve ayan ve vükelânın en mühim vazifelerini düşündürecek bir emri uhdeme aldım, demek cinayet (!) ettim.

SEKİZİNCİ CİNAYET

Ben işittim ki, askerler bazı cemiyetlere intisap ediyorlar. Yeniçerilerin hâdise-i müthişesi hatırıma geldi, gayet telâş ettim. Bir gazetede yazdım ki:

adî: sıradan
ayan: seçkinler ve ilen gelenler
bikarar: kararsız, rahatsız
cemiyet: topluluk, birlik, hey et.
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katl; bu derecede ağır suç.
çare: bir engel veya sıkıntıdan kurtulabilmek için yapılması gereken çıkış yolu.
dağdar: kızgın demirle dağlanmış yaralı; pek müteessir; çok üzgün
def': yok etmek, gidermek; manı olmak.
emr: iş, şey, husus
endişe: vesvese, kuşku, merak
evham: vehimler, zanlar, kuşkular
eylemek: etmek, yapmak.
fırka: insan topluluğu, grubu; cemaat, cemiyet.
fırsat: bir iş için en uygun zaman ve hâl.
gayet: son derece
hâdise-i müthişe: insanı dehşete düşüren ve hayrette bırakan olay
halâs etmek: kurtarmak.
hoca: Müslüman din adamı; dinî bilgisi çok olan kimse
iftirak: ayrılmak, dağılmak.
ihtilaf ü tefrika: ayrılık, anlaşamama ve ayrı ayrı olmak
ilân etmek: yaymak, duyurmak, bildirmek.
intisap etmek: mensup olmak, bağlanmak, girmek.
ittihat: birlik, aynı fikir ve görüşte olma, fikir birliği etme.
kûşe-i kabir: kabir köşesi
maalmemnuniye: memnuniyet ile memnuniluk; seve seve.
maksad-ı azım: büyük amaç.
meclis-i mebusan: mebuslar meclisi. Osmanlı devleti zamanında halk tarafından seçilen mebusların meclisi; Millet Meclisi
millet: din ve şeriat, inanç, bir din veya mezhepte bulunanların tamamı; ümmet, millet, ulus; çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında din, dil, duygu, ortak tarih, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu; benzer özellikleri olan topluluk; bir yerde bulunan kimselerin bütünü; herkes; sınıf; topluluk, kategori; halk.
musibet-i azîme: büyük musibet.
mu'min: inanan
mühim: önemli; lüzumlu; gerekli
ref': yüceltme; kalkındırma; yukarı kaldırma; yükseltme; kaldırma; gideme, feshetme; lağvetme; hükümsüz bırakma; Arabcada bir kelimenin sonunu ötreli okuma
savlet-i a'da: düşmanların şiddetli hücumu, saldırısı.
sebebiyet vermek: sebep olmak.
set: engel
şöhret: herkesçe bilinme; tanınma durumu; ün; adı; şan.
şümul: içine almak, kapsamak; ihata etmek
ta ki: öyle ki
tahdit: hudutlandırmak, sınırlamak.
tahsis: has kılmak; bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırmak.
tefrika: bölünme, ayrılık.
telaş etmek: tasalanmak; endişe duymak.
teşebbüs etmek: bir işi yapmak için harete geçmek; başlamak, girişmek.
tevhid: birlik; birliktelik.
uhde: bir işi üzerine alma; sorumluluk.
umum: hep; bütün; cümle.
vaesefâ: eseflerle olsun ne uzuntu!
vazife: görev; ödev
vükelâ: vekiller. Osmanlı devletinde kabine azası; vekiller; bakanlar
yeniçeri: I. Murat tarafından Yeniçeri Ocağı adıyla kurulan sürekli ve ücretli asker sınıfı; bu sınıftan olan asker
zahiren: görünüşte; meydanda olarak.

"Şimdi en mukaddes cemiyet, ehl-i iman askerlerin cemiyetidir ki, umum mü'min ve fedakâr askerlerin mesleğine girenler, neferden seraskere kadar dâhildir. Zira ittihat, uhuvvet, itaat, muhabbet ve ilâ-i kelimetullah dünyanın en mukaddes cemiyetinin maksadıdır. Umum mü'min askerler, tamamıyla bu maksada mazhardırlar. Askerler merkezdir; millet ve cemiyet onlara intisap etmek lâzımdır. Sair cemiyetler, milleti asker gibi mazhar-ı muhabbet ve uhuvvet etmek içindir.

"Amma *ittihad-ı Muhammedî* (ASM) ki, umum mü'minlere şamildir, cemiyet ve fırka değildir. Merkezi ve saff-ı evveli gaziler, şehitler, âlimler, mürşitler teşkil ediyor. Hiçbir mü'min ve fedakâr asker –zabit olsun, nefer olsun– hariç değil ki tâ intisaba luzum kalsın. Lâkin, bazı cemiyet-i hayriye, kendine 'Ittıhad-ı Muhammedî' diyebilir, buna karışmam."

Ben ki adî bir talebeyim, böyle büyük ulemanın vazifelerini gasp ettim, demek cinayet (!) ettim.

DOKUZUNCU CİNAYET

Martın otuz birinci günündeki dehşetli hareketi iki-üç dakika uzaktan temaşa ettim. Muteaddit metalibi ışıttım. Fakat, yedi renk sür'atle çevrilirse yalnız beyaz göründuğü gibi, o ayrı ayrı matlâplardaki fesadatı binden bire indiren ve avamı anarşilikten kurtaran ve efrat elinde kalan umum siyaseti mu'cize gibi muhafaza eden lâfz-ı şeriat yalnız göründü. Anladım, iş fena, itaat muhtel, nasihat tesirsizdir. Yoksa, her vakıt gibi, yine o ateşin

adî: sıradan
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı.
amma: lâkin ancak.
anarşilik: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
avam: halkın büyük kısmı umum herkes
cemiyet: topluluk, birlik, hey et.
cemiyet-i hayriye: hayır cemiyeti
cinayet: ağır suç.
dâhil: içinde olma
dehşetli: ürkütücü korkunç.
efrat: fertler kişiler
ehl-i iman: İslâm dinini kabul edenler
fakat: yalnız lakin ama
fedakar: şahsi menfaatlerini terk eden
fena: kötü uygunsuz.
fesadat: bozukluklar kötülükler karışıklıklar
fırka: insan toplulugu grubu, cemaat, cemiyet.
gasp etmek: zorla almak, el koymak.
gazi: savaşan savaştan sağ ve muzaffer dönen
hariç: dışında
ilâ-i kelimetullah: Allah ın adını duyurmak, yüceltmek.
intisap etmek: mensup olmak, bağlanmak.
intisap: mensup olma bağlanma
itaat: boyun eğme uyma
ittihad-ı Muhammedî: Hz. Muhammed ın izinden giden Müslümanların oluşturduğu gönül ve kalb birlikteliği
ittihat: aynı fikir ve görüşte olmak, fikir birliği etmek
lafz-ı şeriat: "din" sözü, "şeriat" sözü
lâkin: ama fakat, ancak
luzum: ihtiyaç, gereklilik.
maksat: varılmak istenen noktanıyet meram.
matlap: İstenilen şey istek.
mazhar: nail olmak, şereflenmek.
mazhar-ı muhabbet: muhabbete erişmiş sevgiye muhatap olmuş
meslek: geçim temin etmek için yapılan iş
metalip: istenen şeyler istekler, arzular
millet: ümmet, halk.
mu'cize: şaşkınlık uyandıran olağanüstü olay
muhabbet: sevgi sevme dostluk.
muhafaza etmek: korumak, saklamak.
muhtel: bozuk.
mukaddes: mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş kutsal aziz temiz
mü'min: iman esaslarına iman edip Allah a itaat eden kimse.
mürşit: doğru yolu gösteren rehber kılavuz
müteaddit: türlü türlü çeşitli
nasihat: akıl öğretmek, yol göstermek.
nefer: rütbesiz asker er
saff-ı evvel: birinci saf öğür açanlar
sair: diğer başka
seraskeri: ordu kumandanı
siyaset: politika
sür'atle: hızlı olarak.
şamil: içine alan kapsayan
şehit: vatan bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse
talebe: öğrenci tahsil gören
tamamıyla: hepsi
temaşa etme: bakma bakıp seyretme
tesirsiz: etkisiz
teşkil etme: meydana getirme
uhuvvet: kardeşlik.
ulema: alimler bilginler
umum: hep bütün, cümle
vazife: ödev görev
zabit: subay askere kumanda eden rütbeli asker
zira: çünkü öndan ki şundan şu sebepten ki onun için

söndürülmesine teşebbüs edecektim. Fakat avam çok, bizim hemşehriler gafil ve safdil, ben de bir şöhret-i kâzibe ile görünüyorum. Üç dakikadan sonra çekildim. Bakırköy'üne gittim, tâ beni tanıyanlar karışmasınlar. Rast gelenlere de karışmamak tavsiye ettim. Eğer zerre miktar dahlim olsa idi, zaten elbisem beni ilân ediyor, istemediğim bir şöhret de beni herkese gösteriyordu; bu işte pek büyük görünecektim. Belki Ayastafanos'a kadar, tek başıma olsun, Hareket Ordusuna karşı mukabele ederek, ispat-ı vücut edecektim, merdane ölecektim. O vakit dahlım bedihî olurdu, tahkike lüzum kalmazdı.

İkinci günde bir ukde-i hayatımız olan itaat-ı askeriyeden sual ettim.

Dediler ki: "Askerlerin zabitleri asker kıyafetine girmiş, itaat çok bozulmamış."

Tekrar sual ettim: "Kaç zabit vurulmuş?"

Beni aldattılar, dediler: "Yalnız dört tane. Onlar da müstebit imişler. Hem, şeriatın adap ve hudûdu icra olunacak."

Bir de gazetelere baktım; onlar da o kıyamı meşru gibi tasvir ediyorlardı. Ben de bir cihette sevindim. Zira, en mukaddes maksadım, şeriatın ahkâmını tamamen icra ve tatbiktir. Fakat itaat-i askeriyeye halel geldiğinden nihayet derecede me'yus ve müteessir oldum. Ve umum gazetelerle askere hitaben neşrettim ki:

adap: usul, yol, yordam, davranış kaideleri.
ahkam: emirler, hükümler.
avam: kaba ve cahil halk tabakası, ayak takımı.
Ayastafanos: İstanbul da Yeşilköy semtinin eski adı.
bedihî: besbelli, aşikar, açık.
cihet: yön.
dahli olmak: karışmak, içine girmek.
fakat: ancak, lâkin, ama.
gafil: olanın bitenin farkında olmayan.
halel: bozukluk, düzensizlik.
Hareket Ordusu: 1909 yılında 31 Mart Ayaklanmasını bastırmak için, Selanik'ten gelen Mahmut Şevket Paşa komutasındaki ordu.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hudud: dinin adap ve ceza hükümlerini uygulama.
icra etmek: hükmü yerine getirmek.
icra: bir işi yerine getirmek.
ilan etmek: belli etmek.
ispat-ı vücut: varlığını göstermek.
itaat: alınan emre göre hareket etmek, disiplin.
itaat-i askeriye: askerin emre uyması, itaatı.
kıyafet: kılık, bir şeyin dış görünüşü.
kıyam: ayaklanmak, isyan.
lüzum: ihtiyaç, gereklik.
maksat: varılmak istenen nokta, niyet, meram.
me'yus: umudu kesilmiş.
merdane: mertçe, erkekçe.
meşru: şeriata uygun, hakli.
miktar: kadar, ölçü.
mukabele etmek: karşılık vermek, karşılamak.
mukaddes: mübarek, kutsal, aziz, temiz.
müstebit: zorba, despot, zulüm ve baskıda bulunan.
müteessir: hüzünlü, kederli, mahzun.
neşretmek: yayınlamak.
nihayet: son.
rastgelmek: rastlamak, karşılaşmak.
safdil: hile, oyun bilmeyen, kolay aldatılan.
sual etmek: sormak, istekte bulunmak.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi, din.
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün.
şöhret-i kazibe: geçici, yalancı şöhret, aldatıcı ün.
tahkik: araştırıp soruşturmak, incelemek.
tamamen: eksiksiz ve tam olarak.
tasvir etmek: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatmak.
tatbik: uygulamak.
tavsiye etmek: öğütlemek.
teşebbüs etmek: bir işi yapmak için harekete geçmek.
ukde-i hayat: hayat düğümü.
umum: hep, bütün, cümle.
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker.
zaten: aslında, kendiliğinden.
zerre: en küçük parça.
zira: çünkü.

"Ey Askerler!

"Zabitleriniz bir günahla nefislerine zulmediyorlarsa, siz o itaatsizlikle otuz milyon Osmanlı ve üç yüz milyon nüfus-i İslâmiyenin haklarına bir nevi zulmediyorsunuz. Zira, umum İslâm ve Osmanlıların haysiyet, saadet ve bayrak-ı tevhidi, bu zamanda bir cihette sizin itaatinizle kaimdir. Hem de, şeriat istiyorsunuz; fakat itaatsizlikle şeriata muhalefet ediyorsunuz."

Ben onların hareketini ve şecaatlerini okşadım. Zira, efkâr-ı umumiyenin yalancı tercümanı olan gazeteler, nazarımıza hareketlerini meşru göstermişlerdi. Ben de takdirle beraber nasihatimi bir derece tesir ettirdim. İsyanı bir derece bastırdım. Yoksa böyle asan olmazdı.

Ben ki, bilfiil timarhaneyi ziyaret etmiş bir adamım, "Neme lâzım, böyle işlen akıllılar duşunsün" demediğimden, cinayet (!) ettim.

ONUNCU CİNAYET

Harbiye Nezaretindeki askerler içine Cuma günü ulema ile beraber gittim. Gayet müessir nutuklarla sekiz tabur askeri itaate getirdim. Nasihatlerim tesirini sonradan gösterdi.

İşte nutkun sureti:

"Ey Asakir-i Muvahhidîn!

"Otuz milyon Osmanlı ve üç yüz milyon İslâm'ın namusu ve haysiyeti ve saadeti ve bayrak-ı tevhidi, bir cihette sizin itaatinize vabestedir. Sizin zabitlerinizi bir

asakir-i muvahhidîn: tevhid ehli Allah'ın birliğine inanmış askerler
asan: kolay
bayrak-ı tevhid: birlik, pek çok milletin bir ve beraber oluş bayrağı.
bilfiil: gerçek olarak, lafla değil.
cihette: yönden
cinayet: adam öldürme, cana kıyma kadar bu derecede ağır suç.
derece: seviye, miktar
efkâr-ı umumiye: kamuoyu, toplumun fikirleri
fakat: ancak, lâkin.
gayet: son derece.
günah: uygunsuz fiil
harbiye: eskiden harb ve askerlik işlerine bakan daire
haysiyet: şeref, onur, itibar
isyan: başkaldırma, itaatsizlik.
itaat: boyun eğmek, alınan emre göre hareket etmek
itaatsizlik: emre karşı gelmek, kanunlara uymamak.
kaim: ayakta duran, var olan.
meşru: hukuka, kanuna uygun, haklı
muhalefet: uygun olmamak, aykırılık
müessir: tesir eden, dokunaklı.
namus: ırz, haysiyet, itibar
nasihat: öğüt, yol göstermek.
nazar: bakma, bakış, düşünme, fikir
nefis: kendi
neme lazım: bana ne
nevi: çeşit.
nezaret: nazırlık.
nutuk: bir topluluğa karşı konuşmak.
nüfus-i İslâmiye: İslâm nüfusu, İslâm halkı
saadet: mutluluk, kuduluk, bahtiyarlık.
suret: nüsha, kopya
şecaat: cesurluk, korkusuzluk, kahramanlık.
şeriat: İlâhî kanun. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi dîn.
tabur: alaydan küçük askerî birlik.
takdir: beğenmek, beğendiğini belirtmek.
tesir: etki
timarhane: akıl hastahanesi
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
umum: hep, bütün, cümle
vabeste: ...e bağlı, ilgili bir şeyin arkasına bağlı, ancak onunla olabilir
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zira: çünkü
ziyaret etmek: görmeye gitmek.
zulmetmek: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

günah ile kendi nefsine zulmetse, sız bu itaatsizlikle üç yüz milyon Islâm'a zarar ediyorsunuz. Zira, bu itaatsizlikle uhuvvet-i Islâmiyeyi tehlikeye atıyorsunuz. Bilmiz ki, asker ocağı cesim ve muntazam bir fabrikaya benzer. Bir çark itaatsizlik etse bütün fabrika hercümerç olur. Asker neferatı siyasete karışmaz, Yeniçeriler şahittir.

"Siz, 'Şeriat' dersiniz; hâlbuki, şeriata muhalefet ediyorsunuz ve lekedar ediyorsunuz. *Şeriatla, Kur'ân'la, hadisle, hikmetle, tecrubeyle sabittir ki, sağlam, dindar, hakperest ulûlemre itaat farzdır.* Sizin ulûlemrinız, üstadınız, zabitlerinizdir. Nasıl ki mahir mühendis, hazık tabıp bir cihette günahkâr olsalar, tıp ve hendeselerine zarar vermez, kezalik, münevveru'l-efkâr ve fenn-ı harbe aşina mekteplı, hamiyetlı, mü'min zabitlerinizin –ki her biri belki bine mukabildir– bir cüz'î nameşru hareketi için itaatinize halel vermekle Osmanlılara ve Islâmlara zulmetmeyiniz. Zira, itaatsizlik yalnız bir zulüm değil, milyonlarca nufusun hakkına bir nevi tecavüz demektir.

"Bilirsiniz ki, bu zamanda bayrak-ı tevhid-i İlâhî, sizin yed-i şecaatinizdedir. O yed'in kuvveti de itaat ve intizamdır. Zira, bin muntazam ve mutî asker, yüz bin başıbozuğa mukabildir. Ne hacet, yüz sene zarfında otuz milyon nüfusun vücuda getirmediği böyle pek çok kan döktüren inkılâplan, siz itaatinizle kan dökmeden yaptınız.

"Bunu da söylüyorum ki, hamiyetli ve münevveru'l-fikir bir zabiti zayi etmek, manevî kuvvetinizi zayi etmektir. Zira, şimdi hükümferma, şecaat-ı imaniye ve aklıye

akliye: akıl ile anlaşılan akılcılık.
aşina: bildik, bilen
başıbozuk: disiplinsiz, düzensiz, emre uymayan
bayrak-ı tevhid-i İlâhî: İlâhî tevhid bayrağı. Allah'ın birliğini gösteren bayrak.
cesim: çok büyük.
cihette: yönden
cüz'i: kıymetsiz, önemsiz, teferruat.
çark: mekanizma
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
fenn-ı harb: harb ilmi, harb sanatı, savaş teknigi
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dinî suç.
günahkâr: günahlı, günah işleyen, günah işlemiş.
hacet: ihtiyaç, lüzum
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hakperest: doğruluk ve haktan taviz vermeyen
hâlbuki: oysa ki, hakikat şu ki.
halel verme: düzensizlik, bozma
hamiyetli: kutsal değerler uğruna gayret gösteren
hazık tabıp: usta doktor, uzman hekim
hendese: geometri bilgisi
hercümerç: darmadağınık, karmakarışık
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
hükümferma: hükümran, hüküm süren.
inkılap: bir halden diğer hâle geçme, devrim
intizam: disiplin, düzgünlük.
İslâmlar: Müslümanlar
itaat: boyun eğmek, verilen emirlere uymak.
itaatsızlık: boyun eğmemek, verilen emre uymamak.
kezalik: bu da öyle, hakeza
lekedar: lekeli, lekelenmiş
mahir: maharetli, hünerli, elinden iş gelir, becerikli.
manevî: manaya ait, ruha ve içe ait olan, ruhî, fikrî, hissî
mekteplı: okulda öğrenim görmüş
muhalefet: aykırılık, zıtlık
mukabil: karşılık.
muntazam: derli-toplu, düzenli.
mutî: itaat eden, boyun eğen
mü'min: iman eden, inanan müslüman
mühendis: hendeseyi (geometriyi) bilen ve uygulayan kimse.
münevveru'l-efkar: aydınlar, aydın fikirli, düşüncelen nurlu
münevveru'l-fikir: aydın, aydınlık fikirli
nameşru: şeriata uymayan, meşru olmayan.
neferat: askerler
nefis: kendisi
nevi: çeşit.
ocak: toplanma yeri
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
siyaset: hükümet etme, devlet idaresi, politika
şahit: tanık
şecaat-i imaniye ve aklıye ve fenniye: bilim ve akla dayanan, imandan kaynaklanan cesaret, kahramanlık.
şeriat: din, dinî kurallar
tecavüz: saldırmak, başkasının hakkına dokunmak.
tecrübe: deneyim, sınama.
tıp: tabıplık, doktorluk, hekimlik.
uhuvvet-i İslamiye: İslâm kardeşliği
ulûlemir: idareci.
üstat: öğretmen, usta.
vücuda getirmek: meydana getirmek, oluşturmak.
yed: el.
yed-i şecaat: şecaat eli, yiğitlik eli.
yeniçeri: 1. Murat tarafından Yeniçeri Ocağı adıyla kurulan sürekli ve ücretli asker sınıfı, bu sınıftan olan asker
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zarfında: içersinde
zayi etmek: elden çıkarmak, telef etmek.
zira: çünkü
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

ve fenniyedir. Bazen bir münevverü'l-fikir, yüze mukabildir. Ecnebiler size bu şecaatle galebeye çalışıyorlar. Yalnız şecaat-i fıtriye kâfi değil.

"Elhâsıl, Fahr-i Âlem'in fermanını size tebliğ ediyorum ki, itaat farzdır; zabitlerinize isyan etmeyiniz. Yaşasın askerler! Yaşasın meşruta-i meşrua!"

Demek ki ben, bu kadar âlim varken böyle mühim vazifeleri deruhte ettiğimden, cinayet (!) ettim.

ON BİRİNCİ CİNAYET

Ben Vilâyat-ı Şarkiyede aşiretlerin hâl-i perişaniyetini görüyordum. Anladım ki, dünyevî bir saadetimiz, bir cihetle fünun-ı cedide-i medeniye ile olacak. O fununun da gayr-i muteaffin bir mecrası ulema ve bir menbaı da medreseler olmak lâzımdır; tâ ulema-ı din, fünun ile ünsiyet peyda etsin. Zira, o vilâyatta nımbedevî vatandaşlanın zımam-ı ihtiyârı ulema elindedir.

Ve o saikle Dersaadet'e geldim. Saadet tevehhumuyle, o vakitte şimdi münkasım olmuş, şiddetlenmiş olan istibdatlar merhum sultan-ı mahlûa isnat edildiği hâlde, onun zaptiye nazırı ile bana verdiği maaş ve ihsan-ı şahanesini kabul etmedim, reddettim. Hata ettim; fakat o hatam, medrese ilmi ile dünya malını isteyenlerin yanlışlarını göstermekle, hayır oldu. Aklımı feda ettim, hurriyetimi terk etmedim. O şefkatli sultana boyun eğmedim, şahsî menfaatımı terk ettim.

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
aşiret: göçebe halinde yaşayan, çoğunlukla bir soydan gelen insanlar kabile oymak.
bazen: ara sıra
boyun eğmek: hukmune razı olmak.
cihetle. yönüyle
cinayet: ağır suç.
Dersaadet. İstanbul
deruhte etmek. ustüne almak yüklenmek, kendini vazifeli bilmek
dünyevî. dunyaya ait.
ecnebi: başka milletten olan
elhasıl: kısacası ozet olarak.
Fahr-ı Âlem. âlemin oyuncu alemin kendisiyle dvunduğu Peygamberimiz (asm)
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
feda etmek. gozden çıkarmak, ugruna vermek
fenniye bilimsellik.
ferman: emir buyruk.
fünun fenler
fünun-i cedide-i medeniye uygarlıgın yukselmesi sonucu ortaya çıkan fenler ilimler
galebe galip gelmek, ustunluk.
gayr-i müteaffin: kokuşmamış çuruyup bozulmamış
hâlde: durumda.
hal-i perişaniyet. perişan darmadagınık olma durumu
hayır: guzel
hürriyet: herkesin mesrû hareketlerinde tam serbest olması
ihsan-ı şahane: padışahın ikramı padışahın hediyesi.
isnat etmek. bir şeyi bir kimseye ait gostermek
istibdat: baskı ve zulum.
isyan başkaldırmak emre karşı gelip ayaklanmak
itaat: boyun eğme emre uyma.
kâfi: yeterli
mecra bir ışın gıdış oluş yolu
medrese: yuksek mektep universite.
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıkrığı yer
menfaat. fayda kâr
merhum: kendine rahmet edilmiş rahmete kavuşmuş, olmuş olu
meşruta-i meşrua: dinin musaade ettiği hurriyet ve meclis yonetimi sistemi
mukabil: karşılık
münevverü'l-fikir: aydın aydınlık parlak fikirli
münkasım kısımlara ayrılmış
nazır: vekil, bakan
nımbedevî yan bedevî yan göçebe
peyda etmek: oluşturmak, meydana getirmek.
reddetmek. gen vermek, kabul etmemek.
saadet. mutluluk, kutluluk, bahtıyarlık.
saik: sevk eden gonderen sebep
sultan: padışah hukumdar
sultan-ı mahlu. tahtından indirilmiş sultan II Abdulhamid
şahsı: şahsa ait, kişiye ozel
şecaat: cesurluk, korkusuzluk.
şecaat-ı fıtriye yaratılıştan gelen yiğitlik, cesurluk.
şefkatli: acıyarak ve esirgeyerek seven içten ve karşılıksız merhamet eden
tebliğ etme: duyurma, bildirme.
terk etmek: bırakmak, salıvermek, vazgeçmek.
tevehhüm: gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
ulema. alimler bilginler ilim sahıplen
ulema-i din. dın alımlen.
ünsiyet. alışkanlık, ulfet.
vakit. zaman
vazife: odev gorev
vilayat: iller
vilayat-ı şarkiye doğu illen, dogu bolgesi.
zabit. subay askere kumanda eden rütbeli asker
zaptiye: Osmanlı devletinin son devresinde emniyet teşkilatı bu teşkilatta vazifeli olan zabıta, polis
zımam-ı ihtiyar seçme hakkının elinde olması
zira: çunku

Şimdiki sivrisinekler beni cebir ile değil, muhabbetle kendilerine müttefik edebilirler. Bir buçuk senedir burada memleketimin neşr-i maarifi için çalışıyorum. İstanbul'un ekserisi bunu bilir.

Ben kı bır hamalın oğluyum; bu kadar dunya bana müyesser iken, kendi nefsimi hamal oğulluğundan ve fakr-ı hâlden çıkarmadım. Ve dünya ıle kökleşemedığım ve en sevdiğim mevki olan Vilâyat-ı Şarkiyenin yüksek dağlannı terk etmekle, millet için tımarhaneye, tevkıfhaneye ve Meşrutiyet zamanında işkenceli hapishaneye düşmeme sebebiyet veren öyle umurlara teşebbüs etmekle, buyuk bir cinayet (!) eyledim kı, bu dehşetlı mahkemeye girdim.

YARI CİNAYET

Şöyle ki: Daıre-i İslâm'ın merkezi ve rabıtası olan nokta-ı hilâfeti elinden kaçırmamak fikriyle; ve sabık sultan merhum Abdulhamid Han Hazretleri, sabık içtimaî kusuratını derk ile nedamet ederek kabul-i nasıhate istidat kesbetmiş zannıyla; ve "Aslâh tarık musalâhadır" mulâhazasıyla, şimdiki en çok ağraz ve infialâta mebde ve tohum olan bu vukua gelen şıddet suretini daha ahsen surette düşündüğümden, merhum sultan-ı sabıka ceride lisanıyla soyledim ki:

"Münhasıf Yıldız'ı dârülfünun et, tâ Süreyya kadar âlâ olsun. Ve oraya seyyahlar, zebanıler yenne, ehl-ı hakıkat melâike-i rahmeti yerleştir; tâ cennet gibi olsun. Ve Yıldız'dakı, mılletın sana hedıye ettığı servetını, mılletın baş

ağraz: gizli kinler, garezler
ahsen: en guzel, en ıyi
alâ: yuksek, buyuk, şereflı
aslah tarik musalahadır: en guzel yol banştır, sulhtur
cebir: zorlama
cennet: Allah a inanan, gunah ıslememiş veya gunahlarından temızlenmiş olanların oldukten sonra gırecegi, her turlu nımetten faydalanacaklan ve ebediyen ıçınde kalacaklan yer
ceride: gazete
cinayet: adam oldurme, cana kıyma, katl; bu derecede agır suç
daire-ı islâm: islâm alemi.
dârülfünun: universıte, ılım yerı.
dehşetli: urkutucu, korkunc.
derk: anlamak, kavramak.
ehl-i hakikat: hakıkatı arzulayanlar, gerçegi bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı
eksersi: çogunlugu
eylemek: etmek, ışlemek.
fakr-ı hal: fakırlık durumu
fikriyle: duşuncesıyle
hamal: yuk taşıyıcısı
hapishane: tutuklu evi
hazret: ovme maksadıyla kullanılan tabır
içtimaî: toplumla alâkalı, toplumsal
infialât: gucenmeler, teessurler
istidat: bir şeyin kabulune ve kazanılmasına olan fitrî meyil.
ışkenceli: sıkıntı ıstırap veren
kabul-ı nasihat: nasıhatın kabul gormesı
kesbetmek: kazanmak.
kokleşememek: yurt edınmek, baglanmak.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksıklıkler
lisan: konuşma dılı
mebde: evvel, baş, başlama, başlangıç, ılk unsur, prensıp, kaynak, esas, temel bılgı.
melaike-i rahmet: rahmet melekleri.
merhum: kendıne rahmet edılmış, rahmete kavuşmuş, olmuş olu
merkez: bır şeyin ortası, bir şeyin en ıslek yerı
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908 degı şıklıgıyle devam eden hukukı ve sıyasî doneme verılen ad.
mevki: yer.
muhabbet: ulfet, sevgı, sevme, dostluk.
mülahaza: inceden inceye duşunmek
münhasıf: sonukleşen, sonen
müttefik: ittıfak eden, bırleşen, anlaşan
müyesser: nasıp olan, kolaylaştırılmış.
nedamet etmek: yapılan bır ışten dolayı uzuntuye kapılmak, pışmanlık.
nefis: kendısı, zatı.
neşr-i maarif: egıtımı yayma, bılımlerı, bılgıleri insanların ıstıfadesı ıçın yayma, neşretme
nokta-i hilafet: hılâfet merkezi, halıfelıkle ıdare edılen devletın başkentı
rabıta: bağ
sabık: onceki, geçmış.
sebebiyet: sebep olmak.
servet: zenginlik, varlık, mal, mulk.
seyyah: yolcu, gezgın, gezıcı, turıst
sultan: padışah, hukumdar
sultan-ı sabıka: vazıfesı bıtmış sultan
suret: şekıl, tarz, yol
surette: şekılde
Süreyya: Ulker yıldızı.
terk etmek: bırakmak.
teşebbus etmek: başlamak, gınşmek, kalkışmak.
tevkifhane: tutuklu evi
tımarhane: akıl hastahanesı
umur: ış
Vilâyat-ı Şarkiye: dogu ılleri
vukua gelmek: meydana gelen olan
Yıldız: Yıldız Sarayı.
zan: zannetmek, sanmak, kesin olarak bılmeksızın kuvvetlı ıhtımalle hukmetmek.
zebani: Cehennemlıkleri Cehenneme atmakla vazıfelı melekler

hastalığı olan cehaletini tedavi için büyük dinî dârülfünunlara sarf ile millete iade et. Ve milletin muruvvet ve muhabbetine itimat et. Zira, senin şahane idarene millet mütekeffildir. Bu ömürden sonra, sırf ahireti düşünmek lâzım. Dünya seni terk etmeden evvel, sen dünyayı terk et. Zekâtü'l-ömrü, ömr-ı sani yolunda sarf eyle.

"Şimdi muvazene edelim: Yıldız eğlence yeri olmalı veya dârulfunun olmalı; ve içinde seyyahlar gezmeli veya ulema tedris etmeli; ve gasp edilmiş olmalı veyahut hediye edilmiş olmalı! Hangisi daha iyidir? İnsaf sahipleri hükmetsin!"

Ben ki bir gedayım; bir buyuk padışaha nasihat ettim; demek yan cinayet (!) ettim.

Cinayetin ötekı yarısını soylemek zamanı gelmedi. (HAŞİYE)

Yazık, eyvahlar olsun! Saadetimiz olan meşrutiyet-i meşrua, bir menba-ı hayat-ı içtimaiyemiz ve Islâmiyet'e uygun olan maarif-i cedideye millet nihayet derecede müştak ve susamış olduğu hâlde, bu hâdisede ifratperver olanlar, meşrutiyete garazlar karıştırmakla ve fikren munevver olanlar da dinsizce harekât-ı lâubaliyâne ile, milletin rağbetine karşı, maatteessüf, set çektiler. Bu seddi çekenler, ref etmelidirler; vatan namına rica olunur.

HAŞİYE: O yarının zamanı on beş sene sonra. Yirmi sekiz senedir müellifin sebeb-ı hapsi olan Siracünnur'un ahirindeki bahse bakınız, tam o yarı cinayeti bileceksiniz.

ahir: en sondaki.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bahis: konu
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olmak.
cinayet: adam oldurme, cana kıyma; kad. bu derecede ağır suç.
dârulfunun: üniversite
dini dârulfunun: din ilimlen okutulan üniversite
evvel: once
fikren: fikir ile düşunerek, zihnen
garaz: kötu kasıt, düşmanca niyet kın.
gasp etmek. zaptetmek el koymak.
geda: yoksul
hadise: vakıa olay
hâlde: durumda.
harekat-ı laubaliyane. laubalice hareketler alakasız ve dikkatsız hareketler
haşiye: dipnot.
hediye: bagışlanan şey armagan
hükmetmek: karar vermek.
iade etmek. geri vermek, mukabele etmek.
idare: yonetmek.
ifratperver: aşırılıga duşkun fanatik.
insaf: hakkı kabul edip söyleme niteligi vicdan.
itimat etmek: dayanmak guvenmek, emniyet etmek.
lazım: gerekli luzumlu
maarif-i cedide: yeni eğitim ve ogretim sistemi
maatteessüf: teessufle esefle, yazık ki uzulerek belirteyim ki
menba-ı hayat-ı içtimaiye: toplum hayatının kaynağı
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan 1908 değişıkliğiyle devam eden hukuki ve siyasi dönneme verilen ad
meşrutiyet-i meşrua: dine uygun meşrutiyet, meşru meclisle dayalı yönetim şekli.
muhabbet: sevgi sevme dostluk.
muvazene etmek: ölçmek, kıyaslamak mukayese etmek
müellif: eser telif eden kitap yazan
münevver: bilgili kulturlu kimse aydın
müruvvet: islâm ahlâkına göre aklın ve orfun övgusune lâyık güzel işlenn yapılmasına sevk eden ruhî güç güzel işleri kabul çırkın şeylen reddetmek.
müştak. çok istekli arzulu.
mutekeffil: tekefful eden kefil olan
namına: adına
nasihat etmek: akıl ogretmek, yol gostermek
nihayet: son
ömr-i sani: ikinci ömur ahıret hayatı
öteki: diger
padışah: hukümdan sultan
ragbet: istek, arzu meyil.
ref etmek: engellemek, hukûm suz bırakmak.
rica: dileme isteme
saadet. mutluluk, kutluluk, bahtıyarlık.
sarf: harcama kullanma
sebeb-i hapsi: hapsedilme sebebi
set. mani, perde engel.
seyyah: yolcu gezgin gezici turist.
sırf: ancak yalnız.
Siracünnur: Bediuzzaman Said Nursi'nın bir esen
şahane: mukemmel
tedavi: iyileştirmek.
tedris etmek. okutmak ogretmek.
terk etmek. bırakmak vazgeçmek.
ulema: alımler bilginler, ilim sahıplen.
vatan. uzerinde yaşanılan ülke, yurt.
Yıldız: Yıldız Sarayı
zekatu'l ömur: omrun zekatı
zira: çunku

Ey Paşalar, Zabitler!

Bu on bir buçuk cinayetin şahitlen binlerle adamdır. Belki, bazılanna İstanbul'un yarısı şahittir. Bu on bir buçuk cinayetin cezasına rıza ile beraber, on bir buçuk sualime de cevap isterim.

İşte bu seyyiatıma (!) bedel bir hasenem de var, söyleyeceğim.

Herkesin şevkini kıran ve neşesini kaçıran ve ağrazlar ve taraftarlıklar hissini uyandıran ve sebeb-i tefrika olan ırkçılık, cem'iyat-ı avamiyeyi teşkiline sebebiyet veren ve ismi meşrutiyet ve manası istibdat olan ve İttihat ve Terakki ismini de lekedar eden buradaki şube-i müstebidâneye muhalefet ettim.

Herkesin bir fikri var. Ben de hürum, selâmet-ı vatan için bir fikrim var. İşte: *Sulh-i umumî, aff-ı umumî ve ref-i imtiyaz lâzım, tâ ki bin, bir imtiyaz ile başkasına haşerat nazanyla bakmakla nifak çıkmasın.*

Fahrolmasın, derim: *Biz ki hakikî Müslümanız; aldanırız, fakat aldatmayız. Bir hayat için yalana tenezzül etmeyiz.* Zira biliyoruz ki, [1] اِنَّمَا الْحِيلَةُ فِي تَرْكِ الْحِيَلِ

Fakat, meşru hakikî meşrutiyetin müsemmasına ahdüpeyman ettiğimden, istibdat ne şekilde olursa olsun, meşrutiyet libası giysin ve ismini taksın, rast gelsem sille vuracağım.

1 En büyük hile hilelen terk etmektir

aff-ı umumî: genel af
ağraz: gizli kinler, garezler
ahdüpeyman: yemin ve and
bedel: karşılık.
belki: şüphesiz.
cem'iyat-ı avamiye: halkın kurduğu cemiyetler
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katl; bu derecede ağır suç.
fahir: gurur, kibir, üstünlük taslamak
fakat: ancak, ama
fikir: düşünce, görüş
hakiki: gerçek.
hasene: iyilik.
haşerat: değersiz ve zararlı böcekler
his: duygu
hür: bağımsız.
imtiyaz: ayrıcalık.
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, hak ve hukuku tanımamak, keyfî uygulama, zulüm ve tahakküm.
İttihat: birleşme, birlik oluşturma, bir olma, birlik oluşturup ikiliği ortadan kaldırma, birlik, aynı fikir ve görüşte olma, fikir birliği etme, Cenab-ı Hakkın varlığına ve birliğine tam olarak ulaşma hali
lâzım: gerekli, gerek.
lekedar: lekeli, lekelenmiş.
libas: elbise, kıyafet.
mana: anlam, bir kelime, söz, hareket veya işaretin ifade ettiği anlam, iç, iç yüz, rüya, düş, akla yakın sebep, eş, benzer
meşru: dine uygun, umumun kabul ettiği
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan 1908 değişikliğiyle devam eden hukuki ve siyasi döneme verilen ad, hürriyet.
muhalefet etmek: bir düşünce, fiil veya hareket'e karşı durmak.
müsemma: ad verilmiş, isimlendirilmiş
nazar: bakış, fikir
ne: değil, yok.
nifak: münafıklık, ara bozukluğu.
paşa: Osmanlılarda yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen ünvan; reis
rast gelmek: karşılaşmak.
ref-i imtiyaz: imtiyazın ayrıcalığın kaldırılması.
rıza: razılık, razı olmak, kabul etmek.
sebeb-i tefrika: tefrika sebebi, ayrılış nedeni
sebebiyet vermek: sebep olmak.
selâmet-i vatan: vatanın kurtuluşu, huzura kavuşması.
seyyiat: suç.
sille: tokat, el ayası ile vurulan şiddetli darbe
sual: soru
sulh-i umumî: genel barış
şahit: gören, tanık.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves, heyecan
şube-i müstebidâne: baskıcı şube; İttihat ve Terakki fırkasının baskıcı uzantısı.
tâ ki: yeter ki, öyle ki
tenezzül etmek: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etmek, alçalmak
terakki: ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerlemek, gelişmek.
teşkil: şekillendirmek, meydana getirmek.
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zira: çünkü.

Fikrimce, meşrutiyetin düşmanı, meşrutiyeti gaddar, çirkin ve hilâf-ı şeriat göstermekle meşveretin de düşmanlarını çok edenlerdir. "Tebeddül-i esma ile hakaik tebeddül etmez."

En büyük hata, insan kendini hatasız zannetmek olduğundan, hatamı itiraf ederim ki: Nâsın nasihatini kabul etmeden, nâsa nasihati kabul ettirmek istedim. Nefsimi irşat etmeden başkasının irşadına çalıştığımdan, emr-i bilmarufu tesirsiz etmekle tenzil ettim.

Hem de tecrübe ile sabittir ki, ceza bir kusurun neticesidir. Fakat, bazen o kusur işlenmemiş başka kusurun suretinde kendini gösterir. O adam masum iken, cezaya müstahak olur. Allah musibet verir, hapse atar, adalet eder; fakat, hâkim ona ceza verir, zulmeder.

Ey Ulûlemir!

Bir haysiyetim vardı, onunla İslâmiyet milliyetine hizmet edecektim, kırdınız. Kendi kendine olmuş, istemediğim bir şöhret-i kâzibem vardı, onunla avama nasihatimi tesir ettiriyordum; maalmemnuniye, mahvettiniz. Şimdi usandığım bir hayat-ı zayıfım var; kahrolayım eğer idama esirgersem, mert olmayayım eğer ölmeye gülmekle gitmezsem. Sureta mahkûmiyetim vicdanen mahkûmiyetinizi intaç edecektir.

Bu hâl bana zarar değil, belki şandır. Fakat millete zarar ettiniz. Zira nasihatımdeki tesiri kırdınız. Sanıyen kendinize zarardır. Zira hasmınızın elinde bir hüccet-i kâtıa olurum. Beni mihenk taşına vurdunuz. Acaba

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
avam: kulturlu yuksek tabakadan olmayan halk tabakası
bazen: ara sıra
belki: şuphesiz.
çirkin: kötu, fena
emr-i bilmaruf: iyiliği emretmek.
fakat: ama, şu kadar var ki, ancak, yalnız
fikir: duşunce, goruş, kanaat.
gaddar: zulum, haksızlık, merhametsizlik eden.
hakalık: hakikatler doğrular, gerçekler
hakim: kanun uygulayan kımse
hal: durum, vazıyet.
hasım: muhalif, karşı taraf, duşman
hata: yanlış, kusur
hayat-ı zayıf: zayıf hayat.
haysiyet: şeref, onur, itibar
hilaf-ı şeriat: dine, şeriata aykırı.
hizmet: bir ışın yapılması için gayret gostermek.
hüccet-i katıa: katî delil, kesin delil, hıç bir şupheye mahal bırakmayan delil
idam: asılarak olmek.
intaç etmek: netice vermek, sebep olmak.
irşat: dogru yola yoneltme, gafletten uyandırma, uyarmk.
itiraf etmek: başkalarının bilmediği bir kusurunu söylemek.
kabul etmek: razı olmak, uygun bulmak.
kahrolmak: yok olmak, helâk olmak.
kusur: suç, kabahat.
maalmemnuniye: memnuniyet ile
mahkûmiyet: hukum giyme, hukumlulük
mahvetmek: ortadan kaldırmak.
masum: suçsuz, kabahatsiz
mert: adam
meşrutiyet: başında hukumdar bulunmakla birlikte seçimle kurulan bir yasama meclisine dayanan yurutmesi denetime açık anayasal idare şekli
meşveret: muşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir almak, danışmak.
mihenk taşı: ayar, olçu taşı
milliyet: bir milleti diger milletten ayıran hallerin ve ozelliklerin tamamı
musibet: felâket, belâ, dert, sıkıntı.
müstahak: hak eden, hak etmiş
nâs: insanlar
nasihat: oğut, akıl ogretmek, yol gostermek
naslıhat: ogut.
nefis: kendi şahıs
netice: sonuç.
sabit: ispatlanmış
sanıyen: ıkıncı olarak.
sureta: gorunuşte, gorunuş olarak.
suretinde: şeklinde, biçiminde
şan: rutbe
şöhret-i kazıbe: geçici, yalancı şohret, aldatıcı un
tebeddül: başkalaşma, degişme, başka hale getirme, başka şekil alma
tebeddül-i esma: ısımlerin başkalaşması, degişmesi
tecrübe: deneyim
tenzil etmek: değerinden duşurmek.
tesir: etki
tesirsiz: etkisiz, etki etmeyen.
ululemir: devleti idare edenler
vicdanen: vicdanca, vicdan bakımından.
zannetmek: sanmak, kabul etmek.
zira: çunku
zulum: adaletsizlik

fırka-i halise dediğiniz adamlar böyle mihenge vurulsalar, kaç tanesi sağlam çıkacaktır?

Eğer meşrutiyet bir fırkanın istıbdadından ibaretse ve hilâf-ı şerıat hareketse, فَلْيَشْهَدِ الثَّقَلَانِ اَنِّيْ مُرْتَجِعٌ (HAŞİYE) .

Zira, yalanlarla ittıhat yalandır ve ifsadat üzerine muesses olan ism-ı meşrutıyet fasıttır. Müsemma-ı meşrutıyet hak, sıdk, muhabbet ve imtıyazsızlık üzerine beka bulacaktır.

Maatteessüf, bunu kemal-i telâş ve teessüfle ıhtar ediyorum ki; Meselâ, bir âlım-ı zîtehevvür ki, sıfat-ı ılım kendını fesat ve fenalıktan menetmışken, daima onun sıfat-ı tehevvüründen vücuda gelen fesat ve fenalığın zikri vaktınde onu âlımlıkle yâd etmek ve sıfat-ı ılme ılışmek, nasıl ılme husumet ve adaveti ima eder, kezalik, şerıat-ı mutahharanın ve Ittıhad-ı Muhammedînın (ASM) ısm-i mukaddesi ki; fırkaların ağraz-ı şahsıye ve hilâf-ı şerıat ile ektıklen tohum-i fesadı, bir mılyon fişek havaya atıldığı ve umum sıyaset ve asayiş efrat elinde kaldığı ve ortalık anarşist gıbi olduğu hâlde, o muthiş fırtına mu'cize-ı şerıatla kansız, hafif geçtiği hâlde, o mübarek namla o müthış fesadı binden bır dereceye indirmekle beraber daıma o ismi garaz sahiplerine siper göstermek, pek büyük ve tehlıkelı bır noktaya, belki ukde-ı hayatıyeye ilişmektir ki, dehşetinden her bir vicdan-ı selim titriyor, dağdar-ı teessüf oluyor.

HAŞİYE: Bütün dünya, cın ve ınsı şahıt olsun kı ben murtecıyım

adavet: düşmanlık, husumet.
ağraz-ı şahsıye: şahsî kın ve garazlar
âlim: ılım adamı
alım-ı zıtehevvur: öfkelı alım düşünmeden anı karar veren alım.
anarşıst: hıçbır düzen ve otorıte tanımayan karışıklık.
asayış: kanun ve nızam hakımıyetının sağlanması düzen nızam
beka: kalıcılık devamlılık.
cin: gözle görünmez lâtıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
dağdar-ı teessüf: vah vah ınlıtısı
daima: sürekli her zaman
dehşet: korkmak, urkmek.
derece: seviye.
efrat: ferdler
fasıt: bozuk, bozulmuş.
fenalık: kötülük
fesat: karışıklık bozgunculuk.
fırka: cemıyet sıyasî partı
fırka-I halise: saf temız topluluk, halıs grup sammî cemaat.
garaz: kötü kasıt, düşmancа nıyet, kın
hak: adalet, ınsaf
haşıye: dıpnot.
hilâf-ı şerıat: dıne aykırı.
husumet: hasım olma hâlı, hasımlık.
ıbaret: meydana gelen oluşan
ifsadat: fesada uğratmalar düzensızlık meydana getırmeler
ıhtar etmek: hatırlatmak, dıkkat çekmek.
ilim: bılme bılıs bılgı
ima etmek: dolaylı ustu kapalı ıfade etmek.
imtıyazsızlık: ayrıcalıksızlık, eşıtlık.
ins: ınsan, beşer Âdemoğlu.
ısm-i meşrutıyet: meşrutıyet adı
ısm-i mukaddes: kutsal ulvı yüce ısım
istıbdat: baskı, baskıcı yönetım, keyfî ıdare sıstemı
ittıhad-ı Muhammedî: Süheyl Paşa Mehmet Sadık Fenk Rıza Paşa Derviş Vahdeti ve arkadaşları tarafından İstanbul da 5 Nisan 1909 tarıhınde kurulan bır cemıyet.
ittıhat: aynı fıkır ve görüşte olmak, fıkır bırlıgı etmek.
kemal-i telaş ve teessüf: tam bır telaş ve üzüntü
kezalik: bu da öyle böylece hakeza
maatteessüf: yazık kı üzülerek belırteyım kı
menetmek: engellemek, manı olmak.
meselâ: mısal olarak, şunun gıbı söz gelişi, farazа
meşrutıyet: başında hukumdar bulunmakla bırlıkte seçımle kurulan bır yasama medısınesıne dayanan yürutmesi denetıme açık anayasal ıdare şeklı
mıhenk: altının ayarını ölçmekte kullanılan taş.
mu cize-ı şerıat: şerıatın, dının mu'cizesi
muhabbet: sevgı sevme
mübarek: kutsal olan
muesses: kurulmuş kurulu temelı atılmış
murtecı: eskı düzenı savunan gerıcı
musemma-i meşrutıyet: meşrutıyet dıye ısımlendırılen
muthiş: dehşet veren urkuten korkutan
nam: ad ısım.
sıdk: doğruluk, sammîlık.
sıfat-ı ılım: ılım sıfatı ılım adamı olus.
sıfat-ı tehevvur: sonunu düşünmeden öfke ile hareket etme özellıgı
siper: saklanılacak yer
şahıt: tanık.
şerıat-ı mutahhara: tertemız Şerıat.
tohum-i fesad: fesat bozgunculuk çekırdegı
ukde-ı hayatıye: hayatla ılgılı düğüm hayat düğümü.
vakıtınde: zamanında
vicdan-ı selım: sağlam kusursuz vıcdan
vücuda gelmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
yâd etmek: hatırlamak anmak, hatıra getırmek.
zikır: hatıra getırmek, anımak.
zıra: çünkü.

Süreyya'yı süpürge yapmaya, üfürmekle Şemsi söndürmeye ihtimal veren, belâhatini ilân eder. Meselâ, Ağrı Dağı ile Süphan Dağı, ikisini tartacak dehşetli bir terazinin birer kefesine konulsalar ve cevv-i semada Zühal'de duran bir melek de o terazinin ucunu tutsa; Ağrı Dağı üzerine bir dirhem ilâve olunsa, Süphan Dağı asumana, Ağrı Dağı zemine geldiğini görenlerden fikri kısa olanlar, kıymet ve sıkleti tamamen o ilâveye verecekler.

İşte, haysiyet-i askeriye ve hamiyet-i İslâmiye ve şeriat-ı Muhammediye (ASM), o cesim dağlara benzer. Esbab-ı hanciye bir dirhem kıymetindedir. Bu kıymetsiz esbabı esas tutmak, insaniyetin ve İslâmiyet'in kıymetini bilmemek ve tenzil etmektir.

Hakkın hatırını kırmayacağım, hakikatı söyleyeceğim. Zira, hakkın hatırı âlîdir; hiçbir hatıra feda edilmez. Kimin hatırı kırılırsa kırılsın, yalnız hak sağ olsun. Şöyle ki:

Otuz Bir Mart Hâdisesi denilen o saika ve müthiş fırtına, esbab-ı adîde tahtında öyle bir istıdad-ı tabîîyi müheyya etmişti ki, neticesi hercümerç olduğu hâlde, min indillah, ehl-i kıyamın lisanına daima mu'cizesini gösteren ism-ı şeriat geldi. O fırtınayı gayet hafif geçirdiğinden nisanın nısfından sonraki gazeteleri indallah mahkûm ediyor. Zira, o hâdiseye sebebiyet veren yedi mesele ve onunla beraber yedi hâl nazar-ı mütalâaya alınsa, hakikat tezahür eder. Onlar da bunlardır:

1. Yüzde doksanı İttihat ve Terakkinin aleyhinde, hem onların tahakkümü ve istıbdadı aleyhinde bir hareket idi.

aleyh: karşı, karşıt.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
asuman: gökyüzü, sema.
belahat: ahmaklık, kalın kafalılık, düşüncesizlik.
cesim: iri, büyük, kocaman.
cevv-i sema: gökyüzü, uzay boşluğu.
daima: her vakit, sürekli, her zaman.
dehşetli: büyük, ihtişamlı.
dirhem: eskiden kullanılan bir ağırlık ölçüsü, yetmiş tane buğdayın ağırlığı.
ehl-i kıyam: isyan edenler.
esas: asıl.
esbab-ı adîde: adi, basit sebepler.
esbab-ı hanciye: dış sebepler.
esbap: nedenler, sebepler.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fikir: görüş.
gayet: son derece.
hadise: vaka, olay.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
hal: durum, vaziyet, keyfiyet.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmı gayeler uğruna fedakârlıkta bulunmak çalışmak.
haysiyet-i askeriye: askerlik mesleğinin saygınlığı.
hercümerç: karmakarışık, darmadağınık.
ihtimal: olabilirlik, gerçekleşebilirlik.
ilan etmek: belli etmek, bildirmek.
ilave: ek.
indallah: Allah'ın indinde, Allah katında.
insaniyet: insanlık.
ism-i şeriat: şeriat adı.
istıbdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı.
istıdad-ı tabîî: normal kabiliyet.
İttihat ve Terakki: Osmanlının son döneminde bir siyasi fırka (parti).
kefe: terazi gözlerinden her biri, terazi gözü.
kıymet: değer.
kıymetsiz: değersiz.
lisan: konuşma dili.
mahkûm: hükümlü.
meselâ: misal olarak, şunun gibi, sözgelişi, farazâ.
mesele: çözülmesi istenilen şey, problem.
min indillah: Allah tarafından, Allah yanında, Allah katında.
mu'cize: insanların yapmaktan aciz oldukları olağanüstü durum.
müheyya etmek: hazırlamak.
müthiş: korkutan, dehşetli, korkunç.
nazar-ı mütalaa: okuyan, tetkik eden, düşünen bakış, görüş, bilgi ve düşünce.
nısfından: yanından.
saika: sürükleyen, sebep olan sebep.
sebebiyet vermek: sebep olmak.
sıklet: ağırlık.
Süreyya: Ülker yıldızı.
Şems: güneş.
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (ASM) tarif ettiği, getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslam dini.
tahakküm: zorbalık etmek, zorla hükmetmek, baskı.
tahtında: altında.
tamamen: bütün, bütün.
tenzil etmek: değerini düşürmek.
terazi: ağırlık ölçmekte kullanılan iki kefeli tartı.
tezahür etmek: ortaya çıkmak, meydana çıkmak.
zemin: yer, yeryüzü.
zira: çünkü.
Zühal: Satürn gezegeni.

2. Fırkaların meydanı-ı münakaşatı olan vükelâyı tebdil idi.

3. Sultan-ı mazlumu sukut-i musammemden kurtarmaktı.

4. Hissiyat-ı askeriyenin ve adab-ı dindarânelerinin muhalif telkinatın onune set olmaktı.

5. Pek çok büyütülen Hasan Fehmi Bey'in kâtilini meydana çıkarmaktı.

6. Kadro harıcine çıkanları ve alay zabitlerini mağdur etmemekti.

7. Hürriyeti, sefahate şümulünü men ve adab-ı şeriatla tahdit ve avamın siyaset-i şer'î bildikleri yalnız kısas ve kat-ı yed haddini icra idı.

Fakat, zemin bataklık ve dam ve plânı serilmişti. Mukaddes olan itaat-ı askeriye feda edildi. Üssülesas esbap, fırkaların taraftarâne ve garazkârâne münakaşatı ve gazetelerin belâgat yerine mübalâğat ve yalan ve ifratperverâne keşmekeşleri ıdı.

Bu metalib-i seb'ada, nasıl ki yedi renk çevrilse yalnız beyaz görünür, bunda da yalnız ziya-i şeriat-ı beyza tecelli etti. Zıra fesadın önüne set çekti. Hem de mukaddimedeki hakıkat düşünülse, her yerinde şeriatın ism-i mübareğinin mu'cizesi görünür.

Elhâsıl: Sekiz-dokuz ayda gazetelerin heyecan verici neşriyatıyla ve fırkaların cemiyetlere fedaî yazmakla ve

adab-ı dindarane: dindara yakışır edepler
adab-ı şeriat: dinin verdiği edepler
alay: uç tabur piyade veya beş bolluk suvari askerinden oluşan askeri kuvvet.
avam: kulturlü yuksek tabakadan olmayan halk tabakası.
belagat: sozun guzel olmakla beraber yerinde durum ve yere uygun olması
cemiyet: topluluk, birlik, hey et.
dam: tuzak hile
elhasıl: sozun kısası uzatmayalım, kısacası
esbap: nedenler sebepler
fakat: ama şu kadar var kı
feda etmek: gozden çıkarmak, ugruna vermek.
fedai: muhim bir maksat ugruna canını vermeye hazır bulunan.
fesat: bozukluk fenalık, kotuluk.
fırka: cemaat, cemiyet, siyasî parti
garazkârane: düşmanlığa kapılarak düşmancasına
had: şeriatça verilen ceza
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
harıcine: dışına
heyecan: coşkunluk, coşmak.
hıssiyat-ı askeriye: askeryenin hislen askerlerin duygulan.
hurriyet: serbesdik hur oluş.
icra: bir işi yerine getirmek, yapmak.
ifratperverane: aşırı gitmeyi severcesine
ism-ı mubarek: mubarek ısım
itaat-ı askeriye: askerin bir üstünun emrini dinlemesi asken dısıplın
kadro: ekip
kat-ı yed: el kesme
katıl: katleden olduren
keşmekeşi: karışıklık, çekişme kavga
kısas: oldurenı oldurmek, yaralayanı yaralamak gibi suçun cinsiyle cezalandırmak
magdur: haksızlığa ugramış zarar ve ziyan gormuş.
men: durdurmak, onlemek.
metalib-ı seb'a: yedi istek, yedi arzu
meydan: orta açık
meydan-ı münakaşat: münakaşaların çekişmelerin yapıldığı meydan alan.
mu'cize: insanların yapmaktan aciz kaldıkları olaganustu durum
muhalif: aykırılık gosteren uymayan
mukaddes: kutsal azız
mukaddime: onde bulunan
mübalâğat: mübalagalar abartmalar aşırı buyutmeler
münakaşat: münakaşalar tartışmalar
neşriyat: basılıp dağıtılan yazılar eserler makaleler
plân: bir şeyi gerçekleştirmek ıçın yapılan duzenleme
sefahat: yasak şeylere zevk ve eglenceye aşırı derecede duşkunluk.
set: manı engel
siyaset-ı şerî: dinî yonetim şeriatla idare
sukut-ı musammem: bınnı bulundugu makamdan dusurme karan alma
sultan-ı mazlum: zulme ugramış kendine buyuk haksızlık yapılmış hukumdar
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildinlen Ilahi emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi dın
şümul: içine almak, kapsamak.
tahdit: hudutlandırmak, sınırlamak.
taraftarane: tarafı olarak taraf tutarak taraftarlık ederek
tebdil: değiştırmek.
tecelli etmek: açıkça ortaya çıkmak, gorunmek.
telkinat: telkinler aşılamalar
üssülesas: asıl olan.
vükela: vekiller
zabıt: subay askere kumanda eden rutbeli asker
zemin: temelin oturdugu satıh
ziya-i şeriat-ı beyza: parlak şeriat ışığı Islamı hukumlerin insanlığı aydınlatan ışığı

inkılâbı vücuda getiren zevatın tahakkümatıyla ve itaat-i askeriyeye münafi olan hürriyet-ı mutlaka efrada sırayetle ve adab-ı diniyeye muhalif zannettikleri şeylen bazı dikkatsizlerin efrada telkinatıyla ve itaat bozulduktan sonra müstebitler, cahil mutaassıplar, dinde hassas, muhakeme-i akliyede noksan olanlar ıyılık zannıyla o bataklık zeminde tohum ekmeye başlamasıyla ve devletin umum siyaseti cahil efradın elinde kalmakla ve bir milyona yakın fişek havaya atılmakla ve dâhil ve hariç müddeiler parmak vurmakla ortalık anarşistlik hâline girdiğinden bu hâdisenin ıstıdad-ı tabiîsi hercümerç ve mudahale-i ecnebi iken, min indillah, ism-i şeriat o muteaddit sebeplerden çıkan ervah-ı habise ve münteşireyi yuvalanna ırca ile, on üç asırdan sonra bir mu'cize daha gösterdi.

Hem geçen inkılâb-ı azîmde ordu ve ulemanın "Meşrutiyet şeriata müstenittir" diye yükselen sedası, umum ehl-i İslâm'ın vicdanlarını manyetizmalandırdı. O inkılâp, inkılâpların kaide-i tabiiyesini hark ile, şeriatın tesir-ı mu'cizânesini gösterdi. Ve daima da gosterecektir.

Nısanın nısf-ı ahırında çıkan gazetelerin esas-ı fikirlerine muterizim. Şöyle ki:

Hayat onun yoluna feda edilen ve hayattan bin derece daha yüksek olan haysiyet ve itaat-i askeriyeyi, hayata feda edilen ve ehl-i vicdan nazarında gayet hasis olan âmâl-ı nameşruaya feda etmeye ıhtımal verdiler.

adab-ı diniye: İslamiyetin edepleri
amal-i nameşrua: meşru olmayan işler
anarşistlik: bozgunculuk, karşaçalık.
cahil: bilgisiz, bilmeyen
dâhil: içerde.
daima: sürekli, her zaman
derece: basamak, kademe.
efrat: ferdler, bireyler
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu Müslümanlar
ehl-i vicdan: vicdan ve merhamet sahibi olanlar
ervah-ı habise ve münteşire: etrafa yayılan ve itaatı sevmeyen anarşist ruhlar
esas-ı fikir: asıl fikir, esas görüş
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fişenk: tüfekle atılan mermi
gayet: son derece
hâdise: vaktıa, olay
hâline: durumuna, şekline
hariç: dışardan, ecnebi
hark: yakmak.
hasis: bayağı, kötü.
hassas: dikkatli, duyarlı
haysiyet: şeref, onur, itıbar
hercümerç: karmakarışık, darmadağınık.
hürriyet-ı mutlaka: sınırsız hurriyet, hudutsuz serbestlik.
ıhtımal: olabilirlik, gerçekleşebilirlik.
inkılab-ı azım: büyük inkılâp, büyük ve köklü değişıklik.
inkılâp: değişim, dönüşüm, devrim
ırca: gen çevirmek, gen döndurmek.
ısm-ı şeriat: şeriat ismi, din adı.
istidad-ı tabiî: normal kabiliyet, normal işleyiş
ıtaat: boyun eğme, uyma
ıtaat-ı askeriye: askerin üstünün emriyle hareket etmesi, asker dı sıplin
kaide-i tabiiye: bilinen normal kural
manyetizma: büyülemek, tesir altına almak.
meşrutiyet: başında hükümdar bulunmakla birlikte seçimle kurulan bir yasama meclisine dayanan yürütmesi denetime açık anayasal idare şekli
mınındillah: Allah tarafından
mu'cize: insanların yapmaktan aciz kaldıkları olağanüstü durum
muhakeme-i akliye: karar vermek için akılla iyi düşünme, hüküm verme
muhalif: uymayan, karşı, zıt.
mutaassıp: koru körüne bir fikre bağlı olan, bağnaz.
muteriz: ıtıraz eden, karşı çıkan, itırazcı
müdahale-i ecnebi: yabancı müdahalesi
muddei: iddiacı, suçlayıcı
münafi: zıt, uymaz, aykırı.
müstebit: istıbdatta bulunan, hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve hareket serbestliği vermeyen.
müstenit: istinat eden, dayanan
müteaddit: birçok, çeşitli
nazar: bakış, düşünme, fikir
nısf-ı ahir: ikinci yarı.
seda: ses, haykırış.
sırayet: bulaşmak, yayılmak, dağılmak.
siyaset: devlet idaresi ile ilgili esaslar, politika.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi, din
tahakkumat: baskılar, zorbalıklar, hükum sürmeler
telkınat: telkınler, aşılamalar
tesir-i mu'cizane: olağanüstü etki.
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri.
vıcdan: hıs, duygu
vücuda getirmek: meydana getirmek, yapmak.
zan: zannetme, sanma.
zannetmek: sanmak
zemin: yer
zevat: zatlar, şahıslar, kimseler

Hem de hakaik ve ahval onun cazibesine tâbi ve o merkeze merbut olan şems-i şeriat, saltanata veya hilâfete veya başka siyasete tâbi ve alet tevehhümüyle, bir şems-i müniri münkesif bir yıldıza peyk ve cazibesine tâbi itikat etmek gibi göstermekle, tarik-ı dalâlete sülûk ettiler.

Bütün kuvvetimle derim ki: Terakkimiz ancak milliyetimiz olan İslâmiyet'in terakkisiyle ve hakaik-ı şeriatın tecellisiyledir. Yoksa, "Yürüyüşünü terk ettı, başkasının da yürüyüşünü öğrenmedi" diye olan darbımesele mâsadak olacağız.

Evet, hem şanuşeref-ı millet-ı Islâmıye, hem sevab-ı ahiret, hem hamiyet-i milliye, hem hamiyet-i İslâmiye, hem hubb-i vatan, hem hubb-i dın ile mütehassıs olmalıyız. Zira müsenna daha muhkemdir.

Ey Paşalar, Zabitler!

Cinayetlerime ceza ve şimdı suallerıme de cevap isterim. (HAŞİYE) İslâmiyet ise, insaniyet-i kübra, ve şeriat ise, medeniyet-i fuzlâ (en faziletli) olduğundan, âlem-i Islâmiyet, medine-i fazıla-i Eflâtuniye olmaya sezadır.

Birinci Sual: Gazetelerin aldatmalarıyla meşru bilerek buradaki görenek ve âdete binaen cereyan-ı umumîye kapılan safdillerin cezası nedir?

İkinci Sual: Bir insan yılan suretine girse, yahut bir velî haydut kıyafetine girse, veyahut meşrutiyet istibdat

HAŞİYE: Bu sualler kırk-elli masum mahpusun tahliyelerine sebep oldu.

âdet: tore alışkanlık, her vakıt yapılan
ahval: hâller, durumlar
alem-i İslamiyet: İslâm dünyası
alet: vasıta
binaen: -den dolayı
cazibe: cezp edıcılık, çekıcılık
cereyan-ı umumiye: genel akım
cinayet: adam oldurme, cana kıyma, katl; bu derecede ağır suç
darbımesel: bir hâdiseye binaen söylenen hikmetlı söz, ata sozu, vecize
görenek: alışıla gelen
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i şeriat: şeriata aıt olan gerçekler
hamiyet-i İslamiye: İslamiyete aıt olan duygu ve bağların korunma çabası
hamiyet-i milliye: millî duygu ve hislerin muhafaza edılmesi ıçın yapılan çaba.
haşiye: dıpnot.
haydut: yol kesıcı, eşkıya
hilâfet: Hz. Peygambere vekıl olarak Muslumanların ve İslâmlıgı korunma görevi
hubb-i din: dın sevgisi
hubb-i vatan: vatan sevgisi.
insaniyet-i kübra: en buyuk insanlık
istibdat: hak ve hukuku tanımama, keyfî uygulama, zulum ve tahakkum
itikat etmek: inanmak.
kıyafet: şekıl, bıçım, gıysi.
mahpus: hapsedılmış olan, mevkuf
masadak: doğrulayan, tıpa tıp uyan
masum: suçsuz, kabahatsız
medeniyet-i fuzla: en faziletlı, en erdemlı olan medenıyet.
Medine-i Fazıla-i Eflâtuniye: Eflâtun'un (Platon) hayallediği en erdemlı, fazıletlı şehır
merbut: bağlı, raptedilmiş, mensup
merkez: bır şeyın ortası
meşru: dine uygun
meşrutiyet: hurryet, bağımsızlık.
milliyet: bir milleti dıger milletten ayıran hallerin ve ozelliklerin tamamı
muhkem: sağlam, kuvvetlı
munkesif: tutulmuş, aydınlıgı kesılmiş
müsenna: ıkı kat
mutehassıs: duygulanan, hislenen
paşa: Osmanlılarda yuksek sıvıl memurlara ve albaydan ustün rutbede bulunan askerlere verilen unvan
peyk: uydu.
safdil: oyun bilmeyen, kolay aldatılan
saltanat: sultanlık, padişahlık, hukumdarlık.
sebep: sebep, neden, vesile.
sevab-ı ahiret: ahırette karşılıgı verilecek olan hayırlı hareket.
seza: munasıp, uygun, yaraşır, şayan, şayeste, lâyık
siyaset: politika
sual: soru
suret: bıçım, gorunuş, şekıl.
sülûk etmek: bir yola gırmek, bir yol tutmak.
şanuşeref-i millet-i İslamiye: İslâm millettnın şanı şerefi
şems-i münir: nurlu gunes.
şems-i şeriat: şeriat gunesi
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ılâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi dın
tâbi: boyun eğen, uyan.
tahliye: tutukluyu serbest bırakmak, salıvermek
tarik-i dalalet: sapıklık yolu
tecelli: açıkça ortaya çıkmak, belırmek.
terakki: yukselmek, ılerlemek, gelişmek.
terk etmek: bırakmak, vaz geçmek.
tevehhüm: gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
veli: Allah dostu, evlıya.
zabıt: subay, askere kumanda eden rutbelı asker.
zıra: çunku.

şekline girse, ona taarruz edenlerin cezası nedir? Belki, hakikaten onlar yılandırlar, haydutlurlar ve istibdattırlar.

Üçüncü Sual: Acaba, müstebit yalnız bir şahıs mı olur? Müteaddit şahıslar müstebit olmaz mı? Bence, kuvvet kanunda olmalı. Yoksa istibdat münkasım olmuş olur ve komitecilikle tam şiddetlenir.

Dördüncü Sual: Bir masumu idam etmek mi, yoksa on canıyı affetmek mi daha zarardır?

Beşinci Sual: Maddî tazyikler, ehl-i meslek ve fikre galebe etmediği gibi, daha ziyade nifak ve tefrika vermez mi?

Altıncı Sual: Bir maden-i hayat-ı içtimaiyemiz olan ittihad-ı millet, ref-ı imtıyazdan başka ne ile olur?

Yedinci Sual: Müsavatı ihlâl ve yalnız bazılara tahsıs ve haklarında kanunu tamamıyla tatbik etmek, zahiren adalet iken, bir cihette acaba müsavatsızlıkla zulüm ve garaz olmaz mı? Hem de tebrie ve tahliye ile masumiyetleri tebeyyün eden ekser mahpusînın, belki yüzde seksenini masum iken, acaba ekseriyet nokta-i nazarında bu hâl hukumferma olsa, garaz ve fikr-ı intıkam olmaz mı? Divan-ı Harbe diyeceğim yok, ihbar edenler düşünsünler.

Sekizinci Sual: Bir fırka kendisine bir imtıyaz taksa, herkesin en hassas nokta-ı asabıyesine daima dokundura dokundura zorla herkesi meşrutiyete muhalif gibi gösterse ve herkes de onların kendilerine taktığı ısm-i meşrutiyet altında olan muannit istibdada ilişmişse, acaba kabahat kimdedir?

adalet: kanunların eşitlik ilkesine göre uygulanması
affetmek: bağışlamak.
belki: hatta şüphesiz.
cani: cinayet işlemiş kimse, acımasız caddar
cihet: yön, taraf, görüş açısı
daima: sürekli, her zaman
Divan-ı Harb: Sıkıyönetim Mahkemesi
ehl-i meslek ve fikir: belli bir fikri akımda olanlar
ekser: çok.
ekseriyet: çoğunluk.
fırka: cemaat, cemiyet, siyasî parti
fikr-ı intıkam: intikam düşüncesi
galebe etmek: galip gelmek, yenmek, üstünlük sağlamak.
garaz: düşmanca niyet, kin.
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hâl: durum, vaziyet.
hassas: çok çabuk hisseden
hukumferma: hukum süren
idam etmek: asarak öldürmek.
ihbar etmek: haber vermek, ele vermek.
ihlâl: bozmak.
imtıyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
ısm-ı meşrutiyet: "meşrutiyet" ismi
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, despotizm, hak ve hukuku tanımama, keyfî uygulama, zulüm ve tahakküm
ittıhad-ı millet: milletin birliği
kabahat: kusur, suç.
kanun: devletin yasama kuvveti tarafından herkesçe uyulmak üzere konulan her türlü kaide, yasa.
komitecilik: siyasi bir maksat için gizli cemiyet kurma
kuvvet: iktidar
maddi tazyik: fiziki olarak verilen baskı, sıkıntı
maden-ı hayat-ı içtimaiye: sosyal hayatın kaynağı.
mahpusın: hapsedilmişler, bir yere kapatılmış olanlar
masum: suçsuz, kabahatsız
masumiyet: masumluk, kabahatsızlık, suçsuzluk
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908 değişikliğiyle devam eden hukuki ve siyasi döneme verilen ad
muannit: inatçı, ayak direyen
muhalif: karşıt, iktidara ve iktidar görüşlerine zıt düşüncede bulunan
münkasım: taksim edilmiş, kısımlara ayrılmış, bölünmüş.
müsavat: aynı hâl ve derecede olma, eşitlik
müsavatsızlık: eşitsizlik.
müstebit: despot, zulüm ve baskıda bulunan
müteaddit: çeşitli, birden fazla
nifak: iki yüzlülük, münafıklık.
nokta-i asabiye: hassas nokta, sinirlilik sinir, sinirlilik hali
nokta-i nazarında: görüşünde, düşüncesinde
ref-ı imtıyaz: ayrıcalığın, ayrımcılığın kaldırılması
sual: soru.
şahıs: kişi, kimse, fert.
taarruz: kaçırtmak için yapılan saldırı, hücum, saldırma, ilişme
tahliye: tutukluyu serbest bırakmak.
tahsıs: ayırmak, ayırmak.
tatbik etmek: uygulamak.
tebeyyün etmek: belli olmak, anlaşılmak.
tebrie: temize çıkarmak, beraat ettirmek.
tefrika: ayrılık, parçalanma
zahiren: görünüşte.
ziyade: çok, fazla
zulüm: adalete aykırı davranma, adaletsizlik.

Dokuzuncu Sual: Acaba bahçıvan bir bahçenin kapısını açsa, herkese ibahe etse, sonra da zayiat vuku bulsa kabahat kimdedir?

Onuncu Sual: Fikir ve söz hürriyeti verilse, sonra da muaheze olunsa, acaba bîçare milleti ateşe atmak için bir plân olmaz mı? Böyle olmasaydı, başka bahaneyle mevki-i tatbike konulacağı hayale gelmez miydi?

On Birinci Sual: Herkes meşrutiyete yemin ediyor. Hâlbuki, ya müsemma-i meşrutiyete kendi muhalif veya muhalefet edenlere karşı sükût etse, acaba kefaret-i yemin vermek lâzım gelmez mı? Ve millet yalancı olmaz mı? Ve masum olan efkâr-ı umumiye yalancı, bunak ve gayr-ı mümeyyiz addolunmaz mı?

Elhâsıl: Şedit bir istibdat ve tahakküm, cehalet cihetiyle şimdi hükümfermadır. Güya istibdat ve hafiyelik tenasuh etmiş. Ve maksat da Sultan Abdülhamid'den istirdad-ı hürriyet değilmiş. Belki, hafif ve az istibdadı, şiddetli ve kesretli yapmakmış!

Yarım Sual: Nazik ve zayıf bir vücut ki, sivrisineklerin ve arıların ısırmasına tahammül edemediği için, gayet telâş ve zahmetle onları def'e çalışırken, biri çıksa dese ki: "Maksadı sivrisinekleri, arıları defetmek değil, belki büyük aslanı ikaz edip kendine musallat etmek ister." Acaba böyle demekle hangi ahmağı kandıracaktır?

Sualin diğer yarısı çıkmaya izin yoktur.

addolunmak: sayılmak, kabul edilmek.
ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
belki: şüphesiz.
bîçare: çâresiz, zavallı, şaşkın.
bunak: aklı bozulmuş.
cehalet: bilmezlik, ilimden yoksun olmak.
cihetiyle: sebebiyle, yönüyle, bakımından.
def: savmak, uzaklaştırmak.
defetmek: kovmak, uzaklaştırmak.
efkâr-ı umumiye: toplumun fikri, herkesin düşüncesi.
elhasıl: özetle, sözün kısası.
fikir: düşünme, düşünce.
gayet: son derece.
gayr-ı mümeyyiz: faydalıyı zararlıyı ayırt edemeyen.
güya: sanki.
hafiyelik: saklı ve gizli şeyleri araştıran casuslık.
hâlbuki: oysa ki.
hükümferma: hükum süren.
hürriyet: serbestlik, hür oluş.
ibahe etmek: herkesin istifadesine sunmak, bağışlamak.
ikaz etmek: dikkat çekmek, uyarmak.
istibdat: despotizm, hak ve hukuku tanımama, keyfî uygulama, zulüm ve tahakküm.
istirdad-ı hürriyet: hürriyeti geri istemek.
kabahat: kusur, suç.
kefaret-ı yemin: yaptığı bir yemini bozan yerine getirmesi gereken kefaret.
kesretli: çok fazla.
lâzım: gerekli, luzumlu.
maksat: kastedilen, istenilen şey.
masum: suçsuz, kabahatsiz.
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908 değişikliğiyle devam eden hukuki ve siyasî düzeneğe verilen ad.
mevki-i tatbik: uygulama mevkii, uygulama yeri, makamı.
muaheze: azarlama, tenkit, itiraz, kınama.
muhalefet etmek: zıt düşüncede bulunmak, aykırı olmak.
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren.
musallat: aşırı derecede saldırgan.
müsemma-i meşrutiyet: meşrutiyet diye isimlendirilen.
nazik: narin, ince.
plân: tertip.
sual: soru.
sultan: padişah, hükümdar, iktidar sahibi, mutlak iktidar sahibi olan.
sükût etmek: susmak, ses çıkarmamak.
şedit: şiddetli, tesirli.
tahakküm: zorbalık etmek, zorla hükmetmek.
tahammül etmek: zora dayanmak, sabretmek.
telaş: acelecilik.
tenasuh etmek: ruhun başka bedende dirildiğine inanılan batıl itikat.
vuku bulmak: olmak, meydana gelmek.
vücut: gövde, beden.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zayiat: kayıplar, yıkıklar, zarar ve ziyan.

Ey Paşalar, Zabitler!

Bütün kuvvetimle derim ki: Gazetelerde neşrettiğim umum makalâtımdaki umum hakaıkte nıhayet derecede musırrım. Şayet zaman-ı mazi canibinden, Asr-ı Saadet mahkemesinden adaletname-i şeriatla davet olunsam, neşrettiğim hakaikı aynen ibraz edeceğim. Olsa olsa o zamanın ılcaatının modasına gore bir libas gıydireceğim.

Şayet müstakbel tarafından üç yüz sene sonraki tenkıdat-ı ukalâ mahkemesinden tarih celpnamesiyle celp olunsam, yine bu hakıkatlen, tevessü ve ınbisat ile çatlayan bazı yerlerını yamalamakla beraber, taze olarak orada da göstereceğim. (HAŞIYE)

Demek, hakıkat tahavvül etmez, hakıkat haktır; (1) اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلاَ يُعْلٰى عَلَيْهِ . Millet uyanmış; mugalâta ve cerbezeyle ığfal olunsa da, devam etmeyecektir. Hakıkat telâkki olunan hayalin ömrü kısadır. Feveran eden efkâr-ı umumıye ıle o aldatmalar ve mugalâtalar dağılacaktır ve hakikat meydana çıkacaktır, inşaallah.

پس کنم چون زیر کانرا این بس است
بانگ دہ کردم اگر زدہ کس است (2)

koymak, göstermek.
ığfal: yanıtmak, gafilete düşurerek kandırmak.
ılcaat: zorlamalar, gerekliliklerı
ınbisat: yayılma, açılma, genleşme
inşaallah: Allah isterse, Allah dıler se, Allah ın emrı olursa, Allah izin verırse manalarında kullanılan bır dua
libas: elbise
mahkeme: hukum yerı
makalat: sozler, makaleler, gazete veya dergıde çıkan yazılar
mugalata: delılsız veya uydurma delıllere dayandırılan munakaşa yanıltıcı konuşmak.
musır: ısrarlı fikrınde dırenen
müstakbel: gelecek zaman, ıstıkbal
namına: adına
neşretmek: yaymak, bıldırmek.
nihayet: son
paşa: Osmanlılarda yüksek sıvıl memurlara ve albaydan ustün rutbede bulunan askerlere verılen unvan
sual: soru.
şayet: eğer
tahavvül: değışmek, donüşmek.
talebe: ogrencıler, tahsıl gorenler
telâkki: bır goruşle bakma
tenkıdat-ı ukala: akıllıların tenkıtlen eleştırılen
tevessü: genışleme, yayılma
umum: hep, bütun, cumle.
zabıt: subay, askere kumanda eden rutbelı asker
zaman-ı mazi: geçmış zaman

HAŞIYE: Şımdı kırk yedı senedekı dehşetlı mahkemelerımde, aynen on bır buçuk cınayetlerı ve on bır buçuk suallerımı o Divan-ı Harb-ı Örfideki gibi tekrar edıyorum.

1- Hak yucedır ve hıçbır şey ondan daha yuce degıldır. (*Keşfu'l Hafa*, 1/127, hadıs no: 362.)
2- Akıllı olanlara bu dedıklerımı yeterlıdır. Ben koyu çagırdım, eger koyde kımseler varsa

adaletname-i şeriat: şerıatın adalet belgesi, olçusu
Asr-ı Saadet: Peygamberımız Hz. Muhammed'ın (asm) peygamber olarak dunyada bulundugu devır
canib: taraf, yon
celpname: çağırma kâğıdı (mahkemeye) çagırma pusulası
celpolunmak: çagırılmak
cerbeze: haklı, haksız sozlerle hakıkatı gızlemek.
cınayet: adam oldurme, cana kıyma, katl; bu derecede ağır suç.
davet olunmak: çagırılmak
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
derece: seviye, duzey, mıktar
Divan-ı Harb-ı Örfi: Sıkıyonetım Mahkemesi. Ittıhat ve Terakkı hukumetı zamanında 31 Mart Olayından sonra kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyonetım mahkemesı
efkar-ı umumıye: umumi fikır, kamuoyu
feveran etmek: kopurmek, coşmak.
hakalık: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakıkat: gerçek.
haşıye: dıpnot.
ıbraz etmek: surmak, ortaya

Sizin işkenceli hapishanenizin hâli. Zaman müthiş, mekân muvahhış, mahpusîn mütevahhiş, gazeteler mürcif, efkâr müşevveş, kalbler hazin, vicdanlar müteessir ve me'yus, bidayet-i hâlde memurlar şematetli, nöbetçiler müz'iç olmakla beraber, vicdanım beni tazip etmediği için, o hâl bana eğlence gibiydi. Musibetlerin tenevvüü, musikinin nağmelerinin tenevvüü gibi bana geliyordu.

Hem de geçen sene tımarhanede tahsil ettiğim dersi, şimdi bu mektepte itmam ettim. Yani, kırk yedi sene evvel tımarhane hükmündeki mahkeme-i zalimânede aldığım dersi, şımdı bu gaddarâne hazır mektepte imtihan verdim; iki şahadetname aldım.[1] Musibet zamanının uzunluğundan, uzun dersler gördüm. Dünyanın ruhanî lezzeti olan hüzn-i masumâne ve mazlumâneden, zayıfa şefkat ve gadre şıddet-ı nefret dersini aldım.

Ümıdım kavıdır ki, çok masumların kalblerinden hararet-i hüzünle tebahhur eden "ay," "vay" ve "ah"lar rahmetli bir bulut teşkil edecektir. Ve âlem-i İslâm'daki yeni yeni İslâm devletlerinin teşkilleriyle o rahmetli bulut teşekkule başlamıştır.

İstitrad olarak bir lâtife söyleyeceğim: Boyle ciddıyat esnasında lâtife söylemekten maksadım, dunyaya bir mel'abe nazarıyla baktığımı ıma ve ışarettir. Zaten şuunat-ı dünya satranç oyununa benzer. Ben geçen sene 'ganbuzzaman' idim. Sonra bediüzzaman' oldum. Şimdi de 'bid'atüzzaman' oldum. O da bana şeametli oldu. Benı sathında kabul etmez, batınına geçırmek ıstıyor. Bahusus mart ve mayıs müstebit aylardır. Martı kadro haricine çıkarmalı, mayısı da

1 Bu son cumle Osmanlıca teksir nushadan alınmıştır

alem-i İslam. İslâm âlemi, İslam dunyası
bahusus: hususıyetle, en çok, hele
batın: kanın, ıç.
bediüzzaman: zamanın, çağın eşsiz guzelligi
bid'atüzzaman: zamanın acıp ve garibi, zamanın şartlarına uyma yan.
bidayet-i hal: durumun başlangıcı
ciddıyat: ciddı konular
efkar: fikirler, görüşler
esna: sıra, vakıt, zaman
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsızce, halıncesine
gadr: haksız davranış, merhametsızlik
garibüzzaman: asrın zamanın şaşırtıcı, hayret vencı kişisi.
hal: durum, vazıyet.
hararet-i hüzün: keder ve sıkıntının ateşi, sıcaklıgı
haricine: dışına
haşiye: ek, ilave
hazın: uzuntulu, umıtsız
hukmunde: degerinde, yerinde.
hüzn-i masumane: dunya tutkularından uzak ibretli uzuntu
ima: ustu kapalı ifade etmek.
imtıhan: sınav, deneme, sınama.
istitrad: asıl konudan olmayıp yen gelmişken soylenen soz
itmam etmek. tamamlamak, bıtırmek.
kadro: ekıp
kalb: insanın manevi bunyesinde kı hislerin ve duygulanın merkezi, gonul, dil
kavı: guçlu.
latife: ince manalı tuhaf ve guzel soz
mahkeme-i zalimâne. zulmeden mahkeme
mahpusın: hapsedilmişler, bır yere kapatılmış olanlar
maksat: niyet, meram
masum: suçsuz, kabahatsız
mazlumâne: zulme, haksızlıga ugrarcasına
me'yus: umıdı kesilmiş, kederli
mekan: yer, mahal
mel'abe: oyun yen
musibet. felâket, belâ, sıkıntı
musiki: muzik.
muvahhis: dehşet veren, korkutan, korkutucu
mürcif: fitne ve fesat ıçın ortalıgı karıştıran
müstebit: zulum ve baskıda bulunan
müşevveş: belırsız, karışık, duzensız, karmakarışık.
müteessir: uzulmuş, huzunlü, kederli
mütevahhış: korkan, urken çekınen
müthiş: hayret edilecek, şaşılacak kadar degışık.
muz'iç: tedırgın eden, sıkan, rahatsız eden
nagme: guzel ses, ezgı
nazar: dusunce, fikir
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme
ruhanı: ruha aıt, ruh ile ılgılı
satıh: yuzey, ust.
şahadetname: dıploma
şeametli: ugursuz, kotu
şefkat. ıçten ve karşılıksız merhamet, karşılık bekleme-den yardım etmek.
şematetli: şamataci, kuru gurultucu
şiddet-i nefret: nefretin şıddetı, aşırı nefret.
şuunat-ı dünya: dunya ışlen
tahsil etme: kazanma, edınme
tazip etmek. ezıyet etmek
tebahhur etmek: buharlaşma
tenevvü: çeşıtlenme, çeşıt çeşıt olma, çeşıtlılık.
teşekkül. kurulma, kurulus.
teşkil etmek: meydana getırmek, yapmak.
tımarhane: akıl hastahanesi
umıt. bazı şeylenn istedıgı yonde olması konusunda beslenen hıs.
vicdan: hıs, duygu.
zaten: aslında.

tekaut etmeli, tâ muvazene-ı malî husule gelsin. Çıkılmayacak yola sapılmış bir işarettir. Elhâsıl, ya ben İstanbul'da kalacağım, yahut bu iki ay gitmeyecekse, ben veda edeceğim.

İstanbul'dan Vedaname

Ey koca İstanbul! Müsavat ve uhuvvetı, sende devr-ı istibdatta yalnız tımarhanede, meşrutiyette yalnız tevkifhanede gordum. Elveda, ey gelin lıbası gıymış acuze-ı şemta! Usandım. Sen zehirli bala benzersin. Belki, medeniyet lıbası giymiş vahşî adama benzersin. Sureten ne kadar medenîliğin var, sîreten dahı nıfak, sefahat, ağraz ıçınde o kadar, o derece vahşîsın, tam dünyaya benzersin. Dünyaya geldiğime ben de pişman oldum. Rıyanın sözünü, seni tasavvur ettıkçe tahattur ediyorum. (1)

Eğer medeniyet böyle haysiyet kıncı tecavüzlere ve nifak verici iftiralara ve insafsızcasına ıntıkam fikirlerine ve şeytancasına mugalâtalara ve diyanette lâubalîcesine hareketlere müsaıt bır zemin ise, herkes şahıt olsun kı, o saadetsaray-ı medenıyet tesmiye olunan [akrep ve yılanlann yuvalan olan öyle] böyle mahall-ı ağraza bedel, Vilâyat-ı Şarkıyenin hürriyet-i mutlakanın meydanı olan yüksek dağlanndakı bedeviyet ve vahşet çadırlarını tercih ediyorum. Zira, bu mım'siz medeniyette gormedığım hürriyet-i fikır ve serbestî-i kelâm ve hüsn-i niyet ve selâmet-ı kalb, Şarkî Anadolu'nun dağlarında tam manasıyla hükümfermadır.

Bıldığıme gore, edıpler edeplı olurlar. Edepsız bazı gazeteleri naşir-ı ağraz gortıyorum. Eğer edep böyle ıse ve efkâr-ı umumî böyle karmakarışık olsa, şahıt olunuz,

1- Teksir nushada da yer almayan latifenin başından buraya kadar olan kısım matbu 1 ve 2 baskı nushalardan alınmıştır

iftira: aslı olmadan bırıne suç yüklemek.
insafsızcasına: acımasızca
intikam: öç almak.
laubalice: sayıgısızca, pervasızca
libas: elbise
mahall-i ağraz: arzulanan hedef istenilen yer
mana: anlam
medeni: şehrli, kibar edepli, terbiyeli, fazileti uygar, modern
medeniyet: medenîlik, şehrlılık
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan 1908 degişıkligiyle devam eden hukuki ve sıyasi doneme verilen ad
mım'siz medeniyet: "medeniyet" kelimesinin "mım" harfi olmayan şekli, "deniyet: alçaklık."
mugalata: yanıltıcı soz soylemek, safsata
muvazene-i malî: malî denge
müsait: elverişli uygun
müsavat: eşıtlık.
naşir-ı ağraz: düşmanlık ve kin yayan
nıfak: ıkı yuzlulük, bozgunculuk.
nıya: ıkı yuzlulük.
saadetsaray-ı medeniyet: medeniyetle elde edilecek mutluluk sarayı
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede duşkünlük.
selâmet-i kalb: kalbin korku ve endişeden uzak olması
serbesti-i kelâm: konuşma hurriyetı
sîret: ahlâk, karakter
sureten: gorunuş itibarıyla şekilce
şahıt: tanık.
şarkı: doğuya aıt
tahattur etmek: hatırlamak, hatıra getırmek.
tam: eksıksız
tasavvur etmek: bır şeyı zıhınde şekıllendırmek.
tecavuz: haddını aşmak, söz ve harekette ılen gıtmek.
tekaut: emekliye ayrılmış
tercih etmek: seçmek, daha çok begenmek
tesmiye etmek: ısımlendırmek, ad vermek
tevkifhane: tutuklu evi hapısha ne
tımarhane: akıl hastahanesı
uhuvvet: kardeşlik.
vahşet: ıssızlık tenhalık yalnızlık
vahşı: yabanı medenileşmemiş, barbar
veda: aynlık, aynlma ayrılıs
vedaname: aynlık yazısı
Vilayat-ı Şarkıye: doğu ılleri
zemin: temel dayanak.
zira: çunku

acuze-i şemta: cok yaşlanmış ihtıyar kadın kocakarı.
ağraz: garazlar, duşmanlıklar
bedel: karşılık.
bedeviyet: çol hayatı, göçebelik, bedevilik, ıptıdaılık.
derece: mertebe kademe de ger mıktar
devr-ı istıbdat: baskı dönemı
diyanet: dın dını emırlere rıayet, dındarlık
edep: ıyı ahlak, güzel terbıye
edepli: terbıyelı, guzel tavırlı
edepsiz: terbıyesız.
edip: guzel ve purüzsuz soz soyleyen ve yazan kımse.
efkar-ı umumi: kamuoyu umumun fikrı.
elhâsıl: netıce ıtıbarıyle sonuç olarak.
elveda: Allah a ısmarladık.
fikir: duşunce; nıyet, maksat.
haysiyet: şeref onur ıtıbar
husule gelmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
hukumferma: hukum suren, geçerlı
hürriyet-i fikir: fikir hürriyed duşunce özgurlugu.
hürriyet-i mutlaka: tam hurriyet tam ozgurluk.
hüsn-i niyet: ıyı nıyet, temiz kalblılık.

böyle edebiyattan vazgeçtim. Bunda da dâhil değilim. Vatanımın yüksek dağlarında, yani Bâşıt başındaki ecram ve elvah-ı âlemi gazetelere bedel mütalâa edeceğim.

Muarradır feza-ı feyzımız şeyn-ı temennadan
Bize dâd-ı ezeldir zirden, bâlâdan ıstığna
Çekıldık neşve-i umıtten, tûl-ı emellerden
Öyle Mecnun'uz ki, ettik vuslat-ı Leylâ'dan ıstığna

وَلَوْلاَ تَكَالِيفُ الْعُلَى وَمَقَاصِدُ ۞ عَوَالٍ وَأَعْقَابُ الْأَحَادِيثِ
فِي غَدٍ لَأَعْطَيْتُ نَفْسِي فِي التَّحَلِّي مُرَادَهَا ۞ وَذَاكَ مُرَادِي
مُذْ نَشَئْتُ وَمَقْصَدِي ۞ وَأَكْتُمُ أَشْيَاءً وَلَوْ شِئْتُ قُلْتُهَا ۞
وَلَوْ قُلْتُهَا ۞ لَمْ أُبْقِ لِلصُّلْحِ مَوْضِعًا [1]

* * *

Tembih

Medeniyetten istifam, sizi düşündürecek. Evet, böyle istibdat ve sefahate ve zilletle memzuç medeniyete bedeviyeti tercih ediyorum. Bu medeniyet, eşhası fakir ve sefih ve ahlâksız eder. Fakat hakikî medeniyet, nev-i insanın terakkı ve tekemmülüne ve mahiyet-i nev'iyesinin kuvveden fiile çıkmasına hizmet ettiğinden, bu nokta-i nazardan medeniyeti istemek, insaniyeti istemektir.

Hem de mana-i meşrutiyete iptilâ ve muhabbetimin sebebi şudur ki: Asya'nın ve âlem-i İslâm'ın istikbalde terakkısının birinci kapısı meşrutiyet-ı meşrua ve şeriat da-

1. Eğer ulvî mes'ulıyetler, yüce gayeler ve bir de hâdiselerin yanıkkı nedenlen olmasaydı, kendi koşesine çekilmesi konusunda nefsimin istediğini kendisine verirdim. Bu küçüklüğümden ben arzu ve maksadımdır. Ben çok şeylen gizliyorum. Halbuki isteseydim onları söylerdim. Şayet söylersem barış için bir zemin bırakmamış olurum.

alem-ı İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
bâlâ: yüksek, yukarı.
bedel: karşılık, yerine.
bedeviyet: medeniyetten uzaklık.
dad-ı ezel: ezeli İhsan, lütuf.
dahil: içinde.
ecram: cansız cısımler, kayalar, ruhu olmayan şeyler.
edebiyat: duygu, düşünce, hayal ve olayları en güzel şekilde sözlü veya yazılı olarak ifâde etme sanatı.
elvah-ı âlem: kâinatın manzaralarını evrenden görüntüler.
eşhas: şahıslar, kişiler, kımseler.
fakat: ancak, ama.
feza-i feyiz: menfaatı ıçın başkalarının onunde egilmeyen kişinin şerefli tavrını dile getıren bır söz.
fiil: ış, oluş, davranış, hareket.
hakıkı: gerçek, sahıcı.
hizmet etmek: bir uğurda bir ışın yapılması ıçın çalışmak.
insaniyet: insana yakışır durum.
iptila: bir şeye aşırı düşkunlük.
istıbdat: baskı, baskıcı yönetim, hak ve hukuku tanımama, keyfi uygulama, zulüm ve tahakkum.
istıfa: bırakma, ayrılma.
istıgna: sakınma, çekınme, uzak durma.
İstıkbal: gelecek, gelecek zaman.
kuvve: nıyet, fikir, düşünce, tasavvur.
mahiyet-ı nev'iye: nev'e aıt özellık, türe aıt kımlık.
mana-ı meşrutiyet: meşrutıyetın manası.
Mecnun: Leylâ ıle Mecnun hıkâyesının erkek kahramanı olan Kays.
medeniyet: ınsanın maddeten ve manen gelışmışlıgı, medenilik, şehırlılık.
memzuç: bıtışık, karışık, karışmış.
meşrutiyet-ı meşrua: dine uygun meşrutıyet, meşru medise dayalı yonetım şekli.
muarra: temızlenmış, arınmış.
muhabbet: sevgi, sevmek.
mütalaa etmek: ıyıce düşunmek, araştırmak.
neşve-i ümit: umıt sevincı, umıtten kaynaklanan sevinç.
nev-i insan: insan nesli.
nokta-i nazar: bakış açısı, goruş, fikır.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eglenceye aşın derecede duşkunluk.
sefih: faydayı ve zaran ayırdetme yeteneginden mahrum, beyinsız.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildınlen, Ilâhı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı dın.
şeyn-i temenna: bırının onunde egılerek kul, kole olmak ayıbı.
tekemmül: kemale erme, mukemmelleşme.
tembih: uyarma, ıkaz, hatırlatma, ıhtar.
terakki: yukselme, ılerleme, gelişme.
tercih etmek: seçmek, daha çok beğenmek.
tûl-i emel: dunyaya aıt ışlere karşı gostenlen aşın arzu, ıstek.
vazgeçmek: bırakmak.
vuslat-ı Leylâ: Leylâ'ya kavuşma.
zillet: aşağılık, bayagılık, adâlık.
zır: alt, aşağı.

iresindeki hürriyettir. Ve tâlî' ve taht ve baht-ı İslâm'ın anahtarı da meşrutiyetteki şûradır. Zira, şimdiye kadar üç yüz yetmiş milyon İslâm, ecanibin ıstıbdad-ı manevîsi altında eziliyordu. Şimdi hâkimiyet-i İslâmiye, âlemde, bahusus bundan sonra Asya'da hükümferma olduğu hâlde, her bir ferd-i Müslüman hâkimiyetin bir cüz-i hakikîsine malik olur. Ve hürriyet, üç yüz yetmiş milyon İslâm'ı esaretten halâs etmeye bir çare-i yegânedir. Farz-ı muhal olarak, burada yirmi milyon nüfus, tesis-ı hürriyette çok zararlıdır olsalar da, feda olsunlar. Yirmiyi verir, üç yüzü alırız.

Yazık, eyvahlar olsun! Bizdeki unsurlar, ırklar hava gibi muhtelittir, su gibi memzuç olmamışlar. İnşaallah, elektrik-i hakaik-ı İslâmiyet'le imtizaç ederek, ziya-ı maarif-ı İslâmıye hararetiyle kuvvet tevlit ederek bir mizac-ı mutedile-i adalet vücuda gelecektir.

Yaşasın meşrutiyet-i meşrua! Sağ olsun hakikat-i şeriat terbiyesinden tam ders alan neyyir-i hürriyet!

İstibdadın garibüzzamanı,
Meşrutiyetin bedüzzamanı,
Şimdikinin de bid'atüzzamanı

Said Nursî

âlem: dünya, cihan.
baht-ı İslam: İslâmın talihi. İslâmın kaderi, ikbali.
bahusus: hususiyetle, en çok, özellikle.
bedüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği.
bid'atüzzaman: zamanın acip ve garibi, zamanın şardanna uymayan.
cüz-ı hakikî: gerçek parça.
çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol.
ders: öğüt, nasihat.
ecanip: ecnebiler, yabancılar.
elektrik-i hakaik-ı İslâmiyet: İslam hakikatlerinin elektriği.
esaret: esirlik, tutsaklık.
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
feda olmak: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
ferd-ı Musluman: Musluman kişi.
garibüzzaman: zamanın garibi, asrın zamanın şaşırtıcı, hayret verici kişisi.
hakikat-i şeriat: dinin hakikatleri.
hâkimiyet: hükmediş, egemenlik.
hakimiyet-i İslamiye: İslâmiyetin hâkim olması.
halas etmek: kurtarmak.
hararet: sıcaklık, coşkunluk, heyecanlılık.
hükümferma: hükum süren.
hürriyet: bağımsızlık. II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
imtizaç etmek: uyuşmak, kaynaşmak.
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
İslâm: Musluman.
ıstıbdad-ı manevisi: manevî baskısı.
ıstıbdat: baskı, baskıcı yönetim. II. Meşrutiyet öncesi dönem.
kuvvet: tesir, kudret.
malik: sahip.
memzuç: karışmış, mezcolmuş.
meşrutiyet: başında hukumdar bulunmakla birlikte seçimle kurulan bir yasama meclisine dayanan yürütmesi denetime açık, anayasal idare şekli.
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908 değişikliğiyle devam eden hukuki ve siyasi dönemine verilen ad.
meşrutiyet-i meşrua: dine uygun meşrutiyet, meşru meclise dayalı yönetim şekli.
mizac-ı mutedile-i adalet: adaletin aşırılıklardan uzak, itidalli karakteri.
muhtelit: karışmış, mezcolmuş.
neyyir-i hürriyet: serbestlik, hürriyet güneşi.
nüfus: insanların sayısı.
şura: danışma, danışma kurulu.
taht: hukumranlık.
tâlî: kısmet, talih, kader.
tam: eksiksiz, noksansız.
terbiye: eğitim.
tesis-i hürriyet: hürriyeti yerleştirmek.
tevlit etmek: vücuda getirmek.
unsur: birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her biri, esas, asıl madde, esas, kök.
vücuda gelmek: meydana gelmek.
zararlıdır: zarara, ziyana uğramış.
zira: çünkü.
ziya-i maarif-i İslamiye: İslamın bilgi ışığı.

Kırk Dokuz Sene Evvel
Devr-i İstibdat ve Said Nursî [1]

Tımarhanede tabîple vakı olan maceram olup İkinci, Üçüncü Noktalarda kendini medresede tahayyül ederek doktorla konuşmuş. (HAŞİYE)

Ey Tabip Efendi!

Sen dinle, ben söyleyeceğim! Cinnetime bir delil daha senin elîne vereceğim.

Sual olunmadan cevap. Antika bır dıvanenın sozunü dınlemeyi arzu edersınız. Muayenemı muhakeme suretınde ıstıyorum. Senın vıcdanın da hakem olsun. Tabıbe ders-i tıp vermek fuzulîlik, ama teşhis-i illete yardım edecek noktalar hastanın vazıfesıdır. Hem de ıstıkbal sızı tekzip etmemek ıçın, dınlemenıze lüzum görürsünüz.

Şu dört noktayı nazar-ı mütalâaya alınız:

• *Birincisi:* Ben Şarkın dağlarında büyümüşüm. Kaba olan ahvalimi Şarkın kapanıyla tartmalısınız. Hassas olan medenî İstanbul mizanıyla tartmamalısınız. Öyle yaparsanız, bir maden-ı saadetimiz olan Dersaadet'ten önümüze sed çekmiş olursunuz. Hem de ekser Şarklı hemşehrilerimi tımarhaneye sevk etmek lâzım gelir.

HAŞİYE: Nasıl ki, kabirde bır talebe-ı ulûm, Munker-Nekir'in "Men Rabbüke?" sualine karşı, medresede imtihan ediliyor zannetmiş, kaide-i ilm ile cevap vermiş, Said de kendini medresede tahayyül ederek doktorla konuşmuş.

1 Ehemmiyetine binaen Üstad Bediuzzaman Hazretlerinin de tashihinden geçen Osmanlıca tekşir nüshadaki bu parçayı da buraya alıyoruz.

ahval: durum, vazıyet.
antika: gencle aykın, acayıp.
arzu etmek: istemek.
cinnet: delilik, çılgınlık.
daha: kaba, kuşluk vaktı.
delil: ız, nışan, emare.
ders-i tıp: tıp dersi.
Dersaadet: saadet kapısı, İstanbul.
devr-i İstibdat: zulum ve zorbalık dönemi. II. Abdulhamit dönemine verilen isim.
dıvane: deli, aklı başında olmayan.
ekser: daha ziyade.
evvel: önce.
fuzulî: yersiz, gereksiz, lüzumsuz.
hakem: hakkı yı haksızı ayırt eden.
hassas: en ufak ölçülen sağlıklı ve kesin olarak veren.
haşiye: dipnot.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
imtihan: deneme, sınama, sınav.
İstanbul: Türkiye'nin en büyük şehri. Osmanlı devletinin baş şehri, Dersaadet, darulhilâfe.
ıstıkbal: gelecek, gelecek zaman.
kabir: mezar.
kaide-i ilm: ilmî kural.
kapan: ağır yük tartan kantar.
lazım: gerekli, lüzumlu.
lüzum: gerek.
macera: baştan geçen heyecanlı olay, serüven.
maden-i saadet: mutluluk kaynağı.
medenî: uygar, modern.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep.
men Rabbüke: Rabbin kim?
mizan: terazi, ölçü aleti.
muayene: doktorun hastayı tıbbî bakımdan incelemesi.
muhakeme: akıl yürütüp doğru bir netice elde edebilmek, bir konuyu akıl süzgecinden geçirmek, tartmak, değerlendirmek.
Munker-Nekir: ölen kişiye mezarda soru soracak melekler.
nazar-ı mütalaa: okuyan, tetkik eden, düşünen bakış.
nokta: konu.
sed: duvar, engel.
sevk etmek: göndermek, yollamak.
sual: soru.
suretinde: biçiminde, şeklinde.
şark: doğu.
şarklı: doğulu.
tabip: hasta tedavi eden kimse, hekim, doktor.
tahayyül etmek: zihinde canlandırmak.
talebe-i ulûm: medrese talebesi.
teşhis: tanı.
tekzip etmek: yalanı çıkarmak.
teşhis: tanı.
teşhis-i illet: hastalığın teşhisi.
tımarhane: akıl hastahanesi.
vakı olan: meydana gelen.
vazife: ödev, görev.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırlıyı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zannetmek: sanmak.

Zira, Vilâyat-ı Şarkiyede en revaçlı olan ahlâk, cesaret, ızzet-i nefis, salâbet-i diniye, muvafakat-ı kalb ve lısandır. Medeniyette nezaket denilen emir, onlarca müdahenedir, dalkavukluktur.

• *İkincisi*: Benim, elbisem gibi, ahval ve ahlâkım da nâsa muhaliftir. Hak ve nefsulemri mihenk itibar ediniz. Zamanın veya âdetin revaç verdiği gorenek vasıtasıyla numune-i imtisal olmuş bazı ahlâk-ı seyyieyi mıkyas yapmayınız. "Neme lâzım, başkası düşünsun" feryad-ı meyyitâne gibi. Ben derim ki: Müslümanım, İslâmiyet cihetiyle manen memurum ve sadâkatle mükellefim. Millete, din ve devlete nafi olan bir şeyi düşüneceğim.

• *Üçüncüsü*. Şaz ve nadır olarak, ıstıdad-ı zamanın fevkinde çok kimseler gelip gitmiş. Nâs, iptida onlara cünun veya abes isnadından sonra sihre veya hankaya hamletmişler. Birinci ve İkinci noktanın mabeyninde olan tezat, cınnetime hükmeden zevatın, delil ve muddealarında olan tezada imadır. Zira, ef'alleriyle demişler: "Divanedir. Çünkü, her mesail-i müşkileye cevap veriyor." Böyle bir delil getiren elbette delidir.

• *Dördüncüsü*: Asabî adam, hususan benim gibi sinirli bir kimsenin telâş ve hiddet etmesi zarurîdir. Bahusus bir fikr-i âliyi, –yanı hurriyet-i şer'iyeyi– onbeş sene zihninde taşıyarı ve bilfiil karip olduğu zaman, –yanı bir inkılâb-ı azîmle– kendini muhatarada ve mehlekede gorse ve temaşasından mahrum kalsa nasıl telâş ve hiddet etmesin? Hem de benden daha divane, Zaptıye Nazırıdır.

abes: boş, saçma (şey)
adet: gelenek, alışkanlık.
ahlak: Kur'an-ı Kerîm ve sunnet-i şerîfe sınırları çizilen kaıdelerin hayata geçirilmesiyle kazanılan iyi ve güzel davra nışların bütünü.
ahlâk-ı seyyie: çirkin ahlâk, kötü huylar
ahval: durum, vaziyet.
asabî: sinirli, öfkeli
bahusus: özellikle.
bilfiil: yaparak, işleyerek.
cesaret: yiğitlik, atılganlık gözü peklik.
cihetiyle: yönüyle.
cınnet: delilik
cunun: cınnet hali, delilik
dalkavuk: yaltakçı
delil: iz, nişan, emare
divane: deli, akıl başında olmayan
ef'al: fiiller, işler, ameller
elbette: her halde
feryad-ı meyyitane: ölünün hal dili ile seslenişi gibi söylemek.
fevkinde: üzerinde, üstünde
fikr-i âlî: yüce fikir
görenek: başkalarından görmek.
hak: doğruluk, gerçeklik.
hamletmek: bir sebebe bağlayıp ondan ileri geldiğini kabul etmek.
hankah: her zaman rastlanmayan olağanüstü
hiddet etmek: öfkelenmek, kızmak.
hususan: bilhassa, özellikle
hükmetmek: karar vermek
hürriyet-i şer'iye: dine uygun hürriyet, herkesin meşru hareketlerinde tam serbest olması.
ima: üstü kapalı ifade etmek
inkılâb-ı azım: büyük değişim.
iptida: en önce, başta
isnat: yakıştırma, dayandırma
ıstıdad-ı zaman: zamanın kabili yeti
itibar etmek: üzerinde durmak, ehemmiyet vermek.
ızzet-i nefis: insanın vakar ve haysiyetini korumaya özen gösterme sı
karip: yakın
lisan: konuşma dili
mabeyninde: arasında
mahrum kalmak: dilediğini elde edememek.
manen: yaratıcının ve inancın yüklediği sorumluluk açısından
medeniyet: medenîlik, şehrîlik, uygarlık
mehleke: tehlikeli yer veya iş
memur: emir ile hareket eden
mesail-i müşkile: zor meseleler
mihenk: vasıta, ölçü.
mıkyas: ölçü
muhalif: aykırılık gösteren, uymayan
muhatara: tehlike
muvafakat-i kalb: kalb uyguntuğu, gönül beraberliği
müdahene: dalkavukluk.
muddea: asılsız bir şekilde ileri sürülen şey, iddia
mükellef: vazifeli, sorumlu
nadir: eşi benzeri az bulunan.
nafi: faydalı, kârlı.
nâs: insanlar
nefsulemr: işin hakikatı, aslı
neme lâzım: bana ne.
nezaket: nazıklık, zarîflik, incelik.
nokta: konu
numune-i imtisal: misal alınması gereken örnek
revaç vermek: kıymet, değer, itibar göstermek.
revaçlı: geçerli olan, değer verilen
sadakat: bağlılık.
salabet-i dinıye: dinin emirlerini korumakta ve tatbik etmekteki ciddiyet.
sihir: büyü
şaz: kural dışı, istisna
telaş: tasa, endişe, kaygı
temaşa: bakma, bakıp seyretme.
tezat: zıtlık.
vasıta: vesile, sebep
vilâyat-ı şarkiye: doğu illeri
zaman: vakit.
Zaptıye Nazırı: Osmanlı devletinin son devresinde emniyet teşkilâtı başkanı.
zarun: zorunlu, ister istemez
zevat: zatlar, şahıslar, kişiler
zihninde: düşüncesinde
zira: çünkü

Zira benden daha hiddetlidir. Hem de bu cinnet-i muvakkateye müptelâ olmayan, binde birdir.

وَكُلُّ النَّاسِ مَجْنُونٌ وَلٰكِنْ عَلٰى قَدْرِ الْهَوٰى اِخْتَلَفَ الْجُنُونُ[1]

Eğer mudahene, temelluk, tazarru-i sınnurî, (HAŞİYE) menfaat-i umumiyeyi menfaat-i şahsiyeye feda etmek aklın muktezasından addedilmek lâzım gelse, şahıt olunuz, ben o akıldan istifamı veriyorum. Divanelikle –ki, bence bir mertebe-i masumiyet gibidir– iftıhar ediyorum.

Dört nokta şüpheyi davet etmiş; onları, bilerek bazı hikmet-i hafiye için yapmışım:

• *Birincisi:* Şekl-i garibim. Bu muhalif libasımla, makasıd-ı dünyeviyeden istiğnamı ve âdât-ı beldeye adem-i müraattan özrümü ve ahval ve etvarımın nâsa muhalefetini ve münasebat-ı zahir ve bâtın ile tabîîlik-i insaniyetimi ve ecdadıma muhabbetimi ilân etmek içindir. Hem de, garip bir mana garip bir lâfız içinde olmalı, tâ ki, nazar-ı dikkati celp etsin. Hem de, sanayi-i mahalliyeye revaç vermek için bir nasihat-i fiilî ediyorum. Hem de, kendimde bir meyl-i tecedddüdü göstermek ve zamanın tecedddüt edeceğine işaret ediyorum. Hem de, Sultan Selim'e biat etmiştim. O da başına benim gibi Vilâyat-ı Şarkıye külâhını giydiğini –bir fotoğrafını– görüyoruz.

• *Üçüncüsü:* Ulema ile olan münazaramdır. Onun sebebi: İslâmbol'a geldim, gördüm ki, sair şuubata nispeten medarıs terakki etmemiştir. Bunun da sebebi, kitaba

HAŞİYE: Kedi gibi yalvarma

1 Bütün insanların bir mecnun tarafı vardır. Fakat insanların arzuları sayısı kadar da farklı cinnet halı vardır.

âdat-ı belde: bir bölgenin belde nin adetleri
addedilmek: sayılmak, kabul et mek.
adem-i müraat: uymamak, tabi olmamak.
ahval: durum vaziyet.
biat etmek: fikrine uymak bağlanmak.
celp etmek: çekmek.
cinnet-i muvakkate: geçici delilik durumu
davet: çağırma.
divanelik: delilik.
ecdat: dedeler büyük babalar atalar
etvar: hâl ve hareketler tarzlar tavırlar
feda etmek: gözden çıkarmak uğruna vermek.
garip: tuhaf şaşılacak, bambaşka
hasiye: ek, ilâve
hiddetli: öfkeli kızgın
hikmet-i hafiye: gizli hikmetler
iftıhar etmek: övünmek.
ilan etme: yayma
İslâmbol: eskiden bazı yerlerde İs tanbul yerine kullanılan tabir
istifa vermek: ayrılmak
istiğna: uzak durma, çekilme
işaret etmek: bildirmek göstermek.
külâh: eskiden giyilen ucu sivri veya yüksek başlık.
lâfız: söz.
lazım: gerek, gerekli
libas: elbise
makasıd-ı dünyeviye: dünyaya ait maksatlar
mana: anlam
medarıs: medreseler
menfaat-ı şahsiye: kişinin menfaatı şahsı çıkarı
menfaat-ı umumiye: toplum menfaatı toplum çıkarı
mertebe-i masumiyet: masumluk, günahsızlık mertebesi.
meyl-i tecedddüt: yenilik yapma isteği yenilik taraftarlığı
muhabbet: sevgi sevmek.
muhalefet: aykırılık, zıtlık.
muhalif: aykırılık gösteren.
mukteza: gereken icap eden gerekli olan
mudahene: dalkavukluk
münasebat-ı zahir ve bâtın: görünen görünmeyen ilgi bağ, irtibat.
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma
müptelâ: tutulmuş tutkun
nâs: insanlar
nasihat-i fiili: hareketle yaparak örnek olmak.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma dikkatli bakış
nispeten: oranla kıyaslayarak.
nokta: cihet husus
özür: kusur eksiklik.
revaç: rağbet kıymet değer itibar
sair: diğer
sanayi-i mahalliye: yerli sanayi yerli imalat.
şahit: tanık.
şekl-i garip: şaşılacak, bambaşka biçim şekil
şuubat: şubeler kısımlar bölümler
tabîîlik-i insaniyet: insanlık yapı fitri görüntü
tazarru-i sınnurî: kedi gibi yalvarma
tecedddüt etmek: yenilenmek, yeni hale gelmek.
temelluk: yaltaklanma
terakki etmek: ilerlemek, gelişmek.
ulema: alimler, bilginler ilim sahipleri
Vilâyat-ı Şarkiye: doğu illeri
zira: çünkü

nazarla istinbat-ı mesele etmek olan istidadı, meleke-i ilim yerinde ikame olunmuş ve talebelerde adem-i münazara ve sual ve cevap olmamasından şevksizlik ve melekesizlik ve atalet gibi bazı hâli intaç etmiş, sair sebeb-i taaccüp ve hayret olan ulûm-i ekvan veya eğlenceyle vakit geçirmeye sebep olan fünun-ı hevesat galebe etmiş. Ve lezzat-ı hakikiyeyi mutazammın olan ulûm-i maksud-ı bizzat gibi ulûm-i İlâhiye tahsil olunmaz. Bunun da ya bir himmet-i âlî veya bir tevaggul-i tam veya müsabakayı müntic olan sual ve cevap gibi bir şevk-i kasrî ve haricî lâzımdır. Veyahut taksim-i a'mal kaidesine tatbîken, her bir talebe istidadına göre bazı fununla tevaggul etmeli; tâ mütehassıs olsun, sathî olmasın. Zira her ilmin bir suret-i hakikiyesi var.

Meleke olmadığı vakit bazı tarafı nakıs olan suretlere benzer. Bunun da çaresi, ona müstait olan bir fenni esas tutmalı. Ve buna münasip fununu, her birinden bir fezleke alınmalı ve o fenn-ı esasın suret-i hakikiyesini mütemmim ittihaz etmelidir. Zira, her bir fezleke bir suret-i müstakilleyi teşkil etmiyor, lâkin bir suret-ı esasiyeyi tekmil edebilir. [1]

Ey sözümü işiten talebe-i ulûm! Mektepliler gibi –ki onlar nakıs olan seleflerine hayrü'l-halef olmuşlar– çalışalım ki, evc-ı kemale vâsıl olan seleflerimize hayrü'l-halef olalım. Ben münazara ile bilfiil iki noktadan ikaz etmek istiyordum.

1- Bu paragraf matbu 1. ve 2. baskılardan alınmıştır.

adem-i münazara: tartışmama, ilmî tartışmaların olmaması.
atalet: tembellik
bilfiil: gerçek olarak, lâfla değil işle
esas: asıl, temel
evc-i kemal: mükemmelliğin zirvesi
fen: marifet, sanat, ilim
fenn-i esas: ilmin özü, esası, asıl ilim
fezleke: özet.
fünun: fenler, ilimler, bilgiler
fünun-ı hevesat: heveslen tatmin etmeye yönelik bilgiler
galebe etmek: üstün gelmek.
hal: durum, vaziyet, keyfiyet.
harici: dışla ilgili
hayru'l-halef: bir kimsenin yerini alan ve ona layık hareket eden kimse
himmet-i alî: yüksek yüce bir lütuf, büyük bir çaba
ikame olmak: yerine koymak.
ikaz etmek: dikkat çekmek, uyarmak.
intaç etmek: netice vermek, sonuç doğurmak.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istinbat-ı mesele: problemlerin çözümü, meselelerin halledilmesi.
ittihaz etmek: kabul etmek, saymak.
kaide: usul, kural
lâkin: ama, ancak.
lâzım: gerek, gerekli.
lezzat-ı hakikiye: gerçek lezzetler
meleke: ustalık, iktidar, maharet.
meleke-i ilim: ilimde beceriklilik.
melekesizlik: becerisizlik, kabiliyetsizlik
mutazammın: içine alan, kapsayan
münasip: uygun
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma
müntic olmak: neticelenen, sonuçlanan
müsabaka: yarış, yarışmak.
müstait: istidatlı, kabiliyetli, bir şeye kabiliyetli olan, yeteneklı, mütemayil, meyilli, akıllı, anlayışlı, zeki, becerikli
mütehassıs: işinin erbabı olan, uzman
mütemmim: tamamlayan.
nakıs: noksan, eksik.
nazar: bakış
nokta: husus, konu
sair: diğer
sathî: yüzeysel
sebeb-i taaccüb ve hayret: hayret etme ve şaşırma sebebi
selef: yenne geçilen kişi
sual: soru
suret: biçim, görünüş, şekil
suret-i esasiye: asıl tarz ve biçim
suret-ı hakikiye: gerçek biçim, görünüş
suret-ı müstakile: bağımsız bir tarz, şekil.
şevk-i kasrî: keyfin, sevincin özü
şevksizlik: isteksizlik, gayretsizlik
tahsil olmak: elde etmek, kazanmak.
taksim-i a'mal: iş bölümü, işlerin paylaşılması.
talebe: öğrenciler, tahsil görenler
talebe-i ulum: medrese talebesi
tatbîken: uygulayarak
tekmil etmek: tamamlamak, noksanlarını gidermek.
teşkil etmek: şekillendirmek, meydana getirmek.
tevaggul etmek: uğraşmak, meşgul olmak.
tevaggul-ı tam: tam meşkul olmak.
ulum-i ekvan: maddî ilimler, kainata ait ilimler
ulum-i İlahiye: dinî ilimler.
ulum-i maksud-i bizzat: asıl kendisi istenilen ilimler
vakit: zaman
vasıl olmak: erişmek, ulaşmak, kavuşmak.
zira: çünkü

• *Üçüncüsü*[1] Fuzulîlik olarak iki fikri beyan etmiştim.

Birincisi: Şu zaman-ı terakkıde medeniyet-i hakikiyeyi teşkil eden İslâmiyet, medeniyet-i hâzıraya nispetle terakkı etmemiş. Bunun da en büyük sebebi, üç büyük şubelerin –ki "cümlenin maksudu bir, amma rivayet muhtelif" mâsadakına muvafık– ehl-i medrese, ehl-i mektep, ehl-ı tekkenin tebayün-i efkâr ve tehalüf-i meşaribidır.

Ehl-i medrese, ehl-ı mektebı bazı gayr-i murat olan zevahirin teviliyle zaaf-ı akıde ile ıttıham ediyorlar. Bunlar ise benkileri fünun-i cedideye adem-i vukufları sebebıyle nakıs ve gayr-i mutemet addediyorlar.

Ehl-i medrese, ehl-i tekkeyi, ibadet olan zikri, sebeb-i şevkî vaz olunmuş olan bazı mubah a'mal ve harekâtına –ki, avam ve cahil hataen ıbadet zannediyorlar; hâlbuki bu zan batıldır; ıbadet yalnız zıkırdır, harekât mubâh olmak şartıyla caizdir; bu zann-ı avama– binaen bunlara ehl-ı bıd'at nazarıyla bakıyorlar. Bunlann tefntıyle ve ötekilerin ifratıyla müsamaha kapısı açıldı; bazı bid'at, zıkırle ıhtilât eyledi.

Bu tebayun-ı efkâr ve tehaluf-ı meşarıp ahlâk-ı İslâmıyeyi sarsmış ve terakkiyat-ı medeniyetten geri bırakmıştır. Bunun da çaresi, mekâtipte ulûm-i dınıyeyı bıhakkın okutmak ve medarıste lüzumsuz kalan hikmet-i atîkaya bedel bazı fünun-ı lâzıme-ı cedıde tahsıl olunmak ve

1 Bu **Üçüncü Nokta** için teksir nushada "Üçüncüsünün neşri başka zamana bırakıldı denilmiş ve **Dördüncü Nokta** ile birlikte atlanmıştır. Faydasına binaen matbu 1 ve 2 baskı nushalardan buraya ilave edilmiştir.

a'mal: yapılan uygulanan şeyler
addetmek: saymak.
adem-ı vukuf: vakıf olmama, bilgisizlik bilmeme
ahlâk-ı islâmıye: İslâm ahlâkı
avam: kulturlü yuksek tabakadan olmayan
batıl: yanlış doğru değil hata
bedel: karşılık.
berikı: bu taraftaki.
beyan etme: anlatma bildirme
bid'at: aslında olmayıp sonradan meydana çıkan sonradan türeyen şey
bihakkın: tamamıyla hakkıyla
binaen: den dolayı
cahil: bilgisiz bilmeyen
caiz: yapılmasında sakınca olmayan
ehl-i bid'at: doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gıdenler
ehl-ı medrese: dınî ilımlerle meşgul olanlar
ehl-i mektep: fen ilımlenyle meşgul olanlar
ehl-ı tekke: zikırle meşgul olanlar, tarıkat ehlı
fikir: düşunce görüş
fuzulı: boşuna yersız, gereksız.
fünun-ı cedide: yenı fenler
fünun-ı lazıme-i cedide: gerekli olan yenı fenler
gayr-i murat: istenmeyen.
gayr-i mutemet: guvenilmez ıtmat edilmez
harekat: davranışlar tutumlar
hataen: hata olarak, yanlışlıkla.
hikmet-i atıka: eskı zamanlardakı bılım ve felsefe
ibadet: Allah a karşı yapılan kulluk.
ifrat: aşın fazlalık, ılerı gıtme
ihtilat eylemek: karışmak.
ittiham etmek: suçlamak.
lüzumsuz: gereksiz
maksut: kast edilmiş kast edilen
mâsadak: onaylayıp doğrulayan
medarıs: medreseler ders okunan yerler
medeniyet-i hakıkıye: gerçek, hakıkı medenıyet.
medeniyet-ı hazıra: şımdıkı medenıyet.
mekatıp: mektepler
muhtelif: çeşıtlı farklı
muvafık: yerınde uygun
mubah: bır gaye uğruna yapılması meşru olan
müsamaha: anlayışlı olma
nakıs: noksan
nazar: düşunme fikır görüş
neşir: yayınlama yayma
nispetle: kıyasla, oran ıle.
rivayet: bır haber, soz veya olayı nakletmek.
sebeb-i şevk: heveslendırıcı istek uyandıran
tahsil: elde etme kazanma
tebayun-ı efkâr: fikırlerin aykırılığı: düşuncelerin farklı olması
tefrit: aşın aşağı oluş genlik.
tehaluf-ı meşarıp: hareket tarzlarının ayrı ayrı olması
terakkı: ilerlemek, gelişmek.
terakkiyat-ı medeniyet: medeniyet ilerlemeleri
teşkil etmek: vucut vermek, meydana getırmek.
tevil: yorumlama yorum
ulûm-i dınıye: dınî ilımler
vaz olunmak: ortaya konulmak.
zaaf-ı akıde: ımanın zayıflıgı
zaman-ı terakkı: ilerleme yukselme zamanı
zan: sanma
zann-ı avam: cahıl halkın goruşu
zannetmek: sanmak.
zevahir: dış gorunuş
zıkır: tesbih ile çeşıtlı şekıller de Esma-ı Husnayı soylemek, belli zamanlarda belli dualan belli mıktarda ve belli şekılde okumak.

tekkelerde mütebahhirîn ulema bulunmaktır. Bu takdirde şuubat-ı selâse yek-aheng-i terakki olarak kat-ı meratip etmek kavıyyen me'muldür.

İkinci fıkir: Vaizlere aıttır kı, bunlar müderris-i umumîdir. Bunlann nasayihinde kendimce bir tesir hissetmedim. Duşündüm, kasavet-i kalbimden başka üç sebep buldum:

Birisi: Asr-ı hâzırayı zaman-ı salifeye kıyas, yalnız tasvır-i muddea ve parlak gostermektir. Hâlbukı, zaman-ı salifte safa-i kalb ve taklid-i ulema hükümferma idi. Bunlara delil lâzım değıldı. Şımdıde herkeste bır meyl-i taharri-i hakikat peyda olmuş. Bunlara karşı tasvir-i müddea tesır etmez. Ancak tesir ettirmek için ıspat-ı müddea ve ıkna lâzımdır.

İkinci sebep: Bir şeyi tergip veya terhip etmekle ondan daha mühım şeyı tenzil etmektır. Meselâ, " 'Bır gece iki rekât namaz kılmak, haccı tavaf etmek' veya 'Kim gıybet etse zina etmış' gibıdır" derler.

Üçüncüsü: Belâgatın muktezası olan mukteza-i hâle mutabık ve ilcaat-ı zamana muvafık söz söylemezler. Güya ınsanlan eskı zaman köşelerine çekıyorlar, sonra konuşuyorlar. Demek istiyorum ki: Vaiz hem âlim-i muhakkık olmalı –kı, tâ ıspat-ı müddea etsın– hem hakîm-ı mudakkik olmalı –tâ muvazene-i şeriatı bozmasın– hem de beliğ-i muknı olması şarttır.

âlim-i muhakkik: araştırıcı ilim adamı
asr-ı hazıra: şımdıkı zaman
belagat: soz ve yazıda sanatlı ve tesirlı ifade
belig-i muknı: ıkna edıcı ve yennde soz soyleyen
delil: bır davayı, meseleyı ıspata yarayan şey, burhan
fikir: düşunce, goruş
gıybet: hazırda olmayan bırısının aleyhınde konuşmak, kotulemek, dedikodu yapmak.
güya: sankı
hac: Kâbe.
hakîm-i müdakkik: konulan dennlemesıne inceleyen
hâlbukı: hakıkat ve doğrusu şudur kı
hükümferma: hukum suren
ıkna: bır kanaatı fikrı düşunceyı kabul ettırmek.
ılcaat-ı zaman: zamanın zorlamalan çagın mecbunyetlerı.
ıspat-ı müddea: ıddıa edılenı ıspatlamak
kasavet-i kalb: kalb katılığı duyarsızlık
kat-ı meratıp: mertebelerde yukselmek.
kaviyyen: kuvvetle.
kıyas: karşılaştırmak oranlamak.
lâzım: gerekli.
me'mul: umulan umıt edılen
mesela: mısal olarak şunun gıbı soz gelişi faraza
meyl-i taharri-i hakikat: gerçegı araştırma meylı hakıkatı araştırma istegı
mukteza: gereken gerekli olan.
mukteza-ı hâl: durumun geregı
mutabık: bırbırine uyan, aralannda anlaşmazlık olmayan uygun
muvafık: yennde uygun munasıp
muvazene-i şeriat: şenatın hukümlennın yerlı yerınde ve uygun olması
müderris-i umumî: umuma ders verenler
mühim: onemlı ehemmıyetlı.
mutebahhirin: bılgılen denız gıbı genış ve enşın olanlar
nasayih: nasıhatler ogutler
peyda: meydanda açıkta açık, aşıkar
rekât: namazda bır kıyam bir rukû ve ikı secdeden oluşan bolum
safa-ı kalb: kalbın saf ve temız olması
şart: bır ış ıçın mutlaka gerekli olan şey
şuubat-ı selase: uç grup uç cemaat: mektep medrese tekke
ta: kadar dek degın
takdırde: belırleme ve tanımlama.
taklıd-ı ulema: alımlenn taklıt edılmesı
tasvir-i müddea: ıddıa edılen şeylerı zıhınde canlandırma
tavaf etmek: haccın şartlarından olarak, hacıların Kâbe nin etrafında yedı kez dolaşmaları.
tekke: tarıkat evı, zıkır yerı
tenzil etmek: degennden duşurmek.
tergip: istoklendırme ragbet ettırme
terhip: korkutma urkutme
tesir: etkı
ulema: alımler bılgınler ılım sahıplerı
vaiz: dınî meseleler uzennde ogut vererek ırşat eden
yek-aheng-i terakki: yukselme ilerlemede uyum
zaman-ı salif(e): geçmiş zaman
zina: nıkahsız cınsî munasebet.

• *Dördüncüsü:* "Zihnim perişandır" demişim. Hâlbuki bu cümleden maksadım, kuvve-i hafızama nisyan tareyanı ve zihnimdeki sıkıntı ve tabiatımdaki tevahhuş murattır. Hiçbir divane "Ben deliyim" demedığı için, benim cinnetime nasıl delil olabilir? Hem de *İzhar*'dan sonra üç mâh ders gördüğümü söylemiştim. İki cihetle şu söz şüpheyi davet eder: Ya hilâftır –hâlbukı ekser Kürdistan bunun sıdkını bilir– ya doğru olduğu hâlde –ya sen, ey doktor, dedığın gibi– temeddüh ve gurur misillü bir unsur-i cinneti ıma eder. Buna cevap: Bir rical-i devletin sualine karşı cevab-ı savap vermek istemekliğimdir ki, temeddühü istılzam etmiş.

Şimdi, şuurumda şüpheniz kalmadığı vakit fıkrimde şüpheniz vardır zannediyorum. Edna bir muhakeme ile bu şüphe zaıl olabılır. Zira, gayet serbest, vahşî Kurdlerden olan bir adam; elmas gıbı, mıllete bir sadâkat ve cevher gıbi bir fıkr-i âlî sahıbi olmadığı hâlde, nasıl bu zamanda bu kadar alâmet-i farika ile hile ve fıkr-i fesadı saklayabilir? Bence, "Hile, terk-ı hiledir." Demek, herkese mureccah –çünkü kimseyi millete sadık bulmadım– ve safî bir sadâkati kalbden hissetmiş de bu gûnâ ahvalde bulunmuş.

وَكَمْ مِنْ عَائِبٍ أَمْرًا صَحِيًّا وَآفَتُهُ مِنَ الْفَهْمِ السَّقِيمِ [1]

Demek, bizim doktorların fehmi hasta ve kendi raporlanyla kendılen mecnun. Ve Zaptıye Nazın da hıddetı için dıvanedırler. Ey doktor! Sen iyi doktorsun; evvelâ o bîçarelen tedavı et, sonra benı.

1. Anlayış sakat olduktan sonra doğru bir işi de ayıplayan çok olur.

ahvalde: durumda
alâmet-i farika: farklılık belirtisi
biçare: çaresiz, zavallı
cevab-ı savap: doğru cevap
cevher: esas, maya, öz
cihetle: yönden.
cinnet: delilik.
davet etmek: sebebiyet vermek.
delil: ız, nışan, emare, bürhan
divane: deli, aklı başında olmayan
edna: basıt.
ekser: çoğunluk
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
evvelâ: ılk once
fehm: anlayış, ıdrak, akıl
fikir: düşünce, görüş
fikr-ı alî: yüce fikir
fikr-i fesat: bozuk fikir
gayet: son derece.
gûna: tarz.
gurur: kıbır, kendını yüksek ve degerlı tutma hıssı
hakikat: hakıkat ve doğrusu şudur kı
hiddet: öfke, kızgınlık, gadap, hışım
hilaf: ters, karşı, zıt, aykırı.
hile: aldatmaya, kandırmaya yönelik tertip, düzen, desise, sahtekarlık, sahtecilik, düzenbazlık, oyun, dolap, hayırlı işlerde tedbirli ve tecrubeli olma.
ima etmek: dolaylı, ustu kapalı ifade etmek.
istilzam etmek: gereklı gormek.
İzhar: Arabca dil bilimi kitaplarından bırının adı
kuvve-i hafıza: hafıza gucü, hıfzetme, unutmama kuvvetı.
Kürdistan: Osmanlı devletı zamanında bir cografi bolge adı
mah: ay
maksat: kastedilen, istenılen şey, niyet, meram
mecnun: çılgın, deli.
misillü: benzerl.
muhakeme: degerlendırme
murat: kastedilen
mureccah: tercih edilen
nisyan: unutkanlık.
perişan: dagınık, karışık.
rical-i devlet: devlerin ılen gelenlerinden
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
safî: samımî
serbest: hur
sıdkını: doğruluğunu
sual: soru
şuur: ıdrak, bılınç
şüphe: şüphe
tabiat: huy, karakter, mızaç.
tareyan: ortaya çıkma, ınız olma
temeddüh: kendı kendını overme, boburlenme
terk-i hile: hile yapmama
tevahhuş: yalnızlaşma, çekınme.
unsur-i cinnet: cinnet belirtisi, alâmetı
vahşı: medenileşmemiş
vakit: zaman
zaıl olmak: sona ermek, yok olmak.
zannetmek: sanmak.
Zaptıye Nazırı: Osmanlı devletının son devresınde emnıyet teşkılâtı başkanı.
zihn: hafıza, bellek, kavrama gücü, anlayış
zira: çünkü.

Ey şu kelâmıma nazar eden zevat! Eğer kelâmımda dokunacak veya sizin zayıf midenizde hazmolunmayacak sözler bulunursa mazur tutunuz. Çünkü divanelik (!) zamanında söylemişimdir. Muhitim o zaman tımarhanenin duvarlan idi. Muhitin tesiri müsellemdir. Zira, [1] دیوانه را قلم نیست. Ümmî ve vahşî; yani hür, Türkçe iyi bilmez bir Kürd bu kadar ifade-i meram edebilir, vesselâm!

1. Divaneye kalem gerekmez.

çünkü: şu sebepten ki.
divanelik: delilik.
hazmolunmak: sindirilmek.
hür: bağımsız, kimsenin baskısı, zorlaması olmadan meşru dairede istediği gibi yaşayabilen.
ifade-i meram: dilek ve maksadını anlatmak.
kelâm: söyleyiş, konuşma.
mazur: özürlü, özru olan.
muhit: bulunulan yer.
müsellem: gerçekliği herkesçe kabul edilmiş olan.
nazar: dikkat.
tesir: etki.
tımarhane: akıl hastahanesi.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vahşî: medenileşmemiş.
vesselâm: son söz budur, artık bitti!
zevat: zatlar, şahıslar.
zira: çünkü.

DEVR-I İSTİBDATTA TIMARHANEDEN SONRA TEVKİFHANEDE İKEN ZAPTİYE NAZIRI ŞEFİK PAŞA İLE MUHAVEREMDİR[1]

Zaptiye Nazırı: "Padışah sana selâm etmiş, on altun (bin kuruş) da maaş bağlamış. Sonra da memleketine döndüğün vakit o maaşı yirmi-otuz lira yapacak. Ve bu seksen altunu da ihsan-ı şahane olarak sana göndermiş. Hem sana selâm ediyor" dedi.

Ben cevaben: "Ben maaş dilencisi değilim. Bin lira da olsa kabul etmem. Kendim için gelmedim, memleketim için geldim. Hem de bu bana vermek istediğiniz, hakk-ı sükûttur."

Nazır: "İradeyi reddediyorsun. İrade reddolunmaz."

Cevaben dedim: "Reddediyorum, tâ ki padişah danlsın, beni çağırsın. Ben de doğrusunu söyleyeyim."

Nazır: "Neticesi vahimdir."

Cevaben: "Neticesi deniz olsa, geniş bir kabirdir. Hem de İstanbul'a geldiğim vakit hayatımı rüşvet getirmişim, ne isterseniz ediniz. Bunu da ciddî söylüyorum.

Ben isterim ki, ebna-i cinsimi bilfiil ikaz edeyim ki; devlete intisap hizmet içindir, maaş kapmak için değildir. Hem de benim gibi bir adamın millete ve devlete hizmeti nasihatiyledir. O da hüsn-i tesir iledir. O da hasbîlikledir.

1 Ehemmiyetine binaen Üstad Bediuzzaman Hazretlerinin tashihinden geçen Osmanlıca tekrir nüshadaki bu parçayı da buraya alıyoruz.

altun: altın, değerli bir maden. Altından basılan para.
bilfiil: gerçek olarak, lâfla değil işle.
cevaben: cevap olarak.
ciddî: gerçek, hakikat.
darılmak: gücenmek.
devr-i İstibdat: baskı dönemi, zulüm ve zorbalık dönemi.
ebna-i cins: aynı cinsten olanlar, insanlar.
hakk-ı sükût: susma payı.
hasbîlik: samimiyet.
hizmet: vazife.
hüsn-i tesir: güzel etki.
ihsan-ı şahane: padişahın hediyesi.
ikaz etmek: dikkat çekmek, uyarmak.
intisap: mensup olma, bağlanma.
irade: padişah emri.
kabir: mezar.
maaş: yaşayış, dirlik, geçim sağlayacak şey, çalışanlara verilen para.
muhavere: konuşmak.
nasihat: öğüt, akıl öğretmek, yol göstermek.
Nazır: bakan.
netice: sonuç.
paşa: Osmanlılarda yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan.
reddetmek: kabul etmemek, geri çevirmek.
rüşvet: bir iş yapanın hakkı olanın dışında haksız olarak aldığı şey.
selâm: Allah'ın rızasını kazanmak için mü'minlerin birbirine ettiği selâmun aleykum şeklindeki dua.
tevkifhane: tutuklu evi.
timarhane: akıl hastahanesi.
vahim: sonu tehlikeli ve korkulu, dehşet verici.
vakit: zaman.
Zaptiye Nazırı: Osmanlı devletinin son devresinde emniyet teşkilâtı başkanı.

Bu da garazsızlık, o da ivazsızlık, o da terk-ı menafi-i şahsî iledir. Binaenaleyh, ben maaşın kabulünden mazurum."

Nazır: "Senin memleketine neşr-i maarif olan maksadın meclis-ı vükelâda derdest-i tezekkürdür."

Cevaben: "Acaba, maarifi tehir, maaşı tacil edersiniz, ne kaıde ıledir? Menfaat-i şahsiyemi menfaat-i umumıye-i millete tercih ediyorsunuz!"

Nazır hiddet etti.

Ben dedim: "Ben hür yaşamışım, hürriyet-i mutlakanın meydanı olan Şarkın dağlarında büyümüşüm. Bana hiddet fayda vermez, nafile yorulmayınız. Beni nefyedin, Fızan olsun Yemen olsun, razıyım. Sız de pînedûzluktan ve yamalıkçılıktan kurtulursunuz. Ben de yüksekten düşmekle incinmekten kurtulurum."

Nazır: "Ne demek istiyorsun?"

Cevaben dedim ki: "Sigara kâğıdı kadar ince ve nizam namıyla bir perdeyi, bu kadar feveran-ı efkâr ve hıssıyata karşı, herkesin üstüne örtmüşsünüz. Herkes altında sizin tazyikatınızla meyyit-i müteharrik gibi inliyor. Ben acemi idim, altına girmedim, üstüne düştüm. Suret-i telebbüsüm gibi, ahlâkım da sakil idi. Bir kere Mabeyinde yırtıldı, Şişli'de bir Ermeni'nin evine düştüm. Orada yırtıldı, Şekerci Hanı'na düştüm. Orada da yırtıldı, timarhaneye düştüm. Şimdi de tarassuthaneye düştüm.

acemi: tecrübesiz.
ahlak: seciye, tabiat, huy.
binaenaleyh: bundan dolayı.
cevaben: cevap olarak.
da: hastalık, dert, illet.
derdest-i tezekkür: görüşmeye alınma.
feveran-ı efkâr: fikirlerin coşması.
garazsızlık: kin taşımamak.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hıssiyat: hisler, duygular.
hür: bağımsız, kimsenin baskısı, zorlaması olmadan.
hürriyet-i mutlaka: sınırsız hürriyet.
ivazsız: bedelsız, karşılık beklemeden.
kaıde: usul, kural.
maarif: eğitim, öğretim.
Mabeyin: sarayda, vekillerin (nazır, bakan) ve diğer zatların müracaat edecekleri ve padişah yakınlarının bulunduğu daire.
maksat: niyet, meram.
mazur: özürlü, özrü olan.
meclis-ı vükelâ: Osmanlı devleti teşkilatında bir meclis olup Meclis-i Hass-ı Vükelâ da denirdi.
menfaat-i şahsiye: kişisel fayda, şahsî çıkar.
menfaat-ı umumıye-ı millet: bütün milletin faydası.
meydan: yer, alan.
meyyit-i müteharrik: hareket halindeki ölü.
nafile: boş yere, boşuna.
namıyla: adıyla.
nazır: bakan.
nefyetmek: sürgün etmek.
neşr-i maarif: eğitimi yaymak.
nizam: düzen, kanun.
pîneduz: eskici.
razı olmak: rıza göstermek, kabul etmek.
sakil: can sıkıcı.
suret-i telebbüs: giyinme şekli, tarzı, biçimi.
şark: doğu.
tacil etmek: hızlandırmak, çabuklaştırmak.
tarassuthane: gözaltı yeri.
tazyikat: baskılar, zorlamalar.
tehir etmek: ertelemek, sonraya bırakmak.
tercih etmek: öne almak, seçmek.
terk-ı menafi-i şahsî: şahsî menfaatı terk etmek.
timarhane: akıl hastahanesi.
yamalıkçılık: tamırcılık.

Hâsılı, sız de o kadar yamacılık yapamazsınız, ben de incinirim.[1] قَدْ اتَّسعَ الْخَرْقُ عَلَى الرَّاقِعِ .

Hem de Vilâyat-ı Şarkıyede iken sizi iyi bilirdim. Bu ahval, sizin serairinizi bana iyi öğretti. Bahusus tımarhane bu metinleri bana iyi şerh etti. Hem de bu hâllere teşekkür ederim. Zira, suizan makamında husnüzan ederdim."

Molla Said Nursî

1. Yırtık yamadan daha büyük hale geldi.

ahval: durum, vaziyet.
bahusus: hususiyede, özellikle.
hallere: durumlara.
hâsılı: özet olarak, kısaca.
husnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
makam: yer.
metin: kavi.
molla: eskiden büyük âlimlere verilen isim.
serair: gizli şeyler, sırlar.
su-ı zan: fena, kötü zan, şüphe.
şerh etmek: açıklamak, izah etmek.
teşekkür etmek: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etmek.
tımarhane: akıl hastahanesi.
vilâyat-ı şarkiye: doğu illeri.
zira: çünkü.

Hatime [1]

[Vatandaşlarıma ve kardeşlerime [2] burada bırkaç söz soylemezsem, bence bahıs nâtamam kalır.]

Ey eski çağların, cihangir Asya ordularının kahraman askerlennin ahfadı olan vatandaşlanm ve kardeşlerim! [3]

Beş yüz senedir yattığınız yeter. Artık uyanınız; sabahtır. Yoksa sahra-i vahşette yatmakla gaflet sizi yağma edecektir.

Hikmet denilen makine-i âlemin nizamı ve telgraf hattı gıbi umum âleme uzanan ve dal budak salan kanun-i nuranî-i İlâhiyenin müessisi olan hikmet-i İlâhıye, ufk-i ezelden kaderin parmağını kaldırmış size emredıyor kı: Tefrikayla, müteferrik su gibi, katre katre zayi olan hamiyet ve kuvvetinizi fıkr-i millıyetle, yani İslâmıyet milliyetiyle tevhid ve mezç ederek, zerratın cazibe-ı cüz'iyelerı gibi, bir cazibe-ı umumî-i vatanî teşkili ile bu [4] kıtle-i azîmı küre gibi tedvır ederek, şems-ı şevket-ı İslâmıye ve cemahır-ı müttefika-i İslâmıyenin mevkebınde bır kevkeb-i münevver gibi cazibesine ittıba ile muvazene ve aheng-ı umumıyeyi muhafaza ediniz.

Hem de hürriyet-i şer'iye denilen yüksek bir hakıkat-ı ıçtımaıye, Suphan ve Ağrı dağları gibi, ıstıkbalın cıbal-ı şahikasının tepesinde ayağa kalkmış. Ve esaret-i nefis altına gırmeyı yasak etmış ve gayra tecavüzü tecvız

1- Bu Hatime Latın harfleriyle neşredilen *Divan-ı Harb-ı Örfî*'den alınmıştır.
2- Osmanlıca teksir nushada "ebna-ı cinsime de" şeklindedir.
3- Osmanlıca teksir nushada "Ey Asuriler ve Turaniler ve Kiyanilerin cihangirlik zamanında pişdar kahraman askerleri olan arslan Turkler, Kurdler!" şeklindedir.
4- Osmanlıca teksir nushada "bir cazibe-i umumî-i millî teşkili ile Turk Kurd gibi bir" şeklindedir.

aheng-i umumiye: genel uyum, toplumu meydana getiren bireylerin uyum içersinde olması
ahfat: nesiller, zurriyet.
âlem: dünya, cihan, evren.
bahıs: konu
cazibe: cezp edicilik, çekicilik.
cazibe-ı cuz'iye: zerrelerin arasında olan küçük çekim gücü
cazibe-i umumi-i vatanı: vatanın bütününde oluşan cazibe, çekim gücü
cemahir-i müttefika-i İslamiye: birleşik İslam cumhuriyetlerin devlerleri
cibal-ı şahika: yüksek dağlar
cihangir: dünyayı, cihanı hükmü altına alan
çağ: zaman, devir.
esaret-i nefis: nefse esir olma
fikr-i milliyet: milliyetçilik fikri
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayr: başkası
hakikat-ı içtimaiye: sosyolojik gerçek, toplumsal gerçek.
hamiyet: millî onur ve haysiyet.
hatime: bir eserin sonuç kısmı
hikmet-ı İlâhi: Allah'ın hikmeti, Allah'ın her şeyi bir sebebe bağlaması
hikmet-ı İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri
hürriyet-ı şer'iye: İslamiyetin ön gördüğü serbestlik, özgürlük.
istıkbal: gelecek, gelecek zaman
ittıba: tabi olma, uyma
kader: Cenab-ı Hakkın olmuş ve olacak her şeyi önceden bilmesi
kanun-ı nuranı-ı İlâhiye: Allah'ın kainata koyduğu nurlu kanunlar
katre: damla
kevkeb-i münevver: nurlanmış parlayan yıldız
küre: dünya
kitle-ı azım: büyük kitle, büyük birliktelik
makine-i âlem: kâinat denilen makina
mevkep: topluluk.
mezç etmek: kaynaştırmak, birleştirmek
muhafaza etmek: korumak, bırakmamak.
muvazene: denge
müessis: tesis eden, kuran
müteferrik: ayrılan, dağılan.
natamam: bitmemiş, eksik
nizam: düzen.
sahra-i vahşet: ürkütücü çöl
şems-ı şevket-ı İslâmiye: İslâmın muhteşem görkemli güneşi
tecavüz: başkasının hakkına el uzatma
tecviz: caiz görme, izin verme
tedvir etmek: çevirmek, döndürmek, idare etmek.
tefrika: ayrılmak, ayrı ayrı olmak.
teşkil: meydana getirme, oluşturma
tevhid: bir birleme
ufk-i ezel: ezel ufku, sonradan meydana gelmeyen ufuk
umum: hep, bütün, cümle
yağma: talan
zayı olmak: elden çıkan, elden çıkmış
zerrat: zerreler, çok ufak parçalar, moleküller, atomlar

etmeyerek şeriata istinat etmiş olan sultan-ı hürriyet, yüksek seda ile sizin gibi mazinin en derin derelerinde gafil ve müteferrik insanlara, "Fen, sanat silâhıyla cehalet ve fakra hücum ediniz!" emrini veriyor.

Hem de "hakıkat" denilen, tabakat altında mestur ve mahpus kalmış ve tabaka-ı istibdadın mahv ve ref'iyle omzu üstünde olan tabaka-i cehil ve gafletin tahfifiyle ihtizaza gelmiş ve kıyama teşebbüs etmiş olan muhbir-i hakaık size her cihetle haber veriyor kı, mahıyetinızde dest-ı kaderin ektığı istıdadatı ve mukadderatınızı fıile çıkaran ve mahıyet-i kavmıyenizde saklanmış olan secayanızı âb-ı hayat-ı maarifle iska etmek vaktidir. Yoksa kuruyacak yahut tefessüh edecektir.[1]

Hem de, ıhtiyaç denilen medeniyetin pederi ve terakkıyatın müessısı olan ustad-ı ihtıyaç, sıllesini kaldırmış, size hükmediyor ki, ya hayat-ı hürriyetinizi bu sahra-i vahşette yağmacılara vereceksiniz veyahut meydan-ı medeniyette fen ve sanat balonuna ve şimendiferine binerek istıkbalı ıstikbal ve o ecnebi ellerine geçen o emval-ı muttefikayı ıstırdat ederek, Kâbe-i kemalâta koşacaksınız.

Hem de, Islâmıyet millıyetı denilen, mazi derelerinde ve hâl sahralarında ve istikbal dağlarında haymenişin olan ve Selâhaddın-i Eyyubî ve Celâleddın-ı Harzemşah ve Sultan Selim ve Barbaros Hayreddin ve Rüstem-i Zal gıbı, ecdatlarınızdan emsallen gıbı dâhî kahramanlarla bır çadırda oturan bır aile gibi, herkesi başkasının haysiyet ve şerefiyle şereflendıren ve hayat-ı ulvıyenın

1 Bu paragraf Osmanlıca tekşir nüshadan ilâve edilmiştir

ab-ı hayat-ı maarif: hayat suyu olan eğitim, öğretim
balon: havadan taşıma aracı, zeplin
cehalet: cahıllık, ilmden yoksun olmak.
cihetle: yönüyle
dahi: son derece zekı
dest-i kader: kader elı.
ecdat: dedeler, atalar
ecnebi: yabancı.
emsal: benzer
emval-ı muttefika: bızım ortak degerlerımız
fakr: fakırlık, yoksulluk
fen: deneyle ıspatla meydana gelmış ilımlere verılen genel ad
fiil: ış olus, görünür hale gelen şey
gafil: olanın bıtenin farkında olmayan.
gaflet: olanın bıtenın farkında olmamak
hakıkat: gerçek dogru
hal: şımdıkı zaman
hayat-ı hurriyet: insanın ve toplumun ozgurce yaşaması
hayat-ı ulviye: ıtıbarlı yüce bir hayat.
haymenişin: çadırda yaşayan, gocebe
haysiyet: şeref ıtıbar
hucum: karşı çıkmak.
hukmetmek: hukmu altına almak.
ihtıyaç: gerekliлik
ihtizaza gelmek: keyf almak, sevinmek.
iska etmek: sulamak, suvarmak
istidadat: istıdatlar kabılıyetler yetenekler.
istikbal: gelecek, gelecek zaman
istinat etmek: dayandırmak.
istirdat: geri almak.
kâbe-i kemalat: mukemmelıkler kabesı guzellıklenn merkezi.
kahraman: yıgıt cesur bahadır
kıyam: ayaklanmak, ısyan.
mahıyet: bır şeyın aslı esası
mahiyet-i kavmiye: ırkı özellık.
mahpus: hapsedilmiş olan.
mahv ve ref: hukumsuz bırakma ortadan kaldırma
mazi: geçmiş zaman
medeniyet: uygarlık.
mestur: ortülu kapalı gızlı
meydan-ı medeniyet: uygarlık alanı
milliyet: inanç, tarih, dıl gelenek kultur ıdeal vatan bırlıgı
muhbir-i hakaik: gerçeklen haber veren
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş şeyler alın yazısı
müessis: tesis edicı kurucu
müteferrik: ayrı ayrı çeşıdlı
peder: baba
Rüstem-i Zal: Zaloğlu Rüstem
sahra: genış ve susuz arazi çölıkır, ova
sahra-ı vahşet: ıssız çöl
sanat: ustalık, huner
secaya: secıyeler huylar karakterler, tabıatlar
seda: ses.
siile: tokat.
sultan-ı hurriyet: hurrıyet sultanı hukmeden hurıyet.
şeref: onur
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildinlen ilahî emir ve yasaklara dayanan hukumlenn hepsı dın
şimendifer: tren
tabaka-ı cehil: bılgısızlık, cahıllık tabakası
tabaka-i istibdat: baskı zulum tabakası
tabakat: tabakalar
tahfif: hafıfleme, yukun azalması
tefessüh etmek: çurüyüp dağılmak bozulmak
terakkiyat: ilerlemeler gelişmeler
teşebbüs etmek: bır ışı yapmak ıçın harekete geçmek.
üstad-ı ihtiyaç: "ihtıyaç" denılen öğretıcı
vakit: zaman.
yagmacı: eşkıya hırsız.

enmuzeci olan İslâmiyet milliyeti size emr-i kat'î ile emredıyor ki, tâ her bınnız umum Islâm'ın ma'kes-i hayatı ve hamî-i saadeti ve umum mıllet-i İslâm'ın ferdî bir mısal-i müşahhası olunuz. Şimdiki gibi bir şahıs değil, bir millet kadar büyüyeceksiniz [1] Zira, maksadın büyümesiyle himmet de büyür. Ve hamıyet-i İslâmıyenin galeyanıyla ahlâk da tekemmül ve teâlî eder.

Hem de, meşrutıyet-i meşrua denilen, dünyada beşer saadetinin bır sebebı ve hâkimıyet-ı milliyeyi temın ile makine-ı hayatın buharı olan hurrıyetteki ırade-i cuz'ıyeyi ıstıbdat ve tahakkumün belâsından kurtaran meşveret-i şer'iyenin mâyesiyle mayalandıran meşrutıyet-i meşrua, sizi herkes gibi imtihana davet ediyor ki, sinn-i rüşde bulûğunuzu ve vasîye adem-i ihtiyacınızı görmek istiyor. İmtihana hazırlanınız. Mevcudiyetinizi ittıhatla gösterinız ve hamiyet-i diniye-ı millî ile fikir ve vıcdan-ı şahsıyenizi milletin kalb ve akl-ı muştereği gibi gösterinız. Yoksa, sıfır çekecek ve şahadetname-i hürriyeti elinize vermeyecektir.

Evet, mazinin sahralarında keşmekeşliğinize sebebiyet veren, her birinizdeki meylü'l-ağalık ve fikr-i hodserâne ve enaniyet, şimdi ise istikbalin saadetsaray-ı medeniyetinde fikr-i icada ve teşebbüs-i şahsıyeye ve fikr-i hürriyete inkılâp edecektir, inşaallah. Hatta diyebilirim ki:

Ey şark vilâyetlerindeki vatandaşlarım! Başkalarının sükûtî medreselerine nispeten, sızın gürültülü olan medreselerinız bir meclıs-ı mebusan-ı ılmıyeyi gostenyor.

1- Bu cumle Osmanlıca teksir nushadan ilave edilmiştir

adem-i ihtiyaç: muhtaç olmama ihtiyaçsızlık gereksiz olmak.
akl-ı müşterek: ortak akıl.
beşer: insanlık.
bülûğ: ergenlik ulaşma.
davet etmek: çağırmak.
emr-i kat'î: kesin emir
enaniyet: kendini beğenme bencillik egoistlik.
enmuzeç: numune örnek.
fikr-i hodserâne: başkalarının düşüncelerine önem vermemek.
fikr-i hürriyet: hurriyet fikri serbestlik, hurlıuk düşüncesi
fikr-i icat: yeni bir şeyler keşfetme fikri düşüncesi.
galeyan: coşmak, kaynamak.
hakimiyet-i milliye: millete ait hakimiyet, ulusal egemenlik.
hami-i saadet: mutluluğu himaye edip koruyan
hamiyet-i diniye-i millî: İslâm kardeşliğinin güçlenmesi ve yerleşmesi için gayret göstermek.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyet için İslami gayeler uğruna fedakarlıkta bulunma çalışma-İslamiyete ait olan duygu ve bağların korunma çabası.
himmet: kalb isteği ile gösterilen ciddi gayret.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
inşaallah: Allah isterse Allah dilerse Allah'ın emri olursa Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua
ırade-i cuz'iye: cuzî irade insanda bulunan sınırlı irade bir şeyi yapmak veya yapmamak konusunda Allah tarafından insanın elinde bırakılmış istek.
İslamiyet milliyeti: Muslumanların meydana getirdiği İslam kardeşliği esası
ıstıbdat: baskı ve zulüm
istikbal: gelecek, gelecek zaman
ittihat: aynı fikir ve görüşte olmak fikir birliği etmek.
keşmekeşlik: karışıklık, karmaşa
ma'kes-i hayat: hayatın aynası
makine-i hayat: hayatı dondurenilahi makine sistem düzen
maksat: varılmak istenen noktanıyet meram.
mayalanma: istenilen kıvama getirme
maye: maya asıl öz esas.
mazi: geçmiş zaman.
meclis-i mebusan-ı ılmıye: seçilen ilim adamlarından oluşan meclis
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu mektep
meşrutiyet-i meşrua: dine uygun meşrutiyet, cumhuriyet, demokrasi
meşveret-i şer'iye: dine uygun olarak fikir alış verişinde bulunmak, danışıp görüşmek.
mevcudiyet: varlık.
meylu l-ağalık: ağa gibi olma isteği
millet-i İslâm: İslâm milleti, Muslumanlar
mısal-i müşahhas: açıkça görünen mısal açıkça görunen örnek.
saadetsaray-ı medeniyet: medeniyetle elde edilecek mutluluk ve huzur sarayı.
sahra: geniş ve susuz arazi çöl
sebebiyet vermek: sebep olmak.
sınn-ı rüşt: erme ve olgunlaşma yaşı.
sükûtî: sessiz, suskun
şahadetname-i hürriyet: hurriyet diploması
şark: doğu
tahakküm: zorbalık etmek, zorla hükmetme
teâlî etme: yükselme yücelme
tekemmül etmek: olgunlaşmak, mukemmelleşmek.
temin etme: meydana getirme ortaya koyma
teşebbüs-i şahsıye: özel girişim.
vasî: koruyucu
vıcdan-ı şahsıye: kişiye ait his ve duygular
zira: çünkü

Hem, Şafiî olduğunuzdan ve imam arkasında kıraat-i Fatiha ile semavî ve ruhanî vızıltılarınız, sizi mezheben ve medreseten ve fıtraten (Mahiyetinizdeki istidat ve meşrutiyet sırrına kadenn bir ima ve nişanı vardır.) [1] [2] وَاَنْ لَيْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَاسَعٰى 'nın başka bir unvanı olan teşebbus-i şahsıyeye teşvik ediyor.

Hem de, her bir kemalin müessis ve hamîsi olan cesaret ve namus-i millet-i İslâmiye sizlere emrediyor ki: Nasıl ki şimdiye kadar dimağdan kalbe mecra açmakla, aklı kuvvete mezç ederek maanfinizi kılıçlarınızın hutût-ı cevherinden öğrenmekle şecaat-i maddiyede terakki ettiniz; şimdi ise kalbden fikre karşı menfez açınız, kuvveti aklın imdadına ve hissiyatı efkârın arkasına gönderiniz. Tâ ki, şecaat-ı akliye-ı medeniyet meydanında namus-ı millet-i İslâmiye payimal olmasın. Kılıçlarınızı fen ve sanat ve tesanüd-ı hikmet-i Kur'âniye cevherinden yapmalısınız. [3]

Hem de "lisan-ı mâderzad" denilen eşi'â-ı hissiyat-ı milliyenin ma'kesi ve semerat-ı edebin şeceresi ve âb-ı hayat-ı maarifin cedavili ve kıymet ve tekemmülünüzün mizan-ı itidali ve doğrudan doğruya herkesin vicdanına karşı menfez açmakla hayt-ı şuaî gibi tesiratı ilka edici –ihmalinizle gayet müşevveş ve bazı dalları aşılanmış olan– lisanınız şecere-ı tuba gibi bir şecerenin tecellisine mustait iken, böyle kurumuş ve perişan kalmış ve medeniyet lisanı olan edebiyattan nakıs kalmış olduğundan, lisan-ı teessüfle lisanınız sizden hamiyet-i milliyeye arz-ı şikâyet ediyor.

ab-ı hayat-ı maarif: eğitim ve öğretimin hayat suyu
arz-ı şikayet: şikâyet sunmak.
cedavil: kanallar, yollar
cevher: esas, maya, öz.
dimag: beyin, akıl, şuur
efkar: fikirler, görüşler
eşı'a-ı hissiyat-ı milliye: millî duygular şuaı, ışığı.
fen: deneyim ve ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fıtraten: yaratılış yönüyle
gayet: son derece
hami: koruyucu, koruyan
hamiyet-i milliye: millet için, millî gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma çalışma, gayret etme.
hayt-ı şuaî: ip gibi uzanan ışın demeti.
hissiyat: hisler, duygular
hutût-ı cevheri: renk renk süsler, çizgiler, yazılar
ihmal: gereken ilgi ve önemi gerektiği şekilde göstermemek
ilka etme: kandırmak, aldatmak.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade.
istidat: kabiliyet, yetenek
kader: Cenab-ı Hakkın olmuş ve olacak her şeyi önceden bilmesi.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kıraat-ı Fatiha: Fatiha Suresi okumak.
lisan: konuşma dili
lisan-ı maderzad: ana dil
lisan-ı teessuf: üzülmüşlük, sıkılmışlık dili
ma'kesi: yansıma, yeri, ayna
maarif: eğitim, öğretim
mâhiyet: özellik, nitelik
mecra: yol
medeniyet: medenilik, şehirlilik.
medreseten: medrese yönünden
menfez: nüfuz edecek yer, girilecek yer
meşrutiyet: hürriyet ve demokrasi
mezç etmek: kaynaştırmak, birleştirmek
mezheben: mezhep yönünden
mizan-ı itidal: orta yol ölçeği, terazisi
müessis: tesis eden, kuran
mustait: istidatlı, kabiliyetli
müşevveş: karmakarışık.
nakıs: noksan, eksik
namus-ı millet-ı İslamiye: İslam milletinin namusu
payimal: ayak altında kalmış, çiğnenmiş
perişan: dağınık, karışık.
ruhani: ruha ait, ruh ile ilgili
semavi: ilahi.
semerat-ı edeb: edebiyat meyveleri, edebi eserler
sır: gizli ilahi hikmet.
Şafiî: Şafiî mezhebinden olan kimse.
şecaat-i akliye-i medeniyet: uygar dünyada akıl üstünlüğü ile elde edilen kahramanlık.
şecaat-i maddiye: maddi yiğitlik, savaşlarda bedenen ve silahla yapılan kahramanlık.
şecere: ağaç.
Şecere-i Tuba: kökleri yukarıda olan cennet ağacı.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tekemmül: olgunlaşma, mükemmelleşme
terakki etme: yükselme, ilerlemek, gelişme
tesanüd-i hikmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hikmetine dayanma, manalarından yardım alma
tesirat: etkiler, tesirler
teşebbüs-ı şahsıye: özel girişim
ünvan: ad, isim.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırsızdan ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu

1 Parantez içindeki ifade Osmanlıca tekstir, nüshadan ilâve edilmiştir
2. İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır. (Necm Suresi 39.)
3 Buradan sonraki paragraflar ilk matbu eserden ilâve edilmiştir

İnsanda kaderin sikkesi lisandır. İnsaniyetin sureti ise, sahife-i lisanda nakş-ı beyan tersim ediyor. Lisan-ı maderzad ise, tabiî olduğundan, elfaz davet etmeksizin zihne geliyor. Alışveriş yalnız mana ile kaldığından, zihin çatallaşmaz. Ve o lisana giren maanî, "nakş-ı alelhacer" gibi bâkî kalır. Ve o zeyy-i lisan-ı millî ile görünen, her ne olursa, me'nus olur.

İşte hamiyet-i millînin bir mısalini size takdim ediyorum ki, o da Mutkilî Halil Hayalî Efendi'dir ki, hamiyet-ı millînin her şubesinde olduğu gibi, bu şube-i lisan meydanında "kasbu's-sebkî" ihraz eylemiş ve lisanımızın esası olan elifba ve sarf ve nahvini vücuda getirmiş. Ve hatta diyebilirim ki, asr-ı hamiyet ve gayret ve fedakârlık ve himayet-i zuafa imtizaç ederek, vücud-i manevîsini teşkil etmiştir. Hakikaten Kürdistan madeninden böyle bir cevher-i hamiyete rast gelindiğinden bizim istikbalimizi, onun gibi ümidinden birçok cevahir ışıklandıracaktır. İşte bu zat, şayan-ı iktida bir numune-i hamiyet göstermiş ve muhtac-ı tekemmül olan lisan-ı millîmize dair bir temel atmış. Onun esenne gitmeyi ve temeli üzenne bina etmeyi ehl-i hamiyete tavsiye ediyorum. [1]

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Bediuzzaman Said Nursî

* * *

YAŞASIN ŞERİAT-I AHMEDÎ (ASM) [3]

5 Mart 1325 (18 Mart 1909), Dinî Ceride, No: 77.

* * *

1- Hem 1. ve 2. baskı *Divan-ı Harb-i Örfî*'de, hem de Osmanlıca tek sûr nüshada eser burada sona ermektedir. Latin alfabesi ile basılan müstakil nüshalarda ise bir kısım makâlelerin ile nutuklarından bazı parçalar daha ilave edilmiştir. Bunlar, bu eserin ilgili bölümlerinde aynen son tashihatıyla neşredildiğinden buraya konulmadı.

2- Bâkî olan ancak Allah'tır.

3- Bu eserin Makalât bölümündeki 56. sayfada yer alan 10 numaralı aynı isimdeki makâledir.

asr-ı hamiyet: kutsal sayılan değerleri koruma zamanı.
bâkî: süreklı ve kalıcı olan
bina etme: kurma, dayama
cevahir: cevherler
cevher-i hamiyet: milletini, milletini alısı ve vatanını koruma özelliği
dair: ait
davet etmek: çağırmak.
ehl-i hamiyet: hamiyet sahipleri
elfaz: kelimeler, sözler
elifba: alfabe
esas: asıl, temel.
fedakârlık: kendi hakkı olanı vermekten çekinmemek.
gayret: çalışmak, çabalamak.
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hamiyet-i millî: milletini koruma ve ona hizmet etme duygusu ve gayreti
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup, gerçek olmayan, kara göz oynatan kimse, karagözcü, romantik.
himayet-i zuafa: zayıfları koruma, onları himaye etmek.
İhraz eylemek: nâil olmak, erişmek.
İmtizaç etmek: kaynaşmak.
insaniyet: insanlık mahiyeti
istikbal: gelecek, gelecek zaman.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kasbu's-sebkı: mesafe almış, öne geçmiş
Kürdistan: Osmanlı devleti zamanında bir coğrafi bölge adı.
lisan: konuşma dili
lisan-ı maderzad: ana dil
lisan-ı millî: millî dil.
maanî: kültür, bilgi
maden: yer
mana: anlam
me'nus olmak: alışılmış, ünsiyet edilmiş
meydan: alan
mısal: örnek, numune.
muhtac-ı tekemmül: mükemmelleşmeye muhtaç olgunlaşma sı gereken
nahv: söz dizimi, cümle bilimi, sentaks
nakş-ı alelhacer: taşa yapılan nakışlar
nakş-ı beyan: yapılan açıklamanın güzel olması
numune-i hamiyet: kutsal değerleri koruma gayretinde örnek.
rast gelmek: rastlamak.
sahife-i lisan: konuşma sayfası.
sarf: gramer, dil bilgisi
sikke: takılı edilmez alâmet, işaret, nişan.
suret: tasvir
şayan-ı iktida: uyulmaya takip edilmeye değer
şube: bölüm, kısım.
şube-i lisan: dil kısmı.
tabiî: olagan, alışılmış, yapmacıksız, samimi.
takdim etme: arz etme, sunma
tavsiye etmek: bir işin yapılıp yapılmaması hakkında kanaat belirtme, öğütleme
tersim etme: resmetme, çizme
teşkil etmek: şekillendirmek, meydana getirmek.
ümidin: çok şey beklenen
vücud-ı manevî: manevî vücut.
vücuda getirmek: meydana getirmek, ortaya çıkarmak.
zat: kişi, şahıs, fert.
zeyy-i lisan-ı millî: millî lisan nakşı işlemesi
zihin: kavrama gücü, anlayış.

HAKİKAT [1]

26 Şubat 1324 (11 Mart 1909), Dinî Ceride, No: 70.

* * *

SEDA-İ HAKİKAT [2]

14 Mart 1325 (27 Mart 1909), Dinî Ceride, No: 66.

* * *

YAŞASIN KUR'ÂN-I KERÎM'İN KANUN-İ ESASÎLERİ! [3]

1 Mart 1325 (14 Mart 1909), Dinî Ceride, No: 73

* * *

HÜRRİYETE HİTAP [4]

14 Mart 1325 (27 Mart 1909), Dinî Ceride, No: 86.

1. Bu eserin Makalat bölümündeki 51. sayfada yer alan 8 numaralı aynı isimdeki makaledir.
2. Bu eserin Makalat bölümündeki 67. sayfada yer alan 12 numaralı aynı isimdeki makaledir.
3. Bu eserin Makalat bölümündeki 53. sayfada yer alan 9 numaralı aynı isimdeki makaledir.
4. Bu eserin Nutuk bölümündeki 170. sayfada yer alan aynı isimdeki makaledir.

*Bu eser, ilk defa İkbal-ı Millet Matbaasında, Ahmed Ramız'ın sahibi olduğu "*Kutuphane-i İctihat*" isimli yayınevinin ilk eseri olarak Rumî 1326 (Milâdî 1910) yılında Osmanlıca olarak neşredilmiştir. Eserin kapağında da "*Kutuphane-i İctihat adet 1*" yazılmıştır.*

Eserde Ustad Bediuzzaman Said Nursî'nin 1908 ile 1910 arasına ait muhtelif yer ve zamanlarda hitap ettiği nutukları ile hitabet tarzındaki yazıları yer almıştır. Ustad Bediuzzaman Hazretleri bunların çoğunu tekrar gözden geçirerek Risale-i Nurlarda tecelli eden Kur'ân üslûbuna mazhar kılacak birçok tasarruf ve düzeltmelerde de bulunmuştur.

Bizler de Nutuk *eserini buraya alırken risalelerin farklı yerlerinde bulunan kısımlarını, aynı tasarruf ve düzeltmeleri muhafaza ederek kullandık. Ayrıca ilk nüsha ile yaptığımız karşılaştırmalar sonucunda Ustad Bediuzzaman Hazretlerinin emir buyurduğu çerçevede ve meşveret esasına uyarak ilk nüshalarda mevcut bazı kısımların ihtiyaca binaen tekrar konulmasında fayda mülâhaza ettik. Bunları da dipnotlarla belirttik. Cenab-ı Hak'tan rızasına nailiyetle birlikte istifadeye medar kılmasını niyaz ediyoruz.*

(Naşirler)

İfade-ı Meram

Kader bana Türkçe'yi az vermiş, hattı hiç vermemiş. Dilim kalbimin lisanını iyi anlamıyor ki, iyi tercümanlık etsin. Hem de derin yerden çıkarıyor manayı; bazı hakikat parçalanır. Sizin fehim ve dikkatiniz bana yardım etsin.

Munşî
BEDİÜZZAMAN

* * *

Bediüzzaman Said Nursî'nin ilân-ı hürriyetin üçüncü gününde [1] *irticalen söylediği ve sonra Selânik'te Hürriyet Meydanında tekrar ettiği ve o zamanın gazetelerinin neşrettikleri nutkunun suretidir.* [2]

* * *

Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır, Amma Hazmı Sakıl (İTİZAR)

BİRİNCİ TECRÜBE, birinci inşa, birinci nutuk olduğundan noksan ve ığlâkı tabiîdir. Mazur tutarsanız teşekkür ederim, tutmazsanız mazursunuz. Zira hürriyet var, kaplan postuna benzeyen elbisem gibi, üslûb-i beyanım da zamanın modasına muhaliftir. Zira alaturka terzilik bilmiyorum, tâ bu maaniye iyi libas keseyim ve düğme yapayım. Rica ediyorum, nutkumu hayalhanenize girmekten yasak etmeyiniz. Benim gibi hem hayalden kapı açın, tâ ki kalbe girsin. Zira hamiyet ve diyanet ve gayretinizle işleri var, müzakere edecekler, kalbin karanlık köşelerinden ışık yakacaklar.

* * *

1- 26 Temmuz 1908

2- Bu paragraf Üstadımızın tashihlerinden geçen *Tarihçe-i Hayat*'ta yazıldığı şekli ile derç edilmiştir.

alaturka: Türk tarzında, Türk usulü
amma: ama, lâkin, ancak.
derç etmek: almak, dâhil etmek.
deva: şifa, ilaç
diyanet: dindarlık.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış
gayret: çalışma, çabalama
hakikat: gerçek.
hamiyet: din ve millet sevgisi, gayret.
hat: yazı
hayalhane: hayal evi
hazm: sindirim
ifade-i meram: maksadın ifade edilmesi, on söz
ığlak: karışık, anlaşılmaz
ilân-ı hürriyet: hürriyetin meşrutiyetin ilân edilmesi
inşâ: kaleme alma, yazı yazma
irticalen: önceden hazırlanmadan ve yazılı bir metinden okumadan
itizar: özür dileme, bir sebep göstererek affını dileme
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
libas: elbise
lisan: dil
maani: manalar, anlamlar
mazur: özürlü, özru olan.
muhalif: aykırı
münşî: yapan
müzakere etmek: bir iş hakkında konuşma, karşılıklı fikir söylemek, danışmak, görüşmek.
neşretmek: yaymak, yayınlamak
noksan: eksiklik, kusurlu oluş
nutuk: bir topluluğa karşı yapılan konuşma, hitap, söylev
rica etmek: dilemek, istemek.
sakıl: ağır, sıkıntılı.
suret: kopya
tabiî: doğal, olağan
tecrübe: deneyim
tercümanlık: çevirmenlik.
üslûb-ı beyan: anlatma şekli, ifade tarzı
zira: çünkü.

Hürriyete Hitap[1]

Ey Hürriyet-i Şer'î!

Öyle muthış ve fakat güzel ve müjdeli bir seda ile çağırıyorsun, benim gibi bir Şarklıyı tabakat-ı gaflet altında yatmışken uyandırıyorsun. Sen olmasaydın ben ve umum millet zindan-ı esarette kalacaktık. Seni ömr-i ebedî ile tebşir ediyorum. Eğer aynulhayat şeriatı menba-ı hayat yapsan ve o cennette neşvünema bulsan, bu millet-i mazlumenin de eski zamana nispeten bin derece terakki edeceğini müjde veriyorum. Eğer hakkıyla seni rehber etse, ağraz-ı şahsî ve fikr-ı intikam ile sızı lekedar etmezse, [2] اَلْعَظَمَةُ لِلّٰهِ وَالْمِنَّةُ لَهُ , ki bizi kabr-i vahşet ve istibdattan ihraç ve cennet-i ittihat ve muhabbet-i milliyeye davet etti.

Yâ Rab! Ne saadetli bir kıyamet ve ne güzel bir haşir ki, [3] وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ hakikatinin küçük bir misalini bu zaman bize tasvir ediyor. Şöyle ki:

Asya'nın ve Rumeli'nin köşelerinde medfun olan medeniyet-i kadime hayata başlamış ve menfaatini mazarrat-ı umumiyede arayan ve istibdadı arzu edenler [4] يَالَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا demeye başladılar. Yeni hükûmet-i meşrutamız mu'cize gibi doğduğu için, inşaallah, bir

ağraz-ı şahsî: kişisel kin, husumet, garaz.
arzu etmek: istemek.
aynulhayat: ebedî hayatı kazanmayı temin eden manevî değerler.
cennet-i ittihat: birlik ve beraberlik cenneti.
davet etmek: çağırmak.
derç etmek: almak, dâhil etmek.
Divan-ı Harb-i Örfî: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri.
fikr-i intikam: intikam düşüncesi.
hakıkat: gerçek.
haşir: dirilış.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
hükûmet-i meşruta: meşrutiyet hükûmeti.
hürriyet: 1908'de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
hürriyet-i şer'î: İslâm'ın öngördüğü hürriyet, özgürlük.
ihraç: dışarı çıkarma, atma.
inşaallah: Allah dilerse.
istibdat: keyfî yönetim; zulüm ve baskı.
kıyamet: büyük yıkım.
kabr-i vahşet: korkunç mezar, sıkıntılı yer.
lekedar: lekeli, lekelenmiş.
mazarrat-ı umumiye: umuma ait zararlar, herkesin zararları, herkesin zarar görmesi.
medeniyet-i kadîme: eski medeniyet.
medfun: defnedilmiş, gömülmüş.
menba-ı hayat: hayat kaynağı.
menfaat: fayda, kâr.
millet: halk, ulus.
millet-i mazlume: zulme uğramış, mazlum millet.
minnet: iyilik yapana karşı duyulan teşekkür, gönül borcu.
misal: örnek.
mu'cize: olağanüstü hâl ve hareketler.
muhabbet-i milliye: millî sevgi, millet sevgisi.
müjde: sevindirici haber.
muthış: hayret edilecek, şaşılacak kadar değişik.
neşvünema: büyüme ve yetişme, gelişme.
nispeten: oranla, kıyaslayarak.
ömr-i ebedî: ebedî, sonsuz ömür.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
saadetli: mutluluk verici.
seda: ses.
şark: doğu.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tabakat-ı gaflet: gafletin tabakaları.
tasvir etmek: tanımlamak.
tebşir etmek: müjdelemek.
terakki etmek: yükselmek, ilerlemek, gelişmek.
umum: bütün, genel.
zindan-ı esaret: esirlik zindanı.

1 Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî, bu nutku gözden geçirerek bir özetini *Tanhçe-i Hayat*'ta tamamını da *Divan-ı Harb-i Örfî*'de derç etmiştir. Biz de buraya *Divan-ı Harb-i Örfî*'deki şekliyle alıyoruz.

2. Büyükluk Allah'ındır ve minnet de yalnız Ona mahsustur.

3. Öldükten sonra dirilış.

4 Keşke toprak olaydım. (Nebe' Sûresi, 40.)

seneye kadar [1] تَكَلَّمَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا sırrına mazhar olacağız. Mütevekkilâne, saburâne tuttuğumuz otuz sene ramazan-ı sükûtun sevabıdır ki, azapsız, cennet-i terakki ve medeniyet kapılarını bize açmıştır. Hâkimiyet-i milliyenin beraat-i istihlâli olan kanun-i şer'î, hâzin-i cennet gibi, bizi duhule davet ediyor.

Ey mazlum ihvan-ı vatan, gidelim dâhil olalım! Birinci kapısı şeriat dairesinde ittihad-ı kulûb, ikincisi muhabbet-i milliye, üçüncüsü maarif, dördüncüsü sa'y-i insanî, beşincisi terk-i sefahattır. Ötekilerini sizin zihninize havale ediyorum. Zira davete icabet vacıptır.

Bu inkılâb-ı azîmin fatihası mu'cize gibi başladığı için, bir fâl-i hayırdır ki, hatimesi de pek güzel olacaktır. Şöyle ki:

Bu inkılâp, fikr-ı beşerin ağır zincirlerini parça parça ve istidad-ı terakkiye karşı setleri zirüzeber ederek, hükûmeti varta-i mevtten tahlis ve bu millet-i mazlumede cevahir-i insaniyeti izhar ve azade olarak Kâbe-i kemalâta doğru gönderdiği gibi, hatimesi de, yani otuz sene kadar rengârenk [2] sefahat ve israfat ve hevesat ve lezaiz-i nâmeşrua gibi seyyiat-ı medeniyet, devlet-ı medeniyeti, hükûmet-i müstebide gibi inkıraza sevk eden umurlar maddeten zararını ihsas edeceğinden, o muzlım ve kesif olan sehap, arzu-i umumî ile münkeşif olduğundan, şems-i şeriat ve ma'kesi olan kamer-ı medeniyet, berrak ve saf ve esasatta [3] Asya'yı ve Rumeli'yi tenvir ve mutazammın olduğu istidad-ı kemalın tohumları hürriyetin yağmuruyla

1- Beşikte iken konuştu.
2- İlk nüshada "ve kırmızı ateşbar bulutlar gibi veyahut yılanın süsü gibi" ifadesi de vardır.
3- İlk nüshada "ve esasatta" yerine "cevv-ı siyasatta" şeklindedir.

arzu-i umumi: genelin isteği
ateşbar: ateş yağdıran.
azade: bağlardan kurtulmuş hür serbest.
beraat-ı istihlal: iyi bir alamet, güzel bir başlangıç.
berrak: duru, açık, parlak
cennet-i terakki: terakki cenneti gelişmişlik cenneti
cevahir-i insaniyet: insanlık cevherleri insanı insan yapan değerler
cevv-ı siyasat: gökyüzü
devlet-i medeniyet: medeni devlet.
duhul: dâhil olma, içine girme.
esasat: esaslar, asıllar
fâl-i hayır: iyi işaret, güzel alamet.
fatiha: başlama, başlangıç.
fikr-ı beşer: insan düşüncesi
hakimiyet-i milliye: millete ait hâkimiyet, ulusal egemenlik.
hatime: sonuç.
havale etmek: üstüne bırakmak, ısmarlamak.
hâzin-i cennet: cenneti koruyan bekçiler
hevesat: nefsin hoşuna giden yasak istek ve arzular
hükûmet-i müstebit: baskı rejimi uygulayan hükûmet.
icabet: uyma, yerine getirme.
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihvan-ı vatan: vatan kardeşleri vatandaşlar.
inkılâb-ı azim: büyük değişiklik.
inkılâp: değişme, dönüşme
inkıraz: sönme, yok olma, bitme
istidad-ı kemal: mükemmel kabiliyet olgun yetenek.
İstidad-ı terakki: gelişme, ilerleme, yükselme yeteneği
ittihad-ı kulub: kalblerin birliği.
izhar: açığa vurma, gösterme
Kâbe-i kemalat: güzelliklerin merkezi, mükemmellik arayanların yöneleceği makam.
kamer-i medeniyet: medeniyet ayı
kanun-ı şer'i: dine uygun kanun.
kesif: kaba, yoğun
lezaiz-i nâmeşrua: İslâmiyetçe yasaklanan lezzetler
ma'kes: ayna, yansıtıcı.
maarif: eğitim, öğretim, bilgi
maddeten: maddî olarak.
mazhar olmak: nail olmak, şeref kenmek.
mazlum: zulüm görmüş
medeniyet: medenilik, uygarlık.
millet-i mazlume: zulme uğramış mazlum millet.
muhabbet-i milliye: milli sevgi
mutazammın: içine alan, kapsayan, havi
muzlım: karanlıklı
münkeşif: açığa çıkan
mütevekkilâne: tevekkül ederek, Allah'a güvenerek.
ramazan-ı sükût: susma orucu
sırr: puf noktası, ilâhi hikmet.
sa'y-i insani: insanın çalışması
saburane: sabır göstererek
sefahat: zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sehap: bulut.
sevk etmek: yöneltmek.
seyyiat-ı medeniyet: medeniyetin günahları.
şems-i şeriat: İslâmiyet güneşi.
şeriat: din, dini esaslar
tahlis: kurtarma
tenvir: aydınlatma
terk-i sefahat: günaha sürükleyici zevk ve eğlencelerden uzaklaşma, sefahatı terk etme
umur: iş
vacip: gerekli, şart, yerine getirilmesi Müslüman için gerekli ve borç olup yapılmadığı takdirde büyük günah olan İlâhi emir
varta-i mevt: ölüm tehlikesi.
zihin: hafıza, bellek.
zirüzeber: darmadağın, paramparça

neşvünema bularak rengârenk elvan ile tezyin edeceğini bu fâl-i hayır bize müjde veriyor.

Bir mu'cize-i Peygamberîdir (ASM) ve bu millet-i mazlumeye bir inayet-i İlâhîdir ve cemiyet-i milliyenin niyet-i halisânesinin bir kerametidir ki, bu maden-i saadet ve hürriyet olan şenat dairesindeki ittihad-ı kulûb ve muhabbet-i millî elimize meccanen geçti. Milel-i saire milyonlarla cevahir-i nufus feda etmekle kazandılar. Ölmüş olan hissiyat ve âmâl ve müyulât-ı âliye-i milliyemizi ve ahlâk-ı hasene-i İslâmiyemizi bu küre-i arz denilen, cezbe tutmuş Mevlevî gibi, meczup cevvalin sımahında tanınendaz ve umum milleti sürurla bir garip ihtizaza getiren seda-i hürriyet ve adalet nefh-i Sûr-i İsrafil gibi hayatlandırıyor.

Sakın, ey ihvan-ı vatan, sefahatlerle ve dinde lâubalîliklerle tekrar öldürmeyiniz! Ve bütün efkâr-ı fasideye ve ahlâk-ı rezileye ve desais-i şeytaniyeye ve tabasbusata karşı Şeriat-ı Garra üzerine müesses olan Kanun-i Esasî Azrail hukmüne geçti, onları öldürdü. Ey hamiyetli ihvan-ı vatan, israfat ve hilâf-ı şeriat ve lezaiz-i nâmeşrua ile tekrar ihya etmeyiniz!

Demek şimdiye kadar mezarda idik, çürüyorduk, şimdi bu ittihad-ı millet ve meşrutiyetle rahm-ı madere geçtik, neşvunema bulacağız. Yüz bu kadar sene geri kaldığımız mesafe-i terakkiden, inşaallah, mu'cize-i Peygamberî (ASM) ile şimendifer-i kanun-i şer'iye-i esasiyeye amelen ve burak-ı meşveret-i şer'iyeye fikren bineceğiz. Bu vahşetengiz sahra-i kebiri zaman-ı kâsırada

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
ahlâk-ı hasene-i İslâmiye: İslâmiyetin getirdiği güzel huy, üstün ahlâk, yüksek karakter.
ahlâk-ı rezile: rezil, adî, bayağı, aşağı huylar, karakterler.
âmâl: emeller, arzular.
Azrail: can almakla görevli melek.
cemiyet-i milliye: ulusal topluluk.
cevahir-i nufus: değerli insanlar.
cevval: daim, hareket halinde olan.
cezbe tutmak: ruhî heyecan, coşkunluk, ruhun coşkunlukla kendinden geçme hali.
desais-i şeytaniye: şeytanın verdiği vesveseler, desiseler.
efkar-ı fâside: bozuk fikirler.
elvan: çok renkli, rengârenk.
fal-i hayır: iyi işaret, güzel alâmet.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
garip: tuhaf, şaşılacak.
hamiyet: gayret.
hilâf-ı şeriat: İslâmiyete aykırı, ters düşen.
hissiyat: hisler, duygular.
hukmüne: yenne.
hürriyet: özgürlük.
ihtizaz: haz duyma, ferahlama, şevk ile meyil ve hareket.
ihvan-ı vatan: vatan kardeşleri, vatandaşlar.
ihya etmek: dirilmek, hayat vermek.
inayet-i İlâhî: Allah'ın yardımı, ihsanı, lutfu.
israfat: savurganlıklar.
ittihad-ı kulûb: kalblerin birlikteliği.
ittihad-ı millet: milletin birliği.
kanun-i esasî: anayasa.
keramet: ermişçesine yapılan iş.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lâubalîlik: umurdum duymazlık, ilgisizlik.
lezaiz-i nameşrua: meşru olmayan, İslâmiyette yasaklanmış lezzetler.
maden-i saadet: mutluluk kaynağı.
meccanen: bedava şekilde, ücretsiz olarak.
meczup: cezbeye tutulmuş, İlâhî aşkla akîl dengesi değişmiş kimse, divane.
meşrutiyet: bir hükümdarın baş kanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatine mensup kimse.
mezar: kabir, ölünün gömüldüğü yer.
milel-i saire: diğer milletler.
millet-i mazlume: zulme uğramış, mazlum millet.
mu'cize-i Peygamberî: Peygamberimizin mu'cizesi.
muhabbet-i millî: millî sevgi.
müesses: tesis eden, Kur'an temel alan, kurucu, Kur'an.
müjde: sevindirici haber.
müyulât-ı âliye-i milliye: milletin yüksek meyilleri, milletin yüce istekleri.
nefh-i Sûr-i İsrafil: İsrafil'in (AS) Sûr adlı borusuna üflemesiyle cesetlere can ve ruh gelmesi, canlanması.
neşvünema: büyüme ve yeşişme, gelişme.
niyet-i halisane: halis bir şekilde olan niyet, samimî bir şekilde niyet, samimî olarak bir şeye yönelme.
rahm-ı mader: anne rahmi.
rengârenk: çeşitli.
sımah: kulak.
seda-i hürriyet: hürriyetin seslenmesi.
sefahat: beyinsizlik, zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sürur: sevinç.
şeriat: İslâmiyet.
şeriat-ı garra: parlak şeriat, İslâm dini.
tabasbusat: yaltaklanmalar.
tanınendaz: çınlayan.
tezyin etmek: süslemek, ziynetlendirmek.
umum: bütün, genel.

tekemmül-i mebadi cihetiyle tayyetmekle beraber, milel-i mütemeddine ile omuz omuza müsabaka edeceğiz. Zira onlar kâh öküz arabasına binmişler, yola gitmişler; biz birden bire şimendifer ve balon gibi mebadiye bineceğiz, geçeceğiz. Belki cami-i ahlâk-ı hasene olan hakikat-i İslâmiyenin ve istidad-ı fitrînin, feyz-i imanın ve şiddet-i cûun hazma verdiği teshil yardımıyla fersah fersah geçeceğiz; nasıl ki vaktiyle geçmiştik.

Talebeliğin bana verdiği vazife ve hürriyetin ferman-ı mezuniyetiyle ihtar ediyorum ki:

Ey Ebna-ı Vatan!

Hürriyeti sû-i tefsir etmeyiniz, tâ elimizden kaçmasın ve müteaffin olan eski esareti başka kapta bize içirmekle bizi boğmasın.[HAŞİYE] Zira, hürriyet müraat-ı ahkâm ve adab-ı şeriat ve ahlâk-ı hasene ile tahakkuk ve neşvünema bulur. Sadr-ı evvelin, yani Sahabe-i Kiramın, o zamanda âlemde vahşet ve cebr-i istibdat hükümferma olduğu hâlde, hürriyet ve adalet ve müsavatlan bu müddeaya bir bürhan-ı bâhirdir. Yoksa hürriyeti sefahat ve lezaiz-ı nameşrua ve israfat ve tecavuzat ve heva-ı nefse ittibada serbestiyetle tefsir ü amel etmek, bir padişahın esaretinden çıkmakla ve alçaklann istibdadı ve esaret-i rezilesinin altına girmekle beraber, milletin çocukluk istidadını ve sefih olduğunu gösterdiğinden, paralanmış olan eski esarete lâyık ve hürriyete adem-i liyakatini

HAŞİYE: Evet, daha dehşetli bir istibdatla pek acı ve zehirli bir esareti bize içirdiler.

adab-ı şeriat: şeriatın usullen kaidelen ve terbiyesi
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adem-i liyakat: layık olmama
ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy
amel etmek: işlemek, eylemde bulunmak.
amelen: fiilen, işleyerek, çalışarak, yaparak.
balon: hava taşıtı, zeplin.
burak-ı meşveret-i şer'iye: şer'i meşveret bineği, şeriatın ilerlemeye, gelişmeye en müsait meşveret sistemi, danışma vasıtası
burhan-ı bâhir: geniş delil
cami-i ahlâk-ı hasene: bütün güzel ahlâkları toplayan, bütün güzel ahlâkın bünyesinde bulunduran
cebr-i istibdat: zorla baskı altına alma
cihetiyle: yönüyle
ebna-ı vatan: vatan evlâtları
esaret-i rezile: bayağı, aşağılık olan esirlik
ferman-ı mezuniyet: mezuniyet fermanı, izin belgesi, izin emri, diploma
fersah: bir uzunluk ölçüsü
feyz-i iman: iman bereketi
fikren: düşünerek, zihnen
hakikat-ı İslamiye: İslamiyete ait hakikat.
haşiye: dipnot.
hazım: sindirim.
heva-ı nefis: nefsin istekleri, arzular
hükümferma: hükümdar süren, hükmünü geçiren
ihtar etmek: uyarmak.
israfat: savurganlıklar
istibdat: zulüm ve baskı
istidad-ı fitrî: yaratılıştan gelen kabiliyet.
istidat: kabiliyet, yetenek.
ittiba: tâbi olma, uyma, itaat etme
kâh: zaman olur, bazen.
lezaiz-i nameşrua: meşru olmayan lezzetler, helâl olmayan lezzet ve zevkler
mebadi: temel prensipler
mesafe-i terakki: yükselme, gelişme, ilerleme mesafesi.
milel-i mütemeddine: medenî olan milletler
mu'cize-i Peygamberi: Peygamberimizin (ASM) mu'cizeleri
muddea: iddia olunan, iddia edilen şey
müraat-ı ahkâm: hükümlere riayet etme, uyma
müsabaka: yarış
musavat: eşitlik, aynı hâl ve derecede olan.
müteaffin: bozulmuş, çürüyüp kokuşmuş
neşvünema: büyüme ve yetişme, gelişme
sadr-ı evvel: öncekilerin, ileri gelenleri, İslam tarihi bakımından ilk ler yani Sahabeler
Sahabe-i Kiram: cömert, şeref sahibi soyu temiz Sahabeler
sahra-ı kebir: büyük çöl
sefahat: beyinsizlik, zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefih: faydayı ve zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum, beyinsiz
sû-i tefsir: yorumun kötüsü, kötü yorumlama
şiddet-i cû: açlığın, aç kalmanın şiddeti, aşırı açlık.
şimendifer: tren
şimendifer-i kanun-i şer'iye-i esasiye: İslamiyetin esas kanunlarının treni, vasıtası
tahakkuk: gerçekleşme
tayyetmek: uzun zaman veya mesafeyi az zamanda geçip aşmak
tecavüzat: saldırılar, tecavüzler
tefsir: yorum
tekemmül-i mebadi: ilkleri, önce kileri mükemmelleştirme, olgunlaştırma.
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı.
vahşetengiz: korkulu, vahşet dolu
zaman-ı kasır: en kısa süre
zira: çünkü.

gösterir. Zira sefih mahcurdur. Geniş ve müşaşaa olan yeni hürriyet-i şer'iyeye adem-i liyakat –zira çocuğa geniş olmaz– şanlı olan ittihad-ı millîyi bozulmuş ve müteaffin olan hâlât ile fena bir hastalığa hedef edecektir. Zira ehl-i takva ve vicdanın tefsiri böyle değil. Mezhebi de muhalif olacaktır. Biz millet-i Osmaniye erkeğiz; kamet-i merdane-i istıdad-ı milliyemize kadınların libası gibi süslü sefahat ve hevesat ve israfat yakışmıyor. Binaenaleyh, aldanmayalım.[1] خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَرْ kaidesini düsturu'l-amel yapalım. Şöyle ki:

Ecnebiyede terakkiyat-ı medeniyeye yardım edecek noktalar –fünun ve sanayi gibi– maalmemnuniye alacağız.

Amma medeniyetin zünup ve mesavisi olarak bazı âdât ve ahlâk-ı seyyie ki, ecnebilerde mehasin-i medeniye-i kesiresiyle muhat olduğu için çirkinliğini o kadar göstermiyor. Biz ise aldığımız vakit sû-i tâlî' cihetiyle ve sû-i intihap tarikıyla muşkilu't-tahsil mehasin-i medeniyeti terk edip, çocuk gibi heva ve hevese muvafık zunub-i medeniyeti kesbettiğimizden, muhannes gibi, yani kadınlaşmış erkek gibi veya müterecciile gibi, yani erkekleşmiş kadın gibi oluruz. Kadın erkek gibi giyinse maskara olur. Erkek kadın gibi suslense muhanneslıktır, yakışmaz. Mert ve âlihimmet, zîbuzıverle müzahref cılvelı hanım gibi olmamalı.

1 Safa verenı al, kederi verenı bırak.

âdât: âdetler, yapılan işler
adem-i liyakat: layık olmama
ahlâk-ı seyyie: kötü karakter, çirkin ahlâk.
alihimmet: himmetli, yüksek, gayretli
amma: ama, lakin, ancak.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı.
cihetiyle: yönüyle
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
düsturu'l-amel: iş prensibi
ecnebi: yabancı.
ecnebiye: yabancılar, İslâmiyet dışında olan milletler
ehl-i takva: dinin emirlerini harfiyen yerine getirmeye çalışan dindar
esaret: esirlik.
fena: kötü
fünun: fen bilimleri
hâlât: haller, durumlar, vaziyetler, suretler, keyfiyetler
haşiye: dipnot.
hedef: emel, varılmak istenen nokta, ulaşılmak istenen gaye
heva: istek, heves, nefsin arzusu
hevesat: nefsin hoşuna giden yasak istek ve arzular
hürriyet-i şer'iye: dini hürriyet.
israfat: savurganlıklar
istıbdat: keyfî yönetim, zulüm ve baskı
ittıhad-ı millî: millî birlik
kahpezenlik: namussuz kadına benzemek.
kaide: kural, esas, düstur
kamet-i merdane-i istıdad-ı milliye: milletimize ait olan yetenek lerimizin mert yapısı
kesbetmek: kazanmak.
libas: elbise.
maalmemnuniye: memnuniyetle, memnunlukla, seve seve
mahcur: malını kullanmaktan men edilmiş
maskara: herkesi kendine güldüren soytarı.
medeniyet: medenilik, uygarlık.
mehasin-i medeniye-i kesire: medeniyetin pek çok iyılıkleri
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri
mert: cesur, özü sözü bir olan
mesavisi: kötü haller, fenalıklar, seyyieler
mezhep: takip edilen yol.
millet-i Osmaniye: Osmanlı milleti
muhalif: zıt, karşıt.
muhannes: kadınlara benzeyen, kadınlığa özenen
muhat: çevrili, kuşatılmış.
muvafık: uygun.
müşaşaa: şaşaalı, parlak, debdebeli, gösterişli
müşkilü't-tahsil: zorlukla elde etme
müteaffin: bozulmuş, çürüyüp kokuşmuş
müterecciile: erkekleşmiş kadın, erkeklere benzemeye çalışan kadın
müzahref: geçici, aldatıcı şeyler ile süslenmiş.
sanayi: ham maddelen işleyerek mamul madde hâline sokmak için uygulanan fiil ve vasıtaların bütünü, endüstri.
sefahat: beyinsizlik, zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefih: faydayı ve zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum, beyinsiz.
sû-i intihap: kötü tercih, yanlış seçim
sû-i tâlî: kötü tâlî, kötü baht, talih
şan: nam.
tarik: yol, yöntem
tefsir: yorum
terakkiyat-ı medeniye: medeniyette olan gelişmeler, ilerlemeler
vakit: zaman
vicdan: iyiyi kötüden hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan duygu
zîbuzıver: süs ve ziynet.
zira: çünkü.
zünub-i medeniyet: medeniyetin günahları
zünup: günahlar

Elhâsıl: Zünup ve mesavi-i medeniyeti, hudud-i hürriyet ve medeniyetimize girmekten seyf-ı şeriatla yasak edeceğiz; tâ ki medeniyetimizin gençliği ve şebabeti, zülâl-i aynülhayat-ı şeriatla muhafaza olsun. Kesb-i medeniyette Japonlara iktida bize lâzımdır ki, onlar Avrupa'dan mehasin-i medeniyeti almakla beraber, her kavmın mâye-i bekası olan âdât-ı milliyelerini muhafaza ettiler. Bizim âdât-ı milliyemiz İslâmiyet'te neşvünema bulduğu için, iki cihetle sarılmak zarurîdir.

Ey Hamiyetli Ebna-i Vatan!

Cemiyet-i millî, ruhlarını feda etmekle saadetimize yol açtılar, biz de, bazı lezaizimizi terkle onlara yardım edeceğiz. Zıra o sofra-ı nimete beraber oturuyoruz. Efkâr-ı faside sahibi, yanı hürriyet altında istibdadı ve mezalimi arzu edenler, mevt-i ebedîye mazhar olan ve zaman-ı mazinin çukurunda medfun olan istibdadatı veyahut seyl-ı huruşan-ı zaman içinde yuvarlanmış olan mezalimi, bir daha temaşa etmemek için, tarih-i hayat-ı hürriyetin beyanıyla, mazi ve hâl meyanında delinmez bir sedd-i âhenin çekmek istiyorum. Şöyle ki:

Bu inkılâp, doğurduğu hurriyeti eğer meşveret-i şer'iyenin terbiyesine verse, bu milletin eski satvet ve kuvvetini ihya edecektir, eğer veba-i ağraz-ı şahsıyeye müsadif olsa, istibdad-ı mutlaka dönecek, o çocuk ölecek. Hurriyet tam zamanında doğdu. Ahval ve ilcaat-ı zaman tam terbiyesine hizmet ister. Sun'î ve ihtiyârî değil, tâ ki çok külfete muhtaç olsun. Eski zaman gibi,

acaib-i seb'a-i meşhure: dünyanın meşhur yedi harikası
adat-ı milliye: millî âdetler
ahval: haller, durumlar
arzu etmek: istemek
beyan: açıklama
cemiyet-i millî: millî cemiyet.
ceyf: aç
cihetle: yönle, bakımdan
ebna-ı vatan: vatan evlatları
efkar-ı fasıde: bozuk fikirler
elhasıl: sonuç olarak, özede.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek
hâl: şimdiki zaman.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma
hudud-ı hurriyet: hürriyetin sınırı.
hürriyet: özgürlük
ihtiyârî: istekle, tercihle ilgili
ihya etmek: dirilmek, hayat vermek.
iktıda: benzemeye çalışma, uyma
ilcaat-ı zaman: zamanın zorlamaları, çağın mecburiyetleri
inkılâb-ı azim: büyük değişim
istibdad-ı mutlak: zulüm ve baskının hükum sürdüğü hak ve hukukun olmadığı keyfî idare
istibdat: keyfî yönetim; zulüm ve baskı.
kavım: aralarında dil, adet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu, milleti.
kesb-ı medeniyet: medenî olma, uygarlaşma
külfet: zahmet, sıkıntı, zorluk, merasim
lazım: gerek.
lezaız: lezzetler, zevkler
mâye-i beka: devamlılığın mayası, özü
mazhar olmak: kavuşmak, ulaşmak
mazi: geçmiş zaman
medeniyet: medenilik, uygarlık.
medfun: gömülü, defnedilmiş
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri, iyilikleri
mesavi-i medeniyet: medeniyetin fenalıkları, kötülükleri
meşveret-i şer'iye: dine uygun olarak yapılan fikir alışverişi
mevt-i ebedî: sürekli, sonsuz ölüm
meyan: orta, ara
mezalim: zulümler
muhafaza etmek: korumak.
muhtaç: ihtiyacı olan
müsadif: resaduf eden, rastlayan, rastgele
neşvünema: büyüme ve yetişme, gelişme
ruh: can
saadet: mutluluk.
satvet: şiddetli tesir eden, ezici kuvvet, güç
sedd-i ahenin: demirden, delinmez set, engel.
seyf-i şeriat: şeriat kılıcı
seyl-i huruşan-ı zaman: zamanın gurultu ve coşkunluklarının seli
sofra-i nimet: nimet sofrası.
sun'î: yapmacık.
şebabet: gençlik.
tarih-i hayat-ı hürriyet: hürriyetin hayat tarihi
temaşa etmek: bakmak, seyretmek
terbiye vermek: eğitmek, yol göstermek.
terk: bırakma
tevlit: doğma (maddî, manevî) doğum, ortaya çıkma
veba-ı ağraz-ı şahsıye: kişisel düşmanlık salgın hastalığı, vebası.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zarurî: mecburî, zorunlu, istersiz istemez
zıra: çünkü
zülal-i aynülhayat-ı şeriat: şeriatın İslamiyetin hayatlandıran hayat veren suyu
zünup: günahlar, kabahatler, suçlar

bu kadar tazyikatın tesiriyle me'yusiyet ve mahvolmak şanından olmayan hamiyet-i İslâmiye o kadar galeyana gelmiş kı, güya hürriyet rahm-ı maderde tekmil yaşa kadar gelmiş, kademnihade-i saha-i vücut olduğu anda hükümfermalığını ilân ve hiçbir müsademata karşı tezelzüle ve delmeye uğramayacak bir sedd-ı âhenin gıbi veyahut taht-ı Belkısî gibi beş hakaik-ı sabıte üzerine teessüs edecek

Birinci Hakikat: Mecmuda bir kuvvet bulunur; hiç bır fert o kuvvete malik olamaz –bir kalın şerıt ıle eczasından kalın bir telin kuvveti gibi veyahut efkâr-ı umumiyeyi mutazammın yenı hükûmetimiz ve eski hükûmetimiz gıbi. Ey millet, biz şimdi kalın [1] şeridiz. Her kim muhalefet ıle veyahut hodserâne ıle bunu zayıf etse, umumun hakkına affolunamaz bır cinayettir.

Ikinci Hakikat: Zaman-ı salifte, yani galebe-i vahşet vaktinde âlemde hükumferma vahşetin mahsulü ve tedennı ve inkırazın mahkûmu olan kuvvet ve cebrin saltanatı idi. Herhangi devletin deveran-ı demi yerine gırmiş ise, öyle devletlerin sahaif-i tarihiyeleri baykuşlanın aşiyâneleri gibi satırları inkırazlarını çağınyorlar, bağınyorlar.

Tasallut-ı medenıyetin zamanında âlemin hukûmranı ilim ve marifettir. Müvellidi medeniyet; ve şanı tezayüt; ve ömrü ebedî olduğundan, herhangı devletin hayat ve müdebbiri olmuş ise, o hükûmeti kendi gibi kayd-ı ömr-i tabîden ve ecel-i inkırazdan tahlıs ve küre-ı arz kadar

1 İlk baskıda "ince" olarak ifade ediliyor

af: bağış
alem: dünya
aşiyâne: yuva
cebir: zorlama, baskı
cinayet: cana kıyma derecesinde ağır bir suç.
deveran-ı demi: kan dolaşımı
ebedi: sonu olmayan, sürekliliği olan
ecel-i inkıraz: yok olmak için belirlenmiş süre.
ecza: cüzler, parçalar
efkar-ı umumiye: halkın, umumun düşüncesi, genel düşünce, kamuoyu
fert: birey, şahıs.
galebe-ı vahşet: vahşetin hükum sürmesi.
galeyan: coşma, çalkalanma
güya: sanki
hakaık-ı sabite: sabit hakikatler, belirlenmiş, değişmez gerçekler
hakıkat: gerçek.
hamiyet-i İslâmiye: İslamiyeti müdafaa ve savunma gayreti
hayat: yaşayış, yaşama
hodserane: dik başlılıkla, serkeşçesine, kimseyi dinlemeden
hükümferma: hükum sürme, egemenlik.
hukûmran: hukmü geçen, hukmeden, hüküm süren
hürriyet: bağımsızlık, özgürlük.
ilan: duyurma
ilim: bilme, bilgi
inkıraz: sönme, yok olma, tükenme, bitme
kademnihade-ı saha-i vücut: var olma, varlık alanına adım atma
kayd-ı ömr-i tabii: yaratılıştan ve nimiş olan dünyaya ait ömrün sınırı
kuvvet: güç, kudret.
küre-i arz: dünya, yer küre
mahkûm: hükümlü, mecbur
mahsul: hasıl olan, meydana gelen
malik: sahip
marifet: bilgi, bilme, tanıma, hüner, anlatma, ovma, ustalık.
me'yusiyet: umutsuzluk.
mecmu: toplam, tüm.
medeniyet: medenilik, uygarlık.
millet: halk, ulus
muhalefet: zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma
mutazammın: içine alan, kapsayan, havi.
müdebbir: idare eden, yöneren
müsademat: çarpışmalar
müvellit: meydana gelen, meydana getiren
rahm-ı mader: anne rahmi
sahaif-i tarihiye: tarih sayfaları
saltanat: hukmetme, hüküm sürme
sedd-ı âhenin: demirden duvar, demir engel
şan: şöhret, ün.
tahlis: kurtarma.
taht-ı Belkısî: Belkıs'ın tahtı
tasallut-ı medeniyet: uygarlığın hukmetmesi
tazyikat: baskılar, zorlamalar
tedenni: alçalma
teessüs etmek: yerleşmek, kurulmak.
tekmil: tamamlanma, kemale erme, mükemmelleşme.
tesir: etki, iz bırakma
tezayüt: artma, çoğalma
tezelzül: sarsılma, sarsıntı.
umum: bütün, genel
vahşet: yabanlık, vahşılık, medeniyetin zıddı
vakit: zaman.
zaman-ı salif: geçmiş zaman

yaşamasına istidat vermiş. Kitab-ı Avrupa sahaifi bunu alenen gösteriyor.[1]

Eğer denilse: Şimdiye kadar bu hükûmet-ı zaifeyi adî adamlar idare edebilirlerdi. Fakat bu kadar metin ve dehşetli kaviyyeri emel ettiğimiz yeni hükûmeti omuzunda taşıyacak harika ve dâhi adamlar lâzımken, Asya ve Rumeli tarlası acaba oyle mahsulât verecek mı?

Buna cevap: Eğer başka inkılâplar başa gelmezse, evet.

Ve Üçüncü Hakikate dikkat et. Şöyle ki:

Bu zaman-ı mazide insan istidad-ı gayr-i mütenahiye malik iken, o kadar dar ve mahdut daire içinde hareket ediyordu ki, güya ırısarı iken hayvan gibi yaşadığından, efkâr ve ahlâkı o daire nispetinde tedenni etmiş ve mahsur kalmıştı. Şimdi bu şer'î hürriyet-i âdilâne eğer yaşasa ve bozulmazsa, fikr-i beşerin ağır zincirlerini paralamakla ve istidad-ı terakkiye karşı setleri hercümerç ederek o kuçuk daireyi dünya kadar tevsi edebilir. Hatta benim gibi bir köylü adam, Süreyya kadar ulvî olan idare-i umumîyi nazara alacak, âmâl ve muyûlâtın filizlerini orada bağlayacak. Ve herbir fiil ve tavrının orada bir ihtizaz ile zîmedhal bulunacağından, himmeti Sureyya kadar teali ve ahlâkı o derece tekemmül ve efkârı memalik-i Osmaniye kadar tevessü edeceğinden, Eflâtun'lan ve İbni Sina'ları ve Bismarck'ları ve Dekart'ları ve Taftazanî'len, inşaallah, gen bırakacak. Bu kuvvetli Asya ve Rumeli tarlası çok şübban-ı vatan mahsulü vereceğinden kavıyyen ümitvarız.

1. İlk baskıda "Bu hakikate misal isterseniz eski hükûmetimize ve yeni hükûmetimize bakınız" cümlesi de yer alır.

adî: normal, basit, sıradan
ahlak: huylar, tabıatlar
alenen: apaçık.
amâl: emeller, istekler, arzular
dahi: çok zekı
dehşetli: korkunç, muthiş, heyecan verıcı
efkar: fikirler, düşunceler
emel: şiddet, arzu, umut.
fiil: ış.
fikr-i beşer: insan fikrı, duşuncesi
filiz: taze surgun.
güya: sanki
hakıkat: gerçek
harika: olaganustu
hercümerç: darmadağın.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gosterme, emek sarf etme
hükûmet-ı zaife: zayıf, güçsüz hukumet.
hürriyet-ı âdilâne: adaletlı hurıyet, adaleti saglayan ve adaletli dağılan hurıyet.
idare etmek: memleket işlerini yurutmek, çekip çevirmek.
idare-i umumî: genelin yonetımı, millet idaresi
ihtizaz: haz duyma, keyif alma, hoşlanma..
inkılâp: bır hâlden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
inşaallah: Allah dılerse
istidad-ı gayr-i mütenahi: hudut suz, sınırsız yetenek, kabılıyet.
istidad-ı terakki: ılerleme, gelişme, yukselme yetenegi, kabıliyetı
istıdat: kabılıyet, yetenek.
kaviyyen: kuvvetle, guçlu olarak
kıtab-ı Avrupa: Avrupa kıtabı, Avrupa tarhı ve olaylan
mahdut: sınırlandırılmış
mahsul: verım
mahsulat: meyveler, urunler
mahsur: sınırlı
malik: sahıp
memalik-i Osmaniye: Osmanlı memleketı
metin: guçlu, sağlam, dayanıklı
mısal: ornek.
müyulat: meyıller, yonelişler
nazara almak: bakmak, dıkkat etmek.
nispet: ılga, bag, munasebet, oran
paralamak: parçalamak.
sahaif: sayfalar
set: engel
Süreyya: Ulker yıldızı. Pervın
şer'î: dine uygun, İslâmî
şübban-ı vatan: vatanın gencleri, vatanın yıgıtlen
tavır: davranış, durum
teali: yukselme
tedenni etmek: genlemek.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme
tevessu etmek: genişlemek, yayılmak.
tevsi etmek: genisletmek.
ulvî: yuksek, yuce
ümitvar: umıtlı
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zîmedhal: gırılecek yer, kapı.

Lâsiyyema: Şu memalik-i Osmaniye umum enbiyanın mahall-i zuhuru ve düvel-i mütemeddine-i salifenin mehd-i teşekkülü ve şems-i İslâmiyet'in maşrık-ı tulûu olduğundan, insanların fıtratlarında ektikleri bu üç istıdadat-ı kemal bu hürriyetin yağmuru ile neşvünema bulsa, herkesin istıdadı ve fikr-i münevverinin dal ve budakları, şecere-i tuba gibi her tarafa açacaktır. Ve Şarkın Garba nispetini, seherin guruba nispeti gibi edecektir—eğer sûst-i ataletle ve sümûm-i ağraz ile kurutulmazsa.

DÖRDÜNCÜ HAKİKAT: Şeriat-ı Garra, kelâm-ı ezelîden geldiğinden, ebede gidecektir. Zira şecere-i meylü'l-istikmal-ı âlemın dalı olan insandaki meylu't-terakkinin mahsul ve semeresi olan istıdadın telâhuk-ı efkârla hâsıl olan netaicinin teşerrüp ve tegaddi ile büyümesi nispetinde, Şeriat-ı Garra aynen maddî zîhayat gibi tevessü ve intıbak edeceğinden, ezelden gelip ebede gideceğine burhan-ı bâhırdır. Asr-ı Saadet olan sadr-ı evvelin hürriyet ve adalet ve müsavatı bahusus o zamanda delil-i kat'îdir ki, Şeriat-ı Garra müsavatı ve adaleti ve hakîkî hürriyeti cemî revabıt ve levazımatıyla camidir. İmam-ı Ömer (RA), İmam-ı Ali (RA) ve Salâhaddin-i Eyyûbî a'san bu müddeaya delil-i alenîdir. Buna binaen kat'iyen hükmediyorum: Şimdiye kadar noksaniyetimiz ve tedenniyatımız, sû-i ahvalimiz dört sebepten gelmiş:

1. Şeriat-ı Garranın adem-i müraat-ı ahkâmından,
2. Bazı müdahinlerin keyfemayeşa sû-i tefsirinden,
3. Zahirperest âlim-i cahilin veyahut cahil-i âlimin taassubat-ı nâbemahallinden,

a'sar: asırlar, yüzyıllar, dönemler
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adem-i muraat-ı ahkam: hükme muracaat etmeme, başvurmama
âlim-i cahil: gerçeği kavrayamayan kuru bilgisi olan ilim adamı
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
bahusus: özellikle.
binaen: den dolayı, nedeniyle.
burhan-ı bâhır: geniş delil.
cahil-i âlim: ilim sahibi gerçek âlimi tanımayan, ilme ve âlime kıymet vermeyen.
camî: kapsamlı
cemî: cümle, hep, bütün
delil-i alenî: herkesin bildiği açık delil
delil-i kat'î: kesin, şüphesiz delil
düvel-i mütemeddine-i salife: geçmişteki medeni devletler
ebed: sonsuzluk.
enbıya: peygamberler.
ezel: başlangıcı olmayan.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fikr-i münevver: aydınlık, nurlu fikir
garb: batı
gurup: güneşin batışı
hasil olmak: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
hükmetmek: yargılamak, karar vermek.
intıbak etmek: uyum sağlamak.
istıdadat-ı kemal: mükemmel kabiliyet.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak.
kelam-ı ezeli: ezeli söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü
keyfemayeşa: nasıl isterse istediği gibi, gelişi güzel, istediği şekilde
lâsiyyema: bilhassa, özellikle
levazımat: gerekli olan şeyler
maddî: maddeye ait.
mahall-i zuhur: görülen yer, ortaya çıkılan yer
mahsul: verim
maşrık-ı tulûu: doğma tarafı, yeri
mehd-i teşekkul: meydana gelme, beşiği
memalik-i Osmaniye: Osmanlı memleketi
meylü't-terakki: ilerleme meyli, yükselme isteği, ilerleme arzusu
müdahin: dalkavuk, yüze gülen
müddea: iddia olunan, iddia edilen şey.
müsavat: eşitlik.
neşvünema: büyüme ve yetişme, gelişme
netaiç: neticeler, sonuçlar

nispet: ilişi, bağ, oran, kıyas, nispetinde: oranında.
noksaniyet: eksiklik.
revabıt: rabıtalar, bağlar
sadr-ı evvel: öncekiler, ilk gelenler
seher: güneşin doğuşu
semere: meyve, güzel netice
su-i ahval: durumun kötü olması
su-i tefsir: kötü yorumlama
sust-i atalet: tembellik, tabiatı huyu
sümum-ı ağraz: düşmanlık, zehiri.
şark: doğu
şecere-i meylü'l-istıkmal-ı âlem: gelişmeye ve mükemmelleşmeye yönelmiş olan kâinat ağacı, kainat.
şecere-i tuba: cennetteki tuba Ağacı
şems-i İslâmiyet: İslâmiyet güneşi
şeriat-ı garra: parlak şeriat, İslam dini
taassubat-ı nâbemahal: yoktan yere, yersiz tutuculuk gösteren
tedenniyat: geri kalmışlık.

tegaddi: gıdalanmak, beslenmek
telahuk-ı efkar: fikirlerin birbirı peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi
teşerrüp: içmek.
tevessü: genişleme, yayılma
zahirperest: dış görünüşe önem veren.
zîhayat: hayat sahibi.

4. Sû-i tâli' cihetiyle ve sû-i intihap tarikıyla müşkilü't-tahsil olan Avrupa mehasinini terk ederek, çocuk gibi heva ve hevese muvafık zünup ve mesavı-ı medeniyeti tutî gibi taklittendir ki, bu netice-i seyyie zuhur ediyor. Memurin hakkıyla vazifesini ifa etse, memur olmayan ilcaat-ı zamana muvafık sa'yetse, sefahate vakıt bulamayacaktır. Bu iki kısmın herhangisinde bir fert, sefahate inhımak gösterdi ise, bu, heyet-i içtimaiye içinde muzır bir mikrop suretine giriyor.

Beşinci Hakikat: Zaman-ı sabıkta revabıt-ı içtima ve levazım-ı taayyüş ve fevaid-i medeniyet o kadar tekessür ve teşaub etmediğinden, bazı kalil adamların fikrı devletin idaresine yarı kâfi gibi ıdı. Amma bu zamanda revabıt-ı içtima o kadar tekessür etmış ve levazım-ı taayyüş o derece taaddüt etmış ve semerat-ı medeniyet o kadar tefennün etmiş ki, ancak yalnız kalb-i millet hükmünde olan Meclis-i Mebusan ve fikr-i ümmet makamında olan meşveret-i şer'î ve seyf ve kuvvet-i medeniyet menzilinde bulunan hürriyet-i efkâr o devletı taşıyabilir ve ıdare ve terbiye edebilir. Bu hakikate misal, eskı hükûmet-i müstebide ve yeni hükûmet-i meşrutadır.

"Üçüncü Hakıkat"in bana verdiği vazife ile ve hürriyetin ferman-ı mezuniyetiyle üç şey ihtar ediyorum:

• *Birincisi:* Bir cisim birden zerrattan tahallül ve yeni zerrattan teşekkül eylemesi muhal olacağından, cısm-ı devletin birden memurini ref' ve yenilerini ıkame eylemesi muhal olmasa da, müteazzırdır. Bınaenaleyh,

amma: ama, lâkın, ancak.
binaenaleyh: bunun üzenne bundan dolayı.
cihetiyle: bakımından yönünden.
cısm-ı devlet. devletin yapısı bunyesı.
ferman-ı mezuniyet. mezuniyet fermanı izin belgesi izin emin diploma
fert: kişi birey
fevaid-i medeniyet. medeniyetin faydaları.
fikr-i ümmet. Muslumanların duşuncesi
hakikat: gerçek.
heva: istek, heves nefsin arzusu.
heyet-i içtimaiye: toplum hayatı sosyalleşmiş toplum
hükmünde: yerinde değennde
hükûmet-i meşruta: meşrutiyet hukumetı
hükûmet-i müstebit: baskıcı hukumet.
hürriyet. 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındakı adı
hürriyet-i efkâr: fikir hürriyetı
idare: memleket işlennin yurutulmesi çekip çevrilmesi
ifa etmek: yerine getirmek, yapmak, ıs gormek
ihtar etmek. uyarmak.
ikame eylemek: yerleştirmek, yenne koymak.
ilcaat-ı zaman: zamanın zorlamaları çagın mecburiyetlen
inhımak gostermek. ahmak olmak, ahmaklaşmak.
kafi: yeter
kalb-i millet: toplumun kalbı
kalıl: az.
kuvvet-i medeniyet. medeniyet kuvvetı
levazım-ı taayyüş: yaşamak geçinmek ıçın gerekli olan şeyler
makam: manevi mevkı.
meclis-i mebusan: Osmanlı Parlamentosu milletvekillerinin toplandıgı mecıs
mehasin. guzellikler husunler iyılıkler
memurin: memurlar
menzil: yer koruma alanı.
mesavı-ı medeniyet. medeniyetın kotulukleri gunahlan
meşveret-i şer'i. dine şeriata uygun olarak yapılan meşveret.
muhal: ımkansız.
muvafik: uygun.
muzır: zararlı
müşkilü't-tahsil: elde etmesi zor muşkul olan
müteazzır: meydana gelmesi zor olan, guç, zor
netice-i seyyie: kotü sonuç.
ref: kaldırma, gıderme
revabıt-ı içtima: toplumu bırbınne baglayan baglar
sa'yetmek: çalışmak.
sefahat: beyınsızlık, zevk ve eğlenceye aşın derecede duşkunlük.
semerat-ı medeniyet. uygarlığın meyveleri faydalı neticeleri
seyf: kılıç.
su-i intihap: kotu tercih, kotu secım.
su-i tali': baghtsızlık, kotu talı
suret: bıcım, şekil
taaddut etmek: çogalmak, sayısı artmak.
tahallul: bozulma, değişme, ayrışma
tarik. yol, usul, meslek, vasıta, sebep
tefennun etmek. ilim ve sanatla degişikliğe ugramak.
tekessür etmek: çoğalmak, artmak.
tekessür: çok olma, çogalma
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.
teşaub: şubelere, kollara, sınıflara ayrılma
teşekkül eylemek. şekillenmek, meydana gelmek.
tuti: papagan
zaman-ı sabık. geçmiş onceki donem.
zerrat: molekuller
zuhur etmek. ortaya cıkmak, meydana gelmek
zünup: gunahlar

istidad-ı habis ve kabil-i ıslah olmayan adamları zaten cism-i devlet def-i tabî ile ifraz edecektir. Amma kabil-i ıslah olanlar, zaten güneş garbdan tulû etmediğinden, tevbenin kapısı açıktır. Bunların tecrübelerinden istifade etmeli. Bunların yerini dolduracak kırk sene lâzım. Yoksa, umumu aleyhinde itâle-i lisan ve terzil etmek, bu şanlı olan ittihad-ı milleti bozulmuş bazı efkâr ve ahlâklarına binaen bir hastalığa hedef edecektir.

• *İkincisi*: Ben Şarkın dağlarında büyümüş idim. Merkez-i hilâfeti güzel tahayyul ediyordum. Vakta ki, bundan yedi-sekiz ay mukaddem Dersaadete geldim. Gördüm ki, İstanbul, tevahhuş ve tenafür-i kulûb sebebiyle, medenî libası giymiş vahşî bir adama benzerdi. Şimdi, ittihad-ı millî sebebiyle, medenî adam, fakat yarı medenî, yarı vahşî libasında bize arz-ı dîdar ediyor. Evvel Şarkta fenalığın sebebi, Şarkın uzvu hastalanmış zannediyordum. Vakta ki, hasta olan İstanbul'u gördüm, nabzını tuttum, teşrih ettim; anladım ki, kalbindeki hastalıktır, her tarafa sirayet eder. Tedavisine çalıştım; bir divanelikle taltif edildim.

Hem de gördum ki, medeniyet-i hakikiyeyi teşkil eyleyen İslâmiyet, maddî cihetinde medeniyet-i hâziradan geri kalmış; güya İslâmiyet sû-i ahlâkımızdan darılmış, mazi tarafına dönüp gidiyor. Zaman-ı Saadete bizi şikâyet edecektir. Bunun en büyük sebebi, istibdattan sonra, mürşid-i umumî üç büyük şubenin ki, "Cümlenin maksudu bir amma rivayet muhtelif," veyahut

ahlâk: huylar tabiatlar
aleyhinde: karşısında
amma: ama lâkin ancak.
arz-ı dıdar etmek: görünmek.
binaen: den dolayı nedeniyle
cihetinde: bakımından
cism-i devlet: devletin yapısı bünyesi.
cumle: herkes
darılmak: küsmek.
def-ı tabiî: bünyede ve içte olan şeyi fitri ve normal şekilde dışarı atmak.
Dersaadet: saadet kapısı İstanbul
divanelik: delilik.
efkar: fikirler düşünceler
evvel: önce
fenalık: kötü oluş.
garb: batı
güya: sanki
hedef: gaye maksat.
ifraz etmek: bütünden ayırmak.
İslâmiyet: Müslümanlık.
istibdat: keyfî yönetim zulüm ve baskı
istidad-ı habis: alçak kötü, pis yetenekler
istifade etmek: yararlanmak
itâle-i lisan: dil uzatma kötü şeyler söyleme.
ittihad-ı millet: millet birliği
ittihad-ı millî: millî birlik.
kabil-i ıslah olmak: iyi duruma gelmek, düzelmek.
kabil-i ıslah: iyi duruma getirme
lâzım: gerek.
libas: elbise.
maddî: maddeye bakan yönü
maksut: maksat amaç gaye
mazi: geçmiş zaman
medenî: kibar edepli terbiyeli fazileti
medeniyet-i hakikiye: gerçek medeniyet.
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet
merkez-i hilâfet: halifelik merkezi İstanbul
mukaddem: önce.
mürşid-i umumî: genel irşat edici, herkese hakkı gösterici
nabız: kalb vuruşunun sağladığı kan basıncından dolayı atar damarlara ve özellikle bilekteki atar damara parmakla basıldığında duyulan kımıldama
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme
sirayet etmek: bulaşmak, yayılmak, dağılmak.
su-i ahlak: Ahlâk kötüluğu kötü ahlak.
şanlı: şerefli namlı.
şark: doğu
şikayet etmek: dert yanmak sızlanmak, yakınmak.
şube: kısım.
tahayyül etmek: hayale getirmek, hayalinde canlandırmak
taltif edilmek: mükâfatlandırılmak
tecrube: deneyim.
tedavi: iyileştirme.
tenafür-i kulûb: kalblerin birbirinden nefret etmesi, ürkmesi kalblerin birbirinden uzaklaşması
terzil etmek: rezil etmek, itibarını düşürmek.
teşkil eylemek: meydana getirmek.
teşrih etmek: bir meseleyi iyice araştırıp ortaya çıkarmak.
tevahhuş: korkma, ürkme
tövbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup bir daha işlememek üzere söz verme
tulu etmek: doğmak.
umumu: genel
uzuv: organ.
vahşi: yabanı
vakta ki: ne vakit ki oldugu vakit.
zaman-ı saadet: saadet, mutluluk çağı Asr-ı Saadet, Hz Peygamber (ASM) ve Sahabı devri
zannetmek: sanmak.
zaten: aslında.

عِبَارَاتُنَا شَتّٰى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ وَكُلٌّ إِلٰى ذَاكَ الْجَمَالِ يُشِيرُ[1]

beytinin masadakı olan ehl-i medrese ve ehl-ı mektep ve ehl-i tekkenin tebayun-i efkâr ve tehalüf-i meşaribidir.

Bu tebayün-i efkâr ahlâk-ı İslâmiyenin esasını sarsmış, ittihad-ı milleti çatallaştırmış, terakkiyat-ı medeniyeden geri bırakmıştır. Zira biri ifrat ile diğerini tekfir ve tadlil ediyor; öteki tefrit ile onu techil ve gayr-ı mutemet addediyor. Bunun çaresi, tevhid ile ve efkârlarının mabeyninde teyit ile münasebet ile musalâhadır. Tâ itidal noktasında musafaha ile birleşmeli ki, aheng-i terakkiyi ihlâl etmesinler.

• *Üçüncüsü*: Ben vaizleri dinledim; nasihatleri bana tesir etmedi. Düşündüm. Kasavet-i kalbimden başka üç sebep buldum:

Birincisi: Zaman-ı hâzırayı zaman-ı salifeye kıyas ederek yalnız tasvir-i müddeayı parlak ve mübalâğalı gösteriyorlar. Tesir ettirmek için, ispat-ı müddea ve müteharri-i hakikatı ikna lâzım iken, ihmal ediyorlar.

İkincisi: Bir şeyi terğib veya terhib etmekle ondan daha mühim şeyi tenzil edeceklerinden, muvazene-ı şeriatı muhafaza etmiyorlar.

Üçüncüsü: Belâgatin muktezası olan hâle mutabık, yanı ilcaat-ı zamana muvafık, yanı teşhıs-ı illete munasıp söz söylemezler. Güya insanları eski zaman köşelerine çekiyorlar, sonra konuşuyorlar.

1- İfadelerimiz ayrı ayrıdır. Senin güzelliğin ise birdir. Hepsi de o cemale işaret ediyorlar.

addetmek: saymak, kabul etmek.
aheng-i terakki: terakki ahengi, ilerlemenin ahengi, ilerlemedeki uyum ve düzeni.
ahlak-ı İslamiye: İslâm ahlâkı.
belâgat: sözün güzel olmakla beraber yerinde, durıma ve makama uygun olması.
beyit: iki misradan oluşan şiir.
efkar: fikirler, düşünceler.
ehl-ı medrese: İslamî ilimlerle meşgul kişiler.
ehl-i mektep: mekteplı, okullu, okuma yazma bilen, bilgili olanlar.
ehl-i tekke: tekkeye zikre devam eden dervış.
esas: öz.
gayr i mutemet: inanılmaz, güvenilmez.
güya: sanki, sözde.
hal: şımdıkı zaman.
ifrat: aşırı, aşırılık, haddinden geçme, pek ilen gitme.
ihlal etmek: bozmak, çiğnemek.
ihmal etmek: ehemmiyet vermemek, muhımsememek, onemsememek, gereken ilgi ve onemi gerekuğı şekilde gostermemek.
ikna: bir kanaatı, fikrı, düşunceyı kabul ettırme, inanmasını sağlama, inandırma, inandırılma.
ilcaat-ı zaman: zamanın zorlamaları, çağın mecbuniyetleri.
ispat-ı müddea: iddia edilen şeyin ispatı.
itidal: aşırı olmama, orta hâlde olma, ölçululuk.
ittihad-ı millet: milletin birliği.
kıyas etmek: karşılaştırmak.
kasavet-i kalb: kalb katılığı.
lâzım: gerek.
mabeyn: ara.
masadak: onaylanan, tasdik olunan husus.
muhafaza etmek: korumak.
muhtelif: çeşitli.
mukteza: iktıza eden, gereken.
musafaha: iki elle yapılan tokalaşma, sevgısını gösterme, kucaklaşma.
musalâha: uzlaşma.
mutabık: uygun.
muvafık: uygun.
muvazene-i şeriat: İslamıyetteki dengeli oluş, ölçululuk.
mübalağalı: abartılı.
mühim: onemlı, ehemmıyetlı.
munasebet: ilgi, bağ.
münasip: uygun.
muteharri-i hakikat: gerçeği araşırma.
nasihat: öğut.
tadlil etmek: dalâletle suçlamak.
tasvir-i müddea: iddia edilen şeyi anlatma, tanıtma.
tebayün-i efkar: fikrlerin, düşuncelerin birbirine zıt ve muhalif olması.
techil: cahil görme, birinin cahıllığını ortaya koyma.
tefrit: gerekenden az ile sınırı aşma.
tehalüf-i meşarip: hareket tarzının, ruturnların birbirine zıt ve muhalif olması.
tekfir: kufurle itham etme.
tenzil etmek: degerini indırmek, onemsızleştırmek.
terakkiyat-ı medeniye: medeniyetin ilerlemeleri.
terğip: isteklendırme, istetme, istek verme.
terhip etmek: korkutmak.
tesir etmek: etkilemek, ız bırakmak.
teşhis-i illet: hastalığın teşhisi belırlenmesi.
tevhid: birleme.
teyit: doğrulama.
vaiz: nasihat eden, dını konular uzerine ogutler veren.
zaman-ı hazıra: şımdıkı zaman.
zaman-ı salife: geçmiş zaman.
zıra: çunku.

Hâsıl-ı Kelâm: Büyük vaizlerimiz hem âlım-i muhakkik olmalı, tâ ispat ve ikna etsin; hem hakîm-i mudakkik olmalı, tâ muvazene-i şeriatı bozmasın. Hem belîğ-i mukni olmalı, tâ mukteza-ı hâl ve ilcaat-ı zamana muvafık söz söylesin. Ve mizan-ı şeriatla tartsın! Ve böyle olmaları da şarttır.

Yaşasın Şeriat-ı Garra, yaşasın adalet-i İlâhî!.

Yaşasın ittihad-ı millî; ölsün ihtilâf.

Yaşasın muhabbet-i millî; gebersin ağraz-ı şahsiye ve fikr-i intikam!

Yaşasın şecaat-i mucessem askerler! Yaşasın satvet-i müşahhas ordular! Yaşasın akıl ve tedbir-i mücessem dindar cemiyet-i ahrar ve Nur Talebeleri! [1]

Yaşasın yaraları tedavi etmek fıkrında olan Halife-i Peygamber!

Kürdistan dağ ağacının meyvesi, hazmı sakildir ve dikkatlice çiğneyiniz, tâ hazmolsun. Yoksa helâl etmeyeceğim. Eğer siz de, iki gazeteci nasıl sözümü tahrif etmiş, öyle okursanız Allah imdat eyleye! İrticaları söylemişim, lâkin her bir kelimede bir maksadım var, dikkat ediniz; tâ ki [2] وَكَمْ مِنْ عَائِبٍ أَمْرًا صَحِيحًا ○ وَآفَتُهُ مِنَ الْفَهْمِ السَّقِيمِ 'e mâsadak olmayasınız, vesselâm."

Said Nursî

1 Buradan sonraki ifadeler 1910 baskılı *Nutuk* esninde yer almaktadır.

2 Nice doğru işleri ayıplayanlar vardır ki, bu onların anlayışının sakatlığındandır.

adalet-i İlâhî: Allah'ın adaleti, İlâhî adalet.
ağraz-ı şahsiye: şahsî kişisel kın, husumet, düşmanlık, garaz.
akıl: akıllı.
âlım-ı muhakkik: tahkik eden, araştıran ilim adamı.
belîğ-i mukni: düzgün bir şekilde meramını anlatarak inandırıcı olan.
cemiyet-i ahrar: ahrarlar, hürriyetçiler derneği.
dindar: dini emirlen yaşayan.
fikr-i intikam: intikam fikri.
hakîm-i müdakkik: dikkatlice inceden inceye araştıran hikmet sahibi.
halife-i Peygamber: Peygamber (ASM) halifesi.
hâsıl-ı kelâm: sözün kısası.
hazım: sindirim.
helal etmek: hakkından vazgeçmek, hak dava etmemek.
İhtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ıkılık.
İkna etmek: bir kanaati, fikri, düşünceyi kabul ettirmek, inanmasını sağlamak, inandırmak.
İlcaat-ı zaman: zamanın zorlamaları, çağın mecburiyetleri.
İmdat: yardım.
İrticaien: hazırlıksız olarak, düşünmeden, içe doğduğu gibi, içten geldiği şekilde, ansızın.
İspat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
İttihad-ı millî: millî birlik, milletin birliği.
lâkin: ama, fakat.
maksat: gaye.
mâsadak: uygun, tıpkı.
mizan-ı şeriat: İslâmiyetin terazisi, ölçüsü.
muhabbet-i millî: millî muhabbet, millî sevgi, kendi milletine duyulan sevgi.
mukteza-ı hal: halin gerektirdiği şekilde, hâlin gereği durum, duruma göre, icabına göre.
muvafık: uygun.
muvazene-i şeriat: İslâmiyetteki dengeli oluş, ölçululuk.
Nur Talebeleri: Risale-i Nurları okumak, yaymakla, iman ve Kur'an hizmetinde bulunanlar.
sakıl: ağır, canı sıkan, sıkıntılı.
satvet-i müşahhas: ezici güç ve kuvvetleri, açıkça görülen.
şecaat-i mücessem: kahramanlıkları görülen.
Şeriat-ı Garra: parlak İslâm dini.
tahrif etmek: bozmak, değişikliğe uğratmak.
tedbir-i mücessem: idare etme ve çare üretmede yoğunlaşmış.
vaiz: nasihat eden, dini konular üzerine öğütler veren.

Prens Sabahaddin Bey'in Sû-i Telâkki Olunan Güzel Fikrine Cevap

Hayat ittihattadır. Benim gibi bir bedevinin fikri fıtrat-ı asliyeye daha yakın olduğu için muhakemesi de tabiî olduğundan, sun'iden daha mükemmel olacaktır. Şöyle ki:

Efrat mabeyninde muhabbet-i millî, zerrat mabeyninde-ki cazibe-i cüz'iyeleri gibi, bir muhassal teşkili ile cihetü'l-vahdetimiz olan usul-i merkeziyeyi intaç edeceğinden, ittihat ve muhabbet-i millî revabıtını tahkim eylemekle zulâl-ı medeniyet o mecarîde seyelân ederek şu anasır-ı muhtelifeyi bir seviyeye getirdiğinden, aheng-i terakkı hoş bır nağme ile ecnebılenn sımah-ı hâssesinde tanınendaz edecektir.

Hem de, her kavmın mâbihi'l-bekası olan âdât-ı milliye ve lisan-ı kavmiyeye ve ıstıdad-ı efkâra muvafık, hükûmet teşebbüsata başlamalı. Tâ kı makine-i terakkiyat-ı medenıyetın buhan hukmunde olan musabakayı intaç edecek bir hiss-i rekabet peyda olabilsin. Yoksa bu revabıt ve mecanîyi fekkedecek adem-ı merkeziyet fıkri veyahut onun ammizadesi unsura mahsus siyasî kulüpler –zaten merkezden nefret var– istibdat cihetıyle ve şiddet-i ihtilâf-ı unsur ve mezhep sebebiyle birden bire kuvve-i anılmerkeziyeye ınkılâp edeceğinden, tevsî-i mezuniyet kabına vahşetin galeyanıyla sığmayacağından, Osmanlılık ve meşrutiyet perdesini birden feveran ile yırtacak bır muhtarıyete ve sonra istiklâliyete ve sonra tavaif-i mülûk suretini giydiğinden hiss-ı rekabet dâıyesıyle vahşetın ve

âdât-ı millî: millî âdetler gelenek görenekler
adem-i merkeziyet: bir idareye bağlı olan bolumlenn kendı kendılennı idare etme sıstemı yennden yonetım
aheng-ı terakkı: ilerlemenin ahengi ilerlemedeki uyum ve duzenı.
ammızade: amca çocuğu
anasır-ı muhtelife: çeşıtlı unsurlar çeşıtlı kavımler
bedevi: göçebe.
cazibe-ı cuz'i: atomik çekım gucu
cihetıyle: bakımından.
cıhetü l-vahdet: birlik yönu
dalye: sebep
ecnebi: yabancı
efrat: fertler
fıtrat-ı asliye: bozulmamış yaratılış insan doğuştan Islam fıtratı uzerine yaradılmıştır
fekketmek: feshetmek, kesmek bozulmak.
feveran: depreşme coşma köpurme çıkma fışkırma
galeyan: coşma çalkalanma
hiss-ı rekabet: aynı amacı guden kımseler arasındakı yarışma duygusu
hukmünde: değerinde.
ınkılap etmek: bır halden başka bir hale geçme degışme donuşme.
ıntaç etmek: netice vermek, dogurmak.
istibdat: baskıcı yonetım zulum ve tahakkum
ıstıdad-ı efkâr: fikre düşuncye aıt kabılıyetler
istıklâlıyet: bagımsızlık.
ittıhat: bir olma birleşme; birlıktelik.
kulüp: cemıyet, demek
kuvve-ı anılmerkeziye: merkez kaç kuvvetı, bir merkez çevresın de hareket eden bir cısmı o mer kezden uzaklaştıran kuvvet.
lisan-ı kavmiye: her kavmın, her mılletın kendine aıt konuşma dılı
mabeyn: ara
mabihilbeka: devamlılık sebebi olan beka
mahsus: ozel
makine-i terakkiyat-ı medeniyet: medenî gelişım ve ilerlemenın motoru
mecarî: bir ışın gıdiş oluş yolları.
mecra: yol yatak ıstıkamet.
meşrutıyet: bir hukümdarın baş kanlıgı altındakı mılet meclısı ıle ıdare edılen devlet sıstemi
muhabbet-i millî: mıllı muhabbet, mıllı sevgı kendı mılletıne duyulan sevgı
muhakeme: akıl yurutüp dogru netıce elde edebılme tartma degerlendırme yargılama
muhassal: toplam hulasa.
muhtarıyet: özerklik.
muvafık: uygun.
mukemmel: eksıksız, tam
müsabaka: yarış
nagme: ezgı ahenk.
peyda olmak: meydana çıkmak, oluşmak
revabıt: rabıtalar bağlar
sımah-ı hasse: duyarlı hassas kulaklar
seyelân etmek: akmak.
su-ı telakkı: kotu anlayış, yanlış duşunce
sun'ı: tabıi olmayan yapma
suret: bıcım şekıl
şıddet-ı ıhtılaf-ı unsur ve mezhep: mezhebe dayalı ve etnık ay rımcılıgın yogunlugu keskınlıgı
tabıi: doğuştan yaratılıştan sun'ı olmayan normal olagan
tahkim eylemek: guçlendırmek, saglamlaştırmak.
tanınendaz: çınlayan
tavaif-ı mülûk: tanhî bir olay olarak, Abbasi Devletinin parçalanması ile kuçuk devlederin ortaya çıkması memleketlerin devletlerin parçalanması
teşebbusat: gırışımler
teşkil: meydana getırme
tevsi-i mezuniyet: yetkinin arunlmasi genişletılmesi.
unsur: esas kok
usul-ı merkeziye: merkezî esaslar ölçuler
vahşet: yabanılık.
zerrat: atomlar
zulal-ı medeniyet: medeniyetin tatlı suyu

adem-i müsavatın mahsulü olan fikr-i istilâ yardımıyla bir mücadele-i keşmekeş intaç edeceğinden, öyle bir zenb-i azîm olur ki, hürriyetteki hasene-i uzmaya menafi-i umumî mizanıyla tartılsa muvazı, belki ağır gelecektir.

Seviye-i irfanı bir mütemeddin devletin –Alman gibi– libas-ı siyaseti, kamet-i istıdadımıza ya kısa veya uzun olacaktır. Zira seviyemiz bir değildir. Tıbbın eski bir düsturudur ki, her illet zıdd-ı tabıatıyla tedavi olunur. Binaenaleyh, mizac-ı ittihad-ı millete arız semum-i istibdat ile, istidat ve meyl-i iftirak marazını izale veya tevkif lâzımken, adem-i merkeziyet fikriyle veyahut onun kardeşioğlu gayr-i mahlût siyasî kulüpler sirayetine yardım ve önüne menfezler, kapılar açmak muhalif-i kaide-i hikmet ve tıp olduğundan, bir deha-i mücessemin, ki fatiha-i zaferi istihsal, hasene-i uzma-i hurriyet ve ittihad-ı milleti iken, böyle bir iftirak zenb-i azîmiyle hatime çekmek, on üç asır evvel ölmüş asabiyet-i cahiliyeyi ihya ile fıtneyi ikaz etmek ve Asya'nın mahall-i saadetimiz olan sema-i istikbeldeki cınanı cehenneme dondurmek, hamiyet ve ulüvvücenaplarına yakıştıramıyorum.

Onun tevili güzel; fikren taakkul edebiliriz, amma istıdadımızla amelen tatbık edemeyiz. Tatbikine çok zaman lâzım. Biz ki ekseriz, muvahhidiz; tevhidle mükellef olduğumuz gibi, ittihadı tesis edecek muhabbet-i milliye ile muvazzafız. Eğer unsur lâzım ise, unsur için bize İslâmiyet kâfidir.

Said

adem-i merkeziyet: bir idareye bağlı olan bölümlerin kendi kendilerini idare etme sistemi, yerinden yönetim
adem-i müsavat: eşitliğin olmaması.
amelen: fiilen, işleyerek, çalışarak, yaparak.
amma: ama, lâkin, ancak.
arız: mânı olan her şey
asabiyet-i cahiliye: cahillikten ortaya çıkan ırkçılık
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı.
cınan: bahçeler, cennet.
deha-i mücessem: görünen üstün zeka
düstur: kanun, kaide
fatiha-i zafer: zaferin başlangıcı
fikren: düşünerek, zihnen
fikr-i istila: üstün gelme fikri, üste çıkma düşüncesi
fitne: ahlâkta ve toplum düzeninde azgınlık ve bozgunculuk, baştan çıkarma
gayr-i mahlut: karışık olmayan
hamiyet: gayret, millî onur ve haysiyet.
hasene-i uzma: çok büyük güzellikler
hasene-i uzma-i hürriyet: hürriyetin büyük güzellikleri
hatime çekmek: son vermek, bitirmek
iftırak: hıcran, ayrılık.
İhya: diriltme, hayat verme
ikaz etmek: uyandırmak.
illet: hastalık.
intaç etmek: netice vermek, doğurmak.
İslâmiyet: Müslümanlık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istihsal: üretme, ortaya çıkarma
ittihad-ı millet: milli birlik.
ittihat: bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, aynı noktada birleşme
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kamet-i istıdat: kabiliyet, yetenek, beden, boyu
kulüp: cemiyet, dernek.
libas-ı siyaset: siyaset elbisesi.
mahall-i saadet: mutluluk yeri
mahsul: hasıl olan, meydana çıkan şey
maraz: dert, bela
menafi-i umumi: genel fayda, umuma ait faydalar, halkın yararına.
menfez: delik, yarık, ağız
meyl-i iftirak: ayrılık eğilimi
mizac-ı ittihad-ı millet: milli birliğin karakteri
mizan: ölçü
muhabbet-i milliye: millî muhabbet, millî sevgi, kendi milletine duyulan sevgi
muhalif-i kaide-i hikmet ve tıp: tıp ilmine ve hikmete aykırı kural
muvahhit: tevhid eden, Cenâb-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
muvazı: birbirine denk.
muvazzaf: vazifeli.
mücadele-i keşmekeş: karmakarışık mücadele
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
mütemeddin: medenileşmiş, ilerlemiş, medenî
sema-i müstakbel: gelecek sema.
semum-i istıbdat: istıbdat zehri.
seviye-i irfan: ilim ve zekâ yönüyle olgun
sirayet: bulaşma, geçme, yayılma, dağılma
tıp: sağlık bilimi, tabiplik, doktorluk, hekimlik
taakkul etmek: akıl erdirmek, zihin yorarak anlamak.
tatbik etmek: yerine getirmek, uygulamak.
tedavi: iyileştirme.
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma
tevil: yorumlama, yorum.
tevkif: uygun düşürme, bir şeyi uygun duruma getirme, durdurma
uluvvücenap: cömertlik, büyüklük.
unsur: kök, ırk, milliyet.
zıdd-ı tabıat: yapısının aksi
zenb-ı azım: büyük günah
zira: çünkü.

İstanbul'da Kürdlere Edilen Telkinat

Ruhumu misafireten bir hamal cesedine gönderdim ve hamal lisanıyla hamallara hitaben beyan-ı hâl ettim. Kusurumu müstear hamallığıma bağışlamalı.

Ey Hamallar!

Sizin kalbinizde bu fikri ekiyorum. Zira kalbiniz hâlî ve bozulmamıştır.

اَتَانِي هَوَاهَا قَبْلَ اَنْ اَعْرِفَ الْهَوٰى ○ فَصَادَفَ قَلْبًا خَالِيًا فَتَمَكَّنَا [1]

beytinin ruhu sizden tecelli edecek. Kulak istemem, kalble dinleyiniz. Gayet kıymettar üç cevherimiz var, şeriat, namus, gayret lisanıyla muhafazasını bizden istiyorlar.

Birincisi İslâmiyet ki, milyonlarla şühedanın kan pahasıdır.

İkincisi insaniyet ki, insanı umum âleme sultan eden odur.

Üçüncüsü milliyetimiz ki, o âsârıyla hayy olan dahi seleflerimizle bir rabıta-ı ittihadımızdır.

Bundan maada, bizim üç düşmanımız var; bizi mahvediyor:

• *Birincisi fakr.* Yalnız burada kırk bın hamal buna canlı delillerdir.

• *İkincisi cehil.* Bu kırk binde kırk nefer murebbîü'l-efkâr olanı gazeteyi bu zaman-ı terakkide okuyamamasıyla müsbittir.

1- Aşkı bilmezden evvel onun aşkı ile karşılaştım. Kalbimin boşluğundan istifade edip orayı mekân eyledi.

âlem: dünya
asâr: eserler
beyan-ı hâl etmek: vaziyeti durumu bildirmek, açıklamak.
beyit: aynı vezinle yazılmış, mana bakımından birbirine bağlı iki bendlerden oluşan şiirlerde her bir bend
cehil: cahillik, bilgisizlik.
cevher: esas, maya, öz
delil: şahit, belge, tanık.
fakr: fakirlik.
fikir: düşünce, görüş
gayet: son derece.
gayret: çalışma, çabalama
hâlî: bir şeyden uzak, mustesna
hayy: diri, canlı
hitaben: hitap ederek, söyleyerek yönelerek
insaniyet: insanlık.
İslâmiyet: Müslümanlık.
kıymettar: kıymetli.
lisan: dil
maada: başka, geriye kalan
misafireten: misafir olarak.
muhafaza: koruma
mürebbiü'l-efkâr: fikirlerin terbiye edicisi, olgunlaştırıcısı
müsbit: ispat eden, delil ortaya koyan, ispatlayan.
müstear: ödünç olarak alınmış, geçici bir zaman kullanılmak üzere alınmış, kendi malı olmayan
namus: edep, haya, ahlak.
nefer: rütbesiz asker, er
paha: fiyat, değer
rabıta-i ittihat: birlik bağı
ruh: öz, can alıcı nokta
selef: daha önce yaşamış olan kimse, cet,
sultan: hükümdar
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şühedâ: şehitler
tecelli etmek: görünmek, yansımak
telkinat: telkinler, öğretmeler, öğretilen şeyler
umum: bütün, genel
zaman-ı terakki: yükselme, gelişme, ilerleme vakti.

• *Üçüncüsü* keşmekeştir. Şimdi dört yüz bin cesur muharrip bir kuvve-i cesimeye malik olduğumuz hâlde ihtilâf-ı dâhilîden dolayı mahvoluyor.

Şimdi bize üç elmas kılıç lâzımdır, tâ ki üç cevherimizi muhafaza ve üç duşmanımızı mahvetsin.

Birincisi ittihad-ı millî, *ikincisi* sa'y-i insanî, *üçüncüsü* muhabbet-i millîdir ki; bu ittihatla o kuvve-i cesimeyi hükûmetin eline vermekle, harice sarf ettiğinden kendimizi müstahak-ı adalet ve ona bedel hukûmetten adalet ve müterakim hukukumuzu isteyeceğiz.

Altı yüz seneden beri bayrak-ı tevhidi umum âleme karşı ilân eden ve istibdada şiddet-i itaat ve terk-i âdât-ı milliye ile ihtiyarlanan bizim şanlı Turk pederlerimize kuvvet ve cesaretimizi peşkeş ve hediye edelim. Ona bedel onların akıl ve marifetinden istifade edeceğiz ve asaletimizi de göstereceğiz.

Mâhâsıl, *Türkler bizim aklımız, biz de onların kuvvetiyiz; mecmuumuz bir iyi insan oluruz.* Hodserâne yapmayacağız. Bu azmimizle başka unsurlara ders-i ibret vereceğiz. İyi evlât böyle olur. Hem de istibdat zamanında bir batman itaat etmişsek, şimdi bin batman itaat ve ittihat farzdır. Zira şimdi sırf menfaati göreceğiz. Çünkü hükûmet-i meşruta, hakikî hukûmet-i meşruadır.

Elhâsıl, İttifakta kuvvet var, ittihatta hayat var, uhuvvete saadet var, itaat-i hukûmette selâmet var. Hablu'l-metin-i ittihada ve şerit-i muhabbete sarılmak zarurîdir.

Said

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
âlem: dünya.
asalet: soyluluk, asillik, kendi namına hareket.
azim: kesin karar.
batman: yaklaşık sekiz kg ağırlığında bir ağırlık ölçüsü.
bayrak-ı tevhid: tevhid, İslâm birliği bayrağı.
bedel: karşılık.
cesaret: cesurluk, yiğitlik, yürekli lık.
cevher: esas, maya, öz.
ders-i ibret: ibret dersi.
elhasıl: sonuç olarak, özede.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
evlat: veledler, çocuklar.
farz: İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
hablülmetin-i ittihat: birlikteliğin sağlam kopmaz ipi.
hakiki: gerçek.
harice: dışarı.
hayat: yaşayış, yaşama.
hodserâne: dik başlılıkla, serkeş cesme, kimseyi dinlemeden.
hukuk: haklar.
hukumet: yönetim.
hukumet-i meşrua: İslâm'a uygun devlet.
hukumet-i meşruta: meşrutiyet hükümeti.
ihtilaf: ı dahili: iç karışıklık.
ilân etmek: duyurmak.
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
istifade etmek: yararlanmak, faydalanmak.
itaat etmek: boyun eğmek.
itaat-i hukumet: hükümete boyun eğme, itaat etme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
ittihad-ı milli: milli birlik.
ittihat: bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, aynı noktada birleşme.
keşmekeş: karışıklık.
kuvve-i cesime: büyük kuvvet.
kuvvet: güç, kudret.
lâzım: gerek.
mahasıl: netice, sonuç.
malik: sahip.
marifet: bilgi, bilme, tanıma, hüner, anlatma, övme, ustalık.
mecmuumuz: hepimiz.
menfaat: fayda, kar.
muhabbet-i milli: milli muhabbet, milli sevgi, kendi milletine duyulan sevgi.
muhafaza: koruma.
muharrip: savaşçı.
mustahak-ı adalet: adaletli davranılmayı hak etme, adalete layık olma.
muterakim: birikmiş.
peder: baba, ata.
peşkeş: armağan, bağış.
sırf: yalnız.
sa'y-i insanî: insanın çalışması, gayret.
saadet: mutluluk.
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
selamet: salimlik, emniyet, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
şanlı: ünlü, şerefli.
şerid-i muhabbet: sevgi ipi.
şiddet-i itaat: şiddetli boyun eğme, itaat.
terk-i adat-ı milli: milli alışkanlıkların bırakılması.
uhuvvet: kardeşlik.
umum: bütün, genel.
unsur: ırk, etnik grup.
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.
zira: çünkü.

Herkes Vazifesini Bilmeli, Suistimal Etmemeli

Gazeteler iki vazife-i mühimmeyi deruhte etmiştir Çunku, iki rütbeye mazhar olmuş. *Birincisi* dellâlu'l-mehasinü ve'l-meayib, *ikincisi* hatibü'l-umumî veyahut mürebbîü'l-efkâr.

Evvelki ünvan iktiza ediyor ki, hâkimiyet-i millet ve hak tefettüşün seyf-i kàtı olan hsan-ı matbuattaki tesiratı muhafaza etsin

İkinci ünvan iktiza ediyor ki, efkârı terbiye ve talim etsin, sathî etmesin. Hâlbukı, şımdı aksulamel yapıyor. Zıra bu kadar kesret ve karma karışıklık bu tesiratı inkısama vermekle kuvvetini kaybetmiş ve efkârı âdeta sathî etmiş ve ehl-i sa'yin vaktini de imate ediyor

Hem de, gazete sahibi, zemin bulmak için fikr-i intikamın maden-i habisi olan şahsiyatı karıştırıyor. Veyahut on para kazanmak için ahlâk-ı İslâmiyeyi esasıyla sarsan istihzaat ve terzılât ve mustehcenat ıle ezhan-ı şûrede ahlâk-ı rezilenin tohumunu ekiyorlar Veyahut devletin en mühim, en nazik ve en hafî noktalarını avamın ezhanına arz ediyorlar ki, bizi bu hâle düşüren malâyanilik ve mâfevkının vazifesine karşmak gibi seyyiata meydan veriyorlar Bu gazetelere ya tensikat veya taksimü'l-a'mal kaıdesinin ıcrası lâzımdır.

âdeta: sanki.
ahlak-ı İslamıye: İslâm ahlakı
ahlak-ı rezile: aşağılık, rezil ahlak.
aksulamel: tepki reaksiyon
arz etmek: sunmak
avam: kulturlu yuksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
dellalü'l-mehasinü ve l-meayıp: ayıplan ve guzellikleri ilan eden.
deruhte etmek: üstune alınmak yuklenmek.
efkâr: fikirler duşunceler
ehl-i sa'y: çalışanlar
esas: kok temel
evvelki: onceki.
ezhan: zihinler
ezhan-ı şure: verimsizler çorak zihinler
fikr-ı intıkam: intıkam öc alma duşuncesi
hafi: gizli.
hakimiyet-i millet ve hak: millet ve hak egemenligi
hakk-ı teftış: teftış hakkı
hâl: durum.
halbuki: oysa kı
hatıbu l-umumî: umum adına konuşan
ıcra: tatbik yerine getirme
ıktıza etmek: gerektirmek, gereklilik
imate etmek: yok etmek, öldurmek.
inkısam: bölunme parçalanma
istihza: ateş yakıp alevlendirme ateşi eşeleme
kaıde: kural esas dustur
kesret: çokluk.
lazım: gerek.
hsan-ı matbuat: basının gazetelerin dılı
maden-ı habıs: alçaklık, kotulluk kaynagı
mâfevk: makam ve mevkıce ust te bulunan amir
malayanilik: manasız faydasız boş şeylerle ugraşma durumu
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek.
meydan vermek: fırsat vermek.
muhafaza etmek: korumak.
muhim: onemli ehemmiyetli
mürebbiü l-efkâr: fikirlen terbiye eden olgunlaştıran
müstehcenat: açık saçıklık, edepsizce ve terbiyesizce olan şeyler ahlaka aykırılıklar uygunsuzluklar
nazık: ince.
rutbe: sıra derece mertebe paye.
sathı: yuzeysel
seyf-i katı: keskin kılıç
seyyiat: seyyieler fenalıklar kotulukler
suistımal: bir şeyı kotuye kullanma
şahsıyat: kişilikler kişilik ozellikleri
taksimü l-a'mal: ış bolumu ışlerin paylaştırılması.
talim etmek: eğitmek.
tensikat: eksiltmeler noksanlaştırmalar duzenlemeler
terbiye: eğitme yol gosterme
terzilat: rezil etmeler itibarını du şurmeler
tesirat: etki etme
ünvan: ad isim lakap
vazife: gorev
vazife-i mühimme: onemli gorev
zemin: yer ortam
zıra: çunku.

Ciddî gazetelerin âyinelerinde iki aylık çocuğun ağzına ekmek doldurmakla çarçabuk büyük olmak için öldüren seksen yaşındaki acuzenin suret-i kabîhi içinde görünüyor.

Ve mizah gazetelerinin paslı mir'atlarında üçüncü arkadaşın muşairâne vaktinde kafiye-i "sâ"yı bulmak için, [1] اِمْرَأَتِي طَالِقٌ ثَلَاثًا !..

Arkadaşları demişler: [2] مَا ذَنْبُ الْعَقِيرَةِ

[3] قَالَ: ضِيقُ الْقَافِيَةِ

Bu paslı, muzahref âyine içinde bunun suretini görüyoruz.

Ey Gazetecıler!

Hedef-i maksadımız olan ittıhadı sizin cerbeze ile yaptığınız mugalâtalar ile inhilâl-i anasırı netice vermekte olduğundan, bizim delîl-i hayatımız olan mukaddemat-ı ittıhadı akım bırakıyorsunuz.

Hâsıl-ı kelâm: Evvel "Haydar Ağa"lık vardı. Şimdı siz de "Haydo" yaptınız. Hâlbuki bize lâzım "Haydar"dır. O elmas kılıca benzeyen lisan-ı matbuata ıtıdal ile saykal vurun, tâ ki ıfrat ve tefrıt ile pas tutmasın.

Said

acuze: çok yaşlı kadın, kocakarı
akım: netıcesız, sonu yok, başarısız.
ayine: ayna
cerbeze: haklı haksız sozlerle hakıkatı gızlemek, aldatıcı kurnazlık.
ciddi: ağırbaşlı
delıl-i hayat: dırılık, canlılık belırtısı.
evvel: once
hasıl-ı kelam: sozün ozu
hedef-ı maksat: ulaşılmak istenılen hedef
ıfrat: aşırı, aşırılık, haddınden geçme, pek ılerı gıtme
inhilâl-i anasır: unsurların dagılması, mıllı bırlıgın bozulması.
ıtıdal: aşırı olmama, orta hâlde olma, olçululük.
ittıhat: bır olma, bırleşme, aynı fıkırde olma, aynı noktada bırleşme
kafiye-i "sa": beyıt sonuna peltek "s" harfi getırılerek kafiye yapılması.
lisan-ı matbuat: basın gazetelerın dılı
mir'at: ayna
mızah: şaka, latıfe, eglence, alay
mugalata: yanıltıcı soz etme, safsata.
mukaddemat-ı ittıhat: bırlık ıçın olan başlangıçlar
müşairâne: şaırcesıne
muzahref: pıs.
netice: sonuç.
saykal vurmak: cıla vurmak, cılalamak, parlatmak.
suret: bıçım, şekıl.
suret-ı kabîhi: çırkın gorunuş
tefrıt: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ıfratın zıddı.

1. Karımın benden uç talakla boştur
2. Zavallının gunahı nedir?
3. Dedi: Kafiye sıkıntısıdır

Niyazi Bey'e

Ey Zamanın Rüstem-i Zâl'i!

Âlem-i misalin misal-i musağğan olan âlem-i hayalde senin mısalini ziyaret ediyoruz. Zıra, şımdi her bır mehasin lâfız gibi, senin misalin mana gibi içinde görünmekle, aklın gozbebeğınde birden ırtısam ediyor. Selânik'e geldim. Senin hakikî suretini mecazî misalinle görüştürmek için sû-i tali' haset veyahut nazar değmemek için ikı misal-ı zirvekârın cem'ine müsaade etmedi. Sızın tesis ettiğiniz bünyan-ı saadeti tahkım etmek için teşekkür-i fiilî olarak Kürdistan'a gitmek niyetindeyim. [1]

Said

1 Muhtemeldir ki Üstadımızın bu niyetinin tahakkuku meşrutiyeti şarktaki avam ve havassa talim eden aşiretlen gezmesi olmuş sonunda da *Munazarat* ısımlı esen ortaya çıkmıştır.

alem-ı hayal hayal dunyası.
âlem-ı misal- butun varlıkların ve olayların goruntulennin kaydedildiği âlem
bünyan-ı saadet: mutlu yapı.
cem': toplamak
hakıkî: gerçek.
haset: kıskançlık kıskanma
ırtısam etmek. şekillenmek, resmolunmak.
Kürdistan: Osmanlı devleti zamanında bir cografi bolge adı
lafız: soz kelime
mana: anlam.
mecazi: gerçek olmadıgı halde gerçekle arasında benzerlik veya daha başka bır ılgı bulunan
mehasin guzellikler husunler iyilikler.
misal benzer ornek.
misal-ı musaggar- kuçuk bır benzen numunesi
müsaade: ızın
niyet. bır işi yapmayı onceden duşunme
su-ı tali: talihsızlik.
suret bıçım şekil
tahkim etmek: kuvvetlendırmek, saglamlaştırmak.
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek
teşekkur-i fiili ış olarak, eylem olarak teşekkur

KURDİSTAN ULEMA VE MEŞAYIH VE RUESA VE EFRADINA

Meşrutiyete Dair Telkinattır

Ey Verese-i Enbıya Ulema ve Meşayıh-ı Ekrad!

Merkezde olduğum için size tembih ediyorum ki: Bu zaman-ı ahirde fikr-i istıbdadın sehab-ı muzlimi şems-i İslâmıyet'in ulviyet ve hüsn-i hakikîsini enzardan setretmişti. Hatta âdeta İslâmıyet ecnebilerin nazarında mâni-i terakki ve adalet ve hürriyet gibiymiş. Hâşâ, sümme hâşâ! Zira sadr-ı evvelin, bahusus o zamanda hürriyet ve müsavat ve adaletleri bürhan-ı bâhirdir ki, Şeriat-ı Garra –ibadattaki musavat bunu teyit ediyor– hurriyet-i hakkı ve adalet ve müsavat-ı hukukun cemî revabıt ve levazımatıyla camiidir. Zıra şeriat kelâm-ı ezelîden geldiğinden ebede gıdecektir. Nasıl enbıyalar vahıyle kavaidi tesis ve müçtehıdîn ıçtıhatla ahkâmı ıstınbat; sız de ilcaat-ı zamana o ahkâm-ı âdileyi tevfik ve tatbik ediniz.

Ey Şecaatnıhad Ruesa-ı Ekrad!

Şımdiye kadar padişaha iktida ettiniz ki, milletin vahşetinden dolayı tedenni ve ınkırazın mahkûmu olan kuvvet ve cebri millette istimale lüzum gördünüz. Şimdi de padişah yine size ımamdır. İktida ediniz ki, o, ömr-ı ebedîye mazhar olan marifet ve adaletiyle milletini idare edecek. Sız de oyle yapınız, tâ kı necat bulasınız. Kuvvet

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi
adalet ve müsavat-ı hukuk: adalet ve hukukta eşıtlık.
ahkam: emırler, hukumler, buyruklar
ahkam-ı âdile: âdil hukumler
bahusus: ozellıkle
burhan-ı bahir: apaçık delil
cami: kapsayan, içine alan
cebir: zor, zorlama, baskı yapma
cemi: butun
ebed: sonu olmayan, sonsuzluk.
ecnebi: yabancı.
efrat: ferdler
enbıya: peygamberler.
enzar: nazarlar, bakışlar
fikr-i istıbdat: baskı, duşuncesı, keyfi idare sıstemi, fıkr
haşa: asla, katıyen, oyle degil
hurriyet-i hak: ınsan hak ve özgurlugu
husn-i hakiki: gercek guzellik.
ibadat: ıbadetler
ıçtıhat: dın alımlerının şer'ı esaslar dahılınde, Kur'an ve sunnete uygun şekılde bır konuda fikr ortaya koymaları, hukum vermelerı
idare etmek: yonetmek, çekip çevırmek.
iktida etme: uyma, tabı olma
ilcaat-ı zaman: zamanın zorlamaları, çagın mecbunyetlerı.
ınkıraz: sonme, yok olma, tukenme, bıtme
istimal: kullanma
ıstınbat: bır soz veya bır ışten gızlı manayı ortaya çıkarma, muçtehıt veya buyuk bır alımın gizli bır manayı ıçtıhadı ıle meydana çıkarması
kavaid: kaıdeler, kurallar
kelam-ı ezeli: ezelî soz, varlıgına başlangıç olmayan Allah'ın sozu; Kur'an-ı Kerim ayetlerı
levazımat: gerekli olanlar
mahkûm: hukumlu, mecbur
mani-i terakki ve adalet ve hurriyet: ozgurluk, adalet ve gelişmeye engel
marifet: bılgı, huner, ustalık.
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek.
meşayih: şeyhler, pırler
meşayih-i Ekrad: Kurd şeyhlerı.
meşrutiyet: bır hukumdarın başkanlıgı altındakı mıller meclısı ıle idare edılen devlet sıstemı
müçtehidin: Islâmî hususlarda ıçtıhat yeterlılıgıne sahıp olanlar
müsavat: eşıtlık.
nazar: bakış.
necat: kurtuluş, kurtulma, halas, selamet.
ömr-ı ebedi: ebedı, sonsuz omur
revabıt: baglar
ruesa: reısler
rüesa-i Ekrad: Kurdlerın reısler
sadr-ı evvel: ılk gelenler, ılk Muslumanlar
sehab-ı muzlim: zulmetlı, karanlık bulut.
setretmek: ortmek, kapatmak, gizlemek.
sümme haşâ: katıyen olmaz, Allah esırgesın.
şecaatnıhad: cesur karakterlı.
şems-i İslamıyet: Islamıyet guneşı
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen, ılahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
şeriat-ı garra: parlak şerıat, Islam dını
tatbik etmek: yerine getirmek, uygulamak.
tedenni: gerıleme
telkınat: telkınler, ogretmeler, ogretılen şeyler
tembih etme: uyarma, ıkaz
tesis: kurma, meydana getırme
tevfik: uygun.
teyit etmek: doğrulamak.
ulviyet: ulvılık, yucelık, yukseklık, ululuk.
vahıy: Cenab-ı Hakkın dıledıgı hukumlerı sırları ve hakıkatlerı peygamberlere bıldırmesı
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medenıyetın zıddı
verese-i enbıya ulema: peygamber varıslerı olan alımler
zaman-ı ahir: son zaman.

ve cebir yerine akıl ve adaleti istimal ediniz, ve tahvif yerinde muhabbeti ikame ediniz, tâ riyasetiniz berdevam olsun.

Mâhâsıl: Efendımız o kadar haşmetlı ağalık kürkunü milletine bağışladı Siz de o eski ve kehlelenmiş ağalık abasını bır hulle-ı adalete tebdıl edınız.

Ey Bağlı Arslanlar Gibi Efrad-ı Ekrad!

Şımdıye kadar ıkı cıhetle esırdinız Bırı hukûmet-ı müstebidenın tekâlif-ı zalımânesıyle, dığerı bazı zalımlerın gasp ve garet-i tecavüzatıyla Şımdı bu inkılâb-ı azîmden sonra azadesınız. Her bırınız âlemınızde hukûmet-i meşruta-i meşruanın tekâlif-i âdilânesine ıtaat ve hukuk-i gayra men-i tecavuz şartıyla bırer padışah gıbısınız Bu saltanat-ı şahsıyeyi muhafaza, teşebbüs-i şahsî ıle ellerınızden geldığı kadar bu ıttıhad-ı mıllete ve meşrutıyete her cıhetle hızmet edinız Zıra bızım, belkı umum mıllet-i İslâm'ın ve mutlak Osmanlıların necat ve hayatı, bu ıttıhad-ı mılletle kaımdır

Ey Umum Ekrad!

Gozunuzu açınız; sabah geldi. Ve muteyakkız olunuz, sizin ıhtılâf ve vahşetinizden efkâr-ı faside sahıbi ıstıfade etmesın Bu şanlı olan ittıhad-ı mılleti fena bır hastalığa hedef etmesinler. Zıra o vakıt butun mıllet ve İslâmıyet sıze davacı olacaktır. Zaman size sille vurmakla o ıhtılâf ve keşmekeşı atacaktır Namusunuzu isterseniz tokat yemeden atınız. Bunu da muhakkak bılın Her tarafa

aba eksenyetle yunden yapılan bol gıyımlı bır elbise
adalet. her hak sahıbıne hakkının tamı ve eksıksız verılmesı hakkanıyet, âdıllık.
alem dunya
azade hur serbest.
berdevam devamlı daımı, surekli
cebir zorlama baskı
cıhet. yon
efkar-ı fasıde bozuk fikirler
efrad-ı Ekrad Kurdler
Ekrad Kurdler
fena kotu.
garet-i tecavüzat. saldırılarla yagmalama
gasp başkasının malını nzası olmadan zorla almak.
haşmetlı ıhtışamlı gostenşlı heybetlı
hayat. yaşayış yaşama
hedef gaye, maksat.
hukuk-ı gayr başkasının hak ve hukuku.
hulle-ı adalet. adalet elbısesı
hukumet-ı meşruta-i meşrua. meşru ve Islamıa uygun olan meşrutıyet hukumetı
hûkûmet-i müstebide baskı uygulayan yonetım.
Ihtılaf anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ıkılık.
ikame etmek. meydana koymak, vucuda getırmek
ınkılab-ı azım buyuk degışım
Islâmıyet: Muslumanlık.
ıstıfade etmek. yararlanmak.
ıstımal etmek kullanmak.
ıtaat boyun eğme.
Ittıhad-ı millet: mılletın bırlıgı mıllî bırlık.
kaım ayakta duran, devamlı
kehlelenmiş yaşlanmış eskımış
keşmekeş karışıklık.
mahasıl netıce sonuç.
men-ı tecavüz tecavuz etmeme ılışmeme haklara saldırmama
meşrutıyet. bır hukumdarın baş kanlıgı altındakı mıllet meclısı ıle ıdare edılen devlet sıstemı.
millet halk, ulus
millet-i İslâm. Muslumanlar
muhabbet: sevgı sevme
muhafaza koruma
muhakkak. suphesız mutlak, dogru gerçek.
mutlak kayıtsız, şartsız.
muteyakkız uyanık.
namus. edep hayâ ahlak
necat. kurtulus kurtulma halas selamet.
padışah hukumdar sultan.
riyaset reislik, baş olma başkanlık
saltanat-ı şahsıye hurnyetın kışıye verdıgı deger makam
şanlı unlu şerefli
tahvif korkutma korkuya duşürme urkutme
tebdıl etmek. degıştırmek, degışıklık başka bır hale getırmek.
tekalıf-i adılane adalet ılkelen gozetılerek yuklenen sorumluluklar istekler
tekâlif-i zalımâne zalımce olan vergıler yukumlulukler
teşebbus-ı şahsî kışısel gınşım
umum butun genel
vahşet: yabanı ve vahşı olan şey medenıyetın zıddı.
vakıt. zaman
zalim zulmeden
zıra çunku.

hücum eden medeniyete karşı vahşetinizi muhafaza edemezsiniz. Bu vahşet lâfzından darılmayınız. Zira evvel nefsime söylüyorum. Hem de kabahat hükûmetindir. İstediğim nokta, Kürdlük namus ve haysiyetini muhafaza ve yiğit kahraman Arnavutlara meşrutiyet ve adalete hizmetle iktida ediniz. Bu hâl-i hazır, saadetimize herkesten ziyade hizmet edecektir. Çünkü herkesten ziyade istibdattan biz zarar görmüşüz. Güya bizden darılmıştılar, mazı tarafına bizi sevk ediyorlardı. Beşaret ediyorum ki: Yakın zamanda umum Kürdistan'da medaris-i munderiseyi ihya ve olmayan yerlerde de medaris tesis edilecektir, vesselâm.

Bediuzzaman

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakka niyet, âdillik.
beşaret etmek: müjdelemek.
darılma: küskünlük.
evvel: önce.
güya: sanki, sözde.
hâl-i hazır: şimdiki durum.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hizmet etmek: bir uğurda bir işin yapılması için çalışmak.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma.
hücum etmek: saldırmak.
ihya: dirilterne, hayat verme.
iktıda etmek: tâbi olmak, uymak.
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
kabahat: suç, kusur.
kahraman: yiğit, cesur.
Kürdistan: Osmanlı döneminde doğuda bir coğrafî bölgeye verilen isim.
lâfız: söz.
mazi: geçmiş zaman.
medaris: medreseler, şimdiki anlamda üniversiteler.
medaris-i munderise: şimdi olmayan medreseler, silinmiş izi kalmamış eğitim kurumları.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
muhafaza etmek: korumak.
muhafaza: koruma.
namus: edep, hayâ, ahlâk.
nefis: kendi.
nokta: konu, husus.
saadet: mutluluk.
sevk etmek: önüne katıp sürmek, yöneltmek.
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek.
umum: bütün, genel.
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı.
vesselâm: son söz budur.
zira: çünkü.
ziyade: çok, fazla.

[Benim gibi bir asabî ve sınırlı ve hakikatı hıçbir şeye feda etmeyen, gayet insafsızlığa karşı sözlerindeki şiddet ve ifratıyla muaheze ederseniz, insafsızlığa bir insafsızlık daha ilâve edersınız.]

Ruh-i kulüp ittıhad-ı kulûbdadır. Ve mizac-ı hayat-ı hükûmet kulûplenn imtizacındadır. Perişan ve tabakat-ı ağraz içinde yeni uyanmış bizim efkâr-ı umumiyemıze peşkeş ettiğim o derece hüsna ve bir hakikatı kıymetnâşinaslıkla o kadar çirkın bir tevil libası giydırmişler kı, hamıyet ve gayretin emr-i kat'îsiyle endam ve aza-i seb'asını perde-i nezaketı yırtmakla göstermeye mecburum. Her bir uzvu bir hakikat içinde gösteriyorum.

Birinci Hakikat: Bir adam bir dereceye çıksa ki, bir pencerede âlemi temaşa etse, kametı kısa olduğu hâlde o seviyeye gelmek için tetavul ve uzun olduğu hâlde takavvüs ettiği gibi, bir adam kıymet ve istidadı mazhar olduğu rütbe ve hâkimıyetin mâdununda olsa, tefrıtten teberrısını göstermek için tekebbür ve mâfevkınde olsa, ifrattan tenezzüh ve bir seviyeye gelmek ve ulvıyetini izhar için tevazu edecektir.

Ikinci Hakikat: Beşerin âmâl ve ağrazı gayr-i mahdut olduğundan, bu dar ve mahdut dünya ıstıap edemediğinden, her bir emirde ağraz-ı kesîre tezahum ederek tehasut ve keşmekeşi ıntaç ve cidal-ı hayatın musabaka meydanına yol açıyor. Ahıret geniş olduğu için o gayr-i mahdut âmâlı ıstıap eylediğinden, umur-ı uhreviyede –kı,

ağraz: garazlar, kötü maksatlar
ağraz-ı kesire: birçok kın, düşmanlıklar
ahıret: öteki dünya
alem: dünya.
âmâl: yapılan hayırlar
asabî: sınırlı, öfkeli, hırçın, sert mızaçlı.
aza-ı seb'a: yedi organ
beşer: insan
cidal-i hayat: yaşama, hayat mücadelesi
efkar-ı umumiye: komuoyu, umuma ait fikirler, genelin düşüncesi
emir: iş buyurma, buyruk.
emr-i kat'i: kesin emir
endam: tam görünüş.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
gayet: son derece.
gayret: çalışma, çabalama.
gayr-ı mahdut: sınırlandırılmamış, hudutsuz, sayısız.
hakıkat: gerçek.
hakımıyet: hükmetme, hâkim olma hali.
hamiyet: gayret.
husna: güzel
ifrat: aşırılık, aşırılık, haddinden geçme, pek ileri gitme
ilave etmek: eklemek.
imtizaç: kaynaşma, uyuşma.
İnsaf: hakka ve adalete uygun davranış
ıntaç: netice verme, doğurma.
ıstıap etmek: kapsamak, içine almak
istidat: kabiliyet, yetenek.
İttihad-ı kulub: kalblerin birlikteliği, gönül birliği
izhar: açığa vurma, gösterme
kıymet: değer
kıymetnâşınaslık: değer bilmezlik, kıymet bilmemek.
kamet: boy pos
keşmekeş: karışıklık.
kulüp: demek.
libas: elbise
madun: altta, alt seviye
mâfevk: üst seviye
mahdut: sınırlandırılmış
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek.
mecbur: zorunlu.
meydan: alan
mizac-ı hayat-ı hükûmet: devletin yaşam karakteri, yapısı
muaheze etmek: sorgulamak, hesaba çekmek.
müsabaka: yarışma
perde-i nezaket: ince, nazik perde
peşkeş etmek: karşılıksız vermek.
ruh-ı kulup: kulüplerin ruhu, yanı demek, kulüp gibi sivil toplum kuruluşlarının varlığı, devamı, fonksiyonlarını yerine getirmelerini sağlayan şey
rütbe: mertebe, paye.
seviye: düzey
şiddet: sertlik.
tabakat-ı ağraz: kın ve düşmanlık taşıyanlar
takavvüs: kavislendirme, yay şekline girme.
teberri: uzak durma
tefrit: azda aşırılık.
tehasut: haset, kıskançlık.
tekebbür: kibir gösterme, büyüklük satma
temaşa etmek: bakmak, seyretmek
tenezzüh: kusur ve noksandan temizlenme, uzak olma
tetavül: uzama, uzun olma
tevazu etmek: alçak gönülluluk, kimseyi kendinden küçük görmemek, onlara saygı ve sevgi göstermek.
tevil: yorumlama, yorum
tezahum etmek: içiçe girmek, sıkışmak.
ulviyet: yücelik, yükseklik, büyüklük.
umur-i uhreviye: ahıret hayatına yönelik işler
uzuv: organ

bırısi de hukukullah tabir olunan menafi-ı umumiyedir– yerleştirilmesi için müzahemet yoktur. Buna mikyas, gayet kıymettar ve kemal-i hakıkî ve Süreyya kadar ulvî olan zulâl-i velâyet gibi umurlarda haset yoktur. Ve gayet dûnkıymet ve emr-i ıtıbarî ve serap ve serâ nispetinde olan rütbelerden ve seniüzzeval hüsün ve kuvvette haset gayet çoktur.

Üçüncü Hakikat: İbadet ve camideki müsavat ussulesas-ı meslek edilse, umur-i uhreviyeden olan hamiyet-i millî kuvvetiyle ve teşebbüs-ı şahsî yardımıyla cüz'î muhabbetler öyle bir cazibe-i umumiyeyi teşkil eder ki, Kürd gıbı bır kitle-ı azîmeyı küre gıbı tedvır edecektir. Lâkın haysiyet-i ıtıbarıyeyı ele almak o müsavat-ı asliyeyi ihlâl etse, akreplerin yuvası gibi ağraz ve enaniyetler intişara başlayacaktır ki, tiryak yine o müsavattır. Zira herkesin bır enesi var.

Ne nesl iledir, ne sâl iledir,

Ne câh iledir, ne mal iledir;

Begim, ululuk kemal iledir!

beytı bu hakikate şahıttır.

Dördüncü Hakikat: Bir hasta, hekime karşı üç hâlde bulunur.

Bırıncısı: Gözünü kapar hıçbir şey söylemez; hekım de hiç ehemmiyet vermez, kâh zehir kâh ilâcı verir –istibdatta, mılletın hâlı gıbı.

ağraz: garazlar, kötü maksatlar
begım: beyım
câh: makam, mevkı.
camı: Muslumanlann bıt araya gelmek ve namaz kılmak ıçın ozel olarak yaptıklan ıbadethane
cazıbe-ı umumıye: genel çekim gucu
cuzî: küçuk
dûnkıymet: değersız kıymetsız adî
ehemmıyet: onem, değer kıymet.
emr-i ıtıbarı: gerçekte olmayıp da var sayılan farazı konu
enanıyet: gunur, kıbır hâlı kendini begenme, bencıllık, egoıstlık
ene: benlık.
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek.
hâl: durum, vazıyet.
hamıyet-ı mıllı: mıllet ıçın mıllı gayeler uğruna fedakarlıkta bulunma, çalışma, gayret etme
haset: kıskançlık, kıskanma
haysıyet-i ıtıbanye: goreceli ıtıbarı onur, haysıyet.
hekım: doktor, tabıp
hukukullah: kamu yaran
husun: guzellik.
ıbadet: kulluk gorevı.
ıhlal etmek: halel getırmek, bozmak.
ıntışar: yayılma, dagılma, neşrolunma
ıstıbdat: kanuna ve nızama tâbi olmayan, keyfî, baskıcı yonetım, zulum ve tahakkum..
kıymettar: kıymetlı, degerlı
kâh: zaman olur, bazen
kemal: olgunluk.
kemal-i hakıkı: gerçek olgunluk, fazılet, erdem
kıtle-i azıme: buyuk topluluk.
lâkın: amma, fakat.
menafi-i umumıye: genelin menfaatı, kamu yaran.
mıkyas: olçu
muhabbet: sevgı, sevme.
musavat: eşıtlık, aynı hâl ve derecede olan
musavat-ı asliye: asıl olan eşıtlık
muzahemet: çekışme
nesl: soy-sop, zurryet.
nıspet: oran.
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
sal: yaş.
sera: toprak.
serap: hayal, hülya
seniüzzeval: geçıcı.
Süreyya: Ülker yıldızı, Pervın
şahıt: şahıtlık yapan
tabır: yorum, yorumlama.
tedvır etmek: çekıp çevırmek, ıdare etmek.
teşebbüs-i şahsî: kişısel bıreysel gınşım
teşkıl etmek: meydana getırmek.
tiryak: ilâç.
ulvı: yuksek, yuce.
umur: ış, husus.
umur-ı uhreviye: ahırete yonelik ışler
üssülesas-ı meslek: mesleğın gerçek ve saglam temelı, esaslan, prensıpleri
zehır: agu, sem, oldurucu madde
zulâl-ı velayet: tatlı, guzel ve lûlık.

Ikincisi: Hasta, hekime teşhis-i illette yardım ve verdiği ilâcı hüsn-i ıstımal ve hayatına lâzım olanı talep ediyor; tabip de hastanın gözü açık olduğu için ihtiyat ve dikkate mecbur oluyor –benim kulüplerde arzu ettiğim meslek gibi.

Üçüncüsü: Hasta âdeta hekimini yalnız reçeteci gibi tanıyor ve hasta iken, hekimfüruşluk zevkiyle ilâçları kendisi almak ve terkıp ve istimal etmek maharetsizliği için [1] إِثْمُهُ أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِ sırrına mazhar olur. Zira halâvet-ı hakimiyetle sarhoş olur –şimdi veya ilende kulüplerin mesleği gibi.

Elfezleke: Millet hastadır, hükûmet hekimdir. En fena zamanda teslim-ı nefis ettiğimiz hâlde, en menfaatlı zamanda ittıham ve hodserâne etmek, menfaat-i umumiyeyi hedef-i maksat edenin kân değildir. Kuvvet kanunda olsun, yoksa istibdat münkasım olmuş olur.

Beşinci Hakikat: İstibdadın maden ve münbitı olan şeref ve haysiyet ve ıtıbarî rütbeden istımdat ve milleti istihdam ve hatır ve tahakkum ve taraftan rabıta etmektir ki, vahşetin ağalığı budur. Ümmü'l-ağavat olan Yıldız'da ebu'l-ağavat olan Sultan Hamıd bu ağalıktan vazgeçti, nerede kaldı başka sivrisinekler! Amma hürriyet ve medeniyetin ağalığı, nefsine ve kemaline ıstınat ve iktidarını istimal ve millete hizmet etmektir ki, [2] سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ buna düstur-i tatbîktir. Şedîden hamiyeti dava eden, o takvıyesine çalıştığı hamıyetten şüphelidir.

1- Şöhretî faydasından büyük.

2- Milletin efendisi onlara hizmet edendir. (Aclûnî, *Keşfu l-Hafa*, 1.462, hadis no: 1515.)

adeta: sanki.
amma: ama, lâkin, ancak.
davat: takip edilen fikir, ıddıa.
dustur-i tatbik: uygulama prensibi, düsturu.
ebu l-ağavat: ağaların babası.
fena: kötü.
fezleke: özet, netice.
hakıkat: gerçek.
halavet-i hakımıyet: hekimlik, doktorluk zevki.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hatır: saygı.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hedef-i maksat: varılmak istenen amaç.
hekim: doktor, tabip.
hekimfüruşluk: doktor olmadığı hâlde doktor gibi davranma, hekimlik taslama.
hizmet etmek: bir uğurda bir işin yapılması için çalışmak.
hodserane: dik başlılıkla, serkeşcesine, kimseyi dinlemeden.
hükûmet: devleti yöneten kurul.
hürriyet: bağımsızlık, özgürlük.
hüsn-i ıstımal: güzel kullanma.
ihtıyat: sakınma, tedbirli, tedankli bulunma.
iktidar: güç, yetme, yapabilme.
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istimal: kullanma.
istimal etmek: kullanmak.
istimdat: medet dileme, imdat istemeye, yardıma çağırma.
istinat: dayanma.
ıtıbarî: geçici.
ittıham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kar: ıs, fayda.
kemal: olgunluk.
kulüp: dernek, cemiyet.
kuvvet: güç, kudret.
maden: asıl, esas, kaynak.
maharetsizlik: uzman olmamak, becenksizlik.
mazhar: hedef olmak.
mecbur: zorlanmış, zorunlu.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
menfaat-i umumiye: toplum menfaatı.
menfaatlı: faydalı.
meslek: yol, usul, gidiş.
millet: halk, ulus.
münbit: verimli, bereketli, ekilmiş olan bir şeyi iyi yetiştiren.
münkasım: taksim edilmiş, kısımlara ayrılmış, bölünmüş.
nefis: kendi, şahıs.
rabıta etmek: bağlamak.
reçete: bir hasta veya hastalık için yazılan ilaç listesi.
rütbe: derece, mertebe, paye.
Sultan Hamid: Padişah II. Abdülhamid.
şediden: şiddetli bir şekilde.
şeref: manevî büyükluk.
tabip: doktor.
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
takvıye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
talep etmek: istemek.
taraftar: tarafı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen.
terkip: bir araya getirme.
teslim-i nefis: kişinin kendini başkasının emrine, amade kılması, onun emirlerine göre hareket etmesi.
teşhis-i illet: hastalığın teşhisi.
ümmü l-ağavat: ağaların anası.
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı.
Yıldız: Yıldız Sarayı.

Altıncı Hakikat: Bazı kulûpler netice-i ittihad-ı millet olduğundan tabî kulûptür ve muhkemdir. Bizim arslan Kürdlerin ihtilâfı için kulûbumuzu sun'î ve mukaddime-i ittihat olduğundan gayet ihtiyat ve hulûs-i niyet ve fedakârlık –hatta ruhunu, nerede kaldı enaniyetler– ve maharet ıtıdal-i deme muhtaçtır. Zira az bir ifrat ile çok asap ve hissiyat heyecana geliyor, hususan büyüklerden. Ve böyle esaslarda az bir yanlış, kesr-i adedî gibi, fûruatta bir yekûn-ı azîm-ı seyyiatı teşkîl edecektir. Hem de o kadar geniş daire-i ahrara efkâr-ı umumiyeden başka serpuş olamadığından, riyaset-ı şahsiyenin kat'iyen aleyhindeyim, reisimiz ancak hükûmettir.

Yedinci Hakikat: Kulüp ki, efkâr-ı umumiyenin ma'kes ve mevcudiyet-i kavmiyenin mir'at ve mihrakıdır. Biz ki güya akıl ve marifetimiz kuvvet ve cesaretimizde mündemiç ve münteşirdir; mevcudiyetimiz ve efkâr-ı umumiyemizin kıymetini rakibimizle muvazene ederek tenzil edeceğiz.

Bize lâzım Türklerle –ki, güya mazlumiyetle zayi olan eski şanlı kuvvetleri akıl ve marifetlerine inzimam etmiştir– ittihat edeceğiz, onlar bizi mudafaa etsin. Zira onlara çok ücret vermişiz.

Yahu bu güzel hakaıkı eğer fehmetmişsen, bak ne pis teville rağbet-i umumiyeye karşı set çekmişler! Şöyle:

Güya ben Kürdlerin ve ittifakında başkasının beyliğini ıntaç edeceğim gıbı kelımat-ı lâya'kılâne ıle kat'ıyen bır

aleyh: karşı, karşıt
asap: sinirler
cesaret: yiğitlik, cesurluk.
daire-i ahrar: hürriyetçilerin alanı
efkâr-ı umumiye: genelin fikri, kamuoyu
enaniyet: gurur, kibir, kendini beğenme, benciliik, egoistlik
esas: asıl, öz
fedakarlık: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe saymak.
fehmetmek. kavramak, ıdrak etmek.
fûruat. ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
gayet: son derece.
güya: sanki, sözde
hakaik. hakikatler, gerçekler, doğrular
hakikat: gerçek.
heyecan: birden bire şiddetle hislenme, urperme, duygularda ve ruhî yapıda meydana gelen coşkunluk.
hissiyat. hisler, duygular
hulus-i niyet: niyetin halislığı, samimi oluş.
hususan: özellikle.
hükûmet: yönetim
ifrat: aşırılık, haddinden geçme, pek ileri gitme.
ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ikilik.
ihtıyat: ileriyi düşünme, ilerisini düşünerek davranma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme.
intaç etmek: netice vermek, doğurmak.
inzimam etmek: ilâve etmek, eklemek, artırmak.
ıtıdal-i dem: soğukkanlılık.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
ittihat etmek: bir olmak, birleşmek.
kıymet. değer
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak.
kelımat-ı laya kılane: akılsızca sözler
kesr-i adedî: kesirli sayılar
kulüp: cemiyet, dernek.
kuvvet: güç, kudret.
lazım: gerek
ma kes. yansıma, aksetme, yeri, ayna
maharet. ustalık, becerikilik
marifet: bilgi, bilme, tanıma, hüner, anlatma, ovma ustalık.
mazlumiyet. mazlumluk, zulüm görmüşlük.
mevcudıyet: var oluş
mevcudıyet-ı kavmıye: kavmin, milletin varlığı, mevcudiyeti
mihrak. merkez, nokta
mır'at. ayna.

muhkem: sağlam, sağlamlaştırılmış, kuvvedi
muhtaç: ihtiyacı olan.
mukaddime-i ittıhat: birlik, başlangıcı
muvazene etmek. karşılaştırmak.
mudafaa etmek. savunmak, korumak.
mundemiç: kapsayan, içine alan, içine yerleşen
munteşir: etrafa yayılmış, duyulmuş
netice-i ittıhad-ı millet. milli birliğin sonucu
rağbet-i umumiye: umumun beğendiği, herkes tarafından istenme
rakıp. herhangi bir işte birbirinden üstün olmaya, birbirlerini geçmeye çalışanlardan her biri.
reis: başkan
riyaset-i şahsiye: kişi hâkimiyeti, kişinin reisliği
serpuş. başlık, şapka
set çekmek. engel çekmek, mâni olmak
sun'î: tesirli
şanlı: ünlü, şereflı
tabiî: normal
tenzil etmek. aşağı indirmek, değerini düşürmek.
teşkıl etmek: meydana getirmek.
tevil. yorumlama, yorum
ücret: bedel, karşılık.
yekun-ı azım-ı seyyıat. büyük günahların toplamı
zayı: kaybolma
zıra: çünkü.

madde-i rekabet mabeynimizde olmayan zatlara haset ve garaz ve kendim için usandığım şöhretten ve çirkin gördüğüm riyaseti istiyorum gibi kelimat-ı hodperestâne ile kıymet-i zatiyelerini gösterdiler.

Ben şimdiye kadar hılâf ile vıfakı yapmak fıkrındeydim. Enaniyete karşı gelmek, daha ziyade kabarmak havfıyla ve [1] إِنَّ لِلْبَاطِلِ صَوْلَةً ثُمَّ تَضْمَحِلُّ emeliyle, hakikati sükût içinde sakladım. Ve şimdi tam görunmeyen ve müstakbel tarlasında mazarratla sümbüllenen ağrazın zürrainin boynunu zamanın sillesine havale eyledim.

[2] مَنْ لَمْ يُؤَدِّبْهُ الْأَبَوَانِ أَدَّبَهُ الزَّمَانُ

Eğer dâiye-i teferrut, ihtilâf, hodfuruşluk, meylü'l-ağalık, milleti istihdam, aldanmak ve aldatmak sun'î Kürdlük muktezasında gösterilse, şahit olunuz, o Kürdlükten istifamı veriyorum. Ve cesaret, sadâkat, diyanetin ünvanı olan tabiî Kürdlükle iftihar ediyorum. Nasıl ki zaman-ı istibdatta bu tabiî Kürdlük için tımarhaneye düştüm, divanelerin hekimine dedim. Eğer mudahene, temelluk, tazarru-i sennurî, tabasbus-i kelbî, menfaat-i umumiyeyi menfaat-i şahsiyeye feda etmek aklın muktezasında addedilmek lâzım gelirse, şahit olunuz ben o akıldın istifamı veriyorum ve divanelikle iftihar ediyorum.

Ey Kürdler!

Tımarhaneyi kabul ettim ve Kürdlüğü lekedar etmemek için irade-i padışahı ve maaş ve ihsan-ı şahaneyi

1- Batıl ne kadar güçlü saldırsa da sonunda yok olup gider

2 Ana babanın terbiye edemediğini zaman terbiye eder

addedilmek: sayılmak.
agraz: garazlar, kötü maksatlar
dâiye-i teferrüt: bağımsızlık, ayrılıkçılık iddiası.
divane: deli
divanelik: delilik.
diyanet: dinine bağlılık
emel: şidder arzu, ümit.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fikir: düşünce
garaz: kin
hakikat: gerçek
haset: kıskançlık, kıskanma
havale eylemek: üstüne bırakmak, ısmarlamak.
havf: korku, korkma
hekim: doktor, tabip
hılâf: karşı oluş, muhalefet.
hodfuruşluk: kendini beğendirmeye çalışmak.
iftihar etmek: övünmek.
ihsan-ı şahane: padışahın ihsanı, ikramı, hediyesi
İhtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ikilik.
irade-i padişah: padışahın dileği, tercihi
istifa vermek: bir işten kendi isteğiyle vazgeçmek.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
kıymet-i zatiye: şahsî kıymet, kendi kıymeti
kelimat-ı hodperestâne: kendini beğendirmeye yönelik sözler
lâzım: gerek.
lekedar: lekeli, lekelenmiş
mabeyn: ara
madde-i rekabet: rekabet gerektiren husus
mazarrat: zararlar
menfaat-ı şahsiye: kişisel menfaat, şahsî çıkar
menfaat-ı umumiye: kamu yararı, genelin faydası, millet menfaati.
meylu l-ağalık: ağa olma meyli, istegi
mukteza: ıkıza eden, gereken.
müdahene: dalkavukluk.
müstakbel: gelecek zaman
riyaset: reislik, baş olma, başkanlık.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sun'î: yapmacık, uydurma, sahte
sükût: sessizlik, suskunluk.
şahit: şahitlik yapan, tanık.
şöhret: nam, ün
tımarhane: akıl hastanesi
tabasbus-ı kelbî: köpek gibi yaltaklanma, dalkavukluk
tabiî: olagan, normal, yapmacık olmayan
tazarru-i sennun: kedi gibi yalvarma
temelluk: yaltaklanma, dalkavukluk.
ünvan: ad, isim, lakap
vıfak: aynı düşüncede olma, uygunluk, mutabakat.
zaman-ı istibdat: istibdat zamanı, dönemi (II. Abdülhamid dönemi kastedilmekte)
zat: kişi
ziyade: çok.
zürra: ekenler, ekiciler

kabul etmedim (HAŞİYE) Muvaffakıyet nıyet-i halisenin refikidır.[1] مَنْ كَانَ لِلّٰهِ كَانَ اللّٰهُ لَهُ vesselâm, mâ temme'l-kelâm.

HAŞİYE: Medar-ı ıbret ve hayretti kı, 1324 senesinde Hurrıyetin üçüncü gununde Istanbul da, hem sonra Selânık te Meydan-ı Hurriyette bınler sıyasîlere karşı dava ettiğı ve butün kuvvetiyle şerıatı ıstedığı ve hurrıyetı ve meşrutıyetı şerıata hizmetkâr yaptığı hâlde, sonra 31 Martta Hareket Ordusu gayet dehşet ve şıddetle şerıat ısteyenlerı mes'ul ettıkleri zamanda Divan-ı Harb-ı Örfîde Said'ın bu munteşır nutuklarından tam beraat verıldığı hâlde, şımdı ıse sıyasetı otuz seneden ben bıraktığı ve o nutuklarına nısbeten sıyasete pek az teması ıçın yırmı yedi sene dinsizlik hesabına ışkenceler, gaddarâne azap ve ceza verenler –elbette dın namına zulüm etmış– engızısyondan daha zalım olduklarını ıspat eder.

Said Nursî

1 Kim Allah ıçın çalışırsa Allah onunla beraberdır

azap: sıkıntı
beraat: temıze çıkma, aklanma
ceza: karşılık, azap
dava: takıp edılen fikir, ıddıa
dehşet: korku, korkma, urkme
Divan-ı Harb-i Örfî: 31 Mart Vak'asından sonra kurulan sıkıyönetım mahkemesı
engızısyon: Orta Çağda Avrupa da kurulan ışkenceleri ile meşhur kılıse mahkemelerı
gaddarane: zalımce, merhametsızce
gayet: son derece.
Hareket Ordusu: Selânik'te askerlerden ve gonullulerden olusturularak 31 Mart Isyanını bastırmak uzere Istanbul a dogru harekete geçen ordu
haşıye: dıpnot.
hesabına: adına, namına
hızmetkâr: hizmet yapan kımse, hizmetçı
hürriyet: 1908 de II Meşrutıyetın ılanı ıle bırlıkte gerçekleşen yenı sıstemın halk arasındakı adı
ıspat etmek: dogruyu kanıtlamak
mâ temme'l-kelâm: sozu bıtırdık.
medar-ı ıbret ve hayret: hayret ve ıbret sebebi, vesıles
mes'ul: sorumlu
meşhur: şöhretlı.
meşrutıyet: bır hukumdarın başkanlıgı altındakı millet medısı ıle ıdare edılen devlet sıstemı
Meydan-ı Hurriyet: Hurrıyet Meydanı.
muvaffakıyet: başarı
münteşir: neşredılmış, yayınlanmıs.
namına: adına
nisbeten: kıyasla, oranla.
niyet-i halise: temız, saf, halıs nıyet.
refik: arkadaş.
siyaset: polıtıka.
siyasîler: polıtıkacılar
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ılâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı. Islamıyet
temas: ılgı
vesselâm: son soz budur
zalım: zulmeden.
zulüm: haksızlık, cıyet.

Azametli Bahtsız Bir Kıt'anın, Şanlı Tâli'siz Bir Devletin, Değerli Sahipsiz Bir Kavmin Reçetesi

veyahut

Bediüzzaman'ın MÜNAZARAT'ı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

İfade-i Meram ve Uzunca Bir Mazeret

Yâ eyyuhe'n-nazır!

HASENATI SEYYIATINA, savabı hatasına tereccüh edenler, mağfiret ve affa mustahaktırlar.

İşte, iki inkılâp beni iki telif-i müşevveşe mecbur etti; iki nihlet dahı, iki kitabı ilham ettirdi. Şu eserlerden her birisi Kürd olduğu gibi, aynı hâlde Türk, aynı vakitte Arab'dır. Güya her bir eser Arab abasını iktısa ve Turk pantolonu giymiş külâhlı bir Kürd'dür. Böyle acibü'ş-şekil bir telif, telif kanununa muhalefetle muaheze olunmamak gerektir.

Evet, benim hakkım sukût idi, zira âcizim. Biliyorum, âsârım rağbete şayan değildir. Fakat Sadî'nin,

عَرَضْ نَقْشِيستْ كِه اَزْ مَا بَازْ مَانَدْ
كِه هَسْتِيرَا نَمِي يَابَمْ بَقَايِي (1)

olan matemâlûd ve hikmetâmız kelâmının verdiği himmet, hem de benim gibi iktidarsızların mahcubiyetlerini izale ile meydan-ı hamıyete çıkmaya cesaret vermek için numune-i imtisal olmaya olan arzu, hem de eserin bizzat rağbete şayan olmasa da, benim gibi me'mul olmayan

1- Yazmaktan maksat, insanın söylediklerini bâkileştirmektir. Çünkü şu fânî dünyada hiçbir şey ebedî değildir.

aba: eksenyetle yünden yapılan bol giyimli bir elbise
acibü'ş-şekil: garip görünüşlü
âciz: güçsüz.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
âsar: eserler
bakileştirmek: kalıcı kılmak.
bizzat: doğrudan doğruya
ebedî: sonu olmayan
eyyuhe'n-nazır: ey bakan, dikkat eden.
fânî: geçici.
güya: sanki sözde.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hata: kusur, yanlışlık yapma
hikmetamız: hikmetli, hikmeti içine alan
himmet: yardım, ihsan, lütuf
ifade-i meram: maksadın ifade edilmesi, ön söz
iktidarsız: güçsüz, idareyi elinde bulundurmayan.
iktısa: giyme
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
inkılâp: bir hâlden diğer bir hâle geçme, değişim, köklü değişim.
izale: giderme, ortadan kaldırma
kelam: söz, konuşma
külâh: keçeden yapılmış bere
magfiret: bağışlanma
mahcubiyet: utangaçlık, sıkılganlık, kapalı, örtülü olma durumu
maksat: gaye.
matemalûd: hüzün ve kedere bulaşmış
mazeret: elde olmayarak meydana gelmiş, makul sebep, özür
me'mul: umulan, umut edilen
mecbur: zorlanmış, icbar görmüş
meydan-ı hamıyet: gayret gösterme, hizmet ortamı
muaheze: sorgulama, hesaba çekme.
muhalefet: uygun olmama, aykırlık, zıtlık
müstahak: layık.
numune-i imtisal: örnek alınacak model.
rağbet: itibar etme, değer verme
Rahim: rahmeti her şeyi kuşatan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
nihlet: yolculuk, göç, ölüm yolculuğu
savab: doğru
seyyiat: seyyileler, fenalıklar, kötülükler
sukut: susma, sessiz kalma
şayan: layık, uygun, yaraşır, değer, munasip
şayan: layık, uygun, yaraşır, değer, munasip
telif-i müşevveş: karışık ve anlaşılması zor yazı
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tereccüh: üstünlük, üstün gelme, galip üstünlük

bırsinden küçük bir eser dahi bir nevi antikalık rağbetine şayan olmasına olan ümit, beni eser yazmaya cesaret vermişlerdir. Yoksa ben bilmez değilim ki, eserlerim bazen hem hakikatşiken, hem nazımşiken, hem uslûpşiken, hem hayalşiken, hem hissşiken, hem ifratâlûddur. Lâkin, ne yapayım, başka türlü de olamazdı. Zira, tam bir asrı bir seneye sıkıştıran ve yedinci asırdan on üçüncü asra kadar benim gibi Kurun-i Vusta adamlarının hayalini yuvarlandırmakla; her bir asır bir his ve bir tesiri karıştırıp birinci eserimi ilham eden Temmuz'un inkılâb-ı mes'udunun teşvikiyle; hem de bütün devair ve tabakat-ı mütedâhile-i mütesafileyi karıştıran ve istibdadın tazyik-i mecnunânesiyle vücuda atılan ve doktorların tokadıyla ademden tımarhane kapısıyla dışarıya fırlayan cinnet hatıratı olan eserimi tekmil edip, *İki Mekteb-i Musibet Şahadetnamesi*'ni ibraza beni mecbur eden Mart ve Mayıs, meş'um ve müthiş olan ihtilâl ve inkılâbın verdiği heyecan ile, hem de gayet mütenevvia ve muhtelife tabâyi ve hissiyatı tazammun eden ve şu iki reçeteyi vücuda getiren üssülesas-ı mesleğim elmas misal olan İslâmiyet hissinin sadefi ve Kürdlükle memzuç olan milliyet fikrinin verdiği ders ile şöyle eserleri intaç etti. Demek, her bir eserim birkaç asrın fezlekesi ve Kurd taifelerinin tabıatlarının enmuzecı ve gayet muhtelife etvarının numunesi olduğundan, hakikî intizamı onda aramak abestir.

Evet, edebın değil, belki edebiyatın kanununa karşı âsârımı muhalefete sevk eden yedi esbaptır.

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
adem: yokluk, hiçlik
antika: değerli ve mükemmel sanat eseri.
âsâr: eserler
asır: yüzyıl, asır
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil.
cinnet: delilik.
devair: daireler
edebiyat: güzel etkili konuşma ve yazma. Bu sanatı inceleyen bilim
edep: iyi ahlak, güzel terbiye
elmas: çok kıymetli bir mücevher
enmuzeç: numune, misal, model
esbap: sebepler
etvar: tavırlar, davranışlar, yaşayış biçim ve tarzları
fezleke: özet, netice.
gayet: son derece.
hakikatşiken: hakikatı kıran, inciten
hakikî: gerçek.
hatıratı: anılar
hayalşiken: hayal kıran, hayal kırıcı
his: duygu.
hissiyatı: hisler, duygular
hissşiken: hisleri inciten, kıran
ibraz: belirtme, ortaya koyma, meydana çıkarma, gösterme
ifratalud: aşırılıkla karışık, aşırılmış
ihtilâl: ayaklanma, devlete isyan, bozukluk, karışıklık.
İki Mekteb-i Musibet Şahadetnamesi: Said Nursi'nin bir eseri
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
inkılab-ı mes'ut: 1908 yılı 2. Meşrutiyetin ilanı
inkılap: bir hâlden diğer bir hale geçme, değişim, köklü değişim
intaç: netice verme, doğurma
intizamı: düzgünlük, tertipli olma.
İslamiyet: Müslümanlık.
istibdat: kanuna ve nizama tabi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm
Kurun-i Vusta: Orta Çağ; M.S. 395 yılından 1453'e kadar süren çağın adı.
lâkin: ama, ancak, fakat.
mecbur: zorlanmış, icbar görmüş
memzuç: mezc olunmuş, karıştırılmış, karışmış
meş'um: uğursuz
misal: benzer, örnek.
muhalefet: aykırı, zıt.
muhtelife: başka, başka
mütenevvia: çeşit çeşit, değişik, mütenevvi
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nazımşiken: intizamsız.
nevi: çeşit, tür
numune: örnek.
ragbet: itibar etme, değer verme
sadef: sedef, İnci kabuğu
sevk: önüne katıp sürme, yöneltme
şayan: layık, uygun, yaraşır, değer, munasıp
tabakat-ı mütedahile-i mütesafile: bir birini takip eden iç içe geçmiş tabakalar
tabayi: huylar, tabıatlar
tabiat: huy, karakter
taife: topluluk.
tazammun: içine alma, içerme
tazyik-i mecnunâne: delice baskı ve sıkıntı verme.
tekmil: tamamlama, kemale erdirme, mükemmelleştirme
teşvik etmek: kışkırtmak, cesaret vermek.
üslûpşiken: anlatımı bozan
üssülesas-ı meslek: gidilen yolun temelinin esası, özü
vücut: var olma, varlık

• *Evvelâ*: Sabavetimden beri kâh kuyu dibinde, kâh minare başında gibi fehmen istidatlarda bulunuyorum, kâh gayet dakık bir hakikat davetsız elime geliyor; kâh gayet tanışım, dostum olmuş bır hakıkat ecnebi olup tanımıyorum. Hatta bir günde kâh gayet cahil, kâh tecrübeli bir siyasî gibi işe karışmak istenim.

• *Sanıyen*: Meşrutıyetın fecr-ı sadıkına kadar inşa ve kitabette tamamen hem ummî, hem acemiydim. Her ne ki inşa ettimse, üstadımız olan meşrutiyetten öğrendim. Cinan-ı cenanda yemişler kemale ermemişken kopardım. Eğer size ekşi gelirse, yüzünüzü ekşitip abus, kamtarir olmayınız.

• *Salisen*: Müstahak olmadığım teveccüh-i ammeden neş'et eden bir şöhret-i kâzibe, bana tahmil ettiği vazife-i mühimme ile, aczden neş'et eden atlamakla nümayişe, sahte ehliyetle ehil olmadığım bir şeye girişmeye mecbur oldum.

• *Rabian*: Fıtraten bendeki gurur, millıyeten bendeki fahriye, mesleken bendeki tahdis-i nimet, meşreben bendeki meyl-ı tefevvuk, kavmıyeten bendeki meyl-i tecellüt ve meyl-i nümayış, şaş adama eserlenmde hakıkatten fazla bır enaniyet gösteriyor.

Evet, enaniyet var; benım değil, milletimin enaniyetidir. Benlik var, benim değil, sınıfım olan melâik-i medarisın ızzetidır.

abus: asık ve ekşi yüzlü.
acemi: tecrubesiz.
acz: güçsüzlük.
benlik: nefsi onde tutma, enaniyet kibir gurur
cahil: bilgisiz.
cınan-ı cenan: kalb ve ruh bahçeleri.
dakık: ince ve derin; ufak duyulmaz, dıkkadı ve ölçülü davranan
ecnebi: yabancı
ehil: usta uzman
ehliyet: yeterlilik, ustalık.
enanıyet: kendini beğenme bencillik, egoistlik
evvela: birinci olarak her şeyden once ilk once
fahriye: ovunme
fecr-ı sadık: gerçek aydınlık sabaha karşı doğu ufkunda yayılmaya başlayan beyaz aydınlık
fehmen: anlayış bakımından
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından
gayet: son derece.
gurur: kibir kendi yuksek ve degerli tutarak boburlenme
hakikat: gerçek.
hakikatten: gerçekten.
İnşa: kaleme alma yazı yazma yapma, vucuda getirme yaratma
istidat: kabiliyet yetenek.
ızzet: şeref, yucelik, deger
kah: zaman olur bazen.
kamtarlık: çatık kaşlı.
kavmıyeten: kavim açısından yonunden
kemale ermek: olgunlaşmak.
kitabet: yazım
mecbur: zorlanmış İcbar görmuş
melâik-i medaris: medreselerin melekleri manasında olan bu ifade "medrese talebelen ve hocaları" için soylenmıştır
meslek: yol usul gıdış sanat, geçim için tutulan yol sistem imez hep maneviyatta tutulan
meşreben: manevî feyiz ve haz alınan yol rıbanyla
meşrutıyet: bir hukumdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
meyl-ı numayış: gosteriş yapma arzusu isreği
meyl-ı tecellüt: secaatlı ve cesur gorunme arzusu
meyl-i tefevvuk: başkalarından ustun olma egilimi isteği
müstahak: layık.
neş'et etmek: meydana gelmek, oluşmak, çıkmak.
numayış: gösteri
rabian: dordunçu olarak
sabavet: çocukluk, sabilik.
salisen: ucuncu olarak.
sanıyen: ikincisi
sıyasi: politik
şaş: şaşı
şöhret-i kâzibe: yalancı aldatıcı şohret, nam.
tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şukrunu eda etme ve teşekkur etme maksadıyla nail oldugu nimeti anma onunla sevincini ve şukrunu bildirme
tahmil etmek: yuklemek, bir ışı binnin uzenne bırakmak
tanış: bilinen arkadaş
tecrubeli: yaşamış bir ış hakkında bilgili olan
teveccüh-ı amme: herkesin, halkın kamunun ilgisi ve sevgisi
ümmi: yazıyla ifadede deneyimsiz.
vazife-ı muhimme: onemli vazife

• *Hamisen:* Ben Kürdce düşünürüm, Türkçe ve Arabca yazıyorum. Matbaa-i hayaldeki mütercim acemi; ya kalbin sözünü iyi anlamıyor veya lısanın diline aşına değildir.

Hem, Türkçe'nin sarfünahvini bilmediğimden, manaya giydirdiğim uslûbun duğmeleri pek karışık oluyor. "Hatta, evet, işte şimdi, hem de zira, olan, şu, bu" tekrarlan, sizin gibi beni de usandırıyor. Başkasının tashıhına de kat'iyen razı olamıyorum. Zira, külâhıma püskül takmak gibi, başkasının sözü sozlerimle hiç münasebet ve ülfet peyda etmiyor. Sözlerimden tevahhuş eder.

• *Sadisen:* Tabıatımdaki ıfrat cıhetiyle düşünduğumden, mütercim-i hayalînin tercümesinde, hattatın imlâsında, tabıın tab'ında, mütalıin fehminde bazen yanlış düşmekle, güzel bir hakikat çirkinleşiyor.

• *Sabian:* Şu *Saykal-ı Islâmiyet* ve *Ekrad Reçetesi* olan iki eser, o dehşetli dağ ve dere ve sahraların kuvve-i münbitesi fevkalâde neşvünema vererek, kırk elli gün zarfında hem yeşillendı, hem cesım bir şecere oldu, hem meyve verdi.

Evet, öyle bır vakıtte vücuda geldi ki, dağlar beni derelerin yed-i haşınine fırlatıyordu. Onlar da beni sahralanın yuzlerine çarpıyordu. Sonra, hamiyet-i millıye ve hamiyet-i İslâmiye şu iki sınıf meyveleri dağ başından kopanp ve bazen rüzgâr vurup, derenın dıbine düşmüş meyveleri ilâç için toplayıp, medine-i medeniyetin çarşısına götürdüler. Hatta bır kısmı Başit Dağı'nın yemışıdır,

acemi: tecrubesiz, deneyımı olmayan
aşina: yabancı olmayan, tanıdık.
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman degil
cesim: çok buyük, ıri cussell
cihet: yon.
dehşetli: korkutucu, urkutucu
Ekrad: Kurdler
fehım: anlama, anlayış, kavrayış.
fevkalade: olaganustu.
hakıkat: gerçek.
hamisen: beşinci olarak.
hamiyet-ı İslâmiye: Islamiyeti mudafaa ve savunma gayretı
hamiyet-ı milliye: mıllî onur ve haysıyetı koruma gayretı
hattat: el yazısı çok guzel olan sanatkar, yazı yazan
ifrat: aşın, aşınlık, haddinden geçme, pek ıllen gıtme
imlâ: doldurma, doldurulma, soyleyip yazdırma, yazdınlma, yazım
kalb: hıslerin ve duyguların merkezı, gönül, dıl.
kat'iyen: kat'ı olarak, kesın olarak.
kuvve-i münbit: venmlılık gucu
kulah: bere
lisan: konuşma
matbaa-i hayal: hayal matbaası
medine-i medeniyet: medeniyet şehrı
munasebet: uygunluk.
mutalıin: ınceleyenler, araştıranlar
mütercim-i hayal: hayalı tercume eden
mutercım: tercume eden.
neşvunema: buyume ve yetişme, gelişme
peyda etmek: meydana çıkmak
Sabian: yedıncı olarak
sadisen: altıncı olarak.
sahra: buyuk çol, genış saha, kır, ova
sahra: buyuk çol, genış saha, kır ova
sarf ü nahiv: dıl bılgısı, gramer
saykal-ı Islamıyet: kelıme manası "Islamıyetı parlatan" olan bu ıfade Bedıuzzaman Hazretlerinin Arabca olarak yazdıgı ılk eserlennden bınsıdır Reçetetu l-Havas veya Reçetetu l-Ulema ısmı de verılen bu eser daha sonra Bedıuzzaman tarafından genısletılerek Turkçe "Muhakemat" ısmıyle yayınlanmıstır
sınıf: cıns, tur, çeşıt.
şecere: agaç
tab': basma, baskı
tabıat: mızaç, huy, karakter
tabıi: kıtap basan matbaacı
tashıh: düzeltmek, yanlıslardan arındırmak.
tercume: ifadeyı bır dılden başka dıle cevırme
tevahhuş: korkmak, urkmek
ulfet: alışkanlık, gaflet.
uslup: ifade tarzı
yed i haşin: sert el
zarfında: suresince
zıra: cunku.

bir taifesi Ferraşin Ovası'nın meyvesidir, bir miktarı Beytüşşebap Deresi'nde, kırmızılanmış semeresidir. İşte, şu iki eseri yazdığım vakıt, zaman kısa, mekân vahşî, ben seyyah, zihin müşevveş, vücut yarım hasta, yazmak acele olduğundan, elbette müşevveş olur.

Ey ehl-i insaf!

Mazeretim bu. Kabul ederseniz, insafın şe'nidir, etmezseniz, emin olunuz, size minnet etmem, hiç de kabul etmeyiniz. Sizin minnetiniz dağ başında olsun. Size beğendirmek için değil, belki hakka hizmet için yazdım, vesselâm. Şu esenn nağamatını dinlemek için, bir Kürd cesedini giymek, bir vahşî hayalini başına takmak gerektir. Yoksa ne ıstımaı helâl, ne semaı tatlı olur.

Ebu Lâşey
Said

Beytüşşebap: Şırnak vilâyetine bağlı kaza
ceset: vücut, beden.
ebu laşey: "hiçbir şeye sahip olmayan, dünyaya değer vermeyen" manasında "Hiçbir şeyin babası" demektir
ehl-i insaf: insafı olanlar, insaf sahipleri
emin: şüpheye düşmeyen kesin olarak bilen.
Ferraşin: Hakkari ve Van dolaylarında bir ova
hak: doğru
helâl: Allah'ın müsaade ettiği şey, din bakımından günah olmayan şey
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma
insaf: vicdana uygun hareket.
ıstımaı: dinleme.
mazeret: elde olmayarak meydana gelmiş, makul sebep, özür
mekan: yer, mahal.
miktarı: kadar, kemiyet.
minnet etmek: kendisi için bir iyilikte bulunulmasını istemek, boyun eğip yalvarmak.
minnet: yardım.
müşevveş: düzensiz, karmakarışık
nagamat: nagmeler, güzel sesler
semaı: ıştırme
semere: meyve, güzel netice
seyyah: çok seyahat eden, gezgin
şe'n: icap, gerek.
taife: çeşit, topluluk.
vahşî: yabanı
vakıt: zaman.
vesselam: son söz budur
vücut: var olma, varlık.
zihin: hafıza, bellek.

agleb: çoğunlukla, ekseriyetle, galiben.
âlem: Dünya, cihan.
andırmak: hatırlatmak, benzemek
arz etmek: sunma, gösterme, takdim etme, izah etme
asır: yüzyıl, asır
aşair-i Ekrad: Kürd aşiretleri
bedel: karşılık.
bilad-i Arabiyye: Arab beldeleri
bilvekâle: vekil olarak.
binaen: den dolayı, nedeniyle
cevelân: dolaşma, gezinme.
dua: Allah'a yalvarma, çağırma.
ehl-i hamiyet: manevi ve millî değerlerin korunması için gayret gösterenler
Ekrad: Kürdler
emma ba'd: bundan sonra
emsal: eş, benzer
garip: tuhaf, şaşılacak.
gayet: son derece.
güz: sonbahar
istihsan: beğenme, güzel bulma
Kurun-i Vusta: Orta Çağ: M.S. 395 yılından 1453'e kadar süren çağın adı
lisan: dil
meclis-i mebusan-ı ilmiye: ilmî mebuslar meclisi, âlimler parlamentosu
medrese: ders okutulan yer
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
miftah-ı kelâm: sözün anahtarı
muavenet: yardım
musafaha: iki elle yapılan tokalaşma, sevgisini gösterme, kucaklaşma.
münakaşa: atışma, çekişme, tartışma, kıyıtık etme
munazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma
nazar: bakış, düşünme, fikir
nazar: bakış.
Rahim: rahmeti her şeyi kuşatan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
rahmet: acıma, merhamet etme
rihlet-i sayfiye: yaz göçü ve yol culuğu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالصَّلَاةُ عَلَىٰ سَيِّدِ الْعَالَمِينَ[1]

Emma ba'd, ehl-i hamiyetin nazarına arz ediyorum ki:

Vakta Meşrutiyetin ikinci yaşında, İstanbul, temsil ettiği asırdan tarihvari bir nazarla göçüp, Kurun-i Vustaya karşı aşağıya inmekle, aşair-i Ekrad'ın içinde cevelân ile bahardan güze bir rıhlet-i sayfiye, güzden bahara bilâd-ı Arabiyeden bir rıhlet-i şitaiye ettim. Dağ ve sahrayı bir medrese ederek meşrutiyeti ders verdim.

Birden bana göründü ki, meşrutiyeti gayet garip bir surette telâkki etmişler. Her tarafın şüphe ve sualleri ağlep bir dereden gelmiş gibi gördüm. İşte teşhis-i maraz için miftah-ı kelâmı onlara verdim.

Dedim:

"Siz sual ediniz, ben de ona göre cevap vereyim."

Onlar istihsan ettiler. Zira Kurdlerin tabiat-ı meşrutiyetperverânelerine binaen, dersi münazara ve münakaşa suretinde okuyorlar. Onun içindir ki, medreseleri küçük bir meclis-i mebusan-ı ilmiyeyi andırıyor. İşte, tamimen lilfâide, suallerini cevaplarımla musafaha ettirerek şu kitabı yazdım, tâ birbirine muavenette bulunsun. Hem de, görmediğim Ekrad ve emsalıne, şu kitap, bana bilvekâle onlarla konuşarak cevap versin, hem de, lisanları kalblerine tercumanlık edemeyenlere bedelen sual etsin.

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
Âlemlerin Efendisine salât ve rahmet olsun.

rıhlet-i şitaiye: kış göçü ve yolculuğu.
sahra: büyük çöl, geniş saha, kır, ova
salat: Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz
şüphe: tereddüt, kuşku
tabiat-ı meşrutiyetperverâne: meşrutiyete taraftar olan meşrutiyetçi tabiat.
tamimen lilfâide: faydasının umumî olması için
tarihvari: tarihe benzer, tarih gibi
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek.
temsil: bir topluluğun veya bir kuruluşun adına hareket etme
tercuman: tercume eden, çevren.
teşhis-i maraz: sıkıntının, derdin, hastalığın teşhisi.
vakta: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
zira: çünkü

âlem: dünya
avam: kulturlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
bahusus: özellikle
canıp: yan, yön, cihet, taraf
cemi: bütün.
dair: alakalı, ilgili
ehl-i hamiyet: manevî ve millî değerlerin korunması için gayret gösterenler
Ekrad: Kürdler
elhâsıl: kısacası, netice olarak, özetle.
emsal: eş, benzer
erzan: ucuz.
faraza, meselâ, say ki, tut ki, diyelim ki
fecr-i sadık: gerçek aydınlık, sabaha karşı doğu ufkunda yayılmaya başlayan beyaz aydınlık
fenalık: kötülük, uygunsuzluk.
fiil: işler
fiilen: fiille, davranış ve hareketle
fikren: düşünerek, zihnen.
hâlbuki: öyle iken, oysa ki.
hatta: üstelik, bundan başka, kadar bile dahi, hem de
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma
huffaş: yarasa.

Elhâsıl, şu kitap tarafımdan cevap, onlann canibinden sual etmek vazifesiyle mükelleftir. Hem de siyaset tabıplenne teşhis-i illete dair hizmetle muvazzaftır.

Ey ehl-i hamıyet, anlayınız! Kürd ve emsalı, fikren meşrutiyetperver olmuş ve oluyorlar. Lâkın, bazı memurun fiilen meşrutiyetperver olması muşkûldür. Hâlbuki, akılları gözlerinde olan avama ders veren fiildir.

İmdi, suale ve cevaba başlıyorum.

Sual: "Ey Seyda! İstanbul'a gittin. Bu inkılâb-ı azîmi gördün. Mühim işler içine girdin. Bize ne getirdin?"

Cevap: Müjde getirdim.

Sual: "Müjde ne demek? Bazılar, bize 'Sizin için fenalık var.' diyorlar."

Cevap: Nurdan zarar gelmez; gelirse, huffaşa gelir, murdar şeylere gelir. Size, cemi kuvvetimle, yalnız Kürdistan'a değil, belki âleme işittirecek tarzda bağırarak müjde veriyorum ki, umum İslâm'ın, lâsıyyema Osmanîlerin, bahusus Ekrad'ın saadetinin fecr-i sadıkının geldiğini, hatta Başıt başında görüyorum.

رَغْمًا عَلَى اَنْفِ اَبِي الْعَلَاءِ الْمَعَرِّي [1]

Faraza, şu devletin yarı milleti, pahasında verilse idi gene erzan ve zulmetle beraber yansa idi gene ucuz!

Sual: "Biz öyle işitmedik."

Cevap: Şeytanın arkadaşlan çoktur..

1- Ümitsizlik ve karamsarlığın sembolü olan Arab filozof ve şairi Ebu Alâ'l Maarri'ye rağmen

imdi: şimdi
inkılab-ı azım: büyük değişiklik, dönüşüm
Kurdistan: Osmanlı devleti zamanında bir coğrafi bölge adı
lakin: ama, fakat.
lasıyyema: bilhassa, hususan özellikle
meşrutiyetperver: meşrutiyete değer veren, meşruiyeti çok isteyen
murdar: pis, kirli
muvazzaf: vazifeli
mühim: önemli, ehemmiyetli
müjde: sevindirici haber.
mukellef: sorumlu ve yükümlü olan
müşkul: güç, zor, çetin
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Osmanî: Osmanlı devletini teşkil eden insanlar
paha: fiyat, değer, karşılık.
saadet: mutluluk
Seyda: "ustadım ve efendim" manasında âlimler için kullanılan bir hitap şekli
siyaset: politika.
sual: soru
tabip: doktor
teşhis-i illet: hastalığın teşhisi
umum: bütün, genel
vazife: görev
zarar: ziyan, kayıp, eksiklik.
zulmet: karanlık.
ağraz: garazlar, kötü maksatlar
alem-i İslamiyet: Müslüman milletler, İslam dünyası
cebir: zorlama, baskı
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı, cehennemin en aşağı tabakası
gayet: son derece
gayrimüslim: Müslüman olmayan
halletmek: kaldırmak, gidermek.
husumet: düşmanlık.
ilaahir: sona kadar, sonuna kadar
intihap: seçme, tercih etme
intizamsız: düzgün olmayan, tertipsiz, karışık.
İstibdat: kanuna ve nizama tâbi

Sual: "Öyle ise zihnimize gelen şüpheleri ve sualleri hallet."

Cevap: Elbette, fakat müşteri olmadan, istemeden malımı satmam.

Sual: "İstibdat nedir, meşrutiyet nedir?" Diğeri: "Ermeniler ağa oldular, biz sefil kaldık." Başkası: "Dinimize zarar yok mu?" Daha başkası: "Jon Türkler şöyledirler, böyledirler, bizi de zararda edecekler." Diğeri: "Gayrimüslim, nasıl asker olacak?" ilâahir...

Cevap: Yahu, şu gürültülü, karma karışık, sizin gibi intizamsız suallerinize nasıl cevap vereceğim?

Sual: "Kaide-i suali sen göster?"

Cevap: Meşrutiyet kanunuyla sual ediniz. Yani içinizde bir iki zeki adamı intihap ediniz, tâ size vekil olarak müşteri olup, sual etsin. Siz de dinleyiniz.

Onlar: "Peki, peki..."

Sual: "İstibdat nedir; meşrutiyet nedir?"

Cevap: İstibdat tahakkumdur, muamele-i keyfiyedir, kuvvete istinat ile cebirdir, rey-i vahittir, suistimalâta gayet müsait bir zemindir, zulmün temelidir, insaniyetin mâhîsidir. Sefalet derelerinin esfel-i safilînine insanı tekerlendiren ve âlem-i Islâmiyet'i zillet ve sefalete düşürtürüp ve ağraz ve husumeti uyandıran ve İslâmiyet'i zehirlendiren, hatta her şeye sirayetle zehrini atan, o derece

olmayan, keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakkum.
İstinat: dayanma.
Jon Türk. Genç Türk, genç Osmanlı Batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı.
kaide-i sual: soru sorma usulü tarzı.
kanun: yasa.
mâhî: mahvedici, yok edici.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
muamele-i keyfiye: keyfî muamele.
müsait: uygun.
müşteri: istekli, soran, talep eden.
rey-i vahit: tek bir kişinin görüşü, arzusu.
sefalet: sefilik, perişanlık, düşkünlük, yoksulluk.
sefil: sefalet çeken, sıkıntıda olan.
sirayet: bulaşma, geçme, yayılma, dağılma.
sual: soru.
suistimalat: kötü kullanmak.
şüphe: tereddüt, kuşku.
tâ: kadar, dek, değin.
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tekerlendirmek: yuvarlamak.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan.
zarar: ziyan, kayıp, eksiklik.
zarardide: zarara maruz kalmış, zarar görmüş.
zemin: yer, temelin oturduğu satıh.
zihin: hafıza, bellek.
zillet: alçaklık, hakirlik, aşağılık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

adem-i ülfet: alışmamak, tanışıp görüşmemek.
akvam: kavimler, milletler.
Âl-i İmran: Kur'ân-ı Kerîm'in 3 sûresi. Medîne'de nâzil olmuştur. 200 âyettir.
bahtı: kader, kısmet.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
bes. yeter, yeterli.
beyan: açıklama.
beynelislam: Müslümanlar arasında.
Cebriye: insanın irâdesini inkâr ederek kulun rüzgar önündeki yaprak gibi kaderin mahkûmu olduğunu ileri sürerek bâtıl ıtıkadî bir mezhep.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, sapma.
ef'al: işler, ameller.
eşvak: şevkler, istekler.
fehmetmek: anlamak, anlayış, kavrayış.
fırka: grup, parti.
hak. doğruluk, adalet.
hâkim: üstte olan, yüksekte bulunan, hükmeden.
hâkimiyet-i millet. milletin hâkim olması, egemenliği.
hâl-i hazır: şimdiki zaman, şimdiki durum.
hedef-i maksat. ulaşılmak istenen amaç.
heva: istek, heves, nefsin arzusu.
hissiyat-ı aliye. yüce hisler, güzel duygular.
hükûmet:
ibka. ayakta tutma, devam ettirme, bâkîleştirme, sonsuzlaştırma.
ihtilâfat: ihtilâflar, birbirine zıt ve farklı şeyler, farklılıklar.
ika: ortaya çıkarma, meydana getirme.

ihtilâfatı beynelislâm ıka edip, Mutezile, Cebriye, Mürcie gibi dalâlet fırkalarını tevlid eden, istibdattır.

Evet, taklidin pederi ve istibdad-ı siyasînin veledi olan istibdad-ı ilmîdir ki, Cebriye, Rafıziye, Mutezile gibi İslâmiyet'i müşevveş eden fırkaları tevlit etmiştir.

Sual: "İstibdat bu derece bir semm-i kàtil olduğunu bilmezdik. Lehülhamd, parçalandı. Onu esasıyla tedavi edecek olan tiryak-ı meşrutiyeti bize tarif et."

Cevap: Bazı memurların ef'alı, adem-i ülfetten dolayı size yanlış ders gösterdiği ve şiddetten neş'et eden müşevveşiyetle hâl-ı hâzırdan fehmettiğiniz meşrutiyeti tefsir etmeyeceğim. Belki hükûmetin hedef-i maksadı olan meşrutiyet-i meşruayı beyan edeceğim.

İşte, meşrutiyet (2) وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ (1) وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ ayet-i kerîmelennin tecellısıdır ve meşveret-ı şer'iyedir. O vücud-i nuranînin kuvvete bedel, hayatı haktır, kalbi marifettir, lısanı muhabbettir, aklı kanundur, şahıs değildir.

Evet, meşrutiyet hâkimiyet-ı millettir; siz dahi hâkim oldunuz. Umum akvamın sebeb-ı saadetidir; siz de saadete gideceksiniz. Bütün eşvak ve hissiyat-ı âliyeyi uyandırır. Uyku bes! Sız de uyanınız. İnsanı hayvanlıktan kurtarır; siz de tam insan olunuz. İslâmiyet'in bahtını, Asya'nın tâlını açacaktır. Size müjde. Bizim devleti ömr-ı ebedîye mazhar eder. Milletin bekasıyla ibka edecek; siz daha me'yus olmayınız. Bir ince tel gibi her tarafa heva ve

1- Ve işlerde onlarla istişare et. (Âl-i İmran Suresi, 159.)
2- Onların aralarındaki işleri istişare ile dir. (Şûra Suresi, 38.)

istibdad-ı ilmi: ilmî yönden ilim adamlarının baskısı
istibdad-ı siyasi: siyasi baskı
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfi baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm
istişare: fikir alışverişi, da rışma.
kanun: yasa
lehülhamd: hamd Allah için dir
lisan: dil.
marifet: bilgi, bilme tanıma hüner, anlatma, övme ustalık.
mazhar: nail olma, şereflenme
me'yus: ümitsiz, ye'se düş muş, umıdı kesilmiş, kederli.
meşrutiyet-i meşrua: dine uygun meşrutiyet.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
meşveret-i şer'iye: dine uygun olarak yapılan meşveret.
Mutezile: Emeviler devrinde ortaya çıkan ve Allah'ı tenzih etmek maksadıyla meseleleri sırf akılla izaha çalışan ve "Kul fiilinin yaratıcısıdır" görüşüne inanan batıl bir itikadi mezhep
Mürcie: Ehl-i Sünnet mezhebine muhalif, batıl bir itikadî mezhep
müşevveş: karmakarışık.
müşevveşiyet: karışıklık, karmakarışık vaziyet.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
ömr-i ebedi: ebedî, sonsuz ömür
peder: baba, ata.
Rafıziye: Şîî gruplarından olup Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'i kabul etmeyen, hak mezhepten ayrılmış, namazsız itikadı bozuk, batıl mezhep
sebeb-i saadet: mutluluk sebebi.
semm-i katil: öldürücü zehir
şura
taklit: Delilsiz olarak hareket etme, şeriatteki delilini bilmeksizin bir hükümle amel etme
talih: kısmet, baht, kader
tecelli: görünme, yansıma.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, Kur'an'ın şerhi
tevlit: doğma, ortaya çıkma.
tiryak-ı meşrutiyet: meşrutiyet ilacı
velet: çocuk, evlat, erkek çocuk
vücud-i nurani: nurani varlık.

hevesin tehyici ile çevrilmeye müstait olan rey-ı vahıd-i istibdadı lâyetezelzel bir demir direk gibi, lâyetefellel bir elmas kılıç gibi olan efkâr-ı ammeye tebdil eder; siz de, sefine-i Nuh gibi emniyet ediniz. Herkesi bir padişah hükmüne getiriyor, siz de hürriyetperverlikle padişah olmaya gayret ediniz. Esas-ı insaniyet olan cüz-i ihtiyarı temin eder, azat eder; siz de camıt olmaya razı olmayınız. Üç yüz milyondan ziyade ehl-i İslâm'ı bir aşiret gibi birbirine rapteder; siz de o rabıtayı muhafaza ediniz. Zira meşveret perdeyı attı, milliyet göründü, harekete geldi. Milliyet içinde, İslâmıyet ışıklandı, ihtizaza geldi. Zira, milliyetimizin ruhu İslâmiyet'tir, hakikî ve nisbî ve izafiden murekkeptir. Başka millete benzemiyoruz.

Suat: "İstibdadın çirkinliğine, meşrutiyetin bu derece iyiliğine delilin nedir?"

Cevap: Siz avam olduğunuzdan hayalinizle tefekkür, gözünüzle taakkul ettiğinizden, temsil size bürhan-ı nazarîden daha zıyade muknıdır. İşte ikisinin mahıyetlerini misalle tasvir edip gostereceğim. İşte, biliniz.

Hükûmet hekim gibidir, millet hastadır. Farz ediniz, ben şu çadırda oturmuş bır hekimim. Şu etraftakı her bir köyde, Allah etmesin, birer ayrı hastalık var. Ben o hastalıkları teşhıs etmemişım, hem de tacızımı istemeyen müdahenecilerden, yalancılardan başka kimseyi görmemişım. Şu hâlde, şu köylere, tanımadığım bır hastalığa, görmediğim bir hastaya gönderdiğim reçetesiz, mizansız bır ilâcı ıstımal eden, acaba şıfa mı bulur veyahut ölür?

aşıret: kabile oymak goçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar
avam: kulturlu yüksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
azat etmek: serbest bırakmak hur kılmak.
birbirine
bürhan-ı nazarî: akli ve fikrî delil.
camıt: katı madde cansız.
cuz-i ihtıyar: icattan mahrum hak kazanmaktan başka hıç bır şeye gucu yetmeyen az bır arzu serbestlıgı cuz'i irade
efkar-ı amme: umumun fikrı
ehl-i islâm: Muslumanlar
elmas: çok kıymetlı bir mucevher
emniyet etmek: inanmak guvenmek.
esas-ı insaniyet: insanıyetın özu
farz etmek: kabul etmek, saymak.
gayret: çalışma çabalama
hakıkı: gerçek.
halde: durumda.
hekım: doktor tabıp âlım bılgın; felsefecı
hekım: doktor tabıp
heves: istek ve arzular
hukmüne: yenne.
hukumet: devlet.
hurriyetperver: hurıyetcı, hurriyetı isteyen.
ıhtızaz: deprenme haz duyma fe rahlama şevk ıle meyıl ve hareket, harekete geçme titreşme tıtreşim.
islâmiyet: Muslumanlık.
istıbdat: kanuna ve nızama tabı olmayan keyfî baskıcı yonetim zulum ve tahakkûm.
ıstımal etmek: kullanmak.
izafi: bagli bulunduğu şey ıle degişen bkz. nısbî
layetefellel: agzı kınılmaz ve korelmez.
layetezelzel: sarsılmaz bolunmez parçalanmaz.
mahıyet: bir şeyın aslı esası hakıkatı ıç yuzu
meşrutiyet: bir hukumdanın başkanlıgı altındakı millet meclisi ıle idare edılen devlet sıstemi
meşveret: ışlerin danışıp görüşme yoluyla çozumlenmesi meclis.
millet: halk, ulus
misal: benzer ornek.
mizansız: olçusuz.
muhafaza etmek: korumak.
muknı: ıkna eden inandıran inandırıcı kandıran
mudahenecı: dalkavuk.
murekkep: terkıp edılmış olusmuş meydana gelmiş
mustarıt: meyıllı
nisbî: kıyas ıle olan dıgenne gore gorecelî alt ust, sıcak soguk gibi bırı bırısız olmayan vasıflar
padişah: hukumdar sultan
rapt etmek: baglamak, kaynaştırmak.
razı olmak: hoşnut olmak, nıza gostermek.
rey-i vahıd-i ıstıbdat: bir tek kışının rey ve goruşune dayalı olan ıstıbdat yonetimi
ruh: cevher can
sefine-i Nuh: Hz. Nuh'un gemısı.
suat: soru
şıfa bulmak: yıleşmek, saglıgına kavuşmak.
taakkul: akıl erdırme zıhn yorarak anlama hatırlama
tacız: rahatsız etme sıkıntı verme incıtme
tasvir etmek: tanımlamak, bir şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlanyla anlatma
tebdil: degıştırme degişıklık, başka bir hale getirme
tefekkür: denn düşünme eşyanın hakikatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak ıçın zıhnen ve kalben du şunme.
tehyıç: coşturma ayaga kaldırma heyecanlandırma
temin etmek: sağlamak.
temsıl: kıyaslayarak benzetme
teşhıs etmek: hastalıgın mahıyetını anlamak.
zıra: çunkü
zıyade: pek fazla.

Evet [1] مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا sırrına şunun sâye-i muzlimânesinde mazhar oldunuz. İşte her koye böyle ilâç göndermek, hatta dâulcû ile kanın ağrısına müptelâ olan emsalinize hazım ilâcı hukmünde olan ıane toplamak, yahut eşkıyalık ve husumet derdiyle mültehap bulunan o vücuda, iltıhabı tezyit eden Hamıdîlık icra etmek ve ilâahır, acaba tedavi mı, yoksa tesmim midir, melekü'l-mevte yardım etmek mıdır?

İşte mahiyet-i istibdadın timsali budur. Zira, sabıkta Padişah kendi yerinde mahpus gibi oturuyordu, bîçare milletin hâlini anlamıyordu. Yahut zaaf-ı kalb ve kuvvet-i vehim ile anlamak istemiyordu. Yahut mütehevvisâne ve mütekeyyifâne ve mütekalkıl olan tabiatı, anlattırmaya müsait değildi. İşte hükûmetteki istibdada, her şeydeki istibdadı kıyas ediniz. Hatta, taklıdi tevlit eden ilmin istibdadı dahi böyledir.

Amma, bızzarure hukûmet-i İslâmiyenin hedef-i maksadı olan meşrutiyet-i meşruanın timsalini isterseniz, farz ediniz ben bir hekimim. Şu çadır dahi eczahanedir, içindeyim. Umum köylerde veyahut evlerde çeşit çeşit hastalıklan teşhis etmiş, reçetesini yazmış bir muntehap adam, yanıma geliyor, reçetesini ibraz ediyor ki, "Dâulcehil ile baş ağrısı var" yazılıdır. Ben dahi, fen afyonunu iptida onların lisanlarının zarfında, sonra da lisan-ı resmiyeye ifrağ ederek veriyorum. Bir başkasının reçetesini gösteriyor ki, kalb hastalığı olan zaaf-ı diyanet var. Ben de, fununu maanf-ı İslâmiye ile mezcederek bır macun

1- Daha olmeden ölmek.

afyon: bağımlılık yapan ağrı kesici bir ilâç.
bıçare: çaresiz.
bizzarure: kesinlikle zarurî olarak, mecbun olarak.
dâulcehil: cehalet hastalığı bilgisizlik derdi.
dâulcu: kanın ağrısı
eczahane: ilaçların yapıldığı ve satıldığı yer
emsal: eş, benzer
eşkıya: soyguncu, yol kesici
farz etmek. kabul etmek, saymak.
fen: uygulamalı bilim
funun: fenler
hal: durum.
Hamidîlik. Sultan Abdülhamid'in doguda meydana gelebilecek ayaklanmaları bastırmak ve asayişi sağlamak için kurduğu Hamidiye Alayları tarzındaki hareket.
hazım: sindirim
hedef-i maksat. ulaşılmak istenen amaç.
hekim: doktor, tabip
husumet. düşmanlık
hükmünde: değerinde
hukumet-i İslamıye: İslam hukumeti.
ıane: yardım
ıbraz. belirtme, ortaya koyma, meydana çıkarma, gösterme
ıcra etmek. tatbik, yerine getirmek
ifrağ etmek. başka bir şekle sokma, dökme, boşaltma.
ilaahır: sona kadar, sonuna kadar
ilim: bilme, bilgi
iltıhap: bir organda olan yangı ve rahatsızlık.
iptıda: başlangıç
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakkum.
kıyas etmek: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm vermek.
kuvvet-i vehım. evham ve şüphe duygusu.
lısan-ı resmıye: bir ülkede geçerli resmî dil.
lisan: konuşma dılı
maarif-i İslamıye: İslâmî bilimler, İslâmî kültür
macun: karışım şeklinde ilaç.
mahıyet-ı ıstıbdat: istibdadın aslı, iç yüzü, esası
mahpus: tutuklu, hapishe yatan
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründuğü yer
melekulmevt: ölüm melegi olan Azrail a.s.
meşrutıyet-i meşrua: dine uygun meşrutiyet.
mezcetmek: katmak, kaynaştırmak, karıştırmak, birleştirmek.
mültehap: iltıhaplı, yaralı
muntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
müptela: tutkun, yakalanmış, tutulmuş
müsaıt. uygun
mütehevvisane: heveslenerek
mutekalkıl: deprenen, sarsılan
mütekeyyifâne: keyifenerek
padişah: hükümdar, sultan
sabık. geçen, geçen devre, geçmiş, daha önce, önceki, evveliki
saye-i muzlimane: karanlığa bo gan gölge, kötü himaye
sır: insanın aklının erişemediği İlâhi hikmet.
tabıat: huy, karakter, yapı, mizaç.
taklıt: delilsiz olarak hareket etme, şeriattaki delilini bilmeksizin bir hükümle amel etme.
tedavı: iyileştirme
tesmim: zehirleme
teşhis etmek. hastalığın mahiyetini anlamak.
tevlıt etmek: doğmak, maddî, manevî doğum, ortaya çıkmak.
tezyit. arttırma, arttırılma, ziyadeleştirme
tımsal. suret, resim, sembol, simge
umum: bütün, genel
zaaf-ı dıyanet: iman zayıflığı
zaaf-ı kalb: irade zayıflığı
zarfında: içensinde, kabında
zıra: çünkü

yapıyorum, müderrislerin ellerine veriyorum, gönderiyorum. Diğerinde dâulhusumet ile ihtilâl sıtması var. Ben de fikr-i milliyeti uyandırarak, ışıklandırarak, tıryak mısal adalet ve muhabbeti o nur ile mezç ettirerek, sülfato misal bir ilâç veriyorum. İşte böyle bir hekimdir ki, vatan hastahanesinde, bîçare etfali helâkten halâs eder. Hâ, hükûmet-i meşrutanın tımsal-ı nuranîsi,

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْؤُلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ [1]

sırrınca, her bir buyük adam, bu dusturu nazara almak gerektir.

Sual: "Derman, dermandır; neden zehir olsun?"

Cevap: Bır derdın dermanı başka bır derde zehır olabilir. Bir derman hadden geçse, dert getırır.

Sual: "Ne dıyorsun? [2] اِسْتَحْسَنْتَ ذَا وَرَمٍ Hâl-i hâzırın eskısi gıbi çok fenalığı var, bize zulmeder. Hem de zaafta, kuvvetsızlıkte eskısıne benzer. Demek, tarif ettiğin meşrutiyet daha bize selâm etmemiş, tâ ki, biz de 'Ehlen ve sehlen' desek?"

Cevap:

لَا بَلِ اسْتَسْقَيْتُ أُسْكُوبًا ❁ وَاسْتَسْعَيْتُ يَعْبُوبًا

وَاسْتَحْسَنْتُ حَوْرَاءَ ❁ وَمَدَحْتُ حُرِّيَّةً حُورِيَّةً [3]

Fakat, sizin divaneliğinizden korkmuş, gelememiş. Zulüm meşrutıyetın hatası değıl, belkı kafanızdakı cehaletın

adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız venılmesi, hakkanıyet, âdıllık.
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves.
bîçare: çaresiz.
cehalet: bılgısızlık, cahıllık.
daulhusumet: duşmanlık hastalığı.
derman: ılaç, çare.
dert: hastalık, ılet, acı, ağrı, sızı.
divane: delı.
dustur: kanun, kaıde.
ehlen ve sehlen: hoş geldınız, buyursunlar manasında.
etfal: çocuklar.
fenalık: kotulük, uygunsuzluk.
fikr-i milliyet: mıllıyet fıkrı. Bedıuzzaman Hazredennın kastettıgı anlam ıttıhad-ı Islamdır.
had: sınır.
hâl-i hâzır: şımdıkı zaman, şımdıkı halı.
halâs: kurtulma, kurtuluş.
hata: kusur, yanlışlık yapma.
hekim: doktor, tabıp.
helak: yok olus.
huri: cennet kızı, cennet guzelı.
hükûmet-i meşruta: meşrutıyet hukumetı.
hur: esır veya kole olmayan, serbest.
hürriyet: herkesın meşru hareketlennde tam serbest olmasi.
ihtilal: ayaklanma, devlete ısyan, bozukluk, karışıklık.
mes'ul: yaptığı ışlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
meşrutiyet: bır hukumdann baş kanlıgı alundakı mıllet medısi ıle ıdare edılen devlet sıstemı.
methetmek: Ovmek, bınnın ıyı şeylennı soylemek, sena, sıtayış.
mezcetmek: katmak, kaynaştırmak, karıştırmak, bırleştırmek.
mısal: benzer, ornek.
mısal: benzer, ornek.

1 Hepınız çobansınız ve ıdarenız alundakılerden mes ulsunuz (Muslım, Imare: 20)
2 Vucudu hastalıktan şişerek dolgunlaşmış kimseyı guzel gordum (Arab atasozu)
3 Hayır! Aksıne, ben bır akarsudan su almak istedim. Bır bulutun çalışıp yagmur indırmesıni arzu ettım. Sıyah gozlüyu guzel gordum. Ben hun gıbi guzel hur bır hurrıyetı methettım

muhabbet: sevgı, sevme.
müderris: medrese alımı, hoca, profesor.
nazar: bakış, dıkkat.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
selâm etmek: barış, esenlik dılemek.
sir: manevî hakıkat ve manfetler.
sual: soru.
sülfato: kının sulfatına ve genel olarak kının tuzlarına verılen ad, sıtma hapı.
ta: kadar, dek, degın.
tarif: tanıtma, bıldırme.
tımsal-ı nuranî: nurlu ve parlak suret, resım, nurlu sımge, sembol.
tıryak: ılâç.
zaaf: acızlık, zayıflık.
zehir: ağu, sem, oldurucu madde.
zulmetmek: eza, cefa etmek.
zulüm: haksızlık, ezıyet.

zulmetindendir. Siz divanelikle kısa yolu uzun yapıyorsunuz. Küdan ve Mâmehuran aşiretleri, daha asker gelmeden, alâkullihâl vermeye mecbur olan emval-i emîriyeyi hazır etse idiler, şu kadar zulüm olmayacaktı. Evet, bir millet cehaletle hukukunu bilmezse, ehl-i hamiyeti dahi müstebit eder.

Sız diyorsunuz. "Şimdiki hukûmet eskisi gibi zayıftır."

Evet; kuvvetsizlikte, dokuz yaşındaki çocuk, doksan yaşındaki ihtiyara benzer. Fakat, o kabre müteveccihen iner, eğilir, girer; şu ise, doğrulur, şebabe doğru yükselir.

Sual: "Neden böyle bulanıktır, safî olmuyor?"

Cevap: Yüz seneden beri haraba yüz tutan bir şey, birden yapılamaz. Size bir misal söyleyeceğim. Bir bulagbaşı, çok zaman taaffün ve tesemmüm etmiş, içine çok pislik düşmüş, sonra da onu tasfiye için o pisliklen içinden çıkarılırsa ve bir havuz gibi yapılırsa, acaba pınarın suyu bir zaman bulanık olarak gelmeyecek mi? Fakat merak etmeyiniz; akibet berrak olacaktır.

Sual: "Tarif ettiğin meşrutiyetin ne miktarı bize gelmiş ve niçin bütün gelmiyor?"

Cevap: Ancak on kısımdan bir kısmı size gelebilmiş. Zira sizin şu vahşetengiz, cehaletperver, husumetefza olan sarp dağ ve derelerinizdeki vahşet ayılarından, cehalet ejderhasından, husumet kurtlarından bîçare meşrutiyet korkar, kolaylıkla gelmeye cesaret edemez. Eğer sız

akibet: son, nihayet, netice
alâkullihâl: ister istemez.
aşiret: kabile, oymak, göçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar
berrak: duru, açık, pek parlak, nurlu, saf
bıçare: çaresiz.
bulağbaşı: kaynak, pınar
cehalet: bilgisizlik, cahillik
cehaletperver: cahil, bilgisizliği koruyan, yetiştiren.
divanelik: delilik.
ehl-i hamiyet: manevi ve millî değerlerin korunması için gayret gösterenler
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan
emval-i emiriye: bir kavmin başına veya hanedanına ait mallar
harap: yıkılma, yıkıma uğrama, yıkılmış, eskimiş
hukuk: haklar
husumet: düşmanlık
husumetefza: düşmanlık saçan, düşmanlık yapan
hukumet: devlet.
kabir: mezar
Küdan: Mâmehuran: Adilcevaz, Patnos, Ercis ve bilhassa Beytüşşebap havalisinde yerleşmiş bir aşiret ismi.
mecbur: zorlanmış, icbar görmüş.
meşrutiyet: bir hukumdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
miktarı: kadar, kemiyet.
millet: halk, ulus.
misal: benzer, örnek.
müstebit: diktator, zulüm ve baskı yapan, başkasının hukukunu elinden alan
müteveccihen: yönelerek, tevecculh ederek, niyetlenerek.
safî: saf olan, karışıksız, duru
sarp: çok dik, çıkılması, geçilmesi zor
sual: soru
şebab: gençlik
taaffun: kokuşma, bozulma, çürüme.
tarif: tanıtma, bildirme
tasfiye: temizleme, pisliklerden arındırma
tesemmüm: zehirlenme
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı
vahşetengiz: korkulu, vahşet dolu
zira: çünkü
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

tembel kalıp da onun yolunu yapmazsanız, tembellik etseniz, yüz sene sonra tamamen cemalini göreceksiniz. Zira sizinle İstanbul arasındaki mesafe bir aylıktır; fakat sizinle ehl-i meşrutiyet arasındaki mesafe bin aydan fazladır. Zira eski zamanın adamlarına benzersiniz. O nazik meşrutiyet, İstanbul havalisindeki yılanlardan kurtulsa, şu uzun mesafeden geçmekle, cehalet gibi müthiş bataklığı, fakr gibi mütevahhiş kıraçlan, husumet gibi gayet keyşer dağlan katetmekle beraber, eşkıyaya rast gelecektir.

Ezcümle: Bazı ceza-i sezasını hazmetmeyen, bir kısım da başkasının etini yemekten dişi çıkanlan ve bazı bır meşhur Bektaşî gibi mana verenler, yol üzerine çıkıp gasp ve garet edıyorlar. Daha onların öte tarafında da bir kısım gevezeler vardır; bazı bahane ile, parça parça etmek ıstıyorlar. Oyle ıse, ona bır yol veyahut bır balon yapınız.

Sual: "Bız me'yus olduk; daha ne vakıt bize gelecektir?"

Cevap: Yeis, aczden gelir. Yeıs, mâni-i herkemaldir. Hamıyet ise, şiddet-i mevanie karşı şiddetle metanet etmektır. Hâlbukı şu zaman, mumteniat-ı adiyeyı mumkün derecesine indiriyor. Çabuk ye'se inkılâp eden hamıyet, hamıyet değildır. Ben, sızı tembellikten kurtarmak için, kabahatlerinizi gösteririm. Ona çabuk gelmek istiyorsanız, ışte marifet ve fazıletten demır yolunu yapınız; tâ ki meşrutiyet, medeniyet denilen şimendifer-i kemalâta bınıp ve terakkıyat tohumlarını bındırerek, kısa bır

acz: güçsüzlük
bahane: asıl sebebi gizlemek için ilen sürülen uydurma sebep.
balon: havadan ulaşım aracı zeplın
Bektaşî: Hacı Bektaş-ı Veli tarikatıne mensup kışı; dının şekli gereklerinı ihmal eden rınd kışı.
cehalet: bılgısızlık, cahıllık
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile tecellısı.
ceza-ı seza: hak edilen ceza
ehl-i meşrutiyet: meşrutiyetçıler
eşkıya: soyguncu, yol kesen
ezcümle: bu cümleden, meselâ.
fakr: fakırlık.
fazilet: deger, meziyet, ırfan ve irfan ıtıbarıyla olan yüksek derece.
garet: yağmalama.
gasp: başkasının malını rızası olmadan zorla almak.
gayet: son derece
halbuki: oysa, oysa kı
hamıyet: gayret.
havalı: bolge, etraf, çevre, cıvar.
hazmetmek: sındırmek
husumet: düşmanlık.
inkılap: bır hâlden dıger bır hâle geçme, degişım, kökü degişım

kabahat: suç, kusur
katetmek: aşıp geçmek, kesmek, atmak.
keyşer: sarp, yalçın
kıraç: verımsız toprak.
mana: anlam
mani-i herkemal: her kemal ve ilerlemenin engelı.
marifet: bılgı, bılme, tanıma, hüner, anlatma, övme, ustalık.
me'yus: umıtsız, ye'se düşmüş, ümıdı kesilmiş, kederlı
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
mesafe: uzaklık, ara
meşhur: şöhretlı.
meşrutiyet: bır hükümdarın başkanlıgı altındakı millet meclısı ile idare edılen devlet sistemi
metanet: metın olma, dayanıklılık, sağlamlık.
mümkün: ımkân dahılınde
mumteniat-ı adiye: adî basit, geçersız ımkansızlıklar
mütevahhış: tevahhuş eden, korkan, urken, yadırgayan
müthiş: dehşet veren, urküten, dehşetlı, korkunç.
nazik: nazın, ince

ona çabuk gelmek istemek: onun çabuk gelmesini ısteme
sual: soru
şiddet-i mevanı: engellerin manılerin şıddetı
şimendifer-i kemalat: mükemmellik, kemalat trenı
tâ: dek, değın, kadar
tamamen: butun olarak.
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler
vakıt: zaman.
yeis: umıtsızlık, elem, keder
zira: çünku.

zamanda mânilerden kurtulup geçerek size selâm etsin. Siz ne kadar yolu acele ile yapsanız, o da o derece acele ile gelecektir.

Sual: "İnşaallah, tâliimiz varsa biz de göreceğiz. Bize tevekkül kâfi değil midir?"

Cevap: Bîçare tâliinize siz de yardım etmelisiniz. Bağdat tarrarları gibi olmayınız. Sizin atalet bahanesi olan şu teşebbüssüz tevekkülünüz, nizam-ı esbabı reddettiğinden, kâinatı tanzim eden meşiete karşı temerrüt demektir. Şu tevekkül, döner, nefsini nakzeder.

Sual: "Şimdi fenalığı da görüyoruz, iyiliği de görüyoruz. Meşrutiyetin âsârı hangisi, ötekisinin âsârı hangisidir?"

Cevap: Ne kadar iyilik var, meşrutiyetin ziyasındandır; ne kadar fenalık var, ya eski istibdadın zulmetinden, yahut meşrutiyet namıyla yeni bir istibdadın zulmündendir. Geri kaldı, tâ taziyeden sonra veda edip, pederini takip etsin. Fakat, emin olunuz, ziya galebe çalacaktır.

Sual: "Meşrutiyeti pek çok i'zam ediyorsun. Eskiden rey-i vahit idi, milletten sual yok idi, şimdi meşverettir, milletten sual edilir. Millet, 'Ne için?' der; ona, 'Ne istersin?' denilir, işte bu kadar. Daha nedir, o kadar ilâveyi takıyorsun?"

Cevap: Zaten şu nokta bütün cevaplarımı tazammun etmiş. Zira meşrutiyet hükûmete düştüğü vakit, fikr-i hürriyet meşrutiyeti her vecihle uyandırır. Her nevide,

âsâr: eserler
atalet: boş durma, tembellik, işsizlik, yiğinlik.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
biçare: çaresiz.
fenalık: kötülük, uygunsuzluk.
fikr-i hürriyet: özgürlük, serbestlik düşüncesi
galebe çalmak: yenmek, üstünlük.
i'zam: büyütme, lüzumundan fazla ehemmiyet verme, yollama, gönderme.
ilâve: ek
İnşaallah: Allah dilerse
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakkum
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakkum
kâfi: yeter
kâinat: dünya, varlıklar
mani: engel olan.
meşiet: dilemek, irade, arzu, maksup, murat, istek
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
meşveret: işlerin danışıp görüşme yoluyla çözümlenmesi, meclis
millet: halk, ulus
nakzetmek: bozmak.
nam: ad, isim
nefis: bir şeyin ta kendisi.
nevi: çeşit, tür
nizam-ı esbap: sebeplerin intizamlı olarak işlemesi.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm
peder: baba, ata.
reddetmek: geri vermek, kabul etmemek.
rey-i vahit: tek bir kişinin görüşü, arzusu
selam: barış, rahatlık, esenlik.
sual: soru.
ta: dek, değin, kadar
talih: kısmet, baht, kader
tanzim: düzeltme, düzenleme, yoluna koyma, nesir veya nazım olarak yazma.
tazammun: içine alma, içerme
taziye: baş sağlığı, teselli.
temerrüt: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnmek
teşebbüs: bir işi yapmak için hareketa geçme, başlama, girişme.
tevekkül: işi Allah'a bırakıp kadere razı olma
vakit: zaman
vecih: cihet, yön
veda etmek: ayrılırken hayırlar dileme, "Allah'a ısmarladık" demek.
zira: çünkü
ziya: ışık
zulmet: karanlık
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, ıstırap, kıtlık

her taifede onun sanatına ait bir nevi meşrutiyeti tevlit eder. Hatta ulemada, medariste, talebede bir nevi meşrutiyeti intaç eder. Evet, her taifeye ona mahsus bir meşrutiyet, bir teceddût ilham olunuyor. İşte, şu arkasında şems-i saadeti telvih eden ve temayül ve incizap ve imtizaca yüz tutan lemaat-ı meşverettir ki, bana meşrutiyet hükûmetini bu kadar sevdirmiştir. Bence taklîdin temelini atıp, ihtilâfatı çıkarmakla, Mutezile, Cebriye, Mürcie, Mücesseme gibi dalâlet fırkalarını Islâmiyet'ten intaç eden mesail-i dıniyedeki istibdad-ı ilmîdir ve nefsü'l-emirde mukayyet olan şeyde ıtlaktır [HAŞİYE 1] Meşrutiyet-i ilmiye hakkıyla teessus etse, meyl-i taharri-i hakıkatın imdadıyla, fünun-i sadıkanın muavenetiyle, insafın yardımıyla, şu fırak-ı dâlle Ehl-ı Sünnet ve Cemaate dâhil olacaklan kaviyyen me'muldür. Şu fırkalar, eğer, çendan bir hizıp olarak gorunmuyor, fakat efkârda tahallul ederek münteşiredir. Herkesin dimağında onlann meylettiği mesleğe meyelân bulunabilir. Hatta, eğer bir dimağ büyütülse, maanî tecsim edilirse, şu fırak, sinematografvari [HAŞİYE 2] o dımağda temessül ettiği görulecektir. Şu kıssa uzundur, makamı değil; siz suallerinizi ediniz.

Sual: "Şu meşrutiyet, büyüklerimizi, beylerimizi kırdı; fakat bazılan da mustahak ıdı. Hem de, maddeten bir şey görmeden yalnız meşrutiyetin namını işitmekle, kendi kendilenne düştüler. Bunun hikmeti nedir?"

HAŞİYE 1: Dikkat lâzımdır.

HAŞİYE 2: Kurdlere medeniyetin garabetini zikrettiğim sırada sinematografı tarif etmiştim.

Cebriye: insanın iradesini inkar ederek, kulun, rüzgar onundeki yaprak gibi, kadenn mahkûmu olduğunu ileri süren batıl itıkadî bir mezhep.
cemaat: topluluk.
çendan: gerçi.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak sapmak.
dımag: akıl, şuur.
efkar: fikirler, düşünceler.
ehl-i sünnet: Peygamberimizin hak yolunda yürüyenler.
fırka: grup, partı, mezhep.
fırak-ı dâlle: sapık gruplar, dalâlet fırkalan, ehl-i sunnetten ayrılan gruplar, hak yoldan ayrılmış gruplar.
fırak: gruplar.
fünun-ı sadıka: doğru, hakiki gerçek fenler.
garabet: tuhaflık.
haşiye: dipnot.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hızıp: bolum, partı, grup.
ıtlak: salıverme, bırakmak, koyverme, serbest bırakma, serbest olup her tarafta bulunmak, cezadan kurtulmak, boşama, boşanma, affetmek.
ihtilafat: ayrılıklar, farklılıklar.
ilham: Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
imdat: yardım.
imtizaç: kaynaşmak, karışma.
incizap: cezbedilme, çekilme.
intaç etmek: sonuç vermek.
istibdad-ı ilmî: ilmin ve ilim adamlarının baskısı.
kaviyyen: kuvvetle, güçlü olarak.
kıssa: ibret verici hikâye.
lemaat-ı meşveret: meşveretin ışığı, parıltısı.
maanî: manalar, anlamlar.
mahsus: özel.
me'mul: umulan, ümit edilen.
medaris: medreseler.
medeniyet: medenilik, uygarlık.
mesail-i dıniye: dini meseleler.
meslek: yol, usul, gidiş.
meşrutiyet: serbestlik, özgürlük, hürriyet.
meşrutiyet-i ilmiye: ilmi çalışmaların hiçbir baskı görmeden yapılabilmesi, ilim adamlarının endişesiz olması.
meyelan: yönelim, eğilim.
meyl-i taharri-i hakıkat: hakikatı, gerçeği arama eğilimi.
meylettmek: yönelmek.
muavenet: yardım.
mukayyet: bağlı, kayıtlı.
Mutezile: Emeviler devrinde ortaya çıkan ve Allah'ı tenzih etmek maksadıyla meselelen sırf akılla izaha çalışan ve "Kul fiillerinin yaratıcısıdır" görüşüne inanan batıl bir itıkadî mezhep.
Mücesseme: Allah'a el, yüz, göz gibi azalar verip cisim isnat eden batıl mezhep.
münteşire: yaygın.
Mürcie: Ehl-i Sünnet mezhebine muhalif batıl bir itıkadî mezhep.
mustahak: layık.
nefsülemir: haddizatında aslında.
nevi: çeşit, tür.
sinematograf: hareketli görüntülerin kaydı ve gösterimi için kullanılan aygıt, sinema.
sinematografvari: sinema gibi.
şems-ı saadet: saadet, mutluluk güneşi.
tahallul etmek: içine girmek, hulul etmek, karışmak.
taife: topluluk.
teceddüt: yenilenme.
tecsim etme: cisimlendirme, vücut verme.
teessus etmek: yerleşmek, kökleşmek, kurulmak.
telvih etme: gizli olarak, ima yoluyla açıklama.
temayül: yönelme, eğilme.
temessül: bir şeyin bir yerde suret ve mahiyetini aksettirmesi, benzeşme, cisimleşme, şekillenme.
tevlit etme: doğurma, ortaya çıkarma.
ulema: alimler, bilginler.
zikretme: anma, bildirme.

Cevap: Manen her bir zamanın bir hükmü ve hükümranı vardır. Sizin ıstılahınızca, o zamanın makinesini çeviren bır ağa lâzımdır. Işte, zaman-ı ıstıbdadın hâkım-i manevîsi kuvvet idi, kimin kılıcı keskin, kalbi kasî olsa idi, yukselirdi. Fakat, zaman-ı meşrutıyetin zembereği, ruhu, kuvvetı, hâkimi, ağası *hak*'tır, *akıl*'dır, *marıfet*'tir, *kanun*'dur, *efkâr-ı amme*'dir, kımın aklı keskin, kalbı parlak olursa, yalnız o yukselecektir. Ilım yaşını aldıkça tezayüt, kuvvet ıhtiyarlandıkça tenakus ettiklerinden, kuvvete istınat eden Kurun-i Vusta hukûmetleri inkıraza mahkûm olup, asr-ı hazır hukûmetleri ılme istınat ettiklerinden, Hızırvan bir ömre mazhardırlar.

İşte ey Kürdler! Sizin bey ve ağa, hatta şeyhleriniz dahi, eğer kuvvete istınat ile kılıçlan keskin ise, bizzarure düşeceklerdir; hem de müstahaktırlar. Eğer akla istınat ıle, cebir yerine muhabbetı ıstımal ve hıssıyatı efkâra tâbi ise, o düşmeyecek, belki yukselecektir.

Sual: "Neden, şu inkılâb-ı hukûmet, her şeyde bir inkılâp getirdi?"

Cevap: [1] اَلنَّاسُ عَلٰى سُلُوكِ مُلُوكِهِمْ sırrınca, ıstıbdat herkesin damarlanna sirayet etmişti, çok nam ve suretlerde kendini gösteriyordu, çok dam ve plânlar ıstımal edıyordu. Hatta benım gıbi bır adam, ılmı vasıta edıp, tahakküm edıyor idi veyahut sahavet-i mılliyeyi suıistımal ederdi. Veyahut şu şeyh gıbı, necabetı sebebıyle herkes onun hatırını tutarak –tutmakla mükellef bildiğinden– tahakküm ve ıstıbdat edıyordu.

1- İnsanlar kendi idarecilerinin yolundadırlar. (*Keşfü'l Hafa*, 2:311.)

asr-ı hazır: şımdıkı zaman
bizzarure: kesınlıkle, zarurî olarak, mecburî olarak.
cebir: zorlama, baskı
dam: tuzak
efkâr-ı amme: kamuoyu, umumun fıkrı.
efkâr: fikırler, düşunceler
hak: doguruluk, adalet.
hâkim-i manevî: manen hukmeden
hakım: her şeyı hukmü altında tutan
hızırvan: Hızır gıbı.
hıssıyat: hısler, duygular.
hukum: yargı.
hukûmranı: hükmü geçen, hukmeden, hukum suren.
ıstılah: tabır, terım, ılım sözü
ılm: bılme, bılgı
inkılab-ı hukumet: değişen hukumet.
inkılap: bır halden dıger bır hale geçme, değışım, koklü değışım
inkıraz: sönme, son bulma, yıkılma.
ıstıbdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfî baskıcı yonetım, zulum ve tahakkum
ıstımal etmek: kullanmak.
ıstımal: kullanma
istinat etmek: dayanmak.
ıstınat: dayanma
kanun: yasa
kası: katı, duygusuz
Kurun-ı Vusta: Orta Çağ, M.S. 395 yılından 1453'e kadar suren çagın adı
kuvvet: güç, kudret.
mahkum: hükumlü, mecbur
manen: duyguca, ruhça, mana ıtıbarıyla.
marifet: bılgı, bılme, tanıma, huner anlatma, ovme, ustalık.
mazhar: nail olma, şereflenme
muhabbet: sevgi, sevme
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan
müstahak: layık
nam: ad, ısım
necabet: necıplık, asalet.
ruh: cevher, can
sahavet-i milliye: mılli comertlik, zengınlık.
sirayet etmek: bulaşmak, geçmek, yayılmak, dağılmak.
sual: soru
suıistimal: bır şeyı kotuye kullanma.
suret: bıçım, şekıl
şeyh: bır tekke veya zavıyede ders veren ve murıdlerı bulunan kımse
tabı: boyun eğen, bağlı kalan bırının arkası sıra gıden, ona uyan, tab'eden, kitap basan, matbaacı.
tahakküm etmek: zorbalık etmek, zorla hukmetmek, hukmu altına almak.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hukmetme, hukmu altına alma
tenakus: azalma, eksılme
tezayüt: artma, çogalma, fazlalaşma.
vasıta: vesıle, sebep
zaman-ı ıstıbdat: ıstıbdat zamanı, dönemi.
zaman-ı meşrutıyet: meşrutıyetın hukum surdugu zaman
zemberek: hareketı saglayan, guç kaynagı, hareket yaptıran alet.

Sual: "Demek, öldürmemize, hükûmetin istibdadına yardım eden başka istibdatlar da varmış?"

Cevap: Evet, cehaletimizin silâhıyla, asıl bizi mahveden, içimizdeki, garip namlarla hüküm süren parça parça istibdatlardı ki, hayatımızı tesmim etmişti. Fakat, yine kabahat, o küçük istibdatların pederi olan istibdad-ı hükûmete aittir.

Sual: "Beyler, ağalar, müteşeyyihler iki kısımdır, farkları nedir?"

Cevap: İstibdat ile meşrutiyet kadar farkları vardır. Ben dahi meşrutiyet ve istibdadı müşahhas olarak size göstermek istediğimden, şu iki kısmı timsal olarak beyan ediyorum.

Sual: "Nasıl?"

Cevap: Eğer, büyük adam, istibdat ile kuvvete veya hileye veya kendisinde olmayan, tasannuan kuvve-i maneviyeye istinaden, halkı isti'bat ederek havf ve cebrin tazyiki ile tutup, insanı hayvanlığa indirmiş; daima o milletin şevkini kırar, neşelenni kaçırır. Eğer, bir namus olursa, yalnız o şahs-ı müstebitte görünür; denir ki, "Falan adam şöyle yaptı." Eğer bir seyyie olursa, kabahat bîçare etbaa taksim olunur. İşte şu mahiyetteki büyük, hakikaten büyük değildir, küçüktür, milletini küçüklettiriyor. Zira, milleti her sa'yi suhre gibi işliyor, hatır için gibi yapıyor, iyilik etse de niya kanıştırıyor, müdahene ve

beyan etmek. açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bîçare: çaresiz.
cebir: zorlama, baskı
cehalet: bilgisizlik, cahillik
daima. sürekli
etba: tabi olanlar, uyanlar, birisinin idaresinde olanlar, bağlı olanlar, halk, yönetilenler
garip: tuhaf, şaşılacak.
hakikaten: doğrusu, gerçekten
halkı: insanlar, toplum
havf: korku, korkma
hüküm sürmek. etkisini yürütmek, hâkimiyetini devam ettirmek.
istibat. köleleştirme, kullaştırma
istibdad-ı hükûmet. hükumetin uyguladığı baskı
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakkum
istinaden. istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek
kabahat: suç, kusur
kuvve-i maneviye: manevî kuvvet, moral.
mahiyet: bir şeyin aslı esası, hakikatı, iç yüzü, bir şeyi tayin eden asli unsur, neden ibaret olduğu, nitelik.
mahvetmek: yok etmek.
meşrutiyet. bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
müdahene: dalkavukluk, koltuklama.
müşahhas: tanınmış, ne olduğu anlaşılmış, şahıslanmış, şahıs suretine girmiş, gözle görülür bir şekilde, apaçık olarak.
müteşeyyih: şeyhlik taslayan
nam: ad, isim
namus: ahlakî ölçülere bağlılık.
peder: baba, ata
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
sa'y: gayret, çalışma, emek.
seyyie: kötülük, günah, suç, fenalık.
sual: soru
suhre: isteksiz ve zorakı.
şahs-ı müstebit: baskı uygulayan kişi.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
taksim: bölmek, paylaştırmak, kısımlara ayırmak.
tasannuan. yapmacık olarak.
tazyik. zorlama, baskı, sıkıntı verme
tesmim etmek. zehirlemek.
timsal: tasvir, benzetmek, örnek.
zira: çünkü.

yalana alışıyor, daima aşağıya iniyor. Zira, sa'y-i insanînin buhan hükmünde olan şevk, müntafi oluyor. Ağaları ve büyükleri, omuzlanna biner tâ yalnız görünsün, onların etlerinden yer tâ büyüsün. O milletin gonca misal istidadatı üzerine o reis perde olup ziyayı göstermiyor. Belki, yalnız o neşvünema bulur, inkişaf eder, açılır. Eğer müşahhas istibdadı görmek arzu ediyorsanız, işte size şu...

Sual: "Aman, bu kadar istibdadın fena bir zehri varken, acıptır ki, biz bu kadar kalmışız!"

Cevap: Acip değildir. İhtilâftan bazen istifade olunur. O pis istibdadın taaddudu için, birbirinin kuvvetini bir derece kırar, tadîl ederdi; yoksa işiniz fena idi.

Sual: "İkinci kısım nasıldır?"

Cevap: Bir büyük adam, hakka isnat ile aklı istimal edip muhabbetle milletini kendisine rapt, zîrdostânının omuzları üstüne çıkmaz, altına girer, yükseltir, şevklerini uyandırır, bir ıyılık olursa manen millete tevzi eder, herkese bir parça namus düşmekle şevki arttırır, hak yerini bulmak için milletini ziya-i marifete karşı tutar, gonca misal olan o milletin hissiyatına zülâl-i muhabbet ve aklı gönderir, neşvünema verirse, "سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ"[1] hadis-i şerifte meşrutiyetli reise misal-i müşahhas olur.

Meşrutiyeti gözle görmek istiyorsanız, işte şu aynaya bakınız.

1- Halkın efendisi, ona hizmet edendir. (*Keşfu'l-Hafa*, 1/463.)

acıp. hayret veren, hayrette bırakan
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil.
daima: sürekli
fena: kötü.
hak: adalet.
hak: doğru, adalet, insaf
hissiyat. hisler, duygular
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma
hükmünde: değerinde.
İhtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ıkılık
inkişaf etmek: ortaya çıkmak, keşfolunmak.
İsnat. dayanma, dayandırma
İstibdat: kanuna ve rızama tâbi olmayan, keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm
istidadatı: kabiliyetler, yetenekler
istifade olunmak. yararlanmak, faydalanmak.
İstimal etmek: kullanmak.
manen: duyguca, ruhça, mana itibarıyla
meşrutiyet: bir hükumdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
meşrutiyetli: meşrutiyeti tatbik eden
misâl-ı müşahhas: bilinen bir örnek, şahıs suretine benzer
misal: benzer, örnek
muhabbet: sevgi, sevme
müntafi olmak. sönmek.
müşahhas. tanınmış, ne olduğu anlaşılmış, şahıslanmış, şahıs suretine girmiş, gözle görülür bir şekil de, apaçık olarak
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi fazîletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
neşvünema: büyüme ve yetişme, gelişme.
rapt: bağlama, bağlanma, ilıştırma
reis: başkan
sa'y-i insanî: insanın çalışması, gayreti
sual: soru.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tâ: dek, değin, kadar
taaddüt: birden çok olma, bir kaç tane olma, çoğalma, sayısı artma.
tadîl etmek: doğrultmak, düzeltmek, aslına uygun şekilde değiştirmek.
tevzi: dağıtma, herkese payını verme.
zira: çünkü
zîrdostan: el altındaki halk, idaresinde bulunanlar, adizler
ziya-i marifet. bilgi ışığı
ziya: ışık
zulâl-i muhabbet. sevginin tatlı suyu

Sual: "Demek 'büyük' o değil ki, kılıcı keskin olsun, milleti kendine feda etsin; belki odur ki, aklı keskin olsun, kalbi millet için fedakâr olsun."

Cevap: Ha, şimdi bir ışık buldunuz. Elbette bir doğru şeyhin müritleri, yahut eski âdil beylerin mensuplarıyla, müstebit bir ağa hizmetkârlarının cihet-i irtibatta farklarını bulursunuz.

Maatteessüf, büyüklerdeki meziyet, sebeb-i tevazu iken, vasıta-i tahakküm oluyor. Avamdaki zayıf bir damar, calib-i şefkat iken, vesile-i esaret oluyor.

Sual: "Şu pis istibdat ne vakitten beri başlamış, geliyor?"

Cevap: İnsanlar hayvanlıktan çıkıp geldiği vakit, nasılsa bunu da beraber getirmiştir.

Sual: "Demek istibdat hayvaniyetten gelmedir."

Cevap: Evet... Müstebit bir kurt, bîçare bir koyunu parça parça etmek, daima kavi zayıfı ezmek hayvanların binnci düstur ve kavanın-i esasıyesindendir.

Sual "Sonra?..."

Cevap: Şeriat-ı Garra zemine nüzul etti, tâ ki, zeminin yüzünü temiz ve insanın yüzünü ak etsin, şu insaniyetten siyah lekesini izale etsin, hem de, izale etti. Fakat, vâesefâ ki, muhit-i zamanî ve mekânînin tesiriyle, hilâfet saltanata inkılâp edip, istibdat bir parça hayatlandı.

adil: adaletli olan, doğruluk gösteren
avam: kulturlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
biçare: çaresiz
calib-i şefkat: şefkat çeken.
cihet-i irtibat: bağlanma yönü.
daima: sürekli
dustur: kanun, kaide
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hayvaniyet: hayvanlık.
hilafet: halifelik, Peygamberimizin vekili olarak din ve dünya işlerinde umumî reislik. Allah adına ve yine Onun izniyle yaratıklar üzerinde birtakım tasarruflarda bulunma
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
inkılâp: bir halden diğer bir hale geçme, değişim, köklü değişim
insaniyet: insanlık.
istibdat: kanuna ve nizama tabi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
izale etmek: gidermek, ortadan kaldırmak.
izale: giderme, ortadan kaldırma
kavanın-ı esasıye: esas kanunlar, temel kanunlar
kavi: kuvvetli, güçlü
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirtiyim ki
mensup: bağlı.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
millet: halk, ulus.
muhit-i zamanî ve mekânî: içinde bulunduğu yer ve zaman, yer ve zamanın kapsadığı
murit: isteyen, irade eden bir şeyhe bağlı olan
müstebit: diktatör, zulüm ve baskı yapan, başkasının hukukunu elinden alan.
nüzul: inmek, iniş, inme, felç.
saltanat: hükümdarlık.
sebeb-i tevazu: alçakgönüllülük sebebi.
sual: soru
Şeriat-ı Garra: parlak şeriat, İslâm dini
şeyh: bir tekke veya zaviyede ders veren ve müritlen bulunan kimse
tesir: etki, iz bırakma
vaesefâ: esefler olsun, eyvah, çok yazık
vakit: zaman
vasıta-ı tahakküm: baskı ve zorbalık vasıtası
vesile-i esaret: esirlik vesilesi
zemin: yer
zemin: yeryüzü

Tâ Yezit zamanında, bir derece kuvvet bularak, başını kaldırdığından, İmam Hüseyin Hazretleri hürriyet-i şer'iye kılıcını çekti, başına havale eyledi. Fakat, ne çare ki, istibdadın kuvveti olan cehil ve vahşet, cevanib-i âlemde zeynâb gibi Yezit'in istibdadına kuvvet verdi.

Sual: "Şimdiki meşrutiyet, istibdat nerede, onların harekâtı nerede? Hilâfet, saltanat nerede? Nasıl tatbik ediyorsun? Yekdiğerine musafaha ve temas ettiriyorsun, aralarında karnlar ve asırlar var?"

Cevap: Meşrutiyetin sırrı, kuvvet kanundadır, şahıs hıçtır. İstibdadın esası, kuvvet şahısta olur, kanunu kendi keyfine tâbi edebilir, hak kuvvetin mağlûbu. Fakat, bu iki ruh her zamanda birer şekle girer, birer libas giyer. Bu zamanın modası böyle giydiriyor. Zannolunmasın, istibdat galebe ettiği zaman tamamen hükmünü icra etmiş, meşrutiyet mağlûp olduğu vakit mahvolmuş. Kellâ! Kâinatta galib-i mutlak hayır olduğundan, pek çok enva ve şuubat-ı heyet-i içtimaiyede meşrutiyet hükümferma olmuştur. Cidal berdevam, harb ise seccaldir.

Sual "Bazı adam, 'Şeriata muhalifdir' diyor?"

Cevap: Ruh-i meşrutiyet, şeriattandır; hayatı da ondandır. Fakat ilca-ı zaruretle teferruat olabilir, muvakkaten muhalif düşsün. Hem de, her ne hâl ki, meşrutiyet zamanında vucuda gelir, meşrutiyetten neş'et etmesi lâzım gelmez. Hem de, hangi şey vardır ki, her cihetle şeriata muvafık olsun, hangi adam var ki, butun ahvali

kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kanun: yasa
karn: zaman, devre; bir insanın ortalama ömrü olan altmış sene, yüzyıl, asır
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen, kesinlikle.
keyif: arzu, heves, istek
kuvvet: güç, kudret.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
libas: elbise
mağlûp: yenilen, kaybeden
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
muhalif: zıt, karşıt.
musafaha: iki elle yapılan tokalaşma, sevgisini gösterme, kucaklaşma
muvafık: uygun olan, uyan, kabullenen
muvakkaten: geçici olarak.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
ruh-i meşrutiyet: Meşrutiyetin ruhu, özü
ruh: cevher, can
saltanat: hükümdarlık.
seccal: akıp duran, sürüp giden
sır: özellik, nitelik.
sual: soru.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şuubat-ı heyet-i içtimaiye: sosyal hayatın çeşitli kısımları, kesimleri
tabi: itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan
tatbik: uygulama
teferruat: ayrıntılar
temas ettirmek: değdirmek, birleştirmek.
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı
vakit: zaman
yekdiğer: bir diğer
Yezit: Hz. Muaviye'nin oğlu olan Emevilerin ikinci halifesi
zan olunmak: sanmak, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetmek.
zeynâb: küçük su akıntılarının her tarafta gelip toplanarak meydana getirdikleri gölcük, havuz.

ahval: haller, durumlar
asır: yüzyıl, asır
berdevam: devam etmekte
cehil: cahillik, bilgisizlik.
cevanib-i âlem: âlemin dört bir yanı
cidal: sözle mücadele, ateşli konuşma, muharebe, cenk, kavga, mücadele, çarpışma, çekişme
cihet: yön
çare: derman
enva: çeşitler, türler, cinsler, neviler
esas: öz, hususiyet, nitelik.
galebe: yenme, üstünlük
galib-i mutlak: nihaî galip, kesin zafer
hak: doğru, adalet.
hal: zaman
harekatı: hareketler, davranışlar
harb: savaş, cenk.
havale eylemek: yöneltmek, savurmak, göndermek.
hayatı: yaşayış, yaşama
hilafet: halifelik, Peygamberimizin vekili olarak din ve dünya işlerinde umumî reislik, Allah adına ve yine Onun izniyle yaratıklar üzerinde birtakım tasarruflarda bulunma
hükmünü icra etmek: nüfuzunu devam ettirmek, etkisini yürütmek
hükümferma: hüküm süren, hükmünü geçiren
hürriyet-i şer'iye: dinî hürriyet.
ilca-ı zaruret: zaruretin zorlaması
İmam Hüseyin: Hz. Hüseyin'in
istibdat: kanuna ve nizama tabi olmayan, keyfî baskıcı yönetim; zulüm ve tahakküm.

şeriata mutabık olsun? Öyle ise şahs-ı manevî olan hükûmet dahi masum olamaz, ancak Eflâtun-i İlâhînin medine-i fazıla-i hayaliyesinde masum olabilir. Lâkin, meşrutiyet ile suistimalâtın ekser yolları münset olur, istibdatta ise açıktır.

Sual: "İtiraz ettiğin şeye nasıl cevap veriyorsun?"

Cevap: Ben libasa ilişiyordum. Hükûmet iyi bir adamdır. Pislerin libasını giymişti. Bız o libası yırtmak ve yıkamak isterdik, olamadı. Zamana bıraktık; tâ yavaş yavaş yırtılsın. Evet, namazı kılıyordu, kıbleyi tanımıyordu, sonra tanıdı ve tanıyacaktır. Ehvenişerreyn, bir adalet-i ızafiyedir. Fakat kemal-ı telehhüf ile bağınyorum kı, şiddete inkılâp eden fikr-i intikamın tedahülü ve heyecanatı ıntaç eden tecrübesızlık, üzerimize emrı şıddetlendırdı, pahalaştırdı. Muvakkaten, bir nevi karanlık çöktü. Emin olunuz kı, çekilecektır.

Sual: "Neden makine-i ahval güzelce işlemiyor?"

Cevap: Zıra tecrübe, hamiyet, nur-i kalb ve nur-i fikri cem edenler, vezaife kıfayet etmezler. Bazı ehl-i gayret ve hamiyette, meyl-ı tahrip meleke olmuş; tamire pek alışık değildir. Bazı ehl-ı tecrübe ve tamir ıse, eskisine bir derece meyıl ile; istidatları pek müsait değildir. Demek bize bir nesl-i cedit lâzımdır.

Bunu da cıdden soyluyorum. Eğer, meşveret şenattan bır parmak müfarakat ederse, eski hâl yüz arşın ayrılmıştır.

adalet-i ızafiye: zamanın şartlarının zorlaması netıcesınde kullanılan ve ıkı şerden hafif olanına dayalı adalet, topluluğun selâmetı ıçın ferdın hukukunu nazara almayan adalet, nısbı adalet.
arşın: eskı bır uzunluk olçüsü; orta parmak ucu ıle omuz başı arası mesafe.
cem etmek. toplamak, bır araya getırmek.
cidden: cıddî olarak.
Eflatun-i İlahî: sadece aklına dayanarak Allahı bulmaya çalışan felsefî anlayışa sahıp olan Eflatun.
ehl-i gayret ve hamiyet. mılletının menfaatı ıçın çalışan, gayret gösterenler.
ehl-i tecrube: deneyımı olan, tecrübelı kışıler.
ehvenişerreyn: ıkı şerden zaran en az olan.
ekser: en çok, pek çok.
emir: ış buyurma, buyruk.
eski hâl: onceki ıdare saltanat.
fikr-i intikam: oç alma düşuncesi.
hamiyet: gayret.
heyecanat: heyecanlar.
hukumet: devlet.
inkılap. bır halden dıger bır hâle geçme.
ıntaç etmek: netıce vermek, doğurmak.
istibdat. kanuna ve nızama tabı olmayan keyfî, baskıcı yonetım; zulum ve tahakkum.
istidat. kabılıyet, yetenek.
itiraz etmek: kabul etmedığını belırtmek, karşı çıkmak.
kemal-ı telehhuf: kederle son derece yanıp yıkılmak.
kıble: namazda yonelınen "Kâbe" yonu.
kıfayet etmek. yeterlı kafi gelmek.
lakin: fakat, amma.
lazım: gerekli, luzumlu.
libas: elbise.
makine-i ahval: ıdan ve ıçtımaî çark.
masum: suçsuz, günahsız.
medine-i fazıla-ı hayaliye. Eflatun un felsefesinde tanf ettığı ancak hayalde mumkun olabılen "fazılet şehrı".
meleke. bır şeyı çok defa tekrarlayarak ve tecrübe ederek meydana gelen bılgı ve maharet.
meşrutıyet: bır hukûmdanın başkanlığı altındakı mıllet medısı ıle ıdare edılen devlet sıstemı.
meşveret: ışlenn danışıp gorüşme yoluyla çozumlenmesı, medıs.
meyıl: yonelme eğılım, arzu.
meyl-i tahrip: yıkma arzusu.
mutabık. uygun, muvafık.
muvakkaten: geçıcı olarak.
mufarakat etmek: uzaklaşmak, ayrılmak.
münset: set çekılmış, onlenmış.
musaıt. uygun.
nesl-i cedit. yenı nesıl gelecek nesıl.
nevı: çeşıt, tur.
nur-i fikri. fikır nuru, düşunce ışığı.
nur-i kalb: kalbı aydınlatan ışık.
pahalaştırmak. gerekenden fazla yuk altına almak.
sual: soru.
suıstımalat. kotu kullanmalar.
şahs-ı manevî: manevî kışılık.
şeriat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ılahı emır ve yasaklara dayanan hukûmlenn hepsı.
tamir: onarım.
tecrube: deneyım.
tecrübesızlık. deneyımsızlık.
tedahul: bırbınnın ıçıne gırme, karışma.
vezaif: vazıfeler, ışler.
zıra. çünku.

Suâl: "Neden?"

Cevap: Bir ince teli, rüzgâr her tarafa çevirebilir. Fakat içtima ve ittihat ile hâsıl olan hablülmetin ve urvetu'l-vüska değme şeylerle tezelzül etmez. İcma-ı ümmet, şeriatta bir delil-i yakînîdir. Rey-i cumhur, şeriatta bir esastır. Meyelân-ı amme şeriatta muteber ve muhteremdir.

İşte, bakınız. Eski padişahların iradesini, Ermeni rüzgârı ve ecnebi havası veya vehmin vesvesesi esmekle çevirebilirdi. O da, sükûta rüşvet-i maneviye olarak, birçok ahkâm-ı şeriatı feda ediyordu. Şımdı kapı açıldı, fakat tamamı ileride. Üç yüz ârâ-i mütekabile ve efkâr-ı mütehalife, hak ve maslahattan başka bır şey ıle musalâha etmez veya sükût etmezler. Hak ve maslahat ise, şeriatta esastır. Fakat, [1] اِنَّ الضَّرُورَاتِ تُبِيحُ الْمَحْظُورَاتِ kaide-i şer'iyesince bazen haram bildiğimiz şey, ilca-ı zaruretle vacip olur. Taaffün etmiş, parmak kesilir; tâ el kesilmesın. Selâmet-ı millet, cevher-ı hayata tevakkuf etse, vermekten tevakkuf edılmez, nasıl kı, edilmedi. Dünyada en acip, en garibı, ruhunu iftiharla selâmet-ı millete feda edenlerden, bazen garazında menfaat-i cüz'iye-i gururiyesinde buhl eder, vermıyor.

Demek, şeriatı isteyenler iki kısımdır. Biri, muvazene ile zaruretı nazara alarak, mudakkıkane meşrutıyetı şeriata tatbik etmek istiyor. Diğeri de, muvazenesız, zahirperestâne, çıkılmaz bır yola sapıyor.

1- Zaruretler haramlan mubah kılar.

---

acip: hayret veren, hayrette bırakan
ahkâm-ı şeriat: İslâmî kurallar, hükumler
ârâ-i mütekabile: birbınne karşı olan görüşler
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil.
buhl: cımrılık, pıntılık.
cevher-ı hayat: hayat cevheri, can
delil-i yakın: çok kuvvetli delil, kesin kanaat veren delil
ecnebi: yabancı.
efkar-ı mutehalif: birbinne muhalif olan görüşler
esas: asıl.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
garaz: kın
garip: tuhaf, şaşılacak.
hablülmetin: sağlam ıp
hak: doğru, adalet
haram: İslamıyetçe yasaklanan işler
hâsıl: meydana gelen, çıkan husule gelen
icma-i ümmet: Muslumanlarının bir mesele üzennde birleşmelen, söz birlıgı yapmaları
içtima: toplantı, toplanma.
iftihar: ovunme
ilca-i zaruret: zaruretin zorlaması
irade: dileme, isteme
ittihat: bir olma, birleşme; aynı fikirde olma, aynı noktada bırleşme
kaide-i şer'iye: Şeriata aıt esas, kural, usul
maslahat: fayda, yarar
menfaat-ı cüz'iye-i gururiye: gururdan kaynaklanan küçük menfaat.
meşrutıyet: bir hukumdarın başkanlıgı altındakı millet meclısi ile idare edilen devlet sıstemi
meyelân-ı amme: umumun meyletmesi, milletin bır fikır etrafında birleşmesi.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
musalaha etmek: barışmak, uzlaşmak.
muteber: ıtıbar edılır, guvenilir
muvazene: karşılaştırma
muvazenesiz: dengesiz.
mubah: yapılması yasak olmayan
müdakkıkane: inceden inceye araştırarak.
nazar: görüş, fikir
rey-i cumhur: çoğunlugun görüşü, çogunlugun oyu
ruh: cevher, can.
rüşvet-ı maneviye: manevî olarak verilen rüşvet
selâmet-i millet: milletin kurtulu şu, selamette oluşu
suâl: soru.
sükut etmek: susmak
sükût: susmak
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ılâhi emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsi
taaffun: kokuşma, bozulma, çurume
tatbik: yerine getirme, uygulama.
tevakkuf etmek: gerı durmak, egılenıp kalmak, duraklamak.
tezelzul: sarsılma, sallanma, ırgalanma
urvetü l-vüska: kopmaz ve sağlam kulp, Muslumanlık.
vacip: gerekli, şart, yerine getırılmesi Muslıman ıçın gerekli ve borç olup, yapılmadıgı takdırde büyük gunah olan ılâhi emir
vehim: olmadıgı halde var zannetme.
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsi düşunce
zahirperestane: dış gorunuşe ehemmıyet verıp, fizıkı gorunuşe hayran olur şekılde
zaruret: mecburıyet, çaresizlik, yoksulluk, sıkıntı.

Suâl: "Mecîs-i Mebusanda Hristiyanlar, Yahudîler vardır. Onların reylerinin şeriatta ne kıymeti vardır?"

Cevap: Evvelâ, meşverette hüküm ekserindir. Ekser ise Müslümandır, altmıştan fazla ulemadır. Mebus hürdür, hiçbir tesir altında olmamak gerektir. Demek hâkim İslâm'dır.

Sanıyen. Saati yapmakta veyahut makineyi işletmekte, sanatkâr bir Haço ve Berham'ın reyi muteberdir; şeriat reddetmediği gibi, Mecîs-i Mebusandaki mesâlih-i siyasiye ve menafi-i iktisadiye dahi ekserî bu kabîlden olduğundan, reddetmemek lâzım gelir. Amma ahkâm ve hukuk ise, zaten tebeddül etmez, tatbikat ve tercihattır ki, meşverete ihtiyaç gösterir. Mebuslanın vazifesi, o ahkâm ve hukuku suistimal etmemek ve bazı kadı ve müftülerin hilelerine meydan vermemek için bazı kanunlan yapmak, etrafına sur etmektir. Aslın tebdiline gitmek olamaz; gidilse, intihardır.

Suâl: "'Adalettir' diyorsun. Neden tekâlif-i devlet, fukara ustünde hafifleşmedi?"

Cevap: Bir fark vardır. Eskide varidat zayı olur gidirdi, şimdi millet rakîbdir. Demek, evvel suya ve şûristana atılırdı, şimdi tarlaya atılıyor veya atılacaktır. İşte, bir nevi hafiflik.

Suâl: "Şu hükûmet ve Türkler nasıl olsalar, biz rahat edemiyoruz, yükselemiyoruz. Başımızı kaldınp onların üzerinden âleme temaşa etmek ve ellerimizi onlarla

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
ahkam: emirler, hükümler, buyruklar
âlem: dünya.
amma: ama, lâkin, ancak.
asıl: soy, nesep
Berham: Yahudî isimlerinden
ekser: çoğunluk.
evvel: önce.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
fukara: fakirler
Haço: Rum ve Ermeni isimlerinden
hâkim: her şeyi hükmü altında tutan, hükmeden.
hukuk: haklar
hükûmet: devlet.
hüküm: karar
İhtiyaç: muhtaç.
intihar: kendini öldürme, canına kıyma
kabil: benzer.
kadı: hâkim.
kıymet: değer
lâzım: lüzumlu, gerekli
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili
mecîs-i mebusan: Osmanlı Parlamentosu, milletvekillerinin toplandığı meclis.
menafi-i iktisadiye: ekonomik menfaatler
mesâlih-i siyasiye: siyasî faydalar ve hikmetler
meşveret: işlerin danışıp görüşme yoluyla çözümlenmesi, meclis
millet: halk, ulus
muteber: itibar edilir, güvenilir
nevi: çeşit, tür
rakîb: müfettiş, kontrolör, her hangi bir işte birbirinden üstün olmaya çalışanlar
reddetmek: kabul etmemek.
reddetmemek: kabul etmek.
rey: görüş, fikir, düşünce, hüküm, oy
sanatkâr: sanatçı, usta
sanıyen: ikincisi
suâl: soru
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
sur: hisar, duvar
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şûristan: çorak arazi, çöl.
tatbikat: uygulama
tebdil: değiştirme, değişiklik, başka bir hale getirme
tebeddul etmek: başkalaşmak, değişmek.
tekâlif-i devlet: devletin yüklediği vazifeler, vergiler
temaşa: bakma, seyretme.
tercihat: tercihler
tesir: etki.
ulema: âlimler, bilginler
varidat: gelirler
vazife: görev
zayı: kaybolma

beraber safî suya uzatmak, kendimizi de bir kavim olduğumuzu göstermek nasıldır? Zira hükûmet ve İstanbul daha bulanıktır."

Cevap: Meşrutiyet hâkimiyet-i millettir. Yani efkâr-ı ammenizin misal-i mücessemi olan mebusan hâkimdir, hükûmet, hadim ve hizmetkârdır. Öyle ise kendinizden teşekki ediniz, her kabahati hükûmet ve Türklere atmakla çok aldanırsınız.

Size bir misal söyleyeyim: Her tarafa şubeler salmış bir büyük çeşme başında bir tagayyürat olursa, her tarafa da sirayet eder. Fakat yüz pınarın ortasında büyük bir havuz olursa, o havuz pınarlara bakar ve onlara tâbidir. Faraza, o havuz tamamen tagayyür ederse veyahut Allah etmesin bozulursa da, çeşmelere tesir etmez–eğer pınar, pınar olursa.

İşte bakınız. İstibdadın hükmünce, İstanbul ve hükûmet bulâgbaşı idi, şikâyette hakkınız vardı. Şimdi ise hakikat itibarıyla bilkuvve, İstanbul göldür, hükûmet havuzdur, Türk zeynâbdır veya öyle olmak lâzımdır. Pınar bizlerdedir ve bizde olmak gerektir.

Ey Kurdler! Görüyorum ki bizde pınar yoktur. Onun için, uzaktan gelen, taaffün eden bir suyu içiyoruz. Eskisi gibi istibdadı görüyoruz. Öyle ise, gayret ediniz, çalışınız, sebeb-i saadetimiz olan meşrutiyeti takviye için, fikr-i milliyeti haffar yapıp, marifet ve fazileti eline veriniz. Şu yerlerde de bir küngân atınız, tâ bir kemalât pınarı bizde de çıksın. Yoksa daima dilenci olacaksınız, ya

bilkuvve: daha fiiliyata geçmemiş kabiliyet ve potansiyel halinde fiil mertebesine varmadan niyet olarak.
bulâgbaşı: kaynak pınar.
daima: sürekli.
efkar-ı amme: kamuoyu umumun fikri.
faraza: meselâ, say ki, tut ki, diyelim ki.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
fikr-i milliyet: milliyet fikri. Bediüzzaman Hazretlerinin kastettiği anlam ittihad-ı İslâmdır.
gayret etmek: çalışmak, çabalamak.
hadım: hizmet eden, hizmetkar.
haffar: kazıcı.
hakikat: gerçek.
hakim: hukmü altında tutan, hükmeden.
hakimiyet-i millet: milletin hâkim olması, egemenliği.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hükmünce: karar vermesiyle.
hükûmet: devlet.
istibdat: kanuna ve nizama tabi olmayan, keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakkum.
itibar: değer.
kabahat: suç, kusur.
kavim: aralarında dil, adet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
kemalât: iyilikler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
küngan: kunk, su borusu.
lazım: gerekli, lüzumlu.
marifet: bilgi, bilme, tanıma, hüner, anlatma, övme, ustalık.
mebusan: milletvekilleri.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
misal-i mücessem: cisimleşmiş örnek, nümune.
misal: benzer örnek.
safi: saf olan, karışıksız, duru.
sebeb-i saadet: mutluluk sebebi.
sirayet: bulaşma, geçme, yayılma, dağılma.
şikayet: derd, yanma, sızlanma, yakınma.
şube: dal, budak.
taaffün: kokuşma, bozulma, çürüme.
tabi: boyun eğen, bağlı kalan, ona uyan.
tagayyür etmek: başkalaşmak.
tagayyürat: değişmeler, başkalaşmalar, bozulmalar.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tamamen: hep, bütün olarak.
tesir: etki, iz bırakma.
teşekki etmek: şikâyet etmek.
zeynab: küçük su akıntılarının her taraftan gelip toplanarak meydana getirdikleri gölcük, havuz.
zira: çünkü.

susuzluktan öleceksiniz. Hem de, dilenciliк para etmez. İnsan dilenci olursa, nefsine olsun. Bence merhamet dilencileri ya haksız veya tembeldirler. Eğer siz insan olsanız, hükûmet ve İstanbul ve Türkler nasıl olsalar olsunlar, size fenalıkları dokunmaz, fakat iyilikleri gelir.

Sual: "Neden iyilik gelsin, fenalık gelmesin? İkisi arkadaştır."

Cevap: Yahu! dedik. Şimdi, hükûmet ve İstanbul çukurda bir havuzdur veya öyle olacaktır. Havuz ise, aşağıdadır. Fenalık sakildir, yukarıya yuvarlanmaz –cehaletle cezbetmemek şartıyla. İyilik nurdur, yukarıya akseder.

Sual: "Dine zarar olmasın, ne olursa olsun?"

Cevap: İslâmiyet güneş gibidir; üflemekle sönmez; gündüz gibidir, göz yummakla gece olmaz. Gözünü kapayan, yalnız kendine gece yapar. Hem de, mağlûp bîçare bir reise yahut mudahin memurlara veyahut mantıksız bir kısım zabitlere itimat edilirse ve dinin himayesi onlara bırakılırsa mı daha iyidir? Yoksa efkâr-ı amme-i milletin arkasındaki hissiyat-ı İslâmiyenin madeni olan –herkesin kalbindeki şefkat-i imaniye olan– envar-ı İlâhînin lemaatının içtımalarından ve hamiyet-i İslâmiyenin şerarat-ı neyyirânesinin imtizacından hâsil olan amud-i nuranînin ve o seyf-i elmasın hamiyetine bırakılırsa mı daha iyidir? Siz muhakeme ediniz.

aksetmek. yansımak.
amud-ı nurani: nurdan sütun
bîçare: çaresiz
cehalet: bilgisizlik, cahillik.
cezp: çekme, çekim
efkar-ı amme-i millet: millet kamuoyu
envar-ı İlâhî: İlâhi nurlar, İlâhi aydınlıklar
fenalık. kötülük.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyeti müdafaa ve savunma gayreti.
hamiyet. gayret.
hâsıl: meydana gelen, çıkan, hasule gelen
himaye: koruma, muhafaza etme
hissiyat-ı İslamiye: İslamiyet ile ilgili duygular, hisler
hükûmet. devlet.
içtıma: toplantı, toplanma
İmtizaç: kaynaşmak, uygun ve mutabık olmak, mezcolmak, uyuşmak, iyi geçinmek.
İslamiyet. Müslümanlık.
itimat etmek. inanmak, güvenmek.
lemaat: parıltılar
maden: asıl, esas kaynak.
mağlup: yenilen, kaybeden
merhamet. acımak, şefkat göstermek
muhakeme: akıl yürütüp doğru neticeye elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama.
mudahin: dalkavuk, yüze gülen
nefsi: kendi, şahsı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık
reis: başkan.
sakil: ağır, can sıkan, sıkıntılı
seyf-i elmas. elmas kılıç
sual: soru
şefkat-i imaniye: imandan gelen şefkat.
şerarat-ı neyyirane: İslâmiyetin ulviliği, kuvvet ve hakkaniyetinden kaynaklanan parlaklık.
zabıt: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zarar: ziyan, kayıp, eksiklik.

Evet, şu amud-ı nuranî [HAŞIYE] dinin himayetini şehametinin başına, murakabenin gözüne, hamiyetinin omzuna alacaktır. Görüyorsunuz ki, lemaat-ı müteferrika tele'lüe başlamış yavaş yavaş incizap ile imtizaç edecektir. Fenn-i hikmette takarrür etmiştir ki, hiss-i dinî, bahusus din-i hakk-ı fıtrînin sözü daha nafiz, hükmü daha âlî tesiri daha şeddîdtir.

Elhâsıl: Başkasına itimat etmeyen nefsiyle teşebbus eder. Size bir misal söyleyeceğim:

Sız göçersiniz. Göçerin malı koyundur; o işi bilirsiniz. Şimdi, her birinız bazı koyunları bir çobanın uhdesine vermişsiniz. Hâlbuki çoban tembel ve muavini kayıtsız, köpekleri değersizdir. Tamamıyla ona itimat etsenız, rahatla evlerinizde yatsanız, bîçare koyunları müstebit kurtlar ve hırsızlar ve belâlar içinde bırakırsanız daha mı iyidir; yoksa onun adem-i kifayetini bilmekle, nevm-i gafleti terk edip hanesinden her biri bir kahraman gibi koşsun, koyunların etrafında halka tutup, bir çobana bedel bin muhafız olmakla hiçbir kurt ve hırsız cesaret etmesin, daha mı iyidir? Acaba Mâmehuran hırsızlarını tövbekâr ve sofî eden şu sır değil mıdır? Evet, ruhları ağlamak istedi, biri bahane oldu, ağladılar.

Evet, evet!.. Neam, neam!.. Sivrisinek tantanasını kesse, bal arısı demdemesini bozsa, sizin şevkiniz bozulmasın, hiç teessüf etmeyiniz. Zira, kâinatı nağamatıyla

---

HAŞIYE: Risale-i Nur u hissetmiş ki, üç sayfa ile cevap veriyor. Fakat, siyaset perdesi başka renk vermiş.

adem-i kifayet: yetersizlik.
âlî: yüce, yüksek.
amud-ı nuranî: nurdan sütun.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
bahusus: özellikle.
bedel: karşılık.
bela: musibet, gam, keder, afet.
bîçare: çaresiz.
demdeme: sinek vızıltısı.
din-i hakk-ı fıtrî: insanın yaratılışına uygun hak din, İslamiyet.
elhâsıl: kısacası, netice olarak, özetle.
fenn-i hikmet: felsefe.
hâlbuki: oysa, oysa ki.
hamiyet: gayret.
haşiye: dipnot.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hiss-i dinî: din duygusu, duyarlılığı.
hükmü: emir, bir konu hakkında verilen karar.
imtizaç etmek: kaynaşmak, uygun ve mutabık olmak, mezcolmak, uyuşmak, iyi geçinmek.
incizap: cezp edilme, çekilme.
itimat etmek: inanmak, güvenmek.
kahraman: yiğit, cesur.
kâinat: dünya.
kayıtsız: ilgisiz.
lemaat-ı müteferrika: ayrı ayrı dağınık olan parıltılar, parlayışlar.
Mâmehuran: Adıl, cevaz, Patnos, Erciş ve bilhassa Beytüşşebap havalisinde yerleşmiş bir aşiret ismi.
misal: benzer örnek.
muavin: yardımcı.
muhafız: koruyucu, bekçi.
murakabe: kontrol etmek, teftiş etmek, gözetmek.
müstebit: diktatör, zulüm ve baskı yapan, başkasının hukukunu elinden alan.
nafiz: içe işleyen, tesirli, sözü geçen, delip geçen.
nağamat: nağmeler, güzel sesler.
neam: evet, pek güzel, öyledir.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevm-i gaflet: gaflet uykusu.
ruh: cevher, insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı.
sır: gerçek.
siyaset: politika.
sofî: tasavvuf ehli, tarikate bağlı yanılmacı safsatacı.
şedîd: şiddetli, sert, katı, sıkı.
şehamet: cesaret, akıllılıkla beraber olan cesaret, yiğitlik.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
takarrur etmek: karar bulmak, kararlaşmak, karar kılmak, yerleşmek.
tantana: patırtılı, gürültülü gösteriş, debdebe, ses çıkarma.
teessüf etmek: üzülmek, acı duymak.
tele'lü: parıldama.
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.
tesir: etkili, iz bırakma.
teşebbus etmek: bir işi yapmak için harekete geçmek, başlamak, girişmek.
tövbekâr: tövbe eden, tövbe edici.
uhde: bir işi üzerine alma, söz verme.
zira: çünkü.

raksa getiren hakaikın esrarını ihtızaza veren musika-i İlâhiye hiç durmuyor. Mütemadiyen gum gum eder.

Padışahlanın padışahı olan Sultan-ı Ezelî, Kur'ân denilen musîka-i İlâhiyesiyle umum âlemi doldurarak, kubbe-i asumanda şıddetli ses getirmekle sadef- mağara-kehf-misal olan ulema ve meşayih ve hutebanın dimağ, kalb ve femlenne vurarak, aks-ı sedası onların lisanlanndan çıkıp seyrüseyelân ederek, çeşit çeşit sedalarla dünyayı gum gum ile ihtızaza getiren o sedanın tecessum ve intıbaıyla umum kütüb-i İslâmiyeyi bir tambur ve kanunun bır teli ve bir şeridi hükmune getıren ve her bır tel, bır nev'iyle onu ilân eden o seda-i semavî ve ruhanîyi kalbın kulağıyla ışıtmeyen veya dinlemeyen, acaba o sedaya nıspeten sivrisinek gibi bir emîrin demdemelerini ve karasinekler gıbi bir hükûmetin adamlarının vız vızlannı işitecek midir?

Elhâsıl: İnkılâb-ı siyasî cihetiyle dininden havf eden adamın dinde hissesi, beytülankebut gıbi zayıf düşmüş cehalettir, onu korkutur, taklittir, onu telâşa duşurttürür. Zira, ıtımad-ı nefsin fıkdanı ve aczin vücudu cihetıyle, saadetini yalnız hukûmetin cebinden zannettiğinden, kalbini aklını da hükûmetin kesesinden tahayyül eder, korkar.

Sual: "Bazı adam, dedığıniz gıbı demiyor. Belki, 'Mehdî gelmek lâzımdır' der. Zıra, dünya şeyhuhet ıtıbarıyla müşevveşedir. İslâmiyet ağrazın teneffüsü ile mütezelzıledir."

acz: güçsuzluk.
ağraz: garazlar, kötü maksatlar.
aks-i sada: ses yankılanması.
âlem: dünya.
beytulankebut: örümcek ağı.
cehalet: bilgisizlik, cahillik.
cihet: yön.
demdeme: hıddetli söz, hoşa gıt meyen söz, avaz, sinek vızıltısı.
dimağ: akıl, şuur.
elhasıl: kısacası, netice olarak, özetle.
emir: bey, başkan.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
fem: ağız.
fıkdanı: yokluk.
hakaik: hakikatler, gerçekler, doğrular.
havf etmek: korkmak, çekinmek.
hisse: pay, nasıp.
huteba: hatıpler, hutbe okuyanlar.
hukmune: yenne.
İhtızaz: depreme, haz duyma, fe rahlama, şevk ile meyil ve hare ket, harekete geçme, titreşme, tıt reşim.
İlan etmek: duyurmak.
inkılab-ı siyasî: sıyası değişıklik.
intıba: tab olunmak, basılma, matbu olmak.
İslâmiyet: Müslumanlık.
Itıbarıyla: bakımından.
ıtımad-ı nefis: kendine guven hıs sı.
kalb: gönul, dıl.
kalb: insanın manevî bünyesinde kı hislerin ve duygulanın merkezi, gonül, dıl.
kanun: telli çalgılardan bır.
kehf: Kur'ân-ı Kerîm'in 18. suresi. Mekke de 28, 83 ve 101 ayetlen Medine de inmıştir.
kubbe-i asuman: gok kubbe, gok yuzu.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yo luyla Hz. Muhammed e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
kütüb-ı İslâmiye: İslamî kıtaplar.
lazımdır: gerekldır.
lisan: dıl.
Mehdi: Resulullahın nesfinden gelen ahır zamanın en buyuk murşidi, hıdayet edıcısı, zamanın sahıbi, hıdayete eren veya vesile olan.
meşayih: şeyhler, pırler.
misal: benzer, ornek.
musıka-i İlâhiye: İlahî muzikler, fıtrî sesler.
müşevveş: duzensiz, karmakarışık.
mütemadiyen: surekli olarak, mütezelzil: titreyen, sarsılan, sallanan, tezelzul eden.
nevi: çeşit, tur.
nispeten: kıyaslayarak.
padişahı: hukumdar, sultan.
raks: oynama, dans etme.
saadet: mutluluk.
sadâ-i semavî ve ruhanî: ruha hıtap eden ilahî ses.
sada: ses, yankı, bır şeyı açık ça soylemek.
sadef- mağara- kehf-misal: ıncıyı koruyan sedef benzen mağara, benzeri. Ashab-ı Kehf'ın saklandığı mağaraya benzeyen.
seyrüseyelan: akıp giden, yer degıştıren, yolculuk hâlinde olan.
sual: soru.
Sultan-ı Ezeli: Allah.
şeyhuhet: ihtıyarlık, yaşlılık.
şiddetli: buyuk.
tahayyül etmek: hayale getır mek, hayalinde canlandırmak.
taklit: delılsız olarak hareket etme, şenattaki delilini bıl meksizin bir hukumle amel etme.
tambur: mızrapla çalınan telli çalgılardan bın.
tecessüm: cısımleşme, cısım halıne gelme.
telâş: endişe, kaygı.
teneffüs: nefes alma.
ulema: alımler, bılgınler.
umum: butun, genel.
vucut: var olma, varlık.
zannetmek: sanmak, kesin olarak bilmeksızın kuvvetli ıh tımalle hukmetmek.
zıra: çunku.

Cevap: Eğer Mehdî acele edip gelse, baş göz üstüne, hemen gelmeli. Zira, güzel bir zemin müheyya ve mümehhet oldu, zannettiğiniz gıbı çirkin değıldır. Güzel çiçekler, baharda vücutpezir olur. Rahmet-i İlâhî şe'nındendır ki, şu milletin sefaletı nıhayetpezır olsun. Bununla beraber, kim dese "Zaman bütün berbat oldu," eskisine temayül gosterse, bilmediği hâlde İslâmıyet'in muhalefetinden neş'et eden eski seyyıatı, bazı ecnebilerin zannı gıbi İslâmiyet'e isnat etmektır.

Sual: "Efkân teşviş eden, hürriyet ve meşrutiyeti takdir etmeyen kimlerdir?"

Cevap: Cehalet ağanın, inat efendinin, garaz beyin, intıkam paşanın, taklıt hazretlerinin, mösyö gevezeliğin taht-ı riyasetlerinde, insan milletinden menba-ı saadetimiz olan meşvereti inciten bir cemiyettir. (HAŞIYE) Benîbeşerde ona intısap eden, bır dırhem zararını bın lira milletın menfaatine feda etmeyen, hem de menfaatini ızrar-ı nâsta gören, hem de muvazenesiz, muhakemesiz mana veren, hem de meyl-i intıkam ve garaz-ı şahsîsını feda etmediği hâlde mağrurâne millete ruhunu feda etmek davasında bulunan, hem de beylik veya tavaif-ı mülûk mukaddemesi olan muhtarıyet veya istıbdad-ı mutlak manasında bir cumhuriyet gıbi gayr-i makul fikirlerde bulunan, hem de zulüm görmüş, kin bağlamış, hürriyet ve

HAŞIYE: Burada mason ve donmelerin cemıyetinden haber vermek ıçınde, bir çeyrek asır istıbdad-ı mutlakla hükmeden bır hâkımıyetı gaybî ıhbar eder

benîbeşer: insanlar
cehalet: bilgisizlik, cahıllık.
cemiyet: topluluk.
cumhuriyet: sıyasi mekanızması seçimle kurulan adalet ve hukukun ustunluğuyle temel hak ve hurıyetlen saglamayı amaçlayan ıdare şekli
dava: takıp edılen fikir ıddıa
dırhem: yaklaşık üç grama denk olan bir agırlık olçusu
ecnebi: yabancı.
efkar: fikirler düşünceler
feda: gozden çıkarma uğruna verme
fikir: goruş düşünce
garaz: kın
garaz-ı şahsı: kişisel duşmanlık, kişıye ait amaç ve hedef
gaybı: gorunmeyen
gayr-ı makul: ımkansız, gerçekleşmesi mumkun olmayan.
hakımıyet: hakım oluş hâkım olma halı
halde: durumda.
haşiye: dipnot.
hazret: saygı ululama yucelterme ovme maksadıyla kullanılan tabır
hükmeden: yoneten.
hurriyet: 1908 de II Meşrutiyetin ılanı ıle birlıkte gerçekleşen yenı sıstemin halk arasındakı adı
ıhbar etmek: haber vermek.
İntıkam: oç alma.
intısap etmek: bağlanmak.
isnat etmek: dayanmak dayandırmak.
istıbdad-ı mutlak: zulüm ve baskının hukum surdugu hak ve hukukun olmadığı keyfî ıdare
ızrar-ı nâs: insanlara zarar verme
kin: nefret.
mağrurâne: gururlu bir şekılde kendını begenerek.
mason: dunyevî maksatlarla kurulmuş sıkı bır dayanışmayı esas alan komıteci teşkılâtın mensubu.
Mehdî: Resulullahın neslinden gelen ahır zamanın en buyuk mürşıdı hidayet edıcısı zamanın sahıbı, hıdayete eren veya vesıle olan.
menba-ı saadet: mutluluk kaynagı sebebı
menfaat: fayda kâr
meşrutıyet: bır hukumdarın baş kanlıgı altındakı mılet meclısı ıle ıdare edılen devlet sıstemi
meşveret: ışlerin danışıp goruşme yoluyla çozumlenmesi meclıs
meyl-i intıkam: intıkam alma ıstegi
mösyö: Fransızca "bay bey" demekur
muhakemesiz: akıl yurutup doğru netıce elde edemeyen
muhalefet: karşıtlık, zıtlık.
müheyya: hazır hale gelnlmış
muhtariyet: özerklik.
mukaddeme: başlangıç.
mümehhet: yayılmış doşenmiş hazırlanmış.
muvazenesiz: dengesiz ölçusuz
neş'et: meydana gelme oluşma çıkma
nıhayetpezir: nihayet bulma sona erme
Rahmet-i İlâhî: Allahın sonsuz rahmetı ılahı rahmet
sefalet: sefillik, perişanıyet, duşkunluk yoksulluk
şe'n: ıcap gerek.
seyyıatı: seyyıeler fenalıklar kotulukler
taht-ı riyaset: reıslık başkanlık altında olma
takdır etmek: beğenmek
tavaif-ı mülûk: tanhı bir olay olarak, Abbasi Devletinin parçalanması ile kuçuk devletlerin ortaya çıkması memleketlenin devletlerin parçalanması
temayül göstermek: meyletmek, yonelmek, egılmek.
teşviş etmek: karıştırmak, karmakarışık etmek.
vücutpezir: vucuda gelme.
zannetmek: sanmak
zannı: sanma kesin olarak bilmeksizin kuvvetlı ıhtımalle hukmetme
zemin: yer temel
zira: cunku
zulüm: haksızlık, ezyet.

meşrutiyetin birinci ihsanı olan af ve istirahat-i umumiyeyi fikr-i intikamına yediremediğinden herkesin asabına dokundurmakla tâ heyecana gelip terbiye görmekle teşeffî isteyenlerdir.

Sual: "Neden bunların umumuna fenâ diyorsun? Hâlbuki, hayırhahımız gibi görünüyorlar."

Cevap: Hıçbir müfsit, "Ben mufsıdım" demez, daıma suret-i haktan görünür, yahut batılı hak görür. Evet, kımse demez "Ayranım ekşidir." Fakat, sız mihenge vurmadan almayınız. Zıra, çok sılık soz, ticarette geziyor. Hatta, benim sözümü de, ben söylediğim için hüsnüzan edip, tamamını kabul etmeyiniz; belki ben de müfsıdım veya bılmediğim hâlde ifsat ediyorum. Öyle ıse, her söylenen sozun kalbe gırmesine yol vermeyınız. İşte, size söylediğim sözler hayalin elinde kalsın, mihenge vurunuz. Eğer altın çıktı ise kalbde saklayınız, bakır çıktı ise çok gıybeti üstüne ve bedduayı arkasına takınız, bana reddediniz, gönderiniz.

Sual: "Neden husnuzannımıza suizan edersin? Eski padişahlar ve eski hükûmetler senı haktan çeviremedi, Jön Turkler sizi kendilerine ram ve müdahenecı edemediler. Zira, senı hapıs ettiler, asacaklardı, sen tezellül etmedin, merdane çıktın. Hem, sana büyük maaş vereceklerdi; kabul etmedin. Demek, sen onların taraftarlığı için demıyorsun. Demek, hak taraftarısın."

asap: sınırler ve damarlar
batılı: hakikatsız geçersiz yalan
beddua: bir kımsenın kotulugu ıçın edılen dua
dalma: sureklı
fena: kotu
fikr-i intıkamı: oç alma intıkam fikrı
gıybet: bırsının aleyhınde konuşma kotuleme.
hak: doğru gerçek.
hak: doğru
halbuki: oysa oysa kı
hapıs: alıkoyma bır yere kapatıp dışarı çıkarmama
hayırhah: yılık, hayır isteyen.
hüsnüzan: bır kımse veya mesele hakkında guzel düşunceye sahıp olma muspet düşunme
ifsat etmek: bozmak, fesat çıkarmak karıştırmak
ihsan: bağışlama ıkram etme lutuf
istırahat-i umumıye: butun mılletın rahatı
Jon Turk: batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı
merdane: mertçesine er kışıye yakışır surette
meşrutıyet: bır hukumdarın başkanlıgı altındakı mıllet meclısı ile ıdare edılen devlet sistemı
mihenk: olçu tartı altının ayarını olçmekte kullanılan taş
mudahenecı: dalkavuk.
mufsıt: ifsat eden bozan, fesatlık eden ara açan, karıştırıcı bozucu
ram etmek: boyun egdırmek, ıtaat etturmek.
reddetmek: gen gondermek, kabul etmemek.
sual: soru
suizan: bır kımse hakkında kotu duşunceye sahıp olma fena kotu sanma
suret-i hak: doğru taraf hak taraf
terbiye: eğıtme, yol gosterme
teşeffî: rahatlama, yuregı soguma oç alma
tezellül etmek: alçalmak, zillete duşmek
umumuna: tumune
zira: çunku

Cevap: Evet, hakkı tanıyan, hakkın hatınnı hiçbir hatıra feda etmez. Zira, hakkın hatın âlîdir, hiçbir hatıra feda edilmemek gerektir. Fakat şu hüsnuzannınızı kabul etmem. Zıra, bir müfside, bir dessasa da hüsnüzan edebilırsınız, delil ve akıbete bakınız.

Sual: "Nasıl anlayacağız? Bız cahılız, sizin gibı ehl-i ilmi taklit ederiz."

Cevap: Çendan cahılsınız, fakat âkılsınız. Hanginizle zebip, yanı üzümü paylaşsam, zekâvetıyle bana hile edebilır. Demek cehlınız özür değil. İşte, müştebih ağaçlan gösteren, semereleridir. Öyle ise, benim ve onların fikirlenmizin neticelerine bakınız. İşte, bırısında ıstırahat ve ıtaattir, ötekisinde ıhtılâf ve zarar saklanmıştır.

Size bir misal daha söyleyeceğim: Şu sahrada bir nâr görünür. Ben derim, "Nurdur." Nâr olsa da, eski nârdan kalma zayıf, yukan tabakasıdır. Gelınız, etrafına halka tutup temaşa edelım. İstifaza edıp tâ tabaka-i nâriye yırtılsın, istıfade eyleyelim. Eğer dediğim gibi nur ise, zaten istıfade edeceğiz. Eğer onların dedikleri gibi nâr olsa, kanıştırmadık kı bizi yaksın. Onlar dıyorlar kı: "Ateş suzandır." Eğer, nur olursa, kalb ve gozlerini kör eder. Eğer nâr olursa, cısım ve lıbaslannı yandınr. Zıra, şu nâr dedikleri nur-ı saadet, (HAŞIYE) dunyanın hangi tarafına çıkmış ıse mılyonlarla ınsanın tulum gibi kan suyu üzerine

HAŞIYE: Burada dahı Risale-i Nur'u hissetmış, fakat siyaset perdesıyle bakmış, hakıkatın şekli değışmış

akıbet: son nihayet netice
alı: yuce yuksek.
cahıl: bılgısız
cehıl: cahıllık bılgısızlık.
cısım: vucut.
Çendan: gerçi.
delıl: şahıt belge tanık.
dessas: aldatıcı desıseı
ehl-i ılm: ılm sahıpleri.
feda: gozden çıkarma ugruna verme
hakıkat: gerçek.
hakkı: doğruyu
hakkın: doğrunun
haşıye: dipnot.
hile: aldatmaya yonelik duzen desise
hüsnüzan: bır kımse veya mesele hakkında guzel dusunceye sahıp olma. muspet dusunme
ıhtılâf: anlaşmazlık uyuşmazlık, karışıklık ıkılık
istıfade etmek: yararlanma faydalanmak.
istıfade eylemek: yararlanmak faydalanmak
istifaza: feyz alma, ilim, irfan ve manevi zenginlik kazanma
ıstırahat: dinlenme rahatlama
ıtaat: boyun egme.
kalb: gonul
lıbas: elbise
misal: benzer ornek.
mufsit: ifsat eden bozan fesatlık eden ara açan karıştırıcı bozucu
müştebih: bırbırınne benzeyen nar: ateş.
nur-ı saadet: mutluluk ışığı saadet nuru
nur: aydınlık, parıltı ışık.
özür: kusur eksıklık.
Rısale-i Nur: Nur nsalesi Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerinin adı.
sahra: buyuk çol genış saha kır ova
semere: meyve
sıyaset: polıtıka
sual: soru.
suzan: yakan yakıcı yanan yanıcı
tabaka-ı nâriye: ateş tabakası
taklıc: bırının davranış ve işlerinin şekıl ve bıçım olarak aynını yapma
temaşa: bakma seyretme
yandınr: çunku
zarar: zıyan kayıp eksıklık.
zebıb: kuru uzum, kuru mor
zekâvet: zekılık, çabuk anlama kavrama kabılıyetı
zıra: çunku.

boşaltılmış ise söndürülmemiş. Hatta, bu ikı senedir, mülkümüzde iki üç defa söndürülmesine teşebbüs edildi. Fakat, söndürmek isteyenler kendileri sönüler. (HAŞİYE)

Suâl: "Sen dedin, 'Ateş değil'; şimdi ateş nazanyla bakıyorsun?"

Cevap: Evet, nur, fenalara nârdır.

Suâl: "O fırkadan ehl-i fazl kısmına ne diyeceğiz? Onlar iyi adamlardır."

Cevap: Çok iyiler var ki, iyilik zannıyla fenalık yapıyorlar.

Suâl: "Nasıl iyılıkten fenalık gelir?"

Cevap: Muhali talep etmek, kendine fenalık etmektir. Bir dağdan uçmak niyetiyle kendini havalandıran, parça parça olur. Zira, onların istedikleri şey, ya bir hükûmet-i masumedir. Hâlbuki, şimdi şahs-ı vahit bile masum olamaz. Nerede kaldı, zerratı günahkârlardan mürekkep bir hükûmet, tamamıyla masum olsun. Demek, nokta-i nazar hukûmetin hasenatı seyyıatına tereccühüdür. Yoksa, seyyıesiz hükûmet muhal-ı adîdir. Ben öyle adamlara anarşist nazanyla bakıyorum. Zıra, onlardan bırısi, Allah etmesin, bin sene yaşayacak olsa, âdeta mümkün hükûmetin hangı suretini görse hulya ile yine razı olmayacak, şu hülyanın neticesi olan meylüttahrip ile o sureti

HAŞİYE: Said'i yirmi beş sene ezen bir parti, bu zulmü, sönmesiyle tasdık etti.

adeta: sanki.
anarşist: hıçbır düzen ve otonte tanımayan karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.
ehl-i fazl: fazılet sahıplen.
fena: kötü.
fenalık: kotulük.
fırka: grup, partı.
gunahkar: gunah ışleyen.
halbuki: oysa kı.
hasenatı: iyı amellerı, iyı ışlerı, hayırlar.
haşiye: dıpnot.
hukûmet-i masume: kusursuz kabahatsız ıdare, hukumet.
hukûmet: devlet.
hülya: hayal.
masum: suçsuz, günahsız.
meylü't-tahrip: tahrıp etme temayulü, yıkma arzusu.
muhal-i adî: herkesin anlayabılecegı ımkansızlık.
muhal: ımkansız.
mülk: sahıp olunan uzennde tasarruf hakkı bulunan her şey.
mumkün: ımkân dâhılınde.
mürekkep: terkıp edılmış, oluşmuş, meydana gelmış.
nâr: ateş.
nazar: bakış, goruş, fıkır.
nazanyla: fıkrıyle, goruşuyle.
nokta-ı nazar: gorüş açısı, bakış açısı, gorüş, fıkır.
nur: aydınlık, panltı, ışık.
razı olmak: hoşnut olmak, kabullenmek.
seyyıat: seyyıeler, fenalıklar, kotulukler.
seyyıe: kotülük, gunah, suç, fenalık.
suâl: soru.
suret: bıçım, şekıl.
şahs-ı vahit: tek kışı.
talep etmek: istemek, beklemek, arzulamak.
tasdik etmek: dogrulamak, onaylamak.
tereccuh: ustunluk, ustun gelme, galıp ustunluk.
teşebbus etmek: bır ışı yapmak ıçın harekete geçme, başlama, gırşme.
zan: sanma, kesın olarak bılmeksızın kuvvetlı ıhtımalle hukmetme.
zerratı: molekuller.
zıra: çunku.
zulüm: haksızlık, cıyet.

bozmaya çalışacak. (HAŞİYE) Şu hâlde, böylelerin fena zannettikleri Jon Türklerin nazarlarında dahi mel'un, anarşist ve iğtişaşçı fırkasından addolunurlar. İstedikleri şey muhal olduğundan, neticesi ihtilâl ve fesattır

Sual: "Belki onlar eski hâli istiyorlar."

Cevap: Size kısa bir söz söyleyeceğim, ezber edebilirsiniz. İşte: Eski hâl muhal, ya yeni hâl veya izmihlâl.

Sual: "Acaba daha Sultan Hamit gibi padişah tahta çıkmayacak mıdır? Eski hâl olmayacak mıdır?"

Cevap: Acaba sızın şu siyah çadınnız parça parça edilip yandınlsa, külü havaya savrulursa, o külden yeniden çadır edip içinde oturmak kabil midir.

Sual: "Neden?"

Cevap: Zira, eskiden bin adamdan yalnız onu mütenebbih iken, istibdat o dehşetli kuvvetiyle karşısında duramadı, parçalandı. Şimdi, istibdadın kuvveti binden bire indi, tenebbüh ve iltihab-ı ezhan birden bine çıktı.

Sual: "İstibdat o kadar fena bir şey iken, niçin herkes bir çeşit ile onu irtikâp ederdi."

Cevap: İçinde tefer'unun lezzet-ı menhusesi ve tahakkum ve tehevvüs-i Nemrudâne vardı

HAŞİYE: Komünist ve anarşist manasıyla Kemalizmi ve inkılâp softalarını ve donmelerini görmüş gibi haber veriyor

addolunmak. sayılmak, kabul edilmek
anarşist. hiçbir düzen ve otorite tanımayan karışıklık ve bozgunculuktan yana olan ondan fayda uman kimse.
avdeti. Balkan harbine kadar donme diye ısımlendinlen bu cemaat mensupları Selânik Turklenn elinden çıkınca İstanbul'a gelmişler ve Selanık donmesi diye anılmışlardır Ekrem H Ayverdi
dehşetli korkutucu türkutucu
dönme: Sabatay Sevi adlı İsbanyol Yahudisi bir hahama uyarak XVII yuzyılda müslumanlığı kabul eden Turk halkı tarafından ise o zamandan beri ayrı bir topluluk hâlinde kendi adet ve geleneklerini devam ettırdıklerine ve eski dinlerine sadık kaldıklarına inanılan bır topluluga mensup kimse
fena kötü
fesat. bozuk, fenalık, karışıklık
fırka grup parti.
haber ilim malûmat, bilgi
hal durum vazıyet, şekil
halde durumda.
hasiye dipnot.
iğtişaşçı kargaşa isteyen bozguncu hilebaz
ihtilâl ayaklanma devlete isyan bozukluk karışıklık
iltihab-ı ezhan zihinlerin parlaması fikirlerin aydınlanması.
inkılâp bir halden diger bir hale geçme depişim, koklu degişim
irtikap etmek. yapmak, işlemek kotu bir işe gırışmek.
istibdat. kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfi baskıcı yonetim zulum ve tahakkum
izmihlal yok olma bozulma, perişan olma
Jön Turk. batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı
kabil. mumkun ihtimal daresinde
Kemalizm Turkıye Cumhuriyetinin resmı ideolojisi
komünist. komunızm taraftarı butun malların ortaklaşa kullanıldığı ve ozel mulkıyetin olmadığı bir toplum yapısı gerçekleştırmek için ortaya atılan materyalist felsefeden temel alan komunızm taraftarı
lezzet-i menhuse ugursuz kotulenmiş lezzet.
mana anlam
mel un lanetlenmiş kovulmuş herkesin nefret ettiği kımse şeytan.
muhal imkansız.
mütenebbih uyanmış
nazar bakış goruş.
netice sonuç.
padişah hukumdar sultan.
softa ilmiye sınıfından bazıları için alay yollu soylenir
sual soru
sultan hukumdar
tahakkum zorbalık etme zorla hukmetme hukmu altına alma
taht padişah makamı
tefer un bir çok kollara bolunme, şubelere ayrılma
tehevvus-ı Nemrudane Nemrut çasına istek heves
tenebbüh uyanma gafletten kurtulma kendine gelme, aklını başına toplama yeşerme.
zannetmek sanmak yanlış hukum sahıbı olmak.
zira çunku

Sual: "Şimdi çok hilâf-ı şeriat şeyler yapılıyor?"

Cevap: Bence, muhalif-i hakikat-i şeriat olan şeyler, meşrutiyete dahi muhaliftir, ya günahlarıdır veya ilca-i zarurettir. Farz ediniz, şu siyaset muhalif olsun, yine telâşa mahal yoktur. Zıra, Şeriat-ı Garranın bin kısmından bir kısmıdır ki, siyasete taallûk eder. O kısmın ihmaliyle, şeriat ihmal olunmaz.

Evet, imtısal etmemek, inkâr etmek demek değildir. Hem de, devlet-i Osmaniyeye tâbi olan İslâmların on beş misli İslâmlar, sırf siyaset-i ecanip altındadırlar. Onların dinlerine zarar gelmez, nerede kaldı ki şu hükûmette!.. Ki, kendisi İslâm, millet-ı hâkimesi İslâm, üssulesas-ı siyaseti de şu düsturdur·

"Bu devletin dını, dın-ı İslâm'dır. Şu esası vıkaye etmek vazifemızdir. Çünkü, milletimizin mâye-i hayatiyesidır."

Sual: "Demek, hükûmet bundan sonra da İslâmiyet ve din için hizmet edecek midir?"

Cevap: Hay hay. Bazı akılsız dinsizler müstesna olmak şartıyla, hükûmetin hedef-i maksadı, velev gizli ve uzak olsa bile, uhuvvet-ı ımanıye sırrıyla, üç yüz milyonu bir vücut eden ve nuranî olan İslâmiyet'in silsilesini takviye ve muhafaza etmektir. Zıra, nokta-ı istınat ve nokta-i ıstimdat yalnız odur. Yağmurun kataratı, nurun lemaatı dağınık ve yayılmış kaldıkça çabuk kurur, çabuk soner.

devlet-i Osmaniye: Osmanlı Devlett.
dın-ı İslam: İslam dını
düstur: kanun, kaide
esas: asıl olan, öz.
farz etmek: kabul etmek, saymak.
hay hay: elbette, şüphesiz.
hedef-i maksat: ulaşılmak istenen hedef, gaye.
hilâf-ı şeriat: Şeriata aykırı, Şeriata ters düşen
hızmet: bir ugurda bır ısın yapılması ıçın çalışma.
hukumet: devlet.
İhmal: gereken ılgı ve önemi gerektıgı şekılde gostermeme.
ılca-ı zaruret: zaruretın zorlaması.
imtısal etmek: emre tamamen uymak, gerekenı yapmak, alınan emre boyun egmek.
ınkar etmek: kabul etmemek, reddetmek
İslamıyet: Muslumanlık.
kataratı: katreler, damlacıklar
lemaatı: panıtlar
mahal: yer, durum
mâye-i hayatiye: hayatın ozu, yaşama gucu.
meşruıyet: bır hukumdarın başkanlıgı altındakı millet meclısi ile idare edılen devlet sıstemi.
millet-i hâkime: cogunlukta olan millet.
muhafaza etmek: korumak.
muhalif-i hakikat-i şeriat: İslamıyet esaslarına aykırı zıt.
muhalif: zıt, karşıt.
müstesna: kaide dışı, kural dışı
nokta-i ıstımdat: yardım dileme noktası
nokta-i ıstınat: dayanak noktası
nur: aydınlık, panıtı ışık.
nuranî: nurlu
sır: insanın aklının ersemedıgı ilahı hıkmet.
sırf: sadece
siyaset-i ecanip: yabancıların uyguladıgı takıp ettıgı sıyaset.
siyaset: polıtıka.
sual: soru
sual: soru
Şeriat-ı Garra: parlak şenat İslâm dını
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldınlen ilahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
taalluk: ılgısı olma münasebet, asılı olma, ait olma
tabi: boyun eğen, bağlı kalan
takviye: kuvvetlendırme, saglamlaştırma, teyıt ve tasdik etme
telâş: endişe, kaygı.
uhuvvet-i imaniye: ımandan gelen kardeşlik.
üssülesas-i siyaset: siyasetin esas kuralı.
vazife: gorev
velev: eger şayet, her ne kadar gerçi
vikaye etmek: ayakta tutmak, korumak, sahıp çıkmak.
vücut: var olma, varlık.
zarar: zıyan, kayıp, eksıklık.
zıra: çunku.

Fakat, sönmemek ve mahv olmamak için, Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak bize [1] لَا تَتَفَرَّقُوا ve [2] لَا تَقْنَطُوا ile ezel canibinden nıda ediyor. Evet, şeş cihetten nağme-ı لَا تَقْنَطُوا eyler huruş.

Evet, zaruret ve incizap ve temayül ve tecarüp ve tecavüp ve tevatür, o katarat ve lemaatı musafaha ettirerek ortalarındaki mesafeyi tayyedip, bir havz-ı âb-ı hayatı ve dünyayı ışıklandıracak bir elektrik-i nevvareyi teşkil edecektir. Zira, kemalin cemali dindir. Hem din saadetin zıyasıdır, hissin ulviyetidir, vicdanın selâmetidir. (HAŞİYE)

Sual: "Şimdi, hürriyet bahsini sual edeceğiz. Nedir şu hürriyet ki, o kadar tevilât onda birbiriyle çekişiyorlar ve hakkında acip, garip rüyalar görülür?"

Cevap: Yirmi seneden beri onu, hatta rüyalarda takip eden ve o sevda ile her şeyi terk eden birisi, size güzel cevap verebilir.

Sual: "Hürriyeti bize çok fena tefsir etmişler. Hatta, âdeta, 'Hurriyette, insan her ne sefahat ve rezalet işlese, başkasına zarar vermemek şartıyla bir şey denilmez' diye bize anlatmışlar. Acaba böyle midir?"

Cevap: Öyleleri hürriyeti değil, belki sefahat ve rezaletlerini ilân ediyorlar ve çocuk bahanesi gibi hezeyan

HAŞİYE: Acele etme, yanı şifre gibi işaratı var

1- Ayrılığa düşüp dağılmayın. (Şura Suresi, 13.)

2- Ümidinizi kesmeyin. (Zümer Suresi, 53.)

acip: hayret veren, hayrette bırakan.
adeta: sanki.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
bahis: konu.
canibinden: tarafından.
cemal: güzellik. Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak: mudak feyz, bereket, bolluk veren Allah.
cihet: yön.
elektrik-i nevvare: nurlu parlak elektrik.
ezel: başlangıcı olmayan.
fena: kötü, olumsuz.
garip: tuhaf, şaşılacak.
haşiye: dipnot.
havz-ı âb-ı hayat: hayat suyunun havuzu.
hezeyan etmek: saçmalamak, saçma sapan konuşmak, sayıklamak.
his: duygu.
huruş: coşma, bağırma.
hürriyet: özgür olmak, özgürlük. 1908 de, II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
ilan etmek: duyurmak, bildirmek.
incizap: cezp edilme, çekilme.
işarat: işaretler.
katarat: katreler, damlacıklar.
kemal: olgunluk.
lemaatı: parıltılar.
mahv: yok, harap.
mesafe: uzaklık, arı.
musafaha: iki elle yapılan tokalaşma, sevgisini gösterme, kucaklaşma.
nağme: ezgi, ahenk, güzel ses.
nıda etmek: seslenmek, çağırmak, ses vermek.
rezalet: aşağılık, bayağılık.
rezalet: rezil, aşağılık, bayağı işler.
saadet: mutluluk.
selamet: salımlık, eminlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
sevda: tutkunluk.
sual: soru.
şeş: altı sayı.
tayyetmek: uçmak, atlamak.
tecarüp: tecrübeler.
tecavüp: cevaplaşma, birbirinin ihtiyaçlarına cevap verme, karşılıklı cevaplaşma.
tefsir etmek: açıklama, yorumlama.
temayül: meyletme, yönelme, eğilme.
teşkil etmek: meydana getirmek.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
tevilat: teviller, yorumlar, tanfler, açıklamalar.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yükseklik, ululuk.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan.
zarar: ziyan, kayıp, eksiklik.
zaruret: mecburiyet, çaresizlik, yoksulluk, sıkıntı.
zira: çünkü.
ziya: ışık.

edıyorlar. Zira, nazenin hürriyet, adab-ı şeriatla müteeddibe ve mütezeyyine olmak lâzımdır. Yoksa, sefahat ve rezaletteki hürriyet, hürriyet değildir; belki hayvanlıktır, şeytanın istibdadıdır, nefs-i emmareye esir olmaktır.

Hürriyet-i umumî, efradın zerrat-ı hürriyatının muhassalıdır. Hürriyetin şe'ni odur ki, ne nefsine, ne gayriye zararı dokunmasın.

عَلٰى اَنَّ كَمَالَ الْحُرِّيَّةِ اَنْ لَا يَتَفَرْعَنَ وَاَنْ لَا يَسْتَهْزِئَ بِحُرِّيَّةِ غَيْرِهٖ

اِنَّ الْمُرَادَ حَقٌّ لٰكِنَّ الْمُجَاهَدَةَ لَيْسَتْ فِىْ سَبِيْلِهَا (HAŞİYE) (1)

Sual: "Bazı nâs, senin gıbi mana vermıyorlar. Hem de bazı Jön Türklenn a'mal ve etvan pis tefsir edilıyor. Zıra, bazısı Ramazan'ı yer, rakı içer, namazı terk eder. Böyle, Allah'ın emrinde hıyanet eden, nasıl millete sadâkat edecektır?"

Cevap: Evet, neam, hakkınız var. Fakat, hamıyet ayrı, iş ayrıdır. Bence, bir kalb ve vicdan fezail-i İslâmıye ile mütezeyyin olmazsa, ondan hakikî hamıyet ve sadâkat ve adalet beklenilmez. Fakat iş ve sanat başka olduğu için, fasık bir adam güzel çobanlık edebilir, ayyaş bır adam, ayyaş olmadığı vakıtte ıyı saat yapabilir. İşte şimdı salâhat ve mahareti, tabir-i âharla fazileti ve hamiyeti, nur-i kalb ve nur-i fikri cem edenler, vezaife kifayet etmezler. Oyle ise, ya maharettır veya salâhattir. Sanatta

HAŞİYE: Acele etme! Yanı Mızan cerıdesının sahıbı Murat haklıdır. *Tanın* muharrırı Hüseyın Cahıt yanlış ve hata edıyor.

1 Tam ve mukemmel hurriyet, kişinin firavunlaşmaması ve başkasının hurriyeti ile alay etmemesidir. Şüphesiz gaye haktır, ama mücadele usulüne uygun değildir.

a'mal: ameller, işler, fiiller
adab-ı şeriat: İslâm dininin ahlâkı, fazileti, edebi
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
alay etmek: kusurlu taraflarını bulup eğlenmek, küçümsemek.
ayyaş: içki müptelâsı, sarhoş
ayyaş: sarhoş
cem etmek: birleştirmek, bir araya getirmek
ceride: gazete
efrat: ferdler
etvarı: davranışlar, yaşayış biçimi ve tarzları
fasık: günahkâr, büyük günahları işleyen
fazilet: değer, meziyet, irfan ve irfan tabanıyla olan yüksek derece
fezail-i İslamiye: İslamî fazileller
firavunlaşmak: nefsini ve benliğini Firavun gibi ilah seviyesine çıkaracak derecede büyük görmek.
gaye: maksat, hedef
gayriye: başkasına.
hak: doğru
hakiki: gerçek.
hamiyet: gayret, millî onur ve haysiyet.
haşiye: dipnot.
hata etmek: kusurlu olmak, yanlışlık yapmak
hıyanet etmek: hainlik, güveni ve itimadı kötüye kullanmak.
hürriyet-i umumî: herkesi ilgilendiren özgürlük ve serbestiyet.
hürriyet: serbestiyet, özgür olmak, özgürlük
istibdat: baskı, zulüm ve tahakküm.
Jön Türk: Batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı
kifayet: yeterli, kâfi
maharet: ustalık, becerikliik.
mizan: o tarihte yayınlanan bir gazetenin adı
muharrir: gazeteci, makale yazarı
muhassal: toplam, hulâsa
mücadele: bir gayeye varmak için gösterilen ferdî veya toplu çaba
mükemmel: kemal bulmuş, kamil, eksiksiz, tam
müteeddibe: edeplenmiş, terbiye edilmiş.
mütezeyyin: süslenmiş, ziynetlenmiş
mütezeyyine: ziynetlenen, süslenen
nâs: insanlar, halk, herkes.
nazenin: nazlı, nazik, narın, ince yapılı
neam: evet, pek güzel, öyledir
nefs-i emmare: insanın onu daima kötülüğe sevk eden, heves ve arzularını kamçılayan yönü, nefsi.
nefis: kendi
nur-i fikir: fikir parlaklığı, aydınlatıcılığı
nur-ı kalb: kalb nuru, aydınlılığı.
rezalet: bayağılık, aşağılık, rezillik.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
salahat: dindarlıkta çok ilerlemiş halı, günahsız ve temiz oluş.
sefahat: beyinsizlik, zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
şe'n: icap, gerek.
tabir-i âhar: başka bir deyiş, söyleyiş
Tanın: o tarihte yayınlanan bir gazetenin adı
tefsir etmek: açıklama, yorumlama
usul: yöntem.
vezaif: vazifeler, işler
vicdan: iyiyi, kötüden, hayırsızlıktan ayırt etmeye yardımcı olan
zerrat-ı hürriyet: özgürlüğün, serbestiyetin en azı, en küçüğü
zira: çünkü.

maharet ise, müreccahtır. Hem de, o sarhoş namazsızlar Jon Türk değiller, belki şeyn Türk'türler, yanı fena ve çırkın Türk'türler, genç Türklerin Rafızîlendirler. Her şeyin bir Rafızîsi var, hürriyetin Rafızîsi de sûfehadır.

Ey Türkler ve Kürdler! İnsaf ediniz. Bir Rafızî bir hadise yanlış mana verse veya yanlış amel etse, acaba hadisi inkâr etmek mi lâzımdır, yoksa o Rafızîyi tahtie edip namus-i hadisi muhafaza etmek mı lâzımdır? Belkı, hurriyet budur kı. Kanun-i adalet ve te'dîpten başka hiç kımse kimseye tahakkum etmesin. Herkesin hukuku mahfuz kalsın, herkes harekât-ı meşruasında şahane serbest olsun, [1] لَا يَجْعَلْ بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللهِ nehyinin sırrına mazhar olsun.

Sual: [HAŞIYE] "Demek bız eskiden ben hürrıyetimize malık idik. Hürriyetimiz tev'em olarak bizimle doğmuş. Öyle ıse, başkalar keyıflensin, bize ne."

Cevap: Evet, zaten o sevda-i hurrıyettir kı, sizi tahammulsuz meşakkatlere mütehammıl kılmış. Ve medeniyetin müşaşaa bu kadar mehasininden, sizin ankameşrebâneniz sizı mustağnı etmıştır. Fakat, ey göçerler! Sızde olanı yarı hürriyettir, diğer yansı da başkasının hürriyetini bozmamaktır. Hem de, kût-i lâyemut ve vahşet ile âlûde olan hürriyet, sizin dağ komşulannız olan hayvanlarda da bulunur. Vakıa, şu bîçare vahşî hayvanlann bir

HAŞİYE: Haymenişinler tarafından, yanı göçebe, sıyah çadırlı bedevîlerin sualidir.

1- Bir kısmınız Allah ı bırakıp da bir kısmınızı ilâhlaştırmasın.

alude. birlikte, bulaşmış karışmış
amel etmek. işlemek, yapmak, uygulamak
ankameşrebane kanaatkârca tavır
bedevi göçebe- çölde yaşayan.
biçare çaresiz.
fena kotu.
hadıs. Hz Muhammed e a.s m aıt söz, emir fiil veya Hz. Peygamber'in onayladıgı başkasına aıt söz, ış veya davranış
harekat-i meşrua yasaklanmamış davranış hareket.
haşiye dipnot.
Haymenişin çadırda yaşayan göçebe
hukuk haklar
hürriyet: serbestıyet, özgürlük.
ınkar etmek. kabul etmemek reddetmek.
İnsaf etmek. adaleti ve hakkı düşunerek davranmak.
Jon Turk. batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı
kanun-i adalet. kanunlarla belırlenen adalet hak.
keyiflenmek arzu heves istekleri yapmak.
kut-i lâyemut. olmeyecek kadar yetecek miktar yiyecek.
lazım gerekli luzumlu
maharet. ustalık becenklılık
mahfuz saklı korunmuş
malik sahip
mana anlam
mazhar nail olma şereflenme
medeniyet. medenilik, uygarlık.
mehasın güzellikler husunler iyılıkler.
meşakkat. zahmet verıcı ış.
muhafaza. koruma.
mureccah tercih edilen ustun tutulan
mustagnı ıhtıyacı olmayan
muşaşaa şaşaalı parlak, debdebeli gostenşli
mütehammil tahammül eden dayanan dayanıklı
namus-ı hadıs hadısın şerefi
nehiy yasak yasaklama
Rafızı Şıı gruplarından olup Hz Ebu Bekir ve Hz. Omer ı kabul etmeyen, hak mezhepten ayrılmış namazsız ıtıkadı bozuk kımse
sevda-ı hurriyet. serbestlik tutkusu.
sual soru
sûfeha sefihler gunahkâr kimseler
şahane mukemmel muhteşem
şeyn leke kusur ayıp- çırkın kotu fena
tahakküm etmek zorbalık etmek, zorla hukmetmek.
tahammülsuz kotu guç durum dayanılamayacak kadar zor
tahtie etmek. bir kımseyı veya bır şeyı hatalı gormek, hatalı olmayla suçlamak.
te dip edeplendirme terbıye verme cezalandırma haddını bıldırme
tev'em ıkız doğan çocuklar ıkız eş benzer
vahşet. yabanî ve vahşî olan şey. medenıyetın zıddı
vahşı yabanî
vakıa gorunen

lezzeti ve tesellisi varsa, o da hürriyetlerdir. Lâkin, güneş gibi parlak, her ruhun mâşukası ve cevher-i insaniyetin kûfvü o hürriyettir ki, saadetsaray-ı medeniyette oturmuş ve marifet ve fazilet ve İslâmiyet terbiyesiyle ve hulleleriyle müteziyyinedir.

Sual: "Ne diyorsun? Şu sena ettiğin hürriyet hakkında denilmiştir:

حُرِّيَّةٌ حَرِيَّةٌ بِالنَّارِ ۞ لِأَنَّهَا تَخْتَصُّ بِالْكُفَّارِ (1)

Cevap: O bîçare şair, hürriyeti Bolşevizm mesleği ve ibahe mezhebi zannetmiş. Hâşâ! Belki, insana karşı hürriyet, Allah'a karşı ubudiyeti intaç eder. Hem de çok adamlar görmüşüm, Sultan Abdülhamid'e Ahrardan ziyade hücum ederdi ve derdi: "Hürriyet ve *Kanun-ı Esasî*'yi otuz sene evvel kabul ettiği için fenadır." İşte yahu, Sultan Abdülhamid'in mecbur olduğu istibdadını hürriyet zanneden ve *Kanun-ı Esasî*'nin musemmasız ismindeki ürken adamın sözünde ne kıymet olur? Belki, böyle diyenler oyledirler.

Hem de yirmi senelik İslâmiyet'in bir fedaîsi de demiştir: (HAŞIYE) (2) حُرِّيَّةٌ عَطِيَّةُ الرَّحْمٰنِ اِذْ اَنَّهَا خَاصِيَّةُ الْاِيْمَانِ

Sual: "Nasıl, hürriyet imanın hassasıdır?"

Cevap: Zira, rabıta-ı iman ile Sultan-ı Kâinat'a hizmetkâr olan adam, başkasına tezellül ile tenezzül etmeye ve başkasının tahakküm ve istibdadı altına girmeye

HAŞİYE: Güzel bir tarif

1 Hürriyet cehenneme layıktır çünkü o kâfirlere mahsustur. (Hizanlı Şeyh Selim'in beyti.)

2. Hürriyet Rahman olan Allah'ın bir hediyesidir. Çünkü, o imanın özelliğidir.

ahrar: hürriyetçiler, Meşrutiyet devrindeki bir partinin ismi.
biçare: çaresiz.
Bolşevizm: Rusya'da kanlı komünist ihtilali yapan gruba halk verilen ad.
cevher-i insaniyet: insan olmanın özü, mayası, esası.
evvel: önce.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibanyla olan yüksek derece.
fedaî: kendini davasına adayan.
fena: kötü.
hassa: özellik.
hâşâ: asla, kat'iyen öyle değil.
haşiye: dipnot.
hizmetkar: hizmet yapan, kimse hizmetçi.
hulle: cennet elbisesi.
hücum etmek: saldırmak.
hürriyet: serbestiyet, özgürlük.
İbahe: mubah kılma.
intaç etmek: netice vermek, doğurmak.
İslâmiyet: Müslümanlık.
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
kanun-i esasî: anayasa, ana prensipler, ana esaslar, ana kanun.
kıymet: değer.
kûfvü: denklik, uygunluk.
lâkin: ama, fakat.
marifet: bilgi, bilme, tanıma, hüner, anlatma, ovma, ustalık.
maşuka: aşık olunan, sevilen.
mecbur: zorlanmış, icbar görmüş.
meslek: yol, usul, gidiş, sistem.
mezhep: gidilen, tutulan, takip edilen yol.
müsemmasız: İsmi olup kendisi olmayan.
müteziyyine: ziynetlenen, süslenen.

rabıta-i iman: iman bağı.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
ruh: cevher, can.
saadetsaray-ı medeniyet: medeniyetle kurulan mutluluk sarayı.
sena etmek: overek, bahsetmek, övmek.
sual: soru.
Sultan-ı Kainat: Allah.
sultan: hükümdar.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tarif: tanıtma, bildirme.
tenezzül etmek: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etmek, alçalmak.
tesellî: rahatlık.
tezellül: alçalma, zillete düşme.
ubudiyet: kulluk.
zannetmek: sanmak, kesin olarak bilmeksizin ihtimalle hükmetme.
zira: çünkü.
ziyade: pek, fazla.

izzet ve şehamet-i imaniyesi bırakmadığı gibi, başkasının hürriyet ve hukukuna tecavüz etmeyi dahi, şefkat-i imaniyesi bırakmaz. Evet, bir padişahın doğru bir hizmetkârı, bir çobanın tahakkümüne tezellül etmez, bir bîçareye tahakküme dahi tenezzül etmez. Demek, iman ne kadar mükemmel olursa, o derece hürriyet parlar. İşte, Asr-ı Saadet...

Suâl: "Bir büyük adama, bir velîye, bir şeyhe ve bir büyük âlime karşı nasıl hür olacağız? Onlar, meziyetleri için bize tahakküm etmek haklandır. Biz onlann fazıletlerinin esiriyiz."

Cevap: Velâyetin, şeyhliğin, büyükluğün şe'ni tevazu ve mahviyettir, tekebbür ve tahakkum değildir. Demek, tekebbür eden, sabıyy-i müteşeyyıhtır; siz de büyük tanımayınız.

Suâl: "Neden tekebbür küçüklük alâmetıdır?"

Cevap: Zira, her bir insan için, içinde görünecek ve onunla nâsı temaşa edecek bir mertebe-i haysıyet ve şöhret vardır. İşte o mertebe eğer kamet-i istıdadından daha yüksek ıse, o, o seviyede görünmek için tekebbür ile ona uzanıp tetavül ve tekebbür edecektir. Şayet kıymet ve istıhkakı daha bülent ıse, tevazu ile takavvüs edip, ona eğilecektir.

Suâl: "Pekâlâ, kabul ettik ki, hürrıyet ıyidir, guzeldir. Fakat şu Rum ve Ermenilerin hürriyeti çirkin görünüyor, bızı duşundürür. Reyın nedır?"

alâmet: işaret, iz, nişan.
alim: çok okumuş bilen bilgili bilgin
asr-ı saadet. Peygamberımız Hz. Muhammed ın a.s.m yaşadıgı doneme verılen ısım
bıçare: çaresız.
bulent: yuksek.
Ermeni: Osmanlı Devletındekı azınlıklardan bır kısmı
fazilet. değer meziyet, iman ve irfan ıtıbarıyla olan yuksek derece
hızmetkarı hizmet yapan kımse hizmetçi.
hukuk: haklar
hur: serbest, ozgur
hurriyet. serbestıyet, ozgurlük.
iman inanç.
ıstıhkakı kazanılan şey hak edilen
izzet: şeref yucelik, değer
kamet-i ıstıdat. kabılıyet derecesi mertebesi
mahviyet: tevazu alçak gönullulük.
mertebe: derece basamak.
meziyet. bır şeyı başkalarından ayıran vasıf ustunluk ve degerlilik vasfı
mukemmel: kemal bulmuş kamıl eksıksız tam
nası insanlar halk, herkes.
pekâla ıyı guzel
rey: goruş, fikır duşunce hukum oy
Rum. Osmanlı Devletındekı azınlıklardan bır kısmı
sabıyy-ı muteşeyyih: kendını yaşlı gosteren cocuk, buyukluk taslayan cocuk.
seviye: deger
sual soru.
şe'n ıcap gerek.
şefkat-ı imaniye: mandan gelen merhamet.
şehamet-i imaniye. imanın kazandırdıgı cesaret, yıgıtlık.
şeyh bır tarıkatte en ust mertebeye ulaşmış kımse
tahakküm. zorbalık etme. zorla hukmetme hukmu altına alma
takavvüs kavslendırme yay şekline gırme.
tecavüz etmek. haddını aşmak, sataşmak.
tekebbür: kıbır gosterme buyukluk satma
temaşa bakma seyretme.
tenezzul etmek. kendıne aykın duşen bır ısı veya durumu kabul etmek alçalmak
tetavül: uzama uzun olma
tevazu: alçak gonullulük, kıbırsızlık bır kımsenın başkalarını kendınden kuçuk gormemesi onlara saygı ve sevgi gostermesi mute vazilik.
tezellül etmek. alçalmak, zillete duşmek.
velâyet. velilik, ermişlik, Allah dosrlugu bır şey uzerinde guç yonunden bızzat tasarruf etmek.
veli: Allah ın sevgısıne hımayesıne kavuşmuş ermiş kımseler Allah dostu evlıya
zira: çunku.

Cevap: Evvelâ: Onların hürriyeti, onlara zulmetmemek ve rahat bırakmaktır. Bu ise şer'îdir, bundan fazlası sizin fenalığınıza, divanelığınıze karşı bır tecavüzlerıdır, cehaletinizden bir istifadelerıdır.

Saniyen: Farz edinız kı, hürriyetlen bildiğiniz gibi size fena olsun. Lâkin, yine biz ehl-ı İslâm zararlı değilız. Çünkü, içimizdekı Ermenıler üç milyon olmadığı gibi, gayrimüslimler dahi on milyon yoktur. Hâlbukı bızım milletimiz ve ebedî kardeşlerimiz üç yüz milyondan zıyade iken, bunlar üç müthiş kayd-ı istıbdat ile mukayyet olup, ecnebılerın istıbdad-ı manevîlerının taht-ı esaretlerınde eziliyor. İşte hürriyetimizin bir şubesi olan gayrimüslimlerin hürriyeti, bizim umum milletimizin hürriyetinin rüşvetidir. Ve o müthiş istıbdad-ı manevînin [HAŞİYE] dafıdır ve o kayıtların anahtarıdır ve ecnebilerın bızım düşumüze çöktürdükleri müthiş istıbdad-ı manevînin râfıdır.

Evet, Osmanlıların hürriyeti, koca Asya tâlîlınin keşşafıdır, İslâmıyet'in bahtının miftahıdır, ittıhad-ı İslâm surunun temelidir.

Sual: "Nedir o üç kayıt kı, istıbdad-ı manevî onunla âlem-i İslâmıyet'i kaydetmiştir?"

Cevap: Meselâ, Rus hukûmetının ıstıbdadı bir kayıttır. Rus mılletımın tahakkümü de dığer bir kayıttır. Âdât-ı kufrıye ve zalımânelerının tagallubu de üçüncü bir kayıttır. Ingılız hükûmeti, gerçi zahıren müstebit değılse de,

---

HAŞİYE: Kırk dört sene sonra söylemesi lâzım gelen sözleri, o zaman söylemiş.

adat-ı kufriye: İslâmiyete aykırı kufur adetleri.
alem-i İslâmiyet: Muslumanlar, milletler, İslâm dünyası.
baht: kader, kısmet.
cehalet: bilgisizlik, cahillik.
divanelik: delilik.
ebedî: sonu olmayan, devam eden.
ecnebî: yabancı.
ehl-i İslâm: Muslumanlar.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden once, ılk once.
farz etmek: kabul etmek, saymak.
fena: kotu, kabul edilemez.
fenalık: kotulük, haksızlık.
gayrimuslim: Musluman olmayan.
gerçi: her ne kadar.
hâlbuki: oysa kı.
haşiye: dipnot.
hurriyet: serbestiyet, özgurluk.
istıbdad-ı manevî: manevî baskı.
istıbdat: kanuna ve nızama tabi olmayan, keyfî, baskıcı yonetim, zulum ve tahakkum.
istifade: yararlanma.
ittıhad-ı İslâm: İslâm birlıgi.
kayd-ı istıbdat: istıbdadın belırledıgi sınır, istıbdadın şartı.
kaydetmek: hukmu altına almak.
kayıt: bağlama, bag-sınırlama.
keşşaf: keşfeden, bulan, açan.
lakin: ama, fakat.
lazım: gerekli.
meselâ: misal olarak.
mıftah: açan anahtar.
mukayyet: bağlı, kayıtlı, sınırlı.
müstebit: diktator, zulum ve baskı yapan, başkasının hukukunu elinden alan.
müthiş: dehşet veren, urkuten, dehşetli, korkunç.
rafı: ref' eden, kaldıran.
rüşvet: yetkili bir kimseye bir başka kimse tarafından kanunlara aykırı şekilde bir çıkar sağlanarak her hangi bir işin yaptırılması.
saniyen: ikincisi.
sual: soru.
sur: kale.
şer'î: şeriatla ilgili, şeriata uygun, dine uygun, İslâmî.
şube: bolum.
tagallup: zorbalık, ustun gelme.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hukmetme, hukmu altına alma.
taht-ı esaret: esirlik, esaret altında olmak.
tâlih: kısmet, baht, kader.
tecavuz: haddını aşma, saldırmak.
umum: butun, genel.
zahıren: gorunuşte.
zalımane: zalımce, zulmedercesine.
zıyade: pek fazla.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

milleti mütehakkimedir, âdâtı dahı mütegallibedir. İşte, size Hindistan bir bürhan ve Mısır yarı bürhandır. Binaenaleyh, milletimiz ya üç veya bır buçuk kayıt ile mukayyettir. Buna mukabil, bizim gayrimüslimlerin ayaklarında yalnız bir yalancı kaydımız vardı. Ona bedelen çok nazlannı çektiğimiz gibi, onlar neslen ve serveten ziyadeleştiler; biz, bir nevi hızmetkârlık olan memuriyet ve askerlik cihetiyle servet ve nesilce aşağıya yuvarlandık. Bence onlar eskiden ben hürdtüler. Zıra, fıkr-ı mılliyet hürriyetin pederidır. Yine esir Ekrad ve Etrak idi. İşte o yalancı kaydı, üç veya on milyonun ayağında açıyoruz; tâ ki, üç kayıt ile mukayyet üç yüz milyon İslâm'ın hürriyetine meydan açılsın. (HAŞİYE 1) Elbette, acilen (عَاجِلاً) üçü veren, âcilen (آجِلاً) uç yüzü kazanan hasaret etmiyor.

وَسَيَأْخُذُ الْإِسْلَامُ بِيَمِينِهِ مِنَ الْحُجَّةِ سَيْفًا صَارِمًا حَرَّارًا مُهَنَّدًا

وَبِشِمَالِهِ مِنَ الْحُرِّيَّةِ لِجَامَ فَرَسٍ عَرَبِيٍّ مُشْرِقِ اللَّوْنِ فَالِقًا بِفَأْسِهِ

وَقَوْسِهِ رُؤُسَ الْاِسْتِبْدَادِ الَّذِي بِهِ انْدَرَسَ بَسَاتِينُنَا (HAŞİYE 2) (1)

Sual: "Heyhat! Nasıl hürriyetimiz umum âlem-i İslâm'ın hürriyetinin mukaddimesi ve fecr-i sadıkı olur?"

HAŞİYE 1: Elhamdülillâh, şımdı açılmaya başladı

HAŞİYE 2: Yine bak, maşaallah hem Nurun *Zulfikar* ve *Huccetullahi'l-Bâliğa* gibi mecmualarını, hem Yemen, Mısır, Cezayır, Hınt, Fas, Kafkas, Fars, Arab gibi İslâm milletlerini haber verir gibi şı'relı bir fıkradır

1- İslâm sağ elıyle delıl ve burhandan yapılmış bılenmış keskın bır Hınt kılıcını sol elıyle de humyetten olusan parlak renklı bır Arab atının dızgınını tutarak bahçelerımızı ezıp mahveden ıstıbdadın başlarını balta ve yayı ile dağıtacaktır

acilen: acele olarak, derhal
acilen: gelecekte, geriye bırakılmış bir zamanda, vaktı geline
adâtı: âdetler, yapılan işler
âlem-i İslâm: İslam alemi, İslâm dünyası
bedelen: karşılık
binaenaleyh: bunun üzenne, bundan dolayı
bürhan: delil
cihet: yön.
delil: şahıt, belge, tanık.
ekrad-ı milliyet: Kurd mıllı yetçılıgı
Ekrad: Kurdler
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aıttır
Etrak: Turkler
fecr-ı sadık: gerçek aydınlık, sabaha karşı doğu ufkunda yayılmaya başlayan beyaz aydınlık.
fıkra: yazıda bır bahıs, paragraf, kısa haber, kuçuk hikaye
fikr-i milliyet: mıllıyet fikri, Bedıuzzaman Hazretlerinin kastettıgı anlam ıttıhad-ı İslamdır
gayrimuslim: Musluman olmayan
haber: ılım, malumat, bılgı
hasaret: hasar, zarar, zıyan
haşiye: dıpnot.
heyhat: eyvah, yazık, ne yazık.
hızmetkar: hızmet yapan kımse, hizmetçı
Huccetullahi'l-Bâliğa: Risale-i Nur'da yer alan tevhıde dair bır risâlenın adı
hür: serbest, ozgur
hürriyet: serbestıyet, özgurluk.
İslam: Muslumanlar
ıstıbdat: kanuna ve nızama tâbı olmayan keyfî baskıcı yönetım, zulum ve tahakkum.
kayd: bag
kayıt: baplama, bağ, sınırlama
mahv: yok, etme.
maşaallah: "Allah'ın istedıği olur. Ne guzel. Allah nazardan sakla sın!" manasıyla hayret ve memnunluk anlatır
mecmua: tertıp ve tanzım edılmış seylerin hepsı, koleksıyon.
mukabil: karşılık.
mukaddime: başlangıç.
mukayyet: baglı, kayıtlı, sınırlı
mutegallibe: haksız olarak ve zor kullanarak hukmedenler, zorba takımı
mütehakkime: tahakkum edene yakısır yolda
naz: kendini agıra satma, şımarıklık.
nesil: soy-sop, zurryet.
nevi: çeşıt, tür
nur: Risale-i Nur
peder: baba, ata.
servet: varlık, mal, mulk
sual: soru.
umum: bütün, genel
zıra: çunku.
ziyade: pek fazla
Zülfikar: Risale-i Nur Kulliyatından bir eser

Cevap: İki cihet ile.

Birincisi: Bizde olan istibdat, Asya'nın hürriyetine zulmanî bir set çekmişti. Ziya-ı hürriyet o muzlim perdeden geçemezdi ki, gözleri açsın, kemalâtı göstersin. İşte bu seddin tahribiyle, fikr-i hürriyet Çin'e kadar yayıldı ve yayılacaktır. Fakat Çin ifrat edip komünist oldu. Âlemdeki terazinin hürriyet gözü ağır geldiğinden, birdenbire terazinin öteki gözünde olan vahşet ve istibdadı kaldırdı, git gide kalkacak.

Eğer siz sahife-i efkârı okusanız, tank-ı siyaseti görseniz, huteba-ı umumî olan doğru konuşan ceraidi dinleseniz, anlayacaksınız ki, Arabıstan, Hindistan, Cava, Mısır, Kafkas, Afrika ve emsallerinde o derece fikr-i hürriyetin galeyanıyla âlem-i İslâm'ın efkârında öyle bir tahavvül-i azîm ve inkılâb-ı acip ve terakki-i fikrî ve teyakkuz-i tam intaç etmiştir ki, pahasına yüz sene verseydik yine ucuzdu. Zira, hürriyet milliyeti gösterdi; milliyet sadefinde olan İslâmiyet'in cevher-i nuranîsi tecelliye başladı. İslâmiyet'ın ihtizazını ihbar etti ki, her bir Müslim, cüz-i fert gibi başıboş değildir; belki, her biri mürekkebat-ı mutedâhile-i mütesaideden bir cüzdür, sair eczalar ile cazibe-i umumiye-i İslâmiye noktasında birbirleriyle sıla-i rahimlen vardır.

Şu ihbar, bir kavi ümit verir ki, nokta-i istinat ve nokta-i istimdat gayet kavi ve metindir. Şu ümit, yeisle öldürülen kuvve-i maneviyemizi ihya etti. Şu hayat, âlem-i İslâm'daki galeyan eden fikr-i hürriyetten istimdat ederek umum âlem-ı İslâm üzerine çökmüş olan

alem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası.
alem: dünya.
cazibe-i umumiye-i İslâmiye: İslamın herkesi içine alan çekiciligi, etkileyiciligi.
ceraid: cendeler, gazeteler.
cevher-ı nurani: nurlu parlak öz.
cihet: yon.
cüz-i fert: bir kişi.
cuz: parça.
ecza: parça.
efkar: fikirler, düşünceler.
emsal: eş, benzer.
fikr-i hürriyet: özgürlük, serbestlik düşüncesi.
galeyan etmek: coşmak, çalkalanmak.
galeyan: coşma, çalkalanma.
gayet: son derece.
hayat: yaşayış, yaşama.
huteba-ı umumi: umum namına konuşan.
hurriyet: serbestiyet, özgürlük.
ifrat etmek: aşırılık, haddinden geçmek, pek ilen gitmek.
ihbar etmek: haber vermek, bildirmek.
ihbar: haber verme.
ihtizaz: depreme haz duyma, ferahlama, şevk ile meyil ve hareket, harekete geçme, titreşme, titreşim.
ihya etmek: diriltmek, hayat vermek.
inkılâb-ı acip: şaşırılacak şekilde degişim.
intaç etmek: netice vermek, doğurmak.
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
istimdat etmek: yardım almak.
kavi: kuvvetli, güçlü.
kemalatı: iyilikler, kemaller, olgunluklar, mükemmelliklerdir.
komünist: komünizm taraftarı; bütün malların ortaklaşa kullanıldıgı ve özel mülkiyetin olmadıgı bir toplum yapısı gerçekleştirmek için ortaya atılan, materyalist felsefeden temel alan komünizm taraftarı.
kuvve-i maneviye: manevî kuvvet, moral.
metin: güçlü, sağlam, dayanıklı.
muzlim: karanlık verici, karanlıklı, siyah, siyahlık.
murekkebat-ı mutedahile-i mutesaide: yükselip artan ve iç içe giren terkipler, birleşikler.
Muslim: Müslüman.
nokta-ı istimdat: yardım dileme noktası.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
pahasına: karşılık olarak.
sadef: sedef, inci kabuğu.
sahife-i efkârı: fikirler sayfası.
sair: diger.
set: engel.
sıla-i rahim: münasebet, bağ, alaka.
tahavvül-i azım: büyük degişimler ve halden hale geçişler.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tarik-i siyaset: siyasî durum, siyasî yol.
tecelli: görünme, yansıma.
terakki-i fikrî: yükselme, gelişme, fikri.
teyakkuz-ı tam: tam bir uyanıklılık.
umum: bütün, genel.
vahşet: yabanı ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı.
yeis: ümitsizlik, elem, keder.
ziya-i hürriyet: hürriyetin ışığı.
zulmani: zulmetli, karanlıkla ilgili, karanlık olan.

istıbdad-ı manevî-i umumînın perdelerini parça parça edecektir. (HAŞİYE 1) (1) عَلٰى رَغْمِ اَنْفِ اَبِي الْيَأْسِ

İkinci cihet: Şimdiye kadar ecnebiler bahane mahane tutarlardı, milletimizi eziyorlardı. Şımdı ıse, ellerinde uruk-i insaniyetkârânelerine veya damar-ı mutaassıbânelerine veya asab-ı dessasânelerine dokunduracak ellerinde serrişte-i bahane olacak öyle nokta bulamazlar. Bulsalar da tutamazlar. Bahusus, medeniyet hubb-ı insaniyeti tevlit eder.

Sual: (HAŞİYE 2) "Heyhat! Bize teselli veren şu ulvî emelı ye'se inkılâp ettıren ve etrafımızda hayatımızı zehirlendırmek ve devletımizi parça parça etmek için ağızlarını açmış olan o muthış yılanlara ne dıyeceğız?"

Cevap: Korkmayınız. Medeniyet, fazilet, hürriyet, âlem-ı insaniyette galebe çalmaya başladığından, bızzarure terazının ötekı yüzü şey'en feşey'en hafifleşecektir. Farz-ı muhal olarak, Allah etmesın, eğer bizi parça parça edıp öldürseler, emın olunuz, biz yırmı olarak ölece-ğiz, üç yüz olarak dırileceğiz. Başımızdan rezail ve ihtilâfatın gubarını sılkıp, hakıkî münevver ve müttehıt olarak kervan-ı benîbeşere pışdarlık edeceğiz. Bız, en şedıt, en kavi ve en bâkî hayatı intaç eden öyle bir ölümden

HAŞİYE 1: Lillâhılhamd, kırk beş sene sonra parça parça etmeye başladı.
HAŞİYE 2: Dehşetli ve hakıkatlı bır sual.

1- Umıtsızlığı âdet edinmiş kımseye rağmen.

adet: alışkanlık.
âlem-i insaniyet: insanlık alemi.
asab-ı dessasâne: hilekârlık, aldatma damarı.
bahane mahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
bahusus: özellikle.
baku: kalıcı ve devamlı.
bizzarure: kesinlikle, zarurî olarak, mecburî olarak.
cihet: yön.
damar-ı mutaassıbâne: kendi dini ve milliyetini çok üstün tutarak başka dın ve mılliyetten olanlara kın, nefret ve düşmanlık gösterme damarı.
dehşetli: korkutucu, urkutucu.
ecnebi: yabancı.
emel: şıddet arzu, umıt.
emin olmak: inanmak, güvenmek.
farz-ı muhal: kabul edelım kı.
fazilet: değer, meziyet, ımân ve irfan itıbarıyla olan yüksek derece.
galebe çalmak: yenmek, üstünlük.
gubar: toz.
hakiki: gerçek.
hasiye: dipnot.
hayatı: yaşayış, yaşama.
heyhat: eyvah, yazık, ne yazık.
hubb-i insaniyet: insanlık sevgisi.
hürriyet: serbestiyet, özgürlük.
ihtılafat: ıhtılaflar, bırbırıne zıt ve farklı şeyler, farklılıklar.
inkılap ettirmek: bir hâlden dıger bır hale geçırmek, değişım, koklu degısım.
intaç etmek: netice vermek, doğurmak.
istıbdad-ı manevi-i umumi: umumu etkısı altında tutan baskı, zulum.
kavi: kuvvetlı, güçlü.
kervan-ı benîbeşer: insanlık kervanı.
lillâhılhamd: ne kadar hamd ve şükürler varsa ve olmuşsa, cümlesı Allah'a mahsustur. O'na gıder, O'na aıttır.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
münevver: aydın, aydınlanmış, nurlandırılmış.
müthiş: dehşet veren, urkuten, dehşetli, korkunç.
müttehıt: ıttıhat etmiş, birleşmiş, birlik oluşturmuş.
nokta: konu.
pışdar: öncü, önde gıden kumandan.
rezail: rezıllıkler.
serrişte-i bahane: bahaneye delıl ıp ucu.
sual: soru.
şedıt: şıddetlı, sert, katı, sıkı.
şey'en feşey'en: yavaş yavaş.
teselli vermek: rahatlatmak.
tevlıt etmek: doğmak, maddî manevî ortaya çıkmak.
ulvi: yüksek, yüce.
uruk-i insaniyetkârâne: insanlığa yakışır huylar, haller.
yeis: umıtsızlık.

korkmayız. Biz ölsek de, İslâmiyet sağ kalır. O millet-i kudsiye sağ olsun.[1] فكُلُّ آتٍ قَرِيبٌ

Sual: "Gayrimüslimlerle nasıl müsavi olacağız?"

Cevap: Müsavat ise, fazilet ve şerefte değildir, hukuktadır. Hukukta ise, şah ve geda birdir. Acaba bir şeriat, "Karıncaya bilerek ayak basmayınız" dese, tazibinden menetse, nasıl benîâdemin hukukunu ihmal eder? Kellâ! Biz imtısal etmedik. Evet, İmam-ı Alı'nin (r.a.) adî bir Yahudî ile muhakemesi ve medar-ı fahriniz olan Salâhaddın-ı Eyyubî'nin miskin bir Hıristiyan ile mürafaası, sizin şu yanlışınızı tashih eder zannederim. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Eski Said, Nur'un parlak hasiyetinden gelen kuvvetli umit ve tam tesellı ile siyaseti İslâmıyete alet yaparak, hararetle hurrıyete çalışırken, dıger bir hıss-ı kablelvuku ile dehşetlı ve lâdini bır istıbdad-ı mutlakın gelecegini bır hadıs-ı şerifin manasından anlayıp, ellı sene evvel haber vermış Said'in teselli haberlerini o istıbdad-ı mutlak, yirmi beş sene bilfiil tekzip edecegini hissetmiş ve otuz seneden beri[2] أعُوذُ بِاللهِ مِن الشَّيْطانِ والسِّياسةِ deyip, siyaseti bırakmış, Yeni Said olmuştur.

Başka bır nushada bu haşiye şu şekildedir:

Eski Said, parlak bir nurun haysiyetiyle, kuvvetli bir umitle, tam bir tesellı ile, siyaseti İslâmıyete alet fikriyle, hararetle hurrıyete çalışırken, dıger bir hıss-ı kablelvuku ile dehşetlı ve dınsızce bir istıbdad-ı mutlakın kırk sekız sene evvel, bir hadısın manasıyla, gelecegini haber verdıgi, ve bir kumandanın çıkmasını ve Said'in teselli haberlerini yirmi senede bilfiil tekzip edecegini hissederek, otuz seneden beri أعُوذُ بِاللهِ مِن الشَّيْطانِ والسِّياسةِ deyip, siyaseti bıraktı, Yeni Said oldu.

---

1. Gelmesi muhakkak olan her şey uzak da olsa yakındır. (İbni Mace, Mukaddeme, 7/46.)
2. Şeytan ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.

---

adi: basit, sıradan
benîâdem: ademoğulları, insanlar
bilfiil: bizzat, kendi, fiilen.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
evvel: önce
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
gayrımuslim: Müslüman olmayan
geda: fakir, kimsesiz, dilenci
haber: ilim, malûmat, bilgi.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hasiyet: özellik.
haşiye: dipnot.
hıss-ı kablelvuku: bir şeyi olmadan önce hissetmek, onsezi
hukuk: haklar
hurriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
imtisal etmek: emre tamamen uymak, gerekeni yapmak, alınan emre boyun eğmek.
İslâmiyet: Müslümanlık.
istibdad-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük.
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen kesinlikle
lâdini: din ile ilgili olmayan, din dışı
mana: anlam
medar-ı fahr: iftihar, gurur kaynağı
menetmek: yasaklamak.
millet-i kudsiye: kutsi, mübarek millet.
miskin: âciz, becerıksız, uyuşuk, tembel
muhakkak: şüphesiz, mutlak, doğru, gerçek.
mukaddeme: giriş, ilk söz, başlangıç, önde gelen
mürafaa: yüzleşerek muhakeme olma, karşılıklı olarak hak iddia etme, duruşma.
müsavat: eşitlik, aynı hâl ve derecede olmak.
müsavi: eşit, denk, birinin ötekinden farksız olanı.
siyaset: politika
sual: soru
şah: padişah, sultan, hükümdar
şeref: manevî büyükluk.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tashih etmek: düzeltmek, yanlışlardan arındırmak
tazip: azap verme, eziyet etme, eziyette bulunma
tekzip etmek: yalanlamak, yalan olduğunu söylemek.
teselli: güzel sözler söyleyerek rahatlatma
teselli: rahatlatma
Yahudi: Hz. Yakup'un oğlu Yahuda'ya mensup olanlar, İsrail oğulları
zannetmek: sanmak.

Sual: "Ermeniler zimmîdirler. Ehl-i zimmet, zimmettarlarıyla nasıl müsavi olur?"

Cevap: Kendimizi dev aynasında görmemeliyiz. Kabahat bizde. Tamamen zimmetimize alamadık, bihakkın adalet-i şeriatı gösteremedik. Şeriat dairesinde, hukuklarını istibdadın sünnet-i seyyiesiyle muhafaza edemedik, sonra da istedik, kuvvetimiz kalmadı. Ben şimdi Ermenilere bir nevi zimmî-i muâhit nazarıyla bakıyorum.

Sual: "Ermeniler bize düşmanlık edip, hile ve hıyanet ediyorlar. Nasıl dostluk üzerinde ittifak edeceğiz?"

Cevap: Duşmanlığın sebebi olan ıstıbdat oldu. Istıbdadın zevalıyle dostluk hayat bulacak. Size bunu kat'iyen söyluyorum kı, şu milletin saadetı ve selâmetı Ermenilerle ittifak ve dost olmaya vabestedir. Fakat mutezellilâne dost olmak değil, belkı izzet-i milliyeyi muhafaza ederek, musalâha elini uzatmaktır.

Bir şey söyleyeceğim. Eğer mümkündür, Ermeniler bırden sahıfe-ı vucuttan sılınsın. Olabilir. Yalnız, size husumetin bır faydası olsun. Yoksa, mutlaka husumet zarardır. Hâlbuki Âdem zamanında yolda arkadaşlık eden bizimle gelmiş büyük bir unsurun zevali değil, belki küçük bır kavmın mahvı dahı [1] دُونَهُ حَرْطُ الْقَتَادِ 'dır. Ömer Dılân kabîlesı bın senedır yıne Ömer Dılân'dır. Hem de,

1- Önünde dikenli bir ağacın kabuğunu soymak kadar güç engeller var. (Arab atasözü)

adalet-i şeriatı şeriatın her şeye hakkını vermesi ve lâyık olduğu muameleyi yapması.
Âdem ılk insan
bihakkın hakkıyla, tamamıyla
bilfiil bızzat kendi fıilen
daire kapladığı alan
dehşetli korkutucu, ürkütücü
ehl-i zımmet. bir İslam devletine tabi olan, vergi veren, korunan, fakat Muslıman
evvel once
haber ılım, malûmat, bilgi.
hadıs Peygamberimizden aktarılan sozlerin genel adı.
hâlbukî oysa, oysa kı
haşıye. dıpnot.
hayat. yaşayış, yaşama
haysıyet. ozellik.
hıyanet etmek. hainlik, guvenı ve ıtımadı kotuye kullanmak.
hile aldatmaya yonelik duzen, desise
hıss-ı kablelvuku bir şeyi olmadan once hissetmek, onsezi
hukuk haklar
husumet duşmanlık.
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
ıstıbdad-ı mutlak. hıç bir hak ve hurriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatorluk.
ıstıbdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfî baskıcı yonetim
ittifak etmek: birleşmek, fikir birlıgı etmek.
ittufak. birleşme, fikir birlıgı etme
izzet-ı milliye: Islamıyetin kazandırdıgı mılli onur, şeref
kabahatı suç, kusur
kabîle boy, aynı soy ve aileye mensup insan topluluğu
kat'iyen kat'ı olarak, kesin olarak.
kavım aralarında dıl, adet, orf kultur birlıgi olan insan topluluğu
mahvı yok, etme
mana anlam
muhafaza etmek. korumak.
musalaha uzlaşma
mutlaka kesınlıkle
müsavi: eşıt, denk, bırının otekınden farksız olanı
mutezellilâne: alçak, olana yakışacak şekılde alçakçasına
nazar: bakıs, goruş, fikir
nevi çeşıt, tur
nur: aydınlık, panlı, ışık
nüsha: yazılmış sayfa
saadet. mutluluk.
sahıfe-ı vücut. varlık, var olma sayfası.
selâmet: salımlık, emınlık, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
siyaset politika
sual soru.
sünnet-i seyyie. kotu ve fena adetler, işler, hareketler
şer kotulük.
şeriat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen, ılâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
tekzip etmek: yalanlamak, yalan olduğunu soylemek.
teselli guzel sozler soyleyerek rahatlatma.
unsur ırk, kavım
vabeste e bağlı, olması bır şeye bağlı olan
zeval sona erme, yok olma
zimmet: korumak, sahip çıkmak.
zimmettarı sahip çıkan, koruma altına alan
zimmî-i muahit. kendılerinin hımaye edılmesi ıçın andaşma yapmış olan Hıristıyan ve Yahudıler
zimmî İslâm devletı vatandaşı olan ve haraç veren Hıristıyanlar ve Yahudıler

onlar uyanmışlar, siz uykudasınız, rüya görüyorsunuz. Hem de, fikr-i milliyette müttefik ve kavidirler; siz, ihtilâfla şimdilik boşsunuz, hem de galebe etmek istiyorsunuz. Onlar sizi mağlûp ettiği silâh ile, yanı akıl ile, fikr-i milliyetle, meyl-i terakki ile, temayül-i adalet ile mağlûp edebilirsiniz. Bence şimdi kılıç vuran, o kılıcın aksi doner, yetimlerine dokunur. Şimdi galebe kılıç ile değildir. Kılıç olmalı, lâkin aklın elinde. Hem de dostluğun sebebi vardır. Zira komşudurlar. Komşuluk, dostluğun komşusudur. Hem de onlar uyandılar, dünyaya yayıldılar, terakkiyat tohumlarını topladılar; vatanımızda ekecekler. Bizi medeniyete mecbur, terakkiye ikaz, bizdeki fikr-i milliyeti hüşyar ediyorlar.

İşte şu noktalara binaen, onlarla ittifak etmek lâzımdır. Hem de bizim duşmanımız ve bizi mahveden, cehalet ağa, oğlu zaruret efendi ve hafidi husumet beydir. Ermeniler bize düşmanlık etmişlerse, şu uç müfsidin kumandası altında yapmışlar.

Sual: "Rum ve Ermenilerin hürriyeti bizi teşviş ediyor. Bir kere tecavuze başlıyorlar, bir kere 'Hürriyet ve meşrutiyet bizimdir, biz yaptık' diyorlar. Bizi me'yus ediyorlar."

Cevap: Zannediyorum, tecavüzleri eskiden sizden tahayyül ettikleri tecavüze karşı bir teşeffi-i gayz ve bundan sonra sizden tevehhum ettikleri tecavuze karşı bir numayiş gibidir. Eğer tamamıyla iman etseler ki, tecavüz sizden olmaz; adalete kanaat edeceklerdir. Şayet adalete

adalet. her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik
aksi ters, zıt.
binaen ...den dolayı, nedeniyle
cehalet bilgisizlik, cahillik.
fikr-i milliyet. müspet manada milliyet fikri.
fikr-i milliyetde milliyetçilik fikri
galebe etmek. yenmek, üstünlük.
galebe yenme, üstünlük.
hafit: torun.
husumet duşmanlık.
hürriyet. serbestiyet, özgürlük, 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
huşyar uyanık
ihtilâf anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ikilik.
ikaz. dikkat çekme, uyarma, uyandırma
iman etmek: inanmak.
ittifak etmek: birleşmek, fikir birliği etmek.
kanaat etmek. inanmak, güvenmek.
kavi: kuvvetli, güçlü
kumanda. komutanlık, liderlik, başkanlık.
lâkin fakat, ama
lazım gerekli, lüzumlu
mağlup etmek. yenmek, üstün gelmek.
mağlup yenilen, kaybeden
mahv yok, etme
me'yus: umutsuz, yersiz, duş muş, umidi kesilmiş, kederli
mecbur zorunlu
medeniyet medenilik, uygarlık.
meşruttiyet. bir hükumdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
meyl-i terakki yükselme ve ilerleme arzusu, yönelimi
mufsit. ifsat eden, bozan, fesatlık eden, ara açan, karıştırıcı, bozucu
muttefik. fikirce beraber olan
nokta konu, konu ile ilgili, önemli bölüm
nümayiş gösteri
sual soru
şayet. eğer
tahayyül etmek. hayale getirmek, hayalinde canlandırmak
tecavuz. el uzatma, başkasının hakkına dokunma
temayul-i adalet. adaleti olmaya meyil.
terakki yükselme, ilerleme.
terakkiyat. ilerlemeler, gelişmeler
teşeffi-i gayz: öç alma, yüreği soğuma.
teşviş etmek. karıştırmak, karmakarışık etmek
tevehhum etmek. vehimlenme, kuruntuya kapılmak, gerçekte var olmayanı var kabul etmek, yok olanı var zannetmekle umutsizliğe ve korkuya düşmek
yetim babası ölmüş çocuk.
zaruret. mecburiyet, çaresizlik, yoksulluk, sıkıntı

kanaat etmezlerse, hak, hakkın kuvvetiyle burunlarını kırıp ıkna ettirecektir. Hem de, "Meşrutiyeti biz istihsal ettik" olan sözleri yalandır. Hürriyet ve meşrutiyet, askerimizin süngüsüyle, cemiyet-i milliyenin kalemiyle sahife-i vücuda geldi. Öyle herzegûlanın arzuları, beylik ve muhtariyetin ammizadesi olan adem-i merkeziyet-i siyasiye idi. Sonra da yüzde doksan bize ittıba ettiler, beşi geveze, birkaç tanesi de zevzeklik edip eski hülyalarından vazgeçmek istemiyorlar.

Sual: "Yahudî ve Nasarâ ile muhabbetten Kur'ân'da nehiy vardır.[1] لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ . Bununla beraber nasıl 'Dost olunuz!' dersiniz?"

Cevap: Evvelâ. Delil, kat'iyyu'l-metin olduğu gibi, kat'iyyü'd-delâlet olmak gerektir. Hâlbuki, tevil ve ihtimalin mecalı vardır. Zira nehy-i Kur'ânî âmm değildir, mutlaktır. Mutlak ise, takyit olunabilir. Zaman bir büyük müfessirdir, kaydını izhar etse, itiraz olunmaz. Hem de, hüküm müştak üzerine olsa, mehaz-ı iştikakı illet-i hüküm gösterir. Demek bu nehiy, Yahudî ve Nasarâ ile Yahudiyet ve Nasraniyet olan âyinelen hasebiyledir. Hem de, bir adam zatı için sevilmez, belki, muhabbet sıfat veya sanatı içindir. Öyle ise, her bir Müslümanın her bir sıfatı Müsluman olması lâzım olmadığı gibi, her bir kâfirin dahi bütün sıfât ve sanatlan kâfir olmak lâzım gelmez. Binaenaleyh, Muslüman olan bir sıfatı veya bir sanatı, istihsan etmekle iktibas etmek neden caiz olmasın? Ehl-i kitaptan bir haremin olsa, elbette seveceksin!..

1- Ey iman edenler! Yahudilen ve Hıristiyanları dost edinmeyin. (Maide Suresi 51.)

adem-i merkeziyet-i siyasiye: siyasi yönetim olarak merkezden ayrı olma.
âmm: herkese ait, umuma ait, umumi
ammizade: amca çocuğu
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
ayin: dini merasim, dini adet, orf, gelenek, usul
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı.
caiz: dinen yapılmasında sakınca olmayan, mübah olan fiil ve davranışlar olabilir olur
cemiyet-i milliye: millete ait, milleti ilgilendiren cemiyet, ulusal topluluk.
delil: şahit, belge, tanık.
ehl-i kitap: kitap ehli, kitaplı dinlerin mensupları
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
hak: doğru
hakkın: doğrulugun
harem: aile, eş
hasebiyle: özelliğiyle
herzegu: saçmalayan
hüküm: yargı
hülya: hayal
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
ihtimal: olabilirlik, olasılık
ıkna etmek: bir kanaati, fikri düşünceyi kabul ettirmek, inanmasını sağlamak, inandırmak, inandırılmak.
iktıbas etmek: alıntı yapmak, birisinden ilmen istifade etmek.
illet-i hüküm: hükmün sebebi, nedeni
iman: inanç
istihsal etmek: üretmek, ortaya çıkarmak
İstihsan etmek: beğenmek, güzel bulmak.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
ittıba etmek: tabi olmak, uymak, itaat etmek.
izhar etmek: açığa vurmak, göstermek
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
kanaat etmek: inanmak, güvenmek.
kat'iyyü'd-delâlet: bir ibarenin ifade ettiği manaya ve hükme işaretinin kesin olması
kat'iyyü'l-metin: metnin, ibarenin kesin, şüphesiz oluşu
kayıt: hareketlerini sınırlandırma, tahdit
mecal: güç, takat, fırsat, imkan.
mehaz-ı iştikak: ıştırak, katılma noktası.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
muhabbet: sevgi, sevme
muhtariyet: özerklik.
mutlak: kayıtsız, şartsız.
müfessir: şerh ve izah eden, açıklayan
Müsluman: İslam dinine bağlı, dindar, mütedeyyin
müştak: düşkün, istekli.
Nasara: Hıristiyanlar
Nasraniyet: bozulmuş din olarak Hıristiyanlık.
nehiy: yasak, yasaklama
nehy-ı Kur'anî: Kur'an'ın yasaklarını
sahife-i vücut: varlık, var olma sayfası.
sıfât: nitelik, özellik.
sual: soru
takyit: kayıt altına alma, kayıt ve şartla bağlama, şart koşma, bağlama
tevil: yorumlama, yorum
Yahudi: Hz. Yakup'un oğlu Yahuda'ya mensup olanlar, İsrailoğullarını
Yahudiyet: bozulmuş din olarak Yahudilik.
zatı: kişi
zevzek: münasebetsiz geveze
zira: çünkü

Sanıyen: Zaman-ı Saadette bir inkılâb-ı azîm-i dinî vücuda geldi. Bütün ezhanı nokta-i dine çevirdiğinden, bütün muhabbet ve adaveti o noktada toplayıp muhabbet ve adavet ederlerdi. Onun için, gayrimüslimlere olan muhabbetten nifak kokusu geliyordu. Lâkin, şimdi âlemdeki, bir inkılâb-ı acîb-i medenî ve dünyevîdir. Bütün ezhanı zapt ve bütün ukulü meşgul eden nokta-i medeniyet, terakki ve dünyadır. Zaten onların ekseriyeti, dinlerine o kadar mukayyet değildirler. Binaenaleyh, onlarla dost olmamız, medeniyet ve terakkilerini istihsan ile iktibas etmektir ve her saadet-i dünyeviyenin esası olan asayişı muhafazadır. İşte şu dostluk, kat'iyen nehy-i Kur'ânîde dâhil değildir.

Sual: "Bir kısım Jön Türk der: 'Demeyiniz Hıristiyanlara, "Hey kâfir!" Zira, ehl-i kitaptırlar.' Neden kâfir olana kâfir demeyeceğiz?"

Cevap: Kör adama, "Hey, kör!" demediğiniz gibi. Çünkü eziyettir, eziyetten nehiy var.[1] ...مَنْ آذَى ذِمِّيًّا ilâahir.

Sanıyen: Kâfirin iki manası vardır. Birisi ve en mütebadiri, dinsiz ve münkir-i Sâni demektir. Şu mana ile ehl-i kitaba ıtlak etmeye hakkımız yoktur. İkincisi, Peygamberimizi ve İslâmiyet'i münkir demektir. Şu mana ile onlara ıtlak etmek hakkımızdır. Onlar dahı razıdırlar. Lâkin, örfen, evvelki mananın tebadüründen bir kelime-i tahkir ve eziyet olmuştur.

1 "Kim bir zimmiye eziyet ederse... (ilaahir)" (*Kenzu'l-Ummal*, 4/10913.) Hadisin tamamı şöyledir: "Kim bir zimmiye eziyet ederse, ben onun hasmıyım. Ve kimin hasmı ben olursam, kıyamette onunla hesaplaşırım."

adavet: düşmanlık
alem: dünya.
asayişi: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı
dâhil: içeri, iç.
dünyevi: dünya ile ilgili
ehl-i kitap: kitap ehli, kitaplı dinlerin mensupları
esas: asıl, öz
evvel: önce.
ezhan: zihinler.
eziyet etmek: zulüm etmek.
gayrimüslim: Müslüman olmayan
hadis: Hz. Muhammed'e a.s.m. ait söz, emir
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman
ıtlak etmek: affetmek.
iktibas etmek: alıntı yapmak, birisinden ilmen istifade etmek.
ilâahir: sonuna kadar
inkılâb-ı acîb-i medeni: uygar yaşayıştaki garip görülmemiş değişiklikler
inkılâb-ı azîm-i dini: büyük dinî değişiklik
istihsan etmek: beğenmek, güzel bulmak.
Jön Türk: Batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kat'iyen: kat'i olarak, kesin olarak.
kelime-i tahkir: hakaret ifade eden kelime
kıyamet: kâinatın olumünden sonra, bütün ölülerin dirilip ayağa kalkmaları, mahşerde toplanmaları.
lâkin: ama, fakat.
mana: anlam
medeniyet: medenîlik, uygarlık
meşgul etmek: bir işle uğraştırmak, iş yaptırmak, oyalamak.
muhabbet: sevgi, sevme
muhafaza: koruma
mukayyet: bağlı, kayıtlı, sınırlı.
münkir-i Sani: Cenab-ı Hakkın varlığını inkâr eden
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
mütebadir: ilk akla gelen, birdenbire akla gelen.
nehiy: yasak, yasaklama.
nehy-i Kur'ânî: Kur'an'ın yasakları
nifak: görünüşte Müslüman gibi davranıp aslında kâfir olma, iki yüzlülük, münafıklık.
nokta-i din: din noktası
nokta-i medeniyet: medeniyet noktası, medeniyetin konusu
nokta: konu.
örfen: alışıla gelen
razı: hoşnut olan, kabul eden
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
sanıyen: ikincisi
sual: soru
tebadur: birdenbire akla gelme
terakki: yükselme, ilerleme
ukul: akıllar
vücut: var olma, varlık
zaman-ı saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in a.s.m. yaşadığı zaman dilimine verilen ad.
zapt: sıkı tutma, idaresi altına alma, anlama, kavrama.
zimmi: İslâm devleti vatandaşı olan ve haraç veren Hıristiyanlar ve Yahudiler
zira: çünkü.

Hem de daire-i itikadı, daire-i muamelâta karıştırmaya mecburiyet yoktur. Kabildir, o kısım Jön Türklerin muradı bu olsun.

Sual: "Çok fena şeyleri işitiyoruz. Bahusus gayrimuslimler de, güya bir İslâm kızını almışlar. Filân yerde böyle olmuş, diğer yerde şöyle olmuş, olmuş, olmuş, ilâ ahir..."

Cevap: Evet, maatteessüf, daha yeni ve bulanık bir devlette ve cahil ve perişan bir millette, şöyle fena ve pis şeylerin vukuu zarurî gibidir. Eskiden daha berbatı vardı. Fakat, şimdi görünüyor. Bir dert görünürse, devası asandır. Hem de, büyük işlerde yalnız kusurları gören, cerbezelik ile aldanır veya aldatır. Cerbezenin şe'ni, bir seyyieyi sümbüllendirerek hasenata galip etmektir.

Meselâ, şu aşiretin her bir ferdi bir günde attığı balgamı, cerbeze ile, vehmen tayy-ı mekân ederek, birden bir şahısta tahayyül edip, başka efradı ona kıyas ederek, o nazar ile baksa veyahut bir sene zarfında birisinden gelen rayiha-ı kerîheyi, cerbeze ile, tayy-ı zaman tevehhümüyle, birden dakika-i vahidede o şahıstan sudûrunu tasavvur etse, acaba ne derece evvelki adam müstakzer, ikinci adam müteaffin olur? Hatta, hayal gözünü kapasa, vehim dahi burnunu tutsa, mağaralarından kaçsalar haklan var. Akıl onlan tevbih etmeyecektir.

İşte şu cerbezenin tavr-ı acıbı, zaman ve mekânda muteferrik şeyleri toplar, bir yapar. O siyah perde ile her şeyi temaşa eder. Hakıkaten cerbeze, envaıyla garaibin

mecburiyet. mecbur olma, mecburluk, zarurîlik durumu, zora tutulma, zorunluluk.
mekân: yer, mahal.
meselâ: misal olarak.
murat: arzu.
müstakzer: kirli, pis, mundar.
müteaffin: taaffun etmiş, bozulmuş, çürüyüp kokuşmuş.
müteferrik: çeşitli, kısım kısım, başka başka, dağınık.
nazar: bakış.
rayiha-ı kerihe: tiksindirici, iğrenç koku.
seyyie: kötülük, günah, suç, fenalık.
sual: soru.
sudûr: meydana çıkma.
şahıs: kişi, fert, birey.
şe'n: icap, gerek.
tahayyül etmek: hayale getirmek, hayalinde canlandırmak.
tasavvur etmek. bir şeyi zihinde şekillendirmek, tasarlamak, kurmak.
tavr-ı acip: hayret verici durum.
tayy-ı mekân etmek: mekânı ortadan kaldırma, bir şahsın bir anda muhtelif yerlerde görülmesi, mekânı adarcasına geçme.
tayy-ı zaman: zamanı aşma, zamanı adarcasına geçme, ortadan kaldırma.
temaşa: bakma, seyretme.
tevbih etmek. azarlamak, paylamak.
tevehhum: vehimlenme, kurun tuya kaptırma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığa ve kor kuya düşme.
vehim: olmadığı hâlde var zannetme.
vuku: olma, meydana gelme.
zarf: süre.
zarurî: mecbur, zorunlu, ister istemez.

âkıl: akıllı.
asan: kolay.
aşiret: kabile, oymak, göçebe halinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar.
bahusus. özellikle.
cahil: bilgisiz.
cerbeze: haklı haksız sözlerle hakikatı gizlemek, aldatıcı kurnazlık.
daire-i itikat: dinin itikat ve inanç kısmı.
daire-i muamelat: dinin uygulamaya yönelik bakan kısmı.
dakika-i vahit: bir dakika.
dert: hastalık, illet, acı, ağrı, sızı.
deva: şifa, çare.
efrat. fertler, kişiler.
envâ: çeşitler, türler, cinsler, neviler.
fena: kötü.
fert: kişi, şahıs, birey.
galip etmek: üstün gelmek, yenmek.
garaip: görünmedik, hayret uyandırıcı şeyler.
gaynmuslim: Müslüman olmayan.
güya: sanki, sözde.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hasenat. iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
ilâahir: sonuna kadar.
islâm: Müslüman.
Jön Türk. Batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı.
Kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
kıyas etmek. benzeterek hükum vermek.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.

makinesidir. Görünmüyor mu ki, cerbezeâlûd bir âşığın nazarında umum kâinat birbirine muhabbet ile müncezip ve rakkasâne hareket ediyor ve gülüşüyor. Çocuğunun vefatıyla matem tutan bir validenin nazarında, umum kâinat hüznengizâne ağlaşıyor. Herkes istediği ve hâline münasip gördüğü meyveyi kopanır. Bu makamda size bir temsil irad edeceğim.

Meselâ, sızden bır adam yalnız bir saat tenezzüh etmek üzere gayet müzeyyen ve müzehher bir bahçeye girse, nekaisten müberra olmak cinan-ı cennetın mahsusatından ve her kemale bir noksanı karıştırmak şu âlem-i kevnüfesadın mukteziyatından olmakla, şu bahçenin müteferrik köşelerinde de bazı pıs ve murdar şeyler bulunduğu için, inhıraf-ı mizaç sevki ve emriyle yalnız o taaffunatı taharri ve o murdar şeylere idame-i nazar eder. Güya, onda yalnız o var. Hülyanın hükmüyle fena hayal tevessü ederek o bostanı bir salhane ve mezbele suretinde gösterdiğinden, mıdesi bulanır ve istifra eder, kemal-ı nefret ile kaçar. Acaba, beşerin lezzet-i hayatını gussedar eden böyle bır hayalle, hikmet ve maslahat rûy-i rıza gösterır mi?

Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen güzel rüya görür, güzel rüya (HAŞIYE) goren hayatından lezzet alır.

Sual: "Ermeni fedaîleri o kadar fenalık ettikleri hâlde, şimdi en muteber onlar oldular. Zehırlerine tiryak nazanyla bakıldı."

HAŞİYE: Mevt bır nevmdır

alem-i kevnüfesat: oluş ve yok oluşlar dünyası, dünya hayatı.
beşer: insan.
bostanı: bahçe, bağ.
cerbezealud: cerbezeye bulaşmış, cerbeze ile karışmış.
cinan-ı cennet: cennet bahçesi.
fedai: davası uğruna her şeyini verebilen.
fena: kötü.
fenalık: kötülük.
gayet: son derece.
gussedar: kederli, kaygılı.
güya: sanki, sözde.
hal: durum.
hareket etmek: yaşamak, davranmak.
haşiye: dipnot.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hüküm: yargı.
hülya: hayal.
hüznengizane: hüzün veren bir hâlde.
idame-i nazar: devamlı bakma.
inhıraf-ı mizaç: karekterin bozulması.
irad etmek: söylemek, getirmek.
istifra etmek: kusmak.
kainat: dünya, varlıklar.
kemal-i nefret: tam bir nefret.
kemal: olgunluk.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri.
lezzet: zevk, haz, keyif.
mahsusat: gözle görülür, özelleşmiş şeyler.
makam: yer, mevki.
maslahat: fayda, yarar.
matem: yas.
meselâ: misal olarak.
mevt: ölüm.
mezbele: çöplük, aşağılık, kötü durum.
muhabbet: sevgi, sevme.
mukteziyatı: gerektirici şeyler.
murdar: pis, kirli.
muteber: itibar edilir, güvenilir.
müberra: temize çıkmış, aklanmış, müstesna, azade.
munasip: uygun.
müncezip: benliye çekilmiş, cezbedilmiş.
muteferrik: çeşitli kısım kısım, başka başka, dağınık.
müzehher: çiçekli, çiçek açmış.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
nazar: bakış, fikir, görüş.
nekais: noksanlıklar, eksiklikler.
nevm: uyku.
noksanı: eksiklik, kusurlu oluş.
rakkasane: oynar şekilde, raks ederek.
rüy-i rıza: rıza yüzü, razılık, razı olma.
salhane: mezbaha.
sevk: onune katıp sürme yönetme.
sual: soru.
suretinde: şeklinde.
taaffunat: fena, pis kokular, kokuşmuş şeyler, kokuşmalar.
taharri: arama, araştırma, aratma.
temsil: kıyaslayarak benzetme.
tenezzüh etmek: gezintı, bağ ve bahçe gibi yerlere gam ve keder izale ıçın çıkmak.
tevessü etmek: genişlemek, yayılmak.
tiryak: ilâç.
umum: bütün, genel.
valide: ana, anne.
vefat: ölüm.

Cevap: Zira, fenalıkları iyiliğe yardım etti. Eğer meyluttahripten vazgeçmezlerse, müfsitlikten çıktılar deriz. Yoksa, maraz muzmer olsa, daha muzırdır. Buhar, menfez bulmadıkça zelzele verir. Hayırdan bazen şer tevellüt ettiği gibi, şerden de bazen hayır doğar. Çok şerir var ki, şerleri ahyarın maksadına hizmet ettiği için, ahyar suretinde görünür ve şerri alkışlanır. Sen evini tamir için tahrip eylediğin vakit, başkası sirkat için delerse, bir cihetten sana muavenet etmiş olur. Fakat, tamirde ihtiyatlı bulun!

Sual: "Gayrimüslimin askerliği nasıl caiz olur?"

Cevap: Dört vecihle.

Evvelâ. Askerlik kavga içindir. Dünkü gün siz o dehşetli ayı ile boğuştuğunuz vakit, karılar, çingeneler, çocuklar, itler size yardım ettiklerinden size ayıp mı oldu?

Saniyen: Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın, Arab muşriklerinden muahıt ve halifleri vardı, beraber kavgaya giderlerdi. Bunlar ise, ehl-i kıtaptır. Orduda toplu olmayıp muteferrik olduklarından, bizdeki ekseriyet ve kuvvet-i hissiyat, mazarrat-ı mütevehhimeye karşı set çeker.

Salisen: Düvel-i İslâmiyede, velev nadiren olsun, gayrimüslim, askerlikte istihdam olunmuştur. Yeniçeri Ocağı buna şahittir.

Rabian. Neslen ve serveten tedennimize ve gayrimüslimlerin terakkısına sebep, askerliğin bizde münhasır

müfsit: ifsat eden, bozan, fesatlık eden, ara açan, karıştırıcı, bozucu
münhasır: yalnız bir şeye veya kimseye ait olan, mahsus olan.
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan
muteferrik: çeşitli, kısım kısım, başka başka, dağınık.
nadir: az bulunan
nesil: soy sop, zürriyet.
Peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
rabian: dördüncü olarak.
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikincisi.
servet: varlık, mal, mülk.
set: engel
sirkat: hırsızlık, çalma
sual: soru.
suret: biçim, şekil
şahit: şahıtlik yapan, tanık.
şer: kötülük.
şerir: şer işleyen, kötülük işleyen, fenalık yapan.
tahrip etmek: harap etmek, yıkmak, bozmak.
tamir: onarım
tedenni: aşağı düşme, daha kötü bir dereceye düşme, alçalma
terakki: yükselme, ilerleme.
tevellüt etmek: doğmak, meydana çıkmak.
vakit: zaman
vecih: cihet, yön
velev: eğer, şayet, her ne kadar, gerçi.
Yeniçeri Ocağı: Yeniçeri askerinin küçüklükten itibaren yetiştirildiği asker kurum
zelzele: sarsıntı
zira: çünkü.

ahyar: hayırlılar, iyilikseverler
Aleyhissalatü Vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil
caiz: dinen yapılmasında sakınca olmayan, mubah olan fiil ve davranışlar olabilir olur
cihet: yön
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
düvel-i İslâmiye: İslâm devletleri
ehl-i kıtap: kitap ehli, kitaplı dinlerin mensupları.
ekseriyet: çoğunluk.
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
fenalıklar: kötülükler
gayrimuslim: Müslüman olmayan
halif: yeminli sözleşen.
hayır: iyilik.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma.
ihtiyatlı: tedbirli
istihdam etmek: bir hizmette kullanmak, çalıştırmak.
kuvvet-i hissiyat: hislerin ve duyguların açık oluşu, kuvvetliliği
maksat: gaye
maraz: hastalık, dert, belâ
mazarrat-ı mütevehhime: yokken var sanılan zararlar
menfez: delik, yarık, ağız.
meyluttahrip: tahrip etme istegi, emeli.
muahıt: sözleşmeli, antlaşmalı
muavenet: yardım.
muzır: zararlı.
muzmer: gizli, saklı, ortulu, dışarı vurulmamış

olması idi. Zira bundan kaç asır evvel şu devletin nüfus-i İslâmiyesi kırk milyondan fazla idi; ve şimdilik içimizdeki o gayrimüslimler, o vakitte yalnız beş altı milyon idi; servet ve ticaret elimizde idi. Hâlbuki biz yirmiye yuvarlandık, fakr bataklığına düştük; onlar, fakrın ayağı altından çıkıp servetin başına binerek, on milyona çıktılar. Bunun en mühim sebebi: Meselâ, senin dört oğlun varsa, askerlik mülâhazasıyla evlenmezler. Şayet evlenseler, memuriyet ilcasıyla kedi yavrusu gibi her tarafta gezdirerek, mahsul-ı hayatını zayi edecektir. Delil istersen Van'a git, bir Ermeni kapısını, bir İslâm dergâhını aç, bak. Göreceksin ki, Ermeni evi on sağlam delil gösterecek, İslâm'ın evi iki zayıf bürhanı nazar-ı ibrete arz edecektir.

Suâl: "Eskiden İslâmlar zengin, onlar fakir idiler. Şimdi her yerde kaziye bilâkistir. Hikmeti nedir?"

Cevap: İki sebebi biliyorum.

Birincisi: (1) لَيْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَاسَعٰى olan ferman-ı Rabbanîden müstefat olan meyelân-ı sa'y ve (2) اَلْكَاسِبُ حَبِيبُ اللهِ olan ferman-ı Nebevîden müstefat olan şevk-i kesb. Bazı telkınat ile o meyelân kırıldı ve o şevk de söndü. Zira, ilâ-i kelimetullah şu zamanda maddeten terakkiye mütevakkıf olduğunu bilmeyen; ve dünya (3) مِنْ حَيْثُ هِيَ مَزْرَعَةُ الْاٰخِرَةِ cihetiyle kıymetini takdir etmeyen, ve Kurun-i Vusta ile Kurun-i Uhra'nın ilcaatını tefrik eylemeyen, ve birbirinden gayet uzak, bir

1. İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır. (Necm Suresi, 39.)
2. Çalışıp kazanan, Allah'ın sevdiği bir kuldur.
3. Ahiretin tarlası olması (Hadisten iktibas. *Keşfü'l-Hafâ*, 1412/1320.)

ahiret: öteki dünya.
arz etmek: sunmak.
asır: yüzyıl, asır.
bilâkis: aksine.
bürhan: delil.
cihet: yön.
delil: şahit, belge, tanık.
dergâh: sığınılacak yer.
evvel: önce.
fakir: zengin olmayan.
fakr: fakirlik.
ferman-ı Nebevî: Hz. Muhammed'e a.s.m. ait ferman.
ferman-ı Rabbanî: Cenâb-ı Hakka ait emirler, buyruklar.
gayet: son derece.
gayrimüslim: Müslüman olmayan.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hâlbuki: oysa, oysa ki.
iktibas: alıntı yapma, ilmen istifade etme.
ilâ-i kelimetullah: Allah'ın ismini yükseltmek, yaymak.
İlca: zorlama.
ilcaat: gerekliliklar, zorunluluklar.
kaziye: hükum, teklif, öneme.
Kurun-ı Uhra: son devir, Yeni Çağ.
Kurun-ı Vusta: Orta Çağ; M.S. 395 yılından 1453'e kadar süren çağın adı.
maddeten: maddî olarak, zenginlik.
mahsul-ı hayat: yaşamakla elde edilenler.
mesela: misal olarak.
meyelân-ı sa'y: çalışma istegi.
meyelân: ziyade meyil gösterme, yönelme.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mülâhaza: iyice düşünme, düşünce.
müstefad: istifade edilen, alınan, mana çıkarılan.
mütevakkif olmak: bir şeye bağlı olmak, ancak onunla var olabilmek.
nazar-ı ibret: ders alarak bakış, ibretle bakmak.
nüfus-ı İslâmiye: Müslüman nüfusu.
servet: varlık, mal, mülk.
suâl: soru.
şevk-i kesb: kazanma ve çalışma şevki.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
takdir: değer biçme.
tefrik etmek: birbirinden ayırmak, ayrı tutmak.
telkınat: telkinler, öğretmeler, öğretilen şeyler.
terakki: yükselme, ilerleme.
vakitte: zamanda.
zayi etmek: kaybetmek, boşa gitmesi.
zira: çünkü.

mezmum ve biri memduh olan tahsil ve kesbde olan kanaatı ile mahsul ve ücretteki kanaatı temyiz etmeyen, ve birbirinden nihayet derecede baîd, hatta biri tembelliğini ünvanı, diğeri hakikî ihlâsın sadefi olan iki tevekkulu ki, biri meşietin muktezası olan esbap arasındaki nizama karşı temerrut hükmünde olan tertib-i mukaddemattaki bir tevekkül-ı tembelâne, diğeri İslâmiyet'in muktezası olan, netice itibarıyla gerdendâde-ı tevfik olarak vazife-i İlâhiyeye karışmamakla terettüb-i neticede mü'minâne tevekkuldür, ikisini birbiriyle iltibas eden ve "Ummetî! Ummetî!" sırrını teferrüs etmeyen ve

(1) خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ hikmetini anlamayan bazı adamlar ve bilmeyen bir kısım vaizlerdir ki, o meyelânı kırdılar, o şevki de söndürdüler.

İkinci sebep: Biz, gayr-i tabiî ve tembelliğe müsait ve gururu okşayan imaret maişetine el atıp belâmızı bulduk.

Sual: "Nasıl."

Cevap: Maişet için tarik-ı tabiî ve meşru ve zîhayat, sanattır, ziraattir, ticarettir; gayr-i tabiî ise, memuriyet ve her nev'iyle imarettir. Bence imareti, ne nam ile olursa olsun, medar-ı maişet edenler bir nevi cerrar ve aceze ve seeledir; fakat hilebaz kısmında... Bence, memuriyete veya imarete giren, yalnız hamiyet ve hizmet için girmelidir. Yoksa, yalnız maişet ve menfaat için girse, bir nevi çingenelik eder. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Ey memurlar! Eski Said'in kırk beş sene evvel söylediği bu sözünden gücenmeyiniz.

1- İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır. (*Feyzü'l Kadîr*, 3-481.)

---

aceze: âcizler, düşkünler, zayıflar
baîd: çok uzak.
belâ: musibet, gam, keder, afet.
cerrar: dilenci, para toplayan.
esbap: sebepler
evvel: önce
gayr-i tabiî: tabiî olmayan, doğal olmayan
gerdendade-ı tevfik: İlahî iradeye boyun eğip onu uygun davranmak.
hakikî: gerçek.
hamiyet: din ve millet gibi değerleri korumak, hizmet etme duygusu
haşiye: dipnot.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hilebaz: hile yapan, hileci
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma
hükmünde: değerinde
İhlâs: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
İltibas etmek: karıştırmak, yer değiştirmek.
İmaret: mamur etme, şenlendirme işi.
itibarıyla: bakımından
kanaat: yetinmek, razı olmak.
kesb: kazanmak
mahsul: verim
maişet: yaşayış, yaşamak için lüzumlu bulunan maddeler, ücret.
medar-ı maişet: geçim kaynağı
memduh: övülen, övülmüş.
memuriyet: memurluk.
menfaat: fayda, kâr
meşiet: dilemek, irade, arzu, maksat, murat, istek.
meşru: şeriata uygun, hakkı
meyelan: meyil gösterme, yönelme
mezmum: zem olunmuş, yenilmiş, beğenilmemiş, ayıp
muktezâ: iktiza eden, gereken.
mü'minane: Allah'a güvenerek, inanan insanın yapması gereken şekilde
müsait: uygun
nam: ad, isim
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür
nihayet: son, uç.
nizam: tertiplilik, düzgünlük
sadef: sedef, inci kabuğu, kab
seele: dilenci, dilenerek geçinen
sır: insanın aklının erişmediği İlâhî hikmet.
sual: soru
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tahsil: elde etmek.
tarik-i tabiî: uygun olan yol, usul
teferrüs: sezme, anlar gibi olma, iyice anlama
temerrüt: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnmek.
temyiz: birbirinden ayırma, seçme, fark etme, iyiyi kötüden ayırma.
terettüb-ı netice: netice olarak ortaya çıkma
tertib-ı mukaddemat: başlangıçta yapılması gerekenler
tevekkül-i tembelâne: sebepleri yerine getirmeden neticeyi Allah'tan beklemek.
tevekkul: işi Allah'a bırakıp kadere razı olma
ücret: karşılık olarak alınan şey
ünvanı: ad, isim, lâkap
vaiz: nasihat eden, dini konular üzerine öğütler veren
vazife-i İlâhî: Allah'ın yaratma alanına giren iş
zîhayat: hayattar olan
ziraat: topraktan ürün elde etmek

İşte memuriyet bilcümle ve askerlik bilcümle bizde olduğu için, servetimizi israf eline verip, neslimizi etrafa saçıp zayi ettik. Eğer öyle gitse idi, biz de elden giderdik. Işte onların asker olması, zarurete yakın bir maslahat-ı mürseledir. Hem de mecburuz. Mesalih-i mürsele ise, İmam-ı Malik mezhebinde bir illet-i şer'iye olabilir.

Sual: "Şimdi Ermeniler kaymakam ve vali oluyorlar. Nasıl olur?"

Cevap: Saatçi ve makineci ve süpürgeci oldukları gibi. Zira, meşrutiyet, hâkimiyet-i millettir; hükûmet hizmetkârdır. Meşrutiyet doğru olursa, kaymakam ve vali reis değiller, belki ücretli hizmetkârdırlar. Gayrimüslim, reis olamaz, fakat hizmetkâr olur. Farz ediniz ki, memuriyet bir nevi riyaset ve bir ağalıktır. Gayrimüslimlerden üç bin adamı ağalığımıza, riyasetimize şerik ettiğimiz vakitte, millet-i İslâmiyeden aktâr-ı âlemde üç yüz bin adamın riyasetine yol açılıyor. Biri zayi edip, bini kazanan zarar etmez.

Sual: "Şeriatın bazı ahkâmı, meselâ valilerin vazifelerine taallûku var."

Cevap: Bundan sonra, bizzarure, hilâfeti temsil eden, Meşihat-i İslâmiye ve diyanet dairesi hem âlî, hem mukaddes, hem ayrı, hem nezzare olacaktır. Şımdı hâkım, şahıs değil, efkâr-ı amme olduğu için, onun nev'inden şahs-ı manevî bir fetva emini ister. Işte şu hâkımın fetva

ahkam: emirler hükümler buyruklar
aktar-ı âlem: her taraf dunyanın dort bir yanı.
alı: yuce yuksek.
bılcumle: umumıyetle tamamen.
bızzarure: kesınlıkle zarurî olarak, mecburî olarak.
dıyanet. dın ışlen
efkar-ı amme: kamuoyu umumun fikrı
farz etmek. kabul etmek, saymak
fetva: Islam da bir mesele hakkında dinî meselelere tam vakif kımseler tarafından verilen şerî hukum veya karar
fılcumle. hepsi butunu
gayrimuslim: Müslüman olmayan
hakim: hukmeden
hakimiyet-i millet. mılletın hâkim olması egemenlıgi.
hılafet: halıfelık Peygamberımızın vekılı olarak dın ve dunya ışlerınde umumi reislik Allah adına ve yine Onun ıznıyle yaratıklar uzerınde bırtakım tasarruflarda bulunma
hızmetkar. hizmet yapan kimse hizmetçi
hukumet: devlet.
illet-i şer'iye: dini sebep
imam-i Malik mezhebi: Malıkı mezhebi
israf: gereksiz yere harcama ihtiyaçtan fazlasını harcama savurganlık.
maslahat-ı mürsele: şeratın açık hukmu olmayan bir meselesinin yetkili âlımlerce maksada durume uygun tarzda çozulmesi
memuriyet: memurluk.
mesalıh-ı mürsele: şeratın açık hukmu olmayan bir meselenin yetkili âlımlerce maksada durume uygun tarzda çozulmesi
mesela: mısal olarak.
meşıhat-ı islamıye: şeyhulislâmlık makamı
meşrutıyet. bır hukumdarın başkanlıgı altındakı mıllet mecısı ıle ıdare edılen devlet sıstemı
millet-i islamıye: Islam mılletı Muslumanlar
mukaddes: takdıs edılmış kutsal azız temız
nesıl: soy-sop, zurryet.
nevı. çeşıt, tur
nezzare: murakabe eden kontrol eden
reis: baş başkan amır bır toplulugun en ust ıdarecısı.
riyaset. reislik baş olma baş kanlık.
servet. varlık, mal mulk.
sual: soru
şahs-ı manevi: bellı bır kişı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevi şahıs
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen Ilahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
şerik: ortak.
taalluk. ılışğı ılgısı olma munasebet, asılı olma aıt olma
temsil: kıyaslayarak benzetme
ücret. yapılan ış karşılıgı odenen bedel para
vakitte: zamanda
vazife: gorev
zarar: zıyan kayıp eksıklık.
zaruret. mecburıyet, çaresızlık.
zayi etmek: kaybetmek, boşuna vermek.
zıra: çunku.

emîni, Meşihatta mezahib-i erbaadan kırk elli ulema-i muhakkik bir meclis-i mebusan-ı ilmiye teşkiliyle şahs-ı manevîleri, öteki şahs-ı manevîye fetva eminlik edecektir. Yoksa, hâkim ve müftü bir cinsten olmazsa, birbirinin lisanını anlamazlar. Zira şahs-ı vahit, şahs-ı manevîyı kandıramaz ve tenvir edemez.

Sual: "Eskiden beri işitiyoruz ki, bazı Jön Türkler masondurlar, dine zarar ediyorlar."

Cevap: İstibdat, kendini ibka etmek için şu telkinatı vermiştir. (HAŞİYE) Bazı lâubalîlik dahi, şu vehme kuvvet veriyor. Fakat emin olunuz ki, onların masonluğa girmeyen kısmının maksatları dine zarar değildir, belki milletin selâmetini temin etmektir. Fakat, bazıları dine lâyık olmayan bârid taassuba müfritâne ilişiyorlar. Demek, hürriyete ve meşrutiyete hizmetleri sebkat eden veyahut kabul eyleyenleri Jön Türk tesmiye ediyorsunuz. İşte onların bir kısmı İslâmiyet fedâîleridir, bir kısmı da selâmet-i millet fedaîlendir. Onların ukde-i hayatiyelerini teşkil eden, mason olmayan ekseri, İttihat ve Terakkidir. Ve sizin şu aşairiniz kadar ulema ve meşayih, Jön Türkler meyanında mevcuttur. Vakıa onlarda birtakım edepsiz, çok sefih masonlar dahı bulunur; lâkin yüzde ondur, yüzde doksanı sizin gibi mutekıt Müslimlerdir.[1] وَالْحُكْمُ لِلْأَكْثَرِ

HAŞİYE: Nasıl ki şimdi, yirmi beş sene istibdad-ı mutlaku yapanlar, dindarları irtica ile itham ederek istibdad-ı mutlakın elindeki irtidatlarını saklıyorlar.

1- Hukum çoğunluğa göre verilir.

itham etmek: tohmet altında bırakmak, suçlamak.
İttihat Terakkı: bir siyasî parti.
Jön Türk: Batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı.
kuvvet: güç, kudret.
lâkin: amma, fakat.
lâubalilik: dindeki lakaytlik, önemsememe, kayıtsızlık.
layık: uygun, hak etmiş.
lisan: dil.
mason: Mason locasına kayıtlı olan.
masonluk: mason locasına kayıtlı olmak.
meclis-i mebusan-ı ilmiye: ilmî mebuslar meclisi, âlimler parlamentosu.
meşayih: şeyhler, pirler.
meşihat: şeyhülislâmlık makamı, şeyhlik.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
mevcut: var olan.
mezahib-i erbaa: Hanefî, Şafiî, Mâlikî ve Hanbelî mezhepleri.
mutekıt: inançlı, dindar, dini bütün.
müfritane: çok aşırıya kaçarak.
Müslim: Müslüman.
sebkat etmek: geçmek.
sefih: zevk ve eğlenceye düşkün, akılsız.
selâmet-i millet: milletin kurtuluşu, selâmette oluşu.
selâmet: salımlık, emnlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
sual: soru.
şahs-ı manevi: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevi şahıs.
şahs-ı vahit: bir kişi.
taassup: birine taraftarlık etme, fanatiklik.
telkinatı: bir fikrin zihinde iz bırakmasını sağlamak için çalışmalar.
temin etmek: sağlamak.
tenvir etmek: aydınlatmak.
tesmiye etmek: adlandırmak, isim vermek.
teşkil etmek: meydana getirmek.
teşkil: meydana getirme.
ukde-i hayatiye: hayat düğümü.
ulema-i muhakkik: gerçekleri ve hakikatleri araştırıp ortaya çıkartan âlimler.
ulema: âlimler, bilginler.
vakıa: gerçek.
vehim: olmadığı halde var zannetme.
zarar: ziyan, kayıp, eksiklik.

aşair: aşıretler, kabileler.
bârid: soğuk, hoş olmayan.
dindar: dini emirleri yaşayan kimse.
edepsiz: iyi ahlâk sahibi olmayan.
emin olmak: inanmak, güvenmek.
emin: güvenilir, yetkili.
fedaî: inandığı dava için fedakârlık edebilen.
fetva: İslam'da bir meselehakkında dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'î hukum veya karar.
hâkim: hükmeden.
haşiye: dipnot.
hükum: yargı.
hürriyet: serbestiyet, özgürlük, 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
ibka etmek: ayakta tutmak, devam ettirmek.
irtica: yeniliğe karşı çıkan gerici.
irtidat: islam dininin esaslarından ayrılmak.
İslâmiyet: Müslümanlık.
istibdad-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatorlük.
istibdat: kanuna ve nizama tabi olmayan keyfî baskıcı yönetim; zulüm ve tahakkum.

بقاعدة أنَّ زين عين الرِّضا حُسْنُ النَّظرِ باللُّطفِ واشفقة وأنَّ نورَ الفُؤادِ بالرِّفقِ والرَّحمةِ ولقدْ سمى على الحقِّ بإقدارِ التَّوفيقِ وسعدَ من اختارَ الاستضاءَ بمصباحِ «أنا عندَ حُسْنِ ظَنِّ عَبْدِي بي» (HAŞİYE) (1)

Hüsnüzan ediniz. Suizan hem size, hem onlara zarar verir.

Sual: "Neden suizannımız onlara zarar versin?"

Cevap: Onlann bir kısmı sızın gibi tahkiksız, taklit ıle Islâmiyet'in zevahirini bilirler. Taklit ise, teşkikat ile yırtılır. O hâlde bazılarına –bahusus dinde sathî, felsefe ıle mütevaggıl olursa– dinsiz dediğiniz vakit, ihtimal ki tereddude duşup, meslek-ı Islâmıyet'ten harıçmış gıbı vesveselerle, "Herçi bâd âbâd" diyerek me'yusâne, belki muannıdâne Islâmıyet'e münafı harekâta başlar. Işte ey bîinsaflar! Gördünüz, nasıl bazı bîçarelerin dalâletine sebep oluyorsunuz. Fena adama, "iyısın, ıyısın" denılse ıyıleşmesi, ve iyi adama, "fenasın, fenasın" denıldikçe fenalaşması çok vuku bulmuştur.

Sual: "Neden?"

Cevap: Faraza, bazılarının altında büyük fenalıklan varsa da, hücum edilmemek gerektir. Zıra, çok fenalık

HAŞİYE: Tekrar temaşa et. Çünku bu Arabî fıkra şıfrelıdır, ışaratı var

1. "Rıza sözünün susu lutuf ve şefkatle güzel bakmaktır, gönlün nuru yumuşaklık ve merhametledir." (2) أنا عند حُسْنِ ظَنِّ عَبْدِي بي hadısının kandılından ışık almayı tercih eden kişi, muvaffakıyetin sevkıyle hakıkate yukselır ve bahtıyar olur."

2. Kulum benı nasıl tanırsa, onunla öyle muamele ederim. (*Buhari*, Tevhid, 15; *Müslim*, Tövbe, 1.)

Arabi: Arabcaya aıt, Arab dılı ıle ılgılı.
bahtiyar: mes'ut, mutlu.
bahusus: özellıkle.
bıçare: çaresız.
bîinsaf: ınsafsız.
dalalet: ımân ve İslâmıyetten aynılmak sapmak.
faraza: meselâ, say kı, tut kı, dıyelım kı.
felsefe: hıkmet ve manfet bılgısı.
fena: kotu.
fenalaşma: kotuleşme, kötu olma.
fenalık: kotuluk.
fenalıkları: kotulukler.
fenasın: kotusun.
fıkra: bahıs, konu.
hadis: Hz. Muhammed'e a.s.m. aıt soz, emır, fıl.
hakıkat: gerçek.
halde: durumda.
harekat: hareketler, davranışlar.
hariç: dış.
haşiye: dıpnot.
Herçi bad abad: ne olursa olsun.
hucum: saldırma.
husnuzan: bır kımse veya mesele hakkında guzel duşunceye sahıp olma, muspet duşunme.
ihtimal: olabılırlık, olaslık.
Işarat: ışaretler.
kaide: kural, esas, düstur.
kandil: ıçensınde yanan yag ıle ışık veren bır aydınlatma aracı.
lutuf: ıyılık, ıhsan, bagış.
me'yusâne: umıtsızce, umıtsızlıkle, umıtsız bır şekılde.
merhamet: acımak, şefkat gostermek.
meslek-i Islâmiyet: Islâmıyetın yolu.
muamele etmek: davranmak, davranış.
muannıdâne: ınat ederek.
muvaffakıyet: başanlı olmak, basarmak.
münafi: zıt, ters aykırı.
mütevaggıl: bır şeyın ılensıne denılnlıgıne varan, çok fazla meşgul olan.
sathi: yüzeysel.
sevk: onune katıp surme, yonelterme.
sual: soru.
suizan: bır kımse hakkında kotü duşunceye sahıp olma, fena, kotu sanma.
şefkat: acıma.
tahkik: doğru olup olmadığını araştırma veya dogruluğunu yanlışlıgını ortaya çıkarma, inceleme, ıç yuzunu araştırma.
taklit: şerıattakı delılını bılmeksızın bır hukumle amel etme.
temaşa etmek: bakmak, seyretmek.
tercih etmek: seçmek, beganmek.
tereddüt: şuphe, vesvese, kararsızlık.
teşkikat: şuphede bırakmalar, şupheye duşurmeler.
tevhid: Allah'ın bır olduğuna ınanma.
vakıt: zaman.
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötu ve sınsı duşunce.
vuku: olma, meydana gelme.
zarar: zıyan, kayıp, eksıklık.
zevahir: gorunuş, gorunür dış yuz, göze çarpan yerler.
zıra: çünku.

vardır ki, iyilik perdesi altında kaldıkça ve perde yırtılmadıkça ve ondan tegafûl edildikçe mahdut ve mahsur kaldığı gibi, sahibi de perde-i hıcap ve hayâ altında kendisinin ıslahına çalışır. Lâkin, vakta ki perde yırtılsa, hayâ atılır; hücum gösterilse, fenalık, fena tevessü eder. Ben Otuz Bir Mart Hâdisesinde şuna yakın bir hâl gördüm. Zira, İslâmıyet'in meşrutiyetperver ve hamiyetli fedaîleri, cevher-i hayat makamında bildikleri nimet-i meşrutiyeti şeriata tatbik ile, ehl-i hükûmeti adalet namazında kibleye irşat ve nam-ı mukaddes-i şeriatı meşrutiyet kuvvetiyle ilâ ve meşrutiyeti şeriat kuvvetiyle ibka ve bütün seyyiat-ı sabıkayı muhalefet-i şeriat uzerine ilka etmek için bazı telkinatta ve teferruatın tatbikatında bulundular. Sonra, sağını solundan fark edemeyenler –hâşâ– şeriatı, istibdada müsait zannederek tutî kuşları taklidi gibi "Şeriat isteriz!" demekle, hakikî maksat ortada anlaşılmaz oldu. Zaten plânlar serilmişti. İşte o zaman, yalan olarak hamiyet maskesini takınan bazı henfler, o ism-i mukaddese tecavüz ettiler. İşte cây-ı ibret bir nokta-i siyah!

وَلَقَدْ قَعَدَتِ الْهِمَّةُ بِتِلْكَ النُّقْطَةِ وَلَمْ تَقْتَدِرْ عَلَى النُّهُوضِ

وَلَقَدْ شَوَّشَتْ طَنْطَنَةُ الْأَغْرَاضِ صَدَاءَ مُوسِيقَةِ الْحُرِّيَّةِ...

وَلَقَدْ تَقَلَّصَتِ الْمَشْرُوطِيَّةُ مُنْحَصِرَةً اِسْمًا عَلَى قَلِيلِينَ

فَتَفَرَّقَتْ عَنْهَا حُمَاةُ ذِمَارِهَا (HAŞİYE) (1)

HAŞİYE: Gitme, dikkat et. Alihimmet olanlar o hâdisede sükût ettiler. Garazkâr cerideler, hakikî hürriyetin sedasını susturdular. Meşrutiyet pek az adamların üstüne münhasır kaldı. Fedakârları da dağıldılar.

1- İşte bu nokta yüzünden himmet oturmuş, ayağa kalkamamıştır. Şüphesiz, art niyetlerin gürültüsü, hürriyet musikisinin sedasını bozmuştur. Meşrutiyet, sadece ismiyle az bir kısım insanlara inhisar ettirilmesi yüzünden, şerefinin asıl koruyucuları ondan ayrılarak çekilmişlerdir.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
alihimmet: himmeti yüksek, gayretli.
asıl: soy, nesep.
cây-ı ibret: ibret verici.
ceride: gazete.
cevher-i hayat: hayat cevheri, can.
ehl-i hükûmet: hükûmet edenler.
fedaî: inandığı dava için fedakârlıkta bulunan.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.
garazkâr: kin güden, düşmanlık eden.
hâl: durum.
hamiyet: dinî ve millî değerlere önem vermek, onun için çalışmak.
hâşâ: asla, kat'iyen.
hâşiye: ek, ilâve.
hayâ: ar, namus, utanma duygusu.
henf: kişiye hakaret içeren hitap.
himmet: yardım, insan, lütuf.
ıslah: iyi, iyileştirme, düzeltme.
ibka: ayakta tutma, devam ettirme, bakileştirme, sonsuzlaştırma.
ilâ: yükseltme, yüceltme.
ilka etmek: koymak, bırakmak.
inhisar etmek: bir şahsa, bir topluluğa ait kılmak.
irşat: doğru yola yöneltme, aydınlatma.
ism-i mukaddes: kutsal isim.
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim; zulüm ve tahakküm.
kıble: doğru yön.
lâkin: fakat, ne yazık.
mahdut: sınırlandırılmış.
mahsur: sınırlanmış, etrafı çevrilmiş.
makam: manevî mevki.
maksat: gaye.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
meşrutiyetperver: meşrutiyete değer veren, meşrutiyeti çok isteyen.
muhalefet-i şeriat: şeriata karşı dinî düşmanlık.
münhasır: yalnız bir şeye veya kimseye ait olan, mahsus olan.
müsait: uygun.
nam-ı mukaddes-ı şeriat: Şeriatın kutsal şanı, ismi.
nimet-i meşrutiyet: hürriyet nimeti.
nokta-ı siyah: dikkat edilmesi gereken bir nokta.
nokta: konu.
perde-i hicap: utanma duygusu, engeli.
seda: ses, yankı.
seyyiat-ı sabıka: geçmiş kötülükler.
sükût etmek: susmak, ses çıkarmamak.
şeref: manevî büyüklük.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tatbik: yerine getirme.
tatbikat: uygulanma.
tecavüz etmek: haddini aşmak, saldırmak.
teferruat: ayrıntılar.
tegafül etmek: görmemezliğe vermek.
telkinat: telkinler, öğretmeler.
tevessü etmek: genişletmek, yayılmak.
tutî: papağan.
vakta ki: ne vakit ki.
zannetmek: sanmak, yanlış kanaata varmak.
zâten: gerçi.

Sual: "Neden dinsiz zannettiğimiz bazılarından bize zarar gelsin..."

Cevap: Hayal perdesi üstünde size bir timsal manzarasını göstererek mazarratını anlatacağım.

İşte şu sahrada, gayet muhteşem bir bostan içinde, bir kasır var. Kasrın bir köşesinde, sizin Beytüşşebap kaplıcası gibi bir kaplıca olduğunu tahayyul ediniz. Siz dışarıda bürudetin tazyikiyle, kanı tokadıyla, rüzgârın sillesiyle, ihtiyaren veya ıztıraren saray içine girmeye mecbursunuz. Lâkin, kapıda bir-iki kör ve havuz içinde bazı çıplak adamları görmüş veya işitmişsiniz. Bundan tevehhüm ediyorsunuz ki, o saray körhane veya çıplakhanedir. Siz girdiğinizde, onlar gibi olmak için taat libasını çıkarıyorsunuz ve onların avretini görmemek için akide denilen hakikat gözünü kapatıyorsunuz. Hâlbuki, onlar, muhteşem odalarda gözleri açık ve avretleri mestur olarak mütefekkirâne meşveret ve bazı köşelerdeki kör ve çıplakların setr ve tedavisine hizmet ediyorlar. İşte sen, şu suret-i vahşıyâne ve eblehânede avretin açık, gözün kapalı olarak içlerine girsen, acaba bundan daha büyük maskaralık ve zarar olabilir mi? Hakikaten, bence bir Müslüman neslinden gelen bir adamın akıl ve fikri İslâmiyet'ten tecerrüt etse bile, fıtratı ve vicdanı hıçbir vakit İslâmiyet'ten vazgeçemez. En ebleh, en sefih bile, sedd-i rasin-i istinadımız olan İslâmiyete bütün mevcudiyetiyle taraftardır; lâsiyyema, siyasetten haberdar olanlar...

akide: inanılan ve itikat edilen esas iman.
avret: vücudun, dinen bakılması ve gösterilmesi yasak olan kısımları.
Beytüşşebap: Şırnak vilâyetine bağlı kaza.
bostan: bahçe.
bürudet: soğukluk, soğuk olma.
çıplakhane: çıplaklar evi.
ebleh: ahmak, budala, aptal.
eblehane: akılsızcasına, ahmakçasına, aptalca.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
gayet: son derece.
haberdar: bilgisi haberi olan.
hakikat: gerçek.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hâlbuki: oysa, oysa ki.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma.
ihtiyaren: seçerek, isteyerek.
ıztıraren: yapacak bir şeyi kalmayarak, mecburen.
kasır: köşk, saray.
kasır: saray, köşk.
körhane: körler evi.
lâkin: fakat.
lâsiyyema: bilhassa, hususan, özellikle.
libas: elbise.
maskaralık: gülünç, gülünecek durumda olmak.
mazarrat: zararlar.
mecbur: zorlanmış, icbar görmüş.
mestur: örtülmüş, gizlenmiş.
meşveret: işlerin danışıp görüşme yoluyla çözümlenmesi, meclis.
mevcudiyet: varlık.
muhteşem: ihtişamlı, görkemli, hayranlık verici.
Müslüman: İslâm dinine bağlı dindar, mütedeyyin.
mütefekkirâne: tefekkür ederek, düşünüre yakışır şekilde.
nesil: soy-sop, zürriyet.
sahra: büyük çöl, geniş saha, kır, ova.
sedd-i rasin-i istinat: kendisine dayanılan sağlam, sarsılmaz, yıkılmaz set, duvar.
sefih: zevk ve eğlenceye düşkün, akılsız.
setr: örtme, gizleme.
siyaset: politika.
sual: soru.
suret-i vahşıyane: vahşilik şeklinde, tarzında olma durumu.
taat: Allah'ın emirlerini yerine getirme, Allah'tan korkup yasaklarından kaçınma.
tahayyul etmek: hayale getirmek, hayalinde canlandırmak.
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme.
tecerrüt etmek: soyutlanmak, sıyrılmak.
tedavi: iyileştirme.
tevehhüm etmek: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsuzluğe ve korkuya düşme.
timsal: sembol, simge.
vakıt: zaman.
vicdan: iyiyi, kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan.
zannetmek: sanmak, öyle kabul etmek.
zarar: ziyan, kayıp, eksiklik.

Hem, Zaman-ı Saadetten şimdiye kadar hiçbir tarih bize bildirmiyor ki: Bir Müslüman muhakeme-i akliyesiyle başka bir dini İslâmiyet'e tercih etmiş olsun ve delil ile başka bir dine dâhil olmuş olsun. Dinden çıkanlar var, o başka mesele; taklit ise ehemmiyetsizdir. Hâlbuki, edyan-ı saire müntesipleri mutlaka fevç fevç muhakeme-i akliye ile ve burhan-ı kat'î ile daire-i İslâmiyet'e dâhil olmuşlar ve olmaktadırlar. Eğer biz, doğru İslâmiyet'i ve İslâmiyet'e lâyık doğruluğu ve istikameti göstersek, bundan sonra onlardan fevç fevç dâhil olacaklardır.

Hem de, tarih bize bildiriyor ki: Ehl-i İslâm'ın temeddünü, hakikat-ı İslâmiyet'e ittibalan nispetindedir; başkaların temeddünü ise, dinleriyle makusen mütenasiptir.

Hem de, hakikat bize bildiriyor ki: Mütenebbih olan beşer, dinsiz olamaz, lâsiyyema, uyanmış, insaniyeti tatmış, müstakbele ve ebede namzet olmuş adam dinsiz yaşayamaz. Zira, uyanmış bir beşer, kâinatın tehacümune karşı istinat edecek ve gayr-i mahdut âmâline neşvünema verecek ve istimdatgâhı olacak noktayı, yani Din-i Hak olan dane-i hakikati elde etmezse yaşayamaz. Bu sırdandır ki, herkeste Din-i Hakkı bulmak için bir meyl-i taharri uyanmıştır. Demek, istikbalde nev-i beşerin din-i fitrîsi İslâmiyet olacağına beraatülistihlâl vardır.

Ey insafsızlar! Umum âlemi yutacak, birleştirecek, besleyecek, ziyalandıracak bir istidatta olan hakikat-ı İslâmiyet'i, nasıl dar buldunuz ki, fukaraya ve mutaassıp bir kısım hocalara tahsis edip, İslâmiyet'in yan ehlini dışarıya atmak istiyorsunuz. Hem de, umum kemalâtı cami,

kemalâtı iyilikler, kemaller, olgunluklar, mükemmelliklerdir.
lâsiyyema bilhassa, hususan, özellikle.
makusen aksine, ters olarak, zıddına olarak.
mesele konu, sorun.
meyl-i taharri araştırma, inceleme yönelimi, arzusu.
muhakeme-i akliye aklı kullanarak bir hükümvermek için yapılan zihnî faaliyet.
müntesip mensup, bağlı.
Müslüman İslâm dinine bağlı, dindar, mütedeyyin.
müstakbel gelecek.
mutaassıp kendi din ve mezhebini tutmakta aşırı gitmekle birlikte başka din ve mezhepten olanlara düşmanlık gösteren.
mütenasip orantılı, nispetli.
mütenebbih uyanmış.
namzet aday.
neşvünema büyüme ve yetişme, gelişme.
nev-i beşer insan soyu, insanlar, insan türü.
nispet bağlılık, ilgi, bağ, münasebet.
sır ilâhî gerçek.
tahsis etmek bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırmak.
taklit birinin davranış ve işlemini şekil ve biçim olarak aynını yapma.
tehacüm hücum etme, üşüşme, hızlıca toplanma, saldırı.
temeddün medenileşme, uygarlaşma.
tercih etmek seçmek, beğenmek.
umum bütün, genel.
zaman-ı saadet Peygamberimiz Hz. Muhammed'in a.s.m. yaşadığı zaman dilimine verilen ad.
zira çünkü.
ziya ışık.

âlem dünya.
âmâl arzular, istekler.
beraatülistihlâl iyi bir alâmet, güzel bir başlangıç.
beşer insan.
beşer insan.
burhan-ı kat'î kesin delil.
cami kapsamlı.
dahil içeri, iç.
daire-i İslâmiyet Müslümanlığın İslâmiyetin kapsam alanı.
dane-i hakikat gerçeğin özü, çekirdeği.
delil şahit, belge, tanık.
din-i fitrî yaratılış kanunlarına uygun din, İslâm dini.
Din-i Hak hak din olan İslâmiyet.
ebed sonsuzluk.
edyan-ı saire başka dinler.
ehemmiyetsiz önemsiz.
ehl bir yerde oturan.
ehl-i İslâm Müslümanlar.
fevç fevç akın akın, dalga dalga.
fukara fakirler.
gayr-i mahdut sınırsız.
hakikat gerçek.
hakikat-ı İslâmiyet İslâm'ın gerçek yönü, doğru İslâmiyet.
hâlbuki oysa, oysa ki.
insafsız vicdansız, adaletle hükmetmeyen.
insaniyet insanlık.
İslâmiyet Müslümanlık.
istidat kabiliyet, yetenek.
istikamet doğruluk, dürüstlük.
istikbal gelecek zaman.
istimdatgah yardım istenilen yer, makam.
istinat etmek dayanmak.
ittiba tâbî olma, uyma, itaat etme.
kâinat dünya, varlıklar.

bütün nev-i beşerin hissiyat-ı âliyesini besleyecek mevaddı muhit olan o kasr-ı nuranî-i Islâmiyet'i, ne cür'etle, matem tutmuş bir siyah çadır gibi, bir kısım fukaraya ve bedevîlere ve mürtecilere has olduğunu tahayyül ediyorsunuz? Evet, herkes, âyinesinin müşahedatına tâbidir. Demek, sizin siyah ve yalancı âyineniz size öyle göstermiştir.

Sual: "İfrat ediyorsun, hayali hakikat gösteriyorsun, bizi de techil ile tahkir ediyorsun. Zaman ahir zamandır, gittikçe fenalaşacak." (HAŞİYE)

Cevap: Neden dünya herkese terakki dünyası olsun da, yalnız bizim için tedenni dünyası olsun? Öyle mi? İşte ben de sizinle konuşmayacağım. Şu tarafa dönüyorum, müstakbeldeki insanlarla konuşacağım.

Ey üç yüz seneden sonraki yüksek asrın arkasında gizlenmiş ve sâkitâne Nurun sözünü dinleyen ve bir nazar-ı hafî-i gaybî ile bizi temaşa eden Said'ler, Hamza'lar, Ömer'ler, Osman'lar, Tahir'ler, Yusuf'lar, Ahmed'ler, vesaireler!.. Sizlere hitap ediyorum. Başlarınızı kaldırınız, "Sadakte" deyiniz. Ve böyle demek sizlere borç olsun. Şu muasırlarım, varsın beni dinlemesinler. Tarih denilen mazi derelerinden sizin yüksek istikbalinize uzanan

HAŞİYE: Muhtemeldir ki, o zamanda orada bulunan büyük bir velî Eski Said'in Risale-i Nur'un dar dairesini gayet geniş ve siyasî bir daire olarak bir hiss-i kablelvuku ile kırk beş sene evvel hissetmesinden ve bu risaledeki çok cevapları o hisden neş'et ettiğinden, o velî, yalnız bu noktada itiraz etmiş

ahirzaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
asır: yüzyıl, asır
ayine: ayna
bedevî: göçebe, çölde yaşayan
cür'et: cesaret etmek.
evvel: önce.
fena: kötü
fukara: fakirler
gayet: son derece.
hakikat: gerçek.
has: ait.
haşiye: dipnot.
his: duygu
hiss-i kablelvuku: bir şeyi olmadan önce hissetmek, önsezi
hissiyat-ı âliye: yüce duygular
hitap etmek: söz söylemek, topluluğa veya birisine karşı konuşmak.
İfrat etmek: aşırılık, haddinden geçmek, pek ileri gitmek.
istikbal: gelecek zaman,
itiraz etmek: kabul etmediğini belirtmek, karşı çıkmak.
kasr-ı nuranı-i İslamiyet: İslamiyetin nurlu aydınlık sarayı
matem: yas.
mazi: geçmiş zaman
mevad: maddeler
muasırlar: aynı zaman dilimde yaşayanlar
muhit: ihtiva eden, içinde bulunduran, kapsayan
muhtemel: olabilir, ihtimal dahilinde
mürtecî: geri dönen, irtica eden, geriye dönme taraftarı
müstakbel: gelecek zaman
müşahedat: gözlemler
nazar-ı hafî-i gaybî: görünmeyeni ilende olacakları görecek şekilde gizli bakış
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nev-i beşer: insan soyu, insanlar, insan türü
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
risale: kitap
sadakte: "doğru söyledin" anlamındaki bir ibare
sâkitâne: susarak, suskun, sessizce
siyasî: politik.
sual: soru
tabi: boyun eğen, bağlı kalan, birinin arkası sıra giden, ona uyan.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tahkir etmek: hakaret etmek, aşağılamak.
techil: cahil görme, birinin cahilliğini ortaya koyma
tedenni: aşağı düşme, daha kötü bir dereceye düşme, alçalma
temaşa etmek: bakmak, seyretmek
terakki: yükselme, ilerleme.
veli: Allah'ın sevgisine hımayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
vesaire: bunun gibi.

telsiz telgrafla sizin ile konuşuyorum. Ne yapayım, acele ettim, kışta geldim; sizler cennetâsâ bir baharda geleceksiniz. Şimdi ekilen nur tohumlan, zemininizde çiçek açacaktır. Biz, hizmetimizin ücreti olarak sizden şunu bekliyoruz ki: Mazi kıt'asına geçmek için geldiğiniz vakit, mezanmıza uğrayınız, o bahar hediyelerinden birkaç tanesini medresemın [HAŞİYE 1] mezar taşı denilen ve kemiklerimizi misafir eden ve Horhor toprağının kapıcısı olan kalenin başına takınız. Kapıcıya tembih edeceğiz, bizi çağınnız. Mezanmızdan [1] هَنِيئًا لَكُمْ sedasını işiteceksiniz.

[2] وَلَوْ مِنَ الشَّاهِدِ عَلَى طَيْفِ الصَّيْفِ

Şu zamanın memesinden bizimle süt emmeyen [3] ve gozleri arkada maziye bakan ve tasavvuratlan kendileri gibi hakıkatsiz ve ilerileşmiş olan bu çocuklar, varsınlar şu kıtabın [HAŞİYE 2] hakaikını hayal tevehhum etsinler. Zıra, ben biliyorum ki; şu kitabın mesaili hakikat olarak sizde tahakkuk edecektir.

Ey Muhataplanm! Ben çok bağınyorum. Zira, asr-ı salis-i aşnn (yani on üçüncü asnn) minaresinin başında durmuşum, sureten medenî ve dinde lâkayt ve fikren mazının en derin derelerinde olanları camie davet ediyorum.

HAŞİYE 1: Medresetüzzehra'nın Van'daki numunesi olan ve vefat eden Horhor Medresesinin mezar taşı hukmünde bulunan Van Kalesi demektir.

HAŞİYE 2: Istıkbalde telif edilecek Risale-i Nur Küllıyatını hıss-i kablelvuku ile haber veriyor.

1- Ne mutlu sizlere!

2- Velev misafirin hayali uzerinden yapılan muşahede cinsinden de olsa.

3- Bazı nüshalarda "emen" şeklindedir.

asr-ı salis-i aşir: hicret takvime gore on uçuncu asır
camie: cami namaz İslâmiyet.
cennetasâ: cennet gibi.
davet: çağrı
fikren: düşunerek, zihnen
haber: ilim malûmat, bilgi
hakaik: hakıkatler gerçekler doğrular
hakıkat: gerçek.
haşıye: dipnot.
hıss-ı kabielvuku: bir şeyi olmadan once hissetmek, oncesi
hukmünde: değennde
ilerileşmiş olmak: yaşlanmak, yaşlı olmak, ihtiyarlaşmış olmak
ıstıkbal: gelecek zaman.
kulliyat: bir şeyin butunu bir şeyin tamamı hepsi.
lâkayt: ilgisız aldınş etmeyen.
mazı: geçmiş zaman
medenı: uygar medenı olan
medrese: ders okutulan yer.
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimlenyle din ilimlennin birlikte okunacağı unıversıte
mezar: kabir olunun gomuldugu yer
muhatap: kendisine hıtap olunan soz soylenilen kimse
muşahede etmek: gozle gormek, tespit etmek.
numune: ornek.
nur: aydınlık, panltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur nsalesı Bedıuz zaman Said Nursi'nın eserlennin adı
seda: ses yankı, bır şeyı açıkça soylemek.
sureten: şekli olarak.
tahakkuk etmek: gerçekleşmek, delil ile ıspat edilmek, kesinleşmek.
tasavvurat: duşunceler zihnde şekillendırmeler kurmalar göz onune getırmeler
telif etmek: kıtap yazmak, eser ortaya koymak
tembih: uyarma ikaz.
tevehhum etmek: vehımlenme kuruntuya kapılmak, gerçekte var olmayanı var kabul etmek yok olanı var zannetmekle umıtsızlığe ve korkuya duşmek.
vakit: zaman
vefat: olum
velev: eger şayet, her ne kadar gerçı
zemin: yer
zira: çunku.

İşte ey iki hayatın ruhu hükmünde olan, İslâmiyet'i bırakan iki ayaklı mezar-ı müteharrik bedbahtlar! Gelen neslin kapısında durmayınız. Mezar sizi bekliyor; çekiliniz. Tâ ki, hakîkat-i İslâmiyeyi hakkıyla kâinat üzerinde temevvüçsaz edecek olan nesl-i cedîd gelsin!..

Sual: "Eskiler bizden âlâ veya bizim gibi, gelenler bizden daha fena gelecekler?"

Cevap: (HAŞİYE 1) Ey Türkler ve Kürdler! Acaba şimdi bir mîting yapsam, sizin bin sene evvelki ecdadınızı ve ikî asır sonraki evlâtlarınızı şu gürültühane olan asr-ı hazır meclisine davet etsem, acaba sağ tarafta saf tutan eski ecdadınız demeyecekler mi, "Hey mirasyedi yaramaz çocuklar! Netice-i hayatımız sıfır mısınız? Heyhat! Bizi akîm bir kıyas ettiniz, bizi kısır bıraktınız."

Hem de, sol tarafında duran ve şehnstan-ı istikbalden gelen evlâtlarınız, sağdaki ecdatlarınızı tasdik ederek demeyecekler mi ki: "Ey tembel pederler! Sıfır mısınız, hayatımızın suğra ve kübrası? Siz misiniz şu şanlı ecdadımızla bizi rapteden rabıtamızın hadd-i evsatı? Heyhat! Ne kadar hakîkatsiz ve karıştırıcı ve müşağabeli bir kıyas oldunuz." (HAŞİYE 2)

İşte, ey bedevî göçerler (1) ve ey inkılâp softaları! (HAŞİYE 3) Manzara-i hayal (HAŞİYE 4) üstünde gördünüz ki, şu büyük mitingde iki taraf da sizi protesto ettiler.

HAŞİYE 1: Antikalığı için bu cevap dahi yazıldı.
HAŞİYE 2: Fenn-i mantığın tabiratı. O zaman ilm-i mantık dersini alan talebeleri o mecliste bulunmasından, öyle söylemiş.
HAŞİYE 3: Sonradan ilâve edilmiştir.
HAŞİYE 4: Hayal dahi bir sinematografdır.

1. Başka bir nüshada "Kürdler" şeklindedir.

akîm: netîcesiz, sonu yok, başarısız.
âlâ: üstün, yüce, çok yüksek, kıymetli.
antikalık: önemli ve değerli oluş.
asır: yüzyıl, asır.
asr-ı hazır: şimdi zaman.
bedbaht: talihsiz.
bedevî: göçebe, çölde yaşayan.
davet etmek: çağırmak.
ecdat: atalar.
fena: kötü.
Fenn-i mantık: mantık, kıyas ilmi.
gürültühane: gürültülü mekân, yer.
hadd-i evsatı: ortadaki çizgi, sınır, orta yol.
hakîkat-i İslâmiye: İslâm gerçeği.
hakîkatsiz: gerçek olmayan, degersiz.
hakkıyla: layık olduğu şekilde, degerinde.
haşiye: dipnot.
heyhat: eyvah, yazık, ne yazık.
hükmünde: degerinde.
ilâve: ek.
ilm-i mantık: mantık, kıyas ilmi.
inkılâp: bir hâlden diger bir hâle geçme, degişim, köklü degişim.
kâinat: dünya, varlıklar.
kısır: netîcesiz, soysuz.
kıyas etmek: karşılaştırmak.
kıyas: karşılaştırma.
kübra: daha büyük, pek büyük.
Manzara-i hayal: gerçek olmayan görünüş.
mezar-ı müteharrik: hareketli mezar, yürüyen mezar.
mezar: kabir, ölünün gömüldügü yer.
mîting: bir maksat için bir arayа gelmiş büyük topluluk.
müşağabeli: aldatıcı, kötülük edici.
nesil: soy sop, zürriyet.
nesl-i cedîd: yeni nesil.
Netice-i hayat: hayatın meyvesi, sonucu.
protesto etmek: kınamak.
rabıta: iki şeyi birbirine baglayan, bag, ilgi, münasebet.
raptetmek: baglamak.
ruh: cevher, can.
saf: dizi, sıra.
sinematograf: hareketli görüntülerin kaydı ve gösterimi için kullanılan aygıt, sinema.
softa: medrese kaçkını.
sual: soru.
suğra: daha küçük.
şanlı: kahraman, şerefli.
şehristan-ı istikbalden: gelecegin şehirleri.
tabirat: tanımlar.
talebe: öğrenci.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
temevvüçsaz etmek: dalgalandırmak.

Sual: "Bu kadar tahkire müstahak değiliz. Biz eslâfın ezyalini tutmakla beraber, ahlâfın teşebbüsatından dahi gen kalmamaya söz veriyoruz.

فَفَتَحْنَا السَّمْعَ لِكَلَامِكَ فَمَرْحَبًا بِهِ [1]

Cevap: Nedamet ettiğinizden, vazifeniz olan suale avdet edebilirsiniz.

Sual: "Ulema-i eslâf istibdadın fenalığından bahsetmişler mi?" (HAŞİYE)

Cevap: Bin kere evet. Zira, ağleb-i şuara kasidelerinde, çok müellifler kitaplarının dibacelerinde zamandan şikâyet ve dehre itiraz ve feleğe hücum etmiş ve dünyayı ayak altına alıp çiğnemişler. Eğer kalb kulağıyla ve akıl gözüyle dinleyip baksanız, göreceksiniz ki, bütün itirazat okları mazinin muzlim perdesine sarılan istibdadın bağrına gider, ve işiteceksiniz ki, bütün vaveylâlar istibdat pençesinin tesirinden gelir. Gerçi istibdat görünmüyordu ve ismi belli değildi, lâkin, herkesin ruhu, istibdadın manasıyla tesemmüm ederdi ve bir zehir atanı bilirdi. Bazı kuvvetli dâhîler, nefes aldıkça, amik ve derin bir feryat kopanrlardı. Fakat, akıl onu güzelce tanımazdı.

Çünkü, karanlıkta ve toplanmamış idi. Vakta ki, o mana-ı istibdadı def'i muhal bir belâ-i semavî zannettiler, zamana hücum ve dehrin başına tokat ve feleğin bağrına

HAŞİYE: Bu sual-cevap dahi her zaman yaşayabileceğinden, o kırk sene evvelki ders şimdi dahi lüzumludur, yaşar.

1- Senin sözlerine kulağımızı açtık, artık buyursun.

ağleb-i şuara: şairlerin pek çoğu
ahlaf: sonrakiler, evvelkilerin yerine geçenler
akıl: akıllı
amik: buyukluk, yucelik, derin
avdet: dönüş, dönme
bağır: yuruk, kalb, gonul
belâ-i semavî: gokyuzunden gelen felaketler, belalar
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
def: kovma, uzaklaştırma.
dehir: zaman.
dibace: ön söz, başlangıç.
eslaf: oncekiler, geçmişler
ezyal: ilaveler, zeyiller
felek: dunya, âlem.
fenalık: kotuluk
feryat: haykırma, çığlık
gerçi: her ne kadar
haşiye: dipnot.
hucum etmek. saldırmak
istibdat: kanuna ve nizama tabi olmayan keyfi baskıcı yonetim, zulum ve tahakkum.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
itirazat. itirazlar, karşı çıkmalar
kaside: bir şeyi oven şiir
lakin: fakat, ama
lüzumlu: gerekli, ihtiyaç.
mana-ı istibdat: istibdadın anlamı
mana: anlam
mazi: geçmiş zaman.
muhal: imkânsız.
muzlim: karanlık, vencı, karanlıklı, siyah, siyahlık.
müellif: kitap yazan
müstahak: layık
nedamet etmek. pişmanlık duymak.
nefes: soluk.
ruh: cevher, can.
sual: soru.
tahkir: hakaret etme, horlama, aşağılama.
tesemmum etmek: zehirlenmek
tesir: etkiyiz bırakma
teşebbüsat. harekete geçmeler, teşebbus etmeler
ulema-ı eslaf. onceki, evvelki alimler.
vakta: ne zaman ki.
vaveyla: çığlık, feryat.
zannetmek: sanmak.
zehir: agu, sem, oldurucu madde.
zira: çunku

oklar atmaya başladılar. Çünkü, bir kaide-i mukarreredir: Bir şey cüz-i ihtiyarînin dairesinden ve cüz'iyetten çıkıp küllıyet dairesine gırse veyahut bıhasebilâde def'i muhal olsa, zamana ısnat edilir ve kabahat dehre atılır, taşlar feleğin kubbesine vurulur. Eğer iyi temaşa etsen göreceksin ki; feleğe atılan taşlar, dönduğü vakit bir yeis olarak kalbde tahaccür eder...

اُنْظُرْ كَيْفَ اَطَالُوا فِيمَا لَا يَلْزَمُ وَكُلَّمَا اَضَائَتْ لَهُمُ السَّعَادَةُ

اَتَوْا عَلٰى مَنْ سَادَهُمْ وَكُلَّمَا اَظْلَمَ عَلَيْهِمْ شَتَمُوا الزَّمَانَ (HAŞİYE) (1)

Sual: "Acaba şu zaman ve dehrin şikâyetinden Sânı-i Zulcelâl'ın sanat-ı bedîine ıtıraz çıkmaz mı?"

Cevap: (HAŞİYE) Hayır, asla! Belkı manası şudur: Güya, şikâyetçi der ki: "İstediğim emir ve arzu ettiğim şey ve teşehhi ettiğim hâl, hikmet-i ezeliyenin dusturu ile tanzim olunan âlemin mahiyeti müstait ve inayet-i ezeliyenin pergârıyla nakşolunan feleğın kanunu müsaıt ve meşiet-i ezeliyenin matbaasında tab olunan zamanın tabiatı muvafık ve mesalıh-i umumıyeyı tesıs eden hıkmet-i Ilâhî razı değillerdir ki, şu âlem-i imkân, Feyyaz-ı Mutlak'ın yed-i kudretınden şu ukulümüzün hendesesıyle ve tehevvüsumuzün ıştıhasıyla istedığımız semeratı koparsın. Verse de tutamaz, düşse de kaldıramaz."

HAŞİYE: Dur, geçme, anla! Yanı iyilikleri reislere, fenalıkları zamana verip şetımle şekva ederler.

HAŞİYE: Çok ehemmıyetlı bır cevaptır.

1 Gereksiz konuda sözu ne kadar uzattıklarına bak. Ne zaman saadet ışığı çevrelerini aydınlatsa, kendilerini idare edenlere overler; ne vakit üzerlerine karanlık çökerse de zamana dil uzatırlar.

âlem-i imkân. dunya, ımkân alemı
alem: dunya.
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves
bihasebilâde: âdet kabılınden, âdet kabul ederek.
cuz-ı ıhtıyar: ıcattan mahrum hak kazanmaktan başka hıç bır şeye gucu yetmeyen az bır arzu serbestlığı cüz'î ırade
cüz'iyet. azlık, cüzî oluş, küçüklük
daire: alan
def: kovma, uzaklaştırma
dehr: zaman.
dil: soz
düstur: kanun, kaide
ehemmıyetlı: onemlı
emir: ış buyurma, buyruk.
felek. gok, gok kau, dunya, alem.
fenalık: kotulukk
Feyyaz-ı Mutlak: çok çok bereket ve bolluk veren Allah.
guya: sanki, sozde
hal: durum
haşiye: dıpnot.
hendese: çizgi, satıh ve hacım olarak bu uç şeklın hususıyetlerını ve ölçulerını ınceleyen matematık kolu, şekıl bılgısı, geometri
hikmet-i ezeliye: Cenab-ı Hakkın maksadı, ılmı
hikmet-i Ilâhî: Allah ın maksadı
idare: memleket ışlennin yurutulmesi, çekip çevırılmesi
inayet-i ezeliye: Allah ın daımî ve sonsuz ıyılıgı, ihsanı, lutfu
ısnat etmek: dayanmak, dayandırmak.
ıştıha: açlık, ıştah
ıtıraz: kabul etmedıgını belırtme, karşı çıkma
kabahat: suç, kusur
kaide-i mukarrere: kesinleşmiş kararlı hâle gelmiş kaıdeler
küllıyet. butunluk, tumluk.
mahıyet: nıtelık, ozellık, hususıyet.
mesalıh-i umumiye: umumî maksat ve faydalar
meşiet-i ezeliye: Cenab-ı Hakkın hıkmetı ırade ve ıhtıyarı
muhal: ımkânsız.
muvafık: uygun olan, uyan, kabullenen
müsaıt: uygun
mustait. uygun.
nakşolunmak: ışlenmek.
övmek: methetmek.
pergar: pergel.
saadet: mutluluk.
sanat-ı bedî: essız, emsalsız sanat.
Sanı-i Zulcelal: sonsuz buyukluk sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan, Allah.
semerat: meyveler, neticeler
sual: soru
şekva: şıkâyet, yakınma
şetım: sovme, sovup sayma, kotu soyleme
tab: basma, baskı.
tabıat: doga, canlı, cansız butun alemler
tahaccür: taşlaşma, taş gibi katılaşma, donma.
tanzım: duzeltme, duzenleme
tehevvüs: heveslenme.
temaşa etmek. bakmak, seyretmek.
tesıs etmek: kurmak, meydana getırmek.
teşehhı etmek. hırsla, iste mek, ıştahlanmak, ıştıyak duymak.
ukul: akıllar
vakıt. zaman
yed-i kudret. kudret elı, her şeyı tutan Allah ın kudret elı
yeis: umıtsızlık, elem, keder

Evet, bir şahsın tehevvüsü için, büyük bir daire-i muhita, hareket-i mühimmesinden durdurulmaz.

Sual: "Çok âlım ve şaırler, zamanlarında büyük hâkimleri ifrat ile sena etmişler. Hâlbuki o hâkimlerin çoğuna mustebit nazanyla bakıyorsun; demek iyi etmemişler."

Cevap: وَلَوْ لَا خِلَالُ سُنَّةِ الشِّعْرِ مَادَرَى ❁ بُنَاةُ الْمَعَالِي كَيْفَ تُبْنَى الْمَكَارِمُ[1] kaidesince, onların niyetleri, ümerayı seyyiattan lâtif bir hile ile vazgeçirmek ve onlara hasenat arkasında müsabaka için garip bir bahşiş-i şairâneyi ortaya koymak, lâkin, o bahşiş koca bir milletin sırtından alındığından, istibdatkârâne hareket etmişlerdir. Demek, çendan niyette iyi etmişler, lâkin amelde yanlış gitmişler.

Sual: "Neden?"

Cevap: Zıra, kaside ve bazı telıflerinde buyuk bır kavmın mehasinini manen garet edip, bır müstebide verip ve ondan gösterdiklerinden, şu noktadan, bilmeyerek istibdadı alkışlamışlar.

Sual: "Bız Türkler ve Kürdler, bizde kalbimizin dolusu, belkı cesedımız mâlâmâl, belkı ınbısat edıp şu derelerde dağ olarak tahaccür etmiş kalemiz olan bır şecaat vardır. Ve başımızın dolusu zekâvetımız var. Ve sınemızı

1- Şiir sanatının aracılığı olmasaydı yüce huyların tesisçileri yüksek ahlâkın nasıl tesis edileceğini bilemezlerdi.

ahlâk: huylar, tabıatlar
alim: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin
amel: ış, fıil, eylem
bahşiş-i şairâne: şaırcesine verılen bahşış
bahşiş: ıkram, hedıye.
ceset: vücut, beden
çendan: gerçi
daire-i muhıta: kuşatıcı, geniş daıre.
garet etmek: yağmalamak.
garip: ruhaf, şaşılacak.
hakım: hukmeden, hukum altında tutan
hâlbuki: oysa, oysa kı
hareket-i mühimme: önemlı hareket.
hareket: yaşama, davranma
hasenat: iyi ameller, iyi ışler, hayırlar
hile: aldatmaya yönelik duzen, desise
ifrat: aşırı aşırılık, haddinden geçme, pek ılerı gıtme
inbisat etmek: yayılmak, açılmak, genleşmek, ferahlamak.
istıbdat: kanuna ve nizama tabi olmayan keyfi baskıcı yonetım, zulum ve tahakkum
istibdatkârane: zulum edercesine hak, hukuk tanımayarak.
kaide: kural, esas, dustur
kaside: bır şeyı oven şıır
kavım: aralarında dıl, âdet, orf kultur birlıgi olan insan topluluğu
lâkin: fakat, ama
latif: hoş, guzel.
mâlâmâl: ağzına kadar dolu
manen: duyguca, ruhça, mana ıtıbanyla.
mehasın: guzellıkler, husunler, iyılıkler.
musabaka: yarışma
müstebit: diktatör, zulüm ve baskı yapan, başkasının hukukunu elinden alan
nazar: bakış, goruş, fikır
niyet: bır ışı yapmayı onceden dusunme
sena etmek: overek, bahsetmek, ovmek.
seyyıat: seyyıeler, fenalıklar, kotulukler
sine: göğüs, yurek, kalb, gönul
sual: soru.
şahıs: kışı, kımse, fert.
şaır: şıır yazan
şecaat: kahramanlık, cesaret.
tahaccür etmek: taşlaşmak, taş gibi katılaşmak
tehevvüs: hevesleme.
telıf: kıtap yazma, eser ortaya koyma
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek.
tesis: kurma, meydana getirme
ümera: emırler, idarecıler
zekâvet: zekılık, çabuk anlama, kavrama kabılıyetı
zıra: çunku

mâlâmâl edecek gayret vardır. Ve bedenimizi ve azalanmızı dolduracak itaat vardır. Ve dereleri hayatlandıracak ve dağlan müzeyyen edecek efradımız var. (HAŞİYE 1)

Neden böyle sefil ve müflis ve zelil kaldık ki –hem, yol üstünde de kaldık– terakkıye binenler bizi çiğneyip ıstıkbale doğru koşup gidiyorlar. Komşumuz olan milletler bizden az iken, kuvvetlen bizden çok kısa iken, uzenmize tetavul ediyorlar? (HAŞİYE 2) (1) اِنَّ رِكْسَهُمْ يَغْلِبُ ظَاهِرَنَا

Cevap: Hîn-i meşrutiyette tövbenin kapısı açıktır ve tövbe edenler çoktur. Şimdiki ruesaya tevbih ve ta'nifte hakkım yoktur. Ben taşımı sabıka atıyorum. Bazılannın hatırı kırılsa da mazur tutulsun. Yalnız hakkın hatın kırılmasın. Zira, milletin hatın, onların hatırından daha âlî, daha galîdir. İşte, o tedenninin mühim bir sebebi, bazı ruesa ile haksız olarak millete fedakârlık iddia eden sahtekâr hamiyetfûruşlar veya velâyeti dava eden ehliyetsiz bazı muteşeyyihlerdir. Fakat, sunnet-ı seniyeye muhalif olan bu sünnet-i seyyie, yine istibdadın seyyiatındandır.

Sual: "Nasıl."

Cevap: Zira, her bır millet için, o milletin cesaret-i milliyesini teşkil eden ve namus-i milliyesini muhafaza eden ve kuvveti onda toplayacak bir manevî havuz

HAŞİYE 1: Demek kuvve-i maneviyelen kırılmamış.
HAŞİYE 2: Istersen dikkat et, o zaman, Ermeni mebusu Vartakis ve Hakkâri mebusu Seyyid Molla Tahir e işaret eder.

1. Onlann pisliği bizim temizimize üstün geliyor.

âlî: yüce, yüksek.
azâ: organ, organlar.
cesaret-i milliye: milî duygulardan kaynaklanan cesaret.
dava etmek: iddiada bulunmak.
efrat: ferdler.
ehliyetsiz: konunun uzmanı olmayan.
fedakârlık: her şeyini davası için feda edebilen.
galî: pahalı, ağır, kıymetli.
gayret: çalışma, çabalama, istek, arzu.
hak: doğru.
hamiyetfûruş: gayretkeş, hamiyetli görünmeye çalışan, hamiyet iddiasında olan.
haşiye: dipnot.
hîn-i meşrutiyet: meşrutiyet zamanı.
iddia etmek: bir fikri ısrarla savunmak, dava etmek.
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
istıkbal: gelecek zaman.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat: boyun eğme.
kuvve-i maneviye: manevî kuvvet, moral.
mâlâmâl: ağzına kadar dolu.
manevî: maddî olmayan, mana ile ilgili.
mazur: özürlü, özru olan.
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili.
millet: halk, ulus.
muhafaza etmek: korumak.
muhalif: zıt, karşıt.
müflis: iflâs etmiş, elindekilen kaybetmiş.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müteşeyyih: şeyhlik taslayan.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
namus-i milliye: millî namus.
ruesa: reisler.
sabık: geçen, geçen devre geçmiş, daha önce, önceki, evvelki.
sahtekâr: sahte, içi dışı bir olmadan yapmacık davranan.
sefil: sefalet çeken, sıkıntıda olan.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
sual: soru.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri.
sünnet-i seyyie: kötü ve fena adetler, işler, hareketler.
ta'nif: şiddetle azarlama, danıma.
tedenni: aşağı düşme, daha kötü bir dereceye düşme, alçalma.
terakkı: yükselme, ilerleme.
teşkil etmek: meydana getirmek.
tetavül etmek: müsallat olmak, zulmetmek.
tevbih: azarlama, paylama.
tövbe: pişman olma.
velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu, bir şey üzerinde güç yönünden bizzat tasarruf etmek.
zelil: aşağılanan, alçak, düşük, hakir.
zira: çünkü.

vardır. Ve sahavet-i milliyesini teşkil eden ve menafi-i umumiyesini temin eden ve fazla kalan malları onda tahazzün edecek bir hazine-i maneviyesi vardır. İşte o iki kısım reisler, bilerek veya bilmeyerek o havuzun ve o hazinenin etrafında delik melik açtılar, mâye-i bekayı ve madde-i hayatı çektiler, havuzu kurutup hazineyi boş bıraktılar. Böyle gitse, devlet milyarlar borç altında kalıp düşecek. Nasıl bir adamın kuvve-i gadabiyesi olan dafıası ve kuvve-i şeheviye olan cazibesi olmazsa ölmüş olmuş olur ve hayy iken meyyittir. Hem de, bir şimendiferin buhar kazanı delik melik olsa, penşan ve hareketten muattal kalır. Hem de, bir tesbihin ipi kırılsa dağılır. Öyle de, bir şahs-ı manevî olan bir milletin kuvvet ve malının havuzu ve hazinesini boşaltan başlar, o milleti serseri, penşan ve mevcudiyetsiz edip, fikr-i milliyetin ipini kesip, parça parça ederler.

Evet, حَقِيقَتِ كَتْمْ نَبِى كُنَمْ بَرَاىِ دِلِ عَامِى چَنْدْ "*Bazı avamın hatın için hakikatin hatırını kırmayacağım.*"

Sual: "Şu makam, nihayet derecede tafsile değer bir makamdır, mücmel ve müphem bırakma!"

Cevap: Zaman-ı sabık vahşet ve cehaletinizi istıhdam ederek pis bir tarik ile ve müheyya ettiği plânlarla, bir kısım ehliyetsiz müteşeyyihler hile kuvvetiyle, bır kısım buyükler cebir kuvvetiyle o menbaı ve o madeni delip, zülâl-ı hayatı kumıstan ve şûnstan sahrasına akıttılar, bazı tembel ve cerrarlar yeşillendi. Hatta, onlar, servet-i dünyadan tenfir yolunda, pençesını kuçük bır sayd'a atan

avam: kültürü yüksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
cazibe: çekim gücü
cebir: zorlama baskı
cehalet: bilgisizlik, cahillik
cerrar: dilenci, para toplayan.
dafia: itme gücü
ehliyetsiz: uzman olmayan, yeteneksiz
fikr-i milliyet: milliyet fikrı, Bediuzzaman Hazretlennin kastettiğı anlam İttihad-ı İslâmdır
hakikat: gerçek.
hayy: hayat sahibi canlı.
hazine-i maneviye: manevî hazine.
hazine: define
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
istıhdam etmek. çalıştırmak.
kumıstan: çol
kuvve-i gadabiye: zararlı şeylen defe sevk eden his ve kuvvet, öfke duygusu
kuvve-i şeheviye: cinsî istek, kudreti yemek içmek konuşmak, uyumak gibi kabiliyetler
kuvvet. güç, kudret.
madde-i hayat: hayatı meydana getiren unsurlar
madeni: değerli şey
makam: manevî mevkı.
maye-i beka: bekayı elde etmenin esasları
menafi-i umumiye: umumî menfaatler, umumi faydalar
menbaı: kaynak.
mevcudiyet: varlık.
meyyit. ölü, cenaze
muattal kalmak. bırakılmış, kullanılmaz, boş, işsiz
mücmel: özetlenmiş
müheyya etmek. hazır hale getirmek.
müphem: ortulu, kapalı
muteşeyyih: şeyhlik taslayan
nihayet: son, uç.
perişan: yoksul, fakir
sahavet-i milliye. millî cömertlik, zenginlik.
sahra: büyük çol, geniş saha, kır, ova
sayd: av, avlama, avlanma
serseri: başı boş gezen, işsiz, güçsüz.
servet-i dünya: dünya zenginliği, malı
sual: soru.
şahs-ı manevi: toplumun meydana getirdiği kişilik.
şimendifer: tren
şûristan: çorak arazi, çöl.
tafsil: etrafıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama
tahazzun etmek. yığmak, biriktirmek.
tarik. yol, usul, meslek.
temin: elde etme
tenfir: nefret verme, irendirme, tiksindirme, ürkütme.
teşkil etmek. meydana getirmek.
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı.
zaman-ı sabık. geçmiş, önceki dönem, zamanca ve rütbece ilende olan
zülâl-i hayatı: hayat suyu.

bîçarelerin hassas ve zayıf damarlarını tutarlardı; tâ pençeleri, o sayd'dan açılsın, onlar o avı kaçırsınlar. Evet, her milletin –o milletin menfaati için bir miktar malıyla fedakârlık edip– bir sahaveti vardır. İşte, bizdeki sahavet-i milliye suistimal edildi. Başka milletin sahavet-i milliyesi, zeynâb gibi içine girer, milletin cevfinde hazine tutar, ulûm ve maarif altına su verir. Hem de, zaman-ı sabıkta, bir kısım büyükler namus-ı milleti muhafaza eden cesaret-i milliyeyi suistimal edip, zemin-ı ihtilâf olan kumistana atıp kaybettiler. Her biri, o kuvvetin bir tarafını başkasının boynuna vurup kırdılar, ve kırıldı. Hatta, beş yüz bin kahraman ile namus-i milleti muhafaza etmeye mustait olan bir kuvvet-i azîmeyi, mabeynlerinde sarf edip, ihtilâfat zemininde mahvettiklerinden, kendilerini terbiyeye mustahak ederlerdi. Eğer meşrutiyetten ve hürriyet-i şer'iyeden istifade edip, o delikleri kapatıp veya zeynâb suretine çevirseniz, o kıymettar kuvveti harice sarf etmek için devletimizin eline verseniz, pahasında merhamet ve adalet ve medeniyeti kazanacaksınız.

Eğer isterseniz, sizinle becayiş olacağım. Ben sorayım, siz cevap veriniz.

Cevap: [1] فَاسْئَلْ وَلاَ تَجِدْ بِهِ خَبِيرًا

Sual: (HAŞİYE) Ermeni milleti sizden daha cesur olabilir mi?"

HAŞİYE: Türkler ve Kürdler şecaat fenninde allâme olduklarından ben sail, onlar mucip olabilirler.

1. Sor, onu bileni bulamazsın.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
allâme: ilimde ileri seviye.
becayiş etmek: değişmek.
biçare: çaresiz.
cesaret-i milliye: milli duyguların ortaya çıkardığı cesaret.
cevf: iç boşluğu, oyuk.
fedakârlık: davası için istenileni verebilmek.
fen: uygulamalı bilim.
harice: dışa.
hassas: nazik, ince.
haşiye: dipnot.
hazine: define.
hürriyet-i şer'iye: dini hürriyet; İslamiyetin öngördüğü hürriyet.
ihtilâfat: ihtilâflar, birbirine zıt ve farklılıklar.
istifade etmek: yararlanmak.
kahraman: yiğit, cesur.
kıymettar: değerli.
kumistan: çöl.
kuvvet-i azîme: büyük kuvvet.
maarif: eğitim, öğretim.
mabeyn: ara.
mahvetmek: yıkmak, bozmak, harap etmek.
medeniyet: medenilik, uygarlık.
menfaat: fayda, kar.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
miktar: kadar, kemiyet.
mucip: cevap veren.
muhafaza etmek: korumak.
mustahak etmek: hak etmiş, layık.
mustait: uygun.
namus-ı millet: milletin toplumun namusu.
paha: fiyat, değer, karşılık.
sahavet-i milliye: milli cömertlik, zenginlik.
sahavet: el açıklığı, cömertlik.
sail: soru soran.
sarf etmek: harcamak.
sayd: av, avlama, avlanma.
sual: soru.
suistimal etmek: bir şeyi kötüye kullanmak.
suret: biçim, şekil.
şecaat: kahramanlık, cesaret.
terbiye: eğitme, yol gösterme.
ulûm: ilimler.
zaman-ı sabık: geçmiş, önceki dönem.
zemin-ı ihtilâf: ayrılık meydanı, yeri.
zemininde: yer, meydan, ortam.
zeynâb: küçük su akıntılarının her taraftan gelip toplanarak meydana getirdikleri gölcük, havuz.

Cevap: "Hayır, asla! Âlem şahittir; olmamış ve olamaz."

Sual: Neden? Onların bir fedaîsini yandırıp parça parça ederlerdi, esrarını ve arkadaşını izhar etmezdi. Hâlbuki, sizin bir yiğidinize bir bıçak vurulsa, bütün esrarını kanıyla beraber fışkırtarak doker. Bu, şecaatçe büyük bir tefavüttür. Sebebi nedir?

Cevap: "Biz asıl sebebini teşhis edemiyoruz. Fakat biliriz ki, zerreyi dağ gibi eder ve aslanı tilkiye mağlûp ettirir bir nokta vardır."

Sual: "Senin vazifeni kaldıramıyoruz. Vücudunu bildik, mahiyetini sen şerh et."

Cevap: Öyle ise dinleyiniz ve kulaklarınızı beş açınız. İşte:

Fikr-i milliyetle uyanmış bir Ermeni'nin himmeti, mecmu-ı milletidir. Güya, onun milleti küçülmüş, o olmuş veya onun kalbinde yerleşmiş. Onun ruhu ne kadar tatlı ve kıymettar olsa da milletini daha ziyade tatlı ve büyük bilir, bin ruhu da olsa feda etmekle iftihar eder. Çünkü, kendince yüksek düşünür.

Hâlbuki, şimdikilere demiyorum, lâkin sizin eskiden bir yiğidiniz uyanmamış, nura girmemiş. İslâmiyet milletinin namusunu bilmemiş, yalnız bir menfaat veya bir garaz veya bir adamın veya bir aşiretin namusunu mülâhaza eder, kısa düşünürdü. Elbette tatlı hayatını öyle küçük

âlem: dünya
aşiret: kabile, oymak, göçebe halinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar
esrar: sırlar, gizli hakikatler
feda etmek. gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fedai. davası için her şeyini verebilen
Fikr-i milliyet: milliyet fikri
garaz: kin
güya: sanki, sözde
hâlbuki: oysa ki
himmet: yardım, ihsan, lütuf
iftihar etmek. övünmek
İslâmiyet: Muslumanlık.
izhar etmek: açıga vurmak, göstermek.
kıymettar: değerli
lâkin: fakat, ama.
mağlûp: yenilen, kaybeden
mahiyet. nitelik, özellik.
mecmu-ı millet: milletin tumu.
menfaat: fayda, kâr
mülâhaza: dikkatle bakma, iyice düşünme, düşunce.
namus. edep, hayâ, ahlâk.
nokta: konu, konu ile ilgili, önemli bölüm.
nur: aydınlık, parıltı, ışık, İslâmiyet
ruh: can
sual: soru.
şahit: şahıtlık yapan, tanık.
şecaat: kahramanlık, cesaret.
şerh etmek: açıklamak, izah etmek.
tefavüt: farklılık, iki şey arasındaki fark
teşhis etmek: belirlemek.
vazife: görev
vücut: var olma, varlık.
zerre: en küçük parça.
ziyade: çok, fazla

ahbap: dostlar
ahlâk-ı âliye: yüce ahlaklar, huylar
ahlâk: huylar, tabıatlar
âlem: dünya
cehalet: bilgisizlik, cahillik.
cüz'i: küçük.
dîn-i hak: gerçek olan dîn, İslamıyet.
faraza. mesela, say ki, tut ki, diyelim ki
feda etmek. gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fedai: her şeyini davası için verebilen
fikr-i milliyet: milliyet fikri
gayrimüslim. Muslumân olmayan
güya: sanki, sözde
hakikaten: doğrusu, gerçekten
harikulâde: olağanustu.
haslet-ı hamıra: hamiyet, gayret ve utanmadan gelen ve yüz kızarması şeklinde görülen güzel bir huy
haşiye: dipnot.
haysiyet: şeref, onur, itibar
içtimai: toplumsal, topluma ait.
iman: inanç.
İslamıyet: Muslumanlık.
istı'zam: büyütme, büyük görme
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istihfaf etmek. hafife almak, önemsememek.
istihfaf-ı hayat etmek. Hayatı küçümsemek, hayata kıymet ve ehemmiyet vermemek.
itibarî: gerçek olmayan, var sayılan
kelime-i beyzâ: parlak, kıymetli söz.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavi kitapların sonuncusu
maâtteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
manevi: maddî olmayan, mana ile ilgili

şeylere herkes feda etmez. Faraza, İslâmî fikr-i milliyetle (HAŞİYE) onlar gibi temaşa etseydiniz, kahramanlığınızı âleme tasdik ettirip yüksek tabakalara çıkacaktınız. Eğer, Ermeniler sizin gibi sathî ve kısa düşünseydiler, nihayette korkak ve sefil olacaklardı. Hakikaten sizin hamkulâde şecaate istidadınız vardır. Zira, bir menfaat veya cüz'î bir haysiyet veya itibarî bir şeref için veya "Filân yiğittir" sözlerini ışıtmek gibi küçük emirlere hayatını istihfaf eden veya ağasının namusunu isti'zam için kendini feda eden kimseler, eğer uyansalar, hazinelere değer olan İslâmiyet milliyetine, yani üç yüz milyon İslâm'ın uhuvvetlerini ve manevî yardımlarını kazandıran İslâmiyet milliyetine, binler ruhu da olsa, acaba istihfaf-ı hayat etmezler mi? Elbette hayatını on paraya satan, on liraya binler şevkle satar.

Maatteessüf, güzel şeylerimiz, gayrimüslimler eline geçtiği gibi, güzel olan ahlâklarımızı da yine gayrimüslimler çalmışlar. Güya bir kısım içtimaî ahlâk-ı âliyemiz yanımızda revaç bulmadığından, bize danlıp onlara gitmiş. Ve onların bir kısım rezaili, kendilen içinde çok revaç bulmadığından cehaletimizin pazarına getirilmiş! Hem, büyük bir taaccüple görmüyor musunuz ki, terakkiyat-ı hâzıranın üssülesası ve belki Din-i Hakkın muktezası olan "Ben ölürsem devletim, milletim ve ahbaplarım sağdırlar" gibi kelime-i beyza ve haslet-i hamrayı gayrimüslimler çalmışlar. Çünkü, onların bir fedaîsi der: "Ben

HAŞİYE: Milliyetimiz bir vücuttur, ruhu İslâmiyet, aklı Kur'ân ve imandır [1]

1 Diğer bir nüshada "Milliyet bir vücuttur, ruhu İslâmiyet, aklı Osmaniye, sizde Türkülük ve Kürdlüktür" şeklindedir.

menfaat: fayda, kâr
milliyet: bir milleti millet yapan unsurlar
mukteza: iktıza eden, gereken
namus: itibar, izzet, şeref
nihayet: son, uç.
revaç: kıymet, değer, makbuliyet.
rezail: rezillikler
ruh: can.
sathî: yüzeysel
sefil: sefalet çeken, sıkıntıda olan
şecaat: kahramanlık, cesaret, ofke duygusunun orta derecesi.
şeref: manevî büyükluk.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
taaccüp: hayret.
tasdik ettirmek: doğrulamak, onaylamak.
temaşa etmek: bakmak, seyretmek, düşünmek.
terakkiyat-ı hâzıra: şimdiki uygarlık, gelişmişlik.
uhuvvet: kardeşlik.
üssülesas: asıl olan kuralı esası
vücut: varlık, beden
zira: çünkü

alem-i ulvi: ulvî âlem, ruhlar dünyası
aşair: aşıretler, kabileler
baki: kalıcı ve devamlı
bedevi: göçebe, çölde yaşayan
cevf: iç boşluk, oyuk.
erkan: ilen gelenler
esas: öz.
evvel: önce
fazilet-i İslâmiye: İslâmiyetin faziletı verdiği yüce duygular
fikir: düşünce
Fikr-i milliyet: milliyet fikri. Bediüzzaman Hazretlerinin kastettiği anlam İttihad-ı İslâmıdır
hamiyet: gayret.
haslet: güzel huy, iyi özellik.
haşiye: dipnot.
havale etmek: üstüne bırakmak, ısmarlamak.
havz-ı kevser: cennet ırmağı havuzu.
havz-i marifet: eğitim öğretim ilim havuzu
hay: dirı canlı.
hayat-ı maneviye: manevî hayat, mana olarak yaşamak.
himmet: kasıt, niyet, azım
ihtar: hatırlatma, uyarı
ilelebet: devamlı, sürekli
İslâmiyet: Müslümanlık.

ölürsem milletim sağ olsun; içinde bir hayat-ı maneviyem vardır." Ve bütün sefaletin ve şahsıyatın esası olan, "Ben öldükten sonra dünya ne olursa olsun, isterse tufan olsun"; veyahut [1] وَاِنْ مِتُّ عَطْشًا فَلَا نَزَلَ الْقَطْرُ olan kelime-i hamka ve seciye-i avra, himmetimizin elini tutmuş rehberlik ediyor.

İşte en iyi haslet kı, dınımızın muktezasıdır. Bız, ruhumuzla, canımızla, vicdanımızla, fikrimizle ve bütün kuvvetimizle demeliyiz ki: "Bız olsek, milletimiz olan İslâmıyet hayydır, ilelebet bâkîdir. Milletim sağ olsun; sevab-ı uhrevî bana kâfıdır, milletın hayatındakı hayat-ı maneviyem beni yaşattınr, âlem-i ulvîde beni mütelezziz eder." [2] وَالْمَوْتُ يَوْمُ نُوْرُوْزِنَا deyip, nurun ve hamiyetin nurlu rehberlerini kendimize rehber etmeliyiz.

Sual: "Bız kuvvetimizi nasıl toplayıp namus-ı İslâmıye-i milliyeyi muhafaza edeceğız?" (HAŞİYE)

Cevap: Fıkr-ı milliyet ile, milletın cevfinde havz-ı kevser gibi bir havz-ı marifet ve muhabbet yapınız, altındakı suyunu çeken delikleri maarif ile kapatınız, içine su akıtan yukarıdakı mecralan fazilet-i İslâmıye ile açınız. Büyük bir çeşme var; şimdiye kadar suistimal ile şûrıstana okuyup neşreden kimse.

HAŞİYE: Kırk beş sene evvel bedevî aşaıre olan bu dersler, şimdi Nurun şakirtlerine de bir ders olabilir diye kalbime ıhtar edildi. [Başka bır nushada devamı şöyledır.] Ben de Medresetüzzehra erkânına havale ederim. Lüzumsuz ve münasıp olmayan kelimeleri çıkarıp, bu zamana ve Nurculara muvafık kısmını yazsınlar, tâ Eskı Saıd dahı bir Nurcu olsun, o zamanda münferit kalmasın.

1- Eger susuzluktan olursem, bir damla yagmur yagmasın.

2- Ölüm, Nevruz Bayramı gunumuzdur.

kâfi: yeterli.
kelime-i hamka: ahmakça soz, ahmakların sozu.
lüzumsuz: gereksız.
maarif: egıtım, ogretım, ılım.
mecra: yol.
Medresetuzzehra: Bedıüzzamanın Doguda kurulmasını arzu ettigi universıtenın bir manada aynı ışlevı goren "Rusale-i Nur" hizmetine verdıgı ısım.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhafaza etmek: korumak.
mukteza: ıktıza eden, gereken.
muvafık: uygun olan, uyan, kabullenen.
münasıp: uygun.
münferit: tek.
mütelezziz etmek: lezzet almak.
namus-ı islâmiye-i milliye: Islam milliyetinin namusu, şerefi.
Nevruz Bayramı: bahanın ılk gunu sebebıyle yapılan şenlik, bayram.
nur: Islamıyet.
Nur: Rısale-i Nur.
Nurcu: Bedıüzzaman Saıd Nursi'nın eserlerine ve fikırlerine taraftar olan, Rısale-i Nur'dan
nurlu: ışıklı, parıltılı.
nusha: yazılı metin.
rehber: yol gosteren, kılavuz, delil.
seciye-i avra: dunyaperestlik, sadece dunyayı gorenlerin tek gozlu, tek yonlu seciyesi.
sefalet: sefıllık, perişanıyet, duş kunluk, yoksulluk.
sevab-ı uhrevî: ahıret yonelik sevap.
sual: soru.
suistimal: bır şeyı kotuye kullanma.
şahsıyat: şahsılık, ben merkezcılık, egoıstlık.
şakırt: talebe, ogrencı.
şûrıstan: çorak arazı, çol.
tufan: çok şıddetlı yagmur ve sel.
vicdan: gonul, yurek, kalb.

dağılıp bazı seele ve acezeye neşvûnema verdi. Bu çeşmeye güzel bir mecra yapınız, mesai-yi şer'iye ile şu havuza dökünüz, sonra da bostan-ı kemalâtınıza su verinız. Bu, hiç bitmez ve tükenmez bir menbadır.

Sual: "Nedir o çeşme?"

Cevap: Zekât. Sizler Hanefî ve Şafiîsiniz.

Sual: حَبَّذَا وِنِعْمَتِ اِنْ لَمْ تَذْهَبْ عَائِصَةً بَلْ فَاضَتْ اِلَى تِلْكَ الْحَزِيْنَةِ [1]

Cevap: [HAŞİYE 1] [2] اَحَلْ اِنَّ فِيكُمْ ذَكَاوَةً اِنَّمَا تَتَزَاهَرُ بِالزَّكَاةِ

Sual: "Nasıl?"

Cevap: Eğer ezkiya, zekâvetlerinin zekâtını; ve ağnıya, velev zekâtın zekâtını milletin menfaatine sarf etseler, milletimiz de başka milletlere yolda kanşabılır.

Sual: "Daha başka?"

Cevap: İanat-ı milliye-i İslâmiye denilen nüzur ve sadakât, zekâtın ammızadeleridirler, asabıyetını çekerler, hizmette yardım edecekler.

Sual: [HAŞİYE 2] "Neden çok âdat-ı müstemirremizi tezyif ediyorsun?"

HAŞİYE 1: Danıma, şu kelâm zekâtın postunu gıymış.

HAŞİYE 2: Bazı sualler komşu görünüyor, lâkın, ortalarında büyük bır dere var. Hayal bir balona bınse ve elıne bır dürbün alsa, ancak vatanlarını bulabilır.

---

aceze: âcizler, duşkunler, zayıflar
âdat-i müstemirre: kesıntısız devam ederler
agnıya: zenginler
ammızade: amca çocuğu.
asabıyet: hısımlık, akrabalık, ırktan gelen ozellıkler
balon: zeplin hava ulaşım aracı
bostan-ı kemalât: mukemmellik olgunluk bahçesi
dürbün: uzağı yakında gosteren bir araç
ezkiya: zekiler
Hanefi: Hanefi mezhebine baglı
haşiye: dipnot.
hazine: havuz, define
ianat-i milliye-i İslâmiye: İslâm milletinin Muslumanlarını yardımları
kelâm: soz, konusma.
lakın: fakat, amma
mecra: yol.
menba: kaynak.
menfaat: fayda, kar
mesai-i şer'iye: dini gayret ve çalışmalar, şeratın emrettıgı işler
neşvunema: buyume ve yetişme gelişme
nüzur: adaklar, adamalar
sadakat: sadakalar
sarf etmek: harcamak.
seele: dilenci, dilenerek geçınen
sual: soru
Şafiî: Şafii mezhebine baglı
şayet: eger
tezyif etmek: kuçük gormek, alay etmek.
velev: eger, şayet, her ne kadar, gerçi
zekâvet: zekilik, çabuk anlama, kavrama kabıliyetı

---

1. Şayet kuruyup gıtmez de o hazıneye akarsa, ne iyi ne güzel!
2. Evet, aranızda ancak zekât ile parlayıp çıçek açabilen bir zekâ var.

Cevap: Her bir zamanın bir hükmü vardır. Şu zaman, bazı ihtiyarlanmış âdatın mevtine ve neshine hükmediyor. Mazarratlarının, menfaatlerine olan tereccühü, idamına fetva veriyor.

Sual: "Her şeyden evvel bize lâzım olan nedir?"

Cevap: Doğruluk.

Sual: "Daha?"

Cevap: Yalan söylememek.

Sual: "Sonra?"

Cevap: Sıdk, ihlâs, sadâkat, sebat, tesanüt.

Sual: "Yalnız?"

Cevap: Evet!

Sual: "Neden?"

Cevap: Küfrün mahiyeti yalandır. İmanın mahiyeti sıdktır. Şu bürhan kâfi değil midir ki, hayatımızın bekası imanın ve sıdkın ve tesanudun devamıyladır.

Sual: "En evvel rüesamız ıslah olunmalı?"

Cevap: Evet, reislerinız malınızı ceplerine indirip hapsettiklen gibi, akıllarınızı da sizden almışlar veya dımağınızda hapsetmişler. Öyle ise, şimdi onların yanındakı akıllarınızla konuşacağım.

adat: adetler, yapılan işler
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
burhan: delil
dimağ: akıl, şuur
evvel: önce
fetva vermek: hüküm, karar vermek
hapsetmek: tutsak etmek.
hükmetmek: karar vermek
ıslah: iyi hale getirme, iyileştirme, düzeltme
idam: yok etme
ihlas: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
İman: inanç
kâfi: yeterli
küfür: inançsızlık.
lâzım: gerekli.
mahiyet: nitelik, özellik.
mazarrat: zararlar
menfaat: fayda, kâr
mevt: ölüm
neslh: kaldırma, hükümden düşürme
rüesa: reisler
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azimlilik.
sıdk: doğruluk, gerçeklik, kalb temizliği
sual: soru.
tereccüh: üstünlük, üstün gelme, galip üstünlük.
tesanut: dayanışma, birbirini destekleme.

Eyyühe'r-rüus ve'r-rüesa! Tekâsülî olan tevekkülden sakınınız. İşi birbirinize havale etmeyiniz. Elinizdeki malımızla ve yanınızdaki aklımızla bize hizmet ediniz. Çünkü, şu mesakini istihdam ile ücretinizi almışsınız. İşte, hizmet vaktidir...

فَعَلَيْكُمْ بِالتَّدَارُكِ لِمَا ضَيَّعْتُمْ فِي الصَّيْفِ [1]

Sual: "Bir iki senedir herkeste bir arzu-yu diyanet ve meyelân-ı hak uyanmıştır. Hatta, bizim Gevedan, Mâmehuran hırsızları da Şeyh Ahmed'in bir nasihati ile sofî olmuşlar."

وَقَدْ قَطَعَ الطَّرِيقَ عَلَى الشَّقَاوَةِ هٰذَا الْمَيَلَانُ [2]

Cevap: Reşadetpenah meşrutiyet ve şeyh-i Risale-i Nur (HAŞİYE) sayesindedir. Zira, meşrutiyet-i şer'iye, taht-ı efkâra çıktı, hablülmetin-i milliyeti ihtizaza getirdi, nuranî urvetu'l-vuska olan İslâmiyet ihtizaza geldi. Her bir Müslim anladı ki, başıboş değil, menfaat-i müştereke ile ve hiss-i mücerret ile başkalarıyla bağlıdır. Umum İslâm bir aşiret gibi birbiriyle merbuttur. Nasıl, bir aşiretten bir adam ıyılık etse, umum aşiret bu namus ile iftihar eder, hissedar olur, o namus bir olarak kalmaz, binlerle aynada görünen bir mum gibi binler olur, o aşiretin rabıta-i hayatiyesine nur ve kuvvet verir. Eğer birisi bir cinayet işlese, bütün efrad-ı aşiret onunla bir derece müttehem

HAŞİYE: Madem Nurcular, Mâmehuran içine girmişler, şeyh-i meşrutiyet yerine ahrar perdesini ve hamiyet-i İslâmiye ve milliye ve elbette İttihad-ı Muhammedî dairesinde olan şeyh-i Risale-i Nur denilmeli.

1 Yazın kaybettiğinizi telâfiye çalışmalısınız.
2. Bu meyil ve istek, kötülüğün yolunu kesmiştir.

ahrar: hürriyetçiler, demokratlar
arzu-i diyanet: dini yaşama istegi
aşiret: kabile, oymak, göçebe halinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar
cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç.
efrad-ı aşiret: kabilenin fertleri.
Eyyühe'r-rüus ve'r-rüesa: "Ey reisler ve başkanlar!" anlamında bir hitap.
hablü'l metin-i milliyet: kopmak ıp olan milliyet.
hamiyet-i İslâmiye: İslamiyeti mudafaa ve savunma gayreti
haşiye: dipnot.
havale etmek: üstüne bırakmak, ısmarlamak.
hiss-i mücerret: yalnız olan duygu
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
hizmet: bir uğurda bir ışın yapılması için çalışma
iftihar etmek: övünmek
ihtizaza gelmek: harekete geçmek.
İslâmiyet: Müslümanlık.
İstihdam: bir hizmette kullanma çalıştırma
İttihad-ı Muhammedî: Hz. Muhammed Aleyhisselâma inananların birliği
kuvvet: güç, kudret.
Madem: değil mi ki
Mamehuran: Adilcevaz, Patnos, Erciş ve bilhassa Beytüşşebap havalisinde yerleşmiş bir aşiret ismi.
menfaat-i müşterek: ortak fayda
merbut: bağlı
mesakin: aşırı derecede fakir olanlar, miskinler
meşrutiyet-i şer'iye: İslâmın öngördüğü hürriyet
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
meyelân-ı hak: hakka, gerçeğe yöneliş
meyil: yönelme, eğilim, arzu
Müslim: Müslüman
müttehem: suçlanan, kendinden şüphe edilen
namus: edep, hayâ, ahlâk.
nasihat: öğüt.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurani: nurlu
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
rabıta-ı hayatiye: hayat bağı
reşadetpenah: kurtuluş sebebi.
saye: koruma, yardım, gölge
sofî: tasavvuf ehli, tarikate bağlı
sual: soru
şeyh-i meşrutiyet: yol gösterici olan meşrutiyet düzeni
şeyh-i Risale-i Nur: hakikat yolunda öncü olan Risale-i Nur
taht-ı efkar: fikir tahtı, fikrin üstünlüğü
tekasülî: tembellikten gelen
telafi: eksileni gidermek.
tevekkul: işi Allah'a bırakıp kadere razı olma
umum: bütün, genel
urvetü'l-vüska: kopmaz ve sağlam kulp, Müslümanlık.
vakti: zamanı
zira: çünkü.

sayılır. Meselâ, şu mecliste olan adamlar birbiriyle bağlı olursa, birisi kendisini çamura atsa, arkadaşlarını ya beraber düşürecek veya tahrik ile taciz edecek. Binaenaleyh, şimdi bir günah "bir"likte kalmaz, bine çıkar; bir hayır, [1] كَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِى كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ hukmüne geçer.

İşte şu nüktedir ki, ya fikren veya ruhen uyanmışlara ağlamaya hâhiş vermiştir. Bir bahane ile ağlarlar, tövbekâr olurlar. Lâkin, minare başında olan akıl, kalîb-i kalb dibinde bulunan sebebini iyi göremiyor.

Elhâsıl, İslâm uyandı ve uyanıyor. [HAŞİYE 1] Fenalığı fena, iyiliği iyi olarak gördüler. Evet, şu dereler aşairini tövbekâr eden işte bu sırdır. Hem de bütün İslâm yavaş yavaş bu istidadı almakta ve kesb etmektedir. Lâkin, sizler bedevî olduğunuzdan ve fıtrat-ı aslıyeniz oldukça bozulmamış olduğundan, İslâmiyet'in kudsî milliyetine daha yakınsınız.

Sual: [HAŞİYE 2] "Misafirperverlik mustahsen bir âdetimiz olduğunu bilirken, neden kimseye misafir olmuyorsun. Talebelerinizi de, ekmeğimizi yemekten, hediyemizi almaktan menediyorsun. Hâlbuki, size iyilik etmek borcumuzdur; ve hakkınızdır.

HAŞİYE 1: Evet, kırk beş sene sonra Pakistan, Arabistan aşairi dahi hâkimiyet ve istiklâllerini kazandılar. Eski Said'i bu derste tasdik ediyorlar ve daha edecekler.

HAŞİYE 2: Şu birbirinden uzak suallerden senin hayalin atlamakla cimnastiğe alışır. Lâkin, dikkat et, bir şey ayağına dolaşıp düşürtürüp ayağın kırılmasın. Yani, savcılar gibi yanlış mana verme.

1- Bir daneye benzer ki, ondan yedi başak sumbullenir. Her bir başakta da yüz dane bulunur. (Bakara Suresi, 261.)

adet: alışkanlık.
aşair: aşiretler, kabileler.
bahane: sebep.
Bakara: Kur'an-ı Kerîm'in 2. suresi. Medîne-i Münevvere'de nazil olmuştur. 286 ayettir.
bedevî: çöçebe; çölde yaşayan.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı.
cimnastik: eksersiz, spor.
dane: bugday tohumu.
elhâsıl: kısacası, netice olarak, özede.
fena: kötü.
fenalık: kötülük.
fıtrat-ı asliye: yaratılıştan gelen özellikler.
fikren: düşünerek, zihnen.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dini suç.
hahış: istek, arzu.
hâkimiyet: hâkim olış, hâkim olma hali.
halbuki: oysa ki.
haşiye: dipnot.
hayır: sevap, iyilik.
hukmüne: yerine.
İstidat: kabiliyet, yetenek.
istiklâl: bağımsızlık, hürriyet.
kakın: fakat.
kalîb-i kalb: kalbin en derin kısmı, kalbin dibi.
kesb etmek: kazanmak.
kudsî: mukaddes, kutlu.
lâkin: fakat.
mana: anlam.
menetmek: engel olmak.
mesela: misal olarak.
milliyet: millî hususlar.
misafirperver: misafirden hoşlanır.
mustahsen: güzel görülen.
nükte: ince ve derin anlam.
ruhen: mana bakımından.
sır: gerçek.
sual: soru.
taciz etmek: rahatsız etmek, sıkıntı vermek, incitmek.
tahrik: hareket geçmeye sebep.
talebe: öğrenci.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
tövbekâr: tövbe eden, tövbe edici.

"İşte şu âdetimiz [1] قَدْ أَكَلَ الدَّهْرُ عَلَيْهَا وَشَرِبَ Neden şu âdet-i müstemirreyi tezyif ediyorsun?"

Cevap: Evvelâ: İlim azizdir, zelil etmek istemem. Hem de size göstermek isterim ki, bir kısım ehl-i ilm vardır ki; dünyaya tenezzül etmez ve sanat-ı ilmi, medar-ı maişet etmez. Talebe ise, cerrar ve seeleden ayndır.

Sanıyen: Vazifelerinde ihmal ile kanaat gösteren ve maaşlarıyla kanaat edemeyen, harcırahları, ellerini mısafirlikten çektirmemiş olan bazı memurlara fiilen nasihat etmek isterim.

Salisen: Varidat-ı zulmiyeleri kesilmiş olan bazı büyüklere, zulumat-ı zulme sapıp pek geniş açtığı masarifin kapısının seddine yol gösteriyorum.

Rabıan: Millet içinde seyahat edenler, acaba millet için mi veyahut keyif için midir? Bir mizan göstermekle, hile ve hamıyete bir mihenk gösteriyorum.

Sual: "Sen halkın ihsanına mâni oluyorsun. Acaba bundan sahavetin tezyifi çıkmaz mı."

Cevap: İhsan, ihsandır. Eğer nev'e olsa veya muhtaca ve fakire olsa, sahavet, o vakit tam sahavettir; eğer millet için olsa, yahut milleti tazammun eden bir ferde olsa, güzeldir. Şayet, muhtaç olmayan şahsa olsa, şahsı tembel eder, çingeneliğe alıştırır. Elhâsıl; millet bâkîdir, fert fânî [2] اَلْمِلَّةُ بَاقِيَةٌ وَمَا اَمَدَّهَا؛ وَالْفَرْدُ فَانٍ وَمَا يَتَمَثَّلُهُ

1 Asırlarca böyle devam ettı

2. Millet kendisine kuvvet veren her şeyle beraber bakî fert ise kendisinin aksettiği şeylerle beraber fanîdir

adet-i müstemirre. devamlı olan alışkanlıklar
adet. alışkanlık.
aksetmek. yansımak.
asır: yüzyıl.
azız: yüce
bakı: kalıcı ve devamlı
cerrar: dilenci, para toplayan
ehl-i ilm: ilim sahipleri
elhâsıl: kısacası, netice olarak, özetle
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
fanı: geçici
fert: birey
fert: kişi
fiilen: fiile, davranış ve hareketle
hamıyet: gayret.
harcırah: yol harcı, yol parası, yol masrafı için verilen para, yolluk.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
ihmal: yenne getirmemek
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ilm: bilme, bilgi
kanaat etmek. yetinmek.
kanaat göstermek: yetinmek.
keyif: arzu, heves, istek.
kuvvet: güç, kudret.
mani: engel
masarif: masraflar
medar-ı maişet: geçim kaynağı
mihenk: ölçü, tartı
millet: halk, ulus
mizan: ölçü.
muhtaç. ihtiyacı olan
nasihat etmek. öğüt vermek.
nev: tür, taife.
rabıan: dördüncü olarak.
sahavet: el açıklığı, cömertlik.
salisen. üçüncü olarak.

sanat-ı ilmi. ilmindeki ustalık
sanıyen: ikincisi
sed: kapanmak
seele: dilenci, dilenerek geçinen
seyahat. yolculuk, gezi
sual: soru
şahıs: kişi, kimse, fert.
talebe: öğrenci.
tazammun etmek. içine almak, içermek.
tenezzül etmek: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etmek, alçalmak.
tezyif etmek: küçük görmek, alay etmek.
tezyif: küçük görme, alay etme
vakıt. zaman
varidat-ı zulmiye: zulum yapılarak elde edilen gelir, servet.
vazife: görev
zelil etmek. aşağılamak, alçak, düşük, hakir görmek.
zulümat-ı zulme: zulum karanlığı.

Sual: ماتَقُولُ فِي الاحْسانات الشَّخْصِيَّةِ فِي السَّلَفِ أُمناء الْأُمَّةِ وَرُشَدائِها وَسُيُوفِ الدَّوْلَةِ وَصَلاحِها تَحَلَّتِ الْعُثُوسِيَّةُ بِمَكارِمِها بِإِهْداءِ عَشْرَةِ دَنانِيرَ لِشِعْرٍ لا يُوازِنُ شَعِيرَةً [1]

Cevap: [HAŞİYE] فِيهِ مَا فِيهِ... مَعَ أَنَّها بِالْتِّها قَدانْحَرَتْ إِلَى النَّوْعِ وَالْمِلَّةِ لِأَنَّ اللِّسانَ الَّذِي خَدَمَهُ الشِّعْرُ حَيْطُ الْمِلِّيَّةِ مَعَ أَنَّ هٰذَ الزَّمانَ هُوَ الَّذِي كَشَفَ عَنْ اِحْتِياجِ الْمِلِّيَّةِ وَفَتَحَ الْبابَ لِهٰذَا الْمَقْصَدِ الْعالِي [2]

Sual: "Mütegallıp başlar, kendi kendilerine düştüler. Zulmun kapısı, onlann yuzlerine karşı kapatıldı. Duşenlere ayak vurulmaz Sekeratta olanlan bırak kendi hâline, sekeratını tamam etsın "

Cevap: İsterim ki, meşrutiyet ve hürriyet-i şer'iyenin sünnetini onlara ezber ettireyım.

Eğer ölmedilerse, temessül etsinler Evet, yalnız ıstıbdadın kuvveti ile terbıye olan başlar, bilistihkak duştuler Lâkin, içlerinde gayet hamiyetli adamlar var, onlara teşekkür edenz, bazı mutekâsil var, onlardan şikâyet ederiz, bazı mütehayyir, müntereddit var, onlan irşat etmek

HAŞİYE: Şu ibare, kendine hediye olunan ve mevzuun fabrıkasından çıkan yerli bir uslûbu gıymıştır

1- Ummetin eminlen doğru yolda olanlan devletun kılıçlan ve duzgun gıtmesinin sebeplen olan salih geçmişlerimız arasında yapılan şahsı ihsanlar ıçın ne dıyorsun? Bir arpa tanesıne degmeyen bır şıır ıçın on altının verılmesındekı comertlıgın yuzu cırkın gorunuyor

2. O oyle olmakla bırlıkte netice ıtıbarıyla, o ihsanlar yıne nev e ve mıllete mal olmuştur Çunku şıırın hızmet ettıgı lısan, mıllıyetın ıpıdır Ustelık bu zaman, mıllıyete olan ihtıyacı ortaya cıkarmış ve bu yuce gayeye kapı açmıştır

bilistihkak. lâyıkıyla lıyakatı olarak hakkıyla hak ederek.
comertlik: eli açıklık.
emin: güvenilen, emniyet edilen
gaye: amaç, maksat.
gayet: son derece.
hâl durum.
hamiyet: gayret.
haşiye. dipnot.
hizmet. bir ugurda bir ışın yapılması ıçın çalışma
hurriyet-i şer'iye: dinî hurriyet.
ibare: bir fikrı anlatan bır veya bırkaç cumlecık yazı
ihsan. bağışlama, ikram etme, lutuf
ihtiyaç gerekli şeyler
irşat etmek. doğru yola yoneltmek aydınlatmak.
ıstıbdat. kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfî baskıcı yonetim zulum ve tahakkum
itibarıyla yonüyle bakımından
lâkin fakat.
lısan: dil
meşrutiyet bır hukumdarın baş kanlıgı altındakı mıllet medısı ıle ıdare edılen devlet sıstemı.
mevzuun konunun
mıllıyet. mıllete meydana getıren unsurlar
mütegallıp galebe eden zorba alçakçasına alçak olana yakışır şekılde hâkım olan
mütehayyir: hayrete duşen şaşıran
mütekâsil: uşenen uşengeç, tembel
müteredd: ıkı şey arasında gıdıp gelen, kararsız olan, tereddutte kalan
netice. sonuç.
nev: tür
salih: dının emır ve yasaklanna uygun hareket eden, Allah ın sevgili kulu
sekerat: olmek uzere olan bir kışı nın kendınden geçmesı
sual soru.
sünnet. gerekli olan şeyler
temessül etmek. bir şeyın bir yerde suret ve mahıyetını aksettırmesi benzeşme cısımleşme şekıllenme.
terbıye eğıtme yol gosterme
teşekkür etmek. yapılan bır yıllık karşısında mınnet memnunıyet ve şukur ıfade etme şukretme
ummet: hak dıne davet etmek ıçın Allah tarafından kendılenne peygamber gondenlen ve bu peygambere ınanıp baglanan cemaat, topluluk
üslup: tarz şekıl
zulum: haksızlık, eziyet.

isteriz; bazı ölmüşler var, miraslarını muhafaza etmek isteriz; tâ yeni çıkmalar almasınlar.

نَعَمْ، اِنَّ بَيْنَهُمْ حُمَاةً لِلْمِلِّيَّةِ فَنَشْكُرُهُمْ، وَمُتَكَاسِلِينَ فَنَشْكُرُهُمْ،
وَمُتَحَيِّرِينَ فَنُرْشِدُهُمْ، وَاَمْوَاتًا فَنُحَافِظُ عَلَى مِيرَاثِهِمْ
لِئَلَّا يَأْخُذَهُ مَنْ ...[1]

Sual: "Ne demek?"

Cevap: Korkuyorum; ehliyetsizlikle beraber, teşeyyuh veya necabeti dava edenler, aşair içinde o ruesalara kardeşlik dava ederek miraslarını alsınlar, ıkı başlı bır belâ kesilsinler. Zıra sizdeki cehalet-i avra ve itaat-i amyâ, ağalıyet ve tahakküme tenasuh hukmünü verir. Guya ağalıyet suretiyle ölse, efendilik kalıbıyla veyahut teşeyyuh cısmiyle veya asılzadelik şekliyle hayatlanacaktır. İşte, benim maksadım; o meylü'l-ağalık ve meyl-ı tahakkum ve meyl-ı riyaseti öyle oldüreceğım, kıyamete kadar haşrolmasın.

Sual: "Sen eskiden umum şeyhlere muhabbet, hatta müteşeyyıhlere de husnuzan ederdin. Neden şimdi bid'aya düşmüş bir kısım müteşeyyihlere hücum ediyorsun?"

Cevap: Bazen adavet, şıddet-i muhabbetten gelir. Evet, nefsim ıçın onları ne kadar severdim, nefs-i İslâmiyet ıçın bın derece daha zıyade onlara âşıktım.

1 Evet, aralarında milliyetin koruyucuları var; onlara teşekkür ediyoruz. Tembel olanlar var; onları şikâyet ediyoruz. Şaşkın olanları var; onlara yol gösteriyoruz. Ölü olanları var; onların miraslarını koruyoruz. Tâ ki ... kimseler almasınlar.

adavet: düşmanlık.
ağalıyet: ağalık.
asılzade: asıl soydan gelme.
aşair: aşıretler, kabileler.
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil.
belâ: musibet, gam, keder, afet.
bid'a: aslında dinde olmayıp, ona sonradan dahil edilen âdetler.
cehalet-i avra: tek gözlü cehalet, dünyayı görüp âhireti düşünmemek.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehliyetsizlik: bilgisizlik, tecrübesizlik, ehil olmamak.
güya: sanki, sözde.
haşrolmak: tekrar hayatlandırmak.
hücum etmek: saldırmak.
hükum: yargı.
husnuzan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma; müspet düşünme.
itaat-i amyâ: körü körüne boyun eğmek.
kıyamet: Dünyanın sonu, varlığın bozulup dağılması.
maksat: gaye.
meyl-i riyaset: reislik etme isteği.
meyl-i tahakkum: başkalarına hükmetmeye yöneliş.
meylü'l-ağalık: ağa olma isteği.
milliyet: milleti meydana getiren unsurlar.
miras: atadan evlâda kalanlar.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhafaza etmek: korumak.
müteşeyyih: şeyhlik taslayan.
necabet: necîplik, asalet.
nefis: hayat, ruh, can.
nefs-i İslâmiyet: İslâmiyet'in hayatı, canı.
ruesa: reisler.
sual: soru.
suret: biçim, şekil.
şeyh: tarikat önder.
şiddet-i muhabbet: sevginin aşırı olması.
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tenasuh: birbirine nasihat etme, birbirine öğüt verme.
teşekkür etmek: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifâde etme, şükretme.
teşeyyuh: şeyh olduğunu iddia etme, şeyhlik taslama.
umum: bütün, genel.
zıyade: çok, fazla.

وَلَقَدِ انْتَقَشَ فِي سُوَيْدَاءِ قُلُوبِهِمِ الطَّاهِرَةِ الصَّنْعَةُ الرَّبَّانِيَّةُ

وَفِي حَلَدِهِمْ ضِيَاءُ الْحَقِيقَةِ (HAŞİYE) [1]

نَدِيمَانْ بَلَاهَا خُورُدَنْدْ رَفْتَنْدْ * تَهِي خُمْخَانَهَا كَرُدَنْدْ وَ رَفْتَنْدْ [2]

Lâkin, onların asl-ı esas-ı mesleği, kulûbun tenvîri ve raptı, yanı fazîlet-i İslâmiye üzenne sulûk, yanı hamıyet-ı İslâmiye ile tehattum, yanı İslâmiyet için hayatta zühd ve ravhı terk, yanı ıhlâs için terk-ı menafı-ı şahsî, yanı tesis-ı muhabbet-i umumiyeye teveccüh, yanı ittıhad-ı İslâmıyeye hizmet ve ırşat.

فَتَأَسَّفًا قَدْ أَسَائُوا مُتَّكِئِينَ وَتَكَاسَلُوا فِي خِدْمَتِهِمْ فَحِينَئِذٍ

أُرِيدُ تَحْوِيلَ هِمَمِهِمْ إِلَى مَخْرِيهَا الْحَقِيقِيِّ الْقَدِيمِ [3]

Sual: "Daima ittıhad-ı İslâm'dan bahsedersin. Sen bize tarif et."

Cevap: İkı Mekteb-i Musibet Şahadetnamesi ismındekı eserımde tanf etmışım, şımdi ılende o kasr-ı muallânın bir taşını, bir nakşını göstereceğim. İşte, Kâbe-i saadetımız olan ittıhad-ı munevver-i İslâm'ın Haceru'l-Esved'i Kâbe-i Mükerreme'dir ve dürre-i beyzası Ravza-i Mutahhara'dır, Mekke-ı Mukerreme'sı Cezıretü'l-Arab'dır, medîne-i medeniyet-i münevveresi tam hürriyet-i şer'iyeyi tatbık eden Devlet-i Osmanıyedir.

HAŞİYE: Şu üslûp, bir silsilenin mübarek hırkalarının parçalarından dikilmıştır. Yanı, Şah ı Nakşıbend, Imam-ı Rabbanî, Halıd Zıyaeddin, Seyyid Taha, Seyyid Sıbğatullah ve Seyda gıbı evlıyaya işaret var.

1- Onların temiz kalblerinin göz bebeğinde Rabbanî boya, gönüllerinde de hakikat ışığı nakşolmuştur.

2- İlâhî aşk şarabını içerek kendilerinden geçen ehl-i hak göçüp gitti, şu dünya mısafirhanesi bomboş kaldı.

3- Ne yazık ki, hizmetlerinde tembellik göstererek yan gelip yattılar. Şımdi ise, ben hımmetlerını eskı gerçek mecrasına çevırmek ısteyorum.

asl-ı esas-ı meslek: tutulan yolun özü, aslı.
bahsetmek: anlatmak.
Cezıretu'l-Arab: Arabıstan yarımadası.
Devlet-i Osmanıye: Osmanlı Devletı.
dürre-i beyza: parlak ıncı.
ehl-i hak: hak ehlı, ımanı, islâmıyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan.
evliya: velıler, ulular, Allah dostları.
fazîlet-i İslâmiye: İslâm dınının güzellıklerı.
Haceru'l-Esved: Kâbe'de bulunan meşhur sıyah taş.
hamıyet-i İslâmiye: İslâmıyetı mudafaa ve savunma gayretı.
haşiye: ek, ılave.
hımmet: yardım, ıhsan, lütuf, gayret.
hürriyet-i şer'iye: dının öngörduğu dine uygun olan hurrıyet.
ıhlas: samımıyet, durusduk, doğruluk.
ilâhî: Allah'la ılgılı, Cenab-ı Hakka daır.
irşat: doğru yola yonelterne, aydınlatma.
ittıhad-ı İslam: İslâm bırlığı, panıslamızm.
ittıhad-ı İslâmiye: Müslümanların ortak gayede bırleşmelerı.
ittıhad-ı münevver-i İslâm: İslamın aydınlık bırlıgı.
Kâbe-i Mükerreme: Büyuk, yüce ulu Kâbe, hurmet ve tazım edılen Kâbe.
Kâbe-i saadet: muduluk bannağı evi.
kasr-ı muallâ: yuce saray.
kulub: kalbler.
lâkın: fakat, ama.
mecra: yol.
medîne-i medeniyet-i münevvere: aydınlık medenıyet uygarlık şehrı.
Mekke-i Mukerreme: keremlı, azız, mukaddes Mekke şehrı.
mekteb-ı musibet: sıkıntı okulu.
mısafirhane: mısafırlerın kaldıgı ev, geçıcı bekleme yerı.
mübarek: bereketlı, uğurlu.
nakış: işleme, süs.
nakşolmak: işlenmış olmak.
Rabbanî: terbıye edıcı, besleyıp buyuten Allah'a aıt.
rapt: bağlama, bağlanma, lıştırme.
ravh: rahatlık.
Ravza-i Mutahhara: Peygamber Efendımızın (a.s.m.) Medîne'dekı mubarek kabr-ı şerıfleri.
silsile: bır bırını takıp eden.
sual: soru.
sülûk: belırlı bır gruba gırme, bır yolu takıp etme, bır tarıkate bağlanma, manevî terakkı merteberlerınde devam etme.
şahadetname: dıploma.
tarif etmek: anlatmak.
tatbik etmek: yerıne getırmek, uygulamak.
tehattum: pek luzumlu olmak.
tenvîr: aydınlatma.
terk etme: bırakma, vazgeçme.
terk-i menafi-i şahsî: kendıne aıt faydalardan vazgeçmek.
tesis-i muhabbet-i umumiye: umumî sevgının sağlanması.
teveccüh: yonelmek.
üslûp: ıfade tarzı.
zühd: her türlü zevke karşı koyarak kendını ıbadete verme, dünyadan el etek çekme, dunyaya değer vermeyıp ahıreti düşünme.

Eğer İslâmiyet millîyetini ve ittihad-ı İslâm'ın taşını ve nakşını istersen işte, bak:

(1) Hayâ ve hamiyetten neş'et eden cıvanmerdâne humret,

(2) hürmet ve merhametten tevellut eden masumâne tebessüm,

(3) fesahat ve melâhattan hâsıl olan ruhanî halâvet,

(4) aşk-ı şebabîden, şevk-ı baharîden neş'et eden semavî neşe,

(5) hüzn-ı gurubîden, ferah-ı seherîden vücuda gelen melekûtî lezzet,

(6) hüsn-i mücerretten, cemal-i mücellâdan tecelli eden mukaddes ziynet, (HAŞİYE 1) birbiriyle imtizaç edip, ondan çıkan levn-i nuranî, ancak o şark ve garbın kâb-ı kavseyni olan Kâbe-ı saadetinin tak-ı muallâsının, kavs-i kuzahının, elvan-ı seb'asının lacivert levninin timsalı, belki şu levnin manzarası, bir derece irae edilebilir. Lâkin, ittihat cehil ile olmaz. İttihat, imtizac-ı efkârdır. İmtizac-ı efkâr, marifetin şua-ı elektriği ile olur.

Sual: "Neden eskiden sükût ettin."

Cevap: لِأَنَّ ٱلْإِسْتِبْدَادَ كَانَ مَانِعًا لِلْاِتِّحَادِ فَكُنْتُ سَكَتُّ عَلَىٰ حَمْرِ ٱلْعَصَىٰ (HAŞİYE 2) (1)

HAŞİYE 1: Şu müselsel üslûptaki fikralar, her biri İslâmiyetin bir şuaına, bir hüsnüne, bir seciyesine, bir rabıtasına, bir temeline işarettir.

HAŞİYE 2: Lisan-ı Arabinin elzemiyetini düşündüğüm vakitte söylemişim.

---

1. Çünkü istibdat ittihada engeldi. Bu yüzden ben de seksek ağacının kırılan üzerinde (dudaklarımı kemirircesine) sabrediyordum.

---

aşk-ı şebabî: Gençlikte bulunan gençliğe ait aşk, gençlik aşkı
cehil: cahillik, bilgisizlik.
cemal-ı mücella: parlak yüz.
cıvanmerdane: Sözünde sağlam, iyilik sever, kahramancasına.
elvan-ı seb'a: yedi ana renk.
elzemiyet: daha lüzumlu olmak.
ferah-ı sehem: seher ferahlığı.
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması.
fıkra: yazıda bir bahis, paragraf, kısa haber, küçük hikâye.
garp: batı.
halâvet: tatlılık, şırınlık.
hamiyet: gayret.
hâsıl olmak: meydana gelmek, çıkmak, husule gelmek.
haşiye: dipnot.
haya: Allah korkusu ile günahtan kaçınma.
humret: utanmaktan hâsıl olan kırmızılık.
hürmet: nâyet, ihtiram.
hüsn-i mücerret: gözle görülmeyen, elle tutulmayan güzellik.
hüsün: güzellik.
hüzn-i gurubî: batış, kayboluş hüznü.
imtizac-ı efkar: fikirlerin kaynaşması.
İmtizaç etmek: kaynaşmak, uygun ve mutabık olmak, mezcolmak, uyuşmak, iyi geçinmek.
irae etmek: göz önüne koymak, göstermek.
İslâmiyet: Müslümanlık.
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
ittihad-ı İslam: İslâm birliği, panislamizm.
İttihat: bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, aynı noktada birleşme.
kab-ı kavseyn: iki yay mesafesi.
Kabe-i saadet: mutluluk evi.
kavs-i kuzah: gök kuşağı.
kor: dumansız ateş.
lâkin: fakat.
levn-i nuranî: nurânî parlak renk.
levn: renk.
lezzet: zevk, haz, keyif.
Lisan-ı Arabî: Arap dili.
manzara: görünüş, levha.
marifet: bilgi, bilme, tanıma, hüner, anlatma, ovma, ustalık.
masumane: saf, temiz, masumca.
melahat: güzellik.
melekûtî: ruhların ve meleklerin âlemiyle ilgili, asıl yönüne ait.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
millîyet: milleti var eden unsurlar.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
müselsel: birbirine bağlı, arka arkaya gelen.
nakış: işleme, süs.

neş'et etmek: meydana gelmek, oluşmak, çıkmak.
rabıta: iki şeyi birbirine bağlayan, bağ, ilgi, münasebet.
ruhanî: gözle görülmeyen, elle tutulamayan.
sabretmek: dayanmak.
seciye: iyi huy, karakter.
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî.
sual: soru.
sükût etmek: sessiz kalmak, susmak.
şark: doğu.
şevk-i baharî: bahar neşesi.
şua-ı elektrik: elektrik ışını.
şua: ışın.
tak-ı mualla: yüksek kubbe.
tebessüm: gülümseme.
tecellî: görünme, yansıma.
tevellüt etmek: doğmak, ortaya çıkmak.
timsal: suret, resim, sembol, simge.
üslûp: ifade tarzı.
vakit: zaman.
vücut: var olma, varlık.
ziynet: süs, bezek.

Sual: "Bid'alara düşen şeyhlere, hücum hatardır; içlerinde evliya bulunur."

اَلاَ تَخَافُ اَنْ تُصِيبَهُمْ جَهَالَةٍ فَتُصْبِحَ عَلٰى مَا فَعَلْتَ مِنَ النَّادِمِينَ (1)

Cevap: اِنَّ الْمَوْلٰى جَلَّ جَلاَلُهُ قَدْ وَسَمَ بِقُدْرَتِهِ عَلٰى جِبَاهِهِمِ الرَّفِيعَةِ نَقْشَ الْحَقِيقَةِ وَمُرَادِى اَنْ اُرْشِدَ مَنْ طَاشَ فَهْمُهُ مِنْ ذٰلِكَ النَّقْشِ (HAŞİYE) (2)

Evet, benim hücumum onlann aleyhinde değil, lehlenndedir; tâ ki onların suretiyle kendini gösteren bazı ehliyetsiz, onlann kıymetini tenzil etmesin.

Beni tehdit ile vazgeçiremezler. Azm-ı kat'î ile maksadımın yoluna tesadüf eden her bir mehalike gireceğim. Şu hayat-ı dunyeviyeyi, edna bır Ermeni, milleti için feda ettiği hâlde; ben kı, şu hayat ile alâkam pek zayıf, bahusus yedı defadır şu hayat elımden uçacaktı, emaneten elımde bırakılmış, bunu vermekten minnet etmek hakkım değildır. O ruh kafesten ağaca uçmak, akıl re'sten ye'se kaçmak istediklen hâlde, ileride feda için ibka edildı. Bu hayat ile tehdıt etmek hıçtır; kaldı ki, hayat-ı uhreviye ile tehdıt ediyorlar. Ondan da hiç minnet çekmem. Şımdıkı, nâr-ı teessüfle muhtenk bır ruh, olsun,

HAŞİYE: Mürşıtler şu tekkede, yanı bu ıbarede toplanmışlar, zıyaret etmeden geçme. Yanı, hem Mevlevî, hem Kadrî, hem, Nakşî, hem Bektaşîye ışaret var.

1- Bilmeyerek onlara kötülük edip sonra da yaptıgına pışman olmaktan korkmuyor musun?

2- Aziz ve Celîl olan Allah kudretiyle onlann yuksek alınlanna hakıkat naksını vurmuştur. Maksadım bu naksı doğru olarak anlamayan kımselen ırşat etmektır.

alaka: ılgı, bağ
aleyhinde: karşısında
azız: yuce
azm-ı kat'ı: kesin kararlılık
bahusus: özellıkle.
Bektaşı: Hacı Bektaş-ı Velî tarıkatıne mensup kışı
bid'a: aslında dınde olmayıp, ona sonradan dahil edilen adetler
celîl: guzel
defa: kere
edna: basit sıradan
ehliyetsiz: yetkısız bılgısız.
emaneten: gen alınmak uzere bırakılan
evliya: velîler ulular Allah dostlan
feda: gozden çıkarma ugruna verme
hakıkat: gerçek.
halde: durumda.
haşiye: dıpnot.
hatar: tehlıke zarar
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
hayat-ı uhreviye: ahıret hayatı
hayat: yaşayış yaşama
hucum: saldırma.
ıbare: bır fıkrı anlatan bır veya bırkaç cumlecık yazı
ıbka edilmek: ayakta tutmak, devam ettırmek.
ırşat: doğru yola yonelterne, aydınlatma.
ışaret: gosterme bildırme.
Kadrî: Abdulkadır-ı Geylânî hazretlennın yolunda olan onun tarıkatıne mensup olan.
kıymet: değer
kudret: kuvvet güç.
leh: bınnın faydası ıçın yapılan hareket.
maksat: gaye.
maksat: gaye
mehalık: tehlıkeler helâketler
Mevlevî: Mevlevîlık tarıkatıne mensup kımse.
mınnet çekmek: bır yılıgın yuku altında kalmak ezılmek.
mınnet etmek: boyun egip yalvarmak
muhterik: yanan yanmış
mürşıt: ırşar eden doğru yolu gosteren rehber kılavuz.
nakış: ışleme susleme
Nakşî: Hz. şah-ı Naksıbendî'nın kurdugu tarıkat ve bu tarıkate mensup olan
nar-ı teessüf: uzuntu ateşı.
re's: baş kafa
ruh: cevher can
sual: soru.
suret: bıçım şekıl
şeyh: tarıkat onderlen.
tehdıt etmek: korkutmak, gozdagı vermek.
tehdıt: korkutma gozdağı verme
tekke: tarıkat evi, zıkır yerı.
tenzil etmek: duşurmek, ındırmek.
tesadüf etmek: rast gelmek rastlamak
yeıs: umutsızlık elem keder

onlann bedduasıyla cehennemde yansın! O teessüf ateşini içinden çıkarmakla, vicdan, maksattan bir firdevsi tazammun ettiği gibi, hayal dahi emelden bir cenneti teşkil edecektir. Umumun malûmu olsun ki, iki elimde iki hayatımı tutmuşum, iki hasım için iki meydan-ı mübarezede iki harb ile meşgulüm. Tek hayatlı olan adam meydanıma çıkmasın.

Suâl: "Şimdiki şeyhlerden ne istersin?"

Cevap: Daima onlann demdemelerinin mevzuu olan ihlâsı, hem de tekke denilen manevîleşmiş kışlalarda tarikat denilen ruhanîleşmiş askerlikte ona murabıt olduklan cihad-ı ekberi ve terk-i iltizam-ı nefsi, hem de onlann şiarı olan zuhdün manası olan terk-i menafi-i şahsiyeyi, hem de daima iddiasında bulunduklan ve mizac-ı İslâmiyet'in mâyesi olan muhabbeti isterim. Zira onlar, bizi istihdam ederek ücretlerini almışlar; şimdi bize hizmet etmek borçlandır.

Suâl: "Nasıl olsunlar?"

Cevap: Ya başlanmızdan kalksınlar, yahut inat, gıybet ve taraftarlığı mabeynlerinden kaldırsınlar. Zira, bir kısım dalâlet ve bıd'at fırkalarının teşekkülüne bazı bid'atkâr müteşeyyihler sebebiyet vermiştir.

Suâl: "Nasıl birbiriyle ittihat ve ittifak edecekler? Hâlbuki, bazılan bazılarını münkirdir. Onlann dusturlanndandır ki, münkir ile muhabbet, belki ünsiyet dahi haramdır. İnkâr meselesi muhımdır.

beddua: bir kımsenın kotulüğü ıçın edilen dua
bid'a: aslında dınde olmayıp, ona sonradan dahil edilen adetler.
bid'atkar: dınde olmayanlan koymak isteyenler
cihad-ı ekber: nefsle yapılan mücadele
daima: sureklı.
dalalet: ımanı ve Islâmıyetten ayrılmak sapmak
demdeme: hıddetlı söz hoşa gıtmeyen söz avaz, sınek vızıltısı.
dustur: kanun kaıde kural
emel: şıddet arzu ümıt.
fırka: grup parti.
firdevsi: cennetle ılgılı cennete aıt.
gıybet: dedikodu
halbuki: oysa kı
haram: Islamıyetçe yasaklanan ışler
harb: savaş cenk.
hasım: duşmanı.
hızmet: bır ugurda bır ışın yapılması ıçın çalışma
iddıa etmek: bir fikri ısrarla savunmak dava etmek.
ihlas: samımıyet, durusduk doğruluk.
inat: bır konuda ısrarlı olma sozunde ayak direme
ınkar: reddetme ınanmama.
istihdam etmek: bir hizmette kullanmak çalıştırmak.
ittifak etmek: birleşmek, fikir bırlıgı etmek.
ittıhat: bır olma bırleşme aynı fıkırde olma aynı noktada bırleşme
mabeyn: ara
maksat: gaye
malum: bılınen.
mana: anlam
manevi: ruha yonelık, ıçe donük.
maye: maya temel esas öz.
meselе: konu sorun
meşgul: bır ışle ugraşan, ış gormekte olan kımse
meydan-ı mubareze: kavga döguş meydanı
mızac-ı Islamıyet: Islamıyetın özelliği nıtelıgı
muhabbet: sevgı sevme.
murabıt: bağlı.
muhım: onemlı ehemmıyetlı
munkır: Allah ın varlıgını kabul ve tasdik etmeyen ımansız dınsız.
muteşeyyih: şeynlik taslayan.
ruhanı: gozle gorulmeyen elle tutulamayan
sebebıyet: sebep olmak.
sual: soru
şeyh: tankat onderlerı
şiar: prensıp ışaret alamet ışaret ız ayırt edıcı yı adet.
tarikat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edecegı terbıye usul ve yolu seylr u sülük sırasında tutulan yol.
tazammun etmek: ıçıne almak ıçermek.
teessüf: uzulme acı duyma
tekke: tankat evi, zıkır evi
terk-i iltizam-ı nefsi: nefsın taraftarlıgını terk etmek.
terk-i menafi-i şahsiyeyi: kısısel faydalann terk edılmesı
teşekkul: şekıllenme meydana gelme
teşkil etmek: meydana getırmek.
umumun: herkesın.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vicdan: ıyıyı kotuden hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan
zıra: çünku.
zuht: her turlü zevke karşı koyarak kendını ıbadete verme dunyadan el etek çekme dunyaya deger vermeyip ahıreti dusunme.

Cevap: Oyleyse size şoyle bir hıtap etmek hakkımdır. Ey Dıvaneler! İşıtmedınız mı, anlamamış mısınız kı, (1) اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ bır namus-ı İlâhîdir; veya korleşmiş mısınız kı, görmüyor musunuz kı,

(2) لَا يُؤْمِنُ اَحَدُكُمْ حَتّٰى يُحِبَّ لِاَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

bır düstur-ı Nebevîdır. Acaba şu sıdk ve kızb mabeynınde mütereddıt olan ınkâr meselesi, nasıl oldu şu ıkı esas-ı azîm ve metîne nâsih olabıldı? Bu ınkâr meselesi doğru olsun, Allah'ın kelâmı değil kı, mensuh olmasın. İşte, zaman onu nesheder. Zaran faydasına galebesi, neshine fetva verir. Mensuh ile amel caiz değildir.

Sual: "Belkı bırbırleryle adavetlerı, bırbırınden gördukleri nameşru bazı ef'al içindır."

Cevap: Acaba ne cıhetle, ne ınsafla, ne suretle, Suphan Dağı kadar ağır ve büyük olan ıman ve Islâmıyet ve insanıyet ve cınsıyet sebebıyle hâsıl olan muhabbet, şoyle çocuğun bahanesıyle bazı nameşru harekât vesılesınden mütehassıl olan adavete karşı hafıf ve mağlûp olmuştur? Evet, muhabbetı ıktıza eden İslâmıyet ve insanıyet, Cebel-i Uhud gibidir; adavetı ıntaç eden esbap, bazı küçük çakıl taşlan gibidir. Muhabbetı adavete mağlûp ettıren adam, nazar-ı hakıkatte Cebel-i Uhud'u bır çakıl taşından aşağı derecesıne ındırmek kadar ahmakane hareket etmıştır. Adavetle muhabbet, zıya ıle zulmet gıbı ıçtıma edemez. Adavet galebe çalsa, muhabbet mümâşata ınkılâp eder; muhabbet galebe çalsa, adavet terahhum

1- Mü'mınler ancak kardeşlerdır. (Hucurat Suresi 10.)

2- Bınnız kendısı ıçın ıstedıgı şeyı kardeşı ıçın de ıstemedıkçe tam ıman etmış olmaz. (*Müslim*, İman, 71; *Buhari*, İman, 7.)

adavet: duşmanlık.
ahmakane: ahmakçasına. ahmak olana yakışır şekılde akılsızca.
amel: ış, fıl, eylem.
bahane: sebep.
caiz: dınen yapılmasında sakınca olmayan. mubah olan fıl ve davranışlar olabılır olur.
Cebel-i Uhud: Uhud dağı.
cıhet: yon.
cınsıyet: aynı cınsten olus.
dıvane: delı.
dustur-ı Nebevi: peygamberın bıldırdıgı kural.
ef'al: ışler. ameller.
esas-ı azîm: buyuk temel.
esbap: sebepler.
fayda: kar.
fetva: olur.
galebe çalmak: yenmek, ustun gelmek.
galebe: yenme, ustunluk.
harekat: hareketler. davranışlar.
hareket etmek: davranmak.
hasıl: meydana gelen. çıkan, husule gelen.
hıtap etmek: söz soyleme topluluga veya bınsıne karşı konuşma.
ıçtıma etmek: toplanmak, bır araya gelmek.
ıktıza etmek: gerekmek, gerekılık.
ıman: ınanç.
ınkar: reddetme. ınanmama.
ınkılâp: bır hâlden dıger bır hâle geçme.
ınsaf: hakkı gozeterek bakmak.
ınsanıyet: ınsanlık.
ıntaç etmek: netıce vermek. dogurmak.
Islamıyet: Muslumanlık.
kelam: soz, konuşma.
kizb: yalan. yalan soyleme.
mabeyn: ara.
mağlup: yenılen. kaybeden.
mensuh: hukmu kaldınılmış. hukumsuz kalmış. nesholmuş.
mesele: konu. sorun.
metin: guclu. sağlam. dayanıklı.
muhabbet: sevgi. sevme.
Mü'min: ıman eden. ınanan.
mümaşat: gosteriş. nıya. maslahat. ıcabı hoş geçınmek.
mutehassıl: hasıl olan. meydana gelen.
müterednıd: ıkı şey arasında gıdıp gelen. kararsız olan, tereddutte kalan.
nameşru: dine uygun ve helal olmayan. kanunsuz. uygunsuz.
namus-ı İlahi: Allah'ın koyduğu kanun.
nasih: ıptal eden. hukumden kaldıran.
nazar-ı hakıkat: gerçek fikir.
neshetmek: hukmunu kaldırmak.
nesih: kaldırmak.
sıdk: dogruluk, gerçeklik, kalb temizligi.
sual: soru.
suret: bıçım, şekıl.
terahhum: acıma. merhamet etme. şefkatte bulunma.
vesile: bahane. sebep.
Zararı: zıyan. kayıp, eksıklık.
zıya: ışık.
zulmet: karanlık.

ve acımaya inkılâp eder. Benim mezhebim; muhabbete muhabbet etmektir, husumete husumet etmektir. Yani, dünyada en sevdiğim şey muhabbet ve en darıldığım şey de husumet ve adavettir.

Sual: "Veli olan şeyhin, müddei olan muteşeyyih ile farkları nedir?"

Cevap: Eğer hedef-i maksadı, İslâm'ın zıya-i kalb ve nur-i fikriyle ittihat; ve mesleği muhabbet ve şıarı terk-i iltizam-ı nefis; ve meşrebi, mahviyet, ve tarikati, hamiyet-i İslâmiye olsa, kabildir ki, bir mürşit ve hakikî şeyh olsun. Lâkin, eğer mesleği, tenkis-i gayr ile meziyetini izhar ve husumet-i gayr ile muhabbetini telkin; ve inşıkak-ı asâyı istilzam eden hiss-i taraftarlık ve meyelân-ı gıybeti intaç eden kendine muhabbeti başkasına olan husumete mütevakkıf gösterilse, o bir müteşeyyih-i müteevviğdir, bir zi'b-ı müteganniimdir; davula bedel, tarikate veya kitaba el vurur kı, bahşiş ve şâbâş alsın. Din ile, dünyanın saydına gider. Ya bir lezzet-i menhuse veya bir tehevvüs-i suflî veya bir içtihad-ı hata onu aldatmış, o da kendisini iyi zannedip, büyük meşayihe ve zevat-ı mübarekeye suizan yolunu açmıştır.

Sual: "Sözlerin iyi, fakat dinleyen nerede? Mesleğin âlî, ittiba edenler aşağıdır."

Cevap: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ۞ مَا لَا يُدْرَكُ كُلُّهُ لَا يُتْرَكُ كُلُّهُ ۞ اَلسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهَوَى (1)

1 Amellerin ancak niyetlerle göredir. (Buhari, Bed'u'l-Vahiy, 1.) • Tamamı elde edilemeyen şey bütün bütün terk edilmez. • Kınama ve ayıplama nefsin gayrimeşru isteklerine uyanlara, selâm da doğru yolda yürüyenlere olsun.

adavet: düşmanlık.
âlî: yüce, yüksek.
amel: iş, fiil, eylem.
bahşış: hediye, ikram.
bedel: karşılık.
gayrimeşru: dine, aykırı, kanunsuz.
hakikî: gerçek.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyeti müdafaa ve savunma gayreti.
hedef-i maksat: ulaşılmak istenen gaye.
hiss-i taraftar: taraftarlık duygusu.
husumet-i gayr: kendi dışındakilere düşmanlık besleme.
husumet: düşmanlık beslemek.
içtihad-ı hata: yanlış hükum.
inkılâp: bir halden diğer bir hale geçme, değişim.
inşıkak-ı asâ: ihtilâf, ikilik, birliğin bozulması.
intaç etmek: netice vermek, meydana getirmek.
istilzam etmek: gerekli görmek, lüzumlu görmek.
ittiba etmek: tâbi olmak, uymak, itaat etmek.
ittihat: bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, aynı noktada birleşme.
izhar: açığa vurma, gösterme.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
lâkin: gerçi.
lezzet-i menhuse: uğursuz, kötülenmiş lezzet.
mahviyet: tevazu, alçak gönüllülük.
meslek: yol, usul, gidiş, sanat, geçim için tutulan yol, sistem; mezhep, maneviyatta tutulan.
meşayih: şeyhler, pîrler.
meşrep: manevî haz ve feyz alınan yol, usul.
meyelân-ı gıybet: dedikodu istegi yönelmesi.
mezheb: tutulan yol, görüş.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
muhabbet: sevgi, sevme.
müddei: iddia eden, davacı, inatçı.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren rehber, kılavuz.
muteşeyyih-i müteevvig: dünyada bir mekân elde etmek için din rehberi gibi davranan.
müteşeyyih: şeyhlik taslayan.
mutevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla var olabilen, duran, bekleyen.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, maksat.
nur-i fikir: fikirdeki aydınlık.
sayd: av, avlama, avlanma.
selâm: barış, rahatlık, esenlik.
sual: soru.
suizan: bir kimse hakkında kötü düşünceye sahip olma, fena, kötü sanma.
şabaş almak: alkışlanmak, beğenilmek.
şeyh: tarikat önderi.
şıar: prensip, nişan, alamet, işaret, iz, ayırt edici iyi adet.
tarikat: Allah'a ulaşmıcı yol.
tehevvüs-i suflî: pis, alçak heves.
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme.
tenkis-i gayr: kendisinden başka herkesi kusurlu görme.
terk-i iltizam-ı nefis: nefse boyun eğmeyi terk etmek.
Veli: Allah'ın dostu.
zannetmek: sanmak.
zevat-ı mübareke: mübarek kişiler.
zi'b-i müteganniim: koyun postuna bürünen kurt.
zıya-i kalb: kalb aydınlığı.

Sual: "Âlem-i İslâm ulemasının ortalarındaki müthiş ihtilâfata ne dersin? Reyin nedir?"

Cevap: Ben, âlem-i İslâmiyet'e gayr-i muntazam veya intizamı bozulmuş bir meclis-i mebusan ve bir encümen-i şûra nazarıyla bakıyorum. Şeriattan işitiyoruz ki, rey-i cumhur budur, fetva bunun üzennedir. Işte şu, bu meclisteki rey-i ekseriyetin naziresidir. Rey-ı cumhurdan maada olan akval, eğer hakikat ve mağzdan hâlî ve boş olmazsa, istidadatın reylenne bırakılır, tâ her bir istidat, terbiyesine münasip gördüğünü intihap etsin. Lâkin, burada iki nokta-i mühimme vardır. (HAŞIYE)

Birincisi: Şu istidadın meyelânı ile intihap olunan ve bir derece hakikati tazammun eden ve ekalliyette kalan kavıl, nefsülemirde mukayyet ve o istidat ile mahsus olduğu hâlde, sahibi ihmal edip mutlak bıraktı, etbaı iltizam edip tamım ettı, mukallıdı taassup edıp o kavlın hıfzı ıçın muhalıflerın hedmıne çalıştılar. Şu noktadan müsademe, muşagabe, cerh ve red o derece meydan aldı ki, ayaklan altından çıkan toz ve ağızlanndan feveran eden duman ve lisanlarından puskuren berkler, şımşeklı ve bazen rahmetli bir bulut, şems-i İslâmiyet'in tecellisine bır hicap teşkil etmıştır. Lâkin, ziya-i şemsten tefeyyüz etmesine istidat bahşeden rahmetli bulut derecesinde kalmadı, yağmuru vermediğı gibı, zıyayı dahı menetmektedır.

HAŞİYE: Şu iki noktaya dikkat ıle bak, kıymet versen fena olmaz

akval: kelimeler konuşmalar
Alem-ı İslam: İslam alemi İslam dunyası
âlem-i İslamiyet: Musluman milletler İslam dunyası
bahşetmek: vermek, ikramda bulunmak.
bazen: zaman zaman, ara sıra her zaman değil.
berk: şımşek
cerh: çurutme.
ekalliyet: azınlık.
encümen-i şura: danışma istişare meclisi.
etbaı: tâbi olanlar uyanlar bırnsının ıdaresinde olanlar bağlı olanlar halk yonetilenler
fena: kotu
fetva: İslâmî meselelerde verilen hukum
feveran: çıkma fışkırma
gayr-ı muntazam: nizamsız, karışık.
hakikat: gerçek.
halde: durumda
hali: annmış boş
haşıye: dipnot.
hedm: yok etme ortadan kaldırma
hıfz: korumak.
hicap: perde ortu
ıhmal etmek: onemsememek, boş vermek.
ıhtılafat: ıhtılâflar birbirine zıt ve farklı şeyler farklılıklar
İltizam etmek: taraftarlık yapmak, tarafgırlık.
intıhap olmak: seçmek tercih etmek
intızamı: düzgünluk tertıplı olma
istıdadat: kabiliyetler yetenekler
istıdat: kabiliyet, yetenek.
kavil: gorus
kıymet: değer
lâkin: fakat.
lisan: dil.
maada: başka genye kalan
magz: oz ıç
mahsus: özel
meclis-i mebusan: milleti temsil edenlenn topluluğu
meclis: topluluk.
menetmek: engellemek
meyelânı: bır tarala egılmış zıya de meyil gosterme yonelme
muhalif: zıt, karşıt.
mukallit: taklıt eden
mukayyet: bağlı kayıtlı sınırlı
mutlak: kayıtsız şartsız
münasip: uygun
müsademe: çarpışma
muşagabe: birbinne kotuluk etme
muthış: dehşet veren urkuten dehşetli korkunç.
nazar: bakış goruş fikır
nazıre: goruşler
nefsülemirde: aslında.
nokta-ı muhimme: onemlı husus onemlı nokta
rahmet: acıma, merhamet etme yagmur
red: kabul etmemek.
rey-i cumhur: çoğunlugun goru şu çogunlugun oyu
rey: goruş fikır düşunce hukum oy
sual: soru
şems-i İslamiyet: İslâmiyet gunesi
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen İlâhi emır ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
taassup etmek: bınne taraftarlık etme fanatıklık.
tamım: umumileştirme herkese duyurma genelge
tazammun etmek: ıçine almak, ıçermek
tecelli: gorunme yansıma
tefeyyüz etmek: bereketlenmek, ılım ırfan ve manevî zenginlik kazanmak.
teşkil etmek: meydana getırmek.
ulema: alımler bilgınler
ziya-i şems: gunes ışığı
ziya: ışık.

İkincisi: Ekalliyette kalan kavil, eğer içindeki hakikat ve mağz, onu intihap eden istidatlardaki heves ve heva ve mevrus-i âyineye ve mizacına galebe çalmazsa, o kavil bir hatar-ı azîmde kalır. Zira, istidat onunla insibağ edip onun muktezasına inkılâp etmek lâzım iken, o, onu kendine çevirir ve telkih eder, kendi emrine musahhar eder. İşte şu noktada, hüda hevaya tahavvül; ve mezhep dahi mizaçtan teşerrüp eder. Arı su içer, bal akıtır, yılan su içer, zehir döker.

Sual: "Acaba kâinatta, şu meclis-i âlî-i İslâmî, şu sergerdan küre şehrinde bir intizamı daha bulamayacak mıdır?"

Cevap: İman ederim ki, umum âlem-i İslâmî, millet-i insanıyede ve Âdem kavminde bir meclis-i mebusan-ı mukaddese hükmüne geçecektir. Selef ve halef, asırlar üzerinde birbirine bakıp, mabeynlerinde bir encümen-i şûra teşkil edeceklerdir. Fakat, birinci kısım olan ihtiyar babalar, sâkitâne ve sitayişkârâne dinleyeceklerdir.

Sual: (HAŞİYE) "Taaddud-i zevcat, esir ve kole gibi bazı mesaili, bazı ecnebiler serrişte ederek, medeniyet nokta-i nazarında şeriata bazı evham ve şübehatı irad ediyorlar."

Cevap: Şimdilik mücmelen bir kaide söyleyeceğim, tafsilini müstakil bir risale ile beyan etmek fikrindeyim.

İşte, İslâmiyet'in ahkâmı iki kısımdır.

HAŞİYE: Bir Arnavut tarafından vuku bulan sualdir.

adem: ilk insan
ahkamı: emirler, hükümler, buyruklar
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
asır: yüzyıl, asır
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek
ecnebi: yabancı
ekalliyet: azınlık
encümen-i şura: danışma, istişare meclisi
evham: vehimler, kuşkular
fikir: düşünce
galebe çalmak: yenmek, üstün gelmek
hakikat: gerçek
halef: torun
haşiye: dipnot
hatar-ı azim: büyük zarar
heva: istek, heves, nefsin arzusu
heves: istek ve arzular
huda: doğruluk, hidayet
hükmüne: yerine
ihtiyar: yaşlı
iman: inanç
inkılap etmek: bir halden diğer bir hale geçmek, dönüştürmek
insibağ: boyanma, boya tutma
intihap etmek: seçmek, tercih etmek
intizamı: düzgünlük, tertipli olma
irad etmek: söylemek, getirmek
istidat: kabiliyet, yetenek
kaide: kural, esas, düstur
kâinat: dünya, varlıklar
kavil: görüş
kavim: insan topluluğu, millet
lâzım: gerekli
mabeyn: ara
mağz: öz, iç
meclis-i âlî-i İslamî: yüce İslâm topluluğu
meclis-i mebusan-ı mukaddese: insanlığın kutsal temsilcisi
medeniyet: medenilik, uygarlık
mesail: meseleler, problemler
mevrus-i âyine: aynadan yansıyan, tevarüs eden
mezhep: gidilen, tutulan, takip edilen yol
millet-i insaniye: insan milleti
mizaç: huy, karakter
muktezası: iktüza eden, gereken
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hâle konulmuş
mücmel: özetlenmiş
müstakil: bağımsız, başlı başına
nokta-ı nazarı: bakış açısı, görüş
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm
risale: kitap
sakitane: susarak, suskun, sessizce
selef: ata, dede
sergerdan: başı dönmüş, serseri, şaşkın, perişan, hayran
serrişte etmek: başa kakmak
sitayişkarane: överek, methederek
sual: soru
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şübehat: şüpheler, vesveseler
taaddud-i zevcat: birden fazla kadınla evlenebilme
tafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma
telkih: aşılama
teşerrüp etmek: içmek
teşkil etmek: meydana getirmek
umum: bütün, genel
vuku bulmak: olmak, meydana gelmek
zehir: ağu, sem, öldürücü madde
zira: çünkü

Birisi: Şeriat, ona müessistir. Bu ise, hüsn-ı hakikî ve hayr-ı mahzdır.

İkincisi: Şeriat muaddildir; yani, gayet vahşî ve gaddar bir suretten çıkarıp, ehven-i şer ve muaddel ve tabiat-ı beşere tatbiki mümkün ve tamamen hüsn-i hakikîye geçebilmek için zaman ve zeminden alınmış bir surete ifrağ etmiştir. Çünkü, tabiat-ı beşerde umumen hükümferma olan bir emri birden ref etmek, bir tabiat-ı beşeri birden kalbetmek iktiza eder.

Binaenaleyh, şeriat vâzı-ı esaret değildir, belki, en vahşî suretten böyle tamamen hürriyete yol açacak ve geçebilecek bir surete indirmiştir, tadil etmiştir. Hem de, dörde kadar taaddüd-ı zevcat, tabiata, akla, hikmete muvafık olmakla beraber, şeriat bir taneden dorde çıkarmamış, belki sekiz dokuzdan dörde indirmiş. Bahusus taaddutte öyle şerait koymuştur ki, ona muraat etmekle hıçbir mazarratı müeddî olmaz. Bazı noktada şer olsa da, ehven-i şerdir. Ehven-i şer ise, bir adalet-i izafiyedir. Heyhat! Âlemin her hâlinde hayr-ı mahz olamaz.

Sual: (HAŞİYE) "İnkılâptan on sene evvel, hükûmete nihayet derecede mutenz olduğun hâlde, hükûmete hücum edenlere dahi itiraz ederdin. Hatta selâtîn-ı Osmaniyeyi ifratla sena ederdin, hatta derdin: 'Muhtemeldir, Abdülhamid muktedir değil ki dizgini gevşetsin, milletin saadetine yol versin. Veyahut hata bir içtihat ile olabilir,

HAŞİYE: Şu sual, maalcevap ehemmiyetsizlik ile beraber, cevapta bir-iki nokta-ı muhimme vardır.

adalet-i izafiye: zamanın şartlarının zorlaması neticesinde kullanılan ve iki şeriden hafif olanına dayalı adalet, toplulığun selâmeti için ferdin hukukunu nazara almayan adalet, nisbi adalet.
alem: dünya
bahusus: özellikle
binaenaleyh: bunun üzerine bundan dolayı
ehemmiyetsizlik: önemsizlik.
ehven-i şer: kötüler içinde iyiye en yakın olan, kötünün iyisi.
evvel: önce.
gaddar: zulüm haksızlık merhametsizlik eden.
gayet: son derece.
halın: durum
haşiye: dipnot.
hata: kusur yanlışlık yapma
hayr-ı mahz: tam bir iyilik, güzellik
heyhat: eyvah yazık, ne yazık.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hücum etmek: saldırmak.
hükumferma: hükum süren hukmunu geçiren.
hürriyet: serbestiyet, özgürlük.
hüsn-ı hakikî: gerçek güzellik.
içtihat: hüküm
ifrağ etmek: başka bir şekle sokmak.
ifrat: aşırı aşırılık, haddinden geçme pek ilen gitme
iktıza etmek: gerekmek, gereklilik
inkılap: Meşrutiyet idaresine geçiş; köklü değişim
itiraz etmek: kabul etmediğini belirtmek karşı çıkmak.
kalbetmek: değiştirmek.
maalcevap: cevabıyla cevapla birlikte
mazarratı: zararlar
muaddel: değiştirilmiş, tadil edilmiş ıslah edilmiş
muaddil: değiştiren adaleti hale getiren
muhtemel: ihtimal dâhilinde olabilir
muktedir: iktidarlı gücü yeten.
mutenz: itiraz eden, karşı çıkan
muvafık: uygun uyan.
müeddi olmak: sebep olmak, meydana getirmek.
müessis: tesis edilmiş, bina edilmiş kurulmuş.
mümkün: imkan dahilinde.
muraat etmek: uymak, saygı göstermek
nihayet: son
nokta-i mühimme: önemli husus
nokta: konu
ref etmek: kaldırmak gidermek.
saadet: mutluluk.
selâtîn-i Osmaniye: Osmanlı sultanları
sena etmek: overek bahsetmek, övmek.
suret: biçim şekil.
şer: kötülük.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi
taaddüd-i zevcat: birden fazla kadınla evlenebilme
taaddut: birden çok olma, bir kaç tane olma çoğalma sayısı artma.
tabiat-ı beşer: insan huyu karakteri niteliği.
tabiat: yapı, nitelik huy karakter
tadil etmek: doğrultmak düzeltmek, aslına uygun şeklide değiştirmek.
tamamen: bütün olarak.
tatbik: yerine getirme uygulama
umumen: bütün olarak.
vahşî: yabanı.
vazı-ı esaret: istibdadı esirliği emreden
zemin: yer

bır gayr-i makbul özrü kendine bulsun. Veyahut avanelerinin ve vehminin elinde mahpus gibidir.' Sonra birden bütün kabahati ona attın. Neden hem itiraz, hem hücum ederdin, hem de bazılara karşı müdafaa ederdin?"

Cevap: İnkılâptan on altı sene evvel, Mardin cihetlerinde, beni hakka irşat eden bir zata rast geldim. Siyasetteki muktesit mesleği bana gösterdi. Hem, tâ o vakitte, meşhur Kemal'ın "Rüya"sıyla [1] uyandım. Lâkin, maatteessüf, suitesadüf ile hükûmete itiraz edenlerden ehl-i ifrat ve ehl-i tefrite rast geldim. Ehl-i ifratın bır kısmı, Arab'dan sonra İslâmiyet'in kıvamı olan Etrak'ı tadlil ediyorlardı. Hatta bır kısmı o derece tecavuz etti ki, ehl-i kanunu tekfir ederdi. Otuz sene evvel olan Kanun-i Esasî'yi ve hürriyetin ilânını tekfire delil gösterdi,

[2] وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللهُ (ilâahır), hüccet ederdi. Bîçare bılmezdi ki, [3] مَنْ لَمْ يَحْكُمْ bımana [4] مَنْ لَمْ يُصَدِّقْ 'dır.

Acaba sabık istıbdadı hürriyet zanneden ve Kanun-ı Esasî'ye itiraz eden adamlara nasıl itiraz etmeyeceğim? Çendan, hükûmete itiraz ederlerdi; lâkin, onlar istıbdadın daha dehşetlisini istediler. Bunun için onları reddederdim. İşte, şımdi ehl-i hürriyeti tadlil eden şu kısımdandır.

İkinci kısım olan ehl-i tefrıtı gördüm. Dını bılmıyorlar, ehl-i İslâm'a insafsızca itiraz ediyorlar, taassubu delil göstenyorlardı. İşte, şımdı Osmanlılıktan tecerrüt edıp tam tamına Avrupa'ya temessül etmek fikrinde bulunanlar şu kısımdandır.

1 Namık Kemal'in 1908 de Mısır da neşrolmuş "Rüya" adlı makalesi
2 Kim Allah ın indırdığıyle hukmetmezse... (Mâide Suresi 44, 45, 47.)
3 Kim hukmetmezse..
4 Kim tasdık etmezse.

avene: kotü ve yanlış bır işte yardım edenler
bıçare: çaresız.
bımana: mana ile
cihet: yon taraf
çendan: gerç.
dehşetli: korkutucu, urkutucu
delil: şahıt, belge, tanık.
ehl-i hürriyet: hurryet taraftarları
ehl-i ifrat: aşın gıdenler
ehl-i İslâm: Muslumanlar
ehl-i kanun: kanuna uyan
ehl-i tefrit: dunyadan elını eteğını çekenler
Etrak: Turkler.
evvel: once
gayr-i makbul: kabul edılmeyen
hak: dogru
hüccet etmek: delil, burhan göstermek.
hücum etmek. saldırmak.
hükmetmek: idare etmek, karar vermek.
hürriyet: 1908 de II. Meşrutıyetın ılanı ıle bırlıkte gerçekleşen yenı sistemın halk arasındakı adı
ilâahır: sonuna kadar
ilan: duyurma
inkılap: Meşrutıyet idaresine geçiş, koklu degışım.
insaf: hak, hukuk gozetmek.
irşat etmek: dogru yola yonelt mek, aydınlatmak.
İstibdat: kanuna ve nızama tâbi olmayan keyfî, baskıcı yonetım zulum ve tahakkum.
itiraz etmek: kabul etmedıgını belırtmek, karşı çıkmak.
itiraz: kabul etmedıgını belırtme, karşı çıkma
kabahat: kusur
kanun-i esasi: anayasa, ana prensıpler, ana esaslar, ana kanun
kıvamı: ayakta tutan, durduran direk.
lakin: fakat.
maatteessüf: ne yazık ki, uzulerek belırteyım ki
mahpus: tutuklu.
mesiek. yol, usul, gıdış, sanat, geçım ıçın tutulan yol, sistem, mezhep, maneviyatta tutulan
meşhur: şöhretlı
muktesıt. iktısadı
müdafaa etmek: savunmak, korumak.
neşrolmuş: yayılanmış
özrü: kusur
rast gelmek: karşılaşmak.
sabık: geçen, geçen devre, geçmiş, daha once, onceki, evvelki
siyaset: politıka
su-i tesaduf: kötu bır rastlantı

taassup: kendi dın ve mılliyetını çok ustun tutarak başka dın ve milliyetten olanlara kın, nefret ve duşmanlık gosterme
tadlil etmek: dogru yoldan çıkarmak, dalalete duşurmek, azdırmak.
tasdık etmek: doğrulamak, onaylamak
tecavuz etmek: haddini aş mak.
tecerrüt etmek. soyutlanmak, sıyrılmak.
tekfir etmek. kufurle ıtham etmek.
tekfir: kufurle ıtham etme
temessül etmek: bir şeyın bır yerde suret ve mahıyetını ak settırmek, benzeşmek.
vakit: zaman.
vehm: vesvese, hatalı duşunuş
zat: kışı.

Bununla beraber, istibdat kendini muhafaza etmek için herkese vesvese verdiği gibi, beni inkılâptan on sene evvel aldattı ki, ehl-i ihtilâlin ekseri masondur. Lillâhilhamd, o vesvese bir-iki sene zarfında zail oldu. Tâ o vakitte anladım; bizim ekser ahranmız, mutekit Müslümanlardır.

Elhâsıl: Hükûmete hücum edenler, bazıları "Haydo, Haydo" derlerdi, bazıları "Haydar Ağa, Haydar Ağa" derlerdi. Ben "Haydar" derdim, şimdi de "Haydar" diyorum, vesselâm..

Eyyuhe'l-avam! Şimdi Allah'a ısmarladık. Siz durunuz; havas ile konuşulacak bir davam var. Hükûmet ve eşraf ve İttihat Terakkiye, mason olmayan kısmına karşı bir mühim meselem var.

Ey tabaka-i havas! Biz, avam ve ehl-i medrese, sizden hakkımızı isteriz.

Suâl: "Ne istersin?"

Cevap: "Sözünüzü fiiliniz tasdik etmek, başkasının kusurunu kendinize ozür göstermemek; işi birbirine atmamak; üzerinize vacip olan hizmetimizde tekâsül etmemek, vasıtanızla zayi olan mâfatı telâfi etmek, ahvalimizi dinlemek; hacetimizle istişare etmek, bir parça keyfinizi terk etmek ve keyfimizi sormak" istiyoruz!

Elhâsıl: Vilâyat-ı Şarkiye ve ulemasının istikbalini temin etmek istiyoruz. "İttihat" ve "terakki" manasındaki hissemizi isteriz. Üzerinizde hafif, yanımızda çok azîm bir şey istenz.

ahrar: hürriyetçiler. Meşrutiyet devrindeki bir partinin ismi
ahval: haller, durumlar
avam: kültürlü yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
azîm: büyük, yüce, ulu
davam: konu, ideal
ehl-i ihtilâl: ihtilâl taraftarları, yapanlar
ehl-i medrese: medrese mensupları, İslâmî ilimlerle uğraşanlar
ekser: en çok, pek çok, çoğunluk.
elhâsıl: kısacası, netice olarak, özetle
eşraf: ileri gelenler
evvel: önce.
Eyyühe'l-avam: ey halk tabakası
fiil: işler
hacet: ihtiyaç.
havas: manfiet ve yaşayışça üstün olan üst tabaka
hisse: pay, nasip
hücum etmek: saldırmak.
hükumet: devlet.
inkılâp: Meşrutiyet idaresi bir hâlden diğer bir hâle geçme, değişim, köklü değişim
istibdat: kanuna ve nizama tabi olmayan keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
istikbal: gelecek zaman.
istişare etmek: danışmak, görüşmek, fikir alış verişi yapmak.
İttihat Terakkiye: bir siyasî kuruluş
İttihat: bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, aynı noktada birleşme
keyif: zevk, rahat.
Lillahilhamd: ne kadar hamd ve şükürler varsa ve olmuşsa, cümlesi Allah'a mahsustur. O na gider, O na aittir
mâfat: kaybolan, telef olan
mason: Masonluğu benimsemiş ve mason kuruluşlarına üye olmuş kimse
mesele: konu, sorun
muhafaza etmek: korumak.
mutekit: inançlı, dindar, dini bütün
mühim: önemli, ehemmiyetli
özür: kusur, eksiklik.
suâl: soru.
tabaka-i havas: yaşayışça üstün ve zengin olan sosyal sınıf
tasdık etmek: doğrulamak, onaylamak.
tekasül etmek: tembellik.
telafi etmek: gidermek, yerine koymak.
temin etmek: sağlamak.
terakki: yükselme, ilerleme
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.
ulema: âlimler, bilginler
vacip: gerekli, şart, yerine getirilmesi Müslüman için gerekli ve borç olup yapılmadığı takdirde büyük günah olan ilâhî emir
vakit: zaman
vasıtanızla: sebep, vesile
vesselam: son söz budur
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
Vilayat-ı Şarkiye: doğu illeri.
zail olmak: sona ermek, bitmek.
zarfında: süresinde
zayi olmak: kaybolmak, boşa gitmek.

Sual: "Maksadını müphem bırakma. Ne istersin?"

Cevap: Camiü'l-Ezher'in kız kardeşi olan, Medresetüzzehra namıyla dârülfununu mutazammın pek âlî bır medresenin Bitlis'te [1] ve ıki refikasıyla Bitlis'in ıki cenahı olan Van ve Dıyarbekır'de tesısıni ıstenz Emın olunuz, biz Kürdler başkalara benzemiyoruz Yakinen biliyoruz kı, ıçtımaî hayatımız Turklenn hayat ve saadetınden neş'et eder

Sual: "Nasıl? Ne gıbi? Ne için?"

Cevap: Ona bazı şerait ve varidat ve semerat vardır

Sual: "Şeraıtı nedir?"

Cevap: Sekızdır.

Bırincısı. Medrese nam me'lûf ve me'nus ve cazibedar ve şevkengiz ıtiban olduğu hâlde, büyük bir hakikatı tazammun ettiğinden, rağabatı uyandıran o mübarek medrese ismiyle tesmiye

Ikincısı. Fünun-i cedideyi, ulûm-i medaris ile mezç ve derç ve lisan-ı Arabî vacip, Kürdî caız, Türkî lâzım kılmak.

"Şu mezçte ne hikmet var ki, o kadar taraftarsın, darma soylüyorsun?"

1 Başka bir nushada "Kurdistan ın merkezi hukmunde olan Bitlis te ..." şeklindedir

alî: yuce
caiz: dinen yapılmasında sakınca olmayan mubah olan fıil ve davranışlar olabilir olur
Camiu'l-Ezher: Mısır'daki Ezher üniversıtenın adı.
cazibedar: çekıcı
cenahı: kanat, taraf kısım
darma: sureklı.
darülfunun: universite.
derç: sokma ıçine alma
fünun-ı cedide: yenı fenler
hakikat: gerçek.
hayat: yaşayış yaşama
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak, manalı faydalı ve tam yerlı yerınde olması.
ıçtımaî: toplumsal
ıtıbarı: değer
Kürdî: Kurdce
lazım: gerekli
lısan-ı Arabî: Arab dılı
maksat: gaye
me'lûf: alışılmış ulfet edınılmış.
me'nus: alışılmış alışık.
medrese: ders okutulan yer.
Medresetuzzehra: Bedıuzzaman ın doğuda yapılmasını ıdarecılere teklıf ettıgı fen ılımlerıyle dın ılımlernnın bırlıkte okunacagı universite.

mezç: katma kaynastırma, karıştırma bırleştırme.
mutazammın: ıçıne alan, kapsayan havı
mübarek: bereketlı uğurlu
müphem: ortulu kapalı.
nam: ad ısım.
neş'et etmek: meydana gelmek, olusma cıkmak.
rağabat: rağbetler ıstekler ıstekle karşılamalar
refika: oş arkadaş yardımcı.
saadet: mutluluk.
semerat: meyveler neticeler
sual: soru
şerait: şartlar
şevkengız: keyıf neşe sevınç vencı
tazammun etmek: ıçıne almak ıçermek.
tesis: kurma meydana getırme
tesmiye: adlandırma ad koyma ısım verme
Türkî: Turkçe
ulûm-i medaris: medrese ılımlerı
vacip: gerekli şart, yerine getırılmesi Musluman ıçın gerekli ve borç olup yapılmadıgı takdırde buyuk günah olan ılâhî emır
varidat: gelırler
yakinen: inanarak, kesınlıkle

Dört kıyas-ı fasit (HAŞIYE) ile hâsıl olan safsatanın zulmünden muhakeme-i zihniyeyi halâs etmek, meleke-i feylesofânenin taklid-ı tufeylâneye ettiği mugalâtayı izale etmek.

"Ne gibi?"

Vicdanın ziyası, ulûm-i diniyedir. Aklın nuru, fünun-i medeniyedir. Ikısının imtızacıyla hakıkat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmetı pervaz eder. Iftırak ettikleri vakit birincisinde taassup, ıkıncısinde hile, şuphe tevellüt eder.

Üçüncü Şart: Zülcenaheyn ve Kürdlerin ve Türklerin mutemedı olan Ekrad ulemasını veya ıstınas etmek ıçin lisan-ı mahalliye aşina olanlan müderris olarak intihap etmektir.

Dorduncusu: Ekrad'ın ıstıdatlan ile ıstışare etmek, onlann sabavet ve besatetlerini nazara almaktır. Zira, çok lıbas var; bır kamete güzel, başkasına çırkın gelir. Çocukların talımi, ya cebir ile, ya hevesatlannı okşamakla olur.

Beşinci Şart: Taksımü'l-a'mal kaidesini bitamamıha tatbik etmek. Tâ şubeler birbirine medhal ve mahreç olmakla beraber, her bir şubeden mütehassıs çıkabilsin.

HAŞIYE: Işte o kıyaslar, maneviyatı maddiyata kıyas edıp Avrupa sözünü onda dahı hüccet tutmak, hem de bazı funun-ı cedideyi bilmeyen ulemanın sözünü ulûm-i dıniyede dahı kabul etmemek, hem de funun-ı cedidede mahareti ıçın gurura gelip dınde de nefsıne ıtımat etmek, hem de selefı halefe, mazıyı hâle kıyas edıp haksız ıtırazda bulunmak gıbi fasıt kıyaslardır.

Bırader-ı Ebu Lâşey Abdulmecıd

aşina olmak. yabancı olmamak, bilmek.
besatet: basıtlık, sadelik, karmaşık olmama hâlı
bırader-ı Ebu Laşey: degersız kardeşi
bitamamıha: tamamen bütünüyle
cebir: zorlama, baskı
cenah: kanat, taraf, kısım
Ekrad: Kürdler
fasıt: bozuk.
funun-ı cedıde. yeni fenler
funun-ı medeniye fen ilımlerı
hâl şımdıkı zaman, durum
halas etmek: kurtulmak, kurtuluş
halef bırinin yerine geçen, bınnın yennı tutan.
hasıl: meydana gelen, çıkan husule gelen
haşiye: dıpnot.
hevesat. nefsın hoşuna gıden yasak ıstek ve arzular
hile aldatıcı davranış, yontem
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarfetme
huccet tutma: delıl, kanıt kabul etme.
ıftıra etme: ayrılmak, ayrılık
ımtızaç: kaynaşma
intıhap etme seçme, tercih etme
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
ıstınas etmek. alışmak, unsıyetlı olmak.
ıstışare etmek: danışmak, fikır ve goruşlere başvurmak, fikır sormak.
ıtımat etme: guvenme, inanma
ıtıraz etmek: kabul etmedıgını belırtmek, karşı çıkmak.
ızale etmek. gıdermek, ortadan kaldırmak.
kaıde: kural, esas, dustur.
kamet. boy, pos, endam.
kıyas-ı fasıt. yanlış olarak karşılaştırmak, mukayese etmek.
kıyas. karşılaştırma, mukayese
lıbas: elbıse
lısan-ı mahallî: yerel konuşma dılı
maddiyat: maddesel dünya ile ılgılı
maharet: ustalık, becenklılık.
mahreç. çıkış yen
maneviyat: mana âlemine aıt olanlar, hısse ve ınanca aıt şeyler
mazi geçmış zaman.
medhal gırılecek yer, kapı, gırış, başlangıç, katkı
meleke-i feylesofane felsefecı mahareti, hunerı.
mugalata: yanıltıcı soz etme, safsata
muhakeme-i zihniye akıl yurutme
mutemet: ırımat edılır, güvenılır
müderris: medrese alımı, hoca, profesor
mütehassıs: bır meslekte mahır olan, bır ışın hakıkatını ıç yuzunu çok ıyı bılen, bır meselede dennle şen.
nazar: bakış, dikkat.
nefis. kendi şahıs
nur: aydınlık, parlto ışık.
pervaz etmek. kanat açmak, uçmak
sabavet. çocukluk, sabilik.
safsata yalan, uydurma, hezeyan, hakıkatte yanlış ve yalan olan kıyas
selef: once geçen, bır yerde, bır ışte, bır hal ve mevkıde dıgerınden once bulunmuş olan kımse
şube kısım, bolum.
taassup: bınne taraftarlık etme, fanatıklık
taklıd-ı tufeylane dalkavukça asalakça taklıt.
taksimü'l-a'mal: ış bolumu, ışlerin paylaştırılması
talım: egıtım
tatbık etmek. yerine getırmek, uygulamak.
tecellî: gorunme, yansıma.
tevellut etmek: doğmak, meydana gelmek.
ulema âlımler, bılgınler
ulum-ı dınıye. dın ılımlen
vicdan ıyıyı kotuden, hayırserden ayırt etmeye yardımcı olan.
zıra: çunku.
ziya: ışık
zulum haksızlık, ezıyet.
zülcenaheyn: ıkı taraflı, ıkı yönlu

Altıncı Şart: Bir mahreç bulmak ve müdavimlerin tefeyyüzünü temin etmek, hem de, mekâtib-i âliye-i resmiyeye müsavi tutmak ve imtihanlan onlann imtihanlan gibi müntic kılmak, akim bırakmamaktır.

Yedinci Şart: Dârülmuallimîni muvakkaten şu dârülfünun dairesinde merkez kılmak, mezcetmektir. Tâ ki, intizam ve tefeyyüz ondan buna geçsin; ve fazilet ve diyanet, bundan ona geçsin. Tebadul ile, her bin ötekine bir kanat verip, zülcenaheyn olsun.

Sekizinci Şart: Kürdistan'da âdet-i müstemirre olan talim-i infiradîyi halka ve daireye tebdil etmek.

إِنَّ هٰذِهِ عَادَةٌ دَرَسَ عَلَيْهَا الدَّهْرُ وَدَرَبَ[1]

Sual: "Varıdatı nedir?"

Cevap: Hamiyet ve gayret.

Sual: "Sonra?"

Cevap: Şu medrese, çekirdek gibi bilkuvve bir şecere-i tûbayı tazammun eyliyor. Eğer hamiyet ve gayretle yeşillense, tabiatıyla, maddî hayatını cezp ile sizin kuru kesenizden istiğna edecektir.

Sual: "Ne cihetle?"

Cevap: Çok cihetle.

Birincisi: Evkaf, hakkı ile intizama girse, şu havuza tevhid-i medans tankıyla bir muhim çeşmeyi akıtacaktır.

âdet-i müstemirre: yerleşmiş alış kanlıklar ve gelenekler
âdet: alışkanlık.
akim: netücesiz, sonu yok, başarısız.
asır: yüzyıl, asır
bilkuvve: daha fiiliyata geçmemiş, kabiliyet ve potansiyel halinde; fiil mertebesine varmadan niyet olarak.
cezp: çekme, çekim
cihet: yön
daire: alan
darülfunun: üniversite.
Darülmuallimin: öğretmen okulu
diyanet: dindarlık.
evkaf: vakıflar
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibanyla olan yüksek derece
gayret: çalışma, çabalama
halka: toplum
hamiyet: milli hislerle hareket etmek.
imtihan: deneme, sınama.
intizam: düzgünlük, tertipli olma
istiğna etmek: var olanla yetinmek, aza kanaat etmek, eldekini yeter bulmak.
Kürdistan: Osmanlı devleti zamanında bir coğrafi bölge adı
maddî: maddeye ait.
mahreç: çıkış yen
medrese: ders okutulan yer
mekâtib-i âliye-i resmiye: resmî yüksek okullar
mezcetmek: kaynaştırmak.
muvakkaten: geçici olarak.
müdavim: devam eden
muhim: önemli, ehemmiyetli
müntic kılmak: netice veren, intaç eden, sebebiyet veren
müsavi: eşit, denk, birinin ötekinden farksız olanı
sual: soru
şecere-i tûba: cennetteki Tûba ağacı
talim-i infiradî: yalnız olarak alınan eğitim, öğretim
tarikıyla: yoluyla.
tazammun etmek: içine almak, içermek
tebadül: birbirinin yerini tutma, karşılıklı değişme
tebdil etmek: değiştirmek, değişiklik, başka bir hale getirmek.
tefeyyuz: ilim, irfan ve manevî zenginlik kazanma.
temin etmek: sağlamak.
tevhid-i medaris: medreselerin birleştirme, medreseler birliği
varidat: gelirler
zülcenaheyn: iki taraflı, iki yönlü.

Ikincisi: Zekâttır. Zira, biz hem Hanefî, hem Şafiîyiz. Bir zamandan sonra o Medresetüzzehra, İslâmiyet'e ve insaniyete göstereceği hizmetle, şüphesiz bir kısım zekâtı bilistihkak kendine münhasır edecektir. Bahusus, zekâtın zekâtı da olsa kâfidir.

Üçüncüsü: Şu medrese, neşredeceği semeratla, tamim edeceği ziya ile, İslâmiyet'e edeceği hizmetle ukul yanında en âlâ bir mektep olduğu gibi, kulûb yanında en ekmel bir medrese, vicdanlar nazarında en mukaddes bir zavıyeyi temsil edecektir. Nasıl medrese, öyle de mektep, öyle de tekke olduğundan, İslâmiyet'in ianat-ı milliyesi olan nüzur ve sadâkat, kısmen ona teveccüh edecektir.

Dördüncüsü: Mezkûr tebadül için dârülmuallimîn ile imtizaç ettiğinden, dârülmuallimînin varidatı bir derece tevsi ile muvakkaten ve ariyeten –eğer mümkün ise– verilse, bir zaman sonra istiğna edecek, o ariyeyi iade edecektir.

Sual: "Bunun semeratı nedir ki, on, belki elli beş seneden beri bağırıyorsun."

Cevap: İcmalı, (HAŞİYE) Kurd ve Türk ulemasının istikbalini temin; ve maarifi, Kürdistan'a medrese kapısıyla

HAŞİYE: Şu Medresetüzzehra ya dair mebahısi hürriyetin üçüncü senesinde nutuk suretiyle Bitlis'te, Van'da, Diyarbekir'de, daha birçok yerlerde ahaliye ders verdim. Umumen dediler: "Hakikattir, hem mümkündür." Demek diyebilirim ki, ben bu meselede onların tercümanıyım.

1- Şüphesiz bu, asırlarca öğrenilip alışılan ve sürüp gelen bir âdettir.

ahaliye: halk.
âlâ: üstün, yüce, çok yüksek, kıymetli.
ariye: bir malı bağış yapmak sızın faydalanması için başka sına vermek.
bahusus: özellikle.
bilistihkak: layıkıyla, liyakatı olarak, hakkıyla, hak ederek.
dair: alâkalı, ilgili.
dârülmuallimîn: öğretmen okulu.
ekmel: daha en pek kâmil, mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en olgun, en eksiksiz.
hakikat: gerçek.
Hanefî: İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin mezhebinden olan.
haşiye: dipnot.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma.
hürriyet: 1908'de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
iade etmek: geri vermek.
ianat-ı milliye: milletten yardım için toplanan paralar, yardım paraları.
icmal: kısaltma, özetleme, ayrıntılarına girmeme.
imtizaç etmek: kaynaşmak, uygun ve mutabık olmak, mezcolmak, uyuşmak, iyi geçinmek.
insaniyet: insanlık.
istiğna etmek: var olanla yetinmek, aza kanaat etmek, eldekini yeter bulmak.
istikbal: gelecek.
kâfi: yeterli.
kulûb: kalbler.
Kürdistan: Osmanlı devleti zamanında bir coğrafi bölge adı.
maarifî: eğitim, öğretim, ilim.
mebahis: bahıs olunan, konuşulan konular.
medrese: ders okutulan yer.
Medresetüzzehra: Bedlüzzaman'ın doğuda yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okunacağı üniversite.
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu.
mesele: konu, sorun.
mezkur: adı geçen.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
muvakkaten: geçici olarak.
mümkün: imkân dâhilinde.
münhasır: yalnız bir şeye veya kimseye ait olan, mahsus olan.
nazar: bakış, görüş.
neşretmek: yaymak.
nüzur: adaklar, adamalar.
sadakat: sadakalar.
semerat: meyveler, neticeler.
sual: soru.
suret: biçim, şekil.
Şafiî: Şafiî mezhebinden olan kimse.
tamim etmek: umumileştirmek, herkese duyurmak.
tebadül: birbirinin yerini tutma, karşılıklı değişme.
tekke: tarikat evi.
temin etmek: sağlamak.
temsil etmek: kıyaslayarak benzetme.
teveccüh etmek: yönelmek.
tevsi: genişletme, genişletilme.
ukul: akıllar.
ulema: âlimler, bilginler.
umumen: bütün olarak.
varidatı: gelirler.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırsızlıktan ayırt etmeye yardımcı olan.
zavıye: tekke.
zira: çünkü.
ziya: ışık.

sokmak, ve meşrutiyetin ve hürriyetin mehasinini göstermek ve ondan istifade ettirmektir.

Sual: "İzah etsen fena olmaz."

Cevap: Birincisi, medarisin tevhid ve ıslahı.

İkincisi: İslâmiyet'i, onu paslandıran hikâyat ve İsrailiyat ve taassubat-ı bâridededen kurtarmak.

Evet, İslâmiyet'in şe'ni, metanet, sebat, iltizam-ı hak olan salâbet-i dinıyedir. Yoksa cehilden, adem-ı muhakemeden neş'et eden taassup değildir. Bence taassubun en dehşetlisi, bazı Avrupa mukallitlerinde ve dinsizlerinde bulunur ki, sathî şüphelerinde muannidâne ısrar gösteriyorlar, burhan ile temessük eden ulemanın şe'ni değildir.

Üçüncüsü: Mehasın-ı meşrutiyetı neşır ıçın bır kapı açmaktır. Evet, aşairde meşrutiyetı incitecek niyet yoktur. Fakat, ıstıhsan edılmezse istıfade edılmez, o daha zarardır. Hasta, tiryakı zehrâlûd zannetse, elbette istimal etmez.

Dördüncüsü: Maanf-ı cedideyı medanse sokmak ıçın bır tarik ve ehl-i medresenin nefret etmeyeceği saf bir menba-ı funun açmaktır. Zıra, mukerreren söylemıştım. Fena bir tefehhüm, meş'um bir tevehhüm şimdiye kadar set çekmiştir.

Beşıncısi: Yüz defa söylemişım, yine soyleyeceğim. Ehl-i medrese, ehl-i mektep, ehl-i tekkenin musalâhalarıdır, tâ, temayul ve tebadûl-ı efkârıyla lâakal maksatta

adem-ı muhakeme: düşüncesizlik, fikir yürütememek
aşair: aşiretler, kabileler
burhan: delil
cehil: cahillik, bilgisizlik.
defa: kere
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
ehl-i medrese: İslâmî ilimlerle meşgul kimseler
ehl-i mektep: fen ilimleriyle meşgul olanlar
ehl-i tekkenin: tarikat mensupları.
fena: kötü
hikayat: hikâyeler.
hürriyet: serbestiyet, özgürlük, 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
ıslahı: iyi hale getirme, iyileştirme, düzeltme.
iltizam-ı hak: hakka taraftarlık.
israiliyat: daha çok Yahudilere ait kitaplardan nakledilen Kur'ân ve Hadisin getirmiş olduğu ölçülere uymayan hurafelerle karışık bir kısım hikaye ve haberler
istifade etmek: yararlanmak.
ıstıhsan etmek: beğenmek, güzel bulmak.
istimal etmek: kullanmak.
izah: açıklama
laakal: en az, hiç değilse, en azından
maarif-i cedide: yeni eğitim sistemi
maksat: gaye
medans: medreseler
mehasin-i meşrutiyet: meşrutiyetin güzellikleri
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler
menba-ı funun: fenlerin, bilimlerin hünerlerinin kaynağı
meş'um: uğursuz
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muannidâne: inat ederek.
mukallit: taklit eden
musalaha: uzlaşma
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
nefret etmek: tiksinmek.
neş'et etmek: meydana gelmek, oluşma, çıkmak.
neşir: yayma
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, maksat.
saf: temiz, sade
salâbet-i diniye: dinini ve dinin emirlerini korumak ve tatbik etmedeki ciddiyet ve sağlamlık.
sathi: yüzeysel.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme azimlilik.
set: engel
sual: soru
şe'n: icap, gerek.
taassubat-ı bâride: hoş olmayan, gereksiz tutuculuk
taassup: birine taraftarlık etme, fanatiklik.
tarik: tarikat vasıtasıyla Allah'a ulaşmaya çalışan kişi.
tebadûl-i efkar: fikirlerin karşılıklı değişimi
tefehhum: farkına varma, idrak etme
temayül: meyletme, yönelme, eğilme
temessük etmek: yapışmak, sarılmak, sıkıca tutmak.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umut sizliğe ve korkuya düşme
tevhid: birlik.
tiryak: ilâç.
ulema: âlimler, bilginler
zannetmek: sanmak.
zehrâlud: zehirle karışık.

ittihat eylesinler. Teessüf ile görülüyor ki; onların tebayun-i efkârı, ittihadı tefrik ettiği gibi, tehalüf-i meşaribi de terakkiyi tevkif etmiştir. Zira, her biri, mesleğine taassup, başkasının mesleğine sathiyeti itibarıyla, tefrit ve ifrat ederek biri diğerini tadlil, öteki de berikini techil eyliyor.

Elhâsıl: İslâmiyet, hariçte temessül etse, bir menzili mektep, bir hücresi medrese, bir köşesi zaviye, salonu dahi mecmaü'l-küll, biri diğerinin noksanını tekmil için bir meclis-i şûra olarak, bir kasr-ı meşid-i nuranî timsalinde arz-ı didar edecektir. Ayna, kendince, güneşi temsil ettiği gibi; şu Medresetüzzehra dahı o kasr-ı Ilâhîyi haricen temsil edecektir.

Eyyuhe'l-eşraf! Biz size hizmet ettiğimiz gibi, siz de bize hizmet ediniz. Yoksa ey bize vesayete muhtaç çocuk nazarıyla bakan ehl-i hükûmet! size itaat ettiğimiz gibi, saadetimizi temin ediniz. Ve illâ, ey Kürd ve Türk'ün cemiyet-i milliye vazifesini bilistihkak omuzunuza alan eski İttihat ve Terakki! İyi ettiniz mezcettiniz. İyi etseniz, iyi, ve illâ (HAŞİYE) (1) وَرُدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا

Sual: "Ulemaya pek çok itap edilir. Hatta..."

Cevap: Büyük, hem pek büyük bir insafsızlık...

HAŞİYE: *Ihtar:* Ey kendini havas zanneden ehl-i siyaset ve ehl-i hükûmet! Ye'si kırmak için avama ders ve hitap olan şu kitabı senet tutup tesellî etmeyiniz. Zira, sizin suistimaliniz, onların sû-i tefehhumundan daha ziyade sû-i tesir eder. Size bir ders vermek için zamanı tevkil eyledim, dersini dinlemediniz, dehşetli tokadını yediniz.

1- Emanetleri lâyık olanlara veriniz. (Nisâ Suresi, 58. ayetinden iktibas edilmiş ibare.

arz-ı didar: yüz gösterme, güzel yüzünü gösterme
avam: cahil halk kesimi.
bilistihkak: lâyıkıyla, liyakati olarak, hakkıyla, hak ederek.
cemiyet-i milliye: millete ait, milleti ilgilendiren cemiyet, ulusal topluluk.
dehşetli: korkutan, ürkütücü
ehl-i hükumet: hükmedenler, idare edenler
ehl-i siyaset: politika ile uğraşan, işlen siyaset olanlar
elhâsıl: kısacası, özetle
eyyuhe'l-eşraf: ey makam sahipleri!" anlamında bir hitap
haşiye: dipnot.
havas: manfet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma
hücre: kapalı bölüm
ibare: bir fikri anlatan bir veya birkaç cümlecik yazı.
ifrat: aşırılık, haddinden geçme, pek ileri gitme
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iktıbas etmek: alıntı yapmak.
illâ: aksi halde, aksi takdirde
insafsızlık: hak, adalet gözetmeme
islamiyet: Müslümanlık.
itaat etme: boyun eğme, uyma
itap etme: tekdir etme, azarlama.
itibarıyla: bakımından.
ittihat: bir olma, birleşme.
İttihat Terakki: bir siyasi partı
kasr-ı ilahi: İlahi saray
kasr-ı meşid-i nuranî: nurdan yapılmış saray
lâyık: uygun, yakışır, munasip
meclis-i şura: fikri tartışmaların yapıldığı topluluk.
mecmaü l-küll: tamamının toplandığı yer
medrese: ders okutulan yer
Medresetuzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda yapılmasını idare eden'lere tekif ettiği, fen ilmiyle din ilimlerinin birlikte okunacağı üniversite.
mektep: okul, eğitim öğretim yeri
menzil: ev, oda, yer
meslek: yol, usul, gıdış, sanat, geçim için tutulan yol, sistem, mezhep, maneviyatta tutulan
mezcetme: kaynaştırma
muhtaç: ihtiyacı olan
nazar: bakış, görüş
sathiyet: yüzeysel bakış
senet: dayanılacak ve güvenilecek şey
sû-i tefehhum: yanlış anlama
sû-i tesir: kötü etki
suistimal: kötüye kullanma
taassup: birine taraftarlık etme, fanatiklik.
tadlil: doğru yoldan çıkarma, dalalete düşürme, azdırma
tebayün-i efkar: fikirlerin, düşüncelerin birbirine zıt ve muhalif olması
techil etmek: cahil görmek, birinin cahilliğini ortaya koymak.
teessüf: üzülme, acı duyma
tefrik: birbirinden ayırma.
tefrit: normalden aşağı olma
tehalüf-i meşarip: mizaçların birbirine zıt ve muhalif olması
tekmil: tamamlama, kemale erdirme, mükemmelleştirme.
temessül etmek: bir şekil ve surete girmek, cisimlenmek.
temin etmek: sağlamak.
temsil etmek: birinin adına hareket etmek
terakki: yükselme, ilerleme.
tesellî etmek: güzel sözler söyleyerek rahatlatmak.
tevkif etme: tutuklama
tevkil eyleme: vekil tayin etme.
timsal: suret, resim, simge
ulema: alimler, bilginler
vesayet: başkası adına karar alma, onun işlerini idare etme.
yeis: umutsuzluk
zaviye: tekke
ziyade: pek fazla

Sual: "Neden?"

Cevap: Ademin kabahatine vücut vermek kadar ahmaklıktır.

Sual: "Ne demek?"

Cevap: Bir zatta ilım, adem-i hilim ile iktıranı cihetiyle, adem-i hilimden neş'et eden kabahatiyle ilmi mahkûm etmek ne derece eblehliktir; öyle de, İslâm'ın kudsıyetini daima telkin eden ve ahkâm-ı diniyeyi iktidarlarınca tebliğ eden ve şimdi millet-i İslâmıye mabeyninde en zıyade hürmet ve muhabbet ve merhamete müstahak olan bîçare ulemayı, zamana yakışacak ulemanın adem-i vücudundan neş'et eden kabahatı ve günahı ile mahkûm etmek ve o kabahat ve o günahı o bîçarelere hamletmek, ahmaklık değildir de, ya nedir?

Evet, vücutlanndan zarar gelmemiş, istediğimiz ulemanın ademinden gelmiştir. Zıra, zekıler galiben mektebe gittiler. Zenginler, medresenin maişetine tenezzül etmediler; medrese de, ıntizam ve tefeyyuz ve mahreç bulunmadığından, zamana göre ulemayı yetiştiremedi. Sakınınız, ulemaya buğzetmek bir hatardır! (HAŞIYE)

Sual: "Niyeti halis olanlar azdır. Senin niyetin halis olsa muvaffak olacaksın, niyetine bak?"

HAŞIYE: Ey ehl-i medaris! Me yus olmayınız! Şimdi ilim ve fen hâkimdir. Her nev'iyle teâlî edecek, en âlâsı, en âlî tabakaya çıkacak.

adem-i hilim: vakarsızlık, yumuşaklığın olmayışı, sert mizaç.
adem-i vücut: varlığın olmaması.
adem: yokluk, hıçlık.
ahkam-ı diniye: dinin hükümleri.
ahmak: pek akılsız olan, sersem budala.
âlâ: üstün, yüce, çok yüksek, kıymetli.
alı: yüce, yüksek.
bıçare: çaresiz.
buğzetmek: kin, husumet göstermek, sevmemek.
cihet: yön.
daima: sürekli.
ebleh: ahmak, budala, aptal.
ehl-i medaris: medrese ehli.
fen: uygulamalı bilim.
galiben: çoğunlukla, ekseriyetle.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dinî suç.
hakım: hükmeden.
halis: saf, samimî.
hamletmek: yüklemek.
haşiye: dipnot.
hatar: tehlike, zarar.
hürmet: nayet, ihtiram.
iktıdar: güç, yetme, yapabilme.
iktıranı: birbirine yakın ve beraber olma, ıkı şeyın bır arada bulunması.
ilim: bilme, bilgi.
ıntızam: düzgünlük, tertipli olma.
kabahat: suç, kusur.
kudsiyet: kusur ve noksanlıktan uzak oluş, kutsallık.
mabeyn: ara.
mahkûm etmek: suçlamak.
mahkum: hükümlü, suçlu.
mahreç: ilim alanında yüksek bir rütbe.
maişet: yaşayış, yaşamak için lüzumlu bulunan maddeler.
me'yus: umutsuz, ye'se düşmüş, umıdı kesılmış, kederli.
medrese: dın ilımlerının okutuldugu yer.
mektep: fen ilımlerının öğretıldıgı okul.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
millet-i İslâmıye: Muslumanlar.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvaffak olmak: becermek, netıceye varmak, sonuç almak.
mustahak: layık.
neş'et etmek: meydana gelmek, oluşmak, çıkmak.
nev': tür.
niyet: bır ışı yapmayı önceden düşunme, maksat.
sual: soru.
tabaka: kat, katman.
tealı etmek: yükselmek, yüselmek, çok yüce olmak.
tebliğ etmek: ulaştırmak, bıldırmek.
tefeyyüz: feyız alma, feyızlenme, bereketlenme, ilerleme, bollaşma, ılım, ırfan ve manevî zenginlik kazanma.
telkin etmek: fikır aşılamak, zıhınde yer ettırmek.
tenezzül etmek: kendine ayıkın gordugu bır ışı veya durumu kabul etmek.
ulema: alımler, bılgınler.
vücut: var olma, varlık.
zarar: zıyan, kayıp, eksıklık.
zat: kışı.
ziyade: pek fazla.

Cevap: Lillâhilhamdü velâ fahr (HAŞİYE) İhlâs niyetini ihlâl eden ve anasır-ı garaz olan nesep ve nesil ve tamâ ve havf, beni bilmiyorlar; ben de onlan tanımıyorum veya tanımak istemiyorum. Zıra, meşhur bir nesebim yok ki, mazisini muhafazaya çalışayım. Ben ebu lâşey olduğumdan, bir neslim de yoktur kı, istıkbalını temin edeyim. Öyle bir cünunum var ki, Divan-ı Harp dehşet ve tahvifiyle tedavısına muktedır olamadı. Öyle bir cehaletim var ki, benı ummî edip, dinar ve dirhemin nakşını okuyamıyorum.

Kaldı, ticaret-i uhrevî. Oyle bir ahdetmişim ki, re'sü'l-malı da kaybetsem, mesleğımden donmeyeceğim. Şimdiden hasaret ediyorum, çok günaha düşünüyorum.

Bır şey kaldı; o da şöhret-ı kâzıbedir. İşte, ben ondan usandım, kaçıyorum. Zıra, uhdesınden gelemedığım çok vazifeyi bana yukletiyor.

Sual: "Neden meşrutî hükûmete ve dinsiz olmayan Jon Turklere mumkun olduğu kadar husnuzan ediyorsun?"

Cevap: Mümkün olduğu derecede suizan ettiğiniz için, ben hüsnüzan ederim. Eğer öyle ise, zaten iyi. Yoksa, tâ oyle olsunlar; yol gösteriyorum.

HAŞİYE: Şeyhin kerameti, şeyhten rivayet, lâkin tahdıs-ı nımet dahı bir şükürdür.

ahdetmek: karar vermek, niyetlenmek.
anasır-ı garaz: Kotu kasıt, duşmancа nıyet, kın unsurlan
cehalet: bılgısızlık, cahıllık.
cunun: delılık
dehşet: korku, korkma, ürkme
dinar: eskıden kullanılan altın ve sıkkeli para
dırhem: yaklaşık uç grama denk olan bır agırlık olçusu
Divan-ı Harp: 31 Mart olayından sonra kurulan mahkeme.
ebu lâşey: "hıçbır şeye sahıp olmayan, dünyaya değer verme-yen" manasında "Hıçbır şeyın babası demektır
günah: Allah ın emırlerıne aykırı davranış, uygunsuz fıl, dını suç
hasaret: hasar, zarar, zıyan
haşiye: dıpnot.
havf: korku, korkma
husnuzan: bır kımse veya mesele hakkında güzel duşunceye sahıp olma, muspet duşunme
ihlal etmek: bozmak, çıgnemek.
ihlâs: samımıyet, durüstluk, dogruluk.
istıkbal: gelecek.
Jon Turk: Batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı.
keramet: ermışçesıne yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fıkır
lâkin: gercı
Lillahilhamdü velâ fahr: hamd Allah a mahsustur ve ovunme yok.
mazi: gecmış.
meslek: yol, usul, gıdış, sanat, geçım ıçın tutulan yol, sıstem, mezhep, manevıyatta tutulan.
meşhur: şöhretlı.
meşrutî: meşrutıyetı uygulayan.
muhafaza: koruma
muktedir: ıktıdarlı, gucu yeten
mumkun: ımkan dahılınde.
nakış: ışleme, susleme
nesep: soy, nesıl, atalar zıncırı, sıl sıle.
neslî: soy-sop, zurryet.
nesil: zurryet.
niyet: bır ışı yapmayı onceden duşunme, amaç
re'sü l-mal: ana para, sermaye
rivayet: bır haber, soz veya olayı nakletme
sual: soru.
suizan: bır kımse hakkında kotu duşunceye sahıp olma, fena kotu sanma
şeyh: tarıkat onderı.
şöhret-ı kazibe: yalancı, aldatıcı şöhret, nam
şükur: gorulen bır ıyılıge karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkur
tahdis-i nimet: Ilâhî nımetı şukrederek anlatma
tahvif: korkutma, urkutme, tehdıt etme
tamâ: aç gozlulük, hırs, aşın arzu.
tedavi: ıyileştırme
temin etmek: saglamak.
ticaret-i uhrevî: ahırete yonelık tıcaret.
uhde: bır ışı uzerıne alma, soz verme
ümmî: okuma yazması olmayan
vazife: gorev
zıra: cunku.

Sual: "İttihat ve Terakki hakkında reyin nedir?"

Cevap: Kıymetlerini takdir ile beraber, siyasiyyunlarındaki şiddete mutenzim. [HAŞİYE] Me'muldür ki, o şiddet nedamete ve şefkate inkılâp etsin. Lâkin, onların iktisadî ve maanfî olan, bahusus, şarkî vilâyetlerdeki şubelerini bir derece istihsan ve tebrik ederim."

Sual: Zindan-ı atalete düştüğümüzün sebebi nedir?

Cevap: *Hayat bir faaliyet ve harekettir. Şevk ise matıyyesidir.* İşte, himmetinız şevke binip mübareze-i hayat meydanına çıktığı vakit, en evvel düşman-ı şedit olan yeis rast gelir. Kuvve-i maneviyesini kırar. Sız o duşmana karşı [1] لَا تَقْنَطُوا kılıcını istimal edinız.

Sonra, müzahemetsiz olan hakkın hizmetinin yerini zapteden meylü't-tefevvuk istibdadı hücuma başlar. Himmetin başına vurur, atından düşürttürür. Sız [2] كُونُوا لِلّٰهِ hakikatini o düşmana gönderiniz.

Sonra da, ilel-i müteselsiledeki terettübü atlamakla müşevveş eden aculiyet çıkar, himmetin ayağını kaydırır. Sız, [3] وَاصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا 'yu siper ediniz.

Sonra da, medenî-i bittab olduğundan, ebna-i cinsinin hukukunu muhafazaya ve hakkını onlar içinde aramaya

HAŞİYE: Adaletin tevzinde adalet olmazsa, zulüm görünür. Bir hatır için bin hatır kırılmaz. Şiddet ayrı, hamiyet ayrıdır. Bir hodpesent hakkı iltizam etse, çokları haksızlığa sevk eder, belki mecbur eder.

1 Ümidinizi kesmeyiniz. (Zümer Suresi, 53.)
2 Allah için olunuz.
3 Sabırlı olun, sabır yarışında düşmanlarınızı geride bırakın. (Âl-i İmran Suresi, 200.)

aculiyet: acelecilik, sabırsızlık.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
Âl-i İmran: Kur'ân-ı Kerîm'in 3. sûresi. Medîne'de nâzil olmuştur. 200 âyettir.
bahusus: özellikle.
duşman-ı şedit: şiddetli düşman.
ebna-i cins: kendi sülâlesinden olanlar, aynı cinsten olanlar.
evvel: önce.
faaliyet: hareket.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
hamiyet: millî hislerle gayret.
haşiye: dipnot.
hayat: yaşayış, yaşama.
himmet: yardım, ihsan, lütuf.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma.
hodpesent: yalnız kendini beğenen, gururlu.
hukuk: haklar.
hücum: saldırma.
iktısadî: daha elverişli, daha karlı, daha ucuz, ekonomik.
ilel-i müteselsile: birbirine bağlı olan sebepler.
iltizam etmek: kendisi için gerekli görmek, kendi için lüzumlu saymak, kendi üzerine almak.
inkılâp: bir halden diğer bir hale geçme.
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
istihsan: beğenme, güzel bulma.
istimal etmek: kullanmak.
İttihat Terakki: bir siyasî partî.
Kuvve-i maneviye: manevî kuvvet, moral.
lâkin: fakat.
maanfî: eğitim öğretimle ilgili.
matıyye: binek.
me'mul: umulan, ümit edilen.
mecbur: zorlanmış, icbar görmüş.
medenî-i bittab: yaratılış itibarıyla medenî olan.
meylü't-tefevvuk: üstün gelme arzusu.
muhafaza: koruma.
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan.
mübareze-i hayat: hayat mücadelesi, kavgası.
muşevveş: düzensiz, karmakarışık.
müzahemet: çekişme.
nedamet: pişmanlık.
rast gelmek: karşılaşmak.
rey: görüş, fikir, düşünce, hükümoy.
sabır: zorluklara dayanma gücü.
sevk etmek: onune katıp sürmek, yönelmek.
siper: sığınma aracı.
siyasiyyun: politikacılar, siyaset adamları, diplomatlar.
sual: soru.
şarkî: doğudaki.
şefkat: acıma.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şiddet: sertlik, katılık, pekliik.
şube: bölüm.
takdir: değer biçme.
tebrik etmek: kutlamak.
terettüb: sıralanma, gerekme, netice olarak çıkma, zuhura gelme, belirli sebeplerin belirli neticeler vermesi.
tevzi: dağıtma, herkese payını verme.
vaktı: zaman.
vilâyet: il.
yeis: umutsuzluk, elem, keder.
zapteetmek: idaresi altına alma, kendine mal etme.
zindan-ı atalet: tembellik, işsizlik hapishanesi.
zulüm: haksızlık, eziyet.

mükellef olan insanın âmâlini dağıtan fikr-i infiradî ve tasavvur-ı şahsî karşı çıkar. Siz de, [1] خَيْرُ النَّاسِ اَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ olan mücahid-ı âlîhimmeti, mübarezesine çıkanız.

Sonra, başkasının tekâsulunden, görenek fırsat bulup, hücum edip, belini kırar. Siz de, [2] عَلَى اللهِ ﴿ لاَ غَيْرِهِ ﴾ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ olan hısn-ı hasini himmete melce ediniz.

Sonra da, acz ve nefsin itimatsızlığından neş'et eden tefviz ve işi birbirine bırakmak olan düşman-ı gaddar geliyor. Himmetin elini tutup oturtturur. Sız de [3] لاَ يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَيْتُمْ olan hakikat-i şahikayı üzerine çıkanız. Tâ, o düşmanın eli o himmetin dâmenine yetişmesin.

Sonra, Allah'ın vazifesine müdahale eden dinsiz düşman gelir; himmetin yüzünu tokatlar, gözünu kor eder. Siz de, [5] وَلاَ تَتَآمَرْ عَلَى سَيِّدِكَ [4] ۞ اِسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ olan kârâşına ve vazifeşinas olan hakikati göndenniz; tâ onun haddini bildirsin.

Sonra, umum meşakkatin anası ve umum rezaletin yuvası olan meylü'r-rahat geliyor. Himmeti kaydeder, zindan-ı sefalete atar. Siz de, [6] لَيْسَ لِلاِنْسَانِ اِلاَّ مَاسَعَى olan mücahid-ı âlıcenabı o cellâd-ı sehhara gondennız.

1- İnsanların en hayırlısı insanlara en çok faydalı olandır
2- Tevekkül etmek isteyenler [başkasına degil (muellifin tefsiri)] sadece Allah'a guvensinler (İbrahim Suresi 12)
3- Sız doğru yolda oldukça sapıtmış olanlar size zarar vermez. (Maide Suresi 105)
4- Emrolundugun gibi dos doğru ol. (Hûd Suresi. 112)
5- Efendine amırlık taslama
6- İnsan için ancak çalıştıgının karşılıgı vardır (Necm Suresi 39)

acz- güçsüzlük.
amal- emeller gayeler.
amir- emreden lider
cellad-ı sehhar- büyüleyici cellat.
dâmen- etek.
duşman-ı gaddar: hıç acıması olmayan düşman
fikr-ı infiradî: ferdiyetçilik fikrı duşuncesi.
gorenek. adet, an ane
had- sınır
hakikat-i şahika: onemli ve yuksek hakikat.
hakikat, gerçek.
hısn-ı hasin: kale gibi sağlam sığınak
himmet. yardım ihsan lutuf gayret.
hücum etmek. saldırmak.
itikatsızlık: guvenmemek.
karaşına: ış bılır ışını bılen.
kaydetmek. bağlamak
melce: sıgınak, sıgınılacak yer ıltıca edilecek yer
meşakkat: zahmet verıcı ış.
meylü r-rahat: rahat etme arzusu
mübareze: çatışma kavga
mucahıd-ı alıcenap: yuksek gayret ve çaba ıle mucadele eden
mücahıd-ı alihimmet: yuksek gayret sahıbı mucahıt.
mudahale etmek. karışmak.
mükellef- sorumlu ve yukumlu olan
nefis. kotü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
neş et etmek: meydana gelmek oluşmak. çıkmak.
rezalet. rezıllık bayağılık.
tasavvur-ı şahsı: kişisel tasarlama kurgulama
taslamak. kendinde olmayan bır şeyı var gibi gostermek.
tefvız: bır ışı bır kımseye ıhale ve sıpanş etme
tekâsul: tembellik.
Tevekkül etmek. ışı Allah a bırakıp kadere razı olmak.
umum: butun, genel
vazife: gorev
vazifeşinas: vazıfesını bılen
zarar: zıyan kayıp eksıklık
zindan-ı sefalet. fakırlık, duşkunluk zindanı

Evet, size meşakkatte büyük rahat var. Zira, fıtratı müteheyyiç olan insanın rahatı, yalnız sa'y ve cidaldedir.

اِنَّ لَكُمْ فِي الْمَشَقَّةِ الرَّاحَةَ اِنَّ الْاِنْسَانَ الْمُتَهَيِّجَةَ فِطْرَتُهُ رَاحَتُهُ فِي السَّعْيِ وَالْجِدَالِ (HAŞİYE) (1)

Seyahatimde, beni tanımayanlar, kıyafetime bakıp beni tacir zannedip, derlerdi ki:

"Sen tacir misin?"

"Evet, tacirim; hem de kimyagerim."

"Nasıl?"

"İki madde var, mezcettiriyorum. Bir tıryak-ı şafî, bir elektrik-i muzî tevellüt eder."

"Nerede bulunur?"

"Medeniyet ve fazilet çarşısında. Cephesinde insan yazılan ve iki ayak üstünde olan sandıkiçindeki, üstüne kalb yazılan siyah veya pırlanta gibi parlak olan bir kutudadır."

"İsimleri nedir?"

"İman, muhabbet, sadâkat, hamiyet."

Ceride-i Seyyare, Ebu Lâşey, İbnüzzaman, Ehulacaip, İbni Ammilgaraip, Said Nursî, Bediüzzaman

* * *

HAŞİYE: Şimdi anlıyorum ki, ne dediğimi anlamıyorsunuz. Zira, ben sız oluyorum, anlamıyorum. Şunun büyük kardeşi olan ulema reçetesi, daha müphem konuşuyor. Demek, beraber gezmekliğim lâzım. İşte, ben de hayalimi terfik ettim.

1 Sizin için meşakkatte rahat vardır. Fıtratı heyecanlı olan insanın rahatı çalışma ve mücadele etmededir.

cephe: ön taraf, yüz.
Ceride-i Seyyare: hareketli gezici gazete.
cidal: mücadele.
Ebu Lâşey: hiçbir şeye sahip olmayan, dünyaya değer vermeyen; manasında. "Hiçbir şeyin babası" demektir.
Ehulacaip: insanı şaşırtan acayipliklerin kardeşi.
elektrik-i muzî: aydınlatan, ışık veren ışıklandıran elektrik.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan ilimlerinin olan yüksek derece.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
hamiyet: gayret.
haşiye: dipnot.
İbn-i Ammilgaraip: yadırgananın şeylerin amcasının oğlu.
İbnüzzaman: zamanın çocuğu.
iman: inanç.
kıyafet: elbise.
kimyager: kimyacı, kimya ile uğraşan kimse.
kusur: eksiklik, noksan.
lâzım: gerekli.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
meşakkat: zahmet veren iş.
mezç ettirmek: karıştırmak.
muhabbet: sevgi, sevme.
mücadele: bir gayeye varmak için gösterilen çaba.
müphem: ortulu, kapalı.
müteheyyiç: coşkun, heyecanlı.
pırlanta: değerli bir taş.
sa'y: gayret, çalışma, emek.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
seyahat: yolculuk, gezi.
tacir: tüccar, ticaret yapan.
tenzih etmek: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
terfik etmek: arkadaş etmek, binnin yanına katılmak.
tevellüt etmek: doğmak, meydana gelmek.
tıryak-ı şafî: şifa verici ilâç.
ulema: âlimler, bilginler.
zannetmek: sanmak.
zira: çünkü.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Azız Kardeşlerim,

Eski Said'in matbu eski eserlerinden birisi elime geçti. Merak ve dikkatle baktım. Bu gelen fıkra kalbe geldi. Münasipse *Mektubat* ahirinde yazılsın.

Evvelâ: Hürriyetin üçüncü senesinde, aşairler arasında meşrutiyet-i meşruayı aşaire tam bildirmek ve kabul ettirmek için Ertuş aşairi içinde, hususan Küdan ve Mâmehuran'a verdiği ders. Ve bin üç yüz yirmi dokuzda Matbaa-ı Ebuzziyada tab edilen kırk bir sene evvel tab edilmiş, fakat, maatteessüf yirmi otuz seneden beri aryordum, bulamamıştım. Bu defa birisi bir nüsha bulup bana göndermiş. Ben de Eski Said kafasını alıp ve Yeni Said'in sunuhatıyla, dikkatle mutalâa ettim. Anladım ki, Eski Said acip bir hiss-i kablelvuku ile, otuz kırk sene sonra şimdi vukua gelen vukuat-ı maddiye ve maneviyeyi hissetmiş. Ve bedevî Ekrad aşairi perdesi arkasında bu zamanın medenî perdesini kendilerine maske yapan ve vatanperverlik perdesi altında dinsiz ve hakikî bedevî ve hakikî mürteci, yani, bu milleti İslâmiyet'ten evvelki âdetlerine sevk eden hainleri görmüş gibi, onlarla konuşup başlarına vuruyor.

Saniyen: O matbu eserin yüz beşinci sayfasından tâ yüz dokuza kadar parçaya dikkatle baktım. O zamanda aşaire ders verdiğim o sualler ve cevaplar vaktinde muhim bir velî, içlerinde bulunuyormuş. Benim de haberim yok. O makamda şiddetli itiraz etti, dedi:

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

acip: hayret veren, hayrette bırakan
adet: alışkanlık.
ahir: son.
aşair: aşiretler, kabileler
aziz: yüce
bedevî: çöl, çölde yaşayan
Ekrad: Kürdler
evvel: önce
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
fıkra: yazıda bir bahis, paragraf, kısa haber, küçük hikaye
hain: ihanet eden.
hakikî: gerçek.
hiss-i kablelvuku: bir şeyi olmadan önce hissetmek, onsezi
hissetmek: sezmek.
hususan: özellikle.
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
itiraz etmek: kabul etmediğini belirtmek, karşı çıkmak.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
makam: mevki, yer
maneviye: manaya yönelik
matbu: basılmış.
medenî: uygar, medenîleşmiş
meşrutiyet-i meşrua: dine uygun meşrutiyet.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münasip: uygun
mürteci: geri dönen, irtica eden, geriye dönme taraftarı
mütalâa etmek: incelemek.
nüsha: yazılı metin
saniyen: ikincisi
sevk etmek: onune katıp sürmek, yöneltmek.
sual: soru
sünuhat: akla gelen, içe doğan şeyler
tab etmek: basma, baskı
vakıt: zaman
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler. Allah dostu, evliya
vukua gelmek: olmak, meydana gelmek
vukuat-i maddiye: görülen olay

"Sen ifrat ediyorsun, hayali hakikat görüyorsun, bizi de tahkir ediyorsun. Ahirzamandır; gittikçe daha fenalaşacak."

O vakit, ona karşı matbu kitapta böyle cevap vermiş:

"Herkese dünya terakki dünyası olsun, yalnız bizim için mi tedenni dünyasıdır, öyle mı? İşte ben de sizinle konuşmayacağım. Şu tarafa dönüyorum, müstakbeldeki insanlarla konuşacağım.

Ey yüzden, tâ üç yüz seneden sonraki yüksek asrın arkasında gizlenmiş, sâkitâne benim sözümü dinleyen ve nazar-ı hafî-i gaybî ile beni temaşa eden Saıd, Hamza, Ömer, Osman, Yusuf, Ahmed, vs., size hitap ediyorum.

Tarih denilen mazi derelennden sizin yüksek istikbalinize uzanan telsiz telgrafla, sizin ile konuşuyorum. Ne yapayım, acele ettim, kışta geldim. Siz inşaallah, cennetâsâ bir baharda gelirsiniz. Şimdi ekilen nur tohumlan, zemininizde çiçek açacaklar. Sizden şunu rica ederim ki: Mazi kıt'asına geçmek için geldiğiniz vakit, mezarıma uğrayınız. O çiçeklerin birkaç tanesini mezar taşı denilen, kemiklerimi misafir eden toprağın kapıcısının başına takınız. Yani, İhtıyar Risalesinin On Üçüncü Rıcasında beyan ettiği gibi, Medresetüzzehra'nın mekteb-i iptidaîsi ve Van'ın yekpare taşı olan kalesinin altında bulunan Horhor medresemin vefat etmesi ve Anadolu'da bütün medreselenn kapatılması ile vefat etmelerine işaret ederek umumunun bir mezar-ı ekberi hükmünde olmasına bir alâmet olarak, o azametli mezara, azametli Van Kalesi

ahırzaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
alamet: işaret, iz, nişan, in kocaman
asır: yüzyıl, asır
azametli: büyük, ihtişamlı.
beyan etmek. açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cennetâsâ: cennet gibi.
fena: kötü
hakikat. gerçek.
hitap etmek. söz söylemek, topluluğa veya birisine karşı konuşmak.
hükmünde: yerinde
ifrat etmek. aşırılık, haddinden geçmek, pek ileri gitmek
İhtıyar Risalesi: Said Nursi'nin bir eseri
inşaallah: Allah dilerse
istikbal: gelecek zaman
işaret. gösterme, bildirme
matbu: basılı.
mazi. geçmiş zaman
medrese: ders okutulan yer
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okunacağı üniversite
mekteb-i ıptıdaî: ilk mektep, ilkokul, gelişmemiş ilkel
mezar-ı ekber: büyük kabir
mezar: kabir, ölünün gömüldüğü yer
müstakbel: gelecek zaman
nazar-ı hafî-i gaybî. görünmeyeni ilerde olacakları görecek şekilde gizli bakış.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık, ilim
rica etmek: dilemek, istemek.
rica: teselli
sakıtane: susarak, suskun, sessizce
tahkir etmek: hakaret etmek, horlamak, aşağılamak.
tedenni: aşağı düşme, daha koru bir dereceye düşme, al çalma
temaşa etme. bakma, seyretme
terakki: yükselme, ilerleme
umum: bütün, genel
vakit: zaman.
vefat etmek: ölüm
yekpare: tek parça halinde.
zemin: yer

mezar taşı olmuş. Ey üç yüz sene sonra gelenler! Şu kalenin başında bir Medrese-i Nuriye çiçeğini yapınız!

Cismen dirilmemiş, fakat ruhen bâkî ve geniş bir heyette yaşayan Medresetuzzehra'yı cismanî bir surette bina ediniz demektir. Zaten, Eski Said, ekser hayatı o medresenin hayalıyle gitmiş ve o matbu risalenin yüz kırk yedinci sayfadan tâ yüz elli yedinci sayfaya kadar Medresetuzzehra'nın tesisine ve faydalanna dair ehemmiyetli hakikatleri yazmış.

Bir fa'l-i hayırdır ki; yirmi beş senelik dehşetli ve medreseleri öldüren istibdadın kırılmasıyla, Maarif Vekili Tevfik, Van'da Şark Üniversitesi namında Medresetüzzehra'yı inşa etmesine karar vermesi ve ümidin haricinde, Reis Celâl dahi mühim meseleler içinde Tevfik'in fikrine iştirak etmesi, Eski Said'in kırk sene evvelki sözü ve ricası doğru çıkacağını gösteriyor."

Şimdi, kırk beş sene evvelki cevabının izahında, üç hakikat beyan edilecek:

• *Birincisi:* Eski Said bir hiss-i kablelvuku ile, iki acip hâdiseyi hissetmiş, fakat rüya-i sadıka gibi tabire muhtaçmış.

Nasıl bir kırmızı perde ile beyaz veya siyah bir şeye bakılırsa, kırmızı görünür, o da siyaset-i İslâmiye perdesiyle o hakikate bakmış. Hakikatın sureti bir derece şeklini değiştirmiş. O hazır büyük velî dahi o yanlışını görüp, o cihette şiddetle itiraz etmiş. İşte o hakikat iki kısımdır.

acip: hayret veren, hayrette bırakan
baki: kalıcı ve devamlı
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek
bina etmek: yapmak
cihet: yön
cismani: maddî ve cismî olmak
cismen: beden olarak.
dair: alâkalı, ilgili.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
ehemmiyetli: önemli.
ekser: en çok, pek çok.
fa'l-i hayır: hayırlı iş, faaliyet.
hâdise: olay
hakikat: gerçek
hariç: dış
hayatı: yaşayış, yaşama.
hey'et: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü
hiss-i kablelvuku: bir şeyi olmadan önce hissetmek, onsezi
hissetmek: sezmek.
inşa etmek: yapmak, vücuda getirmek
istibdat: kanuna ve nizama tabi olmayan keyfî baskıcı idare, yönetim, zulüm ve tahakküm.
iştirak etmek: katılmak
itiraz etmek: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
izah: açıklama
Maarif Vekili: Millî Eğitim Bakanı
matbu: basılı
Medrese-i Nuriye: Nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
medrese: ders okutulan yer
Medresetuzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okunacağı üniversite.
mesele: konu, sorun
muhtaç: ihtiyacı olan.
mühim: önemli, ehemmiyetli
nam: ad, isim
Reis: Cumhurbaşkanı
rica: dileme, isteme
risale: kitap
ruhen: ruh olarak.
rüya-ı sadıka: sadık rüyalar
siyaset-i İslamiye: İslâm'ın öngördüğü siyaset.
suret: biçim, şekil.
şark: doğu
tabir: yorum, yorumlama
tesis: kurma, meydana getirme
ümit: ummak.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler. Allah dostu, evliya

Birincisi: "Bu Osmanlı ülkesinde büyük bir parlak nur çıkacak" hatta, hürriyetten evvel pek çok defa talebelere teselli vermek için, "Bir nur çıkacak, gördüğümüz bütün fenalıklara karşı bu vatana saadet temin edecek" diyordu. İşte kırk sene sonra Risale-i Nur o hakikatı kör gözlere dahi gösterdi.

İşte, Nurun zahiren kemiyeten dar cihetine bakmayarak, hakikat cihetinde keyfiyeten geniş ve fevkalâde menfaatini hissetmesi suretiyle, hem de siyaset nazanyla butün memleket-i Osmaniyede olacak gibi ifade etmiş. O büyük velî, onun dar daireyi geniş tasavvurundan, ona itiraz etmiş. Hem o zat haklı, hem Eski Said bir derece haklıdır. Çünkü, Risale-i Nur imanı kurtarması cihetiyle, o dar dairesi, madem hayat-ı bâkiye ve ebediyeyi imanla kurtarıyor; bir milyon talebesi bir milyar hükmündedir. Yani, bir milyon değil, belkı bin insanın hayat-ı ebediyesini temine çalışmak, bir milyar insanın hayat-ı fânîye-i dunyeviye ve medeniyetine çalışmaktan daha kıymettar ve manen daha geniş olması, Eski Said'in o rüya-i sadıka gibi olan hiss-i kablelvuku ile, o dar daireyi butün Osmanlı memleketini ihata edeceğini görmüş. Belki, inşaallah, o görüş yuz sene sonra Nurlanın ektiği tohumların sümbüllenmesiyle, aynen o geniş daire, Nur dairesi olacak, onun yanlış tabirini sahih gösterecek.

• *İkinci Hakikat*: Kırk sene evvel, Eski Said bu matbu kitabetlerinde, *Işaratü'l-I'caz*'ın baştaki İfade-i Meramında ve sair eserlerinde musırrâne ve mükerreren talebelerine diyordu ki:

cihet: yon.
daire: alan
defa: kere
evvel: once
fenalıklar: kotulukler
fevkalade: olağanustu
hakıkat: gerçek.
hayat-ı ebediye: ebedî hayat.
hayat-ı faniye-i dünyeviye: geçici olumlu olan dunya hayatı.
hayat-ı bakıye ebediye: devam edecek olan hayat.
hıss-ı kablelvuku: bir şeyi olmadan once hissetmek, onsezi
hissetmek: sezmek.
hukmunde: degerinde
hurriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
ifade etme: anlatma, bildirme
ifade-i meram: maksadın ifade edilmesi on soz
ihata etmek: kuşatmak, kaplamak
imanı: inanç.
inşaallah: Allah dilerse
Işaratü l-I caz: Said Nursi nin bir esen.
itiraz etmek: kabul etmediğini belirtmek, karşı çıkmak.
kemiyeten: sayı itibanyla, sayıca
keyfiyeten: keyfiyet yonunden, nitelik ve ozellik bakımından.
kıymettar: degerli.
kıtabet: yazım
madem: degil mi ki
manen: duyguca, ruhça, mana itibanyla
matbu: basılmış.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
memleket-i Osmaniye: Osmanlı memleketi
menfaat: fayda, kar
musırrane: ısrarla
mukerreren: mukerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
nazar: bakış, fikir, goruş.
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Nur: Risale-i Nur
Risale-i Nur: Nur nsalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rüya-i sadıka: sadık rüya
saadet: mutuluk.
sahih: dogru, açık.
sair: diğer
siyaset: politika.
suret: biçim, şekil.
tabir: yorum, yorumlama.
talebe: ogrenci
tasavvur: tasarlamak.
temin etmek: saglamak.
teselli vermek: guzel sozler soyleyerek rahatlatma.
velî: Allah ın sevgisine himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
zahiren: görunüşte
zat: kişi.

"Hem maddî, hem manevî büyük bir zelzele-i içtimaî ve beşerî olacak. Benim dünya terki ile inzivamı ve mücerret kalmamı gıpta edecekler" diyordu. Hatta, hürriyetin birinci senesinde, İstanbul'da, Camiü'l-Ezher'in reis-i uleması olan Şeyh Bâhid Hazretleri (rahmetullâhi aleyh) İstanbul'da Eski Said'e sordu:

مَا تَقُولُ فِي حَقِّ هٰذِهِ الْحُرِّيَّةِ الْعُثْمَانِيَّةِ وَالْمَدَنِيَّةِ الْأَوْرُوبَائِيَّةِ؟

Said cevaben demiş:

إِنَّ الْعُثْمَانِيَّةَ حَامِلَةٌ بِدَوْلَةٍ أَوْرُوبَائِيَّةٍ فَسَتَلِدُ يَوْمًا مَا

وَالْأَوْرُوبَا حَامِلَةٌ بِالْإِسْلَامِيَّةِ فَسَتَلِدُ يَوْمًا مَا

Yani, "*Osmanlı hükûmetindeki hürriyete ne diyorsun ve Avrupa hakkında fikrin nedir.*"

O vakit Eski Said demiş:

"*Osmanlı hükûmeti Avrupa ile hamiledir; Avrupa gibi bir hükûmeti doğuracak. Avrupa da İslâmiyet'e hamiledir; o da bir İslâm devleti doğuracak,*" Şeyh Bâhid'e söylemiş.

O allâme zat demiş:

"Ben de tasdik ediyorum." Beraberinde gelen hocalara dedi. "Ben, bununla münazara edip galebe edemem."

Birinci tevellüdü gözümüzle gördük. Bir çeyrek asır, Avrupa'dan daha dinden uzak. İkinci tevellüt de inşaallah yirmi otuz sene sonra çıkacak. Çok emarelerle hem şarkta, hem garpta Avrupa içinde bir İslâm devleti çıkacak.

aleyh: karşı, karşıt
allâme: üstün bilgi sahibi
asır: yüzyıl, asır
beşerî: insanlık
Camiü'l-Ezher: Mısır'da bir üniversite
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
emare: alâmet, işaret
galebe etmek: yenmek, üstün gelmek
garp: batı
gıpta etmek: imrenmek
hamile: gebe
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
inşaallah: Allah dilerse
inziva: dünyadan elini eteğini çekmek
maddî: maddeye ait
manevî: maddî olmayan, mana ile ilgili
mücerret: bekâr, yalnız
münazara etmek: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışmak
rahmetullâhi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun
reis-i ulema: önde gelen âlim
şark: doğu
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek
tevellut: doğma, doğum
vakit: zaman
zat: kişi
zelzele-i içtima ve beşerî: insanlık noktasından ve sosyal hayat açısından sarsıntı.

• *Üçüncü Hakikat*: Hem Eski Said, hem yeni Said; hem maddî, hem manevî büyük bir hâdise, büyük ve dehşetli ve tahribatçı bir zelzele-i beşeriye, Osmanlı memleketinde olacak diye hiss-i kablelvuku ile, Eski Said, mükerrer ve musırrâne haber veriyordu. Hâlbuki, o his ile nur meselesinin aksi ile gayet geniş daireyi dar görmüş. Zaman, onu İkinci Harb-i Umumî ile tam tasdik ettiği hâlde, onun o çok geniş daireyi Osmanlı memleketinde gördüğünü şöyle tabir ediyor ki:

İkinci Harb-i Umumî, beşere ettiği tahribat-ı azîme, gerçi çok geniştir; fakat, hayat-ı dünyeviyeye ve bekasız medeniyete baktığı cihetinde, Osmanlıdaki tahribata nispeten dardır. Osmanlıdaki manevî zelzele hayat-ı ebediye ve saadet-i bâkiyenin zararına bir tahribat ve bir zelzele-i maneviye-i İslâmiye, manen o İkinci Harb-i Umumîden daha dehşetli olmasından, Eski Said'in o sehvini tashih ediyor ve rüya-ı sadıkasını tam tabir ediyor ve o hiss-i kablelvukuunu gözlere gösteriyor. Ve o muteriz ehl-i velâyeti zahiren haklı, fakat hakikaten Eski Said'in o hissi daha haklı olduğunu ispatla, o velî zatın itirazını tam reddediyor.

Said Nursî

(*Emirdağ Lâhikası*, s. 666-672
Yeni Asya Neşriyat, Eylül 2006)

aksi: ters, zıt
bekasız: devam etmeyen
beşer: insan
cihet: yön
daire: alan
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
ehl-i velâyet: erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar
gayet: son derece
gerçi: her ne kadar
haber: ilim, malûmat, bilgi
hadise: olay
hakikat: gerçek
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hâlbuki: oysa ki
Harb-i Umumî: Dünya Savaşı
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî olan âhiret hayatı
his: duygu
hiss-i kablelvuku: bir şeyi olmadan önce hissetmek, önsezi
ispat: delil, kanıt
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
maddî: maddeye ait
manen: duyguca, ruhça, mana itibarıyla
manevî: maddî olmayan, mana ile ilgili
medeniyet: medenîlik, uygarlık
mesele: konu, sorun
musırrane: ısrarla
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş, iki veya daha fazla yapılmış, tekrarlı
nispet: kıyas
nur: aydınlık, parıltı, ışık
reddetmek: kabul etmemek, geri göndermek
rüya-i sadıka: doğru rüya
saadet-i bakıyenin: kalıcı olan âhiret mutluluğu
sehiv: yanlış
tabir etmek: yorum, yorumlamak
tahribat-ı azime: büyük tahribat
tahribat: yıkıp bozmalar
tahribatçı: yıkıp bozucu
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak
tashih etmek: düzeltmek, yanlışlardan arındırmak
velî: Allah'ın sevgisine hima yesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zahiren: görünüşte
zat: kişi
zelzele-i beşeriye: insanlık noktasından sarsıntı
zelzele-i maneviye-i İslâmiye: İslâmiyetteki manevî sarsıntı
zelzele: deprem

Bir muallim kardeşimiz, Sultan Hamid'in hakkında Üstadımızın Hürriyet başında söylediği nutuklarda, Sultan Hamid'e hücum etmiş ve o kıymettar padişahın kıymetini takdir etmemiş gibi bir şüphe gelmiş

Elcevap: Biz Üstadımızdan aldığımız hakikat-i hâl ile cevap veriyoruz.

Evvelâ: Üstadımızın bütün hayatındaki birinci dusturu, Kur'ân-ı Hakîm'in bir kanun-i esasîsidir ki: "Bir adamın cinayetiyle başkası mes'ul olamaz" kaide-i Kur'âniyesi ile, "O padişahın zamanındaki hükûmetin hataları ona verilmez" diye daima hayatında ona hüsnüzan etmiş, onun bazı zaman mecburiyetle ettiği kusurları da, onun muanzlarına karşı da tevile çalışmış.

Sâniyen: Üstadımız, Hürriyetin başında bütün kuvvetiyle şerîat dairesindeki hürriyet-i şer'iyeyi sena etmiş, nutukları ile halkları o hürriyete davet etmiş ve hürriyet-i şer'iyeye muhalif olanlara demiş ki:

"Eğer şerîat dairesinde olmazsa, istibdat namını verdiğiniz, bir şahsın mecburî, cüz'î ve hafif istibdadı, pek şiddetli bir istibdad-ı küllî olup inkısam edecek. Herkes, bir nevi müstebit olur. İstibdad-ı mutlak çıkar. Binler istibdat hükmüne dönecek, yani hürriyet ölecek, bir istibdad-ı mutlak çıkacak."

Hatta bu meselede Üstadımız idam için kurulan Divan-ı Harb-i Orfîde demiş ki:

cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç.
cuz'î: küçük.
dalma: sürekli.
davet etmek: çağırmak.
Divan-ı Harb-i Örfî: 31 Mart Vak'asından sonra kurulan mahkeme.
dustur: kanun, kaide.
elcevap: cevap olarak.
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
hakıkat-i hâl: durumun gerçek yonu, işin aslı.
hücum etmek: saldırmak.
hükmüne: yerine.
hürriyet-i şer'iye: İslâmiyet'in öngördüğü hürriyet.
hürriyet: serbestiyet, özgürlük.
hüsnüzan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma, müspet düşünme.
idam: yok etme.
inkısam etmek: kısımlara ayrılarak yayılmak.
istibdad-ı küllî: büyük her şeyi kapsayan zulüm, baskı.
istibdad-ı mutlak: tam bir istibdat.
istıbdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan keyfî baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm.
kaide-i Kur'anıye: Kur'an'ın kuralı.
kanun-i esası: ana prensipler, ana esaslar.
kıymet: değer.
kıymettar: değerli.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
mecburî: zorunlu olarak.
mecburiyetle: zorunlu olarak.
mes'ul olmak: sorumlu tutulmak.
mesele: konu, sorun.
muallim: öğretmen.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhalif: zıt, karşıt.
müstebit: diktatör, zulüm ve baskı yapan, başkasının hükûmetini elinden alan.
nam: ad, isim.
nevi: çeşit, tür.
nutuk: büyük topluluklara yapılan konuşma.
sâniyen: ikincisi.
sena etmek: överek bahsetmek, övmek.
şahıs: kişi, kimse, fert.
şerîat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
şiddetli: büyük.
şüphe: tereddüt, kuşku.
takdir etmek: beğenmek, beğendiğini belirtmek.
tevil: yorumlama, yorum.
Üstat: muallim, usta, Said Nursî.

"Eğer meşrutiyet İttihatçıların istibdadından ibaret ise veya hilâf-ı şerîat hareket ise, bütün dünya şahit olsun ki ben mürteciyim."

Salisen: Üstadımız o zamanda bir hıss-ı kablelvuku nev'inde şimdiki âlem-i İslâm'ın ecnebi istibdadından kurtulması ve bir cemahir-i muttefika-ı İslâmıye tarzında tezahüre başlamasını tasavvur etmiş, ümit etmiş, hissetmiş ve bütün kuvvetiyle bağırmış, hürriyet-i şer'iyeyi takdir etmiş. O zamanki hutbelerinde demiş ki: "Hürriyet terbiye-i İslâmiye olmazsa, olecek, bir istibdad-ı mutlak, yerine çıkacak."

Rabian: Üstadımızdan hem işitmiş, hem hâlinden anlamışız ki, ecnebilerin şiddetli desise ve kuvvetlerine karşı gösterdiği sebat ve kanaat; hususan âlem-i İslâm'ın kısm-ı azamının halifesi olmak; hem, bîçare, Vilâyat-ı Şarkiyenin bedevî aşairini Hamidiye Alayları ile en yüksek bir derece-i askeriye ve medeniyeye onlar sevk etmesi, Hamidiye Camiinde her Cuma günü bulunması, şeair-i İslâmiyeye elden geldiği kadar muraat etmesi, darma Yıldız dairesinde manevî üstadı kabul ettiği bir şeyhi var olduğu gibi, çok hasenatı için, Üstadımız, bütün hayatında onun padişahlar içinde bir nevi velî hükmüne geçtiğini kanaat etmişti.

O zaman Üstadımız Said Nursî'nin hizmetinde bulunan

Muhsin-Ziya (1953, Fatih / İstanbul)

* * *

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası
aşair: aşiretler, kabileler
bedevî: göçebe, çölde yaşayan
biçare: çaresiz
cemahir-i muttefika-i İslamıye: Müslüman cumhuriyetlerinden oluşan birlik.
daima: sürekli
daire: oturulan mekân
derece-i askeriye ve medeniye: medeniyet ve askerlik seviyesi
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ecnebi: yabancı
halife: Müslümanların halifesi
Hamidiye Alayları: II. Abdulhamid tarafından doğuda kurulan asker birlikler
hareket: yaşama, davranma
hasenatı: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hilaf-i şeriat: İslâmiyet'e karşı
hıss-ı kablelvuku: bir şeyi olmadan önce hissetmek, önsezi
hissetmek: sezmek.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma.
hususan: özellikle.
hutbe: topluluğa yapılan konuşma
hukmüne: yerine
hürriyet-i şer'iye: İslâmiyet'in öngördüğü hürriyet
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
istibdad-ı mutlak: tam bir zulüm, baskı
istibdat: kanuna ve nizama tâbi olmayan, keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm
İttihatçı: İttihat ve Terakki cemiyeti mensubu
kanaat etmek: inanmak
kanaat: bulunanı yeterli görmek.
kısm-ı azamı: büyük çoğunluk.
manevî: maddî olmayan, mânâ ile ilgili
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
meşrutiyet: bir hükümdarın başkanlığı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi.
muraat etmek: uymak, saygı göstermek
mürteci: geri dönen, irtica eden, geriye dönme taraftarı.
nevi: çeşit, tür
rabian: dördüncü olarak.
salisen: üçüncü olarak.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme azimlilik.
sevk etmek: önüne katıp sürmek, yönetmek
şahit: şahitlik yapan.
şeair-i İslamiye: İslâmî işaretler
şeyh: tarikat önderi
takdir etmek: beğenmek.
tarz: şekil.
tasavvur etmek: tasarlamak.
terbiye-i İslâmiye: İslamı terbiye
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
üstat: muallim, usta
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
Vilâyat-ı Şarkiye: Doğu illeri.
Yıldız: Yıldız Sarayı

Risale-i Nur'un mektuplarından bir mektubunuzun bendeki tesirlerini hülâsaten arz edeyim:

Sıhhat ve afiyetinizin devamı, şükrümü, bu gibi mesâilin hallini isteyenlerin vücudu, ümidimi; nazarımda ilm sayılacak her şeyi sizden öğrendiğim için, bu vesile ile hakîkat sahasındaki malûmatımı, hasbelbeşeriye fütur hâsıl olursa, şevkimi; hasta bir talebenız olduğumdan, Kur'ân'ın eczahanesinden verdiğiniz bu ilâçlarınızla sıhhatımı, matbaha-i Kur'ân'dan intihap buyurduğunuz bu gıdalarla bütün hasselerimin kuvvetini; hayatın beş derecesini de talım, mevtin ıtıbarî bir keyfiyet olduğunu tefhim; idam-ı ebedînin mutasavver olamayacağına kalbimi takvim buyurduktan sonra, Allah için muhabbetin herhâlde bu hayat derecelerinde de devam ederek hayat-ı bâkıyede bâkî meyvesini vereceğini işaret buyurmakla müddet-i hayatımı nihayetsiz arttırmaya sebep olmuştur.

Risale-i Nur ile ihda buyurduğunuz dualar, zaten her gün sizi düşünmeye kâfi gelmektedir. Kur'ân'ın fuyuzatından, tükenmez hazînesinden inayet-i Hak ile edindiğiniz ve tebliğine mezun olduğunuz manaları, cevherleri göstermekle, bildirmekle de bu bîçâre ve muştak talebe ve kardeşinize sonuna kadar ders vermek istediğinizi izhar ediyorsunuz. Bu suretle de ebeden ve teşekkürle gözümün önünden hayalimden ayrılmamaklığınız temin edilmiş oluyor.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي .

* * *

1- Ezelden ebede kadar her türlü hamd Allah'a mahsustur. Bu Rabbimin fazlındandır.

afiyet: huzurlu olmak
arz etmek: bir buyuğe sunma, gösterme, takdim etme, izah etme
bakı: kalıcı ve devamlı
bîçâre: çâresiz.
cevher: esas, maya, öz
ebeden: devamlı
fıkra: yazıda bir bahis, paragraf, kısa haber, küçük hikâye
fütur: usanç, gevşeklik, yeis
fuyuzat: feyizler
hakıkat: gerçek
hal: çözüm, açıklama
hasbelbeşeriye: insanlık yüzünden.
hâsıl olmak: meydana gelmek.
hasse: duygu
hayat-ı bâkıye: süreklı olan ahıret hayatı
hayat: yaşayış, yaşama
hazîne: define
hulâsaten: özet olarak.
idam-ı ebedî: devamlı yok oluş
ihda etmek: hediye etmek, hediye vermek.
ilm: bilme, bilgi.
inayet-i Hak: Cenâb-ı Hakkın hediyesi
intihap: seçme, tercih etme
işaret buyurmak: göstermek, bildirmek.
ıtıbar: var sayılan
izhar etmek: açığa vurmak, göstermek.
kâfi: yeterli
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hal, durum, iç yüz
malûmat: bilgiler, bilgi, haber
mana: anlam
matbaha-ı Kur'ân: Kur'ân mutfağı
mesâil: meseleler, problemler
mevt: ölüm
mezun: görevli
muhabbet: sevgi, sevme
mutasavver: tasavvur edilmiş, yapılması düşünülmüş, hatırdan geçen
müddet-i hayat: ömür süresi
müştak: düşkün, istekli.
nazarımda: görüşümde
nihayetsiz: sonsuz
Risale-i Nur: Nur risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sıhhat: sağlık.
suret: biçim, şekil.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şükur: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnuniyet ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
takvim: biçim verme, kıvamına getirme
talebe: öğrenci.
talım: eğitim
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme.
temin etmek: sağlamak
tesir: etkiyiz bırakma
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme
vesile: bahane, sebep
vücut: var olma, varlık.

Muvasalatımın ilk gecesi, pederimin misafirlerine tahsis edildiği odaya devam eden zevata –mütevekkilen alellah– akşam ile yatsı arasında Risale-i Nur'u okumaya başladım.

Sevgili Üstadım, evvelce arz ettiğim veçhile, ben artık bir şey için yaşadığımı zannediyorum. O da, üstadım olan dellâl-ı Kur'ân'ın vazife-i memuriye-i manevîsini ifa etmekle kendilerine pek cuz'î bir yardım ve Kur'ân hesabına cüz'î bir hizmetkârlıktan ibarettir.

Orada bulunduğunuz muddetçe Hazret-ı Kur'ân'dan, hakîkat-i iman ve İslâm hesabına vaki olacak istîhraç ve tecelliyattan mahrum bırakılmamaklığımı hassaten ıstırham ediyorum. İnşaallah müstecap olan duanızla Allahü Zülcelâl, Risale-i Nur hizmetinde ümit ve arzu ettiğim neticeye vâsıl; ve merhum ve mağfur Abdurrahman gibi ahır nefesimde ımanı tevfik, ve saadet-i bâkiyede iki cihan serveri Nebî-i Ekremimiz Muhammedeni'l-Mustafa Sallâllâhü Aleyhi Vesellem Efendimize, siz muhterem Üstadımın arkasından ve yakınında komşuluk vermek suretiyle a'mal-i hakikiyeye nail buyurur.

Evet, İslâmiyet gibi bir âlî tarikım, acz ve fakrı Allah'a karşı bilmek gibi bir meşrebim, Seyyidü'l-Mürselîn gibi bir rehberim, Kur'ân-ı Azîmüşşan gibi bir mürşidim, bir dakıkada mertebe-i velâyete erişmek gibi ulvî bir netice almak mümkün olan askerlik gibi bir mesleğim var.

Üstadım bana ve dinleyen her zîukule, "Tarikat zamanı değil, ımanı kurtarmak zamanıdır. Beş vakıt namazını

acz: güçsüzlük
ahır: son
alî: yüce, yüksek.
a'mal-i hakikiye: gerçek hayırlar, işler
arz etmek: bir büyüge sunma, gösterme, takdim etme, izah etme
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
cihan: dünya, kâinat, âlem
cüz'ı: küçük.
dellal-ı Kur'an: Kur'ân ı ilân eden
erişmek: ulaşmak.
fakr: fakırlık.
hakıkat-i İman: ımanı hakıkatı.
hassaten: bilhassa, özellikle, hele, yalnız
hesabına: adına
hizmet: bir uğurda bir ışın yapılması için çalışma
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
ibarettir: meydana gelmiş
ıfa etmek: yerine getirmek, bir ışı yapmak.
İman: inanç.
inşaallah: Allah dilerse
İslamiyet: Muslumanlık.
istîhraç: bir şeyin içinden başka şey çıkarmak, bir manayı istidlâl etmek, meydana ve hance çıkarmak
istirham etmek: merhamet dilemek, yalvarmak.
mağfur: olmuş olup rahmetle anılan kimse
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mertebe-i velâyet: velîlik makamı
meşrep: manevî haz ve feyz alınan yol, usul
müddet: zaman, süre
muhterem: saygı deger, hürmete layık, saygın
mümkün: imkan dahilinde
murşit: irşat eden, doğru yolu gösteren rehber, kılavuz
müstecap: kabul edilen
mütevekkilen alellah: Allah'a sığınarak, tevekkul ederek.
muvasalat: varma, ulaşma, vasıl olma, yetişme, kavuşma
nail: kavuşmuş.
Nebi-i Ekrem: kerem sahibi Peygamberimiz (ASM)
netice: sonuç.
peder: baba, ata
rehberim: onder, yol gösterici.
saadet-i bâkiye: ahıret mutluluğu
sallâllahü aleyhi vesellem: Allah ona salat ve selam eylesin
server: efendi
Seyyidü l-Mürselîn: Peygamberlerin Efendisi olan Peygamberimiz (ASM)
suret: biçim, şekil.
tahsis etmek: bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırmak.
tarik: yol, usul, meslek, vasıta, sebep
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mürdin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyr ü sülûk sırasında tutulan yol
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
ulvî: yüksek, yüce
vakı olmak: vuku bulmak olmak.
vakıt: zaman.
vasıl: ulaşmış olan, ulaşan.
vazife-i memuriye-i manevî: manevî memurluk görevi
veçhile: yönüyle
zannetmek: sanmak.
zevat: zatlar, kişiler
zıukul: akıllı.
Zülcelal: celâl sahıbı, büyüklük, izzet, heybet ve azamet sahıbı Allah.

hakkıyla eda et, namazın nihayetindeki tesbihleri yap, ittiba-ı sünnet et, yedi kebairi işleme!" dersini vermiştir.

Ben gerek bu derse, gerek Risale-i Nur ile verilen derslere Kur'ân'dan istinbat buyurarak gösterdiği hakikatlere karşı, Allah'ın tevfikiyle canüdilden "beli" dedim, tasdik ettim. Ve bana böylece hakikat dersini veren bu zata ömrümde ilk defa "Ustat" dedim, hata etmedim, isabet ettim.

Gönül isterdi ki, o muazzam sözlere sönük yazılanmla biraz uzun cevap yazayım. Fakat, buna muvaffak olamıyorum. Kabiliyetimin azlığı, istidadımın kısalığı, iktidanmın noksanlığı ile beraber; uhdeme verilmiş olan birkaç maddî vazifelerin taht-ı tesirinde dimağım meşgul ve âdeta meşbu olduğundan, o mübarek cevherlerinize mukabil adî boncuk bile ibraz edemeyeceğim.

Biliyorsunuz ki, çok ifadelerimde sizi taklit ettiğimin birinci sebebi merbutiyet-i halisânemin, ikincisi kudret-i kalemiyemin kifayetsizliğidir. Fakat, mubarek "Yirmi Dördüncü Söz"de misali geçen fakir gibi ben de diyorum: "Ey Sevgili Üstadım! Eğer gücüm yetse, elimden gelse, bütün o nurlu Sözler ayanında kelimelerden mürekkep cümlelerle sizlere maruzatta bulunmak isterdim. Fakat, biliyorsunuz, yok! Niyetime göre muamele buyurunuz."

Hulûsî

âdeta: sanki.
adi: normal, basit, sıradan.
ayar: deger.
beli: kabul, evet.
canüdil: içten gelerek, gönulden.
cevher: esas, maya, oz.
dimağ: akıl, şuur.
eda etmek: yerine getirmek.
fakir: zengin olmayan.
hakikat: gerçek.
hakkıyla: layıkıyla, gerekugi gibi.
hata: kusur, yanlışlık, yapma.
ibraz: belirtme, ortaya koyma, meydana çıkarma, gösterme.
ifade: bildirme, açıklama.
iktidar: güç, yetme, yapabilme.
isabet etmek: dogru olanı yapmak.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istınbat: bir söz veya bir işten gizli manayı ortaya çıkarma, muçtehit veya buyuk bir âlimin gizli bir manayı içtihadı ile meydana çıkarması.
ittıba-ı sünnet: Peygamber efendimizin bırakıklarına uymak, yolundan gitmek.
kabiliyet: yetenek.
kebair: gunahı.
kifayetsiz: yetersiz.
kudret-i kalemiye: yazı yazma kabiliyeti.
maddi: maddeye ait.
maruzat: arz olunanlar, arz edilenler, takdim edilenler.
merbutiyet-i halisane: ihlâsla samımıyetle bağlanma.
meşbu: doymuş, kanmış.
meşgul: bir işle uğraşan, iş gormekte olan kimse.
misal: benzer omek.
muamele: davranma, davranmış.
muazzam: çok büyük, ulu, yuce.
mukabil: karşılık.
muvaffak: beceren, neticeye varan, sonuç alan.
mübarek: bereketli, uğurlu.
murekkep: terkip edilmiş, oluşmuş, meydana gelmiş.
nihayet: son, uç.
niyet: bir işi yapmayı onceden dusunme, amaç.
nurlu: ışıklı, panıtılı.
Risale-i Nur: Nur risalesi, Bedüzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı.
taht-ı tesirinde: etkisi altında.
taklit etmek: bırının yaptığının aynısını yapmak.
tasdik etmek: dogrulamak, onaylamak.
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
uhde: bir işi üzerine alma, söz verme.
üstat: muallim, usta.
vazife: görev.
zat: kişi.

Ustad Bediuzzaman Said Nursî 1911 senesi baharında Şam'a gider. Şam ulemasının ısrarları üzerine, Camî-i Emevî'de bir hutbe irad eder. Çok kısa bir zamanda da aynı aylar içinde İstanbul'a döner. Büyük ehemmiyeti haiz olması hasebiyle, o zaman Arapça olarak iki baskı yapılır. İkinci baskı kapağında "Matbaa-ı Ebuzziya, 1330 (H), Kostantıniyye" yazıldığı gibi, Hutbe-ı Şâmiye'*nin bir diğer adı olan* "Devâu'l-Yeıs" *ismi de yazılıdır. Hicrî 1330 yılı 22 Aralık 1911'de başladığından ilk baskı Hutbe-ı Şamiye'nin 1911'de ikinci basımının ise 1912'de yapılmış olduğu kesindir.*

Ustadımız bilâhare, 1951'de bu hutbe ve zeyillerini tercume eder. Bu tercüme ile birlikte bir kısım eski makaleleriyle eserleri de "Zeylin Zeyli" namıyla ilâve edilerek el yazması teksirle çoğaltılır.

Hutbe-ı Şamiye eseri, bütün âlem-i İslâm'ın bugün de şahit olduğumuz hâlinin mükemmel bir tahlili ile bundan kurtuluşunun hal çarelerini ortaya koyan son derece ehemmiyetli hususları havıdır. Ustadımızın kendi elleriyle tashih ettikleri Nazif Çelebi Ağabeyin el yazması teksir nüshadan istifade ettiğimiz bu kıymetli eseri buraya derç ediyoruz. "Zeylin Zeyli"nde geçen makale ve nutukları ise kendilerine ait bölümlerde derç ettiğimizden bu bölüme koymadık.

(Naşirler)

Arabî Hutbe-i Şamiye'nin Mukaddimesidir

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا[3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim,

Kırk sene evvel Şam'dakı Camiu'l-Emevî'de, Şam ulemasının ısrarıyla, içinde yüz ehl-i ilim bulunan on bin adama yakın bır azîm cemaate verilen bu Arabî ders risalesindekı hakîkatleri bir hiss-i kablelvuku ile Eski Saıd hıssetmış, kemalı kat'ıyetle muıdeler vermış ve pek yakın bir zamanda o hakîkatler görünecek zannetmiş. Hâlbuki ıkı harb-ı umumî ve yırmi beş sene bır ıstıbdad-ı mutlak, o hiss-i kablelvukuun kırk-ellı sene tehirine sebep olmuş. Ve şımdı, o zamandakı verdığı haberlenn aynen tezahürleri âlem-i İslâmiyet'te başlamış. Demek bu pek ehemmiyetlı ders, zamanı geçmış eski bır hutbe değıl, belki doğrudan doğruya 1327'ye bedel, 1371'de ve Camiü'l-Emevî yenne âlem-i İslâm camiinde üç yuz yetmış milyon bir cemaate hakıkatli ve taze bir ders-i içtimaî ve İslâmîdir diye tercümesını neşretmek zamanıdır tahmin ederim.

Said Nursî

• • •

1- Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin (İsra Suresi. 44)
3. Allah ın selamı rahmetı ve berekatı ebedıyen daımı olarak uzerınıze olsun.

âlem-i İslâm İslâm âlemi, İslâm dunyası
âlem-i İslâmiyet İslâm dun yası
Arabî Arabca
aynen tıpkı tıpkısına hıç degışmeden, oldugu gibi.
azîm buyuk.
azız muhterem sayplın sevgılı çok degerlı ızzetlı
bedel karşılık, karşı
belki hatta
bereket bolluk, saadet, mut luluk
Camiü'l-Emevî Şam'da bulunan Emevî Camıı
cemaat topluluk, bır yere toplanmış insanlar Muslumanlar topluluğu
ders bır şeyı ogrenme ogut, nasıhat.
ders-i içtimaî sosyal ders
ehemmiyetli onemlı
ehl-i ilim ilım sahıbı ılım adamı
evvel once
hakîkat gerçek.
hakıkatlı gerçegı veren yansıtan
hâlbuki oysa kı
harb-ı umumî 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Bırıncı Dunya Savaşı"
hiss-i kablelvuku bır şeyı vukuundan once hissetme bır hâdısenın gerçekleşmesinden once kalbe dogması.
hutbe cuma namazında mınberden cemaate yapılan konuşma
İslâmî İslâm ile alâkalı İslâm a aıt, İslâm a uygun
ısrar ayak direme usteleme
İstibdad-ı mutlak hıç bır hak ve humyetı tanımayan tam baskı tam dıktatorluk.
kemal-i kat'iyet kesınlıgın tam oluşu tam bır kesınlık.
münasip uygun yennde yakışır yaraşır. layık.
neşretmek basmak yaymak.
risale bellı bır konuda yazılmış kucuk kıtap
Şam Suriye nin başşehrı
sıddıkı çok doğru çok dürüst.
taze zamanı geçmemiş
tehir gecıkrıme sonraya bırakma genye bırakma ertelemeı.
tercüme bır dılden başka bır dıle çevrılmış eser çevırı
tezahur ortaya çıkma belırme gorunme
ulema alımler bılgınler ılım sahıplerı
yakın acık-secık ve kesın bılgı
zannetmek sanmak

Gayet mühim bir suale verilen çok ehemmiyetli bir cevabı burada yazmaya münasebet geldi. Çunku, kırk sene evvel, Eski Said o dereinde, bir hiss-i kablelvuku ile, Risale-i Nur'un harika derslerini ve tesiratını görmuş gibi bahsediyor. Onun için o sual ve cevabı yazacağız. Şöyle ki:

Çoklar tarafından hem bana, hem bazı Nur Kardeşlerime sual etmişler ve ediyorlar ki:

"Neden bu kadar muanzlara karşı ve muannit feylesoflara ve ehl-i dalâlete mukabil Risale-i Nur mağlûp olmuyor? Milyonlar kıymettar hakikî kütüb-i imaniye ve İslâmiyenin intişarlanna bır derece set çekmekle ve sefahat ve hayat-ı dünyeviyenin lezzetleriyle çok bîçare gençleri ve ınsanlan hakaık-ı imanıyeden mahrum bırakıyorlar. Hâlbuki en şiddetli hücum ve en gaddarâne muamele ve en zıyade yalanlarla ve aleyhinde yapılan propagandalarla Risale-i Nur'u kırmak, insanları ondan ürkütmek ve vazgeçırmeye çalıştıklan hâlde, hıçbır eserde gorulmediği bir tarzda Risale-i Nur'un intişarı, hatta çoğu el yazması ve altı yuz bın nüsha risalelerinden kemal-ı ıştıyakla perde altında intişar etmesi ve dâhil ve hariçte kemal-ı ıştıyakla kendını okutturmasının hıkmetı nedır? Sebebi nedir?" diye bu mealde çok suallere karşı "*Elcevap*" denz kı.

Kur'ân-ı Hakîm'in sırr-ı i'cazıyla, hakikî bir tefsiri olan Risale-i Nur, bu dunyada bır manevî Cehennemı dalâlette gösterdiği gibi, imanda dahi bu dünyada manevî bir cennet bulunduğunu ıspat edıyor. Ve günahlann ve

aleyh: karşı karşıt
bahsetmek: bir konu hakkında söz söylemek, konuşmak.
bıçare: çaresiz, zavallı şaşkın
dahil: içeri ıç, ıçınde
dalalet: ıman ve İslâmıyetten uzak olus ınancsızlık.
derece: basamak artma veya yükselme basamağı mertebe kademe deger mıktar olçu alctlerınde mıktar belırten ışaretlerden her bırı memurluk, rutbe sırası.
ehemmıyetlı: onemlı degerlı
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kımseler
elcevap: cevap olarak.
evvel: once.
filozof: felsefe ile ugraşan.
gaddarane: zalımce, merhametsızce haıncesıne
gayet: çok son derece.
günah: Allah'ın emırlerıne aykın davranış uygunsuz fıl dınî suç
hakaik-i imaniye: ıman hakıkatlerı ımanın guzellıkleri.
hakıkı: gerçek.
halbuki: oysa kı
halde: durumda.
hariç: dış dışan
harika: olaganustu vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hayat-ı dunyeviye: dunya hayatı
hikmet: herkesın bılmedıgı gızlı sebep gızlı bılınmeyen nokta
hiss-i kablelvuku: bır şeyi vukuundan once hissetme bır hâdısenın gerçekleşmesinden once kalbe doğması
intişar etmek: yayılmak, dagılmak neşrolunmak.
intişar: yayılma dagılma neşrolunma
ispat etmek: doğruyu delıllerle gostermek.
kemal-ı ıştıyakla: tam bır ozlem, hasret ve istekle
kıymettar: kıymetlı degerlı.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve surelerınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kutub-i imaniye ve Islamiye: ımanî ve Islâmî meselelen anlatan kıtaplar
maglup: yenılmış kendısıne galıp gelınmış.
mahrum: sahıp olamayan yoksun
manevî: ruha ve ıçe aıt olan, ruhî fıkn hıssı
meal: anlam mana
muamele: davranıma davranış
muannit: ınatçı ayak direyen
muarız: muhalefet eden karşı çıkan muhalıf
muhim: onemlı, ehemmıyetlı.
mukabil: karşılık, karşılıgında
munasebet: uygunluk, ılgı alâka vesıle.
Nur Talebesi: Risale-i Nur talebesi
nüsha: bırbırınınn aynı olan yazılı metınlerden her bırı.
perde: kapı pencere gıbi yerlere goruşu ışığı engellemek ıçın asılan ortu..
propaganda: bır düşunceyı başkalanna benımsetmek amacını guden ve çeşıtlı vasıtalarla yapılan faalıyet.
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
sefahat: yasak şeylere zevk ve eglenceye aşın derecede düşkunlük.
set çekmek: kapamak, tıkamak, engel olmak.
sırr-ı i'caz: mu'cızelıgın sırrı
sual: soru
sual etmek: sormak, soruşturmak.
tarz: bıçımı şekıl suret, usul yol uslup
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı, Kur'an ın şerhı yorumu.
tesirat: etkıler tesırler
zıyade: çok, fazla.

fenalıkların ve haram lezzetlerin içinde manevî elîm elemleri gösterip, hasenat ve güzel hasletlerde ve hakaik-ı şeriatın amelinde cennet lezaizi gibi manevî lezzetler bulunduğunu ispat ediyor. Sefahat ehlini ve dalâlete düşenleri, o cihetle, aklı başında olanlarını kurtarıyor. Çünkü, bu zamanda iki dehşetli hâl var.

BIRINCISI

Akıbeti görmeyen ve bir dirhem hazır lezzeti ileride bir batman lezzetlere tercih eden hissiyat-ı insaniye akıl ve fikre galebe ettiğinden, ehl-i sefahatı sefahatinden kurtarmanın çare-i yegânesi, aynı lezzetinde elemi gösterip hissini mağlûp etmektir. Ve [1] يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ayetinin işaretiyle, bu zamanda ahiretin elmas gibi nimetlerini, lezzetlerini bildiği hâlde, dünyevî kırılacak şişe parçalarını onlara tercih etmek, ehl-i iman iken ehl-i dalâlete o hubb-ı dünya ve o sır için tâbi olmak tehlikesinden kurtarmanın çare-i yegânesi, dünyada dahi Cehennem azabı gibi elemleri göstermekle olur ki, Risale-i Nur o meslekten gidiyor. Yoksa, bu zamandaki kufr-ı mutlakın ve fenden gelen dalâletin ve sefahatten gelen tiryakiliğin inadı karşısında, Cenab-ı Hakkı tanıttırdıktan sonra ve Cehennemin vücudunu ispatla ve onun azabıyla insanları fenalıktan, seyyiattan vazgeçirmek, ondan, belki de yirmiden birisi ders alabilir. Ders aldıktan sonra da, "Cenab-ı Hak Gafurü'r-Rahîm'dır, hem Cehennem pek uzaktır" der, sefahatine devam edebilir. Kalbi, ruhu hissiyatına mağlûp olur.

1- Onlar dünya hayatını seve seve ahirete tercih ederler. (İbrahim Suresi, 3.)

ahiret: ölümden sonra dirilerek sonsuz devam edecek olan ikinci hayat.
akıbet: sonuç, netice.
amel: fiil, iş, oluş.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi Kur'ân'ın sûrelerini oluşturan İlâhî söz.
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza, büyük sıkıntı.
batman: eski ağırlık ölçüleninden (6 kıyye = 1 batman = 7.544 kg).
belki: hatta, umulur, ihtimal olabilir.
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: vesile, sebep.
dalâlet: hile, hilekârlık.
dalâlete düşmek: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ders: öğüt, nasihat, bir olaydan çıkarılan ibret.
dirhem: eski okkanın dört yüzde bin yetmiş tane buğdayın ağırlığı.
dünyevî: dünya hayatına ait.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i iman: İnananlar, İman sahipleri, İslam dinini kabul edenler.
ehl-i sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük gösterenler.
elem: maddî, manevî ıztırap.
elîm: çok derd ve keder veren, çok acı veren.
elmas: kıymetli taş, mücevher.
fenalık: kötülük.
fikir: düşünme, düşünce.
Gafurü'r-Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan, affı sevven ve dilediğini affeden Allah.
galebe etmek: galip gelmek, üstün gelmek.
hakaik-ı şeriat: İslamiyetin gerçekleri.
hal: durum.
haram: dinen yasaklanan işler.
hasenat: iyi işler, hayırlar.
haslet: insanın yaratılışından gelen huy, mizaç, tabiat.
his: duygu.
hissiyat: hisler, duygular.
hissiyat-ı insaniye: İnsanda bulunan hisler, duygular.
hubb-ı dünya: dünya sevgisi, dünyaya bağlılık.
inat: bir konuda, bir hususta ısrarlı olma.
işaret: bildirme.
İspat: kanıtlama.
İspat etmek: kanıtlamak.
kufr-ı mutlak: hiç bir imanî hükmü, delili hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
lezaiz: tatlı şeyler, zevk alınacak şeyler, zevkler, lezzetler.
mağlûp etmek: yenmek, üstün gelmek.
mağlup olmak: yenilmek.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî, fikrî, hissî.
meslek: gidiş, usul, tarz.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
ruh: yaratılış, karakter, niyet.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefahat ehli: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük gösterenler.
seyyiat: suçlar, günahlar.
sır: insanın aklının erişemediği İlâhî hikmet.
şişe: sıvıların konulduğu camdan yapılmış, dar ağızlı, uzunca kap, gaz lâmbasının fitil çevresi ve geçirilen cam koruyucu.
tabi olmak: boyun eğmek, uymak, itaat etmek, bağlanmak.
tercih etmek: bir şeyi diğerlerinden üstün tutmak, seçmek, daha çok beğenmek.
tiryakilik: alışkanlık, bağımlılık.
vücut: var olma, var oluş, varlık.

İşte, Risale-i Nur'daki ekser muvazeneler, küfür ve dalâletin dünyadaki elîm ve ürkütücü neticelerini göstermekle, en muannit ve nefisperest insanları dahi o menhus, gayrimeşru lezzetlerden ve sefahatlerden bir nefret verip, aklı başında olanları tövbeye sevk eder.

O muvazenelerden Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözlerdeki küçük muvazeneler ve Otuz Ikinci Sözün Üçüncü Mevkıfındaki uzun muvazene, en sefih ve dalâlette giden adamı da ürkütüyor, dersini kabul ettiriyor.

Meselâ, Ayet-i Nur'da seyahat-i hayaliye ile hakîkat olarak gördüğüm vazıyetleri gayet kısaca işaret edeceğiz. Tafsilini isteyen, *Sikke-i Gaybiye*'nin ahirindeki 246'dan 248'inci sahifeye kadar baksın. Ezcumle, o seyahat-ı hayaliyede, rızka muhtaç hayvanat âlemini gördüğüm vakıt, maddî felsefe ile baktım, hadsız ihtıyacat ve şıddetli açlıklarıyla beraber zaaf ve aczleri, o zîhayat âlemini bana çok acıklı ve elîm gösterdi. Ehl-ı dalâlet ve gafletin gözüyle baktığımdan, feryat eyledim. Birden hikmet-i Kur'ânıye ve ımanın durbunuyle gordum kı, *Rahman* ısmi *Rezzak* burcunda parlak bir güneş gibi tulû etti; o aç, bîçare zîhayat âlemini rahmet ışığıyla yaldızladı.

Sonra hayvanat âlemi içinde, yavruların zaaf ve acz ve ihtıyaç içinde çırpındıkları hazin, elîm ve herkesi rıkkat ve acımaya getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gordum. Ehl-ı dalâletin nazarıyla baktığıma "Eyvah!" dedim. Birden iman bana bir gözlük verdi. Gördüm kı, *Rahîm* ısmı şefkat burcunda tulû ettı. O kadar güzel ve

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahir: en son, en sondaki.
alem: dünya, varlık sınıflarından her bir.
Ayet-i Nur: Nur ayeti. Nur Suresi 35 ayet.
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
burç: Güneş sisteminde yer alan on iki takım yıldızın her bir.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i dalâlet ve gaflet: yoldan çıkanlar ve Allah'ın emirlerine ilgisiz olanlar.
ehl-ı dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ekser: en çok, daha ziyade.
elîm: çok dert ve keder veren, acı veren, acıklı.
ezcumle: bu cümleden olarak.
feryat etmek: yardım istemek için yüksek sesle bağırmak, çağırmak.
gayet: son derece.
gayrimeşru: meşrû olmayan, dine aykırı.
hadsız: sınırsız.
hayvanat: hayvanlar.
hazîn: hüzünlendirici.
hikmet-i Kur'ânıye: Kur'ân'ın gayesi, hikmeti.
ihtıyaç: muhtaç oluş.
ihtıyacat: ihtıyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama. Ona yakışmayacak sıfatlar yükleme.
maddî felsefe: olaylara madde yönüyle bakan maddecı dünya görüşü.
maddî: maddeye ait, madde ile ilgili.
menhus: uğursuz, kötü, meş'um.
mevkıf: durak.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhtaç: ihtıyaçlı, ihtıyacı olan.
muvazene: ölçü, kıyas, mukayese, karşılaştırma.
nazar: bakma, bakış, fikir.
nefisperest: Cenab-ı Hakkın emir ve yasaklarına uymayıp, nefsinin istekleri doğrultusunda hareket eden kişi.
nefret vermek: ürkütüp kaçırmak, bir şeyden veya kimseden iğrendirmek, tiksindirmek, ikrah ettirmek.
netice: sonuç, son, akibet.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtıyaçlarını karşılayan Allah.
rıkkat: merhamet, acıma, başkalarının düştüğü durumdan dolayı müteessir olma.
rızık: hayatı devam ettirmeye yetecek miktarda yiyecek.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefih: faydayı ve zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum, beyinsiz.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.
sevk etmek: yönlendirmek, göndermek.
seyahat-i hayaliye: hayalen yapılan gezi, seyahat.
Sikke-i Gaybiye: Risale-i Nur Külliyatından bir eser.
tafsîl: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tövbe: günah işlemekten ve kötülük yapmaktan vazgeçme.
tulû etmek: doğmak, doğuş görünmek, meydana çıkmak.
vakıt: zaman, an.
vazıyet: durum, duruş, bir kimse veya şeyin durumu.
yaldızlanmak: yaldız ile süslenmek.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zîhayat: canlı, hayat sahibi.

şirin bir surette o acı âlemi sevinçli âleme çevirip ışıklandırdı ki, şekva ve acımak ve hüzünden gelen göz yaşlarını, sevinç ve şükrün lezzetlerinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra, sinema perdesi gibi, insan âlemi bana göründü. Ehl-i dalâletin durbunuyle baktım. O âlemi o kadar karanlıklı, dehşetli gördüm ki, en derin kalbimden feryat ettim, "Eyvah!" dedim. Çünkü, insanlarda ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihata eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî beka ve saadet-i ebediyeyi ve cenneti gayet ciddî isteyen himmetleri ve fıtrî istidatları ve fıtrî had konulmayan ve serbest bırakılan kuvvelen ve hadsiz maksatlara müteveccih ihtiyaçları ve zaaf ve aczleriyle beraber hücumlarına maruz kaldıkları hadsız musîbet ve a'dâlan ile beraber gayet kısa bir ömür, her gün ve her saat ölüm endişesi altında, gayet dağdağalı bir hayat yaşamak için gayet perişan bir maişet içinde kalbe, vicdana en elîm ve en müthiş hâlet olan mutemadî zeval ve fırak belâsını çekmek içinde ehl-i gaflet için zulumat-ı ebediye kapısı suretinde görülen kabre ve mezarıstana bakıyorlar, birer birer ve taife taife o zulumat kuyusuna atılıyorlar.

İşte bu insan âlemini bu zulumat içinde gorduğum anda, kalb ve ruh ve aklımla bütün letaif-i insaniyem, belki bütün zerrat-ı vücudum feryat ile ağlamaya hazırken, birden Kur'ân'dan gelen nur ve kuvvet-i iman o dalâlet gözlüğünü kırdı, kafama bir goz verdi.

acz: güçsüzlük.
a'da: düşman.
alem: dünya, varlık sınıflarından her biri.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves, özleme.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonu olmama, bulunduğu hâlde kalma.
bela: musîbet, gam, keder, afet, sıkıntı.
belki: hatta.
ciddî: esaslı, sıkı, önemli.
dağdağa: gürültü, patırtı, beyhude telaş ve ıztırap.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme.
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
durbün: uzağı gösteren bir araç.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler.
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan.
elîm: dert ve keder veren.
emel: umut, umma, şiddetli arzu, hırs.
feryat etmek: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, çağırma.
feryat: sızlanma, şikâyet.
fırak: ayrılık, ayrılma, hicran.
fıtrî: yaratılıştan gelen.
gayet: son derece.
had: sınır, hudut.
hadsiz: sınırsız, hudutsuz.
hâlet: suret, keyfiyet, durum.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme, cehd, gayret.
hüzün: uzuntu, gam.
ihata etmek: kapsamak.
ihtiyaç: gerekîlik, luzumluluk hâli, muhtaç oluş.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kabir: mezar, kabir, âlem-i berzah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar, dünya.
kalb: insanın manevî bünyesinde kı hislerin ve duyguların merkezi.
kuvve: keyfiyet, vasif, nitelik, meleke, his, kabiliyet.
kuvvet-i iman: iman kuvved
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları.
maişet: geçinme için gerekli olan şey.
maksat: varılmak istenen nokta, niyet, meram.
maruz kalmak: tesir altında bulunmak.
mezarıstan: mezarlık.
musîbet: felâket, belâ, dert, sıkıntı.
mutemadî: arkası kesilmeksizin, kesintisiz.
müteveccih: yönelen.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, korkutan.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ışık.
ömür: hayat, yaşama süresi.
perişan: dağınık, karışık.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, manevî varlık.
saadet-i ebediye: zevalsiz, sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.
suret: biçim, görünüş, şekil.
suretinde: şeklinde.
taife: bölük, takım, grup.
tasavvurat: bir şeyi zihinde şekillendirmek, tasarlamak.
vicdan: his, duygu.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zerrat-ı vücut: vücudu meydana getiren zerreler.
zeval: sona erme, yok olma.
zulumat: karanlıklar.
zulumat-ı ebediye: ebedî, sonsuz karanlıklar.

Gördüm ki, Cenab-ı Hakkın *Âdil* ismi *Hakîm* burcunda, *Rahman* ismi *Kerîm* burcunda, *Rahîm* ismi *Gafûr* burcunda, yani manasında, *Bâis* ısmi *Vârıs* burcunda, *Muhyî* ismi *Muhsin* burcunda, *Rab* ismi *Malik* burcunda birer güneş gibi tulû ettiler. O karanlıklı insan âlemi içinde çok âlemler bulunan umumunu birden ışıklandırdılar, şenlendirdiler. Cehennemî hâletleri dağıtıp, nuranî ahıret âleminden pencereler açıp, o perişan insan dunyasına nurlar serptiler. Zerrat-ı kâinat adedince, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، اَلشُّكْرُ لِلّٰهِ dedim. Ve aynelyakîn gördüm ki, *imanda manevî bir cennet ve dalâlette manevî bır cehennem bu dünyada da vardır,* yakînen bildim.

Sonra küre-i arzın âlemi göründü. O seyahat-i hayaliyemde dine itaat etmeyen felsefenın karanlıklı kavanın-i ilmiyeleri, hayalime dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top gullesınden daha sür'atli hareketıyle, yirmi beş bın sene mesafeyi bir senede gezip devreden ve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya müstaıt (kabil) ve içi zelzeleli, çok ihtıyar ve çok yaşlı küre-i arz içinde ve o dehşetli gemı üstunde kâınatın hadsiz boşluğunda seyahat eden bîçare nev-i insan vazıyetı bana vahşetli bir karanlık içinde görundu; başım döndü, gözüm karardı. Felsefenın gözlüğünü yere vurdum, kırdım. Birden hikmet-ı Kur'âniye ile ışıklanmış bır gözle baktım.

Gördüm ki: *Hâlık-ı Arz ve Semavat*'ın *Kadîr, Alîm, Rab, Allah* ve *Rabbü's-Semavatı ve'l-Ard* ve *Musahhırü'ş-Şemsi ve'l-Kamer* isimleri *rahmet, azamet, rububiyet* burçlarında güneş gıbı tulû ettiler. O karanlıklı,

1 Ezelden ebede kadar her turlu hamd ve övgu, şukur ve minnet Allah a mahsustur.

Âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren.
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikıncı hayat.
âlem: dunya.
Alîm: çok bilen, en çok bilen, her şeyi hakkıyla bilen Allah.
Allah: kaınatı yaratan ve idare eden tek mutlak varlık, kâınatta var olan her şeyin yaratıcısı ve koruyucusu olan yüce ve üstün varlık.
aynelyakîn: gozle gorür derecede inanma, bir şeyi gorerek ve seyrederek bilme.
azamet: buyukluk, yuceklik.
Bâis: gonderen, sebep olan, yenıden yaratan, dınlten.
bıçare: çaresız, zavallı, şaşkın.
burç: Güneş sıstemınde yer alan on ıkı takım yıldızın her bırı.
Cehennemî: Cehenneme aıt.
Cenab-ı Hak: Allah; dogru, gerçek, Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
devretmek: donmek.
felsefe: her şeyi maddede arayan ve kabul eden anlayış.
Gafur: magfıret eden, suç bagışlayan, merhamet eden, gunahlan bagışlayan.
hadsız: sınırsız, hudutsuz.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan.
halet: durum, vazıyet.
Hâlık-ı Arz ve Semavat: dunyanın ve semada olanlanın yaratıcısı.
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân ın hikmetı, gayesı bıldırdıklen.
İman: inanma, ınanç, tasdık.
kabıl: olabılır, mumkun.
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah.
kavanin-i İlmiye: ılmın kanunlan, ilımle ılgılı kanunlar.
Kerim: yaratıklanna karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullanna nımetler ihsan eden, gunahlan orten, gunah ışleyenı affeden.
küre-i arz: dunya, yer kure.
Malik: her şeyin gerçek ve mutlak sahıbı olan Allah.
mana: anlam.
manevî: ruha ve ıçe aıt olan, ruhî, fıkrî hıssî.
Muhsin: ihsan eden, iyılık yapan, bagışta bulunan, iyılık sever, hayır sever.
Muhyî: ıhya eden, dınlten, canlandıran, hayat veren, olulen dınlten.
Musahhirüşşemsi Velkamer: ayı ve guneşı istedıgı gıbı hareket ettıren ve istedıgı gıbı kullanan.
mustaıt: kabılıyetı olan, uygun.
nev-i insanı: insan turu.
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak.
perişan: dağınık, karışık.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
Rabbü's-Semavatı Velard: yerlenn ve goklerin Rabbı olan Allah.
Rahım: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan.
Rahman: herkese yayılan ve butun yaratılmışlann nzıklarını ve geçım şekıllennı ıçıne alan rahmet.
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bagışlama, şefkat gosterme.
rububiyet: rablık, ılâhlık.
seyahat-i hayâliye: hayalen yapılan gezi.
tulû etmek: dogmak, doguş gorunmek, meydana çıkmak.
vahşet: yabanılık.
Vâris: bakî olan, her şeyin kendısıne doneceğı varslerın en hayırlısı.
vazıyet: durum, hâl.
yakînen: hıç şuphe edılecek bır tarafı bulunmaksızın, şupheye duşmeden.
zerrat-ı kâinat: kâınat zerreleri, kaınattakı atomlar.

vahşetli, dehşetli âlemi öyle ışıklandırdılar ki, o hâlette benim imanlı gözüme küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli, herkesin erzakı içinde bir seyahat gemisi; ve tenezzüh ve keyif ve ticaret müheyya edilmiş ve zîruhlan güneşin etrafında, memleket-i Rabbaniyede gezdirmek ve yaz ve bahar ve güzün mahsulâtını rızık isteyenlere getirmek için bir gemi, bir tayyare, bir şimendifer hükmünde gördüm, küre-i arzın zerratı adedince [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ dedim.

İşte buna kıyasen, Risale-ı Nur'da pek çok muvazenelerle, ehl-i sefahat ve dalâlet, dünyada dahi bir manevî Cehennem içinde azap çekerler, ve ehl-ı iman ve salâhat, dünyada dahi bir manevî cennet içinde, İslâmiyet ve insaniyet midesiyle ve imanın tecelliyatıyla ve cilveleriyle, manevî cennet lezzetlen tadabilir, belki derece-i imanlarına göre istifade edebilirler. Fakat, bu fırtınalı zamanın hissi iptal eden ve beşerin nazarını afaka dağıtan ve boğan cereyanlar, iptal-ı his nev'inden bir sersemlik vermiş ki, ehl-i dalâlet manevî azabını muvakkaten tam hissedemiyor; ehl-i hidayete dahi gaflet basıyor, hakikî lezzetini takdir edemiyor.

BU ASIRDA IKINCI DEHŞETLI HÂL

Eski zamanda küfr-i mutlak ve fenden gelen dalâletler ve küfr-ı inadîden gelen temerrüt, bu zamana nispeten pek azdı. Onun için, eski İslâm muhakkiklerinin derslen, hüccetlen o zamanlarda tam kâfi olurdu, küfr-ı meşkûkü

1- İman nimetinden dolayı Allah a hamd olsun

afak: ehemmiyetsiz ve boş şeyler
âlem: dünya, cihan.
asır: yüz yıllık zaman dilimi
azap: eziyet, işkence sıkıntı
belki: hatta
beşer: insan insanlık.
cereyan: fikir ve sanat akımı
cilve: yansıma görünme
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılma azma sapkınlık.
dehşetli: ürkütücü korkunç.
derece-i iman: imanın derecesi
ehl-i dalalet: dalâlet ehli yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kimseler
ehl-ı hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar hidayete erişmiş kimseler
ehl-ı iman: inananlar iman edenler
ehl-i sefahat ve dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılan, Allah ın emirlennden ayrılarak nefsin emirlenne uyanlar
emniyetli: güvenilir
erzak: yiyecek ve içecekler
fen: ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
gaflet basmak: gaflet içinde bulunmak.
gayet: son derece.
güz: sonbahar
hâl: durum vaziyet.
halet: durum, vaziyet.
hamd: teşekkür şükran.
his: duygu.
hüccet: delil burhan, kanıt
hükmünde: yerinde değerinde
insaniyet: insanlık.
iptal etmek: hükümsüz bırakmak, bozmak
iptal-i his: hislerin iptali ortadan kaldırılması, köreltilmesi
ispat etmek: delil ve şahit gösterek doğruyu ortaya koymak, doğruyu delillerle göstermek.
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak, yarar sağlamak.
keyif: hoşlanma memnunluk.
kıyasen: mukayese ederek, karşılaştırarak.
küfr-i inadı: inada dayalı kufur inattan kaynaklanan inkar
küfr-i meşkuk: şüpheli kufur, "Acaba yanlış mı düşünüyorum, yoksa Allah var mı?" diye şüpheye düşme
küfr-ı mutlak: kesin ve tam bir inkâr
küre-i arz: yer küre
mahsulat: meydana gelen elde edilen şeyler
manevî: ruha ve içe ait olan ruhî.
memleket-i Rabbaniye: kainat, Allah Rab ismının tecellilerine mazhar olan varlık âlemi
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştıran araştırmacı
müheyya: hazır hazırlanmış amade
mükemmel: noksansız tam eksiksiz sağlam güzel alâ harika.
muntazam: düzenli ve düzgün.
musahhar: boyun eğen uyan
muvakkaten: geçici olarak
muvazene: ölçü kıyas
nazar: bakma bakış fikir
nevi: türlü çeşit.
nimet: yıllık, lütuf ihsan bağış
nispeten: oranla nispet olarak nispetle kıyaslayarak
rızık: hayatı devam ettirmeye yetecek miktarda yiyecek.
salâhat: dindarlıkta çok iyi olma hâli günahsız ve temiz oluş
şimendifer: demir yolunda çalışan vasıta tren
takdir etmek: kıymet vermek, beğendiğini belirtmek, bir şeyin değerini kıymetini lüzumunu anlamak.
tayyare: uçak.
tecelliyat: yansımalar
temerrüt: inat etme inatçılık.
tenezzüh: gezinti eğlenmek ama oyla yapılan gezinti.
ticaret: mal alım satımı sonucu elde edilen kazanç kâr
vahşetli: yabanî
zerrat: zerreler çok ufak parçalar molekuller atomlar
zîruh: ruh sahibi ruhlu canlı hayattar

çabuk izale ederlerdi. Allah'a iman umumî olduğundan, Allah'ı tanıtırmakla ve Cehennem azabını ihtar etmekle çokları sefahatlerden, dalâletlerden vazgeçebilirlerdi. Şimdi ise, eski zamanda bir memlekette bir kâfir-i mutlak yerine, şimdi bir kasabada yüz tane bulunabilir. Eskide, fen ve ilimle dalâlete girip inat ve temerrüt ile hakaik-ı imana karşı çıkana nispeten şimdi yüz derece ziyade olmuş. Bu mütemerrit inatçılar, firavunluk derecesinde bir gurur ile ve dehşetli dalâletleriyle hakaık-ı imaniyeye karşı muaraza ettiklerinden, elbette bunlara karşı, atom bombası gibi, bu dünyada onların temellerini parça parça edecek bir hakikat-i kudsiye lâzımdır ki, onların tecavüzatını durdursun ve bir kısmını imana getirsin.

İşte, Cenab-ı Hakka hadsiz şükürler olsun ki, bu zamanın tam yarasına bir tiryak olarak Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın bir mu'cize-i maneviyesi ve lemaatı bulunan Risale-i Nur, pek çok muvazenelerle, en dehşetli muannit, mütemerritleri, Kur'ân'ın elmas kılıcıyla kırıyor. Ve kâinat zerrelerin adedince vahdaniyet-i İlâhiyeye ve imanın hakikatlerine hüccetleri, delilleri gösteriyor ki, yirmi beş seneden beri en şiddetli hücumlara karşı mağlûp olmayıp galebe etmiş.

Evet, Risale-i Nur'da iman ve küfür muvazenelerin ve hidayet ve dalâlet mukayeseleri, bu mezkûr hakikatleri bilmüşahede ispat ediyor. Meselâ, Yirmi İkinci Sözün iki makamının Burhanları ve Lem'alarına ve Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfına ve Otuz Üçüncü Mektubun Pencerelerine ve *Asa-yı Mûsa*'nın On Bir Hüccetine sair

adet: sayı, miktar
Asa-yı Musa: Risale-i Nur'dan bir eser
atom bombası: atom çekirdeklerinin parçalanmasından meydana gelen bomba.
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza, eziyet, işkence, büyük sıkıntı
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
burhan: delil
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak.
dehşetli: korkunç, ürkütücü
derece: basamak, artma veya yükselme basamağı
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fen: deneyle ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
firavunluk: söz dinlememek, azgınlık ve sapkınlık göstermek.
galebe etmek: üstün gelmek, yenmek.
gurur: kendini beğenme, böbürlenme.
hadsiz: sonsuz
hakaik-ı iman: iman hakikatleri
hakaik-ı İmaniye: İmana dair hakikatler
hakikat: gerçek.
hakikat-i kudsiye: mukaddes gerçekler
hidayet: doğru olan, hak olan İslâmiyet.
hüccet: delil.
hücum: saldırı
ihtar etmek: bir konuda hatırlatma yapmak, dikkatini çekmek, uyarmak.
inat: bir konuda, bir hususta ısrarlı olma, sözünde ayak direme
ispat etmek: delil ve şahit gösterek doğruyu ortaya koymak.
izale etmek: yok etmek, gidermek, giderilmek.
kafir-i mutlak: tam küfür içinde olan, hiç bir şeye inanmayan
kılıç: bir veya iki tarafı keskin, saplı, yassı ve uzunca, çelikten yapılmış savaş aleti
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, dinsizlik.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu
lem'a: parıltı, parlayış, parlama

lemaat: parıltılar
mağlûp: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş.
makam: mevki.
mesela: örneğin, söz gelişi
mevkıf: durak.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cize-i maneviye: manevî yönden âciz bırakma
muannit: inatçı, ayak direyen
muaraza: birbirine karşı gelme, sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi, kavga, çekişme.

mukayese: benzeterek veya karşılaştırarak değerlendirme
mütemerrit: dik başlılık eden, dik başlı, inatçı, kötü fülünde direnen
muvazene: ölçü, kıyas, mukayese
nispeten: oranla, nispet olarak, nispetle, kıyaslayarak.
sair: diğer
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
tecavüzat: saldırılar, tecavüzler

temel: dayanılan fikir
temerrüt: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnme, inatçılık.
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
umumî: umuma ait, herkese ait, genel
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhı birlik, Allah'ın bir, tek olması.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
ziyade: fazla

muvazeneler kıyas edilse ve dikkat edilse, anlaşılır ki, bu zamanda küfr-i mutlakı ve mütemerrit dalâletin inadını kıracak, parçalayacak, Risale-i Nur'da tecelli eden hakikat-i Kur'âniyedir.

İnşaallah, nasıl *Tılsımlar* mecmuasında, dinin mühim tılsımlarını ve hilkat-i âlemin muammalarını keşfeden parçalar, o mecmuada toplanmış, aynen öyle de, ehl-i dalâletin dünyada dahi Cehennemlerini ve ehl-i hidayetin dünyada dahi lezaiz-i cennetlerini gösteren ve iman cennetin bir manevî çekirdeği ve küfür ise Cehennem zakkumunun bir tohumu olduğunu gösteren Nurun o gibi parçaları, kısacık bir tarzda, bir mecmuacık olarak yazılacak ve inşaallah neşredilecek.

Şimdi *Hutbe-i Şamiye*'nin tercümesine başlıyoruz. [1]

Said Nursî

1- Bu ifade, 1951 tarihli, tekşir nüshada bizzat Üstad Bediüzzaman Said Nursî tarafından kendi el yazısıyla kaydedilmiştir.

aynen: tıpkı tıpkısına.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler.
hakıkat-i Kur'aniye: Kur'ân'ın gerçekleri.
hilkat-i âlem: kâinatın yaratılışı.
İnşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
keşfetmek: bulmak, ortaya çıkarmak.
kıyas etmek: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum vermek.
küfr-i mutlak: mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklik, imansızlık, dinsizlik, nimeti inkâr etme.
lezaiz-i Cennet: Cennetin lezzetleri, Cennet zevkleri.
manevî: maddî olmayan.
mecmua: dergi.
mecmuacık: küçük kitap, dergi.
muamma: karışık, manası zor anlaşılır şey.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mütemerrit: temerrüt eden, dik başlılık eden, dik başlı, inatçı, kötü fiilinde direnen, inatlaşan.
muvazene: ölçü, kıyas, mukayese.
neşredilmek: yayınlanmak, basılmak.
Nur: Risale-i Nur.
tarz: biçim, şekil, suret.
tecelli etmek: ortaya çıkmak, görünmek.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır, esrar.
zakkum: Cehennemde yetişen ve acı meyvesi Cehennemliklere yedirilecek olan bir ağaç.

Arabî Hutbe-i Şamiye Eserinin Tercümesi

بسم الله الرحمن الرحيم [1]

Bütün zîhayatlar hayatlarının lisan-ı hâlleriyle Hâlık'larına takdim ettiklen manevî hediyelerini ve lisan-ı hâl ile hamd ve şükürlerini, o Zat-ı Vacibü'l-Vücud'a biz de takdim ediyoruz ki, demiş. [2] لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ . Yani: "*Rahmet-i Ilâhiyeden umıdınızı kesmeyiniz.*"

Hem hadsiz salât ve selâm ol Peygamberimiz Muhammed Mustafa Aleyhissalâtü Vesselâm üzerine olsun ki, demiş. [3] جِئْتُ لِأُتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ . Yani: "*Benim insanlara Cenab-ı Hak tarafından bı'setim ve gelmemin ehemmiyetli bir hikmeti, ahlâk-ı haseneyi ve güzel hasletleri tekmil etmek ve beşeri ahlâksızlıktan kurtarmaktır.*"

Hamd ve salâttan sonra, ey bu Cami-i Emevî'de bu dersi dinleyen Arap kardeşlerim! Ben haddimin fevkinde, bu minbere ve bu makama irşadınız için çıkmadım. Çünkü, size ders vermek haddımın fevkındedır. Belkı içınızde yüze yakın ulema bulunan cemaate karşı benim misalım, medreseye gıden bır çocuğun misalıdır kı, o sabî çocuk, sabahleyin medreseye gidip, okuyup, akşam da babasına gelıp, okuduğu dersını babasına arz eder.

1 Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla

2. Zümer Suresi 53

3. *Keşfu'l Hafa*, 1 289 hadis no 916 *Musned* 2 381, Beyhakî *Sunenu'l-Kübra* 10 192

ahlak-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy
ahlâksızlık: insanın kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan nıteliklen
aleyhissalatu vesselam: "Salat ve selam onun üzenne olsun" anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed ın (a.s.m.) ismini duyunca soylenmesi sunnet olan dua
Arabi: Arap kavmine mensup Arapçaya aıt Arap dılı ile ılgılı.
arz etmek: bır büyuge sunmak, gostermek
beşer: insan insanlık, âdemoğlu
bı set: gonderme gondenlme Allah ın peygamber gondermesi.
Cami-i Emevi: Şam dakı Emeviye Camii
cemaat: topluluk, bır yere toplanmış ınsanlar
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek Hakkın ta kendısi olan şeref ve azamet sahibi yuce Allah
ders: ogut nasıhat
ehemmiyetli: onemlı
fevkında: uzennde
hadd: sınır yetkı yetenlık
hadsız: hudutsuz sınırsız.
Halık: her şeyı yaratan Allah
hamd: şukru de ıçıne alan ozel bır ovgu bıçımı
haslet: ozellik, mızaç tabıat, meziyet.
hikmet: kaınattakı ve yaratılıştakı ılâhı gaye
irşat: doğru yolu gosterme, dogru yola yoneltme
lisan-ı hâl: hâl dılı bır şeyın durusu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesi
makam: mevkı manevî mevkı
manevî: maddı olmayan manaya aıt.
medrese: ders okutulan yer
minber: camıde hatıbın hutbe okuduğu merdivenlı kursu
misal: bır şeyın benzer halı benzer ornek.
Mustafa: guzıde, seçkın seçılmış Hz Peygamberin (a.s.m.) mubarek ısımlerınden bın
Rahim: merhamet eden çok merhamedı olan esırgeyen koruyan acıyan Allah
Rahman: butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
rahmet-i ilâhiye: Allah ın rahmetı
sabi: Islâm dınınce yukumlu sayılmayan erkek çocuk.
salat: Hz Muhammed'e Ashabına allesine Allah ın rahmet ve mağfiretini melekleri ın ıstığfarını ve mü minlerin dualarını dileme
selam: Allah ın rızasını kazanmak ıçın mu minlerin bırbırıne ettıgı selâmunaleykum şeklındekı dua.
takdim etmek: arz etmek sunmak.
tekmil etmek: tamamlamak kemale erdırmek, mükemmelleştırmek.
tercüme: bır dılden başka bır dıle çevrılmış çevırı
ulema: âlımler, bılgınler, ılım sahıplerı
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
zihayat: hayat sahıbı.

Tâ, doğru ders almış mı, almamış mı, babasının irşadını veya tasvibini bekler. Evet, bizler size nispeten çocuk hükmündeyiz ve talebelerinizi. Sizler bizim ve İslâm milletlerinin üstatlarısınız. İşte ben de aldığım dersimin bir kısmını sizler gibi üstatlarımıza şöyle beyan ediyorum:

Ben bu zaman ve zeminde, beşerin hayat-ı içtimaiye medresesinde ders aldım ve bildim ki: Ecnebiler, Avrupalılar terakkide istikbale uçmalarıyla beraber, bizi maddî cihette Kurun-ı Vustada durduran ve tevkif eden altı tane hastalıktır. O hastalıklar da bunlardır:

Birincisi: Ye'sin, ümitsizliğin içimizde hayat bulup dirilmesi.

İkincisi: Sıdkın hayat-ı içtimaiye-i siyasiyede ölmesi.

Üçüncüsü: Adavete muhabbet.

Dördüncüsü: Ehl-i imanı birbirine bağlayan nuranî rabıtaları bilmemek.

Beşincisi: Çeşit çeşit sarı hastalıklar gibi intişar eden istibdat.

Altıncısı: Menfaat-ı şahsiyesine himmeti hasretmek.

Bu altı dehşetli hastalığın ilâcını da, bir tıp fakültesi hükmünde hayat-ı içtimaiyemize, eczahane-i Kur'âniyeden ders aldığım "Altı Kelime" ile beyan ediyorum. Mualecenin esasları onları biliyorum.

adavet: düşmanlık, husumet, hınç, kin
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
beyan etmek. anlatmak, açık söylemek, bildirmek.
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ders: ibret, akıl
ecnebi: yabancı, başka milletten olan, başka ülke
eczahane-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait eczahanesi, maddî ve manevî derdlerin devası olan Kur'ân-ı Kerîm
ehl-i İman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler
esas: asıl, temel, bir işin aslî usul ve kaideleri
hasretmek. yalnız bir şeye ait kılmak, yalnız bir şeye kullanmak
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı
hayat-ı içtimaiye-i siyasiye: siyasi ve politik hayat.
himmet: gayret, çalışma, çabalama
hükmünde: yerinde, değerinde
intişar etmek. yayılmak, dağılmak, üremek, umumileşmek, genelleşmek.
İrşat: doğru yola yöneltme.
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfî idare
istikbal: gelecek, gelecek zaman
Kurun-ı Vusta: Orta Çağ
maddî. maddeye ait, madde ile alakalı, cismanî
medrese: yüksek mektep, üniversite.
menfaat-ı şahsiye: kişisel çıkar
mualece: ilaç, ilaç yapma, ilâç kullanma, hastaya ilaç verme
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
nispeten: nispet olarak, nispetle, kıyaslayarak.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver, mubarek.
rabıta: bağ, münasebet, ilgi, alâka
sarı: sirayet eden, bulaşan, bulaşıcı
sıdk. doğruluk, samimîlik, doğru sözlülük.
ta: kadar, dek, değin
talebe: öğrenci.
tasvip: uygun bulma, uygun sayma
terakki: ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme, daha yüksek bir seviyeye gelme
tevkif etmek. durdurmak, durdurulmak, alıkoymak
üstat. bir ilim veya sanatta üstün olan kimse, öğretici
üstat. bir ilim veya sanatta üstün olan kimse, öğretici.
yeis: ümitsizlik, ümitsizlikten meydana gelen uzuntu ve karamsarlık
zemin: yer

BİRİNCİ KELİME: *El-emel.* Yani rahmet-i İlâhiyeye kuvvetli ümit beslemek.

Evet, ben kendi hesabıma aldığım dersime binaen, ey İslâm cemaati, müjde veriyorum ki, şimdiki âlem-i İslâm'ın saadet-i dünyeviyesi, bahusus Osmanlıların saadeti ve bilhassa İslâm'ın terakkisi, onların intibahıyla olan Arab'ın saadetinin fecr-i sadıkının emareleri inkışafa başlıyor. Ve saadet güneşinin de çıkması yakınlaşmış. Ye'sın burnunun rağmına olarak[HAŞİYE] ben dünyaya ışıttirecek derecede kanaat-i kat'iyemle derim:

İstikbal yalnız ve yalnız İslâmiyet'in olacak. Ve hâkim, hakaik-i Kur'âniye ve imaniye olacak. Öyle ise, şimdiki kader-i İlâhî ve kısmetimize razı olmalıyız ki, bize parlak bir istikbal, ecnebilere müşevveş bir mazi düşmüş. Bu davama çok bürhanlardan ders almışım. Şimdi o bürhanlardan mukaddematlı bir buçuk bürhanı zikredeceğim. O bürhanın mukaddematına başlıyoruz.

İşte, İslâmiyet'in hakaıkı hem manen hem maddeten terakki etmeye kabil ve mükemmel bir istidadı var.

Birinci Cihet olan manen terakki ise:

Bilinir: Hakikî vukuatı kaydeden tarih, hakikate en doğru şahittir. İşte tarih bize gösteriyor. Hatta Rus'u

HAŞİYE: Eski Said, hıss-ı kablelvuku ile 1371'de, başta Arab devletleri, âlem-i İslâm'ın ecnebi esaretinden ve istibdadından kurtulup İslâmî devletler teşkil edeceklerini kırk beş sene evvel haber vermiş. İki harb-i umumî ve 30-40 sene istibdad-ı mutlaku düşünmemiş. Bin üç yüz yetmişte olan vaziyeti bin üç yüz yirmi yedide olacak gibi müjde vermiş, tehirinin sebebini nazara almamış.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
bilhassa: her şeyden önce.
binaen: dolayısıyla, dolayı, dolayısıyla, dolayı, ötürü, için.
bürhan: doğru olan hükümler ile yapılan kıyas.
cemaat: Müslümanlar topluluğu.
cihet: yön.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ecnebi: başka milletten olan, yabancı, başka ülke.
el-emel: ümit, umma, şiddetli arzu, hırs.
emare: alâmet, nişan, eser, ipucu, belirti, karine.
esaret: esirlik, hükum altında bulunma.
evvel: önce.
fecr-i sadık: doğru şafak.
hakaik: doğrular, gerçekler.
hakaik-i Kur'âniye ve imaniye: İman ve Kur'ân'ın gerçekleri.
hakıkat: gerçek.
hakiki: gerçek, doğru.
hakim: hükmü geçen, hükmeden.
harb-i umumi: dünya savaşı.
haşiye: dipnot.
hesabıma: adıma.
hıss-ı kablelvuku: bir olayı olmadan önce hissetme.
inkışaf: açılma, ortaya çıkma, gorulme.
intibah: uyanıklık, hakikatı görme.
İslâmi: İslâm dinine mensup.
istibdad-ı mutlak: koyu bir baskı ve diktatörlük rejimi.
istibdat: baskı, baskıcı yönetim.
istidat: bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan fitri meyil, kabiliyet, yetenek.
istikbal: gelecek, gelecek zaman.
istikbal: gelecek.
kabili: kabul edici, uygun.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce.
kaydetmek: yazmak, tespit etmek.
kısmet: talih, nasip, kader.
maddeten: maddî olarak, madde ve cısım olarak.
manen: duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça, manaca.
mazi: geçmiş zaman.
müjde: sevindirici haber, iyi haber, müştu, beşaret.
mukaddemat: başlangıç.
mukaddemat: başlangıç.
mükemmel: noksansız, sağlam, güzel.
müşevveş: belirsiz, karışık, düzensiz, karmakarışık.
nazar: itibar, dikkat.
ragmına: onu ragmen, inadına, ziddına.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti.
razı olmak: rıza gostermek, kabul etmek, boyun egmek.
saadet: mutluluk, bahtiyarlık, mes'ut olma.
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti.
şahit: gördüğü veya bildiği şeyi soyleyen kimse, tanık.
tehir: geciktirme, sonraya bırakma, geriye bırakma, ertelememe.
terakki etmek: ilerlemek, gelişmek.
terakki: ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme, daha yüksek bir seviyeye gelme.
teşkil etmek: şekillendirmek, meydana getirmek.
vaziyet: durum.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar.
yeis: umutsuzluk, umutsuzluktan meydana gelen uzuntu ve karamsarlık.
zikretmek: bildirmek.

mağlûp eden Japon Başkumandanının İslâmiyet'in hakkaniyetine şahadeti de şudur ki:

Hakikat-i İslâmiyet'in kuvveti nispetinde, Müslümanlar o kuvvete göre hareket etmeleri derecesinde ehl-i İslâm temeddün edip terakkî ettiğini tarih gösteriyor. Ve ehl-i İslâm'ın hakikat-ı İslâmiyede zaafiyeti derecesinde tevahhuş ettiklerini, vahşete ve tedenniye düştüklerini ve hercümerç içinde belâlara, mağlûbiyetlere düştüklerini tarih gösteriyor. Sair dinler ise bilakisdir. Yani, salâbet ve taassuplarının zaafiyeti nispetinde temeddün ve terakkî ettikleri gibi, dinlerine salâbet ve taassuplarının kuvveti derecesinde de tedenni ve ihtilâllere maruz kaldıklarını tarih gösteriyor. Şimdiye kadar zaman böyle geçmiş.

Hem, Asr-ı Saadetten şimdiye kadar hiçbir tarih bize göstermiyor ki; bir Müslümanın muhakeme-i akliye ile ve delil-i yakinî ile ve İslâmiyet'e tercih etmekle, eski ve yeni ayn bir dine girdiğini tarih gostermiyor. Avamın delilsiz, taklidî bir surette başka dine girmesinin bu meselede ehemmiyeti yok. Dinsiz olmak da başka meseledir. Hâlbuki, bütün dinlerin etbaları ise, hatta en ziyade dinine taassup gosteren İngilizlerin ve eski Ruslarin, muhakeme-i akliye ile İslâmiyet'e dâhil olduklarını ve günden güne, bazı zaman takım takım kat'î burhan ile İslâmiyet'e girdiklerini tarihler bize bildiriyorlar. (HAŞİYE)

HAŞİYE: İşte bu mezkûr davaya bir delil şudur ki: İki dehşetli harb-i umumînin ve şiddetli bir istibdad-ı mutlakın zuhuruyla beraber, bu davaya kırk beş sene sonra şimalin İsveç, Norveç, Finlandıya gibi küçük devletleri Kur'ân-ı mekteplerinde ders vermek ve kabul etmek ve komünistliğe, ma tasdik etme, bir onerisi uygun bulma, sunulan bir hediyeyi alma, alıp kullanma, uygun bulma, muvafakat, tasvip, beğenme, gonlu yatma.

kat-ı bürhan: şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan, kesin delil ve doğru on hukumler ile yapılan kıyas.

komünistlik: butun serveti devlet elinde toplayan, dini yok edip maddeci felsefeyi dın gibi yerleştirmeye çalışan rejim.

mağlûbiyet: yenilgi, boyun eğme, bir kuvvetinin idaresi altında bulunuş.

mağlup etmek: yenmek, kendisine galip gelmek.

maruz: tesir altında.

mektep: ilim ve irfan ogrenilen yer, okul.

mesele: konu.

mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.

muhakeme-i akliye: akli muhakeme, karar vermek icin akılla iyi dusunme, hukum verme.

muhakeme-i akliye: akli muhakeme, karar vermek icin akılla iyi dusunme, hukum verme.

nispet: oran.

nispetinde: oranında.

şahadet: şahıt olma, şahıtlik, tanıklık.

sair: diğer, başka.

salâbet: dayanma, sebat.

şimal: kuzey yonu.

suret: bicim, şekil.

taassup: aşın baglılık, aşın taraftarlık.

taklidî: taklıde.

tedenni: aşağı duşme, alçalma, genleme.

temeddün etmek: medenileşmek, medeni olmak.

temeddun: medenileşme, medeni olma.

terakkî etmek: ilerlemek, gelişmek, ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme, daha yuksek bir seviyeye gelmek.

terakkî etmek: ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerlemek, daha yuksek bir seviyeye gelmek.

tercih etmek: bir şeyi diğerlerinden ustun tutmak, secmek.

tevahhuş etmek: yalnızlaşmak, vahşileşmek.

vahşet: yabanîlik, medeniyetin zıddı.

zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk.

ziyade: çok, fazla.

zuhur: gorunme, meydana çıkma.

Asr-ı Saadet. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.

avam: kultürlü, yuksek tabakadan olmayan halkın buyuk kısmı.

belâ: musibet, sıkıntı.

bilakis: aksine, tersine, tam tersi.

dâhil olmak: içine girmek, katılmak.

dava: takip edilen fikir, iddia.

dehşetli: korkutucu, muthiş.

delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, bürhan, beyyine.

delil: şahıt, belge.

delil-i yakın: kesin delil.

ehemmiyet: onem, kıymet, deger.

ehl-i İslam: İslam topluluğu, Muslumanlar.

etba: tabi olan, uyan.

hakikat-i İslâmiye: İslam'ın gerçeği, ozu.

hakikat-i İslâmiyet: İslâmiyet gerçeği, ozu.

hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.

hâlbuki: oysa ki.

harb-i umumî: dünya savaşı.

haşiye: dipnot.

hercümerç: karışıklık, karmakarışık olma, allak bullak.

ihtilal: isyan, ayaklanma, baş kaldırma.

istibdad-ı mutlak: hiç bir hak ve humyeti tanımayan, tam baskı, tam diktatorluk.

kabul: katına, yanına alma, içeri alma, razı olma, bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma, iş ve ziyaret icin gelenleri yanına alma, katına al-

Eğer biz ahlâk-ı İslâmiyenin ve hakaik-ı imaniyenin kemalâtını ef'alimizle izhar etsek, sair dinlerin tâbileri elbette cemaatlerle İslâmiyet'e girecekler, belki küre-i arzın bazı kıt'aları ve devletleri de İslâmiyet'e dehalet edecekler.

Hem nev-ı beşer, hususan medeniyet fenlerinin ıkazatıyla uyanmış, intibaha gelmiş, insaniyetin mahiyetini anlamış. Elbette ve elbette dinsiz, başıboş yaşamazlar ve olamazlar. En dinsizi de, dine iltica etmeye mecburdur. Çünkü, acz-ı beşerî ile beraber hadsiz musibetler ve onu inciten haricî ve dâhilî düşmanlara karşı istinat noktası ve faknyla beraber hadsiz ihtiyacata müptelâ ve ebede kadar uzanmış arzularına medet ve yardım edecek istimdat noktası, yalnız ve yalnız Sâni-i Âlem'i tanımak ve iman etmek ve ahirete inanmak ve tasdik etmekten başka, uyanmış beşerin çâresi yok.

Kalbin sadefinde din-ı hakkın cevheri bulunmazsa, beşerin başında maddî manevî kıyametler kopacak ve hayvanatın en bedbahtı, en perişanı olacak.

Hâsıl-ı kelâm: Beşer, bu asırda harblerin ve fenlerin ve dehşetli hâdiselerin ıkazatıyla uyanmış ve insaniyetin cevherini ve cami istidadını hissetmiş. Ve insan, acıp

dinsizliğe karşı set olmak için kabul etmeleri, ve İngiliz'in mühim hatıplerinin bir kısmı Kur'ân'ı İngiliz'e kabul ettirmeye taraftar çıkmaları, ve küre-i arzın şimdiki en büyük devleti Amerika nın bütün kuvvetiyle din hakıkatlerine taraftar çıkması ve İslâmiyetle Asya ve Afrıka nın saadet ve sükûnet ve musalâha bulacağına karar vermesi ve yeni doğan İslâm devletlerini okşaması ve teşvik etmesi ve onlarla ittifaka çalışması, kırk beş sene evvel olan bu müddeayı ispat ediyor, kuvvetli bir şahit olur

acıp: tuhaf, hayret veren, hayrette bırakan.
acz-ı beşer: beşerin aczi, insana ait zayıflık, güçsüzlük, insanın güçsüzlüğü.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahlak-ı İslâmiye: İslam ahlakı.
asır: yüzyıl, asır.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, mutsuz, üzüntülü, zavallı.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
camı: cem eden, toplayan, içine alan.
cemaat: topluluk, takım, bölük.
cevher: esas, maya, öz.
dâhilî: içinde olan.
dehalet etmek: aman dilemek, birinin himaye ve merhametine sığınmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
din-i hak: hak din, İslâmiyet.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.
ef'al: fiiller, işler, ameller.
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz, eninde sonunda, her halde.
elbette: kesinlikle.
evvel: önce.
fakr: fakirlik, ihtiyaç, içensinde olus.
fen: ilim.
hadise: olay.
hadsiz: sınırsız.
hakaik-i imaniye: imanın gerçekleri.
hakıkat: gerçek, esas.
harici: dışta olan.
harb: savaş.
hâsıl-ı kelâm: son söz.
hatip: topluluğa karşı güzel konuşan, hitap etme yeteneği olan.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
ikazat: ikazlar, uyarmalar, temblihler.
iltica etmek: sığınmak, barınmak.
intibaha gelmek: uyanmak, gafletten kurtulmak.
ispat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istimdat: merhamet ve yardım istemeye sığınma.
istinat noktası: dayanak noktası.
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, bağdaşma.
izhar etmek: meydana çıkarmak, göstermek, belirtmek.
kalbin sadefi: kalbde, mana ve duyguların bulunduğu bölüm.
kemalât: faziletler, iyilikler, mükemmellikler.
kıyamet: son derece büyük yıkım.
küre-i arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre.
maddî: maddeye ait, madde ile alakalı.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakıkatı, iç yüzü.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî, fikrî, hissî.
mecbur: zorunlu.
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış.
medet: inayet, yardım, imdat.
müddea: iddia olunan, iddia edilen şey, tez, sav.
muhim: önemli, önde gelen.
muptela: düşkün, tutulmuş, tutkun, bağımlı.
musalaha: barışma, uzlaşma.
musibet: felâket, bela, dert, sıkıntı.
nev-ı beşer: insanlık, insan türü.
perişan: acınacak halde bulunan, derbeder.
saadet: mutluluk, bahtiyarlık, mes'ut olma.
şahıt: tanık.
sair: diğer, başka, öteki.
Sanı-i Âlem: dünyayı sanatla yaratan Allah.
set olmak: kapamak, tıkamak, engel olmak.
sükunet: sakınlık, sessizlık.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, bağlanan.
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, doğrulamak.
teşvik etmek: şevke getirerek isteklendirmek.

cemiyetli istidadıyla, yalnız bu kısacık, dağdağalı dünya hayatı için yaratılmamış; belki ebede mebustur ki, ebede uzanan arzular mahiyetinde var; ve bu dar, fânî dünya insanın nihayetsiz emel ve arzularına kâfi gelmediğini herkes bir derece hissetmeye başlamış.

Hatta, insaniyetin bir kuvası ve hadimi olan kuvve-i hayâliyeye denilse: "Sana dünya saltanatı ile beraber bir milyon sene omur olacak, fakat sonunda hiç dinlmeyecek bir surette bir idam senin başına gelecek." Elbette, hakikî insaniyetini kaybetmeyen ve intibaha gelmiş o insanın hayali, sevinç ve beşarete bedel, derinden derine teessuf ve eyvahlarla saadet-i ebediyenin bulunmamasına ağlayacak.

İşte bu nükte içindir ki, herkesin kalbinde derinden derine bir din-i hakkı aramak meyli çıkmış. Her şeyden evvel, ölüm idamına karşı din-i haktaki bir hakikatı anyor ki, kendini kurtarsın. Şimdiki hâl-i âlem bu hakikate şahadet eder. Kırk beş sene sonra, tamamıyla beşerin bu ihtiyac-ı şedidini, dinsizliğin zuhuruyla, küre-i arzın kıt'aları ve devletleri birer insan gibi hissetmeye başlamışlar.

Hem âyât-ı Kur'âniye, başlarında ve ahirlerinde, beşerin aklına havale eder, "Aklına bak" der. "Fikrine, kalbine müracaat et, meşveret et, onunla görüş ki, bu hakikatı bilesin" diyor.

Meselâ, bakınız, o ayetlerin başında ve ahirlerinde diyor ki: "Neden bakmıyorsunuz, ibret almıyorsunuz?

ahir: son.
âyat-ı Kur'aniye: Kur'ân ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedel: karşılık.
beşaret: müjde, müştu, sevindirici haber.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
cemiyetli: pek çok özellikleri içine alan, pek çok şeyle alakalı bulunan.
dağdağa: gürültü, patırtı, beyhude telaş ve ıztırap.
derece: miktar.
din-i hak: hak din, İslâmiyet.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman sonsuzluk, daimlik.
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz.
emel: şiddetli arzu, hırs.
evvel: önce.
fani: geçici.
fikir: idrak.
hadim: hizmetçi.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hâl-i âlem: âlemin, dünyanın durumu.
havale etmek: yöneltmek, onun sorumluluğuna bırakmak.
ibret almak: bir olaydan, kötü bir durumdan ders almak, ders çıkarmak.
idam: ortadan kalkış, yok oluş.
ihtiyac-ı şedid: şiddetli ihtiyaç.
intibaha gelmek: gafletten uyanmak.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kâfi: yeterli.
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri, ana kara.
küre-i arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre.
kuva: kuvvet, güç, his, meleke.
kuvve-i hayâliye: hayal duygusu, hayal gücü.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü.
mebus: namzet, aday.
meselâ: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, faraza.
meşveret: bir konu hakkında fikir alma, danışma.
meyil: istek, arzu, yöneliş.
müracaat etmek: başvurmak, danışmak.
nihayetsiz: sonsuz, hudutsuz.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
saadet-i ebediye: zevalsiz, sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
şahadet etmek: şahit olmak, şahitlik, tanıklık.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
surette: şekilde.
teessuf: üzülme, esefleme.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

Bakınız ki, hakikatı bilesiniz." "Biliniz!" ve "Bil!" "Hakikatine dikkat et!" "Acaba, neden beşer bilemiyorlar, cehl-i mürekkebe düşüyorlar? Neden taakkul etmiyorlar, divaneliğe düşerler? Neden bakmıyorlar, hakkı görmeye kör olmuşlar? Neden insan sergüzeşt-i hayatında, hâdisat-ı âlemden tahattur ve tefekkür etmiyor ki, istikamet yolunu bulsun? Neden tefekkür ve tedebbür ve aklen muhakeme etmiyorlar, dalâlete düşüyorlar? Ey insanlar, ibret alınız! Geçmiş kurunlardan ibret alıp gelecek manevî belâlardan kurtulmaya çalışınız!" manasında gelen ayetlerin bu cümlelerine kıyasen, çok ayetlerde beşeri aklına, fikriyle meşverete havale ediyor.

Ey bu Camî-i Emevî'deki kardeşlerim gibi âlem-i İslâm'ın camî-i kebirinde olan kardeşlerim! Sız de ibret alınız. Bu kırk beş senedeki bu dehşetli hâdisattan ibret alınız. Tam aklınızı başınıza alınız, ey mütefekkir ve akıl sahibi ve kendini münevver telâkki edenler!

Hâsıl-ı kelâm: Biz Kur'ân Şakirtleri olan Müslümanlar, burhana tâbi oluyoruz, akıl ve fikir ve kalbimizle hakaik-ı imaniyeye giriyoruz. Başka dinlerin bazı efratlan gibi ruhbanları taklit için burhanı bırakmıyoruz. Onun için, akıl ve ilim ve fen hükmettiği istikbalde, elbette burhan-ı aklîye istinat eden ve bütün hükümlenni akla tespit ettiren Kur'ân hükmedecek.

Hem de, İslâmiyet güneşinin tutulmasına, inkisafına ve beşeri tenvir etmesine mümanaat eden perdeler açılmaya başlamışlar. O mümanaat edenler çekilmeye başlıyorlar. Kırk beş sene evvel o fecnn emareleri göründü.

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince.
alem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası.
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi.
belâ: musibet, gam, keder, afet.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
burhan: delil, kanıt.
burhan-ı aklîye: aklın kabul ettiği delil ve kıyaslama.
Camî-i Emevî: Şam daki Emeviye Camii.
camî-i kebir: büyük cami.
cehl-i mürekkep: bilmemekle beraber, bilmediğini de bilmemek karmerli cahillik, kara cahillik.
dalalet: İman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divanelik: aklı başında olmamak, budalalık.
efrat: ferdler, kişiler, şahıslar.
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz.
emare: alamet, nişan, eser, ipucu, belirti.
fecir: sabaha karşı, güneş doğmadan önce ufkun gündoğusu tarafından görünen aydınlığı, tan yerinin ağarması.
fen: hüner, manfet, sanat, ilim.
fikir: idrak, anlayış, melekesi.
hadisat: olaylar.
hadisat-ı âlem: kâinatta meydana gelen yaratılan olaylar.
hak: gerçek.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakikat: gerçek.
hasıl-ı kelam: son söz, sözün kısası.
havale etmek: bir işin yapılmasının sorumluluğunu devretmek.
hükmetmek: üstünlük kurmak, sözünü geçirmek.
hüküm: tartışılmaz dini kaide.
ibret almak: bir olaydan, kötü bir durumdan ders almak, ders çıkarmak.
ilim: kâinat içinde meydana gelen olayların sebep, oluş, sonuç ve tesirleri konusunda aklın ölçülen çerçevesinde tahsil ve tecrübe ile edinilen doğru bilgi, bilim.
inkisaf: parlaklığını gidermek, sönme.
istikamet: inanç, düşünce ve niyette tutum ve davranışta Allah ın rızasına uygun duruşluk.
istikbal: gelecek.
istinat etmek: dayanmak, güvenmek, itimat etmek.
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
kurun: devirler, çağlar.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî, fikrî, hissî.
meşveret: fikir alma, danışma, fikir alışverişi.
muhakeme etmek: düşünmek, akıl yürütmek, akıl yürütüp doğru bir netice elde edebilmek.
mümanaat etmek: engel olmak, yapılmasını önlemek.
münevver: bilgili, kültürlü, kimse aydın.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
ruhban: rahipler, papazlar.
şakirt: talebe, öğrenci.
sergüzeşt-i hayat: hayat macerası, hayat hikayesi.
taakkul etmek: akıl etmek, anlamak, akıl erdirmek.
tabi olmak: boyun eğmek, uymak, itaat etmek.
tahattur etmek: hatırlamak, hatıra getirmek.
taklit: başkasının fikir ve görüşünü körü körüne uyma, onun gibi hareket etme.
tedebbür: bir şeyin sonunu düşünme, sonunu hakikatini düşünme.
tefekkür etmek: düşünmek, fikir üretmek, zihni yormak, maksadı kavramak için zihnini eşyanın manasını anlama hâline yöneltmek.
telakki etmek: kabul etmek.
tenvir etmek: nurlandırmak, aydınlatmak, ışıklandırmak.
tespit ettirmek: şüpheye yer bırakmayacak şekilde görüp göstermek.

Yetmiş birde fecr-i sadıkı başladı veya başlayacak. Eğer bu fecr-i kâzip de olsa, otuz-kırk sene sonra fecr-ı sadık çıkacak.

Evet, hakaik-ı İslâmiyet'in mazi kıt'asını tamamen istilâsına sekiz dehşetli mânialar mümanaat ettiler.

Birinci, ikinci, üçüncü mâniler: Ecnebilerin cehli ve o zamanda vahşetleri ve dinlerine taassuplarıdır. Bu üç mâni, marifet ve medeniyetin mehasini ile kırıldı, dağılmaya başlıyor.

Dördüncü ve beşinci mâniler: Papazların ve ruhanî reislerin riyasetleri ve tahakkümleri; ve ecnebilerin körü körüne onları taklit etmeleridir. Bu iki mâni dahı, fikr-i hürriyet ve meyl-i taharri-i hakikat nev-i beşerde başlamasıyla zeval bulmaya başlıyor.

Altıncı, yedinci mâniler: Bizdeki istibdat ve şeriatın muhalefetinden gelen sû-i ahlâkımız mümanaat ediyordular. Bir şahıstaki munferit istibdat kuvveti şimdi zeval bulması, cemaat ve komitenin dehşetli istibdatlarının otuz-kırk sene sonra zeval bulmasına işaret etmekle ve hamiyet-i İslâmiyenin şiddetli feveranıyla sû-i ahlâkın çirkin neticeleri görülmesiyle, bu iki mânii de zeval buluyor ve bulmaya başlamış. İnşaallah tam zeval bulacak.

Sekizinci mâni: Funun-ı cedidenin bazı muspet mesaili, hakaık-ı İslâmiyenin zahirî manalarına muhalif ve muarız tevehhüm edilmesiyle, zaman-ı mazideki istilâsına bir derece set çekmiş.

cehil: cahillik, bilmezlik, ilimden mahrum olmaklık
cemaat: bir mezhebe veya bir dine bağlı olanların oluşturduğu topluluk, hey et.
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ecnebi: başka milletten olan, başka ülke
fecr-ı kazip: yalancı şafak.
fecr-i sadık: doğru şafak.
feveran: taşma coşma galeyan.
fikr-ı hürriyet: hurriyet fikri.
funun-ı cedide: yeni fenler, ilimler
hakaik-ı İslâmiye(t): İslamiyetin gerçekleri esasları
hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyet için İslamı gayeler uğruna fedakarlıkta bulunma çalışma
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse Allah izin verirse
İstibdat: hak ve hukuku tanımama keyfi uygulama zulüm ve tahakküm
istila: üste çıkma, üstün gelme
kıt'a: memleket, ülke
komite: siyasi bir amaç için bir araya gelenlerin gizli veya açık cemiyeti.
mani: meneden gen bırakan alıkoyan engel olan
mania: meneden şey, engel, özür, zorluk.
marifet: ustalık, hüner, maharet, sanat.
mazi: geçmiş zaman
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler
mesail: meseleler
meyl-i taharri-i hakikat: gerçeği araştırma meyli, hakikatı araştırma isteği
muarız: karşı çıkan, muhalif
muhalefet: karşı gelme, kabul etmeme
muhalif: aykırılık gösteren, uymayan
mümanaat etmek: mani olmak, engel olmak, yapılmasını engelleme k, önlemek.
münferit: başka bir şeyle bağlı bulunmayan, yalnız olan, kendi başına
müspet: doğruluğu anlaşılmış, ispatlanmış, olumlu
nev-ı beşer: insanlık
papaz: Hıristiyan din adamı, rahip
riyaset: reislik, baş olma, başkanlık
ruhanî reis: İslâm dışındaki dinlerin din adamları başkanı
şahıs: kişi, kimse, fert.
şeriat: ayet ve hadislerle, kıyas, icma-ı ümmet ve büyük mezhep imamlarının içtihadları üzerine kurulan İslam dini kuralları, İslam şeriatı, şer-i şerif
set çekmek: engel olmak.
sû-i ahlâk: ahlâk kötülüğü, kötü ahlâk.
taassup: kendi din ve milliyetini çok üstün tutarak, başka din ve milliyetten olanlara kin, nefret ve düşmanlık gösterme
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hukmü altına alma
taklit etmek: başkasının fikir ve görüşlerine körü körüne uymak, onun gibi hareket etmek.
tamamen: büsbütün, eksiksiz ve tam olarak, mükemmel biçimde
tevehhüm etmek: gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
vahşet: medeniyetten uzak oluş.
zahiri: görünen, görünürdeki, görünüşteki
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zeval bulmak: sona ermek, yok olmak.

Meselâ, küre-i arza emr-i İlâhî ile nezarete memur "Sevr" ve "Hût" namlarında iki ruhanî melâikeyi dehşetli cismanî bir öküz, bir balık tevehhum edip, ehl-ı fen ve felsefe, hakikati bilmediklerinden İslâmiyet'e muarız çıkmışlar.

Bu misal gibi yüz misal var ki, hakikati bilindikten sonra, en muannit feylesof da teslim olmaya mecbur oluyor. Hatta Risale-i Nur, Mu'cızat-ı Kur'âniye risalesinde, fennin ilişiği bütün ayetlerin her birisinin altında Kur'ân'ın bir lem'a-i i'cazını gösterip, ehl-i fennin medar-ı tenkit zannettikleri Kur'ân-ı Kerîm'in cümle ve kelimelerinde fennin eli yetişmediği yüksek hakikatleri izhar edip, en muannit feylesofu da teslime mecbur ediyor. Meydandadır; isteyen bakabilir ve baksın, bu mânii kırk beş sene evvel söylenen o sözden sonra nasıl kırıldığını görsün.

Evet, bazı muhakkikîn-i İslâmiyenin bu yolda telifatları var. Bu sekizinci dehşetli mânianın zıruzeber olacağına emareler görünüyor.

Evet, şimdi olmasa da otuz-kırk sene sonra, fen ve hakikî marifet ve medeniyetin mehasını bu üç kuvveti tam teçhiz edip, cihazatını verip, o sekiz mânileri mağlûp edip dağıtmak için, taharri-i hakikat meyelânını ve insafı ve muhabbet-i insaniyeti, o sekiz düşman taifesinin sekiz cephesine göndermiş. Şimdi onları kaçırmaya başlamış, inşaallah yarım asır sonra onları darmadağın edecek.

asır: yüzyıl, asır
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cephe: on taraf
cihazat: İhtiyaç duyulan maddî manevî aletler
cismanî: maddî ve cismânî olmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dehşetli: ürkütücü.
ehl-i fen: ilim adamları
ehl-i fen ve felsefe: ilim ve felsefe ile meşgul olanlar
emare: alamet, nişan, eser, ipucu, belirti, kanne.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri, İlâhî iş
evvel: önce
fen: deneyle, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
hakıkat: gerçek, esas.
hakiki: gerçek.
hut: balık
İnşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua
İnsaf: merhamet ve adalet ölçüleriyle hareket.
izhar etmek: açığa vurmak, meydana çıkarmak, göstermek
küre-i arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre
lem'a-i i'caz: âcze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı
mağlup etmek: yenmek, üstün gelmek, bertaraf etmek.
manı: meneden, geri bırakan, alıkoyan, engel olan
mânia: meneden şey, engel, özürlük.
marifet: tanıma, bilme, ilim
mecbur: zorunlu olan
medar-ı tenkit: tenkit sebebi
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
mehasın: güzellikler, hüsnüler, iyilikler
melâike: melekler
memur: emir ile hareket eden
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ
meydanda: açıkta, ortada.
meyelanı: meyletme, ilgi, taraftarlık.
misal: benzer, örnek, nümune
Mu'cızat-ı Kur'aniye: Risale-i Nur'dan bir eser
muannit: inatçı, ayak direyen
muarız: karşı çıkan, muhalif
muhabbet-i insaniyet: insanlık sevgisi
muhakkikîn-i İslâmiyet: İslâmiyetin hakikatlerini bulup meydana çıkaranlar, hakikatı araştıranlar
nam: ad, isim.
nezaret: gözetme, idare, vekâlet.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
ruhanî: ruhtan ibaret olan, melek
sevr: öküz, boğa.
taharri-i hakikat: hakikatı araştırma, doğruyu arama, araştırma,
taife: bölük, takım, güruh, fırka
teçhiz etmek: cihazlandırmak, lüzumlu şeylen tamamlamak, donatmak, hazırlamak.
telifat: yazılmış eser
tevehhüm etmek: gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
zannetmek: sanmak.
zıruzeber: alrüst, karmakarışık, darmadağın

Evet meşhurdur ki: "En kat'î fazilet odur ki, düşmanları dahi o faziletin tasdikine şahadet etsin." İşte yüzer misallerinden iki misal:

Birincisi. On dokuzuncu asrın ve Amerika kıt'asının en meşhur feylesofu Mister Carlyle, en yüksek sedasıyla, çekinmeyerek, feylesoflara ve Hıristiyan âlimlerine neşriyatıyla bağırarak böyle diyor, eserlerinde şöyle yazmış:

"İslâmiyet gayet parlak bir ateş gibi doğdu. Sair dinleri kuru ağacın dalları gibi yuttu. Hem bu yutmak, İslâmiyet'in hakkı imiş. Çünkü, sair dinler –fakat Kur'ân'ın tasdikine mazhar olmayan kısmı– hiç hükmündedir."

Hem Mister Carlyle yine diyor: "En evvel kulak verilecek sözlerin en lâyığı, Muhammed'ın (aleyhissalâtü vesselâm) sözüdür. Çünkü, hakikî söz, onun sözleridir."

Hem yine diyor ki: "Eğer hakıkat-i İslâmiyet'te şuphe etseri, bedihiyat ve zaruriyat-ı kat'iyede iştıbah edersın. Çünkü, en bedihî ve zarurî bir hakikat ise İslâmıyet'tir."

İşte bu meşhur feylesof, İslâmiyet hakkında bu şahadetı, eserinde muteferrik yerde yazmış.

İkinci misal: Avrupa'nın asr-ı ahırde en meşhur bir feylesofu Prens Bısmarck dıyor kı:

"Ben bütün kütüb-i semavıyeyi tetkik ettim. Tahrif olmalarına binaen, beşerin saadeti ıçın aradığım hakıkî hikmetı bulamadım. Fakat Muhammed'ın (aleyhissalâtü vesselâm) Kur'ân'ını umum kütüplerın fevkınde gordum.

aleyhissalâtü vesselâm: Salat ve selam onun uzerine olsun," anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)ismini duyunca soylenmesi sunnet olan dua
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
asr: yuzyıl, asır
asr-ı ahır: son yuzyıl
bedihi: delil ve ıspata muhtaç olamayacak derecede açık ve ottada olan
bedihıyat: delil ve ıspata ıhtıyacı olmayacak şekılde açık, meydanda olan şeyler
beşer: insan ınsanlık, âdemoğlu
binaen: -den dolayı
dahi: bile
en evvel: ılk once
fazilet: iyılık, mezıyet
fevkınde: uzerinde
feylesof: felsefe ile ugraşan filozof
hakıkat: gerçek
hakıkat-ı İslamıyet: Islâm gerçeği
hakiki: gerçek, asıl
hiç: hesaba katılmayacak kadar değersiz
hıkmet: kalnattakı ve yaratılıştakı ilahı gaye
hükmünde: yennde
ıştıbah etmek: şuphelenmek, şuphe etmek, kuşkulanmak
kat'i: şupheye ve tereddude mahal bırakmayan degısmez vazgecılmez
kıt'a: yer yuzundekı yedı buyuk kara parçasından her bırı ana kara
kutüb-ı semavıye: semavî kıtaplar vahye dayanan Allah ın gonderdıgı kutsal kıtaplar Tevrat, Zebur, Incil ve Kur'ân-ı Kerim
kütüp: kıtaplar
layık: uygun, yakışır, munasıp
mazhar olmak: nail olmak, şerellenmek
meşhur: tanınmış, herkesin bıldıgı, şohretlı
misal: benzer ornek, numune
muteferrik: çeşıtlı
neşriyat: basılıp dagıtılan yazılar, eserler, makaleler
saadet: mutluluk
şahadet etmek: şahıt olmak, bır şeyın dogruluguna inanmak
şahadet: bır şeyın doğruluğuna inanma
sair: dıger
seda: ses, yankı
tahrif: bır metnı ilâve ve çıkarmalarla farkı manaya gelecek şekle sokma
tasdik: dogrulama, onaylama
tetkik etmek: dikkatle araştırmak, incelemek
umum: butun, cumle
zarurî: mecburî, zorunlu
zaruriyat-ı kat'iye: mutlaka kabul edılmesı gereken zorunlu gerçek.

Her kelimesinde bir hikmet buldum. Bunun gibi, beşerin saadetine hizmet edecek bir eser yoktur. Böyle bir eser beşerin sözü olamaz. Bunu, "Muhammed'in (aleyhissalâtü vesselâm) sözüdür" diyenler, ilmin zaruriyatını inkâr etmiş olurlar. Yani, Kur'ân Allah kelâmı olduğu, bedihîdir."

İşte Amerika ve Avrupa'nın zekâ tarlaları, Mister Carlyle ve Bismarck gibi böyle dâhî muhakkikleri mahsulât vermesine istinaden, ben de bütün kanaatimle derim ki:

Avrupa ve Amerika İslâmiyet'le hamiledir, günün birinde bir İslâmî devlet doğuracak. Nasıl ki Osmanlılar Avrupa ile hamile olup bir Avrupa devleti doğurdu.

Ey Camî-i Emevî'deki kardeşlerim ve yanım asır sonraki âlem-i İslâm camiindeki ihvanlarım! Acaba baştan buraya kadar olan mukaddemeler netice vermiyor mu ki, istikbalin kıt'alarında hakikî ve manevî hâkim olacak ve beşeri dünyevî ve uhrevî saadete sevk edecek, yalnız İslâmiyet'tir ve İslâmiyet'e inkılâp etmiş ve hurafattan ve tahrifattan sıyrılacak İsevîlenn hakikî dinidir ki, Kur'ân'a tâbi olur, ittifak eder.

İkinci Cihet

Yani, maddeten İslâmiyet'in terakkisinin kuvvetli sebepleri gösteriyor ki, maddeten dahi İslâmiyet istikbale hukmedecek. Binnici Cihet, maneviyat cihetinde terakkiyatı ispat ettiği gibi, bu İkinci Cihet dahi maddî terakkiyatı ve istikbaldeki hâkimiyetini kuvvetli gösteriyor.

alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası.
aleyhissalâtu vesselâm: "Salât ve selâm onun üzenne olsun" anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.)ismini duyunca söylenmesi sünnet olan dua.
Avrupa: Avrupa, fikir hayatımızda coğrafî özelliklerden ziyade din, kültür, medeniyet, v.b. yönlerden belli bir zihniyeti ve fikri temsil eder.
bedihi: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
Camî-i Emevî: Şam'daki Emeviye Camii.
cihet: görüş, görüş açısı, yön.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, uyanık, deha sahibi.
dünyevî: dünyaya ait.
hakiki: gerçek, asıl.
hakim olmak: hükmetmek, hükmü altına almak.
hâkimiyet: hükmetmek, hükmü altına almak.
hamile: gebe.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye.
hukmetmek: hükmü altına almak, sözünü geçirmek.
hurafat: batıl inanışlar.
ihvan: kardeşler, sadık, samimî candan dostlar.
ilmin zaruriyat: ilmen kabul edilmesi zorunlu olan şeyler.
inkâr etmek: reddetmek, tanımamak, kabul ve tasdik etmemek.
inkılâp etmek: bir hâlden diğer hâle geçmek, hâl değiştirmek.
İsevî: Hz. İsa'ya ait, onunla ilgili, Hz. İsa'nın.
İslâmî: İslâm'a uygun.
ispat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
istikbal: gelecek, gelecek zaman.
istinaden: dayanarak, delil kabul ederek.
ittifak etmek: fikir birliği etmek, uyuşmak, birleşmek.

kanaat: görüş, fikir.
kelâm: İlâhî söz, İlâhî emir ve vahiy.
kıt'a: memleket, ülke.
maddeten: maddî olarak.
maddî: para, mal vb. şeylerle ilgili.
mahsulât: ürünler.
manevî: fikri, hissî, inanç yönünden.
maneviyat: ruha, hisse, inanca ait şeyler, moral kuvveti.
Mister Carlyle: (1795-1881) Eski değerler üzenne yeni bir düzen kurulacağını ve bunun Almanya'da ve İslam'da gerçekleşeceğini söyleyen İskoç yazandır. Carlyle'ın Fransız Devrimi adlı büyük bir esen vardır. Charlism, Kahramanlar, Geçmiş ve Bugün adlı eserlennde tanrı yücelterken kapıtalizme karşı çıktı.
muhakkik: gerçeği araştırıp bulan.
mukaddeme: başta ve asıl maksada gitmeden önce söylenen ilk söz.
netice: sonuç, öz, özet.
saadet: mutluluk, bahtiyarlık, mes'ut olma.
sevk etmek: göndermek, yollamak, ulaştırmak.
tâbi olmak: boyun eğmek, uymak, itaat etmek.
tahrifat: bozmalar, değiştirmeler.
terakki: ilerleme, gelişme.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler.
uhrevî: ahirete ait.
zeka: insanın düşünme, akıl yürütme, anlama, yargılama, çözme ve sonuç çıkarma kabiliyetlennin tamamı.

Çünkü, âlem-i İslâm'ın şahs-ı manevîsinin kalbinde, gayet kuvvetli ve kırılmaz "Beş Kuvvet" içtima ve imtızaç edip yerleşmiş. (HAŞİYE)

Birincisi: Bütün kemalâtın üstadı ve üç yüz yetmiş milyon nefisleri birtek nefis hukmune getirebilen ve hakikî bir medeniyetle ve müspet ve doğru fenlerle teçhiz edilmiş olan, ve hiçbir kuvvet onu kıramayacak bir mahıyette bulunan hakikat-i İslâmiyet'tir.

İkinci Kuvvet: Medeniyet ve sanatın hakikî üstadı, ve vesilelerin ve mebadilerin tekemmuluyle cihazlanmış olan şedit bir ihtiyaç; ve belimizi kıran tam bir fakr, öyle bir kuvvettir ki; susmaz ve kırılmaz

---

HAŞİYE: Evet Kur'ân'ın üstadıyetinden ve dersinin işaratından fehmediyoruz ki Kur'ân mu'cizat-ı enbiyayı zikretmesiyle beşeri, istikbalde o mu'cizatın nazirelerini terakkî ile vücuda geleceğine beşere ders verip teşvik ediyor.

"Haydi çalış bu mu'cizatın numunelerini göster Süleyman Aleyhisselâm gibi ikı aylık yolu bır günde gıt! İsâ Aleyhisselâm gibi en dehşetli hastalığın tedavısıne çalış! Hz Mûsa nın asası gıbı taştan âb-ı hayatı çıkar, beşerı susuzluktan kurtar! Ibrahım Aleyhisselâm gibi ateş serı yakmayacak maddelerı bul gıy! Bazı enbıyalar gibi Şark ve Garpta en uzak sesleri ışıt suretlerı gör! Davud Aleyhisselâm gibi demırı hamur gıbı yumuşat, beşerın bütün sanatına medar olmak ıçın demırı bal mumu gıbı yap! Yusuf Aleyhisselâm ve Nuh Aleyhisselâmın bırer mu'cızesi olan saat ve gemıden nasıl çok istıfade edıyorsunuz, öyle de, sair enbıyanın sıze ders verdıgı mu'cızelerden dahi o saat ve sefıne gıbı istıfade edınız, taklıtlerını yapınız!"

Işte buna kıyasen, Kur'ân, her cıhetle beşerı, maddî manevî terakkıyata sevk etmek ıçın ders verıyor, üstad-ı kull olduğunu ıspat edıyor

âb-ı hayat: hayat suyu.
âlem-i İslâm: İslâm alemi İslâm dünyası
aleyhisselâm: selâm ona olsun
asa: değnek, sopa
beşer: insan insanlık.
cihazlanmak: donanmak.
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü korkunç.
enbıya: nebiler peygamberler
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fehmetmek: anlamak, kavramak, sonuç çıkarmak.
fen: ispada meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
garp: güneşin battığı yön batı
hakıkat-ı İslamıyet: İslâmiyetin aslı esası, gerçeği.
haşiye: dipnot.
hukmüne: değenne-yenne
içtıma etmek: toplanmak bir araya gelmek.
imtızaç etmek: uyuşmak bağdaşmak, kaynaşmak.
İsa: zenginleştirme zenginleştırılme genişleterne
İşarat: işaretler alametler belirtıler
ıspat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
istıfade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
İstıkbal: gelecek, gelecek zaman.
kemalat: olgunluklar mükemmellikler
kıyasen: benzeterek, karşılaştırarak, kaıdeyı tatbık ederek.
maddî: para, mal vb şeylerle ilgili
mahıyet: özellik, nitelik.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî fikrî, hissî
mebadı: temel prensipler ılk unsurlar
medar: sebep, vesile.
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahadık ıçınde yaşayış
mu'cızat: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hanka ışler
mu'cızat-ı enbıya: peygamberlerin mu'cizeleri
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hanka ış.
muspet: menfi olmayan pozıtıf olumlu
nazıre: bir şeye benzetilerek yapılan şey benzen.
nefis: can
numune: omek, benzer
şahs-ı manevî: tüzel kişilik belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
sair: diger
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, ustalık, hüner marifet.
şark: güneşin doğduğu yön doğu
şedit: şıddetli
sefine: gemi, vapur
sevk etmek: göndermek, yollamak, ulaştırmak.
suret: resim tasvir fotoğraf şekıl
taklit yapmak: benzetmeye çalışmak
teçhiz edilmek: cihazlanmak, lüzumlu şeylen tamamlanmak, donatılmak, hazırlanmak.
tedavi: iyileştirme
tekemmul: olgunlaşma mükemmelleşme.
terakkı: ilim sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme
terakkıyat: ilerlemeler gelişmeler
teşvik etmek: isteklendirmek, şevke getirmek.
üstad-ı küll: her çeşit ilımde, her hususta çok ilen olma rehber olma herkesin ustadı
üstadlıyet: ustar olma durumu
ustat: muallim öğretmen.
vesile: yol vasıta
vücuda gelmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
zikretmek: anlatmak saymak.

Üçüncü Kuvvet: Yüksek şeylere müsabaka suretinde beşere yüksek maksatları ders veren ve o yolda çalıştıran; ve istıbdadatı parça parça eden ve ulvî hisleri heyecana getiren ve gıpta ve haset ve kıskançlık ve rekabetle ve tam uyanmakla ve müsabaka şevkiyle ve tecedd üt meyliyle ve temeddün meyelânıyla teçhiz edilen "Üçüncü Kuvvet," yalnız hürriyet-i şer'iyedir. Yanı, insaniyete lâyık en yüksek kemalâta olan meyil ve arzu ile cihazlanmış olmak.

Dördüncü Kuvvet: Şefkatle cihazlanmış şehamet-i imanıyedır. Yanı, tezellül etmemek, haksızlara zalımlere zillet göstermemek, mazlumları da zelil etmemek. Yanı, hürriyet-i şer'iyenın esasları olan, mustebitlere dalkavukluk etmemek ve bîçarelere tahakküm ve tekebbür etmemektir.

Beşinci Kuvvet: İzzet-i İslâmiyedir ki, i'lâ-i kelimetullahı ilân ediyor. Ve bu zamanda i'lâ-i kelimetullah, maddeten terakkıye mütevakkıf ve medeniyet-i hakıkıyeye girmekle i'lâ-i kelimetullah edilebilir. İzzet-i İslâmiyenın iman ile kat'î verdığı emri, elbette âlem-ı İslâm'ın şahs-ı manevîsi o kat'î emri istikbalde tam yerine getireceğine şüphe edılmez.

Evet, nasıl ki eski zamanda İslâmiyet'in terakkisi, düşmanın taassubunu parçalamak ve inadını kırmak ve tecavüzatını defetmek, silâhla, kılıçla olmuş; istikbalde, silâh, kılıç yenne hakikî medeniyet ve maddî terakki ve hak ve hakkaniyetin manevî kılıçlan düşmanlan mağlûp edip dağıtacak.

alem-i İslam: İslam âlemi, İslam dunyası.
arzu: istek, heves
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
bıçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
cihazlanmak: donanmak.
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere aşırı saygı ve hayranlık gostererek yaranmak isteyen kimse
defetmek: savmak, uzaklaştırmak, kovmak.
esas: asıl, temel
gıpta: imrenme
hak: dogru, gerçek, hakikat.
hakıkı: gerçek.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hakka nayet etme, dogruluk, insaflı hareket.
haset: çekememezlik.
his: duygu
hurriyet-i şer'iye: İslâmî ilkelerle belirlenmiş ozgurluk.
i'lâ-i kelimetullah: İslâmlıgı yuceltme, İslam hakıkatlerini yaymaya çalışma
ilan etmek: yaymak, duyurmak, bildırmek.
insaniyet: insanlık.
istıbdat: baskı, baskıcı yonetim, hak ve hukuku tanımama, keyfi uygulama, zulüm ve tahakkum.
istıkbal: gelecek, gelecek zaman
izzet-i İslamiye: İslam'ın gerektırdıgi haysıyet, şeref, yucelik
kat'î: şupheye ve tereddude mahal bırakmayan kesin şuphesiz
kemalat: olgunluklar, mukemmellikler
maddeten: maddî olarak, fıilen.
maddî: madde ile alâkalı para, mal vb. şeylerle ilgili
maglup etmek: yenmek, ustün gelmek
maksat: amaç, niyet, meram
manevî: manaya ait, ruha ve ıçe aıt olan, fikrî hıssi.
mazlum: zulum gormuş, zulme ugramış
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, guvenlik ve rahatlık ıçinde yaşayış
medeniyet-i hakıkıye: gerçek hakıkı medeniyet.
meyelan: meyletme, ilgi, taraftarlık.
meyil: yonelme, istek
musabaka: yarış, yarışma.
mustebit: istıbdatta bulunan, hukmu altında bulunanlara söz hakkı ve hareket serbestliği vermeyen
mütevakkıf: bır şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen
rekabet: aynı amacı guden kimseler arasındaki çekişme.
şahs-ı manevi: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevi şahıs.
şefkat: ıçten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.
şehamet-i imaniye: imandan gelen yıgıtlık, imanın kazandırdıgı akla ve zekâya dayanan cesaret.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
suret: şekil
taassup: kendi dın ve mılliyetini çok ustun tutarak başka dın ve mılliyetten olanlara kin, nefret ve düşmanlık gosterme
tahakkum etmek: zorbalık etmek, zorla hukmetmek
tam: eksıksiz, noksansız
tecavüzat: saldırılar, tecavuzler
teceddut: yenileşme, yenilik.
teçhiz etmek: luzumlu şeyleri tamamlamak, donatmak, hazırlamak.
tekebbür etmek: kibirlenmek, kendini büyük saymak.
temeddün: medenileşme, medeni olma
terakki: ilerleme, gelişme
tezellul: zillete katlanma, aşagılanma, kendini hor ve hakır gosterme, alçalma, kuçulme
ulvî: yuksek, yuce, semavî, manevî, ruhanî.
zalım: zulmeden, haksızlık eden
zelil: hakır, aşagılanmış
zillet: alçalma, kuçulme, düşme

Biliniz ki: Bizim muradımız, medeniyetin mehasini ve beşere menfaati bulunan iyiliklerdir. Yoksa, medeniyetin günahları, seyyiatları değil ki; ahmaklar o seyyiatları, o sefahatleri mehasın zannedip, taklit edip, malımızı harap ettiler. Ve dini rüşvet verip, dünyayı da kazanamadılar. Medeniyetin günahları iyiliklerine galebe edip, seyyiatı hasenatına racih gelmekle, beşer iki harb-i umumî ile iki dehşetli tokat yiyip, o günahkâr medeniyeti ziruzeber edip öyle bir kustu ki, yeryüzünü kanla bulaştırdı. İnşaallah, istikbaldeki İslâmiyet'in kuvvetiyle, medeniyetin mehasini galebe edecek, zemin yüzünü pisliklerden temizleyecek, sulh-i umumîyi de temin edecek.

Evet, Avrupa'nın medeniyeti fazilet ve hüda üstüne tesis edilmediğinden, belki heves ve heva, rekabet ve tahakküm üzerine bina edildiğinden, şimdiye kadar medeniyetin seyyiatı hasenatına galebe edip, ihtilâlci komitelerle kurtlaşmış bir ağaç hükmüne girdiği cihetle, Asya medeniyetinin galebesine kuvvetli bir medar, bir delil hükmündedir; ve az vakitte galebe edecektir.

Acaba, istikbale karşı ehl-i iman ve İslâm için böyle maddî ve manevî terakkiyata vesile ve kuvvetli, sarsılmaz esbap varken ve demir yolu gibi istikbal saadetine yol açıldığı hâlde, nasıl me'yus olup ye'se düşüyorsunuz ve âlem-i İslâm'ın kuvve-i maneviyesini kırıyorsunuz? Ve yeis ve ümitsizlikle zannediyorsunuz ki, "Dünya herkese ve ecnebilere terakki dünyasıdır, fakat, yalnız bîçare ehl-i İslâm için tedenni dünyası oldu" diye pek yanlış bir hataya düşüyorsunuz.

ahmak: pek akılsız, sersem, budala
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası
Avrupa: Avrupa; fikir hayatımızda coğrafi özelliklerden ziyade, din, kültür, medeniyet, v.b. yönlerden belli bir zihniyeti ve fikri temsil eder.
beşer: insan, insanlık.
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
bina etmek: kurmak.
cihet: yön
dehşetli: korkutucu, korkunç.
delil: iz, nişan, emare.
dünya: içinde yaşadığımız alem
ecnebi: başka milletten olan, başka ülke
ehl-i iman: İnananlar, İman sahipleri, İslam dinini kabul edenler
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslumanlar
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
fazilet: kişiyi ahlâklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem
galebe: üstünlük.
galebe etmek: üstün gelmek, üstün olmak, bastırmak
harap etmek: yıkmak, kötü duruma sokmak.
harb-i umumi: dünya savaşı
hasenat: iyilikler, güzellikler, hayırlar
hata: yanlışlık.
heva: nefsin zararlı ve günah olan arzuları.
heves: nefsin hoşuna giden istek
hüda: doğru yol, doğruluk.
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: değerine, yerine.
ihtilal: isyan, ayaklanma, baş kaldırma.
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua
istikbal: gelecek, gelecek zaman
komite: siyasî bir maksat için bir araya gelenlerin cemiyeti
kuvve-i maneviye: moral
maddî: madde ile alâkalı; para, mal vb. şeylerle ilgili.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî, fikri, hissî
me'yus: umitsiz, umidi kesilmiş, kederli.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
mehasin: güzellikler, hüsunler, iyilikler
menfaat: fayda, kâr, kazanç.
murat: ulaşılmak istenilen hedef
racih gelmek: daha üstün tutulmak, tercih edilmek.
rekabet: aynı amaca güden kimseler arasındaki çekişme
rüşvet: bir işin kurallara aykırı olarak yaptırılması için verilen şey
saadet: mutluluk, bahtiyarlık.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük
seyyiat: fenalıklar, kötülükler
sulh-i umumi: genel barış, dünya barışı
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme
taklit etmek: birinin davranış ve işlenmin şekil ve biçim olarak aynını yapmak.
tedenni: kötü bir dereceye düşme, alçalma, gerileme
temin etmek: sağlamak.
terakki: ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme, daha yüksek bir seviyeye gelme
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek
vakit: zaman
vesile: bir şeyle uğraşmayı mümkün kılan yol, vasıta.
ye's: umitsizlik, umitsizlikten meydana gelen üzüntü ve karamsarlık.
zannetmek: sanmak.
zemin: yer, yeryüzü
ziruzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın

Madem meylü'l-istikmal (tekâmül meyli) kâinatta fıtrat-ı beşeriyede fıtraten derç edilmiş, elbette, beşerin zulüm ve hatasıyla başına çabuk bir kıyamet kopmazsa, istikbalde hak ve hakikat, âlem-i İslâm'da nev-i beşerin eski hatiatına kefaret olacak bir saadet-i dünyeviyeyi de gösterecek, inşaallah...

Evet, bakınız, zaman hatt-ı müstakim üzerine hareket etmiyor ki, mebde ve müntehası birbirinden uzaklaşsın. Belki, küre-i arzın hareketi gibi, bir daire içinde dönüyor. Bazen terakki içinde yaz ve bahar mevsimi gösterir, bazen tedenni içinde kış ve fırtına mevsimini gösterir. Her kıştan sonra bir bahar, her geceden sonra bir sabah olduğu gibi, nev-i beşerin dahi bir sabahı, bir baharı olacak, inşaallah. Hakikat-i İslâmiyenin güneşi ile, sulh-i umumî dairesinde hakikî medeniyeti görmeyi rahmet-i İlâhiyeden bekleyebilirsiniz.

Dersin başında, "Bir buçuk bürhanı davamıza şahit göstereceğiz" demiştik. Şimdi bir bürhan mücmelen bitti. O davanın yarı bürhanı da şudur ki:

• Fenlerin casus gibi tetkikatıyla ve hadsız tecrubelerle sabit olmuş ki, *kâinatın nizamında galib-i mutlak ve maksud-ı bizzat ve Sâni-i Zülcelâl'in hakikî maksatları, hayır ve hüsün ve güzellik ve mükemmeliyettir.* Çünkü kâinata ait fenlerden her bir fen, küllî kaidelerinyle bahsettiği nev ve taifede öyle bir intizam ve mükemmeliyet gösteriyor ki, ondan daha mükemmel, akıl bulamıyor.

ait: ilişkin
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası.
bahsetmek: bildirmek, ifade etmek.
bazen: zaman zaman
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
burhan: doğru, ön hükümler ile yapılan kıyas.
casus: hafiye, gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren
dahi: da, de
daire: yuvarlak, çember şeklinde olan
dava: takip edilen fikir, iddia.
derç edilmek: toplamak, biriktirmek.
fen: ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fıtraten: yaratılıştan
fıtrat-ı beşeriye: insanlığın yaratılışı, tabiatı
galib-i mutlak: tam olarak galip, galibiyetu bir şeyle kayıtlı olmayan
hadsiz: sınırsız.
hak: doğru
hakikat: gerçek
hakikat-i İslamiye: İslamiyetin asıl ve esası.
hakiki: asıl, gerçek.
hata: yanlışlık.
hatiat: hatalar, kusurlar
hatt-ı müstakim: dosdoğru yol, düz çizgi
hayır: fayda.
hüsün: iyilik.
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
istikbal: gelecek, gelecek zaman
kaide: bir ilmin ihtiva ettiği düsturların her biri
kefaret: bir hatanın, bir kabahatin affı için ödenen karşılık.
kıyamet: dünyanın sonu
küllî: bütüne ait, umumî, bütün
küre-i arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre
madem: değil mi ki
maksat: kasdedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram
maksud-i bizzat: zatıyla kendisiyle istenen.
mebde: başlangıç
medeniyet: uygarlık.
meyil: sevgi, istek ve ilgi göstermek.
meylü'l-istikmal: bir şeyin olgunluğa, kemale erme istek ve arzusu
mücmelen: kısa ve özlü bir şekilde
mükemmel: tam, eksiksiz.
mükemmeliyet: mükemmellik, kusursuzluk, eksiksizlik.
müntehası: nihayet, son.
nev-i beşer: insanlık âlemi
nevi: cins, sınıf, tür
nizam: düzen, düzgünlük, tertip
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti.
sabit: hareket etmeyen, hareketsiz, kımıldanmayan, yerinde duran, durağan, ispat edilmiş, ispatlanmış, hareket etmeyen, yıldız değişmeyen, hep aynı kalan, önceden ayarlanmış.
Sani-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sulh-i umumî: genel barış, herkesi ilgilendiren barış, dünya barışı
şahit: tanık.
taife: fırkıya.
tecrube: deneyim, sınama, deney
tedenni: yaklaşma, gerileme
tekâmül: kemal bulma, kemale erme, olgunlaşma
terakki: ilerleme
tetkikat: dikkatle araştırmalar, inceden inceye yoklamalar
zulüm: haksızlık, eziyet, adalete aykırı davranma, adaletsizlik.

Meselâ, tıbba ait teşrih-i beden-i insanî fenni ve kozmoğrafyaya tâbi Manzume-i Şemsiye fenni, nebatat ve hayvanata ait fenler gibi bütün fenlerin her binsi, küllî kaideleriyle o bahsettiği kısımda Sâni-i Zülcelâl'in o nevideki nizamında mu'cizat-ı kudretini ve hikmetini ve (1) اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ hakikatini gösteriyor.

• Hem, istikra-i tamme ve tecrübe-i umumî gösteriyor, netice veriyor ki, *şer, kubuh, çirkinlik, batıl, fenalık hilkat-i kâinatta cüz'îdir, maksut değil, tebeîdir ve dolayısıyladır.* Yani, meselâ çirkinlik, çirkinlik için kâinata girmemiş, belki, güzelliğin bir hakikati çok hakikatlere inkılâp etmek için, çirkinlik, bir vahid-i kıyasî olarak hilkate girmiş. Şer, hatta şeytan dahi beşerin hadsiz terakkiyatına musabaka ile vesile olmak için beşere musallat edilmiş. Bunlar gibi cüz'î şerler, çirkinlikler, küllî güzelliklere, hayırlara vesile olmak için kâinatta halk edilmiş.

İşte, kâinatta hakikî maksat ve netice-i hilkat, istikra-i tamme ile ispat ediyor ki, hayır ve hüsün ve tekemmül esastır ve hakikî maksut onlardır. Elbette beşer bu kadar zulmî küfriyatlanyla zemin yüzünü mülevves ve perişan ettikleri hâlde, cezasını görmeden ve kâinattaki maksud-i hakikîye mazhar olmadan dünyayı bırakıp ademe kaçamayacak; belki, Cehennem hapsine girecek.

• Hem, istikra-i tamme ile ve fenlerin tahkikatıyla sabit olmuş ki, *mahlûkat içinde en mükerrem, en ehemmiyetli, beşerdir.* Çünkü beşer, hilkat-i kâinattaki zahirî esbap ve neticelerinin mabeyninde basamaklan ve

1- O yarattığı her şeyi en güzel yapandır. (Secde Suresi: 7.)

adem: yokluk
ait: ilgili olan
bahsetmek: bildirmek, anlatmak
batıl: boş, beyhude.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cüz'i: pek az, kıymetsiz, önemsiz.
dahi: bile
ehemmiyetli: önemli, değerli
esas: asıl, temel
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
fen: ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
hadsiz: sınırsız, hudutsuz
hakikat: gerçek, asıl
hakikî: gerçek, asıl
halk etmek: yaratmak.
hayır: iyilik
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye
hilkat: yaratılış
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılması
hüsün: güzellik, iyilik.
inkılâp etmek: bir durumdan diğer duruma geçmek, durum değiştirmek
ispat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
istıkra-i tamme: umumî araştırmalar neticesinde verilen karar
kaide: kural, bir ilmin ihtiva ettiği düsturların her bir
kozmoğrafya: astronomi, astronomînin, matematik ve fizigin yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olayları ele alan dalı
kubuh: çirkinlik.
küfriyat: kâfirliğe, kufre sebep olan işler, sözler
küllî: umumî; çok, büyük.
mabeyn: ara, münasebet, ilişki
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram
maksud-ı hakikî: gerçek maksat, varılmak istenen asıl sonuç.
maksut: kastedilen, istenilen şey
manzume-i şemsiye fenni: güneş sisteminî konu alan ilim
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek, kavuşmak.
mesela: misal olarak.
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri
musallat: aşırı derecede sataşan, sık sık rahatsızlık veren
mükerrem: ikram edilmiş, azîz, saygideğer, muhterem
mülevves: kirli, pis, murdar
musabaka: yarış, yarışma
nebatat: bitkiler
netice: sonuç, semere
netice-i hilkat: yaratılışın yaratılmanın neticesi, amacı
nevi: cins, sınıf, tür
nizam: düzen, tertip, usul, yol, kaide, kanun
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
şer: kötülük.
tabi: uyan
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tebei: tâbi olan, ona uyan.
tecrübe-i umumî: genel tecrübe, deneyim
tekemmül: olgunlaşma, kemale doğru gitme, kemale erme, mükemmelleşme
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
teşrih-i beden-i insanî fenni: bir insan cesedini parçalara ayırarak inceleme, otopsi ilmi
tıp: hastalıkları tanıyıp iyileştirme yollarını bulma ilmi
vahid-i kıyasî: kıyaslanacak bir nümune, örnek.
vesile: vasıta, sebep, fırsat.
zahirî: görünürdeki, görünüşteki
zemin: yer, yeryüzü
zulmî: zulümle ilgili, zulme ait.

teselsül eden illetlerin ve sebeplerin münasebetlerini aklıyla keşfedip sanat-ı İlâhiyeyi ve muntazam hikmetli icadat-ı Rabbaniyenin taklidini sanatçığıyla yapmak; ve ef'al-i İlâhiyeyi anlamak için ve sanat-ı İlâhiyeyi bilmek ve cüz'î ilmiyle ve sanatlarıyla anlamak için, bir mizan, bir mikyas, kendi cüz'î ihtiyanyla işlediği maddelerle Hâlık-ı Zülcelâl'in küllî, muhit ef'al ve sıfatlarını bilerek, kâinatın en eşref, en ekrem mahlûku beşer olduğunu ispat ediyor.

Hem, İslâmiyet'in kâinata ve beşere ait hakikatlerinin şahadetiyle, en efdal, en yüksek olan, en eşref ve en âlâsı, ehl-i hak ve hakikat olan ehl-i İslâmiyet, hem istikra-i tamme ile, tarihlerin şahadetiyle en mükerrem beşer içindeki en müşerref olan ehl-i hakkın içinde dahi, bin mu'cizatı ve çok yüksek ahlâkının ve İslâmiyet ve Kur'ân hakıkatlerinin şahadetiyle, en efdal, en yüksek olan, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır.

Madem bu yarı bürhanın üç hakikatı böyle haber veriyor; acaba hıç mümkun mudur kı, nev-ı beşer, şekavetiyle bu kadar fenlerin şahadetini cerh edip, bu istikra-i tammeyı kırıp, meşiet-i İlâhiyeye ve kâinatı içine alan hikmet-i ezeliyeye karşı temerrüt edip, şimdiye kadar ekseriyetle yaptığı gibi, o zalımâne vahşetinde ve mutemerridâne küfründe ve dehşetli tahribatında devam edebilsin? Ve İslâmiyet aleyhinde bu hâlin devam etmesi hiç mümkün müdür?

Ben bütün kuvvetimle, hadsız lisanım olsa, o hadsiz lisanlarla kasem ederim kı; âlemı bu nızam-ı ekmel ile, bu

ahlak: iyi ve güzel davranışların bütünü
ait: ilişkin
alâ: yüce
alem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
aleyhinde: karşıt, zıddına
aleyhissalatu vesselam: Salât ve selâm onun üzerine olsun
beşer: insan insanlık.
burhan. doğru ön hükümler ile yapılan kıyas
cerh etmek: çürütmek iptal etmek.
cüz'î: pek az kıymetsiz önemsiz
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ef'al: fiiller, işler, ameller
ef'al-i ilahiye: Allah'ın zâtına has fiilleri, işleri
efdal: en üstün
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan
ehl-i hak ve hakikat: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan.
ehl-i İslamiyet: Müslümanlar
ekrem: daha (en pek) kerim, çok şeref sahibi
ekseriyetle: çoklukla, çoğunlukla.
eşref: en şerefli, en iyi, en güzel
fen: ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
hadsız: sınırsız.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi yoktan var edici olan Allah.
hikmet: yüksek bilgi
hikmet-i ezeliye: Cenab-ı Hakkın sonsuz, nihayetsiz ezeli hikmeti ilmi
icadat-ı Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın Rab ismiyle alakalı icadları, yaratmaları
ihtiyar: seçme, tercih, irade.
illet: sebep, bir şeyi gerektiren durum
ispat etmek: doğruyu delillerle göstermek, sağlamlaştırmak.
istıkra-ı tamme: umumî araştırmalar neticesinde verilen karar
kasem etmek: yemin, and, ahdetmek.
keşfetmek: gizli bir şeyi bulup meydana çıkarmak.
küfür: inkâr, Allah'ın varlığına, birliğine inanmama
küllî: umumî, bütün
lisan: dil
madem: değil mi kı.
mahluk: halk edilmiş, yaratılmış yaratık.
meşiet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait, Onun bilgisi, arzusu, isteği ve iradesi altında olan Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi

mikyas: ölçü aleti, nispet, derece
mizan: ölçü, tartı, akıl, idrak, muhakeme
mu'cizat: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklen büyük hanka işler
muhit: her tarafı kuşatan, saran
muntazam: düzenli ve düzgün bir biçimde
mukerrem: aziz, saygıdeğer, muhterem
mumkun: mümkün olabilir
münasebet: uygunluk, ilgi, alâka, yakınlık.
müşerref: şereflendirilmiş, yüceltilmiş
mutemerridâne: dikbaşlılıkla, dikkafalılıkla, inatlaşarak.
nev-i beşer: insanlık.
nızam-ı ekmel: en kusursuz, en mükemmel düzen, sistem, kanun
sanat-ı İlâhiye: İlâhî sanat, Cenab-ı Hakkın sanat ile yaratması
sıfat: keyfiyet, nitelik, vasıf
şahadet: açık, belirti, açık alâmet, işaret, şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şekavet: zillet, içerisinde olmak, sıkıntıda kalmak.
tahribat: tahripler yıkıp bozmalar
taklit: benzer
temerrüt: hakkı kabulde direnme, inatçılık.
teselsül etmek: art arda gelmek, birbirini takip etmek.
vahşet: yabanlılık, vahşîlik.
zalımane: zalım olana yakışır şekilde, zalımce

kâinatı zerreden seyyarata kadar, sinek kanadından semavat kandillerine kadar nihayet bir hikmet-i intizam ile halk eden Hakîm-i Zülcelâl'e ve Sâni-i Zülcemal'e o hadsiz lisanlarla kasem ediyoruz ki, beşer, hiçbir cihetle, bütün enva-ı kâinata muhalif olarak ve küçük kardeşleri olan sair taifelere zıt olarak, kâinattaki nizama küllî şerleriyle muhalefet edip, nev-i beşerde şerrin hayra galebesine binler senede sebep olan o zakkumları yiyip hazmetmesi mümkün değil.

Bunun imkânı, ancak ve ancak bu farz-ı muhal ile olabilir ki: Beşer, bu âleme emanet-i kübra mertebesinde ve halife-i rûy-i zemin makamında sair enva-ı kâinata büyük ve mükerrem bir kardeş olduğu hâlde, en edna, en berbat, en perişan, en muzır ve ehemmiyetsiz, hırsızcasına ve dolayısıyla bu kâinat içine girmiş, karıştırmış! Bu farz-ı muhal, hiçbir cihetle kabul olunamaz.

Bu hakıkat için, elbette bu yanın bürhanımız netice veriyor ki, ahirette cennet ve Cehennemin zarurî vücutları gibi, hayır ve hak din istikbalde mutlak galebe edecektir. Tâ ki, nev-i beşerde dahi, sair neviler gibi, hayır ve fazilet galib-i mutlak olacak. Tâ beşer de sair kâinattaki kardeşlerine müsavi olabilsin ve 'Sırr-ı hikmet-i ezeliye nev-i beşerde dahi takarrür ettı" denilebilsın.

Elhâsıl: Madem mezkûr kat'î hakıkatlerle, bu kâinatta en muntehap netice ve Hâlık'ın nazarında en ehemmiyetli mahlûk beşerdir. Elbette ve elbette ve hayat-ı bâkıyede cennet ve Cehennemı, bılbedahe beşerdekı

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alem: dunya, cıhan
berbat: fena kotu
beşer: insan insanlık.
bilbedahe: açıktan aşıkâr olarak.
bürhan: doğru ön hukumler ile yapılan kıyas
cihet: yon şekıl
edna: pek aşagı en bayağı.
ehemmıyetlı: degerlı onemlı.
ehemmıyetsız: degersız onemsız.
elbette: şuphesız.
elhasıl: netıce ıtubanyla uzatmayalım, kısacası.
emanet-ı kubra: buyuk emanet, en buyuk emanet.
enva-ı kâinat: var olan şeylerın turlerı varlıkların çeşıdlerı
farz-ı muhal: ımkânsızı farz etme olmayacak bır şeyı olacakmış gıbı düşunme
fazilet: ustun meznyeder
galebe: ustun gelme.
galebe etmek: ustun gelmek.
galib-i mutlak: kesin ustunlük saglayan.
hadsiz: sınırsız.
hak: gerçek dogru
hakikat: gerçek.
Hakîm-i Zülcelâl: her şeyı sonsuz hikmet ve gayelerle yaratan sonsuz haşmet sahıbı olan Allah
Hâlık: yaratıcı Allah.
halife-i ruy-i zemin: yeryuzunun halıfesı
halk etmek. yaratmak meydana getırmek.
hayat-ı bakiye: sonsuz ebedî olan ahıret hayatı
hayır: ıyı faydalı ıyılık, güzellik.
hazmetmek. sındırmek
hikmet-i intizam: duzenlı intı zamlı maksatlar gayeler
imkân: olabılecek halde bulunma mumkun olma
istıkbal: gelecek, gelecek zaman
kâinat: yaratılmış olan şeylerın tamamı butun alemler varlıklar
kandıl: sıvı yağ ve fıtıl konularak yakılan aydınlatma kabı
kasem etmek: yemın and, ahdet mek
kat'î: supheye ve tereddude mahal bırakmayan kesın
küllî: buyuk, çok mıktarda.
lisan: dıl
madem: degıl mı kı
mahluk: yaratılmış yaratık.
makam: manevı mevkı
mertebe: rutbe paye
mezkûr: zıkredılen adı geçen anılan.
muhalefet: aykırılık, zıtlık aynılık.
muhalif: aykırlık gosteren uymayan
mutlak: kesın, elbette, behemehal
muzır: zararlı.
mükerrem: ıkram edılmış saygı gosterılmış
mümkun: olası, olasılık, olabılır ımkân dahılınde kabıl
müntehap: secılmış seckın
müsavi: eşıt denk
nazar: teveccuh dıkkat.
netice: sonuç semere.
nev-i beşer: ınsanoğlu ınsan soyu ınsanlar
nevi: cıns sınıf tur
nihayet: son derece oldukça
nizam: duzen, kanun
perişan: acınacak halde bulunan derbeder
sair: dıger başka
Sani-i Zülcemal: butun guzellıklerın gerçek sahıbı sonsuz sanatlı yaratıcı olan Allah.
semavat: semalar gokler
seyyarat: gezegenler
sırr-ı hikmet-i ezeliye: Cenab-ı Hakkın hıkmetının ezelî sırrı
şer: kotulukk.
taife: famılya
takarrür etmek: karar kılmak, karar altına alınmak
vücut: var olma var olus varlık.
zakkum: Cehennemde yetişen ve acı meyvesi Cehennemlıklere yedırılecek olan bir agaç.
zarurî: zorunlu.
zerre: maddenın en kuçuk parçası molekul atom
zıt: bır şeyın aksi tersı

şimdiye kadar zalimâne vaziyetler Cehennemin vücudunu ve fıtratındaki küllî istidadat-ı kemaliyesi; ve kâinatı alâkadar eden hakaik-ı imaniyesi cenneti bedahetle istilzam ettiği gibi, herhâlde iki harb-i umumî ile ve kâinatı ağlattıran cinayetleri ve yuttuğu zakkum şerlerini hazmetmediği için kustuğu ve zeminin bütün yüzünü pislendirdiği vaziyetiyle, beşeriyeti en berbat bir dereceye düşürüp bin senelik terakkiyatını zıruzeber etmek cinayetini beşer hazmetmeyecek. Herhâlde çabuk başında bir kıyamet kopmazsa, hakaik-ı İslâmiye, beşeri esfel-i safilîn derece-i sukutundan kurtarmaya ve ruy-i zemini temizlemeye ve sulh-ı umumîyi temin etmeye vesile olmasını Rahman-ı Rahîm'in rahmetinden niyaz ediyoruz ve ümit ediyoruz ve bekliyoruz.

İKİNCİ KELİME: Ki, müddet-i hayatımda tecrubelerimle fikrimde tevellüt eden şudur:

Yeis en dehşetli bir hastalıktır ki, âlem-i İslâm'ın kalbine girmiş.

İşte o yeistir ki, bizi öldürmüş gibi; Garpta bir-iki milyonluk küçük bir devlet, Şarkta yirmi milyon Müslumanları kendine hizmetkâr ve vatanlarını müstemleke hükmüne getirmiş.

Hem o yeistir ki, yüksek ahlâkımızı öldürmüş, menfaat-ı umumiyeyi bırakıp menfaat-ı şahsiyeye nazarımızı hasrettirmiş.

ahlak: iyi ve güzel davranışların bütünü
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
alem-i İslam: İslam âlemi, İslam dünyası.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
berbat: fena, kötü, sevimsiz
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
beşeriyet: insanlık.
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katl, bu derecede ağır suç.
dehşetli: ürkütücü
derece-i sukut: düşme, alçalma derecesi
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı.
fıtratındaki: yaratılışındaki
Garp: Batı.
hakaik-i imaniye: imanın gerçekleri
hakaik-i İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri.
harb-i umumî: dünya savaşı
hasretmek: yalnız bir şeye ayırmak, ona tahsis etmek
hazmetmek: sindirmek, kabullenmek.
herhâlde: büyük bir ihtimalle
hizmetkâr: hizmet eden.
hükmüne: durumuna
istidadat-ı kemaliye: mükemmel olmanın tohumları
istilzam etmek: gerektirmek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kıyamet: dünyanın sonu
küllî: umumî, bütün.
menfaat-ı şahsiye: kişisel fayda, şahsî çıkar
menfaat-ı umumiye: umumun faydası, kamu yararı
müddet-i hayat: ömür, müddetli yaşama süresi, bir kimsenin ömrü
müstemleke: koloni, sömürge
nazar: düşünme, fikir, tevecüh
niyaz etmek: yalvarıp yakararak istemek.
Rahman-ı Rahım: Rahman ve Rahım olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme
ruy-i zemin: yeryüzü
sulh-i umumî: genel barış, herkesi ilgilendiren barış, dünya barışı
Şark: güneşin doğduğu yön, taraf, doğu, maşrik, gündoğusu, doğu yönünde yer alan yerler, doğu bölgeleri, Avrupa'ya nispeten Asya, Doğuda kalan ülkeler, Avrupa kültürünün dışında kalan Müslüman ülkeleri
şer: kötülük
tecrübe: deneyim, sınama
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
tevellüt etmek: meydana gelmek, açığa çıkmak, doğmak
ümit: umut, umma
vaziyet: durum, şekil
vesile: sebep
vücut: var olma, var oluş, varlık.
yeis: umitsizlik.
zakkum: öldürücü zehirleyici
zalimane: zalim olana yakışır şekilde, zalimce
zemin: yer, yeryüzü
zıruzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın

Hem o yeistir ki, kuvve-i maneviyemizi kırmış. Az bir kuvvetle, imandan gelen kuvve-i maneviye ile, şarktan garba kadar istılâ ettiği hâlde, o kuvve-i maneviye-i harika me'yusiyetle kırıldığı için, zalim ecnebiler dört yüz seneden beri üç yüz milyon Müslümanı kendilerine esir etmiş. Hatta bu yeisle, başkasının lâkaytlığını ve fütürünü kendi tembelliğine özür zannedip, "Neme lâzım" der, "Herkes benim gibi berbattır" diye şehamet-i imaniyeyi terk edip, hizmet-i İslâmiyeyi yapmıyor.

Madem bu derece bu hastalık bize bu zulmü etmiş, bizi öldürüyor, biz de o katilimizden kısasımızı alıp öldüreceğiz. (1) لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ kılıcıyla o ye'sin başını parçalayacağız; (2) مَا لَا يُدْرَكُ كُلُّهُ لَا يُتْرَكُ كُلُّهُ hadisinin hakikatiyle belini kıracağız inşaallah.

Yeis, ümmetlerin, milletlerin seretan denilen en dehşetli bir hastalığıdır. Ve kemalâta mâni ve (3) أَنَا عِنْدَ حُسْنِ ظَنِّ عَبْدِي بِي hakikatine muhaliftir. Korkak, aşağı ve âcizlerin şe'nidir, bahaneleridir, şehamet-i İslâmiyenin şe'ni değildir. Hususan Arap gibi, nev-i beşerde medar-ı iftihar yüksek seciyelerle mümtaz bir kavmın şe'ni olamaz. Âlem-i İslâm milletlerin Arabın metanetinden ders almışlar. İnşaallah yine Araplar ye'si bırakıp, İslâmiyet'ın kahraman ordusu olan Türklerle hakkî bir tesanüt ve ittifak ile el ele verip, Kur'ân'ın bayrağını dünyanın her tarafında ilân edeceklerdir.

1- Allah'ın rahmetinden umıdınızı kesmeyin! (Zumer Suresi 53.)
2- Tamamı elde edilemeyen şeyin tamamı terk edilmez. (*Keşfü'l-Hafâ*, 2/196, hadis no: 2258.)
3- Ben kulumun güzel zannı yanındayım. (*Buhârî*, Tevhîd, 15; *Tirmizî*, Tevbe, 1.)

âciz: güçsüz, becerıksiz, kabılı yetsiz
Âlem-i İslâm: İslâm alemi, İslâm dünyası
bahane: asıl sebebi gızlemek ıçın ılen sunulen uydurma sebep
berbat: fena, kötü
dehşetli: ürkütücü, korkunç
derece: mıktar, kadar
ecnebi: başka mılletten olan
esir: tutsak, kul, kole
fütur: bezgınlık, gevşeklık
garp: batı
hakıkat: gerçek
hakıkî: gerçek
hizmet-i İslâmiye: İslâm'a hizmet etme
hususan: özellıkle
ilan etmek: yaymak, duyurmak, bıldırmek
İnşaallah: Allah ısterse, Allah dılerse, Allah'ın emrı olursa, Allah ızın verırse, manalarında kullanılan bır dua
istila etmek: kapsamak, hukmu altına almak
ittifak: fikır bırlığı, soz bırlıgı
kavım: mıllet
kemalât: fazıletler, yılıklerı
kısas: suçlunun ışledıgı cınayetın mıslı bır cezaya çarpurılması
kuvve-i maneviye: moral gucu
kuvve-i maneviye-i harika: olagansustu manevî güç, moral, harıka manevı kuvvet
lakaytlık: vurdum duymazlık, ılgısızlık
madem: degıl mı kı
mani: gen bırakan, engel olan
me'yusiyet: umıtsızlık
medar-ı iftihar: ıftıhar sebebı, ovunme sebebı
metanet: sebat, gayret
muhalif: karşı zıt
mümtaz: mezıyetlerıyle başkalarından ayrılan, seçkın
nev-i beşer: ınsanoğlu, ınsan soyu, ınsanlar
rahmet: Allah'ın kullarını esırgemesi, onlara acıyıp bagışlaması, onlara maddî ve manevî nımetler vermesi, onların gunahlarını sılmesi
seciye: tabıat, karakter, cıbıllıyet
seretan: kanser
şark: doğu
şe'n: ozellık
şehamet-i imaniye: ımanın verdıgı yıgıtlık, kahramanlık
şehamet-i İslâmiye: İslâm'ın kazandırdıgı akla ve manuga dayanan yıgıtlık ve kahramanlık
tesanüt: dayanışma, bırbırıne dayanma
ümmet: nesıl, mıllet
yeis (ye's): umıtsızlık
zalim: acımasız ve haksız davranan
zan: zannetme, sanma
zannetmek: sanmak
zulüm: haksızlık, ezıyet, cefa

ÜÇÜNCÜ KELİME: Ki, bütün hayatımdaki tahkikatımla ve hayat-ı içtimaiyenin çalkamasıyla hülâsa ve zübdesi bana kat'î bildirmiş ki:

Sıdk, İslâmiyet'in üssülesasıdır ve ulvî seciyelerinin rabıtasıdır ve hissiyat-ı ulviyesinin mızacıdır. Öyle ise, hayat-ı içtimaiyemizin esası olan sıdkı, doğruluğu içimizde ihya edip, onunla manevî hastalıklarımızı tedavi etmeliyiz.

Evet, sıdk ve doğruluk, İslâmiyet'in hayat-ı içtimaiyesinde ukde-i hayatıyesidir. Rıyakârlık, fiilî bir nevi yalancılıktır. Dalkavukluk ve tasannu, alçakça bir yalancılıktır. Nifak ve münafıklık, muzır bir yalancılıktır. Yalancılık ise, Sânî-i Zülcelâl'in kudretine iftira etmektir.

Küfür, bütün envaıyla kızbdır, yalancılıktır. İman, sıdktır, doğruluktur. Bu sırra binaen, kizb ve sıdkın ortasında hadsız bir mesafe var, şark ve garb kadar birbirinden uzak olmak lâzım geliyor. Nâr ve nur gibi birbirine girmemek lâzım. Hâlbuki, gaddar siyaset ve zalım propaganda birbirini karıştırmış, beşerin kemalâtını da karıştırmış. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Ey kardeşlerim! Kırk beş sene evvel Eski Said'in bu dersinden anlaşılıyor ki, o Said siyasetle, içtimaiyat-ı İslâmiye ile ziyade alâkadardır. Fakat sakın zannetmeyiniz ki, o, dini siyasete alet veya vesile yapmak mesleğinde girmiş. Hâşâ! Belki, o bütün kuvvetiyle siyaseti dine alet ediyormuş. Ve derdi ki: "Dinin bir hakıkatını bin siyasete tercih ederim." Evet, o zamanda, kırk elli sene evvel hissetmiş ki, bazı münafık zındıklarının siyaseti dinsizliğe alet etmeye teşebbüs niyetlerine ve fikirlerine mukabil, o da bütün kuvvetiyle siyaseti İslâmiyetin hakaıkına bir hizmetkâr, bir alet yapmaya çalışmış.

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli.
alet: vasıta, bir iş yapmada kullanılan araç, makine, aygıt, avadanlık, sebep, vasıta, organ, oyuncak.
belki: şüphesiz.
beşer: insan, insanlık, ademoğlu.
binaen: den dolayı.
dalkavukluk: yaltaklanma.
envaı: çeşitler, türler, neviler.
esası: asıl, temel, öz.
evvel: önce.
fiil: iş, eylem.
fikir: düşünce, tasarı.
gaddar: zulüm eden, acımayan.
garb: batı.
hadsiz: sınırsız.
hakaik: gerçekler, hakikatler.
hakıkat: gerçek.
hâlbuki: amma.
hâşâ: "kesinlikle, imkânsız" manasında bir düşünceyi reddetmek için kullanılır.
haşiye: dipnot.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı.
hissiyat-ı ulviye: yüce duygular.
hizmetkar: hizmet eden.
hülâsa: özet.
İçtimaiyat-ı İslamiye: İslam'ın öngördüğü toplum hayatı.
iftira etmek: suç yüklemek.
ihya etmek: canlandırmak, dirilitmek, hayat vermek.
kat'î: şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan, kesin.
kemalat: faziletler, iyilikler, kemaller.
kizb: yalan söyleme, yalan, uydurma.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli gücü.
küfür: inkâr, Allah'ın varlığına, birliğine inanmama. Ona yakışmayacak sıfatlar yükleme.
lâzım: gerek, gerekli.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî, fikrî, hissî.
mesafe: uzaklık, uzunluk.
mizaç: karakter, yapı.
mukabil: karşı, karşılık.
muzır: zararlı, zarar veren, zarara sebep olan, zararı dokunan.
münafık: kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
münafıklık: inanıyor gibi görünmek.
nâr: od, ateş.
nevi: çeşit.
nifak: iki yüzlülük, münafıklık, ara bozuculuk.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, maksat, meram.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b.ni başkalarına tanırmak, benimsermek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
rabıta: bağ.
riyakarlık: iki yüzlülük, özü sözü bir olmama.
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
seciye: tabiat, karakter, cibilliyet.
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakıkat, samimilik.
sırr: püf noktası, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yan.
siyaset: devlet idaresi ile ilgili esaslar, politika.
şark: doğu.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
tasannu: yapmacık.
tercih etmek: bir şeyi diğerlerinden üstün tutmak, seçmek.
teşebbüs: başlama, girişme, kalkışma.
ukde-i hayatıye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü.
ulvî: yüce, manevî.
üssülesası: gerçek, sağlam temel.
vesile: yol, vasıta, bahane, sebep.
zalım: zulmeden, acımasız.
zannetmek: sanmak.
zındık: Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.
ziyade: çok, fazla.
zübde: bir şeyin en muhım kısmı, bir şeyin özü.

Bu sıdk ve kizb, küfür ve iman kadar birbirinden uzak Asr-ı Saadette sıdk vasıtasıyla Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın âlâyılliyyine çıkması ve o sıdk anahtanyla hakaik-ı imaniye ve hakaik-ı kâinat hazinesi açılması sırnyla, içtimaiyat-ı beşeriye çarşısında, sıdk en revaçlı bir mal ve satın alınacak en kıymetli bir meta hükmüne geçmiş.

Fakat, o zamandan yirmi sene sonra gördü ki, o gizli münafık zındıkların, Garplılaşmak bahanesiyle siyaseti dinsizliğe alet yapmalarına mukabil, bir kısım dindar ehl-i siyaset, dini siyaset-i İslâmiyeye alet etmeye çalışmışlardı. İslâmiyet güneşi yerdeki ışıklara alet ve tâbi olamaz. Ve alet yapmak, İslâmiyetin kıymetini tenzil etmektir, büyük bir cinayettir.

Hatta, Eski Said, o çeşit siyaset tarafgirliğinden gördü ki: Bir salih âlim, kendi fikr-i siyasîsine muvafık bir münafığı hararetle sena etti ve siyasetine muhalif bir salih hocayı tenkit ve tefsik etti.

Eski Said ona dedi: "Bir şeytan senin fikrine yardım etse, rahmet okutacaksın. Senin fikr-i siyasiyene muhalif bir melek olsa, lânet edeceksin." Bunun için Eski Said, [1] أعُوذُ باللهِ من الشَّيْطَانِ والسِّياسة dedi. Ve otuz beş seneden beri siyaseti terk etti. (HAŞİYE 1)

Said Nursî

HAŞİYE 1: Siyaseti Yeni Said bütün bütün terk ettiği için bakmadığından, Eski Said'in siyasete temas eden Hutbe-i Şamiye dersinin (onun yerine) tercümesi yazıldı. (HAŞİYE 2)

HAŞİYE 2: Hem Üstadımızın yirmi yedi senelik hayatı ve yüz otuz parça kitabı ve mektupları, üç mahkeme (*) ve hükûmet memurları tarafından tam tetkik edildiği ve aleyhinde çalışan zalim murtet ve münafıklara karşı mecbur da olduğu hâlde, hattâ idamı için gizli emir verildiği hâlde, dini siyasete alet ettiğine dair en ufak bir emare bulamamaları, dini siyasete alet etmediğini katî ispat ediyor. Ve hayatını yakından tanıyan biz Nur Şakirtleri ise, bu fevkalâde hâle karşı hayranlık duymakta ve Risale-i Nur dairesindeki hakikî ihlâsa bir delil saymaktayız.

Nur Şakirtleri

(*) Şimdi yüz mahkeme

1- Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.

---

alayılliyyin: yücelerin yücesi, insanın ulaşabileceği en yüksek mertebe.
alet: vasıta.
aleyh: karşı, karşıt.
aleyhissalatu vesselâm: Salât ve selâm onun üzerine olsun.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.
bahane: uydurma sebep.
cinayet: ağır suç.
dair: ait, ilgili.
daire: alan.
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
emare: alâmet, nişan, eser.
fevkalâde: olağanüstü.
fikir: görüş, düşünce.
fikr-i siyasî: siyasi görüş, fikir.
fikr-i siyasiye: siyasî görüş, düşünce.
garplılaşmak: Avrupa kültür ve medeniyeti taraftarlığı, batılılaşmak.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakaik-i kâinat: İlâhî bir sanat eseri olan kainattaki gerçekler.
hal: durum.
haşiye: dipnot.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı yer.
hükmüne: yerine, değerine.
içtimaiyat-ı beşeriye: toplum hayatı.
ihlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ispat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
kat'î: şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan, kesin.
kıymet: değer, şeref, onur, itibar.
kıymetli: değerli.
kizb: yalan.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama. Ona yakışmayacak sıfatlar yükleme.
lânet etmek: Allah'ın rahmetinden mahrumluğunu istemek, beddua.
mal: satışa konulan ticarî eşya.
mecbur: zor altında bulunan.
meta: ticarî değeri olan mal.
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan.
mukabil: karşı, karşılık.
münafık: kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
murtet: dini değiştiren.
Nur Şakirdi: Risale-i Nur'ları okuyan ve onunla imana ve Kur'ân'a hizmet eden Nur Talebesi.
rahmet: esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
revaçlı: tercih edilen, rağbette olan.
salih: dindar.
sena etmek: överek bahsetmek.
sıdk: doğruluk, samimîlik.
sır: puf noktası, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yan.
siyaset: devlet idâresi ile ilgili esaslar, politika.
siyaset-ı İslâmiye: İslâm'a ait olan İslâmî siyaset, İslâmî idare şekli.
tâbi olmak: uymak, itaat etmek, itaatte bulmak.
tefsik etmek: günahla ve haktan ayrılmakla suçlamak.
temas etmek: dokunmak.
tenkit etmek: olumsuz şekilde değerlendirmek.
tenzil etmek: indirmek, düşürmek.
terk etmek: vazgeçmek, bakmamak, ilgilenmemek.
tetkik etmek: dikkatle araştırmak, incelemek.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zındık: Allah'ı inkar eden, imansız, münkir.

Ve kizb vasıtasıyla Müseylime-i Kezzab'ın emsali, esfel-i safilîne sukut etmiş. Ve kizb, o zamanda küfriyat ve hurafatın anahtarı olduğunu o inkılâb-ı azîm gösterdiğinden, kâinat çarşısında en fena, en pis bir mal olup, o malı satın almak değil, herkes nefret etmesi hükmüne geçen kizb ve yalana, elbette o inkılâb-ı azîmin saff-ı evveli olan ve fıtratlarında en revaçlı ve medar-ı iftihar şeyleri almak ve en kıymetli ve revaçlı mallara müşteri olmak fıtratında bulunan Sahabeler, elbette, şüphesiz, bilerek ellerini yalana uzatmazlar, kizb ile kendilerini mülevves etmezler, Müseylime-i Kezzab'a kendilerini benzetemezler. Belki, bütün kuvvetleriyle ve meyl-i fıtrîleriyle, en revaçlı mal ve en kıymettar meta ve hakîkatlerin anahtarı Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın âlâyılliyyine çıkmasının basamağı olan sıdk ve doğruluğa müşteri olup, mümkün olduğu kadar sıdktan ayrılmamaya çalıştıklarından, ilm-i hadısçe ve ulema-ı şeriat içinde bir kaide-i mukarrere olan, "Sahabeler, daima doğru söylerler. Onlardaki rivayet, tezkiyeye muhtaç değil. Peygamberden (aleyhissalâtü vesselâm) rivayet ettikleri hadisler, bütün sahihtir" diye, ehl-i şeriat ve ehl-i hadisin ittifakına kat'î huccet bu mezkûr hakıkattir.

İşte, Asr-ı Saadetteki inkılâb-ı azîm, sıdk ile kizb, iman ile kufur kadar birbirinden uzak iken, zaman geçtikçe gele gele birbirine yakınlaştı. Ve siyaset propagandası bazen yalana ziyade revaç verdi. Fenalık ve yalancılık bir derece meydan aldı. İşte bu hakıkat içindir ki, Sahabelere kimse yetişemez. Yirmi Yedinci Sözün Zeylı olan

alayıllıyyin: yücelerin yücesi, insanın ulaşabileceği en yüksek mertebe
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
bazen: zaman zaman.
belki: hatta
daima: her vakit, sürekli, her zaman
ehl-i hadis: hadis ilmiyle uğraşan
ehl-i şeriat: din ilimleriyle uğraşanlar, dinin emir ve yasaklarını bilenler, uygulayanlar
elbette: kesinlikle
emsali: benzeri
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı, Cehennemin en aşağı tabakası
fena: kötü
fenalık: kötülük
fıtrat: huy, mizaç, karakter
hadis: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sözleri
hakıkat: gerçek.
hurafat: uydurma, boş inanışlar
huccet: delil.
hükmüne: yerine.
ilm-i hadis: hadis ilmi. Hz. Muhammed'in (a.s.m.) sözlerini inceleyen ve bunların manalarını çıkartan rivayet ve dirayet olmak üzere iki kısma ayrılmış olan ilim
iman: Allah'a ve İslam'ın gerekli olan esaslarına inanma
İnkılâb-ı azîm: büyük değişiklik.
ittifak: fikir birliği etme
kaide-i mukarrere: kesinleşmiş, üzerinde karar kılınmış, yerleşmiş kural.
kat'î: şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan, kesin
kıymetli: değerli
kıymettar: kıymetli, değerli.
kizb: yalan
küfriyat: kâfirliğe, kufre sebep olan işler, sözler
kufür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama. Ona yakışmayacak sıfadar yükleme
mal: varlık, servet, satışa konulan ticari eşya
medar-ı iftihar: övünme sebebi
meta: mal, servet.
meydan almak: yayılmak.
meyl-ı fıtrî: yaratılış karakterinden kaynaklanan yöneliş.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhtaç: gerekli
mülevves: kirli, pis.
mümkün: imkân dahilinde, kabil.
Müseylime-i Kezzab: Yalancı Müseylime. Arabistan'da Asr-ı Saadette peygamberlik iddasında bulunmuş bir Yemameli
nefret etmek: ürkup kaçmak, bir şeyden tiksinmek, tiksinmek.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b.ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
revaç: rağbet, kıymet, değer
revaçlı: tercih edilen, rağbet edilen
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme
rivayet etmek: bir haber, söz veya olayı nakletmek.
saff-ı evvel: en öncekiler, öndekiler
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sahih: Peygamberimize ait olduğu şüphe götürmeyen hadis.
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakıkat sarımlılık.
siyaset: devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş veya anlayış, politika
sukut etmek: alçalmak, düşmek
tezkiye: bir olay hakkında şahıtlık eden kimsenin şahıtliğe ehil olup olmadığının soruşturularak tespit edilmesi
ulema-i şeriat: şeriat bilen âlimler
vasıta: aracı.
zeyl: ek, ilâve
ziyade: çok, fazla.

Sahabeler hakkındaki risaleye havale edip kısa kesiyoruz.

Ey bu Cami-i Emevî'deki kardaşlarım ve kırk-elli sene sonra âlem-i İslâm mescid-i kebîrindeki dört yüz milyon ehl-i iman olan ihvanımız! *Necat yalnız sıdkla, doğrulukla olur. Urvetü'l-vüska, sıdktır. Yani, en muhkem ve onunla bağlanacak zincir, doğruluktur.*

Amma, maslahat için kizb ise, zaman onu neshetmiş. Maslahat ve zaruret için bazı âlim "muvakkat" fetvası vermişler. Bu zamanda o fetva verilmez. Çünkü, o kadar suistimal edilmiş ki, yüz zaran içinde bir menfaati olabilir. Onun için, hükum maslahata bina edilmez.

Meselâ, seferde namazı kasretmenin sebebi meşakkattır. Fakat, illet olamaz. Çünkü, muayyen bir haddi yok; suistimale düşebilir. Belki illet yalnız sefer olabilir. Aynen öyle de, maslahat dahi yalan söylemeye illet olamaz. Çünku, muayyen bir haddi yok, suistimale müsait bir bataklıktır; hükm-i fetva ona bina edilmez. Öyle ise, (1) إِمَّا الصِّدْقُ وَإِمَّا السُّكُوتُ Yani yol ikidir, üç değildir. Ya doğru, ya yalan, ya sükût değildir.

İşte, şimdi beşerin ortadaki dehşetli yalancılığıyla ve tezviratlanyla emniyet-i umumiyenin ve ruy-i zemin asayişlerinin zırzeber olması, kızble ve maslahatın suistimali ile olmasından, elbette o üçüncü yolu kapatmaya beşeri mecbur ediyor ve kat'î emir veriyor. Yoksa, bu yanın asırda gördükleri umumî harbler ve dehşetli inkılâplar ve sukutlar ve tahribatlar, başlarına bir kıyamet koparacak

1- Ya doğru söylemeli, ya da susmalı.

alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
alim: ilim adamı
asayiş: rahat, huzur
asır: yüzyıl.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
bina etmek: bir iddiayı bir şeye dayandırmak.
bina etmek: dayandırmak.
Cami-i Emevi: Şam'daki Emeviye Camii.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslam dinini kabul edenler
elbette: elinde sonunda
emniyet-i umumiye: toplum güvenliği
fetva: bir konuya ait verilen dini hüküm.
had: sınır
harb: savaş
havale etmek: yöneltmek, sorumluluğu bırakmak.
hükm-i fetva: fetva ile verilen karar
hükum: verilen karar
ihvan: kardeşler, candan dostlar, arkadaşlar
illet: sebep, neden
inkılâp: devrim, bir halden tamamen başka bir hale geçme
kasretmek: kısaltmak.
kat'i: şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan, kesin
kıyamet: son derece büyük yıkım
kizb: yalan söyleme
maslahat: yenne gore icap eden iş, davranış
mecbur: zorunlu.
menfaat: fayda, kâr
mescid-i kebir: büyük mescit.
mesela: misal olarak.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
muayyen: tayin edilmiş, belli, belirli
muhkem: sağlam, sağlamlaştırılmış, kuvvetli.
muvakkat: belirli bir zamana mahsus
müsait: elverişli, uygun
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
neshetmek: ortadan kaldırmak, hükümsüz bırakmak, iptal etmek.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
ruy-ı zemin: yeryüzü
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sefer: yolculuk, seyahat.
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakikat, samimilik.
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
sukut: alçalma
sükut: susmak, duşme
tahribat: tahripler yıkıp bozmalar
tezvir: yalanı susleyerek gerçek diye yutturma, ara bozma, koğuculuk.
umumi: geneli ilgilendiren.
urvetü l-vuska: kopmaz ve sağlam kulp, Müslumanlık.
zaruret: yasak olan bir fiilin işlenmesini geçici olarak mubah kılan özür
zırzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın

Evet, *her söylediğin doğru olmalı, fakat her doğruyu söylemek doğru değil.* Bazen zarar verse, sükût etmek. Yoksa, yalana hiç fetva yok.

Her söylediğin hak olmalı, fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yok. Çünkü, halis olmazsa, sû-i tesir eder, hak, haksızlıkta sarf olur.

DÖRDÜNCÜ KELİME: Bütün hayatımda, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeden kat'î bildiğim ve tahkikatların bana verdiği netice şudur ki:

Muhabbete en lâyık şey muhabbettir, ve husumete en lâyık sıfat husumettir. Yani, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi temin eden ve saadete sevk eden muhabbet ve sevmek sıfatı, en ziyade sevilmeye ve muhabbete lâyıktır. Ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi zirüzeber eden düşmanlık ve adavet, her şeyden ziyade nefrete ve adavete ve ondan çekilmeye mustahak ve çirkin ve muzır bir sıfattır. Bu hakikat Risale-i Nur'un Yirmi İkinci Mektubunda izahıyla beyan edildiğinden, burada kısa bir işaret ediyoruz. Şöyle ki:

Husumet ve adavetin vakti bitti. İki harb-ı umumî, adavetin ne kadar fena ve tahrip edici ve dehşetli zulüm olduğunu gösterdi. İçinde hiçbir fayda olmadığı tezahür etti. Öyle ise, düşmanlarımızın seyyiatı, tecavüz olmamak şartıyla, adavetinizi celp etmesin. Cehennem ve azab-ı Ilâhî kâfidir onlara.

adavet: düşmanlık, husumet, hınç, kin.
azab-ı Ilâhî: Allah'ın cezalandırması.
bazen: zaman zaman.
beyan etmek: anlatmak, bildirmek.
celp etmek: çekmek, getirmek.
dehşetli: ürkütücü.
fena: kötü.
fetva: izin, müsaade.
hak: doğru, gerçek, hisse.
hakikat: gerçek.
halis: ihlâslı, samimî.
harb-ı umumî: dünya savaşı.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanların toplum hayatı.
husumet: düşmanlık derecesine varan hasımlık.
İşaret etmek: bildirmek.
izah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma.
kâfi: yeterli.
kat'î: şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan, kesin.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
muzır: zararlı, zarar veren.
mustahak: hak eden, lâyık.
nefret: bir şeyden İğrenme, tiksinme.
netice: sonuç.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk, bahtiyarlık.
sarf olmak: kullanmak.
sevk etmek: yollamak, ulaştırmak.
seyyiat: günahlar, kötülükler.
sıfat: nitelik, vasıf, özellik.
sû-i tesir: kötü etki.
sükût etmek: susmak.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
tahrip: harap etme, yıkma, kırıp dökme, bozma.
tecavüz: fenalıklar, kötülükler.
temin etmek: sağlamak.
tezahür etmek: ortaya çıkmak, belirmek, görünmek.
vakıt: vakit, zaman.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.
ziyade: çok, fazla.
zulüm: haksızlık.

Bazen insanın gururu ve nefisperestliği, şuursuz olarak ehl-i imana karşı haksız olarak adavet eder, kendini haklı zanneder. Hâlbukı, bu husumet ve adavetle, ehl-i imana karşı muhabbete vesile olan iman, İslâmiyet ve cinsiyet gibi kuvvetli esbabı istihfaf etmektir, kıymetlerini tenzil etmektir. Adavetin ehemmiyetsiz esbaplarını, muhabbetin dağ gibi sebeplerine tercih etmek gibi bir divaneliktir.

Madem muhabbet adavete zıttır, zıya ve zulmet gibi hakikî içtima edemezler, hangisinin esbabı galip ise, o hakikatiyle kalbde bulunacak, onun zıddı hakikatiyle olmayacak. Meselâ, muhabbet hakikatiyle bulunsa, o vakıt adavet şefkate, acımaya inkılâp eder. Ehl-i imana karşı vaziyet budur. Yahut, adavet hakikatiyle kalbde bulunsa, o vakit muhabbet mümâşat ve karışmamak, zahiren dost olmak suretine döner. Bu ise, tecavüz etmeyen ehl-i dalâlete karşı olabilir. Evet, muhabbetin sebepleri, iman, İslâmiyet, cinsiyet ve insaniyet gibi nuranî, kuvvetli zincirler ve manevî kal'alardır. Adavetin sebepleri, ehl-i imana karşı küçük taşlar gibi bir kısım hususî sebeplerdir. Öyle ise, bir Müslümana hakikî adavet eden, o dağ gibi muhabbet esbaplarını istihfaf etmek hükmünde büyük bır hatadır

Elhâsıl: Muhabbet, uhuvvet, sevmek, İslâmiyet'in mizacıdır, rabıtasıdır. Ehl-i adavet, mizacı bozulmuş bir çocuğa benziyor ki: Ağlamak ıster; bir şey anyor ki, onunla ağlasın. Sinek kanadı kadar ehemmiyetsiz bir şey, ağlamasına bahane olur. Hem, ınsafsız, bedbın bir adama

adavet: düşmanlık, husumet, hınç kın
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bedbın: fena gören kötümser
cinsiyet: cins bağı
dağ: yanık yarası. insan veya hayvan vücuduna kızgın demirle vurulan damga
divaneliк: delilik.
ehemmıyetsiz: önemsiz, değersiz
ehl-i adavet: düşmanlık besleyen, kindar olanlar
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: imananlar, iman sahiplen, İslâm dinini kabul edenler
elhâsıl: sözün kısası
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
galip: üstün
hakıkatıyle: gerçek olarak, asıl şekliyle
hakıkı: gerçek
halbukı: oysa kı
husumet: düşmanlık derecesine varan hasımlık.
hususi: özel
hükmünde: gibi yerinde
içtima etmek: bir araya gelmek.
inkılâp etmek: bır hâlden diğer hâle geçmek, değişım, dönüşüm
insafsız: merhamet ve adalet ölçüsüyle hareket etmeyen
insanıyet: insana yakışır davranış
istıhfaf etmek: küçümsemek, hafife almak, önemsememek, alay etmek.
kal'a: kale, büyük hısar
kıymet: değer
madem: değil mı kı
manevi: manaya ait, fikrî, hıssî.
mesela: mısal olarak.
mizaç: huy, tabıat, karekter, özellik.
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
mümaşat: bir kimsenin fikrine katılıyormuş gibi görünme
nefisperestlik: nefse düşkünlük.
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak, mubarek.
rabıta: bağ
sure: şekil
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
şuur: anlayış, idrak.
tecavüz: saldırma, saldırma
tenzil etmek: indirmek
tercih etmek: bir şeyi diğerlerinden üstün tutmak, seçmek.
uhuvvet: kardeşlik.
vakıt: zaman, durumda
vazıyet: durum
vesile: bahane, sebep
zahıren: görünüşte
zannetmek: sanmak.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık
zulmet: karanlık.

benzer ki, suizan mümkün oldukça, hüsnüzan etmez, bir seyyie ile on haseneyi örter. Bu ise, seciye-i İslâmiye olan insaf ve hüsnüzan bunu reddeder.

BEŞİNCİ KELİME: Meşveret-i şer'iyeden aldığım ders budur: Şu zamanda bir adamın bir günahı bir kalmıyor, bazen büyür, sirayet eder, yüz olur. Bir tek hasene, bazen bir kalmıyor, belki bazen binler dereceye terakki ediyor. Bunun sırr-ı hikmeti şudur:

Hürriyet-i şer'iye ile meşveret-i meşrua, hakikî milliyetimizin hâkimiyetini gösterdi. Hakikî milliyetimizin esası, ruhu ise İslâmiyet'tir. Ve Hilâfet-i Osmaniye ve Türk ordusunun o milliyete bayraktarlığı itibanyla, o İslâmiyet milliyetinin sadefi ve kal'ası hükmünde Arap ve Türk hakikî iki kardeş, o kal'a-i kudsiyenin nöbettarlandırlar.

İşte bu kudsî milliyetin rabıtasıyla, umum ehl-i İslâm bir tek aşiret hükmüne geçiyor. Aşiretin efradı gibi, İslâm taifeleri de birbirine uhuvvet-i İslâmiye ile mürtebit ve alâkadar olur. Birbirine manen, lüzum olsa maddeten yardım eder. Güya, bütün İslâm taifeleri bir silsile-i nuraniye ile birbirine bağlıdır.

Nasıl ki bir aşiretin bir ferdi bir cinayet işlese; o aşiretin bütün efradı, o aşiretin düşmanı olan başka aşiretin nazarında müttehem olur. Güya her bir fert o cinayeti işlemiş gibi, o düşman aşiret onlara düşman olur. O tek cinayet, binler hükmüne geçer. Eğer o aşiretin bir ferdi, o aşiretin mahiyetine temas eden medar-ı iftihar bir iyilik

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aşiret: çoğunlukla bir soydan gelen insanlar kabile, oymak.
bayraktar: bayrak taşıyan, alem dar.
bazen: zaman zaman.
cinayet: adam öldürme, cana kıyma, katl
derece: mertebe, kademe
efrat: fertler
ehl-i İslam: İslam topluluğu, Müslümanlar
esas: asıl, temel
fert: birey, kişi, şahıs
güya: sanki
hakikî: gerçek.
hâkimiyet: hâkim olma, hükmetme, hükum altına alma
hasene: sevap, iyilik, güzellik.
Hilafet-i Osmaniye: Halifelik müessesesinin Osmanlı devletinde olması
hükmünde: yerinde, değerinde
hükmüne: yerine
hürriyet-i şer'iye: İslamiyetin ölçüleri ile belirlenen özgürlük
hüsnüzan: iyiye yorma, iyi bakış.
insaf: merhamet ve adalet ölçüleriyle bakma
itibarıyla: yönüyle
kal'a: kale, büyük hisar
kal'a-i kudsiye: kutsal kale.
kudsî: mukaddes, kutlu
lüzum: ihtiyaç, gereklik.
maddeten: maddî olarak
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı
manen: duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça
medar-ı iftihar: övünç kaynağı, övünülecek.
meşveret-i meşrua: meşru olan meşveret, dinin istediği dine uygun meşveret.
meşveret-i şer'iye: dine şeriata uygun olarak yapılan meşveret.
mümkün: mümkün olabilir
mürtebit: irtibatlı, bağlantılı
müttehem: suçlu sayılan, suçlanan
nazar: düşünme, fikir, görüş.
nöbettar: nöbet tutmakla görevli olan
rabıta: iki şeyi birbirine bağlayan şey, bağ.
ruh: karakter, can, öz
sadef: değerli koruyucu kap
seciye-i İslamiye: İslâm'ın tabiatı, karakteri.
seyyie: fenalık, suç, günah
sırr-ı hikmet: sebebin, puf noktası
silsile-i nuraniye: nurlu nesil, nuranı silsile
sirayet etmek: bulaşmak, yayılmak.
suizan: fena, kötü zan, şüphe
taife: kavim, kabile, millet.
temas etmek: dokunmak.
terakki etmek: yükselmek, artmak
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği.
umum: bütün, cümle.

yapsa, o aşiretin bütün efradı onunla iftihar eder. Güya her bir adam, aşirette o iyiliği yapmış gibi iftihar eder.

İşte bu mezkûr hakikat içindir ki, bu zamanda, hususan kırk-elli sene sonra, seyyie, fenalık, işleyenin üstünde kalmaz; belki milyonlar nüfus-i İslâmiyenin hukuklarına tecavüz olur. Kırk-elli sene sonra çok misallen görülecek.

Ey bu sozlerimi dinleyen bu Cami-ı Emevî'deki kardaşlar ve kırk-elli sene sonra âlem-i İslâm camiindeki ihvan-ı Müslimîn! "Biz zarar vermiyoruz, fakat menfaat vermeye iktidarımız yok; onun için mazuruz" diye, böyle özür beyan etmeyiniz. Bu özrünüz kabul değil. Tembelliğiniz ve "Neme lâzım" deyip çalışmamanız ve ittihad-ı İslâm ile, milliyet-i hakikiye-i İslâmiye ile gayrete gelmediğiniz, sizler için gayet büyük bir zarar ve bir haksızlıktır.

İşte, seyyie böyle binlere çıktığı gibi, bu zamanda hasene, yani İslâmiyet'in kudsiyetine temas eden iyilik, yalnız işleyene münhasır kalmaz. Belki, o hasene, milyonlar ehl-i imana manen fayda verebilir. Hayat-ı maneviye ve maddiyesinin rabıtasına kuvvet verebilir. Onun için, "Neme lâzım" deyip kendini tembellik doşeğine atmak zamanı değil.

Ey bu camideki kardaşlarım ve kırk-elli sene sonraki âlem-i İslâm mescid-i kebîrindeki ihvanlarım! Zannetmeyiniz ki, ben bu ders makamına size nasihat etmek için çıktım. Belki, buraya çıktım; sizde olan hakkımızı dava ediyoruz. Yani, küçük taifelerin menfaati ve saadet-i dünyeviyelen ve uhreviyelen, sızın gibi büyük ve muazzam

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aşiret: çoğunlukla bir soydan gelen insanlar kabile oymak.
aşiret: çoğunlukla bir soydan gelen insanlar kabile oymak.
belki: hatta şüphesiz
beyan etmek: bildirmek.
Cami-i Emevî: Şam daki Emeviye Camii
dava etmek: hak aramak.
ders: öğüt, nasihat.
efrat: ferdler
ehl-i iman: inananlar iman sahiplen İslâm dinini kabul edenler
gayet: son derece.
gayret: çalışma çabalama.
guya: sanki
hak: bir kimseye ait olan şey
hakikat: gerçek
hasene: iyilik, güzellik.
hayat-ı maneviye ve maddiye: beden ve ruh sağlığı, maddî ve manevî yaşayışı.
hukuk: hak.
hususan: özellikle, bilhassa
iftihar etmek: övünmek.
ihvan: kardeş arkadaş
ihvan-ı Müslimîn: Müslüman kardeşler
iktidar: güç yetme yapabilme bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
ittihad-ı İslam: İslâm birliği panislamizm
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik azizlik
kuvvet: direnç, mukavemet dayanıklılık.
manen: ruhça mana itibarıyla manaca
mazur: özürlü özrü olan
menfaat: fayda kar
mescid-i kebir: büyük mescit.
mezkûr: zikredilen adı geçen, anılan
milliyet-i hakikiye-i İslâmiye: hakiki gerçek İslam milliyeti.
misal: örnek.
muazzam: ulu muhteşem saygı değer
münhasır: sınırlanmış sınırlı.
nasihat etmek: öğüt vermek, akıl öğretmek.
neme lazım: bana ne
nüfus-i İslâmiye: İslâm dinine mensup olanlar
özür: suçun bağışlanması için ileri sürülen bahane mazeret.
rabıta: yakınlık duyma, münasebet ilişi alaka bağ
saadet-i dünyeviye ve uhreviye: hem iki dünya mutluluğu
seyyie: dince yasaklanmış kötü çirkin günah olarak kabul edilmiş olan her türlü söz iş hareket.
seyyie: fenalık kötülük.
taife: kavim kabile millet
tecavüz: saldırma saldırma
temas etmek: dokunmak.
zannetmek: sanmak.

taife olan Arap ve Türk gibi hâkim üstatlarla bağlıdır. Sizin tembelliğiniz ve futurunuzla, biz bîçare küçük kardaşlarınız olan İslâm taifeleri zarar görüyoruz. Hususan ey muazzam ve büyük ve tam intibaha gelmiş veya gelecek olan Araplar! En evvel bu sözlerle sizin ile konuşuyorum. Çünkü, bizim ve bütün İslâm taifelerinin üstatlarımız ve imamlarımız ve İslâmiyet'in mücahitleri sizlerdiniz. Sonra muazzam Türk milleti o kudsî vazifenize tam yardım ettiler. Onun için, tembellikle günahınız büyüktür. Ve iyiliğiniz ve haseneniz de gayet büyük ve ulvîdir. Hususan kırk-elli sene sonra, Arap taifeleri, Cemahir-ı Müttefika-i Amerika gibi, en ulvî bir vaziyete girmeye, esarette kalan hâkimiyet-i İslâmiyeyi eski zaman gibi küre-i arzın nısfında, belki ekserîsinde tesisine muvaffak olmanızı rahmet-i İlâhiyeden kuvvetle bekliyoruz. Bir kıyamet çabuk kopmazsa, inşaallah nesl-i âti görecek.

Sakın kardaşlarım! Tevehhüm, tahayyül etmeyiniz ki, ben bu sözlerimle siyasetle iştigal için himmetinizi tahrik ediyorum. Hâşâ! Hakikat-i İslâmiye bütün siyasatın fevkindedir. Bütün siyasetler ona hizmetkâr olabilir. Hiçbir siyasetin haddi değil ki, İslâmiyet'i kendine alet etsin.

Ben, kusurlu fehmimle, şu zamanda hey'et-i içtimaiye-i İslâmiyeyi çok çark ve dolapları bulunan bir fabrika suretinde tasavvur ediyorum. O fabrikanın bir çarkı geri kalsa, yahut bir arkadaşı olan başka bir çarka tecavüz etse, makinenin mihanikiyeti bozulur. Onun için, ittihad-ı İslâm'ın tam zamanı gelmeye başlıyor. Birbirinizin şahsî kusurlarına bakmamak gerektir.

alet: vasıta
belki: şüphesiz.
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
Cemahir-i Müttefika-i Amerika: Amerika Birleşik Devletleri
çark: mekanizma, sistem.
eksen: çoğunluğu
esaret: esirlik, hüküm altında bulunma
evvel: önce.
fehm: anlayış, kavrayış, idrak.
fevkinde: üzerinde, üstünde
fütur: gevşeklik, bezginlik
gayet: son derece.
gerek: lazım
had: yetki
hakıkat-i İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri.
hakım: hükmeden, hüküm sahibi olan
hâkimiyet-i İslâmiye: İslâm'ın hâkimliği, İslâmiyetin hâkim olması
hasene: iyilik, hayır
haşa: asla, kat'iyen
hey'et-i içtimaiye-i İslâmiye: İslâm'ın sosyal hayat yapısı, İslâmî topluluk ve gruplar
himmet: yardım, ihsan, lütuf, gayret gösterme
hizmetkar: hizmet eden
hususan: özellikle, bilhassa
imam: önder, rehber
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
intibaha gelmek: gafletten sıyrılmak, uyanmak.
iştigal: bir iş üzerinde çalışma, meşgul olma
ittihad-ı İslam: İslam birliği, panislamizm
kıyamet: dünyanın sonu, varlığın bozulup dağılması, kainatın ölümü
kudsı: mukaddes, kutlu
kuvvetle: tam ümitli olarak.
küre-i arz: dünya, yer küre
mihanikiyet: ahenkli hareket kabiliyeti
muazzam: ulu, muhteşem, saygıdeğer
muvaffak: başarmış, başarılı
mucahit: Allah'ın rızası için ve Allah'ın adını yüceltmek gayesiyle savaşan
nesl-i ati: gelecek nesil
nısf: yarım yarı.
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
siyaset: devlet idaresi ile ilgili esaslar, politika.
suretinde: şeklinde, durumunda
şahsî: şahsa ait, kişisel
tahayyül etmek: hayale getirmek, tasavvur etmek.
tahrik etmek: harekete geçirmek, tesir etmek, teşvik etmek.
taife: kavim, kabile, millet.
tam: eksiksiz, noksansız, bütün, tam, kusursuz, mükemmel; kesin zaman ifade eder
tasavvur etmek: bir şeyi zihinde şekillendirmek, tasarlamak.
tecavüz etmek: kendi için belirlenen sınırı aşmak.
tesis: kurma, meydana getirme
tevehhüm etmek: umutsızlığe ve korkuya düşmek.
ulvi: yüksek, yüce.
üstat: mahareti, tecrübeli usta, öğretici, muallim, öğretmen
vazife: dinî mükellefiyet, yükümlülük.
vaziyet: durum.

Bunu da teessüf ve teellüm ile size beyan ediyorum ki:

Ecnebilerin bir kısmı, nasıl kıymettar malımızı ve vatanlarımızı bizden aldılar, onun bedeline çürük bir fiyat verdiler; aynen öyle de, yüksek ahlâkımızı ve yüksek ahlâkımızdan çıkan ve hayat-ı içtimaiyeye temas eden seciyelerimizin bir kısmını da bizden aldılar, terakkilerine medar ettiler. Ve onun fiyatı olarak bize verdikleri, sefihâne ahlâk-ı seyyieleridir, sefihâne seciyelerdir.

Meselâ, bizden aldıkları seciye-i milliye ile, bir adam onlarda der: "Eğer ben ölsem, milletim sağ olsun. Çünkü, milletimin içinde bir hayat-ı bâkiyem var." İşte bu kelimeyi bizden almışlar. Ve terakkiyatlarında en metin esas da budur. Bizden hırsızlamışlar. Bu kelime ise din-i haktan ve iman hakıkatlerinden çıkar. O, bizim, ehl-i imanın malıdır. Hâlbuki, ecnebilerden içimize giren pis ve fena seciye itibarıyla, bir hodgâm adam bizde diyor: "Ben susuzluktan ölsem, yağmur hiç bir daha dünyaya gelmesin. Eğer ben görmezsem bir saadeti, dünya istediği gibi bozulsun." İşte bu ahmakane kelime dinsizlikten çıkıyor, ahireti bilmemekten geliyor; hançten içimize girmiş, zehirliyor.

Hem, o ecnebilerin, bizden aldıkları fikr-i milliyetle, bir ferdi bir millet gibi kıymet alıyor. Çünkü, bir adamın kıymeti, himmeti nispetindedir. Kimin himmeti milleti ise, o kimse tek başıyla küçük bir millettir.

Bazılarımızdaki dikkatsızlikten ve ecnebilerin zararlı seciyelerini almamızdan, kuvvetli ve kudsî İslâmî milliyetimizle beraber herkes "Nefsî, nefsî" demekle ve milletin

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahlak: iyi ve güzel davranışların bütünü.
ahmakane: ahmakçasına, ahmak olana yakışır şekilde, akıl sızca.
bedeline: karşılık olarak, yerine.
beyan etmek: anlatmak, açık söylemek, bildirmek.
din-i hak: hak din, İslâmiyet.
ecnebi: yabancı, başka dinden ve milletten olan.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslam dinini kabul edenler.
esas: asıl, temel.
fena: kötü.
fert: kişi, şahıs.
fikr-i milliyet: milliyetçilik fikri.
fiyat: bedel.
hakıkat: gerçek, esas.
hâlbuki: oysa ki.
hariçten: dışarıdan, İslâmiyet dışından.
hayat-ı bâkiye: devamlı olan hayat.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı.
hırsızlamak: çalmak, aşırmak.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme.
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil.
İslâmî: İslâm'a ait, İslâm'a uygun.
itibarıyla: bakımından.
kıymet: değer, şeref, onur, itibar.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
meselâ: misal olarak.
metin: sağlam.
nefsî nefsî: nefsim nefsim, benim nefsim manasında, sadece kendini düşünmeyi ve kendisi ile alakalı olmayı ifade eden bir söz.
nispet: kıyaslama, kıyas, ölçü, oran.
saadet: mutluluk.
seciye: huy, tabiat, karakter.
seciye-i milliye: her milletin kendine has olan huy ve karakteri.
sefihâne: rezilce, âdî, aşağılık, bayağı.
teellüm: elemlenme, tasalanma.
teessüf: üzülme, esflenme.
temas etmek: ilişkili olmak.
terakkî: ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme, daha yüksek bir seviyeye gelme.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler.

menfaatini düşünmemekle, menfaat-i şahsiyesini düşünmekle, bin adam bir adam hükmüne sukut eder.

مَنْ كَانَ هِمَّتُهُ نَفْسَهُ فَلَيْسَ مِنَ الْإِنْسَانِ لِأَنَّهُ مَدَنِيٌّ بِالطَّبْعِ [1]

Yani: "*Kimin himmeti yalnız nefsi ise, o insan değil. Çünkü, insanın fitratı medenîdir. Ebna-i cinsini mülâhazaya mecburdur. Hayat-ı içtimaiye ile hayat-ı şahsiyesi devam edebilir.*"

Meselâ, bir ekmeği yese, kaç ellere muhtaç ve ona mukabil o elleri manen öptüğünü; ve giydiği libasla kaç fabrikayla alâkadar olduğunu kıyas edinız. Hayvan gibi, bir postla yaşayamadığından, ebna-i cinsiyle fıtraten alâkadar olduğundan ve onlara manevî bir fiyat vermeye mecbur bulunduğundan, fıtratıyla medeniyetperverdir. Menfaat-ı şahsiyesine hasr-ı nazar eden, insanlıktan çıkar, masum olmayan cani bir hayvan olur. Bir şey elinden gelmese, hakikî özru olsa, o müstesna!

ALTINCI KELİME: Müslümanların hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyedeki saadetlerinin anahtarı meşveret-i şer'iyedir. [2] وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ ayet-i kerîmesi, şûrayı esas olarak emrediyor.

Evet, nasıl ki, nev-ı beşerdeki telâhuk-ı efkâr unvanı altında asırlar ve zamanların tarih vasıtasıyla birbiriyle meşveretı, bütün beşeriyetin terakkiyatı ve fununun esası olduğu gibi; en büyük kıt'a olan Asya'nın en geri kalmasının bir sebebi, o şûra-ı hakikiyeyi yapmamasıdır.

1 Hz. Ali den (r.a.) İktıbas. (Emsal-i Hz. Ali, s. 30.)
2 Onların aralarındaki işleri istişare ile dir. (Şûra Suresi, 38.)

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
asır: yüz yıl
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefli olan ayet.
beşeriyet: insanlık.
cani: acımasız, gaddar
ebna-i cins: aynı cinsten olanlar
esas: asıl, temel
fıtrat: seciye, yaratılış, karakter.
fiat: karşılık, ücret.
fünun: fen ilimleri
hakikî: gerçek
hasr-ı nazar: sadece bir şeye bakıp ona dikkat etme.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslâm'ın sosyal hayatı. İslâmiyetin getirmiş olduğu kurallar çerçevesinde oluşturulan toplum hayatı.
hayat-ı şahsiye: kendine ait hayat, kişisel hayat.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme
hükmünde: değerinde
İktıbas: yazının olduğu gibi veya kısmen aktarılması
İstişare: danışma, birinin fikir ve görüşüne başvurma.
kıtaa: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri, ana kara
kıyas etmek: karşılaştırmak.
libas: elbise, giyilecek şey
manen: ruhça, mana itibarıyla
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî
masum: suçsuz, kabahatsız, günahsız.
mecbur: zorunlu
medenî: kibar, edepli, terbiyeli, fazilettli, uygar
medeniyetperver: medeniyet sever, medeniyetçi, medeniyeti koruyan
menfaat: fayda, kar, kazanç.
menfaat-i şahsiye: şahsî menfaat, kişisel çıkar
meselâ: mısal olarak.
meşveret: fikir alışverişi.
meşveret-i şer'iye: dine şeriata uygun olarak yapılan meşveret, danışma
muhtaç: ihtiyaçlı
mukabil: karşılık olarak, karşılığında
mülâhaza: dikkatle bakma, düşünme
müstesna: kaide dışı, kural dışı
nefsi: kendisi
nev-i beşer: insanoğlu, insan soyu, insanlar
özür: engel, mazeret.
post: tüylü hayvan derisi
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtiyarlık.
sukut etmek: düşmek,
şûra: meşveret etme, karşılıklı fikir alışverişinde bulunma.
şura-i hakikiye: hakiki şûra, gerçek meşveret, danışma
telâhuk-i efkar: fikirlerin birbirl peşine gelip birleşmesi, birbirine eklenmesi
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
ünvan: ad, isim.
vasıta: araç.
yani: demek istenıyor ki.

Asya kıt'asının ve istikbalinin keşşafı ve miftahı şûradır. Yani, nasıl fertler birbiriyle meşveret eder; taifeler, kıt'alar dahi o şûrayı yapmaları lâzımdır ki, üç yüz, belki dört yüz milyon İslâm'ın ayaklarına konulmuş çeşit çeşit istibdatlann kayıtlannı, zincirlerini açacak, dağıtacak, meşveret-i şer'iye ile şehamet ve şefkat-i imaniyeden tevellüt eden hürriyet-i şer'iyedir. Kı, o hürriyet-i şer'iye, âdab-ı şer'iye ile süslenip, Garb medeniyet-i sefihânesindeki seyyiatı atmaktır.

İmandan gelen hürriyet-ı şer'iye iki esası emreder:

اَنْ لاَ يُذَلِّلَ وَلاَ يَتَذَلَّلَ ۞ مَنْ كَانَ عَبْدًا لِلّٰهِ لاَ يَكُونُ عَبْدًا

لِلْعِبَادِ لاَ يَجْعَلُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ ۞

نَعَمْ: اَلْحُرِّيَّةُ الشَّرْعِيَّةُ عَطِيَّةُ الرَّحْمٰنِ

Yanı, iman bunu iktıza ediyor ki:

• *Tahakkum ve istibdat ile başkasını tezlil etmemek ve zillete düşürmemek ve zalımlere tezellul etmemek.*

• *Allah'a hakîkî abd olan, başkalara abd olamaz. Birbirinizi, Allah'tan başka, kendinize rab yapmayınız. Yani, Allah'ı tanımayan, her şeye, herkese, nispetine göre bir rububiyet tevehhum eder, başına musallat eder.*

• *Evet, hürriyet-i şer'iye Cenab-ı Hakkın* Rahman, Rahîm *tecellisiyle bir ihsanıdır ve imanın bir hassasıdır.*

abd: kul, kole
adab-ı şer'iye: İslamiyetin ongördüğü ahlak kuralları
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
esas: asıl, temel
fert: kişi, şahıs
garb: Batı medeniyeti, Avrupa medeniyeti
hakîkî: gerçek anlamda
hassa: özellik, hususiyet.
hürriyet-i şer'iye: İslamiyetçe sınırlan çizilen özgürlük
İhsan: ikram etme, lütuf, bağış
İktıza etmek: lâzım gelmek, gerekmek, gereklilik.
istibdat: baskı, baskıcı yönetim, hak ve hukuku tanımama, keyfi uygulama, zulüm ve tahakkum
ıstıkbal: gelecek, gelecek zaman, atı
kayıt: bir çeşit kelepçe, bağ.
keşşaf: sırlan çözen, gizli manaları ortaya çıkaran
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri, ana kara
lazım: gerek, gerekli, lüzumlu
medeniyet-i sefihane: sefih haldeki medeniyet, sefahate düşkün medeniyet.
meşveret etmek: fikir alışverişinde bulunmak.
meşveret-i şer'iye: dine, şeriata uygun olarak yapılan meşveret.
miftah: açan alet, anahtar
musallat: rahatsız eden
nispet: bağlılık, ilgi, bağ, münasebet.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
rububiyet: rablık, ilâhlık
seyyiat: fenalıklar, kötülükler
şefkat-i imaniye: imandan gelen şefkat.
şehamet: zekâ ve akıllılıkla berâber olan cesaret, yiğitlik
şûra: meşveret etme, karşılıklı fikir alışverişinde bulunma
tahakküm: zorla hükmü altına alma
taife: kavim, kabile, millet.
tecelli: Allah'ın lütfuna nail olma yansıma görünme
tevehhum etmek: gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
tevellüt etmek: doğmak.
tezellul etmek: kendini hor ve hakir göstermek, alçalmak, küçülmek.
tezlil etmek: aşağılamak, küçük düşürmek, horlamak.
zalım: haksızlık eden, acımasız davranan
zillet: hor ve hakir görülme

فَلْيَحْيَا الصِّدْقُ وَلَا عَاشَ الْيَأْسُ فَلْتَدُومِ الْمَحَبَّةُ وَلْتَقْوَى الشُّورَى
وَالْمَلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهَوَى وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى ۞

Yaşasın sıdk! Ölsün yeis! Muhabbet devam etsin! Şûra kuvvet bulsun! Bütün levm ve itap ve nefret, heva hevese tâbı olanlara olsun. Selâm ve selâmet, hudaya tâbı olanlar üstüne olsun. Âmin.

Eğer denilse: Neden şûraya bu kadar ehemmiyet veriyorsun? Ve beşerin, hususan Asya'nın, hususan İslâmiyet'in hayatı ve terakkisi nasıl o şûra ile olabilir?

Elcevap: Nurun Yirmi Birinci Lem'a-i İhlâsında izah edildiği gibi, haklı şûra ihlâs ve tesanüdü netice verdiğinden, üç elif, yüz on bir olduğu gibi, ihlâs ve tesanüd-i hakikî ile, üç adam, yüz adam kadar millete fayda verebilir. Ve on adamın, hakikî ihlâs ve tesanüt ve meşveretin sırrı ile, bin adam kadar iş gördüklerini çok vukuat-ı tanhiye bize haber veriyor.

Madem beşerin ihtiyacatı hadsiz ve düşmanları nihayetsiz ve kuvvetli ve sermayesi pek cuz'î, hususan dinsizlikle canavarlaşmış tahribatçı, muzır insanların çoğalmasıyla, elbette ve elbette, o hadsiz düşmanlara ve o nihayetsiz hacetlere karşı, imandan gelen nokta-i istinat ve o nokta-i istimdat ile beraber hayat-ı şahsiye-i insaniyesi dayandığı gibi, hayat-ı içtimaiyesi de yine imanın hakaikından gelen şûra-i şer'î ile yaşayabilir, o düşmanları durdurur, o hacetlerin teminine yol açar.

âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cüz'î: kıymetsiz, önemsiz.
ehemmiyet: önem, kıymet, değer
elbette: şüphesiz
elif: ebcet hesabında değeri bir olan harf
hacet: ihtiyaç olan şeyler
hacet: ihtiyaç, lüzumlu olan şeyler
hadsiz: sınırsız, hudutsuz, pek çok.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakıkî: gerçek.
haklı: doğru
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı
hayat-ı şahsiye-i insaniye: insanın özel hususî hayatı.
heva: nefsin zararlı ve günah olan arzuları
heves: boş ve geçici şeyler
hususan: özellikle, bilhassa
huda: Kur'an-ı Kerim'in bir ismi; istikameti yol, doğru yol, hidayet yolu
ihlas: bir ışı, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
itap: azarlama, tersleme.
izah etmek: açıklama yapmak, bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koymak
kuvvet: kudret, takat, iktidar, etkileme gücü.
Lem'a-ı İhlas: İhlas Lem'ası, Risale-i Nur Küllîyatından "Lem'alar" kitabındaki "Yirmi Birinci Lem'a"nın adı
levm: kınama, paylama
madem: değil mi ki
meşveret: ehil şahıslardan fikir almak, danışma, fikir alışverişi
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
muzır: zararlı
nefret: iğrenme, tiksinme
netice: sonuç
nihayetsiz: çok, sınırsız, hudutsuz.
nokta-i istimdat: yardım dileme noktası, insanın kalbindeki nihayetsiz emel ve arzuların yerine getirilmesine olan ihtiyaç
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
selam: barış, rahatlık, selâmet, esenlik.
selâmet: hayırlı son, iyi ve güzel sonuç.
sermaye: varlığı
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakikat.
sır: insanın aklının ersemediği İlâhî hikmet.
şûra: danışma, meşveret etme, karşılıklı fikir alışverişinde bulunma, danışma kurulu
şûra-i şer'î: İslâm'a uygun fikir alışverişi, danışma, meşveret.
tâbi olmak: boyun eğmek, uymak, itaat etmek
tahribatçı: bozguncu, fitne çıkarıcı, yıkıcı.
temin: elde etme, yerine getirme, giderme
terakki: ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme, daha yüksek bir seviyeye gelme
tesanud-ı hakikî: gerçek dayanışma.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma, birbirinden destek alma, omuzdaşlık.
vukuat-ı tarihiye: tarihe geçen hadiseler, olaylar
yeis: umutsızlık, umutsızlıktan meydana gelen üzüntü ve karamsarlık.

Arabî Hutbe-i Şamiye'nin Zeylinin Kısa Bir Tercümesi

«Teşhisu'l-İllet» [1]

Hutbe-i Şamiye'nin Arabî Zeylinde, gayet lâtif bir temsil ile imandan gelen manevî ve kınılmaz bir kahramanlık gösteriliyor. Bu meselemiz münasebetiyle bir hülâsasını beyan ediyoruz:

Hürriyetin başında, Sultan Reşat'ın Rumeli'ye seyahati münasebetiyle Vilâyat-ı Şarkiye namına ben de refakat ettim. Şimendiferimizde iki mektepli mütefennin arkadaşla bir mubahase oldu.

Benden sual ettiler ki: "Hamiyet-ı diniye mi, yoksa hamiyet-i milliye mi daha kuvvetli, daha lâzım?"

O zaman dedim. "Biz Muslumanlar indimizde ve yanımızda, din ve milliyet, bizzat müttehittir; itibarî, zahirî, arızî bir ayrılık var. Belki, din milliyetin hayatı ve ruhudur. İkisine birbirinden ayrı ve farklı bakıldığı zaman, hamiyet-i diniye avam ve havassa şamil oluyor, hamiyet-i milliye, yüzden birisine, yani menafi-i şahsiyesini millete feda edene has kalır. Öyle ise, hukuk-ı umumiye içinde hamiyet-i diniye esas olmalı. Hamiyet-i milliye, ona hadım ve kuvvet ve kal'ası olmalı. Hususan biz Şarklılar, Garblılar gibi değiliz. İçimizde kalblere hâkim, hiss-i dinîdir. Kader-i Ezelî ekser enbiyayı Şarkta gondermesi

1- Arapça olarak neşredilen **Hutbe-i Şamiyenin Zeyli** Arabı nüshalarda da olduğu gibi "Teşhisu l-İllet" olarak isimlendirilmiştir

Arabî: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili.
arızî: muvakkat gelip geçici
avam: kültürlü yüksek tabakadan olmayan halkın büyük kısmı
belki: şüphesiz.
beyan etmek: anlatmak, bildirmek, izah
bizzat: doğrudan doğruya
ekser: en çok, daha ziyade
enbiya: nebiler peygamberler
esas: asıl temel öz.
feda etmek: uğruna vermek
Garp: batı, coğrafi konumdan başka, bir fikri ve medeniyeti ifade için kullanılır. Avrupa medeniyeti
gayet: son derece.
hadım: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan.
hakim: hükmeden
hamiyet-i dinîye: dinden gelen yüce duygularla din uğruna fedakârlıkta bulunma çalışma gayret.
hamiyet-i milliye: millet için millî gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma çalışma gayret etme.
has: ona mahsus özgü
havas: kültürlü yüksek tabakadan olan kesim
hiss-i dini: din duygusu
hukuk-ı umumiye: toplumun bütün ferdlerinin sahip olduğu haklar
hususan: özellikle, bahusus.
hülâsa: özet.
Hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
ind: yan kat, nezd.
itibarî: gerçek ve fiilî olmayan, var sayılan, farazi olan, öyle sayılan
kader-i ezeli: olmuş ve olacakların yer aldığı İlâhi İlim, her şeyin kaydedildiği ezeli program
kal'a: kale, büyük hisar
lâtif: hoş, güzel
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî, fikrî hissî
mektep: okul
menafi-i şahsiye: şahsî faydalar, kişisel çıkarlar
mesele: konu
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hallerin ve özelliklerin tamamı
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hallerin ve özelliklerin tamamı
mübahase: karşılıklı konuşma.
münasebet: ilgi, alâka, bağ.
mütefennin: fen tahsil eden, fen öğrenimi gören
müttehit: birleşmiş, birlik olmuş, birleşik.
namına: adına, temsilen.
refakat: yol arkadaşlığı, eşlik.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi.
Rumeli: Osmanlı devletinin Avrupa kıtasındaki topraklarına verilen isim
seyahat: yolculuk, uzun yolculuk, gezi
sual etmek: sormak.
şamil olmak: içine almak, kapsamak, genel, herkese ait olmak.
Şark: Doğu. Avrupa'ya nispeten Asya. Avrupa kültürünün dışında kalan Muslumanlar ülkeleri
şimendifer: demir yolunda çalışan vasıta, tren
temsil: misal getirme
Vilayat-ı Şarkiye: Doğu Bölgesi İlleri
zahirî: görünürde, görünüşte
zaman: durum, vakit.
zeyl: ek ilâve.

işaret ediyor ki, yalnız hiss-i dinî Şarkı uyandırır, terakkiye sevk eder. Asr-ı Saadet ve Tâbiîn, bunun bir bürhan-ı kat'îsidir.

"Ey bu hamiyet-i dıniye ve milliyeden hangisine daha ziyade ehemmiyet vermek lâzım geldiğini soran bu şimendifer denilen medrese-i seyyarede ders arkadaşlarım ve şimdi zamanın şimendiferinde istikbal tarafına bizimle beraber giden bütün mektepliler! Size de derim ki:

"'Hamıyet-i dıniye ve İslâmiyet millıyeti, Turk ve Arap içinde tamamıyla mezç olmuş ve kabil-i tefrik olamaz bir hâle gelmiş. Hamıyet-i İslâmıye, en kuvvetli ve metin ve Arştan gelmiş bir zincir-i nuranîdir, kırılmaz ve kopmaz bır urvetü'l-vuskadır, tahrip edilmez, mağlûp olmaz bir kudsî kal'adır' dediğim vakit, o iki münevver mektep muallimleri bana dediler: 'Delilin nedir? Bu büyük davaya büyük bir hüccet ve gayet kuvvetli bir delil lâzım. Delil nedir?'"

Birden şımendıferimiz tunelden çıktı. Bız de başımızı çıkardık, pencereden baktık. Altı yaşına girmemiş bir çocuğu şimendiferin tam geçeceği yolun yanında durmuş gördük. O iki muallım arkadaşlarına dedim:

"İşte bu çocuk lisan-ı hâliyle sualimize tam cevap veriyor. Benim bedelime o masum çocuk bu seyyar medresemizde üstadımız olsun. İşte lisan-ı hâli bu gelecek hakikatı der.

arş: göğün en yüksek katı
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
bedelime: yerime
bürhan-ı kat'i: kesin, şüphe bırakmayacak delil
dava: takip edilen fikir, iddia, ülkü
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey
ehemmiyet: önem, kıymet, değer
gayet: son derece
hakıkat: gerçek
hal: durum
hamiyet-i dıniye: dinden gelen yüce duygularla din uğruna fedakârlıkta bulunma, çalışma, gayret.
hamiyet-i İslamiye: İslâmiyet için İslamı gayeler uğruna fedakarlıkta bulunma, çalışma
hamıyet-ı mılliye: millet için, millî gayeler uğruna fedakarlıkta bulunma, çalışma, gayret etme.
hıss-ı dınî: dın duygusu
huccet: delil, ispat, burhan
istikbal: gelecek, gelecek zaman, atı
ışaret: nışan, alâmet, ız
kabıl-ı tefrik: ayrılması mümkün, ayrılabilir
kal'a: kale, büyük hısar
kudsı: mukaddes, kutlu, muazzez, azız
lâzım: gerek, gerekli, luzumlu
lısan-ı hal: hâl dılı, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mağlûp: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş
masum: suçsuz, kabahatsız, günahsız.
medrese: yüksek mektep, üniversite
medrese-i seyyare: seyyar medrese, gezici, geçici medrese
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu, ilim ve irfan öğrenilen yer, okul
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu, ilim ve irfan öğrenilen yer, okul
metin: sağlam ve dayanıklı
mezç olmak: karışmış, karışmış
mılliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hâllerin ve özelliklerin tamamı
muallim: öğretici, öğretmen.
münevver: bilgili, kültürlü kimse, aydın
sevk etmek: ulaştırmak.
seyyar: sabit olamayan
sual: soru
Şark: Avrupa kültürünün dışında kalan Müslüman ülkeler.
şimendifer: demir yolu, demir yolunda çalışan vasıta, tren.
Tabın: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar
tahrip etmek: harap etmek, yıkmak, kırıp dökmek, bozmak.
terakkı: ilerleme, gelişme
tünel: bir yandan öteki yana geçebilmek için yer altında açılan yol ve geçit.
urvetu'l-vüska: kopmaz ve sağlam kulp
üstat: öğretici
vakıt: zaman, an
zıncır-ı nuranı: nurlu zincir
zıyade: çok, fazla.

"Bakınız, bu dabbetülarz, dehşetli hücum ve gürültüsü ve bağırmasıyla ve tünel deliğinden çıkıp hücum ettiği dakikada geçeceği yolda bir metre yakınlıkta o çocuk duruyor. O dabbetülarz tehdidiyle ve hücumunun tahakkümü ile bağırarak tehdit ediyor: 'Bana rast gelenlerin vay hâline!' dediği hâlde, o masum, yolunda duruyor, mükemmel bir hürriyet ve hanka bir cesaret ve kahramanlıkla, beş para onun tehdidine ehemmiyet vermiyor. Bu dabbetülarzın hücumunu istihfaf ediyor ve kahramancıklığıyla diyor: 'Ey şimendifer! Sen, ra'd ve gök gürültüsü gibi bağırmanla beni korkutamazsın. Sebat ve metanetinin lisan-ı hâliyle güya der: 'Ey şimendifer, sen bir nizamın esirisin. Senin gem'in, senin dizginin seni gezdirenin elindedir. Senin bana tecavüz etmen haddin değil. Beni istibdadın altına alamazsın. Haydi yolunda git, kumandanının izniyle yolundan geç.'"

İşte ey bu şimendiferdeki arkadaşlarım ve elli sene sonra fenlere çalışan kardeşlerim! Bu masum çocuğun yerinde, Rüstem-i İranî ve Herkül-i Yunanî o acib kahramanlıklarıyla beraber, tayy-ı zaman ederek o çocuk yerinde burada bulunduklarını farz ediniz. Onların zamanında şimendifer olmadığı için, elbette şimendiferin bir intizam ile hareket ettiğine bir itikatları olmayacak. Birden bu tünel deliğinden, başında ateş, nefesi gök gürültüsü gibi, gözlerinde elektrik berkleri olduğu hâlde birden çıkan şimendiferin dehşetli tehdit hücumuyla Rüstem ve Herkül tarafına koşmasına karşı, o iki kahraman ne kadar korkacaklar, ne kadar kaçacaklar!.. O hanka

acip: hayrette bırakan
berk: şimşek.
cesaret: cesurluk yiğitlik
dabbetülarz: yerden çıkan dehşetli mahluk.
dehşetli: urkutucu korkunç
dizgin: binek hayvanlarının ağzına geçirilen gemin iki ucuna bağlanan ve hayvan idare etmeye yarayan kayış
ehemmiyet: önem kıymet, değer
elbette: şüphesiz.
esir: tutsak.
farz etmek: kabul etmek, düşünmek.
fen: ilim.
gem: zaptetmek ve istenilen yere çevirmek için atın ağzına takılan demir alet
güya: sanki
had: yetki yeterlilik.
harika: olağanüstü
Herkül: cesaret ve kuvvetiyle efsaneleşmiş Yunan mitolojisi kahramanı.
Herkül-i Yunanî: cesaret ve kuvvetiyle efsaneleşmiş Yunan mitolojisi kahramanı
hücum: saldırma saldırı.
hücum etmek: saldırmak.
hürriyet: özgürlük yerden çıkan dehşetli mahlûk.
intizam: kanun, kural, düzen
istibdat: tazyik baskı
istihfaf etmek: önemsemek, alay etmek.
itikat: inanç.
lisan-ı hal: hal dili bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
masum: günahsız, suçsuz, küçük çocuk saf temiz
metanet: kavilik, metinlik.
mükemmel: noksansız, tam, eksiksiz.
nizam: kaide kanun
ra'd: gök gürlemesi gök gürültüsü
rast gelmek: karşılaşmak, karşı gelmek
Rustem: şark edebiyatında kuvvet ve cesaret timsali olarak şöhret bulan Zaloğlu Rustem, İran'ın ünlü kahramanı
Rustem-i Iranı: şark edebiyatında kuvvet ve cesaret timsali olarak şöhret bulan Zaloğlu Rustem İran'ın ünlü kahramanı.
sebat: yerinde durma, kımıldamama
şimendifer: demir yolunda çalışan vasıta tren.
tahakküm: zorbalık etme
tayy-ı zaman: zamanı aşma zamanı atlarcasına geçme.
tecavüz etmek: saldırmak.
tehdit: gözünü korkutma gözdağı
tehdit etmek: korku vermek göz dağı vermek
tünel: bir yandan öteki yana geçebilmek için yer altında açılan yol ve geçit.

cesaretleriyle bin metreden fazla kaçacaklar. Bakınız, nasıl bir dabbetularzın tehdidine karşı hürriyetleri, cesaretleri mahvolur. Kaçmaktan başka çare bulamıyorlar. Çünkü onlar, onun kumandanına ve intizamına itikat etmedikleri için, mutî bir merkep zannetmiyorlar. Belki gayet muthiş, parçalayıcı, vagon cesametinde yirmi aslanı arkasına takmış bir nevi aslan tevehhüm ederler.

Ey kardeşlerim ve ey elli sene sonra bu sözleri işiten arkadaşlarım! İşte altı yaşına girmeyen bu çocuğa o iki kahramandan ziyade cesaret ve hürriyet veren ve çok mertebe onların fevkinde bir emniyet ve korkmamak hâletini veren, o masumun kalbinde hakikatin bir çekirdeği olan şimendiferin intizamına ve dizgini bir kumandanın elinde bulunduğuna ve cereyanı bir intizam altında ve birisi onu kendi hesabıyla gezdirmesine olan itikadı ve itminanı ve imanıdır. Ve o iki kahramanı gayet korkutan ve vicdanlarını vehme esir eden, onların onun kumandanını bilmemek ve intizamına inanmamak olan cahilâne itikatsızlıklarıdır.

Bu temsilde, o masum çocuğun imanından gelen kahramanlık gibi, bin senede İslâm taifelerinin birkaç aşiretinin (Türk ve Türkleşmiş milletin), kalbinde yerleşen iman ve itikat cihetiyle, ruy-i zeminde yüz mislinden ziyade devletlere, milletlere karşı imanından gelen bir kahramanlıkla, İslâmiyet ve kemalât-ı maneviyenin bayrağını Asya ve Afrika'da ve yan Avrupa'da gezdiren, ve "Ölsem şehidim, öldürsem gaziyim" deyip ölümü gülerek karşılamakla beraber, dünyadaki muteselsil düşman

aşiret: çoğunlukla bir soydan gelen insanlar kabile oymak.
belki şüphesiz.
cahilane: cahil bir şekilde
cereyan: geçiş, gidiş hareket.
cesamet: büyüklük, irilik.
cesaret: cesurluk, yüreklilik.
cihetiyle sebebiyle vesilesiyle
çare: çıkış yolu.
dabbetularız yerden çıkan dehşetli mahlûk.
dizgin: binek hayvanlarının ağzına geçirilen gemin iki ucuna bağlanan ve hayvan idare etmeye yarayan kayış
emniyet: eminlik, güvenlik, korkusuzluk.
esir: tutsak.
fevkinde: üzerinde üstün
gayet: son derece.
gazi savaştan şehit olmadan dönen
hakikat: gerçek.
halet: şekil, durum, vaziyet.
harika olağanüstü
hesabıyla: adıyla namına
hürriyet: özgürlük.
hürriyet serbestiyet, özgürlük.
iman İslâm dinini kabul etme
intizam: düzen kanun kural
itikat: inanış inanma.
itikat etmek: inanmak güvenmek.
itminan: inanma güvenme kesin bilme.
kahraman yiğitlik kahramanlık, cesurluk, bahadırlık, erlik.
kemalât-ı maneviye: dinî ve manevî yönden mükemmellik.
kumandan: idare eden yöneten
mahvolmak: yok olmak.
masum günahsız, saf temiz küçük çocuk.
merkep: binilen vasıta binek.
mertebe derece.
misil aynı miktar benzer
mutî itaat eden, boyun eğen
muteselsil birbirinin ardından gelen
muthiş: dehşet veren ürkütten
nevi çeşit.
ruy-i zemin: yeryüzü
şehit: vatan bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse.
şimendifer: demir yolunda çalışan vasıta tren
taife: kavim, kabile millet.
tehdit: korku verme gözdağı
temsil misal getirme.
tevehhüm etmek: gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
vagon: demir yolu üzerinde bir lokomotif tarafından çekilen yolcu ve yük arabası
vehim: yanlış ve esassız düşünce
vicdan his, duygu
zannetmek: kabul etmek.
ziyade: çok, fazla.

hâdisatlara karşı da, hatta mikroptan kuyruklu yıldızlara kadar beşerin küllî istidadına karşı düşmanlık vaziyetini alan o dehşetli şımendiferlerin tehditlerine karşı, imanın kahramanlığıyla mukabele edip korkmayan; kaza ve kader-i İlâhiyeye karşı imanın teslimiyetiyle korkmak, dehşet almak yerinde, hikmet ve ibret ve bir nevi saadet-i dünyeviyeyi kazanan başta Türk ve Arap taifeleri ve bütün Müslüman kabileleri, o masum çocuk gibi, fevkalâde bir manevî kahramanlık gösterdikleri gösteriyor ki, İstikbalin hâkim-i mutlakı, ahirette olduğu gibi, dünyada da İslâmıyet milliyetidir.

O iki temsilde, o iki acıp kahramanın pek acip korku ve telâşlarına ve elemlerine sebep, onların adem-i itikatlan ve cehaletleri ve dalâletleri olduğu gibi, Risale-ı Nur'un yüzer hüccetlerle ispat ettiği bir hakikati ki, bu risalenin mukaddemesinde bir-iki misali söylenmiş. Mesele şudur ki:

Küfür ve dalâlet, bütün kâinatı ehl-i dalâlete birler müthiş düşmanlar taifeleri ve silsileleri gösteriyor. Kör kuvvet, serseri tesadüf, sağır tabiat elleriyle, Manzume-i Şemsiyeden tut, tâ kalbdeki verem mikroplarına kadar birler taife düşmanlar bîçare beşere hücum ettiklerini; ve insanın cami mahiyeti ve küllî istidadatı ve hadsiz ihtiyacatı ve nihayetsiz arzularına karşı mutemadiyen korku, elem, dehşet ve telâş vermesiyle, küfür ve dalâlet, bir Cehennem zakkumu olduğunu ve bu dünyada da sahibini bir Cehennem içine koyduğunu; din ve imandan hariç birler fen ve terakkiyat-ı beşeriye, o Rüstem ve

acıp: hayret veren, hayrette bırakan, tuhaf şaşılacak
adem-i itikat: itikatsızlık, inançsızlık.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
arzu: istek, heves
beşer: insan, insanlık, ademoğlu
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
cami: kapsamlı.
cehalet: bilgisizlik, cahillik.
dalalet: iman ve İslamıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşet: korkma, ürkme.
dehşet almak: korku duyma, ürkuntu
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
fen: ilim
fevkalâde: olağanüstü
hadisat: hadiseler, olaylar
hadsiz: sınırsız.
hakikat: gerçek.
hakim-i mutlak: mutlak olarak hükmeden
hariç: dışında
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhi gaye
hüccet: delil.
hücum etmek: saldırmak
ibret: ders alma, ders çıkarma
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
ispat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler
istidat: kabiliyet, yetenek
istikbal: gelecek, gelecek zaman.
kabile: insan topluluğu
kader-i İlahiye: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kaza: Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması.
küfür: inkâr, Allah'ın varlığına bir ilgine inanmama. Ona yakışmayacak sıfatlar yükleme.
küllî: bütüne ait, umumî.
mahiyet: nitelik, özellik, hususiyet.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî, fikrî, hissî.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, Güneş Sistemi
masum: günahsız, saf, temiz
mesele: cevabı istenen soru
mikrop: ancak mikroskopla görülebilen hastalığa sebep olan küçük canlı.
misal: benzer, örnek, numune
mukabele etmek: karşı gelmek, karşı koymak
mukaddeme: başlangıç, giriş.
mutemadiyen: sürekli, devamlı
müthiş: dehşetli, korkunç.
nevi: tür, çeşit.
nihayetsiz: sınırsız, sonsuz
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
Rüstem: İran'ın ünlü kahramanı
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
sebep: neden, vesile
serseri: gayesiz, hedefsiz
silsile: birbirini takip eden şeylerin meydana getirdiği sıra.
şımendifer: demir yolunda çalışan vasıta, tren
tâ: kadar, dek, değin.
tabiat: âlem ve içindekiler, maddî âlem
taife: kavim, kabile, millet.
tehdit: korku verme, gözdağı
telâş: tasa, endişe, kaygı
temsil: misal getirme
terakkiyat-ı beşeriye: İnsanlığın teknik alanda ilerlemesi, gelişmesi
tesadüf: rast gelme, rastlantı
teslimiyet: kendini Allah'ın irade sine terk etme, boyun eğme
vaziyet: durum, duruş
zakkum: Cehennemde yetişen ve acı meyvesi Cehennemliklere yedirilecek olan bir ağaç.

Herkül'ün kahramanlıkları gibi, beş para fayda vermediğini, yalnız iptal-i his nev'inden muvakkaten o elîm korkuları hissetmemek için sefahat ve sarhoşlukla şırınga ediyor.

İşte, iman ve küfrün muvazenesi, ahırette cennet ve Cehennem gibi meyveleri ve neticeleri verdiği gibi; dünyada da iman bir manevî cennetı temin ve ölümü bır terhis tezkeresıne çevırmesıni, ve küfür dünyada dahi bır manevî Cehennem ve hakikî saadet-i beşerıyeyi mahvetmesi ve ölümü bir ıdam-ı ebedî mahıyetine getirmesini kat'î ve hıs ve şuhuda istınat eden Rısale-i Nur'un yüzer hüccetlerine havale edip kısa kesıyoruz.

Bu temsılın hakıkatını gormek ıstersenız, başınızı kaldınnız, bu kâinata bakınız. Ne kadar şimendifer mısıllu balon, otomobıl, tayyare, berrî ve bahrî gemıler; karada, denizde, havada Kudret-i Ezeliyenin nizam ve hikmetle halk ettığı yıldızlann kurelenne ve kâınat ecramına ve hâdisatın sılsılelerine ve müteselsıl vakıatlarına bakınız. Hem, âlem-i şahadette ve cismanî kâınatta bunlann vücudu gibi, âlem-i ruhanî ve maneviyatta Kudret-i Ezeliye'nin daha acip muteselsıl nazıreleri var olduğunu aklı bulunan tasdik eder, gözü bulunan çoğunu görebilir.

Işte kâınat içınde maddî ve manevî bütün bu sılsıleler, imansız ehl-i dalâlete hücum ediyor, tehdit ediyor, korku veriyor, kuvve-i maneviyesini zıruzeber ediyor. Ehl-i imana, değil tehdıt ve korkutmak, belki sevinç ve saadet, ünsıyet ve umıt ve kuvvet veriyor. Çunkü, ehl-ı ıman, ıman

acip: hayret veren, hayrette bırakan
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
âlem-i ruhanî: ruhlara aıt âlem, ruhlar dunyası
âlem-i şahadet: gozle gorduğümuz, şahıt olduguımuz alem, kâınat.
bahrî: denuze aıt.
balon: zeplin.
belki: şuphesiz.
bem: topraga, karaya aıt.
cısmanî: maddı ve cısımlı olmak.
dahi: bile
ecram: kutleler, cırmler
ehl-ı dalalet: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
ehl-i iman: inananlar, iman sahıplen, Islâm dınını kabul edenler
elîm: dert ve keder veren
hâdısat: olaylır
hakıkı: gerçek.
halk etmek: yaratmak, meydana getırmek.
havale etmek: uzenne bırakmak.
Herkül: cesaret ve kuvvetuyle efsaneleşmış Yunan mitolojısı kahramanı
hikmet: kaınattakı ve yaratılıştakı ılâhı gaye
hıs: duygu
hüccet: delıl
hücum etmek: uzenne gıtmek, saldırmak.
Idam-ı ebedî: tamamen yok oluş.
Iptal-ı hıs: hislenn, duyguland or tadan kaldınlması
Istınat etmek: dayanmak, ıddıasını kurmak.
katî: şupheye ve tereddüde mahal bırakmayan, kesın şuphesız
Kudret-i Ezeliye: ezele aıt kudret, başı-sonu olmayan sonsuz ılâhı kudret, kuvvet.
kuvve-ı maneviye: manevî guç, moral
küfür: ınkâr, Allah ın varlıgına, bırlıgine inanmama. Ona yakışmayacak sıfadar yukleme
kure: butün noktalan merkezden aynı uzaklıkta bulunan bır yuzeyle sınırlı cısım
maddî: gozle gorulup elle tutulan
mahıyet: durum
mahvetmek: bozmak, yok etmek.
manevî: gozle gorulup elle tutulmayan, ruha ve ıçe aıt olan, ruhî, fikrî, hıssî
maneviyat: ruha, hisse aıt şeyler
mısıllu: benzerı

muvakkaten: geçıcı olarak, az bır zaman ıçın
muvazene: olçu, kıyas, karşılaştırma
muteselsıl: bırbınnın ardından gelen zıncırleme gıden zıncırleme
nazıre: benzer
nevı: cıns, tur
nizam: duzen, kaıde, kanun
saadet: mutluluk, bahtyarlık.
saadet-i beşeriye: insanlıgın saadetı, mutlulugu
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşın derecede düşkünlük.
sılsıle: bırbırini takıp eden şeylenn meydana getırdıgı sıra.
şırınga etmek: vucuda ılâç vermek, enjekte etmek.
şımendıfer: demır yolunda çalışan vasıta, tren
şuhut: gozle görme, müşahede
tasdik etmek: dogrulamak, onaylamak.
tayyare: uçak.
tehdıt: gozdagı verme, korkutma
tehdıt etmek: korku vermek, gozdağı vermek.
temin: meydana getırme
temsıl: benzetme, mısal getırme
terhis tezkeresi: askerlıgın bıttugune dair verılen belge
unsıyet: dostluk.
vakıat: vakıalar, olaylar, hâdıseler
vücut: var olma, var oluş, varlık
zıruzeber: altust, karmakarışık, darmadagın

ile görüyor ki, o hadsiz silsileleri, maddî ve manevî şimendiferleri, seyyar kâinatlar mükemmel intizam ve hikmet dairesinde birer vazifeye sevk eden bir Sâni-i Hakîm onları çalıştırıyor. Zerre miktar, vazifelerinde şaşırmıyorlar, birbirine tecavüz edemiyorlar. Ve kâinattaki kemalât-ı sanata ve tecelliyat-ı cemaliyeye mazhar olduklarını görüp, kuvve-i maneviyeyi tamamıyla elinde verip, saadet-i ebediyenin bir numunesini iman gösteriyor.

İşte, ehl-i dalâletin imansızlıktan gelen dehşetli elemlerine ve korkularına karşı hiçbir şey, hıçbir fen, hiçbir terakkiyat-ı beşeriye buna karşı bir teselli veremez, kuvve-i maneviyeyi temin edemez, cesareti zirüzeber olur. Fakat, muvakkat gaflet perde çeker, aldatır.

Ehl-i iman, ıman cihetiyle, değil korkmak ve kuvve-ı maneviyesı kırılmak, belki o temsıldeki masum çocuk gibi, fevkalâde bir kuvvet-i maneviye ve bir metanetle ve imandaki hakıkatle onlara bakıyor. Bir Sâni-i Hakîm'in hikmet dairesinde tedbir ve idaresini muşahede eder, evham ve korkulardan kurtulur. "Sâni-i Hakîm'in emri ve izni olmadan bu seyyar kâınatlar hareket edemezler, ilişemezler" deyip, anlar. Kemal-i emniyetle hayat-ı dünyeviyesinde de derecesine gore saadete mazhar olur. Kımin kalbinde imandan ve din-i haktan gelen bu hakikat çekırdeği vicdanında bulunmazsa ve nokta-i istinadı olmazsa, bilbedahe, temsıldeki Rüstem ve Herkül'ün cesaretleri ve kahramanlıklan kırıldığı gibi, onun cesareti ve kuvve-i maneviyesi müzmahil olur ve vicdanı tefessuh eder ve kâınatın hâdısatına esır olur. Her şeye karşı

belki şüphesiz.
bilbedahe açıktan aşikar olarak.
cesaret. cesurluk, yureklik, gozu peklik.
cihetiyle yonuyle
daire hukum yurutme alanı.
dehşetli korkunç ürkutucu
dın-I hak. hak dın İslâmıyet.
ehl-i dalalet dalâlet ehli yoldan cıkanlar
ehl-i İman inananlar ıman sahıplerı İslâm dınını kabul edenler
elem maddî-manevî ıztırap
esir tutsak.
evham kuşkular esassız şeyler kurunturlar
fevkalade olaganüstu normalın ustunde
gaflet. Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hadisat: olaylar
hadsiz sınırsız.
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
Herkül cesaret ve kuvvetiyle efsaneleşmiş Yunan mitolojisi kahramanı
hikmet. kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhi gaye.
ıman inanma inanç ıtıkat tasdik.
intizam düzgunluk, terüplı olma
ırade karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gucu.
kainat. yaratılmış olan şeylerin tamamı butun âlemler varlıklar
kemalât-ı sanat. yapılış yaratılıştakı mukemmellik.
kemal-ı emniyetle tam bir emnıyet ve guven içersınde
kuvve-i maneviye. manevî guç moral gucu
maddî gozle gorulup elle tutulan
manevî gozle gorulup elle tutulmayan
masum saf temiz.
mazhar olmak: nail olmak şereflenmek kavuşmak.
metanet: metınlık, sebat.
miktar olçu kadar
muvakkat. belırlı bır zamana mahsus geçıcı
mükemmel noksansız tam eksıksız
müşahede etmek. İlâhi sırlan ve tecellılen seyretmek
muzmahil darmadagın penşan
nokta-I istinat dayanak noktası guvenme ve ıtımat noktası
numune omek musal, omek olarak gostenlen
perde gerçeği gormeyi engelleyen şey
Rustem: Iran ın unlü kahramanı
saadet. mutluluk bahtıyarlık, mes ut olma.
saadet-i ebediye zevalsız sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
Sani-i Hakim: hikmet sahıbı olan her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah
sevk etmek. gondermek, yollamak.
seyyar gezıcı gezen dolaşan sabıt olamayan belırlı bır yerde sürekli durmayan hareket eden.
silsile bırbırnnı takıp eden şeylerin meydana getırdıgı sıra.
şimendifer vasıta.
tecavüz etmek haddını aşmak.
tecelliyat-ı cemaliye Cenab-ı Hakkın şefkat, merhamet, rahmet ve muhabbet gibi manaları ıhtıva eden Cemal ısmının tecellılen.
tedbir idare etme çekip çevirme
tefessuh etmek. dağılmak, bozulmak.
temin etmek. saglamak.
temsil musal
terakkiyat-ı beşeriye: insana aıt yukselişler ilerlemeler
teselli vermek avutmak, acısını dındırmek, rahatlatmak.
vazife: odev ış gorev yukumlulukk.
vicdan ıyıyı kotuden hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlakî duygu.
zerre maddenin en kuçuk parçası molekul atom
zirüzeber altust, karmakanşık darmadagın

korkak bir dilenci hükmüne düşer. İmanın bu sırr-ı hakikatini ve dalâletin de bu dehşetli şekavet-i dünyeviyesini Risale-i Nur yüzer kat'î hüccetlerle ispat ettiğine binaen, bu pek uzun hakikati kısa kesiyoruz.

Acaba, en ziyade kuvve-i maneviyeye ve teselliye ve metanete ihtıyacını hissetmiş bu asırdakı beşer, bu zamanda o kuvve-i maneviyeyi ve teselliyi ve saadeti temin eden ve İslâmiyet ve imandakı nokta-i istınat olan hakaik-ı imaniyeyi bırakıp Garplılaşmak ünvanı ile İslâmiyet milliyetinden istifade yerine, bütün bütün kuvve-i maneviyeyi kırıp ve teselliyi mahveden ve metanetini kıran dalâlet ve sefahate ve yalancı politika ve siyasete dayanmak ne kadar maslahat-ı beşeriyeden ve menfaat-i insaniyeden uzak bir hareket olduğunu; pek yakın bir zamanda, intıbaha gelmiş –başta İslâm olarak– beşer hissedecek, dünyanın ömrü kalmışsa Kur'ân'ın hakaikına yapışacak.

* * *

İşte sabık temsil gibi, eski zamanda, Hürriyetin başında bazı dindar mebuslar, Eski Said'e dediler: "Sen her cıhette siyaseti dine, şeriata alet ediyorsun ve dine hizmetkâr yapıyorsun ve yalnız şenat hesabına hürriyetı kabul edıyorsun. Ve meşrutiyeti de meşruiyet suretinde beğenıyorsun. Demek hürrıyet ve meşrutıyet şerıatsız olamaz. Bunun için, seni de 'Şeriat ısteriz!' diyenlerin içine, Otuz Bir Mart'ta dâhil ettiler."

alet: vasıta
asır: yüzyıl
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
binaen: den dolayı
cihet: yon şekil
dahil: gıren, katılan.
dalalet: iman ve İslamıyetten ayrılmak, batıla yonelme
dehşetli: urkutucu, korkunç
dindar: dınının emırlerinı yerine getıren mütedeyyın.
garplılaşmak: Avrupa kultur ve medeniyetini ülkeye yerleştirmek.
hakaik: gerçekler
hakaik-i imaniye: İslâmiyetin ımanın gerçekleri
hakıkat: gerçek.
hesabına: adına namına
hizmetkar: hizmet eden.
hüccet: delil ispat, burhan
hükmüne: degenne
hürriyet. 1908 de II Meşrutıyetın ılânı ile birlikte gerçekleşen yenı sıstemın halk arasındakı adı
hürriyet. serbestlik, hur olus.
ihtıyaç. gerekhlik.
ıntıbaha gelmek. uyanmak, olup bıtenlerin farkında olmak.
ispat etmek. delil ve şahıt gostererek dogruyu ortaya koymak, dogruyu delillerle gostermek.
istıfade: faydalanma
kabul etmek: uygun bulmak begenmek.
kat'i: şupheye ve tereddude mahal bırakmayan kesin şuphesız
kuvve-i maneviye: manevi guç, moral gucu
mahveden: kaldıran
maslahat-ı beşeriye: insanın faydasına olan ısler şeyler
mebus: halk tarafından seçilerek mechse gondenlen milletvekılı
menfaat-ı insaniye: insanlıgın kazanımı, kân
meşruiyet. şeriata uygun bulunma
meşrutiyet: başında hukumdar bulunmakla birlıkte seçimle kurulan bır yasama mecılsıne dayanan yurutmesi denetıme açık anayasal ıdare şekli
metanet: metınlık, dayanıklılık
metaneti kırmak. sebatı gayreti kaldırmak, atalete (tembellige) atmak
milliyet: inanç, tanh dıl, gelenek, kultur ıdeal vatan bırlıgı.
ne degil yok
nokta-i istınat. dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası
politika: siyaset.
saadet. mutluluk, bahtıyarlık mes ut olma
sabık: evvelkı anlatılan.
sefahat. yasak şeylere zevk ve eglenceye aşın derecede duşkunluk.
sırr-ı hakıkat: gerçek sır
sıyaset: politika.
suretinde: şeklıyle yönuyle
şekavet-i dünyeviye: dunyanın nıhayetsız bela sıkıntı ve ıztırabı
şeriat: ayet ve hadıslerle kıyas ıcma ı ummet ve buyuk mezhep imamlannın ıçtıhatlan uzenne kurulan ıslâm dını kurallan
temin etmek. saglamak.
temsil: mısal getırme
tesellı: rahatlatma avunma
ünvan: ad
ziyade: çok.

Eski Said onlara demiş ki:

Evet, millet-i İslâmiyenin sebeb-i saadeti yalnız ve yalnız hakaik-ı İslâmiye ile olabilir. Ve hayat-ı içtimaiyesi ve saadet-i dünyeviyesi şerat-ı İslâmiye ile olabilir. Yoksa adalet mahvolur, emniyet zirüzeber olur; ahlâksızlık, pis hasletler galebe eder, iş yalancıların, dalkavukların elinde kalır. Size bu hakikatı ispat edecek binler hüccetten bir küçük numune olarak bu hikâyeyi nazar-ı dikkatınize gösteriyorum:

Bir zaman, bir adam, bir sahrada, bedevîler içinde, ehl-i hakikat bir zatın evine mısafir olur. Bakıyor ki, onlar mallarının muhafazasına ehemmiyet vermiyorlar. Hatta, ev sahibi, evinin köşesinde paraları oralarda açıkta bırakmış.

Misafir, hane sahibine dedi:

"Hırsızlıktan korkmuyor musunuz, böyle malınızı köşeye atmışsınız?"

Hane sahibi dedi:

"Bizde hırsızlık olmaz."

Mısafir dedi:

"Biz paralarımızı kasalarımıza koyduğumuz ve kilitlediğimiz hâlde çok defalar hırsızlık oluyor."

Hane sahibi demiş:

"Biz emr-i İlâhî namına ve adalet-i şer'iye hesabına hırsızın elini kesiyoruz."

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi hakkaniyet.
adalet-i şer'iye: İslâm adaleti.
ahlâksızlık: kötü huylar, kötü vasıflar.
bedevî: göçebe; çölde yaşayan.
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere yaranmak isteyen kimse, yaltakçı.
defa: kere, kez.
ehemmiyet: önem.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
emniyet: inanma, güvenme.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
galebe etmek: üstün gelmek.
hakaik-ı İslâmiye: İslam dininin hakikatleri.
hakikat: gerçek.
halde: durumda.
hane: ev.
hasleti: huy, tabiat, karakter.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı.
hesabına: için.
hüccet: delil olacak şey.
İspat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
iş: görev, hizmet.
mahvolmak: yok olmak, ortadan kalkmak.
millet-i İslamiye: İslam milleti.
mısafir: konuk, mihman.
muhafaza: koruma, saklama.
namına: adına.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
numune: örnek, misal.
pis: çirkin, iğrenç.
saadet-i dünyeviye: dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti.
sahra: çöl.
sebeb-i saadet: saadet sebebi, mutluluk nedeni.
şerat-ı İslamiye: İslâm şeriatı, İslamî yaşayış.
zat: kişi, şahıs, fert.
zirüzeber: karmakarışık, darma dağın.

Misafir dedi:

"Öyle ise çoğunuzun bir eli olmamak lâzım gelir."

Hane sahibi dedi:

"Ben elli yaşına girdim, bütün ömrümde bir tek el kesildiğini gördüm."

Misafir taaccüp etti, dedi ki:

"Memleketimizde her gün elli adamı hırsızlık ettikleri için hapse sokuyoruz. Sizin buradaki adaletinizin yüzde biri kadar tesiri olmuyor."

Hane sahibi dedi:

"Siz büyük bir hakikatten ve acip ve kuvvetli bir sırdan gaflet etmişsiniz, terk etmişsiniz. Onun için adaletin hakikatini kaybediyorsunuz. Maslahat-ı beşeriye yenne, adalet perdesi altında garazlar, zalimâne ve tarafgirâne cereyanlar müdahale eder, hükümlerin tesirini kırar. O hakıkatın sırrı budur:

"Bizde, bir hırsız elini başkasının malına uzattığı dakikada, hadd-i şer'inin icrasını tahattur eder, Arş-ı İlâhîden nazil olan emir hatırına gelir. İmanın hassası ile, kalbin kulağı ile, kelâm-ı ezeliden gelen ve hırsız elinin idamına hükmeden [1] اَلسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا اَيْدِيَهُمَا ayetini hissedip işitir gibi, iman ve itikadı heyecana ve hissiyat-ı ulviyesi harekete gelir. Ruhun etrafından, vicdanın derin yerlerinden, o sirkat meyelânına hücum gibi bir hâlet-i ruhıye hâsıl olur. Nefis ve hevesten gelen meyelân

1 Hırsız erkeğin ve hırsız kadının ellerini kesin! (Mâide Suresi, 38.)

acip: hayret veren, hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik
Arş-ı İlâhî: İlâhî makam
ayet: Kur'ân'ın sûrelerini oluşturan İlâhî söz.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
emir: buyruk.
gaflet etmek: ihmal etmek, umursamamak.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
hadd-i şer'î: şeriatça bir kısım suçlara verilen ceza
hakıkat: asıl, öz, gerçek.
halet-i ruhiye: insanın ruh hali, psikolojik durum, insanın manevî hali, iç durumu
hane: ev
hasil olmak: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
heves: nefsin hoşuna giden, gelip geçici istek.
hissetmek: duymak.
hissiyat-ı ulviye: yüce duygular.
hücum: saldırı
hükmeden: karar veren.
hüküm: verilen karar
icra: verilen bir hükmü yerine getirme
iman: İslâm'ın gereklı olan esaslarına inanma, Allah'a inanma.
imanın hassası: imanlı olmanın verdiği özellik, keyfiyet.
itikat: Allah'a olan bağlılık, kesin inanış
kelam-ı ezeli: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'an-ı Kerim ayetleri.
lâzım: gerekli, lüzumlu
maslahat-ı beşeriye: insanlığın faydası
meyelân: meyletme; taraftarlık.
misafir: konuk, mihman
müdahale etmek: karışmak, el atmak, araya girmek.
nazil olan: nüzul eden, yukarıdan aşağıya inen
nefis: kötü vasıfları, niteliklerı kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
ruh: insandaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı, insanın aklının ermediği İlâhî hikmet.
sirkat: hırsızlık, çalma
taaccüp etmek: hayret etmek, şaşakalmak, şaşırmak
tahattur etmek: hatırlamak, hatıra getirmek.
tarafgirâne: taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek.
terk etmek: bırakmak, vaz geçmek.
tesir: etki
vicdan: iyiyi kötüden, hayırlı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zalimâne: zulmeder surette, zalımce.

parçalanır, çekilir. Git gide o meyelân bütün bütün kesilir. Çünkü, yalnız vehim ve fikir değil, belki manevî kuvvelen, akıl, kalb ve vıcdan, birden o hisse, o hevese hücum eder. Hadd-i şer'îyi tahattur ile, ulvî zecir ve vicdanî bir yasakçı, o hissin karşısına çıkar, susturur.

'Evet, iman kalbde, kafada daimî bir manevî yasakçı bıraktığından, fena meyelânlar histen, nefisten çıktıkça, 'Yasaktır!' der, tard eder, kaçınır.

"Evet, ınsanın fıılleri kalbın, hissin temayulâtından çıkar. O temayülât, ruhun ihtısasatından ve ihtiyacatından gelir. Ruh ıse, ıman nuru ile harekete gelir. Hayır ıse yapar, şer ise kendini çekmeye çalışır; daha, kör hisler onu yanlış yola sevk edıp mağlûp etmez.

"*Elhâsıl*: Had ve ceza emr-i İlâhî ve adalet-ı Rabbaniye namına ıcra edildiği vakıt, hem ruh, hem akıl, hem vicdan, hem insaniyetin mahiyetindeki lâtıfeleri müteessir ve alâkadar olurlar. İşte bu mana içindır ki, elli senede bir ceza, sizin her gün müteaddit hapsinizden ziyade bize fayda veriyor. Sizin adalet namı altındaki cezalarınız, yalnız vehminizi müteessir eder. Çünkü, biriniz hırsızlığa niyet ettiği vakıt, millet, vatan maslahatı ve menfaatı hesabına cezaya çarpılmak vehmi gelir. Yahut, insanlar eğer bılseler, ona fena nazarla bakarlar. Eğer aleyhinde tebeyyün etse, hükûmet de onu hapsetmek ihtımalı hatırına geliyor. O vakit yalnız kuvve-ı vâhımesi cüz'î bir teessür hisseder. Hâlbuki, nefis ve hissinden çıkan, hususan ıhtıyacı da varsa, kuvvetlı bir meyelân

adalet. hakkanıyet, âdıllık.
adalet-i Rabbanıye Allah ın adaletı
alakadar-ilgili ilişkili
aleyh- karşı, karşıt.
belki hatta
cuz'ı. az pek az, kıymetsız onemsız.
daimi- surekli, devamlı.
elhasıl- sozun kısası uzatmayalım kısacası
emr-i Ilahi- Allah ın emrı
fena- kotu dıne aykırı
fena- kotu
fiil- ış hareket.
fikir- düşunce, gorüş
had- şenatça bır kısım suçlara verilen ceza
hadd-i şer'i- şeriatça bır kısım suçlara verilen ceza
halbuki- oysa ki
hapsetmek. tutuklamak.
hatır- zıhın akıl.
hayır- faydalı yasak olmayan guzel
hesap- ıçın.
heves- nefsin hoşuna giden gelip geçıcı ıstek.
his- duygu.
his- istek arzu.
hissetmek. duymak.
hususan- bılhassa ozellıkle
hücum etmek. uzenne gıtmek saldırmak.
ıcra edılmek. verılen bır hukmun yerine getırılmesı.
ıhtımal. olabılırlık, gerçekleşebılırlık.
ıhtısasat. duymalar hissetmeler duygulanmalar
ıhtıyacat- ihtiyaçlar luzumlu olan şeyler
ıhtıyaç. gerecklılık, zaruret.
ıman- Islam ın gerekli olan esaslarına inanma Allah a inanma
insanıyet. ınsan olma hâlı ınsana yakışır davranış
kalb- insanın manevî bunyesinde kı hıslerın ve duyguların merkezi.
kuvve- melekе- duygu
kuvve-i vahime- vehim ve hayal duygusu, kuruntu hassası
lâtife- duygu
mağlup- yenılmış kendısıne galıp gelınmış
mahıyet. bır şeyın aslı esası hakıkatı
mana- anlam
manevi- ruha ve ıçe aıt olan ruhî
maslahat- barış dırlık duzenlik.
menfaat. fayda kâr
meyelan- meyletme ıstek, arzu
muteaddit. bırçok, turlu turlu çeşıtlı
müteessir: duygulanmış etkilenmış tesir altında kalan
nam- ad ısım
namına. adına ıçın.
nazar- bakış duşunce fikır
nefis. kotu vasıflar nıtelıkler kendısınde toplayan kotulüğe sevk eden şehevi istekleri kamplayıp hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
niyet- kalbın bır şeye karar vermesı
nur- zıya ışık, şule
ruh- ınsandakı canlılıgın ve dırılıgın, iradeyle ılgılı ve irade dışı harekettenn ve idrak kabılıyetının kaynagı
sevk etmek- onune katıp surmek, gondermek.
şer- çırkın kotu yasaklanmış.
tahattur- hatırlama hatıra getırme
tard etmek: kovmak, uzaklaştırmak
tebeyyün etmek: meydana çıkmak, gorunmek.
teessür- kederlenme uzulme
temayulat. meyıller ıstekler arzular
ulvi- yuce- semavî
vakit. zaman an
vehim- yanlış ve esassız duşunce
vicdan- iyyi kotuden hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu.
vicdani- vicdana aıt, kalbî his ile ilgili
zecir- onleme yasak etme yasaklama
ziyade- çok fazla

galebe eder. Daha o fenalıktan vazgeçmek için o cezanız fayda vermiyor. Hem de, emr-i İlâhî ile olmadığından, o cezalar da adalet değil. Abdestsız, kıblesız namaz kılmak gibi battal olur, bozulur. Demek, hakikî adalet ve tesirli ceza odur ki, Allah'ın emri namıyla olsun. Yoksa tesiri yüzden bire iner.

"İşte bu cüz'î sırkat meselesine sair kullî ve şumullü ahkâm-ı İlâhiye kıyas edilsin. Tâ anlaşılsın ki, saadet-i beşeriye, dünyada adalet ile olabilir. Adalet ise doğrudan doğruya Kur'ân'ın gösterdiği yol ile olabilir."

Hikâyenin hulâsası bittî.

"Eğer beşer çabuk aklını başına alıp adalet-i İlâhiye namına ve hakaik-ı İslâmiye dairesinde mahkemeler açmazsa, maddî ve manevî kıyametler başlarına kopacak, anarşîlere, Ye'cüc ve Me'cüclere teslîm-i silâh edecekler" diye kalbe ıhtar edildi.

İşte bu hikâyeyi, o zamandaki bazı dındar mebuslara, Eski Said söylemiş ve ikı defa tab edilen Arabî Hutbe-ı Şamiye'nin Zeylinde kırk beş sene evvel yazılmış. (HAŞİYE)

HAŞİYE: *Hutbe-i Şamiye* namında matbu Arabî risaleyi Arabî bılmedığımız için Ustadımızdan rica ettik ki: "Bize bir-ıkı gün ders ver." Bırkaç gün zarfında söylediği dersin takrırını kaleme aldık. Üstadımız dersi verdiği vakit, bazı cümlelerini zıhnımızde tam yerleştırmek ıçın tekrar ederdi. Ahırdekı temsıl ve hıkâyeyi ızahlı buldugumuzdan, en evvel onları universıtelılerın ve dındar mebusların nazarlarına göstermemızın sebebi: Ustadımız derse başladıgı vakıt: "Eski zamanda şimendiferde mekteplı o ikı muallım yerine, sizlerı, ve bana şerıat hakkındakı sual soran kırk beş sene evvel mebuslar yenne, şımdıkı hakıkı dındar mebuslan

abdest: niyetten sonra belli bir tertip üzere bazı uzuvları yıkayıp bazılarını da meshetmek suretiyle yapılan temizlik.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet adilik.
adalet-i İlâhiye: İlâhî adalet.
ahir: son.
ahkam-ı İlâhiye: İlâhî hükümler.
anarşî: karışaşa karışıklık, teror.
Arabî: Arapça.
battal: işe yaramaz.
bazı: beğenmeyen, ehemmiyet vermeyen, küfürbaz ağzı bozuk.
bera-ı malûmat: bilgilendirmek, bilgi sunmak.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
cüz'î: az, pek az, kıymetsiz, önemsiz.
dındar: dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
evvel: önce, geçmiş, geçmiş zamanda.
fenalık: kötülük.
galebe etmek: üstün gelmek, bastırmak.
hakaik-ı İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri, kaideleri, kuralları.
hakikî: gerçek.
haşiye: dipnot.
hulâsa: özet.
ihtar edilme: dikkati çekilme, tembih, uyarma.
ızahlı: açıklamalı.
kaleme almak: yazmak.
kıble: namaza başlarken yönelinen taraf. Kâbe-i Muazzamanın bulunduğu Mekke-i Mükerreme.
kıyamet: son derece büyük yıkım, katlanılması güç bela, büyük sıkıntı, belâ.
kıyas etmek: karşılaştırmak, oranlamak.
kullî: umumî, çok büyük.
maddî: madde ile alâkalı, cismânî.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen, milletvekili.
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi.
mektepli: eğitim, öğretim görmüş.
mesele: konu.
muallim: öğretici, öğretmen.
nam: ad, isim.
namına: adına, için.
namıyla: adıyla.
nazar: bakış, dikkat.
rica etmek: dilemek, istemek.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
saadet-i beşeriye: İnsanlığın mutluluğu.
salt: diğer, başka.
sırkat: hırsızlık, çalma.
sual: soru.
şeriat: ayet ve hadislerle, kıyas, icma-ı ümmet ve büyük mezhep imamlarının ictihadları üzerine kurulan İslâm dini kuralları.
şimendifer: demir yolunda çalışan vasıta, tren.
şümullü: kapsamlı.
tab etmek: kitap basmak, kitap baskısı.
takrir: ders verme, ders anlatma.
temsil: misal getirme.
tesir: etki.
teslîm-i silâh: silâh bırakma, silâhını teslim etme.
Üstad: Said Nursî.
vakıt: zaman, an.
Ye'cüc ve Me'cüc: kısa boylu olacakları söylenen Kur'ân'da onlardan bahsedilen ve ortalığı fitne ve anarşiye verecek olan bir kavmin adı.
zarfında: içersinde.
zeylî: ek, ilâve.
ziyade: çok, fazla.

Şimdi bu hikâye ile evvelkı temsîl, o zamandan ziyade tam bu zamanın dersi olmasından, berâ-i malûmat hakikî dindar mebusların nazanna medar-ı ibret için gösteriyoruz.

Said Nursî

Hutbe-i Şamiye'nin Zeylinin Zeyli

[Kırk iki [1] sene evvel dinî ceridelerde neşredilen Said'in makalesidir.]

YAŞASIN ŞERİAT-I GARRA! [2]

1 Mart 1325, (14 Mart 1909) Dinî ceride, no. 73.

* * *

YAŞASIN ŞERİAT-I AHMEDÎ (ASM) [3]

5 Mart 1325, (18 Mart 1909) Dinî ceride, no. 77.

* * *

---

kabul ve tasavvur edip öylece konuşuyorum" dediği için, biz de ehl-i maarif ve dindar mebuslara, berâ-ı malûmat bu dersimizi gösteriyoruz. Sonra isterlerse Hutbe-i Şamiye'den bütün dersimizi göstereceğiz. Münasip görülse neşir de edeceğiz.

Âlem-i İslâmdaki siyaset-i İslâmiyeye dair Ustadımızdan bir ders almak isterdik. Hâlbuki, otuz beş seneden beri siyaseti terk ettiğinden Eski Said'in siyaset-i İslâmiyeye temas eden bu *Hutbe-i Şamiye* tercümesi, Eski Said hesabına bir derstir.

Tahirî, Zübeyir, Bayram, Ceylan, Sungur, Abdullah, Ziya, Sadık, Salih, Husnu, Hamza

---

1- Bu tarih 1951 senesine aittir.

2- Bu eserin Makalat bölümündeki 53. sayfada yer alan 9 numaralı "Yaşasın Kur'an-ı Kerîm'in Kanun-ı Esasileri" ismiyle yer aldığından buraya konulmamıştır.

3. Bu eserin Makalat bölümündeki 56. sayfada yer alan 10 numaralı aynı isimdeki makalesidir.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
berâ-ı malûmat: bilgilendirmek, bilgi sunmak.
ceride: gazete.
dair: alâkalı, ait, ilgili.
dindar: dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
dinî: dinle ilgili.
ehl-i maarif: ilim, irfan sahipleri, bilgili ve kültürlü kişiler.
evvel: önce, geçmiş, geçmiş zamanda.
hakikî: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
hesabına: adına, namına.
makale: belli bir konu üzerinde yazılmış gazete yazısı.
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili.
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi.
münasip: uygun, yerinde.
nazar: görüş, bakış.
neşredilen: basılan, yayınlanan.
neşretmek: yaymak, dağıtmak, herkese duyurmak.
siyaset: politika.
siyaset-i İslâmiye: İslâm'a ait olan İslâmî siyaset, İslâmî idare şekli.
Şeriat-ı Ahmedî: İslâmiyet.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini.
tasavvur etmek: bir şeyi tahayyül etmek, göz önüne getirmek.
temas etmek: dokunmak, değinmek.
temsîl: misal getirme.
tercume: bir dilden başka bir dile çevrilmiş eser, çeviri.
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.
Üstad: Said Nursî.
zeyil: ek, ilâve.
ziyade: çok, fazla.

HAKIKAT [1]

28 Şubat 1324, (11 Mart 1909) Dinî ceride, no. 70.

* * *

SEDA-İ HAKIKAT [2]

14 Mart 1325, (27 Mart 1909) Dinî ceride, no. 86.

• • •

Neşrettiğim fihriste-i makasıddan terk ettiğim bir fıkradır. Şöyle ki... [3]

* * *

REDDÜ'L-EVHAM [4]

18 Mart 1325, (31 Mart 1909) Dinî ceride, no. 90, 91.

* * *

Sual: Sen imzanı bazen "Bediüzzaman" yazıyorsun Lâkap methi ima eder?

Cevap: Medih için değildir... [5]

* * *

Biraderim Başmuharrir Beye... [6]

* * *

Hutbe-i Şamiye'nin Birinci Zeylinin Zeylinden Son Parçadır

31 Mart Hâdisesinde isyan eden sekiz taburu itaate getiren ve musibeti yüzden bire indiren iki derstir ki, dinî ceridelerde 1325 te (Milâdî 1909) neşredilmiştir.

1 Bu eserin Makalât bölümündeki 51. sayfada yer alan 8 numaralı aynı isimdeki makaledir.
2. Bu eserin Makalât bölümündeki 67. sayfada yer alan 12 numaralı aynı isimdeki makaledir.
3. Bu eserin Makalât bölümündeki 58. sayfada yer alan 11 numaralı makalenin sonunda (66. sayfa) derç edildiğinden buraya konulmadı.
4. Bu eserin Makalât bölümündeki 69. sayfada yer alan 13 numaralı aynı isimdeki makaledir.
5. Bu eserin Makalât bölümündeki 85. sayfada yer alan 15 numaralı Lemaât-ı Hakikat ve İzale-i Şübehât isimli makalenin sonundaki (99. sayfa) *Vehim ve Cevap* olduğundan buraya konulmadı.
6. Bu eserin Makalât bölümünde 100. sayfada yer alan 16 numaralı aynı isimdeki makaledir.

başmuharrir: başyazar
biraderim: kardeş.
ceride: gazete
dinî: dinle ilgili.
fıkra: bir konuyu anlatan yazı
fihriste-i makasıd: maksatların gayelerin özeti

hakikat: gerçek.
ihtar-ı mahsus: özel hatırlatma
ima etmek: işaret etmek.
lâkap: takma ad
medih: övme, övgü.
Reddü'l-Evham: vehimlerin, zanların, şüphelerin reddetme
seda-i hakikat: gerçeğin sesi, hakikatin sesi
sual: soru
terk etme: bırakma

KAHRAMAN ASKERLERİMİZE [1]

* * *

ASAKİRE HİTAP [2]

17 Nısan 1325, (30 Nısan 1909) Dinî ceride, no: 110.

* * *

CEMİYETLERE İHTAR-I MUHİM [3]

Hutbe-i Şamiye'nin İkinci Zeyli

OTUZ BEŞ SENE EVVEL TAB EDİLEN

Hakikat Çekirdekleri

NAMINDAKI RİSALEDEN VECİZELERDİR [4]

* * *

Hutbe-i Şamiye'nin İkinci Zeylinin İkinci Kısmı [5]

* * *

1- Bu eserin Makalât bölümünde 100 sayfada yer alan 17 numaralı aynı isimdeki makaledir
2- Bu eserin Makalât bölümünde 101 sayfada yer alan 18 numaralı aynı isimdeki makaledir
3- Bu eserin Makalât bölümünde 103 sayfada yer alan 19 numaralı aynı isimdeki makaledir
4- *Hakikat Çekirdekleri* (Hikem-i Bediiye) isimli, Rumî 1336 ve Milâdî 1920 de Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında basılan eserin Birinci Cüz'ü olup ayrı bir bölüm olarak konulmuştur (s. 601)
5- *Hakikat Çekirdekleri* isimli 1337 Rumî, 1339 Hicrî ve Milâdî 1921 de Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında basılan eserin İkinci Cüz'ü olup ayrı bir bölüm olarak konulmuştur (s. 623)

cemiyet: topluluk.
ceride: gazete.
cüz: parça, bölüm.
derç etmek: almak, toplamak.
dini: dinle ilgili.
evvel: önce.
Hikem-i Bediiye: Bedîüzzaman'dan hikmetli sözler. Veciz hikmetli sözler.
hitap: birine veya birlerine konuşma, söz söyleme.
İhtar-ı mühim: önemli ikaz, uyarı.
isyan: başkaldırı.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uyma.
matbaa: basım evi.
Milâdî: milâtla ilgili.
musibet: ansızın gelen felâket, sıkıntı veren şey.
nam: isim, ad.
neşretmek: yaymak, yayınlamak.
Rumî: Osmanlı Devleti'nde 1678'den sonra kullanılan ve Milâdî takvimden 13 gün geri olan bir güneş takvimi.
tab edilme: basılma, yayınlanma.
tabur: dört bölükten oluşan ve binbaşı komutasındaki askerî birlik.
vecize: özlü söz.
zeyil: ek, ilâve.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا[2]

Azîz, Sıddık Kardeşlerim,

Evvelâ: Hem geçmiş, hem gelecek, hem maddî, hem manevî bayramlarınızı ve mübarek gecelerinizi bütün ruh u canımla tebrik, ve ettiğiniz ibadet ve duaların makbuliyetine rahmet-i İlâhiyeden bütün ruh u canımızla niyaz edip, isteyip, o mübarek dualara âmin deriz.

Sanıyen: Hem çok defa manevî, hem çok cihetlerden ehemmiyetli ikı suallerine mahremce cevap vermeye mecbur oldum.

Birinci Sualleri: Ne için eskide hürriyetin başında siyasetle hararetli meşgul oluyordun? Bu kırk seneye yakındır ki bütün bütün terk ettin?

Elcevap: Siyaset-i beşeriyenin en esaslı bır kanun-i esasîsi olan "Selâmet-i millet için fertler feda edilir. Cemaatin selâmetı ıçın eşhas kurban edilir. Vatan için her şey feda edilir" diye, bütün nev-i beşerdeki şimdiye kadar dehşetli cinayetler bu kanunun suıstımalinden neş'et ettiğini kat'iyen bildim. Bu kanun-i esasî-i beşeriye, bir hadd-i muayyenesi olmadığı ıçın, çok suıstımale yol açılmış. İkı harb-i umumî bu gaddar kanun-i esasînin suistimalinden çıkıp, bın sene beşerin terakkıyatını zirüzeber ettiği gibi, on canı yüzünden doksan masumun mahvına fetva verdi. Bir menfaat-ı umumî perdesi altında, şahsî

1. Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla.
2. Allah ın selamı, rahmeti ve berekatı ebediyen ve daıma üzerınıze olsun.

âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azız: muhterem, saygın.
berekât: bereketler, bollukları, rahmetler.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
canı cinayet işlemiş kımse.
cemaat: toplum.
cihet: yon, sebep.
cınayet: cana kıyma, katl, bu derecede agır suc.
dehşetli: korkunç, urkuten.
ehemmiyetli: onemlı.
esaslı: koklu.
eskide: geçmişte, onceden, once ...len.
eşhas: şahıslar, kişıler.
evvelâ: her şeyden once, ılk once.
feda etmek: gozden çıkarmak, ugruna vermek.
fert: kişi, şahıs.
fetva: ızın.
gaddar: zulum, haksızlık, merhametsızlık eden.
hadd-i muayyene: belırlı sınır, net bır çızgı.
hararetlılık: coşkunluk, heyecanlılık.
harb-i umumî: dünya savaşı.
hürriyet: meşrutıyet.
ibadet: Allah a karşı kulluk vazifesını yapma.
kanun-i esasî: anayasa.
kanun-i esasî-i beşeriye: insanlığın anayasası.
kat ıyen: kesın olarak.
kurban etmek: bır gaye ugrunda feda etmek.
maddî: maddeye aıt, madde ıle alakalı.
mahremce: hususıyet arz eden samımî olarak.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, penşan etme.
makbuliyet: makbullük, beğenılmışlık.
manevî: ruha ve ıçe aıt olan, ruhî, fikrî, hissî.
masum: suçsuz, kabahatsız, gunahsız.
mecbur olmak: zorunda kalmak.
menfaat-ı umumî: kamu yaran.
meşgul olmak: ılgılenmek, ugraşmak.
mübarek: feyızlı, bereketlı, beğenılen.
neş et etmek: meydana gelmek, çıkmak.
nev-i beşer: insanoğlu, insan soyu, insanlar.
nıyaz etmek: yalvarmak, yakarmak.
rahmet-i ilahiye: Allah ın sonsuz rahmetı, İlâhî rahmet.
ruh u can: candan, gönulden, ruh ve canla.
sanıyen: ikıncı olarak.
selamet: dert, sıkıntı, kusur, noksanlık ıle korku ve endışeden uzak olma.
selamet-i millet: milletın kurtuluşu, esenlıgi.
sıddıkı: hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
siyaset: politıka.
siyaset-i beşeriye: insanlığın siyasetı.
sual: soru.
suıstımal: kotuye kullanma.
şahsî: şahsa aıt, kişısel.
tebrik: kutlama, mubarek olmasını dileme.
terakkıyat: ılerlemeler, gelişmeler.
terk etmek: vazgeçmek.
zirüzeber: darmadağın.

garazlar, bir cani yüzünden bir kasabayı harap etti. Risale-i Nur bu hakîkati bazı mecmua ve müdafaatında ıspat ettiği için onlara havale ediyorum.

İşte, beşeriyet siyasetlerinin bu gaddar kanun-i esasîsine karşı, Arş-ı Azamdan gelen Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'daki bu gelen kanun-i esasîyı buldum. O kanunu da şu ayet ifade ediyor:

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۞ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ[1]

أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا[2]

Yani, bu iki ayet bu esası ders veriyor ki: "*Bir adamın cinayetiyle başkaları mes'ul olmaz. Hem bir masum rızası olmadan bütün insana da feda edilmez. Kendi ihtiyarıyla, kendi rızasıyla kendini feda etse, o fedakârlık bir şehadettir ki, o başka meseledir*" diye hakîkî adalet-i beşeriyeyi tesis ediyor. Bunun tafsilâtını da Risale-ı Nur'a havale ediyorum.

İkinci Sual: Sen eskide Şarktaki bedevî aşairde seyahat ettiğin vakit onları medeniyet ve terakkiyata çok teşvik ediyordun. Neden kırk seneye yakındır medeniyet-i hâzıradan "mım"siz diyerek hayat-ı içtimaiyeden çekildin, inzivaya sokuldun?

Elcevap: Medeniyet-i hâzıra-i Garbiye, semavî kanun-ı esasîlere muhalif olarak hareket ettiği için, seyyiatı hasenatına, hataları, zararları faydalarına racih geldi. Medeniyetteki maksud-ı hakîkî olan istirahat-ı umumiye ve saadet-i hayat-ı dünyeviye bozuldu. İktisat, kanaat yerine israf ve sefahat, ve sa'y ve hizmet yerine tembellik

1- Hiçbir günahkar başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Sûresi: 164.)

2- Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. (Mâide Sûresi: 32.)

Arş-ı Azam: Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
aşair: aşıretler, kabileler, oymaklar.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedevî: gelişmemiş, ilkel tarz da yaşayan.
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
cani: cinayet işlemiş kimse.
cinayet: adam öldürme; bu derecede ağır suç.
esas: asıl, temel.
eskide: önce, önceleri.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fedakârlık: kendini hiçe sayarak feda etmek.
fesat: bozgunculuk.
gaddar: zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden.
garaz: düşmanca niyet, kin.
günahkar: günah işleyen.
hakîkî adalet-i beşeriye: insanlığın gerçek adaleti.
harap: viran, alt üst.
hasenat: iyilik.
hata: kusur.
havale etmek: bir işin yapılması ve sorumluluğunu devretmek, ismarlamak.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı.
ifade etmek: anlatmak, açıklamak.
ihtiyar: seçme, tercih, irade.
iktisat: tutumlu olma, aşırı davranmama, her hususta ölçülü olma.
inziva: dünya işlerinden el etek çekip yalnızlığa çekilme.
ıspat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harçama, savurganlık.
istirahat-i umumiye: toplumun huzuru, rahatı.
kanaat: elindekiyle yetinme.
kanun-ı esasî: ana prensipler, ana esaslar, ana kanun, anayasa.
kasaba: şehirden küçük, köyden büyük yerleşim merkezi.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: Açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
maksud-ı hakîkî: gerçek asıl maksat, amaç.
masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız.
mecmua: kitap.
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık.
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.
medeniyet-i hâzıra-ı garbiye: şimdiki Batı medeniyeti.
mes'ul: hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
mesele: konu.
mım'sız "mım"siz medeniyet: dinsizlik, ahlâksızlık.
muhalif: zıt.
müdafaat: savunma yazısı.
racih: üstün.
rıza: razı olma, kabul etme.
sa'y: çalışma, emek sarf etme.
saadet-i hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı mutluluğu.
sefahat: akıl sızlık ederek, sonunu düşünmeden nefsi istek ve arzularına boyun eğerek aşırı harcama yapma.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
seyahat: yolculuk.
seyyiat: fenalıklar, kötülükler.
siyaset: hükümet etme.
şark: doğu.
şehadet: şehîtlik, şehît olma.
tafsilât: açıklamalar, izahlar.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler.
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek.
teşvik etmek: istekleandirmek, gayrete getirmek.
vakit: zaman, an.

ve istirahat meyli galebe çaldığından, bîçare beşeri hem gayet fakir, hem gayet tembel eyledi. Semavî Kur'ân'ın kanun-i esasîsi,

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا[1] ۞ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ[2]

ferman-ı esasîsi ile beşerin saadet-i hayatıyesi iktisat ve sa'ye gayrette olduğunu ve onunla beşerin havas, avam tabakası birbiriyle barışabilir diye Risale-i Nur bu esası izahına binaen kısa bir-iki nükte söyleyeceğim.

Birincisi: Bedevîlikte beşer üç-dört şeye muhtaç oluyordu. O üç-dört hâcâtını tedarik etmeyen, on adette ancak ikisi idi. Şimdiki Garb medeniyet-i zalime-i hâzırası, suistimalât ve israfat ve hevesatı tehyiç ve havaic-i gayr-i zaruriyeyi zarurî hacatlar hükmüne getirip, görenek ve tiryakilik cihetiyle, şimdiki o medenî insanın tam muhtaç olduğu dört hacatı yerine yirmi şeye bu zamanda muhtaç oluyor. O yirmi hacatı tam helâl bir tarzda tedarik edecek, yirmiden ancak ikisi olabilir, on sekizi muhtaç hükmünde kalır.

Demek, bu medeniyet-i hâzıra, insanı çok fakir ediyor. O ihtıyaç cıhetınde beşerı zulme, başka haram kazanmaya sevk etmiş. Bîçare avam ve havas tabakasını dalma mubarezeye teşvik etmiş.

Kur'ân'ın kanun-i esasîsi olan vücub-i zekât ve hurmet-i riba vasıtasıyla avamın havassa karşı itaatini ve havassın avama karşı şefkatini temin eden o kudsî kanunu bırakıp burjuvaları zulme, fukaraları isyana sevk etmeye mecbur etmiş. Istırahat-ı beşeriyeyi zırüzeber etti.

1. Yiyin, için, ancak israf etmeyin! (A'raf Suresi, 31.)
2. İnsan için çalıştığından başkası yoktur. (Necm Suresi, 39.)

adet: tane.
avam: halkın alt tabakası, büyük kısmı.
bedevîlik: ilkel tarzda yaşayış, göçebelik.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
binaen: -den dolayı.
burjuva: zenginler sınıfı.
cihetinde: durumunda, yönünden.
cihetiyle: yönüyle.
daima: sürekli.
esas: asıl, temel.
ferman-ı esasî: temel hükum.
fukara: yoksul.
galebe çalmak: üstün gelmek.
Garb medeniyet-i zalime-i hazıra: şimdiki merhametsiz batı medeniyeti.
gayet: son derece.
gayret: çalışma, çabalama.
hacat: ihtıyaç, gerekli şey.
haram: dince yasak şekilde.
havaic-i gayr-i zaruriye: zarurî olmayan ihtıyaçlar.
havas: halkın ilen gelenlen seçkinlen.
helâl tarz: din bakımından günah olmayan şekilde.
hevesat: nefsin hoşuna giden istekler.
hurmet-i riba: faizin yasak oluşu.
hükmünde: durumunda.
hükmüne: durumuna.
ihtıyaç: yoksulluk, muhtaç olma durumu.
iktisat: tutumlu olma, aşırı davranmama, her hususta ölçülü olma.
israf: ihtıyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
istirahat-ı beşeriye: insanlığın huzuru, rahatı.
itaat: boyun eğme, uyma.
izah: açıklama.
kanun-i esasî: ana esaslar, ana kanun.
kudsî: kutsal, yüce.
mecbur: zorunlu.
medenî: uygar, modern.
medeniyet-i hazıra: şimdiki medeniyet.
meyil: istek, arzu.
muhtaç: ihtıyaçlı.
mübareze: kavga, çatışma.
nükte: ince manalı, düşündürücü sözü.
sa'y: çalışma, emek sarf etme.
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî.
sevk etmek: yöneltmek, göndermek.
suistimalât: kötü kullanmalar.
şefkat: severek, merhametle yardım etme.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre.
tedarik etmek: hazırlamak, sağlamak.
tehyiç: heyecanlandırma, coşkunluk verme.
temin etmek: sağlamak.
teşvik etmek: isteklendirmek, gayrete getirmek, tahrik etmek.
tiryakilik: alışkanlık, bağımlılık.
vasıta: bir şeyin gerçekleşmesi için kullanılan şey.
vücub-ı zekât: zekâtın vacip şart oluşu.
zarurî: mecbur, zorunlu.
zırüzeber: darmadağın.
zulüm: haksızlık, adaletsizlik.

İkinci Nükte: Bu medeniyet-i hâzıranın harikaları beşere birer ni'met-i Rabbaniye olmasından, hakikî bir şukur ve menfaat beşerde istimali iktıza ettiği hâlde, şimdi görüyoruz ki, ehemmiyetli bir kısım insanı tembelliğe ve sefahate sevk ve sa'yi ve çalışmayı bırakıp istirahat içinde hevesatı dinlemek meylini verdiği için sa'yin şevkini kırıyor. Ve kanaatsizlik ve iktısatsızlık yolu ile sefahate, israfa, zulme, harama sevk ediyor. Meselâ Risale-i Nur'daki Nur Anahtarı'nın dediği gibi, radyo büyük bir nimet iken, maslahat-ı beşeriyeye sarf edilmek ile bir manevî şükür iktıza ettiği hâlde, beşte dördü hevesata, luzumsuz malâyanı şeylere sarf edildiğinden tembelliği radyo dinlemekle heveslenmeye sevk edip sa'yin şevkini kırıyor. Vazife-i hakikiyesini bırakıyor. Hatta, çok menfaatli olan bir kısım harika vesait, sa'y ve amel ve hakikî maslahat, ihtiyacat-ı beşeriyeye istimal lâzım gelirken – ben kendim gördüm– ondan biri ikisi zarurî ihtiyacata sarf edilmeye mukabil, ondan sekizi keyif, hevesat, tenezzüh, tembelliğe mecbur ediyor. Bu iki cüz'î misale binler misaller var.

Elhâsıl: Medeniyet-i Garbiye-i hâzıra, semavî dinleri tam dinlemediği için, beşeri hem fakir edip ihtiyacatı zıyadeleştirmiş, iktısat ve kanaat esasını bozup israf ve hırs ve tamâı zıyadeleştirmeye, zulüm ve harama yol açmış. Hem beşeri vesait-i sefahate teşvik etmekle, o bîçare beşeri tam tembelliğe atmış. Sa'y ve amelin şevkini kırıyor. Hevesata, sefahate sevk edip ömrünü faydasız zayi ediyor. Hem o muhtaç ve tembelleşmiş beşeri, hasta etmiş

amel: bir insanın dinî emirler ve yasaklara göre yaptığı iş, hareket.
beşer: insan, insanlık âdemoğlu
biçare: çaresiz, zavallı şaşkın
cüz'i: pek az
ehemmiyetli: önemli
elhâsıl: özetle, sözün kısası
esas: usul, kaide
hakikî: gerçek.
haram: dince yasak olan şeyler
haram: İslamiyetçe yasaklanan şeyler
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hevesat: hevesler, nefsin hoşuna giden gelip geçici istekler
heveslenmek: arzu, istek duymak.
hırs: aç gözlülük.
ihtiyacat: ihtiyaçlar, luzumlu olan şeyler
ihtiyacat-ı beşeriye: insanlığın ihtiyacı olan şeyler
iktısat: her hususta ölçülü olma, tutum
iktısatsızlık: tutumlu davranmama
iktıza etmek: lâzım gelmek gerekmek.
israf: gereksiz yere harcama, savurganlık
israf: savurganlık.
İstimal: kullanma
ıstırahat: dinlenme, rahatlama
kanaat: kısmete razı olma, elindekiyle yetinme.
kanaatsızlık: bulunana hakkına razı olmama
keyif: zevk, eğlence.
lazım: gerekli, lüzumlu
luzumsuz: gereksiz.
malayanı: manasız, faydasız, boş
manevî: fikrî, hissî
maslahat: fayda, uygun
maslahat-ı beşeriye: insanlığın faydası
mecbur etmek: zorunda bırakmak.
medeniyet-i garbiye-i hâzıra: şimdiki Batı medeniyeti
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.
menfaat: fayda.
menfaatli: faydalı
mesela: misal olarak.
meyil: arzu, istek.
misal: örnek, numune
muhtaç: ihtiyaçlı
mukabil: karşılık.
nimet: Allah'ın lütuf ve ikramı
nimet-i Rabbaniye: bütün mahlukatı idare ve terbiye eden Allah'ın nimeti
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
ömür: hayat, yaşama süresi
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme, emek sarf etme
sarf edilmek: kullanılmak
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
sevk: gönderme, yönlendirme
sevk etmek: sürüklemek, yönlendirmek.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şükür: nimet ve iyliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tama: hırsla isteme, şiddetle isteme
tenezzüh: gam ve keder gidermek için gezinme
teşvik etmek: heveslendirmek, istek uyandırmak.
vazife-i hakikiye: asıl, gerçek vazife
vesait: vasıtalar
vesait-i sefahat: sefahat, zevk ve eğlence vasıtaları.
zarurî: mecburî, zorunlu
zayi etmek: elden çıkarmak, telef etmek.
ziyade: artma, çoğalma
ziyadeleştirmek: artırmak, fazlaştırmak.
zulüm: haksızlık, adaletsizlik

Suistimal ve israfat ile yüz nevi hastalığın sirayetine, intişarına vesile olmuş. Hem üç şiddetli ihtiyaç ve meyl-i sefahat ve ölümü her vakit hatıra getiren kesretli hastalıklar ve dinsizlik cereyanlarının o medeniyetin içlerine yayılması ile intibaha gelip uyanmış beşerin gözü önünde ölümü idam-ı ebedî suretinde gösterip, her vakit beşeri tehdit ediyor. Bir nevi Cehennem azabı veriyor.

İşte bu dehşetli musîbet-i beşeriyeye karşı Kur'ân-ı Hakîm'in dört yüz milyon talebesinin intıbahıyla ve içinde semavî, kudsî kanun-i esasîleriyle, bin üç yüz sene evvel gösterdiği gibi yine bu dört yüz milyonun kendi kudsî esasî kanunlarıyla beşerin bu üç dehşetli yarasını tedavi etmesini, ve eğer yakında kıyamet kopmazsa, beşerin hem saadet-i hayat-ı dünyeviyesini, hem saadet-i hayat-ı uhreviyesini kazandıracağını; ve ölümü idam-ı ebedîden çıkarıp âlem-i nura bir terhis tezkeresi göstermesini ve ondan çıkan medeniyetin mehasini seyyiatına tam galebe edeceğini, ve şimdiye kadar olduğu gibi, dinin bir kısmını, medeniyetin bir kısmını kazanmak için rüşvet vermek değil, belki medeniyeti ona, o semavî kanunlara bir hizmetkâr, bir yardımcı edeceğini, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın işarat ve rumuzundan anlaşıldığı gibi, rahmet-i İlâhiyeden şimdiki uyanmış beşer bekliyor, yalvarıyor, arıyor.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

[*Emirdağ Lâhikası*, s. 647-652. Yeni Asya Neşriyat, 2008.]

* * *

âlem-i nur: nur âlemi, aydınlık âlemi
azap: ceza.
belki: şüphesiz.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
esasî: temelle ilgili, esasla ilgili
evvel: önce.
galebe etmek: üstün gelmek.
hizmetkar: hizmet eden
idam-ı ebedî: sonsuz yok oluş
ihtiyaç: gereklilik.
intıbah: gafil olmama, göz açıklığı
intıbaha gelmek: olaydan ders almak, ibret almak, uyanmak.
intişar: genelleşme.
israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar
işarat: haber vermeler
kanun-i esasî: ana esaslar, ana kanun
kesretli: çok olan
kıyamet: kâinatın sonu
kudsî: mukaddes, kutlu
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
medeniyet: medenîlik, şehrîlik, uygarlık.
mehasin: güzellikler, iyilikler
meyl-i sefahat: nefsin yasak olan zevk ve eğlenceye olan arzusu, yönelişi
musibet-i beşeriye: insanlara gelen belâ ve musîbetler
nevi: çeşit, tür
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti
rumuz: ince nükteler
rüşvet: bir işin yapılmması verilen alanın hakkı olmayan şey
saadet-i hayat-ı dünyeviye: dünya hayatındaki rahat, huzur
saadet-i hayat-ı uhreviye: ebedî hayattaki mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
seyyiat: fenalıklar, kötülükler
sirayet: yayılma, salgınlık
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
suretinde: şeklinde
talebe: istekliler, öğrenciler
tedavi etmek: iyileştirmek.
tehdit etmek: korku vermek.
terhis tezkeresi: izin belgesi
vakıt: zaman, an
vesile: sebep, fırsat, elverişli hal

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Çok Aziz, Çok Mübarek, Çok Müşfik, Çok Sevgili Üstadımız Hazretleri!

Risale-i Nur'u, himmet ve dualarınızla, dikkat ve tefekkürle okudukça; bu muazzam eser küllıyatının tılsım-ı kâinatın muammasını keşif ve halleden bir keşşaf olduğunu, hâl ve ıstıkbalını bir mürşid-i ekberi ve bir rehber-i azamı olduğunu, yine dua ve himmetinizle idrak ediyoruz.

Evet, Üstadımız Hazretleri! Rısale-i Nur'u okuyan her idrak sahibi anlıyor ki:

Rısale-ı Nur gerek bu asrın, gerekse onumüzdekı asrın beşeriyetini fikir karanlıklarından kurtarıp tenvir ve irşat edecektir.

Rısale-ı Nur yalnız bu vatan ve millet için değil, âlem-i Islâm ve bütün beşeriyetin ihtiyacına cevap verecek bir küllıyat olarak telif edilmiştir. Bugün, tarihte hıç görülmemiş bir fecaat ve felâket içerisinde çırpınan beşeriyet için halâskâr olarak Risale-i Nur'a sarılmaktan ve ne pahasına olursa olsun, Risale-i Nur'un nuranî ve parlak eczalarını elde edip dikkat ve tefekkürle okumaktan başka bir kurtuluş çaresi yoktur. Rısale-i Nur'u okuyan herkes bu hakikati idrak etmiş ve etmektedir. Eğer biz muktedir olsak bu hakıkati kâinata nazır bir mahalle çıkıp bütün kâinata ilân edeceğiz. Fakat, madem ki buna muvaffak olamıyoruz ve madem kı Rısale-ı Nur'un cıhanşümul

1- Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla

alem-i Islâm: Islam alemi, Islâm dunyası
asr: yuzyıl, asır
aziz: muhterem, saygın
beşeriyet: insanlık.
cevap: soruya verilen karşılık, bir yazıya karşılık cevabî yazı
cihanşümul: dunya çapında
dikkat: ehemmiyet ve kıymet verme
ecza: parçalar, kısımlar
eser: basılma kitap
fecaat: yurekler acısı, çok acıklı durum.
felâket: musibet, buyuk dert, bela
hakikat: gerçek
hakikatî: gerçeğe
hal: içinde bulunulan zaman
halâskar: kurtarıcı
halletmek: çozmek.
hazret: yuceltme, ovme maksadıyla kullanılan tabir
himmet: manevî yardım
idrak etmek: akıl erdırmek, anlamak, kavramak.
idrak etmek: anlamak, kavramak.
idrak: anlama, kavrama kabiliyetı
ilan etmek: bildırmek.
irşat etmek: dogru yola yonelmek, gafletten uyandırmak.
ıstıkbal: gelecek, gelecek zaman
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
keşif: açma, meydana çıkarma.
keşşaf: sırları çozen, gızlı manaları ortaya çıkaran
küllıyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
madem kı: degil mı kı
mahalle: yer
millet: coğunlukla aynı topraklar uzerinde yaşayan, aralarında dın, dıl, duygu, ortak tarıh, ulku, gelenek ve gorenek birlığı olan insan topluluğu.
muamma: karışık, manası zor anlaşılır şey
muazzam: ehemmiyetlı, onemlı, muhteşem
muktedir: gucu yeten, ıktıdarlı.
muvaffak: başarılı
mübarek: feyzlı, bereketlı, hayırlı
mürşid-i ekber: en buyuk yol gosterici.
müşfik: şefkatlı, merhametlı
nazır: yonelik, bakan
nuranî: nurlu, mubarek.
paha: deger, karşılık.
rehber-i azam: en buyuk rehber, kılavuz.
tefekkur: mantık kaıdelerine uygun bir şekılde duşunme, fikir gelıştırme
tefekkur: mantık kaıdelerine uygun bir şekılde duşunme, fikir gelıştırme
telif etmek: kitap yazmak, eser ortaya koymak.
tenvir etmek: aydınlatmak.
tılsım-ı kâinat: kâinatın tılsımı, evrenin gizli sırrı
üstat: muallım.

kıymetini bu derece Üstadımızın himmetiyle idrak etmişiz; şu hâlde o nur ve feyz hazinesi, irfan ve kemalât menbaı olan Risale-i Nur'u bir dakikamızı bile boş geçirmeden mütemadî ve devamlı bir şekilde, her gün ve her saat okuyacağız ve bu uğurda geceli gündüzlü çalışacağız, inşaallah. Fakat her an, bütün işlerimizde olduğu gibi, bunda da büyük Üstadımızın dua ve himmetiyle muvaffak olabileceğiz.

Hem şu hakikat zahir ve bâhırdır ki: Bir kimse allâme dahi olsa Rısale-ı Nur'un ve muellifinin talebesidir, Rısale-i Nur'u okumak zaruret ve ihtiyacındadır. Eğer gaflet ederse, kendisini aldatan enanıyetine boyun eğıp Rısale-i Nur külliyatını okumazsa, büyük bir mahrumiyete duçar olur. Fakat bız, idrak ettiğimiz bu muazzam hakıkat karşısında, beşeriyetin halâskârı ve milyarlarca insanların fevkinde olan bir memur-ı Rabbanîye, nasıl mınnettar ve medyun olduğumuzu tarif edemiyoruz. Yine dua ve hımmetinizle idrak etmişız ki: Kur'ân-ı Kerîm'ın bir mu'cize-i maneviyesi olan hanka Risale-i Nur külliyatının bır satınndan ettiğimiz istıfadenin, bir miktar mukabılını dahi ödemeye gücümüz yetişmez. Bunun için ancak Cenab-ı Hakka şöyle yalvarmaya karar verdik:

"Yâ Rab, bızi ebedî haps-ı munferitten kurtarıp bâkî ve sermedî bir âlemin saadetine nail edecek bir hakaik hazinesinin anahtarını Risale-i Nur gibı nazırsız bir eseriyle bahşeden sevgili ve müşfik Üstadımızı zalimlerin ve düşmanların suıkastlarından muhafaza eyle, Kur'ân ve

âlem: dünya.
allâme. ılmi seviyesi çok yuksek olan âlim.
an: en kısa zaman. lâhza. dem.
bâhir: belli. besbelli. açık.
bahşetmek. bagışlamak, vermek.
bâkî: yok olmayan. sürekli ve kalıcı olan.
beşeriyet: insanlık.
Cenab-ı Hak. Allah. dogru gerçek Hakkın ta kendisi olan. şeref ve azamet sahibi yuce Allah.
dahi: bile.
derece: basamak. artma veya yukselme basamağı. mertebe. kademe. değer. mıktar. olçu aletlerinde miktar belirten ışaretlerden her bırı. memurluk. rutbe sırası.
duçar olmak: tutulmuş. uğramış. yakalanmış.
ebedi: sonu olmayan. sürekli.
enanıyet: kendini beğenme. bencillik. egoistlik.
fevkinde: ustünde.
feyz: Allah ın kuluna bagıslادıgı manfet ve dını heyecan.
gaflet etmek. çevresinde olanlan fark edememek.
hakaik: hakıkatler. gerçekler.
hakıkat. gerçek.
halâskar: kurtarıcı.
halde: durumda.
haps-ı münferit. ehl-i dalalet ıçın ölum ve kabir.
harika: olaganüstü.
himmet: manevî yardım.
idrak etmek. akıl erdırmek, anlamak. kavramak.
inşaallah: Allah isterse. Allah dilerse. Allah ın emri olursa. Allah ızın verirse manalarında kullanılan bir dua.
irfan: Allah ı bılme ve tanıma. marifetullah.
istifade: faydalanma.
kemalât: insandakı ahlâk ve huy guzellikleri.
kıymet: deger. onem.
mahrumiyet: dilediğini istediğini elde edememe.
medyun: borçlu. vereceği bulunan.
memur-ı Rabbanîye: her şeyi terbiye eden. nimetlendiren. Rab olan Allah ın memurları.
menba: kaynak.
miktar: kısım. parça.
mınnettar: bır yıllıge karşı minnet duyan.
mu'cize-i maneviye: tesin manevi olan mu'cize.
muazzam: ehemmiyetli. onemli. muhteşem.
muhafaza eylemek. korumak.
mukabıl: karşılık.
muvaffak. basarılı.
muellif: yazan. telif eden.
müşfik. şefkatli.
mutemadî: arkası kesılmeksızin. kesıntısız.
nail etmek. emeline. kavuşturmak. amacına ulaştırmak.
nazırsız: benzersiz.
nur: ilim.
Rab: besleyen. yetıştıren. verdıgı nimetlerle mahlukatı ıslah ve terbiye eden Allah.
saadet: mutluluk. mes ut olma.
sermedî: sürekli. daımı. ölümsüz.
suıkast: kotu kasıt. kotu nıyet. kotu kasıtla ış yapma. tuzak kurma.
talebe: öğrenci.
tarif etmek. bır kavramı kelimelerle ifade etme.
zahir: şüphesiz. kuşkusuz.
zalim: acımasız ve haksız davranan.
zaruret. mecburiyet. zorunluluk.

iman hizmetinde daima muvaffak eyle. Ona sıhhat ve afiyetler, uzun ömürler ihsan eyle" diye dua ediyoruz.

Evet, Ustadımız Hazretleri! Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle okumak nimet-i uzmasına nail olan biz bir kısım üniversite gençliği, bir husnüzan veya bir tahmin ile değil, tahkikî ve tetkikî bir surette sarsılmaz ve sarsılmayacak olan ilmelyakin bir kuvvet-i imaniye ile inanıyoruz ki Zemin yüzünün bu asra kadar görmediği bir vahşet ve dehşetin sebebi olan dinsizlik ve ilhadı, Bediüzzaman, ortadan kaldırmaya inayet-i hâk ile muvaffak olacaktır.

Bizim bu kanaatimiz, safdilâne veya tahminle değildir, ilmî ve delile müstenit bir tahkik iledir. Bunun için, muaniz olan dahi bu hakikati kalben tasdik edecektir.

Dua ve şefkat buyurun, Kur'ân ve iman hizmetinde fedaî olalım. Risale-i Nur'u, bir dakikamızı bile kaybetmeden okuyalım, yazalım, ihlâs-ı tamme muvaffak olalım.

Üniversite Nur Talebeleri namına Abdulmuhsin

[*Asa-yı Mûsa*, s. 415; *Tarihçe-i Hayat*, s. 984; Yeni Asya Neşriyat, 2008.]

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Çok Mübarek Üstadımız Hazretleri!

Evvelâ: Geçenlerde alınan Nur eczalarının hepsi dağıldı; Nurun müştaklan sürur içinde kaldılar. Nurdan kısmeti olanlar birer birer çıkıp ona koşuyorlar. Nur arayan

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

afiyet: esenlik.
asır: yüzyıl, asır
dahi: bile
daima: sürekli, her zaman
dehşet: korkunçluk, urkutuculuk
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey
ecza: parçalar, kısımlar
evvela: önce, öncelikle
fedaî: davası uğruna her şeyini vermeye hazır olan.
hakikat: gerçek.
hazret: saygı, yüceltme maksadıyla kullanılan tabir.
husnüzan: iyi fikir beslemek.
ihlâs-ı tamme: tam ihlas, yaptığı her işinde Allah'ın emrini ve rızasını gözetme, dünyaya veya ahirete ait hiçbir karşılık beklememe.
ihsan: lütuf, bağış, yardım
ilhad: sapıtma, hak yoldan çıkma, dinsizlik.
ilmelyakin: bilgi edinme yoluyla kesin bilis.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
inayet-i hak: Allah'ın yardımı
kalben: samimî olarak.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kısmet: talih, nasip
kuvvet-i imaniye: iman gücü, iman kuvveti
muaniz: muhalefet eden, karşı çıkan
muvaffak: başarmış, başarılı.
muvaffak olmak: Allah'ın yardımına nail olmak, başarmak.
mübarek: beğenilen, sevilen kimse hakkında söylenir.
müstenit: istinat eden, dayanan
muştak: isteyen, arzulu
nail olmak: muradına ermek, amacına ulaşmak.
namına: adına
nimet-i uzma: en büyük nimet, en büyük ihsan, lütuf
Nur Talebesi: Risale-i Nur'ları okuyan, bu hakikatleri yaşamayı ve yaymayı hayatının gayesi bilen Müslüman
nur: gerçeği görmeyi sağlayan manevî aydınlık.
Nur: Risale-i Nur
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
safdilane: safça, boncesine
sıhhat: vücutça sağlamlık, sağlık
surette: şekilde
sürur: sevinç, mutluluk, neşe
şefkat: ana babanın evladına sevgisi gibi yürekten muhabbet besleme
tahkik: araştırma, inceleme
tahkikî: araştırmaya dayanan
tahmin: yaklaşık olarak değerlendirme
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, doğrulamak.
tefekkür: mantık kaidelerine uygun bir şekilde düşünme, fikir geliştirme.
tetkikî: inceleyerek.
vahşet: yabanîlik, vahşîlik.
zemin yüzü: yeryüzü, dünya.

sineler, [1] مَنْ طَلَبَ وَجَدَّ وَجَدَ hakikatince, buluyorlar. Bu sefer Zıya kardeşimizin getirdiği otuz dört adet *Sözler* kapışıldı. *Asa-yı Mûsa*'lar Ankara'ya ve Anadolu'nun muhtelif yerlerine dağılıyor..

Risale-i Nur'un perde arkasındaki parlaklığını görmeyenler dahi ona taraftardırlar. Risale-i Nur'un Medresetüzzehra'sı Anadolu çapında ve âlem-i İslâm ölçüsünde genişleyeceğini; Risale-i Nur'un hakikatının yüksekliğinden ve dikkat ve tefekkürle okuyan mü'minlerin ve ehl-i ilmin arasında vücuda gelen sarsılmaz uhuvvet ve kardeşlikten anlıyoruz. Medresetüzzehra'nın bu muazzam faaliyetleri, zemin yüzünde bahar mevsiminde olan İlâhî ve muazzam neşir gibi sessiz, gürültüsüz, şaşaasız, gösteriş ve mutevazi ve fakat muazzam bir şekilde cereyan etmektedir. Fıtraten acul olan insanoğlu, âlemde hâkim olan kanun-i İlâhîyi düşünmeyerek, her meselenin istediği vakitte hallolmasını istiyor; küçük dairelerdeki vazifelerini atlayıp, büyük dairelere sapıyor.

Tohumları atılmış ve sümbül vaktine gelmiş olan Risale-i Nur'un yetiştirdiği hakikî imanlı zatlar, inşaallah, yakın zamanda âlem-i İslâm'a birer numune-i imtisal olup nur-i hidayeti göstereceklerdir.

Ankara Üniversitesi Nur Talebeleri namına Abdullah

[*Tarihçe-i Hayat*, s. 987, Yeni Asya Neşriyat, 2008]

acul: çok aceleci, sabırsız.
adet: tane.
âlem: cihan.
âlem-i İslam: İslam âlemi, İslam dünyası.
cereyan etmek: yayılmak.
dahi: bile.
dikkat: ehemmiyet ve kıymet verme.
ehl-i ilm: ilim sahipleri, ilimle uğraşanlar.
faaliyet: hareket.
fıtraten: yaratılıştan, yapı olarak.
gayret: çaba.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hakim: hükmedici.
hallolmak: neticelenmek.
İlahi: Allah'a ait.
İnşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
kanun-i İlahi: İlâhî irade, İlâhî kanun.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif etiği fen ilimleriyle dın ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversitenin Risale-i Nur'un hizmet metodu şeklinde tezahürü.
muazzam: ehemmiyetli, önemli, muhteşem.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mü'min: İman eden, inanan, Müslüman.
mutevazi: gösterişsiz.
namına: adına.
neşir: dağıtma, yayma.
numune-i imtisal: misal alınması gereken örnek.
Nur Talebesi: Risale-i Nur'un okuyan, bu hakikatleri yaşamayı ve yaymayı hayatının gayesi bilen Müslüman.
nur-i hidayet: iman yolunu gösteren ışık.
sefer: defa, kere.
sine: gönül, kalb.
şaşaa: gösteriş, debdebe.
tefekkür: mantık kaidelerine uygun bir şekilde düşünme, fikir geliştirme.
uhuvvet: samimi dostluk, bağlılık, sadâkat.
vazife: ödev, iş, görev.
vücuda gelmek: meydana gelen, oluşan.
zat: kişi.
zemin yüzü: yeryüzü, dünya.
zıya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

1. Kim bir şeyi ister ve gayret gösterirse, istediğini elde eder.

Ustadımız 1911 yılında Şam Emeviye Camiinde verdiği hutbe ile âlem-i İslâm'ın içine düştüğü ümit kırıcı durumun tespit, teşhis ve tedavisini son derece harika bir şekilde ortaya koymuştur. Dolayısıyla matbuat lisanıyla da neşri son derece önemli bulunmuş, aynı yıl içinde defaatle Hutbe-i Şamiye, Devau'l-Yeis *adı ile İstanbul'da Ebuzziya Matbaasında yayınlanmıştır. Bilahare bu esere* Teşhisu'l-İllet *adıyla bir zeyil yazılmış, Hicrî 1330'da da (Milâdî 1912) bu zeyle bir zeyil olarak aynı matbaada basılan* Devau'l-Yeis Zeylinin Zeyli *kitapçığı yayınlanmıştır.*

Bu ehemmiyetli risale, daha sonra Milâdî 1920'de (R. 1336 / H. 1338) neşredilen Sünuhat *eserinin sonuna "Bundan yedi sene evvel bir risaleme yazdığım bir zeyildir" başlığı ile derç edilmiştir. Biz de buraya 1920'de neşrolan* Sünuhat'*ın sonundaki metni aldık.*

(Naşirler)

Bundan Yedi Şene Evvel Bir Risaleme Yazdığım Zeyildir

بسم الله الرحمن الرحيم [1]

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى قَالَ: «وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا» وَالصَّلَاةُ عَلٰى مُحَمَّدٍ الَّذِى قَالَ: «مَنْ قَالَ هَلَكَ النَّاسُ هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ اَهْلَكَهُمْ» [2]

[3] اَمَّا بَعْدُ:

Şu zamanın medenî engizisyonu müthiş bir vesile ile, bazı ezhanı telkîh ile, bir kısım nameşru evlâdını vücuda getirip, İslâmiyet'e karşı kinini ve hiss-i intıkamını icra eder. Diyanetsizliğe veya lâubalîliğe veya Hristiyanlığa temayüle veya İslâmiyet'ten şüpheyle soğutmaya bir kapı açmak ister. (HAŞİYE)

İşte o desise şudur:

"Ey Müslüman, bak! Nerede bir Müslim varsa, binnisbe fakir, gafil, bedevîdir. Nerede Hristiyan varsa, bir

HAŞİYE: Şu risalede beni belki ehl-i tefrit zannedeceksiniz. Lâkin, benim karşımda ve zihnen onlara hitap ettiğim adamları görseniz, onların ifratları derecesinde onlara 'bir nispetinde tefritte bulunmuşum, göreceksiniz. [4]

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
2- "Birbirinizi gıybet etmeyin." (Hucurât Sûresi, 12.) buyuran Allah'a hamd olsun. "Kim ki İnsanlar helâk oldu, insanlar helâk oldu derse, o onlardan daha çok helâk olmuştur." buyuran Efendimiz Muhammed'in (ASM) üzerine de salât olsun.
3- Bundan sonra da.
4- Bu haşiye ilk baskı nüshadan alınmıştır.

bedevî: ıptıdaî tarzda yaşayan medeni olmayan.
binnisbe: nispetle, bir derece ye kadar.
desise: hile, oyun, aldatmaca, düzen, entrika, dolap.
diyanetsizlik: dinsizlik.
ehl-i tefrit: aşırı sakınan, aşırıya giden, duran.
engizisyon: Hristiyanlıktan uzaklaşan veya dini esaslara aykırı davranan kimselere cezalandırmak için kurulan Katolik kilisesi mahkemeleri.
evlat: çocuk.
ezhan: zihinler, insanda akıl, fikir, zekâ, hafıza, anlayış, kavrayış, kudretler.
fakir: muhtaç, düşkün, yoksul.
gafil: olanın, bitenin farkında olmayan.
gıybet: birinin arkasından çekiştirme, hoşlanmayacağı şekilde konuşma.
helâk olmak: perişan olmak.
hiss-i intıkam: öç alma hissi, intikam alma duygusu.
hitap: konuşma, söyleme.
icra etmek: bir kararı, bir düşünceyi gerçekleştirmek.
ifrat: aşırı düşkün, aşırıya giden.
kin: gizli düşmanlık.
lâkin: ancak, fakat.
lâubalîlik: dine ve diğer değerlere saygısızlık.
medenî: uygar, modern.
Müslim: İslâm dininden olan Müslüman.
müthiş: dehşetli, korkunç.
nameşru: meşru olmayan.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her bir suret.
risale: kitapçık.
tefrit: ifratın zıddı, aşırılık.
telkîh: aşılamak.
temayül: yönelmek, ilgi duymak.
vesile: bahane, sebep.
vücut: var olma, var oluş, varlık.
zihnen: düşünce olarak.

derece medenî, mütenebbih, ehl-i servettir. Demek.. ilâahir.

Ben de derim ki:

Ey Müslüman! Bın maddî, bırı manevî, Avrupa rüçhanının iki sebebinin şu netice-i müthişiyle, o neticenin tesir-i muharrıbânesine karşı, mevcudiyetimizın hamîsi olan İslâmiyet'ten elini gevşetme, dört el ile sarıl. Yoksa mahvolursun!

Evet, biz aşağıya inıyoruz, onlar yukarıya çıkıyor. Bunun ıki sebebı vardır. Bın maddî, bın manevîdir.

Birinci Sebep: Umum Hristiyanın kilisesi ve maden-i hayatı olan Avrupa'nın vazıyet-i fıtrıyesıdır. Zıra dardır, güzeldir, demir madenidir, girintili çıkıntılıdır, deniz ve enhan bağırsaklarıdır; bârıddır.

Evet, Avrupa küre-i zeminin hums-i öşrü ıken, nev-i beşerin bir rub'unu letafet-ı fıtriyesı ıle kendıne çekmış. Hikmeten sabittir ki, efrad-ı kesîrenin içtımaı, ihtıyacatı ıntaç eder. Gorenek gıbı çok esbap ile tekessur eden hacat, zemının kuvve-i nâbıtesine sığışmaz. İşte şu noktadan ıhtıyaç sanata ve merak ılme ve sıkıntı vesaıt-ı sefahate hocalık edip talıme başlarlar.

Evet, fıkr-ı sanat, meyl-i marifet, kesretten çıkar. Avrupa'nın darlığı ve deniz ve enharî olan vesaıt-i tabıiye-i munakale içınde dolaşması sebebıyle, tearuf ticareti, teavün ıştırak-i mesaıyı intaç ettıklen gıbi, temas dahi telâhuk-ı efkârı, rekabet de müsabakatı tevlit ederler. Ve

Avrupa: Avrupa fikir hayatımızda coğrafi özelliklerden ziyade; din, kültür, medeniyet, v.b. yönlerden belli bir zihniyeti ve fikri temsil eder.
bârid: soğuk.
derece: mertebe, kademe.
efrad-ı kesîre: kalabalık insan topluluğu.
ehl-i servet: servet sahibi, zengin.
enhar: ırmaklar, çaylar, nehirler.
esbap: nedenler, sebepler.
fikr-ı sanat: sanat fikri.
gorenek: nesillerce aktarılan alışkanlıklar.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar, gerekli nesneler, dilekler, istekler.
hami: koruyan, sahip çıkan.
hikmeten: hikmetçe, hikmet bakımından.
hoca: öğretmen, muallim.
hums-i öşür: onda birin beşte bir elide bir.
içtima: toplanması.
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
ihtiyaç: gereklilik, lüzumluluk hali, muhtaç oluş.
ilaahir: sona kadar, sonuna kadar.
ilim: bilme, bilış, bilgi.
intaç etmek: netice vermek.
ıştırak-ı mesai: çalışmada ortaklık, birliktelik.
kesret: fazlalık, ziyadelik.
kilise: Hıristiyanların mabedi. Hıristiyan mezhebi.
kuvve-i nabite: bitkilerde bulunan bitme meyli, filizlenip büyüme kabiliyeti.
küre-i zemin: yeryüzü, yer yuvarlağı, dünya.
letafet-i fıtriye: yaratılıştan olan güzellik, şıntılık.
maddî: maddeye ait, madde ile alakalı, cismani.
maden-i hayat: hayat kaynağı.
mahvolmak: ortadan kalkmak, batmak, bitmek.
manevî: madde dışı olan, manaya ait, ruha ve içe ait olan, fikrî, hissî.
medenî: hayat, tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda.
merak: bir şeyi öğrenmek istemek, çok şiddetli arzu, heves.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
meyl-i marifet: bilme, öğrenme isteği, ilim sahibi olma arzusu.
müsabakat: yarışlar, yarışmalar.
mütenebbih: uyanmış, uyanık.
netice: sonuç.
netice-i müthiş: dehşetli sonuç.
nev-i beşer: insanoğlu, insan soyu, insanlar.
rekabet: aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış.
rub: dörtte bir, çeyrek.
rüçhan: üstünlük, üstün olmak.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sanat: el yatkınlığına ve alışkanlığına dayalı olarak öğrenilen ve yapılan iş, zanaat.
sebep: bir şeyin ortaya çıkmasını gerektiren şey.
talim: bir işi öğrenmek veya alıştırmak.
tearuf: birbirini tanımak, tanışmak.
teavün: yardımlaşmak, birbirine yardım etmek.
tekessur etmek: çoğalmak, kesretli olmak.
telâhuk-i efkâr: fikirlerin birleşerek kuvvetlenmesi.
temas: irtibatlı olmak, dokunmak, değmek.
tesir-i mukarrebine: tahrip edici, yıkıcı etki.
tevlit etmek: doğurtmak, sebep olmak, vücuda getirmek.
ticaret: alım satım, mal alım satımı.
umum: hep, bütün.
vaziyet-i fıtriye: tabiî yapısı.
vesaıt-i sefahat: sefahat, zevk ve eğlence vasıtaları.
vesaıt-ı tabıiye-i munakale: tabiî ulaştırma araçları.
zemin: yer, yeryüzü.
zıra: çünkü.

bütün sanayiinin maderi olan demir madeni, kesret ile içinde bulunduğundan, o demir, medeniyetlerine öyle bir silâh-ı kuvvet vermiştir ki, dünyanın bütün enkaz-ı medeniyetlerini gasp ve garat edip gayet ağır bastı, mizan-ı zeminin muvazenetini bozdu.

Hem de her şeyi geç almak, geç bırakmak şanından olan bürudet-i mutedilâne, sa'ylerine sebat ve metanet verip, medeniyetlerini idame etmiştir. Hem de ilme istınat ile devletlerinin teşekkülü, mütekabil kuvvetlerinin tesadümü, gaddarâne istıbdatlarının iz'acatı, engizisyonâne taassuplannın aksülamel yapan tazyikatı, mütevazi unsurlarının rekabetle müsabakatı, Avrupalılann istidatlannı inkişaf ettirip, mezâyâ ve fikr-i milliyeti uyandırdı.

İkinci Sebep: Nokta-i istinattır. Evet her bir Hristiyan başını kaldırıp, muteselsil ve mütedâhil maksatlann birine el atsa, arkasına bakar ki, istinat edecek, kuvve-i maneviyesine daima imdat edip hayat verecek, gayet kavi bir nokta-i istinat görür. Hatta en ağır ve büyük işlere karşı mübarezeye kendinde kuvvet bulur.

İşte o nokta-i istınat, her taraftan ellenni uzatan dındaşlannın uruk-ı hayatına kuvvet vermeye ve İslâmların en can alacak damarlannı kesmeye, her vakıt amade ve dessas, medenî engizisyon taassubu ile, maddiyyunun dınsizliği ile yoğrulmuş ve medenıyetlennın galebesi ile mest-i gurur olmuş bir müsellâh kitlenın kışlası veya büyük bir kilisesi olan Avrupa'nın medenıyetıdır.

aksülamel: tepki, reaksiyon
amade: hazır, hazırlanmış, emre bekleyen, emre hazır
bürudet-i mutedilane: ılıklık, orta şiddetteki soğuklar
dalma: sürekli, her zaman
dessas: aldatıcı, hileci
dındaş: aynı dinden olanlar
engizisyon: Hristiyanlıktan uzaklaşan veya dını esaslara aykırı davranan kimselen cezalandırmak için kurulan Katolik kilisesi mahkemelen
engizisyonane: kilisenin engizisyon denilen işkenceci mahkemeleri gibi.
enkaz-ı medeniyet: yıkılıp giden eski medeniyetten gende kalanlar
fikr-i milliyet: milliyetçilik.
gaddarane: zalimce, gaddarca, merhametsizce
galebe: galip gelme.
garat etmek. yağmalamak.
gasp: başkasına ait olan bir şeyi zorla ele geçirmek, zaptetmek.
gayet: son derece.
idame ettirmek: devam ettirmek, sürdürmek.
İmdat: yardım
inkişaf etmek: açıga çıkmak, meydana çıkmak, gelişmek.
İslamlar: Müslumanlar
istıbdat: baskı, baskıcı yonetim, uyruklarına hiç bir hak ve özgürlük tanımayan, sınırsız monarşi, despotluk, despotizm
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istinat: dayanma, güvenme, itimat etme
iz'acat: can sıkmalar, rahatsız etmeler
kavi: kuvvetli, güçlü, dayanıklı
kesret: çokluk, bolluk, fazlalık, zıyadelik.
kışla: askerlenn topluca barındığı büyük yapı.
kilise: Hristıyanlanın mabedi. Hristıyanların ibadet ettıgı bına
kuvve-i maneviye: manevi kuvvet.
maddıyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
mader: bir şeyi doğuran bir şeyin çıktıgı yer
maksat: varılmak istenen nokta.
medeni: uygar, modern
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yaradanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış, şehirlilik, uygarlık.
mest-i gurur: gurur sarhoşu
metanet: dayanıklılık, sebat, gayret.
mezâya: meziyetler, üstünlük ve sıfatlan.
mizan-ı zemin: yeryüzünün denge durumu.
muvazenet: dengelenme, denklik, denge
mübareze: dövuşmek, vuruşmak, çatışmak.
müsabakat: yarış, yarışma
müsellah: silahlanmış
mütedahil: birbinne geçen, birbinne geçmiş, karışmış.
mütekabil: karşılıklı
muteselsil: teselsul eden, birbinnin ardından gelen, zincirleme
mütevazı: yan yana, beraber, birlikte olan, birbinne muvazi, paralel olan
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
rekabet: yarış, çekişme
sa'y: ış görme, emek sarf etme
sanayi: ham maddeleri işleyerek mamul madde haline sokmak için uygulanan fiil ve vasıtalann bütünü, endüstri
sebat: kararlı olma, azımlılık
silah-ı kuvvet: güç silâhı.
şan: keyfiyet, durum, mahiyet.
taassup: koru körüne bağlılık, batılda ısrar etmek.
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar, sıkıştırmalar
tesadüm: çarpışma, tokuşma, vuruşma
teşekkül: kurulma, kuruluş.
unsur: bir toplumu meydana getiren zümrelerden her biri
uruk-ı hayat: hayat damarı.

Görülmüyor mu ki, en hürriyetperver maskesini takan I.G. elini uzatıp anyor. Nerede Hristiyan bulsa, hayat veriyor. İşte Habeş, Sudan; işte Tayyar, Artuşî; işte Lübnan, Huran, işte Malsor ve Arnavut, işte Kürd ve Ermeni, Türk ve Rum, ilâahir... .

Elhâsıl: Onları canlandıran emeldir ve bizi olduren yeistir. Meşhurdur ki, biri demiş: "Eğer bir nokta-i istinat bulsam küre-i zeminı yerinden oynatırım." Bu faraziyede acip bir nokta vardır. Demek bu küçücük insan, nokta-i istinat bulsa, küre gibi büyük işleri çevirebilir.

Ey ehl-i İslâm! İşte küre-i zemin gibi ağır ve âlem-i İslâmiyet'e çökmüş olan mesaip ve devahîye karşı nokta-i istinadınız, muhabbet ile ittihadı, marifet ile imtizac-ı efkân, uhuvvet ile teavunu emreden nokta-i İslâmiyet'tir.

Bak, âlem-i İslâm'ın şu büyük dairenin nokta-i uzmasından tut, tâ en küçük dairenin –meselâ medrese talebelerinin– birer ukde-i hayatıyesi vardır. Hey'et-i içtimaiyenin efrat ve revabıtı birbirine istinadı gibi, o ukdeler dahi birbirine merbut, muteselsilen o nokta-i uzmaya müstenittir. Demek bütün o ukde-i hayatıyelerini boğmak değil, belki tenebbüh ve neşvünema vermekle İslâm tenebbüh edip, terakkiye başlayabilir.

Yoksa, bin Avrupa'nın mehasinini mesavımızle ve telâhuk-i efkânnın semeratını bizim bir şahsın semere-i sa'yı ile, insafsızca, aldatıcı cerbeze ile muvazene etmekle, Hristiyanlığın malı olmayan mehasin-i medeniyeti ona mal etmek, İslâmiyet'in düşmanı olan tedennıyı ona

acip: tuhaf, hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
alem-i İslamiyet: İslâm âlemi
belki: hatta
cerbeze: aldatıcı sözlerle kurnazlık
devahı: büyük belalar
efrat: fertler, tek olanlar, birler
ehl-i İslam: İslam toplulugu, Müslümanlar
elhasıl: netice itibarıyla, kısacası
emel: umut, ummak.
faraziye: bir nehce elde etmek için ihtimalli veya gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunmak.
hey'et-i içtimaiye: sosyal topluluk, toplum, içtimai yapı
hürriyetperver: hürriyet taraftarı
ilaahir: sona kadar, sonuna kadar
imtizac-ı efkar: fikirlerin uyuşması, birleşmesi
insafsızca: haksızlık ederek, hakkı düşünmeyerek.
istinat: dayanmak, güvenmek, itimat etmek
ittihat: aynı fikir ve görüşte olmak, fikir birliği etmek.
küre: dünya, yeryüzü
küre-i zemin: yeryüzü, yer yuvarlağı, dünya
marifet: tefekkurle elde edilen bilgi
maske: bir şeyin gerçek hâlini gizleyen unsur.
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
medrese: İslam dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri, iyilikleri
merbut: bağlı, raptedilmiş.
mesaip: felaketler, uğursuzluklar.
mesavi: kötü haller, fenalıklar
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, faraza
meşhur: herkesin bildiği
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
muvazene etmek: karşılaştırmak, denk tutmak
müstenit: istinat eden, dayanan
müteselsilen: sıra ile, birbirı peşi sıra
neşvünema: yayılıp gelişmek, büyüyüp gelişmek.
nokta-i İslamiyet: İslâmiyet bakışı, İslâmiyet hususu
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
nokta-ı uzma: büyük nokta
revabıt: rabıtalar, bağlar, münasebetler, ilgiler
semerat: semereler, meyveler
semere-i sa'y: gayretin meyvesi, çalışma sonucu elde edilen kâr, fayda
şahıs: kişi, kimse, fert, birey
talebe: öğrenciler, tahsil görenler
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
tedenni: alçalma, gerileme.
telahuk-i efkar: fikirlerin birleşerek kuvvetlenmesi.
tenebbüh etmek: gafletten kurtulma, kendine gelme, aklını başına toplama
tenebbüh: gafletten kurtulmak, kendine gelmek, aklını başına toplamak.
terakki: ilerleme, gelişme
uhuvvet: samimî dostluk, dostluk, bağlılık, sadâkat.
ukde: düğüm, bağ.
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü.
yeis: umutsuzluk, umutsızlıkten meydana gelen üzüntü ve karamsarlık

dost göstermek, feleğin ters dönmesine delildir.[1] Avrupa'ya şedit bir meftuniyet ve milletine karşı amık bir nefret hissiyle, kendini Avrupa'nın veled-i nâmeşruu gösterdiği gibi, fikr-i ihtilâl ve meyl-i tahrip ve aldatıcı cerbezenin neticesi olan hicv-i asiyâne, mufteriyâne, namussikenâne ile, kendi firavuniyetini ve zımnen medih ve guruniyetini ve bilmediği hâlde İslâm'a düşmanlığını göstermekle beraber, firavuniyet, enaniyet, gurur hükmü ile, milletine karşı şer'an, aklen, hikmeten mükellef olduğu hiss-i şefkat yerine hiss-i tahkir, meyl-i incizap yerine meyl-i nefret, meyelân-ı muhabbet yerine irade-i istihfaf, temayül-i ihtiram yerine meyelân-ı techil, arzu-i merhamet yerine arzu-i taazzum, seciye-i fedakârı yerine temayül-i infiradı ikame edip, hamiyetsizliğini, asılsızlığını gösterdiğinden, nazar-ı hakikatte öyle bir cani ve menfur olur ki, meselâ birisi, Paris'te sefahat âleminde, bir alûfte madamın kametinde istihsan ettiği bir libası camide muhterem bir hocaya giydirmeye çalışmak gibi bir hareket-i ahmakane ve caniyânede bulunur. *Zira hamiyet ise muhabbet, hürmet, merhametin netice-i zaruriyesidir. Onsuz olmaz ve illâ yalandır, sahtekârlıktır. Nefret, hamiyetin zıddıdır.*

Mutaassıplara hücum eden Avrupa'nın kâselisleri, herbiri yüz mutaassıp kadar meslek-i sakiminde mutaassıptır. Bunlardan birisi Shakespeare methinde ettiği ifratı, şayet bir hoca o ifratı Şeyh Geylânî methinde etse idi, tekfir olunacaktı.

1- İlk baskı nüshada bu cümle dipnot olarak kaydedilmişur.

aklen: akıl yoluyla
alûfte: iffetsiz, namussuz kadın
amık: derin
arzu-i merhamet: merhamet istegi.
arzu-i taazzum: büyüklenme kibirlenme arzusu
cerbeze: aldatıcı sözlerle kurnazlık.
enaniyet: kendini beğenme bencillik, egoistlik.
felek: talih, baht, kader
fikr-i ihtilâl: ihtilâl fikrı
firavuniyet: firavunluk, dinsizlik.
guruniyet: gururlu, kıbırlı olma hâli
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes degerler ile kendi aile ve yakinlarını koruma duygusu ve gayreti
hamiyet: gayret, çalışma
hamiyetsizlik: çaba sarf etmemek gayretsizlik.
hareket-i ahmakane ve caniyâne: acımasız öldürücü ve aptalca bir hareket.
heyhat: yazık, çok yazık.
hicv-i asiyane: ahlaksızca
hikmeten: hikmetçe hikmet bakımından.
hiss-i şefkat: acımak, merhamet etmek duygusu
hiss-i tahkir: hakaret etmek, küçümsemek duygusu
hüküm: karar
ifrat: pek ileri gitme, haddı aşma
ikame etmek: meydana koymak, vücuda getirmek.
illâ: aksi halde, aksi takdirde
irade-i istihfaf: aşağılamak arzusu, aşagı görmek isteği
istihsan etmek: güzel bulmak, beğenmek.
kamet: boy, endam.
kaselis: çanak yalayıcı, dalkavukluk, alçak huylu kimse
libas: elbise, giysi, kıyafet.
madam: kadın.
medih: övmek, methetmek.
meftuniyet: hayranlık, aşırı derecede beğenme
menfur: nefret edilen, iğrenç.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.
meslek-i sakim: yanlış, neticesiz, sağlam olmayan yol.
methetme: övmek.
meyelan-ı muhabbet: sevgi, dostluk eğilimi
meyelan-ı techil: bir kimsenin cahilliğini ortaya çıkarmada istekli olmak.
meyl-i incizap: çekim eğilimi
meyl-i nefret: nefret eğilimi
meyl-i tahrip: tahrip etme, temayülü yıkma arzusu
muhabbet: sevgi, sevme
muhterem: saygı, deger, hürmete layık, aziz, saygın, bey, efendi.
mutaassıp: bir meseleyi müdafaada ifrata varan, koru körüne bir fikre bağlı olan, bağnaz
mufteriyâne: iftira edercesine, iftira ederek, karalarcasına
mükellef: bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
namussikenane: namus duygusunu kırarak, yırtarak.
nazar-ı hakikat: en doğru bakış, hakikat nezdinde
nefret: iğrenme, tiksinme, ikrah.
netice-i zaruriye: zorunlu sonuç.
sahtekârlık: düzenbazlık
seciye-i fedakârı: insandıkları uğruna elindekilen verebilme niteliği
sefahat âlemi: dinen yasak olan eğlence ortamı
şedit: şiddetli, sert
şer'an: şeriat hükümlerine göre, şeriatça
tekfir: birini küfürle suçlama
temayül-i ihtiram: hürmet meyli, hürmete yönelmek.
temayül-i infiradi: kişının kendisini düşünüp yalnız kendisi için yaşama meyli
veled-i nameşru: meşru olmayan çocuk
zımnen: gizli olarak
zira: çünkü

Heyhat! Bunlann neresinde millete muhabbet ve millet için hamiyet?

Esefa! Hey'et-ı içtımaıyeyi faalıyet ve harekete götüren çok ukde-i hayatiyelerden, bizde inkişafa başlayan yalnız fıkr-ı edebiyat, bahusus şaırâne, mufrıtâne, edepşikenâne, hodpesendâne olan fikr-i hiciv ve arzu-i tahkirdır...

(1) وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا te'dıb-i hakıkîye karşı edepsızlıktır ki, birbirine saldınyor. Fakat, millete ve Islâmıyet'e karşı olan tanzat-ı zımnıyelerini o kâselislerin yüzlerine çarpmakla beraber, onlar bırbirine karşı dınsizcesine hiciv ve terzillen ise, kim bilir belki müstahaktırlar düşünüp, deyip geçmek ile iktifa ederiz

Ben zannederım ki, bu milletin perişanıyetine fazla cehaletten ziyade, nur-i kalb ile muterafık olmayan fazla zekâvet-i betra tesir etmiştir Bence en müthiş maraz, asabîliktır Zıra her şeyı haddından geçırmekle aksülamel yaptınr

Ey bırader, âlem-ı Hristıyanın rüçhanına sebebıyet veren ihtıyarlaşmış olan esbaba tekabül edecek, genç, dinç esbap, bızde ınkışafa başlamıştır; başka kitapta tafsıl etmişım

Bir Hikâye

Bundan on sene evvel (2) Tıflıs'e gittım. Şeyh San'an Tepesine çıktım. Dikkatle temaşa ediyordum Bir Rus yanıma geldı.

1 Birbinnızi gıybet etmeyin (Hucurat Suresi 12.)

2. Bu kitabın birinci tab'ından yedi sene geçmıştir Demek on sene evvel yanl Rumı 1326 (Mıladî 1910) senesinde.

aksulamel tepki reaksıyon
alem-ı Hristıyan Hristıyan dünyası
arzu-i tahkir aşağılama isteği.
asabilik sinirlilik öfkeli olmak.
bahusus özellikle bilhassa.
bırader kardeş dost.
cehalet cahıllık, ilmden yoksun olma.
dınsızcesine dını ölçülen dikkate almadan
edepsızlık edepten mahrum oluş.
edepşikenâne edep hayâ perdesini yırtarcasına.
esbap nedenler sebepler vasıtalar
esefa eyvah yazıkl
faalıyet aktıvite etkinlik, canlılık.
fikr-i edebıyat edebıyat fikrı
fikr-ı hıcıv bınlerini sozle taşlama düşuncesi.
gıybet etmek hazırda olmayan bınsının aleyhinde konuşmak, kotulemek, dedikodu yapmak.
had sınır hudut.
heyet-ı içtımaıye sosyal toplulukk, toplum
hıcıv yerme yergi elestırı alay
hodpesendane kendini begenmişcesine
ihtıyarlaşmış eskimiş.
iktifa etmek yetinmek, yeterli bulmak
inkişaf açıga çıkma meydana çıkma gelişme keşfolunma.
inkişaf açıga çıkmak, meydana çıkmak, gelişmek.
kâselis çanak yalayıcı dalkavuk luk alçak huylu kımse
maraz hastalık, zararlı olan şey
Mıladı Hz Isa nın doğumunu baş langıç alan takvım
müfrıtâne aşırı derecede, aşırı olarak.
müstahak hak etmış lâyık.
muterafık beraber bır arada
müthiş dehşet veren, ürküten.
nur-ı kalb kalb nuru kalbı aydınlatan ışık, ıman
perişanıyet perişanlık, acınacak durumda oluş
Rumı Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvımı.
Rus Rus halkından olan
rüçhan üstunluk, üstün olmak.
sebebıyet vermek sebep olmak icap ettırmek, gerektırmek.
şaırane şaırce şaır gibi
tab kitap basma kitap baskısı
tafsıl etmek etraflıca bıldırmek açıklamak.
tanzat-ı zımnıye ortulu dokunmalar
te'dıb-i hakıkı gerçek terbiye ve ıkaz sakındırma
tekabül etmek karşılamak yerini tutmak.
temaşa etmek bakmak, bakıp seyretmek.
terzil rezil etme ıtıbarını düşürme
tesir etkı
ukde-i hayatıye hayat düğumu hayatla ılgılı çozumu geren dert.
zannetmek sanmak, kesin olarak bilmeksizin ihtımalle hükmetmek.
zekavet-ı betra kısır zekâ
zıra çunku
zıyade çok.

Dedi:

"Niye böyle dikkat ediyorsun."

Dedim:

"Medresemin plânını yapıyorum."

Dedi:

"Nerelisin?"

"Bitlisliyim" dedim.

Dedi:

"Bu Tıflis'tir."

Dedim:

"Bitlis, Tıflis; birbirinin kardeşidir."

Dedi:

"Ne demek?"

Dedim:

"Asya'da, âlem-i İslâm'da üç nur, birbiri arkası sıra inkişafa başlıyor, sizde birbiri üstünde üç zulmet inkişafa başlayacaktır. Şu perde-ı müstebidâne yırtılacak, takallüs edecek, ben de gelip burada medresemi yapacağım."

Dedi:

"Heyhat! Şaşarım senin ümidine."

âlem-i İslâm. İslâm alemi, İslam dunyası
dikkat etmek. duşunceyı bır nokta uzerinde toplamak.
heyhat: yazık, çok yazık.
inkişaf: açıga çıkmak meydana çıkmak.
medrese: İslâm dunyasında düzenlı ogretım kuruluşu mektep
medrese: okul mektep üniversite
nur: aydınlık.
perde-i mustebıdane: hurnyetı engelleyen baskıcı tutum.
takallüs etmek: kasılmak, buzuşmek.
ümit: umut, umma
zulmet: karanlık.

Dedim:

"Ben de şaşarım senin aklına. Bu kışın devamına ihtimal verebilir misin? Her kışın bir bahan, her gecenin bir neharı vardır."

Dedi:

"İslâm parça parça olmuş."

Dedim:

"Tahsile gitmişler. İşte Hindistan, İslâm'ın müstait bir veledidir; İngiliz mekteb-i idadîsinde çalışıyor. Mısır, İslâm'ın zeki bir mahdumudur; İngiliz mekteb-i mülkiyesinden ders alıyor. Kafkas ve Türkistan, İslâm'ın ıkı bahadır oğullarıdır; Rus mekteb-i harbiyesinde talim alıyor. İlâahır...

"Yahu, şu asilzade evlât, şahadetnamelerini aldıktan sonra, herbiri bir kıt'a başına geçecek, muhteşem âdil pederleri olan İslâmiyet'in bayrağını, âfak-ı kemalâtta temevvüç ettirmekle, kader-i ezelînin nazarında feleğin inadına, nev-i beşerdeki hikmet-i ezeliyenin sırrını ilân edecektir."

İşte hikâyemin yansı bu kadar.

"Neme lâzım" ve "Nefsî, nefsî!" dediren hâlet-i ruhiyeyi bir temsil ile beyan edeceğim:

adil: adaletli olan.
afak-ı kemalât: mükemmellik ufukları.
asilzade: soylu bir nesilden temiz ve asil olan.
bahadır: cesur, yiğit, kahraman.
beyan etmek: anlatmak, açık söylemek, bildirme, izah.
ders: bir ilim veya sanatı öğretmek maksadıyla verilen düzenli bilgi.
evlat: çocuk, çocuklar.
felek: talih, baht.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum, insanın manevî hâlı, iç durumu.
hikaye: olması mümkün olayları anlatma.
hikmet-i ezeliye: Cenâb-ı Hakkın akıl erdirilemeyen gizli tecelileri.
İhtimal: olabilirlik, gerçekleşebilirlik.
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar.
İlân etmek: meydana çıkarmak, belli etmek, yaymak, duyurmak.
İnadına: rağmen.
kader-i ezeli: her şeyin kaydedildiği ezeli program.
mahdum: oğul, evlat.
mekteb-i harbiye: harb okulu.
mekteb-i idadî: Osmanlılarda şimdiki lise düzeyinde ortaokul.
mekteb-i mülkiye: siyasal bilgiler okulu.
muhteşem: ihtişamlı, görkemli, şanlı.
müstait: akıllı, anlayışlı, zeki, becerikli.
nazarında: nezdinde.
nefsi nefsî: sadece kendini düşünmeyi ve kendisi ile alâkalı olmayı ifade eden bir söz.
nehar: gündüz.
neme lâzım: "beni ilgilendirmez" anlamında bir ifade.
nev-i beşer: insanlık.
peder: baba, ata.
sır: insanın aklının ermediği İlâhî hikmet.
şahadetname: bir okulun bitirildiğine dair verilen resmî belge, diploma.
tahsil: ilim öğrenmek, bilgi edinmek, öğrenim.
talim: askerî eğitim.
temevvüç ettirmek: dalgalandırmak.
temsil: misal getirmek, mesel anlatmak.
velet: çocuk, evlât, oğul.
yahu: hey, baksana, bana bak.
zeki: akıllı.

Felekzede,[HAŞIYE] perişan, fakat asil bir aşiretten bir cesur adam ile tâlî yaver, feleği müsait diğer bir aşiretten bir korkakla bir yerde rast gelirler. Müfahere, münazara başlar.

Evvelki adam başını kaldırır, aşiretinin zelil olduğunu görür, izzet-i nefsine yediremez, başını indirir. Nefsine bakar, bir derece ağır görür. Eyvah, o vakit "Neme lâzım, işte ben, işte ef'alim" gibi şahsiyatla yaralanmış gururu feryada başlar. Veyahut o aşiretten çekilip veya asilsizlik gösterip, başka aşirete intisap eder.

İkinci adam başını kaldırdıkça aşiretinin mefahiri gözünü kamaştırır, hiss-i gururunu kabartır. Nefsine bakar, gevşek görür. İşte o vakit, hiss-i fedakâri, fikr-i milliyet uyanır, "Aşiretime kurban olayım" der.

Eğer bu temsilin remzini anladınsa, şu müsabaka ve mücadele meydanı olan bu cihan-ı ibrette, bir Müslim, meselâ bir Hristiyan veya bir Kürd, bir Rum ile manen hissiyatlan mubareze-i hamiyette mukabele ve muvazene ile tezahür etse, temsilin sırrını göreceksin. Lâkin şu tefavüt, herkesin zannettiği gibi değildir. Belki zahirperestlik ve sathîlik ve galat-ı hisden gelmiştir.

Ey Müslüman, aldanma, başını indirme! Paslanmış bîhemta bir elmas, daima mücellâ cama müreccahtır. Zahiren olan İslâmiyet'in zaafı şu medeniyet-i hâziranın, başka dinin hesabına hizmet etmesidir. Hâlbuki şu

HAŞİYE: Demek[1] الدُّنْيا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وجَنَّةُ الْكافِرِ mecaz değilmiş.[2]

1- Dünya mü'minin zindanı kâfirin cennetidir. (Müslim: Zühd, 1; İbni Mâce: Zühd, 3; Müsned: 2/197, 323, 389, 485.)

2- Bu haşiye ilk baskı nüshadan alınmıştır.

asil: soylu
aşiret: göçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar kabile oymak
bakar: okuz sığır
bihemta: eşsiz, benzersiz, dengi olmayan
cesur: cesaretli, yürekli, yiğit.
cihan-ı ibret: ibret dünyası, ders alınacak dünya.
daima: her vakit, sürekli, her zaman
derece: miktar
efal: fiiller, işler, ameller
elmas: çok kıymetli bir mücevher
felek: talih, kader
felekzede: feleğin zulmüne uğramış, talihsiz
feryat: sızlanma, şikâyet.
fikr-i milliyet: milliyetçilik fikri
galat-ı his: duyuştaki aldanış, his yanılması
gurur: kendini yüksek ve değerli tutma hissi.
halbuki: oysa ki
haşiye: dipnot.
hiss-i fedakari: özveriyle ilgili duygu
hiss-i gurur: kendini üstün görme duygusu
hissiyat: hisler, duygular
intisap etmek: mensup olmak, bağlanmak.
izzet-i nefis: insanın vakar ve haysiyetini korumaya özen gösterme
lakin: ama
manen: mana itibarıyla, manaca
mecaz: sözü asıl anlamından başka anlamda kullanma.
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.
mefahir: iftihar edilecek, övünülecek şeyler, mefharetler.
meydan: alan, yer, ortam
mukabele: karşılık verme, karşılama
muvazene: karşılaştırma, denk tutma
mübareze-i hamiyet: mukaddes değerler için yapılan kavga
mücadele: bir gayeye varmak için gösterilen ferdî veya toplu çaba.
mucella: cilalanmış, cilalı, parlatılmış, parlak.
müfahere: birbirine karşı üstünlük yarışı.
münazara: bir konu üzerinde yapılan tartışma
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan.
müsabaka: yarış, yarışma, birbirini yenmeye çalışmak.
müsait: elverişli, uygun, muvafık.
Müslim: İslam dininden olan, Müslüman
nefis: kendi, şahıs
perişan: acınacak hâlde bulunan, derbeder
rast gelmek: karşılaşmak.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana
sathîlik: yüzeysellik, üstünkörülük.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor yanı
şahsiyet: kişilik, kişi özelliği
tâlî: kısmet, baht.
tefavüt: farklılık.
temsil: misal getirme
tezahür etmek: ortaya çıkmak, meydana çıkmak, belirmek.
vakit: zaman
yaver: yardımcı
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zahiren: görünüşte
zahirperestlik: görünüşe göre değerlendirmek, kıymet vermek.
zannetme: sanma, kesin olarak bilmeksizin ihtimalle hükmetmek.
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağı tutulmuş, aşağılanmış
zindan: hapishane.

medeniyet suretini değiştirmesi zamanı hulûl etmiştir. Suret değişirse, kaziye bilâkis olur. Nasıl şimdiye kadar bidayetinde söylenildiği gibi, nerede Müslüman varsa, Hristiyana nispeten bedevî, medeniyete karşı mustenkif ve soğuk davranır ve kabulünde ıztırap çeker, suret değişse başkalaşır.

كُلُّ اٰتٍ قَرِيبٌ[1] ۞ اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا[2]

Said Nursî (R.A.)

1. Her gelecek yakındır. (İbni Mâce, Mukaddime, 7.)

2. Gerçekten zorlukla beraber bir kolaylık da vardır. (İnşirah Suresi, 6.)

bedevî: iptidaî tarzda yaşayan.
bidayet: başlangıç.
bilâkis: aksine, tersine, tam tersi.
hulûl etmek: etkisi altına almak, etkisini hissettirmek.
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı.
kaziye: hukum, mesele.
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık.
mukaddeme: ilk söz, ön söz, başlangıç, giriş.
mustenkif: istinkâf eden, kabul etmeyen, gen duran, el çeken, çekinser.
nispeten: oranla, nispet olarak, nispetle, kıyaslayarak.
suret: biçim, görünüş, şekil.

Hakikat Çekirdekleri Birinci Cüz'*ün ilk baskısının başında yer alan Üstadımızın yeğeni ve talebesi olan Abdurrahman Nursî'nın ifadelerinden anlaşıldığı üzere,* Nokta *risalesi (H 1337/M 1919'da) Hakikat Çekirdeklerinden önce telif edilmiş ve basılmıştır. Zira Hakikat Çekirdekleri içerisinde* Nokta *risalesinden de alınmış vecizeler bulunmaktadır. Dolayısıyla her ikisi de Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında basılan eserlerin kapaklarında yer alan tarihlerden* Nokta *risalesindeki Hicrî,* Hakikat Çekirdekleri'*ndeki ise Rumî'dir.*

Bu risalenin başındaki "İfade"den anlaşıldığına göre de, Şuaat *risalesi* Nokta'*dan evvel telif edilmiştir. Fakat Şuaat'ın kapağındaki baskı tarihi 1339 (Hicrî) olmakla,* Nokta'*dan sonra (Hicrî 1339) 1920'nin son aylarında basıldığı anlaşılmaktadır. Üstadımız bilâhare bu* Nokta *risalesinin tevhidle ilgili ilk yarısını* Mesnevî-i Nuriye *isimli eserinde derç etmiştir. Bizler de* Nokta'*nın birinci kısmını buradan alarak koyduk. İkinci kısmını ise ilk basılan nüshadan aynen aldık.*

Nokta

مِنْ نُورِ مَعْرِفَةِ اللهِ جَلَّ جَلَالُهُ [1]

Kırk beş sene evvel telif edilmiş bir risalenin bir kısmıdır.

İfade-i Meram

BIR BAHÇEYE girsem iyisini intihap ederim. Koparmasından zahmet çeksem hoşlanırım. Çürüğünü, yetişmemişini görsem, "Huz mâ safâ" derim. Muhataplarımı da öyle arzu ederim.

Derler: "Sözlerin iyi anlaşılmıyor."

Bilirim ki, kâh minare başında, kâh kuyu dibinde konuşuyorum. Neyleyeyim, zuhurat öyle. ŞUAAT ve şu kitapta mütekellim âciz kalbimdir, muhatap asi nefsimdir, müstemi müteharri-i hakikat bir Japondur; temaşa eden bunu düşünmeli. Gayatü'l-gayat olan marifetullahın bir bürhanı olan marifetü'n-nebîyi Şuaat'ta bir nebze beyan ettik. Şu risalede maksud-i bizzat olan tevhidin lâyühad berahininden yalnız dört muazzam bürhanına işaret edeceğiz. Hem, nazar-ı aklîyi hads-i kalbî ile birleştirmek için melâike ve haşrin bir kısım delâtiline ıma ederek, imanın altı rüknünden dördünün birer lem'asını fehm-i kâsırımla göstermek isterim.

1- Marifetullah (Allah Celle Celâluhuyu bilme ve tanıma) nurundan [bir nokta]

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
asi: isyan eden, başkaldıran
berahin: delîller, hüccetler, bürhanlar
beyan: açıklama, bildirme, izah
burhan: delil, ispat, hüccet
delail: delîller, bürhanlar, ispat vasıtaları
evvel: önce
fehm-i kasir: noksan anlayışlı, anlayışsız, anlayışı noksan, kısa kavrayışlı
gayatü'l-gayât: en son gaye, nihaî maksat.
hads-i kalbi: insanın kalbinden geçen ve ona göre doğru olan sezgi
haşr: kıyâmetten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilitip mahşere çıkarması
huz mâ safâ: temiz olanı sağlamını al
ifade-i meram: dilek ve maksadı ifade etme; kitaplara yazılan ön söz
ıma: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
iman: inanç, itikat.
intihap: seçme
kâh: zaman olur, bazen
lâyuhad: hadsız, sınırsız
lem'a: parıltı.
maksud-i bizzat: kendi maksadı, şahsî gaye, şahsî amaç.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
marifetü'n-nebi: peygamberi tanıma, bilme ve anlama.
melaike: melekler
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
müstemi: dinleyen, dinleyici, işiten
müteharri-i hakikat: hakikatleri doğruları ve gerçekleri araştıran
mütekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs
nazar-i akli: aklî, mantıkî bakış
nebze: bir parça, az miktar
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar
telif: eser yazma
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zuhurat: kalbe doğan manalar, birden oluveren şeyler

آمَنْتُ بِاللهِ وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ
وَشَرِّهِ مِنَ اللهِ تَعَالٰى وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ
وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ (1)

Said Nursî

بسم الله الرحمن الرحيم

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى مُحَمَّدٍ
خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ (2)

اَللهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ (3) maksudumuzdur, matlûbumuzdur; gayr-i mütenahî berahininden dört bürhan-ı küllîyi irad ediyoruz.

• **Birinci Bürhan** Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâm'dır. Şu bürhan-ı neyyirimiz, *Şuaat*'ta tenevvür ettiğinden, tenvir-ı muddeamızda münevver bir mir'attır.

• **İkinci Bürhan** kitab-ı kebir ve insan-ı ekber olan kâinattır.

• **Üçüncü Bürhan** Kitab-ı Mu'cizülbeyan, kelâm-ı akdestir.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
berahin: deliller, hücceler, burhanlar
burhan: delil, ispat, hücket.
bürhan-ı küllî: çok büyük ve geniş delil, küllî delil, her şeyde ve umumda bulunan delil
burhan-ı neyyir: parlak ve nurlu burhan, parlak delil
gayr-i mütenahî: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
İnsan-ı ekber: büyük ve en makbul olan insan, kainat.
irad: getirme, söyleme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kelâm-ı akdes: en yüce kelâm, söz, Allah kelâmı, sözü
kitab-ı kebir: büyük kitap, kainat.

1 Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kaderin hayrının ve şerrinin Allah'tan olduğuna inandım. Ölümden sonra dirilmek de gerçektir. Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şahadet ederim.

2. Rahman ve Rahîm olan Allah'a hamd, peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (a.s.m) ve bütün Âl ve Ashabına salât ve selâm olsun.

3 Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilah yoktur. O Hayy'dır, ezelî ve ebedî hayat sahibidir. O Kayyum'dur. (Bakara Sûresi, 255.)

Kitab-ı Mu'cizülbeyan: açıklamaları ile akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan kitap olan Kur'an
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye
matlup: talep edilen, istenilen şey
mir'at: ayine, ayna
münevver: aydınlık, ışıklı, parlak.
tenevvur: nurlanma, parlama, aydınlanma
tenvir-i muddea: iddia edilen aydınlatma

• **Dördüncü Burhan** âlem-i gayp ve şahadetin nokta-i iltisakı ve berzahı, ve iki âlemden birbirine gelen seyyaratın mültekası, vicdan denilen fıtrat-ı zîşuurdur. Evet, *fıtrat ve vicdan akla bir penceredir, tevhidin şuaını neşrederler.*

BİRİNCİ BÜRHAN

Risalet ve İslâmiyet'le mücehhez olan hakikat-ı Muhammediyedir ki, risalet noktasında en muazzam icma ve en vâsi tevatür sırrını ihtiva eden mecmu-i enbiyanın şahadetini tazammun eder. Ve İslâmiyet cihetiyle, vahye istinat eden bütün edyan-ı semaviyenin ruhunu ve tasdiklerini taşıyor. İşte, bütün enbiyanın şahadetiyle ve bütün edyanın tasdikiyle ve bütün mu'cizatının teyidiyle, musaddak olan bütün akvaliyle, vücut ve vahdet-i Sânii beşere gösteriyor. Demek, şu davada ittihat etmiş, bütün efazıl-ı beşer namına o nuru gösteriyor. Acaba, bu kadar tasdiklere mazhar, buyuk, derin, dürbün, safî, keskin, hakaikaşına bir gözün gördüğü hakikat, hakikat olmamak hıç ihtımali var mı?

İKİNCİ BÜRHAN

Kâinat kitabıdır. Evet, şu kitabın bütün hurufu ve bütün noktaları, efraden ve terekküben Zat-ı Zülcelâl'in vücut ve vahdetini, elsine-i mahsusaları kıraat ile (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ 'yi tilâvet ediyorlar. Cemî zerrat-ı kâinat birer birer zat ve sıfât vesaire vücuhla hadsız ımkânat mabeyninde mutereddıt ıken, birdenbıre bır

1- Hiçbir şey yoktur ki, Onu overek Onu tespih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

akval: sozler
âlem: dünya, cihan.
alem-i gayp: gayp âlemi gorunmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dunyalar.
âlem-i şahadet: gozle gorduğumuz, şahıt olduğumuz alem, kainat.
berzah: ıkı şey arasındaki yer
beşer: insan, insanlık.
burhan: delil, ispat, huccet.
cemi: cumle, hep, butun
cihet: yon
dürbün: uzak goren, uzağı gosteren
edyan: dinler
edyan-ı semaviye: semavi dinler, Allah tarafından gonderilmiş olan hak dinler
efazıl-ı beşer: insanlığın en fazıletli, faydalı olanları
efraden: bireyler olarak.
elsine-i mahsusa: tahsis edilen, kendilerine ozgu dıller
enbiya: nebiler, peygamberler
fıtrat: yaratılış, tabiat, mızaç, huy
fıtrat-ı zışuur: bilınçli yaratılış, bilınçli huy, bilınçli mızaç.
hakaıkaşına: gerçekleri bilen, hakıkatlerı tanıyan.
hakikat-ı Muhammediye: Hz. Peygamberin manevi şahsiyeti, İslamiyetin aslı ve esası.
huruf: harfler
icma: fikir birliği etme.
ihtiva: içine alma, kapsama
istinat: dayanma, guvenme
ittihat: birleşme, birlik
mabeyn: ara
mazhar: nail olma, şereflenme
mecmu-i enbiya: peygamberlerin tamamı, butunu
muazzam: cok buyuk, ulu, yuce
mücehhez: teçhiz edilmiş, cihazlandırılmış, donatılmış
mu'cizat: mu cizeler
mülteka: kavuşma, buluşma, bırleşme yerı
musaddak: tasdik edilmiş, dogrulanmış, dogrulugu kabul edilmiş
mutereddıt: tereddut eden, kararsız
neşir: yayma, saçma, serpme
nokta-ı iltisak: birleşme noktası, kavuşma noktası, buluşma noktası
risalet: elçılık, resulluk.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, taniklık.
seyyarat: gezegenler
sıfat: nıtelıkler, sıfatlar
tasdik: bir şeyin veya kimsenin dogruluguna kesin olarak hukmetme
tazammun: ıhtıva etme, içine alma, icinde bulundurma
terekküben: birleşik olarak, hep birlikte
tevatür: icinde yalan ihtımalı bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan buyuk bir topluluga ait haber
tevhid: Allah ın bir olduğuna inanma, birleme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, dogru çıkarma
tilavet: guzel sesle ve anlamını duşunerek okumak.
vahdet: birlik ve teklik.
vahdet-i Sani: her şeyi sanada yaratan Allah ın birlıgi
vahiy: Cenab ı Hakkın dilediği hukumleri, sırları ve hakıkatlen peygamberlere bildirmesi
vâsi: geniş, engin
vicdan: insanın icindeki iyiyi kotuden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevi bir hıs.
vücud-i sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah ın varlıgi
vücuh: cihetler, yonler
vücut: varlık.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah
zerrat-ı kainat: kainat zerrelerı, kainattakı atomlar

ciheti takip, muayyen bir sıfatla ittisaf, mahsus bir keyfiyetle tekeyyüf ederek hayretbahşâ hikemi intaç ettiğinden, Sânin vücub-i vücuduna şahadetle, avalim-i gaybiyenin enmuzeci olan lâtife-i Rabbaniye içinde ilân-ı Sâni eden misbah-ı imanı ışıklandırıyorlar.

Evet, bir nefer, nefsinde ve takımda ve bölükte, taburda ve orduda gibi, her bir zerre de, kendi başıyla zat, sıfat, keyfiyetindeki imkânat cihetiyle Sânii ilân ettiği gibi, tesavir-i mütedâhileye benzeyen mürekkebat-ı müteşabike-i mütesaide-i kâinatın her bir makamında ve her bir nispetinde ve her bir dairesinde, her bir zerre muvazene-i cereyan-ı umumîyi muhafaza ve her nispetinde ve her takımında ayrı ayrı vazifeyi ifa ve hikmeti intaç ettiklerinden, Sânin kasıt ve hikmetini izhar ve vücut ve vahdetinin âyâtını kıraat ettikleri için, Sâni-i Zülcelâl'in berahini zerrattan kat kat ziyade olur. Demek,

اَلطُّرُقُ اِلَى اللهِ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ الْخَلَائِقِ [1]

hakikattır; mübalâğa değil, belki nakıstır.

Sual: Neden aklıyla herkes göremiyor?

Cevap: Kemal-i zuhurundan ve zıddın ademinden.

تَأَمَّلْ سُطُورَ الْكَائِنَاتِ فَاِنَّهَا ۞ مِنَ الْمَلَأِ الْاَعْلٰى اِلَيْكَ رَسَائِلُ [2]

Yani: *"Sahife-i âlemın eb'ad-ı vâsıasında Nakkaş-ı Ezeli'nin yazdığı silsile-i hâdisatın satırlarına hikmet nazarıyla bak ve fikr-ı hakikatle sarıl. Tâ ki, mele-i âlâdan uzanan şu selâsil-i resail, seni âlâyıllıyyin-i tevhide çıkarsın."*

1 Allah'a giden yollar mahlûkatın nefesleri adedincedir.

2 Bir kitaba benzeyen kâinatın satırlarını düşünerek oku! • Çünkü onlar sana mele-i alâdan gelen birer mektuptur.

adem: yokluk.
alayıllıyyin-i tevhid: Allah'ın birliği gerçeğinin en yüce, en yüksek makamı.
avalim-i gayblye: gayp âlemleri, bilinmeyen âlemler.
ayat: işaretler, delîller.
berahin: delîller, hüccetler, burhanlar.
cihet: yön.
eb'ad-ı vâsıa: geniş mesafeler, boyutlar.
enmuzeç: nümune, örnek.
fikr-ı hakikat: doğru düşünce, gerçek fikir.
hayretbahşâ: hayret verici.
hikem: hikmetler.
hikmet: İlâhî gaye, maksat, fayda.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
ilan: yayma, duyurma.
İlân-ı Sâni: her şeyi mükemmel bir sanatla yapan ve yaratan Allah'ı duyurma, ilan etme.
İmkanat: olabilirlikler.
İntaç: netice verme, sonuç verme.
İttisaf: vasıflanma, özellik kazanma.
İzhar: gösterme, açığa vurma.
kasıt: bir işi bile bile isteyerek yapma.
kemal-i zuhur: mükemmel ve berrak görünüm.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
kıraat: okuma.
latife-i Rabbaniye: İlâhî hakikatlerin hissedilmesine ve manevî zevklerin alınmasına yarayan his duygu.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
makam: yer, mevki.
mele-i ala: yüce âlem. Cenab-ı Hakka daha yakın olan büyük meleklerin toplandığı âlem.
misbah-ı iman: imanın kandili, lambası.
muayyen: belirli.
mübalâğa: bir işi, bir şeyi çok büyütme, abartma.
muhafaza: koruma.
mürekkebat-ı müteşabike-i mütesaide-i kâinat: kâinatın yüksek birbirine girmiş karışım ve bileşik varlıkları.
muvazene-i cereyan-ı umumî: kâinatın genel işleyiş ve cereyan edişindeki denge.
nakıs: noksan, eksik.
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zaruna has olarak nakış nakış işleyen ve evveli olmayan Allah.
nazar: bakış, bakış açısı.
nefer: asker, er.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
nispet: oran, ölçü.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
Sahife-i alem: alem sayfası.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sânı-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
selâsil-i resail: küçük kitap veya mecmua dizisi, külliyat.
sıfat: vasıf, nitelik, özellik.
sıfat: sıfatlar.
silsile-i hadısat: olaylar zincirin.
tabur: düzgün sıralar halinde dizilmiş asker birlik.
tekeyyüf: keyiflenme.
tesavir-i mutedahile: iç içe girmiş resimler.
vahdet: birlik ve teklik.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
vücut: varlık.
zat: kendi, asıl, öz.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça, atom.
ziyade: çok, fazla.

Şu kitabın hey'et-i mecmuasında öyle parlak bir nızam var kı, nazzamı güneş gıbı içinde tecelli edıyor. Her kelımesi, her harfı bırer mu'cize-i kudret olan bu kıtab-ı kâınatın telifinde öyle bir i'caz var kı, bütün esbab-ı tabiiye, farzımuhal olarak muktedir bırer faıl-i muhtar olsalar, yıne kemal-ı acz ile o i'caza karşı secde ederek, سُبْحَانَكَ لاَ قُدْرَةَ لَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ[1] diyeceklerdir. Her bir kelımesi bütün kelımatıyla münasebettardır.

Ve her harfi, bahusus zîhayat bır harfi, bütün cümlelere karşı muteveccıh bırer yüzü, nazır bırer gözu var olan bu kitabın öyle bir muzaaf ıştıbak-ı tesanüd-i nazmı vardır kı, bır noktayı yerınde ıcat etmek ıçın bütun kâınatı icat edecek bir kudret-i gayr-i mütenahi lâzımdır. Demek, *sıvrısineğın gozunü halk eden, guneşı dahı o halk etmıştır. Pırenın mıdesını tanzım eden, Manzume-i Şemsiyeyı de o tanzım etmıştır.*

Sünuhat'ın dokuzuncu sayfasında,

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ[2]

ayetinin sırnna müracaat et, yalnız şu kitabın küçük bir kelımesi olan bal arısını gor: Nasıl şehd-ı şehadet o mu'cize-ı kudretın lisanından akıyor! Veyahut şu kitabın bır noktası olan hurdebınî bır huveynat ki, çok defa büyülttükten sonra görünür. Dikkat et, nasıl mu'cıznüma, hayretfeza bir mısal-ı musağğar-ı kâınattır! Sure-ı Yâsın, suret-i lâfz-ı "yâsin"de yazıldığı gıbi, cezaletli, mu'cız bır nokta-ı camıadır. Onu yazan, bütün kâınatı da

1- Seni noksanlıktan tenzih edenz. Bizim hiçbir gucumuz yok. Izzet ve hikmet sahibi Sensin.

2- Sizin yaratılmanız da dırıltılmenız de tek bır kışının yaratılıp dırıltılmesi gıbıdır. (Lokman Suresi 28)

ayet. Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahusus- hususıyetle en çok, hele
cezalet: ahenklı akıcı ve guzel ifade
esbab-ı tabiiye tabî, olağan sebepler
faıl-ı muhtar- istedığını yapan kendı ıradesıyle faalıyette bulunan hakıkı muessir
farz-ı muhal ımkânsızı farz etme olmayacak bır şeyi olacakmış gıbı dusunme
halk: yaratma yoktan var etme
hayretfeza: hayret veren hayreni arttıran
hey et-i mecmua genel yapı şekıl butun bolumler ve bınmler.
hurdebinî gozle gorulmeyecek derecede kuçuk mikroskobık.
huveynat. mıkroplar
ıcat: vucuda getırme, yoktan var etme
i'caz: mu cızelık insanların benzenı yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak.
ıştıbak-ı tesanud-ı nazım olçu ve duzenin dayanışmalı ıç ıçelığı gırıftlığı
kainat. evren yaratılmış olan şeylenn tamamı butun alemler
kelimat: kelımeler sozler
kemal-ı acz. acızın son derecesı tam guçsuzluk, tam acızlık.
kitab-ı kainat. kaınat kıtabı
kudret-i gayr-ı mütenahi bıtmeyen sonu gelmeyen guç, kuvvet.
lisan- dıl
Manzume-i Şemsiye guneş ıle ona baglı olan gezegenler sıstemı Guneş Sıstemı.
mısal-ı musaggar-ı kainat kaınatın kuçülrulmuş orneğı
mu'ciz insanı aynısını veya benzenını yapmaktan âcız bırakan ış
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretının mu cızesı
mu cıznüma mu cizelı mu cıze gosreren
muktedir- ıktıdarlı gucu yeten
münasebettar- ılgılı alâkalı
müracaat. başvurma danışma
müteveccih- bir cıhete donen yonelen
muzaaf kat kat ıkı mıslı
nazır- bır yuzü bır tarafa bakan yonelık
nazzam en iyi duzenleyen en guzel nazmeden en guzel tanzım eden.
nızam duzen tertıp duzgunluk.
nokta-ı camia toplanma noktası her şeyi bir araya getrebilen nokta
secde- baş eğme başı yere koyma
şehd-ı şehadet: "şehadet şerbetı" gıbı tatlı ve yuksek olan bal gıbı ıfadeler
sır gizli hakıkat, bır şeyın dıkkat ve tecrube ıle anlaşılan en ince yanı
Sure-i Yâsin. Yâsin Suresi Kur'ân-ı Kerim'in 36 suresi Mekke de nazıl olmuştur 83 ayettir
suret-i lafz-ı "yasin". "yâsin" kelımesinin resmi forogralın
tanzim- duzenleme tertıpleme
tecelli- belırme bılınme gorunme
telif- eser yazma
zihayat. hayat sahıbı.

o yazmıştır. Eğer insaf ile dikkat etsen, şu küçücük hayvanın ve huveynatın suretı altında olan makine-i dakika-i bedia-ı Ilâhiyenin şuursuz, kör, mecra ve mahrekleri tahdit olunmayan ve imkânatından evleviyet olmayan esbab-ı basıta-i camide-i tabiiyeden husulünü muhal ender muhal göreceksin.

Eğer, her bir zerrede hukema şuuru, etıbba hikmeti, hükkâmın siyaseti bulunduğunu ve her bir zerre de sair zerrat ıle vasıtasız muhabere ettığini ıtıkat edersen, belki nefsini kandınp o muhali de ıtıkat edebilirsin. Hâlbuki, o zîhayat makinede öyle bir mu'cize-ı kudret, öyle bir hanka-ı hikmet vardır ki, ancak bütün kâinatı, butün şuunatını icat eden, tanzim eden bır Sâniin sun'u olabilir; yoksa, kor, az, basit imkân tereddüdüyle ayak atamaz, esbab-ı tabiîden olamaz. Bahusus, o esbab-ı tabiiyenin üssulesası hukmünde olan cüz-i lâyetecezzadaki kuvve-ı cazibe ve kuvve-i dafianın ıçtımalarının hortumu üzerinde, bir muhalıyet damgası var. Fakat, caizdır kı her bır şeyin esası zannettikleri olan cezp, def, hareket, kuva gibı emirler, âdâtullahın kanunlarına birer isim olsun. Lâkin, kanun kaidelikten tabiîliğe ve zihnîlikten haricîliğe ve itibarîden hakîkate ve aletıyetten müessiriyete geçmemek şartıyla kabul ederiz.

Sual: *Ezeliyet-i madde ve harekât-ı zerrattan teşekkül-ı enva gibi umur-i batılaya neden ihtimal veriliyor?*

Cevap: Sırf başka şey ile nefsini ikna etmek sadedinde olduğu ıçın, o umurun esas-ı fasıdesını tebeî bır nazarla

adetullah: Allah ın tabıata koyduğu yaratılışa aıt kanunlar
aletiyet: araç oluş vasıtalık.
bahusus: ozellikle
caiz: mumkun olur olabilir
cezp: kendıne doğru çekme çe kılme
cüz ı layetecezza: bolunmeyen parçalanmayan kısım. bolunme ımkanı olmayan en ufak zerre bolunmez parça
def: kovma uzaklaştırma
esas-ı faside: bozuk, doğru olmayan temel
esbab-ı basıta-i camide-i tabiiye: yaratılmış olan dogal cansız ve basıt sebepler
esbab-ı tabıı: tabıı, olagan sebepler
esbab-ı tabıiye: tabîî, olağan sebepler
etıbba: tabıpler tıp ılmını bılenler doktorlar
evleviyet: oncelik, ustunluk.
ezeliyet-ı madde: maddenın sonradan yaratılmamış olusu
harekat-ı zerrat: zerrelerin atomların hareketleri
harıcı: dışa aıt, dış dunya ıle ılgılı
harıka-i hikmet: her şeyın belırlı bır gaye ve hikmet ile yaratılmasındakı harikalık, muhteşemlik.
hikmet: hakimlik yuksek bılgı kainattakı ve yaratılıştakı gayelen araştırma
hukema: filozoflar
hukkam: hakımler
hukmünde: degerinde yerinde
husul: olma meydana gelme
huveynat: mikroplar
icat: vucuda getırme var etme
içtıma: toplanma
ihtımal: olabılırlık.
ikna: bır fikn düşunceyı aklî delıllerle kabul ettırme ınandırma
imkan: mumkun olma olabilirlik.
imkânat: imkânlar olabılırlıkler
ıtıbarı: gerçek olmayan varsayılan
itikat etme: inanma
kaide: kural esas dustur
kuva: kuvvetler hasler melekeler
kuvve-ı cazibe: çekme kuvveti cezp etme kuvveti çekıcılık.
kuvve-ı dafia: defetme kuvveti savma kuvveti ıtıcılık ıtıcı guç.
mahrek: hareket yolu gıdılen takıp edılen yol.
makine-ı dakika-ı bedia-ı ilâhiyeı: Allah ın eşı ve benzen olmayan mukemmel olçulu makinesi sıstemı duzenı
mecra: kanal.
mu cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu cizesi
müessiriyet: etkıllık etken olus eser sahıplıgı
muhabere: haberleşme
muhal ender muhal: ımkânsızlık ıçınde ımkansızlık
muhal: imkânsız.
muhaliyet: ımkânsızlıkı ımkansız olus
nazar: bakış bakış acısı
nefis: kişinin kendısı ıyılığe de kotuluge de meylı olan duygu
sadet: konuşulan asıl konu
sair: dıger başka otekı
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sun': sanat eseri
suret: bıçım tarz, gorunuş.
şuunat: şuunlar keyfiyetler haller, ışler
şuur: bilinç, ıdrak, anlayış.
şuursuz: ıdraksız bılgısız.
tabıı: tabıatı geregı olan normal alışılmış olağan
tahdit: hudutlandırma sınırlama
tanzim: düzenleme, tertıplemе
tebeî: ıkıncı derecede ıkıncıl
tereddüt: kararsızlık, şuphede kalma
teşekkul-i enva: turlerin cınslerin meydana gelişi
umur: ışler şeyler
umur-i batıla: boş hurafe yanlış ışler şeyler
ussulesas: hakıkı saglam temel
vasıta: aracı
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en kuçuk parça molekul atom
zîhayat: hayat sahıbı
zihnî: zıhınle alâkalı zihne aıt.

derk etmediğinden neş'et ediyor. Eğer nefsini ikna etmek suretinde kasten ve bizzat ona müteveccih olursa, muhaliyetine ve makul olmadığına hükmedecektir. Faraza kabul etse de, tegafül-i ani's-Sâni sebebiyle hâsıl olan ıztırar ile kabul edilebilir. Dalâlet ne kadar aciptir! Zat-ı Zülcelâl'in lâzım-ı zarunîsi olan ezeliyeti ve hassası olan icadı aklına sığıştırmayan, nasıl oluyor ki gayr-i mütenahi zerrata ve âciz şeylere veriyor?

Evet, meşhurdur ki, hilâl-ı iyde bakarlardı. Kımse bır şey gormedi. İhtıyar bır zat yemın ettı: "Hilâli gordum." Hâlbuki gorduğu hilâl, kırpiğinin takavvus etmiş beyaz bır kılı ıdı. Kıl nerede, kamer nerede? Harekât-ı zerrat nerede, sebeb-i teşkil-i enva nerede?

İnsan fıtraten mükerrem olduğundan hakkı anıyor. Bazen batıl elıne gelir, hak zannederek koynunda saklar. Hakıkati kazarken, ıhtıyârsız dalâlet başına duşer, hakikat zannederek başına gıydırır.

Sual: *Nedir şu tabiat, kavanin, kuva kı, onlar ile kendilerini aldatıyorlar?*

Cevap: Tabıat, âlem-i şahadet denılen cesed-i hilkatin anasır ve azasının ef'alini intızam ve rapt altına alan bır şeriat-ı kübra-i İlâhıyedir. İşte şu şerıat-ı fıtrıyedır kı, sünnetullah ve tabıat ıle musemmadır, hılkat-i kâınatta can olan kavanin-i itibarıyesinin mecmu ve muhassalasından ibarettir. Kuva dedıklen şey, her bın şu şenatın bırer hükmudur. Ve kavanin dedıkleri şey, her bıri şu şerıatın bırer meselesıdır. Fakat, o şerıattakı ahkâmın yeknesak ıstımrarına

acip: tuhaf, hayrette bırakan
acız: zayıf, güçsüz, zavallı
ahkam: dinî hükümler, emirler
alem-i şahadet: gözle gorduğumuz, şahıt olduğumuz âlem, kainat.
anasır: unsurlar, esaslar
azaı: organ, uzuv
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
cari: cereyan eden, akan, işleyen
cesed-i hilkat: yaratılış bedeni, vücudu
dalalet: hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma, ıman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak.
derk: anlama, kavrama
ef'al: fıller, ışler
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı bırden ıçıne alıp zamanla sınırlı olmamak.
faraza: farz edelım kı, oyle sayalım kı, soz gelişi
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış ıtıbarıyla
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
harekat-ı zerrat: zerrelerin atomların hareketleri.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hassa: ozellik.
hilal: yay şeklinde gorulen her yeni ay ve her ayın uçuncu gecesine kadar olan ay
hilal-i iyd: bayram hilali, bayram edileceğinin anlaşılmasına sebep olan hilal
hilkat-ı kâinat: kâinatın yaratılışı
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
hüküm: emir, buyruk.
ıztırar: mecburıyet, zorunluluk
ibaret: meydana gelen, oluşan.
icat: vucuda getirme, var etme
ihtiyârsız: irade ve istem dışı
ikna: bir fikri, düşunceyi akli delillerle kabul ettırme, inandırma
intızam: duzenlılık, duzgunluk.
istımrar: surme, surup gıtme, uzayıp gıtme
kamer: ay
kavanin: kanunlar, yasalar
kavanin-i itibariye: itıban kanunlar, gorunmeyen, manevî kanunların tumu
kuva: duygular, hısler
lâzım-ı zaruri: zarurat derecesınde lazım olan.
makul: akla uygun
mecmu: toplam, tum.
muhaliyet: imkânsızlık, imkansız oluş
muhassala: sonuç, toplam, elde edilmiş olanların hepsi
mükerrem: azız, saygıdeger
musemma: ısımlendırılmış
müteveccih: yonelmiş
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kotuluğe de meyli olan duygu
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
rabt: bağlama, bağlanma, ılıştırme.
sebeb-i teşkil-i enva: tur ve cınslen oluşturan sebep, güç, faalıyet
şerıat: kurallar ve kanunlar butunu, anayasa
şerıat-ı fıtrıye: kainatta duzenı ve ahengi saglayan, butun varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı
şerıat-ı kubra-i ilahiye: Cenab-ı Hakka aıt buyuk, genış kanun ve kurallar butunu.
sünnetullah: Allah ın tabıata koyduğu yaratılışa aıt kurallar
suret: bıçım, şekil, tarz
tabıat: gorunen tum yaratıkların tabı olduğu kural ve kanunların tumu
takavvüs: kavısleşme, yay gibi egri olma, yay bıçımine gırme
tegafül-i anı's-Sânı: her şeyi sonsuz bir sanatla yaratan Allah tan gafıet etme. Onu goz ardı etme
yeknesak: tek, duzen, degişmez
Zat-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar

istinaden, vehim, hayal tasallut ederek tazyik edip, şu tabıat-ı hevaiye tevazzu ve tecessüm edip, mevcud-i haricî ve hayalden hakikat suretine girmiştir. Hayali, hakıkat suretinde goren, gösteren, nufusun ıstıdad-ı şuresinden, fail-i muessir tavnnı takmıştır. Hâlbukı, kor, şuursuz tabıat, kat'iyen kalbı ikna edecek ve fikre kendini beğendirecek ve nazar-ı hakikat ona ünsiyet edecek hiçbir mülâyemet ve münasebet yok iken ve mastar olmaya kabiliyeti mefkud iken, sırf nefy-i Sâni farazından çıkan bir ıztırar ile velehresan-ı efkâr olan kudret-i ezeliyenin âsâr-ı bâhiresinin tabıattan sudûru tahayyül edilmiş.

Hâlbuki, *tabiat mısalî bir matbaadır, tâbi' değil, nakıştır, nakkaş değil, kàbildir, fail değil; mistardır, mastar değil, nizamdır, nazım değil, kanundur, kudret değil; şeriat-ı iradiyedir, hakikat-i haricîye değil.* Meselâ, yırmi yaşında bir adam birdenbire dünyaya gelse, hâlî bir yerde muhteşem ve sanayi-i nefisenin âsânyla müzeyyen bır saraya girse, hem farz etse, kat'iyen hançten gelme hiçbir failın esen değil; sonra içindeki eşya-i muntazamaya sebep ararken tanziminin kavanınini camı bır kıtap bulsa, onu ma'kes-ı şuur olduğundan bir fail, bır illet-ı ıztırarî kabul eder. Işte, Sâni-ı Zulcelâl'den tegaful sebebiyle böyle gayr-ı makul, gayr-i mulâyım bir illet-ı ıztırarî olan tabiatla kendilerini aldatmışlar.

Şenat-ı İlâhıye ikıdır: Biri, sıfat-ı kelâmdan gelen bir şerıattır kı, beşerın, ef'al-ı ıhtıyârıyesını tanzım eder.

asar: eserler
âsâr-ı bâhire: apaçık eserler
camı: toplaya kapsayan
ef'al-ı ihtıyarıye: kişinin kendi ıs tegıyle yaptıgı işler kişinin kendi ıhtıyârî fılleri.
eşya-ı muntazama: düzenlenmış tanzım edilmış seyler nesneler
fail-i muessir: etken olan yapıcı etken fıil sahıbı
faraz: kabullenme
farz etme: oyle kabul etme
gayr-i makul: aklın kabul etme dığı akla uymayan
gayr-ı mulayım: uygun olmayan yumuşak olmayan
hakikat-ı haricîye: dışa yansıyan gerçeklik, hayat gıbı dış alemde yer alan varlık.
halî: tenha boş ıssız
ıztırar: mecburıyet, zorunluluk
ikna: bir fikrı düşunceyı kabul ettırme, inandırma
illet-i ıztırarî: kabul edilmesi mec burı gorulen sebep
ıstıdad-ı şure: verımsız ıstıdat çorak yenn kabılıyeti.
istinaden: ıstınat ederek, dayanarak.
kabil: yapılmaya musait olan mumkun olan
kanun: tabıat olaylannın bağlı bulundugu değişmez kaıde
kat'iyen: kesınlıkle
kavanin: kanunlar yasalar
kudret-i ezeliye: ezele aıt kudret, başı sonu olmayan sonsuz ılahi kudret kuvvet.
ma'kes-i şuur: bilınç ve duşunce nın yansıdıgı, gorundugu yer ve vasıta
mastar: kaynak bır şeyın çıktıgı yer
mefkud: yok, kayıp olmayan.
mevcud-ı haricî: dışta varlıgı bulunan bır şey hayalî veya vehmı olmayan maddı vucudu bulunan eşya
mısalî: goruntuden ıbaret, gerçek olmayan
mistar: bir kaynaktan çıkan kalıp oıçek.
muhteşem: haşmetlı yuce
mülayemet: uygunluk.
münasebet: ılgı, ılışkı, münasıplık, uygun olma
müzeyyen: süslenmış suslu
nakış: işleme susleme.
nakkaş: nakış ışı yapan nakış ışleyen kımse
nazar-ı hakikat: gerçek, dogru esas olan bakış en doğru bakış
nazım: düzenleyen tanzım eden duzene koyan
nefy-i Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allahı ınkâr etme.
nızam: duzen duzgunluk.
nüfus: nefisler
sanayi-i nefise: guzel sanat lar bedî sanatlar
Sânı-i Zulcelâl: sonsuz buyuk luk sahıbı ve her şeyı sanatla yaratan Allah
şerıat: kural ve kanun anayasa
şerıat-ı ilâhıye: Allahın koy duğu kanun nızam ve kural lar
şerıat-ı ıradıye: Cenab ı Hakkın ıradesıyle olusan şerıat kanunlar
sıfat-ı kelam: kelam sıfatı Ce nab ı Hakkın kendi zatına mahsus olan konuşma sıfatı
sudur: sadır olma meydana çıkma olma
şuursuz: ıdraksız bılgısız
tâbi: tab eden basan yapan
tabıat: tum varlıkların uydugu kural ve kanunların tümü.
tabıat-ı hevaıye: nefsin arzusuyla ılgılı huy
tahayyul: hayale getirme, hayalınde canlandırma
tanzim: düzenleme, tertıple me
tasallut: son derece rahatsız etme musallat olma.
tazyik: zorlama baskı
tecessüm: cısımleşme cısım halıne gelme
tegaful: gaflet gosterme
tevazzu: ortaya konulma,
ünsiyet: alışkanlık, ulfet dost luk.
vehım: zan suphe yanlış ve esassız duşunce.
velehresan-ı efkar: fikırlenn en şaşkınlık verenı

İkincisi, sıfat-ı iradeden gelen ve evamir-i tekviniye tesmiye edilen şeriat-ı fıtriyedir ki, bütün kâinatta cari olan kavanın-i âdâtullahın muhassalasından ibarettir.

Evvelki şeriat nasıl kavanin-i akliyeden ibarettir; tabiat denilen ikinci şeriat dahi mecmu-i kavanin-i itibariyeden ibarettir, sıfat-ı kudretin hassası olan tesir ve icada malik değillerdir.

Sabıkan, sırr-ı tevhid beyanında demıştik: Her şey, her şeyle bağlıdır. Bir şey, her şeysiz yapılmaz. Bir şeyi halk eden, her şeyi halk etmiştir. Oyle ise, bir şeyi yapan, *Vahid, Ehad, Ferd, Samed* olmak zarurîdir.

Şu ehl-i dalâletin gösterdikleri esbab-ı tabiiye, hem muteaddit, hem birbirinden haben yok, hem kör; ıkı elinde iki kör olan tesadüf-i âmâ ve ittifakıyet-i avranın eline vermiştir. [1] قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

Elhâsıl: İkinci bürhanımız olan kitab-ı kebir-i kâinattaki nazım ve nizam, intizam ve telifindeki i'caz, güneş gibi gösteriyor ki, bir kudret-i gayr-i mütenahi, bir ilm-i lâyetenahâ, bir irade-i ezeliyenin eserleridir.

Sual: *Nazım ve nizam-ı tamme ne ile sabittir?*

Elcevap: Nev-ı beşerin havas ve cevasısı hükmünde olan fünun-i ekvan, istıkra-i tamme ile o nizamı keşfetmişlerdir. Çünkü, her bir nev'e dair bir fen ya teşekkul etmiş veya etmeye kabildir. Her bir fen, külliyet-ı kaide hasebiyle kendi nev'indeki nazım ve intizamı gösteriyor.

1- De ki: "Kitabı indiren Allah'tır." Sonra da onları daldıkları batakta bırak, oyalanadursunlar. (En'âm Suresi, 91.)

bürhan: delil, ispat, hüccet.
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
cevasis: araştırmacı.
Ehad: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olduğu her bir şeyde görülen.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
esbab-ı tabiiye: tabiî, olağan sebepler.
evamır-i tekviniye: yaratma içeren emirler, varlığın yaranılışıyla ilgili işler.
fen: tecrubî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
Ferd: tek ve yekta olan Allah.
fünun-ı ekvan: kâinata ait fenler, ilimler.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hasebiyle: dolayısıyla, yonuyle gereğince.
hassa: bir kimseye has olan özellik, nitelik veya tesir.
havas: bilgin, ilim adamı.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ilm-i lâyetenahâ: sonsuz ilim.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irade-i ezeliye: zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hakkın iradesi.
istıkra-i tamme: tam ve iyice incelemeye tetkik.
ittifakıyet-i avra: şaşı gibi davranan bileşim, birleşim ve karışım olayları.
kabil: olan, olabilir, mümkün, ihtimal dâhilinde.
kavanin-i âdetullah: âdetullah kanunları, kainatta işleyen ilâhî kanunlar, yaratılış kanunları.
kavanin-i akliye: akla, mantığa dayalı kanunlar.
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma.
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük kâinat kitabı.
kudret-i gayr-i mütenahi: sınırsız güç, kuvvet.
külliyet-i kaide: kaidenin, kuralın genel oluşu, umumîliği.
mecmu-i kavanin-i itibariye: gerçek kıymeti olmadığı halde kıymetli kabul edilen ve varlıkları farazî izafî olup, başka şeylere kıyas edilerek varlığı bilinen kanunların toplamı.
muhassala: sonuç, toplam, elde edilmiş olanların hepsi.
nazım ve nizam-ı tamme: tam, hassas düzen ve olçululuk.
nazım: sıra, tertip, düzen.
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: tür, çeşit.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
sabıkan: evvelce, önceden.
Samed: Cenab-ı Hakkın, her şey kendisine muhtaç olduğu halde kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan, manasındaki ismi.
şeriat: kurallar ve kanunlar.
şeriat-ı fıtriye: kainatta düzeni ve ahengi sağlayan, bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kurallarının tamamı.
sıfat-ı irade: irade sıfatı, Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, gösteren hal ve keyfiyet.
sıfat-ı kudret: Allah'ın her şeye gücü yeterli oluş sıfatı.
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliği hususu.
tabiat: görünen tüm yaratıkların tâbi olduğu kural ve kanunların tümü.
tesadüf-i âmâ: kör rastlantı, sadece maddesel yönü olan, mana yönü kör olan tesadüf.
teşekkul: kurulma, oluşma, şekillenme.
tesmiye: isimlendirme.
Vahid: her bir şeyin, zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olduğunu gösterdiği.
zarurî: zorunlu.

Zira, her bir fen kavaid-i külliye desatirinden ibarettir. Demek, şahsın nazarı nizamı ihata etmezse, cevasıs-i fünun vasıtasıyla görür ki, insan-ı ekber, insan-ı asgar gibi muntazamdır. Her bir şey, hikmet üzere vazedilmiştir, faydasız, abes yoktur. Şu (HAŞİYE) bürhanımız, değil yalnız erkânı ve azası, belki bütün hüceyratı, belki bütün zerratı birer lisan-ı zakir-i tevhid olarak büyük bürhanın seda-i bülendine iştirak ederek [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ diye zikrediyorlar.

ÜÇÜNCÜ BÜRHAN

Kur'ân-ı Azîmüşşan'dır. Şu bürhan-ı natıkın sinesine kulağını yapıştırsan, işiteceksin, [2] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ 'yu tekrar ediyor. Hem gayet mükemmel semeratıyla, meyvedar bir ağacın menba-ı hayatı olan cürsume olmazsa veya kökü bozuksa, semere vermez.

Şu bürhanımız dallarında meyve-i hak ve hakikat o kadar çoktur ve o kadar doğrudur ki, şüphe bırakmaz ki, cürsumesinde olan mesele-i tevhid hiç vehim bırakmaz derecede kuvvetli, doğru bir hak ve hakikati tazammun ediyor.

Hem şu bürhanın âlem-i şahadet tarafına tedellî etmiş olan ahkâma dair dalı, bütün sıdk ve hak ve hakikat olduğu gibi, bizzarure âlem-ı gayp tarafına uzanan tevhide

HAŞİYE: Delâletçe sıması bir *hû* lâfzına benzer ki, o *hû*'nun her bir cüz'ü küçük *hû*'lardan, her bir küçük *hû* da küçücük *hû*'lardan teşekkül etmiştir.

1 Allah'tan başka ilâh yoktur.
2 Allah'tan Teâlâ ki, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 255.)

abes: boş, saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş.
ahkâm: emirler, hükümler, buyruklar.
âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
aza: organlar, uzuvlar.
bizzarure: zarûn olarak, ister İstemez, mecburen.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
burhan-ı natık: konuşan delil, Allah'ın varlığını ispat eden Hz. Muhammed (a.s.m.).
cevasıs-i fünun: ilimlerin derinlemesine, etraflıca bildirmesi.
cürsume: öz, asıl, temel.
dair: alâkalı, ilgili.
dalalet: sapkınlık, iman ve hidayet yolundan ayrılış.
desatir: düsturlar, kaideler.
erkân: rükünler, esaslar.
fen: tecrübî ispada meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
gayet: son derece.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, doğru.
haşiye: dipnot.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hû: o.
hüceyrat: hücrecikler.
İbaret: meydana gelen, oluşan.
İhata: kuşatma, içine alma.
İnsan-ı asgar: büyük insan olan kainatın küçültülmüş hâli, yani İnsanın kendisi, küçük insan.
İnsan-ı ekber: kâinat, büyük İnsan.
İştirak: katılma, ortak olma.
kavaid-i külliye: genel kaideler, herkesi ilgilendiren, herkesin uyacağı kaideler.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
lisan-ı zakir-i tevhid: Allah'ın birliğini tekrarlayarak ilan eden dil.
menba-ı hayat: hayatın ana unsuru, hayat kaynağı.
mesele-i tevhid: birlik, tek oluş konusu.
meyvedar: meyveli, yemişli.
meyve-i hak ve hakikat: gerçeklik ve doğruluk meyvesi.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
nazar: bakış.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
seda-i bülent: yüksek ses.
semerat: semereler, meyveler.
semere: meyve, yemiş.
sıdk: doğruluk.
sine: göğüs.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tedellî: aşağıya inme.
teşekkül: meydana gelme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vasıta: aracılık.
vazedilme: konulma.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zerrat: zerreler, atomlar.
zikretmek: anmak, bildirmek.

ve gayba dair gusn-ı azamı (ağaç dalı) yine sabit hakaik ile meyvedardır.

Hem, derince şu bürhan tersim edilse anlaşılır ki, onu gösteren zat, neticesi olan mesele-i tevhıdde o kadar emindir ki, hiçbir şaibe-i tereddüt hıçbir tarafında ihsas edilmiyor. Hem, o neticeyi bütün hakaika esas addederek, müselleme ve zaruriye olduğunu bütün kuvvet-i beyanıyla ve ısranıyla ona gıydinyor ve başka şeyleri ona irca ediyor. Temel taşı gibi o şedit kuvvet, sun'î olamaz. Hem de, üstündeki sikke-ı ı'caz, her ıhbarını tasdik eder, tezkıyeden müstağnı kılar. Âdeta ihbaratı binefsiha sabit umurlardandır.

Evet, şu bürhan-ı münevverin altı ciheti de şeffaftır. Üstünde ı'caz, altında mantık ve delil, sağında aklı istintak, solunda vicdanı istişhat, önünde hedefinde hayır ve saadet, nokta-i istinadı vahy-i mahzdır. Vehmin ne haddi var ki, girebilsin.

Marifet-i Sâni denilen kemalât arşına uzanan miraçlanın usulü dörttür.

• Birincisi: Tasfiye ve işraka müesses olan muhakkikîn-ı sofiyenın minhacıdır.

• İkincisi: *İmkân* ve *hudus*'a mebnı mütekellimîn tarıkıdır.

Bu iki asıl, çendan Kur'ân'dan teşaub etmişlerdir. Lâkin fıkr-i beşer başka surete ifrağ ettiği için, uzunlaşmış ve muşkülleşmiş, evhamdan masun kalmamışşlar.

addetme: sayma, öyle kabul etme
adeta: sanki
arş: gögün en yüksek katı
binefsiha: bizzat, kendisi kendisi ile, kendi kendine
burhan: delil, ispat, hüccet.
bürhan-ı münevver: nurlu ve parlak delil
çendan: gerçi her ne kadar
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fikr-i beşer: insanların fikrı, insanların düşüncesi.
gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka âlemler, manevi âlem
gusn-ı azam: büyük ağaç dalı
hakaik: hakıkatler, gerçekler
hudus: sonradan meydana gelme, yok iken var edilme
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak.
ifrağ: bir halden başka bir hale sokma, çevirme
ihbar: haber verme, bildirme
ıhbarat: ıhbarlar, bildırmeler, haber vermeler
ihsas: hissetirme, sezdirme
ımkan: var olması ya da yok olması noktasında zorunlu olmama
irca: geri çevirme, geri döndürme
istintak: soyletme
istişhat: şahit gösterme, birisinin şahıdlığını isteme.
ışrak: kalbe doğma, sezgi.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmelıkler
kuvvet-i beyan: ifade gücü, anlatım gücü
marifet-i Sâni: eşyayı tam bir hüner ve sanatla vücuda getiren sanatkâr olan Allah'ın bilinmesi, tanınması.
masun: korunmuş, koruma altında olan
mebni: bir şeye dayanan, istinat eden.
mesele-i tevhıd: birlik, tek oluş konusu
mınhaç: meslek, yol, açık geniş yol
miraç: yol, merdiven
müesses: resis edilmiş, kurulu
muhakkıkın-ı sofiye: tasavvufla uğraşarak hakikate ulaşmaya çalışanlar
müselleme: doğrulugu ve gerçekliği herkes tarafından kabul edilen
mustagnı: muhtaç olmayan, ihtiyaç duymayan
mütekellimîn: kelâm âlimleri, kelamcılar
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itmat noktası
saadet: mutluluk.
sabit: ispadanmış
şaibe-i tereddut: kararsızlık lekesi, noksanlıgı
şedit: şıddetlı
sikke-i i'caz: mu cizelik ışaretı, sıkkesi, damgası
sun'i: yapmacık, uydurma, sahte
suret: bıçım, şekil, tarz.
tarık: yol, meslek.
tasdık: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tasfiye: insanın kendisini dünya ve maddeci yaklaşımlardan tasfiyesi, arındırması
tersim: resmini çizme, resmini yapma
teşaub: şubelenme, şubelere ayrılma
tezkıye: temize çıkarma, temizleme, aklama, mükemmelleştirme
umur: işler
usul: metot, metodoloji
vahy-i mahz: vahyin tâ kendisi, sadece ve sadece Allah'a ait vahiy, sırf vahiy
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vıcdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevi bir hıs
zaruriye: zorunlu.

• Üçüncüsü: Şübehatâlûd hükema mesleğidir

• Dördüncüsü ve en birincisi: Belâgat-i Kur'ânıyenin ulvî mertebesini ilân etmekle beraber, cezalet cihetiyle en parlağı ve istikamet cihetiyle en kısası ve vuzuh cihetiyle beşerin umumuna en eşmeli olan mirac-ı Kur'ânîdir.

Hem, o arşa çıkmak için dört vesile vardır: ilham, talim, tasfiye, nazar-ı fikrî.

Tarik-ı Kur'ânî iki nevidir.

• *Birincisi "delil-i inayet ve gayet"tir ki, menafi-i eşyayı tadat eden bütün âyât-ı Kur'âniye bu delili nesç ve şu burhanı tanzim ediyorlar.* Bu delilin zubdesi, kâinatın nizam-ı ekmelinde ittifakı-ı sanat ve inayet-i mesalih ve hikemdir. Bu ise Sânîin kasıt ve hikmetini ispat ve tesadüf vehmini ortadan nefyediyor. Zira, ittifak ihtiyârsız olmaz.

Evet, nizamın şahitleri olan bütün fünun-i ekvan, mevcudatın silsilelerindeki halkalardan asılmış mesalih ve semeratı ve inkılâbat-ı ahvalin katmer ve düğümleri içinde saklanmaz hikem ve fevaidi göstermekle, Sânîin kasıt ve hikmetine kat'î şahadet ediyorlar.

Ezcümle: Fenn-i hayvanat, fenn-i nebatat, iki yüz bini mütecâvız envain büyük peder ve âdemleri hükmünde olan mebdelerinin her birinin hudusuna şahadet ettiği gibi; mevhum ve itibarî olan kavanin, kör ve şuursuz olan esbab-ı tabiiye ise, bu kadar hayretfeza silsileler ve bu silsileleri teşkil eden ve efrat denilen dehşetengiz birer

adem: ilk baba, ata
arş: gögün en yüksek katı
ayât-ı Kur'âniye: Kur'ânın ayetleri
belâgat-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait belâgat. Kur'ân'ın kendine has olan belâgatı
burhan: delil, ispat, hüccet.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade
dehşetengiz: çok dehşet verici, ürkütücü, korkunç.
delil-i inayet ve gayet: her bir şeyin gayesi ve birbirinin ihtiyacını gidermesi, birbirinin yardımına koşması delil, kanıtı
efrat: fertler
envâ: çeşitler, türler, neviler
esbab-ı tabiiye: tabii olagan sebepler
eşmel: en şümullü, en kapsayıcı
ezcümle: bu cümleden olarak
fenn-i hayvanat: hayvanları inceleyen ve onlar hakkında bilgi veren ilim dalı, zoloji
fenn-i nebatat: bitkileri inceleyen ve onlar hakkında bilgi veren ilim dalı, botanik
fevaid: faydalar, menfaatler
fünun-i ekvan: kâinata ait fenler, ilimler
hayretfeza: hayret veren, hayreti arttıran
hikem: hikmetler
hudus: sonradan meydana gelme, yok iken var edilme
hukema: filozoflar
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtiyârsız: irade ve istem dışı
ilham: kalbe doğma, manaların bilgilerin Allah tarafından kalbe verilmesi
inkılâbat-ı ahval: hâllerin, durumların değişimi, dönüşümü
ispat: kanıtlama
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
itibarî: gerçek olmayan, varsayılan.
ittifak: sağlamlık, muhkemlik, mükemmellik
ittifak-ı sanat: sanatın mükemmelliği ve sağlamlığı
kasıt: bile bile, isteyerek yapma
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde mahal bırakmayan
katmer: üst üste katlanmış, kat kat olmuş
kavanin: kanunlar, yasalar
mebde: başlangıç
menafi-i eşya: eşyanın yararları, faydaları
mesalih: maslahatlar, faydalar
meslek: güdüş, tutulan yol, sistem
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
mirac-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın tanıf ettiği yol, Kur'ân'ın izlediği yol
mütecâvız: aşkın, fazla, çok.
nazar-ı fikrî: düşünce ile bakmak, düşünsel bakış, tefekkür
nefyetme: uzaklaştırma
nesç: örme, dokuma
nevi: çeşit, cins, tür
nizam: düzen, tertip, düzgünlük
nizam-ı ekmel: en kusursuz, en mükemmel düzen, sistem, kanun
riayet-i mesalih ve hikem: güzel faydalar, iyilikler, hikmetlere uyulma
şahadet: şahitlik, tanıklık.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semerat: semereler, meyveler
şübehatalûd: şüpheler bulaşmış, şüphelere bulanmış
tadat: sayma
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tarik-ı Kur'âni: Kur'ân'ın gösterdiği yol
tasfiye: kalbi saflaştırma, nefsi şeylerden arıtma.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
teşkil: oluşturma, şekillendirme
ulvî: yüksek, yüce
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vesile: aracı, vasıta
vuzuh: açıklık, apaçık oluş
zubde: bir şeyin özü, seçkin kısmı.

makine-i acibe-i İlâhiyenin icat ve inşasına adem-i kabiliyetleri cihetiyle, her bir fert, her bir nevi müstakilen Sâni-i Hakîm'in dest-i kudretinden çıktıklarını ilân ve izhar ediyorlar.

Kur'ân-ı Kerîm [1] فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُورٍ der Kur'ân'da *delil-i inayet* vücuh-i mümkinenin en mükemmel vechi ile bulunuyor. Kur'ân, kâinatta tefekküre emir verdiği gibi, fevaidi tezkâr ve nimetleri tadat eden âyâtın fevâsıl ve hatimelerinde galiben akla havale ve vicdanla müşaverete sevk etmek için,

[5] فَاعْتَبِرُوا [4] أَفَلَا يَتَدَكَّرُونَ ۞ [3] أَفَلَا يَعْقِلُونَ ۞ [2] أَوَلَا يَعْلَمُونَ ۞

gibi o burhan-ı inayeti ezhanda tespit ediyor.

• *Ikıncı delil-i Kur'ânî, delil-i ihtiradır.*

Hülâsası, mahlûkatın her nev'ine, her ferdine ve o nev'e ve o ferde mürettep olan âsâr-ı mahsusasını müntiç ve istidad-ı kemaline munasip bir vücudun verilmesidir.

Hiçbir nevi müteselsil-i ezelî değildir; *imkân* bırakmaz

İnkılâb-ı hakikat olmaz. Mutavassıt nev'in silsilesi devam etmez. Tahavvül-i esnaf, inkılâb-ı hakaikın gayrisidir.

Madde dedikleri şey, suret-i mutegayyire, hem harekât-ı mütehavvile-i hâdiseden tecerrüt etmediğinden hudusu muhakkaktır.

1- Haydi çevir gözünü. En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Suresi, 3.)
2- Bilmiyorlar mı? (Bakara Suresi, 77.)
3- Hiç düşünmüyorlar mı? (Yâsin Suresi, 68.)
4- Hiç düşünmez misiniz? (Yunus Suresi, 3.)
5- Bundan ibret alın. (Haşr Suresi, 2.)

adem-i kabiliyet: kabiliyetin olmaması, kabiliyetsizlik.
asâr-ı mahsusa: özel kılınmış bir şeye has kılınmış eserler.
ayât: Kur'an ayetleri.
burhan-ı inayet: yardımlaşma delili, kainatta görülen yardım ve imdada koşmaların Cenab-ı Hakkı göstermesi.
cihet: yön.
delil-i ihtira: yaratılış ve icat edilış delili.
delil-i inayet: Allah'ın inayetinin delili, kainattaki eşyanın menfaat ve faydalarını bildiren ayetler, deliller.
delil-i Kur'ânî: Kur'an'ın gösterdiği delil.
dest-i kudret: Allah'ın ezelî gücünün eli.
emir: buyruk.
ezhan: zihinler, insanda akıl, fikir, zeka, hafıza, anlayış, kavrayış, kudretleri.
fevaid: faydalar, menfaatler.
fevasıl: fasılalar.
gayr: başka, diğer.
harekât-ı mütehavvile-i hâdise: sonradan meydana gelen, yeni, değişim hareketleri, olayları.
hatime: son, nihayet.
havale: başkasına bırakma.
hudus: sonradan meydana gelme, yok iken var edilme.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
İmkân: var ve yok olma durumu eşitken bir tercih ile yaratılma, sonradan var edilme.
inkılâb-ı hakaik: hakikatlerin inkılâbı, hakikatlerin değişimi, dönüşümü.
inkılâb-ı hakikat: hakikatin değişimi, gerçeklerin değişimi, dönüşümü.
istidad-ı kemal: olgunluk kabiliyeti, yetenegi.
izhar: ortaya koyma, gösterme.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılanlar.
makine-i acibe-i İlâhiye: Allah'a ait hayret verici makine.
müntiç: netice veren, sonuç veren, meydana getiren.
mürettep: tertip olunmuş, düzülmüş, sıralanmış.
müşavere: istişare etme, bir konuda bilen ve güvenilen kimselerin görüşünü alma, danışma.
müstakilen: kendi başına, bağımsız olarak.
mutavassıt: aracılı, vasıtalı.
müteselsil-i ezelî: başlangıcı olmayan bir dizin, başlangıçsız silsile.
nevi: çeşit, tür, cins.
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
suret-i mütegayyire: değişen suretler, biçimler, görünüşler.
tadat: sayma.
tahavvul-i esnaf: sınıfların değişmesi, türlerin değişmesi, sıralamanın değişmesi.
tecerrüt: soyutlanma, uzak olma.
tefekkür: düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tezkâr: hatırlama, anma, hatıra getirme.
vechi: cihet, yön.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevi bir his.
vücuh-i mümkine: imkân dahilindeki mümkün olabilen yönler, cihetler.

Kuvvet ve suretler, a'raziyetleri cihetiyle envadaki mübayenet-i cevheriyeyi teşkil edemez. A'raz, cevher olamaz. Demek, envaının fasîleleri ve umum a'razının havass-ı mümeyyizeleri bizzarure adem-i sırftan muhteradırlar.

Silsilede tenasul, şerait-i adıye-i itibariyedendir.

Feyâ acaba! Vacibü'l-Vucud'un lâzıme-i zaruriye-i beyyinesi olan ezeliyeti zihinlerine sığıştıramayan, nasıl oluyor da her bir cihetten ezeliyete münafi olan maddenin ezeliyetini zihinlerine sığıştırabilirler? Hem, dest-i tasarruf-ı kudrete karşı mukavemet edemeyen koca kâinat, nasıl oldu da küçücük ve nazik zerratların (öyle dehşetli salâbet bulmuş ki) kudret-i ezeliyenin yed-i idamına karşı dayanıyor. Hem, nasıl oluyor ki kudret-i ezeliyenin hassası olan ıbda ve icadı, hıçbir münasebet-i makule olmadan en âciz ve en bîçare esbaba isnat ediliyor?

İşte, Kur'ân-ı Kerîm, şu dehli halk ve icattan bahseden âyâtı ile ezhanda tanzim ediyor. Müessir-i hakikî yalnız Allah'tır. Tesir-i hakikî esbapta yoktur; esbap, izzet ve azamet-i kudretin perdesidir. Tâ ki, aklın nazar-ı zahirîsinde, Dest-i Kudret umur-i hasise ile mübaşır görünmesin.

Bir şeyde iki cihet var:

• *Biri* mülk –âyinenin mülevven vechi gibi– Ezdat ona vart oluyor. Çirkin olur, şer olur, hakir olur, azîm olur,

a'raziyet: aslında bulunmayıp sonradan meydana gelme.
âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
adem-i sırf: yokluk, yokluğa mahkûm
a'raz: sonradan meydana gelen şey
ayat: Kur'ân ayetleri
ayine: ayna
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü
azîm: büyük.
biçare: çaresiz, zavallı
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen
cevher: esas, maya, öz
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dehli: kanıt.
Dest-i Kudret: Allah'ın ezeli gücünün eli
dest-i tasarruf-ı kudret: Allah'ın kudret eli. Allah'ın bir şeyi dilediği gibi kullanması.
envaı: çeşitler, türler, neviler
esbap: sebepler, vasıtalar
ezdat: zıdlar, zıtlıklar
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp zamanla sınırlı olmamak
ezhan: zihinler
fasile: ana babalar, ebeveynler
feyâ acaba: hayret doğrusu
hakir: aşağı, adî, bayağı
halk: yaratma, yoktan var etme
hassa: bir kimseye has olan özellik, nitelik veya tesir
havass-ı mümeyyize: ayıncı özellikler
ıbda: yoktan eşsiz ve benzersiz yaratma
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
lâzıme-i zaruriye-i beyyine: apaçık zorunlu ve gerekli olan
mübaşır: bir işe başlayan, bir işe girişen
mübayenet-i cevheriye: her cinsin özelliğinin ve yaratılıştaki aslının birbirinden farklı ve ayrı oluşu, yaratılmışlardaki farklılık.
müessir-i hakikî: hakıkı tesir sahibi, gerçek etki edici
muhtera: ıcat edilmiş
mukavemet: bir gücün tesirine karşı koyan güç, direnç.
mulevves: kirli, pıs, karışık, düzensiz.
mülk: dış kısım
munafi: zıt, aykırı
münasebet-ı makule: akla uygun ilişki, akla yatkın bağlantı.
nazar-ı zahirî: zahiri bakış, dış görünüşe ehemmiyet vererek yapma
salâbet: peklik, katılık, sağlamlık.
silsile: zincir
suret: biçim, tarz, görünüş.
şer: kötülük.
şerait-i adiye-i itibariye: varsayılan basit şartlar, gerçekte gerekmediği hâlde, İlâhî âdet gereği ortaya konan ve var olduğu kabul edilen basit, adî şartlar
tanzim: düzenleme, tertipleme
tenasul: üreme, birbirinden doğup üreme, nesil yetiştirerek çoğalma
tesir-i hakikî: gerçek tesir et kı
teşkil: oluşturma, şekillendirme
umur-ı hasise: ufak ve değersiz işler
Vacibü'l-Vucud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah
varit: gelen, ulaşan, erişen
vecih: cihet, yön
yed-i idam: öldürücü el, yok edici güç.
zerrat: zerreler, atomlar

ilâahir; esbap bu cihette vardır. İzhar-ı azamet ve izzet-i kudret öyle ister.

• *İkinci cihet* melekûtiyet cihetidir –âyinenin şeffaf vechi gibi–. Şu cihet, her şeyde güzeldir. Şu cihette esbabın tesiri yoktur. Vahdet öyle ister. Hatta hayat ve ruh ve nur ve vücut, iki vecihleri şeffaf ve güzel olduğundan, mülken ve melekûten vasıtasız Dest-i Kudretten çıkıyorlar.

DÖRDÜNCÜ BÜRHAN

Vicdan-ı beşer denilen fıtrat-ı zîşuurdur. Şu bürhanda Dört Nükteyi nazar-ı dikkate al.

Birincisi: Fıtrat yalan söylemez.

Meselâ, bir çekirdekteki meyelân-ı nümüv der ki: "Sumbulleneceğim, meyve vereceğim." Doğru söyler. Meselâ, yumurtada bir meyelân-ı hayat var, der: "Piliç olacağım." Bîiznillâh olur, doğru söyler. Meselâ, bir avuç su, incimat ile meyelân-ı inbisatı der: "Fazla yer tutacağım." Metin demir onu yalan çıkaramaz; sözünün doğruluğu demirin parçalar.

İşte şu meyelânlar irade-i İlâhiyeden gelen evamir-i tekviniyenin tecellilerindir, cilvelerindir.

İkincisi: Beşerin, havâssu'l-hams-i zahire ve bâtınadan başka, âlem-i gayba karşı açılan pek çok pencereler var, gayr-i meş'ur pek çok hisleri var. Hiss-i sâmia, bâsıra, zaika olduğu gibi, bir hıss-ı sadise-i sadıka olan saika

âlem-i gayb: gayp âlemi; görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
ayine: ayna.
beşer: insan, insanlık.
bîiznillah: Allah'ın izni ile.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
Dest-i Kudret: Allah'ın ezeli gücünün eli.
esbap: sebepler, vasıtalar.
evamir-i tekviniye: yaratma içeren emirler; varlığın yaratılışıyla ilgili işler.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
fıtrat-ı zîşuur: bilinç sahibi olarak yaratılmış olan.
gayr-i meş'ur: bilinmeyen, bilincine varılmayan.
havâssu'l-hams-i bâtına: görünmeyen beş temel duygu; akıl, hayal, hafıza, vehm (zan) ve mütasamfa (kullanma, sahiplenme arzusu).
havâssü'l-hams-i zahire: görünen beş temel duygu: görme, duyma, tatma, koklama ve dokunma.
hiss-i bâsıra: görme hissi, duyusu.
hiss-i sadise-i sadıka: doğru olan altıncı his.
hıss-ı sâmıa: işitme hissi, duyusu.
hıss-ı zaika: tat alma hissi, duyusu.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar.
incimat: donma, buz hâline gelme.
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi. Cenâb-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti.
izhar-ı azamet: büyükleme gösterme; büyüklüğün bilinmesini isteme.
izzet-i kudret: kudretin izzeti, şerefi.
melekûten: içten, dahilen.
melekûtiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan; sebeplerin müdahale edemediği aslî, esasî, iç yüzü.
mesela: örneğin.
metin: sağlam ve dayanıklı.
meyelân: meyletme, bir tarafa eğilme.
meyelân-ı hayat: hayat bulma meyli, hayat arzusu, kabiliyeti.
meyelân-ı inbisat: genişleme meyli, eğilimi.
meyelân-ı nümüv: yenilenme, büyüme, yetişme, gelişme meyli, eğilimi.
mülken: dıştan, hariçten.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saika: sevk eden, sürükleyen, sebep olan.
şeffaf: saydam.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tesir: etki.
vahdet: birlik ve teklik.
vasıta: aracı.
vecih: cihet, yön.
vicdan-ı beşer: insan vicdanı.
vücut: var olma, varlık.

vardır, hem bir hıss-i sabia-i barika olan şaika var. O şevk ve sevk yalan söylemez, yanlış gidemez.

Üçüncüsü: Mevhum bir şey hakîkat-i hariciyeye mebde olamaz. Fıtrat ve vicdanda nokta-i istinat ile nokta-i istımdat ıkı hakıkat-ı zarunyedir. Hılkatın saffeti ve en mükerremi olan ruh-i beşer, o iki nokta olmazsa en süflî, en berbat bır mahlûk olur. Hâlbuki, kâınattaki hikmet ve nizam ve kemal, bu ihtimali reddeder.

Dördüncüsü: Akıl tatîl-i eşgal etse de nazarını ihmal etse, vicdan Sânii unutamaz; kendi nefsini inkâr etse de, Onu görür, Onu duşunur, Ona müteveccihtir. *Hads* –kı, şimşek gibi sür'at-i intikaldir– daima onu tahrik eder. Hadsın muzaafı olan *ılham*, onu daima tenvir eder. *Meyelân*'ın muzaafı olan *arzu* ve onun muzaafı olan *iştiyak* ve onun muzaafı olan *aşk*-ı *Ilâhî*, onu daima marifet-i Zülcelâl'e sevk eder. Şu fıtrattaki *incizap* ve *cezbe*, bir hakıkat-ı cazıbedann cezbıyledir.

Bu nükteleri bıldıkten sonra, şu bürhan-ı enfüsî olan vıcdana müracaat et. Göreceksın kı, kalb bedenin aktârına neşr-i hayat ettiği gibi, kalbdeki ukde-i hayatiye olan marifet-i Sânı'dır ki, istidadat-ı gayr-ı mahdude-i insanıye ile mütenasip olan âmâl ve müyul-ı muteşaibeye neşr-i hayat eder, lezzetı içine atar ve kıymet verir ve bast ve temdit eder.

İşte nokta-i istımdat ve kavga ve müzahemetın meydanı olan dağdağa-i hayata hucum gosteren âlemin binlerce musıbet ve müzahemelere karşı yegâne nokta-i istinat, yine marifet-i Sânı'dır.

aktar: taraflar, her taraf, her yer
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
a'mal: ameller, işler
aşk-ı İlâhî: Allah'ı sevme. Yaratanı sevme
bast: yayma, yayılma, açma, serme, döşeme
burhan-ı enfüsî: insanın içinde ve hayatında görünen bürhan, delil.
cezbe: çekim
cezp: çekme
dağdağa-ı hayat: hayatın telaşı, ıztırabı, sıkıntısı
fıtrat: yaratılış, mizaç, huy.
hads: sezgi, sezış
hakîkat-ı cazibedar: aslı ve esasıyla çekici olan hakikat, cazibeli gerçek
hakîkat-i hariciye: maddi bir bedene sahip varlık, ortaya çıkmış vücut giymiş olan varlık.
hakıkat-i zarurîye: zorunlu gerçek
hılkat: yaratılış
hıss-ı sabıa-ı barıka: parlak olan yedinci his
hucum: saldırma.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine konulma, indirilme
incizap: cezbedilme, kapılma, çekilme
istidadat-ı gayr-i mahdude-i insanîye: insanda var olan sınırsız kabiliyetler
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
mahlûk: yaratık, varlık.
marifet-i Sânî: eşyayı tam bir huner ve sanatla vücuda getiren sanatkâr olan Allah'ı tanıma, bilme ve ona inanma
marifet-i Zülcelâl: büyükluk ve haşmet sahibi olan Allah'ı bilme, tanıma
mebde: kaynak, başlangıç.
mevhum: gerçekte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
meyelân: eğilme, eğilim
mükerrem: ikram olunmuş, saygideğer, hürmete layık.
musibet: felaket, bela
mütenasip: uygun olan, denk.
müteveccih: yönelmiş, yönelen
müyul-i müteşa'ibe: çeşitli şubelen olan meyiller, çeşitli arzular, çeşitli eğilimler
muzaaf: kat kat, iki misli
müzaheme(t): zahmet, sıkıntı
nazar: bakış
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç
neşr-i hayat: hayat yayma, dağıtma
nizam: düzen, tertip, düzgünlük
nokta-ı istımdat: yardım ve medet isteme noktası
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
ruh-ı beşer: insan ruhu
saffet: saflık, halislik, temizlik, paklık
sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sevk: yöneltme, gönderme
süflî: aşağılık, bayağı, adi
sür'at-i intikal: algılama hızı, kavrama çabukluğu
şaika: arzulama
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
tatîl-i eşgal: işe çalışmaya ara verme, meşguliyeti bırakma, grev
temdit: devam ettirme, uzatma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
ukde-i hayatiye: hayat düğümü, yaşama istegi, arzusu
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.
yegâne: biricik, tek, yalnız.

Evet, her şeyi hikmet ve intizam ile işleyen bir Sâni-i Hakîm'e itikat etmezse ve alelamyâ kör tesadüflere havale ederse ve o beliyyata karşı elindeki kudretin adem-i kifayetini düşünse, ister istemez tevahhuş, dehşet, telâş, havftan mürekkep bir hâlet-i cehennemnümun ve ciğer-şikâfa düşecektir. O ise, eşref ve ahsen-i mahlûkat olan ruh-ı insaniyetin her şeyden zıyade perişan olduğunu istilzam eder. O ise, intizam-ı kâmil-i kâinattaki nizam-ı ekmele zıt oluyor. Şu nokta-i istimdat ve nokta-i istinat ile bu derece nizam-ı âlemde hukumfermalık, hakikat-ı nefsülemriyenin hassa-ı münhasırası olduğu için, her vicdanda iki pencere olan şu iki noktadan, Sâni-i Zülcelâl, marifetini kalb-i beşere daima tecelli ettiriyor. Akıl, gözünü kapasa da, vicdanın gözü daima açıktır.

Sâni-i Zülcelâl bu dört bürhan-ı azîmin kat'î şahadetleriyle Vacibu'l-Vücud, Ezelî, Vahıd, Ehad, Ferd, Samed, Alîm, Kadîr, Mürîd, Semî, Basîr, Mütekellim, Hayy, Kayyum olduğu gibi, bütün evsaf-ı celâliye ve cemaliye ile muttasıftır. Zıra mukarrerdir ki, masnudaki feyz-i kemal Sâniin zıll-ı tecellisinden muktebestir.

Demek, kâinatta ne kadar husun, cemal, kemal varsa, umumundan lâyühad derecede yüksek tabakada evsaf-ı cemaliye ve kemaliye ile Sâni-i Zülcelâl muttasıftır. Zıra ihsan servetin, icat vücudun, icap vücubun, tahsin hüsnün, tenvir nurun fer'i ve delili olduğu gibi; bütün kâinattaki bütün kemal ve cemal, Sâni-i Zülcelâl'in kemal ve cemalıne bir zıll-ı zalıldır ve bürhanıdır.

adem-i kifayet. kâfi gelmeme, yetersizlik
ahsen-i mahlukat: yaratıkların en güzeli
alelamya: koru korune sorup soruşturmadan
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
Basır: her şeyi görüp bilen tam, eksiksiz ve kusursuz gören Allah
beliyyat: belâlar, felâketler
burhan, delil: ispat, hucet.
burhan-ı azım: büyük delil
cemal: güzellik
ciğerşikâf: ciğer parçalayan, çok acı veren
Ehad: zatı tek olan Allah
eşref: en şereflı, daha şereflı
evsaf-ı celaliye ve cemaliye: büyükluk ve güzellik vasıfları
evsaf-ı cemaliye ve kemaliye: olgunluk ve güzellik vasıfları
ezeli: öncesiz, başlangıçsız
Ferd: tek ve yekta olan Allah
fer'i: şube, dal
feyz-i kemal: olgunlugun, mükemmelliğin çokluğu
hakikat-ı nefsulemriye: asıl ve esas olandaki gerçek
hâlet-ı cehennemnumun: cehennem gibi çok azap verici hâl
hassa-ı münhasıra: yalnızca birine ait olan özellik
havf: korku, korkma
Hayy: gerçek hayat sahibi Allah
hükumferma: hukum süren
husun: güzellik
intizam-ı kâmil-i kâinat: kâinattaki mükemmel düzen, sistem
istilzam: gerektirme
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kalb-i beşer: insan kalbi
Kayyum: varlığı ve dirilişi her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, daimi her şeye her hususta iktidarı olan Allah
layuhad: sınırsız
marifet: bilme, derin bilgi
masnu: sanatlı yapılmış olan
mukarrer: kararlaştırılmış, karara verilmiş
muktebes: alıntı yapılmış
murekkep: terkip edilmiş, bileşik.
Murit: irade eden, emreden, buyuran Allah
Mütekellim: gerçek söz söyleyen Allah
muttasıf: sıfatlanan
nizam-ı alem: Cenab-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni
nizam-ı ekmel: en kusursuz, en mükemmel düzen, kanun
nokta-ı istimdat: yardım ve medet isteme noktası
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
ruh-ı insaniyet: insanlığın özü, esası, mayası
Samed: Cenab-ı Hakkın her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde Kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan, manasındaki ismi
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
Semî: gizli ve açık her şeyi işiten Cenab-ı Hak.
tahsin: beğenme, güzel bulma
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma
umur: işler
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah
Vahıt: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
vücup: şart oluş, zorunluluk, gereklilik.
zıll-i tecelli: tecelli gölgesi, görüntünün izdüşümü
zıll-i zalıl: koyu gölge

Hem de, Sânı-i Zülcelâl cemî nekaisten münezzehtir. Zira, nevakıs mahıyet-i maddiyatın istidatsızlığından neş'et eder. Zat-ı Zülcelâl maddiyattan mücerrettir, münezzehtir. Hem kâinatın mahiyat–ı mümkinesinden neş'et eden evsaf ve levazımatından mukaddestir.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ جَلَّ جَلَالُهُ سُبْحَانَ مَنِ احْتَفَى لِشِدَّةِ ظُهُورِهِ
سُبْحَانَ مَنِ اسْتَتَرَ لِعَدَمِ ضِدِّهِ سُبْحَانَ مَنِ احْتَجَبَ
بِالْأَسْبَابِ لِعِزَّتِهِ [1]

Sual: Vahdetülvücudu nasıl görüyorsun?

Elcevap: Tevhidde istiğraktır ve nazara sığmayan bir tevhid-i zevkîdir. Esasen, tevhid-i rububıyet ve tevhid-i ulûhiyetten sonra tevhıdde zevken şıddet-i istiğrak, vahdet-i kudret, yanı لَا مُؤَثِّرَ فِي الْكَوْنِ إِلَّا اللهُ [2], sonra vahdet-i idare, sonra vahdetüşşuhut, sonra vahdetülvücut, sonra yalnız bır vücudu, sonra yalnız bir mevcudu görünceye müncer oluyor.

Muhakkikîn-i sofiyenin müteşabihat hükmünde olan şatahatıyla istıdlâl edilmez.

Daıre-ı esbabı yırtıp çıkmayan ve tesırınden kurtulmayan bir ruh, vahdetülvücuttan dem vursa, haddını tecavüz eder. Dem vuranlar, Vacibü'l-Vucud'a o kadar hasr-ı nazar etmişlerdir ki, mümkinattan tecerrüt ederek, yalnız bır vücudu, belkı bır mevcudu görmuşler.

cemi: cümle, hep butun
daire-i esbap: sebepler dairesi, sebep ve kanunların bulunduğu yer olan maddi alem. fıllerin, ışlenn oluşların sebeplere bağlandığı alem
evsaf: nitelikler, ozellikler
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dıkme.
istidat: kabılıyet, yetenek.
istıdlâl: delıl getırmek, bir delıle dayanarak netıce çıkarmak
istıgrak: kulun kalbini dunya ıle ılgılı şeylerden arındıp Allah a baglanması ve nıhayet derecede kendını bılmeyecek şekılde ılahî aşk ve vecd dalgınlıgı ıçınde bulunması
ievazımat: luzumlu maddeler ıhtıyaç maddelerı
mahıyat-ı mümkıne: ımkân dairesinde oluş karakterı, mahıyetı varlık ve yoklugu eşıt olup ancak bır tercih ıle vucut bulanların mahıyetı
mahıyet-i maddıyat: maddeden oluş karakterı, mahıyetı, maddelık ozellıgı.
mücerret: soyutlanmış olan, cısım halınde bulunmayan
muhakkıkın-i sofiye: tasavvufla ugraşan hakıkatı araştıran alımler
mümkınat: yaratılanlar, mumkun olanlar, ımkan dahılındekıler
müncer: varıp sona eren, netıcelenen
münezzeh: arınmış, uzak olan
müteşabıhat: zahırî ıfadesının dışında anlam taşıyan teşbıhlı ıfade.
nazar: bakış, duşunce, fikır
nekaıs: eksıklıkler, noksanlıklar, eksıkler, noksanlar
neş'et: meydana gelme, oluşma.
nevakıs: noksanlar, eksıkler
Sanî-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı ve her şeyı sanatla yaratan Allah
şatahat: kendınden geçmış bır vazıyette soylenen dengesız sozler
şıddet-i istıgrak: ılâhî aşkta ıyıce dalıp kendınden geçış şıddetı
tecerrüt: soyunma, soyutlanma
tevhıd: Allah ın bır olduguna ınanma, bırleme.
tevhıd-i rububıyet: Cenab-ı Hakkın kâınatın terbıye, tedbır ve idaresınde bır olduğunu, yardımcı ve ya ortagının bulunmadıgını kabul etme
tevhıd-i ulûhiyet: Ilâhın bır olusu, Allah ın bır olduğunu kabul etme
tevhıd-i zevkî: tasavvufta doruk noktadakı manevı haz ve lezzetle ulaşılan bırleme, tevhıd
Vacıbu l-Vucud: varlıgı zarurî ve zatı olan varlıgı başkasının varlıgına bagli degil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdet-i idare: yonetımın sevk ve idarenin bırlıgı
vahdet-i kudret: kudret ve gucun bırlıgı
vahdetulvucut: varlıgın bır ve tek olduğu duşuncesi, varlıkların bır bılme duşuncesi, varlıgın tek olduğunu, her şeyın bır olan Allah ın degışık gorunuşlerı olduğu ınancına dayanan tasavvufî goruş
vahdetuşşuhut: kulun her şeyı bır olarak gormesi, gorulen şeylerın tek varlık halınde gorulmesi, ılahı tecellılerın belırmesi anında Allah tan başka bır şeyın gorulmemesı halı
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat Allah
zevken: zevk olarak

1 Onun benzen yoktur. Şânı yucedir. Şıddet-i zuhurundan gizlenen O zatı kusurlardan tenzih edenz. Zıddı olmadıgından gorunmeyen O şanı yuceyı noksanlıklardan tenzih edenz. Izzetınden dolayı sebepler ıle perdelenen O Kudret Sahıbını eksıklıklerden tenzih edenz.

2. Kâınatta Allah tan başka gerçek muessır yoktur

Evet, delil içinde neticeyi görmek, âlemde Sânii müşahede etmek; tarik-ı istiğrakkârâne cihetiyle, cedavil-i ekvanda cereyan-ı tecellıyat-ı İlâhıyeyi ve melekûtıyet-i eşyada sereyan-ı fuyuzatı ve merâyâ-i mevcudatta tecelli-i esma ve sıfâtı, yalnız zevken anlaşılır birer hakîkat iken, dıyk-ı elfaz sebebiyle ulûhiyet-ı sariye ve hayat-ı sariye tabir ettiler. Ehl-i fikır, o hakaik-ı zevkiyeyi nazarın mekayisine sıkıştırdığından, çok evham-ı batılaya menşe oldu.

Maddeperver hükema ve zaifü'l-itıkat ehl-i nazarın vahdetülvücudu ile evliyanın vahdetülvücudu, tamamen birbirinin zıddıdır. Beş cihetten fark vardır.

Birincisi: Muhakkikîn-i sofıye, Vacibü'l-Vücud'a o kadar hasr-ı nazar etmış ve müstağrak olmuş ve ehemmiyet vermişler ki, Onun hesabına kâinatın vücudunu inkâr etmişler. Hükema ve zaifü'l-itikat olanlar, maddeye o kadar hasr-ı nazar etmişler ve müstağrak olmuşlar ki, fehm-i ulûhiyetten uzaklaştılar ve o derece maddeye kıymet verdiler ki, her şeyi maddede görmek, hatta ulûhiyeti onda mezç etmek, hatta kâinat hesabına ulûhıyetten istiğna etmek derecede tarik-ı müteassıfeye gırmişlerdir.

İkincisi: Muhakkikîn-i sofıyenın vahdetülvücudu, vahdetüşşuhudu tazammun eder; ikincilerin vahdetü'l-mevcudu tazammun eder.

Üçüncüsü: Birincilerin mesleği zevkîdir; ikincilerin nazarîdir.

âlem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
cedavil-i ekvan: varlıklar âlemindeki kâinattaki kanallar yollar
cereyan-ı tecellıyat-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın kendini gösteren yansımaların birbirı ardına akıp gitmesi
cihet: yon
delil: bir davayı ispata yarayan şey burhan
dıyk-ı elfaz: sozlerin yetersızlıgı kelimelerin ifadede yetersız kalması ifade zorlugu
ehemmıyet: onem kıymet
ehl-i fikir: fikır ehli dusunmeye onem verenler amel ve ıbadetten zıyade ilm ve fikre ağırlık verenler dusunurler
ehl-i nazar: gozlu tabaka denılen gordugu ile dusunebılen ve hareket edebılenler
esma: adlar ısımler
evham-ı batıla: saçma sapan kuruntular boş yanlış kanaatler
evlıya: velıler Allah dostları
fehm-i ulûhiyet: ulûhıyet anlayışı
hakaik-ı zevkiye: manevî haz ve lezzet anının dogrulan gerçekleri
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dıkme
hukema: filozoflar
İnkar: reddetme, inanmama kabul ve tasdik etmeme
istıgna: ihtiyaçsızlık gerek duymazlık.
maddeperver: maddeye duşkun maddeye tapan.
mekayıs: olçuler kıyaslamalar
melekutiyet-ı eşya: nesnelerin varlıklarının ıç yuzu esası mahıyeti.
menşe: esas kaynak.
merâyâ-i mevcudat: varlıklar aynaları yansıtan ayna gorevi yapan varlıklar
meslek: gıdış tutulan yol sistem
mezç: katma karıştırma
muhakkikin-i sofiye: tasavvufla ugraşan hakıkatı araştıran alımler
muşahede: ilahi guzellıkleri ve sırları gorme seyretme
mustagrak: kendinden geçmiş
nazar: bakış dusunce fikır
nazari: uygulanmamış, uygulamaya dayalı olmayan yalnız goruş halinde bulunan teorik
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sereyan-ı fuyuzat: feyız ve berekettenn surattle birbirini takı etmesi
sıfât: vasıflar nıtelıkler sıfatlar
tabir: ifade
tarik-ı istiğrakkârâne: ilâhî aşk sebebiyle kendinden geçerek dunya ve âlemı unutup reddedercesine davranmayı ongoren yol
tarik-ı muteassife: Hak tan sapmış yol
tazammun: ıhtıva etme ıçine alma ıçinde bulundurma
tecelli: belırme bılınme gorunme
ulûhiyet: ilâhlık Allahlık.
uluhiyet-i sariye ve hayat-ı sariye: ilâhi sıfatların ve Allah ın hayatının dırılıgının varlıklara sırayet etmesi bulaşması anlamında vahdetulvucut ehlınce kullanılan tasavvufi tabirler
Vacibu'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan varlıgı başkasının varlıgına baglı degil kendinden olup ezelî ve ebedı olan Allah
vahdetu'l mevcut: madde tektır yanı her şey madde demektir
vahdetülvücut: vucudun bırlıgı varlıgın bır ve tek olduğu dusuncesi varlıkları bır bılme dusuncesi varlıgın tek olduğunu her şeyın bır olan Allah ın degışık gorunuşleri olduğuna inanma
vahdetüşşuhut: kulun her şeyi bır olarak gormesi gorulen şeylerin tek varlık halinde gorulmesi ilahi tecellılerin belırmesi anında Allah tan başka bır şeyın gorulmemesi halı
zaifü'l-itıkat: zayıf inancı
zevken: zevk olarak.
zevki: zevkle ilgılı zevke aıt.

Dördüncüsü: Birinciler evvelen ve bizzat Hakka, nazar-ı tebeî olarak halka bakarlar, ikinciler evvelen ve bizzat halka bakarlar.

Beşincisi: Birinciler Hudaperesttirler, ikinciler hodperesttirler.

أَيْنَ الثَّرَى مِنَ الثُّرَيَّا وَأَيْنَ الضِّيَاءُ السَّاطِعُ مِنَ الظُّلْمَةِ الطَّامِسَةِ[1]

1. Serâ nerede Süreyya nerede parlak ışık nerede zifin karanlık nerede!

Hak: Allah
halk: yaratıklar yaratılanlar
hodperest: mağrur kendini çok beğenen kendine tapan
kibirli
Hudaperest: Allah'a hak ve hakikata taraftar olan
nazar-ı-tebeî: ikinci derecede bakış
serâ: yer yeryüzü
Süreyya: bir yıldız Pervin yıldızı.

bizzat: kendisi şahsen
evvelen: öncelikle ilk olarak

Tenvir

Meselâ, küre-i arz rengârenk muhtelif ve küçük küçük cam parçalarından farz olunursa, her bin başka hasiyetle levnine ve cirmine ve şekline nispetle şemsten bir feyiz alacaktır. Şu hayalî feyiz ise, ne güneşin zatı ve ne de ayn-ı ziyasıdır. Hem de ziyanın temasili ve elvan-ı seb'asının tesaviri ve güneşin tecellisi olan şu gûnagûn ve rengârenk çiçeklerin elvanı, faraza lisana gelseler, her biri "Güneş benim gibidir" veyahut "Güneş benim" diyeceklerdir.

آن حیالاتی که دام اولیاست ۞

عکس مهرویان بوستان خداست [1]

Fakat, ehl-i vahdetüşşuhudun meşrebi *fark* ve *sahv*'dır, ehl-i vahdetülvücudun meşrebi *mahv* ve *sekr*'dır. Safî meşrep ise, *meşreb-i ehl-ı fark ve sahv*'dır.

تَفَكَّرُوا فِي الْآءِ اللهِ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِهِ فَإِنَّكُمْ لَنْ تَقْدِرُوا ۞ [2]

حَقِيقَتُ الْمَرْءِ لَيْسَ الْمَرْءُ يُدْرِكُهَا فَكَيْفِيَّةُ الْخَبَّارِ ذِي الْقِدَمِ ۞ [3]

هُوَ الَّذِي أَبْدَعَ الْأَشْيَاءَ وَأَنْشَأَهَا فَكَيْفَ يُدْرِكُهُ مُسْتَحْدَثُ الرَّسَمِ ۞ [4]

Noktanın İkinci Kısmı, haşir ve melâike ve beka-i ruha ait olduğundan bu hakikatleri kerametli Yirmi Dokuzun-

1- Şüphesiz evliyaların tuzağı olan hayaller, ancak Allah'ın bahçesine de nurlu yüzleri aksettiren aynalardır.

2- Allah'ın nimetlerini düşününüz. Zatını değil. Zira ona gücünüz yetmez. (Hadis. *Feyzu l-Kadir* 3.263.)

3- İnsan kendi hakikatini kavrayamaz. Kadîm olan Zat-ı Cebbar'ın keyfiyetini nasıl kavrasın?

4- Bütün eşyayı yoktan var eden Odur. Sonradan yaratılan Onu nasıl kavrasın?

aksettirme: yansıtma
ayn-ı ziya: ışığın ta kendisi
beka-i ruh: ruhun ebedîliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü
cirm: vücut, ten, cüsse, hacim, büyüklük
ehl-ı vahdetülvücut: vahdetülvücutçular, varlığın tek olduğunu kabul eden tasavvufî goruşu benimseyenler
ehl-ı vahdetüşşuhut: görülen, gözlenen âlemin (dünyanın) birliğini benimseyenler
elvan: renkler, renkler çeşitleri
elvan-ı seb'a: yedi renk
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi
fark: tasavvufta İlâhî aşk ile dünyadan alâkayı kesip âdeta beş duyunun fonksiyonlarını yitirmek.
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahmincde bulunma
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
gayet: son derece
gûnagûn: rengârenk.
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan
izah: açıklama, anlatma
melâike: melekler
Kadîm: her şeyi ayakta tutan ve hiçbir şeye muhtaç olmadan sonsuza kadar ayakta kalan Allah
kavramak: anlamak.
küre-i arz: yer küre, dünya
levn: renk.
lisan: dil
mahv: tasavvufta kulun kendi varlığını Allah'ın varlığı karşısında hiç görmesi, yok bilmesi (fenâfillâh makamı).
melâike: melekler
mesela: örneğin
meşreb-ı ehl-i fark ve sahv: İlâhî aşk için dünyadan alâkayı tamamen kesip, tekrar dönen kişilerin takip ettiği yol
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
nispet: oran, ölçü
rengârenk: çeşitli renkleri olan, türlü renklerde olan, renk renk.
safî: samimî, halis, saf
sahv: tasavvufta kendinden geçiş hâlinin sonu, beş duyu âlemine tekrar dönme, uyanıklık.
sekir: sarhoşluk, kendinden geçiş
suret: biçim, şekil, tarz
şems: güneş
tecelli: belirme, bilinme, görünme
temasil: şekiller, örnekler
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tesavir: tasvirler, resimler
zat: kişilik, şahsiyet, kendi.
Zat-ı Cebbar: her şeyin üzerinde olan sonsuz büyükluk sahibi Allah
ziya: ışık, aydınlık, nur

cu Söz ve Onuncu Söz gayet parlak bir surette izah ettiğinden, onlara havale edilerek buraya derç edilmedi. Uçüncü kısım ise, on dört dersten ibaret Nurun İlk Kapısı *namıyla ayrıca neşredildi.* [1]

Said Nursî

derç: sokma, içine alma
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
İbaret: meydana gelen, oluşan
nam: ad
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
netice-i yegane: tek sonuç.

1 Bu Tenvir, ilk baskı Nokta risalesinde bulunmayıp, Üstad Hazretleri'nin Nokta'nın Birinci Kısmını *Mesnevi-i Nuriye*'ye derç ederken yazdığı bir bölümdür. Bundan sonraki kısım ise Nokta'nın İkinci kısmı olup, Eski Said dönemine ait eserleri tek bir cilte topladığımızdan, ikinci kısmını da buraya derç ediyoruz.

Medhal

DÖRT NÜKTEYE DİKKAT!

Birinci nükte: Madde asıl değil, tâbi'dir, mahdum değil, hadımdır, hâkim değil, mahkûmdur. Lüb, esas, müstakar değil; yarılmaya, erimeye, yırtılmaya müheyya bir kışırdır, zebeddir, surettir. Zira alet-i mükebbire ile binler defa büyütülen, sonra görünen bir mikroba dikkat edilse görünür ki, maddenin tesaguru nispetinde âsâr-ı hayat, nur-i ruh tezayüt eder, teşeddüt eder.

Madde inceleştikçe, bizden uzaklaşınca, ruh âlemine, hayat âlemine yaklaşıyor gibi, hararet-i ruh, nur-i hayat daha şiddetle tecelli ediyor.

Bak o hurdebinî huveynenin havâssına, ne kadar keskindirler ki, azasını, rızkını görür, kardeşinin sesini işitir, ilâahir. Demek havâssı ve kuvaları binler defa bizimkilerden şedittir, keskindir, hassastırlar.

Hem madde-i meşhureden başka pek çok menabiin tereşşuhatı, lemaatı, semeratı âlem-i mülkte vardır ki, kat'iyen maddeye ve hareketine irca ile izah edilmez. Demek âlem-i mülk ve şahadet, âlem-i melekût ve ervah üstünde tenteneli bir perdedir.

âlem: dünya
âlem-i melekut ve ervah: gözle görülmeyen semavi varlıklar, ruhlar ve melekler âlemi
âlem-i mülk ve şahadet: şahit olduğumuz görünen âlem
âlem-i mülk: mülk âlemi, görünen âlem
alet-i mükebbir: büyük gösteren alet, mikroskop
âsâr-ı hayat: canlılık eseri, canlılık belirtisi
asıl: bir şeyin örneği değil kendisi olan.

aza: organ, organlar
esas: asıl
hadım: hizmet eden
hâkim: hükmü altında tutan
hararet-i ruh: ruhun daha da canlanması, hareketlenmesi
hassas: inceliklı, en ufak dıçulen sağlıklı ve kesin olarak veren
havas: hasseler, duyular, duygular
hurdebinî: gözle gdrulmeyecek derecede küçük, mikroskobik.
huveyne: gözle görülemeyecek kadar küçük olanla ilgili, ona ait
ilâahir: sonuna kadar
iman: inanma, inanç.
irca: eski haline getirme, eski durumuna getirme
izah etmek: açıklamak
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak.
kışır: kabuk.
kuva: hisler, melekeler
lemaat: parıltılar, parlayışlar
lüb: iç, öz
madde-i meşhure: meşhur bilinen maddeler
mahdum: hizmet edilen
mahkûm: hükmü altında olan
medhal: giriş, başlangıç.
melâike tasdiki: meleklere iman, meleklerin varlığını kabul
menabi: bir şeyin çıktığı yerler
müheyya: hazır hale getirilmiş.
müstakar: sabit.
nispet: oran
nur-ı hayat: hayat ışığı, hayat nuru
nur-ı ruh: ruh nuru
nükte: ince ve derin anlam
rızık: yiyecek, içecek şeyler, azık
ruh: hayat ve canlılık veren şey
rukun: esas, şart.
semerat: meyveler, neticeler
suret: biçim, şekil, görünüş.
şedit: şiddetli, sıkı
tâbi': bir asıldan üretilen, çoğaltılan
tecelli etmek: görünmek, yansımak
tentene: dantelâ, dantel.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
tesaguru: küçük görünme, küçülme
teşeddüt etmek: şiddetlenmek, daha kuvvetli olmak.
tezayüt etmek: artmak, çoğalmak, ziyadeleşmek.
zebed: köpük
zira: çünkü.

Her şey, hatta meyvelerin içi dışından, batını zahirinden daha muntazam, daha lâtif, daha sanatkârâne olduğu gösterir ki, hükûm melekûtundur.

Esbab-ı maddiye bahanedir, tâbi'dirler. Yoksa zahir daha mükemmel olmak lâzım gelirdi. Maddeden azîm bir kütleyi, nasıl bir ruh istihdam eder; bir zerreyi de istihdam edebilir. Ona istinat ile âlem-i misalde müzehher bir şahıs olur –âlem-i türapta bir çekirdek, âlem-i havada ondan bir şecere-i meyvedar gibi–.

İkinci Nukte: Hayat her şeyin başında ve esasındadır. Hayat her şeyi her şeye mal eder. Onun ile bir şey der: "Her şey malımdır, dünya hanemdir, kâinat mülkümdür."

Ziya ecsamın keşşafı ve elvanın sebeb-i vücudu olduğu gibi, hayat dahi mevcudatın keşşafı ve cüz'ü küll gibi, belki daha büyük yapmak ve küllü cüz'e sığıştırmak ve iştirak ve ittihat ettirmek gibi kemalât-ı vücudun sebebidir.

"Hayat kesrette bir çeşit tecelli-i vahdettir." Bak! Hayatsız bir cisim dağ dahi olsa yetimdir, münferittir, garibtir. Münasebeti, yalnız oturduğu mekân ve ona karışan şeyle var; başka ne varsa ona nispeten madumdur.

Şimdi bak, küçücük bir cisme, meselâ bal arısına! Hayat girdiği anda, bütün kâinatla öyle münasebet tesis eder, bütün taifeleriyle öyle bir ticaret akdediyor ki, diyebilir: "Âlem bahçemdir, güneşim parlıyor." Sâika ve şâkayı ihtiva eden havâss-ı aşeresiyle dünyanın ekser envaıyla ihtisas, ünsiyet, mübadele, tasarrufa başlar.

akdetmek: anlaşmak, sözleşmek.
alem: dünya.
alem-i hava: hava.
alem-i misal: bütün varlıkların ve olayların görüntülerinin kaydedildiği alem.
âlem-i türap: toprak.
azım: büyük.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
batın: iç.
cüz: parça.
ecsam: cisimler.
ekser: çok çok, çoğunluk.
elvan: renkler.
envaı: çeşitler, türler, cinsler, neviler.
esas: asıl, öz.
esbab-ı maddiye: maddi sebepler.
garip: kimsesiz, zavallı, yabancı.
hane: ev.
havâss-ı aşere: on his, on duygu.
hayat: canlılık.
hükûm: yargı.
ihtisas: uzmanlık.
ihtıva etmek: içine almak, kapsamak.
İstihdam etmek: kullanmak, çalıştırmak.
İstinat: dayanmak.
ıştırak: ortaklık, katılma.
İttihat: birleşme, birlik oluşturma, bir olma.
kâinat: dünya, varlıklar.
kemalât-ı vücut: var oluşun varlık belirtilerinin tekamülü, mükemmelleşmesi.
kesret: çokluk.
keşşaf: keşfeden, bulan, açan.
küll: bütün.
kütle: büyük parça.
latif: hoş, güzel.
madum: yok.
mekân: yer, mahal.
melekût: şeyin iç yüzü, hakikatı, aslı.
meselâ: misal olarak.
mevcudat: varlıklar.
muntazam: intizamlı, düzgün, tertipli, düzenli.
mübadele: değiş tokuş, karşılıklı olarak değiştirme, trampa etme.
mükemmel: kemal bulmuş, kâmil, eksiksiz, tam.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan her şey.
münasebet: ilgi, bağ.
münferit: teklik, tek başına oluş, tek.
müzehher: çiçekli, çiçek açmış.
nispet: kıyas, oran.
nukte: ince ve derin anlam.
ruh: cevher, can.
sâika: sevk etme, yönlendirme görevi yapan bir duygu, his.
sanatkârâne: sanatkârca, bir sanatkâra yakışacak şekilde.
sebeb-i vücut: varlık ve gö rünme sebebi.
şahıs: fert.
şâkıa: şevkli, hevesli, istekli, arzulu.
şecere-i meyvedar: meyve veren ağaç.
tâbi: boyun eğen, bağlı kalan, uyan.
taife: topluluk.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tecelli-i vahdet: vahdet tecellisi, birlik tecellisi. Allah'ın bir liğinin tecellisi, tevhid muhurleri.
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
yetim: yalnız.
zahir: dış, görünen taraf.
zerre: en küçük parça.
ziya: ışık.

Bak! Hayat, tabaka-ı insaniyeye çıktıkça öyle inbisat ve inkişaf ve tenevvür eder ki, ziya-i akıl ile menzilindeki odaları gezer gibi, avalım-i ulviye ve ruhiye ve cismaniyede gezer. O, o avalime misafir gittiği gibi, onlar dahi onun mir'at-ı ruhuna misafir oluyorlar.

Hayat, Zat-ı Zülcelâl'in en parlak bir bürhan-ı vahdeti ve en büyük bir nimeti ve tecelli-i merhameti ve en hafî, dakik, bilinmez bir nakş-ı nezihidir.

Bak! Enva-ı hayatın en ednası olan hayat-ı nebat ve onun en birinci derecesi olan çekirdekteki ukde-i hayatiyenin tenebbühü o derece zuhur, kesret, mebzuliyet, ulfetle zaman-ı Âdem'den beri hikmet-i beşer nazarından gızlı kalmış, hakıkatı keşfedilmemış. Hem o kadar nezihtir ki, Dest-i Kudret ile onun arasında sebeb-i zahirî vazedilmemış. Zıra mulk ve melekûtî ıkı vechı temız, pâk, şeffaftır. Nazar-ı zahirînde umur-i hasise ile perdesiz mübaşeretinden teâlî eden ızzet-i kudret, esbab-ı zahiriye yalnız mülk cihetinde bulunmasını başka şeyde ister, bunda ıstemez. Hatta denılebilir: "*Hayat olmazsa vucut, vücut değildir. Hayat ruhun ziyasıdır.*"

Madem ki hayat bu derece ehemmiyetlidir, madem âlemde bir intizam-ı kâmil var, bir ittıkan-ı muhkem var; madem bu bîçare, perişan küremiz bu kadar zevi'l-ervah ile dolmuştur; öyle ise, bir hads-i sadıkla hükmolunur kı, şu kusûr-i semaviye ve şu bürûc-ı samiyenin dahı kendilerine münasip sükkânı vardır. Nâr nuru yakmaz. Nuranî dahı şemste yaşar (Balık suda gibi).

âlem: dünya
avalım: alemler
avalım-i ulviye: yüce âlemler, melekler alemi, ruhlar âlemi, ahiret alemi vs.
bîçare: çaresiz, zavallı
burhan-ı vahdet: birliğin tekliğin delili
bürûc-ı samiye: yüksek burçlar, semavi küleler, yıldızlar
cihet: yüz
cismanî: cısımle ilgili olma, maddıyat.
dakık: ince ve derin.
dest-ı kudret: kudret elı. Allah ın ezelî gucünün elı
edna: en bayağı
ehemmiyetli: onemlı
enva-ı hayat: hayat turlerı, canlı çeşıtlerı.
esbab-ı zahiriye: gorunurdekı sebepler
hads-i sadık: tam, doğru ve şuphesiz ıdrak etme ve bılme
hafî: gızlı, saklı
hakikat: gerçek.
hayat: canlılık, yaşama.
hayat-ı nebat: bıtkı hayatı
hikmet-i beşer: insan bakışıyla varlık ve hayat maksadı, hedefi, gayesi
hükmolunmak: yargıya varmak.
inbisat: yayılma, açılma, genleşme
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
intizam-ı kâmil: olgun, mükemmel düzen, işleyiş
ittıkan-ı muhkem: saglam kuvvetlı duzgunluk.
ızzet-ı kudret: Allah ın sınırsız gucunun ustunlugu
kesret: cokluk, bolluk.
keşfedilmek: ortaya çıkmak, bilinmek
kusûr-ı semaviye: goklerin parlak ve suslu kasırları, koşkleri
küre: dunya, yeryuzu
madem: degıl mı
madem ki: degıl mı kı
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk, cok luk.
melekûtî: gayp âlemıyle ılgılı, ıç yuze, esasa, hakıkate aıt.
menzil: oda, yer
mir'at-ı ruh: ruh aynası
mubaşeret: bulaşma, temas, ilişkı
mulk: sahip olunan, uzerınde tasarruf hakkı bulunulan her şey, varlık âlemi, varlık âlemının beş duyu ile gorulen bılınen yuzu
münasip: uygun
nakş-ı nezih: incelıkle ışlenmış guzel nakış
nar: ateş
nazar: bakış
nazar-ı zahirî: zahirî bakış, dış gorunuşe bakma
nezih: temız, pak, guzel
nimet: iyılık, ihsan, bagış
nuranî: nura aıt, nurla ilgili
pak: noksansız, kusursuz, katışıksız
ruh: cevher, can
sebeb-ı zahirî: gorunurdekı sebep
sükkan: sakın olanlar, ıkamet edenler, oturanlar
şeffaf: saydam.
şems: gunes
tabaka-i insaniye: insanî seviye, tabaka
teali etmek: yukselmek, yucelmek, cok yuce olmak.
tecelli-ı merhamet: şefkatın merhametın yansıması
tenebbüh: uyanma, uyanış.
tenevvur: nurlanma, parlama, panıdama, ışıldama
ukde-ı hayatiye: hayat dugumu
umur-ı hasise: ufak ve degersız ışler
ülfet: alışkanlık, gaflet.
vazedilmek: koymak, konulmak.
vech: yuz
vücut: varlık.
zaman-ı Âdem: Hazret-i Âdem zamanı, insanlığın ılk devresi
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah
zevi'l-ervah: ruh sahıplerı, canlılar
zıra: cunku.
ziya: ışık
ziya-ı akıl: akıl nuru, ışıgı
zuhur: gorunme, meydana cıkma

Madem Kudret-ı Ezeliye adî ve en kesif bir maddeden zevi'l-ervahı halk eder; elbette nur gibi, esîr gibi ruha yakın sair seyyalât-ı lâtife maddeleri ihmal etmez, meyyit bırakmaz.

Temsil: Melâikeyi, ruhaniyatı tasdik etmeyen, vahşî bir adama benzer ki, buyuk, muhteşem bir medenî şehre gidiyor. Şehrin uzak köşesinde pis, perişan, küçük bir haneye rastgelir ki, sefil insanlarla dolu. Etrafı da zevi'l-ervah ile memlû. Onlara mahsus şerait-i hayatiye vardır ki, bazısı âkilu'n-nebat, bazısı âkilu's-simaktır.

Sonra uzaktan binlerce, muzeyyen kusûr-ı âliye göruyor ki, mabeynlerinde geniş tenezzühgâh meydanlan var. Uzaklıktan veya kasr-ı nazarndan veya onların gızlenmesinden, o insanlar ona görünmediği ve şurada görduğu şerait-i hayat o kasırlarda görunmedığı için, ıtıkat edıyor ki, o kasırlar sakinînden hâlîdir.

Hem melâikeyi tasdik eden zat, o vahşînin arkadaşı olan nımbedevî bir adama benzer kı, şu küçük, hakır haneyi gördü ki, zîruhla dolu ve ihtiyâr ve hikmete delâlet eden şehnn ıntızamını gorduğunden cezmeder kı, o kusûr-i müzeyyenın bazı sükkânları var ki, onlar onlara münasıp, onlar onlara muvafıktırlar. Kendilenne mahsus şerait-i hayatiyeleri vardır. Uzaklık veya gözün kabiliyetsızlığı veya tesetturlenne bınaen, görunmemeleri olmamalanna delil olamaz; adem-i rü'yet, adem-i vücuda delâlet etmez.

adem-i rü'yet: görulmeme
adem-i vücut: var olmama
adi: bayagı aşağı değersiz
âkilu'n-nebat: bitkı ile beslenen otobur
akılu's-sımak: balıkla beslenen
bınaen: ...den dolayı nedeniyle
cezmetmek: nıyet etmek karar vermek.
delâlet etmek: delil olmak gostermek
delil: şahıt, belge tanık
esır: kaınattakı boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
hakır: kuçuk aşagı ehemmıyetsız
halî: boş
halk etmek: yaratmak.
hane: ev, mesken dünya
hıkmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak, manalı faydalı ve tam yerlı yennde olması
ıhmal etmek: ehemmıyet vermemek, onemsememek gereken ılgı ve onemi gerektıgı şekılde gostermemek
ıhtıyar: seçme tercih etme
ıntızam: duzgunluk, tertıplı olma
ıtıkat etmek: ınanmak.
kabıllyet: yetenek.
kasır: saray koşk.
kasr-ı nazar: eksık kusurlu bakış kısa goruş
keslf: kaba yogun
Kudret-ı Ezeliye: ezele aıt kudret, başı sonu olmayan sonsuz ılâhî kudret kuvvet.
kusur-ı alıye: yuksek saraylar koşkler
kusur-ı müzeyyen: suslü saraylar zınetlı koşkler
mabeyn: ara
madem: degıl mı
mahsus: ozel
medenî: uygar
melâike: melekler
memlu: doldurulmuş dolu
meydan: alan
meyyit: olu cansız
muhteşem: görkemlı
muvafık: yerınde uygun uyar munasıp
munasıp: uygun
muzeyyen: zıynetlendırılmış suslu
nımbedevi: yan bedevî, yarı goçebe
nur: aydınlık, parıltı ışık.
ruh: insan ve hayvanlardakı dırılık kaynağı hayatın temelı ve sebebı olan manevı varlık.
ruhaniyat: madde alemınden başka bır alemde ruhlar alemınde yaşayan varlıklar cınler ve melekler
sair: dıger
sakının: oturanlar yaşayanlar
sefil: sefalet çeken.
seyyalât-ı latife: latıf seyyale nuranî şeffaf olan elektrık gıbı akıp gıden
sükkân: sakın olanlar ıkamet edenler oturanlar
şerait-ı hayatiye: hayat şartları.
tasdik etmek: dogrulamak gerçekliğini kabul etmek.
temsil: kıyaslayarak benzetme
tenezzühgah: gezıntı yen
tesettür: gizlenme.
vahşî: medenîleşmemiş bar bar
zat: kışı
zevi'l-ervah: ruh sahıplen canlılar
zıruh: ruh sahıbı ruhlu canlı

Demek küre-i arzın hakaret ve kesafetiyle beraber bu kadar zevi'l-ervahın vatanı olması ve en hasıs, hatta müteaffin cüzlen menba-ı hayat kesilmesi, bittarıkı'l-evlâ, hem intizam-ı muttaride mebnî olan kıyas-ı hafî-i hadsîye müesses olan kıyasü'l-evlevî ile delâlet eder ki, şu feza-i lâyetenahı, bürücuyla, nücumuyla zîşuur zevi'l-ervah ile doludur. Nurdan, nârdan ve seyyalâtlardan mahlûk olan o zevi'l-ervaha şeriat "melâike" ve "cân" der. Melâike ise ecnas-ı muhtelifedir; cin dahi öyle.

Üçüncü Nukte: Bütün ukalâ, tarik-ı tabirde ihtilâflarıyla beraber, melâikenin mana ve hakikatinin vücuduna icma-ı manevî ile ittifak etmişlerdir. Hatta, Meşaiyyun melâikeyi "envaın mahiyat-ı mücerrede-i ruhaniyeleri" ile tabir etmişlerdir. İşrakiyyun "ukul-i aşere, erbabü'l-enva" diye tevsim etmişler. Ehl-i edyan "melekü'l-cibal, melekü'l-bihar, melekü'l-emtar" namlarıyla tesmiye etmişler. Hatta akılları gözlerinde olan maddiyyun ve tabiiyyun dahı mana-i melâikeyi inkâra mecal bulamamışlar. Belki nevamis-i fıtratta "kuva-i sariye" diye, bir cihette tasdike muztar olmuşlar.

Evet, madem ki hayat mevcudatın keşşafıdır, belki neticesi, zubdesidir; nasıl şu feza-i vasia sakınînden ve şu semavat-ı lâtife mutavattınînden hâlî olabilir?

Sual: Acaba şu hilkatte can olan nevamis ve kavanin kâinatın irtibat ve hayeviyetine kâfi değil midir?

Cevap: Bu nevamis-i cariye ve şu kavanin-i sâriye umur-i itıbarıyedir, vehmıyedirler ki, hem mümessilâtı,

bittarıkı'l-evlâ: öncelikli en uygun ve en kolay olan yolla
bürüc: burçlar, küleler
cân: cin taifesi, cinler
cari: geçerli, yürürlükte
cihet: yön
cin: gözle görünmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık
cüz: parça
delâlet etme: delil olma, gösterme
ecnas-ı muhtelife: çeşitli türlü cinsler
ehl-i edyan: dinlerin mensupları, dinlere bağlı olanlar
enva: çeşitler, türler, cinsler
erbabü'l-enva: türlerin rabbi
feza-i lâyetenahı: sonsuz uzay
feza-i vâsia: geniş uzay, boşluğu geniş feza
hakaret: küçüklük.
hali: boş, mahrum, yoksun
hasıs: adi, bayağı
hayeviyet: hayat sahibi oluş, canlılık, canlı varlıkların kendi yaşama kanunlarına tabi olarak çoğalıp geliştiklerini kabul eden biyoloji görüşü, dinmselcilik
hilkat: yaratılış
icma-ı manevi: mana bakımından birliktelik, aynı yer ve zamanda olmayan bilginlerin bir konu hakkında aynı hükme varmaları
ihtilaf: ayrılık, ikilik.
intizam-ı muttaride: düzgün muntazam sıralanış
İşrakiyyun: sezgi ve ilham yoluyla manfetin elde edileceğini kabul eden felsefi cereyan
kavanin: kanunlar, yasalar
kavanin-i sariye: her şeye sirayet eden, giren kanunlar
kesafet: kalınlık, yoğunluk.
keşşaf: keşfeden, bulan, açan
kıyas-ı hafi-i hadsi: sebebi gizli olan ve zihne birden gelmeyen sezgiyle anlaşılan karşılaştırma
kıyasü'l-evlevi: öncelikli kıyas, evla olan karşılaştırma bir şeyin sonucundaki illetin asıldaki illetten daha güçlü olduğu kıyas türü.
kuva-i sariye: sirayet eden her yer ve şeyde geçerli kanunlar
küre-i arz: dünya, yer küre.
maddiyyun: materyalistler
mahiyat-ı mücerrede-i ruhaniye: maddi olmayan, soyut mahiyetler, özellikler
mahlûk: yaratık
mana-i melâike: melek anlamı
mebni: dayanan, istinat eden
mecal: derman, güç, takat.
melekü'l-bihar: denizler meleği, denizlere nezaret eden melek.
melekü'l-cibal: dağlar meleği.
melekü'l-emtar: yağmurla vazifeli olan melek
menba-i hayat: hayat kaynağı.
Meşaiyyun: Meşailer, vahye tabi olmayıp sadece akla itimat eden ve akıllı gerçeği bulmaya çalışan dinsiz grup
mevcudat: varlıklar
mutavattının: yerleşenler, ahali
muztar: mecbur
müesses: kurucu, kuran.
mümessilat: temsil edenler, temsilciler
müteaffin: taaffun etmiş, bozulmuş, çürüyüp kokuşmuş
nâr: ateş
nevamis: kanunlar, şeriatlar
nevamis-i cariye: geçerli işleyen kanunlar
nevamis-i fıtrat: yaratılış kanunları
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nücum: yıldız
nükte: ince ve derin anlam
sakının: oturanlar, ahalısı olanlar
semavat-ı lâtife: güzel gök âlemi, uzayın güzelliği
seyyalât: seyyaleler, akıcı olanlar, akıp giderler
şeriat: İslamiyet, din
tabiiyyun: tabiatçılar, her şeyin tabiatın tesiriyle meydana geldiğini iddia edenler
tarik-ı tabir: ifade yolu, şekli.
tasdik: doğrulama, onaylama
tesmiye etmek: isimlendirmek
tevsim etmek: isimlendirmek.
ukala: akıllılar, akıllı olanlar
ukul-i aşere: Aristo taksimine göre aklın on mertebesi.
umur-i itıbariye: madde olarak var olmayan, ancak varlığı kabul edilen şeyler
vehmiye: vehimler, kuruntular, gerçekte olmayıp var zannedilen şeyler
vücut: varlık.
zevi'l-ervah: ruh sahipleri
zişuur: bilinçli, şuur sahibi, şuurlu
zubde: bir şeyin en muhim kısmı, bir şeyin özü, seçkin kısmı

hem meakisi, hem dizginlenni tutan melâikeler olmazsa, onlara bir vücut taayyün etmez, bir hüviyet teşahhus edemez, bir hakikat-i hariciye olmaz. Hem de, ehl-i hikmet ile ehl-i din ve akıl ile nakil ittifak etmişler ki, teşekkül-i ervaha, nâmuvafık, camit, zahir olan âlem-i şahadette, mevcudat münhasır değildir. Ve vücut ona inhisar etmemiştir. Belki daha çok tabakat-ı vücut var. Deniz balığa münasebeti gibi, ervaha muvafık ve ervahla dolu bir âlemü'l-gayp ve avalımü'l-ervah dahi bulunur.

Madem ki butun bu umur mana-ı melâikenin vucuduna şahadet eder; onlann vücudunun en ahsen sureti ve ukul-i selime kabul edecek ve istihsan edecek keyfiyeti odur kı, şeriat şerh etmiştir. Der: "Melâike ibad-ı mükerremdir, emre muhalefet etmezler. Ecsam-ı lâtife-i nuraniyedirler. Enva-ı muhtelifeye münkasımdırlar. Melâike bır ümmetir ki, sıfat-ı iradeden gelen şeriat-ı tekvinıyenin hamelesı ve mümessilı ve mumtesillıdırler. Müessır-i hakikî olan kudret-i fâtıranın ve irade-i ezeliyenın emrine tâbi bir nevi ibadullahtır."

Dördüncü Nukte: Mesele-i melâike o mesaildendir ki, cüz'ün vücuduyla küllün tahakkuku bilinir. Bir şahsın ru'yetıyle nev'in vücudu malûm olur. Zıra kım ınkâr ederse küllü inkâr eder.

Ey birader, bak! Görmüyor musun, işitmiyor musun ki, bütun ehl-i edyan, bütün asırlarda, zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar, melâikenin vücuduna ittifak ve insanın taifeleri bırbınnden bahsı gıbı onlarla muhavere

ahsen: pek güzel, en güzel
akıl ile nakil: fen ve felsefe ilmi ile Kur'an ve sünnetten intikal eden aktanlan bilgiler
alem-i şahadet: gözle gorduğumuz şahit olduğumuz âlem, kainat
âlemu'l-gayp: gayp alemi gorunmeyen fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dunyalar
asır: yüzyıl, asır
avalimü'l ervah: ruhlar âlemi, ruhlar dunyası
bahis: konu
birader: kardeş, dost.
camit: ruhsuz, sert, katı madde, cansız
cüz: parça
ecsam-ı latife-i nuraniye: nurlu, hoş, güzel, nazik cısımler, varlıklar
ehl-i edyan: dındarlar, bır dın mensubu olanlar.
ehl-i hikmet ile ehl-i din: ilim adamlan felsefeciler ile din bilginlen.
enva-ı muhtelife: çeşıtlı turler
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherlen
hakıkat-ı harıcıye: dışa yansıyan gerçeklik, hayat gıbı dış alemde yer alan varlık.
hamele: taşıyanlar, kaldıranlar, yuklenenler
hüviyet: kimlik.
ibad-ı mükerrem: asaletli, şerefli kullar
ibadullah: Allah ın kullan, Allah a ıbadet ve kulluk edenler
inhisar: hasredılme, ar olunma
ınkar etmek: kabul etmemek, reddetmek.
irade-i ezeliye: ezelî güç sahıbı olan Allah ın tercıhı, dılemesı
istihsan etmek: beğenmek, guzel bulmak.
ittifak: bırleşme, fikır bırlıgı etme
ittifak etmek: bırleşmek, fikır bırlıgı etmek.
keyfiyet: bır seyın nasıl oldugu, hal, durum, ıç yüz.
kudret-i fâtıra: yaratıcı kudret, kuvvet.
kül: butün
madem: degıl mı kı
malum: bilinen
mana-ı melâike: "melek kavramı"nın ifade ettıgı anlam
meakis: yansıtıcı, ayna
melâike: melekler
mesail: meseleler
mesele-i melâike: melekler, meleklerin varlıgı, konusu
mevcudat: varlıklar
muhalefet: aykırılık, zıtlık.
muhavere: konuşma
muvafık: uygun.
müessır-i hakıkı: gerçek tesır sahıbı, asıl yapan
mümessil: temsil eden, temsılcı.
mümtesil: aldıgı emre uyan, boyun egen
münasebet: bağlar, ılışkıler, uygunluk
münhasır: sınırlanmış, sınırlı
münkasım: taksım edılmış, kısımlara ayrılmış, bolunmuş
namuvafık: uygun olmayan, uymayan
nevi: çeşıt, tür
nükte: ınce ve derın anlam.
ru'yet: gorulme
sıfat-ı irade: irade sıfatı. Cenab-ı Hakkın emır ve iradesini bildıren, gosteren hal ve keyfiyet.
suret: bıçım, şekıl
şahadet etmek: şahıt olmak, tanıklık etmek
şahıs: kımse, fert.
şerh etmek: açıklamak, izah etmek.
şeriat: İslâmıyet
şeriat-ı tekvinıye: Cenab-ı Hakkın kâınatı koydugu yaratılış kanunlan
taayyün etmek: meydana çıkmak, belli olmak, belırlenmek
tabakat-ı vücut: varlık tabakalan
tâbi: boyun egen, bağlı kalan
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edılme, kesınleşme
taife: topluluk
teşahhus etmek: cıslmlenmek.
teşekkül-i ervah: ruhlann olusumu, bır şekle gırmelen.
ukul-i selime: salım kafalar, sıhhatlı dusunceler
umur: ışler
ümmet: nesıl, mıllet.
vücut: beden, var olma, varlık.
zahir: gorunen, açık.
zaman-ı Âdem: Hazret-i Âdem zamanı, insanlıgın ılk devresi
zıra: cunku

edilmesine ve onlann müşahedesine ve onlardan rivayet etmesine icma etmişler. Acaba, hiçbir fert onlardan görünmese, hem bızzarure bır şahıs veya eşhasın vucudu kat'î bilinmezse, hem onların bilbedahe vucutlannı hissetmezse, hıç mumkün mudur, boyle muspet ve vucudî bir emırde müstemirren ittifak devam etsın? Bununla beraber muhaldır kı, ittıkad-ı umumînin müvellıdı olan mebadi-i zaruriye olmadan, böyle bir vehim bütün inkılâbat-ı beşerde, akaid-i beşerde istımrar etsin, beka bulsun? Oyle ise, şu icmaın senedi bir hads-i kat'îdir kı, emarat-ı müteferrikadan tevellüt etmiştir. O emarat çok vakıatın muşahedatından neş'et etmiştir. O vakıat kat'ıyen bazı mebadı-i zaruriyeye ıstınat etmıştır. Öyle ıse, bu ittıkad-ı umumînın sebebı, tevatür-i manevî kuvvetini ifade eden pek çok kerrat ile muşahede ve rü'yetlerinden hâsıl olan mebadi-i zaruriyedir, esasat-ı kat'ıyedir. Hâlbuki tek bir ruhanînın vucudu tek bir zamanda tahakkuk etse, şu nevi muhtelifü'l-esnaf tahakkuk eder. Madem şu nevi tahakkuk ediyor; suret-i tahakkukun en ahseni, en makulü, en makbulü, şeriatın şerh ettiği gibidir, Kur'ân'ın gösterdiği gibidir. Sahib-i Mıracın (a.s.m.) gördüğü gibidir.

İşte medhal dört nüktesiyle bitti. Eğer buraya kadar kalben çıkmışsan, maksadın hakaıkını görmek ıstersen hazır ol, tahir ol. Işte âlem-ı Kur'ân kapılan açıktır. İşte cennet-ı Furkan, mufettıhatı'l-ebvabdır; gir, bak, melâıkeyı içinde ıyı gör, onlarla tanış.

ahsen: güzel
akaid-i beşer: insanlann inancı.
âlem-i Kur'an: Kur'ân âlemi. Kur'an dünyası
beka: ebedilik, sonsuzluk.
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak.
bızzarure. kesinlikle, zarurî olarak, mecburî olarak
Cennet-i Furkan: Kur'an-ı Kerîm cennetı.
emarat. belırtıler, işaretler
emarat-ı muteferrika: çeşitli delıler
esasat-ı kat'iye: kesin olan kaıdeler, kurallar, esaslar
eşhas: şahıslar, fertler
hads-i kat'i: kesin ve doğru ıdrak.
hakaık: hakıkatler, gerçekler, doğrular
hâlbuki: oysa kı
hasıl olma: meydana gelme, ortaya çıkma, belırme
icma: bir konu uzerinde fikir birlıgıne varma, birleşme
icma etmek: bır konuda fikir birlıgi etmek, birleşmek
ifade etme: bildırme, anlatma
inkılabat-ı beşer: insanlık alemındekı degişım ve oluşumlar
istımrar: sürüp gitme, devam etme
ıstınat etme: dayanma, dayandırma
ıtıkad-ı umumi: genelin inancı
ittıfak: birleşme, fikir birlıgi etme
kalben: kalb ile, kalbden
kat'ı: kesin, şüphesiz
kat ıyen: kat'i olarak, kesınlıkle
kerrat: kereler, defalar
mademi: degil mi.
makbul: geçerli, muteber
maksat. gaye
makul: akla yakın, akla uygun, akılın kabul edeceği
mebadi-i zaruriye: mutlaka gerekli prensip ve esaslar
medhal: giriş, başlangıç.
melaike: melekler
muhal: ımkansız.
muhtelifü'l-esnaf: çeşitli türler, muhtelif sınıflar
mufettıhatı l-ebvab: butun hayır kapılannı açan, butun muşkullen gideren ferahlatan
mümkün: ımkân dâhılınde
muspet: delil gostenlmiş, delıli dogrulugu anlaşılmış, ispatlanmış
mustemirren: araliksız olarak, bıteviye, surekli
müşahedat. gozlemler
müşahede. gozle gorme.
müvellit: meydana gelen, meydana getıren
neş'et etmek: meydana gelmek, oluşmak, çıkmak.
nevi: çeşit, tur
nükte: ince ve derin anlam
rivayet etmek. bır haber, söz ve ya olayı nakletmek.
ruhanı: gozle gorulmeyen, cısmı olmayan, elle tutulamayan varlıklar
rü'yet. gorme, gorulme
Sahib-i Mıraç. mıraç mu cızesinin sahıbı Hz. Muhammed (a.s.m.)
senet: kuvvetli delil olabılecek soz
suret-i tahakkuk: ortaya çıkış, meydana geliş şekli, şekilen ve vucûden ortaya çıkış tarzı
şahıs: kişi, kimse, fert.
şerh etmek. açıklamak, ızah etmek.
şerıat: Islamıyet.
tahakkuk etmek. gerçekleşmek, delil ile ispat edilmek, kesinleşmek.
tahir: temiz, pâk.
tevatür-i manevi: bir topluluga aıt olayın o topluluga dahil bırısı tarafindan nakledilmesi ve bu naklin topluluğun diger fertlen tarafindan yalanlanmamış olması, soyleyenin dogrulugunun digerlennin susması şeklinde tasdık edilmiş olması.
tevellut etmek. dogmak
vakıat: olaylar, hâdıseler
vehim: olmadığı halde var zannetme.
vücudi: var olmayla ilgili, varlıkla ilgili, varlığa dair
vücut: var olma, varlık.

Sure-i Kadir'de,

تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ[1].

Hem,

عَلَيْهَا مَلٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللّٰهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ[2]

Hem,

سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ۞ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ[3]

Eğer istersen Sure-i

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ[4] 'ye gir, cinlerle de görüş

1. Melekler ve Cebrail o gecede her bir iş için Rablerinin izniyle yeryüzüne inerler. (Kadir Suresi, 4.)

2. O ateşin başında Allah'ın emrine karşı gelmeyen ve verilen emri yerine getiren haşin ve şiddetli melekler vardır. (Tahrim Suresi, 6.)

3. Allah evlat edinmekten ve her türlü kusurdan münezzehtir. Melekler, Allah'ın ikrama layık bulduğu kullarıdır. Allah emretmedikçe onlar bir söz söylemezler; ancak Onun emriyle hareket ederler. (Enbiya Suresi, 26-27.)

4. De ki: Cinlerden bir topluluğun Kur'an'ı dinleyerek şöyle dediklerini bana vahyolundu: ... (Cin Suresi, 1.)

Haşir

وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ [1]

MEDHAL

Şu meseleye dair Kur'ân'ın işaratından fehmettiğim bir miktarını Arabî olarak *İşaratü'l-I'caz*'da yazmıştım. Burada vazifem, hukm-ı Kur'ân'ı güzel telâkkı etmek için zemini ihzar etmektir.

İşte kalbe kabiliyet-i kabul verecek ve vicdanı iz'ana ihzar edecek Dört Esas var ki: muktazi mevcuttur, fâil muktedirdir, mahal kabildir, mâni yoktur.

BİRİNCİ MAKAM

Saadet-ı ebediyeye muktazi vardır. O muktazinin vucuduna bürhan, on menabıden süzülen ve tehallüp eden bir hadsdir.

Birincisi: İşte kâinatta bir nizam-ı ekmel-i kastî var. Her cihette reşahat-ı ihtiyâr, lemaat-ı kasıt görünür. Her şeyde bir nur-i kasıt, her şe'nde bir ziya-i irade, her harekette bir lem'a-i ihtiyâr, her terkipte bir şule-i hikmet nazar-ı dikkate çarpıyor.

Evet saadet-i ebediye olmazsa nizam bir suret-i zaife-i vâhiyeden ibaret kalır, yalancı bir nizam olur. Nizamın ruhu olan maneviyat ve revabıt ve nesep heba olur. Demek nizamın nazzamı saadet-ı ebediyedir.

1. Ölümden sonra dirilis hakkı

Arabî: Arabca
bürhan: delil.
cihet: yon
dair: alâkalı ilgili
esas: asıl temel
fail: fiili işleyen yapan tesir eden
fehmetmek: anlamak kavramak, idrak etmek
hads: tahmin sezgi, sezis
haşir: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmaları Allah'ın olüleri diriltip mahşere çıkarması
heba: boş faydasız israf zıyan
hukm-ı Kur'an: Kur'an'ın hukmu
ibaret: meydana gelen olusan muteşekkil
ihzar etmek: hazırlamak.
işarat: işaretler
İşaratü'l-İ'caz: Bediuzzaman Said Nursi'nin bir eseri.
iz'an: basıret feraset anlayış kavrayış.
kabil: mumkun ihtimal dairesinde
kabiliyet-i kabul: kabul etmeye yatkınlık.
kainat: dunya varlıklar
lemaat-ı kasıt: niyetlenip bilerek yapma parıltıları
lem'a-i ihtiyar: iradenin parıltısı
mahal: yer
maneviyat: mana âlemine ait olanlar hisse ve manca ait şeyler
mani: engel olan
medhal: giriş
menabi: menbalar kaynaklar
mesele: konu sorun
mevcut: var olan
miktar: kısım, parça
muktazi: gerektiren icap ettiren
muktedir: iktidarlı gucu yeten
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
nazzam: düzenleyen tanzım eden
nesep: zincirli silsile
nizam: duzen duzgunluk, tertip
nizam-ı ekmel-i kastı: bilerek yapılmış mukemmel duzen kusursuz sistem.
nur-ı kasıt: dileyerek isteyerek yapma ışığı parlaklıgı
reşahat-ı ihtiyâr: ihtiyâr sızıntıları hur iradenin belirtileri istekle yapabilme alâmetleri delilleri
revabıt: tertipler sıralar usuller, duzenler munasebetler ilgiler
ruh: cevher oz
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk sonu olmayan mutluluk.
suret-i zaife-i vâhiye: cok zayıf işaret, anlayış ve maksatlarını suretı zayıf ve esassız gorunty yalancı bir duzen.
şe'n: icap gerek.
şule-ı hikmet: hikmet parıltısı hikmet ışıgı
tehallüp etmek: sızmek.
telakkı etmek: anlamak, kabul etmek.
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey sentez
vicdan: iyiyi kotuden hayır şerden ayırt etmeye yardımcı olan
vücut: var olma varlık
zemin: ortam
ziya-i irade: dileme isteme bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirme gucunun ışıgı iradenin parlak olarak kendini gostermesi

İkinci Menba: Hilkatte bir hikmet-i tamme var

Evet inayet-ı Ezeliyenın tımsalı olan hıkmet-ı İlâhıye kâınattakı rıayet-i mesalih ve ıltızam-ı hıkem lisanıyla saadet-i ebediyeyı ılân eder. Zıra saadet-i ebedıye olmazsa kâınatta bılbedahe sabıt olan hıkem ve fevaıdı mukâbere ıle ınkâr etmek lâzım gelır.

Üçüncü Menba: Akıl ve hikmet ve istikraın şahadetleriyle sabit olan hilkatteki adem-i abesiyet, hem Sâniin fıtratta her şeyde en kısa yolu ve en yakın cıheti ve en hafif sureti ve en güzel keyfiyeti ihtar ve intihap etmesiyle sabıt olan adem-ı ısraf saadet-ı ebedıyeye ışaret eder. Zira adem-i sırf her şeyi abes eder.

Fıtratta, ezcümle insanda fenn-i menafiu'l-aza şahadetiyle sabıt olan adem-i israf gösterır kı, insanda olan istıdadat-ı maneviye ve âmâl ve efkâr ve müyulât dahı israf edılmeyecektır.

O meyl-i tekemmül bir kemalin vücudunu ve o meyl-i saadet bir saadet-i ebediyeye namzet olduğunu kat'î olarak ilân eder. Oyle olmazsa insanın mahıyet-i hakıkîsini teşkil eden maneviyat ve âmâl kurur, hebaen gider.

Acaba kıymettar bir cevherin kılıfına o derece dıkkat ve ıtına edılse kı, gubarın konulmasına da müsaade etmeyen sahibi, nasıl ve ne suretle o cevher-i yegâneyi kırıp mahveder?

Şu üç menbadakı üç şahıdı tezkıye eden, her birinin mevzuunun nev'ındekı nızamına şahıd-ı sadık olan cemî

abes: boş saçma, luzumsuz ve gayesiz
adem-i abesiyet: abes olmayış, luzumsuz olmayış
adem-i israf: ıktısat, ısrafsızlık.
adem-i sırf: mutlak yokluk.
amal: emeller, arzular, istekler, umutlar
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak.
cemi: bütün
cevher: elmas, değerli taş
cevher-i yegâne: biricik elmas.
cihet: yon.
efkar: fikirler, düşünceler
ezcümle: bu cümleden, meselâ
fenn-i menafiü'l-aza: fizyoloji, canlı varlıkların doku ve uzuvlarının vazifelerini inceleyen biyoloji ilminin bir kolu
fevaid: faydalar
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç.
gubar: toz.
hebaen: boşuna olarak
hikem: hikmetler
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmetli mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri
hikmet-i tamme: mükemmel, eksiksiz tam bir hikmet
hilkat: yaratılış
ihtar: hatırlatma, uyarı, ilân, duyurma
ıltızam-ı hikem: hikmete taraftarlık, hikmetliliğin gereği.
inayet-i ezeliye: Allah'ın daimî ve sonsuz iyiliği, ihsanı, lütfu
ınkar etmek: kabul etmemek, reddetmek.
intihap etmek: seçmek, tercih etmek.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
istidadat-ı maneviye: manevî kabiliyetler, yetenekler.
istikra: tümevarım
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
itina etmek: özen göstermek.
kainat: dünya, varlıklar
kat'i: kesin, şüphesiz.
kemal: olgunluk.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz.
kıymettar: kıymetli
lazım: gerek
lisan: dil
mahiyet-i hakiki: gerçek mahiyet, doğru özellik, gerçek özellik
mahvetmek: kırmak, dağıtmak, bozmak
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
menba: kaynak.
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan, husus, bahis konu.
meyl-i saadet: mutlu olma arzusu
meyl-i tekemmül: olgunlaşmaya, mükemmelleşmeye olan yöneliş, istek.
mukâbere: haksızlığını bildiği halde laf kalabalığıyla karşısındakini susturmaya çalışma
müsaade: izin
müyulât: meyiller
namzet: aday
nevi: tür
nizam: düzgünlük, tertipli oluş
rıayet-i mesalih: maslahatlara, faydalılığa tâbi olma, uygun davranma
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk, sonu olmayan mutluluk
sabit: ispatlanmış, değişmeyen, hep aynı kalan
Sanı: yapan, yaratan Allah
suret: biçim, şekil
şahadet: sabıt olma, tanıklık.
şahid-i sadık: doğru sözlü şahıt.
şahıt: tanık.
teşkil etmek: meydana getirmek.
tezkiye etmek: temizlemek, arıtmak, temize çıkarmak.
timsal: örnek, numune, suret, şekil
vücut: var olma, varlık.
zıra: çünkü

fununun istikra-i tammesidir. Ki o intizam-ı kâmili ihtilâlden halâs eden ve meyl-i tekemmülü tatmin eden yalnız saadet-i ebediyedir.

Dördüncü Menba: Pek çok envada yevm ve sene gibi, hatta insanın şahıslarında bir çok kıyamet-i mükerrere-i nev'iye vardır ki, bir kıyamet-i kubranın tahakkukunu ihsas ediyor.

Evet, maruf saatin saniye, dakika, saat, eyyamını sayan çarklarına benzeyen Allah'ın büyük saatindeki yevm, sene, ömr-i beşer, deveran-ı dünya birbirine mukaddime olarak döner, işler. Geceden sonra sabahı, kıştan sonra bahan işlediklen gibi, mevtten sonra subh-ı kıyamet o destgâhtan, o saat-i uzmadan çıkacağını haber veriyorlar.

Bir şahsın müddet-i ömründe başına geçen bir çok kıyamet çeşitleri geçmiştir. Beş-altı senede, bilittifak bütün zerratını değiştirmiş, belki bir senede ikı defa tedricî bir kıyamet görmüş; hem bazı enva-ı hayvanatta, bazı vakitte bir kıyamet-i nev'iye müşahede ediyoruz.

İnsanın bir şahsı başkasının nev'i hukmündedir. Zira nur-i fikir onun âmâline öyle bir vüs'at vermiş ki, ezmine-i selâseyi yutsa tok olmaz. Sair nevilerdeki fertlerin mahiyeti cüz'î, kıymeti şahsî, nazarı mahdut, kemali mahsur, lezzet ve elemi anîdir. Beşerin ise mahiyeti ulvî, kıymeti galî, nazarı âmm, kemali hadsiz, lezzeti-elemi kısmen daimîdir. Oyle ise çok nevilerde olan birer çeşit

âmâl: emeller, arzular, istekler, umutlar
amm: genel, umumî
anî: bir an içinde, hemen o anda
beşer: insan
bilittifak: ittifakla
cüz'î: küçük.
daimî: devamlı, sure giden
destgah: kudret, iktidar
deveran-ı dünya: dünyanın dönüşü, dünyanın dönüp devretmesi.
elem: acı, uzuntu, keder
enva: çeşitler, turler, cinsler, neviler
enva-ı hayvanat: hayvan türleri
eyyam: günler, devir, zaman
ezmine-i selâse: üç zaman (geçmiş, şimdiki, gelecek)
fert: birey
fünun: fenler
galî: pahalı, ağır kıymetli
haber: ilim, malûmat, bilgi
hadsiz: hudutsuz.
halas eden: kurtaran
hukmünde: değerinde
ihsas etmek: hissettirmek, sezdirmek
ihtilâl: bozukluk, karışıklık
intizam-ı kamil: mükemmel olan tertip, düzen.
istikra-i tamme: tam karar bulma, tam yerleşme, tam oturma
kemal: olgunluk.
kısmen: kısmı olarak, bazı yönden.
kıyamet: büyük yıkım
kıyamet-i kubra: büyük kıyamet
kıyamet-i mükerrere-i nev'iye: türlere mahsus tekrarlanan, gerçekleşen kıyamet, tekrar be tekrar öldürüp diriltme
kıyamet-i nev'iye: türün kıyamêti
kıymet: değer
lezzet: zevk, haz, keyif
mahdut: sınırlı.
mahiyet: neden ibaret olduğu, nitelik.
mahsur: sınırlanmış, etrafı çevrilmiş
maruf: bilinen
menba: kaynak.
mevt: ölüm
meyl-i tekemmül: mükemmelleşme meyli, arzusu
mukaddime: başlangıç
müddet-i ömür: ömür müddeti, yaşam süresi, yaşama süresi
müşahede etmek: gözle görmek.
nazar: bakış
nevi: tür
nur-ı fikir: düşünce dehnlığı, aydınlığı, feraset ve basireti
ömr-i beşer: insan ömrü
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, sonu olmayan muduluk
saat-i uzma: büyük saat.
sair: diğer
subh-ı kıyamet: kıyamet sabahı
şahıs: kışı, kimse, fert
şahsî: kişisel, kişiye ait, kişiyle ilgili
tahakkuk: gerçekleşme
tatmin etmek: doyurmak, ihtiyacını karşılamak.
tedricî: yavaş yavaş, derece derece yapılan.
ulvî: yüksek, yüce
vakit: zaman
vüs'at: genişlik, bolluk.
yevm: gün
zerrat: molekuller
zira: çünkü.

kıyamet-i mükerrere-i nev'iyede, insan için bir kıyamet-i şahsiye-i umumiyeye remiz vardır.

Beşinci Menba: Beşerin cevher-i ruhundaki gayr-i mahsur istidadat ve o istidadatta mündemiç olan gayr-i mahdut kabiliyat ve o kabiliyattan neşet eden hadsiz müyulât ve o müyulâttan hâsıl olan lâyetenahî âmâl ve o âmâlden tevellüt eden gayr-i mütenahî efkâr ve tasavvurat, şu âlem-i şahadetin maverasında olan saadet-i ebediyeye elini uzatmış, medd-i nazar ederek o tarafa müteveccih olmuştur. Hatta ruhun bir şâir-i sanatkârı olan hasse-i hayale denilse: "Sana dünya bir milyon ömür ile verilecektir, fakat sonun adem-i sırf, hıçlık olacaktır." Hayal derinden derine, bunu alkışlamak yerine, teessüf edecektir. Bir hizmetkân tatmin etmeyen şu dünya, sultan-ı ruhu nasıl tatmin edebilir?

İşte, hiç yalan söylemeyen fıtrattaki şu kat'î, şedit, sarsılmaz meyl-i saadet-i ebediye, saadet-i ebediyenin tahakkukuna bir hads-i kat'î veriyor.

Altıncı Menba: Errahmanirrahîm olan Sâni-i Zülcelâl'ın rahmetidir.

Evet nimeti nimet eden, nimeti nikmetlikten halâs eden ve kâinatı fırak-ı ebedîden hâsıl olan vaveylâlardan kurtaran saadet-i ebediye, o rahmetin şe'nindendir ki, beşerden esirgemesin. Zira bütün nimetlerin reisi, re'si, neticesi olan saadet-i ebediye verilmezse bütün nimetler nikmetlere tahavvül eder. O tahavvül ise bilbedahe ve bizzarure ve umum kâinatın şahadetiyle muhakkak olan

adem-i sırf: yokluk, yokluğa mahkûm
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
amal: emeller, arzular, istekler, ümitler
beşer: insan
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
bizzarure: kesinlikle, zarun olarak, mecbun olarak.
cevher-i ruh: ruh cevheri, ruhun özü, ruh cevheri, ruhun hakikatı.
efkâr: fikirler, düşünceler
Errahmanırrahım: çok merhametli esirgeyen, koruyan Cenab-ı Hak.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç.
fırak-ı ebedi: ebedî sonsuz ayrılık.
gayr-ı mahdut: sınırsız
gayr-i mahsur: sayısızca, sınırsız
gayr-i mütenahî: hududu olmayan, sınırsız
hads-i kat'ı: kesin ve doğru ıdrak
hadsiz: sayısız
halas: kurtulma, kurtuluş.
hasıl olma: meydana gelme, ortaya çıkma
hasse-i hayal: hayal duygusu
hıçlık: yok oluş
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
istidadat: kabiliyetler, yetenekler
kabiliyat: kabiliyetler, istidatlar, yetenekler
kâinat: dünya, varlıklar
kat'ı: kesin, şüphesiz.
kıyamet-i mükerrere-i nev'iye: türlerin tekrar tekrar öldürülüp dirilitilmesi
kıyamet-i şahsiye-i umumiye: bütün insanların her birinin öldürülüp dirilitilmesi
lâyetenahî: sonsuz, sonu bulunmaz, nihayetsiz
mavera: görünen yaşanan âlemin ötesi
medd-i nazar: uzağa bakma, gözün görebildiği kadar, göz alımı.
menba: kaynak
meyl-i saadet-i ebediye: ebedî saadet meyli, sonsuz hayata ve mutluluğa olan arzu ve istek
muhakkak: şüphesiz, mutlak, doğru, gerçek.
mündemiç: içinde bulunan, saklı.
müteveccih: yönelen
müyulât: meyiller, eğilimler
neş et etmek: meydana gelmek, oluşmak, çıkmak.
nıkmet: nıtıkam, şiddetli ceza.
nimet: iyilik, ihsan, bağış
rahmet: acıma, merhamet etme
remiz: işaret.
re's: baş
ruh: insandaki canlılığın ve dirilişin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve ıdrak kabiliyetinin kaynağı
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, sonu olmayan mutluluk.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sultan-ı ruh: ruh sultanı, sultan gibi olan ruh
şahadet: şahit olma, tanıklık
şâir-i sanatkar: sanatkâr bir şâir
şedit: şiddetli
şe'n: icap, gerek.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
tahavvul etmek: değişmek, dönüşmek, başkalaşmak.
tahavvul: değişme, dönüşme, başkalaşma
tasavvurat: düşünceler, zihinde şekillendirmeler, kurmalar, göz önüne getirmeler
tatmin etmek: doyurmak, ihtiyacını karşılamak.
teessüf etmek: üzülmek, acı duymak
tevellüt etmek: doğmak.
umum: bütün, genel.
vaveylâ: çığlık, feryat.
zıra: çünkü

rahmet-i İlâhîyi inkâr etmek lâzım gelir. Hâlbuki, rahmet en vazıh ve güneşten daha parlak bir hakîkattir.

Bak, rahmetin cilvelerinden olan muhabbet ve aşk ve şefkat nimetlerine dikkat et. Eğer firak-ı ebedî ve hicran-ı lâyezalîye inciraf etse, görürsün ki, o muhabbet en büyük musibet olur, şefkat en büyük maraz olur, akıl en büyük belâ olur.

Demek rahmet, rahmet olduğu için, hicran-ı ebedîyi muhabbet-i hakîkîye karşı çıkarmaz.

Yedinci Menba: Kâinattaki bütün letaif, bütün mehasin, bütün kemalât, bütün incizabat ve iştiyakat ve terahhumat birer mazmundur ki, Sânın lütuf ve merhametinin, ihsan ve kereminin cilvelerini bizzarure ve bilbedahe kalbe gösteriyor. Madem bir hakıkat var; bilbedahe hakîkî rahmet var. Madem hakîkî rahmet var, saadet-ı ebediye olacaktır.

Sekizinci Menba: Fıtrat-ı zîşuur olan vicdandır.

Kim kendi uyanık vicdanını dinlese, "Ebed! Ebed!" sesini işitecektir. Demek o, onun için mahlûktur. Demek bu incizap ve cezbe, bir gaye-i hakıkî ve hakîkat-ı cazibedanın yalnız cezbiyle olabilir.

Dokuzuncu Menba: Sadık, masduk, musaddık olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın ahbarıdır.

Evet onun sözleriyle saadet-i ebediyenin kapıları açılmış ve ona karşı kelâmları birer penceredir. Zaten bütün

ahbar: haberler
aleyhissalâtü vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme
bela: musibet, gam, keder, afet
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bizzarure: kesinlikle, zarurî olarak, mecbur olarak
cezbe: çekme, çekim
cezp: çekme, çekim
cilve: tecelli, görüntü
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daîmilik.
fıtrat-ı zişuur: şuurlu varlıkların yaratılışı
firak-ı ebedî: ebedî sonsuz ayrılık
gaye-i hakıkı: gerçek maksat.
hakikat: gerçek
hakıkat-ı cazibedar: asli ve esasıyla çekici olan hakıkat, cazibeli gerçek.
hakikı: sahıcı
halbukı: oysa kı
hıcran-ı ebedî: ayrılıktan gelen sonsuz uzuntu, acı.
hıcran-ı lâyezalî: ayrılıktan gelen bıtmez tükenmez üzuntu
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
incırar etmek: bir neticeye doğru çekilerek sona ermek.
incızabat: cezbedilmeler, kapılmalar, çekilmeler
incızap: cezbedilme, çekilme
inkar etmek: kabul etmemek, reddetmek.
iştıyakat: arzular, istekler, ilgiler, şevkler
kaınat: dünya, varlıklar
kelâm: söz, konuşma

kemalât: iyilikler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kerem: cömertlik, ihsan
lâzım: gerek.
letaif: manevi melekeler, istıdat ve kabiliyetler, hoş, derin ve latif duygular, manalar, yetenekler
lütuf: iyilik, ihsan, bağış.
madem: değil mı
mahluk: yaratık.
maraz: dert, bela
masduk: tasdik eden, doğrulayan
mazmun: mana, mefhum, kavram
mehasın: güzellikler, hüsünler, iyilikler
menba: kaynak
merhamet: acıma, şefkat gösterme
muhabbet: sevgi, sevme.
muhabbet-ı hakıkı: gerçek muhabbet, hakıkı şefkat
musaddık: gerçekleştiren
musibet: sıkıntı
nimet: iyilik, ihsan, bağış
rahmet: acıma, merhamet etme
rahmet-i ilahi: Allah'ın sonsuz rahmetı, ilahî rahmet
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, sonu olmayan mutluluk.
sadık: doğru.
Sanı: yapan, yaratan Allah
şefkat: acıma
terahhumat: merhamet etmeler, acımalar
vazıh: açık, aşikâr
vicdan: iyiyi, kötüden, hayırdan, şerden ayırt etmeye yardımcı olan

kuvvetiyle bütün davaları, tevhidden sonra o noktada temerküz ediyor.

Onuncu Menba: On üç asırda yedi vecih ile i'cazını muhafaza eden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın ıhbarat-ı kat'iyesidir.

Evet nefs-i ıhban, haşr-ı cismanînin keşşafı ve şu remz-i hikmetin miftahıdır. Hem tazammun ettiği ve mükerreren tefekkure emrederek nazara vazettiği berahın binlerdir.

Ezcümle: Bir kıyas-ı temsiliyeyi tazammun eden [1] وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ve [2] قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ hem bir delîl-i adlîye işaret eden [3] وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ gibi pek çok âyât-ı kesîre ile haşr-i cismaniyedeki saadet-i ebediyeye nazır pek çok durbünleri nazar-ı beşere vazetmiştir.

Birinci Kıyasın Hulâsası: Bak, vücud-i insan tavırdan tavıra geçtikçe acip, muntazam inkılâbatı geçiriyor. Nutfeden alakaya, alakadan mudgaya, mudgadan azm ve lahme, azm ve lahim'den halk-ı cedide intikal gayet dakik desatire tâbîdir. Her bir tavrın öyle kavanin-i mahsusa ve öyle nızamat-ı muayyene ve öyle harekât-ı muttandesi vardır ki, cam gibi, altında kasıt, irade, ihtiyâr, hikmetin cılvelerini gösterir. İşte vücut ıtıbarıyla böyle her sene libasını değiştiren o vücudun bekası, inhilâlin yerini dolduran bir terkibe muhtaçtır.

1 De ki: Onu ilk önce kim yaratmışsa tekrar O diriltecek. (Yâsin Suresi, 79)
2 Halbuki O sizi halden hâle sokarak yaratmıştır. (Nuh Suresi, 14)
3 Rabbin ise kullarına haksızlık edecek değildir. (Fussilet Suresi, 46)

acip: hayrette bırakan, şaşılacak.
alaka: pıhtılaşmış kan, embriyo.
ayât-ı kesîre: çok ayet.
azm: kemik.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
berahın: delîller, ispatlar, burhanlar, hüccetler, kanıtlar.
cilve: tecelli, görüntü.
dakik: ince ve derin.
dava: takip edilen fikir, iddia.
delîl-i adlî: Allah'ın dünyadaki adalet ve düzenini göstererek ahiretin varlığına delil getirme.
desatir: düsturlar, kaideler.
durbün: dürbün.
ezcümle: bu cümleden, mesela.
gayet: son derece.
halk-ı cedit: yeni yaratılış, ana karnındaki cocuğun insan sureti ne inkılâp ettiği devre.
harekât-ı muttarde: düzenli muntazam hareket.
haşr-i cismanî(-iye): cısımle cesetle dırılme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
i'caz: bir benzerini yapmakta başkalarını acız bırakma, mu'cizelik.
ıhbarat-ı kat'iye: kesin, doğru haberler.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
inhilal: dağılma, çözülme, parçalanma, bozulma.
inkılâbat: değişıklıkler.
intikal: geçme.
irade: dileme, isteme.
ışaret: gösterme, bildirme.
itibarıyla: bakımından.
kasıt: isteyerek, bile bile yapma.
kavanin-i mahsusa: özel kanunlar, kurallar.
keşşaf: keşfeden.
kıyas: karşılaştırma.
kıyas-ı temsiliye: manevî görünmeyen bir şeyi, görünürdeki benzenne kıyas etme.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm. Beyanı beşer takatinin üstünde olan Kur'ân-ı Kerîm.
lahim: et.
libas: elbise.
menba: kaynak.
mifcah: açan, anahtar.
mudga: et parçası.
muhafaza etmek: korumak.
muhtaç: ihtiyacı olan.
muntazam: intizamlı, düzgün, tertıplı, düzenli.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar.
nazar: bakış.
nazar-ı beşer: insanın dikkatli bakışı.
nazır: bakan.
nefs-i ıhban: haberin kendisi.
nizamat-ı muayyen: belirlenmiş, tayin edilmiş düzenler.
nutfe: dol suyu, menî, sperm.
remz-i hikmet: hikmet ışaretı.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, sonu olmayan mutluluk.
tabı: boyun eğen, bağlı kalan.
tavır: durum, biçim.
tazammun etmek: içine almak, içermek.
tefekkur: derin düşünme, eşyanın hakıkatını, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak ıçın zıhnen ve kalben düşünme.
temerküz etme: merkezleşme, bir merkezde toplanma.
terkip: birkaç şeyin birleşimi.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.
vazetmek: ortaya koymak.
vecih: cıhet, yön.
vücud-ı insan: insan vücudu.
vücut: var olma, varlık.

İşte o hüceyratın yıkılmasıyla tamir etmek zarureti, bir madde-i lâtife ister ki, azanın hacatı nispetinde Rezzak-ı Hakikî bir kanun-i mahsus ile taksim ediyor. İşte o madde-i lâtifenin etvarına bak. Göreceksin ki, o kafile-i zerrat küre-i havada, toprakta münteşirken, bir hareket-i kastîyi işmam eden bir keyfiyetle toplanıyorlar. Güya, her bir zerre, bir vazife ile muvazzaf bir mekân-ı muayyeneye gitmek için memurdur gibi toplanır. Bir sâik-i muhtarın kanun-i mahsusuyla âlem-i mevâlide girer. Nizamat-ı muayyene ile, harekât-ı muttande ile, desatir-i mahsusa ile bedende dört matbahta pişirildikten sonra, dört inkılâb-ı acibeyi geçirdikten sonra, dört suzgeçten süzüldükten sonra aktâr-ı bedende intişar ederek, bütün muhtaç olan azaların derece-i ihtiyaçlarına göre Rezzak-ı Hakikî'nin inayetiyle inkısam eder.

İşte o zerrattan her bir zerreye bir nazar-ı hikmetle baksan göreceksin ki, kör ittifak, kör tesadüf hiç ona karışamaz. Her biri hangi tavra girmiş ise, kavanin-i muayyenesiyle, güya ihtiyâren amel ediyor. Hangi tabakaya sefer etmiş ise, öyle muntazam ayak atıyor ki, bilbedahe bir Sâik'ın emriyle gidiyor.

İşte böyle tavırdan tavıra, tabakadan tabakaya git gide hedef-i maksadından ayrılmayarak makam-ı lâyığına girer, oturur. İşte bu hâl gösteriyor ki, evvelâ o zerreler muayyendiler, muvazzaftılar, o makamlar için namzet idiler. İşte şu neş'e-i ulâyı gören neş'e-i uhrayı istib'at ile istinkâr etmemek gerektir.

aktâr-ı beden: bedenin kısımları, bedenin her tarafı
âlem-i mevâlit: mevcutlar âlemi, varlıklar dünyası
amel: iş, fiil, eylem
aza: organ, organlar
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak.
derece-i ihtiyaç: ihtiyaç nispeti, ihtiyaç derecesi
desatır-ı mahsus: hususi prensipler, özel kurallar
etvar: davranışlar, biçimler, tarzlar.
evvelâ: ilk önce.
güya: sanki, sözde.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hal: durum
harekât-ı muttarde: düzenli devam eden hareketler
hareket-i kastî: dileyerek, isteyerek, bilerek yapılan hareket.
hedef-i maksat: ulaşılmak istenen gaye
hüceyrat: hüceyreler, hücrecikler, küçük odacıklar
ihtiyaren: seçerek, isteyerek.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inkılâb-ı acibe: hayret verici değişimler, şaşırtıcı dönüşümler
inkısam etmek: bölünmek, parçalanmak
intişar etmek: yayılmak, dağılmak
istib'at: uzak görme, ihtimal vermeme, olmayacak sanma, akıldan uzak görme
istinkâr: bilmezlikten gelme
işmam etmek: duyurmak, hissettirmek.
ittifak: birleşme.
kafile-i zerrat: zerreler topluluğu
kanun-i mahsus: özel kanun, hususi kanun, kendine mahsus kanun
kavanin-i muayyene: belirlenmiş kanun
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hal, durum, üç yüz
küre-i hava: hava küresi, dünyayı kaplayan hava tabakası, atmosfer
madde-i lâtife: lâtif madde, rızık, gıda.
makam: yer, mevki
makam-ı layık: munasip ve layık olan yer, makam
matbah: mutfak.
mekan-ı muayyene: belirlenmiş yer
muayyen: tayin edilmiş, belirli, karlaştırılan
muhtaç: ihtiyacı olan
muntazam: intizamlı, düzgün, tertipli, düzenli
muvazzaf: vazifeli, görevli
münteşir: yayılmış, dağınık.
namzet: aday.
nazar-ı hikmet: yaratılıştaki ilâhî gayeyi dikkate alarak bakma
neş'e-i uhra: ölüm ile ölümden sonra yeniden dirilme, ikinci dirilış
neş'e-i ulâ: ilk yaratılış, ruhun bedene girişi
nispet: oran.
nizamat-ı muayyene: belirlenmiş, tayin edilmiş tertipler, düzenler
Rezzak-ı Hakiki: gerçek rızık veriçi olan Allah
sâik: sevk eden, götüren
sâik-i muhtar: hükmü elinde olan, istediği gibi yönlendiren, dilediğini dilediği şekilde gönderen, sevk eden
tabaka: kat, katman
taksim etmek: bölmek, paylaştırmak, kısımlara ayırmak.
tamir etmek: onarım, onarmak.
tavır: duruş, durum, şekil, biçim
tesadüf: rast gelme, rastlantı
vazife: görev
zarurET: mecburiyet.
zerrat: zerreler
zerre: en küçük parça, atom.

Meselâ, bir taburun askerleri istirahat izniyle dağılıp, boru ile çağrılsa; birden tabur bayrağı altında toplanmaları, yeniden bir taburu teşkil etmekten çok ve çok eseldir. Bir vücutta imtizaç ile ünsiyet ve münasebet peyda eden zerrat, Sûr-ı İsrafil ile Hâlık'ının emrine lebbeykzen olmaları, aklen, birinci icattan daha sehil, daha mümkündür. Hem nüveler hükmünde olan ecza-i asliye ikinci neş'e için bir esas-ı kâfidir.

İkinci Kıyasın Hulâsası: Şu âlemde çok görüyoruz ki, zalim, facir, gaddar gayet refah ve rahat ile ömür geçiriyor. Hâlbuki görüyoruz ki mazlum, fakir, mütedeyyin, husn-i hulk sahibi zahmet ve zillet-i mazlumiyette hayatını geçiriyor. Sonra mevt gelir, ikisini müsavi kılar. Eğer şu müsavat nihayetsiz ise zulüm görünür. Hâlbuki, zulümden tenezzühü, kâinatın şahadetiyle sabit olan adalet ve hikmet-i İlâhiye, bir mecma-ı aheri iktiza eder ki; birincisi cezasını, ikincisi mükâfatını görsün.

Hem şu perişan beşeri, sair ihvanı olan kâinat-ı muntazama gibi tanzim edecek ve istidadıyla mütenasip tecziye ve mükâfat edecek bir mahkeme-i kübra ister; tâ adalet-i mahza tecelli etsin. Şu dar dünya beşerin ruhunda mündemiç olan istidadat-ı gayr-i mahdudenin sumbullenmesine musait değildir. Demek başka âleme göndenlecektir.

İnsanın cevheri büyüktür, ebede namzettir, mahiyeti âliyedir, cinayeti dahi azîmdir, intizamı da mühimdir, sair kâinata benzemez, intizamsız olamaz, mühmel kalamaz,

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
adalet-i mahza: tam adalet, gerçek, kusursuz adalet.
aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince
alem: dünya
aliye: yüksek, yüce
azîm: büyük.
beşer: insan.
cevher: esas, maya, öz
cinayet: öldürme derecesinde suç
ebed: sonu olmayan
ecza-i asliye: aslı unsurlar, vücutta temel teşkil eden unsurlar
esas-ı kâfi: yeterli temel
eshel: en kolay, pek kolay
facir: günahkâr, fena huylu.
gaddar: zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden
gayet: son derece.
halbuki: oysa ki
Hâlık: yaratıcı, Allah
hikmet-i İlâhiye: İlâhi maksat, Allah'ın hikmeti
hükmünde: değerinde
hülasa: bir şeyin özü, esası, özeti
husn-i hulk: ahlâk güzelliği, güzel ahlâk
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme
ihvan: kardeşler
iktiza etmek: gerekmek, gerekli lık.
imtizaç: kaynaşma
intizam: düzgünlük.
intizamsız: düzensiz
istidadat-ı gayr-i mahdude: sınırsız kabiliyetler, yetenekler
istidat: kabiliyet, yetenek.
istirahat: dinlenme, rahatlama
kainat: dünya, varlıklar
kainat-i muntazama: düzenli, tertipli kainat.
kıyas: oran, karşılaştırma
lebbeykzen: ever diyen, razı olan.
mahiyet: nitelik, özellik.
mahkeme-i kübra: büyük mahkeme
mazlum: haksızlığa uğrayan, zulüm görmüş
mecma-ı aher: başka, diğer toplanma yeri, diğer kavuşma mahalli, âhirette mahşer yeri
mevt: ölüm
mühim: önemli, ehemmiyetli
mühmel: ihmal edilmiş, bırakılmış, bakılmamış, terk edilmiş.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül
münasebet: uygunluk.
mündemiç: bir şeyin içinde bulunan, saklı olan
musait: uygun, elverişli.
müsavat: eşitlik, aynı hâl ve derecede olan.
müsavi: eşit, denk, birinin ötekinden farksız olanı
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
mutenasip: uygun, denk.
namzet: aday
neş'e: meydana gelme, vücut bulma, doğma
nihayetsiz: sonsuz.
nüve: çekirdek.
peyda: meydanda hazır mevcut.
refah: bolluk, rahatlık.
ruh: cevher, can
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sair: diğer
sehil: kolay
Sûr-ı İsrafil: Hz. İsrafil'in Sûr'u, Allah'ın emri ile Hz. İsrafil'in kıyamet kopacağı zaman üfleyeceği boru
şahadet: şahit olma, tanıklık.
tanzim etmek: düzeltmek, düzenlemek.
tecelli etmek: görünmek.
tecziye: cezalandırma, ceza verme
tenezzüh: kusur ve noksandan temizlenme.
teşkil etmek: meydana getirmek
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vücut: var olma, varlık.
zahmet: sıkıntı
zalim: zulmeden
zillet-i mazlumiyet: suçsuz olduğu hâlde hor ve hakir görünme
zulüm: haksızlık, eziyet.

abes olamaz, fenâ-i mutlak ile mahkûm olamaz, adem-i sırfa kaçamaz. Cehennem ağzını, cennet dahi ağuş-ı nazenderânesini açıp bekliyorlar.

Şu ayetler gibi çok berahin-i lâtıfeyi tazammun eden âyât-ı sâireyi kıyas ile tetebbu et. İşte bu menabi-i aşere muktazinin vücuduna kat'iyen delâlet eder.

IKINCI MAKAM

Fail muktedirdir. Kudrette noksan yoktur. Azam ve asgar ona nisbeten birdirler. Evet, bir Kadîr ki, âlem bütün guneşlen, yıldızları, avalimi, zerratı, cevahiri, gayr-ı mutenahî lisanlar ile azametine, kudretine şahadet eder. Hiçbir vehim ve vesvesenin hakkı var mıdır ki, haşr-i cismanîyi o kudretten istib'at etsin. Şurada yalnız deriz: En çok ve en büyük şey, en basıt ve en küçük şeye nispeten kudrete daha ağır gelemez.

مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ[1]

İşte şu sırrı *Sünuhat*'ta yazmıştım. Makamın münasebetiyle naklediyorum: İşte, kudret zatıyedir, acz tahallul edemez. Melekûtiyete taallûk eder. Mevani tedahül edemez. Nispetî kanunîdir. Cüz kulle müsavi, cüz'î kullî hukmüne geçer.

Birinci Nokta: Kudret-i ezeliye Zat-ı Akdes'e lâzime-i zarunye-i naşie-i zatiyedir. Oyle ise, zıddı olan acz, onun melzumu olan zata bilbedahe arız olamaz. Madem acz Zata arız olamaz, bilbedahe kudrete tahallül edemez.

1- Sizin yaratılmanız da dirilitilmeniz de tek bir kişinin yaratılıp dirilitilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

abes: lüzumsuz
acz: güçsüzlük.
adem-i sırf: yokluk
ağuş-ı nazenderane: sevgili ye uygun hoş kucak.
alem: dünya
arız olmak. bir şeyin asıntan olmayıp dışarıdan bulaşmak, karılmak.
asgar: küçük.
avalim: dünyalar, alemler
ayât-ı sâire: diğer ayetler
azam: büyük.
azamet. büyüklük.
berahin-i latife: hoş güzel deliller
bilbedahe: açıkça, açıklıkla
cevahir: cevherler, özler.
cüz. parça
cüz'î: küçük.
delalet etmek: delil olmak göstermek
fail: işleyen, yapan
fenâ-i mutlak: sonsuz yok oluş, mutlak yok oluş.
gayr-i mütenahî: sonsuz, sınırsız
haşr-ı cismanî: cısımle ceset le dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı
hükmüne: yenne
istib'at etmek: olmayacak sanmak, akıldan uzak görmek.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kat'iyen: kat'î olarak, kesinlikle
kıyas: karşılaştırma.
kudret. kuvvet, güç
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
küll: bütün
kullî: bütüne ait
lazime-i zaruriye-i naşie-i zatiye: varlığından dolayı ister istemez gerekli olan
lisan: dil
mahkûm. hükümlü, mecbur
makam: yer, mevki
melzum: bir şeyin varlığı için gerekli olan, lüzumlu kılınan.
menabi-i aşere: on kaynak.
mevani: engeller, maniler
muktazi: gerekli olan
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
münasebet. uygunluk.
müsavi: eşit, denk, birinin ötekinden farksız olanı
nakletmek. aktarmak.
nispet. iki veya daha fazla şey arasındaki münasebet, bağlılık, ilgi bağ, münasebet.
nispeten: oranla, kıyasla
noksan: eksiklik, kusurlu oluş
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı, insanın aklının erişemediği ilâhî hikmet.
Sünuhat: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri
şahadet: tanıklık.
taalluk. ilişki, ilgisi olma, münasebet, alâkalı olma
tahallul: içine girme, hulul etme, bozulma, değişme
tahallul etmek. araya girmek, sızmak, müdahale etmek.
tazammun etmek. içine almak, içermek
tedahül etmek. birbirinin içine girmek, karışmak.
tetebbu etmek. etraflıca araştırmak, iyice incelemek, bir şey hakkında geniş bilgi edinmek.
vehim: yanlış ve esassız düşünce
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
vücut: var olma, varlık
zat. bir şeye kaynaklık eden kişilik, bir şeyin varlığının kaynağı olan kişilik.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pâk olan zat: Allah
zatiye: zatın kendisinden olan
zerrat. molekküller

Madem tahallûl edemez, bilbedahe kudrette meratip olamaz. Zira meratibin vücudu, ezdadın tedahülüyledir.

Meselâ, hararette meratip bürudetın tahallûlüyledir, hüsündeki derecat kubhun tedahülüyledir, ilâahir...

Mümkinatta hakikî, tabîî lüzum-i zatî olmadığından kâinatta ezdat birbirine girebilmiş, meratip tevellüt ederek ihtilâfat ile tagayyürat neş'et etmiştir.

Madem kı kudrette meratıp olamaz; makdurat dahı bızzarure kudrete nıspeti bır olur, en büyük en küçüğe müsavı ve zerrat yıldızlara emsal olur.

Dıkncı Nokta Sabıkan geçtiğı gıbi, kâınatın âyıne gıbi ıkı cıheti var: bırı mulk, bırı melekûtıyet.

Mülk cıheti ezdadın cevelângâhıdır. Hüsün-kubuh, hayır-şer, sığar-kıber, sa'b-sehil gıbi umurun mahall-i tevarüdüdür. Onun için vesaıt ve esbap vazedilmış, tâ Dest-i Kudret zahıren umur-ı hasise ıle mübaşır görünmesin. Azamet ve izzet öyle ıster. Fakat, hakıkî tesir vermemiş, vahdet oyle ister. (HAŞIYE)

HAŞIYE: Eğer vasıta hakikî olsa idi ve hakıkî tesır verılse idı, hem bır şuur-ı küllî verılmek lâzım idi, hem bızzarure eser-ı ıtkan, kemal-ı sanat mutelif olacaktı. Hâlbuki en adîden en âlîye, en küçükten en büyüğe, ıtkan, derece-i kemalde, mahiyetin kameti nıspetındedır. Demek Muessır-i Hakıkî den bazı karîb, bazı baîd, kısmen vasıtasız, kısmen vasıta ıle, kısmen vesaıt ıle değildir. Cay-ı dıkkattır ki, cüz'î bır ıhtıyârın tavassutuyla eser-ı akıl bır ınsan şehrı, ıntızamca semere-i vahıy bır an kovanındankı cemaate yetışmez, ve arılar meşher-ı sanatı, bır tek huceyrat şehrı bır nar ve cılnardan ıntızamca gerıdır. Demek kâınattakı cazıbe-i umumıye hangı kalemden akmışsa, cüz-i lâyeteccezzadakı küçücük cazıbe, aynen o kalemın noktalandır.

---

alı: yüce, yüksek.
aylne: ayna.
azamet: büyükluk.
baıd: uzak, ırak.
bilbedahe: açıkça, açıklıkla.
bizzarure: zorunlu olarak.
burudet: soğukluk.
cây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkat edilecek yer veya şey, dikkate değer.
cazıbe: çekım gucu.
cazıbe-i umumıye: umumî bır cazıbe, genel çekım gucu.
cevelangâh: donup dolaşma yen.
cihet: yon, taraf.
cılnar: nar çıçegı.
cüz-ı layetecezza: atom, bölunmeyen parçalanmayan kısım, bolünme ımkanı olmayan en ufak zerre, bolunmez parça.
cüz'î: kuçuk.
derecat: dereceler.
derece-i kemal: yucelik ve mükemmellik derecesi.
Dest-i Kudret: Allah ın ezelî kudret elı.
emsal: eş, benzer.
esbap: sebepler.
eser-i akıl: akıl ışı olan eser.
eser-i ıttıkan: saglamlıgın eserı, ızı.
ezdat: zıdlar, tezatlar.
hararet: sıcaklık.
haşiye: dipnot.
hayır-şer: ıyı kotu.
huceyrat: huceyreler, hucreckler, kuçuk odacıklar.
hüsün: güzellik.
husun-kubuh: guzellik çırkınlık.
ihtilâfat: ıhtılaflar, birbirıne zıt ve farklı şeyler, farklılıklar.
ıhtıyar: seçme, tercih etme.
ilâahir: sonuna kadar.
Intızam: duzgunluk, tertıplı olma.
ıttıkan: gozle gormuş gıbı saglam bılme ve ınanma.
İzzet: şeref, yucelik, değer.
kamet: derece, mertebe.
karîb: yakın, yakın olan.
kemal-ı sanat: sanattakı mukemmellik.
kısmen: kısmî olarak, bazı yon den.
kovan: arı yuvası.
kubuh: çırkınlık.
kudret: kuvvet, guç, Allah ın butun varlıgı çevreleyen ezelî gucu.
lüzum-ı zatî: bır şeyın bizzat kendısınden kaynaklanan, kendısı ıçın gerekli olan.
mahall-i tevarüt: meydana gelme, ortaya çıkma yen.
mahiyet: esaslar, hakıkatler, ıç yuzlen.
makdurat: Allah ın takdırı olan şeyler, kudret tarafından yaratılanlar, kaınatın butunu, kader.
melekutıyet: bır şeyın ıçe aıt ilâhî ısımlere bakan tarafı.
meratıp: mertebeler.
meşher-i sanat: sanat eserlerının teşhır edıldıgı yer, Allah ın sanat eserlerının sergılendıgı yer.
mübaşır: bır ışe başlayan, bır ışe gırsen.
muessır-i hakıkî: gerçek tesır sahıbı, asıl tesır edıcı.
mulk: varlıgın zıtlıkları barındıran yonu.
mumkinat: yaratılanlar, mumkun olanlar, ımkan dâhılındekıler, olabılır şeyler.
musavî: eşıt, denk, bınnın otekınden farksız olanı.
nar: bır meyve.
neş'et etmek: meydana gelmek, olusmak.
nıspet: kıyaslama, kıyas, olçu, oran.
sabıkan: evvelce.
sa'b-sehil: zorluk kolaylık.
semere-i vahıy: ılham netıcesı.
sığar-kıber: kuçukluk-buyukluk.
şuur-ı küllî: her şeyın farkında olma, her şeyı bılme.
tabîî: olagan.
tagayyurat: degışmeler, baş kalaşmalar, bozulmalar.
tahallûl etmek: araya gırmek, sızmak, mudahale etmek.
tavassut: aracılık etme, aracılık.
tedahul: bırbırının ıçıne gırme, karışma.
tesir: etkı ız bırakma.
tevellüt etmek: doğmak.
umur: ışler, hususlar, şeyler.
umur-ı hasise: ufak ve degersız ışler.
vahdet: bırlık ve teklik.
vasıta: araç.
vazedilmek: meydana getırmek, ortaya koymak.
vesaıt: vasıtalar, araçlar.
vücut: var olma, varlık.
zahıren: gorunuşte.
zerrat: zerreler.
zira: çunku.

Melekûtiyet ciheti ise, her şeyde şeffafedir; teşahhusat karışmaz. O cihet vasıtasız Hâlık'ına muteveccihtir; terettüp-teselsülü yoktur, illiyet-malûliyet girmez, i'vıcacatı yoktur, avaik mudahale edemez. Zerre şemse kardeş olur.

Evet, kudret hem basit, hem nâmütenahî, hem zatî, mahall-i taallûk-i kudret, hem vasıtasız, hem lekesiz, hem ısyansızdır. Büyük küçüğe tekebburü yok, cemaat ferde rüçhanı yok, küll cüz'e nispeten kudrete karşı fazla nazlanması olamaz.

Üçüncü Nokta

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۞[1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ[2]

Temsil, tasvir ve tasavvuru teshil ettiğinden, şu gamız noktaya altı temsil ile işaret edeceğiz.

İşte şeffafiyet, mukabele, muvazene, intizam, tecerrüt, itaatın sırlarını birden zihinde mezç edebilsen, vesvesesiz bu noktayı anlayacaksın.

Sakın mikyas yapma! Âciz mümkinatın zayıf, küçücük mikyasları Kadîr-i Ezelî'nin tasarrufatına şebih olamaz, tanzir edemez; yalnız şu emrin imkânının fehmini teshil eder.

Birinci Temsil: Şemsin feyz-i tecellisi olan tımsali, denizin mecmu-i sathında, denizin her bir katresinde aynı hüviyeti gösteriyor.

Küre-i arz, perdesiz, güneşe karşı muhtelif cam parçalarından olsa, tımsal-ı şems her bir parçada ve umum

1- Onun hiç bir benzeri yoktur. (Şûra Suresi, 11.)
2- En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

âciz: güçsüz
avaik: engeller, zorluklar, zor işler
cemaat: topluluk.
cihet: yön, taraf
cüz: parça
emir: hadise, olgu
fehim: kavrama, anlama
fert: birey
feyz-i tecelli: tecelliden doğan bereket.
gamız: anlaşılmaz, kapalı, müphem.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hüviyet: nitelik, özellik.
i'vıcacat: eğrilik, doğru olmamalar
illiyet: nedeni neticeye bağlayan bağ, sebebiyet, nedensellik.
imkân: mümkün olma, olabilirlik
intizam: düzen, düzenlilik, düzgünlük, tertipli olma
işaret etmek: göstermek, bildirmek
itaat: boyun eğme
Kadir-i Ezeli: her şeye gücü yeten varlığının evvelî olmayan Allah.
katre: damla
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
küll: bütün
küre-i arz: dünya, yer küre
mahall-i taallûk-i kudret: kuvvetin alakalı olduğu yer, kudretin ilişkili bulunduğu makam
malûliyet: sakarlık
mecmu-ı sathı: yüzeyin tamamı
melekûtiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan sebeplerin müdahale edemediği aslî, esâsî iç yüzü
mezç etmek: katmak, karıştırmak.
mikyas: ölçü, ölçü aleti
mikyas: ölçü
muhtelif: çeşitli
mukabele: karşılıklı bulunma durumu
muvazene: karşılaştırma, denge
müdahale etmek: karışmak.
mümkinat: yaranılanlar, mümkün olanlar, imkân dahilindekiler, olabilir şeyler.
muteveccih: yönelen
nâmütenahî: uçsuz bucaksız, sonu olmayan, sonsuz, bitmez tükenmez
nispeten: kıyasla, oranla
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm
rüçhan: üstünlük.
sır: aklın erişemediği İlâhî hikmet
şebih: benzeyen, benzer
şeffafe: kapalı veya saklı olmayan, açık.
şeffafiyet: şeffaflık, şeffaf olma hâlı, saydamlık.
şems: güneş
tanzir etmek: benzetmek
tasarrufat: faaliyetler, işler, sahiplik.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma
tasvir: ifade, tarzlarıyla anlatma
tecerrüt: madde durumundan uzak oluş, soyutlanma
tekebbür: kibir gösterme, büyüklük satma
temsil: kıyaslayarak benzetme
terettüp: sıralanma, sırasında olma, sırası gelme
teselsül: art arda gelme, birbirini takip etme, zincirleme
teshil etmek: kolaylaştırmak, kolay hale getirmek.
teşahhusat: şahıs hâline girmeler, cisimlenmeler
tımsal: suret.
tımsal-ı şems: güneşin şekli, örneği
vasıta: araç.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zatî: kendine ait, hususî, özel
zerre: en küçük parça.

sath-ı arzda müzahemetsiz, tecezzisiz, tenakussuz, bir olur. İşte *şeffafiyet sırrı*!..

Faraza şems muhtar olsaydı, o feyizden biri daha rahat, diğeri daha zahmet olamazdı.

İkinci Temsil: Noktalardan terekküp eden bir daire-i azîmin nokta-i merkeziyesinin elinde bir mum ve muhitteki noktaların ellerinde birer âyine farz edilse, nokta-i merkeziyenin muhit âyinelerine verdiği feyiz müzahemetsiz, tecezzisiz, tenakussuz, nispeti birdir. İşte *mukabele sırrı*!..

Üçüncü Temsil: Hakikî bir mizanın iki gözünde iki güneş veya iki yıldız veya iki dağ veya iki yumurta veya iki cevher-i fert, herhangisi bulunsa, sarf olunacak aynı kuvvetle o hassas azîm terazinin bir kefesi Süreyya'ya, bir kefesi serâya inebilir. İşte *muvazene sırrı*!..

Dördüncü Temsil: En azîm bir gemi, en küçük bir oyuncak çevirmesi gibi çevrilebilir. İşte *intizamın sırrı*!..

Beşinci Temsil: Bir mahiyet-i mücerrede, bütün cüz'iyatına, en asgarından en ekbenne, yorulmadan, tenakus etmeden, tecezzi etmeden, bir bakar, girer; teşahhusat-ı mülkiye cihetindeki hususiyat mudahele edip şaşırtmaz, nazarını tağyir etmez. İşte *tecerrüdün sırrı*!..

Altıncı Temsil: Bir kumandan "Arş!" emriyle bir neferi tahrik ettiği gibi, bir orduyu dahi tahrik eder.

asgar: küçük.
âyine: ayna
azîm: büyük.
cevher-i fert: zerre, en küçük cisim, atom
cihet: yön, taraf
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
daire-i azîm: geniş ve büyük daire
ekber: büyük.
faraza: meselâ, say ki, tut ki, diyelim ki
farz etmek: kabul etmek, saymak.
feyiz: bereket, ışık
hakîkî: gerçek, sahici
hassas: inceliklı, en ufak ölçülen sağlıklı ve kesin olarak veren
hususiyat: özellikler, hassalar
intizam sırrı: düzgünlük, tertipli olma gerçeği, hakikatı
kefe: terazi gözü
mahiyet-i mücerrede: soyut kimlik, mahiyet, başlı başına, herhangi bir boyuta ve elle tutulur sınırlara bağlı kalmaksızın sahip olunan huviyet.
mizan: terazi
muhit: çevre.
muhtar: sınırlı, ihtiyâr sahibi
mukabele sırrı: karşılık verme hakikatı, gerçeği.
muvazenet sırrı: dengelilik hakikatı, gerçeği
müdahale etmek: karışmak, el atmak, araya girmek, sokulmak.
muzahemet: çekişme, sıkıntı verme, bir yere ittişe kakışa hücum etme
nazar: bakış.
nefer: rütbesiz asker, er
nispet: oran
nokta-i merkeziye: merkezde bulunan nokta
sarf: harcama
sath-ı arz: yeryüzü.
serâ: arz, yeryüzü
Süreyya: Ülker yıldızı, Pervin
şeffafiyet sırrı: şeffaf olma gerçeği.
şems: güneş
tağyir etmek: başkalaştırmak, değiştirmek.
tahrik etmek: hareket ettirmek, harekete geçirmek.
tecerrüt: soyutlanma, her şeyden uzak olma hakikatı
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma
tecezzi etmek: parçalara ayrılmak, bölünmek.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme
temsil: kıyaslayarak benzetme
tenakus: azalmış, noksanlaşmış, eksilmiş
tenakuz: çelişme, zıddıyet, çelişki
terekkup etmek: karışıp birleşmek
teşahhusat-ı mülkiye: mülk âlemindeki kimlik kazandırmalar, varlığa mülk yönünde ki belirli kılınması, şahsiyet kimlik verilme ve varlığın görünmesini sağlama işlemleri
zahmet: sıkıntı

Her şeyin bir nokta-i kemalı var ve o noktaya bir meyli var. Muzaaf meyil ihtiyaçtır, muzaaf ihtiyaç iştiyaktır, muzaaf iştiyak ıncızaptır. Bunlar emr-i tekvînînin mahiyat tarafından birer habbe ve nüve-i imtisalidir. *Mahiyat-ı mümkinatın mutlak kemali mutlak vücuttur, hususî kemali, istidadatını bilfiile çıkaran ona mahsus vücuttur.* Bütün kâinatın [1] كُن emrine itaati, bir nefer hukmünde olan bir zerrenin itaatı gibidir. İrade-i Ezeliye'den gelen "كُن" Emr-ı Ezelî'sine mümkinin itaat ve imtisalinde yine iradenin tecellisi olan meyil ve ihtiyaç ve şevk ve incizap birden mumteziç, mundemiçtirler. İşte *itaat sırrı*!..

Şu temsilat-ı sitte, nakıs, mutenahî, zayıf, hakikî tesiri yok olan kuvvet-i mümkinatta müşahede ile görünüyor. Oyle ise, gayr-i mütenahi, ezelî, ebedî, bütün kâinatı adem-i sırftan icat eden ve bütün ukulü hayrette bırakan âsâr-ı azametle tecellı eden Kudret-i Ezeliye'ye nispeten her şey müsavidir. Hiç bir şey ağır gelemez.

Gaflet olunmaya. Şu esrar-ı sitte olan küçücük mizanlarla o Kudret-i Ezeliye tartılmaz. Belki hiç munasebete giremez. Yalnız istib'adı def' için zikredilir.

İşte şu Üç Noktayı ve Üçüncü Noktadaki altı sınıyla, mülk ve mümkin canibinde değil, belki melekûtiyet ve Kudret-i Ezeliye cihetinde nazar edilse, istinkâra incirar eden istib'at zail ve nefis mutmain olur.

1- Ol!

adem-i sırf: mutlak yokluk
âsâr-ı azamet: büyükluk izleri, büyükluk işaretleri.
bilfiil: bizzat kendi fiilen
canıp: yon, cihet, taraf
cihet: yon
def: koyma, uzaklaştırma
ebedî: sonu olmayan
emr-i ezelî: başlangıcı olmayan Allah'ın emri.
emr-i tekvîni: yaratma emri, kainatı var etme emri, işi
esrar-ı sitte: altı gerçek altı sır
ezelî: başlangıçsız.
gaflet: ilgisizlik, gözardı etme
gayr-ı mutenahi: hudutsuz, sınırsız.
habbe: tane, çekirdek.
hususî: özel
hükmünde: değerinde
icat etmek: yaratmak, meydana getirmek.
imtisal: emre tamamen uyma, boyun eğme
incirar etmek: bir neticeye doğru çekilerek sona ermek.
incızap: kapılma, çekilme
irade: dileme, isteme
irade-i Ezeliye: Cenab-ı Hakkın sonradan olma olmayan isteme, dileme niteliği
istib'at: uzak görme, ihtimal vermeme, olmayacak sanma, akıldan uzak görme
istidadat: kabiliyetler, yetenekler
istinkâr: bilmezlikten gelme
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
itaat: boyun eğme, uyma
itaat sırrı: boyun eğme, gerçeği uyma hakikatı
kemal: olgunluk, mükemmellik
kudret-i ezeliye: başlangıcı olmayan Allah'ın sonsuz gücü
kuvvet-i mümkinat: yaratılanlardaki, varlık âlemindeki güç.
mahiyat: mahiyetler, esaslar, hakikatler
mahiyat-ı mümkinat: yaratılanların mahiyeti, kimliği, yapısı, imkân dâhilindeki hususlar, olabilen lenn özellikleri
mahsus: özel
melekutiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan, sebeplerin müdahale edemediği aslı, esası, içyüzü
meyil: yönelme, yoneliş
mizan: ölçü
mutlak: kayıtsız, şartsız
mutmain: tatmin olmuş, şüphesi olmayan
muzaaf: çoğaltılmış, katmerli.
mülk: duyu organları ile algılanabilen, dıştan görülebilen
mümteziç: uyuşan, kaynaşan, birbirine çok uygun
munasebet: uygunluk.
mündemiç: bir şeyin içine sokulmuş veya sanılmış
müsavi: eşit, denk.
müşahede: gözle görme
mutenahi: nihayet bulan, nihayete eren, biten, sona eren
nakıs: noksan, eksik.
nazar etmek: bakış, bakmak.
nefis: ruh, can
nispeten: kıyasla, oranla
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm
nokta-i kemal: olgunluk, eksiksizlik sınırı, zirve noktası, ulaşılabilecek en yüksek nokta
nüve-i imtisal: Cenab-ı Hakkın kâinattaki kanunlarına itaat etmeyi sağlayan, eşyanın mahiyetindeki ihtiyaç, incizap, iştiyak, meyil gibi özelliklere ait öz, çekirdek
sır: gizli hakikat.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tecelli: görünme, yansıma
temsilat-ı sitte: altı örnek, benzetme temsil
tesir: etki
ukul: akıllar
vücut: var olma, varlık
zail: sona eren
zerre: atom, en küçük parça
zikretmek: anlatmak, bildirmek

NETİCE: Madem kı kudret-i ezeliye gayr-i mütenahiyedir. Hem lâzıme-i zarurıyedir. Hem her şey lekesiz, perdesiz cihet-ı melekûtiyeti ona müteveccihtir. Hem ona mukabildir. Hem tesavi-i tarafeyn olan imkân ıtibarıyla mütevazinü't-tarafeyndir. Hem şerıat-ı fıtrıye-i kübra olan nızama mutîdir. Hem, avaik ve hususiyat-ı mütenevvıadan cihet-i melekûtiyet mücerrettir. Öyle ise, küll-i âzam cüz-i asgara nispeten kudrete karşı zıyade nazlanmaz, mukavemet etmez. Öyle ise, haşırde bütün zevı'l-ervahın ihyası, mevtâlûd bır nevm ile kışta uyuşmuş bir sineğin baharda ihya ve ın'âşından kudrete daha ağır olamaz. Öyle ise, مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ [1] mübalağasızdır, mucazefesizdir, doğrudur, haktır, hakikattır.

İşte müddeamız kı, "Fâil muktedırdır; o cıhette hiçbir mâni yoktur" tahakkuk etti.

UÇUNCU MAKAM

Mahal kabildir. Şurada dört nokta var. Âlemin imkân-ı mevtı ve vukuu, tamir ve ıhyasının ımkânı ve vukuu.

Bırıncı Nokta. Kâinatın imkân-ı mevtine delîl.

Bir şey kanun-i tekâmüle dâhil ise, o şeyde neşvünema var. Neşvünema varsa ona bır ömr-ı tabîî var. Ömr-i tabiî varsa ona bır ecel-i fıtrî var. Vâsi bir ıstıkra ile sabittir kı, pençe-i mevtten kendını kurtaramaz. Nasıl ki ınsan küçük bır âlemdir, yıkılmaktan kurtulamaz, âlem dahı büyük bır ınsandır, o da ölümün pençesınden kurtulamaz.

1. Sizin yaratılmanız da dırılılmenız de tek bir kişinin yaratılıp dırılılmesi gibidir. (Lokman Süresi 28.)

âlem: dünya.
avaik: engeller, zorluklar, zor ışler.
cihet: yön.
cihet-i melekutiyet: her şeyın doğrudan Allah ın ılım, hıkmet ve kudretıne bakan, sebeplerın mudahale edemedığı ashı, esası, ıç yuzu tarafı.
cüz-i asgar: en kuçuk cuz, en ufak parça.
dâhil: ıçen, ıç.
delil: şahıt, belge, tanık.
ecel-i fıtrî: Her mahlûkun yaratılışı bakımından Cenab-ı Allah tarafından belırlenmış ortalama omru.
fail: fıllı ışleyen, yapan, tesır eden.
gayr-i mütenahiye: sonsuz, nihayetsız, sonu olmayan.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
haşır: kıyametten sonra butun ınsanların bır yere toplanmaları. Allah ın olulen dırıltıp mahşere çıkarması.
hususiyat-ı mütenevvia: çeşıtlı, degışık, ayırıcı ozellıkler.
ihya: dırıltme, hayat verme.
ımkân: mumkun olma, olabilırlık.
ımkan-ı mevt ve vuku: olumun olabilırlıgı ve bunun gerçekleşmesı.
ın aş: yapma.
ıstıkra: etrafı bılgı edınme, tume varım.
ıtibarıyla: bakımından.
kabil: mumkun, ıhtımal dairesınde.
kanun-i tekamül: gelişme kanunu, ılerleme, mukemmelleşme kanunu.
kudret: Allah ın butun varlıgı cevreleyen ezelı kuvvetı.
kudret-i ezeliye: başlangıcı olmayan Allah ın sonsuz gucu.
küll-i azam: en buyuk butun, en buyuk küll.
lazıme-i zaruriye: zorunlu olarak gerekli.
madem kı: değil mı kı.
mâni: engel olan.
mevtâlûd: olu gibi.
mukabil: karşılık.
mukavemet etmek: karşı koymak, dayanmak, dırenmek.
muktedir: ıktıdarlı, gucu yeten.
mutı: ıtaat eden, boyun eğen.
mübalağa: abartma, abartı.
mücazefe: aldatma.
mücerret: cısım hâlınde bulunmayan, gozle gorulmeyen, elle tutulmayan, soyut.
müddea: ıddıa olunan, ıddıa edılen şey.
mütevazinü't-tarafeyn: ıkı tarafında dengede olma durumu.
muteveccih: yonelen.
neşvünema: yayılıp gelişme, buyuyup gelişme, buyume, boy atma, yetişme, gelişme.
netice: sonuç.
nevm: uyku.
nispeten: oranla.
nizam: duzen, tertıp.
nokta: konu, konu ıle ılgılı onemlı bolum.
ömr-i tabiî: doğal yaşayış sürest.
pençe-i mevt: olum pençesı.
sabit: ıspat edılmış, doğrulanmış.
şerıat-ı fıtrıye-i kubra: kâınattakı duzen ve ıntızamı sağlayan butun varlıkların tabi olduğu buyuk kanun, nizam, tabıat kanunlarının butunu.
tahakkuk etmek: gerçekleşmek.
tamir: onarım.
tesavi-i tarafeyn: ıkı tarafın da aynı seviyede, eşıt halde bulunması.
vâsi: genış, buyuk.
zevi'l-ervah: ruh sahıplerı, canlılar.
zıyade: pek fazla.

O da ölecek, sonra dirilecek veya yatıp sonra subh-ı haşr ile gözünü açacaktır.

Hem nasıl ki kâinatın bir nüsha-i musağğarası olan bir şecere tahrip ve inhilâlden başını kurtaramaz; öyle de, şecere-i hilkatten olan silsile-i kâinat, tamir ve tecdit için tahripten kendini kurtaramaz. Eğer ecel-i fitrîden evvel İrade-i Ezeliye'nin izniyle bir maraz-ı hancî veya bir hâdise-i muharrip olmazsa ve Sânii daha evvel onu bozmazsa, her hâlde, hatta fennî bir hesapla, bir gün gelecek ki;

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞ وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۞
وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۞[1] وَاِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ ۞
وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ ۞ وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ۞[2]

sırlan Kadîr-ı Ezelî'nin izniyle tezahur edip, o büyük insanın sekeratı da acıp bir harhara ve müthiş bir savt ile fezayı dolduracak, bağınıp ölecek, sonra dirilecek.

Dakik Bir Nükte: Nasıl ki su kendi zararına incimat eder, buz buzun zararına temeyyu eder, lüb kışır zararına kuvvetleşir, lâfız mana zararına kalınlaşır, ruh ceset hesabına zayıflaşır, ceset ruh hesabına inceleşir, öyle de âlem-i kesif âlem-i lâtif hesabına şeffaflanır.

Kudret-i Fâtıra –tabir caiz ise– hummalı bir faaliyetle ecza-i meyyite-i hamide-i camide-i kesifede, her tarafta iş'âl-i nur-i hayat ettiği bir remz-i kudrettir ki, âlem-i lâtif hesabına âlem-ı kesifi eritiyor, yandırıyor, ışıklandırıyor.

1- Güneş durulup toplandığında • Yıldızlar dökülduğunde • Dağlar yürütüldüğünde... (Tekvir Suresi 1-3)

2- Gök yarıldığı zaman • Yıldızlar saçıldığı zaman • Denizler kaynayıp fışkırdığı zaman... (İnfitar Suresi 1-3)

acıp: hayret veren, hayrette bırakan
âlem-ı kesif: yoğun madde âlemi, dünya
âlem-ı lâtif: ince, şeffaf, kesif olmayan âlem
caiz: uygun
ceset: vücut, beden
dakik: ince ve derin
ecel-i fitrî: her mahlûkun yaratılışı tabanıyla Cenab-ı Allah tarafından tayin olunan vasati ömrü
ecza-ı meyyite-i hamide-i camide-i kesife: katı, canısız eğilmiş, bükülmüş kısımlar, parçalar
evvel: önce
faaliyet: aktivite, etkinlik, canlılık
fennî: ilmî
feza: kainattaki yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
hâdise-i muharrip: tahrip edici olay
harhara: hınıltı
hesabına: ... için, adına, namına
hummalı: ateşli, hareketli
incimat etmek: donmak, buz hâline gelmek
inhilâl: dağılma, çözülme, parçalanma, bozulma
irade-i ezeliye: Allah'ın başlangıcı olmayan iradesi, tercihi, dilemesi
iş'âl-ı nur-ı hayat: hayat nurunun ortaya çıkması, parlaması
Kadir-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan Allah
kainat: dünya, varlıklar
kışır: kabuk, dış taraf
Kudret-i Fatıra: yaratıcı kudret, kuvvet.
lâfız: söz
lüb: iç, öz
mana: anlam
maraz-ı hancı: dıştan gelen hastalık
nükte: ince ve derin anlam
nüsha-i musağgara: küçültülmüş nüsha, suret, insan ve diğer canlılar
remz-i kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvvetinin işareti
ruh: can
Sânii: yapan, yaratan Allah
savt: ses, bağırtı
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi
silsile-i kainat: kainatın bir zincirin halkaları gibi kademe kademe yaratılışı
subh-ı haşr: haşr sabahı
şecere: ağaç
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şeffaflanmak: saydamlaşmak
tabir: ifade, anlatım
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tamir: onarım
tecdit: yenileme, yenilenme, yeni hale getirme, yeni etme, tazeleme
temeyyu etmek: sıvılaşmak, erimek, sıvı hale gelmek
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
zaifleşmek: cılızlaşmak, dayanıksızlaşmak

Hakîkat ne kadar zayıfsa da ölmez, belki teşahhusatta seyrüsefer eder. Hakîkat büyür, inkişâf eder, gençleşir. Kışır ve suret eskilenir, incelenir, parçalanır, daha güzel olarak tazelenir. Ziyade-noksan noktasında makûsen mütenasiptirler. Şu kanun, bütün kanun-i tekâmüle dâhil olan eşyaya şamildir.

Demek bir zaman gelecek ki, hakîkat-ı uzma-i kâinatın kışır ve sureti olan âlem-i şahadet, Allah'ın izniyle parçalanacak, daha güzel, daha lâtif bir surette tazelenecektir.[1] يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ sırrı tahakkuk edecektir.

İkinci Nokta Şu mevtin vukuudur. Buna delîl; cemî edyan-ı semavînin icmaıdır, bütün fıtrat-ı selîmenin şahadetidir ve kâinatın tahavvül ve tebeddül ve tagayyürünün işâretidir.

Şu sekeratı zihinde temessül etmek istersen bak! Şu kâinat dakîk, ulvî bir nizam ile birbirine bağlanmış, hafî, nazik, lâtif birbiriyle tutunmuş ve ecram-ı ulviyeden bir cirim "Kün!" veya "Mihverinden çık!" hitabına mazhar olunca sekerata başlar. Nücum tesadüme, ecram telâtüma, feza-i gayr-i mütenahî güllelen küreler gibi büyük, milyonlar top sedalarının muhassalıyla vaveylâya başlar. Birbirine çarpışarak, küremiz büyüklüğünde kıvılcım saçacak!

İşte şu mevtle Dest-i Kudret kâinatı çalkalar. Kâinat tasaffı ile aynlmaya başlar. Cehennem, aşıreti ve maddesiyle bir tarafa çekilir. Cennet, anasın ve letaifiyle başka yerde tecelli eder.

1. O gün yeryüzü başka bir şekle girer. (İbrahim Suresi, 48.)

âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz şahit olduğumuz âlem, kâinat.
anasır: unsurlar, esaslar.
aşıret: kabile, oymak.
cemî: bütün.
cirim: cansız cisim, yıldız.
dâhil: içeri, iç.
dakik: ince ve derin, dikkatli ve ölçülü.
delîl: şahit, belge, tanık.
Dest-i Kudret: Allah'ın kudret eli.
ecram: ruhsuz büyük varlıklar, yıldızlar.
ecram-ı ulviye: ulvî yıldızlar, büyük cirimler.
edyan-ı semavî: semavî dinler, Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler.
feza-i gayr-i mütenahî: sınırsız uzay.
fıtrat-ı selîme: bozulmamış yaratılış, tabiat.
güllesi: top mermisi.
hafî: gizli.
hakîkat: gerçek.
hakîkat-ı uzma-ı kâinat: büyük kâinat gerçeği.
hitap: söz söyleme.
icma: bir konu üzerinde fikir birliğine varma.
inkişâf etmek: ortaya çıkmak, keşfolunmak.
kâinat: dünya, varlıklar.
kanun: yasa.
kanun-ı tekâmül: gelişme kanunu, ilerleme, mükemmelleşme kanunu.
kışır: kabuk.
kün: ol.
latîf: hoş, güzel.
letaif: maddi olmayan çok ince şeyler.
makûsen: aksine, ters olarak, zıd dına olarak.
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek.
mevt: ölüm.
mihver: yörünge.
muhassalı: toplam, hülâsa.
mütenasip: orantılı, nispetli.
nazik: nazın, ince.
nizam: düzgünlük, tertip, kaide, kanun.
noksan: eksiklik, kusurlu oluş.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
nücum: yıldızlar.
sekerat: can çekişme halı.
seyrüsefer: yolculuk.
sır: insanın aklının ensemediği İlâhî hikmet.
suret: biçim, görünüş, şekil.
şahadet: şahit olma, tanıklık.
şamil: kapsayan.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tahakkuk etmek: gerçekleşmek.
tahavvul: bir halden başka hale geçme, hal değiştirme.
tasaffı: safiaşma, durulaşma, temizlenme.
tazelenmek: yenilenmek.
tebeddul: başka şekil alma.
tecelli etmek: görünmek, yansımak.
telâtum: karşılıklı çarpışma, vuruşma.
temessül etmek: bir şeyin bir yerde suret ve mahiyetini aksettirmesi, benzeşme, cısımleşme, şekillenme.
tesadum: vuruşma, çarpışma.
teşahhusat: şahıslanmalar, kişileşmeler.
ulvî: yüksek, yüce.
vaveylâ: çığlık, feryat.
vuku bulmak: meydana gelmek, olmak.
zihin: hafıza, bellek.
ziyade: pek fazla.

Üçüncü Nokta: Ölecek âlemin dirilmesi mümkündür. Zira, Birinci Makamda geçtiği gibi, kudrette noksan yok, gayet kavi muktazi var. Mesele ise mümkinattandır.

Evet, kâinatta dikkat edilse görünür ki, içinde iki unsur-i esasî var, her tarafa uzanmış iki kök var ki, tahassul ve temerküz ile ebedîleşse cennet-cehennem olacaktırlar. Cennet-cehennem ise, şecere-i hilkatten ebed tarafına tedelli eden dalının iki meyvesidir, silsile-i kâinatın iki neticesidir ve seyl-i şuunatın iki mahzenidir ve ebede karşı cereyan eden temevvüc-i mevcudatın iki havzıdır ve lutuf ve kahrın iki tecelligâhıdır ki, Dest-i Kudret bir hareket-i şedide ile kâinatı çalkaladığı vakit, o iki havuz mevadd-ı munasıbıyle dolacaktır.

Hakîm-i Ezelî, inayet ve hikmet-i ezeliyesinin iktizasıyla, şu dunyayı tecrübe ve imtihana meydan olmak için yarattı. Tecrübe ve imtihan neşvünemaya sebeptir. O neşvünema istıdadatın inkişafına sebeptir. O inkişaf kabiliyetin tezahürüne sebeptir. O tezahür hakaik-ı nispiyenin zuhuruna sebeptir. O hakaik-ı nispiye ahırette hakaik-ı hakikiyeye inkılâp ettiği gibi, dünyada da bütün kâinatın revabıt ve tutkalı hükmünde olan meratıb-i nispiyenin takarruruna sebeptir.

İşte bu sırr-ı imtihan ve sırr-ı teklif iledir ki, cevahır-i âliye hazefat-ı safileden tasaffi eder. Vakta ki, bunun gibi pek çok hikem-i dakika için âlemi bu surette irade etti, şu âlemin tagayyür ve tahavvulünü de irade etti, şu tahavvul ve tagayyür için ezdadı birbirine karıştırdı; mazarratı menafie mezç, dârrı nef'e derç, şüururu hayrata

ahiret: öteki dünya
âlem: dünya, kâinat.
cereyan etmek: akmak, bir tarafa doğru akış
cevahır-i âliye: yüksek kıymetli cevherler
dârr: sıkıntı, zarar
derç: karıştırma, katma.
dest-i kudret: Allah'ın her şey hükmeden kuvvet eli
ebed: sonu olmayan
ebedî: devamlı, sonsuz
ezdad: zıtlar
gayet: son derece
hakaik-ı hakikiye: gerçek olan asıllar
hakaik-i nispiye: mutlak olmayıp bir başkasına göre olan yani göreceli hakikatler, gerçekler
Hakîm-i Ezelî: hükmü altına almasının başlangıcı olmayan Allah
harekat-i şedide: şiddetli hareket
havz: havuz.
hayrat: hayırlar, iyilikler
hazefat-ı safile: değersiz maddeler
hikem-i dakika: ince, derin hikmetler
hikmet-i ezeliye: başlangıçsız bilme
hükmünde: değerinde, yerinde
iktıza: gerekme, gereklilik
imtihan: deneme, sınama. Allah'ın çeşitli şekillerde kullanını denemesi.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inkılap etmek: değişmek, dönüşmek.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
irade etmek: dilemek, istemek.
istıdadat: kabiliyetler, yetenekler
kabiliyet: yetenek.
kahır: Cenab-ı Hakkın şiddetli ve azap verici vasıflarının tecellisi
kavi: kuvvetli, güçlü
kudret: Allah'ın her yeri kaplayan gücü, kuvveti
lütuf: iyilik, ihsan, bağış
mahzen: toplanma yeri
makam: yer
mazarrat: zararlılar
menafi: menfaatlilar, faydalılar.
meratıb-i nisbiye: göreceli, baş kası ile karşılaştırmalı dereceler
mesele: konu, sorun
mevadd-ı munasıp: uygun, münasip maddeler
mezç: karıştırma, kaynaştırma
muktazi: gerektirici sebep
mümkinat: olabilirlik.
nef': fayda
neşvünema: büyüme ve gelişme
netice: sonuç.
noksan: eksiklik, kusurlu oluş.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm
revabıt: rabıtalar, bağlar
seyl-i şuunat: akıp giden oluşumlar, işler
sırr-ı imtihan: imtihan gerçeği
sırr-ı teklif: teklif sırrı, insanların dünyaya gönderilip Allah tarafından vazifelendirilmelerinin sırrı
silsile-i kâinat: kainat silsilesi, birbirine bağlı olan, birbirin peşi sıra gelen varlıklar
suret: biçim, şekil
şecere-i hilkat: yaratış ağacı
sürur: şenlik, kutluluklar
tagayyür: değişme
tahassul: meydana gelme
tahavvül: dönüşme, başkalaşma
takarrür: yerleşmek, kararlaşmak.
tasaffi etmek: safılaşmak, duru laşmak, temizlenmek.
tecelligah: yansıma, ortaya çıkma yeri.
tecrübe: deneyim
tedelli etmek: aşağı inmek, eğilmek
temerküz: merkezleşme, bir merkezde toplanma
temevvüc-ı mevcudat: mevcudatın varlıklarını dalgalanması
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
unsur-i esasî: temel, asıl unsur
vakit: zaman
vakta ki: ne vakit ki, olduğu vakit.
zıra: çünkü
zuhur: açığa çıkma

müteddâhil, mekabihi mehasinle müçtemi halk ederek, şu ezdadı, Dest-i Kudret, yoğurarak kâinatı kanun-i tebeddül ve tagayyüre ve namus-i tahavvül ve tekâmüle tâbi kıldı.

Vaktâ ki, meclis-i imtihan kapandı, vakt-i tecrübe bitti; inayet-i ezeliye te'bid için ezdadın tasfiyesini istedi, hulûd için esbab-ı tagayyürü ve mevadd-ı ihtilâfı tefrik etmek istedi; işte bu tasfiyenin neticesinde, cehennem bir cism-i muhkem ile, aşiretiyle meşhun olarak hitab-ı وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ[1] a mazhar oldu. Hem, cennet bir cism-i müebbed-i müşeyyed ile kendi esasatıyla tecelli ederek, taifesi فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ[2] hitab-ı teşrifiyeye mazhar oldu.

Munasebet, şart-ı intizamdır; intizam, sebeb-i devamdır. Hakîm-i Ezelî iki menzilin sakinlerine kudret-i kâmilesiyle öyle bir vücud-i müstakar verir ki, hiç inhilâl ve tagayyüre maruz kalamaz. Zira inkıraza müncer olan tagayyürün esbabı bulunmaz; esbab-ı tagayyür bulunsa da, varidat ve masarif mabeynindeki nispet müstakardır. Hâlbuki şu dünyada inkıraza müncer olan tagayyürün sebebi, bedendeki terkip ve tahlil mabeynindeki nispet istikrarsız olduğu içindir.

Dördüncü Nokta: Şu mümkün, vaki olacaktır. Başta Kur'ân-ı Kerîm, bütün kütüb-ü semâviye bunda müttefiktir. Zat-ı Zülcelal'in evsaf-ı celâliye ve cemaliyesi, bunun vukuuna tecelliyatıyla delâlet ederler.

---

1 Sizler ayrılın ey mücrimler! (Yâsin Sûresi, 59.)

2 Ebediyen kalmak üzere cennete girin. (Zümer Sûresi, 73.)

---

aşiret: kabile, oymak, millet.
cism-i muhkem: sağlam varlık, cisim.
cism-i müebbed-i müşeyyed: sağlamlaştırılmış, ebedî olan cisim.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
Dest-i Kudret: Cenâb-ı Hakkın kudret eli.
esasat: esaslar, temeller.
esbab-ı tagayyür: değişim, dönüşüm sebepleri.
esbap: sebepler.
evsaf-ı celâliye ve cemâliye: Allah'ın celâl ve cemal sıfatları.
ezdat: zıdlar.
Hakîm-i Ezelî: sürekli hüküm ve idare sahibi olan Allah.
hâlbuki: oysa ki.
halk etme: yaratma, yaratış.
hitab-ı teşrifiye: şeref veren konuşma, hitap.
hitap: söz söyleme, konuşma.
hulûd: daimlik, ebedîlik.
inayet-i ezeliye: Allah'ın daimî ve sonsuz iyiliği, ihsanı, lutfu.
inhilâl: bozulma, çözülme, dağılma.
inkıraz: sönme, yok olma, tükenme, bitme.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
istikrar: kararlılık, düzenlilik.
kanun-i tebeddül ve tagayyür: değişim ve başkalaşım kanunu.
kudret-i kâmile: eksiksiz, kusursuz güç.
kütüb-ü semâviye: Allah tarafından peygamberlere gönderilen kitaplar.
mabeyn: ara.
maruz kalmak: tesir altında kalmak.
masarif: sarf olunan, harcanan.
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek.
meclis-i imtihan: imtihan için toplanma yeri.
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler.
mekâbih: çirkinlikler.
menzil: yer.
meşhun: dolu.
mevadd-ı ihtilâf: ayrılma, parçalanma sebebi olan maddeler.
müçtemi: toplanmış, toplu, birleşmiş.
münâsebet: uygunluk.
müncer: sonuçlanan, sona eren.
müstakar: sabit, kararlı.
müteddâhil: birbirin içine geçen.
müttefik: fikir birliği eden.
namus-i tahavvül ve tekâmül: mükemmelleşme, gelişme ve değişim kanunu.
nispet: oran, denge.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
sakin: oturan, bulunan.
sebeb-i devam: sürekli olma sebebi.
şart-ı intizam: tertipli, düzenli olmanın şartı.
tabi kılmak: boyun eğdirmek.
tagayyur: başkalaşım, değişim.
taife: topluluk.
tasfiye: arıtma, saflaştırma.
te'bid: ebedîleştirme.
tecelli etmek: görünmek, yansımak.
tecelliyat: tecelliler, görüntüler.
tefrik etmek: birbirinden ayırmak, ayrı tutmak.
terkip ve tahlil: birleşme ve ayrışma.
vaki: vuku bulan, olan.
vakta ki: ne vakit ki, olduğu vakit.
vakt-i tecrübe: deneyim, tecrübe zamanı.
varidat: gelirler.
vuku: olma, meydana gelme.
vücud-i müstakar: değişmez, sabit olan vücut.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.
zira: çünkü.

DÖRDÜNCÜ MAKAM

Ruh kat'iyen bâkîdir.

Bence şu mesele o kadar kat'îdir ki, fazla beyan abes olur. Âlem-i berzah ve âlem-i ervahtaki ahirete gitmek için bekleyen hadsiz ervah-ı bâkıye kafilelerinyle bizim mabeynimizdeki mesafe o kadar ince, dakiktir ki, burhan ile göstermeye lüzum kalmaz. Yalnız vesveseleri izale için hads-i kalbînin menabiine işaret edeceğiz. İşte şuradaki hadsın dört madeni var.

Birinci Maden: Enfüsîdir ki, her ruh kaç sene yaşamış ise, o kadar, belki ondan fazla beden değiştirdiği hâlde, yine bilbedahe aynen bâkî kalmıştır. Öyle ise mevt ile çıplak olmak dahi bekasına tesir etmez. Yalnız burada tedricî libas değiştiriyor, mevtte birden soyunuyor.

Gayet kat'î bir hads ile sabittir ki, ceset ruhla kaımdır. Ruh, binefsihî kaım ve hâkım olduğundan, ceset istediği gibi dağılsın, toplansın, istiklâliyetine sebep vermez. Belki ceset, hanesi ve yuvasıdır. Libas ise bir derece sabit ve letafetçe ona münasip bir gılaf-ı lâtifi var. Öyle ise mevtte bütün bütün çıplak olmaz.

İkinci Maden: Afakîdir ki, müşahedat-ı mükerrereye incirar eden bir nevi hukm-i tecrübîdir.

Evet, tek bir ruhun ba'delmevt bekası bilbedahe anlaşılsa, şu nev'in külliyetiyle bekasını istilzam eder. Zira mantıkça zatî bir hassa bir fertte görülse, bütün efratta

abes: lüzumsuz, boş iş
afaki: genele ait nitelik.
ahiret: öteki dünya
âlem-i berzah: kabir âlemi, dünya ile ahiret arası
alem-i ervah: ruhlar alemi
ba'delmevt: ölümden sonra
bâkî: kalıcı, sürekliliği olan, süreklı.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
beyan: açıklama.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
binefsihi: kendi kendine
burhan: delil
ceset: vücut, beden
dakik: hassas
efrat: fertler
enfusi: iç âleme ait.
ervah-ı bâkiye: ebediyete ait ruhlar
fert: birey
gayet: son derece.
gılaf-ı latif: gözle görülmeyen kılıf, ruhu saran görünmez beden
hadsi: sezgi, hızla kavrama
hads-i kalbi: kalbin sezgisi
hadsiz: sayısız.
hâkım: hükmeden.
hane: ev, mesken
hassa: özellik.
hukm-i tecrübi: deneyle elde edilen yargı, hükum.
incirar etmek: bir neticeye doğru çekilerek sona ermek.
istiklâliyet: bağımsızlık, özgürlük
istilzam etmek: gerektirmek, lüzumlu kılmak.
işaret etmek: göstermek, bildirmek
izale: giderme, ortadan kaldırma
kafile: takım.
kaım: devamlı olma
kat'i: kesin, şüphesiz.
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak.
külliyet: bütünlük, tümlük.
letafet: latiflik, hoşluk, inceliк
libas: elbise.
lüzum: gerek.
mabeyn: ara
maden: asıl, esas, kaynak.
makam: mevki
menabi: kaynaklar
mesafe: uzaklık
mesele: konu, sorun
mevt: ölüm.
münasip: uygun
müşahedat-ı mükerrere: tekrarla görme
nevi: çeşit, tür
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabit: durağan, devamlılığı olan, ispat edilmiş
tedrici: derece derece olan
tesir: etki, iz bırakma.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sınsı düşünce
zatî: kendisinden olan, özel
zira: çünkü.

dahi vücuduna hükmedilir. Çünkü zatîdir. İşte şu meselede "Mücibe-i cüz'iye mücibe-i külliyeyi istilzam eder." denilir. Hâlbuki, değil bir fert, belki o kadar hadsiz, o kadar hasra gelmez müşahedata istinat eden âsâr, o derece kat'îdir ki, bizde nasıl Yeni Dünya var, orada insanlar var; vücutlarına hiç vehim hatıra gelmez. Öyle de, vesvese kabul etmez ki, şimdi, âlem-i melekût ve ervahta, ölmüş insanların ervahları vardır. Hem hads-i kat'î ile, insanda ba'delmevt esaslı bir cihet bâkîdir. O esas ise ruhtur. Zaten tahrip ve inhilâl, kesret ve terkibin şe'nidir. Basit ve vahdete ârız olmaz.

Sâbıkan beyan ettik ki, *hayat kesrette vahdeti temin eder. Ve şuur ruhun ziyasıdır.* Öyle ise, ruhun fenâsı ya tahrip ve inhilâl iledir –o ise vahdet ve besatet bırakmaz– veya idam iledir, o ise Cevad-ı Mutlak Celle Celâlülûnun merhameti, cûdu bırakmaz ki, verdiği nimet-i vücudu geri alsın.

Üçüncü Maden: Dikkat edilse, maruz-i tagayyür olan bütün envada bir hakikat-i sabite, bütün tagayyürat ve etvar içinde yuvarlanarak, suretler değiştirip ölmeyerek, yaşayarak geliyor, bâkî kalıyor. İşte şahs-ı insanî –sabıkan geçtiği gibi– tasavvurat ve şuur-ı küllî ile bir şahıs iken bir nevi hükmüne geçiyor. Oyle ise onun hakikat-ı zîşuuru ve unsur-ı zîhayatı olan ruhu dahi, Allah'ın izniyle daima bâkîdir.

Dördüncü Maden: Ruha mastar itibarıyla bir derece müşabih ve yalnız vücud-ı hissî olmayan envada

alem-i melekut ve ervah: gözle görülmeyen ruhlara ve meleklere ait dünya, âlem
arız olmak: karışmak, bulaşmak.
âsâr: eserler
ba'delmevt: ölümden sonra dirilış.
bâkı: sürekli devamlı ebedi ölümsüz
bâki kalmak: sürekli ve kalıcı olmak
besatet: basıtlık, sadelik karmaşık olmama hali
beyan etmek: açıklamak, bildirmek izah etmek.
Cevad-ı Mutlak: sınırsız cömertlik sahibi olan Allah.
cihet: yön
cûd: cömert oluş
daima: sürekli
envâ: çeşitler, türler, cinsler, nevîler
ervah: ruhlar
esas: temel, asıl, öz.
etvar: tavırlar, biçimler
fenâ: yok olma, olumluluk geçicilik
fert: birey
hads-ı kat'î: kesin, şüphesiz hükum
hadsiz: sayısız, sınırsız.
hakikat-i sabite: değişmez sabit hakıkatler
hakikat-i zişuur: şuurlu özü, asılı
halbuki: oysa ki
hasr: sınırlama.
hayat: yaşama, canlılık
hükmetmek: karar vermek, kararlaştırmak.
hukmüne: yenne
idam: yok etme
inhilâl: çözulüp ayrılma, dağılma
istilzam etmek: gerektirmek, lüzumlu kılmak.
istinat etmek: dayanmak.
itibarıyla: bakımından
kat'ı: kesin, şüphesiz.
kesret: çokluk.
maden: asıl, esas, kaynak
maruz-ı tagayyür: değişiklik yeri, değişim alanı
mastar: çıktığı yer, kaynak, menba
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mesele: konu, sorun
mücibe-i cüz'iye: olumlu, özel, parçaya ait hüküm veya önerme
mücibe-i kulliye: olumlu ve genel hukum veya onerme
müşabih: benzer
müşahedat: gözlemler
nevi: tür
nimet-i vücut: varlık nimeti.
ruh: cevher, can, dirilik kaynagı, manevi varlık.
sabıkan: evvelce, bundan once
suret: biçım, şekil
şahıs: kişi, kimse, fert.
şahs-ı insanî: insanın kişiliği, şahsı.
şe'ni: icap, gerek
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
şuur-ı küllî: genelı idrak etme, kapsamlı degerlendirme
tagayyürat: degişmeler, baskalaşmalar, bozulmalar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tasavvurat: düşunceler, zihinde şekıllendırmeler
temin etmek: saglamak.
terkip: bileşim
unsur-ı zîhayat: hayattar unsuru.
vahdet: bırlık ve teklik.
vehim: şuphe, tereddut.
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız dusunce
vücud-i hissî: duygulu hisli varlik.
vücut: var olma, varlık.
zaten: çunkü.
zati: kendısinden olan, ozel
ziya: ışık

hükümran olan kavanine dikkat edilse görünür ki, şayet o kanun vücud-i haricî giyse idi, o envain birer ruhu olurdu. Hâlbuki daima bâkî, daima müstemir; hiç bir tagayyürat onların vahdetine tesir etmez.

Ruh ise, âlem-i emirden gelen bir kanun-i zîşuur, bir namus-ı zîhayattır ki, Kudret-i Ezeliye ona vücud-ı haricî-yi giydirmiş. Demek, nasıl ki sıfat-ı iradeden ve âlem-i emirden gelen şuursuz kavanın daima bâkî kalıyor; aynen onlann kardeşi ve onlar gibi sıfat-ı iradenin tecellisi olan, âlem-i emırden gelen ruh, bekaya mazhar olmak daha ziyade lâyıktır. Çünkü zîvücut ve zîhakîkat-ı harıcî-yedir. Daha kavidir; çünkü zîşuurdur. Daha daımîdir, çünkü hayydır, zîhayattır.

Ey bırader! Zihni iz'ana, kalbi kabule ihzar etmek ıçin şu dört makamdaki nükâtı fehmetmış isen, işte bak, maksada gınyoruz.

İşte Kur'ân-ı Kerîm ve Furkan-ı Hakîm'in cennetine gır, bak! Haşr-i cısmanî kemal-ı vuzuh ile ve cennet ve cehennemın ahvalini beyan-ı mu'cize ile sana gösteriyor. Kımsenın haddi yoktur, o beyandan sonra beyana kalkışsın.[1] لَيْسَ بَعْدَ بَيَانِ الْقُرْآنِ بَيَانٌ .

نَعَمْ، إِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ اِحْتَفَتِ النُّجُومُ وَانْطَفَتِ السُّرُجُ[2]

Bak, menzılgâh-ı dünyada a'sarnışın olan ecyalın sufufuna hitaben kâınatı zelzeleye getiren şu hutbe-i ezeliyeyı dınle:

1- Kur'ân'ın beyanından sonra beyan olamaz.
2- Evet, güneş doğduğunda yıldızlar gizlenir, lâmbalar soner.

ahval: hâller, durumlar
alem-i emir: madde ve cısım olmayan kanunlar âlemi, melekût âlemi
a'sarnışın: asırlar boyu var olan, devam eden
bâki: devamlı, ölümsüz
bâkı: ölümsuz.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
beyan: açıklama
beyan-ı mu'cize: mu'cize şeklinde açıklamalar
bırader: kardeş, dost.
daımı: sürekli
ecyal: nesliler
envai: çeşıtler, türler, cınsler, neviler
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek
Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlışran ayıran hıkmetlı Kur'ân.
had: yetkı
halbukı: oysa kı
haşr-ı cismanı: cısımle cesetle dırılme, ruhla beraber bedenlerın ve vücutların haşrı
hayy: canlı olan.
hıtap: söz söyleme, topluluğa veya bırısıne karşı konuşma
hutbe-i ezeliye: başlangıçsız yanı sonradan olmayan Allah'ın konuşması Kur'an.
hükümran: hukmeden, hukum suren
ıhzar etmek: hazırlamak
ız'an: anlayış, kavrayış
kâinat: dunya, varlıklar
kanun: yasa
kanun-ı zişuur: şuurlu, idrak edebilen kanun
kavanin: kanunlar
kavı: kuvvetlı, güçlu
kemal-ı vuzuh: apaçık, tam bır açıklık.
Kudret-i Ezeliye: Cenab-ı Hakkın her şeyi kaplayan başlangıçsız gücu
makamı: yer, mevkı
maksat: gaye
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek.
menzılgah-ı dünya: dunya denılen konaklama yerı
müstemir: devamlı, süreli
namus-ı zihayat: hayatlı, canlı kanun
nükat: nukteler
ruh: can
ruh: dırılık kaynagı olan manevî varlık.
sıfat-ı irade: dıledıgını yapabılme sıfatı, vasfı
sufuf: safılar
şuursuz: ıdraksız, kavrama kabılıyetı olmayan
tagayyürat: degışmeler, başkalaşmalar, bozulmalar
tesir: etkı ız bırakma
vahdet: bırlık ve teklık.
vucud-ı harıcı: dışa aıt gorunen beden
zihakîkat-i hariciye: varlık sahasına çıkmış, varlık kazanmış olan hakıkat sahıbı
zihayat: hayat sahıbı
zihın: hafıza, bellek.
zişuur: bılınçlı, şuur sahıbı, şuurlu
zîvücut: varlık sahıbı, beden sahıbı
ziyade: pek fazla.

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۞
وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ۞ بِأَنَّ رَبَّكَ
أَوْحَىٰ لَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ۞
فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞
وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۞ (1)

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ
رِزْقًا قَالُوا هَٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا
وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۞ (2)

1 Ne zaman ki yer muthiş bir sarsıntıyla sarsılır • Ve yeryüzü bütün ağırlıklarını dışarı çıkarır • Ve insan: "Ne oluyor buna?" der • O gün yeryüzü, üzerinde herkesin ne iş yaptığını haber verir • Çünkü Rabbın ona konuşmasını emretmiştir. O gün insanlar yaptıklarının karşılığını görmek için hesap yerinden bölük bölük dönerler. (Zilzal Suresi, 1-8.)

2 İman eden ve güzel işler yapanları müjdele: Altlarından ırmaklar akan cennetler onlarındır. O cennetlerden rızık olarak bir meyve yediklerinde: "Bu daha önce yediğimiz rızıktandır" derler. Rızıkları dünyadakine benzer şekilde kendilerine sunulur. Orada onlar için tertemiz kadınlar vardır. Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır. (Bakara Suresi, 25.)

Bu eser Ustad Bediüzzaman Said Nursî tarafından 1920'de İngilizlerin İstanbul'u işgali esnasında telif edilmiş, defalarca Türkçe ve Arabca olarak gizlice bastırılarak dağıtılmıştır. Hutuvat-ı Sitte *ayrıca Rumî 1336 (Hicrî 1338), Miladî 1920'de İstanbul Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında basılan* Sünuhat'*ın sonuna konularak da neşredilmiştir.*

(Naşirler)

أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ[1]
وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ[2]

HER BIR zamanın insî bir şeytanı vardır. Şimdi beşerde insan suretinde şeytanın vekîli olan ruh-i gaddar, fitnekârâne siyasetiyle cihanın her tarafına kundak sokan elhannâs, altı hutuvatıyla âlem-i İslâm'ı ifsat için insanlarda ve insan cemaatlerindeki habis menbaları ve tabiatlarındaki muzır madenleri, fiilî propaganda ile işlettiriyor, zayıf damarlan buluyor.

Kiminin hırs-ı intikamını, kiminin hırs-ı câhını, kiminin tamahını, kiminin humkunu, kiminin dinsizliğini, hatta en garibi, kiminin de taassubunu işletip siyasetine vasıta ediyor.

BİRİNCİ HATVESİ:

Der veya dedirir: "Siz kendiniz de dersiniz ki: Musibete mustahak oldunuz. Kader zalim değil, adalet eder. Öyle ise, size karşı muameleme razı olunuz."

Şu vesveseye karşı demeliyiz:

Kader-i İlâhî isyanımız için musibet verir, ona rızadâde olmak, o günahtan tevbe demektir.

Sen ey mel'un, günahımız için değil, İslâmiyet'imiz için zulmettin ve ediyorsun. Ona rıza veya ihtiyârla inkıyat

1- Allah'ın rahmetinden kovulmuş Şeytandan Allah'a sığınırım.
2- Şeytanın aldatmalarına uymayınız. (Bakara Suresi, 168.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
alem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
cemaat: topluluk.
cihan: dünya, kâinat, âlem, bütün insanlar.
elhannâs: şeytan.
fitnekârâne: ortalığı karıştırıcı, fesat verici.
garip: şaşırtıcı olan.
habis: kötü, pis.
hatve: adım, aldatma.
hırs-ı câh: makam, mevki hırsı.
hırs-ı intikam: öç alma, intikam hırsı.
humk: ahmaklık.
hutuvat: adımlar, şeytan aldatmaları.
İfsat: fesada uğratma, bozma, karıştırma, karışıklık çıkarma.
ihtiyar: tercih, irade.
inkıyat etme: boyun eğme.
insî: insan cinsinden.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, serkeşlik, emre karşı gelip ayaklanma.
kader: takdir, kısmet, kudret, İlâhî hükum.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kundak: yangın çıkarmak için bir yere sokulan yanıcı veya patlayıcı şey.
mel'un: lânetlenmiş, kovulmuş, lânete uğramış.
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer, pınar.
muamele: davranma, davranış, birine karşı her hangi bir davranışta bulunma.
musibet: felâket, bela, ansızın gelen belâ, dert, sıkıntı.
muzır: zararlı.
mustahak: hak eden, hak etmiş, lâyık.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b.'ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
razı olmak: kabullenmek, rıza göstermek.
rıza: razı olmak, kabul etmek.
rızadade: razı olmuş, rıza göstermiş.
ruh-ı gaddar: gaddar ruhlu.
siyaset: politika.
suret: biçim, şekil.
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık, fanatizm.
tabiat: yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç.
tama: hırs, kanaatsizlik.
vasıta: aracı.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan.
vesvese: şüphe, şıkkı, kuruntu, tereddüt.
zalim: zulmeden, haksızlık eden, acımasız ve haksız davranan, merhametsiz, gaddar.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

etmek, neûzü billâh, İslâmiyet'ten nedamet ve yüz çevirmek demektir.

Evet, aynı şeyi –hem musibettir– Allah verir, adalet eder; çünkü günahımıza, şerrimize zecren ondan vazgeçirmek için verir. O şeyi aynı zamanda beşer verir, zulmeder; çünkü, başka sebebe binaen ceza verir. Nasıl ki düşman-ı İslâm, aynı şeyi bize icra ediyor; çünkü Müslümanız.

İKİNCİ HATVESİ:

Der ve dedirtir: "Başka kâfirlere dost olduğunuz gibi, bana da dost ve taraftar olunuz. Neden çekiniyorsunuz?"

Şu vesveseye karşı deriz:

Muavenet elini kabul etmek ayrıdır, adavet elini öpmek de ayrıdır.

Bir kâfirin herbir sıfatı kâfir olmak ve küfründen neş'et etmek lâzım olmadığından, İslâm'ın eski ve mütecaviz bir düşmanını def' için, bir kâfir muavenet elini uzatsa, kabul etmek İslâmiyet'e hizmettir.

Senin ise, ey kâfir-i mel'un, senin küfründen neş'et eden teskin kabul etmez husumet elini öpmek değil, temas etmek de İslâmiyet'e adavet etmek demektir.

ÜÇÜNCÜ HATVESİ:

Der veya dedirtir: "Şimdiye kadar sizi idare edenler fenalık ettiler, karıştırdılar. Öyle ise bana razı olunuz."

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet; adillik.
adavet: düşmanlık, husumet, hınç, kin.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
binaen: ...den dolayı.
ceza: karşılık, azap; suç, kusur ve ya yanlış hareket sonunda tatbik edilen müeyyide.
def': savma, uzaklaştırma.
düşman-ı İslâm: İslâm düşmanı.
hatve: adım, aldatma.
husumet: düşmanlık.
icra etmek: bir kararı, bir düşünceyi gerçekleştirmek.
idare: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme.
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden, dinsiz.
kâfir-i mel'un: lânetlenmiş kâfir.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, şirk koşma, imansızlık, dinsizlik.
lâzım: gerek.
muavenet: yardım, yardım etme, yardımcılık, teavun.
musibet: felâket, bela, ansızın gelen belâ, dert, sıkıntı.
mutecaviz: tecavüz eden, saldıran, saldıran, sarkıntılık eden, saldırgan.
nedamet: pişmanlık.
neş'et etmek: meydana gelmek, oluşmak, çıkmak, yetişmek.
neuzübillâh: "Allah korusun" anlamında kullanılır.
razı olmak: kabullenmek, rıza göstermek.
sıfat: özellik, nitelik, vasıf.
şer: kötülük, günah olan iş.
temas etmek: dokunmak.
teskin: sakin kılma, sakinleştirme, yatıştırma, durdurma.
vesvese: şüphe, şükûk, kuruntu, tereddüt.
zecren: zecr yoluyla, zorlayarak, zorla.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

Bu vesveseye karşı deriz:

Ey elhannâs! Onlann fenalıklarının asıl sebebı de sensin. Âlemi onlara darlaştırdın, damar-ı hayatı kestin, evlâd-ı nâmeşruunu onlara karıştırdın. Dinsızlığe sevk ederek dini rüşvet isterdin. Onlara bedel seni kabul etmek, yalnız muteneccıs su ile necis olmuş bir libası, hınzırın bevliyle yıkamak demektir. Sen yalnız hayvancasına muvakkat bir hayat-ı sefilâneyı bize bırakıyorsun; insanca, İslâmca hayatı öldürüyorsun. Bız ise hem insancasına, hem Müslumancasına yaşamak istıyoruz. Senın rağmına yaşayacağız!

DÖRDÜNCÜ HATVESİ:

Der veya dedirtir: "Sizi idare eden ve bana muhâsım vazıyetını alanlar –kı Anadolu'dakı sergerdelendir– maksatlan başkadır. Niyetleri din ve İslâmıyet değildır."

Şu vesveseye karşı denz:

Vesilelerde nıyetin tesırı azdır. Maksadın hakıkatını tağyir etmez. Çünkü maksut, vesilenin vücuduna terettüp eder; içindekı niyete bakmaz.

Meselâ, ben bir define veya su bulmak ıçın bir kuyu kazıyorum. Bırı geldi, kendini saklamak veya orada müzahrefatını defnetmek ıçın, bana yardım ederek kazdı. Suyun çıkmasına ve define bulunmasına niyeti tesir etmez. Su, fıılıne, kazmasına bakar, niyetine bakmaz. Bunun gıbi, onlar bizi Kâbe'ye götürüyorlar. Kur'ân'ı yüksek tutmak ıstıyorlar. Butün felâketımızın menbaı olan

âlem: dunya cihan, butun yaratılmışlar, insanlar, halk.
bedel: karşılık, karşı.
bevl: ıdrar sıdık çış, şeme.
damar-ı hayat: hayat daman
define: gomu, para veya altın gıbı eskıden saklanmış şeylerın bulunduğu yer
define, gomu, para veya altın gıbı eskıden saklanmış şeylerın bulunduğu yer
defnetmek: gomme ışlemı.
elhannas. şeytan.
evlad-ı nameşru: gayrimeşru evlat, meşru olmayan cocuk.
felâket: sıkıntı doğuran durum, buyuk dert, bela
fıl: ış olus davranış, hareket.
hakıkat. gerçek, doğru, asıl esas.
hatve: adım, aldatma.
hayat-ı sefilane: alçak, adî bayağı hayat.
hınzır: domuz
idare: yonetme, bır ışı yurutme, çekıp çevırme
libas: elbıse, gıyılecek şey, gıysı, kıyafet.
maksat. kastedllen, istenılen şey, vanılmak ıstenen nokta, nıyet, meram
maksut. kastedılmış, kastedllen, istenılen şey, ıstek, arzu, gaye
menbaı: kaynak, her hangi bir şeyın çıktıgı yer, pınar
mesela: omegın omek olarak
muhâsım: hasım olan, karşı gelen, istemeyen
muvakkat. belırlı bır zamana mahsus, vakıtlı, suresiz, gecıcı, eğretı
muteneccıs: necis hale gelmiş, pislenmiş, kullanılmaz hale gelmiş.
müzahrefat. supruntuler, pıslıkler, çopler
necis: necasetlı, kırlı, pıs, murdar, çaresiz dert, hastalık.
niyet. bır ışi yapmayı onceden dusunme, maksat, meram.
ragm: zıddına hareket, nispet, aksine yapma, inadına, zıddına davranma
rüşvet: meşru olmayan şekilde bir çıkar vaat edilerek veya saglanarak her hangi bir ışın yaptınlması ıçın verılıp alınan şey
sergerde: elebaşı, reis
sevk etmek: yonlendırmek.
tağyir etmek. başkalaştırmak, degıştırmek, bozmak, ıfsat etmek.
terettup: aıt olma.
tesır: etkı etme
vazıyet: durum, şekıl.
vesile: bahane, sebep, fırsat, elverışlı hal
vesvese: şuphe, ışkıl, kuruntu, tereddut
vücut: varlık.

Avrupa muhabbetine bedel, husumetini esas tutuyorlar. Niyetleri ne olursa olsun, bu maksatların hakikatini tağyır edemez.

BEŞİNCİ HATVESİ:

Der: "İrade-i Hilâfet, siyasetimin lehinde çıktı."

Şu vesveseye karşı deriz:

Bir şahsın arzu-ı zatîsi ve emr-i hususîsi başkadır, ümmet namına emin olarak deruhte ettiği emanet-i hilâfetten hâsıl olan şahsiyet-i maneviyenin iradesi bambaşkadır. Bu irade bir akıldan çıkıp, bir kuvvete istinat ederek, âlem-i İslâm'ın maslahatını takip eder. Aklı ise, şûra-i ümmettir, senin vesvesen değil. Kuvveti, müsellah ordusu, hür milletidir; senin süngülerin değildir. Maslahat da, muhitten merkeze nazar edip, İslâm için faide-i uzmaya tercih etmektir. Yoksa, aksine olarak, merkezden muhite bakmakla âlem-i İslâm'ı bu devlete, bu devleti de Anadolu'ya, Anadolu'yu da İstanbul'a, İstanbul'u da hanedan-ı saltanata tearuz vaktinde feda etmek gibi hodendişâne fikir ve irade, değil Vahdeddin gibi mütedeyyin bir zat, hatta en fâcir bir adam da, yalnız ısm-ı hilâfetı taşıdığı için ihtiyârıyla etmez. Demek, mükrehtir. O hâlde ona itaat, adem-i itaattir.

ALTINCI HATVESİ:

Der ki: "Bana karşı mukavemetiniz beyhudedir. Muttefikiniz beraberken yapamadığınız şeyi şimdi nasıl yapacaksınız?"

adem-i itaat: itaatsizlik, emri dinlememe
aks: zıt, ters, muhalif
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
arzu-i zatî: şahsî istekler, kişisel istekler
bedel: karşılık, karşı
beyhude: boşuna, faydasız.
deruhte etmek: üstüne almak, yüklenmek, kendini vazifeli bilmek.
emanet-i hilafet: emanet edilen halifelik makamı
emin: inanılır, güvenilir, emniyet sahibi
emr-i hususî: özel ve belirli bir iş.
esas: asıl, temel, dip, kök.
fâcir: günahkâr, fena huylu
faide-i uzma: en büyük fayda, pek büyük menfaat.
feda etmek: gözden çıkarmak.
hakıkat: gerçek, doğru, asıl, esas
hanedan-ı saltanat: saltanatı elinde bulunduran aile, Osmanlı hanedanı
hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan
hatve: adım, aldatma
hodendişane: kendini düşünürcesine, kendisi için endişelenirmiş gibi
husumet: düşmanlık.
İhtiyar: tercih, irade
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karanı yerine getirme gücü
İrade-i hilafet: halifeliğin tercihi
ısm-ı hilafet: halifelik unvanı
istinat etmek: dayanmak, güvenmek, itimat etmek.
itaat: boyun eğme, uyma, dinleme, alınan emre göre hareket etme
leh: hakkında, onun için, onun tarafına
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram
maslahat: fayda, yarar
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
muhit: çevre, yöre, dolay, çevre, daire teşkil eden eğri çizgi
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme, saldırı ve baskıyı yok etmek için çalışma, direniş
mükreh: zorlanan.
müsellâh: silâhlı, üzerinde silâh olan, silâhlanmış, bulunan, silâhlanmış
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
muttefik: bir meselede beraber hareket eden
namına: yerine, vekili olarak.
nazar etmek: bakmak.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, maksat, meram
siyaset: politika.
şahıs: kişi, fert.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik
şûra-i ümmet: İslâm milletinin salahiyet sahibi danışma meclisi
tağyir etme: başkalaştırmak, değiştirmek, bozmak, ifsat etmek.
tearuz: birbirine zıt olma, çatışma
tercih etmek: seçmek, karar kılmak.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vesvese: şüphe, işkil, kuruntu, tereddüt.
zat: kişi, şahıs, fert.

Şu vesveseye karşı deriz:

En zıyade hile ve fitne kuvvetiyle ayakta duran azametli kuvvetin bizi ye'se düşürmüyor.

Evvelâ: Hile ve fıtne, perde altında kaldıkça tesir eder. Zahire çıkmakla iflâs eder, kuvveti söner. Perde öyle yırtılmış kı, senın yalan, hile, fitnen, hezeyana, maskaralığa inkılâp edıp akım kalıyor. Bu defaki Anadolu'ya karşı ..... gibi...

Sanıyen: O kof kuvvetin yüzde doksanı sana karşı itılâf kabul etmez. Muhâsım bir cereyan, atâlete mahkûm edıyor. Fazla kalan kuvvetinle dert ve dermanda muşterek olan âlem-i İslâm'ı susturacak, depretmeyecek derecede eskısi gibı bır istibdat altında tutmaya ihtimal versen, şeytan iken eşeğin eşeği olursun! (HAŞIYE)

Salısen. Madem kı oldürüyorsun; ölmek ikı suretledir.

Birinci suret: Senın ayağına düşmek, teslim olmak suretinde ruhumuzu, vicdanımızı ellerimizle öldürmek, cesedi de guya ruhumuza kısasen sana telef ettirmektir.

İkinci suret: Senin yüzüne tükürmek, gözüne tokat vurmakla ruh ve kalbımız sağ kalır, ceset de şehıt olur. Akide faziletimiz tahkir edilmez, İslâmiyet'in izzetiyle istihza edilmez.

Elhâsıl: İslâmiyet muhabbeti, senin husumetini istilzam eder. Cebrail, şeytan ile barışamaz.

HAŞİYE: Hey ekpeku'l-küpeka! Köpekten tekepkup etmış köpek!

akide iman esaslarını imanın kuvvede bağlı bulunduğu temelleri anlatan bir terim
akım netıcesız sonu yok, başarısız
alem-i İslam İslam alemi İslâm dunyası
atalet. hareketsızlık, durgunluk.
azametli buyuk olan
cereyan fikir sanat, sıyaset hareketi
ceset ten gövde vucut, beden olu vucut, naas
depretmek harekete getirmek, tahrik etmek.
derece olçu miktar
derman çare ilaç
elhasıl ozetle sozun kısası
evvelâ bırıncı olarak, her şeyden once ilk once
fazilet kışıyı iyi ahlaklı güzel hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem
fitne. azdırma baştan çıkarma karışıklık çıkarma.
güya sanki
hezeyan saçmalık saçmalamak, saçma sapan konuşma sayıklama
hile aldatmaya kandırmaya yonelik tertip duzen
husumet duşmanlık.
iflas etmek. batmak, tükenmek bıtmek.
ihtimal olabılırlık bir şeyin olabilmesi mumkun olma
inkılap bir hâlden başka bir hale geçme hal degıştırme
istibdat. baskı baskıcı yonetım kendı başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yonetme keyfi idare sıstemi
istihza etmek. alaya almak, bınsıyle eğlenme inceden inceye dokundurarak alay etmek.
istilzam gerekli luzumlu
itilaf uygunluk, uyuşma görüşme, antlaşma
izzet şeref ustunluk.
kısasen işledıgı suçu suçluya aynen uygulamak suretiyle.
kof güçlu gorunmekle birlikte kuvvedi olmayan
madem kı. degıl mı kı
mahkum çaresiz, mecbur
maskara herkesi kendine guldurren soytan rezil soysuz
muhabbet ulfet, sevgi sevme, dostluk.
muhasım hasım olan karşı gelen istemeyen.
muşterek birlikte beraber ortaklaşa, el birlıgi ile yapılan veya hazırlanan
ruh dırılık kaynağı manevi varlık.
ruh dırılık kaynagı
salısen uçuncu olarak.
sanıyen ıkıncı olarak.
suret. bıçım şekil, tarz
şehıt. Allah ın ve yüce dininin adını yuceltme ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Muslıman
tahkir hakaret etme aşağı ve alçak addetme aşağılama
telef yok etme oldurme
tesir etki etme
teslım olmak. direnmeden vazgeçmek, boyun egmek
vesvese şüphe şkıl kuruntu tereddut
vicdan iyiyi kotuden hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu hıs
yeis umıtsizlik umıtsizlikten meydana gelen uzuntu ve karamsarlık
zahir gorunen açık
ziyade çok fazla

Siyasetimizde en acınacak, en ebleh bir akıl varsa, o da öylelerin aklıdır ki, ... milletinin ihtiras ve menfaatini, İslâmiyet'in menfaat ve izzetiyle kabıl-i tevfik görüyor.

Burada en sefil ve en ahmak kalb, oylelerin kalbıdır kı, hayatı onun himayeti altında kabul eder. Hayatımızı onun himayetı altında kabil görüyor. (HAŞIYE) Çunku, öyle bir şarta hayatımızı tâlik ediyor ki, muhal ender muhaldır.

Der: "Yaşayınız, fakat, birtek adam bana hıyanet etse, yakanm, yıkanm!"

Şayet bir adam hakka sadâkat namına onun kâfirâne zulmune karşı hıyanet etse, Ayasofya'ya iltica etse, milyarlara değer o mukaddes binayı harap eder. Veyahut, bir koyde ona bir hain bulunsa, çoluk çocuğuyla mahvetmek, veya bir cemaatte ona muzır biri varsa, cemaati ifna etmek, her vakit kendınde salâhiyet göruyor. Lânet o medeniyete ki, ona o salâhiyeti vermiş! Acaba, bütün millet bir kalbde –hem munafık hançer-i zulmunden mütelezziz olacak ahmak bir kalbde– ittifakından daha muhal ne var?

Şeytan gibi hasıs hisleri, fena ahlâkları teşcı ve himaye eder, iyi hıslen söndürür. Hem insanî, İslâmî hayatı menetmekle beraber, muvakkat hayvanî bır hayatı, iki

HAŞIYE: Allah kimseyı şaşırtmasın, şaşırtırsa sürundurmesin, sürundurur se çektırmesin, çektirirse rezil etmesin, rezil ederse sersem âvâre etmesin

ahlak: huy karakter mızaç
ahmak: pek akılsız sersem buda la kalın kafalı şaşkın zekâca geliş memiş
cemaat: topluluk.
ebleh: ahmak, aptal
hain: kendine olan güveni kotuye kullanma
hasis: adî alçak bayagı
hayvani: hayvancasına
hıyanet: hainlik, ihanet, kendine olan guveni kotuye kullanma.
himaye etmek. korumak, esırgemek. muhafaza etmek.
himayet: koruma esırgeme, muhafaza etme
his. duygu
ifna etmek. sona erdırmek, sonlandırmak, yok etmek, tüketmek, bıtırmek.
ihtiras. aşın hırs ve istek.
iltica etmek: sığınmak, barınmak.
insanı: insana ait, insanla alakalı insanca
ittifak: bir konuda ortak bır gaye de anlaşma fikır bırlıği etme uyuşma bagdaşma
izzet: şeref ustunluk.
kabil: mumkun olabilir
kabil-i tevfik. uygunlugu mumkun
kâfirâne: kâfire yakışacak surette kafircesine kafirce
lanet. Allah ın rahmetinden mahrumluk, Allah ın af ve merhametinden uzak olma
mahvetmek: yok, etmek, ortadan kaldırmak, harap et mek, perişan etmek.
medeniyet: medenîlik, şehırlılık uygarlık
menetmek. engellemek, esırgemek vermemek, onlemek.
menfaat: fayda kâr yarar
millet: aynı topraklar uzennde yaşayan aralarında dın, dil, duygu ortak tarıh ulku gelenek ve görenek birlıgi olan insan toplulugu
muhal ender muhal: ımkansızlık ıçınde ımkansızlık.
muhal: ımkansız olması mumkun olmayan olmaz olmayacak
mukaddes: kutsal azız, temiz
muvakkat: belırlı bır zamana mahsus vakıdı suresız geçıcı egretı
muzır: zararlı
münafık. ıkı yüzlulük gosteren
mutelezziz: lezzet alan.
namına: adına
sadakat: bağlılık
salâhiyet: yetkı bır ışe karısmaya veya vazıfe ıcabı bır ışi yapmaya bır harekette bulunmaya hakkı olma
sefil: adı alçak, bayagı.
tâlik etmek. şarta bağlamak.
teşcı: cesaret verme cesaretlendırme gayrete getırme.
zulum: haksızlık, ezıyet cefa ışkence.

genc-i mücehhez pençeli, eksenyeti kazanmak için, imhayı esas program yapmış; iki kelbi iki ciğerimize musallat ederek, bızı silâhtan tecnt edıyor. İşte onun himayeti, işte hayatımız!

O hasım, gösterdiği kin ve husumet harbden neş'et etme değildir. Harpten olsaydı, tabiî mağlûbiyetimizle sairlerin husumeti gibi sükûnet bulurdu. Hem hasmın, uzakta çırkın yüzündeki riyakârâne çizgileri güzel zannedilirdi. Yakında görenler, inşaallah daha aldanmaz.

كَمَا اَنَّ الضَّرُورَاتِ تُبِيحُ الْمَحْظُورَاتِ كَذٰلِكَ
تُسَهِّلُ الْمُشْكِلاتِ[1]

Korkaklıkta darbımesel hukmünde olan tavuk, çocukları yanında iken, şefkat-i cinsiye sebebiyle camuşa saldırır. İşte dehşetlı bır cesaret.

Hem darbımesel olmuş keçi, kurttan havfı, ıztırar vaktınde mukavemete ınkılâp eder. Boynuzu ıle kurdun karnını deldiği vakıdır. İşte harıka bir şecaat.

Fıtrî meyelân mukavemetsûzdur. Bır avuç su, kalın bır demır gülle içine atılsa, kışta soğuğa maruz bırakılsa, meyl-ı inbısat demın parçalar.

Evet, şefkatlı tavuk cesareti, hamıyetlı keçi ıztırarî şecaatı gibi; fıtrî bır heyecan, demır gullede su gibi, zulmun bürudetlı husumet-i kâfirânesine maruz kaldıkça, her şeyı parçalar. Rus mojıklen buna şahıttır.

1- Nasıl ki zaruretler haramları helâl kılıyorsa aynı şekılde zorlukları da kolaylaştırır.

burudet: soguklukl, soguk olma
camus: manda su sığır
cesaret: yıgıtlık, yureklılık.
darbımesel: mısal olarak söylenen meşhur soz, atasozu
dehşetli: murhış insanlan hayrette bırakan
ekseriyet: cokluk coğunluk.
esas: asıl, temel dıp kok.
fıtrı: tabıî yaratılıştakı doguştan olan
genc-i mücehhez: donanmış, hazıne deger. insanıyet ve is lâmıyet.
hamıyet: haysıyetını koruma gayretı.
harb: savaş.
hasım: duşman rakıp
havf: korku korkma
himayet: koruma, esırgeme muhafaza etme
husumet: duşmanlık.
husumet-i kâfirâne: kâfırce olan duşmanlık gıbı
hükmünde: yennde onemınde
ıztırar: mecbunyet, zorunluluk, çaresızlık, ıhtıyaç.
ıztırarî: mecbun zorunlu
ımha: bozma yok etme mahvetme ortadan kaldırma yıkma
ınkılap: bır halden başka bır hale geçme. hâl degıstırme
inşaallah: Allah isterse Allah dilerse Allah ın emri olursa Allah ızin verırse manalarında kullanılan bır dua
kelp: kopek.
kın: gızlı duşmanlık, oç almayı amaclayan gızlı duşmanlık, garaz. kuvvetlı hınç.
mağlubiyet: yenılme yenılgı.
maruz bırakmak: etkı altında bı rakmak.
maruz: etkı altında
meyelân: meylıetme yonelme, ıs tek kabılıyet ıstıdat.
meyl-i inbisat: yayılma genişleme istegi.
mojık: koylu
mukavemet: karşı koyma dayanma direnme saldın ve baskıyı yok etmek ıçın çalışma dırenış.
mukavemetsûz: karşı konulmaz.
musallat: fazlasıyla uzenne gıden rahatsız eden aşın derecede sata şan
neş'et: ortaya çıkma
pençe: zorlu güç, hukmedıcı kuvvet.
riyakârâne: nyakâr olana yakışır şekılde nyakârca nyakarlıkla, ıkı yuzlulukle
sair: dıger başka otekı
sukunet: sakınlık, sessızlik, dınme durma kesılme
şahıt: omek mısal
şecaat: yıgıtlık, yureklılık, cesurluk, korkusuzluk kahramanlık.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet.
şefkat-ı cinsiye: aynı cınsten olanların bırbırlerine karşı duydukları merhamet sevgı şefkat duygusu
tabiî: olağan olarak.
tecnt etmek: ayn tutmak, ayırmak.
vaki: olmuş.
zan: sanma, sanan
zulum: haksızlık, eziyet cefa ıs kence.

Bununla beraber, imanın mahiyetindeki harikulâde şehamet, izzet-i İslâmiyet'in tabiatındaki âlempesend şecaat, uhuvvet-i İslâmiyenin intibahıyla her vakit mu'cizeleri gösterebilir.

harikulâde: olağanüstü.
intibah: uyanış, uyanıklık.
izzet-i İslâmiyet: İslam dininin izzeti, yüceliği, yüksekliği.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü, bir şeyi tayin eden aslî unsur, neden, ibaret olduğu nitelik.
mu'cize: olağanüstü hâl, durum.
şecaat: yiğitlik, yürekliliik, cesurluk, korkusuzluk, kahramanlık.
şehamet: zekâ ve akıllılıkla beraber olan cesaret.
tabiat: yapı, özellik.
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm'ın öngördüğü iman kardeşliği.
âlempesend: herkesin beğendiği şey.

Mukaddeme

BU *SUNUHAT* risalesi, Hazret-i Üstadın "Eski Said" tabir ettiği zamanında *Risale-i Nur*'dan evvel telif ettiği eserlerinden olmakla beraber tazeliğini daima muhafaza etmekte ve *Risale-i Nur*'daki bazı meselelerin hülâsalarını ihtiva etmektedir.

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri sonraları yazdığı bir mektubunda bu risaleden bahisle şöyle izahatta bulunmaktadır:

"Hürriyetin bidayetinde *Risale-i Nur*'dan çok evvel kuvvetli bir ümit ve itikat ile ehl-i imanın me'yusiyetlerini izale için, 'İstikbalde bir ışık var, bir nur görüyorum' diye müjdeler veriyordum. Hatta hürriyetten evvel de talebelerime beşaret ederdim. *Tarihçe-i Hayat*'ında merhum Abdurrahman'ın yazdığı gibi, *Sunuhat* misillü risalelerde dahi 'Ben bir ışık görüyorum' diye dehşetli hâdisata karşı o ümit ile dayanıp mukabele ederdim. Beni de herkes gibi o ışığı siyaset âleminde ve hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyede ve çok geniş bir dairede tasavvur ederdim. Hâlbuki hâdisat-ı âlem beni o gaybî ihbarda ve beşarette bir derece tekzip edip ümidimi kırardı.

"Birden bir ihtar-ı gaybî ile kat'î kanaat verecek bir surette kalbime geldi. Denildi ki: Ciddî bir alâka ile senin eskiden beri tekrar ettiğin 'Bir ışık var, bir nur göreceğiz' diye müjdelerini tevili ve tefsiri ve tabiri, sizin hakkınızda,

alâka: ilgi.
bahis: söz etme.
beşaret: müjde.
beşaret etmek: müjdelemek.
bidayet: başlangıç.
ciddî: gerçek, önemli.
daire: alan, yer.
dayanmak: sabretmek, mukavemet etmek.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i iman: iman edenler, inananlar.
evvel: önce.
gaybî: göze görünmeyenlere ait, gaybla ilgili, hazırda olmayan.
hadisat: olaylar.
hadisat-ı âlem: dünyada meydana gelen olaylar.
hâlbuki: oysa, oysa ki.
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslam dünyasının toplumsal hayatı.
hulâsa: öz, esas, özet.
Hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
ihbar: haber verme.
ihtar-ı gaybî: gayba ait uyarı.
ihtiva etmek: kapsamak.
istikbal: gelecek zaman.
itikat: inanış, iman.
izahat: izahlar, açıklamalar.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kanaat vermek: inanmak, inandırmak.
kat'î: kesin, şüphesiz.
me'yusiyet: ümitsizlik.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
mesele: konu.
misillü: gibi, benzeri.
mukabele etmek: karşılık vermek.
mukaddeme: giriş, ilk söz, başlangıç.
müjde: sevindirici haber.
nur: aydınlık, parlak ışık.
risale: kitap.
siyaset âlemi: politika dünyası.
suret: biçim, resim.
sünuhat: akla gelen, içe doğan şeyler.
tabir etmek: yorumlamak.
tabir: yorum, yorumlama.
talebe: öğrenci.
Tarihçe-i Hayat: Bediüzzaman'ın biyografisi.
tasavvur etmek: düşünmek, zihinde kurgulamak.
tefsir: açıklama, izah.
tekzip etmek: yalanlamak.
telif etmek: kitap yazmak, eser ortaya koymak.
tevil: yorum.
ümit: bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his.

belki iman cihetiyle âlem-i İslâm hakkında dahi en ehemmiyetlisi Risale-i Nur'dur. Bu ışıktır ki, seni şiddetle alâkadar etmişti. Ve bu nurdur ki, eskide de tahayyül ve tahminin ile geniş dairede belki siyaset âleminde gelecek mes'udâne ve dindarâne hâletlerin ve vaziyetlerin mukaddemesi ve müjdecisi iken, bu muaccel ışığı o müeccel saadet tasavvur ederek eski zamanda siyaset kapısıyla onu arıyordun."

Bir mektubunda da aynı bahse temasla beyanda bulunuyor:

"Bu Osmanlı ülkesinde büyük bir parlak nur çıkacak. Hatta Hürriyet'ten evvel pek çok defa talebelere teselli vermek için 'Bir nur çıkacak, gördüğümüz bütün fenalıklara karşı bu vatana saadet temin edecek' diyordu. İşte kırk sene sonra *Risale-i Nur* o hakikati kor gözlere de gösterdi. İşte Nurun zahiren, kemiyeten dar cihetine bakmayarak hakikat cihetinde keyfiyeten geniş ve fevkalâde menfaatini hissetmesi suretiyle; hem de siyaset nazarıyla bütün memleket-i Osmaniyede olacak gibi ifade etmiş. Çünkü Risale-i Nur imanı kurtarması cihetiyle o dar dairesi, madem hayat-ı bâkiye ve ebediyeyi imanla kurtarıyor. Bir milyon talebesi bir milyar hükmündedir. Yani bir milyon değil belki bin insanın hayat-ı ebediyesini temine çalışmak, bir milyar insanın hayat-ı fâniye-i dünyeviye ve medeniyetine çalışmaktan daha kıymettar ve manen daha geniş olması, Eski Said'in o rüya-i sadıka gibi olan hiss-i kablelvuku ile o dar dairevi bütün Osmanlı

alakadar: ilgili, bağlı
âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
bahis: konu
beyan: açıklama
cihet: durum, vesile, yön, taraf
daire: alan, yer
defa: kere
dindarane: dindar bir kimseye yakışacak tarzda
ehemmiyetli: önemli
eski: geçmiş, önce
evvel: önce
fenalık: kötülük, kötü durum
fevkalâde: olağanüstü
hakıkat: gerçek
hakkında: konusunda
halet: hal, durum
hayat-ı bâkiye ve ebediye: bitmeyen sonsuz hayat, ahiret hayatı
hayat-ı ebediye: sonu olmayan hayat.
hayat-ı fâniye-i dünyeviye: geçici dünya hayatı.
hiss-i kablelvuku: bir şeyi olmadan önce hissetmek, önsezi
hükmünde: değerinde.
Hürriyet: 1908 de II Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
ifade etmek: açıklamak, anlatmak, belirtmek.
iman: inanç.
kemiyeten: sayısı itibanyla, sayıca
keyfiyeten: niteliki ve özellik bakımından
kıymettar: kıymetli
madem: değil mi ki
manen: duyguca, ruhça, mana itibanyla
medeniyet: medenilik, uygarlık
memleket-i Osmaniye: Osmanlı ülkesi
menfaat: fayda, kâr
mes'udane: mutluca, mutlu olana yakışacak surette, kutlulukla
muaccel: acele olunmuş, peşin
mukaddeme: önde gelen, başlangıç.
müeccel: sonraya bırakılmış, ertelenmiş
müjdeci: sevindirici haber veren
nazarıyla: bakışıyla, görüşüyle
nur: aydınlık, parlıtı ışık, Risale-i Nurlar
rüya-i sadıka: doğru rüya, hakikatten dünyada çıkan sadık rüya
saadet: mutluluk.
siyaset âlemi: politika dünyası
suret: biçim, resim
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tahmin: akla, sezgiye veya bazı verilere dayanarak gelecek bir şeyi olayı kestirme
talebe: öğrenci
tasavvur etmek: bir şeyi zihinde kurgulamak, şekillendirmek, tasarlamak.
temas: değinmek.
temin etmek: sağlamak.
teselli vermek: güzel sözler söyleyerek rahatlatmak.
vaziyet: durum
zahiren: görünüşte

memleketini ihata edeceğini görmüş. Belki inşaallah o görüş, yüz sene sonra Nurların ektiği tohumların sümbüllenmesiyle aynen o geniş daire, Nur dairesi olacak."

Hem yine hiss-i kablelvuku ile istikbalden haber verdiği müjdelere dair *Hutbe-i Şamiye*'nin haşiyesinde diyor:

"Eski Saıd, hiss-i kablelvuku ile, bin üç yüz yetmiş birde –başta Arab devletleri– âlem-i İslâm'ın ecnebi esaretinden ve istibdadından kurtulup İslâmî devletler teşkil edeceklerini kırk beş sene evvel haber vermiş. İki harb-i umumî ve otuz-kırk sene istibdad-ı mutlakı düşünmemiş. Bin üç yüz yetmişte olan vaziyeti bin üç yüz yirmi yedide olacak gibi müjde vermiş, tehirinin sebebini nazara almamış."

Eskiden neşrettiği makalâtına dair şöyle söylemektedir:

"Bütün kuvvetimle derim ki:

"Gazetelerde neşrettiğim umum makalâtımdaki umum hakaikte nihayet derecede musırrım. Şayet zaman-ı mazi canibinden, Asr-ı Saadet mahkemesinden adaletname-i şeriatla davet olunsam, neşrettiğim hakaıkı aynen ibraz edeceğim. Olsa olsa o zamanın ilcaatının modasına göre bir libas giydireceğim.

"Şayet müstakbel tarafından üç yuz sene sonrakı tenkıdat-ı ukalâ mahkemesinden tarih celpnamesiyle celp olunsam, yine bu hakıkatlen tevessü ve inbısat ile çatlayan bazı yerlerini yamalamakla beraber, taze olarak orada da göstereceğim.

adaletname-i şerıat: şeriatın adalet belgesi ölçüsü
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz Muhammed'in (a.s.m) peygamber olarak dünyada bulundugu devir
aynen: olduğu gibi
canip: taraf
celp olunmak: çağrılmak, gitmeye mecbur bırakılmak.
celpname: mahkeme davetiyesi
dair: alâkalı, ilgili
daire: alan, yer
davet: çağrı
ecnebi: yabancı.
esaret: esaret, bağımlı olma halı
evvel: once.
haber: ilim malumat bilgi.
hakaık: hakikatler gerçekler doğrular
hakıkat: gerçek
harb-i umumi: dünya savaşı
haşiye: dipnot.
hiss-i kablelvuku: bir şeyi olmadan once hissetmek, onsezi.
Hutbe-i Şamiye: Bediuzzaman ın Şam da Emeviye Camiinde verdiği hutbe
ibraz etme: belirtme ortaya koyma meydana çıkarma, gösterme
ihata etmek: kuşatmak, kaplamak.
ilcaat: zorlamalar mecbur etmeler
inbısat: açılma genleşme
inşaallah: Allah dilerse
İslâmı: İslam dinine uygun.
istibdad-ı mutlak: hıçbir hak ve hurryetı tanımayan tam baskı tam bir diktatörlük.
istibdat: kanuna ve nizama tabi olmayan keyfi baskıcı yönetim, baskı ve zulum
istikbal: gelecek zaman
libas: elbise
makalat: makaleler
moda: belirli bir sure etkili olan toplumsal talep geçici yenilik
musır: ısrarlı fikrinde ısrarlı olan
müjde: sevindirici haber.
müstakbel: gelecek zaman
nazar: dikkat
neşretmek: basmak, yayınlamak
nihayet: son uç.
Nur dairesi: Risale-i Nurların etki alanına dahil olan
tehir: gecikrimme sonraya bırakma geriye bırakma erteleme.
tenkıdat-ı ukala: akıllıların tenkitleri
teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmak.
tevessü: genişleme yayılma
umum: butun genel
vaziyet: durum
zaman-ı mazi: geçmuş zaman

"Demek, hakikat tahavvül etmez; hakikat haktır.

اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلَا يُعْلٰى عَلَيْهِ [1]

Hem bu *Sünuhat* risalesinde "Kur'ân'ın Hâkimiyet-i Mutlakası" bahsinde, cemaat-i İslâmiyenin nazarını Kur'ân'a çevirmek, bu suretle muharrik-i vicdan olan kudsiyeti temin ile kalblere meleke-i hassasiyet gelerek dinin emirlerine ve imanın ihtaratına karşı lâkayt ve sağır kalmamak gibi bazı hususlara dair izahlar var.

Zaman gösterdi ki; bu risalede Hazret-i Üstadın ehemmiyetle üzerinde durduğu ve Müslümanların doğrudan doğruya okudukları tefsir kitaplarından Kur'ân'a müteveccih olmaları, şiddetli bir rağbet ve alâkayla, Kur'ân'ı dinlemeleri, Kur'ân'dan ders almaları gibi hususlar, Risale-i Nur'da tecelli etmiştir.

Zamanın hastalığını teşhis eden ve o hastalığa devayı gösteren zat, Cenab-ı Hakkın ona ihsan ettiği Nur Külliyatıyla bu pek ehemmiyetli hizmeti âlemşümul bir vüs'atle ifa etmiştir.

Evet, bahsettiği "Şeriat kitapları birer şeffaf cam mahiyetinde olmak lâzım" dediği hakikat Risale-i Nur'la zuhura gelmiş ve meydan-ı istifadeye arz edilmiş bulunuyor. Şimdi başta Anadolu olarak âlem-i İslâm ve insaniyette Kur'ân'ın bu yeni dersi, Risale-i Nur, asrın ihtiyaçlarına cevap veren en müessir bir eser olarak benimsenmekte, yeni nesillerin istifadesine sunulmaktadır.

Nur Talebeleri

1. Hak yücedir ve hiçbir şey ondan daha yüce değildir. (*Keşfü'l Hafâ*, 1/127, Hadis No: 362.)

alaka: ilgi
alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
alemşümul: cihanı saran, bütün dünyaya yayılan.
arz etmek: sunmak, göstermek, takdim etmek
asır: yüzyıl, asır
bahis: söz etme.
bahsetmek: söz etmek.
cemaat-i İslâmiye: İslâm toplumu
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dair: alakalı, ilgili
deva: ilaç, şifa
ehemmiyet: önem, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
hak: doğru
hakikat: gerçek.
hâkimiyet-i mutlaka: tam bir hükmedicilik.
Hazret-i Üstad: Üstat hazretleri Bediüzzaman Said Nursî
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma
husus: mevzu, konu
ifa etmek: yerine getirme, bir işi yapma, iş görme
ihsan etmek: bağışlamak, ikram etmek.
ihtarat: dikkati çekmeler, hatırlatmalar, uyarmalar
İman: inanç
İnsaniyet: İnsanlık.
istifade: faydalanma, yararlanma
izah: açıklama
kudsiyet: kusur ve noksanlıktan uzak oluş, kutsallık.
lakayt: ilgisiz, aldırış etmeyen
lâzım: gerek
mahiyet: nitelik, keyfiyet.
meleke-i hassasiyet: dikkat, titizlik, ihtimam, yatkınlığı, melekesi, kabiliyeti
meydan-ı istifade: faydalanma alanı, istifade yeri
muharrik-i vicdan: vicdanı harekete geçiren
müessir: tesir eden, tesirini gösteren, eser ve iz bırakan
müteveccih olmak: yönelmek.
nazar: dikkat.
nesil: kuşak, neslî
Nur Külliyatı: Risale-i Nur eserlerinin tamamı
rağbet: istekle karşılama, istek, arzu, bir şeyi çok isteme
risale: kitap
suret: biçim, resim
şeffaf: saydam
şeriat kitapları: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan, hükümleri bildiren kitaplar
tahavvül etmek: değişmek, dönüşmek, başkalaşmak.
tecelli etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
tefsir: Kur'ân-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
temin: elde etme.
teşhis etmek: fark etmek, ne olduğunu anlamak.
vüs'at: güç, kudret, genişlik, bolluk.
zat: kişi
zuhur: görünme, meydana çıkma

İfade-i Meram

Bazı âyâtı düşünürken bazı nükteler kalbime hutur ederek nota suretinde kaydettim. Elfazca zengin değilim, israfı da sevmem, teşrifatçı elfazı beğenmem, ıcazımdan danılma.[1] خُذْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ اَحْسَنَهُ kaidesiyle sana hoş gelen şeyleri al, sana hoş görünmeyeni bana bırak, ilişme!

Said

1. Her şeyin en iyisini al

ayat: Kur'ân ayetleri
elfaz: kelimeler, sözler, telâffuz edilen sözcükler
hutur etmek: hatıra gelmek, akla gelmek, hatırlamak.
ıcaz: az sözle çok mana ifade etme
İfade-i meram: maksadın ifade edilmesi, on söz
İsraf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
kaide: kural, esas, düstur
kaydetmek: yazmak.
not: bir şeyi hatırlamak için yazılan kısa yazı
nükte: ince ve derin anlam.
suret: biçim, şekil, tarz.
teşrifatçı elfaz: süslü ama boş sözler

ahlâk: huylar, tabıatlar
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
cemaat: topluluk.
cesaret: atılganlık, gozu peklık.
ciddıyet: cıddılık, senlı benlı olma ma
cıhet: durum
dunhımmetlık: gayretsızlık, hımmetsızlık.
fazilet: deger, meziyet, ıman ve ırfan ıtıbanyla olan yuksek derece
fert: bırey
gayret: çalışma, çabalama
hamıyet: dın, mıllet, bayrak, vatan gıbı mukaddes degerler ıle kendı aile ve yakınlarını koruma duygusu
hane: ev, mesken.
hayır: ıyı ış, ıyı şey
husûn: güzellık, ıyılık.
ıtlak: sınırlamama, bırakma, kayıt altına almama
ıktıfa: yeterlı bulma
ımân: ımân esaslarına ınanma
ızzet-ı nefs: ınsanın kendı vakar ve haysıyetını korumaya ozen gostermesı
kanaat: yeterlı bulma, şukur
kavı: kuvvetlı, guçlu
kısmet: nasıp, kazanç.
kıbır: gururluluk.
mahal: yer
mahıyet: nıtelık, keyfıyet.
mahvıyet: alçak gonullulukk, fazla tevazu
makam: gorev yerı, ıştekı durum
mevcut: var olan
meyl-ı sa'y: çalışma ıstegı
mıllet: halk, ulus
muavenet: yardım, yardım etme, yardımcılık.
muhtelif: çeşıdlı.
mutlak: kayıtsız şartsız.
muphem: ortulu, kapalı
müstesna: dışında, hanç
nazıl: nuzul eden, ınen.
nevı: cıns, çeşıt, tur
nısbî: kıyas ıle olan, dıgerlerıne gore, gorecelı
nukte: ınce ve derın anlam
nuşuze: kadının eşıne ıtaat etmek ıstememesı, hâlı, kotu muamele, geçımsızlık.
Rahım: rahmetı her şeyı kuşatan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıkları nızıklandıran Allah.
rıza: razı olma
sahavet: el açıklıgı, comertlık.
salıhat: salıh ameller, dının emır ve yasaklarına uygun olan ışler
sebep: bır şeyın ortaya çıkmasını gerektıren şey
semere-ı sa'y: çalışma sonucu elde edılen kâr, fayda
şahıs: kışı, kımse, fert.
tebdıl-ı mekan: yer degışıklıgı

بسم الله الرحمن الرحيم (1)

(HAŞIYE) (2) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Kur'ân salihatı mutlak, muphem bırakıyor. Çünkü ahlâk ve faziletler, hüsün ve hayır, çoğu nisbîdirler; neviden nev'e geçtikçe değişır, sınıftan sınıfa nazıl oldukça ayrılır, mahalden mahalle tebdil-i mekân ettikçe başkalaşır. Cihet muhtelif olsa, muhtelif olur. Fertten cemaate, şahıstan millete çıktıkça mahiyeti değişir.

Meselâ: Cesaret, sahavet, erkekte gayret, hamiyet ve muavenete sebeptir; kadında nüşuze, vakahate, zevç hakkına tecavüze sebep olabilir.

Meselâ: Zayıfın kaviye karşı izzet-i nefsı, kavide tekebbur olur. Kavinin zayıfa karşı tevazuu, zayıfta tezellul olur.

Meselâ: Bir ulülemrin makamındakı ciddiyeti vakar, mahvıyeti zillettir; hanesınde cıddıyeti kıbır, mahvıyetı tevazudur.

Meselâ: Tertib-i mukaddematta tefviz tembelliktir, terettüb-ı neticede tevekkuldür. Semere-i sa'yine, kısmetıne nıza kanaattir, meyl-i sa'yı kuvvetlendirir; mevcuda ıktıfa dûnhımmetlıktır.

HAŞİYE: Yalnız ıtlakın nuktesını beyan eder.

---

1. Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla
2. Ancak ımân eden, guzel ışler yapanlar mustesnâ. (Şuarâ Suresi, 227.)

---

tecavüz: haddını aşma
tefvız: ışlennı Allah a bırakma, her şeyı Ondan bekleme
tekebbur: kıbır gosterme, buyukluk satma
terettub-ı netice: netice olarak ortaya çıkma
tertib-ı mukaddemat: başlangıçta yapılması gerekenler
tevazu: alçak gonullulukk
tevekkul: bır ısın gerçekleşmesı ıçın gereken çalışmayı ve çabayı gostenp sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah a bırakma
tezellül: alçalma, zillete düşme
ulülemr: halife, kadı padişah, sultan, cumhurbaşkanı, başbakan gıbı devleti ıdare edenler
vakahat: arsızlık, utanmazlık, küstahlık.
vakar: haysıyet ve şerefı koruma, onurlu olma
zaıf: zayıf, guçsuz.
zevç: koca
zıllet: alçaklık, hakırlık, aşağılık.

Meselâ: Fert *mütekellim-i vahde* olsa müsamahası, fedakârlığı amel-ı salihtir; *mütekellim-i maalgayr* olsa, hıyanet olur.

Meselâ: Bir şahıs kendi namına hazm-ı nefis eder, tefahur edemez, millet namına tefahur eder, hazm-ı nefis edemez.

Her birinde birer misal gördün, istinbat et.

Madem ki Kur'ân bütün tabakata, bütün âsârda, kâffe-ı ahvalde şamil bir hitab-ı ezelîdir, hem nisbî hüsün, hayır çoktur; salihattaki ıtlakı beliğâne bir icaz-ı mutnep'tir, beyanda sükûtu geniş bir sözdür.

❁ ❁ ❁

(1) وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ

Akıbet ikaba delildir, hadsen onu gösteriyor. Masıyetin ekseriya dünyada olan akıbeti, bir emare-i hadsiyedir ki, cezasında bir ikap vardır. Çünkü herkes hususî bir tecrübe ile hadsen görüyor ki, hıçbir münasebet-i tabiiye olmadığı hâlde, masıyet bir netice-i seyyieye müncer olur. Bu kadar kesret ve vüs'atle tesadüf olamaz.

Eğer şu umum muhtelif hususî tecrübeler nazara alınırsa görünür ki, nokta-i ıştırak yalnız tabiat-ı masiyettir ki, cezayı istilzam ediyor. Demek, ceza masıyetin lâzım-ı zatîsidir.

Madem ki, dünyada filcümle bu lâzım sırf tabiat-ı masıyet için terettüp ediyor; elbette bu dârda terettüp

1- Günaha dalan kafirler ise cehennem ateşindedir. (İnfitar Suresi 14.)

akıbet: son, netice
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, hareket.
asar: asırlar
beliğane: belagatle anlatılan, düzgün ve sanatlı
beyan: açıklama
ceza: karşılık, azap
delil: ipucu, alâmet.
ekseriya: çoğunlukla
emare-i hadsiye: uzun delile ihtiyaç kalmadan ani ve doğru olarak ıdrak edilen belirti, işaret.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fert: birey
filcümle: hepsi, bütünü
hadsen: sezmekle, sezerek.
halde: durumda
hayır: iyi iş, iyi şey
hazm-ı nefis: tahammül etme, nefsini kırma, sabretme, sindirme
hıyanet: hainlik, güveni ve itimadı kötüye kullanma
hitab-ı ezeli: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın konuşmaları, söz söylemeleri
hususî: özel, kendine ait, şahsî
hüsün: güzellik
ıtlak: sınırsızlık, uzunluk.
icaz-ı mutnep: uzatma ve uzunlukta özlü söyleyiş.
ikap: azap, cezalandırma, ceza
istılzam etmek: gerektirmek.
İstinbat etmek: bir söz veya bir iş ten gizli manayı ortaya çıkarmak.
kaffe-i ahval: hallerin bütünü, vaziyetlerin cümlesi
kafir: Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız.
kesret: çokluk.
lâzım: gerek.
lâzım-ı zatî: varlığının gerekliliği.
madem: değil mi ki
masıyet: günah, kötü şey, asılık, itaatsizlik.
mesela: örneğin, misal olarak.
millet: halk, ulus
misal: benzer, örnek.
muhtelif: çeşitli
münasebet-i tabiiye: olagan alışılmış ilgiler, yakınlıklar, bağlar
müncer olmak: varıp sona ermek, neticelenmek.
müsamaha: göz yumma, hoş görme, görmezlikten gelme, tolerans
mütekellim-i maalgayr: başkalarının adına da konuşan (gr) birinci çoğul şahıs
mütekellim-i vahde: bizzat kendi adına konuşan (gr) birinci tekil şahıs
namına: adına, yerine
nazar: dikkat
netice-i seyyie: kötü sonuç.
nisbî: kıyas ile olan, diğerine göre, göreceli
nokta-ı ıştırak: ortak nokta
salihat: salih ameller, dinin emir ve yasaklarına uygun olan işler
sırf: sadece, yalnız
sükût: susma, sessizlik.
şahıs: kişi, kimse, fert.
şamil: kapsayan, içine alan
tabakat: tabakalar
tabiat-ı masiyet: günahın kötülüğün özelliği, yapısı.
tecrübe: deneyim
tefahur etmek: yaptıklarıyla övünmek, böbürlenmek.
terettüp etmek: sonuç olarak ortaya çıkmak.
tesadüf: rast gelme, rastlantı
umum: bütün, genel
vüs'at: güç, kudret.

etmeyen, başka dârda terettüp edecektir. Acaba kim vardır ki, küçücük bir tecrube geçirmemiş ve dememiş ki, "Filân adam fenalık etti, belâsını buldu."

❁ ❁ ❁

وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوا [1]

اَى: لِتَعَارَفُوا فَتَعَاوَنُوا فَتَحَابُّوا لاَ لِتَنَاكَرُوا فَتَعَانَدُوا فَتَعَادُّوا [2]

Bir nefer takımda, bölükte, taburda, fırkada birer rabıtası birer vazifesi olduğu gibi, herkesin heyet-i içtimaiyede müteselsil, revabıt ve vezaifi vardır. Halıta şeklinde gayr-ı muayyen olsa, tearüf ve teavün olmaz.

Unsuriyetin intibahı, ya müspettir ki, şefkat-ı cinsiye ile intiaşa gelir –ki tearüfle teavüne sebeptir– veya menfidir ki, hırs-ı ırkî ile intibaha gelir; –ki tenakürle teanüdün sebebidir– İslâmiyet bunu reddeder.

❁ ❁ ❁

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْاَرْضِ اِلَّا عَلَى اللهِ رِزْقُهَا [3]

Rızık, hayat kadar kudret nazarında ehemmiyetlidir. Kudret çıkarıyor, kader giydiriyor, inayet besliyor.

Kudret-ı ezeliye, dehşetli bir faaliyetle âlem-i kesifi âlem-i lâtife kalb ve zerrat-ı kâinatı hayattan hissedar etmek için, edna bir sebeple, bir bahaneyle, kemal-ı ehemmiyet ile hayatı verdiği gibi, aynı derece ehemmiyetle, mebsuten mutenasıp rızkı dahi ihzar ediyor.

1 Birbirinizi tanıyıp kaynaşasınız ve aranızdaki münasebetleri bilesiniz diye sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. (Hücurât Sûresi, 13.)

2. Yani: Yekdiğerinizi inkâr ile inatlaşmayınız ve karşılıklı düşmanlık beslemeyiniz; bilakis birbirinizi tanıyıp kaynaşınız ve aranızdaki münasebetleri bilinız.

3. Yeryüzünde hareket eden hiçbir canlı yoktur ki, onun rızkını vermek Allah'a ait olmasın. (Hûd Sûresi, 6.)

adam: kişi, şahıs
alem-i kesif: yoğun madde âlemi, dünya
âlem-i lâtif: ince, şeffaf, kesif olmayan âlem
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen sebep
belâ: ceza.
bilakis: aksine
dâhi: üstün zekâlı, çok bilgili
dar: yer, mekân
dehşetli: muhtaç, insanı şaşkınlık içerisinde bırakan
derece: mertebe
edna: küçük, basit, sıradan
ehemmiyet: önem, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
elbette: şüphesiz, eninde sonunda.
faaliyet: hareket, etkinlik.
fenalık: kötülük, kötü durum
fırka: grup
gayr-i muayyen: belirsiz, belirli olmayan, tespit edilmemiş.
halıta: birkaç şeyin karışmasından meydana gelen karma
heyet-i içtimaiye: toplum, sosyal bünye
hırs-ı ırkî: ırkçılık, ırkla ilgili hırs
hissedar: hisse sahibi, pay sahibi.
ihzar etmek: hazırlamak.
inayet: ilâhî yardım, ihsan
inkar: reddetme
intiaşa gelmek: doğrulup kalkmak.
intibah: uyanıklık, uyanık olma
kabile: insan topluluğu, boy, aşiret, oymak, uruk.
kader: Cenâb-ı Hakkın takdir ve tayini
kemal-ı ehemmiyet: son derece muhim, önemli.
kudret: ilâhî güç, kuvvet.
kudret-i ezeliye: başı-sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
mebsuten mutenasıp: doğru orantılı olarak
menfi: negatif, olumsuz.
münasebet: ilgi, bağ
müspet: pozitif, olumlu
müteselsil: birbirinin ardından gelen, zincirleme, silsile hâlinde.
nazar: dikkat.
nefer: rütbesiz asker, er
rabıta: bağ
reddetmek: kabul etmemek.
revabıt: rabıtalar, ilgiler, bağlar
rızık: canlının hayatını sürdürebilmesi için gerekli şeyler
sebep: bir şeyin ortaya çıkmasını gerektiren şey
şefkat-ı cinsiye: cinse ait şefkat, aynı cinsten olanların birbirlerine karşı duydukları merhamet, sevgi, şefkat duygusu
tabur: dört bölükten meydana gelen bölük veya bataryadan büyük, alaydan küçük askerî birlik.
teanüd: inatlaşma, bir binne düşman olma
tearüf: birbirini tanıma, tanışma.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
tecrube: deneyim
tenakür: bilmezden gelme, karşıt duygu, antipati.
terettüp etmek: sonuç olarak ortaya çıkma
unsuriyet: bir kavmi veya kendi soyunu daha şerefli sayma, ırkçılık.
vazife: görev
vezaif: vazifeler, görevler
yekdiğer: bir başka
zerrat-ı kainat: kainat zerreleri, kainattaki atomlar

Hayat muhassal-ı mazbuttur, görünür; rızık gayr-i muhassal, tedricî münteşirdir, düşündürür. Bir nokta-ı nazarda denilebilir: Açlıktan ölmek yoktur. Zira şahm ve sair surette iddihar olunan gıda bitmeden evvel ölüyor. Demek, terk-i âdetten neş'et eden maraz öldürür, rızık sızlık değil.

❁ ❁ ❁

(HAŞİYE) (1) وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ

Küremiz, hayvana benziyor; âsâr-ı hayatı gösteriyor. Acaba yumurta kadar küçülse bir nevi hayvan olmayacak mıdır? Veya bir mikrop küre kadar büyüse ona benzemeyecek mi? Hayatı varsa, ruhu da vardır.

İnsan-ı ekber olan âlem, tazammun ettiği manzume-i kâinat o derece hassasiyet ve âsâr-ı hayat gösteriyor ki, bir cesetteki aza, ecza, zerrat, izhar ettikleri tesanüt, tecazüp, teavünden daha ziyade muntazam, muttarit, mükemmel âsârı gösteriyor.

Acaba âlem insan kadar küçülse, yıldızları zerrat ve cevahiri fert hükmüne geçse, o da bir hayvan-ı zîşuur olmayacak mıdır? Şu ayet dehşetli bir sırrı telvih eder. Kesretin mebdei vahdettir, muntehası da vahdettir. Bu bir düstur-i fıtrattır.

HAŞİYE: Hayat-ı hakikiye ancak âlem-i ahiretin hayatıdır. Hem o âlem ayn-ı hayattır. Hiçbir zerresi mevat değildir. Demek dünyamız da bir hayvandır.

1- Asıl hayata mazhar olan ise ahiret yurdudur. (Ankebut Suresi, 64.)

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
âlem: dünya, kâinat.
alem-i ahiret: ahiret yurdu.
âsâr: eserler.
asâr-ı hayat: hayat belirtileri, işaretleri.
asıl: esas olarak, gerçekte.
ayn-ı hayat: hayatın kendisi, asıl hayat.
aza: organ, organlar.
ceset: vücut, beden.
cevahir: cevherler, özler.
dehşetli: muhteşem, insanda şaşkınlık uyandıran.
düstur-ı fıtrat: yaratılış kuralı.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
evvel: önce.
fert: birey.
gayr-ı muhassal: meydana gelmemiş, elde edilmemiş.
hassasiyet: ihtimamlılık, dikkatlilik.
hâşiye: dipnot.
hayat-ı hakikiye: gerçek hayat.
hayvan-ı zişuur: şuur sahibi hayvan.
hükmüne: yerine.
iddihar olunan: biriktirilen, toplanan, saklanan.
insan-ı ekber: en büyük insan.
izhar etmek: açığa vurmak, göstermek.
kesret: çokluk.
küre: dünya.
küremiz: dünyamız.
manzume-i kâinat: kâinatta var olan düzen.
maraz: hastalık, dert.
mazhar olmak: nail olmak, kavuşmak.
mebde: başlama, başlangıç.
mevat: cansız şeyler.
muhassal-ı mazbut: kayıdı netice elde edilen sonuç.
muntazam: tertipli, düzenli.
muttarit: muntazam, düzenli, sıralı.
münteha: son, nihayet.
münteşir: dağınık, etrafa yayılmış.
neş'et etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
nevi: çeşit, tür.
nokta-i nazar: bakış açısı, görüş açısı.
rızık: canlının hayatını sürdürebilmesi için gerekli şeyler.
ruh: cevher, can.
sır: insanın aklının erişemediği İlâhi hikmet.
suret: biçim, şekil, tarz.
şahm: iç yağı, etler arasında bulunan yağ.
tazammun etmek: içine almak, içermek.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
tecazüp: birbirini çekme, karşılıklı yakınlık hissetme.
tedrici: yavaş yavaş, derece derece yapılan.
telvih etmek: açıklamak, izah etmek.
terk-i adet: alışkanlığın terk edilmesi.
tesanüt: dayanışma.
vahdet: birlik ve teklik.
vesaire: başkaları, bunun gibileri ve benzerleri, diğerleri.
zerrat: zerreler, atomlar, moleküller.
zerre: en küçük parça.
zira: çünkü.
ziyade: pek fazla.

Kudret-i ezeliyenin feyz-i tecellisi ve eser-i ibdaı olan kâinattaki kuvvetten umum zerrata her bir zerreye birer zerre-i cazibe halk ve ihsan ederek ve ondan kâinatın rabıtası olan müttehit, müstakil, muhassal cazibe-i umumiyeyi inşa ve icat etmiştir. Nasıl ki, zerratta reşahat-ı kuvvet olan cazibelerin muhassalası bir cazibe-i umumiye vardır. O da kuvvetin ziyasıdır. İzabesinden neş'et eden bir istihale-i lâtifesidir.

Kezalik, kâinata serpilmiş katarat ve lemaat-ı hayatın dahi muhassalı bir hayat-ı umumiye var olmak gerektir. Hayat varsa ruh da vardır. Öteki gibi, munteha-i ruh, bir mebde-i ruhun cilve-i feyzidir. O mebde-i ruh dahi Hayat-ı Ezeliye'nin tecellisidir ki, lisan-ı tasavvufta hayat-ı sâriye tesmiye ederler. İşte ehl-i istiğrakın iştibahının sebebi ve şatahatın menşeı şu zıllı asla iltibas etmeleridir.

❁ ❁ ❁

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ
بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَٰكِن لَّا تَشْعُرُونَ [1]

أَيْ: لٰكِنَّهُمْ يَشْعُرُونَ أَنَّهُمْ أَحْيَاءٌ مَا مَاتُوا [2]

Şehit kendini hayy bilir. [HAŞİYE] Feda ettiği hayatı sekeratı tatmadığından gayr-i munkatı ve bâkî görüyor. Yalnız daha nezih olarak buluyor. Başka meyyite nispeti şuna benzer ki, ikı adam rüyada lezaizin envaına camı bir

HAŞİYE: Acip bir vakıa şu manaya bana kat'î kanaat vermiştir.

1 Allah yolunda oldurulenlere ölü demeyin. Doğrusu onlar dirilerdir. Lâkin siz farkına varamazsınız. (Bakara Suresi, 154.)

2 Yanı: Onlar kendilerini olmemiş diriler olarak hissediyorlar.

acip: hayrette bırakan
adam: kişi, şahıs
bâkî: kalıcı ve devamlı.
camı: toplayan, içine alan, ihtiva eden.
cazibe: çekim gücü
cazibe-i umumiye: genel çekim kanunu
cilve-i feyiz: bolluk tecellisi, cilvesi.
dahi: üstün zekâlı, çok bilgili
ehl-i istiğrak: manevî bir coşkunlukla kendinden geçmiş hale giren zatlar
envaı: türler, cinsler, neviler
eser-i ibda: benzersiz, eşsiz eser, yoktan var edilen.
feda etmek: gözden çıkarma, uğruna verme
feyz-i tecelli: tecelliden doğan bereket, irfan, kudret.
gayr-i münkatı: devamlı, fasılasız, kesintisiz
halk: yaratma, yaratış
haşiye: dipnot.
hayy: hayat, canlı, dirı
Hayat-ı Ezeliye: ezelî olan Allah'ın, başlangıcı ve sonu olmayan hayatı
hayat-ı sarıye: varlıkların hayatının ilâhî hayatın sirayetiyle var olması şeklindeki vahdetülvücutçu görüş
hayat-ı umumiye: toplum hayatı, umuma ait olan hayat.
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan var etmek.
ihsan etmek: bağışlamak, ikram etmek
iltibas etmek: karıştırma
inşa: vücuda getirme, bina ederek yaratma
istihale-i lâtife: güzel bir şekilde bir halden başka bir hale geçme.
iştibah: şüphelenme, şüphe etme, kuşkulanma
izabe: entme, entilme
kanaat: yeterli bulma, şükür
kat'î: kesin, şüphesiz.
katarat: katreler, damlalar
kezalik: bu da öyle.
kudret-i ezeliye: başı-sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
lemaat-ı hayat: hayat panıltıları
lezaiz: zevkler, lezzetler
lisan-ı tasavvuf: tasavvuf ehline özgü dil
mebde-i ruh: ruhun başlangıcı, ruhun kaynağı.
menşe: esas, kaynak.
meyyit: ölü, cenaze
muhassal: elde edilen
munteha-i ruh: ruhun sonu, ruhun akıbeti, neticesi
müstakil: bağımsız
müttehit: ittihat etmiş, birleşmiş, birlik oluşturmuş
neş'et etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak
nezih: hoş, güzel
nispet: oran, kıyaslama.
rabıta: bağ
reşahat-ı kuvvet: kuvvet damlaları, sızıntıları.
ruh: cevher, can
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi
sirayet: bulaşma, birinden diğerine geçme.
şatahat: manevî sarhoşluk ve cezbe hâlinde iken söylenen şenata aykırı sözler
şehit: Allah ve dininin adını yüceltmek için savaşta canını feda ederek ölen Müslüman
tecelli: görünme, yansıma
tesmiye etmek: adlandırmak, isim vermek.
umum: bütün, genel
vakıa: hadise, olay
zerrat: zerreler, atomlar, moleküller
zerre: en küçük parça
zerre-i cazibe: çekim gücü parçası, zerresi
zıll: gölge
ziya: ışık.

bahçede geziyorlar. Biri rüya olduğunu bilir, ehemmiyet vermez. Diğeri ise yakaza bilir, hakikî mütelezziz olur.

Âlem-i rüya, âlem-i misalin zıllî ve o da âlem-i berzahın zıllî olduğundan desatirleri mütemasıldir.

❁ ❁ ❁

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِي الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ اَحْيَاهَا فَكَاَنَّمَا اَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا[1]

Şu ayet haktır, akla münafi olamaz, hakikattir, mücazefe, mübalâğa, içinde bulunamaz. Hâlbukı, zahir düşündürür.

BİRİNCİ CÜMLE: Adalet-ı mahzanın en büyük dusturunu vazediyor. Der ki: Bir masumun hayatı, kanı, hatta umum beşer için olsa da heder olmaz. Ikisi nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. Cüz'iyatın küllîye nıspeti bir olduğu gibi, hakkın dahi mizanı adalete karşı aynı nispettir. O nokta-i nazardan hakkın küçüğü büyüğü olamaz.

Lâkın adalet-i izafıye cüz'u külle feda eder; fakat muhtar cüz'ün sarihan veya zımnen ihtiyâr ve nıza vermek şartıyla. *Ene*'ler *nahnu*'ye ınkılâp edıp, mezcî cemaat ruhu tevellüt ederek, külle feda olmak için fert zımnen nzadâde olabilir.

Bazen nur, nâr göründuğu gıbı şıddet-ı belâgat da mubalâğa görünür. Şurada nükte-i belâgat üç noktadan terekkup edıyor.

1- Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de birisinin hayatını kurtarırsa, bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur. (Mâide Suresi, 32.)

adalet-ı izafiye: zamanın şartlarının zorlaması neticesinde kullanılan ve iki şeriden hafif olanına dayalı adalet.
adalet-i mahza: tam adalet, gerçek, kusursuz adalet.
âlem-i berzah: kabir âlemi, dünya ile ahiret arası.
âlem-i misal: bütün varlıkların ve olayların görüntülenmesinin kaydedildiği âlem.
âlem-i rüya: rüya âlemi.
bazen: ara sıra.
beşer: insanlık.
cemaat: topluluk.
cüz': kısım, parça.
cüz'iyat: bir şeyin parçaları.
desatir: dusturlar, kurallar.
dustur: kanun, kaide.
ehemmiyet: önem, kıymet.
ene: ben.
feda etmek: gözden çıkarma, uğruna verme.
fert: birey.
fesat: bozgunculuk.
hak: hukukun ve gelenegin bir kimseye tanıdıgı şey, adalet, hisse, pay.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hâlbukı: oysa, oysa ki.
heder: dökülmesi suç sayılmayan kan.
ihtiyâr: irade, beyan, seçme, tercih etme.
inkılap etmek: bir halden başka bir hale geçme, degişme, dönüşme.
küll: hep, bütün, çok, bir şeyin tamamı.
küllî: butun olan.
masum: suçsuz, gunahsız.
mezc: katma, karıştırma.
mizan-ı adalet: adalet terazısı.
muhtar: hareketunde serbest olan, hür olan.
mubalaga: abartı.
mücazefe: aldatma, cerbeze ile karşısındakinin hakkını örtme.
münafi: zıt, ters, aykırı.
mutelezziz: lezzet alan.
mutemasil: temasül eden, birbirine benzeyen, birbirine benzer, eş.
nahnu: biz.
nar: ateş.
nazar-ı adalet: Ilâhî adalet açısından, Ilâhî adalet nazarında.
nazar-ı kudret: kudret açısından, bakımından.
nıspet: kıyaslama, oran.
nokta: konu, husus.
nokta-ı nazar: bakış açısı, goruş açısı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nükte-i belâgat: belâgatteki ince ve zarif mana.
nıza vermek: razı olduğunu göstermek, söylemek.
nzadade: razı olmuş, rıza göstermiş, kabul etmiş.
ruh: cevher, can.
sarihan: açıkça.
şart: bir iş için mutaka gerekli olan şey.
şıddet-i belagat: belagatın kuvvetlilıgi, fazlalıgı.
terekküp etmek: murekkep olmak, karışıp birleşmek, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşmak.
tevellut etmek: dogmak.
umum: butun, genel.
vazetmek: meydana getirmek, ortaya koymak.
yakaza: uyanıklık.
zahir: gorunuş, goruntu.
zıllî: golge.
zımnen: ustu kapalı şekilde.

Birincisi: Beşerin fıtratındaki istidad-ı isyan ve tehevvür gayr-i mahdut olduğunu göstermektir. Hayra olduğu gıbi, şerre dahi insanın kabiliyeti namütenahi gıbidir. Hodgâmlık ile öyle insan olur ki, heves ve ıhtırasına mâni her şeyi, hatta elinden gelirse dünyayı harap ve nev-i beşeri mahvetmek ister.

İkincisi: İstidad-ı fıtrînın hariçte derece-i kuvvetini ızharla, mümkünü vaki suretinde göstererek, nefsi zecreder. Demek o damar-ı gadir ve isyan çekirdeği, guya bılkuvveden bilfiile çıkıp, imkânatı vukuata inkılâp ederek müstait olduğu semeratı verip, bir şecere-i zakkum suretinde hayalin nusbü'l-aynına vazeder; tâ matlûp olan teneffür ve inzicarı, nefsin dibine kadar işletılsın. Irşadî belâgat böyle olur.

Üçüncüsü: Kazıye-ı mutlaka, bazen kulliye ve kazıye-ı vaktiye-i münteşıre, bazen daime suretinde görünür. Hâlbuki bir fert, bır zamanda hukme mazhar olsa, kazıyenin mantıken sıdkına kâfidir. Ehemmiyetli bir kemiyet olsa, örfen dahi doğrudur. Nasıl kı, her mahiyette bazı harikulâde efrat veya o nev'in nihayet derecede tekemmul etmış bir fert veya her fert içın acip şeraite cami harika bır zaman bulunur kı; sair efrat ve ezmine o ferde veya o zamana nıspeten zerreler kadar, kuçucük balıklar balına balığına nıspeti gibidir.

Bu sırra bınaen cümle-ı ulâ çendan zahıren kulliye ıse, fakat daime değildir. Fakat beşere kàtılın zaman cihetiyle en muthış ferdını nazara vazedıyor.

acip: hayret verici
belagat: sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
beser: insanlık.
bilfiil: lâfla değil yaparak.
bilkuvve: düşünce halinde duygu olarak
binaen: den dolayı nedeniyle
cami: toplayan, içine alan.
cihetiyle: bakımından
cümle-i ula: ilk cümle
çendan: gerçi
daime: sürekli, her zaman
damar-ı gadir ve isyan: isyan ve zulmetme huyu
derece-i kuvvet: kuvvet derecesi
efrat: fertler
ezmine: zamanlar, çağlar
fert: birey
fıtrat: yaratılış, tabiat.
gayr i mahdut: sınırsız.
guya: sanki
hâlbuki: oysa, oysa ki
harap: yıkılmış, eskimiş.
harika: olağanüstü
harikulade: olağanüstü
hayır: iyi iş, iyi şey
heves: istek ve arzular
hodgâmlık: keyfini düşünmek, benciliik.
hukûm: karar
ıhtıras: aşırı hırs ve istek.
ımkanat: olması ve olmaması ıhtımal dahilindekiler
inkılâp etmek: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
inzicar: çekilme, vazgeçme.
irşadî: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, uyarmayla ilgili.
istıdad-ı fıtrî: yaratılıştan gelen kabiliyet.
ıstıdad-ı isyan: karşı çıkma kabiliyeti, eğilimi
izhar: gösterme.
kabiliyet: yetenek
kâfi: yeterli
kazıye: hüküm
kazıye-i mutlaka: hıçbir ihtımal göstermeyip bir şeyin şöyle olduğuna veya olmadığına açıktan açıga hükmetmek.
kazıye-i vaktiye-i münteşıre: yaygın olan süreli hüküm, karar, yargı
kemiyet: bir şeyin mıktar ve sayı olarak durumu, nicelik.
kulliye: umuma ait, bütün, hepsi
mahiyet: nitelik, keyfiyet.
mahvetmek: yok etmek, perişan etmek.
manı: engel olan
mantıken: mantıkça
matlûp: talep edilen, istenen
mazhar olmak: nail olmak, ulaşmak
mümkün: imkan dahilinde
müstait: hazır, amade, lâyık.
muthiş: dehşetli, korkunç.
namütenahi: sonu olmayan, sonsuz, bitmez tükenmez
nazar: dikkat.
nefis: kötülüğe sevk eden hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevi: tür, cins
nev-i beşer: insanoğlu
nihayet: son, uç.
nıspet: kıyaslama, oran
nusbü l-ayn: göz önünde bulundurma
örfen: adet üzere, örfe uygun şekilde, örfe göre, örf bakımından.
sair: diğer
semerat: neticeler
sıdk: doğruluk.
sır: inceliik, puf noktası
suretinde: şeklinde
şecere-i zakkum: zakkum ağacı
şer: kötülük.
şerait: şartlar
tehevvür: maddî olsun manevî olsun hiç bir şeyden korkmama
tekemmul etmek: olgunlaşmak, mükemmelleşmek.
teneffür: tiksinme, nefret etme, kaçınma, çekinme
vaki: vuku bulan, olan
vazetmek: meydana getirmek, ortaya koymak.
vukuat: olanlar
zahıren: görünüşte
zecretmek: zorlamak, mecbur etmek.
zerre: en küçük parça

Öyle zaman olur ki, bir kelime bir orduyu batırır, bir gülle otuz milyonun mahvına sebep olur, nasıl ki oldu da. Öyle şerait tahtında olur ki, küçük bir hareket insanı âlâ-yilliyyine çıkarır. Öyle hâl olur ki, küçük bir fiil insanı es-fel-i safilîne indirir.

Böyle kaziye-i mutlakada veya münteşire-i zamaniye-de böyle hâller, büyük bir nükte için nazara alınır. Böyle acıp fertler ve acip zamanlar ve hâller mutlak müphem bırakılır.

Meselâ: İnsanlarda velî, cumada dakika-i icabe, ramazanda Leyle-i Kadir, Esmaü'l-Hüsnada İsm-i Azam, ömürde ecel meçhul kaldıkça, sair efrat dahi kıymettar kalır, ehemmiyet verilir; taayyün ettikçe, sairlen rağbetten düşer. Yirmi sene müphem bir ömür, nihayeti muayyen bin seneye müreccahtır. Zira vehim, ebediyete ihtimal verdiğinden, müphemde nefsi kandırır. Muayyende ise, yarısı geçtikten sonra darağacına tedricen takarrüp gibidir.

Tembih: Bazı âyât ve ehadis vardır ki, mutlakadır; küllîye telâkkî edilmiş. Hem öyleler vardır ki, münteşire-i muvakkatadır; daime zannedilmiş. Hem mukayyet var, âmm hesap edilmiş.

Meselâ, demiş: "Bu şey küfürdür." Yanı o sıfat imandan neş'et etmemiş, o sıfat kâfiredir. O haysiyetle, "O zat küfür etti" denilir. Fakat mevsufu ise masume ve imandan neş'et ettikleri gibi, imanın tereşşuhatına da haize olan başka evsafa malik olduğundan o zat kâfirdir

acıp: hayret veren, hayrette bırakan
alayıllıyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe
amm: herkese ait, umuma ait, umumî
ayat. Kur'ân ayetleri
dalme: her vakit, sürekli, her zaman
dakıka-ı icabe: duaların kabul edilmesi muhtemel olan zaman
darağacı: idam sehpası
ebediyet: sonsuzluk.
ecel: ölüm vakti
efrat: fertler
ehadis: hadis-i şerifler
ehemmiyet. önem, kıymet.
esfel-i safilîn: aşağılanın en aşağısı.
Esmaü'l-Hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
evsaf: vasıf, nitelik.
fert: birey
fiil: davranış, hareket.
gülle: top mermisi.
haız: sahip
hal: durum.
haysiyet. özellik, durum
hesap etmek: kabul etmek, saymak
ihtimal vermek. olabileceğini düşünmek.
iman: inanç
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlen kuşatmış olanı
kâfir(e): Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız, küfür inkar
kaziye-i mutlaka: hıçbir ihtimal gösterilmeyip, bir şeyin şöyle olduğuna veya olmadığına açıktan açığa hükmetmek.
kıymettar: kıymetli
küfür: inançsızlık.
küfür etmek. Allah'ın varlığına, birliğine inanmamak. Ona yakışmayacak sıfatlar yüklemek.
küllîye: bütüne ait, umumî, bütün, hepsi
Leyle-i Kadir: Kadir gecesi, Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece. Ramazan'ın 27 gecesi
mahv: yok, harap, perişan
malik: sahip
masum: suçsuz, günahsız.
meçhul: bilinmeyen
mesela: örneğin, misal olarak.
mevsuf: vasıf, nitelik.
muayyen: tayin edilmiş, belirli, kararlaştırılan
mukayyet: bağlı, kayıtlı, sınırlı
mutlak: kayıtsız, şartsız.
mutlaka: herhâlde, elbette
münteşire-i muvakkata: geçici olarak, belli bir zaman için ortaya çıkan, meydana gelen
münteşire-i zamaniye: zamana yayılmış, zamanla ortaya çıkan
müphem: örtülü, kapalı
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan
nazar: dikkat.
nefis. kendi, şahıs
neş'et etmek. meydana gelmek, ortaya çıkmak.
nihayet: son, uç
nükte: ince ve derin anlam.
rağbet: istekle karşılama, istek, arzu, bir şeyi çok isteme
sair: diğer
sebep: bir şeyin ortaya çıkmasını gerektiren şey
sıfat: nitelik
şerait. şartlar
taayyün etme: belirli olma
taht: alt.
takarrüp: yakınlaşma, yaklaşma, yanaşma
tedricen: yavaş yavaş, azar azar, derece derece
telâkkî etmek: anlamak, kabul etmek, almak.
tembih: uyarma, uyan
tereşşuhat. damlamalar, sızıntılar
vehim: olmadığı hâlde var zannetme
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler. Allah dostu, evliya
zannetmek: sanmak, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetmek.
zat. kişi
zira: çünkü.

denilmez. Illâ ki, o sıfat küfürden neş'et ettiği yakinen biline. Zira başka sebepten de neş'et edebilir. Sıfatın delâletinde şek var; imanın vücudunda da yakin var. Şek ise yakinin hükmünü izale etmez. Tekfire çabuk cür'et edenler düşünsünler!

İKİNCİ CÜMLE:

اَى: «مَنْ اَحْيَاهَا فَكَاَنَّمَا اَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا»[1]

İhya, mana-ı zahirî-i mecazî itibarıyla, hasenenin gayr-ı mahdut tezauf düsturunu gösterir. Mana-i aslî itibarıyla halk ve icatta şirk ve iştiraki, esasıyla hedmeden bir bürhana remizdir. Zira bu cümle ile beraber

مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ[2]

tarafeyndeki teşbih iktidar manasını ifham ettiğini dahi nazara alınsa, mantıken aks-i nakiz kaidesiyle istilzam ediyor ki,

مَنْ لَا يَقْتَدِرُ عَلٰى اِحْيَاءِ النَّاسِ جَمِيعًا ۞
لَا يَقْتَدِرُ عَلٰى اِحْيَاءِ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ[3]

demek işareten delâlet ediyor.

Madem ki insanın, mümkinatın kudreti, bilbedahe semavatın, küre-i arzın halkına, icadına muktedir değildir, bir taşın, hiçbir şeyin halkına da muktedir olamaz.

Demek arzı ve bütün nucum ve şumusu tesbih taneleri gibi kaldıracak, çevirecek kuvvetli bir ele malik olmayan kımse, kâinatta dava-ı halk ve iddıa-ı ıcat edemez.

---

1 Yani: "Kim de birisinin hayatını kurtarırsa, bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur." (Maide Suresi, 32.)

2 Sizin yaratılmanız da dirilitilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilitilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

3 Bütün insanları diriltemeyen bir zat, bir tek nefsi diriltemez.

---

aks-i nakiz: (gr) öznenin zıddını yüklem, yüklemin zıddını özne yapmak, birbirine zıt olan iki şey
arz: dünya
beraber: bir arada.
bilbedahe: açıktan, açıkça
bürhan: delil
cür'et etmek: cesaret etmek.
dava-i halk: yaratma iddiası
delalet: işaret, gösterme
düstur: kanun, kaide
esas: asıl.
gayr-i mahdut: sınırsız.
halk: yaratma, yaratış
hasene: hayırlı amel. Allah rızasına uygun iş
hedmetmek: yok etmek, yıkmak, bozmak.
hükum: karar
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
iddia-i icat: icat etme iddiası.
ifham etmek: anlatmak, bildirmek.
ihya: diriltme, hayat verme
iktidar: güç yetme, yapabilme
iman: inanç.
istilzam etmek: gerektirmek.
işareten: işaret ederek, belirterek.
iştirak: katılma, ortaklık
itibarıyla: bakımından
izale etmek: gidermek, ortadan kaldırmak.
kaide: kural, esas, düstur
kudret: İlâhi güç, kuvvet.
küfür: inançsızlık
küre-i arz: dünya, yer küre
madem: değil mi ki.
malik: sahip
mana-ı aslî: asıl kastedilen mana
mana-i zahiri-i mecazî: mecaz olarak kullanılan sözün görünür, açık anlamı
mantıken: mantığa göre, mantıkça.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dâhilindekiler, olabilir şeyler
nazar: dikkat.
nefis: şahıs
neş'et etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak
nucum: yıldızlar
remiz: bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
semavat: semalar, gökler
sıfat: nitelik
şek: zan, tereddüt.
şirk: Allah'a ortak koşma
şümus: güneşler
tarafeyn: iki taraf
tekfir: kufurle itham etme, yok etme, ortadan kaldırma.
tesbih: zikir ve dualarda sayı tespitinde kullanılan ipe dizilmiş çeşitli ağaç ve taşlardan yapılmış 33 veya 99 taneden oluşan dizi.
teşbih: benzetme
tezauf: iki kat olma, iki misli olma, katlanma
vücut: var olma, varlık.
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak bilme, son derece emin olarak bilme, doğru ve kuvvetle bilme.
yakinen: hiç şüphe edilecek bir tarafı bulunmaksızın, şüphe düşmeden
zira: çünkü

Sun'î tasarrufat-ı beşeriye ise, fıtratta cari olan nevamis-i İlâhînin sereyanlarını keşifle, tevfik-i hareket edip, lehinde istımal etmektir.

İşte bu derece bürhanda vuzuh, parlaklık Kur'ân'ın rumuz-i ı'cazındandır. Gelecek ayet bunu ispat edecektir.

مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ [1]

Zira kudret zatıyedir, acz tahallul edemez; melekûtiyete taallûk eder, mevanı tedahül edemez; nispeti kanunîdir, cüz ve küll, cüz'î ve kullî hükmüne geçer.

Birinci Nokta: Kudret-i ezeliye Zat-ı Akdes'e lâzıme-i zaruriye, naşıe-i zatıyedir. Acz zıddı olduğundan, bizzarure, zaruriye-i zatiye ile zıddının melzumu olan zata arız olmaz. Madem zata arız olamaz, kudrete bizzarure tahallul edemez. Madem ki tahallül edemez, kudrette meratip bizzarure olamaz. Zıra meratıbın vucudu ezdadın tedahuluyledir. Meselâ, hararette meratip bürudetin tahallüluyledir, hüsündeki derecat kubhun tedahüluyledir. [2] ...وَهَلُمَّ جَرًّا

Mümkinatta hakikî lüzum-i zat-ı tabiî olmadığından, kâinatta ezdat birbirine girebilmiş, meratip tevellut edip, ihtilâfatla tagayyürat neş'et etmiştir.

Madem ki kudrette meratıp olamaz; makdurat dahi bizzarure kudrete nispeti bir olur, en büyük en küçüğe müsavi, zerrat yıldızlara emsal olur.

İkinci Nokta: Kâinatın iki cıheti var –âyinenin iki vechi gibi. Bırı mülk, bın melekûtıyet.

1- Sizin yaratılmanız da dirilttilmeniz de tek bir kişinin yaratılıp dirilttilmesi gibidir. (Lokman Suresi 28.)

2- Genişini sen anla.

acz: güçsüzlük.
arız olmak: sonradan olmak, sonradan meydana gelmek.
ayine: ayna.
bizzarure: zarurî olarak, zorunlu olarak.
burhan: delil.
burudet: soğukluk.
cari: geçerli; yürürlükte.
cihet: yön.
cüz: birey, fert.
cüz'î: parçıya ait.
derecat: dereceler.
derece: mertebe.
emsal: denk, eş.
ezdat: zıtlar, tezatlar.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
hararet: sıcaklık.
hukmüne: yerine, degenne.
hüsün: güzellik.
ihtilâfat: birbirine zıt ve farklı şeyler, farklılıklar.
ispat etmek: delillendirme, kanıtlamak.
istımal etmek: kullanmak.
kanunî: kanunla ilgili.
keşif: meydana çıkarma.
kubuh: çirkinlik.
kudret: ilâhî güç, kuvvet.
kudret-i ezeliye: başı-sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
küll: hep, bütün, tamam.
küllî: bütüne ait.
lazıme-i zaruriye: mutlak gerekli olan şey.
leh: hakkında, onun için, onun faydasına.
lüzum-i zat-ı tabiî: tabiatın kendine, zatına ait yapısal zorunluluk.
madem: değil mi ki.
makdurat: Allah tarafından takdir edilen, kader icabı olan (şey).
melekûtiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan, sebeplerin mudahale edemediği aslı, esası, iç yüzü.
melzum: lüzumlu kılınmış, bir şeyden meydana gelen, bir şeyin icabı olan.
meratip: mertebeler.
mesela: örneğin, misal olarak.
mevanı: maniler, engeller.
mülk: bir şeyin dış yüzü.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkan dâhilindekiler, olabilir şeyler.
müsavi: eşit, denk.
naşıe-i zatıye: kendisinden kaynaklanan.
neş'et etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
nevamis-i İlâhî: Allah'ın kâinata koyduğu kanunlar.
nispet: kıyaslama, oran.
nokta: konu, husus.
rumuz-i i'caz: mucizelik belirtisi olan işaretler.
sereyan: dağılma, yayılma, geçme, sirayet, işleyiş.
sun'î: yapmacık, uydurma, sahte.
tagayyürat: değişmeler, başkalaşmalar, bozulmalar.
tahallul etmek: içine girmek, hulûl etmek.
tasarrufat-ı beşeriye: insanlığın kullanma hakkı, sahipliği.
tedahül: bir yere dahil olma.
tevellut etmek: doğmak.
tevfik-i hareket etmek: hareketin uygunluğu, uygun davranışta bulunmak.
vecih: yön, taraf.
vuzuh: açıklık, anlaşılırlık.
vücut: var olma, varlık.
zaruriye-i zatiye: zata ait zorunluluk, başkasından alınmamış zorunluluk.
zat: kişi.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.
zatiye: kendinden kaynaklanan.
zerrat: zerreler, atomlar, moleküller.
zıt: bir şeyin aksi, tersi.
zira: çünkü.

Mülk ciheti ezdadın cevelângâhıdır. Hüsün-kubuh, hayır-şer, sağır-kebır gibi umurun mahall-i tevarüdüdür. Onun için, vesaıt ve esbap vazedilmış; tâ dest-i kudret zahıren umur-i hasise ile mübaşir olmasın, azamet, izzet öyle ister. Hakikî tesir verilmemiş, vahdet öyle ister.

Melekûtıyet cıheti ise, mutlaka şeffafedır, teşahhusat kanşmaz. O cihet, vasıtasız Hâlık'a müteveccıhtır; terettup teselsul yoktur, illıyet maluliyet gıremez, i'vıcacatı yoktur, avaik müdahale edemez, zerre şemse kardeş olur.

Kudret hem basıt, hem namutenahi, hem zatî, mahall-i taallûk-ı kudret hem vasıtasız, hem lekesiz, hem isyansızdır. Buyuk kuçüğe tekebburu, cemaat ferde rüçhanı, küll cüz'e nispeten kudrete karşı fazla nazlanması olamaz.

Uçuncu Nokta: لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۞ وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ [1] [2]

Temsıl, tasvirı teshıl ettiğinden, temsilâtla bu gamız noktayı tefhıme çalışacağız.

Meselâ: Şemsin feyz-i tecellısi olan tımsalı deniz sathında, denizin katresinde aynı huvıyetı gostenyor.

Meselâ: Kâınat, hailsiz şemse müteveccih olmak şartıyla, mütefavıt cam parçalarından farz edılse, tımsal-ı şems zerrede, sath-ı arzda, umumda müzahemetsiz, tecezzısız, tenakussuz bır olur. İşte şeffafıyet sırrı!..

1 Onun hıçbır benzerı yoktur. (Şûra Suresi, 11)
2 En yuce sıfatlar ıse Allah ındır. (Nahl Suresi, 60.)

avaık: engeller, zorluklar
azamet: buyukluk.
cemaat: topluluk.
cevelangah: dolaşılan yer, donup dolaşma yerı, gezınme yerı
cıhet: taraf
cuz: bırey, ferd.
dest-ı kudret: kudret elı. Cenab-ı Hakkın tasarrufu, işlemesi
esbap: sebepler
ezdad: zıtlar, tezatlar
farz etme: kabul etme, sayma
feyz-i tecellı: tecelliden doğan bereket, ırfan, kudret
gamız: anlaşılmaz, kapalı, muphem, belırsız, muglâk.
hail: perde, mâna.
hâlık: yaratıcı, Allah.
hayır: iyı ış, iyi şey
husün: guzellik.
huvıyet: kımlık, özellik.
i'vıcacat: eğrılıkler... doğru olmamalar, doğruyu yanlış, yanlışı doğru göstermeler
illıyet: nedenı netıceye bağlayan bag, sebebıyet
isyan: başkaldırma, ıtaatsızlık.
izzet: şeref, yucelik, deger
katre: damla.
kebır: buyuk
kubuh: çırkınlık.
kudret: Ilâhı guç, kuvvet.
küll: burün.
mahall-i taalluk-ı kudret: kuvvetın alakalı olduğu yer, kudretın ılışkılı bulunduğu makam.
mahall-ı tevarud: vâsıl olunan, ulaşılan yer
malûlıyet: arızalı sakat olus.
melekûtıyet: her şeyın doğrudan Allah ın ılım, hıkmet ve kudretıne bakan, sebeplerın müdahale edemedığı aslı esası, ıç yuzu
mübaşir: gınşen, dokunan
mudahale etmek: karışmak.
mülk: bır şeyın dış yuzu.
mütefavıt: bırbırınden farklı, çeşıtlı olan
müteveccih: yonelen
müteveccih olmak: yonelmek.
müzahemet: çekışme.
namütenahı: sonu olmayan, sonsuz, bıtmez tukenmez.
nıspet: kıyaslama
rüçhan: ustunluk, ustun olma.
sağır: kuçuk, ufak
sath-ı arz: yer yuzu
sathı: yuzey
sıfatı: nıtelık.
şart: bır ış ıçın mutlaka gerekli olan şey
şeffafe: saydam, kapalı veya saklı olmayan, açık.
şeffafıyet sırrı: şeffaflık, şeffaf olma ve saydamlıgın ınce anlaşılması zor puf noktası.
şems: guneş
şer: kotulukı.
tasvir: bır şeyı tanıf etme
tecezzı: parçalara ayrılma, bolunme, ufalanma
tefhım: anlatma, açıklama, bıldırme.
tekebbur: kıbır gosterme, buyukluk satma
temsıl: kıyaslayarak, benzetme.
temsılat: temsıller, omekler
tenakus: azalma, eksılme
terettup: sıralanma, mertebe, mertebe olma.
teselsul: sılsıle halınde olma
teshıl: kolaylaştırma
tesır: etkı, ız bırakma
teşahhusat: kendınl belıl etmeler, ayrılarak ortaya çıkmalar, şahıslaşmalar
tımsal: omek, sembol, sımge
tımsal-i şems: guneşın numunesi, sembolu
umur: ışler, fııller
umur-ı hasise: ufak ve degersız ışler
vahdet: bırlık ve teklık.
vazedılmek: ortaya konmak, meydana getırılmek.
vesaıt: vasıtalar
zahıren: gorunuşte
zatî: hususi, ozel.
zerre: en kuçuk parça

Meselâ: Noktalardan terekküp eden bir daire-ı azîmin nokta-i merkeziyenin elinde bir mum ve muhitteki noktalanın ellerinde birer âyine farz edilse, nokta-i merkeziyenin verdiği feyiz müzahemetsiz, tecezzisiz, tenakussuz nispeti birdir. İşte mukabele sırrı.

Meselâ: Hakikî bir mızanın ıkı gözünde ıkı şems, ıkı yıldız, iki dağ, iki yumurta, iki cevher-i fert, hangisi bulunursa bulunsun, sarf olunacak aynı kuvvetle hassas terazinin bir kefesi Süreyya'ya, bir kefesi serâya inebilir. İşte muvazene sırrı!..

Meselâ: En azîm bir gemiyi, bir çocuk dahi oyuncağını çevirdiği gibi çevirir. İşte intizamın sırrı! .

Meselâ: Bir mahıyet-i mücerrede bütün cüz'ıyatına en asgarına, en ekberine yorulmadan, tenakus etmeden, tecezzısız bır bakar. Mülk cıhetindekı teşahhusat, hususiyat müdahale edip tağyir edemez. İşte tecerrüdün sırrı!

Meselâ: Bir kumandan "Arş!" emri ile bir neferi tahrik, bir orduyu tahrik eder. İşte itaat sırrı!.

Zira her şeyin bir nokta-i kemali ve o noktaya bir meyli var. Muzaaf meyil ıhtıyaç, muzaaf ıhtıyaç aşk, muzaaf aşk incizaptır. Mahiyat-ı mümkinatın mutlaka kemali mutlak vücuttur, hususî kemalı ıstıdadatını bılfıle çıkaran has vücuttur. Bütün kâinatın "Kün!" emrine itaatı, bir zerre nefenn ıtaatı gıbıdır. "Kün!" emr-i ezelîsine mumkinin itaat ve imtisalinde, meyil ve ihtiyaç ve şevk ve incızap mümtezıç, mündemıçtır. Nukat-ı selâse, hususan

"arş" emri: asken harekete geçıren emir
asgar: kuçuk
aşk: şıddetlı sevgı sevda gonul verme
ayine: ayna
azım: buyuk yuce ulu.
bilfiil: lafla degıl yaparak.
cevher-i fert. ferdın cevhen zerre en kuçuk cısım
cıhet. yon, taraf
cuz'ıyat: bır şeyın parçaları.
daire-ı azîm: buyuk daire
ekber: buyük.
emr-i ezelı: ezelı olan Zatın Allah ın emrı
farz etmek. kabul etmek, saymak.
feyiz: nur ışık
hakikı: gerçek.
has: kendine aıt.
hassas: incelıklı en ufak olçulen saglıklı ve kesın olarak veren
hususan: ozellıkle
hususı: ozel, kendine aıt.
hususıyat: hususî olan şeyler
ıhtıyaç: geregı duyulan şey
ımtısal: emre tamamen uyma gerekenı yapma alınan emre boyun egme.
incizap: cezp edılme çekılme
intizam sırrı: intizam ınceligi, bu hakıkatın puf noktası
istıdadat: kabiliyetler yetenekler.
itaat: boyun eğme.
itaat sırrı: itaat kuralı boyun egmenin geregı sonucu
kaınat: dunya varlıklar
kefe: terazı gozlerınden her bırı terazı gozu
kemal: olgunluk.
kumandan: komutan
"kun" emri. "ol" emrı.
mahıyat-ı mumkinat: yaratılanların mahıyetı kımlıgı yapısı
mahiyet-i mücerrede: soyut mahıyet kımlık.
meselâ: ornegın mısal olarak
meyil: yonelme
mızan: terazı.
muhit: yore çevre, dalrenın çemberı.
mukabele sırrı: mukabele inceligi bu hakıkatın puf noktası
mutlak: kayıtsız, şartsız.
mutlaka: herhalde elbette
muvazene sırrı: muvazenenın ınceligi bu hakıkatın puf noktası
muzaaf: kat kat. ıkı kat, ıkı mısıl katmerlı
müdahale etmek. karışmak.
mülk: bır şeyın dış yuzu
mümkın: var edılmış olanlar yaratılanlar.
mümtezıç: ımtızaç etmış ımtızaçlı karışık.
mündemıç: kapsayan, ıçıne alan, ıçıne yerlesen
muzahemet: çekışme
nefer: rutbesız asker er
nıspet: oran kıyaslama.
nokta: konu husus
nokta-i kemal: kemal noktası olgunluk, eksıksızlık sınırı
nokta-ı merkeziye: merkez nokta.
nukat-ı selase. uç nokta
sarf olmak: harcamak, kullanmak.
sera: arz yeryuzu
sır: incelik, puf noktası
süreyya: Ulker yıldızı Pervın
şems: gunes
şevk: şıddetlı arzu aşın istek ve heves
tağyir etmek. degıştırmek.
tahrık: hareket.
tahrık etmek. hareket ettırmek harekete geçırmek
tecerrut sırrı: tecerrudun inceliği bu hakıkatın puf noktası
tecezzi: parçalara ayrılma bolunme ufalanma
tenakus: azalma eksılme
tenakus etmek: azalmak, eksılmek.
terekküp etmek: murekkep olmak karışıp birleşmek, bırden fazla şeyın bırleşmesınden olusmak.
teşahhusat: kendını belli etmeler ayrılarak ortaya çıkmalar, şahıslaşmalar
vücut. var olma varlık.
zerre. en kuçuk parça
zira: çunku.

avarık: engeller, zorluklar
avam: sıradan halk, tabakası
binaen: den dolayı, nedeniyle
canip: taraf
cihet: yon, taraf
cihet-i melekûtiyet: melekûtiyet tarafı, görunmeyen ıç yuzu
cuz-ı asgar: en kuçuk parçe
dikkat-i nazar: bakıştakı onemseyış
enaniyet: bencillik, egoistlik.
esrar-ı sitte: altı sır
gayr-ı mütenahi: hudutsuz, sonsuz, sınırsız.
haşr: kıyametten sonra butun ınsanların bir yere toplanmaları
hususiyat-ı mütenevvia: çeştlı muhtelif ozellikler
ihya: dırıltme, hayat verme
imkan: mumkun olma, olabilirlik.
in'aş: harekete getirmek, canlılık kazandırmak.
incirar etmek: bır neticeye doğru çekilerek sona ermek.
ispat etmek: delillendırme, kanıtlamak.
istib'at: uzak gorme, ihtimal vermeme, akıldan uzak gorme.
istinkar: bılmezlıkten gelme.
ıtıbarıyla: bakımından
kat-ı nazar: bakmamak, ılgıyı kesmek.
kudret: İlâhî guç, kuvvet.
kudret-i ezeliye: başı-sonu olmayan sonsuz İlahı kudret, kuvvet
kull-ı azam: en buyuk butun, en buyuk kull
melekûtiyet: her şeyın doğrudan Allah ın ılım, hikmet ve kudretune bakan, sebeplerin mudahale edemedıgı aslı esası, ıç yuzu
merbut: bağlı
meşrep: tarz, şekil, bıçım.
mevtâlûd: olum gıbı olumlu.
mezkur: adı geçen
mukabil: karşı karşıya
mukavemet etmek: karşı koymak, dayanmak, dırenmek
mutî: ıtaat eden, boyun egen
mutmainne: gonlu hoş bır şekılde kalb ve ruhu doymuş.
mubalaga: abartı
mucazefe: aldatma, cerbeze ıle karşısındakının hakkını ortme.
mücerret: sıyrılmış, soyutlanmış, yalın
mülk: dıştan gorulen
mumkun: imkan dâhılınde
mütesavi: bırbırıne musavi olan, eşıt olan, eş olan, bırbırı kadar musavi, eş, denk.
mütevazinü't-tarafeyn: her ıkı tarafı da bır bırıne denk.
müteveccih: yonelen
nazar: dıkkat.
nefis: kotulüğe sevk eden, hayırlı ışlerden alıkoyan guç
nefiy: ınkâr etme.
nevm: uyku

Üçüncü Noktadaki esrar-ı sitte ile, mülk ve mümkin cânibinde değil, melekûtiyet ve kudret-i ezeliye cihetinde nazar edilse, istinkâra incirar eden istib'at zail ve nefis mutmainne olur. Şöyle: Madem ki kudret-i ezeliye gayr-i mütenahiyedir, zatiyedir, zaruriyedir; her şeyin lekesiz, perdesiz cihet-i melekûtiyeti ona müteveccihtir, ona mukabildir. İmkân itibarıyla mütesavi mütevazinü't-tarafeyndir, şeriat-ı fitriye-i kübra olan nizama mutîdir. Avarık ve hususiyat-ı mütenevviadan cihet-i melekûtiyet mücerrettir. Küll-i âzam cüz-i asgara nispeten kudrete karşı ziyade nazlanmaz, mukavemet etmez. Haşrde bütün zevi'l-ervah ihyası, mevtâlûd bir nevm ile kışta uyuşmuş bir sineği baharda ihya ve in'aşından kudrete daha ağır olamaz. Mezkûr üç nokta dikkat-i nazara alınsa görünür ki,

مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ[1]

mübalâğasız, mücazefesiz doğrudur, haktır, hakikattir

❁ ❁ ❁

وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ[2]

Binler Nüktesinden Bir Nükte

Sofiye meşrebinden kat-ı nazar, İslâmiyet vasıtayı red, delili kabul ve vesileyi nefiy, imamı ispat eder; başka din vasıtayı kabul eder. Bu sırra binaendir ki, Hristiyanda servet ve rütbece yüksek olanlar ziyade dindardır. İslâmiyet'te, avam ise servet ve rütbece yüksek olanlardan ziyade dine merbuttur. Zira bir zîrütbe enaniyetli bir

1 Sizin yaratılmanız da, dirilitilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilitilmesi gibidir. (Lokman Sûresi, 28.)

2 Allah ı bırakıpta bırbırımızı Rab edinmeyelım. (Âl-i İmran Sûresi, 64.)

nispeten: oranla, kıyasla
nizam: duzen, kaıde, kanun
nükte: ınce ve derin anlam.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
red: kabul etmemek.
rütbe: sıra, derece, mertebe, payе
sır: ıncelik, puf noktası
sofiye: tasavvuf felsefesine tabı olan, tasavvuf erbabı, mutasavvıf
şeriat-ı fitriye-i kubra: kaınattakı duzen ve ıntızamı sağlayan, butun varlıkların tabı olduğu buyuk kanun, nizam
vesile: bahane, sebep
zail: sona eren
zaruriye: mecburî, zorunlu.
zatiye: bır şeyın kendınden kaynaklanan şey
zevi-i-ervah: ruh sahıpleri, canlılar
zirütbe: mevkı, makam, rütbe sahıbı
ziyade: pek fazla.

Hristiyan, ne derece dinde mütesallip ise, o derece mevkiini muhafaza ve enaniyeti okşar, kibrinde imtiyazından fedakârlık etmez, belki kazanır.

Bir Müslim ne derece dine mütemessik ise, o derece kibrinden, gururundan, hatta izzet-i rütebîden fedakârlık etmek gerektir.

Öyle ise kendini havas zanneden zalimlere, mazlûmîn ve avamın hucumuyla,

Hristiyanlık havassın tahakkümüne yardım ettiğinden parçalanabilir. Islâmiyet ise, dünyevî havastan ziyade avamın malı olduğundan, esasat itibarıyla müteessir olmamak gerektir.

❁ ❁ ❁

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ (1)

Pek çok desatır-ı külliye ve bir kısım desatır-ı ekserîyi tazammun eder, ferde, cemaate, nev'e, mesleğe şamildir. Yalnız ekserî düsturlarını mâsadakatından bir-iki misal zikredeceğiz.

Lâkayt Emevîlik nihayet Sünnet Cemaate, salâbetli Alevîlik nihayet Rafızîliğe dayandı.

Hem, zalime karşı miskinliği esas tutan Hristiyanlık nihayet tecellüt, cebbarlıkta, ve zalıme karşı cihad, izzet-ı nefsi esas tutan İslâmiyet –Eyvah!– nihayet miskinlikte karar kıldı.

1- Ölüden diriyi, diriden ölüyü O çıkarır. (Rûm Suresi, 19.)

Alevilik. Hz. Ali'nin dolayısıyla Peygamberimizin soyundan gelenlere sevgi duymayı en iyi yol kabul eden kimselerin anlayışı
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, sıradan halk tabakası
belki: oyledir, muhakkak ki.
cebbarlık: zorba, zorlayıcı, cebreden, zor kullanan
cemaat: topluluk.
cihad: Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşmak.
derece: ölçü, miktar
desatır-ı eksen: çoğunlukla ilgili kanun ve düsturlar.
desatır-ı külliye: bütünü ilgilendiren genel geçer kanun ve düstur
dünyevî: dünya ile ilgili.
düstur: kanun, kaide
ekser: büyük kısım.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoisdik
esas: asıl
esasat: esaslar, temeller
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fert: birey
gurur: kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
havas: manfaat ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka.
hücum: saldırma.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
İslâmiyet: Müslümanlık.
itibarıyla: bakımından.
izzet-i nefs: insanın kendi vakar ve haysiyetini korumaya özen göstermesi
izzet-i rütebî: rütbeden, makamdan doğan izzet.
karar kılmak: bir çok şey ve hususlar arasından birini seçmek, bir üzerinde durmak.
kıbr: gururluluk.
lâkayt Emevîlik. Arab milliyetçiliğini esas alarak dine uzak duran Emevî Devleti yönetimi.
lakayt: ilgisiz, aldırış etmeyen
mâsadak: tasdik edilen, tasdik olunan husus, uygun.
mazlûmîn: zulüm görmüş kimseler
mesiek: yol, usul, gidiş, sanat, geçim için tutulan yol.
mevki: makam
misal: benzer, örnek.
miskin: âciz, becerikisiz, uyuşuk, tembel
miskinlik: uyuşukluk, tembellik, hareketsizlik.
muhafaza: koruma
Müslim: İslam dininden olan, Müslüman
müteessir olmak. teessüre kapılmak, duygulanmak, etkilenmek.
mütemessik: bir şeyi sımsıkı tutan, yapışan
mütesallip: katılaşmış, sertleşmiş.
nev': sınıf
nihayet: son, sonunda
Rafızılık: dinin sünnete uygun yorumlarından sapan
salâbetli: metanet, manevî kuvvet, dayanma, sebat
Sünnet Cemaat: Ehl-i Sünnet ve Cemaat itikadında olanlar
şamil: kapsayan, içine alan
tahakkümü: zorbalık etme, zorla hükmetme, baskı
tazammun etmek: içine almak, içermek.
tecellüt: inat, direnme
zalim: zulmeden
zannetmek: sanmak, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetmek
zikretmek. bildirmek.
ziyade: çok, fazla

Hem, mebdei taassup derecesinde azimet olsa, nihayeti müsaheleye; ruhsata taraftarsa, nihayeti salâbete müncer olur. (Bir kısım Hanbelî, Hanefî gibi.) Hatta en garibi bir kısım mutaassıplar, mesleklerinin zıddına olarak küffara karşı müsamaha, dostluk, ve lâkayt Jönler, husumet ve salâbet taraftarı çıktılar. Güya, mebde-ı Hürriyetteki mevkilenni becayiş ettiler.

İki âlım; bazen nakısın oğlu kâmil, kâmilin oğlu nakıs oluyor. Güya, bakıye-i iştiha-i şevki tevarüsle velede geçiyor. Öteki kaza-i vatar ettiğinden, veledinde ilme karşı açlık hissini uyandırmıyor.

Şu emsilelerdeki sırr-ı düstur şudur: Beşerde meyl-i teceddut var. Halef selefi kâmil görse, tezyit eylemese, meylinin tatminini başka tarzda arar, bazen aksülamel yapar.

❁ ❁ ❁

(1) وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ : İşte siyaset-ı şahsıye, cemaatıye, milliyeye dair en âdil bir düstur-ı Kur'ânî.

(2) إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا : İşte mahiyet-i insanıyede dehşetli kabiliyet-i zulum.

Sırrı şudur: Beşerde, hayvanın aksine olarak, kuva ve müyul fıtraten tahdit edilmemiş. Meyl-i zulüm, hubb-i nefis dehşetli meydan alıyor.

Evet, *ene ve enaniyet*'in eşkâl-i habisesi olan hodgâmlık, hodbınlık, hodendişlik, gurur ve ınat o meyle

1 Hiç bir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Suresi, 164.)

2 Gerçekten insan çok zalım, çok cahildir. (Ahzab Suresi, 72.)

adil: adaletli olan, hakkı gözeten.
aksülamel: tepki, ters etki.
âlim: bilen, bilgili, bilgin.
azimet: kesin niyet, güçlü irade.
bakıye-i iştiha-i şevk: bir şeye karşı duyulan şiddetli istekten geri kalan.
bazen: ara sıra.
becayiş etmek: değişmek.
beşer: insanlık.
dair: alâkalı, ilgili.
dehşetli: korkunç.
dustur-ı Kur'anî: Kur'an'ın ortaya koyduğu kaide.
emsile: meseleler, örnekler.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
ene: benlik, ben.
eşkal-ı habise: pis, kötü şekiller, biçimler.
fıtraten: yaratılış itibarıyla.
garip: şaşılacak.
gurur: kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
günahkâr: günahlı, günah işleyen.
güya: sanki.
halef: binnin yerine geçen, binnin yerini tutan, soy, nesil.
Hanbelî: Hanbelî mezhebine mensup.
Hanefî: Hanefî mezhebine mensup.
hodbın: yalnız kendini ön plâna çıkarmak, benciliik.
hodendiş: yalnız kendisi için endişe duyan.
hodgamlık: keyfini düşünmek, benciliik.
hubb-i nefis: nefsini sevmek.
husumet: düşmanlık.
ınat: direnme, direnç.
kabiliyet-i zulüm: zulüm yapma istidadı.
kâmil: tam, olgun, mükemmel.
kaza-i vatar etmek: ihtiyacını giderme ısrını yapıp bitirme.
kuva: hisler, melekeler.
küffar: kafirler.
lakayt Jön: dinî konularda hassas olmayan Jön Türkler.
mahiyet-i insanıye: insanın niteliği, iç yüzü.
mebde-i hürriyet: II. Meşrutiyetin başlangıcı.
mebdei: evvelî, başlangıcı.
meslek: yol, usul, gidiş, sanat, geçim için tutulan yol.
mevki: makam.
meydan almak: gelişmek, yayılmak.
meyil: yönelme.
meyl-i teceddut: yenilenme, yeni hale gelme arzusu.
meyl-ı zulüm: hak çiğneme karşısındakini ezme isteği.
mutaassıp: körü körüne bağlı olan.
müncer: varıp sona eren, neticelenen.
müsahele: kolaylaştırma.
müsamaha: hoş görme, görmezlikten gelme, tolerans.
müyul: meyiller, eğilimler.
nakıs: kusurlu, noksan.
nihayet: son, sonunda.
ruhsat: normal bir durum dışındaki şartlarla ilgili hukum.
salâbet: metanet, manevî kuvvet, dayanma, sebat.
selef: bir hâl ve mevkide diğerinden önce bulunmuş olan kimse, ata, ced.
sır: inceliik, hikmet.
sırr-ı düstur: kaidenin sebebi, hikmeti.
siyaset-i şahsıye, cemaatıye, milliye: ferde, topluma, millete ait siyaset, güdüşü.
taassup: körü körüne bağlılık.
tahdit etmek: sınırlandırmak.
tarz: biçim, şekil, suret.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tevarüs: binnden diğerine irsî olarak geçme.
tezyit eylemek: arttırmak.
velet: çocuk, evlât.
zalım: zülmeden.
zıt: karşıt.

inzimam etse, öyle ekberü'l-kebairi icat eder ki, daha beşer ona isim bulmamış. Cehennemin lüzumuna delil olduğu gibi, cezası da yalnız cehennem olabilir.

Evvelâ, şahıs itibarıyla, bir şahıs çok evsafa camidir. Onların içinde bir sıfat adaveti celp etse, birinci ayettekî kanun-i İlâhî iktiza eder ki, adavet o sıfata inhisar etsin, mecma-ı evsaf-ı masume olan şahsına yalnız acısın ve tecavüz etmesin.

Hâlbuki, o zalûm-i cehul, tabiat-ı zalimâne ile, bir cani sıfat için o evsaf-ı masumenin hakkına da tecavüz edip, mevsufa da husumet, hatta onda da iktifa etmiyor, akrabasına da, hatta meslektaşına da zulmünü teşmil eder.

Bir şeyin muteaddit esbabı olduğundan olabilir, o canı sıfat da kalbin fesadından değil, belki hanç bir sebebin neticesidir. O hâlde sıfat caniye değil, kâfire de olsa, o zat cani olamaz.

Cemaat itibarıyla görüyoruz ki: Bir şahs-ı muhtens, bir intikamla veya müntakim bir muhalefetle, arzuyu tazammun eden bir fikirle demiş ki: "İslâm parçalanacak veyahut hilâfet mahvolacak." Sırf o meş'um sözünü doğru göstermek, gururiyetini, enaniyetini tatmin etmek için İslâm'ın perişaniyetini –eliyazübillâh– uhuvvet-i İslâmiyenin boğulmasını arzu eder. Hasmın zulm-i kâfirânesini, hayale gelemez cerbezeli tevillerle adalet suretinde göstermek ister.

adavet: düşmanlık.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
belki: öyledir, muhakkak ki
beşer: insanlık
camî: toplayan, içine alan, ihtiva eden
cani: acımasız, gaddar
celp etmek: çekmek.
cemaat: topluluk
delil: ipucu, alamet.
ekberü'l-kebair: büyük günahların en büyüğü
eliyazubillâh: Allah esirgesin, Allah korusun!
enaniyet: kendini beğenme, benciller, egoistlik.
esbap: sebepler
evsaf: vasıf, nitelik.
evsaf-ı masume: günahsız, masum özellikler
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
fesat: bozgunculuk.
fikir: görüş, mülahaza, kanaat.
gururiyet: kibirlilik, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenmek.
hâlbuki: oysa, oysa ki
halde: durumda
hariç: dış
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman.
hilafet: halifelik, Peygamberimizin vekili olarak din ve dünya işlerinde umumi reislik
husumet: düşmanlık.
icat etmek: işlemek, yapmak, meydana getirmek.
iktifa etmek: yeterli bulmak, yetinmek.
iktıza etmek: gerekmek, gerekilik.
inhisar etmek: ait olmak, tahsis olmak.
intikam: öç alma
inzimam etmek: birbirine ilâve olunma, katılma, eklenme
itibarıyla: bakımından
kafir: Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız.
kanun-ı İlâhî: İlâhî irade, İlâhî kanun.
lüzum: gereklilik
mahvolmak: sona ermek, yok olmak, perişan olmak.
mecma-i evsaf-ı masume: suçsuz niteliklerin bir arada bulunduğu yer
meslektaş: aynı meslekten olan.
meş'um: uğursuz
mevsuf: nitelenmiş, bir sıfat ile tavsif edilmiş, vasıflanmış
muhalefet: ayrılık, aykırılık, karşı çıkış
müntakim: intikam alan.
müteaddit: birden fazla
netice: sonuç.
perişaniyet: perişanlık.
sıfat: nitelik
sırf: sadece, yalnız
şahıs: kişi, kimse, fert.
şahs-ı muhtens: ihtiraslı, hırslı kişi.
tabiat-ı zalimane: zulüm edici huy, zalimlik karakteri
tatmin etmek: doyurmak, doygunluğa ulaştırmak.
tazammun etmek: içine almak, içermek
tecavüz etmek: haddini aşmak, zarar vermek.
teşmil etmek: yaymak, genişletmek, şümullendirmek.
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği
zalum-ı cehul: aşırı derecede cahil ve kıyıcı zalim
zat: kişi
zulm-i kâfirane: küfür karanlığı, küfürden gelen karanlık
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

Medeniyet-i hazıra itibarıyla görüyoruz ki: Şu medeniyet-i meş'ume öyle gaddar bir dustur-i zulüm beşerin eline vermiş ki, bütün mehasin-i medeniyeti sıfıra indiriyor. Melâike-i kiramın [1] أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ dekı endişelerinin sırrını gösteriyor.

İşte, bir köyde bir hain bulunsa, o köyü masumeleriyle imha etmek veya bir cemaatte bir asi bulunsa, o cemaati çoluk çocuğuyla ifna etmek veya Ayasofya gibi milyarlara değer mukaddes bir binaya, kanun-ı zalimânesine serfuru etmeyen birisi tahassun etse, o binayı harap etmek gibi, en dehşetli vahşetlere şu medeniyet fetva veriyor.

Acaba bir adam, kardeşinin günahıyla hak nazarında mes'ul olmadığı hâlde, nasıl oluyor ki, bir karyenin veya bir cemaatın binlerle masumları, hiç bir zaman fena tabıatlı ihtilâlcıden hâlî kalmayan bir şehirde veya bir mahallede bulunan bir serkeş adamın ısyanıyla, hıç münasebet olmadığı hâlde, o masumlar mes'ul, belki ifna ediliyor.

❁ ❁ ❁

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۞ [2]

الٓمٓ ۞ ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ [3]

Kur'ân'ın Hâkimiyet-i Mutlakası

Ümmet-i İslâmiyenin ahkâm-ı diniyede gösterdiği teseyyup ve ıhmalın bence en mühım sebebi şudur:

adalet: hakkı sahibine verme hakkaniyet, âdil olma halı
adam: kişi, şahıs
asi: isyan eden, başkaldıran.
belki: oyledir muhakkak kı
beşer: insanlık.
cemaat: topluluk.
cerbeze: demagoji, haklı haksız sozlerle hakikatı gizlemek, aldatıcı kurnazlık.
dehşetli: korkunç
dustur-ı zulüm: haksız kanun ya da kural zulüm dusturu
endişe: kuşku, kaygı
fena: kotu
fesat: bozgunculuk.
fetva vermek: hukum veya karar vermek.
gaddar: zulum, haksızlık, merhametsızlık eden
hain: ıhanet eden
hak: gerçek, adalet.
halde: durumda
hâlı: boş
harap etmek: yıkmak, yıkıma ugratmak.
ifna etmek: yok etmek.
ihtilalci: ayaklanan, isyancı, karışıklık çıkaran
imha etmek: ortadan kaldırmak, mahvetmek.
isyan: baş kaldırma, itaatsızlık.
itibarıyla: bakımından
kanun-ı zalimane: zalimce kanun, hak, hukuk gozetmeyen kanun.
karye: koy
masum(e): suçsuz, gunahsız.
medeniyet: medenilik, uygarlık.
medeniyet-i hazıra: şımdıkı medenıyet.

1. Yeryüzünde fesat çıkarıp, kan dokecek birisini mı yaratacaksın? (Bakara Suresi, 30.)
2. Allah'ın dininde ve Kur'ân'a hep birlikte sımsıkı sarılın, ayrılığa düşüp dağılmayın. (Âl-i İmran Suresi, 103.)
3. Elif, lâm, mım. Şu yuce kitap kı, onda asla şuphe yoktur. O Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlar ıçın bir yol gostercıdır. (Bakara Suresi, 1-2.)

medeniyet-i meş'ume: uğursuz medeniyet
mehasin-i medeniyet: medenıyetın guzellıkleri, iyılıkleri.
melâike-i kiram: melekleın buyukleri Cebrail, Mikail, İsrafil, Azrail (AS).
mes'ul: sorumlu.
mukaddes: kutsal, temiz.
munasebet: ılgı, bağ.
nazar: dikkat.
serfuru etmek: baş eğmek, itaat etmek.
serkeş: baş kaldıran, itaat etmeyen, asi.
sır: incelik, puf noktası
suretinde: şeklinde
tabiat: karakter, huy
tahassun etmek: sığınmak.
tevil: yorum.
vahşet: yabanılık, vahşılık.

Erkân ve ahkâm-ı zaruriye –ki yüzde doksandır– bizzat Kur'ân'ın ve Kur'ân'ın tefsiri mahiyetinde olan sünnetin malıdır. İçtihadî olan mesail-i hilâfiye ise, yüzde on nispetindedir. Kıymetçe mesail-i hilâfiye ile erkân ve ahkâm-ı zaruriye arasında azîm tefavût vardır. Mesele-i içtihadiye altın ise, öteki birer elmas sütundur. Acaba doksan elmas sütunu, on altının himayesine vermek, mezç edip tâbi kılmak caiz midir?

Cumhuru, burhandan ziyade mehazdaki kudsiyet imtisale sevk eder. Müçtehidînin kitapları vesile gibi, cam gıbı Kur'ân'ı göstermeli, yoksa vekil, golge olmamalı.

Mantıkça mukarrerdir ki, zihin, melzumdan tebeî olarak lâzıma intikal eder ve lâzımın lâzımına tabiî olarak etmez. Etse de, ikinci bir teveccüh ve kasıt ile eder. Bu ise, gayr-i tabiîdir.

Meselâ, hukmün mehazı olan şeriat kitapları melzum gibidir. Delili olan Kur'ân ise, lâzımdır. Muharrik-i vıcdan olan kudsiyet, lâzımın lâzımıdır. Cumhurun nazarı kitaplara temerküz ettiğinden, yalnız hayal meyal lâzımı tahattur eder. Lâzımın lâzımını, nadiren tasavvur eder. Bu cihetle vıcdan lâkaytlığa alışır, cümudet peyda eder.

Eğer zarurıyat-ı dınıyede doğrudan doğruya Kur'ân gösterilse idi, zihin tabii olarak müşevvik-i imtisal ve mukız-ı vıcdan ve lâzım-ı zatî olan "kudsıyet"e ıntıkal ederdi. Ve bu suretle kalbe meleke-i hassasiyet gelerek, imanın ıhtaratına karşı asam kalmazdı.

ahkâm-ı dınıye: dının hukumlerı
ahkam-ı zarurıye: dının yapılması mecbur olan hukumlerı
asam: sağır, ışıtmez
azım: buyuk, yuce, ulu
bizzat: şahsen, dogrudan
burhan: delıl
caiz: uygun
cihetle: sebeple
cumhur: halk
cumudet: katılık, sertlik, cansızlık.
elmas: cok kıymetlı bır taş
emir: ış buyurma, buyruk.
erkan: rukunler
gayr-ı tabii: tabiî olmayan, dogal olmayan
hâkimıyet-i mutlaka: tam bır hukmedıcılık.
hayal meyal: belli belirsiz.
himaye: koruma
hukum: karar
içtihadı: içtıhat ışı, içtıhatla ılgılı, ıçtıhada aır
ihmal: onemsememe, gereken ılgı ve onemı gerektıgı şekılde gostermeme
ihtarat: dikkatı cekmeler, hatırlatmalar, uyarmalar
imtısal: uyma, gerekenı yapma, emre boyun egme
intıkal etmek: gecmek, bulaşmak, sıraylet etmek
kasıt: bır ışı bile bıle, isteyerek yapma
kudsiyet: kusur ve noksanlıktan uzak olus, kutsallık.
lâkaytlık: ılgısızlık.
lazım-ı zatı: varlıgının geregi
mahiyet: nıtelık, keyfiyet.
mantıkça: mantık kuralı olarak.
mehaz: kaynak.
meleke-i hassasiyet: dikkat, titizlik, ıhtımam, yatkınlıgı melekesi, kabılıyetı
melzum: luzumlu kılınmış bır şeyden meydana gelen bır şeyın ıcabı olan
mesail-i hilafiye: devlet yonetımıne aıt meseleler
mesele-i içtihadiye: ıçtıhat ışı ayet ve hadıslerden dınî meselelere aıt sorulara cevaplar bulma
mezç etmek: kaynaştırmak, karıştırmak, bırleştırmek.
muharrik-i vicdan: vıcdanı harekete geçren
mukarrer: kararlaştırılmış, karan verılmış
mukız-ı vıcdan: vıcdanı ıkaz eden, uyandıran, vıcdanı gafletten, dalgınlıktan kurtaran
müçtehidin: hukum cıkarabılen alımler
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
müşevvik-i imtisal: benzemeye teşvik eden.
nadiren: ender olarak, az olarak, pek az bulunarak.
nazar: dıkkat.
nispet: oran, kıyaslama.
peyda etmek: meydana cıkarmak.
sevk etmek: gondermek, yollamak, ulaştırmak.
suret: bıçım, şekıl
sünnet: Peygamberımızın mubarek söz, fıl ve emırlerı kabullen veya takrırlen
sütun: dırek.
şeriat: dın Islamıyet
şüphe: tereddüt, kuşku.
tabi: boyun egen, baglı kalan, uyan
tabiî: elbette, dogal olarak.
tahattur etmek: hatırlamak.
tasavvur etmek: duşunmek, zıhınde kurgulamak.
tebeî: kastı olmayarak, ıster istemez, tabıî olarak.
tefavut: farklılık
tefsir: acıklama, ızah
temerküz etmek: merkezleşmek, bır merkezde toplanmak.
teseyyüp: tembellik, üşenme, kayıtsızlık, ıhmalcılık.
teveccüh: yonelme
ummet-i Islamıye: Muslumanlar
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden
vesile: bır şeye ulaşmayı mumkun kılan yol, vasıta, araç.
vicdan: iyiyi kotuden, hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan.
zarurıyat-ı dıniye: dının uyulması zorunlu olan emırlerı
zihin: hafıza, bellek.
ziyade: pek, fazla

Demek şerhat kitapları, birer şeffaf cam mahiyetinde olmak lâzım gelirken, mürur-ı zamanla mukallitlerin hatası yüzünden paslanıp, hicap olmuşlardır. Evet, bu kitaplar Kur'ân'a tefsir olmak lâzım iken başlı başına tasnifat hükmüne geçmişlerdir.

Hacat-ı diniyede cumhurun enzarını doğrudan doğruya, cazibe-i i'caz ile revnaktar ve kudsiyetle hâledar ve daima iman vasıtasıyla vicdanı ihtizaza getiren hitab-ı ezelînin timsali bulunan Kur'ân'a çevirmek üç tarikledir.

1. Ya muellifinin bihakkın lâyık oldukları denn bir hurmeti, emniyeti tenkit ile kırıp, o hicabı izale etmektir. Bu ise tehlikedir, insafsızlıktır, zulümdür.

2. Yahut tedricî bir terbiye-i mahsusa ile kutub-ı şeriatı şeffaf birer tefsir suretine çevirip, içinde Kur'ân'ı göstermektir--selef-i muçtehidînin kitapları gibi, *Muvatta, Fıkh-ı Ekber* gibi.

Meselâ: Bir adam İbni Hacer'e nazar ettiği vakıt, Kur'ân'ı anlamak ve Kur'ân'ın ne dediğini öğrenmek maksadıyla nazar etmeli; yoksa İbni Hacer'in ne dediğini anlamak maksadıyla değil. Bu ikinci tarik de zamana muhtaçtır.

3. Yahut cumhurun nazarını, ehl-i tarikatin yaptığı gibi, o hicabın fevkine çıkararak üstünde Kur'ân'ı gösterip, Kur'ân'ın halis malını yalnız ondan istemek ve bilvasıta olan ahkâmı vasıtadan aramaktır. Bir âlım-ı şerhatın vaazına nispeten, bir tarikat şeyhinin vaazındaki olan halâvet ve cazibiyet bu sırdan neş'et eder.

ahkam: hükümler, esaslar
âlim-i şeriat: İslam âlimi
bihakkın: hakkıyla, tamamıyla
bilvasıta: vasıta ile
cazibe-i i'caz: mu'cizeli olustan gelen çekicilik.
cazibiyet: çekicilik.
cumhur: halk.
daima: sürekli
ehl-i tarikat: tarikat mensubu
emniyet: eminlik, güvenlik, kor kusuzluk.
enzar: nazarlar, bakışlar
fevk: ust, ust taraf, uzeri
Fıkh-ı Ekber: Imam-ı Azam ın ese n
hacat-ı diniye: dini ihtiyaçlar
halavet: tat, tatlılık, şırnlık, zevk lezzet.
hâledar: hâleli, hâlelenmış, parlak dareli
halis: saf, gerçek.
hata: kusur, yanlışlık yapma
hicap: perde
hıtab-ı ezeli: Allah ın hıtabı, ko nuşması
hükmüne: yerine
hurmet: saygı
İbni Hacer: Şafî mezhebinin unlu alimlerinden bir
ihtızaza getirmek: gonlu ferahlat mak, haz ferah, sevinç vermek.
iman: inanç.
insaf: hakkı teslim esasına dayanan ilimli davranış, adaleti ve hakkı duşunerek davranma, vicdana uygun hareket.
izale etmek: gidermek, ortadan kaldırmak.
kudsiyet: kusur ve noksanlıktan uzak oluş, kutsallık.
kutub-ı şeriat: şerhat kitapları
lâyıki: uygun, yakışır, munasip
lâzım: gerekli, luzumlu
mahiyetinde: ozelliginde
maksat: niyet, meram
meselâ: ornegin, misal olarak.
muhtaç: ihtiyacı olan
mukallit: taklit eden, taklitçi
Muvatta: Maliki mezhebinin imamı olan Imam Malik bin Enes in bir esen.
murur-ı zaman: zaman aşımı.
nazar: dikkat.
neş'et etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
nispeten: oranla, kıyasla
revnaktar: göz alıcı parlaklık ve guzellikte olan
selef-i muçtehidîn: ılk muçtehıtler
sır: incelik, puf noktası
suret: bıçım, şekil, tarz.
şeffaf: saydam
şeriat: dın, Islâmıyet.
şeyh: bır tekke veya zaviyede ders veren ve muntlen bulunan kımse
tarik: yol, usul, tarz.
tarikat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde mundin takıp edecegi terbıye usul ve yolu
tasnıfat: sınıflandırma, sınıflara ayırma, sınıflama
tedricî: yavaş yavaş derece derece yapılan
tefsir: açıklama, ızah
tenkit: olumsuz şekilde degerlendırme
terbiye-i mahsusa: özel terbıye.
timsal: sembol, simge
vaaz: ogut verme, nasıhat et me
vakıt: zaman.
vasıta: aracı.
vasıtasıyla: aracılıgıyla
vicdan: iyıyı kötuden hayn şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
yahut: veya, bır dıgen
zulüm: haksızlık, eznyet, cefa ışkence.

Umur-i mukarreredendir ki, efkâr-ı ammenin bir şeye verdiği mükâfat, gösterdiği rağbet ve teveccüh, ekseriya o şeyin kemalıne nispeten değildir, belki ona derece-i ihtiyaç nispetindedir. Bir saatçinin bir allâmeden ziyade ücret alması bunu teyit eder.

Eğer cemaat-i İslâmiyenin hacat-ı zaruriye-i diniyesi bizzat Kur'ân'a müteveccih olsa idi, o Kitab-ı Mübin, milyonlarca kitaplara taksim olunan rağbetten daha şedit bir rağbete, ihtiyaç neticesi olan bir teveccühe mazhar olur ve bu suretle nüfus üzerinde bütün manasıyla hâkim ve nafiz olurdu. Yalnız tilâvetiyle teberrük olunan, bir mübarek derecesinde kalmazdı.

Bununla beraber zaruriyat-ı diniyeyi, mesail-i cüz'iye-i fer'iye-i hilâfiye ile mezç edip, ona tâbi gibi kılmakta, büyük bir hatar vardır. Zira "musavvibe"nin, (HAŞİYE) muhalifi olan "tahtieci"lerden bırı der ki: "Mezhebim haktır, hata ihtimali var. Başka mezhep hatadır, sevaba ihtimali var."

Hâlbuki, cumhur-i avam mezhepte imtizaç etmiş olan zaruriyatı nazariyat-ı içtihadiyeden vazıhan temyiz etmediğinden, sehven veya vehmen tahtieyi fılcümle teşmil edebilir. Bu ise hatar-ı azîmdir.

Bence tahtieci, hubb-i nefisten neş'et eden inhisar zihniyeti illetiyle maluldür ve Kur'ân'ın camiiyetinden ve umum tabakat-ı beşere şümul-i hitabından gafletle mes'uldür.

HAŞİYE: Dört mezhep de haktır. "Furuatta hak taaddüt eder" diyenlere ilm-i usul ıstılahınca "musavvibe" denir.

allame: pek çok konuda ihtisas sahibi büyük bilgin
bizzat: şahsen, doğrudan.
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik, evrensellik.
cemaat-ı İslamiye: İslam toplumu
cumhur-ı avam: avamın cumhuru, halkın çoğunluğu.
derece-i ihtiyaç: ihtiyaç derecesi, ihtiyaç miktarı.
efkar-ı amme: umumun düşüncelerı, umuma ait düşünce, kamuoyu
fılcümle: hepsi, bütünü
füruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
gaflet: lakaytlık.
hacat-ı zaruriye-i dinıye: dını alandakı zarurı ihtıyaçlar
hakım: hukmeden
hatar: tehlıke, zarar
hatar-ı azim: büyük tehlıke, buyuk zarar
hubb-ı nefis: nefsını sevmek.
ıstılah: deyım, tabır
illet: hastalık.
ilm-i usul: metodoloji.
ımtızaç: uyuşma, uygunluk, bagdaşma.
inhisar: bır şahsa bır toplulugа aıt olma
kemal: mukemmellik
Kitab-ı Mubin: ıyı ve kotuyu, guzel ve cırkını, hayır ve şerrı, dogru yolu bıldıren kitap: Kur'ân-ı Kerîm
malûl: hasta, ozurlu
mazhar olmak: nail olmak, ulaşmak
mes'ul: sorumlu
mesail-i cuz'iye-i fer'iye-i hilafiye: şerıatın ıhtılaflı bulunan teferruata dair meselelerı
mezç etmek: karıştırmak, kaynaştırmak.
mezhep: bır dının bazı noktalarda goruş farkları bulunan kollarından her bırı
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gosteren
musavvibe: uygun bulan, "dort mezhepte haktır, ayrıntılarda bırden fazla hak olabilir" diyenler
mübarek: bereketlı, hayırlı
mükafat: odul
muteveccih: yonelen
nafiz olmak: nufuz etmek, tesir etmek, sozu geçmek.
nazariyat-ı içtihadiye: ıçtıhada konu olan ılmı goruşler, duşunceler
neş'et etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
nispeten: oranla, kıyasla
nispetinde: oranında.
nüfus: nefısler, halk, ahalı.
rağbet: istekle karşılama, istek, arzu, bır şeyı cok isteme
sehven: yanlışlıkla, yanılarak.
sevap: Allah rızasına sebep olan hayırlı harcket, ış ve davranış
suret: bıçım, şekil
şedit: şıddetlı, tesırlı
şümul-i hitap: soz, soylemenın kapsamlı olması
taaddüt etmek: çogalmak.
tabakat-ı beşer: ınsan tabakaları.
tâbi: boyun egen, baglı kalan
tahtıe: kendı goruş ve mezhebının dışındakını hatalı gorme mesleğı
tahtieci: hatalı gormeyı meslek edınen
taksim olmak: bolunmek, parçalara ayrılmak.
teberrük: mubarek veya uğurlu kabul etmek.
temyiz etmek: ayırmak, dıkkatle ayırmak.
teşmil etmek: yaymak, genişletmek, şumullendırmek
teveccüh: yonelme
teyit etmek: dogru çıkarmak, desteklemek.
tilavet: Kur'ân-ı usulüne uygun olarak okumak.
umur-ı mukarrere: ıstıkametını bulmuş, aynı mınval uzere gıden ışler
vazıhan: açık şekılde
vehmen: yanlış ve esassız duşunce ıle
zaruriyat: dını zorunluluklar
zaruriyat-ı dinıye: dının yapılması ve uyulması zorunlu olan emırlerı.
zihniyet: goruş ve duşunce tarzı
zira: cunku
ziyade: pek fazla

Hem tahtiecilik fikri, suizan ve tarafgirlik hissinin menbaı olduğundan, İslâm'da lâzım olan tesanud-i ervah, tevhid-i kulûb, tahabbûp ve teavüne büyük rahneler açmıştır. Hâlbuki hüsnüzanla, muhabbet ve vahdetle memuruz.

❁ ❁ ❁

Bu meseleyi yazdıktan biraz zaman sonra, bir gece rüyada Cenab-ı Peygamber Efendimizi (a.s.m.) gördüm. Bir medresede huzur-i saadette bulunuyordum. Cenab-ı Peygamber bana Kur'ân'dan ders vereceklerdi. Kur'ân'ı getirdikleri sırada, Hz. Peygamber Sallâllâhü Aleyhi Vesellem Efendimiz, Kur'ân'a ihtıramen kıyam buyurdular. O dakikada şu kıyamın, ümmeti irşat için olduğu birden hatırıma geldi. Bilahare bu rüyayı suleha-ı ümmetten bir zata hikâye ettim. Şu suretle tabir etti: "Bu büyük bir işaret ve beşarettir ki, Kur'ân-ı Azîmuşşan lâyık olduğu mevki-i muallâyı bütün cihanda ihraz edecektir."

❁ ❁ ❁

وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ ۞ [1] وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ [2]

(HAŞİYE) Tarih bize gösteriyor ki, İslâm ne derece dine temessük etmiş ise, terakki etmiş, ne vakit dinde zaaf göstermiş ise, tedenni etmiştir. Başka dinde, bilakis kuvveti zamanında vahşet, zaafı zamanında temeddün hâsıl olmuştur.

HAŞİYE: Bidayet-i Hürriyette şu fikri Jön Türklere teklif ettim, kabul etmediler. On iki sene sonra tekrar teklif ettim, kabul ettiler. Lâkin meclis feshedildi. Şimdi âlem-i İslâmın mütemerkiz noktasına tekraren arz ediyorum.

1 Onların aralarındaki işleri istişare ile dir. (Şûra Sûresi, 38.)
2 Ve işlerinde onlarla istişare et. (Âl-i İmrân Sûresi, 159.)

âlem-i İslam: İslam âlemi, İslam dünyası.
arz etmek: sunmak, göstermek, takdim etmek.
beşaret: müjde.
bidayet-i hürriyet: hürriyetin başlangıcı. (1908) Hürriyetin (II. Meşrutiyet) ilan edildiği zaman.
bilahare: sonra, sonradan.
bilakis: aksine.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
derece: ölçü, miktar.
feshedildi: kaldırmak, yürürlükten çıkarmak, dağıtmak.
hâlbuki: oysa, oysa ki.
hâsıl olmak: peyda olmak, meydana gelmek, ortaya çıkmak.
hikâye etmek: anlatmak.
his: duygu.
huzur-i saadet: Peygamberimizin huzuru, yanı.
hüsnüzan: iyi zan, güzel kanaat.
ihraz etmek: nail olmak, elde etmek, mânevî şerefe erişmek.
ihtıramen: hürmet ederek, saygı göstererek.
irşat: doğru yolu göstermek.
istişare: danışma, birinin fikir ve görüşüne başvurmak.
işaret: nişan, alâmet, iz.
Jön Türk: Batı tarzı yenileşme taraftarı genç Osmanlı.
kıyam: ayağa kalkmak.
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.
lâkin: fakat.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
meclis: Meclis-i Mebusan.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep.
menba: kaynak.
mesele: konu.
mevki-i muallâ: en yüce mevkî, yüce makam.
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
mütemerkiz nokta: merkezleşen nokta. Hilâfet merkezi İstanbul.
peygamber: Allah'ın elçisi. Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebî, resûl.
rahne: zarar, ziyan.
sallâllâhü aleyhi vesellem: Allah ona salât ve selâm eylesin.
suizan: kötü zan, şüphe.
suret: biçim, tarz.
suleha-i ümmet: ümmetin salihleri.
tabir etmek: yorumlamak.
tahabbüp: sevgi gösterme, muhabbet etme.
tahtiecilik: kendi görüş ve mezhebinin dışındaki her şeyi, her fikri hatalı görmeyi meslek edinme meslegi.
tarafgirlik: taraf tutuculuk.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
tedenni etmek: kötü bir dereceye düşmek, gerilemek.
temeddün: medenileşme, medenî olma.
temessük etmek: yapışmak, sarılmak, sıkıca tutunma.
terakki etmek: ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerlemek, daha yüksek bir seviyeye gelmek.
tesanüd-i ervah: ruhların dayanışması.
tevhid-i kulûb: kalblerin gönüllerin birliği.
ümmet: Müslümanlar.
vahdet: birlik ve tekik.
vahşet: yabanîlik, vahşîlik.
vakıt: zaman.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.

Cumhur-i enbiyanın şarkta bi'seti, kader-i ezelînin bir remzidir ki, Şarkın hissiyatına hâkim dindir. Bu gün âlem-i İslâm'daki tezahürat da gösteriyor ki, âlem-i İslâm'ı uyandıracak, şu mezelletten kurtaracak yine o histir.

Hem de sabit oldu ki, bu devlet-i İslâmiyeyi bütün öldürücü müsademata rağmen, yine o his muhafaza etmiştir. Bu hususta Garba nispetle ayrı bir hususiyete mâlikiz. Onlara kıyas edilemeyiz.

Saltanat ve hilâfet gayr-i münfek, müttehid-i bizzattır. Cihet muhtelifdir. Binaen-aleyh, bizim padişahımız, hem sultandır, hem halifedir ve âlem-i İslâm'ın bayrağıdır.

Saltanat itibariyle otuz milyona nezaret ettiği gibi, hilâfet itibarıyla, uç yuz milyonun mabeynindeki rabıta-ı nuraniyenin ma'kes ve istinatgâh ve medetkân olmak gerekir. Saltanatı sadaret, hilâfeti meşihat temsil eder.

Sadaret üç mühim şûraya bizzat istinat ediyor, yine kifayet etmiyor. Hâlbuki boyle inceleşmiş ve çoğalmış munasebat içinde, içtihadattaki müthiş fevza, efkâr-ı İslâmiyedeki teşettüt, fasit medeniyet tedahülüyle ahlâktaki müthiş tedenni ile beraber, meşihat cenahı bir şahsın içtihadına terk edilmiş.

Fert tesirat-ı hariciyeye karşı daha az mukavimdir. Tesirat-ı hariciyeye kapılmakla çok ahkâm-ı diniye feda edildi.

Hem nasıl oluyor ki, umurun besateti ve taklit ve teslim cari olduğu zamanda, velev ki intizamsız olsun, yine

ahkâm-ı diniye: dinin hukumleri
ahlâk: iyi davranış seciye tabiat huy
alem-i İslâm: İslam âlemi, İslâm dunyası
besatet: basıtlık, sadelik.
bi set: gonderme, gondertme Allah ın peygamber gondermesi
binaenaleyh: bundan dolayı, buna binaen
bizzat: kendi kendisi
cari: geçerli yururlukte
cenah: taraf kısım.
cihet: vazife
cumhur-ı enbiya: peygamberin çogunlugu
devlet-i İslâmiye: İslâm devleti
efkar-ı İslamiyet: İslâmı dusunuş fikirler
fasit: bozuk, bozulmuş.
feda etmek. gozden çıkarmak, ugruna vermek
fert: birey
fevza: karışaşalık, anarşı
Garp: bir fikrı ve medeniyetı ifade ıçın kullanılır Avrupa medeniyetı
gayr-i munfek. bıtışık, ayrılmaz
hakim: hukmeden
halife. Peygamberimizin vekilı olarak Muslumanlarn yoneten kımse
hilafet: halıfelik, Peygamberımızın vekılı olarak dın ve dunya ışlennde umumi reıslik.
hıssıyat: hısler duygular
hususiyet. ozellik.
içtıhadat. ıçtıhatlar dını konularda verilen hukumler
içtıhat. dın alımlerının şerî esaslar dahılınde Kur'ân ve sunnete uygun şekılde bır konuda fikır ortaya koymaları hukum vermeleri.
istinat etmek. dayanmak.
istinatgâh: dayanak noktası guvenilecek yer
itıbarıyla bakımından.
kader-i ezeli: olmuş ve olacakların yer aldıgı ilahı ılım her şeyin kaydedildiği ezelî program
kifayet etmek. yeterli olmak.
ma kes yansıma yen, ayna
mabeyn: ara munasebet, ılışkı.
malik: sahip
medeniyet: uygarlık.
medetkâr: yardım eden ımdat eden nusret veren
meşihat: şeyhulıslamlık.
mezellet: alçaklık, zellılık, aşagılık.
muhafaza etmek: korumak, saklamak terk etmemek.
mukavim: mukavemet eden dayanıklı
münasebat. munasebetler ılgıler baglar
müsademat çarpışmalar tokuşmalar vuruşmalar
muthış dehşetli korkunç
muttehid-i bizzat. bizzat birlikte kendisi beraberce
nezaret etmek. gozetmek, ıdare etmek.
nispet: oran kıyaslama.
rabıta-ı nuraniye: nurlu bag
remiz: bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden ışaret ve şekil.
sabit. ıspat edilmış ıspatlanmış
sadaret. sadrazamlık, sadrazamın ışı ve makamı.
Şark. Dogu medeniyetlerınıı ifade ıçın kullanılır
şura devlet ve hukumet başkanının onemli ışlerde ılen gelenlere danışması
tedahul: birbınnın ıçine gırme karışma
tedennî: kotu bir dereceye dusmek, alçalmak gerlemek.
temsil etmek. bir toplulugun veya bir kuruluşun adına hareket etmek.
terk etmek. vazgeçmek, bakmamak, ıhmal etmek.
tesirat-ı hariciye dıştan gelen etkıler dış tesırler
teslım kendını Allah ın emnne bırakma
teşettüt: dağılma.
tezahürat: belırmeler ortaya çıkmalar
umur: ışler hususlar şeyler
velev ki: farz edelım kı.

meşihat bir şûraya, lâakal kazaskerler gibi, mühim şahsiyetlere istinat ederdi. Şimdi iş besatetten çıkmış, taklit ve ittiba gevşemiş olduğu hâlde, bir şahıs nasıl kıfayet eder?

Zaman gösterdi ki, hilâfeti temsil eden şu meşihat-ı İslâmiye, yalnız İstanbul ve Osmanlılara mahsus değildir. Umum İslâm'a şamil bir müessese-i celîledir. Bir sönük vaziyetle, değil koca âlem-i İslâm'ın, belki yalnız İstanbul'un irşadına da kâfi gelmiyor. Öyle ise, bu mevki öyle bir vaziyete getirilmelidir ki, âlem-i İslâm ona itimat edebilsin. Hem menba, hem makes vazıyetini alsın. Âlem-ı İslâm'a karşı vazife-i diniyesini hakkıyla ifa edebilsin.

Eski zamanda değiliz. Eskiden hâkim bir şahs-ı vahıt idi. O hâkimin müftüsü de, onun gibi münferit bir şahıs olabilirdi. Onun fikrini tashih ve tadil ederdi. Şimdi ise, zaman cemaat zamanıdır. Hâkim, ruh-ı cemaatten çıkmış az mütehassıs, sağırca, metin bir şahs-ı manevîdir ki, şûralar o ruhu temsil eder.

Şöyle bir hâkimin müftüsü de ona mücanis olup, bir şûra-i âliye-i ilmiyeden tevellüt eden bir şahs-ı manevî olmak gerektir. Tâ ki, sözünü ona işittirebilsin. Dine taallûk eden noktalardan, sırat-ı mustakime sevk edebilsin. Yoksa fert, dâhi de olsa, cemaatin ferd-i manevîsine karşı sıvrisinek kadar kalır. Şu muhim mevki, böyle sönük kalmakla, İslâm'ın ukde-i hayatiyesini tehlikeye maruz bırakıyor.

Hatta diyebiliriz, şimdiki zaaf-ı diyanet ve şeair-i İslâmiyet'teki lâkaytlık ve ıçtıhadattaki fevza, meşihatın

âlem-i İslam: İslam âlemi, İslam dünyası.
belki: hatta şüphesiz.
besatet: basıtlık, sadelik.
cemaat: topluluk.
dahi: üstün zekalı, çok bilgili.
ferd-i manevi: manevi şahıs.
fert: birey.
fevza: kargaşa, anarşi.
hâkim: hükmeden.
hakkıyla: tam anlamıyla.
halde: durumda.
hilâfet: halifelik. Peygamberimizin vekili olarak din ve dünya işlerinde umumi reislik.
içtihadat: içtihatlar, dini konularda verilen hükümler.
ifa etmek: yerine getirme, bir işi yapma, iş görme.
irşat: doğru yolu göstermek.
istinat etmek: dayanmak.
itimat etmek: güvenmek, emniyet etmek.
ittiba: tabi olmak, uymak, itaat etmek.
kâfi: yeterli.
kazasker: askerî kadı.
kifayet etmek: yeterli, kâfi miktarda olmak.
laakal: hiç olmazsa.
lakaytlık: ilgisizlik, neme lâzımcılık.
mahsus: ait, özel.
makes: yansıma yeri.
maruz: bir şeyin karşısında, tesir altında.
menba: kaynak.
meşihat: şeyhülislâmlık.
meşihat-ı İslâmiye: İslâmî işlerin ilmî meselelerı ile uğraşan devlet dairesi, şeyhülislâmlık makamı.
metin: kolaylıkla sarsılmayan, telâşa düşmeyen, korkuya kapılmayan, sebatkar, itibar ve itimat edilir.
mevki: makam.
mücanis: aynı cinsten olan, hemcins.
müessese-i celîle: büyük kurum, meşihat dairesi.
müftü: fetva veren, dini meselelerle ilgilenen görevli kimse.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münferit: kendi başına, tek.
mütehassıs: işinin erbabı olan, uzman.
nokta: konu, husus.

ruh: can alıcı nokta, öz.
ruh-i cemaat: toplumun ruhu.
sevk etmek: göndermek, yollamak, ulaştırmak.
sırat-ı mustakim: doğru yol, dümdüz yol, hak yol.
şahıs: kişi, kimse, fert.
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevi şahıs.
şahs-ı vahıt: tek, bir şahıs.
şahsıyet: değerli, yüksek kişi.
şamil: kapsayan, içine alan.
şeair-i İslamiyet: İslâm'ın işaretleri, alametleri.
şûra: devlet ve hükümet başkanının önemli işlerde ilim ehlilerle danışması.
şûra-ı âliye-i ilmiye: yüksek ilim meclisi.
taalluk etmek: ilişki, ilgisi olmak, münasebet.
tadil etmek: değişiklik yapmak, değiştirmek.
taklit: şeriattaki delilini bilmeksizin bir hükümle amel etme.
tashih etmek: düzeltmek, yanlışını gidermek.
temsil etmek: bir topluluğun veya bir kuruluşun adına hareket etmek.
tevellüt etmek: doğmak.
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü.
umum: bütün, genel.
vazife-i diniye: dini vazife, dinle ilgili görev.
vazıyet: durum.
zaaf-ı diyanet: toplumun ve kişilerin dindarlık bakımından zayıflığı.

zaafından ve sönük olmasından meydan almıştır. Çünkü, hariçte bir adam, reyini, ferdiyete istinat eden meşihata karşı muhafaza edebilir. Fakat böyle bir şûraya istinat eden bir şeyhülislâmın sözü, ya en büyük bir dâhîyi de ya içtihadından vaz geçirir ya o içtihadı ona münhasır bırakır.

Her müstait çendan içtihat edebilir, lâkın içtihadı o vakit dusturu'l-amel olur ki, bir nevi icma veya cumhurun tasdikine iktiran ede. Böyle bir şeyhülislâm manen bu sırra mazhar olur. Şeriat-ı Garra'da daima icma ve rey-i cumhur, medar-ı fetva olduğu gibi, şimdi de fevza-i ârâ için, böyle bir faysala lüzum-i kat'î vardır.

Sadâret, meşihat iki cenahtır. Şu devlet-i İslâmiyenin bu iki cenahı mutesavi olmazsa ileri gidilmez. Gidilse de, böyle bir medeniyet-i faside için mukaddesatından insilâh eder.

İhtiyaç her işin üstadıdır. Söyle bir şûraya ihtiyaç şeddittir. Merkez-i hilâfette tesis olunmazsa, bizzarure başka yerde teşekkül edecektir. Bu şûranın bazı mukaddematı olan cemaat-ı İslâmiye teşkilâtı ve evkafın meşihata ilhakı gibi umurun daha evvel tahakkuku münasip ise de, baştan başlansa, sonra mukaddemat ihzar edilse yine maksat hâsıl olur.

Daire-i intihabiyeleri hem mahdut, hem muhtelit olan a'yan ve mebusanın vazife-i resmiyeleri itibarıyla bilvasıta ve dolayısıyla bu işe tesin olabilir. Hâlbuki vasıtasız, doğrudan doğruya bu vazife-i uzmayı deruhte edecek halis İslâm bir şûra lâzımdır.

a'yân: seçkinler, ileri gelenler
adam: kişi, şahıs
bilvasıta: vasıta ile
bizzarure: kesinlikle, zaruri olarak, mecburi olarak.
cemaat-ı İslâmiye teşkilâtı: İslam toplulugu orgutu
cenah: taraf, kısım.
cumhur: halk
çendan: gerçi.
dâhî: ustun zekâlı, çok bilgili.
daima: sürekli.
daire-i intihabiye: seçim alanı.
deruhte etmek: ustune almak, yuklenmek, kendini vazifeli bilmek
devlet-i İslamiye: İslam devleti
dusturu'l-amel: çalışma kâidesi
evkaf: vakıflar
evvel: once
faysal: kesin hukum, karar
ferdiyet: teklik, birlik, fertlik.
fevza-i ara: fikir dagılımındaki intizamsızlık, fikir anarşısı
hâlbuki: oysa, oysa ki
halis: oz.
hariçte: dışanda
hâsıl olmak: peyda olmak, meydana gelmek, ortaya çıkmak.
icma: muçtehit olan İslâm alimlerinin dini bir konuda aynı sozu söylemelen bir konuda goruş birliğine varmalan
ihtiyaç: gerekli olmak.
İhzar etmek: hazırlamak.
iktıran etmek: yaklaşmak, yakın olmak.
ilhak: hakımıyet altına almak.
insilah etmek: soyulma, sıyrılıp çıkma
İstinat etmek: dayanmak.
itibarıyle: bakımından.
lazım: gerek.
luzum-i katî: kesin ihtiyaç.
mahdut: sınırlanmış miktan sayısı belli
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram
manen: manaca
mazhar olmak: nail olmak, ulaşmak.
mebusan: mebuslar, milletvekilleri
medar-ı fetva: fetva kaynagı
medeniyet-i faside: bozuk medeniyet.
merkez-i hilâfet: hilâfet merkezi, İstanbul
meşihat: şeyhulıslamlık.
meydan almak: gelişmek, yayılmak.
muhafaza etmek: korumak, saklamak, terk etmemek.
muhtelit: karışık, çeşitli
mukaddemat: başlangıçlar
mukaddesat: mukaddes olan şeyler, kutsal şeyler
münasip: uygun, yerinde
munhasır: kimseye mahsus, sınırlanmış, sınırlı
müstait: hazır, amade, lâyık.
mutesavi: birbirine musavi olan, eşit olan, eş olan, birbirin kadar, musavi, eş, denk.
nevi: çeşit, tur
rey: goruş, dusunce
rey-i cumhur: çogunluğun goruşü, kamuoyu.
sadaret: sadrazamlık, sadrazamın işi ve makamı
sır: incelik, puf noktası
şedit: şıddetli, tesirli.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini
şeyhülislâm: Osmanlılarda en buyuk din gorevlisi
şûra: danışma, meşveret meclisi.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme.
tasdik: onaylama
tesir: etki, iz bırakma
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek.
teşekkul etmek: şekillenmek, meydana gelmek, kurulmak.
umur: işler, hususlar
üstat: oğretici
vakıt: zaman
vasıtasız: araçsız, sebepsiz
vazife-i resmiye: resmi gorev, devlet tarafından gorevlendirilmiş olma
vazife-i uzma: en buyuk vazife
zaaf: irade zayıflıgı

Bir şey "mâ vudia leh"inde istihdam edilmezse atalete uğrar, matlûp eseri gostermez. Binaenaleyh muhım bır maksat ıçın tesıs edılen Dârulhıkmeti'l-Islâmiyeyi, şimdiki adî bir komisyon derecesinden çıkanp, meşihattaki devainin rüesasıyla beraber şûranın aza-i tabiiyesi addetmek ve harıçtekı âlem-i İslâm'dan, şimdilik on beş-yirmi kadar İslâm'ın dinen, ahlâken ıtımadını kazanmış müntehap ulemasını celp eylemek, bu mesele-i uzmanın esasını teşkil eder.

Vehham olmamalıyız. Korkmakla dın rüşvet verılmez. Dinin zaafiyeti bahanesine olan müzahref medeniyete lânet!... Havf ve zaaf tesırat-ı hancıyeyı teşci' eder. Muhakkak maslahat, mevhum mazarrata feda edilmez.

وَمِنَ اللهِ التَّوْفِيقُ (1)

❁ ❁ ❁

addetmek: saymak, kabul etmek.
adî: alışılmış olan, fevkalâde olmayan
ahlaken: ahlak bakımından
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dunyası
atalet: tembellik, hareketsizlik, durgunluk.
aza-i tabiiye: tabii uye
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ılen surulen sebep
beraber: bır arada
binaenaleyh: bundan dolayı, bu na bınaen
celp etmek. çekmek.
Darulhıkmeti'l-Islamıye: 1918-1922 yılları arasında Şeyhülıslamlığa bağlı olarak faalıyet gosteren İslam akademisi hüvıyetınde ılmı bır kuruluştur
derece: deger
devaır: daıreler
dinen: dın bakımından dıyanet noktasından
esas: asıl
feda etmek. gozden çıkarmak, ugruna vermek.
harıç. dış.
havf: korku, korkma, fobı
istihdam etmek. bır ışte çalıştırmak, çalışurmak.
ıtımat: emnıyet, guven
komisyon. hususi surette oluşturulan meclis.
lânet! kovma, reddetme ıfadesı.
ma vudia leh: bır şeyın amaçlandıgı yonde kullanılması
maksat: kastedilen, istenilen şey
maslahat. fayda
matlup: talep edilen, istenılen, aranılan şey
mazarrat: zararlar, zıyanlar, zarar vermeler.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
mesele-i uzma: onemlı mu hım mesele, konu
meşihat: şeyhulıslamlık.
mevhum: hakıkatte olmayan, vehım
muhakkak: kesin olan
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
müntehap: seçılmış, seçkin, guzide, mumtaz
müzahref: pislık ıçınde.
rüesa: reısler, başkanlar
şura: danışma, danışma meclısı
tesirat-ı hancıye: dıştan gelen etkıler, dış tesırler
tesis etmek: kurmak, meydana getırmek.
teşci etmek. cesaret vermek, cesaretlendırmek.
teşkıl etmek: meydana getırmek, oluşturmak.
tevfik. başarı, muvaffakıyet.
ulema: alımler, bılgınler, ılım sahıplerı
vehham: çok şuphe ve vesvese eden
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk.

1 Tevfik Allah tandır

Rüyada Bir Hitabe

Meali ve hatırda kalan elfazı aynendir.

1335 (HAŞİYE) senesi Eylül'ünde, dehrin hâdisatının verdiği yeis ile şiddetle muztarip idim. Şu kesif zulmet içinde bir nur anyordum. Manen rüya olan yakazada bulamadım. Hakikaten yakaza olan rüya-ı sadıkada bir ziya gördüm. Tafsilâtı terk ile yalnız bana söylettirilmiş noktaları kaydedeceğim. Şöyle ki:

Bir cuma gecesinde nevm ile âlem-i misale girdim. Biri geldi dedi:

"Mukadderat-ı İslâm için teşekkül eden bir meclis-i muhteşem, seni istiyor."

Gittim, gördüm ki, münevver, emsalini dünyada görmediğim, Selef-i Salihînden ve a'sanın mebuslarından her asrın mebusları içinde bulunur bir meclis gördüm. Hicap edip kapıda durdum.

Onlardan bir zat dedi ki:

"Ey felâket, helâket asrının adamı, senin de reyin var, fikrini beyan et!"

Ayakta durup dedim:

"Sorun cevap vereyim."

HAŞİYE: 1335 Rumî = 1919 Milâdî

adamı: kişi, şahıs
âlem-i misal: bütün varlıkların ve olayların görüntülerinin kaydedildiği âlem
âsar: asırlar
asır: yüzyıl, asır
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dehrin hâdisatı: dünya olayları
elfaz: kelimeler, sözler
emsal: denk, eş
felaket: musibet, sıkıntı doğuran durum
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
helaket: yıkılma, yıkılış, mahvolma, mahvoluş
hicap etmek: saygı göstermek
hitabe: nutuk, konuşma
kaydetmek: yazmak.
kesif: yoğun
manen: duyguca, ruhça, mana itibarıyla
meal: anlam.
mebus: seçilip gönderilmiş olan
meclis: topluluk, hey'et.
meclis-i muhteşem: haşmetli, ihtişamlı meclis.
Milâdî: Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç alan takvim.
mukadderat-ı İslâm: İslâm'ın başından geçecek olanlar, başına gelecek haller, durumlar
muztarip: ıztırap çeken
münevver: nurlandırılmış, bilgili, kültürlü kimse
nevm: uyku
nokta: konu, husus
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rey: görüş, düşünce.
Rumî: Osmanlı devletinde mali işlerde kullanılan güneş takvimi
rüya-i sadıka: dünyada hakikatleri çıkan sadık rüya
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve Ashab ile Tabiîn'in ilerigelenleri ile Tebe-i Tâbiîn'den olan Müslümanlar
tafsilât: açıklamalar, izahlar
terk: vazgeçmek
teşekkül etmek: şekillenmek, meydana gelmek, kurulmak.
yakaza: uyanıklık.
yeis: umutsızlıktan meydana gelen üzüntü ve karamsarlık.
zat: kişi
ziya: ışık.
zulmet: karanlık.

Bin dedi:

"Bu mağlubiyetin neticesi ne olacak, galibiyette ne olurdu?"

Dedim:

"Musibet şerr-i mahz olmadığı için, bazen saadette felâket olduğu gibi, felâketten dahı saadet çıkar. Eskıden berı, i'lâ-ı kelimetullah ve beka-ı istiklâliyet-i İslâm için, farz-ı kıfaye-ı cıhadı deruhte ıle kendıni yekvucut olan âlem-ı Islâm'a fedaya vazifedar ve hilâfete bayraktar görmüş olan bu devlet-i Islâmiyenın felâketi, âlem-ı İslâm'ın saadet-i müstakbelesiyle telâfı edilecektir.

"Zira, şu musibet mâye-i hayatımız ve âb-ı hayatımız olan uhuvvet-ı Islâmıyenın ınkişaf ve ıhtızazını harıkulâde tacıl ettı. Bız incinirken, âlem-i İslâm ağlıyor. Avrupa ziyade ıncıtse, bağıracaktır. Şayet ölsek, yırmı öleceğız, üç yüz dırileceğiz. Harikalar asrındayız. İki-üç sene mevtten sonra meydanda dırılenler var. Bız bu mağlubıyetle bır saadet-ı acile-ı (عَاجله) muvakkata kaybettik. Fakat bır saadet-i âcıle-i (آجِلَه) müstemırre bizi bekliyor. Pek cüz'î ve mütehavvil ve mahdut olan hâli, geniş istıkbal ile mübadele eden kazanır.

Birden meclıs tarafından denıldi:

"İzah et!"

âb-ı hayat: hayat suyu.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dunyası
asır: yuzyıl, asır
bayraktar: bayrak taşıyan
bazen: ara sıra.
beka-ı istiklaliyet-ı İslâm: İslâm'ın bağımsızlığının bekası, devamlılığı
cuz'i: parçaya aıt.
deruhte: ustune alma, yuklenme, kendını vazifeli bılme
devlet-i Islâmıye: Islâm devletı.
farz-ı kifaye-i cihad: bınının yapması ıle dıgerlennın sorumluluktan kurtuldugu dını savunma gayretı
feda: gozden çıkarma, ugruna verme
felaket: musıbet, sıkıntı doğuran durum
galıbiyet: ustunluk, ustün gelme, yenme
hâl: durum
harika: olaganustu
harikulade: olaganustu.
hilâfet: halıfelık, Peygambenmızın veklı olarak dın ve dunya ışlennde umumi reislik.
i'lâ-ı kelimetullah: Islâmıyetin yuceligini ve hakıkatını yaymak, Allah'ın ısmını yuceltmek, duyurmak.
ıhtizaz: ferah, sevınç.
ınkışaf: ortaya çıkma, gorulme, gelişme
istikbal: gelecek zaman
İzah etmek: bır konuyu ayrıntılarıyla ortaya koymak.
maglûbiyet: yenılme, yenılgı.
mahdut: sınırlanmış, mıktarı sayısı belli.
maye-i hayat: hayat ıçın gerekli olan hayatın esası
meclis: topluluk, hey et.
mevt: olum.
meydan: ortaklık, belli gorunur
musibet: felâket, dert, sıkıntı
mubadele etmek: degış-tokuş etmek.
mutehavvil: degışmış, başka bır hale donmuş
netice: sonuç.
saadet: mutluluk.
saadet-ı acile-i muvakkata: hemen verılen geçıcı mutluluk.
saadet-i acile-i müstemirre: vadesi geldıgınde surekli olacak olan saadet.
saadet-ı mustakbele: ileride gelecek olan mutluluk
şerr-i mahz: tamamen kotülük
tacil etmek: hızlandırmak, çabuklaştırmak.
telafi etmek: kotu bır etkıyi veya sonucu başka bır etkı ıle yok etme, karşılama
uhuvvet-ı Islâmıye: Islâm kardeşlıgi
vazifedar: vazıfeli, vazıfesi olan ış goren
yekvucut: tek vucut, hep bırden, tek bır ınsan gıbı
zıra: çunku
ziyade: pek fazla.

Dedim:

"Devletler, milletler muharebesi, tabakat-ı beşer muharebesine terk-i mevki ediyor. Zira beşer esir olmak istemediği gibi, ecir olmak da istemez. Galip olsa idik, hasmımız ve düşmanımız elindeki cereyan-ı müstebidâneye belki daha şedidâne kapılacak idik. Hâlbuki o cereyan hem zalimâne, hem tabiat-ı âlem-i İslâm'a münafi, hem ehl-i imanın ekseriyet-i mutlakasının menfaatine mübayın, hem ömrü kısa, parçalanmaya namzettir. Eğer ona yapışsa idik, âlem-i İslâm'ı fıtratına, tabiatına muhalif bir yola sürükleyecek idik. Şu medeniyet-i habise ki, biz ondan yalnız zarar gördük ve nazar-ı şeriatta merdut ve seyyiatı hasenatına galebe ettiğinden, maslahat-ı beşer fetvasıyla mensuh ve intibah-ı beşerle mahkûm-ı inkıraz, sefih, mütemerrit, gaddar, manen vahşî bir medeniyetin himayesini Asya'da deruhte edecektik."

Meclisten biri dedi:

"Neden şeriat şu medeniyeti (HAŞİYE) reddeder?

HAŞİYE: Bizim muradımız, medeniyetin mehasini ve beşere menfaati bulunan iyiliklerdir. Yoksa medeniyetin günahları, seyyiatları değil ki, ahmaklar o seyyiatları, o sefahat'leri mehasin zannedip, taklit edip malımızı harap ettiler. Medeniyetin günahları, iyiliklerine galebe edip, seyyiatı hasenatına racih gelmekle, beşer iki harb-i umumî ile iki dehşetli tokat yiyip, o günahkâr medeniyeti zirüzeber edip öyle bir kustu ki, yeryüzünü kanla bulaştırdı. İnşaallah istikbaldeki İslâmiyetin kuvveti ile, medeniyetin mehasini galebe edecek, zemin yüzünü pisliklerden temizleyecek, sulh-ı umumiyi de temin edecek.

(Müellif, muhteremi sonradan ilâve etmiştir.)

ahmak: pek akılsız, sersem, budala
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
belki: öyledir, muhakkak ki.
beşer: insanlık.
cereyan: fikir akımı, siyasî hareket.
cereyan-ı müstebidâne: kanun ve kaideye bağlı olmaksızın hareket eden cereyan.
dehşetli: korkunç
deruhte etmek: üstüne almak, yüklenmek, kendini vazifeli bilmek
ecir: ücret, mukabil, karşılık.
ehl-i iman: iman edenler, inananlar
ekseriyet-i mutlaka: çokluk, kesin çoğunluk.
esir: tutsak, kul, köle
fetva: hüküm veya karar
fıtrat: yaratılış, tabiat.
gaddar: zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden.
galebe etmek: galip gelmek, üstünlük.
galip: üstün gelen, yenen, hükmeden
günahkâr: günahlı, günah işleyen.
halbuki: oysa, oysa ki
harap etmek: yıkmak, yıkıma uğratmak.
harb-i umumî: dünya savaşı
hasenat: güzellikler, iyilikler
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman.
himaye: koruma
İlâve etmek: eklemek.
İnşaallah: Allah dilerse
intibah-ı beşer: insanlığın uyanışı
istikbal: gelecek zaman.
mahkûm-i inkıraz: sönmeye yıkılmaya mahkûm olan.
manen: duyguca, ruhça, manaca, ruhaniyle
maslahat-ı beşer: insana olan fayda
meclis: topluluk, heyet
medeniyet: medenilik, uygarlık.
medeniyet-i habise: pis, çirkin, kötü medeniyet.
mehasin: güzellikler, iyilikler
menfaat: fayda, kâr
mensuh: hükmü kaldırılmış, hükümsüz bırakılmış
merdut: reddolunmuş, kovulmuş
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren
muharebe: savaşma, savaş, cenk, harb
murat: kastedilen, istenen
mübayin: uymayan, benzemeyen, zıt.
müellif-i muhterem: saygıdeğer muhterem müellif, saygıdeğer yazar
münafi: zıt, ters, aykırı
mütemerrit: inatçı
namzet: aday.
nazar-ı şeriat: dine göre, dinde, Cenab-ı Hakkın emirlerine göre
racih: tercih edilen, diğerinden üstün
sefahat: akılsızlık ederek, sonunu düşünmeden nefsi istek ve arzulara boyun eğmek.
sefih: rezil, adî, aşağılık.
seyyiat: suçlar, günahlar
sulh-i umumî: dünya barışı
şedidâne: şiddetli bir şekilde.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi, din
tabakat-ı beşer: insan tabakaları
tabiat: karakter, huy
tabiat-ı âlem-i İslâm: İslâm âlemi nin karakteristik yapısı
taklit etmek: başkasının fikir ve görüşlerine körü körüne uymak, onun gibi hareket etmek.
temin etmek: sağlamak.
terk-i mevki etmek: yerini, mevkini terk etmek, bırakmak.
vahşî: medenileşmemiş barbar
zalimâne: zalimce.
zannetmek: sanmak, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hüküm etmek
zemin: yer, yeryüzü
zira: çünkü
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın

Dedim:

"Çünkü, beş menfi esas üzerine teessüs etmiştir. Nokta-ı istınadı kuvvettir. O ise, şe'ni tecavüzdur. Hedef-i kastı menfaattir. O ise, şe'ni tezahumdur. Hayatta düsturu cidaldır. O ise, şe'ni tenazudur. Kitleler mabeynindeki rabıtası, aherî yutmakla beslenen unsuriyet ve menfi millıyettir. O ise, şe'ni böyle muhiş tesadumdür. Cazıbedar hizmeti, heva ve hevesi teşci ve arzularını tatmin ve metalibini teshildir. O heva ise, şe'ni insaniyeti derece-i melekiyeden, dereke-i kelbiyete indirmektir. İnsanın mesh-i manevîsine sebep olmaktır. Bu medenîlerden çoğu, eğer içi dışına çevrilse, kurt, ayı, yılan, hınzır, maymun postu görülecek gibi hayale gelir.

"İşte onun için bu medeniyet-i hâzıra, beşerin yüzde seksenini meşakkate, şekavete atmış; onunu mümevveh saadete çıkarmış, diğer onu da, beyne beyne bırakmış. Saadet odur ki, külle, ya eksere saadet ola. Bu ise, ekall-i kalîlindir ki, nev-i beşere rahmet olan Kur'ân, ancak umumun, lâakal ekseriyetin saadetini tazammun eden bir medeniyeti kabul eder.

"Hem serbest hevanın tahakkümüyle, havaic-i gayr-i zaruriye havaic-i zaruriye hükmüne geçmişlerdir. Bedavette bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtaç ve fakir etmiştir. Sa'y, masrafa kâfi gelmediğinden, hileye, harama sevk etmekle ahlâkın esasını şu noktadan ifsat etmiştir. Cemaate, nev'e verdiği servet, haşmete bedel ferdı, şahsı, fakır, ahlâksız etmıştır.

aher başka diğer gayrı
ahlak huylar tabıatlar
arzu bir şeye karşı duyulan istek, heves
bedavet bedevîlik, medeniyetten uzaklık
bedel karşılık.
beşer insanlık.
beyne beyne şöyle böyle ne iyi ne kötü ikisinin ortası
cazibedar çekici
cemaat topluluk
cidal tartışma kavga çarpışma savaş
derece-i melekiyet meleklik derecesi
dereke-i kelbiyet köpeklik derecesi.
dustur kanun kaide
ekall-i kalil azın azı pek az en az.
ekser büyük kısım
eksiriyet çokluk, çoğunluk.
esas asıl
fakir muhtaç duşkun yoksul.
fert birey
haram İslâmiyetçe yasaklanan işler
haşmet ihtişam gösterişlilik.
havaic-i gayr-i zaruriye zarurî olmayan ihtiyaçlar
havaic-i zaruriye zarun ihtiyaçlar
hedef-i kasıt asıl varılmak istenen maksat.
heva nefsin zararlı ve günah olan arzuları
heves istek ve arzular
hınzır domuz
hile aldatmaya kandırmaya yönelik tertip düzen desise
hizmet bir uğurda bir işin yapılması için çalışma
hukmüne yerine.
ifsat etmek fesada uğratmak, bozmak
insaniyet insanlık.
kafi yeterli.
kitle insan topluluğu.
kull bütün
laakal hiç olmazsa
mabeyn ara münasebet, ilişki
masraf sarf etmek ve harcamak.
mederi uygar modern.
medeniyet medenilik, uygarlık.
medeniyet-i hâzıra şimdiki medeniyet
menfaat fayda kâr
menfi negatif olumsuz.
mesh-i manevi manevî değerlerden silinme, maneviyattan arınma manen karanma
meşakkat zahmet sıkıntı güçlük, zorluk.
metalip talep olunan istenen şeyler istekler arzular
muhiş korku ve dehşet veren korkutan ürküten
muhtaç ihtiyacı olan
mümevveh hayali düzme uydurma.
nev-i beşer insanoğlu
nevi sınıf
nokta konu husus.
nokta-i istınat dayanak noktası.
rabıta bağ
rahmet acıma merhamet etme.
sa'y çalışma iş görme emek sarf etme
saadet mutluluk.
servet varlık mal mülk.
sevk etmek göndermek yollamak, ulaştırmak.
şe'n özellik, yapı, istidat.
şekavet bedbahtlık bahtı karalık.
tahakküm hükmü altına alma
tatmin doyurma ihtiyacını karşılama
tazammun etmek içine almak içermek
tecavüz haddini aşma
teessüs etmek kurulmak teşekkül etmek, oluşmak.
tenazu çekişmek, birbiriyle uğraşma
tesadüm çarpışma tokuşma vuruşma.
teshil kolaylaştırma kolay hale getirme.
teşci cesaret verme, cesaretlendirme gayrete getirme.
tezahum sıkıntı verme zahmet verme.
unsuriyet bir kavmi veya kendi soyunu daha şerefli saymak milliyetçilik

'Kurun-i Ulânın mecmu vahşetini, bu medeniyet bir defada kustu!

"Âlem-i İslâm'ın şu medeniyete karşı istinkâfı ve soğuk davranması ve kabulde ıztırabı cây-ı dikkattir. Zira istiğna ve istiklâliyet hassasıyla mümtaz olan şeriattaki İlâhî hidayet, Roma felsefesinin dehasıyla aşılanmaz, imtizaç etmez, bel' olunmaz, tâbi olmaz.

"Bir asıldan tev'em olarak neş'et eden eski Roma ve Yunan iki dehaları, su ve yağ gibi mürur-i a'sar ve medeniyet ve Hristiyanlığın temzicine çalıştığı hâlde yine istiklâllerini muhafaza, âdeta tenasuhla o iki ruh şimdi de başka şekillerde yaşıyorlar. Onlar tev'em ve esbab-ı temziç varken imtizaç olunmazsa, şeriatın ruhu olan nur-i hidayet, o muzlim medeniyetin esası olan Roma dehasıyla hiç bir vakit mezç olunmaz, bel' olunmaz."

Dediler:

"Şeriat-ı garradaki medeniyet nasıldır?"

Dedim:

"Şeriat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise ki, medeniyet-i hâzıranın inkışaından inkişaf edecektir. Onun menfi esaslan yenne, müspet esaslar vazeder. İşte:

"Nokta-i istinat kuvvete bedel haktır ki, şe'ni adalet ve tevazundur. Hedef de menfaat yenne fazilettir ki, şe'ni muhabbet ve tecazüptür. Cihetülvahdet de unsuriyet ve millıyet yerine, rabıta-ı dinî vatanî, sınıfîdır ki,

adalet: hakkı sahibine verme hakkaniyet, adil olma hali
adeta: sanki düpeduz.
âlem-i İslâm: İslâm alemi, İslâm dünyası
bedel: karşılık.
bel': ortadan kaldırmak yutmak.
cây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkate değer
cihetülvahdet: birlik cihetı birlik yönü
defa: kere
deha: çok akıllılık olağanüstü zeka
esas: asıl.
esbab-ı temziç: karıştırma sebepleri, mezcetme sebepleri
eski: geçmiş, önce
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan ıtıbanyla olan yüksek derece
hak: adalet, insaf
halde: durumda.
hassasıyla: özelliğiyle niteliğiyle
hidayet: doğru olan, hak olan
ıztırap: sıkıntı
İlahî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
İmtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma
inkışa: engellenn fenalıkların ortadan kalkması
inkışaf etmek: ortaya çıkma
istiğna: olanla yetinme, gönül tokluğu, tok gözlülük
istıklal: bağımsızlık.
istıklâliyet: hur ve mustakil olma, bağımsızlık.
istınkâf: kabul etmeme, reddetme
Kurun-i Ula: İlk Çağ
mecmu: toplam, tum
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.
menfaat: fayda, kâr
menfi: müspet olmayan, negatif olumsuz
mezç: katma, karıştırma
millıyet: bir milleti diğer milletten ayıran hâller ve özellikler
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
muhafaza: koruma
muzlim: dehşetli, uğursuz.
mümtaz: ayrıcalıklı, üstün tutulmuş, imtiyazlı
mürur-i a'sar: asırların geçmesi.
müspet: menfi olmayan, pozitif, olumlu.
neş'et etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
nokta-ı istinat: dayanak noktası
nur-ı hidayet: iman yolunu gösteren ışık.
rabıta-i dını vatanî sınıfî: sınıf, vatan, dinle ilgili bağlar
Roma felsefesi: bir şeyin sadece nazan yönü ile alınma düşüncesi
ruh: cevher, öz, özellik, yapı, istıdat.
şeriat: dın, İslâmiyet
şeriat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) tanf ettıgı, getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslâm dini
şeriat-ı garra: parlak ve nurlu şeriat, İslâm dini
tâbi: boyun eğen, bağlı kalan, uyan
tazammun etmek: içine almak, içermek.
tecazüp: birbirini çekme
temziç: mezcetmek, birbirine karıştırmak.
tenasuh: ölenin ruhunun başka bir bedende yaşadığına inanılan batıl görüş.
tev'em: ikiz, eş, benzer
tevazün: denklık, dengelilik.
unsuriyet: bir kavmi veya kendi soyunu daha şerefli saymak, milliyetçilik.
vahşet: yabanîlik, vahşîlik.
vakit: zaman
vazetmek: meydana getirmek, ortaya koymak
zira: çünkü.

şe'ni samimî uhuvvet ve müsalemet ve hariçin tecavüzüne karşı yalnız tedafudur. Hayatta düsturu, cidal yerine düstur-i teavündür ki, şe'ni ittihat ve tesanüttür. Heva yerine hüdadır ki, şe'ni insaniyeten terakkı ve ruhen tekâmüldür. Hevayı tahdit eder, nefsin hevesat-ı süfliyesinin teshiline bedel, ruhun hissiyat-ı ulviyesini tatmin eder.

"Demek biz mağlubiyetle ikinci cereyana takıldık ki, mazlumların ve cumhurun cereyanıdır. Başkalarından yüzde seksen fakir ve mazlumsa; İslâm'dan doksan belki doksan beştir.

"Âlem-i İslâm şu ikinci cereyana karşı lâkayt veya muanz kalmakla; hem istinatsız, hem bütün emeğini heder, hem onun istilâsıyla istihaleye maruz kalmaktan ise, âkılâne davranıp onu İslâmî bir tarza çevirip, kendine hadım kılmaktır. Zira düşmanın düşmanı, düşman kaldıkça dosttur; nasıl ki, düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır.

"Şu iki cereyan birbirine zıt, hedefleri zıt, menfaatleri zıt olduğundan; birincisi dese: 'Öl' diğeri diyecek 'Diril!' Birinin menfaatı, zarar, ihtilâf, tedenni, zaaf uyumamızı istilzam ettiği gibi, ötekinin menfaati daha kuvvetimizi, ittihadımızı bizzarure iktıza eder.

"Şark husumeti, İslâm inkişafını boğuyordu, zail oldu ve olmalı. Garp husumeti, İslâm'ın ittihadına, uhuvvetin inkişafına en müessir sebeptir, bâkî kalmalı."

Birden o meclisten tasdik emareleri tezahür ettı. Dediler:

akılane: akıllıcasına, tutarlı, mantıklı, akıllı adama yakışır surette.
alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
bâkî: kalıcı ve devamlı.
bedel: karşılık.
belki: oyledir, muhakkak ki.
bizzarure: kesinlikle, zarurî olarak, mecburî olarak.
cereyan: fikir akımı, siyasî hareket.
cidal: tartışma, kavga, çarpışma, savaş.
cumhur: halk.
düstur: kanun, kaide.
düstur-ı teavün: yardımlaşma esası, kuralı.
emare: alâmet, nişan, belirti.
emek: sarf edilen beden ve kafa gücü.
fakir: muhtaç, düşkün, yoksul.
Garp: bir fikrı ve medeniyeti ifade için kullanılır. Avrupa medeniyeti.
hadım: hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan.
hariç: dış.
heder: boşa verme.
heva: nefsin zararlı ve günah olan arzuları.
hevesat-ı süfliye: süfli olan aşağı istekler, alçakça arzular.
hissiyat-ı ulviye: yüksek hisler, yüce hisler, yüce duygular.
husumet: düşmanlık.
hüda: doğru yol, hidayet, doğru yolu göstermek.
ihtilâf: fikir ayrılığı, ayrılık, aykırılık.
iktıza etmek: gerekmek, gerekli olmak.
inkişaf: ortaya çıkma, görülme, gelişme.
insaniyeten: insanlık bakımından.
İslâmî: İslâm dinine uygun.
istihale: bir hâlden başka bir hâle geçiş.
istila: kaplama, yayılma.
istilzam etmek: gerektirmek.
istinat: dayanma, güvenme, itimat etme.
ittihat: aynı fikir ve görüşte olmak, fikir birliği etmek.
lâkayt: ilgisiz, aldırış etmeyen.
mağlubiyet: yenilme, yenilgi.
maruz kalmak: bir şeyin karşısında, tesiri altında bulunmak.
mazlum: zulüm gören.
meclis: topluluk, heyet.
menfaat: fayda, kâr.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
müessir: tesir eden, tesirini gösteren, eser ve iz bırakan.
müsalemet: herkesle barış içinde olma, sulh, barışıklık.
nefis: kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
ruh: emir âlemindeki, insanın kalb boşluğundaki latif cisme binen, ozu kavranamayan, idrak edici sır.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
samimî: içten, candan, gönülden, kalbî, menfaatsiz, nyasız.
Şark: Doğu medeniyeti. Avrupa kültürü dışında kalan Müslüman ülkeler.
şe'n: özellik, yapı, istidat.
tahdit etmek: sınırlandırmak.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasdik: onaylamak.
tatmin etmek: doyurmak, doygunluğa ulaştırmak.
tecavüz: haddini aşma.
tedafü: kendini koruma, müdafaa, savunma.
tedenni: kötü bir dereceye düşmek, alçalmak, gerilemek.
tekamül: kemal bulmak, kemale ermek, olgunlaşmak.
terakki: ilerleme, daha yüksek bir seviyeye gelme.
tesanüt: dayanışma.
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme.
tezahür etmek: ortaya çıkmak, belirme, görünmek.
uhuvvet: kardeşlik, samimî dostluk.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zail olmak: zeval bulmak, sona ermek, yok olmak.
zıt: bir şeyin aksi, tersi.
zira: çünkü.

"Evet, ümitvar olunuz, şu istikbal inkılâbı içinde, en yüksek gür seda İslâm'ın sedası olacaktır!"

Tekrar biri sordu:

"Musibet, cinayetin neticesi, mükâfatın mukaddemesidir. Hangi filiniz ile kadere fetva verdirdiniz ki, şu musibetle hükmetti. Musibet-i amme ekseriyetin hatasına terettüp eder. Hâzırda mükâfatınız nedir?"

Dedim:

"Mukaddemesi üç mühim erkân-ı İslâmiyedeki ihmalimizdir: salât, savm, zekât.

"Zira, yirmi dört saatten yalnız bir saati, beş namaz için Hâlık Teâlâ bizden istedi. Tembellik ettik, beş sene yirmi dört saat talim, meşakkat, tahrik ile bir nevi namaz kıldırdı. Hem senede yalnız bir ay oruç için nefsimizden istedi. Nefsimize acıdık, kefareten beş sene oruç tutturdu. Ondan kırktan yalnız biri, ihsan ettiği maldan zekât istedi. Buhl ettik, zulmettik, O da bizden müterakim zekâtı aldı.[1] اَلْجَزَآءُ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ

"Mükâfat-ı hâzıramız ise, fasık, günahkâr bir milletten humsu olan dört milyonu velâyet derecesine çıkardı; gazilik, şahadetlik verdi. Müşterek hatadan neş'et eden müşterek musibet, mazı günahını sıldı."

Yine biri dedi:

"Bir amır, hata ile felâkete atmış ise?"

1- Amelin karşılığı kendi türünden bir şeyle verilir

amel: iş, fiil, hareket.
amir: emreden, iş gösteren, buyuran, buyurucu
buhl etmek: cimrilik, pintilik, el sıkılığı
cinayet: öldürme derecesinde ağır suç.
derece: mertebe
eksenyet: çokluk, çoğunluk.
erkan-ı İslâmiye: İslâm'ın rukunları, farzları
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr
felâket: musibet, sıkıntı doğuran durum
fetva: şer'i hükum veya karar
fiil: davranış, hareket.
gazi: savaştan sağ ve muzaffer dönen
günahkar: günahlı, günah işleyen.
Hâlık Teâlâ: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hata: kusur, yanlışlık yapma
humus: beşte bir
hükmetmek: hakkında karar vermek
ihmal: önemsememe, gereken ilgi ve önemi gerektiği şekilde göstermeme
ihsan etmek: bağışlamak, ikram etmek
İnkılâp: değişim, dönüşüm.
İstikbal: gelecek zaman
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayini
kefaret: işlenen bir günahın ya da hatanın giderilmesi, affedilmesi için verilen sadaka veya tutulan oruç.
mazi: geçmiş zaman.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
mukaddeme: başlangıç.
musibet: felâket, dert, sıkıntı
musibet-i amme: umumî musibet, genel olan, herkesi etkileyen belâ, afet, vs
muhim: önemli, ehemmiyetli
mükafat: değerlendirici, sevindirici davranış.
mükafat-ı hazıra: hazır olan, mevcut olan mükâfat, göz önünde olan mükafat.
müşterek: birlikte, beraber
muterakım: biriken, birikmiş, toplanmış, yığılmış
nefis: insandaki bedenî canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
neş'et etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür
salat: namaz.
savm: oruç
seda: ses
şahadet: şehitlik mertebesi
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
talim: alıştırmak için yapılan çalışmak, alıştırmak
terettüp etmek: sonuç olarak ortaya çıkma
ümitvar: ümitli, umanı umıdı olan
velayet: velîlik, emniyetlik, Allah dostluğu.
zekat: İslamın beş şartından bir, Allah için malın belli bir kısmının her yıl dağıtılması
zira: çünkü
zulmetmek: işi yerli yerince yapmamak.

Dedim:

Musibetzede mükâfat ister. Ya amir-i hatadarın hasenatı verilecektir, o ise, hiç hükmünde veya hazine-i gayp verecektir. Hazine-i gaypta böyle işlerdeki mükâfatı ise derece-i şahadet ve gazilliktir."

Baktım meclis istihsan etti. Heyecanımdan uyandım, terli el pençe yatakta oturmuş kendimi buldum. O gece böyle geçti...

❁ ❁ ❁

Aynı gün pürümit, başka ve dünyevî bir meclise gittim. Dünyevîler dediler:

"Neden geldin geleli siyasete karışmıyorsun?"

Dedim: [1] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ

"Evet, İstanbul siyaseti İspanyol hastalığı gibi bir hastalıktır. Fikri hezeyanlaştırır. Biz müteharrik-i bizzat değiliz, bilvasıta müteharrikiz. Avrupa üflüyor, biz burada oynuyoruz. O tenvim ile telkin eder, biz kendimizden hayal edip, asammâne tahribimizde eser-i telkini icra ederiz. Madem ki menba Avrupa'dadır. Gelen cereyan ya menfi veya müspettir.

Menfiye kapılan harf gibi [2] دَلَّ عَلَى مَعْنًى فِي نَفْسِ غَيْرِهِ yahut [3] لَا يَدُلُّ عَلَى مَعْنًى فِي نَفْسِهِ tanif edilir.

1 Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.
2 Başkasındaki bir manaya delâlet eder.
3 Kendi kendine bir manaya delalet etmez.

amir-i hatadar: hatalı idareci.
asammane: sağırcasına, duyma macasına.
bilvasıta: vasıta ile.
cereyan: fikir akımı, siyasi hareket.
delalet etmek: alamet, işaret, iz, delil olma, göstermek.
derece-i şahadet ve gazilik: Allah yolunda cihad edenlere verilen şehitlik ve gazilik mertebeleri.
dünyevi: dünya ile ilgili.
el pençe: elleri önde kavuşturarak saygıyla duruş.
eser-i telkin: başka bir tarafından aşılanan fikir.
hasenat: güzellikler, iyilikler.
hazine-i gayp: görünüp bilinmeyen âlemdeki hazine. Allah'ın hazinesi.
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşmak.
hükmünde: değerinde.
icra etmek: yürütme, bir kararı, bir düşünceyi gerçekleştirmek.
istihsan etmek: güzel bulmak, beğenmek.
madem: değil mi ki.
mana: anlam.
meclis: topluluk, heyet.
menba: kaynak.
menfi: müspet olmayan, negatif, olumsuz.
musibetzede: musibet görmüş felâkete uğramış, belâya kazaya uğrayan.
mukafat: değerlendirici sevindirici davranış.
müspet: menfi olmayan, pozitif, olumlu.
müteharrik: hareket eden, kımıldayan, oynayan.
müteharrik-i bizzat: kendi başına hareket eden.
pürümit: umit dolu, çok fazla umutlu olan.
siyaset: politika.
şer: kötülük.
tahrip: harap etmek, yıkmak.
tanif etmek: anlatmak, bir kavramı kelimelerle ifade etmek.
telkin etmek: fikir aşılamak, öğüt vermek, zihinde yer ettirmek.
tenvim: uyutmak, uyuşturmak, hipnotize etmek.
yahut: veya, bir diğeri.

Demek bütün harekâtı, bizzat hariç hesabına geçer. Çünkü iradesi hükümsüzdür. Hulûs-i niyeti fayda vermez. Bahusus menfi ıkı cihet zaaf ile hariç cereyanının kuvvetine bir alet-i lâya'kıl olur.

"Dığer müspet cereyan ise -ki, dâhılden muvafık şeklıni giyer- ısim gibi [1] دَلَّ عَلَى مَعْنًى فِي نَفْسِهِ dır. Hareketı kendinedir. Tebaî haricedir. Lâzım-ı mezhep mezhep olmadığından, belki muahez değil. Bahusus ıkı cihetle kuvveti, hariç cereyanını müspet ve zaafına inzımam etse, harıcı kendine alet-ı lâyeş'ur edebılır."

Dediler:

"Dınsizlığı görmüyor musun, meydan alıyor. Dını namına meydana çıkmak lâzım."

Dedim:

"Evet, lâzımdır. Fakat kat'î bır şart ile kı, muharrik, aşk-ı İslâmıyet ve hamıyet-i dınıye olmalı. Eğer muharrik veya mureccıh, siyasetçilik veya tarafgırlik ıse, tehlikedir.

Bırincisi hata da etse, belki ma'füvdür. Ikincisi ısabet de etse, mes'uldür."

Denildı: "Nasıl anlarız?"

Dedim: "Kım fasık siyasettaşını mütedeyyını muhalifine suızan bahaneleriyle tercıh etse, muharrıki sıyasetçiliktir. Hem umumun mal-i mukaddesi olan dini, inhisar zihniyetiyle kendı meslektaşlarına daha zıyade has gostermekle, kavi bir ekseriyette, dine aleyhtarlık meyli uyandırmakla nazardan düşurmek ıse, muharrıkı tarafgırlıktır.

1- Kendisinde bulunan bir manaya delâlet eder.

alet-i lâya'kıl: şuursuz alet.
alet-i lâyeş'ur: kâr ve zarann farkında olmayan, başkası hesabına çalışan alet.
aleyhtarlık: karşı çıkmak karşıtlık.
aşk-ı İslâmıyet: İslamı yaşama ve yaşatma aşkı
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ileri sürulen sebep
bahusus: özellikle, hususıyetle, en çok.
belki: oyledır muhakkak kı
bizzat: doğrudan
cereyan: fikir akımı, sıyasî hareket.
cihet: durum
cihetle: yönüyle
dâhil: içeri, iç.
delâlet etmek: alâmet, işaret, iz delil olma gostermek.
ekseriyet: çokluk, çoğunluk.
fasık: Allah ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr
fayda: menfaat, kar kazanç.
hamıyet-i dinıye: dinden gelen yüce duygularla dın uğruna fedakârlıkta bulunma çalışma, gayret, dını korumak ve yüceltmek maksadıyla çalışma
harekât: hareketler, işlemeler davranışlar
hariç: dış
has: kendine ait.
hata: kusur, yanlışlık yapma
hesabına: adına namına
hulûs-i niyet: niyetin hâlislıgi, samımi olmak.
hükümsüz: geçerlıgi ortadan kalkmış hukmu kalmamış
inhisar: tekelcilik, bir şahsa, bır topluluga aıt olma
inzımam etmek: bırbırıne ilâve olunma, katılma eklenme
irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirme gucü
isabet etmek: uygunluk, yerini bulmak.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kavi: kuvvetli, güçlü
lazım: gerek.
lazım-ı mezhep: mezhebin lâzımı, mezhebin gereklerinden olan
ma fuv: affedilmiş, bağışlanmış
mal-ı mukaddes: mukaddes deger kutsal mal
mana: anlam
menfi: müspet olmayan, negatif, olumsuz
mes'ul: sorumlu
meslektaş: aynı meslekten olan
meydan almak: gelişmek, yayılmak.
meyil: yönelme
mezhep: bir dının bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her bırı
muahez: muaheze olunan, çekiştirilen, tenkit edilen
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gosteren
muharrik: harekete getiren, hareketlendiren, harekete geçiren
muvafık: yerinde, uygun, uyar, munasıp
mürecclh: tercih ettiren, üstün tutan
müspet: menfi olmayan, pozitif, olumlu
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren.
namına: adına, yerine
nazar: dikkat
siyasetçilik: siyaset adına hareket etmek.
siyasettaş: aynı siyasî görüşü benimseyen
suızan: kötü zan, şüphe
şart: bir iş için mutlaka gerekli olan şey
tarafgirlik: taraf tutuculuk.
tebaî: hakiki maksat olmayıp dolayısıyla olan, asla oranla ikinci planda, ikinci derecede kalan
umumun: herkesin
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zihniyet: belirli görüş, inanış ve alışkanlıkların tesiriyle oluşan düşünme tarzı
ziyade: çok fazla

"Meselâ, iki adam döğüşürler. Biri, zaif düşeceğini hissederken, elindeki Kur'ân'ı kavîye uzatmakla himayesini davet edip, kavî bir ele vermek lâzımdır. Tâ beraber çamura düşmesin, Kur'ân'a muhabbetini, hürmetini göstersin, Kur'ân'ı Kur'ân olduğu için sevsin.

"Eğer kavînin karşısına siper etse, himayet damannı tahrik etmeye bedel, hıddetini celp eder. Kur'ân'ı kavî bir hadîmden mahrum bırakmakla, zayıf bir elde beraber yere düşerse o, Kur'ân'ı kendi nefsı ıçın sever demektir.

"Evet, dine imale etmek ve iltizama teşvik etmek ve vazîfe-i dınıyelennı ıhtar etmekle dine hızmet olur. Yoksa, 'dînsizsiniz' dese, onlan tecavüze sevk etmektir. Dîn dâhilde menfı tarzda ıstımal edilmez. Otuz sene halife olan bir zat, menfi sıyaset namına istîfade edildi zannıyla, şenata gelen tecavüzu gördünüz. Acaba şımdıkı menfi sıyasetçilerin fetvalarından istîfade edecek kimdir, bilir misın? Bence İslâm'ın en şedıt hasmıdır ki, hançennı İslâm'ın ciğenne saplamıştır."

Dediler: "İttihada şedıt bir muarız idin, neden şımdi sükût ediyorsun?"

Dedim: "Düşmanların onlara şiddet-i hücumundan; düşmanın hedef-i hucumu onların hasenesı olan azîm ve sebattır ve İslâmıyet düşmanına vasıta-ı tesmîm olmaktan feragatidir.

"Bence yol ikidir. Mizanın iki kefesi gibi. Bırının hiffeti, ötekının sıkletıne geçer. Ben tokadımı Antranık ıle beraber Enver'e, Venizelos ile beraber Said Halîm'e vurmam. Nazanmda vuran da sefîldir."

adam: kişi, şahıs
azîm: kararlı, gayret gösterme
bedel: karşılık.
beraber: bir arada.
celp etmek: çekmek
dahil: içeri, iç
davet etmek: çağırmak, celp etmek.
feragat: hakkından isteyerek vaz geçmek
fetva: hüküm veya karar
hadîm: hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan.
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Muslumanlanın yöneticisi olan kimse
hançer: ıkı tarafı keskin, kıvrık ve sivri uçlu buyuk bıçak.
hasene: hayırlı amel. Allah rızasına uygun ış
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman
hedef-ı hücum: hucum edilen yer, fikir
hıddet: öfke, kızgınlık, gadap, hışım
hiffet: hafiflik.
himaye: koruma
hizmet: bir ugurda bir ışın yapılması ıçın çalışma
hürmet: saygı
ihtar etmek: hatırlatmak, dikkatını çekmek.
iltizam: luzumlu sayma, kendisi ıçın gerekli gormek.
imale etmek: bir tarafa meyletirmek.
İslâmiyet: Müslümanlık.
istifade: yararlanma
istifade etmek: yararlanmak.
istimal etmek: kullanmak.
İttihat: İttihat ve Terakki Fırkası
kavî: kuvvetli, güçlu
kefe: terazi gozlennden her bırı terazi gozu
lâzım: gerek.
mahrum: yoksun.
menfi: muspet olmayan, negatif, olumsuz
mesela: omeğin, mısal olarak.
mızan: terazi.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhabbet: ulfet, sevgi, sevme, dostluk
namına: adına, yenne
nazar: düşünme, fikir, goruş.
sebat: kararlı olmak, karanndan vazgeçmemek.
sefîl: alçak, aşağılık, akılsız, beyınsız
sevk etmek: gondermek, yollamak, ulaştırmak.
sıklet: ağırlık.
siper: arkasına saklanılacak şey
siyaset: politika.
siyasetçi: sıyasetle uğraşan.
sükut: susma, sessizlik.
şedıt: şiddetli, tesirli.
şeriat: dın, İslamıyet.
şiddet-i hücum: hucumun şiddetı, saldırmanın şiddetı
tahrik etmek: hareket ettırmek, harekete geçırmek, uyarmak.
tarz: bıçım, şekil, suret
tecavüz: haddını aşma
teşvik etmek: istek uyandırmak.
vasıta-ı tesmîm: zehırleme sebebı, vasıtası
vazîfe-i dınıye: dınî vazîfe, dınle ılgılı gorev
zaif: zayıf, guçsuz.
zan: zannetme, sanma
zat: kişi.

Dediler: "Fırkacılık lâzım-ı meşrutiyettir."

Dedim: "Bizdekilerde hutut-ı efkâr telâki için mütemayilen imtidada bedel, münharifen gittiğinden nokta-i telâki vatanda, belki kürede görülmüyor. Vücut, adem gibi, birinin vücudu ötekinin ademini ister.

"İnat bazen müfrit fırka mutaassıplarına, dalâl ve batılı iltizam ettirir. Şeytan birisine yardım etse, 'melek'der, rahmet okutur. Ötekinde melek görse, "Libasını değiştirmiştir" der, lânet eder. Suizan ve hüsnüzanı nazarıyla, dürbünün iki tarafı gibi leh, aleyhtar... Vâhî emareyi bürhan, bürhanı vâhî emare görür.

"İşte şu, zulümdür; [1] إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ sırrını gösterir. Zira hayvanın aksine olarak kuva ve meyilleri fıtraten tahdit edilmemiş. Meyl-i zulüm hadsızdır. Lâsıyyema enenin eşkâl-i habisesi olan hodgâmlık, hodfikirlik, hodbinlik, hodendişlik, gurur ve inat o meyle inzimam etse, öyle ekberü'l-kebairi icat eder ki, daha beşer ona isim bulmamış. Cehennemin lüzumuna delil olduğu gibi, cezası da yalnız cehennem olabilir.

"Meselâ: Birisinin bir sıfatından darılsa, mecma-ı evsaf-ı masume olan şahsına, hatta ehibbasına, hatta meslektaşına zulmünü teşmil eder. [2] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ 'ya karşı temerrut eder.

"Meselâ: Muhteris bir intikam veya müntakim bir hilâf ile bir kere demiş: 'İslâm mağlûp olacak, kalbı

1- İnsan ise şüphesiz ki çok zalimdir. (İbrahim Suresi, 34.)
2- Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'am Suresi, 164.)

adem- yokluk, hıçlık.
aleyh- karşı, karşıt.
batıl- doğru ve haklı olmayan.
bazen- ara sıra.
belki- oyledir muhakkak ki.
beşer- insanlık.
bürhanı- delil.
dalal- doğru yoldan çıkmak, sapmak.
ehibba- habipler, dostlar, sevgililer.
ekberu'l-kebair- büyük, günahların en büyüğü.
ene- benlik, ego.
eşkal-ı habise- pis, kötü şekiller, biçimler.
fırka- cemaat, cemiyet, siyasî parti.
fıtraten- yaratılıştan.
günahkâr- günahlı, günah işleyen.
hadsiz- sınırsız.
hilaf- anlaşmazlık, uyuşmazlık.
hodbinlik- yalnız kendini düşünmek, kendi menfaatini on plana çıkarmak.
hodendişlik- yalnız kendi için endişe etmek.
hodfikirlik- kendi düşüncesinden başkasına önem vermemek.
hodgamlık- keyfini düşünmek, bencillik.
hutut-ı efkar- çok ve değişik fikirler, fikir yolları.
hüsnüzan- iyi zan, güzel kanaat.
iltizam etmek- kendisi için gerekli görmek.
imtidat- uzama, uzayıp gitme, uzun sürme.
intikam- öç alma.
inzimam etmek- birbirine ilâve olunma, katılma, eklenme.
kuva- hisler, melekler.
kure- dünya.
lânet etmek- kovma, reddetme.
lâsıyyema- hususan, özellikle, her şeyden ziyade.
lâzım-ı meşrutiyet- meşrutiyet yönetiminin gereklerinden.
leh- hakkında, onun için, onun faydasına.
libas- elbise.
lüzum- gerekliliik.
mağlup- yenilmiş, kendisine galip gelinmiş.
mecma-i evsaf-ı masume- bütün suçsuz sıfatların toplandığı yer.
melek- Allah'ın nurdan yarattığı emirlerine tam itaat eden mahlûk.
meslektaş- aynı meslekten olan.
meyil- istek, arzu, yöneliş.
meyl-i zulüm- hak öğreneme karşı sındakini ezme isteği.
muhteris- ihtiraslı, hırs sahibi, hırslı.
mutaassıp- kendi tarafını aşırılıkla tutan.
müfrit- ifrat eden, aşırıya kaçan.
münharifen- sapan, doğru gitmeyen, sapmış, çarpık.
müntakim- intikam alan.
mütemayilen- birbirine meyledenek, taraftar olarak.
nazarıyla- bakışıyla, görüşüyle.
nokta-i telâki- buluşma noktası, bir araya gelip uzlaşma durumu.
rahmet- acıma, merhamet etme.
sıfat- nitelik.
sır- İlâhî hikmet, incelik, püf noktası.
suizan- kötü zan, şüphe.
şeytan- lânetlenmiş varlık, İblis.
tahdit etme- hudutlandırma, sınırlama.
telâki- kavuşma.
temerrüt etmek- inat etmek, karşı koymak, hakkı kabulde direnmek.
teşmil etmek- yaymak, genişletmek, şümullendirmek.
vâhî emare- önemsiz işaret, ipucu.
vücut- var olma, varlık.
zâlim- zulmeden.
zulüm- haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

parçalanacak.' Sırf o müraî ruhtan gelen, yalancı fikirden çıkan meş'um sözünü doğru göstermek için, İslâm mağlûbiyetini, İslâm perişaniyetini arzu eder, alkışlar. Hasmın darbesinden mütelezziz olur. İşte şu alkışı ve gaddar telezzüzüdür ki, mecruh İslâm'ı müşkül mevkide bırakmış. Zira hançerini İslâm'ın ciğerine saplamış olan hasım, 'sükût et' demiyor. 'Alkışla, mütelezziz ol, beni sev!' diyor, onları misal gösteriyor.

"İşte size dehşetli bir günah ve zulüm kı, ancak haşirdeki mizan tartabilir." [1] وَقِسْ عَلَيْهَا

Denildi: "Mağlûbiyet malûmdu, biz bilirdik. Bilerek bizi belâya attılar."

Dedim: "Acaba Hindenburg gibi dehşetli insanlar nazanna nazarî kalmış olan gaye-i harb, sizin gibi acemilere nasıl malûm ve bedihî olabilir? Acaba fikir dediğiniz şey, eliyazubillâh, arzu olmasın. Bazen zalımâne intikam-ı şahsî, arzuya fikir suretini giydirir.

"Yahu pis bir çamura düşmüşsünüz, miskuamber diye yüzünüze gözünüze bulaştırmaya ne mana var."

İşte misalîlerin münevver gece meclisinde ve dünyevîlerin muzlim gündüz mahfelinde akıldan akma değil, kalbden çıkan beyanatım! İstersen kabul et, istersen etme, anlamak şartıyla:

İster al gûş-ı kabul-ı câne, ister hiddet et

❁ ❁ ❁

1 Diğerlerini buna kıyasla

acemi: tecrübesiz, toy, beceriksiz.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
arzu etmek: İstemek.
bazen: ara sıra
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
bela: musibet, içinden çıkılması zor durum
beyanat: açıklamalar
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dünyevî: dünya ile ilgili
eliyazubillâh: Allah esirgesin, Allah korusun!
fikir: görüş, mülâhaza, kanaat.
gaddar: zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden
gaye-i harb: savaş sonucu.
gûş-ı kabul-ı can: ruhun kabul kulağı
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dinî suç.
hançer: ikı tarafı keskin, kıvrık ve sivri uçlu büyük bıçak.
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları
hiddet: öfke, kızgınlık, gadap, hışım
intikam-ı şahsî: kişinin intikam hissi, intikam isteği
kıyaslamak: karşılaştırmak, oranlamak
mağlûbiyet: yenilme, yenilgi
mahfel: toplantı yeri
malûm: bilinen, belli, belirsiz olmayan
mana: anlam
meclis: topluluk, heyet.
mecruh: yaralanmış, cerh olunmuş, yaralı.
meş'um: uğursuz.
mevkı: durum, vaziyet.
misal: benzer, örnek.
misalî: misal âlemine ait.
miskuamber: amber, miski, hoş ve güzel koku
mizan: terazi, ölçü aleti
muzlim: dehşetli, uğursuz.
münevver: nurlandırılmış, nurlanmış
müraî: riyakâr, ikı yüzlü
müşkül: çözümü zorluklu, engelli
mütelezziz: lezzet alan
nazar: düşünce, fikir, dikkat.
nazan: görüş, hâlinde bulunan, teorik.
perişaniyet: perişanlık.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı
sırf: sadece, yalnız.
suret: biçim, şekil
sükût etmek: susmak, sessiz kalmak.
şart: bir iş için mutlaka gerekli olan şey
telezzüz: hoşlanma, hoşa gitme
zalımâne: zalimce
zira: çünkü.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

Rüyanın Zeyli

Rüya hacda sükût etti. Çünkü, haccın ve ondaki hikmetin ihmali, musibeti değil, gadap ve kahrı celp etti. Cezası da keffaretü'z-zünup değil, kessaretü'z-zünup oldu. Haccın bahusus tearufle tevhid-i efkân, teavünle teşrik-i mesaiyi tazammun eden içindeki siyaset-i âliye-i İslâmiye ve maslahat-ı vâsia-i içtimaiyenin ihmalidir ki, düşmana milyonlarla İslâm'ı, İslâm aleyhinde istihdama zemin ihzar etti.

İşte Hind, düşman zannederek, hâlbuki pederini öldürmüş, başında oturmuş bağınıyor.

İşte Tatar, Kafkas, öldürülmesine yardım ettiği şahıs, bîçare valideleri olduğunu, "Ba'de harabi'l-Basra" anlıyor. Ayak ucunda ağlıyorlar.

İşte Arab, yanlışlıkla kahraman kardeşini öldürüp, hayretinden ağlamayı da bilmiyor.

İşte Afrika, biraderini tanımayarak öldürdü, şimdi vaveylâ ediyor.

İşte âlem-i İslâm, bayraktar oğlunu gafletle bilmeyerek oldürmesine yardım ettı, valıde gibı saçlannı çekıp ahufizar ediyor.

Milyonlarla ehl-i İslâm, hayr-ı mahz olan sefer-i hacca şedd-i rahl etmek yerine, şerr-i mahz olan düşman bayrağı altında dünyada uzun seyahatler ettırıldı.

âhufizar etmek: yanıp yakınmak, hasret ve özleyiş ile yakanş ve ağlayış
alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyh: karşı, karşıt.
Arab: Arab ülkeleri, milletler
ba'de harabi'l-Basra: "İş işten geçtikten sonra" anlamına gelen bir deyiş
bahusus: özellikle, hususiyetle, en çok.
bayraktar: bayrak taşıyan
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
biraderi: kardeş, dost.
celp etmek: çekmek, getirmek.
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar
gadap: hiddet, öfke
gaflet: çevresinde olanların farkına varamamak.
hâlbuki: oysa, oysa ki
hayret: şaşkınlık hâli
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın ta kendisi.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta
Hind: Hindistan halkı.
ihmal: önemsememe, gereken ilgi ve önemi gerektiği şekilde göstermeme
ihzar etmek: hazırlamak.
istihdam: hizmet ettirmek, çalıştırmak.
Kafkas: Kafkasya'da yaşayanlar
kahır: büyük eziyet, cefa
kahraman: yiğit, cesur, bahadır
kefaretü z-zünup: mü'minlere işledikleri günahlarını affi için Allah tarafından verilen kefaret hükmündeki hastalık ve musibetler
kessaretü z-zünup: günahların çoğalması
maslahat-ı vasıa-ı içtimaiye: toplum yaşayışına olan büyük fayda
musibet: felâket, dert, sıkıntı
peder: baba, ata.
sefer-i hac: hacca gitmek, hac yolculuğu
siyaset-i âliye-i İslâmiye: İslâm dininin yüce siyaseti.
sükût etmek: susmak, sessiz kalmak
şahıs: kişi, kimse, fert.
şedd-i rahl: yola çıkma, yolcu olma
şerr-i mahz: tamamen kötülük.
Tatar: Müslüman Türk boylarından birinin adı, bu boydan olan kimse
tazammun etmek: içine almak, içermek.
tearüf: birbirini tanıma, tanışma
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
teşrik-i mesai: birlikte çalışmak, işbirliği yapmak, bir işi beraber yapmak.
tevhid-i efkâr: fikir birliği
valide: ana, anne
valide: ana, anne
vaveylâ: çıplak yaygara, feryat
zanne tmek: sanmak, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetmek.
zemin: uygun ortam
zeyl: ek, ilâve.

فَاعْتَبِرُوا[1]

كَمَا أَنَّ الضَّرُورَاتِ تُبِيحُ الْمَحْظُورَاتِ

كَذٰلِكَ تُسَهِّلُ الْمُشْكِلَاتِ[2]

Korkaklıkta darbımesel hükmünde olan tavuk, çocukları yanında iken şefkat-i cinsiyesiyle camusa saldırır. İşte dehşetli bir cesaret!

Hem darbımesel olmuş, keçi, kurttan havfı, "ıztırar" vaktinde mukavemete inkılâp eder, boynuzuyla kurdun kamını deldiği vakidir. İşte harika bir şecaat!..

Fıtrî meyelân, mukavemetsûzdur. Bir avuç su, kalın bir demir gülle içinde atılsa, kışta soğuğa maruz bırakılsa, meyl-i inbısat demiri parçalar.

Evet, şefkatlı tavuk cesareti, hamiyetli keçi ıztırarî şecaati gibi fıtrî bir heyecan, demir gullede su gibi zulmün bürudetli husumet-i kâfirânesine maruz kaldıkça her şeyi parçalar. (Rus mojikleri buna şahittir.)

Bununla beraber imanın mahiyetindeki harikulâde şehamet, izzet-i İslâmiyenin tabiatındaki âlempesent şecaat, uhuvvet-i İslâmiyenin intibahıyla her vakit mu'cizeleri gösterebilir.

Bir gün olur elbette doğar şems-i hakikat
Hıç boyle müebbet mi kalır zulmet-i âlem.

❁ ❁ ❁

1 Bundan ibret alın!

2 Zaruretler haramı helâl kıldığı gibi, zorlukları da kolaylaştırır.

âlempesent: herkesin beğendiği
beraber: bir arada
burudet: soğukluk, soğuk olma
camus: manda, su sığırı, komuş.
cesaret: atılganlık, gözü pekliik.
darbımesel: bir hadiseden dolayı söylenen hikmetli söz
dehşetli: korkunç
elbette: şüphesiz, eninde sonunda
fıtrî meyelân: yaratılıştan olan meyil, özellik.
fıtrî: tabii, yaratılıştaki, doğuştan olan
gülle: top mermisi
hamiyet: gayret, çaba
haram: İslâmiyetçe yasaklanan İşler
harika: olağanüstü
harikulade: olağanüstü.
havf: korku, korkma, fobi
helâl: din bakımından günah olmayan şey
heyecan: coşkunluk, coşmak.
husumet-i kafirane: kafirce düşmanlık, kafirin düşmanlığı
hükmünde: yerinde, değerinde
ıztırar: zorunluluk, çaresizlik.
ıztırarî şecaat: mecburiyetin verdiği cesaret, kahramanlık.
ibret almak: bir olaydan, kötü bir durumdan ders almak, ders çıkarmak.
inkılâp etmek: bir hâlden başka bir hâle geçme, değişme, dönüşme
intibah: uyanış, gafletten sıyrılma.
izzet-i İslâmiye: İslâm'ın gerektirdiği haysiyet, şeref, yücelik.
mahiyet: nitelik, keyfiyet.
maruz: bir şeyin karşısında, tesiri altında
meyl-i inbısat: genişleme meyli, yayılma isteği
mu'cize: olağanüstü durum, hâl
mukavemet: karşı koymak, dayanmak, direnmek.
mukavemetsûz: mukavemeti yok eden, dayanılmaz hâle getiren
müebbet: sonsuza kadar devam eden
Rus mojikleri: Rus köyluleri
şahit: delil
şecaat: yiğitlik, cesurluk, kahramanlık.
şefkat-ı cinsiye: cinse ait şefkat, aynı cinsten olanların birbirlerine karşı duydukları merhamet, sevgi, şefkat duygusu
şefkatli: içten ve karşılıksız merhamet gösteren
şehamet: zekâ ve akıllılıkla beraber olan cesaret, yiğitlik.
şems-i hakikat: hakikat güneşi
tabiat: karakter, seciye, mizaç.
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği.
vaki: vuku bulan, olan
vakit: zaman.
zaruret: şiddetli ihtiyaç, mecburiyet, zorunda olmak, zorunluluk.
zulmet-i âlem: âlemin karanlığı
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

Birkaç Decizeler

• ***Hevesat-ı nefsaniye ile erkeklerin karılaşması, karıların hayâsızlıkla erkekleşmesine sebeptir.***

• ***Merak, ilmin hocasıdır.***

• ***İhtiyaç, medeniyetin üstadıdır.***

• ***Sıkıntı, sefahatin muallimidir.***

• ***Acz, muhalefetin menşeidir.***

• ***Zaaf, gururun madenidir.***

• ***Sığar-ı nefis, tekebbürün menbaıdır.***

• ***Tenasüp, tesanüdün esasıdır.***

• ***Temasul, tezadın sebebidir.***

• ***Müsavatsız adalet, adalet değildir.***

• ***Gayrimeşru muhabbetin akıbeti, mükâfatı, mahbubun gaddarâne adavetidir.*** (HAŞİYE)

❁ ❁ ❁

BUNDAN YEDİ SENE EVVEL BİR RİSALEME YAZDIĞIM ZEYİLDİR. (1)

HAŞİYE: Avrupa'ya muhabbetimiz gibi

1- Bu parça Devâ'ul Yeis bölümünde neşredildiğinden buraya konulmadı

acz: güçsüzlük.
adalet: hakkı sahibine verme hakkaniyet, âdil olma hali
adavet: düşmanlık.
akıbet: son netice
esas: asıl temel
evvel: önce.
gaddarane: zalimce gaddarca merhametsizce, haincesine
gayrimeşru: haram kanunsuz, yasak.
gurur: kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme
hayâ: ar, namus, utanma duygusu
hevesat-ı nefsaniye: nefse ait istekler nefsin gelip geçici olan çırkın arzu ve isteklen
İhtiyaç: gereklilik, muhtaç olunan
maden: kaynak.
mahbup: sevilmiş sevilen sevgili
medeniyet: medenilik uygarlık.
menba: kaynak.
menşe: esas kaynak.
merak: bir şeyi öğrenmek istemek, çok şiddetli arzu, heves
muallim: öğretici
muhabbet: ülfet, sevgi sevme dostluk.
muhalefet: ayrılık aykırılık karşı çıkış
mükafat: karşılık.
müsavat: insanlar arasında mutlak eşitliğin bulunduğunu savunma
risale: kitap
sefahat: akılsızlık ederek, sonunu düşünmeden nefsi istek ve arzulara boyun eğmek.
sığar-ı nefis: kişiliksizlik insanın manen küçüklüğü değersizliği.
tekebbür: kibir gösterme büyüklük satma
temasül: benzeme benzeyiş.
tenasüp: uyma, uygunluk.
tesanüt: dayanışma.
tezat: zıtlık, aykırılık.
üstat: öğretici
vecize: özdeyiş ıcazlı söz öz, kısa fakat ifadece kuvvetli söz
zaaf: zayıflık kuvvetsizlik
zeyil: ek, ilâve.

İfade

HERKES insanlarla meşgul; ben insanlardan usandım. Misalîlerle mübahase daha hoşuma gidiyor, çünkü munsıftırlar.

Garîptir ki, bir-iki senedir, uyanıkken zihnimde bir karanlık oluyor. Bazen nisyan-ı mutlak basar. Âlem-i menama girdikçe bir vuzuh geliyor, daha iyi görüyorum. İşte, iki gece âlem-i menamda iki suale maruz oldum. Birinci gecede, cevaba hazırlanırken uyandım. İkinci gecede, cevabı verdim, daha itmam etmeden uyandım.

âlem-i menam: uyku âlemi, rüya âlemi.
garip: tuhaf, şaşılacak.
ifade: anlatım, faydalandırma.
itmam etmek: tamamlamak, bitirmek.
maruz: tesir altında kalma.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.
misali: ruhanî, manevî varlıklar.
mübahase: sohbet.
munsıf: insafla karşılayan.
nisyan-ı mutlak: tam unutkanlık durumu.
rumuz: işaretler.
sual: soru.
vuzuh: açıklık, aydınlık.

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

Birinci Sual: "İ'caz-ı Kur'ân'ı icaz ile beyan et."

Cevap: İ'caz-ı Kur'ân yedi menabi-i külliyeden tecelli ve yedi anasırdan terekküp eder.

Birinci Menba: Lâfzın fesahatinden, nazmın cezaletinden, mananın belâgatinden, mefhumların bedaatinden, mazmunlarn beraatından, uslûpların garabetinden tevellüt eden nakş-ı aciptir.

İkinci Unsur: Umur-i kevniyedeki gayptan, hakaik-ı İlâhiyedeki gayptan, mazideki gayptan, müstakbeldeki gayptan terekkup eden ilmu'l-guyuptur.

Üçüncü Menba: Lâfzı cihetiyle pek çok ve usul-i Arabiyece sahih, nazar-ı belâgatte müstahsen, hikmet-i teşriiyeye münasip pek vâsi vücuh ve ihtimalâtın şümulünden,

• ve mana cihetiyle meşarib-i evliya, ezvak-ı arifîn, mezahib-ı salikîn, mesalik-i fukaha, turuk-ı mütekellimînin ihatasından,

• ve ahkâm cihetiyle hakaik-ı ahval, desatir-i saadet-i dâreyn, vesaıl-i terbıye, revabıt-ı hayat-ı içtimaiyenin ıstıabından,

• ve ilmi cihetiyle ulûm-ı kevnıye, ulûm-i İlâhiyeye istiğrakından;

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

ahkam: hükümler, kanaatler
anasır: unsurlar, esaslar
bedaat: güzellik, yenilik.
belâgat: yerinde, hâl ve makama uygun söz söyleme
beraat: güzellik bakımından diğerlerinden üstün olma
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade
cihet: yön, özellik.
cihetiyle: yönüyle, bakımından
desatir-i saadet-i dâreyn: dünya ve âhiret saadetini kazandıran kurallar, prensipler
ezvak-ı arifîn: marifet ve hakikat mertebesine erişen, üstün görüşlü kimselerin zevkleri.
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması
garabet: ifadede garip aşılmamış kelimeleri kullanma.
gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka âlemler, manevî âlem.
hakaik-ı ahval: durumların gerçekleri
hakaik-ı İlâhiye: Allah'ın koyduğu yüce hakikatler
hata: kusur, yanlışlık yapma
hikmet-i teşriiye: şeriat, dini ve Rabbanî kanunların hikmeti
İ'caz-ı Kur'ân: Kur'an'ın mu'cize oluşu
icaz: az sözle çok mana ifade etme
ihtimalat: ihtimaller, olabilirlikler
ilmu'l-guyub: bilinmeyene ve görülmeyene dair ilim
İstiab: içine alma, kapsama.
istiğrak: içine dalma
lafız: söz, kelime
mana: anlam.
mazi: geçmiş zaman
mazmun: asıl manayı dolaylı olarak anlatan güzel söz
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana, sözden çıkarılan mana, konsept, kavram
menabi-i külliye: genel kaynaklar
menba: kaynak
mesalik-i fukaha: fıkıhçıların takip ettikleri yol
meşarib-i evliya: velîlerden olan kimselerin meşrepleri, evliyanın hizmet tarzları, evliyanın meslekleri.
mezahib-ı salikın: müntesiplerin tarikate sülûk edenlerin usulleri
münasip: uygun.
müstahsen: herkesin güzel bulup beğendiği, beğenilmiş güzel makbul
müstakbel: gelecek zaman
nakş-ı acip: görülmedik nakış, süsleme
nazar-ı belâgat: güzel ve etkili ifade açısından
nazım: kafiyeli, vezinli söz.
revabıt-ı hayat-ı içtimaiye: sosyal bağlar, toplu yaşama ve sosyal hayat bağları
sahih: doğru, kusursuz, tam.
sual: soru
şumul: içine alma, kaplama, ihata etme.
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma
terekküp etmek: karışıp birleşmek, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşmak.
tevellüt etmek: doğmak, meydana gelmek.
turuk-i mütekellimîn: kelâmcıların takip ettikleri yollar
ulûm-i İlâhiye: dinî ilimler
ulum-i kevniye: kevnî ilimler, kâinat ve dünya ile ilgili ilimler
umur-i kevniye: kainatta oluşla ilgili İlâhî emirler
unsur: madde.
üslûp: ifade tarzı.
usul-i Arabiye: Arapça tarz, usul
vâsi: çok geniş.
vesaıl-ı terbıye: terbiye vesileleri, eğitim yolları
vücuh: yönler, tarzlar

• ve makasıd cihetiyle muvazenet ve ıttırat ve desatır-i fıtrata mutabakatından neş'et eden camiiyet-i harikulâdedir.

Dördüncü Unsur: Her asnn derece-i fehim ve edebine ve her asırdakı tabakatın derece-ı istıdat ve kabiliyetine ifaza-i nur, her bir asra ve her asırdakı her bir tabakaya kapısı küşade ve her birisini irza etmekle hâsıl olan harikulâde tazeliğiyle ıhatasıdır.

Beşinci Menba: Nakil cihetiyle ihbar-ı evvelîn ve ahirîn, hakaik-ı gayp ve şahadet, serair-i İlâhiye, revabıt-ı kevnıyeye dair hikâyâtıdır –ki, ne vaki, ne akıl ve mantık onu kabul etmese de, tekzip edememiş– kütüb-i sabıkanın ittifakından musaddıkane –ihtilâfî yerlerde musahhihâne– hikâyatından neş'et eden ihbarat-ı sadıkasıdır.

Altıncı Unsur: Tazammun ettiği ve tesis ettiği din-i İslâm'dır ki, onun mislîne ne mazi muktedir olmuş ne müstakbel muktedir olabilir.

Yedinci Menba: Şu altı menbadan çıkan envar-ı sıttenın ımtizacından tevellut eden hüsn-i hakikîden hâsıl olan zevk-i i'cazdır kı, hadsen bilinir, tabınne lisan ve fikir kàsırdır.

Eğer desen, "Tasvırden anlaşılır kı, taaddüd-i mesalık ve ıhtılâf-ı turuk matlûptur."

Cevap: Evet matlûptur, hem zarurîdir. Eğer, hodgâmlıktan neş'et eden inhısar zıhnıyetıyle, başkaların

asır: yuzyıl.
camiiyet-i harikulade: olaganustu şumullu oluş kapsamlılık.
cihetiyle: yonuyle sebebiyle
dair: alakalı ilgili
derece-i fehim: anlama anlayış derecesi ıdrak, zekâ mertebelen
derece-ı istıdat ve kabılıyet: zekâ fetanet, ılım ve terbiyeye kabıliyet derecesi
desatir-i fıtrat: yaratılış kanunlan
din-i İslâm: İslâm dını
edep: ıyı ahlâk, guzel terbiye.
envar-ı sitte: altı nur
hadsen: kalbe doğan bilgi
hakaik-ı gayp ve şahadet: gozle görulen ve gorunmeyen gerçekler
harikulade: olağanustu
hasıl olmak: meydana gelmek, neticelenmek.
hikâyat: hikâyeler anlatmalar
hodgâmlık: bencillik.
husn-i hakıkı: gerçek guzellik.
ıfaza-ı nur: nurdan feyzlenme
ıhata: kuşatma
ıhbarat-ı sadıka: dogru açıklamalar dogru haber vermeler
ihbar-ı evvel ve ahir: onceden olup bitenlerden ve sonrakı olacaklardan haber verme
ıhtılaf-ı turuk: yollann ve usullenn farklı olması
ımtızaç: uyuşma uygunluk, bagdaşma kaynaşma
inhısar: hasredilme tahsis olunma tekelcilik.
ırza etmek: bir kimseyi razı etmek, gonlunu yapmak, gönlunu etmek, hoşnut etmek.
ıttıfak: birleşme fikir birlıgı etme
ıttırat: duzgun tarzda olma
kasır: kısa yetersız
küşade: açık.
kütüb-ı sabıka: Kur'ân dan onceki semavî kıtaplar
lisan: dıl
makasıd: maksatlar gayeler
matlûp: talep edilen istenilen aranılan şey
mazi: geçmiş zaman
menba: kaynak
mislî: benzer gibi.
muktedir: ikıdarlı gucu yeten
musaddıkane: ıhtılâfî tasdik ederek bir konuda farklı görüş ve duşunuş
musahhıhane: tashih ederek duzelterek
müstakbel: gelecek zaman
mutabakat: uygunluk.
muvazenet: dengelilik.
nakıl: hikâye eden anlatan, soyleyen
neş'et etmek: meydana gelmek, oluşmak çıkmak.
revabıt-ı kevnıye: kâinatla olan irtibatlar baglar
serair-i ilahiye: İlâhî sırlar
taaddüd-i mesalık: mesleklerin çok olması.
tabaka: kat katman sınıf
tabakat: tabakalar sınıflar
tabir: yorum yorumlama
tasvir: ifade tarzlanyla anlatma
tazammun etmek: içine almak, içermek
tekzip etmek: yalanlamak yalan olduguunu soylemek.
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek.
tevellut etmek: dogmak, meydana gelmek.
unsur: madde
vaki: vuku bulan olan.
zarurî: mecburî zorunlu ıster istemez
zevk-i i'caz: mu'cizeden gelen zevk, guzellik.
zihniyet: anlayış duşunce.

reddine kalkışırsa, [1] اَلْبُغْضُ فِي اللهِ suistimal ederse, o vakit ihtilâf zarardır. Yoksa [2] اَلْحُبُّ فِي اللهِ düsturunu esas tutsa, tekâmülde teavün kanununu bilse, şeriatın vüs'atini, tabipliğini düşünse, ihtilâf imtizaca sebep olur.

Elhâsıl: herkes kendi mesleğine "hüve hakkun" demeli, "hüve'l-hak" dememeli. Veyahut "hüve'l-ahsen" demeli, "hüve'l-hasen" dememeli.

Ey sail-i misalî! Cevab-ı mûcez istedin, ben de mücmel cevap verdim. İzahı istersen, birçok mücellet lâzım gelir.

İşte şu anasır-ı seb'anın yalnız birinci unsurun ikinci cüz'ü olan nazmını cezaletini beyan etmek için, *İşaratü'l-I'caz* namındaki tefsirimi irae ediyorum. Zira bütün o tefsir, ancak nazmın cezaletinin bir kısmını şerh edebilmiştir.

İkinci Sual: Kı cevap, yarısı beyaz, yarısı siyahtır. Dedi ki: "Bürhanınıza şekk-i itiraz geldikçe imanınız sarsılmaz mı? Bu ma'reke-i evham olan istidlâliyatla taharri zarar vermez mi?"

Elcevap: Eğer neticeyi bürhan ile bağlı, onunla ikame ve ispat suretiyle olsa ve tahakkuk-ı hakaika ayar tutmakla adem-i delîlden adem-i medlûlü tevehhüm etse zarar olur. Hâlbuki, iman incecik bir bürhana yüklenmez. Belki öyle bir hadse bina ve istinat eder ki, o hads öyle menabiden kuvvet ve öyle maadinden ışık alır ki, söndürülmesi, kâinatın söndürülmesidir.

---

1 Allah için buğzetmek.
2 Allah için sevmek.

---

adem-i delil: delilsizlik, delil yokluğu
adem-i medlul: ispatlanan kanıtlanan şeyin yokluğu
anasır-ı seb'a: yedi unsur
ayar tutmak: ölçü almak.
beyan etmek. açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bina etmek. bir şey üzerine dayamak, oturtmak, istinat ettirmek.
burhan: delil
cevab-ı mûcez. veciz olan kısa cevap
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade
cüz'ü: parçası.
düstur: kanun, kaide
elcevap: cevap olarak.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
hads: zihnin bir şeyi vasıtasız, bir denbire ve bir bütün halinde kavrayarak bilmesi durumu, sezişi.
hâlbuki: oysa ki
hüve hakkun: o da haktır, o da bir haktır
hüve'l-ahsen: o da güzeldir
hüve'l-hasen: güzel odur
hüve'l-hak: hak odur
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ikilik.
ikame: meydana koyma, vücuda getirme
iman: inanç.
imtizaç: kaynaşmak, uygun ve mütabik olmak, mezcolmak, uyuşmak, iyi geçinmek.
irae etmek. göz önüne koymak, göstermek.
İşaratü l-I'caz: Risale-i Nur Külliyatından bir kitap
ispat: delillendirme, kanıtlama
istidlâliyat. muhakemeler, akıl yürütmeler, bir delile dayanarak bir şeyden sonuç çıkarmalar.
istinat etmek: dayanmak.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kainat: dünya, varlıklar
kuvvet. güç, kudret.
lâzım: gerek.
ma'reke-i evham: kuruntu ve vesveselerin çarpışma yeri
maadin: madenler
menabi: kaynaklar, pınarlar
meslek. usul, gidiş, mezhep, maneviyatta tutulan yol
mücellet. ciltli (kitap)
mücmel: özetlenmiş
nam: ad, isim
nazım: kafiyeli, vezinli söz
netice: sonuç
sail-i misalî: varlığı kabul edilen temsilî bir soru soran
şerh etmek. açıklamak, izah etmek.
şeriat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
suistimal: kötüye kullanma
suret: biçim, şekil, tarz.
tabiplik. tedavi edicilik
tahakkuk-ı hakaik. gerçeklerin meydana çıkması
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi
tekâmül: olgunlaşma, mükemmelleşme evrimi.
tevehhüm etmek. vehimlenmek, kuruntuya kapılmak, gerçekte var olmayanı var kabul etmek, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşmek.
vakıt: zaman.
vüs'at: güç, kudret.
zarar: ziyan, kayıp, eksiklik.
zira: çünkü

Birinci Menba: En azîm icma sırrını ve en vâsi tevatürün manasını tazammun eden milyonlar ehl-i hakikatin ittifakıdır.

Sırr-ı icma ve tevatür noktasından tecelli eden bir hads-i mukni ile o netice zihinde karar kılmıştır. Zira her bir muhakkikin bir bürhanı var. Ve o bürhanın mahiyeti teşhis edilmese de, vücudu kat'iyen malûmdur.

Acaba dünyada hangi itiraz ve şüphe vardır ki, milyarlar huyut-ı bürhandan teşekkül etmiş şu habl-i metîni kesebilsin. Çünkü derim: Vahdete dair şu netice, hasra gelmez ehl-i tahkikin her biri, bir bürhan veya berahin ile hakîkat olarak görmüşler. Demek, onların bütün bürhanları sarsılmaz bir bürhandır. Çünkü o bürhanları tanımasa da, vücutlarını bilir. Hadsin zengin bir menbaıdır.

İkinci Menba: Kâinatın bütün şehadatıdır.

Üçüncü Menba: Vicdandaki fıtrattır. Bunlar gibi daha çok menbalar vardır.

İşte bu hads, bütün menabii söndürülmezse, sönmez. Şüphe, bir delili, yüz delili atsa da, medlûle iras-ı zarar edemez. Çünkü o kubbe-i âliye yalnız bir direk üstünde kaim değildir.

Zihnin cüz'iyeti hasebiyle, müşteri nazarıyla ispatına çalışmak hatardır. Belki bu istıdlâlât ve berahının vazîfesi menfidir; matlâbı tavzîh eder, tasfiye eder, bazen de takviye eder.

azîm: büyük, yüce, ulu.
berahin: deliller, kanıtlar.
burhan: delil, kanıt.
cüz'iyet: aztık, cuzî oluş, küçüklük.
dalı: alâkalı, ilgili.
delil: şahıt, belge, kanıt.
ehl-i hakîkat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıcılar, gerçeğin peşinden gidenler.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
habl-i metîn: sağlam ip.
hads: zihnin bir şeyi vasıtasız, birdenbire ve bir bütün halinde kavrayarak bilmesi durumu, seziş.
hads-i mukni: uzunca araştırmaya gerek olmadan elde edilen ikna edici, kesin bilgi.
hakîkat: gerçek.
haseblyle: dolayı, ötürünce, gereğince.
hasr: sınırlama.
hatar: tehlike.
huyut-ı burhan: delil ipi.
icma: müçtehit olan İslâm âlimlerinin dinî bir konuda aynı sözü söylemeleri, bir konuda görüş birliğine varmaları.
iras-ı zarar: zarar verme.
İspat: kanıtlama, delillendirme, kesinleştirme.
istıdlâlat: deliller, şahıtler.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kaim: varlığı sürüp gitme, daim olma.
karar kılmak: Bir iş, konu veya şey hakkında kesin hükme varmak, kanaat edinmek.
kat'iyen: kat'ı olarak, kesin olarak.
kubbe-i âliye: yüce, yüksek kubbe.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü, bir şeyi tayin eden asli unsur, neden ibaret olduğu, nitelik.
malûm: bilinen.
mana: anlam.
matlâp: talep edilen, meram, maksat, istenilen şey, istek, halledilecek mesele.
medlûl: delillendirilen, kanıtlanan, ispatlanan.
menabi: menbalar, kaynaklar.
menba: kaynak.
menfi: olumsuz, etki bırakan.
muhakkik: gerçeği araştıran.
müşteri: istekli, talip.
nazarıyla: bakışıyla.
netice: sonuç.
nokta: durum, yön, cihet.
şehadat: tanıklıklar, şahıtlıklar.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı, insanın aklının ermediği ilâhî hikmet.
sırr-ı icma: müçtehit olan İslâm âlimlerinin dini bir konuda aynı sözü söylemeleri, bir konuda görüş birliğine varmalarının manevî hakikatı.
şüphe: tereddüt, kuşku.
takviye etmek: kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak, teyit ve tasdik etmek.
tasfiye etmek: saflaştırmak, arıtmak, temizlemek.
tavzih etmek: açıklamak, açık anlatmak, izah etmek, iyice aydınlatmak.
tazammun etmek: içine almak, içermek.
tecelli etmek: açılıp belirmek, açıkça ortaya çıkmak.
teşekkül etmek: meydana gelmek.
teşhis: ne olduğunu anlama.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
vahdet: birlik ve teklik.
vasi: geniş.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan duygu.
vücut: var olma, varlık.
zira: çünkü.

Tetkik iki çeşittir: Biri gittikçe, nûrun alâ nur, tenevvür eder; diğeri gittikçe şubehatın zulümatına düşer. Meselâ, bir tatlı suyun menbaı var. O menbadan binlerce cedavil ve cetvellerden şubeler teferru ederek çok yerlerde dolaşıp bazı ecza-i âhar ile bulaşmış. İşte bir adam menbaı gördü, tattı, hakkalyakinle tatlılığını anlamış. Teşaubatın ittisalini derk etmiş. Sonra hangi cetvele, yahut her hangi fer'e rastgelse, edna bir emare tatlılığına dair ona kanaat verir, tâ aksi kat'î bir delîle tebeyyün edinceye kadar. O vakit "Başka madde karışmış" der. Bu nevi nazar ve tetkik, imanın kuvvet ve inkişafına yardım eder.

İkinci nazar: Menbadan aşağı inmeye bedel, aşağıda gezer. Bu ise hangi fer'e rastgelse, acılığına bir emare görse, şupheye düşer, tatlılık için delil-i kat'î arzu eder. Heyhât! Her yerde bürhan ele gelmez. Böyle incecik bir fer'e cesîm bir neticeyi bindirmek ister. Git gite şuphe, emniyetsizlik tezayüt eder. Hem de akl-ı nazar penceresiyle eşyaya bakar. Hâlbuki mahall-i iman olan kalb, *hads ve ilham* gibi isimlerle tâbir edilen bir *hiss-i sadise-i bâtınıye* ile hakaıka bakar ki, enbıyada vahiy o hisse goredir.

Nazar-ı aklî kendi desatiriyle çok fakirdir ve dardır. Pek çok hakaıka karşı kàsır olur. Kavrayamadığından, "Hakıkat değil!" der, reddeder.

• • •

Bir insî tarafından soruldu: [1] اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلَا يُعْلٰى عَلَيْهِ

Halbukı kâfir Müslümana galebe eder."

1 Hak en yücedir, hıçbir şey ondan yüce ve üstün olamaz, ona gallp gelemez. (*Buhârî*, Cenâiz 79; dakı rivayette İslâmiyet olarak geçer.)

akl-ı nazar: gözle inen akıl, gördüğüyle yetinme
aksi: ters, zıt.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
bedel: karşılık.
burhan: delil.
cedavil: cetveller, su yolları.
cesîm: önemli, büyük.
cetvel: su yolu.
dair: alâkalı, ilgili.
delîl: şahıt, belge, tanık.
delîl-i kat'î: kesin delil.
derk etmek: anlamak, kavramak.
desatir: düsturlar, kaideler, kurallar, prensipler.
ecza-i âhar: başka parçalar.
edna: az, pek az.
emare: alamet.
emniyet: güven.
enbıya: peygamberler.
eşya: varlık.
fer': kol, dal, şube, kısım, bölüm.
galebe etmek: yenmek, üstün gelmek.
hads: zihnin bir şeyi vasıtasız bir denbire ve bir bütün hâlinde kavrayarak bilmesi durumu, sezış.
hakaık: hakıkatler, gerçekler, doğrular.
hakîkat: gerçek.
hakkalyakîn: bizzat yaşayarak kesin bilgi edinme.
hâlbukı: oysa kı.
heyhat: eyvah, yazık, ne yazık.
hıs: duygu.
hiss-i sadise-i bâtınî: içe ait, dâhilî görünmeyen altıncı hıs.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
insî: insan cinsinden.
ittisal: yakınlık.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kanaat vermek: inandırmak.
kasır: eksik, kısa, yetersiz.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kuvvet: güç, kudret.
mahall-i iman: imanın olduğu yer.
menba: kaynak.
meselâ: misal olarak.
nazar: bakış.
nazar-ı aklî: akla ait olan bakış.
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür.
nurun alâ nur: nur üstüne nur, güzelden de güzel, iyiden de iyi, aydınlıktan da aydınlık.
rast gelmek: karşılaşmak.
reddetmek: kabul etmemek.
şube: bölüm, kısım, dal.
şubehat: şüpheler, kuruntular.
şüphe: tereddüt, kuşku.
tabir etmek: yorumlamak.
tebeyyün etmek: açığa çıkmak, görünmek, belli olmak, anlaşılmak.
teferru etmek: bir çok kollara bölünmek.
tenevvür etmek: parlamak.
teşaubat: şubeleşme, kollara ayrılma.
tetkik: inceleme, araştırma.
tezayüt etmek: artmak, çoğalmak.
vahiy: Cenâb-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakıkatleri peygamberlere bildirmesi.
vakit: zaman.
zulümat: karanlıklar, kufrün karanlıkları.

Elcevap: Sıfat-ı kelâmdan gelen evamir-i teşriiyeye karşı itaat ve isyan olduğu gibi, sıfat-ı iradeden gelen evamir-i tekviniyeye karşı da itaat ve isyan vardır. Evvelkinde mükâfat ve mücazat galiben ahirette olur, ikincisinde ağlebi dunyada olur.

Meselâ, sabrın mükâfatı zaferdir, atâletin mücazatı sefalettir, sa'y ve sebatın sevabı servet ve galebedir. Şu hâlde, kâfirin evamir-i tekviniyeye karşı itaatı, Muslumanın evamir-i tekviniyeye karşı isyanına galebe etmiştir. Bir Muslimin her bir sıfatı Muslüman olmak lâzım gelmediği gibi, bir kâfirin de her bir sıfatı kâfir olmak ve küfrunden neş'et etmek lâzım değildir. Veyahut galebesi ona istidraçtır, Muslumana tathirdir.

"Şu âlemin ihtilâli nedir?"

"Sa'yın sermaye ile mucadelesıdır."

"Acaba ikisini barıştırmak çaresi yok mudur?"

"Evet, vucub-i zekât ve hurmet-i riba, karz-ı hasen şerait-ı sulhiyedir. Şu riba taşını altından çeksek, şu zalım medeniyet kasrı çökecektir."

"Gâvurlardaki iki cereyanları nasıl görüyorsun?"

"Şimdilik biri necis, biri encestir. Tahir-i mutlak desatır-i Islâmıyet'tır."

"Öyle ise ıkı cereyana da lânet!"

ağleb: çoğunlukla, eksenyetle, galiben
ahıret: oteki dünya
âlem: dünya
atalet: boş durma, tembellik, işsizlik, yılgınlık.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
desatır-ı Islamıyet: Islâm'ın dusturları, prensip ve ölçüleri, Islâm'ın esas kaideleri
elcevap: cevap olarak.
ences: daha pis
evamir-i tekviniye: yaratma içeren emirler, varlığın yaratılışıyla ilgili işler
evamir-i teşriiye: insan hayatını düzenleyen dini emirler
galebe: ustunluk.
galiben: çoğunlukla, eksenyetle
gavur: kafir, dinsiz, Hristiyan, Avrupalı
hurmet-i riba: ribanın yanı faizin haram oluşu
ihtilâl: karışıklık.
istidraç: derece derece Allah'ın rahmetinden uzaklaşıp azabına yaklaşması için azgın ve gunahkâr kişilere verilen bir takım olağanustu hâller ve bir takım dunyevî ustun makam ve mevkiler
isyan: baş kaldırma, itaatsizlik
itaat: boyun eğme
kafir: Allah'ı ve Islâmıyetı inkâr eden, dinsiz
karz-ı hasen: guzel borç, faizsiz verilen borç.
kasır: saray, koşk.
kufur: inançsızlık.
lâzım: gerek.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
meselâ: mısal olarak.
mucadele: ıkı taraf arasında kıyasıya yapılan ustün gelme çatışması, kavga
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başardan oturu verilen şey, odul
Muslim: Musluman
Musluman: Islâm dinine bağlı, dindar, mutedeyyin
necis: pıs.
neş'et etmek: meydana gelmek, oluşmak, çıkmak.
riba: faiz
sa'y: gayret, çalışma, emek.
sabır: dayanma, katlanma
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azımlılık.
sefalet: sefilik, perişanlıyet, duşkunluk, yoksulluk.
şerait-i sulhiye: barışın şartı.
sermaye: ana para
servet: varlık, mal, mülk.
sıfat: nitelik.
sıfat-ı irade: Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, gosteren hal ve keyfiyet.
sıfat-ı kelâm: Cenab-ı Hakkın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı
tahir-i mutlak: mutlak, kesin temiz olan.
tathir: temizlenme, paklama
vucub-i zekât: zekâtın vacip şart oluşu
zalim: zulmeden

"Evet. Lâkin bize bulaşmış olan encesin temizliği hesabına, onun izalesine çalışan necise 'Necis!' demekle onu da kendimize sıçratmak, maslahat olmasa gerektir. Mesela, bir hınzır seni boğuyor. Bir ayı da onu boğuyor. Ayının bağrına dürtmekle kendine musallat etmek, akıldan ziyade cünundur. Zaten bir cinnet-i müstevliye dünyaya dağılmıştır."

"Küfrün inşıkakından ne görüyorsun?"

"İttihad-ı İslâm."

"İttihad-ı İslâm nedir?"

"İttihad-ı İslâm, şarktan garba, cenuptan şımale mümted bir meclis-i nurânîdir ki, el'an üç yüz milyondan fazla bulunur ki, gafletinden nâşi gayr-i meş'ur bir surete girmiş olan bir rabıta-i metîn ile birbiriyle merbutturlar. Misak-ı ezeliye ile, peyman ve yeminimiz olan iman ile o cemiyete dâhil olmuşuz. Ehl-i tevhidiz, ittihada memuruz. Şu cemiyetin şubeleri bütün mesacid ve medaris ve tekâyâ ve zevâyâdır. Ve şu cemiyetin reisi Resul-i Ekremdir (a.s.m.), kanun-i esasîsi Kur'ân-ı Azîmüşşan'dır.

Bütün efrat mabeynindeki rabıta-i nuraniyeyi şuurî bir surette ihtizaza getirmekle, bütün o şubelere ifaza-i nur etmek zamanı gelmiştir.

İşte, kâbe-i saadetimiz olan ittihad-ı münevver-i İslâm'ın "Hacerü'l-Esved"i Kâbe-i Mükerreme'dir ve dürretü'l-beyzası Ravza-i Mutahhara'dır, Mekke-i Mukerremesi Cezîretü'l-Arap'tır, medine-i medeniyet-i münevveresi Devlet-ı Osmanıyedir.

bağır: boğur, karnın altındaki boşluk.
cemiyet: manevi birlik teşkil eden cemaat.
cenup: güney
Cezîretü'l-Arap: Arap Yarımadası
cinnet-i müstevli: her yeri kaplayan delilik.
cünun: delilik.
dâhil olmak: içinde bulunmak, katılmak.
Devlet-ı Osmanıye: Osmanlı Devleti
dürretü l-beyza: beyaz parlak inci.
efrat: fertler
ehl-i tevhid: tevhid ehli. Cenab-ı Hakkın birliğini bilip inanan ve sadece bir Allah'a bağlanıp ibadet eden kimse
el'an: halı hazırda, şimdi.
ences: daha pis
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
garp: batı
gayr-ı meş'ur: şuur hancı, bilinçsiz hissedilmeyen.
Hacerü l-Esved: Kâbe'de bulunan meşhur siyah taş
hesabına: adına
hınzır: domuz
ifaza-i nur: nurani feyizlendirme, nur saçma
ihtizaza getirmek: harekete geçirmek.
iman: inanç.
inşıkak: çatlama, bölünme, parçalanma.
ittihad-ı İslâm: İslâm birliği
ittihad-ı münevver-i İslâm: İslâm'ın nurlu aydınlık birlikteliği.
ittihat: bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, aynı noktada birleşme
izale: giderme, ortadan kaldırma.
Kâbe-i Mükerreme: büyük, yüce ulu Kâbe, hürmet ve tazim edilen Kâbe.
kâbe-i saadet: mutluluk ideali ülkusu
kanun-i esasi: anayasa, ana prensipler, ana esaslar, ana kanun
küfür: inançsızlık.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
lâkin: fakat, ancak.
mabeyn: arı
maslahat: fayda, yarar
meclis-i nurani: nurlu topluluk, heyet.
medaris: medreseler
medine-i medeniyet-i münevveresi: nurlu medeniyet şehri
Mekke-i Mukerreme: Kerem-li, azız, mukaddes Mekke şehri
memur: emir ile hareket eden, emir altında olan.
merbut: bağlı
mesacid: mescitler
mesela: misal olarak
misak-ı ezeliye: ezeli sözleşme. Allah'ın ruhları yarattığı zaman, onlara "Ben sizin Rabbinız değil miyim?" dediğinde onların "Evet, Rabbımızsın" diye cevap vermeleri hadisesi
mümted: uzayan, uzanan
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan
nâşi: dolayı, oturu, sebebiyle
necis: pis
necis: pis
peyman: yemin ve and, kasem
rabıta-ı metin: sağlam bağ.
rabıta-ı nuraniye: nurlu bağ
Ravza-i Mutahhara: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) Medine'deki mübarek kabr-i şerifleri
reis: başkan.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.)
şark: doğu
şimal: kuzey
şube: bölüm, kısım, takım.
suret: biçim, şekil, tarz, usul
şuurî: şuurluca, bilinçli şekilde
tekâyâ: tekkeler
zaten: çünkü
zevayâ: küçük tekkeler, zâvıyeler
ziyade: çok.

Bir zaman, İslâmiyet'in secaya, revabıt, mehasın-ı ahlâkına işareten rumuz tarıkıyla şöyle demiştim:

Eğer şu Kâbe'nin ziynet ve nakşını gormek isterken, işte bak: Hayâ ve hamiyetten neş'et eden civanmerdâne humret, hürmet ve rahmetten tevellut eden masumâne tebessüm; cezalet ve melâhatten hâsıl olan ruhanî halâvet; aşk-ı şebabîden, şevk-i baharîden neş'et eden semavî neşe; hüzn-i gurubîden, ferah-ı seherîden vücuda gelen melekûtî lezzet; husn-i mucerretten, cemal-i mucellâdan tecellî eden mukaddes ziynet birbiriyle imtizaç edip ondan çıkan levn-i nuranî, o şark ve garbın kab-ı kavseyni olan kâbe-i saadetteki tâk-ı muallâsındakı, kavs-i kuzehındekı elvan-ı seb'anın lâcıvert ve yeşıl levnının tımsalını göreceksin. Lâkın, ittihat cehil ile olmaz. İttihat, imtizac-ı efkârdır, ımtızac-ı efkâr marifetın şuaıyla olur.

YÜKSEKTEN BAKMAK İSTEYEN DESSAS BİR PAPAZA CEVAP

Bir adam seni çamura düşürmüş, öldürüyor. Ayağını senin boğazına basmış olduğu hâlde ıstifham-ı istihfafıyla sual ediyor ki: "Mezhebin nasıldır?"

Buna cevab-ı muskıt, küsmekle sükût edip yüzüne tükürmektir. Tükürün İngiliz-i lâinin o hayasız yüzüne! Ona değil, hakikat namına şudur.

1. S.: Din-i Muhammed nedir?

C.: Kur'ân'dır.

aşk-ı şebabî: gençlikte bulunan gençlige aıt aşk gençlik aşkı.
cehil: cahıllık, bilgısızlık ılmden mahrum olus.
cemal-ı mucella: parlak guzellik.
cevab-ı muskıt. susturucu cevap.
cezalet: ahenkli akıcı ve guzel ıfade.
civanmerdâne: sozunde sağlam ıyılık sever kahramanca.
dessas: aldatıcı desıseı.
din-i Muhammed: Islâm dını.
elvan-ı seb'a: yedı ana renk.
ferah-ı seherî: seher vaktının verdıgı rahatlık, ferahlık.
garp: batı.
hakîkat: gerçek.
halavet: tatlılık, şınnlık.
hamiyet. mıllı onur ve haysıyet.
hâsıl olmak. meydana gelmek.
hayâ: ar edep namus.
hayâsız: utanmaz sıkılmaz.
humret: utanmaktan hâsıl olan kırmızılık.
hürmet. saygı.
hüsn-i mücerret. her hangı bır boyuta baglı olmaksızın bızzat guzel olan şey kendısı guzel olan şey.
hüzn-ı gurubî: batışın kaybolup gıdışın verdıgı burukluk huzun.
ımtızaç etme: kaynaşma birbınne karışma mezcolma.
ımtızac-ı efkâr: duşuncelerın bırbınne kaynaşması uyuşması.
İngiliz-i lain: lanet edilen, herkesce kınanan İngılız.
İşareten: ışaret ederek, belırterek.
ıstıfham-ı ıstıhfaf: kuçumseyerek alay ederek soru sorma.
ittihat: bır olma bırleşme aynı fikırde olma bırlıktelık.
kâbe-i saadet: mutluluk evı, merkezı.
Kab-ı Kavseyn: ıkı yay mesafesı Hz. Muhammed'ın (a.s.m.) Mıraca çıkışıyla varıdgı son nokta. Yuce Yaratıcıyla muşerref ve muhatap olduğu makam.
kavs-i kuzeh: gok kuşagı, ebem kuşagı.
lâkin: fakat, ancak.
levn: renk.
levn-i nuranî: parlak renk.
lezzet: zevk, haz, keyf.
marifet. bılgı bılme tanıma, hunner anlatma, ovme ustalık.
masumâne: masumca, masum olana yakışacak surette, suçsuz, gunahsız bır şekılde.
mehasin-i ahlak. ahlâk güzellıgı, ahlakı guzellıkler.
melahat. guzellık, sınnlık.
melekûtî: ruha aıt, maneववıyatla ılgılı.
mezhep: dınde tutulan yol, dınde anlayış ve ıbadet yolu.
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temız.
nakış: işleme, susleme.
namına. adına.
neş'et etmek. meydana gelmek, oluşmak, çıkmak.
papaz: Hıristıyan dın adamı, rahıp.
rahmet. acıma, merhamet etme.
revabıt: rabıtalar, baglar, ılgıler.
ruhanî: ruha aıt, ruh ılе ılgılı.
rumuz: remızler, ışaretler.
şark. dogu.
secaya: secıyeler, huylar, karakterler, tabıatlar.
semavî: Allah tarafından olan, İlahı.
şevk-ı bahar: bahar neşesı.
şua: ışık.
sual: soru.
sükût etmek. susmak, sessiz kalmak.
tak-ı muallâ: yüksek kubbe.
tarık: yol, usul, meslek, vasıta, sebep.
tebessum. gulumseme.
tecelli etmek: İlâhî kudret ve sırlarının insanlarda ve nesnelerde gorunmesı. Cenab-ı Hakkın guzel ısımlerının kainatta ve insanlarda zahır olması.
tevellut etme: doğma, çıkma.
tımsal: suret, şekıl.
vücuda gelmek. meydana gelmek, olmak, ortaya çıkmak.
ziynet: sus, bezek.

2. S.: Fikir ve hayata ne verdi?
C.: Tevhıd ve istikamet

3. S.: Mezahimin devası nedir?
C.: Hurmet-i rıba ve vucub-ı zekâttır.

4. S.: Şu zelzeleye ne der?
C.: [1] لَيْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَاسَعٰى ۞
[2] وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ...

MÜCAHİT BİR HAYVAN MERSİYESİ

[3] وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ اِلَّا هُوَ

Işte o cunuddan bır gazı-ı şehîd,
Nev-i hayvandaki meymûn-i saîd

Ey maymun-i meymûn!

Kâfirleri mahzun, Yunan'ı da mecnun eyledin. Oyle bır tokat vurdun ki, siyaset çarkını bozdun. Lloyd George'u kudurttun, Venizelos'u geberttin. Mizan-ı siyasette pek ağır oturdun ki; küfrün ordulannı, zulmün leşkerlerini bır hamlede havaya fırlattın. Başlarındakı maskelennı düşürüp maskara ederek, bütün dünyayı güldürdün. Cennetle mubeşşer olan hayvanlann isnne gıttın. Centette saîdsin; çünkü gazi ve şehitsin.

1 İnsan ıçın ancak çalıştıgının karşılıgı vardır. (Necm Suresi. 39.)
2 Altın ve gumuşu bınıktırenler... (Tevbe Suresi. 34.)
3. Rabbının ordulannı Ondan başkası bılemez... (Muddessır Suresi. 31.)

cunud: askerler
deva: ilaç, çare, tedbir
fikir: duşunce.
gazi: gaza sırasında yaralanan kımse.
gazı-ı şehit: canını feda eden savaşcı
hamle: ileri atılma.
hurmet-i rıba: rıbanın yanı faızın haram oluşu
Isr: yol, meslek.
istıkamet: doğruluk, durustluk.
kâfir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkâr eden dınsız
kufür: ınançsızlık.
leşker: ordu
mahzun: dertlı, uzuntulu
maskara: herkesı kendıne guldurerek soytan.
maske: bır şeyın asıl mahıyetını gızlemek maksadıyla ortaya konulan aldatıcı gorunuş
maymun-ı meymun: uğurlu maymun
mecnun: çılgın, delı
mersiye: bırısının olumu hakkında yazılan teessuru anlatan manzume, ağıt.
meymûn-ı said: Allah katında makbul tutulmuş uğurlu kutlu
mezahim: ezıyetler, sıkıntılar, zahmetler, zorluklar, belâlar
mizan-ı siyaset: siyaset terazisi
mubeşşer: mujdelenen, mujdelenmış
mucahit: savaşan, ugraşan, savaşcı.
nev-i hayvan: hayvan türü.
said: ahıret, mutluluguna kavuşan, mutlu, mes ut.
şehit: savaşta vurulup ölen mu mın
siyaset: polıtıka
sual: soru
tevhıd: Allah ın bir olduğuna ınanma
vucub-ı zekat: venlmesı Allah tarafından emredılmış olan zekât.
zulüm: haksızlık, ezıyet.

MÜHİM BİR NOKTA

İslâm gaflet edip küstü. Hristiyanlık dini, fen ve medeniyeti kendine mal edip iki silâhla galebe çaldı. Şimdi Şarkta müthiş bir silâh imal ediliyor. Bunun hak kısmına sahip olmalı. Yoksa yine küssek, onu da Hristiyanlık İslâmiyet aleyhinde istimal edecektir. Buna karşı dayanılmaz.

Cumhur-ı avama müteveccih olan bir fikir, bir kudsiyet almaz ise söner. O desatire kudsiyet verecek iki muazzam rakîb-i din var. Şu keskin fikir, gözünü açtığı vakit hasmını ve hasmının elindeki silâhını Hristiyanlık dini bulmuştur. Öyle ise o fikir, kudsiyet almak için, İslâmiyet'e dehalet etmeye mecburdur.

aleyhinde: karşısında.
cumhur-ı avam: halkın çoğunluğu.
dehalet etmek. sığınmak, aman dilemek.
desatir: düsturlar, kaideler.
fen: ilim.
gaflet: dikkatsizlik.
galebe çalmak: üstün gelmek.
hak: doğru.
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman.
imal etmek. yapmak, yapılmak, meydana getirmek, üretmek.
İslamiyet: Müslümanlık.
istimal etmek. kullanmak.
kudsiyet: kutsallık.
mal etmek. sahiplenmek.
mecbur: zorunlu.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
muazzam: ulu, muhteşem.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müteveccih: yönelen, yönelik.
muthiş. dehşet veren, ürkuten, dehşetli.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
rakîb: müfettiş, kontrolör, herhangi bir işte birbirinden üstün olma ya çalışanlar.
rakîb-i din: din olarak rekabet eden, yanşan.
şark. doğu.
vakıt: zaman.

Şuaat *da Ustad Bedüzzaman Said Nursi'nin esaretten dönüşünden sonra İstanbul'da Dârülhikmeti'l-İslâmiye üyesi iken telif ettiği eserlerden birisidir.* Nokta *risalesinin başındaki "İfade-i Meram"da Ustadımız şu açıklamada bulunmaktadır:*

"Şuaat *ve şu kitapta mütekellim âciz kalbimdir, muhatap asi nefsimdir, mustemi mütehârri-i hakikat bir Japon'dur. Temaşa eden bunu düşünmeli. Gayetü'l-gayat olan marifetullahın bir burhanı olan marifetü'n-nebiyi Şuaat'ta bir nebze beyan ettik, şu risalede maksud-ı bizzat olan tevhidin lâyuhad berahininden yalnız dört muazzam burhanına işaret edeceğiz."*

Ayrıca Ustadımız Şuaat'*ın içerisinde âlem-i misâlden gelen bir suale karşı, "'İ'caz-ı Kur'ân'ı icaz ile beyan et!' Ben de* Rumuz'*da böyle cevap vermiştim" şeklinde bir ifade kullanır.*

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere eserlerin telif sırası Rumuz, Şuaat *ve* Nokta *şeklinde devam eder. Ancak aynı sıra baskıda devam etmemiştir. Zira eserlerin baskı kapaklarındaki tarihler bu sırayla takip etmemektedir.*

Rumuz *ile* Şuaat'*ın ilk baskı kapaklarında "Evkaf-ı İslâmiye Matbaası, 1339" yazılıdır. Keza* Tulûat *ve* Işarat *isimli eserlerinin baskı yer ve tarihleri de aynıdır.* Nokta *isimli eserinin ilk baskı kapağında ise "Evkaf-ı İslâmiye Matbaası, 1337" yazılıdır. Bütün bunlardan derlenen* Hakikat Çekirdekleri *Birinci Cuz'un baskı kapağında da 1336 tarihi yazmaktadır. Bu durumda şunu kesinlikle söylemek mümkündür:* Hakikat Çekirdekleri'*nin baskı tarihi Rumî, diğerlerininki ise Hicrî'dir. Eğer böyle olmaz ise* Nokta'*nın* Hakikat Çekirdeklerin'*den sonra telif edilmesi gerekirdi. Hâlbuki* Hakikat Çekirdekleri'*nde* Nokta'*dan vecizeler bulunmaktadır. Tarihleri Milâdî'ye çevirdiğimizde ise bütün bu eserlerin 1919'un sonlarından 1920'nin sonlarına kadar belirtilen sıra ile basıldığı ve telif edildiği ortaya çıkmaktadır.*

(Nâşirler)

İfade

Evliyaullah demişler: اَلطُّرُقُ اِلَى اللّٰهِ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ الْخَلَائِقِ Yani, *marifetullahın bürhanları nefesler kadar hadsizdir.*

Marifet-i Nebînin bürhanları dahi nüfus-i mü'minîn kadar muhtelif şahsiyetlerle tezahür eder. Demek şu enfas-ı halâik miktarında ve bu nüfus-i ehl-i iman adedinde lâyüad burhanların netice-i yegânesidir.

Evet, muvaffak bir nazar kâinatın her zerresinin her hâlinden vücud-i Sânii, hem Peygamberin her bir hâl, kâl, fiilinden sıdk-ı nübuvvetin şuarını görür.

Bir şahıs bir şahsa tamamen benzemediği gibi, fehim dahi fehme benzemez. Delil bir olsa da tarz-ı telâkki ve tarik-ı tefehhüm ayrı ayrıdır.

İşte şu risalede Kelime-i Şahadetin iki kelâmındaki tevhid ve nübuvvete dair tarz-ı tefehhüm ve tarik-ı telâkkimi Japon'un eski bir suali münasebetiyle yalnız meslek-ı nazar noktasında mûcez bir icmal ile yazdım. O maksad-ı âliyeye uzanan mirac-ı zevkî-i işrakî ve minhac-ı hadsî-i ilhamî ise tabire sığışmaz. *İşaratü'l-I'caz*'da [1] اُعْبُدُوا يَآ اَيُّهَا النَّاسُ ilâahir, [2] وَاِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا ilâahir, [3] وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ilâahır ayetleri beyanında

1- Ey insanlar! İbadet edinız. (Bakara Suresi: 21.)
2. Eğer indirdiklerimizden herhangi bir şüphe içindeyseniz... (Bakara Suresi: 23.)
3. Onlar âhirete de kesin olarak iman etmiş kimselerdir. (Bakara Suresi: 4.)

adet: sayı.
ayet: her bir Kur'ân cümlesi
beka-ı ruh: ruhun ebedîliği sonsuzluğu olumsuzluğu
beyan: anlatma bildirme
bürhan: delil kanıt.
dair: hakkında
delil: kanıt.
derç: sokma içine alma
enfas-ı halâik: yaratılmış nefisler kişiler
evliyaullah: Allah dostları olan veliler.
fehim: anlayış kavrayış
fiil: işleyiş, yapış hareket.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız.
hakikat: gerçek asıl esas
hal: tavır durum
haşir: kıyametten sonra bütün insanların yeniden diriltilip bir yerde toplanmaları.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
ibaret: meydana gelen olu şan
icmal: özetleme kısaltma.
ilaahir: sonuna kadar devam eden
İzah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
kal: sözlü ifade konuşma
kelâm: söz cümle
Kelime-i Şahadet: İslâm'ın beş şartından biri Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Hz. Muhammed'in (asm) Onun kulu ve elçisi olduğuna anlatan söz
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
lâyüad: sayısız.
maksad-ı âliye: yüce ve yüksek hedef
Marifet-i Nebi: Peygamber Efendimizi tanıma bilme öğrenme.
marifetullah: Allah'ı bilme tanıma öğrenme
melâike: melekler
meslek-i nazar: bakış açısı akıl yolu
minhac-ı hadsî-i ilhamî: hakikate ilhama dayalı sürâtlı intikal yolu ile ulaşma
mirac-ı zevkî-i işrakî: sezgi ve manevî keşfe dayalı yükseliş
mücez: kısa ve öz olarak.
muhtelif: farklı ayrı, çeşit çeşit.
muvaffak: uygun
nam: ad
nazar: bakış, dikkat, kalb gözü
nefes: soluk.
neşir: kitap yazma basma çıkarma herkese duyurma yayma.
netice-i yegâne: tek sonuç.
nübuvvet: peygamberlik.
nüfus-ı ehl-i iman: inanan kimselerin sayıları.
nüfus-ı mü'minin: inananların nefisleri mü'minlerin sayıları
sıdk-ı nübüvvet: peygamberliğin doğru oluşu.
sual: soru istek, talep
suret: biçim şekil tarz
şahıs: kişi birey fert.
şahsiyet: kişilik.
şua: ışın ışık hüzmesi
tabir: anlatım ifade söz.
tarik-ı tefehhüm: anlama yolu yöntemi
tarik-ı telâkki: anlama kabullenme yöntemi şekli
tarz-ı tefehhum: anlama şekli yöntemi
tarz-ı telâkki: kabul şekli anlama biçimi
tevhid: Allah'ın bir olduğunu kabul ve bilme
tezahür etmek: ortaya çıkmak, görünmek.
vücud-i Sânî: sonsuz sanat sahibi olan Allah'ın varlığı
zerre: maddenin en küçük parçası atom.

yine Kur'ân'dan istifaza ettiğim aynı fehmimi Arabî olarak yazmıştım.

Şu Kelime-i Şahadetteki cevher-i iman bir nurdur; Allah (cc) istediğinin kalbine atar. Kayyumu hidayet-i İlâhiyedir. Burhan ise bir mücahittir, düşmanını tard eder; süpürgecidir, evhamdan tehzip eder.

Peşinen derim: Türkçe güzel ifade edemiyorum. Manayı düşündükçe lâfzı düşünemiyorum. Kâriden ricam odur ki, lâfzın penşanıyetini görüp manaya karşı ihtiramsızlık, lâkaytlık göstermesin.

وَمِنَ اللهِ التَّوْفِيقُ [1]

1. Muvaffakiyet yalnız Allah'tandır.

Arabî: Arapça
ayet: her bir Kur'ân cümlesi
beyan: anlatma, bildirme
burhan: delil, kanıt.
cevher-i iman: inancın, imanın özü, esası
evham: yersiz kuruntu ve şüphe
hidayet-i İlâhiye: Allah'ın doğru yola ulaştırması, yönlendirmesi
ihtiramsızlık: saygısızlık.
İlâhî: sonuna kadar devam eden.
istifaza etmek: manen gıdalanma, faydalanma
kârî: okuyucu
kayyum: ayakta tutan, varlığı sürdüren
lafız: söz, cümle, ifade
lakaytlık: ilgisizlik, gevşeklik
mücahit: mücadele eden, üç ünlü çalışıp çabalayan, çarpışan.
münasebet: ilgi, ilişki.
nur: aydınlık, parlaklık
perişanıyet: dağınıklık.
risale: kitapçık.
tard etmek: uzaklaştırmak, kovmak.
tehzip etmek: temizlemek, arındırmak.
yalnız: sadece.

بسم الله الرحمن الرحيم

اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ [1]

Bu kelime-i âliye üssülesas-ı İslâmiyet olduğu gibi, kâinat üstünde temevvüç eden Islâmiyet'in en nuranî ve en ulvî bayrağıdır.

Evet, misak-ı ezeliye ile peyman ve yeminimiz olan iman, bu menşur-i mukaddeste yazılmıştır.

Evet, âb-ı hayat olan Islâmıyet ıse bu kelımenin aynu'l-hayatından nebean eder.

Evet, ebede namzet olan nev-i beşer içinde saadetsaray-ı ebedıyeye tayın ve tebşır olunanın ellenne verilmiş bir ferman-ı ezelîdir.

Evet, şu kelime kalb denilen avalim-i gayba karşı olan penceresinde kurulmuş olan lâtıfe-i Rabbanıyenın âyinesine in'ikâs eden Sultan-ı Ezelî'nin tecellisini ilân eden bır hanta-ı nuranıyesidır ve tercüman-ı belığıdır.

Evet, vıcdanın esrarengız olan nutk-ı belığânesını cemıyet-i kâînata karşı vekâleten inşad eden vicdanın hatîb-i fasıhı ve kâınata Hâkım-ı Ezeli'yı ılân eden ımanın mubelliğ-i beliği olan lisanın elinde bir menşur-i lâyezalîdir.

Bu Kelime-i Şahadetin iki kelâmı birbirine şahıd-i sadıktır ve bırbırını tezkıye eder. Evet, ulûhıyet nubuvvete

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in (Asm) de Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna şahadet ederim.

ab-ı hayat: hayat suyu.
avalim-i gayp: gayp âlemleri.
ayine: ayna.
aynulhayat: insanı sonsuzluk sırrına erıştıren Ilâhı aşkın sırrıdır.
cemiyet-i kâinat: kâinattaki varlıklar topluluğu.
ebed: sonu olmayan.
esrarengiz: esrarlı, sırlı, gizli.
ferman-ı ezeli: ezelden beri var olan Allah'ın fermanı.
Hâkim-i Ezeli: ezeli hâkim, daimî hükum ve idare sahibi olan Allah.
hanta-ı nuraniye: nurlu hanta.
hatib-i fasih: güzel ve iyi söz söyleme yeteneğine sahip olan hıtabet sahıbı kımse.
ilah: kendisine ıbadet edilen tapılan.
ilân etmek: duyurmak, ın'ıkas etmek: aksetmek, yansımak.
inşad etme: ferahlandırma, neşelendırme, ıç açma.
kelâm: söz.
kelime-i âliye: yüce kelam, söz.
Kelime-i Şahadet: şahadet kelimesi, şahadet ifadesini hulâsa eden eşhedu en lâ ilâhe illâllah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu cumlesi.
latife-i Rabbaniye: ilâhî hakıkatlerin hıssedilmesine ve manevî zevklerin alınmasına yarayan hıs duygu.
lisan: dil.
menşur-i layezali: silinip yok olmayan ferman, bıldırı.
menşur-i mukaddes: mukaddes ferman (kelime-i şahadet kastedilmektedir).
misak-i ezeliye: ezelî sözleşme: Allah'ın ruhları yarattığı zaman, onlara "Ben sizin Rabbınız değil mıyım?" dedıgınde ruhların "Evet, Rabbımızsın" dıye cevap vermelerı hâdısesi.
mübelliğ-i beliğ: noksansız ve güzel bır şekılde belagatlı konuşarak tebliğ eden, haber veren.
namzet: aday.
nebean etmek: kaynatmak, fışkırmak.
nev-i beşer: insan soyu, insanlar.
nuranî: nurlu.
nutk-i beligane: yerinde ve güzel anlatım, ifade.
nübuvvet: nebîlik, peygamberlik.
peymanı: yemin, and, kasem.
Rahman: her an bütün mahlukatına ihtıyacı olan, bütün nımetlerı Allah.
Rahım: sonsuz merhamet ve şefkatı olan Allah.
resul: kendisine kıtap indırılen Allah elçısi, peygamber.
saadetsaray-ı ebediye: ebedî saadet sarayı, sonsuz olarak kalınacak mutluluk sarayı.
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan olan Allah, kudret, kuvvet ve hukumranlıgının baslangıcı olmayan Allah.
şahadet: tanıklık, şahıtlık.
şahid-i sadık: doğru sozlu şahıt.
tayın: atama.
tebşir olunmak: müjdelenmek.
tecelli: gorunme, yansıma.
temevvüç etmek: dalgalanmak.
tercuman-i belig: belâgatlı tercuman, sozu tesirli ve makama uygun, güzel olarak ifade eden tercuman.
uluhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkımıyetı ıle kâınattakı her şeyı kendısı ne ıbadet ve ıtaat ettırmesi.
ulvi: yuksek, yuce.
üssülesas-ı İslâmiyet: Islâmiyetin ozu, aslı.
vekaleten: vekalet yoluyla, bınsı ne vekıl olarak, başkası adına.
vicdan: iyiyi kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

bürhan-ı limmîdir. Muhammed Aleyhisselâm Sâni-i Zülcelâl'e zatıyla ve lisanıyla bürhan-ı innîdir.

Kelime-i Şahadetin birinci kelâmına birinci bürhanı ikinci kelâmıdır.

Sual: [HAŞİYE 1] Sâniin vücut ve vahdetine en vazıh delil nedir?

Cevap: En parlak bürhanı Muhammed'dir (ASM) ve nübuvvet-ı Ahmediyenin en metîn bürhanı nübuvvet-i mutlakadır.

Kâinatta bir hakikat varsa, nübüvvet vardır. Hilkatte nizam varsa, nubuvvet zarurîdir. [HAŞİYE 2] Zira insanın vehmâlûd nazanna istikamet ve tecavüzkâr kuva-i selâsesine itidal ve istidadat-ı maneviyesine inkişaf verecek, İlâhî bir mürşit olabilir. O ise nebîdir.

Dünyada bundan doğru ne haber olabilir ki? Yüz binler enbiya, yüz binler mu'cizat ile nübüvveti iddia etmişler; mu'cizat ile ispat etmişler. Nokta-i nübüvvette muttefik, selef halefe mübeşşir, halef selefe musaddık, asl-ı dinde muttehittirler. Öyle ise, cemî-i enbiyanın cemî-i mu'cizatı Hazret-i Muhammed'in (ASM) bir mu'cizesi hükmündedir. Çünkü medar-ı nubuvvet ve enbiyaya "nebî" dedirttiren esaslar, Hazret-i Ahmed'de (aleyhisselâm) daha ekmel bulunur. Dünyada nebî varsa, O da nebîdir.

HAŞİYE 1: Sual eden Japon'dur.

HAŞİYE 2: Karıncayı emirsiz, amiri ya supsuz bırakmayan Kudret-i Fâtıra, beşen nebîsiz bırakmaz

aleyhisselam: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun.
asl-ı din: dinin özü.
beşer: insan.
burhan: delil.
burhan-ı innî: hâdiselerden kanunlanna neticelennden sebeplerine ve eserden müessire olan delil. (Dumanın ateşe delil olması gibi.) Kainatta görülen eserlerden eser sahibinin varlığına getirilen delil.
bürhan-ı limmî: tumden gelim, eser sahibinden esere getirilen delil.
cemî-i enbiya: peygamberlerin hepsi.
cemî-i mu'cizat: mu'cizelerin hepsi.
delil: şahit, belge, tanık.
ekmel: daha (en) pek) kâmil, mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en olgun, en eksiksiz.
emir: baş, reis, bey.
enbiya: peygamberler.
esas: bir işin asli usul ve kaldelen.
haber: ilim, malûmat, bilgi.
halef: sonradan gelen.
haşiye: dipnot.
hilkat: yaratılış.
hükmünde: degennde.
iddia etmek: bir fikri ısrarla savunmak, dava etmek.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
inkişaf: gelişme, geliştirme.
ispat: delillendirme, kanıtlama.
istidadat-ı maneviye: manevî kabiliyetler, yetenekler.
istikamet: doğruluk.
itidal: aşırı olmama, orta hâlde olma, ölçülülük.
kelâm: İlâhî söz.
Kelime-i Şahadet: şahadet kelimesi, şahadet ifadesini hülasa eden eşhedu en lâ ilâhe illâllah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu cümlesi.
Kudret-i Fâtıra: her şeyin yaratıcısı sonsuz kudret olan Allah.
kuva-i selâse: üç duygu, üç kuvvet [kuvve-i şeheviye, kuvve-i gadabiye, kuvve-i akliye (şehvet, öfke, akıl melekeleri)].
medar-ı nübüvvet: peygamberlik sebebi, peygamberlik kaynağı.
metîn: sağlam.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cize: olağanüstü hâl ve hareketler.
musaddık: tasdik eden, gerçekliğini doğrulayan, gerçek ve geçer olduğunu bildiren.
mübeşşir: müjdeleyen, müjdeci, iyi haber vererek sevindiren.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
muttefik: birlikte olan.
muttehit: ittihat etmiş, birleşmiş, birlik oluşturmuş.
nazar: bakış.
nebî: Allah'ın elçisi, habercisi, kendisine kitap indirilmemiş peygamber.
nizam: düzgünlük, tertip, kaide, kanun.
nokta-i nübüvvet: peygamberlik konusu.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik. Allah'ın elçiliği, peygamberlik hal ve şanı.
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliği.
nübüvvet-i mutlaka: kayıtsız şartsız gerçekliğe sahip peygamberlik müessesesi.
Sâni: yapan, yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
selef: önce geçen, bir yerde bir işte, bir hal ve mevkide diğerinden önce bulunmuş olan kimse.
tecavüzkâr: tecavüz eden, saldırgan, saldıran, tecavüzcü.
vahdet: birlik ve teklik.
vazıh: açık, aşikâr.
vehmâlûd: vehimli, vehim dolu.
vücut: var olma, varlık.
ya sup: an beyi.
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.
zira: çünkü.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ الَّذِى دلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِكَ[1]

Evet, sirac-ı vehhaç, bürhan-ı kàtı odur. Öyle ise onu tanımalıyız.

Ve o zat ne derece ulvî, parlak olduğu bununla kıyas edilir ki: [2] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, bütün ümmetinin bütün hasenatının bir mislı onun kefe-i hasenatına ilâve edilmiştir. Manevî bir cazibe-i umumîyı andıran hidayet ve irşadından her bir fert ne kadar feyiz ve nur almışsa, bir mislî o zat-ı şerife in'ikâs etmiştir.

İşte, derece-i kemalât gayr-i mütenahi, onun ruhundakı istıdat ve kabiliyet nihayetsiz, muhıt-i enfüsî olan zatından başka, ümmetinin afakından gelen esbab-ı inkişaf hadsiz olduğundandır ki, hakıkat-i Muhammediye (ASM) âlem-i imkânda en rasih, en racih hakikat olduğunu ehl-i keşif ittıfak etmişlerdir. Nasıl bazen cüz'î bir tereşşuh uzak menbadan suyun gelmesine delil ve sakatlık olmadığına şahit olur; öyle de küçük bir emare, büyük bir hakikati ihsas edebilir.

Madem ki hadsiz ehl-i kemal onun minhac-ı cedvelinden zülâl-i hayatı içmişlerdir; bizzarure gösterir ki, nurdan yapılmış o boru ve hakikatte kazılmış o ark, doğru menbadan gelir. İnhiraf ve sakatlık yoktur.

Şimdi, o zatı bize tanıttıracak pek çok sadık muhbirler vardır.

1- Allah'ım! Varlığının zarurî olduğuna delil olan Muhammed'e salât eyle.

2- Bir şeye sebep olan yapan gibidir.

afak. gözle görülen âlem
alem-i İmkan dünya yaratılmışlar dünyası, âlemi İmkan âlemi
ark: su yolu.
bazen zaman zaman, ara sıra
bizzarure: kesinlikle, zarurî olarak, mecburî olarak.
burhan-ı kati: kesin delil.
cazibe-i umumi umumi bir cazibe, her şeyi etkileyen cezbedicilik, çekicilik
cüz'i küçük.
delil: şahit, belge, tanık.
derece-i kemalât: yücelik ve mükemmellikler derecesi, olgunlukların derecesi
ehl-i kemal olgun ve değerli kişiler, kemal sahibi olanlar
ehl-i keşif: bazı sırları bilinmeyen hakikatleri Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bilen veliler
emare: alâmet, işaret, belirti
enbiya peygamberler
esbab-ı inkişaf: manevî bir sırrın veya halin görünmesi sebebi
feyiz ihsan, bağış, kerem.
gayr-i mütenahi sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
hadsiz sınırsız.
hakikat. gerçek.
hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hidayet: doğru yol, hak yol
ihsas etmek. hissettirmek, sezdirmek.
ilave etmek: eklemek.
in'ikâs etmek: aksetmek, yansımak.
inhiraf. değişme, bozulma
irşat doğru yola yöneltme, aydınlatma.
istıdat. kabiliyet, yetenek
ittifak etmek: birleşmek, fikir birliği etmek.
kabiliyet. yetenek.
kefe-i hasenat. iyilik, güzellik, hayır kefesi (terazinin gözü)
kıyas etmek: karşılaştırmak.
madem ki: değil mi ki
manevî maddi olmayan, mana ile ilgili
meclis-i samı: yüksek, yüce meclis, şöhretli meclis
menba: kaynak.
minhac-i cedvel. gidilen takip edilen ark gibi yol.
misil benzer, eş
muhbir: haber veren
muhıt-i enfüsî kendi iç dünyasına ait muhit, çevre
nihayetsiz. sonsuz.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
racih daha, daha üstün
rasih sağlam, kuvvetli
ruh cevher, can.
sadık. doğru
sır: gizli hakikat.
sirac-ı vehhaç. çok parıltılı kandil, ışık.
şahit şahıtlık yapan
tereşşuh: sızıntı, damla
ulvî yüksek, yüce
ümmet. hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygamberle inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
zat kişi
zat-ı şerif şerefli kişi
zülâl-i hayat: hayat suyu.

Birincisi: Enbiya meclis-i sâmisidir.

İkincisi: Hulûk-i azîm merkezi olan zat-ı nuranîsidir.

Üçüncüsü: Zaman-ı mazidir.

Dördüncüsü: Asr-ı Saadettir.

Beşincisi: Başta şeriat olarak, zaman-ı müstakbeldir.

Altıncısı: Başta Kur'ân olarak, mu'cızatıdır.

Öyle ise haber almak için bunlara birer birer müracaat edeceğiz. Hatta eğer mu'cizatı noktasında mevcudatı istintak etsek görecek ve işiteceğiz ki, âlem enva ve ecnasıyla onun risaletine şahadet ve mu'cizelerine delâlet ve hazine-i gayptan getirdiği meta-ı âliye dellâllık ediyor. Güya âleme teşrif ettiğinde her bir nevi kendi lisan-ı mahsusuyla alkışladığı gibi, Sultan-ı Ezel zemin ve asumanın evtarını intak edip, her bir tel başka lisan ile mu'cizatının nağamatını inşat etmekle, o seda-i şirin bu kubbe-i minada ilelebet tanınendaz etmiştir. Güya (HAŞİYE) asuman kendi miraç ve melek ve kamerin elsine-i semaviyesiyle risaletini tebrik ediyor. Ve zemin kendi hacer ve şecer ve hayvanın dilleriyle mu'cizelerine senahan oluyor. Ve cevv-i feza kendi cin ve bulutun işaratıyla nübuvvetine beşaret venir ve sâyebanlık ediyor. Ve zaman-ı mazi enbiya ve kütüp ve kâhınlerin rumuz ve telvihatıyla o şems-i hakikatin fecr-i sadıkını gostererek müjdeci oluyor. Ve zaman-ı hâl yani asr-ı saadet lisan-ı hâliyle tabıat-ı Arap'takı inkılâb-ı azîmın ve bedeviyet-i sırftan medeniyet-ı mahzanın def'aten tevellüdünü şahit

HAŞİYE: Şu muselsel beyan mu cızat-ı Ahmediyenin envaına işarettir

alem: dünya
Asr-ı Saadet. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
asuman: gökyüzü, sema
bedeviyet-i sırf: halis bedevilik, göçebelik, tamamen bedevi
beşaret: müjde, müştu, sevindirici haber
cevv-i feza: gökyüzü, uzay
def'aten: hemen, birdenbire, ani olarak, beklenmedik anda, bir defada, birden
delalet: delil olma, gösterme.
dellâl: ilan edici, davetçi
ecnas: cinsler, çeşitler, neviler, türler, soylar
elsine-i semaviye: semavî diller
enbiya: peygamberler.
enva: çeşitler, türler, cinsler
evtar: hal ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
fecr-i sadık: gerçek aydınlık
haber: ilim, malumat, bilgi
hacer: taş, kaya parçası
haşiye: dipnot.
hazine-i gayp: görünmeyen hazine
huluk-i azim: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek ulvi huyları.
ilelebet: ebede kadar, sonsuzade ğin
inkılâb-ı azim: büyük değişiklik
inşad etmek: şiir kuralına uygun olarak okumak.
intak etmek: söyletmek, söyletilmek, dile getirmek.
istintak: sorgu, sorgulama
işarat: işaretler
kahın: gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse, falcı
kamer: ay
kubbe-i mina: gökyüzü, gök kubbesi
kutup: kitaplar
lisan: dil.
lisan-ı mahsus: özel dil
medeniyet-i mahza: saf, katıksız medeniyet, tek medeniyet, tam olarak medeniyet.
melek. Allah'ın nurdan yarattığı mahluk, ferişteh
meta-ı ali. ulvi, yüksek, kıymetli mal
mevcudat: varlıklar
miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (ASM) Efendimizin Recep ayının 27 gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen hâlen çıkması mu'cizesi.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hanka ışıler
mu'cize: olağanüstü hâl ve hareketler
müracaat etmek: başvurmak, danışmak.

muselsel: birbirine bağlı, arka arkaya gelen
nağamat: nağmeler, güzel sesler
nevi: çeşit, tür
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik. Allah'ın elçiliği, peygamberlik hal ve şanı.
risalet: elçilik, resulluk, peygamber olarak gönderilme
rumuz: işaretler
sayeban: sayvan, gölgelik.
seda-ı şirin: şirin ses, seslenış
senahan: sena edici, birilini öven, metheden
Sultan-ı Ezel: Ezel Sultanı, varlığının başlangıcı olmayan kudret ve hâkimiyet sahibi Sultan, Allah
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şecer: ağaç
şems-i hakikat: hakikat güneşi olan Hz. Muhammed (ASM)
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklar, din
tabıat-ı Arap: Arap milletinin huyu, Arap karakteri
tanınendaz: çınlayan
tebrik etmek: kutlamak.
telvihat: açıklamalar
teşrif etmek: şereflendirmek, şeref vermek.
tevellüt: doğma, doğum.
zaman-ı hâl: şimdiki zaman
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zaman-ı müstakbel: gelecek, gelecek olan zaman
zat-ı nurani: nurani, nurlu, nurlanmış zat.
zemin: yer

göstererek, nübüvvetini ispat ediyor. Ve zaman-ı mustakbel, kendi vukuat ve fununun etvar-ı müdakkikane ile onun mevkib-i ikbalini istikbal ve lisan-ı hakîmâne ile irşadatına teşekkür ediyor. Nev-i beşer kendi muhakkikleriyle, bahusus hatib-i beliği –ki, şems gibi kendi kendine bürhan olan– Muhammed'in (ASM) lisan-ı fasihânesiyle Hak'tan geldiğini ilân ediyor. Ve Zat-ı Zülcelâl kendi Kur'ân'ının lisan-ı beliğânesiyle ol Nebî-i Ümmînin ferman-ı risaletini cin ve inse işittiriyor.

Hangi kuvvet vardır ki, bu icmaın hükmünü reddetsin? Kimin haddı var, şu ittifaka karşı muhalefet etsin? Hangi şüphe var ki, tevatür-ı mevcudata karşı dayanabilsin?

BIRINCI ŞUA. *Enbiya meclisine müracaat*

İşte, enbiyanın lisan-ı hâlleri şahadet, lisan-ı kâlleri beşaret veriyor.

Birincisi: Eğer sahife-i itibar-ı âlemde menkuş olan âsâr-ı enbiyayı nazar-ı mutalâaya alsan ve tarihin lisanından nübüvvete dair cereyan eden ahvallerini dinlersen ve cihetü'l-vahdet-i nübüvveti zaman ve mekânın tesirat-ı hususiyesinden tecrit edebilsen göreceksin ki, enbiyaya 'nebî' dedirtmiş ve nubuvvetlerine medar olmuş olan esaslar –ki her bir nebî iddia-i nübüvvet ve mu'cizeyi izhar ve düstur-ı hareketi hukukullah, hukuku'l-ibadı muhafaza ve terk-i menafi-i şahsiye ve ümeme karşı keyfiyet-i muamelelerin ve ümmetin onlara karşı keyfiyet-i telâkkisi ve zatlarındaki sebeb-i temayüz olan meziyyat gibi medar-ı nübüvvet olan esaslar– evlâd-ı beşerin en ahir

ahir: son.
ahval: haller, durumlar
âsâr-ı enbiya: peygamber eserleri, izleri, nişanları
bahusus: özellikle
beşaret: müjde
beyan: açıklama
bürhan: delil
cereyan: akma, akış
cihetü l-vahdet-i nübüvvet: peygamberliğin birlik yönü
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
düstur-ı hareket: hareketlerde uyulacak kaide, esas.
enbiya: peygamberler
envâ: çeşitler, türler, neviler
etvar-ı müdakkikane: tetkik edici, inceleyici davranışlar, tavırlar
evlad-ı beşer: insan, çocuğu, nesli
ferman-ı risalet: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini bildiren ayetler
fünun: fenler
had: hudut, sınır, çizgi.
Hak: Allah
hatib-i belîğ: yerinde ve güzel söz söyleyen konuşmacı
hukuku l-ibad: kulların kullar üzerindeki hakları
hukukullah: kulların üzerinde Allah'ın hakları
hükum: yargı.
icma: bir konu üzerinde fikir birliğine varma, fikir birliği
iddia-i nübüvvet: peygamberlik iddiası, Allah'ın elçisi olduğunu dava etme
ins: insan, beşer, âdemoğlu
irşadat: irşatlar, uyarmalar, doğru yolu göstermeler
ispat: delillendirme.
istikbal: gelecek zaman.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
izhar: açığa vurma, gösterme.
keyfiyet-i muamele: davranış durumları
keyfiyet-i telâkki: anlayıp kabul etme durumu
lisan: dil
lisan-ı beliğane: sözü güzel ve yerinde söyleyen dil
lisan-ı fasihane: düzgün ve güzel dil
lisan-ı hakîmane: hikmet sahibi olan birinin dili, anlatımı.
lisan-ı hal: hâl dili, tavır, durum
lisan-ı kal: söz ile anlatılan, mana, konuşma dili
medar: sebep, vesile
medar-ı nubuvvet: peygamberliğin dayanak noktası.
mekan: yer, mahal
menkuş: nakşolunmuş, işlenmiş, nakış yapılmış.
mevkib-i ikbal: tâli'li kafile, arzu edilen cemaat.
meziyyat: üstünlük, vasıflar
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (ASM) gösterdiği mu'cizeler
mu'cize: olağanüstü hâl ve hareketler
muhafaza: koruma
muhakkik: gerçeği araştıran
muhalefet: bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma
müracaat: başvurma, danışma
nazar-ı mutalâa: okuyan, tetkik eden, düşünen bakış
nebî: Allah elçisi, peygamber
nebî-i ümmî: ümmî peygamber, okur-yazar olmayan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
nev-i beşer: insan soyu, insanlar, insan türü
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
sahife-i itibar-ı âlem: dünyanın önemli ve değerli olan dikkate alınan sayfası
sebeb-i temayüz: kendini gösterme, seçkin hale gelme sebebi
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şems: güneş
tecrit etmek: yalnız başına bırakmak, soyutlamak
terk-i menafi-i şahsiye: kişisel çıkarların terk edilmesi.
tesirat-ı hususiye: özel etkilen, tesirleri.
tevatür-i mevcudat: varlıkların ittifakla verdikleri doğru haber.
ümem: ümmetler
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygamberle inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vukuat: olaylar
zaman-ı müstakbel: gelecek zaman
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah

üstadı olan Muhammed-i Haşimî'de (ASM) daha ekmeli ve daha ezhan bulunur. Demek oluyor ki, yakini ifade eden nev-i vahıtteki istıkra, hususan kıyas-ı hadsî-i hafî ianesiyle ve kıyasu'l-evlevînin teyidiyle mu'cizatlarının lisanıyla vahdet-i Sâniinin bir bürhan-ı bâhiresi olan Muhammed'in (ASM) sıdk-ı nübüvvetine şehadet ederler.

Işte bu sırdandır ve nübuvvet-ı Muhammediyeye (ASM) mukaddime olmasındandır ki, Kur'ân-ı Hakîm ahval-i enbıyayı kesretle zıkredıyor.

Ikıncısı: Enbiyanın nübüvvet-ı Ahmediyeye (ASM) işaret ve beşaretlendir. Kutub-i münzele pek çok tahrif ve tağyir olmakla beraber ehl-i tetkik pek çok işaret ve beşaretlerini nakletmişlerdir.[HAŞIYE] ezcümle, Huseyin-i Cisrî, risalesinde yüz delil kadar tadat ediyor. Burada iktisaren ehline havale ediyoruz.

IKINCI ŞUA: *Zat-ı nuraniyesine müracaat.*

Mukaddime

Delil-i sıdk harika olmak lâzım değildir. Resul-i Ekrem'in (ASM) her bir fiilinde ve her bir hâlinde, her bir kâlinde sıdk lemaan eder. Fakat her hâli harika olmak lâzım değildir. Zira harika izharı tasdik-i müddea içindir. Hacet olmadığı veya munasıp olmadığı vakitte cereyan-ı umumiyeye mütabaatle âdâtullahın kavaninine destedad-ı teslim oluyor ve öyle olmak gerektir...

HAŞIYE: Hazret-i Isa (AS) "Ibnı Insan"dan mükerreren bahsedıyor. Ibnı Insan, Hazret-ı Ahmed (ASM) olmak gerektir.

âdâtullahın kavanini: Allah'ın adetleri, Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kanunlar
ahval-i enbıya: peygamberlerin durumları, nitelikleri, özellikleri.
bahsetmek: anlatmak
beşaret: müjde, müştu, sevindirici haber
bürhan-ı bâhire: büyük ve geniş delil
cereyan-ı umumiye: genel akım
delil: şahit, belge, tanık.
delil-i sıdk: doğruyu gösteren delil, doğru delil
destedad-ı teslim: teslim elini veren, itaat eden, uyan
ehl: uzman
ehl-i tetkik: dikkatle araştırıcılar, titizlikle inceleyenler
ekmel: daha (en) pek) kâmil, mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en olgun, en eksiksiz.
enbıya: peygamberler
ezcümle: bu cümleden, meselâ
ezhar: daha açıkta, daha görünür
hacet: ihtiyaç, gereklilik.
hâl: durum, tavır
harika: olağanüstü
haşiye: dipnot.
havale etmek: üstüne bırakmak, ısmarlamak.
hususan: özellikle
iane: yardım
ibnı insan: insanoğlu
ifade etmek: anlatmak.
iktisaren: kısa tutarak.
istıkra: araştırma, etraflı bilgi edinme
işaret: gösterme, bildirme
izhar: açığa vurma, gösterme
kal: söz.
kesret: çokluk.
kıyas-ı hadsî-i hafî: gizli sezgisel kıyas
kıyasu'l-evlevî: öncekilerle karşılaştırma
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kutub-ı münzele: vahiy ile Cenab-ı Hak tarafından indirilmiş mukaddes kitaplar
lâzım: gerek.
lemaan etmek: parlamak
lisan: dil
mu'cizat: mu'cizeler: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
Muhammed-i Haşimî: Haşimî soyundan gelen Hz. Muhammed (ASM)
mukaddime: öne geçen, önde bulunan giriş, başlangıç.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
münasıp: uygun
müracaat: başvuru, baş vurma
mutabaat: ittiba etme, birinin tabi olma, birinin arkasından gitme, uyma
nakletme: aktarma, bildirme
nev-i vahıt: bir nevi, tek tür
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliği.
nübüvvet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliği.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
risale: küçük kitap, broşür
sıdk-ı nübüvvet: peygamberliğinin doğruluğu.
sır: gizli hakikat.
şahadet: şahit olma, şahıdlık, tanıklık.
tadat etmek: saymak.
tağyir: bozma, ifsat etme
tahrif: değiştirme, bozma
tasdik-i müddea: iddia olunan şeyin doğrulanması, dava olunan şeyin onaylanması.
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme
üstat: muallim, usta.
vahdet-i Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah'ın birliği, Allah'ın sanatında bir ve eşsiz olması
vakıt: zaman.
yakin: aksine ihtimal bulunmayan kesin ve sağlam bilgi
zat-ı nuraniye: nurani, nurlu, nurlanmış zat.
zıkretmek: anmak, bildirmek.
zira: çünkü.

Evet, Peygamberin (ASM) delil-i sıdkı her bir hareket, her bir hâlidir. Nebî-i Kureyşînin her bir hâli ve hareketi mazbut-i ümmettir. Çünkü menabi-i şeriattır. Evet, her bır hareketinde adem-ı tereddüt ve mutenzlere adem-ı iltifat ve muarızlara adem-i mübalât ve muhalif olanlardan adem-i tahavvüfü, sıdkını ve ciddiyetini gösteryor. Hem de evamirinde hakıkatın ruhuna olan isabeti hakkıyetini gösterir.

Elhâsıl: Hileyi ve adem-i vüsuku ve itminansızlığı ima eden tahavvuf ve tereddut ve telâş ve mubalât gibi umurlardan müberra iken bilâperva ve kuvvet-i itminanla en hatarlı makamlarda olan hareketi ve nihayette olan isabeti ve iki âlemde semere verecek olan zîhayat kaideleri harekâtıyla tesis ettiğine binaen, her bir fiil ve her bir tavrnın iki taraftan yani bidayet ve nihayetten cıddiyeti ve sıdkı nazar-ı ehl-i dikkate arz-ı dıdar ediyor. Bahusus mecmu-i harekâtının imtizacından cıddiyet, hakkıyet şule-i cevvale gibi; ve in'ikâsından ve muvazenatından sıdk ve isabet berk-ı lâmi gibi tezahür ve tecelli ediyor.

Şimdi mesele-i âliye-i zatiyeyı temaşa ve ziyaret etmekten evvel dort nukteyi bilmek lâzımdır.

Birincisi: [1] لَيْسَ الْكَحْلُ كَالتَّكَحُّلِ kaidesine binaen sun'î ve tasannuî olan bir şey ne kadar mükemmel olsa da tabiî yerini tutmadığından, hey'etinin feletatını, müzahrefiyetını ıma edecektir.

1- Sun'î karagozluluk, doguştan karagozluluk gibi olmaz.

adem-i litifat: dikkate almama, engel olmak, isteyenlen onemsemeyerek doğru bıldıgı yonde hareket etme
adem-ı mübalat: aldırış etmeme, ıtına gostermeme
adem-ı tahavvüf: korkusuzluk, korku yokluğu
adem-i tereddüt: tereddudun olmaması, kararlılık durumu.
adem-i vüsuk: guvensızlık, saglam olmama, güven olmayış
alem: dünya
arz-ı dıdar etmek: cehresinı guzelliğini gostermek.
bahusus: ozellikle
berk-ı lami: panldayan şımşek, parlak şimşek.
bidayet: başlangıc.
bilaperva: korkusuzca, çekınmeden
binaen: den dolayı nedenıyle
delil-i sıdk: dogruyu gosteren delil, dogru delil.
elhasıl: sonuç olarak, ozetle
evamir: emirler, buyruklar
feletat: kışının gorundugu gıbı olmadığını belli eden tavırlar, falsolar
hakkıyet: hak oluş, doğru oluş
hal: durum, tavır, davranıs.
harekat: hareketler, davranıslar
hatar: tehlike
hey'et: yapı, şekil, bıçım
hile: aldatmaya yonelik düzen, desise
ıma etmek: dolaylı, ustu kapalı ifade etmek
ımtizaç: uyuşma, uygunluk, bag daşma
in'ikas: aksetme, yansıma
isabet: uygunluk, yerini bulma
itminansızlık: emin olmamak, ke sın bılmemek.
kaide: kural, esas, dustur
kuvvet-i itminan: bildiğinden emin olmanın verdiği guç.
makam: manevi mevki.
mecmu-ı harekat: hareketlerin hepsi
menabi-ı şeriat: Allah tarafından bıldırılen, ilahi emırlerın kaynagı.
mesele-i âliye-i zatiye: alî yuce kısılıgı ile ilgili konu
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhalif: zıt, karşıt.
muteriz: itıraz eden, karşı çıkan
muvazenat: dengeler
mubalat: hımaye, kayırma, koruma
müberra: temıze çıkmış, aklanmış, mustesna, azade.
mükemmel: kemal bulmuş, kâmil, eksıksız, tam
muzahrefiyet: fıtrı olmamaklık, yapmacıklık, yalandan oluş
nazar-ı ehl-i dikkat: meselelere dıkkatle yaklaşanların bakışı
Nebi-i Kureyşî: Kureys kabilesinden olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
nihayet: son, uç.
nükte: ince ve derin anlam.
ruh: cevher, oz
semere: meyve, guzel netıce
sıdk: samımılık, dogru sozluluk, soz ıle fıılın bırbırıne uyması, oldugu gıbı gorunup gorundugu gıbı olma esası
sun'î: yapmacık, uydurma, sahte.
şule-i cevvalı: surekli hareket ederek etrafına ışık saçan parlıtı
tabiî: katıksız, hılesız, saf, sun'î olmayan, normal
tahavvüf: korku, korkma
tasannuı: yapmacıklıkla ılgılı, sahtelıge aıt.
tavır: davranış.
tecelli: gorunme, yansıma
temaşa: bakma, seyretme
tereddüt: kararsızlık, karar verememe, şuphede kalma
tesis etmek: kurmak, meydana getırmek.
tezahür: görunme, belırme, ortaya çıkma
umur: ısler, hususlar, maddeler, şeyler
zîhayat: hayat sahıbı

İkincisi: Ahlâk-ı âliyenin, hakikatin zeminiyle olan rabıta-i ittisali ciddiyettir. Ve deveran-ı dem gibi hayatlanını idame eden ve imtizaçlarından tevellut eden haysiyete kuvvet veren ve heyet-i mecmuasına intizam veren yalnız sıdktır. Evet, şu rabıta olan sıdk ve ciddiyet kesildiği anda o ahlâk-ı âliye kurur ve hebaen gidiyor.

Üçüncüsü: Umur-i mütenasibede temayül ve tecazup; ve eşya-i mütezadde tenafur ve tedafu kaide-i meşhuresi maddiyatta nasıl cereyan ediyor, maneviyat ve ahlâkta dahi cereyan eder.

Dördüncüsü: [1] لِلْكُلِّ حُكْمٌ لَيْسَ لِكُلٍّ mecmuda bir kuvvet ve hasiyet var ki, eczada bulunmaz.

Şimdi gelelim maksada. İşte âsâr ve siyer ve tarih-i hayatı! Hatta a'dânın şahadetleriyle Zat-ı Peygamberde vücudu muhakkak olan ahlâk-ı âliyenin kesret ve ihata ve tecemmu-i imtizacından tevellüt eden, izzet ve haysiyetten neş'et eden şeref ve vakar ve kibr-i nefis ile, melekler şeytanların ihtilât ve istiraklarından tenezzühlen gibi, sırr-ı tezada binaen o ahlâk-ı âliye dahi hile ve kizbden tereffu ve tenezzüh ve teberri ederler. Hem de hayat ve mayeleri makamında olan sıdk ve hakkıyeti tazammun ettiklerinden şule-i cevvale gibi nübüvveti lemaan ediyor.

Hazret-i Aişe demiş: [2] خُلُقُهُ الْقُرْآنُ Kur'ân demiş. [3] وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ Düşmana da şamil bir tevatür ve

1 Bütün için geçerli olan hükum onun parçaları için geçerli olmaz.
2 Onun ahlâkı Kur'an dır. (*Müslim*, Fezail, 43; Salatü'l Musafirin, 139; *Ebu Davud*, Tetavvu', 26; *Müsned*, 6/54, 91, 163, 188, 216.)
3. Ve hiç şüphesiz sen pek büyük bir ahlak üzerindesin. (Kalem Suresi, 4.)

a'dâ: düşmanlar
ahlak-ı âliye: yüksek ahlak, yüce ahlâk, üstün ahlâk.
âsâr: eserler
binaen: ...den dolayı, nedeniyle
cereyan etmek: olmak, oluş, vuku bulmak.
deveran-ı dem: kan dolaşımı
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
eşya-i mütezad: birbirinin zıddı olan, birbirine zıt olan, birbirine uymayan şeyler
hakkıyet: hak ve adalete uygunluk, hakka riayet etme, doğruluk.
hasiyet: özellik.
haysiyet: şeref, onur, itibar
hebaen: boşuna olarak, boşuna harcanarak, faydasız yere.
heyet-i mecmua: bir şeyin bütünü, tamamı
hile: aldatmaya desise.
idame etme: devam ettirme.
ihata: kuşatma, kaplama
ihtilat: karışma, iç içe girme
imtizaç: kaynaşmak, karışma
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
İştirak: hırsızlıklar, çalmalar
izzet: şeref, yücelik, değer
kaide-i meşhure: bilinen kaide
kesret: çokluk.
kibr-i nefis: nefsin kibri
kizb: yalan, yalan söyleme
lemaan etmek: parlamak.
maddiyat: gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
makam: manevî mevki
maksat: gaye
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
maye: maya, temel, esas, öz.
mecmu: toplam, tüm.
muhakkak: şüphesiz, mutlak, doğru, gerçek.
neş'et etmek: meydana gelmek, oluşmak, çıkmak.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
rabıta: bağ
rabıta-i ittisal: birleşme, bitişme, temas, yakınlık bağı
sıdk: samimîlik, doğru sözlülük, söz ile fiilin birbirine uyması
sırr-ı tezat: bir binne zıt olma sırrı, hakikatı
siyer: Peygamberimizin hayatını ve vasıflarını anlatan eserlerin genel adı
şahadet: şahıt olma, şahıtlık.
şamil: içine alan, kaplayan
şeref: manevî büyükük.
şule-i cevval: sürekli hareket ederek etrafına ışık saçan parıltı
tarih-i hayat: biyografi, hayat tarihi
tazammun etmek: ihtiva etmek, içine almak, içinde bulundurmak.
teberri etmek: aklanmak, temiz olmak, arınmak.
tecazup: birbirini çekme.
tecemmu-i imtizaç: uygun olarak birbiriyle bağdaşarak bir araya gelme
tedafü: defetme, uzaklaştırma
temayül: meyletme, yönelme.
tenafur: nefret etme
tenezzuh: kusur ve noksandan temizlenme.
tereffu: yükselme
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber
tevellüt: doğma, doğum
umur-i mütenasibe: aralarında uygunluk ve münasebet bulunan şeyler
vakar: haysiyet, şeref, onur
vücut: var olma, varlık.
zat-ı Peygamber: Hz. Muhammed'in (asm) kişiliği.
zemin: yer

icma ile sabittir ki, bütün ahlâk-ı hamîdenin en ekmeline maliktir.

Ey Birader! Görüyorsun ki, bir adam yalnız şecaatle meşhur olursa o şöhret ona verdiği haysıyeti ihlâl etmemek için kolaylıkla yalana tenezzül etmez. Nerede kaldı ki, cemî ahlâk-ı âliye birden tecemmu ede... Evet, mecmuda bir hükûm bulunur, fertte bulunmaz.

Netice: Tarih ve siyer ve âsâr nokta-i nazarında dikkat olunursa, Muhammed Aleyhisselâm dört yaşından kırk yaşına kadar, lâsıyyema hararet-i garîziyenin şiddet-i iltihabı zamanında kemal-i istikametle ve kemal-i metanetle ve tamam-ı ittirad-ı ahval ile ve müsavat ve muvazenet-i etvarıyla ve nihayet iffet ile ve hiçbir hileyi ima etmemekle beraber yaşadığını [HAŞİYE 1] nazara alınırsa, sonra, istimrar-ı ahlâkın zamanı olan kırk seneden sonra o inkılâb-ı azîm nazara alınırsa, haktan geldiğini ve hakikat olduğunu tasdik etmez ise, nefsine levm etsin. Zira zihninde bir Sofestaî gizlenmiş olacaktır.

Hem de en hatarlı makamlarda –gârda [HAŞİYE 2] gibi– tarik-ı halâsı mefkut iken ve haytü'l-emel bihasebilâde kesilirken, gayet metanet ve kemal-i vusuk ve nihayet itminan ile olan hareket ve hâl ve tavrı, nübüvvet ve ciddiyetine şahid-i kâfidir ve hak ile temessuk ettiğine delildir.

HAŞİYE 1: Hile, mesturiyetini öyle ehl-i inada karşı muhafaza edemez.

HAŞİYE 2: [1] لا تحف ان الله معنا demiş.

1- Korkma Allah bizimle beraberdir.

ahlâk-ı âliye: yüksek ahlâk, yüce ahlâk, üstün ahlâk.
ahlâk-ı hamide: pek çok övgüye layık ahlâk.
aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
âsâr: eserler.
bihasebilâde: adete uygun şekilde, kural ve kaidelere uygun olarak.
cemî: cumle, hep, bütün.
delil: şahit, belge, tanık.
ehl-i inat: bir konuda bir hususta ısrarlı olanlar.
ekmel: en mükemmel, en olgun, en eksiksiz.
fert: birey.
gar: mağara, Sevr Mağarası.
gayet: son derece.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
hal: içinde bulunulan durum ve şartların bütünü.
hararet-i gariziye: vücudun normal ısısı.
haşiye: dipnot.
hatar: tehlike.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
haytu'l-emel: umut ipi, hayata kalma umidi.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.
hüküm: yargı.
icma: müçtehit olan İslam âlimlerinin dini bir konuda görüş birliğine varmaları.
iffet: namus, ırz.
ihlâl etmek: bozmak, çiğnemek.
ima: üstü kapalı ifade etme.
inkılâb-ı azîm: büyük değişiklik.
istimrar-ı ahlak: tabiat, huy ve karakterin devamlılık kazanması, oturmuş ahlak.
itminan: emin olma.
kemal-i istikamet: mükemmel bir şekilde akıl, şehvet ve gazap kuvvetlerinin vasat mertebelerine sahip bulunmak.
kemal-i metanet: tam ve mükemmel bir dayanıklılık.
kemal-i vüsuk: güvenin son derecesi, tam bir itimat.
lasıyyema: bilhassa, hususan, özellikle.
levm etme: kınama, paylama.
makam: manevî mevki.
malik: sahip.
mecmu: toplam, tüm.
mefkud: yok, kayıp, olmayan, bulunmayan, bilinmeyen.
mesturiyet: gizlilik.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muhafaza etmek: korumak.
muvazenet-i etvar: tavır ve davranışlardaki denge.
müsavat: eşitlik.
nazar: bakış.
nefis: bir şeyin kendisi.
nihayet: son derece.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şanı.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
siyer: Hz. Muhammed'in (asm) hayatının bütün safhalarını anlatan, vasıflarını nakleden eserler.
Sofestaî: eski Yunan felsefesinde hiçbir şeyin mutlak hakikatinin olmadığı, her şeyin ölçüsünün insanın bilgisine dayalı olduğu inancını savunarak değerlen ve ahlâkı sorgulayarak tahrip etmeye çalışan kimse.
şahid-i kafi: yeterli şahit, tanık.
şecaat: kahramanlık, cesaret.
şiddet-i iltihap: alevlenmenin, tutuşmanın fazla olması.
tamam-ı ittirad-ı ahval: durumların birbirini izleyip herhangi bir bozukluk olmadan tamamlanması.
tarik-ı halâs: kurtuluş yolu.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tavır: davranış, tutum.
tecemmu etmek: toplanmak.
temessuk etmek: yapışmak, sarılmak.
tenezzül etmek: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etmek, alçalmak.
zira: çünkü.

UÇUNCU ŞUA: *Zaman-ı maziye müracaat.*

Yani, sahife-i ulâ zaman-ı mazidir. İşte şu sahifede dört nükteyi nazar-ı dikkate almak lâzımdır.

Birincisi: Bir fende veyahut kasasta bir adam esaslarını ve ruh ve ukdelerini ahzederek müddeasını ona bina ederse, o fende hazakat ve maharetini gösterir.

İkincisi: Ey Birader! Eğer tabiat-ı beşere ârif isen bak. Küçük bir haysiyetle, küçük bir davada, küçük bir kavimde, küçük bir hilâfın sühulet ve serbestiyetle irtikâp olunmadığına nazar edersen, gayet büyük bir haysiyetle, nihayet cesim bir davada, hasra gelmeyen bir kavimde, hadsız bir inada karşı, her cihetten ummîliğiyle beraber, hiçbir cihetle akıl müstakil olmayan meselelerde tam serbestiyetle, bilâperva ve kemal-i vusuk ile alâ ruusi'l-eşhat zikir ve naklinden, güneş gibi sıdkı tulû edeceğini göreceksin.

Üçüncüsü: Bedevîlere nispeten çok ulûm-i nazariye vardır, medenîlere nispeten lisan-ı âdât ve ef'alin telkinatıyla ulûm-ı müteârife hükmune geçmişlerdir. Bu nukteye binaen bedevîlerin hâllerini muhakeme için kendini o bâdıyede farz etmek gerektir.

Dördüncüsü: Bir ümmî, ulema meyanında müteda vil bir fende beyan-ı fikir ederse, ittifakî noktalarda muvafık olarak ve muhtelefu'n-fîhâ olan noktalarda muhalefet edip, musahhihâne olan sözü; onun tefevvukunu, kesbî olmadığını ıspat eder.

ahzetmek: almak, kabul etmek.
ala ruusi l-eşhat: şahıtlerin başlarının üstünde.
âlî: bilen, bilgi sahibi.
bâdıye: çöl, kır.
bedevî: göçebe, çölde yaşayan, ilkel, basit tarzda yaşayan, medenî olmayan.
beyan-ı fikir etmek: fikrini söylemek.
bilâperva: korkusuzca.
bina etme: dayandırma.
binaen: ...den dolayı, nedeniyle.
birader: kardeş.
cesim: büyük.
cihet: yön.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ef'al: işler, ameller.
esas: bir işin aslî usul ve kaidelerinden.
farz etme: kabul etme, sayma.
fen: uygulamalı bilim.
gayet: son derece.
hadsiz: sayısız.
hal: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü.
hasr: bir şeye, kişiye, konuya, meseleye has hale getirme.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hazakat: üstatlık, ustalık.
hilâf: yalan.
hükmune: yerine.
inat: bir konuda, bir hususta ısrarlı olma, sözünde ayak direme.
irtikap: kötü bir fiil yapma.
ıspat etmek: delil ve şahit göstererek, doğruyu ortaya koymak, doğruyu delillerle göstermek.
ittifakı: birliktelik, birleşilen, beraber olunan.
kasas: hikâyeler, kıssalar.
kavım: aralarında dil, adet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
kemal-i vüsuk: inanmanın son derecesi, tam bir inanmak.
kesbî: sonradan edinilmiş, olan, sonradan kazanılarak olan.
lisan-ı adat: âdetlerin dili, anlatımı.
maharet: becerikliik.
medenî: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan, uygar, modern.
mesele: konu, sorun.
meyan: orta, ara.
muhakeme: akıl yürütüp, doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama.
muhalefet etmek: karşı çıkmak, zıt fikirde olmak.
muhtelefü n-fih: hakkında ihtilâf olunan mesele, hakkında uyuşulamayan, ayrılık konusu.
musahhihane: tashih ederek, düzelterek.
muvafık: uygun.
müddea: iddia olunan, iddia edilen şey.
muracaat: geri dönme.
mustakil: bağımsız.
mutedavil: ellerde dolaşan, kullanılan, tedavulde olan.
nakil: anlatma, söyleme, hikâye etme.
nazar etmek: bakmak, dikkat etmek.
nazar-ı dikkat: dikkadı bakış.
nihayet: son derece.
nispeten: kıyaslayarak, karşılaştırarak.
nokta: konu, husus.
nükte: ince ve derin anlam.
ruh: cevher.
sahife-i ulâ: ilk sayfa, birinci sayfa.
serbestiyet: özgürlük.
sıdk: samimîlik, doğru sözlülük, bağlılık.
sühulet: kolaylık.
tabiat-ı beşer: insan yaratılışı, insan karakteri.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
telkinat: telkinler, öğretmeler, öğretilen şeyler.
tulu etmek: görünmek, meydana çıkmak.
ukde: düğüm, bağ.
ulema: âlimler, bilginler.
ulûm-i müteârife: yaygınlaşan bilgiler, herkesin bildiği ve tanıdığı ilimler.
ulum-ı nazariye: teorik bilgiler, nazarî ilimler, teoriler.
ümmî: okuma yazması olmayan.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zikir: anma, hatırı getirme.

Şu nüktelere binaen deriz ki: Resul-i Ekrem'in (ASM) malûm olan ümmiyetiyle beraber güya gayr-i mukayyet olan ruh-i cevvale ile tayy-ı zaman ederek mazinin a'mak-ı hafâsına girerek, hazır ve bizzat görmüş ve görüyor gibi enbiya-i salifenin ahvallerini ve esrarlarını teşrih etmesiyle bütün enzar-ı âleme karşı öyle bir dava-i azîmede –ki, bütün ezkıya-i âlemin nazarlarını dikkate celbeder– bilâperva ve nihayet vusuk ile muddeasına mukaddime olarak o esrar ve ahvalin ukde-i hayatiyelerini hükmünde olan esaslarını zikretmekle beraber, kutub-i salifenin ittifak noktalarında musaddık ve ihtilâf noktalarında musahhih olarak kasas ve ahval-i enbiyayı ve ümemi bize hikâyet etmesi, sıdk ve nübüvvetini intaç eder.

وَالَّذِي قَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ لِلْحِصَصِ وَسَيَّرَ رُوحَهُ فِي أَعْمَاقِ الْمَاضِي وَفِي شَوَاهِقِ الْمُسْتَقْبَلِ فَكَشَفَ لَهُ الْأَسْرَارَ مِنْ زَوَايَا الْوَاقِعَاتِ إِنَّ نَظَرَهُ الثَّقَادَ أَدَقُّ مِنْ أَنْ يُدَلِّسَ عَلَيْهِ وَمَسْلَكَهُ الْحَقَّ أَعْلَى مِنْ أَنْ يُدَلِّسَ عَلَى النَّاسِ [1]

Evet, onun nur-i nazarına hayal kendini hakikat gösteremez ve hak olan mesleği telbisten müstağnidir.

DÖRDÜNCÜ ŞUA: *Asr-ı Saadete müracaat*

Yani, zaman-ı hâlin, yani Asr-ı Saadetin sahifesinde dört nükte, bir noktayı nazar-ı dikkate almak gerektir.

Birincisi: Küçük bir âdet, küçük bir kavımde veya zayıf bir haslet, kalil bir taifede büyük bir hâkimin büyük

esrar: sırlar, gizli hakikatler
ezkiya-i âlem: dünyanın zekilerin, anlayışlı kimselerin, keskin zekâlılarını.
gayr-ı mukayyet: kayıt altına alınmamış
güya: sanki, sözde
hak: doğru
hakim: hükmedici
haslet: güzel huy, iyi özellik.
hazır: göz önünde olan
hükmünde: değerinde
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ikilik.
intaç etmek: netice vermek.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kalil: az.
kasas: hikayeler, kıssalar
kavim: aralarında dil, âdet, örf kültür birliği olan insan topluluğu
kütüb-i salife: önceden indirilen kitaplar. Kur'an'dan önceki kutsal kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil)
malûm: bilinen
mazi: geçmiş zaman.
meslek: yol, gidiş, tutulan yol.
mukaddime: başlangıç
musaddık: tasdik eden, gerçekliğini doğrulayan
musahhih: tashih eden, tashihçi, yanlışları düzelten
muddea: iddia olunan, iddia edilen şey
müracaat: başvurma, geri dönme
müstağni: ihtiyacı olmayan
nazar: bakış.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
nihayet: son derece
nokta: konu, husus
nur-ı nazar: bakış nuru, göz nuru
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hal ve şanı
nükte: ince ve derin anlam
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
ruh-i cevval: daim hareket halinde olan ruh
sıdk: samimîlik, doğru sözlülük, bağlılık.
taife: topluluk.
tayy-ı zaman etmek: uzun bir zamanı pek kısa olarak yaşamak.
telbis: doğrucu gözükerek aldatma, hile, oyun
teşrih etmek: bir meseleyi iyice araştırıp ortaya çıkarmak, şerh etmek, açmak
ukde-i hayatiye: hayat düğümü
ümem: ümmetler
ümmiyet: okuma yazma bilmemek.
vüsuk: inanma, güvenme, sağlamlık
zaman-ı hal: o zamanın durumu
zikretmek: anmak, bildirmek.

1- Kıssadan hisse alınması için ona bu kıssaları anlatan, ruhunu geçmiş zamanın derinliklerinde ve gelecek zamanın yüksek tepelerinde gezdiren ve cereyan eden olayların karanlık köşelerindeki bilinmeyen sırları ortaya çıkarıp gösterene yemin olsun ki onun (Peygamber aleyhissalâtu vesselâmın) keskin olan gözü kendisini aldatmayacak kadar dikkatli ve onun hak olan mesleği de insanları aldatmaktan uzaktır.

âdet: alışkanlık.
ahval: haller, durumlar
ahval-i enbiya: peygamberlerin durumları, davranışları.
a'mak-ı hafa: gizli derinlikler, görünmeyen derinlikler, gizliliğin derinlikleri
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
bilaperva: korkusuzca, çekinmeden
binaen: ...den dolayı, nedeniyle
bizzat: kendisi, kendi şahsen.
celbetmek: çekmek, getirmek.
dava-i azime: büyük dava
enbiya-ı salife: daha önce gönderilen peygamberler
enzar-ı âlem: dünyanın nazarı
esas: asıl, temel, dip, kök.

bır himmetle kolaylıkla kaldırmadığını nazara alırsan, acaba gayet çok, tamamen müstemirre, nihayet derecede me'lûfe, çok da mütenevvia, tamamen rasiha olan âdât ve ahlâkı nihayet kesîr ve me'lûfatına gayet mutaassıp ve şedidü'ş-şekime olan bir kavmin a'mak-ı ervahından emnın azametine nıspeten az fedakârlıkla, kısa bır zamanda kal' ve ref' ettiğini ve o âdât-ı seyyienin yerine başka âdât ve ahlâk fidanlarını gars etmesi ve def'aten nihayet derecede tekemmül ettıklerini nazara alırsan ve dikkat edersen, harikulâde olduğunu tasdik etmezsen, seni Sofestaî defterinde yazacağım!

İkincisi: Şahs-ı manevî hükmünde olan bir devletin nümuvv-i tabîîsi hükmünde olan teşekkülü mütemehhıldir. Ve devlet-i atîkaya galebesi –kı ona inkıyat tabıat-ı sanıye hükmüne gırdığı ıçın– tedrıcîdir. Öyle ise, maddeten ve manen hâkim, hem de gayet cesım bir devleti kısa bir zamanda teşkıli, hem de düvel-i rasihaya def'î gibi galebe etmesi, maneviyat ve ahvalde can olan âdâtın harikıdır.

Üçüncüsü: Tahakküm-i zahirî kahır ve cebirle mümkündür. Fakat efkâra galebe etmek, hem de ervaha tahabbup ve tabâyıe tasallut, hem de hâkimiyetını vıcdanlar üzerine daima muhafaza etmek, hakikatin hassa-i farikasıdır. Bu hassayı bilmezsen hakikatten bigânesin.

Dördüncüsü: Hakîkatsız tergıp veya terhıp hilesiyle yalnız sathî bir tesır ve akla karşı sedd-i turuk edilir, hükmü devam edemez, ruha nüfuz edemez. Şu hâlde

âdât: âdetler yapılan ışler
adat-ı seyyie: kotu alışkanlık.
ahval: haller durumlar
a'mak-ı ervah: ruhların derinlığı.
azamet: buyukluk.
bıgane: kayıtsız alakasız ılgısız
cari: geçerli
cebir: zorlama baskı.
cesim: buyuk.
def'aten: hemen birdenbıre ânı olarak beklenmedik anda bir def'ada birden.
defî: bir anda ansızın
devlet-i atika: eskı devlet.
düvel-i rasiha: temell sağlam kuvvetlı devlet.
efkar: fikrler duşunceler
ervah: ruhlar canlar
fedakârlık: kendini veya şahsî menfaatlennı hıçe sayma
galebe etme: yenme ustunluk.
gars etmek: dıkmek.
gayet: son derece
hakıkatsız: gerçek dışı
hâkimiyet: hukûm altına alma
harik: aykırı olan bır şeyin dışında olan.
harikulade: olaganustu
hassa: ozellik.
hassa-ı farika. farkedıcı ayırdedici ozellik.
himmet: yardım ıhsan, lutuf
hukmünde: değennde yerinde
hukum: hakımıyet, karar ve sozun geçerlı olması.
inkıyat: boyun eğme bağlanma teslım olma
kahır: zorla bır ış gordurme.
kal' etme: yıkıp atma
kavim: aralarında dıl âdet, orf kultur bırlıgı olan ınsan topluluğu.
kesir: parçalanmış, dagılmış
maddeten: madde olarak.
manen: duyguca mana ıtıbanyla
maneviyat. mana alemine ait olanlar hısse ve ınanca aıt şeyler
me luf: alışılmış ulfet edınılmış.
me lûfat: alışılmış şeyler
muhafaza etmek: korumak.
mutaassıp: bır meseleyı mudafaada ıfrata varan koru korune bır fikre baglı olan. bagnaz
müstemirre: aralıksız, sürekli, kesıntısız devamlı bıteveye
mütemehhil: dıkkatlı olup acele etmeyen
mütenevvia: çesıt çesıt, değışık.
nazar: bakış dıkkat.
nihayet: son son derece
nıspeten: kıyaslayarak.
nufuz etmek. sozunu geçırmek, ıçine ışlemek.
numuvv-ı tabiî: tabîî bir şekılde gelışme. buyume; normal şartlardakı gelışme
rasih: saglam kuvvetlı
ref' etme: kaldırma gıderme
ruh: cevher can.
sathî: yuzeysel
sedd-ı turuk: yollan kapatan set
Sofestaî: eskı Yunan felsefesınde hıçbır şeyın mutlak hakıkatının olmadıgı her şeyin olçüsunün ınsanın bılgısıne dayalı olduğu ınancını savunarak degerlen ve ahlâkı sorgulayarak tahnp etmeye çalışan kımse
şahs-ı manevi: manevî kışılık.
şedidu ş-şekime: çok kıbırlı
tabâyi: huylar tabıatlar
tabıat-ı saniye: yaratılıştan olmayan, ıkıncıl sonradan yerleşen karakter
tahabbup: sevgi gösterme muhabbet etme
tahakkum-i zahiri: gorunuşte olan hukum surme
tasallut: satışma, musallat olma
tasdik. doğrulama onaylama.
tedrıcı: yavaş yavaş, derece derece olan
tekemmül etmek. olgunlaşmak, kemale ermek, mukemmellesmek.
tergip: ragbet ettırme ıstek lendırme ıstetme
terhip: korkutma sakındırma ıçın korkutma
tesir: etkı ız bırakma
teşekkul: şekıllenme meydana gelme.
teşkil: meydana getırme.
vicdan: ıyıyı kotuden hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan

a'mak-ı kulûba nüfuz ve erakk-ı hissiyatı tehyiç ve şükûfemisal olan istidadatı inkişaf ettirmek ve kâmine ve nâime olan seciyeleri ikaz ve tembih.. ve cevher-i insaniyeti feverana getirmek... ve kıymet-i natıkıyeti izhar etmek şua-ı hakikatin hassasıdır... Evet, kasavet-i mücessemenin misal-i müşahhası olan ve'd-i benat (HAŞİYE) gibi umurlardan kalblerini taskıl; ve rikkat ve letafetin lem'ası olan hayvanata merhamet, hatta karıncaya şefkat gibi umur ile tezyin etmesi öyle bir inkılâb-ı azîmdir. Hususan öyle akvam-ı bedevîde –ki, hıçbir kanun-ı tabiiyeye tevfik olmadığından– hankulâde olduğu musaddakgerde-ı erbab-ı basirettir.

İslâmiyet'inden bir saat evvel Ömer, İslâmiyet'inden sonra Ömer ile muvazene edilse, bir hurma çekirdeği-bir meyvedar hurma ağacı nispeti nazara çarpar. Vahşî bir bedevî, sahradan gelir, Kelime-i Şahadetten sonra muhabbet-i Nebevînin iksiriyle birdenbire başkalaşır, kendi kendine benzemez; başka kavme gider, muallim-i hikmet olurdu.

Beşincisi: "Nokta"yı dinle. İşte:

Tarih-i âlem şahadet eder ki, dâhî odur, umumda bir veya ikı hissin ve seciyenin ve istıdadın inkişafına ve ikazına ve feverana getirmesine muvaffak olsun. Zira öyle bir hiss-i nâım, ikaz edilmezse, sa'yi hebaen gider ve muvakkat olur.

HAŞİYE: Kızını diri olarak defnetmek

akvam-ı bedevî: medenî olmayan toplumlar, kavimler
a'mak-ı kulûb: kalblerin derinlikleri
bedevî: göçebe; çölde yaşayan
cevher-i insaniyet: insan olmanın özü, mayası, esası
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
defnetmek: gömmek.
erakk-ı hissiyat: duyguların en incelen, gizli hisler, ince duygular
evvel: önce.
feveran: çıkma, fışkırma
feverana getirmek: coşturmak, galeyana getirmek.
harıkulade: olağanüstü
hassa: özellik.
haşiye: dipnot.
hebaen: boşu boşuna.
his: duygu.
hiss-ı naım: uykuda uyuyan duygu
hususan: özellikle.
ikaz etmek: uyarmak
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
İkaz: uyarma, uyandırma.
İksir: şurup şeklinde hazırlanmış etkili ilaç.
İnkılab-ı azim: büyük değişiklik.
İnkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
İstidadat: kabiliyetler, yetenekler
İstidat: kabiliyet, yetenek.
izhar etmek: açığa vurmak, göstermek.
kamine: gizli, saklı, belirsiz, potansiyel.
kanun-i tabiiye: tabiî fıtrı kanun, doğal yasa.
kasavet-ı mücesseme: cısımleşmiş somut hale gelmiş kalb katılığı, vicdansızlık
kelime-i şahadet: şahadet kelimesi, şahadet ifadesini, hulâsa eden eşhedu en la ilâhe illallah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve Resûluh cümlesi.
kıymet-i natıkıyet: düşünüp söylemenin kıymeti, değeri
lem'a: parıltı.
letafet: lâtîflik, hoşluk, incelik
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
meyvedar: meyve veren
misal-i müşahhas: bilinen bir örnek.
muallim-i hikmet: gizli hakikatleri, hikmetleri öğreten
muhabbet-i Nebevî: peygamber sevgisi
musaddakgerde-i erbab-ı basiret: basiret sahipleri tarafından doğrulanmış, gerçekliği kabul edilmiş, onaylanmış, tasdikli
muvaffak: becereli, neticeye varan, sonuç alan
muvakkat: geçici.
muvazene: karşılaştırma
nâime: uyuyan, uykuda bulunan
nazar: bakış.
nispet: bağlılık, ilgi, bağ, münasebet
nüfuz: işleme.
rikkat: merhamet, acıma, başkalarının düştüğü durumdan dolayı müteessir olma hâleti
sa'y: gayret, çalışma, emek
sahra: büyük çöl, geniş saha, kır, ova
seciye: iyi huy, karakter
şahadet: şahit olma, şahıtlık.
şefkat: acıma
şua-ı hakikat: gerçeğin ışığı, nuru
şükufemisal: çiçek gibi, gonca gibi
tarih-i alem: dünya tarihi.
taskıl: cila vurma, cilalama
tehyiç: coşturma, ayağa kaldırma, heyecanlandırma
tembih: hatırlatma, ihtar
tevfik uygun:
tezyin etmek: süslemek, ziynetlendirmek.
umum: bütün, genel
umur: işler, hususlar.
vahşî: yabanî.
ve'd-i benat: İslâmiyetten önce, cahiliye döneminde kızların dini gömülmesi
zira: çünkü.

İşte en büyük dâhî, ancak ammede bir veya iki hiss-i umumînin ıkazına muvaffak olabilmiştir; ezcümle hiss-i hürriyet ve seciye-i hamiyet ve fikr-i milliyet ve muhabbet-i vatanıye ve uhuvvet-i insaniye gibi...

Bu noktaya binaen, Ceziretü'l-Arap sahra-i vesîasında olan akvam-ı bedevîde kâmine ve nâime ve mesture olan hissiyat-ı âliye, secaya-i sâmiye –ki binlere bâliğdir– birden inkişaf, birden ikaz, birden feveran ve galeyana getirmek; şems-i hakikatin, ziya-i şulefeşanın hassasıdır. Bu noktayı aklına sokmayanın, biz Ceziretü'l-Arap'ı gözüne sokacağız. İşte Ceziretü'l-Arap!

On üç asır beşerin terakkiyatından sonra en mükemmel feylesoflardan yüz taneyi göndersin, yüz sene kadar çalışsın. Acaba bu zamana nispeten o zamana nisbet, yaptığının yüzde birini yapabilir mi?!

Noktanın Zeyli

Peygamber muvaffaktır. Kim tevfik isterse kâinatta cari olan âdâtullaha aşınalık etmek ve nevamis-i fıtrata dostluk etmek gerektir. Yoksa fıtrat tevfiksizlikle bir cevab-ı red verecektir.

Cereyan-ı umumî ise, muhalif harekette bulunanları ademâbâd hiçâhiçe atacaktır. İşte buna binaen temaşa et, göreceksin ki; hilkatte cari olan kavanin-i amika-i dakika –ki, hurdebin-i akıl ile görünmez– hakaik-ı şeriat ne derece onları müraat ve onlar ile muarefet ve munasebette bulunmuşlardır ki, o kavanin hilkatin muvazenesini muhafaza etmiştir.

adatullah: Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kanunlar
ademâbâd: yokluk ülkesi, yokluk âlemi, ölüm
akvam-ı bedevi: ilkel, ipteda; göçebe olarak yaşayan kabileler
amme: halk, millet
asır: yüzyıl, asır
aşina: yabancı olmayan
bâliğ: yekûn, toplam
beşer: insan
binaen: ...den dolayı, nedeniyle
binaen: ...den dolayı, nedeniyle
cari: geçerli, yürürlükte, muteber
cereyan-ı umumi: genel akım.
cevab-ı red: red cevabı.
Ceziretü'l-Arap: Arap Yarımadası
dâhi: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
ezcümle: bu cümleden olarak.
feveran: çıkma, fışkırma
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fikr-i milliyet: milliyet fikri
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık
hakaik-ı şeriat: şeriata ait olan hakikatler.
hassa: özellik.
hiçahiçe: hıçın hıçı, hıç yok, bomboş
hilkat: yaratılış.
hiss-ı hürriyet: bağımsızlık, özgürlüme duygusu
hiss-ı umumi: genele ait duygu, toplumun ortak görüşü.
hissiyat-ı âliye: ulvî, yüce duygular
hurdebîn-i akıl: akıl mikroskobu
ikaz: uyarma
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
kamine: gizli saklı belirsiz.
kavanin: kanunlar, yasalar
kavanin-i amika-i dakika: düzenli işleyen ince kanunlar
mesture: örtülü, örtülmüş.
muarefet: karşılıklı görüşme, tanışma, bilişme, aşınalık, birbirini bilip tanıma
muhabbet-i vatanıye: vatan sevgisi
muhafaza etmek: korumak.
muhalif: zıt, karşıt.
muvaffak: beceren, neticeye varan, sonuç alan
muvazene: denge
mükemmel: kemal bulmuş, kâmil, eksiksiz, tam.
munasebet: uygunluk.
müraat: uyma, saygı gösterme.
nâime: uyuyan
nevamis-i fıtrat: yaratılış kanunları.
nispet: kıyaslama, kıyas, ölçü, oran.
nispeten: nispet olarak, nispetle, kıyaslayarak, öncekine göre, bir dereceye kadar
nokta: konu, konu ile ilgili, önemli bölüm.
sahra-i vesia: çok geniş çöl
secaya-i samiye: yüksek, ve kıymetli seciyeler, hususiyetler, vasıflar
seciye-i hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma, konusunda, ğayreti olma karakteri
şems-i hakikat: gerçek güneş, İslâmiyet.
temaşa: bakma, seyretme
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
tevfik: başarı, muvaffakiyet.
tevfiksizlik: başarısızlık, muvaffak olamama.
uhuvvet-i insaniye: insanlık sevgisi, insanları sevme.
zeyl: ek, ilâve
ziya-i şulefeşan: ışık yayan, ışık saçan, aydınlatan, parlatan ışık.

Evet, şu a'sar-ı tavîlede, şu müsademat-ı azîme içinde hakaikını muhafaza, belki daha ziyade inkişafa (HAŞIYE) getirdiğinden gösterir ki, Resul-i Ekrem'in (ASM) mesleği hiçbir vakit mahvolmayan hak üzerine müessestir

Şu nukte ve noktaları bildikten sonra, geniş ve muhakemeli ve müdakkik bir zihinle dinle ki:

Muhammed-i Haşimî (ASM) ümmiyeti ve adem-i kuvvet-ı zahiriyesi ve adem-i hâkimiyeti ve adem-i meyl-i saltanat ile beraber, gayet hatarlı mevakide kemal-i vüsuk ile teşebbüs ederek efkâra galebe etmekle, ervaha tahabbup ve tabâyie halâvetle tasallut, gayet kesîre ve müstemirre ve rasıha ve me'lûfe olan âdât ve ahlâk-ı vahşiyâneyi esasıyla hedmederek, onların yerine ahlâk-ı âliyeyi gayet metîn bir esas ile lahm ve demlerine karışmış gibi tesis etmekle beraber, zaviye-i vahşette hamid olan bir kavımdeki kasavet-ı vahşiyeyi ihmad ve hissiyat-ı dakika-yı tehyiç ve secaya-i âliyeyi ikaz, ve cevher-i insaniyetlerini izhar etmekle beraber evc-i medeniyete bir zaman-ı kasîrde is'at ederek şark ve garpta oturmuş maddî ve

HAŞİYE: Hatta medeniyet nazarında şeraitin en ziyade tenkide maruz olan mesaili, keşşaf-ı zaman gösterdi ki, hayat-ı içtimaiyeye en ziyade lâzım o esaslardır. Meselâ riba, kumar, muskırın hurmeti, talâk, taaddud-ı zevcatın cevazı, mesturiyet-i nısvan ve zekâtın vucubu, unsuriyetten gelen fikr-i milliyeti ve hevesin serbestiyetini red ve men gibi mesail.

Suretlerin tahriminde hikmet bir değil. Acaba haset, gurur, nıya, şehvetâlûd şimdiki beşerin hırçın ruhunda tesavir (HAŞIYECİK) denilen küçücük cenazelerin rolünü ve derece-i tesirini yine zaman göstermeyecek mıdır?

HAŞİYECİK: Memnû heykel ya bir zulm-ı müteheccir veya bir riya-ı müteccessittir

adat: âdetler, yapılan işler
adem-i hâkimiyet: hükmedici olmama
adem-i kuvvet-i zahiriye: görünüşte kuvvetli olmama
adem-i meyl-i saltanat: saltanat, sultan olma arzusunun olmayışı
ahlak-ı âliye: yüksek ahlak
ahlak-ı vahşiyane: vahşice karakter
a'sar-ı tavîle: uzun asırlar
cevaz: caiz olma, izin verme
cevher-i insaniyet: insan olmanın özü, mayası, esası
dem: kan
derece-i tesir: etki derecesi
efkar: fikirler, düşünceler
ervah: ruhlar
evc-i medeniyet: medeniyetin en üst derecesi
fikr-i milliyet: milliyet fikri
galebe: yenme, üstün gelme
garp: batı
gayet: son derece
hakaik: hakikatler, gerçekler
halâvet: tatlılık, şirinlik
hamid: anlayışsız, idraksız
haset: kıskançlık, kıskanma.
haşiye: dipnot.
haşiyecik: küçük dipnot
hatarlı: tehlikeli
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hedmetme: yıkma, harap etme, parçalama.
heves: istek ve arzular
hikmet: yerli yerinde oluş, belli maksada uygunluk.
hissiyat-ı dakika: ince düşünceler, duygular
hurmet: yasaklanma, haram
ihmad: söndürme
inkişaf: gelişme.
is'ad etmek: mes'ut etmek.
izhar etmek: göstermek.
kasavet-ı vahşiye: korkutucu cehalet karanlığı.
kemal-ı vüsuk: manmanın son derecesi, tam bir olmak.
kesire: çok, çok olan.
keşşaf-ı zaman: zamanın açığa çıkarması
lahm: et.
maruz: tesir altında kalma.
me'lûfe: alışılmış
memnu: yasaklanmış, menedilmiş, yasak
men: yasak etme, önleme
mesail: meseleler, problemler
meslek: yol, usul, gidiş.
mesturiyet-i nisvan: kadınların örtünmesi
metîn: güçlü, sağlam, dayanıklı.
mevaki: mevkiler, yerler
muhakemeli: akıl yürütüp doğru netice elde edebilen, tartma ve gerilendirme yapabilen
Muhammed-i Haşimî: Haşimî oğullarından olan Hz. Muhammed (ASM)
müdakkik: inceleyen, araştıran
müesses: kurulmuş, tesis edilmiş
müsademat-ı azîme: büyük çarpışmalar
muskır: sarhoş edici
mustemirre: süregelen.
nazar: bakış, görüş açısı
nükte: ince ve derin anlam
rasıha: sağlam, temelli, kuvvetli
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (ASM)
riba: faiz.
riya: ikiyüzlülük.
riya-i müteccessit: ceset hâline girmiş gösterişlilik.
secaya-i âliye: yüksek, huylar
suret: resim
şarkı: doğu
şehvetalûd: şehvetle, nefsin isteklenyle yoğrulmuş.
şeraît: dini
taaddud-i zevcat: birden fazla kadınla evlenebilme
tabayı: huylar, tabıatlar
tahabbup: sevgi gösterme
tahrim: haram kılma
talâk: boşama, boşanma
tasallut: musallat olma
tehyiç: coşturma
tesavir: tasvirler, resimler
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek
teşebbüs etmek: bir işi yapmak için harekete geçmek.
unsuriyet: ırkçılık
ümmiyet: okur yazar olmama
vücup: gerekli olma, gerekme
zaman-ı kasır: kısa zaman
zaviye-i vahşet: vahşet zaviyesi, vahşet açısı
ziyade: fazla
zulm-i müteheccir: taşlaşmış, katılaşmış zulüm.

manevî bir devlet-i cesimeyi bir zaman-ı kalîlde teşkil edip, ateş-i cevval gibi, belki nur-i nevvar gibi veyahut asa-i Mûsa gibi, sair devletleri bel' ve imha derecesine getirdiğinden, basar-ı basireti kör olmayanlara sıdkını ve nübüvvetini ve hak ile temessükünü göstermiştir.

BEŞINCI ŞUA: Sahife-i müstakbelde rub-i nev-i beşerin ruhunda hükümran olmuş mesele-i şenatı mütalâa edeceğiz. Öyle ise dört nükteyi nazar-ı dikkatten dûr etmemelisin.

Birincisi: Bir şahıs, dört veya beş fende meleke sahibi mutehassıs olmaz; meğer harika ola!

İkincisi: Mesele-i vahıde, iki mütekellimden sudûr eder. Birisi mebde ve müntehasını ve siyak ve sibaka mülâyemetini ve ehavatıyla nispetini ve mevzi-i münasipte istimalini, yani münbit bir zeminde sarfını nazara aldığı için, o fende olan maharetine ve meleketine ve ilmine delâlet ettiği hâlde, ötekî mütekellim şu noktaları ihmal ettiği için, sathiyetine ve taklidiyetine delâlet eder. Hâlbuki kelâm yine o kelâmdır.

Üçüncüsü: İki asır evvel harika sayılan keşif, bu zamana kadar mestur kalsaydı, tekemmül-i mebadı cihetiyle bir çocuk da keşfedebildiğini nazara al, sonra on üç asır geri gît, o zamanların tesiratından kendini tecrit et, dehşetengiz olan Ceziretu'l-Arap'ta otur, dikkatle temaşa et. Görürsün ki: Ümmî, tecrübe görmemiş, zaman ve zemin yardım etmemiş tek bir adam ki, yalnız zekâya

asır: yüzyıl, asır.
ateş-i cevval: sürekli hareket eden ateş.
basar-ı basıret: basiretli bakış, hakikatı gören görme hissi.
bel': ortadan kaldırma, yutma, emme.
Ceziretü'l-Arap: Arap yarımadası.
cihet: yön.
dehşetengiz: çok dehşet veren, çok korkutucu, ürkütücü, korkunç.
delalet: delil olma, gösterme.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
devlet-i cesime: önemli, büyük devlet.
dûr etmek: uzak tutmak.
ehavat: benzer şeyler.
evvel: önce.
fen: uygulamalı bilim.
hak: doğru.
halbuki: oysa ki, hakikat şu ki.
harika: olağanüstü.
hükümran: hükmü geçen, hükmeden, hüküm süren.
ihmal etmek: gereken ilgi ve önemi gerektiği şekilde gösterme, dikkatsizlik.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
istimal: kullanma.
kelam: söz, konuşma.
keşfetmek: gizli bir şeyi bulup meydana çıkarmak.
keşif: gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma.
maharet: ustalık, becerikllik.
manevî: maddî olmayan, mana ile ilgili.
mebde: başlama, başlangıç.
meleke(t): bir şeyi çok defa tekrarlayarak ve tecrübe ederek meydana gelen bilgi ve maharet.
mesele-i şenat: din konusu.
mesele-i vahıde: bir konu, tek mesele.
mestur: örtülmüş, gizlenmiş.
mevzi-i münasip: münasip yer, uygun konum.
mülâyemet: uygunluk.
münbit: verimli.
münteha: son, nihayet.
mütalâa etmek: incelemek.
mütehassıs: ihtisası olan, ihtisas sahibi, bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, işinin erbabı olan, uzman.
mütekellim: söyleyen, konuşan, nutuk söyleyen, hatip.
nazar: bakış, dikkat.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nispet: bağlılık, ilgi, bağ, münasebet.
nur-i nevvar: parlak nur, parlak ışık.
nubuvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şanı.
nükte: ince ve derin anlam.
rub-ı nev-i beşer: insanlık türünün insanların dörtte bir'ı, cevher, can.
sahife-i müstakbel: gelecek sayfası, gelecek zaman sayfası, konusu.
sair: diğer.
sarf: harcama, kullanma.
sathiyet: yüzeysel ve üstün koru oluş.
sıdk: samimilik, doğru sözlülük, söz ile fiilin birbirine uyması, olduğu gibi görünüp göründüğü gibi olma esası.
sibak: bir şeyin öncesi, geçmişi, başlangıcı, bağ, bağlantı.
siyak: sözün gelişi, ifade şekli ve tarzı.
sudûr etmek: meydana çıkmak, olmak.
şahıs: kişi, kimse, fert.
taklidiyet: taklitçilik.
tecrit etmek: bir cismin veya olayın hususiyetlerini zihinden ayırarak, düşünmek, soyutlamak.
tecrübe: deneyim.
tekemmül-i mebadi: güzel, mükemmel başlangıç.
temaşa etme: bakma, seyretme.
temessük: yapışma, sarılma.
tesirat: etkilenmeler.
teşkil etmek: meydana getirmek.
ümmî: okuma yazması olmayan.
zaman-ı kalîl: az zaman.
zemin: yer, ortam.

değil, belkı gayet kesîr tecarübün mahsulü olan fünunun kavaniniyle öyle bir nizam ve adaleti tesis ediyor ki, ıstıdat-ı beşerin kameti, netaic-i efkân teşerrübünden tekebbür ederse, o şeriat dahi tevessü ederek ebede teveccüh eder. Kelâm-ı Ezelî'den geldiğini ilân etmekle beraber, ikı âlemın saadetini temin eder. İnsaf eder ısen, yalnız o zamanın insanlannın değil, belkı nev-i beşerin tavkı haricinde goreceksin, meğer evham-ı seyyie senın şu tarafa müteveccih olan fıtratının tarfını çürütmüş ola.

Dördüncüsü: Cumhurun istidat-ı efkârı derecesinde şeriatın irşat etmesıdır. Şöyle ki:

Cumhurun âmîlığı ıçın hakaık-ı mucerredeyi, me'lûflan vasıta olmaksızın adem-i telâkkileri sebebiyle müteşabıhat ve teşbihat ve istiarat ıle tasvır etmesıdır. Hem de fünun-i ekvanda cumhurun hıss-i zahir sebebiyle, hilâf-ı vakıi zarurî telâkkı etmekle beraber, mebadi basamaklan adem-i ın'ıkad ve tekemmülünden, mağlâtalann vartalanna duşmemek ıçın, şeriat oyle mesailde ipham ettı ve mutlak bıraktı. Lâkın, hakikati imadan hâlî bırakmadı.

Beşıncısı: Bır nokta. Tevatür-ı kat'î ıle sabıttır kı. Nebî-i Kureyşî (ASM) getırdığı dıne, teblığ ettığı şerıata herkesten ziyade mutekit, evamirine sırran ve cehren herkesten zıyade mümtesıl, nevahîsınden herkesten zıyade müçtenip, mevâidine herkesten ziyade mutmain, vaîdlenne herkesten ziyade mu'mın ve muttakî ve ıhbaratına herkesten ziyade musaddık ve Kur'ân'a herkesten ziyade muazzım ve ıbadete herkesten zıyade âşık ve

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verılmesı hakkanıyet, adıllık.
adem-i ın ıkad: karara varmama kararsızlık.
adem-i telakkı: anlayışsızlık.
âlem: dünya
amı: âlım olmayan sıradan kımse.
cehren: açıktan, alenen aşıkâr
cumhur: halk, ahalı, umum topluluk.
ebed: sonu olmayan
evamir: emırler, buyruklar buyrultular, ışler
evham-ı seyyle: kotu kurunlular vesveslerı
fıtrat: yaratılış tabıat, huy
fünun: fenler, ılmler
fünun-ı ekvan: kâlnata aıt fenler, ılmler
gayet: son derece
hakaık-ı mucerrede: karışık olmayan yalnız gerçekler hakıkatler
hâlî: boş.
hariç: bır şeyın dışı, dışansı
hilâf-ı vakı: gerçeğe zıt, vuku bulana aykırı
hıss-ı zahır: dış gorunuşun uyandırdıgı hıs
ıhbarat: ıhbarlar bıldırmeler
ıma: dolaylı, ustu kapalı ifade etme
ipham: sozun anlaşılamayacak derecede kapalı olması.
irşat etme: aydınlatmak.
istiarat: bir kelımeyi başka bir manada kullanma sanatı
ıstıdat-ı beşer: insanın kabılıyetı, yeteneğı.
istıdat-ı efkâr: fikren gelişmışlık, anlayışın guçlu olması
kameti: derece, mertebe
kavanin: kanunlar, yasalar
Kelam-ı Ezeli: ezelî soz varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sozu. Kur'ân-ı Kerîm ayetlerı.
kesir: parçalanmış, dağılmış kınlmış
maglata: mugalâta, zihın karıştıracak, saçma soz, boş ve manasız söz, karşısındakını yanıltmak ıçın soylenen boş lakırdı
mahsul: hâsıl olan, meydana gelen şey, urun
me lûf: alışılmış, ulfet edinılmış
mebadi: evveller, başlangıçlar
mesail: meseleler, problemler
mevâid: soz verılenler, vaat edılenler
muazzım: sabredıcı
musaddık: tasdik eden, gerçeklıgı nı dogrulayan, gerçek ve geçer ol dugunu bıldıren
mutekit: inancı dındar, dını butun
mutlak: kayıtsız, şartsız.
mutmain: emın, suphesi olmayan
mu'min: ıman eden, inanan
müçtenip: ıçtınap eden, kaçınan
mümtesil: ımtısal eden, aldıgı emre uyan, boyun egen
müteşabıhat: bırbırıne benzeyenler,
müteveccih: yonelen
muttakı: ittıka eden, sakınan, çekınen, gunah ve haramdan uzak duran, takva sahıbı
Nebi-i Kureyşi: Kureyş kabılesın den çıkan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
netaic-i efkâr: fikrlerın netıcesı
nevahi: yasaklanmış şeyler, yasaklar
nev-i beşer: insan soyu, insanlar, insan turu
nizam: duzgunluk, tertıp
nokta: konu, bolum
saadet: mutluluk
sırran: sır olarak, gızlıce
şeriat: dın
tarf: bakış, goruş
tasvir etmek: tanımlamak.
tavk: takat, guç
teblığ etme: ulaştırma, bıldırme
tecarüp: tecrubeler, denemeler
tekebbür: kıbırlenme
tekemmül: mukemmelleşme
telakkı: anlama, kabullenme
temin etmek: saglamak.
tesis etmek: kurmak.
teşbihat: benzetmeler, teşbihler
teşerrüb: su gıbı ıçme
tevatur-ı kat'i: dogrulugu şuphe ve tereddude mahal bırakmayacak derecede kesın olan rıvayet, haber.
teveccüh etmek: yonelmek.
tevessü: genışleme, yayılma
vaid: ıyılıge sevk ve kotulukten kurtarmak ıçın korkutmak.
varta: uçurum, tehlıke.
zarurî: mecburî, zorunlu, ıster ıstemez

mehafetullaha herkesten ziyade münkad ve likaullaha herkesten ziyade müştak olmuştur.

Bütün ahval ve etvan kemal-i imanına ve nihayet derecede ıtmınanına ve gayet rasih ıtıkadına delâlet ediyordu. Dünyada hiçbir sebep böyle bir zatı ittiham edemez.

İşte neticeye giriyoruz: Bak ey birader! Fünun ve ulûmun zübde-i hakikiyesi, berahin-i akliye üzerine müesses olan diyanet ve şeriat-ı İslâmiye, öyle fununları tazammun etmiştir. Ezcümle, fenn-i tehzib-i ruh ve riyazetü'l-kalb ve terbiyetü'l-vicdan ve tedbirü'l-ceset ve tedviru'l-menzil ve siyasetü'l-medine ve nizamatü'l-âlem ve fennü'l-hukuk, vesaire...

Lüzum görülen yerlerde tafsıl ve lüzum olmayan veya ezhanın veya zamanın müstaît veya müsait olmadığı yerlerde birer fezleke ile kavaıd-ı esasıyeyi vazederek, tenmiye ve tefriini ukulün meşveret ve istınbatatına havale etmiştir ki; bu fununun mecmuuna değil, belki ekalline, on üç asır terakkiden sonra en medenî yerlerde, en harika zekâ ile mevsuf olanlar, takat-i beşenn haricinden –bahusus o zamanda– olduğunu tasdikten vicdan-ı munsıfânesini menedemiyor. Goethe ve Carlyle gibi.

Eğer desen. Her bir fende yalnız bir fezlekeyi bilmek bir adam için mümkündür.

Elcevap. Neam, "Lâ!" Zira, öyle bir fezleke ki, hüsn-ı isabet ve mevki-i münasipte ve münbit bir zeminde ıstımal gibi, sabıkan mezkûr sair noktalarla cam gibi

ahval: hâller, durumlar
bahusus: özellikle
berahin-i akliye: akla uygun deliller
birader: kardeş, dost.
delalet: delil olma, gösterme
diyanet: din
ekalli: azlık, azınlık.
elcevap: cevap olarak.
etvar: tavırlar, davranışlar
ezcümle: bu cümleden, mesela.
ezhan: zihinler
fenn-i tehzib-i ruh: konusu ruhu arındırma olan bilim dalı
fennü l-hukuk: hukuk bilgisi.
fezleke: özet, netice
fünun: fenler, bilimler
havale etmek: üstüne bırakmak, ısmarlamak.
husn-i isabet: isabet etmedeki güzellik, hedefi tutturmanın güzel oluşu
ıstımal: kullanma
İstinbatat: bir söz veya işten gizli bir mana çıkarma
itikat: inanış, iman
ıtmınan: gönül rahatlığı içinde ve reddutsuz kabul etme
ittiham: suçlama
kavaıd-i esasiye: temel kaıdeler, kurallar
kemal-ı iman: imanın mükemmel olması.
la: değil
likaullaha: Allah'a kavuşma, kıyamet günü cennette Allah'ı görmek.
mecmuu: bütün, hepsi
medenî: uygar.
mehafetullah: Allah korkusu
menetmek: engellemek.
meşveret: işlerin danışıp görüşme yoluyla çözümlenmesi
mevki-i münasip: uygun yer
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
mezkur: adı geçen
müesses: tesis edilmiş, kurulmuş
mümkün: olabilir
münbit: verimli, bereketli
munkad: uyan, boyun eğen.
müsait: uygun
müstaît: kabiliyetli
müştak: duşkun, isteklı
neam: evet, pek güzel
nihayet: son
nizamatü l-alem: dünya işlerinin düzenlen, dünya işlerinin düzenlenmesen
nokta: konu, bölüm.
rasih: sağlam, temeli kuvvetli
riyazetu l-kalb: kalb terbiyesi, kalbi koru, arzu ve isteklerden uzak tutma
sabıkan: evvelce, bundan önce
sair: diğer
siyasetu'l-medine: belediyecilik, uygar bir toplumun yönetimi
şeriat-ı İslamiye: İslam şeriatı
tafsıl: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama
takat-ı beşer: insanın gücü
tasdik: doğrulama, onaylama.
tazammun: içine alma, içermeme
tedbirü l-ceset: vücudu korumak, geliştirmek için tedbirler alma, koruyucu hekimlik.
tedvirü l-menzil: ev idaresi, bulunulan yerin idaresi, yönetilmesi.
tefrî: asıl meseleden türlü hükümler ve dallar çıkarma, meseleyi dallandırıp budaklandırma
tenmiye: büyütme, artırma, bereketlendirme
terakki: yükselme, ilerleme
terbiyetü'l-vicdan: vicdanın terbiyesi, hak, adalet, insaf düşünlarının kalbe yerleştirilmesi çalışmaları.
ukul: akıllar
ulum: ilimler
vazetmek: koymak, belirtmek, meydana getirmek.
vesaire: ve başkaları, ve diğerleri.
vicdan-ı munsıfane: hakkı kabul edip söyleme özelliği olan insaflı vicdan
zemin: yer, ortam
zira: çünkü.
ziyade: fazla
zübde-i hakikiye: gerçek, öz, gerçeklenin en ilen derecesi, özü

maverasından ittılâ-ı tam ve melekeyi gösteren fezlekeler mümkün değildir. Evet, kelâm-ı vahıt ıkı mütekellımden çıkarsa, birinin cehlıne ve ötekinin ilmine bazı umur-i mermuze-i gayr-i mesmua ile delâlet eder.

Ey benimle (HAŞİYE) hayalen seyrüsefer eden bırader-ı vicdanı! Geniş bir nazar ve muvazene ile kendı hayalinde muhakeme etmek için, sevabık-levahıktan bir meclıs-i âlıyeyi teşkıl ve gelecek on üç kaıdelerle müşavere et. İşte:

• Bir şahıs çok fünunda mütehassıs ve meleke sahıbi olmaz.

• Hem de bir kelâm, ıkı mütekellımden mütefavıttır, başkalaşır.

• Ve hem de fünun, mürur-i zaman ile telâhuk-i efkârın netıcesıdır.

• Hem de müstakbeldekı bedıhî bir şey, mazide nazarî olabılır.

• Hem de maziyı müstakbele kıyas etmek bir kıyas-ı hâdi-i müşebbıttır.

• Hem de ehl-i veber ve bâdıyetin besateti ise, ehl-i meder ve medenıyetin hile ve desaısine mütehammıl değıldır. Evet, hile medenıyetin perdesi altında tesettür edebilir.

HAŞİYE: Şımdıkınden daha az gunahkâr, ziyade saffetkâr Eskı Saıd'ın şu makamlardakı ıbaratını tağyır etmek ıstemedım.

bedihî: açık olan.
besatet: basıtlık, sadelik, karmaşık olmama hâlı.
bırader-ı vicdan: vıcdan kardeşi.
cehil: cahıllık, bılmezlık, ılımden mahrum olmaklık.
delalet etmek: delıl olmak, göstermek.
desais: vesveseler, desıseler, hıleler, oyunlar, el altından yapılan ışler.
ehl-i meder ve medenıyet: şehırlıler, şehır halkından olanlar, uygar görgülü, kıbar ve nazık ınsanlar.
ehl-i veber ve badıye: medenıyetten uzak kırda çölde yaşayan.
fezleke: ozet, netıce.
fünun: fenler, bılımler.
gunahkar: gunah ışleyen.
haşiye: dıpnot.
hayalen: hayal olarak, hayalî bır şekılde, zıhınde tasarlayıp canlandırarak.
hile: aldatmaya yönelik, düzen, desise.
ittıla-ı tam: tam bılgılenme, tam bılme.
ıbarat: ıbareler, anlatımlar, cumleler.
kaıde: kural, esas, dustur.
kelâm: soz, konuşma.
kelam-ı vahıt: bır soz.
kıyas etmek: karşılaştırmak.
kıyas-ı hadi-i musebbit: tespıt edılen, devamlı kılan aldatıcı kıyas.
mavera: gen, bır şeyın otesınde, arkasında bulunan, ote.
mazi: geçmış zaman.
meclıs-i alıye: yuksek bır meclıs, ulu kışılerın topluluğu.
medenıyet: medenîlık, uygarlık.
meleke: bır şeyı çok defa tekrarla yarak ve tecrube ederek meydana gelen bılgı ve maharet.
muhakeme etmek: akıl yurutup doğru netıce elde edebılmek, tartmak, degerlendırmek, yargılamak.
muvazene: karşılaştırma.
mumkun: ımkân dâhılınde olabılır.
mürur-ı zaman: zamanın geçmesı, zaman aşımı, zamanla.
müstakbel: gelecek zaman.
müşavere etmek: ıstışare etmek, bır konuda bılen ve guvenılen kımselerın görüşunu almak, danışma.
mütefavıt: bırbırınden farklı, çeşıtlı olan, aralarında fark bulunan, farklı.
mütehammıl: tahammul eden, dayanan, dayanıklı.
mütehassıs: ıhtısası olan, ıhtısas sahıbı, bır ılım dalında veya bır meslekte derin bılgı sahıbı olan, ışının erbabı olan, uzman.
mütekellım: kelâm ılmını ıyı bılen bılgınler, kelamcılar.
nazar: bakış.
nazarî: yalnız goruş hâlınde bulunan, teorık.
netıce: sonuç.
saffetkar: saflık, temızlık ornegi.
sevabık-levahık: geçmış şeyler, geçmış haller ile eklenen şeyler, ılâveler.
seyrüsefer: yolculuk.
şahıs: kışı, kımse, fert.
tagyır etmek: degıştırmek, başkalaştırmak.
telâhuk-ı efkar: fikırlerın bırbırı peşıne gelıp bırleşmesı, katılaşması, bırbırıne eklenmesı.
tesettur etmek: gızlenmek, saklanmak.
teşkıl: meydana getırme.
umur-ı mermuze-i gayr-i mesmua: duyulmamış, açıktan degıl de ışarede anlatılmış hususlar, ışler.
ziyade: fazla, çok.

• Hem de pek çok ulûm âdât ve ahval ve vukuatın telkinatıyla teşekkül edebilir.

• Hem de beşerin nur-i nazan müstakbele nüfuz edemez, müstakbele mahsus olan şeyleri görmez.

• Hem de beşerin kanunu için bir omr-i tabiî vardır, nefs-i beşer gibi o da inkıta eder.

• Hem de muhit, zaman ve mekânın nüfusun ahvalinde büyük bir tesir vardır.

• Hem de eskide hankulâde olan şeyler şimdilik adî sırasına geçebilir; mebadi tekemmül etmişler.

• Hem de zekâ, eğer, çendan harika olsa, bir fennin tekmiline kâfi değildir; nasıl çok fenlerde kifayet edecektir?

İşte Ey Birader!

Şu zatlarla müşavere et, sonra da müfettişlik sıfatıyla nefsini tecrit et, hayalât-ı muhitiye ve evham-ı zamaniyenin elbiselerini çıkart, çıplak ol, bahr-i bîkeran-ı zamana şu asnn sahilinden içine gir, tâ Asr-ı Saadet olan adaya çık. İşte her şeyden evvel senin nazanna çarpacak ve tecelli edecek şudur ki: Vahit ve nâsın yok, saltanatı mefkud tek bir şahıs umum âleme karşı mübareze eder. Ve küre-i zeminden daha büyük bir hakikatı omzuna almış ve bütün nev-i beşerin saadetini tekeffül eden bir şeriatı –ki o şenat funun-ı hakikiye ve ulûm-ı ilâhiyenin zubdesi olarak– istidad-ı beşerin nümüvvü derecesinde tevessü edip, ıkı âlemde semere vererek, ahval-ı beşen gûya bir

§âdât: âdetler, yapılan işler
adî: normal, basit, sıradan
ahval: hâller, durumlar
ahval-ı beşer: insana özgü durumlar
alem: dünya
asır: yüzyıl, asır
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
bahr-i bikeran-ı zaman: hudutsuz, sınırsız zaman denizi
beşer: insan
birader: kardeş, dost.
çendan: gerçi
evham-ı zamaniye: zamanın verdiği vesveselen
fen: uygulamalı bilim
fünun-ı hakiki: gerçek fenler
gûya: sanki, sözde
hakikat: gerçek.
harika: olağanüstü
harikulade: olağanüstü.
hayalât-ı muhitiye: çevrenin hayallen, kişiyi çevreleyen hayal ürünleri.
inkıta etmek: sona ermek, bitmek.
istidad-ı beşer: insanın kabiliyeti, insandaki potansiyel kabiliyet, insanın yaratılışında var olan, geliştirilmeye müsait kuvve, yapabilme gücü
kâfi: yeter
kifayet etmek: yeterli olmak.
küre-i zemin: yeryüzü, dünya
mahsus: özel.
mebadi: temel prensipler, ilk unsurlar, evveller, başlangıçlar
mefkud: yok
mekân: yer, mahal.
muhit: yöre, çevre
mübareze etmek: çatışmak, dövüşmek, vuruşmak.
müfettişlik: bir işin düzenli, kanun ve kaidelere uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini incelemekle vazifeli olma işi
müstakbel: gelecek zaman
müstakbel: gelecek zaman
müşavere etmek: istişare etmek, bir konuda bilen ve güvenilen kimselerin görüşünü almak, danışmak.
nasır: yardımcı, yardım eden, muin.
nazar: bakış, dikkat.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nefs-i beşer: insan nefsi
nev-i beşer: insan soyu, insanlar, insan türü
nur-i nazar: bakış nuru, göz nuru
nüfus: insan topluluğu, halk, ahali
nüfuz etmek: tesiri altına almak, anlamak, kunhune varmak.
nümüv: büyüme, yetişme, bitme, gelişme
ömr-i tabiî: tabiî olan, Allah tarafından belirlenen, takdir edilen hayat müddeti, ortalama dünya hayatı
saadet: mutluluk.
saltanat: hükümdarlık.
semere: meyve, güzel netice
sıfat: nitelik.
şahıs: kişi, kimse, fert.
tecelli etmek: görünmek, yansımak.
tecrit etmek: yalnız başına bırakmak, soyutlamak
tekeffül etmek: kefil olmak, kefalet etmek.
tekemmül etmek: olgunlaşmak, kemale ermek, mükemmelleşmek
tekmil: tamamlama, kemale erdirme, mükemmelleştirme.
telkinat: telkinler, öğretmeler, öğretilen şeyler
tesir: etki, iz bırakma.
teşekkul etmek: şekillenmek, meydana gelmek.
tevessü etmek: genişlemek, yayılmak.
ulûm: ilimler
ulûm-i ilâhiye: İlâhî, dinî ilimler
umum: bütün, genel.
vahıt: bir, tek.
vukuat: vakalar, vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zat: kişi
zubde: bir şeyin en muhim kısmı, bir şeyin özü, seçkin kısmı.

meclis-i vahit, bir zaman-ı vahidin ehli gibi tanzim eden öyle bir adaleti tesis eder ki, eğer o şeriatın nevamisinden sual edersen, "Nereden geliyorsunuz ve nereye gideceksiniz?", sana şöyle cevap verecekler ki: "Biz, Kelâm-ı Ezelîden gelmişiz. Nev-i beşerin selâmeti için, ebedin yolunda refakat için ebede gideceğiz. Şu dünya-i fâniyeyi kestikten sonra bizim sûrî olan irtibatımız kesilir ise de, daima maneviyatımız beşerin rehberi ve gıda-i ruhanîsidir."

Şeriatın Ferde, Nev'e, Medeniyete Karşı Birkaç Nüktesi

Birinci Nükte: Vicdanın anasır-ı erbaası ve ruhun dört havassı olan irade, zihin, his, lâtife-i Rabbaniye her birinin bir gayatü'l-gayatı vardır:

- İradenin ibadetullahtır,
- Zihnin marifetullahtır,
- Hissin muhabbetullahtır,
- Lâtifenin müşahedetullahtır.

İbadet-ı kâmile dördünü tazammun eder. Şeriat, şunların itidal ve muvazenetlerini muhafaza ve gayatü'l-gayatına sevk ettiği gibi, nefsin fıtraten serbest bırakılmış olan kuva-i selâsesini ifrat ve tefritten kurtarıp hikmet, iffet, şecaatı tazammun eden adalet noktasına sevk eder.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi hakkaniyet, âdillik.
anasır-ı erbaa: dört temel unsur
beşer: insan
daima: sürekli
dünya-ı fanıye: geçici dünya olumlu dünya hayatı.
ebed: sonu olmayan
ehl: ait.
fert: birey
fıtraten: yaratılış itibanyla
gayatü l-gayat: erişilmek istenen asıl amaca ulaşmaya vesile olan amaç.
gıda-ı ruhani: ruha ait gıda
havas: hisseler duyular duygular
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
his: duygu
ibadet-i kâmile: ibadetin mukemmel ve tam olması
ibadetullah: Allah'a kulluk.
iffet: namus, ırz
ifrat: aşırı aşırılık, haddinden geçme, pek ilen gitme
irade: dileme, isteme.
irtibat: bağlantı münasebet.
itidal: aşırı olmama orta hâlde olma, ölçülülük.
Kelam-ı Ezeli: ezelî söz varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü
kuva-i selâse: üç güç akliye, gadabiye, şeheviye
latife: Allah'ın yalnız kendi sevgisi için yarattığı kalbe bağlı ince duygu. İlâhi hakikatlerin hissedilmesine ve manevi zevklerin alınmasına yarayan his, duygu
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
marifetullah: Allah'ı tanıma, bilme
meclis-i vahit: bir topluluk.
medeniyet: medenilik, uygarlık.
muhabbetullah: Allah sevgisi.
muhafaza: koruma
muvazenet: dengelik.
müşahedetullah: İlâhî sırları ve tecellileri seyretme. Hakkı seyr ü temaşa etme, İlâhî âlemi görme, hakkalyakın hâli
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nevamis: kanunlar, şeriatlar
nev-i beşer: insan soyu, insanlar, insan türü
nevi: tür
nükte: ince ve derin anlam
refakat: refiklik, arkadaşlık.
rehber: yol gösteren, kılavuz, delil
ruh: cevher, can.
selamet: salımlık, eminlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
sevk etmek: onune katıp sürmek, yönelirmek.
sual: soru.
sûret: görünüşte olan şekli.
şecaat: kahramanlık, cesaret, öfke duygusunun orta derecesi
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi. İslamiyet
tanzim etmek: düzeltmek, düzenlemek, yoluna koymak.
tazammun etmek: içine almak, içermek
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan
zaman-ı vahit: bir zaman
zihin: hafıza, bellek.

İkinci Nükte Ümmet, şeriata temessükü nispetinde terakkı, tesahülü nispetinde tedennisi hakaik-ı tarihiyedendir.

Üçüncü Nükte Medeniyet-i hâzıra ile şeriat-ı İslâmiye, esas itibanyla muvazene. İşte:

Medeniyet-i hâzıra, beş menfi esas üzerine teessüs etmiştir.

- Nokta-i istinadı kuvvettir. O ise, şe'ni tecavuzdur.
- Hedef-i kastı menfaattir. O ise, şe'ni tezahumdur.
- Hayatta dusturu cıdaldır. O ise, şe'ni tenazudur.
- Kitleler mabeynindeki rabıtası, aheri yutmakla beslenen unsuriyet ve menfi milliyettir. O ise, şe'ni müthiş tesadümdür.
- Cazibedar hizmeti, heva ve hevesi teşci ve arzularını tatmin ve metalibini teshildir. O heva ise, şe'ni insaniyeti derece-i melekiyeden dereke-i kelbiyete indirmektir, insanın mesh-i manevîsine sebep olmaktır.

Şeriat-ı İslâmiye ise, onun menfi esaslarına yenne müspet esaslar vazeder. İşte:

- Nokta-ı istinat, kuvvete bedel haktır ki, şe'ni adalet ve tevazündür.
- Hedefte menfaat yenne fazilettir ki, şe'ni muhabbet ve tecazüptür.
- Cihetu'l-vahdette unsuriyet ve milliyet yenne rabıta-ı dinî, vatanî, sınıfîdir ki; şe'ni samimî uhuvvet ve müsalemet ve harıcın tecavüzüne karşı yalnız tedafudür.

adalet. her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi hakkaniyet adilik.
aher: başka diger gayri
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
bedel: karşılık.
cazibedar: çekici
cidal: kavga, mücadele, çarpışma, çekişme
cihetü'l-vahdet: birlik cihetı birlik yönü
derece-i melekiye: meleklik derecesi
dereke-i kelbiyet: köpeklik derecesi.
dustur: kanun, kaide
esas: temel, asıl
fazilet. değer, mezliyet, irfan ve irfan itibanyla olan yüksek derece.
hak: doğru
hakaik-ı tarihiye: tarihi gerçek.
hariç. dış memleket, yaşanılan ülkenin dışındaki ülke
hedef: gaye, maksat.
hedef-i kasıt. asıl varılmak istenen maksat.
heva: istek, heves, nefsin arzusu
heves: istek ve arzular
insaniyet. insanlık.
itibarıyla: bakımından
kitle: insan topluluğu
mabeyn: ara
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.
menfaat: fayda, kar
menfi milliyet: olumsuz milliyetçilik
menfi: nakıs, negatif, olumsuz.
mesh-ı manevi: manevi yıkım, iç dünyasının bozulması
metalıp: talep olunan, istenen şeyler, istekler, arzular
muhabbet. sevgi, sevme
muvazene: karşılaştırma
müsalemet: herkesle barış içinde olma, sulh, barışıklık.
müspet: menfi olmayan, pozitif, olumlu
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nispet: iki şey arasında ki oran, ilgi, bağ, munasebeti.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
nükte: ince ve derin anlam
rabıta. bağ
rabıta-i dini: din bağı, dinle ilgili bağ
samimi: içten, candan, gönülden, kalbi, menfaatsiz, riyasız
sınıfi: sosyal tabakalarla ilgili
şe'n: icap, gerek.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şeriat-ı İslâmiye: İslâm dini
tatmin. doyurma, ihtiyacını karşılama
tecavüz: haddini aşma, saldırma, sataşma, namusa saldırma, sarkıntılık.
tecazup: birbirini cezbetme, çekme, sempati.
tedafü: kendini koruma, müdafaa, savunma
tedenni: aşağı düşme, daha kötü bir dereceye düşme, alçalma
teessüs etmek. yerleşmek, kökleşmek, kurulmak.
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutma
tenazu: çekişmek, birbiriyle uğraşma
terakki: yükselme, ilerleme
tesadüm. çarpışma, tokuşma, vuruşma
tesahül: ihmal etme
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme
teşci: gayrete getirme
tevazün: denklik, denk olma
tezahum: birbirine sıkıntı verme, birbirine zahmet verme
uhuvvet: kardeşlik.
unsuriyet. ırkçılık.
ümmet. hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vatani: vatanla alâkalı, vatanla ilgili, vatana ait.
vazetmek. meydana getirmek, koymak, konulmak.

•Hayatta düstur-i cidal yerine düstur-i teavündür ki, şe'ni ittihat ve tesanuttur.

•Heva yenne hüdadır ki, şe'ni insaniyeten terakki ve ruhen tekâmüldür. Hevayı tahdit eder. Nefsin hevesat-ı süfliyesinin teshiline bedel, ruhun hissiyat-ı ulviyesini tatmin eder. (HAŞİYE)

Hem medeniyet-i hâzırada, serbest hevanın tahakkümüyle havaic-i gayr-i zaruriye, havaic-i zaruriye hukmune geçmişlerdir. Bir bedevî yalnız dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtaç ve fakir etmiştir. Sa'y masrafa kâfi gelmediğinden, hileye, harama sevk etmekle, ahlâkın esasını şu noktadan ifsat etmiştir. Cemaate, nev'e verdiği servet, haşmete bedel, ferdi, şahsı fakir, ahlâksız etmiştir. Kurun-i Ulânın mecmu-i vahşetini bu medeniyet bir defada kustu. Âlem-i İslâm'ın şu medeniyete karşı istınkâfı cay-ı dikkattir. Zira, istiğna ve istıklâliyet hassasıyla mümtaz olan şenattaki İlâhî hidayet, medeniyetin esası olan Roma felsefesinin dehasıyla aşılanmaz.

Medeniyet, nev-i beşerden yüzde onu müzahref bir saadete çıkarmış, sekseni meşakkate, sefalete atmıştır. Saadet odur ki, umuma veya eksere saadet olal Nev-ı beşere rahmet olan Kur'ân-ı Kerîm, ancak umumun, lâakal eksenyetin saadetini tazammun eden bir medeniyeti kabul eder.

HAŞİYE: Bu sözler garip bir rüyada, acıp bir hitabenin parçasıdır. Tahayyül ediyorum. Halkın ilmi dimağındadır. Musluk açılsa rahatla akıyor. Hafızam sönüyor, yardım etmiyor. Benimki kuyu gibi kalbimdedir, çıkması güçtür. Çok yazamıyorum. Vakıf malı olan mesaili veya bizzat kalbime mal olmayan mebahısı nakletmek istemem. Kendi eski kalbimden ve eski eserlerimden aynen naklediyorum.

acıp hayret verici
ahlaksız: kötü, çirkin huylu, bozuk karakterli
âlem-i İslam. İslâm âlemi, İslâm dünyası
bedevi çölde yaşayan
bizzat kendisi, kendi şahsen
cay-ı dikkat. dikkat edilecek nokta, dikkat edilecek yer veya şey, dikkate değer
cemaat toplum, topluluk.
deha çok akıllılık, zekilığın ve anlayışlılığın son derecesi
dimag akıl, şuur
dustur-i cidal karşılıklı kavga düsturu, mücadele prensibi, kaidesi
dustur-i teavün yardımlaşma, birbirine yardım etme kaidesi, prensibi
ekser en çok, pek çok.
ekseriyet çoğunluk.
esas temel
felsefe hikmet ve marifet bilgisi
fert birey
garip tuhaf, şaşılacak.
haram İslamiyetçe yasaklanan işler
hassa özellik.
haşiye dipnot.
haşmet. ihtişam, heybet, büyüklük.
havaic-i gayr-i zaruriye. zorunlu olmayan ihtiyaçlar
havaic-i zaruriye gerekli ihtiyaçlar, gidenlmesi lüzumlu olan ihtiyaçlar
heva. istek, heves, nefsin arzusu
hevesat-ı süfliye süfli olan aşağı istekler, alçakça arzular
hidayet. doğru yol, hak yol.
hissiyat-ı ulviye yüksek hisler, yüce hisler, yüce duygular
hitabe nutuk.
hüda doğruluk, hidayet.
hukmune yenne
ifsat etmek. bozmak, fesat çıkarmak, karıştırmak.
İlâhi Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
İnsaniyet insanlık.
istiğna var olanla yetinme, aza kanaat etme, eldekini yeter bulma, tok gözlülük.
istıklâliyet: hürriyet, bağımsızlık.
istınkaf kabul etmeme, reddetme
ittihat. birleşme, birliktelik
Kurun-ı Ulâ ilkçağ.
lâakal hiç değilse, en azından
mebahis. bahis olunan, konuşulan konular
mecmu-ı vahşet. vahşet ve yabanlılığın tamamı
medeniyet: medenilik, uygarlık.
medeniyet-i hazıra. şimdiki medeniyet
mesail meseleler, problemler
meşakkat zahmet, sıkıntı
mümtaz meziyetleriyle, başkalarından ayrılan, seçkin
müzahref suprüntü, atık madde
nakletmek aktarmak, bıldırmek.
nefis. insani kötülüğü sevk eden duygu
nev-i beşer insan soyu, insanlar, insan türü.
nevi tür
rahmet: acıma, merhamet etme
ruh cevher, can.
ruhen: ruh bakımından.
sa'y: gayret, çalışma, emek.
sefalet sefillik, perişanlıyet, düşkünlük, yoksulluk.
servet. varlık, mal, mülk.
sevk etme: sürme, yöneltme
şe'n icap, gerek.
şeriat dini İslâmiyet.
tahakküm hükmü altına alma
tahayyül etmek. hayale getirmek, hayalinde canlandırmak.
tahdit etmek. sınırlamak.
tatmin etmek doyurmak, ihtiyacını karşılamak.
tazammun etmek içine almak, içermek.
tekâmül olgunlaşma, mükemmelleşme, evrim
terakki yükselme, ilerleme.
tesanüt: dayanışma
teshil kolaylaştırma
vakıf malı olan mesail herkesin faydasına açık bilgiler

ALTINCI ŞUA: Mu'cizat-ı hissiyeden süzülen şuaatı istişhattır.

Birincisi: Kur'ân mu'cizdir. Evet Kur'ân mu'cizedir, zira misli yoktur.

(1) فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ , tahaddi kamçısıyla on uç asırdan beri mutemadiyen a'dânın kafasına vurmakla, galeyana getirdiği arzu-i muaraza, hem de cazibedar letafetiyle heyecana getirdiği şevk-ı taklıt ammede hükümran olmakla beraber, meydanda olan milyonlar kütüb-ı Arabıye ile muvazene edilse, hatta en âmî adam dahi diyecektir ki: "Bu, bunlara benzemez. Öyle ise ya en aşağıdır –bu bütün dünyanın ittifakıyla battaldır– veya umumun fevkındedir." Ki, o ihtıyac-ı şedit ve aşk-ı sedidin ısrar ve tahrikiyle de, takat-i beşer mislinden âciz kalmıştır.

Ümmet ı'cazında ittifak etmıştır. Mutenafi olmayan vücud-ı ı'cazda ayrı ayrı gitmişler: muarazadan men-i İlâhî, sarf-ı kuva, ummîden zuhuru, cem-i hakaık, garabet-i üslûp, belâgat-i nazım, ihbar-ı guyup gibi.

Bir sail-i misalî bana demişti: "İ'caz-ı Kur'ân'ı icaz ile beyan et!"

Ben de *Rumuz*'da böyle cevap vermiştim:

Cevap: İ'caz-ı Kur'ân yedi menabi-i külliyeden tecelli ve yedi anasırdan terekkûp eder.

Birinci Menba: Lâfzın fesahatinden, nazmın cezaletinden, mananın belâgatinden, mefhumların bedaatinden, mazmunların beraatinden, üslûpların garabetinden tevellut eden "nakş-ı acıp"tır.

1. Kur'ân'ın mislinden bir sûre getiriniz. (Bakara Sûresi, 23.)

acız: güçsüz.
ârdâ: düşman.
âmî: ilim olmayan sıradan kişi.
âmme: kamu, halk, millet.
anasır: unsurlar, esaslar.
arzu-ı muaraza: sözlü mücadele isteği.
aşk-ı sedit: şiddetli aşk.
battal: işe yaramaz.
bedaat: güzellik, orijinallik.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
belâgat-ı nazım: tertibin, düzenin maksat ve makama uygun olarak, meramı tamı tamamına ifade eder tarzda olması.
beraat: mükemmellik, üstünlük.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cazibedar: çekici.
cem-i hakaık: gerçeklerin bütünü.
cezalet: ahenklilik, akıcılık.
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması.
fevkinde: üstünde.
galeyana getirmek: coşturmak.
garabet: gariplik, ilginç oluş, dik kat çekici oluş.
garabet-i üslûp: uslubun garipliği, değişik rastlanmadık oluşu.
hükümran: hükmü geçen, hükmeden, hükum süren.
ısrar: ayak direme.
icaz: az sözle çok mana ifade etme, veciz oluş.
i'caz: benzerini yapmakta başkalarını âciz bırakma, mu'cizelik.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cize oluşu.
ihbar-ı guyup: gayba ait haberler, geçmiş veya gelecek zamana ait haberler.
ihtıyac-ı şedit: çok şiddetli ihtiyaç, şiddetli muhtaç oluş.
istişhat: delil olarak ileri sürme, delil olarak kabul etme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kütüb-ı Arabıye: Arapça kitaplar.
lâfız: söz, kelime.
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
mazmun: nükteli, sanatlı, ince ve güzel söz.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana, sözden çıkarılan mana.
menabi-i külliye: genel kaynak.
menba: kaynak.
men-i İlâhî-i sarf-ı kuva: güç kullanımının Allah tarafından yasaklanması.
misli: benzer, eş.
mu'cize: insanı acıp bırakan iş, aynısını yapmakta başkalarını acze düşüren.
mu'cizat-ı hissiye: hislerin olağanüstü hâlleri.
mu'cize: olağanüstü hankulâde.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi.
muvazene etmek: karşılaştırmak.
mutemadiyen: sürekli olarak.
mutenafi: birbirine zıt.
nakş-ı acip: görülmedik nakış.
nazım: tertip, düzen.
Rumuz: Bediüzzaman'ın bir eseri.
sail-i misalî: rüyada, mana âlemine mensup soru.
şevk-i taklıt: benzerini yapma arzusu.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar.
tahaddi: meydan okuma.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme, teşvik etme.
takat-i beşer: insanın gücü, takatı.
tecelli: görünme, yansıma.
terekkûp etmek: karışıp birleşmek.
tevellut: doğma, doğum.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygambere inanıp bağlanan topluluk.
ummî: okur-yazar olmayan.
üslûp: ifade tarzı.
vücud-i i'caz: mu'cizenin varlığı.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

İkinci Unsur Umur-i kevniyedeki gayptan, hakaik-ı İlâhiyedeki gayptan, mazideki gayptan, müstakbeldeki gayptan terekküp eden "ilmü'l-guyup"tur.

Üçüncü Menba Lâfzı cihetiyle pek çok ve usul-i Arabiyece sahih ve nazar-ı belâgatte müstahsen ve hikmet-i teşriiyeye münasıp pek vâsı vücuh ve ihtimalâtın şümulünden; ve mana cihetiyle meşarib-i evliya, ezvak-ı arifîn, mezahib-i salikîn, mesalik-i fukaha, turuk-i mütekellimîn ihatasından, ve ahkâm cihetiyle hakaik-i ahval, desatir-i saadet-i dâreyn, vesail-i terbiye, revabıt-ı hayat-ı içtimaiyenin istiabından; ve ilmî cihetiyle ulûm-ı kevniye, ulûm-i İlâhiyeye istiğrakından; ve makasıd cihetiyle muvazenet ve ıtırat ve desatır-ı fıtrata mutabakatından neş'et eden "camiiyet-i harikulâde"dir.

Dördüncü Unsur Her asrın derece-i fehm ve edebine ve her asırdaki tabakatın derece-i ıstıdat ve kabiliyetine ifaza-ı nur, her bir asırda ve her asırdaki her bir tabakaya kapısı küşade ve her birisini ırza etmekle hâsıl olan "harikulâde tazeliğiyle ihatası"dır.

Beşinci Menba Nakıl cihetiyle ıhbar-ı evvelîn ve ahirîn, hakaik-ı gayp ve şahadet, serair-i İlâhiye, revabıt-ı kevniyeye dair hikâyatıdır ki, ne vakı, ne akıl ve mantık onu kabul etmese de, tekzip edememiş Kütüb-i sabıkanın ittifakından musaddıkane, ihtilâfî yerlerde musahhihâne hikâyatından neş'et eden "ıhbarat-ı sadıka"sıdır.

ahkam: hükümler, buyruklar
camiiyet-i harikulade: görülmedik derecede çok özellikleri ve manaları bir arada toplayış, içine alış
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili
derece-i fehm: anlayış, kavrayış derecesi
derece-i istidat: yeteneklilik seviyesi, anlayışlılık derecesi.
desatır-ı fıtrat: yaratılışa konulan düsturlar, kurallar
desatir-i saadet-i dareyn: dünya ve ahiret mutluluğunu elde etmenin düsturları, kuralları
edep: terbiye
ezvak-ı arifin: çok irfanlı bilgi sahiplerinin aldığı zevkler
gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, başka âlemler, manevi âlem.
hakaik-ı ahval: haller, durumlar, oluşlardaki gerçekler
hakaik-ı gayp ve şahadet: gizli ve açık olan, bilinen ve bilinmeyen gerçekler
hakaik-ı İlahiye: Allah'ın Kur'an'da açıklamış olduğu hakikatler
harikulâde: olağanüstü
hâsıl: sonuç, netice
hikayat: hikâyeler
hikmet-i teşriiye: kanun bilim, şeriata uygun kanun yapma ilmi
ıttırat: düzgün, birbirine uygun tarzda olma.
ifaza-ı nur: nuru feyizlendirme, nur dağıtma ve akıtma
ihata: kuşatma, kapsama
ihbarat-ı sadıka: doğru haberler
ihbar-ı evvelin ve ahirin: geçmiş ve gelecekten haberler
ihtilafî: farklılık olan
ihtimalat: ihtimaller, olması mümkün olan şeyler
ilmü'l-guyup: Ezelden ebede kadar olmuş ve olacak her şeyi kuşatan Cenab-ı Hakkın ilmi
irza: razı etme, hoşnut etmek.
istiab: içine alma, kapsama.
istiğrak: dalma, içine gömülme, kapılma, denne dalma
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kabiliyet: yetenek
küşade: açık, açılmış, açma
kütüb-ı sabıka: önceki hak kitapları
lafız: söz, kelime.
makasıd: maksatlar, amaçlar
mantık: doğru ve düzenli düşünme kabiliyeti
mazi: geçmiş zaman
menba: kaynak.
mesalik-i fukaha: fakihler, fıkıh alimlerinin tuttukları yol, meslekleri
meşarib-i evliya: velilerden olan kimselerin meşrepleri, evliyanın hizmet tarzları, evliyanın meslekleri
mezahib-i salikin: müritlerin tarikate girenlerin usulleri
musaddıkane: doğrulayarak, tasdik ederek, onaylayarak
musahhihâne: tashih ederek, yanlışları düzelterek
mutabakat: uygunluk, uyuşma
muvazenet: dengelilik.
munasıp: uygun
müstahsen: herkesin güzel bulup beğendiği, beğenilmiş, güzel, makbul
müstakbel: gelecek zaman
nakil: aktaran
nazar-ı belagat: sözü yerinde ve güzel söyleme sanatı olan belâgat bakımından
neş'et etmek: meydana gelmek, oluşmak.
revabıt-ı hayat-ı içtimaiye: sosyal hayatın bağları.
revabit-ı kevniye: kevni irtibatlar, kainatla olan irtibatlar, bağlar
sahih: doğru.
serair-i İlâhiye: İlâhi sırlar
şümul: içine alma, kaplama
tabakat: tabakalar, düzeyler
tekzip etmek: yalanlamak
terekküp: karışıp birleşme
turuk-ı mütekellimin: kelamcıların takip etikleri yollar
ulum-ı İlâhiye: İlâhi ilimler
umur-ı kevniye: kainatla ilgili işler, oluşla ilgili İlâhi emirler
unsur: madde
usul-i Arabiye: Arapça lisanına ait kaideler, kurallar
vakı: vuku bulan olan
vasi: geniş, engin, bol
vesail-i terbiye: terbiye edici sebepler, vesileler
vücuh: yönler

Altıncı Unsur Tazammun ettiği ve tesis ettiği "Din-i İslâm"dır ki, onun mislîne ne mazî muktedir olmuş, ne mustakbel muktedir olabilir.

Yedinci Menba Şu altı menbadan çıkan envar-ı sittenin imtizacından tevellut eden hüsn-ı hakikîden hâsıl olan "zevk-i i'caz"dır ki; hadsen bilinir, tabirine lisan ve fikir kâsırdır.

Şimdi o yedi menabiden yalnız birinci menbadan ikinci cüz'ü olan belâgat-i nazım noktasında duhat-ı belâgat olan Abdülkahir-i Cürcanî, Zemahşerî, Sekkâkî, Câhız, üç tarık ile i'cazın vücuduna kat'iyen hükmetmişlerdir.

Birincisi: Kavm-i Arap bedevî, ummî, kendilerine munasip bir muhit-i acipte uzanmışken, beşerdeki inkılâbat-ı azîme onları uyandırmış; divanları şiir, ilimleri belâgat, medar-ı mefharetleri fesahat olmuş. Akvamın en zekisi, cevelân-ı zihne en muhtacı olduğu bir mevsim-i bahar zamanında, Kur'ân, haşmet-i belâgatiyle Kureyş maşrıkından tulû etti. Cidar-ı Kâbe'de altın ile yazılmış olan temasil-i belâgatlerinden Muallâkat-ı Seb'ayı sıldı, söndürdü. İ'cazı iddia ve muarazaya davet ederek, o ümera-i belâgat ve hukkâm-ı fesahat, asabî, şedidu'ş-şekime kavmin şiddetle asabına dokundurdu. Damar-ı asabiyetini tahrik ve izzet-i nefislerini levm ve tesfih ve terzil ile kırdı. En hassas hiss-i mezhebîlerini tadlîle, galeyana getirdiği hâlde, uzun bir zamanda tahaddı ile meydan okuyordu. O mağrur, mütekebbir, izzet-i nefisleri yaralanmış buleğa muaraza edemediler. Eğer iktıdarlan

akvam: kavimler, milletler
asabî: sinirli, ofkeli
asap: sinirler, sinir sistemi
bedevî: göçebe, çölde yaşayan
belagat: yerinde, hal ve makama uygun söz söyleme
belâgat-ı nazım: nazımdaki belâgat, terkipteki dizilişteki belâgat
beşer: insan
buleğa: güzel söz söyleme sanatı ile meşgul olanlar, edebiyatçılar
cevelân-ı zihin: zihni faaliyet, zihnin hareketi
cidar-ı Kâbe: Kâbe duvarı
cüz: parça
damar-ı asabiyet: sinirlilik damarı
davet etmek: çağırmak
din-i İslâm: İslâm dini
divan: kayıt defteri
duhat-ı belagat: belâgatte son derece anlayışlı ve zeka sahibi olan
envar-ı sitte: altı nur
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması
galeyan: coşma, çalkalanma
hadsen: sezmekle, sezerek
hasıl: sonuç, netice
hassas: duyarlı
haşmet-i belagat: yerinde hâl ve makama uygun söy soylemedeki muhteşemlik
hiss-i mezhebî: mezhebe ait, onunla ilgili his, inanç bakımından tutulan yoldan kaynaklanan duygu
hukkam-ı fesahat: güzel ve düzgün söz söylemede ilen gelenler, fesahat konusunda söz sahipleri
hükmetmek: karar vermek
hüsn-i hakikî: gerçek yıllık, asıl güzellik
İ'caz: âciz bırakma, mu cizelik
İddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme
İktıdar: güç yetme, yapabilme
İmtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma
inkılabat-ı azîme: büyük değişiklik
İzzet-i nefis: kişinin insanî değer ve haysiyeti, vakarı
kasır: noksan, eksik
kat'iyen: kat'î olarak, kesinlikle
kavım: aralarında dil, âdet, orf, kültür birliği olan insan toplulugu
kavm-i Arab: Arap milleti
levm: zemmetme, çekiştirme, aleyhinde bulunma, kınama
lisan: dil, söz
mağrur: gururlu, kendini beğenen
maşrık: güneşin doğduğu yer, doğu
mazî: geçmiş zaman
medar-ı mefharet: övünme, iftihar duyma sebebi
menabi: kaynaklar
menba: kaynak
mevsim-i bahar: bahar mevsimi
misilî: benzer, eş

Muallâkat-i Seb'a: yedi askı. Kur'an nazil olmadan önce meşhur Arap şairlerinin en beğenilmiş şiirlerinden. Kâbe'nin duvarına asılmış olanlar
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi
muhit-i acip: tuhaf, hayret veren çevre
muhtaç: ihtiyaçlı
muktedir: iktıdarlı, gücü yeten
munasip: uygun
mustakbel: gelecek zaman
mütekebbir: kibirlenen, kendini beğenmiş, kibirli, büyüklük taslayan, büyüklenen
şedidu'ş-şekime: çok kibirli
tabir: yorum, yorumlama
tadlîl: dalaletle suçlama
tahaddı: meydan okuma
tahrik: kışkırtma
tarık: yol
tazammun: içine alma
temasil-i belagat: iyi, güzel, pürüzsüz söz temsillen sürülen
terzîl: rezil etme, itibarını düşürme
tesfih: sefih görme, sefih sayma, ahlâksızlık isnat etme
tesis etme: kurma, meydana getirme
tevellüt: doğma, doğum
tulû etmek: görünmek, meydana çıkmak, doğmak
unsur: madde
ümera-i belagat: belâgat liderleri
ümmî: okuma yazması olmayan
vücut: varlık
zevk-i i'caz: mu cize oluşun verdiği zevk

dâhilinde olsa idi, bizzarure sükût etmez idiler. Demek, istediler; aczi hissettiler, sustular. Öyle ise onların aczi i'caz-ı Kur'ân'ın delilidir.

İkinci Tarik: Kelâmın havassına ve mezâyâ ve letaifine aşına olan ehl-i tetkık ve tenkıt, Kur'ân'ı sure be sure, aşır be aşir, ayet be ayet, kelime be kelime cadde-i tetkıkten geçirdikten sonra bıittıfak şahadet veriyorlar ki; Kur'ân öyle mezâyâ, letaif, hakaika camidir ki, kelâm-ı beşerde olamaz. Bu şahıt, binlerce binlerdir.

Bu şahitlerin sıdkına şahit şudur ki: Kur'ân beşer âleminde öyle bir tahavvül-i azîm ve bir inkılâb-ı cesîm ika, ve yetiştirdiği milyonlar evliya ve insan-ı kâmil olan semeratıyla hakikatinin pek kuvvetli olduğuna delâlet eden ve murur-i zaman ile vıcdana hâkimiyeti devam eden bir diyanet-i vasıayı tesis etmiştir ki, zaman ıhtıyarlandıkça o gençleşir. Ve ulûmunun menbaı olan Kur'ân tekerrur ettikçe tatlılaşır. Öyle ise [1] إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى.

Üçüncü Tarik: İptal-i dava-ı Nebîde, büleğa-i muannıdîn-hasıdîn ıçın ıkı yol vardı.

• *Birincisi:* Sehil, selım, eğer mümkün olsa idi, [2] اَلْمُعَارَضَةُ بِالْحُرُوفِ, lisan kullanmak. İkinci yol, akıbeti meşkûk, belâlan çok, hem uzun, hem tehlikeli. O da, mukarraa-i bissüyuf, yani kılıç kullanmak. Şimdi onlar ıkıncı yola sulûk ettiler kı, mal ve ruh ve evlâtlanını mehlekede bıraktı. Onlar ıse ya sefihtirler. Hâlbuki, ba'de'l-İslâm sıyaset-ı âlemı ıdare eden zekâ-ı sıyasıyeye malık

1- O ancak kendisine vahyolunanı söyler. (Necm Suresi, 4.)

2- Sözle muaraza etmek.

acz: güçsüzlük.
akıbet: son netice
âlem: dünya
aşina: yabancı olmayan tanıdık
aşır be aşır: aşırden aşıre, on ayetlik bölümden on ayetlik bölume
ayet be ayet: ayetten ayete
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
ba de l-İslâm: İslâmdan sonra.
bela: musibet, gam, keder, afet.
beşer: insan
bilittifak: ittifakla, beraberce, fikir birliğiyle.
bizzarure: kesinlikle, zarun olarak, mecburi olarak.
büleğa-ı muannıdın: inatçı, ayak direyen edebiyatçılar
cadde-i tetkik: inceleme yolu
cami: kapsamlı.
dahil: içeri, iç.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
delil: şahıt, belge, tanık
ehl-i tetkik ve tenkit: incelerek eleştirde bulunabilen konunun uzmanı olanlar
evlât: veletler, çocuklar
evliya: velîler, ulular, Allah dostları
hakaik: hakıkatler, gerçekler doğrular
hakıkat: gerçek.
hâkimiyet: hakım oluş, üstünlük kurma durumu
hâlbuki: oysa ki, hakıkat şu ki
hasıt: haset eden, kıskanan
havas: üstün olan
İ'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu'cize oluşu
İdare etmek: işlen yürütmek, çekip çevirmek
İka: ortaya çıkarma, meydana getirme
İnkılâb-ı cesîm: büyük değişim, devrim
İnsan-ı kâmil: olgun, mükemmel insan
İptal-i dava-ı Nebi: peygamberlik davasının iptalı
kavim: aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
kelam: söz, konuşma
kelam-ı beşer: insan sözü.
kelime be kelime: kelimeden kelimeye.
letaif: maddî olmayan çok ince şeyler
lisan: dil
malik: sahip
mehleke: tehlikeli yer veya iş, helâk olacak yer
menba: kaynak.
meşkuk: şüpheli, şüphe edilen
mezaya: meziyetler, üstün kabiliyetler, yetenekler
mukarraa-i bissüyuf: kılıca karar vermek
mümkun: ımkan dahilinde
murur-ı zaman: zamanın geçmesi
ruh: can.
sefih: akılsız
sehil: kolay
selım: tehlikesiz, zararsız.
semerat: meyveler, neticeler
sıdk: samımîlik, doğru sözlülük.
siyaset-i âlem: dünya siyaseti.
sure be sure: sureden sureye
sükût: susma, sessiz kalma
süluk etmek: bir yolu takip etmek.
şahadet vermek: bir şeyin doğrulugunu bildirmek.
şahıt: şahıtlık yapan.
tahavvül-i azım: büyük degışıklık.
tarik: yol
tekerrur etmek: tekrarlamak.
tesis: kurma, meydana getirme
ulum: ilimler
vicdan: iyiyi kötüden hayır serden ayırt etmeye yardımcı olan
zekâ-i sıyasiye: siyaset zekâsı

öyle bir kavim ne sefih olabilir, ne de en fena yolu en iyi yola tercih eder. Demek ki, ıztırarî olarak tarik-ı evvelden kat'iyen âciz düşüp, ikinci yola sülûk etmiştir.

Sual: Belki muaraza mümkündür; lâkin edilmedi?

Cevap: Eğer mumkün olsa idi, herkesin damarına dokunduğu için bazı nâs teşebbüs edecekti. Eğer teşebbus olsa idi, şiddet-i ihtiyaç için işleyeceklerdi. Eğer işlese idiler, zuhurun kesret-i esbabı ve şiddet-i rağbet için tezahur edecekti. Eğer tezahür etse idi, her mezhebi iltizam ve müdafaa edecek bir kısım insan bulunması için onun dahı multezim ve mutaassıpları bulunacaktı. Eğer çendan taassupla da olsa müdafilen bulunsa idi, mesele muhim olduğu için iştihar edecekti. Eğer iştihar etse ıdı, pek nahoş şeyleri –Müseylime'nin hezeyanatı gibi– nakleden tevarih, onlan da nakledecekti. Demek muaraza mümkün olmamış, onun için edilmemiş. Öyle ise mu'cızdır. Çünkü kelâmullahtır.

aciz: güçsuz.
çendan: gerçi
fena: kötü
hezeyanat: saçma sapan konuşmalar saçmalamalar
ıztırarî: mecburî zorunlu.
iltizam. taraftar olma, gerekli bulma
ıştıhar etmek. meşhur olmak, tanınmak, ün salmak
kat'iyen: kat ı olarak, kesin olarak.
kelamullah: Allah ın kelâmı, Kur'ân ı Kerîm
kesret-i esbap: sebeplerin çok olması
lakin: ama fakat.
mesele: konu sorun.
mezhep: gidilen tutulan takıp edilen yol
mu'cız: insanı âcız bırakan ışaynısını yapmakta başkalarını acze düşüren kimsenin yapamayacağı yolda olan
muaraza: sözle karşılıklı mücadele söz mücadelesi
mutaassıp: bir meseleyi müdafaada ifrata varan körü körüne bir fikre bağlı olan, bağnaz
mudafaa etmek. savunmak korumak.
mudafi: müdafaa eden savunan
muhim: önemli, ehemmiyetli
multezim: tutan destekleyen.
mumkün: imkan dâhilinde
nahoş: güzel olmayan çirkin
nakletmek. aktarmak.
nas: insanlar
sual: soru
sülûk etmek. bir yolu takıp etmek.
şiddet-i ihtiyaç. şiddetli gereklilik durumu
şiddet-i ragbet. aşırı istekli olma durumu.
taassup: birine taraftarlık etme fanatiklik.
tarik-ı evvel: önceki yol
tercih etmek: seçmek, beğenmek.
teşebbüs etmek. bir işi yapmak için harekete geçmek.
teşebbüs: bir işi yapmak için harekete geçme
tevarih: tarihler
tezahur etmek: görünmek, belirmek, ortaya çıkmak.
tezahur: görünme belirme ortaya çıkma
zuhur: açığa çıkma

Zeyil

Ehl-i raybın bütün şübehatı üç esasa racidir:

Birincisi: Der: "Kur'ân'ın mâbihi'l-imtıyazı ve vuzuh ve ifade üzerine müesses olan belâgate münafidir ki, vücud-i müteşabihat ve müşkulâttır."

İkincisi: "Şeriatın maksud-i hakikîsi olan irşat ve talime münafidir ki, fünun-i ekvanda ipham ve itlakatıdır."

Üçüncüsü: "Tarîk-ı Kur'ân olan tahkîk ve hidayete muhalîftir, işte o da bazı zevahiri delîl-i aklîrinin hilâfına imale edip, hilâf-ı vakıa ihtimalidir."

Ey muteriz! Ben de derim: sebeb-i noksanı gösterdiğin şu üç nokta, tevehhum ettiğin gibi değildir. Belki üçü de i'caz-ı Kur'ân'ın en sadık şahitleridir.

Birinci noktaya cevap: Şöyle ki. Nâsın ekseri cumhur-i avamdır. Nazar-ı Şâri'de ekal, eksere tâbidir. Zira avama müvecceh olan bir hitabı, havas fehmeder ve istifade eder. Bilakis olursa, olamaz. cumhur-i avam me'lûf ve mutehayyelâtından tecerrüt edip, hakaik-ı mucerrede ve makulât-ı sırfeye temaşa edemezler. Meğer mütehayyelâtlarını dürbün gibi tevsit etseler...

avam: kulturlu yüksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve resmi ifade sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
bilakis: aksine
cumhur-i avam. avamın cumhuru halkın çoğunluğu.
delîl-i aklî: akla uygun delil.
ehl-i ryb: şüphe ediciler
ekal: azınlık.
ekser: çoğunluk.
esas: asıl.
fehmetmek. anlamak, kavramak.
fünun-i ekvan: kâinata ait fenler, ilimler
hakaik-i mucerrede: elle tutulup gözle görünmeyen gerçekler
havas. manfet ve yaşayışça üstün olan üst tabaka
hidayet: doğru yol, hak yol.
hilâf: ters karşı zıt aykırı
hilâf-ı vakı: gerçeğe zıt, vuku bulana aykırı
hitap: söz söyleme
itlakat: genelleştirmeler, umumî hâle getirmeler
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği
ifade: anlatım.
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
imale etmek. bir tarafa meyletirmek.
ipham: kapalı bırakma, belli etmeme
irşat: doğru yola yöneltme, aydınlatma.
istifade etmek. yararlanmak.
mâbihi'l-imtıyaz: kendisi ile imtıyaz ayrıcalık kazanılan şey
maksud-ı hakikî: gerçek gaye, maksat
makulat-ı sırfe: tamamıyla akla uygun olan şeyler, bütün akla uygunluk
me'lûf: alışılmış, huy edinilmiş, ülfet edinilmiş.
muhalif: zıt, karşıt.
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan.
müesses: tesis edilmiş, kurulmuş
münafi: zıt, ters, aykırı
müşkulat: zorluklar
mütehayyelât: hayal edilenler, kurgulananlar
müvecceh: yöneltilmiş, uygun.
nâs. insanlar
nazar-ı Şâri'de: şeriat sahibinin nazarı, Allah'ın bakışı, değerlendirmesi
nokta: konu, husus
racidir: ilgisi olan, dair
sadık. doğru
sebeb-i noksan: eksiklik, kusur sebebi
şeriat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi. İslamiyet.
şübehat. şüpheler
tâbi: uyan.
tahkik: doğru olup olmadığını araştırma veya doğruluğunu yanlışlığını ortaya çıkarma, inceleme, iç yüzünü araştırma
talim: eğitim
tarîk-ı Kur'ân: Kur'ân yolu.
tecerrüt etmek: soyutlanmak, sıyrılmak
temaşa etmek. bakmak, seyretmek.
tevehhüm etmek: vehimlenmek, gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
tevsit etmek. birini araya koymak, vasıta etmek.
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı.
vücud-ı müteşabihat. teşbihler ile benzetmelen varlığı
zevahir: görünüş, görünür
zeyil: ek, ilave
zira: çünkü.

Meselâ: Kâinattaki tasarruf-i İlâhîyi, sultanın serir-i saltanatında olan tasarrufunun suretinde temaşa edebilirler. [1] اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى gibi.

İşte hissiyat-ı cumhur şu merkezde olduklarından, elbette irşat ve belâgat iktiza eder ki, onların hissiyatı riayet ve ihtiram edilsin. Ve efkârlar dahi bir derece mümâşat ve riayet edilsin. İşte riayet ve ihtiram [2] اَلتَّنَزُّلَاتُ الْاِلٰهِيَّةُ اِلٰى عُقُولِ الْبَشَرِ ile tesmiye olunur.

Evet, o tenezzulât te'nis-ı ezhan içindir. Bu sırdandır ki, hakaik-ı mücerredeye temaşa etmek için hissiyat ve hayalâlûd cumhurun nazarlarını okşayan suver-i muteşabiheden birer dürbün vazedilmiştir.

Şu cevabı teyit eden maani-i arnika veya müteferrikayı bir suret-i sehil ve basitede tasavvur veya tasvir etmek için nâsın kelâmında kesretle istiarat bulunmasıdır. Demek müteşabihat dahi istiaratın en ağmaz kısmıdır. Zira en hafî hakaikın suver-i misaliyesidir. Demek eşkâl, mananın dikkatindendir, lâfzın iğlâkından değildir.

Ey mutenzi! Insafla bak. Fikr-ı beşerden, bahusus avamın fikrinden en uzak olan hakaiki şöyle bir tarik ile taknip etmek ayn-ı belâgat değil mıdır? Zira belâgat, mukteza-i hale mutabakat ve makamın tahammülü nispetinde kemal ve vuzuh ile ifade etmektir.

İkinci noktaya cevap: Âlemde mündemiç olan meylü'l-istikmalın dalı olan insandaki meylu't-terakkinin semeratı

1 O Rahman ki hükümranlığı Arşı kaplamıştır. (Taha Suresi, 5.)
2 Cenab-ı Hakkın insanların anlayışlarına göre hitap etmesi

ağmaz: kolay anlaşılmayan, pek derin
alem: dünya.
avam: kültürü yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
ayn-ı belâgat: belâgatin tâ kendisi, yerinde muhatabına uygun makamın, munasip güzel söz söylemenin tâ kendisi
bahusus: özellikle
basitede: basit olarak.
belâgat: yerinde, hâl ve makama uygun söz söyleme.
cumhur: halk.
dürbün: uzaktan gören
efkar: fikirler, düşünceler
eşkal: biçimler, suretler, şekiller, tarzlar
fikr-ı beşer: insanların fikri, insanların düşüncesi
hafî: açıkta olmayan
hakaik: gerçekler, doğrular
hakaik-ı mücerrede: karışık ve katışık olmayan gerçekler
hayalâlûd: hayâli, hayâl ile karışık.
hissiyat: hisler, duygular
hissiyat-ı cumhur: ekseriyetin çoğunluğun hisleri
ifade: bildirme, anlatma
iğlâk: sözü karışık ve anlaşılmaz bir şekilde söyleme.
ihtiram: saygı gösterme.
iktiza etme: gerektirme, gerekiyor.
insaf: adaleti ve hakkı düşünerek davranma, vicdana uygun hareket.
irşat: doğru yola yönelme, aydınlatma
istiarat: istiareler, başka anlamda kullanmalar
kelâm: söz, konuşma.
kemal: olgunluk.
kesret: çokluk.
lâfız: söz, kelime
maani-i arnika: ince derin mana
mana: anlam
meylü l-istikmal: kemale erme kabiliyeti ve arzusu
meylü t-terakki: ilerleme, meyli yükselme istegi, ilerleme arzusu
mukteza-i hâl: halin gerektirdiği şekilde, halin gereği, duruma göre, icabına göre
mutabakat: uygunluk, uyuşma
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan
mümaşat: maslahat, icabı hoş geçirmek.
mündemiç: kapsayan, içine alan, içine yerleşen
müteferrika: çeşitli
müteşabihat: teşbihler, benzetmeler
nas: insanlar
nazar: bakış.
nispet: bağlılık, ilgi, bağ
riayet: uyma, gözetme
semerat: meyveler, neticeler
serir-i saltanat: saltanat tahtı, sultanlık makamı.
sır: gizli hakikat
suret: biçim, şekil.
suret-i sehil: kolay şekil.
suver-i misaliye: gerçek olmayıp yansıma hâlinde olan suretler.
suver-i müteşabihe: birbirine benzeyen suretler, biçimler, tarzlar
tahammül: körü, güç durumlara karşı koyabilme gücü
taknip etmek: yaklaştırmak, yanaştırmak.
tarik: yol, usul
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tasarruf-ı İlâhî: Allah'ın faaliyet ve icraatı, Cenab-ı Hakkın yaratıklarını değişik tarzla ne şekilde murat etmişse öylece kullanması
tasavvur: bir şeyi tahayyul etme, göz önüne getirme
tasvir etmek: tanımlamak.
te'nis-i ezhan: zihinleri okşama, zihinleri alıştırma, yabancılık göstermeme
temaşa: bakma, seyretme
tenezzülât: alçak gönüllüklü göstermeler
tesmiye: adlandırma, ad koyma, isimlendirme
teyit etmek: doğrulamak.
vazedilmek: ortaya konulmak.
vuzuh: açıklık.
zira: çünkü

fünun-i müterettibedir ki, pek çok tecarüp ile telâhuk-i efkânn netaicinden teşekkül etmişlerdir ki, terakki için bir nerdibanın basamaklandır. Aşağısı takarrur etmezse, yukarısına ayak atılmaz.

Demek mukaddem fen, ulûm-i mütearife hükmüne geçecek, sonra müteahhir fenne mukaddime olabilir. Bu sırra binaen, şu zamanda efkârın çok çalkalanmasıyla yetişmiş, pişmiş bir fenni, faraza on asır evvel bir adam tefhim ve talimine çalışsa idi, mağlâta ve safsataya düşürmekten başka bir şeyi yapamaz idi.

Meselâ, denilse idi: "Şemsın sükûnuyla (HAŞİYE) arzın hareketine ve bir katre suda bir milyon hayvanatın bulunduklarına temaşa edin; tâ Sânının azametini bilesiniz!"

Cumhur-i avam ise, hiss-i zahir veya galat-ı hissin sebebiyle hilâflarını zarurî bildikleri için, ya tekzip veya nefislerine mugalâta veya mahsus olan şeye mükâbere etmekten başka ellerinden bir şey gelmezdi. Teşviş ise, bahusus onuncu asra kadar minhac-ı irşada büyük bir

HAŞİYE: Tefsirimde böyle yazmıştım:

قدْ سُخِّرَ لِي فِي سنة ١٣٣٣ فِي الْحَرْصِ بَيْنَ الْوَهْمِ وَالْيَقْظَةِ فِي «وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا»[1] هذا الْمَعْنَى اى فِي مُسْتَقَرِّهَا لاسْتِقْرَارِ مَنْظُومَتِهَا. اى حَرَبَاتِهَا «بِاذْنِ اللهِ» لتولُّد حادثتها النظامة لِلْمَنْظُومَةِ الشَّمْسِيَّةِ وَلَوْ سَكَنَتْ وَسَكَنَتْ لَنَاثَرَتْ

Yani: *Kendi müstakarrında mihver üzerinde Allah'ın emriyle cereyanı, manzumesini tanzim eden cazibesinin tevlidi içindir. Eğer şems, silkinmese meyveleri düşecek, silkinse yemişleri olan seyyaratın ıstıkrarları temin edilir.*

1- Güneş de onlar için bir delilidir ki, kendisine tayin edilmiş bir yere doğru akıp gider. (Yâsîn Sûresi, 39)

arz: dünya
asır: yüzyıl, asır
azamet: büyükülük
bahusus: özellikle
binaen: ...den dolayı, nedeniyle
cazibe: çekim gücü
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış
cumhur-ı avam: avamın cumhuru, halkın çoğunluğu
efkar: fikirler, düşünceler
evvel: önce
faraza: meselâ, say ki, tut ki, diyelim ki
fen: bilim
fen: uygulamalı bilim
fünun-ı müterettibe: icap eden, gereken fen bilimleri, terettüp eden, sırasıyla peşpeşe gelişen fen bilimleri
galat-ı his: duyuştaki aldanış, his yanılması
haşiye: dipnot
hayvanat: hayvanlar
hilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, muhalefet
hiss-i zahir: dışta olan duygu, dışandan bakılınca anlaşılan duygu
hükmüne: yerine
ıstıkrar: karar kılma, karar bulma, bir kararda devam etme
katre: damla
mağlata: zihin karıştıracak saçma söz, boş ve manasız söz
mahsus: özel
manzume: sistem
meselâ: misal olarak
mihver: eksen, küre ve silindirin ortasından geçtiği kabul edilen doğru çizgi
minhac-ı irşat: doğru yola yönelt me, gafletten uyandırma yolu
mugalata: demagoji, yanıltıcı söz etme, safsata
mukaddem: zaman bakımından önde olan, önceki
mukaddime: başlangıç
mükabere: yakın olma
müstakar: karar kılınan yer, yerleşilen yer
müteahhir: sonradan gelen, sonraki
nerdiban: merdiven
netaiç: neticeler
safsata: yalan uydurma, hezeyan, hakikatte yanlış ve yalan olan kıyas
Sâni: yapan, yaratan Allah
seyyarat: gezegenler
sır: gizli hakikat
sükûn: sakınlık, durgunluk, hareketsizlik
şems: güneş
takarrür etmek: yerleşmek
talim: eğitim
tanzim etmek: düzenlemek, yoluna koymak
tecarüp: tecrübeler, deneyimler
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, Kur'an'ın şerhi
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
telâhuk-ı efkâr: fikirlerin birbirin peşine gelip birleşmesi
temaşa etmek: bakmak, seyretmek
temin: sağlama, elde etme
terakki: yükselme, ilerleme
teşekkül etmek: şekillenmek, meydana gelmek
teşviş: karıştırma, karmakarışık etme
tevlit: sebep olma, vücuda getirme
ulûm-ı müteârife: yaygınlaşmış bilgiler, ilimler
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.

vartadır. Ezcümle, sathiyet-i arz ve deveran-ı şems onlarca bedihiyat-ı hissiyeden sayılırdı.

Şu gibi meseleler müstakbeldeki nazariyata kıyas olunmaz; zira müstakbele ait olan şeylere hiss-i zahir taallûk etmediği için iki cheti de muhtemeldir, itikad olunabilir. İmkân derecesindedir, itminan kabildir. Onun hakk-ı sarihi tasrihtir. Lâkin hînâ ki, hissin galatı bizim "mâ nahnü fîh"imizi imkân derecesinden bedahete, yani cehl-i murekkebe çıkardı. Onun nazar-ı belâgatte hiç inkâr olunmaz olan hakkı ise ipham ve ıtlaktır. Tâ ezhan müşevveş olmasınlar. Fakat, hakikate telvih ve remiz ve ıma etmek gerektir; efkâr için kapıları açmak, duhule davet etmek lâzımdır.

Nasıl ki, şeriat-ı garra öyle yapmıştır. Hem de ıstıkrarsız, mütegayir ve mütegayyir, birbirine mükezzip fen ve felsefe nazanyatı, tank ve menbaca ayrı olan vahyin nususuna ayar olamaz, mihenk olamaz.

Yahu, insaf mıdır, taharri-i hakîkat böyle midir ki, sen, irşad-ı mahz ve ayn-ı belâgat ve hidayetin mağzı olan şeyi, irşada münafi ve mübayin tevehhüm edesin? Ve belâgatçe ayn-ı kemal olan şeyi noksan tahayyül edesin. Acaba senin zihn-i sakîminde belâgat o mudur ki, ezhanı tağlit ve efkân teşviş ve muhitin müsaadesizliği ve zamanın adem-i i'dadından ezhan müstait olmadıkları için ukule tahmil edilmeyen şeyleri teklif etmek midir? Kellâ! (1) كَلِّمِ النَّاسَ عَلٰى قَدْرِ عُقُولِهِمْ bir düstur-i hikmettir.

1 İnsanlar ile anlayış seviyelerine göre konuşunuz. (*Kenzü'l Ummal*, 10-307.)

adem-i i'dad: uygun olmama, hesabın tutmaması.
ayar: seviye, derece.
ayn-ı belâgat: belâgatın tâ kendisi; yerinde, muhatabına uygun makamın munasip güzel söz söylemenin tâ kendisi.
ayn-ı kemal: mükemmelliğin tâ kendisi.
bedahet: açıklık, aşıkar.
bedihiyat-ı hissiye: hislerle anlaşılan deliller, duygularla apaçık anlaşılan şeyler.
belâgat: yerinde, hâl ve makama uygun söz söyleme.
cehl-i murekkep: bilmediğini de bilmemek, katmerli cahillik, kara cahillik.
cihet: yön.
davet etmek: çağırmak.
deveran-ı şems: güneşin dünyanın etrafında dönmesi, deveranı.
duhul: içeri girme, dahil oluş.
düstur-i hikmet: hikmet prensibi, hikmetli ve maksatlı düstur.
efkar: fikirler, düşünceler.
ezcümle: bu cümleden, meselâ.
ezhan: zihinler.
fen: uygulamalı bilim.
galat: yanlış, yanılma, hata, bozulma.
hak: doğru.
hakk-ı sarih: açıkça hak edilen.
hidayet: doğru yol, hak yol.
hına: şarkı söyleme, saz çalma, tegannı.
his: duygu.
hiss-i zahir: dış görünüşün uyandırdığı his.
ıtlak: serbest bırakma.
ıma etmek: dolaylı, ustu kapalı ifade etmek.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkar: reddetme, inanmama.
ipham: gizleme, saklama.
irşad-ı mahz: tam irşat, sırf hak yolu gösermek.
irşat: aydınlatma.
istıkrar: bir kararda devam etme.
itikat: inanç, inanma.
itminan: tatmin olma.
kabil: mümkün.
kellâ: asla, kat'iyen, kesinlikle.
kıyas: karşılaştırma.
lâkin: ama, fakat.
ma nahnü fih: bahsini ettiğimiz, üzerinde konuştuğumuz sözünü ettiğimiz (şey).
mağz: öz, iç.
menba: kaynak.
mihenk: ölçü, tartı.
muhit: yöre, çevre.
muhtemel: olması mümkün.
mübayin: başka türlü, ayrı.
mükezzip: yalanlayan.
münafi: zıt, ters, aykırı.
müsaade: izin.
müstait: yetenekli.
müstakbel: gelecek zaman.
müşevveş: karmakarışık.
mütegayir: birbirine zıt olan, zıt, karşıt.
mütegayyir: başka değişik.
nazar-ı belâgat: sözü güzel ve yerinde söyleme sanatı olan belâgat bakımından.
nazariyat: nazariyeler, ilmî görüşler, düşünceler, teorilerin.
nüsus: naslar, Kur'an-ı Kerim ve hadisin açık hükümleri.
remiz: işaret.
sathiyet-i arz: yeryüzünün düz oluşu.
şeriat-ı garra: parlak şeriat, İslam dini.
taalluk etmek: ilişki, rabıta ilgisi olmak.
tağlit: yanıltma, yanılulma.
taharri-i hakikat: gerçeği araştırma.
tahayyül etmek: hayale getirmek, hayalinde canlandırmak.
tahmil edilmek: yüklemek, bir işi birinin üzerine bırakmak.
tarik: yol, usul, meslek.
tasrih: açıklık.
telvih: açıklama, izah etme.
teşviş: karıştırma, karmakarışık etme.
tevehhüm etmek: gerçekte var olmayanı var kabul etme sanmak.
ukul: akıllar.
vahiy: Cenab-ı Hakkın peygamberе bildirdiği hükümler, sırlar ve hakikatler.
varta: uçurum, tehlike, büyük tehlike.
zihn-i sakım: hasta zihin.

Üçüncü noktaya cevap: Şân'in irşad-ı cumhurdan maksud-ı aslîsi, ispat-ı sâni-i vahit ve nübüvvet ve haşir ve adalete münhasırdır. Öyle ise Kur'ân'daki zikr-i ekvan, istitradî ve istidlâl içindir. Cumhurun ifhamına göre sanatta zahir olan nizam-ı bedî ile, nazzam-ı hakikî olan Sâni-i Zülcelâl'in evsaf-ı celâl ve cemaline istidlâl etmek içindir. Hâlbuki sanatın eseri ve fıtratın nizamı her şeyden tezahur eder. Keyfiyet-i teşekkül nasıl olursa olsun, maksad-ı aslîye taallûk etmez.

Mukarrerdir ki, delil müddeadan evvel malûm olması gerektir. Bunun içindir ki, bazı nususun zevahiri ittizah-ı delil ve istinas-ı efkâr için cumhurun mutekedat-ı hissiyelerine imale olunmuştur, fakat delâlet etmek için değildir. Zira Kur'ân, âyâtının telâfifinde öyle emarat ve karaini nasbetmiştir ki, o sadeflerdeki cevahiri ve o zevahirdeki hakikatleri ehl-i tahkike parmakla gösterir ve işaret eder.

Evet, kelimetullah olan Kitab-ı Mubin'in bazı âyâtı bazısına müfessirdir, karine olabilir ki, mana-i zahirî murat değildir. Eğer istidlâlin makamında denilse idi ki, elektriğin acaibi ve cazibe-i umumiyenin garaibi ve küre-i arzın yevmiye ve seneviye olan hareketi ve yetmişten ziyade olan anasırın imtizac-ı kimyeviyelerini ve şemsin istikranıyla beraber sûriye olan hareketini nazara alınız; tâ Sânii bilesiniz. İşte o vakit delil olan sanat, marifet-i sâni olan netiçeden daha hafî ve daha gamız ve kaide-i istidlâle münafı olduğundan, bazı zevahiri, efkâra göre imale olunmuştur. İmale delâlet için değil, belki vuzuh-ı delil

acaip: hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam olarak verilmesi
anasır: unsurlar, esaslar
ayat: ayetler
cazibe-i umumiye: umumi bir cazibe, genel çekim gücü
cevahir: öz, ana fikir
cumhur: halk, ahali, umum topluluk
delalet: delil olma, gösterme
efkar: fikirler, düşünceler
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıanlar, gerçeğin peşinden gidenler
emarat: emareler, alameder nişanlar, eserler, deliller
evsaf-ı celal ve cemal: lütuf ve ihsan tecellisindeki güzellik ve ululuk, yücelik, büyükluk vasıfları.
fıtrat: yaratılış, tabiat, huy
gamız: anlaşılmaz, kapalı, muphem
garaip: tuhaf, şaşılacak, hayret edilecek şeyler
hafi: açıkta olmayan, gizli
haşir: kıyametten sonra Allah'ın ölüleri dirilip bir araya toplaması
ifham: anlatma, bilgi verme
İmale: meyletirme, eğme
imtizac-ı kimyeviye: maddelerin temel yapılarında ve dönüşümlerindeki uygunluk.
irşad-ı cumhur: halkın hak ve doğruya yöneltilmesi
ispat-ı sani-i vahit: bir olan yaratıcının ispatı
istidlal: bir şeyi ispat için delil ileri sürme, delile bakma
istikrar: bir kararda devam etme
istinas-ı efkar: fikirlerin uzlaşması, birbirine yakınlaşması, düşüncelerin birbirine yabancı olmaması
istitradi: istitrad ile alakalı, asıl mevzudan olmayan
işaret etmek: göstermek, bildirmek
ittizah-ı delil: delilin açık olması
kaide-i istidlal: delillendirme kuralı
karaini: karineler, ip uçları
karine: ipucu
kelimetullah: Allah kelamı, Allah sözü.
keyfiyet-i teşekkül: meydana gelme durumu, niteliği
kitab-ı Mubin: kainattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esaslarını, kanunlarını ihtiva eden manevî kitap, kudret kitabı
küre-i arz: dünya, yer küre.
maksad-ı aslî: asıl maksat, hakiki maksat, asıl gaye
maksud-ı asli: asıl maksat.
malum: bilinen
mana-i zahiri: zahire ait, mana, açık mana, görünen mana
marifet-i Sâni: her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan Allah'ı tanıma ve bilme
mukarrer: kararlı, kesin olan.
murat: maksat.
mutekedat-ı hissiye: hislerin bir birniyle kesişmesi
müddea: iddia edilen, savunulan
müfessir: tefsir eden, açıklayan
münafi: zıt, ters, aykırı
münhasır: sınırlanmış, sınırlı
nasbetmek: tayin etmek.
nazar: bakış, dikkat.
nazzam-ı hakiki: gerçek düzenleyici
nizam: düzen, düzgünlük, terup
nizam-ı bedi: eşsiz güzel olan düzen
nusus: naslar, Kur'ân-ı Kerim ve hadisin açık hükümleri
nübüvvet: peygamberlik.
sadef: sedef, inci kabuğu
Sani: sanatlı yaratan Allah
Sânı-l Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
seneviye: yıllık.
suriye: görünüşte olan, gösterişte, şekil
şems: güneş
taalluk etmek: ilgisi olmak, munasebetli, ait olmak.
telafif: birbirine girmiş ve sarmaşmış vaziyette olma.
tezahur etmek: görünmek, belirmek, ortaya çıkmak.
vuzuh-ı delil: delilin açık ve kolay anlaşılırlığı
yevmiye: günlük.
zahir: görünen
zevahir: görünüş, görünür dış yüz, göze çarpan yerler
zikr-i ekvan: kavimlerin milletlerin anlatılması
ziyade: çok, fazla.

içindir. Bu ise ya müstetbeatü't-terakip kabîlesinden veya kinaî nev'indendir.

Meselâ: [1] قَالَ lâfzındaki ا *elif*'tır, hafiftir. Aslı و olsa, ك olsa, ne olursa olsun tesir etmez.

Ey birader! İnsaf ile dikkat edilse, bütün asırlarda bütün insanların irşatları için nazil olan Kur'ân'ın i'cazının lemaatı bu üç noktanın arkasında görülmeyecek mıdır?

نَعَمْ، وَالَّذِي عَلَّمَ الْقُرْآنَ الْمُعْجِزَ اِنَّ نَظَرَ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ وَبَصِيرَتَهُ الْنَّقَّادَ اَدَقُّ وَاَجَلُّ وَاَحْلَى وَاَنْفَذُ مِنْ اَنْ تَلْتَبِسَ اَوْ يَشْتَبِهَ عَلَيْهِ الْحَقِيقَةُ بِالْخَيَالِ وَاِنَّ مَسْلَكَهُ الْحَقَّ اَعْنِي وَاَعْلَى وَاَنْزَهُ وَاَرْفَعُ مِنْ اَنْ يُدَلِّسَ اَوْ يُغَالِطَ عَلَى النَّاسِ [2]

Evet, hayalın ne haddı vardır ki, nurefşan olan nazarına karşı kendini hakikat gösterebilsin!

Evet, mesleği nefs-i hak ve mezhebi ayn-ı sıdktır. Hak ise tedlis ve tağlit etmekten müstağnidir.

Ökincisi: Mu'cize-i Muhammedî, ayn-ı Muhammed'dir (ASM). Zat-ı Zülcelâl (CC) ona demiş:

[3] وَاِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ Bütün ümmet, hatta düşmanları da dâhil olduğu hâlde icma etmişler ki, bütün ahlâk-ı haseneye camidir. Nubüvvetten evvel, ondaki ahlâk-ı hamîdenin kemaline tercüman olan "Muhammedü'l-Emîn" ünvanıyla ıştıhar etmıştır. Hazret-ı Aişe (RA) her vakıt derdi:

1 Dedi, söyledi.

2. Evet, mu'cize olan Kur'ân'ı öğretene yemin olsun ki, müjdeleyici ve uyarıcı olan zatın nazarı ve keskin basireti, hakikatı hayale karıştırmaktan veya benzetmekten daha yüce, daha dakik, daha parlak ve daha etkilidir. Hak olan meslegi ise insanları aldatmak veya yanılt maktan müstağni, pek yüksek, pek temiz ve pek yücedir.

3. Hiç şüphesiz sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin. (Kalem Sûresi, 3.)

ahlâk-ı hamîde: övülmüş ahlâk.
ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy.
asır: yüzyıl, asır.
ayn-ı Muhammed: Hz. Muhammed'in (ASM) tâ kendisi.
ayn-ı sıdk: doğruluğun tâ kendisi.
basıret: basiret.
birader: kardeş, dost.
camî: kapsamlı.
dâhil: içinde.
dakık: ince, hassas.
evvel: önce.
had: yetki, değer.
hak: doğru.
hakîkat: hakikat.
hakîkat: gerçek.
i'caz: bir benzerini yapmakta baş kalanını acız bırakma, mu'cizelik.
icma: bir konu üzerinde fikir birliğine varma, fikir birliği.
insaf: hakkı teslim esasına dayanan ilimli davranış, adaleti ve hakkı düşünerek davranma, vicdana uygun hareket.
irşat: doğru yola yöneltme, aydınlatma.
ıştıhar etmek: tanınmak, meşhur olmak.
kabîle: nevi, sınıf, cins, tür.
kemal: mükemmellik, olgunluk.
kinaî: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatmayla ilgili.
lafız: söz, kelime.
lemaat: parıltılar.
mesela: misal olarak.
meslek: yol, usul, gidiş.
mezhep: gidilen, tutulan, takip edilen yol.
mu'cize: olağanüstü olay, insanın yapmaktan acız kaldığı olay.
mu'cize-i Muhammedî: Peygamber Efendimizin (ASM) mu'cizesi.
Muhammedü'l-Emîn: her bakımdan güvenilir olan Peygamberimiz (ASM).
müstağnî: ihtiyacı olmayan.
müstetbeatü'l-terakip: sözdeki, birbirine bağlı işaretli manalar. Kelimelerin kullanış ve tarzlarından hareketle onların zımnında bulunduğu anlaşılan manalar.
nazar: bakış.
nazil: nüzul eden, inen.
neam: evet, pek güzel, öyledir.
nefs-i hak: hak ve doğruluk istegi.
nevi: tür.
nurefşan: nur saçan, aydınlatan.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
tağlit etmek: yanılmak, yanıltmak.
tedlis: hile.
tercüman: tercüme eden, çeviren.
tesir etmek: etkilemek, iz bırakmak.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygamberi inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
ünvan: ad, isim, lâkap.
vakît: zaman.
yüce: yüksek.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.

[1] حُلُقُهُ الْقُرْآنُ. Demek Kur'ân'ın tazammun ettiği bütün ahlâk-ı haseneye cami ıdı. Işte o zat-ı kerîmde, icma-ı ümmetle, tevatür-i manevî-i kat'î ile sabittir ki, insanların sîreten ve sureten en cemîli ve en halîmi ve en sâbın ve en şakîri ve en zahidi ve en mütevazı ve en afîfi ve en cevâdı ve en kerîmi ve en rahîmi ve en âdilı, herkesten ziyade müruvvet, vakar, afüv, sıhhat-ı fehim, şefkat gibi ne kadar secaya-i âlıye varsa, en mukemmel bir fıhnste-i nuranîsidir.

Bunların içindeki nokta-i i'caz şudur ki: Ahlâk-ı hasene çendan birbirine mübayın değil, fakat derece-i kemalde birbirine müzahemet eder. Bir galebe çalsa öteki zayıflaşır.

Meselâ, kemal-ı hılım ile kemal-ı şecaat, hem kemal-i tevazu ile kemal-i şahamet, hem kemal-i adalet ile kemal-i merhamet ve muruvvet, hem tam iktısat ve ıtıdal ile tamam kerem ve sahavet, hem gayet vakar ile nihayet hayâ, hem gayet şefkat ile nihayet [2] اَلْبُغْضُ فِي اللهِ, hem gayet afüv ile nihayet izzet-ı nefıs, hem gayet tevekkül ile nihayet içtihat gibi mecamı-i ahlâk-ı mütezahime, birden derece-i âlıyede, bir zatta içtimaı, muzayakasız inkişafları mu'cizelerin mu'cizesıdır.

Nebî-ı Haşımînın (ASM) sıma-ı manevîsının cemal ve ulviyetine dair, Kemal [3] hoş demiştir:

Sen ol mahbub-i âlemsin kı, zülf-i ebruvanındır,
Nitak-ı Kâbe-ı Ulya, revak-ı Mescıdı'l-Aksa.

1- Onun ahlakı Kur'ândı. (Sahih-i Muslim, Fezail 43, Salatü'l Musafirin 139, Ebu Davud Tetavvu 26, Nesel Tetavvu 2, Musned 6/54, 91, 163, 188, 216.)

2- Allah için buğzetmek.

3- Hurriyet ve vatan şaırı Namık Kemal dır.

adil: adaletli
afif: namuslu iffetli
afüv: affeden merhametli
ahlâk-ı hasene: güzel ahlak, güzel huy
bugz: kın, nefret, husumet
cami: kapsamlı
cemal: güzellik
cemil: güzellik sahibi
cevad: çok comert, eli açık.
çendan: gerci.
derece-i âlıye: yüksek derece
derece-i kemal: yücelik ve mukemmellik derecesi, mükemmelliği derecesi
fihriste-i nurani: nurlu ışıklı, parlak, munevver listeler
galebe çalma: yenme, üstün gelme
halım: yumuşak huylu
haya: edep, namus ve ahlak.
icma-ı ümmet: islâm âlimlerinin bir mesele hakkında verilen hukumde birleşmeleri.
içtihat: Islam âlimlennin Kur'an ve hadisten dinin fen meselelen hakkında hukum çıkarmaları.
içtıma: toplanma
iktısat: orta yolda olma
inkişaf: gelişme, ortaya çıkma
itidal: aşırı olmama, ölçululuk
izzet-i nefis: insanın vakar ve haysiyeti
kemal-ı adalet: adaletin en mükemmeli
kemal-i hilim: yumuşak huylu lukta mukemmel oluş
kemal-i merhamet: mukemmel ve kusursuz merhamet.
kemal-i şecaat: kahramanlıkta en mukemmel oluş
kemal-i şehamet: zeka ve akıllılıkla beraber olan cesaret ve yiğitlikte mukemmellik
kemal-ı tevazu: alçak gönlülüğün en mukemmeli
kerem: comertlik, ihsan
kerim: ihsan ve ikramı bol olan.
mahbub-i alem: alemin, dunyanın sevgilisi
mecamı-ı ahlak-ı mütezahime: bir arada bulunması zor olan huylann toplamı
mu'cize: olaganustu
mübayın: uymayan, zıt.
mükemmel: eksiksiz, tam
müruvvet: güzel işler yapmaya sevk eden güç.
mütevazı: alçak gönullu
muzahemet etmek: çekişmek
müzayaka: sıkıntı, darlık, zorluk.
Nebi-i Haşimi: Haşımı sulalesin den olan peygamber
nitak-ı Kabe-i ulya: yuce Kâ be'nin kuşağı
nokta-ı i'caz: mu'cize olan husus
rahim: çok merhametli olan.
revak-ı Mescidü'l-Aksa: mukad des mabedin kemen
sabır: sabreden, dayanan, taham mul eden, katlanan
sahavet: el açıklığı, comertlik.
secaya-ı alıye: yüksek, yüce huylar, yüksek seciyeler.
sıhhat-ı fehim: anlayışın sağlamlığı, düşuncenin doğruluğu, gerçekliği
sıma-i manevi: manevî kışılık.
sıret: bir kimsenin manevi durumu, halı, tavrı, ahlak ve karakteri.
sureten: şekil, görunuş olarak.
şakir: şukreden
tazammun: icine alma, icerme
tevatur-i manevi-i kat'i: bir topluluga ait olayın o topluluga dâhil binsi tarafından nakledilmesi ve bu naklin toplulugun diger fertlen tarafından yalanlanmamış olması, soyleyenin dogrulugunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması, şuphe ve tereddude mahal bırakmayacak derecede kesin olması.
tevekkül: işi Allah'a bırakıp kadere razı olma
ulviyet: yücelik, yukseklik.
vakar: onuru, haysiyet ve şeref
zahit: ibadetle çok meşgul olan
zat-ı kerim: kerem sahibi kişi.
zülf-i ebruvan: sevilen kaşlar

Sen ol nur-i cemalullahsın kim, hüsn-i aşkındır,
Çerağ-ı leyle-i esra, sırac-ı kurb-i ev edna.

Acep bir Kâbe-i ismetsin ey ruh-i beheştî kim,
Olur hâk-i hanîmin secdegâh-ı Âdem ve Havva.

Acep bir mushaf-ı hikmetsin ey feyz-i İlâhî kim,
Eder her nakş-ı husnün şerh-raz-ı alleme'l-esma.

Kitab-ı husnun her safhası bir sure-i i'caz,
Hatt-ı ruhsarının her noktası bir ayet-i kübra.

Üçüncüsü: İnşikak-ı kamerdir. Ki, şu mu'cize-i kübra, kamer gibi, zulmet-i evhamı dağıtır. Zira hiçbir kuvve-i arziye semavata tesir edemez. Guya, kalb-i sema olan kamer, mübarek kalbiyle inşıkakta bir münasebet peyda etmek için sine-i saf ve berrağını, şahadet parmağının işaretiyle iştiyaken şakk u çâk etmiştir.

İnşikak-ı kamer mütevatir-i bilmanadır.[1] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ olan ayet-i kerîme ile o inşikak vaki olduğu kat'iyen sabittir. Zira, Kur'ân'ı inkâr eden mulhitler dahi bu ayetin manasına ilişememişler. Kat'î olmasa idi, öyle münkirlere en büyük sermaye-i itiraz olurdu. İtimada şayan olmayan bir tevil-i zaîften başka, zahirden tahvil edilmemiştir. İnşikak hem anî, hem gece, hem vakt-i gaflette, hem şu zaman gibi asumana adem-i tarassut, hem vücud-i sehap, hem ıhtılâf-ı metâlı cıhetiyle bütün âlemin gormelen lâzım gelmez ve lâzım değildir. Hem de, hemmatlâ olan yerlerde, sabıttır kı, gorülmuştür.

1. Ay yarıldı. (Kamer Suresi: 1.)

acep: acaba
adem-i tarassut: gozetlemenin olmaması
âlem: dunya
anı: birden bire
asuman: gokyuzu
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayetı azamet ve şerefi olan ayet.
ayet-i kübra: en buyuk ayet, en buyuk delil.
berrak: duru, açık, parlak.
cihet: yon
çerag-ı leyle-i esra: sırlı gecelerin lambası
dahi: bile
feyz-i İlâhî: Allah'ın feyzı, bolluğu, lutfu
güya: sanki, sozde.
hâk-i harim: herkesin dokunamayacagı kutsal toprak.
hatt-ı ruhsar: manevî yuzun çizgısı, noktası.
hemmatlâ: aynı mendeyen uzerinde olup ay ve guneşi aynı saatlerde goren ulkeler
husn-ı aşk: aşkın guzelliği
ıhtılâf-ı metâlı: guneşin doguşunun zaman olarak, farklı yerlerde farklı oluşu
inkar etmek: kabul etmeme, reddetme.
inşıkak: yarılma, ikiye ayrılma
inşıkak-ı kamer: ayın ikiye bolunmesi, ayın yarılması. Hz. Peygamberin, muşriklere karşı gostermiş olduğu ayın yarılıp ikiye ayrılma mu'cizesi
iştiyaken: sevklencerek, isteyerek.
itimat: guvenme, emniyet etme
Kâbe-i ismet: haram ve yasak olan şeylerden kaçınma, kotu ış ve gunahlardan korunma da ideal ulku
kalb-i sema: gokyuzunun kalbi
kamer: ay
kat'î: kesin, şuphesız.
kat'iyen: kat'ı olarak, kesin olarak.
kitab-ı husun: guzel kitap
kuvve-i arziye: dunyada bulunan kuvvet.
lâzım: gerek.
mu'cize-i kübra: en buyuk mu'cize
mushaf-ı hikmet: hikmet kıtabı
mübarek: bereketlı, uğurlu
mulhit: Islam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dınsız, imansız
munasebet: uygunluk.
munkir: Allah'ın varlıgını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
mütevatır-i bilmana: nakledilen bir habernin, başka ifade ve kelimelerle, başka başka şeklide ifade edilerek tevatur halin gelmesi
nakş-ı husun: guzel nakış
nur-ı cemalullah: Allah'ın ce malının guzelliginin nuru.
peyda etmek: meydana çıkmak.
ruh-i beheşti: cennete aıt can
sabıt: ispatlanmış.
safha: yazılmış veya yazılabilir sayfa, devre
secdegah-ı Âdem ve Havva: Hz. Âdem'in (As) ve Havva'nın secde etukleri yer
semavat: semalar, gokler
sermaye-i itiraz: itiraz etme, reddetme sermayesi.
sine-i saf: temiz sine, temiz kalb
sırac-ı kurb-i ev-edna: ışıga bıraz yakın olma
sure-i i'caz: mu'cize sure
şahadet parmagı: sag elin işaret parmagı
şakk u çak: yarılma, çatlama
şayan: layık, uygun, yaraşır deger, munasıp
şerh-raz-ı alleme'l-esma: Allahın isımlerini bilerek açıklayan, izah eden
tahvil: degıştırme, dondurme, çevırme
tesir: etkı, iz bırakma
tevil-i zaif: zayıf yorum
vaki: vuku bulan, olan
vakt-i gaflet: gaflet zamanı, uyku vaktı
vücud-i sehap: buludanın varlıgı.
zahir: gorunen
zıra: çunku
zulmet-i evham: kuruntular, vehımler karanlığı.

Dördüncüsü Miraçtır. Evet, inşikak-ı kamer âlem-i şahadette olan âdemîlere bir mu'cize-i kübra olduğu gibi, miraç dahi bir mu'cize-i kübra-i Muhammedîdir (ASM) ki, âlem-ı ervahta olan ruhanıyat ve melâikeye karşı nübüvvetinin velâyetı bu keramet-i bâhire ile ıspat edilmıştir.

Andelib-i aşk olan Câmi güzel terennüm etmiştir:

وصلّى الله على نُورِه كه رُو شُدْ نُورِهَا پَيْدا ؛
زَمِينْ اَزْ حِلْمِ اُو سَاكِنْ فلَكْ اَزْ عِشْقِ اُو شَيْدَا *
دُو چشمِ بُرگسِيَن اش رَاكِه «مَا زَاغَ الْبَصَرُ» خوانَدْ*
دُو زُلْفِ عَنْبَرِيَن اش رَاكِه «وَاللَّيْلِ اِذا يَغْشَى»
رِسِتْرِ سِينه اَش حامى «اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ» بر خواندْ*
رِمِعْرَاجَشْ خبرْدادَنْدْ كِه «سُبْحَانَ الَّذِى اَسْرَى» (1)

مَلاَ جَزِيرِى پِى كُرْدِى چِه خَوشْ گُوتِيَه:
مِيمْ مَطْلَعِ شَمْسَا اَحَدْ اَيِينَه صِفَتْ كِرْ *
لَامِعْ زِ عَرَبْ بَرْقِ لِنَخْلِ عَجَمْدَا (2)

1- Bütün nurların onun nurundan meydana geldiği Peygambere salât olsun
Zemin onun hilmi ile sâkin, gökkubbe onun aşkıyla coşkun
Iki nergiz gözleri ki "gözü şaşıp kaymadı" âyetini okudu
Anber kokulu zülfüleri ki "kararan geceye andolsun" âyetini okudu
Ey Câmî! bız senin göğsünü açmadık mı" âyetinin okunması onun göğsünün sırrına ışaret eder
"Subhanellezî esrâ" âyetini onun mıracını haber vermektedir

2 Molla Cezirî-i Kurdî'ne güzel söylemiş
Ehadiyet güneşine âyine kıldı Muhammed adını,
Acemde gösterdi Arap diyarında parlayan nûrun tecellisini

âdemî: âdemoğulları, insanlar
âlem-i ervah: ruhlar âlemi
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kainat.
andelib-i aşk: aşk, muhabbet bulbulu
inşikak-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi, ayın yarılması. Hz. Peygamberin müşriklere karşı göstermiş olduğu ayın yarılıp ikiye ayrılma mu'cizesi.
ıspat etmek: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koymak, doğruyu delillerle göstermek.
keramet-i bâhire: açık, belli, parlak keramet.
melâike: melekler
miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (ASM) Efendimizin, Recep ayının 27. gecesinde Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi.
mu'cize-i kübrâ: en büyük mu'cize
mu'cize-i kubra-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in (ASM) büyük mu'cizesi.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şanı
ruhanıyat: madde âleminden başka bir âlemde, ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cinler ve melekler
sabit: ıspat edilmiş
terennüm: yavaş ve güzel bir sesle şarkı söyleme; yavaş yavaş anlatma, otmek.
velâyet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu, bir şey üzerinde güç yönünden bizzat tasarruf etmek.

Mukaddime

Bunlardan başka ki; mu'cizat, çendan bazı efradı mütevatir değildir. Cinsi mutlak, belki çok envaı kat'ıyen ve yakinen mütevatir-i bilmanadır. O havarik bir kaç nevidir.

• İşte *bir nev'i, "irhasat-ı mütenevvia"dır.* Güya o "dürr-ı yetim" ile hamile olan o asır, Peygamberden istifaza ile istifade ederek, keramet sahibi olmuş. Kalb-i hâssasından hiss-i kablelvukua binaen, ırhasatıyla Fahr-ı Âlemin (ASM) geleceğini ıhbar etmıştir.

• *Bir nev'i dahi gayptan olan "ıhbarat-ı kesîre"dir.* Güya tayyar olan ruh-i münevven zaman ve mekânın kayıtlarını kırmış ve hudud-i maziye ve müstakbeleyi çiğnemiş geçmiş, her tarafını görerek bize soylemiş ve gostermiştir.

• *Bir kısmı dahi tahaddi vaktinde müteferrikan, hatta bazen tek bir adam için ızhar olunan "havarık-ı hıssıye"dir.* Bine karıp tadat olunmuştur. Hatta meşahir-i enbiyanın meşahir-i mu'cizatlarının nezairi içindedir. Efradı âhadî de olsa, mecmuu mütevatir-ı bilmanadır.

Birisi, rivayat-ı sahıhe-ı sabıte ile, mukerreren mübarek parmaklarından suyun nebeanıdır. Güya maden-i sahavet olan yed-ı mübarekesinden maye-ı hayat olan

ahadi: tek, yalnız.
asır: yüzyıl.
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil.
binaen: ...den dolayı, nedeniyle.
çendan: gerçi,.
dürr-i yetim: sadef içinde tek olan inci gibi olan Hz. Muhammed'in (ASM) bir unvanı.
efrat: fertler.
envaı: çeşitler, türler, cinsler, nevileri.
fahr-ı alem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (ASM).
gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka âlemler, ma'nevi âlem.
güya: sanki, sözde.
hamile: gebe.
havarik: harikalar, insanda hayret ve hayranlık uyandıran şeyler.
havarık-ı hissiye: duyguya yönelik harika olagan üstü haller.
hıss-ı kablelvuku: bir şeyi olmadan önce hissetmek, önseziler.
hudud-i mazi ve müstakbel: geçmiş ve gelecek zaman sınırları.
ıhbar etmek: haber vermek.
Ihbarat-ı kesire: çoğunluk haber verilenler.
ırhasat: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğinden evvel meydana gelen ve peygamberlik olacağına ışaret eden harika haller, belirtiler.
ırhasat-ı mütenevvia: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğinden evvel meydana gelen ve peygamber olacağına ışaret eden çeşitli harika haller, değişik belirtiler.
istifade etmek: yararlanmak.
istifaza: feyiz alma, ilim, irfan ve manevi zenginlik kazanma.
ızhar: açığa vurma, gösterme.
kalb-i hassası: pek duyarlı hassas kalb.
karip: yakın.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak.
kayıt: bağlama, bağ, sınırlama.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
maden-i sahavet: cömertlik kaynağı.
maye-i hayat: hayatın esası, hayat için gerekli olan.
mecmu: toplam, tüm.
mekan: yer, mahal.
meşahir-i enbiya: peygamberlerin meşhurları.
meşahir-i mu'cizat: mu'cizelerin meşhur olanları.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mukaddime: önce geçen, önde bulunan.
mutlak: kayıtsız, şartsız.
mubarek: bereketli, uğurlu.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar.
muteferrikan: ayrı ayrı, pek çok.
mutevatir: ağızdan ağıza dolaşan, rivayet şeklinde dolaşan, halk arasında söylenerek gelen.
mutevatir-i bilmana: nakledilen bir haberin, başka ifade ve kelimelerle, başka başka şekil de ifade edilerek bir haberin ağızdan ağıza dolaşarak yayılmasıdır.
nebean: kaynamış fışkırma.
nevi: çeşit, tür.
nezair: bir şeye benzetilerek yapılan şeyler.
rivayat-ı sahihe-i sabıte: doğru olarak nakledilmiş Peygamberimizden olduğu kesin olan rivayetler, sözler.
ruh-i münevver: nurlanmış ruh.
tadat: sayma.
tahaddi: meydan okuma.
tayyar: uçan uçucu.
yakinen: yakın olarak, hiç şüphe edilecek bir tarafı bulunmaksızın, şüpheye düşmeden.
yed-i mübareke: mübarek el.

suyun nebeanıyla, menba-i hidayet olan lisanında maye-i ervah olan zülâl-i hidayetin feveranını hissen tasvir ediyor.

Diğeri, rivayat-ı sahiha-ı sabite ile mükerreren vuku bulan tekellum-i hacer ve şecer ve hayvandır. Guya hidayetindeki hayat-ı maneviye cemadat ve hayvanata sirayet ederek nutka getirmiştir. Minber-i şerifindeki ciz'in hanîni, yani o ağacın ağlaması mütevatir-i bilmanadır. Bir kısmı da, az bir taamı teksirdir ki, rivayet-ı sahiha-i meşhure ile sabittir. Pek çok defa az bir taam bir cemaat-ı azîmeyi ışba ederek, âdeta noksan olmamış gibi kalıyormuş.

• *Bir kısmı da "İhya-i emvat," "hastaları teşfiye"ye atıttır.* Bunun gibi pek çok aksamı, esanıd-ı sahiha ile kütüb-i muhakkikîn tamamıyla beyan etmişlerdir. Onun için iktisar ettik. Kadı Iyaz, *Şifa-i Şerif*'inde, Kastalânî *Mevahıb-i Ledunniye*'de mu'cizatı güzel tafsil etmişlerdir.[1] جَزَاهُمُ اللهُ خَيْرًا

Ey Kârı-ı Muteharri-i Hakikat!

Geniş bir fikirle, muteyakkız bir nazarla yedi şuaatı birden muhit bir daire veya müstetir bir sur gibi nazara al, nubuvvet-i Ahmediyeyi içinde merkez gibi temaşa et, tâ ki bir taraftan hücum eden evhamı mütecavip olan cevanib-ı saire defedebilsin.

İşte şu hâlde, Japonların sualı olan

مَا الدَّلِيلُ الْوَاضِحُ عَلَى وُجُودِ وَحْدَةِ الْإِلٰهِ الَّذِي تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ[2]

'e karşı cevaben derim. İşte:

1- Allah onlara mükâfatlarını çokça versin.

2- Bizi kendisine iman etmeye çağırdığınız Allah'ın varlığına ve birliğine açık delil nedir?

adeta: sanki!
aksam: parçalar, bölümler, kısımlar.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cemaat-ı azime: büyük topluluk.
cemadat: cansızlar, cansız yaratıklar, katı cisimler.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cevanib-i saire: diğer yönler.
ciz: ağaç kütüğü, hurma ağacının kökü, hurma ağacı.
defetmek: ortadan kaldırmak, yok etmek, uzaklaştırmak.
esanıd-i sahiha: gerçek isnatlar, senetler.
evham: vehimler, kuşkular.
feveran: çıkma, fışkırma.
guya: sanki, sözde.
hanın: inleme, sızlama.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayvanat: hayvanlar.
hidayet: doğru yol, hak yol.
hissen: duyguyla.
ihya-i emvat: ölüleri diriltme.
İktisar: kısmak, kısa tutmak, sözü uzatmamak.
Işba etmek: doyurmak.
Kadı: hâkim.
kari-i müteharri-i hakikat: gerçeği araştıran okuyucu.
kutub-i muhakkikîn: hakikatı bulup meydana çıkaranların, hakikatı araştıranların kitapları.
lisan: dil.
maye-i ervah: ruhun esası, ruhlar için gerekli.
menba-i hidayet: doğru yola ulaştırma kaynağı.
minber-i şerif: Peygamberimizin (ASM) şereflendirdiği minber.
mu'cizat: mu'cizeler: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
muhit: çevre, etrafını çeviren kuşatan.
mükerreren: tekrar olarak, tekrar be tekrar.
müstetir: gizli, saklı, örtülü.
mütecavip: cevap veren.
mütevatir-i bilmana: nakledilen bir haberin, başka ifade ve kelimelerle, başka başka şekilde ifade edilerek bir haberin ağızdan ağıza dolaşarak yayılmasıdır.
müteyakkız: uyanık bulunan, basiretli.
nazar: bakış.
nazara almak: dikkate almak, bakmak.
nebean: kaynama, fışkırma.
noksan: eksik.
nutka gelmek: söz söylemek, konuşmak.
nübuvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliği.
rivayat-ı sahiha-i sabite: dosdoğru olarak nakledilmiş Peygamberimizden olduğu kesin olan rivayetler, sözler.
rivayet-i sahiha-i meşhure: ünlü, doğruluğu kesin rivayet.
sabit: İspat edilmiş, İspatlanmış.
sirayet etmek: bulaşmak, geçmek.
sual: soru.
sur: kale, hisar.
şuaat: ışınlar, parıltılar.
taam: yemek, aş.
tafsil etmek: etraflıca bildirmek, uzun uzadıya anlatmak, açıklamak.
tasvir etmek: tanımlamak.
tekellüm-i hacer ve şecer: ağaçların ve taşların konuşması.
teksir: çoğaltma, artırma.
temaşa etmek: bakmak, seyretmek.
teşfiye: iyileştirme, şifalandırma.
vuku bulma: olma, meydana gelme.
zülal-i hidayet: doğru yola ulaşmanın güzel ve tatlı suyu.

Birinci Burhan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm.

Ikincisi İşte bütün kâinat zerratıyla

(1) تَأَمَّلْ سُطُورَ الْكَائِنَاتِ فَإِنَّهَا ❁ مِنَ الْمَلَإِ الْأَعْلَى إِلَيْكَ رَسَائِلُ

Kitab-ı âlemin evrakıdır eb'ad-ı nâmahdut,
Sutur-i hâdisat-ı dehirdir a'sar-ı nâma'dut,
Basılmış destgâh-ı levh-i mahfuz-i hakıkatte,
Mücessem lâfz-ı manidardır âlemde her mevcut.

Tahsin

(2) وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ

Üçüncüsü Kur'ân'dır.

(3) لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللهُ لَفَسَدَتَا tevhide kat'î bir bürhan-ı neyyirdir. İşte Sure-i İhlâs bütün enva-ı şirki reddeder. Ve yedi meratib-i tevhidi kâinata ilân ediyor.

a'sar-ı nama'dut: adetsiz, sayısız, sayılmaz, sayılamayacak kadar çok eserler
âlem: dünya
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
burhan: delil
bürhan-ı neyyir: parlak ve nurlu burhan, parlak delil
destgâh-ı levh-i mahfuz-i hakikat: Levh-i Mahfuz hakikatının tezgâhı.
eb'ad-ı nâmahdut: sınırsız, hudutsuz ölçü, boyut.
enva-ı şirk: Allah'a ortak koşmanın çeşitleri
evrak: kitap sayfaları, yapraklar
ilân etmek: duyurmak.
kâinat: dünya, varlıklar
kat'î: kesin, şüphesiz.
kitab-ı âlem: âlem kitabı, bir kitap hüviyetinde olan âlem, kâinat.

1 Kâinat kitabının satırlarını dikkatle mütalaa et. Çünkü onlar Allah'ın varlık ve birliğini gösteren mektuplardır. (Said el-Kuremî: *Kavlun alâ Kavl*, c. 11, s. 157 de bu beytin Rükned-din bin el-Kavba'ya ait olduğunu zikreder.)

2. Her bir şeyde Onun vahdaniyetine ait deliller vardır. (Kaynaklarda bu mısranın kime ait olduğu hususunda ihtilaf vardır. Kimisi bunu İbnu'l-Mu'tez'e nispet ederken [*İbnu Kesîr*, c. 1, s. 24], kimisi de Ebu'l-Atâyye'ye ait olduğunu (*Beyhakî*, Şuabu'l-îman, c. 1, s. 130-131.) söylemektedir.)

3 Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya Suresi, 22.)

lafz-ı manidar: manalı söz
meratib-ı tevhid: Yaratıcının birlik mertebeleri.
mevcut: var olan
mücessem: cisimlenmiş
Sure-i İhlas: İhlâs Suresi
sutur-i hâdisat-ı dehir: uzun zaman içerisinde hadiselerden oluşan satırlar
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.
zerrat: moleküller

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

(2) قُلْ هُوَ : Itlak ile tayini, tevhid-i şuhuda işarettir

(3) اَیْ: لاَ مَشْهُودَ بِنَظَرِ الْحَقِیقَةِ اِلاَّ هُوَ

(4) اَللّٰهُ اَحَدٌ : Tevhid-i ulûhiyete tasrihtir.

(5) اَیْ: لاَ مَعْبُودَ اِلاَّ هُوَ

(6) اَللّٰهُ الصَّمَدُ : Tevhid-i rububiyete remizdir

(7) اَیْ: لاَ خَالِقَ وَلاَ رَبَّ اِلاَّ هُوَ

Ve tevhid-i Ceberut'a telvihtir.

(8) اَیْ: لاَ قَیُّومَ وَلاَ عَیِّ عَلَی الْاِطْلاَقِ اِلاَّ هُوَ

(9) لَمْ یَلِدْ : Tevhid-i Celâl'e telmihtir. Şirkin envaını reddeder. Yani tagayyur veya tecezzi veya tenasül eden, ilâh olamaz. Ukul-i aşere veya melâike veya İsa veya Uzeyir'in veledıyetini dava eden şirkleri reddeder.

(10) وَلَمْ یُولَدْ : Ispat-ı ezeliyet ile tevhiddir. Esbapperest, nücumperest, sanemperest, tabiatperestin şirkini reddeder. Yani hâdıs veya bir asıldan münfasıl veya bir maddeden mütevellit, ilâh olamaz.

(11) وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفُوًا اَحَدٌ : Cami bir tevhiddir. Yani zatında, sıfâtında, ef'alında nazin, şenki, şebihi yoktur.

(12) لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْءٌ وَهُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
2- De ki: O (İhlas Suresi 1.)
3- Yani hakikat nazarında her şeyde görülen yalnız Odur
4- Allah birdir (İhlas Suresi 1.)
5- Yani kendisine ibadet edilen ancak Odur
6- Allah Sameddir (İhlâs Suresi 2.)
7- Yani Ondan başka Halık ve Rab yoktur
8- Kâinatı ve içindeki varlıkları ayakta tutan ve hıçbir şeye ihtıyacı olmayan ancak Odur.
9- O doğurmamıştır (İhlâs Suresi 3.)
10- O doğurulmamışur (İhlas Suresi 3.)
11. Onun dengi olan hıçbır şey yoktur (İhlas Suresi 4.)
12. Onun benzeri olan hıçbır şey yoktur. O her şeyi ışıtendir, görendir (Şura Suresi 11.)

cami: kapsamlı
dava etmek: ıddıa etmek
ef'al: işler, ameller
envai: çeşıtler, turler, cinsler, nevıler
esbapperest: sebeplere tapan
hadıs: sonradan olan şey
ıtlak: serbest olup her tarafta bulunmak
ilâh: tanrı, ma'bud, Allah.
ıspat-ı ezeliyet: Allah'ın ezelî olduğunun yanı öncesiz olup varlığının sonradan olmadıgının ispatı
leh: bınnın faydası ıçın yapılan hareket.
münfasıl: ayrılmış, bırbırınden ayrılmış, yennden ayrılmış, bıtışık olmayan, ayrı duran
mutevellıt: doğan, doğmuş, meydana gelmiş, ılen gelmiş, hâsıl olmuş
nazır: eş
nücumperest: yıldızlara tapan.
remız: bır manayı ıfade eden veya bır manaya delâler eden ışaret ve şekıl
remiz: ışaret, gösterme
sanemperest: putlara tapan
sıfat: nıtelıkler, sıfatlar
şebıh: benzer
şerik: ortak.
şırk: Allah'a ortak koşma
tabıatperest: tabıata tapan
tagayyür: değışme, başkalaşma
tasrıh: açıklık getırme, açıklama
tayın: yennı belırleme, atama
tecezzı: parçalara ayrılma, bolünme, ufalanma, cuzlere ayrılma.
telmıh: açıklama, bellı etme, ıma ıle anlarma
telvıh: açıklama, ızah etme, ışaret.
tenasül: ureme, bırbırınden doğup ureme
tevhid: Allah'ın bır olduğuna ınanma.
tevhıd-i Ceberut: Allah'ın her istedıgını zorla yaptırabılmede, eşının benzerinin olmaması
tevhıd-i Celâl: Allah'ın ululuk yüceliik bakımından da eşının benzerinin olmaması
tevhıd-ı rububıyet: varlıkları yaratıp terbıye eden ve ıhtıyaçlarını verenin bır olması
tevhıd-ı şuhut: bütün görünen varlıkların Allah'a delıl olması.
tevhıd-ı ulûhıyet: bütün varlıkların ilâhının bır ve eşı, benzerı ortağı olmayan Allah olması
ukul-ı aşere: Arıstoo taksımıne gore aklın on mertebesi
velediyet: çocukluk, evlâtlık, Hıristıyanlıktakı batıl ınanç
zatında: şahsında, kendisinde.

Şu surette yedi meratib-ı tevhidi tazammun eden altı cümlesi mütenaticedir, her biri ötekinin burhanıdır.

TEVHİDİN TENVİRİ

Kâinattaki teşabuh-i âsâr ve etrafı birbiriyle muanaka ve el ele tutmuş, birbirine arz-ı intizam ve birbirinin sualine karşı cevab-ı savab ve birbirinin nida-i ihtiyacına "Lebbeyk" ile mukabele etmek ve bir nokta-ı vahideye temaşa etmek ve bir mihver-i nizam üzerinde deveran etmek cihetiyle Sâni-i Zülcelâl'in tevhidine telvih, belki Hâkim-i Ezel'in vahdaniyetine tasrih ediyor.

Evet, kanıncanın gözünü, midesini halk eden Zat, aynen odur ki, şemsi ve bütün kâinatı da halk etmiştir. Çünkü kâinat müteşabik, birbirine girmiş. Her şey her şeyle mürtebittir. Demek küre-i arz ile bütün yıldız ve güneşleri tesbih tanelerin gibi kaldıracak ve çevirecek derecede kuvvetli bir ele malik olmayan kimse kâinatta dava-i halk, hiçbir şeyde iddia-i icat edemez.

Sun'î tasarrufat-ı beşeriye ise fıtratta cari nevamis-i İlâhiyenin sereyanlarını keşifle tevfik-ı hareket edip, kendi lehinde yalnız istimal etmektir, icat değildir.

Bidayette mevzuumuz ve muddeamız Kelime-i Şahadet idi. Şimdi netice-i burhan-ı bâhirimiz daha ilmelyakin ile [1] أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ 'tır.

arz-ı intizam: düzen verme
asil: soy, nesep
bidayet: başlangıç
burhan: delil
cari: cereyan eden, geçerli
cevab-ı savab: doğru cevap
cihet: yön
dava-i halk: yaratma iddiası
deveran etmek: dönmek, dolaşmak
fıtrat: yaratılış
Hâkim-i Ezel: ezel hâkimi, ezele hükmeden Allah
halk etmek: yaratmak
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
iddia-i icat: yoktan yaratma davası
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme
istimal etmek: kullanmak
kâinat: dünya, varlıklar
Kelime-i Şahadet: şahadet kelimesi, şahadet ifadesini hulasa eden eşhedu en la ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu cümlesi
keşif: gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma
küre-i arz: dünya, yer küre
lebbeyk: buyur, emret
malik: sahip
melâike: melekler
meratib-ı tevhid: tevhid derecelen, Allah'ın bir olmasının yaratılanlarda görülme derecelen
mevzu: bahis, konu
mihver-i nizam: düzen ekseni
muanaka: kucaklaşma
mukabele etmek: karşılık vermek
müddea: iddia olunan, iddia edilen şey
mürtebit: irtibatlı, bağlantılı
mütenatice: birbirinin neticelen
müteşabik: beraber ve karışık olan, birbirine karışan
netice-i burhan-ı bâhir: beşbeli açık parlak delilin sonucu
nevamis-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın koymuş olduğu kanunlar, şenatlar
nida-i ihtiyaç: ihtiyaç seslenmesi
nokta-ı vahide: tek nokta
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sereyan: geçme, sirayet, dağılma, yayılma
sual: soru
sun'î: doğal olmayan, yapma
suret: biçim, şekil
şems: güneş
tasarrufat-ı beşeriye: insanların yaptığı, yapabildiği
tasrih: açık açık söyleme, açıktan açıga bildirme, açıkça anlatma
tazammun etmek: içine almak, içermek
telvih: açıklama, izah etme, işaret
temaşa etmek: bakmak, seyretmek
tenvir: aydınlatma
tesbih: Allah'ı zikir ve tenzih ederken sayının anlaşılması için kullanılan çeşitli ağaç ve taşlardan yapılarak ipe dizilmiş 33 veya 99 tanelik dizi
teşabuh-ı asar: eserlerin birbirine benzemesi
tevfik-ı hareket etmek: hareketin uygunluğu, uygun davranışta bulunmak
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
zat: azamet ve ululuk sahibi

1 Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur. Ve şahadet ederim ki Muhammed (ASM) Allah'ın kulu ve resuludur.

İFADE

TELEPATİ nev'inden, ruhumla şıddet-i alâkası olan bir şahs-ı meçhul, muhtelif ve birbirinden uzak mevzulara dair, birdenbire kibrit yakmak gibi seri sualler soruyor. Ratb ve yâbıs karışıyor. İntihap, kârin arzusuna tâbıdır.

بسم الله الرحمن الرحيم

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي قَالَ:

«وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا...»

Sual: Âlem-i İslâm ulemasının ortasındaki muthiş ihtilafata ne dersin ve reyin nedir?

Cevap: *Evvelâ:* **(HAŞİYE)** Âlem-i İslâm'a gayr-i muntazam veya intizamı bozulmuş bir meclis-i mebusan ve encümen-i şûra nazarıyla bakıyorum. Şeriattan işitiyoruz ki, rey-ı cumhur budur, fetva bunun üzennedir. İşte şu, bu meclisteki rey, ekseriyetin naziresidir. Rey-i cumhurdan maada olan akval, eğer hakikat ve mağazdan hâlî ve boş olmazsa, istidadın reylerine bırakılır; tâ her bir istidat, terbiyesine munasıp gorduğunu intihap etsin.

Lâkin, burada ıkı nokta-i mühimme vardır.

HAŞİYE: Bir zaman böyle demiştim.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
"İhtilafa düşmeyin, sonra cesaretiniz kırılır, kuvvetiniz de elden gider. Sabredinız." (Enfal Suresi, 46.) Büyüran Allah'a hamd olsun.

akval: kelimeler, konuşmalar
alem-i İslâm: İslam âlemi, İslâm dünyası
arzu: bir şeye karşı duyulan ıstek, heves
dair: alâkalı, ilgili
ekseriyet: çoğunluk.
encumen-i şura: danışma (istişare) meclisi
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
fetva: İslâm'da bir mesele hakkında şeyhulislâm, müftü gibi yetkili kimseler veya dinî meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'î hukum veya karar
gayr-i muntazam: intizam dışı, tertipli olmayan, terupsız, düzensiz.
hakıkat: gerçek.
hali: bir şeyden uzak, müstesna
ifade: bilgi, ders
İhtilafat: birbirine zıt ve farklı şeyler, farklılıklar
İntihap: seçme, tercih etme
intizam: düzgünlük, terupli olma
İstidat: kabiliyet, yetenek.
kari: okuyucu, okuyan
lakin: fakat, ancak.
maada: başka, geriye kalan
magaz: bir şeyin özü esası.
meclis: milletvekillerinin oluşturduğu topluluk.
Meclis-i Mebusan: Osmanlı Devleti zamanında halk tarafından seçilen mebusların meclisi. Millet Meclisi
mevzu: husus, bahis, konu
muhtelif: çeşitli
munasip: uygun
muthiş: dehşet veren, urkuten, dehşetli, korkunç.
nazar: bakış, görüş.
nazire: bakış, görüş.
nevi: tür
nokta-i mühimme: önemli nokta, muhim husus
ratb: yaş
rey: görüş, fikir, düşünce, hükum, oy
rey-i cumhur: çoğunluğun görüşü, çoğunluğun oyu
ruh: cevher, can
seri: peşpeşe, dizili
sual: soru
şahs-ı meçhul: bilinmeyen kişi
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi
şiddet-i alaka: alâkanın ilginin şiddeti, ilginin aşırılığı
tabi: bağlı.
telepati: birinin düşündüklerini veya uzakta geçen bir olayı duygusal hiç bir bağlantı olmadan algılama
terbiye: eğitme, yol gösterme
ulema: alimler, bilginler
yabis: kuru.

Birincisi: Şu istidadın meyelânı ile intihap olunan ve bir derece hakikati tazammun eden ve ekalliyette kalan kavil, nefsülemirde mukayyet ve o istidat ile mahsus olduğu hâlde, sahibi ihmal edip mutlak bıraktı, etbaı iltizam edip tamim ettı, mukallitlen taassup edip, o kavlin hıfzı için muhalîflerin red ve hedmine çalıştılar. Şu noktadan, musademe, müşagabe, cerh ve red o derece meydan aldı ki, ayakları altından çıkan toz ve ağızlarından feveran eden duman ve lisanlarından püsküren berkler, şımşekli ve bazen rahmetli bir bulut şems-i İslâmiyet'in tecellısine bir hicap teşkil etmiştir. Lâkın zıya-i şemsten tefeyyüz etmesine istıdat bahşeden rahmetli bulut derecesinde kalmadı. Yağmuru vermediği gibi, ziyayı dahi menetmektedir.

İkinci Nokta: Ekalliyette kalan kavil, eğer içindeki hakikat ve mağz onu intihap eden istıdatlardaki heves ve heva ve mevrus âyineye ve mızacına galebe çalmasa, o kavil bir hatar-ı azîmde kalır. Zıra istıdat onunla insıbağ edıp, onun muktezasına ınkılâp etmek lâzımken, o onu kendine çevirir ve telkih eder, kendi emrine musahhar eder. Işte şu noktadan, hüda hevaya tahavvül ve mezhep mizaçtan teşerrüp eder. Arı su içer, bal akıtır; yılan su içer, zehir döker.

Fakat, kaviyyen ümit ederim ki, kâinatta şu meclis-i âlî, şu meczup sergerdan kure şehnnde, millet-ı insaniyede ve âdem kavminde, ulema-i İslâm âlemi bir meclis-ı mebusan-ı mukaddese hukmüne geçecektır. Selef ve

adem kavmi: insan neslı, türü
bahşetmek: bağışlamak, vermek
berk: şımşek.
cerh: çurutme
ekalliyet: azınlık.
etba: bağlı olanlar, halk, yönetilenler
feveran etmek: çıkmak, fışkırmak
galebe çalmak: üstün gelmek.
hatar-ı azim: büyuk tehlike
hedm: yok etme, ortadan kaldırma
heva: ıstek, heves, nefsın arzusu
heves: ıstek ve arzular
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
hicap: engel, ayıran perde
huda: dogruluk, doğru yolu gosterme
hukmüne geçmek: gibi sayılmak, durumunda olmak.
ihmal etmek: onem vermeyip kendi halıne bırakmak
iltizam etmek: gerekli gormek, lü zumlu saymak
inkılâp etmek: bir hâlden başka bir hale geçmek, değişmek, donuşmek
insıbağ etmek: boyanmak, boya turmak.
intıhap etmek: seçmek, tercih etmek.
intihap olunmak: seçılmek, tercih edilmek.
Istıdat: kabiliyet, yetenek.
kavil: fıılıyata dokulmeyen, sozde kalan şey, goruş, fikir
kavıyyen: kuvvetle, guçlü olarak.
kure: yeryüzü, dunya.
lakin: ancak, fakat.
lisan: dıl
mağz: oz, ıç.
mahsus: ozel.
meclis-i alî: yuce meclis, ulu kışıler roplulugu
meclis-i mebusan-ı mukaddese: Islâm ın meselelerını konuşacak seçkın insanların bır araya geldıkleri kutsal mecıs
meczup: ılâhi aşkla cezbeye tutulmuş
menetmek: engellemek, onlemek yasaklamak.
mevrus: mıras kalmış, veraset yoluyla sahıp olunmuş
meydan almak: gelişmek, yayılmak
meyelan: bır tarafa egılmış, ziyade meyıl gosterme, yonelme
mezhep: gıdılen, tutulan takıp edılen yol
millet-i insaniye: insan milletı
mızaç: manevi vasıfların tamamı huy, tabıat, fıtrat, bunye.
muhalif: zıt, karşıt.
mukallıt: taklıt eden
mukayyet: bağlı kayıtlı, sınırlı
mukteza: ıkınza eden, gereken
musahhar etmek: boyun eğdırmek, emır altına almak.
mutlak: kayıtsız, şartsız.
musademe: çarpışma, silâhlı çarpışma
müşagabe: bırbınne kotuluk etme
nefsülemir: aslında, hakıkatın kendısı, ışın hakıkatı
nokta: konu, konu ıle ılgılı onemlı bolum.
rahmetli: faydalı
red: kabul etmeme.
selef: daha once yaşamış olan kımse, ced, ata
sergerdan: başı donmuş
şems-i İslamıyet: Islamıyet guneşı
taassup: bağnazlık.
tahavvül etmek: degışmek, donuşmek, başkalaşmak
tamim etmek: herkese duyurmak, yaymak.
tazammun etmek: ıçıne almak, ıçermek.
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tefeyyüz etmek: feyızlenmek.
telkih etmek: aşılamak.
teşerrüb etmek: karakter halıne getırmek, meşrep yapmak.
teşkil etmek: vucut vermek, meydana getırmek.
ulema-i islam: Islâm alımlerı
ümit etmek: ummak.
zıra: çunku
ziya: ışık
ziya-i şems: guneş ışıgı

halef, asırlar üstünden birbirine bakıp, mabeynlerinden bir encümen-i şûra teşkil edeceklerdir.

Sual: Nasraniyet, İslâmiyet'in inkişafına bundan sonra mâni olmayacak mıdır?

Cevap: Nasraniyet ya intıfa veya istıfa ile terk-i silâh edecektir. Zira birkaç defa yırtıldı, Protestanlığa geldi. Protestanlık da yırtıldı, tevhide yaklaştı; tekrar yırtılmaya hazırlanıyor. Ya intıfa bulup sönecek, veyahut doğrudan doğruya hakıkî Hıristiyanlığın esasına cami olan hakaık-i İslâmıyeyi karşısında görecektir.

Beşer dinsiz olamaz.

İşte bu sırr-ı azîme Hazret-i Peygamber (ASM) işaret etmiştir ki, "Hazret-i Isa gelecek, ümmetimden olacak, ayn-ı şeriatımla amel edecektir."

Sanıyen: Sebeb-i ihtilâf-ı muzır, "Bu haktır" düsturu yerine "Yalnız hak budur", ve "En güzeli budur" hükmü yerine, "Güzeli budur" hükmü ikame edilmiştir. (1) اَلْحُبُّ فِي اللهِ esas-ı merhametkârı yerine, (2) اَلْبُغْضُ فِي اللهِ ikame edilmiştir. Kendi mesleğinin muhabbeti yerine, başka meslekten nefret harekâtında hâkim kılınmıştır. Hakikate muhabbet yerine, ene tarafgırlığı mudahale etmiştir. Vesaıl ve delâıl, makasıd ve gayât yerine ikame edilmıştır. Hâlbuki, fasıt bir delil ile, hak bır netıce zıhınde ikame edilir; batıl bir vesile ile hak bir gaye, fikırde tespıt edılır. Madem gaye ve maksat haktır, delıl ve vesılelerdeki fesat, böyle ınşikak-ı kulûba sebebiyet vermemelı.

1- Allah için sevmek. (*Buhari* İman. 1; *Ebu Davud* Sunne. 2; *Musned* 5/146.)
2- Allah için düşmanlık etmek. (*Buhari* İman. 1; *Ebu Davud* Sunne. 2; *Musned* 5/146.)

amel etmek: iş, fiil, eylemde bulunmak.
asır: yüzyıl, asır.
ayn-ı şeriat: İslâmiyetin tâ kendisi.
batıl: doğru olmayan, yalan, yanlış.
beşer: insan.
cami: toplayan, içine alan.
delâıl: deliller, ispat vasıtaları.
delil: şahıt, belge, tanık.
düstur: kanun, kaide.
elbuğzu fillâh: Allah için nefret etme, düşmanlık gösterme.
elhubbu fillah: Allah için sevmek.
encümen-i şura: danışma (istişare) meclisi.
ene: ben.
esas: öz, asıl.
esas-ı merhametkâr: merhametli düstur.
fasık: doğru olmaktan çıkmış, bozuk, bozulmuş.
fesat: bozgunculuk, fenalık, karışıklık.
gayat: gayeler, amaçlar.
gaye: amaç.
hak: doğru.
hakaık-ı İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri, İslâm'a ait hakikatler.
hakıkat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
hâkim: hükmü altında tutan, galip olan.
halef: sonradan gelen, oğul, soy, nesil.
harekat: hareketler, davranışlar.
hükum: yargı.
ıstıfa: saflaşma.
ikame etmek: yerine koymak.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
inşıkak-ı kulûb: kalblerin bir olmaması, ayrı ayrı olması.
intıfa: bir şeyin ortadan yok olması.
İslâmiyet: Müslümanlık.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
mabeyn: ara.
madem: değil mi ki.
makasıd: maksatlar, gayeler, amaçlar.
maksat: gaye.
mani olmak: önlemek.
meslek: yol, usul, gidiş.
muhabbet: sevgi, sevme.
müdahale etmek: karışmak.
Nasraniyet: Hıristiyanlık.
nefret: tiksinme, ikrah.
netice: sonuç.
Protestanlık: Katoliklerden ayrılma reformcu Hıristiyan mezheplerine verilen ad.
sanıyen: ikinci.
sebeb-i ihtilaf-ı muzır: zararlı olan anlaşmazlık, ayrılık nedeni.
sebebiyet: sebep olma.
sırr-ı azım: büyük sır.
terk-i silah etmek: teslim olmak.
tespit etmek: bir durumu şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirleme.
teşkil etmek: oluşturmak, meydana getirmek.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vesaıl: vesileler, sebepler.
vesile: bahane, sebep.
zihin: hafıza, bellek.
zira: çünkü.

Salisen: Sebeb-i ihtilâf, hâkim-i zalim olan cerbezedir. Fikr-i tenkit ve bedbinliğe istinat eden cerbeze, daima zalimdir.

Sual: O sail-i meçhul tekrar der: Cerbeze nedir?

Cevap: (HAŞİYE 1) Müteferrik buyuk işlerde yalnız kusurları görmek cerbezeliktir, aldanır ve aldatır. Cerbezenin şe'ni, bır seyyıeyı sümbüllendırerek hasenata galıp etmektir. (HAŞİYE 2)

Meselâ, bir aşıretın her bır ferdı bır gunde attığı balgamı, cerbeze ile, vehmen tayy-ı mekân ederek, birden bir şahısta o muhassalı temsil edıp, başka efradı ona kıyas ederek, o nazar ile baksa; veyahut bir sene zarfında birisinden gelen rayıha-ı kerıheyi, cerbeze ile, tayy-ı zaman ederek bir dakıka-i vahıdede o şahs-ı hâzırda sudûrunu tasavvur etse, acaba evvelkı adam ne derece mustakzer, ikinci adam ne derece müteaffin. Hatta hayal gözünü kapasa, vehım dahi burnunu tutsa, mağaralarından kaçsalar, akıl onları tevbîh etmeye hakkı olmayacaktır.

İşte, şu cerbezenın tavr-ı acıbı, zaman ve mekânda müteferrik şeyleri toplar, bir yapar. O siyah perde ile her şeyı temaşa eder. Hakıkaten, cerbeze, envaıyla garaıbın makinesidir.

HAŞİYE 1: Bır zaman aşıretlere böyle cevap vermıştım.
HAŞİYE 2: Çırkın emırler, çırkın şeylerle tasvir edılır. Gelecek temsıller de kusura bakma.

aşıret: kabile, oymak, göçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bır soydan gelen ınsanlar
bedbinlik: kötümserlik
cerbeze: demagoji, haklı haksız sozlerle hakikatı gızlemek, aldatıcı kurnazlık.
daıma: surekli
dakıka-ı vahıde. bir dakika
efrat. fertler
enva: çeşıtler, türler, cınsler, nevıler
fert: bırey, kişı.
fıkr-i tenkit: eleştırı duşuncesi
galıp: ustun gelen, yenen
garaıp: şaşılacak, alışılmadık şeyler
hakıkaten: doğrusu, gerçekten
hakım-ı zalım: adalet uzere karar vermeyen, haksızlık yapan hâkım
hasenat. ıyı ameller, ıyı işler, hayırlar
istinat etmek: dayanmak.
kıyas etmek. karşılaştırmak.
mekan: yer, mahal
mesela: ornek, mısal olarak.
muhassal: toplam, hulâsa.
müferrik: tefrik eden, ayıran, ayırıcı
müstakzer: kirli, pıs
muteaffin: taaffun etmiş, bozulmuş, çuruyup kokuşmuş
müteferrik: çeşıtlı, kısım kısım, başka başka, dagınık.
nazar: bakış, fikir
rayıha-I kerihe: tıksındırıcı, ıgrenç koku
sail-i meçhul: kendısı belli olmayan, bılınmeyen sorgucu
salisen: uçuncu olarak.
sebeb-I ihtilâf: anlaşmazlık, aynlık nedenı.
seyyıe: kotulük, gunah, suç, fenalık.
sudûr etme: meydana gelme, ortaya çıkma.
şahıs: kişı, kimse, fert.
şahs-ı hazır: o anda orada bulunan kişi
şe'n: icap, gerek.
tasavvur etmek: bir şeyı zıhınde canlandırmak, şekıllendırmek
tavr-ı acıp: şaşırtıcı, hayret verıcı durum
tayy-ı mekân: bir kısının bir anda birden çok yerde gorunmesi, mekânı atlarcasına geçme
tayy-ı zaman: uzun bir zamanı pek kısa olarak yaşama, zaman yokmuşçasına davranma
temaşa etmek. bakmak, seyretmek
temsıl etmek: kıyaslayarak benzetmek.
tevbıh etmek. azarlamak, paylamak.
vehım: olmadıgı halde var zannetme
vehmen: olmadığı hâlde var zannederek.
zalım: zulmeden
zarfında: surecınce.

Görülmüyor ki, cerbezeâlûd bir aşıkın nazarında umum kâinat birbirine muhabbetle müncezip; rakkasâne hareket edip gülüşüyor. Veyahut çocuğunun vefatıyla matem tutan bir validenin cerbezeâlûd me'yusiyeti, nazarında umum kâinat hüznengizâne ağlaşıyor. Herkes istediği ve hâline munasip gördüğü meyveyi koparır.

Bu makamda size bir temsil: Meselâ, sizden yorulmuş yolcu bir adam, yalnız bir saat tenezzuh etmek üzere, gayet müzeyyen ve müzehher bir bahçeye girse, nekaisten müberra olmak, cinan-ı cennetin mahsusatından ve her kemale bir noksanı karıştırmak, şu âlem-i kevn ve fesadın muktezıyatından olmakla, şu bahçenin muteferrik köşelerinde bazı pis ve murdar şeyler bulunduğu için, inhıraf-ı mizaç sevkı ve emriyle, yalnız o taaffunatı taharri ve o murdar şeylere idame-i nazar eder. Güya, onda yalnız o var. Hülyanın hükmüyle fena hayal tevessü ederek, o bostanı bir selhhane ve mezbele suretinde gösterdiğinden mıdesi bulanır ve istıfra eder, kemal-i nefretle kaçar. Acaba, beşerin lezzet-i hayatını gussedar eden böyle bir hayale hikmet ve maslahat ruy-i rıza gosterebilecek mıdır?

Güzel gören güzel düşünür. Güzel düşünen hayatından lezzet alır.

Sual: Herkes, zaman ve dehirden şikâyet ediyor. Acaba Sânî-i Zulcelâl'in sanat-ı bedîine itiraz çıkmaz mı?

Cevap: Hayır, asla! Belki manası şudur: Güya şikâyetçi der kı, istedığım emır ve arzu ettığım şey ve teşehhı

âlem-i kevn ve fesat: oluş ve yok oluşlar dunyası, dunya hayatı
arzu etmek. bir şeye karşı ıs tek duymak, heveslenmek.
beşer insan
bostan bahçe
cerbezealûd cerbezeye bulaşmış, cerbeze ile karışmış.
cinan-ı cennet: cennet bahçesi
dehir: uzunca bir zaman devir
emir: ış husus şey
fena kotu.
gayet: son derece
gussedar: kederli, kaygılı.
guya sanki sozde.
hareket: yaşama davranma.
hikmet: hak ve hakikate uygunluk
hukum yargı
hulya hayal
hüznengizane: huzun vencı elem vencı bir şekılde
idame-ı nazar: devamlı bakma
inhiraf-ı mizaç mizaç, huy bozukluğu
istifra etmek: kusmak.
itiraz: kabul etmedıgını belirtme karşı çıkma
kainat: dunya varlıklar
kemal: gerekler olgunluk.
kemal-ı nefret: nefretin son derecesi, tam nefret.
lezzet: zevk haz keyif
lezzet-i hayat. hayatın zevk ve lezzetleri
mahsusat. varlıgı beş duyu ile anlaşılan duyulan hissedilen şeyler
makam: manevi mevkı durulacak yer durak.
mana: anlam
maslahat fayda yarar
matem yas
me'yusiyet. umıtsızlık
meselâ mısal olarak.
muhabbet: sevgi sevme
mukteziyat. gerektıncı şeyler
murdar: pıs kırlı.
müberra: temıze çıkmış aklanmış mustesna azade
münasip: uygun
müncezip benye çekilmiş cezbedilmiş
muteferrik. cesıtlı, kısım kısım başka başka dağınık.
müzehher çıçeklı çıçek açmış.
müzeyyen: zıynedendırılmış, suslu
nazar: bakış.
nekais noksanlıklar eksıklıkler
rakkasane: oynar şekılde raks ederek
ruy-i rıza rıza yüzü.
sanat-ı bedi guzel ve hanka sanat.
Sanı-i Zulcelal. sonsuz buyukluk sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah
selhhane: mezbaha hayvan kesım yerı
sevk. onune katıp surme yonelt me
sual: soru.
suret. bıcım sekıl, durum.
şikayet etmek: dert yanmak, sızlanmak, yakınmak.
şikayetçi dert yanan sızlanan
taaffunat. fena pıs kokular
taharri: arama araştırma aratma
temsil kıyaslayarak benzetme
tenezzüh etmek: gezıntı bag ve bahçe gıbı yerlere gam ve keden ızale ıçın çıkmak.
teşehhı etmek: ıştahlanmak, hırslanıstemek.
tevessü etmek. yayılmak.
umum butun genel
valide ana anne
vefat. olüm.

ettiğim hâl, hikmet-i ezeliyenin düsturuyla tanzim olunan âlemin mahıyeti müstait değil, ve inayet-i ezeliyenin pergeliyle nakşolunan feleğin kanunu müsait değil; ve meşiret-i ezeliyenin matbaasında tab olunan zamanın tabiatı muvafık değil; ve mesalih-i umumiyeyi tesis eden hikmet-i İlâhî razı değildir ki, şu âlem-i imkân, Feyyaz-ı Mutlak'ın yed-i kudretinden şu ukulümüzün hendesesiyle ve tehevvüsümüz ıştahıyla istediğimiz semeratı koparsın. Verse de tutamaz, düşse de kaldıramaz.

Evet, bir şahsın tehevvüsü için büyük bir daire-i muhita hareket-i muhimmesinden durdurulmaz.

Elhâsıl Cerbeze bir hâkimdir. Yalnız seyyiat tarafını konuşturmamalı, onun hasmı olan hasenatı da dinlemeli, sonra muvazene edip, mizan-ı haşirdeki hükm-i âdilâne gibi racih gelene muhabbetle hak vermelidir.

Sual: Efkâr-ı hâzırada cerbeze nasıl bir tesir etmiştir?

Cevap: Bak, o seyyiedir ki, Ararat Dağı kadar bize zulüm ve tahkir eden ecnebi bir devleti, ne safsatalı bahanelerle, bilmem hangi tarihte Kırım'da bize yardım etmiş gibi yavelerle, bize dost olabilecek surette göstenyorlar.

Hem Suphan Dağı kadar İslâmiyet'in izzet ve şerefine çalışan güruh-i mücahidini, acip bahanelerle en fena derekesine indirip, millete düşman gibi gostenyorlar.

Hem de Avrupa'nın terbiyesinin neticesi olarak (1) خُذْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ أَحْسَنَهُ kaidesiyle her şeyin en iyi

1 Herşeyin güzel olanını al

acip: hayret veren, hayrette bırakan.
alem: dünya.
alem-i imkan: dünya, yaratılanlar âlemi.
bahane: asıl sebebi gizlemek için öne sürülen uydurma sebep.
cerbeze: demagoji, haklı haksız sözlerle hakikatı gizlemek, aldatıcı kurnazlık.
cihet: yön.
daire-i muhita: kuşatıcı geniş daire.
dereke: aşağı mertebe.
düstur: kanun, kaide.
ecnebi: yabancı.
efkar-ı hazıra: şimdiki fikirler, düşünceler.
elhasıl: sonuç olarak, özetle.
felek: dünya, âlem.
fena: kötü.
Feyyaz-ı Mutlak: çok çok bereket ve bolluk veren Allah.
güruh-i mücahidin: dinini yücelt-mek için çalışan, cihad eden topluluk, cemaat.
hak vermek: doğruluğunu kabul etmek.
hakım: hükmeden, hükmedici.
hal: durum.
hareket-i muhimme: önemli, ehemmiyetli hareket.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hasım: muhalif, karşı taraf.
hendese: çizgi, satıh ve hacım olarak bu üç şeklin hususiyetlerini ve ölçülerini inceleyen matematik kolu, şekil bilgisi, geometri.
hikmet-i ezeliye: ezelden beri var olan İlâhî hikmet, gizli sır ve gaye, İlâhî maksat.
hikmet-i İlâhî: Allah'ın hikmeti, Allah'ın her şeyi bir sebebe bağlaması.
hükm-i adilane: adaletli karar, yargı.
inayet-i ezeliye: Allah'ın daimî ve sonsuz iyiliği, insanı lütfu.
ıştah: arzu, istek.
izzet: şeref, yücelik, değer.
kaide: kural, esas, düstur.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, niteliği.
mesalih-i umumiye: umumî maksat ve faydalar.
meşiet-i ezeliye: Cenab-ı Hakkın hikmetli irade ve ihtiyarı.
mizan-ı haşir: kıyametten sonra kurulacak ve günahı sevabı tartacak haşir terazisi.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvafık: uygun.
muvazene etmek: karşılaştırmak, kıyaslamak.
müsait: uygun.
müstait: kabiliyetli, uyanık, anlayışlı, akıllı.
nakış: işleme, süsleme.
nazar: bakış, dikkat.
netice: sonuç.
racih: tercih edilen, makbul olan, üstün gelen.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
safsatalı: gerçekte yanlış ve yalan olan kıyaslamalı.
semerat: meyveler, neticeler.
seyyiat: fenalıklar, kötülükler.
seyyie: kötülük, günah, suç, fenalık.
sual: soru.
suret: biçim, şekil.
şahıs: kişi, kimse, fert.
şeref: manevî büyüklük.
tab: basma, baskı.
tabiat: nitelik, karakter.
tahkir etmek: hakaret etmek, horlamak, aşağılamak.
tanzim olunmak: düzenlenmek, yoluna konmak.
tehevvüs: heveslenme.
terbiye: eğitme, yol gösterme.
tesir etmek: etki, iz bırakmak.
tesis etmek: kurmak, meydana getirmek.
ukul: akıllar.
yave: saçma sapan söz.
yed-i kudret: kudret eli, her şeyi tutan Allah'ın kudret eli.
zulüm: haksızlık, eziyet.

cihetini nazara almak maslahat iken, en fena ciheti nazara alıp mütemadiyen milleti ye'se sevk ederek, ruh-i cemaatı öldürüyor.

Hem yine cerbeze seyyıesine zaaf-ı akıde ınzımam etmesıyle, mesaıl-i dinıyede en zayıf tarafını irae ederek dınsızlığe zemin ıhzar edıyor.

Hem yine onun netaıcıdır ki, mukteza-i beşerıyet olan, beynesselef cereyan eden tenkıdat-ı rakıpkârâne veya hakperestâneyi, Sofestaîcesine bir cerbeze ile, her bırının hakkında başkalannın tenkıdatını irae edıp, eazım-ı ummet hakkında hürmetsızlık ve emnıyetsızlığı telkın ederek o vasıta ile ezhandakı İslâmıyet'in kudsıyetıni sarsıyor.

İşte, bunlar gıbi çok mazarrat-ı azîme, şu nevi cerbezeden tevellut edıyor.

İstanbul'u düşundukçe, iki kanş kadar dılı uzanmış, saır azası neşvünemadan mahrum kalmış ıhtıyar bır çocuğun tımsalı zihnime geliyor.

Sual: Anadolu aleyhinde çıkmış olan fetvaya ne dersın? (HAŞİYE)

HAŞİYE: Cay-ı dıkkattır kı, merkez-i hılâfet uleması ve Dârulhıkmet ve zabıta-i ahlâkıye ıle fuhuş, ışret, kumar gıbı kebaırı ızale değıl, tevkıf edemedıler. Anadolu hükûmetının bır emrıyle butun ışret, kumar gıbı kebaırler menedıldı. Demek, desatır-i hıkmet nevamıs-ı hükûmetle, kavanın-i hak revabıt-ı kuvvetle ımtızaç etmezse, cumhur-i avamda müsmır olamaz.

aleyh: karşı, karşıt.
azâ: organ, organlar.
beynesselef: geçmıştekıler arasında, daha önce yaşamış kımseler arasında.
cay-ı dikkat: dıkkat çekıcı.
cerbeze: demagojı, haklı haksız sozlerle hakıkatı gızlemek, aldatıcı kurnazlık.
cereyan etmek: meydana gelmek.
cihet: yon.
cumhur-ı avam: halkın çoğunluğu.
Darulhikmet: 1918-1922 yıllarında Şeyhulıslâmlıga baglı olarak faalıyet gosteren İslâm akademısı huvıyetınde ılmı bır kuruluş.
desatır-i hikmet: hıkmet dustur ları, prensıplerı.
eazım-ı ümmet: Muslumanların en buyukleri.
emniyetsizlik: guvensızlık.
ezhan: zıhınler.
fena: kotu.
fetva: İslâm da bır mesele hakkında şeyhulıslâm muftu gıbı yetkılı kımseler veya dını meselelere tam vakıf kımseler tarafından verılen şerî hukum veya karar.
fuhuş: zına, namusa aykın hareket.
hakkında: konusunda.
ıhzar etmek: hazırlamak.
İmtizaç: uyuşma, bagdaşma.
ınzımam etmek: bırbınne eklemek.
irae etmek: goz onune koymak, gostermek.
işret: ıçkı ıçme.
ızale: ortadan kaldırma, gıderme.
kavanîn-i hak: hak olan kanunlar.
kebair: buyuk gunahlar.
kudsiyet: kusur ve noksanlıktan uzak olus, kutsallık.
mahrum: yoksun.
maslahat: fayda, yarar, yenne gore ıcap eden ış, davranış.
mazarrat-ı azîme: buyuk zararlar.
men etmek: yasak etmek, manı olmak.
merkez-i hilâfet: halıfelık merkezı, Istanbul.
mesaıl-ı dınıye: dını meseleler.
mukteza-i beşeriyet: ınsanlıgın geregı.
müsmir: tesırlı.
mütemadiyen: sureklı olarak.
nazar: bakıs, dıkkat.
neşvünema: buyume ve yetişme, gelişme.
netaıç: sonuclar, neticeler.
nevamis-i hükûmet: hukumet kanunları.
nevi: çeşıt, tur.
revabıt-ı kuvvet: kuvvet bağları.
ruh-ı cemaat: toplulugun ruhu.
sair: dıger.
sevk etmek: onune katıp surmek, yonelıtmek.
seyyıe: kotuluk, gunah, suç, fenalık.
Sofestaıcesine: yanlışı soz oyunları ve kelıme hılelerıyle kabul ettırmeye çalışan safsataçı gıbı.
sual: soru.
telkın etmek: fikir aşılamak, zıhınde yer ettırmek.
tenkıdat: tenkıtler, eleştırıler.
tenkıdat-ı rakıpkârane veya hakperestane: hakperest veya rakıpçe tenkıtler.
tevellut etmek: dogmak, meydana gelmek, ıleri gelmek.
tevkif: durdurma, durdurulma.
tımsal: suret, şekıl.
ulema: âlımler, bılgınler, ılım sahıpleri.
vasıta: nıet, araç.
yeis: umutsızlık.
zaaf-ı akıde: ınanç zayıflıgı.
zabıta-i ahlâkıye: ahlak polısı.
zihın: hafıza, bellek.

Cevap: Fetva-i mahz değil ki, i'tizar edilsin. Belki kazayı tazammun eden bir fetvadır. Çünkü, fetvanın kazadan farkı, mevzuu âmmdır, gayr-i muayyendir. Hem, mülzim değil. Kaza ise, muayyen ve mülzimdir. Şu fetva ise, hem muayyendir, kim nazar etse bizzarure muradı anlar, hem mülzim olmuştur, çünkü avam-ı Müslimîni onlar aleyhinde sevk etmekle esbabın en ahiridir.

Madem ki şu fetva, kazayı tazammun ediyor, kazada iki hasmı dinletmek zarurîdir. Anadolu da söylettirilmeliydi, netice-i muddeiyatlarını aleyhlennde olan davalarla, siyasiyyun ve ulemadan bir heyet tarafından maslahat-ı İslâmiye noktasında muhakeme edildikten sonra fetva verilebilirdi.

Zaten şimdi bazı hakaikte bir inkılâp var. Ezdat ısımlerini değiştirip mübadele etmişler. Zulme adalet, cihada bağy, esarete hürriyet namı veriliyor.

Sual: Neden bu kadar İ.G.Z.den [1] nefret ediyorsun, musalâhasını da istemiyorsun?

Cevap: Sebep bir değil, bindir. Bana en ziyade şedit görünen, manen ahlâkımıza vurduğu darbedir. Çekirdek hâlinde olan secaya-i seyyieyi içimizde inkişaf ettirdi. Hayatın yarası iltiyam bulur, izzet-i İslâmiye, namus-i millînin yarası pek derindir.

Edirne Camiinde, [2] bir İslâm hocasının lisanıyla, Venizelos gibi şeytan zalime dua ettirdi. Merkez-i hilâfette, Müslümanlar lisanıyla hızbüşşeytan olan I.G.Z., Yunan

1 İngilizler (Nur Talebeleri)

2. Edirnekapı Camii (Nur Talebeleri)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi hakkaniyet, âdilik
ahir: son
aleyh: karşı, karşıt
âmm: umumî, genel.
avam-ı Müslimîn: Müslumanlarin kulturlu yuksek tabakadan olmayan kesimi. Muslumanlarin avam olanlari
bağy: serkeşlik, azgınlık, ilen gitme, yoldan çıkma
bizzarure: kesinlikle
cihad: düşmanla savaşma, Allah yolunda malla ve canla duşmana karşı savaşmak.
dava: takip edilen fikir, iddia.
esaret: esirlik, tutsaklık, hukum altında bulunma
esbap: sebepler
ezdat: zıtlar
fetva: bir mesele hakkında şeyhülislâm, muftu gibi yetkili kimseler veya dini meselelere tam vakıf kimseler tarafından verilen şer'î hukum veya karar
fetva-i mahz: konusu genel olan, İslâm da bir mesele hakkında şeyhulislâm, muftü gibi yetkili kimseler veya dini meselelere tam vakıf yetkili kimseler tarafından verilen şer'i hukum veya karar
gayr-i muayyen: belirsiz, belirli olmayan, tespit edilmemiş
hakaik: hakikatler, gerçekler
hasım: muhalif, karşı taraf
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite
hızbüşşeytan: şeytana ve nefislerine tâbi olanlar guruhu, şeytan taraftarları
hürriyet: serbestlik, hür oluş, bağımsızlık
iltiyam bulmak: yaranın kapanıp iyi olması
inkılâp: bir halden başka bir hâle geçme, değişme, dönüşme.
inkişaf ettirmek: geliştirmek.
ıtzar: özür dileme, af dileme
izzet-i İslâmiye: İslâm ın gerektirdiği haysiyet, şeref, yücelik
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, her konuda Allah ın hükmünün yürümesi
lisan: dil
madem ki: değil mi ki
manen: duyguca, ruhça, mana itibarıyla
maslahat-ı İslamiye: İslâmî maslahat, İslâm ın faydası
merkez-i hilâfet: İstanbul, hilafetin yanı halifelik makamının merkezi, yonetim yeri
mevzu: konu
muayyen: tayin edilmiş, belirli kararlaştırılan
muhakeme etmek: akıl yürutup doğru netice elde edebilmek, tartmak, değerlendirmek, yargılamak.
murat: kastedilen maksat.
musalâha: uzlaşma
mubadele etmek: değiş tokuş, karşılıklı olarak değiştirmek, trampa etmek.
mulzim: ilzam edici, uyulma mecburiyeti olan, bağlayıcı
namus-i millî: milletin namusu, şerefi, haysiyeti
nazar: bakış, dikkat.
nefret etmek: tiksinmek.
netice-i muddeiyat: tez olarak savunulan davaların neticesi, düşuncelerin özetu
secaya-i seyyie: kotu nitelikler, vasıflar
sevk etmek: onune katıp surmek, yoneltmek
siyasiyyun: siyasetçiler
şedid: şiddetli, sert.
tazammun etmek: içine almak, içermek, kapsamak
ulema: âlimler, bilginler
zalim: zulmeden
zarurî: zorunlu
ziyade: pek fazla.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

askerlerini halâskâr, tathirci ilân ve karşısındaki güruh-i mücahidîni cani, zalim söylettirdi.

Acaba, bir valide o dereceye getirilse ki, çocuğunu kendi eliyle öldürerek, müteessir olmayarak parça parça etse, hiç mümkün müdür ki, onda hissiyat-ı âliye ve ahlâk-ı samiye irtifa etmesin?

Sual: Neden bu kadar İ.G.Z. siyasetı galip çıkar?

Cevap: Sıyasetinin hassa-i mümeyyizesi, fitnekârlık, ihtılâftan ıstıfade, menfaat yolunda her alçaklığı irtikâp etmek, yalancılık, tahrıpkârlık, hariçte menfiliktir.

Bır adam, kocaman bır bınayı bir gunde harap eder, bir taburu ihtılâle verir. Şu alçak siyasettir ki, KTT'i [1] zahıren tel'ın ettığı hâlde, gızlice dehalet ediyor. Fenalık ve ahlâk-ı seyyie siyasetine vasıta olduğu için, her yerde ahlâk-ı seyyieyı hımaye ederek teşci eder, şımdıkı İstanbul hâli şahittir.

Sual: Anadolu'da pek çok zulum edilıyor ve pek çok Muslumanlar idam ediliyor. Neden böyle yapıyorlar?

Cevap: Evet, maatteessüf pek fecı şeyler oluyor. Fakat asıl sebep, mel'un mım'sız medeniyet, öyle zalimâne bır silâh, şu harb-i vahşıyâneye vermıştır ki, o sılâhın karşısında dayanmak, onun nazıriyle mukabele etmek lâzım gelır. Şeşhane ile mitralyöze mukabele edılmez. Işte o sılâh, o dustur ki, medeniyet harbin eline vermiştir. Ben de kendi gözumle Grandük Nikoloviç'ın namına ıkı

1- Konstantin yanı Bizans hayali. (Nur Talebelen)

ahlak-ı samiye: yuce ahlâk, yuksek sıfatlar, huylar, nitelikler
ahlak-ı seyyie: cırkın ahlâk, kotu huylar
cani: cınayet ışleyen, acımasız gaddar
dehalet etmek: aman dıleme k, bırının himaye ve merhametune sığınmak.
dustur: kanun, kalde
fenalık: kotulukk.
fitnekarlık: ortalıgı bozmaya çalışmak, fitnecilik, fesat vencılık.
galip çıkmak: ustun gelmek.
guruh-ı mucahidin: dınını yu celtmek ıçın çalışan cıhad eden topluluk, cemaat.
hal: şımdıkı zaman
halâskar: kurtarıcı
harap etmek: yıkmak, yıkıma ugratmak.
harb-i vahşiyane: acımasız, vahşice savaş
hariçte: dışanda
harb: savaş, cenk.
hassa-ı mümeyyize: ayırt edıcı ozellik, farklılık, bır şeyı obürlerinden ayıran ozellik.
himaye etmek: korumak, muhafaza etmek.
hissiyat-ı âliye: ulvî yuce duygular
ihtılafat: ihtılaflar, birbırne zıt ve farklı şeyler, farklılıklar
ihtılale vermek: ayaklandırmak, kışkırtmak, devlete isyan ettırmek.
ilân: duyurma
irtifa etmek: sonmek, ortadan yok olmak, aradan çıkmak.
irtikap etmek: ışlemek, kotu bir ıs yapmak.
ıstıfade: yararlanma
lazım: gerek.
maatteessüf: ne yazık ki, uzulerek belırteyım ki.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
mel'un: lânetlenmış, kovulmuş, herkesin nefret ettıgı.
menfaat: fayda, kâr
menfilik: negatif olus, olumsuzluk.
mim'siz medeniyet=deniyet: alçaklık, soysuzluk, aşagılık.
mitralyoz: makıneli tufek
mukabele etmek: karşılık vermek.
mümkün: ımkân dahılınde
müteessir: reessure kapılan, duygulanmış, etkılenmış
nam: ad, ısım
nazır: benzer
siyaset: politika
sual: soru.
şahit: şahıtlık yapan
şeşhane: eskıden kullanılan namlusu alnı yıvlı tufek.
tabur: dort bolukten meydana gelen boluk veya bataryadan bu yuk, alaydan küçük askerî bırlık.
tahrıpkarlık: harap edıcılık, yıkıcılık, bozgunculuk.
tathırcı: temızleyıcı, paklayıcı
tel'ın etmek: lânet okumak, lânetlemek.
teşci etmek: cesaret vermek, cesaretlendırmek, gayrete getırmek.
valide: ana, anne
zahıren: gorunuşte.
zalim: zulmeden
zalimâne: zalımce, zulmedercesıne
zulüm: haksızlık, eziyet.

emri gördüm. Der: "Askerimize bir köyden bir tüfek açılsa, çoluk çocuğu ile imha edilecektir." İkinci emri de: "Bir cemaatte bir adam, cephe zararına bize hıyanet etse, çoluk çocuğu ile imha edilecektir."

İşte böyle ezlem bir dustur ile I.G.Z. Anadolu'ya hücum ediyor.

Sual: Âlem-i İslâm'daki ihtilâfı tadil edecek çare nedir?

Cevap: Evvelâ müttefekun aleyh olan makasıd-ı âliyeye nazar etmektir. Çünkü, Allah'ımız bir, Peygamberimiz bir, Kur'ân'ımız bir... Zaruriyat-ı diniyede umumumuz müttefik... Zarunyat-ı dıniyeden başka olan teferruat veya tarz-ı telâkki veya tarik-ı tefehhümdeki tefavüt, bu ittihat ve vahdeti sarsamaz, racih de gelemez.[1] أَلْحُبُّ فِي اللهِ düstur tutulsa, aşk-ı hakikat harekâtımızda hâkim olsa –ki zaman dahi pek çok yardım ediyor– o ihtilâfat sahih bir mecraya sevk edilebilir.

Esefa, gaye-i hayalden tenâsi veya nısyan olmakla, ezhan ene'lere dönüp etrafında gezerler. İşte gaye-i hayal, maksad-ı âlî bütün vuzuhuyla meydana atılmıştır.

❁ ❁ ❁

1. Allah için sevmek. (*Buhari*, İman, 1; *Ebu Davud*, Sünne, 2; *Müsned*, 5/146.)

alem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası
aşk-ı hakikat: gerçek aşk, İlâhi aşk, Allah aşkı.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar
cephe: savaş yapılan yer, ordunun ön tarafı.
çare: ilaç, derman
çoluk çocuk: anne ve çocuklar
dustur: kanun, kalıp
elhubbu fillâh: Allah için sevmek. ene: ben
esefa: eyvah, yazık!
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
ezhan: zihinler.
ezlem: çok zalim, en zalim
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal
hâkim: hükmeden.
hareket: hareketler, davranışlar
hıyanet etmek: ihanet, kendine olan güveni kötüye kullanmak, sözünde durmayıp oyun etmek.
hücum etmek: saldırmak.
ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ikilik
İhtilafat: ihtilâflar, birbirine zıt ve farklı şeyler, farklılıklar
imha etmek: ortadan kaldırmak, mahvetmek.
İttihat: bir olma, birleşme, aynı fikirde olma, aynı noktada birleşme
makasıd-ı âliye: yüce gayeler, ulvî maksatlar
maksad-ı âlî: yüce gayeler
mecra: bir işin gidiş, oluş yolu, oluş şekli
meydana atılmak: bir iş yapmak için cesaretle ortaya çıkmak.
müttefekun aleyh: üzerinde birleşilen, anlaşılan mesele hakkında ittifak edip anlaşmaya varılmış olan
muttefik: fikirce beraber olan
nazar etmek: bakmak, dikkat etmek.
nisyan: hatırdan çıkarma, unutma.
racih: daha daha üstün, önce, diğerinden üstün
sahih: gerçek, doğru, yanlış olmayan
sevk etmek: önüne katıp sürmek, yöneltmek.
sual: soru
tadil etmek: doğrultmak, düzeltme, aslına uygun şekilde değiştirmek.
tarik-ı tefehhüm: fehmetme, anlama tarzı, usulü
tarz-ı telâkki: anlayış tarzı, yolu
tefavüt: farklılık, iki şey arasındaki fark.
teferruat: ayrıntılar
tenâsi: unutma, unutmuş gibi görünme.
tüfek açılmak: mermi atılmak, ateş edilmek.
umum: bütün, genel.
vahdet: birlik.
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı
zaruriyat-ı diniye: dince yapılması mecbun olan işler, iman edilmesi zarurî olan dini esaslar

ZULMÜN ŞEDİT BİR NEV'İ

Dünyaca havas tanınan insanlardaki meziyet, sebeb-i tevazu ve mahviyet iken, tahakküm ve tekebbüre sebep olmuştur. Fukara aczi, avamın fakr-ı sebeb-i merhamet ve ihsan iken, esarete, mahkûmiyetlenne müncer olmuştur.

Bir işte mehasin ve şeref hâsıl oldukça, havassa peşkeş edilir, seyyiat olsa, avama taksim edilir.

Meselâ, bir tabur galebe çalsa, şan ve şeref kumandana verilir, taksim edilmez. Mağlûp olduğu vakit, seyyie tabura taksim edilir. Meselâ bir aşıret namuskârâne bir iş etse, "Afenn Hasan Ağa" derler. Fenalık ettikleri vakit, "Tuh! Ne pis aşıretmiş" diyecekler.

(HAŞİYE) (1) وَإِذَا تَكُونُ كَرِيهَةٌ أُدْعَى لَهَا ۞ وَإِذَا يُحَاسُ الْحَيْسُ يُدْعَى جُنْدُبُ

kavl-i meşhuru, şu acıp zulmün tercümanıdır.

Hem de şu içtimaî sistemdeki damar-ı zulmün bir mecrası da şudur: Yüksek tabakadaki binnin öldürülmesiyle, çok seneler matem tutulur. Hâlbuki, onun cinayetiyle tabaka-i avamda yüzer, belki binler kişi telef olsa, bir-iki günde unutulur. Şu ise adalet-i Kur'âniyeye zıttır. Bir şah bir gedayı öldürse, şeriat kısasa hükmeder; ikisini bir görür.

❁ ❁ ❁

HAŞİYE: Musibet geldikçe bana bağırıyorlar. Tatlı yendikçe cündüp çağrılıyor.

1- Kısa anlamı haşiyede verilmiştir.

acıp: hayret veren, hayrette bırakan.
acz: güçsüzlük.
adalet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın adaleti.
afenn: övgü ve beğenme bildirir alkış; yaşa, var ol.
aşıret: kabile, oymak, göçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar.
aşıret: kabile, oymak, göçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar.
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
cinayet: cana kıyma, katil ve ya bu derecede ağır bir suç.
cündüp: çekirge.
damar-ı zulüm: haksızlık, eziyet damarı.
esaret: kölelik, kulluk, hukum altında bulunma.
fakr: fakirlik.
fenalık: kötülük.
fukara: fakirler.
galebe çalmak: yenmek, üstün gelmek.
geda: fakir, kimsesiz.
halbuki: oysa ki, hakikat şu ki.
hâsıl: sonuç, netice.
havas: manfet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka.
hükmetmek: bir davanın veya bir meselenin tetkik edilmesinden sonra karar vermek.
içtimaî: toplumla alakalı, cemiyete ait, sosyal.
kavl-i meşhur: ünlü söz.
kısas: suçlunun işlediği cinayetin misli bir cezaya çarptırılması.
mahkûmiyet: hükum giyme, hükümlülük.
mahviyet: kendini değersiz gösterme, hiçe sayma, fazla tevazu, kendine ehemmiyet vermeyiş.
matem: yas.
mağlûp: yenilen, kaybeden.
mecra: bir işin gidiş, oluş yolu, oluş şekli.
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler.
mesela: misal olarak.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
musibet: sıkıntı.
müncer olmak: varıp sona eren neticelenen.
namuskârâne: namuslu olarak, hayâsıyetli, dürüst bir şekilde, namuslulukla.
nevi: tür.
peşkeş etmek: başkasının malını birine bağışlamak.
sebeb-i merhamet ve ihsan: acıma, merhamet etme, bağışlama, ikram etme sebebi.
sebeb-i tevazu: alçak gönüllülük sebebi.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
seyyie: kötülük, günah, suç, fenalık.
sistem: yol, yöntem, usul, metot.
şah: padişah, sultan, hükümdar.
şan: şan, şöhret, ün.
şedit: şiddetli, sert.
şeref: manevî büyükluk.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tabaka-i avam: avam tabakası, halktan ilmi irfanı kıt olanların tabakası, halk.
tabur: askerî birlik.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
taksim etmek: bölmek, paylaştırmak.
tekebbür: kibir gösterme, büyüklük sarma.
telef olma: yok olma, ölme.
vakit: zaman.
zıt: bir şeyin aksi, tersi.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

MÜSTAHAK BİR CEZA

Şeriatın [1] اَلْقَاتِلُ لاَ يَرِثُ düstur-i âdilânesi, şeriat-ı fıtriye olan kavanın-ı kadere muntabıktır kı, tank-ı gaynmeşru ile bir maksadı takıp eden, maksudunun zıddıyla ceza göruyorlar. Wilson, Klemanso, Venizelos gibi

Şuna bır misal: Bidayet-i inkılâbımızdan ben, sevab-ı ahiretin vesilesini dınsizcesine şan ve şerefe vasıta yapanlar, müthış bir rezaletle netıcelendı. Muvakkat bır şan ve şereften sonra, elîm bir sukut takip etti. Lisan-ı hâlleri [2] لَيْتَنِي كُنْتُ نَسْيًا مَنْسِيًّا tilâvet ediyor.

Fıtrat-ı insan bir mezraa hükmündedir ki, secaya-i hasene temayulât-ı şerriye ile beraber, taneler gibı dest-ı kaderle içinde ekilmıştir. Bu taneler neşvünema bulmak için bir suya muhtaçtır. Hevadan gelse, şer taneleri neşvunema bulur. Şimdıkı şu medenıyet-i habisenin hey'et-i içtimaiyeye verdiği tesir gibi... Fıtraten, çendan hayır cıheti galiptir, fakat sümbüllenmiş, semere vermiş on çekirdek, yüz değil, bın kurumuş çekırdeğe galebe eder. Işte şunun çaresi, o bab-ı fitneyi kapatmakla suyu hüda tarafından vermek lâzımdır.

❁ ❁ ❁

Sual: Taaddud-i zevcat ve abd gibi bazı mesaili, ecnebiler serrişte ederek, medeniyet nokta-i nazarında şeriata bazı evham ve şubehatı ırad ediyorlar.

1 Katile miras yoktur. (*İbnu Mâce*, Feraiz, 8; *Tirmizi*, Feraiz, 17.)

2. Keşke tamamen unutmuş olsaydım.

abd: kul
bab-ı fitne: fitne, bozgunculuk kapısı
bidayet-i inkılap: inkılabın başı, başlangıcı
ceza: karşılık, azap
cihet: yon.
çare: ilaç, derman.
çendan: gerçi.
dest-i kader: kader elı.
dustur-ı adilane: adaletlı olan kanun prensip
ecnebi: yabancı
elîm: acı vencı, acıklı
evham: vehımler, kuşkular
fıtraten: yaratılış ıtıbanyla
fıtrat-ı insan: insan fıtratı, insanın tabıatı, huyu
galebe etmek: ustunluk, ustun gelmek
galip: ustun gelen
hayır: iyi ış, iyi şey
heva: istek, heves, nefsin arzusu
heyet-i içtimaiye: toplum
hüda: doğruluk, hidayet.
hukmünde: değerınde.
ırad etmek: soylemek, getırmek.
kavanın-i kader: kader kanunları
lâzım: gerek.
lisan-ı hal: hâl dılı
maksat: gaye
maksut: maksat.
medenıyet: medenîlik, uygarlık
medenıyet-i habise: pıs, çırkın, kotu medenıyet.
mesaili: meseleler, problemler
mezraa: zıraat yapılacak yer, tarla ekilecek yer
mısali: benzer, ornek
muhtaç: ihtıyacı olan
muvakkat: geçıcı.
muntabık: bırbırıne tam uyan, uygun, uymuş
müstahak: hak edılen, layık.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetlı, korkunç.
neşvünema: büyüme ve yetişme, gelişme
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, goruş, fikir
rezalet: toplumun duygularını rıcıtecek, deger yargılarına ters düşen olay veya durum, kepazelik.
secaya-ı hasene: iyi seciyeler, guzel huylar
semere: meyve, güzel netice.
serrişte: başa kakma, bahane
sevab-ı ahiret: hayırlı ışlerın ahırette gorulecek karşılıgı

sual: soru
sukut: degerden duşme, degerını yıtırme
şan: un.
şer: kotuluk.
şeref: manevî büyüklük.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildırılen ilahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
şeriat-ı fıtriye: kâlnatta duzenı ve ahengi sağlayan, butun varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı
şubehat: şupheler.
taaddud-i zevcat: bırden fazla kadınla evlenme, bırden fazla kadın alma, çok evlılık
takip etme: ardından gelme, onu ızleme
tarik-ı gayrimeşru: meşru olmayan tarz, usul, vasıta
temayulât şerriye: kotuluğe dogru olan meyıller, egılımler
tesir: etkı, ız bırakma.
tılavet etmek: okumak.
vasıta: araç.
vesile: bahane, sebep
zıt: bır şeyın aksı, tersı.

Cevap: İslâmiyet'in ahkâmı iki kısımdır.

Birisi: Şeriat ona muessestir. Bu ise, husn-i hakikî ve hayr-ı mahzdır.

Birisi dahi: Şeriat muaddildir. Yani, gayet vahşî ve gaddar bir suretten çıkarıp, ehvenüşşer ve muaddel ve tabiat-ı beşere tatbiki mümkün ve tamamen hüsn-i hakikîye geçebilmek için zaman ve zemininden alınmış bir surete ifrağ etmiştir. Çünkü, birden tabiat-ı beşerde umumen hukumferma olan bir emri, birden ref etmek, birden tabiat-ı beşeri birden kalbetmek iktiza eder.

Binaenaleyh, şeriat vâzı-ı esaret değildir. Belki en vahşî bir suretten, böyle tamamen hürriyete yol açacak ve geçebilecek bir surete indirmiştir, tadil etmiştir.

Hem de, dörde (HAŞİYE) kadar taaddud-i zevcat tabıata, akla, hikmete muvafakatiyle beraber, şeriat bir taneden dörde çıkarmamış, belki sekizden, dokuzdan dörde indirmiştir. Bahusus taaddüde öyle şerait koymuştur ki, ona müraat etmekle, hiçbir mazarrata müeddî olmaz. Bazı noktada şer olsa da, ehvenüşşerdir. Ehvenüşşer ise, bir adalet-i izafiyedir. Heyhat, âlemin her hâlinde hayr-ı mahz olamaz.

❁ ❁ ❁

HAŞİYE: Erkek galiben yüz yaşına kadar telkih eder. Kadın, yani vaktı hayız olduğu hâlde elliye kadar telâkkuh eder.

adalet-i izafiye: topluluğun selâmeti için ferdin hukukunu nazara almayan adalet, nisbi adalet.
ahkam: emirler, hükümler, buyruklar.
alem: dünya.
bahusus: özellikle.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı.
ehvenişer: şerrin en az zararlısı, kolayı, şerrin daha az zararlısı, daha az kötü olanı, iki şerden daha az zararlısı.
gaddar: zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden.
galiben: çoğunlukla, eksen, yetle.
gayet: son derece.
hal: durum.
hayız: kadınlarda ay başı hâli, ay hali, adet.
hayr-ı mahz: mudak hayır, hayrın tâ kendisi.
heyhat: eyvah, yazık, ne yazık.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hükümferma: hükum süren, hukmunu geçiren.
hüsn-i hakikî: gerçek güzellik.
ifrağ etmek: başka bir şekle sokmak.
iktıza: gerekme, gerekilik.
kalbetmek: bir hâlden bir hâle döndürmek, değiştirmek, dönüştürmek, çevirmek.
mazarrat: zararlar, ziyanlar, zarar vermeler.
müaddel: değiştirilmiş, tadil edilmiş, ıslah edilmiş.
müaddil: değiştiren, adaletli hale getiren.
muvafakat: uygunluk.
müeddi: sebep olan, icap eden.
müesses: tesis eden, kuran, temel alan.
mümkün: imkân dâhilinde.
müraat etmek: uymak, saygı göstermek.
ref etmek: kaldırmak, gidermek.
suret: biçim, şekil.
şer: kötülük.
şerait: şartlar.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi.
taaddud-ı zevcat: birden fazla kadınla evlenme, birden fazla kadın alma, çok evlilik.
taaddüd: birden çok olma.
tabiat: fitrat, yaratılış.
tabiat-ı beşer: insan yaratılışı, fıtratı yapısı, karakteri.
tadil etmek: doğrultmak, düzeltmek, aslına uygun şekilde değiştirmek.
tatbik: yerine getirme, uygulama.
telakkuh etmek: aşılanmak, doğurganlık.
telkih etmek: aşılamak.
umumen: bütün olarak.
vahşî: yabanî, medenileşmemiş, barbar.
vâzı-ı esaret: esaret koyucu.
zemin: ortam, yer.

Sual: Dârülhikmeti'l-Islâmiye neden hizmet edemedi?

Cevap: En büyük hizmeti, adem-i hizmetidir. En büyük hareketi, hareketsizliğidir. Çünkü, buradaki hâkim olan kuvvet-i ecnebiye, lehinde olmayan her bir hareketi boğuyor. Hareket edenleri gördük. Mukaddes camilerde gâvurlara dua ettirildi. İşte, Dârülhikmet bu fırtına içinde alet ettirilmedi. En büyük mânı olan ecnebi kuvvet, bütün kuvvetiyle ahlâksızlığı himaye ve teşci ediyordu.

İkinci derecede sebep: Dârülhikmet eczaları kabil-i imtizaç, belki de ihtilât değil. Şahsî meziyetleri vardır. Cemaat ruhu tevellüt etmedi. *Ene*'ler kavidir; delinmedi ki, bir *nahnü* olsun. "Ben," "Biz" olmadı. Mesailerinde teşarük düsturuyla işe girişildi, teavün düsturu ihmal edildi.

Teşarük, maddiyatta esen azîmleştirir, fevkalâde yapar; maneviyat ve efkârda adîleştirir, belki çirkinleştirir.

Teavün düsturu bunun tamamen aksidir. Maddiyatta cemaate nispeten pek küçük, fakat yalnız bir şahsa nispeten büyük eserlere vasıta olur. Maneviyatta ise, eseri harikulâde derecesine is'ad eder.

Hem de tenkitleri çok keskinleşmiştir; karşısına çıkan fikir parçalanır, söner. Ehakkı aramakla, bazen hakkı da kaybeder. Hakta ittifak, ehakta ihtilâf olduğundan, bence çok defa hak, ehaktan ehaktır. Ehakkın müddet-i taharrisi zamanında, batılın vücuduna bir nevi müsamaha var. Yanı, bazen hasen, ahsenden ahsendir.

adem-i hizmet: hizmet etmeme
adi: bayağı aşağı değersiz.
ahsen: pek güzel, en güzel, en yakışıklı.
aksi: ters, zıt.
azîm: büyük.
batıl: doğru olmayan, yalan yanlış.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bölük.
cevaz-ı katil: öldürme izni.
Dârülhikmet(ü'l-Islâmiye): 1918-1922 yılları arasında Şeyhülislâmlığa bağlı olarak faaliyet gösteren İslâm akademisi hüviyetinde ilmî bir kuruluştur.
defa: kere.
düstur: kanun, kaide.
ecnebi: yabancı.
ecza: kısım.
efkar: fikirler, düşünceler.
ehak: en haklı olan.
ene: ben.
fetva: İslâm'da bir mesele hakkında şeyhülislâm, müftü gibi yetkili kimseler veya dinî meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şerî hüküm veya karar.
fevkalâde: olağanüstü.
gavur: kâfir, dinsiz, zalim, insafsız, merhameti olmayan.
hak: doğru.
hâkim: hükmeden.
hareket: yaşama, devranma.
harikulâde: olağanüstü.
hasen: güzellik, güzel olma, güzel işler.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma.
ihmal etmek: ehemmiyet vermemek, muhimsememek, önemsememek, gereken ilgi ve önemi gerektiği şekilde göstermemek.
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, karışıklık, ikilik.
ihtilât: karışıp görüşme, ilişkide bulunma, beraber yaşama.
is'ad etmek: meşhur etmek, kudu kılmak.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kabil-i imtizaç: uygun, özellikte kaynaştırıcı.
kavi: kuvvetli, güçlü, dayanıklı, metin, muhkem.
kuvvet: güç, kudret.
kuvvet-i ecnebiye: yabancı olan kuvvet.
lehinde: faydasına.
maddiyat: maddî ve cismânî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler, para, mal, zevk vb. ile ilgili şeyler.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
mânî: engel olan.
mesai: çalışmalar, çabalamalar, gayretler.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azîz, temiz.
mücahit: cihad eden, dîn uğruna dîn düşmanlarıyla, Allah rızası için ve Allah'ın adını yücelterek gayesiyle savaşan.
müddet-i taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme süresi.
müsamaha: göz yumma, hoş görme, görmezlikten gelme, tolerans.
nahnü: biz.
nevi: çeşit, tür.
nispeten: oranlayarak, karşılaştırarak.
sual: soru.
şahıs: kişi, kimse, fert.
şahsî: kendine ait, hususî.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
tenkit: eleştiri.
teşarük: ortaklık etme, birbirine ne ortak olma.
teşci etmek: cesaret vermek, cesaretendirmek.
tevellüt: doğma, doğum.
vasıta: aracı, sebep, vesile.
vücut: var olma, varlık.

Sual: Biri dese: "Bu hadisi kabul etmem." Nasıldır?

Cevap: Bazen adem-i kabul, kabul-i ademle iltibas olunur, çok hatıata müncer olur. Hâlbuki, adem-i kabul, adem-i delil-i sübut onun delilidir. Kabul-ı adem, delil-i adem ister. Biri şek, biri inkârdır.

Meselâ, bir hadisin kabulü, adem-i kabulu, kabul-i ademi vardır.

- *Birincisi*, bürhanî bir cazibe ister.
- *İkincisi*, kaziye-i tasdikî değil, belki cehildir.
- *Üçüncüsü*, red ve inkâr olduğundan, bürhan ve ispat ister. O nefiydir. Nefiy kolayca ispat edilmez. Belki butlan-ı mana ile binefsihî müntefi olur.

Sual: Tenkidi nasıl görüyorsun? Hususan umur-i diniyede...

Cevap: Tenkidin saiki ya nefretin teşeffisidir veya şefkatin tatminidir. (Dostun veya düşmanın ayıbını görmek gibi.)

Sıhhat ve fesada muhtemel bir şeyde kabule temayül ve tercih şefkatten; redde temayül ve tercih –vesvese olmazsa– nefretten geldiğine ayardır.

وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ ❁ وَلٰكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبْدِي الْمَسَاوِيَا[1]

Saik-i tenkit, aşk-ı hak ve arzu-i tenzih-ı hakikat olmalı. (Selef-i Salihînin tenkitleri gibi.)

❁ ❁ ❁

1- Tarafgirlikle ve dostça bakan hiçbir ayıbı göremez. Lakin her şeye düşmanca bakan tüm kötülükleri açığa vurur. (*Divanu'ş-Şafiî* 120; Maverdî, *Edebu'd-Dünya ve'd-Dîn* 57.)

adem-ı delil-i sübut: davayı ispat edecek bir delilin, belgenin olmayışı; delilsizlik.
adem-ı kabul: kabul etmeme.
arzu-i tenzih-ı hakikat: hakikatı tenzih etme, yanı kusurlardan uzak sayma arzusu.
aşk-ı hak: hak aşkı; gerçeğe duyulan şiddetli sevgi.
ayar: ölçü.
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil.
binefsihi: bizzat, kendisi; kendisi ile, kendi kendine.
butlan-ı mana: anlamın temelsiz ve çürük olması.
burhan: delil.
burhanî: doğru ve hükümler ile yapılan kıyasa ait.
cazibe: çekim gücü.
cehil: cahillik, bilmezlik.
delil: şahit, belge, tanık.
delil-i adem: yokluk delili; yok olduğunu ispat edecek kanıt.
fesat: bozuk, fenalık, karışıklık.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hâlbuki: oysa ki, hakikat şu ki.
hatıat: hatalar, yanlışlar, yanlışlıklar.
hususan: özellikle.
iltibas: yanlışlık, karışıklık.
İnkar: reddetme, inanmama.
ispat etmek: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koymak, doğruyu delillerle göstermek.
İspat: delil, kanıt.
kabul-i adem: yokluğu, hiçliği kabul etme.
kaziye-i tasdikî: onaylamayı sağlayıcı hükümler.
mesela: misal olarak.
muhtemel: olabilirlik.
müncer: varıp sona eren, neticelenen.
müntefi: yok olan, sönen, görünmez olan.
nefiy: inkâr etme, olumsuzlama.
nefret: üksünme, ıkrah.
red: kabul etmeme.
saik: sevk eden, götüren sebep, güdü.
saik-i tenkit: eleştiriye yönelten.
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve ashab ile Tabiîn'in ilerleri, gelenleri ile Tebe-i Tabiîn'den olan Müslümanlar.
sıhhat: doğruluk, gerçeklik.
sual: soru.
şefkat: karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme, acıma.
şek: zan, tereddüt.
tatmini: doyurma, ihtiyacını karşılama.
temayül: meyletme, yönelme, eğilim, eğilme.
tenkit: eleştirme, eleştiri.
tercih: seçme, beğenme.
teşeffi: açılma.
umur-i diniye: dinî emirler, dine ait işler.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.

Sual: Zalim gâvurların bu kadar propagandalanna nasıl mukabele edilmeli?

Cevap: Propaganda, sabıkan tezyif ettiğim zalim cerbezenin veled-i nâmeşruudur. Ona mukabele, o yalancı silâhla olmamalı, belki sıdk ve hak ile olmalı. Bir tane sıdk, bir harman yalanı yakar.

اِنَّمَا الْحِيلَةُ فِي تَرْكِ الْحِيَلِ ۞ قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ[1] [2]

Maziye, mesaibe kader nazarıyla ve mustakbele, maasıye teklif noktasından bakmak lâzımdır.

Çaresi bulunan şeyde acze, çaresi bulunmayan şeyde ceza'a iltıca etmemek elzemdir.

❁ ❁ ❁

HADSÎ BİR HAKİKAT

Sual: Hazret-i Azrail birdir, bir anda her yerde eceli gelenlerin ruhunu kabzeder. Hazret-i Cebrail, Sidretü'l-Müntehada suret-i hakikiyesinde olduğu anda, Dihye veya başkasının suretinde meclis-i Nebevîde iman ve İslâm'ın erkânını soruyor veya tebliğ eder. Daha, yalnız Allah bilir, kaç yerlerde bulunuyor. Hazret-i Peygamber (ASM) demiş: مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِي حَقًّا[3] Şu sırrına binaen, avam-ı ümmetten binlere bir anda menamen ve havassa yakazaten ve keşfen temessulü ve umum

acz: güçsüzlük.
avam-ı ümmet: ummetin avam tabakası, avam kısmı.
binaen: den dolayı, nedeniyle.
cerbeze: demagoji, haklı haksız sözlerle hakikatı gizlemek, aldatıcı kurnazlık.
ceza': sabırsızlıkla sızlanma, telâş gösterme, hüzünle ağlayıp sızlanma.
ecel: ölüm vaktı.
elzem: daha lüzumlu, gerekli.
erkan: rükünler, sütunlar, direkler.
gâvur: kâfir, dinsiz.
hadsî: zan ve tahminle ilgili, sezgi.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
harman: doğurmege hazırlanmış ekin demetlerinin hepsi.
havas: marifet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka.
iltıca etmek: sığınmak.
kabzetme: Azrail (AS) tarafından ruhun alınması.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
keşfen: keşif yoluyla, gizli bir şeyin Allah tarafından birisine ilham edilmesi yoluyla.
lazım: gerek.
maasî: günahlar.
mazi: geçmiş zaman.
meclis-i Nebevî: Peygamberimizin (ASM) meclisi, Peygamberimizin Ashabıyla beraber bulunduğu meclis.
menamen: uykudayken.
mesaip: felâketler.
mukabele etmek: karşılık vermek, aşağılamak.
müstakbel: gelecek zaman.
nazarıyla: bakışıyla.
nokta: yön.
propaganda: bir inanç, düşünce doktrini vb. ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
ruh: can.
sıdk: samimîlik, doğru sözlülük, söz ile fiilin birbirine uyması olduğu gibi görünüp göründüğü gibi olma esası.
sır-ı İlâhî hikmet: İlâhî hikmet.

1 En büyük hile, hileden terk etmektir.

2. De ki: "Kitabı indiren Allah'tır." Sonra da onları daldıkları batakta bırak, oyalanadursunlar. (En'âm Sûresi, 91.)

3 Beni rüyasında gören, gerçekten görmüş gibidir. (Buhârî, Edep, 109; Tirmizî, Rüya, 4.)

Sidretü'l-Müntehâ: yedinci kat gökte olduğu rivayet edilen ve Peygamberimizin (ASM) çıkabildiği en son makam.
sual: soru.
sual: soru.
suret: biçim, şekil.
suret-i hakikiye: hakiki suret, gerçek görünüş.
tebliğ etmek: ulaştırmak, bildirmek.
teklif: yapılması mükâfatı, yapılmaması da cezayı gerektiren bir işin imtihan için başkasından yapılmasını istemek.
temessül: bir şeyin bir yerde suret ve mahiyetini aksettirmesi, benzeşme, cisimleşme, şekillenme.
tezyif etmek: küçük görmek, alay etmek.
veled-i nameşru: meşru olmayan çocuk, piç.
yakazaten: uyanık olarak, şuurlu ve dikkatli şekilde.
zalim: merhametsiz, gaddar.
zulüm: zulmeden.

ümmetin salâvatının istimaı ve ahirette umumla görüşmesi ve şefaatı, hem de bir velî bir anda pek çok yerlerde müşahedesi gibi sırların mıftahı nedir?

Cevap: Bir nuranînın timsalı, onun hasıyetine malıktır; hem, gayrı değildir. Şu âleme karşı açılan âlem-i suver ve misalın bir penceresi olan ecsam-ı şeffafeden âyıneler, ecsam-ı kesifenin hassasız şeklini alır, fakat, nuranînın tımsaliyle beraber hassa-ı zatıyesini de alır.

Meselâ, bir adam binler âyine ortasında dursa, her bir âyınede aynı şahıs bulunur; fakat ruhsuz, hissiz, fikirsiz bırer şahıstır.

Lâkin şems binler âyinede temessül etse, her bır tımsal çendan şemsin azamet-i mahiyetine ve mertebe-i kemaline malik değilse de, lâkin şemsin hıssı hükmünde olan harareti, hayatı hükmünde olan zıyası, aklı hükmünde olan tenvıri, havass-ı selâseyi camıdır. Nuranî timsali hayy-ı mürtebittir. Kesifin timsali, meyyit-i müteharriktir. Ruh, en münevver bır nurdur. Tahdidı kabul etmeyen âlem-ı misalin mahsur timsallerı de birer ruh-ı mütecessittır. Havassına maliktir, onun gayrı değillerdir.

ahiret: oteki dünya.
alem: dünya.
alem-i mısal: bütün varlıkların ve olayların görüntülenmesi kaydedildiği alem.
alem-i suver: suretler âlemi, biçimler dünyası.
azamet-i mahiyet: mahiyetin büyüklüğü.
camî: kapsamlı.
çendan: gerçi.
ecsam-ı kesife: şeffaf olmayan cısımler.
ecsam-ı şeffafe: şeffaf olan saydam cısımler.
gayr: başka, ayrı, diğer.
hararet: sıcaklık.
hasıyet: özellik.
hassa: özellik.
hassa-i zatiye: kışılık özelliği, kendisiyle ilgili, kendine ait özellik.
havâs: duyular, duygular.
havass-ı selase: üç duyu, üç duygu.
hayy-ı mürtebıt: ilgili, ilgisi olan canlı.
hıs: duygu.
hukmünde: değerinde, yerinde.
istima: dinleme, ışıtme.
kesif: şeffaf olmayan.
lakın: fakat.
mahsur: sınırlanmış, etrafı çevrilmiş.
malık: sahip.
mertebe-i kemal: mükemmel mertebe.
meselâ: mısal olarak.
meyyit-i müteharrik: hareket halindeki ölü.
mıftah: açan, anahtar.
mısal: benzer, örnek.
münevver: aydın, aydınlanmış, nurlandırılmış.
müşahede: gözle görme.
nuranî: nurlu.
ruh: cevher, can.
ruh-i mütecessit: ceset hâline gelen, cesetleşen, vücut peyda eden ruh.
salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, selât ve selâm etme.
sır: gizli hakıkat.
şahıs: kişi, kimse, fert.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların bazı günahkar mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
şems: güneş.
tahdıt: hududandırma, sınırlama.
temessül etmek: bir şeyin bir yerde suret ve mahıyetini aksettirmesi, benzeşmek, cısimleşmek, şekillenmek.
tenvır: aydınlatma.
tımsal: suret, resim.
umum: bütün, genel.
ümmet: Müslümanlar.
velî: Allah'ın sevgısıne, hımayesıne kavuşmuş ermiş kimseler. Allah dostu, evlıya.
zıya: ışık.

İfade

Bundan altı sene evvel, şu zelzelenin bidayetinde *İşaratü'l-i'caz* tefsirini yazarken, [1] وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ beyanı sadedinde şu risaledeki fehmimi aynen yazmıştım. Zaman fehmimi teyit ettiğinden neşrediyorum. Zeyli, perakende hakikatlerden bir aşuredir.

بسم الله الرحمن الرحيم

[2] وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Şu cümle-i âliyenin itnabında bir icaz-ı i'caz var. Çünkü [3] يَتَصَدَّقُونَ veya [4] يُزَكُّونَ gibi kısa bir cümleye bedel bunu ihtıyâr etmesinden, sadakanın şerait-i makbuliyetini fehme ihsas ve nükat-i hüsnünü ihsan ediyor. Sadaka beş şartla tam sadaka olabilir.

Birincisi: Sadakaya muhtaç olacak derecede, tasaddukta israf etmemektir. Şu şarta imaen, [5] مِمَّا daki مِنْ-i teb'ıziyeyi "menar" etmiştir.

İkincisi: Kendi malından vermeli, yoksa Ali'den alıp Veli'ye vermemeli. Şuna işareten, hasrı ifade eden [6] مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ deki takdimi "ayar" etmiştir.

1- Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda bağışta bulunurlar. (Bakara Suresi, 3.)
2- Rahman ve Rahım olan Allah'ın adıyla.
3- Sadaka verirler. (Bakara Suresi, 3.)
4- Temizlerler. (tezkiye ederler.) (Bakara Suresi, 3.)
5- Kendilerine verdiklerimizden. (Bakara Suresi, 3.)
6- Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden. (Bakara Suresi, 3.)

aşura: içinde çeşitli unsurlar bulunan karışık.
ayar etmek: belirlenmiş bir ölçüye uydurmak, o ölçüye göre düzeltmek, ayarlamak.
bedel: karşılık.
beyan: açıklama.
bidayet: başlangıç.
cümle-i âliye: mübarek yüce cümle.
evvel: önce.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
hakikat: gerçek.
hasr: bir şeye has kılma, sınırlı tutma.
icaz-ı i'caz: az sözle çok mana anlatmaktaki mucize derecesinde olma.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış.
ihsan etmek: bağışlamak, ikram etmek, lütufta bulunmak.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ihtıyar: seçme, tercih etme.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
işarat: işaretler.
İşaratü'l-i'caz: Bediuzzaman Said Nursi'nin Risale-i Nur Külliyatından bir eser.
işareten: işaret ederek, belirterek.
itnap: sözün uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlatımı mümkün olduğu halde uzun anlatımı tercih etme.
menar: yol, işaretler.
min-i teb'iziye: bir şeyi bir kısma veya bir şeye ait kılan Arapça "min" kelimesi.
muhtaç: ihtiyacı olan.
neşretmek: yaymak.
nükat-ı hüsun: güzel nükteler, derin ve ince anlamlar taşıyan güzel konular.
perakende: dağınık, muntazam ve düzenli olmayan, ayrı ayrı.
rızık: yiyecek, içecek, şeyler, azık.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
sadaka: Allah için fakire yapılan yardım.
sadet: konuşulan madde, asıl konu.
şerait-ı makbuliyet: kabul şartları.
takdim: arz etme, sunma.
tasadduk: sadaka verme, sadaka olarak verme.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın yorumu.
teyit etmek: doğrulamak.
zelzele: deprem.
zeyil: ek, ilâve.

Üçüncüsü: Minnet etmemektir. Buna remzen [1] رَزَقْنَا deki hakikî malik kim olduğunu ve sadaka veren yalnız vasıta olduğunu göstermekle, şu şarta "medar" etmiştir.

Dördüncüsü: Tıyb-i nefis ile, rıza-i kalb ile olmalı, havf-ı fakr ile olmamalı. Şuna telvihen, رَزَقْنَا daki nun-i azametle [2] اَنَا الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ manasını remzedip şu şarta "emare" etmiştir.

Beşincisi: Sadakayı alan, sefahatte değil, belki nafakasında ve hacat-ı zaruriyesinde sarf etmeli. Şuna telmihen, [3] يُنْفِقُونَ 'un maddesini "alâmet" etmiştir.

Altıncısı: Kemaldir, mala hasredilmemeli. Zira tasadduk, malda olduğu gibi, ilmde, fikirde, fiilde de olur. Şu tamime مَا lâfzındaki umum ile ima ve يُنْفِقُونَ deki ıtlak ile işaret etmiştir. Çünkü, makam-ı hitabîde ıtlak, tamimdir.

İslâmiyet'in bir rükn-i mühimmi olan zekât; beşerin hayat-ı nev'iyesi için ehemmiyeti şudur.

Hadiste var. [4] اَلزَّكَاةُ قَنْطَرَةُ الْاِسْلَامِ. Yani, *zekât bir köprüdür ki; Muslumân, kardeşi olan Muslumana muâvenet için ondan geçer.* Zira, "memurûnbih" olan teâvün o vasıta ıledir ve nev-ı beşenn hey'et-ı ıçtımaıyedekı nizamın

alâmet: belirti, işaret.
beşer: insan.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emare: alamet, nişan, eser, ipucu, belirti.
fiil: yapış, faaliyet, hareket.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.
hakıkı: gerçek.
hasretmek: yalnız bir şey için ayırmak, ona tahsis etmek.
havf-ı fakr: fakir olma korkusu, endişesi.
heyet-i ıçtımaiye: toplum hayatı.
ıtlak: serbest bırakma.
ıma: dolaylı, ustu kapalı ifade etme.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
kemal: tam oluş, eksiksizlik.
lafız: söz, kelime.
makam-ı hitabî: hitap etme makamı, ifade tarzı.
malık: sahip.
medar: sebep, vesile.
memurûnbih: emrolunan, yapılması istenen şey.
minnet: başa kakma.
muâvenet: yardım.
nafaka: geçinmek için gerekli olan yiyecek, içecek ve bunlar için sarf edilen para.
nev-ı beşer: insan soyu, insanlar, insan türü.
nizam: düzen.
nun-i azamet: "rezakna" kelimesinde bulunan "büyüklük" manasını ifade eden "nun" harfi.
remiz: bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
rıza-i kalb: kalbin rızalığı, kalb hoşnutluğu.
rukn-i mühimme: mühim bir rukün, esas, önemli rukun.
sadaka: Allah için fakire yapılan yardım.
sarf etmek: harcamak.
sefahat: beyinsizlik, zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
tamim: umumileştirme, herkese duyurma, genelge.
tasadduk: sadaka verme, sadaka olarak verme.
teâvün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
telmihen: ustu kapalı şekilde ve ımalı olarak ifade ederek.
telvihen: işaretle, işaret ederek.
tıyb-ı nefis: nefsin hoşnutluğu ve rızasını alma.
umumî: bütün, genel.
vasıta: araç, vesile.
zıra: çünkü.

1 [Kendilerine verdiğimiz] rızıklarından. (Bakara Suresi, 3.)
2. Rızık veren mutlak güç ve kudret sahibi ise ancak Benim. (Bkz. Zâriyat Suresi, 58. ayetin manası.)
3. Bağışta bulunurlar. (Bakara Suresi, 3.)
4. Zekât İslâm ın köprusudur. (Munzirî, *Et-Tergîb ve't-Terhîb*, 2/99.)

ahlak-ı rezile: rezil ahlak, alçak ve kötü ahlâk.
âlem-i insan: insanlık âlemi, insanların dünyası.
alî: yüce, yüksek.
asıl: soy, nesep.
azîm: büyük, yüce, ulu.
beşer: insan.
cemiyet-i beşeriye: insanlık topluluğu, insanlar cemiyeti.
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış.
dahiye-i dehyâ: çok büyük musibet, felâket, belâ.
davet-ı Kur'anı: Kur'ân ın davetî, çağrısı.
devâ: ilaç, çâre, tedbir.
esas: asıl, temel, dip, kök.
fesat: bozgunculuk, fenalık, karışıklık.
hâris: hırslı, tamahkâr, aç gözlü.
hercumerç: karmakarışık olma, alt üst olma.

sıratü'l-müstakîmi odur, insanlar içinde madde-i hayatın cereyanına rabıta odur, terakkiyat-ı beşerdeki zehirlere tiryak odur.

Evet, zekâtın vücub-i kat'îsinde ve onun kabilesi olan sadakaya ve karz-ı hasene davet-i Kur'ânîden ve ribanın vesailiyle beraber hurmet-i şedîdesinde azîm bir hikmet, âlî bir maslahat, vâsi bir rahmet vardır.

Eğer sahife-i âlemde tarihî bir nazarla dikkat ve cemiyet-i beşeriyenin mesavisinin esaslarını teftiş edilse, görülecektir ki, bütün ihtilâlât ve fesadın asıl ve madeni ve bütün ahlâk-ı rezilenin muharrik ve menbaı tek iki kelimedir. O iki kelimenin imtizacından, bomba gibi, küre-i arz patladı, ve izdivacından, medenî insanlardan canavarlar doğdu.

Birinci Kelime: "Ben tok olsam, başkası açlıktan olse bana ne?"

İkinci Kelime: "İstirahatım için zahmet çek, sen çalış, ben yiyeyim."

Merhametsiz, nefisperest olan birinci kelime-i gaddaredir ki, âlem-i insanı zelzeleye getirip, kıyamete kopmak üzeredir. Şu kelimenin ırkını kesecek tek bir devası var ki, o da zekâttır ve zekâtın mükemmili olan sadakâttır ve onun mütemmimi olan karz-ı hasendir.

Hans, hodgâm, zalım olan ikinci kelimedir ki, beşerin terakkiyatını öyle sarsıyor ki, hercümerç ateşine atmak üzeredir. Şu dâhiye-i dehyanın tek bir devası var; o da

nazar: bakış.
nefisperest: Cenab-ı Hakkın emir ve yasaklarına uymayıp nefsinin istekleri doğrultusunda hareket eden
rabıta: bağ
rahmet: acıma, merhamet etme
riba: faiz.
sadaka: Allah için fakire yapılan yardım
sadakat: sadakalar
sahife-i alem: âlem sayfası
sıratü'l-müstakîm: Allah'ın gösterdiği hidayet yolu
teftiş etmek: aslını doğrusunu gereği gibi sorup araştırmak.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
terakkiyat-ı beşer: insana âit yükselişler, ilerlemeler
tiryak: ilaç.
vâsi: geniş, engin, bol
vesaili: vesileler, sebepler
vücub-ı kat'î: kesinlikle gerekli şart olan.
zahmet: sıkıntı.
zalım: zulmeden
zekat: İslâmın beş şartından biri olan, mal ve paranın paklığını ve helâllığını sağlamak üzere, Allah için malın belli bir kısmının her yıl zekât verilebilecek kimselere dağıtılması
zelzele: deprem, sarsıntı.

hikmet: İlâhî gaye.
hodgam: kendi keyfini düşünen bencil.
hurmet-i şedide: şiddetli haramlık, kesinkes yasak oluş
ırk: kök, asıl, damar
ihtilâlat: ayaklanmalar, isyanlar, bozgunculuk ve karışıklıklar
imtızaç: kaynaşmak, mezcolmak, uyuşmak.
istirahat: dinlenme, rahatlama
izdıvaç: birbirine eş olma, evlenme
kabile: aynı tür ve cinsten
karz-ı hasen: Allah rızası için verilen faizsiz borç.
kelime-i gaddare: zalım, gaddar, merhametsiz hain kelime
kıyamet: büyük yıkım
küre-i arz: dünya, yer küre.
madde-i hayat: hayat maddesi, hayat için lüzumlu olan madde
maden: asıl, esas kaynak.
maslahat: fayda, yarar
medeni: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan, uygar, modern
menba: kaynak.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mesavi: kötü haller, fenalıklar, seyyieler
muharrik: tahrik eden, kışkırtan, ayaklandıran
mükemmil: mükemmel hale getiren, tamamlayan, tamamlayıcı, ikmal eden, mükemmelleştiren.
mütemmim: tamamlayan, ikmal eden, tamamlayıcı.

hurmet-i ribadır ve faizin bütün vesailini hayat-ı içtimaiyeden ref etmektir. Hodgâm ellerde servetin inhisarına vesile olan riba kapları bankaları seddir. Evet, bu kaplarla servet ve temellük kalil adamlarda toplanır. Bu iki düsturla tevzi edilmezse, gasp edilecektir.

Evet, hey'et-i içtimaiyedeki intizamın şartı, tabakat-ı beşer birbirinden uzaklaşmamak, tabaka-i havas tabaka-i avamdan, taife-i ağnıya taife-i fukaradan ayrılmasını ki, sıla-i rahim kopmasın. Hâlbuki, ribanın hayatı ve zekâtın mevtiyle geniş bir mesafe açılmış, öyle bir uzaklık olmuş ki, hayt-ı vasıl kopmuş.

Tabaka-i süflâdan tabaka-i ulyaya karşı ihtiram, itaat, tahabbüp yerine, yalnız ihtilâl sedası, haset sayhası, kin ernini, nefret velvelesi, intikam feryadı yükselip işitilir.

Tabaka-ı ulyadan tabaka-ı süflâya merhamet, ihsan ve taltife bedel, yalnız zulmün ateşi, tahakkümün saikası, tahkirin ra'dı iniyor.

İşte bu hâlet-i ruhiyedendir ki, sebeb-i tevazu ve terahhum olan havastaki meziyet, tekebbür ve gurura sebep olmuştur, şefkate, acımaya ve yardıma sebep olan fukara aczı, avamın fakrı, esaretlerine, sefaletlerine sebep olmuştur. Eğer şahit istersen, âlem-i medenînin fesat ve rezaletine bak; zaman çok şahitleri gösterecektir.

Elhâsıl: Tabakatın musalâhası, birbirine yakınlaştırmasının çare-i yegânesi; erkân-ı İslâmiyet'ten olan zekâtı hey'et-ı içtimaiyenin tedvirine vâsı, âlî dustur ittıhaz

acz: güçsüzlük
alem-i medeni: medenî toplumlar, medenî dünya
ali: yüce, yüksek
avam: sıradan halk, tabakası
çare-i yegane: tek çare, çözüm
dustur: kanun, kaide
elhasıl: sonuç olarak, özetle
enin: inilti, inleyiş
erkan-ı İslamiyet: İslâmiyetin ruknü, şartı
esaret: esirlik, kölelik
faiz: ödünç verilen paraya karşılık alınan kar
fakr: fakirlik
feryat: haykırma, çığlık
fesat: bozuk, fenalık, karışıklık
fukara: fakirler
gasp: başkasının malını rızası olmadan zorla almak
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durumu
haset: kıskançlık, kıskanma
havas: zengin halk tabakası
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat
hayt-ı vasıl: iki şeyi bir arada tutan bağ
hey'et-i İçtimaiye: sosyal şekillenmeler, sosyal bünye
hodgâm: kendi keyfini düşünen
hurmet-i riba: faizin haramlığı
ihsan: bağışlama, ikram etme
ihtilâl: ayaklanma, bozgunculuk
ihtiram: hürmet, saygı gösterme
inhisar: bir şahsa, bir topluluğa ait olma
intikam: öç alma
intizam: düzgünlük, tertipli olma
itaat: boyun eğme
ittıhaz etmek: kabul etmek, saymak
kalil: az
kin: nefret
merhamet: acıma, şefkat
mevt: ölüm
meziyet: ayırıcı vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
musalaha: uzlaşma
ra'd: gök gürlemesi
refetmek: kaldırmak, gidermek
rezalet: rezillik, utanmazlık
riba: faiz
saika: sevk eden, yönlendiren
sayha: bağırma, nara atma, haykırma, çığlık
sebeb-i tevazu: alçak gönüllülük sebebi
set: kapama, tıkama, engel olma
seda: ses
sefalet: sefilik, perişanlıyet, düşkünlük, yoksulluk
servet: varlık, mal, mülk
sıla-ı rahim: anne-baba ve akrabalarla olan ilgiyi, bağı devam ettirme
şefkat: acıma
tabaka-i avam: avam tabakası, halktan ilmi irfanı kıt olanların tabakası, halk
tabaka-ı havas: yaşayışça üstün ve zengin olan sosyal sınıf
tabaka-ı süflâ: alt tabaka
tabaka-ı ulya: üst tabaka
tabakat: tabakalar
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, insanların ayrıldığı sınıflar
tahabbüp: sevgi gösterme, muhabbet etme
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, baskı
tahkir: hakaret etme, horlama, aşağılama
taife-i ağnıya: zenginler grubu, topluluğu
taife-i fukara: toplumun fakirler, yoksullar kısmı
taltif: iltifat etme, gönül okşama, iyilikle gönül alma
tedvir: çekip çevirme, idare etme
tekebbür: kibirlenme, büyüklük taslama
temellük: sahiplenme, kendine mal etme
terahhum: acıma, merhamet etme, şefkatte bulunma
tevzi: dağıtma, paylaştırma
veiveie: gürültü, patırtı, yaygara
vesail: vesileler, sebepler
vesile: bahane, sebep
zekat: İslamın beş şartından biri olan, mal ve paranın pakliğini ve helâllığını sağlamak üzere Allah için malın belli bir kısmının her yıl fakirlere verilmesi
zulüm: eziyet, cefa, işkence

etmektir, İslâmiyet'te en büyük kebire olan ribayı vesaıhıyle ilga etmektir. Adalet-i Kur'âniye, âlem kapısında durup ribaya "Yasaktır! Girmeye hakkın yoktur!" der.

Zaman ıhtiyarlandıkça Kur'ân gençleşiyor, rumuzu tavazzuh ediyor.

Meselâ, [1] اِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ ilâahir.

Meselâ, [2] تَجْرِي فِي الْبَحْرِ ilâahir.

Meselâ, [3] قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ ilâahir.

Meselâ, meselâ, ... ilâahır.

1- Sizden yırmı kişi olsa ... (Enfal Suresi, 65.)
2- Denızde akıp gıden gemılerde ... (Bakara Suresi, 164; İbrahim Suresi, 32.)
3- Uhdud Ashabına lânet olundu. (Buruc Suresi, 4.)

adalet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın adaleti.
âlem: dünya.
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar.
ılga etmek: kaldırmak, hükümsüz kılmak.
kebire: büyük günah; dünya ve ahırette cezayı gerektırdıgı kesın delıllerle belırtılmış olan haram, yasak.
mesela: mısal olarak.
rıba: faız.
rumuz-i tavazzuh: ışaredenn gızlı manaların açıga çıkması.
vesaıl: vesıleler, sebepler.

AŞURA ﴿عَاشُورَا﴾

س: مَنْ اَنْتَ؟ ءَاَنْتَ اَنْتَ بَعْدَ مَوْتِكَ؟ وَهَلْ لِخَرَابِ الْبَدَنِ تَأْثِيرٌ فِي وَحْدَةِ الرُّوحِ؟

ج: اَنَا تَأَلَّدْتُ الْاٰنَ مُتَلَخِّصًا مِنْ تَمَانِينَ سَعِيدًا تَمَحَّضُوا فِي اَرْبَعِينَ سَنَةً بِقِيَامَاتٍ مُسَلْسَلَةٍ وَاسْتِنْسَاخَاتٍ مُتَسَلْسِلَةٍ. فَهٰذَا اثْنَتَيْنِ سَعِيدٌ حَيٌّ نَاطِقٌ مَيِّتُونَ. لَوْ بِالْاِنْجِمَادِ تَمَاسَكَ مَاءُ الزَّمَانِ وَتَمَثَّلَ اُولٰئِكَ السَّعِيدُونَ وَتَرَاَوْا لَمَّا تَعَارَفُوا. تَدَحْرَجْتُ عَلَيْهِمْ فِي الْاَطْوَارِ، فَتَفَرَّقَ مِنِّي مَا زَانَ وَاَخَذْتُ مِنْهُمْ مَا شَانَ. فَكَمَا اَنَّ اَنَا الْاٰنَ هُوَ اَنَا فِي هَاتِيكَ الْمَرَاحِلِ كَذٰلِكَ اَنَا اَنَا فِيمَا يَأْتِي بِمَوْتِي مِنَ الْمَنَازِلِ اِلَّا اَنَّهُ فِي كُلِّ سَنَةٍ بِمُهَاجَرَةِ اثْنَتَيْنِ لِسَاكِنِي تِلْكَ الْبِلَادِ يُجَدِّدُ اَنَا لِبَاسَهُ فَيَلْبَسُ السَّعِيدُ الْجَدِيدَ وَيَخْلَعُ الْعَتِيقَ.

Türkçesi

Sual: Kımsın? Ölsen yıne sen mısın? Bedenın ınhılâlı ruhun şahsiyetine tesir etmez mi?

Cevap: Ben, bu anda seksen Saıd'den telhıs ıle tezahür etmişim. Onlar, müselsel şahsî kıyametler ve müteselsıl (HAŞİYE) ıstınsahlar ıle çalkalanıp şu zamana benı fırlatmışlar.

HAŞİYE: Mustensıh, Kalem-i Kudrettır

aşura: İçinde çeşıtlı unsurlar bulunan karışım
haşıye dıpnot.
ınhılal dağılma çozulme, parçalanma bozulma
ıstınsah: nushasını yazma örneğini çıkarma kopya etme
kalem-i kudret. Ilâhî kudret kalemi. Allah ın guç ve kuvvetuyle yaratması
kıyamet. buyuk yıkım
muselsel bırbırnne bağlı arka arkaya gelen
mustensıh ıstınsah eden bır yazının suretını kopyasını çıkaren, yazılı bır metnın suretını çıkararak çoğaltan, kopya eden
muteselsıl bırbırine bağlı arka arkaya gelen.
ruh: cevher, can
sual: soru
şahsî şahsa aıt, kışıye kendı ne aıt, şahısla ılgılı husus.
şahsıyet: kışılık.
telhıs ozetlenmış kısaca ıfa de edılmış.
tesir: etkı ız bırakma
tezahur etmek. gorunmek, belırmek, ortaya çıkmak.

Şu "Said" yetmiş dokuz meyyit, bir hayy-ı natıkın fihristesidir. Eğer zamanın suyu donup dursa, mütemessil olan o Saıd'ler birbirlerini görseler, şiddet-i tehalüften birbirlerini tanımayacaklardır. Ben onların üstünde yuvarlandım. Hasenat, lezzat dağıldı kaldı, seyyiat, âlâm toplandı, yüklendi. Nasıl ki, şimdi o merhalelerde daima ben benim; öyle de, mevtimle, gelecek menzillerde de yine ben benim. Lâkın her senede şu menzilhanelerdeki zerrat, iki muhaceret-i umumî yaptığından, ene dahi libasını değiştirir, yırtılmış Saıd'i atar, yeni Saıd'i giyer.

❁ ❁ ❁

İn'ikâs (HAŞİYE) ya hüviyeti veya hüviyetle hasiyeti veya hüviyetle mahiyeti tutar.

Birbirinden eltaf ve eşeff, kudretin çok âyinelen vardır. Camdan suya, sudan havaya, havadan esîre, esîrden âlem-i mısale, hatta zamana, hatta fikre, ilâahir, tenevvü ediyor. Suda kesifin aksi, aslın aynı değilse, nuranîde gayrı da değil; havada aynıdır. Hava âyinesinde bir kelime milyonlar kelimat olur. Kudretin şu matbaasında, sırr-ı tenasul, kalem-ı sun-i İlâhî acıp istinsah ediyor.

فَتَبَارَكَ اللّٰهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (1)

❁ ❁ ❁

HAŞİYE: *Tulûat*'ın ahirine dikkat

1: Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah'ın şanı ne yücedir! (Mu'minûn Suresi: 14)

acıp: hayret veren, hayrette bırakan
ahir: son
akıs: görüntü yansıma.
alâm: kederler elemler acılar
alem-i mısal: bütün varlıkların ve olayların görüntülenmin kaydedildiği âlem.
ayine: ayna
daima: sürekli.
eltaf: daha latif en latif, pek güzel hoş (olan)
ene: ben benlik.
esîr: kâinattaki boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
eşeff: çok parlak daha şeffaf
fihriste: bir şeyin muhtevasını içeriğini sırayla gösteren liste
gayr: başka aynı diğer değil
hasenat: iyi ameller iyi işler hayırlar
hasiyet: özellik
haşiye: dipnot.
hayy-ı natık: konuşan canlı.
hüviyet: benlik, şahsiyet, kimlik.
İlâahir: sona kadar sonuna kadar
in'ikas: aksetme yansıma
istinsah etmek: nüshasını yazmak örneğini çıkarmak, kopya etmek.
kalem-i sun-i İlâhî: İlâhî sanatkarlık kalemi
kelimat: kelimeler
kesif: katı, yoğun.
kudret: kuvvet, güç, Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
lâkın: şu kadar var ki
lezzat: lezzetler tatlar
libas: elbise
mahiyet: bir şeyin aslı esası, hakıkatı, iç yüzü bir şeyi tayin eden asli unsur neden ibaret olduğu nitelik
menzil: yer
menzilhane: konak yeri.
merhale: değişik dönem ve durum safha
mevt: ölüm
meyyit: ölü cenaze
muhaceret-i umumî: genel olarak göç etme umumî göç.
mütemessil: temsil edilen görünülenen cısım şeklinde görünen
nuranî: nurlu
seyyiat: seyyieler fenalıklar kötülükler
sırr-ı tenasül: çoğalmanın üremenin sırrı gayesi
şiddet-i tehalüf: şiddetli bir şekilde birbirinne zıt olma muhalif olma
tenevvü etmek: çeşitlenmek, çeşit çeşit olmak, çeşitlilik.
Tulûat: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri
zerrat: atomlar

MİSLEYN TELÂKKİ EDİLEN ZIDDEYN

Zevkî olan sofiye vahdetülvücudu, Allah hesabına kâinatı inkârdır.

Fikrî olan felsefe ve zaifü'l-itikatların lisanında olan vahdetülvücut ise –hâşâ– kâinat hesabına Allah'ı inkârdır.

Birı vahdetü'ş-şuhut, dığerı vahdetü'l-mevcudu tazammun eder. [1] أَيْنَ الثَّرَى مِنَ الثُّرَيَّا

Nazar, mesele-i zevkiyede tasarruf etse bozar. Zevkî keşfi olan emır, nazar-ı fıkır mızanıyla tartılmaz; ona ınse katılaşır, çırkınleşır.

Meselâ, toprak altında bir çekirdek; havada ondan çıçeklı bır sumbul var. Âlem-ı turabda nazar, çekırdeğe dıkkat etse, ınce esasatı görür. Hava âlemındekı müzehher sumbulü onlara ırca ile izah edemez, çekırdek içine sığıştıramaz. İşte zevk burada bakar, nazar orada, rü'yet değişır.

Bîçare hakikatler, kıymetsız ellerde kıymetsız olur.

Demişler, [2] سُبْحَانَ مَنِ اخْتَفَى لِشِدَّةِ ظُهُورِهِ .

Ben de derım:

نَعَمْ، وَسُبْحَانَ مَنِ احْتَفَى لِعَدَمِ ضِدِّهِ ❁

وَلَوْ لَا الْجَنَّةُ وَالزَّمْهَرِيرُ لَمَا عَذَّبَتْ جَهَنَّمُ وَلَا أَحْرَقَتْ [3]

Cennet olmasa cehennem tazıp etmez, zemherır olmasa ıhrak etmez.

❁ ❁ ❁

1 Yer nerede, Süreyya Yıldızı nerede?

2. Şıddet-ı zuhurundan ıstıtar etmiş olan Zat-ı Akdes bütün kusur ve noksanlardan uzaktır.

3. Evet, bütün kusur ve noksandan uzak olan Zat-ı Akdes adem-ı zıddı sebebıyle gızlenır. Keza Cennet olmasa Cehennem tazıp etmez, zemherır olmasa ıhrak etmez.

adem-ı zıt: aksın zıddın olmayışı
alem: dunya.
âlem-ı turap: toprak alemı.
bıçare: çaresız
emır: ış buyurma, buyruk
esasat: esaslar, temeller
felsefe: hıkmet ve manfet bılgısı.
fıkrı: duşunceye aıt.
hakıkat: gerçek.
hâşâ: asla, kat ıyen, öyle değıl
hesabına: adına
ıhrak etmek: yakmak, ateşe vermek.
ınkâr: reddetme, ınanmama.
ırca: eskı hâlıne getırme, eskı du rumuna getırme
ıstıtar etmek: gızlenmek, gorulemez hâle gelmek.
izah: açıklama
kâinat: dunya, varlıklar
keşif: gızlı bır şeyı bulup meydana çıkarma
kıymetsız: değersız
lisan: dıl.
mertebe: derece, basamak.
meselâ: mısal olarak.
mesele-i zevkiye: zevk konusu
misleyn: benzerler, bırbırının benzerı ıkı şey
mızan: olçu
münezzeh: temız, uzak, berî
müzehher: çıçeklı çıçek açmış
nazar: bakış.
nazar-ı fıkır: duşunce bakışı, duşunerek gormeye çalışma.
ru'yet: gorme, bakma, gorulme, seyretme, gorüş.
sofiye: tasavvuf felsefesıne tabı olan tasavvuf erbabı, mutasavvıf
şan: hâl, keyfıyet, durum, mahıyet.
şıddet-ı zuhur: gorunmenın açıga çıkmanın, açıkta olmanın şıddet ve derecesı
tasarruf etmek: bır şeyın sahıbı olup ıdare etmek, ıstedığı gıbı kullanmak.
tazammun etmek: ıçıne almak, ıçermek.
tazıp: azap verme, eziyet etme, eziyette bulunma
telakkı etmek: anlamak, kabul etmek
vahdetülmevcut: "bütun varlıklar bırdır" dıyen anlayış
vahdetülvücut: var olanın tek olduguna, her şeyın tek varlık olan Allah ın değışık gorunuşlen olduguna ınanma temelıne dayanan tasavvufi gorüş.(Her şey Odur.)
vahdetüşşuhut: yalnız Allah ın zatını duşunup gensıni unutan anlayış, butun varlıkla rı zıhnınden sılıp sadece Allah ın zatına yonelme
zaıfü l-ıtıkat: ınanç zayıfıgı
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zemherir: kışın en soğuk zamanı, şıddetlı, soguk karakış
zevki: zevkle alakalı, zevke aıt, zevkle ılgılı
zıddeyn: bırbırının aksi olan ıkı şey, ıkı zıt.

NEFİSTPERESTLERİN NAZAR-I DİKKATİNE

Bir lokma (HAŞİYE) kırk paraya, bir lokma on kuruşa; ağza girmeden, boğazdan geçtikten birdirler. Yalnız birkaç saniye, ağızda bir fark var. Müfettiş ve kapıcı olan zaîkayı taltif ve memnun etmek için birden ona gitmek, israfın en sefihidir.

Eskide, ekser İslâm aç değildi; tereffühe ihtiyâr vardı. Şimdi açtır; telezzüze ihtiyâr yoktur.

❁ ❁ ❁

LEZZETPERESTLERİN NAZAR-I DİKKATİNE

İnsan eski zamanını düşünse, ya lisanı veya kalbi, ya "Ah, ah!" veya "Oh, oh!" tahattur veya telâffuz edecektir.

"Ah" müstetir elemın tercumanıdır. "Oh" ruhta muzmer bir lezzet ve nimetin muhbiridir.

"Ah"ı dedirten, lezaız-i maziyenin tasavvur-i zevalidir. Çünkü zeval-i elem lezzet olduğu gibi, zeval-i lezzet de elemdir. Şairlerin divanları, tasavvur-i zeval-i lezzetten gelen bir elem-i fikrînin birer feryadıdır.

"Oh," yani "Elhamdülillâh" dedirttiren, âlâm-ı maziyenin tasavvur-ı zevalı, verdiği lezzet-i ruhaniyenin ünvanıdır. Demek muvakkat lezzetten ziyade, muvakkat eleme tebessüm etmeli, hoş geldin demeli.

❁ ❁ ❁

HAŞİYE: Müqaddilikte ikisi bir iken, hevesî sanatlar birinin kıymetine vergiler ilâve ediyor.

âlâm-ı maziye: sona ermiş geçmiş elemler
divan: klasik Türk edebiyatı (Divan Edebiyatı) şairlerinin şiirlerinin toplandığı kitap
ekser: en çok, pek çok.
elem: acı, ağrı
elem-i fikri: fikre ait elem
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
feryat: haykırma, çığlık
haşiye: dipnot
hevesî: hevese zevke ait.
ihtiyar: seçme, tercih etme
ilâve etmek: eklemek.
İslam: Müslümanlar
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
kıymet: değer
lezaız-i maziye: tadılan lezzetler
lezzet: zevk, haz, keyif
lezzet-i ruhaniye: ruhanî lezzet ve zevk, cismanî olmayan lezzet
lisan: dil
memnun: sevinmiş, sevinçli
müqaddilık: gıdalı olup, besleyıcılık.
muhbir: haber veren.
muvakkat: geçici
muzmer: gizli saklı, ortulu, dışarı vurulmamış.
müfettiş: araştıran, araştırıcı
müstetir: gizlenen, gizli saklı, ortulu
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
nefisperest: nefsine düşkün, nefsini seven. Cenab-ı Hakkın emir ve yasaklarına uymayıp nefsinin istekleri doğrultusunda hareket eden kişi
nimet: iyilik, ihsan, bağış.
ruh: cevher, can.
sefih: zevk ve eğlenceye düşkün, akılsız.
tahattur: hatırlama
tasavvur-ı zeval: yokluğu, bitişi, sonu düşünme
tasavvur-i zeval-i lezzet: lezzetin sona ereceği düşüncesi
tebessüm etmek: gülümsemek.
telaffuz etmek: söylemek.
telezzüz: lezzet, tad alma, hoşlanma, hoşa gitme
tereffüh: refaha erme, rahata kavuşma, bolluk ve rahatlık içinde yaşama
ünvan: ad, isim, lakap
zaika: tat alma duygusu
zeval-ı elem: sıkıntının sona ermesi
zeval-i lezzet: lezzetin sona ermesi
ziyade: pek fazla

EVLENMELİ
BEKÂRLIK, BİKÂRLARIN KÂRIDIR

Bakire; iki sülüs kadın, bir sülüs erkektir. Bekâr; iki sülüs erkek, bir sülüs çocuktur. Izdıvaç, tasfiye, tehzip eder.

❁ ❁ ❁

Sual: Hangi cemiyettensin? Neden muhalefeti şiddetle tenkit ediyorsun?

Cevap: Şüheda cemiyetindenim. Tek bir velîyi inkâr veya istihfaf etmek, meş'umdur. Öyle ise, iki milyon evliyaullah olan şühedayı inkâr etmek ve kanlarını heder saymak, meş'umların en meş'umudur. Zira muhalefet der: "Haksız olarak harbe girildi. Hasmımız haklı idiler. Cihad değildi." İşte şu hüküm, iki milyon şuhedanın şehadetini inkârdır.

Bence en çok duamız bu olmalı: اَللّٰهُمَّ لَا تَجْعَلْ بَأْسَنَا بَيْنَنَا [1]

Bir hakikat var ki, en bedevî ve hatta vahşî insanlar dahi o hakikate karşı serfuru, bürde-i itaat ve ihtiramdırlar.

Bir aşıretten mütehasım iki kabile, hariç bir hasım zuhur etse; sevk-i tabiî ile dâhilî husumet tatil edilir. Şayan-ı istiğraptır ki, medenî, münevver telâkki edilenler, o vahşîlerden çok aşağıdırlar. Husumet-i hariciyenin zuhuruyla, dâhilî husumeti teşdit ederler. Eğer medeniyet ve fen böyle ise, insanın saadeti vahşet-i cehalettir.

❁ ❁ ❁

1 Ey Allah'ım! Aramıza düşmanlık verme.

aşıret: kabile, oymak, göçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar
bakire: kız, hiç evlenmemiş kadın
bedevî: göçebe, çölde yaşayan
bekar: hiç evlenmeyen
bikar: kârsız, işsiz kimse.
bir sülus: üçte bir
bürde-i itaat: itaat hırkası, söz dinleme elbisesi
cemiyet: topluluk, toplum
cihad: düşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşmak.
dahilî: içte olan
evliyaullah: Allah'ın velî kulları, Allah dostları, Allah'ın salih kulları
fen: bilim.
hakıkat: gerçek.
hariç: dış.
harb: savaş, cenk.
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman
heder: boşa gitme, zıyan olma, karşılıksız kalma, dökülmesi suç sayılmayan kan.
husumet: düşmanlık.
husumet-i hariciye: dışından gelen düşmanlık, dış tehlike
hüküm: yargı.
ihtıram: hürmet etme, saygı gösterme
iki sülus: üçte iki.
inkar etmek: kabul etmemek, reddetmek
inkar: reddetme, inanmama
istihfaf etmek: küçümsemek, hafife almak, önemsememek.
izdıvaç: evlenme, evlendirme, nikâhlama, birbirine eş olma.
kabile: aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy, aşıret, oymak, uruk.
kâr: elde edilen kazanç.
medenî: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan, uygar, modern.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
meş'um: uğursuz
muhalefet: birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma.
muhalefet: iktidar partisinin dışındakiler
münevver: aydın
mütehasım: karşılıklı düşmanlık eden.
saadet: mutluluk.
serfuru: baş eğme, itaat.
sevk-i tabiî: düşünme sonucu değil, tabiî olarak yapılan hareket, insiyaki içgüdü
sual: soru
şayan-ı istiğrap: hayrete, dehşete, dikkat çekici.
şehadet: şehitlik.
şüheda: şehitler
tasfiye: kalbi, nefsi şeylerden arıtma
tatil etmek: durdurmak.
tehzip etmek: ıslah etmek, düzeltmek, terbiye etmek.
telakki edilen: sayılan, kabul edilen
tenkit etmek: eleştirmek, eleştiri
teşdit etmek: şiddetlendirmek
vahşet-i cehalet: cahillik vahşeti
vahşî: yabanî
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zira: çünkü.
zuhur etme: meydana çıkma

Âlim-i mürşit koyun olmalı, kuş olmamalı. Şu kuzusuna süt, bu yavrusuna kay verir.

❁ ❁ ❁

Batıl şeyleri tasvir, safî zihinleri idlâldır ve cerhdir. Ba'dehû cerh ve red ile tedavi, ya olur ya olmaz.

Bîçare İstanbul, mütebayin, dâhiyâne prensiplerin telkinat-ı musırrâneleriyle kabiliyet-i telâkkuhiyesini kaybetmiştir, zihni alufte olmuştur.

❁ ❁ ❁

Nisyan bir nimettir, yalnız her günün âlâmını çektirir, müterakimi unutturur.

❁ ❁ ❁

Derecat-ı hararet gibi, her musibette de bir derece-i nimet vardır. Daha büyüğünü düşünüp, küçükteki derece-i nimeti görüp, Allah'a şükretmeli. Yoksa ıstı'zam ile üflenise şişer, merak edilse ikileşir, kalbdeki misali hakikate inkılâp eder.

❁ ❁ ❁

ZULMET-İ MÜNEVVERE

Efkâr-ı hâzırada cehl-i basıtı cehl-i mürekkebe kalbeden en mühim sebep, meçhul bir şeye parlak bir isim takmakla, anladım zannetmek ve meçhul şeyler ona irca ile izah ettim zannetmektir. Hâlbuki, tarif ya hat ya resimle olur. Yoksa vâzıı cahil ve musemmaya mümas

âlâm: kederler elemler acılar sızılar
âlim-i mürşit: irşat eden, yol gösteren alim, yol gösterici bilgin
alufte: şaşırmış kendinden geçmiş iffetsiz
ba'dehû: bundan sonra ondan sonra
batıl: doğru olmayan, yalan yanlış
bîçare: çaresiz.
cahil: bilgisiz.
cehl-i basit: basit cehalet, bilmediğini bilmek suretiyle olan cahillik, ayıplanmayan cehil
cehl-i mürekkep: bilmemekle beraber bilmediğini de bilmemek, katmerli cahillik kara cahillik.
cerh: çürütme
dâhiyâne: dahicesine dâhice dahiye yakışır bir yolda
derecat-ı hararet: sıcaklık derecesi
derece-i nimet: nimet derecesi
efkar-ı hazıra: şimdiki fikirler günümüz düşüncelen
hakikat: gerçek.
hâlbuki: durum şu ki.
hat: çizgi
idlal: dalalete götürme saptırma doğru yoldan yanlış yollara çevirme
inkılap etmek: bir halden başka bir hale geçmek, değişmek dönüşmek.
irca: eski haline getirme eski durumuna getirme
ıstı'zam: büyütme büyük görme
izah etmek: açıklamak
kabiliyet-i telakkuhiye: dolenme yeteneği üreme kabiliyeti
kalbetmek: bir hâlden bir hâle döndürmek değiştirmek, dönüştürmek, çevirmek.
kay: kusuntu
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan
misal: benzer, emsek, duş
musibet: sıkıntı.
muhim: önemli ehemmiyetli
mümas: temas eden dokunan, ilişen
müsemma: isimlendirilmiş ad verilmiş.
mütebayin: birbirine uymayan uyuşmaz muhalif zıt, aksı
muterakım: biriken birikmiş toplanmış yığılmış
nisyan: unutma unutkanlık.
prensip: temel fikir temel bilgi esas ilke.
red: geri verme.
safî: saf olan kaüşıksız duru
tarif: tanıtma bildirme
tasvir: ifade tarzlanyla anlatma
tedavi: iyileştirme
telkınat-ı musırrane: ısrarlı telkınler
vâzı: kuran temel koyan.
zannetmek: sanmak.
zulmet-i münevvere: aydınlatılmış karanlık, ışıklı karanlık ışıklı görünen karanlık.

olan vechi muzlim ve göze çarpan vechi, şeffaf bir ism-i camit ile olmaz: manyetizma, telepati, kuvve-i mıknatısiye gibi.

❁ ❁ ❁

İhya-i din, ihya-i millettir.
Hayat-ı din, nur-i hayattır.

❁ ❁ ❁

Ümmet şeriata temessuku nispetinde terakki, tesahülü nispetinde tedennisi hakaık-ı tarihiyedendir.

hakaık-ı tarihiye: tarihi gerçekler
hayat-ı din: dini hayat
ihya-ı din: dinin hayatlandırılması
ihya-ı millet: milletin hayatlandırılması
ism-ı camit: cansız adı
kuvve-i mıknatısiye: mıknatıstaki çekim kuvveti
manyetizma: telkin ve hipnoz yolu ile birini tesir altına alma
muzlim: karanlık veren, karanlıklı siyah, siyahlık.
nispet: bağlılık, ilgi, bağ, münasebet.
nur-ı hayat: hayatın nuru.
şeffaf: saydam
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tedennis: aşağı düşme, daha kötü bir dereceye düşme, alçalma.
telepati: birinin düşündüklerini veya uzakta geçen bir olayı duygusal hiç bir bağlantı olmadan algılama.
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutma
terakki: yükselme, ilerleme
tesahul: ihmal etme
ummet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vecih: cihet, yön.

Bu Hakıkat Çekirdekleri *iki cüz hâlinde farklı iki risale olarak tertip edilerek 1920 ile 1921 yıllarında İstanbul Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında bastırılmıştır. Her iki risaleyi de Bediüzzaman Hazretlerinin talebesi ve biraderzadesi, yani ağabeyi Molla Abdullah'ın oğlu Abdurrahman tarafından tertip ve düzenlenmiştir. Birinci Cüz Rumî 1336 (1920), İkinci Cüz ise Rumî 1337/Hicrî 1339 (1921) senesinde basılmıştır. Üstadımız bilâhare Risale-i Nurları telif ettikten sonra her iki risaleyi de küllîyata çok küçük farklılıklarla dâhil etmişlerdir. Biz de buraya bu son hâlleri ile derc ettik. Üstadımız Hutbe-i Şamiyenin İkinci Zeyli olarak tekrar gözden geçirdiği bu iki eserin başında "Otuz beş sene evvel tabedilen vecizelerdir" kaydını düşmüştür. Birinci Cüz'ün (Hikem-i Bediiye) ilk baskı tarihi Rumî 1336 (Miladî 1920) olmasından anlaşılıyor ki, Üstadımız bu gözden geçirmeyi 1955 senesinde yapmışlardır.*

Nur Talebeleri

BIRINCI CÜZ

Hakikat Çekirdekleri

Hikem-i Bediiye

Bediüzzaman'ın zuhurat-ı kalbiyesinden ibaret olan telifatından müntehap bir kısım vecizelerdir

Camii:

Biraderzadesi Abdurrahman Nurs

Amcam bu sene tab ettirdiği dokuz telifatını meccanen ehline dağıttırıyordu. Lâkin bu kitabın diğer cüzlerini tab'a medar olmak için, ısrarımızla bunun satılmasına teessüf ederek ruhsat verdi. (Fiyatı 5 Kuruş)

• • •

İfade

Amcam Bediuzzaman bir müddetten ben akıl ile değil, sırf kalb ile mesaile müteveccih oluyor.

Kalbine vazıhan bir şey zuhur etse, bana yazdırıyor ve diyor:

"İlim odur ki, kalbde yerleşsin. Yalnız akılda olsa insana mal olmuyor."

Hem de diyor ki:

"Şu mesail yalnız kavaid-i ilmiye değil, belki vicdanen esas ittihaz ettiğim bazı desatir-i kalbiyemdir."

Ve bana emretti: 'Zuhurat-ı kalbiyemden istediğini intihap et.'

Ben de şu vecizeleri hangi âsârından intihap ettiğimi bervech-i âtî işaretlerle gösteriyorum:

ن Nokta Min Nûri Marifetullah

ت Işaratu'l-I caz

س Sünuhat

ش Şuaat-ı Marifetu'n-Nebî

ر Rumuz

ط Tulûat

م Muhakemat

مں Munazarat

ا Işarat

ق Kızıl Icaz

Hutbe-i Şamiyenin İkinci Zeyli [1]

Hakikat Çekirdekleri

Otuz beş sene evvel tabedilen Hakıkat Çekirdekleri namındakı rısaleden vecızelerdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ [2]

1. Mariz bir asrın, hasta bir unsurun, alil bir uzvun reçetesi, ıttıba-ı Kur'ân'dır. **(Muhakemat)**

2. Azametli, bahtsız bır kıt'anın; şanlı, tâlî'sız bir devletin, değerlı, sahıpsız bir kavmın reçetesi, ittihad-ı İslâmdır. **(Munazarat)**

3. Arzı ve bütün nücum ve şumusu tesbih tanelen gibi kaldıracak ve çevırecek kuvvetlı bır ele malık olmayan kimse, kâinatta dava-ı halk ve iddıa-ı icat edemez. Zıra her şey her şeyle bağlıdır. **(Nokta)**

4. Haşirde bütün zevilervahın ıhyası, mevtâlûd bir nevm ıle kışta uyuşmuş bır sıneğin baharda ıhya ve ınşasından kudrete daha ağır olamaz. Zıra kudret-ı ezeliye zatıyedır, tagayyur edemez, acz tahallül edemez, avaik tedahül edemez. Onda meratip olamaz, her şey Ona nıspeten bırdır. **(Nokta)**

1- Buraya Üstadımızın Rısale-i Nur'a dâhıl ederken gözden geçırdıgı halı ıle derç etugımız vecızelerın sonlarına ısrıfadeye medar olacagı umıdıyle ılk baskıda olduğu gıbı alındıkları eserlerın ısımlerını parantez ıçınde kaydetmeyı uygun gorduk.

2- Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla. • Âlemlerın Rabbı olan Allah a hamd olsun. Salat ve selâm da Efendımız Muhammed (asm) ve onun butun Âl ve Ashabı uzerine olsun.

---

acz: guçsuzluk.
Âl ve Ashab: Peygamberımızın aile fertlerı ve Sahabeler.
alem: tum kâınat, cıhan.
alıl: hasta, hastalıklı.
arz: yer, dunya.
asır: yuzyıl.
avaik: engeller, zorluklar.
azamet: buyukluk, yucelık.
bahtsız: talı sız, kısmetsız.
dava-i halk: yaratma ıddıası.
hakıkat: gerçek, doğru.
hamd: ovme, yuceltme.
haşir: ıkıncı dırılıs. Allah ın ölulerı dırıltıp mahşere cıkarması.
iddıa-i icat: yaratma, ıcat etme ıddıası.
ıhya: dırıltme.
ınşa: vucuda getırme, yaratma.
ittıba-ı Kur'ân: Kur'ân a tâbı olma.
ittıhad-ı İslâm: İslam bırlıgı.
kaınat: evren, varlıklar.
kavm: ınsan toplulugu, aile akraba.
kudret: guç, kuvvet.
kudret-i ezeliye: bası-sonu olmayan sonsuz Allahı kudret, kuvvet.
kıt'a: yer yuzundekı yedı buyuk kara parçasından her bırı.
malik: sahıp.
mariz: hastalıklı, maddî ve manevî hastalıklı sıkıntılı, ılletlı.
meratip: mertebeler, basamaklar.
mevtalud: olum gıbı.
nam: ısım, ad.
nevm: uyku.
nıspeten: kıyasla, oranla.
nücum: yıldızlar.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
Rahım: acıyan, merhamet eden, şefkat eden Allah.
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızklarını ve geçım şeklıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah.
reçete: ılâç lıstesı.
rısale: bir konuda yazılan kuçuk kıtap, mektup.
salat: dua. Hz. Muhammed e, ashabına, ailesıne Allah ın rahmet ve magfıretunı, melekler ın ıstıgfarını ve mu mınlerın dualarını dıleme.
şümus: guneşler.
tab etmek: yazmak, basmak.
tagayyur: degışme, başkalaşma.
tahallul: araya gırme.
talı sız: kısmetsız, bahtsız, mutsuz.
tedahül: ıçıne gırme, mudahale etme.
unsur: mıllet, kavım.
uzuv: organ.
vecize: kısa fakat ıfadece kuvvetlı soz ozdeyış.
zatıye: zata ılgılı, kendısınden olan.
zevilervah: ruh sahıplerı canlılar.
zıra: çunku.

5. Sivrisineğin gözünü halk eden, Güneşi dahi o halk etmiştir. (Nokta)

6. Pirenin mıdesini tanzim eden, Manzume-i Şemsiyeyi de o tanzim etmiştir. (Nokta)

7. Kâinatın telifinde öyle bir i'caz var ki, bütün esbab-ı tabiiye, farz-ı muhal olarak, muktedir birer fail-i muhtar olsalar, yine kemal-i acz ile o i'caza karşı secde ederek, [1] سُبْحَانَكَ لَا قُدْرَةَ لَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ diyeceklerdir. (Nokta)

8. Esbaba tesir-i hakikî verilmemiş; vahdet ve celâl öyle ister. Lâkin, mülk cihetinde, esbap Dest-i Kudrete perde olmuştur; –izzet ve azamet öyle ister– tâ nazar-ı zahirde Dest-i Kudret mülk cihetindeki umur-ı hasise ile mubaşir görülmesin. (Nokta)

9. Mahall-i taallûk-i kudret olan her şeydeki melekûtiyet cihetî şeffaftır, nezihtir. (Nokta)

10. Âlem-i şahadet, avalimü'l-guyûb üstünde tenteneli bir perdedir. (Nokta)

11. Bir noktayı tam yerinde icat etmek için, bütün kâinatı icat edecek bir kudret-i gayr-i mütenahi lâzımdır. Zira, şu kitab-ı kebir-i kâinatın her bir harfinin, bahusus zîhayat her bir harfinin, her bir cümlesine müteveccih birer yüzü, nazır birer gözü vardır. (Nokta)

1 Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize verdiğinden başka bizim hiçbir kudretimiz yoktur. Muhakkak ki Sen çok yüce olan Azîz ve her şeyi hikmetle yapan Hakîm sın.

âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem
avalimulguyub: gaybî âlemler
azamet: büyükluk, yücelik.
azîz: muhterem, saygın.
bahusus: özellikle
celâl: büyükluk, azamet, ululuk
cihet: sebep, vesile.
Dest-i Kudret. Allah'ın güç ve kudret eli
esbap: nedenler, sebepler
esbab-ı tabiî: doğal sebepler
fail-i muhtar: dilediğini yapmakta serbest olan
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme varsayımı.
Hakîm. her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan hikmet sahibi Allah
halk etmek: yaratmak.
hikmet. herkesin bilmediği gizli sebep, gizli, bilinmeyen nokta. İlâhî gaye
ibare: cümle
icat. yoktan var etme
i'caz: mu'cize oluş.
izzet: mağlubiyeti kabul etmeyen şeref ve yücelik.
kâinat: evren, bütün âlemler varlıklar
kemal-i acz. tam âcizlik.
kitab-ı kebir-i kâinat. büyük kâinat kitabı.
kudret. güç, kuvvet.
kudret-i gayr-ı mütenahî: sonsuz güç ve kuvvet.
lâkin: ama, fakat.
lâzım: gerekli, lüzumlu
mahall-i taallûk-i kudret. kuvvetin tecelli ettiği yer, kudretin ilişkili olduğu makam
manzume-i şemsiye: güneş sistemi
melekûtiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilmi, hikmet ve kudretine bakan sebeplerin müdahale edemediği aslî esası, iç yüzü.
muhakkak: kesin olarak, şüphesiz
muktedir: gücü yeten, iktidar sahibi.
mubaşir: bizzat yapan.
mülk. emir ve idare altında bulundurulan varlık, saltanat.
müteveccih: yönelen, yönelmiş.
nazar-ı zahir: derinliği olmayan sathî bakış.
nazır: bakan, gözeten
nezih: temiz, hoş
noksan: eksik.
perde: örtü, engel
secde: baş eğme.
tanzim: düzenleme, terüpleme
telif: yazma, yazılma, kaleme alınma
tenteneli: dantel tül gibi ince ve şeffaf
tenzih: Allah'ı şânına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tesir-i hakiki: gerçek etki.
umur-ı hasise: küçük ve değersiz işler
vahdet. birlik.
zihayat: hayat sahibi.
zira: çünkü

12. Meşhurdur ki: Hilâl-ı ıyde bakarlardı. Kimse bir şey görmedi. İhtiyar bir zat yemin ederek "Hilâlı gördüm" dedi. Hâlbuki, gördüğü hilâl değil, kirpiğinin takavvüs etmiş beyaz bir kılı idi. O kıl nerede, kamer nerede? Harekât-ı zerrat nerede, fail-i teşkil-i enva nerede? (Nokta)

13. Tabiat misalî bir matbaadır, tâbi' değil; nakıştır, nakkaş değil, kabildir, fail değil, mistardır, mastar değil; nizamdır, nazım değil, kanundur, kudret değil; şeriat-ı ıradıyedır, hakıkat-i harıcıye değil. (Nokta)

14. Fıtrat-ı zîşuur olan vıcdandakı incizap ve cezbe, bir Hakikat-ı Cazıbedanın cezbesıyledır. (Nokta)

15. Fıtrat yalan söylemez. Bir çekirdekteki meyelân-ı nümüv der: "Ben sümbülleneceğim, meyve vereceğim." Doğru söyler. Yumurtada bir meyelân-ı hayat var, der: "Pılıç olacağım." Bıznıllâh olur, doğru söyler. Bır avuç su, meyelân-ı incimat ile der: "Fazla yer tutacağım." Metin demir onu yalan çıkaramaz; sözünün doğruluğu demiri parçalar. Şu meyelânlar, ıradeden gelen evamır-i tekvınıyenin tecellîlerıdır, cılveleridir. (Nokta)

16. Karıncayı emîrsiz, arıyı ya'supsuz bırakmayan Kudret-ı Ezelıye, elbette beşen nebîsız bırakmaz. Âlem-ı şahadettekı insanlara inşıkak-ı kamer bir mu'cize-i Ahmedıye (ASM) olduğu gıbı, Mıraç dahı âlem-i melekûttakı melâike ve ruhanıyata karşı bir mu'cize-i kübra-ı Ahmedıyedır kı, nübuvvetının velâyetı bu

âlem-i melekût: ruhlar ve melekler alemi
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem
beşer: insan
bıznıllah: Allah'ın izni ile
cezbe: çekme, çekim, arzu etme
cilve: görünme, yansıma
elbette: kesinlikle
emir: başkan, reis
evamir-i tekviniye: Cenab-ı Hakkın yaratmaya yönelik emirleri, kanunları
fail: işi yapan, yapıcı
fail-i teşkil-i enva: türleri teşkil eden fail, fiil sahibi, türleri yaratan
fitrat: yaratılış
fitrat-ı zişuur: şuurlu, bilinçli yaratılış
Hakikat-i Cazibedar: gerçek çekici olan Cenab-ı Hak.
hakikat-i harıcıye: maddi bir vücut giyip gözle görülen gerçek bir varlık haline gelen
harekat-ı zerrat: varlıkların yapı taşı olan en küçük parçanın [hücre, atom, molekül] hareketleri
hilâl: yeni ay
hilâl-ı ıyd: bayramın hilâlı
ihtiyar: yaşlı.
incizap: çekilme, arzulanma
inşikak-ı kamer: ayın yarılması. Hz. Peygamberin müşriklere karşı göstermiş olduğu ayın yarılıp ikiye ayrılma mu'cizesi
irade: dileme, isteme, yapma ya da yapmamaya yeten güç.
kabil: olabilen, birisi tarafından yapılabilen
kamer: ay
kanun: tabiat olaylarının bağlı bulunduğu değişmez kaide, kural
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kudreti
kudret-i ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan ve ezelden beri var olan Allah'ın kudreti
mastar: kaynak, temel
matbaa: basım evi
melaike: melekler
meşhur: şöhretli, ünlü, namlı.
misalî: örneklik, misallik, misalle ilgili, örneğe ait.
metin: sağlam ve dayanıklı
meyelan: meyletme, yönelme
meyelan-ı hayat: hayat bulma meyli, arzusu
meyelân-ı incimat: donma meyli, donma kabiliyeti
meyelan-ı nümüv: yenileme, yeşillenme, gelişme meyli.
Mıraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen hâlen çıkması mu'cizesi
mistar: çizgi aleti, cetvel, herhangi bir şeyin kaynağından çıkmasına yarayan alet.
mu'cize-i Ahmediye: Peygamberimizin mu'cizesi
mu'cize-i kübra-i Ahmediye: Peygamberimizin en büyük mu'cizesi
nakkaş: nakış işleyen kimse, nakşeden
nakış: resim, süs.
nazım: düzenleyen, nizam koyucu
nebi: peygamber
nizam: düzen.
nübuvvet: peygamberlik.
ruhaniyat: ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cinler ve melekler
sümbüllenme: başaklanma, başak verme, tohumun yeşeriip yerden çıkması
şeriat-ı iradiye: bir iradeye bağlı bir kudret tarafından konulan ve uygulanan kanun
tabi: tab eden, basan, yapan
tablat: yaratılış, esen olan şeylerin tamamı, kainatın işleyişindeki düzenin dayandığı Allah'ın kanunu
tecelli: belirme, görünme.
takavvüs: yay gibi eğri olma, yay biçimine girme
velayet: velîlik, ermişlik.
vıcdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırıt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
ya'sup: arı beyi
zat: kişi, şahıs

keramet-i bâhire ile ispat edilmiştir ve o parlak zat, berk ve kamer gibi, melekûtta şulefeşan olmuştur. (Şuaat)

17. Kelime-i Şahadetin iki kelâmı birbirine şahittir. Birincisi ikincisine burhan-ı limmîdir, ikincisi birincisine burhan-ı innîdir. (Şuaat)

18. Hayat, kesrette bir çeşit tecelli-i vahdettir. Onun için ittihada sevk eder. Hayat, bir şeyi her şeye malik eder. (Nokta)

19. Ruh, bir kanun-i zîvücud-i haricîdir, bir namus-i zîşuurdur. Sabit ve daim fıtrî kanunlar gibi, ruh dahi âlem-i emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş, kudret ona vücud-i hissî giydirmiştir, bir seyyale-i lâtîfeyi o cevhere sadef etmiştir. Mevcut ruh, makul kanunun kardeşidir. İkisi hem daimî, hem âlem-i emirden gelmişlerdir. Şayet nevilerdeki kanunlara Kudret-i Ezeliye bir vücud-i haricî giydirseydi, ruh olurdu. Eğer ruh, şuuru başından indirse, yine lâyemut bir kanun olurdu. (Nokta)

20. Ziya ile mevcudat görünür; hayat ile mevcudatın varlığı bilinir. Her birisi birer keşşaftır. (Nokta)

21. Nasranıyet ya intıfa veya ıstıfa edıp Islâmıyet'e karşı terk-i silâh edecektir. Nasranıyet birkaç defa yırtıldı, Protestanlığa geldi. Protestanlık da yırtıldı, tevhide yaklaştı. Tekrar yırtılmaya hazırlanıyor. Ya intıfa bulup sonecek veya hakıkî Nasranıyetin esasını camı olan hakaık-ı İslâmıyeyi karşısında görecek, teslim olacaktır. Işte bu sırr-ı azîme Hazret-ı Peygamber

âlem-i emir: Cenab-ı Hakkın değişmeyen sabit hakıkatler şeklin de devam eden kanunlar âlemi.
berk: şimşek
burhan-ı inni: tume vanm kâinat ta gorulen eserlerden eser sahibi nın varlıgına getirilen delil. Duma nın ateşi gostermesi gibi
burhan-ı limmi: tumden gelim eser sahibinden esere getirilen delil, sanatkardan sanata goturen delil. Ateşin dumana delil olması gibi
cami: toplayan, içine alan.
cevher: elmas degerli taş.
daim: devamlı, surekli
daimî: surekli, devamlı.
fıtrî: yaratılışa ait, tabiî.
hakaik-ı Islâmıye: Islâma ait hakıkatler, dogrular
hakıkî: gerçek.
ıstıfa: safileşme, temizlenme, temizini seçip alma
intıfa: sönme
ıspat: kanıtlama, delillendirme
ittihat: birleşme
kamer: ay
kanun: yasa
kanun-i zîvücud-i haricî: haricî vucut sahibi bir kanun, varlık alemine çıkmış bir kanun, belirli bir beden giymiş kanun.
kelâm: soz, kelime.
kelime-i şahadet: şahadet ıfadesini ozetleyen "eşhedu en lâ ilâhe illâllah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve Resuluhu" cumlesi
keramet-i bâhire: buyuk, geniş ihatalı keramet.
kesret: çokluk.
keşşaf: keşif sahibi, gizli bir şeyi meydana çıkaran, keşifçi
kudret: Allah ın butun varlıgı çevreleyen ezeli kudreti
Kudret-i Ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan ve ezelden ben var olan Allah ın guç kuvveti
layemut: devamlı olmez.
makul: akla uygun
malik: sahip
melekût: melekler ve ruhlar alemi
mevcut: var olan
mevcudat: yaratılmış şeylenn tamamı kainat
namus-i zîşuur: şuuru olan kanun.
Nasranıyet: Hıstıyanlık.
nevi: tur çeşit.
Protestan: katolikten ayrılma Hıstıyan mezhebine mensup olan
sadef: inci kabuğu
sevk etme: gonderme, yollama, ulaştırma.
seyyale-i lâtife: akıcı ozelliğe sahip olan manevi varlık.
sıfat-ı irade: Cenab-ı Hakkın irade sıfatı
sırr-ı azîm: buyuk sır
şahit: delil tanık.
şulefeşan: ışık saçan, parlatan.
şuur: idrak, bilinç.
tecelli-i vahdet: birlik yansıması, Allahın birlıgınin tecellisi
terk-i silâh: teslim olma
tevhit: birlik, birleme
vücud-i haricî: görunur alemde var olan, beden, maddî vucut.
vücud-i hissî: duyu organlarıyla kavrayabilen varlık, ruh taşıyan canlılar
ziya: ışık.

Aleyhissalâtü Vesselâm işaret etmiştir ki, "*Hazret-i İsa nazil olup gelecek, ümmetimden olacak, şeriatımla amel edecektir.*" [1] (Tulûat)

22. Cumhur-ı avamı, bürhandan ziyade, mehazdaki kudsiyet imtısale sevk eder. (Sünuhat)

23. Şeriatın yüzde doksanı (zarurıyat ve müsellemat-ı diniye) birer elmas sütundur; mesail-i içtihadiye-i hilâfiye, yüzde ondur. Doksan elmas sütun, on altının himayesine verilmez. Kitaplar ve içtihatlar Kur'ân'a dürbün olmalı, âyine olmalı; gölge ve vekil olmamalı. (Sünuhat)

24. Her müstait, nefsi için içtihat edebilir, teşri edemez. (İşaratü'l-i'caz)

25. Bir fikre davet, cumhur-i ulemanın kabulüne vabestedir. Yoksa davet bid'attır, reddedilir. (İşaratü'l-i'caz)

26. İnsan fıtraten mükerrem olduğundan, hakkı anyor. Bazen batıl eline gelir, hak zannederek koynunda saklar. Hakikati kazarken, ihtiyârsız, dalâlet başına düşer; hakikat zannederek kafasına giydiriyor. (Muhakemat)

27. Birbirinden eşef ve eltaf, Kudretin çok âyineleri vardır; sudan havaya, havadan esîre, esîrden âlem-i misale, âlem-ı misalden âlem-ı ervaha, hatta zamana, fikre tenevvü ediyor. Hava âyinesinde, bir kelime milyonlar kelimat olur, kalem-i kudret, şu sırr-ı tenasülü pek acip istinsah ediyor. İn'ikâs, ya hüviyeti veya hüviyetle mahıyeti tutar. (İşarat)

1- *Buhari* Enbiya 49, *Müslim* İman 242-247, *Tirmizi* Fiten 62, *Musned* 4/226

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey.
alem-i ervah: ruhlar alemi.
alem-ı misal: dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem.
aleyhissalatü vesselâm: "salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamında.
amel: uygulama, hareket.
ayine: ayna.
batıl: boş, beyhude.
bid'at: benimsenmeyen adet.
bürhan: ispatlayıcı delil.
cumhur-ı avam: halkın çoğunluğu.
cumhur-ı ulema: alimlerin çoğunluğu.
dalâlet: iman ve İslamiyetten ayrılma, doğru yoldan ayrılma.
davet: çağırma, çağrı.
eltaf: daha lâtif, çok hoş ve güzel.
esîr: kâinattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher.
eşef: çok parlak, daha şeffaf.
fıtraten: yaratılış itibarıyla.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
himaye: koruma.
hüviyet: asıl özellik, kimlik.
içtihat: dın alimlerinin şer'i esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda bir fikir ortaya koymaları, hükum vermeleri.
İhtiyar: irade, seçme, isteme, arzu etme.
imtisal: uyma, tabi olma.
in'ikâs: aksetme, yansıma, görünme.
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
kalem-i kudret: Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kelimat: kelimeler.
kesif: yoğun, kalın.
kudret: güç, kuvvet.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
mahıyet: aslı, esası, nitelik.
mehaz: kaynak, menba.
mesail-i içtihadıye-i hilafiye: üzerinde ihtilâf edilen içtihadî meseleler, konular.
meyyit-i müteharrik: hareket hâlindeki ölü.
mükerrem: ikram edilmiş, saygı gösterilen, lutfa mazhar olma.
müsellemat-ı diniye: dının sapasağlam olurmuş kurallarını, esaslarını.
müstait: kabiliyetli kimse.
nazil: inen, ınıcı.
nefis: kendi, şahıs.
ruh-ı nuranı: nurlanı ve aydınlatılmış bir ruh.
sevk etme: gönderme, yollama.
sütun: direk.
sırr-ı tenasül: üreme, çoğalma sırrı.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi.
tenevvü: çeşitlenme.
teşri: kanun koyma, yasama.
timsal: aynadaki görüntü, akıs.
ummet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vabeste: bağlı olma.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan.
zan: zannetme, şüphe, tereddüt.
zaruriyat: zorunlu işler.
ziyade: çok.

Kesifin timsalleri birer meyyit-i müteharriktir. Bir ruh-i nuranînını kendi âyinelerinde olan timsalleri, birer hayy-ı murtabıttır; aynı olmasa da, gayrı da değildir. (Tulûat)

28. Şems, hareket-i mihveriyesiyle silkinse, meyveleri düşmez. Silkinmezse, yemişleri olan seyyarat düşüp dağılacaktır. (Işarat'ü'l-I'caz)

29. Nur-i fikir, ziya-i kalb ile ışıklanıp mezç olmazsa, zulmettir, zulüm fışkırır. Gözün muzlım nehar-ı ebyazı, muzîi (HAŞİYE) leyle-i süveyda ile mezç olmazsa basarsız olduğu gibi, fikret-i beyzada suveyda-ı kalb bulunmazsa, basiretsizdir. (Munazarat)

30. İlimde iz'an-ı kalb olmazsa cehildir. İltizam başka, itikat başkadır. (Munazarat)

31. Batıl şeyleri iyice tasvir, safî zihinleri idlâldir. (Işarat)

32. Âlim-i mürşit koyun olmalı, kuş olmamalı. Koyun kuzusuna süt, kuş yavrusuna kay verir. (Işarat)

33. Bir şeyin vücudu, bütün eczasının vücuduna vabestedir; ademi ise, bir cüz'ünün ademiyle olduğundan, zayıf adam, iktıdarını gostermek için tahrip taraftarı oluyor, müspet yerine menfice hareket ediyor. (Munazarat)

34. Desatir-i hikmet, nevamis-i hükûmetle, kavanin-i hak, revabıt-ı kuvvetle imtizaç etmezse, cumhur-i avamda müsmir olamaz. (Tulûat)

HAŞİYE: Mealı: Gözün gündüze benzeyen beyazı, gözün geceye benzeyen siyahlığıyla beraber olmazsa, göz, goz olmaz.

adem: yokluk.
âlim-i mürşit: irşat eden âlim.
ayine: ayna.
basiret: kalb gozuyle gorme, seziş, kavrayış, ferasat.
batıl: boş ve manasız olan.
cehil: bilgisizlik, cahillik.
cumhur-ı avam: basit halk çogunluğu.
cuz: parça.
desatir-i hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlahî gayenin prensip ve kaideleri.
ecza: cuzler, parçalar.
fikret-i beyza: nurlu, parlak fikir, munevver fikir.
gayr: başka, diger.
hareket-i mihveriye: belli bir eksen etrafındaki duzenli hareket.
haşiye: dipnot.
hayy-ı murtabıt: aslı ile bağlantılı olan canlı hayata bağlı.
idlal: saptırma, azdırma.
iktıdar: güç, yetme, kuvvet, yonetim.
İltizam: bırının tarafını tutma, taraftarlık yapma, tarafgırlık.
imtizaç: kaynaşma, katma.
itikat: bağlanma, inanma.
iz'an-ı kalb: kalb bağlılıgı, kalbın itaatı.
kavanın-i hak: hak ve hakikatın kanunları.
kay: hazım olmamış besın kusmuk, kusma, istıfrag.
leyle-i suveyda: gece karanlığı, goz bebeğı.
meal: anlam.
menfi: olumsuz.
mezç: katma, karıştırma.
muzi: gozun beyaz kısmı, goz akı.
muzlim: karanlık.
müspet: olumlu.
müsmir: semere veren, meyve veren, meyveli.
nehar-ı ebyaz: bembeyaz gunduz.
nevamis-i hükumet: hukumetin kanunları, yasaları.
nur-i fikir: fikrın parlaklığı, parlak fikir.
revabıt-ı kuvvet: kuvvet bağları.
safi: arınmış, temiz.
seyyarat: gezegenler.
süveyda-i kalb: mu'minler ıçın basıret ve anlayış mahallı ve İlahı aşkın tecellı ettıgı yer.
şems: güneş.
tahrip: yıkma, kırıp dokme.
tasvir: canlandırarak anlatma, şekillendirerek ifade etmek.
timsal: aynadaki goruntu, akıs.
vabeste: bağlı olma.
zayıf: gücsuz, eksik, cılız.
ziya-i kalb: gonul aydınlığı, ışığı.
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

35. Zulüm, başına adalet külâhını geçirmiş; hıyanet, hamiyet libasını giymiş; cihada, bağy ismi takılmış; esarete hürriyet namı verilmiş. Ezdat, suretlerini mübadele etmişler. (MÜNAZARAT)

36. Menfaat uzenne dönen siyaset canavardır. (MÜNAZARAT)

37. Aç canavara karşı tahabbüp, merhametini değil, iştihasını açar; hem de dış ve tımağının kırasını da ister. (MÜNAZARAT)

38. Zaman gösterdi ki, cennet ucuz değil, Cehennem dahi lüzumsuz değil. (SÜNUHAT)

39. Dünyaca havas tanınan insanlardaki meziyet, sebeb-i tevazu ve mahviyet iken, tahakküm ve tekebbüre sebep olmuştur. Fukaranın aczi, avamın fakrı, sebeb-i merhamet ve ihsan iken, esaret ve mahkûmiyetlerine müncer olmuştur. (IŞARATÜ'L-I'CAZ)

40. Bir şeyde mehasin ve şeref hâsıl oldukça, havassa peşkeş ederler, seyyiat olsa, avama taksim ederler. (TULÛAT)

41. Gaye-i hayal olmazsa veyahut nisyan veya tenâsi edilse, ezhan enelere dönüp etrafında gezerler. (TULÛAT)

42. Bütün ıhtilâlât ve fesadın asıl madeni ve bütün ahlâk-ı rezilenin muharrik ve menbaı, tek iki kelimedir:

• *Birinci Kelime:* "Ben tok olsam, başkası açlıktan ölse bana ne."

• *İkinci Kelime:* "İstirahatım için zahmet çek, sen çalış, ben yiyeyim."

acz: güçsüzlük.
adalet: doğruluk, hakkaniyet, adillik.
ahlak-ı rezile: kötü ahlak.
avam: halkın büyük kısmı, umum herkes.
bağy: zulüm, tecavüz.
cihad: din, düşmanlarıyla mücadele, savaş, harb.
ene: ben, benlik.
esaret: tutsaklık, kölelik.
ezdat: zıtlar.
ezhan: zihinler, fikirler.
fakr: yoksulluk.
fesat: bozukluk, bozukluk.
fukara: fakirler.
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan, beliren.
havas: onde gelenler, üst tabaka, seçkinler, zenginler sınıfı.
hürriyet: hür, bağımsız olma.
hıyanet: hainlik, ihanet.
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama.
ıhtilâlât: ayaklanmalar, isyan etmeler.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
iştiha: yemeğe karşı duyulan istek, açlık.
külah: başlık.
libas: elbise.
lüzum: gerekme.
maden: kaynak, menba.
mahkûmiyet: hükümlülük, tutukluluk.
mahviyet: tevazu, alçak gönüllülük.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
menba: kaynak, herhangi bir şeyin çıktığı yer.
menfaat: fayda, kâr, gelir.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
meziyet: üstünlük, vasfı, değerlilik.
muharrik: hareketlendiren, harekete geçiren.
mübadele: değiş tokuş.
müncer olmak: bir tarafa sürüklenmek, netice vermek.
nisyan: unutma, akla gelmeme.
peşkeş: başkasının malını birine bağışlama.
sebeb-i merhamet: acıma, merhamet etme sebebi.
sebeb-i tevazu: alçak gönüllülük sebebi.
seyyiat: fenalıklar, kötülükler.
siyaset: politika, devlet idaresi.
suret: biçim, görünüş, şekil.
şeref: başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur, seçkinlik.
tahabbüp: sevgi gösterme, muhabbet etme.
tahakküm: baskı, zorbalık etme.
taksim: bölme, paylaştırma.
tekebbür: kibirlenme, büyüklük satma.
tenâsi: unutulma, unutmuş görünme.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Birinci kelimenin ırkını kesecek tek bir devası var ki, o da *vücub-i zekât*'tır.

İkinci kelimenin devası *hurmet-i riba*'dır. Adalet-i Kur'âniye, âlem kapısında durup, ribaya "Yasaktır, girmeye hakkın yoktur" der. Beşer bu emri dinlemedi, büyük bir sille yedi. Daha müthişini yemeden dinlemeli. (İşarat)

43. Devletler, milletler muharebesi, tabakat-ı beşer muharebesine terk-ı mevki ediyor. Zıra, beşer esir olmak istemediği gibi, ecir olmak da istemez. (Sünuhat)

44. Tank-ı gayrımeşru ile bir maksadı takıp eden, galiben maksudunun zıddıyla ceza görür. Avrupa muhabbeti gibi gayrımeşru muhabbetin akıbetinin mükâfatı, mahbubun gaddarâne adavetidir. (Tulûat)

45. Mazıye, mesaibe kader nazanyla, ve mustakbele, maasıye teklif noktasında bakmak lâzımdır. Cebir ve İtizal, burada banşırlar. (Tulûat)

46. Çaresi bulunan şeyde acze, çaresi bulunmayan şeyde ceza'a iltica etmemek gerektir. (Tulûat)

47. Hayatın yarası iltiyam bulur. İzzet-i İslâmiyenin ve namusun ve ızzet-i milliyenin yaraları pek derindir. (Sünuhat)

48. Öyle zaman olur ki, bir kelime bir orduyu batırır, bir gülle otuz milyonun mahvına sebep olur.(HAŞİYE) Oyle

---

HAŞİYE: Sırp bir neferin Avusturya Veliahdına attığı bir tek gülle, Eski Harb-ı Umumîyi patlattırdı, otuz milyon nüfusun mahvına sebep oldu.

acz: güçsüzlük
adalet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın adaleti.
adavet: düşmanlık.
akıbet: son
âlem: dünya, insanlık âlemi
beşer: insan, insanlık.
Cebir: Ehl-i Sünnet yolu ve manlarından ayrılan takım ve onun mezhebi. Cebriye.
deva: ilaç, çare
ecir: ücretli işçi
esir: tutsak, kul, köle
cez'a: ağlama, sızlama.
gaddarane: gaddarca, merhametsizce
galiben: çoğu zaman, çoğu kere
gayrimeşru: helal olmayan, dinen yasaklanmış olan
gülle: top mermisi
haşiye: dipnot.
hurmet-i riba: faizin haram olması
ırk: kök, damar, soy
iltica: sığınma
iltiyam: yaranın kapanıp iyi olması
İtizal: Ehl-i Sünnet yolu ve manlarından ayrılan takım ve onun mezhebi. Mutezile mezhebi
izzet-i İslâmiye: İslâmın gerektirdiği haysiyet, şeref, yücelik.
izzet-i milliye: millî izzet ve şeref
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi
lazım: gerekli, luzumlu
mahbup: sevilmiş, sevilen, sevgili.
mahv: yok etme, yok olma.
maksat: istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet.
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye
mazi: geçmiş zaman
maasıye: günahlar, isyanlar
mesaip: zor işler, felâketler, musibeder.
muharebe: harb, savaş
mükafat: ödül
mustakbel: gelecek.
namus: kanun, nizam.
nazar: göz atma, bakma, bakış
riba: faiz.
sille: açık elin iç yüzüyle vurulan tokat.
tabakat-ı beşer: sosyal sınıflar
tank-ı gayrımeşru: meşru, helâl ve kanuni olmayan yol.
teklif: Allah'ın, insanlara emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi
terk-i mevki: yerini terk etme
vücub-i zekât: zekâtın farz olması
zira: çünkü

şerait tahtında olur ki, küçük bir hareket, insanı âlâ-yıllıyyine çıkarır. Ve öyle hâl olur ki, küçük bir fiil, insanı esfel-i safilîne indirir. Bir tane sıdk, bir harman yalanlan yakar. Bir tane hakikat, bir harman hayalâta müreccahtır. لَا يَلْزَمُ مِنْ لُزُومِ صِدْقِ كُلِّ قَوْلٍ كُلِّ صِدْقٍ

"*Her sözün doğru olmalı; fakat her doğruyu söylemek doğru değil.*" (Işaratu'l-I'caz)

50. Güzel gören, güzel düşünür, güzel düşünen, hayatından lezzet alır. (Munazarat)

51. İnsanlan canlandıran emeldir, öldüren yeistir. (Munazarat)

52. Eskiden beri i'lâ-ı kelimetullahı ve beka-i istıklâliyeti ve İslam için farz-ı kifaye-i cihadı deruhte ile kendini, yekvucut olan âlem-i Islâma fedaya vazıfedar ve Hılâfete bayraktar görmüş olan bu devlet-i İslâmiyenin felâketi, âlem-ı İslâmın saadet ve hürriyet-i müstakbelesiyle telâfi edilecektir. Zira şu musibet, maye-ı hayatımız olan uhuvvet-ı Islâmiyenın inkışafını harikulâde tacil etti. (Sunuhat)

53. Hristıyanlığın malı olmayan mehasin-i medeniyeti ona mal etmek ve İslâmiyet'ın düşmanı olan tedenniyi ona dost gostermek, feleğin ters donmesine delildir. (Sunuhat)

54. Paslanmış bîhemta bir elmas, daima mücellâ cama müreccahtır. (Sunuhat)

âlâyıllıyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe
alem-i İslam: İslam âlemi, İslâm dünyası
bayraktar: bayrak taşıyan
beka-ı istıklâliyet: bağımsızlığın devamlılığı
bihemta: eşsiz, benzersiz.
delil: yol gösteren
deruhte: üstüne alma, yüklenme
devlet-i İslâmiye: İslâm devleti
emel: ümit, umma
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı.
farz-ı kifaye-i cihad: Müslümanların tamamı olmayıp, bir kısmının muhakkak yapması gereken ve bu şekilde farz olan cihad
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
felâket: musibet, sıkıntı doğuran durum
felek: talih, baht, kader
fiil: iş, oluş, davranış, hareket.
gülle: top mermisi
hakıkat: gerçek, doğru.
Harb-i Umumi: (1914-1918) Birinci Dünya Savaşı.
harıkulâde: olağanüstü
harman: tahıl tanelerinin samandan ayrılma ışının yapıldığı alan, yer
haşiye: dipnot, derkenar
hayalat: hayaller, hülyalar
hılafet: halifelik, vekillik.
hürriyet-i mustakbel: gelecekteki hürriyet, özgürlük.
i'la-ı kelimetullah: Allah'ın adını yüceltme, İslâm hakikatlerini yayma işi
inkışaf: açılma, ortaya çıkma
mahv: yok etme, yok olma
maye-i hayat: hayat için gerekli olan
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri
musibet: felâket, bela, dert, sıkıntı
mücella: cilâlı, parlatılmış, parlak.
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan
nefer: rütbesiz asker, er
saadet: mutluluk.
sıdk: doğruluk, samimiyet.
şerait: şartlar
tacil: acele ettirme, hızlandırma
tahtında: aşağısında, altında
tedenni: aşağı düşme
telâfi: tamamlama, zararı karşılama
uhuvvet-i İslamiye: İslâm kardeşliği
vazifedar: vazifeli, iş gören
vefaht: bir hükümdarın ölümünden sonra yerine geçecek olan.
yeis: ümitsizlik
yekvücut: tek vücut.
zira: çünkü.

55. Her şeyi maddede arayanların akılları gözlerindedir. Göz ise maneviyatta kördür. (MÜNAZARAT)

56. Mecaz, ilmin elinden cehlin eline düşse, hakîkate inkılâp eder, hurafata kapı açar. (MÜNAZARAT)

57. İhsan-ı İlâhîden fazla ihsan, ihsan değildir. Her şeyi olduğu gibi tavsif etmek gerektir. (MÜNAZARAT)

58. Şöhret, insanın malı olmayanı dahi insana mal eder. (MÜNAZARAT)

59. Hadîs maden-i hayat ve mülhım-i hakikattır. (MÜNAZARAT)

60. İhya-i din, İhya-i millettir; hayat-ı din, nur-i hayattır. (İŞARAT)

61. Nev-i beşere rahmet olan Kur'ân, ancak umumun, lâakal ekseriyetin saadetini tazammun eden bir medeniyeti kabul eder. Medeniyet-i hâzıra, beş menfî esas üzerine teessüs etmiştir:

1. Nokta-i istinadı kuvvettir. O ise, şe'ni tecavüzdür.
2. Hedef-i kastı menfaattır. O ise, şe'ni tezahumdur.
3. Hayatta dusturu cidaldir. O ise, şe'ni tenazudur.
4. Kitleler mabeynindeki rabıtası, âhârı yutmakla beslenen unsuriyet ve menfî milliyettir. O ise, şe'ni müthiş tesadümdür.
5. Cazibedar hizmeti, heva ve hevesi teşci ve arzularını tatmindir. O heva ise, insanın mesh-i manevîsine sebeptir.

Şeriat-ı Ahmediyenin (ASM) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise:

âhar: diğerleri, başkaları.
arzu: özlem, istek.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cehil: bilgisizlik, cehalet.
cidal: çarpışma, savaş.
dustur: kanun, kaide, kural, prensip.
ekseriyet: çokluk, çoğunluk.
hadîs: Hz. Muhammed'e (ASM) ait söz, emir, fiiller ve günümüze kadar yazılı olarak ulaşan rivayetlerdir.
hakîkat: gerçek.
hayat-ı din: dinin hayatı.
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük.
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu.
hurafat: batıl inanışlar.
İhsan: iyilik etme, bağışlama, ikram etme, lütuf, bağış, yardım.
İhsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan, Cenâb-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler.
İhya-i din: dinin ihyası, canlanması.
İhya-i millet: milletin uyanışı, ihyası.
inkılâp: bir halden diğer bir hale geçme, değişme.
hedef-i kast: ulaşılmak istenen maksat.
kitle: insan toplulugu.
lâakal: en azından, hiç değilse.
mabeyn: ara, aralık, iki şeyin arası.
maden-i hayat: hayat kaynağı.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar.
mecaz: bir kelimenin gerçek manasında kullanılmayıp, benzer ilgili bir manada kullanılması, mecaz anlam.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
medeniyet-i hâzır: şu anki medeniyet.
menfaat: fayda, kar.
menfî: olumsuz.
mesh-i manevî: iç dünyasının kötü ve çirkin bir hale gelmesi.
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hâllerin ve özelliklerin tamamı.
mülhim-i hakîkat: hakîkatı ilham eden.
nev-i beşer: insan nevi, insanlık.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
nur-i hayat: hayat nuru, aydınlığı, ışığı.
rabıta: bağ, ilgi.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
saadet: muduluk.
şe'n: iş, fiil.
Şeriat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (ASM) tarif ettiği getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslâm dini.
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün.
tatmin: doyma, doygunluk.
tavsif: bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma.
tazammun: içine alma, içinde bulundurma.
tecavüz: haddini aşma, söz ve hareketle ileri gitme.
teessüs: kurulma, teşekkül etme, oluşma.
tenazu: çekişmek, birbiriyle uğraşma.
tesadüm: çarpışma, vuruşma.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme.
tezahum: birbirine zahmet ve sıkıntı verme.
umum: herkes, bütün insanlar, bütün halk.
unsuriyet: ırkçılık.

• Nokta-i istinadı, kuvvete bedel, haktır ki, şe'ni adalet ve tevazündür.

• Hedefi de, menfaat yerine fazilettir ki, şe'ni muhabbet ve tecazüptür.

• Cihetülvahdet de, unsuriyet ve milliyet yerine, rabıta-i dini ve vatanî ve sınıfîdır ki, şe'ni samimî uhuvvet ve müsalemet ve hancin tecavüzüne karşı yalnız tedafüdür.

• Hayatta, dustur-ı cıdal yerine dustur-ı teavündür ki, şe'ni ittihat ve tesanüttür.

• Heva yerine hüdadır ki, şe'ni insaniyeten terakki ve ruhen tekâmüldür. (SÜNUHAT)

• Mevcudiyetimizin hamîsi olan İslâmıyet'ten elini gevşetme, dort elle sarıl. Yoksa mahvolursun. (SÜNUHAT)

62. Musibet-ı amme, ekseriyetin hatasından terettüp eder. Musibet, cinayetin neticesi, mükâfatın mukaddimesidir. (SÜNUHAT)

63. Şehit, kendini hayy bilir. Feda ettiği hayatı, sekeratı tatmadığından, gayr-ı munkatı ve bâkî görüyor, yalnız daha nezih olarak buluyor. (SÜNUHAT)

64. Adalet-i mahza-i Kur'âniye, bir masumun hayatını ve kanını, hatta umum beşer için de olsa heder etmez. İkisi nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. (SÜNUHAT)

Hodgâmlıkla, öyle insan olur ki, ihtirasına mâni her şeyi, hatta elinden gelirse dünyayı harap ve nev-i beşeri mahvetmek ister. (SÜNUHAT)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
adalet-i mahza-i Kur'âniye: Kur'ân'ın tam adaleti
bâki: sürekli ve kalıcı olan
bedel: değer, kıymet, karşılık.
beşer: insan, insanlık.
dustur-ı cidal: çarpışma, dusturu sürekli çarpışma.
dustur-ı teavün: yardımlaşma prensibi.
ekseriyet: çokluk, çoğunluk
fazilet: değer, İman ve irfan lübanyla olan yüksek derece
feda: uğruna verme
gayr-ı munkatı: devamlı, kesintisiz
hak: doğru, gerçek
hami: koruyucu
harap: yıkık, viran
hariç: dışta bırakılmak üzere
hayy: diri, sağ, ölümsüz.
heder: boşa gitme
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları
hodgâm: kendini düşünen
huda: hidayet, doğru yolu gösterme
ihtiras: aşırı hırs ve istek, tutku.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
ittihat: birleşme, birlik.
mahv: yok etme.
mani: engel olan
masum: kötülüğü olmayan, suçsuz
menfaat: fayda
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hallerin ve özelliklerin tamamı.
mukaddime: bir işin veya bir olayın başlangıcı
musibet: felâket, ansızın gelen bela, sıkıntı.
musibet-i amme: herkesi etkileyen bela, afet.
mükâfat: ödül.
müsalemet: barış ve huzur, herkesle barış içinde olma
nazar-ı adalet: adalet terazisi, kefesi
nazar-ı kudret: kudret nazarı
netice: sonuç.
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar
nezih: temiz, güzel
nokta-ı istinat: dayanak noktası
rabıta-i dini: din bağı.
samimi: içten, candan, gönülden
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi
sınıfî: sınıfla alâkalı, sınıfa ait.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yücelme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
şe'n: iş, fiil
tecavüz: haddini aşma, söz ve hareketle ileri gitme
tecazüp: birbirini cezbetme, çekme
tekamul: ilerleme, olgunlaşma, mükemmel olma.
terakki: yükselme
terettüp etmek: gerekmek, icap etmek, sonuç olarak ortaya çıkmak
tesanüt: dayanışma.
tevazun: denklik, denk olma.
uhuvvet: kardeşlik.
umum: bütün insanlar, bütün halk.
unsuriyet: ırkçılık.
vatanî: vatanla ilgili, vatana ait.

65. Havf ve zaaf tesirat-ı hariciyeyi teşci eder. (Sünuhat)

66. Muhakkak maslahat, mevhum mazarrata feda edilmez. (Sünuhat)

67. Tasadduk malda olduğu gibi, ilimde, fikirde, fiilde de olur.[1] (İşaratü'l-i'caz)

68. Şimdilik İstanbul siyaseti, İspanyol hastalığı gibi bir hastalıktır. (Sünuhat)

69. Deli adama "İyisin, iyisin" denilse iyileşmesi, iyi adama "Fenasın, fenasın" denilse fenalaşması nadir değildir. (Munazarat)

70. Düşmanın düşmanı, düşman kaldıkça dosttur; düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır. (Sünuhat)

71. İnadın işi: Şeytan birisine yardım etse, "Melektir" der, rahmet okur; muhalifinde melek görse, "Libasını değiştirmiş şeytandır" der, lânet eder. (Sünuhat)

72. Bir derdin dermanı, başka bir derde zehir olabilir. Bir derman, haddinden geçse, dert getirir. (Munazarat)

73. اَلْجَمْعِيَّةُ الَّتِي فِيهَا التَّسَانُدُ اُلَةٌ خُلِقَتْ لِتَحْرِيكِ السَّكَنَاتِ وَالْجَمَاعَةُ الَّتِي فِيهَا التَّحَاسُدُ اُلَةٌ خُلِقَتْ لِتَسْكِينِ الْحَرَكَاتِ[2] (Munazarat)

74. Cemaatte vahid-i sahih olmazsa, cem ve zam, kesir darbı gibi küçültür.[HAŞİYE] (Munazarat)

HAŞİYE: Hesapta malûmdur ki, darp ve cem ziyadeleştirir. Dört kere dört on altı olur. Fakat, kesirlerde darp ve cem bilâkis küçültür. Sülüsü sülüs ile darp etmek, tüsu olur, yani dokuzda bir olur. Aynen onun gibi, insanlar da sıhhat ve istikamet ile vahdet olmazsa, ziyadeleşmekle küçülür, bozuk olur, kıymetsiz olur.

---

1 Bu vecize ilk matbu risaleden alınmıştır.

2 Cemiyetteki tesanüt durgun şeyleri harekete geçirmek için yaratılmış bir vasıtadır. Cemaatteki karşılıklı haset ise harekette olanları durdurmaya yarayan bir vasıtadır.

bilâkis: aksine, tersine olarak.
cem: toplama, toplanma.
cemaat: topluluk, insan topluluğu.
cemiyet: topluluk, birlik.
darp: çarpma.
derman: ilâç.
feda: gözden çıkarma.
fena: kötü.
had: sınır.
haset: kıskançlık, çekemezlik.
haşiye: derkenar, dipnot.
havf: korku, korkma.
İspanyol hastalığı: İspanyol nezlesi denilen grip hastalığı.
İstikamet: doğruluk.
kesir: bölme işlemi.
lânet: kötü olmasını istemek, kötü dua.
libas: elbise.
malum: bilinen.
maslahat: fayda, gaye.
mazarrat: zararlar, zarar vermeler.
mevhum: gerçekte olmadığı halde var sayılan, vehmî.
muhakkak: doğru, gerçek, kesin.
muhalif: karşı, karşıt, zıt.
nadir: az, ender bulunan.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
siyaset: politika, devlet idaresi.
sülüs: üçte bir.
sıhhat: sağlık, esenlik.
tasadduk: sadaka verme, bağış yapma.
tesanüt: dayanışma.
tesirat-ı hariciye: dış tesirler.
teşci: cesaretlendirme.
vahdet: birlik.
vahid-i sahih: birlik ve beraberlikteki sıhhat, sağlamlık.
vasıta: aracı.
zaaf: zayıflık.
ziyade: çok, fazla.

75. Adem-i kabul, kabul-i ademle iltibas olunur. Adem-i kabul: Adem-i delil-i sübut, onun delilidir. Kabul-i adem, delil-i adem ister. Biri şek, biri inkârdır. (Tulûat)

76. İmanî meselelerde şüphe, bir delili, hatta yüz delili atsa da, medlûle ıras-ı zarar edemez. Çünkü binler delil var. (Rumuz)

77. Sevad-ı azama ittiba edilmeli. Ekseriyete ve sevad-ı azama dayandığı zaman, lâkayt Emevîlik, en nihayet Ehl-i Sünnet Cemaatine girdi. Adetçe ekalliyette kalan salâbetli Alevîlik, en nihayet az bir kısmı Rafızîliğe dayandı. (Sunuhat)

78. Hakta ittifak, ehakta ihtilâf olduğundan, bazen hak, ehaktan ehaktır; hasen, ahsenden ahsendir. Herkes kendi mesleğine "huve hakkun" demeli, "hüve'l-hakku" dememeli. Veyahut "hüve hasen" demeli, "hüve'l-hasen" dememeli. (Rumuz)

79. Cennet olmazsa, Cehennem tazip etmez. (İşarat)

80. Zaman ihtiyarlandıkça, Kur'ân gençleşiyor, rumuzu tavazzuh ediyor. (İşarat)

Nur, nâr göründüğü gibi, bazen şiddet-i belâgat dahi mübalâğa görünür. (Sunuhat)

81. Hararetteki meratip, bürudetin tahallulüyledir. Husündeki derecat, kubhun tedahülüyledir. Kudret-i ezeliye zatiyedir, lâzımedır, zaruriyedır, acz tahallul edemez, meratıp olamaz, her şey ona nispeten müsavidir. (Sunuhat)

82. Şemsin feyz-i tecellisi olan timsali, denizin sathında ve denizin katresinde aynı huviyeti gösteriyor. (Nokta)

acz: güçsüzlük.
adem-i delil-i sübut: ispatlayıcı belgenin olmayışı delilsizlik.
adem-i kabul: kabul etmeme
ahsen: en güzel
bürudet: soğukluk.
delil: kılavuz, doğru yolu gösteren, rehber, şahit, belge, tanık.
delil-i adem: yokluğun delili
derecat: dereceler, kademeler
ehak: daha haklı, pek haklı
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamber ile Ashab-ı Kiramın dinin temel konularında takip ettikleri yolu benimseyenler; ış ve muamelelerde Hz. Peygamber ve Sahabilerin nc uyanlar
ekalliyet: azınlık.
ekseriyet: çoğunluk
feyz-i tecelli: tecellilden doğan bereket, ilim irfan, kudret.
hak: doğru, gerçek.
hararet: sıcaklık.
hasen: güzel
husun: güzellik
hüve hakkun: o gerçek, o haktır
hüve hasen: o güzeldir
huvelhakku: sadece o gerçektir, o haktır
huvelhasen: sadece güzel olan odur
hüviyet: mahiyet, özellik.
ihtilaf: fikir ayrılığı, ayrılık, aykırılık
ihtiyarlanmak: yaşlanmak.
iltibas: karıştırma
iman: imanla ilgili, imana ait.
inkar: reddetme, tanımama
ıras-ı zarar: zarar verme
İttiba: tâbi olma, uyma
ittifak: birleşme, birlik
kabul-ı adem: yokluğu kabul etme, inkar
katre: damla
kubuh: çirkinlik
kudret-i ezeliye: varlığının başı sonu olmayan, ezelden ebede kadar var olan, sonsuz ilahi kudret, kuvvet.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
medlul: delil olarak gösterilen
meratıp: mertebeler, dereceler
mubalaga: aşırı büyütme, abartma, abartı.
müsavi: eşit, denk.
nar: ateş
nihayet: son, en sonunda
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Rafızi: Ehl-i Sünnete aykırı akide veya fikir sahibi olan kimse
rumuz: işaretler
salabet: sağlamlık
sathında: yüzünde, yüzeyinde
sevad-ı azam: insanların çoğunluğu
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şems: güneş
şiddet-i belagat: belağatın kuvvetliliği, fazlalığı.
şüphe: kuşku
tahallul: araya girme, müdahale etme
tavazzuh: açıklanma, aydınlanma.
tazip: azap etme
tedahul: iç içe olma, birbiri içine girme.
timsal: suret, şekil
zarurî: zorunlu
zatiye: zat ile alâkalı, zatın kendisinden olan, özel.

83. Hayat, cilve-i tevhittendir; müntehası da vahdet kesb ediyor. (Nokta)

84. İnsanlarda velî, cumada dakika-i icabe, ramazanda Leyle-i Kadir, Esma-i Hüsnada İsm-i Azam, ömürde ecel meçhul kaldıkça, sair efrat dahı kıymettar kalır, ehemmiyet verilir. Yırmi sene müphem bir ömür, nihayeti muayyen bin sene ömre müreccahtır. (Sünuhat)

85. Dunyada masiyetın akıbeti, ıkab-ı uhreviye dehıldir. (Sünuhat)

86. Rızık, hayat kadar kudret nazarında ehemmiyetlidir. Kudret çıkanyor, kader giydiriyor, inayet besliyor. Hayat, muhassal-ı mazbuttur, görünür. Rızık, gayr-i muhassal, tedricî münteşirdir, düşündürür. Açlıktan ölmek yoktur. Zıra bedende şahm ve sairе suretinde iddıhar olunan gıda bitmeden evvel ölüyor. Demek, terk-i âdetten neş'et eden maraz öldürür; rızıksızlık değil. (Sünuhat)

87. Âkilullâhm vahşîlerin helâl rızıklan, hayvanatın hadsiz cenazelerıdır. Hem rûy-i zemini temızlıyorlar, hem rızıklannı buluyorlar. (Munazarat)

88. Bir lokma kırk paraya, diğer bir lokma on kuruşa, ağza gırmeden ve boğazdan geçtikten sonra bırdırler. Yalnız bırkaç saniye, ağızda bir fark var. Müfettiş ve kapıcı olan kuvve-i zaıkayı taltıf ve memnun etmek için bırden ona gitmek israfın en sefihıdır. (Işarat)

89. Lezaız çağırdıkça, "Sankı yedım" demeli. "Sankı yedım"ı düstur yapan *Sankiyedim* namındakı bir mescıdı yıyebilırdı, yemedı. (Işarat)

âkilullâhm: et yıyen.
akıbet: sonuç, netice.
cenaze: ölü beden, ölü ceset.
cilve-i tevhit: Allah'ın birliğinin her bir varlıktakı cilvesi, görüntüsü.
dakıka-i icabe: duanın kabul olduğu vakıt, an.
delil: şahıt, belge, tanık.
dustur: kanun, kaıde, kural, prensip.
ecel: ölüm vaktı.
efrat: ferdler, tek olanlar, birler.
ehemmiyet: önemlı olma, değerlılık.
Esma-i Hüsna: Cenab-ı Hakkın en büyük ve manaca dığer isımlerı kuşatmış olanı.
gayr-i muhassal: elde edılmeyen, elde bulunmayan.
gıda: insanı besleyen şeyler.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hayat: yaşayış, canlılık.
hayvanat: hayvanlar.
helâl: dın bakımından günah olmayan şey.
iddıhar: bınkıtırme, toplama, yığma.
îkab-ı uhrevî: ahırettekı ceza.
inayet: yardım, ılahı yardım.
İsm-i Azam: en büyük ısım.
israf: gerekssız yere harcama, savurganlık.
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ılmı ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmış ve gelecegını bılmesı takdır ve tayın etmesı.
kesb etmek: kazanmak.
kudret: Allah'ın bütün varlıgı çevreleyen ezelî kuvveti.
kuvve-i zaıka: tat alma duygusu.
kıymettar: degerlı, kıymetlı.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Ramazan ayının son on gunu ıçınde bulunan en hayırlı gece.
lezaız: zevkler, lezzetler.
maraz: hastalık.
masiyet: ısyan, gunah.
meçhul: bilinmeyen, belli olmayan, gızlı.
mescıd: camı.
muayyen: belli, belırlı.
muhassal-ı mazbut: kayıt altına alınmış, ele geçırılmış ve meydana gelmiş kesın sonuç.
müfettiş: araştıran, ınceleyen.
müntehâ: en son nokta, sonuç.
münteşir: yayılmış, açılmış, dagınık.
müphem: kapalı, belırsız, gızlı.
müreccah: tercih edılen, uslun, rurulan, uygun bulunan.
nam: ısım, un, şan.
nazar: bakış, bakma.
neş'et: meydana gelme, doğma.
nihayet: son.
rûy-i zemin: yeryuzu.
rızık: yıyecek, ıçecek şey, azık.
sair: dıger, otekı.
sefih: zevk ve eglenceye aşın duşkun olan.
suret: şekıl, bıçım.
şahm: ıç yağı.
taltıf: lıtfat etme, lütufta bulunma.
tedricî: derece derece, yavaş yavaş.
terk-i âdet: alışkanlığın terkı.
vahdet: bırlık.
vahşî: yabanî, ehlı olmayan.
velî: Allah'ın sevgısıne ermiş kımseler, Allah dostu, evlıya.

90. Eskiden ekser İslam aç değildi; tereffühe ihtiyâr vardı. Şimdi açtır, telezzüze ihtiyâr yoktur. (İşarat)

91. Muvakkat lezzetten zıyade, muvakkat eleme tebessüm etmeli, "Hoş geldin" demeli. Geçmiş lezaiz, "Ah, vah!" dedirtir. Ah, müstetir bir elemın tercümanıdır. Geçmiş âlâm, "Oh!" dedirtir. O oh, muzmer bır lezzet ve nımetin muhbırıdır. (İşarat)

92. Nısyan dahi bir nimettir. Yalnız her günün âlâmını çektürür, müterakimi unutturur. (İşarat)

93. Derece-i hararet gıbi, her musibette bir derece-i nımet vardır. Daha büyüğünü düşünüp, küçükteki derece-i nımeti görüp, Allah'a şükretmeli. Yoksa, istı'zam ile üflense şişer, merak edılse ıkıleşır; kalbdeki misalı, hayalı, hakikate inkılâp eder, o da kalbı döver. (İşarat)

94. Her adam için, hey'et-i içtimaiyede, görmek ve görunmek ıçın mertebe denılen bır penceresi vardır. O pencere kamet-i kıymetinden yüksek ise, tekebbür ıle tetavül edecek. Eğer kamet-ı kıymetinden aşağı ise, tevazu ile takavvüs edecek ve eğilecek; tâ o seviyede görsün ve görunsün. (Münazarat)

İnsanda büyükluğün mıkyası küçüklüktür, yani tevazudur; küçükluğun mızanı büyüklüktür, yani tekebbürdür. (Sünuhat)

95. Zayıfın kaviye karşı izzet-i nefsi, kavıde tekebbür olur. Kavının zaife karşı tevazuu, zayıfta tezellul olur. Bır ulülemrin makamındaki cıddıyeti vakardır, mahvıyetı zıllettır; hanesındekı cıddıyetı kıbırdır, mahvıyetı

âlâm: elemler acılar
derece-i hararet: sıcaklık derecesi ısı derecesi
derece-i nimet: nimet derecesi
ekser: en çok
elem: dert, uzuntu acı.
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı esası.
hane: ev mesken.
hey'et-i içtimaiye: toplantı heyetı sosyal şekillenmeler sosyal bunye
ihtıyar: seçme tercih irade.
inkılap: değışım dönüşüm.
istı'zam: büyük tutma, buyuk tanıma
izzet-i nefis: insanın cıddıyet ve şerefini korumaya özen gostermesi
kamet-i kıymet: kıymet ve degennin mertebesi
kavi: kuvvetlı
kibır: büyüklük taslama
lezaiz: zevkler lezzetler
mahvıyet: tevazu, alçak gonulluluk
makam: mevkı yer
mertebe: derece, basamak.
mıkyas: ölçek, ölçu derece
mizan: terazî ölçü aletı.
muhbır: haber veren habercı
musıbet: bela dert, sıkıntı
muvakkat: geçıcı
muzmer: gızlenmış saklanmış dışa vurulmamış şey
mustetir: gızlı saklı ortulu
müterakim: bırıkmış toplanmış yıgılmış.
nımet: ıyılık, lutuf ihsan bagış
nisyan: unutma unutuş
şukretmek: teşekkur etmek nimet ve ıyılıgın sahıbını tanımak, Allah ın verdiği nimetlere hamd etmek.
takavvüs: yay gibi eğri olma yay bıçımine gırme
tebessum: gulumseme
tekebbur: kıbırlenme kendınl bu yuk sayma
telezzüz: tad alma hoşlanma
tercüman: tercume eden çeviren
tereffuh: aşırı rahatlık bolluk ve rahatlık ıçınde yaşama.
tetavul: uzun olma uzama, uzanma
tevazu: alçak gonulluluk.
tezellul: aşagılanma alçalma, kuçulme
ulülemir: idareci başkan emır veren
vakar: cıddılık, onurlu olma
zaif: zayıf guçsuz
zillet: alçaklık aşagılık.
ziyade: fazla çok.

tevazudur. Fert mütekellim-i vahde olsa, müsamahası ve fedakârlığı amel-i salihtir; mütekellim-i maalgayr olsa, hıyanettir, amel-i talihtir. Bir şahıs kendi namına hazm-ı nefis eder, tefahur edemez, millet namına tefahur eder, hazm-ı nefis edemez. (Sünuhat)

96. Tertib-i mukaddematta tefviz tembelliktir; terettüb-i neticede tevekküldür. Semere-i sa'yine ve kısmetine rıza kanaattir, meyl-ı sa'yı kuvvetlendirir; mevcuda iktifa, dünhimmetliktir. (Sünuhat)

97. Evamir-i şer'iyeye karşı itaat ve isyan olduğu gibi, evamir-i tekviniyeye karşı da itaat ve isyan vardır. Birincisinde mükâfat ve mücazatın ekserî ahirette, ikincisinde ağlebi dünyada olur. Meselâ, sabrın mükâfatı zaferdir, ataletin mücazatı sefalettir, sa'yin sevabı servettir; sebatın mükâfatı galebedir. (Rumuz)

Müsavatsız adalet, adalet değildir. (Sünuhat)

98. Temasül tezadın sebebidir. Tenasüp tesanüdün esasıdır. Sıgar-ı nefis tekebbürün menbaıdır. Zaaf gururun madenidir. Acz muhalefetin menşeidir. Merak ilmin hocasıdır. (Sünuhat)

99. Kudret-i Fâtıra, ihtiyaç ile, hususan açlık ihtiyacıyla, başta insan, bütün hayvanatı gemlendirip nizama sokmuş. Hem âlemi hercümerçten halâs edip, hem ihtıyacı medeniyete üstat ederek terakkıyatı temin etmiştir. (Sünuhat)

100. Sıkıntı sefahatin muallimidir. (Sünuhat)

Yeis dalâlet-i fikrin, zulmet-i kalb ruh sıkıntısının menbaıdır. (Munazarat)

acz: güçsüzlük.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakka riyet, âdillik.
ağleb: çoğunlukla, ekseriyetle.
ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan sonsuz hayat yurdu.
âlem: dünya, cihan, bütün varlıklar.
amel-i salih: dine uygun hayırlı amel, faydalı iş.
atalet: tembellik.
dalalet-i fikir: fikir sapıklığı.
dünhimmet: gayretsiz, himmetsiz.
ekser: en çok.
evamir-i şer'iye: dinle ilgili işler, şeriatın emirleri.
evamir-i tekviniye: yaratılışa ait kurallar, emir ve kanunlar.
fedakar: özverili.
fert: şahıs, kişi.
galebe: üstünlük.
halas: kurtulma, kurtuluş.
hayvanat: hayvanlar.
hazm-ı nefis: kabullenmek, kendi adına feragat etmek.
hercümerç: karışıklık, dağınıklık.
hususan: özellikle.
hıyanet: hainlik, ihanet.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik.
itaat: boyun eğme.
kanaat: kısmete razı olma.
Kudret-i Fatıra: yaratıcı kudret, kuvvet.
kısmet: pay, hisse.
maden: kaynak, menba.
medeniyet: bir topluluğun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat gücü, maddî ve manevî varlığı ile ilgili vasıfların tamamı.
menba: kaynak.
menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
mevcut: var olan, varlık.
meyl-ı sa'y: çalışma isteği.
muallim: öğretmen.
muhalefet: aykırılık, zıtlık, muhalıflik.
mücazat: ceza.
mükafat: ödül.
müsamaha: hoşgörü.
musavat: beraberlik, eşitlik.
mütekellim-i maalgayr: birinci çoğul şahıs, biz.
mütekellim-i vahıt: birinci tekil şahıs, ben.
nam: isim, ad.
nizam: düzen, düzgünlük.
rıza: razı olma, hoşnuduk, memnunluk.
sa'y: çalışma, çabalama.
sebat: dayanma, kararlılık.
sefahat: beyinsizlik ve akılsızlık, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük.
sefalet: fakirlik, yoksulluk.
semere-i sa'y: çalışmanın meyvesi, neticesi.
servet: zenginlik, varlık, mal, mülk.
sevap: sevap. Allah tarafından verilen ödül.
sıgar-ı nefis: nefsin küçüklüğü, zelil ve hakir olma hâli.
şahıs: kişi, kimse.
tefahur: iftihar, övünme.
tefviz: yetki ve sorumluluğu bir kimsenin üstüne bırakma.
tekebbür: kibirlenme, büyüklük satma.
temasül: birbirine karşı olma, karşılıklı benzeyiş.
temin: sağlama, karşılama.
tenasüp: uygunluk.
terakkıyat: yükselmeler, ilerlemeler, gelişmeler.
terettüb-i netice: sonuç olarak ortaya çıkmak.
tertib-i mukaddemat: başlangıçta yapılması gerekenlerin sırası.
tesanüt: dayanışma.
tevazu: alçak gönüllülük.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan bekleme.
tezat: zıt.
üstat etmek: öğretici, öğretmen, usta yapmak.
yeis: umutsuzluk.
zaaf: zayıflık.
zulmet-i kalb: kalb katılığı, kalbin kararması.

101. [1] اِذَا تَانَثَ الرِّجَالُ بِالتَّهَوُّسِ تَرَجَّلَ النِّسَاءُ بِالتَّوَقُّحِ

(SUNUHAT)

Bir meclis-i ihvana güzel bir kan girdikçe riya, rekabet, haset damarı intibah eder. Demek, inkişaf-ı nisvandan, medenî beşerde ahlâk-ı seyyie inkişaf eder.

(MUNAZARAT)

102. Beşerin şimdiki seyyiatâlûd hırçın ruhunda, mütebessim küçük cenazeler olan suretlerin rolü ehemmiyetlidir. (NOKTA)

103. Memnu heykel, ya bir zulm-i mütehaccir, ya bir heves-i mütecessim veya bir riya-i mütecessittir.

(ŞUAAT)

104. İslâmiyet'in musellematını tamamen imtisal ettiği cihetle bihakkın daire-i dâhiline girmiş zatta, meylü't-tevsi, meylü't-tekemmuldur. Lâkaytlık ile hançte sayılan zatta, meylü't-tevsi, meylü't-tahriptir. Fırtına ve zelzele zamanında, değil içtihat kapısını açmak, belki pencerelerini de kapatmak maslahattır. Lâubalîler ruhsatlarla okşanılmaz; azımetlerle, şiddetle ikaz edilir. (ŞUAAT)

105. Bîçare hakıkatler, kıymetsiz ellerde kıymetsiz olur.

(IŞARAT)

106. Küremiz hayvana benziyor, asar-ı hayat gösteriyor. Acaba yumurta kadar küçülse, bir nevi hayvan olmayacak mıdır? Veya bir mikrop kuremiz kadar

1- Hevesata uyarak erkekler kadınlaştığı zamanda, kadınlar da hayasızlaşarak erkekleştiler.

ahlak-ı seyyie: kötü huylar
alem: dünya, cihan
asar-ı hayat: hayat emarelen, işaretleri
azımet: takva ile şiddetli kaçınma, günahlardan uzak durma
beşer: insan, insanlık.
biçare: çaresiz, zavallı
bihakkın: gerçek anlamıyla, hakkıyla
cenaze: ölü beden, ölü ceset.
cihet: yön, taraf
daire-i dahil: iç daire, iç bölüm
ehemmiyet: kıymet, değer.
hakikat: gerçek.
hariç: dışında, dışta bırakılmak üzere.
haset: kıskançlık, çekemezlik.
haya: utanma duygusu, sıkılma
hevesat: hevesler
heves-i mütecessim: cısımleşmiş heves.
hırçın: çabuk kızıp sınırlenen.
içtihat: din âlimlerinin şer'i esaslar dahilinde Kur'an ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hukum vermeleri
ikaz: uyarma, uyandırma
imtisal: uymak.
inkişaf: gelişme
inkişaf-ı nisvan: feminizmin gelişmesi, kadınların açılıp saçılması.
intibah: uyanıklık, uyanma
küre: dünya, yeryüzü
kıymetsiz: değersiz
lakayt: kıymet ve ehemmiyet vermeyen, ilgisiz.
laubali: saygısız, pervasız.
maslahat: fayda, gaye
meclis-i ihvan: kardeşler meclisi, kardeş topluluğu
medeni: hayat tarzı
memnu: yasaklanmış.
meylü't-tahrip: yıkma, tahrip eğilimi, duygusu
meylu't-tekemmul: olgunlaşma, gelişme eğilimi, duygusu.
meylu't-tevsi: genişletme, ıstılaı etme eğilimi
müsellemat: dinin doğruluğu, herkesçe kabul ve tasdik edilen bilgiler, esaslar
mütebessim: gülümseyen, gülen, güleç.
nevi: çeşit, tür
rekabet: rakip olma halı, birbirini çekememe
riya: ıkı yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik
riya-i mütecessit: ceset hâline girmiş ikiyüzlülük.
ruhsat: izin, müsaade
seyyiatalûd: kötülüklerle karışmış
suret: biçim, şekil.
zat: kişi, şahıs, fert.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zulm-i mütehaccir: taşlaşmış zulüm.

büyüse, ona benzemeyecek midir? Hayatı varsa, ruhu da vardır. Âlem, insan kadar küçülse, yıldızlan zerrat ve cevahir-i ferdiye hükmüne geçse, o da bir hayvan-ı zîşuur olmayacak mıdır? Allah'ın böyle çok hayvanları var. (SUNUHAT)

107. Şeriat ikidir.

• *Birincisi:* Âlem-i asgar olan insanın ef'al ve ahvalini tanzim eden ve sıfat-ı kelâmdan gelen bildiğimiz şeriattır.

• *İkincisi:* İnsan-ı ekber olan âlemin harekât ve sekenatını tanzim eden, sıfat-ı iradeden gelen şeriat-ı kübra-i fıtriyedir ki, bazen yanlış olarak "tabiat" tesmiye edilir. Melâike bir ümmet-ı azîmedir ki, sıfat-ı iradeden gelen ve şeriat-ı fıtriye denilen evamir-i tekviniyesinin hamelesi ve mumessili ve mutemessilleridirler. (NOKTA)

108.

إِذَا وَازَنْتَ بَيْنَ حَوَاسٍّ حُوَيْنَةٍ حُرْدَبِيَّةٍ وَحَوَاسِّ الْإِنْسَانِ تَرَى سِرًّا عَجِيبًا إِنَّ الْإِنْسَانَ كَصُورَةِ يٰسٓ كُتِبَ فِيهَا سُورَةُ يٰسٓ (1)

(KIZIL İCAZ)

109. Maddiyyunluk manevî taundur ki, beşere şu müthiş sıtmayı tutturdu, gazab-ı İlâhîye çarptırdı. Telkın ve tenkit kabiliyeti tevessü ettikçe, o taun da tevessü eder.

1 Mikroskobik bir hayvanın özelliklerinde insanın özelliklerinin muvazenesinde, şaşırtıcı bir sırla karşılaşırsın. Muhakkak ki insan, içinde Yâsîn Suresi yazılmış bir gâyesin harfleri suretinde dir.

ahval: haller, durumlar, oluşlar
âlem: dünya, bütün yaratılmışlar
âlem-i asgar: en küçük âlem, insan.
beşer: insan, insanlık.
cevahir-i ferdiye: fertlere ait cevherler, atom zerreleri.
ef'al: fiiller, işler
evamir-i tekviniye: yaratılışa yönelik Cenab-ı Hakkın emirleri, kanunları.
gavur: dinsiz, aşmasız
gazab-ı İlahiye: Allahın gazabı, kahredicilliği
hamele: taşıyanlar
harekat: hareketler
hayvan-ı zîşuur: şuur sahibi canlı varlık.
insan-ı ekber: büyük insan, kâinat.
kabiliyet: istidat, yetenek.
maddiyyun: maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
manevî: mana ile ilgili, maddî olmayan
melâike: melekler
muvazene: denklik, denge
mümessil: temsilci
mutemessil: yansıyan, akseden görüntü
müthiş: dehşetli
sekenat: durma, durgunluk, bir şeyin duruş hali
suret: biçim
sıfat-ı irade: Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren gösteren hal ve özellik.
sıfat-ı kelam: Cenab-ı Hakkın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şeriat-ı kübra-i fıtriye: yaratılışta kurulan İlâhi büyük şeriat, kâinattaki kanunlar
şeriat-ı fıtriye: yaratılış kanun ve kaidelen
tabiat: kâinatın var oluş ve varlığını sürdürme kanunları
tanzim: düzenleme, tertipleme
taun: veba, salgın hastalık.
telkın: fikrini kabul ettirme, aşılama
tenkit: eleştiri
tesmiye: isimlendirme, ad verme
tevessü: genişleme, yayılma
ümmet-ı azîme: büyük millet, topluluk.
zerrat: molekuller, atomlar

110. En bedbaht, en muztarip, en sıkıntılı, işsiz adamdır. Zira, atalet ademin biraderzadesidir. Sa'y, vücudun hayatı ve hayatın yakazasıdır.

111. Ribanın kap ve kapılan olan bankaların nef'i, beşerin fenası olan gâvurlara ve onların en zalimlerine ve bunlann en sefihlennedir. Âlem-i İslâma zarar-ı mutlaktır; mutlak beşerin refahı nazara alınmaz. Zira, gâvur harbî ve mütecaviz ise, hürmetsiz ve ismetsizdir.

112. Cuma'da hutbe, zaruriyat ve müsellematı tezkirdir, nazariyatı talim değildir. İbare-i Arabiye daha ulvî ihtar eder. Hadis ile ayet muvazene edilse görünür ki, beşerin en beliği dahi, ayetin belâgatine yetişemez, ona benzemez.

Said Nursî

adem: yokluk.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
atalet: tembellik
ayet: Kur'ân-ı Kerîm'in her bir cümlesi
bedbaht: tâlisiz.
belâgatli: iyi, güzel, düzgün ve pürüzsüz söz söyleme
beliğ: düzgün ve sanatlı
beşer: insan, insanlık.
biraderzade: kardeş çocuğu yeğen
fena: kötü, çirkef
gâvur: dinsiz, acımasız
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, fiil veya onayladığı başkasına ait söz veya davranış
harbî: savaşçı, savaş düşkün
hutbe: Cuma veya bayram namazlarında hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan İlâhî emirlen hatırlatan konuşma ve dualar
hürmet: saygı
ibare-i Arabiye: Arapça metin, cümle
ihtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma
ismet: günahsızlık, masumluk.
mutlak: çoğunluk, ekseri, kayıtsız, şartsız
muvazene: ölçü.
muztarip: ıztıraplı, acı çeken.
mütecaviz: tecavüz eden, saldırgan, saldıran
müsellemat: herkesçe kabul ve tasdik edilen bilgiler
nazar: dikkat, bakma, bakış
nazariyat: teoriler, doğruluğu ispat edilmemiş görüşler
nef': menfaat, fayda
refah: bolluk, rahatlık.
riba: faiz
sa'y: çalışma, çabalama.
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan
talim: öğretme, yetiştirme, eğitme
tezkir: hatırlatma, hatıra getirme
vücut: varlık, var oluş.
yakaza: uyanış, uyanıklık.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zarar-ı mutlak: kesin zarar
zaruriyat: zorunlu işler

IKINCI CUZ

Hakikat Çekirdekleri

Bediüzzaman'ın Sânihalarından

Mürettibi:

Biraderzadesi Abdurrahman

Sure-i İhlâs'ın Bir Remzi

بسم الله الرحمن الرحيم

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ

عَلٰى مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ [1]

[2] قُلْ هُوَ itlak ile tayini, tevhid-i şuhuda işarettir.

اَىْ: لَا مَشْهُودَ بِنَظَرِ الْحَقِيقَةِ اِلَّا هُوَ [3]

[4] اَللّٰهُ اَحَدٌ tevhid-i ulûhiyete tasrihtir.

اَىْ: لَا مَعْبُودَ اِلَّا هُوَ [5]

[6] اَللّٰهُ الصَّمَدُ tevhid-i rububiyete remizdir.

اَىْ: لَا خَالِقَ وَلَا رَبَّ اِلَّا هُوَ [7]

Ve tevhid-i Ceberut'a telvihtir.

اَىْ: لَا قَيُّومَ وَلَا غَنِيَّ عَلَى الْاِطْلَاقِ اِلَّا هُوَ [8]

[9] لَمْ يَلِدْ tevhid-i Celâl'e telmihtir, şırkin envaını redde-der. Yanı, tagayyur veya tecezzi veya tenasul eden, ilâh olamaz. Ukul-i aşere veya melâike veya İsâ veya Üzeyir'in veledıyetını dava eden şırkleri reddeder.

1- Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla. • Ezeden ebede her turlu hamd ve ovgu şukur ve minnetin mahsus olduğu Alemlerin Rabbı olan Allah ın salat ve selamı Peygamberlerin Efendisi olan Hazret-i Muhammed in (ASM) uzerine olsun.

2- De ki: O. (İhlâs Suresi, 1.)

3- Yanı: Nazar-ı hakikat ile bakıldığında her şey Onu gosterir ve her şeyde gorulen de ancak Odur.

4- Allah tır, bırdır. (İhlâs Suresi, 1.)

5- Yanı: Ondan başka ibadete layık ma'bud yoktur.

6- O Allah tır. Samed dır: her şey Ona muhtaçtır. O ise hıçbır şeye muhtaç degıldır. (İhlas Suresi, 2.)

7- Yanı: Ondan başka Hâlık ve Rab yoktur.

8- Ondan başka hıçbır şekılde kaınat ve ıçındekı yaratıklan ayakta tutan ve hıçbır şeye ıhtıyacı olmayan yoktur.

9- O dogurmamıştır. (İhlâs Suresi, 3.)

alem: varlık sınıflarından her bırı.
dava: İddia.
envâ: çeşıtler, neववıler.
hakikat: gerçek.
hamd: Allah a karşı olan şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme.
ıtlak: genelleştırme, umumı hâle getırme.
ibadet: tapma, tapınma, kulluk.
ilah: kendıne ıbadet edılen kendısıne tapınılan şey.
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler, varlıklar.
lâyık: uygun, yakışır.
ma'bud: kendısıne ıbadet olunan, tapınılan, kulluk edılen.
mahsus: has, aıt.
melâike: melekler.
nazar: bakma, bakış.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah.
remiz: ışaret.
salât ü selâm: salât ve selâm, dua ve selâm.
Sure-i İhlas: İhlâs Suresi.
şirk: Allah a ortak koşma.
tagayyur: degışme, başkalaşma.
tasrih: acıktan acıga bıldırme.
tayin: yenni belli etme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bolunme.
telmih: acıkca soylemeyıp ustu kapalı şeklıde ve ımalı olarak ıfade etme.
telvih: acıklama, belli etme.
tenasul: ureme, cogalma.
tevhid-i Ceberut: ıstedıgını her şeye zorla da yaptırabılen sonsuz guc sahıbı Allah ın bırlıgı.
tevhid-i Celâl: Allah ın buyukluk, ululuk ve yucelik bakımından bır tek, eşsız ve benzersız olması.
tevhid-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın kaınatın terbıye, tedbır ve ıdaresınde bır olduguna, yardımcı veya ortagının bulunmadıgını kabul etme.
tevhid-i şuhud: gozle gorulebılen tevhıd delıllerı her nereye bakılırsa Allah ın bırlıgını anlama, hısset me.
tevhid-i ulûhiyet: yegâne İlâh Allah tır anlamı ıfade eden bır ıbare.
ukul-i aşere: Arısto taksımıne gore aklın on mertebesi.
velediyet: çocukluk, evlâtlık. Hıristıyanların Hz. İsa ya, Yahudılerın Hz. Üzeyr'e Allah ın oglu demelerı batıl ınanışı.
zeyil: ek, ılâve.

(1) وَلَمْ يُولَدْ ispat-ı ezeliyet ile tevhiddir. Esbapperest, nucumperest, sanemperest, tabiatperestin şirkini reddeder. Yanı, hâdis veya bir asıldan münfasıl veya bir maddeden mutevellit olan, ilâh olamaz.

(2) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ cami bir tevhiddir. Yani, zatında, sıfâtında, ef'alinde nazîri, şeriki, şebihi yoktur.

(3) لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ Şu sure, bütün enva-ı şirkı reddeder. Ve yedi meratib-ı tevhidi tazammun eden altı cümlesi mütenaticedir. Herbiri ötekinin hem neticesi, hem bürhandır. (Şuaat)

Muvahhid-i ekber ve tevhidin burhan-ı muazzamı olan kâinat, değil yalnız erkân ve azası, belki bütün hüceyratı, belki bütün zerratı birer lisan-ı zakır-i tevhid olarak bu büyük bürhanın seda-i bülendine iştirak ederek, hep birden (4) لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ diye Mevlevîvari zikrediyorlar.

Tevhidin burhan-ı natıkı olan Kur'ân'ın sinesine kulağını yapıştırırsan işiteceksin ki, kalbinde derinden derine gayet ulvî, nihayet derecede ciddî, gayet samimî, nihayet derecede munis ve mukni ve bürhan ile mücehhez bir seda-i semavî işiteceksin ki, (5) اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ zikrini tekrar ediyor.

Evet, şu bürhan-ı münevverin altı ciheti de şeffaftır. Üstünde sikke-i i'caz, içinde nur-ı hidayet, altında mantık ve

1. Ve doğurulmamıştır. (İhlas Suresi, 3.)
2. Hiçbir şey de Onun dengi değildir. (İhlas Suresi, 4.)
3. Onun misli yoktur. O her şeyi işiten ve görendir. (Şura Suresi, 11.)
4. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 255.)
5. Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. (Bakara Suresi, 250.)

asıl: soy, nesep
aza: uzuvlar, parçalar
burhan: delil, ispat.
burhan-ı muazzam: tevhidin muazzam, büyük, heybetli delili
bürhan-ı münevver: nurlu ve parlak delil
bürhan-ı natık: konuşan delil
cami: cem'eden, toplayan, içine alan
ciddî: muhim, önemli.
cihet: yön, taraf
ef'al: fiiller, işler
enva-ı şırk: Allah'a ortak koşmanın çeşitleri.
erkan: rükünler, esaslar
esbapperest: sebeplen yaratıcı kabul eden
gayet: son derece.
hadis: sonradan olan şey
hüceyrat: hücreler, meydana getiren tüm parçalar
ilâh: kendine ibadet edilen, kendisine tapınılan
ispat-ı ezeliyet: Allah'ın ezeliyetinin ispatı
iştirak etmek: katılmak, birleşmek
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
lisan-ı zakır-i tevhid: yaratıcının birliğini zikreden ilân eden dil, lisan
madde: cisim
mantık: akla uygunluk.
meratib-i tevhid: Allah'ın bir olması hakikatinin yaratılan varlıklarda görünüp belirme derecesi.
Mevlevîvari: Mevlevî gibi (dönerek)
misil: benzer
mukni: ikna eden, inandırıcı
munis: sevimli
muvahhid-i ekber ve tevhid: Allah'ın varlığının ve birliğinin en büyük ilancısı
mücehhez: donatılmış, donanmış
münfasıl: ayrılmış.
mütenatice: birbirini netice veren
mütevellit: doğan, doğmuş
nazir: benzer, eş
nihayet: son
nur-ı hidayet: kurtuluş ışığı, doğru yolu gösteren ışık.
nucumperest: yıldızlara tapan.
samimî: candan, gönülden
sanemperest: puta tapan
seda-i bulent: yüksek ses
seda-i semavî: manevî ilâhî ses.
sıfat: nitelikler, vasıflar
sikke-i i'caz: mu'cizelik işareti, sikkesi, damgası
sine: göğüs

şebih: benzeyen.
şeffaf: saydam, açık.
şerik: ortak.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tabiatperest: her şeyin kendi kendine olduğunu veya tabiatın meydana getirdiğini iddia eden, tabiatçı
tazammun etmek: içine almak, içinde bulundurmak.
tevhid: Allah'ın varlığını birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme
ulvî: manevî, ruhânî, yüce, semavî
zat: kendi.
zerrat: çok ufak parçalar, moleküller, atomlar
zikir: bildirme
zikretmek: Allah'ı anmak.

delil, sağında aklı istintak, solunda vicdanı istişhat, önünde hayır, hedefinde saadet-i dâreyn, nokta-i istinadı vahy-i mahzdır. Vehmin ne haddi var, gırebilsin? (Nokta)

Vicdanın anasır-ı erbaası ve ruhun dört havassı olan irade, zihin, his, lâtife-i Rabbaniye; her birinin bir gayatü'l-gayatı var. İradenin ibadetullahtır, zihnin marifetullahtır, hissin muhabbetullahtır, lâtifenin müşahedetullahtır. Takva denilen ibadet-i kâmile dordünü tazammun eder. Şeriat şunları hem tenmiye, hem tehzip, hem bu gayatü'l-gayata sevk eder. (Şuaat)

Eğer icattaki vasıta hakîkî olsaydı ve hakîkî tesir verilseydi, hem bir şuur-i küllî verilmek lâzım idi hem de bizzarure eserde ittikan-ı kemal-i sanat muhtelif olacaktı. Hâlbuki, en adîden en âliye, en küçükten en büyüğe ittikan derece-i kemalde, mahiyetin kameti nispetindedir. Demek, Müessir-i Hakîkî'den bazı karîb, bazı baîd, kısmen vasıtasız, kısmen vasıta ile, kısmen vesait ile değildir. İnsanın ihtiyârî eserindeki adem-i kemal, cebr-i nefiy ihtiyârı ispat eder.

Cây-ı dikkattır ki: Cüz'î bir ihtiyânın tavassutu ile eser-i akıl bir insan şehri, intizamca semere-i vahıy bir arı kovanındaki cemaate yetişmez. Ve anların meşher-i sanatı bir petek hüceyrat şehri, bir nar ve gülnardan intizamca gendir. Demek, kâinattaki cazibe-i umumiye hangi kalemden akmışsa, cüz-i lâyetecezzadaki küçücük cazibeler o kalemin noktalandır. (Nokta)

adem-i kemal: mükemmelliğin olmayışı, noksan kusurlu
adî: bayağı, basit.
alî: yüce, yüksek, ulu
anasır-ı erbaa: dört unsur
baîd: uzak.
bizzarure: ister istemez, mecburen.
cây-ı dikkat: dikkate değer
cazibe: cezp edicilik, çekicilik.
cazibe-i umumî: umumî bir cazibe, genel çekim gücü
cebr-i nefiy: zorlamanın olmaması
cemaat: topluluk.
cüz-i lâyetecezza: bölünme imkânı olmayan en ufak zerre
cüz'î: küçük, az ehemmiyetsiz
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey
derece-i kemal: mükemmellik derecesi
eser-i akıl: akıl eseri
gayatü l-gayât: gayelerin gayesi, maksatların maksadı, asıl gaye
gülnar: nar çiçeği
had: yetki
hakîkî: gerçek.
hâlbuki: oysa ki
havâs: duyular, duygular
hedef: amaç, maksat, ulaşılmak istenilen nokta.
his: duygu
hüceyrat: küçük odacıklar
ibadet-i kâmile: mükemmel ibadet.
ibadetullah: Allah'a ibadet.
icat: yoktan var etme, yaratma
ihtiyâr: seçme, tercih, irade
ihtiyârî: isteğine bırakılmış olan
intizam: düzgün olma.
irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü
ispat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
istıntak: konuşturma, söyletme
İstişhat: şahit gösterme
ittikan: sağlamlık, düzgünlük.
İttikan-ı kemal-i sanat: sanatın son derece sağlam ve mükemmel oluşu, yapılışı
kamet: boy, endam.
karîb: yakın
kısmen: bir kısım
latife: sözle ifade edilmeyen ince mana, içe doğan manevî işaret.
latife-i Rabbaniye: İlâhî hakikatlerin hissedilmesine ve manevî zevklerin alınmasına yarayan his, duygu
lâzım: gerekli, lüzumlu
mahiyet: bir şeyin aslî esası, niteliği.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
meşher-i sanat: sanat eserlerinin teşhir edildiği yer
müessir-i hakîkî: hakîkî tesir sahibi, gerçek tesir edici
muhabbetullah: Allah sevgisi
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit, farklı
müşahedetullah: Allah'ı gözle görme (Cennette)
nispet: göre, değer
nokta-i istinat: dayanak noktası
saadet-i dareyn: iki cihan saadeti, dünya ve âhiret mutluluğu
semere-i vahiy: vahyin netücesi
şenat: dini İslâmiyet.
sevk etmek: yöneltmek, göndermek.
şuur-i küllî: kapsamlı, her şeyden haberdar olan şuur
takva: Allah'ın yasaklarından kaçınmada azamî tüzülik gösterme
tavassut: aracılık, vasıta olma
tazammun etmek: ihtiva etmek, içine almak, içinde bulundurmak.
tehzip: terbiye etme.
tenmiye: büyütme, nemalandırma
tesir: etki
vahy-i mahz: sadece ve sadece Allah'a ait vahiy, sırf vahiy
vasıta: alet, araç.
vehm: zan, şüphe, kuruntu
vesait: vasıtalar
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zihin: anlayış, kavrayış

İslâmiyet der [1] لَا خَالِقَ إِلَّا هُوَ . Hem vesait ve esbabı müessir-i hakikî olarak kabul etmez, vasıtaya mana-i harfî nazarıyla bakar. Akıde-ı tevhıd ve vazife-i teslim ve tefviz öyle ister. Tahrif sebebiyle şımdıkı Hıristiyanlık esbap ve vesaiti müessir bilir, mana-i ismî nazanyla bakar. Akıde-i velediyet ve fikr-i ruhbanıyet öyle ister, öyle sevk eder. Onlar azizlerine mana-ı ısmî ıle bırer menba-ı feyiz ve güneşin zıyasından bır fikre gore istihale etmiş lâmbanın nuru gıbi birer maden-i nur nazanyla bakıyorlar. Biz ise evlıyaya mana-ı harfî ile, yani âyine güneşin zıyasını neşrettiği gıbi bırer ma'kes-i tecelli nazanyla bakıyoruz. (HAŞİYE)

Bu sırdandır ki, bızde sülûk tevazudan başlar, mahvıyetten geçer, fenâfillâh makamını görür, gayr-i mütenahi makamatta sülûka başlar. Ene ve nefs-i emmare, kibnyle, gururuyla söner. Hakıkî Hıristıyanlık değil, belkı tahrıf ve felsefe ıle sarsılmış Hrıstıyanda ene levazımatıyla kuvvetleşir. Enesi kuvvetli, muteşahhıs, rutbeli, makam sahıbi bir adam Hıristiyan olsa, mütesallip olur. Fakat, Müslüman olsa lâkayt olur. (Tulûat)

Âşık-ı hakikî tarıkte hata, tabırde yanlış etse de yine mâşuk-ı hakikîye gıder. Zira aşk cemal-i cazibedara

HAŞİYE: Nakşıbendî rabıtası bu sırra bına edılmıştır

1 Allah tan başka hıçbır yaratıcı yoktur

akıde-ı tevhıd: tevhıd inancı. Allah ın bır olduguna ınanmak.
akıde-i velediyet: velediyet inancı. bozulmuş Hıristyanlıgın Hz. Isa ya (as) atfettıklen haşa "Allah ın oğlu" manasında Allah ın bırlıgı inancını zedeleyen bozuk inanış
âşık-ı hakıkı: gerçek âşık. gerçek varlık ve her şeyın gerçek sahıbı olan Allah ı sevgısının sahıbı olan
aşk. şıddetlı tutku. sevgı
ayine: ayna. mır at.
azız: Hıristıyanların ermış bıldıklen kişıler
bakar: ökuz, sığır
belkı: şuphesız.
bina etmek. yapmak. meydana getırmek
cemal-i cazibedar: çekıcı cezbedıcı guzellık.
ene: benlık, enanıyet.
esbap: nedenler sebepler
evlıya: erenler velıler. Allah dostlan
felsefe: hakıkatın düşunce yonuyle araşunlması
fenafillah: dunyayı kalben terk edıp tamamen Allah a yonelmek. Allah ıçın yaşamak.
fikr-ı ruhbanıyet: dunyayla ılgıyı kesıp bır manastıra kapanma fıkrı. insanlardan uzaklaşarak hıçbır ışe karışmamayı ıyı kulluk olarak algılama.
gayr-ı mütenahı: hudutsuz, sınırsız.
hakıkı: gerçek
haşiye: dıpnot.
hata: noksanlık. kusur
istihale etmek. başkalaşmak, donuşmek.
kıbır: buyukluk taslama
lakayt: ılgısız. neme lâzımcı
levazımat. luzumlu maddeler
maden-ı nur: nur kaynagı
mahvıyet. kendını degersız gorme. hıçe sayma.
makam: mevkı
makamat: makamlar
ma'kes-i tecelli: tecellı yansıma yen
mana-ı harfî: bır şeyın kendısını degıl yapanını bıldırmesı tanıtması
mana-ı ismî: bır şeyın bizzat kendısıne bakan ve kendısını tanıtan manası.
maşuk-ı hakıkı. gerçek sevılmeye layık olan
menba-ı feyiz: ılım. ırfan kaynagı.
müessir: tesır eden
müessir-i hakıkı: hakıkı tesır sahıbı. gerçek tesır edıcı

muteşahhıs. şahsı fark edılmış olan. seçkın
mütesallip: katılaşmış.
Naksibendı: Şeyh Muhammed Bahauddin Naksıbend tarafından kurulan gızlı zikırle Allah sevgısını kalbe nakset meyı esas alan bır Ehl ı Sunnet tarıkatı. Naksıbendılık.
nazar: bakış. duşunce. fıkır
nefs-ı emmare: insanı kotulüğe surukleyen nefıs
neşretmek: yaymak.
nur: ışık.
rabıta: ılgı alâka. bag
rutbe: mertebe. paye
sevk etmek. yonlendırmek.
sır: insanın aklının enşemedıgı ılahı hıkmet.
sülûk: manen yukselmek ıçın bir yol tutma
tabır: yorum. anlatım. ıfade
tahrıf: degıştırme. bozma
tarık. takıp edılen, gıdılen yol.
tevazu: alçak gonulluluk.
vasıta. araç, sebep
vazıfe-ı teslım ve tefvız. ışlenını Allah a bırakma. her şeyı Ondan bekleme. Ona teslım olma gorevı
vesaıt. vasıtalar. araçlar
zıra. çunku. ondan kı şundan şu sebepten kı onun ıçın
zıya: ışık.

müncezip bir cezbedir. Bazen netice hak ve mütehakkık, delil ve vesile hata olabilir. (HAŞİYE)

Velî-i arif, tarîkte yanlış surette hata etse, matlûb-ı hakîkîyi bulamaz. Zira yol bozuksa, maksuda götüremez. Şart olmazsa, meşrut dahi hâsıl olmaz. Âşık-ı muhdî binefsihî hâdî, lıgayrihî mudıldır; arif-ı muhtî dâldir. Güruh-i arifînden bir kısmın idam ve idlâline sebep olan işarat ve şatahatı âşıkîn kısmı tasrih ettiler, hürmete mazhar kaldılar. Marifeti aşkına galip olan Muhyiddin-ı Arabî işaret etti, kendini oklara hedef etti; Câmı-ı âşık tasrih etti, hürmetle yaşadı. İbnü'l-Fârıd, Muhyıddin'den daha ileri gitti, ümmetin itabından ondan geri kaldı. Aşksız İbnı Seb'în'ın sözleri ilhad telâkki edildi.[1] (Tulûat)

Kuvveden fiile geçmek olan faaliyetteki şedit ve mütenevvi lezzet, tagayyür-i âlemin mâyesi ve kanun-i tekâmulun nuvesıdır. Zındandan bostana çıkmak, daneden sümbüle geçmek aynı lezzettir. Faaliyet istihaleyı tazammun etse, lezzet tezayüt ederek taşar. Vazifedeki külfeti taşıttıran o tattır. Zîşuura nispeten gayetteki kemal ne kadar cazibedarsa, "lâmüdrike"ye nıspeten

HAŞİYE: *Sual.* Tarıkatlerdekı muhtelıf zıkır ayınlerıne ne dersın?

Cevap: Ef'al ve harekâta ıbadet nazarıyla bakılmamak, hem vakar-ı zıkre münâfî olmamak, hem şer'an menhî hareket bulunmamak şartıyla zararsızdır. Harekât kastî, ihtiyârîden zıyade ıncizabî, ıztırarî olmalı. Zıra asl-ı ıbadet nefs-ı zıkırdır. Harekâtın tayını, ayet, ıhtıyâra bırakmıştır. Şer'an tayın edılen ef'ale benzemez. Şer'î olan, cevız-ı Hındîye benzer, kışın da lübdür. Tasavvufî olan, cevizimize benzer, kışrı yenılmez.

1- Âşık-ı hakiki ile veli-i arif arasındaki farkı ifade eden bu kısım haşiyesiyle birlikte Rumi 1337 (1921) tarıhlı ılk baskı *Hakıkat Çekırdekleri* ıkıncı *Cuz*'den alınmıştır.

arif-i muhdi: doğru yola davet edıcı bılgın
asl-ı ibadet: kullugun esası
âşık-ı muhdi: hıdayete doğru yola davet eden âşık.
âşıkın: aşıklar
binefsihi: kendi nefsine, kendi kendınıne
Camı-ı aşık: tasavvufta ılahı aşk yolunu seçen Molla Câmi yanı Mevlana hazretlen
cazibedar: çekıcı, cezp edıcı
cevız-ı Hindı: Hındıstan cevızı
cezbe: çekım, tutku
dâl: azdırıcı, sapkın.
efal: ışler, olışlar, fıller
gayet: son nıhayet.
güruh-ı arifin: bılenler bılgınler grubu
hadi: doğru yol gösterıcısı
hâsıl olmak. meydana gelmek, ortaya çıkmak.
haşiye: ılave, ek.
ıztırarı: zorunlu ıhtıyaçla ılgılı
ibnı Seb'in: filozof İslâm bılgını.
İbnü'l-Farıd: tasavvufta ılım ve tefekkur yolunu takıp eden İslam alımı.
idlâl: sapkınlık.
İhtiyâr: tercih, cüz-ı ırade.
ihtiyârî: tercih edılen, seçılen.
ilhad: İslâm ınancından sapma, ınançsızlık, dınsızlık
ıncizabi: ılahî aşkın çekıcılığı ıle ılgılı
istihale: başkalaşım, donuşum
İşarat: cezbe hâlınde ıken verılen dıne uygun düşmeyen ışaretler
itab: azarlama, paylama.
kanun-ı tekamul: gelişme kanunu, ılerleme, mükemmelleşme kanunu.
kastı: hedef, gudulen gaye
kemal: mükemmellik, deger
kışır: kabuk, koruyucu tabaka
kuvve: nıyet, fikır, düşunce
külfet: zahmet, sıkıntı, zorluk.
la müdrike: anlayışsız, idraksız
lıgayrihi: başkası ıçın, başkasına.
lüb: öz, çekırdek.
maksut: istenılen şey, ıstek.
marifet: bılgi, ılım
matlub-ı hakıkî: gerçek ıstenılen, arzu edılen.
maye: maya
mazhar: nail, kavuşmuş
menhi: yasaklanan, yanlış kabul edılen
meşrut: şarta bağlı olan
mudıl: yoldan çıkancı, saptırıcı
Muhyiddin-ı Arabi: ılım ve felsefe yonunden çok ılerı seviyede olan İslam Alımı.
münâfi: aykın, zıt.
müncezip: tutkun.
mütehakkık: doğrulanan, hak olan
mütenevvi: çeşıtlı.
nazar: anlayış, bakış, bakış açısı
nefs-i zıkır: zıkrın kendısi, Allah ı anma ve hatırlama
nüve: çekırdek.
şatahat: dengesız ve olçusuz sözler, cezbe hâlınde ıken soylenen dıne aykın sozler
şedit: tesırlı
şer'an: dını açıdan, dını yonden
şer'i: dınle ılgılı, dınden olan
tagayyür-ı âlem: alemde olan degışım, başkalaşım
tarık: takıp edılen yol
tasavvufi: kışının kalbını dünya ılgılerınden keslp, gönlunu Allah sevgısıne baglamasıyla alâkalı
tasrih etme: açıklama
tayın etme: belırtme, gosterme.
tazammun: ıçıne alma, kapsama.
telâkkı edılme: anlaşılma, görülme
tezayüt etme: artma, çoğalma
ümmet: butun Muslumanlar
vakar-ı zıkır: Allah ı anma, cıddıyetı
veli-i arif: bılgı ve ırfanıyla Allah ın sevgısıne, hımayesıne kavuşmuş ermiş kımseler. Allah dostu, evlıya
vesile: aracı, araç.
zıkır aynı: Allah ı anma, hatırlama toplantısı
zişuur: şuurlu, şuur sahıbı
ziyade: çok, daha çok.

nefs-i faaliyet öyle de cazibedardır, sa'ye sevk eder. Bu sırdandır ki, rahat zahmettir, zahmet rahattır. (Tulûat)

Masum ekal, günahkâr ekserin musibetinden hissedar olur. Zira, teklif nazarî kalsa, ıhtıyâr kalır; sırr-ı teklif, hikmet-i iptilâ tahakkuk eder. Teklifte bedahet ve zaruret olsa, ıztırar olur, hıkmet-i teklif zayi olur. Günahkârın muhtenk hanesinde bir masum, bir dest-i gaybî ile masun kalsaydı, maadin-i ervahın medar-ı tenmiye ve tehzibı olan ımtısal-i evamır ve ıçtınab-ı nevahî ile elmaslaşmış Ebu Bekri's-Sıddık'ın ruhu ve aksıyle, fahimleşmiş Ebu Cehil'in ruhundan temeyyüz edemezdi. [1] (Tulûat)

Yeis ve suizandan neş'et eden zaaf-ı kalb; mazlumun, zalımın darbelennden mütevali âlâmından ın'ıkâs eden teellümatı kendi vicdanından izale için, mazlumun istihkakını arzu edip bahaneler bulur, "Mustahaktır" der. Sefil, güneş vermezse, gölge edip manen zulme de yardım etmesin. [2] (Tulûat)

Hırs ile aculıyet, sebeb-ı haybettir. Zira, mürettep basamaklar gibi fıtrattaki tertibe, teselsüle tatbik-i hareket etmedığınden, hans muvaffak olamaz. Olsa da, tertıb-ı ca'lîsi bir basamak kadar seyr-ı fıtrîden kısa olduğundan, ye'se düşup gaflet bastıktan sonra kapı açılır.

1. Bu kısım Rumî 1337 (M. 1921) tarihli ilk baskı *Hakikat Çekirdekleri Ikinci Cuz*'den alınmıştır.

2. Bu kısım Rumî 1337 (M. 1921) tarihli ilk baskı *Hakikat Çekirdekleri Ikinci Cuz*'den alınmıştır.

aculiyet: acelecilik, sabırsızlık
akıs: görünüm, görüntü
âlâm: acılar, sıkıntılar
bahane bulmak: vesile, sebep
bedahet: açıklık, açık oluş
cazibedar: alımlı, cezp edici
darbe: vurma, vuruş
dest-i gaybî: gizli bir el
Ebu Bekri's-Sıddık: dört büyük halifeden birincisi
Ebu Cehil: Peygamberimizin de amcası olan en büyük muşrik.
ekal: en az, azınlık
ekser: çoğunluk
fahimleşme: komurleşme
fıtrat: yaratılış
gaflet basmak: olan biteni fark edemez durumda olmak.
günahkâr: günah işleyen.
hane: ev
haris: hırs gösteren
hırs: aşırı istek, şiddetli arzu
hikmet-i iptilâ: sıkıntı ya da bela ya uğrama.
hikmet-i teklif: imtihanın maksadı, gayesi.
hissedar: pay sahibi
ıztırar: çaresizlik, ihtiyaç.
ıçtınab-ı nevahı: yasaklardan sakınma
ihtiyâr: irade, tercih
imtisal-i evamir: emirlerin gereğini yerine getirme.
ın'ıkas etmek: yansımak.
istihkak: kazanılan hak edilen
izale: giderme, giderilme
maadin-i ervah: ruhların kaynağı
manen: mana itibarıyla
masum: suçsuz, saf, temiz
masun kalma: korunma, zarar görmeme.
mazlum: zulüm gören, zulme uğrayan
medar-ı tenmiye ve tehzib: artırma ve temizleme sebebi, vasıtası
muhtenk: yanginda yanan
musibet: felaket, belâ
muvaffak: başarılı.
mürettep: düzilmiş, sıralanmış
müstahak: layık olan, hak eden
mütevali: ard arda gelen
nazarî: teorik.
nefs-i faaliyet: faaliyetin kendisi
neş'et etme: doğma, ortaya çıkma
ruh: dirilik, hayatın temeli ve özü
sa'ye: çalışma.
sebeb-i haybet: mahrum olma sebebi
sefil: alçak, aşağılık, beyinsiz
sevk etmek: yönelmek.
seyr-i fıtrî: fıtrata uygun gidiş.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı
sırr-ı teklif: insanların dünyaya gelip Allah tarafından vazifelendirilmelerinin sırrı.
suizandan: kötü zan, şüphe
tahakkuk: gerçekleşme
tatbik-i hareket: uygun hareket, davranış
teellümat: acı duymalar
teklif: Allah'ın insanları emir ve yasaklarına uygun vazifelendirmesi
temeyyüz etmek: seçilmek, diğerlerinden ayrılmak.
tertib-i ca'lî: yapay, uydurulmuş düzenleme
tertip: düzene koyma.
teselsül: arda arda gelme
vicdan: içten, yürekten.
yeis: umutsuzluk.
zaaf-ı kalb: inanç zayıflığı
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zalim: zulmeden acımasız
zaruret: zorunda olma, zorunlulu
zayı olma: kaybolma, yitme
zulüm: haksızlık, işkence.

Allah kalbin bâtınını iman ve marifet ve muhabbeti için yaratmıştır. Kalbin zahirini sair şeylere müheyya etmiştir.

Cinayetkâr hırs kalbi deler, sanemleri içine idhal eder. Allah darılır, maksudunun aksiyle mücazat eder.

Hırs cihetiyle, siyaset efkârını İslâmiyet akaidinin yerlerine kadar isal eden henfler, şan ve şeref değil, belki şeyn ve şenaate mazhar oldular. Nefsanî aşklardaki felâketler, haybetler bu sırdandır. O çeşit âşıkların bütün divanları birer feryad-ı matemdir.

Gece kalben nevmi merak edersin, bakıyesini de kaçırıp uyanık kalırsın.

İki dilenci: biri musırr-ı muhteris, biri müstağni-i muhteriz. İkincisine vermeyi daha ziyade arzu etmeklığin, şu geniş kanunun bir numunesidir. (Tulûat)

En müthiş maraz ve musibetimiz, cerbeze ve gurura istinat eden tenkittir. Tenkidi eğer insaf işletirse, hakikati rendeçler; eğer gurur istihdam etse, tahrip eder, parçalar. O müthişin en müthişidir ki, akaid-i imaniyeye ve mesail-i diniyeye girse! Zira, iman hem tasdik, hem iz'an, hem iltizam, hem teslim, hem manevî imtısaldır. Şu tenkit, imtisali, iltizamı, iz'anı kırar, tasdikte de bîtaraf kalır. Şu zaman-ı tereddut ve evhamda iz'an ve iltizamı tenmiye ve takviye eden nuranî sıcak kalblerden çıkan muspet efkân ve müşevvik beyanatı husnüzan ile

akaid-i imaniye: imanî esaslar, imanla ilgili hükümler
akait: İslam'ın imanla ilgili esasları ve hükümleri
aksiyle: zıddıyla
arzu etmeklik: istemek, arzulamak.
bakıye: kalan kısım
belki: şüphesiz.
beyanat: açıklamalar, izahlar
bitaraf: tarafsız.
cerbeze: haklı haksız sözlerle hakikatı gizlemek.
cihetiyle: sebebiyle
cinayetkar: kendine ya da başka birisine yasak eylemi yapan, ağır suç işleyici
divan: Klasik Türk edebiyatı (Divan edebiyatı) şairlerinin şiirlerinin toplandığı kitap
efkâr: fikirler, görüşler
evham: kuşkular, kuruntular
feryad-ı matem: üzüntü bağırışı
gurur: kibir, kurum.
hakikat: gerçek.
haybet: isteğine erememe, arzusunu gerçekleştirememe
husnuzan: güzel görüş, güzel bakış.
idhal etmek: dâhil etmek, içine sokmak
iltizam: kendi için lüzumlu sayma
iman: İslam dinini kabul etme, İslâm'ın gerekli olan esaslarına Allah'a inanma
imtısal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma.
insaf: hakkı teslim esasına dayanan ilimli davranış, adalet! ve hakkı düşünerek davranma, vicdana uygun hareket.
isal etmek: ulaştırmak, vardırmak.
istihdam etmek: kullanmak, çalıştırmak.
istinat etmek: dayanmak.
iz'an: gönülden inanma, gönülden yönelme, basiret, anlayış
kalben: can ü gönülden.
kalbin bâtını: insanın manevî yönü, hislerin ve duyguların merkezi, gönül, dil
kalbin zahiri: kalbin maddî fonksiyonel yönü
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
maraz: hastalık
marifet: Allah'ı bilme
mazhar olmak: kavuşmak
merak etmek: çok şiddetli arzu etmek.
mesail-i diniye: dini meseleler
muhabbet: Allah sevgisi
musırr-ı muhteris: hırs göstererek ısrar eden
musibet: felâket, bela, dert, sıkıntı
mücazat etmek: cezalandırmak.
müheyya: hazır, hazırlanmış, amade
muspet: pozitif, olumlu
müstağni-i muhteriz: çekingenliği, utangaçlığı sebebiyle gen du ran istemekten sakınan
müşevvik: teşvik eden.
müthiş: ürküten, korkutan, dehşetli
nefsanî: nefsile ilgili, nefsin arzularına ait.
nevm: uyku
numune: örnek, misal.
nuranî: nurlu, münevver
rendeçlemek: parlatmak.
sair: diğer, başka, öteki
sanem: put, Allah'tan başka tapılan şey
siyaset efkârı: siyaset fikirleri, görüşleri
şan: şöhret, ün
şenaat: alçaklık, rezillik.
şeref: onur, haysiyet.
şeyn: leke, ayıp
tahrip etmek: yıkmak, kırıp dökmek, bozmak.
takviye etmek: kuvvetlendirmek.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama
tenkit: eleştiri.
tenmiye: artırma
teslim: hükum altına girme, rıza gösterme.
zaman-ı tereddüt: kararsızlık zamanı
zira: çünkü
ziyade: çok, fazla

temaşa etmek gerektir. "Bîtarafâne muhakeme" dedikleri şey, muvakkat bir dinsizliktir. Yeniden mühtedi ve müşteri olan yapar. (Tulûat)

Sosyalistlik desatiri İslâmiyet'in esasatını bozamaz. Şu medeniyet-i sefihe bozuyor, hem çok pahalı düşüyor. Zira maddiyyunluk ve engizisyonluk mâyesiyle neşvünema bulan medeniyet-i hâzıra, pek çok aldatıcı ve müşevvik vesait ile mücehhez ve cazibedardır. O sehhare, din ve namus ve fazilet mukabilinde kendini satıyor. Şaşaalı bir hayatı gösterip takdim ettiğinden dinden, namustan fazla rüşvet alıyor.

Sosyalistlik ise basit, sade bir hayatı takdim ediyor. Ona mukabil kimseyi dininden, imanından, namusundan büyük bir hisseyi feda etmek icbar etmediği gibi, kimse de kendinden mecburiyet hissetmez.

İnsanın gıdaya ihtiyacı gibi, zevke de bir ihtiyacı var. Nefis ve heva cihetinde tatmin edilmezse, ruh ve hüdâ canibinde zevkini arayacaktır. İki adam. Birisi seni müşaşaa, cazibedar, eğlenceli bir ziyafete teşriflerle davet eder; diğeri sade bir yerde, basit bir çorbaya seni çağırır. Birincisine, değil cemaat, sünnet, belki namazı da terk edersin gidersin. İkincisine, sünneti de terk etmezsin. Birincisi medeniyet, ikincisi Sosyalistliktir. [1] (Tulûat)

bitarafane: tarafsızca, herhangi bir tarafı, kimseyi ve yanı tutmaksızın
canip: taraf
cazibedar: çekici.
cemaat: camide namaz kılan topluluk.
cihet: yon.
desatir: kaideler, prensipler, kurallar
engizisyonluk: menfaatlerini korumak maksadıyla insanların düşünce ve davranışlarını her yönte mı kullanarak sorgulayıp cezalandırmaya yönelik anlayış ve davranış
esasat: esaslar, temeller, kanunlar
fazilet: erdem, iyi huy, ahlaklılık
feda etmek: gözden çıkarmak.
gıda: beslenme, besin maddesi
heva: istek ve arzu
hisse: pay
hissetmek: algılamak, anlamak.
huda: doğru yol, doğru yön.
icbar etmek: zorlamak, mecbur tutmak.
maddiyyunluk: materyalizm, maddecilik, tabiatçılık.
maye: maya.
mecburiyet: zorunluluk.
medeniyet: insanların birlikte ve bir arada yaşayabilme özelliği
medeniyet-i hâzıra: bugünkü mevcut medeniyet
medeniyet-i sefihe: sefahate, zevk ve eğlenceye düşkün medeniyet
muhakeme: düşünme, akıl yürütme
mukabil: karşılık
muvakkat: vakitli, süresiz, geçici.
mücehhez: donanımış, teçhiz edilmiş
mühtedi: İslam dinini kabul eden.
müşaşaa: gösterişli, debdebeli, tantanalı.
müşevvik: teşvik edici
müşteri: istekli
namus: edep, haya, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan özellik.

1. Bu kısım Rumî 1337 (M. 1921) tarihli ilk baskı *Hakikat Çekirdekleri İkinci Cüz*'den alınmıştır.

nefis: eğlenme duygusu
neşvünema bulmak: yayılıp gelişmek, büyüyüp gelişmek.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı
rüşvet: bir görevin yerine getirilmesi için verilen ya da alınan menfaat.
sehhar: bağlayıcı, esir edici.
Sosyalistlik: 19. yüzyılın başlarında kullanılmaya başlanan ve sanayileşme dönemi fikrî anlayışlarıyla doğmaya başlayan siyasî ve sosyal eşitlik arzusunu ifade eden düşünce akımıdır. Bugün de modern demokrasilerde sosyal reformlar olarak üzerinde yoğunlaşılmıştır. Aynı anlayış Marksist teorde kendiliğinde komünizme dönüşecek bir toplum yapısını da ifade eder.
sünnet: Peygamber Efendimizin söz, fiil ve emirleri kabulleri veya tasdikleri.
şaşaalı: gösterişli, debdebeli, tantanalı
takdim etmek: sunmak
tatmin edilmek: doyurulmak.
temaşa etmek: bakmak.
teşrif: şereflendirme, onurlandırma
vesait: vasıtalar, araçlar
zevk: eğlence
zevke: eğlenme, eğlence
zira: çünkü

İslâmiyet gaflet edip küstü. Hristiyanlık dini kendi hasmı olan fen ve medeniyeti kendine mal edip, iki silâhla galebe çaldı. Şimdi Şarkda müthiş bir silah imal ediliyor. Bunun hak kısmına sahip olmalı. Yoksa yine küssek, onu da Hristiyanlık, İslâmiyet aleyhinde istimal edecektir. Buna karşı, husumetle dayanmak pek güçtür.

Cumhur-i avama müteveccih olan bir fikir kudsiyet almazsa, söner. O yeni desatire kudsiyet verecek iki muazzam rakip din var. Şu keskin fikir, gözünü açtığı vakit, hasmını Hristiyan ve hasmının elindeki silahını Hristiyanlık dini bulmuştur. Öyle ise, o fikir, yaşamak ve kudsiyet almak için İslâmiyet'e dehalet etmeye mecburdur.[1] **(Rumuz)**

وَالَّذِى عَلَّمَ الْقُرْآنَ الْمُعْجِزَ اِنَّ نَظَرَ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ وَبَصِيرَتَهُ
الثَّقَّادَةَ اَدَقُّ وَاَجَلُّ وَاَحْلَى وَاَنْفَذُ مِنْ اَنْ يَلْتَبِسَ اَوْ تَشْتَبِهَ
عَلَيْهِ الْحَقِيقَةُ بِالْخَيَالِ وَاِنَّ مَسْلَكَهُ الْحَقَّ اَعْلَى وَاَنْزَهُ وَاَرْفَعُ
مِنْ اَنْ يُدَلِّسَ اَوْ يُغَالِطَ عَلَى النَّاسِ[2]

Zira hakikatbin göz aldanmaz; hakperest kalb aldatmaz. **(Şuaat)**

Gıybetin Derece-i Şenaati

Kur'ân der:[3] اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ مَيْتًا . Altı kelime ile, altı derece şiddetle gıybetı takbıh edıyor.

1- Bu kısım Rumî 1337 (M. 1921) tarihli ilk baskı *Hakikat Çekirdekleri* ikinci cüz'den alınmıştır.

2- Kur'an-ı Mu'cize'yi öğretene yemin olsun ki müjdeleyici ve korkutucu bakışı olan Hz. Muhammed'in (asm) her şeyin iyisini kötüsünden ayırabilen basiretli, karıştırmak ya da gerçeğin kendisine hayâle karışmasından daha ince, daha yüksek ve daha parlaktır. Onun hak olan mesleği aldatmaktan ve insanlara karşı cerbeze yapmaktan son derece müstağnî, pak ve yücedir.

3- Sizden birinız ölü kardeşinizin etini yemeyi sever mi? (Hücurat Suresi, 12.)

basiret: biliş kavrayış feraset.
cerbeze: haklı haksız sözlerle hakikatı gizlemek.
cumhur-ı avam: alt tabaka halk çoğunluğu.
dehalet etmek: dâhil olmak içine girmek.
derece: kademe.
derece-i şenaat: kötülük fenalık derecesi.
desatir: kaideler, kurallar, prensipler.
fikir: düşünce.
gaflet etmek: unutmak, göz ardı etmek, görmezlikten gelmek.
galebe çalmak: üstün gelmek, yenmek.
gıybet: hazırda olmayan birisinin aleyhinde konuşma, kötüleme, dedikodu yapma.
güç: zor.
hak: gerçek, doğru.
hakıkatbin: gerçeği gören, anlayan.
hakperest: hakka düşkün, hakkı seven, doğruluktan ayrılmayan.
hasım: düşman.
husumet: düşmanlık.
imal edilmek: üretilmek, yapılmak.
İslâmiyet: Müslümanlar, İslâm milletleri.
istimal etmek: kullanmak.
kalb: insanın manevî bünyesindeki hislerin ve duyguların merkezi.
keskin fikir: diğerlerinden ayrılmış sıyrılmış düşünce.
kudsiyet almak: yücelik, yüksekliğe ve üstünlüğe kavuşmak.
kudsiyet: temizlik, arılık, arınmışlık.
Kur'an-ı Mu'cize: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerîm.
mal etmek: sahip yapmak, üzerine almak.
medeniyet: insanların birlikte ve bir arada yaşayabilme özelliği.
meslek: tutulan yol.
muazzam: büyük, çok büyük.
müstağnî: ihtiyacı olmayan, muhtaç bulunmayan.
müteveccih olmak: yönelmek.
müthiş: dehşetli, korkunç, ürkütücü.
pak: temiz.
rakip: yarışan, karşılıklı çarpışan.
şark: doğu.
takbih etmek: çirkin görmek, ayıplamak, kınamak.
vakit: zaman.
zira: çünkü.

Yani, hemze ile der: (1) *Aklına bak*, böyle şeye cevaz verir mi?

(2) Müstakım aklın yoksa *kalbine bak*, böyle şeye muhabbet eder mi?

(3) Selim kalbin yoksa *vicdanına bak*, böyle dişinle kendi etini parçalamak gibi hayat-ı içtimaiyeyi bozmaya rıza gösterir mı?

(4) Vicdan-ı içtimaiyen olmazsa *insaniyetine bak*, böyle canavarvari iftırasa ıştiha gösterir mı?

(5) Manen insaniyetin olmazsa, *rikkat-i cinsiye ve karabet-i rahmıyene bak*, boyle kendı belını kıracak harekete meyleder mi?

(6) Rıkkat-i cinsıyen olmazsa, hiç *sağlam tabıatın yok mu* ki, oluyu dişlerinle parçalıyorsun?

Demek akıl, kalb, vicdan, insanıyet, rikkat-ı cınsıye, tabiat, şeriat nazarında "merdut gıybet" matruttur. (Tulûat)

اِنَّ الْاِنْسَانَ الَّذِی لَا یُدْرِكُ سِرَّ التَّعَاوُنِ لَهُوَ اَجْمَدُ مِنَ الْحَجَرِ
اِذْ مِنَ الْحَجَرِ مَا یَتَقَوَّسُ لِمُعَاوَنَةِ اَخِیهِ اِذِ الْحَجَرُ مَعَ حَجَرِیَّتِهِ
اِذَا حَرَجَ مِنْ یَدِ الْمُعَقِّدِ الْبَانِی فِی السَّقْفِ الْمُحَدَّبِ یَمِیلُ
وَیَخْضَعُ رَاْسَهُ لِیُمَاسَّ رَاْسَ اَخِیهِ لِیَتَمَاسَكَا عَنِ السُّقُوطِ [1]

Yani, kubbelerde taşlar baş başa vururlar, tâ düşmesinler. (İşaratü'l-İ'caz)

1 Yardımlaşma sırrını anlamayan insan taştan daha cansızdır. Çünkü bazı taşlar vardır ki, arkadaşına yardım için yay gibi kavisleniyor. Taş taşlığıyla beraber kubbeli binanın damını kuran ustanın elinden çıkar çıkmaz başını eğer ve arkadaşına yaslanır.

canavarvari: canavar gibi, canavara yakışır şekilde
cevaz: izin, müsaade
gıybet: hazırda olmayan birisinin aleyhinde konuşma, kötüleme, dedikodu yapma
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hemze: elif yerine kullanılan işaret, elif, vav, ye ve he üzerine konulan kısa okutma işareti.
iftıras: parçalama, paramparça etme
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma özelliği
ıştıha: bir şey karşı duyulan istek, arzu, açlık hissi
kalb: insanın manevî bünyesindeki hislerin ve duyguların merkezi, gönül, dil, ruh, Allah'ın tecelli ettiği yer
karabet-i rahmıye: soy yakınlığı, akrabalık.
manen: mana itibarıyla, manaca
matrut: tard edilmiş, kovulmuş
merdut: reddolunmuş.
meyletmek: yönelmek, eğilim göstermek, ilgi duymak.
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
müstakım: temiz, namuslu, doğru
nazar: düşünce, fikir
rıza göstermek: razı olmak, gönül hoşluğu ile karşılamak.
rikkat-i cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması.
selim: temiz, sağlamlı.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı
şeriat: Allah'ın emri, İlâhî kanun
tabiat: huy, karakter
vicdan: İyiyi kötüden, hayırlı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
vicdan-ı içtimaiye: sosyal vicdan, toplum vicdanı

Zevkiyyü'l-meslek ehl-i tasavvufun vahdetüşşuhudu tazammun eden vahdetülvücutlan, Allah hesabına kâinatı inkârdır. Ehl-ı felsefenin, zaifü'l-ıtıkat ehl-i nazann vahdetülmevcudu tazammun eden vahdetülvücutlan, kâinat hesabına Allah'ı inkârdır, Sofestaîliktir. Daire-i esbabın tesirinden kendini kurtarmayan bir ruh, vahdetülvücuttan dem vuramaz.[1] (Tulûat)

Cüz-ı lâyetecezza zerresinden insana, insandan şemsi'ş- şumusa müteselsil mahrutî silsilenin vasatındakı cevher-ı ferîdi insan-ı mükerremdir. (Tulûat)

Insanın meşhur havâssından başka havâssı vardır. Zaıka gibi bir hiss-ı saıka, hem bir hiss-i şaıka vardır. Hem ınsanda gayr-i meş'ur hısler çoktur. (Nokta)

Bazen arzu fikir suretını gıyer, şahs-ı muhteris, arzu-ı nefsaniyesini fikir zanneder. (Sunuhat)

Garıptır ki, bazı adam pis bir çamura düşer, kendını aldatmak için mısk ü amber diye yüzüne gözüne bulaştınır. (Tulûat)

Şehıt, velidir. Cıhad, farz-ı kıfaye ıken farz-ı ayn olmuştur. Belki muzaaf bir farz-ı ayn hükmüne geçmiştir. Hac ve zekât gıbı, cıhadda da nıyetin tasarrufu azdır.

1- Bu kısım Rumî 1337 (M. 1921) tarihli ilk baskı *Hakikat Çekirdekleri* Ikıncı Cüz den alınmıştır

arzu: istek, heves
arzu-i nefsaniye: nefsin isteği
bazen: ara sıra
belki: hatta
cevher-ı ferd: seçilmiş değerli şey
cihad: din uğrunda çalışma, gerekirse savaşma
cuz-ı lâyetecezza: bölünmeyen, parçalanmayan kısım, atom
daire-i esbap: sebepler dairesi, alanı
dem vurmak: bahsetmek, anlatmak.
ehl-ı felsefe: felsefeci
ehl-ı nazar: dikkatli, gözlemci
ehl-i tasavvuf: kişinin kalbini dünya ilgilenmde kesip gönlünü Allah sevgisine bağlaması
farz-ı ayn: teker teker, her mükellef Müslümanın yerine getirmesi lazım gelen farz
farz-ı kifaye: bir kısım Müslümanların yerine getirmesiyle diğerlerinin üzerinden kalkan farzlar
gayr-i meş'ur: şuur hancı bilinçsiz hissedilmeyen.
havas: duyular, duygular
hesabına: adına, namına
his: duyu
hiss-ı şaıka: istek uyandırıcı duygu
hükmüne: yerine, değerine
inkâr: red
insan-i mükerrem: saygıdeğer insan
mahruti: konik, koni şeklinde olan.
meşhur: herkesin bildiği
mısk u amber: amber mıskı, hoş ve güzel koku
muzaaf: ıkı mıslı, katmerli
müteselsil: birbirinin ardından gelen zincirleme
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi
ruh: insan ve hayvanlardakı dınlık kaynağı
silsile: aşağıdan yukarıya doğru yapılan değer sıralaması
Sofestaîlik: tek bir yaratıcıyı, yanı Allah'ı kabul etmemek için kendi varlığını bile inkâr eden görüş
suret: şekil
şahs-ı muhteris: hırslı kışı
şehit: vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kımse
şems-ı şümus: güneşler güneşi, Herkul Burcu, Vega Yıldızı
tasarruf: kullanma hakkı.
tazammun etmek: içinde bulundurmak, kapsamak
tesir: etkı.
vahdetülmevcut: gerçek varlığın bır ve tek olduğu düşüncesine dayanan tasavvufi görüş
vahdetülvücut: her şeyın bır olan Allah'ın degişik görunüşleri olduguna inanma temelıne dayanan tasavvufi görüş.
vahdetüşşuhut: gerçek ve tek şahıt olunan Allah bır inancı.
vasat: orta, merkez
veli: Allah dostu, evlıya.
zaifü'l-itikat: inancı, ıtıkadı zayıf olan
zaıka: tad alma duygusu
zannetmek: sanmak.
zekât: Islamın beş şartından bırı olan, mal ve paranın paklıgını ve helâllıgını sağlamak üzere Allah ıçın malın belli bir kısmının her yıl zekât verilebilecek kımselere dagıtılması
zerre: molekül, atom.
zevkiyyü l-meslek: tasavvufta İlâhi tecellilerin hükmünün ruhtan kalbden nefse ve hislere geçmesiyle bundan zevk almayı esas alan yol.

Hatta, adem-i niyet dahi, asıl nokta-i nazarından niyet hükmündedir. Demek, zıdd-ı niyet, yakînen tebeyyün etmezse, cihad şahadet-i hakikiyeyi intaç eder. Zira vücup tezauf etse, taayyün eder. İhtiyârı tazammun eden niyetin tesiri azalır. Şu günahkâr millete, birdenbire on binler evliya inkişaf ve tezahür etse, az bir mukâfat değildir. (Tulûat)

Bizde biri fasık olsa, galiben ahlâksız ve vicdansız olur. Zira arzu-i masiyet, vicdandaki imanın sadâsını susturmakla inkişaf edebilir. Demek, vicdanını ve maneviyatını sarsmadan, istihfaf etmeden, tam ihtiyâr ile şerri işlemez. Onun için, Islâmiyet, fasıkı hain bilir, şahadetini reddeder. Mürtedi zehir bilir, idam eder. Hristiyan bir zimmîyi ve kâfir muahidi ibka eder. Hanefî mezhebi zimmînin şahadetini kabul eder.

İcra-ı adalet, dın namına olmalı; tâ akıl ve kalb ve ruh müteessir olsunlar, imtisal etsinler. Yoksa, yalnız vehim müteessir olur. Yalnız hükûmetin cezasından korkar –eğer tahakkuk etse– Nâsın itabından çekinir –eğer tebeyyun etse–. (Tulûat)

Bir cani yüzünden, çok masumlan ihtiva eden bir gemi batırılmaz. Bir cani sıfat yüzünden çok evsaf-ı masumeyi muhtevi bir mu'mine adavet edilmez. (Tulûat)

adavet: düşmanlık.
adem-i niyet: niyet etmemek, niyetin olmaması.
ahlâksız: kötü huylu.
arzu-ı masiyet: günah istegi.
cani: cinayet işlemiş kimse.
cihad: dın uğrunda çalışma gerekirse savaşma.
dahi: bile.
evliya: erenler, veliler.
evsaf-ı masume: masum sıfatlar.
fasık: günah işlemeyi, kötülük yapmayı alışkanlık hâline getiren kimse.
galiben: çoğunlukla.
Hanefi mezhebi: dört büyük Ehl-i Sünnet mezhebinden kurucusu İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin olduğu mezhep.
hükmünde: yerinde, değerinde.
ibka etmek: yerinde bırakmak.
icra-ı adalet: adaletin yerine getirilmesi.
idam etmek: idam cezası, bir kimseyi işlediği bir suçtan dolayı kanun gereğince öldürme.
ihtiva etmek: içinde bulundurmak.
ihtiyâr: seçme, tercih, irade.
imtisal etmek: alınan emre boyun eğmek.
inkişaf etmek: meydana çıkmak, gelişmek.
intaç etmek: netice vermek, sonuçlanmak.
istihfaf etmek: küçümsemek, hafife almak.
itap: azarlama, paylama, rencide etme.
kâfir: inançsız.
kalb: insanın manevî bünyesindeki hislerin ve duyguların merkezi.
maneviyat: ruha, hisse, inanca ait şeyler.
masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız.
muahit: anlaşma yapan.
muhtevi: içinde bulunduran.
mükâfat: hizmet veya başardan oturu verilen şey, ödül.
mü'min: iman eden, inanan, Müslüman.
mürtet: irtidat eden, İslâm dinini bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, dîn değiştiren.
müteessir olmak: etkilenmek.
namına: adına, hesabına.
nas: insanlar.
niyet: bir şeye karar vermek.
nokta-ı nazar: görüş açısı, fikir.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı.
seda: ses, seda.
sıfat: nitelik, vasıf.
şahadet: şahit olma, şahıdlık, tanıklık.
şahadet-i hakikiye: gerçek şehitlik.
şer: yasak olan şey, kötülük.
taayyün etmek: meydana çıkmak.
tahakkuk etmek: gerçekleşmek, olmak.
tazammun etmek: içinde bulundurmak, kapsamak.
tebeyyün etmek: meydana çıkmak, görünmek.
tesir: etki.
tezahür etmek: zuhur etmek, ortaya çıkmak.
tezauf etmek: ikiye bölünmek, katlanmak.
vehim: yanlış ve esassız düşünce.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırlı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
vicdansız: merhametsiz.
vücup: varlığı gerekli olma, gerekme.
yakînen: hiç şüphe edilecek bir tarafı bulunmaksızın, şüpheye düşmeden.
zıdd-ı niyet: niyetin aksi, zıddı.
zimmî: İslâm devleti tebaasından olan ve cizye denilen vergiyi ödeyen gayrimüslimler.
zira: çünkü.

Lâsiyyema, sebeb-i muhabbet olan iman ve tevhid, Cebel-i Uhud gibidir. Sebeb-i adavet olan şeyler çakıl taşları gibidir. Çakıl taşlarını Cebel-i Uhud'dan daha ağır telâkki etmek ne kadar akılsızlıksa, mü'minin mü'mine adaveti o kadar kalbsizliktir. Mü'minlerde adavet, yalnız acımak manasında olabilir.

Elhâsıl: İman muhabbeti, İslâmiyet uhuvveti istilzam eder. (Tulûat)

اَلْكَلَامُ كَالْمَالِ لَا يَجُوزُ فِيهِ الْإِسْرَافُ[1]

SAİD NURSİ

1- Söz mal gibidir, onda da israf caiz değildir.

adavet: düşmanlık, husumet.
caiz: yapılmasına izin verilen.
Cebel-i Uhud: Uhud Dağı.
elhasıl: sözün kısası, uzatmayalım, kısacası.
israf: savurganlık.
istilzam etmek: gerektirmek.
lasiyyema: hususan, özellikle.
mal: varlık, servet.
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
mü'min: iman eden, inanan Müslüman.
sebeb-i adavet: düşmanlık sebebi.
sebeb-i muhabbet: sevme, sevgi gösterme nedeni.
telakki etmek: kabul etmek, saymak.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.
uhuvvet: kardeşlik, samimî dostluk.

Üstad Bediuzzaman Said Nursî esaretten donuşunde 18 Hazîran 1918'de İstanbul'a gelir. Yine o günlerde Sultan V. Mehmed Reşad ve Şeyhulislâm Mûsa Kâzım Efendi tarafından kurulan Dârulhikmeti'l-Islâmiyeye 4 Ağustos 1918'de aza olarak tayin edilir. Meşihata, yani Şeyhulislâmlık Dairesine bağlı olarak görev yapan "Yüksek İslâm Şûrası" mahiyetindeki Dârulhikmeti'l-Islâmiye 12 Ağustos 1918'de açılır, 5 Kasım 1922'de ise faaliyetine son verir. Üstadın Ankara'ya çağrılarak gidişi de bunun akabinde gerçekleşir.

Üstad Hazretleri, bu risaleyi Dârulhikmeti'l-İslâmiye azası iken 1921'in Ramazan ayının 20 günü içerisinde telif eder. İsminden de anlaşılacağı üzere bir nevi ramazan ve bayram hilâli arasında süzülen lem'alar, yani parıltılardır. İlk defa da Osmanlıca hattıyla 1921'de Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında basılır. Baskı tarihi, bu ilk baskının iç kapağında Rumî ve Hicrî olarak 1337/1339 şeklinde yazılmıştır.

(Nâşirler)

Tembih [1]

Bu *Lemaat* namındaki eserin, sair divanlar gibi bir tarzda bir iki mevzu ile gitmediğinin sebebi. Eski eserlerinden *Hakikat Çekirdekleri* namındaki, kısacık vecizeleri bir derece izah etmek için, hem nesir tarzında yazılmış, hem de sair divanlar gibi hayalâta, mizansız hissiyata girilmemiş olmasıdır. Baştan aşağıya mantık ile hakaik-i Kur'âniye ve imaniye olarak, yanında bulunan biraderzadesi gibi bazı talebelerine bir ders-i ilmîdir, belki bir ders-i imanî ve Kur'ânîdir. Üstadımızın baştaki ifadesinde dediği gibi, biz de anlamışızdır ki, nazma ve şiire hiç meyli ve onlarla iştigali de yoktur. [2] وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ sırrının bir numunesini gösteriyor.

Bu eser birçok meşagil ve Dârülhikmet'teki vazife içinde, yirmi gün ramazanda, günde iki veya iki buçuk saat çalışmak suretiyle manzum gibi yazılmıştır. Bu kadar kısa zamanda ve manzum bir sahife on sahife kadar muşkul olduğu cihetle, birden, dikkatsiz, tashihsiz böyle söylenmiş, tabedilmiştir. Bizce Risale-i Nur hesabına bir harikadır. Hiçbir nazımlı divan bunun gibi tekellüfsüz, nesren okunabilir görülmüyor. İnşaallah bu eser bir zaman Risale-i Nur Şakirtlerine bir nevi mesnevî olacak. Hem bu eser, kendisinden on sene sonra çıkan ve yirmi üç senede tamamlanan Risale-i Nur'un mühim eczalarına bir işaret-i gaybıye nev'inden müjdeli bir fihrist hükmündedir.

Risale-i Nur Şakirtlerinden
Sungur, Mehmed Feyzi, Hüsrev

1- Bu tembih *Lemaat*. Üstad tarafından *Sözler* eserinin sonuna derç edilirken konulmuştur.
2- Biz ona şiir öğretmedik. (Yâsin Sûresi, 69)

belki kesinlikle, bilhâsıs
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
cihet: yön, sebep
Dârülhikmet. 1918-1922 yılları arasında şeyhülislâmlığa bağlı olarak faaliyet gösteren Bediüzzaman'ın da görev yaptığı İslam akademisi hüviyetinde ilmî kuruluş
derece mertebe
ders-i ilmî ilim dersi
ders-i imanı ve Kur'ânî iman ve Kur'ân dersi
divan. klasik Türk edebiyatı şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap
ecza. bir bütünün küçük parçaları.
eser: yazılmış ve basılmış kitap
fihrist. bir kitabın içindekiler dizini, kataloğu
hakaik-i Kur'aniye ve imaniye: Kur'an ve iman hakikatleri
Hakikat Çekirdekleri Eski Said Dönemi eserlerinden derlenen Vecizelerden oluşan iki küçük kitap
harika mükemmel.
hayalat. hayal ürünü olan şeyler
hesabına. adına, namına
hissiyat: duygular
hükmünde: değerinde, yerinde
ifade: belirtme, anlatma
imanı: iman ile ilgili, imana dair
inşaallah Allah'ın izni ve müsaadesi ile
işaret-i gaybıye: gizli işaret, gizemli ifade
iştigal: meşgul olma, uğraşma
izah: açıklama
lemaat. parıltılar
mantık. düşünce ve muhakeme doğruluğu, doğru fikir ve akla uygun söz söyleme
manzum nazım, şiir, düzenli dizili
mesnevi her beyti kendi arasında kafiyeli nazım şeklinde yazılan Mevlâna'nın divanına izafeten verilen isim
meşagil insanı uğraştıran işler
mevzu: konu
meyli: eğilim, yönelim
mizansız. ölçüsüz.
müellif eser telif eden yazar
mühim: önemli
müşkül zor, güç.
nam: isim, ünvan
nazım şiir
nesir: düz yazı.
nesren: düz yazı şeklinde
nevi tür, çeşit.
numune: örnek.
sahife: yazı yazılan kâğıt, sayfa.
sair: diğer
sır: gizli olan asıl maksat, esas anlam
akırt talebe, öğrenci.
tab: yayınlama, basma
tarz. biçim, şekil
tashih düzeltme
tekellüfsüz zahmetsiz, kulfetsiz
tembih hatırlatma, uyarı
vazife: iş, görev
vecize özlü sözler

İhtar

[1] اَلْمَرْءُ عَدُوٌّ لِمَا جَهِلَ kaidesiyle, ben dahı nazım ve kafiyeyi bilmediğimden ona kıymet vermezdim. "Safiye'yi kafiyeye feda etmek" tarzında, hakikatin suretini nazmın keyfine göre tağyir etmek hiç istemezdim. Şu kafiyesiz, nazımsız kitapta en âlî hakıkatlere, en müşevveş bir libas giydirdim.

Evvelâ, daha iyisini bılmezdım, yalnız manayı düşünüyordum.

Saniyen, cesedî libasa göre yontmakla rendeleyen şuarâya tenkıdımı göstermek ıstedım.

Salısen, ramazanda kalb ile beraber nefsi dahi hakıkatlerle meşgul etmek için, böyle çocukça bir üslûp ihtıyâr edildi.

Fakat, ey kàri! Ben hata ettim, itiraf ederim. Sakın sen hata etme, yırtık üslûba bakıp, o âlî hakikatlere karşı dikkatsizlik ile hürmetsizlik etme!

1. Kişi bilmediğinin düşmanıdır

âlî: yüksek, yüce
ceset: beden
evvelâ: birincisi
feda: uğruna verme, gözden çıkarma
hakıkat: gerçek
hata: kusur
ihtar: hatırlatma
ihtıyâr: seçme, tercih
itıraf: eksik ve kusurunu kabul edip söyleme
kafiye: şırde mısra sonundaki ses uyumu
kaide: dustur, prensip, kural
kalb: insanın manevî, ruhanî yonu
kàri: okuyucu, okuyan
keyif: arzu, istek
kıymet: değer
libas: elbise
mana: anlam
muşevveş: karışık
nazım: vezinli kafiyeli söz dizısı, şır
nefis: insanı her turlu kotülüge yonlendiren duygu
Safiye: kafiye uğruna şaının hanımını boşadığı kadının ısmı
salısen: uçuncusu
sanıyen: ikincisi
suret: tarz, yol, şekil, bıçım
şuara: şairler
tağyir: degıştırme
tarz: bıçım, şekil
tenkıt: eleştırı
uslup: ifade şekli, anlatım bıçımı

İfade-i Meram

Ey kârî! Peşinen bunu itiraf edeyim ki: Sanat-ı hat ve nazımda istidadımdan çok müştekiyim. Hatta, şimdi ismimi de düzgün yazamıyorum. Nazım, vezin ise; ömrümde bir fıkra yapamamıştım. Birden bire zihnime, nazma musırrâne bir arzu geldi. Sahabelerin gazevatına dair Kürdce *Kavl-ı Nevâlâ Sîsebân* (1) namında bir destan vardı. Onun ilâhî tarzındaki tabiî nazmına ruhum hoşlanıyordu. Ben de kendime mahsus onun tarz-ı nazmını ihtıyâr ettim, nazma benzer bir nesir yazdım. Fakat, vezin için kat'iyen tekellüf yapmadım. İsteyen adam, nazmı hatıra getirmeden, zahmetsiz, nesren okuyabilir. Hem, nesren olarak bakmalı; tâ mana anlaşılsın.

Her kıt'ada ittisal-i mana vardır. Kafiyede tevakkuf edilmesin. Kulâh puskulsuz olur, vezin de kafiyesiz olur, nazım da kaidesiz olur. Zannımca lâfız ve nazım, sanatça cazibedar olsa, nazarı kendiyle meşgul eder. Nazarı manadan çevirmemek için, perişan olması daha iyidir.

Şu eserimde üstadım Kur'ân'dır, kitabım hayattır, muhatabım yine benim. Sen ise, ey kârî, müstemisin. Müstemiin tenkide hakkı yoktur, beğendiğini alır, beğenmediğine ilişmez. Şu eserim, bu mübarek Ramazan'ın feyzi (HAŞİYE) olduğundan, umit ederim ki, inşaallah din kardeşimin kalbine tesir eder de lisanı bana bir dua-ı mağfiret bahşeder veya bir Fatiha okur...

HAŞİYE: Hatta tarihi نجمٌ ادبٍ ولَدَ لهلالَيْ رمضان çıkmış. Yanı, "Ramazanın iki hilâlinden doğmuş bir edep yıldızıdır." (Bin üç yüz otuz yedi eder.)

1- Molla Ağa ez-Zibarî tarafından kaleme alınan dört yüz beyitlik *Sîsebân Vadısı Kasidesi* ismli kasîdedir.

arzu: ısrek.
bahşetmek: bağışlamak, vermek.
cazibedar: çekici
dair: ilgili alakalı
destan: kahramanlık öykülen
dua-i mağfiret: bağışlanmak için edilen dua
Fatiha: Fatiha Suresi
feyz: öğrenilen bir bilgiden veya yapılan bir ibadetten sonra elde edilen manevî kazanım
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
gazevat: kuçuk çapta yapılan savaşlar
haşiye: dipnot.
ifade-i meram: dilek ve maksadını ifade etme anlatma
ihtıyar: seçme tercih
İlahî: dinî heyecanlan dua ve yalvarmaları dile getiren makamla okunan manzume
inşaallah: Allah'ın izni ve musaadesi ile
istidat: kabiliyet.
itiraf: eksik ve kusurunu kabul edip soyleme.
ittisal-i mana: anlam butunlugu.
kafiye: şiirde misra sonundaki ses uyumu
kaidesiz: kuralsız
kari: okuyucu okuyan
kat'iyen: kesinlikle
Kavl-ı Nevala Sîseban: Kurdcede bir destan ismi
kıt'a: bolum şiirde dortlük.
külah: başa giyilen kalpak.
lafız: soz.
lisan: dil.
mahsus: müstakil olarak birine has olan, ozel.
mana: anlam
muhatap: kendisiyle konuşulan kişi.
musırrane: ısrar ederek.
mubarek: berekedli, uğurlu
mustemi: dinleyen
müşteki: şikâyetçi.
nam: isim, unvan
nazar: goz, insanların fikir ve duşuncelen
nazım: vezinli kafiyeli soz dizisi; şiir
nesir: duz yazı
nesren: duz yazı şeklinde
peşinen: peşin olarak.
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yonu
Sahabe: Hz. Peygamben gormuş ve onun sohbetinde bulunmuş mu'min kimse
sanatça: sanat yonunden
sanat-ı hat: hat sanatı, yazı sanatı, yazı yazma
tabiî: normal, doğal
tarz: biçim, şekil
tarz-ı nazım: şiir tarzı
tekellüf: gosterişe kaçırmama ve zorlamama
tenkit: eleştiri.
tesir: etki, eser bırakma, etkileme.
tevakkuf: durma, takılıp kalma
ustat: ogretici, ogretmen
vezin: olçu, şiirde aruz ve hece ölçüsü
zahmet: sıkıntı
zan: araştırmaya dayanmayan tahminî bilgi

Eddâî (HAŞİYE 1)

Yıkılmış bir mezarım ki, yığılmıştır içinde
Said'den yetmiş dokuz emvat (HAŞİYE 2) bââsâm âlâma
Seksenıncı olmuştur mezara bir mezar taş,
Beraber ağlıyor (HAŞİYE 3) husran-ı İslâm'a
Mezar taşımla puremvat enindar o mezarımla
Revanım saha-ı ukba-ı ferdâma
Yakınım var ki, istikbal semavatı, zemin-ı Asya
Bahem olur teslim yed-i beyza-ı İslâm'a
Zira yemîn-i yumn-ı imandır,
Verir emnüemân ile enâma

HAŞİYE 1: Bu kıt'a, onun imzasıdır

HAŞİYE 2: Her senede iki defa cısım tazelendiği için, iki Said ölmüş demektir. Hem, bu sene Said yetmiş dokuz senesindedir. Her bir senede bir Said ölmüş demektir ki, bu tarihe kadar Said yaşayacak.

HAŞİYE 3: Yirmi sene sonraki bu şimdiki hâli hiss-i kablelvuku ile hissetmiş.

âlâm: uzuntular, elemler ve sıkıntılar
bââsam: günahlarıyla hatalarıyla beraber
bahem: beraberce
eddai: dua eden anlamında eskiden ulemanın imza yerine yazdıkları terim
emnüeman: emniyet ve güven, rahat ve huzur
emvat: ölüler
enam: tüm canlılar
enindar: inıltılı
haşiye: dipnot.
husran-ı İslam: İslâm'ın kayıpları, sıkıntıları
istikbal: gelecek.
puremvat: pek çok ölü
revanım: yürümekteyim.
saha-i ukba-i ferda: yakın gelecekteki ahıret sahası, mahşer meydanı.
semavat: semalar, gökler
yakin: kesin inanç.
yed-i beyza-i İslam: İslam'ın parlak eli
yemin-i yumn-i iman: imanın bereketli eli, uğurlu saadetli tarafı
zemin-i Asya: Asya kıtası
zira: çünkü.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ [1]

TEVHİDİN İKİ BÜRHAN-I MUAZZAMI [2]

Şu kâinat tamamıyla bir burhan-ı muazzamdır. Lisan-ı gayp, şahadetle müsebbihtir, muvahhittir. Evet, tevhid-i Rahman'la, büyük bir sesle zakirdir ki: [3] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Bütün zerrat-ı hüceyratı, bütün erkân ve azası birer lisan-ı zakirdir; o büyük sesle beraber der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

O dillerde tenevvü var, o seslerde meratip var. Fakat, bir noktada toplar onun zikri, onun savtı ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Bu bir insan-ı ekberdir; büyük sesle eder zikri. Bütün eczası, zerratı, küçücük sesleriyle, o bülent sesle beraber der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Şu âlem halka-i zikri içinde okuyor aşın, şu Kur'ân maşrık-ı nuru. Bütün zîruh eder fikri ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Bu Furkan-ı Celîluşşan, o tevhide natık bürhan, bütün âyât sadık lisan, şuaatı barıka-i iman. Beraber der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

barıka-i iman: imanın parlaması.
bulent: yüksek.
bürhan: delil.
bürhan-ı muazzam: en büyük delillerden.
ecza: parçalar.
erkan: esaslar, kaideler.
Furkan-ı Celîluşşan: şanı yüce Kur'an.
halka-ı zikir: zikir halkası.
insan-ı ekber: en büyük insan.
kâinat: evren, yaratılan her şey.
lisan: dil.
lisan-ı gayp: gayp dili, görünmeyen manevî âlemlerin dili.
lisan-ı zakir: konuşan dil.
maşrık-ı nur: nur kaynağı, ışığın doğduğu yer.
meratip: mertebeler.
muvahhit: Allah'ın birliğine inanan, kabul eden.
müsebbih: Allah'ı tesbih eden, sanatı ve mükemmelliği ile öven.
natık: konuşan.
sadık: doğru.
savt: ses.
şahadet: şahit olma, şahitlikte bulunma.
şuaat: ışıklar, parıltılar, nurlar.
tenevvü: çeşitlilik.
tevhid: Allah'ın bir olduğu inancı.
tevhid-i Rahman: Rahman olan Allah'ın birliği, varlıktaki rahmet sahibinin birliği.
zakir: zikreden, hatırlayan ve dili ile ifade eden.
zerrat: parçalar, atomlar.
zerrat-ı hüceyrat: hücrelerin atomları.
zikir: Allah'ı hatırlamak ve anmak, anma.
zîruh: ruh sahibi canlılar.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd, Peygamberlerin Efendisi olan zata ve onun bütün Âl ve Ashabına salât olsun.
2. Bu mebhas, *Lemaat*'ın 1921 de Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında yapılan ilk baskısında "Bir İnsanla Bir Şeytanın Bir Meselede Mücadelelerin" kısmından sonra yer almaktadır.
3. Ondan başka ilah yoktur. (Âl-i İmran Suresi, 18; Tevbe Suresi, 129; Hud Suresi, 14.)

âlem: dünya, varlık sınıflarının her biri.
aşın: Kur'ân'ın on ayetlik bölümleri.
ayat: Kur'ân'ın cümlelerin, delilleri anlamında kâinat sayfasının Allah'ın birliğine delil olan her parçası.
azâ: organ.

Kulağı ger yapıştırsan şu Furkan'ın sınesine, derinden tâ derine, sarihan işitirsin, semavî bir seda der ki: (1) لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

O sestir gayeten ulvî, nihayet derece ciddî, hakikî pek samımî; hem nihayet munıs ve muknı ve burhanla mücehhezdır. Mukerrer der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Şu burhan-ı munevverde, cihat-ı sittesi şeffaf ki, üstünde münakkaştır müzehher sikke-i i'caz içinde parlayan nur-ı hidayet der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

Evet, altında nescolmuş muhefhef mantık ve bürhan, sağında aklı istintak, mürefref her taraf, ezhan "Sadakte" der, ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Yemîn olan şimalinde, eder vicdanı istişhat. Emâmında hüsn-i hayırdır, hedefinde saadettir. Onun miftahıdır her dem ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Emâm olan verâsında ona mesnet semavîdir ki, vahy-i mahz-ı Rabbanî. Bu şeş cihet ziyadardır, bürucunda tecellidar ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Evet, vesvese-i sânk, bâvehim şüphe-i tânk, ne haddi var ki o mârık girebilsin bu bârık kasra. Hem şânk ki, sur sureler şâhık, her kelime bir melek-i natık ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

1. Ondan başka ilâh yoktur. (Âl-i İmran Suresi, 18; Tevbe Suresi, 129; Hûd Suresi, 14)

bârık: parlak, aydınlık.
bâvehim: hezeyan, kuruntu dolu.
bürhan: delil.
bürhan-ı münevver: nurlu delil.
bürüc: burçlar.
ciddî: önemli, samimî.
cihat-ı sitte: altı yön.
dem: an, vakit.
derece: mertebe.
emâm: önünde, bir şeyin ön tarafı.
ezhan: zihinler.
Furkan: hakkı, batıldan ayıran Kur'an.
gayeten: son derece.
ger: eğer.
had: yetki, değer.
hakikî: gerçek.
husnuhayır: güzellik ve iyilik.
istintak: konuşturma.
istişhat: şahit tutma.
kasır: saray.
mantık: düşünce ve muhakeme doğruluğu, doğru fikir ve akla uygun söz söyleme.
mârık: dırsız.
melek-i natık: konuşan melek.
mesnet: dayanak.
miftah: anahtar.
muknı: akla uygun, ikna edici.
munıs: cana yakın.
mücehhez: her ihtiyacı görecek şekilde tamamlanmış.
muhefhef: zarif, ince ve nazik.
mukerrer: tekrar tekrar ifade edilmiş.
münakkaş: nakışlarla süslü.
mürefref: ince ve zarif.
müzehher: çiçeklerle donanmış.
nesç: dokuma.
nihayet: sonuç.
nur-ı hidayet: doğru yolda götüren hidayet nuru.
saadet: mutluluk.
sadakte: doğru söyledin, seni tasdik ederim.
samımî: yakın, sıcak.
sarihan: açıkça.
seda: yüksek ses.
semavî: semadan, ilâhî kaynaktan gelen, ilâhî.
sikke-i i'caz: mu'cize, taklit edilmezlik muhrü.
sine: göğüs.
sur: kale duvarı.
sure: Kur'an'ın bölümleri.
şâhık: yüksek ve yüce.
şârık: doğan, nur saçan.
şeffaf: parlak, içini gösteren.
şeş cihet: altı yön.
şimal: kuzey.
şüphe-i tânk: yolcu, seyyah şüphe.
tecellidar: tecelli eden, ilâhî kudret esen olan.
ulvî: yüce.
vahy-ı mahz-ı Rabbanî: yalnızca varlıkları yaratan, besleyen ve terbiye eden Allah'ın sözü.
verâ: mahlûkatın ötesi, dünyadan sonraki hedef.
vesvese-i sânk: hırsız vesvese, şüphe.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
yemîn: sağ, sağ cihet.
ziyadar: ışıklı.

O Kur'ân-ı Azîmüşşan, nasıl bir bahr-i tevhiddir. Bir tek katre, misal için bir tek Sure-i İhlâs; fakat kısa bir tek remzi, nihayetsiz rumuzundan. Bütün enva-ı şırkı reddeder, hem de yedi enva-ı tevhidi eder ispat, üçü menfi, üçü müspet, şu altı cümlede birden.

Birinci Cümle [1] قُلْ هُوَ karinesiz işarettir. Demek ıtlakla tayindir. O tayinde taayyün var. Ey [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Şu, tevhid-i şuhuda bir işarettir. Hakikatbin nazar, tevhide müstağrak olursa, der ki: [3] لَا مَشْهُوْدَ اِلَّا هُوَ.

İkinci Cümle: [4] اَللّٰهُ اَحَدٌ 'dir ki, tevhid-i ulûhiyete tasrihtir. Hakıkat, hak lisanı der ki: [5] لَا مَعْبُوْدَ اِلَّا هُوَ.

Üçüncü Cümle: [6] اَللّٰهُ الصَّمَدُ 'dır. İki cevher-i tevhide sadeftir. Birinci dürrü *tevhid-i rububiyet*. Evet nizam-ı kevn lisanı der ki: [7] لَا خَالِقَ اِلَّا هُوَ.

İkinci dürrü *tevhid-i kayyumiyet*. Evet, serâser kâinatta, vücut ve hem bekada, müessire ihtiyaç lisanı der ki: [8] لَا قَيُّوْمَ اِلَّا هُوَ.

Dördüncü: [9] لَمْ يَلِدْ 'dir. Bir tevhid-i celâli müstetirdir. Enva-ı şırkı reddeder, küfrü keser bîştıbah.

1. De ki: O... (İhlâs Suresi: 1.)
2. Ondan başka o yoktur.
3. Ondan başka meşhur yoktur.
4. Allah birdir. (İhlâs Suresi: 1.)
5. Ondan başka ma'bud yoktur.
6. Allah Samed dır: her şey Ona muhtaçtır. O ise hiçbir şeye muhtaç değildir. (İhlâs Suresi: 2.)
7. Ondan başka hâlik yoktur.
8. Ondan başka kayyum yoktur.
9. Allah doğurmamıştır. (İhlas Suresi: 3.)

bahr-i tevhid: tevhid denizi; her harfi cümlesi âyetu ve suresi Allah ın birliğini ifade eden deniz.

beka: sonsuzluk, ebediyet.

bîştıbah: şeksiz şüphesiz.

cevher-ı tevhid: tevhidin özü, cevheri.

dürr: inci.

enva-ı şirk: yardımcı ve ortakçilerin her çeşidi; şırkın her çeşidi.

enva-ı tevhid: tevhidin türleri.
fakat: yoksulluk, fakirlik; ihtiyaç.
hak: doğru, gerçek, insanlığa fayda yol.
hakikat: gerçek.
hakikatbin: gerçeği gören.
ıtlak: bir tanf ve isim ile sınırlanmamış, geniş bırakılmış.
ispat: deliller ve şahıdlerle gerçeği ortaya koymak.
kainat: evren, yaratılan her şey.
karine: bilinenden bilinmeyeni çıkaracak ipucu, delil.
katre: su damlası.
Kur'an-ı Azîmüşşan: namı yüce Kur'an.
küfür: inkâr, dinsizlik.
lisan: dil.
menfi: bir şeyin olmayacak cihetı, hakikatin aksı.
misal: örnek.
müessir: tesir eden, üzerinde iş gören, tasarruf eden.
müspet: delillerle doğruluğu anlaşılmış bir şeyin olur yönü.
müstağrak: içine girip boğulmak.
müstetir: saklı, gizli.
nazar: göz, insanların fikir ve düşünceleri.
nihayetsiz: sonsuz.
nizam-ı kevn lisanı: kâinattaki mükemmel düzenin ifadesi dilyle.
remiz: işaret, ince nükte.
rumuz: incelikler, gizli sırlar.
sadef: içinde inci bulunan kabuk.
serâser: baştan başa.
Sure-i İhlas: saf tevhidi ifade eden tevhid suresi olan İhlâs Suresi.
taayyun: meydana çıkararak belirleme.
tasrih: açıklık, berraklık.
tayin: belirlenmiş.
tek: bir.
tevhid: Allah ın bir olduğu inancı.
tevhid-i celâl: kâinatın büyüklüğüne göre yaratıcının da azametu ve büyüklüğünden kaynaklanan her işi bizzat yapması.
tevhid-i kayyumiyet: atomlardan galaksilere her şeyi ayakta sabit tutanın bir olması.
tevhid-i rububiyet: yaratan, rızık veren ve terbiye ederek kemale erdiren bir olması.
tevhid-i şuhut: göze hitap eden her şeyde Allah ın birliğini anlama.
tevhid-i ulûhiyet: Allah ın kainatı idare etmesinden kaynaklanan birlik, ıştıraksizlik ve yardıma muhtaç olmaması.
vücut: varlık.

Yani tagayyür, ya tenasül, ya tecezzi eden; elbet ne hâlıktır, ne kayyumdur, ne ilâh.

Velet fikri, tevellüt küfrünü, [1] لَمْ reddeder, birden keser atar. Şu şirktendir ki, olmuştur beşer ekserîsi gümrah.

Ki İsa (AS), ya Üzeyir'in, ya melâik, ya ukulün tevellüt şirki meydan alıyor nev-i beşerde gâh bâ gâh.

Beşincisi [2] وَلَمْ يُولَدْ. Bir tevhid-i sermedî işareti şöyledir: Vacip, kadım, ezelî olmazsa, olmaz ilâh.

Yani, ya müddeten hâdis ise, ya maddeden tevellüt, ya bir asıldan munfasıl olsa, elbette olmaz şu kâinata penah.

Esbapperestî, nücumperestlik, sanemperestî, tabıatperestlik şirkin birer nev'idir; dalâlette birer çâh.

Altıncı [3] وَلَمْ يَكُنْ. Bir tevhid-i camidir, ne zatında nazırı, ne ef'alinde şerikı, ne sıfâtında şebihi, لَمْ lâfzına nazargâh.

Şu altı cumle manen birbirine netice, hem birbirinin bürhanı; müselseldir berahin, mürettep netaiç şu surede karargâh.

Demek, şu Sure-i İhlâs'ta, kendi mıktar-ı kametinde, müselsel, hem mürettep otuz sure münderiç. Bu, bunlara sehergâh.

[4] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ

1. Olumsuzluk edatı (değildir).
2. O doğurulmamıştır. (İhlas Suresi, 3.)
3. Olmadı. (İhlâs Suresi, 4.)
4. Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez. (Ayetten müktebes İslamî bir kaide: "Göklerde ve yerde olanlar gaybı bilmez, onu ancak Allah bilir." (Neml Suresi, 65.)

asıl: esas, temel
berahin: deliller
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
bürhan: delil
çah: içine düşülen kuyu, çukur
dalalet: iman ve İslâm'dan ayrılma, doğru ve hak yoldan ayrılma, sapkınlık.
ef'al: işler, fiiller
ekseri: çoğu zaman, çoğunlukla
elbette: kesinlikle
esbapperest: sebeplere yaratıcılık veren, Allah'a ortak koşan.
ezelî: başlangıçsız, öncesiz.
gâhbâgâh: zaman zaman
gümrah: yoldan çıkma
hadis: sonradan var olan.
halık: yaratıcı
İlah: ibadete layık olan yaratıcı
İsa: Hıristiyanların Allah'ın oğlu dediği Allah'ın kudreti ile Hz. Meryem'den babasız olarak yarattığı peygamber
kadım: ezelî, öncesiz, başlangıcı olmama
karargâh: konuşlanılan yer
kayyum: bozulmadan varlığını sürdüren, varlığı ayakta kalan
küfür: inkâr, dinsizlik.
lâfız: söz.
manen: manaca
melâik: melekler
meydan almak: genişlemek, yayılmak.
mıktar-ı kamet: büyükluk miktarı, ölçüsü.
müktebes: iktibas edilen, alınan
müddeten: süre bakımından
münderiç: içine konulmuş.
munfasıl: ayrılmış, birbirinden ayrılmış, yeniden ayrılmış, bitişik olmayan, ayrı duran.
mürettep: dizilmiş.
müselsel: peş peşe, silsilevari, arka arkaya.
nazargâh: seyir yeri, bakış yeri.
nazır: benzer
netaiç: sonuçlar
netice: sonuç.
nev-i beşer: insan türü, insanlık.
nevi: tür, çeşit.
nücumperest: yıldızlara ilâhlık vererek onlara tapanlar
penah: koruyucu, sığınak ve daya nacak merci
sanemperest: putları Allah'ın ve meleklerin temsilcisi ve aracısı görenler
sehergâh: seher vakti.
sıfat: sıfatlar, haller, nitelikler
sure: Kur'an'ın bölümleri.
Sure-i İhlas: Kur'an'ın tevhid suresi olan İhlas Suresi
şebih: benzeme.
şerik: ortak
şirk: Allah'a ortak koşma.

tabıatperest: varlık ve olayların yaratıcısı olarak tabıatı kabul eden, Allah'a inanmayan tabıatçı
tagayyür: değişim, başkalaşma
tecezzi: parçalara ayrılma
tenasül: üreme, çoğalma
tevellüt: doğma, doğum
tevhid-i cami: kapsayıcı birleme, tevhid
tevhid-i sermedî: sonsuza kadar devam edecek olan Allah'ın birliği hakikatı
ukul: akıllar
Üzeyir: Yahudilerin, Allah'ın oğlu dediği, yüz yıl ölüme benzer uykudan sonra, Allah'ın kudreti ile tekrar diriltilerek kendisine Tevrat'ı yeniden öğreterek Beni İsrail'e gönderdiği peygamber
vacip: zorunlu, akleden zarûr olmazsa olmaz bir hakikat.
velet: çocuk.
zatında: şahsında, özünde.

Sebep Sırf Zahirîdir

İzzet ve azamet ister ki; esbab-ı tabiî,
Perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.

Tevhid ve celâl ister ki; esbab-ı tabiî,
Dâmenkeş-i tesir-i hakikî ola (HAŞİYE) kudret eserinde.

• • •

Vücut, Âlem-i Cismanîde Munhasır Değil

Vücudun hasra gelmez muhtelif envaı,
Munhasır olmaz, sıkışmaz şu şahadet âleminde.

Âlem-ı cismanî bir tentenelı perde gıbı,
Şulefeşan gaybî avalım üzerinde

• • •

Kalem-i Kudrette Ittihat, Tevhidi Ilân Eder

Eser-i ıtkan-ı sanat, fıtratın her köşesinde,
Bilbedahe reddeder esbabının icadını

Nakş-ı kilkî, ayn-ı kudret, hilkatin her noktasında
Bizzarure reddeder vesaitin vücudunu.

• • •

Bir Şey Her Şeysiz Olmaz

Kâinatta serbeser sırr-ı tesanüt müstetir, hem münteşir,
Hem cevanipte tecavüp, hem teavün gösterir.

HAŞİYE: Hakiki tesirden elini çeksin icada karışmasın demektir

alem: dünya, varlık sınıflarının her bırı.
âlem-ı cismanî: madde âlemi.
avalım: alemler dunyalar
ayn-ı kudret: bizadhı kudretin kendısı
azamet: buyukluk.
bilbedahe: apaçık aşıkar
bizzarure: zorunlu olarak, mecbuniyetle
Celâl: Allah ın son derece azameti ve buyuklugu
cevanip: her taraf butun yonlerde.
dâmenkeş: elını etegini çeken bir ışten feragat eden
damenkeş-ı tesir-i hakikı: gerçek tesırden etkıden elını etegini çeken
enva: cinsler türler
esbab-ı tabiî: tabıattakı sebepler maddeler
esbap: sebepler
eser-i ıtkan-ı sanat: sanattakı saglamlık, mukemmellik ve puruzsuzluk alâmeti, ızı etkısı
fıtrat: yaratılış
gaybî: gayba göze gorunmeyenlere aıt, hazırda olmayan ahırete aıt.
hakikı: gerçek.
hasra gelmez: sınırlanamayan kısıtlanamayan
haşiye: dıpnot
hilkat: yaratılış
ıcat: yapıcılık, yoktan yaratma
ilan: duyurmak
ittihat: bırlık
ızzet: onur, haysıyet.
kaınat: evren yaratılan her şey
Kalem-i Kudret: Ilâhi kudretin kelimelenne benzetilen atomlarla tablatı yazan kudret kalemi
kudret: Allah ın her şeye gucu yetmesi.
muhtelif: ayrı ayrı farklı farklı
munhasır: sadece bır şeye aıt kılınmış olan
münteşir: her yere yayılmış.
müstetir: saklı gızlı.
naks-ı kilkî: kalemle yapılan nakış
nazar: goz insanların fikır ve duşuncelen
perdedar-ı dest-i kudret: Ilâhî kudret elının onundekı perde perdelik.
sebep: neden
serbeser: baştan başa.
sırf: sadece yalnızca
sırr-ı tesanüt: dayanışma yardımlaşma gerçegi sırrı
şahadet: şahıt olma şahıtlıkte bulunma
şulefeşan: ışık saçan
teavün: yardımlaşma
tecavup: ihtıyaca cevap verme
tentene: arkasını gosteren dantel perde
tesir: etkı, yapıcı, oluşturucu etkı
tevhid: Allah ın bır olduğu inancı
vesaıt: vasıtalar sebepler
vucut: varlık
zahırî: goruntu

Ki, yalnız bir kudret-i âlemşümuldür yaptırır,
Zerreyi her nispetiyle halk edip yerleştirir.

Kitab-ı âlemin her satırıyla her harfi hayy;
İhtiyaç sevk ediyor, tanıştırır.

Her nereden gelirse gelsin, nıda-ı hacete lebbeykzendir;
Sırr-ı tevhid namına etrafı görüştürür.

Zîhayat her harfi, her bir cümleye,
Muteveccih birer yüzü, hem de nazır birer gözü baktırır.

• • •

Güneşin Hareketi Cazibe İçindir; Cazibe Istikrar-ı Manzumesi İçindir

Güneş bir meyvedardır, silkinir; tâ düşmesin
Muncezip seyyar olan yemişlen.

Ger sükûtuyla sükûnet eylese, cezbe
Kaçar, ağlar fezada muntazam meczuplan.

• • •

Küçük Şeyler Büyük Şeylerle Merbuttur

Sıvnsınek gözünü halk eyleyendir mutlaka,
Güneş'i, hem Kehkeş'i halk eylemiş.

Pirenin midesini tanzim edendir mutlaka,
Manzume-ı Şemsiye'yi nazmeylemiş.

cazibe: çekme gücü, çekicilik.
cezbe: çekim gücü.
feza: sema, uzay.
ger: eğer.
halk etmek: yaratmak.
halk eylemek: yoktan yaratmak.
hayy: dırı canlı.
istikrar-ı manzume: bir yere bağlanan üyelerin kararlılığı düzenlilik; gezegenlerin istikrarı.
Kehkeş: Kehkeşan, Samanyolu Galaksisi.
kitab-ı alem: Allah'ın kudreti ile yarattığı kâinat kitabı.
kudret-i alemşümul: tüm varlığı ve âlemleri kuşatan İlâhî kudret.
lebbeykzen: buyur diyen.
Manzume-i Şemsiye: Güneş Sistemi.
meczup: cezbeye kapılan.
merbut: bağlı.
muntazam: düzenli.
mutlaka: kesinlikle.
muncezip: cazibeye kapılıp çekilen.
müteveccih: yüzünü dönmüş yönelmiş.
namına: adına.
nazır: bakan.
nazmeylemek: dizmek, tertip etmek.
nıda-ı hacet: ihtiyaç sesi.
nispet: oran, ilişki.
sevk: yöneltme.
seyyar: gezici, dolaşan.
sırr-ı tevhid: birlik sırrı, Allah'ın birliği sırrı.
sükunet: durma, hareketsizlik.
sükut: susma, sessizlik.
tanzim: düzenleme.
zerre: en küçük parça, atom.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Gözde rü'yet, midede hem ihtiyacı derç edendır mutlaka,

Sema gözüne ziya sürmesi çekmiş, zemin yüzüne gıda sofrası sermiş.

• • •

Kâinatın Nazmında Büyük Bir I'caz Var

Kâinatın, gor kı, telîfinde bır ı'caz var
Ger bütün esbab-ı tabiiye, bilfarzülmuhal,

Ola her bir muktedır bir fail-i muhtar
O i'caza karşı nihayet acz ile bilimtisal,

Ederek secde kı:

سُبْحانَكَ لاَ قُدْرَةَ فِينا؛ رَبَّنا اَنْتَ الْقَدِيرُ الْاَزَلِيُّ ذُوالْجَلالِ [1]

• • •

Kudrete Nispet Her Şey Musavidir

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ [2]

Bir kudret-ı zatiyedir, hem ezelî, acz tahallül edemez
Onda meratip olmayıp, mevani tedahül edemez
İsterse küll, isterse cüz, nispet tefavüt eylemez
Çünkü her şey bağlıdır her şey ile.
Her şeyi yapamayan bir şeyi de yapamaz.

• • •

1- Seni her türlü noksan sıfattan tenzih ederiz ey Rabbimiz. Sen ezeli kadirsin ve zatınındır sonsuz celal.

2- Sizin yaratılmanız da dirilitilmeniz de tek bir kişinin yaratılıp dirilitilmesi gibidir. (Lokman Suresi 28.)

acz: güçsüzlük, acizlik.
bilfarzülmuhal: olması im kansız, ama varsayalım kı.
bilimtisal: tutunarak, kudretine boyun eğerek.
cüz: parça, bütünün bir kısmı.
derç etmek: içine koymak, yerleştirmek.
esbab-ı tabiiye: tabiatta bulunan toprak, su, madde gibi sebepler.
ezeli: başlangıcı olmama hakkı olan.
fail-i muhtar: istediğini yapabilen.
ger: eğer.
gıda: besleyici yiyecek.
I'caz: olağanüstülük, mu cizelik, anlamaktan bile aciz olduğumuz mükemmellik.
kâinat: evren, yaratılan her şey.
kudret: Allah'ın her şeye yeten sonsuz gücü.
kudret-i zatiye: bizzat kendinden kaynaklanan sonsuz güç.
küll: parçalanmamış bütün.
meratip: mertebeler.
mevani: engeller, mânialar.
muktedir: güçlü.
mutlaka: kesinlikle.
müsavi: aynı seviyede, denk, eşit.
nazım: düzgün dizilis.
nihayet: sonsuz.
nispet: oranla, kıyasla, ölçü, kıyas.
rü'yet: görme.
sema: uzay, feza.
sürme: göze çekilen süs.
tahallul: içine sızma, girme.
tedahul: içine girme, karışma, müdahale etme.
tefavüt: farklılık gösterme.
telif: yazılıma yapılma.
zemin: yer.
ziya: aydınlık, ışık.

Kâinatı elinde tutamayan, zerreyi halk edemez

Tesbîh gibi nazmeyleyip kaldıracak;
Arzımızı, şûmusu, nücumu, hasra gelmez.

Şu fezanın başına, hem sinesine takacak
Öyle kuvvetli ele bir kimse malik olmaz.

Dünyada hiçbir şeyde dava-ı halk
Edip, iddıa-ı icat edemez.

• • •

İhya-i Nev İhya-i Fert Gibidir

Mevtâlûd bir nevm ile kışta uyuşmuş bir sinek,
Nasıl onun îhyası kudrete ağır gelmez;

Şu dünyanın mevti de, ihyası da öyledir,
Bütün zîruh ihyası onda fazla nazlanmaz.

• • •

Tabiat Bir Sanat-ı İlâhiyedir

Değil tabi' tabiat, belkı matba'. Değil nakkaş, o belkı bir nakıştır. Değil fail, o kabıldır. Değil mastar, o mistardır.

Değil nâzım, o nizamdır. Değil kudret, o kanundur. İradî bir şeriattır, değil haric-i hakikattar.

• • •

Vicdan, Cezbesiyle Allah'ı Tanır

Vicdanda mündemiçtir, bir incizap ve cezbe. Bir cazibin cezbıyle, daım olur incizap.

arz: dünya küresi
belkı: kesinlikle bilakis
cazip: her şeyi kendine çeken, cezp edici
cezbe: çekim gücü
daim: devamlı
dava-ı halk: yaratma iddiası
fail: yapan
feza: sema, uzay
halk etmek: yaratmak.
haric-i hakikattar: gerçek varlığı olan (vücud-ı hariciyi giymiş) gerçekte cismi bedeni olan varlık
hasra gelmemek: sayıya ve sınırlamaya gelmemek
iddıa-ı icat: yoktan varlığa çıkarma iddıası.
ihya: hayat verme, dirıltme
ihya-ı fert: bir ferdi dirıltme
İhya-i nevi: bir türe hayat verme.
incizap: çekim gücüne kapılan çekilen
İradî şeriat: bir kasıt ve irade esen olan kanun
kabil: kabul eden yapılan.
kâinat: evren, yaratılan her şey
kanun: yüksek bir irade tarafından konmuş olan kural
kudret: Allah'ın her şeye gücü yetmesi
malik: sahip, mülk sahibi
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
matba': tab olunan yapılan
mevt: ölüm.
mevtalud: ölüm gibi ölüm bulaşmış
mistar: cetvel, bir şeyin çıkmasına yarayan alet.
mündemiç: yerleştirilmiş
nakış: nakış ustasının sanatı susu
nakkaş: nakış ustası
nazım: şiir
nazlanmak: cilve yapmak, kolayca gönlü olmamak, isteksiz gibi görünmek.
nazmeylemek: dizmek, tertip etmek.
nevm: uyku
nizam: düzen.
nücum: yıldızlar
sanat-ı İlâhî: Allah'ın esen ve sanatı.
sine: göğüs.
şeriat: kanun, dini hükümler, toplumu ilgilendiren dini hükümler kurallar
şûmus: güneşler
tabi': yapan, tab eden
tabiat: madde alemi, varlıklar
tesbîh: namaz tesbihatını yapmak için ipe dizilen sayılı taş.
vicdan: İyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu
zerre: en küçük parça, atom
zîruh: ruh sahibi canlılar

Cezbe düşer zîşuur; ger Zülcemal görünse, etse tecelli daim, pürşaşaa, bîhicap.

Bir Vacibu'l-Vucud, Sahib-i Celâl ve Cemal: Şu fıtrat-ı zîşuur, kat'î şahadetmeap;

Bir şahidi o cezbe, hem diğeri incizap.

• • •

Fıtratın Şahadeti Sadıkadır [1]

Fıtratta yalan yoktur, ne dediyse doğrudur. Çekirdeğin lisanı,

Meyl-i nümüv der: "Ben sümbüllenip meyvedar..." Doğru çıkar beyanı.

Yumurtanın içinde, derin derin söyler, hayatın meyelânı

Ki, "Ben piliç olurum, izn-i İlâhî ola." Sadık olur lisanı.

Bir avuç su, bir demir gülle içinde eğer niyet etse incimat, bürudetin zamanı.

Içındekı ınbısat meylı der: "Genışlen! Bana lâzım fazla yer." Bir emr-i bîemânî

Metîn demir çalışır, onu yalan çıkarmaz. Belki onda doğruluk, hem de sıdk-ı cenanî;

O demiri parçalar. Şu meyelânlar bütün birer emr-i tekvinî, birer hükm-i Yezdanî;

Birer fıtrî şeriat, birer cilve-i irade. İrade-ı İlâhî, ıdare-ı ekvanî;

1- Üstadımız 1921 deki ilk baskı *Lemaat*'ta şöyle bir not koymuşlardır: Gazi askerlerin manzume-i meşhuresi olan "Anam beni yetiştirdi, bu illere yolladı. Bu sancağı teslim etti, Allah a ısmarladı." Şu kitabın ekser kasideleri bu tarzda okunabilir.

belki: kesinlikle, bilâkis
beyanı: ifade etme.
bihicap: perdesiz.
bürudet: soğukluk.
cezbe: çekim gücü
cilve-ı irade: İlâhı iradenın eşyaya ve tabıata yansıması: gorunmesi
daim: devamlı
eğer: şayet.
emr-i bîemânî: onunde durulmaz bir emir
emr-i tekvinî: yaratma emri ile ilgili, yaratma emrine ışıne arc.
fıtrat: yaratılış huy tabiat.
fıtrat-ı zışuur: vicdan, şuur sahibi yaratılış, şuur sahibinin tabiau yaratılışı.
fıtrı: Allah ın yarattıgı gibi doğal
ger: eğer
gülle: top mermisı
hukm-i Yezdanî: Allah ın hukmu, kanunu
ıdare-i ekvanı: kâınatın varlıkların ıdaresi
ınbısat: genişleme, yayılma.
ıncımat: katılaşma donma
incizap: çekim gucune kapılan, çekilen
irade-ı İlâhı: Allah ın irade dileme sıfatı
izn-i İlâhî: Allah ın ızını
kat ı: kesınlıkle
lazım: gerek, gerekli
lisanı: dil
metin: sağlam.
meyelân: meyletme yonelme işe yönelme
meyl: egılım ıstek, arzu yonelme
meyl-i nümüv: büyume ve gelişme istegi, egilimi.
meyvedar: venmlı meyve veren
niyet: ıstek, arzu
pürşaşaa: çok gostenşlı göz alıcı parlaklıkta.
sadık(a): dogru
Sahib-i Celal ve Cemal: son derece azamet ve buyukluk ve guzellik sahıbı Allah
sıdk-ı cenanı: kalbden gelen doğruluk.
şahadet: şahıt olma, şahıtlıkte bulunma
şahadetmeap: tekrar tekrar şahıtlık etme
şahıt: bır olayı gosteren ve delıl olan şey
şeriat: kanun dinî hükumler toplumu ılgalendıren dını hukumler kurallar
tecelli: ısım ve sıfadann eşyada gorunmesi yansıması
Vacibü'l-Vucud: varlığı akleri zaruri ve gerekli olan Allah
zişuur: akıllı ve şuur sahıbı
Zulcemal: her guzelligin sahıbi olan Allah

Emirleri şunlardır: Birer birer meyelân, birer birer imtisal, evamir-i Rabbanî.

Vicdandaki tecelli aynen böyle cilvedir ki, incizap ve cezbe ıkı musaffa canı,

Iki mücellâ camdır, akseder içinde Cemal-i Lâyezalî, hem de nur-i imanî

• • •

Nubuvvet Beşerde Zaruriyedir

Karıncayı emîrsiz, anları ya'supsuz bırakmayan kudret-i ezeliye, elbette,

Beşeri de bırakmaz şeriatsız, nebîsız. Sırr-ı nızam-ı âlem böyle ister elbette.

• • •

Meleklerde Miraç Insanlarda Şakk-ı Kamer gibidir

Bir miracı kerametle melekler, gördüler elhak ki, müsellem bir nübüvvette muazzam bir velâyet var.

O parlak zat, Burak'a binmiş de berk olmuş, kamervari serâser âlem-i nuru da görmüştür.

Şu şahadet âleminde münteşir insanlara hissî büyük bir mu'cize nasıl ki [1] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ 'dır.

Bu miraçtır âlem-i ervahtaki sakinlere en büyük bir mu'cize ki, [2] سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى 'dır.

• • •

1 Ay yarıldı. (Kamer Suresi: 1.)
2 Gece seyahat ettiren Allah, her türlü noksandan munezzehtir. (Isra Suresi: 1.)

aksetme: yansıma
alem: dünya, varlık sınıflarının her bir...
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i nur: görmediğimiz meleklerin mekanı olan nur âlemi
berk: şimşek
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
burak: cennete has binek.
Cemal-i Lâyezali: ebedî, devam edecek olan, her şeyi son derece güzel olan Allah'ın güzel işlen ve güzelliği mükemmelliği...
cezbe: çekim gücü.
cilve: yansıma, görünme
elbette: kesinlikle
elhak: gerçekten
emir: bey, reis, başkan.
evamir-i Rabbani: Rabbe aıç, terbiye ve terakkiye yönelik emirler ve fiiller
hissî: göze ve diğer duygulara hitap eden.
imtisal: boyun eğme, emre uyma
incizap: çekim gücüne kapılan çekilen
kamervari: aya benzer, ay gibi
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
kudret-i ezeliye: başlangıcı olmayan kudret.
meyelan: meyletme, yönelme, işe yönelme.
miraç: Peygamberimizin âlemlen seyrederek Allah'ın huzuruna çıkması
mu'cize: ancak Allah'ın kudreti ile yapılan ve peygamberin ncası ile olan harika olaylar, işler
muazzam: çok değerli ve büyük
musaffa: safleşmiş, kötülüklerden arınmış.
mucella: parlak.
münteşir: her yere yayılmış
müsellem: doğruluğu kesinlikle kabul edilmiş.
nebi: peygamber
nur-i İmanı: imanın güzel ve parlak ışığı.
nübüvvet: peygamberlik.
sakin: duran, yerleşmiş olan.
seraser: baştan başa
sırr-ı nizam-ı âlem: âlemdeki mukemmel düzenin sırrı
şahadet: şahit olma, şahitlikte bulunma
şakk-ı kamer: ayın ikiye yarılması mu'cizesi
şeriat: kanun, dini hükümler toplumu ilgilendiren dini hükümler, kurallar
tecelli: isim ve sıfatların eşyada görünmesi, yansıması.
velayet: Allah'a yakınlaşma, dostluk.
vicdan: iyiyi, kötüden hayırlı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
ya'sup: an beyi.
zaruriye: zorunlu
zat: azamet ve ululuk sahibi.

Kelime-i Şahadetin Bürhanı İçindedir

Kelime-ı şahadet; vardır iki kelâmı: Birbirine şahıttır, hem delîl ve bürhandır

Birincisi sanıye bir bürhan-ı lımmîdır, ıkıncısı evvele bır bürhan-ı innîdir.

• • •

Hayat Bir Çeşit Tecelli-i Vahdettir

Hayat bir nur-i vahdettır; şu kesrette eder tevhıd tecellî Evet, bir cilve-i vahdet eder kesretlerı tevhid ve yekta

Hayat bir şeyi her şeye eder malik Hayatsız şey, ona nispet ademdır cümle eşya

• • •

Ruh Vücud-i Haricî Giydirilmiş Bir Kanundur

Ruh bir nuranî kanundur, vücud-i haricî giymiş bir namustur, şuuru başına takmış.

Bu mevcut ruh, şu makul kanuna olmuş iki kardeş, iki yoldaş.

Sabıt ve hem daim fıtrî kanunlar gibi, ruh dahi hem âlem-i emir, hem irade vasfından gelir

Kudret vücud-i hissî giydirir, şuuru başına takar, bir seyyale-ı lâtıfeyı o cevhere sadef eder.

Eğer envadakı kanunlara kudret-i hâlık vücud-i haricî giydırırse, her bırı bır ruh olur

adem: yokluk.
alem-i emir: Allah ın iradesinın kanun şeklinde tam tecellı ettıgı kanunlar alemı
burhan: delil
bürhan-ı innı: ustadan esere kanundan olaya ulaştıran tume varım metodu
bürhan-ı lımmı: eserden ustaya olaydan kanuna gıden "tumden gelim" prensıbı.
cevher: bır şeyın ozu esası temel yapı taşı.
cilve-i vahdet: Allah ın tum varlıkta gorunen bırlıga
cümle: tum hep
daim: devamlı
delil: bır şeyı ıspata yarayan belge
eger: şayet.
enva: çeşıt.
evvel: bırıncı, onceki.
fıtrî: Allah ın yarattıgı gibi doga!
hayat: dırılık, canlılık.
irade: dıleme tercih etme
kanun: yuksek bır ırade tarafından konmuş olan kural
kelâm: kelıme cumle soz.
Kelime-i Şahadet: "Eşhedu en lâ ilâhe illâllah eşhedu enne Muhammedurresulullah" kelamı
kesret: cokluk.
kudret: Allah ın her şeye gucu yetmesi
kudret-i hâlık: yaratıcı guç kudret.
makul: akla uygun
malik: sahıp, mulk sahıbı
mevcut: var olan.
namus: kanun nızam
nıspet: oranlama.
nuranı: nurlu parlak, munevver
nur-i vahdet: tum canlılardakı hayat gerçeginin bır elden çıkmasını ıfade eden bırlık nuru
sabıt: devamlı degışmez
sadef: ıçınde ıncıyı saklayan kabuk ozu saklayan dış beden.
sanı: ıkıncı
seyyale-i lâtıfe: akıcılık ozellıgı olan manevı varlık.
şahıt: bır olayı gosteren ve delil olan şey
şuur: ıdrak, düşunce bilinç.
tecellı: ısım ve sıfatanın eşyada gorunmesi yansıması.
tecelli-i vahdet: eşyada Allah ın bırlıgının yansıması.
tevhid: Allah ın bır olduğunun ıfadesi
vasıf: ozellık sıfat.
vücud-i harıcı: beden maddi vucut.
vücud-i hissi: duyu organları ıle kavranan varlıkların vucutlan
yekta: tek, eşsız
yoldaş: yol arkadaşı

Ger vücudu ruh çıkarsa, başından şuuru indirirse, yine lâyemut kanun olur.

• • •

Hayatsız Vücut Adem Gibidir

Ziya ile hayatın her bin mevcudatın birer keşşafıdır. Bak; nur-i hayat olmazsa,

Vucut ademâlûddur, belkı adem gıbıdır. Evet, garıp, yetimdir hayatsız ger kamerse.

• • •

Hayat Sebebiyle Karınca Küreden Büyük Olur

Ger mizanü'l-vücutla kanncayı tartarsan, onda çıkan kâinat küremize sıkışmaz.

Bence kure hayvandır. Başkalann zannınca meyyıt olan küreyi ger getirip koyarsan,

Kanncanın karşısına, o zîşuur başının nısfı bile olamaz.

• • •

Nasraniyet Islâmiyet'e Teslim Olacak

Nasraniyet ya intifa, ya ıstıfa bulacak. İslâm'a karşı teslim olup terk-i silâh edecek.

Mükerreren yırtıldı, Prutluk'a tâ geldi. Prutluk'ta gormedi ona salâh verecek.

Perde yine yırtıldı, mutlak dalâle düştü. Bir kısmı lâkin bazı yakınlaştı tevhıde, onda felâh görecek.

felâh: kurtuluş
garıp: batan, gurup eden
ger: eger
hayat: yaşayış, yaşama
hayatsız: canısız.
ıstıfa: saflaşma, annma temizlenme
intifa: sönme, yok olma
kaınat: evren, yaratılan her şey
kamer: ay (ay ışıgını kaybettıkce gorunmez olur)
kanun: yuksek bir ırade tarafından konmuş olan kural.
keşşaf: aşıga çıkaran, keşfeden.
küre: dunya, küre ı arz
lakin: ama, fakat.
lâyemut: ölumsuz.
mevcudat: varlıklar
meyyit: olu
mızanu l-vücut: varlık bılçusu, var oluş yaratılış terazısı.
mutlak: sınırsız.
mukerreren: defalarca.
Nasranıyet: Hristıyanlık.
nısfı: yarım, yarısı.
nur-i hayat: hayat nuru, hayat ışıgı
Prutluk: Protestan mezhebi.
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevi yonu
salâh: duzelme, yıleşme
şuur: ıdrak, duşunce, bılınç.
terk ı sılah: savaşı, silahı terk etme
tevhıd: Allahın bir olduğu inancı
vucut: beden, varlık.
yetım: kımsesız.
zan: araştırmaya dayanma yan tahmını bılgı
zîşuur: akıllı ve şuur sahıbı.
ziya: aydınlık, ışık.

adem: yokluk.
ademâlûd: yokluk ile karışık.
belki: kesinlikle, bılakıs
dalâl: dogru yoldan çıkma, sapma, azıp egri yola, batıla sapma

Hazırlanır şimdiden, [HAŞİYE] yırtılmaya başlıyor. Sönmezse, saffet bulup İslâm'a mal olacak.

Bu bir sırr-ı azîmdir. Ona remiz ve işaret: Fahr-i Rüsul demiştir: "İsa şer'im ile amel edip ümmetimden olacak."

• • •

Tebeî Nazar Muhali Mümkün Görür

Meşhurdur ki: Eydin hilâline bakardı cemaat-ı kesîre. Kimse bir şey görmedi.

Zevalî bir ihtıyar, yemin etti ki, "Gördüm." Hâlbuki gördüğü, kırpığının takavvüs etmiş beyaz bir kılı idi.

O kıl oldu onun hilâli. O mukavves kıl nerede, hilâl olmuş kamer nerede? Ger anladın şu remzi,

Zerrattaki harekât, kırpik-i aklın olmuş, birer kıl-ı zulmettar, kör etmiş maddî gözü.

Teşkil-i cumle enva failini goremez, duşer başına dalâl.

O hareket nerede, Nazzam-ı Kevn nerede? Onu ona vehmetmek, muhal ender muhal!

• • •

HAŞİYE: Bu dehşetli Harb-i Umumî neticesindeki vaziyete işaret eder. Belki İkinci Harb-i Umumîden tam haber verir.

amel: sevap ve günah olan fiiller
cemaat-ı kesîre: büyük topluluk.
dalâl: dalâletler, doğru yoldan çıkma, sapma, azıp eğri yola batıla sapmalar
dehşet: ürküntü, korku
Fahr-ı Rusul: peygamberlerin kendisi ile övündüğü ve övdüğü peygamber
fail: yapan
ger: eğer
halbuki: oysa ki
Harb-i Umumî: Birinci Dünya Savaşı
harekat: hareketler
hareket: faaliyet.
haşiye: dipnot.
hilâl: yeni çıkan ay
Eyd: bayram, bayram günü
ihtıyar: yaşlı
İkinci Harb-i Umumî: İkinci Dünya Savaşı
İsa: Hristiyanların Allah'ın oğlu dediği, Allah'ın kudreti ile Hz. Meryem'den babasız olarak yarattığı peygamber
işaret: delil, emare
kamer: ay
kıl-ı zulmettar: hakikatı, gerçeği örten kıl
kırpık-i akıl: aklın kırpığı. Aklın gerçekleri anlamasına engel olan şeyleri anlatmak için kullanılan benzetme.
maddî: cismanî, cısım olarak görülen
mal: ait.
meşhur: herkesçe tanınan, bilinen
muhal: aklın kabul etmesi imkânsız olan şey
muhal ender muhal: imkânsızlık içinde imkânsızlık
mukavves: yay şekline giren
mümkün: olabilir
Nazzam-ı Kevn: varlık âlemine düzen veren Allah.
remiz: işaret, ince nükte
saffet: arınmışlık, saflık ve temizlik.
sırr-ı azîm: büyük sır
şer: İslam dini, İslam kuralları
takavvüs: yay gibi kıvrılmış
tebeî nazar: yüzeysel bakış.
teşkil-i cumle enva: bütün cinslerin türlerin yapma, meydana getirme, şekillendirme
ümmet: millet, bir peygambere tâbi olanlar
vehmetmek: bilgisizlikten kaynaklanan kuruntu ve vehme kapılmak.
zerrat: en küçük parçalar, atomlar
zevalî: çok yaşlı, ölüme yakınlaşmış

Kur'ân Âyine Ister, Vekil Istemez

Ümmetteki cumhuru, hem avamın umumu, bürhandan zıyade, mehazdakı kudsıyet şevk-i itaat verir, sevk eder imtisale.

Şeriat, yüzde doksanı müsellemat-ı şer'î, zaruriyat-ı dînî birer elmas sütundur.

Içtihadî, hilâfî, fer'î olan mesail yüzde ancak on olur. Doksan elmas sütunu, on altının sahibi

Kesesine koyamaz, ona tâbi kılamaz. Elmasların madeni, Kur'ân ve hem hadistir. Onun malı, oradan her zaman istemeli.

Kitaplar, içtihatlar Kur'ân'ın âyinesi, yahut dürbün olmalı. Gölge, vekil istemez o Şems-ı Mu'cızbeyan.

• • •

Mubtıl Batılı Hak Nazarıyla Alır

Insandaki fıtratı mükerrem olduğundan, kasten hakkı arıyor. Bazen gelir eline, batılı hak zanneder, koynunda saklıyor.

Hakîkatı kazarken, ıhtiyân olmadan dalâl düşer başına; hakıkattır zanneder, kafasına geçirir.

• • •

avam-halk.
ayine- ayna. bir şeyi olduğu gibi yansıtma. gösterme.
batıl boş. hurafe. gerçeğe uymayan. doğru ve haklı olmayan. dinde yeri olmayan. dini hukumlere zıt.
bazen ara sıra
burhan delil
cumhur-çoğunluk.
dalâl-dalâletler. doğru yoldan çıkma. sapma. azıp eğri yola. batıla sapmalar
dürbün-uzakta göze görünmeyen şeylen yaklaştırmaya yarayan alet.
elmas çok değerli taş. mucevher
fer'î-dinin aslından sayılmayan teferruat meseleler. ayrıntılar
fıtrat. yaratılış
hadis Peygamberimizin sözlen. fiillen ve kabulleri
hak. doğru. gerçek. hakikat. doğruluk.
hakıkat: gerçek.
hilâfî uzerinde ıhtılâf. ayrılık. soz konusu olan meseleler
içtihadı dinî ilimlerde ıhtısas ehlı olan bılgınlenn kesin olmayan hususlarda Kur'ân ve sunnetten çıkardıklan hukumler
Ihtiyâr- seçme. terdih
ımtısal: boyun eğme. emre uyma
kasten: kasıtlı olarak. gerçekte isteyerek.
kudsıyet. kutsal. kusur ve noksandan uzak olan
maden. kaynak
mehaz: kaynak. menba
mesaıl meseleler
mubtıl. ıptal eden
mukerrem şerefli. saygıdeğer
müsellemat-ı şer'î doğruluğu ıspat edilen. şuphe edilmeyen dinin temel kuralları.
nazar: bakış. fikir. mulahaza. niyet.
sevk. yoneltme
sütun direk
şems-ı mu'cızbeyan. mu cızelı bır şekılde ızah ve açıklamalar ile varlık âlemını aydınlatan Kur'ân güneşi
şevk-ı itaat. itaat etme. emre ve kurala uyma arzusu
tabi kılma uydurma. uymaya mecbur etme
umum: genel. butun.
ümmet. millet. bır peygambere tabı olanlar
zan: araştırmaya dayanmayan tahmını bılgı.
zarunyat-ı dini dince yapılması zorunlu olan ve hukmu açık olan emırler
ziyade- çok fazla

Kudretin Âyineleri Çoktur

Kudret-i Zülcelâl'in pek çoktur mir'atları. Her biri ötekinden daha eşef ve eltaf pencereler açıyor bir âlem-i misale.

Sudan havaya kadar, havadan tâ esîre, esîrden tâ misale, misalden tâ ervaha, ervahtan tâ zamana, zamandan tâ hayale,

Hayalden fikre kadar muhtelif âyineler, daima temsil eder şuunat-ı seyyale.

Kulağınla nazar et âyine-i havaya: Kelime-i vahide, olur milyon kelimat.

Acıp istinsah eder o kudretin kalemi, şu sırr-ı tenasulât.

• • •

Temessülün Aksamı Muhtelifedir

Âyinede temessül, munkasım dört surete: ya yalnız hüviyet, ya beraber hasiyet, ya hüviyet hem şule-i mahiyet, ya mahiyet hüviyet.

Eğer misal istersen, işte insan ve hem şems, melek ve hem kelime. Kesifin timsalleri, âyinede oluyor birer müteharrik meyyit.

Bir ruh-ı nuranînin, kendi mir'atlarında timsalleri oluyor birer hayy-ı murtabıt. Aynı olmazsa eğer, gayn dahi olmayıp,

acıp hayrete düşürücü hayranlık uyandırıcı
âlem-i misal dünyadaki eşyanın ve manaların hakikatlerinin ve misali hüviyetlerinin yansıdığı ve filiz verdiği madde ötesi âlem.
âyine ayna, bir şeyi olduğu gibi yansıtma, gösterme.
âyine-i hava hava aynası
daima devamlı
eger şayet.
eltaf çok lâtif, çok güzel ve hoş
ervah ruhlar, ruhlar âlemi.
esîr atomların içini ve tüm kâinatı dolduran madde- lâtif nurdan kesif madde
eşef çok şeffaf, çok parlak.
gayr başkası
hasıyet hususiyet, özellik.
hayal zihinde tasarlanıp canlandırılan şey, hulya
hayy-ı murtabıt. hayat ile bağlantılı, canlı dın
hüviyet. özellik, bir şeyin mahiyeti kimlik.
istinsah yazarak, yaparak çoğaltma
kelimat. sözler
kelime-i vahit bir tek söz.
kesif katı yoğun
kudret. Allah'ın her şeye yeten sonsuz gücü.
Kudret-i Zülcelal azamet sahibi yüce Allah'ın gücü
mahiyet: bir şeyin iç yüzü
melek. Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar
meyyit. ölü.
mir'at ayna
misal örnek.
misal âlemi dünyadaki eşyanın ve manaların hakikatlerinin ve misali hüviyetlerinin yansıdığı ve filiz verdiği madde ötesi âlem
muhtelif çeşidi değişik pek çok.
münkasım çeşitli kısımlara ayrılmış
müteharrik hareketli.
nazar etmek. bakmak.
ruh-ı nuranî nurani varlıkların ruhları
sırr-ı tenasulat üreyerek çoğalma sırrı.
suret. tarz yol, şekil biçim
şems. güneş
şule-i mahiyet. bir şeyin özelliğini yansıtan panlı.
şuunat-ı seyyale devamlı olarak akıp giden işler icraatlar, fiiller.
temessül: yansıma, görünme.
temsil bir şeyin mislî benzerini yapma
timsal aynada yansıyan görüntü suret, resim

Birer nur-i münbasit. Ger şems hayvan olaydı, olur harareti hayatı, ziya onun şuuru. Şu havâssa maliktir âyinede timsali.

İşte budur şu esrarın miftahı. Cebrail hem Sidre'de, hem suret-i Dihyede, meclis-i Nebevîde,

Hem kim bilir kaç yerde! Azrail'in bir anda Allah bilir kaç yerde ruhları kabzediyor. Peygamberin bir anda,

Hem keşf-i evliyada, hem sadık ruyalarda ummetine görünür, hem haşirde umum ile şefaatle görüşür.

Velîlerin abdalı çok yerlerde bir anda zuhur eder, görünür.

• • •

Müstait; Müçtehit Olabilir, Müşerri Olamaz

İçtihadın şartını haiz olan her müstait, ediyor nefsi için nas olmayanda içtihat. Ona lâzım; gayra ilzam edemez.

Ümmeti davetle teşri edemez. Fehmi, şeriattan olur, lâkin şerat olamaz. Müçtehit olabilir, fakat müşerri' olamaz.

Icma ile cumhurdur, sikke-i şer'i görür. Bir fikre davet etmek, zann-ı kabul-ı cumhur şart-ı evvel oluyor.

Yoksa davet bid'attır, reddedilir. Ağzına tıkılır, onda daha çıkamaz.

• • •

abdal: Allah dostlarından haram ve şüpheli şeyleri yemekten kaçınan farzları tam yapıp haramlardan ve günahlardan azamı kaçınarak fazla nuranileşerek bir anda birkaç yerde görünebilme melekesi kazananlar
âyine: ayna, bir şeyi olduğu gibi yansıtma, gösterme.
Azrail: mahlukatın ruhlarını almakla mükellef melek.
bid'at: Kur'ân ve sünnetin yerine geçen hükum, dının kabul etmediği reddettiği şey
Cebrail: vahiy meleği
cumhur: çoğunluk.
davet: bir şeyi kabul etmeye çağırma.
esrar: sırlar, gizemler
fehim: anlama, kavrama
gayr: başkası.
gayrı ilzam etmek: başkasını kabule uymaya zorlamak.
ger: eğer
haiz: bir şeyi yapmaya sahip, ehliyet kazanmış kışı
hararet: ısı
haşir: öldükten sonra ahiret âlemınde cesetlerin yeniden hayatlanması ve Allah'ın huzurunda toplanmaları
havas: duyular, duygular
hayvan: canlı
icma: fikir birliği, bir konuda bilginlerin ortak görüşü
içtihat: dinî ilimlerde ihtisas ehli olan bilginlerin kesin olmayan hususlarda Kur'ân ve sünnetten çıkardıkları hükumler
keşf-i evliya: Allah dostlarının manevî âlemde bazı sırlara, hakıkatlere vâkıf olmaları
lâkin: ama, fakat.
lazım: gerek, gerekli
malik: sahip, mülk sahibi
meclis-i Nebevî: Peygamber huzuru.
miftah: anahtar
müçtehit: dinî ilimleri öğrenerek Kur'ân ve hadisten hükum çıkarma derecesine ulaşan ihtisas sahibi bilgin
müstait: istıdat, kabiliyet ve ihtisas sahibi.
müşerri: kanun koyucu ve uymaya zorlayıcı
nas: Kur'ân ve Hadis gibi temel dinî kaynaklar
nefis: kendi.
nur-i münbasit: yayılmış genişlemiş nur
ruhları kabzetmek: mahlûkatın ruhlarını cesetlerinden çıkarıp almak
sadık: doğru
Sidre: yedinci kat gökte. Peygamberimizin de çıkabildiği en son makam. Arşın sağ yanında bulunduğu rivayet edilen ve ötesine hiç bir yaratığın geçemediği bir ağaç.
sikke-i şer': dının amacını yansıtan şerat muhrü
suret-i Dihye: Hz. Dihye suretinde, onun görünüşünde
şart-ı evvel: birinci kural, ilk şart.
şefaat: af için yüce Allah'ın huzurunda aracı olma
şems: güneş
şerat: dın, Allah'ın emri, ilâhî kanun
şuur: idrak, duşunce, bilinç.
teşrî: dinî hukum koyma, kanun vazetme
timsal: aynada yansıyan görünü suret, resim
umum: genel, bütün.
ümmet: millet, bir peygambere tabi olanlar
velî: Allah'ı bilen ve dostluğuna sığınan
zann-ı kabul-i cumhur: çoğunluğun kabul ettiği kanaat.
ziya: aydınlık, ışık.
zuhur: ortaya çıkma, görünme

Nur-i Akıl Kalpten Gelir

Zulmetli münevverler bu sözü bilmeliler: Ziya-i kalbsiz olmaz nur-ı fikir münevver.

O nur ile bu ziya mezcolmazsa zulmettir; zulüm ve cehli fışkınır. Nurun libasını giymiş bir zulmet-i muzevver.

Gözünde bir nehar var, lâkin ebyaz ve muzlim. İçinde bir sevad var ki, bir leyl-ı münevver.

O içinde bulunmazsa, o şahmpare göz olmaz, sende bir şey göremez. Basiretsiz basar da para etmez

Ger fikret-i beyzada süveyda-ı kalb olmazsa, halıta-ı dımağî ilim ve basiret olmaz. Kalpsiz akıl olamaz

• • •

Dımağda Meratib-i Ilim Muhtelifedir, Mültebise

Dımağda meratıp var, birbiriyle mültebis, ahkâmlan muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir

Sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikat gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Her birinden çıkar bir hâlet. Salâbet itikattan,

Taassup iltizamdan, imtisal iz'andan; tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre tasavvurda,

Tahayyülde safsata hâsıl olur, mezcine eğer olmaz muktedir.

Batıl şeyleri güzel tasvır etmek, her demde, safî olan zihinleri cerhdir, hem idlâli

• • •

ahkâm: hükümler, kanunlar, emirler
akıl: us, idrak, düşünme, anlama ve tedbir alma, iyi ve kötüyü, hayır ve şerri ayırt edebilme özelliği
basar: göz, görüş
basiret: gerçeği görme
basıretsiz: ilen görüşü kavrayışı ve anlayışı olmayan.
batıl: boş, hurafe, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan, dinde yeri olmayan, dinî hükümlere zıt.
bîbehre: mahrumiyet, nasıpsızlık.
bitaraf: tarafsız.
cehil: bilgisizlik, cehalet, cahillik.
cerh: yaralama.
dem: an, vakıt.
dımağ: beyin, akıl ve şuur
ebyaz: beyazlık.
eğer: sayet.
evvel: birinci, öncekl.
fikret-i beyza: parlak fikirler
ger: eğer
halet: durum, hal
halıta-ı dımağî: dımağda, beyinde, akılda bulunan fikirler
hasıl: meydana gelme
idlal: saptırma, hak yoldan ayırmak.
ilim: bilgi, bilim.
iltizam: benimseme, taraftar olma
imtisal: işi benimseme, emre uyma
itikat: iman, inanç
iz'an: basiret, anlayış, zekâ
lakin: ama, fakat.
leyl-i münevver: aydınlık gece, her şeyi gösteren karanlık.
libas: elbise
meratib-i ilim: bilgi basamakları, mertebeleri, dereceleri
meratıp: mertebeler
mezcolma: bir araya gelme, birleşme, bütünleşme
mezc: kaynaşurma, bütünleştirme.
muhtelif: çeşidi, değişik, pek çok.
muktedir: güçlü.
muzlim: karalık, aydınlığı görmeyen
mültebis: karıştıran, birbirı ile iç içe olan.
münevver: bilgili, kültürlü kimse, aydın
nehar: gündüze benzeyen beyazlık.
nur: ışık, aydınlık. (kalb nuru)
nur-ı akıl: aklın aydınlatıcı ışığı
nur-ı fikir: fikir aydınlığı.
safî: saf, karışmamış, bulanmamış
safsata: uydurma, gerçek dışı.
salâbet: hakta sebat etme, sağlam duruş sergileme
sevad: siyahlık
süveyda-ı kalb: kalbdeki basiret ve idrak merkezi, kalbin ortasında var olduğu kabul edilen İlâhi aşkın tecelli ettiği yer
şahmpare: iç yağ parçası.
taakkul: akıl yürütme
taassup: körü körüne inanma.
tahayyül: hayal etme.
tasavvur: tasarlama, zihinde şekil verme
tasdik: onaylama, doğrulama
tasvir: bir şeyi yazı veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
zihin: beyin, akıl
ziya: aydınlık, ışık.
ziya-ı kalb: kalb ışığı, maneviyatı anlama kabiliyeti
zulmet: karanlık.
zulmet-i müzevver: uydurmacılığın, yalanın bilgisizliğin karanlığı
zulmetli: maneviyatı kavramayan, manevi yönü karanlık olan
zulüm: haksızlık.

Hazmolmayan Ilim Telkin Edilmemeli

Hakikî murşid-i âlım koyun olur, kuş olmaz, hasbî verir ilmini.

Koyun verir kuzusuna hazmolmuş musaffa sütünü, kuş veriyor ferhine luabâlûd kayyını.

• • •

Tahrip Esheldir; Zayıf Tahripçi Olur

Vücud-ı cümle ecza, şart-ı vücud-ı küllder. Adem ise, oluyor bir cüz'ün ademiyle, tahrip eshel oluyor.

Bundandır ki, âcız adam, sebeb-ı zuhur-i iktıdar-ı müspete hiç yanaşmaz. Menfice müteharrık, daim tahripkâr olur.

• • •

Kuvvet Hakka Hizmetkâr Olmalı

Hikmetteki desatir, hükûmette nevamis, hakta olan kavanin, kuvvetteki kavaid birbiriyle olmazsa müstenit ve müstemit,

Cumhur-i nâsta olmaz ne müsmir ve müessir. Şeriatta şeair kalır muhmel, muattal; umur-i nasta olmaz müstenit ve mutemit

• • •

acız: güçsüz
adem: yokluk.
cumhur-ı nâs: kamuoyu, kamu vicdanı, çoğunluk.
cüz: parça, bütünün bir kısmı.
daim: devamlı
desatir: prensipler
eshel: daha kolay, yapmaktan daha kolay
ferh: kuş yavrusu.
hak: doğru, gerçek, hakikat, doğruluk.
hakiki: gerçek.
hasbî: karşılık beklemeden, samimi, Allah rızası için
hazmolma: sindirme, özümseme
hizmetkar: hizmet eden.
hükûmet: yönetim.
ilim: bilgi, bilim
kavaid: kurallar
kavanin: prensipler
kay: kusmuk.
kuvvet: güç, iktidar
lüabalud: kusmuk, tükürükle karışık yiyecek.
menfice: olumsuzca yıkıcı bir şekilde.
muattal: uyulmama, uygulanmama, başıboş kalma
musaffa: safleşmiş, kötülükten arınmış.
mutemit: kendisine itimat edilen, güvenilen.
müessir: tesir eden, üzerinde iş gören, tasarruf eden
muhmel: ihmal edilme, uygulanmama.
murşid-i alım: insanları aydınlatan, hakkı doğru yolu gösteren bilgin
müsmir: faydalı, karlı verimli
müstemit: yardım alma.
müstenit: dayanma, kendisine dayanılan
müteharrık: hareketli
nevamis: kanunlar
sebeb-ı zuhur-i iktıdar-ı müspet: olumlu iş ve icraatı ortaya çıkaran sebep
şart-ı vücud-ı küll: büyük bir bütünün varlığının şartı
şeair: namaz, ezan, camı gibi İslâm alâmetleri, sembolleri
şeriat: din, Allah'ın emri, İlahi kanun
tahrip: yıkmak.
tahripçi: yıkıcı, bozucu.
tahripkar: yıkıcı, dayranma yapıcı olmama.
telkin: öğüt verme, fikir aşılama.
umur-ı nâs: insanlara ait işler
vücud-ı cümle ecza: bir bütünü oluşturan küçük parçaların hepsinin varlığı
zayıf: güçsüz.

Bazen Zıt, Ziddını Tazammun Eder

Zaman olur zıt, zıddını saklarmış. Lisan-ı siyasette lâfız, mananın zıddıdır. Adalet kulâhını, (HAŞİYE)

Zulüm başına geçirmiş, hamiyet libasını, hıyanet ucuz giymiş. Cihad ve hem gazâya, bâğî ismi takılmış, esaret-i hayvanî,

Istıbdad-ı şeytanî, hürriyet nam verilmiş. Zıtlarda emsal olmuş, suretlerde tebadul, isimlerde tekabul, makamlarda becayiş-i mekânî.

• • •

Menfaati Esas Tutan Siyaset Canavardır

Menfaat üzere çarhı kurulmuş olan siyaset-i hâzıra, müfteristir, canavar.

Aç olan canavara karşı tahabbup etsen, merhametini değil, iştihasını açar.

Sonra doner, geliyor, tırnağının, hem dışının kırasını senden ister.

• • •

Kuva-i Insaniye Tahdit Edilmediğinden Cinayati Büyük Olur

Hayvanın hilâfına, insandakı kuvalar fıtrî tahdit olmamış. Onda çıkan hayrüşer, lâyetenâhi gider.

HAŞİYE: Bu zamanı tam görmüş gibi bahseder.

adalet: hak sahibine hakkını vermek, düzen ve denge
bâğî: asi, serkeş, haksızlık eden
bazen: ara sıra
becayış-ı mekanı: karşılıklı yer değiştirme
cihad: maddî manevî imkanlarla Allah için din adına yapılan mücadele
cinayat: cinayetler, zulümler
çarhı: bir şeyin merkezi etrafında dönen odak noktası
emsal: bir şeyin yenne geçme benzen olma.
esaret-i hayvani: hayvanî duyguların esiri olmak
esas: temel prensip
fitrî: Allah ın yarattığı gibi doğal
gaza: din uğruna yapılan savaş, din düşmanlarıyla muharebe
hamiyet: kutsal degerlen koruma gayreti.
haşiye: dipnot.
hayrüşer: hayır ve şer
hıyanet: ihanet, kötülük etme
hilâf: zıt, tersi
hürriyet: özgürlük.
ıstıbdad-ı şeytanı: şeytanın boyunduruğuna emri altına girmek.
iştıha: yeme istegi
kuva: duygular
kuva-i insaniye: insanın duyguları, insanı yetenek ve kabiliyetler
kulah: başa giyilen kalpak.
lâfız: söz
lâyetenâhi: sonu olmayan, sınırlanmayan doyumsuz
libas: elbise
lisan-ı siyaset: siyaset dili, siyasî literatür
makam: mevki, mertebe
mana: anlam
menfaat: şahsı çıkar.
merhamet: acıma, koruma, iyilikte bulunma.
müfteris: yırtıcı parçalayıcı.
nam: isim, unvan
siyaset: politika, idare etme, yönetme sanatı
siyaset-i hâzıra: şimdiki siyaset.
suret: tarz, yol, şekil, biçim
tahabbup: sevme, sevgi göstensinde bulunma
tahdit: sınırlama, sınırlanmı belirleme
tazammun: içine almak, kapsamak.
tebadül: yer değiştirme, bırı bırının yenne geçme
zıt: bir şeyin tersi, aksi
zulüm: haksızlık.

Onda olan hodgâmlık, bundan çıkan hodbinlik. Gurur, inat birleşse, öyle günah oluyor (HAŞİYE) kı, beşer şimdiye kadar,

Ona isim bulmamış. Cehennemin lüzumuna delil olduğu gibi, cezası da yalnız cehennem olabilir.

Hem meselâ, bir adam tek yalancı sözünü doğru göstermek için, İslâm'ın felâketini kalben arzu eder.

Şu zaman da gösterdi: Cehennem lüzumsuz olmaz, cennet ucuz değildir.

• • •

Bazen Hayır Şerre Vasıta Olur

Havastaki meziyet, filhakika sebeptir tevazu, mahviyete; olmuş maatteessüf sebeb-i tahakküme,

Tekebbüre hem illet. Fakirlerdeki aczi, âmîlerdeki fakrı, filhakika sebeptir ihsan ve merhamete.

Lâkin maatteessüf müncer olmuştur şimdi zillet ve esarete. Bir şeyde hâsıl olan mehasın ve şerefse,

Havas ve rüesaya o şey peşkeş edilir. O şeyden neş'et eden seyyiat ve şer ise, efrat ve hem avama taksim, tevzi edilir.

Aşiret-i galipte hâsıl olan şerefse, "Hasan Ağa, aferin!" Hâsıl olan şer ise, efrada olur nefrin. Beşerde şerr-i hazin!

• • •

HAŞİYE: Bunda da bir işaret-i gaybiye var

acz: güçsüzlük, âcizlik.
ami: basit sıradan, avam ile ilgili
arzu: ısrek.
aşiret-i galip: toplumun aşiretin ileri gelenleri.
avam: halk.
bazen: ara sıra
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cehennem: ahirettekı ceza yurdu
cennet: sonsuz mutluluk yurdu en buyuk mukâfat.
delil: bir şeyi ispata yarayan belge.
efrat: fertler, bireyler, halkın çoğunluğu
esaret: başkasının tutsağı olmak.
fakir: muhtaç, ihtiyacı olan
filhakika: gerçekte, doğrusu
gurur: boş şeylerle ovünme, bo burlenme.
günah: dının yasakladıgı fiiller kusur.
hasıl olma: meydana gelme
haşiye: dipnot.
havas: onde gelenler, seçkinler, ust tabaka, zenginler sınıfı
havas: duyular, duygular
hayır: iyi ve faydalı olan şey
hodbinlik: bencil, enanıyetli ve kıbırlı
hodgamlık: kendini dusunmek.
ihsan: iyilik yapma ve bagış yapma
illet: sebep ve vasıta olmak.
inat: yanlışta ve hatada ısrar etme
isim: ad, unvan
lakin: ama, fakat.
lüzum: ihtıyaç, gerekliik.
maatteessuf: ne yazık kı uzuntu ile
mahviyet: kendini toprak gibi degersiz hissetme, başkalarına deger verme.
mehasin: ovunç kaynağı olan şeyler
merhamet: acıma, koruma, yılıkte bulunma.
meziyet: ustun ozellikler, vasıflar ve mal, makam gıbi ustunlukler
müncer olmak: sonuclamak, bır tarafa çekilmek, surukleneek.
nefrin: nefretler, beddua lanet.
neş'et: doğma, ortaya çıkma, kaynaklanma
peşkeş: hakkı olmayana hakkı olmayan şeyi verme
rüesa: reisler, idareciler
sebeb-i tahakküm: zorbalık ve baskı sebebi
seyyiat: gunahlar
şer: kotu ve zararlı olan şey kotuluk.
şeref: yuce yucelik, ovunulecek davranışlar
şerr-i hazin: uzucu huzun ve nıd kotuluk.
taksim: bolme, boluşturme.
tek: bır
tekebbur: kendini ustun, baş kalanını degersiz gorme, kıbırlenme
tevazu: alçak gönulluluk, kendini kımseden ustun gorme me ve herkesle beraber olma ozelligi
tevzi: dagıtma, paylaştırma.
vasıta: araç.
zillet: alçaklık, ezilmişlik.

Gaye-i Hayal Olmazsa Enaniyet Kuvvetleşir

Bir gaye-ı hayal olmazsa, yahut nisyan basarsa, ya tenâsi edilse; elbette zihinler enelere dönerler, etrafında gezerler.

Ene kuvvetleşiyor, bazen sinirleniyor. Delinmez, tâ "nahnü" olsun. Enesini sevenler, başkalan sevmezler.

• • •

Hayat-ı İhtilâl Mevt-i Zekât, Hayat-ı Ribadan Çıkmış

Bilcümle ihtilâlât, bütün hercüfesadat, hem asıl, hem madeni, rezaıl ve seyyıat, bütün fasıt hasletler, muharrik ve menbaı iki kelimedir tek, yahut iki kelâmdır.

Birincisi şudur ki: "Ben tok olsam, başkalar acından ölse, neme lâzım."

İkincisi "Rahatım için zahmet çek. Sen çalış, ben yiyeyim. Benden yemek, senden emekler."

Birinci kelimede olan semm-i kàtili, hem kökünü kesecek, şâfi deva olacak tek bir devası vardır.

O da zekât-ı şer'î ki, bir rükn-i İslâm'dır. İkinci kelimede zakkum-i şecer münderiç. Onun ırkını kesecek, ribanın hurmetidir.

Beşer salâh isterse, hayatını severse, zekâtı vazetmeli, ribayı kaldırmalı.

• • •

asıl: esas, temel.
bazen: ara sıra.
beşer: insan, insanlık âdemoğlu.
bilcümle: hepsi, bütünü.
deva: ilaç, çare, tedbir.
elbette: kesinlikle.
emek: çalışma, çabalama.
enaniyet: kendini beğenme, benlik, egoistlik, bencillik.
ene: ben duygusu, benlik.
fasıt: bozuk.
gaye-i hayal: amaç, gaye, hedef, vizyon, hayal edilen amaç.
haslet: huy, duygu, özellik.
hayat-ı ihtilal: karışıklık ve ihtilale hayat veren sebepler.
hayat-ı riba: faizin canlanması.
hercüfesadat: fitne, fesat ve kargaşalar.
hurmet: yasak olma, haramlık, haram olma.
ırk: nesil, soy.
ihtilalat: karışıklıklar, anarşiler, ihtilaller.
kelâm: kelime, cümle, söz.
lazım: gerek, gerekli.
maden: kaynak.
menba: kaynak, herhangi bir şeyin çıktığı yer, pınar.
mevt-i zekat: zekât müessesesinin ölümü.
muharrik: tahrik eden, harekete getiren.
münderiç: içine konulmuş.
nahnu: biz.
nisyan: unutma, unutkanlık.
rezail: düşkünlük getiren, alçaltan durumlar.
riba: faiz.
rükn-i İslâm: İslâm dininin farzı, temel kuralı.
salâh: düzelme, iyileşme.
semm-i katil: öldürücü zehir.
seyyiat: günahlar.
şafi: şifa veren.
tek: bir.
tenâsi: unuttuma, unuttuulmak.
vazetme: koyma, hükum verme.
zahmet: sıkıntı.
zakkum-ı şecer: acı ve zehirli zakkum ağacının meyvesi.
zekât: malın kırkta bir ve benzeri belli bir miktarını fakire verme.
zekat-ı şer'i: dinin emri olan zekat.
zihin: beyin, akıl.

Beşer, Hayatı İsterse Enva-ı Ribayı Oldürmeli

Tabaka-i havastan tabaka-i avama sıla-i rahim kopmuştur. Aşağıdan fırlıyor

Seda-i ıhtılâlî, vaveylâ-i ıntıkamî, kin ve haset enîni. Yukarıdan iniyor

Zulüm ve tahkir ateşi, tekebbürün sıkleti, tahakküm sakıkası. Aşağıdan çıkmalı,

Tahabbüp ve itaat, hürmet ve hem imtisal. Fakat merhamet ve ihsan yukarıdan inmeli,

Hem şefkat ve terbiye. Beşer bunu isterse sarılmalı zekâta, ribayı tart etmeli.

Kur'ân'ın adaleti bab-ı âlemde durup, ribaya der: "Yasaktır; hakkın yoktur, dönmeli."

Dinlemedi bu emri, beşer yedi bir sille. (HAŞIYE) Müthişini yemeden bu emri dinlemeli.

• • •

Beşer Esirliği Parçaladığı Gibi Ecirliği de Parçalayacaktır

Bir rüyada demiştim. Devletler, milletlerin hafif muharebesi, tabakat-ı beşerin şedit olan harbine terk-i mevki ediyor.

HAŞİYE: Kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir. Evet, beşer dinlemedi, İkinci Harb-i Umumî ile dehşetli silleyi de yedi.

adalet: hak sahibine hakkını vermek, düzen ve denge
bab-ı alem: dünya kapısı
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
dehşetli: korkunç.
ecir: ücretle çalışma
enin: inleme, sızlama
enva-ı riba: faizin her çeşidi.
esir: köle, tutsak.
harb: savaş.
haset: kıskançlık, başkalarının kötülüğünü, değerli şeylerinin elinden çıkmasını isteme
haşiye: dipnot.
hayat: yaşayış, yaşama.
hürmet: saygı
ihsan: iyilik yapma ve bağış yapma
İkinci Harb-i Umumi: İkinci Dünya Savaşı
imtisal: işi benimseme, emre uyma
İşaret-ı gaybiye: gayba, geleceğe ait işaret.
itaat: emre uyma.
kin: düşmanlık duygusu
merhamet: acıma, koruma, iyilikte bulunma.
muharebe: savaş
müthiş: dehşete düşüren
riba: faiz.
sakıka: yıldırım
seda-ı ıhtilal: ihtilâl karışıklık sesleri
sıklet: ağırlık.
sıla-ı rahim: akraba ziyaret ve ilişkileri.
sille: tokat.
şedit: şiddetli.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılıksız yardım etme
tabaka-ı avam: normal işçi, çiftçi, esnaf olan halk tabakası
tabaka-i havas: seçkinler, zenginler ve idareciler tabakası
tabakat-ı beşer: sosyal sınıflar
tahabbüp: sevme, sevgi gösterisinde bulunma
tahakküm: hükmetme, baskı uygulama
tahkir: hakaret etme
tart: kovmak, sürmek, çıkarmak.
tekebbür: kendini üstün, başkalarını değersiz görme, kibirlenme
terbiye: eğitme, besleyip büyütüp yetiştirme
terk-ı mevki: yerini bırakma.
vaveyla-ı ıntıkamî: öç alma feryadı
zekât: malın kırkta birinden fakire verme
zulüm: haksızlık.

Zira beşer, edvarda esirlik istemedi, kanıyla parçaladı. Şimdi ecir olmuştur, onun yükünü çeker, onu da parçalıyor.

Beşerin başı ihtıyar; edvar-ı hamsesi var. Vahşet ve bedeviyet, memlûkiyet, esaret, şimdi dahi ecirdir, başlamıştır, geçiyor.

• • •

Gayrimeşru Tarik, Zidd-ı Maksuda Gider

(1) اَلْقَاتِلُ لاَ يَرِثُ bir dustur-i azîmdir. "Gayrimeşru tarik ile bir maksada giden zat, galiben maksudunun zıddıyla görür mücazat."

Avrupa muhabbeti gayrimeşru muhabbet, hem taklit ve hem ulfet.

Akıbeti mükâfat. Mahbubun gaddarâne adaveti, cinayat. Fasık-ı mahrum bulmaz ne lezzet ve ne necat.

• • •

Cebir Ve İtizalde Birer Dane-i Hakikat Bulunur

Ey talib-i hakikat! Maziye, hem musibet; müstakbel ve masiyet ayrı görür şeriat. Maziye, mesaibe nazar olur kadere;

Söz olur Cebrîye. Müstakbel ve maasi, nazar olur teklife, söz olur Itızale. İtızal ile Cebir şurada barışırlar.

1- Katil öldürdüğü kimseye varis olamaz. (*Tirmizi* Feraiz, 17; Ebu *Davud* Diyat, 18; *İbni Mâce* Feraiz, 8; *Müsned*, 1/49.)

adavet: düşmanlık.
akıbet: sonuç.
bedeviyet: göçebelik.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
Cebir: Cebriye mezhebi, görüşü; zorlama.
Cebrî: insan iradesini kabul etmeyen batıl bir mezhep (Murcie fırkası).
cinayat: cinayetler, zulümler.
dane-i hakikat: hakikat çekirdeği, hakikatin bir parçası.
dustur-i azîm: büyük ve önemli prensip.
ecir: ücretlilik, ücretle çalışma.
edvar: devirler, asırlar, çağlar.
edvar-ı hamse: beş devir.
esaret: başkasının tutsağı olmak.
esirlik: kölelik.
fasık-ı mahrum: mahrum kalmış günahkar.
gaddarâne: gaddarca, zorla, zulmederek.
galiben: çoğunlukla.
gayrimeşru: dinin ve kanunun yasakladığı, helâl olmayan.
ihtıyar: yaşlı.
Itızal: Ehl-i Sünnet ve İnançlarından ayrılan takım ve onun mezhebi, Mutezile.
kader: her şeyin Allah'ın bilgisinde olması.
lezzet: tatlılık, haz, tat, zevk, keyif.
maasi: günahlar, hatalar.
mahbup: sevgili.
maksat: istenen amaç.
maksut: istenen.
masiyet: günah.
mazi: geçmiş zaman.
memlûkiyet: kölelik, kulluk.
mesaip: musibetler, belâlar.
muhabbet: sevgi.
musibet: bela ve felâket.
mücazat: ceza görme.
mükafat: ödül.
müstakbel: gelecek.
nazar: göz, insanların fikir ve düşünceleri.
necat: kurtuluş.
şeriat: din, Allah'ın emri, İlâhî kanun.
taklit: birine benzemeye çalışma.
talib-i hakikat: hakikatı isteyen, talip olan.
tarik: yol, usul.
teklif: insanın sorumlu olması.
ulfet: alışkanlıktan kaynaklanan gafiet, bilgisizlik.
vahşet: ilkellik.
zat: kişi.
zidd-ı maksut: amacın zıddı, tersi.
zıt: bir şeyin tersi, aksi.
zira: çünkü.

Şu batıl mezheplerde birer dane-i hakikat mevcut, mündericdir, mahsus mahallî vardır. Batıl olan, tamimdir.

• • •

Acz ve Ceza[1] Bîçarelerin Kârıdır

Ger istersen hayatı, çareleri bulunan şeyde acze yapışma.

Ger istersen rahatı, çaresi bulunmayan şeyde ceza'a sanılma.

• • •

Bazen Küçük Bir Şey Büyük Bir İş Yapar

Öyle şerait oluyor, tahtında az bır hareke, sahıbını çıkanyor tâ âlâyıllîyyin.

Öyle hâlât oluyor ki, kuçük bir hareket, kâsıbını indiriyor tâ esfelisafilîn.

• • •

Ip Üstünde Olan, Yerde Olanla Döğüşse Kaybeder [1]

Gâvurlarla barışmak, zelîllerin kârıdır. Hayattaki yaralar, belkı de iyileşir; izzet-i Islâmiyede, hem namus-i millîyede yaraları,

Derindir. Ip üstundekı cambaz, yerde olan adamla eğer döğüş isterse, yerde olan çekinmez. Zira cambaz hayatı,

1 Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihlı ilk baskı Lemaat tan alınmıştır.

acz: güçsuzlük, âcızlık.
âlayıllîyyin: Allah katında bulunan yüceler yücesi makam.
batıl: boş, hurafe, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan, dini de yen olmayan, dinî hükümlere zıt.
bazen: ara sıra.
belki: kesınlıkle, bıtıkıs.
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
ceza': ağlayıp sızlanma.
dane-i hakikat: hakikat çekirdeği, hakıkatın bır parçası.
eğer: şayet.
esfelisafilîn: Allah ın öfkesını çekenlerın gıdecegı aşağılar aşağısı yer.
gavur: dınsız kımse. Muslıman olmayan kımse. merhametsız, acımasız.
ger: eger.
hâlât: haller, durumlar.
hareke: hareket.
hareket: faalıyet.
hayatı: yaşayış, yaşama.
ızzet-i Islamıye: Islamın gerektırdıgı haysıyet, şeref, yücelik.
kar: ış.
kârı olmak: yapabileceğı ış olmak.
kasıb: kazanan, yapan.
mahal: yer.
mahsus: mustakıl olarak bırıne has olan, özel.
mevcut: var olan.
mezhep: yol, usul ve Allah ın rızasına götüren yol.
mündericdir: ıçıne konulmuş.
namus-ı millîye: mılletın namusu, haysıyetı, şerefi.
şerait: şartlar, durumlar.
tahtında: altında.
tamim: yayma, genelleştırme, herkesı mecbur etme.
zelîl: hor, alçak, adı bayağı.
zira: çunku.

Hem muhteşem sanatı, mevazinle bağlıdır. Bir kere o bozulsa, seyreyle gümbürtüyü; yerdeki çıplak adam, olsa olsa değişir, kıyam ile kuûdu.

• • •

Muphem Bir Hukum, Kullî Bir Hukum Değil [1]

Nusus-i vandede kaziye-i mutlaka, bazen telâkki olur, kaziye-i küllîye! Vaktî münteşire, bazen telâkki olur,

Kaziye-ı daime. Belki onun sıdkına, bazı fert ve zamanın, tahakkuku kâfidir. Meselâ denilir: Bir saatlik nöbeti bir sene ibadettir.

Evet, Eskişehir'in sırtında, İnonu'nun önunde. Âyet işaret eder: "Bir masumu öldüren, ger elinden gelirse beşeri de öldürür."

Öyle zaman oluyor, kelime-i vahıde bir orduyu batırır. Otuz milyonun mahvı bir gülle ile olmuştur.

• • •

Bazılara Bir An Bir Senedir

Fıtratların bır kısmı bırden bıre parlıyor. Bir kısmı tedrîcîdir, şey'en şey'en kalkıyor. Tabiat-ı insanî ikisine de benziyor.

Şeraite bakıyor, ona göre değişir. Bazen tedrîcî gıder. Bazen dahi oluyor barut gibi zulmanî; birden bire fışkırıyor.

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi.
barut: anıden padayıcı madde
bazen: ara sıra.
belkı: kesınlıkle bılakıs
beşer: insan, insanlık âdemoğlu
fert: bırey
fıtrat: yaratılış
ger: eğer
gülle: top mermısı
hukûm: bır konuda verılen karar.
İbadet: Allah rızasına göturen ve Allah ın ıstegı dogultusunda olan ış.
İşaret: delıl, emare.
kâfi: yeterlı
kaziye-i daime: sürekllığı olan hukum.
kaziye-i küllîye: hukum turun butunu ıçın geçerlı olan hukum (insanlar konuşur) gıbı.
kaziye-i mutlaka: hıcbır ıhtımal gosterılmeyıp bır şeyın şoyle olduguna veya olmadıgına açıktan açıga hukmolunan kaziye hukum
kelime-i vahıt: bır tek söz.
kere: defa
kıyam: kalkma ayaga kalkma
kuûd: oturma.
küllî: genele aıt.
mahv: yok, etme, ortadan kaldırma harabetme penşan etme
masum: gunahsız
mevazin: mızanlar ölçuler
muhteşem: hayranlık uyandıran haşmetlı
münteşir: her yere yayılmış.
müphem: belırsızlık.
nusus-ı vande: akla gelen hu kumler
sanat: ustalık.
sıdk: dogrulık, doğru soz fıil ve davranış
şerait: şartlar durumlar
şey'en şey'en: agır agır yavaş yavaş
tabıat-ı insanî: insan fıtratı insanın ahlakı huyu ozellıgı
tahakkuk: gerçekleşme
tedrîcî: yavaş yavaş
telâkkî: anlama anlayış, goruş
vaktî: zamana aıt olan
zulmanî: karanlıkla ılgılı, karanlıklı

Nuranî bir nâr olur; bazı olur bir nazar, fahmı elmas ediyor. Bazı olur bir temas, taşı iksir ediyor. Bir nazar-ı peygamber

Birden bire kalbeder bır bedevî cahil, bır arif-i münevver. Eğer mizan istersen. İslâm'dan evvel Ömer, İslâm'dan sonra Ömer.

Birbinyle kıyası: bir çekirdek, bir şecer. Def'aten verdi semer o nazar-ı Ahmedî, o hımmet-i Peygamber.

Ceziretü'l-Arab'da, fahm olmuş fıtratları kalbetti elmaslara, bırden bıre serâser,

Barut gibı ahlâkı parlattırdı, oldular bırer nur-ı münevver.

• • •

Yalan Bir Lâfz-ı Kâfirdir

Bir dane sıdk, yakar milyonla yalanı. Bir dane-i hakıkat, yıkar kasr-ı hayalı. Sıdk buyuk esastır, bir cevher-i zıyalı

Yeri verir sükûta, eğer çıksa zararlı. Yalana yer hiç yoktur, çendan olsa faydalı. Her sozun doğru olsun, her hükmün hak olmalı.

Lâkın hakkın olamaz her doğruyu soz etmek. Bunu iyi bilmeli. [1] حُزْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَرْ kendine düstur etmeli.

Güzel gor, hem güzel bak; tâ güzel düşunmeli. Güzel bil, hem güzel duşun, tâ lezız hayatı bulmalı.

1. Çırkın ve keder verenı bırak. guzel ve huzur verene bak.

ahlâk: insanlık secyesi. yaratılışta insanlıgın geregi olan güzel davranışlar.
arif-i münevver: Allah ı tanıyarak kalbı nurlanan kışı.
Barut: anıden patlayıcı madde.
bedevî: goçebe. çadırda yaşayan.
cahil: bır şeyı yanlış bılen ve tanıyan Allah ı tanımayan.
cevher-i ziya: aydınlık, aydınlatıcı degerlı mucevher.
Ceziretü'l-Arab: Arab Yarımadası.
çendan: gerç.
dane: tohum. kınntı.
dane-i hakikat: hakıkat çekırdeğı. hakıkatın bır parçası.
def'aten: anıden.
düstur: prensip. kural. kanun.
eger: şayet.
elmas: çok degerlı taş. mucevher.
esas: temel prensip.
evvel: bınncı. onceki.
fahm: komur.
fıtrat: yaratılış.
hak: doğru. gerçek, hakıkat, doğruluk.
hayat: yasayış. yaşama.
hımmet-i Peygamber: Peygamberın cıddî gayretı, çalışması.
hüküm: bir konuda verılen karar.
iksir: dokununcа madenı altına çevırdıgı düşunülen madde.
kalbetme: degışurme. başka şekle donuşturme.
kasr-ı hayal: hayalî saray.
kıyas: oranlama, mukayese etme.
lâfz-ı kâfir: ınkârcının sozu.
lâkin: ama. fakat.
lezız: lezzetlı tatlı.
mızan: olçu.
nar: ateş.
nazar: bakış. göz. insanların fıkır ve duşuncelerı.
nazar-ı Ahmedî: peygamberın kalbe tesır eden bakışı. sozlerı.
nazar-ı peygamber: peygamberın kalbe tesır eden bakışı. sozlerı.
nuranı: nurlu. parlak. münevver.
nur-i münevver: parlak nur. aydınlık.
semer: meyve. mahsul.
serâser: baştan başa.
sıdk: doğruluk. doğru soz, fıl ve davranış.
sükut: durma. sessızlık.
şecer: agaç.
temas: dokunma.

Hayat içinde hayattır hüsnüzanda emeli. Suizanla yeistir, saadet muharribi, hem de hayatın katili.

• • •

Bir Meclis-i Misalîde Şeriatla Medeniyet-i Hâzıra, Deha-i Fennî ile Hüda-i Şer'î Muvazeneleri

Birinci Harbin Mütareke başında, bir Cuma gecesinde bir rüya-i sadıkada, misalî âleminde, bir meclis-i azîmde benden sual ettiler:

"Mağlûbiyet sonunda İslâm'ın âleminde ne hâl peyda olacak?" Asr-ı hâzır mebusu sıfatıyla söyledim; onlar da dinlediler.

Eski zamandan beri istıklâl-i İslâm'ın bekası, hem kelimetullahın i'lâsı için, farz-ı kifaye-i cihadı, o lâzıme-i diyanet,

Deruhte ile, kendini yekvücud-i vahdanî, İslâm'ın âlemine fedaya vazıfedar, hılâfete bayraktar görmüş olan bu devlet,

Şu millet-i İslâm'ın felâket-i mazisi, getirecek de elbet İslâm'ın âlemine saadet ve hürriyet. Olur geçen musîbet

İstıkbalde telâfi. Üçü veren, üç yüzü kazandıran, etmiyor elbette hiç hasaret. Hâlini istikbale tebdîl eder, zîhimmet.

Zira ki şu musîbet, hayatımız mâyesi olan şefkat, uhuvvet, tesanud-ı İslâm'ı harıkulâde ettı. İnkışaf-ı uhuvvet,

âlem: dünya.
asr-ı hazır: içinde bulunduğumuz çağ
bayraktar: önde bayrak taşıyan
beka: devamlılık, sürekliik.
birinci harb: I. Dünya Savaşı
deha-i fenni: aklın fenni bilimlerden faydalanarak gösterdiği harikalar
deruhte: üzerine görev olarak alma
elbette: kesinlikle.
emel: ümit, gelecek ile ilgili hayaller
farz-ı kifaye-i cihad: bir kısım da olsa Müslümanların mutlaka yapması gereken ve bu şekilde farz olan cihad
feda: uğruna verme gözden çıkarma
felaket-i mazi: geçmişte yaşanan felâket.
hâl: içinde bulunulan durum
harıkulade: şaşırtıcı, olağanüstü mükemmel
hasaret: zarar, kayıp
hayat: yaşayış, yaşama.
hılafet: Halifelik, Hz. Peygamber'in vekilliği, Hz. Peygamber'e vekil olarak müslümanlar ve İslâmlığı koruma görevi
hüda-i şer'î: dinin insanları iyi ve hayra yönlendirmesi
hürriyet: özgürlük.
hüsnüzan: iyi ve güzel düşünce, başkaları hakkında iyi niyetli olma
i'lâ: yükseltme, yüceltme
inkişaf-ı uhuvvet: kardeşlik duygusunun gelişmesi
İslam alemi: İslam dünyası
istıkbal: gelecek.
istıklal-i İslam: Müslümanların bağımsızlığı, hürriyeti
kelimetullah: Allah'ın ismi
lazıme-ı diyanet: dinin ve dindarlığın gereği
mağlubiyet: yenilgi
maye: kaynak, temel esas.
mebus: görevli temsilci, vekil
meclis-i azim: büyük meclis
meclis-i misalî: temsilcilerin toplandığı ve önemli kararların alındığı kurul.
medeniyet-i hazıra: günümüz medeniyeti, batı medeniyeti
millet-i İslam: İslâm milleti.
misali alem: görüntüden ibaret olan rüya âlemi
muharrip: yıkan, tahrip eden
musibet: belâ ve felâket.
muvazene: kıyaslayarak değerlendirme, ölçü, karşılaştırma
mütareke: Mondros ateşkes antlaşması.
peyda olmak: meydana gelmek, ortaya çıkmak
rüya-ı sadıka: yorumu gerçek çıkan ve doğru rüya
saadet: mutluluk
sıfat: kimlik, özellik.
sual: soru
suizan: kötü ve karamsar düşünce, başkaları hakkında art niyetli olma
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılıksız yardım etme.
şeriat: dîn, Allah'ın emri, İlâhî kanun.
tebdil: değişürme
telafi: eksiği giderme, tamamlama
tesanüd-i İslam: İslâm'ın emrettiği dayanışma
uhuvvet: kardeşlik.
vazıfedar: görevli, görevine çok bağlı.
yeis: gelecek konusunda umutsuz ve karamsar düşünme
yekvücud-ı vahdanî: tek bir beden halinde
zîhimmet: dîn-millet sevgisi ve gayretine sahip
zira: çünkü.

Tesri-i ihtizazî, tahrib-i medeniyet. Deniyet-i hâzıra sureti değişecek, sistemi bozulacak; zuhur edecek o vakit,

Islâmî medeniyet Müslümanlar, bilihtiyâr elbet evvel girecek. Muvazene istersen: şer'in medeniyeti-şimdiki medeniyet

Esaslara dikkat et, âsârlara nazar et. Şimdiki medeniyet esasatı menfidir. Menfi olan beş esas ona temel, hem kıymet.

Onlarla çarh kurulur. İşte nokta-i istinat: hakka bedel kuvvettir. Kuvvet ise, şe'nidir tecavüz ve tearuz. Bundan çıkar hıyanet.

Hedef-i kastı, fazilet bedeline hasıs bir menfaattir. Menfaatın şe'nidir tezahum ve tehasum. Bundan çıkar cinayet.

Hayattaki kanunu, teavün bedeline, bir düstur-i cidaldir. Cidalin şe'ni budur: tenazu ve tedafu. Bundan çıkar sefalet.

Akvamlann beyninde rabıta-ı esası: Ahann zaranna muntebih unsuriyet. Başkaları yutmakla beslenir, alır kuvvet.

Milliyet-i menfiye, unsuriyet, milliyet, şe'ni olur daima böyle müthiş tesadüm, böyle feci telâtum. Bundan çıkar helâket.

Beşincisi şudur ki: Cazibedar hizmeti, heva, hevesi teşci, teshil, hevesatı, arzulan tatmın. Bundan çıkar sefahat.

ahar: başkalan, digerlen
akvam: kavimler, milletler
arzular: istekler
âsâr: eserler, urunler, sonuçlar
bedel: yenne
beyn: ara, arasında
bilihtiyâr: kendi arzusu ile tercih etme
cazibedar: çekici
cinayet: buyuk suç, insanlık suçla n toplumun tumunu ilgilendiren suçlar
çarh: bir şeyin merkezi, etrafinda donen odak noktası
daima: devamlı
deniyet-i hazıra: şimdiki ahlaki çokuntu
dustur-ı cidal: mucadele prensibi.
esas: temel prensip
esasat: prensipler, kurallar
evvel: once
fazilet: hiçbir çıkan degil. Allah n-zası ve dogrulugun geregini yapma
feci: korkunç, çok kötü.
hakka bedel: hakka karşıt, hakkın yenne geçen
hasis: alçakça
hedef-ı kasıt: ulaşmak istenen amaç.
helâket: yok oluş, mahvolma
heva: nefsin arzu ve istekleri
heves: istek, arzu, gelip geçici istek, nefsin hoşuna giden istek, akıl dışı istek, zevk, eğlence.
hevesat: nefsin hoşuna giden şeyler
hıyanet: ihanet, kotulluk etme
Islâmî: islam ın malı olan
kanun: kural
kıymet: deger
kuvvet: guç, iktidar
medeniyet: şehirlilik, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma, uygarlık.
menfaat: şahsî çıkar
menfi: bir şeyin olmayacak cihetl hakikatın aksı
milliyet: ırkçılık.
milliyet-i menfi: zararlı milliyetçilik, ırkçılık.
muvazene: kıyaslayarak degerlendirme, olçu, karşılaştırma
müntebih: uyanık, uyanmış
müthiş: dehşete dusuren
nazar: bakış, insanların fikir ve dusuncelen
nokta-ı istinat: dayanak nok tasi
rabıta-ı esas: temel bag
sefahat: ahlaksızlık, eğlence ve zevke duşkunluk.
sefalet: yoksulluk, perşanlık.
suret: tarz, yol, şekil, bıçım.
şe'n: gerek, ozellik.
şer: kotu ve zararlı olan şey kotuluk
tahrib-ı medeniyet: medeni yetin maddi manevi yıkımı
tatmin: doyuma ulaşma
tearuz: muaraza, çauşma
teavün: yardımlaşma
tecavüz: haddini aşma, saldırma
tedafu: ıtışme, kakışma
tehasum: duşmanlık.
telâtum: dalgalanma
temel: bir şeyin uzerine bina edildigi kaide
tenazu: çekişme ve kavga.
tesadüm: çarpışma, vuruşma.
teshil: kolaylaşırma
tesri-i ihtizaz: sarsıntının artması, hızlanması
teşci: cesaretlendirme
tezahum: sıkıntı, zahmet verme
unsuriyet: ırkçılık.
vakit: zaman.
zuhur: ortaya çıkma, görunme

O heva, hem heves, şe'ni budur daima. İnsanı memsuh eder, sîreti değiştirir. Manevî meshediyor; değişir insaniyet.

Şu medenîlerden çoğunun eğer içini dışına çevirirsen, görürsün: Başta maymunla tilki, yılanla ayı, hınzır, sîreti olur suret.

Gelir hayali karşına, postlarıyla tüyleri. İşte şununla görünür meydandaki âsârı. Zemindeki mevazin mizanıdır şeriat.

Şenattaki rahmet, sema-i Kur'ân'dandır. Medeniyet-ı Kur'ân esaslan müspettir. Beş müspet esas üzere döner çarh-ı saadet.

Nokta-i istinadı, kuvvete bedel haktır. Hakkın daim şe'nidir adalet ve tevazün. Bundan çıkar selâmet, zail olur şekavet.

Hedefinde menfaat yenne fazilettir. Faziletin şe'nıdır muhabbet ve tecazüp. Bundan çıkar saadet, zail olur adavet.

Hayattaki dusturu, cıdal, kıtal yenne dustur-i teavundür. O düsturun şe'nidir ittihat ve tesanüt; hayatlanır cemaat.

Suret-ı hızmetinde, heva-heves yenne huda-ı hıdayettir. O hüdanın şe'nidir insana lâyık tarzda terakki ve refahet,

adalet: hak sahibine hakkını vermek, düzen ve denge.
adavet: düşmanlık.
âsar: eserler, ürünler, sonuçlar.
bedel: karşılık.
cemaat: topluluk, bir amaca yönelmiş gurup.
cidal: mücadele, kavga.
çarh-ı saadet: saadet ve mutluluk dongusu.
dalm(a): devamlı.
dustur: prensip, kural, kanun.
dustur-ı teavün: yardımlaşma prensibi.
eğer: şayet.
esas: temel prensip.
esaslar: prensipler, ölçüler, uyulacak kurallar.
fazilet: hıçbir çıkan değil. Allah rızası ve doğruluğun gereğini yapma.
hak: doğru, gerçek, hakikat, doğruluk.
hedef: maksat, gaye.
heva: nefsin arzu ve istekleri.
heves: istek, arzu, gelip geçici istek, nefsin hoşuna giden istek, akıl dışı istek, zevk, eğlence.
hınzır: domuz.
huda: ilahî kaynaklı hak yol ve prensipleri, hak ve doğru olan yol.
hüda-ı hıdayet: doğru ve hak yola iletme, götürme.
insanıyet: insanlık.
ittıhat: birlik.
kıtal: öldürme.
kuvvet: güç, ikıdar.
layık: uygun.
manevî: fikrî, hıssî.
medeni: şehırlı, kulturlu ve bılgılı olan, kıbar ve nazık olması gereken.
medeniyet-ı Kur'ân: Kur'ân'ın medeniyeti.
memsuh: çırkınleştırılmış, bıçımsız ve çirkin şekle girmiş.
menfaat: şahsı çıkar.
meshetme: şeklini değiştirerek çırkın hale getirme.
mevazin: mizanlar, ölçüler.
mızan: ölçü, terazı.
muhabbet: sevgi.
müspet: delillerle doğruluğu anlaşılmış, bir şeyin olur yönü.
nokta-ı istinat: dayanak noktası.
rahmet: acıma, merhamet etme, iyilik ve ihsanda bulunma.
refahet: bolluk, bereket, rahatlık.
saadet: mutluluk.
selamet: dert ve sıkıntılardan kurtuluş, esenlik.
sema-ı Kur'an: Kur'an atmosferi, Kur'an yüce katı.
sîret: ahlak ve karakter.
suret: şekil, hey et.
suret-i hizmet: hizmet şekli.
şe'n: gerek, özellik.
şekavet: mutsuzluk, sızlanma ve sıkıntı.
şeriat: dın, Allah ın emrı, ilahı kanun.
tarz: bıçım, şekil.
tecazüp: barbınne yakınlık hıssetme, cezp etme, çekme.
terakki: gelişme, ilerleme.
tesanüt: dayanışma.
tevazün: dengeli ve ölçülu davranma.
zail: yok olma, geçip gitme.
zemin: yer.

Ruha lâzım surette tenevvür ve tekâmül. Kıtlelerin içinde cihetülvahdeti de tart eder unsuriyet, hem de menfî milliyet.

Hem onların yerine rabıta-i dindir, nispet-i vatanîdir, alâka-i sınıfîdir uhuvvet-i imanî. Şu rabıtanın şe'nidir, samimî bir uhuvvet,

Umumî bir selâmet. Hariç etse tecavüz, o da eder tedafü. İşte şimdi anladın, sırrı nedir ki küsmüş, almadı medeniyet.

Şimdiye kadar İslâmlar ihtiyârıyla girmemiş. Şu medeniyet-i hâzıra onlara yaramamış. Hem de onlara vurmuş müthiş kayd-ı esaret.

Belki nev-i beşere tıryak iken zehir olmuş. Yüzde seksenini atmış meşakkat ve şekavet. Yüzde onu çıkarmış müzahref bir saadet.

Diğer onu bırakmış beyne beyne bîrahat. Zalım ekallın olmuş, gelen nbh-ı ticaret. Lâkin, saadet odur küllle ola saadet.

Lâakal ekseriyete olsa medar-ı necat. Nev-i beşere rahmet nazil olan şu Kur'ân, ancak kabul ediyor bir tarz-ı medeniyet:

Umuma, ya eksere venrse bır saadet. Şımdıkı tarz-ı hâzır, heves serbest olmuştur, heva da hür olmuştur. Hayvanî bır hürrıyet.

alâka-i sınıfî: sınıf meslek ılgısı.
belki: kesınlıkle bıtakıs
beyne beyne: ne ıyı ne kotu ıkısı-nın arası; soyle boyle
bırahat: rahatsız.
cıhetulvahdet: bırleştıren bırlık yonu
ekal: azınlık.
ekser: coğunluk
eksenyet: coğunluk
hariç: dışansı, yabancı ulke
hayvanî: hayvana ait olan
heva: nefsin arzu ve istekleri.
heves: istek, arzu, gelip geçici is-tek, nefsin hoşuna giden istek, akıl dışı istek, zevk, eğlence.
hürriyet: ozgurlük.
ıhtıyar: secme, tercih
kayd-ı esaret: esaret zıncırı, kole-lık bagı
kıtle: topluluk, toplum
Kur'ân: Allah ın kelâmı
küll: butun, genel
lâakal: en az
lakın: ama, fakat.
lâzım: gerek, gerekli
medar-ı necat: kurtuluş sebebi
medeniyet: şehırlılık, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma, uygarlık,
medeniyet-i hâzıra: Batı medeniyetı, gunumuz medeniyetı, toplum hayatı
menfî milliyet: millebını sevme duygusunu yanlış değerlendırme ırkçılık.
meşakkat: sıkıntı, zahmet.
müthiş: dehşete duşuren
müzahref: sahte, yaldızlı süs
nazil: Allah katından gelen, ınen
nev-i beşer: insan turu, insanlık.
nispet-ı vatanî: vatandaşlık bagı
rabıta: ılgı, bağ
rabıta-i dın: dın bagı, dının bir-leştırıcı yonu
rahmet: acıma, merhamet et-me, ıyılık ve ihsanda bulunma
ribh-ı ticaret: ticaretten gelen kar
ruh: can, hayat ve duygular-dan olusan canlının manevı yonu
saadet: mutluluk.
samımî: yakın, sıcak.
selâmet: dert ve sıkıntılardan kurtuluş, esenlik.
serbest: basıboş, hıçbır kayda baglı olmayan.
sır: gizem, anlamakta açıkla-makta aklın âcız kaldıgı şey
suret: tarz, yol, şekil, bıçım.
şe'n: ozellik, belırleyıcı nıtelik.
şekavet: mutsuzluk, sızlanma ve sıkıntı.
tard: kovma, sürme, çıkarma
tarz-ı hazır: gunumuzdekı du-rum.
tarz-ı medeniyet: uygarlık şeklı.
tecavüz: haddını aşma, saldır-ma
tedafü: itişme, kakışma.
tekâmül: ilerleme, yukselme.
tenevvür: aydınlanma, nur-lanma
tıryak: ılâç.
uhuvvet: kardeşlik.
uhuvvet-i imanî: imanın sag-ladıgı kardeşlik.
umum: genel, butun
umumî: herkesı ılgılendıren
unsuriyet: ırkçılık.
zalım: zulmeden.
zehir: oldurucu madde.

Heves tahakküm eder. Heva da müstebittir. Gayr-i zarurî hacatı havaic-i zarurî hükmüne geçirmiştir. İzale etti rahat.

Bedavette bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtac-ı fakir etmiştir. Sa'y-i helâl, masrafa etmemiştir kifayet.

Onda hile, harama beşeri sevk etmiştir. Ahlâkın esasını şu noktadan bozmuştur. Cemaate, hem nev'e, vermiştir servet, haşmet.

Ferd-i şahsı ahlâksız, hem fakir eylemiştir. Bunun şahidi çoktur: Kurun-i Ulâdaki mecmu-ı vahşet ve cinayet, hem gadir ve hem hıyanet,

Şu medeniyet-i habise tek bir defada kustu. Midesi (HAŞİYE) daha bulanır. Âlem-i İslâm'daki istinkâf-ı manıdar, hem de bir cây-ı dikkat.

Kabulde muztariptir, soğuk da davranmıştır. Evet, Şeriat-ı Garrada olan nur-i İlâhî, hassa-ı mümtazıdır istiğna-i istiklâliyet.

O hassadır, bırakmaz ki o nur-i hidayet, şu medeniyet ruhu olan Roma dehası ona tahakküm etsin. Onda olan hidayet,

---

HAŞİYE: Demek daha dehşetli kusacak. Evet, iki harb-i umumî ile öyle kustu ki, hava, deniz, kara yüzlerini bulandırdı, kanla lekeledi.

ahlâk: insanlık seciyesi yaratılışta insanlığın gereği olan güzel davranışlar
ahlaksız: insanlık şerefine yakışmayan işler, davranışlar yapan
âlem-i İslâm: Müslumanların yaşadığı coğrafya, İslâm dünyası
bedavet: göçebe devri.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cây-i dikkat: dikkate değer
cemaat: topluluk, bir amaca yönelmiş gurup
cinayet: büyük suç, insanlık suçları, toplumun tumunu ilgilendiren cinayetler
defa: kere
dehşetli: urkutucu, korkunç.
esas: temel prensip
eylemek: yapmak.
fakir: muhtaç, ihtiyacı olan.
ferd-i şahıs: birey olarak insan
gadir: acımasızlık, zulüm
gayr-i zarurî: gereksiz.
hacat: ihtiyaçlar
haram: hakkı olmayan şey, dının yasakladığı şeyler
harb-i umumî: dünya savaşı
hassa: özellik.
hassa-ı mümtazı: seçkin özellik.
haşiye: dipnot
haşmet: görkemlilik, ihtişam
havaic-i zarurî: yemek, içmek, giyinmek gibi temel ihtiyaçlar
heva: nefsin arzu ve isrekleri
heves: istek, arzu, gelip geçici istek, nefsin hoşuna giden istek, akıl dışı istek, zevk, eğlence
hıyanet: ihanet, kötülük etme
hidayet: dının gösterdiği hak yol.
hile: aldatma, desise ve yalan
hükmüne: değenne, yenne.
istiğna-i istiklâliyet: tam bağımsızlık, kimseye minner duymama
istinkaf-ı manıdar: anlamlı çekinmeyiş.
izale etme: gidermek.
kifayet: yetme, yetişme
Kurun-i Ulâ: ilk çağ
masraf: gider
mecmu-ı vahşet: vahşılık, kural tanımazlıkların hepsi
medeniyet: şehirlilik, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma, uygarlık,
medeniyet-i habise: medeniyetin çirkin yonu
muhtac-ı fakir: şiddetle ihtiyaç duyan
muhtaç: ihtiyaç sahibi
muztarip: sıkıntılı
müstebit: baskıcı, zorba
nevi: tur, çeşit.
nur-i hidayet: doğru yolda götüren hidayet nuru.
nur-i İlâhî: Allah ın nuru
Roma dehası: Allah ı inkar ve puterestlikten kaynaklanan dünya servet ve haşmeti
ruh: oz
sa'y-i helâl: helâl kazanç.
servet: zenginlik.
sevk: yoneltme
şahit: bir olayı gösteren ve delil olan şey
şeriat-ı garra: nurlu parlak şeriat.
tahakküm: hukmetme, baskı uygulama
tek: bir

Bundaki felsefe ile mezcolmaz; hem aşılanmaz, hem de tâbi olamaz. İslâmıyet ruhunda şefkat, izzet-i iman beslediği şeriat,

Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan, tutmuş yed-i beyzada; hakaik-ı şeriat, o yemîn-i beyzada, birer asa-i Mûsa'dır. Sehhar medeniyet, istikbalde edecek, ona secde-i hayret.

Şimdi buna dikkat et. Eski Roma, Yunan'ın, iki dehası vardı, bir asıldan tev'emdi. Biri hayalâlûddu, biri maddeperestti.

Su içinde yağ gibi, imtizaç olamadı. Murur-i zaman istedi, medeniyet çabaladı, Hristiyanlık da çalıştı. Temzicine muvaffak hiç biri de olmadı.

Her biri istiklâlini fılcümle hıfzeyledi. Hatta el'an âdeta o iki ruh, şimdi de cesetleri değişmiş. Alman, Fransız oldu.

Güya bir nevi tenasuh başlanndan geçmişti. Ey birader-i misalî! Zaman böyle gösterdi. O ikiz iki deha, öküz gibi reddetti,

Temzicin esbabını. Şimdi de barışmadı. Madem onlar tev'emdi, kardeş ve arkadaştı, terakkide yoldaştı; birbiriyle dovüştü.

Hiç de banşmadılar. Nasıl olur ki aslı, hem madeni, matlâı, başka çeşit olmuştu, Kur'ân'da olan nuru, şeriat hidayeti?

adeta: sanki.
asa-ı Mûsa: Hz. Mûsa nın mu cizeli asası
asıl: esas, temel.
birader-i misalî: temsildeki kardeş
ceset: beden
deha: olaganüstü akıl ve zekâ.
el'an: şimdi
esbap: sebepler
felsefe: düşunce sistemi
fılcümle: kısmen, nihayet, sonunda
güya: sanki
hakaik-ı şeriat: şeriatın dinin gerçekleri
hayalalûd: hayal ile karışık
hıfzeyleme: koruma
hidayet: dinin gosterdiği hak yol
imtizaç: birbiriyle karışma, kaynasma
İslamıyet: İslam dini
istikbal: gelecek.
istiklal: bağımsızlık, özgurluk.
izzet-i iman: imanın verdiği şeref ve gayret.
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: ifadelen ve hakıkatlen ile eşsiz olan Kur'an
maddeperest: maddeci, maddeye tesir verenler
madem: durum böyle ise
maden: kaynak.
matla: doguş yen
medeniyet: şehirlilik, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma, uygarlık.
mezcolma: bir arıya gelme, birleşme, butunleşme
muvaffak: başarılı
murur-ı zaman: zamanın geçmesi.
nevi: turu, çeşidi.
nur: ışık, aydınlık (kalb nuru)
ruh: oz.
secde-i hayret: hayret secdesi
sehhar medeniyet: sihirleyen, aldatıcı medeniyet.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılıksız yardım etme
şeriat: dın Allah ın emri, İlâhi kanun.
tâbi: uyan.
temziç: kaynaştırma.
tenasuh: ruhlanın beden de gıştırmesi, inancı reenkarnasyon
terakki: gelişme, ilerleme
tev'em: ikiz.
yed-i beyza: mu cizeli parlak, hayır getiren el.
yemin-i beyza: mu cizeli parlak sag el
yoldaş: yol arkadaşı.

Şu medeniyetin ruhu olan Roma dehası birbiriyle banşır, hem mezç ve ittihadı?

O deha ile bu hüda, menşeleri ayndır. Hüda semadan indi, deha zeminden çıktı. Hüda kalbde işliyor, dimağı da işletir.

Deha dimağda işler, kalbi de karıştırır. Hüda ruhu eder tenvir, daneleri sümbüllettirir. Karanlıklı tabiat, onunla ışıklanır.

İstidad-ı kemali birden bire yol alır. Nefs-i cismanî yapar hizmetkâr-ı emirber. Meleksima ediyor insan-ı himmetperver.

Deha ise, evvelâ nefse ve cisme bakıyor, tabiata giriyor, nefsi tarla ediyor; istidad-ı nefsanî neşvünema buluyor.

Ruhu eder hizmetkâr; taneleri kuruyor. Şeytanın simasını beşerde gösteriyor. Hüda, hayateyne saadet veriyor, dâreyne ziya neşrediyor, insanı yükseltiyor.

Deccalmısal (HAŞİYE) deha-i a'ver, bir dâr ile bır hayatı anlar, maddeperest olur ve dünyaperver. İnsanı yapar birer canavar.

Evet, deha sağır tabıata tapar. Kör kuvvete fermanber. Fakat hüda şuurlu sanatı tanır, hikmetli kudrete bakar. Deha, zemine küfran perdesi çeker. Hüda, şükran nurunu serper.

HAŞİYE: Bunda da bir ince işaret var

beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cısım: beden
dane: tohum, kırıntı
dâr: dünya, diyar
dareyn: dünya ve ahıret, her ıkı dünya
deccalmısal: deccal gibi.
deha: olağanustü akıl ve zekâ.
deha-ı a'ver: sadece dunyayı goren tek goz, bır gozu kor deha ve akıl
dımag: beyın akıl ve şuur
dünyaperver: dunyayı seven.
evvelâ: bırıncısı
fermanber: buyruga uyan, boyun egen
haşıye: dipnot.
hayat: yaşayış, yaşama.
hayateyn: ıkı hayat, dunya ve ahıret hayatı
hikmet: yuksek bılgi, akıl, soz ve hareketteki uygunluk.
hızmetkâr: hizmet eden
hizmetkar-ı emirber: emre hazır hizmetçi
huda: Ilahi kaynaklı hak yol ve prensipler: hak ve dogru olan yol
insan-ı himmetperver: gayretli kabıluyetlı insan
ıstıdad-ı kemal: olgunlaşma gelişme kabıluyetı
ıstıdad-ı nefsanı: nefse aıt, nefisle ılgılı yetenek.
ittıhat: bırlık.
kudret: guç yetırme, yapabılme gucu
kuvvet: güç, ıktıdar
kufran: nankorlük.
maddeperest: maddeci, maddeye tesir verenler
medeniyet: şehırlılık, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma uygarlık..
meleksıma: meleğe benzetme.
menşe: kaynak.
mezç: kaynaştırma, bütünleştırme
nefis: insanı her turlu kotuluğe yonlendıren duygu.
nefs-ı cısmanı: insanın bedenı ve hayvanı yonu
neşretme: yayma
neşvunema: gelişme, fıtzlenme ve buyume
nur: ışık, aydınlık. (kalb nuru)
Roma dehası: Allah ı ınkâr ve putperestlıkten kaynaklanan dünya servet ve haşmetı
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevi yonu
saadet: mutluluk
sanat: guzel ve suslu eser uretımı
sema: ruhlanın ve melekterin bulundugu gok tabakası
sıma: yuz, gorunus: eser alâmet.
şuurlu: bilinçli
şükran: teşekkur, minnettarlık.
tabiat: madde alemi, varlıklar
tenvir: aydınlatma, ışıklandırma
zemin: yeryuzu
ziya: aydınlık, ışık.

Bu sırdandır, deha a'mâ-i asam, hüda semî-i basîr. Dehanın nazarında, zemindeki nimetler, sahipsiz ganimettir;

Minnetsiz gasp ve sirkat, tabiattan koparmak, canavarca his verir. Hüdanın nazarında, zeminin sinesinde, kâinatın yüzünde

Serpilmiş olan nıam, rahmetin semeratı, her nimetin altında, bır yed-i muhsin görür, şükran ile öptürür.

Bunu da inkâr etmem: Medeniyette vardır, mehasin-i kesîre. Lâkin onlar değildir, ne Nasraniyet malı, ne Avrupa icadı,

Ne şu asrın sanatı. Belkı umum malıdır. Telâhuk-i efkârdan, semavî şerayiden, hem hacat-ı fıtrîden, hususî şer-i Ahmedî,

İslâmî ınkılâptan, neş'et eden bir maldır; kimse temellük etmez. Misalîler meclisi, o meclisin reisi tekrar sordu, hem dedi:

"Musibet olur her dem, hıyanet neticesi, mükâfatın sebebi. Ey şu asrın adamı! Kader bir sille vurdu, kazaya da çarptırdı

"Hangi ef'alinizle kazaya, hem kadere şöyle fetva verdinız kı, kaza-i llâhî musıbetle hükmetti, sizlerı hırpaladı?

"Hata-ı ekseriyet olur sebep daima musıbet-ı ammeye." Dedım: Beşenn dalâlet-ı fıkrîsı, Nemrudâne ınadı,

a'mâ-i asam: kor ve sağır.
asır: yüzyıl.
belkı: kesinlikle, bılakıs
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
daıma: devamlı
dalalet-i fıkrı: fikir bozukluğu, yanlış fikir ve kanaatler edinmek.
deha: olağanüstü akıl ve zekâ.
dem: an, vakıt.
ef'al: ışler, fiiler
fetva: karar, dini hukum.
ganımet: emeksız kazanç, yağma, savaşta elde edilen mal
gasp: zorla alınan mal, bir malın uzerine oturma, haksız kazanç.
hacat-ı fıtrı: yaratılışta insana verilen ihtıyaçlar
hata-ı ekseriyet: çoğunluğun gunahı ve hatası
hıyanet: ihanet, kotuluk etme
hıs: duygu
hususı: bir şeye aıd olan, herkese aıd olmayan
hüda: ilâhî kaynaklı hak yol ve prensipleri, hak ve doğru olan yol.
hukmetmek: karar vermek.
ıcat: yapıcılık, yoktan yaratma
İnkar: red etmek.
ınkılap: degışım, dönüşüm.
İslamı: İslam dınıne mensub, İslam ile alakalı.
kader: her şeyin Allah ın bılgısınde olması.
kaınat: evren, yaratılan her şey
kaza: kadenn hukmunu ıcrası, olayın vuku bulması
kaza-i İlahı: Allah ın hükmünü uygulamaya koyması
lakin: ama, fakat.
meclis: heyet.
medenıyet: şehırlılık, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma, uygarlık,
mehasin-i kesire: pek çok güzellıkler
mınnet: ıyılık karşısında manevî borçlu hissetme
mısalıler meclısı: mevcut temsilcilerle olmayıp zihinde temsilen oluşturulan meclis, mana âlemınde

musibet: belâ ve felâket.
musıbet-ı ammeye: herkese isabet eden felaket.
mükâfat: ödül
Nasranıyet: Hıristiyanlık.
nazar: bakış, fikir ve düşunce.
Nemrudâne ınat: Nemrut un Hz. İbrahım e gosterdıgı ınat gibi ınat.
neş'et: doğma, ortaya çıkma, kaynaklanma
netıce: sonuç.
nıam: nimetler
nımet: ıyılık, lutuf, ıhsan, bağış
rahmet: acıma, merhamet etme, ıyılık ve ihsanda bulunma
sanat: ışlemede ustalık.
sebep: neden.
semavî: semadan, ilâhî kaynaktan gelen ilâhı
semerat: meyveler, faydalar
semı-I basir: ışıten ve goren.
sır: belırleyıcı ozellik
sille: tokat.
sine: gogus
sırkat: çalma, hırsızlık.
şerayi: Şerıatlar, Cenab-ı Hakkın hukumlen, emırlerı, kanunları.

şer-I Ahmedî: Peygamberımızın getırdıgı dın ve Kur'ân dan çıkan İslamıyet.
şukran: teşekkur, mınnettarlık.
telahuk-ı efkar: fikırlenn zaman ıçınde bırleşmesi, bırlıkmı.
temellük: sahıplenme
umum: genel, butun
yed-i muhsin: ihsan ve ıkram eden el
zemin: yeryüzu

Firavunâne gururu şişti, şişti zeminde, yetişti semavata. Hem de dokundu hassas sırr-ı hilkate. Semavattan indirdi.

Tufan, taun misali, şu harbin zelzelesi, gâvura yapıştırdı semavî bir silleyi. Demek ki şu musibet, bütün beşer musibetiydi.

Nev'en umuma şamil, bir müşterek sebebi, maddiyyunluktan gelen dalâlet fikri idi, hürriyet-i hayvanî, hevanın istibdadı.

Hissemizin sebebi, erkân-ı İslâmîde ihmal ve terkimizdi. Zira Hâlık Teâlâ yirmi dört saatten bir saati istedi.

Beş vakit namaz için, yalnız o saati, bizden yine bizim için emretti, hem istedi. Tembellikle terk ettik, gafletle ihmal oldu.

Şöyle de ceza gördük: Beş senede, yırmı dort saatte daima talim ve meşakkatle tahrik ve koşturmakla bir nevi namaz kıldırdı.

Hem, senede yalnız bir ay oruç için, nefsimizden istedi; nefsimize acıdık. Kefareten beş sene cebren oruç tutturdu.

Kendi verdiği malından, kırkından, ya onundan birini zekât istedi; Buhl ile, hem zulmettik, haramı karıştırdık, ihtiyârla vermedikti.

O da bizden aldırdı müterakim zekâtı, haramdan da kurtardı. Amel, cins-i cezadır; ceza, cins-i ameldir. Salih amel ıkıydı:

amel: sevap ve gunah olan fiiller
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
buhl: cimrilik.
cebren: zorla, ister-istemez
ceza: cinayetin ve suçun karşılığı.
cins-i amel: amelin şekli çeşidi.
cins-i ceza: cezanın şekli çeşidi.
daima: devamlı
dalalet: iman ve İslâm'dan ayrılma, sapkınlık, doğru ve hak yoldan ayrılma.
erkan-ı İslamî: İslâm'ın şartlar olan beş temel şart.
Firavunane gurur: gururu yüzünden Allah'ı inkar edip kendini ilah ilan eden Firavuna benzer büyüklük taslama
gaflet: nefsine ve hevesleriine uyarak Allah'ı ve emirlerini unutma
gavur: dinsiz kimse; Müslüman olmayan kimse; merhametsiz acımasız.
Hâlık-ı Teâlâ: Yüce Yaratıcı
haram: dının yasakladığı şeyler
harb: savaş; I. Dünya Savaşı
hassas: ince
heva: nefsin arzu ve isteklen.
hisse: pay
hürriyet-i hayvanî: hayvanlar gibi kural tanımaz bir özgürlük.
ihmal: onemsememe, görevi umursamama ve yapmama
ihtıyar: irade, istek.
istıbdat: zulüm ve zorla hükmetme, baskı
kefareten: gunaha karşılık ceza olarak.
maddiyyunluk: maddeye taparcasına deger verme düşuncesi
meşakkat: sıkıntı, zahmet.
misal: ornek, benzer
musibet: bela ve felâket.
müşterek: ortak
müterakim: biriken.
nefis: insanın maddi, bedeni yönü, insanın kendisi.
nev'en: tur olarak, cins olarak.
nevi: tur, çeşit.
salih: hayırlı, iyi.
semavat: semalar, gokler
semavî: semadan, İlâhî kaynaktan gelen, İlahî.
sırr-ı hilkat: yaratılış sırrı, yaratılma amacı
sille: tokat.
şamil: kapsamlı
tahrik: harekete geçirme
talim: ogrenme, egitim, idman
taun: salgın, olumcul hastalık gibi felâketler
tufan: su baskını.
umum: genel
vakit: zaman
zekât: malın kırkta birinden fakire verme
zemin: yeryüzü
zira: çunku
zulmetmek: haksızlık yapmak.

Bin müspet ve ihtiyârî; bin menfî, ıztırarî. Bütün âlâm, mesaip, a'mal-ı salihadır, lâkin menfîdir, ıztırarî. Hadis teselli verdi:

Bu millet-i günahkâr kanıyla abdest aldı, fiilî bir tevbe etti. Mükâfat-ı acili. Şu milletin humsu, dört milyonu çıkardı,

Derece-i velâyet, mertebe-i şahadet ile gazilik verdi, günahı sildi. Bu meclis-i âlî-i misalî, bu sozu tahsin ettı.

Ben de bırden uyandım, belki yakaza ile yeni yattım. Bence, yakza rüyadır;

Rüya, bir nevi yakazadır. Orada asnn vekili, burada Said Nursî.

• • •

Paslanmış Hudâ Yine Elmastır [1]

Huda-ı İslâmıyet, paslanmıştı heva ile; deha-ı medeniyet, cilâlanmış hevesle. Çendan paslanmış olsa, bir elmas-ı bîhemta,

Bır cam-ı mücellâya, mureccahtır daıma. O elmasa nakşolmuş olan hatt-ı semavî, maddîlerin gözü görmez o nakş-ı yekta,

Hem de onu okumaz. Maddîler her bir şeyı madde içında arar. Böylelerin akıllan, gözlerinde yerleşir;

Akıllan gözleşir, maneviyatı görmez. Manada göz, kör olur.

• • •

1. Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat tan alınmıştır.

a'mal-i saliha: dının emır ve ya saklanna uygun guzel davranışlar fıiller
âlam: uzuntuler elemler ve sıkıntılar
asır: yuzyıl
belki: kesınlıkle, bılakıs
cam-ı mücella: parlak cılâlanmış cam
çendan: gerci.
daıma: devamlı
derece-i velayet: evlıya mertebesıne cıkma
elmas-ı bihemta: essiz, dengi olmayan, benzersiz elmas.
fiilî: sozde kalmayıp ış olarak yapılan
gazilik: dın ve vatan ıçın savaşa katılarak sağ kalanlara verilen manevi makam
günah: dının yasakladığı fiiller kusur
hadis: Peygamberımızin sozlen fiıllen ve kabullen
hatt-ı semavi: Ilahî semaya aır yazılar
heva: nefsın arzu ve istekleri.
heves: istek arzu gelip geçıcı ıs tek, nefsın hoşuna gıden ısrek, akıl dışı istek zevk eglence.
hums: beşte bır.
huda: Ilahî kaynaklı hak yol ve prensıplen hak ve dogru olan yol
huda-ı İslamiyet: Islâmıyetın hak ve dogru olan istıkametlı yolu
ıztırarı: mecbun zorunlu ıster-istemez.
ihtiyarı: tercıhle ılgılı seçme ozgurlugu ıle ılgılı
lakin: ama fakat.
maddîler: maddecıler, mater yalıstler her şeyı maddede arayanlar
mana: maddî olmayan sey
maneviyat: maddî olmayan nuranı varlıklar âlemı.
meclis-i âlî-i misalî: zıhınde temsılen olusturulan meclis ruya alemınde (âlem-ı misal) toplanmış yuksek temsılcıler topluluğu.
menfî: olumsuz negatıf
mertebe-i şehadet: dın ve vatan ıçın canını verenlere verılen manevî şehıtlık makamı
mesaip: musıbetler belâlar
millet-i günahkâr: gunahkâr kusurlu toplum
mukafat-ı acil: peşın odul
mureccah: tercıh edılen ustun tutulan.
müspet: pozıtıf, olumlu
nakış: ışleme susleme
nakş-ı yekta: tek nakış, tek ışleme
nevi: tur çeşıt.
ruya: uykuda gorulen mısalî şeyler
tahsin: guzel bulma ovgu ıle memnunıyetı ıfade etme
teselli: musıbete uğrayana ra hatlatıcı soz soyleme
yakaza: uyanıklık hâlı

Cehil Mecazı Eline Alsa Hakikat Yapar

İlmin elinden eğer cehlin eline düşse mecaz, eder inkılâp hakıkate; hem açar hurafata kapılar.

Küçüklüğümde gördüm ki, hasfolmuştu kamer; sordum ben valıdemden. Dedi, "Yılan yutmuştur." Dedim, "Neden görünür?"

Dedi, "Orada yılanlar böyle nimşeffaf olur." İşte böyle bir mecaz, hakikat zannedilmiş. Medar-ı şems ve kamer,

Tekatu noktaları olan re's ve zenepte arzın haylûletiyle, bır emr-i İlâhî ile münhasıf olur kamer.

İki kavs-i mevhume tinnîn yâd edilmiş, hayalî bır teşbihle isim müsemma olmuş. Tinnîn ise yılandır.

• • •

Mübalâğa Zemm-i Zımnîdir

Hangi şeyi vasfetsen, olduğu gibi vasfet. Methin mübalâğası bence zemm-i zımnîdir.

İhsan-ı Ilâhîden fazla ihsan, ihsan değildir.

• • •

arz: dunya kuresi
cehil: bilgisizlik, cehalet, cahıllık
eger: şayet.
emr-i Ilahi: Allah ın emrı
hakıkat: gerçek.
hasf (husuf): ay tutulması.
hayalî: hayale aıt
haylulet: araya gırıp engel olma
hurafat: boş ve batıl inanç ve duşunceler
ihsan: ıyılık yapma ve bağış yapma
ihsan-ı Ilahi: Allah vergısı.
inkılap: değişım, donuşum.
isim: ad, unvan.
kamer: ay
kavs-ı mevhume: hayalî yay yorunge
mecaz: gerçek anlamı dışında başka manayı anlatma
medar-ı şems ve kamer: gu-neş ve ayın yorungesı
medih: ovgu
mübalâğa: abartma
münhasıf: tutulma.
müsemma: ısımlendırılen asıl olan, ısmın verıldıgı şey
nimşeffaf: yarı saydam, ıçını gosteren.
re's: baş
tekatu: kesişme kesme çatışma.
teşbih: benzetme
tinnin: ıkı buyuk yılan
valide: anne
vasfetmek: nıtelemek ozellığını ıfade etmek.
yad edilme: anılma, ısımlendınılme
zan: araştırmaya dayanmayan tahmını bılgı
zemm-ı zımnı: gızlı olarak kınama, ayıplama, alay etme.
zenep: kuyruk.

Şohret Zalimedir

Şohret bir müstebittir, sahibine mal eder başkasının malını. Meşhur Hoca Nasreddin, letaifi içinde, zekâtı asıl malı. (HAŞİYE 1)

Rüstem-i Sistanî, onun hayal şanı, garet etti bir asır mefahir-i İran'ı. Gasp ve garetle şişti, o namdar hayalî, hurafata karıştı, attı nev-i insanı.

• • •

Din ile Hayat Kâbil-i Tefrik Olduğunu Zannedenler Felâkete Sebeptirler

Şu Jon Türkün hatası: Bilmedi o, bizdeki din hayatın esası; millet ve İslâmiyet ayrı ayrı zannetti.

Medeniyet müstemir, müstevli vehmeyledi; saadet-i hayatı içinde görüyordu. Şimdi zaman gösterdi.

Medeniyet sistemi (HAŞİYE 2) bozuktu, hem muzırdı. Tecrübe-i kat'iye bize bunu gösterdi.

Din hayatın hayatı, hem nuru, hem esası. İhya-i dinle olur, şu milletin ıhyası. İslâm bunu anladı.

Başka dinin aksine, dinimize temessük derecesi nispeten milletin terakkisi.

İhmali nispetinde idi milletin tedennisi. Tarihî bir hakikat, ondan olmuş tenasi.

• • •

HAŞİYE 1: Yani, onda biri.

HAŞİYE 2: Tam bir işaret-i gaybiyedir, sekeratta olan dinsiz zalim medeniyete bakıyor.

aksine: tersine.
asıl: esas, temel.
asır: yüzyıl.
esas: temel prensip.
garet etme: yağma etme, yutma, sahiplenme.
gasp: zorla alınan mal, bir malın üzerine oturma, haksız kazanç.
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot.
hata: kusur.
hayal: zihinde tasarlanıp canlandırılan şey, hülya.
hayat: yaşayış, yaşama.
hurafat: boş ve batıl inanç ve düşünceler.
ihmal: önemsememe, görevi umursamama ve yapmama.
İhya: hayat verme, dirilme.
İhya-i din: dinin canlanması, hayatlanması.
İslam: Müslümanlar.
işaret-i gaybiye: geleceğe ait bir işaret.
Jon Türk: Genç Türk, kendi değerlerini yitirme pahasına Avrupalılaşmaya çalışan Türk.
kabil-i tefrik: ayırma imkanı.
letaif: fikra, nükte.
medeniyet: şehirlilik, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma, uygarlık.
mefahir-i İran: İran'ın övündüğü tüm kahramanca olaylar.
meşhur: herkesçe tanınan, bilinen.
millet: aynı dine ve dile mensup topluluk.
muzır: zararlı.
müstebit: baskıcı, zorba.
müstemir: devamlı.
müstevli: her yere yayılmış.
namdar hayalî: ünlü hayal kahraman.
nev-i insan: insanlık, insanlık türü.
nispeten: kıyasla, oranla.
nispetinde: oranında, ölçüsünde.
nur: ışık, aydınlık.
Rüstem-i Sistanî: İranlıların milli kahramanı.
saadet-i hayat: hayat mutluluğu, mutlu hayat.
sekerat: ölüm anı.
sistem: mantık bütünlüğü içindeki fikir ve prensipler bütünü.
şan: ün.
şöhret: meşhur olma, herkesçe tanınma, bilinme.
tarihî: tarihle ilgili, tarihe ait.
tecrübe-i kat'iye: kesin tecrübe.
tedenni: alçalma, gerileme, düşüklük.
temessük: yapışma, sarılma, tutulma.
tenasi: unuttuma, unutturulmak.
terakki: gelişme, ilerleme.
vehmeylemek: zannetmek, esassız, gerçek dışı hayallere kapılmak.
zalim: zulmeden.
zannetmek: sanmak.
zekât: ziyadeleşme, artma.

Mevt, Tevehhüm Edildiği Gibi Dehşetli Değil

Dalâlet vehmidir mevti dehşetlendirir. Mevt tebdil-i câmedır, ya tahvıl-i mekândır; sıcınden bostana çıkar.

Kım hayatı ısterse, şehadet ıstemeli. Şehidin hayatına Kur'ân işaret eder. Sekeratı tatmamış her bır şehıt, kendıni hayy biliyor, görüyor. Lâkin yeni hayatı daha nezih buluyor.

Zanneder ki ölmemiş. Meyyitlere nispeti, dikkat et, şuna benzer: İki adam, rüyada, lezaiz envaına cami güzel bahçede; ikisi geziyorlar. Bıri rüya olduğunu bilir, lezzet almıyor.

Onu müferrah etmez, belki teessüf eder. Obürüsü bilıyor ki, âlem-i yakzadır; hakikî lezzet alır, ona hakikî olur.

Rüya misalin zıllı, misal ıse berzahın zıllı olmuştur. Ondan, onlann düsturları birbinne benzıyor.

• • •

Siyaset, Efkârın Âleminde Bir Şeytandır; Istiaze Edilmeli

Sıyaset-ı medenî, eksenn rahatına feda eder ekallı. Belkı ekall-ı zalim, kendine kurban eder ekserîn-i avamı.

Adalet-ı Kur'ânî, tek masumun hayatı, kanı heder göremez, onu feda edemez, değil ekseriyete, hatta nev'in umumu.

Ayet-ı [1] مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ iki sırr-ı azîmi vazediyor nazara. *Bırı* mahz-ı adalet. Bu dustur-ı azîmı,

1- Kım bır cana kıymamış bırısını oldürürse... (Mâide Suresi 32.)

adalet-i Kur'âni: Kur'ân ın sündüğü adalet, ilâhi adalet.
âlem: dünya, varlık sınıflarının her bırı.
alem-i yakaza: uyanıklık halı.
belki: kesınlıkle bılakıs.
berzah: ara mekan, dünya ile ahıret mekânı arası kabır âlemı.
bostan: bahçe, geniş ve aydınlık mekân.
cami: toplayan, içine alan.
dalâlet: ımân ve Islâm dan ayrılma, sapkınlık, doğru ve hak yoldan ayrılma.
dehşetli: korkunç.
dustur: prensip, kural, kanun.
dustur-ı azîm: büyük ve önemlı bır prensıp.
efkar: fikırler, düşunceler.
ekal: azınlık.
ekall-i zalim: zalım azınlık.
ekser: çoğunluk.
ekserin-i avam: halkın çoğunluğu.
ekseriyet: çoğunluk.
enva: çeşıt.
feda: uğruna verme, gözden çıkarma.
hakıkı: gerçek.
hayy: dın canlı.
heder: faydasız, boş.
istiaze: şeytanın şerrınden Allah a sığınma.
işaret: delıl, emare.
kurban: feda etme.
lâkin: ama, fakat.
lezaiz: tatlar, lezzetler.
lezzet: tatlılık, haz, tat, zevk, keyif.
mahz-ı adalet: adaletın tâ kendisi.
masum: günahsız.
mevt: ölüm.
meyyit: ölü.
misal: temsıl âlemı.
müferrah: huzur ve rahata ermiş.
nazar: bakış, dikkat.
nevı: tür, çeşıt.
nezih: temız, kıbar.
nispet: oranlama.
rüya: uykuda görulen mısalî şeyler.
sekerat: ölüm anı.
sırr-ı azım: büyük sır.
sıcın: zindan, dar ve karanlık mekân.
siyaset: politika, toplumu yönetme sanatı.
siyaset-i medenî: günumüz medeniyetinin aldatıcı ve menfaatçı siyaseti.
şehadet: şehıtlık.
şehit: Allah yolunda canını feda eden.
tahvıl-i mekan: yer değişıklıgi.
tebdil-i came: elbise, beden değiştirme.
teessüf: acı ve üzüntü.
tek: bir.
tevehhum: kuruntu, esassız ve yanlış düşüncelere kapılmak.
vazetme: koyma, hukum verme.
vehmi: hayalı, kuruntu esen.
zannetmek: sanmak.
zıll: gölge.

Ki fert ile cemaat, şahıs ile nev-i beşer, kudret nasıl bir görür, adalet-i İlâhî, ikisine bir bakar. Bir sünnet-i daimî.

Şahs-ı vahit hakkını kendi feda ediyor, lâkin feda edilmez, hatta umum insana. Onun iptal-i hakkı, hem iraka-i demi,

Hem zeval-i ismeti; iptal-i hakk-ı nev'in, hem ismet-i beşenin mislidir, hem nazir. *İkinci sırrı budur.* Hodgâmî bir âdemî,

Hırs ve heves yolunda bir masumu öldürse, eğer elinden gelse, hevesine mâni ise harap eder dünyayı, imha eder benîâdemi.

• • •

Zaaf Hasmı Teşci Eder. Allah Abdini Tecrübe Eder; Abd Allah'ını Tecrübe Edemez

Ey haif ve hem zaif! Havf ve zaafın beyhude, hem senin aleyhinde tesirat-ı hancî teşci eder, celp eder.

Ey vesveseli vehham! Muhakkak bir maslahat, mazarrat-ı mevhume için feda edilmez. Sana lâzım hareket; netice Allah'ındır.

İşine karışılmaz. Allah çeker abdini meydan-ı imtihana, "Boyle yaparsan eğer, boyle yapanm Ben" der.

Abd ise hiç yapamaz Allah'ını tecrübe. "Rabbim muvaffak etsın, ben de bunu ışlenm" dese, tecavüz eder.

abd: kul
adalet-i İlâhî: Allah'ın adaleti
âdemî: insan.
aleyhinde: karşısında, lehinde olmayan.
benîâdem: insanlık, insanoğlu.
beyhude: boşu boşuna, faydasız.
celp: çekme.
cemaat. topluluk, bir amaca yönelmiş gurup
eğer: şayet.
feda: uğruna verme, gözden çıkarma
fert: birey
haif: korkak.
harap: yıkma
hareket: faaliyet.
hasım. düşman.
havf: korku
heves: istek, arzu, gelip geçici istek, nefsin hoşuna giden istek, akıl dışı istek, zevk, eğlence.
hırs: öfke
hodgâmî: bencil olan, kendini düşünen
imha: yok etme
iptal-i hak. hakkı vermemek, hakkını elinden almak.
iptal-i hakk-ı nevî: bir nev'in hakkını elinden almak.
iraka-i dem: kan akıtma, kan dökme
ismet-i beşer: insanın masum oluşu, kendini günahtan sakınması
kudret: Allah'ın her şeye gücü yetmesi
lâkin: ama, fakat.
lâzım: gerek, gerekli
mâni: engel
maslahat. fayda
masum: günahsız
mazarrat-ı mevhum: hayalde tasarlanan, aslında olmayan zarar
meydan-ı imtihan: imtihan yeri.
misil: benzeri
muhakkak: kesin.
muvaffak. başarılı
nazir: eş, benzer
netice: sonuç.
nev-i beşer: insan türü, insanlık.
Rab: yaratıcı, terbiye edici ve rızık veren Allah
sır: gizli hakikat.
sünnet-i daimî: devamlı, değişmez Allah'ın kuralı
şahıs: fert, birey
şahs-ı vahit. bir tek fert.
tecavüz. haddini aşma, saldırma.
tecrübe: deneme, sınama.
tesirat-ı hancî: dışarıdan tesir etme, dış etkenler
teşci: cesaretlendirme.
umum: genel, bütün.
vehham: kuruntuya kapılan, şüpheci
vesvese: kuruntu, şüphe
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zaif: güçsüz.
zeval-ı ismet. günahsızlığın sona ermesi.

İsa'ya demiş şeytan. "Madem her şeyi O yapar, kader birdir, değişmez. Dağdan kendini at. O da sana ne yapar?"

İsa dedi: "Ey mel'un! Abd edemez Rabbini tecrübe ve imtihan."

• • •

İslâm Siyaseti Kendinden Çıkmalı, Başkasına Vasıta Olmamalı. Fırkacılık, Kulûpleri Tevhid-i Kulûba Değil, Tefrik-i Kulûba Sebeptir [1]

İstanbul'un siyaseti, İspanyol nezlesi gibi, insana bulaşıyor, hem hezeyan devrini, ara sıra geçiriyor.

Bizans bir kafadır, fırkacılık cununu. O, bizzat bire'sihî müteharrik değildir, bilvasıta dönüyor.

Kulağına Avrupa, tenvim ile uyutup, telkin ile üflüyor. Burada oyun başlıyor. Madem oradan geliyor;

Ya menfidir, ya müspet. Menfi ise, harf gibi, gayrın menfaatine, delâleti ediyor, ihtiyâr selboluyor.

Niyeti tesir etmez. Muspet ise benziyor, bir mana-ı ismîye; bizzat eder nefsine, delâlet ve hem hizmet; sonra vasıta olur.

Buradaki ihtilâf, münharifen gidiyor; telâki noktası da, vatanda bulunmuyor, hatta kürede de olmuyor.

Madem kı öyle olur; müspet ismî olmalı. Kuvvetli el hangisiyse, Kur'ân'a sahip olmalı. Zayıf-kalil madem düşer;

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

abd: kul
bilvasıta: vasıtalı, dolaylı olarak
bire sihî: kendi başına, başlı başına
Bizans: entrikacı, şeytanî düşünce yapısı
bizzat: kendisi aslında
cunun: delilik.
delalet: delil olmak, yol göstermek.
fırkacılık: partıcılık.
gayr: başkası
hezeyan: sayıklama. Saçma sapan konuşma
ihtilâf: ayrılığa düşme, bölünme
İhtiyâr: seçme
imtihan: deneme, sınama
İsa: Hristiyanların Allah'ın oğlu dediği Allah'ın kudreti ile Hz. Meryem'den babasız olarak yarattığı peygamber
İslâm: Muslumanlar
İspanyol nezlesi: Grip, nezle, paçavra hastalığı
kader: her şeyin Allah'ın bilgisinde olması
kalil: az, azınlık.
kulüp: kışılerin, topluluklarını oluşturduğu grup (Osmanlının son döneminde politik amaçlı olarak bir araya gelenlerin oluşturduğu grup
küre: dünya, küre-i arz
madem: durum böyle ise.
mana-ı ismi: isme dair mana, bir şeyin sadece kendisini bilip tanımak.
mel'un: lânete uğramış
menfaat: çıkar, fayda
menfi: olumsuz, negatif
münharif: inhıraf eden, yoldan çıkmış
müspet: olumlu, pozitif
müteharrik: hareketli, hareket eden
nefis: kendi
niyet: bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat.
Rab: yaratıcı, terbiye edici ve rızık veren Allah
selbolmak: yok olmak, kaldırılmak.
siyaset: politika, memleket idare etme sanatı
şeytan: insanı Allah yolundan ve hayırdan uzaklaştıran ruhanî ve cinnî varlık.
tecrübe: deneme, sınama
tefrik-i kulûb: kalblerin ayrılığı
telaki: kavuşma, buluşma, birbirine kavuşma
telkin: öğüt verme, fikir aşılama
tenvim: uyutma
tesir etmek: etkilemek.
tevhid-i kulûb: kalplerin birliği
vasıta: araç
zayıf: güçsüz.

Kur'ân'ı –çünkü Kur'ân'dır– hıfzetmeli, sevmeli, onu seyretmemeli, yed-i kavîye vermeli, hıfzı ona bırakmalı; muhafaza o ediyor.

Zira ki din dâhilde, menfî tarzda edilmez, istimal ve istihdam; Otuz Bır Mart gösterdi, gösteriyor.

En ehven suretinde, muthiş netice verdi, İslâm zararlı çıktı

• • •

Beğendiğin Şeyde Ifrat Etme

Bir derdin dermanı, başka derde dert olur, panzehirin zehir olur. Derman hadden geçerse, dert getirir, öldürür.

• • •

Inadın Gözü Meleği Şeytan Görür

İnadın işi budur: Şeytan yardım ederse birisine, "melek" der, rahmeti de okutur.

Muhalif tarafında eğer meleği görse, libasını değişmiş onu şeytan zanneder; adavet, lânet eder

• • •

Beklemediğin Yerde Bazen Imdat Alırsın [1]

Deli adama "İyisin, iyisin" denilse iyileşmesi, iyi adama "Fenasın, fenasın" denilse fenalaşması nadır değildir.

Nasıl ki düşmanın düşmanı düşman kaldıkça dosttur; öyle de, duşmanın dostu dost kaldıkça duşmandır.

1 Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır

adavet: duşmanlık.
bazen: ara sıra
dahilde: içerde
derman: çare, ilaç
dert: hastalık.
eğer: şayet.
ehven: az zararlı, daha zararsız, daha ucuz, daha hafif, kolay
fena: kötü.
had: sınır, derece
hıfz. koruma
hıfzetmek: korumak
Ifrat. haddi aşma
ımdat. yardım
İslam: Muslumanlar
istihdam: bir hizmette kullanma, hizmete alma, hizmet ettirme.
istimal: kullanma, faydalanma
lanet. beddua etme
libas: elbise
melek. Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar
menfi: olumsuz, negatif
muhafaza: korumak.
muhalif: karşısında bulunan, zıt.
muthış. dehşete duşuren
nadır: az bulunan.
netice vermek: meyve vermek, sonuç vermek.
panzehir: zehrin tesirini giderme özelliği olan madde
rahmet: acıma, merhamet etme, iyilik ve ihsanda bulunma
suret. tarz, yol, şekil, biçim
şeytan: insanı Allah yolundan ve hayırdan uzaklaştıran ruhani ve cinni varlık.
tarz: biçim, şekil.
yed-i kavi: güçlü el
zannetmek: sanmak.
zehir: oldurucu madde
zira: çunku

Maymun dost oldu, yardım etti; ayı neden etmesin? Bir hınzır seni boğar, bir ayı onu boğar; ayı sana dost olur.

Sakın bağrına dürtme, kendin de saldırma. Ger yangından yanarsan, seyl-i azîm gelirse, o da sana dost olur.

Nasıl maymun olmadın; hiç ayı da olmazsın!

• • •

Cemaatin Mâye-i Hayatı Tesanuttur [1]

اَلْجَمْعِيَّةُ الَّتِي فِيهَا التَّسَانُدُ آلَةٌ خُلِقَتْ لِتَحْرِيكِ السَّكَنَاتِ
اَلْجَمْعِيَّةُ الَّتِي فِيهَا التَّحَاسُدُ آلَةٌ خُلِقَتْ لِتَسْكِينِ الْحَرَكَاتِ [2]

Cemaatte vahid-i sahih, olmazsa eğer, cem ve zammı, büyütmez; küsur darbı gibidir, çoğalmakla küçültür, ziyadesi noksandır.

• • •

Bir Şeyi Kabul Etmemek Hakkın İse, Reddetmek Hiç Hakkın Olmaz [3]

Ey talib-i hakikat! Sana olsa rivayet; sana düşer kabulü, eğer varsa burhanı. Yoksa adem-i kabuldur kı, şek ve tereddüttür.

Adem-i delil, delildir şu adem-i kabule. Lâkin, kabul-i adem, hem reddir, hem ınkârdır.

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

2- Cemiyetteki tesanut, en durgun şeylen dahı tahrik eden bir vasıtadır. Cemiyetteki haset ve kıskançlık ise her türlü hareketi durduran bir alettir.

3- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

---

adem-i delil: delilin olmaması, delilsizlik
adem-i kabul: kabul etmeme, kabulün olmaması
burhan: delil
cem: birleştirme, toplama
cemaat: topluluk, bir amaca yönelmiş gurup
darb: çarpma işlemi
delil: bir şeyi ispata yarayan belge
eger: şayet
ger: eger
hınzır: domuz
ınkâr: reddetme, yok sayma
kabul-i adem: yokluğu kabul, yok saymak, yok demek
küsur darbı: kesirli sayıların çarpımı
lâkin: ama, fakat
mâye-i hayat: hayatın esası, özü
noksan: eksik
reddetmek: inkar etmek, yok demek
rivayet: nakil
seyl-i azîm: büyük sel
şek: kuşku, iki şey arasında tercih yapamama
talib-i hakikat: hakikatı isteyen, talip olan
tereddüt: Kararsızlık, bir mesele hakkında karar veremeyerek şüphede kalmak.
tesanüt: dayanışma
vahid-i sahih: gerçek, geçerli, sağlam birlik
zam: ekleme, artırma
ziyade: çok fazla

Aksine ispat ister. Menfî ispat edilmez, butlan-ı zatîsiyle ger müntefî olmazsa. Ger adem-i delilse, caiz adem-i kabuldur.

Ger delil-i ademse, olur kabul-i adem. Birbiriyle mültebis, hükümleri ayrıdır; biri şektir, biri inkârdır. İnkâra hakkın yoktur.

Bazen matlûp vahittir, delâili kesîrdir. Biri, hatta onu da şüphe ile reddedilse, yine matlûp reddolmaz.

Bazen netice hak, delili batıl olur, zihinde onunla durur. Madem netice haktır, delile ilişilmez.

• • •

Sevad-ı Azama İttiba Etmeli [1]

Ey talib-i selâmet! Hadis etmiş işaret: Sevad-ı azama et tebaiyet, refakat. Emevîlik lâkayttı; kazandı! En nihayet,

Ekseriyet-i ümmet, dayandı Ehl-i Sünnet, oldu ehl-i cemaat. Alevilikte vardı azimet ve salâbet;

Ekalliyette kaldı, bir kısmı en nihayet Rafiziliğe dayandı. İşte bir cây-ı dikkat!

• • •

Hakkı Bulduktan Sonra Ehak İçin İhtilâfı Çıkarma

Ey talib-ı hakikat! Madem hakta ittifak, ehakta ihtilâftır. Bazen hak, ehaktan ehaktır. Hem de olur hasen, ahsenden ahsen.

• • •

1 Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

adem-i delil: delilin olmaması, delilsizlik.
adem-i kabul: kabul etmeme.
ahsen: daha iyi.
aksi: tersi, karşıtı, zıddı.
Alevilik: Hz. Ali'ye hususî ilgi ile onu taraftarlığı mezhep hâline getirmek.
azimet: takva ile amel etmek. Allah'ın emirlerini en mükemmel ve eksiksiz yapmaya çalışmak.
batıl: boş, hurafe, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan, dinde yeri olmayan, dini hükümlere zıt.
bazen: ara sıra.
butlan-ı zatî: bir şeyin zatında batıl, imkânsız olması.
caiz: mümkün, olur, olabilir, geçerli.
cây-ı dikkat: dikkate değer.
delail: deliller.
delil: bir şeyi ispata yarayan belge.
delil-i adem: yokluk delili, yokluğu gösterecek kanıt.
ehak: en doğrusu, daha haklı.
Ehl-i Cemaat: bir mezhebe bağlı bir heyet teşkil eden ahali.
Ehl-i Sünnet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (ASM) söz ve hareketlerine şüphesiz katî ve sağlam delillerle uyan.
ekalliyet: azlık, azınlık.
ekseriyet-i ümmet: Müslümanların çoğunluğu.
Emevîlik: Emevî Devletinin siyasî yapısı.
ger: eğer.
hadis: Peygamberimizin sözleri, fiilleri ve kabulleri.
hak: doğru, gerçek, hakikat, doğruluk.
hasen: iyi.
hukum: bir konuda verilen karar.
ihtilaf: ayrılığa düşme, bölünme.
ilişmek: karışmak, rahat vermemek, müdahale etmek.
inkar: reddetmek.
ispat: deliller ve şahitlerle gerçeği ortaya koymak.
işaret: delil, emare.
ittiba: tabi olma, itaat etme.
ittifak: birlik, beraberlik.
kabul-i adem: yokluğu kabul etme.
kesir: çok.
lakayt: duyarsız, kayıtsız, ilgisiz.
madem: durum böyle ise.
matlup: istenilen.
menfi: nefyetme, yokluğu savunma, inkar.
mültebis: karıştıran, birbirine iç içe olan.
müntefi: inûfa eden, sonen, ortadan yok olan.
netice: sonuç.
Rafizî: Şî'î mezhebinin bir kolu ve bu koldan olanların inancı.
refakat: birlikteliik, beraberlik, arkadaşlık.
salabet: hakta sebat etme, sağlam duruş sergileme.
sevad-ı azam: Müslümanların ekseriyeti, çoğunluğu, insanların çoğunluğu.
şek: kuşku, iki şey arasında tercih yapamama.
talib-i hakikat: hakikatı isteyen, talip olan.
tebaiyet: uyma, tabi olma, itaat.
vahit: bir tek.

İslâmiyet Selm ve Müsalemettir; Dâhilde Niza ve Husumet İstemez

Ey âlem-i İslâmî! Hayatın ittihatta. Ger ittihat istersen, dusturun bu olmalı.

(1) هُوَ الْحَقُّ yerine (2) هوَ حَقٌّ olmalı; (3) هُوَ الْحَسَنُ yerine (4) هُوَ الْاَحْسَنُ olmalı.

Her Müslim kendi meslek, mezhebine demeli: "İşte bu haktır; başkasına ilişmem. Başkaları güzelse, benim en güzelidir."

Dememeli: "Budur hak, başkaları battaldır. Yalnız benimkidir güzeli; başkaları yanlıştır, hem çirkindir."

Zihniyet-i inhisar, hubb-i nefisten geliyor. Sonra maraz oluyor; niza ondan çıkıyor.

Dert ile dermanlar taaddüdü hak olur; hak da taaddüt eder. Hacat ve ağdıyenin tenevvüu hak olur; hak da tenevvü eder.

İstidat, terbiyeler tekessürü hak olur; hak da tekessür eder. Bır madde-i vahide, hem zehir ve hem panzehir.

İki mizaca göre, mesail-ı fer'îde, hakıkat sabit değıl, izafî ve mürekkep. Mükellefîn mizaçlar,

Ona bir hisse verip, ona göre ederek tahakkuk ve terekkup, her mezhebın sahıbı muhmel mutlak hükmeder.

---

1 Sadece o haktır
2 O haktır
3 Sadece o iyidir
4 O en iyidir

---

ağdıye: gıdalar, besinler
alem-i İslâm: İslâm dünyası
battal: gerçek dışı
dâhil: içeri.
derman: ilâç.
dert: hastalık
dustur: prensip, kural, kanun
ger: eğer
hacat: ihtiyaçlar
hak: doğru, gerçek, hakıkat, doğruluk.
hakıkat: gerçek.
hisse: pay
hubb-ı nefis: nefsını sevmek.
husumet: düşmanlık
hükmetme: hukum verme, karar ve fetvâ verme
İslâmiyet: İslâm dını.
istıdat: kabılıyet.
ittihat: bırlık.
ızafî: göreceli, degışken
madde-ı vahıd: bir tek madde
maraz: hastalık.
mesail-i fer'ı: esasta olmayan teferruata aıt meseleler
meslek: usul, metot.
mezhep: yol, usul ve Allah ın rızasına götüren yol
mizaç: farklı kabılıyet ve şekılde yaratılmış olma
mutlak: sınırlamaya gırmeme
muhmel: ıhmal edılme, uygulanmama
mükellefîn: yukumlüler, sorumlular
mürekkep: bırden fazla şeylerden oluşan
müsalemet: emnıyet ve guven ıçınde yaşamak.
Müslım: Muslıman
nıza: çekişme
panzehir: şıfa verıcı ılâç.
sabıt: devamlı, degışmez
selm: barış, esenlık.
taaddut: sayıca çokluk.
tahakkuk: gerçekleşme
tekessür: çokluk.
tenevvü: çeşıtlılık
terbıye: egıtme, besleyıp, buyutup yetıştırme
terekkup: farklı şeylerden bırleşmış olan
zehir: oldurucu madde
zihnıyet-ı inhısar: yalnız bana aıt anlayışı, tekelcılık zihnıyetı.

Mezhebinin hududu, tayinini bırakır temayül-i mizaca. Taassub-i mezhebî, tamime sebep olur.

Tamimin iltizamı, sebep olur nizaa. Islâmiyet'ten evvel, tabakat-ı beşerde derin uçurumlar,

Hem tebaud-i acibî, istedi bir vakitte taaddud-i enbiya, tenevvü-i şerayi, müteaddit mezhepler

Beşerde bir inkılâp, İslâmiyet yaptırdı. Beşer tekarüp etti, şer' etti ittihat, vahit oldu peygamber

Seviye bir olmadı; mezhep taaddüt etti. Terbiye-i vahıde kâfî geldiği zaman, ittihat eder mezhepler.

• • •

Icat ve Cem-i Ezdatta Büyük Bir Hikmet Var; Kudret Elinde Şems ve Zerre Birdir

Ey birader-i kalb-i hüşyar! Ezdadın cem'indendir tecelli-i iktidar. Lezzet içinde elem, hayrın içinde şerri,

Hüsnün içinde kubhu, nef'in içinde dârrı, nimet içinde nikmet, nurun içinde nârı, bilir misin ki sırrı?

Hakaik-ı nisbiye sübut, takarrür etsin. Bir şeyde çok şey olsun, bulsun vucut, görünsün. Sur'at-i hareketle bir nokta bir hat olur

Çevirmenin sür'ati yapar bir lem'a-i nur, daire-i nuranî. Hakaık-ı nıspıye vazıfesı dunyada daneler sümbul olur.

beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
birader-i kalb-i hüşyar: kalbi uyanık, akıllı ve düşünceli kardeş, dost.
cem: birleştirme, bir araya getirme
cem-i ezdad: zıtları bir araya toplama, birleştirme
daire-i nurani: nurdan bir daire, nurlu daire.
dane: tohum, kırıntı.
darr: zarar
elem: acı
evvel: birinci, önceki.
ezdat: zıtlar
hakaik-i nispiye: göreceli, başkalarına nispetle ve kıyasla ortaya çıkan gerçekler
hat: çizgi
hayır: iyi ve faydalı olan şey
hikmet: yüksek bilgi, akıl, söz ve hareketteki uygunluk.
hudut: sınır
hüsün: güzellik.
icat: yapıcılık, yoktan yaratma.
iltizam: benimseme, taraftar olma
inkılâp: değişim, dönüşüm
İslâmiyet: İslâm dini.
ittihat: birlik.
kâfî: yeterli
kubuh: çirkinlik.
kudret: Allah'ın her şeye gücü yetmesi
lem'a-i nur: ışık panltısı
lezzet: tatlılık, haz, tat, zevk, keyif
mezhep: yol, usul ve Allah'ın rızasına götüren yol
müteaddit: birden fazla
nar: ateş.
nef': fayda
nikmet: sıkıntı ve üzüntüye sebep her şey
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
niza: çekişme
nokta: önemli husus.
nur: ışık, aydınlık.

sebep: neden.
seviye: mertebe, derece
sır: gizem, gizli anlam
sübut: kararlı hale gelme, gerçekleşme
sümbül: filiz verme.
sür'at: hız.
sür'at-i hareket: hareket hızı.
şems: güneş
şer: kötü ve zararlı olan şey, kötülük.
şer': dın, Allah'ın emri, şeriat.
taaddüd-i enbiya: peygamberlerin çokluğu
taaddüt: sayıca çokluk.
taassub-i mezhebi: mezhep taassubu, mezhebi dışındakini sapıklıkla suçlama
tabakat-ı beşer: sosyal sınıflar
takarrür: yerleşme
tamim: yayma, genelleştirme, herkesi mecbur etme
tayin: belirlenmiş
tebaud-i acibi: hayret verici derecede birbirinden uzaklaşma
tecelli-i iktidar: gücünü gösterme
tekarüp: birbirine yakınlaşma

temayül-i mizaç: yaratılıştan verilen meyil, eğilim, fitrat, yaratılışta verilen kabiliyetler
tenevvü-i şerayi: şeriatların dinlerin çeşitli olması
terbiye-i vahıde: herkesin aynı seviyede eğitim alması.
vahit: bir, tek.
vakit: zaman.
vazife: iş, görev
vücut: varlık.
zerre: en küçük parça, atom

Kâinatın çamuru, revabıt-ı nizamı, alâık-ı nakşını odur teşkil ediyor. Ahirette bu nisbî emirler orada hakaik olur.

Hararette meratip, ona olmuştur sebep tahallül-i bürudet.

Hüsündeki derecat kubhun tedahülüdür; sebep, illet oluyor.

Ziya zulmete borçlu; lezzet eleme medyun; sıhhat, marazsız olmaz.

Cennet olmazsa belki cehennem tazıp etmez. Zemherirsiz olmuyor; ger zemherir olmazsa, o da ihrak edemez.

O Hallâk-ı Lemyezel, halk-ı ezdat içinde hikmetini gösterdi, haşmeti ettı zuhur.

O Kadîr-i Lâyezal, cem-i ezdat içinde iktidarı gösterdi, azamet etti zuhur. Madem o Kudret-i İlâhî lâzıme-i zatî olur.

O Zat-ı Ezelî'ye, hem zarure-i naşie; onda zıddı olamaz, acz tahallül edemez, onda meratip olamaz. Her şeye nispetı bir; hiçbir şey ağır olmuyor.

O kudretin ziyasına güneş mişkât olmuştur. Bu mişkâtın nuruna deniz yuzu âyine, şebnemlerin gozleri birer mır'at olmuştur.

acz: güçsuzluk, âcızlık.
ahıret: bu dunyadan sonra gıdecegımız ebedı alem.
alâık-ı nakış: şekıl nakış olıştıran bağlar.
ayine: ayna. bır şeyı olduğu gıbı yansıtan gosteren.
azamet: mükemmel yucelik ve buyukluk.
belki: kesınlıkle bılakıs.
cehennem: ahırettekı ceza yurdu.
cem-i ezdat: zıtları bır araya toplama. bırleştırme.
cennet: sonsuz mutluluk yurdu en buyuk mukafat.
derecat: basamaklar. mertebeler.
elem: acı.
ger: eger.
hakaık: gerçekler.
halk-ı ezdat: zıtları yaratma.
Hallak-ı Lemyezel: sonu olmayan yaratıcı Allah.
hararet: ısı.
haşmet: gorkemlılık. ıhtışam.
hikmet: yuksek bılgi. akıl. söz ve hareketteki uygunluk.
hüsün: guzellik.
ihrak: yakma.
iktıdar: hukmetme gucu.
illet: sebep ve vasıta olmak.
Kadir-i Lâyezal: gucune kudretine baş ve son olmayan Allah.
kainat: evren. yaratılan her şey.
kubuh: çırkınlık.
kudret: Allah ın her şeye gucu yetmesi.
kudret-i ilahî: Allah ın sonsuz kudretı.
lâzıme-i zatı: zatının gereği.
lezzet: tatlılık. haz. tat. zevk. keyif.
madem: durum boyle ıse.
maraz: hastalık.
medyun: borclu.
meratıp: mertebeler.
mır'at: ayna.
mişkât: kandıl. ampul.
nisbî emirler: kıyaslama yoluyla oluşan ışler, gerçekler.
nispet: kıyas. olçu.
nur: ışık. aydınlık.
revabıt-ı nizam: duzenı saglayan kanunlar.
sebep: neden.
sıhhat: sağlıklı olma.
şebnem: çıg.
tahallul: ıçıne sızma. gırme.
tahallul-i bürudet: soguğun mudahalesi. ıçıne gırmesi.
tazıp: azap verme.
tedahül: ıçıne gırmek. karışma. mudahale etme.
teşkil: suretlendırmek. şekıl vermek. meydana getırmek.
zarure-i naşie: bır şeyın kendınde bulunması zorunlu olan ve ondan ayrılması mumkun olmayan.
Zat-ı Ezeliye: başlangıcı olmayan yuce Allah.
zemherir: şıddetlı yakıcı soğuk.
zıt: bır şeyın tersi, aksı.
ziya: aydınlık. ışık.
zuhur: ortaya çıkma. gorunme.
zulmet: karanlık, anlaşılmaz.

Denizin geniş yüzü gösterdiği güneşi, çîn-i cebînindeki katreler de gösterir; şebnemin küçük gözü yıldız gibi parlıyor.

Aynı hüviyet tutar, şebnem, deniz bir olur güneşin nazarında. Kudreti tanzir eder. Şebnemin göz bebeği küçücük bir güneştir.

Şu muhteşem güneş de küçücük bir şebnemdir. Göz bebeği bir nurdur ki, şems-i kudretten gelir, o kudrete kamer olur.

Semavat bir denizdir, bir nefes-i Rahman'la çîn-i cebînlerinde mevcelenip, katarat kı, nücum ve hem şumustur.

Kudret tecellî etti, o katarata serptî nuranî lemaatı. Her bir güneş bir katre, her bir yıldız bir şebnem, her bir lem'a timsaldir.

O feyz-i tecellinin küçücük bir aksıdır o katremisal güneş. Eder mücellâ camını o lümey'a zücace dürnmisal parlıyor.

O şebnemmisal yıldız, lâtif gözü içinde bir yer yapar lem'aya, lem'a olur bir siraç, gözü olur zücace, mısbahı nurlanıyor.

• • •

akis: yansıma.
çîn-i cebîn: alın buruşukluğu alnı kırışık.
dürrimisal: inci gibi.
feyz-i tecellî: rahmetin nurlu yansımasından doğan feyiz ve bereket.
hüviyet: özellik, bir şeyin mahiyeti, kimlik.
kamer: ay.
katarat: su ve yağmur damlaları.
katre: su damlası.
katremisal: damla gibi.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lâtif: güzel, hoş.
lem'a: parıltı.
lemaat: Kur'ân'ın nurundan pırıltılar.
lümey'a: parıltıcık.
mevcelenme: dalgalanma.
mısbah: lamba.
muhteşem: hayranlık uyandıran, haşmetli.
mücella cam: parlak cam.
nazar: bakış.
nefes-i Rahman: rahmet sahibi yüce Allah'ın rahmet esintisi.
nur: ışık, aydınlık.
nuranî: nurlu, parlak, münevver.
nurlanma: aydınlanma.
nücum: yıldızlar.
semavat: semalar, gökler.
sıraç: kandil.
şebnem: çiğ.
şebnemmisal: çiğ gibi.
şems-i kudret: kudret güneşi.
şumus: güneşler.
tanzir: benzetme.
tecellî: İsim ve sıfatların eşyada görünmesi, yansıması.
timsal: yansıyan görüntü.
zücace: cam.

Kesretin Tarafeyni Vahdettir [1]

Bir cilve-ı tevhıddır kı, kesretin mebdei vahit olur; münteha kesbediyor vahdeti.

Bir cilve-i kudrettir kâinattaki kuvvet, bu mütehavvil kuvvet, eder kesret vahdeti.

Zerratlara dağılır, ıstihale geçirir, onda tahassul eder cazibe kataratı.

O lemaat birleşir, Sânı ondan halk eder bır cazibe-i umumî, yine kesbediyor vahdeti.

• • •

Meziyetin Varsa Hafâ Türabında Kalsın; Tâ Neşvünema Bulsun

Ey zîhassa-i meşhure! Taayyünle zulmetme. Ger perde-i hafânın altında sen kalırsan, ihvanına verirsin ihsan ve bereketi.

Her bır ihvanın altında sen çıkması, hem de o sen olması imkân ve ıhtımali, her bırine celp eder bir nazar-ı hürmeti.

Eğer taayyün edip, perde altından çıksan, mukerrem ıken altında, üstünde zalim olursun. Güneş iken orada, burada gölge edersın,

Ihvanını duşurttürüp hem nazar-ı hurmetten. Demek taayyün ve teşahhus, zalim birer emirdir. Sahih doğru böyle ıse, hem de böyle görursün.

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

---

bereket: artma, çoğalma.
cazibe: çekme gücü, çekicilik.
cazibe-ı umumî: genel çekim gücü.
celp etmek: kendine çekme.
cilve-i kudret: kudret tecellisi.
cilve-i tevhid: birlik tecellisi.
eğer: şayet.
emir: iş, şey, husus, olay, olgu.
eger: eger.
hafa: gizlilik.
halk etmek: yaratmak.
ihsan: iyilik yapma ve bağış yapma.
ihtimal: olabilirlik.
ihvan: kardeş.
imkan: elverişli şartlar.
istihale: hal değiştirme, inkılap, başkalaşım, dönüşüm, tahavvul.
kâinat: evren, yaratılan her şey.
kataract: su ve yağmur damlaları.
kesbetmek: kazanmak.
kesret: çokluk.
kuvvet: güç, iktidar.
lemaat: parıltılar.
mebde: başlangıç.
meziyet: üstün özellikler, vasıflar ve mal, makam gibi üstünlükler.
mukerrem: şerefli, saygıdeğer.
munteha: son.
mütehavvil: bir hâlde durmayan, başka şekle girip değişen.
nazar-ı hürmet: saygılı bakış.
neşvünema: gelişme, filizlenme ve büyüme.
perde-i hafa: gizlilik perdesi.
sahih: hâlis, tam, geçerli, gerçek.
Sânı: sanada yaratan Allah.
taayyün: meydana çıkarak belirme.
tahassul: üremek, husule gelmek.
tarafeyn: iki taraf.
teşahhus: cisimlenme, belirme, şahıs olarak ortaya çıkma.
türab: toprak.
vahdet: birlik.
vahit: bir, tek.
zalim: zulmeden.
zerrat: zerreler, atomlar.
zîhassa-i meşhure: değerli özelliklere sahip kişi.
zulmetmek: haksızlık yapmak.

Nerede kaldı yalancı tasannu ve riya ile kisb-i teşahhus, şöhret? İşte bir sırr-ı azîm kı hikmet-i İlâhî, hem o nizam-ı ahsen.

Bir ferd-i fevkalâde, kendi nev'i içinde setr ile perde çeker, bununla kıymet verdirir, hem de eder mustahsen.

Işte sana mısali: İnsan içinde velî, ömür içinde ecel, olmuş meçhul ve muhmel. Cuma'da mustetirdir bir saat, kabul olur dua edersen.

Ramazanda münteşir bir leyle-i zûkadır. Esmaü'l-Husnada muzmer iksir-ı İsm-i Azam. Bu misallerin haşmeti, hem de o sırr-ı hasen,

Iphamda izhar eder, ihfada ıspat eder. Meselâ, ecelın iphamında bir muvazene vardır, her dakikada tutar ne vaziyet alırsan.

Kefeteyn-i havfüreca, hizmet-i ukba–dünya tevehhüm-i bekaî, lezzet-ı ömru verir. Yırmı sene muphem bir ömür olsa ahsen.

Nihayeti muayyen bın senelik bir omre. Zıra nısfı geçerse, her saati geldikçe güya adım atarak darağacına gidersın.

Şey'en şey'en uzülmek ve hem de teselli vermez, sen de rahat etmezsin.

• • •

ahsen: daha iyi.
darağacı: idam sehbası
dua: Allah a yalvarma
ecel: olum zamanı.
Esma-ı Hüsna: Allah ın guzel ısımlen
ferd-i fevkalade: olaganustü ozellıklere sahıp kışı
güya: sanki
haşmet: gorkemlılık, ıhtşam
hikmet-i İlâhî: ilahı hikmet. Allah ın bır faydayı maslahatı gozetmesı
hizmet-i ukba-dünya: dunya ve ahırete atıtş ve hizmet.
ihfa: gızlılık.
iksir-i İsm-i Azam: kendısı ıle dua edılınce reddedılmeyen en yuce ve degerlı ısım.
ipham: gizleme, saklama
ispat: delıller ve şahıtlerle gerceğı ortaya koymak.
izhar: açıklama, gosterme
kefeteyn-i havfüreca: umıt ve korku dengesı
kıymet: deger
kisb-i teşahhus-ı şöhret: şohretlı bır şahsıyet, kışılık edınme
leyle-i zûkadır: Kadır Gecesı
lezzet-i omur: hayatın tadı
meçhul: gızlı bılınmeyen
mısal: omek
muayyen: tayın edılmış belıleenmış belli.
muvazene: denklık, denge olcu kıyas tedbır
muzmer: saklı.
muhmel: bırakılmış tayın edılmemış
münteşir: her yere yayılmış
muphem: belırsızlık.
mustahsen: beğenılen
mustetir: saklı, gizli.
nevı: tur çeşit.
nısf: yarım yarısı.
nihayeti: son sonuç.
nizam-ı ahsen: en guzel düzen.
riya: gosteş.
setr: ortme
sırr-ı azîm: buyuk sır
sırr-ı hasen: guzellik sırı.
şey'en şey'en: ağır ağır yavaş yavaş
şöhret: meşhur olma herkes ce tanınma bılınme.
tasannu: yapmacık davranış
teselli: ferahlandırma, uzuntu gıderme avunma
tevehhum-i bekaî: sonsuza kadar yaşama vehmi hayalı
vaziyet: durum
velî: Allah ı bılen ve dostluğuna sıgınan
zıra: cunku

Allah'ın Rahmet ve Gazabından Fazla Tahassüs Hatadır

Allah'ın rahmetinden fazla rahmet edilmez. Allah'ın gazabından fazla gazap edilmez.

Öyle ise, işi bırak o Âdil-i Rahîm'e. Fazla şefkat elemdir; fazla gazap zemîme.

• • •

Akıbet-i Dünyeviye Ikab-ı Uhrevîye Delildir [1]

Herkes bir zamanda, hususî tecrübe ile, böyle netice bulmuş: "Falan fenalık ettı, belâsını da buldu." Bır dustur-i hayattır.

Şu cümle-i manidar, zebanzed-i cumhurdur masıyetin muhtelif envaının içinde tek hadd-i muşterek var ki, tab-ı masıyettir.

Demek masıyet hasıyetı müstelzım-ı cezadır, küçukleri bu dârda, büyükleri o dârda. Masiyetin akıbeti, bu dârda ukbadakı ıkaba bır delıldır.

• • •

Beşerin Rahatı İhtiyâr-İktidarıyla Makusen Mutenasiptir; Rızık Tekâsüf Etmemiş Genişçe Bir Cesettir [2]

Ey beşer-i purşer! [HAŞİYE] Sendekı iktıdar, ıhtiyâr sebeptir, menşedır açlığa, zahmete. Zaaftır, aczdır rızkının sebebı.

HAŞİYE: Nazmı garıp, cümleleri kısadır. Her kelimenin ortasında az temdid i nefes, ahırı sakındır.

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarıhlı ılk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

2- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarıhlı ılk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

acz: güçsuzluk, acızlık.
Âdil-i Rahîm: adalerle ış gören sonsuz merhamet ve rahmet sahıbı Allah.
ahır: son.
akıbet: sonuç.
akıbet-i dunyeviye: dünya yaşayışının sonu.
bela: felaket, musibet.
beşer: insan, insanlık, ademoğlu.
beşer-i purşer: fenalık kotuluk dolu insan.
cumle-i manidar: ince anlamlı cumle.
dâr: dunya, dıyar.
delıl: bır şeyı ıspata yarayan belge.
dustur-i hayat: hayat kuralı, prensıbı.
elem: acı.
enva: çeşıt.
fenalık: kötulük.
garip: acaylp, şaşırtıcı.
gazap: hıddet, öfke.
hadd-i muşterek: ortak hudut, ortak nokta.
hasıyet: hususıyet, ozellık.
haşıye: dıpnot.
hata: kusur.
hususî: ozel, kendıne aıt.
ıhtıyar: seçme.
ıhtıyar-ıktıdar: seçme, tercih etme, guç yetırme.
ıkab-ı uhrevîye: ahırette verılecek ceza.
ıkap: ceza.
ıktıdar: hukmetme gucu.
makusen: ters olarak, aksıne, zıddına olarak.
masıyet: gunah.
menşe: kaynak.
muhtelif: çeşıtlı, degışık, pek çok.
mustelzım-ı ceza: cezayı gerektırıcı durum.
mütenasip: uygun, aralannda muntazam bır nıspet bulunan.
nazım: manzum yazı, şıır.
netice: sonuç.
rahmet: acıma, merhamet etme, ıyılık ve ıhsanda bulunma.
rızık: yıyecek, insanın faydalandığı her şey.
sakın: beklenen durulan.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet, karşılıksız yardım etme.
tab-ı masıyet: gunahın karakterı.
tahassus: duygulanma, hıslenme.
tecrübe: deneme, sınama.
tek: bır.
tekasüf: bır noktada toplanma.
temdid-i nefes: nefeslenmeyı uzatma.
ukba: ahıret.
zaaf: zayıflık, guçsuzluk.
zahmet: sıkıntı.
zebanzed-i cumhur: herkesın dılınde gezen, dolaşan.
zemîme: begenılmeyen, kotu dav ranış, ısraf.

Bir zaman bir hayvanı gördüm. Bîçare, bir deri bir kemik; yavrular getirdi. Muktedir valide bir kemik bulamazdı.

Âciz yavrulara, sekiz musluğunda akar bir lâtif rızık geldi, beslettirdi. Mugaddi bir madde kudretten verildi.

O zaman rahm-ı maderde sakindi, ez'aftı, a'cezdi, rızkı da ahsendi, ekmeldi. Geldi de dunyaya âcizdi, zaiftı,

Rızkı da kâmıldı, hasendi. Bir parça büyüdü, ihtıyârı geldi; zahmete de çattı. İktidarı yoktu, ebeveyn şefkati muini edildi.

Ihtiyâr-iktidar beraber geldiği bir zaman, ıpı boğaza dolandı, kendisi kendine bıraktı. O vakit İhtiyâr, nereye iliştı; karıştı!

İhtıyâr girmedi mideye, bedene; makine işledi, nizamı bozmadı. Hanede, beldede işledi, çalıştı;

Nizamı bozuldu, noksan da bıraktı. İhtıyâr daimî demeli.

رَبَّنَا لاَ تَكِلْنَا اِلَى اَنْفُسِنَا فِي رِزْقٍ فِي جِدِّي ![1]

Iktıdar demeli daimî: يَارَبِّي تَوَكَّلْتُ عَلَيْكَ فِي بَدْنِي وَعَوْدِي [2]

Hayvanın rızkı da, hayatı kadardır nazar-ı kudrette mevki-i kıymetı.

Nasıl kı o kudret, âdeta bahane buluyor, hayatı veriyor, öyle de, rızkını önünde halk eder, serpiyor.

Güya kı kudret çalışır, hummalı bir faaliyetle âlem-i mevatı âlem-i hayata, kesifi lâtife kalb ve tebdil eder.

1 Ey Rabbimiz, çalışmamız dahilindeki rızık hususunda bizi nefsimizin eline bırakma!
2 Ey Rabbim, rızkımın gelmesi hususunda once de sonra da sana tevekkul ettim.

a'cez: en âciz, en güçsüz.
âciz: güçsüz
adeta: sanki
ahsen: daha iyi.
alem-i hayat: diriler, canlılar dunyası
âlem-i mevat: ölüler dunyası
bahane: sebep, vesile
belde: bulunulan yer, mahal
bıçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
dahilinde: içinde.
daimî: sürekli.
ebeveyn: anne-baba
ekmel: mükemmel
ez'af: en zayıf
faaliyet: çalışma, hareket, hareketlilik.
güya: sanki
halk etmek: yaratmak.
hane: ev
hasen: iyi
hayvanı: canlı.
hummalı: başka bir şeye meydan vermeyecek kadar gayretli
husus: konu
İhtıyar: seçme.
iktidar: hükmetme gucu
kalb ve tebdil etmek: değiştirmek ve dönuşturmek.
kamil: mukemmel
kesif: katı, yogun.
kıymet: deger
kudret: Allah ın her şeye gucu yetmesi
latif: guzel, hoş, ruh ve zevk oksayan ince guzellige sahip
mevki: yer, makam
mugaddi: gıdalandırıcı, besleyıcı, hoş.
muin: yardımcı, himaye edici.
muktedir: güçlü
nazar-ı kudret: Allah ın kudretı yanında, nazanında
nefis: kendi şahsı.
nizam: düzen
rahm-ı mader: anne rahmı
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın ayılmış nımet.
sakin: duran, yerleşmiş olan.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet, karşılıksız yardım etme
tevekkul: Allah a guvenme, ıtımat.
vakit: zaman.
valide: anne
zahmet: sıkıntı
zaif: kuvvetsiz, dermansız.

Hatta ki en hasis bir maddede hayatın lemaatını serper. Öyle de her şeyde rızkı da hem eker, hem saklar.

O hayat nuruyla birleşmek içindir zerrat-ı meyyite. Bir kısmı hakikî cesettir, toplanır. Bir kısmı mecazî cesettir;

Rızık olur gelir, birleşir, tutuşur. Rızık dahi münteşir, hem geniş cesettir. Elhâsıl, hayatın ikidir cesedi.

Birisi muhassal, diğeri münteşir. Rızık ile hayatın ikisi ikizdir, tev'emdir; nazar-ı kudrette bir olur kıymeti.

"Kudret"tir her şeyi ademden çıkarır. "Kader"dir birinci cesedi nazmedip giydirir. "İnayet" topluyor rızkını münteşir cesedi.

Teksifle sevk eder, besletir. Yalnız bir fark var. Hayatın, mazbut ve muhassal olduğu içindir, def'aten görünür zîhayat cesedi.

Rızık ise, tedricî münteşir olduğu içindir, vesvese verdinr beşerin zalim ihtiyân, tavassut etmezse. Atideki hüküm vakidir, doğrudur.

"Açlıktan ölmek yok, nzıksızlık öldürmez." Zira ki bedende çok vardır ihtiyat mahzenleri; her bırı doludur.

Lâhm ile çok şeyler suretinde muhadder, orada müdahhar bir gıda-i ekser. O gıda bitmeden şahsın mevti gelir.

O mevtin sebebi, nzıksızlık değildir. Zira o yüz güne kâfi ıdı, o ise on günde fevt oldu.

adem: yokluk.
atî: gelecek.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
beşer: insan
ceset: beden
def'aten: anıden
elhasıl: sozun ozu
fevt olmak. olmek.
gıda-ı ekser: çok gıda.
hakıkî: gerçek.
hasıs: basıt, sıradan
hukum. bır konuda venlen karar
İhtiyân: tercih gücü. seçme.
İhtiyat: tedbirlilik. işlerde basıret uzere bulunmak, yedek.
İnayet: yardım. ıyılik.
kader: her şeyin Allah ın bılgısınde olması
kafi: yeterli.
kıymet. değer
kudret. Allah ın her şeye gucü yetmesı.
lahm: et.
lemaat: panıtılar
madde: unsur
mahzen: erzak yerı.
mazbut. belli belırtılmiş sınırlı
mecazî: gerçek olmayan
mevt. olum
muhadder: kapalı. örtulu.
muhassal: hasıl edilmiş. meydana getırılmiş
müdahhar: ıddıhar olunmuş yıgılmış
münteşir: her yere yayılmış
nazar-ı kudret: Allah ın herşeye yeten kuvvetine gore.
nazmetmek. düzenlemek, duzene koymak.
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın ayrılmış nımet.
sevk etmek. gondermek.
suret: tarz, yol. şekıl. bıçım.
tavassut: aracılık.
tedrıcı: yavaş yavaş.
teksif: sıklaştırma. koyulaştırma. yıgma. toplama
tev'em: ıkız
vakı: meydana gelen olan
vesvese: kurıntu. şuphe
zalim: zulmeden
zerrat-ı meyyite: ölu zerreler. cansız atomlar
zîhayat: canlı
zira: çunku.

Belki terk-i âdetten tevellüt eden bir maraz, bir illet geldi, vurdu onu, rızkı da var iken öldürdü.

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ [1]

• • •

Âkilullâhım Hayvanların Helâl Rızkı [2]

Her şeyde bir hikmet ve nizam caridir, hem sarıdır; tesadüf yoktur da. Görünür o, hikmet-i İlâhî, inayetli nizama.

Hayvandaki vahşîler kısmından âkilullâhım sınıfına, ihsan etti yabanî hayvanların hadsız cenazeleri, ettı onlara kısmet, davet etti taama.

Onlara sevk eyledi. Bunlar dahi hem zemin yüzünü temizlerler, hem rızkını bulurlar. O helâldır onlara, düşmezlerse harama.

Onlara haram olur şu mezheb-i hayatta bir zîhayatı yemek, yemek için öldürmek. Her bir zaman her günde fillerden tâ hevama,

Yabanî hayvanların milyonlar, milyarların cenazeler veriyor, meydanda da görünmez. İşte bir cây-ı dikkat, bak hikmet ve nizama.

O kudret-i fâtıra, o hikmet-i bâhire, bir ihtıyacı vermiş hayvana, hem beşere. Açlıkla ihtiyacı yapmış yular onlara, takmış başa lıcâme.

---

1 Biz Allah'ın kullarıyız, sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi, 156.)

2. Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

âkilullâhım: etobur, et yıyıcı
belki: kesinlikle, bilakis
beşer: insan
cari: geçerli
cây-ı dikkat: dikkat çekici, dikkate değer
cenaze: ölü beden
davet: bir şeyi kabul etmeye çağırma
hadsiz: çok, sınırsız.
haram: hakkı olmayan şey, dının yasakladığı şeyler
helâl: Allah'ın izin verdiği şey, dın bakımından günah olmayan şey, yasak olmayan, temiz, yenilebilir, kullanılabilir, İslâmî ölçüler içinde kazanılmış
hevam: küçük hayvan, böcek.
hikmet: yüksek maksat ve gayeler
hikmet-i bâhire: belirli, apaçık hikmet.
hikmet-i İlâhî: Allah'ın bir faydayı maslahatı gözetmesi.
ihsan: İyilik yapma ve bağış yapma
illet: hastalık, sebep, vasıta.
inayet: yardım, iyilik, İlâhî lütuf
kısmet: nasip, kader, kazanç, hisse
kudret-i fâtıra: harika üstün sanatıyla yaratan Allah'ın gücü
lîcâme: dizgin, gem
maraz: hastalık.
meydan: ortalık yer
mezheb-i hayat: hayat tarzı, hayatın gerektirdiği esaslar çerçevesi
nizam: düzen.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış nimet.
sarı: yaygın
sevk: yöneltme
sınıf: tür
taam: yiyecek.
terk-i âdet: alışkanlığın bırakılması
tesadüf: rastlantı.
tevellüt: ortaya çıkma, doğma
vahşî: yırtıcı, ehli olmayan
yabanî: vahşî, evcil olmayan, insana alışmamış olan
zemin: yer
zîhayat: canlı

Başta insan olarak, açlıkla hem hacatla gem vurarak, sokmuştur nizam ve intizama. Daire-i hacette onlan gezdiriyor deveran-ı daime.

Harice meydan vermez, çekiyor insicama. Hem âlemı kurtarıp vahşîce halt ve merçten. Hem hacet, zemberektir terakki-i âleme.

• • •

İsraf Sefahatin, Sefahat Sefaletin Kapısıdır

Ey musrifli kardeşim! Tegaddi noktasında bir iken iki lokma; bir lokma bir kuruşa, bir lokma on kuruşa

Hem ağza girmeden, hem boğazdan geçtikten, müsavi bır olurlar. Yalnız ağızda, o da kaç sanıyede, bîhuşe verir nûşe

Zevkî bir fark bulunur, daim onu aldatır o kuvve-i zaika, bedene, hem mıdeye kapıcı müfettişe.

Onun tesiri menfî, müspet değil. Vazife yalnız kapıcıyı taltif ve memnun etmek. Nûş venrsin o bîhuşe.

Aslî vazifesinde onu müşevveş etmek, tek bir kuruş yerine on bir kuruşu vermek, olur şeytanî pîşe

İsrafın en sefîhi, tebzirin en sakîmi, bir tarzdır bir çeşidi. Heves etme bu işe.

• • •

âlem: dünya, varlık sınıflarının her bırı
aslî: temel, asıl görev
bihuş(e): akılsız, sersem
daim: devamlı
daire-i hacet: ihtiyaç alanı
deveran-ı daime: sürekli dönme
hacat: ihtiyaçlar
hacet: ihtiyaç duyulan şey
halt ve merç: karışıklık, düzensizlik.
harıç: dışarı
heves etme: istek, arzu gelip geçici istek, nefsin hoşuna giden istek, akıl dışı istek, zevk, eğlence
insıcam: düzgünlük, sağlam ve tertip üzere olma
intızam: tertip, düzen, düzgünlük ve nizam üzere olma
israf: savurganlık.
kuvve-i zaika: dil, tat alma duyusu
menfî: olumsuz, negatif, bir şeyin olmayacak cihetli hakkının aksi
müfettiş: denetçi, denetleyen
musavı: aynı seviyede, denk, eşit.
müspet: olumlu, pozitif, delillerle doğruluğu anlaşılmış, bir şeyin olur yönü
müsrif: savurgan
muşevveş: karışık.
nizam: düzen
nuş(e): şıret, içme
sakım: kötü, hastalıklı.
sefahat: ahlaksızlık, eğlence ve zevke düşkünlük.
sefalet: yoksulluk, perişanlık.
sefîh: akılsız, malın ve paranın değerini bilmeyen, musrif, rezil, aşağılık, bayağı
şeytanı pişe: şeytana yakışan alışkanlık
taltif: lutfetme, sözle ve hediye ile onore etme
tarz: biçim, şekil
tebzir: israf, malı yok yere dağıtma
tegaddi: beslenme
tek: bir
terakki-i âlem: dünyadaki gelişmeler
tesir: etki, eser bırakma, etkileme.
vahşice: ürkütücü, merhametsizce
vazife: iş, görev
zemberek: kurulduktan sonra kendi kendine hareket eden demir veya esnek yay
zevkî: zevkle ilgili.

Zaika Telgrafçıdır; Telziz ile Baştan Çıkarma (HAŞİYE)

Rububiyet-i Ilâh hikmet ve inayeti, ağızla hem burunla, iki merkezi teşkil eylemiştir içinde hudut karakolu; hem

Muhbirleri de koymuş. Şu âlem-i sağırde damarları telefon, asapları telgraf hükmüne vazeylemiş. Şamme telefonu, hem

Telgrafa zaika inayet memur etmiş o Rezzak-ı Hakikî, erzak üstüne koymuş rahmetten bir tarife: taam ve levn ve hem

Rayiha. İşte şu havâss-ı selâse, o Rezzak canibinden birer ilânnamesi, birer davetnamesi, bir izinnamesi, hem

Bir dellâldır ki, muhtaç ve müşteriler, hep onlarla celp olur. Murtezık hayvanlara zevk ve rü'yet ve şemm, birer alet vermiş. Hem

Taamları muhtelif ziynetlerle süsletmiş. Hevaî gönülleri avutup, lâkaytları tehyiç ile cezp etmiş. Vakta, taam girse hem

Ağza, birden bire zaika her tarafa bir telgraf çekiyor bedenin aktârına. Şamme telefon veriyor, gelen taam nev'i, hem

---

HAŞİYE: *İktısat Risalesi*'nin çekirdeğidir. Belki on sahife olan *İktısat Risalesi*'ni kablelvücut on satırda okumuş

aktar: etraf, çevre, her taraf
alem-i sağır: küçük âlem olan insan bedeni
alet: araç, organ
asap: sinirler
avutma: aldatma
canip: yon, taraf
celp: çekme
cezp: çekmek.
davetname: davetiye.
dellal: duyuru yapan
erzak: yiyecek-içecek.
haşiye: dipnot.
havas-ı selâse: üç duyu: görme, tatma ve koklama
heval: nefsine duşkün, cıddı şeylere karşı ilgisiz
hikmet: yüksek bilgi, akıl, söz ve harekettekı uygunluk.
hudut: sınır
hükmüne: değerine, yerine
iktısat: sınırsız insan gereksinmelerinin karşılanmasında kıt kaynakların alternatif kullanımlar karşısında karar verme ve seçim yapma yollarını inceleyen sosyal bir bilim dalı
ilânname: duyuru
inayet: yardım, iyilik.
izinname: izin belgesi.
kablelvücut: ortaya çıkmadan, meydana gelmeden önce
lakayt: ilgisiz, duyarsız
levn: renk
memur: görevli.
muhbir: haber veren
muhtaç: ihtiyaç sahibi
muhtelif: çeşitli, değişik, pek çok.
murtezık: rızıklanan.
müşteri: alıcı.
nevi: tür, çeşit.
rahmet: acıma, merhamet etme, iyilik ve ihsanda bulunma
rayiha: koku
Rezzak: rızık veren, Allah.
Rezzak-ı Hakıkı: gerçekte rızık veren
risale: kitapçık.
rububiyet-i Ilahi: Allah'ın terbiye edicilliği
rü'yet: görme
satır: manzum yazının her bir cümlesi.
şamme: koku alma duygusu, burun
şemm: koklama
taam: yiyecek.
tarife: öğretme, yol gösterme, tanıtıcı liste
tehyiç: heyecan vermek.
telziz: zevk ve lezzet alma, tatlandırma
teşkil: meydana getirme
vakta: ne zaman kı
vazeylemek: koymak, yerleştirmek.
zaika: tat alma duygusu, dil
zevk: tatma.
ziynet: süs

Çeşitleri de söyler. Hacetleri muhtelif, ayrı ayrı mürtezık, ona göre davranır, ona da hazırlanır ya cevab-ı red gelir; hem

Kapı dışan atar, yüzüne de tükürür. İnayet tarafından madem buna memurdur, zevki baştan çıkarma, hem

Telziz ile aldatma. Sonra o da unutur doğru iştiha nedir. Bir ıştıha-ı kâzıp gelir, başına çatar. Hatası, maraz ile, hem

İlletlerle cezalar gelir. Hakıkî lezzet, hakıkî iştihadan çıkar; doğru iştiha, sadık bir ihtıyaçtan. Bu lezzet-i kâfîde şah, hem

Geda beraber; hem bahemdir, bir dinar ve bir dirhem. O lezzet berhemzened, eleme olur merhem.

• • •

Niyet Gibi, Tarz-ı Nazar Dahi Âdeti Iwbadete Çevirir

Şu noktaya dikkat et: Nasıl olur niyetle mübah âdât, ibadat; öyle, tarz-ı nazarla fünun-i ekvan, olur maarif-i İlâhî,

Tetkik dahi tefekkür. Yani, ger harfî nazarla, hem sanat noktasında "Ne güzeldir" yerine, "Ne güzel yapmış Sânî; nasıl yapmış o mâhir!"

Nokta-ı nazarında kâinata bir baksan, nakş-ı Nakkaş-ı Ezel, nizam ve hikmetiyle lem'a-ı kasıt ve ıtkan, tenvir eder şubehı.

âdât: alışkanlıklar
adet: alışkanlık.
bahem: beraberce
berhemzened: birlikte çalışan
cevab-ı red: red cevabı verme
dinar: altın para.
dirhem: gumuş para.
elem: acı, ıztırap, sıkıntı
fünun-ı ekvan: fizik, kimya, biyoloji gibi kainattaki muspet ilimler
geda: kole
ger: eger
hacet: ihtiyaç duyulan şey
hakiki: gerçek.
harfî nazar: varlıktan yaratıcıya ıntıkalı sağlayan bakış.
hata: kusur
hikmet: her şeyin anlamlı, faydalı ve birçok amaca yönelmiş olması, İlâhı gaye
ıbadat: uhrevi sevaba medar işler
ıbadet. Allah rızasına götüren ve Allah ın isteği doğrultusunda olan ış.
illet: sebep, vasıta.
ınayet. Allah ın yardım, lutuf ve meded etmesi.
ıştıha: yeme istegi.
ıştıha-ı kazıp: yalancı ışuha
lem'a-ı kasıt ve ıtkan. kasıt ve ıtkan pırıltısı, kainata yansıyan varlıgın yaratılışındakı kasıt ve puruzsuz, saglam yapılış pırıltısı
lezzet: tatlılık, haz, tat, zevk, keyif
lezzet-i kafi: yeten kadar tat, zevk.
maarif-i İlahı: Allah ı tanıtan ilimler, bilgiler
madem: durum, boyle ise
mah. gokteki ay, kamer
maraz: hastalık.
memur: gorevli
merhem: yaraya surulen ilâç.
muhtelif: çeşitli, degişik, pek çok.
mubah: yemek, ıçmek gibi insanlık geregi olan davranışlar
mürtezık: rızıklanan
nakş-ı Nakkaş-ı Ezel: başlangıcı olmayan Allah ın ezelde ilmi ile her şeyin guzel şeklini yapması ve kendisinin de bu açıdan nakkaş yanı nakışçı olması
niyet: kasıt, kalbin bir şeye yonelmesi
nizam. duzen.
nokta: onemli husus
nokta-ı nazar: bakış noktası, bakış açısı
sadık. doğru.
sanat: işlemede ustalık
Sani: Sanatkarca yapan, yaratan, sanat esen olarak meydana getiren Allah
şah: padişah, kral
şübeh: şupheler
tarz-ı nazar: bakış açısı, bakış şekli.
tefekkur: faydalı varlık uzennde kurallı duşunme
telziz: zevk ve lezzet alma, tatlandırma
tenvir: aydınlatma, ışıklandırma
tetkik: araşturma
zevk. tat veren

Döner ulûm-i kâinat, maanî-i İlâhî. Eğer mana-i ismiyle, tabiat noktasında "Zatında nasıl olmuş" eğer etsen nigâhı,

Bakarsan kâinata, daire-i fununun daire-i cehil olur. Bîçare hakikatler, kıymetsiz eller kıymetsiz eder. Çoktur bunun güvahı.

• • •

Yalnız Bir İsim Takmak, Müsemmayı Bilmek Yerine Bazen İkame Ediliyor [1]

Işte bir nur-i muzlim, zulmet-i münevvere; efkâr-ı hâzırada cehl-i basîti yapar cehl-i mürekkebe kalb. En mühim de bir sebep:

Meçhul bir şeye parlak bir ismi takar, bu meçhul hakıkatı bununla bildim zanneder. Sair meçhul şeyleri ona da irca edip,

Izah ettim zanneder. Hâlbuki tanıf, ızah; ya hat ya resim ıledir. Yoksa bir ism-ı camit kı, vâzı cahildir, bir vechi dahi cazıp.

Müsemmaya mümas vechi kara, muzlimdir; göze çarpan vechi parlak, şeffaftır. O isimle ne tarif olur, ne de ızaha calip.

Belkı zihni aldatır. Meselâ cazibe-i umumî, kuvve-ı mıknatısî, elektrik kuvveti, telepatı, hem ihtizaz, hem manyetizma gıbı esami-i cezp ve celp.

• • •

1. Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.

bazen: ara sıra
belki: kesinlikle, bıtakıs
bıçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
cahil: bır şeyı yanlış bılen ve tanıyan
calıp: çekıcı, celbedıcı, kendı tara fına çekıp getırıcı olan
cazibe-i umumi: genel çekım gucu
cazıp: her şeyı kendıne çeken, cezp edıcı
cehl-i basıt: adı basıt cahıllık.
cehl-i mürekkep: koyu katmerlı cahıllık.
daire-i cehil: cehalet, yanlış de gerlendırme alanı.
daire-i fünun: fen bılgıler alanı.
efkar-ı hazıra: sımdıkı gunumuz duşuncelerı
eğer: şayet.
esamı-i cezp ve celp: cezp ve celp, çekım guçlerı ıle ılgılı ısımler
güvah: bılen, şahıt olan
hakıkat: gerçek.
halbukı: oysa kı
hat: çızgı.
ihtızaz: hafif tıtremek, depremlemek.
ikame etme: yerine koyma
irca etmek: çevırmek, dondurmek.
ism-i camit: canslz ısım, türetılemeyen ısım
izah: açıklama
kalb yapma: kalbetme, donuştürme
kıymetsiz: değersiz
kuvve-i mıknatısî: mıknatıs gucu
maarif-i İlâhî: Allah ı tanıtan ılmler, bılgıler
mana-i isimi: varlığın kendıne bakan yonu
manyetizma: telı'n ve hıpnoz yolu ıle bınnı tesır altına alma
meçhul: gızlı bılınmeyen
mesela: mısal olarak, ornek olarak.
muzlim: karanlık, bılınmeyen, belırsız, meçhul
muhim: onemlı
mumas: temas eden, dokunan
musemma: ısımlendırılmış, adlı adlandırılmış.
nigah: bakış
nur-ı muzlim: karartılmış bır ışık.
sair: dıger
sebep: neden
şeffaf: parlak, ıçını gosteren
cabıat: madde alemı, varlıklar
tarif: bır şeyı belı noktalar ve ışaretlerle ınceden ınceye anlatıp bıldırmek, tanıtmak.
telepatı: bınnın duşunduklerını veya uzakta geçen bır olayı duygusal hıçbır baglantı olmadan algılama
ulûm-i kainat: tabıat ılmlerı.
vâzı: koyan, yerleştıren, vaz eden
vecih: yon, taraf
zannetmek: sanmak.
zatında: kendı uzennde, şahsında, ozunde
zulmet-i münevvere: aydınlıgın kararması

Böyle Zamanda Tereffühte İzn-i Şer'î Bizi Muhtar Bırakmaz

Lezaiz çağırdıkça, "Sanki yedim" demeli "Sanki yedim" düstur eden, bir mescidi yemedi. (HAŞİYE 1)

Eskide ekser İslâm fılcümle aç değildi. Tenauma ihtiyâr bir derece var idi.

Şimdi ise ekseri açlığa düştü kaldı Telezzüze ihtiyâr izn-i şer'î kalmadı.

Sevad-ı azam, hem ekseriyet-i masumun maişeti basıttır Tegaddı besatetiyle onlara tâbı olmak,

Bin kere müreccahtır, ekallıyet-i müsrife, ya bir kısım sefihe tegaddide tereffüh noktasında benzemek

• • •

Lezzetin Elemde, Elemin Lezzette (HAŞİYE 2) (1)

Ey musibetzede! Âlâmın hedefi, muvakkat lezzetten ziyade, muvakkat eleme tebessüm etmeli, hoş geldin demeli,

Yüzüne gülmeli. Âlâmlar anlara benzer, ilişsen toplanır başına, lâkaytsan dağılır işine Kim geçmiş ömrünü,

Yüzünü çevirip düşünse, ya kalbi ya lisanı, ya "Aah"ı ya "Ooh"u,

HAŞİYE 1: İstanbul'da *Sankiyedim* namında bir mescit var "Sanki yedim" diyen adam, hevesinden kurtardığı paralarla bina etmiş

HAŞİYE 2: Bunun da vezni garîptir "Ey beşer-i pürşer" kıtası gibi nazma dikkat etmek gerektir

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır

alâm üzüntüler elemler ve sıkıntılar
basit: sade
besatet: sadelik, basıtlık.
beşer-i pürşer: çok şerli kötülüklerle dolu insanlık.
bina etmek: yapmak, inşa etmek.
derece miktar ölçü.
dustur: prensip kural kanun
ekallıyet-i musrif: israfçı azınlık.
ekser: çoğunluk.
ekseriyet-i masum: günahsız, aldatılmamış çoğunluk.
elem acı
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun
fılcümle: genellikle çoğunluk.
garip: güzel
haşiye: dipnot.
hedef: maksat gaye
heves: arzu, istek
İhtiyâr: seçme
İslâm: Müslümanlar
izn-i şer'î: dinin izni.
kere: defa
kısım: bölüm.
kıt'a: bölüm şiirde dörtlük.
lâkayt: ilgisiz duyarsız
lezaiz: tatlar lezzetler
lisan: dil
maişet: geçim.
mescit: küçük camî namaz kılınan yer
muhtar: dilediğini yapan hükmü elinde olan
musibetzede: musibet görmüş felakete uğramış bela ve kazaya uğrayan
muvakkat: geçici
müreccah: tercih edilen üstün tutulan.
namında: adında
nazım: vezinli kafiyeli söz dizisi
sefih: akılsız malın ve paranın değerini bilmeyen müsrif rezil aşağılık, bayağı
sevad-ı azam: Müslümanların ekseriyeti çoğunluk.
tâbi: uyan.
tahattur: hatırlama
tebessüm: gülümseme gülüş
tegaddi: beslenme
telezzuz: zevk ve lezzet peşinde koşma
tenaum: nimetlerden çoklukla faydalanma.
tereffüh: bolluk içinde refahla yaşama
vezin: ölçü
ziyade: çok.

Ya ah, ya elhamdülillâh diyecek, tahattur edecek. Aah ve ah ruhunda müstetir bir elem gösterir. Bir derdin vücudu,

Tercüman oluyor. Ooh ve elhamdülillâh ise, ruhunda münderiç, kalbinde mümteziç bir lezzet, bir nimetin muhbiri,

Mazhan oluyor. Aah ve ah dedirttiren lezaiz, oluyor lezaiz-i mazi.

Zevali tahattur, tasavvur, hem kalbe, lisana aah ve ah dedirir, ettirir feryadı.

Nasıl ki zeval-i elem lezzet olur, öyle de zeval-i lezzet de elemdir, hem vehm-i zevali.

Belki de zeval-i lezzetin tasavvur, tahatturu ruhanî elem-i müstemir. Bu sırdır uşşâk-ı mecazî!

Her biri bir divan, her divan bir feryat. Şu feryat, bu elemden gelir. Âlâm-ı mazidir lezzet-i zevalî;

Ooh ve elhamdülillâh, hem kalbe, lisana dedirtir. Bir günlük lezzetin zevali, müstemir elemdir. Bir günlük elemin zevali,

Daimî lezzettir. Ruhunda muzmerdir, düşünmek deşmektir. Beşenn vıcdanı, insanın fıtratı,

İstiyor daima, daimî bir lezzet, müstemir bir nimet. O ise muhabbet, marifet, tefekkur, tecellı-i kemalât-ı ruhî,

Füyuzat-ı kalbî, lem'a-i hakikat, emel-i saadet. İmandır, yakındır bunların hem başı, esası.

• • •

alam-ı mazi: geçmişre kalan elemler sıkıntılar
belki: kesinlikle bilakis
beşer: insan insanlık.
daima: devamlı
daimî: sürekli olan.
divan: şairlenn şırlennın toplandığı kıtap
elem: acı
elem-i müstemir: sürekli, kesintisiz acı uzuntu
elhamdülillah: Allah a hamd olsun
emel-i saadet: mutluluk arzusu, istegi
esas: asıl, öz
feryat: bağınp çağırma figan
fıtrat: yaratılış
füyuzat-ı kalbî: kalbe ait fezizler inayetler
lem a-ı hakikat: gerçeğin panltısı.
lezaiz: tatlar lezzetler
lezaiz-i mazi: geçmişte kalan lezzetler
lezzet: tatlılık, haz tat, zevk, keyif
lezzet-ı zevali: bitip kaybolan lezzet
lisan: dıl
marifet: bılgı
mazhar: bır şeyın gorunduğu çıktıgı yer
muhabbet: sevgı
muhbir: haber veren
muzmer: saklı
mumteziç: birleşik.
münderiç: içıne konulmuş
müstemir: sürekli kesintısız
müstetir: saklı, gizli.
nimet: iyilik, lutuf ihsan bagış
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan cenlinin manevi yönü
ruhanî: ruha aıt.
sır: gizem gizli gerçek.
tahattur: hatırlama
tasavvur: tasarlama zıhınde şekıl verme
tecelli-i kemalât-ı ruhî: ruha aıt mukemmelliklenn ortaya çıkması gorunmesi
tefekkür: fikir gelişırme faydalı, varlık uzerinde mantık kurallanyla duşunme
uşşak-ı mecazi: hakıkî aşk sahıbi olmayan aşıklar
vehm-ı zevali: bitmeden bitecegini duşunme
vicdan: iyiyi kötuden hayn şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu.
vucut: varlık.
yakın: kesin inanç.
zeval: bitme sona erme.
zeval-i elem. elemin bitmesi sona ermesi.
zeval-i lezzet: lezzetin sona ermesi bitmesi.

Zaman Olur ki, Adem-i Nimet Nimettir

Hafıza bir nimettir. Fakat ahlâksız bir adamda, musibet zamanında, nisyan ona racihtir.

Nisyan da bir nimettir. Yalnız her günün âlâmını çektirir, müterakim olmuş âlâmı unuttırur.

• • •

Her Musibette Bir Cihet-i Nimet Var

Ey musibetzede! Musibetin içinde bir nimet mündericdir; dikkat et de, onu gör. Nasıl her şeyde vardır,

Bir derece-i hararet; her musibette vardır bir derece-i nimet. Daha büyüğü düşün küçükteki nimetin,

Dereceyi görerek, Allah'a çok şükür et. Yoksa isti'zamla ürkersen, "Of, of!" ile üflersen, o da aksine şişer.

Şişer de dehşetlenir. Eğer merak da etsen, bir iken ikileşir. Kalpte olan misali, döner hakikat olur.

Hakıkatten ders alır, sonra döner, başlıyor kalbini tokatlıyor.

• • •

Büyük Görünme, Küçülürsün

Ey enesi çifteli, kafası da kibirli! Şu mizanı bilmeli. Her adam için elbet cemiyet-i beşerde, içtimaî binada,

Görmek görünmek için, şu mertebe denilen bir penceresi var. Ger pencere kamet-i kıymetinden yüksekse, tekebburle tetavul edecek,

adem-i nimet: nimetin yokluğu
ahlâksız: insanlık şerefine yakışmayan işler davranışlar yapan
aksine: tersine
alam: üzüntüler, elemler ve sıkıntılar
cemiyet-i beşer: toplum
cihet-i nimet: nimet yönü
dehşetlenme: ürkütücü hâl alma
derece-i hararet: sıcaklık seviyesi düzeyi
derece-i nimet: nimet mertebeleri.
eğer: şayet.
enesi çifteli: çok enaniyetli benciller ve benlik duygusu gelişmiş.
ger: eğer
hafıza: insanın her şeyi muhafaza ettiği beyindeki bilgi deposu
hakikat: gerçek.
içtimaî bina: sosyal hayat binası
isti'zam: büyütme şişirme.
kamet-i kıymet: kıymet, değer mertebesi.
merak: derin düşünceye kapılmak
mertebe: derece
misal: örnek.
mizan: ölçü değerlendirme ölçüsü
musibet: belâ ve felâket.
musibetzede: musibet görmüş felâkete uğramış, bela ve kazaya uğrayan
mündericdir: içine konulmuş
müterakim: biriken.
nimet: iyilik lütuf ihsan bağış
nisyan: unutma unutkanlık.
racih: tercih edilen
şükür: minnet duygusu ile teşekkür etme
tekebbür: kendini üstün başkalarını değersiz görme kibirlenme
tetavül: uzun olma uzama

Uzanacak. Ger pencere, kamet-i himmetinden alçaksa, tevazuyla takavvüs edecek, eğilecek.

Kâmillerde, büyükluk mikyasıdır küçüklük, nakıslarda, küçukluk mızanıdır büyükluk.

• • •

Haslet'lerin Yerleri Değişse, Mahiyetleri Değişir

Bir haslet; yer ayrı sima bir. Kâh dev, kâh melek, kâh salih, kâh talih. Misali şunlardır:

Zayıfın kavıye karşı ızzet-i nefsı sayılan bır sıfat, ger olursa kavide, tekebbür ve gururdur.

Kavinin bır zayıfa karşı da tevazuu sayılan bir sıfatı, ger olursa zayıfta, tezellul ve riyadır.

Bir ulülemir, makamında olursa ciddiyeti, vakardır, mahviyetı zillettir.

Hanesinde bulunsa, mahviyetı tevazu, ciddiyeti kibırdır.

Mütekellım-i vahde olsa eğer bir zatta, müsamaha hamiyet, fedakârlık bir haslet, bir amel-ı salihtır.

Mutekellım-i maalgayr olsa eğer o zatta, musamaha hıyanet, fedakârlık bir sıfat, bir amel-i talihtır.

Tertıb-i mebadide tevekkul, tembellıktır. Terettüb-i netıce noktasındaki tefvız, tevekkul-i şer'îdir.

Semere-ı sa'yine, kısmetine rıza ise, memduh bir kanaattır, meyl-ı sa'ye kuvvettır.

amel-ı salih: hayırlı, faydalı davranış
amel-i talih: kötü iş
eğer: şayet.
fedakârlık: değerli şeyleri gözden çıkarma
ger: eğer.
gurur: boş şeylerle oyünme, boburlenme.
hamiyet: kutsal degerlerı koruma gayretı
hane: ev
haslet: huy, karakter
hıyanet: ihanet, kötuluk etme
ızzet-ı nefis: vakar, şeref ve haysiyetı koruma duygusu
kâh: bazen
kamet-ı himmet: gayret derecesi, gayret mıktarı
kâmil: olgun, fazilet ve kemal sahıbı
kanaat: gonül toklugu
kavı: guçlu.
kısmet: kazanç, nasıp, kader
kıbır: kendısını buyuk gosterıp başkasını kucuk gormek.
mahiyet: nıtelik, ozellik.
mahvıyet: alçak gonulluluk, kendını degersız gorme
makam: mevkı, mertebe
melek: Allah'ın nurdan yarattıgı varlıklar
memduh: beğenılmış, ovulmuş, metholunmuş
meyl-i sa'y: çalışma arzusu.
mıkyas: olçu
mısal: ornek
mızan: olçu, terazi
müsamaha: hoşgoru
mutekellim-i maalgayr: başkaları adına konuşan (1. çogul şahıs yanı "biz")
mutekellim-i vahde: kendı şahsı namına konuşan (1. tekıl şahıs yanı "ben")
nakıs: noksanlık, kendini eksik ve degersız gormek.
nokta: onemlı husus
rıza: hoşnutluk, memnunıyet.
rıya: gosteriş.
salih: hayırlı, iyi
semere-i sa'y: çalışmanın sonucu.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik.
sıma: yüz görünüş.
takavvus: bukulme, eğilme.
talih: şerli, kötu.
tefviz: işlen Allah'a bırakma
tekebbür: kendini ustun, baş kalanını degersız görme, kibirlenme.
terettüb-ı netice: sonuç alma
tertıb-i mebadi: ön çalışma, on şart.
tevazu: alçak gonulluluk, kendını kımseden ustun gorme, me ve herkesle beraber olma özelligi
tevekkul: Allah'a guvenme
tevekkul-ı şer'î: dının istedigi tevekkul
tezellül: alçalma
ulülemir: yonetıcı, idareci
vakar: ağırbaşlılık, onurluluk, haysıyetı koruma, heybet.
zat: kişi
zillet: alçaklık, ezilmişlik.

Mevcut mala iktifa, mergup kanaat değil, belki dûnhimmetliktir. Misaller daha çoktur.

Kur'ân mutlak zikreder salihat ve takvayı. Ipham ında remzeder makamatın tesiri. Icazı bir tafsildir; sükûtu geniş sözdür.

• • •

(1) اَلْحَقُّ يَعْلُو Bizzat, Hem Akıbet Muratıtır

Ey arkadaş! Bir zaman bir sail dedi: "Madem اَلْحَقُّ يَعْلُو haktır. Neden kâfir Muslıme, kuvvet hakka galıptır?"

Dedim: Dört noktaya bak; bu müşkül de hallolur. *Birinci nokta şudur.* Her hakkın her vesilesi hak olması lâzım değildir.

Öyle de, her batılın her vesilesi batıl olması yine lâzım değildir. Neticesi şu çıkar: Hak olan bir vesile, batıl vesileye galiptir.

Dolayısıyla, bir hak bır batıla mağlûptur. Muvakkaten, bılvasıta olmuştur. Yoksa bizzat, hem daıma değildir.

Lâkın akıbetu'l-akıbe, her dem yine hakkındır. Kuvvetin bir hakkı var, bir sırr-ı hilkati var. *İkinci nokta şudur:*

Her Müslimin her vasfı Müslim olmak vacip iken, haricen her dem vaki, sabit değildir.

Öyle de, her kâfirin her vasfı kâfir olmak, küfründen neş'et etmek yine lâzım değildir.

1- Hak yücedir. (Bu ifade Buhari de yer alan bir hadiste "İslâm yücedir. Ondan yüce hiçbir şey yoktur" (Buhari, Cenaiz, 79.) şeklinde yer alır.)

akıbet: sonuç
akıbetü l-akıbe: en sonunda ahirette
batıl: boş hurafe gerçeğe uymayan doğru ve hakk olmayan dinde yer olmayan dini hükümlere zıt
belki: kesinlikle bilâkis
bilvasıta: vasıtalı, dolaylı olarak.
bizzat: kendisi.
daıma: devamlı
dem: an, vakit.
dûnhimmetlik: gayretsizlik.
galip: üstün gelme.
hak: doğru, gerçek, hakikat, doğruluk.
hallolma: çare olma
haricen: dış dünyada, toplumda
icaz: veciz, az ve anlamlı ifade
iktifa: yetinme
ipham: gizleme, saklama.
kafir: Allah ı inkar eden.
kanaat: gönül tokluğu
kuvvet: güç, iktidar
kufur: inkâr, dinsizlik.
lâkin: ama, fakat.
lazım: gerek, gerekli
madem: durum böyle ise.
maglup: yenilgiye uğramış.
makamat: makamlar, durumlar
mergup: rağbet edilen, aranan, beğenilen
mevcut: var olan
misal: örnek.
murat: arzu edilen.
mutlak: sınırsız
muvakkaten: geçici olarak
Müslim: Müslüman
müşkül: zor, güç.
neş'et: doğma, ortaya çıkma, kaynaklanma
netice: sonuç.
nokta: önemli husus
remiz: işaret, ince nükte
sabit: devamlı, değişmez
sail: soru soran.
salihat: Allah ın emrettiği hayırlı amaller
sırr-ı hilkat: yaratılış sırrı, yaratılma amacı
sükût: susma, sessizlik
tafsil: referansı, geniş izah
takva: Allah korkusu ile dinin yasakladığı şeylerden kaçınma.
tesir: etki, eser bırakma, etkileme
vacip: zorunlu, aklen zarurî olmazsa olmaz bir hakikat.
vaki: meydana gelen, olan.
vasıf: özellik, sıfat.
vesile: sebep, vasıta
zikretmek: hatırlamak, anmak.

Her fasıkın her vasfı fasık olmak, fıskından neş'et etmek, öyle de, her dem sabıt değıldır.

Demek bır kâfirin Müslım olan bir vasfı, Muslimdeki lâmeşru vasfına galip olur; bilvasıta o kâfir dahi ona galiptir.

Hem, dunyada hayatın hakkı şamil ve âmmdır. O rahmet-i ammenın bir cilve-i manidar, onun bir sırr-ı hikmetı var, küfur mânı değıldır.

Üçüncü nokta şudur: O Zat-ı Zülcelâl'ın iki vasf-ı kemalden iki şer'î tecelli, vasf-ı iradeden gelen meşietle takdırdır.

O da şer-i tekvinî. Vasf-ı kelâmdan gelen şerıat-ı meşhure. Teşrî evamıre karşı itaat, isyan

Nasıl olur; öyle de, tekvinî evamıre itaat ve ısyan olur. Birincisi galiben dâr-ı uhrada görür

Mücazatı, sevabı; ikincisi ağleben dâr-ı dünyada çeker mukâfat ve ıkabı. Meselâ, nasıl sabnn mukâfatı zaferdır,

Ataletin mücazatı sefalet; öyle de, sa'yin sevabı olur servet. Sebatta da galebedir mukâfat. Zehrin ıkabı bir maraz, panzehirin sevabı bir sıhhattır.

Bazen iki şerıat evamırı bır şeyde beraber müçtemıdır; her birine bir cihet. Demek tekvinî emre itaat ki, bir haktır.

İtaat galip olur o emrin isyanına ki, bir tavr-ı batıldır. Bir batıla vesıle olmuş olursa bır hak, vakıtakı galıp olsa

ağleben: genellikle.
âmm: genel umumî
atalet: tembellik.
batıl: boş, hurafe, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan, dinde yeri olmayan, dinî hükümlere zıt.
bazen: ara sıra.
bilvasıta: vasıtalı, dolaylı olarak.
cihet: yon, sebep
cilve-i manidar: anlamlı görüntu
dar-ı dünya: yaşadıgımız dünya evi
dar-ı uhra: ahıret memleketı
dem: an, vakıt.
emir: ış, buyruk, bır ısın yapılmasını isteme
evamir: emirler, buyruklar
fasık: gunahkâr
fısk: gunah
galebe: ustün gelme, baskın
galiben: coguniukla.
galip: ustün gelme.
hak: doğru, gerçek, hakikat, doğruluk, hisse, pay
hayat: yaşayış, yaşama.
ıkap: ceza
ısyan: ıtaatsızlık etme, buyruklara uymama
ıtaat: boyun eğme, uyma
kâfir: Allah ı ınkar eden
kufur: ınkâr, dınsızlık
lameşru: doğru olmayan, dının kabul etmedıgi
mani: engel
maraz: hastalık.
mesela: mısal olarak, ornek olarak.
meşiet: ırade, dileme, bir şeyın olmasını isteme
mücazat: ceza görme
müçtemi: toplanmış.
mukafat: odul.
Muslim: Musluman.
neş'et: dogma, ortaya çıkma, kaynaklanma
nokta: onemlı husus.
panzehir: şifa verıcı ılaç.

rahmet-i amme: her şeyı kaplayan Allah ın rahmetı
sa'y: çalışma
sabıt: devamlı değişmez
sebat: kararlılık.
sefalet: yoksulluk, penşanlık.
servet: zengınlık.
sevap: hayırlı bır ışe karşı Allah tarafından verılen mukâfat. Allah rızasına sebep olan hayırlı hareket, guzel ış ve davranış
sıhhat: sağlıklı olma
sırr-ı hikmet: hıkmet sırrı, fayda ve amaca uygun olması
şamil: kapsamlı.
şer'i: Islam şeratı, Islam kuralları
şer-i tekvini: yaratılış kanunları, tabıat kanunlan
şerıat: dın, Allah ın emrı, ılâhı kanun
şerıat-ı meşhure: bilinen şerıat olan Kur an ve dın
takdır: plan, program, kader
tavr-ı batıl: yanlış tavır
tecelli: ısım ve sıfatların eşyada gorunmesi, yansıması
tekvini: yaratmaya var etmeye aıt, onunla ılgılı.
teşrî: dınî kurallarla alâkalı, ıslâmî hukumlerle ılgılı
vakta kı: ne zaman kı
vasf-ı irade: dileme, isteme sıfatı.
vasf-ı kelam: Allah ın kelam, konuşma sıfatı
vasf-ı kemal: mukemmel ozellikler
vasıf: ozellik, sıfat.
vesıle: sebep, vasıta
Zat-ı Zulcelâl: sonsuz haşmet ve buyukluk sahıbı olan Allah.

Bir batıla ki, olmuş o da vesile-i hak. Bilvasıta bir hakkın bir batıla mağlûptur. Fakat bizzat değildir.

Demek, [1] اَلْحَقُّ يَعْلُو bizzat demektir. Hem akıbet murattır, kayd-ı haysiyet maksuttur. *Dördüncü nokta şudur.*

Bir hak bilkuvve kalmış. Yahut kuvvetsiz kalmış. Ya mahlûttur, hem mahşuş. Ona da bir inkişaf, ya bir taze kuvvet vermek lâzım gelmiştir.

Müheżżep ve müzehhep yapmak için, muvakkat, batıl ona musallat; tâ ki sebîke-i hak ne miktar luzum vardır,

Tâ mahz ve halıs çıksın mebadıde, dünyada batıl etse galebe, fakat kazanmaz harbı "Akıbetü'l-müttakîn" ona vurur bir darbe;

İşte, batıl mağlûptur. اَلْحَقُّ يَعْلُو sırrı onu çarpar ikaba; işte hak da galiptir.

• • •

Bir Kısım Desatir-i İçtimaiye

İçtimaî hey'ette düsturları istersen: Müsavatsız adalet, önce adalet değil. Temasülse, tezadın muhim bir sebebidir.

Tenasüpse, tesanudun esası, sıgar-ı nefistir tekebbürün menbaı, zaaf-ı kalbdir gururun madeni, olmuş acz muhalefet menşeı. Meraksa, ilme hocadır.

saf
harb: savaş.
hey'et: yapı, bünye, topluluk.
içtimaî hey'et: sosyal yapı, bünye, sosyal topluluk, toplum.
ikab: ceza.
ilm: bilgi, bilim.
inkişaf: gelişme.
kayd-ı haysiyet: şerefi koruma sınırı.
kısım: bölüm.
kuvvet: güç, iktidar.
kuvvetsiz: güçsüz.
lâzım: gerek, gerekli.
lüzum: ihtiyaç, gereklilik.
maden: kaynak.
mağlup: yenilgiye uğramış.
mahlut: karışık.
mahşuş: kurumuş.
mahz: tam, bizzat, saf.
maksut: istenen.
mebadı: başlangıç.
menba: kaynak, herhangi bir şeyin çıktığı yer.
menşe: kaynak.
merak: derin düşünceye kapılma.
miktar: ölçü.
muhalefet: zıt ve aykırı davranış, her şeye karşı çıkma.
murat: arzu edilen, istenilen.
musallat: saldırgan.
muvakkat: geçici.
muhezzep: ıslah edilmiş, düzeltilmiş, safileştirilmiş.
muhim: önemli.
müsavat: eşitlik.
müzehhep: yaldızlanmış, süslenmiş.
nokta: önemli husus.
sebike-i hak: hakkın toplandığı kulçe.
sıgar-ı nefis: zelil ve hakir olma hali, kıymetsizlik, kişinin basıtlığı, küçüklüğü.
sır: gizem, hadisin ifade ettiği gizli anlam.
tekebbür: kendini üstün, başkalarını değersiz görme, kibirlenme.
temasül: birbirinin benzeri olma.
tenasup: uyum, uygunluk.
tesanut: dayanışma.
tezat: ziddiyet.
vesile-i hak: hak ve doğruya sebep olan.
zaaf-ı kalb: kalbin iman ve marifet yönünden zayıflığı.

1- Hak yücedir. (Bu ifade, *Buhari*'de yer alan bir hadiste "İslâm yücedir. Ondan yüce hiçbir şey yoktur" (*Buhari*, Cenaiz, 79) şeklinde yer alır.)

acz: güçsüzlük, âcizlik.
adalet: hak sahibine hakkını vermek, düzen ve denge.
akıbet: sonuç.
akıbetü l-muttakın: sonu ehl-i takvanın sonu gibi olanlar haramdan ve günahtan çekinen kendisini Allah'ın (c.c.) sevmediği fena şeylerden koruyanlar gibi hayatını sona erdirenler.
batıl: boş, hurafe, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan, dinde yeri olmayan, dinî hükümlere zıt.
bilkuvve: potansiyel güç olarak.
bilvasıta: vasıtalı, dolaylı olarak.
bizzat: kendisi.
darbe: yumruk, öldürücü vuruş.
desatir-i içtimaiye: toplum ve hayatla ilgili prensipler.
düstur: prensip, kural, kanun.
esası: temel prensip.
galebe: üstün gelme, baskın.
galip: üstün gelme.
gurur: boş şeylerle oyunma, böbürlenme.
hak: doğru, gerçek, hakikat, doğruluk.
halis: hiçbir şey katılmamış

İhtiyaçtır terakkinin üstadı, sıkıntıdır muallime-i sefahat. Demek sefahatin menbaı sıkıntı olmuş; sıkıntıysa, madeni yeisle suizandır.

Dalâlet fikrîdir, zulûmat kalbîdir, ısraf cesedîdir.

• • •

Kadınlar Yuvalarından Çıkıp Beşeri Yoldan Çıkarmış; Yuvalarına Dönmeli

اِذَا تَأَنَّثَ الرِّجَالُ السُّفَهَاءُ بِالْهُوسَاتِ اِذَا تَرَجَّلَ النِّسَاءُ
النَّاشِزَاتُ بِالْوَقَاحَاتِ (HAŞİYE) (1)

Mım'sız medeniyet, taife-i nısâyı yuvalardan uçurmuş, hürmetleri de kırmış, mebzul metaı yapmış. Şer-i İslâm onları

Rahmeten davet eder eski yuvalarına. Hürmetleri orada, rahatları evlerde, hayat-ı ailede. Temizlik, ziynetleri,

Haşmetleri hüsn-i hulk, lütuf ve cemali ismet, husn-i kemali şefkat, eğlencesi evlâdı. Bunca esbab-ı ifsat, demir sebat kararı

Lâzımdır, tâ dayansın. Bir meclis-i ihvanda, güzel kan girdikçe, nıya ile rekabet, haset ile hodgâmlık depretir damarları.

Yatmış olan hevesat birden bire uyanır. Taife-ı nısâda serbestî inkişafı, sebep olmuş beşerde ahlâk-ı seyyienin birden bire inkişafı.

HAŞİYE: *Tesettür Risalesi*'nin esasıdır. Yirmi sene sonra müellifinin mahkûmiyetine sebep gösteren bir mahkeme, kendini ve hâkimlerini ebedî mahkûm ve mahcup eylemiş.

1 Sefih erkekler hevesatlarıyla kadınlaşırsa, o zaman açık saçık kadınlar da hayâsızlıkla erkekleşirler. (Üstadımızın Arapça bir ifadesi)

ahlâk-ı seyyie: kötü ahlâk, huylar
beşer: insan, insanlık, ademoğlu
cemal: güzellik
ceset: beden.
dalalet: iman ve İslâmdan ayrılma, doğru ve hak yoldan ayrılma
davet: bir şeyi kabul etmeye çağırma.
depretmek: oynatmak, kımıldatmak
ebedî: sonsuz.
esas: asıl, ana
esbab-ı ifsat: bozguncu komiteler, sebepler
evlât: çocuklar
fikir: düşünce
hâkim: yargıç
haset: kıskançlık, başkalarının kötülüğünü, değerli şeylerinin elinden çıkmasını isteme
haşiye: dipnot.
haşmet: görkemlilik, ihtişam.
hayat-ı aile: aile hayatı.
hevesat: nefsin kötü arzuları
hodgâmlık: kendini düşünmek
hürmet: saygı
hüsn-i kemal: mükemmelliğin, olgunluğun güzelliği, fazilet, erdem ve mükemmelliktekî güzellik.
husnühulk: güzel ahlâk.
inkışaf: gelişme
ismet: günahsızlık, her çeşit kusurdan uzaklık.
ısraf: savurganlık.
kalbî: kalbe ait.
karı: hanım, kadın
lazım: gerek, gerekli
lütuf: iyilik.
maden: kaynak.
mahcup eylemek: cezaya çarptırmak, hüküm giydirmek
mahkûmiyet: hüküm giyme, cezaya çarptırılma.
mebzul meta: ortalık malı
meclis-i ihvan: kardeşler meclisi.
menba: kaynak, herhangi bir şeyin çıktığı yer
mım'sız medeniyet: deniyet alçaklık.
muallime-i sefahat: zevk ve eğlence öğretmeni
müellif: yazar
rahmeten: rahmet olarak, acıma ve koruma ile.
rekabet: birbirini rakip görme, yarışma
nıya: gösteriş
sebat: kararlılık.
sebep: neden.

sefahat: ahlâksızlık, eğlence ve zevke düşkünlük.
serbestî inkişaf: tesettürsüzlüğün yaygınlaşması, giyimde açık saçıklığın artması.
sıkıntı: ne yapacağını bilememe, şaşkınlık.
suizan: kötü ve karamsar düşünce, başkaları hakkında art niyetli olma.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılıksız yardım etme
şer-i İslam: İslam şeriatı, kuralları, İslam dini.
taife-i nisâ: kadınlar, kadınlar topluluğu
terakki: gelişme, ilerleme
tesettür: örtünme, kadınların ve erkeklerin başkasına, namahremlere vücutlarının haram kısımlarını göstermeyecek şekilde örtünmesi
üstat: öğretici
yeis: gelecek konusunda ümitsiz ve karamsar düşünme
ziynet: süs
zulûmat: kalbin bulanıklığı, karanlık, kalb katılığı.

Şu medenî beşerin hırçınlaşmış ruhunda, şu suretler denilen küçük cenazelerin, mütebessım meyyitlerin rolleri pek azîmdir; Hem müthiştir tesiri. (HAŞİYE)

Memnu heykel, suretler, ya zulm-ı mutehaccır, ya mutecessit riya, ya müncemit hevestir, ya tılsımdır, celp eder, o habıs ervahları.

• • •

Meylüttevsi Mütedeyyinde Olmazsa Meylüttahriptir (1)

Ey tevsie taraftar, içtihadı isteyen! Cesedine dikkat et. Sebeb-i tevsi dâhilse büyülttürür cismini, hançse eğer yırtar cildini.

Öyle İslâmıyet'te olan müsellematı, eder bir zat imtısal tamamen. İtaatı bihakkın daire-i dâhiline girmiş olan o zatta meylüttevsi meylüttekemmül olur.

Lâkaytlıkla hançte sayılmış olan zatta, tevsi meyli meylüttahriptir. Fırtına, zelzeleli olmuş böyle zaman,

İçtihat kapısını açmak değil, belkı pencerelenn dahı kapanması lâzımdır. Lâubalî lâkaytlar, her bir zaman ve an,

Okşanılmaz ruhsatla. Şiddeten ikaz olur terhip ve azîmetle.

• • •

HAŞİYE: Nasıl meyyite bır karıya nefsanî nazarla bakmak nefsin dehşetle alçaklığını gosterir, oyle de rahmete muhtaç bir bîçare meyyitenin güzel tasvirine müştehyâne bir nazarla bakmak, ruhun hıssiyat-ı ulviyesını sondurur.

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

azîm: buyuk.
azîmet: takva ile şıddetlı kaçınma gunahlardan uzak durma
belkı: kesınlıkle bılakıs
beşer: insan. insanlık, ademoglu.
bıçare: çaresiz.
bihakkın: hakkıyla
celp: çekme
cenaze: olu beden
ceset: beden.
dahıl: ıçen
daire-i dahıl: ıç alan.
dehşet: urkuntu korkunçluk.
eğer: şayet.
habıs ervahlar: kotulukten ve gunahlardan hoşlanan ruhlar
harıç: dışanda dışan
haşıye: dipnot.
heves: istek, arzu. gelip geçıcı ıstek nefsin hoşuna gıden ıstek akıl dışı istek zevk eglence
heykel: taştan yapılan insan figuru
hırçınlaşmış: dünyaya mala ve maddeye saldıran.
hıssiyat-ı ulviye: yuce duygular ulvi hısler
İçtihat: dinî ilimlerde ihtısas ehlı olan bılgınlenn kesın olmayan hususlarda Kur'ân ve sunnetten çıkardıklan hukumler
İçtihat: dinî ilimlerde ihtısas ehlı olan bılgınlenn kesın olmayan hususlarda Kur'ân ve sunnetten çıkardıklan hukumler
ıkaz: uyarma
ımtısal: tabı olma. emre uyma.
ıtaat: emre ve arzuya uyma
karı: hanım. kadın
lakayt: ılgısız duyarsız.
lakaytlık: ılgısızlık, neme lâzımcılık.
laubali: alakasız, kayıtsız, hurmetsız dıkkatsız
lazım: gerek, gerekli.
medenî: şehırlı kulturlu ve bılgılı olan kıbar ve nazık olması gereken
memnu: dının yasakladıgı
meyil: arzu ıstek, yonelış.
meyluttahrip: bozma, yıkma ıstegi tahrip arzusu
meyluttekemmül: mukemmel leşme meyli, olgunlaşma meyli.
meylüttevsi: genişletme meyli bollaştırma istegi
meyyit: olu
meyyite: olmuş kadın ceset.
müncemit: donmuş
müsellemat: dogruluğu ve kesınlıgı herkesçe kabul edılen esaslar
müştehyâne: ıştahlı bır şekılde
mütebessım: gulen
mutecessit: cesetleşmiş ceset halıne gelmiş.
mütedeyyin: dındar
müthiş: dehşete duşuren
nazar: bakış bakma
nefis: insanı her turlu kotuluğe yonelten duygu
nefsanî nazar: bedenî arzu ve ısteklere yonelik bakış
rahmet: acımak, merhamet etmek şefkat gostermek.
riya: gösteriş
ruh: can hayat ve duygulardan olusan canlının manevî yonu
ruhsat: ızın müsaade genişlik, kolaylık
sebeb-i tevsi: genişleme, yayılma sebebi
suret: resim
tasvir: olu olmuş
terhip: korkutma
tesir: etkı eser bırakma etkileme
tevsi: genişletme yaygınlaştırma.
tılsım: insanı buyu gıbı etkileyen şey buyu
zat: kışı
zulm-ı mutehaccır: taşlaşmış taş halıne gelmiş zulum

Tasarruf-i Kudretin Vüs'ati Vesait ve Muinleri Reddeder

O Kadîr-i Zülcelâl, tasarruf-i kudreti, tevessu-i tesiri noktasında oluyor şemsimiz zerremisal

Nev-i vahitte olan tasarruf-i azîmi mesafesi vâsidir. İki zerre beyninde cazibeyi ele al,

Git de tâ Şemsüşşümus ve Kehkeşan beynindeki cazibenin yanında koy. Yükü bir kar tanesi bir melek, şemsi ele almış bir şemsmisal

Meleğin yanına gelir. Iğne kadar bir balığı, balına balığı da yan yana bırak. O Kadîr-i Ezelî-i Zülcelâl

Tecelli-i vâsii, asgardan tâ ekbere itkan-ı mükemmeli birden tasavvura al. Cazibe ve nevamis, vesaîl-i pürseyyal

Gibi örfî emirler, tecelli-i kudrete, tasarruf-i hikmete birer isim olması, odur yalnız meal.

Başka meali olmaz. Beraber de bir düşün; bileceksin bizzarure ki, esbab-ı hakikî vesait-i zîmısal,

Muinler, hem şerikler birer emr-i batıldır, birer hayal-i muhal, o kudret nazarında. Hayat vucuda kemal,

Makamı büyük, mühimdir. Buna binaen derim: Küremiz, âlemimiz neden mutî, musahhar olmasın, hayvanmisal?

O Sultan-ı Ezel'in bu tarz hayvan tuyuru kesretle münteşirdir şu meydan-ı fezada, muhteşem ve purcemal.

Bostan-ı hilkatinde salmış da döndürüyor. Onlardaki nağamat, bunlardaki harekât, tesbihattır o akval,

alem: dünya, varlık sınıflarının her biri.
asgar: en küçük
beyn: ara, arasında
binaen: buna dayanarak
bizzarure: zorunlu olarak, mecburiyetle.
bostan-ı hilkat: yaratılış bahçesi.
cazibe: çekme gücü, çekicilik.
ekber: en büyük.
emr-i batıl: asılsız işler, gerçek dışı emirler
esbab-ı hakikî: gerçek sebepler.
harekat: hareketler
hayal-i muhal: imkânsız hayal.
hayvan: canlı
hayvanmisal: canlıya benzer
isim: ad, unvan.
itkan-ı mükemmel: mükemmel sağlamlık ve düzgünlük.
Kadîr-i Ezelî-i Zülcelâl: başı sonu olmayan azamet sahibi, her şeye kadir Allah
Kadir-i Zülcelal: büyüklük sahibi, her şeye gücü yeten Allah
kar: kazanç, fayda, menfaat.
Kehkeşan: Samanyolu galaksisi
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kesret: çokluk.
kudret: Allah'ın her şeye gücü yetmesi
küre: dünya, küre, arz.
makam: mevki, mertebe.
meal: tercume, açıklama
melek: Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar.
mesafe: ara
meydan-ı feza: uzay boşluğu
muhteşem: hayranlık uyandıran, haşmetli
muin: yardımcı, muavin.
muinler: yardımcılar
musahhar: emrinde
mutî: itaat eden
muhim: önemli
münteşir: her yere yayılmış.
nağamat: güzel sesler, nağmeler
nazar: huzur, kat, yan, ön, nezd.
nevamis: kanunlar
nev-i vahit: tek bir tür
örfî emirler: herkesin kabul etmiş olduğu tabiatta geçerli tabiat kanunları
pürcemal: güzelliklerle dolu
Sultan-ı Ezel: başlangıcı ve sonu olmayan padişah
şems: güneş
şemsmisal: güneşe benzer, güneş gibi
Şemsüşşümus: güneşler güneşi, Andromeda galaksisi
şerikler: ortaklar
tarz: biçim, şekil.
tasarruf-i azîm: büyük icraat ve tasarruf
tasarruf-i hikmet: fayda ve amaç gözetilerek yapılan icraat.
tasarruf-ı kudret: Allah'ın sonsuz kudretinin işi, icraatı
tasavvur: tasarlama, zihinde şekil verme
tecelli-i kudret: Allah'ın kudretinin her yerde görünmesi
tecelli-i vasi: geniş her yeri kaplayan tecelli ve zuhur
tevessü-i tesir: tesir sahasının genişliği.
tuyur: kuşlar
vasi: geniş
vesaîl-i pürseyyal: oldukça akıcı, gelip geçici vasıtalar, araçlar, sebepler
vesait: vasıtalar, sebepler
vesait-i zîmısal: sadece görüntüden ibaret olan vasıtalar, sebepler
vücut: varlık.
vüs'at: genişlik, her yeri kaplama
zerre: en küçük parça, atom
zerremisal: zerre gibi, zerreye benzer

İbadettir o ahval, Kadim-i Lemyezel'e, Hakîm-i Lâyezal'e Küremiz hayvana pek benziyor; âsâr-ı hayat, gösteriyor. Eğer yumurta kadar küçülse, bilfarz-ı muhal.

Mini mini bir hayvan olması pek muhtemel. Yuvarlak bir huveyne, küre kadar büyüse, o da böyle olması pek karip bir ihtimal.

Âlemimiz insan kadar küçülse, yıldızlar zerreler suretine dönerse, bir zîşuur hayvana dönmesi caiz olur; akıl da bulur mecal.

Demek âlem erkânlanyla birer âbid-i müsebbih, birer mutî musahhar Hâlık-ı Lemyezel'e, Kadîr-i Lâyezal'e.

Kemmen büyük olması, keyfen büyük olması her vakit lâzım gelmez. Zira, daha cezaletlidir saat-ı hardalmisal,

Bir saatten ki, timsali Ayasofî kadardır. Bir sineğin hilkati hayretfezadır filden. O mahlûk-i bîfasal,

Ger kalem-ı kudretle bir cuz-i fert ustune esîrin cevahir-i ferdiyle yazılsa, bir Kur'ân ki, sıgar-ı sahife nispeti, bir kıbr-i sanatmeal.

Sahife-i semada yıldızlarla yazılan bir Kur'ân-ı Kerîm'e, cezaletle müsavi. Nakkaş-ı Ezelî'nın sanatı her tarafta pürcemal ve pürkemal.

Her tarafta böyledir. Derece-i kemalde kalemdekı ittihat, tevhıdı ilân eder bu kelâm-ı pürmeal, iyi bır dikkate al.

• • •

âbid-i müsebbih: Allah'ı tanıyan ve onu övgü ile zikreden kul
ahval: hâller
akıl: us, idrak, düşünme, anlama ve tedbir alma; iyi ve kötüyü, hayır ve şerri ayırt edebilme özelliği
akval: sözler
âlem: dünya, varlık sınıflarının her bir
âsâr-ı hayat: hayat belirtileri
Ayasofî: Ayasofya Camii
bilfarzımuhal: varsayım, imkânsızı mümkün sayarsak
caiz: uygun, mümkün.
cevahir-i fert: atom, maddenin en küçük yapı taşı
cezalet: ifadenin akıcı ve kulağa hoş gelmesi
cezaletli: akıcı ve güzel olan.
cuz-i fert: atom, maddenin en küçük parçası
derece-i kemal: olgunluk, mükemmellik seviyesi, düzeyi
eğer: şayet.
erkan: temel unsurlar
esir: atomların içini ve tüm kâinatı dolduran maddeden lâtif nurdan kesif madde.
ger: eğer
Hakım-ı Layezal: varlığına nihayet olmayan her işi hikmetle yapan Allah
Halık-ı Lemyezel: ezelî ve ebedî yaratıcı Allah
hayretfeza: hayret veren
hayvan: canlı
hilkat: yaratılış
huveyne: hayvancık, mikro organizma, en küçük canlı
ihtimal: olabilirlik.
ilan: duyurmak
ittihat: birlik.
Kadım-ı Lemyezel: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan Allah
Kadîr-i Lâyezal: gücüne kudretine baş ve son olmayan Allah
kalem-i kudret: ilahî kudretin kelimelerine benzetilen atomlarla tabiatı yazan kudret kalemi
karip: yakın
kelâm-ı pürmeal: pek anlamlı kelime
kemmen: sayıca, nicelik bakımından
keyfen: kıymet ve nitelikçe de geçerli olan
kıbr-ı sanatmeal: sanat ve mana bakımından büyükluk.
küre: dünya, küre-i arz
lazım: gerek, gerekli.
mahluk-ı bifasal: anlatılması güç, yaratılışı çok ayrıntı ihtiva eden yaratık.
mecal: güç, takat.
muhtemel: olabilirlik.
musahhar: emrinde.
mutî: itaat eden
müsavi: aynı seviyede, denk, eşit.
Nakkaş-ı Ezelî: ezelden ebede en mükemmel nakış ustası olan Allah
nispet: oranlama
pürcemal: güzellik dolu
pürkemal: mükemmellik dolu
saat-i hardalmisal: hardal tohumu küçüklüğünde saat.
sahife-i sema: gökyüzü sayfası.
sanat: işlemede, yapmada gösterilen ustalık, hünet, marifet.
sıgar-ı sahife: küçük sayfa
suret: şekil, biçim
tesbihat: Allah'a yapılan övgüler
tevhıd: Allah'ın bir olduğu inancı
timsal: görüntü, suret
vakit: zaman
zerre: en küçük parça, atom
zira: çünkü
zîşuur: akıllı ve şuur sahibi.

Melâike Bir Ummettir; Şeriat-ı Fitriye ile Memurdur

Şeriat-ı İlâhî ikidir, hem iki sıfattan gelmiş; iki insan muhatap, hem de mükellef olmuş. Sıfat-ı iradeden gelen şer-i tekvînî,

İnsan-ı ekber olan âlemin ahvalini, hem de harekâtını –ki ihtiyârî değil– tanzim eden şer'dir. O meşiet-i Rabbanî,

Yanlış bir ıstılahla "tabiat" da denilir. Sıfat-ı kelâmından gelen şeriat ise, âlem-i asgar olan insanın ef'alini,

Ki ihtiyârî olmuş, tanzim eden şer'dir. İki şer' bir yerde bazen eder içtıma. Melâike-i İlâhî, bir ummet-i azîme, hem bir cünd-i Sübhanî;

Birinci şer'e olmuş hamele-i mümtesil, amele-i mümessil. Hem onlardan bir kısmı ibad-ı müsebbihtir, bir kısmı da müstağrak, arşın mukarrebîni.

• • •

Madde Rikkat Peyda Ettikçe Hayat Şiddet Peyda Eder

Hayat asıl, esastır; madde ona tâbidir, hem de onunla kaimdir. Bir hurdebinî huveyn havâss-ı hamsesiyle insanın havâssını

Muvazene edersen görürsün: İnsan ondan ne derece büyükse, havâssı o derece onunkinden aşağı. O huveyne ışıtır kardeşinin sesini,

ahval: haller
âlem: dünya, varlık sınıflarının her biri
alem-i asgar: en küçük âlem, en küçük dünya
amele-i mümessil: temsilci hüviyetiyle iş yapan.
asıl: esas, temel.
bazen: ara sıra
cünd-i Subhanî: Allah'ın askerleri
derece: mertebe
ef'al: işler, fiiller
esas: temel prensip
hamele-i mümtesil: yerine getirmek için samimiyetle sarılan gayret eden taşıyıcı, yüklenici.
harekât: hareketler
havas: duyular, duygular
havass-ı hamse: beş duyu
hurdebinî: mikroskobik
huveyn(e): hayvancık, mikroorganizma, en küçük canlı
ıstılah: kavram, kelimeye yüklenen özel anlam
ibad-ı müsebbih: Allah'ı tesbih eden, işlerini öven kullar
içtıma: toplanma, bir araya gelme
ihtiyarî: tercihle ilgili, seçme özgürlüğü ile ilgili
insan-ı ekber: en büyük insan.
kaim: ayakta duran, var olmaya devam eden
madde: unsurlar
melâike: melekler
melaike-i İlahî: Allah'ın melekleri.
meşiet-i Rabbanî: Allah'ın dilemesi, istemesi.
muhatap: kendisiyle konuşulan kişi.
mukarrebîn: Allah'a manen yakın melekler
muvazene: kıyaslayarak değerlendirme, ölçü, karşılaştırma
mükellef: bir sorumluluk altına giren, yükümlü kişi
müstağrak: içinde boğulmuş, kendinden geçmiş
peyda: meydanda, açıkta, açık, aşikâr
rikkat peyda etmek: incelmek, maddilikten manevîliğe doğru gitmek
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik.
sıfat-ı irade: Allah'ın bir şeyi dileme, isteme sıfatı. Mürîd.
sıfat-ı kelam: Allah'ın konuşma sıfatı
şer': Allah'ın emri, İlâhî emir
şer-i tekvînî: kâinatta kainatın yaratılışı ile ilgili kanunlar, tabiatta kanunlar
şeriat: kanun, dinî hükümler toplamı, ilgilendiren dini hükümler kuralar
şeriat-ı fitriye: Allah'ın irade sıfatından gelen ve kâinata koyduğu yaratılış kanunları
şeriat-ı İlahî: Allah'ın koymuş olduğu kanun, nizam, şeriat.
tâbi: uyan, bağlı.
tabiat: madde âlemi, varlıklar
tanzim: düzenleme.
ummet: millet
ümmet-i azîme: çok büyük millet, çok büyük topluluk, ummet.

Hem de görür nzkını Ger insan kadar büyüse, havâssı hayretfeza, hayatı şulefeşan, rü'yeti de berkâsâ bır nur-i asumanî.

İnsan, bır kıtle-ı mevattan bır zîhayat değıldır Belkı de mılyarlarla zîhayat hüceyratından mürekkep ve zîhayat bir hucre-i insanî.

اِنَّ الْاِنْسَانَ كَصُورَةِ «يٰسٓ» كُتِبَتْ فِيهَا سُورَةُ «يٰسٓ»
فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (1)

• • •

Maddiyyunluk Bir Taun-i Manevîdir

Maddıyyunluk bır taun-i manevî; beşere de tutturdu şu, müthiş bir sıtmayı (HAŞİYE) Hem de anı çarptırdı bir gazab-ı Ilâhî Telkın, hem de taklıt,

Tenkıde kabılıyet-i tevessüü nıspeten, o taun da ediyor tevessu ve ıntişar Telkını fenden almış, medenıyetten taklît.

Hürrıyet, tenkıt vermiş; gururundan dalâlet çıkmış

• • •

Vucutta Atalet Yok; İşsiz Adam, Vücutta Adem Hesabına İşler

En bedbaht, sıkıntılı, muztarip, işsiz olan adamdır Zira ki atalet, vücut içinde adem, hayat içinde mevttir

Sa'y ise, vücudun hayatı, hem hayatın yakazasıdır elbet

• • •

HAŞİYE: Eskı Harb-i Umumîye ışaret eder

1- Şüphesiz insan içinsinde Yâsin Suresi yazılmış "Yâsîn kelimesine benzer "Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah ın şanı ne yücedir (Mü minun Suresi 14)"

adem: yokluk.
anı birdenbire
atalet. tembellik
bedbaht: tâlı sız, bahtı kotu akıtsız.
belkı kesınlıkle bılakıs
berkasa: şımşek gibı.
beşer insan İnsanlık, ademoğlu.
dalâlet. ıman ve Islamdan ayrılma sapkınlık, dogru ve hak yoldan ayrılma
Eskı Harb-ı Umumî Bırıncı Dunya Savaşı
fen. tabıat ilmlen
gazab-ı Ilahi. Allah ın gazabı hıddetı, ofkesı, belâ musıbet.
ger eğer
gurur boş şeylerle ovunme boburlenme
haşiye dıpnot.
havas duyular duygular
hayat. canlılık.
hayretfeza hayret verıcı
hesabına adına namına.
hüceyrat: hucreler
hücre-i insanı insan hucresı
hurrıyet: ozgurluk.
ıntışar yayılma.
kabılıyet-i tevessu. genışleme yayılma kabıllyetı
kıtle-i mevat. olü canısız yıgınlar
maddıyyunluk: maddeye tapar casına deger verme düşüncesı.
medenıyet: şehırlılık, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma uygarlık
mevt: olum.
muztarip: sıkıntılı
mürekkep bırden fazla şeylerden olışan
müthış dehşete duşuren
nıspeten: kıyasla oranla
nur-i asumanı goklerın nuru
nızık. Allah tarafından her canlı için ayrılmış nımet.
rü yeti gorme
sa'y çalışma
şulefeşan: ışık saçan
taklıt bırıne benzemeye çalışma
taunı veba olumcul felâket.
taun-ı manevî manevî taun has talıgı
telkın ogut verme fikır aşılama
tenkıt. elestın
tevessü: genışleme.
vücut: varlık.
yakaza uyanıklık halı.
zîhayat: canlı
zira: çunku.

Riba İslâm'a Zarar-ı Mutlaktır

Riba atalet verir, şevk-ı sa'yi söndürür. Ribanın kapıları, hem de onun kapları olan bu bankaların her

Dem nef'i ise, beşerin en fena kısmınadır. Onlar da gâvurlardır. Gâvurlardaki nef'i, en fena kısmınadır, onlar da zalimler. Her

Dem zalimlerdeki nef'i en fena kısmınadır. Onlar da sefihlerdir. Âlem-i İslâm'a bir zarar-ı mutlaktır. Mutlak beşer her

Dem refahı nazar-ı şer'îde yoktur. Zira harbî bir gâvur hürmetsiz, ismetsizdir, demi hederdir. Her

De [illegible] m.

• • •

Kur'ân Kendi Kendini Himaye Edip Hâkimiyetini İdame Eder (HAŞİYE)

Bir zatı gördüm ki yeis ile müptelâ, bedbinlikle hasta idi. Dedi: "Ulema azaldı, kemiyet keyfiyeti. Korkarız, dinimiz sönecek de bir zaman."

Dedim: Nasıl kâinat söndürülmezse, iman-ı İslâmî de sönemez. Öyle de, zemının yüzunde çakılmış mısmarlar hükmünde her an

---

HAŞİYE: 35 sene evvel yazılan bu makam, bu sene yazılmış tarzını gösteriyor. Demek ramazan bereketiyle yazdırılmış bir nevi ihbar-ı gaybîdir.

âlem-i İslam: İslâm dünyası
atalet: tembellik
bedbinlik: karamsarlık
bereket: bolluk
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
dem: an, vakit, kan
fena: kötü
gavur: dinsiz kimse. Muslıman olmayan, kimse merhametsiz, acımasız
hakimiyet: egemenlik
harbi: açık olan, kendini saklamayan, gizlemeyen
haşiye: dipnot
heder: dökülmesi suç olmayan, kan
himaye: koruma
hükmünde: değerinde, yerinde
hürmetsiz: insan haklarına saygısız
idame: devam ettirme
ihbar-ı gaybı: gelecekten gayptan haber verme
iman-ı İslami: İslâm'a ait inanç, İslâm inancı
ismetsiz: masum olmayan
kemiyet: sayı, çokluğu
keyfiyet: kalite, değer
makam: mertebe, seviye, düzey
mısmar: çıvı
mutlak: sınırlamaya girmeme
müptela: bağımlı bir alışkanlığa tutkun
nazar-ı şer'î: dinin gözünde
nef': fayda
nevi: cins, tür
refah: bolluk, bereket, geçim rahatlığı
riba: faiz
sefih: akılsız, malın ve paranın değerini bilmeyen, müsrif, rezil, aşağılık, bayağı
şevk-ı sa'y: çalışma isteği, gayreti
tarz: şekil, usul, yol
ulema: bilginler
yeis: gelecek konusunda ümitsiz ve karamsar olma
zalim: zulmeden
zarar-ı mutlak: kesin zarar
zat: kışı
zemin: yer
zira: çünkü

Olan İslâmî şeair, dinî minarat, İlâhî maâbid, şer'î maâlim itfa olmazsa, İslâmiyet parlayacak anbean.

Her bir mabet bir muallim olmuş, tab'ıyla tabâyıe ders verir. Her maâlim dahı bırer üstat olmuştur; onun lısan-ı hâli eder telkin-i dinî; hatasız, hem bînisyan

Her bır şeair bır hoca-ı dânâdır, ruh-ı İslâm'ı daim enzara ders veriyor. Murur-ı a'sar ile sebeb-i istimrar-ı zaman,

Güya tecessum etmiş, envar-ı İslâmıyet, şeairi içinde. Guya tasallûp etmiş, zülâl-ı İslâmiyet, maâbidi içinde. Bırer sutun-i iman.

Guya tecessut etmış, ahkâm-ı Islâmıyet, maâlimi içinde. Güya tahaccür etmış, erkân-ı İslâmiyet, avalimi içinde. Bırer sutun-i elmas; onunla murtabıttır zemin ile asuman.

Lâsiyyema, bu Kur'ân-ı Hatıb-i Mu'cizbeyan, daıma tekrar eder bir hutbe-i ezelî. Aktâr-ı İslâmîde kalmamış hiç de bir köy, hem dahı hiç bir mekân.

Nutkunu dinlemesın, talimi işıtmesin [1] إِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ sırn ile, hafızlıktır pek de büyük bir rütbe. Tilâvet ise, ibadet-i insücân

Onun içinde talım, hem müsellematı tezkir. Tekerrur-ı zamanla nazariyat kalbolur müsellemata, hem döner bedihıyata. Istemez daha beyan.

1- Onu koruyucu olan da Biziz. (Hıcr Suresi, 9.)

ahkam-ı İslamiyet: İslâm dinine ait hukumler
aktar-ı İslamı: İslâm dunyasını dort bır tarafı
anbean: surekli, devamlı
asuman: gok yuzu
avalim: âlemler, dunyalar
bedihıyat: delil ve ispata gerek kalmadan herkesçe kabul edilen gerçekler
beyan: ifade etme
bınısyan: unutmayan, unutturmayan
daım(a): devamlı
dinî: dine ait.
envar-ı İslamiyet: İslâmiyet nuru.
enzar: bakışlar, düşunceler
erkan-ı İslamiyet: Islamın temel meselelen
guya: sanki
hafızlık: Kur'ân ı ezbenne almak.
hata: kusur
hoca-i dâna: alımlenn hocası, çok buyuk alım kimse
hutbe-ı ezeli: Allah ın ezelde okudugu ebede kadar hitap eden hutbe
ibadet-ı insücan: insanların ve cınlenn ibadeti
İlâhî: Allah a ait, dınî
İslamî şeair: İslâm'ı temsil eden semboller, İslâm ın sembollen
İslamiyet: İslâm dını.
itfa: sonme.
Kur'ân-ı Hatıb-ı Mu'cizbeyan: ıfa desi mu cize olan ve devamlı okunarak insanlara hıtap eden Kur'ân
lasıyyema: bılhassa, ozellıkle
lısan-ı hâl: hâl dılı.
maabid: ıbadethaneler, mabetler, camıler, mescıder
maalim: butun dın âlumleri
mabet: ıbadet edilen yer
mekan: mesken, ıkametgah
minarat: minareler.
muallim: ogretmen
murtabıt: bagli, baglanmış.
murur-ı asar: asırlann geçmesi
musellemat: dogrulugu ve kesınlıgı herkesçe kabul edilen esaslar
nazarıyat: teoriler ve goruşler
nutuk: bir topluluğa yapılan konuşma
ruh-i İslâm: İslâm ın ruhu.
rutbe: bınne mezıyetınden dolayı verılen payе, unvan
sebeb-i İstimrar-ı zaman: zamanın surekllıgi sebebıyle.
sır: gizem, ayetın ifade etuğı gizli anlam
sütun-ı elmas: elmas dırek.
sütun-ı iman: ıman dıregı.
şeair: namaz, ezan, camı gibi İslâm alâmetlen, sembollen
şer'i: dınî.
tab': yayınlama, basma
tabâyı: mızaçlar ve kabılıyetler.
tahaccur: taşlaşma.
talim: ogrenme, eğitım.
tasallûp: sertleşmiş, kaılaşmış
tecessüm: maddî yapıya bürünmuş, cısımleşmiş.
tecessüt: ceset şekline gırmiş.
tekerrur-ı zaman: zamanın tekrarlanması
telkin-i din: dinin hakıkatlennı anlatma.
tezkir: anma, hatırlama, hatırlatma
tilâvet: okuma.
üstat: hoca, ogretmen, muallim
zemin: yer
zülal-i İslamiyet: Islamiyetin saf temız suyu

Zaruriyat-ı dinî, nazariyattan çıkıp zaruriyat olmuştur. Tezkır ise kâfidir, ihtar ise vâfidir. Şâfidir her dem Kur'ân,

Ihtara, hem tezkire. Şu intibah-ı İslâm, hem içtimaî yakaza her birine veriyor, umuma ait olan delâil ve hem mizan.

Madem içtimaî hayat Islâm'da başlamıştır; her birinin imanı kendine mahsus olan delile münhasıran değil, müstenit vicdan.

Belki cemaatin kalbinde gayr-i mahdut esbaba dahi eder istinat. Hatta cây-ı dikkattir. Bir mezheb-i zayıfı, mürur ettikçe zaman,

Iptali muşkul olur. Nerede kaldı ki İslâm, vahıy ile fıtrat gibi iki metin esasa hem istinat etmiştir, hem bu kadar a'sarda nafizâne hukumran.

Rasih esaslanyla, bâhir eserleriyle kürenin yansıyla iltiham peyda etmış, bır ruh-i fıtrî olmuş. Nasıl küsufa girer? Küsuftan çıkmış el'an.

Fakat, maatteessuf, bazı zevzek kefere, safsatalı adamlar şu kasr-ı âlînin metin esaslanna ilişir, buldukça imkân.

Onları deprettirir. Esaslara ılışılmez, onlarla oynanılmaz. Sussun şimdi dinsizlik; iflâs etti o teres. Bestir tecrübe-ı küfran ve yalan.

a'sar: asırlar, yüzyıllar.
bahır: aşkâr, apaçık.
belki: kesinlikle, bılakıs.
bes: yeter.
cây-ı dikkat: dikkate değer.
cemaat: topluluk, bır amaca yönelmiş gurup.
delâil: deliller.
delil: bır şeyı ıspata yarayan belge.
dem: an, vakıt.
el'an: şımdı.
esas: temel prensip.
esbap: sebepler.
fıtrat: yaratılış.
gayr-i mahdut: sınırsız.
hayat: yaşayış, yaşama.
hukumran: hukmeden.
ıçtimaî: toplumu ılgılendıren.
iflas: bir ışte kesın başarısızlık.
ihtar: hatırlatma.
ıltıham: kaynaşma, ıç ıçe gırme.
imanı: ınanç.
imkan: elverişlı şartlar.
intibah-ı İslam: İslâmıyetın uyanması.
iptal: ortadan kaldırmak.
İslam: Muslumanlar.
istinat: dayanma.
kâfi: yeterlı.
kasr-ı âlî: yuce, buyuk saray.
kefere: Musluman olmayanlar.
Kur'an: Allah ın kelamı.
kure: dunya, kure-i arz.
kusuf: perdelenme, karanma, tutulma.
maatteessüf: ne yazık kı, uzuntu ıle.
madem: durum boyle ıse.
mahsus: has olan, özel.
metin: sağlam.
mezheb-i zayıf: zayıf bir görüş, muntesıbı az olan bir dusunce ekolu.
mizan: olçu, terazi.
munhasır: has aıt olmak.
murur: zamanın geçmesi.
mustenit: dayanma, kendısıne dayanılan.
muşkül: zor, guç.
nafizâne: hukmü her yere geçerlı olan.
nazariyat: teorıler ve goruşler.
peyda: meydana getırme.
rasih: sağlam.
ruh-i fıtrî: yaratılıştan gelen ruh.
safsatalı: uydurma, gerçek dışı fikırlıler.
şafî: şıfa veren.
tecrübe-i küfran: kâfırlen deneme.
teres: deyyus, şerefsız.
tezkır: anma, hatırlama, hatırlatma.
umum: genel, bütün.
vafi: yeterlı.
vahıy: Allah ın peygamberlere hıtabı.
vicdan: ıyıyı kotuden, hayırlı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu.
yakaza: uyanıklık hâlı.
zaruriyat: olmazsa olmaz kesın hukumler.
zaruriyat-ı dini: dince yapılması zorunlu olan ve hukmu açık olan emırler.
zevzek: geveze, rastgele konuşmayı seven.

Bu âlem-i İslâm'ın âlem-i küfre karşı en ileri karakol, şu dârülfünun idi. Lâkayt ve gafletlikle hasm-ı tabıat-yılan,

Gedığı açtı cephenın arkasında, dınsızlık hucum etti, mıllet epey sarsıldı. En ileri karakol, İslâmiyet ruhuyla tenevvür etmış cınan,

En mütesallıp olmalı, en müteyakkız olmalı; yahut o dar olmamalı, İslâm'ı aldatmamalı. İmanın yen kalbdır, dımağ ise oluyor ma'kes-i nur-i iman.

Bazen da mücahittir, bazen süpürgecidir. Dımağda vesveseler, hem pek çok ıhtımaller kalb içine girmese, sarsılmaz iman, vicdan.

Yoksa bazılanın zannınca iman dımağda olsa, ruh-ı iman olan hakkalyakine ihtimalât-ı kesîre olur birer hasm-ı bîaman.

Kalb ile vicdan, mahall-i iman. Hads ile ilham, delil-i iman. Bir hiss-i sadis, tarik-ı iman. Fıkır ile dımağ, bekçi-yi iman.

• • •

Talim-i Nazariyattan Ziyade Tezkir-i Musellemata Ihtiyaç Var

Zaruriyat-ı dînî, müsellemat-ı şer'î, kulûblarda hâsıldır, ihtar ile huzuru, tezkır ile şuuru.

Matlûp da hâsıl olur. İbare-i Arabî (HAŞIYE) daha ulvî ediyor tezkırı, hem ıhtarı.

HAŞİYE: On sene sonra gelen bir hâdiseyi hissetmiş, mukabeleye çalışmış

âlem-i İslâm: Muslumanların yaşadıgı cografya, Islâm dunyası
âlem-i küfür: kufur inkârcılar dunyası
bazen: ara sıra
bazen: ara sıra
bekçi-i iman: imanın koruyucusu
cephe: savaşmak ıçın karşıya geçip yer açma
cınan: kalbler, canlar
dar: dunya, dıyar
darülfünun: universite
delil-i iman: imanın delili
dımağ: beyin, akıl ve şuur
fikir: düşunce.
gaflet: ıhmal
hadise: olay
hads: sezgi
hakkalyakin: hakıkatıne ererek, yaşayarak gorme
hâsıl: meydana gelme
hasm-ı bıaman: insafsız, duşman
hasm-ı tabiatyılan: yılan tabıatındakı duşman
haşiye: dıpnot.
hiss-i sadis: altıncı hıs.
huzur: insanın kendini Allah ın huzurunda bilmesi ve hissetmesi
hucum: saldırı.
ibare-i Arabî: Arabca ifade, metin
ihtar: hatırlatma
ihtimal: olabılırlık.
ihtimalât-ı kesîr: pek çok ıhtımaller
ilham: Allah ın kalblere gızlı hatırlatması
iman: inanç.
İslam ı: Muslumanlar
İslamiyet: Islâm dını.
kalb: insanın manevî ruhanî yonu.
kulub: kalbler
lâkayt: ılgısız duyarsız.
mahall-i iman: imanın bulunduğu yer
makes-i nur-i iman: iman nurunun yansıdıgı yer
matlup: istenilen
millet: aynı dine ve dile mensup topluluk
mukabele: karşılık.
mucahıt: cıhad eden, mucahede eden
müsellemat-ı şer'î: doğruluğu ıspat edilen, şuphe edilmeyen dinin temel kuralları
mutesallıp: dayanıklı, saglamlaştırılmış
muteyakkız: uyanık
ruh: oz.
ruh-i iman: imanın ruhu, imanın hakıkatı
şuur: ıdrak, duşunce, bilinç.
talim-i nazariyat: teorik bilgilen ogrenme
tarik-i iman: imanın yolu
tenevvür: aydınlanma, nurlanma
tezkir: anma, hatırlama, hatırlatma
tezkir-i müsellemat: kesinlikli herkesçe kabul edilen gerçeklen hatırlatma
ulvî: yuce
vesvese: kuruntu, şuphe
vicdan: iyiyi kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
vicdan: iyiyi kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
zan: araştırmaya dayanmayan tahminî bilgi
zaruriyat-ı dîni: dınce yapılması zorunlu olan ve hukmu açık olan emirler
ziyade: çok fazla.

Onun için Cuma'da hutbe-ı Arabiye, zaruriyatı ihtar, müsellemati tezkir, maalkıfaye olur onun tarz-ı tezkiri.

Nazariyatı talim onda maksut değildir. Hem İslâm'ın vahdanî simasında şu Arabî ibare bir nakş-ı Vahdettir, kabul etmez teksir.

• • •

Hadis Der Ayete: "Sana yetişmek muhal!"

Hadis ile ayeti muvazene edersen, bilbedahe görürsün: Beşerin en beliği, vahyın de mübelliği, o dahi baliğ olmaz.

Belâgat-ı ayete. O da ona benzemez. Demek ki, lisan-ı Ahmedîden gelen her bir kelâm her dem onun olamaz.

• • •

İcaz ile Beyan İ'caz-ı Kur'ân

Bir zaman ruyada gördum ki, Ağrı Dağı altındayım. Birden o dağ patladı, dağ gibi taşları âleme dağıttı, sarstı cihanı.

Fuc'eten bir adam yanımda peyda oldu. Dedi ki: "İcaz ile beyan et, icmal ile icaz et bildiğin enva-ı i'caz-ı Kur'ân'ı."

Daha rüyada iken tabirini düşündum. Dedim, şuradaki infilâk, beşerde bir inkılâba misal. İnkılâpta ise elbet hüda-ı Furkanî,

âlem: dünya
Arabî ibare: Arabca metin
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
baliğ: ulaşan
belagat-ı ayet: ayetin mükemmel, düzgün, kusursuz, az kelime ile çok anlamları ifade etmesi
beliğ: maksadını az, öz ve güzelce ifade eden
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
beyan: ifade etme
bilbedahe: apaçık, aşikâr
cihan: tüm dünya.
dem: an, vakit.
enva-ı i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cize olan yönleri
fuc'eten: aniden, birden bire
hadis: Peygamberimizin sözleri, fiilleri ve kabulleri
hutbe-ı Arabî: Arabca hitabe.
hüda-ı Furkanî: Hakkı batıldan ayıran Kur'ân'ın insanlığa gösterdiği doğru yol
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cize olan ve insanlığın anlamakta ve ifadede âciz kaldığı ifadeleri
İcaz: veciz, az öz anlamlı ifade
İcmal: özet, kısa ifade
İhtar: hatırlatma
İnfilâk: şiddetli patlama
İnkılâp: değişim, dönüşüm
kelâm: kelime, cümle, söz
lisan-ı Ahmedî: Peygamberimizin dili, ifadesi.
maalkifaye: yeterli olmakla beraber
maksut: istenen.
misal: örnek
muhal: aklın kabul etmesi imkânsız olan şey
muvazene: kıyaslayarak değerlendirme, ölçü, karşılaştırma.
mübelliğ: tebliğ görevini yapan
müsellemat: doğruluğu ve kesinliği herkesçe kabul edilen esaslar
nakş-ı Vahdet: birliği gösteren nakış, birlik nakşı
nazariyat: teoriler ve görüşler
peyda olma: ortaya çıkmak
tabir: yorumlama
talim: öğrenme, eğitim
tarz-ı tezkir: hatırlatma şekli
teksir: çoğaltma
tezkir: anma, hatırlama, hatırlatma.
vahdanî sima: birlik içindeki sima, görünüş
vahiy: Allah'ın peygamberlere hitabı
zaruriyat: olmazsa olmaz kesin hükümler

Her tarafta yükselip hem de hâkim olacak İ'cazının beyanı zamanı da gelecek. O saile cevaben dedim: "İ'caz-ı Kur'ânî, yedi menabi-i küllîyeden tecellî, hem yedi anasırdan terekkûp eder.

Birinci menba: Lâfzın fesahatinden selâset-i lisanı, nazmın cezaletinden, mana belâgatinden, mefhumların bedaatinden, mazmunların beraatinden, üslûpların garabetinden birden tevellût eden barika-i beyanı,

Onlarla oldu mümtezıç, mizac-ı i'cazında acip bir nakş-ı beyan, ganp bir sanat-ı lisanı. Tekrarı hıçbır zaman usandırmaz insanı.

İkinci unsur ise, umur-i kevniyede gaybî olan esasat, İlâhî hakaıkten gaybî olan esrardan, gaybî-i asumanî.

Mazide kaybolan gaybî olan umurdan, müstakbelde müstetir kalmış olan ahvalden birden tazammun eden bir ilmü'l-guyûb hızanı.

Âlimu'l-Guyûb lısanı, şahadet âlemıyle konuşuyor erkânı, rumuz ile beyanı, hedef nev-i insanî, i'cazın bir lem'a-i nuranî.

Üçüncü menba ise, beş cihetle harika bir camiiyet vardır. Lâfzında, manasında, ahkâmda, hem ilminde, makasıdın mizanı.

Lâfzı tazammun eder pek vâsı ıhtımalât, hem vucuh-ı kesîre ki, her bini nazar-ı belâgatte müstahsen, Arabiyece sahıh, sırr-ı teşnî lâyık gorüyor anı.

acıp: hayrete düşurucu, hayranlık uyandırıcı
ahkam: hukumler, kanunlar, emırler
ahval: hâller
Âlimü l-Guyub lısanı: bilinmeyen ve gorunmeyen âlemlen bilen Allah ın dılı, ıfadesı, sozlen
anasır: genış temel kaynaklar, unsurlar
anı: onu
Arabı: Arab dılı.
barika-i beyan: açık, parlak ıfade
bedaat: onjinal, benzersız ıfade
belagat: yenne gore kusursuz ıfade
beraat: ustunluk.
beyan: ıfade etme
camıiyet: genışlık, her şeyı kapsaması
cezalet: ıfadenın akıcı ve kulaga hoş gelmesi.
cihet: yon, sebep
erkan: esaslar, kaıdeler
esasat: prensıpler, kurallar
esrar: sırlar, gızemler
fesahat: dogru ve duzgun soyleyış, açık ve guzel ıfade.
garabet: hayret verıcı ıfade
ganp: guzel.
gaybı: gorunmeyen
gaybı-i asumanı: gokyuzunun bilınmeyen yonlen
hakaık: gerçekler
hakim: her şeyı hukmü altına alan
harika: mukemmel.
hedef: gelecek, istıkbal
i'caz: olagansustu mu'cize anlamaktan bile âcız olduğumuz mukemmelılık.
i'caz-ı Kur'ân: Kur ân ın mu'cize olan ve insanlığın anlamaktra ve ıfadede âcız kaldıgı ıfadelen
ıhtımalat: pek çok ıhtımaller
İlahı: Cenab-ı Hakka dair
ilmülguyup hızanı: gayp ılmının hazınesı.
lafız: soz.
layık: uygun
lem'a-ı nuranı: nurlu panıtı
makasıd: amaçlar, kastedılen hususlar
mana: anlam
mazi: geçmış zaman.
mazmun: kavram
mefhum: sozun ıfade ettıgı anlam
menba: kaynak, herhangı bır şeyın çıktıgı yer
menba-ı küllîye: buyük ve genış kaynaklar
mizac-ı i'caz: mu'cize olan yapısı
mızan: olçu, terazı
mumtezıç: bırleşık
müstahsen: begenılen
müstakbel: gelecek.
müstetir: saklı, gızlı
nakş-ı beyan: ıfadenın nakış gıbı duzgun ve hoş şeklı
nazar-ı belagat: edebıyat ve belagat ılmıne gore
nazım: vezınlı kafıyelı soz dızısı
nev-i İnsanı: insanlık, insanlık turu
rumuz: ışaret, ışaretler
sahih: gerçek.
saıl: soru soran
sanat-ı lisan: konuşma sanatı
selaset-i lisan: dılın açık ve anlaşılır olması
sırr-ı teşnî: dınî kuralların emır ve yasaklarını hıkmetlerı sırları
şahadet âlemi: goz ıle gorunen âlem, dunya
tazammun: ıçıne almak, kapsamak.
tecellî: ısım ve sıfatların eşyada gorunmesı, yansıması
terekkûp: farklı şeylerden bırleşmiş olan.
tevellut: dogma
umur: ışler
umur-ı kevniye: kainatla ılgılı ışler
unsur: esaslar, kokler, kaynaklar
üslûp: ıfade şeklı, anlatım bıçımı
vasi: genış.
vücuh-i kesire: pek çok yonler

Manasında, meşarib-i evliya, ezvak-ı arifîni, mezahib-i salikîn, turuk-ı mütekellimîn, menahic-i hukema, o ı'caz-ı beyanı

Birden ihata etmiş, hem de tazammun etmiş delâletinde vüs'at, manasında genişlik. Bu pencere ile baksan, görürsün, ne geniştir meydanı

Ahkâmdaki istiap; şu harika şeriat ondan olmuş istinbat, saadet-i dâreynin bütün desatirini, bütün esbab-ı emni.

İçtimaî hayatın bütün revabıtını, vesail-i terbiye, hakaik-ı ahvalı birden tazammun etmiş onun tarz-ı beyanı.

Ilmindeki istiğrak hem ulûm-ı kevniye, hem ulûm-i Ilâhî, onda meratib-ı delâlât, rumuz ile işarat, sureler surlarında cem etmiştir cınanı.

Makasıd ve gayâtta, muvazenet, ıttırat, fıtrat desatinne mutabakat, ittihat, tamam müraat etmiş, hıfzeylemiş mızanı.

İşte lâfzın ihatasında, mananın vus'atinde, hukmun istıabında, ilmin istiğrakında, muvazene-ı gayâtta camiiyet-i purşanı!

Dördüncü unsur ise, her asrın derece-i fehmine, edebî rütbesine, hem her asırdaki tabakata, derece-i istidat, rütbe-ı kabiliyet nıspetinde ediyor bir ifaza-ı nuranî.

ahkâmda istiap: dini hükümleri içine alma
asır: yüzyıl
camiiyet-i purşan: kapsamının çok şanlı ve ünlü olması
cem: birleştirme
cinan: kalbler, canlar
delâlet: söz ile mana arasındaki münasebet
derece-i fehm: anlama derecesi
derece-i istıdat: kabiliyet mertebesi.
desatir: prensipler
edebi: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
esbab-ı emn: emniyet ve güven veren sebepler
ezvak-ı arifin: Allah'ı bilenlerin zevklerine uygun
fıtrat: yaratılış
gayat: gayeler, hedefler
hakaik-i ahval: hallerin gerçek yönleri.
harika: mükemmel.
hıfzeyleme: koruma
hukûm: bir konuda verilen karar
ıttırat: düzenli ve dengeli olma.
ı'caz-ı beyan: mucizevi ifadeler
içtimai: toplumu ilgilendiren
ifaza-ı nuranî: parlak şekilde feyiz vererek kalbi ve aklı aydınlatması.
ihata: kapsama, kuşatma
ilim: bilgi, bilim
istıap: içine alma, içine sığdırma, kapsama.
istiğrak: derinine dalma
istınbat: ayet ve hadislerden hükümü çıkarma işi
işarat: alâmetler, işaretler
ittıhat: birlik.
lafız: söz.
makasıd: amaçlar, kastedilen hususlar
menahic-i hukema: İslâm filozoflarının metotları
meratıb-i delâlât: delâlerin kaynakların dereceleri, mertebeleri
meşarib-i evliya: velilerin hizmet ve ibadet şekli
mezahib-i salikin: hak yolda gidenlerin Allah rızasına ulaştıran yolları
mizan: ölçü, terazi
mutabakat: uygunluk
muvazene-ı gayat: amaçların ve hedeflerin dengeli ve ölçülü olması
muvazenet: dengelilik, dengeleme
müraat: uyma, gözetme
nıspetinde: oranında, ölçüsünde.
revabıt: insanı ve toplumu birbirine bağlayan bağlar,.
rumuz: incelikler, gizli sırlar
rutbe: binne meziyetinden dolayı verilen paye, unvan.
rütbe-i kabiliyet: kabiliyetlerinin yüksek derecede olması
saadet-i dareyn: dünya ahiret mutluluğu
sur: kale duvarı
sure: Kur'an'ın bölümleri.
şeriat: kanun, dinî hükümler, toplumu ilgilendiren dini hükümler, kurallar
tabakat: tabakalar, sınıflar
tarz-ı beyan: ifade şekli
tazammun: içine almak, kapsamak.
turuk-ı mütekellimin: kelam İslâm felsefesi bilginlerinin takip ettiği usulleri
ulum-i ilâhî: İlâhiyat ilimleri.
ulum-i kevniye: kainatı inceleyen fennî bilimler
unsur: esaslar, kökler, kaynaklar
vesail-i terbiye: insanlığı terbiye eden araçlar, vasıtalar
vus'at: genişlik, her yeri kaplaması.

Her asra, her asırdaki her tabakaya kapısı küşade. Güya her demde, her yerde taze nazil oluyor o kelâm-ı Rahmanî.

İhtiyarlandıkça zaman, Kur'ân da gençleşiyor. Rumuzu hem tavazzuh eder, tabıat ve esbabın perdesini de yırtar o hitab-ı Yezdanî.

Nur-i tevhıdi, her dem her ayetten fışkırır. Şahadet perdesini gayp üstünde kaldırır. Ulviyet-i hıtabı, dikkate davet eder o nazar-ı insanı,

Kı o lisan-ı gayptır; şahadet âlemiyle bizzat odur konuşur. Şu unsurdan bu çıkar: Harika tazeliği bır ihata-i ummanî.

Te'nis-i ezhan için akl-ı beşere karşı İlâhî tenezzulât. Tenzilin üslûbunda tenevvüü, munisliğidir mahbub-ı insücânı.

Beşinci menba ise, nakil ve hikâyatında, ihbar-ı sadıkada, esasî noktalardan hazır müşahıt gıbi bir üslûb-i bedî-i pürmaani

Naklederek, beşen onunla ıkaz eder. Menkulâtı şunlardır: İhbar-ı evvelîni, ahval-i ahirîni, esrar-ı cehennem ve cinanı,

Hakaik-ı gaybiye, hem esrar-ı şahadet, serair-i İlâhî, revabıt-ı kevnîye dair hikâyatıdır hikâyet-ı ayanî

ahval-i ahirîn: sonradan gelecekleri n başlarına gelecek haller
akl-ı beşer: insan akılı
asır: yüzyıl
beşer: insan, insanlık ademoğlu.
bizzat: kendisi.
dair: ilgili
davet: bir şeyi kabul etmeye çağırma
dem: an, vakıt
esasî: esasa ait, öze ait.
esbap: sebepler
esrar-ı şahadet: gördüğümüz dünyanın gizli gerçekleri, sırları
esrar-ı cehennem ve cinan: cennet ve cehennem âlemlerinin sırları
gayp: görünmeyen âlemler
güya: sanki
hakaık-ı gaybiye: gizli hakikatler, gayp âlemleri ile ilgili hakikatler
harika: mükemmel.
hikayat: hikâyeler, anlatmalar
hikayet-ı ayanı: açık ve net anlatımlı hikâyeler
hitab-ı Yezdanî: Allah'ın hitabı sözü
ihata-i ummanı: deniz gibi geniş olarak her yeri kuşatma
ihbar-ı evvelîn: önceklerin haberleri
ihbar-ı sadıka: doğru haberler
ıkaz: uyarma
İlâhî tenezzûlât: Allah'ın kullarının anlayış seviyelerini dikkate alması derin hakikatleri anlayabileceklerin ifade ve üslûpla açıklaması
kelam-ı Rahmanı: merhametli olan Allah tarafından rahmet için gelen mukaddes sözler.
küşad(e): açma.
lisan-ı gayp: gaybın dili, görünmeyen âlemlerin dili
mahbub-ı insücan: insanların ve onların sevgilisi
menba: kaynak, herhangi bir şeyin çıktığı yer
menkulât: naklettiği ifade ettiği şeyler
munis: cana yakın, insana soğuk değil
müşahıt: şahit olan, gören
nakil: ulaştırma, birbirine bilgi verme
nakletme: aktarma
nazar-ı insan: insanın nazarı, insanın bakışı
nazil: Allah katından gelen
nur-i tevhid: her şeyde bir olan Allah'ı gösteren birlik mühru olan nur
revabıt-ı kevnî: kâinatla ilgili bağlar
rumuz: incelikler, gizli sırlar
serair-i İlâhî: İlâhî sırlar
şahadet âlemi: göz ile görünen âlem, dünya
şahadet: görünür olma.
tabıat: madde âlemi, varlıklar
tavazzuh: açığa çıkma
te'nis-i ezhan: zihinleri okşama
tenevvü: çeşitlilik
tenzil: yukarıdan aşağıya inme
ulviyet-ı hıtap: hitabın yüceliği.
unsur: esas, asıl
üslûb-ı bedî-i pürmaani: çok anlamlı güzel dikkat çekici bedii bir anlatış tarzı
üslup: ifade şekli, anlatım biçimi.

Ki ne vaki reddeylemiş, ne mantık tekzip etmiş. Mantık kabul etmezse, red de bile edemez. Semavî kitapların ki, matmah-ı cihanî.

İttifakî noktalarda musaddıkane nakleder. İhtilâfî yerlerinde musahhihâne bahseder. Böyle naklî umurlar bir "ümmî"den sudûru harika-i zamanî.

Altıncı unsur ise, mutazammın ve müessis olmuş dın-i İslâm'a. İslâmiyet misline ne mazi muktedirdir, ne müstakbel muktedir; araştırsan zaman ile mekânı.

Arzımızı senevî, yevmî dairesinde şu hayt-ı semavîdır, tutmuş da döndürüyor. Küreye ağır basmış, hem dahi ona binmiş; bırakmıyor isyanı.

Yedıncı menba ıse, şu altı menbadan çıkan envar-ı sitte, birden eder imtizaç. Ondan çıkar bir hüsün, bundan gelir bır hads, vasıta-i nuranî.

Şundan çıkan bır zevktir. Zevk-i ı'caz bılınır; tabirine lısanımız yetişmez. Fikir dahi kasırdır; görünür de, tutulmaz o nücum-i asumanî.

On uç asır müddette meyluttehaddî varmış Kur'ân'ın a'dâsında; şevk-ı taklit uyanmış Kur'ân'ın ahbabında. İşte ı'cazın bır burhanı.

Şu ıkı meyl-ı şeditle yazılmıştır, meydanda. Milyonlarla kütüb-i Arabiye gelmiştir kütüphane-i vücuda. Onlar ile tenzili, düşerse bır mızanı,

a'dâ: düşman
ahbap: dost.
arz: dünya küresi
asır: yüzyıl
bürhan: delil
dın-ı İslam: İslâm dini
envar-ı sitte: altı nur
fikir: düşünce
hads: sezgi
harika-ı zamanı: zamanında eşsiz olan
hayt-ı semavî: semavî ip, bağ manevi ip
hüsün: güzellik.
ı'caz: olaganüstü, mu'cize anlamakta bile âciz olduğumuz mükemmellik.
İhtilâfî: görüş ayrılığı olanlarla ilgili
imtizaç: birbiriyle karışma kaynaşma
İslamiyet: İslâm dini.
isyanı: itaatsızlık etme buyruklara uymama
İttifakî: üzerinde görüş birliği olanlarla ilgili
kasır: kusurlu.
küre: dünya küre-i arz.
kutub-ı Arabiye: Arabca kitaplar.
kütüphane-i vücut: varlık kütüphanesi
lisan: dil
mantık: düşünce ve muhakeme doğruluğu, doğru fikir ve akla uygun söz söyleme
matmah-ı cihanî: herkesin istediği ve gözünün üzerinde olduğu şey
mazi: geçmiş zaman
mekan: yer, mahal
menba: kaynak, herhangi bir şeyin çıktığı yer
meyl-i şedit: şiddetli meyil, arzu, istek.
meyluttehaddî: karşı çıkma eğilimi
misil: benzer
mizan: ölçü, terazi.
muktedir: gücü yeten, güçlü
musaddıkane: tasdik ederek, gerçekliğini doğrulayarak.
musahhihane: yanlışları düzelterek
mutazammın: içine alan, kapsayan
müddet: süre
müessis: kurucu, tesis eden
mustakbel: gelecek.
nakletmek: bildirme, aktarma.
naklî: nakille gelen, nakledilen
nokta: önemli husus
nücum-ı asumanî: gökteki yıldızlar
reddeylemek: kabul etmemek.
semavî: semadan, İlâhî kaynaktan gelen, İlâhî
senevî: yıllık.
sudur: ortaya çıkış, açığa çıkma
şevk-i taklit: taklit etme, benzetme arzusu
tabir: yorumlama
tekzip: yalanlama.
tenzil: yukarıdan aşağıya inme
umur: emirler, işler
unsur: esas, asıl
ümmî: okuması yazması olmayan.
vaki: meydana gelen olan
vasıta-ı nuranî: nurlu parlak araçlar, vasıtalar
yevmî: günlük.
zevk-ı ı'caz: mu'cize olmanın verdiği zevk.

Muvazene edilse, değil dânâ-i bîmudanî, hatta en âmî adam, göz kulakla diyecek: "Bunlar ise insanî; şu ise asumanî."

Hem de hükmedecek: Şu bunlara benzemez, rütbesinde olamaz. Öyle ise, ya umumdan aşağı; bu ise, bilbedahe, malûm olmuş butlanı.

Oyle ise umumun fevkindedir. Mazmunları o kadar zamanda, kapı açık, beşere vakfedilmiş; kendine davet etmiş ervahıyla ezhanı.

Beşer onda tasarruf, kendine de mal etmiş. Onun mazmunları ile yine Kur'ân'a karşı çıkmamış, hiçbir zaman çıkamaz, geçti zaman-ı imtihanı.

Sair kıtaplara benzemez, onlara ma'kis olmaz. Zıra, yırmi sene zarfında, müneccemen, hacetlere nispeten nüzulü, muteferrik, mütekatı, bir hikmet-i Rabbanî.

Esbab-ı nüzulu muhtelif, mütebayin. Bir maddede es'ile mütekerrir, mütefavit. Hâdisat-ı ahkâmı müteaddit, mütegayyir. Muhtelif, mutefarık nuzulunun ezmanı.

Hâlât-ı telâkkısı mütenevvi, mutehalif. Aksam-ı muhatabı müteaddit, mütebaid. Gayat-ı irşadında mütederriç, mutefavıt. Şu esaslara mustenıt binaî, hem beyanî,

Cevabî, hem hıtabî. Bununla da beraber, selâset ve selâmet, tenasüp ve tesanüt, kemalini göstermiş. İşte onun şahıdı. Fenn-ı beyan-ı maanı.

aksam-ı muhatap: muhatapların kısım kısım oluşu
amı: basıt sıradan.
asumani: semavî
beşer: insan. İnsanlık âdemoğlu
beyanı: ifade ile ilgili, ifade mahiyetinde
bilbedahe: apaçık, aşikâr
binaı: bina etme, kurma, yapma ile ilgili, o mahiyette
butlan: yanlışlık, batıl oluş.
cevabî: cevapla ilgili, cevap mahiyetinde
dâna-i bimüdanı: ilmi çok yüksek bilgin, eşsiz âlim.
davet: bir şeyi kabul etmeye çağırma
ervah: ruhlar
es'ile: suallar, sorular
esas: temel prensip
esbab-ı nüzul: ayetlerin indirilme sebepleri.
ezhan: zihinler
ezman: zamanlar
fenn-i beyan-ı maanı: edebiyat ilimlerinden belâgat ve beyan ile ilgili bilimler
fevkinde: üstünde, üzerinde
gayat-ı irşat: doğru yolu gösterme amaçları ve hedefleri
hacet: ihtiyaç duyulan şey
hadisat-ı ahkam: hükümlere kanun ve kurallara zemin oluşturan olaylar
halat-ı telakki: anlayış farklılığındaki psikolojik etkenler
hikmet-i Rabbani: Cenab-ı Hakkın hikmeti gayesi
hıtabi: hitap etme, "seslenme" ile ilgili, hitap mahiyetinde
hükmetme: hüküm verme, karar ve fetva verme
insanı: insana ait.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
ma'kis: karşılaştırılan, kıyas edilen
malûm: bilinen
mazmun: kavram
muhtelif: çeşidi, değişik, pek çok.
muvazene: kıyaslayarak, değerlendirme, ölçü, karşılaştırma
müneccemen: parça, parça, bölüm, bölüm
mustenit: dayanma, kendisine dayanılan
müteaddit: birden fazla
mutebaid: birbirinden uzak.
mütebayin: birbirinden farklı
müteferriç: derece derece, basamak basamak.
mütefarık: farklı farklı
mutefavıt: çeşitli, farklı farklı.
müteferrik: ayrı ayrı, kısım, kısım.
mütegayyir: değişken, değişen
mütehalif: birbirine zıt.
mutekatı: kesik kesik
mütekerrir: tekrar eden.
mutenevvi: çeşit çeşit.
nispeten: kıyasla, oranla
nüzul: Kur'an'ın Peygamberimize vahiy yolu ile indirilmesi.
rütbe: mertebe, makam
sair: diğer.
selâmet: dert ve sıkıntılardan kurtuluş, esenlik.
selaset: kolay, açık ve ahenkli ifade
şahit: bir olayı gösteren ve delil olan şey
tasarruf: sarf etme, kullanma
tenasüp: uyum, uygunluk.
tesanut: dayanışma
umum: genel, bütün
vakfetmek: insanların genel istifadesine sunmak, bağışlamak.
zaman-ı imtihan: imtihan, deneme zamanı
zarfında: süresinde, içensinde
zıra: çünkü.

Kur'ân'da bir hassa var; başka kelâmda yoktur. Bir kelâmı işitsen, asıl sahib-i kelâmı arkasında görürsün, ya içinde bulursun. Uslûp, âyine-i insanî.

Ey sail-i misalî! Sen ki icaz istedin; ben de işaret ettim. Eğer tafsil istersen, haddimin haricinde. Sinek seyretmez asumanı.

Zira o kırk enva-ı i'cazından yalnız bir tekini ki, cezalet-i nazmıdır, *Işaratu'l-I'caz*'da sıkışmadı tibyanı.

Yüz sahife tefsirim ona kâfi gelmedi. Senin gibi, ruhanî ilhamları, ziyade ben istiyorum, senden tafsil ile beyanı.

• • •

أولاَ اَشْمَزْ دَسْتِ اَدَبِ غَرْبِ هَوَسْ بَارِ هَوَاكَارِ دَهَادَارْ
دَأْبِ اَدَبِ اَبَدْ مُدَّتِ قُرْانِ ضِيَابَارِ شِفَاكَارِ هُدَادَارْ [1]

Ulaşmaz Dest-i Edeb-i Garb-ı Hevesbar-ı Hevakâr-ı Dehadar
De'b-i Edeb-i Ebed-Müddet-i Kur'ân-ı Ziyabar-ı Şifakâr-ı Hudadar [2]

Kâmilîn insanlanın zevk-i maâlîsini hoşnut eden bır hâlet, çocukça bır hevese, sefîhçe bır tabiat sahibine hoş gelmez,

Onlan eğlendırmez. Bu hıkmete bınaen, bır zevk-ı suflî, sefıh, hem nefsî ve şehevanî, içınde tam beslenmış; zevk-ı ruhîyı bılmez.

1 Heva duşkunu hevese dayalı dehasının bir urunü olan Batı edebiyatının eli ebede kadar devam eden Kur'ân'ın nur ve şifa saçan hidayet bahşeden ahlâkına ulaşamaz.

2. Osmanlıca metnin okunuşu olup anlamı 1 numaralır dipnottadır.

asıl: esas, temel
asuman: gok yüzü
ayine-i insanî: insanı tanıtan degennı gosteren ayna.
beyan: ifade etme.
bınaen: buna dayanarak.
cezalet-i nazım: ifadenin akıcılıgı ve çekıcılıgı
eger: şayet.
enva-ı icaz: mu cize çeşıtlerı.
had: yetkı.
hâlet: durum, hal
hariç: dış
hassa: ozellık.
heves: ıstek, arzu, gelıp geçıcı ıstek, nefsın hoşuna gıden ıstek, akıl dışı ıstek, zevk, eglence.
hikmet: ınce sır, puf noktası
hoş: guzel
icaz: vecızlık, kısalık, az öz anlamlı ıfade.
ilham: belli bılgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbıne veya zıhnıne ındırılen ma na ıçe ongule dogan şey, kalbe gonule gelme.
Işaratu'l-I'caz: Bedıuzzaman ın Dogu cephesınde yazdıgı tefsır.
işaret: delıl, emare.
kâfi: yeterlı.
kamil: olgun, fazılet ve kemal sahıbı
kelam: kelıme, cumle, söz
nefsî: nefsıle ılgılı, nefse aıt.
ruhanî ilham: ruha gelen, onunla ılgılı sezgıler, doguşlar
sahıb-i kelam: sozün sahıbı
sahife: yazı yazılan kâgıt, sayfa
sail-i misalî: rüyada soru soran temsılcı.
sefih: akılsız, malın ve paranın degennı bılmeyen, musnf, rezıl, aşagılık, bayagı.
şehevanî: şehvetle alâkalı.
tabiat: huy, karekter
tafsil: teferruatlı, genış ızah
tefsir: Kur'ân'ın yorumlu açıklaması
tıbyan: açıklama, açıkça anlatma
üslûp: ifade şeklı, anlatım bıçımı.
zevk-i maâlî: yuce, degerlı zevkler
zevk-i ruhî: ruha aıt yuksek zevkler
zevk-i suflî: aşagılık zevkler.
zira: çunku
ziyade: çok, fazla

Avrupa'dan tereşşuh etmiş şu hâzır edebiyat, romanvari nazarla Kur'ân'da olan letaif-i ulviyet, mezâyâ-i haşmeti göremez, hem tadamaz;

Kendindeki mihengi ona ayar edemez. Edebiyatta vardır üç meydan-ı cevelân; onlar içinde gezer, haricine çıkamaz:

Ya aşkla hüsündür, ya hamaset ve şehamet, ya tasvir-i hakikat. İşte yabanî edebse, hamaset noktasında hakperestliği etmez,

Belki, zalim nev-i beşerin gaddarlıklarını alkışlamakla, kuvvetperestlik hissini telkin eder. Husun ve aşk noktasında aşk-ı hakikî bilmez;

Şehvetengiz bir zevki nefislere de zerk eder. Tasvir-i hakikat maddesinde, kâinata sanat-ı İlâhî suretinde bakmaz,

Bir sıbga-ı Rahmanî suretinde göremez, belki, tabiat noktasında tutar, tasvir ediyor, hem ondan da çıkamaz.

Onun için, telkini aşk-ı tabiat olur, maddeperestlik hissi, kalbe de yerleştirir, ondan ucuzca kendini kurtaramaz.

Yine, ondan gelen dalâletten neş'et eden ruhun ıztırabatına, o edepsizlenmiş edeb, müsekkin, hem münevvim, hakikî fayda vermez.

Tek bir ilâcı bulmuş, o da romanlanymış. Kitap gibi bir hayy-ı meyyit, sinema gibi bir müteharrik emvat. Meyyit hayat veremez.

aşk: aşırı ölçüsüz sevgi tutku.
aşk-ı hakiki: gerçek sevgi
aşk-ı tabiat: tabiat aşkı sevgisi.
ayar etmek: ölçü tayin etmek, ölçebilmek.
belki: kesinlikle bilakis
dalalet: iman ve İslâm'dan ayrılma sapkınlık, doğru ve hak yoldan ayrılma
edeb: edebiyat.
edepsiz: ahlâk dışı, ahlâka uygun olmayan, terbiyesiz.
emvat: ölüler
gaddarlık: haksızlık, haddi tecavuz etmek.
hakiki: gerçek.
hakperestlik: hakkı üstün tutmak.
hamaset: kahramanlık.
harıç: dış dışarısı
hayat: canlılık.
hayy-ı meyyit: canlı cenaze.
hazır: şimdiki
his: duygu duyu
husun: güzellik.
ıztırabat: sıkıntılar üzüntüler
kainat: evren yaratılan her şey
kuvvetperestlik: kuvvete tapar derecede bağlılık.
letaif-i ulviyet: yüksek duygular
maddeperestlik: maddeye taparcasına değer verme tesir verme
meydan-ı cevelan: hareket alanı
meyyit: ölü.
mezaya-ı haşmet: heybetli haşmetli meziyetler vasıflar
mihenk: değer belirten ölçü
münevvim: uyutucu
müsekkin: sakinleştirici.
müteharrik: hareketli
nazar: bakış insanların fikir ve düşünceleri
nefis: insanın maddi bedeni yönü
neş'et: doğma ortaya çıkma kaynaklanma.
nev-i beşer: insan türü, insanlık.
nokta: husus
romanvari: roman tarzında
ruh: can hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yönü
sanat-ı İlâhî: Allah'ın eseri ve sanatı
sıbga-ı Rahmanî: Rahman olan Allah'ın rahmetinden çıkan boya ve sanat.
suret: şekil biçim.
şahamet: akıl ve zekâdan kaynaklanan cesaret.
şehvetengiz: şehvet uyandıran
tabiat: madde âlemi, varlıklar
tasvir: ifade etme, suret giydirme
tasvir-i hakikat: gerçeklerin ortaya konulması resmedilmesi
tek: bir
telkin: öğüt verme fikir aşılama
tereşşuh: sızma kaynaklanma
yabanî edeb: yabancı edebiyat, Batı edebiyatı.
zalim: zulmeden
zerk etme: aşılama
zevki: tat veren.

Hem tiyatro gibi tenasühvari, mazi denilen geniş kabrin hortlakları gibi şu üç nevi romanlarıyla hiç de utanmaz.

Beşerin ağzına yalancı bir dil koymuş, hem insanın yüzüne fasık bir göz takmış, dünyaya bir alüfte fıstanını giydirmiş, hüsn-i mücerret tanımaz.

Güneşi gösterirse, san saçlı güzel bir aktristi kârie ihtar eder. Zahiren der: "Sefahat fenadır, insanlara yakışmaz."

Netice-i muzırrayı gösterir. Hâlbuki sefahate öyle muşevvikane bir tasviri yapar ki, ağız suyu akıtır, akıl hâkim kalamaz.

İştihayı kabartır, hevesi tehyiç eder, hıs daha söz dinlemez. Kur'ân'daki edebse, hevayı karıştırmaz.

Hakperestlik hissi, hüsn-i mücerret aşkı, cemalperestlik zevki, hakikatperestlik şevkı verir. Hem de aldatmaz.

Kâinata tabiat cihetinde bakmıyor. Belki bir sanat-ı İlâhî, bir sıbga-i Rahmanî noktasında bahseder; akılları şaşırtmaz.

Manfet-i Sâniin nurunu telkın eder, her şeyde ayetini gösterir. Her ikisi nikkatli birer hüzün de veriyor, fakat birbirinne benzemez.

Avrupazade edebse, fakdu'l-ahbaptan, sahıpsızlıkten neş'et eden gamlı bir hüznü veriyor; ulvî hüznü veremez.

akıl: us, idrak, düşünme, anlama ve tedbir alma; iyi ve kötüyü, hayır ve şerri ayırt edebilme özelliği
aktrist: kadın oyuncu
alüfte: iffetsiz kadın
aşk: aşırı sevgi, tutku
Avrupazade edeb: Avrupa kaynaklı edebiyat. Batı medeniyetinin çocuğu olan edebiyat.
ayet: gerçeği gösteren delil
bahsetmek: anlatmak, ifade etmek.
belki: kesinlikle, bilâkis
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cemalperestlik zevki: güzelliği görme tutkusunun zevki
cihet: yön, sebep
edeb: edebiyat.
fakdü'l-ahbap: dostsuzluk, ahbabın yokluğu
fasık: günahkâr
fena: kötü
fıstan: elbise
gamlı hüzün: acı veren, kederli, kahredici üzüntü
hakıkatperestlik şevki: doğruya, gerçeğe tutkunluk heyecanı.
hâkim: hükmeden, hükmü altına alan
hakperestlik hissi: adalete, hakka tutkunluk, hakkı, adaleti sevme duygusu
hâlbuki: oysa ki
heva: nefsin arzu ve istekleri.
heves: istek, arzu; gelip geçici istek, nefsin hoşuna giden istek, akıl dışı istek, zevk, eğlence
hıs: duygu
hortlak: mezardan çıkarak insanları korkuttuğuna inanılan yaratık
hüsn-i mücerret aşkı: sadece güzelliğin kendisine duyulan aşk, sevgi
hüsn-i mücerret: soyut güzellik, bizzat güzel olan şey, kendinden güzellik.
ihtar: hatırlatma
İştiha: istek, arzu
kabir: mezar
kâinat: evren, yaratılan her şey
kari: okuyucu, okuyan.
marifet-i Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah'ı tanıtma, bilme
mazi: geçmiş zaman
muşevvikane: teşvik eder şekilde
neş'et etme: kaynaklanma
netice-i muzırra: zararlı sonuç.
nevi: tür, çeşit
nokta: husus
nur: ışık, aydınlık (kalb nuru)
nikkatli hüzün: şefkatten kaynaklanan üzüntü
sanat-ı İlâhî: Allah'ın eser ve sanatı
sefahat: ahlâksızlık, eğlence ve zevke düşkünlük.
sıbga-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın rahmetinden çıkan boya ve sanat.
tabiat: madde âlemi, varlıklar
tasvir: ifade etme, suret giydirme
tehyiç: heyecan verme, heyecanlandırma
telkin: öğüt verme, fikir aşılama.
tenasüh: (fel.) ruhun bir bedenden çıkıp başka bir bedene girmesi, ruhun bir cısımden öteki ne, bazen de insandan hayvana veya hayvandan insana geçmesi şeklindeki batıl inanç.
tenasühvari: ruhların beden değiştirmesi şeklinde.
ulvi hüzün: yüce, değerli üzüntü
Zahiren: görünüşte
zevk: tat, lezzet.

Zira sağır tabiat, hem de bir kör kuvvetten mülhemâne aldığı bir hiss-i hüzn-ı gamdar. Âlemi bir vahşetzar tanır, başka çeşit göstermez.

O surette gösterir, hem de mahzunu tutar, sahipsiz de olarak yabanîler içinde koyar, hiçbir ümit bırakmaz.

Kendine verdiği şu hiss-i heyecanla gît gide ilhada kadar gider, ta'tîle kadar yol verir. Dönmesi muşkül olur, belki daha dönemez.

Kur'ân'ın edebi ise, öyle bir hüznü verir ki, âşıkane hüzündür, yetimâne değildir. Firaku'l-ahbaptan gelir, fakdü'l-ahbaptan gelmez.

Kâinatta nazarı, kör tabiat yerine, şuurlu, hem rahmetli bir sanat-ı İlâhî onun medar-ı bahsı. Tabiattan bahsetmez.

Kor kuvvetin yerine, inayetli, hikmetli bir kudret-i Ilâhî ona medar-ı beyanı. Onun için, kâinat vahşetzar suret giymez.

Belki muhatab-ı mahzunun nazarında oluyor bir cemiyet-i ahbap. Her tarafta tecavup, her canıpte tahabbup; ona sıkıntı vermez.

Her koşede istinas, o cemiyet içinde mahzunu vazediyor bir hüzn-i müştakane, bir hiss-i ulvî verir, gamlı bir hüznü vermez.

âlem: dünya, varlık sınıflarının her biri.
aşıkane hüzün: âşıga yakışır keder, sıkıntı, acı.
bahsetmek: anlatmak, ifade etmek.
belki: kesinlikle, bılakıs.
canıp: yon.
cemiyet: topluluk.
cemiyet-i ahbap: dostlar meclisi.
edeb: edebiyat.
fakdü'l-ahbap: dostların yokluğu, dostsuzluk.
firaku'l-ahbap: dostlardan ayrılık.
gamlı hüzün: acı veren kederli kahredici uzuntu.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hiss-i heyecan: heyecan duygusu.
hiss-ı hüzn-ı gamdar: umıtsızlık ve acı veren uzuntu duygusu.
hiss-i ulvî: yuce duygu.
huzn-ı muştakane: kavuşma şevki içindeki uzuntu.
hüzün: gamlı olmak, keder.
ilhad: hıçbır değer tanımayan dınsızlık.
inayet: yardım, iyilik.
istınas: yakınlaşma, dostluk kurma.
kör kuvvet: gorme kabiliyetı olmayan kanun.
kudret-i İlâhî: Allah'ın sonsuz kudretı.
mahzun: hüzunlu, dertli, kederli, uzuntulu.
mahzun: uzuntu verıcı.
medar-ı bahs: soz konusu.
medar-ı beyan: açıklama sebebı.
muhatab-ı mahzun: acılı, uzuntulu, sıkıntılı muhatap, mahzun ılgılı.
mülhemane: sezınlenen, ılham alınan.
muşkül: zor, guç.
nazar: bakış, insanların fikır ve duşuncelen.
nazar: bakış, insanların fikır ve düşuncelen.
rahmetli: acıma, şefkat etme, esırgeme, bagışlama gibi duygulara sahıp, bu duyguların gereğınce davranabılen.
sağır tabiat: insanı dınlemeyen eşya.
sanat-ı İlâhî: Allah'ın esen ve sanatı.
sıkıntı: ne yapacagını bılememe, şaşkınlık.
suret: tarz, şekil, bıçım.
şuurlu: bilinçli.
ta'tîl: yaratıcıyı tüm sıfatlarından ayrı mutalâa etmek suretiyle dalâlete düşme.
tabiat: madde âlemi, varlıklar.
tahabbüp: sevme, sevgi gösterınde bulunma.
tecavup: ihtıyaca cevap verme.
vahşetzar: urkutucu.
vazetme: koyma, hukum verme.
yabanî: insanı yalnız bırakan.
yetimâne: kimsesızce, kimsesız gibi.
zira: çunkü.

İkisi birer şevki de verir. O yabanî edebin verdiği bir şevk ile nefis düşer heyecana, heves olur münbasit; ruha ferah veremez.

Kur'ân'ın şevki ise, ruh düşer heyecana, şevk-i maâlî verir. İşte bu sırra binaen, şeriat-ı Ahmediye (ASM) lehviyatı istemez.

Bazı alât-ı lehvi tahrîm edip, bir kısmı helâl diye izin verip; demek hüzn-i Kur'ânî veya şevk-i tenzilî veren alet zarar vermez.

Eğer hüzn-i yetimî veya şevk-i nefsanî verse, alet haramdır. Değişir eşhasa göre; herkes birbirine benzemez.

• • •

Tarz-ı Nazar Ikidir: Biri Zulmettir, Diğeri Ziyadar [1]

Tarz-ı nazar ikidir, tetkik iki çeşittir. Biri gittikçe –nurun alâ nur– tenevvur eder, dığen de gittikçe şubehatta boğulur, zihni olur zulmettar.

Meselâ: Tatlı, leziz bir su var. Onun da menbaı var. O menbadan ise, binler cedavili var. Şubeleri çok yerlerde dolaşır. Bazen ecza-ı murdar,

Onunla bulaşır. İşte eğer bir adam, o menbaı da gördü, onun suyunu tattı, tatlılığı anladı, bir his ile de bildi şuubatta ittisal var.

Sonra hangi cetvele yahut hangi bir fer'e birden bire rast gelse, en edna bir emare tatlılığına dair onu eder teslimkâr.

1. Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.

alât-ı lehiv: zevk ve eğlence alet leri.
alet: araç, vasıta.
bazen: ara sıra.
binaen: buna dayanarak.
cedavil: cedveller, su arkları.
cetvel: su arkı.
dalın: alt.
ecza-ı murdar: pis, kirli, iğrenç parçalar, kısımlar.
edeb: edebiyat.
edna: basit, küçük.
eğer: şayet.
emare: belirti, işaret.
eşhas: şahıslar, bireyler, fertler.
fer': şube, kol, ikinci derecede olan dal budak.
ferah: rahatlık, genişlik.
helâl: Allah'ın izin verdiği şey; din bakımından günah olmayan şey, yasak olmayan, temiz, yenilebilir, kullanılabilir. İslâmî ölçüler içinde kazanılmış.
heves: istek, arzu; gelip geçici istek, nefsin hoşuna giden istek, akıl dışı istek, zevk, eğlence.
his: duygu.
hüzn-i Kur'anî: Kur'ân'ın verdiği kudsî hüzün.
hüzn-i yetimî: terk edilmişlik, kimsesizlik, uzuntusu.
ittisal: bitişme, birleşme, birbirine dokunma, yakınlık, temas.
lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eğlenceler, faydasız boş işler.
leziz: lezzetli.
menba: kaynak, pınar.
münbasit: yayılma, genişleme.
nefis: insanın maddî, bedeni yönü.
nurun alâ nur: nur üstüne nur.
rast gelme: karşılaşma.
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yönü.
sır: puf noktası, incelik.
şeriat-ı Ahmediye: Peygamberimizin insanlığa getirdiği dîn, İslâmiyet.
şevk: gayret, heyecan.
şevk-i maâlî: yüksek gayret.
şevk-i nefsanî: nefse ait şevk, nefsin hoşuna giden tahrik edici şeyler.
şevk-i tenzilî: dine ait, ahirete yönelik gayret.
şube: dal.
şuubat: şubeler, kısımlar, bölümler.
şübehat: şüpheler.
tahrîm: yasaklama.
tarz-ı nazar: bakış açısı, bakış şekli.
tenevvür: aydınlanma, nur lanma.
teslimkâr: teslim olan.
tetkik: araştırma.
yabanî: ilkel, vahşî, kaba.
ziyadar: ışıklı.
zulmet: karanlık.
zulmettar: zulmetli, karanlıklı.

Meğer kat'î delil ile aksini ispat ile o emareyi nakzeder. O vakit o da der. Başka madde karışmış, şu zulâl-ı hayattar.

Başka nazar hatardır. İkinci tarz tetkik, o menbadan aşağı zihnen inmeye bedel tutar, aşağıda gezer sersem gibi o davar.

Tetkikinde zemini semaya tercih eder. Bu adam hangi fer'e birden bire rast gelse, acılığına dair bir emare-i şuphedar.

Görürse, şupheye düşer. Tatlılığına hükmetmek kat'î delili ister, yakinî bir bürhanı daim bu arzu var.

Heyhat! Bürhan her yerde ucuz ele gelmez. Böyle bir incecik bir fer'e, bir delile umumun semeresi, netice-i cesime, ona bindirmeye talepkâr.

Git gide şüphe tezayüt eder, emniyetsizlik basar, vesvese de şek olur. İşte böyle bir nazar, cezası olur sakar. Akılda da kusur var.

Desatin fakirdir, havsalası da dardır. Ger eli yetişmezse, bir ulvî hakikate döner der: Değil hak, red ile inkâr.

Emsal-i Kürdiye imiş: Bir vakit ayı gitmiş üzüm ağacının altına. Ağzı yetişmeyince demiş: "Tuh! Bu ekşidir, murdar."

• • •

Dallar Semerati Rahmet Namına Takdim Ediyor

Şecere-i hilkatin dalları her tarafta semerat-ı niamı zîruhun ellerine zahiren uzatıyor.

aksi: tersi, karşıtı, zıddı.
arzu: istek.
basmak: kaplamak, burumek.
burhan: delil.
daim: devamlı.
davar: abtal, akılsız.
delil: bir şeyi ispata yarayan belge.
desatin: prensipler.
emare: belirti, işaret.
emare-i şuphedar: şupheli, şuphe verici işaret.
emsal-ı Kürdiye: Kürdlere ait hikâyeler.
fer': şube, kol; ikinci derecede olan, dal budak.
ger: eğer.
hak: doğru, gerçek, hakikat, doğruluk.
hakikat: gerçek.
hatar: emniyetsizlik, tehlike.
havsala: anlama gücü, kavrama derecesi, anlama faaliyeti.
heyhat: yazık.
hukmetme: hükum verme, karar verme.
inkâr: red etmek.
ispat: deliller ve şahıtlerle gerçeği ortaya koymak.
kat'î: kesinlik.
meğer: eğer, şayet.
menba: kaynak, pınar.
murdar: pis, kirli, iğrenç.
nakzetme: çürütme, hükumsuz kılma.
namına: adına.
nazar: bakış, insanların fikir ve düşunceleri.
netice-i cesim: buyuk sonuç.
rahmet: acıma, merhamet etme, iyilik ve ihsanda bulunma.
rast gelme: karşılaşma.
sakar: cehennem.
sema: gökyüzü.
semerat: meyveler, faydalar.
semerat-ı niam: nimet meyveleri.
semere: netice, sonuç.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şek: şuphe, zan, tereddüt, aksiyle birlikte, iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi.
takdim: sunma.
talepkar: istekli, arzulu.
tarz: biçim, şekil.
tetkik: araştırma.
tezayüt: fazlalaşma, artma.
ulvî: yüce.
umum: genel, bütün.
vakit: zaman.
vesvese: kuruntu, şuphe.
yakin: kesin inanç.
zahiren: görünüşte.
zemin: yer.
zîruh: ruh sahibi canlılar.
zülâl-i hayat: hayat veren su.

Hakikatte bir yed-i rahmet, bir dest-i kudrettir ki, o semeratı, o dalları içinde sizlere uzatıyor.

O yed-i rahmeti, siz de şükür ile öpünüz. O dest-i kudreti de minnetle takdis ediniz.

• • •

Fatiha'nın Ahirinde İşaret Olunan Üç Yolun Beyanı

Ey birader-i puremel! Hayalini ele al, benimle beraber gel. İşte bir zemindeyiz. Etrafına bakarız; kimse de görmez bizi.

Çadır direkleri hükmünde yüksek dağlar üstünde, karanlıklı bir bulut tabakası atılmış. Hem o dahi kaplatmış zeminimizin yüzü,

Müncemit bir sakfolmuş. Fakat altı, yüzü açıkmış; o yüz güneş görürmüş. İşte bulut altındayız, sıkıyor zulmet bizi.

Sıkıntı da boğuyor; havasızlık öldürür. Şimdi bize üç yol var, bir âlem-i ziyadar. Bir kere seyrettimdi, bu zemin-i mecazî.

Evet, bir kere buraya da gelmişim, üçünde ayrı ayrı gitmişim. Birinci yolu budur. Ekseri burdan gider. O da devr-ı âlemdir, seyahate çeker bizi.

İşte biz de yoldayız, böyle yayan gideriz. Bak şu sahranın kum deryalarına, nasıl hiddet saçıyor, tehdit ediyor bizi.

ahir: son.
âlem-i ziyadar: aydınlık dünya.
beyan: ifade etme.
birader-ı püremel: çok uzun arzu ve emeller peşinde koşan hayalci kardeş.
derya: deniz.
dest-i kudret: kudret eli.
devr-i alem: varlık dünyasında gezinti.
ekser: çoğunluk.
hakikat: gerçek.
hiddet: öfke.
kere: defa.
minnet: iyilik karşısında manevi borçlu hissetme.
müncemit: donmuş.
sahra: çöl, ova.
sakf: tavan.
semerat: meyveler, faydalar.
seyahat: yolculuk.
sıkıntı: ne yapacağını bilememe, şaşkınlık.
şükür: minnet duygusu ile teşekkür etme.
takdis: kudsî bilme, her türlü noksan ve eksiklikten arındırma.
tehdit: korkutma, göz dağı verme.
yed-i rahmet: merhamet ve şefkat eli.
zemin: yer.
zemin-i mecazi: gerçekte olmayan hayali yer.
zulmet: karanlık.

Bak şu deryanın dağvari emvacına. O da bize kızıyor. İşte, elhamdülillâh, öteki yüze çıktık. Görürüz güneş yüzü.

Fakat çektiğimiz zahmeti ancak da biz biliriz. Of, tekrar buraya döndük; şu zemin-i vahşetzar, bulut damı zulmettar. Bize lâzım, revnaktar eder kalbdeki gözü

Bir âlem-i ziyadar. Fevkalâde eğer bir cesaretin var, gireriz de beraber, bu yolu. Pürhatarkâr ikinci yolumuzu,

Tabiat-ı arzı deleriz, o tarafa geçeriz. Ya fıtrî bir tünelden titreyerek gideriz. Bir vakitte bu yolda seyrettim de geçtim, bînaz ve pümiyazı.

Fakat o zaman tabiatın zemini eritecek, yırtacak bir madde var ıdı elimde. Üçüncü yolun o delil-i mu'cizi,

Kur'ânı onu bana vermişti. Kardeşim, arkamı da bırakma, hiç de korkma. Bak, hâ şurada tünelvari mağaralar, tahtelarz akıntılar, beklerler ikimizi;

Bizi geçirecekler. Tabiat da, şu muthiş cümudiyeleri de, seni hiç korkutmasın. Zira, bu abus çehresi altında merhametli sahibinin tebessumlü yüzü.

Radyumvari o madde-i Kur'ân'ı ışıkla sezmıştım. İşte, gözüne aydın! Ziyadar âleme çıktık. Bak şu zemin-i pürnazî,

Bu feza-i lâtif, şirin, yahu, başını kaldır, bak; semavata ser çekmiş, bulutları da yırtmış, aşağıda bırakmış, davet ediyor bızı.

abus çehre: asık, ekşi suratlı
alem: dünya
alem-i ziyadar: aydınlık dünya
bînaz: nazlanmadan
cümudiyet: katılık
dağvari: dağ gibi.
dam-ı zulmettar: karanlıklı tavan.
davet: bir şeyi kabul etmeye çağırma
delil-i mu'cizi: mu'cizeli delil insanların benzerini yapmaktan âciz kaldığı deliller
derya: deniz.
eğer: şayet.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun
emvaç: dalgalar
fevkalâde: mükemmel olağanüstü
feza-i latif: çok hoş uzay
fıtrî: Allah'ın yarattığı gibi doğal
lâzım: gerek, gerekli.
madde-i Kur'an: Kur'ân'ın maddesi
merhamet: acıma, koruma, iyilikte bulunma.
müthiş: dehşete düşüren
öteki: diğeri
pürhatarkâr: tehlikelerle dolu, çok tehlikeli
pümiyaz: yalvararak.
radyumvari: radyum gibi
revnaktar: güzel, süslerle bezenmiş
semavat: semalar, gökler
ser çekme: başı yukarı kaldırma, dimdik durma.
şirin: güzel, hoş
tabiat: madde âlemi, varlıklar
tabiat-ı arz: arzın yaratılışı, yerin tabiatı, yerin genel karakteri.
tahtelarz: yer altı
tebessüm: gülümseme, gülüş
tünelvari: tünel gibi
vakit: zaman
zahmet: sıkıntı
zemin: yer.
zemin-i pürnaz: çok nazlı yer
zemin-i vahşetzar: ıssız, ürkütücü yer
zira: çünkü
ziyadar: aydınlık, ışıklı

Şu şecere-i tuba, meğer o Kur'ân imiş; dalları her tarafa uzanmış. Tedelli eden bu dala biz de asılmalıyız; oraya alsın bızı.

O şecere-i semavî, bır timsali, zemınde olmuş şer-i enverî. Demek zahmet çekmeden o yol ile çıkardık bu âlem-ı zıyaya, sıkmadan zahmet bizı

Madem yanlış etmışız; eskı yere donenz, doğru yolu buluruz. Bak üçüncü yolumuz, şu dağlar üstünde durmuş olan şehbazî,

Hem de bütün cihana okuyor bir ezanı. Bak müezzin-i azama, Muhammedü'l-Haşimî (ASM), davet eder insanı âlem-i nur-i envere, ilzam eder niyaz ile namazı

Bulutları da yırtmış, bak bu hüda dağlarına, semavata ser çekmiş, bak şeriat cibaline, nasıl müzeyyen etmiş zeminimizin yüzü gözü.

İşte çıkmalıyız buradan, himmet tayyaresiyle. Ziya-i nesım orada, nur-i cemal orada. Işte buradadır Uhud-ı tevhit, o cebel-i azizî,

İşte şuradadır Cudi-i İslâmiyet, o cebel-i selâmet. İşte Cebelü'l-Kamer olan Kur'ân-ı Ezher. Zulâl-i Nil akıyor o muhteşem menbadan; ıç o âb-ı lezizi.

فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ ۝ (1)

وَاٰخِرُ دَعْوٰانَا اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ (2)

1 Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah'ın şanı ne yücedir. (Mu'minun Suresi, 14.)

2. Dualarımız ise şu sözle sona erer: Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. (Yunus Suresi, 10. ayetten iktibas.)

âb-ı lezîz: lezzetli su
âlem-i nur-i enver: nurların içinde bulunan dünya
alem-i ziya: aydınlık dünya
cebel-i azîz: şerefli, ustün dağ.
cebel-i selâmet: emniyet ve güven veren dağ.
Cebelü'l-Kamer: Nil nehrinin çıktığı Kamer Dağı
cibal: dağ
cihan: tüm dünya.
Cudi-i İslâmiyet: Hazret-i Nuh'un gemisini üzerinde taşıyan Cudi dağı gibi olan İslâmiyet.
davet: bir şeyi kabul etmeye çağırma
himmet: çalışıp çabalama, sarf etme, çeht, gayret etme, yardım, ihsan, lütuf, manevî yardım, kasıt, niyet, azım
hüda: İlâhî kaynaklı hak yol ve prensiplen, hak ve doğru olan yol.
ilzam: mecbur tutma, zorlama
Kur'ân-ı Ezher: parlak, her şeyi aydınlatan Kur'ân
madem: durum böyle ise.
meğer: eğer, şayet.
menba: kaynak, herhangi bir şeyin çıkrığı yer, pınar
Muhammedü'l-Haşimî: Haşimî soyundan gelen, ahır zaman peygamberi
muhteşem: hayranlık uyandıran haşmetli.
müezzin-i azam: en büyük müezzin
müzeyyen: süslü
niyaz: Allah'a dua etme
nur-i cemal: güzellik nuru
semavat: semalar, gökler
ser çekme: baş kaldırma
şecere-i semavî: semavî ağaç
Şecere-i Tuba: köklen cennette dalları dünyaya uzanmış olan tuba ağacı
şehbaz: beyaz doğan kuşu
şer-i enver: çok nurlu şeriat, din
şeriat: kanun, dinî hükümler toplumu ilgilendiren dini hükümler, kurallar
tayyare: uçak.
tedelli: uzanıp eğilmiş.
timsal: görüntü
Uhud-ı tevhid: Uhud Dağı gibi sağlam ve sarsılmaz tevhid inancı
zahmet: sıkıntı
zemin: yer
ziya-i nesim: tatlı, hoş rüzgâr esintı
zulâl-ı Nil: temiz ve berrak akan Nil nehri.

Ey arkadaş! Şimdi hayali baştan çıkar, aklı kafaya geçir. Evvelki iki yolun mağdub ve dâllîn yolu, hatarları pek çoktur, kıştır daim güz, yazı.

Yüzde birı kurtulur. Eflâtun, Sokrat gibi. Üçüncü yol sehîldir, hem karîb-i müstakımdir. Zayıf, kavî müsavî, herkes o yoldan gıder. En rahatı budur kı: şehıt olmak, ya gazi.

İşte neticeye gireriz. Evet, deha-i fennî. Evvelki iki yoldur, ona meslek ve mezhep. Fakat huda-ı Kur'ânî üçüncü yoldur onun sırat-ı müstakımi; isal eder o bızi.

اَللّٰهُمَّ «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۞ صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ» اٰمِينَ (1)

• • •

Hakikî Bütün Elem Dalâlette, Bütün Lezzet Imandadır Hayal Libasını Giymiş Muazzam Bir Hakikat

Ey yoldaş-ı hüşdar! Sırat-ı müstakimin o meslek-i nuranî, mağdub ve dâllînın o tarık-ı zulmanî, tam farklarını görmek eğer istersen, ey aziz!

Gel, vehmini ele al, hayal üstüne de bin. Şimdi seninle gideriz zulümat-ı ademe. O mezar-ı ekberi, o şehr-i puremvatı bir zıyaret ederiz.

Bır Kadîr-i Ezelî, kendı dest-i kudretle bu zulumat-ı kıt'adan bizi tuttu çıkardı, bu vücuda bindirdi, gönderdı şu dünyaya, şu şehr-i bîlezaız.

1- Allah ım, bızı doğru yola ılet. • Kendılerıne nımet ve ıhsanda bulundugun peygamberlerının ve onlara tâbı olan salıh kullarının yoluna ılet, azabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna degil." (Fatıha Suresi 6-7.) Âmın.

mağdub: Allah ın hıddet, öfke ve gadabına ugrayanlar
meslek: usul, metot.
meslek-i nuranı: aydınlık, nurlu yol, metot ve sistem.
mezar-ı ekber: en buyuk mezar.
mezhep: yol, usul ve Allah ın rızasına goturen yol.
muazzam: çok degerlı ve büyuk.
musavî: aynı seviyede, denk, eşit.
netice: sonuç.
sehıl: kolay.
sırat-ı müstakım: ıstıkametlı dogru yol.
şehıt: Allah yolunda canını feda eden.
şehr-i bîlezaız: lezzet vermeyen şehır.
şehr-ı puremvat: olulerle dolu şehır.
tarık-ı zulmanî: zulumatlı karanlık yol.
vehım: zan ve kuruntu.
vücut: varlık.
yoldaş-ı hüşdar: akıllı uslu yol arkadaşı.
zayıf: güçsuz.
zıyaret: gorme ve gıtme.
zulümat-ı adem: yokluk karanlıkları.
zulumat-ı kıt a: karanlıklar ulkesi.

azız: saygın, muhterem.
dalım: devamlı.
dalâlet: ıman ve Islâm dan ayrılma, sapkınlık, dogru ve hak yoldan ayrılma.
dâllîn: dogru yoldan sapmış olanlar, gunaha gırmıs olanlar.
deha-ı fennî: pozıtıf ılımlerde deha sahıbı olan.
dest-i kudret: kudret elı.
eğer: şayet.
elem: acı.
gazi: Allah yolunda mucadele ederek zafer kazanan.
hakıkat: gerçek.
hakıkî: gerçek.
hatar: tehlıke, korku.
hayal: zıhınde tasarlanıp canlandırılan şey, hulya.
hüda-i Kur'anî: Kur'ân ın hidayete goturen yolu.
isal etmek: ulaştırmak.
Kadır-i Ezelî: başı sonu olmayan guç ve ıktıdar sahıbı Allah.
karîb-i müstakım: doğruya ıstıkamete yakın.
kavî: güçlü.
lezzet: tatılık, haz, tat, zevk, keyif.
lıbas: elbise.

İşte şimdi biz geldik şu âlem-i vücuda, o sahra-i haile. Gözümüz de açıldı, şeş cihette biz baktık. Evvel istitafkârâne önümüze bakanız.

Lâkin beliyyeler, elemler, önümüzde düşmanlar gibi tehacüm eder. Ondan korktuk, çekindik. Sağa sola, anasır-ı tabâyie bakanız, ondan medet bekleriz.

Lâkin biz görüyoruz ki, onların kalbleri kasiye, merhametsiz. Dişlerini bilerler, hiddetli de bakarlar. Ne naz dinler, ne niyaz.

Muztar adamlar gibi, me'yusâne, nazarı yukarıya kaldırdık. Hem istimdatkârâne, ecram-ı ulviyeye bakanız, pek dehşetli tehditkâr da görüruz.

Güya birer gülle, bomba olmuşlar, yuvalardan çıkmışlar, hem etraf-ı fezada pek sür'atli geçerler. Her nasılsa ki onlar birbirine dokunmaz.

Ger birisi yolunu kazara bir şaşırtsa, eliyazubillâh, şu âlem-i şahadet ödü de patlayacak. Tesadüfe bağlıdır; bundan dahi hayır gelmez.

Me'yusâne nazarı o cihetten çevirdik, elîm hayrete düştük. Başımız da eğildi, sinemizde saklandık. Nefsimize bakanız, mütalâa ederiz.

İşte ışıtıyoruz: Zavallı nefsimizden binlerle hacetlenn sayhalan geliyor, binlerle fâkatlerin eninleri çıkıyor. Teselliyi beklerken tevahhuş ediyoruz.

âlem-i şahadet: görünen madde alemi
âlem-i vücut: varlık dünyası
anasır-ı tabayi: tabiatta bulunan unsurlar, dağlar, taşlar ve varlıklar
beliyyeler: belâ ve musibeder
cihet: yön, taraf
dehşetli: korkunç.
ecram-ı ulviye: gökteki cisimler, gezegenler, yıldızlar
elemler: acı ve üzüntü.
elîm: acı ve üzücü veren
eliyazübillah: Allah korusun
enin: inleme, sızlama.
etraf-ı feza: gök yüzü, uzayın çevresi
evvel: birinci, önceki
fâkat: yoksulluk, fakirlik, ihtiyaç
ger: eğer
gülle: top mermisi
güya: sanki.
hacet: ihtiyaç duyulan şey
hayır: iyi ve faydalı olan şey
hayret: şaşkınlık.
hiddetli: kızgın.
istimdatkârâne: yardım ister şekilde
istitafkârane: merhamet ister yere yakışır şekilde
kasiye: katı, sert.
kazara: aniden, birden bire, bir kaza sonucu
lâkin: ama, fakat.
me'yusane: ümitsizce
medet: imdat, yardım isteme
merhametsiz: acımasız
muztar: zorda kalma, çaresiz.
mutalaa: etrafıca inceleme
naz: cilve
nazar: göz, bakış
nefis: insanın maddî bedeni yönü
niyaz: yalvarma
sahra-i hail: boş, ürperten çöl
sayha: yüksek ses.
sine: göğüs.
sür'atli: hızlı
şeş: altı
tehacum: hücum etme
tehditkar: tehdit edici, korkutucu.
tesadüf: rastlantı.
teselli: ferahlandırma, üzüntü giderme, avunma.
tevahhuş: korkutma

Ondan da hayır gelmedi. Pek ilticakârâne vicdanımıza girdik. İçine bakıyoruz, bir çareyi bekleriz. Eyvah, yine bulmayız. Biz medet vermeliyiz.

Zira onda görünür; binlerle emellen, galeyanlı arzular, heyecanlı hissiyat, kâinata uzanmış. Her birinden titreriz, hiç yardım edemeyiz.

O âmâl, sıkışmışlar vucud-ı adem içinde, bir tarafı ezele, bir tarafı ebede uzanıp gidiyorlar. Öyle vüs'atleri var; ger dünyayı yutarsa o vicdan da tok olmaz.

Işte bu elîm yolda nereye bir başvurduk, onda bir belâ bulduk. Zira mağdub ve dâllîn yolları böyle olur. Tesadüf ve dalâlet o yolda nazarendaz.

O nazarı biz taktık, bu hale boyle düştük. Şımdı dahi hâlimiz ki mebde ve meadı, hem Sâni ve hem haşri muvakkat unutmuşuz.

Cehennemden beterdir, ondan daha muhnktır, ruhumuzu eziyor. Zira o şeş cihetten ki onlara başvurduk, öyle hâlet almışız.

Kı, yapılmış o hâlet, hem havf ıle dehşetten, hem acz ile ra'şetten, hem kalâk ve vahşetten, hem yütüm ve hem yeısten murekkep vıcdansûz.

Şımdı her cıhete mukabıl bir cepheyı alınz, def'ine çalışırız. Evvel, kudretimize müracaat ederiz. Vâesefa görürüz.

acz: güçsüzlük, âcizlik.
âmâl: emeller, gelecekle ilgili istek ve arzular.
arzular: istekler.
bela: felâket, musibet.
cephe almak: hasım durumu takınmak, direnmek.
cihet: yön, sebep.
dalâlet: ımân ve İslâm dan ayrılma, sapkınlık, doğru ve hak yoldan ayrılma.
dâllîn: doğru yoldan sapmış olanlar, günaha girmiş olanlar.
def: ortadan kaldırma, yok etme, gideme.
ebed: sonunun ve nihayetinin bulunmaması.
elim: acı ve üzüntü verici.
emel: umut, gelecek ile ilgili hayâller.
evvel: birinci, onceki.
eyvah: yok mu kurtaran.
ezel: başı olmamak.
galeyan: azgın coşkun.
ger: eğer.
hal: içinde bulunulan durum.
halet: durum, hâl.
haşir: oldukten sonra, âhiret âlemınde cesetlerin yenıden hayatlanması ve Allah ın huzurunda toplanmaları.
havf: korku.
hayır: iyilik, faydalılık.
hissiyat: duygular.
ilticakarane: sığınır gibi.
kainat: evren, yaratılan her şey.
kalâk: sıkıntı, huzursuzluk.
kudret: güç, iktıdar.
magdub: Allah ın hıddet, öfke ve gadabına uğrayanlar.
mead: sonuç, son nokta.
mebde: başlangıç.
medet: ımdat, yardım isteme.
muhnık: yakıcı.
mukabıl: karşı.
muvakkat: geçici.
müracaat etme: başvurma.
murekkep: birden fazla şeylerden oluşan.
nazar: bakış, insanların fikir ve duşuncelerı.
nazarendaz: göz gezdiren, bakan.
ra'şet: titreyiş, ürperme.
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yönü.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
şeş: altı.
tesadüf: rastlantı.
vâesefâ: ne yazık kı, yazıklar olsun.
vahşet: ıssız yerlerde duyulan korku.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu.
vicdansûz: vicdana acı veren, vicdanen çok ıztırap verici.
vücud-ı adem: yokluğun var olması, yokluk alemi.
vüs'at: genişlik, her yeri kaplama sı.
yeis: gelecek konusunda ümıtsız ve karamsar düşünme.
yütüm: kimsesizlik, yetimlik.
zira: çünkü.

Ki âcize, zaife. Sanıyen, nefiste olan hacatın susmasına teveccüh ediyoruz. Vâesefa, durmayıp bağırırlar görürüz.

Salisen, istimdatkârâne, bir halâskârı için bağırır, çağırırız; ne kimse işitiyor, ne cevabı veriyor. Biz de zannediyoruz:

Her bir şey bize düşman, her bir şey bizden garip. Hiçbir şey kalbimize bir tesellî vermiyor; hiç emniyet bahşetmez, hakikî zevki vermez.

Rabian, biz ecram-ı ulviyeye baktıkça, onlar nazara verir bir havf ile dehşeti. Hem vicdanın müz'ici bir tevahhuş geliyor akılsûz, evhamsaz.

Işte, ey birader! Bu dalâletin yolu, mahiyetı şoyledır. Kufürdeki zulmeti bu yolda tamam gördük. Şimdi de gel kardeşım, o ademe donerız.

Tekrar yıne gelırız. Bu kere tarıkımız sırat-ı müstakımdır, hem ımanın yoludur. Delil ve imamımız, inayet ve Kur'ân'dır, şehbaz-ı edvarpervaz.

Işte Sultan-ı Ezel'ın rahmet ve ınayetı vakta bızı istedi, kudret bizi çıkardı, lütfen bizi bindırdı kanun-i meşiete etvar ustünde perdaz.

Şımdı bızı getirdı, şefkat ıle gıydırdı şu hıl'at-ı vücudu. Emanet rütbesini bize tevcih eyledi, nişarı, niyaz ve namaz.

âcize. âcız güçsuz, kuvvetsiz.
adem: yokluk.
akılsuz: aklı tırmalayan, akla ters gelen
bahşetmek. bağışlamak, vermek.
birader: kardeş.
dalâlet: ıman ve Islâm dan ayrılma sapkınlık doğru ve hak yoldan ayrılma
dehşet: buyuk korku halı, urkutucu durum
delil: bir şeyi ıspata yarayan belge.
ecram-ı ulviye: gokteki cısımler gezegenler yıldızlar
emanet. korunması gerekli degerlı şey
emniyet: guven.
etvar: tavırlar hâller
evhamsaz. kurunuya kapılan
garip: yalnız kımsesız
hacat. ihtıyaçlar
hakıkı: gerçek
halaskar: kurtancı.
havf: korku.
hıl'at-ı vücut: beden elbısesi
imam: onder rehber
inayet. yardım lyılık.
istimdatkarane: yardım ıster şekılde
kanun-i meşiet. Allah ın dılerne irade kanunu
kere: defa
kudret: Allah ın her şeye gucu yetmesi
kufür: inkâr dınsızlık.
mahiyet: bir şeyın ıç yuzu
müz'ic. sıkıcı sıkıntılı.
nazara vermek. dikkate sunmak.
nefis: ınsanın maddî bedenı yonu
nişan: alamet, ız
niyaz: Allah a dua etme.
perdaz: tertıpleyen duzenleyen duzeltıcı
rabian: dorduncusu.
rahmet. acıma merhamet etme ıyılık ve ihsanda bulunma.
rütbe: bırıne meznyetınden dolayı verılen paye unvan
salisen: uçuncusu.
sanıyen: ıkıncısı.
sırat-ı müstakım: ıstıkametlı doğru yol
Sultan-ı Ezel: başlangıcı ve sonu olmayan sultan Allah
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet, karşılıksız yardım etme
şehbaz-ı edvarpervaz. doğan kuşu gıbı kanat çırpan her asrı hakımıyet kanatlan altında tutan Kur'ân ıçın yapılan bir teşbih
tarık. yol usul.
tesellî verme: avutma acı dındırme guzel sozlerle rahatlatma.
tevahhuş. korkutma.
tevcih eyleme. yoneltme.
teveccüh: yonelme, ılgılenme
vaesefa: ne yazık kı yazıklar olsun
vakta: ne zaman kı
vicdan: ıyıyı kotuden hayn şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zaife: guçsuz, zayıf
zannetmek. sanmak.
zevki: tat veren
zulmet. karanlık anlaşılmaz.

Şu edvar ve etvarın, bu uzun yolumuzda birer menzil-i nazdır. Yolumuzda teshilât içindir ki, kaderden bir emirname vermiş sahifede cephemiz.

Her nereye geliriz, her hangi taifeye misafir oluyoruz; pek uhuvvetkârâne istikbal görüyoruz. Malımızdan veririz, mallarından alırız.

Ticaret muhabbeti, onlar bizi beslerler, hediyelerle süslerler, hem de teşyi ederler. Gele gele, işte geldik, dünya kapısındayız, işitiyoruz avaz.

Bak, girdik şu zemine, ayağımızı bastık şahadet âlemine; şehr-i âyine-i Rahman, gürültühane-i insan. Hiçbir şey bilmeyiz; delil ve imamımız,

Meşiet-i Rahman'dır. Vekil-i delilimiz, nazerin gözlerimiz. Gözlerimizi açtık, dünya içine saldık. Hatırına gelir mi evvelki gelişimiz?

Garip, yetim olmuştuk, düşmanlarımız çoktu; bilmezdik hamîmizi. Şimdi nur-i imanla, o düşmanlara karşı, bir rükn-ı metînimiz,

İstinadî noktamız, hem himayetkârımız, defeder düşmanları. O iman-ı billâhtır ki ziya-i ruhumuz, hem nur-i hayatımız, hem de ruh-i ruhumuz.

Işte kalbimiz rahat, duşmanları aldırmaz, belki düşman tanımaz. Evvelki yolumuzda, vakta vicdana girdik; işittik ondan binlerle feryadufizar ve avaz.

avaz: çığlık
belki: kesinlikle, bilakis
defetmek: kovmak.
delil: bir şeyi ispata yarayan belge
edvar: devirler, asırlar, çağlar
emirname: emir yazısı, yönetmelik.
etvar: tavırlar, haller
feryadufizar: bağırıp çağırma
garip: güzel.
gürültühane-i insan: insanın gürültü yatırı yeri
hami: koruyucu
himayetkar: koruyucu, şekilde
imam: önder, rehber
iman-ı billah: Allah'ın birliğine iman.
istıkbal: gelecek.
istinadı nokta: dayanak noktası
kader: her şeyin Allah'ın bilgisinde olması
menzil-i naz: naz konağı, nazlanma yeri
meşiet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın dilemesi
misafir: yolcu
muhabbet: sevgi.
nazenin: ince, nazenin duygulu
nur-ı hayat: hayat nuru, hayat ışığı
nur-ı iman: iman nuru
ruh-ı ruhumuz: ruha ruh veren.
rükn-ı metîn: sağlam esaslar, prensipler
şahadet âlemi: göz ile görünen alem, dünya
şehrayin-i Rahman: Allah'ın bayram yeri haline getirdiği yer küresi
taife: gurup, topluluk.
teshilât: kolaylaştırma
teşyi etmek: uğurlamak.
ticaret: alış veriş
uhuvvetkârâne: kardeşçesine
vakta: ne zaman ki.
vekil-i delil: delil olarak görünen
vicdan: iyiyi kötüden, hayırlı şeyden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu
yetim: kimsesiz.
zemin: yer
ziya-i ruhumuz: ruhumuzun ışığı

Ondan belâya düştük. Zira âmâl, arzular, istidat ve hissiyat daim ebedi ister. Onun yolunu bilmezdik. Bizden yol bilmemezlik; onda fizar ve niyaz.

Fakat, elhamdülillâh, şimdi gelişimizde bulduk nokta-i istimdat ki, daim hayat verir o istidat, âmâle, tâ ebedülâbâda onlan eder pervaz.

Onlara yol gosterir, o noktadan istidat. Hem istimdat ediyor, hem âb-ı hayatı içer, hem kemaline koşuyor o nokta-i istimdat, o şevkengiz remzunaz.

Ikinci kutb-ı iman ki, tasdik-i haşirdir. Saadet-i ebedî o sadefin cevheri. İman burhanı, Kur'ân, vicdan, insanî bir râz.

Şimdi başını kaldır, şu kâinata bir bak, onun ile bir konuş. Evvelki yolumuzda pek müthiş görünürdü. Şimdi de mütebessim, her tarafa gülüyor, nazeninâne niyaz ve avaz.

Görmez mısın: Gozümüz arımısal olmuştur, her tarafa uçuyor. Kâinat bostanıdır, her tarafta çiçekler. Her çiçek de veriyor ona bir âb-ı leziz.

Hem ünsiyet, teselli, tahabbubü veriyor. O da alır getirir, şehd-i şahadet yapar. Balda bir bal akıtır o esrarengiz şehbaz.

Harekât-ı ecrama, ya nücum, ya şümusa nazanmız kondukça, ellerine verirler Hâlık'ın hikmetini, hem mâye-ı ibreti, hem cilve-ı rahmeti alır, ediyor pervaz.

âb-ı hayat: hayat suyu.
ab-ı leziz: lezzetli su
âmâl: emeller, gelecekle ilgili istek ve arzular
arımısal: ilan gibi
arzular: istekler
avaz: çığlık.
bela: felaket, musibet.
bostan: bahçe, geniş ve aydınlık mekan
bürhanı: delil
cevher: bir şeyin özü, esası, temel yapı taşı
cilve-i rahmet. rahmetin bir panltısı
daim. devamlı
ebed: sonunun ve nihayetinin bulunmaması
ebedulabad: ebedler memleketi, sonsuz olan ahiret hayatı
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun
esrarengiz. gizemli, sır dolu.
fizar: ağlama, bağırma
Halık: her şeyin yoktan yaratıcısı olan Allah
harekât-ı ecram: gezegenlerin gok cisimlerinin hareketen
hayat: canlılık.
hikmet. her şeyin anlamlı, faydalı ve birçok amaca yönelmiş olması, İlahî gaye
hissiyat: duygular
insanî: insanlıkla ilgili, insanca,
istidat: kabiliyet.
istimdat. medet ve yardım istemek
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kutb-ı iman: iman kutbu
maye-i ibret: ibret mayası.
mutebessim: gulen
muthiş: dehşete düşüren
nazar: göz. İnsanlann fikir ve düşuncelen
nazeninâne: nazlı bir şekilde.
niyaz: Allah'a dua etme, yalvarma.
nokta: önemli husus.
nokta-i istimdat. yardım, medet alınacak nokta, yer
nücum: yıldızlar
pervaz: kanat çırpma, uçma.
raz: gizli tutulan şey, sır
remzunaz: işaret ve zerafet.
saadet-i ebedî: sonsuz mutluluk.
sadef: İçinde inci bulunan kabuk.
şehbaz. ın beyaz doğan kuşu
şehd-ı şahadet. varlıklann Allah'ın birliğine delil olmalarından doğan bal gibi lezzet.
şevkengiz: şevke geturen.
şümus: guneşler
tahabbup: sevme, sevgi gostensinde bulunma
tasdik-i haşr: öldukten sonra dirilmeyi kabul etme, onaylama
teselli: musibete uğrayana rahatlatıcı soz soyleme
ünsiyet: alışkanlık, dostluk.
vicdan: iyiyi kötuden, hayırserden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
zira: çunku

Güya şu güneş, bizlerle konuşuyor. Der: "Ey kardeşlerimiz! Tevahhuşla sıkılmayınız. Ehlen sehlen, merhaba, hoş teşrif ettiniz. Menzil sizin; ben bir mumdar-ı şehnaz.

"Ben de sizin gibiyim; fakat safî, isyansız, mutî bir hizmetkânım. O Zat-ı Ehad-i Samed ki, mahz-ı rahmetiyle hizmetinize beni musahhar-ı pürnur etmiş. Benden hararet, ziya; sizden namaz ve niyaz."

Yahu, bakın kamere. Yıldızlarla denizler, her biri de kendine mahsus birer lisanla, "Ehlen sehlen, merhaba," derler. "Hoş geldiniz, bizi tanımaz mısınız?"

Sırr-ı teavünle bak, remz-i nizamla dinle. Her birisi söylüyor: "Biz de birer hizmetkâr, rahmet-i Zülcelâl'in birer âyinedarıyız, hiç de üzülmeyiniz, bizden sıkılmayınız.

"Zelzele naaraları, hâdisat sayhaları sizi hiç korkutmasın, vesvese de vermesin. Zira onlar içinde bir zemzeme-i ezkâr, bir demdeme-ı tesbih, velvele-i nazûnıyaz

"Sizi bize gönderen o Zat-ı Zülcelâl, ellerinde tutmuştur bunların dizginlerini." İman gözü okuyor yüzlerinde ayet-i rahmet, her biri birer avaz.

Ey mu'min-ı kalb-ı huşyar! Şimdi gözlerimiz bir parça dinlensinler. Onların bedeline hassas kulağımızı imanın mubarek eline teslim ederiz, dünyaya gönderiniz. Dinlesin leziz bir saz.

Evvelki yolumuzda bir matem-i umumî, hem vaveylâ-ı mevtî zannolunan o sesler, şimdi yolumuzda birer nevazunamaz, birer avazûnıyaz, birer tesbihe ağaz.

ağaz: diller, ağızlar
avaz: sadâ, yüksek ses
avazunıyaz: yalvarış ve yakarış
ayet-i rahmet: rahmetin göstergesi
âyinedar: âyna tutan
bedel: yerine, karşılık.
demdeme-ı tesbih: Allah'ı övmekten çıkan coşkulu sesler
ehlen sehlen: hoş geldiniz, safa getirdiniz.
güya: sanki
hâdisat: olaylar, hâdiseler
hararet: ısı
hassas: ince, en küçük şeyi bile ölçebilen
hizmetkar: hizmet eden
hoş: güzel.
kamer: ay
leziz: lezzetli
lisan: dil.
mahsus: mustakil olarak birine has olan, özel.
mahz-ı rahmet: rahmetin tam kendisi, sırf rahmet.
matem-i umumî: genel yas
menzil: mekan, yer
merhaba: rahat ediniz.
merhaba: rahat ediniz.
mumdar-ı şehnaz: ışık veren güzel
musahhar-ı pürnur: nur saçan hizmetçi
mutî: boyun eğen, itaat eden, emir dinleyen
mu'min-i kalb-ı huşyar: kalbi uyanık mü'min
mübarek: bereketli, uğurlu
naara: sayha, haykırış
namaz: Allah'a ibadetin adı
nevazünamaz: dua ve namaz
niyaz: Allah'a dua etme
rahmet-i Zülcelal: celâl ve azamet sahibi olan Allah'ın rahmet ve şefkati
remz-i nizam: düzen ve intizamın işareti
safî: saf, karışmamış, bulanmamış
sayha: yüksek ses
saz: güzel ses
sırr-ı teavün: yardımlaşma sırrı
tesbih: Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anmak.
teslim etme: bırakma
teşrif etme: şereflendirme, şeref verme
tevahhuş: yalnızlaşma, yabancılaşma, korkma, ürkme
vaveylâ-i mevtî: ölüm çığlıkları.
velvele-i nazûnıyaz: Allah'a yalvarma ve dileklerini sunmaktan doğan coşkulu sesler
vesvese: kuruntu, şüphe
zannolunan: sanılan
Zat-ı Ehad-i Samed: her şeyin kendisine muhtaç olduğu bir tek zat olan Allah.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi olan Allah
zelzele: deprem
zemzeme-i ezkâr: Allah'ı anmaktan doğan güzel nağmeler
zira: çünkü
ziya: aydınlık, ışık.

Dinle, havadaki demdeme, kuşlardaki civcive, yağmurdaki zemzeme, denizdeki gamgama, ra'dlardaki rakraka, taşlardaki tıktıka birer manidar nevaz.

Terennümat-ı hava, naarat-ı ra'diye, nağamat-ı emvaç, birer zikr-i azamet. Yağmurun hezecatı, kuşların secaatı birer tesbih-i rahmet, hakikate bir mecaz.

Eşyada olan asvat, birer savt-ı vücuttur, "Ben de varım" derler. O kâinat-ı sâkit, birden söze başlıyor. "Bizi camit zannetme, ey insan-ı boşboğaz!"

Tuyurlan söylettirir ya bir lezzet-i nimet, ya bir nüzul-ı rahmet. Ayn ayn seslerle, küçük ağazlanyla rahmeti alkışlarlar. Nimet üstünde iner, şükür ile eder pervaz.

Remzen onlar derler: "Ey kâinat, kardeşler! Ne güzeldir hâlimiz, şefkatle perverdeyiz, hâlimizden memnunuz." Sıvri 'dimdik'leriyle fezaya saçıyorlar birer avaz-ı pürnaz.

Güya bütün kâinat ulvî bir musıkıdır; iman nuru işıtır ezkâr ve tesbihleri. Zira hikmet reddeder tesadüf vücudunu, nızam ise tart eder ittifak-ı evhamsaz.

Ey yoldaş! Şimdi şu âlem-i misalîden çıkanz, hayalî vehimden ineriz, akıl meydanında dururuz, mizana çekeriz, ederiz yollan berendaz.

Evvelki elîm yolumuz, mağdub ve dâllîn yolu. O yol venr vicdana, tâ en derin yerine, hem bir hiss-i elîmi, hem bır şedit elemı. Şuur onu gostenr, şuura zıt olmuşuz.

ağaz: dıller, ağızlar
akıl: us, İdrak, düşünme, anlama ve tedbir alma ıyı ve kotuyu hayır ve şem ayırt edebilme özelliği
alem-i misali: hayalî ve temsilî alem.
asvat: sesler
avaz-ı pürnaz: çok nazlı sesler
berendaz: kaldırıp atan
camit: canısız.
civcive: civciv sesleri.
dâllîn: ilım ve felsefe yolu ile hak yoldan sapanlar
demdeme: gürultulu, yuksek sesler
elem: acı.
elîm: acı ve uzüntü verıcı.
ezkâr: Allah ı anmalar, zikrler
feza: sema, uzay
gamgama: dalga sesleri
güya: sanki
hakıkat: gerçek.
hâl: içinde bulunulan durum
hayalî vehim: hayalımızdeki kurıuntu
hezecatı: olçulu sesler, nağmeler.
hıkmet: yüksek bılgı, akıl, söz ve harekettekı uygunluk.
hiss-i elîm: acı ve üzüntü veren duygu
İman: inanç
İnsan-ı boşboğaz: ılen gen, bılır bılmez konuşan ınsan
ittifak-ı evhamsaz: kuruntu ve vehım veren bırlıktelık.
kâinat-ı sâkit: sessız görunen tum varıklar, suskun kaınat.
lezzet-i nimet: nımetın zevkı tadı
magdub: Allah ın ofkesını çekenler
manidar: anlamlı
mecaz: gerçek anlamı dışında başka manayı anlatan kelime
mizan: olçu, terazı
musıkı: muzık.
naarat-ı ra'diye: gok gurlemesı seslerı
nağamat-ı emvaç: denız dalgasının seslerı
nevaz: tatlı ahenkli ses
nimet: iyılık, lutuf, ıhsan, bağış.
nızam: düzen
nüzul-i rahmet: rahmetın ındırılmesı

pervaz: kanat çırpma, uçma.
perverde: donanmış olmak.
ra'd: gok gurultusu.
rahmet: yağmur, Allah ın ıhsanı
rakraka: çınlama
remzen: ışaret ederek.
savt-ı vücut: varlığın, hayatın ıfadesı, varlığın sesı
secaatı: nıtmlı, tempolu ses
şedit: şıddetlı
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet, karşılıksız yardım etme
şuur: ıdrak, düşunce, bılınç.
şükür: mınnet duygusu ile teşekkur etme
tart: kovmak, sürmek, çıkarmak.
terennümat-ı hava: havanın esmesınden çıkan guzel ses
tesadüf: rastlantı
tesbih: namaz tesbıhatını yapmak ıçın ıpe dızılen sayılı taş
tesbih-i rahmet: rahmet zıkrı.
tıktıka: taşın çıkardıgı sesler
tuyur: kuşlar
ulvî: yuce.
vicdan: ıyıyı kotüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
vücut: varlık.
yoldaş: yol arkadaşı.
zannetme: sanma
zemzeme: yağmurun pıırtıları
zıt: bir şeyın tersi, aksı
zikr-i azamet: Allah ı zıkrden çıkan buyuk ses
zira: çunku

Hem kurtulmak için de muztar ve hem muhtacız; ya o teskin edilsin, ya ihsas da olmasın. Yoksa dayanamayız; feryadüfizar dinlenmez.

Hüda ise şifadır; heva ıptal-ı hıstir. Bu da tesellı ıster, bu da tegafül ıster, bu da meşgale ister, bu da eğlence ister. Hevesat-ı sihirbaz,

Tâ vicdanı aldatsın, ruhu tenvim edilsın, tâ elem hıssolmasın. Yoksa o elem-i elîm, vicdanı ihrak eder; fizara dayanılmaz, elem-ı yeis çekilmez.

Demek sırat-ı mustakimden ne kadar uzak düşse, o derece nıspeten şu hâlet tesir eder, vicdanı bağırttınr. Her lezzetin içinde elemi var birer ız.

Demek heves, heva, eğlence, sefahatten memzuç olan şaşaa-i medenî, bu dalâletten gelen şu müthış sıkıntıya bir yalancı merhem, uyutucu zehırbaz.

Ey azız arkadaşım! İkinci yolumuzda, o nuranî tarıkte bır hâleti hissettık. O hâletle oluyor hayat maden-ı lezzet; âlâm olur lezaiz.

Onunla bunu bıldık ki, mütefavıt derecede, kuvvet-ı ıman nispetinde ruha bir hâlet verir. Ceset ruhla mültezdir, ruh vıcdanla mütelezzız.

Bır saadet-ı acıle, vıcdanda münderiçtir. Bır fırdevs-ı manevî, kalbinde mündemiçtir. Düşünmekse deşmektir, şuur ıse şıar-ı râz.

âlâm: üzüntüler, elemler ve sıkıntılar
azız: saygın, muhterem
ceset: beden
dalalet: iman ve İslam dan ayrılma, sapkınlık, doğru ve hak yoldan ayrılma
derece: mertebe
elem: acı
elem-i elîm: acı veren, üzüntü
elem-i yeis: umutsızlık acısı
feryadüfizar: bağırıp çağırma
fırdevs-ı manevî: manevî cennet.
fizar: ağlama, bağırma
hâlet: durum, hâl
hayat: yaşayış, yaşama
heva: nefsin arzu ve isteklen
heves: istek, arzu, gelip geçici istek, nefsin hoşuna giden istek, akıl dışı istek, zevk, eğlence
hevesat-ı sihirbaz: sihirli cezp edici, nefsin hoşuna giden işler
hıssolmak: tatmak, hissetmek, duymak.
hüda: İlâhî kaynaklı hak yol ve prensipler, hak ve doğru olan yol.
ihrak: yakma.
ihsas: hissettirme.
ıptal-ı his: duyguları, duyu sisteminı işlemez hâle sokmak, duygu kaybı
ız: işaret, alamet.
kuvvet-i iman: iman gücü.
lezaız: lezzetler, tatlı ve zevkli şeyler
maden-ı lezzet: zevk ve lezzet kaynağı
memzuç: karışık.
merhem: yaraya sürülen ilâç.
meşgale: iş, bir şeylerle uğraşma, uğraşı
muhtaç: ihtiyaç sahibi
muztar: zorda kalma, çaresiz
mültez: bir şeyi kendi üzerine lâzım eden, gerekli kılan.
mündemiç: yerleştirilmiş.
mündeniç: içine konulmuş
mütefavıt: çeşitli, farklı, farklı.
mütelezziz: lezzet alan, tat hissden, haz alan, hoşlanan.
müthiş: dehşete düşüren
nispeten: kıyasla, oranla
nıspetınde: oranında, ölçüsünde
nuranî: nurlu, parlak, münevver
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yönü
saadet-ı acıle: peşin mutluluk.
sefahat: ahlâksızlık, eğlence ve zevke düşkunluk.
sırat-ı müstakim: istikametli doğru yol
şaşaa-ı medenî: medeniyetten gelen şaşaa, medeniyetin göz kamaştırıcılığı
şıar-ı râz: gizli işaretler, sırrın gizleyen perde, işaret.
şifa: sıhhat.
şuur: idrak, düşünce, bilinç.
tarık: yol, usul
tegafül: gafilete düşme, vazifesini unutma, Allah ı unutma
tenvim: uyutma
tesellı: sakınleşme, avunma, avutma
tesir: etkileme
teskin: sakinleştirme.
vıcdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zehirbaz: zehirleyen.

Şimdi ne kadar kalb ikaz edilirse, vicdan tahrik edilse, ruha ihsas verilse, lezzet ziyade olur. Hem de doner ateşi nur, şıtası yaz.

Vicdanda firdevslerin kapıları açılır; dünya olur bir cennet. İçinde ruhlarımız, eder pervazuperdaz, olur şehbazu-şehnaz, yelpez namazuniyaz.

Ey aziz yoldaşım! Şimdi allahaısmarladık. Gel, beraber bir dua ederiz, sonra da buluşmak üzere ayrılırız.

اَللّٰهُمَّ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، آمِينَ [1]

• • •

Kissa-i Musa'nın Tekrarından Çıkan Lemaat-ı İ'caz [2]

اِنَّ قِصَّةَ مُوسٰى اَجْدٰى مِنْ تَفَارِيقِ الْعَصَا اَخَذَهَا الْقُرْآنُ بِيَدِهِ الْبَيْضَاءِ فَحَرَّتْ سَحَرَةُ الْبَيَانِ سَاجِدِينَ لِبَلَاغَتِهِ الزَّهْرَاءِ [3]

Şu kıssa, Kur'ân'da tekraren zikrolunur. Zira azîm bir kıymeti var, hakikati büyüktür, çok esrara maliktir. Tesis-i İslâmiyet, hem tebliğ-i risalet,

Tahammül-i meşakkat, hem de telkin-i ümmet; telâkki-i millette, bir üsve-i hasene, hem bir misal-i ensep, o, kıssa-i Mûsa'dır. Esasat-ı risalet,

Desatir-i mühimme, o kıssa zımnındadır. Vücuhunda tenevvu, cihâtı da kesîre; ikinci derecede, tebeiye bir cihet,

Hayatın mazıye, müstakbele uzanmış derin, hem pek de geniş, içtimaî hayatın, desatiri camidir. Ziya, gıda gibidir ihtıyac-ı hakikat.

azam: büyük.
azız: saygın, muhterem
camî: toplanmış
cennet: sonsuz mutluluk yurdu, en büyük mukâfat.
cihat: cihetler, taraflar, yönler
cihet: yon, sebep
desatir: prensipler
desatir-i mühimme: önemli düsturlar, prensipler
dua: Allah'tan isteme, dileme. Allah'a yalvarma
esasat-ı risalet: peygamberliğin özü temelleri.
esrar: sırlar, gizemler
firdevs: cennetin en güzel bahçesi
hakikat: gerçek.
içtimaî: toplumu ilgilendiren
İhsas: hissettirme
İhtıyac-ı hakikat: hakikat ihtiyacı, gerçek ihtiyaç.
ikaz: uyarma
kalb: insanın manevî yapısındaki his ve duygunun merkezi, gönül, dil, ruh. Allah'ın tecelli ettiği yer
kesîr: çok.
kıssa: hikâye
kıssa-ı Musa: Hz. Mûsa'nın (as) kıssası
kıymet: değer
lemaat-ı i'caz: mu'cizelik parıltıları
lezzet: tatlılık, haz, tat, zevk, keyif
mâlik: sahip
mazi: geçmiş zaman
misal-i ensep: pek munasip, çok yennde örnek.
müstakbel: gelecek.
namazuniyaz: namaz, ibadeti ve Allah'a dua etme, yalvarma
nur: ışık, aydınlık, (kalb nuru)
pervazuperdaz: kanat açmak ve uçmak
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yonu
şehbazuşehnaz: yiğitlik ve güzellik.
şıta: kış
tahammül-i meşakkat: Zora dayanma, kotu, güç durumlara karşı koyabilme
tahrik: harekete geçirme
tebeiye: hakiki maksat olmayıp dolayısıyla olan
teblig-i risalet: peygamberliğin tebliğ ilânı, mesajı
tekraren: tekrarla

1 Allah'ım! "bizi doğru yola ilet (Fatiha Suresi 6)." Âmin
2. Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır
3. Kissa-i Mûsa telânku l-asâdan daha faydalıdır. Bundandır ki Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, mu'cizeli yed-i beyzasına o kıssayı aldı. Beyan ilminin sihrine sahip olanlar, onun parlak belâgatine karşı hayretler içinde secdeye kapandılar

telakkı-i millet: millet anlayışı, millet kavramı
telkin-i ümmet: ummet fikrinin ogutlenmesi, zihinlerde yer ettirilmesi
tenevvü: çeşitlilik.
tesis-i İslâmiyet: İslâmiyetin doguşu, kuruluşu ve yayılışı
kokleşmesi
usve-i hasene: guzel bir ornek, model
vücuh: tarzlar, sebepler, imkanlar, munasebetler. Kur'ân'ın okunuşundaki farklar
yelpez: yelpaze, uçmak için hava akımı oluşturma
yoldaş: yol arkadaşı.
zımnında: içinde.
zikrolunma: bahsedilme, anlatılma
zira: çunku
ziya: aydınlık, ışık.
ziyade: çok fazla

Düstur tekerrür etse ders de tekerrür eder. İkinci derecede, binler düsturlarından birkaç tane numune. Meselâ Firavun'a hitaben şu cümle-i azamet:

Meselâ [1] فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ

Şu Ferâin-i Mısriyenin, mumyalarla emvatın ecsadını maziden müstakbele nakleden garip bir düstur-i mevtâlûd hayatı, ihtarla verir dehşet.

Hatta, Firavun-i Mûsa bedeni de nacidir; seyl-i zaman atmıştır. Mumya, tahta üstüne, şu asrın sahiline, atîk bir yadigâr-ı ibret.

Meselâ [2] يَا هَامَانُ ابْنُ لِي صَرْحًا

Şu kelâm bize diyor: O dağsız düz kıt'anın tağî selâtininde ehramların inşası arzu-i garibi; bir meyelân-ı haşmet,

Hükümran olduğunu, muhteşem ehramlara, zulüm ve abes şeylere vücut veren bir düstur, bu cümle eder ihtar, verir bir ders-i hikmet.

Meselâ [3] إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ

Şu hüküm beşere der: Akvam-ı cihanın beyninde, kavm-i Benîisrail efratlan elinde, muzır hem de haram, gayet büyük bir servet;

Lâsıyyema vesail-i nba ile, servetlen tutturan, hem de onu toplayan, hariskâr bir düsturu, şu cümle ihtar eder, dinliyor beşeriyet.

1- Bugün: batıp boğulmuş olan cesedini kurtaracağız. (Yunus Suresi: 92.)
2- Ey Haman! Bana yüksek bir kule yap. (Mü'min Suresi: 36.)
3- Karun: Musa'nın kavminden bir idi. (Kasas Suresi: 76.)

abes: lüzumsuz ve gayesiz akla ve hakikate uymayan boş şey
akvam-ı cihan: dünya toplulukları, kavimler
arzu-i garip: tuhaf istek.
asır: yüzyıl
atîk: serbest bırakılmış olan
beden: vücut.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
beşeriyet: insanlık.
beyn: ara, arasında
cümle-i azamet: haşmet bildiren cümle
dehşet: büyümek, ürkütme
ders-i hikmet: hikmet dersi, nasihat
dustur: prensip, kural, kanun.
dustur-i mevtalûd: ölümle karışık kural
ecsad: cesetler
efrat: fertler, bireyler, halkın çoğunluğu
ehram: Mısır'da firavunların piramit şeklindeki mezarları
emvat: ölüler
ferain-ı Mısriye: Mısır firavunları
Firavun-i Musa: Hz. Mûsa'nın zamanındaki firavunu
garip: tuhaf, şaşılacak, bambaşka
gayet: son derece
haram: hakkı olmayan şey, dinin yasakladığı şeyler
hariskar: hırsa bulanmış.
hayat: yaşayış, yaşama
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hüküm: bir konuda verilen karar
hükümran: hükmeden
ihtar: hatırlatma
inşa: yapma, bina etme, kurma
kavm-i Benîisrail: İsrailoğulları milleti
kelam: kelime, cümle, söz
lâsıyyema: bilhassa, özellikle.
mazi: geçmiş zaman.
meyelân-ı haşmet: haşmet, bü yükleme gösterme meyli, arzusu
muhteşem: hayranlık uyandıran haşmetli.
mumya: eski Mısırlıların, çürümekten ve kokuşmaktan korumak için ilâçladıkları ceset, tahnit lenmiş ceset.
muzır: zararlı
mustakbel: gelecek.
naci: kurtulan, necat bulan
nakletme: aktarma
numune: örnek.
selatın: sultanlar
servet: zenginlik.
seyl-i zaman: zaman seli
tağî: azgın, azmış, aşırı, isyan eden, söz dinlemez.
tane: adet.
tekerrür: tekrar
vesail-i riba: faiz vasıtaları
vücut: varlık.
yadigâr-i ibret: ibret veren, ibret alınacak hatıra
zulüm: eziyet, cefa, işkence, haksızlık, adaletsizlik

Meselâ [1] وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا

Şu cumlenın zımnından, kavm-i Yehud'a mahsus bır tarz-ı hırs-ı hayat, bir çeşit havf-ı memat, beşere ihtar eder bir düstur-i garabet

Onlardan bir cemaat, huzur-i Nebevîde, münazara isterken: "Kendini haklı bilen, mevti temenni edip, izhar etsin bir hüccet."

Teklif ettı Peygamber, kimse lisan-ı kàlle, etmedı hiç cesaret Yine lisan-ı hâlle, hırs-ı hayat hissiyle, şımdiyedek o millet,

Hâlâ kılar istinkâf, mevti etmez temenni Bunu bilsin her cebîn: Havf-ı mevt, mevt getirir; hırs-ı hayat, zilleti İşte i'caz-ı ayet!

Meselâ [2] يُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ

Şu cümlenin zımnında, bedbaht kavm-ı Yehud'un, kaderin kalemıyle alınlarına, yazılmış hayatî müthış düstur, daimî bir musibet.

O da budur: O kavmın cihanın aktânında hemen şımdiye kadar mükerrer hedef olmuş, o bedbaht olmuş millet,

Pek çok katlıamlara. Kızlanyla hayatta sefahat âlemınde büyük rol oynanılmış. İşte bu kelâm der: O asırda hâdise-ı musıbet,

1 Onlar (Yahudiler) olumu asla istemeyeceklerdir (Bakara Suresi 94)

2 Erkek çocuklarınızı boğazlayıp kadınlarınızı hayatta bırakıyorlardı. (Bakara Suresi, 49)

aktar: her taraf
asır: yüzyıl
bedbaht: talı sız, bahtı kötü akılsız.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cebîn: korkak
cemaat: topluluk bır amaca yönelmiş gurup
cihan: tum dünya
daimî: devamlı
düstur: prensip, kural kanun
düstur-i garabet: tuhaf görülmemiş kural, prensip
hadise-ı musıbet: musıbet, belâ olan olay
hâlâ: devamlı, şımdi bile.
havf-ı memat: olum korkusu
havf-ı mevt: olum korkusu
hayatı: hayata aıt.
hedef: gelecek, istikbal
hırs-ı hayat: yaşama hırsı
huzur-i Nebevî: Peygamberin hu zuru sohbeti peygamberin yanı.
hüccet: delil
i'caz-ı ayet: ayetin mu cizeliği
ihtar: hatırlatma.
istinkâf: kabul etmeme reddetme
izhar: açıklama gösterme
kader: her şeyin Allah ın bılgısınde olması.
katlıam: toptan ımha
kavım: millet
kavm-ı Yehud: Yahudi kavmı Yahudi milleti
kelam: kelime cumle söz.
lisan-ı hal: hal dılı bır şeyin duru şu ve görünüşü ile bır mana ıfade etmesi
lisan-ı kal: konuşma söz ile anlatma
mahsus: mustakil olarak bırı ne has olan özel
mevt: olum
millet: aynı dine ve dile mensup topluluk
musibet: belâ ve felaket.
mükerrer: tekrar tekrar ıfade edılmış
münazara: bır konu uzennde belli kurallara uyularak yapılan tartışma.
müthiş: dehşete düşüren
rol oynamak: bır ışte herkese duşen pay
sefahat alemi: ahlâksızlık, eglence ve zevk dunyası
şimdiyedek: şımdiye kadar
tarz-ı hırs-ı hayat: her şart altında ne olursa olsun hayatta kalmak, hayatı surdurmek duşuncesinden kaynaklanan yaşama şekli dunya hayatına hırsla bagli yaşama şekli.
teklif: yapılma kabulu veya incelenme için sunma bu maksatla sunulan şey
temenni etmek: dilemek, ıstemek, arzulamak.
zımnında: dolayısıyla anlatarak, ıçınde
zımnında: ıçınde.
zillet: alçaklık ezilmişlik.

A'sanın düsturudur, ihtar eder beşere. Hâdise düstur olmuş, o milletin manevî şahsiyeti, göstermiş muşahhas bir cemaat.

Meselâ [1] وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ

Evet, havf-ı mevt, mevte sebep; hırs-ı hayat, illet-i zillet. Bu iki düstur-ı hikmet içine almış iki cümle-i ayet.

Hem şu cümlenin zımnında, evvelki dustur gibi, kaderî bir düsturu ihbar-ı gayp nev'inden beşere ihtar eder, hem de eder işaret.

Ki o kavm-i azîmin eskide hâkimiyet, azametli bir tarih, olmuş olduğu hâlde, inat ve hırs-ı hayat, vermiş onlara zillet ile esaret.

Meselâ [3] وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ [2] ۞ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ

Şu cümlede o kavmin bu zamana kadar da beşerde oynadığı ifsat ile, riba ile, hile ile hem hıyanet,

Derin bir intikamla müfsidâne birer rolü, o inatlı rolünü, oynattıran hâlet-i ruhîdeki düsturu, ihtar eder şu ayet.

Şu kaç cumle numune, denizde yedi katre, hâdise etse tekerrür, inkılâp eder düstura. Kur'ân'daki tekerrür, bu sırra eder remzi, hem de eder delâlet.

• • •

1- Onların üzerine zillet ve meskenet damgası vuruldu. (Bakara Suresi, 61.)
2- Muhakkak ki siz yeryüzünde bozgunculuk yapacaksınız. (Isra Suresi, 4.)
3- Yeryüzünde bozgunculuk yapıp karışıklık çıkarmayın. (Bakara Suresi, 60.)

asırlar
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azametli: görkemli, büyük.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
cemaat: topluluk, bir amaca yönelmiş grup.
cümle-i ayet: Kur'an cümlesi.
delalet: söz ile mana arasındaki münasebet.
dustur: prensip, kural, kanun.
dustur-ı hikmet: hikmet prensibi, faydalı kural.
esaret: başkasının tutsağı olmak.
hadise: olay.
hâkimiyet: egemenlik.
halet-i ruhi: ruh hali, psikolojik durum.
havf-ı mevt: ölüm korkusu.
hırs-ı hayat: yaşama hırsı.
hıyanet: ihanet, kötülük etme.
hile: aldatma, desise ve yalan.
ifsat: karıştırma, karışıklık çıkarma.
ihbar-ı gayp: gelecekten haber.
ihtar: dikkatini çekme, tembih, uyarma, uyarı, hatırlatma.
illet-i zillet: aşağılanma sebebi.
inat: yanlışta ve hatada ısrar etme.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
intikam: öç alma.
işaret: delil, emare.
kaderi: kadere ait.
katre: su damlası.
kavim: millet.
kavm-i azîm: büyük millet.
manevî şahsiyet: belli bir kişiye ait olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî kişilik.
mevt: ölüm.
millet: ayrı dine ve dile mensup topluluk.
müfsidâne: ifsat ederek, bozarak, fesatlıkla, ara bozuculukla.
müşahhas: somut, gözle görülebilir, elle tutulabilir hâldeki.
nevi: tür, çeşit.
numune: örnek.
riba: faiz.
sebep: neden.
sır: ince, dakik hakikat, gizem.
tekerrür: tekrarlama.
zımnında: içersinde.
zillet: alçaklık, ezilmişlik.

Tekrar-ı Kur'ân'ın Bir Sırrı [1]

Bazen görünür bir nurda nâr, tahkikte tekrar, tezkâr ile takrir, terdat ile ihtar, guzeldir buleğaya, hutebaya.

Insan nasıl her an havaya, her gün gıdaya, her hafta ziyaya, her ay nisâya, her sene devaya

Muhtaç ve hem fakirdir. Tekerrür-i esbapla müsebbebat eder teceddüd-i ıade, ona tekrar denilmez. Oyle de insan-ı zûzekâya,

Aklı, canı, cenânı, hem sırn, hem vicdanı, her an hakikate muhtaçtır, her dakîkada hakka dahı müştaktır, her zaman âşıktır tecellâya.

Her saat kezâ zıkre fakirdir, her gunde marifete talıptir. Şu hacat tekerrür eder, Kur'ân dahi tekrar ile sevk ediyor ziyaya.

Tekran cıddî tezkâr. Evet, tekrar bazen kusurdur, fakat lezaiz ve zevaid olan umurda, ki ziynet olur eşyaya,

Meselâ bir taamda, eğer kût ve gıda ise, tekrarı ülfet verir, ünsiyete sebeptir. Mizaç daım müştaktır, me'nus olan gıdaya.

Ger tefekkuh nev'indense, lezzetı teceddütte, tekrarı usandırır. Meselâ bir kelâmda hakîkat-i sabite, kı kabildir nemaya,

Tekrarı taknr eder, ıadesı tahkıktır, kalb dahı öyle ıster. Eğer üslûb-i suret ise, tenevvüü lâzımdır, mustahsen büleğaya.

1 Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat tan alınmıştır

an: zaman
bazen: ara sıra.
bülega: güzel söz söyleme sanatı ile meşgul olanlar edebiyatçılar
cenan: gonul kalb yürek.
cıddı: onemlı, samimi.
daim: devamlı
deva: ılaç, çare tedbir
eger: şayet.
fakır: muhtaç, ihtıyacı olan.
ger: eger
hacat: ihtiyaçlar
hak: doğru gerçek, hakıkat doğruluk.
hakıkat: gerçek.
hakıkat-ı sabite: degısmez sabıt olmuş gerçek.
huteba: hutbe okuyanlar hatıpler
ıade: gen verme
ıhtar: hatırlatma
ınsan-ı zuzekâ: zekı insan.
kabıl: uygun.
kelam: kelime cumle söz.
keza: bunun gibi
kût: yaşatacak gıda yaşamak ıcın yenen şey yıyecek rızık
lazım: gerek, gerekli.
lezaız: lezzetler, tatlı ve zevklı şeyler
marıfet: tasavvufi bılgı ılhama dayanan vasıtasız bılgı
me'nus: alışılmış alışık, ünsiyet edilmiş
mızaç: farklı kabılıyet ve şekılde yaratılmış olmak.
muhtaç: ihtiyaç sahibi.
musebbebat: bır sebeple olanlar sebeple meydana çıkanlar netıceler
müstahsen: beğenilen
müştak: ışüyaklı arzulu ozleyen
nar: ateş
nema: artma, çogalma.
nevi: rur çeşıt.
nısa: kadın
nur: ışık, aydınlık.
sevk: yonelıtme
sır: ınce dakık hakıkat, gızem ınsan ruhunda bulunan bır hıssın adı
taam: yıyecek.
tahkık: doğrulugunu ıspat etme doğrulama
takrir: yerleştırme- sağlamlaştırma
talıp: istekli
teceddud-ı ıade: tekrar yenılenme
teceddüt: tazelenme yenılenme.
tecella: hakka yönelen kalblerın hak nuruyla parlaması. Allah'ın nurunun Allah a yonelen kımselenn ıç dünyasında görünmesı ortaya cıkması
tefekkuh: meyve
tekerrur: tekrarlanan
tekerrur-ı esbap: sebeplenn tekrarlanması
tekrar-ı Kur'ân: Kur'ân da bulunan tekrarlar
tenevvü: çeşıtlılık.
terdat: tekrar
tezkar: hatırlama anma hatıra getırme yad etme
umur: ışler
ulfet: alışkanlıktan kaynaklanan gafiet, bilgısızlık.
ünsıyet: alışkanlık.
üslûb-ı suret: gorunuş şekli tarzı
vicdan: ıyıyı kotuden hayırserden ayırt etmeye yardımcı olan ahlakı duygu
zevaıt: fazlalıklar fazla şeyler
zıkır: Allah ı hatırlamak ve anmak, anma
zıya: aydınlık, ışık.
ziynet: sus

Suret eskileniyor, tecededüdü istiyor. Kur'ân baştan aşağı kût-ı kalbdir, kuvvet-i vicdan; yüksektir zeminden tâ semaya.

Hem gıda-i ervah, hem deva-i ezhandır. Tekrar ve terdat ise, tahkik ile takrırdır, tenvir ile tekmildir; kuvvet verir hüdâya.

Ondan bir kısım ise, o kûtun hülâsası, ona hacet ziyade, tekran o nispette. O kısımdan bir kısmı, hülâsatu'l-hülâsa. Hakaika bir mâye,

Mütecessit bir nurdur, sermedî bir cesetle. O da Besmele gibi, ona hacet anîdir; heva-i nesimî gibi, hayatî bir havaya.

Madem Kur'ân ki haktır, hem nuranî hakikat, hakikat massedilmez, belki verir bir ziya, hem de hazmolunmaz, isal eder şifaya.

• • •

Bir İnsanla (HAŞİYE) Bir Şeytanın Bir Meselede Mücadeleleri (1)

Bir zaman bir şeytan, o hasm-ı bîaman, vesveseye bindi, çağırdı meydana zînisyan bir insan, başladı cidal ve imtihan.

Müvesvis dedi ki: "Kur'ân'ı dinlersen, bîtarafâne bak, sonra da i'cazı nerededir tahkik et." Cevaben dedi insan:

HAŞİYE: O insan şu kitabın sahibidir ki, şeytana izamı ikrar ettirmiş.

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

anı: birden bire.
belki: kesinlikle, bilakis.
bitarafane: tarafsız olarak.
ceset: beden.
cidal: mücadele, kavga.
deva-i ezhan: zihnlerin şifası.
gıda-i ervah: ruhların gıdası.
hacet: ihtiyaç duyulan şey.
hak: doğru, gerçek, hakikat, doğruluk.
hakaik: gerçekler.
hakikat: gerçek.
hasm-ı bîaman: insafsız, düşman.
haşiye: dipnot.
hayatî: hayatla ilgili, hayata gerekli.
hazm: sindirme, sindirim, tahammul etme.
heva-i nesimî: güzel, hoş hava.
hüda: İlâhî kaynaklı hak yol ve prensipleri, hak ve doğru olan yol.
hülâsa: öz.
hülâsatü'l-hülâsa: özün özü.
i'caz: olağanüstü, mu'cize, anlamaktan bile âciz olduğumuz mükemmellik.
ikrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama.
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme.
imtihan: deneme, sınama.
isal: ulaştırma, vardırma, yetiştirme, erişdirme.
kısım: takım, bölüm.
kût: yiyecek, rızık.
kût-ı kalb: kalbin gıdası.
kuvvet: güç, iktidar.
kuvvet-i vicdan: vicdanın kuvveti.
madem: durum böyle ise.
massetmek: emerek, çekmek, emmek, sogurmak.
mâye: kaynak, temel, esas.
mesele: konu.
mücadele: münakaşa, bir konu üzerinde çekişme, atışma.
mütecessit: tecessüt eden, ceset haline gelen, cesetleşen, vücut peyda eden.
müvesvis: vesvese veren.
nispet: oranlama.
nur: ışık, aydınlık.
nuranî: nurlu, parlak, münevver.
sema: uzay, feza.
sermedî: devamlılığı olan.
suret: şekil, hey'et.
şeytan: insanı Allah yolundan ve hayırdan uzaklaştıran ruhanî ve cinnî varlık.
şifa: sihhat.
tahkik: doğruluğunu ispat etme, doğrulama.
takrir: yerleştirme, sağlamlaştırma.
tecededüt: tazelenme, yenilenme.
tekmil: tamamlama, noksanlarını giderme, bitirme, kemale erdirme.
tenvir: aydınlatma, ışıklandırma.
terdat: tekrar.
vesvese: kuruntu, şüphe.
zemin: yer.
zînisyan: unutkan.
ziya: aydınlık, ışık.
ziyade: çok fazla.

"Ey mel'un! Bîtarafâne düşünmek ise, muvakkat bir dinsizlik olur, iltizamı kırar. İltizam imanın lâzımı." Döndü yine şeytan,

Dedi: "Farz et ki beşerin sözü imiş, o nazarla bir bak, belâgati nasıldır; tahkik de böyledir." Yine o insan,

Dedi: "Ey racım! Bîtarafâne düşünmek başka, aksini nakizini düşünmek, hem farz etmek büsbütün başka olur her zaman!

"Zira o tevakkuf bir reddir. O adem-i kabul, bu kabul-i ademdir." O dedi: "Muhal dahi farz olunur. Farazîde müşahhat olamaz!" Döndü yine o insan,

Dedi: "Belâgat mukteza-i hâle mutabakatıdır kelâmın. Hâlbuki mütekellim, muhatap ve esas-ı maksat, mutabakatta üç esastır bîgüman.

"Tesirleri azîmdir, en âlî bir noktada olan şu üç esas, dediğin bir farz ile, minareden kuyuya indirip, edip tebdil-ı mekân,

"En edna bir surette, esasat-ı ahere kalb ve tebdil etmektir. Mezayası da söner, sadefi yaz baharken, olur manası kış, bir hazan

"Muthış acılık veren bir kaba, ıfrağ etsen gayet şirin bir suyu, tatlılığı kaybolur, zevke de acı gelir." Döndü yine o şeytan,

adem-ı kabul: kabul etmeme
aksi: ters karşıt.
alî: yüksek, yüce
azîm: büyük.
belâgat: hâle uygun kusursuz ifade.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
bîgüman: şüphesiz.
bitarafane: tarafsız olarak.
edna: bayağı aşağı
esas: temel prensip
esasat-ı aher: son şekil
esas-ı maksat: amacın aslı gayenin özü temeli
farazî: farz etme esasına dayanan zan ve tahmin edilen gerçek ve olmuş olmayıp öyle kabul edilen, varsayım
farz: sayma tutma kabul etme
farz etmek: saymak tutmak kabul etmek.
hâlbuki: oysa ki
hazan: güz.
ıfrağ: boşaltma.
iltizam: birinin tarafını tutma taraftarlık yapma tarafgirlik
kabul-ı adem: yokluğu hiçliği kabul etme
kalb ve tebdil etmek: dönüştürmek, değiştirmek.
kelam: kelime cümle söz.
lâzım: gerek, gerekli
mel'un: lanete uğramış.
mezaya: meziyetler güzel nitelikler
muhal: aklın kabul etmesi imkânsız olan şey
muhatap: kendisiyle konuşulan kişi.
mukteza-ı hâl: hâlin gerektirdiği şekilde hâlin gereği durumu göre icabına göre
mutabakat: uygunluk, anlaşma
muvakkat: geçici
müşahhat: kavga etme nıza çekişme
mütekellim: söyleyen konuşan, nutuk söyleyen.
muthiş: dehşete düşüren.
nakiz: birbirini çürüten hükmünü yalanlayan ("Zit"tan farkı birbirini nakzeden şeyler bir arada bulunmazlar ama yok da olmazlar. Fakat zıtlar bir arada bulunamadıkları gibi birinin varlığı hâlinde diğeri yok olur.)
nazar: bakış görüş açısı
racım: taşlanmış.
red: kabul etmeme.
sadef: içinde inci bulunan kabuk.
suret: tarz yol şekil biçim.
şeytan: insanı Allah yolundan ve hayırdan uzaklaştıran ruhani ve cinni varlık
şirin: güzel hoş.
tahkik: doğrulugunu ispat etme doğrulama
tebdil-ı mekân: yer değişikliği
tesir: etkileme
tevakkuf: durma takılıp kalma
zira: çünkü

Dedi: "Muhakkık, bir hâkimdir; hâkim de bîtaraftır!" İnsan dedi: "Ey mel'un! İlmî mesele değil, o bir mesele-i iman.

"İltizamuttikat, her dem onun şe'nidir. İlmî meselelikten çoktan beri çıkmıştır; başkaya kıyas olmaz, o mesele-i vicdan.

"Zira bir mesele ki, tarafeyn yakındır birbirine; ortası düşünülür. İki taraf da razı, el de yetişebilir, kime düştüğü zaman,

"İki tarafı birer ihtimalle hissesine rapteder. Fakat bir tarafı Süreyya fevkindeyse, diğeri serânın tahtındaysa, o zaman

"İki taraf ortası, bîtarafî düşünmek hiçbir vakıt olamaz. Orta yerinde durmak, biri leke-i zemin, diğeri ziynet-i âsuman;

"İki tarafa elini uzatıp, birer hisseyi vermek, tahkike hiç sığışmaz. Mesafenin nısfında, aşağı tarafında farz ile bir meyelân,

"Hem vehim ile ne kadar indirse ona temayül etse, tarafgirlik olur. Fakat fena tarafta vesveseye itaat, insafa olur isyan.

"Madem orta yeri tutulmaz, ya serâda farz edilir, o hâlde bahaneler çoğalır, lâzım olur, kat'î olur bedahet-i ikan,

bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bedahet-i ikan: delil ve burhanla ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bitaraf: tarafsız.
bitarafi: tarafsız olarak.
dem: an, vakıt.
farz: sayma, tutma, kabul etme.
farz etmek: saymak, tutmak, kabul etmek.
fena: kötü.
fevkinde: üstünde.
hâkim: her şeyi hükmü altına alan.
hisse: pay.
ihtimal: olabilirlik.
İlmî: ilme ait.
İltizamuttikat: taraftarlık yapma, tarafgirlik ve inanmak.
İnsaf: hakkı teslim esasına dayanan ilimli davranış, adaleti ve hakkı düşünerek davranma, vicdana uygun hareket.
İsyan: itaatsizlik etme, buyruklara uymama.
İtaat: emrine ve arzusuna uyma.
kat'i: kesinlikle.
kıyas: oranlama, mukayese etme.
lâzım: gerek, gerekli.
leke-i zemin: dünya lekesi.
madem: durum böyle ise.
mel'un: lanete uğramış.
mesafe: ara.
mesele: konu, husus.
mesele-i iman: iman meselesi.
mesele-i vicdan: vicdan meselesi.
meyelan: meyletme, yönelme, işe yönelme.
muhakkık: araştıran, inceleyen.
nısf: yarım, yarısı.
raptetme: bağlama.
razı: rıza gösteren, boyun eğen, hoşnut olan, kabul eden.
serâ: yer, dünya.
Süreyya: Ülker yıldızı.
şe'n: özellik, belirleyici nitelik.
tahkik: doğru, gerçek.
tahtında: altında.
tarafeyn: iki taraf.
tarafgirlik: taraf tutma.
temayül: meyil, yönelme.
vakıt: zaman.
vehim: zan ve kuruntu.
vesvese: kuruntu, şüphe.
zira: çünkü.
ziynet-i âsuman: gökyüzü süsü.

"Mânilen kıracak fevkalâde bir kuvvet, tâ mefruzü, serâdan Süreyya fevkine çıkarsın. Evet, oturmuş Furkan, bir fark-ı ferkadan.

"Tahkikın şe'ni şudur: Madem Süreyya'da görünmüş, o sureti göstermiş, orada farz etmesi, tahkikin mezhebinde farz ve vaciptir her an.

"Onu orada gorecek, aşr-ı âlâda tutup onun berahinini mismar gibi takacak, delilin sütununu birer birer takacak dest-i emîn-i iman."

Şeytan dedi: "Zannınız, nazımdaki letaif derece-i i'cazdır. Meziyet-i kelâmı şu farz ile değişmez!" Yine döndü o insan,

Dedi: "Tam batılı iltızam demek olan bu farzdan, muzahref ve farazî bir sahib-i kelâm çıkar, tedehhüş eder vicdan.

"O mefruzdan öyle muthiş noktalar gelir, değil i'caz-ı belâgat, belki bütün meziyeti mahveder." Döndü yine o şeytan,

Dedi: "Neden oyledir?" O insan dedi: "Zıra tahkık ve insafa zıt. O küfrî farzın da, eliyazubillâh, bir mecmua-i riyaubuhtan

"Farz etmek demektir. Bu farza şeytan dahı, elbet cesaret etmez." O dedi: "Şeytan olmasaydım, tasdik ederdim, senı ey insan!

an: zaman.
arş-ı alâ: gogun en yüksek tabakası. Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en yuksek dairesi.
batıl: boş, hurafe, gerçege uymayan, dogru ve haklı olmayan, dinde yen olmayan, dini hukumlere zıt.
belkı: kesınlıkle, bılakıs
berahın. delıler
bühtan: ıftıra, yalan
delil: bir şeyı ıspata yarayan belge.
derece-i i'caz: mu cızelık derecesi.
dest-i emin-ı iman: ımanın emın, guvenılır elı
eliyazubillah: Allah korusun
farazî: farz etme esasına dayanan, zan ve tahmın edilen, gerçek ve olmuş olmayıp oyle kabul edilen varsayım.
fark-ı ferkadan: ıkı benzer arasındakı fark, ıkızler arasındakı fark.
farz: sayma, tutma, kabul etme
farz etmek: saymak, tutmak, kabul etmek.
fevk. ustunde
fevkalade. mukemmel, olaganustü.
Furkan: hakkı batıldan ayıran Kur'an
i'caz-ı belagat: sozun düzgün, kusursuz, yerınde soylenmesi mu cızelıgı
iltizam. benimseme, taraftar olma
insaf: Hakkı teslım esasına dayanan ılmılı davranış, adıleti ve hakkı dusunerek davranma, vıcdana uygun hareket.
kuvvet: guç, ıktıdar
küfrî: kufre aıt, ınkarla ılgılı
letaif: guzellık, hoşluk.
madem. durum boyle ıse
mahvetmek: ortadan kaldırmak, yok etmek.
mani: engel
mecmua-i riya: nya toplamı
mefruz. farz olunan, var sayılan
mezhep: gidilen tutulan takıp edilen yol
meziyet: ustun ozellikler
meziyet-i kelâm. sozdekı ustunluk.
mismar: çıvı
muthiş: dehşete düşuren
muzahref: sahte, yaldızlı, sus.
nazım. vezınlı kafiyelı soz dızısı
sahib-i kelam: sozun sahıbı
serâ: yer, dunya
suret: şekıl, bıçım.
Sureyya: Ulker yıldızı
sütun: direk.
şe'n: gerek ozellık.
şeytan: ınsanı Allah yolundan ve hayırdan uzaklaştıran ruhanı ve cınnı varlık.
tahkik. araştırma, ınceleme, dogrulugunu ıspat etme, dogrulama
tahkik. doğruluğunu ıspat etme, dogrulama
tasdik etmek: onaylamak, doğrulamak.
tedehhüş etmek. dehşete kapılmak.
vacıp: şart
vıcdan: iyiyi kotuden, hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu.
zan: araştırmaya dayanmayan tahmini bilgi
zıt: bir şeyın tersi, aksi
zira: çunku

"Fakat bu noktadan veririm kâfirlere şüpheler, mü'minlere vesvese." Bundan o mülzem oldu, başka şüpheye döndü. Yine o şeytan,

Dedi: "Beşerle 'hembeşer' gibi konuşmak nasıl ona yakışır?" Hem nasıl da konuşur, azameti tenezzül etmez?" Döndü dedi de inan:

"[1] أَلَا يَتَكَلَّمُ مَنْ خَلَقَ bir düstur-i kat'îdir, [2] أَلَا يَتَكَلَّمُ مَنْ عَلِمَ o düsturun lâzımı, mütekellimdir bîgüman, ola mekânı her zaman.

"Evet, dünya içinde insan, insan içinde lisan, lisan içinde beyan, beyan içinde kelâm, kelâm içinde hurufu halk eden Hallâk-ı Rahman,

"Hem lisanımızı, hem lisanımız içinde huruf ve kelimatı halk eden dahi, hem tamamıyla bilen o Zülkelâm-ı Zülkemal, o Rahîm-i Mennân.

"Kendi tenezzülât-ı rahmetiyle, bizim lisanımızla, tarz-ı beyanımızla neden konuşmasın bizimle? İşte Tevrat, Zebur'la, Suhuf ve İncil ve Kur'ân.

"Evet rububiyet istiyor, uluhiyet muktazî, hikmet tensip ediyor, inayet müstelzimdir. Belâgat der: Ahsen! Ona eder istinat, sırr-ı nizam-ı cihan."

Tokmak gibi bir cevap o şeytanın başına öyle muthiş bir indi ki, o şeytanı kaçırdı, zaptetti insanoğlu o meydan-ı imtihan.

1- Elbette yaratan bilir. (Mülk Suresi, 14.)

2- Bilen elbette konuşur.

ahsen: daha iyi.
azamet: mükemmel yücelik ve büyüklük.
belâgat: hale uygun kusursuz ifade.
beşer: insan, insanlık, ademoğlu.
beyan: ifade etme.
bîgüman: şeksiz, şüphesiz.
düstur: prensip, kural, kanun.
düstur-i kat'î: kesin kural, kesin prensip.
halk etmek: yaratmak.
Hallâk-ı Rahman: Rahman olan yaratıcı, yarattıklarına merhamet ve şefkade bakan Allah.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye.
hurûf: harfler.
inayet: yardım, iyilik.
İstinat: dayanma.
kâfir: Allah'ı inkar eden.
kelam: kelime, cümle, söz.
kelimat: sözler.
Kur'ân: Allah'ın kelâmı.
lâzım: gerek, gerekli.
lisan: dil.
mekân: bulunulan yer, mahal.
meydan-ı imtihan: imtihan yeri.
muktazî: gerektirici.
mü'min: inanan.
mülzem: susturulan, susturulmuş, cevap veremeyecek duruma sokulmuş.
müstelzim: icab eden, gerektiren, gereken, lüzumlu.
mütekellim: söyleyen, konuşan.
muthiş: dehşete düşüren.
Rahîm-i Mennân: çok çok ihsan eden, en çok nimet veren, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rububiyet: Cenâb-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye, tedbir ve mâlikiyeti ve besleyiciliği keyfiyeti.
sırr-ı nizam-ı cihan: dünyada görülen düzenin sırrı.
suhuf: sayfalar.
şeytan: insanı Allah yolundan ve hayırdan uzaklaştıran ruhanî ve cinnî varlık.
tarz-ı beyan: ifade şekli.
tenezzul: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
tenezzülât-i rahmet: Cenâb-ı Hakkın kullarına acıması, şefkat ve merhameti ile onların anlayış seviyelerine göre hitabı ve derin hakikatleri anlayabileceklen ifadelerle beyan etmesi.
tensip etmek: uygun görmek, münasip kılmak, uygun bulmak.
uluhiyet: ilâhlık, Allahlık.
vesvese: kuruntu, şüphe.
zaptetmek: idaresi altına alma, kendine mal etme.
Zülkelâm-ı Zülkemal: gerçek kemal ve kelâm olgunluk ve söz sahibi olan Allah.

Bundan da mülzem oldu, o şeytan döndü dedi: "Dersiniz: 'Kur'ân beşere rahmet.' Hâlbuki ekseriyet, elîm zahmete düştü; sebep küfür ile kufran!"

Yine o insan dedi: "Zeminde yüz çekirdek, mâ ve ziya gelmezse, sağlam kalıyor, fakat çekirdek kıymetinde, beş para! Eğer şems ve asuman,

"Mâ ve ziya verirse, sekseni sû-ı mızaçları için eğer çürüse, yirmisi, her biri bir şecer-i meyvedar, bir ağac-ı sâyedar. Ger verilse bir lisan,

"Her çekirdek diyecek: 'Ey âb-ı hayatımız, ey ziya-ı ruhumuz! Siz mahzâ rahmetsiniz. Pek şefkatli bir elden bize süzülmüşsünüz. Sızı bize gönderen o Rahîm, hem Rahman.'

"Yahut mehd-i zeminde yüz yumurta bulunur, fakat "hüma tayn"nın. Eğer tayr oturmazsa, onlar sağlam kalır, fakat birer adî yumurta; ne kıymettar ne mizan.

"O kuş eğer otursa, şefkatli harareti onlara da verirse, çendan seksen bozulsa, lâkin yirmisi, her biri birer piliç çıkacak. O nev'e gelse lisan,

"Mutlak böyle diyecek: 'Ey şefkatli valide, ey hürmetli mürebbî! Sen bir lâtif rahmetsin' diyecek, ayağına kapanıp, şükran ile öpecek. O, hümamisal hüdâ-i Kur'ân!"

Kaçtı o şeytan, dedi: "Seninle işim yoktur. Korkanım senden. Beni yolumdan şaşırtırsın ey insan-ı bîaman!"

• • •

âb-ı hayat: hayat suyu
adî: sıradan, basit.
ağac-ı sayedar: gölge yapan ağaç.
asuman: gök yüzü
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
çendan: gerçi.
eğer: şayet.
ekseriyet: çoğunluk
elîm: acı ve uzunlu veren
ger: eğer
hâlbuki: oysa ki
hararet: ısı
hüdâ-ı Kur'ân: Kur'ân'ın hidayeti yolu
hüma tayr: Kaf Dağında, Okyanus adalarında veya Çin de yaşadığına inanılan efsanevî kuş.
hümamisal: efsanevî hüma kuşu gibi
hürmetli: saygıdeğer
insan-ı bîaman: aman vermeyen insan.
kıymet: değer
kıymettar: değerli.
kufran: nankörlük.
küfür: inkâr, dinsizlik.
lâkin: ama, fakat.
latif: güzel, hoş.
lisan: dil
mâ: su
mahza rahmet: sırf rahmet.
mehd-i zemin: zemin beşiği beslenip büyüme yeri
mizan: ölçü
mutlak: kesin.
mülzem: ilzam edilen, susturulan, susturulmuş, cevap veremeyecek duruma sokulmuş
murebbi: terbiye edici, besleyici
nevi: tür, çeşit.
Rahim: Merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: rahmet bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, iyilik ve ihsanda bulunma
sebep: neden
sû-i mızaç: karakterin yapısının bozukluğu, kötülüğü
şecer-i meyvedar: meyve veren ağaç.
şefkatli: yardıma, sevgiye muhtaç olanlara karşılıksız olarak merhamet ve sevgiyle yardıma koşan
şems: güneş
şeytan: insanı Allah yolundan ve hayırdan uzaklaştıran ruhanî ve cinnî varlık.
şükran: teşekkür, minnettarlık
tayr: kuş
valide: anne
zahmet: sıkıntı
zemin: yer
ziya: aydınlık, ışık.
ziya-ı ruh: ruh ışığı, ruhu aydınlatan

Ruhun Dört Havâssına Dört Gayetü'l-Gayat Var [1]

Vicdana dört anasır, ruha da dört havâstır: irade ve zihin ve his, lâtife-i Rabbanî.

Şu dörtten her birinin, var bir gayetü'l-gayatı: İradenin gayetı ıbadet-ı Rahmanî.

Zihnın marifetullah, hissin muhabbetullah, lâtifenin şuhuttur; bir ıhsan-ı Sübhanî.

Ubudiyet-i mutlak, ibadet-ı kâmıle dordune de camıdır, bunun ismi takvadır, bir tabir-i Kur'ânî.

Şerıatın esası, şu dörtleri terbiye, tenmiye ve tehziptir, hem gayetü'l-gayatı, saık ve hem mizanı.

• • •

لَا مُؤَثِّرَ فِي الْكَوْنِ إِلَّا اللهُ [2]

İcat ve halk-ı kevnde vasıta sırf zahirî. Ger vasıta hakıkî olsa idi, hem hakıkî bir tesir verılse idi,

Hem bir şuur-ı küllî verılmek lâzım idi, hem ıtkanın eserı, hem sanatın kemalı muhtelif olacaktı.

Hâlbukı en adîden en âlî, en küçükten en büyüğe kadar, hiçbir vakitte nazar, fütur kusur gormedi

Her şeyde ıtkanı, her şe'nde ıhtimam derece-i kemalde. Her mahiyet, kameti nispetınde bıçılmış; gıydırmıştır Mucıd'ı.

1- Ilk baskı nushada bu mebhastan evvelki "Tevhidin Iki Burhanı Muazzamı" bahsı bilahare Üstadımız tarafından *Lemaat*ın baş kısmına alınmıştır. Bu mebhas da R/H 1337/1339 tanhlı ilk baskı *Lemaat*tan alınmıştır.

2- Kâinatta Muessir-i Hakıkı Ancak Allah tır. (Bu mebhas da R/H 1337/1339 tanhlı ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.)

---

adlı: basıt, bayağı, sıradan.
alî: yuksek, yuce
anasır: genış temel kaynaklar, unsurlar
bahıs: konu
bilahare: daha sonra
burhan-ı muazzam: çok buyuk delıl.
camı: ıçıne alan, toplayan sı.
derece-i kemal: olgunluk, mukemmellik derecesi
esası: temel prensıp
fütur: usanma, usanç, bıkma
gayet: gaye, amaç.
gayetü'l-gayat: asıl ulaşılmak istenen hedef, gayelerın gayesı.
ger: eğer
hakıkı: gerçek.
haıbukı: oysa kı
havas: duyular, duygular
his: duygu
ıbadet-ı kamıle: mukemmel, tam ıbadet.
ıbadet-ı Rahmanî: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların nızıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah a ıbadet, kulluk yapmak.
ıcat ve halk-ı kevn: varlıkların yoktan yaratılması
ıhsan-ı sübhanî: Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ıhsan ettıgı butun nımetler, ıkramlar, hedıyeler, bağıslar
ıhtımam: dikkat gösterme, özen gosterme.
irade: dileme, tercih etme.
ıtkan: sağlam ve mukemmel sanat.
kamet: boy, endam.
kemal: olgunluk, mukemmellik.
lâtife: kalbde bulunan ince his, duygu
lâtife-i Rabbanî: ilâhî hakıkatlerın hıssedılmesıne ve manevî zevklerın alınmasına yarayan his, duygu
lâzım: gerek, gerekli.
mahıyet: bır şeyın ıç yuzu.
manfetullah: Allah ı tanıma, anlama, bılme
mebhas: bolum, kısım
mızan: olçu, terazı.
Mucıd: ıcat eden, yaratan, yoktan var eden Allah
muhabbetullah: Allah sevgısı.
muhtelif: çeşıtlı, değşık, pek çok.
Muessır-i Hakıkı: her şeyı yapan, gerçek etken olan Allah
nazar: bakıs.
nıspetınde: oranında, ölçusunde
nusha: bır eserın basılmış ya da yazılmışlarından her bırı
ruh: can, hayat ve duygulardan olusan canlının manevî yonu
saik: sevkeden, gonderen
sırf: sadece, yalnızca.
şe'n: ış, faalıyet, olay
şerıat: kanun, hukum, dın
şuhut: gorulmeyen, alemlerdekı hakıkatlerı keşfen gorme.
şuur-ı küllî: kullı şuur, her şeyden haberdar olma
tabır-ı Kur'ânî: Kur'an ın yorumu
takva: Allah korkusu.
tehzıp: ıslah etme, duzeltme
tenmıye: Buyutme, yetıştırme, artırma, bereketlendırme.
terbıye: ıyı yonde eğıtme
tesır: etkıleme
tevhıd: bırlık.
ubudiyet-ı mutlak: tam manasıyla kullukta bulunma
ustat: usta, ogretmen
vasıta: araç.
vıcdan: ıyıyı kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zahırı: gorunen
zihın: beyın, akıl.

Demek müessir-i hakikî olan, Zat-ı Vacib'den, tesiri noktasında denilmez. Bazı karip, bir kısmı da baid veya eb'adî.

İtkan kat'an gösterir. Bir kısmı vasıtasız, kısmen vasıta ile, kısmen vesaitiyle, olmamıştır icadı.

İnsanda ihtiyâr var, zira eserinde noksan var. İtkansızlık gösterir. Cebir yok, ihtiyâr var, o teklifin imâdı.

Beşerin ihtiyârı bir vasıtadır, fakat itibarî eşyada. Nispî olan şuunda, vahdet rıza gösterdi, hikmet böyle istedi.

Şayan-ı temaşadır, cuz'î bir ihtiyârın tavassut etmesiyle, akıl ve zekâ esen olan bir insan şehri içindeki efradı.

Cemaat-i intizamca gendir, hiçbir vakit yetişmedi, yetişmez vahiy ve ilham semeri bir an kovanına, ondaki cemiyete, hem onların efradı.

Hem anlar meşher-ı sanatları bir petek, huceyrat şehri olan bir nar ve cılnardan intizamca geridir; sebebi de ihtiyârdı.

Demek cazibe-ı umumîyi, hangi kalem yazmıştır; cevahir-ı ferde de, küçücük cazibeler, o kalemden damladı, zerrelere serpildı.

• • •

İslâmiyet Evliyalara, Nasraniyet Azizlerine Tarz-ı Nazarlarını Muvazene [1]

İslâmiyet şıan [2] لَا خَالِقَ إِلَّا هُوَ vesait ve esbabın hakikî tesirini kabul etmez, tanımaz; vasıtaya bakıyor.

1 Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.
2 Ondan başka yaratıcı yoktur.

akıl: us, idrak.
aziz: Hıristiyanlıkta kudsî kabul edilenler, rahipler.
baid: uzak.
beşer: insan.
cazibe: çekme gücü, çekicilik.
cazibe-i umumi: genel çekim kanunu.
Cebir: zorlama.
cemaat-ı intizam: toplum düzeni.
cemiyet: sosyal yapı, toplum yapısı.
cevahir-i fert: atom, maddenin en küçük yapı taşı.
cılnar: nar çiçeği.
cuz'i: az, bir parça, küçük.
eb'adı: çok uzağa ait.
efrat: fertler, bireyler.
esbap: sebepler.
evliya: keramet sahibi olanlar, erenler, veliler, ulular, Allah dostları.
hakiki: gerçek.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye.
huceyrat: hücreler.
icat: yapıcılık.
ihtiyar: seçme.
ilham: Allah'ın kalblere gizli hatırlatması.
imâd: temel, esas.
intizamca: düzgünlük, intizamlı oluş.
İslamiyet: İslâm dini.
itibarî: gerçek ve fiili olmayan, var sayılan, farazî olan, öyle sayılan.
itkan: sağlam ve mükemmel sanat.
karip: yakın.
kat'an: kesinlikle, katî olarak.
kısmen: kısmî olarak, bütün değil, bir kısım, bir bölüm olarak veya bazı bakımdan, bazı yönden.
meşher-i sanat: sanat eserlerinin teşhir edildiği yer, sanat galerisi.
muvazene: kıyaslayarak değerlendirme, ölçü, karşılaştırma.
müessir-i hakiki: gerçek tesir sahibi, hakiki tesir edici.
Nasraniyet: Hıristiyanlık.
nisbi: nispetle olan, kıyaslama ile olan, göreli, izafî.
rıza: kabul etme, evet deme.
semer: meyve, mahsul.
şayan-ı temaşa: seyredilmeye, görülmeye değer, görülmeye layık.
şıar: iz, belirti, işaret, nişan, ayırt edici iyi adet.
şuun: işler, faaliyetler, olaylar.
tarz-ı nazar: bakış açısı, bakış şekli.
tavassut etmek: vasıta olmak.
teklif: insanın sorumlu olması.
tesir: etki, eser bırakma, etkileme.
vahdet: birlik, yalnızlık, teklik, bir ve tek olma.
vahiy: Allah'ın peygamberlere hitabı.
vakit: zaman.
vasıta: araç.
vesait: vasıtalar, sebepler.
Zat-ı Vacib: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
zeka: icat, keşif gücü.
zerre: en küçük parça, atom.
zira: çünkü.

Bir nazar-ı harfî ile, akide-i tevhidî ona öyle göstermiş, vazife-i teslimî onu öyle sevk etmiş, mertebe-i tevekkul o dersini veriyor.

İhlâs-ı ubudiyet ona öyle nur vermiş. Nasraniyet veriyor vesaite, esbaba bir tesir-i hakikî. Hem onlara bakıyor,

Bir mana-i ismî ile. Zatında tesiri var zanneder de sapıyor. Velediyet mezhebi, akide-i tevellut, oyle de gosteriyor

Vazife-i ruhbanî, meslek-i ruhbaniyet onu öyle sevk etmiş; felsefe-i tabiî o dini mağlûp etmiş, işine karışıyor.

Ona öyle ders vermiş. Hristiyanlık bir mana-i ismî ile kendi azizlerine nazar eder; bakıyor, lâmbamısal goruyor.

Bir fikre göre lâmba nuru güneşten almış, fakat temellük etmiş. Demek azizlerin her biri, onların nazarında menba-ı feyiz oluyor,

Bizzat birer maden-i nur! Bu nazardan, bir şirkin tereşşuhu zahirdir. Islâm, velîlerini bir mana-i harfî ile nazar edip goruyor,

Müstazî bilir, müstear âyinemısal tanır. Nuru güneşten gelir, tabiatında yoktur, Şems-i Ezel ziyasını alır da, neşrediyor.

Demek, enbiya evliyaya birer tecellî ma'kesi, birer feyzin âyinesi, şehd-ı şuhudun meksı nazarıyla bakıyor.

akide-i tevellüt: dogma. Allah a ogul isnat etme inancı
akide-i tevhidi: tevhid inancı. Allah ın bir olduguna inanma
ayine: ayna. bir şeyi oldugu gibi yansıtma, gosterme
ayinemisal: ayna gibi
aziz: Hıristiyanlıkta kudsî kabul edilenler, rahipler
bizzat: kendisi
enbiya: nebiler, peygamberler
esbap: sebepler
evliya: keramet sahibi olanlar, erenler, velîler, ulular. Allah dostları
felsefe-i tabiî: herşeyi tabiata dayandıran felsefe
feyiz: manevi kazanım.
ihlas-ı ubudiyet: kulluktaki ihlas, samımi kulluk.
Islam: Muslumanlık, Islam dini.
ma'kes: ayna, yansıma yeri.
maden-i nur: nur kaynagı
mağlup: yenilgiye uğramış
mana-i harfî: bir şeyin kendisini degil de sanatkânını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana.
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
meks: az bir bedel, kuçuk bir ucret.
menba-ı feyiz: feyiz kaynagı
mertebe-i tevekkul: Allah a güvenme, tevekkûl etme mertebesi
meslek-i ruhbaniyet: papaz ve keşişlerin hayat tarzı, rahiplik meslegi
müstazî: ışık alan, ışıklanan, ışıklı
müstear: kendine ait olmayan, eğreti
Nasraniyet: Hıristiyanlık.
nazar: bakış, insanların fikir ve du şunceleri
nazar-ı harfî: bir şeyin kendisini degil de sanatkânını, ustasını, sahibini bilip tanımaya yonelik bakış.
neşretmek: yaymak
nur: ışık, aydınlık (kalb nuru)
sevk: yoneltme, gonderme
sevk etmek: gondermek, yonelt mek
şehd-ı şuhut: Ilâhî hakikatlen bilmenin ve idrak etmenin bal gibi lezzeti, zevki
Şems-i Ezel: ezelî güneş, varlıgının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şirk: Allah a yardımcı ve ortak koşma, ortaklık.
tabiat: kabiliyet, yapı, karakter
tecellî: isim ve sıfatların eşyada gorunmesi, yansıması.
temellük: sahiplenme
tereşşuh: kaynaklanmak
tesir: etki, eser bırakma, etkileme.
tesir-i hakiki: gerçek tesir
vazife-i ruhbanı: rahiplerin, papazların gorevi
vazife-i teslimi: işi hakikî sahibine, Allah a teslim etme.
velediyet mezhebi: Hıristiyanlık, takı İsa nın (as) Allah ın oglu oldugu batıl inancı
veli: Allah ı bilen ve dostluğuna sı ganan
vesait: vasıtalar, sebepler
zahir: gorunur
zannetmek: sanmak.
zatında: kendi uzerinde, şahsında, özunde
ziya: aydınlık, ışık.

Bu sırra müessestir Nakşibend rabıtası. Şeyhte teşahhus yoksa, zararı olmaması! Eğer varsa da, mürit onu fânî biliyor.

Bu sırdandır ki bizde tevazudan başlıyor tarikatin sulûku, mahviyetten geçiyor, gitgide tâ fenâfillâh makamını buluyor.

Sonra nihayetsiz meratıpte seyr-i sülûk başlıyor. Bu sırdandır ki "ene", hem de nefs-i emmare kibriyle kınlır, gururuyla sönüyor.

Hâzır Hristiyan'da [HAŞİYE] ise, "ene" bütün levazımıyla kuvvetleşir, gurur kınlmaz. Enesi kuvvetli müşahhas bir adam, Hristiyan'dan olursa, mütesallip oluyor.

Fakat eğer Müslüman'dansa lâkayttır, lâubalî. Bu sırdandır ki, Hristiyan'ın aksine, avamımız havastan ziyade dindardır, dine merbut kalıyor.

• • •

Mahbub-i Hakikî En Akreb, Hem En Eb'addır [1]

Ey esbapperest arkadaş! Rahmet ve ilım ve kudret denizinde daima müsebbihâne yüzen kâinat timsalini,

Gormek eğer istersen, benimle beraber gel! Hayalî bir seyahat. İşte bahr-i ummanın, fakat suyu tatlıdır, en derin yerini

HAŞİYE: Yani çok tahrif edilmiş, İsa nın din-i hakikîsinden uzaklaşmış bir Nasranıyet.

1. Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat tan alınmıştır.

akreb: en yakın
aksine: tersine
avam: halk.
bahr-i umman: buyuk uçsuz bucaksız deniz.
daima: devamlı
dındar: dinine bağlı
dın-ı hakıkı: doğru gerçek din
eb'ad: uzak.
eger: şayet.
ene: ben duygusu benlik.
esbapperest: sebepleri aşın derecede onemseyen
fanı: muvakkat, geçici
fenafillah: Allah ın varlığında yok olma. kulun zat ve sıfatının Cenab ı Hakkın zat ve sıfatında fânî olması
gurur: boş şeylerle ovunme boburlenme.
haşıye: dipnot.
havas: ust tabaka seçkinler zenginler sınıfı
hayalî: hayale aıt, hayalle ılgılı, hayale mensup
hâzır: şimdiki
ilım: Allah ın ılmı bılgısı.
kibır: kendisini buyuk gostenp başkasını kuçuk gormek.
kudret: Allah ın her şeye gucu yetmesi
lakayt: ilgısız duyarsız.
lâubalî: kayıtsız ılgısız.
levazım: Lâzım olan şeyler. geçinmek ve yaşamak ıçın gereken şeyler. gereçler
Mahbub-i Hakiki: gerçek sevgili olan Allah.
mahvıyet: kendini toprak gibi değersiz hissetme, başkalarına değer verme
makam: mevkı mertebe.
meratıp: mertebeler
merbut: bağlı
müesses: tesis edilmiş kurulmuş olan kurulu
mürıt: Hakkın ve murşıdının ıradesine tabı olan dervş
müsebbihane: tesbih edene yakı şır şekilde. tesbih ederek, sübhanallah diyerek.
müşahhas: somut, gozle gorulebılır sahıslaştırılmış
mütesallip: taassup sahıbı, dinî konularda katılaşmış
Nakşibend: Hz şah ı Naksibend ın kurdugu tarikat ve bu tarikata mensup olan
Nasranıyet: Hristıyanlık.
nefs-i emmare: insanı kotuluge surukleyen nefis insana kotu ve gunah olan ışlerin yapılmasını emreden nefis
nihayetsiz: sonsuz
rabıta: ılgı bag
rahmet. Allah ın acıma mer hamet etme, iyılık ve ihsanda bulunması
seyahat. yolculuk
seyrüsulûk. bir terbıye yolunu gınp devam etme
sır gizem bir şeyin veya ışın dikkat, tecrube yetenek ve tecrube ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı insanın akının erişemedıgı Ilâhı hıkmet.
sülûk: her hangi bir tarıkata gırerek şeyhin manevî ışaret ıenyle manevı yolculuga çıkma ve bu yolda mesafe katetme
şeyh: bir tekke veya zaviyede ders veren ve mundan bulunan kımse
tahrif edilme bozulma
tahrif depıştırme bozma
tarıkat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gözetımınde mundan takıp edecegi terbıye usul ve yolu seyrusuluk sırasında tutulan yol
teşahhus: belirlenme şahıs olarak ortaya çıkma
tevazu: alçak gonulluluk, kendını kımseden ustun gorme me ve herkesle beraber olma ozellıgı
timsal: ornek.
ziyade: çok fazla

Kendine makar etmiş, yüzlerce menzillere havi olan bir cisim tahtaları pek ince tahtelbahrin içine sen karınca cismini, ben arı libasını,

Giyeriz de gideriz. İstersen gel de otur kanadımın üstüne, beraber de uçanz, muhit-i havaînin denizinde yüzeriz. Onun orada var bir balonu

Bu müthiş bir balondur. Binlerle bölmeleri var; murettep, muntazamdır. Biz de girdik içine. Ben kondum pencereye, sen istedin altını.

Ey karınca kardeşim! Tahtelbahirde isterdik suyun yüzünü görmek. Burada istiyoruz ziya ile yıkanmak. Ben bilirim yolunu.

İkisinde ikişer yolumuz var: Bin basar, nazar yolu. Basar, surete bakar, bölmelerde dolaşır, dama ulaşır, ya ulaşmaz; işte tarik-ı fennî.

İkincisi hidayet, basıret tarıkıdır. Hidayet hakka bakar, basiret hakikate. Hak ve hakikat, öyle birer keskin bir alettir ki tahtelbahir balonu,

Neresini istersen, onlar ile delersin, mâ ve ziya alırsın, bu pencerede görürüm. Zaten pek çoktur pencereler. Sen zulmette oturdun, görmezsin hiçbinni.

Bizim gibi kuçucuk hayvanlara kâfidir, mesamatta tereşşuh, menafizde şuaat. Sen sözümü tutmadın, bölmelerde dolaştın, bir şey bulmadın, ayaklar ezdi seni.

basar: göz, görüş.
basiret: gerçeği görme
cisim: beden.
hak: doğru, gerçek, hakikat, doğruluk.
hakikat: gerçek.
havi: içine alan, içinde bulunduran
hidayet: dinin gösterdiği hak yol.
kâfi: yeterli
libas: elbise.
makar: merkez, ocak.
menafiz: nüfuz edecek yerler, yanklar, delikler
menzil: mekan, yer
mesamat: delikler, gözenekler, cilt üzerindeki gözenekler
muhit-i havaî: atmosfer tabakası
muntazam: düzenli
mürettep: dizilmiş
muthiş: dehşete düşüren
nazar: bakış, görüş açısı
suret: şekil, biçim
şuaat: ışıklar, parıltılar, nurlar
tahtelbahir: denizaltı gemisi
tarik: yol, usul
tarik-i fennî: ilmin, fennin yolu.
tereşşuh: sızmak, kaynaklanmak.
ziya: aydınlık, ışık.
zulmet: karanlık.

İşte âlemde olan sebepler, vasıtalar, benzer o bölmelerde murettep ve muntazam perdelere. Duvarlar, her birinin altında, hem dahı pek yakını.

Melekûtiyet vechinde mâ-i kudret işliyor, ziya-i ilim okşuyor; nesım-i rahmet yelpezler yuzunu, hem gozunu, canını, cananını.

• • •

Evliyadan Âşıkîn ve Arifîn Beynlerinde Muhim Bir Fark [1]

Eğer hakıkî âşık, yolunda fena gitse, ya tabirde hata etse, ya tavsıfte yanılsa, yine maşuka gider. Mâşuktur onu çeker, yolunu da şaşırtmaz

Zira aşk cazibedar bır cemale muncezıp cenanî bir cezbedir. Bazen netice haktır, hem de mütehakkıktır Lâkın delil batıldır, vesile de hatadır, ona zarar veremez

Eğer velî-i anf, yolunda fena gitse, ya suret hata görse, ya sozde yanlış etse, matlûbuna yetişmez, maksuduna ulaşmaz

Zira bir yol bozuksa, hiç maksada götürmez. Eğer şartı olmazsa, meşrut hâsıl olamaz O âşıka benzemez, mukayyettir, hür olmaz

Zıra anf, kendısı yukanya çıkıyor, basamaklara basar; lâzım dikkat-i nazar. Fakat âşık, birisi onu yukan çeker; hür kalır, mukayyet kalmaz

1 Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat tan alınmıştır

âlem: dunya varlık sınıflarının her bırı.
arif: çok ırfanlı, bilgi sahıbı
Arifin: tevhid bilgi ve şuuruna sahip Hakkı tanıyan onun esenini layıkıyla anlayıp bilen bildıklerini uygulayan ırfan sahıbı manfet ve hakıkat mertebesine erişen, ustün goruşlu kımse.
aşık: bırıne bırşeye tutkun çok aşırı seven şıddetlı muhabbet besleyen.
âşıkin: ilâhî aşka duşmuş gonul en
aşk: aşın bıçusuz sevgi tutku
basar: goz goruş.
batıl: gerçek olmayan, yanlış.
bazen: ara sıra
beyn: ara arasında
canan: sevgili.
cazibedar: çekıcı.
cemal: guzel
cenanı: kalbe ruha ait.
cezbe: çekim gücü
delil: bir şeyı ıspata yarayan belge
dikkat-i nazar: bakıştakı incelik, dıkkat.
eger: şayet.
evliya: kerametı sahıbı olanlar erenler, velıler ulular, Allah dostları.
fena: kotu
hak: doğru gerçek, hakıkat, doğruluk.
hakıkî: gerçek.
hasıl: meydana gelme
hata: kusur
lakın: ama fakat.
lâzım: gerek gerekli
ma-i kudret: kudret suyu
maksat: hedef alınan, kastedılen
maksud: istenen
maşuk: kendısıne aşık olunan
matlup: istenılen
melekutiyet vechi: her şeyın doğrudan Allah ın ilim hıkmet ve kudretıne bakan sebeplerın mudahale edemedıgı aslı esası ıç yuzu
meşrut: şarta bagli olan
mukayyet: kayıtlı baglanmış bagli.
muntazam: duzenli
muhim: onemli.
muncezip: cazibeye kapılıp çekilen
murettep: dızılmış
mutehakkık: hak eden hak etmiş.
nesım-i rahmet: rahmet rüzgân
netice: sonuç.
suret: şekıl, bıçım.
tabir: yorumlama
tavsıf: vasıflandırma nıtelendırme
vasıta: araç.
velı-i arif: bılgı sahıbı olan Allah dostu
vesile: sebep vasıta
yelpezleme: serınletme
zıra: çunku
ziya-i ilim: ilim ışıgı

Demek, velî-i âşık muhtî ise, yine binefsihî hâdîdir, lıgayrihî mudıldır. Fakat, arif muhtî ıse, mudıl, hem dâl olur; iktida da edılmez.

Bu sırdarıdır, bır kısmı guruh-i arıfînden ıdam ve idlâline sebep olan rumuz ve şathiyat ki tevili götürmez.

Zümre-ı aşıkîrıı rumuzdan çıkardılar, ışarat şathıyatı sarıhan söylediler. Yine nazar-ı ümmet, orıları tazim ettı, onlara ilişilmez.

Bu sırdandır Muhyiddın, Camı ve İbnu'l-Farıd, Ibnı Seb'în beraber, işaret-ı şatahatta birbirine benzıyor, telâkkıde benzemez.

Vakta kı Muhyiddırı'ırı irfanı galip çıktı aşkına, sebep oldu ki işaratı yağdırdı ona dehşetlı oklar, tâ Selim'e keşfoldu remiz.

Fakat Camı âşıktı, vazıhan tasrih ettı, hem hürmetle yaşadı. Oklardan selim kaldı, hem tenkıt de edilmez.

İbrıü'l-Farıd a'şak, o a'raf Muhyiddın'derı daha ileri gıttı, ummetın itabından ondan gerıde kaldı; kusuruna bakılmaz.

İbrıi Seb'îrı'ırı vakta sözürıde safî bir aşk pek de görürı mez oldu, rıazarvarı kelâmı sebep oldu ki, yine ona isrıad-ı ılhad oldu, kendırı kurtaramaz.

Eğer deserı: Muhyıddın kelâmında tehalüf, belki tenakuz vardır. Ben derim: Elbette o zat, görmüş de demiş, görmezse hıç soylemez.

a raf: daha bılgılı
a şak: daha aşık.
arif: çok ırfanlı bılgı sahıbı.
aşk: sevgı tutkı
belkı: kesınlıkle bılakıs
bınefsıhı: kendı kendıne.
Camı: buyuk mutasavvıf ve âlım Molla Camı.
dâl: dalalete sapmış olan.
dehşetlı: korkunç.
eger: şayet.
elbette: kesınlıkle.
galip: ustun gelme.
gürüh-ı arıfın: arıfler bılgılıler topluluğu
hâdî: doğru yolda hıdayet uzere olan
ıdlâl: saptırma hak yoldan ayırmak.
iktida: uyma tâbı olma
ırfan: hakıkate vakıf olma kunhe varma bır şeyın ozune ınme ılım ve zekâ ıle meydana gelen olgunluk.
ısnad-ı ılhad: dınden çıkı suçlaması
ışarat: alâmetler ışaretler
ışaret-ı şatahat: şatahat belırtısı
ıtap: Azarlama tersleme paylama
kelam: kelıme, cumle soz.
keşfolmak: açığa çıkmak.
lakın: ama fakat.
lıgayrihı: başkası dıgerı ıçın
mudıl: dogru hak yoldan ayıran
muhtî: hatalı kusurlu
nazar-ı ümmet: Muslumanların ındı bakısı goruşu
nazarvarı: gorur gıbı gorüyor muşçasına.
remiz: ışaret, ınce nukte.
rumuz: gızlı manalar taşıyan ınce nukteler ıhtıva eden sozler
safi: saf karışmamış bulanmamış
sarıhan: açıkça.
sebep: neden
selim kalmak: korunmuş olmak, guvende kalmak.
sır: anlamak açıklamakta aklın acız kaldığı şey puf noktası
şathıyat: ıçınde dengesız olçusuz şerıata aykırı hususlar bulunan tasavvufi manzume
tasrih etmek: açıklık berraklıkla belırtme
tazım etmek: hurmet gostermek
tehalüf: bırbırıne zıt olma muhalif olma
telakkı: anlama anlayış goruş
tenakuz: çelışme ıkı sozun bırbırıne uymaması. Insanın bır sozunun otekı sozunu çurutmesı, zıddıyet, çelışkı
tenkıt: eleştırı.
tevil: yorumlama
ümmet: mıllet, bır peygambere tabı olanlar
vakta: ne zaman kı.
vazıhan: açık olarak.
velı-ı aşık: şıddetlı muhabbet beslıyen Allah dostu
zat: kışı
zümre-i aşıkırı: aşıklar topluluğu.

Lâkin nasıl görünse bir şey, nefsülemirde, aynen öyle olması her dem lâzım gelemez. Basar doğru görüyor, yanlış hüküm ediyor, bazen basiret öyle tamamını göremez.

Eğer Muhyiddin dese: "Gördüm." Doğrudur, görmüş. O ruh, öyle âlîdir, kasten yalan söylemek ona hiç yanaşmaz; kat'an tenezzül etmez.

Şu sırra faysal budur: O bir seyyare-i ruh, gayr-i sabit tecellî, tecelliyat-ı seyyal, ona olmuş hakikat-i sabite. Sevabıt hakaik, dane sümbülsüz olmaz.

Fakat sabıt hakikat, hem de seyyar tecellî, bır çekirdek, bir çiçeğin ne zatıdır ne gayrı. Hakikat-i hak mizanı Kur'ân'dır, başka olmaz.

Ger desen: "Muhyiddin'in âsâr, kelâmlarında öyle sözleri vardır, şer'de hiç yeri yoktur, belki ona küfür demış bazı imamlanmız?"

Cevaben de derim: Bır kaıde-i umumî beyanı lâzım gelir. Meselâ, şeriat bir vasfa, ya bir söze dese ki: "Bu küfürdür, mü'mın işı olamaz."

Murat ve manası: O hâl imandan gelmez, sıfat da kâfiredir, o söz de kâfırdır, o zat onunla küfür ettı, demektır; mutlak o zat kâfırdır denilmez.

Zıra ımandan neş'et eden pek çok sıfâtı vardır. Imana delil-i izhar bir tevile, muhtemel bir hâlı de, bır sözü bunları hıç kıramaz.

ali: yüksek, yüce
asar: eserler, ürünler, sonuçlar.
basar: göz, görme
basiret: bakış, görüş.
bazen: ara sıra
belki: hatta, kesinlikle, bılakıs.
beyanı: ifade etme.
dane: tohum, kınntı
delil-i izhar: apaçık delil
dem: an, vakıt.
eger: şayet.
faysal: kesin hukum, karar
gayr: başka.
gayr-i sabit: sabıt olmayan, belirlenmemiş
ger: eger
hakaık: gerçekler
hakıkat: gerçek.
hakikat-ı hak: doğru olan asıl gerçek.
hakıkat-i sabite: değişmez olan gerçek, sabıt, degışmez hakikat.
hal: durum
hukum: bır konuda verilen karar
kâfir: Allah ı ınkar eden.
kâfire: kufurden
kaıde-i umumı: genele ait kural.
kasten: kasıtlı olarak, gerçekte ıs-teyerek.
kat'an: kesınlıkle, kat ıyetle.
kelam: kelime, cumle, söz
küfür: ınkâr, dınsızlık.
lazım: gerek, gerekli
mızan: ölçu, terazi
muhtemel: olabılırlık.
murat: kast edilen, maksat.
mutlak: kesın.
mu'min: Musluman
nefsülemir: ışın hakıkatı, aslı
neş'et: doğma, ortaya çıkma, kaynaklanma
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yonu
sabit: devamlı degışmez.
sevabıt: sabıteler, sabıt olanlar
seyyar: gezıcı, dolaşan
seyyare-i ruh: ruh gezegenı
sıfat: hâl, keyfiyet, nıtelık.
sır: anlamakta, açıklamakta aklın âcız kaldıgı şey, puf noktası
şer': Kur'ân, hadıs, ıcma-ı ummet ve kıyas-ı fukaha esaslan üzerine kurulmuş olan İslâm kanunları, dın kaıdelen, şenat.
şeriat: kanun, dınî hukumler, toplumu ilgilendıren dını hükumler, kurallar
tecelli: ısım ve sıfatların eşyada gorunmesi yansıması
tecelliyat-i seyyal: akıcı, akıp geçen gorunmeler, belırmeler
tenezzül: Kendine aykın düşen bır ışı veya durumu kabul etme, alçalma
tevil: yorum.
vasıf: ozellik, sıfat.
zat: kışı
zatı: kendı.
zıra: çunku

Demek o zata kâfir demek, bir şart ile caizdir ki, yakinen bir kanaat gelse, o söz küfürden tereşşuh etmiş, sıfat ondan nâşidir, başka sebepten gelmez.

Öyle sıfât, sözlerin pek çok sebepleri var. Demek öyle vasıf ve kelâmın delâletinde şek var, küfre kat'î delâlet etmez.

Evsaf-ı sairenin imana delâleti, hem dustur-ı asıl bekadır. Onun da şahadetini tahakkuk-ı imanî yakinen ispat eder, suizan asıl olamaz.

Şek, yakinin hükmünü her dem zail edemez. Nisyan veya sehıv ile, hata ve iltibasla, muhtemel bir soz ile çabuk tekfir edilmez.

Eğer desen: Muhtelif tarikatlerde vardır muhtelif ayınlar, ibadet şekli giymiş? Derim: Üç şartı varsa, bir niyet-i hayır ile, belkı de zarar vermez.

Birinci şartı şudur: O münafi olmamak, kat'an vakar-ı zikre, hem adab-ı huzura. *Ikincısı*, menhî olan ef'alın içinde bulunmamak. Menhî olsa hiç olmaz.

O ef'al ve harekât, kastî birer ıbadet nazanyla yapmamak. Evet, hâl ve harekât, ihtiyârî ve kastîden daha ziyade, olmalı şuursuz, ıncizabî, ıztırarî; başka çeşıt yakışmaz.

Zıra asl-ı ıbadet, bızzat nefs-i zıkırdır. O ahval-ı mübaha bir vesile-i müşevvik harekât tayınde, ihtiyâr-ı zakiri ayet serbest bırakmış, mubahta takyıt etmez.

adab-ı huzur: devamlı Allah ın huzurunda bulunmanın gerektırdiği edep
ahval-i mubah: mubah haller, dinin emn ve yasağı altında bulunmayan durum
asıl: esas temel
asl-ı ıbadet: kulluğun özü
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
ayın: merasım, toren gelenek, usul yol, davranış.
beka: kalıcılık, devamlılık, sabıt olma
belkı: kesınlıkle bılakıs
bizzat: kendısı.
caiz: dinen gunahı olmayan helal olan uygun
delalet: delil olma, gosterme
delâlet etmek: delil olmak, gostermek
dem: an, vakıt.
dustur-ı asıl: esas alınması gereken kural
ef'al: işler fıller
eger: şayet.
evsaf-ı saire: dığer nıtelıkler sıfetlar
hal: durum
harekat: hareketler
hata: kusur
hüküm: bır konuda verılen karar
ıztırarî: mecburî, zorunlu ıster istemez
ibadet: kulluk gorevi tapınma
ıhtıyar-ı zakır: zıkredenın tercıhı dılemesı
ıhtıyarı: tercıhle ılgılı seçme ozgurlugu ile ılgılı.
ıltıbas: Bırbırıne benzeyen şeylen şaşınp karıştırma bınsını otekı zannetme
ıncizabi: cezbedılerek, kapılamak.
ispat: delıller ve şahıtlerle gerçegi ortaya koymak.
kafir: Allah ın ınkâr eden
kanaat: goruş fikır
kastı: kastederek, isteyerek bıle bıle yapılan
kat'an: kesınlıkle kat'ıyen
kat ı: kesınlıkle
kelâm: kelıme cumle söz
küfür: ınkar dınsızlık
menhi: yasaklanmış
muhtelif: çeşıtlı, degişik, pek çok.
muhtemel: olabılırlık.
mubah: dının emn ve yasagı altın da bulunmayan
münafi: zıt, muhalif uymaz aykırı.
nâşi: dolayı kaynaklanan
nazar: fikır ve duşunce
nefs-ı zıkır: zıkrın ta kendısıdır
nısyan: unutma unutkanlık.
nıyet-ı hayır: ıyılık nıyetı, sevap maksadı
sehıv: hata yanlışlık, yanılma kusur
sıfat: hal keyfiyet, nıtelik.
sıfat: sıfatlar keyfiyetler nıtelıkler
suizan: kotu ve karamsar duşunce, başkaları hakkında art niyetli olma
şahadet: şahıtlık
şek: şuphe tereddut.
şuur: ıdrak, duşunce bılınç.
tahakkuk-ı imanı: ımanın gerçek olarak meydana çıkması
takyıt: kayıt ve şarta bağlama şart koşma
tarikat: yol usûl.
tayın: belırlenme
tekfir: kufurle suçlama
tereşşuh: sızmak, kaynaklanmak.
vakar-ı zıkır: Allah ın ısımlerını anarak dua etme ve Allah ı anma heybetı.
vasıf: ozellık sıfat.
vesile-i müşevvik: teşvık eden ıstegını arttıran sebep vasıta
yakın: kesın ınanç.
yakınen: hıç şuphe edılecek bır tarafı bulunmaksızın şupheye düşmeden
zail: yok olma geçıp gıtme
zat: kışı
zıra: cunku
ziyade: çok fazla.

O ef'al hiç benzemez, şer'an muayyen olan ıbadat ef'aline. Zira ef'al-ı şer'î, bir ceviz-i hinde benzer. Sütmisal, lübbü gibi, beyaz kışrı da lübdür; cevizimize benzemez.

Fakat âyine-i zikirde olan ef'al ve ahval, cevizimize benziyor, kışrı bir gılaftır, hıçbir vakit yenilmez; ceviz-i hinde benzemez, ona makîs olamaz.

• • •

Kâinattaki Faaliyette Büyük Bir Lezzet Var [1]

Bir hikmet-i ezelî, dest-i kudret, fıtratta bilkuvveden bilfiile çıkarmak, hem kuvvetten amele geçirmek için bir faaliyet derç etmiş.

O faaliyet içinde şedit bir lezzeti mezç etmiş, mutenevvi her şeyde müstetir olan lezzeti tagayyür-i âleme mühim bir mâye yapmış.

O mâyeyi kanun-i tekâmül ve nümüvve bir dane nüve etmiş. O nüveye kudreti vücut verir, hikmeti bir sureti giydirir, rahmet onu beslermiş.

Nasıl ki zindandan geniş bostana çıkmak, adama bir lezzettir, öyle dahi daneden sümbüle geçmek, olmak o munkabız daneye münbasit bir lezzetmiş.

İmtızac-ı kimyevî, ıstıhaleye geçer, zıya, hararet venr. Öyle de faaliyet istihaleye geçerse lezzet tezayüt eder, etrafa da taşarmış.

1. Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.

ahval: haller
amel: sevap ve günah olan fiiller
ayine-i zikir: zikrin aynası
bilfiil: sırf kendisi, başkası karışmadan; gerçek olarak, lafla değil işle
bilkuvve: potansiyel güç olarak.
bostan: bahçe, geniş ve aydınlık mekân
ceviz-i Hind: Hindistan cevizi
dane: tohum, kırntı
derç etmek: içine koymak, yerleştirmek.
dest-i kudret: kudret eli.
ef'al: işler, fiiller
ef'al-i şer'i: İslâmiyete şenata uygun işler, fiiller
faaliyet: hareket, aktivite, etkinlik.
fıtrat: yaratılış
gılaf: kın, kılıf, mahfaza, bir şeyin örtüsü
hararet: ısı
hikmet: her şeyin anlamlı, faydalı ve birçok amaca yönelmiş olması, İlâhî gaye.
hikmet-i ezeli: ezelden takdir edilen hikmet.
ıbadat: uhrevî sevaba medar işler
imtızac-ı kimyevî: kimyevî bileşim, kimyasal tepkime
istihale: bir hâlden başka bir hâle geçiş, hâl değiştirme, tahavvul, inkılâp, başkalaşım, dönüşüm
ıstıhale: bir hâlden başka bir hâle geçiş, hâl değiştirme, tahavvul, inkılâp, başkalaşım, dönüşüm.
kanun-ı tekamül ve nümüv: büyüme ve gelişme kanunu
kışır: dış kabuk.
kudret: Allah'ın her şeye gücü yetmesi
lezzet: tatlılık, haz, tat, zevk, keyif
lübb: iç, öz
makîs: kıyaslanan
mâye: kaynak, temel esas
mezç etmek: kaynaştırmak, bütünleştirmek.
muayyen: belli.
munkabız: çekilmiş, büzülmüş, daralmış, toplanmış.
muhim: önemli
münbasit: yayılmış, açılmış, yaygın, genişleyen.
müstetir: saklı, gizli
mutenevvi: çeşit çeşit.
nüve: çekirdek
rahmet: acıma, merhamet, etme, iyilik ve ihsanda bulunma
suret: şekil, biçim
sütmisal: süt gibi
şedit: şiddetli.
şer'an: dinî yönden, İslâmiyetçe
tagayyür-i âlem: âlemdeki kainattaki değişme, başkalaşma
tezayüt: artma, fazlalaşma
vakit: zaman
vücut: varlık.
zindan: karanlık yer
zıra: çünkü
ziya: aydınlık, ışık.

Vazifede külfeti taşıttıran o tattır, şevkı veren o lezzet. Zî-şuura nispeten gayette olan kemal ne kadar cazip imiş.

Gayr-ı mudrike nıspet, bizzat o faalıyet öyle cazıbedardır. Sa'ye onu sevk eder, tesbîhle şükreder. Zıra Hâlık ını tanırmış.

Bu sırdandır ki, rahat zahmet, zahmet rahattır. Âtıl şakî, saî şakırdır. Meşietten gelen nızama âtıl ası, saî mutî imiş.

• • •

Ekserin Ateşiyle Ekal de Yanar; Yoksa Sırr-ı Teklif Fâş Olursa Hikmet-i Imtihan Zayi Olur [1]

Masum ekalliyet, günahkâr bir ekserin musibetinden olur hissedar-ı azabî. Zira teklif, nazarî kalsa, kalır ıhtıyâr;

Sırr-ı teklîf-i şer'î, hem hikmet-i iptilâ, kat'an tahakkuk eder. Teklifin telkininde bedahet ve zaruret olsa, olur ıztırar,

İhtıyâr zail olur, hem hikmet-i teklîfî, iptilâ zayı olur. Bir asi günahkâr,

Muhterık hanesinde bir masum da var idi. Ger bir dest-i gaybî ile, masum masun kalsa ıdı, maadin-i ervahın tenmıyesine medar,

Hem sebeb-ı tehzibı olan evamır-ı imtısalî, nevahî-ı içtınabî sebebiyle elmaslaşmış Ebu Bekır-i namdar, hem de o sahıb-ı gâr,

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmışur.

asi: isyan eden, başkaldıran
atıl: hareketsiz, durağan
bedahet: açıklık, aşıkar ıspata ıhtıyaç olmayacak derecede açıklık.
bizzat: kendısı
cazıbedar: çekıcı
cazip: her şeyı kendıne çeken, cezp edıcı
dest-i gaybî: görunmeyen el.
Ebu Bekır-ı namdar: meşhur olan Hz. Ebu Bekır
ekal: en az
ekalliyet: azınlık.
ekser: çoğunluk
evamır-ı imtısalî: uyulması yapılması gereken emırler
faalıyet: hareket, gayret, aktıvıte, etkınlık
faş: açık, meydanda
gayet: çok, pek çok.
gayr-ı mûdrik: ıdraksız, anlayışsız.
ger: eğer
hâlık: yaratıcı
hane: ev
hikmet: imtıhanın faydalı ve bırçok amaca yonelmış olması ilahı gayesi.
hikmet-i iptıla: belâya uğrama, musıbete düşme hıkmetı
hikmet-i teklif: ınsanın vazıfelı sorumlu oluşunun hıkmetı
hissedar-ı azabî: azaptan, sıkıntıdan pay, hısse alan
ıztıran: mecburıyet, zorunlu oluş
ihtıyar: seçme, tercih, ırade
iptıla: belaya uğrama, musıbete düşme
kat'an: kesınlıkle, katıyen.
kemal: olgunluk, mukemmellik.
külfet: zahmet, sıkıntı, zorluk, yük.
lezzet: tatlılık, haz, tat, zevk, keyif
maadin-i ervah: ruhların cevherlerı madenlerı
masum: gunahsız.
masun: korunmuş, salım, saglam.
medar: dayanak noktası, sebep, vesıle
meşiet: dıleme, bır şeyın olmasını isteme
muhterık: tutuşup yanan
musibet: bela ve felaket
mutî: ıtaat eden
nazarî: uygulanmamış, uygulama ya dayalı olmayan, yalnız goruş halınde bulunan, teorık.
nevahi-i içtinabî: çekınılmesi, uzaklaşılması gereken yasaklar
nıspet: oranlama
nıspeten: kıyasla, oranla
nizam: duzen.
sahib-i gar: Peygamberımızın (ASM) magara arkadaşı.
sa'i: çalışkan
sa'y: çalışma
sebeb-ı tehzip: guzelleşme sebebı
sevk: yoneltme.
sır: anlamakta, anlatmakta aklın acız kaldığı şey
sırr-ı teklif: imtıhan sırrı
sırr-ı teklif-i şer'î: Islâmıyetın dının imtıhan sırrı
şakı: durumundan şıkayet eden yakınan.
şakir: şukreden.
şevk: gayret, heyecan
şükretmek: nımet ve ıyılığın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
tahakkuk etmek: gerçekleşmek.
teklif: ınsanın sorumlu olması, İmtıhan
telkin: oğut verme, fikr aşılama
tenmıye: büyütme, yetıştırme
tesbîh: Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma, Allah a soz, ış davranış ve kalble ıçten ıbadet etme
vazife: ış, gorev
zahmet: sıkıntı.
zail: yok olma, son bulma
zaruret: mecburıyet, zorunda olmak, zorunluluk.
zayı: yıtık, zarar, zıyan
zayi olma: kaybolma, bosa gıtme
zira: cunku
zîşuur: akıllı ve şuur sahıbi.

O Sıddık-ı Sadık'ın o ruh-ı musaffası, onun aksiyle fahimleşmiş Ebu Cehil'in zulmettar

Ruhundan temeyyüz, teâlî edemezdi. Bin zulmet-i yelda, bin bir necm-ı zehra, bın bir semm-ı murdar, bın bır sersırdar

Bu sır, sebep olmuştur tekhfte nazariyet, telâkkide meşakkat, cihad ve müsabakat, nur içinde bir nâr.

O nâr ise; hem tehzib, hem tezhib ve tasaffi, ervah-ı âliyeyi ervah-ı safileden. Dane oldu bır şecer, şecer oldu meyvedar.

• • •

Bazen Zayıf Zalim Olur [1]

Yeis ile suizandan, zaaf-ı kalb neş'et eder. Oyle adam görüyor: Zalimin darbeleri bir mazlumu dövüyor,

Elîm darbe inıyor. O mazlumun âlâmı tabiî aksediyor, o zayıfın kalbine teellümat veriyor.

Teellümat incitir, zaafı tahammül etmez, ondan kurtulmak ıster. Rahat-ı kalbî için, mazlumun ıstıhkakı, darbe arzu ediyor,

Hem bahane buluyor. Belki der: "Müstahaktır. Madem o sefil, güneş ona vermiyor, neden gölge ediyor?"

Manen zalim oluyor, zulme yardım ediyor. Bir kaplan parçalıyor, bır bîçare adamı; zaafından kaçamıyor.

1. Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.

aksetme: yansıma.
aksiyle: yansımasıyla
alam: üzüntüler, elemler ve sıkıntılar
arzu: istek.
bahane: vesile, sebeb
bazen: ara sıra.
belki: kesinlikle, bilakis
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
cihad: maddî-manevî imkânlarla Allah için din adına yapılan mücadele
dane: tohum
darbe: yumruk, öldürücü vuruş
elim: acı ve üzüntü veren
ervah-ı âliye: yüce ruhlar
ervah-ı safile: alçak, kötü ruhlar
fahim: itibar ve nüfuz sahibi olan büyük zat.
ıstıhkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
madem: durum böyle ise
manen: manaca.
mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış
meşakkat: sıkıntı, zahmet.
meyvedar: verimli, bir faydayı netice veren
müsabakat: yarış, yarışma.
müstahak: hak eden, hak etmiş
nâr: ateş
nazariyat: görüşler, düşünceler, doğruluğu ispat edilmemiş ilmî görüşler
necm-i zehra: çok parlak yıldız.
neş'et: doğma, ortaya çıkma, kaynaklanma
nur: ışık, aydınlık (kalb nuru)
rahat-ı kalbî: kalbin rahatı, huzuru
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yönü.
ruh-ı musaffa: safileşmiş, temizlenmiş, süslenmiş ruh
sefil: alçak, aşağılık.
semm-i murdar: pis, kirli, iğrenç zehir
sersırdar: İlâhî hakikatleri çözebilen, ıdrak edebilen melekeye sahip
sıddık-ı sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan, en büyük doğrulayıcı Hz. Ebu Bekir
sır: insanda İlâhî hakikatleri ıdrak ve müşahede eden manevî melekelerden biri.
suizan: kötü ve karamsar düşünce, başkaları hakkında art niyetli olma
şecer: ağaç.
tabiî: normal
tahammül: kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü, kaldırma
tasaffi: safleşma, durulaşma, temizlenme
teâlî: yükselme, yücelme, çok yüce olma
teellümat: teellümler, elem, keder, acı duymalar, tasalanmalar
tehzip: ıslah etme, düzeltme
teklif: insanın sorumlu olması, imtihan.
telâkkı: anlama, kabul etme.
temeyyüz: benzerlerinden farklı olma, kendini gösterme, sıyrılma, seçilme
tezhip: süsleme
yeis: gelecek konusunda ümitsiz ve karamsar düşünme
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zaaf-ı kalb: kalb zayıflığı.
zaafı: zayıflık, güçsüzlük.
zalim: zulmeden.
zayıf: güçsüz.
zulmet-i yelda: uzun karanlık.
zulmettar: karanlıklı
zulüm: haksızlık.

Felâketin sebebi, canavarda vahşettir; bîçarenin zaafıysa, ona bir bahanedir. Vahşet, cinayetiyle zayıfı mahkûm ediyor.

Ademin günahıyla vücut mahkûm oluyor.

• • •

Hırs Sebeb-i Haybettir [1]

Hırs haybeti getirir, aculiyet husranı! Zira ki fıtratta var mürettep basamaklar, müselsel terettübe tatbik-i hareketi

Etmediğinden, hırs ağleb muvaffak olmaz. Tatbik etse de onun bir tertib-i ca'lîsi sullem-i himmeti

Var; bir basamak miktar, seyr-i fitrîden kısa olduğundan bir ye'se düşüp gaflet bastıktan sonra kapı açılır, rahmet verir nimeti.

Herkes başından geçmiş, buna benzer bir şeyler. Allah, kalbin bâtını iman ve marifeti, tecellî-i muhabbeti,

Aşk ve şuhudu için yaratmış, nazık yapmış. O nazenin-i gaybî, Samed âyinesidir; sanem ona giremez. O şişeyi kınıyor o hacenn sıkletı!

Allah, kalbin zahiri, sair şeylere yapmış bir mahzen-i muntazam. O hırs-ı cinayetkâr, o nazik kalbi deler, ona verir zahmeti.

Sanemleri içine izinsiz idhal eder; Allah ondan darılır, maksudunun aksiyle venyor mücazatı.

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.

aculiyet: acelecilik, sabırsızlık.
adem: yokluk
ağleb: çoğunlukla, ekseriyetle.
aksiyle: zıddıyla
aşk: Allah sevgisi
âyine: ayna, bir şeyi olduğu gibi yansıtma, gösterme
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bıçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
cinayet: büyük suç.
fıtrat: yaratılış
gaflet: ihtiyatsızlık, dikkatsızlık
hacer: taş
haris: hırslı, tamahkâr, aç gözlü, bir şeye düşkün, lüzumundan fazla istekli
haybet: istegine erememe, arzusunu gerçekleştirememe
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hırs-ı cinayetkar: cinayet işleme arzusu.
hüsran: ümit edilenin elde edilememesinden duyulan elem, mahrumiyet acısı.
idhal etmek: içine almak, dâhil etmek.
iman: inanç.
kalbin batını: kalbin içi, manevi tarafı
mahkûm: hükum giymiş, hükumlu
mahzen-i muntazam: düzenli bir depo, ardıye.
maksut: istenen
marifet: Allah'ı bilmeye yönelik ilim, bilgi
miktar: ölçü
muvaffak: başarılı
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza
mürettep: düzilmiş.
müselsel: peş peşe, silsilevari, arka arkaya
nazenin-i gaybı: gayba görünmeyen, alt, nazik. İnce ve nazik yer olan kalb
nazik: nazik, ince, dikkat gerektiren, mühim, önemli
rahmet: acıma, merhamet etme, iyilik ve ihsanda bulunma
sair: diğer
Samed: her şeyin kendisine dayanması, onun hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah.
sanem: put, Allah'tan başka tapınılan şey
sebeb-i haybet: mahrumluk, mahrum olma sebebi
seyr-i fıtrı: hayat kanunlarına uygun oluşma, tabi gidişat.
sıklet: ağırlık.
sullem-i himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarfetme basamağı
şuhut: Allah'ın varlığını bilme, tasdik etme
tatbik-i hareket: hareket etme, davranma
tecelli-i muhabbet: sevginin tecellisi, görüntüsü
terettüp: sıralanma, sırasında olma, sırası gelme.
tertib-i ca'lî: yapmacık sıralama, düzenleme
vahşet: yabanîlik, vahşilik.
vücut: varlık.
yeis: ümitsizlik
zaaf: zayıflık, güçsüzlük
zahir: Görünen, görünürdeki, gorunuşteki
zahmet: sıkıntı
zayıf: güçsüz.
zira: çünkü.

Siyaset efkânını İslâmiyet akaidinin harîm-i ismetine, tam yerlerine kadar isal eden herifler, ettikleri hizmeti,

Şan ve şeref almazlar. Belki şeyn ve şenaat-i zemme mazhar oldular. Nefsanî aşklardaki felâket ve haybetler,

Bu sırdandır elbette. Mecazî âşıkların bütün bu divanları, birer feryad-ı matem, birer fizar-ı zulüm, bir vaveyl-i zilleti.

Zira ekser mâşuklar zalim olurlar, o nevi aşkları tahkir ederler, etmezler merhameti.

Zira bâtın-ı kalbe bu nevi aşk-ı mecazî, fıtrata karşı tahkir, bir nevi istihza olur; incitir fıtratı.

Fıtrat, fıtrî olmayan her şeyi tezyif eder, hem dahi tahkir eder, tahkiri ışmam eden böyle tarz-ı hürmeti.

Bu hırsın düsturuna iki cüz'î numune, girmiş hıss-i umuma. Biri merak-ı nevmî, nevmi dahi uçurur, kaçırır bakıyyeti.

Dilenci-i muhteris, sadakayı kaçırır. Sende bir dâusseher var. Gece, kalben nevmi merak edersen, kaçırır bakıyyeti,

Sen uyanık kalırsın. İki dilenci. Biri, musır ve muhteristir, biri müstağni ve muhteriz, var sırr-ı kanaati.

İkincisine vermek ziyade istersin. İşte te'dib-i fıtrat! Bunun gibi çok numuneleri var, ima eder şu keskin kanununun vüs'ati.

• • •

akaid: İslâm'ın imanla ilgili esasları ve hükümleri.
âşık: çok aşırı seven.
aşk: aşırı ölçüsüz sevgi, tutku.
aşk-ı mecazî: dünyevî aşk, nefis ve şehvet üzerine bina edilmiş aşk.
bakıyyet: geri kalan.
batın-ı kalb: kalbin içi, manevî tarafı.
belki: kesinlikle, bilakis.
cüz'i: küçük, bütüne ait parça.
dâusseher: uykusuzluk hastalığı.
dilenci-i muhteris: çok fazla hırslı isteyen dilenci.
divan: klasik Türk edebiyatı şairlerinin şiirlerinin toplandığı kitap.
düstur: prensip, kural, kanun.
efkar: fikirler.
ekser: çoğunluk.
elbette: kesinlikle.
feryad-ı matem: kaybedilen şeyin ardından üzülme ve ağlama, feryadı.
fıtrat: yaratılış.
fıtrî: Allah'ın yarattığı gibi, doğal.
fizar-ı zulüm: zulümden dolayı ağlayıp inleme.
harîm-i ismet: mukaddes ocak, kudsî aile yuvası.
haybet: mahrumiyet, umut kırıklığı.
hırs: aşırı istek, şiddetli arzu, fazla isteme.
hıss-i umum: genelin hissi, umumun duygusu.
ima etme: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
isal etmek: ulaştırmak.
İslâmiyet: İslâm dini.
istihza: alay etme.
ışmam etmek: hissettirmek, duyurmak.
maşuk: kendisine aşık olunan.
mazhar: nail olmuş, erişmiş.
mecaz: gerçek anlamının dışında.
merak-ı nevmi: uyku, tutup tutmayacağı hakkında telâş ve kuruntu hali.
merhamet: acıma, koruma, iyilikte bulunma.
muhteris: ihtiras sahibi, çok fazla hırslı isteyen.
muhteriz: sakınan, çekinen, ürkek.
musır: ısrarlı, ısrar eden.
müstağni: nazlı davranan, çekingen.
nefsanî: nefse ait, nefsin arzusuna yönelik.
nevi: tür, çeşit.
nevm: uyku.
numune: örnek.
sır: bir amaca ulaşmayı sağlayan yol, yöntem.
sırr-ı kanaat: bulduğu ile yetinme sırrı, esası.
siyaset: temelinde yalan, menfaat, tarafgirlik bulunan menfi, zararlı siyaset anlayışı.
şan: şöhret, ün.
şeref: yüce, yücelik, övünülecek davranışlar.
şeyn ve şenaat-ı zem: yüz karası ve ayıplanan rezillik.
tahkir: aşağı ve alçak addetme, aşağılama.
tahkir: hakaret etme.
tarz-ı hürmet: saygı, hürmet şekli, tarzı.
te'dib-i fıtrat: yaratılış karakterinin terbiye vermesi, uslandırması.
tezyif etmek: zayıfa çıkarmak, sahte olarak göstermek.
vaveyl-i zillet: hor ve hakir görülme yaygarası, feryadı.
vüs'at: genişlik, her yeri kaplaması.
zalim: zulmeden.
zira: çünkü.
ziyade: çok fazla.

İslâm'a Yakışan Hudabinâne İnsaftır, Hodbinâne Tenkit Değil! (1)

En müthiş marazımız, hem manevî musibet, cerbeze ve gurura dayanan şu tenkittir. O tenkidi işleten, ger insafın eliyse,

Hakikati rendeçler. Ger o tenkidi gurur istihdam etse, tahrip eder, parçalar. O müthişin muthışı, şöyle tenkit ger girse,

İmanî akaide, dinî müsellemata. Zira, iman tasdikle beraber hem iz'andır; iz'an ile beraber teslim ve iltizamdır. Eğer zaafı olmazsa,

İltizamla beraber manevî imtisaldir. Şöyle tenkit, kınıyor teslim ve imtisali, iz'an ve iltizamı. Çendan bir şek vermezse,

Tasdikte de kalıyor bîtaraf, lâubalî. Şu zaman-ı tereddüt, evham ve vesvesede, lâzım budur herkese:

İz'an ve iltizamı tenmiye ve takviye eden safî âsârı, nuranî sıcak kalblerden çıkan bîvesvese

Müspet efkârı, müşevvik beyanatı, hüsnüzanla temaşa, tetkik etmek gerektir. Avrupa kâselisi beynindeyse,

Zebanzeddir bîtarafâne düşünmek, muhakeme. Hâlbuki bu kelime, muvakkat dinsizliktir. Yeni mühtedi olsa,

Ya dine müşteriyse, belki o yapabilir. Evet yüzde binsi, farz-ı kifaye için, hasm-ı dini ilzamen, ya talibi iknaen muvakkaten istese,

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.

akaid: İslâm'ın imanla ilgili esasları ve hükümleri
âsâr: eserler, ürünler, sonuçlar
belki: kesinlikle, bilakis
beyanat: açıklamalar, izahlar
beyn: ara, arasında.
bitaraf: tarafsız.
bitarafâne: tarafsızca, herhangi bir tarafı, kimseyi ve yanı tutmaksızın
bivesvese: vesvesesi olmayan şüphesi bulunmayan
cerbeze: haklı, haksız sözlerle hakikatı gizlemek.
çendan: gerçi.
dini: İslamiyete ait, dine ait.
efkar: fikirler
eger: şayet.
farz-ı kifaye: bir kısım Müslümanların yerine getirmesiyle diğerlerinin üzerinden kalkan farzlar
ger: eğer
gurur: boş şeylerle oyunma, boburlenme
hakikat: gerçek.
halbuki: oysa ki
hasm-ı din: dın düşmanı.
hodbinane: kendini düşünerek kendi menfaatını on plana çıkararak, bencilce
hudabinane: hak ve hakikatı görerek gözeterek.
hüsnuzan: iyi ve güzel düşünce, başkaları hakkında iyi niyetli olma
iknaen: inanmasını sağlayarak, inandırarak.
iltizam: benimseme, taraftar olma
ilzamen: kuvvetli deliller ve belgelerle karşısındakini cevap veremez hale getirerek.
iman: inanç
imani: imana inanca ait olan.
imtisal: işi benimseme, emre uyma
insaf: hakkı teslim esasına dayanan ilimli davranış, adaleti ve hakkı düşünerek davranma, vicdana uygun hareket.
istihdam: bir işte çalıştırma, çalıştırma, kullanma
iz'an: basıret, anlayış, zekâ
kaselis: dalkavuk, alçak, huylu kimse
laubali: kayıtsız, ilişkisiz.
lâzım: gerek, gerekli
manevi: ruha ve içe ait olan, ruhi, fikri, hissi
maraz: hastalık.
muhakeme: düşünme, akıl yürütme, akıl yürütüp doğru bir netice elde edebilme
musibet: belâ ve felâket.
muvakkat: geçici
muvakkaten: geçici olarak
mühtedi: batıl olan dinini değiştirerek İslamiyete giren kişi
müsellemat: doğruluğu ve kesinliği herkesçe kabul edilen esaslar
müspet: olumlu, pozitif
müşevvik: teşvik eden, isteğini arttıran
müşteri: alıcı.
müthiş: dehşete düşüren
nurani: nurlu, parlak, münevver
rendeçlemek: rendelemek, pürüzleri gidermek.
safi: saf, karışmamış.
şek: şüphe, tereddüt.
tahrip: yıkmak.
takviye: güçlendirme, sağlamlaştırma
talip: istekli
tasdik: onaylama, doğrulama.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma
tenkit: eleştiri
tenmiye: geliştirme.
teslim: boyun eğme, rıza gösterme
tetkik: araştırma
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zaman-ı tereddüt, evham ve vesvese: vesveselerin, şüphelerin, tereddütlerin hüküm sürdüğü zaman
zebanzed: dil alışkanlığı olarak her zaman söylenen söz
zira: çünkü.

O tavrı takabilir. Lâkin yüzde doksana, böyle terbiye vermek, bir hasmı kazanmadan, kırk Müslim feda olur. Her biri bir vesvese!

• • •

Gurur Zaaftan Gelir, Dalâlete Gider. Gurur Dâhilde İlhaddır; Harice, Küffarın Efkârına Karşı Salâbettir [1]

Bir menba-ı dalâlet, gurur-ı fıknyedir. Gurur onu çıkarır cadde-i cumhurîden, açık yerde bırakır, kendine cadde yapmak, onu mecbur ediyor.

Menhec-i cumhurîden çıkmış şûkûk ve evham, iki taraf atılmış. Yanında cadde yapsa, o evhamla çarpışmak, ona zarurî olur.

O mağrur sersem, hasenat-ı cumhurdan mahrum kaldığı hâlde, cumhurun evhamına daim müptelâ olur, onlarla da çarpışır. Binden biri kurtulur.

Ey talib-i hidayet! Şu gururun başını, ayak altına al, ez! Hısn-ı hasin-i iman cumhurun menhecine gel, teslim ile gir, gor, gez.

Günahkâr hevaperest, rahat-ı kalbî için, cehennemi istemez, cehennem aleyhinde her şeyi alkışlıyor, bu arzuyla gitgide, inkâra kadar gider.

• • •

Gıybetin Derece-i Şenaati [2]

أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا [3]

Bu ayet-i kerîme, şu altı kelime ile, altı derece şiddetle gıybeti takbih eder, zemmi zemmedip, tevbih eder adamı.

---

1. Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.
2. Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.
3. Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? (Hucurat Suresi, 12.)

---

aleyhinde: karşısında, lehinde olmayan.
arzu: istek.
cadde: geniş yol.
cadde-i cumhurî: umuma ait cadde.
cehennem: ahirettekı ceza yurdu.
cumhur: çoğunluk.
dahil: içeri.
daim: devamlı.
dalalet: iman ve islam dan ayrılma, sapkınlık, doğru ve hak yoldan ayrılma.
derece: mertebe.
derece-i şenaat: alçaklık, rezillik derecesi.
efkar: fikirler.
evham: kuşkular, esassız şeyler, kuruntular.
feda: uğruna verme, gözden çıkarma.
gıybet: hazırda olmayan bir hakkında onun hoşlanmayacağı şekilde konuma.
gurur: boş şeylerle oyunme, boburlenme.
gurur-ı fikriye: fikrî gurur, sahip olduğu fikrı tek doğru bilerek gururlanma.
hariç: dışandan.
hasenat-ı cumhur: çoğunluğun elde ettiği iyilik.
hasım: düşman.
hevaperest: nefsin meşru olmayan isteklerine uyan.
hısn-ı hasın-ı iman: imanın çok sağlam kalesi.
İlhad: hıçbir değer tanımayan dinsizlik.
inkâr: red etmek, kufre düşmek.
küffar: kafirler, hak dını, İslâmıyetı inkâr edenler.
lakin: ama, fakat.
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyukluk taslayan.
mahrum: yoksun.
menba-ı dalalet: sapkınlık, doğru ve hak yoldan ayrılma kaynağı.
menhec-ı cumhurî: umuma ait geniş açık yol.
menheç: yol.
müptelâ: bağımlı.
Müslim: Musluman.
rahat-ı kalbî: kalbin rahatı.
salâbet: hakta sebat etme, sağlam duruş sergileme.
şûkûk: şupheler.
takbih: çırkın görme, ayıplama, kınama.
talib-i hidayet: doğru yol, İslâmıyet isteklısı.
tavır: eşya, olaylar ve insanlar karşısında takınılan hâl, tutum, durum, vaziyet.
terbiye: eğitim.
tevbih etmek: şıddetlı azarlamak.
vesvese: kuruntu, şuphe.
zaaf: zayıflık, güçsuzluk.
zaruri: mecbur, zorunlu.
zem: yerme, kötüleme.
zemmetmek: yermek, kötulemek.

Su gibi nüfuz eden kelimat-ı sittede istifhamî hemze ile der: Aklına bir bak, böyle şer bir şeye cevaz, izin verir mı?

Mustakim aklın yoksa, kalbin içine bir bak. Eğer kalbin var ise, böyle elîm bir şeye hiç muhabbet eder mi?

Selim kalbin yok ise, vicdanına da bir bak. Böyle kendi dişinle, hem de kendi elini! Hem çekersin elemi.

Parçalamak misali içtimaî hayatı, ifsadına vicdanın rûy-i rıza acaba böyle gösterir mi?

İçtimaî vicdanın, eğer o da olmazsa, insaniyetine bak. Böyle canavarvari iftirasa iştiha, arzu hiç gelir mi?

İnsaniyetin olmazsa, rikkat-i cinsiyene, karabet-i rahmiyene bak. Böyle kendi belini kıracak harekete vahşice meyleder mi?

Karabet-i rahmin, hem rikkat-ı cinsiyen de, o da eğer olmazsa, hiç sağlam tabiatın, selim fıtratın yok mu

Ki, muhterem meyyiti dişinle parçalarsın? Demek akıl ile hem kalb, vicdan ve insaniyet, hem karabet-i rahmî,

Hem rikkat-i cinsiye, tabiat ve şerîat nazarında, o müzmin maraz-ı zem, mezmumdur; merdut gıybet, matruttur; içilir mi her dem, dem-i âdemî?

• • •

akıl: us, idrak, düşünme, anlama ve tedbir alma, iyi ve kötüyü hayır ve şem ayırt edebilme özelliği
arzu: istek.
canavarvari: canavarı andıran
cevaz: caiz, uygun görme, izin verme
dem: an, vakit.
dem-i âdemi: insanın kanı
eğer: şayet.
elem: acı
elim: acı ve uzuntu veren.
fıtrat: yaratılış
gıybet: hazırda olmayan birisinin aleyhinde konuşma, kötüleme, dedikodu yapma
hayatı: yaşayış, yaşama
hemze: elif veya elif yerine kullanılan işaret. Elif, vav, ya he üzerine konulan ve "e" diye okutan işaret.
içtimaî: toplumu ilgilendiren
İfsat: fesada uğratma, bozma, düzensizlik meydana getirme.
İftıras: parçalama
insaniyet: insanlık.
istifhamî: soru şeklinde
iştiha: yeme isteği.
kalb: insanın manevî ruhanî yonu
karabet-i rahim: soy yakınlığı, akrabalık, nesebi yakınlık.
karabet-i rahmı: soy yakınlığı, akrabalık.
karabet-i rahmiye: soy yakınlığı akrabalık
kelimat-ı sitte: altı kelime.
maraz-ı zem: yerme, kötüleme hastalığı
matrut: tardedilmiş, kovulmuş.
merdut: reddolunmuş, kovulmuş.
meyletmek: yönelmek
meyyit: ölü
mezmum: ayıplanan, yenilen, beğenilmemiş
misal: örnek.
muhabbet: sevgi
mustakim: istikametli, doğru duşünen
müzmin: eskiyerek yerleşmiş hastalık, süreklileşmiş kronik.
nazar: bakış açısı.
nüfuz etmek: işlemek.
rikkat-i cinsiye: cinsî şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması.
rüy-i rıza: razı olma yüzü, tarafı
selim: temiz, sağlıklı
şer: kötü ve zararlı olan şey, kötülük.
şerîat: kanun, dinî hükümler, toplumu ilgilendiren dini hükümler, kurallar
tabiat: karakter, huy, madde ile ilgili varlıklar.
vahşice: merhametsizce, duygusuzca
vicdan: iyiyi kötüden hayır serden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

Fasıkımız Başka Fasıka Benzemez; Ahlâkımız Dinimizle Kaimdir (HAŞİYE) (1)

Bizde bin fasıksa, galiben ahlâksızdır, ekser vicdansız olur. Zira bir arzu-i şerri, vicdanındaki imanın sedasını

İskâtla, susturmakla inkışaf edebilir. Demek, o şahs-ı fasık vicdanını, kalbini birdenbire sarsmadan, hem maneviyatını

İstihfaf, iskât etmeden, tam bir ihtiyârla serbest şerri işlemez. Bundandır İslâm dini fasıkı hain bilir, hem görür onu cani;

Şahitliğini reddeder. Mürtedi de zehir bilir; hem de bir semm-i kâtil. Onun için idam eder, heder eder kanını.

Fakat zimmî ve muâhidi, şartıyla ibka eder. Niyettir hayn hayreder. Hem icra-i adalet, din namına olmalı; tâ akıl ve kalb ve vicdanı,

Ruh ile de beraber, müteessir olsunlar, imtisal de etsinler. Yoksa yalnız kanun, nizam namına olsa, yalnız müteessir olur vehm-i insanî,

Hem vehmâlûd bir aklı müteessir ediyor. Vakta şerre meyletse, onun vehmı duşünür hükûmet cezasını, te'dibin kamçısını;

Yalnız ondan korkar, eğer tahakkuk etse, tahkikteki işkâlı o vehmı teşci eder. Yahut itab-ı nâstan utanır, çeker elini;

HAŞİYE: Ehemmiyetli bir hakikat i içtimaiye

1 Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat tan alınmıştır

ahlâk: insanlık sesiyesi yaratılışta insanlığın gereği olan güzel davranışlar
ahlâksız: insanlık şerefine yakışmayan işler, davranışlar yapan
akıl: us, idrak, düşünme, anlama ve tedbir alma; iyi ve kötüyü, hayır ve şerri ayırt edebilme özelliği
arzu-i şer: kötülük istegi
birdenbire: aniden
cani: acımasız, gaddar
eger: şayet.
ehemmiyetli: önemli
ekser: çoğunluk.
fasık: günahkar
galiben: çoğunlukla.
hain: ihanet eden
hakıkat-i içtimaiye: toplumsal gerçek, sosyolojik gerçek.
haşiye: dipnot.
hayır: iyi ve faydalı olan şey
hayretmek: hayırlı kılmak.
heder: Dökülmesi suç sayılmayan kan
hukumet: yönetim
ibka etmek. devamlı kılmak, süreklı kılmak.
icra-i adalet: adaletin yerine getirilmesi uygulanması
ihtiyar: seçme.
imtısal: işi benimseme, emre uyma
inkışaf: gelişme.
iskat: sükût ettirme, susturma.
islâm: Müslümanlar
istihfaf: küçümseme, hafife alma, önemini takdir etmeme, önemsememe
ıskal: muşkulluk, güçluk, zorluk.
itab-ı nâs. insanların ayıplaması, azarlaması.
kaım: ayakta duran, var olmaya devam eden
kalb: insanın manevi, ruhanî yönü
kanun: yüksek bir irade tarafından konmuş olan kural
maneviyat. maddi olmayanlar, manevi olan hususlar, ruha, hisse, inanca ait şeyler
meyletmek: yönelmek
muahit: İslâm devletine cizye ödeyerek korunmakta olan gayrimüslim
mürtet: irtidat eden, İslâm dinini bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, din değiştiren
müteessir: etkilenmiş
namına. adına
niyet. bir şeyi yapmaya karar verme, kalbin yönelişi
nizam: düzen
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevi yönü
seda: yüksek ses
semm-i katil: öldürücü zehir
serbest: basıbos, hıçbir kayda bağlı olmayan.
şahıt: tanık.
şahs-ı fasık: günahkâr kişi.
şer: kötü ve zararlı olan şey, kötülük.
tahakkuk: gerçekleşme.
tahkik: araştırma, inceleme
te dip: haddini bildirme, cezalandırarak uslandırma
teşci: cesaretlendirme
vakta: ne zaman ki
vehm: zan ve kuruntu
vehmalud: şüphelere, vesveselere bulaşmış
vehm-i insanî: insanın şüphesi, vesvesesi
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zehir: öldürücü madde.
zimmi: İslâm devleti tebaasından olan ve cizye denilen vergiyi ödeyen gayrimüslimler
zira: çünkü

Şayet tebeyyün etse, tebeyyün her vakit olmaz, ona teselli verir. Bu sır sebep olmuştur, içimizde adalet kaybetmiş hürmetini.

Şer' namına olmayan adalet, çendan, mahza öyle namaza benzer. Ya niyetsiz oluyor, ya kıblesiz oluyor, ya abdestsiz kılıyor o batıl namazını!

• • •

Mu'minin Mu'mine Karşı Vazifesi: Buyuğe Hurmet, Küçüğe Merhamet, Musaviye Muhabbet, Muruvvettir [1]

Tek bir cani yüzünden masumlan muhtevi bir gemi batırılmaz. Onun gibi, bir cani vasıf ve fiilin yüzünden çok evsaf-ı masume

Muhtevi bir mü'mine adavet hiç edilmez. Lâsiyyema, sebeb-i muhabbet olan iman, tevhid ve İslâm gibi evsaf-ı mükerreme

Uhud Dağı gibidir, adavetin sebebi olan hatalı şeyler, çakıl taşları gibidir, o evsaf-ı mezmume.

Evet, çakıl taşlarını Uhud Dağı'ndan daha ağır telâkkı etmek ne kadar akılsızlıksa, hem cinnet-ı mahmume. (HAŞIYE)

Mu'minin mü'mine karşı adaveti, o kadar elbette kalbsizliktir; hem de mizan-ı histe mü'minlerde adavet, zıttır İslâm-ı selâma

---

HAŞİYE: Hezeyanlı, divanelik demektir

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

---

adalet: hak sahibine hakkını vermek, düzen ve denge
adavet: düşmanlık
batıl: boş, hurafe, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan, dinde yeri olmayan, dini hükümlere zıt.
cani: cinayet işleyen, caddar
cinnet-i mahmum: Saçma sapan konuşturan delilik.
çendan: gerçi
divanelik: delilik.
elbette: kesinlikle
evsaf-ı masume: günahsız vasıflar, nitelikler, sıfatlar
evsaf-ı mezmume: ayıplanan, yerilen, beğenilmemiş özellikler
evsaf-ı mükerrem: azız, say, güdeger, muhterem özellikler
fiil: iş, eylem
haşiye: dipnot.
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşma, herze
hürmet: saygı, itibar.
iman: inanç.
İslam-ı selam: İslam dakı barış, rahatlık, selamet, esenlik
lâsiyyema: bilhassa, özellikle
mahza: yalnız
masum: günahsız
merhamet: acıma, koruma, iyilikte bulunma
mizan-ı his: duygu terazisi, ölçüsü
muhabbet: sevgi.
muhtevi: içine alan, içinde bulunduran.
mü'min: iman eden, inanan
müruvvet: cömertlik, iyiliksever-lik, iyilik.
müsaviye: denk.
namına: adına
sebeb-i muhabbet: sevgi sebebi
sebep: neden
sır: bir iş veya şeyin püf noktası,
şer: din, şeriat.
tebeyyün: açığa çıkma
tebeyyün etmek: açığa çıkmak.
tek: bir
telakkı etmek: kabul etmek, saymak
teselli: avuntu.
tevhid: Allah'ın bir olduğu inancı
vakit: zaman
vasıf: özellik, sıfat.
vazife: iş, görev

Olsa olsa, yalnız acımak manasında, garazsız olabilir. El-hâsıl, İslâmiyet uhuvveti istiyor, muhabbetse imana bir lâzıme.

Sû-i hulkun azabı, içinde mündemiçtir, hüsn-ı hulkun sevabı, içinde mündericiçtir. Öyle ise işi bırak, o Âdil-i Hakîm'e.

Fenn-ı hâzır içinde cehl-ı mahz müstetirdir. Zira âsâr-ı Hâlık-ı Kadîr esbabın hesabına vesaitin namına kaydediyor telkin eder âleme.

• • •

Beşerde Şu Zelzele,[HAŞİYE] İslâm'daki Tezelzul; Tenezzul-i Tezellulu İzale Ederek Ona Istiklâl, Istikrar Verecek, Belki Garbı Gârip, Şarkı Şârık Edecek[1]

Bir vakıt, biri dedi: "Medeniyet-i küffar İslâm'a belâ oldu. Şımdı sosyalistlik çıktı, dünyayı karıştırdı, müfritleri dehşetli!"

Ben demiştim: "Hiç korkma, medeniyet-ı avam, sosyalist gayesidir. Düsturları bozmuyor İslâmî esasatı; düşünsün Avrupalı!

Fakat havassa mahsus, medeniyet-ı sefihe, bozmaya çalışırdı, İslâm'a pek pahalı düştü, hem de belâlı.

HAŞİYE: Bu mebhastaki ima-ı gaybi Birinci Harbde değil, İkinci Harb-ı Umumîde tamamıyla çıktı.

1. Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.

Âdil-i Hakîm: her işi hikmetli ve adaletli yapan Allah
âlem: dünya, varlık sınıflarının her bırı
âsar-ı Halık-ı Kadir: her şeye gücü yeten yaratıcının eserleri
azap: ceza.
bela: felâket, musibet.
belki: kesinlikle, bilâkis
beşer: insan, insanlık, ademoğlu
Birinci Harb: I. Dünya Savaşı
cehl-i mahz: tam cahillik.
dehşetli: korkunç.
düstur: prensip, kural, kanun
elhâsıl: sözün özü
esbap: sebepler
fenn-ı hazır: günümüz ilimleri
garaz: art niyet.
gârip: batan, gurup eden.
Garp: Batı, Avrupa
gaye: amaç, maksat.
haşiye: dipnot.
havas: üst tabaka, seçkinler, zenginler sınıfı
hesabına: adına, namına
hüsn-ı hulk: güzel ahlâk
İkinci Harb-i Umumî: İkinci Dünya Savaşı
ima-ı gaybi: gayba ait, göze görünmeyenlere ait işaret, gelecege ait işaret.
İslâmî esasat: İslâma ait prensipler, kurallar
İslâmiyet: İslam dini.
istiklâl: bağımsızlık, özgürlük.
istikrar: düzen, kararlılık.
İzale etmek: Ortadan kaldırmak.
lâzıme: gerekli olan.
mahsus: has olan, özel
mebhas: bahis, konu
medeniyet-i avam: halkın uygarlığı.
medeniyet-i küffar: kâfirlerin medeniyeti
medeniyet-i sefihe: Sefih medeniyet, zevk ve eğlenceye sevkeden medeniyet.
muhabbet: sevgi
müfrit: ifrat eden, aşırıya kaçan, bir konuda bir işte çok ilen giden, aşırı.
mündemiç: yerleştirilmiş
mündericiç: içine konulmuş
müstetir: saklı, gizli
namına: adına
sosyalist: sosyalizm yanlısı, sosyalizm taraftarı
sosyalistlik: Üretim araçlarının ferdî olmaktan çıkarılıp kamuya mal edilmesi ve gelir paylaşımının düzenlenmesi esaslarına dayanan doktrin, toplumculuk.
sû-ı hulk: kötü huy, çırkın ahlâk
şârık: doğan, parlayan, doğup parlayan
Şark: Doğu Dünyanın Asya ve Ortadoğu bölgesi.
telkin: öğüt verme, fikir aşılama
tezelzül: sarsıntı, zelzele
tenezzül-i tezellül: zillete düşme, aşağılanmaya düşme
uhuvvet: kardeşlik.
vakıt: zaman.
vesaît: vasıtalar, sebepler
zelzele: sarsıntı
zira: çünkü

Büyük rüşveti aldı. Zira ki, maddiyyunluk, hem engizisyonluk mâyesiyle yoğrulmuş şu hâzır medeniyet; cazibe cerbezeli,

Aldatıcı müşevvik vesaitle mücehhez, hevesle cazibedar o sehhare-i fettane, dın ve namus, fazilet, hissiyat-ı maâlî

Bedeline, kendini Islâmlara satıyor; şaşaalı bır hayat gosterip, takdım eder. Dinden, hem de namustan, hem de bir-ikı katlı

Fazla rüşvet alıyor. Fakat, sosyalistlıkse, basit ve hem de sade bir hayatı gösterir, cumhura takdım eder. Onun da mukabılı,

Kimse dinden, namustan büyük bır hısse vermek, hem de feda etmeye icbar etmez, edemez. Hem de kimse hissetmez kendini ona borçlu.

Nasıl her bir insanda, gıdaya ihtiyaç var; onun gibi, zevke de bir ihtıyacı vardır. Nefıs ve heva yolunda, suflî ve hem zelilî

Zevkı tatmın olmazsa, ruh ve hüda vechınde zevkını arayacak. Meselâ, burada iki adam var; sen onlara davetlî

Bırıncı pek müşaşaa, hem dahı cazıbedar, eğlencelı, heveskâr; seni bir ziyafete teşrîflerle çağırır. Öburüsü sadelı,

basit: sade
bedel: karşılık.
cazibe: çekme gucü çekıdılık.
cazıbedar: çekıcı
cerbeze: aldatıcı sózlerle kurnazlık.
cumhur: çogunluk.
engızısyonluk: Hıstıyanlıktan uzaklaşan veya dını esaslara aykın davranan kımselen cezalandırmak ıçın kurulan Katolik kılısesi mahkemelen sistemi
fazilet. hıçbır çıkan değil Allah nzası ve dogrulugun gereğını yapma.
feda: uğruna verme gozden çıkarma
hayat. yaşayış yaşama.
hazır: şımdıkı
heva: nefsin arzu ve istekleri
heves: ıstek, arzu, gelip geçıcı ıstek, nefsin hoşuna gıden ıstek akıl dışı ıstek zevk, eglence
heveskar: heves eden hevesli istekli, arzulu
hisse: pay
hissiyat-ı maalî: şerefli yuksek duygular
hüda: Ilâhî kaynaklı hak yol ve prensıplen hak ve dogru olan yol
icbar: mecbur.
maddıyyunluk. maddeye taparcasına deger verme duşuncesi
maye: kaynak temel esas
medeniyet: şehırlılık, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma uygarlık,
mukabıl: karşı
mücehhez: her ihtıyacı gorecek şekılde tamamlanmış
müşaşaa: parlayan, panldayan debdebeli gürultulu patırtılı
muşevvik. teşvik edıcı
nefis. ınsanın maddî bedenı yonu.
ruh: can, hayat ve duygulardan olusan canlının manevî yonu
sade: gösterişsiz.
sehhare-i fettane: Fıtne ve fesada teşvik eden buyuleyıcı.
sosyalistlık. uretim araçlarının ferdî olmaktan cıkarılıp kamuya mal edılmesı ve gelır paylaşımının düzenlenmesı esaslarına dayanan doktrın toplumculuk.
süflî: adî bayagı
şaşaalı: gostenşli debdebeli, tantanalı
takdım etmek: sunmak.
tatmın: doyuma ulaşma.
teşrif: şereflendırme şeref verme
vecih: yon taraf
vesait. vasıtalar sebepler
zelilî: aşagılık.
zevk. tat, lezzet hoşluk
ziyafet. Ikram ıçın verılen yemek, yemeklı davet, şölen

Fakirâne bir yerde, hem basit bir çorbaya seni umumla çağırır. Namaz vaktı de gelmiş. Birinci davet için, ki o pek şaşaalı,

Cemaat ve sünneti, belki de hem namazı terk edersin, gidersin. Zevksız diğer davete, zevk-i ruhanî olan, lezzet-i bîzevalî

Ibadet ve sünneti terk etmezsin, gitmezsin! Birinci ziyafetse, şimdiki medeniyet; ikinci ziyafetse, avamî medeniyet. O daha adaletli

Adalet-i halise, İslâmiyet'ten çıkar. Ruha hayat veriyor, hayatını öldürmez. Zulmetsizdir hayatı, hakikattır kemali.

Islâm bir ibret aldı: İslâmiyet eskide gaflet edip de kustü. Hristiyanlık dini ise, kendi hasm-ı galibi, ki medeniyetle fenni dost ederek hileli,

Kendine mal ederek, o iki silâh ile bize galebe çaldı. Şimdi şarkta bir müthiş silâh imal edilir; yakın oldu ikmali.

Bunun kısm-ı azamı hem haktır, hem malımız, biz sahip olmalıyız. Zira hak kısmı hakkımızdır. Muzahref kısmı ise, onlara bırakmalı, başlanna vurmalı.

Eğer bundan müstağni, eski gibi de kussek, o hayyal Hristiyanlık, kendine dost ederek, onu aleyhimizde ederek ıstımalı,

adalet-i halise: halis, saf, karışık olmayan adalet.
adaletli: düzenli, dengeli
aleyh: karşı karşıt.
avamî: halkın, halka ait.
basit: sade
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
davet: ziyafet, yemekli toplantı
eğer: şayet.
eskide: öncelen
fakirane. fakirce, fakire uygun şekilde
fen: tabiat ilimleri
gaflet. ihmal
galebe çalmak: üstün gelmek, baskın çıkmak.
hak. doğru, gerçek, hakikat, doğruluk.
hakıkat: gerçek.
hasm-ı galip: üstün gelen düşman
hayat: yaşayış, yaşama
hayyal: dalaverecı, hileci, hilekar
hile: aldatma, desise ve yalan.
ibadet: kulluk görevi, tapınma
ibret almak. bir olaydan, kötü bir durumdan ders almak, ders çıkarmak.
ikmal: tamamlanma
imal etmek. yapmak, üretmek.
İslam: Müslümanlık.
İslamiyet. İslam dini
İstimal: kullanma.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kısm-i azam. büyük bölüm, eksen.
lezzet-i bizevalî: sona ermez, bitmez, tükenmez lezzet.
mal etmek: sahiplenmek.
medeniyet. şehirlilik, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma, uygarlık,
müstağni: tenezzül etmeyen, gerekli bulmayan, çekingen
müthiş. dehşete düşüren
muzahref: sahte, boş, yalan
namaz: Allah'a ibadetin adı
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevi yönü.
sünnet: farz ibadetler dışında Hz. Muhammed'in (ASM) yapmayı âdet edindiği ibadetler
Şark: Doğu, Dünyanın Asya ve Ortadoğu bölgesi
şaşaalı: gösterişli, parlak, cazibeli
umum: bütün, cümle
zevk-i ruhanî: ruha ait zevk, ruhun hissedebildiği zevk.
zira: çünkü.
ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet, şölen
zulmetsiz. aydınlık, anlaşılır

İslâm'ın zararına yine istihdam eder. Karşısında husumetle dayanmak pek güç olur. O yeni bir fikirdir, belâlı, hem faideli.

Cumhura müteveccih muhatabı, avamdır. Şu cumhur-ı avama tevcih olan bir fikir, ger kudsiyet almazsa, yakın olur zevali,

Çabuk söner de ölür. O yeni desatire bir kudsiyet verecek iki muazzam din var: Ona ziya, buna zulmetli; buna zulmet, ona ziyalı.

Şu şarkî keskin fikir, vakta gözünü açmış, başında duran hasmı Hristiyan dini bulmuş. Hasmın elinde silâh, yine o din olmalı.

Oyle ise o fikir, onunla hiç barışmaz. Elbet o fikir ve meslek, beka, yaşamak ister. Yaşaması, cumhurda kat'an takarrur ister, kalbetmeli kabulü.

Avam kalbinde takarrür, bir kudsiyet ister, kudsiyeti verecek içtimaî dın ister. Avamı çok düşunmüş ihsanlı, merhametli.

Bir şeriat ister. Demek, ister istemez dehalet edecek, İslâmiyet'e teslim olacak, ya ölecek; bunu iyi bilmeli.

Eğer desen: "Nedendır İslâmıyet pek garıp duştü de zaif oldu, izzeti de gaip oldu, saadeti âfile? Tâli'le gurup ettik;

âfil: görünmez olan, kaybolan.
avam: halk.
beka: sonsuzluk, ebediyet.
belâ: felâket, musibet.
cumhur: çoğunluk.
cumhur-ı avam: halkın eksensi çoğunluğu.
dehalet etmek: dâhil olmak.
desatir: prensipler.
eger: şayet.
faideli: faydası olan, yararlı.
fikir: düşunce.
gaip: görünmeyen.
garip: kolay anlaşılmayan, gizli taraflan olan, sırlı.
ger: eger.
gurup: batma, batış, görünmez olma.
hasım: düşman.
husumet: düşmanlık.
içtimaî: toplumsal, sosyolojik.
ihsanlı: bağışlayıcı, ikramlı.
İslamiyet: Islam dını.
İstıhdam: hızmet ettırme.
izzet: Kuvvet ve kudret, galebe, ustunlük.
kabul: alıp kullanma, uygun bulma.
kalbetmek: başka şekle çevirmek.
kat'an: asla, kat'iyen.
kudsiyet: kutsal, kusur ve noksandan uzak olan.
merhametli: acıyan, koruyan, iyilikte bulunan.
meslek: usul, metot.
muazzam: çok değerli ve buyuk.
muhatap: kendısıyle konuşulan kısı.
müteveccih: yuzunu donmuş, yonelmış.
saadet: mutluluk.
şarkı: doguya aıt.
şeriat: kanun, dini hükumler, toplumu ilgilendıren dını hükumler, kurallar.
takarrür: yerleşme.
tali': kısmet, kader, baht, kader.
teslim: boyun eğme, rıza gosterme.
tevcih: yonelen.
vakta: ne zaman kı.
zaif: guçsuz.
zeval: bıtış, sona erme.
ziya: aydınlık, ışık.
zulmet: karanlık, anlaşılmaz.

Yıldız tulû etmedi!" Derim: "Onun sebebi, garba karşı istihsan, muhabbetimiz oldu. Biz menhus bir muhabbetle garba teveccüh ettik.

Şems-i Islâmıyet'i de guruba yüz tutturduk. Garptan, şedit nefretle ne vakit yüz çevirip, şarka bir muhabbetle cidden teveccüh ettik;

Şevket-ı Islâmıyet kamerı, ışrak eder, Islâmıyet şemsinden nuru alır, dağıtır; hilâli teâlî eder. Aldandık, hata ettik.

Muhabbeti hançte, husumeti dâhilde sarf ettik. Hem de düştük; kalkmak için lâzımdır, bunları becayış etmek. Hata ettik de gordük!

• • •

Islâmiyet, Insaniyette Temin-i Musalemet ve Ilâ-i Kelimetullah Için Cihad Ister; Cihad, Mertebe-i Şehadetin Nerdibanıdır [1]

Âlem-i Islâm cihadı, zamanen iki yüz senelik, mekânen iki yüz günlük, tedafûî bir harb ve darp cephesi daima vardı.

En son siper ıse, bu yenı senedir, hem Eskişehır ıdi. Zalım kâfirin en son taarruzu da, bu cephede de hemen kırıldı.

Bu harb, başka harbe benzemez. Şu küçücük cephede muvakkat galebesi, hakıkî gaddar hasma, zaferi temin etmez; boşa gıder ınadı.

1. Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarhlı ılk baskı Lemaat tan alınmıştır.

alem-i Islâm: Muslumanlanı yaşadıgı cografya. Islâm dunyası.
becayiş: degişme, trampa. onun yenne.
cephe: savaş bolgesi, harb sahası.
cidden: cıddı olarak, gerçekten, hakıkaten.
cihad: maddî-manevî ımkânlarla Allah için dın adına yapılan muca dele.
dahil: ıçen.
daıma: devamlı.
darp: vurmak, vuruş.
gaddar: çok fazla gadreden, zulum, haksızlık, merhametsızlık eden.
galebe: ustun gelme, baskın.
Garp: Batı, Avrupa.
gurup: batma, batış, gorunmez olma.
hakıkı: gerçek.
harıç: dışan.
harb: savaş.
hasım: duşman.
hata: kusur.
hilâl: yenı çıkan ay.
husumet: duşmanlık.
ıla-ı kelimetullah: Islamlıgı yuceltme, Islam hakıkatlennı yaymaya çalışma.
insaniyet: insanlık.
Islâmiyet: Islâm dını.
istıhsan: guzel bulma, beğenme.
ışrak: dogma, doğuş.
kafir: Allah ı ınkâr eden.
kamer: ay.
lazım: gerek, gerekli.
mekânen: yer olarak.
menhus: ugursuz, kotu meş um.
mertebe-i şehadet: şehıtlık mertebesi.
muhabbet: sevgı.
muvakkat: geçıcı.
nerdîban: merdıven.
nur: ışık, aydınlık.
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
siper: Savaşta duşmana hedef olmadan ateş edebilmek ıçın kazılmış ustu açık hendek, koruyucu engel, kalkan.
Şark: Doğu. Dunyanın Asya ve Ortadoğu bolgesi.
şedit: şıddetlı.
şems: gunes.
şems-i Islâmıyet: Islamıyet guneşi.
şevket-i Islâmıyet: Islam ın buyuklugu, heybetı, azametı.
taarruz: hucum.
teâlî: yukselme, yuceltme, cok yuce olma.
tedafûî: kendını koruma, savunma ile ılgılı, savunmaya aıt.
temin: sağlama, elde etme.
temin-i müsalemet: sulhu, banşı saglama.
teveccüh: yonelme, ılgılenme.
tulû: doğma, doğuş, gorunme, meydana çıkma.
vakit: zaman.
zalım: zulmeden.
zatnanen: zaman olarak.

Şarkta onun hayatı, şu İslâm kuvvetinin imhaumevtindendir. Kuvvetimiz hayatı, ona müthiş bir mevttir, zulmetmez temadi.

İslâm kuvveti ise, nasıl ki dayanmışsa, dayansa, nerede olsa gaddar hasmın hayatı, şarkta elbette soner, bâkî kalır ramadı.

İki yüz günlük vâsi bir cephede, hem de yedi noktada, hasım manen mağlûptur. Yalnız Anadolu cephesinde muvakkat biraz ileri gitti.

Sebebıyse, aldandık. İnfiradî sıyaseti, bilmeyerek takındık. [1] اِصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا fermanına mü'minâne imtisal etsek, gelir Allah'ın vaadi.

Âlem-i İslâm'ın ve hak ve hürriyetinin istirdadı için, biiznillahi teâlâ, tedafuden taarruza geçiyor; belki çok yerlerde de geçti.

İnönü'nün ıkı zaferi, zahıren ger küçüktü, bâtınen pek büyüktü. Nasıl ki devletlerin haysiyet ve şevketi, kuvvet ile inadı,

Bir mizanla tartılır, Drahmi ve Mark gibi mizanü'l-iktisatla derecesi bilinir. Öyle de milletlerin izzetinin imâdı,

Hem de tarz-ı hayatı bir mizanla tartılır: Mızan tarz-ı nazardır, bakmak barometredir. Mecruh, mazlum adamın me'yusâne feryadı,

1- Sabırlı olun, sabır yarışında düşmanlarınızı gende bırakın, her an cihada hazırlıklı bulunun. (Âl-i İmran Suresi, 200.)

alem-ı İslam: Muslumanlann yaşadıgı cografya. İslâm dunyası
baki: gende kalan, arta kalan
barometre: hava basıncını olcer alet
bâtınen: aslında, ozunde.
belki: kesınlıkle, bılakıs
bilznillahi teâlâ: Allah ın ıznıyle
cephe: savaş bölgesi, harb sahası
Drahmi: Yunan para bırımi
elbette: kesınlıkle
ferman: emır buyruk.
feryat: yardım istemek ıçın yuksek sesle bagırma, çagırma
gaddar: zulum, haksızlık mer hametsızlik eden
ger: eger
hak: doğru, gerçek, hakikat, dogruluk.
hasım: dusman
hayatı: yaşayış, yaşama
haysiyet: şeref onur, ıtıbar
imad: dırek temel esas
imhaumevt: ortadan kaldırma ve olme
imtisal: ışı benımseme emre uyma
inat: dırenme
İnfiradi: yalnızlıga aıt olan yalnızlıkla ılgılı
İslam: Muslumanlar
ıstırdat: gen alma, gen isteme
ızzet: kuvvet ve kudret, galebe, ustunluk.
kuvvet: guç, ıktıdar
mağlup: yenılgıye uğramış
manen: manaca
Mark: Alman para bınmı
mazlum: zulum gormuş
me'yusane: umıtsızce
mecruh: yaralanmış, cerh olunmuş yaralı.
mevt: olum.
mızan: olçu terazı.
mızanu'l-iktısat: ekonomi olçusu, ekonomi olçu bırımi
muvakkat: gecici.
mu'mınane: inanarak, mu'mine yakışır şekılde
muthiş: dehşete duşuren
ramat: kul, ateş külü.
siyaset: temelınde yalan, menfaat, tarafgırlık bulunan menfi zararlı sıyaset anlayışı.
Şark: Dogu, Dunyanın Asya ve Ortadogu bolgesi
şevket: buyukluk, heybet, azamet.
taarruz: duşman kuvvetlerini geri letmek, kaçırtmak ıçın yapılan saldırı, hucum
tarz-ı hayat: hayat tarzı
tarz-ı nazar: bakış açısı, bakış şekli
tedafu: kendını koruma, mudafaa, savunma
temadi: devam etme, surup gitme, surme
vaat: Allah ın kullarına muhakkak gerçekleşeceganı bıldırdıgı ahıret hayatında amellennın karşılıgı ve Allah ın lutfu olarak verılecek mukâfat, ahıret mukâfatı.
vasi: genış
zahıren: gorunuşte
zulum: haksızlık, ezlyet, cefa, ışkence.

Fakirâne nazan, zilletine mizandır. Fakat ümitkârâne, müntakimvari nazar, izzetine mikyastır. Yeni sene cephe idi, Eskişehir bir siperdi.

İnönü zafer olmadan, her Müslim-i mazlumun, kâfir olan hasmını mütecebbir bir zalim mevkiinde görürdü, aşağıdan yukarı cihetine bakardı,

Yüksekte tanıyordu. Zaferden sonra gördü. Birer hain, alçak derekesinde görür, habais çamurunda çabalar da batardı.

O mizan-ı nazarî derecatı, kuyudan minareye çıkmıştır. İntıbah-ı İslâmî, izzet ve intikamla ayak üstüne kalktı.

Ey Âlem-i İslâmî! Dinle ayet ne der, ediyor işareti: "Ki, havf-ı mevt, mevt getirir, hırs-ı hayat, zilleti!" Bizde lezzetsiz zillet oldu.

Tavuğa bir dikkat et! Pilıçleri yanında, camuş tecavuz etse, o şefkat-i cinsiyenin verdiği cesaretle, hem verdiği inadı,

Kaplan gibi, camuşa birdenbire saldırır. Keçiye et bir nazar! Vakta kalırsa muztar, o sivri boynuzuyla kurdun karnını delerdi.

Iztırarî şecaat mukavemetsûz olur. Demek şefkat-i cinsiyede müthiş cesaret vardır ıztırarî vaktinde, vakta ki umıt kalmadı!

âlem-i İslâm: Müslumanlarnn yaşadığı coğrafya. İslam dunyası.
ayet. Kur'ân ın her bır cümlesı
birdenbire anıden
camuş. manda.
cephe. savaş bolgesi, harb sahası
cihet. taraf
çabalamak. bır ısin yapılması güç harcamak, gayret gostermek.
derecat basamaklar mertebeler
dereke: aşağı mertebe.
fakirane: fakırcesıne âcizâne.
habais: kotulukler fenalıklar
hain: ıhanet eden
hasım dusman.
havf-ı mevt: olum korkusu
hırs-ı hayat: yaşama hırsı.
ıztırarı mecburî zorunlu, ıster-istemez
intıbah-ı islamî İslamî uyanış.
intıkam: oc alma duygusu
işaret. gosterme bıldırme.
izzet. deger ıtıbar şeref yuceliik.
kafir: Allah ı ınkâr eden
mevkii: yer, durum
mevt olum.
mıkyas: ölçu
mızan olçu terazı
mızan-ı nazarı bakış ölçusü goruş terazısı.
mukavemetsûz: karşı konulamaz
muztar: zorda kalma, çaresiz.
müntakimvari intikam alıcı oc alıcı bir şekilde
Müslim-i mazlum zulum görmuş Muslüman
mütecebbir: cebirle hareket eden, zorla zorbalıkla ış goren zorba
müthiş. dehşete duşüren hayret uyandıran
nazar: bakış dikkat.
siper: savaşta duşmana hedef olmadan ateş edebılmek ıçın kazılmış ustu açık hendek, ko ruyucu engel kalkan
şecaat yiğitlik, yureklilik, cesurluk.
şefkat-i cinsiye aynı cınsten olanlann birbırlenne karşı duyduklan merhamet, sevgi şefkat duygusu.
tecavüz. haddini aşma saldırma
ümıtkârane: umıt eder şekıl de.
vakta ne zaman kı
zalım zulmeden
zillet: alçaklık, ezilmişlik.

Harika, hem de fıtrî bir şecaat vardır. Bunlar ile beraber, mahiyet-i imanda öyle şehamet vardır, mevtı hayat bilirdı,

Dünyayı cennet eder, şehadet devletidir. Izzet-i Islâmiyet tabıatında vardır âlempesent şecaat. Hayatı her dem satardı,

Fırdevs'e gözü dıker. Elhâsıl, bu dört nokta, İslâmî uhuvvetin intıbahı vaktinde, elbette mu'cizeler ızhar edebilirdi.

Hakkı hımaye eder, intıkam alabilir. Eğer desen: "Şımdiyse harbe kuvvet kalmadı, telefiyat çok oldu,

"Baştakı adamların nıyetleri şuphelı!" Ben de derim: Muztarız, harb gelir, çekmiyoruz. Şehid de bir velîdir. Cıhadımız eskide farz-ı kifaye ıdi,

Şımdi farz-ı ayn olmuş, belkı muzaaf bir farz. Hac ve zekât gibi, cihaddaki niyetin, tasarrufu pek az idi.

Hatta adem-i niyet de, niyet hükmünde olur. Zira, asıl hâkımdır. Demek nıyetın zıddı, kat'an sübut bulmazsa, intaç eder cihadı.

Hakikî bir şehadet! Zira vücup tezauf etse, taayyün eder, ihtıyârî nıyetin tesırı de azalır; olmaz fılın mesnedi.

Şu günahkâr mıllette bırdenbıre on bınler, velî olan şehıtler etse inkişaf, zuhur; az mükâfat değildır, küçük ihsan değildı.

adem-i niyet: niyetin olmaması
alempesent: alemin begenisini kazanmış
asıl: esas temel
belkı: kesinlikle bılakıs
bırdenbıre: anıden
cennet: sonsuz mutluluk yurdu, en buyuk mukâfat.
cıhad: maddî-manevî ımkânlarla Allah ıçın dın adına yapılan mucadele
dem: an vakıt
eger: şayet.
elhâsıl: sozun özu
farz: kesin yapılması gerekli olan. Islamıyette kesin olarak yapılması gereken emir
farz-ı ayn: teker teker her mukellef Muslumanın yerine getırmesi lâzım gelen farz
farz-ı kıfaye: bır kısım Muslumanların yerine getırmesiyle dıgerlerinin uzerinden kalkan farzlar
fıtrî: Allah ın yarattuğı gibi dogal
fırlamak: hareket eylem
Fırdevs: cennetin en güzel bahçesi
hak: dogru gerçek, hakıkat, dogruluk.
hakıkı: gerçek.
hakim: her şeyi hükmü altına alan
hanka: mukemmel.
harb: savaş
hayat: yaşayış yaşama.
hımaye: koruma
hükmünde: yerinde degerinde
ihsan: ıyılık yapma ve bagış yapma
ıhtıyarı: tercihle ılgılı, secme ozgurluğu ile ılgılı.
ınkişaf: gelişme
intaç etmek: netice vermek, sonuç dogurmak.
intıbah: uyanık olma, uyanma, gafletten sıyrılma.
intıkam: oc.
islami uhuvvet: Islâm kardeşlıgi, Islam ın ongordugu kardeşlık.
ızhar: açıklama, gösterme.
ızzet-i islamıyet: Islam ın onuru, şerefi, ıtıbarı
kat'an: kesinlikle katıyen, asla
kuvvet: guç, ıktıdar
mahıyet-i ıman: imanın yapısı, nıteligi
mesnet: Dayanılacak şey, dayanak, dayanılan
mevt: olum
mu'cize: ancak Allah ın kudreti ile yapılan ve peygamberin ınsası ile olan harika olaylar, ışler
muzaaf: bir kat daha artmış, bir o kadar daha çogaltılmış.
muztar: zorda kalma, çaresiz
mükafat: odul
niyet: bir şeyi yapmaya karar verme, kalbin yonelişi
niyet: kalbin ameli olan ıyi dusunce
nokta: onemli husus.
sübut: kararlı hale gelme, gerçekleşme.
şecaat: yıgıtlık, yurekllık, cesurluk.
şehadet: şehıtlık.
şehamet: akıl ve zekadan kaynaklanan cesaret.
şehit: Allah yolunda canını feda eden
şüphe: tereddut, kuşku
taayyun: meydana çıkararak belırleme
tabiat: karakter, temel yapı.
tasarruf: sarf etme, kullanma
telefiyat: savaş, kaza ve başka sebeplerle uğranılan can kaybı
tesir: etki, eser bırakma, etkıleme.
tezauf: ıkı kat olma, ıkı mısli olma katlanma
velî: Allah ı bılen ve dostluğuna sıgınan.
vucup: vacıp ve luzumlu olma, varlıgı gerekli olma, gerekme.
zekât: malın kırkta bırinden fakıre verme
zıddı: karşıtı
zira: cunku
zuhur: ortaya çıkma, gorunme

Ger desen: Tehlikedir, tehlikeye atılmaz. Derim: Tehlike odur, ondan biri olmazsa necatın ihtimali. Hâlbukı değil biri, belkı de yedı.

Ihtimal-i zafer ihtimali. Eğer desen. Evvelde bilirdik kı olmazdı. Bilerek bızı attı bazılar bu belâya. Ben derim: Nasıl oldu

Ki harbin nıhayeti nazarî kalmış ıdi, harbdekı dâhîlerın nazannda saklandı, dört sene meçhul kaldı,

Siz gıbi acemıler bedaheten bildiniz? Sakın o fıkır dedığıniz tasavvur, bir arzu olmasın! Eliyazübillâh o öyle olamazdı.

Şahısperest bir muhteris, bir garaz-ı şahsî ile, arzu-i nefsanî, bir fıkır zannediyor, suretini giydırir. Ger desen: "Hata bizdendi,

"Medenî olmalıyız." Ben derim: Hatamız, hata-i hasmın aksidir. Gölge ile uğraşmak, asıl hasmın hücumunu, hem dahı temerrüdü

Onunla teshil olur. Hem de nasıl hâlettir? Pis bir çamura düşen, kendını aldatıyor, nefsını ığfal eder; guya çamur değildi,

Mısküamber diyerek, yüzune, hem gozune bulaştırır, sürüyor. Cisme hayat verdım diye vıcdan, ruh öldürülmez. Eyvah kı oldüruldu!

acemi: tecrubesiz.
aksı: yansıması
arzu: istek.
arzu-i nefsanî: kin ve garazla ilgili nefisten kaynaklanan arzu.
asıl: esas
bazılar: bırkaç kısı
bedaheten: açık olarak.
bela: felâket, musibet.
belkı: kesınlıkle bılakıs
cısım: beden
dahı: Son derece zekı anlayışlı uyanık, deha sahıbı
eger: şayet.
eliyazübillah: Allah korusun
eyvah: yok mu kurtaran.
fıkır: düşunce
garaz-ı şahsî: kısılıkten kaynaklanan duşmanca nıyet. kin
ger: eğer
güya: sankı
hâlbukı: oysa kı
halet: durum, hal
harb: savaş
hasım: duşman.
hata: kusur
hata-ı hasım: duşmanın kusuru
hayat: yaşayış yaşama
hücum: saldın
ıgfal etmek: aldatmak kandırmak.
ıhtimal: olabılırlık.
Ihtimal-ı zafer: galıp gelme ıhtımalı
meçhul: gızlı bılınmeyen
medenı: hayat tarzı bilgi seviyesı bakımından yuksek durumda bulunan, uygar modern
mısküamber: mısk ve amber hoş ve guzel koku
muhteris: ıhtıraslı hırs sahıbı, hırslı
nazar: bakış insanlann fikir ve duşuncelen
nazarî: yalnız görüş halınde bulunan teorik.
necat: kurtuluş
nefis: insanın maddî bedenı yonu
nıhayet: sonuç.
ruh: can hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yonu
suret: şekıl. bıçım.
şahısperest: şahsını tapar derecede seven.
tasavvur: tasarlama zıhınde şekıl verme
temerrüt: karşı koyma hakkı kabulde direnme inatçılık.
teshıl: kolaylaşırma kolay hale getirme.
vıcdan: ıyıyı kotuden hayn şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zannetmek: sanmak.

Yahu hakperest, hakikatbın ol! Hakikatbin göz keskindir, hiç aldanmaz. Hakperest bir kalb yüksektir, hiç aldatmaz. Şeriattır mizanı, Kur'ân'dır müstenedi.

Cazibe-i umumî gibi, sırr-ı teavün, bir düstur-i fıtrattır; hatta cemâde girmiş, kubbedeki taşlara başlarıyla dururdu.

Eğer nazar edersen, usta elinden çıksa bir taş, başını eğer, kardeşinin başına huzû ile sarılır, başı başa verirdi,

Tâ aşağı düşmesin. Ey taş yürekli arkadaş! Taştan daha taş oldun. Taşlar başına yağar, tavşan gibi kaçarsın. Bin taş başına değdi.

• • •

Anglikan Kilisesine Cevap (HAŞİYE)

Bir zaman bîaman İslâm'ın düşmanı, siyasî bir dessas, yüksekte kendini göstermek isteyen vesvas bir papaz, desise niyetiyle, hem inkâr suretinde,

Hem de boğazımızı pençesiyle sıktığı bir zaman-ı elîmde, pek şematetkârâne bir istifhamıyla, dört şey sordu, bizden,

Altı yüz kelime istedi. Şematetine karşı yüzüne "Tuh!" demek, desisesine karşı küsmekle sükût etmek, inkârına karşı da,

---

HAŞİYE: Yüz maşaallah bu cevaba!

Anglikan Kilisesi: İngilizlerin resmî devlet kilisesi
biaman: merhametsiz, insafsız.
cazibe-i umumî: genel çekim kanunu
cemad: taş, toprak, maden gibi cansız olan şey
desise: hile, oyun, aldatmaca, düzen, entrika.
dessas: aldatıcı, hileci
düstur-ı fıtrat: yaratılış kuralı
eger: şayet.
hakıkatbın: gerçeği gören
hakperest: hak ve adalete duşkun, hakkı savunan
haşiye: dipnot.
huzu: alçak gönüllülük.
inkar: red etmek.
istifham: soru sorma.
kalb: insanın manevî, ruhanî yönü
kubbe: yarım küre veya kürebetimsi yapılan bina damı.
mizanı: ölçü, terazi
müstenet: dayanak, dayanılan.
nazar: bakış, dikkat.
niyet: maksat.
papaz: Hıristiyan din adamı.
pençe: yırtıcı hayvanların tırnaklı ayağı
sırr-ı teavün: yardımlaşma sırrı
siyasî: siyaset adamı
suret: tarz, biçim
sükut: susma, sessizlik.
şemate: başkasının düştüğü kötü duruma sevinme
şematetkarâne: başkasının düştüğü kötü duruma sevinircesine
şeriat: kanun, dinî hükümler toplumu ilgilendiren dini hükümler, kurallar
vesvas: vesvese, şüphe tohumu eken
zaman-ı elîm: kötü zaman, sıkıntılı zamanımızda.

Tokmak gibi bir cevab-ı müskit vermek lâzımdı. Onu muhatap etmem. Bir hakperest adama böyle cevabımız var. O dedi birincide:

"Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm) dini nedir?" Dedim: "Işte Kur'ân'dır. Erkân-ı sitte-i iman, erkân-ı hamse-i İslâm esas maksad-ı Kur'ân." Der ikincisinde:

"Fikir ve hayata ne vermiş?" Dedim: "Fikre tevhit, hayata istikamet. Buna dair şahidim:

فَاسْتَقِمْ كَمَآ أُمِرْتَ[1] ۞ قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ[2]

Der üçüncüsünde:

"Mezahim-i hâzıra nasıl tedavi eder?" Derim: "Hurmet-i riba, hem vücub-ı zekâtla. Buna dair şahidim,

وَأَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا[4] ۞ يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا[3]'da,

وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ[5]

Der dördüncüsünde:

"İhtilâl-i beşere ne nazarla bakıyor?" Derim: "Sa'y asıl, esastır. Servet-i insaniye zalimlerde toplanmaz, saklanmaz ellerinde. Buna dair şahidim:

لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعٰى ۞ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ[7]

• • •

1 Emrolundugun gibi dos dogru ol. (Hüd Suresi 112.)
2 De ki: O Allah birdir. (İhlas Suresi 1.)
3. Allah, faizin bereketini gideriр onu mahveder. (Bakara Suresi 276.)
4 Allah, alış verişi helâl, faizi haram kılmıştır. (Bakara Suresi 275.)
5. Namazı dos dogru kılın, zekâtı verin. (Bakara Suresi 43.)
6 Insan için ancak çalıştıginin karşılıgı vardır. (Necm Suresi 39.)
7. Altını ve gümüşü biriktirip de onu Allah yolunda harcamayanlara ise, acı bir azapla müjdele. (Tevbe Suresi 34.)

asıl: esas, temel.
cevab-ı müskit: susturucu cevap.
dair: ilgili.
erkân-ı hamse-i İslâm: İslâm'ın beş şartı.
erkân-ı sitte-i İman: İmanın altı şartı.
esas: temel prensip.
fikir: düşünce.
fikir: düşünce.
hakperest: hakkı savunan.
hurmet-i riba: faizin haram kılınması, yasaklanması.
İhtilâl-i beşer: toplumdaki karışıklık ve ihtilâller.
istikamet: doğru ve orta yol.
lazım: gerek, gerekli.
maksad-ı Kur'an: Kur'an'ın amacı.
mezahim-i hâzıra: içinde bulunulan acı tablo.
muhatap: kendisiyle konuşulan kişi.
nazar: bakış, insanların fikir ve düşünceleri.
sa'y: çalışma.
servet-i insaniye: zenginlik kaynakları ve sermaye.
şahit: bir olayı gösteren ve delil olan şey.
şahit: bir olayı gösteren ve delil olan şey.
tedavi: sağlığına kavuşturma.
tevhid: Allah'ın bir olduğu inancı.
vücub-i zekat: zekâtın emredilmesi, uygulanması.
zalim: zulmeden.

Cazibe-i Umumîden Ziyade Küremizi Muhafaza Eden Cazibe-i Manevî-i Kur'ân'dır (HAŞİYE) (1)

Arzımızı senevî, yevmî dairesinde şu hayt-ı semavîdir tutmuş da döndürüyor. Küreye ağır basmış, hem dahi ona binmiş, bırakmıyor isyanı.

Şeriat arştan indi, beşerden de çıkardı nuranî bir ıbadet. İbadetten beş namaz, başlarında ezanlar. Namaz ile ezanı,

Dane dane olmuştur birbirine muttasıl, hem âlem-ı gayp ile, hem de Arş-ı Azamla insan ile zemini bağlatmış da tutturmuş o beş hayt-ı nuranî.

Başı evkat-ı hamse, nihayeti arş ve gayp. Aynı zamanda olmuş rabıta-i ittisal. Şahadet-i gayp ile, zemin ile insanı, insanla asumanı.

Bu beşler, bu küreye beş kemer, hem tek kemer; hem ayrı, hem muttasıl, hem kemerde, hem gömlek. İki kutbu iki el, üryan yoktur sükkânı.

Bir an-ı vahitte, beşi birdir, beraber ziya-i şemse benzer, hem de ayrı ayrılar kavs-ı kuzeh mısalı, o nuranî elvanı.

Bir nokta-i vahidede hem arş ile bağlanır, hem küreyi bağlıyor, hayat verir döndürür. Ger gömleği yırtılsa, küre-i sergerdanî

HAŞİYE: Yüz bin bârekâllah bu cazibeye

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
an-ı vahit: bir an.
Arş: Allah'ın isim ve sıfatlarının ilk tecelliğâhı olan varlık.
Arş-ı Azam: en büyük arş. Allah'ın katı Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
arz: dünya küresi.
asumanı: gök yüzü.
bârekâllah: Allah mubarek etsin.
beşer: insan, insanlık âdemoğlu.
cazibe: çekme gücü, çekicilik.
cazibe-i manevî-i Kur'an: Kur'an'ın manevî çekim gücü.
cazibe-i Umumî: genel çekim gücü.
elvan: renkler.
evkat-i hamse: beş vakıt.
gayp: görünmeyen âlemler.
ger: eğer.
haşiye: dipnot.
hayat: canlılık.
hayt-ı nuranî: nurlu hat, nurlu bağlantı.
hayt-ı semavî: semavî bağ.
ıbadet: kulluk görevi, tapınma.
isyan: itaatsizlik, emre, buyruklara uymama.
kavs-ı kuzeh: gök kuşağı.
kemer: bağ.
küre: dünya, kure-i arz.
küre-i sergerdanî: başı dönen, başı dönmüş dünya.
mısalı: benzeri.
muhafaza etmek: korumak.
muttasıl: ulaşan, kavuşan, bitişen.
nihayet: sonuç.
nokta-ı vahide: bir tek nokta.
nuranî: nurlu, parlak, münevver.
rabıta-i ittisal: birleştirme bağı.
senevî: yıllık.
sükkan: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
şahadet-i gayp: görünmeyenin bilinmesi.
şeriat: kanun, dinî hükümler, toplumu ilgilendiren dini hükümler, kurallar.
tek: bir.
üryan: çıplak.
yevmî: günlük.
zemin: yer.
ziyade: çok, fazla.
ziya-i şems: güneş ışığı.

Veya ipi bir kopsa, seyreyle gümbürtüyü! (HAŞİYE) Zulmet soğuğu basar, o da ıncimat eder. O vakit mevti geliyor, kıyamet kopuyor, dehhaş zelzele-i cihanî.

• • •

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ (1)

Biri dedi: "Nedendir haml-i emanet olan merteb-i azîme, yalnız insanoğlu onunla tekrim edilmiş, onunla halife olmuş?"

Derim: Zira o evsat (2) خَيْرُ الْأُمُورِ الْأَوْسَطُ kâinatın vücudu, bir şekl-i mahrutîdir: sivri ucunda cüz-i lâyetecezza durmuş.

Cesim kaidesinde Şemsu'ş-Şumus'a kadar nuranî bir kutru var. Tam kutrun ortasında insan ayakta durmuş, emaneti beklermiş.

İnsandan tâ zerreye, hem ondan tâ o şemse olan iki mesafe, birbirine müsavi kilâde-i hilkatte bir cevher-i fentmiş.

Zira o cevher-i yegâne Muhammedu'l-Haşimî (ASM) olan dürr-i yetime, bir sadef-i lâtiftir. İnsan enmuzec-ı camidir, gayp ve şahadet tutmuş,

---

HAŞİYE: Evet, yalnız Arabî ezan, hem yalnız bir memlekette, kopmasıyla dehşetli bir zelzele ve dehşetli bir harb ile, öyle bir gümbürtü kopartı, zeminin başını sersem eyledi.

---

1 And olsun ki Biz ademoğullarına ikramda bulunduk. (İsra Suresi, 70.) Bu mebhas da R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

2 İşlerin hayırlısı en vasat olanı, orta yolu takip edenidir.

Arabî: Arapça.
cesim: çok büyük.
cevher-i ferit: seçilmiş, değerli şey.
cevher-i yegane: biricik, eşsiz, değerli cevher.
cüz-i lâyetecezza: bölünmeyen, parçalanmayan kısım, bölünme imkânı olmayan en ufak zerre, bölünmez parça.
dehhaş: çok dehşetli, çok korku veren.
dehşetli: korkunç.
dürr-i yetim: Sadef içinde tek olan inci. Hz. Muhammed (ASM).
emanet: korunması gerekli değerli şey.
enmuzec-i cami: türünün özellikleri üzerinde toplayan numune, örnek.
evsat: vasat, orta hâlli olan.
gayp ve şahadet: görünen ve görünmeyen.
halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına hareket eden.
haml-i emanet: emaneti yüklenen, emaneti taşıyan.
harb: savaş.
haşiye: dipnot.
İncimat: kabalaşma, donma.
kaide: bina, sütun, heykel vb. şeylerin oturduğu alt kısım, ayaklık, taban.
kâinat: evren, yaratılan her şey.
kıyameti kopmak: sonu gelmek, parçalanıp ortadan kalkmak.
kilâde-i hilkat: yaratılış gerdanlığı.
kutr: çap.
mertebe-i azime: büyük mertebe, büyük paye.
mesafe: uzaklık, ara.
mevt: ölüm.
Muhammedü l-Haşimî: Haşimi soyundan gelen, ahir zaman peygamberi.
musavi: aynı seviyede, denk, eşit.
nurani: nurlu, parlak, münevver.
sadef-i lâtif: güzel kab, hoş mahlaza.
sersem eylemek: başıbozuk yapmak.
şekl-i mahrutî: koni şeklinde.
şems: güneş.
Şemsu ş-Şumus: güneşler güneşi, Vega yıldızı.
tekrim: yüceltme.
vakit: zaman.
vücut: varlık.
zelzele: deprem.
zelzele-i cihanî: dünyanın sarsıntısı.
zemin: yer.
zerre: en küçük parça, atom.
zira: çünkü.
zulmet: karanlık.

Bütün avalımlere birer penceresi var, onunla onlara bakar. Malûm, bâtın ve zahir on hassesinden başka çok hasseleri varmış.

Şamme, zaika gibi, saika da bir histir, şaika diğer bir his; ikisi de pek hassas. Akıl ve nazar girmemiş, çok yerlerde gezermiş.

Hiss-i kablelvuku ile, ruya-ı sadık ile, hem de keşf-i sahihle derk olunan çok şeyler, miftahları bu hisler, ellerinde tutarmış.

• • •

Kışrı Lüb Zannetmek Lübbü Zayi Etmektir [1]

Beş şey beş şeye perde. Şahadet ise gayba, tabiat meşiete, kör kuvvet de kudrete, lâfız medlûl-ı zihnîye, medlûl dahı manaya.

Perdeye hasr-ı nazar, daim olur pürhatar; vesvese ondan çıkar. Meselâ ki medlûlün zihindir, ona her makar eğlencedir zekâya.

Mana hancî olur, o medlûl-i zihnî ile; kasten ismî, hem bizzat eğer meşgul olursa, televvünlü bir suret, ya bir lâfz-ı hayalî bînemaubîmaye.

Himmetı meşgul eder, o daracık seyyale, incecık hem cevvale, o medlûlün veledi, suret-i bîmeale ne deva, ne şıfaya.

1- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı *Lemaat*'tan alınmıştır.

akıl: us, ıdrak, düşunme, anlama ve tedbir alma. ıyi ve kotuyu hayır ve şerr ayırt edebilme ozelliği
avalim: alemler, dunyalar
bâtın: gorunmeyen, ıçte
bînemaubîmaye: gelişmeyen ve maya tutmayan, temelsiz.
bizzat: kendisi
cevvale: daim hareket halinde olan, koşan, dolaşan
daim: devamlı
derk etmek: anlamak, kavramak.
deva: ilâç, çare, tedbir
eger: şayet.
gayp: gorunmeyen âlem.
harici: dışında
hasr-ı nazar: sadece bir şeye bakıp ona dikkat etme
hassas: ince, en kuçuk şeyi bile olçebilen
hasse: duygu, his
himmet: kasıt, niyet, azm
his: duygu
hiss-i kablelvuku: vuku bulmadan once hissetmek
ismî: isme mensup, isimle alakalı
kasten: kasıtlı olarak, gerçekte isteyerek.
keşf-i sahih: doğru çıkan keşif
kışır: kabuk.
kor kuvvet: insanın ihtiyacını ve kendisini gormeyen guç.
kudret: Allah'ın her şeye gucu yetmesi.
lafız: soz
lâfz-ı hayalî: hayale aıt soz, hayalî soz.
lüb: oz.
makar: yer
malum: bilinen
mana: anlamı
medlûl: delil olarak gostenlen.
medlûl-i zihnî: zihınde kurgulanan delil ve ışaret.
meşgul: ılgılenen, uğraşan
meşiet: dileme, bır şeyın olmasını isteme, Allah'ın iradesi
miftah: anahtar
nazar: bakış, insanların fikir ve düşunceleri
pürhatar: çok tehlikeli, tehlike dolu
rüya-ı sadık: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gordukleri şekilde dunyada hakıkatleri çıkan sadık ruya
saika: sevk eden, goturen, sürukleyen
seyyale: akan şey, akıntı
suret: gorunuş, goruntu.
suret-i bîmeal: anlamsız gorunuş, goruntu
şahadet: gorunen, şahıt olunan alem
şaika: şevk veren, istek uyandıran
şamme: koku alma duygusu, burun
şifa: sıhhat.
tabiat: madde âlemi, varlıklar
televvünlü: renk değıştıren, kararsız
velet: çocuk, evlât, ogul.
vesvese: kuruntu, şuphe
zahir: gorunen, bilinen, dışta.
zaika: tat alma duygusu, dil.
zannetmek: sanmak.
zayi: elden çıkan, elden çıkmış
zeka: sur'atlı kavrama gucu
zihin: beyin, akıl.

Himmeti tatmin etmez, şevki de teskin etmez, zevki de taltif etmez. Öyle ise o medlûlü ya cam gibi etmeli, ya her tarafı delmeli, harice baktırmalı; zekâ çıksın ziyaya.

Zira hariç genıştir, meydan-ı cevelândır, hakaık sabıtedir. O küçücük zihninde medlûlün parçasından dıktiğin ankebutî dâm-ı vehim ve hevâya,

Bır sıneğe dar gelen bir gömleği getirme, Arş-ı Kursî'ye gıydırme. Sinek kanadı kadar küçücük bir harita, vesveseye sermaye;

Sahife-i medlûlde, zihınde tersım edersın; sonra onun içinde kendini kaybedersın, at koşturmak istersin. Bak dahi bu belâya!

Ey maddeperest tabıatla âlûde! Kör kuvvet de kör etmiş, lâfız ve suret aldatmış. Bırak deha-ı fenni, tâ sen çıkasın bir hûdaya.

Beş perdeden bir perde sana misal gösterdim ki, beşinci en küçüğü, başkaları kıyas et. Sofestaî, maddıyyun seni atar gayyaya.

Sanî silsile-i semaya; ısal eder o bizi tâ cennet-i Âlâya.

• • •

Dua Muhal, Hem Masiyet Olmamalı! [1]

Dua, kat'an, samımî ise kabul olur. gehî aynen, gehî manen. Fakat, şart-ı talep de'b-i edep, daim olur lâzım. Edep yoksa nıyaz olmaz.

1 Bu mebhas 8/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.

âlûde: bulaşmış, karışmış
ankebutî: örümcek ağı gibi.
Arş-ı Kürsî: sekizıncı gök tabakası üzerindeki Allah'ın kudret ve ululuğunun tecelli ettiği dokuzuncu gök tabakası.
aynen: aynısı
belâ: felâket, musibet.
cennet-i Âlâ: cennet katlarının en yüksegi, sekizıncı cennet, cennet-i Vesîle
daim: devamlı
dam-ı vehim ve heva: nefsin arzuları ve kuruntularından teşekkül eden ağ, tuzak.
de'b-i edep: edep kuralları, ahlâk.
deha-ı fen: aklın fenni bilimlerden faydalanarak gösterdiği hakikatler
dua: Allah'a yalvarma
edep: iyi ahlâk, güzel terbiye.
gayya: cehennemde bir kuyu veya dere
gehî: ara sıra olarak, bazen.
hakaik: gerçekler
hariç: dışarı
harita: dağarcık, kulplu kese, meşin torbacık.
himmeti: çalışma ve gayret duygusu
hûdâ: Ilâhî kaynaklı hak yol ve prensipleri, hak ve doğru olan yol
ısal etmek: ulaştırmak.
kat'an: kesinlikle, kat'iyen, asla
kıyas: oranlama, mukayese etme.
kör kuvvet: insanın ihtiyacını ve kendisini görmeyen güç
lâfız ve suret: kelime ve görünüş şekil
lâzım: gerek, gerekli
maddeperest: maddeci, maddeye tesir verenler
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna, mananlar maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
manen: manaca
masıyet: günah
medlûl: delil olarak gösterilen şey
meydan-ı cevelân: hareket alanı.
misal: örnek
muhal: aklın kabul etmesi imkânsız olan şey
nıyaz: Allah'a dua etme
sabite: ispatlanmış
sahife-i medlûl: delil olarak gösterilen şeylerin sayfası
samımî: yakın, sıcak.
sermaye: ana mal.
Sofestaî: eski Yunan felsefesinde hiçbir şeyin mutlak hakikatinin olmadığı, her şeyin ölçüsünün insanın bilgisine dayalı olduğu inancını savunarak değerleri ve ahlâkı sorgulayarak tahrip etmeye çalışan kimse
şart-ı talep: isteme kuralı
şevk: heyecan ve coşku.
tabıat: madde âlemi, varlıklar
taltif: lutfetme, sözle ve hediye ile onore etme.
tatmin: doyuma ulaşma.
tersim etmek: suret giydirme, resmini çizme
teskin: sakinleştirme.
vesvese: kuruntu, şüphe.
zevk: lezzetlenme, tatlanma, haz duygusu
zihin: beyin, akıl
zıra: çünkü
ziya: aydınlık, ışık.

Tehevvüskârî, nazvari, itapvari dua olmaz. Muhalî, ya muhalvari nizam ve hikmete uymaz umuru istemek olmaz.

Nihayetli emirde bir nihayetsiz adet olmaz. "Bana ver aksa'l-gayatı" tecavüzkârî bir nazdır; niyazî bir dua olmaz.

"Aded-i malûmatıllah" veya "miktar-ı makdurat" dua, mikyası kaldırmaz. Meğer olsa kinayet kesrete, o da niyet ister, her dem niyet bulunmaz.

• • •

[1] حَتّٰى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ 'in Bir Nüktesi [2]

Bin dedi: "Kur'ân'da, kamer hilâl oldukça, [3] كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ile "tenzil" teşbih eylemiş, zahir zevke hoş gelmez, letafeti görünmez."

Dedim: Yahu! Süreyya, o unkud-ı semavî, bir menzil-i kamerdir, [4] قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ hilâl ona kondukça, o misafir-i azız,

Küçük, beyaz, eğilmiş bir dal ile bağlanmış lü'lümsal bir salkım, Süreyya suretini hilâl ile gösterir; nazeninâne bir iz.

Güya azîm bir ağaç semavat arkasında durmuş da, her nasılsa sema yüzünü yırtmış onun sivri bir dalı, manzarası pek lezız.

1- Kurumuş hurma dalının ince yay hâlini alıncaya kadar incelir. (Yâsin Suresi, 39.)
2- Bu mebhas R/H 1337/1339 tarihli ilk baskı Lemaat'tan alınmıştır.
3- İnce yay hâlini alan kurumuş hurma dalı gibi. (Yâsin Suresi, 39.)
4- Menziller takdir ettik. (Yâsin Suresi, 39.)

aded-i malûmatıllah: Allah'a malûm olan varlıklar, şeyler adedince.
adet: sayı.
aksa'l-gayat: ulaşılması en zor olan gayelerin en ilensi, gayelerin en büyüğü.
azım: büyük.
dem: an, vakıt.
dua: Allah'a yalvarma.
emir: şey, olgu.
güya: sanki.
hilâl: yeni çıkan ay.
hoş: güzel.
itapvari: danılır, azarlar gibi.
iz: işaret, alâmet.
kamer: ay.
kesret: çokluk.
kinayet: Maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatılan söz.
letafet: hoşluk, güzellik.
leziz: lezzetli.
lü'lümsal: inci gibi.
manzara: görüntü.
meğer: eğer, şayet.
menzil-i kamer: ayın dünya etrafındaki mahreki; bu mahrekte aynı noktaya tekrar gelmek için geçen zaman.
miktar-ı makdurat: Allah'ın takdir etmiş olduğu şeylerin miktarı.
mikyas: ölçü.
misafir-i azız: azız ve şerefli misafir.
muhalî: olabilmesi, bulunabilmesi düşünülemeyen.
muhalvari: olması mümkün olmayacak gibi.
naz: cilve.
nazeninâne: nazlı bir şekilde.
nazvari: nazlanır gibi.
nihayetli: sonu, neticesi belli olan.
nihayetsiz: sonsuz.
niyazî: yalvarma şeklinde.
niyet: birşeyi yapmaya karar verme, kalbin yönelişi.
nizam ve hikmete: Allah'ın kâinata koyduğu düzen ve ilâhî hikmet.
nükte: Herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.
sema: uzay, feza.
semavat: semalar, gökler.
suret: şekil, biçim.
Süreyya: Ülker yıldızı.
tecavüzkârî: tecavüze, satışmaya yönelik.
tehevvüskârı: heveslenme şeklinde.
tenzil: yukarıdan aşağıya inme.
teşbih eylemek: benzetmek.
umur: işler.
unkud-ı semavî: gökyüzü salkımı.
zahir: görünen.

YENİ ASYA
NEŞRİYAT

Gulbahar Caddesi, Gunay Sokak, No 4
34212 GÜNEŞLİ, İSTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

E-POSTA : risalenur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

Copyright © Her hakkı mahfuzdur

ISBN 978-975-525-410-1 **(Takım)**
ISBN 978-975-525-413-5 **(Iman-Kufur)**

ÜRÜN KODU: 1158

(YEDİNCİ BASKI)

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A Ş

ISTANBUL
NISAN 2013

İçindekiler

Takdim 9

Bediüzzaman Said Nursî kimdir? 11

Mühim Bir Suale Cevap 13

Birinci Söz 21

İkinci Söz 25

Üçüncü Söz 28

Dördüncü Söz 32

Beşinci Söz 35

Altıncı Söz 39

Yedinci Söz 46

Sekizinci Söz 53

On İkinci Söz 63

On Üçüncü Sözün İkinci Makamı 66

Birkaç Biçare Gençlere VerilenBir Tenbih, Bir Ders, Bir İhtardır 70

On Üçüncü Sözün İkinci Makamının Haşiyesidir 75

Leyle-i Kadirde İhtar Edilen Bir Mesele-i Mühimme 84

Gafil Kafaya Bir Tokmak ve Bir Ders-i İbrettir 87

On Yedinci Söz 90

Kalbe Farisi Olarak Tahattur Eden Bir Münacat 95

Birinci Levha 109

İkinci Levha 110

Yirmi Üçüncü Söz 111

Yirmi Dördüncü Sözün Beşinci Dalı 147

Yirmi Beşinci Sözden İkinci Cilve 159

Meyve Risalesinden Onuncu Meselenin Hatimesi Olarak İki Haşiye 168

Yirmi Altıncı Sözden Üçüncü Mebhasın Sonu ve Dördüncü Mebhas 172

Otuzuncu Sözün Birinci Maksadı 178

Otuz İkinci Sözden İkinci Noktanın İkinci Mebhası 197
Birinci Lem'a 208
On Yedinci Lem'adan Beyinci Nota 213
Yirmi Dördüncü Lem'a (*Tesettur Hakkında*) 224
Birinci Mektubun Dördüncü Suali 232
Dokuzuncu Mektubun Üçüncü Kısmı 235
Yirmi Dokuzuncu Mektuptan Beşinci Risale Olan Beşinci Kısım 240
Gençlik Rehberinden İbretli Bir Hikaye 245
Birden İhtar Edilen Bir Mesele-i Mühimme 249
Meyve Risalesinden İkinci Meslenin Hülasası 251
Üçüncü Mesele 256
Dördüncü Mesele 262
Sekizinci Meselenin Bir Hülasası 266
El-Hüccetü'z-Zehranın İkinci Makamı 276
Yirmi Dokuzuncu Lem'adan İkinci Bap 286
Lemattan Bir Meclis-i Misalide Şeriatla Medeniyet-i Hazıra, Deha-i Fenni ile Hüda-i Şer'i Muvazeneleri 295
Hakiki Bütün Elem Dalelette, Bütün Lezzet İmandadır. Hayal Libasını Giymiş Muazzam Bir Hakikat 304
EKLER 313
İman ve Küfür Muvazenelerinin Telif Tarihleri 314
Şahıs Bilgileri 315
Yer Bilgileri 322
Ayet ve Arapça Metin İndeksi 327
Hadis İndeksi 337
Şahıs İndeksi 339
Yer İndeksi 341
Genel İndeks 343
Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî 401

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmınkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır?*

Çünkü çağımızda iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, 'Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" sualleri ne doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta, ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta, İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta, maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte. Ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yenilliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin 'telif tarihi' ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâli'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberlemesi gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında ikı yıl kaldıktan sonra Van'a gıttı. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilımde dennleştırırken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı, "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonrakı hayatını şekillendiren en önemlı ıkı hedefti.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi İşkodralı Tahir Paşa'nın teşvikı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gıttı. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak hükumet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hıçbir gırışımde bulunmadı. Gelişinden ıkı ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her müşkul hallolunur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükumet tarafından bırkaç kere tutuklanan Bediuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetımde kalmaya devam ettı, sadece yerı değıştı. Timarhaneden tekrar hapıshaneye gönderildi. Çünkü hükumet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı Şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada elbette eğitim hakkındakı teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman bu teklifleri süs payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapıshaneye gönderilmeyi tercih ettı.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediuzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketlı bir sıyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mıtıngde, daha sonra İttihatçıların ilen gelenlerıyle birlikte gittiği Selânık Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkıyı ortadan kaldırmak için, önemlı teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İlleri'ndekı nüfuzlu şahıslara telgraflar çektı. İstanbul'un mühtelif yerlerindekı avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadettekı yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediüzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerlerı gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu mudafaası, İki Mektub-ı Musibetin Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman, birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkâri, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra, Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu Illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-ı Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet ettiler.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman, 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyl* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den istediği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nûrun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı Şemme ve Şule risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında, yine hükumetin emniyle önce Isparta'ya sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettur Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Munacat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar tekrar edilmeye başlanmış ve 1947 yılında hacccin sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazılı ile tekrar edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde İskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve umutla karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklen teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmelen hâlinde Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman bundan sonrakı hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halîlürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

* On Beşinci Şuadan alınan bu parça Afyon'da 1949'da Turkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَبِهٖ نَسْتَعِيْنُ (1)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِهٖ وَصَحْبِهٖ اَجْمَعِيْنَ (2)

Gayet muhim bir suale verilen çok ehemmiyetli bir cevabı burada yazmaya münasebet geldi. Çünkü kırk sene evvel, Eski Said o dersinde bir hiss-i kabilelvuku ile Risale-i Nur'un harika derslerini ve tesiratını görmüş gibi bahsediyor. Onun için o sual ve cevabı yazacağız. Şöyle ki:

Çoklar tarafından hem bana, hem bazı Nur kardeşlerime sual etmişler ve ediyorlar ki:

"Neden bu kadar muanzlara karşı ve muannit feylesoflara ve ehl-i dalâlete mukabil Risale-i Nur mağlûp olmuyor? Milyonlar kıymettar hakikî kütüb-i imaniye ve İslâmiyenin intişarlarına bir derece set çektikleri hâlde, sefahat ve hayat-ı dünyeviyenin lezzetleriyle çok biçare gençlen ve insanları hakaik-i imaniyeden mahrum bırakıklan halde, en şiddetli hücum ve en gaddarâne muamele ve en ziyade yalanlarla ve aleyhinde yapılan propagandalarla Risale-i Nur'u kırmak, insanları ondan ürkütmek ve vazgeçirmeye çalıştıkları halde, hıçbır eserde görulmediği bir tarzda, Risale-i Nur'un intişarı, hatta çoğu el yazması ile altı yüz bin nüsha risalelerinden kemal-ı ıştıyak ile

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Ve sadece Ondan yardım dileriz.

2 Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. Efendimiz Muhammed'e (asm), bütün Âl ve Ashabına salât ve selam olsun.

aleyh: karşı, karşıt
biçare: çâresiz, zavallı, şaşkın
ehemmiyet: önem
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
eser: kitap
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
gaddarane: zalimce, gaddarca, merhametsizce, hainceşine
hakaik-i İmaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakikî: gerçek, sahıcı.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hiss-i kabilelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
kemal-i ıştıyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir ısrek ve arzu.
kıymettar: kıymetli, değerli, pahalı
kutub-i imaniye: imanî meselelen anlatan kitaplar, imanla ilgili kitaplar
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
mahrum: İstediğini, dilediğini elde edemeyen, bir şeye sahip olamayan, yoksun
muamele: davranma, davranış, birine karşı her hangi bir davranışta bulunma.
muannit: inatçı, ayak direyen
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mukabil: karşı, karşılık, muadil.
mühim: düşünduren, düşندurucu
münasebet: münasıplık, iki şey arasındaki uygunluk.
nüsha: yazılı, yazılmış şey
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b. nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
risale: belli bir konuda yazılmış, küçük kitap, broşür
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
set: kapama, tıkama, engel olma.
sual: soru
tesirat: etkiler, tesirler
ziyade: çok, fazla

perde altında intişar etmesi ve dahil ve hariçte kemal-i iştiyak ile kendini okutturması hikmeti nedir? Sebebi nedir?" diye, bu mealde çok suallere karşı, elcevap deriz ki:

Kur'ân-ı Hakîm'in sırr-ı i'cazıyla hakikî bir tefsir olan Risale-i Nur, bu dünyada bir manevî cehennemi dalâlette gösterdiği gibi, imanda dahi bu dünyada manevî bir cennet bulunduğunu ispat ediyor. Ve günahların ve fenalıkların ve haram lezzetlerin içinde manevî elîm elemleri gösterip, hasenat ve güzel hasletlerde ve hakaık-ı şeriatın amelinde cennet lezaizi gibi manevî lezzetler bulunduğunu ispat ediyor. Sefahat ehlini ve dalâlete düşenlerini o cihetle –aklı başında olanlarını– kurtarıyor. Çünkü, bu zamanda iki dehşetli hal var:

Birincisi: Akıbeti görmeyen ve bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzetlere tercih eden hissiyat-ı insaniye, akıl ve fikre galebe ettiğinden, ehl-i sefahati sefahatinden kurtarmanın yegâne çaresi, aynı lezzetinde elemini gösterip, hissini mağlûp etmektir. Ve [1] يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ayetinin işaretiyle bu zamanda ahiretin elmas gibi nimetlerini, lezzetlerini bildiği halde, dünyevi kırılacak şişe parçalarını ona tercih etmek, ehl-i iman iken ehl-i dalâlete o hubb-ı dünya ve o sır için tâbi olmak tehlikesinden kurtarmanın çare-i yegânesi, dünyada dahi cehennem azabını ve elemlerini göstermekle olur ki, Risale-i Nur o meslekten gidiyor.

Yoksa, bu zamandaki küfr-i mutlakın ve fenden gelen dalâletin ve sefahatten gelen tıryakılığın ırmadı karşısında,

1 Onlar dünya hayatını seve seve âhirete tercih ederler. (İbrahim Suresi, 3.)

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akıbet: nihayet, son, bitim
amel: fiil, iş, emek.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi, Kur'ân'ın sürelerini oluşturan ilâhî söz
azap: günahlara karşı âhirette çekilecek ceza
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü
cihet: yan, yön, taraf
çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme
dirhem: eski okkanın dört yüzde bir
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler
elem: acı, ağrı, maddî-manevî ıztırap
elîm: şiddetli
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fikir: akıl, hafıza
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
hakaik-i şeriat: şeriata ait olan gerçekler
hakîkî: gerçek, sahîcî.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
haslet: güzel huy, iyi özellik.
hikmet: gaye, amaç.
his: duygu.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
inat: bir konuda bir hususta ısrarlı olma, sözünde ayak direme, dikine gitme, vaz geçmeme.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme
kemal-i iştiyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız kufur, mutlak kufur, hiç bir imanı hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
lezaiz: zevkler, lezzetler
maglup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse
meal: öz, özet.
meslek: gidiş usul, tarz.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
sual: soru
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi
tercih: bir şeyi diğerlerinden üstün tutma, öne alma, seçme, daha çok beğenme.
tıryaki: bir şeye vazgeçemeyecek derecede alışmış olan
yegâne: biricik, tek, yalnız

Cenab-ı Hakkı tanıttırdıktan sonra ve cehennemin vücudunu ispat ile ve onun azabı ile insanları fenalıktan, seyiattan vazgeçirmek; ondan; belki yirmiden birisi ders alabilir. Ders aldıktan sonra da, "Cenab-ı Hak Gafurü'r-Rahîm'dir; hem cehennem pek uzaktır" der, sefahatine devam edebilir, kalbi, ruhu hissiyatına mağlûp olur.

İşte, Risale-i Nur'daki ekser muvazeneler, küfur ve dalâletin dünyadaki elim ve ürkütücü neticelerini göstermekle en muannit ve nefisperest insanları dahı o menhus gayrimeşru lezzetlerden ve sefahatlerden bir nefret verip, aklı başında olanlan tevbeye sevk eder.

O muvazenelerden Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözlerdeki kuçuk muvazeneler ve Otuz İkinci Sozun Üçuncü Mevkıfındaki uzun muvazene, en sefih ve dalâlette giden adamı da urkutuyor, dersini kabul ettiriyor.

Meselâ, Ayet-i Nur'dakı seyahat-i hayalıye ile hakıkat olarak gördüğü vaziyetleri gayet kısaca işaret edeceğiz. Tafsilâtını isteyen, *Sikke-i Gaybiye*'nin ahirindeki 246'dan 248'inci sayfaya kadar baksın.

Ezcumle, o seyahat-i hayalıyede nzka muhtaç hayvanât âlemini gördüğüm vakıt, maddî felsefe ile baktım, hadsız ıhtıyacat ve şıddetlı açlıklarıyla beraber, zaaf ve aczleri, o zîhayat âlemini bana çok acıklı ve elîm göstердı. Ehl-ı dalâlet ve gafletin gozuyle baktığımdan feryat eyledim. Birden hikmet-i Kur'âniye ve imanın dürbünü ıle gördüm; Rahman ısmı Rezzak burcunda parlak bır

acz: zayıflık güçsuzluk.
ahir: son
âlem: dunya cıhan
Ayet-i Nur: Nur ayed, Nur Suresi 35 ayet.
azap: buyuk sıkıntı şıddedı acı
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
dalalet: iman ve islâmıyetten ayrılmak azmak, doğru yoldan ayrılma azma batıla yonelme
durbün: uzağı gösteren alet.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kımseler
ekser: en çok, daha ziyade
elim: çok dert ve keder veren çok acı verıcı acıklı.
ezcümle: bellı başlı, başlıca ozellıkle bu cumleden olarak, bu da bu babdan
felsefe: dine dayanmayan hakıkatı bulamayan hakıkatlara sırt cevıren çelışkıler ıçınde bocalayan dusunce sistemi
feryat: haykırma, çığlık.
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayrimeşru: meşru olmayan dine aykın kanunsuz.
had: sınır son
hakikat: gerçek.
hayvanat: hayvanlar
hikmet-i Kur'aniye: Kur'ân a mahsus hikmet, Kur'ân ın hıkmetı
hissıyat: hisler duygular
ihtiyacat: ihtıyaçlar luzumlu olan şeyler
iman: inanma, manç, ıtıkat, tasdik.
ispat: delil ve şahıt gostererek dogruyu ortaya koyma dogruyu delillerle gösterme.
küfür: Allah ın varlığına birlıgıne inanmama Ona yakışmayacak sıfatlar yukleme
maglup: yenılmış kendısıne galip gelınmış yenılen kımse.
menhûs: uğursuz kotu meş um
mevkıf: bolum kısım
muannit: inatçı ayak direyen
muvazene: olçu kıyas mukayese
nefisperest: nefsıne duşkun nefsını seven, Cenab ı Hakkın emır ve yasaklarına uymayıp nefsinin ıstekleri doğrultusunda hareket eden kişı
netice: sonuç.
Rahman: şefkatlı merhametlı koruyan Allah
Rezzak: butun yaratılmışların rızkını veren ve ihtıyaçlarını karşılayan Allah
rızk: yıyecek, içecek şey azık.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
sefih: faydayı ve zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum beyınsız
sevk: yollama ulaştırma
seyahat-ı hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.
seyyiat: suçlar gunahlar
tafsilat: tafsiller açıklamalar ızahlar etraflı olarak bıldırmeler
tevbe: ışlenmış bır gunahtan pışmanlık duyup bır daha ışlememek uzere soz verme
vaziyet: durum hal
zaaf: zayıflık, güçsuzluk
zîhayat: hayat sahıbı

güneş gibi tulû etti, o aç, bîçare zîhayat âlemini rahmet ışığı ile yaldızladı.

Sonra hayvanat âlemi içinde, yavrulann zaaf ve acz ve ihtıyaç içinde çırpındıkları hazin ve elîm ve herkesi rikkat ve acımaya getirecek bır karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Ehl-i dalâletin nazarıyla baktığıma "Eyvah" dedim. Birden iman bana bir gözlük verdi, gördüm ki, *Rahîm* ismi şefkat burcunda tulû etti. O kadar güzel ve şirin bır surette o acı âlemı sevinçli âleme çevirip ışıklandırdı ki, şekva ve acımak ve huzunden gelen gozyaşlanmı sevinç ve şükrün lezzetlerinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra, sınema perdesi gibi, insan âlemi bana gorundû. Ehl-ı dalâletin dürbünü ile baktım; o âlemi o kadar karanlıklı, dehşetli gordum ki, en derin kalbinden feryat ettim, "Eyyah!" dedim. Çünkü, insanlarda ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihata eden tasavvurat ve efkârlan ve ebedî beka ve saadet-ı ebediyeyi ve cenneti gayet ciddî isteyen himmetleri ve fıtrî istidatlan ve fıtrî had konulmayan, serbest bırakılan kuvveleri ve hadsiz maksatlara muteveccih ıhtıyaçlan ve zaaf ve aczlenyle beraber hücumlarına maruz kaldıklan hadsiz musibet ve a'dalanyla beraber gayet kısa bır ömür, her gun ve her saat ölüm endişesi altında gayet dağdağalı bir hayat, yaşamak ıçın gayet penşan bır maışet ıçınde kalbe, vıcdana en elîm ve en müthiş hâlet olan mütemadî zeval ve fırak belâsını çekmek ıçınde ehl-ı gaflet ıçın zulumat-ı ebedî kapısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar. Bırer bırer ve taıfe taıfe o zulümat kuyusuna atılıyorlar.

acz. zayıflık, güçsuzluk.
a'dâ. en zalım, en çok duşmanlık eden.
alem. dunya, cıhan
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves.
beka kalıcılık, devamlılık, sabıt olmak
bıçare: çaresiz zavallı, şaşkın
dağdağa: gurultu, patırtı, beyhude telaş ve ızdırap
dehşet. buyuk korku hâlı, korkma, urkme
durbun uzağı gosteren alet.
ebed sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daımılık.
ebedî ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan sürekli, hıç son bulmayacak şekılde suren
efkâr. duşunceler, fikrler, gorüşler
ehl-i dalâlet. dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
ehl-i gaflet. dunyaya dalıdıgından dolayı ahıretin farkında olmayan
elîm: çok dert ve keder veren, çok acı veren, acıklı
emel şıddetlı arzu, hırs
endişe: duşunce, vesvese, kuşku, kuruntu, merak, kaygı, keder, gam, suphe, korku.
feryat: haykırma, ağlık.
fıtrı. tabıî yaratılıştakı, doğuştan olan
fırak. ayrılık, ayrılma, hıcran.
had: sınır, son
hâlet: hâl, suret, keyfıyet.
hayvanat. hayvanlar
hazin huzunlu, acıklı
himmet: çalışma, çabalama, gayret gosterme, emek sarf etme
huzun keder, tasa, gam.
ihata: bır şeyın etrafını çevırme, sarma, kuşatma
iman inanma, inanç, ıtıkat, tasdık.
istidat. kabılıyet, yetenek.
kâinat. yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar
kuvve: kuvvet, güç
maışet: geçınme ıçın gerekıl olan şey
maksat: kastedılen, ıstenılen şey, varılmak ıstenen nokta, nıyet, meram.
maruz bır kışı ya da olayla karşı karşıya kalan
mezaristan: mezarlık.
musibet. felaket, bela, ansızın gelen bela, dert, sıkıntı
mütemadî: uzayan, süren, sürekli, devamlı.
muteveccih: yonelmiş, yonelmiş olma
nazar bakış
ömür: yaşama suresi, hayat muddetı
perişan. acınacak hâlde bulunan, derbeder
Rahîm merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bagışlama, şefkat gosterme.
rikkat. merhamet, acıma, başkalanının duştugu durumdan dolayı mutessır olma hasletı
saadet-ı ebediye. zevalsız sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
suret: bıçım, gorunuş.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet, karşılık bekleme den yardım etme
şekva: şıkâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnunıyetsızlık.
şukür gorulen bır ıyılığe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve mınnettarlık ıfade etme, teşekkur
taıfe: boluk, takım, guruh, fırka
tasavvurat: tasavvurlar, tasarlamalar
tulu: doğma, doguş.
vicdan his, duygu.
zaaf zayıflık, guçsuzlık.
zeval: zaıl olma, sona erme, yok olma
zîhayat. hayat sahıbı.
zulûmat. karanlıklar
zulûmat-ı ebediye: ebedî sonsuz karanlıklar

İşte bu insan âlemini bu zulûmat içinde gördüğüm anda, kalp ve ruh ve aklımla, bütün letaif-i insanıyem, belki bütün zerrat-ı vücudum feryat ile ağlamaya hazır iken, birden Kur'ân'dan gelen nur ve kuvvet-i iman, o dalâlet gözlüğünü kırdı, kafama bir göz verdi. Gördüm ki, Cenab-ı Hakkın *Âdil* ismi *Hakîm* burcunda, *Rahmân* ismi *Kerîm* burcunda, *Rahîm* ismi *Gafûr* burcunda, yani mânâsında, *Bâis* ismi *Vâris* burcunda, *Muhyî* ismi *Muhsın* burcunda, *Rab* ismi *Malik* burcunda birer güneş gibi tulû ettiler. O karanlıklı insan âlemi içinde çok âlemler bulunan umûmunu ışıklandırdılar, şenlendirdiler; cehennemî hâletlen dağıtıp, nuranî ahıret âleminden pencereler açıp, o perişan insan dünyasına nurlar serptiler. Zerrat-ı kâinat adedince[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، اَلشُّكْرُ لِلّٰهِ dedim. Ve aynelyakîn gördüm ki; imanda manevî bir cennet ve dalâlette manevî bir cehennem bu dünyada da vardır" yakînen bildim.

Sonra, kure-ı arzın âlemi göründü. O seyahat-i hayaliyemde dine itaat etmeyen felsefenin karanlıklı kavanın-ı ilmiyelen hayalime dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top gülleslnden daha sür'atli hareketiyle yırmı beş bin sene mesafeyi bir senede gezip devreden ve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya müstait ve içi zelzeleli, çok ıhtıyar ve çok yaşlı kure-ı arz içinde ve o dehşetli gemi üstünde kâinatın hadsız boşluğunda seyahat eden bîçare nev-ı insan vazıyeti, bana vahşetli bir karanlık içinde göründü. Başım dondu, gözüm karardı. Felsefenin

1. Allah a hamd olsun, Allah a şukrolsun

Âdil: adaletli olan doğruluk gösteren
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem: dünya, cihan.
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
Bâis: yeniden yaratan dinlten
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
cehennemî: cehenneme has cehenneme ait, cehennem gibi (sıcak veya yakıcı)
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dalalet: iman ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşet: büyük korku, hâli korkma, ürkme.
felsefe: dine dayanmayan, hakıkatı bulamayan, hakıkatlara sırt çeviren, çelişkiler içinde bocalayan düşünce sistemi
feryat: haykırma, çığlık.
Gafur: mağfiret eden, suç bağışlayan, merhamet eden, günahları bağışlayan Allah
gülle: top mermisi.
hadsız: sınır, son
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
halet: hal, suret, keyfiyet.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
itaat: dinin emrettiklerini yerine getirip yasaklarından kaçınma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kavanîn-i ilmiye: ilmin kanunları, ilmle ilgili kanunlar
Kerîm: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullarına nimetler ihsan eden, günahları örten, günah işleyen affeden, Allah
kuvvet-i iman: iman kuvveti
kure-ı arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları.
Malik: sahip
mesafe: uzaklık, uzunluk.
Muhsin: ihsan eden, iyilik yapan, bağışta bulunan
Muhyî: ölülen dinlten hayat veren Allah
müstait: mütemayil, meyilli.
nev-ı insanî: insan çeşidi, insan cinsi, insanoğlu
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
perişan: acınacak halde bulunan, derbeder
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahmân: şefkatli, merhametli, koruyan Allah
seyahat: yolculuk, uzun yolculuk.
seyahat-i hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.
tulu: doğma, doğuş.
umum: bütün.
vahşet: ıssızlık, tenhalık, yalnızlık
vaziyet: durum, hal
yakînen: yakın olarak, hiç şüphe edilecek bir tarafı bulunmaksızın, şüpheye düşmeden.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zerrat-ı kâinat: kâinat zerreleri, kâinattaki atomlar
zulûmat: karanlıklar

gözlüğünü yere vurdum, kırdım. Birden hikmet-i Kur'aniye ile ışıklanmış bir göz ile baktım, gördüm ki.

Hâlık-ı Arz ve Semavatın *Kadîr, Âlim, Rab, Allah* ve *Rabbüssemavati Ve'l-Ard* ve *Musahhiru'ş-Şemsi Ve'l-Kamer* isimleri rahmet, azamet, rububiyet burçlarında güneş gibi tulû ettiler. O karanlıklı, vahşetli, dehşetli âlemi öyle ışıklandırdılar ki, o hâlette benim imanlı gözüme küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mukemmel, hoş, emniyetli, herkesin erzakı içinde bir seyahat gemisi ve tenezzüh ve keyif ve ticaret için muheyya edilmiş ve zî-ruhları güneşin etrafında, memleket-i Rabbaniyede gezdirmek ve yaz ve bahar ve güzün mahsulâtını rızık isteyenlere getirmek için bir gemi, bir tayyare bir şimendifer hükmünde gördüm. Küre-i arzın zerratı adedince[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ dedim.

İşte buna kıyasen Risale-i Nur'da pekçok muvazenelerle ehli-i sefahat ve dalâlet, dünyada dahi bir manevî cehennem içinde azap çektiklerini ve ehl-i iman ve salâhat, dünyada dahi bir manevî cennet içinde İslâmiyet ve insaniyet midesiyle ve imanın tecelliyatıyla ve cilveleriyle manevî cennet lezzetleri tadabilirler, belki derece-ı imanlarına göre istifade edebilirler.

Fakat, bu fırtınalı zamanın, hissi iptal eden ve beşerin nazarını afaka dağıtan ve boğan cereyanlar, iptal-i his nev'inden bir sersemlik vermiş ki, ehl-i dalâlet manevî azabını muvakkaten tam hissedemiyor; ehl-i hidayete dahı gaflet basıyor, hakikî lezzetini tam takdir edemiyor.

1. İman nimetinden dolayı ezelden ebede kadar Allah a hamd olsun

afak: bütün dünya, gözle görülen âlem
Âlim: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
beşer: insan, insanlık, ademoğlu
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, doğru yoldan ayrılma.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme
derece-i iman: imanın derecesi
ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslam dinini kabul edenler
erzak: yiyecek, içecek, yenilecek, içilecek şeyler, azıklar
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsızlık.
güz: sonbahar
halet: hâl, suret, keyfiyet.
Hâlık-ı Arz ve Semavat: yer ve göğü yaratan, yoktan var eden
hikmet-i Kur'aniye: Kur'an a ait hikmet, Kur'an'ın hikmeti.
his: anlama, sezme, idrak.
insaniyet: insan olma hali, insana yakışır davranış.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
istifade: faydalanma, yararlanma, yarar sağlama
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kıyasen: mukayese ile
küre-i arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre
mahsulat: ürünler
muntazam: düzenli ve düzgün bir biçimde
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
Musahhiru'ş-Şemsi Ve'l-Kamer: Güneşi ve Ay'ı kendine boyun eğdiren Allah
muvakkaten: geçici olarak, az bir zaman için.
muvazene: ölçü, kıyas, mukayese.
müheyya: hazır, hazırlanmış
nazar: bakış.
nev': çeşit.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rabbüssemavati Ve'l-Ard: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
rızık: yiyecek, içecek şey, azık
rububiyet: Cenab-ı Allah ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye, tedbir ve malikiyeti ve besleyiciliği keyfiyeti
salâhat: dindarlıkta çok ilerlama hâli, günahsız ve temiz oluş
sersem: budala, aptal
seyahat: yolculuk, uzun yolculuk.
şimendifer: demiryolunda çalışan vasıta, tren
takdir: beğenme, kıymet verme
tayyare: uçak.
tecelliyat: belirmeler, görünmeler
tenezzüh: gezme, eğlenme
ticaret: alım satım, mal alım satımı.
tulu: doğma, doğuş.
vahşet: tenha, ıssız, korkunç yer
zerrat: zerreler, çok ufak parçalar, moleküller, atomlar
ziruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı

Bu asırda ikinci bir dehşetli hâl: Eski zamanda küfr-ı mutlak ve fenden gelen dalâletler ve küfr-i inadîden gelen temerrüt bu zamana nispeten pek azdı. Onun için eski İslâm muhakkiklerinin dersleri, hüccetleri o zamanda tam kâfi olurdu. Küfr-i meşkuku çabuk izale ederlerdi. Allah'a iman umumî olduğundan, Allah'ı tanıttırmakla ve cehennem azabını ihtar etmekle çoklan sefahatlerden, dalâletlerden vazgeçebilirlerdi. Şimdi ise, eski zamanda bir memlekette bir kâfir-i mutlak yerine, şimdi bir kasabada yüz tane bulunabilir. Eskide fen ve ilm ile dalâlete girip inat ve temerrüt ile hakaik-ı imana karşı çıkana nispeten şimdi yüz derece ziyade olmuş. Bu mütemerrit inatçılar firavunluk derecesinde bir gurur ile ve dehşetli dalâletleriyle hakaik-ı imaniyeye karşı muaraza ettiklerinden, elbette bunlara karşı atom bombası gibi, bu dünyada onların temellerini parça parça edecek bir hakikat-i kudsiye lâzımdır ki, onların tecavüzatını durdursun ve bir kısmını imana getirsin.

İşte, Cenab-ı Hakka hadsiz şükürler olsun ki, bu zamanın tam yarasına bir tiryak olarak Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın bir mu'cize-i maneviyesi ve lemaatı bulunan Risale-i Nur, pek çok muvazenelerle en dehşetli muannit mütemerritlen, Kur'ân'ın elmas kılıcı ile kınıyor ve kâinat zerrelen adedince vahdaniyet-i İlâhiyeye ve imanın hakikatlerine hüccetlen, delilleri gösteriyor ki, yirmi beş seneden beri en şiddetli hücumlara karşı mağlûp olmayıp, galebe etmiş.

asır: yüzyıl
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
delil: kanıt.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
had: sınır, son
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek
hüccet: delil, ispat, burhan, bir iddianın doğruluğunu ispat için gösterilen vesika, senet.
İhtar: dikkatini çekme, tenbih, uyarma, uyarı.
İman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
inat: bir konuda bir hususta ısrarlı olma, sözünde ayak direme, dikine gitme, vaz geçmeme.
izale: yok etme, giderme
kâfi: yeter, yeterli
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kasaba: şehirden küçük, köyden büyük, henüz kırsal özelliklerini yitirmemiş olan yerleşim merkezi
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim, beyanı beşer takatının hâricinde olan Kur'ân-ı Kerîm
küfr-i inadî: inada dayalı kufür, inattan doğan kufür, inattan kaynaklanan kufür, gerçekleri görmek istememe
küfr-i meşkuk: şüpheli kufür "Acaba yanlış mı düşünüyorum yoksa Allah var mı?" diye şüpheye düşme
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız kufür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
lemaat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan diyar
muannit: inatçı, ayak direyen
muaraza: birbirine karşı gelme
muhakkık: tahkik eden, gerçeği araştıran, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkif olan
muvazene: ölçü, kıyas, mukayese
mütemerrit: temerrüt eden, dik başlılık eden, dik başlı, inatçı, kötü fiilinde direnen, inadçıan
nispeten: nispet olarak, nispetle, kıyaslayarak, önceki'ne göre, bir dereceye kadar
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
tecavüzat: saldırılar, tecâvüzler
temerrüt: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnme, inatçılık, dikbaşlılık.
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
umumî: umuma ait, umumla ilgili, herkesle alâkalı, herkese ait.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
ziyade: çok, fazla

Evet, Risale-i Nur'da, iman ve küfür muvazeneleri ve hidayet ve dalâlet mukayeseleri bu mezkûr hakikati bilmüşahede ispat ediyor. Meselâ, Yirmi İkinci Sözün İki Makamının Bürhanları ve Lem'alanna ve Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfına ve Otuz Üçüncü Mektubun Pencerelerine ve *Asa-yı Mûsa*'nın On Bir Hüccetine sair muvazeneler kıyas edilse ve dikkat edilse anlaşılır ki, bu zamanda küfr-i mutlakı ve mütemerrit dalâletin inadını kıracak, parçalayacak, Risale-i Nur'da tecelli eden hakikat-i Kur'âniyedir.

İnşaallah, nasıl *Tılsımlar* mecmuasında, dının muhim tılsımlarını ve hilkat-i âlemin muammalarını keşfeden parçalar o mecmuada toplanmış; aynen öyle de, ehl-i dalâletin dünyada dahi cehennemlerini ve ehl-i hidayetin dünyada dahi lezaiz-i cennetlerini gösteren ve iman cennetin bir manevî çekirdeği ve küfür ise cehennem zakkumunun bir tohumu olduğunu gösteren Nur'un o gibi parçaları, kısacık bir tarzda, bir mecmuacık olarak yazılacak ve inşaallah neşredilecek.

[*Şualar*, Yeni Asya Neşriyat, Eylül 2005, s. 1040-1048.]

bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak, görür şekilde, görme derecesinde.
burhan: delil, ispat, tanık, hüccet.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
hakikat-i Kur'aniye: Kur'an'ın aslı, mahiyeti.
hidayet: doğru olan, hak olan.
hüccet: delil, ispat, burhan, bir iddianın doğruluğunu ispat için gösterilen vesika, senet.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
ispat: delil ve şahit göstererek, doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
keşif: açma, meydana çıkarma.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, ona yakışmayacak sıfatlar yükleme.
lezaiz-i cennet: cennetin lezzetleri, cennet zevkleri.
mecmua: kitap.
mevkıf: bölüm, kısım.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muamma: karışık, manası zor anlaşılır şey, anlaşılmayan, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
mukayese: benzeterek veya karşılaştırarak, değerlendirme, kıyas etme, kıyaslama.
muvazene: ölçü, kıyas, mukayese.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mütemerrit: temerrüt eden, dik başlılık eden, dik başlı, inatçı, kötü fiilinde direnen, inatlaşan.
sâir: diğer, başka, gayrı, öteki.
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır, bilmece.
zakkum: cehennemde yetişen bir ağaç.

Birinci Söz

* Birinci Söz, Barla'da 1927 de Türkçe olarak telif edilmiştir

BİSMİLLÂH her hayrın başıdır.[1] Biz dahi başta ona başlarız. Bil ey nefsim! Şu mübarek kelime İslâm nişanı olduğu gibi, bütün mevcudatın lisan-ı hâliyle vird-i zebanıdır.

Bismillâh ne büyük tükenmez bir kuvvet, ne çok bitmez bir bereket olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle. Şöyle ki:

Bedevî Arap çöllerinde seyahat eden adama gerektir ki, bir kabile reisinin ismini alsın ve himayesine girsin; tâ şakilerin şerrinden kurtulup, hacatını tedarik edebilsin. Yoksa, tek başıyla, hadsiz düşman ve ihtiyacatına karşı perişan olacaktır.

İşte böyle bir seyahat için, iki adam sahraya çıkıp gidiyorlar. Onlardan birisi mütevazi idi, diğeri mağrur. Mütevazi bir reisin ismini aldı, mağrur almadı. Alanı her yerde selâmetle gezdi. Bir katıuttarıka rast gelse, der: "Ben filân reisin ismiyle gezerim." Şaki defolur, ilişemez. Bir çadıra girse, o nam ile hurmet görür. Öteki mağrur, bütün seyahatinde öyle belâlar çeker ki, tarif edilmez. Daima titrer, daima dilencilik ederdi. Hem zelil, hem rezil oldu.

1. Ahmed bin Hanbel, *Musned* 2:359; Nesei, *Sünenü'l-Kubrâ*, 6:127, 128; İbni Hibban, *Sahih* 1:173, 174

bedevî: göçebe hayatı yaşayan çölde yaşayan.
belâ: büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay.
bereket: bolluk.
bismillâh: Allah namına, Allah için, Allah'ın adı ve izni ile.
daima: her zaman, sürekli olarak.
defolma: uzaklaşma, çekip gitme.
hacat: ihtiyaçlar, gerekli şeyler.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hayır: iyilik, iyi işler işlemek.
himaye: koruma, korunma.
hurmet: saygı.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
İslam: insanlığa gönderilen en son din.
kabile: birlikte yaşayan, konup göçen, bir sülâleden gelen insanlar.
katıuttarık: yol kesen, eşkıya.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir şeyler ifade etmesi.
mağrur: gururlu, kibirli, kendini beğenmiş.
mevcudat: dünyada var olan, mevcut olan şeyler, varlıklar.
mübarek: uğurlu, hayırlı.
mütevazi: gururlu olmayan, alçak gönüllü.
nam: isim, un, şan.
nefis: daima körüluğu emreden insandaki duygu; bir şeyin kendisi, zatı.
nişan: alâmet, işaret.
perişan: kötü duruma düşme.
rast gelmek: umulmayan bir anda karşılaşmak.
reis: başkan, sorumlu kişi.
rezil: maskara, başkasının eğlencesi.
sahra: büyük çöl.
selamet: tehlikeden, korkulardan ve kötülüklerden kurtulma.
seyahat: gezme, dolaşma, yolculuk.
şaki: haydut, yol kesen, asi.
şer: kötülük, fenalık, zarar.
tarif: anlatıp tanıtma, tanım.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
temsilî: gerçeği akla yaklaştıran örnek, sembolik.
vird-i zeban: dilden düşmeyen zikir.
zelil: aşağılanmış, alçalmış.

İşte, ey mağrur nefsim, sen o seyyahsın. Şu dünya ise bir çöldür. Aczin ve fakrın hadsizdir. Düşmanın, hacatın nihayetsizdir. Madem öyledir, şu sahranın Malik-i Ebedî'si ve Hâkim-i Ezelî'sinin ismini al, tâ bütün kâinatın dilenciliğinden ve her hâdisatın karşısında titremeden kurtulasın.

Evet, bu kelime öyle mubarek bir definedir ki, senin nihayetsiz aczin ve fakrın, seni nihayetsiz kudrete, rahmete raptedip, Kadîr-i Rahîm'in dergâhında aczi, fakrı en makbul bir şefaatçi yapar. Evet, bu kelime ile hareket eden, o adama benzer ki: Askere kaydolur. Devlet namına hareket eder. Hiç bir kimseden pervası kalmaz. Kanun namına, devlet namına der. Her işi yapar, her şeye karşı dayanır.

Başta demiştik: Bütün mevcudat lisan-ı hâl ile "Bismillâh" der. Öyle mi?

Evet. Nasıl ki, görsen bir tek adam geldi, bütün şehir ahalisini cebren bir yere sevk etti ve cebren işlerde çalıştırdı. Yakînen bilirsin, o adam kendi namıyla, kendi kuvvetiyle hareket etmiyor. Belki o bir askerdir, devlet namına hareket eder, bir padişah kuvvetine istinat eder.

Öyle de, her şey Cenab-ı Hakkın namına hareket eder ki, zerrecikler gibi tohumlar, çekirdekler, başlarında koca ağaçları taşıyor, dağ gibi yükleri kaldırıyorlar. Demek her bir ağaç "Bismillâh" der; hazine-i rahmet meyvelerinden ellerini dolduruyor, bizlere tablacılık ediyor.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
ahali: halk.
bismillah: Allah namına, Allah'ın adı ve izni ile.
cebren: zorla, zoraki.
Cenab-ı Hak: Allah.
define: hazine, gömü.
dergah: huzur, kapı.
fakr: fakirlik, ihtiyaç, yoksulluk, azlık, muhtaçlık.
hacat: yaşamak için gerekli şeyler, ihtiyaçlar.
hâdisat: hâdiseler, olaylar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakim-i Ezeli: başlangıcı ve sonu olmayan, daimî hükum ve idare sahibi Allah.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
istinat etme: dayanma, güvenme.
Kadir-i Rahim: sonsuz merhametli ve şefkatli sonsuz kudret sahibi Allah.
kainat: Allah'ın dışında var olan her şey, bütün varlıklar, yaratılanlar.
kanun: yasa.
kudret: güç, takat.
lisan-ı hal: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mağrur: gururlu, kibirli.
makbul: kabul edilen, geçerli.
Malik-i Ebedi: her şeyin tek ve ebedî sahibi olan Allah.
mevcudat: var olan, mevcut olan şeyler, varlıklar.
mubarek: uğurlu, hayırlı.
nam: ad, isim, ün, şan.
namına: adına, hesabına.
nefis: daima kötülüğü emreden insandaki duygu • bir şeyin kendisi, zatı.
nihayetsiz: sonsuz.
perva: korku.
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.
raptetmek: bağlamak, birbirine kenetlemek.
sahra: çöl, geniş saha, kır, ova.
sevk: onune katıp sürme.
seyyah: çok seyahat eden.
şefaatçi: af için sebep ve aracı.
tablacı: yiyecek sunan, takdim eden.
yakinen: şüphesiz olarak, bilerek.
zerre: maddenin en küçük parçası, çok küçük parça.

Her bir bostan, "Bismillâh" der, matbaha-i kudretten bir kazan olur ki, çeşit çeşit pek çok muhtelif leziz taamlar, içinde beraber pişirilyor.

Her bir inek, deve, koyun, keçi gibi mubarek hayvanlar "Bismillâh" der, rahmet feyzinden bir süt çeşmesi olur. Bizlere Rezzak namına en lâtif, en nazif, âb-ı hayat gibi bir gıdayı takdim ediyorlar.

Her bir nebat ve ağaç ve otların ipek gibi yumuşak kök ve damarları "Bismillâh" der, sert olan taş ve toprağı deler, geçer. "Allah namına, Rahman namına" der; her şey ona musahhar olur.

Evet, havada dalların intişarı ve meyve vermesi gibi, o sert taş ve topraktaki köklerin kemal-i suhuletle intişar etmesi ve yer altında yemiş vermesi; hem şiddet-i hararete karşı aylarca nazık, yeşil yaprakların yaş kalması, tabiiyyunun ağzına şiddetle tokat vuruyor. Kör olası gözüne parmağını sokuyor. Ve diyor ki: "En güvendiğin salâbet ve hararet dahi emir tahtında hareket ediyorlar ki, o ipek gibi yumuşak damarlar, birer asa-ı Mûsa (a.s.) gibi, [1] فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ emrine imtisal ederek taşları şakkeder. Ve o sigara kâğıdı gibi ince nazenin yapraklar, birer aza-ı İbrahım (a.s.) gibi, ateş saçan hararete karşı, [2] يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا ayetını okuyorlar."

Madem her şey manen, "Bismillâh" der, Allah namına Allah'ın nımetlerını getırıp bızlere verıyorlar. Bız dahı,

1. "Asanı taşa vur!" dedik. (Bakara Suresi, 60.)
2. Ey ateş! Serin ve selâmetli ol. (Enbiya Suresi, 69.)

âb-ı hayat: hayat suyu; hayat için lüzumlu sıvı
asa: değnek, baston
asa-ı Musa: Hz. Musa'ya Allah tarafından verilen mu'cizeli değnek.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi; işaret.
aza-ı İbrahım: Hazret-i İbrahım'ın organları, vücudu
bismillâh: Allah namına. Allah için, Allah'ın adı ve izni ile
bostan: sebze meyve bahçesi
emir: buyruk, komut.
feyiz: bolluk, bereket.
hararet: sıcaklık.
imtisal: uyma
intişar: yayılma, dağılma, üreme
kemal-i suhulet: tam bir kolaylık.
lâtif: güzel, hoş.
leziz: çok lezzetli
manen: mana itibarıyla, kendi dünyasında
matbaha-i kudret: İlâhî kudretin mutfağı
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit
musahhar: emre verilmiş, itaat ettırılmış
mubarek: uğurlu, hayırlı
nam: ad, isim, ün, şan.
namına: hesabına, adına
nazenin: ince, nazık, lâtif, nazlı.
nazif: temiz, pak, nazık.
nazik: zarif, ince, dayanıksız.
nebat: bıtkı
nimet: iyilik, ihsan, giyecek ve yiyecek gibi şeyler
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
salâbet: sağlamlık, sertlik.
selâmetli: emin, güven altında
şakketmek: yarmak, bölmek.
şiddet-i hararet: sıcaklığın yüksekliği, ısının fazlalığı
şiddetle: kuvvetlice, etkili şekilde
taam: yemek, yiyecek, gıda
tabiiyyun: her şeyin yapılış ve icadını tabiata verenler, tabiatçılar
tahtında: altında
takdim: sunma, sunuş

"Bismillâh" demeliyiz. Allah namına vermeliyiz. Allah namına almalıyız. Öyle ise, Allah namına vermeyen gafil insanlardan almamalıyız.

Sual: Tablacı hükmünde olan insanlara bir fiyat veriyoruz. Acaba, asıl mal sahibi olan Allah ne fiyat istiyor?

Elcevap: Evet, o Mün'im-i Hakîkî, bizden o kıymettar nimetlere, mallara bedel istediği fiyat ise, üç şeydir: Biri zikir, biri şükür, biri fikirdir.

Başta "Bismillâh" zikirdir. Ahirde "Elhamdülillâh" şükürdür. Ortada, bu kıymettar hanka-i sanat olan nimetler Ehad, Samed'in mu'cize-i kudreti ve hediye-i rahmeti olduğunu düşünmek ve derk etmek fikirdir.

Bir padişahın kıymettar bir hediyesini sana getiren bir miskin adamın ayağını öpüp, hediye sahibini tanımamak ne derece belâhat ise, öyle de, zahirî mün'imleri medih ve muhabbet edip, Mün'im-i Hakîkî'yi unutmak ondan bin derece daha belâhattır.

Ey nefis! Böyle ebleh olmamak istersen; Allah namına ver, Allah namına al, Allah namına başla, Allah namına işle, vesselâm.

ahirde: sonunda
asıl: gerçek, gerçekten
bedel: karşılık, yenine
belahat: ahmaklık, düşüncesizlik, ne yaptığını iyi bilememek.
bismillah: Allah'ın adı ve izni ile
derk: iyice anlama
ebleh: ahmak, budala, aptal
Ehad: bir, tek, zatı tek olan anlamında Allah'ın ismi
elcevap: cevap, cevaben
elhamdulillah: ezelden ebede kadar her ne türlü hamd ve şükür ovgu ve minnet Allah'a mahsustur
fikir: düşünce, etraflıca düşünme
fiyat: ücret.
gafil: dikkatsiz, iyi düşünmeyen.
hanka-i sanat: çok az bulunur değerde sanat eseri.
hediye-i rahmet: Allah'ın rahmetinin bir hediyesi
hükmünde: durumunda, görevini yapan
kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli
medih: övme, yüceltme
miskin: zavallı
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakk'ın kudretinin mu'cizesi
muhabbet: sevgi beslemek.
mün'im: nimet veren
Mün'im-i Hakîkî: nimetin gerçek vericisi olan Allah
namına: hesabına, adına.
nefis: öz varlık, bir şeyin zatı olan kendisi
nimet: varlıkların her türlü ihtiyaçlarını karşılamak üzere Cenab-ı Hakkın verdiği ikram ettiği her şey
Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah
sual: soru
şükür: Allah'ın nimederine karşı memnunluk gösterme
tablacı: sunan, takdim eden, gerçek sahibi olmadığı hâlde aracılık yapan.
vesselâm: işte o kadar
zahirî: öyle gibi görünen, görünüşte
zikir: Allah'ı çok çok anıp büyüklüğünü düşünme

İkinci Söz

* *İkinci Söz*, Barla da 1927'de Türkçe olarak telif edilmiştir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ [1]

ÖMANDA ne kadar büyük bir saadet ve nimet ve ne kadar büyük bir lezzet ve rahat bulunduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyecîğe bak, dinle.

Bir vakit, iki adam hem keyif, hem ticaret için seyahate giderler. Biri hodbin, tâli'siz bir tarafa; diğeri hudabin, bahtiyar diğer tarafa sülûk eder, giderler.

Hodbin adam, hem hodgâm, hem hodendiş, hem bedbin olduğundan, bedbinlik cezası olarak nazarında pek fena bir memlekete düşer. Bakar ki, her yerde âciz bîçareler zorba, müthiş adamların ellerinden ve tahribatlarından vaveylâ ediyorlar. Bütün gezdiği yerlerde böyle hazin, elîm bir hâli görür. Bütün memleket bir matemhane-i umumî şeklini almış. Kendisi şu elîm ve muzlim hâleti hissetmemek için sarhoşluktan başka çare bulamaz. Çünkü herkes ona düşman ve ecnebi görünüyor. Ve ortalıkta dahi müthiş cenazeleri ve me'yusâne ağlayan yetimleri görür. Vicdanı azap içinde kalır.

Diğeri hudabin, hudaperest ve hakendiş, güzel ahlâklı idi ki, nazarında pek güzel bir memlekete düştü. İşte bu

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • O takva sahipleri ki, görmedikleri hâlde Allah'a ve Onun bildirdiklerine iman ederler. (Bakara Suresi, 3.)

âciz: güçsüz
ahlak: Kur'ân ve sünnet ile sınırları çizilen iyi ve güzel davranışların tümü
azap: büyük sıkıntı.
bahtiyar: mes'ut, kutlu
bedbin: kötümser, karamsar
bedbinlik: karamsarlık.
bîçare: çâresiz
cenaze: ölmüş insan veya hayvan cesedi
ceza: karşılık
ecnebi: yabancı, başka milletten olan
elîm: üzücü, sıkıntı verici, acı verici
fena: kötü.
hakendiş: hak taraftarı, hak üzerine titreyen.
hâl: durum
hâlet: durum, hâl, vaziyet.
hazin: hüzün veren, üzücü
hikâye: örnek olarak anlatılan ibret verici olay
hodbin: bencil, kibirli, kendini beğenmiş
hodendiş: kendisi için endişe eden, sadece kendini düşünen
hodgâm: sadece kendi rahatını ve keyfini düşünen
hudabin: Cenâb-ı Hakkı tanıyan, hak ve hakikati gören
hudaperest: Allah'a ibâdet eden, Allah'ı çok seven ve emrine uyan
iman: inanmak, İslâm dininin esaslarını tasdik etmek.
keyif: yaptığı şeylerden hoşlanma hissi
lezzet: haz, keyif
matemhane-i umumî: herkesin yas tuttuğu yer
memleket: yaşanılan şehir, yurt.
me'yusâne: ümitsizce
muzlim: karanlıklı
müthiş: dehşet veren
nazar: bakış, düşünme
nimet: iyilik, ihsan
Rahmân: tüm varlıkların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah
Rahîm: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah
saadet: mutluluk.
seyahat: yolculuk
sülûk: bir yolu takip etme
tahribat: yıkımlar
takva: Allah'tan korkma, günahlardan kaçınma
tâli'siz: bahtsız, mutsuz
temsilî: hakikatı gösteren örnek.
ticaret: alım ve satım
vakit: zaman
vaveylâ: çığlık, feryat.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten acı duyan his
yetim: babası olmuş çocuk
zorba: baskıcı.

iyi adam, girdiği memlekette bir umumî şenlik görüyor. Her tarafta bir sürur, bir şehrayın, bir cezbe ve neşe içinde zıkırhaneler... Herkes ona dost ve akraba görünür. Bütün memlekette yaşasınlar ve teşekkürler ile bir terhisat-ı umumiye şenliği görüyor. Hem tekbir ve tehlil ile mesrurâne ahz-ı asker için bir davul, bir musiki sesi işitiyor. Evvelki bedbahtın hem kendi, hem umum halkın elemi ile müteellim olmasına bedel, şu bahtiyar hem kendi, hem umum halkın sururu ile mesrur ve müferrah olur. Hem güzelce bir ticaret eline geçer, Allah'a şükreder.

Sonra döner, öteki adama rast gelir, hâlini anlar. Ona der: "Yahu, sen divane olmuşsun. Batınındaki çirkinlikler, zahirine aksetmiş olmalı ki, gülmeyi ağlamak, terhisatı soymak ve talan etmek tevehhüm etmişsin. Aklını başına al, kalbini temizle. Tâ şu musibetli perde senin nazarından kalksın. Hakikati görebilesin. Zira nihayet derecede adil, merhametkâr, raiyetperver, muktedir, intizamperver, müşfik bir melikin memleketi, hem bu derece göz önünde asar-ı terakkıyat ve kemalât gösteren bir memleket, senin vehminin gösterdiği surette olamaz."

Sonra o bedbahtın aklı başına gelir, nedamet eder:

"Evet, ben işretten divane olmuştum. Allah senden razı olsun ki, cehennemî bir hâletten beni kurtardın" der.

Ey nefsim! Bil ki, evvelki adam kâfirdir veya fasık gafildir. Şu dünya onun nazarında bir matemhane-i umumiyedir. Bütün zîhayat fırak ve zeval sillesiyle ağlayan yetimlerdir. Hayvan ve insan ise, ecel pençesiyle parçalanan kimsesiz başıbozuklardır. Dağlar ve denizler gibi

adil: adaletli.
ahz-ı asker: asker alımı.
akraba: yakın.
aksetmek: ışığın bir yere vurması, yansımak, yayılmak.
asar-ı terakkıyat: ilerleme, gelişme eserleri.
bahtiyar: bahtlı, mutlu.
başıbozuk: düzensiz.
bâtın: iç yüz.
bedbaht: kötü bahtlı, mutsuz.
bedel: karşılık.
Cehennemî: Cehennem gibi.
cezbe: Allah'ı zikredip, Allah sevgisiyle kendinden geçer bir hâle gelme.
divane: deli.
dost: sevilen insan.
ecel: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
elem: sıkıntı, acı.
evvelki: önceki.
fasık: günahkâr, günaha giren.
fırak: ayrılık.
gafil: iyi düşünmeyen.
hakikat: gerçek.
hal: durum.
halet: hâl, durum.
intizamperver: tertip ve düzeni çok seven.
işret: içki içme.
kâfir: dinsiz.
kemalât: mükemmellikler.
matemhane-i umumiye: herkesin yas tuttuğu bir yer.
melik: mülk sahibi, ülke sahibi, padişah.
memleket: yaşanılan şehir, yurt.
merhametkâr: merhamet eden.
mesrur: sevinçli.
mesrurâne: sevinçli bir şekilde.
muktedir: kuvvetli, güç sahibi.
musibet: belâ, başa gelen acı durumlar.
musiki: güzel sesler.
müferrah: rahat.
müşfik: şefkatli.
müteellim: uzuntulu ve sıkıntılı, acı çeken.
nazar: bakış, düşünme.
nedamet: pişmanlık.
nefis: kendi, şahıs.
neşe: sevinç.
nihayet: son.
pençe: etkisinden kurtulmak imkânsız olan güç.
raiyetperver: halkını seven ve onları iyi idare eden.
rast gelmek: karşılaşmak, rastlamak.
razı olmak: hoşnut olmak.
sille: tokat.
suret: biçim, şekil.
sürur: neşe, sevinç.
şehrayin: panayır yeri.
şükretme: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
talan etme: yağmalama.
tehlil: "La ilâhe illallah" sözünün tekrar edilmesi.
tekbir: "Allah en büyüktür" manasına gelen "Allahu Ekber" kelimesini söyleme.
terhisat: terhisler, serbest bırakmalar.
terhisat-ı umumiye: genel salıverilme, serbest bırakılma.
teşekkür: yapılan bir iyilige karşı duyulan hoşnutluğu anlatmak.
tevehhüm: yok olanı var zannetmekle kuruntuya kapılmak.
ticaret: alım ve satım sonucu elde edilen kazanç.
umum: hep, bütün, umumî, genel, tamamı.
vehm: belirsiz ve manasız korku.
yetim: babası olmuş çocuk.
zahir: dış yüz.
zeval: sona erme, yok olma.
zîhayat: hayat sahibi.
zıkırhane: Allah'ın zikredildiği yer.

büyük mevcudat ruhsuz, müthiş cenazeler hükmündedirler. Daha bunun gibi çok elîm, ezici, dehşetli evham, küfründen ve dalâletinden neş'et edip, onu manen tazip eder.

Diğer adam ise mü'mindir. Cenab-ı Hâlık'ı tanır, tasdik eder. Onun nazarında şu dünya bir zikirhane-i Rahman, bir talimgâh-ı beşer ve hayvan ve bir meydan-ı imtihan-ı insücândır. Bütün vefiyat-ı hayvaniye ve insaniye ise terhisattır. Vazife-i hayatını bitirenler bu dâr-ı fânîden, manen mesrurâne, dağdağasız diğer bir âleme giderler, tâ yeni vazifedarlara yer açılsın, gelip çalışsınlar. Bütün tevellüdat-ı hayvaniye ve insaniye ise, ahz-ı askere, silâh altına, vazife başına gelmektir. Bütün zîhayat birer muvazzaf mesrur asker, birer müstakim memnun memurlardır. Bütün sedalar ise, ya vazife başlamasındaki zikir ve tesbih ve paydostan gelen şükür ve tefrih veya işlemek neşesinden neş'et eden nağamattır. Bütün mevcudat, o mü'minin nazarında, Seyyid-i Kerîm'inin ve Malik-i Rahîm'inin birer munis hizmetkârı, birer dost memuru, birer şirin kitabıdır. Daha bunun gibi pek çok lâtif, ulvî ve leziz, tatlı hakikatler imanından tecelli eder, tezahür eder.

Demek, iman bir manevî Tuba-ı Cennet çekirdeğini taşıyor. Küfür ise manevî bir Zakkum-i Cehennem tohumunu saklıyor. Demek selâmet ve emniyet yalnız İslâmiyette ve imandadır. Öyle ise biz daima (1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِينِ الْاِسْلَامِ وَكَمَالِ الْاِيمَانِ demeliyiz.

* * *

1. İslâm dinini ve mükemmel iman nimetini ihsan ettiği için Allah'a hamd olsun.

ahz-ı asker: asker alımı
alem: dünya, kainat.
beşer: insan
Cenab-ı Hâlık: her şeyin yaratıcısı olan Allah
cenaze: ölmüş insan, ölüm hali
dağdağasız: gürültüsüz.
daima: devamlı
dalâlet: dinden ayrılma, azma
dâr-ı fânî: ölümlü dünya.
dehşetli: duyulan ürkütücü, şaşkınlık.
elîm: acı veren
emniyet: güven
evham: olmayan bir şeye vücut rengi vermek, kuruntular.
hakikat: gerçek.
hamd: Allah'a hamd etme. Onu övme, şükür
hizmetkâr: hizmetçi
hükmünde: değerinde
ihsan: bağışta bulunmak.
iman: inanmak, itikat, Resul-ü Ekremin (asm) tebliğ ettiği inanılması gerekli esasları tasdik etmekten doğan bir nurdur.
İslamiyet: Müslümanlık.
küfür: Allah'ı inkar etme, inançsızlık.
lâtif: güzel
leziz: çok lezzetli
Malik-i Rahîm: çok merhametli ve her şeyin sahibi olan Allah
manen: mana itibarıyla ve maneviyat olarak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
memnun: sevinmek.
mesrur: sevinçli
mesrurâne: sevinçli bir şekilde
mevcudat: varlıklar, yaratılan her şey
meydan-ı imtihan-ı insücan: insan ve cinlerin imtihan meydanı
munis: alışılmış.
muvazzaf: vazifeli.
mükemmel: tamam, olgun
mü'min: Allah'a ve emirlerine ve kanunlarına iman eden, inanan
müstakim: istikamette giden, doğru yolda olan
müthiş: dehşet veren
nazarında: göre, bakımından
nağamat: güzel sesler
neş'et: çıkma, kaynaklanma, meydana gelme.
nimet: iyilik, ihsan
paydos: tatil
sahip: her hangi bir şey üstünde mülkiyeti bulunan, malik.
seda: ses
selâmet: tehlikeden kurtulma
Seyyid-i Kerîm: sonsuz ikram ve ihsan sahibi Allah
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
takva: bütün günahlardan kendini korumak
talimgâh: eğitim yeri
talimgâh-ı beşer: insanların öğrenme yeri, dünya
tasdik: onaylama, doğrulama.
tazip: acı çektirme
tecelli: belirgin olma, yansıma
tefrih: ferahlandırma, gönül açma
terhisat: terhisler, serbest bırakmalar
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, noksan sıfatlardan uzak tutmak.
tevellüdat-ı hayvaniye ve insaniye: insan ve hayvan doğumları
tezahür: görünme
Tuba-i Cennet: kökleri göklerde ve nurani Cennet ağacı
ulvî: yüce, yüksek
vazife: ödev, görev
vazifedarı: vazifeli
vazife-i hayat: hayat vazifesi
vefiyat-ı hayvaniye ve insaniye: hayvan ve insan ölümleri
Zakkum-ı Cehennem: Cehennem'de bir ağacın ismi
zîhayat: hayat sahibi.
zikir: Allah'ı anıp, hatırlamak.
zikirhane-i Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle rızık veren Allah'ın zikredildiği yer

* Üçüncü Söz, Barla'da 1927'de Türkçe olarak telif edilmiştir

Üçüncü Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا [1]

BADET ne büyük bir ticaret ve saadet; fısk ve sefahat ne büyük bir hasaret ve helâket olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle.

Bir vakit, iki asker, uzak bir şehre gitmek için emir alıyorlar. Beraber giderler. Tâ yol ikileşir. Bir adam orada bulunur. Onlara der:

"Şu sağdaki yol, hiç zaran olmamakla beraber, onda giden yolculardan ondan dokuzu büyük kâr ve rahat görür. Soldaki yol ise, menfaati olmamakla beraber, on yolcusundan dokuzu zarar görür. Hem ikisi, kısa ve uzunlukta birdirler. Yalnız bir fark var ki; intizamsız, hükûmetsiz olan sol yolun yolcusu çantasız, silâhsız gider. Zahirî bir hiffet, yalancı bir rahatlık görür. İntizam-ı askerî altındaki sağ yolun yolcusu ise, mugaddi hulâsalardan dolu dört okkalık bir çanta ve her adüvvü alt ve mağlûp edecek iki kıyyelik bir mükemmel mirî silâhı taşımaya mecburdur."

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Ey insanlar! Rabbinize kulluk edinin! (Bakara Sûresi 21.)

adüv: düşman
asker: er
emir: buyruk.
fısk: Allah'ın emirlerini terk ve günaha dalma
hasaret: zarar
helâket: mahvolma
hiffet: hafiflik
hikâye: bir olayın sözlü veya yazılı anlatımı.
hulâsa: öz, numune
hükûmetsiz: yönetimsiz
ibadet: kulluk vazifesi
intizam-ı askerî: asker disiplin.
intizamsız: düzensiz
kâr: kazanç.
kıyye: okka, eskiden kullanılan bir ağırlık ölçüsü (1282 gram)
mağlup etmek: yenmek, galip gelmek.
mecbur: yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda
menfaat: fayda, kazanç.
mirî: devlet malı
mugaddi: gıda veren, besleyici
mükemmel: tamam, eksiksiz.
okka: eski ağırlık birimi, yaklaşık 1282 gram.
rahat: huzur
Rahman: tüm varlıkların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah
Rahîm: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah
saadet: mutluluk.
sefahat: eğlence ve yasak şeylere düşkünlük.
silâh: korunma aracı
temsilî: hakikatı gösteren örnek.
ticaret: kazanç.
vakit: zaman.
zahirî: görünüşte
zarar görmek: kaybetmek, kötü sonuç almak.

O ikı asker, o muarrif adamın sözünü dinledikten sonra, şu bahtıyar nefer sağa gider. Bir batman ağırlığı omzuna ve beline yükler. Fakat kalbi ve ruhu binler batman minnetlerden ve korkulardan kurtulur. Öteki bedbaht nefer ise, askerliği bırakır. Nizama tâbi olmak istemez; sola gider. Cismi bir batman ağırlıktan kurtulur. Fakat kalbi binler batman minnetler altında ve ruhu hadsiz korkular altında ezilir. Hem herkese dilenci, hem her şeyden, her hâdiseden titrer bir surette gider. Tâ mahall-ı maksuda yetişir. Orada, asi ve kaçak cezasını görür.

Askerlik nizamını seven, çanta ve silâhını muhafaza eden ve sağa giden nefer ise, kimseden minnet almayarak, kimseden havf etmeyerek, rahat-ı kalp ve vicdan ile gider. Tâ, o matlûp şehre yetişir. Orada, vazifesini güzelce yapan bir namuslu askere münasip bir mükâfat görür.

İşte ey nefs-i serkeş! Bil ki: O iki yolcu, biri mutî-i kanun-i İlâhî, birisi de asi ve hevaya tâbi insanlardır.

O yol ise, hayat yoludur ki, âlem-i ervahtan gelip, kabirden geçer, âhirete gider.

O çanta ve silâh ise ibadet ve takvadır. İbadetin, çendan, zahirî bir ağırlığı var. Fakat, manasında öyle bir rahatlık ve hafiflik var ki, tarif edilmez. Çünkü, âbid, namazında der: [1] اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ . Yani, "Hâlık ve Rezzak Ondan başka yoktur. Zarar ve menfaat Onun elindedir.[2] O hem Hakîm'dir, abes iş yapmaz; hem Rahîm'dir, ihsanı, merhameti çoktur" diye itikat ettiğinden, her şeyde

1- Şahadet edenim ki: Allah'tan başka hiçbir İlâh yoktur. (Bakara Suresi, 102; Âl-i İmran Suresi, 26; Nisâ Suresi, 26; Maide Suresi, 79; v.d.)

2- Bkz. Bakara Suresi, 102; Âl-i İmran suresi, 26; Nisâ Suresi, 79; Maide Suresi, 76; En'am Suresi, 71; A'raf Suresi, 188; Tevbe Suresi, 51; Yunus Suresi, 18; Ra'd Suresi, 16; Tâhâ Suresi, 89; v.d.

abes: faydasız, boş ve manasız
abid: ibadet eden
âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, ikinci hayat.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi
asi: isyan eden, isyankâr
bahtıyar: bahtlı, mes'ut.
batman: yaklaşık sekiz kilo karşılığı eski bir ağırlık ölçüsü
bedbaht: kötü bahtlı, mutsuz
ceza: karşılık
cisim: beden, vücut.
çendan: gerçi, her ne kadar
hadise: olay
hadsiz: sınırsız
Hakîm: her şeyi son derece mükemmel ve sonsuz faydalarla yapabilen sonsuz bilgi sahibi Allah
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan var eden Allah
havf etme: korkma
heva: istek, nefsin arzusu
ibadet: Allah'ın emirlerini yerine getirme, kulluk vazifesi
ihsan: bağışta bulunmak
itikat etme: gönülden tasdik ederek inanma
kabir: mezar
mahall-i maksut: varılmak istenen yer
mana: anlam
matlûp: talep edilen, istenen
menfaat: fayda.
merhamet: şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
muarrif: tanıtan, bildiren
muhafaza: koruma
mutî-i kanun-i İlâhî: İlâhî kanuna itaat eden, uyan
mukafat: ödül
münasip: uygun, yakışır, yaraşır
namaz: İslâmın şartlarından biri
namuslu: kanunlara uyan, güzel ahlaklı
nefer: asker, er
nefs-i serkeş: isyan eden, başıbozuk nefis.
nizam: düzen, disiplin
rahat-ı kalp ve vicdan: kalp ve vicdan huzuru
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren Allah
ruh: asil cevher
serkeş: başıbozuk.
surette: şekilde, biçimde
şahadet: tanıklık.
tâbi olmak: uymak, itaat etmek, bağlı olmak.
takva: Allah'ın yasak ettiği şeylerden, yani günahlardan korunmak
tarif etmek: anlatıp tanımlamak.
vazife: ödev
zahiri: görünüşte, maddî bakımdan.

bır hazine-i rahmet kapısını bulur. Dua ıle çalar. Hem her şeyi kendi Rabbisinin emrine musahhar görür. Rabbisine iltica eder, tevekkül ile ıstinat edıp, her musibete karşı tahassun eder. İmanı ona bir emnıyet-i tamme verir.

Evet, her hakıkî hasenat gibi, cesaretın dahi menbaı ımandır, ubudıyettır. [1] *Her seyyıat gibi, cebânetın dahı menbaı dalâlettır.* [2]

Evet, tam münevverulkalp bir âbıdı, küre-i arz bomba olup patlasa, ıhtımaldır ki, onu korkutmaz. Belki harika bir kudret-i Samedâniyeyı, lezzetlı bir hayret ıle seyredecek. Fakat, meşhur bir münevverülakıl denilen kalpsiz bır fasık feylesof ıse, gokte bır kuyruklu yıldızı görse, yerde titrer. "Acaba bu serseri yıldız arzımıza çarpmasın mı?" der, evhama düşer. (Bır vakıt böyle bir yıldızdan koca Amerıka titredi. Çoklan gece vakti hanelerini terk ettiler.)

Evet, insan nıhayetsiz şeylere muhtaç olduğu hâlde, sermayesi hıç hükmünde bir şey. Hem nihayetsiz musibetlere maruz olduğu hâlde, ıktıdan hıç hukmünde bir şey. Âdeta sermaye ve ıktıdarının dairesi, eli nereye yetişirse o kadardır. Fakat emelleri, arzulan ve elemlen ve belâlan ise, dairesi, gözü, hayalı nereye yetişirse ve gidınceye kadar genıştir.

İşte bu derece âciz ve zayıf, fakir ve muhtaç olan ruh-i beşere ıbadet, tevekkul, tevhıd, teslım ne kadar azîm bır kâr, bir saadet, bir nimet olduğunu, bütün bütün kör olmayan görür, derk eder. Malûmdur kı, zararsız yol,

abıd: ıbadet eden
acız: güçsüz, elı ermez.
adeta: sankı
arz: yer, dünya
arzu: İstek.
azım: buyuk.
belâ: buyuk zarar ve sıkıntıya yol açan olay.
cebanet: korkaklık.
cesaret: yureklılık, gozupeklık.
daıre: alan
dalalet: hak ve hakıkatten dınden ayrılma, sapkınlık
derece: seviye
derk etme: ıyıce anlama
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
elem: uzuntü, sıkıntı, acı.
emel: şıddetlı ıstek, gaye
emnıyet-i tamme: sonsuz guven
evham: olmayan bır şeyi olur zannı ıle zıhne gelen kuruntular
fasık: buyuk gunahlan ışleyen gunahkâr
feylesof: filozof, felsefeci
hakıkı: gerçek
halde: durumda
hane: ev
harika: ımkânlanın ustünde olan şey
hasenat: hayırlar, ıyılık ve guzellıkler
hayalî: hayale aıt.
hayret: şaşkınlık.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hıç: yok olan, degersız
hukmunde: kıymetınde
ıbadet: kulluk vazıfesi
ıhtımal: mumkün olma, olabilırlık.
ıktıdar: guç, kuvvet.
ıltıca: sıgınma
ımân: Resul-i Ekremin tebliğ ettıgı ınanç esaslannı tasdık etmek.
istinat: dayanma, guvenme
kalpsiz: vıcdansız, duygusuz
kâr: kazanç.
kudret-i Samedanıye: hıçbır şeye muhtaç olmayan ve her şey kendısıne muhtaç olan Allah'ın gucu
kure-i arz: yer kure, dunya
lezzet: rat
malum: bilinen
maruz olmak: bır şeyden etkıleniyor olmak
menba: kaynak, merkez
meşhur: unlu, herkesçe bilinen.

1 Bkz. Âl-i İmran Suresi, 173.
2 Bkz. Âl-i İmran Suresi, 173; Enfal Suresi, 12.

muhtaç: ıhtıyaç duyan
musahhar: ıtaat eden, boyun egen, ıtaatkâr
musıbet: belâ, felaket
münevverülakıl: aklı yalnız bılım ıle aydınlanmış olan
münevverülkalp: kalbı nurlanmış, ımanla aydınlanmış olan
sermaye: ana para, ış yapabılecegi her türlu ımkân ve gucu
serseri: başıbozuk
seyyıat: kotuluklar, gunahlar
tahassun: sıgınma, korunma
terk: bırakma, ayrılma
teslım: bır emaneti sahibıne verme
tevekkul: sebeplere sarıldıktan sonra netıcesini Allah'a bırakma
tevhıd: bırleme. Allah'ın bır olduguna ve Ondan başka ılâh olmadıgına ınanma.
ubudıyet: kulluk, kul olduguna bılıp Allah'a ıtaat etme
vakıt: zaman, an

zararlı yola –velev on ihtimalden bir ihtimal ile olsa– tercih edilir. Hâlbuki, meselemiz olan ubudiyet yolu, zararsız olmakla beraber, ondan dokuz ihtimal ile bir saadet-i ebediye hazinesi vardır. Fısk ve sefahat yolu ise –hatta fasıkın itirafıyla dahi– menfaatsız olduğu hâlde, ondan dokuz ihtimal ile şekavet-i ebediye helâketi bulunduğu, icma ve tevatür derecesinde, hadsız ehl-i ihtisasın ve müşahedenin şahadetiyle sabittir ve ehl-i zevkın ve keşfin ihbaratıyla muhakkaktır.

Elhâsıl: Ahıret gıbı, dunya saadeti dahi ibadette ve Allah'a asker olmaktadır. Öyle ise, bız daıma [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الطَّاعَةِ وَالتَّوْفِيقِ demelıyız ve Muslüman olduğumuza şukretmelıyız.

1- Emrlerlne ıtaate ve hayırlı ışlerde başarıya ulaştırdıgı ıçın Allah a hamd olsun

ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem ote dünya
daıma: sureklı
derece: sevıye
ehl-i ıhtısas ve müşahede: şahıt olanlar ve uzmanlar
ehl-i zevk ve keşıf. Cenab-ı hakkın lutuf ve ıhsanı ıle bazı hakıkatlen bılen manevî zevk sahıbı velıler
elhasıl: kısacası, ozetle
fasık: gunahkâr
fısk: gunah
hadsız: sınırsız
hâlbukı: oysa kı
hâlde: durumda
hamd: Allah a hamd etme onu oyme şukur
hayal: zıhınde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi ozlenen şey, duş hulya
hayırlı: yılık dolu
hazıne: altın, gumuş, mucevher gıbı değerlı eşya yıgını.
helâket: mahvolma, yok olma
ıbadet: kulluk vazıfesı
ıcma: bır meselede âlımlerın ıttıfak etmesı
ıhbarat: haber vermeler
ıhtımal: mumkun olma olabılırlık.
ılah: her şeyın ma budu olan Allah
ıntızam: tertıp duzen.
ıtaat: soz dınleme.
ıtıraf: kabahatını gızlemeyıp soylemek.
menfaatsız: faydasız
mesele: ehemmıyetlı ış.
muhakkak: asıl ve gerçegı belli olmuş doğru
Müslüman: Islam dınını kabul eden
muşahede: gorme şahıt olma
saadet: mutluluk.
saadet-i ebedıye: sonsuz saadet.
sabıt: kanıtlanmış ispat edılmış
sefahat: eğlence ve yasaklara düşkunluk uçarılık.
şahadet: şahıt olma tanıklık.
şekavet-i ebedıye: ebedî sonsuz sıkıntı
şukretmek: memnunluk ıfade etmek, mınnettarlık.
tercıh: bır şeyı ustun tutma
tevatür: ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve bırbırlerıne kuvvet veren nakıllerden olusan haber
ubudıyet: kul olduğunu bılıp Allah a ıtaat etme.
velev: eger

* *Dördüncü Söz*, Barla'da 1927'de Türkçe olarak telif edilmiştir

Dördüncü Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَلصَّلاةُ عِمَادُ الدِّينِ (1)

NAMAZ ne kadar kıymettar ve muhım, hem ne kadar ucuz ve az bır masraf ıle kazanılır, hem namazsız adam ne kadar dıvane ve zararlı olduğunu ıkı kere ıkı dört eder derecesinde kat'î anlamak ıstersen, şu temsılî hikâyecığe bak, gör:

Bir zaman, bır büyük hâkım, ıkı hızmetkârını, her bırısıne yırmı dört altın verıp, ıkı ay uzaklıkta, has ve güzel bır çıftlığıne ıkamet etmek ıçın gönderıyor. Ve onlara emreder ki:

"Şu para ıle yol ve bılet masrafı yapınız. Hem oradakı meskenınıze lâzım bazı şeyleri mübayaa edınız. Bır günlük mesafede bır ıstasyon vardır; hem araba, hem gemı, hem şımendıfer, hem tayyare bulunur. Sermayeye göre bınılır."

İkı hızmetkâr ders aldıktan sonra gıderler. Bınsı bahtıyar ıdı ki, ıstasyona kadar bır parça para masraf eder. Fakat, o masraf ıçınde, efendısının hoşuna gıdecek öyle

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla • Namaz dının dıregıdır. (*Keşfu'l-Hafa*, 2.3, hadıs no: 1621; *Tırmızî*, Iman, 8; *Ibnı Mâce*, Fıten, 12; *Musned*, 5.231, 237.)

bahtıyar: bahtı açık, mes'ut.
derece: kadar, kesınlık.
dıvane: delı, budala.
efendı: buyruğu ve sozu geçen.
emreder: buyruk verır, talımat verır.
hâkım: egemen, hükmeden, hâkımıyet sahıbı.
has: ozel.
hıkâye: bır olayın sozlü ve yazılı anlatılması.
hızmetkar: hızmetçı.
ıkamet: oturma, yerleşme.
ıstasyon: durak.
kat'ı: kesın.
kıymettar: degerlı, pahalı, kıymetlı.
lâzım: gereklı.
masraf: harcama.
mesafede: uzaklıkta.
mesken: konut, oturulan yer.
mübayaa: satın alma.
muhım: onemlı.
namaz: Islâmın beş şartından bırsı.
namazsız: namaz kılmayan.
Rahman: tum varlıkların rızklarını ve geçım şekllerını ıçıne alan rahmet sahıbı Allah.
Rahım: çok merhametlı, esırgeyen, koruyan Allah.
sermaye: ana para.
şımendıfer: demıryolu katarı, tren.
tayyare: uçak.
temsılî: hakıkatı gösteren örnek.
zararlı: maddî, manevî kayıp ıçınde olan.

güzel bir ticaret elde eder ki, sermayesi birden bine çıkar. Öteki hizmetkâr bedbaht, serseri olduğundan, istasyona kadar yirmi üç altınını sarf eder. Kumara mumara verip zayi eder. Bir tek altını kalır. Arkadaşı ona der:

"Yahu, şu liranı bir bilete ver. Tâ, bu uzun yolda yayan ve aç kalmayasın. Hem bizim efendimiz kerimdir, belki merhamet eder, ettiğin kusuru affeder. Seni de tayyareye bindirirler. Bir günde mahall-i ikametimize gideriz. Yoksa, iki aylık bir çölde aç, yayan, yalnız gitmeye mecbur olursun."

Acaba, şu adam inat edip, o tek lirasını bir define anahtarı hükmünde olan bir bilete vermeyip, muvakkat bir lezzet için sefahate sarf etse; gayet akılsız, zararlı, bedbaht olduğunu en akılsız adam dahi anlamaz mı?

İşte ey namazsız adam! Ve ey namazdan hoşlanmayan nefsim!

O hâkim ise, Rabbimiz, Hâlık'ımızdır.

O iki hizmetkâr yolcu ise; biri mutedeyyin, namazını şevk ile kılar, diğeri gafil, namazsız insanlardır.

O yirmi dört altın ise, yirmi dört saat her gündeki ömürdür.

O has çiftlik ise, cennettir.

O istasyon ise, kabirdir.

O seyahat ise; kabre, haşre, ebede gidecek beşer yolculuğudur. Amele göre, takva kuvvetine göre o uzun

affetmek: bağışlamak.
amel: iş, emek.
bedbaht: bahtsız, kötü bahtlı, mutsuz.
beşer: insan.
dahi: bile.
define: çok değerli hazine.
ebed: sonsuzluk.
gafil: gaflette bulunan, iyi düşünmeyen.
gayet: oldukça, son derece.
hâkim: egemen, hâkimiyet sahibi, idare eden Allah'ın ismi.
Hâlık: "yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan" anlamında Allah'ın bir ismi.
has: özel.
haşir: yeniden dirilip toplanmak.
hizmetkâr: emrinde çalışan.
hükmünde: değerinde.
inat: sözünde ayak direme, dikine gitme.
kabir: mezar.
Kerim: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi.
kusur: hata.
lezzet: her hangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz.
mahall-i ikamet: oturulan yer.
mecbur: zorunlu tutulan.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muvakkat: geçici.
mutedeyyin: dindar.
namaz: İslâmın beş şartından birisi.
nefis: kendi, şahıs.
ömür: yaşama süresi, hayat.
Rab: bakan, besleyen, sevk ve idare eden Allah.
sarf: harcama, masraf.
sefahat: eğlence ve yasak şeylere düşkünlük.
sermaye: ana para.
serseri: başıboş.
seyahat: gezme, yolculuk.
şevk: çok şiddetli arzu, neşe.
takva: bütün günahlardan kendini korumak.
tayyare: uçak.
ticaret: alım satım ile gelen kazanç.
zayi: elden çıkan, kaybolan.

yolu mütefavit derecede katederler. Bir kısım ehl-i takva, berk gibi, bin senelik yolu bir günde keser. Bir kısmı da, hayal gibi, elli bin senelik bir mesafeyi bir günde kateder. Kur'ân-ı Azîmüşşan şu hakikate iki ayetiyle işaret eder.[1]

O bilet ise namazdır. Bir tek saat, beş vakit namaza abdestle kâfi gelir. Acaba, yirmi üç saatini şu kısacık hayat-ı dunyeviyeye sarf eden ve o uzun hayat-ı ebediyeye bir tek saatini sarf etmeyen ne kadar zarar eder, ne kadar nefsine zulmeder, ne kadar hilâf-ı akıl hareket eder! Zira, bin adamın iştirak ettiği bir piyango kumarına yan malını vermek, akıl kabul ederse –hâlbuki kazanç ihtimali binde birdir– sonra yirmi dörtten bir malını yüzde doksan dokuz ihtimal ile kazancı musaddak bir hazine-i ebediyeye vermemek, ne kadar hilâf-ı akıl ve hikmet hareket ettiğini, ne kadar akıldan uzak düştüğünü kendini âkıl zanneden adam anlamaz mı?

Hâlbuki, namazda ruhun, kalbin, aklın büyük bir rahatı vardır. Hem, cisme de o kadar ağır bir iş değildir. Hem, namaz kılanın diğer mubah dünyevî amelleri, güzel bir niyet ile ibadet hukmünü alır. Bu surette bütün sermaye-i ömrünü ahirete mal edebilir. Fânî ömrünü bir cihette ibka eder.

abdest: namaz ve sair ibadetler öncesinde yapılan temizlik
âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öte dünya
akıl: akıllı
amel: fiil, iş, emek.
arş: gögün en üst tabakası
arzedilme: sunulma
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
berk: şimşek
Cebrail: Dört büyük melekten vahiy indirmekle görevli olanı
cihet: yön, taraf
derece: seviye, mertebe
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i takva: Allah'tan korkan, emirlerine bağlı olan dindar kimseler
fânî: geçici, sonu olan
hadis: Peygamber Efendimizin genel kural değerindeki söz ve davranışları
hakikat: gerçek
hayal gibi: çok sür'atli yol alan.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat.
hazine-i ebediye: ebedî hazine, Cennet.
hikmet: İlâhî gaye
hilâf-ı akıl: akla ters.
hükmünü alma: değerini alma.
ibadet: kulluk vazifesi
ibka: bâkileştirme, sonsuzlaştırma
ihtimal: mümkün olma, olabilirlik.
iman: Resul-ı Ekremin tebliğ ettiği inanılması gerekli esasları kabul etme
işaret: hatırlatma, bildirme
iştirak: ortaklık.
kâfi: yeterli
katetmek: aşıp geçmek.
kısım: bölüm, kesim
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şanı yüce Kur'ân
mal: dünyada sahip olunan şeyler, zaman
mesafe: uzaklık.

1 Bkz. Secde Suresi 5 ve Meâric Suresi 4 ayetler
"O, göklerden yere kadar her işi yerli yerince tedbir ve idare eder. Sonra bütün işler, sizin gününüzle bin sene kadar uzun olan kıyamet gününde Ona arz edilir." (Secde Suresi, 5.)
"Melekler ve Cebrail, elli bin sene uzunluğunda bir gün olan kıyamet gününde, Allah'ın emrini almak üzere Arşa yükselirler." (Meâric Suresi, 4.)

musaddak: tasdik ile doğrulanan
mubah: yeme, içme, yürüme gibi günlük davranışlar
mütefavit: çeşitli
namaz: İslâmın beş emrinden birisi.
nefis: kişiyi, her zaman kötülüğe götürmeye zorlayan duygu, kendisi
Rahim: "sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan" anlamında Allah'ın bir ismi
Rahman: "sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları nizâmlandıran" anlamında Allah'ın bir ismi
sarf: harcama
sermaye-i ömür: ömür sermayesi
sürette: şekilde
tedbir: idare, çekip çevirme
zulmetmek: haksızlık etmek.

Beşinci Söz

* Beşinci Söz, Barla'da 1927'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ[1]

NAMAZ kılmak ve büyük günahları işlememek ne derece hakikî bir vazife-i insaniye ve ne kadar fıtrî, münasıp bir netice-i hilkat-i beşeriye olduğunu[2] görmek istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle.

Seferberlikte, bir taburda, biri muallem, vazifeperver, diğeri acemi, nefisperver iki asker beraber bulunuyordu. Vazifeperver nefer talime ve cihada dikkat eder, erzak ve tayınatını hiç düşünmezdi. Çünkü anlamış ki, onu beslemek ve cihazatını vermek, hasta olsa tedavi etmek, hatta indelhace lokmayı ağzına koymaya kadar devletin vazifesidir. Ve onun asıl vazifesi, talim ve cihaddır. Fakat, bazı erzak ve cihazat işlerinde işler: Kazan kaynatır, karavanayı yıkar, getirir.

Ona sorulsa: "Ne yapıyorsun?"

"Devletin angaryasını çekiyorum," der. Demiyor: "Nafakam için çalışıyorum."

Diğer şikemperver ve acemi nefer ise, talime ve harbe dikkat etmezdi. "O devlet ışıdır. Bana ne!" derdi.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Şüphesiz ki Allah takvâya sarılanlarla, iyilik yapan ve iyi kulluktan bulunanlarla beraberdir. (Nahl Suresi, 128.)

2- Bkz. Nisa Suresi, 31; Şûra Suresi, 37; Necm Suresi, 32.

acemi: tecrübesiz, yabancı, yeni muptedi.
angarya: karşılıksız, ücretsiz olan iş.
asıl: temel, kaide, esas.
cihad: Allah yolunda vatan ve din için düşmanla savaşma.
cihazat: cihazlar, maddî manevî aletler, lüzumlu edevat.
erzak: rızıklar, nimetler.
fıtrî: doğuştan yaratılıştan, fitrata ait ve yaratılışla ilgili, tabiî.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hakikî: gerçek.
harp: savaş.
hikâye: olmuş veya olması mümkün olayları yazılı veya sözlü olarak anlatma.
indelhace: ihtiyaca göre, ihtiyaç duyulduğunda.
karavana: askerlere yemek dağıtmakta kullanılan dennce, bakır kap.
muallem: eğitim görmüş, bilgili.
münasip: uygun, denk.
nafaka: yiyecek parası, geçinmek için gerekli olan şey.
namaz: İslâmiyetçe günün belirli vakitlerinde yerine getirilen ibadet, dua, beş vakit ibadet.
nefer: asker, er.
nefisperver: kendini beğenen, nefsini seven.
netice-i hilkat-i beşeriye: insanın yaratılışının neticesi.
Rahmân: tüm varlıkların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah.
Rahîm: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah.
seferberlik: harbe hazır bulunmaklık.
şikemperver: mideye düşkün.
tabur: bölüklerden teşekkül eden bir askerî birlik.
takva: Allah korkusu, günahlardan kaçınma.
talim: öğretme, yetiştirme, eğitme.
tayınat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar.
tedavi: iyileştirme.
temsilî: hakikatı gösteren örnek, akla yaklaştıran örnek, sembolik.
vazife: görev, yapılması gereken, ler, işler.
vazife-i insaniye: insanlık vazifesi, insan olmanın gerektirdiği görev.
vazifeperver: vazife sever, çalışmayı sever.

Daim nafakasını düşünüp, onun peşinde dolaşır, taburu terk eder, çarşıya gider, alış veriş ederdi.

Bir gün, muallem arkadaşı ona dedi:

"Birader, asıl vazifen talim ve muharebedir. Sen onun için buraya getirilmişsin. Padişaha itimat et. O seni aç bırakmaz. O, onun vazifesidir. Hem sen âciz ve fakirsin, her yerde kendini beslettiremezsin. Hem mücahede ve seferberlik zamanıdır. Hem sana, 'Asidir' der, ceza verirler.

"Evet, iki vazife peşimizde görünüyor: Bırı padişahın vazifesidir, bazen biz onun angaryasını çekeriz ki, bizi beslemektir; diğeri bizim vazifemizdir, padişah bize teshilât ile yardım eder ki, talim ve harptir."

Acaba o serseri nefer, o mücahit mualleme kulak vermezse, ne kadar tehlikede kalır, anlarsın!

İşte, ey tembel nefsim!

O dalgalı meydan-ı harp, bu dağdağalı dünya hayatıdır.

O taburlara taksım edilen ordu ise cemıyet-ı beşenyedir. Ve o tabur ise şu asrın cemaat-i İslâmiyesidir.

O iki nefer ise, biri feraiz-i diniyesini bilen ve işleyen ve kebain terk ve gunahlan işlememek için nefis ve şeytanla mücahede eden müttakî Müslümandır. Diğeri, Rezzak-ı Hakikî'yı ittiham etmek derecesinde derd-i maişete

aciz: güçsüz, gücü yetmez olan beceriksiz, eli ermez, kabiliyetsiz
angarya: karşılıksız, ücretsiz olan iş
asi: isyan eden, isyankâr, karşı gelen
asıl: esas, aslı, temeli, kaidesi
asır: yüzyıl
birader: kardeş.
cemaat-i İslâmiye: Müslüman topluluklar, İslam toplumu
cemıyet-ı beşenye: toplum, insanların oluşturduğu topluluk veya kurumlar
ceza: karşılık.
dağdağalı: gürültülü, patırtılı
daim: devam eden, devamlı
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
derece: seviye, makam
fakir: muhtaç, ihtiyaç sahibi, düşkün, yoksul, zavallı, biçare
feraiz-ı diniye: dinin emrettiği farzlar
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dini suç.
harp: savaş
itimat: güvenme, emniyet etme, bir şeye kalben güvenip dayanma
ittiham: suçlama, suçlu duruma düşürme
kebair: büyük günahlar
meydan-ı harp: harp meydanı, savaş alanı
muallem: eğitim görmüş, bilgili
muharebe: savaşma, harp etme
mücahede: cihad etme, çarpışma, savaş.
mücahit: cihad eden, din için çalışan, din için düşmanla çarpışan.
Müslüman: İslâm dininden olan, mu'min, Muslim
müttakî: kendisini Allah'ın sevmediği fena şeylerden koruyan, haramdan ve günahtan çekinen, takva sahibi, dindar
nafaka: yiyecek parası, geçinmek için gerekli olan şey
nefer: asker, er
nefis: bedenin hissi istekleri, can kışı, öz varlık, bir şeyin zatı olan, kendisi
Rezzak-ı Hakikî: gerçek rızık veren, Allah
seferberlik: harbe hazır bulunmaklık.
serseri: başıboş, işi gücü olmayıp boşta dolaşan, haylaz, derbeder, avare
tabur: boluklerden teşekkül eden bir askerî birlik.
taksim: bölmek, paylaştırmak, kısımlara ayırmak.
talım: öğretme, yetiştirme, eğitme
terk: bırakma, salıverme, vazgeçme
teshilat: kolaylaştırmalar
vazife: görev, yapılması gerekenler, işler

dalıp, ferâizi terk eden ve maişet yolunda rast gelen günahlan işleyen fasık-ı hasirdir.

Ve o talim ve talimat ise –başta namaz– ibadettir.

Ve o harp ise; nefis ve heva, cin ve ins şeytanlarına karşı mücahede edip günahlardan ve ahlâk-ı rezileden, kalp ve ruhunu, helâket-i ebediyeden kurtarmaktır.

Ve o iki vazife ise, birisi hayatı verip beslemektir, diğen hayatı verene ve besleyene perestiş edıp yalvarmaktır, Ona tevekkül edip emniyet etmektir.

Evet, en parlak bir mu'cize-i sanat-ı Samedâniye ve bır hanka-i hıkmet-ı Rabbanıye olan hayatı kım vermiş, yapmış ise, nızkla o hayatı besleyen ve idame eden de odur. Ondan başka olmaz! (1)

Delil mı istersın? En zayıf, en aptal hayvan en iyi beslenir (meyve kurtları ve balıklar gibi). Hem en âcız, en nazik mahlûk, en iyi rızkı o yer (çocuklar ve yavrular gibi).

Evet, vasıta-i rızk-ı helâl, iktidar ve ihtiyar ile olmadığını, belki acz ve zaaf ile olduğunu anlamak için balıklar ile tilkileri, yavrular ile canavarlan, ağaçlar ile hayvanları muvazene etmek kâfıdır. Demek, derd-ı maişet için namazını terk eden, (2) o nefere benzer ki, talimi ve siperini bırakıp çarşıda dilencilik eder. Fakat namazını kıldıktan sonra, Cenab-ı Rezzak-ı Kerîm'in matbaha-i rahmetinden tayınatını aramak, başkalara bâr olmamak için kendisi bizzat gitmek güzeldir, mertliktir. O dahi bır ibadettir.

1- Bu manalar için bkz. Bakara Suresi, 22, 60; En'am Suresi, 99, 141, 142, 151; A'raf suresi, 32, 160; Enfal Suresi, 26; Yunus Suresi, 31, 59, 93; Hûd Suresi, 6; İbrahim Suresi, 32; Hıcr Suresi, 20; Nahl Suresi, 72, 112, 114; İsra Suresi, 70; Ankebut Suresi, 17, 60, 62; Rum Suresi, 37, 40; Sebe Suresi, 15, 24, 36; Yasin Suresi, 47; Zumer Suresi, 52; Mu'min Suresi, 13, 64; Fussilet Suresi, 10; Şûra Suresi, 12, 27; Zariyat Suresi, 22, 58; Cuma Suresi, 11; Talak Suresi, 3; Mulk Suresi, 15, 21.

2- Bkz. Taha Suresi, 132; Zariyat Suresi, 57-58.

âciz: güçsüz, gücü yetmeyen
acz: güçsuzluk, kuvvetsızlık
ahlâk-ı rezile: kotü ahlâk
bar: yuk, zahmet, ezıyet, sıkıntı
bizzat: kendisi
canavar: zararlı hayvan
Cenab-ı Rezzak-ı Kerim: sınırsız ıkram sahıbi ve butün varlıklann rızkını veren Allah
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en mühim sakını
delil: kanıt, belge
derd-i maişet: geçım derdi
emniyet: guven
fasık-ı hasir: zarar ve zıyanda olan bilerek gunah ışleyen
feraiz: farz kılınan ıbadetler
günah: Allah'ın emırlerıne aykırı davranış, dını suç
hanka-ı hıkmet-ı Rabbanıye: her şeyi terbiye eden Allah ın yaratt ğı hıkmet harikası
harp: savaş
helâket-i ebediye: ebedî mahvoluş, ebedı bıtış
heva: istek, heves, nefsın arzusu
ibadet: kulluk vazıfesi
idame: devam ettırme
ıhtiyar: ırade, kendi ısteğıyle seçme ve hareket etme, isteme, arzu etme
ikdidar: güç, kuvvet
ins: insan
kafi: yeterli.
mahlûk: yaratılmış, yoktan var edilmiş olan
maişet: geçinme, geçınış, yaşamak ıçın gerekli olan şey
matbaha-i rahmet: Allah ın rahmet mutfağı
mertlik: çeviklik, yıgıtlık, zinde harakctıllık.
mu'cize-i sanat-ı Samedâniye: hıçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendısıne muhtaç olan Allah ın sanatının mu'cızesi
muvazene: bıçıulluk, dengeli olma, tartma, ölçme; duşünme, karşılaştırma
mücahede: cıhad etme, çarpışma, savaş
namaz: Günün beş vaktinde yenıne getırılen ve Islamın beş şartundan bın olan ıbadet
nazik: terbıyelı, zanf, ınce, dayanıksız.
nefer: asker, er
nefis: insanı daıma kotulıklere sevk eden duygu
perestiş: aşırı bağlılık, tapar derecede sevme, mukemmel sevgi
rastgelen: doğru gelen, düzgun gelen
rızık: Allah ın herkese lutuf ve ıhsan ettığı nımetler, yıyecekler
siper: arkasında saklanılan şey.
şeytan: her turlu kotulugu yapan ve teşvık eden kımse
talım: ogretme, eğıtme
talımat: talımler, egıtımler
tayınat: erzaklar, yıyecekler
terk: bırakma, salıverme, vazgeçme
tevekkül: sebeplere sarıdıktan sonra netıcesını Allah a bırakma, netıceye rıza gosterme
vasıta-ı rızk-ı helâl: helâl rızık kazanma aracı, sebebi.
vazife: gorev, yapılması gerekenler, ışler
zaaf: zayıflık, ıktıdarsızlık, kudretsızlık.

Hem, insan ibadet için halk olunduğunu, fıtratı ve cihazat-ı maneviyesi gösteriyor. Zira, hayat-ı dünyeviyesine lâzım olan amel ve iktıdar cihetinde en edna bir serçe kuşuna yetişmez. Fakat, hayat-ı maneviye ve uhreviyesine lâzım olan ilm ve iftıkar ile tazarru ve ibadet cihetinde hayvanatın sultanı ve kumandanı hükmündedir.

Demek ey nefsim! Eğer hayat-ı dünyeviyeyi gaye-i maksat yapsan ve ona daim çalışsan, en edna bir serçe kuşunun bir neferi hükmünde olursun. Eğer hayat-ı uhreviyeyi gaye-i maksat yapsan ve şu hayatı dahi ona vesile ve mezraa etsen ve ona göre çalışsan, o vakit hayvanatın büyük bir kumandanı hükmünde ve şu dünyada Cenab-ı Hakkın nazlı ve niyazdar bir abdi, mükerrem ve muhterem bir misafiri olursun.

İşte sana iki yol. İstediğini intihap edebilirsin. Hidayet ve tevfiki Erhamürrâhimîn'den iste.

abd: kul, köle, hizmetçi
amel: fiil, iş, emek.
Cenab-ı Hak. Allah.
cihazat-ı maneviye: manevî organlar, hisler ve duygular
cihetinde: yönünde, yanında, tarafında
daim: devam eden, devamlı.
edna: en adi, en aşağı
Erhamürrâhimîn. merhamet eden lenn en merhametlisi
fıtrat: yaratılış, huy, tabiat.
gaye-i maksat. asıl gaye, istekleri nin amacı
halk olunmak: yaratılmak, var edilmek.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı uhreviye: ahiret hayatı.
hayvanat. hayvanlar
hidayet. doğru yol üzere olmak, İslâmiyet.
hükmünde. değerinde
ibadet: kulluk vazifesi
iftıkar: fakirliğini bilmek, alçak gönüllülük
iktıdar: güç, kuvvet.
intihap: seçme, tercih etme.
kumandan: komutan, asken birliğin başındaki rütbeli kişi.
lazım: gerek, gerekli, lüzumlu
mezraa: ekilip mahsul alınan yer, tarla
misafir: konuk, seyahatte olan, yolculuk sırasında binnin evine konan
muhterem: saygıdeğer, kıymetli ve şerefli kimse
mükerrem: kerim olan, hürmet ve tazim olunan
nazlı: cilveli, naz yapan
nefer: asker, er
nefis: arzu ve istekler, meyiller, bedenin hissî istekleri, canlı kişi, öz varlık, bir şeyin zatı olan kendisi
niyazdar: duacı, yalvaran, muhtaç olan
sultan: hükümdar
takva: bütün günahlardan kendini korumak, dinin yasak ettiği şeylerden kaçınmak.
tazarru: yakarış, kendi kusurlarını bilip, kibirden vazgeçip tevazu ile Allah'a yalvarma
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması.
vakıt. zaman, an
vesile: sebep, vasıta, fırsat, bahane

Altıncı Söz

* *Altıncı Söz*, Barla'da 1927'de Türkçe olarak telif edilmiştir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ (1)

NEFİS ve malını Cenab-ı Hakka satmak ve Ona abd olmak ve asker olmak ne kadar kârlı bir ticaret, ne kadar şerefli bir rütbe olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciği dinle.

Bir zaman, bir padışah, raiyetinden iki adama, her birisine emaneten birer çiftlik verir ki, içinde fabrika, makine, at, silâh gibi her şey var. Fakat fırtınalı bir muharebe zamanı olduğundan, hiçbir şey kararında kalmaz. Ya mahvolur veya tebeddul eder, gider.

Padişah, o iki nefere, kemal-i merhametinden bir yaver-i ekremini gönderdi. Gayet merhametkâr bir ferman ile onlara diyordu:

"Elinizde olan emanetimi bana satınız. Tâ sizin için muhafaza edeyim. Beyhude zayı olmasın. Hem, muharebe bittikten sonra size daha güzel bir surette iade edeceğim. Hem, güya o emanet, malınızdır, pek büyük bir fiyat size vereceğim. Hem, o makine ve fabrikadaki aletler, benim namımla ve benim tezgâhımda işlettirilecek,

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla... Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını karşılığında onlara Cennet vermek suretiyle satın almıştır. (Tevbe Suresi, 111.)

abd: kul, köle.
alet: araç, makine
beyhude: boşuna, faydasız
Cenab-ı Hak: Allah
emanet: birisine korunması için geçici olarak bırakılan şey
ferman: emir, tebliğ
güya: sanki, adeta
hikaye: olmuş veya olması mümkün olayları yazılı veya sözlü anlatım
iade etmek: geri vermek, ödemek
işlettirilmek: çalıştırılmak.
kemal-i merhamet: tam ve kusursuz merhamet.
mahvolma: yok olma, harap olma
merhametkar: merhamet eden, acıyan.
muhafaza: korumak.
muharebe: savaş, harp, savaşma, harp etme
mu'min: iman eden, inanan
nam: isim, ün, ad
nefer: asker, er
nefis: her zaman kötülüğe meylettiren duygu, kendisi
padişah: hükümdar, sultan
raiyet: halk.

Rahman: tüm varlıkların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah
Rahîm: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah
rütbe: derece, makam
surette: şekilde, durumda
şerefli: onurlu, övünülecek, üstün
tebeddül: başkalaşma, değişme
temsilî: hakikatı gösteren ve akla yaklaştıran örnek, sembolik.
tezgah: iş yeri, düzen
ticaret: alım satım sonucu elde edilen kazanç.
yaver-i ekrem: en cömert, en yakın dost ve yardımcı olan Hz. Peygamber (ASM)
zayi: kaybolmak, zarar

hem fiyatı, hem ücretleri birden bine yükselecek. Bütün o kân size vereceğim. Hem de, siz âcız ve fakirsiniz. O koca işlerin masarıfatını tedarık edemezsiniz. Bütün masarifatı ve levazımatı ben deruhte ederim. Bütün varidatı ve menfaati size vereceğim. Hem de terhisat zamanına kadar elinizde bırakacağım. İşte beş mertebe kâr içinde kâr.

"Eğer bana satmazsanız; zaten görüyorsunuz ki, hiç kımse elındekını muhafaza edemıyor; herkes gıbi elinızden çıkacak. Hem beyhude gıdecek, hem o yüksek fiyattan mahrum kalacaksınız. Hem o nazik kıymettar aletler, mizanlar, istimal edilecek şahane madenler ve işler bulmadığından, bütün bütün kıymetten düşecekler. Hem idare ve muhafaza zahmeti ve külfeti başınıza kalacak. Hem, emanette hıyanet cezasını göreceksiniz. İşte beş derece hasaret içinde hasaret. Hem de bana satmak ıse, bana asker olup, benim namımla tasarruf etmek demektir. Adî bır esır ve başıbozuğa bedel, âlî bir padışahın has, serbest bir yaver-i askeri olursunuz."

Onlar, şu iltıfatı ve fermanı dinledikten sonra, o iki adamdan aklı başında olanı dedi:

"Başüstüne, ben maaliftıhar satarım. Hem, bin teşekkür ederim."

Dıgerı mağrur, nefsı fıravunlaşmış, hodbın, ayyaş, güya ebedî o çiftlıkte kalacak gibi, dünya zelzele ve dağdağalarından haberı yok. Dedi:

acız: güçsüz, becerıksız.
adi: basıt, sıradan.
ali: yuce, yuksek.
ayyaş: sarhoş.
başıbozuk: sorumsuz, düzensiz.
bedel: karşılık, yerine.
beyhude: boşuna, faydasız.
dağdağa: sıkıntı, telâş ve zorluklar.
derece: mertebe, kademe, basamak.
deruhte: yapma, yenne getırme.
ebedi: sonsuza kadar.
emanet: bınsine koruması ıçın verılen şey.
esir: tutsak, savaşta duşman elıne duşen.
ferman: emır, buyruk.
fıravunlaşmak: ıçlerınde ılâhlık dava edenlerın de bulunduğu eskı Mısır hukümdarlarına benzemek.
güya: sankı, adeta.
has: ozel, hususî, mahsus.
hasaret: zarar, zıyan, kayıp.
hıyanet: guvenı kotuye kullanma.
hodbın: bencıl, kıbırlı.
iltıfat: ılgı, ovgu.
istimal: kullanma.
kıymet: değer.
kıymettar: değerlı, pahalı.
külfet: yuk, zorluk.
levazımat: gereklı olan şeyler.
maaliftıhar: severek, isteyerek.
maden: asıl, esas kaynak.
mağrur: gururlu, kıbırlı.
mahrum kalmak: kaybetmek, ele geçmemek.
masarıfat: harcamalar.
menfaat: fayda.
mertebe: kademe.
mertebe: mevkı, makam.
mızan: terazı, olçü.
muhafaza: korumak.
nam: ısım, un, ad.
nazik: ınce, dayanıksız.
nefis: her zaman kotuluğe meylettıren duygu, kendısı.
padışah: hukümdar, sulran.
serbest: hur, kendı başına.
şahane: pek guzel, çok yı.
tasarruf: ıdare etme, kullanma.
tedarik: saglama, karşılama.
terhisat: serbest kalma, gorevı bıtırme.
varidat: gelırler.
yaver-i asker: asker yardımcı.
zahmet: sıkıntı, ezıyet.
zelzele: deprem, sarsıntı.

"Yok yok, padişah kimdir? Ben mülkümü satmam, keyfimi bozmam."

Biraz zaman sonra, birinci adam öyle bir mertebeye çıktı ki, herkes hâline gıpta ederdi. Padişahın lutfuna mazhar olmuş, has sarayında saadetle yaşıyor. Diğeri öyle bir hale girftar olmuş ki; hem herkes ona acıyor, hem "Müstahak!" diyor. Çünkü hatasının neticesi olarak hem saadeti ve mülkü gitmiş, hem ceza ve azap çekiyor.

İşte, ey nefs-i pürheves! Şu misalin dürbünü ile hakikatin yüzüne bak.

Amma, o padişah ise, ezel ebed sultanı olan Rabbin, Hâlık'ındır.

Ve o çiftlikler, makineler, aletler, mizanlar ise, senin daire-i hayatın içindeki mâmelekin ve o mâmelekin içindeki cisim, ruh ve kalbin ve onlar içindeki göz ve dil, akıl ve hayal gibi zahirî ve bâtınî hasselerindir.

Ve o yaver-i ekrem ise, Resul-i Kerîm'dir.

Ve o ferman-ı ahkem ise, Kur'ân-ı Hakîm'dir ki, bahsinde bulunduğumuz ticaret-i azîmeyi şu ayetle ilân ediyor:

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ (1)

Ve o dalgalı muharebe meydanı ise, şu fırtınalı dünya yüzüdür ki, durmuyor, donuyor, bozuluyor ve her insanın aklına şu fikri veriyor: "Madem her şey elimizden çıkacak, fânî olup kaybolacak. Acaba bâkîye tebdil edip,

1- Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını karşılığında onlara cennet vermek suretiyle satın almıştır. (Tevbe Suresi, 111.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azap: ceza, eziyet.
bahis: konu.
bâki: ebedî, daimî, ölmez, sonsuz.
bâtınî: içe ait, içte olan.
cisim: beden.
daire-i hayat: hayat dairesi.
dürbün: uzağı görmeye yarayan alet.
ebed: sonsuzluk.
ezel: geçmiş ve geleceği bir lükte kapsama, zamanla sınırlı olmama.
fânî: geçici, son bulan.
ferman-ı ahkem: kuvvetli emir.
gıpta etmek: imrenmek, özenmek.
giriftar: tutulmuş, yakalanmış.
hakikat: gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan yaratan Allah.
has: özel, hususî.
hasse: duygu.
hayal: zihinde tasarlanan, düş.
keyif: memnuniyet, neşe.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lutuf: hoşluk, iyilik.
mâmelek: sahip olunan şey.
mazhar olmak: ulaşma, kavuşmak.
mertebe: mevki, makam.
misal: örnek.
mizan: terazi, ölçü.
muharebe: savaş, harp.
mü'min: Allah'a inanan.
mülk: mal.
müstahak: hak eden.
nefs-i pürheves: istek ve arzularla dolu nefis.
netice: sonuç.
Rab: besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.
Resul-i Kerîm: Peygamberimiz Aleyhissalatu Vesselam.
saadet: mutluluk.
sultan: hükümdar, saltanat sahibi.
suret: tarz, usul, yol.
tebdil: değiştirme.
ticaret-i azîme: büyük ticaret.
yaver-i ekrem: Cenâb-ı Hakkın emrinde çalışan, en makbul ve cömert memuru.
zahirî: dışa, maddî yüze ait.

ibka etmek çaresi yok mu?" deyip düşünürken, birden semavî seda-ı Kur'ân işitiliyor.

Der: "Evet, var. Hem, beş mertebe kârlı bir surette güzel ve rahat bir çaresi var."

Sual: Nedir?

Elcevap: Emaneti Sahib-i Hakîkî'sine satmak. İşte o satışta beş derece kâr içinde kâr var.

Birinci kâr: Fânî mal beka bulur. Çünkü Kayyum-i Bâkî olan Zat-ı Zülcelâl'e verilen ve Onun yolunda sarf edilen şu ömr-i zaîf, bâkîye inkılâp eder. Bâkî meyveler verir. O vakit, ömür dakikaları, âdeta tohumlar, çekirdekler hükmünde, zahiren fena bulur, çürür. Fakat, âlem-i bekada saadet çiçekleri açarlar ve sümbüllenirler. Ve âlem-i berzahta ziyadar, munis birer manzara olurlar.

İkinci kâr: Cennet gibi bir fiyat veriliyor.

Üçüncü kâr: Her aza ve hasselenn kıymeti, birden bine çıkar. Meselâ, akıl bir alettir. Eğer Cenab-ı Hakka satmayıp, belki nefis hesabına çalıştırsan, öyle meş'um ve müz'iç ve muacciz bir alet olur ki, geçmiş zamanın âlâm-ı hazınânesini ve gelecek zamanın ehval-i muhavvifânesini senin bu bîçare başına yükletecek yümünsüz ve muzır bir alet derekesine iner. İşte bunun içindir ki, fasık adam, aklın iz'aç ve tacizinden kurtulmak için galiben ya sarhoşluğa veya eğlenceye kaçar. Eğer Malik-i Hakikî'sine satılsa ve Onun hesabına çalıştırsan, akıl öyle tılsımlı bir anahtar olur ki, şu kâinatta olan nihayetsız rahmet

ehval-i muhavvifane: ürperten dehşet veren korkular
âlam-ı hazinâne: hüzün verici üzüntü verici acılar elemler
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi ahiret
âlem-i berzah: ölenlenn kıyamete kadar bulundukları âlem
bakî: kalıcı sonsuz ölümsüz
beka: devamlılık sonsuzluk.
bîçare: çaresiz, zavallı
dereke: mertebe seviye
elcevap: cevap
emanet: birisine koruması için verilen şey
fanî: geçici
fasık: günahkar büyük günahları işleyen.
fena bulmak: son bulmak.
galiben: genellikle çoğunlukla
hasse: duygu
ibka: sonsuzlaştırma.
inkılap: dönüşme değişme
İz'aç: rahatsız etme bunaltma
kâinat: bütün varlıklar dünya
Kayyum-i Bâkî: sonsuz ve varlığının devamı için hiçbir şeye muhtaç olmayıp her şeyi ayakta tutan Allah
kıymet: değer
Malik-i Hakikî: her şeyin gerçek sahibi olan Allah
mertebe: derece katbekat.
mes'um: kötü uğursuz
muacciz: sıkıcı rahatsız edici bıkkınıcı
munis: cana yakın, sevimli.
muzır: ziyan veren zararlı
müz'iç: eza veren sıkıntılı.
nefis: her zaman kötülüğe meyletiren duygu kendi
nihayetsız: sonsuz
ömr-i zaîf: geçici yok olup giden ömür
rahmet: şefkat etme esirgeme
saadet: mutluluk.
Sahib-i Hakikî: eşyanın gerçek sahibi olan Allah
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
seda-ı Kur'an: Kur'ân'ın sesi
semavî: Cenab-ı Hak tarafından gönderilen gökten gelen
sual: soru
suret: tarz yol usul
taciz: rahatsızlık verme inciteme
tılsım: sırlı sihirli
yümünsuz: bereketsiz kuvvetsiz
zahiren: görünüşte
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi zat, Allah
ziyadar: ışıklı.

hazinelerini ve hikmet definelerini açar. Ve bununla sahibini, saadet-i ebediyeye muheyya eden bir mürşid-i Rabbanî derecesine çıkar.

Meselâ, göz, bir hassedir ki, ruh bu âlemi o pencere ile seyreder. Eğer Cenab-ı Hakka satmayıp, belki nefis hesabına çalıştırsan, geçici, devamsız bazı guzellikleri, manzaraları seyir ile şehvet ve heves-i nefsaniyeye bir kavvat derekesinde bir hizmetkâr olur. Eğer gözü, gozun Sâni-i Basîr'ine satsan ve Onun hesabına ve izni dairesinde çalıştırsan, o zaman şu göz, şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir mütalâacısı ve şu âlemdeki mu'cizat-ı sanat-ı Rabbaniyenin bir seyircisi ve şu küre-i arz bahçesindeki rahmet çiçeklerinin mübarek bir arısı derecesine çıkar.

Meselâ, dildeki kuvve-i zaikayı Fâtır-ı Hakîm'ine satmazsan, belki nefis hesabına, mide namına çalıştırsan, o vakit midenin tavlasına ve fabrikasına bir kapıcı derekesine iner, sukut eder. Eğer Rezzak-ı Kerîm'e satsan, o zaman dildeki kuvve-i zaika, rahmet-i Ilâhiye hazinelerinin bir nazır-ı mahiri ve kudret-i Samedâniye matbahlarının bir müfettiş-i şakin rütbesine çıkar.

İşte ey akıl, dikkat et! Meş'um bir alet nerede, kâinat anahtarı nerede?

Ey göz, güzel bak! Adî bir kavvat nerede, kütüphane-i Ilâhînin mütefennin bir nazırı nerede?

Ve ey dil, iyi tat! Bir tavla kapıcısı ve bir fabrika yasakçısı nerede, hazine-i hassa-i rahmet nazırı nerede?

adî: basit, normal
alem: dünya, cihan
define: saklı ve gömülü kıymetli ve değerli şeyler
derece: seviye, makam
dereke: aşağı mertebe, alt derece, negatif seviye
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
hasse: duyu organı
hazine-i hassa-i rahmet: yalnızca Allah'a ait olan rahmet hazinesi
heves-i nefsaniye: nefse ait istekler
hikmet: ilim, Ilâhi gaye.
hizmetkar: hizmetçi
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kavvat: kendisindeki bir emaneti başkasına peşkeş çeken satıcı
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük bir kitap gibi manalar ve hikmetler ifade eden kâinat
kudret-i Samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü
kuvve-i zaika: tat alma duyusu, dil
küre-i arz: yerküre, dünya
kütüphane-i Ilâhî: Allah'ın yarattığı bütün varlıkların tanıtıldığı kütüphane, tabiat
matbah: mutfak.
meş'um: kötü, uğursuz
mu'cizat-ı sanat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın sanat mu'cizeleri
mübarek: uğurlu, hayırlı.
mufettiş-i şakir: verilen nimetlere şükreden müfettiş
muheyya etmek: hazır hale getirmek.
mürşid-i Rabbanî: her şeyi terbiye sevk ve idare eden Allah'a yönelten yol gösterici
mütalaacı: bir şeyi etraflıca inceleyen, düşünen ve okuyan
mütefennin: fen bilgisi olan, fenlerden anlayan.
nazır-ı mahir: kabiliyetli nezaretçi, bakıcı
nazır: yardımcı, yöneten
nefis: kötülüğü isteyen, ona yönlendiren, iyilikten alıkoyan güç.
rahmet: şefkat etme, esirgeme
rahmet-i Ilâhiye: Allah'ın rahmeti.
Rezzak-ı Kerîm: İkram sahibi olan rızık verici Cenab-ı Hak.
rütbe: derece, makam
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, Cennet hayatı
Sâni-i Basîr: her şeyi hakkıyla gören ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sukut: düşüş, alçalış
şehvet: cinsi istek, iştiha
tavla: at ahırı.

Ve daha bunlar gibi başka aletleri ve azaları kıyas etsen anlarsın ki, hakikaten mü'min cennete lâyık ve kâfir cehenneme muvafık bir mahiyet kesb eder. Ve onların her biri öyle bir kıymet almalarının sebebi, mü'min, imanıyla Hâlık'ının emanetini, Onun namına ve izni dairesinde istimal etmesidir. Ve kâfir, hıyanet edip nefs-i emmare hesabına çalıştırmasıdır.

Dördüncü kâr: İnsan zayıftır, belâları çok; fakirdir, ihtıyacı pek ziyade, âcizdir, hayat yükü pek ağır. Eğer Kadîr-i Zülcelâl'e dayanıp tevekkül etmezse ve itimat edip teslım olmazsa, vıcdanı daım azap içinde kalır. Semeresiz meşakkatler, elemler, teessüfler onu boğar; ya sarhoş veya canavar eder.

Beşinci kâr: Bütün o aza ve aletlerin ibadetı ve tesbihatı ve o yuksek ücretleri en muhtaç olduğun bır zamanda cennet yemişleri suretınde sana verileceğıne, ehl-i zevk ve keşıf ve ehl-i ihtisas ve muşahede, ittifak etmışler.

İşte bu beş mertebe kârlı ticaretı yapmazsan, şu kârlardan mahrumiyetten başka, beş derece hasaret içinde hasarete düşeceksin.

Birinci hasaret: O kadar sevdığin mal ve evlât ve perestiş ettiğin nefis ve heva ve meftun olduğun gençlik ve hayat zayı olup kaybolacak. Senın elinden çıkacaklar. Fakat günahlarını, elemlerini sana bırakıp boynuna yükletecekler.

acız: güçsüz, gücü yetmez olan
alet: vasıta, uzuv
aza: bedenin her bir uzvu
azap: ceza, sıkıntı
belâ: musıbet, sıkıntılı durum
Cehennem: âhıretteki azap yerı
ehl-i ihtısas ve müşahede: ilımlerde gelişmiş ve sırlan açmaya gayret eden bilim adamlan
ehl-i zevk ve keşif: Allah'ın ince sırlarını ogrenmeyi zevk edenler, sevenler, velîler
elem: acı, keder, dert, kaygı, uzuntu.
emanet: korunması için verilen şey
günah: kotulük, haram
hakikaten: gerçekten.
Halık: yoktan var eden yaratıcı olan Allah
hasaret: zarar, zıyan
hayat: içinde yaşanılan şartlar
heva: istek, heves, nefsin arzusu
hıyanet: guveni kötuye kullanmak, suıstımal etmek.
ibadet: kulluk vazifesi
iman: Allah'a ve mührdıklerine inanma
istimal: kullanma.
itimat: guvenme, emnıyet etme
ittıfak: fikir birlıgi
Kadır-ı Zülcelâl: büyukluk sahıbı ve her şeye gücu yeten Allah
kafir: Allah'ı ve Islamıyetı inkar eden, dınsız
kesb: kazanma
kıyas: benzetme, karşılaştırma, mukayese etme
kıymet: deger
mahıyet: durum, şekil, esas.
mahrumıyet: yoksun kalmak, mahrum olmak.
meftun: âşık, tutkun
mertebe: derece, makam
meşakkat: sıkıntı, zorluk.
muhtaç olmak: gerek duymak
muvafık: uygun olan, uyan
mu'mın: Allah'a inanan
nam: ısım, ün
nefis: bedenî canlılık, yeme, içme gibi bıyolojik ihtıyaçlara duyulan istek.
nefs-i emmare: kötuluğu teşvık eden nefis.
perestiş: aşın bagılık.
semeresiz: netucesiz, sonuçsuz.
suret: şekil.
teessüf: uzulme, pışmanlık.
tesbihat: tesbihler, Allah'ı butun eksik sıfatlardan uzak tutmalar, onun şanını yuceltmeler
teslim: bırakma, terk etme
tevekkül: sebeplere sanıldıktan sonra netıcesini Allah'a bırakma
vıcdan: insanın ıçındekı iyiyi kotuden ayırabılen manevî his
zayı: elden çıkan, kayıp olma
ziyade: fazla, çok.

İkinci hasaret: Emanette hıyanet cezasını çekeceksin. Çünkü, en kıymettar aletleri en kıymetsiz şeylerde sarf edip nefsine zulmettin.

Üçüncü hasaret: Bütün o kıymettar cihazat-ı insaniyeyi hayvanlıktan çok aşağı bir derekeye düşürüp, hikmet-i İlâhiyeye iftira ve zulmettin.

Dördüncü hasaret: Acz ve fakrın ile beraber, o pek ağır hayat yükünü zayıf beline yükleyip, zeval ve firak sillesi altında daim vaveylâ edeceksin.

Beşinci hasaret: Hayat-ı ebediye esasatını ve saadet-i uhreviye levazımatını tedarik etmek için verilen akıl, kalp, göz ve dil gibi güzel hediye-i Rahmaniyeyi cehennem kapılarını sana açacak çirkin bir surete çevirmektir.

Şimdi satmaya bakacağız. Acaba, o kadar ağır bir şey midir ki, çokları satmaktan kaçıyorlar? Yok! Kat'a ve asla! Hiç öyle ağırlığı yoktur. Zira, helâl dairesi geniştir, keyfe kâfi gelir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur. Feraiz-i İlâhiye ise hafiftir, azdır. Allah'a abd ve asker olmak öyle lezzetli bir şereftir ki, tarif edilmez. Vazife ise, yalnız bir asker gibi, Allah namına işlemeli, başlamalı. Ve Allah hesabıyla vermeli ve almalı. Ve izni ve kanunu dairesinde hareket etmeli, sükûnet bulmalı. Kusur etse istiğfar etmeli: "Yâ Rab, kusurumuzu affet. Bizi Kendine kul kabul et. Emanetini kabzetmek zamanına kadar bizi emanette emin kıl. Âmin!" demeli ve Ona yalvarmalı.

* * *

abd: kul, yaratıcısına ibadet eden
acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
alet: vasıta, araç, makine
amin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" manasında duadan sonra söylenir
asla: hiç bir zaman, kesinlikle
cihazat-ı insaniye: İnsandaki maddî ve manevî organlar
daim: devamlı
dereke: alt derece, düşük seviye
emanet: birisine korunması için verilen şey
emin: emniyette, koruma altında
esasat: esaslar, temeller, prensipler
fakr: ihtiyaç, yoksulluk.
feraiz-i İlâhiye: Allah'ın emirleri
firak: ayrılık, ayrılma
hafif: ağır olmayan.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan iş ve şeyler
hasaret: zarar, ziyan, kayıp
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat.
hediye-i Rahmaniye: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah'ın verdiği nimetler
helal dairesi: İslamiyetçe yasaklanmayan her şey
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi bir sebebe bağlaması
hıyanet: hainlik, vefasızlık
iftira: yalan yere birisini suçlu göstermek, birisine suç atmak.
istiğfar: Cenab-ı Allah'tan kusurlarını affedilmesini, günahlarını bağışlanmasını isteme
kabzetmek: almak, tutmak.
kafi: yeterli
kat'a: asla, kesinlikle
keyif: hoşlanma, memnunluk.
kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli.
kusur: hata, yanlış
levazımat: gerekli olan şeyler
nefis: kendi şahıs
saadet-i uhreviye: ahiret saadeti, huzuru
sarf: harcama
sille: tokat.
suret: şekil
sükûnet: rahat, huzur, durgunluk.
tedarik: hazırlama, sağlama, karşılama
vaveylâ: çığlık, feryat.
vazife: görev
yümün: kuvvetli uğur, bereket.
zeval: sona erme, yok olma
zulüm: haksızlık, eziyet.

* *Yedinci Söz* Barla'da 1927'de Türkçe olarak telif edilmiştir

Yedinci Söz

ŞU *KÂINATIN* tılsım-ı muğlâkını açan,

(1) آمَنْتُ بِاللهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ ruh-ı beşer için saadet kapısını fetheden, ne kadar kıymettar iki tılsım-ı müşkülküşa olduğunu, ve sabır ile Hâlık'ına tevekkül ve iltica ve şükür ile Rezzak'ından sual ve dua, ne kadar nafi ve tıryak gibi iki ilâç olduğunu, ve Kur'ân'ı dinlemek, hükmüne inkıyat etmek, namazı kılmak, kebairi terk etmek ebedülâbâd yolculuğunda ne kadar mühim, değerli, revnaktar bir bilet, bir zâd-ı âhiret, bir nur-i kabir olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle:

Bir zaman, bir asker, meydan-ı harp ve imtihanda, kâr ve zarar deveranında pek müthiş bir vaziyete düşer. Şöyle ki:

Sağ ve sol iki tarafından dehşetli derin iki yara ile yaralı ve arkasında cesim bir aslan ona saldırmak için bekliyor gibi duruyor. Ve gözü önünde bir darağacı dikilmiş. Bütün sevdiklerini asıp mahvediyor. Onu da bekliyor. Hem, bu hâli ile beraber, uzun bir yolculuğu var, nefyediliyor.

O bîçare, şu dehşet içinde me'yusâne düşünürken, sağ cihetinde Hızır gibi bir hayırhah, nuranî bir zat peyda olur, ona der:

1 Allah'ın varlığına, birliğine ve âhiret gününe iman ettim.

bîçare: çaresiz
cesim: büyük iri, kocaman
cihet: yön, taraf
darağacı: idam ipinin yapıldığı sehpa
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebedülabad: âhiret, ebedî hayat.
fetih: elde etme, kazanma, açma
Hâlık: yaratıcı
hayırhah: iyilik isteyen.
Hızır: Hz. Hızır
İltica: sığınma
imtihan: sınav
inkıyat: boyun eğmek, itaat etmek.
kainat: Allah'ın dışında var olan her şey
kebair: büyük günahlar
kıymettar: değerli, pahalı
mahvetmek: yok etmek, silmek
meydan-ı harp: savaş alanı
me'yusâne: ümitsizce, üzülerek.
mühim: önemli
müthiş: dehşet veren
nafi: menfaatli, faydalı, şifalı
namaz: belli vakitlerde yapılan ibadet.
nefiy: sürgün etme
nuranî: nurlu
nur-ı kabir: kabir nuru, ışığı
peyda: meydana çıkmak.
revnaktar: göz alıcı bir parlaklık ve güzellikte.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren Allah.
ruh-ı beşer: insan ruhu
saadet: mutluluk.
sabır: dayanma, katlanma
sual: isteme, sorma
suai ve dua: arzu ve istek.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
temsil: örnek, benzetme.
tevekkül: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma
tılsım-ı muğlak: bu âlemin gizli ve sır perdesi ile kaplı yönleri
tılsım-ı müşkülküşa: zor açılabilen tılsım, zor çözülen şifre
tıryak: ilâç, panzehir
vaziyet: durum
zâd-ı âhiret: âhiret azığı
zat: kişi.

'Me'yus olma! Sana iki tılsım verip öğreteceğim. Güzelce istimal etsen, o aslan sana musahhar bir at olur. Hem, o darağacı sana keyif ve tenezzüh için hoş bir salıncağa döner. Hem, sana iki ilâç vereceğim. Güzelce istimal etsen, o iki müteaffin yaralanır, iki güzel kokulu gül-i Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm denilen lâtif çiçeğe inkılâp ederler. Hem, sana bir bilet vereceğim. Onunla, uçar gibi, bir senelik bir yolu bir günde kesersin. İşte, eğer inanmıyorsan, bir parça tecrübe et; tâ doğru olduğunu anlayasın..."

Hakikaten bir parça tecrübe etti. Doğru olduğunu tasdik etti.

Evet, ben, yani şu bîçare Said dahi bunu tasdik ederim. Çünkü, biraz tecrübe ettim, pek doğru gördüm.

Bundan sonra birden gördü ki, sol cihetinden şeytan gibi dessas, ayyaş, aldatıcı bir adam çok zıynetler, süslü suretler, fanteziyeler, müskirler beraber olduğu hâlde geldi. Karşısında durdu. Ona dedi:

"Hey arkadaş! Gel, gel. Beraber işret edip keyfedelim. Şu güzel kız suretlerine bakalım. Şu hoş şarkıları dinleyelim. Şu tatlı yemekleri yiyelim. Hâ, hâ, nedir ağzında gizli okuyorsun?"

"Bir tılsım."

"Bırak şu anlaşılmaz işi. Hazır keyfimizi bozmayalım. Hâ, şu ellerindeki nedir?"

"Bir ilâç..."

ayyaş: sarhoş
bîçare: çaresiz.
cihet: yön, taraf
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa
dessas: aldatıcı, sahtekâr
fantezi: kalde dışı istekler, arzular
gül-i Muhammedî: kırmızı renkli bir gül çeşidi
hakıkaten: gerçekten
inkılâp: dönüşme
istimal: kullanma
işret: içki içmek
kesmek: yol almak, bitirmek.
keyif: neşe, rahatlık, hoşlanma, memnunluk.
lâtif: güzel, hoş
me'yus olmak: umutsızlığa düşmek, üzülmek.
musahhar: emir altında olan, itaatkâr
müskir: sarhoş edici içki
müteaffin: kokuşmuş
suret: resim, şekil
tasdik: onaylama
tecrübe: deneme
tenezzüh: gezinti
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli şifre.
zıynet: süs

"At şunu. Sağlamsın. Neyin var? Alkış zamanıdır. Hâ, şu beş nişanlı kâğıt nedir?"

"Bir bilet. Bir tayınat senedi."

"Yırt bunları. Şu güzel bahar mevsiminde yolculuk bizim nemize lâzım" der. Her bir desise ile onu iknaa çalışır. Hatta o bîçare ona biraz meyleder.

Evet, insan aldanır. Ben de öyle bir dessasa aldandım.

Birden sağ cihetinden, ra'd gibi bir ses gelir. Der:

"Sakın aldanma! Ve o dessasa de ki. 'Eğer arkamdaki aslanı öldürüp, önümdeki darağacını kaldırıp, sağ ve solumdaki yaraları defedip peşimdeki yolculuğu menedecek bir çare sende varsa, bulursan, haydi yap, göster, görelim. Sonra de, "Gel keyfedelim." Yoksa sus, hey sersem!' Tâ, Hızır gibi bu zat-ı semavî, dediğini desin."

İşte ey gençliğinde gülmüş, şimdi güldüğüne ağlayan nefsim! Bil:

O bîçare asker ise, sensin ve insandır.

Ve o aslan ise eceldir.

Ve o darağacı ise, ölüm ve zeval ve firaktır ki; gece gündüzün dönmesinde her dost veda eder, kaybolur.

Ve o iki yara ise; birisi, müz'iç ve hadsiz bir acz-i beşerî, diğeri elîm, nihayetsiz bir fakr-ı insanîdir.

Ve o nefiy ve yolculuk ise, âlem-i ervahtan, rahm-ı maderden, sabavetten, ihtiyarlıktan, dünyadan, kabirden, berzahtan, haşirden, Sırattan geçer bir uzun sefer-i imtihandır.

acz-i beşerî: insanlığa ait güçsüzlük, zaaf.
alem-i ervah: ruhlar âlemi.
alkış zamanı: neşe, sevinç, eğlence zamanı.
berzah: ölümden sonra kıyamete kadar yaşanacak âlem.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön, taraf.
çare: çıkış yolu, tedbir.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.
defetme: uzaklaştırma, itme, kovma.
desise: hile, oyun.
dessas: aldatıcı, kandırıcı.
eceli: ölüm.
elîm: acı veren, üzüntü veren.
fakr-ı insanî: insanın yapısında ve yaratılışında olan yoksulluk.
firak: ayrılık, ayrılma.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haşir: insanların öldükten sonra tekrar dirilttilip bir yerde toplanmaları.
Hızır: Hz. Hızır.
ikna: inandırmak.
kabir: mezar.
menetmek: başından savmak, engellemek.
meyli: yönelme, eğilim.
müz'iç: rahatsız eden, sıkıntı veren.
nefis: kendi.
nefiy: sürgün.
nişanlı: işaretli.
peş: ön.
ra'd: gök gürültüsü.
rahm-ı mader: ana rahmi.
sabavet: çocukluk.
sefer-i imtihan: imtihan yolculuğu.
senet: evrak, vesika.
sersem: dengesiz, ölçüsüz.
sırat: Cennete gidebilmek için herkesin üzerinden geçmek zorunda olduğu ve Cehennem üzerine kurulmuş olan köprü.
tayınat: erzak, yiyecek.
zat-ı semavî: yüce zat, yüksek zat.
zeval: sona erme, yok olma.

Ve o iki tılsım ise, Cenab-ı Hakka iman ve ahirete imandır. Evet, şu kudsî tılsım ile ölüm, insan-ı mü'mini zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana, huzur-i Rahman'a götüren bir musahhar at ve Burak suretini alır. Onun içindir ki, ölümün hakikatini gören kâmil insanlar, ölümü sevmişler. Daha ölüm gelmeden ölmek istemişler.[1]

Hem zeval ve firak, memat ve vefat ve darağacı olan mürur-i zaman, o iman tılsımı ile, Sânı-i Zülcelâl'ın taze taze, renk renk, çeşit çeşit mu'cizat-ı nakşını, havarik-ı kudretini, tecelliyat-ı rahmetini, kemal-i lezzetle seyir ve temaşaya vasıta suretini alır. Evet, güneşin nurundaki renkleri gösteren âyinelerin tebeddül edip tazelenmesi ve sinema perdelerinin değişmesi daha hoş, daha güzel manzaralar teşkil eder.

Ve o iki ilâç ise, biri sabır ile tevekkuldur. Hâlık'ının kudretine istinat, hikmetine itimattır. Öyle mi? Evet, emr-i[2] كُنْ فَيَكُونُ 'e malik bir Sultan-ı Cihan'a acz tezkeresiyle istinat eden bir adamın ne pervası olabilir? Zira, en müthiş bir musibet karşısında,[3] اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُونَ deyip, itminan-ı kalp ile Rabb-i Rahîm'ine itimat eder.

Evet, ârif-i billâh, aczden, mehafetullahtan telezzüz eder. Evet, havfta lezzet vardır. Eğer bir yaşındaki bir çocuğun aklı bulunsa ve ondan sual edilse: "En leziz ve en tatlı hâletin nedir?" Belki diyecek: "Aczimi, zaafımı anlayıp, validemin tatlı tokadından korkarak, yine validemin şefkatli sinesine sığındığım hâlettir."

1- Bkz. Yusuf Suresi 101.
2- "Ol!" der oluverir. (Yâsin Suresi 82.)
3- Biz Allah'ın kullarıyız, sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi 156.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
âhiret: Kıyametten sonra kurulacak ebedî âlem.
ârif-i billâh: Allah'ı tanıyan bilen kimse.
bostan-ı cinan: Cennet bahçeleri.
Burak: Cennete mahsus bir binek.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.
emr-i كُنْ فَيَكُونُ: verildiği anda mutlaka yerine getirilen "Ol!" emri. Allah'ın gücü, kudreti.
firak: ayrılık.
hakîkat: gerçek.
hâlet: durum, hal, vaziyet.
Hâlık: yoktan var eden yaratıcı olan Allah.
havarik-i kudret: Allah'ın kudretinin olağanüstü eserleri.
havf: korku, korkma.
hikmet: ilim, iyilik.
huzur-i Rahman: Rahman'ın huzuru.
imân: inanç.
insan-ı mü'min: inançlı insan.
istinat: dayanma, güvenme.
itimat: güvenme, emniyet etme.
itminan-ı kalp: kalben emin oluş.
kâmil: olgun, kemal sahibi.
kemal-i lezzet: tam lezzet.
kudret: güç, takat.
kudsî: mukaddes, yüce, temiz.
leziz: tatlı, zevkli, lezzetli.
lezzet: tat, zevk.
mâlik: sahip olan.
mehafetullah: Allah korkusu.
memat: ölüm.
mu'cizat-ı nakış: süslemedeki mu'cizeler.
musahhar: emre verilmiş, uysal.
musibet: bela, felâket.
mürur-i zaman: zaman aşımı.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
perva: korku.
Rabb-i Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi ve her şeyi terbiye eden Allah.
sabır: dayanma, katlanma.
Sânı-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
seyir: ibret için bakma, gezip görme.
sine: göğüs.
sual etmek: sormak.
Sultan-ı Cihan: cihanın sultanı olan Allah.
suretini: şeklini, durumunu.
şefkat: safî sevgi besleme.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tecelliyat-ı rahmet: rahmet tecelilleri, görünüşleri.
telezzüz: tat ve zevk almak.
temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek.
teşkil etme: meydana getirme, oluşturma.
tevekkül: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma.
tezkere: belge.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
valide: anne.
vasıta: neden, sebep.
vefat: ölüm.
zaaf: iktidarsızlık, kudretsizlik, zayıflık.
zeval: sona erme, yok olma.
zindan-ı dünya: dünyanın ehl-i iman için Cennete nispeten zindan hükmündeki hayatı.
zira: çünkü.

Hâlbuki bütün validelerin şefkatleri, ancak bir lem'a-i tecelli-i rahmettir. [1] Onun içindir ki, kâmil insanlar acz-de ve havfullahta öyle bir lezzet bulmuşlar ki, kendi havl ve kuvvetlerinden şiddetle teberri edip, Allah'a acz ile sığınmışlar. Aczi ve havfı kendilerine şefaatçi yapmışlar.

Diğer ilâç ise, şükür ve kanaat ile talep ve dua ve Rezzak-ı Rahîm'in rahmetine itimattır. Öyle mı? Evet, bütün yeryüzünü bir sofra-ı nimet eden ve bahar mevsimini bir çiçek destesi yapan ve o sofranın yanına koyan ve üstüne serpen bir Cevad-ı Kerîm'in misafirine, fakr ve ihtiyaç nasıl elîm ve ağır olabilir? Belki fakr ve ihtiyacı, hoş bir iştiha suretini alır. İştiha gibi, fakrın tezyidine çalışır. Onun içindir ki, kâmil insanlar, fakr ile fahretmişler. Sakın yanlış anlama, Allah'a karşı fakrını hissedip, yalvarmak demektir. Yoksa, fakrını halka gösterip, dilenciliğ vaziyetini almak demek değildir.

Ve o bilet, senet ise, başta namaz olarak, eda-ı feraiz ve terk-i kebairdir. Öyle mi? Evet, bütün ehl-i ihtisas ve müşahedenin ve bütün ehl-i zevk ve keşfin ittifakıyla, o uzun ve karanlıklı ebedülâbâd yolunda zâd ve zahîre, ışık ve burak ancak Kur'ân'ın evamirini imtisal ve nevahisinden içtinap ile elde edilebilir. Yoksa fen ve felsefe, sanat ve hikmet o yolda beş para etmez. Onların ışıkları kabrin kapısına kadardır. [2]

İşte ey tembel nefsim! Beş vakit namazı kılmak, yedi kebairi terk etmek ne kadar az ve rahat ve hafiftir. Neticesi, meyvesi ve faydası ne kadar çok, muhim ve büyük

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
burak: Cennete mahsus bir binek.
Cevad-ı Kerîm: sonsuz ikram ve iyilik sahibi olan Allah
deste: bağ demet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebedülâbâd: ahiret, ebedî hayat.
eda-ı feraiz: farzların yerine getirilmesi
ehl-i ihtisas ve müşahede: gören ve bilen uzman kişiler, bilginler
ehl-i zevk ve keşif: manâ âlemi ile ilgili gönül insanları, veliler
elîm: çok acıklı, uzuntu veren.
evamir: emirler, kanunlar
fahretmek: övünmek, büyükluk taslamak
fakr: ihtiyaç, yoksulluk.
felsefe: bir şeyin teorik yonu
fen: ispata dayanan ilimler, tecrübi ilimler
havf: korku, korkma
havfullah: Allah korkusu
havl: güç.
hikmet: felsefe, ilim.
içtinap: sakınma, kaçınma
imtisal: uyma, sarılma
inanç: bir fikre bağlanma
iştiha: meyil, haz, arzu
itimat: güvenme.
ittifak: birleşme
kabir: mezar
kâmil: olgun, kemal sahibi.
kanaat: aç gözlü olmayıp hırs göstermemek.
kebair: büyük günahlar

1. Bkz. *Buhari*, Edep, 19; *Müslim*, Tevbe, 17, 20, 21; *Tirmizi*, Daavat, 99; *İbni Mace*, Zühd, 35, *Darimi*, Rikak, 69; *Müsned*, 2.334, 434, 484, 526; 3, 55; 4.312; 5.439

2. *Buhari*, Rikak, 42; *Müslim*, Zühd, 5; *Nesefi*, Cenaiz, 52; *Müsned*, 3.110

lem'a-i tecelli-i rahmet: Cenâb-ı Hakkın rahmetinin tecellisinin bir parıltısı
mühim: önemli
nefis: kötülüğe meylettiren duygu, kendisi.
nevahi: yasaklar
rahmet: şefkat etme, esirgeme
Rezzak-ı Rahîm: merhametiyle rızık veren Allah
senet: sahiplik belgesi
sofra-i nimet: nimet sofrası
şefaatçi: af için sebep ve vesile olması umut edilen
şefkat: acıma ve yardım duygularıyla dolu karşılıksız sevgi
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
talep: istek.
teberri: arınma, uzaklaşma
terk-i kebair: büyük günahları işlemekten kaçınma
tezyit: arttırma, çoğaltma
vakit: zaman, kere, defa.
valide: anne
vaziyet: durum
zâd: azık, gıda.
zahire: gıda malzemeleri

olduğunu aklın varsa, bozulmamış ise anlarsın. Ve fısk ve sefahate seni teşvik eden şeytana ve o adama dersin:

"Eğer olumü oldürüp, zevalı dünyadan ızale etmek ve aczi ve fakrı beşerden kaldırıp kabir kapısını kapamak çaresi varsa, söyle, dinleyelim. Yoksa sus! Kâinat mescid-i kebirinde, Kur'ân, kâinatı okuyor. Onu dinleyelim. O nur ile nurlanalım. Hıdayetiyle amel edelim. Ve onu vird-i zeban edelim. Evet, söz odur ve ona derler. Hak olup, Hak'tan gelip, Hak diyen ve hakikatı gösteren ve nuranî hikmeti neşreden odur."

اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ قُلُوبَنَا بِنُورِ الْاِيمَانِ وَالْقُرْآنِ ۞ اَللّٰهُمَّ اَغْنِنَا بِالْاِفْتِقَارِ اِلَيْكَ
وَلَا تُفْقِرْنَا بِالْاِسْتِغْنَاءِ عَنْكَ تَبَرَّأْنَا اِلَيْكَ مِنْ حَوْلِنَا وَقُوَّتِنَا وَالْتَجَئْنَا
اِلٰى حَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ فَاجْعَلْنَا مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ وَلَا تَكِلْنَا اِلٰى
اَنْفُسِنَا وَاحْفَظْنَا بِحِفْظِكَ وَارْحَمْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَنَبِيِّكَ وَصَفِيِّكَ وَخَلِيلِكَ
وَجَمَالِ مُلْكِكَ وَمَلِيكِ صُنْعِكَ وَعَيْنِ عِنَايَتِكَ وَشَمْسِ هِدَايَتِكَ
وَلِسَانِ حُجَّتِكَ وَمِثَالِ رَحْمَتِكَ وَنُورِ خَلْقِكَ وَشَرَفِ مَوْجُودَاتِكَ
وَسِرَاجِ وَحْدَتِكَ فِي كَثْرَةِ مَخْلُوقَاتِكَ وَكَاشِفِ طِلْسِمِ كَائِنَاتِكَ
وَدَلَّالِ سَلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِكَ وَمُبَلِّغِ مَرْضِيَّاتِكَ وَمُعَرِّفِ كُنُوزِ اَسْمَائِكَ
وَمُعَلِّمِ عِبَادِكَ وَتَرْجُمَانِ اٰيَاتِكَ وَمِرْاٰةِ جَمَالِ رُبُوبِيَّتِكَ وَمَدَارِ

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
amel: fiil, iş.
beşer: insan
fakr: fakirlik, yoksulluk.
fısk: günah
hak: doğru
hakikat: gerçek
hidayet: istikametli ve doğru yol, İslâmiyet.
hikmet: ilâhi gaye
ızale: ortadan kaldırma, yok etme
kâinat: Allah'ın dışında var olan her şey
mescid-i kebir: büyük mescit, âlem mescidi
neşretme: yayma
sefahat: yasak şeylere düşkünlük, israf
teşvik: şevklendirmek, cesaret vermek
vird-i zeban: dilden düşmeyen dua, zikir
zeval: kaybolma, yok olma

شُهُودِكَ وَاشْهَادِكَ وَحَبِيبِكَ وَرَسُولِكَ الَّذِى اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَعَلَىٰ اِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَىٰ مَلٰٓئِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَعَلَىٰ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ۞ اٰمِينَ [1]

Âl: Peygamber Efendimizin aile efradı ve soyundan gelenler
âlem: dünya, kâinat.
Ashap: Peygamberimizin devrinde yaşayan Müslümanlar
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi
dellal: ilân edici
habip: sevgili
havl: güç.
hidâyet: Allah'a giden yol, İslâmiyet.
hoşnut: memnun, razı
hüccet: varlık delili
inâyet: yardım, lütuf
İşhat: delil göstermek, şahit göstermek
keşşaf: keşfeden, açan
lisan: dil, anlatma şekli
mahlûkat: yaratıklar
masnuat: sanatla yapılmış olan varlıklar
medar: sebep, vasıta.
melâike-i mukarrebûn: Allah'a en yakın melekler
melik: sahip
merhamet: acımak, şefkat göstermek
mevcudat: varlıklar.
muallim: öğretmen, ilim öğreten
müstağnî: minnetsiz, uzak, muhtaç olmayan
nur: ışık, aydınlık.
rahmet: şefkat etme, esirgeme.
resul: kendisine kitap verilen peygamber
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurması vasfı
salât: dua
salih: dindar, dinî emirlere uyan.
saltanat: hâkimiyet, sultanlık.
şeref: manevî büyüklük.
şuhut: şahit olma, müşâhede etme
şuur: anlayış, idrak.
teberri: annma, uzaklaşma
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tercuman: tercume eden, çeviren
tevekkul: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
timsal: sembol, örnek.

1 Allahım! kalplerimizi İman ve Kur'an nuruyla nurlandır. Allahım! bizi Sana muhtaç olduğumuzun şuuruyla zenginleştir. Senden müstağnî durma fakirliğine düşürme. Kendi güç ve kuvvetimizden teberri ediyor, Senin havl ve kuvvetine sığınıyoruz. Bizi Sana tevekkul edenlerden kıl. Bizi nefsimizin eline bırakma. Bizi koruyuculuğunla muhafaza eyle. Bize ve erkek, kadın bütün mü'minlere merhamet et. Kulun, peygamberin seçtiğin, dostun, mülkünün güzelliği, masnuatının melikı ve sultanı, inâyetinin göz bebeği, hidâyetinin güneşi, hüccetinin lisanı, rahmetinin timsali, mahlûkatının nuru, mevcudatının şerefi, mahlûkatının çokluğu içinde birliğinin kandili, kâinat tılsımının keşşafı, rububiyet saltanatının delili, hoşnut olduğun şeylerin tebliğ edicisi, gizli isimlerinin tanıtıcısı, kullarının muallimi, âyetlerinin tercumanı, rububiyet güzelliğinin aynası, şuhut ve İşhadının medarı, âlemlere rahmet olarak gönderdiğin habibin ve resulün olan Efendimiz Muhammed'e, onun bütün Âl ve Ashabına, kardeşleri olan diğer peygamber ve resullere, melâike-i mukarrebine ve salih kullarına salât ve selâm eyle. Âmîn.

Sekizinci Söz

* *Sekizinci Söz*, Barla'da 1927 de Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُ ۝ اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ [1]

ŞU DUNYA ve dünya içindeki ruh-i insanî ve insanda dinin mahıyet ve kıymetlerini, ve eğer Din-i Hak olmazsa, dünya bir zindan olması ve dinsiz insan, en bedbaht mahlûk olduğunu, ve şu âlemin tılsımını açan, ruh-i beşerîyi zulumattan kurtaran [2] يَا اللّٰهُ ve [3] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyecığe bak, dinle:

Eski zamanda, ıkı kardeş, uzun bir seyahate beraber gidiyorlar. Git gıde, tâ yol ıkıleşti. O iki yol başında cddî bır adamı gördüler. Ondan sordular:

"Hangi yol iyidir?"

O dahi onlara dedi ki:

"Sağ yolda, kanun ve nızama tebaıyet mecburıyetı vardır. Fakat o külfet içinde bir emniyet ve saadet vardır. Sol yolda ıse, serbestıyet ve hürrıyet vardır. Fakat o serbestıyet içinde bır tehlike ve şekavet vardır. Şimdi intıhaptakı ıhtıyar sızdedır."

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Allah Teâlâ kı. Ondan başka ibadete layık hıçbır ilâh yoktur. O Hay dır, ezelî ve ebedî hayat sahıbıdır. O Kayyum dur: varlıgı ıçın hıçbır sebebe ıhtıyacı olmadıgı gıbı, her şey Onun yaratmasıyla ve tedbırıyle vucut bulur, devam eder ve vücutta kalır, beka bulur. (Bakara Suresi: 255.) • Şüphesiz kı Allah katında makbul olan dın, İslâm dınıdır. (Âl-i İmran Suresi: 19.)

2- Ey her şeyin sahibi, malıkı ve idarecısı olan Allah!

3- Allah'tan başka hıçbır ilâh yoktur. (Saffat Suresi, 35; Muhammed Suresi: 19.)

alem: dünya, kâinat.
bedbaht: mutsuz, kötü.
beka: varlıgı devam ettırme; sonsuzluk.
ciddî: agırbaşlı.
din-i Hak: hak dın, İslâmıyet.
ebedî: sonsuz, bıtmeyen.
emniyet: güven.
ezelî: devamlı var olup varlıgının başlangıcı olmayan.
Hayy: gerçek hayat sahıbı Allah.
hürriyet: serbestlik, hür olus.
ibadet: kulluk vazıfesi.
ıhtıyacı olmak: gereğı bulunmak.
Ihtıyar: ırade, isteme.
Ilah: her şeyin ma'budu olan Allah.
Intihap: seçme, tercih etme.
kanun: yasa.
katında: yanında, nezdınde.
Kayyum: varlıgı her an ıçın olup her hususta ıktıdarı olan Allah.
kıymet: deger.
külfet: sıkıntı, zorluk.
lâyık: yakışan, yakısır.
mahıyet: asli, ıç yuzu.
mahlûk: yaratılmış, yoktan var edılmış olan.
makbul: kabul edılmış olan, geçerlı.
malik: sahıp olan, mulk sahıbi.
mecburıyet: zorunluluk.
nızam: duzen.
Rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı, çok bagışlayıcı olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle butun varlıkları nızıklandıran Allah.
ruh-i beşer: insan ruhu.
ruh-i insanî: insanın benlıgı, ruhu.
saadet: mutluluk.
serbestıyet: serbestlik, başıboşluk.
şekavet: bedbahtlık, bahtı karalık.
tebaıyet: uyma, baglanma.
tedbır: onlem.
temsilî: hakıkatı gösteren ornek.
tılsım: herkesin bılıp çozemedıgı gızlı sır.
vücut: varlık, var olma.
zından: sıkıntılı ve karanlık yer.
zulûmat: karanlıklar, eznyetler.

Bunu dinledikten sonra güzel huylu kardeş sağ yola [1] تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ deyip gitti. Ve nizam ve intizama tebaiyeti kabul etti. Ahlâksız ve serseri olan diğer kardeş, sırf serbestlik için sol yolu tercih etti. Zahiren hafif, manen ağır vaziyette giden bu adamı hayalen takıp ediyoruz.

İşte bu adam, dereden tepeden aşıp, gît gide, tâ hâlî bir sahraya girdi. Birden müthiş bir seda işitti. Baktı ki, dehşetli bir aslan, meşelikten çıkıp ona hücum ediyor. O da kaçtı. Tâ altmış arşın derinliğinde susuz bir kuyuya rast geldi. Korkusundan kendini içine attı. Yansına kadar düşüp, elleri bir ağaca rast geldi, yapıştı. Kuyunun duvarında göğermiş olan o ağacın iki kökü var. İki fare, biri beyaz bir siyah, o iki köke musallat olup kesiyorlar. Yukarıya baktı, gördü ki, aslan nöbetçi gibi kuyunun başında bekliyor. Aşağıya baktı, gördü ki, dehşetli bir ejderha içindedir. Başını kaldırmış, otuz arşın yukarıdaki ayağına takarrüb etmiş. Ağzı, kuyu ağzı gibi geniştir. Kuyunun duvarına baktı, gördü ki, ısırıcı, muzır haşerat etrafını almışlar. Ağacın başına baktı, gördü ki, bir incir ağacıdır. Fakat harika olarak, muhtelif, çok ağaçların meyvelerini, cevizden nâra kadar başında yemişleri var.

İşte, şu adam, sufehminden, akılsızlığından anlamıyor ki, bu adî bir iş değildir. Bu işler tesadüfî olamaz. Bu acıp işler içinde garip esrar var. Ve pek büyük bir işleyici var olduğunu intikal etmedi. Şimdi bunun kalbi ve ruh ve aklı, şu elîm vaziyetteki gizli feryadüfiğan ettikleri hâlde, nefs-i emmaresi, güya bir şey yokmuş gibi tecahul edip,

1 Allah'a tevekkül ettim. (Hûd Suresi, 56.)

acıp: hayret uyandıran
adî: basit, sıradan
alakadar: ilgili
arşın: 68 cm olan eski bir uzunluk ölçüsü
avare: dağınık, perişan.
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
ejderha: büyük canavar
elîm: acı veren, üzüntü veren
esrar: gizler, sırlar
feryat: bağırıp çağırma
figan: ağlayıp sızlama
garip: şaşırtıcı, bambaşka
göğermiş: yeşermiş
güya: sanki
hâlî: boş, tenha
harika: hayret uyandıran şey
haşerat: böcek, akrep
hayalen: hayal ederek.
huy: mizaç, ahlak
hücum etmek: saldırmak.
intikal: anlama, kavrama
intizam: nizam üzere olmak.
işleyici: sıslı ve düzgün bir şekilde yapan
manen: mana itibarıyla
muhtelif: çeşitli
musallat: devamlı olarak üzerine gitmek.
muzır: zararlı
müthiş: dehşet veren, korkutan
nefs-i emmare: kötülüğü teşvik eden, emreden nefis
nizam: düzen, kaideler
nöbetçi: bekçi
rast gelmek: karşılaşmak.
sahra: büyük çöl, geniş saha
seda: ses
serseri: başıboş, haylaz, derbeder
sufehim: yanlış anlayış, kötüye yorma
takarrüb: yaklaşmak.
takip: arkasından gitme
tebaiyet: uyma, bağlanma
tecahül: bilmezlikten gelme, bilmiyor görünme
tercih: seçme
tesadüfî: rastgele, tesadüf olarak
tevekkül: sebeplere sarıldıktan sonra netîcesini Allah'a bırakma, netîceye rıza gösterme
vazıyet: durum, hâl
zahiren: görünüşte

ruh ve kalbin ağlamasından kulağını kapayıp, kendi kendini aldatarak, bir bahçede bulunuyor gibi o ağacın meyvelerini yemeye başladı. Hâlbuki, o meyvelerin bir kısmı zehirli ve muzır idi.

Bir hadîs-i kudsîde Cenab-ı Hak buyurmuş:

(1) أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي Yani, "*Kulum Beni nasıl tanırsa, onunla öyle muamele ederim.*"

İşte bu bedbaht adam, suizan ile ve akılsızlığı ile, gördüğünü adî ve ayn-ı hakikat telâkki etti. Ve öyle de muamele gördü. Ve görüyor. Ve görecek. Ne ölüyor ki kurtulsun, ne de yaşıyor, böylece azap çekiyor. Biz de, şu meş'umu, bu azapta bırakıp döneceğiz. Tâ öteki kardeşin hâlini anlayacağız.

İşte şu mubarek akıllı zat gidiyor. Fakat biraderi gibi sıkıntı çekmiyor. Çünkü güzel ahlâklı olduğundan güzel şeylen düşunur, güzel hülyalar eder. Kendi kendine ünsiyet eder. Hem, biraderi gibi zahmet ve meşakkat çekmiyor. Çünkü nizamı bilir, tebaiyet eder. Teshilât görür. Asayiş ve emniyet içinde serbest gidiyor.

İşte bir bahçeye rast geldi; içinde hem güzel çiçek ve meyveler var, hem bakılmadığı için murdar şeyler de bulunuyor. Kardeşi dahi böyle birisine girmişti. Fakat murdar şeylere dikkat edip meşgul olmuş, midesini bulandırmış, hiç istirahat etmeden çıkıp gitmişti. Bu zat ise, "Her şeyin iyisine bak" kaidesiyle amel edip, murdar şeylere hiç bakmadı. İyi şeylerden iyi istifade etti. Güzelce istirahat ederek çıkıp gidiyor.

1- *Buhari*, Tevhid, 15; *Tirmizi*, Tevbe, 1; Zuhd, 51; *İbni Mace*, Edep, 58; *Müsned*, 2:251, 315; *Darimi*, Rikak, 22; *Muslim*, Tevbe, 1; Zikr, 2, 19.

adî: basit, sıradan
amel: işlemek, yapmak.
asayiş: güvenlik
ayn-ı hakikat: hakikatin ta kendisi
azap: sıkıntı, eziyet.
bedbaht: mutsuz, fena
birader: kardeş
Cenab-ı Hak. Allah
emniyet. korkusuzca
hadîs-i kudsî: manası Allah'a sözü Hz. Muhammed'e ait olan hadîs
hal: durum, vaziyet.
hülya: hayal
istifade: yararlanma, faydalanma
istirahat: dinlenme
kaide: kural, prensip
kul: insan.
meş'um: uğursuz, bedbaht.
meşakkat: sıkıntı, güçlük.
meşgul olmak: ilgilenmek.
muamele etmek: davranmak.
muamele görmek: karşılık görmek.
murdar: pis, kirli.
muzır: zararlı
mübarek: uğurlu, hayırlı.
nizam: olçu, düzen
rast gelmek. karşılaşmak.
suizan: kötü düşünceye sahip olma
tebaiyet: uyma, bağlanma
telâkki: anlama, kabul etme.
teshilât: kolaylıklar
ünsiyet: dostluk, yakınlık
zahmet. eziyet, zorluk.
zat: kişi

Sonra, gît gide, bu dahi evvelki biraderi gibi bır sahra-i azîmeye girdi. Birden hücum eden bır aslanın sesini ışıtti, korktu. Fakat bıraderi kadar korkmadı. Çünkü, hüsnüzannıyla ve güzel fıkrıyle, "Şu sahranın bir hâkimi var. Ve bu aslan, o hâkimin taht-ı emrinde bir hizmetkâr olması ihtimali var" diye düşünüp, tesellı buldu. Fakat yine kaçtı. Tâ altmış arşın derinliğinde bir susuz kuyuya rast geldi, kendini içine attı. Bıraderi gibi, ortasında bir ağaca eli yapıştı. Havada muallâk kaldı. Baktı, iki hayvan, o ağacın ıkı kökünü kesiyorlar. Yukarıya baktı, aslan, aşağıya baktı, bir ejderha gördü. Aynı kardeşi gibi, bır acıp vaziyet gordu. Bu dahi tedehhüş etti. Fakat kardeşinin dehşetinden bin derece hafif. Çünkü güzel ahlâkı ona guzel fikir vermiş. Ve guzel fikir ise, ona her şeyin guzel cihetini gosteriyor. İşte bu sebepten şöyle düşündü ki:

"Bu acıp işler birbirıyle alâkadardır. Hem, bir emir ile hareket ederler gibi görünüyor. Öyle ise, bu işlerde bır tılsım vardır. Evet, bunlar bir gizli hâkimin emriyle dönerler. Öyle ise, ben yalnız değilim. O gizli hâkim bana bakıyor, beni tecrübe ediyor, bir maksat için beni bir yere sevk edip davet ediyor."

Şu tatlı korku ve güzel fikirden bir merak neş'et eder ki: "Acaba, beni tecrübe edıp, kendini bana tanıttırmak isteyen ve bu acip yol ile bir maksada sevk eden kimdir?"

Sonra tanımak merakından tılsım sahibinin muhabbeti neş'et ettı. Ve şu muhabbetten tılsımı açmak arzusu neş'et etti. Ve o arzudan tılsım sahibini razı edecek ve hoşuna gıdecek bır güzel vazıyet almak ıradesı neş'et etti.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran hâl
alakadar: ilgili
arşın: 68 cm olan eski bir uzunluk ölçüsü.
arzu: istek.
birader: kardeş
cihet: taraf
davet: çağırmak.
dehşet: urkuntu korku
ejderha: buyuk canavar.
emir: komut, buyruk
evvelki: onceki
fikir: dusunce
hâkim: hükmeden, hâkimiyet sahibi
hareket: kımıldanma.
hizmetkar: hizmetçi
hücum: saldırma
hüsnüzan: iyi zan, guzel dusunme
ihtimal: olabilirlik nispeti
irade: istek, arzu.
maksat: amaç, niyet.
merak: çok şıddetli arzu
muallak: boşlukta duran
muhabbet: sevgi
neş'et: çıkma, doğma
rast gelmek: karşılaşmak.
razı: memnun.
sahra: buyuk çol
sahra-i azime: buyuk çol
sevk etme: yonlendirme, gonderme, hareket ettırme
taht-ı emir: emir altında
tecrübe: deneme.
tedehhüş: dehşet hissine kapılma
tesellî: avunma
tılsım: herkesin bilip çozeme dıgı gizli sır
vaziyet: durum, hâl.

Sonra ağacın başına baktı, gördü ki, incir ağacıdır. Fakat, başında binlerle ağacın meyveleri vardır. O vakit bütün bütün korkusu gitti. Çünkü, kat'î anladı ki, bu incir ağacı bir listedir, bir fihristedir, bir sergidir. O mahfî hâkim, bağ ve bostanındaki meyvelerin numunelerini bir tılsım ve bir mu'cize ile o ağaca takmış ve kendi misafirlerine ihzar ettiği et'imeye birer işaret suretinde o ağacı tezyin etmiş olmalı. Yoksa, bir tek ağaç, binler ağaçların meyvelerini vermez.

Sonra niyaza başladı. Tâ, tılsımın anahtarı ona ilham oldu. Bağırdı ki: "Ey bu yerlerin Hâkim'i! Senin bahtına düştüm. Sana dehalet ediyorum ve Sana hizmetkârım ve Senin rızanı istiyorum ve Seni arıyorum."

Ve bu niyazdan sonra birden kuyunun duvarı yanlıp şahane, nezih ve güzel bir bahçeye bir kapı açıldı. Belki ejderha ağzı o kapıya inkılâp etti. Ve aslan ve ejderha iki hizmetkâr suretini giydiler. Ve onu içeriye davet ediyorlar. Hatta, o aslan, kendisine musahhar bir at şekline girdi.

İşte ey tembel nefsim ve ey hayalî arkadaşım! Gelinize, bu iki kardeşin vaziyetlerini muvazene edelim. Tâ, iyilik nasıl iyilik getirir ve fenalık nasıl fenalık getirir, görelim, bilelim.

Bakınız, sol yolun bedbaht yolcusu, her vakit ejderhanın ağzına girmeye muntazırdır, titriyor. Ve şu bahtiyar ise, meyvedar ve revnaktar bir bahçeye davet edilir.

Hem o bedbaht, elîm bir dehşette ve azîm bir korku içinde kalbı parçalanıyor. Ve şu bahtıyar ıse lezız bır

azîm: büyük.
baht: kısmet, tâli.
bahtıyar: bahtlı, mutlu, kutlu.
bedbaht: bahtsız, mutsuz.
bostan: bahçe.
davet: çağırmak.
dehalet: sığınmak.
dehşet: korkuntu.
elîm: acı veren.
et'ime: yiyecekler.
fihriste: içindekiler, katalog.
hâkim: hükmeden.
hayalî: hayale dalmış.
hizmetkâr: hizmetçi.
ihzar: hazırlamak.
ilham: Allah tarafından kalbe ihsan edilen feyiz ve hakikatler.
inkılâp: dönmek, değişme.
işaret: belirti.
kat'î: kesin.
lezîz: çok lezzetli.
mahfî: gizli.
meyvedar: meyveli.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muntazır: beklemekte.
musahhar: emre verilmiş, ıtaatkâr.
muvazene: düşünme, karşılaştırma.
nefis: kendi, şahıs.
nezîh: temiz, pak.
niyaz: yalvarma, dua.
numune: örnek, misal.
revnaktar: göz alıcı, süslü.
rıza: hoşnutluk, memnunluk, tasvip etme, kabul.
suret: şekil, görünüş.
suretinde: şeklinde, tarzında.
şahane: pek güzel.
tezyin: süslemek, donatmak.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.

ibret, tatlı bir havf, mahbup bir marifet içinde garip şeyleri seyir ve temaşa ediyor.

Hem, o bedbaht, vahşet ve me'yusiyet ve kimsesizlik içinde azap çekiyor. Ve şu bahtıyar ise, ünsiyet ve ümit ve iştiyak içinde telezzüz ediyor.

Hem, o bedbaht, kendini vahşî canavarlann hucumuna maruz bir mahpus hükmünde görüyor. Ve şu bahtiyar ise, bir aziz misafirdir ki, misafiri olduğu Mihmandar-ı Kerîm'in acip hizmetkârları ile ünsiyet edip eğleniyor.

Hem, o bedbaht, zahiren leziz manen zehirli yemişleri yemekle azabını tacil ediyor. Zira, o meyveler, numunelerdir; tatmaya izin var. Tâ, asıllarına talip olup, müşteri olsun. Yoksa, hayvan gibi yutmaya izin yoktur. Ve şu bahtiyar ise tadar, işi anlar, yemesini tehir eder ve intizar ile telezzüz eder.

Hem, o bedbaht, kendi kendine zulmetmiş. Gündüz gibi guzel bir hakikatı ve parlak bir vaziyeti, basiretsizliği ile kendisine muzlim ve zulümatlı bir evham, bir cehennem şekline getirmiş. Ne şefkate müstahaktır. Ve ne de kimseden şekvaya hakkı vardır. Meselâ, bir adam, güzel bir bahçede, ahbaplarının ortasında, yaz mevsiminde, hoş bir ziyafetteki keyfe kanaat etmeyip, kendini pis müskirlerle sarhoş edip, kendisini kış ortasında canavarlar içinde, aç, çıplak tahayyül edip bağırmaya ve ağlamaya başlasa, nasıl şefkate lâyık değil, kendi kendine zulmediyor, dostlannı canavar görüp tahkir ediyor. İşte bu bedbaht dahı öyledır.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran
ahbap: dostlar sevilenler
asıl: aslı, bizzat kendisi
azap: ceza, işkence; dünyada günah işlemiş olanlara ahirette verilecek ceza
aziz: sevgili, dost.
bahtiyar: bahtlı, mutlu, kutlu
basiretsizlik: ileri goruşlu olmamaklık.
bedbaht: bahtsız, mutsuz.
dost: arkadaş
evham: kuruntular
garip: normal olmayan, acayip
hakikat: gerçek.
havf: korku
hizmetkâr: hizmetçi
hukmunde: imiş gibi, gibi
ibret: uyanıklığa sebep olan.
intizar: umut ederek bekleme.
iştiyak: aşırı istek.
kanaat: razı olmak.
keyif: neşe, mutluluk
layık: uygun, hak etme
leziz: çok lezzetli.
mahbup: sevilen
mahpus: hapıs
manen: mana itibarıyla
marifet: bilgi, bilme, tanıma
maruz: uğrayan
me'yusiyet: umitsizlik.
Mihmandar-ı Kerim: dunya misafirhanesinde kullanna yardım eden ve nimet veren Rabbimiz
misafir: konuk.
muzlim: karanlık, korkutucu
muskir: sarhoş edici içki
mustahak: hak eden
müşteri: alıcı
numune: omek
seyir: gezmek.
şefkat: karşılıksız sevgi
şekva: şikayet etmek, sızlanmak.
tacil: hızlandırma, çabuklaştırma
tahayyül: hayalinde canlandırma
tahkir: horlamak, aşağılamak.
talip: isteyen
tehir: erteleme
telezzüz: tat ve zevk almak
temaşa: hoşlanarak bakmak.
ünsiyet: dostluk, yakınlık.
vahşet: dehşete, düşmüşlük, korku ve ürkuntü hâli
vahşi: yırtıcı, dehşet verici
vaziyet: durum, hâl.
zahiren: gorunuşte
ziyafet: yemekli toplantı
zulmetmek: eziyet vermek
zulümatlı: korkunç, karanlık.

Ve şu bahtıyar ise, hakikati görür. Hakikat ise, güzeldir. Hakikatin husnünü derk etmekle, Hakikat Sahibinin kemaline hürmet eder, rahmetine müstahak olur. İşte, *"Fenalığı kendinden, iyiliği Allah'tan bil"* [1] olan hükm-i Kur'ânînin sırrı zahir oluyor.

Daha bunlar gibi sair farkları muvazene etsen, anlayacaksın ki, evvelkisinin nefs-i emmaresi ona bir manevî cehennem ihzar etmiş. Ve otekisinin hüsnüniyeti ve husnüzannı ve hüsnühasleti ve hüsnüfikri onu büyük bir ihsan ve saadete ve parlak bir fazilete ve feyze mazhar etmiş.

Ey nefsim ve ey nefsimle beraber bu hikâyeyi dinleyen adam! Eğer bedbaht kardeş olmak istemezsen ve bahtıyar kardeş olmak istersen, Kur'ân'ı dinle ve hükmüne mutî ol ve ona yapış ve ahkâmıyla amel et.

Şu hikâye-i temsiliyede olan hakikatleri eğer fehmettin ise, hakikat-i dini ve dünyayı ve insanı ve imanı ona tatbik edebilirsin. Muhimlerini ben söyleyeceğim, incelerini sen kendin istihraç et.

İşte bak: O iki kardeş ise: Biri ruh-i mü'min ve kalb-i salihtir, diğeri ruh-i kâfir ve kalb-i fasıktır. Ve o iki tarikten sağ ise, tarik-ı Kur'ân ve imandır. Sol ise, tarik-ı isyan ve küfrandır.

Ve o yoldaki bahçe ise, cemiyet-i beşeriye ve medeniyet-i insaniye içinde muvakkat hayat-ı içtimaiyedir ki, içinde hayır ve şer, iyi ve fena, temiz ve pis şeyler beraber bulunur. Âkil odur ki, [2] خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَرْ kaidesiyle amel eder, selâmet-ı kalp ile gider.

1- Nisâ Suresi 79.
2- Güzel ve huzur veren al, çirkin ve keder veren bırak.

ahkâmıyla: hükümleriyle
akıl: akıllı.
amel etmek: yaşamak
amel: fiil, iş, emek.
bahtıyar: bahtlı, mutlu, kudu
bedbaht: bahtsız, mutsuz.
cemiyet-i beşeriye: insan toplulugu
derk: iyice anlama
evvelki: önceki
fazilet: ilim ve iman
fehmettmek: anlamak, kavramak.
feyiz: bolluk, bereket.
hakikat: gerçek.
hakikat-i din: dinin gerçeği
hakikat-ı dünya: dunyanın gerçeği
hakikat-i iman: imanın gerçeği
hakikat-ı insan: insanın gerçeği.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat
hayır ve şer: iyilik ve kotulukk
hikaye-i temsiliye: bir şeyi goz onunde canlandıran hikâye
hükm-i Kur'âni: Kur'ân'ın hukmu
hükum: emir
hürmet: saygı
hüsnüfikir: iyi ve güzel düşünce
hüsnühaslet: iyi haslet, güzel huy
hüsnüniyet: iyi ve güzel niyet
husnuzan: iyi ve güzel kanaat.
hüsün: güzellik.
ihsan: iyilik.
İhzar: hazırlamak.
istihraç: çıkarmak, bulmak.
kaidesiyle: kuralıyla
kalb-i fasık: bile bile gunah işleyen ve Allahın emirlerine uyma yan kimsenin kalbi
kalb-i salih: iyi ve faydalı işler yapan, Allah a olan gorevlerini yerine getiren kimsenin kalbi.
keder: tasa, kaygı, gam
kemal: eksiksizlik.
manevi: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: kavuşma
medeniyet-i insaniye: insanların çalışmasıyla oluşan medeniyet.
mutı olmak: baş eğmek, uymak, itaat etmek
muvakkat: geçici
muvazene: karşılaştırma
muhim: onemli
müstahak: hak eden.
nefis: kotulugu emreden duygu, kendisi
nefs-i emmare: kötülüğü teşvik eden, emreden nefis
rahmet: şefkat, etme, esirgeme
ruh-ı kafir: imansızın, inanmayanın, inkârının kalbi
ruh-ı mü'min: inanan, iman sahibi olan kimsenin kalbi
saadet: mutluluk
sair: başka, diger
selâmet-ı kalp: kalbin korku ve kotuluklerden kurtulması
sır: gizli hakikat.
tarik: yol
tarik-ı isyan ve kufran: isyan ve kufur yolu.
tarik-ı Kur'ân ve iman: iman ve Kur'an yolu
tatbik: uygulamak.
zahir olmak: gorunmek, açıklanmak.

Ve o sahra ise, şu arz ve dünyadır.

Ve o aslan ise, ölüm ve eceldir.

Ve o kuyu ise, beden-ı insan ve zaman-ı hayattır.

Ve o altmış arşın derinlik ise, ömr-i vasatî ve omr-i galibî olan altmış seneye işarettir.

Ve o ağaç ise, muddet-i omur ve madde-i hayattır.

Ve o iki siyah ve beyaz hayvan ise, gece ve gündüzdür.

Ve o ejderha ise, ağzı kabır olan tank-ı berzahıye ve revak-ı uhrevîdir. Fakat o ağız, mü'min için zindandan bir bahçeye açılan bir kapıdır. (1)

Ve o haşerat-ı muzırra ise, musıbat-ı dünyeviyedir. Fakat, mü'min için, gaflet uykusuna dalmamak için tatlı ikazat-ı İlâhiye ve iltifatat-ı Rahmaniye hükmündedir.

Ve o ağaçtaki yemişler ise, dünyevî nimetlerdir ki, Cenab-ı Kerîm-i Mutlak onları ahiret nimetlerine bir liste, hem ihtar edici, hem müşabihleri, hem cennet meyvelerine müşterileri davet eden numuneler suretinde yapmış. (2)

Ve o ağacın, birliğiyle beraber muhtelif başka başka meyveler vermesi ise, kudret-i Samedâniyenin sıkkesine ve rububiyet-i İlâhiyenin hatemine ve saltanat-ı ulûhiyetin turrasına işarettir. Çünkü, bir tek şeyden her şeyi yapmak, yani, bir topraktan bütün nebatat ve meyveleri yapmak, hem bir sudan butun hayvanatı halk etmek, (3)

1. Buhari Cenaiz 68, 87; Muslim Cennet 70; Nesei Cenaiz 110; Musned 3 3, 4 287
2. Bkz. Bakar suresi 25
3. Bkz. Enbiya Suresi 30

ahiret: oteki dünya
arşın: 68 cm olan eski bir uzunluk ölçüsü
arz: yeryüzü
beden-ı insan: insan vücudu
Cenab-ı Kerim-i Mutlak: sınırsız ikram sahibi olan Allah
davet: çağırma
dunyevi: dünya ile ilgili
ecel: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı.
ejderha: canavar, vahşî hayvan
gaflet: nefsine uyarak Allah'ı ve emirlerini unutmak.
halk etmek: yaratmak.
haşerat-ı muzırra: zararlı böcekler
hatem: muhur
hayvanat: hayvanlar
hukmunde: değerinde, yerinde
ihtar: hatırlatma, uyarma
ikazat-ı İlahiye: Allah tarafından yapılan uyarılar
iltifatat-ı Rahmaniye: sonsuz merhamet sahibi Allah'ın insana güzel davranışları
işaret: gösterge, belirti
kabır: mezar
kudret-i Samedâniye: hıçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü.
madde-i hayat: hayat için lüzumlu madde
muhtelif: çeşitli
musıbat-ı dünyeviye: dünyadaki sıkıntılar
muddet-i omur: ömür süresi
mu'min: Allah'a ve emirlerine inanan
muşabih: benzer
müşteri: alıcı
nebatat: bitkiler
nimet: giyecek ve yiyecek gibi şeyler
nimet: iyilik, ihsan, giyecek ve yiyecek gibi şeyler
numune: örnek.
omr-ı galibî: çoğunluğun yaşama süresi
omr-ı vasatî: ortalama yaşama süresi
revak-i uhrevî: ahiret âlemi.
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye edicilliği
sahra: geniş saha
saltanat-ı uluhiyet: kâinatta şerik kabul etmez İlâhî saltanat.
sikke: damga.
suretinde: şeklinde
tarik-ı berzahiye: ahiret yolu
turra: imzası
zaman-ı hayat: hayat zamanı
zindan: hapishane.

hem basit bir yemekten bütün cihazat-ı hayvaniyeyi icat etmek; bununla beraber, her şeyi bir tek şey yapmak, yani, zîhayatın yediği gayet muhtelifülcins taamlardan, o zîhayata bir lâhm-ı mahsus yapmak, bir cild-i basit dokumak gibi sanatlar Zat-ı Ehad-i Samed olan Sultan-ı Ezel ve Ebed'in sikke-i hassasıdır, hatem-i mahsusudur, taklit edilmez bir turrasıdır

Evet, bir şeyi her şey ve her şeyi bir şey yapmak, her şeyin Hâlık'ına has ve Kadîr-i Küllî Şey'e mahsus bir nişandır, bir ayettir

Ve o tılsım ise, sırr-ı iman ile açılan sırr-ı hikmet-i hılkattir.

Ve o miftah ise,

(1) يَا اللهُ ۞ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ ۞ اَللهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُ 'dur.

Ve o ejderha ağzı bahçe kapısına inkılâp etmesi ise işarettir ki, kabır, ehl-i dalâlet ve tuğyan için vahşet ve nisyan içinde zindan gibi sıkıntılı ve bir ejderha batnı gibi dar bir mezara açılan bir kapı olduğu hâlde, ehl-i Kur'ân ve iman için zindan-ı dünyadan bostan-ı bekaya ve meydan-ı imtıhandan ravza-i cinana ve zahmet-ı hayattan rahmet-i Rahman'a açılan bir kapıdır. (2)

Ve o vahşî aslanın dahi munis bir hizmetkâra dönmesi ve musahhar bir at olması ise, işarettir ki, mevt, ehl-i dalâlet için bütün mahbubatından elîm bir fırak-ı ebedîdir. Hem, kendi cennet-ı kâzibe-i dünyeviyesinden ıhraç ve vahşet ve yalnızlık içinde, zindan-ı mezara idhal ve hapıs olduğu hâlde, ehl-ı hıdayet ve ehl-ı Kur'ân ıçın, otekı

1- Ey her şeyin sahibi, malıkı ve idarecisi olan Allah! • Allah tan başka hıçbır ılâh yoktur (Muhammed Suresi 19) • Allah Teâlâ kı Ondan başka ibadete layık hıçbır ılâh yoktur O Hay dır ezelı ve ebedı hayat sahıbıdır O Kayyum dur, varlıgı ıçın hıçbır sebebe ıhtıyacı olmadıgı gibi bütün eşya Onun yaratmasıyla ve tedbırıyle devam eder ve vücutta kalır beka bulur (Bakara Suresi 255)

2 *Musned*, 3 38 *Darimi*, Rıkak 94 *Tirmizî*, Kıyamet, 26

ayet: delil
batın: mide
beka bulmak: ebedîleşmek, sonsuzlaşmak.
bostan-ı beka: sonsuzluk bahçesi yanı Cennet.
Cennet-i kâzibe-i dünyeviye: yalancı dünya Cennetı
cihazat-ı hayvaniye: hayvanlara canlılara has organlar
cild-i basit: derı
ehl-i dalâlet: dogru ve hak yoldan sapanlar
ehl-i dalâlet ve tuğyan: sapkınlar ve gunahkârlar topluluğu
ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar.
ehl-i Kur'an ve iman: Kur'ân a ınanan ve ıman edenler
ehl-ı Kur'ân: Kur'ân a ınanıp ona uyanlar
ejderha: canavar
elîm: acı veren.
ezelî ve ebedî: başlangıçsız ön cesız ve sonsuz dalmı
fırak-ı ebedî: sonsuz ayrılık
Halık: yoktan yaratan Allah.
has: aıt.
hatem-i mahsus: ozel muhur
hizmetkar: hizmetçi
ibadet: kulluk.
ıcat etme: yoktan var etme
idhal: dahil olma girme
ıhraç: çıkarılma
inkılâp: donuşme.
kabir: mezar
Kadır-ı Küllî Şey: her şeye gücü yeten Allah
Kayyum: her şeyın varlıgı ona baglı olan ve devam eden Allah
lahm-ı mahsus: her canlıya has doku
layık: ehil
mahbubat: sevilenler
mahsus: aıt olan
malık: sahıp
mevt: olum
meydan-ı imtıhan: ımtıhan meydanı
mezar: oldukten sonra konulan yer
miftah: anahtar
muhtelifülcins: çeşıt çeşıt, cıns cıns
munis: sevımlı dost, ıtaatkâr
musahhar: emre verılmış
nisyan: unutma
nişan: ozellık, ışaret.
rahmet-ı Rahman: yaratıklara sonsuz şefkat ve merhametle davranan Allah ın rahmetı.
ravza-i cinan: Cennet bahçesı
sikke-i hassa: ozel damga
sırr-ı hikmet-i hılkat: yaratılış hıkmetının sırrı
sırr-ı iman: ıman hakıkatı
Sultan-ı Ezel ve Ebed: varlıgının bası ve sonu olmayan kudret ve hakımıyet sahıbı Allah
taam: yemek yıyecek gıda
taklit: benzenıı yapmak.
tedbir: onlem. çare.
tılsım: herkesin bılıp çozemedıgı gızlı sır
turra: padişah ımzası
vahşet: korku ve urkuntü
vahşı: merhametsız
zahmet-i hayat: hayat yuku
Zat-ı Ehad-i Samed: tek ve sonsuz hayat sahıbı Allah
zıhayat: canlılar
zindan: hapıshane
zindan-ı dünya: Cennete gore karanlık ve hapıshane hukmundekı dunya hayatı
zindan-ı mezar: kabır mezar hapıshanesi

âleme gitmiş eski dost ve ahbaplarına kavuşmaya vesiledir. Hem, hakikî vatanlarına ve ebedî makam-ı saadetlerine girmeye vasıtadır. Hem, zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana bir davettir. Hem, Rahman-ı Rahîm'in fazlından, kendi hizmetine mukabil, ahz-ı ücret etmeye bir nöbettir. Hem, vazife-ı hayat külfetinden bir terhistir. Hem, ubudiyet ve imtihanın talim ve talımatından bir paydostur.

Elhâsıl: *Her kim hayat-ı fâniyeyi esas maksat yapsa, zahiren bir cennet içinde olsa da, manen cehennemdedir. Ve her kim, hayat-ı bâkiyeye ciddî müteveccih ise, saadet-i dâreyne mazhardır. Dünyası ne kadar fena ve sıkıntılı olsa da, dünyasını cennetin intizar salonu hükmünde gördüğü için, hoş görür, tahammül eder, sabır içinde şükreder.*

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ اَهْلِ السَّعَادَةِ وَالسَّلَامَةِ وَالْقُرْاٰنِ وَالْاِيْمَانِ اٰمِيْنَ ۞
اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ بِعَدَدِ جَمِيْعِ
الْحُرُوْفَاتِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِيْ جَمِيْعِ الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِاِذْنِ الرَّحْمٰنِ
فِيْ مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَآئَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ
قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ النُّزُوْلِ اِلٰى اٰخِرِ الزَّمَانِ وَارْحَمْنَا وَوَالِدَيْنَا وَارْحَمِ
الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِعَدَدِهَا بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ اٰمِيْنَ ۞
وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ (1)

1 Allahım, bızı saadet, selâmet, Kur'an ve îman ehlinden eyle. Âmîn. • Allahım, Efendimiz Muhammed'e, onun Âl ve Ashabına, indiği günden itibaren tâ kıyamete kadar, onu okuyan her okuyucunun her kelimesini okuması esnasında Allah'ın izniyle hava dalgalarının aynasına yansıyan bütün Kur'an kelimelerinin bütün harfleri adedince salât ve selâm eyle. Bize, anne ve babamıza, erkek ve kadın bütün mü'minlere bu salâvatlar adedince merhamet et. Bunu rahmetinle yap, ey merhametlilerin en merhametlisi! Duamızı kabul buyur. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

adedince: sayısınca
ahbap: dostlar, sevdikler
ahz-ı ücret: ücret alma
Âl: sülale, soy
Ashap: Peygamberimizin arkadaşları, o devirde yaşamış olan Müslümanlar
beka: devamlılık, sonsuzluk
bostan-ı cinan: Cennet bahçeleri
ciddî: gerçekten
davet: çağrı
dua: niyaz, yalvarma
ebedî: sonsuz, bitmeyen, sonu olmayan
ehl: yabancı olmayan, dost
elhâsıl: netice olarak
esas: temel, ana, başlıca
esnasında: arasında, sırasında
ezelî: başlangıcı olmayan
fazl: bağış, karşılıksız iyilik
fena: kötü
hakkı: gerçek
hamd: Allah'a övme, şükür
hayat-ı bâkiye: sonsuz âhiret hayatı
hayat-ı fâniye: geçici dünya hayatı
hükmünde: değerinde
imtihan: sınav, deneme
intizar: bekleme
keder: üzüntü
kıyamet: dünyanın sonu
kulfet: yük, zorluk
makam-ı saadet: mutluluk yeri
makbul: geçerli
maksat: amaç
manen: iç dünyasında
mazhar: kavuşma
merhametli: rahmetli bol olan
mukabil: karşılık olarak
mü'min: Allah'a ve emirlerine inanan
müteveccih: yönelmiş
öteki âlem: âhiret
paydos: serbest kalma
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
Rahman-ı Rahîm: dünya ve âhirette yarattıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah
rahmet: şefkat etme, esirgeme
saadet-i dareyn: hem dünya ve hem âhiret saadeti
sabır: dayanma, direnme
salât: dua
salâvat: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duaları
selâmet: korktuklarından kurtulma, kurtuluş
şükretmek: memnunluk ve minnettarlık duymak
tahammül: katlanma
talim: öğrenme, eğitim
talimat: eğitimler
tedbir: önlem
terhis: kurtuluş
tevekkül: sebeplere sarıldıktan sonra netîcesini Allah'a bırakma
ubudiyet: kulluk
vasıta: sebep, vesile
vazife-i hayat: hayat vazîfesi
vesile: sebep, vasıta
vücut: varlık, var olma
zâhiren: görünüşte
zindan-ı dünya: Cennete göre karanlık ve hapishane hükmündeki dünya hayatı

On İkinci Söz

* *On İkinci Söz*, Barla'da 1927-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا [1]

İKİNCİ ESAS

Kur'ân-ı Hakîm'in hikmeti, hayat-ı şahsiyeye verdiği terbiye-i ahlâkıye ve hikmet-i felsefenin verdiği dersin muvazenesi

Felsefenin hâlis bir filmizi, bir firavundur. Fakat, menfaatı için en hasis şeye ıbadet eden bir firavun-ı zelîldir, her menfaatlı şeyi kendine rab tanır. Hem, o dinsiz şakirt, mütemerrit ve muannittir. Fakat, bir lezzet için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mutemerrittir, şeytan gibi şahısların bir menfaat-ı hasise için ayağını öpmekle zillet gösterir denî bir muannittir. Hem, o dinsiz şakirt,

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Kime hikmet verilmişse, işte ona pek çok hayır verilmiştir. (Bakara Suresi, 269.)

firavun: zalim, merhametsiz.
firavun-i zelîl: hor, alçak firavun.
hâlis: saf.
hasis: adî, değersiz.
hayat-ı şahsiye: kişisel hayat.
hesabına: adına.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i felsefe: felsefe ilmi.
hurufat: harfler.
huruf-ı mevcudat: büyük bir kitap olan kainatın harfleri, hukmündeki varlıklar.
ıbadet: kulluk.
İlm-i hikmet: hikmet ilmi, felsefe.
ins: insan.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kalem-i kudret: Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kitab-ı kebîr: büyük kitap.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lezzet: ağızla, dille alınan tat.
mana-i harfî: kendi başına var olmayıp, bir bütünün içinde kazanılan anlam.
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan anlamı.
menfaat: fayda, kâr, gelir.
menfaat-ı hasise: adî, değersiz çıkar.
mevcudat: varlıklar.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muvazene: karşılaştırma.
münasebat: bağlar, ilişkiler.
müşteki: şikayet eden.
mütemerrit: dik başlı, inatçı.
nazarıyla: bakışıyla, görüşüyle.
rab: ilah.
safsata: yalan, asılsız söz.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sersem: dengesiz, ölçüsüz.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahkir: küçümseme.
terbiye-i ahlâkıye: ahlâkî terbiye.
tezyinat: süsleme, süs.
tılmız: talebe, öğrenci.
zillet: alçaklık, aşağılık.

cebbar bir mağrurdur. Fakat, kalbinde nokta-i istinat bulmadığı için, zatında gayet acz ile âciz bir cebbar-ı hodfüruştur. Hem o şakırt, menfaatperest hodendiştir ki, gaye-i himmeti nefis ve batnın ve fercin hevesatını tatmin ve menfaat-i şahsiyesini bazı menfaat-i kavmiye içinde arayan, dessas bir hodgâmdır.

Amma hikmet-i Kur'ân'ın halis tilmizi ise, bir abddir; fakat, azam-ı mahlûkata da ibadete tenezzul etmez, hem, cennet gibi azam-ı menfaat olan bir şeyi, gaye-i ibadet kabul etmez bir abd-i azızdir. Hem, hakikî tilmız-i mütevazıdır, selim, halimdir; fakat, Fâtır'ının gaynne, daire-i izni harıcinde, ihtıyarıyla tezellule tenezzul etmez. Hem, fakir ve zayıftır, fakr ve zaafını bilir; fakat, onun Malik-i Kerîm'i, ona iddihar ettiği uhrevî servet ile müstağnidir ve Seyyidinin nihayetsiz kudretine istinat ettiği ıçın, kavidir. Hem, yalnız livechillâh, rıza-i İlâhî için, fazilet için amel eder, çalışır.

İşte, ıkı hıkmetın verdiği terbıye, ıkı tılmızın muvazenesiyle anlaşılır.

ÜÇÜNCÜ ESAS

Hıkmet-i felsefe ıle hıkmet-ı Kur'ânıyenın hayat-ı ıçtımaıye-i beşerıyeye verdiği terbıyeler

Amma hikmet-i felsefe ise, hayat-ı ıçtımaıyede nokta-i istinadı "kuvvet" kabul eder. Hedefi "menfaat" bilir. Dustur-ı hayatı "cıdal" tanır. Cemaatlenn rabıtasını

abd: kul
abd-i aziz: izzetli kul. Allah'tan başkasına muracaat etmeyen ve minnet duymayan kul.
âciz: gücü yetmez, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
amel: ış, hareket.
azam-ı mahlukat: yaratılmışların en büyüğü
azam-ı menfaat: menfaatın en büyüğü
batın: karın, mide
cebbar: zorba, zalim
cebbar-ı hodfüruş: kendini beğenen zorba
cemaat: topluluk, toplum
cidal: kavga, mücadele.
daire-i izin: izin dairesi
dessas: aldatıcı, hileci
dustur-ı hayat: hayat prensibi
erdem: fazilet.
fakr: fakırlık, muhtaçlık
Fatır: yaratan, yaratıcı Allah
fazilet: erdem ve üstünlük.
ferc: üreme organı
gaye-i himmet: gayret ve çabanın amacı.
gaye-i ibadet: ibadetin gayesi.
gayri: ...den başka, başkası
halim: uysal, yumuşak, sessiz.
halis: karışıksız, saf, duru
hariç: dış.
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat.
hayat-ı İçtimaiye-i beşeriye: insanlığın sosyal hayatı
hedef: maksat, niyet, amaç.
hevesat: hevesler
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i felsefe: felsefe ilmi
hikmet-ı Kur'an: Kur'ân hikmeti
hikmet-i Kur'aniye: Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'ân'ın hikmeti
hodendiş: kendi için endişe eden
hodgam: kendi keyfini düşünen.
iddihar: biriktirme, saklama
ihtiyar: seçme, tercih, irade
istinat etmek: dayanmak.
kavi: kuvvetli
livechillâh: Allah için
magrur: gururlu
Malik-i Kerim: bol ihsan ve ikram sahibi olan, her şeyin gerçek sahibi Allah
menfaat: fayda, kar
menfaat-i kavmiye: toplum çıkarı
menfaat-ı şahsiye: kişisel çıkar
menfaatperest: kendi çıkarını düşünen
muvazene: karşılaştırma
müstagni: tok gözlü
nefis: kişinin kendisi, insanı maddi zevk ve isteklere sevk eden kuvvet.
nokta-i istinat: dayanak noktası
rabıta: bağ.
rıza-i İlâhi: Allah rızası.
selim: sağlam, doğru.
servet: mal, mülk.
seyyid: efendi.
şakırt: talebe, öğrenci
tenezzul: alçalmak, kendine aykırı düşen bir işi veya duru mu kabul etme
terbiye: yetiştirme, büyütme
tezellül: aşağılanma
tilmiz: öğrenci, talebe
tılmız-ı mütevazı: alçak gönüllü talebe
uhrevi: ahirete dair
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

"unsuriyet, menfi milliyet"i tutar. Semeratı ise, "hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin" ve "hacat-ı beşeriyeyi tezyittir."

Hâlbuki, kuvvetin şe'ni "tecavüz"dür. Menfaatın şe'ni, her arzuya kâfi gelmediğinden, "üstünde boğuşmak"tır. Düstur-i cidalin şe'ni "çarpışmak"tır. Unsuriyetin şe'ni, başkasını yutmakla beslenmek olduğundan, "tecavüz"dür. İşte bu hikmettendir ki, beşerin saadeti selp olmuştur.

Amma hikmet-i Kur'âniye ise, nokta-i istinadı, kuvvete bedel "hakkı" kabul eder. Gayede menfaate bedel "fazilet ve rıza-i İlâhîyi" kabul eder. Hayatta düstur-ı cidal yerine "düstur-ı teavünü" esas tutar. Cemaatlerin rabıtalarında unsuriyet, milliyet yerine "rabıta-i dinî ve sınıfî ve vatanî" kabul eder. Gayatı, hevesat-ı nefsaniyenin tecavüzatına set çekip ruhu maâliyata teşvik ve hissiyat-ı ulviyesini tatmin eder ve insanı kemalât-ı insaniyeye sevk edip insan eder.

Hakkın şe'ni "ittifak"tır. Fazîletin şe'ni "tesanüt"tür. Düstur-i teavünün şe'ni "birbirinin imdadına yetişmek"tir. Dinin şe'ni "uhuvvet"tır, "inzicap"tır. Nefsi gemlemekle bağlamak, ruhu kemalâta kamçılamakla serbest bırakmanın şe'ni "saadet-i dâreyn"dir.

bedel: karşılık.
cemaat: topluluk, toplum
cihet-i tefevvuk: üstünlük yönü
cihet-i ulviyet: üstün taraf
düstur-ı cidal: mücadele ve kavga prensibi
düstur-ı teavün: yardımlaşma prensibi
fazilet: manevî değer ve üstünlük.
gayat: gayeler, amaçlar
gaye: amaç, hedef
hacat-ı beşeriye: insanî ihtiyaçlar
hak: doğru, gerçek.
hevesat-ı nefsaniye: nefsi istek ve arzular, nefse ait istekler
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'an'ın hikmeti
hissiyat-ı ulviye: yüce duygular
imdat: yardım
inzicap: kapılma, bağlanma
ittifak: ortak bir gayede anlaşma
kâfi: yeterli
kelam: sözler
kelimat-ı İlâhiye: İlâhi sözler, kelimeler
kemalat: mükemmellikler
kemalat-ı insaniye: insana ait olgunluklar
maâliyat: yüksek ve derin fikirler.
menfaat: fayda, kâr
menfi milliyet: ırkçılık
nokta-ı istinat: dayanak noktası
rabıta: bağ
rabıta-i dini ve sınıfi ve vatani: din, sınıf ve vatan bağı
rıza-i İlâhi: Allah rızası.
saadet: mutluluk
saadet-i dareyn: dünya ve ahiret mutluluğu
selp olmak: ortadan kalkmak.
semerat: verim, kâr, fayda
set: engel
sevk: yollama, ulaştırma
sınıfî: sosyal tabakalarla ilgili
şe'n: icap, gerek.
tatmin: doyurma
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ilen gitme, saldırma, sataşma
tecavüzat: saldırılar, tecavüzler
temsil: kıyaslama tarzında, benzetme
tesanüt: dayanışma.
teşvik: heveslendirmek.
tezyit: çoğalma, artırma
uhuvvet: kardeşlik.
unsuriyet: ırkçılık
vatanî: vatana ait.

* *On Üçüncü Söz* Barla'da 1927-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir

On Üçüncü Sözün İkinci Makamı

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Cazibedar bir fitne içinde bulunan ve daha aklını kaybetmeyen bazı gençlerle bir muhaveredir

BİR KISIM GENÇLER tarafından, şimdiki aldatıcı ve cazibedar lehviyat ve hevesatın hücumları karşısında, "Ahiretimizi ne suretle kurtaracağız?" diye Risale-i Nur'dan medet istediler. Ben de Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi namına onlara dedim ki:

Kabir var; hiç kimse inkâr edemez. Herkes, ister istemez oraya girecek. Ve oraya girmek için de, üç tarzda, üç yoldan başka yol yok.

• *Birinci yol.* O kabir, ehl-i iman için bu dünyadan daha güzel bir âlemin kapısıdır.[2]

• *İkinci yol*: Ahireti tasdik eden, fakat sefahat ve dalâlette gidenlere bir haps-i ebedî ve bütün dostlarından bir tecrit içinde bir haps-i münferit, yalnız başına bir hapis kapısıdır.[3] Öyle gördüğü ve itikat ettiği; ve inandığı gibi hareket etmediği için, öyle muamele görecek.

• *Üçüncü yol*: Ahirete inanmayan ehl-i inkâr ve dalâlet için bir idam-ı ebedî kapısı, yani hem kendisini, hem bütün sevdiklerini idam edecek bir darağacıdır. Öyle bildiği için, cezası olarak aynını görecek. Bu iki şık bedihîdir, delil istemiyor, göz ile görünür.

ahiret: öteki dünya.
âlem: dünya.
bedihî: açık olan.
cazibedar: çekici.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak (sapmak).
delil: şahit, belge, tanık.
ehl-i iman: iman edenler, inananlar.
ehl-i inkar ve dalâlet: hak yoldan sapmış, inançsız kimseler.
hapis: alıkoyma, bir yere kapatıp dışarı çıkarmama.
haps-i ebedî: sonsuza dek kalınacak hapis.
haps-i münferit: tek başına hapis, hücre hapsi.
hareket: yaşama, davranma.
hevesat: nefsin hoşuna giden yasak istek ve arzular.
idam-ı ebedî: dinlenmemek üzere yok olma.
inkar etmek: kabul etmeme, reddetme.
itikat: inanış, iman.
kabir: mezar.
lehviyat: nefsî azdıran oyun ve eğlenceler.
medet: yardım.
muamele: davranma, davranış.
muhavere: konuşma.
nam: ad, isim.
sefahat: beyinsizlik, zevk ve eğlenceye aşırı derecede duşkunluk.
suret: şekil, biçim.
şahs-ı manevî: manevî kişilik.
şık: madde, tarz.
tarz: şekil.
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
tecrit: yalnız başına bırakma, soyutlama.

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fâtiha Sûresi: 1.)

2. *Buhârî*, Cenâiz, 68, 87; *Muslim*, Cennet, 70; Kıyamet, 26; *Nesâî*, Cenâiz, 110; *Müsned*, 3/3, 4/287.

3. *Dârimî*, Rikak, 94; *Müsned*, 3/38; İbni Hibban, *Sahih*, 7/391, 392; Ebu Ya'la, *Müsned*, 2/491, 11/522; İbni Ebu Şeybe, *Musannef*, 7/58.

Madem ecel gizlidir, her vakit ölüm, başını kesmek için gelebiliyor, ve genç ihtiyar farkı yoktur. Elbette, daima, gözü önünde öyle büyük dehşetli bir mesele karşısında, bîçare insan, o idam-ı ebedî, o dipsiz, nihayetsiz haps-i münferitten kurtulmak çaresini aramak ve kabir kapısını bir âlem-i bâkîye, bir saadet-i ebediyeye ve âlem-i nura açılan bir kapıya kendi hakkında çevirmek hâdisesi, o insanın dünya kadar büyük bir meselesidir.

Bu kat'î hakikat, bu uç yol ile bulunduğunda ve bu üç yolun da mezkûr üç hakikat ile olacağını ihbar eden yüz yirmi dört bin muhbir-i sadık,[1] elinde nişane-i tasdik olan mu'cizeler bulunan enbiyalar ve o enbiyaların haber verdikleri aynı haberleri, keşif ve zevk ve şuhut ile tasdik eden ve imza basan yüz yirmi dört milyon evliyanın aynı hakikate şahadetleri ve haddühesaba gelmeyen muhakkiklerin kat'î delilleriyle –o enbiya ve evliyanın verdikleri aynı haberleri– akleri, ilmelyakîn derecesinde (HAŞİYE) ispat ettikleri, ve yüzde doksan dokuz ihtimal-i kat'î ile, "*İdam ve zindan-ı ebedîden kurtulmak ve o yolu saadet-i ebediyeye çevirmek, yalnız iman ve itaat iledir*" diye ittifaken haber veriyorlar.

Acaba yüzde bir ihtimal-i helâket bulunan bir tehlike yolunda gitmemek için bir tek muhbirin sözü nazara alınsa ve onun sözünü dinlemeyip o yolda giden adamın, endişe-i helâketten gelen elem-i manevî, onun yemek iştihasını kaçırdığı hâlde, böyle yüz binler sadık ve

HAŞİYE: Onlardan birisi Risale-i Nur dur, meydandadır

1- Yüz yirmi dört bin enbiya olduğu hakkında bkz. Hâkim, *Müstedrek* 2.652; İbni Sa'd, *Tabakatu l-Kubra*, 1.32; İbni Hibban, *Sahih*, 2.77; *Musned*, 5.265-266; Taberanî, *Mu'cemu l-Kebir*, 8.217; Veliyyuddin Tebrizi, *Mişkâtü l-Mesabih*, 3.122

alem-i bâkı: sonsuz olan ahiret âlemi.
âlem-i nur: nur âlemi.
biçare: çaresiz.
dehşet: korku, korkma, ürkme.
delil: ispatlayıcı, kanıt.
ecel: ölüm vakti.
elem-i manevî: manevî acı.
enbiya: peygamberler.
endişe-i helaket: yok olma kaygısı.
evliya: veliler, ulular, Allah dostları.
haddühesap: sınır ve sayı.
hadise: olay.
hakikat: gerçek.
haps-i münferit: tek başına hapis.
haşiye: dipnot.
idam: yok etme.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok etme.
İhbar: haber verme.
ihtimal-i helaket: yok olma ihtimali.
ihtimal-i kat'i: kesin olabilirlik.
ilmelyakîn: kesin bilgiye dayanarak, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde öğrenme.
iman: inanç.
İştiha: açlık, iştah.
itaat: boyun eğme.
İttifaken: birlik hâlinde, birleşerek.
kabir: mezar.
kat'î: kesin, şüphesiz.
keşif: açma, meydana çıkarma.
mezkûr: adı geçen.
mu'cize: olağanüstü hal ve hareketler.
muhakkik: gerçeği araştıran, gerçeği araştırıp bulan âlimler.
muhbir: haber veren.
muhbir-i sadık: doğru sözlü haber verici peygamber.
nazar: dikkat.
nişane-i tasdik: doğrulayıcı nişan, alamet.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, sonu olmayan mutluluk.
sadık: doğru.
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şuhut: kalp gözüyle görme, gözle tanıklık.
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
zevk: manevî âlemlerde iman hakikatlerinin hazzına erişme.
zindan-ı ebedî: sonsuz hapis.

musaddak muhbirlerin, yüzde yüz ihtimal ile, dalâlet ve sefahat, göz önündeki kabir darağacına ve ebedî haps-i münferidine kat'î sebep olduğunu ve iman, ubudiyet, yüzde yüz ihtimal ile o darağacını kaldırıp, o hapsi münferidi kapatıp, şu göz önündeki kabri bir hazine-i ebediyeye, bir saray-ı saadete açılan bir kapıya çeviriyor diye ihbar eden ve emarelerini ve âsârlarını gösterdikleri hâlde, bu acip ve garip ve dehşetli ve azametli mesele karşısında bulunan bîçare insan ve bahusus Müslüman, eğer iman ve ubudiyeti olmazsa, bütün dünya saltanatı ve lezzeti bir tek insana verilse, acaba o göz önündeki her vakit oraya çağrılmasına nöbetini bekleyen bir insana verdiği o endişeden gelen elîm elemi kaldırabilir mi? Sizden soruyorum.

Madem ihtiyarlık, hastalık, musîbet ve her tarafta vefiyatlar, o dehşetli elemi deşiyorlar ve ihtar ediyorlar, elbette o ehl-i dalâlet ve sefahat, yüz bin lezzeti ve zevki alsa da, yine o manevî bir cehennem, kalbinde yaşar ve yakar. Fakat, pek kalın gaflet sersemliği, muvakkaten hissettirmez.

Madem ehl-i iman ve taat, göz önünde gördüğü kabri bir hazine-i ebediyeye, bir saadet-i lâyezalîye kendisi hakkında bir kapı olduğunu ve o ezelî mukadderat piyangosundan milyarlar altın ve elmasları kazandıracak bir bilet dahi, iman vesikasıyla ona çıkmış, her vakit, "Gel, biletini al," diye beklemesinden, denn, esaslı, hakikî lezzet ve zevk-ı manevî, öyle bir lezzettir ki, eğer tecessüm etse ve o çekirdek bir ağaç olsa, o adama hususî bir

acip: tuhaf, hayret veren
asar: eserler
azamet: büyükluk.
bahusus: özellikle
bîçare: çâresiz.
dalâlet: sapma
dehşet: korkma, ürkme
ebedî: sonu olmayan
ebediye: sonu olmayan.
ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar
ehl-i iman ve taat: inananlar ve Allah'ın emirlerini yerine getirenler
elem: acı, ağrı
elîm: acı veren, acıklı
emare: alâmet.
ezelî: başlangıçsız
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
garip: tuhaf, hayret veren.
hakikî: gerçek.
haps-i münferit: tek başına hapis
hazine-i ebediye: cennet.
hususî: özel
ihbar: haber verme.
ihtar etmek: uyarmak.
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
iman: inanma, inanç.
kabir: mezar çukuru
kat'î: kesin
lezzet: zevk, haz, keyif
manevî: maddî olmayan, manâ ile ilgili
muhbir: haber veren
mukadderat: kaderde olan şeyler
musaddak: doğrulayan, onaylayan
musîbet: sıkıntı.
muvakkaten: geçici olarak.
münferit: tek.
saadet-i lâyezâliye: hiç bitmeyen mutluluk.
saltanat: hükümdârlık.
saray-ı saadet: mutluluk sarayı
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sersem: başı dönmüş
tecessüm: cisimleşme, cısım haline gelme
ubudiyet: kulluk.
vefiyat: ölümler.
vesika: belge
zevk: manevî âlemlerde iman hakikatlerinin hazzına erişme
zevk-i manevî: manevî zevk.

cennet hükmüne geçtiği hâlde, o zevk ve lezzet-ı azîmeyı terk edıp, gençlik saıkasıyla, o hadsız elemler ile âlûde zehirlı bır bala benzeyen sefıhâne ve heveskârâne muvakkat bir lezzet-i gayrımeşruayı ihtıyar eden, hayvandan yüz derece aşağı düşer. Ecnebi dinsizleri gibi de olamaz. Çünkü onlar Peygamberı ınkâr etseler, dığerlerını tanıyabilirler. Peygamberleri bilmeseler de Allah'ı tanıyabilirler. Allah'ı bilmeseler de kemalâta medar olacak bazı güzel hasletler bulunabilir. Fakat bir Müslüman, hem enbıyayı, hem Rabbini, hem butun kemalâtı Muhammed-ı Arabî Aleyhıssalâtü Vesselâm vasıtasıyla bılıyor. Onun terbıyesini bırakan ve zincirinden çıkan, daha hıçbır peygamben (AS) tanımaz. Ve Allah'ı da tanımaz ve ruhunda, kemalâtı muhafaza edecek hıçbır esasatı bilemez. Çünkü, peygamberlerin en ahiri ve en büyükleri ve dini ve daveti umum nev-i beşere baktığı için ve mu'cizatça ve dince umuma faık ve bütün nev-i beşere butun hakaikte ustatlık edip, on dort asırda, parlak bır surette ispat eden ve nev-i beşerin medar-ı iftıharı bir zatın terbıye-i esasıyelerini ve usul-ı dınını terk eden, elbette hıçbır cıhette bır nur, bir kemal bulamaz; sukut-ı mutlaka mahkûmdur.

İşte ey hayat-ı dünyevıyenin zevkine müptelâ ve endişe-i istıkbal ile istıkbalını ve hayatını temin için çabalayan bîçareler! Dünyanın lezzetını, zevkını, saadetını, rahatını isterseniz, meşru dairedeki keyfe iktıfa ediniz; o, keyfinize kâfidır. Hancında ve gayrımeşru dairedekı bir lezzetin içinde bin elem olduğunu sabık beyanatta elbette anladınız. Eğer mazı, yanı geçmış zamanın hâdisatını sınema

medar-ı iftıhar: ovünme sebebı
meşru: şerıata uygun: haklı.
mu'cizatça: mu cızeler açısından
muhafaza: koruma
Muhammed-ı Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz Muhammed
muvakkat: geçıcı
müptelâ: tutkun
nev-i beşer: insan soyu: insanlar, insan turu
Rab: besleyen yetıştıren verdığı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
saadet: mutluluk
sabık: geçen
saıka: sevk eden yonlendıren
sefihane: yasak zevk ve eglencelere duşkun bır şekılde beyınsızce.
sukut-ı mutlak: tam alçalış tam duşuş
temin: elde etme
terbiye: egıtme yol gosterme
terbiye-i esasiye: temel terbıye.
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.
umum: butun genel
usul-ı din: dının temelleri.
ustat: muallım, usta
vasıtasıyla: aracılığıyla
vesselâm: son soz budur
zevk ve lezzet-ı azîme: buyuk tad ve lezzet
zevk: eğlenme safa tatma lezzet alma

ahir: son
aleyhıssalâtu vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun.
alude: birlikte bulaşmış, karışmış
beyanat: açıklamalar
bıçare: çaresiz.
cıhet: yon.
ecnebi: yabancı
elem: acı
enbıya: peygamberler
endişe-i istıkbal: gelecek kaygısı
esasat: esaslar temeller
faık: ustün.
gayrımeşru: dine aykırı kanunsuz.
hâdısat: hâdıseler
hakaık: gerçekler dogrular
harıç: dış
haslet: guzel huy iyı ozellik.
hayat-ı dunyevıye: dunyaya ait olan hayat.
heveskarane: hevesine gelıp geçıcı istek ve arzularına duşkun bir şekılde
hukmüne: yenne
ihtıyar: seçme tercih etme.
ıktıfa: yeterli bulma
ınkar: reddetme inanmama
ispat: delil kanıt.
istıkbal: gelecek zaman
kâfi: yeter
kemal: olgunluk.
kemalat: iyılıkler kemaller. olgunluklar mukemmellıkler
keyıf: arzu. heves istek.
lezzet: zevk haz keyıf
lezzet-i azîme: buyuk lezzet.
lezzet-i gayrimeşrua: dinen helal olmayan yasaklanmış lezzet.
mahkûm: hukumlu, mecbur
mazı: geçmış zaman
medar: sebep vesile

ile hâl-i hazırda gösterdiklen gıbi, istikbaldeki ahval dahı, meselâ ellı sene sonrakı hâlleri bir sinema ıle gösterilse idi, ehl-i sefahat, şımdıkı güldüklerine yüz binlerce nefrın ve nefret edip ağlayacaktılar.

Dunya ve ahırette ebedî ve daımî sururu ısteyen, ımân dairesındeki terbıye-i Muhammedıyeyi (ASM) kendine rehber etmek gerektır.

* * *

Birkaç Biçare Gençlere Verilen Bir Tembih, Bir Ders, Bir İhtardır

Bir gün yanıma parlak birkaç genç geldıler. Hayat ve gençlık ve hevesat cıhetınden gelen tehlıkelerden sakınmak için tesirlı bır ıhtar almak ısteyen bu gençlere, ben de, eskıden Rısale-ı Nur'dan medet isteyen gençlere dedığım gıbı, dedım kı:

Sizdekı gençlık kat'iyen gıdecek. Eğer sız daıre-ı meşruada kalmazsanız, o gençlık zayı olup başınıza hem dünyada, hem kabırde, hem ahırette kendi lezzetınden çok zıyade belâlar ve elemler getırecek. Eğer terbıye-ı Islâmıye ıle, o gençlık nımetıne karşı bır şükür olarak, ıffet ve namusluluk ve taatte sarf etsenız, o gençlık manen bâkî kalacak ve ebedî bır gençlık kazanmasına sebep olacak.

ahiret: otekı dunya.
ahval: haller, durumlar.
bâkî: kalıcı ve devamlı.
belâ: musıbet, gam, keder, afet.
bıçare: çaresız, zavallı.
cıhet: yon.
daımî: surekli.
daıre-ı meşrua: dının uygun gor duğu helal daıre.
ebedî: sonu olmayan surekli.
ehl-ı sefahat: yasaklara ve gunahlara duşkun kımseler.
elem: uzuntu, acı.
hal: şımdıkı zaman.
hâl-i hazır: şımdıkı durum.
hayat: yaşayış, yaşama.
hevesat: nefsın hoşuna gıden gelip geçıcı ıstek ve arzular.
ıffet: namus, ırz.
ıhtar: hatırlatma, uyan.
ıstıkbal: gelecek.
kat'iyen: kat'i olarak, kesin olarak.
lezzet: zevk, haz, keyif.
manen: duyguca, ruhça, mana ıtıbarıyla.
medet: ınayet, yardım.
mesela: mısal olarak.
namus: edep, haya, ahlak.
nefret: tıksınme, ıkrah.
nefrın: sovup sayma, lanet okuma.
nımet: iyilik, ıhsan, bagış.
rehber: yol gösteren, kılavuz, delıl.
Rısale-ı Nur: Nur rısalesi. Bedı uzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
sarf: harcama.
sürur: sevinç.
şukür: görülen bır iyılıge karşılık, hoşnutluk, memnunluk ve mınnettarlık ıfade etme, teşekkur.
taat: Allah'ın emırlerını yerine getırme, Allah'tan korkup yasaklarından kaçınma.
tembih: uyarma, ıkaz.
terbiye-i Islâmıye: Islâmî terbıye.
terbiye-i Muhammediye: Peygamberımızın terbıyesı (sunnet-ı seniye).
zahırî: gorunurde.
zayı: kaybolma.
zevk: tad alma.
ziyade: pek fazla.

Hayat ise, eğer iman olmazsa veyahut isyan ile o iman tesir etmezse, hayat zahirî ve kısacık bir zevk ve lezzetle beraber, binler derece o zevk ve lezzetten ziyade elemler, hüzünler, kederler verir.

Çünkü, insanda akıl ve fikir olduğu için, hayvanın aksine olarak, hazır zamanla beraber geçmiş ve gelecek zamanlarla da fıtraten alâkadardır, o zamanlardan dahı hem elem, hem lezzet alabilir.

Hayvan ise, fikri olmadığı için, hazır lezzetini, geçmişten gelen huzünler ve gelecekten gelen korkular, endişeler bozmuyor.

İnsan ise, eğer dalâlet ve gaflete düşmüş ise, hazır lezzetine geçmişten gelen huzünler ve gelecekten gelen endişeler o cüz'î lezzeti cidden acılaştırıyor, bozuyor, hususan gayrimeşru ise, bütün bütün zehirli bir bal hükmündedir. Demek, hayvandan yüz derece, lezzet-i hayat noktasında, aşağı düşer. Belki ehl-i dalâletin ve gafletin hayatı, belki vücudu, belki kâinatı, bulunduğu gündür. Bütün geçmiş zaman ve kâinatlar, onun dalâleti noktasında madumdur, ölmüştür. Akıl, alâkadarlığı ile ona zulmetler, karanlıklar veriyor. Gelecek zamanlar ise, itikatsızlığı cihetiyle yine madumdur. Ve ademle hâsıl olan ebedî firaklar, mutemadiyen onun fikir yoluyla hayatına zulmetler veriyorlar.

Eğer iman hayata hayat olsa, o vakit hem geçmiş, hem gelecek zamanlar, imanın nuruyla ışıklanır ve vücut bulur; zaman-ı hazır gibi, ruh ve kalbine iman noktasında ulvî ve manevî ezvakı ve envar-ı vücudiyeyi veriyor.

adem: yokluk, hıçlık.
alakadar: ilgili, bağlı.
cidden: ciddî olarak.
cihet: yön.
cüz'î: az, parça.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
ebedî: sonu olmayan, sürekli.
ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
elem: üzüntü, acı.
endişe: kuşku, kaygı.
envar-ı vücudiye: varlığa ait olan nurlar.
ezvak: zevkler, tatlar.
firak: ayrılık.
fıtraten: yaratılış itibarıyla.
gaflet: dikkatsizlik, ihmal. Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı.
hâsıl: sonuç, netice.
hayat: yaşayış, yaşama şekli.
hazır: şimdiki hâl.
hususan: özellikle.
hüzün: keder, hüzün.
iman: inanma, inanç.
isyan: baş kaldırma, itaatsizlik.
itikat: inanç.
kâinat: dünya, varlıklar.
keder: gam, acı, hüzün.
lezzet: zevk, haz, keyif.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri.
madum: yok.
manevî: maddî olmayan, ruhla ilgili, içsel.
mütemadiyen: sürekli olarak.
ruh: cevher, can.
tesir: etki, iz bırakma.
ulvî: yüksek, yüce.
vücut: var olma, varlık.
zahirî: görünen, görünürdeki.
zaman-ı hazır: şimdiki zaman.
zevk: tatma, lezzet, haz.
ziyade: çok, fazla.
zulmet: karanlık.

Bu hakikatin, İhtiyar Risalesinde, Yedinci Ricada izahı var; ona bakmalısınız.

İşte hayat böyledir. *Hayatın lezzetini ve zevkini isterseniz, hayatınızı iman ile hayatlandırınız ve feraizle ziynetlendiriniz ve günahlardan çekinmekle muhafaza ediniz.*

Her gün ve her yerde ve her vakit vefiyatların gösterdikleri dehşetli hakikat-ı mevt ise; size, başka gençlere söylediğim gibi, bir temsil ile beyan ediyorum.

Meselâ, burada gözünüz önünde bir darağacı dikilmiş. Onun yanında bir piyango –fakat pek büyük bir ikramiye biletleri veren– dairesi var. Biz buradaki on kişi, alâkullihâl, ister istemez, hiç başka çare yok, oraya davet edileceğiz; bizi çağıracaklar. Ve çağırma zamanı gizli olmasından, her dakika, ya "Gel, idam biletini al, darağacına çık!" veyahut "Gel, milyonlar altın kazandıran bir ikramiye bileti sana çıkmış; gel, al!" demelerini beklerken, birden kapıya iki adam geldi.

Biri, yan çıplak güzel ve aldatıcı bir kadın, elinde zahiren gayet tatlı, fakat zehirli bir helva getirip yedirmek istiyor.

Diğer bin de, aldatmaz ve aldanmaz ciddî bir adam, o kadının arkasından girdi. Dedi ki:

"Size bir tılsım, bir ders getirdim, bunu okusanız, o helvayı yemezseniz, o darağacından kurtulursunuz. Bu tılsım ile, o emsalsiz ikramiye biletini alırsınız. İşte bu darağacında, zaten gözünüzle görüyorsunuz ki, bal yiyenler

alâkullihâl: ister istemez.
beyan: açıklama
ciddî: ağırbaşlı
darağacı: idam sehpası
dehşet: korku, ürkme
emsal: eş, benzer
feraiz: farzlar, Allah'ın kesin emirleri
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dini suç
hakikat: gerçek.
hakikat-i mevt: ölüm gerçeği.
hayat: yaşayış, yaşama şekli
helva: tatlı.
idam: ölüm
ihtiyar: seçme, tercih, irade.
ikramiye: bahşişler, bağışlar piyangodan çıkan şey
izah: açıklama
lezzet: zevk, haz, keyif
muhafaza: koruma
temsil: kıyaslama tarzında benzetme
tılsım: sır, gizem.
vefiyat: ölümler
zahiren: görünüşte
zevk: tatma, tad, lezzet.
ziynet: süs, bezek.

oraya giriyorlar. Ve oraya girinceye kadar, o helvanın zehrinden dehşetli kanı sancısı çekiyorlar. Ve o büyük ikramiye biletini alanlar, çendan görünmüyorlar ve zahiren onlar da o darağacına çıktıkları görünüyor. Fakat, onlar asılmadıklarını, belki oradan kolayca ikramiye dairesine girmek için basamak yaptıklarını, milyonlar şahitler var, haber veriyorlar. İşte pencerelerden bakınız. En büyük memurlar ve bu işle alâkadar büyük zatlar, yüksek sesle ilân ediyorlar ve haber veriyorlar ki: "O darağacına gidenleri aynelyakîn, gözünüz ile gördüğünüz gibi, bu ikramiye biletini tılsımcılar aldıklarını, hiç şek ve şüphesiz, gündüz gibi kat'î biliniz" dedi.

İşte bu temsil gibi, zehirli bir bal hükmünde olan gayrimeşru dairedeki gençliğin sefahatkârâne zevkleri, hazine-i ebediyenin ve saadet-i sermediyenin bileti ve vesikası olan imanı kaybettiği için, darağacı hükmünde olan ölüm ve ebedî zulumat kapısı olan kabrin musibetine, aynen zahiren göründuğu gibi düşer. Ve ecel gizli olduğu için genç, ihtiyar fark etmeyerek, her vakit ecel cellâdı başını kesmek için gelebilir. Eğer o zehirli bal hükmünde olan hevesat-ı gayrimeşruayı terk edip, tılsım-ı Kur'ânî olan iman ve feraizi elde etmekle ve fevkalâde mukadderat-ı beşer piyangosundan çıkan saadet-i ebediye hazinesi biletini alacağına, yüz yirmi dört bin enbiya aleyhimüsselâm ile beraber haddühesaba gelmeyen ehl-i velâyet ve ehl-i hakikat muttefikan haber veriyorlar ve âsânını gösteriyorlar.

alakadar: ilgilenen, ilgili
aleyhimüsselâm: her türlü selâmlık ve mutluluk onlara, üzerine olsun
âsâr: eserler, izler
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma
cellâd: infaz memuru
çendan: gerçi
darağacı: idam sehpası.
ebedî: sonu olmayan, sürekli
ecel: ölüm vaktı, ölüm, hayatın sonu
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i velâyet: erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar
enbiya: peygamberler
feraiz: farzlar, Allah'ın kesin emirleri
fevkalâde: olağanüstü
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı.
haber: ilim, malûmat, bilgi
haddühesaba gelmemek: sonsuz ve sınırsız olmak.
hazine: define
hazine-i ebediye: ebedî ve sonu olmayan hazine, cennet.
hevesat-ı gayrimeşrua: haram olan arzu ve istekler
ihtiyar: yaşlı.
ikramiye: piyango
ilân: duyurma.
kabir: mezar
kat'î: kesin, şüphesiz.
mukadderat-ı beşer: insanlığın kaderi
musibet: sıkıntı
müttefikan: hep beraber, birlikte, ittifak ederek, birleşerek
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
saadet-i sermediye: sürekli mutluluk
sefahatkârane: zevk ve eğlence ye aşırı düşkün olarak.
şek: zan, tereddüt.
temsil: örnek, benzetme
terk etmek: bırakmak
tılsım: sır, gizem.
tılsımcı: sihirbaz
tılsım-ı Kur'anî: Kur'ân'ın gayet tesirli, derin hakikatleri sırları.
vesika: belge
zahiren: görünüşte, görünüşe göre.
zat: kişi
zehir: ağu, sem, öldürücü madde
zevk: hoşa giden veya çekici şeyler
zulumat: karanlıklar

Elhâsıl: Gençlik gidecek. Sefahatte gitmiş ise, hem dünyada, hem ahirette binler belâ ve elemler netice verdiğini ve öyle gençler ekseriyetle suiistimal ile, israfat ile gelen evhamlı hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklanyla hapishanelere veya sefalethanelere ve manevî elemlerden gelen sıkıntılarla meyhanelere düşeceklerini anlamak isterseniz, hastahanelerden ve hapishanelerden ve kabristanlardan sorunuz. Elbette hastahanelerin ekseriyetle lisan-ı hâlinden, gençlik saikasıyla israfat ve suiistimalden gelen hastalıktan eninler, eyvahlar işittiğiniz gibi, hapishanelerden dahi, ekseriyetle gençliğin taşkınlık saikasıyla gaynmeşru dairedeki harekâtın tokatlanını yiyen bedbaht gençlerin teessüflerini işiteceksiniz. Ve kabristanda ve mütemadiyen oraya girenler için kapılan açılıp kapanan o âlem-i berzahta, ehl-i keşfülkuburun müşahedatıyla ve bütün ehl-i hakikatin tasdikiyle ve şahadetiyle, ekser azaplar gençlik suiistimalâtının neticesi olduğunu bileceksiniz.

Hem, nev-i insanın ekseriyetini teşkil eden ihtiyarlardan ve hastalardan sorunuz, elbette, ekseriyet-i mutlaka ile esefler, hasretler ile, "Eyvah, gençliğimizi badıheva, belki zararlı zayi ettik! Sakın bizim gibi yapmayınız" diyecekler. Çünkü, beş on senelik gençliğin gaynmeşru zevki için, dünyada çok seneler gam ve keder ve berzahta azap ve zarar ve ahirette cehennem ve sakar belâsını [1] çeken adam, en acınacak bir hâlde olduğu hâlde, [2] اَلرَّاضِي بِالضَّرَرِ لاَ يُظَرُّ لَهُ sırrıyla hıç acınmaya müstahak

ahiret: öteki dünya.
âlem-i berzah: kabir âlemi, dünya ile ahiret arası.
azap: ceza.
badıheva: boşu boşuna, faydasız.
bedbaht: talihsiz.
belâ: sıkıntı, eza.
berzah: dünya ile ahiret arasında ki yer.
ehl-i hakikat: hak ve doğru yolda olan kimseler.
ehl-i keşfelkubur: kabirdeki olulerin hallerini anlayanlar.
ekser: en çok, daha ziyade.
ekseriyet: çoğunluk.
ekseriyet-i mutlaka: çoğunluk itibarıyla.
elem: üzüntü, acı.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
enin: inilti, inleyiş.
esef: acıma, üzülme.
evham: vehimler, kuşkular.
eyvah: yazık, heyhat!
gam: tasa, kaygı.
gaynmeşru(a): helâl olmayan, dine aykırı.
harekat: hareketler, davranışlar.
hasret: özleme, özlem.

1 Kamer Suresi, 48; Muddessir Suresi, 26, 27, 42.

2. Dini bir kaidedir.

ihtiyar: yaşlı.
israfat: savurganlıklar.
kabristan: mezarlık.
keder: sıkıntı, hüzün.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu.
manevî: manaya ait.
meyhane: içki içilen yerler.
müstahak: layık.
müşahedat: gözlemler.
mütemadiyen: sürekli olarak.
netice: sonuç.
nev-i insan: insan cinsi.
saika: sevk eden, sebep.
sakar: cehennem.
sefahat: yasak zevk ve eğlence.
sefalethane: kötü, pis ve çirkin yerler.
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
suiistimalât: kötü kullanmalar.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tasdik: onay, doğrulama.
teessüf: üzülme, acı duyma.
teşkil eden: oluşturan.
zarar: ziyan, kayıp, eksiklik.
zayi: elden çıkmak, yitirmek.
zevk: tat, lezzet, haz.

olamaz. Çünkü, "*Zarara rızasıyla girene merhamet edilmez ve lâyık değildir.*"

Cenab-ı Hak bizi ve sizi bu zamanın cazibedar fitnesinden kurtarsın ve muhafaza eylesin, âmin.

* * *

On Üçüncü Sözün İkinci Makamının Haşiyesidir

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Risale-i Nur'daki hakikî tesellîye mahpuslar çok muhtaçtırlar. Hususan, gençlik darbesini yiyip taze ve şirin ömrünü hapiste geçirenlerin, Nurlara ekmek kadar ihtiyaçları var.

Evet, gençlik damarı akıldan ziyade hissiyatı dinler. His ve heves ise kördür, akıbeti görmez; bir dirhem hazır lezzeti, ilerde bir batman lezzete tercih eder, bir dakika intikam lezzeti ile katleder, seksen bin saat hapis elemlerini çeker, ve bir saat sefahat keyfiyle, bir namus meselesinde, binler gün hem hapsin, hem düşmanın endişesinden sıkıntılarla ömrünün saadetı mahvolur.

Bunlara kıyasen, bîçare gençlerin çok vartaları var kı, en tatlı hayatını, en acı ve acınacak bir hayata çeviriyorlar. Ve bilhassa şimalde koca bir devlet, gençlik hevesatını elde ederek, bu asrı fırtınalarıyla sarsıyor. Çünkü, akıbetı görmeyen kör hıssıyatla hareket eden gençlere

1- Her turlü kusur ve noksanlıktan uzak olan Allah ın adıyla

akıbet: son, netice
amin: Allah ım, kabul eyle!
asır: yuzyıl, asır
batman: yaklaşık sekiz kg ağırlığında bir ağırlık olçusü
bîçare: zevallı
bilhassa: ozellikle
cazibedar: çekıcı, cazıbelı
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
darbe: musıbet, belâ.
dirhem: yaklaşık uç grama denk olan bir ağırlık olçusu
elem: dert, uzuntu
endişe: merak, kaygı.
fitne: ahlâkta ve toplum duzenınde azgınlık ve bozgunculuk, baştan çıkarma
hakıkî: gerçek.
hapis: bir yere kapatıp dışarı çıkarmama, salıvermeme.
haşiye: dipnot.
hazır: şımdıkı, eldekı.
heves: nefsin hoşuna giden istek ve arzu
hevesat: nefsin hoşuna giden istekler ve arzular
his: duygu.
hissiyat: hisler, duygular
hususan: ozellikle.
ihtiyaç: muhtaç.
intıkam: oç alma
katıl: oldurme, katletme
keyif: hoşlanma hissi
kıyasen: benzetme.
kusur: eksıklık.
lezzet: zevk, haz, keyif
mahpus: tutuklu, hapıste yatan
mahv: yok, etme
makam: manevı mevkı
merhamet: acımak, şefkat gostermek
mızan: olçu
muhafaza: koruma
muhtaç: ihtıyacı olan.
saadet: mutluluk.
sefahat: yasak zevk ve eglence
şimal: kuzey
tenzih: Allah ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her turlu eksık ve noksandan uzak ve yuce tutma
tercih: seçme, beğenme
tesellı: guzel sozler soyleyerek rahatlatma
varta: uçurum, tehlike, buyuk tehlike
ziyade: daha çok.

ehl-i namusun güzel kızlarını ve karılarını ibahe eder. Belki, hamamlarında erkek, kadın beraber çıplak olarak girmelerine izin vermeleri cihetinde, bu fuhşiyatı teşvik eder. Hem, serseri ve fakir olanlara zenginlerin mallarını helâl eder ki, bütün beşer bu musibete karşı titriyor.

İşte bu asırda, İslâm ve Türk gençleri, kahramanâne davranıp, iki cihetten hücum eden bu tehlikeye karşı, Risale-i Nur'un *Meyve ve Gençlik Rehberi* gibi keskin kılıçlarıyla mukabele etmeleri elzemdir. Yoksa, o bîçare genç, hem dünya istikbalini, hem mes'ut hayatını, hem âhiretteki saadetini ve hayat-ı bâkiyesini azaplara, elemlere çevirip mahveder. Ve suiistimal ve sefahatle hastahanelere ve hissiyatın taşkınlıkları ile hapishanelere düşer. Eyvahlar, esefler ile, ihtiyarlığında çok ağlayacak. Eğer terbiye-i Kur'âniye ve Nurun hakikatleriyle kendini muhafaza eylese, tam bir kahraman genç ve mükemmel bir insan ve mes'ut bir Müslüman ve sair zîhayatlara, hayvanlara bir nevi sultan olur.

Evet, bir genç, hapiste, yirmi dört saat her günkü ömründen tek bir saatini beş farz namazına sarf etse ve ekser günahlardan hapis mâni olduğu gibi, o musibete sebebiyet veren hatadan dahi tevbe edip sair zararlı, elemli günahlardan çekilse, hem hayatına, hem istikbaline, hem vatanına, hem milletine, hem akrabasına büyük bir faydası olması gibi, o on, on beş senelik fânî gençlikle, ebedî parlak bir gençliği kazanacağını, başta Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, bütün kütüp ve suhuf-ı semaviye kat'î haber verip müjde ediyorlar.

asır: yüzyıl, çağ
azap: ıztırap, eziyet.
beşer: insan
biçare: zavallı.
cihet: yön.
ebedî: sonu olmayan sürekli
ehl-i namus: namuslular
ekser: en çok.
elem: üzüntü, acı
elzem: daha lüzumlu, gerekli.
esef: acı, üzüntü
fanî: geçici.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
fuhşiyat: çok çirkin, aşağılık, zina ile ilgili hareketler
haber: ilim, malûmat, bilgi
hakikat: gerçek.
hareket: kımıldanma.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat, âhiret hayatı
helâl: serbest.
hücum: saldırma
ibahe: mübah kılma
istikbal: gelecek.
kahraman: yiğit, cesur
kahramanane: kahramanca.
kat'î: kesin, şüphesiz
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kütüp: kitaplar
mahv: yok, etme.
mânî olmak: önlemek.
mes'ut: bahtıyar, kutlu, mutlu
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık verme
musibet: bela, sıkıntı, felâket.
müjde: sevindirici haber
mükemmel: kemal bulmuş, kâmil, eksiksiz, tam
nev': tür
saadet: mutluluk.
sair: diğer
sarf: harcama, kullanma
sefahat: yasak zevk ve eğlence
serseri: başı boş gezen, işsiz, güçsüz
suhuf-i semaviye: bazı peygamberlere gönderilen kutsal sayfalar
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma
sultan: hükümdar
tehlike: büyük zarar ve yok olmaya yol açabilecek durum.
terbiye-i Kur'aniye: Kur'ân'ın terbiyesi
teşvik: kışkırtmak, cesaret vermek.
tevbe etmek: af dilemek.
zîhayat: hayat sahibi.

Evet, o şirin, güzel gençlik nimetine istikametle, taatle şükretse, hem ziyadeleşir, hem bâkîleşir, hem lezzetlenir. Yoksa hem belâlı olur, hem elemli, gamlı, kâbuslu olur gider; hem akrabasına, hem vatanına, hem milletine muzır bir serseri hükmüne geçirmeye sebebiyet verir.

Eğer mahpus, zulmen mahkûm olmuş ise, farz namazını kılmak şartıyla, her bir saati bir gün ibadet olduğu gibi, o hapis, onun hakkında bir çilehane-i uzlet olup, eski zamanda mağaralara girerek ibadet eden münzevi salihlerden sayılabilirler.

Eğer fakir ve ihtiyar ve hasta ve iman hakıkatlerine müştak ise, farzını yapmak ve tevbe etmek şartıyla, her bir saatleri yirmişer saat ibadet olup, hapis ona bir istirahathane, ve merhametkârâne ona bakan dostlar için bir muhabbethane, bir terbiyehane, bir dershane hukmune geçer. O hapiste durmakla, hariçteki müşevveş, her taraftakı günahların hücumuna maruz serbestiyetten daha ziyade hoşlanabilir; hapisten tam terbiye alır. Çıktığı zaman, bir katıl, bir müntakım olarak değil, belki tevbekâr, tecrübeli, terbiyeli, millete menfaatli bir adam çıkar. Hatta Denizli hapsindeki zatların az zamanda Nurlardan fevkalâde hüsnüahlâk dersini alanlarını gören bazı alâkadar zatlar demişler ki, "Terbiye için on beş sene hapse atmaktansa, on beş hafta Risale-i Nur dersini alsalar, daha ziyade onları ıslah eder."

Madem ölüm olmuyor ve ecel gizlidir; her vakıt gelebilir. Ve madem kabir kapanmıyor, kafile kafile arkasında gelenler, oraya girip kayboluyorlar. Ve madem ölüm,

alakadar: ilişkili, bağlı
bâkî: sürekli ve kalıcı olan
belâ: musibet, ceza
çilehane-i uzlet: yalnız başına ve çile içinde ibadet edilen yer
dershane: ders verilen yer
ecel: ölüm.
elem: üzüntü, acı
farz: İslâmıyette kesin olarak yapılması gereken emir
fevkalâde: olağanüstü
gam: keder, sıkıntı
hariçte: dışında
hücum: saldırı.
hukum: yargı
husnuahlak: ahlak güzelliği.
ibadet: kulluk görevi.
ıslah: iyileştirme, düzeltme
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
istirahathane: dinlenme yeri
kabir: mezar
kabus: korkulu rüya
kafile: takım takım
katil: adam öldüren
lezzet: zevk, haz, keyif
madem: değil mi ki.
mahkum: hüküm giymiş, hükümlü
mahpus: hapis olan.
maruz: tesir altında kalma
menfaat: fayda, kâr
merhametkârane: acıma ve şefkat ile eğilip bağışlama suretiyle
muhabbethane: muhabbet yeri, sevgi yuvası
muzır: zararlı.
müntakım: intıkam alan
münzevi: bir köşeye çekilip ibadetle uğraşan, vaktini ibadetle geçiren
müşevveş: düzensiz, karmakarışık
müştak: düşkün, istekli.
nimet: iyilik, ihsan, bağış
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden. Allah'ın sevgili kulu.
serseri: başı boş gezen.
şükretmek: teşekkür etmek.
taat: ibadet
tecrübeli: yaşamış, bir iş hakkında bilgili olan
terbiye: bilgi, saygı ve edep öğrenme, iyi ahlâkla yetişme.
terbiyehane: terbiye yeri
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup bir daha işlememek üzere söz verme
tevbekâr: tevbe eden.
vakit: zaman
ziyade: çok, fazla, daha çok.
zulmen: haksız yere

ehl-i iman hakkında idam-ı ebedîden terhis tezkeresine çevrildiği, hakikat-ı Kur'âniye ile gösterilmiş; ve ehl-i dalâlet ve sefahat hakkında, gözle göründuğü gibi, bir idam-ı ebedîdir, bütün mahbubatından ve mevcudattan bir firak-ı lâyezalîdir.

Elbette ve elbette, hıç şuphe kalmaz ki, en bahtıyar odur ki, sabır içinde şükretmek ve hapis müddetinden tam istifade ederek Nurların dersini alarak istikamet dairesinde imanına ve Kur'ân'a hizmete çalışmaktır.

Ey zevk ve lezzete müptelâ insan! Ben yetmiş beş yaşımda, binler tecrübelerle ve hüccetlerle ve hâdiselerle aynelyakîn bildim ki:

Hakikî zevk ve elemsız lezzet ve kedersiz sevinç ve hayattaki saadet, yalnız imandadır ve iman hakikatleri dairesinde bulunur. Yoksa, dünyevî bir lezzette çok elemler var; bir üzüm tanesini yedirir, on tokat vurur gibi, hayatın lezzetini kaçırır.

Ey hapis musibetine düşen bîçareler! Madem dünyanız ağlıyor ve hayatınız acılaştı, çalışınız, ahıretiniz dahi ağlamasın ve hayat-ı bâkiyeniz gülsün, tatlılaşsın. Hapisten istifade ediniz. Nasıl bazen ağır şerait altında, düşman karşısında, bir saat nöbet bir sene ibadet hükmüne geçebilir; öyle de, sizin bu ağır şerait altında, her bir saat ibadet zahmeti, çok saatler olup, o zahmetleri rahmetlere çevirir.

* * *

elem: üzüntü, acı.
firak-ı lâyezalî: sonu olmayan ayrılık.
hadise: vakıa, olay.
hakikat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın gerçeği.
hakiki: gerçek.
hakkında: konusunda.
hayat: dirilik, canlılık, yaşama.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen, sonsuz hayat, ahıret hayatı.
hüccet: delil, burhan.
hukmüne geçme: yenne geçme.
ibadet: kulluk görevi.
idam-ı ebedî: sonsuza kadar vücudun ortadan kalkması.
iman hakikati: imanın gerçekleri.
İman: inanç.
istifade: yararlanma.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
keder: tasa, kaygı, gam.
lezzet: zevk, haz, keyif.
madem: değil mi ki, meğer ki.
mahbubat: sevilen kimseler.
mevcudat: var olan her şey.
musibet: felâket, sıkıntı.
müddet: zaman, süre.
müptelâ: düşkün.
rahmet: acıma, merhamet etme.
saadet: mutluluk.
sabır: dayanma, katlanma.
şerait: şartlar.
şükür: görülen bir iyilige karşılık hoşnutluk, memnunluk.
tecrübe: deneyim.
terhis: serbest bırakma, izin verme.
tezkere: resmî izin kâğıdı, belge.
zahmet: sıkıntı.
zevk: safa, tat, lezzet, haz.

ahıret: öteki dünya.
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma.
bahtıyar: mes'ut, mutlu.
bîçare: çâresiz, zavallı, şaşkın.
dünyevî: dünya ile ilgili.
ehl-i dalâlet ve sefahat: doğru ve hak yoldan sapan.
ehl-i iman: mananlar.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Azız, Sıddık Kardeşlerim,

Hapıs musıbetıne düşenlere ve onlara merhametkârâne sadakatle harıçten gelen erzaklarına nezaret ve yardım edenlere kuvvetlı bır tesellıyı Uç Noktada beyan edeceğım.

• **BIRINCI NOKTA:** Hapiste geçen ömür günlen, her bır gün, on gün kadar bir ibadet kazandırabilir. Ve fânî saatleri, meyveleri cihetiyle, manen bâkî saatlere çevirebilir. Ve beş on sene ceza ile, milyonlar sene haps-ı ebedîden kurtulmaya vesile olabilir. [3]

İşte ehl-ı ıman ıçın bu pek büyük ve çok kıymettar kazanç şartı, farz namazını kılmak ve hapse sebebiyet veren gunahlardan tevbe etmek ve sabır ıçınde şukretmektir. Zaten hapis, çok günahlara mânidir, meydan vermiyor.

• **İKINCI NOKTA:** Zeval-ı lezzet elem olduğu gibi, zeval-i elem dahi lezzettir. Evet, herkes geçmiş lezzetlı, safalı günlerini düşünse, teessûf ve tahassür elem-i manevîsini hissedip "Eyvah" der. Ve geçmiş musıbetlı, elemlı günlerini tahattur etse, zevalınden bir manevî lezzet hisseder ki, "Elhamdulillâh, şükür, o belâ sevabını bıraktı, gıttı" der, ferahla teneffüs eder.

Demek, bir saat muvakkat elem, ruhta bir manevî lezzet bırakır ve lezzetli saat, bilâkis, elem bırakır.

1- Her turlü kusur ve noksanlıktan uzak olan Allah ın adıyla.

2- Allah ın selamı, rahmetı ve bereketı uzerınıze olsun.

3- Dünyevî cezaların gunahların kefareti olduğu hakkında bkz. *Buhari*, Iman, 11; Ahkâm, 49; Hudud, 8; *Muslim*, Hudud, 41; *Tirmizi*, Hudud, 12; Nesei, Bey'a, 9, 17; *Ibni Mâce*, Hudud, 33; *Darimi*, Siyer, 16; *Musned*, 1/159, 5/214, 215, 314, 320.

---

azız: yuce
bakı: olumsuz, devamlı.
bela: musıbet, gam, keder, sıkıntı.
beyan: açıklama.
bilâkis: aksıne.
ehl-i ıman: mananlar.
elem: uzuntu, acı.
elem-i manevi: ruhun çektiğı sıkıntı.
erzak: yıyecek, ıçecek.
eyvah: yazık, heyhat!
fani: olumlu, geçıcı.
ferah: gonul rahatlıgı.
günah: Allah ın emırlerıne aykırı davranış, uygunsuz fıll.
hapis: cezaevi, cezaevıne gırme.
haps-ı ebedi: sonsuza dek kalınacak hapıs.
hariç: dışarı.
his: duygu.
kıymettar: kıymetlı.
lezzet: zevk, haz, keyıf.
manen: manevi olarak.
manevi: manaya aıt.
mani: engel olan.
merhametkârâne: merhametlı bır şekılde.
musibet: bela, felâket, dert, sıkıntı.
muvakkat: geçıcı.
nezaret: gozetme.
sabır: dayanma, katlanma.
sadakat: bağlılık, dogruluk.
safa: neşe, zevk, eglence.
sebebiyet: sebep olma.
sevap: mukafat, odul.
sıddık: çok dogru.
şükür: görulen bir yıllığe karşılık hoşnutluk, memnunluk.
tahassür: hasret, ozlem.
tahattur: hatırlama.
teessüf: uzulme, esellenme.
teneffüs: nefes alma.
tenzih: kusur kondurmama.
tesellı: avutma, rahatlatma.
tevbe: bır daha yapmamak uzere Allah a soz vermek.
vesile: bahane, sebep.
zeval: sona erme, yok olma.
zeval-i elem: sıkıntının sona ermesi.
zeval-ı lezzet: lezzetin sona ermesi.

Madem hakikat budur; ve madem geçmiş musibet saatleri, elemleriyle beraber madum ve yok olmuş; ve gelecek belâ günleri, şimdi madum ve yoktur; ve yoktan elem yok ve madumdan elem gelmez, meselâ birkaç gün sonra aç ve susuz olmak ihtimalinden, bugün o niyetle mutemadiyen ekmek yese ve su içse, ne derece divaneliktir; aynen öyle de, geçmiş ve gelecek elemli saatleri –ki, hiç ve madum ve yok olmuşlar– şimdi düşünüp sabırsızlık göstermek ve kusurlu nefsini bırakıp Allah'tan şekva etmek gibi, "Of, of!" etmek, divaneliktir.

Eğer sağa sola, yani geçmiş ve geleceklere sabır kuvvetini dağıtmazsa ve hazır saate ve güne karşı tutsa, tam kâfi gelir; sıkıntı, ondan bire iner. Hatta, şekva olmasın, ben bu üçüncü medrese-i Yusufiyede, birkaç gün zarfında, hiç ömrümde görmediğim maddî ve manevî sıkıntılı, hastalıklı musibetimde, hususan Nurun hizmetinden mahrumiyetimden gelen me'yusiyet ve kalbî ve ruhî sıkıntılar beni ezdiği sırada, inayet-i Ilâhiye bu mezkûr hakikati gösterdi. Ben de sıkıntılı hastalığımdan ve hapsimden razı oldum. Çünkü, "Benim gibi kabir kapısında bir bîçareye, gafletle geçebilir bir saatini on adet ibadet saatleri yapmak, büyük kârdır" diye şükreyledim.

• **Üçüncü Nokta:** Mahpuslara şefkatkârâne hizmetle yardım etmek ve muhtaç oldukları nzıklarını ellerine vermek ve manevî yaralarına tesellilerle merhem sürmekte, az bir amel ile büyük bir kazanç var. Ve dışarıdan gelen yemeklerini onlara vermek, aynı o yemek kadar, o gardiyan ve gardiyan ile beraber, dahilde ve hançte

divaneliktir: delilik.
elem: uzuntu, acı.
gaflet: umursamazlık.
gardiyan: muhafız.
hakikat: gerçek.
hariç: dışarı, dış.
hazır: şu an, şimdiki zaman.
hususan: özellikle.
ibadet: kulluk görevi.
ihtimal: olabilirlik.
inayet-i Ilâhiye: Allah'ın yardımı.
kabir: mezar.
kâfi: yeterli.
kalbî: kalbe ait.
maddî: maddeye ait.
madem: değil mi ki.
madum: yok olan, bulunmayan.
mahpus: tutuklu.
mahrumiyet: yoksunluk.
manevî: manaya ait.
me'yusiyet: umutsızlık.
medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf'un iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane.
merhem: ilaç.
mezkur: adı geçen.
muhtaç: ihtiyacı olan.
musibet: belâ, sıkıntı, dert.
mutemadiyen: sürekli olarak.
rızık: yiyecek, içecek, şeyler, azık.
ruhî: ruhla ilgili.
sabır: dayanma, kadanma.
şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde.
şekva: şikâyet, yakınma.
şükur: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnuduk, memnunluk.
tesellî: avutma.

amel: iş, fiil, eylem.
belâ: musibet, sıkıntı.
bîçare: çaresiz, zavallı.
dahil: içeri, iç.
divane: deli.

çalışanların, bir sadaka hükmünde, defter-i hasenatına yazılır. Hususan musibetzede, ihtiyar veya hasta veya fakır veya ganp olsa, o sadaka-i maneviyenin sevabı çok ziyadeleşir.

İşte bu kıymetli kazancın şartı, farz namazını kılmaktır; tâ ki, o hizmeti lillâh için olsun. Hem bir şartı da, sadakat ve şefkat ve sevinç ile ve minnet etmemek tarzda yardımlarına koşmaktır.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Ey Hapis Arkadaşlarım ve Din Kardeşlerim,

Size, hem dunya azabından, hem ahiret azabından kurtaracak bir hakîkati beyan etmek kalbime ihtar edildi. O da şudur:

Meselâ birisi, birinin kardeşini veya bir akrabasını öldürmuş. Bir dakika intikam lezzetiyle bir katl, milyonlar dakika hem kalbî sıkıntı, hem hapis azabını çektirir. Ve maktulun akrabası dahi, intikam endişesiyle ve karşısında düşmanını düşünmesiyle, hayatının lezzetini ve ömrünün zevkini kaçırır; hem korku, hem hiddet azabını çekiyor. Bunun tek bir çaresi var: O da Kur'ân'ın emrettiği ve hak ve hakikat ve maslahat ve insaniyet ve Islâmiyet iktiza ve teşvik ettikleri olanı, banşmak ve musalâha etmektir. [4]

1- Her turlu kusur ve noksanlıktan uzak olan Allah ın adıyla
2- Hıçbır şey yoktur ki, Onu ovup, Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44)
3- Allah ın selamı, rahmeti ve bereketi ebede kadar daima üzennıze olsun
4- Nisa Suresi, 128; Hucurat Suresi, 9

akraba: yakınlar, hısımlar
azap: acı, eziyet.
beyan: açıklama
defter-i hasenat: iyiliklerin yazıldıgı manevi defter
endişe: kuşku, kaygı
fakir: zengin olmayan
farz: Islâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
garip: kimsesiz, fakir
hak: dogru
hakikat: gerçek.
hayat: yaşantı, canlılık.
hiddet: öfke.
hususan: ozellikle
hükmünde: degerinde.
ihtar: hatırlatma.
ihtiyar: yaşlı.
iktıza: gerekme, gereklilik.
insaniyet: insanlık.
intıkam: oç alma
Islamiyet: Müslümanlık.
kalbi: ıç alemde ruhi.
katil: oldurme
kusur: eksıklık
lezzet: zevk, haz, keyif
lillah: Allah ıçın
maktul: oldurulen
maslahat: fayda, yarar
minnet: başa kakma
musalaha: silahları bırakma, uzlaşma
musibetzede: felâkete uğramış
sadaka: Allah ıçın fakıre yapılan yardım
sadaka-ı maneviye: belaları defedecek manevi sadaka.
sadakat: baglılık, sebat.
sevap: mukâfat, ödul.
şefkat: acıma
tarz: bıçım
tenzih: her turlu eksık ve noksandan uzak ve yuce olmak
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
teşvik: cesaret vermek
zevk: lezzet, tat
ziyadeleşme: artma, çoğalma

Evet, hakîkat ve maslahat sulhtur. Çünkü, ecel birdir, değişmez. O maktul, her hâlde, ecel geldiğinden daha ziyade kalmayacaktı; o katil ise, o kaza-i İlâhiyeye vasıta olmuş.

Eğer barışmak olmazsa, ikı taraf da daıma korku ve intıkam azabını çekerler. Onun içindir ki, "Üç günden fazla, bır mu'mın dığer bır mü'mına kusmemek" [1] İslâmiyet emrediyor.

Eğer o katl, bir adavetten ve bir kinli garazdan gelmemişse ve bir münafık o fitneye vesile olmuş ise, çabuk barışmak elzemdir. Yoksa, o cüz'î musibet büyük olur, devam eder.

Eğer barışsalar ve öldüren tevbe etse ve maktule her vakit dua etse, o hâlde, her ıki taraf çok kazanırlar ve kardeş gıbı olurlar. Bir gıtmiş kardeşe bedel, birkaç dindar kardeşleri kazanır; kaza ve kader-i İlâhîye teslim olup düşmanını affeder. Ve bilhassa, madem Risale-i Nur dersini dinlemişler, elbette mabeynlerinde bulunan bütün küsmekleri bırakmaya, hem maslahat ve istirahat-ı şahsiye ve umumiye, hem Nur dairesindeki uhuvvet ıktiza ediyor.

Nasıl kı Denızlı hapsinde birbirine düşman bütün mahpuslar, Nurlar dersiyle birbirlerine kardeş oldular. Ve bizim beraatımize bir sebep olup, hatta dinsizlere, sersenlere de o mahpuslar hakkında "Maşaallah, bârekâllah" dedirttiler ve o mahpuslar tam teneffus ettiler.

---

1 *Müslim*, Bırr ve Sıla 23, 25, 26; *Buhârî*, Edep 57, 62; *Müsned* 1/176, 2/392, 3/110, 165

---

adavet: düşmanlık
azap: sıkıntı, eziyet.
bârekâllah: Allah mubarek etsin.
bedel: karşılık.
beraat: temize çıkma, aklanma
cüz'î: küçük.
daıma: sürekli.
dindar: dını emrlerı yaşayan kımse.
dua: Allah'a yalvarma, çağırma
ecel: olum vaktı.
elzem: luzumlu, gerekli
fitne: bozgunculuk, ara bozma
garaz: kın.
hakıkat: gerçek.
ıktıza: lâzım gelme, gerekme
intıkam: öç alma
istirahat-i şahsiye ve umumiye: şahsın ve toplumun rahatı
kader-i İlahiye: İlâhî kader. Allah ın kader kanunu.
katil: katileden, öldüren
katl: öldürme.
kaza: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması
kaza-i İlahiye: Allah ın emrının takdırının yerine gelmesi
kin: nefret.
mabeyn: ara, ıkı şeyin arası.
mahpus: hapsedılmış olan
maktul: öldürülen, öldurulmuş.
maslahat: fayda, yarar
maşaallah: Allah ın istediği gıbı
musibet: belâ, sıkıntı, dert.
munafık: kafirlıgını gizleyerek Musluman gıbı davranan
Nur dairesi: Risale-i Nur hizmetı ıçınde olanlar
serseri: düşüncesiz.
sulh: barış, barışma
teneffüs: nefes alma, soluk alınma
teslim: kendını Allah ın emrıne bırakma
tevbe: Allah'tan af dıleme.
uhuvvet: kardeşlik.
vakıt: zaman.
vasıta: aracılık.
vesile: sebep
ziyade: çok, fazla.

Ben burada gördüm ki, bir tek adamın yüzünden, yüz adam sıkıntı çekip, beraber teneffüse çıkmıyorlar. Onlara zulüm olur. Mert ve vicdanlı bir mü'min, küçük ve cüz'î bir hata veya menfaatle, yüzer zaran ehl-i imana vermez. Eğer hata etse, verse, çabuk tevbe etmek lâzımdır.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Azız Yeni Kardeşlerim ve Eski Mahpuslar,

Benim kat'î kanaatim gelmiş ki, buraya girmemizin inayet-i İlâhiye cihetinde bir ehemmiyetli sebebi, sizsiniz. Yani, Nurlar, tesellileriyle ve imanın hakıkatleriyle sizi bu hapis musibetinin sıkıntılarından ve dünyevî çok zararlarından ve boşu boşuna gam ve hüzün ile giden hayatınızı faydasızlıktan badıheva zayi olmasından ve dünyanızın ağlaması gibi ahiretinizi ağlamaktan kurtarıp, tam bir teselli size vermektir.

Madem hakikat budur, elbette siz dahi, Denizli mahpusları ve Nur Talebeleri gibi, birbirinize kardeş olmanız lâzımdır. Görüyorsunuz ki, bir bıçak içinize girmemek ve birbirinize tecavüz etmemek için, dışarıdan gelen bütün eşyanız ve yemek ve ekmeğinizi ve çorbanızı karıştırıyorlar. Size sadakatle hizmet eden gardiyanlar, çok zahmet çekiyorlar. Hem siz, beraber teneffüse çıkmıyorsunuz, guya canavar ve vahşî gibi birbirinize saldıracaksınız.

1- Her türlü kusur ve noksanlıktan uzak olan Allah'ın adıyla.
2- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

---

badıheva: boşu boşuna, faydasız.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, parça.
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
gardiyan: infaz memuru, hapishane görevlisi.
hakıkat: gerçek.
hata: kusur, yanlışlık yapma.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma.
hüzün: keder.
İnayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
kanaat: inanma, kanma.
kat'î: kesin, tam.
kusur: eksiklik.
lâzım: gerek.
mahpus: hapsedilmiş olan.
menfaat: fayda, çıkar.
mert: cesur, özü sözü bir olan.
musibet: belâ, sıkıntı.
mü'min: iman eden, inanan.
sadakat: bağlılık.
tecavüz: haddini aşma.
teneffüs: soluklanma, hava alma.
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
teselli: rahatlatma.
tevbe: Allah'tan af dileme.
vahşî: yabanî.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zayi: kayıp.
zulüm: haksızlık, eziyet.

İşte şimdi, sizin gibi fıtrî kahramanlık damanını taşıyan yeni arkadaşlar, bu zamanda, manevî büyük bir kahramanlık ile heyete deyiniz ki:

"Değil elimize bıçak, belki mavzer ve revolver de verilse, hem emir de verilse, biz, bu bîçare ve bizim gibi musibetzede arkadaşlarımıza dokunmayacağız. Eskiden yüz düşmanlık ve adavetimiz dahı olsa da, onları helâl edip hatırlarını kırmamaya çalışacağımıza, Kur'ân'ın ve imanın ve uhuvvet-i İslâmiyenin ve maslahatımızın emriyle ve irşadıyla karar verdik" diyerek, bu hapsi bir mübarek dershaneye çeviriniz.

* * *

LEYLE-İ KADİRDE İHTAR EDİLEN BİR MESELE-İ MÜHİMME

On Üçüncü Sözün İkinci Makamının Zeyli

Leyle-i Kadirde kalbe gelen pek geniş ve uzun bir hakikate, pek kısaca bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Nev-i beşer, bu son Harb-i Umumînin eşedd-i zulüm ve eşedd-i istıbdadı ile ve merhametsiz tahribatı ile; ve bir tek düşmanın yüzünden yüzer masumu perişan etmesiyle; ve mağlûpların dehşetli me'yusiyetleriyle; ve galiplerin dehşetli telâş ve hâkimiyetlerini muhafaza ve büyük tahribatlarını tamir edememelerinden gelen dehşetli vicdan azaplarıyla; ve dünya hayatının bütün bütün fânî ve muvakkat olması ve medeniyet fantezıyelerinin aldatıcı

adavet: düşmanlık.
bîçare: zavallı, çâresiz.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü.
dershane: ders okuma yeri.
eşedd-i istıbdat: zorbalığın en şiddetlisi.
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi.
fanî: ölümlü, geçici.
fantezi: aşırı süs ve lüks, yalandan gösteriş.
galip: üstün gelen, yenen.
hâkimiyet: hâkim oluş, hâkim olma hali.
harb-i umumî: Birinci Dünya Savaşı.
hayat: yaşantı.
ihtar: hatırlatma.
irşat: doğru yola yöneltme, aydınlatma.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi.
mağlup: yenilen, kaybeden.
maslahat: fayda, yarar.
masum: suçsuz, günahsız.
mavzer: bir cins tüfek.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mesele-i mühimme: önemli konu.
me'yusiyet: ümitsizlik.
muhafaza: koruma, saklama.
musibetzede: felâkete uğramış.
muvakkat: geçici, eğreti.
mübarek: bereketli, uğurlu.
nev-i beşer: insan soyu, insanlar.
revolver: bir cins tabanca.
tahribat: yıkıp bozmalar.
tamir: onarım.
telâş: endişe, kaygı.
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği.
vicdan: iyiyi, kötüden hayır, şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zeyil: ek, ilâve.

ve uyutucu olduğu umuma görünmesiyle; ve fıtrat-ı beşeriyedeki yüksek istidadatın ve mahiyet-i insaniyesinin umumî bir surette dehşetli yaralanmasıyla; ve gaflet ve dalâletin, sert ve sağır olan tabiatın, Kur'ân'ın elmas kılıcı altında parçalanmasıyla; ve gaflet ve dalâletin en boğucu, aldatıcı, en geniş perdesi olan siyaset-i rûy-i zeminin pek çirkin, pek gaddarâne hakikî suretı görünmesiyle, elbette ve elbette, hiç şüphe yok ki, Şimalde, Garpta, Amerika'da emarelen göründüğüne binaen, nev-i beşerın mâşuk-i mecazîsı olan hayat-ı dunyeviye böyle çirkin ve geçicı olmasından, fıtrat-ı beşerin hakıkî sevdiğı, aradığı hayat-ı bâkıyeyi butun kuvvetiyle arayacak.

Ve elbette, hiç şüphe yok ki, bin üç yüz altmış senede, her asırda üç yüz elli mılyon şakırdi bulunan, ve her hukmüne ve davasına mılyonlar ehl-i hakikat tasdık ile imza basan; ve her dakikada milyonlar hafızların kalbinde kudsıyet ile bulunup, lısanlanyla beşere ders veren, ve hıçbir kitapta emsalı bulunmayan bir tarzda, beşer için hayat-ı bâkıyeyi ve saadet-i ebediyeyi müjde veren; ve butun beşerin yaralannı tedavi eden Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın şiddetlı, kuvvetlı ve tekrarlı binler ayatıyla, belki sarıhan ve ışareten, on binler defa dava edıp haber veren; ve sarsılmaz kat'î delıllerle, şüphe getirmez hadsız hüccetleriyle, hayat-ı bâkiyeyi kat'ıyetle müjde ve saadet-ı ebediyeyi ders vermesi, elbette nev-i beşer bütün bütün aklını kaybetmezse, maddî veya manevî bir kıyamet başlanna kopmazsa, İsveç, Norveç, Finlandıya ve İngiltere'nın Kur'ân'ı kabul etmeye çalışan meşhur hatıplen ve

ayat: ayetler
beşer: insan
bımaen: den dolayı, nedeniyle
dalalet: doğru yoldan ayrılma
dehşetlı: korkutucu, ürkutucu
delıl: ıspatlayıcı
ehl-ı hakıkat: gerçeği bulup onun peşinden gıdenler
elmas: çok kıymetlı bır mücevher
emare: belırtı, ız
emsal: ornekler, benzerler
fıtrat-ı beşer(iye): insanın yaratılışı
gaddarane: zalımce, merhametsızce
gaflet: umursamazlık, Allah ın emır ve yasaklarından habersız davranma
garp: batı
hadsiz: sınırsız
hafız: Kur'ân ı ezbere bılen ve okuyan
hakıkı: gerçek.
hatıp: topluluga karşı konuşan
hayat-ı bakiye. bıtmeyen sonsuz hayat, devamlı ve kalıcı hayat, ebedî hayat.
hayat-ı dünyeviye. dunya hayatı
hüccet. delıl
hüküm: karar, emır
ıstıdadat: kabılıyetler, yetenekler
kat'ı: kesın, şüphesız
kat'ıyet. kesınlık.
kıyamet: dunyanın sonunun gelmesi
kudsıyet: kusur ve noksanlıktan uzak olus, kutsallık.
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalanyla akıllan benzennı yapmaktan âcız bırakan Kur'ân ı Kerım
maddı: madde ıle alakalı
mahıyet-i insanıye: insanın nıtelıgı, ıç yuzu
manevi: manaya aıt.
maşuk-ı mecazi: lâyık olmadığı halde sevılen şeyler
meşhur: şohretlı
mujde: haber, beşaret.
nev-I beşer: insan soyu, insanlar
saadet-ı ebediye: sonu olmayan mutluluk.
sarıhan: açıkça.
sıyaset-ı ruy-I zemin: yeryüzü sıyasetı, dunyayı ıdare etme
suret. bıçım
şakırt. talebe, ogrencı.
şımal: kuzey
tabıat: doga canlı cansız butun varlıklar.
tasdık. doğruluğunu kabul etme, dogrulama.
tedavi: ıyileştırme
umum: genel
umumı: genele aıt.

Amerika'nın Dîn-i Hakkı arayan ehemmiyetli cemiyeti gibi, rûy-i zeminin geniş kıt'aları ve büyük hükûmetleri, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı arayacaklar ve hakikatlerini anladıktan sonra bütün ruhucanlarıyla sarılacaklar. Çünkü, bu hakikat noktasında, kat'iyen Kur'ân'ın misli yoktur ve olamaz; ve hiçbir şey bu mu'cize-i ekberin yerini tutamaz.

Saniyen: Madem Risale-i Nur, bu mu'cize-i kübranın elinde, bir elmas kılıç hükmünde hizmetini göstermiş; ve muannit düşmanlarını teslime mecbur etmiş; hem kalbi, hem ruhu, hem hissiyatı tam tenvir edecek ve ilâçlarını verecek bir tarzda, hazine-i Kur'âniyenin dellâllığını yapan ve ondan başka mehazı ve mercii olmayan ve bir mu'cize-i maneviyesi bulunan Risale-i Nur, o vazîfeyi tam yapıyor. Ve aleyhindeki dehşetli propagandalara ve gayet muannit zındıklara tam galebe çalmış ve dalâletin en sert kuvvetli kalesi olan tabıatı, Tabıat Risalesi ile parça parça etmiş ve gafletin en kalın ve boğucu ve geniş daire-i afakında ve fennin en geniş perdelerinde, *Asa-yı Mûsa*'daki Meyvenin Altıncı Meselesi ve Birinci, İkinci, Üçüncü, Sekizinci Huccetleriyle gayet parlak bir tarzda gafleti dağıtıp, nur-ı tevhidi göstermiş.

aleyhinde: karşısında
Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Hazretlerinin bir eseri
binaen: dayanarak.
daire-i afak: kainat, en uzak ufukları da kapsayan alan.
dalalet: doğru yoldan ayrılma
dehşetli: korkunç, ürkütücü
dellâl: ilan edici, davetçi
dershane: ders verme yeri
Dershane-i Nuriye: Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler
Dîn-i Hak: hak din olan İslamiyet.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
elzem: lüzumlu, gerekli
fen: uygulamalı bilim
gaflet: umursamazlık, Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranma
galebe: yenme, üstünlük.
gayet: son derece
hakikat: gerçek.
hazine-i Kur'aniye: Kur'ân hazinesi.
hissiyat: duygular
hususî: özel
huccet: delil
istifade: yararlanma.
kat'iyen: kesin olarak.
kıt'a: yeryüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerîm.
lâzım: gerekli
madem: değil mi ki
mecbur: zorlanmış, icbar görmüş
mehaz: kaynak.
mercî: baş vurulacak yer, sığınılacak yer
mesele: konu, sorun.
millet: halk, ulus
misil: benzer, gibi
mu'cize-i ekber: en büyük mu'cize
mu'cize-i kubra: en büyük mu'cize
mu'cize-i maneviye: Kur'ân'ın manevî mu'cizeliği.
muannit: inatçı
mümkün: imkân dahilinde
nur-i tevhit: Allah'ın birliğini güneş gibi gösteren nur
propoganda: karşıt faaliyet, zıddına çalışma
resmen: resmî olarak.
ruhucân: ruh ve can
rûy-i zemin: yeryüzü
saniyen: ikincisi
şâkirt: talebe, öğrenci
Tabıat Risalesi: Bediüzzaman Hazretlerinin bir eseri
tabiat: Allah'a inanmayanların yaratıcı bir güç olarak gördükleri maddî âlem, doğa
tarz: biçim
tedrisat: öğretim.
tenvir: aydınlatma
teslim olma: tabi olma, uyma
vazife: görev
zındık: dinsiz.

Hatime

(Gafil kafaya bir tokmak ve bir ders-i ibrettir.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ (1)

Ey gaflete dalıp ve bu hayatı tatlı görüp ve ahireti unutup dünyaya talıp bedbaht nefsim! Bilir misin, neye benzersin? Deve kuşuna. Avcıyı görür; uçamıyor, başını kuma sokuyor. Tâ avcı onu görmesin. Koca govdesi dışarıda; avcı görür. Yalnız, o, gözünü kum içinde kapamış; görmez.

Ey Nefis!

Şu temsile bak, gor; nasıl dünyaya hasr-ı nazar azız bır lezzeti elîm bir eleme kalbeder.

Meselâ, şu karyede, yani Barla'da iki adam bulunur. Bir'sinin yüzde doksan dokuz ahbabı İstanbul'a gitmişler, güzelce yaşıyorlar. Yalnız bir tek burada kalmış. O dahı oraya gidecek. Bunun için, şu adam, İstanbul'a müştaktır, orayı düşünür, ahbaba kavuşmak ister. Ne vakıt ona denilse, "Oraya gît!", sevinip gülerek gider.

İkinci adam ise, yüzde doksan dokuz dostları buradan gıtmişler. Bır kısmı mahvolmuşlar, bır kısmı ne görür, ne de görünür yerlere sokulmuşlar. Perişan olup gitmişler zanneder. Şu bîçare adam ıse, bütun onlara bedel, yalnız

* *On Dorduncu Soz.* Barla'da 1927-34 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir.

1- Rahman ve Rahım olan Allah'ın adıyla
Dunya hayatı aldatıcı bır menfaatten başka bırşey degıldır. (Al-ı İmran Suresi 185.)

ahbap- dost.
ahiret. obür dünya oldukten sonra başlayan hayat.
azız-yuksek degerlı yuce
bedbaht: talıhsız
bedel-karşılık.
bıçare-çaresiz.
ders-ı ibret. ibret dersı goz ve fikır açacak hadıse
elem- dert, üzuntu kaygı tasa.
elîm: üzucü, acı veren
gafil- sorumsuz, Allah ın emırlerinden habersız davranan
gaflet- sorumsuzluk. Allah ın emırlerinden habersız davranma
hasr-ı nazar- sadece bır şeyı düşunmek ve ona yonelmek.
hatime- son soz
kalp etmek. degıştırmek, dönuşturmek.
karye- koy
mahvolmak. perişan olmak yok olmak
menfaat. fayda
müştak. çok ozleyen arzulu, çok istekli
nefis- insanın kötülüğe sevk eden ve kotulugu isteyen yanı
Rahım- sonsuz merhamet sahıbı ve mahlûkata çok şefkat eden Allah
Rahman. ıster mu'mın ıster kâfir ıster iyi isterse kotu olsun rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şekillerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
talıp- isteyen istekli
temsil- omek, benzetme

bir misafire ünsiyet edip, teselli bulmak ister. Onunla o elîm âlâm-ı fırakı kapamak ister.

Ey Nefis!

Başta Habîbullah, bütün ahbabın kabrin öbür tarafındadırlar. Burada kalan bir iki tane ise, onlar da gidiyorlar. Ölümden ürküp, kabirden korkup başını çevirme, merdane kabre bak; dinle, ne talep eder. Erkekçesine ölümün yüzüne gül; bak, ne ister. Sakın gafil olup ikinci adama benzeme.

Ey Nefsim!

Deme: "Zaman değişmiş, asır başkalaşmış, herkes dünyaya dalmış, hayata perestiş eder, derd-i maişetle sarhoştur." Çünkü, ölüm değişmiyor, firak bekaya kalbolup, başkalaşmıyor. Acz-i beşerî, fakr-ı insanî değişmiyor, ziyadeleşiyor. Beşer yolculuğu kesilmiyor, sür'at peyda ediyor.

Hem deme: "Ben de herkes gibiyim." Çünkü, herkes sana kabir kapısına kadar arkadaşlık eder. Herkesle musibette beraber olmak demek olan teselli ise, kabrin öbür tarafında pek esassızdır.

Hem kendini başıboş zannetme. Zira şu misafirhane-i dünyada, nazar-ı hikmetle baksan, hiçbir şeyi nizamsız, gayesiz göremezsin. Nasıl sen nizamsız, gayesiz kalabilirsin? Zelzele gibi vakialar olan şu hâdisat-ı kevniye, tesadüf oyuncağı değiller. Meselâ, zemine nebatat ve hayvanat envaından giydirilen birbiri üstünde, birbiri içinde,

acz-ı beşerî: insanın güçsüzlüğü
ahbap: sevilenler, dost ve akrabalar
alam-ı firak: ayrılık acıları
asır: devir, zaman
beka: sonsuzluk.
beşer: insanlık.
derd-i maişet: geçim derdi, geçim sıkıntısı.
elim: üzücü, acı veren
envaı: çeşitler, türler
esassız. asılsız, geçersiz.
fakr-i insanî: insanın muhtaç oluşu
firak: ayrılık.
gafil: sorumsuz, Allah'ın emirlerinden habersiz davranan
Habîbullah: Allah'ın sevgili kulu Hz. Muhammed
hadisat-ı kevniye: var oluş ve varlıklarla ilgili olaylar
hayat: yaşam, dünya yaşantısı
hayvanat: hayvanlar
kabir: mezar
kalp olmak. değişmek.
merdane: mertçe, erkekçe
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi
musibet: felaket, belâ
nazar-ı hikmet. hikmetli bakış, her şeyin bir amacı, bir faydası olduğunu düşünerek bakma
nebatat. bitkiler
nizamsız: düzensiz, ölçüsüz.
pek: çok, oldukça
perestiş. taparcasına sevmek.
sür'at peyda etmek. hız kazanmak.
talep etmek: istemek.
tesadüf: rastlantı.
teselli: avunma
ünsiyet. yakınlık, dostluk.
vakıa: olay
zelzele. yer sarsıntısı, deprem.
zemin: yeryüzü
ziyadeleşmek. artmak.

gayet muntazam ve gayet münakkaş gömlekler, baştan aşağıya kadar gayelerle, hikmetlerle müzeyyen, mücehhez olduklarını gördüğün ve gayet âlî gayeler içinde kemal-i intizam ile meczup Mevlevî gibi devredip döndürmesini bildiğin hâlde, nasıl oluyor ki, küre-i arzın benîâdemden, bahusus ehl-ı imandan beğenmediği bir kısım etvar-ı gafletin sıklet-i maneviyesinden omuz silkmeye benzeyen zelzele gibi (HAŞIYE) mevtâlûd hâdisat-ı hayatiyesini, bir mülhidin neşrettiği gibi gayesiz, tesadufî zannederek bütün musibetzedelerin elîm zayiatını bedelsiz, hebaen mensur gösterip, müthiş bir ye'se atarlar. Hem, büyük bir hata, hem büyük bir zulüm ederler. Belki, öyle hâdiseler, bir Hakîm-i Rahîm'in emriyle ehl-i imanın fânî malını sadaka hükmüne çevirip, ıbka etmektir ve küfran-ı nimetten gelen günahlara kefarettir.

Nasıl ki bir gün gelecek, şu musahhar zemin, yüzünün ziyneti olan âsâr-ı beşeriyeyi şırkâlûd, şükürsüz görüp çirkin bulur. Hâlık'ın emriyle büyük bir zelzele ile bütün yüzünü siler, temizler. Allah'ın emriyle, ehl-i şirki cehenneme döker; ehl-i şükre, "Haydı, cennete buyurun" der.

HAŞİYE: İzmir'in zelzelesi münasebetiyle yazılmıştır.

âlî: yüksek, yüce
âsar-ı beşer: insanların eserleri.
bahusus: özellikle
bedelsiz: karşılıksız.
benîadem: Âdemoğulları, insanlar.
ehl-i iman: iman edenler, Müslümanlar
ehl-i şirk: Allah'a ortak koşanlar
ehl-i şükür: şükredenler
elîm: üzücü, acı veren
etvar-ı gaflet: Allah'ın emirlerini ve yasaklarını unutarak yapılan yanlış davranışlar
fânî: geçici, yok olan
gayesiz: hedefsiz, maksatsız
gayet: son derece
hâdisat-ı hayatiye: hayatı ilgilendiren olaylar
hâdise: olay
Hakîm-i Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan çok merhametli Allah.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah.
hâşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hata: kusur, eksiklik, yanlışlık.
hebaen mensur: boşu boşuna
hikmet: her şeyin faydalı, gayeli ve yerli yerinde olması.
hükmüne çevirmek: yerine geçirmek.
ıbka etmek: ebedileştirme, sonsuzlaştırma
kefaret: bir günahı affettirmek için çekilen sıkıntı
kemal-i intizam: mükemmel düzen
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme.
küre-i arz: dünya, yer küre.
meczup: başkasının tesiriyle hareket halinde olan, Allah aşkıyla kendinden geçmiş
Mevlevî: Mevlevî tarikatine mensup kimse
mevtalud: ölüm bulaşmış, ölümcül
muntazam: düzenli
musahhar: emir dinleyen, itaat eden
musibetzede: felakete uğrayan
mücehhez: teçhiz edilmiş, donatılmış, donanmış
mülhit: İslâm dininden ayrılan, dinsiz
münakkaş: işlemeli, süslü.
münasebet: alaka, ilgi, sebep
müthiş: dehşetli, korkutucu.
müzeyyen: süslü
neşretmek: herkese duyurma, yayma
sadaka: Allah yolunda harcanan mal
sıklet-i maneviye: manevî ağırlık.
şırkalud: şirk karışmış, şirke bulaşmış
şükürsüz: nimete karşı hoşnutluk göstermeme
tesadufî: rastgele
yeis: ümitsizlik.
zayiat: kayıplar, zararlar
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yer
ziynet: süs.
zulüm: haksızlık, eziyet.

*On Yedinci Söz, Barla'da 1927-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir

On Yedinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْاَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ اَيُّهُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً ۞
وَاِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ۞ (1)

وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ (2)

Bu Söz, iki âlî Makam ve bir parlak Zeyilden ibarettir.

Hâlik-ı Rahîm ve Rezzak-ı Kerîm ve Sani-ı Hakîm şu dünyayı âlem-i ervah ve ruhaniyat için bir bayram, bir şehrayin suretinde yapıp, bütün esmasının garaib-i nukuşuyla süslendirip, küçük büyük, ulvî süflî her bir ruha ona münasip ve o bayramdaki ayrı ayrı hesapsız mehasin ve in'amattan istifade etmeye muvafık ve havas ile mücehhez bir ceset giydirir, bir vücud-ı cismanî verir, bir defa o temaşagâha gönderir.

Hem, zaman ve mekân cihetiyle pek geniş olan o bayramı asırlara, senelere, mevsimlere hatta günlere, kıt'alara taksım ederek, her bir asrı, her bir seneyi, her bir mevsimi, hatta bir cihette her bir günü, her bir kıt'ayı, birer taife, ruhlu mahlûkatına ve nebatî masnuatına birer resmigeçit tarzında bir ulvî bayram yapmıştır. Ve bilhassa rûy-ı zemin, hususan bahar ve yaz zamanında

alem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlî: yüksek.
bilhassa: özellikle, her şeyden önce
ceset: vücut, beden
cihet: yön, taraf, vesile
garaib-i nukuş: görülmemiş biçimde süslü
Halık-ı Rahîm: merhamet ve bağışı çok olan yüce Allah
havas: duygular, hisler
hesapsız: sayısız.
hususan: özellikle, bilhassa
imtihan: sınav, deneme
in'amat: nimet vermeler, rızıklandırmalar
istifade etme: faydalanma, yararlanma
kıt'a: zaman parçası.
mahlûkat: yaratılmış varlıklar
masnuat: sanat eserleri
mehasin: güzellikler
mekân: yer, mahal
muvafık: uygun
mücehhez: donatılmış.
münasip: uygun, layık.
nebatî: bitki özelliği taşıyan.
Rahîm: sonsuz bir şefkatle yarattığı canlıları nimetlerle besleyip bağışlayan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yarattıklarına rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
resmigeçit: geçit töreni.
Rezzak-ı Kerîm: rızkı bol bol veren Allah
ruhaniyat: maddî cismi olmayan sadece ruhtan yaratılmış varlıklar, melekler
rûy-i zemin: yeryüzü.
Sani-i Hakîm: daima hikmetle yaratan sanatkâr olan Allah
süflî: adî, alçak, bayağı
şehrayin: şenlik.
taife: takım, bölük.
taksim etmek: bölümlere, kısımlara ayırmak.
temaşagâh: seyredilecek ve gezilecek güzelliklerin bulundığı yer
ulvî: yüce, yüksek.
vücud-i cismanî: maddî vücut.
zeyil: ilâve

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Yeryüzünde ne varsa Biz dünya için bir süs olarak yarattık ki insanlardan hangisi daha güzel işler yapacak diye onları imtihan edelim. O onun üzerindeki her şeyi Biz elbette kupkuru bir toprak haline getireceğiz. (Kehf Suresi, 7-8.)

2. Dünya hayatı ancak bir oyun ve bir oyalanmadır. (En'âm Suresi, 32.)

masnuat-ı sağirenin taifelerine öyle şaşaalı ve birbiri arkasında bayramlardır ki, tabakat-ı âliyede olan ruhaniyatı ve melâikeleri ve sekene-i semavatı seyre celp edecek bir cazibedarlık görünüyor; ve ehl-i tefekkür için öyle şinn bir mütalâagâh oluyor ki, akıl tarifinden âcizdir. Fakat, bu ziyafet-i İlâhiye ve bayram-ı Rabbaniyedeki ism-i *Rahman* ve *Muhyî*'nın tecellilerine mukabil ism-i *Kahhar* ve *Mumît*, fırak ve mevt ile karşılarına çıkıyorlar. Şu ise, [1] رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ rahmetinin vüs'at-i şümulüne zahiren muvafık düşmüyor. Fakat hakikatte birkaç cihet-i muvafakati vardır. Bir cihetî şudur ki:

Sâni-i Kerîm, Fâtır-ı Rahîm, her bir taifenin resmigeçit nobetı bıttıkten ve o resmigeçitten maksut olan neticeler alındıktan sonra, ekseriyet itibanyla dünyadan, merhametkârâne bir tarz ile tenfir edip usandırıyor, ıstırahate bir meyil ve başka bir âleme göçmeye bir şevk ihsan ediyor ve vazife-i hayattan terhis edildikleri zaman, vatan-ı aslîlerine bir meyelân-ı şevkengiz, ruhlarında uyandırıyor.

Hem o Rahman'ın nihayetsiz rahmetinden uzak değil ki, nasıl vazife uğrunda mücahede içinde telef olan bir nefere şehadet rütbesini veriyor ve kurban olarak kesilen bir koyuna, ahirette cismanî bir vücud-i bâkî vererek Sırat üstünde sahibine burak gibi bir bineklik mertebesini vermekle mükâfatlandırıyor, [2] öyle de, sair zîruh ve hayvanatın dahi, kendilerine mahsus vazife-i fıtriye-i Rabbaniyelerinde ve evamır-ı Sübhaniyenin ıtaatlerinde telef

1- Rahmetim her şeyi kaplamıştır. (A'raf Suresi, 156.)

2- Bkz. Deylemî, Musned, 1/85; Gazalî, Vasıt, 7/31; Kurtubî, *Cami'u Ahkami'l-Kur'an*, 15/111; Serahsî, Mebsut, 12/10.

aciz: yetersiz
bayram-ı Rabbaniye: Allah'ın bayramı
burak: binek, cennete ait bir binek vasıtası.
cazibedar: çekici
celp etmek: çekmek.
cihet-i muvafakat: uygunluk yönü
ehl-i tefekkur: düşünen akıllı ve şuurlu varlıklar
ekseriyet itibarıyla: çoğunluklar
evamır-ı Subhaniye: bütün kusur ve noksanlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olan Allah'ın emirleri
Fatır-ı Rahım: sonsuz şefkat ve merhametiyle her şeyi yerli yerine en faydalı şekilde yerleştiren Allah
firak: ayrılık.
hakikat: gerçek
hayvanat: hayvanlar
ihsan etmek: vermek.
ismi Kahhar ve Mumit: kayıtsız şartsız galip, her an kahretmeye gücü yeten ve ölümü veren Allah'ın Kahhar ve Mumît ismi
İsm-i Rahman ve Muhyî: çok merhamet sahibi ve şefkatle bütün yaratıkların uygun rızkını veren ve hayat verip dirilten Allah'ın Rahman ve Muhyî isimleri
ıstırahat: dinlenme
kendilerine mahsus: kendilerine has, kendilerine özel
maksut: istenen
masnuat-ı sağire: sanatla yapılmış küçük yaratıklar
melaike: melekler
merhametkârâne: merhamet ederek, acıyarak.
mertebe: derece
mevt: ölüm
meyelân-ı şevkengiz: coşku ve arzu veren eğilimler, duygular
meyil: eğilim, arzu, istek.
mukabil: karşılık
muvafık: uygun.
mucahede: cihad etme, savaşma
mükâfat: ödül
mutalaagah: okuma yeri
nefer: rütbesiz asker
nihayetsiz: sonsuz
Rahman: çok merhamet sahibi ve şefkatle bütün yaratıkların muhtacı olup rızkını veren
rahmet: şefkat etme, acıma, ihsan ve ikram etme
resmigeçit: geçit töreni.
ruhaniyat: maddî cismi olmayan sadece ruhtan yaratılmış varlıklar, melekler
Sâni-i Kerîm: ikramı çok, her şeyi sanatla yapan Zat, Allah
sekene-i semavat: gökyüzünün sakinleri
Sırat: cehennem üzerine çekilmiş olduğuna inanılan mahiyetini tam olarak kavrayamadığımız köprü
şaşaalı: gösterişli, görkemli.
şehadet: şehitlik, Allah yolunda savaşırken canını verme
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek.
tabakat-ı âliye: yüksek ve yüce tabakalar
taife: takım, bölük.
tarz: davranış şekli
tecelli: görünme, belirme.
telef olmak: öldürülmek.
tenfir: nefret ettirme
terhis: serbest bırakma.
usanmak: bıkmak, yorulmak.
vatan-ı aslî: asıl vatan, cennet
vazife-i fıtriye-i Rabbaniye: yaratılışına ve yapısına göre Allah'ın canlılara yüklediği görev
vazife-i hayat: hayat görevi
vücud-ı bâkî: ölümsüz vücut.
vüs'at-ı şümul: rahmetin kuşatıcılığı, genişliği
zahiren: görünüşte
zîruh: ruh sahibi
ziyafet-i İlâhiye: Allah'ın ziyafeti.

olan ve şiddetli meşakkat çeken zîruhlanı, onlara göre bır çeşit mukâfat-ı ruhaniye ve onlanı ıstıdatlarına göre bir nevi ücret-i maneviye, o tükenmez hazine-i rahmetinden baid değil ki, bulunmasın. Dünyadan gitmelerinden, pek çok incinmesinler; belki memnun olsunlar.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ [1]

Lâkın, zîruhların en eşrefi ve şu bayramlarda kemiyet ve keyfiyet cihetiyle en ziyade istifade eden insan, dünyaya pek çok meftun ve müptelâ olduğu hâlde, dunyadan nefret ve âlem-i bekaya geçmek için, eser-i rahmet olarak, iştiyakengiz bır hâlet verir. Kendi insaniyetı dalâlette boğulmayan insan, o hâletten istifade eder, rahat-ı kalp ile gider. Şımdı, o hâleti ıntaç eden vecihlerden, numune olarak beşini beyan edeceğiz.

• *Bırıncısı:* Ihtiyarlık mevsımıyle dunyevî, guzel ve cazibedar şeyler üstünde fenâ ve zevalın damgasını ve acı manasını gostererek, o insanı dunyadan ürkutüp, o fânîye bedel, bir bâkî matlûbu arattırıyor. [2]

• *Ikincısı:* İnsanın alâka peyda ettiği bütün ahbaplardan yüzde doksan dokuzu, dünyadan gidip diğer bir âleme yerleştıklen ıçın, o cıddî muhabbet saıkasıyla o ahbabın gittiği yere bir iştiyak ihsan edip, mevt ve eceli mesrurâne karşılattırıyor. [3]

• *Üçüncüsü:* İnsandakı nihayetsiz zayıflık ve âcizliği, bazı şeylerle ıhsas ettınp, hayat yükü ve yaşamak tekâlıfı ne kadar ağır olduğunu anlattınp, istirahate ciddî bir arzu ve bır dıyar-ı ahere gıtmeye samımî bir şevk veriyor. [4]

---

1 Gaybı Allah tan başka kımse bılemez. (Neml Suresının 65 ayetı ve benzerı dıger ayetlerden alınmış bır kaıdedır.)

2. Bkz. Âl-i İmran Suresi, 185; Nisâ Suresi, 77; En'am Suresi, 70; 130; A'raf Suresi, 51

3. Bkz. Al-i İmran Suresi: 157, 169; Tevbe Suresi, 111; Yunus Suresi, 7; Tâhâ Suresi, 72; Hac Suresi 58; Kaf Suresi, 43; Hadid Suresi, 21

4. Bkz. Bakara Suresi, 221; Âl-i İmran Suresi, 133; A'raf Suresi, 32; Ra'd Suresi, 35; Yasın Suresi 55; Zumer Suresi, 74; Muhammed Suresi, 15; Hakka Suresi, 22; Dehr Suresi, 12; Gaşıye Suresi, 10

âciz: güçsüz ve kuvvetsiz
ahbap: dost
alâka peyda ettiği: ilgi duyduğu
âlem: dünya
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi; ahret.
baid: uzak.
bakı: ebedî, sonsuz
bedel: karşılık
beyan etme: anlatma; bıldırme; izah etme
cazibedar: çekıcı, cezp edıcı.
cıhet: yon
dalalet: ımân ve Islâmıyetten ayrılmak.
damga: muhur, ışaret.
dıyar-ı aher: dıger memleket.
ecel: her canlının Allah tarafından belırlenen olum vakti.
eser-i rahmet: merhamet etme ve acımanın netıcesi
eşref: şerefıl
fânı: geçıcı.
fenâ: geçıcılık.
halet: durum
hazine-i rahmet: rahmet hazınesi; bıtmeyen nımetler
ıhsan etme: verme
Ihsas: hıssettırme
Insanlıyet: insanlık.
ıntaç: netıce
ıstıdat: kabılıyet, yetenek
istıfade etme: faydalanma; yararlanma.
istırahat: dınlenme
Iştiyak: özlemek, hasret.
ıştıyakengız: severek istemek
kemiyet: nıcelık, sayı çokluğu
keyfiyet: nıtelik; kalıte.
lakın: fakat, ancak.
matlûp: istenen; talep edilen şey
meftun: tutkun; âşık.
mesrurane: sevınçle
meşakkat: sıkıntı.
mevt: olum
mükâfat-ı ruhaniye: ruha lezzet veren manevî odul
müptelâ: tutkun; duşkun
Neml Suresi: Kur'ân ın 27 suresi
nihayetsız: sonsuz.
numune: omek.
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı; huzur
saikasıyla: sebebıyle; sevk etmesıyle
şevk: istek.
tekalif: teklıfler; yukumlulukler
ücret-i maneviye: manevî ucret.
vecih: yon
zeval: sona erme; yok olma.
zıruh: ruh sahıbı
ziyade: fazlaca

• *Dördüncüsü*: İnsan-ı mü'mine nur-i iman ile gösterir ki, mevt idam değil, tebdil-i mekândır; kabir ise, zulumatlı bir kuyu ağzı değil, nuraniyetli âlemlerin kapısıdır. Dünya ise, bütün şaşaasıyla, ahirete nispeten bir zindan hükmündedir. Elbette, zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana çıkmak ve müz'iç dağdağa-ı hayat-ı cismaniyeden âlem-i rahata ve meydan-ı tayeran-ı ervaha geçmek ve mahlûkatın sıkıntılı gurultusundan sıyrılıp huzur-i Rahman'a gitmek, bin can ile arzu edilir bir seyahattir, belki bir saadettir. [1]

• *Beşincisi*: Kur'ân'ı dinleyen insana, Kur'ân'daki ilm-i hakikati ve nur-i hakikatle dünyanın mahiyetini bildirmekliğiyle, dünyaya aşk ve alâka pek manasız olduğunu anlatmaktır. [2] Yani, insana der ve ispat eder ki:

"*Dünya bir kitab-ı Samedanîdir*. Huruf ve kelimatı nefislerine değil, belki başkasının zat ve sıfât ve esmasına delâlet ediyorlar. Öyle ise manasını bil, al; nukuşunu bırak, git.

"*Hem bir mezraadır*. [3] Ek ve mahsulünü al, muhafaza et; muzahrefatını at, ehemmiyet verme.

"*Hem birbiri arkasında daim gelen geçen âyineler mecmuasıdır*. Öyle ise onlarda tecellî edeni bil, envarını gör ve onlarda tezahur eden esmanın tecelliyatını anla ve müsemmalarını sev; ve zevale ve kırılmaya mahkûm olan o cam parçalarından alâkanı kes.

ilm-i hakikat: gerçekleri doğrular gösteren ilim
insan-ı mü'min: iman etmiş insan, Müslüman insan.
kabir: mezar
kelimat: kelimeler
kitab-ı Samedani: hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'ın yarattığı ve bir kitap gibi manalar ifade eden dünya, kainat, bütün evren.
Kur'an: Allah'ın kelamı, sözleri
mahiyet: özellik.
mahlukat: yaratılmış varlıklar
mahsul: ürün.
manasız: saçma, anlamsız.
mecmua: toplanılıp birikmiş, düzenlenmiş şeylerin hepsi.
mevt: ölüm
meydan-ı tayeran-ı ervah: ruhların uçuştuğu meydan
mezraa: ziraat yapılacak yer, tarla
muhafaza: koruma, saklama
müsemma: isimlendirilmiş.
muzahrefat: süprüntüler, pislikler, çöpler
müz'iç: usanç veren, sıkan, rahatsız eden
nefislerine: kendilerine
nispeten: kıyasla, göre.
nukuş: nakışlar, süsler, işlemeler
nuraniyetli: nurlu, aydınlık.
nur-i hakikat: gerçeğin aydınlığı
nur-i iman: imandan gelen doğru bakış açısı
saadet: mutluluk.
seyahat: yolculuk.
sıfat: vasıf, özellik.
şaşaa: parlaklık, gösteriş, debdebe
tebdil-i mekan: yer değiştirme
tecellî: belirme
tecelliyat: tecelliler, Cenab-ı Hakkın yarattığı bütün sanatlarda görünen, beliren güzellikler
tezahur: açığa çıkan
zat: şahıs
zeval: sona erme.
zindan hükmünde: hapishane gibi karanlıklı, sıkıntılı bir yer gibi
zindan-ı dünya: dünya zindanı
zulumat: karanlık.

1- Bkz. Bakara Suresi, 155; Âl-i İmran Suresi, 14; Nisâ Suresi, 74; 94; Tevbe Suresi, 38; Nahl Suresi, 30; 122; Furkan Suresi, 15; Ankebut Suresi, 64; Muhammed Suresi, 36; A'lâ Suresi, 16.

2- Bkz. Bakara Suresi, 201; Âl-i İmran Suresi, 14; 148; Nisa Suresi, 94; 134; Yunus Suresi, 24; Kehf Suresi, 45; 46; Taha Suresi, 131; Ra'd Suresi, 26; Kasas Suresi, 60; Mu'min Suresi, 39; Zuhruf Suresi, 35; Zilzal Suresi, 7-8.

3- Bkz. Adûnî, *Keşfü'l-Hafa*, 1/495; Alıyyulkari, *Esraru'l-Merfua*, s. 205.

ahiret: ebedî hayat yeri.
alaka: ilgi.
âlem: dünya.
âlem-i rahat: rahat âlemi
bostan-ı cinan: cennet bahçeleri.
dağdağa-i hayat-ı cismaniye: maddî hayatın gürültülü sıkıntısı
daim: sürekli.
delâlet: işaret, delil olma
ehemmiyet: önem
envar: nurlar
esma: isimler
huruf: harfler
huzur-ı Rahman: Allah'ın huzuru
İdam: yok oluş.

"*Hem seyyar bir ticaretgâhtır.* Öyle ise alış verişini yap, gel; ve senden kaçan ve sana iltifat etmeyen kafilelerin arkalarından beyhude koşma, yorulma.

"*Hem muvakkat bir seyrangâhtır.* Öyle ise nazar-ı ibretle bak ve zahirî çırkın yüzüne değil, belki Cemîl-i Bâkîye bakan gizli, güzel yüzüne dikkat et, hoş ve faydalı bir tenezzuh yap, don; ve o güzel manzaraları irae eden ve güzelleri gösteren perdelerin kapanmasıyla, akılsız çocuk gibi ağlama, merak etme.

"*Hem bir mısafirhanedir.* Öyle ise onu yapan Mihmandar-ı Kerîm'in izni dairesinde ye, iç, şükret, kanunu dairesinde işle, hareket et. Sonra arkana bakma, çık, git; herzekârâne fuzulî bir surette karışma. Senden ayrılan ve sana ait olmayan şeylerle manasız uğraşma ve geçici işlerine bağlanıp boğulma," gibi zahir hakikatlerle dünyanın iç yüzündeki esrarı gösterip dünyadan müfarakatı gayet hafifleştirir, belki huşyar olanlara sevdirir ve rahmetinin her şeyde ve her şe'ninde bir izi bulunduğunu gösterir.

İşte Kur'ân, şu beş veçhe işaret ettiği gibi, başka hususî vecihlere dahi ayat-ı Kur'âniye işaret ediyor. Veyl o kimseye ki, şu beş vecihten bir hissesi olmaya.

ayat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın cümleleri.
beyhude: boşuna
Cemîl-i Bâkî: sonsuz güzellik sahibi Allah
esrar: sırlar
fuzulî: boşuna, gereksiz, anlamsız
gayet: son derece
hakikat: doğrular
herzekârane: saçma sapan konuşma
hususî: özel
huşyar: uyanık.
iltifat etmeyen: yüzünü çevirip bakmayan
irae etme: önüne koyma, gösterme.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
Mihmandar-ı Kerîm: dünya misafirhanesinde kullanna yardım eden ve nimet veren Rabbimiz Allah.
muvakkat: geçici
müfarakat: ayrılık.
nazar-ı ibret: ders alınacak bakış
seyrangah: gezinti yeri
seyyar: gezici, gezen
suret: şekil
şe'n: iş, fiil, gerek.
tenezzüh: gezinti.
ticaretgâh: ticaret yeri
vecih: kısım
veyl: yazıklar olsun
zahir: açıkça görünen, bilinen
zahiri: görünen

KALBE FARİSÎ OLARAK TAHATTUR EDEN BİR MÜNACAT [1]

هٰذِهِ الْمُنَاجَاةُ تَخَطَّرَتْ فِي الْقَلْبِ هٰكَذَا بِالْبَيَانِ الْفَارِسِي

Yani, "*Bu munacat, kalbe Farisî olarak tahattur ettiğinden Farisî yazılmıştır.*" Evvelce matbu olan Hubab Risalesinde derç edilmişti.

يَا رَبّ! بَشَشْ جِهَتْ نَظَرْ مِي كَرْدَمْ دَرْدِ خُودْرَا
دَرْمَانْ نَمِي دِيدَمْ

Yâ Rab! Tevekkülsüz, gafletle, iktidar ve ihtiyarıma dayanıp derdime derman aramak için cihat-ı sitte denilen altı cihette nazar gezdirdim. Maatteessüf derdime derman bulamadım. Manen bana denildi ki: "Yetmez mi dert, derman sana?"

دَرْ رَاسْتْ مِي دِيدَمْ كِهْ: دِي رُوزْ مَزَارِ پَدَرْ مَنَسْتْ

Evet, gafletle sağımdaki geçmiş zamandan tesellî almak için baktım. Fakat, gördüm ki, dünkü gün, pederimin kabri ve geçmiş zaman, ecdadımın bir mezar-ı ekberi suretinde göründü. Tesellî yerine vahşet verdi. (HAŞİYE 1)

HAŞİYE 1: İman, o vahşetli mezar-ı ekberi, ünsiyetli bir meclis-i munevver ve bir mecma-ı ahbap gösterir.

وَ دَرْ چَپْ دِيدَمْ كِهْ: فَرْدَا قَبْرِ مَنَسْتْ

Sonra, soldaki istikbale baktım; derman bulamadım. Belki yarınki gün, benim kabrim ve istikbal ise, emsalimin

1: Bu kısmın Arapça ve Farsça ibarelerinin manaları ve açıklamaları hemen altlarında verildiğinden, başka bir mealî konulmamıştır.

cihat-ı sitte: altı yön.
cihet: yön.
derç: arasına koyma.
derman: çare.
ecdat: dedeler, atalar.
emsal: benzerler.
Farisî: İran dili, Farsça.
Farsça: İran dili.
gaflet: İslâmın ve imanın getirdiği hakikatlerden haberi olmayarak ya da unutarak varlıklara ve hâdiselere bakma, dikkatsizlik, tembellik.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
Hubab Risalesi: Risale-i Nur'un kitaplarından biri.
ibareler: cümleler.
İhtiyar: irade, tercih belirleme.
iktidar: güç, kuvvet.
iman: Allah'a inanma.
istikbal: gelecek zaman.
kabir: mezar.
maatteessüf: üzülerek, ne yazık ki.
matbu: basılmış kitap.
meal: anlam, mana.
meclis-i munevver: nurlu toplulluk.
mecma-ı ahbap: dost topluluğu.
mezar-ı ekber: en büyük mezar.
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma.
nazar: görüş, bakış.
peder: baba, ata.
Rab: yaratan, besleyen, terbiye eden Allah.
suret: şekil, biçim.
tahattur: hatıra gelme, hatırlama.
tesellî: avunma.
tevekkül: Allah'a güvenme, vekil olarak tanıyıp teslim olma.
ünsiyet: alışkanlık, yakınlık.
vahşet: korku.

ve nesl-i atinin bir kabr-i ekberi suretinde görünüp, ünsiyet değil, belki vahşet verdi. (HAŞİYE 2)

HAŞİYE 2: İman ve huzur-ı iman, o dehşetli kabr-ı ekberi sevimli saadet saraylarında bir davet-ı Rahmaniye gösterir.

وَ اِیمرُوز: تَابُوتِ جِسمِ پُر اِضطِرَابِ مَنَست

Soldan dahi hayır görünmediği için, hazır güne baktım. Gördüm ki, şu gün, güya bir tabuttur, hareket-i mezbuhanede olan cismimin cenazesini taşıyor. (HAŞİYE 3)

HAŞİYE 3: İman, o tabutu, bir ticaretgâh ve şaşaalı bir mısafirhane gösterir.

بَر سَرِ عُمر جَنَازَهِ مَن اِیستَادَه اَست

İşbu cihetten dahi deva bulamadım. Sonra başımı kaldırıp şecere-i ömrümün başına baktım. Gördüm ki, o ağacın tek meyvesi, benim cenazemdir ki, o ağacın üstünde duruyor, bana bakıyor. (HAŞİYE 4)

HAŞİYE 4: İman, o ağacın meyvesini cenaze değil, belki ebedî hayata mazhar ve ebedî saadete namzet olan ruhumun eskimiş yuvasından yıldızlarda gezmek için çıktığını gösterir.

وَز قَدَم: اَب خَاکِ خِلقَتِ مَن وَ خَاکِستَرِ عِظَامِ مَنَست

O cihetten dahi me'yus olup, başımı aşağıya eğdim, baktım ki; aşağıda, ayak altında, kemiklerimin toprağı ile mebde-i hilkatimin toprağı birbirine karışmış gördüm. Derman değil, derdime dert kattı. (HAŞİYE 5)

HAŞİYE 5: İman, o toprağı rahmet kapısı ve cennet salonunun perdesi olduğunu gösterir.

cenaze: ölü beden, ceset.
cihet: yön.
davet-i rahmaniye: Rahman olan Allah'ın davetı.
deva: ilaç, çare.
ebedî: sonsuz.
güya: sanki.
hareket-i mezbuhane: can çekişme hâlı.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hayır: iyilik, yarar.
huzur-ı iman: inanç, mutluluğu.
İman: Allah'a inanma.
kabr-i ekber: en büyük mezar.
mazhar olma: şereflenme, kavuşma.
mebde-i hilkat: yaratılışın başlangıcı.
me'yus: umutsuz.
namzet: aday.
nesl-i atî: gelecek nesil.
saadet: mutluluk.
suret: şekil, biçim.
şaşaa: parıltılı, gösterişli, görkemli.
şecere-i ömür: ömür ağacı.
ticaretgâh: ticaret yeri.
ticaretgâh: ticarethane.
ünsiyet: alışkanlık, yakınlık.
vahşet: korku.

چون در پس می نگرم بینم: این دنیای بی بنیاد
هیچ در هیچست

Ondan dahi nazan çevinp arkama baktım, gördüm ki; esassız, fânî bir dünya, hiçlik derelerinde ve adem zulûmatında yuvarlanıp gıdıyor. Derdime merhem değil, belki vahşet ve dehşet zehrini ilâve etti (HAŞİYE 6)

HAŞİYE 6: İman, o zulumatta yuvarlanan dünyayı vazifesi bitmiş, manasını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücutta bırakmış mektubat-ı Samedâniye ve sahaif-i nukuş-ı Subhaniye olduğunu gösterir.

و در پیش اندازه نظر میکنم در قبر کشاده است
وراه ابد بدور دراز بدیدارست

Onda dahi hayır görmediğim için ön tarafıma, ileriye nazanmı gönderdim. Gördüm ki, kabir kapısı yolumun başında açık görünüp; onun arkasında ebede giden cadde, uzaktan uzağa nazara çarpıyor. (HAŞİYE 7)

HAŞİYE 7: İman, o kabir kapısını, âlem-i nur kapısı ve o yol dahi, saadet-ı ebediye yolu olduğunu gösterdiğinden, dertlerime hem derman, hem merhem olur.

مرا جز جزء اختیاری چیزی نیست در دست

İşte şu altı cihette ünsiyet ve teselli değil, belki dehşet ve vahşet aldığım onlara mukabil, benim elimde bir cüz-ı ihtıyarîden başka hiçbir şey yoktur ki, ona dayanıp onunla mukabele edeyim. (HAŞİYE 8)

HAŞİYE 8: İman, o cüz-ı lâyetecezza hükmündeki cüz-ı ihtıyarî yerine, gayrımütenahi bir kudrete istinat etmek için bir vesika verir, ve belki iman bir vesikadır.

adem: yokluk
âlem-i nur: aydınlık bir dünya
cihet: yön
cüz-ı ihtıyarî: seçme hakkı, tercih etme serbestliği
cüz-i lâyetecezza: bölüneme yen en küçük parça.
dehşet: korku
derman: çare
ebed: sonsuzluk.
esassız: temelsiz.
fânî: geçici, yok olan
gayr-ı mütenahi: sonsuz.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
İlave etmek: eklemek.
İman: Allah'a inanma.
istinat: dayanma
kabir: mezar
kudret: güç ve kuvvet.
mektubat-ı Samedâniye: hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'a ait ve her bir bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar
merhem: ilaç
mukabele etmek: karşılık vermek.
mukabil: karşılık
nazar: görüş, bakış.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sahaif-i nukuş-ı Sübhaniye: kusur ve eksiklikten uzak olan Allah'ın nakışlarını gösterdiği sayfalar
teselli: avunma
ünsiyet: alışkanlık, yakınlık.
vahşet: korku
vazife: görev
vesika: belge
zulumat: karanlıklar

كه اوجزء، هم عاجز، هم كوتاه وهم كم عيارست

Hâlbuki o cüz-i ihtiyarî denilen silâh-ı insanî, hem âcız, hem kısadır; hem ayan noksandır, ıcat edemez, kispten başka hiçbir şey elinden gelmez. (HAŞİYE 9)

HAŞİYE 9: İman, o cüz-i ihtiyarîyı Allah namına istimal ettirip, her şeye karşı kâfi getirir. Bir askerin cuz'i kuvvetini devlet hesabına istimal ettiği vakit, binler kuvvetinden fazla işler görmesi gibi.

نه در ماضي مجال حلول نه در مستقبل
مدار نفوذ است

Ne geçmiş zamana hulûl edebilir, ne de gelecek zamana nüfuz edebilir. Mazi ve müstakbele ait emellerime ve elemlerime faydası yoktur. (HAŞİYE 10)

HAŞİYE 10: İman, dizginini cism-i hayvanînin elinden alıp, kalbe, ruha teslim ettiği için, mazıye nüfuz ve müstakbele hulûl edebilir. Çünkü, kalp ve ruhun daire-i hayatı geniştir.

ميدان او اين زمان حال، ويك آن سيّالست

O cüz-i ihtiyarînin meydan-ı cevelânı, kısacık şu zaman-ı hâzır ve bir ân-ı seyyaldir.

با اين همه فقرها وضعفها، قلم قدرت تو آشكاره
نوشته است، در فطرت ما ميل ابد و امل سرمد

İşte şu bütün ihtiyaçlarımla ve zayıflığımla ve fakr ve aczımle beraber, altı cihetten gelen dehşetler ve vahşetlerle perişan bir hâlde iken, Kalem-i Kudretle sahife-i fıtratımda ebede uzanan arzular ve sermede yayılan

âcız: zayıf, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
an-ı seyyal: bir anda akıp giden çok küçük zaman dilimi.
cihet: yön.
cism-i hayvanî: hayvanî beden, maddî lezzet ve zevkler.
cuz'i ihtiyarî: seçme hakkı, tercih etme serbestliği.
cuz'i kuvvet: az bir kuvvet.
daire-i hayat: hayat dairesi, bir varlığın yaşadığı ve bulunduğu zaman dilimi.
dehşet: korku.
dizgin: kontrol, idare.
ebed: sonsuzluk.
elem: üzüntü, kaygı.
emel: istek, beklenti.
fakr: yoksulluk, muhtaçlık.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hesabına: adına.
hulûl etmek: girmek.
Icat: vücuda getirme, yaratma.
İman: Allah'a inanma.
istimal etmek: kullanmak.
kâfi: yeterli.
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti.
kisb: çalışıp kazanma.
mazi: geçmiş zaman.
meydan-ı cevelan: hareket, faaliyet meydanı.
mustakbel: gelecek zaman.
namına: adına.
noksan: eksik.
nüfuz etmek: girmek, geçmek.
sahife-i fıtrat: yaratılış sayfası.
sermed: sonsuz.
silâh-ı insanî: insana ait silâh.
vahşet: korku.
vakit: zaman.
zaman-ı hâzır: şimdiki zaman.

emeller aşikâre bir surette yazılmıştır, mahiyetimde derç edilmiştir.

بَلکه هَرْچه هَسْت، هَسْت

Belki, dünyada ne varsa, numuneleri fıtratımda vardır, umum onlara karşı alâkadanm. Onlar için çalıştınyorum, çalışıyorum.

دَائِرهٔ اِحْتِیَاج مَانَنْد دَائِرهٔ مَدّ نَظَر بُزُرْگ کِی دَارَسْت

İhtiyaç dairesi, nazar dairesi kadar büyüktür, geniştir

خَیَال کُدَام رَسَد اِحْتِیَاج نِیز رَسَد دَرْ وَسْت
هَرْچه نِیسْت دَرْ اِحْتِیَاج هَسْت

Hatta, hayal nereye gıtse, ıhtıyaç dairesı dahi oraya gider; orada da hacet vardır, belki, her ne ki elde yok, ıhtıyaçta vardır. Elde olmayan, ıhtıyaçta vardır, elde bulunmayan ise, hadsızdır

دَائِرهٔ اِقْتِدَارْ هَمْچو دَائِرهٔ دَسْت کُو تَاه کُو تَاهَسْت

Hâlbuki, daire-i iktıdar kısa, elimin dairesi kadar kısa ve dardır

پَسْ فَقْر وَحَاجَات مَا بَقَدَر جِهَانَسْت

Demek, fakr ve ıhtıyaçlarım, dunya kadardır.

سَرْمَایَه مَاهَم چو جُزْء «لَایَتَجَزَّا» اَسْت

Sermayem ıse, cüz-i lâyetecezza gıbı cüz'î bır şeydır.

alakadar: ilgili
aşıkare: apaçık.
cüz-i lâyetecezza: bolunemeyen en kuçuk parça
cüz'i: kuçuk, az.
daire-i iktidar: güç ve kuvvet sahası
derç: yerleştırılmış.
emel: Istek, beklentı.
fakr: yoksulluk, muhtaçlık.
fıtrat: yaratılış, yapı.
hacet: ihtıyaç.
hadsiz: sınırsız.
mahiyet: fıtrat, yaratılış.
nazar: goruş.
numune: ornek.
sermaye: servet, sahıp olunan şeyler
suret: şekıl, bıçım
umum: bütun.

اینْ جُزءِ کُدامْ وَاینْ کائِناتِ حاجاتِ کُدامْ اَسْتْ؟

İşte, şu cihan kadar ve milyarlar ile ancak istihsal edilen hacet nerede, ve bu beş paralık cüz-i ihtiyarî nerede? Bununla onlarn mübayaasına gıdılmez. Bununla onlar kazanılmaz. Öyle ise, başka bir çare aramak gerektir.

پَسْ دَرْ راهِ تو، اَزْ اینْ جُزْءِ نیزْ نازْ مِی کُذَشْتَنْ چارَهءِ مَنْ اَسْتْ

O çare ise şudur ki: O cüz-i ihtiyarîden dahi vazgeçip, irade-i İlâhiyeye işini bırakıp, kendi havl ve kuvvetinden tebern edıp, Cenab-ı Hakkın havl ve kuvvetine iltıca ederek, hakîkat-i tevekküle yapışmaktır.

"Yâ Rab! Madem çare-i necat budur. Senin yolunda o cüz-i ihtiyarîden vazgeçiyorum ve enaniyetimden teberri edıyorum.

تا عِنایَتِ تُو دَسْتگیرِ مَنْ شَوَدْ، رَحْمَتِ بی نِهایَتِ تُو پَناهِ مَنْ اَسْتْ

"Tâ Senın inayetın, acz ve zaafıma merhameten, elimi tutsun; hem, tâ Senin rahmetin, fakr ve ihtiyacıma şefkat edıp, bana istınatgâh olabılsin, kendı kapısını bana açsın."

آنْ کَسْ کِه بَحْرِ بی نِهایَتِ رَحْمَتْ یافْتَ اَسْتْ
تَکْیِه نَه کُنَدْ بَرْ اینْ جُزْءِ اِخْتِیارِی کِه یِکْ قَطْرَه سَرابْ اَسْتْ

Evet, her kım kı, rahmetın nıhayetsız denızını bulsa, elbette bır katre serap hükmünde olan cüz-i ihtiyanna itimat etmez; rahmetı bırakıp, ona muracaat etmez.

acz: zayıflık, güçsuzluk.
Cenab-ı Hak: Allah
cihan: dünya, âlem
cüz-i ihtiyarî: seçme hakkı, tercih etme serbestlıgı
çare-i necat: kurtuluş çaresı.
enanıyet: benlık.
fakr: yoksulluk, Allah'a muhtaç olma.
hacet: ihtıyaç.
hakîkat-i tevekkül: Allah'a guvenme gerçegı.
havl: guç, kuvvet.
hükmünde: degennde
iltıca: sıgınma
inayet: yardım
irade-i İlâhiye: Allah'ın dıledıgını yapabılme gucu.
istıhsal etme: elde etme
istınatgâh: dayanma yerı
itimat: guven.
katre: damla
merhameten: merhamet ederek, acıyarak.
mübayaa: satın alma
muracaat: başvurma
nıhayetsız: sonsuz.
rahmet: merhamet etme, acıma, esırgeme
serap: su gıbı gorunen.
şefkat etmek: acıyarak merhamet etme.
teberri: uzaklaşma, yuz çevırme
Yâ Rab: Ey Allah'ım.
zaaf: zayıflık.

اَیْوَاهْ! این زَنْدِ گمانی هَمْ چو خَابَسْت
وِین عُمْرِ بی بُنْیَادْ هَمْ چو بَادَسْت

Eyvah! Aldandık. Şu hayat-ı dünyeviyeyi sabit zannettik. O zan sebebiyle bütün bütün zayi ettik. Evet, şu güzeran-ı hayat, bir uykudur, bir rüya gibi geçti. Şu temelsiz ömür dahı, bır rüzgâr gıbı uçar gıder.

اِنْسَانْ بِزَوَالْ دُنْیَا بَقَنَا اَسْت
اَمَالْ بی بَقَا اَلَمْ بِبَقَا اَسْت

Kendine güvenen ve ebedî zanneden mağrur insan, zevale mahkûmdur; sür'atle gidıyor. Hane-i insan olan dünya ise, zulümat-ı ademe sukut eder. Emeller bekasız, elemler ruhta bâkî kalır.

بِیَا اَیْ نَفْسِ نَا فَرْجَامْ وُجُودِ فَانِی خُودْرَا فِدَا کُنْ
خَالِقِ خُودْرَا کِه اِین هَسْتِی وَدِیعَه هَسْت

Madem hakikat böyledir; gel, ey hayata çok müştak ve ömre çok talip ve dunyaya çok âşık ve hadsız emellerle ve elemlerle müptelâ bedbaht nefsim! Uyan, aklını başına al! Nasıl kı yıldız boceğı, kendi ışıkçığına ıtımat eder, gecenin hadsiz zulümatında kalır, bal arısı kendine güvenmedığı ıçın gundüzun güneşını bulur, butün dostları olan çiçekleri, güneşin ziyasıyla yaldızlanmış müşahede eder, öyle de, kendıne, vücuduna ve enanıyetine dayansan, yıldız böceği gibı olursun. Eğer sen, fânî vücudunu, o vücudu sana veren Hâlık'ın yolunda feda etsen,

bakı: devamlı, sürekli.
bedbaht: talıhsız, mutsuz.
bekasız: devamsız, geçıcı.
ebedî: sonsuz.
elem: uzuntu, acı.
emel: istek, beklentı.
enanıyet: benlik.
fanı: geçıcı, yok olan.
feda etmek: harcamak.
güzeran-ı hayat: geçıp gıden hayat.
hadsız: sınırsız.
hakıkat: gerçek.
Hâlık: yaratan, Allah.
hane-i insan: insanın evi.
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı.
itimat: güvenme, dayanma.
magrur: kıbırlı, gururlu.
müptelâ: bağımlı, tutkun.
muşahede etme: görme.
müştak: isteyen, can atan.
sabit: sürekli, devamlı.
sukut etmek: düşmek.
sür'at: hız.
talip: istekli.
vucut: beden, varlık.
yaldızlama: susleme, eşyaları altın ve gumuş rengındekı parlak maddelerle susleme.
zan: zannetmek, yanlış duşunce.
zannetmek: sanmak.
zayı etmek: kaybetmek.
zevale mahkûm olmak: yok olmaktan kurtulamamak.
ziya: ışık.
zulümat: karanlıklar.
zulumat-ı adem: yokluk karanlıkları.

bal arısı gibi olursun, hadsiz bir nur-i vücut bulursun. Hem, feda et; çünkü, şu vücut sende vedia ve emanettir.

وَمُلْكُ اُو وَ اُودَادَه فَنَا كُنْ تَا بَقَا يَابَدْ
اَزْ آنْ سِرِّى كِه؛ نَفْىِ نَفْىِ اِثْبَاتَ اَسْتْ

Hem Onun mülküdür, hem O vermiştir. Öyle ise, minnet etmeyerek ve çekinmeyerek fenâ et, feda et, tâ beka bulsun. Çünkü, nefy-i nefiy ispattır. Yani, yok, yok ise, o vardır, yok, yok olsa, var olur.

خَدَاىِ پُرْ كَرَمْ خُودْ مُلْكُ خُودْرَا مِى خَرَدْ
اَزْ تُو بَهَاىِ بِى رَانْ دَادَه بَرَاىِ تُو نِكَاهْ دَارَسْتْ

Hâlık-ı Kerîm, kendi mülkünü senden satın alıyor. Cennet gibi büyük bir fiyatı verir. Hem, o mülkü senin için güzelce muhafaza ediyor, kıymetini yükselttiriyor, yine sana hem bâkî, hem mükemmel bir surette verecektir. Öyle ise, ey nefsim, hiç durma! Birbiri içinde beş kârlı bu ticareti yap; tâ beş hasaretten kurtulup, beş nbhı birden kazanasın.[1]

1. Cenâb-ı Hakkın kendi mülkünü bizden satın alması ile beş kârlı ticaret ve beş hasaret için Altıncı Söze bakınız.

bakı: devamlı, sürekli.
beka: sonsuzluk, devamlılık.
feda etmek: harcamak.
fenâ etmek: geçicilliğini kabul etmek.
hadsiz: sınırsız.
Hâlık-ı Kerîm: ikramı bol ve her şeyi yaratan Allah.
hasaret: zarar.
kıymet: değer.
minnet: yapılan iyiliği başa kakma.
muhafaza: koruma.
mülk: mal.
nefis: insanın ilâhî hakikaten kabul etmek istemeyen ve insanı daima kötülüğe sevk eden yönü.
nefy-i nefiy ispattır: bir şeyin yokluğunun olmaması varlığının kanıtıdır.
nur-ı vücut: varlık nuru.
nbh: kazanç, kâr.
suret: şekil, biçim.
vedia: emanet.
vücut: beden, varlık.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَلَمَّا اَفَلَ قَالَ لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ [1]

لَقَدْ اَبْكَانِي نَعْيُ ﴿لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ﴾ مِنْ خَلِيلِ اللّٰهِ

İbrahim Aleyhisselâmdan sudûr ile, kâinatın zeval ve olumunu ilân eden na'y-i [2] لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ beni ağlattırdı.

فَصَبَّتْ عَيْنُ قَلْبِي قَطَرَاتٍ بَاكِيَاتٍ مِنْ شُئُونِ اللّٰهِ

Onun için kalp gözü ağladı ve ağlayıcı katreleri döktü. Kalp gözü ağladığı gibi, döktüğü her bir damlası da, o kadar hazindir, ağlattırıyor. Güya kendisi de ağlıyor. O damlalar, gelecek Farısî fıkralardır.

لِتَفْسِيرِ كَلَامٍ مِنْ حَكِيمٍ اَيْ نَبِيٍّ فِي كَلَامِ اللّٰهِ

İşte o damlalar ise, Nebî-i Peygamber olan bir hakîm-i Ilâhînin, Kelâmullah içinde bulunan bir kelâmının bir nevi tefsiridir.

نَمِي زِيبَاسْت «اُفُولَه» كُم شُدَنْ مَعْبُوب

Güzel değil batmakla gaip olan bir mahbup. Çünkü, zevale mahkûm, hakıkî guzel olamaz; aşk-ı ebedî için yaratılan ve âyine-i Samed olan kalp ile sevilmez ve sevilmemeli.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Yıldız batıp gıdenlen sevmem" dedi. (En'am Suresi, 76.)
2. Batıp gidenleri sevmem. (En'am Suresi, 76.)

aşk-ı ebedî: sonsuz olan Allah'ın sevgisi
âyine-i Samed: Allah'ın Samed ismının belırdıgı yer
En'am Suresi: Kur'ân'ın altıncı suresi
Farisî: Farsça, Iran dili.
fıkra: paragraf, bolum.
galp: gorunmez, kayıp
hakım-i ilahî: ilahî hikmetle şereflenen peygamber
hazin: huzunlu, acıklı
Ibrahim Aleyhisselâm: Hz. Ibrahım peygambere selam olsun
ilan etmek: açıklamak.
kainat: butun evren
katre: damla
kelam: soz.
Kelâmullah: Kur'ân-ı Kerîm.
mahbup: sevilen
nay: inlemek, feryat etmek.
Nebi-i Peygamber: kendısıne kıtap verilmeyen peygamber. Ibrahım Aleyhisselam
nevi: çeşıt.
sudûr: meydana çıkma
tefsir: açıklama
zeval: son erme, bitme.

نمی آرزو «غروبده» غیب شدن مطلوب

Bir matlûp ki, gurupta gaybubet etmeye mahkûmdur, kalbin alâkasına, fikrin merakına değmiyor, âmâle merci olamıyor, arkasında gam ve kederle teessuf etmeye lâyık değildir. Nerede kaldı ki, kalp ona perestiş etsin ve ona bağlansın kalsın.

نمی خواهم «فنادہ» محو شدن مقصود

Bir maksut ki, fenâda mahvoluyor; o maksudu istemem. Çünkü, fânîyim, fânî olanı istemem, neyleyeyim?

نمی خوانم «زوالده» دفن شدن معبود

Bir ma'bud ki, zevalde defnoluyor; onu çağırmam, ona iltica etmem. Çünkü, nihayetsiz muhtacım ve âcizim. Âciz olan, benim pek büyük dertlerime deva bulamaz, ebedî yaralarıma merhem süremez. Zevalden kendini kurtaramayan, nasıl ma'bud olur?

عقل فریاد می دارد، ندا، «لا أحب الآفلین» می زند روح

Evet, zahire müptelâ olan akıl, şu keşmekeş kâinatta perestiş ettiği şeylerin zevalini görmekle, me'yusâne feryat eder ve bâkî bir mahbubu arayan ruh dahi,[1] لا أحب الآفلین feryadını ilân ediyor.

نمی خواهم نمی خوانم نمی تابم فراقی

İstemem, arzu etmem, takat getirmem müfarakatı.

1 Batıp gidenleri sevmem. (En'âm Suresi: 76.)

âciz: zayıf, güçsüz.
alâka: ilgi.
âmâl: istekler, arzular.
amel: iş, görev.
bâkî: ebedî, sonsuz.
defnolma: gömülme.
deva: ilaç.
ebedî: sonsuz.
fânî: geçici, ölümlü.
fena: geçicilik.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, şikâyet.
gam: keder, uzuntu.
gaybubet: görünmez olma, kaybolma.
gurup: batma, batış.
iltica: sığınma.
kâinat: evren.
keder: uzuntü.
keşmekeş: karmakarışıklık.
ma'bud: tapınılan, kulluk edilen.
mahbup: sevilen.
mahvolmak: yok olmak.
maksut: istenilen.
matlûp: talep edilen, istenilen, aranılan şey.
merci: başvurulacak yer.
merhem: ilâç.
me'yusâne: umutsuzca, üzülerek.
müfarakat: ayrılık.
müptelâ: tutkun, bağımlı.
nihayetsiz: sonsuz.
perestiş etmek: tapma, derecesinde sevmek.
takat: kuvvet.
teessuf: üzülme, acı duyma.
zahir: görünen.
zeval: sona erme, yok olma.

نمی ارزد «مراقه» این زوال در پس تلاقی

Derakap, zeval ile acılanan mülâkatlar, keder ve meraka değmez, iştıyaka hiç lâyık değildir. Çünkü, zeval-i lezzet elem olduğu gıbı, zeval-ı lezzetin tasavvuru dahı bır elemdir. Bütün mecazî âşıkların divanları, yani aşknamelen olan manzum kitapları, şu tasavvur-i zevalden gelen elemden bırer feryattır. Her birinin, bütün divan-ı eş'arının ruhunu eğer sıksan, elemkârâne bırer feryat damlar

از آن دردی که زین «لا أحب الآفلین» می زند قلبم

İşte o zevalâlûd mülâkatlar, o elemlı mecazî muhabbetler derdınden ve belâsındandır kı, kalbım, İbrahımvari [1] لا أحب الآفلین ağlamasıyla ağlıyor ve bağırıyor.

در این فانی بقا خازی بقا خیزد فنادن

Eğer şu fânî dünyada beka istiyorsan, beka fenâdan çıkıyor, nefs-i emmare cihetiyle fenâ bul ki, bâkî olasın.

فنا شد، هم فدا کن، هم عدم بین که: از دنیا
«بقایه» راه «فنادن»

Dünyaperestlik esasatı olan ahlâk-ı seyyıeden tecerrut et, fânî ol. Daıre-i mülkünde ve malındakı eşyayı Mahbub-ı Hakıkî yolunda feda et. Mevcudatın ademnuma akıbetlerini gör. Çünkü, şu dünyadan bekaya giden yol, fenâdan gıdıyor.

1- Batıp gıdenlen sevmem. (En'am Suresi, 76.)

---

ademnuma: yokluğu gösteren
ahlâk-ı seyyie: kötü, çirkin ahlâk.
akıbet: son netice
aşkname: aşk mektubu
baki: sonsuz
beka: sonsuzluk.
cihet: yön
daire-i mülk ve mal: sahıp oldugu kullandıgı varlık dairesi
derakap: hemen arkasından.
divan: şıırlerin toplandıgı kıtap
divan-ı eş'ar: şıırler kitabı
dünyaperestlik: dünyayı taparcasına sevme
elem: uzuntu, acı
elemkârâne: uzuntulu ve acılı bır şekılde
esasat: esaslar, temeller
fânî: geçıcı
feda etme: harcama, verme
fena: yok olma, yokluk.
feryat: yardım ıstemek ıçın yüksek sesle bagırma, şıkayet.
İbrahımvari: Hz. İbrahım gıbı
iştıyak: özleme.
keder: uzuntu
Mahbub-ı Hakıkî: gerçekten sevılmeye lâyık olan Allah
manzum: nazımlı, şıırsel ölçülu
mecazî âşık: geçıcı şeylere âşık olan
mecazı muhabbet: geçıcı şeylere duyulan sevgi
mevcudat: varlıklar
mülâkat: kavuşma, buluşma, görüşme, beraberlik
nefs-i emmare: ınsana sürekli kötülukleri emreden nefis.
tasavvur: düşunme
tasavvur-ı zeval: yokluğu düşunme
tecerrut: sıyrılma, kurtulma.
zeval: sona erme, yok olma
zevalâlûd: yokluklа karışık.
zeval-ı lezzet: lezzetin sona ermesi.

فِکرِ فیزَار می دَارَد، اَنیس « لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِینَ » می زَنَد وِجدَان

Esbap içine dalan fıkr-ı insanî, şu zelzele-i zeval-ı dünyadan hayrette kalıp me'yusâne fizar ediyor. Vücud-i hakikî isteyen vicdan, İbrahimvarî, [1] لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِینَ eniniyle mahbubat-ı mecaziyeden ve mevcudat-ı zaileden kat-ı alâka edip, Mevcud-i Hakikî'ye ve Mahbub-i Sermedî'ye bağlanıyor.

بِدَان اَی نَفسِ نَادَانَم! کہ: دَر ھَر فَرد اَز فَانِی
دو رَاہ ھَست بَاَبَاقِی دو سِرّ جَان جَانَانِی

Ey nâdan nefsim, bil ki; çendan dünya ve mevcudat fânîdır, fakat her fânî şeyde, bâkîye isal eden iki yol bulabilirsin ve can ve canan olan Mahbub-i Lâyezal'in tecelli-i cemalinden iki lem'ayı, iki sırrı görebilirsin. An şart ki, suret-i fâniyeden ve kendinden geçebilirsen.

کہ دَر نِعمَتِہَا اِنعَام ھَست وَ پَس اَثَارِھَا اَسمَا بِکِیر
مَغزِی، وَمِیزَان دَر فَنَا اَن قِشرِ بِی مَعنَا

Evet, nimet içinde, in'am görünür, Rahman'ın iltifatı hissedilir. Nimetten in'ama geçsen, Mün'im'i bulursun. Hem, her eser-i Samedanî, bir mektup gibi, bir Sânî-i Zülcelâl'in esmasını bildirir. Nakıştan manaya geçsen, esma yoluyla musemmayı bulursun. Madem şu masnuat-ı fâniyenin mağzını, içini bulabilirsin; onu elde et, manasız kabuğunu, kışrını, acımadan fenâ seyline atabilirsin.

---

1 Batıp gidenleri sevmem. (En'âm Suresi: 76.)

---

an şart: şu şartla
bakıye: sonsuza
çendan: gerçi, her ne kadar
enin: inleme, inleyiş
esbap: vasıtalar, sebepler
eser-i Samedanî: Allah'ın Samed isminin esen tecellisi
esma: isimler
fânî: geçici.
fenâ: yokluk.
fikr-i insanî: insanın düşüncelen
fizar: sesli ağlama
İbrahimvarî: Hz. İbrahim gibi
iltifat: lutuf, ikram, bağış
in'âm: nimetlendirme, rızıklandırma
İsal: ulaştırma, kavuşturma.
kat-ı alaka: alışkıyı kesmek.
kışr: kabuk, dış
lem'a: parıltı, ışık.
mağz: öz.
mahbubat-ı mecaziye: dünyevî geçici sevgililer
Mahbub-ı Lâyezal: hiçbir zaman yok olmayan sevgili olan Allah
Mahbub-ı Sermedî: varlığı sonsuz olan ve sonsuz sevgiye layık olan Allah
masnuat-ı fâniye: gelip geçici sanatlı yaratıklar
mevcudat: bütün varlıklar
mevcudat-ı zaile: yok olup gidici varlıklar
Mevcud-ı Hakikî: gerçek varlık sahibi ve var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah
me'yusane: umutsuzce
mün'im: nimet veren
musemma: ismin sahibi, ismin anlamını taşıyan
nadan nefis: cahil nefis
nakış: işleme, susleme
Rahman: merhameti her şeyi kuşatan Allah
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
seyl: sel, akıntı.
sır: önemli hakikat.
suret-i fâniye: geçici olan görünüş.
tecelli-i Cemal: Allah'ın Cemal isminin görünmesi
vicdan: iyiyi kötüden, hayırsızlıktan ayırt etmeye yardımcı olan duygu
vücud-ı hakikî: gerçek varlık.
zelzele-i zeval-ı dünya: dünyanın yok oluş sarsıntısı

لی اثلدها کو یند، زاسنا لفظ پر معنا بخان معنا
و میزن دز هوا ان لفظ بی سودا

Evet, masnuatta hiçbir eser yok ki, çok manalı bir lâfz-ı mücessem olmasın, Sâni-i Zülcelâl'in çok esmasını okutturmasın. Madem şu masnuat elfazdır, kelimat-ı kudrettir; manalarını oku, kalbine koy. Manasız kalan elfazı, bilâperva zevalin havasına at, arkalanından alâkadarâne bakıp meşgul olma.

عقل فریاد می دارد، غیاث « لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ »
میزن ای نفسم

Işte, zahirperest ve sermayesi afakî malûmattan ibaret olan akl-ı dünyevî böyle silsile-i efkân, hiçe ve ademe incırar ettiğinden, hayretinden ve haybetinden me'yusâne feryat ediyor, hakikate giden bir doğru yol anyor. Madem uful edenlerden ve zeval bulanlardan ruh elini çekti, kalp dahi mecazî mahbuplardan vazgeçti, vicdan dahi fânîlerden yüzünü çevirdi; sen dahi bîçare nefsim, İbrahimvan,[1] لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ gıyasını çek, kurtul.

چه خوش کویند او شیدا جامی عشق خوی:

Fıtratı aşkla yoğrulmuş gibi sermest-i cam-ı aşk olan Mevlâna Cami, kesretten vahdete yüzleri çevirmek için, bak ne güzel söylemiş:

1- Batıp gidenlen sevmem. (En'am Suresi, 76.)

adem: hiçlik, yokluk.
afakî: dünyaya ait, insanı doğrudan ilgilendirmeyen.
akl-ı dünyevî: sadece dünyaya ait işlere odaklanmış akıl.
alakadarane: ilgilenerek.
biçare nefis: çaresiz nefis.
bilâperva: korkusuzca, çekinmeden.
elfaz: sözler, kelimeler.
esma: isimler.
fânî: geçici.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, şikayet.
fıtrat: yaratılış, yapı.
gıyas çekmek: yardım ve yardımcı istemek.
hakikat: gerçek.
haybet: isteğine erememek, elde edememek.
ibaret: meydana gelmiş.
incirar: çekilme.
kelimat-ı kudret: Allah'ın kudretiyle yarattığı ve her bir bir kelime gibi mana ifade eden varlıklar.
kesret: çokluk.
lafz-ı mücessem: cisimleşmiş söz, kelime.
mahbup: sevilen, sevgili.
malûmat: bilgiler.
masnuat: sanatlı bir şekilde yaratılmış varlıklar.
mecazî: gerçek olmayan, geçici.
meşgul olmak: uğraşmak, ilgilenmek.
me'yusane: umutsuzca.
Sâni-i Zülcelâl: her şeyi sanatlı olarak yaratan yüce Allah.
sermaye: varlık, servet.
sermest-i cam-ı aşk: aşk yüzünden sarhoş olmuş.
silsile-i efkâr: fikir silsilesi, zincir.
uful etmek: kaybolmak, görünmemek.
vahdet: Allah'ın birliği.
vicdan: iyiyi kötüden ayıran temiz, yüksek duygu merkezi.
zahirperest: dış görünüşe değer veren.
zeval: sona erme, yokluk.

يكى خواه،[1] يكى خوان،[2] يكى جوى،[3] يكى بين،[4]
يكى دان،[5] يكى كوى[6]

demiştir.[HAŞİYE] Yani, ① yalnız biri iste; başkaları istenmeye değmiyor. ② Biri çağır, başkaları imdada gelmiyor. ③ Biri talep et; başkaları lâyık değiller. ④ Biri gör, başkalar her vakit görünmüyorlar, zeval perdesinde saklanıyorlar. ⑤ Biri bil, marifetine yardım etmeyen başka bilmekler faydasızdır. ⑥ Biri söyle; Ona ait olmayan sözler, malâyani sayılabilir.

نَعَمْ، صَدَقْتَ اَىْ حَامِي ۞ هُوَ الْمَطْلُوبُ ۞ هُوَ الْمَحْبُوبُ ۞
هُوَ الْمَقْصُودُ ۞ هُوَ الْمَعْبُودُ

Evet Cami, pek doğru söyledin. Hakikî mahbup, hakikî matlûp, hakikî maksut, hakikî ma'bud, yalnız Odur.

كه «لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ» برابر ميزند عالم

Çünkü, bu âlem bütün mevcudatıyla, muhtelif dilleriyle ayrı ayrı nağamatıyla zikr-i İlâhînin halka-i kübrasında beraber[1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ der, Vahdaniyete şahadet eder. [2] لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ'nin açtığı yaraya merhem sürüyor ve alâkayı kestiği mecazî mahbuplara bedel, bir Mahbub-i Lâyezalî'yi gösteriyor.

HAŞİYE: Yalnız bu satır Mevlâna Cami'nin kelâmıdır.

---

1. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. (Bakara Suresi, 163.)
2. Batıp gidenleri sevmem. (En'am Suresi, 76.)

âlem: kâinat, dünya
bedel: karşılık.
hakiki: gerçek.
halka-i kübra: büyük halka
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
imdat: yardım.
kelam: söz, laf
ma'bud: kendisine ibadet edilen
Mahbub-i Lâyezalî: her şeyin kendisine sevgi beslediği yok olmayan Allah.
mahbup: sevilen
maksut: amaçlanan.
malâyani: faydasız, boş şey
marifet: bilme, tanıma.
matlûp: istenilen
mecazi mahbup: dünyevî geçici sevgililer
merhem: ilâç.
mevcudat: varlıklar
muhtelif: çeşitli, farklı
nağamat: güzel sesler, nağmeler
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
talep etmek: istemek.
vahdaniyet: Allah'ın birliği.
vakit: zaman.
zeval: yokluk.
zikr-i İlahi: Allah'ı zikretmek

alaka: ilgi.

Bundan yırmı beş sene kadar evvel İstanbul Boğazındakı Yûşa Tepesinde, dünyanın terkine karar verdiğim bir zamanda, bir kısım mühim dostlarım benı dünyaya, eski vazıyetıme dondürmek ıçın yanıma geldıler.

Dedim: "Yarına kadar benı bırakınız, İstıhare edeyım."

Sabahleyın kalbıme bu ıkı levha hutur ettı. Şııre benzer, fakat şıır değıller. O mübarek hatıranın hatırı ıçın ılışmedım. Geldığı gıbi muhafaza edıldı. Yırmı Üçüncü Sözün ahırıne ılhak edılmıştı, makam munasebetıyle buraya alındı.

Birinci Levha

[Ehl-i gaflet dünyasının hakikatini tasvir eder levhadır.]

Benı dünyaya çağırma;
Demâ gaflet hıcap oldu,
Butun eşya-ı mevcudat,
Vucut desen, onu gıydım,
Hayat desen, onu tattım,
Akıl ayn-ı ıkap oldu;
Omür ayn-ı heva oldu,
Amel ayn-ı rıya oldu,
Vısal nefs-ı zeval oldu;
Bu envar zulümat oldu,
Bu sevtlar na'y-ı mevt oldu,
Ulûm evhama kalboldu,
Lezzet ayn-ı elem oldu;
Habıp desen, onu bukdum;

Ona geldım fenâ gördüm.
Ve nur-ı Hak nıhan gördüm.
Bırer fânî muzır gordum.
Ah, ademdı, çok belâ gordum!
Azap ender azap gordum.
Bekayı bır belâ gördüm.
Kemal ayn-ı heba gördüm.
Emel ayn-ı elem gördüm.
Devayı ayn-ı dâ gordum.
Bu ahbabı yetım gördüm.
Bu ahyâyı mevat gordum.
Hıkemde bın sakam gordum.
Vucutta bın adem gördüm.
Ah, fırakta çok elem gördüm!

adem: yokluk.
ahbap: dostlar sevgılıler.
ahır: son.
ahyâ: dırıler, canlılar.
amel: dının emırlerını yerıne getırme.
ayn-ı da: hastalığın kendısı.
ayn-ı elem: acının tâ kendısı.
ayn-ı heba: kaybın, zararın tâ kendısı.
ayn-ı heva: boş ıstek ve arzu.
ayn-ı ıkap: cezanın tâ kendısı.
ayn-ı rıya: gösterışın tâ kendısı.
azap ender: sıkıntı ve acı ıçınde.
azap: sıkıntı, acı.
beka: sonsuzluk.
bela: sıkıntı, keder.
dema: daıma, her zaman.
deva: ılâç.
ehl-i gaflet: dunyaya daldıgın dan dolayı ılâhî hakıkatlerın ve ahıretın farkında olmayanlar ya da unutanlar.
elem: acı, uzüntu.
emel: ümıt, ıstek.
envar: ışıklar, nurlar.
eşya-i mevcudat: varlık alemındekı eşya.
evham: zanlar, vehımler.
evvel: once.
fânî: geçıcı.
fena: kotu.
fenâ: geçıcılık.
fırak: ayrılık.
gaflet: ılâhî hakıkatlen ve ahıreti unutma ya da farkında olmama hâlı.
habıp: sevgılı.
hıcap: perde, ortu.
hıkem: hıkmetler.
hutur: hatırlama.
ılhak: ekleme, ılave etme.
ıstıhare: hakkında bır ışın hayırlı olup olmayacagını anlamak ıçın abdest alıp dua ettıkten sonra rüya gormek üzere uykuya yatma.
kalp olmak: donuşmek.
kemal: mukemmellık, olgunluk.
levha: tablo.
makam münasebeti: konuyla ılgılı olarak.
mevat: olüler.
muhafaza: koruma.
muzır: zararlı.
mübarek: verımlı, bereketlı.
mühim: onemlı.
na'y-ı mevt: olüm haberı.
nefs-i zeval: yoklugun, aynılıgın kendısı.
nıhan: gızlı, saklı.
nur-ı hak: Cenab ı Hakkın nuru, ışıgı.
sakam: hastalık.
sevt: sesler.
tasvir: resımleme, detaylı olarak anlatma.
ulum: ılımler.
vazıyet: hâl, durum, yaşayış.
vısal: kavuşma.
vücut: varlık.
yetım: tek, yalnız, kımsesız.
zulümat: karanlıklar.

İkinci Levha

[Ehl-i hidayet ve huzurun hakikat-i dünyalarına işaret eder levhadır.]

Demâ gaflet zeval buldu, Ve nur-ı Hak ayan gördüm.
Vücut bürhan-ı Zat oldu, Hayat mir'at-ı Hak'tır, gör
Akıl miftah-ı kenz oldu, Fenâ bab-ı bekadır, gör
Kemalin lem'ası söndü, Fakat Şems-i Cemal var, gör
Zeval ayn-ı vısal oldu, Elem ayn-ı lezzettir, gör
Ömür nefs-i amel oldu, Ebed ayn-ı ömürdür, gör
Zalâm zarf-ı ziya oldu, Bu mevtte hak hayat var, gör
Bütün eşya enis oldu; Bütün asvat zikirdir, gör
Bütün zerrat-ı mevcudat; Birer zakır müsebbih, gör
Fakrı kenz-ı ginâ buldum, Aczde tam kuvvet var, gör
Eğer Allah'ı buldunsa, Bütün eşya senindir, gör
Eğer Malık-ı Mülk'e memlûk ısen;
Onun mülkü senindir, gör.
Eğer hodbin ve kendi nefsine malik isen,
Bilâaddin belâdır gör;
Bilâhaddin azaptır tat, Bilâgayet ağırdır, gör
Eğer hakikî abd-ı hudabın ısen,
Hudutsuz bir safadır, gör;
Hesapsız bir sevap var tat, Nihayetsiz saadet, gör.

Ey nefsim! Kalbım gıbı ağla ve bağır ve de ki:

"Faniyim, fani olanı istemem. Âcizim, âciz olanı istemem. Ruhumu Rahmân'a teslim eyledim gayr istemem. İsterim, fakat bir yâr-i bâkî isterim. Zerreyim, fakat bir şems-i sermed isterim. Hiç ender hiçim, fakat bu mevcudatı umumen isterim"

* * *

abd-ı hudabın: Cenab-ı Hakkı tanıyan kul ıtıyı doğruyu gözeten kul
acz. güçsüzlük, zayıflık.
asvat. sesler
ayan apaçık
ayn-ı lezzet: lezzetin tâ kendisi
ayn-ı ömür: hayatın tâ kendisi.
ayn-ı vısal. kavuşmanın tâ kendisi
azap acı sıkıntı
bab-ı beka sonsuzluk kapısı
belâ sıkıntı keder
bilaaddin sayısız
bilagayet. sonsuz, gayet derecede
bilâhaddin hadsız sınırsız
burhan-ı zat. Allah ın zatının varlığının delili
demâ her zaman.
ebed sonsuzluk
ehl-ı hidayet. iman ve İslâmla şereflenmiş insanlar
ehl-ı huzur: kendilerinin her an Allah ın huzurunda olduğunu bilen ve ona göre davranan insanlar
enis. dost.
fakr fakırlık ihtıyaç içinde olma
fena geçicilik.
gaflet. İlahî hakikatleri ve ahıreti unutma ya da farkında olmama hâlı
gayet. son derece.
hakıkat-i dünya. dünyanın gerçeği
hakıkî gerçek.
hesapsız. sayısız
hıç ender hiç. yokluk içinde yokluk
hodbın kendini beğenmiş
hudutsuz. sınırsız
huzur. gönül ferahlığı sükûnet.
kemal. mükemmellik, güzellik.
kemalin lem'ası güzelliğin parıltısı
kenz-ı gına zenginliğin hazinesi
lem'a ışık huzmesi
levha. tablo
malik. sahip
Malik-i Mülk: her şeyin sahibi olan Allah
memlûk. kole
mevt. ölüm
miftah-ı kenz. hazine anahtarı.
mir'at-ı hak. Cenab ı Hakkı gösteren ayna.
mülk. mal
müsebbih. tesbih eden
nefis kişinin kendisi
nefs-i amel. işlenen fiillerin kendisi
nihayetsız. sonsuz.
nur-ı hak. hakkın nuru ışığı
saadet. mutluluk.
safa sefa keyif
şems-i cemal: cemal güneşi güneş gibi parlak güzellik.
vücut. varlık.
zakır. zikreden anan
zalâm karanlık.
zarf-ı ziya parlak kılıf
zerrat-ı mevcudat. varlıkların zerreleri atomları.
zeval yokluk.
zikir anma.

Yirmi Üçüncü Söz

*Yirmi Üçüncü Söz, Barla'da 1929 da Turkçe olarak telif edilmiştir.

Şu sözün İki Mebhası vardır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِي اَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۞ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِينَ ۞ اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ (1)

Birinci Mebhas

ZAMANIN binler mehasınından yalnız beşini Beş Nokta içinde beyan ederiz.

BİRİNCİ NOKTA

İnsan, nur-i iman ile âlâyıllîyyine çıkar, cennete lâyık bir kıymet alır. Ve zulmet-i kufür ile esfel-i safilîne düşer, cehenneme ehil olacak bir vaziyete girer. Çünkü, iman insanı Sâni-i Zülcelâl'ine nispet ediyor. Iman bir intisaptır. Öyle ise, insan iman ile insanda tezahür eden sanat-ı İlâhiye ve nukuş-i esma-i Rabbaniye itibarıyla bir kıymet alır. Küfür, o nispeti kateder. O kat'dan sanat-ı Rabbaniye gizlenir, kıymeti dahi yalnız madde itibarıyla olur. Madde ise, hem fâniye, hem zaile, hem muvakkat bir hayat-ı hayvanî olduğundan, kıymeti hiç hükmündedir.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Muhakkak ki Biz insanı en güzel bir şekilde yarattık. • Sonra da onu en aşağı seviyeye indirdik. • Ancak iman eden ve güzel işler yapanlar mustesna. (Tîn Suresi 4-6)

alayıllîyyin: yüceler yücesi
beyan: açıklama
cehennem: sonsuz azap yeri
cennet: sonsuz mutluluk yeri
ehil: layık olan.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
fani: yok olmak.
hayat-ı hayvani: hayvanların hayatı
hüküm: değer
iman: Allah'a ve İslâmın gerekli olan esaslarına inanma
intisap: mensup olma, bağlanma
itibar: değer
kat': ortadan kaldırma, yok etme
küfür: Allah'ı inkâr etme, inanmama.
kıymet: değer
mebhas: bahis, konu
mehasin: güzellikler
muhakkak: şüphesiz
nispet: münaseber, bağ
nukuş-ı esma-i Rabbaniye: Allah'ın isimlerinin nakışları.
nur-i iman: iman nuru
Rahîm: merhamet sahibi Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
sanat-ı İlahiye: Allah'ın sanatı
sanat-ı Rabbaniye: her şeyi kendi ölçüleri içersinde terbiye eden Allah'ın sanatı.
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
tezahür: ortaya çıkma, görünme
vaziyet: durum, hâl
zail: yok olan
zulmet-i küfür: kufür karanlığı.

Bu sırrı bir temsil ile beyan edeceğiz. Meselâ, insanların sanatları içinde, nasıl ki maddenin kıymeti ile sanatın kıymeti ayrı ayrıdır; bazen müsavi, bazen madde daha kıymettar, bazen oluyor ki, beş kuruşluk demir gibi bir maddede beş liralık bir sanat bulunuyor. Belki bazen, antika olan bir sanat, bir milyon kıymeti aldığı hâlde, maddesi beş kuruşa da değmiyor. İşte öyle antika bir sanat, antikacıların çarşısına gidilse, harikapişe ve pek eski hünerver sanatkânına nispet ederek, o sanatkân yâd etmekle ve o sanatla teşhir edilse, bir milyon fiyatla satılır. Eğer kaba demirciler çarşısına gidilse, beş kuruşluk bir demir pahasına alınabilir.

İşte insan, Cenab-ı Hakkın böyle antika bir sanatıdır ve en nazık ve nazenin bir mu'cize-i kudretidir ki, insanı bütün esmasının cilvesine mazhar ve nakışlarına medar ve kâinata bir mısal-i musağğar suretinde yaratmıştır.

Eğer, nur-i iman, içine girse, üstündeki bütün manidar nakışlar o ışıkla okunur. O mü'min, şuur ile okur ve o intisapla okutur. Yani, "Sâni-i Zülcelâl'in masnuuyum, mahlûkuyum, rahmet ve keremine mazharım" gibi manalarla, insandaki sanat-ı Rabbaniye tezahur eder. Demek, Sânîine intisaptan ibaret olan iman, insandaki bütün âsâr-ı sanatı ızhar eder. İnsanın kıymeti, o sanat-ı Rabbaniyeye göre olur ve âyine-i Samedâniye itibarıyladır. O hâlde, şu ehemmiyetsiz olan insan, şu itibarla bütün mahlûkat üstünde bir muhatab-ı İlâhî ve cennete lâyık bir mısafir-ı Rabbanî olur.

antika: kıymetli, değerli.
âsâr-ı sanat: sanat eserleri.
âyine-i Samedaniye: Allah'ın hiçbir şeye muhtaç olmayışını ve her şeyin ona muhtaç olduğu "Samed" isminin tecelli ettiğini gösteren ayna.
beyan: açıklama.
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme, yansıma.
ehemmiyet: önem.
esma: isimler.
hâl: durum.
harikapişe: harika işler yapan.
hünerver: hünerli, becenkli.
ibaret: meydana gelen.
iman: Allah'a ve İslâmın gerekli olan esaslarına inanma.
intisap: mensup olma, bağlılık.
itibar: değer.
ızhar: gösterme.
kerem: lütuf, ihsan, bağış.
kıymet: değer.
kıymettar: değerli.
lâyık: uygun, yakışır.
mahluk: yaratılmış, canlı varlık.
mahlûkat: yaratılmışlar.
manidar: manalı, anlamlı.
masnu: sanatla yapılmış.
mazhar: sahip olmuş, erişmiş, yansıma, görünme yeri.
medar: dayanak noktası, sebep.
mısafir-i Rabbanî: Allah'ın mısafiri.
mısal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
mu'cize-i kudret: Allah'ın kudretinin mu'cizesi.
muhatab-ı İlâhî: Allah'ın hitap ettiği kimse.
mu'min: İman esaslarına inanan Müslüman.
müsavi: eşit.
nakış: işleme, süsleme.
nazenin: nazlı.
nazık: güzel, zarif.
nispet: ilgi, bağ, alâka.
nur-i iman: imandan gelen nur, ışık.
paha: fiyat.
rahmet: acıma, merhamet etme.
sanat: ustalık, yapılan güzel iş, hüner.
sanatkar: sanat eseri ortaya koyan kimse.
sanat-ı Rabbaniye: Allah'ın sanatı.
Sâni: Her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sânî-i Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
suret: biçim, şekil.
sır: hakikat.
şuur: bilinç, akıl.
temsil: benzetme.
teşhir: sergileme.
tezahur: görünme, ortaya çıkma.
yâd: anma, hatıra getirme.

Eğer kat-ı intisaptan ibaret olan küfür insanın içine girse, o vakit bütün o manidar nukuş-i esma-i İlâhiye karanlığa düşer; okunmaz. Zıra, Sâni unutulsa, Sânia müteveccih manevî cihetler de anlaşılmaz, âdeta baş aşağı düşer. O manidar âlî sanatların ve manevî âlî nakışların çoğu gizlenir; bâkî kalan ve gözle görülen bir kısmı ise, süflî esbaba ve tabiata ve tesadüfe verilip, nihayet sukut eder. Her biri birer parlak elmas iken, birer sönük şişe olurlar. Ehemmiyeti yalnız madde-i hayvaniyeye bakar. Maddenin gayesi ve meyvesi ise, dediğimiz gibi, kısacık bir ömürde, hayvanatın en âcizi ve en muhtacı ve en kederlisi olduğu bir hâlde, yalnız cuz'î bir hayat geçirmektir. Sonra tefessüh eder, gider. İşte küfür, böyle, mahiyet-i insaniyeyi yıkar, elmastan kömüre kalbeder.

İKİNCİ NÜKTA

İman, nasıl ki bir nurdur, insanı ışıklandırıyor, üstünde yazılan bütün mektubat-ı Samedâniyeyi okutturuyor, öyle de kâinatı dahi ışıklandırıyor, zaman-ı mazi ve müstakbeli zulumattan kurtarıyor. Şu sırrı, bir vakıada (1) اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ ayet-i kerimesinin bir sırrına dair gördüğüm bir temsil ile beyan edeyim. Şöyle ki:

Bir vakıa-ı hayaliyede gördüm ki, iki yüksek dağ var, birbirine mukabil. Üstünde dehşetli bir köprü kurulmuş. Köprünün altında pek derin bir dere; ben o köprünün üstünde bulunuyorum. Dünyayı da her tarafı karanlık, kesif bir zulümat istilâ etmişti.

1- Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. onları inkâr karanlıklarından kurtarıp hidayet nuruna kavuşturur. (Bakara Suresi, 257.)

âciz: güçsüz.
âlî: yüce, yüksek.
ayet-i kerime: Kur'ân-ın ayeti.
bâkî: sonsuz.
beyan: açıklama.
cihet: yön, taraf.
cuz'î: pek az.
dain: alçak.
dehşetli: olağanüstü heyecan veren, korkutucu, korkutucu.
ehemmiyet: önem.
elmas: çok değerli.
esbap: sebepler.
gaye: netice.
hal: durum.
hayvanat: hayvanlar.
hidayet: doğru olan, hak olan, İslamiyet.
ibaret: meydana gelen.
iman: Allah'a ve İslâmın gerekli olan esaslarına inanma.
İnkar: kabul ve tasdik etmeme.
istila: kaplama.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kat-ı intisap: alakayı ve bağlılığı kesme.
keder: üzüntü.
kesif: yoğun, koyu.
küfür: Allah'ı inkar etme.
madde-i hayvaniye: insanın hayvanî yönü.
mahiyet-i insaniye: insana ait özellikler, insanın manevî yönü.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
manıdar: manalı.
mektubat-ı Samedaniye: Cen-ab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar.
muhtaç: ihtiyaç sahibi.
mukabil: karşı.
mustakbel: gelecek zaman.
müteveccih: yönelen.
nakış: işleme, süsleme.
nihayet: son derece.
nukuş-i esma-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin nakışları.
nur: aydınlık, ışık.
ömür: hayat süresi.
sanat: hüner, ustalık, becerî.
Sâni: sanatı olarak yaratan Allah.
sukut etme: düşme, alçalma.
süflî: adî, basit.
sır: gizli, manevî hakikat.
tabiat: doğa, canlı canısız tüm varlıklar.
tefessüh: bozulma, kokuşma.
temsil: kıyaslama, tarzında, benzetme.
tesadüf: rastlantı.
vakıt: zaman.
vakıa: hadise, olay.
vakıa-ı hayaliye: hayalî olay.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zulumat: karanlıklar.

Ben sağ tarafıma baktım; nihayetsiz bir zulûmat içinde, bir mezar-ı ekber gördüm, yanı tahayyül ettim. Sol tarafıma baktım; müthiş zulûmat dalgaları içinde azîm fırtınalar, dağdağalar, dâhiyeler hazırlandığını görüyor gibi oldum. Köprünün altına baktım; gayet derin bir uçurum görüyorum zannettim. Bu müthiş zulûmata karşı, sönük bir cep fenerim vardı. Onu istimal ettim, yarım yamalak ışığıyla baktım, pek müthiş bir vaziyet bana göründü. Hatta önümdeki köprünün başında ve etrafında öyle müthiş ejderhalar, aslanlar, canavarlar göründü ki, "Keşke bu cep fenerim olmasa idi, bu dehşetleri görmese idim" dedim. O feneri hangi tarafa çevirdim ise, öyle dehşetler aldım. "Eyvah! Şu fener başıma belâdır" dedim.

Ondan kızdım, o cep fenerini yere çarptım, kırdım. Güya onun kırılması, dünyayı ışıklandıran büyük elektrik lâmbasının düğmesine dokundum gibi, birden o zulûmat boşandı. Her taraf o lâmbanın nuru ile doldu; her şeyin hakikatini gösterdi. Baktım ki, o gördüğüm köprü gayet muntazam yerde, ova içinde bir caddedir. Ve sağ tarafımda gördüğüm mezar-ı ekber, baştan başa güzel, yeşil bahçelerle, nuranî insanların taht-ı riyasetinde, ibadet ve hizmet ve sohbet ve zikir meclislen olduğunu fark ettim. Ve sol tarafımda fırtınalı, dağdağalı zannettiğim uçurumlar, şahıkalar ise süslü, sevimli, cazibedar olan dağların arkalarında azîm bir ziyafetgâh, güzel bir seyrangâh, yüksek bir nuzhetgâh bulunduğunu hayal meyal gördüm. Ve o müthiş canavarlar, ejderhalar zannettiğim mahlûklar ise, munıs deve, öküz, koyun, keçi gibi hayvanat-ı ehliye

azım: büyük.
cazibe: çekicilik.
dağdağa: sıkıntı, gurultu, telâş, ıztırap.
dâhiye: musibet, felâket, telâş, ıztırap.
dehşet: büyük korku.
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan.
gayet: çok.
güya: sanki.
hakikat: gerçek.
hayal meyal: hayale yakın, hayale benzer.
hayvanat-ı ehliye: evcil hayvanlar.
hizmet: vazife.
ibadet: kulluk.
istimal: kullanma.
mahlûk: yaratık.
meclis: topluluk.
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
munıs: insana zarar vermeyen.
muntazam: düzenli.
müthiş: korkunç, korkutan.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık, ışık.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
nuzhetgâh: gezi yeri.
seyrangâh: muhteşem manzaralı yerler.
şahıka: zirve.
tahayyül: hayal etme.
taht-ı riyaset: bir reisin yönetimi altında.
vazıyet: durum.
zan: sanma.
zikir: Allah'ı anma.
ziyafetgâh: ziyafet yeri.
zulûmat: karanlıklar.

olduğunu gördüm. (1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ diyerek (2) اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ ayet-i kerimesini okudum, o vakıadan ayıldım.

İşte, o iki dağ mebde-i hayat, ahir-i hayat, yani âlem-i arz ve âlem-i berzahtır. O köprü ise hayat yoludur. O sağ taraf ise geçmiş zamandır. Sol taraf ise istikbaldir. O cep feneri ise, hodbin ve bildiğine itimat eden ve vahy-i semavîyi dinlemeyen enaniyet-i insaniyedir. O canavarlar zannolunan şeyler ise, âlemin hâdisatı ve acip mahlûkatıdır. İşte enaniyetine itimat eden, zulumat-ı gaflete düşen, dalâlet karanlığına müptelâ olan adam, o vakıada evvelki hâlime benzer ki, o cep feneri hükmünde nakıs ve dalâletâlûd malûmat ile, zaman-ı maziyi bir mezar-ı ekber suretinde ve ademâlûd bir zulûmat içinde görüyor. İstikbalı gayet fırtınalı ve tesadüfe bağlı bir vahşetgâh gösterir, hem, her birisi bir Hakîm-i Rahîm'in birer memur-i musahharı olan hâdisat ve mevcudatı muzır birer canavar hükmünde bildirir, وَالَّذِينَ كَفَرُوٓا اَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ (3) يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِ hükmüne mazhar eder.

Eğer hidayet-i İlâhiye yetişse, iman kalbine girse, nefsin firavuniyeti kırılsa, kitabullahı dinlese, o vakıada ikinci hâlime benzeyecek. O vakit, birden, kâinat bir gündüz rengini alır, nur-i İlâhî ile dolar; âlem,

1- İman nurundan dolayı Allah'a hamd olsun.

2- Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır; onları inkâr karanlıklarından kurtarıp hidayet nuruna kavuşturur. (Bakara Suresi, 257.)

3- İnkâr edenlerin dostu ise tâgutlardır; onları iman nurundan mahrum bırakıp inkâr karanlıklarına sürüklerler. (Bakara Suresi, 257.)

acip: tuhaf, hayret veren
ademalud: yokluklu, karışık, yokluk bulaşmış
ahir-i hayat: hayatın sonu
alem: dünya, kâinat.
alem-i arz: dünya âlemi
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem
ayet-i kerime: Kur'an'ın ayeti
canavar: korkunç yaratık.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma.
dalâletalûd: hak yoldan uzaklaşmış, sapıklığa bulaşmış.
dua: Allah'a yalvarma.
enaniyet: benlik, gurur
enaniyet-i insaniye: insanın sadece kendine güvenmesi
evvel: önce
firavun: kıbırlı, gururlu ve inatçı (adam)
gayet: son derece.
hadisat: olaylar.
Hakîm-i Rahîm: hikmetle ve merhametli Allah
hâl: durum
hamd: teşekkür, şükran
hidayet: doğru olan, hak olan
hidayet-i İlâhiye: Allah'ın kulunu doğru yola erdirmesi
hodbin: kıbırlı, kendini beğenen
hükmünde: değerinde, yerinde
hüküm: bir şey hakkında verilen karar
iman: inanç, inanma.
inkar: kabul ve tasdik etmeme
istikbal: gelecek zaman
itimat: güvenme.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kitabullah: Allah'ın kitabı
mahlûkat: yaratıklar
mahrum: yoksun
malûmat: bilgiler
mazhar: şereflenme, nail olma, kavuşma
mebde-i hayat: hayatın başlangıcı
memur-ı musahhar: itaatkâr görevli.
mevcudat: varlıklar
mezar-ı ekber: çok büyük mezar
muzır: zararlı.
müptelâ: bağımlı
nakıs: eksik.
nefis: insanın kötülüğü isteyen yönü.
nur: aydınlık, ışık.
nur-i İlâhî: Allah'ın verdiği nur
suret: şekil
tâgut: put, şeytan.
tesadüf: rastlantı
vahşetgâh: korkutan yer
vahy-i semavî: Allah'tan gelen vahiy
vakıt: zaman
vakıa: hadise, olay
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zan: sanma
zulûmat: karanlıklar
zulûmat-ı gaflet: gaflet karanlıkları.

(1) اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ayetini okur. O vakit, zaman-ı mazı bır mezar-ı ekber değıl, belkı her bır asrı bır nebînın veya evlıyanın taht-ı ryasetınde, vazıfe-ı ubudıyetı ıfa eden ervah-ı safıye cemaatlerının vazıfe-ı hayatlarını bıtırmekle, (2) اَللّٰهُ اَكْبَرُ dıyerek makamat-ı âlıyeye uçmalarını ve müstakbel tarafına geçmelerını kalp gözü ıle görür. Sol tarafına bakar kı, dağlarmısal bazı ınkılâbat-ı berzahıye ve uhreviye arkalarında, cennetın bağlarındakı saadet saraylarında kurulmuş bır zıyafet-ı rahmanıyeyı o nur-ı ımân ıle uzaktan uzağa fark eder. Ve fırtına ve zelzele, taun gıbı hâdıseleri bırer musahhar memur bılır. Bahar fırtınası ve yağmur gıbı hâdısatı, sureten haşın, manen çok lâtıf hıkmetlere medar görüyor. Hatta mevtı hayat-ı ebedıyenın mukaddımesı, ve kabrı saadet-ı ebedıyenın kapısı görüyor. Daha sarı cıhetlen sen kıyas eyle; hakıkatı temsıle tatbık et.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Imân hem nurdur, hem kuvvettır. Evet, hakıkî ımanı elde eden adam, kâınata meydan okuyabılır ve ımanın kuvvetıne gore, hâdısatın tazyıkatından kurtulabılır. (3) تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ der, sefıne-ı hayatta kemal-ı emnıyetle hâdısatın dağlarvarı dalgaları ıçınde seyran eder. Bütün ağırlıklarını Kadîr-ı Mutlak'ın yed-ı kudretıne emanet eder, rahatla dünyadan geçer, berzahta ıstırahat eder, sonra saadet-ı ebedıyeye gırmek ıçın cennete uçabılır.

1. Allah goklerın ve yerın nurudur. (Nur Suresi, 35.)
2. Allah en buyuktur, en yucedir.
3. Allah'a tevekkul ettim. (Hûd Suresi, 56.)

Allahu ekber: Allah en buyuktur.
asır: yuzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesi.
bahar: kış ıle yaz arasındakı mevsım, ılkbahar.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecekğı dunya ıle ahıret arasındakı yer.
cemaat: topluluk.
cennet: sonsuz mutluluk yerı.
cıhet: yon.
dağlarmısal: dağlar gıbı.
dağlarvarı: dağlar gıbı.
emanet: guvenerek bırakma.
ervah-ı safıye: temız ve pak ruhlar.
evlıya: Allah dostları.
hadısat: olaylar.
hadıse: olay.
hakıkat: gerçek.
hakıkî: gerçek.
haşın: kıncı, sert.
hayat-ı ebedıye: sonsuz hayat.
hıkmet: kaınattakı ve yaratılıştakı ılâhı gaye.
ıfa: yerıne getırme.
ımân: Allah'a manma, ınanç.
ınkılabat-ı berzahıye ve uhreviye: kabır alemı ve ahırettekı değışmelerler.
ıstırahat: dınlenme.
kabır: mezar.
Kadîr-i Mutlak: sonsuz kuvvet sahıbı Allah.
kaınat: butun varlıklar.
kemal-ı emnıyet: tam bır emnıyet.
kuvvet: guç.
kıyas: karşılaştırma, benzetme.
latıf: hoş guzel.
makamat-ı alıye: yuce makamlar.
manen: mana bakımından.
medar: sebep, vesıle.
mevt: olum.
mezar-ı ekber: cok buyuk mezar.
mukaddıme: başlangıc, gırış.
musahhar: emırle hareket eden.
müstakbel: gelecek zaman.
nebî: kendısıne kıtap ındırılmemış peygamber.
nur: aydınlık, ışık.
nur-ı ımân: ımandan gelen nur.
saadet: mutluluk.
saadet-ı ebedı: sonsuz mutluluk.
saadet-ı ebedıye: sonsuz mutluluk.
saır: dıger.
saray: gorkemlı, yı zevklı dosenmış yapı.
sefıne-i hayat: hayat gemısı.
seyran: gezme.
suret: gorunuş.
taht-ı ryaset: bır reısın yonetımı altında.
taun: veba.
tazyıkat: baskılar.
temsıl: benzetme, ornek.
vakıt: zaman.
vazıfe-i hayat: hayat vazıfesı.
vazıfe-i ubudıyet: kulluk vazıfesı.
yed-i kudret: kudret elı.
zaman-ı mazı: geçmış zaman.
zelzele: deprem.
zıyafet-i rahmanıye: merhametlı olan Allah'ın hazırladıgı zıyafet.

Yoksa, tevekkül etmezse, dünyanın ağırlıklan uçmasına değil, belki esfel-i safilîne çeker.

Demek, iman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-ı dâreyni iktiza eder

Fakat, yanlış anlama! Tevekkül, esbabı bütün butun reddetmek değildir. Belki, esbabı dest-i kudretin perdesi bilip riayet ederek, esbaba teşebbüs ise, bir nevi dua-i fiilî telâkki ederek, müsebbebatı yalnız Cenab-ı Hak'tan istemek ve neticeleri Ondan bilmek ve Ona minnettar olmaktan ibarettir

Tevekkül eden ve etmeyenin misalleri, şu hikâyeye benzer:

Vaktiyle iki adam, hem bellerine, hem başlarına ağır yükler yüklenip, büyük bir sefineye bir bilet alıp girdiler. Birisi, girer girmez yukunu gemiye bırakıp, ustünde oturup, nezaret eder; diğeri hem ahmak, hem mağrur olduğundan, yükünü yere bırakmıyor.

Ona denildi: "Ağır yükunu gemiye bırakıp rahat et."

O dedi: "Yok, ben bırakmayacağım Belkı zayı olur. Ben kuvvetliyim Malımı, belimde ve başımda muhafaza edeceğim."

Yine ona denildi: "Bızı ve sızı kaldıran şu emniyetli sefine-i sultaniye daha kuvvetlidir, daha ziyade iyi muhafaza eder Belkı başın doner, yukün ile beraber denize duşersin Hem, gittikçe kuvvetten düşersin Şu bükülmüş belın, şu akılsız başın, gittikçe ağırlaşan şu yuklere takat

ahmak: sersem budala akılsız zekaca gelişmemiş
Cenab-ı Hak. Allah doğru gerçek Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yuce Allah
dest-i kudret. kudret elı
dua-i fiilî: fiili dua istenilen bir şeyin meydana gelmesi için lâzım gelen şartlan ve sebep len yerine getirme
emniyet: guvenlik
esbap sebepler
esfel-i safilîn aşağıların en aşağısı.
hikaye olay kissa
ibaret: meydana gelen.
iktıza gerektirme
iman inanma
mağrur: gururlu
minnettar olma: iyilige karşı duyulan şukür hissi.
misal: omek.
muhafaza koruma
müsebbebat: sebeplerin sonuclari neticeler
nevi çeşit.
nezaret: gözetme kontrol.
riayet gerekenlen yapma
saadet-i dâreyn. dunya ve ahıret mutulugu
sefine gemi
sefine-i sultaniye sultanın gemisi
telâkki: kabul etme
teslim kendini Allah ın emrine bırakma.
teşebbüs gırşme
tevekkul Allah a dayanma ve guvenme
tevhid: Allah ın bir olduguna inanma
vaktiyle bır zaman.
zayı: elden çıkan.
ziyade fazla

getiremeyecek. Kaptan dahi, eğer seni bu hâlde görse, ya divanedir diye seni tart edecek, ya 'Haindir, gemimizi ittiham ediyor, bizimle istihza ediyor, hapis edilsin' diye emredecektir. Hem, herkese maskara olursun. Çünkü, ehl-i dikkat nazarında, zaafı gösteren tekebbürün ile, aczi gösteren gururun ile, riyayı ve zilleti gösteren tasannuun ile, kendini halka mudhike yaptın; herkes sana gülüyor" denildikten sonra, o bîçarenin aklı başına geldi, yükünü yere koydu, üstünde oturdu. "Oh! Allah senden razı olsun. Zahmetten, hapisten, maskaralıktan kurtuldum" dedi.

İşte ey tevekkülsüz insan! Sen de bu adam gibi aklını başına al, tevekkül et. Tâ bütün kâinatın dilenciliğinden ve her hâdisenin karşısında titremekten ve hodfüruşluktan ve maskaralıktan ve şekavet-i uhreviyeden ve tazyikat-ı dunyeviye hapsinden kurtulasın.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

İman, insanı insan eder; belki, insanı sultan eder. Öyle ise, insanın vazife-i asliyesi iman ve duadır. Küfür, insanı gayet âciz bir canavar hayvan eder.

Şu meselenin binler delillerinden yalnız hayvan ve insanın dünyaya gelmelerindeki farkları, o meseleye vazıh bir delîldir ve bir bürhan-ı kâtıdır.

Evet, insaniyet iman ile insaniyet olduğunu, insan ile hayvanın dünyaya gelişindeki farkları gösterir. Çünkü hayvan, dunyaya geldiği vakıt, âdeta başka bir âlemde

dua: yalvarmak ve istemek
ehl-i dikkat: dikkatliler
gayet: son derece
hadise: olay
hain: ihanet eden
hal: durum
hapis: tutuklu, kapalı bir yere konma
hodfüruş: sadece kendini beğenen
iman: Allah'a inanma
insaniyet: insanlık
istihza: alaya alma
ittiham: suçlama
kainat: bütün varlıklar âlemi
kaptan: gemilerin sevk ve idaresinden sorumlu en üst derecedeki görevli
küfür: Allah'ı inkâr etme inançsızlık
maskara: gülünç duruma düşen
mesele: konu
mudhike: gülunç hâl
nazar: huzur, ön
razı: memnun
riya: yalandan gösteriş
sultan: padişah, hükümdar
şekavet-i uhreviye: ahirette kötü duruma düşme
tart: kovma
tasannu: yapmacık, zorlayarak bir şeyi olduğundan daha değerli gösterme
tazyikat-ı dunyeviye: dünyadaki sıkıntılar
tekebbür: büyüklenme
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
vakıt: zaman
vazife-i asliye: asıl vazife
vazıh: açık
zaaf: zayıflık
zahmet: sıkıntı
zillet: alçaklık, aşağılık

acız: zayıf, güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük
adeta: sanki
âlem: dünya
bîçare: çaresiz
bürhan-ı kâtı: kesin delil
canavar: korkunç yaratık
delil: kanıt
divane: deli

tekemmül etmiş gibi, istidadına göre mükemmel olarak gelir, yanı gönderilir. Ya iki saatte, ya iki günde veya iki ayda bütün şerait-i hayatiyesini ve kâinatla olan münasebetini ve kavanin-i hayatını öğrenir, meleke sahibi olur. İnsanın yirmi senede kazandığı iktidar-ı hayatiyeyi ve meleke-i ameliyeyi, yirmi günde serçe ve arı gibi bir hayvan tahsil eder; yanı ona ilham olunur.

Demek, hayvanın vazife-i asliyesi taallümle tekemmül etmek değildir; ve manfet kesbetmekle terakki etmek değildir, ve aczini göstermekle medet istemek, dua etmek değildir. Belki vazifesi, istidadına gore taammüldür, amel etmektir, ubudiyet-i fiiliyedir.

İnsan ise, dünyaya gelişinde, her şeyi öğrenmeye muhtaç ve hayat kanunlarına cahil. Hatta yirmi senede tamamen şeraıt-ı hayatı öğrenemiyor. Belkı, ahır-ı omrüne kadar öğrenmeye muhtaç. Hem gayet âciz ve zayıf bır surette dünyaya gonderilip, bir ıkı senede ancak ayağa kalkabiliyor. On beş senede ancak zarar ve menfaati fark eder; hayat-ı beşeriyenın muavenetiyle ancak menfaatlerini celp ve zararlardan sakınabilir.

Demek kı, insanın vazife-i fıtnyesı taallümle tekemmüldür, dua ile ubudiyettir. Yanı, "Kimin merhametiyle böyle hakîmâne idare olunuyorum? Kımın keremıyle böyle müşfıkane terbıye olunuyorum? Nasıl birisinin lütuflanyla böyle nazenınâne beslenıyorum ve ıdare edilıyorum?" bilmektir. Ve binden ancak birisine elı yetişemedığı hacatına dair, Kadıü'l-Hacat'a lısan-ı acz ve fakr

acız: güçsüz, becerıksız
ahır-ı omür: ömrün sonu.
amel: fıl, ış
cahil: bılgısız.
celp: kendıne çekmek, elde etmek.
dua: yalvarmak, ıstemek.
hacat: ıhtıyaçlar
hakîmâne: hıkmetlı bır şekılde
hayat-ı beşerı: toplum hayatı
ıdare: yonetme
iktidar-ı hayatıye: hayat gücü
ilham: Allah ın bıldırmesi.
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
Kadıu'l-Hacat: bütün ıhtıyaçları yerine getıren Allah
kaınat: varlıklar herkes
kavanin-i hayat: hayat kanunlan
kerem: lütuf, ıhsan, bağış
kesbetmek: edınmek, kazanmak.
lısan-ı acz ve fakr: fakırlık ve âcızlık dılı
lütuf: ıkram, yardım
manfet: bılgı.
medet: yardım
meleke: el alışkanlığı, kabılıyet.
meleke-i ameliye: ış yapabılme melekesı, kabılıyetı.
menfaat: faydalı şey
merhamet: acımak, şefkat gostermek
muavenet: yardım
muhtaç: ıhtıyacı olan
mükemmel: tam, eksıksız
munasebet: alıg, alaka.
müşfikane: şefkatlıce
nazenınâne: nazıkçesıne.
suret: şekılde.
şerait-ı hayat: hayat şartlan
şerait-ı hayatıye: hayat şartlan
taallüm: öğrenme
taammul: çalışma, vazife yapma
tahsil: elde etme.
tekemmül: mükemmelleşme, olgunlaşma
terakki: ılerleme
terbiye: yetıştırme, kabılıyetlerını geliştırme
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i fiiliye: fıılî kulluk, fıılı ıbadetler
vazife: gorev
vazife-i asliye: asıl vazife
vazife-i fıtrı: yaratılış vazıfesı

ile yalvarmaktır; ve istemek ve dua etmektir. Yani, aczin ve fakrın cenahlarıyla makam-ı âlâ-i ubudiyete uçmaktır.

Demek, insan bu âleme ilim ve dua vasıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir. Mahiyet ve istidat itibarıyla her şey ilme bağlıdır. Ve bütün ulûm-i hakîkiyenin esası ve madeni ve nuru ve ruhu, marifetullahtır. Ve onun üssülesası da iman-ı billâhtır.

Hem insan, nihayetsiz acziyle nihayetsiz beliyyata maruz ve hadsız a'dânın hucumuna müptelâ ve nihayetsiz fakrıyla beraber nihayetsiz hacata giriftar ve nihayetsiz metalibe muhtaç olduğundan, vazife-i asliye-i fıtriyesi, imandan sonra duadır. Dua ise, esas-ı ubudiyettir.

Nasıl, bir çocuk, eli yetişmediği bir meramını, bir arzusunu elde etmek için ya ağlar, ya ister, yani, ya fiilî, ya kavlî lisan-ı acziyle, bir dua eder, maksuduna muvaffak olur. Öyle de, insan, bütün zîhayat âlemi içinde nazik, nazenin, nazdar bir çocuk hükmündedir. Rahmanirrahîm'in dergâhında, ya zaaf ve acziyle ağlamak veya fakr ve ihtiyacıyla dua etmek gerektir; tâ ki, maksadı ona musahhar olsun veya teshirin şükrünü eda etsin. Yoksa, bir sinekten vaveylâ eden ahmak ve haylaz bir çocuk gibi, "Ben kuvvetimle bu kabil-i teshir olmayan ve bin derece ondan kuvvetli olan acıp şeyleri teshir ediyorum. Ve fikir ve tedbirimle kendime itaat ettiriyorum" deyip kufran-ı nimete sapmak, insaniyetin fıtrat-ı asliyesine zıt olduğu gibi, şiddetli bir azaba kendini müstahak eder.

acıp: tuhaf, hayret veren.
âciz: zayıf, güçsüz.
acz: güçsüzlük.
a'da: düşman.
ahmak: pek akılsız.
alem: dünya.
arzu: istek.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
beliyyat: belâlar.
cenah: kanat.
derece: mertebe.
dergah: makam, huzur.
dua: Allah'a yalvarmak, istemek.
eda: yerine getirme.
esas: asıl, temel.
esas-ı ubudiyet: kulluğun asıl kulluğun esası, temeli.
fakr: fakirlik.
fiilî: fiillerle, hareketlerle.
fıtrat-ı asliye: asıl yaratılış.
giriftar: yakalanmış.
hacat: ihtiyaçlar.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
haylaz: hoşa gitmeyen davranışlarda bulunan.
hükûm: konum, durum.
ilim: hakikatı ifade eden bilgi.
iman: Allah'a inanma.
iman-ı billah: Allah'a iman.
İnsaniyet: insanlık.
İstidat: kabiliyet, yetenek.
itaat: boyun eğme.
kabil-i teshir: boyun eğdirilebilen, itaat ettirilen.
kavlî: sözle, konuşarak.
küfran-ı nimet: Allah'ın verdiği nimetleri inkar etme, nankörlük.
lisan-ı acz: zayıflık ve güçsüzlüğün dili.
maden: kaynak.
mahiyet: nitelik, yapı.
makam-ı âlâ-i ubudiyet: kulluğun en yüce makamı.
makasıd: maksatlar, gayeler.
maksut: istenilen şey, arzu.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesir altında bulunan.
meram: arzu, istek.
metalip: talep olunan, istenen şeyler.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
muvaffak: ulaşmak, elde etmek.
müptelâ: tutulmuş.
mustahak: hak eden.
nazdar: nâzlı.
nazenin: narin, ince yapılı.
nazik: çabuk incinen.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık, ışık.
Rahmanırrahîm: şefkatli, merhametli, koruyan Allah.
ruh: öz, can.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
tedbir: idare etme.
tekemmul: mükemmelleşme, olgunlaşma.
teshir: emrine itaat ettirme, boyun eğdirme.
ulum-i hakîkiye: gerçek ilimler.
üssülesas: hakikî, sağlam temel.
vasıta: aracı.
vaveylâ: çığlık, feryat.
vazife-i asliye-i fıtriye: yaratılışa ait asıl vazife.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.
zıt: bir şeyin aksi, tersi.

BEŞİNCİ NOKTA

İman, duayı bir vesile-i kat'iye olarak iktiza ettiği, ve fıtrat-ı insanıye onu şiddetle istediği gibi, Cenab-ı Hak dahi "*Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?*" mealinde, (1) قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ ferman ediyor. Hem, (2) ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ emrediyor.

Eğer desen: "Birçok defa dua ediyoruz, kabul olmuyor. Hâlbuki, ayet umumîdir; her duaya cevap var," ifade ediyor.

Elcevap: Cevap vermek ayrıdır, kabul etmek ayrıdır. Her dua için cevap vermek var; fakat kabul etmek, hem ayn-ı matlûbu vermek Cenab-ı Hakkın hikmetine tâbidir.

Meselâ, hasta bir çocuk çağırır: "Yâ hekim, bana bak."

Hekim, "Lebbeyk," der, "Ne istersin?" cevap verir.

Çocuk, "Şu ilâcı ver bana" der.

Hekim ise, ya aynen istediğini verir, yahut onun maslahatına binaen ondan daha iyisini verir, yahut hastalığına zarar olduğunu bilir, hiç vermez.

İşte, Cenab-ı Hak Hakîm-i Mutlak, hâzır, nazır olduğu için, abdin duasına cevap verir. Vahşet ve kimsesizlik dehşetini, huzuruyla ve cevabıyla ünsiyete çevirir. Fakat, insanın hevaperestâne ve heveskârâne tahakkumüyle

---

1- Furkan Suresi 77
2- Bana dua edin, size cevap vereyim. (Mü'min Suresi 60.)

---

abd: kul
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayn-ı matlûb: istediği şeyin aynısı
binaen: dayanarak.
Cenab-ı Hak: Allah
cevap: soruya verilen karşılık.
dehşet: büyük korku
dua: Allah'a yalvarma, isteme
ehemmiyet: önem
elcevap: cevap olarak.
ferman: emir, buyruk.
fıtrat-ı insaniye: insanın maddî ve manevî yapısı.
Hakîm-i Mutlak: Sonsuz hikmet sahibi Allah
hâzır: her yerde hazır olan, bulunan
hekim: doktor
hevaperestâne: nefsin istek-lerine düşkün bir şekilde
heveskârâne: hevesine düşkün bir şekilde
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
huzur: Allah'ın huzurunda olma şuuru.
iktiza: gerekli olma
iman: Allah'a inanma
lebbeyk: buyurun efendim.
maslahat: fayda, yarar.
meal: anlam, mana
meselâ: misal olarak.
nazır: her şeyi bilen ve gören
şiddet: aşırı derecede
tâbi: bağlı
tahakküm: baskı, zorbalık, zorlama
umumî: herkesle alakalı, her durumla ilgili.
ünsiyet: dostluk, ahbaplık.
vahşet: yalnızlık.
vesile-i kat'iye: insanı isteklerine mutlaka ulaştıracak vasıta.

değil, belki hikmet-i Rabbaniyenin iktizasıyla, ya matlûbunu veya daha evlâsını verir veya hiç vermez.

Hem, dua bir ubudiyettir; ubudiyet ise, semeratı uhreviyedir. Dunyevî maksatlar ise, o nevi dua ve ibadetin vakitlendir, o maksatlar, gayeleri değil.

Meselâ, yağmur namazı ve duası bir ibadettir. Yağmursuzluk, o ibadetin vaktidir; yoksa, o ibadet ve o dua, yağmuru getirmek için değildir. Eğer sırf o niyet ile olsa, o dua, o ibadet halis olmadığından, kabule lâyık olmaz.

Nasıl ki, güneşin gurubu, akşam namazının vaktidir; hem güneşin ve ayın tutulmaları, küsuf ve husuf namazları denilen iki ibadet-i mahsusanın vakitleridir. Yani, gece ve gündüzün nuranî ayetlerinin nikaplanmasıyla bir azamet-i İlâhiyeyi ilâna medar olduğundan, Cenab-ı Hak, ibadını, o vakitte bir nevi ibadete davet eder. Yoksa, o namaz, açılması ve ne kadar devam etmesi, müneccim hesabıyla muayyen olan ay ve güneşin husuf ve küsuflarının inkişafları için değildir.

Aynı onun gibi, yağmursuzluk dahi, yağmur namazının vaktidir. Ve beliyyelerin istilâsı ve muzır şeylerin tasallutu, bazı duaların evkat-ı mahsusalarıdır ki, insan o vakitlerde acizini anlar, dua ile, niyaz ile Kadîr-i Mutlak'ın dergâhına iltıca eder. Eğer dua çok edildiği hâlde, beliyyeler defolunmazsa, denilmeyecek ki, "Dua kabul olmadı." Belki denilecek ki, "Duanın vaktı, kaza olmadı." Eğer Cenab-ı Hak, fazl ve keremiyle, belâyı ref etse, nurun âlâ nur, o vakit dua vaktı biter, kaza olur.

aciz: zayıf, güçsüz.
ayet: Allah'ın varlığını gösteren delil.
azamet-ı İlâhiye: Allah'ın büyüklüğü.
belâ: kötü olay, sıkıntı.
beliyye: belâ, felâket, kötü olay.
Cenab-ı Hak: Allah.
davet: çağırma.
def: ortadan kaldırma, yok etme.
dergâh: sığınılacak yer.
dua: Allah'a yalvarma, istemek.
dünyevî: dünyaya ait, dünya ile ilgili.
evkat-ı mahsusa: özel zamanlar.
evlâ: daha iyi, daha uygun.
fazl: lütuf, ihsan.
gaye: hedef.
hâl: durum.
halis: ihlâslı, Allah rızası için.
hikmet-i Rabbaniye: Allah'ın hikmeti.
husuf: ay tutulması.
ibad: kullar.
ibadet: kulluk vazifesi.
ibadet-i mahsusa: özel zamanlarda yapılan ibadet.
iktıza: gerektirme.
ilân: herkese duyurma, gösterme.
iltıca: sığınma.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma.
istıla: kaplama, yayılma, ele geçirme.
Kadîr-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi Allah.
kaza: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
küsuf: güneş tutulması.
maksat: amaç, ihtiyaç.
matlûb: talep edilen, istenilen.
medar: sebep, vesile.
mesela: örneğin, örnek olarak.
muayyen: belli, belirli.
muzır: zararlı.
müneccim: astronomi ile uğraşan kişi.
nevi: çeşit.
nikap: örtü, kapanma.
niyaz: yalvarma, yakarma.
niyet: maksat, amaç.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak.
nurun alâ nur: nur üstüne nur.
ref: kaldırma, giderme.
semerat: meyveler, neticeler.
tasallut: musallat olma, peşini bırakmama.
ubudiyet: kulluk vazifesini yerine getirme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vakit: zaman.

Demek dua, bir sırr-ı ubudiyettir. Ubudiyet ise, halisen livechillâh olmalı. Yalnız aczini izhar edip, dua ile Ona iltica etmeli; rububiyetine karışmamalı. Tedbiri Ona bırakmalı, hikmetine itimat etmeli, rahmetini ittiham etmemeli.

Evet, hakikat-i hâlde, ayat-ı beyyinatın beyanıyla sabit olan: Bütün mevcudat, her birisi birer mahsus tesbih ve birer hususî ibadet, birer has secde ettikleri gibi; bütün kâinattan dergâh-ı İlâhiyeye giden, bir duadır.

Ya istidat lisanıyladır; bütün nebatatın dualan gibi ki, her biri lisan-ı istidadıyla Feyyaz-ı Mutlak'tan bir suret talep ediyorlar ve esmasına bir mazhariyet-i münkeşife istiyorlar.

Veya ihtıyac-ı fıtrî lisanıyladır, bütün zîhayatın, iktidarlan dahilinde olmayan hacat-ı zaruriyeleri için dualandır ki, her birisi o ihtiyac-ı fıtrî lisanıyla Cevad-ı Mutlak'tan idame-i hayatlan için bir nevi rızık hükmünde bazı metalibi istiyorlar.

Veya lisan-ı ıztırarıyla bir duadır ki, muztar kalan her bir zîruh, kat'î bir iltıca ile dua eder, bir hamî-i meçhulüne iltica eder, belki Rabb-i Rahîm'ine teveccüh eder.

Bu uç nevi dua bir mâni olmazsa daima makbuldur.

Dördüncü nevi kı, en meşhurudur, bizim duamızdır. Bu da iki kısımdır: Biri fiilî ve hâlî, diğeri kalbî ve kâlîdir.

Meselâ, esbaba teşebbüs, bir dua-i fiilîdir. Esbabın içtimaı, musebbebı ıcat etmek ıçın değıl, belkı lısan-ı hâl ıle

acız: gücü yetmez.
ayat-ı beyyinat: apaçık ayetler
beyan: bıldırme
Cevad-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve ıyılık sahıbı Allah
dahıl: ıç kapsam
dergâh-ı İlâhiye: Allah ın hu zuru, Allah katı
dua: Allah a yalvarma, isteme
dua-ı fiilî: fıılı dua istenılen bır şeyın meydana gelmesı ıçın gereken şartlara ve sebeplere başvurma
esbap: sebepler, vasıtalar
esma: ısımler
feyyaz-ı Mutlak: istekleri kabul edıp veren Allah
fiilî: fıılle ılgılı, amelî
hacat-ı zaruriye: zorunlu ıhtıyaçlar
hakıkat-ı hal: gerçekte.
halî: haletle alakalı.
halısen: ıhlaslı olarak
hamı-ı meçhul: bılınmeyen koruyucu
has: kendıne aıt.
hıkmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak, manalı faydalı ve tam yerı yerınde olması
hususî: şahsî: özel
hükum: kabul edılen
ıbadet: Allah a karşı kulluk va zıfesını yapma
ıcat: vucuda getırmek, yoktan yaratmak.
ıçtımaı: toplanması, bır araya gelmesı
ıdame-i hayat: hayatını devam ettırme
ıhtıyac-ı fıtrî: yaratılışın gerekı olan ıhtıyaç.
ıktıdar: güç, kuvvet.
ıltıca: sığınma
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
ıtımat: güvenme
ıttıham: suçlama
izhar: gösterme.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kalbı: kalpten
kalı: sözlü dıl ıle.
kat'î: kesin.
lısanı: dıl, ifade tarzı
lısan-ı hal: hal ve hareketlerin dılı
lısan-ı ıstıdat: kabılıyet ve yetenek dılı
lısan-ı ıztırar: çaresızlık ve mecburıyet dılı
livechillah: Allah ıçın
mahsus: özel, has olan
makbul: kabul edılmış
mânî: engel.
mazhariyet-i münkeşife: bır şeyın bır şey üzerınde ortaya çıkma sı, görunmesı
mesela: örnek olarak
meşhur: bılınen
metalıp: lazım olan ıhtıyaçlar
mevcudat: varlıklar
muztar: zor durumda kalan
musebbep: sebep olunarak meydana getırılen sonuç, netıce
nebatat: bıtkıler
nevi: çeşıt.
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhametle muamele eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme esırgeme
rububiyet: rablık, Allah ın her bır varlıga yaratılış gayelerine ulaşmalan ıçın muhtaç olduğu şeylen vermesı, terbıye edıp ıdaresı ve egemenlıgı altında bulundurması
rızık: hayatın devamı ıçın gerekli bir ihtiyacı gideren şey
sabit: degişmez olan
secde: ibadet.
suret: şekli, bıçım
sırr-ı ubudiyet: kulluğun sırrı
talep: istemek.
tedbir: idare etme
tesbih: Allah ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma bu nu söz ve hareketlerle ifade etme
teşebbus: girişim, girişme
teveccüh: yonelme
ubudiyet: kulluk vazıfesını yerine getırme
zîhayat: hayat sahıbı, canlılar
zıruh: ruh sahıbı.

müsebbebi Cenab-ı Hak'tan istemek için, bir vaziyet-i marziye almaktır. Hatta çift sürmek, hazine-i rahmet kapısını çalmaktır. Bu nevi dua-i fiilî, Cevvad-ı Mutlak'ın isim ve ünvanına müteveccih olduğundan, kabule mazhariyeti eksenyet-i mutlakadır.

İkinci kısım, lisan ile, kalp ile dua etmektir, eli yetişmediği bir kısım metalibi istemektir. Bunun en mühim cheti, en güzel gayesi, en tatlı meyvesi şudur ki. Dua eden adam anlar ki, birisi var; onun hatırat-ı kalbini işitir, her şeye eli yetişir, her bir arzusunu yerine getirebilir, acizine merhamet eder, fakrına medet eder.

İşte ey âcız insan ve ey fakır beşer! Dua gibi hazine-i rahmetin anahtarı ve tükenmez bir kuvvetin medarı olan bir vesileyi elden bırakma. Ona yapış; âlâyıllıyyin-i insaniyete çık. Bir sultan gibi, bütün kâinatın dualarını kendi duan içine al, bir abd-ı kullî ve bir vekil-ı umumî gibi [1] إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ de, kâinatın güzel bir takvimi ol.

1 Ancak Senden yardım isteriz. (Fâtiha Sûresi, 5.)

abd-i küllî: bütün yaratılmışların ibadet ve tesbihatlarını kendi şahsında temsil edebilen kul.
âcız: güçsüz, zayıf.
âlâyıllıyyin-i insaniyet: insanlığın en yüksek derecesi.
arzu: istek.
beşer: insanoğlu.
Cenab-ı Hak: Allah.
Cevad-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve iyilik sahibi Cenab-ı Hak.
cihet: yön.
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
dua-i fiilî: fiilî dua: istenilen bir şeyin meydana gelmesi için gereken şartlara ve sebeplere başvurma.
eksenyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
fakır: muhtaç.
fakr: fakırlık.
gaye: netice.
hatırat-ı kalp: kalbe gelen hatıralar.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
lisan: dil, söz.
mazhariyet: nail olma, kavuşma.
medar: sebep, vesile.
medet: yardım.
merhamet: acıma, şefkat gösterme.
metalip: lâzım olan ihtiyaçlar.
muhim: önemli.
müsebbep: sebebin oluşturduğu şey, sonuç, netice.
müteveccih: yönelmiş, yönelmiş olma.
nevi: çeşit.
sultan: padişah.
takvim: program, biçim.
ünvan: isimler.
vaziyet-i marziye: razı olunacak hâl.
vekil-i umumî: umumun namına hareket eden vekil.
vesile: sebep, vasıta.

İkinci Mebhas

İnsanın saadet ve şekavetine medar Beş Nükteden ibarettir.

İnsan, ahsen-i takvimde yaratıldığı ve ona gayet camı bir istidat verildiği için, esfel-i safilînden tâ âlâyıllîyyine, ferşten tâ Arşa, zerreden tâ şemse kadar dizilmiş olan makamata, meratîbe, derecata, derekâta girebilir bir meydan-ı imtihana atılmış, nihayetsiz sukut ve suuda giden iki yol onun önünde açılmış bir mu'cize-i kudret ve netice-i hilkat ve acube-i sanat olarak şu dünyaya gönderilmiştir. İşte insanın şu dehşetli terakki ve tedennisinin sırrını Beş Nüktede beyan edeceğiz.

BIRINCI NUKTE

İnsan, kâinatın ekser envaına muhtaç ve alâkadardır. İhtiyacatı âlemin her tarafına dağılmış, arzuları ebede kadar uzanmış. Bir çiçeği istediği gibi, koca bir baharı da ister. Bir bahçeyi arzu ettiği gibi, ebedî cenneti de arzu eder. Bir dostunu görmeye müştak olduğu gibi, Cemîl-i Zülcelâl'i de görmeye müştaktır. Başka bir menzilde duran bir sevdiğini ziyaret etmek için, o menzilin kapısını açmaya muhtaç olduğu gibi, berzaha göçmüş yüzde doksan dokuz ahbabını ziyaret etmek ve fırak-ı ebedîden kurtulmak için, koca dünyanın kapısını kapayacak ve bir mahşer-i acayip olan âhiret kapısını açacak, dünyayı kaldırıp âhireti yerine kuracak ve koyacak bir Kadîr-i Mutlak'ın dergâhına iltıcaya muhtaçtır.

acube-i sanat: hayret uyandıran sanat eseri
ahbap: dostlar
âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
ahsen-i takvim: en mükemmel ve en güzel biçim.
alâkadar: ilgili
âlâyıllîyyin: en yüksek mertebe
alem: kâinat.
Arş: göğün en yüksek tabakası.
arzu: istek.
berzah: öldükten sonra ruhların kıyamete kadar bekleyeceği yer
beyan: anlatma, bildirme
camı: kapsayan, bir çok özelliği içinde barındıran
Cemîl-i Zülcelal: sonsuz büyüklük ve güzellik sahibi Allah.
cennet: sonsuz mutluluk yeri.
dehşet: hayret verici.
derecat: dereceler.
derekat: en aşağı katlar
dergah: sığınılacak yer
ebed: sonsuzluk.
ebedî: sürekli, sonsuz.
ekser: en çok, daha ziyade
envaı: türler, çeşitler
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı.
ferş: yeryüzü, dünya.
fırak-ı ebedî: sonsuz ayrılık.
gayet: son derece
ihtiyacat: ihtiyaçlar
iltıca: sığınma.
İnsan: Allah'ın en güzel biçimde yarattığı varlık.
istidat: kabiliyet, yetenek
Kadîr-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer.
makamat: makamlar
mebhas: bahis, konu, bölüm
medar: sebep, vesile
menzil: varılacak yer, konak yeri
meratıp: mertebeler
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı
mu'cize-i kudret: Allah'ın kudretinin mu'cizesi
muhtaç: ihtiyacı olan.
müştak: arzulu, özleyen, can atan
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi
nihayetsiz: sonsuz
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
saadet: mutluluk.
sukut: düşme, düşüş, aşağı inme.
suud: yukarı çıkma, yükselme
sır: insan aklının erişemediği İlâhî hikmet.
şekavet: bahtı karalık, kötü halislik
şems: güneş.
tedennî: daha kötü bir dereceye düşme, gerileme
terakki: ilerleme, gelişme
zerre: en küçük parça
ziyaret: görmeye gitme

İşte, şu vaziyette bir insana hakikî ma'bud olacak, yalnız her şeyin dizgini elinde, her şeyin hazinesi yanında, her şeyin yanında nazır, her mekânda hazır, mekândan münezzeh, aczden müberra, kusurdan mukaddes, nakstan muallâ bir Kadîr-i Zülcelâl, bir Rahîm-i Zülcemal, bir Hakîm-i Zülkemal olabilir. Çünkü, nihayetsiz hacat-ı insaniyeyi ıfa edecek, ancak nihayetsiz bir kudret ve muhit bir ilim sahibi olabilir. Öyle ise, ma'budiyete lâyık yalnız Odur.

İşte ey insan! Eğer yalnız Ona abd olsan, bütün mahlûkat üstünde bir mevki kazanırsın. Eğer ubudiyetten istinkâf etsen, âciz mahlûkata zelil bir abd olursun. Eğer enaniyetine ve iktidarına güvenip tevekkül ve duayı bırakıp, tekebbür ve davaya sapsan, o vakit, iyilik ve icat cihetinde, arı ve karıncadan daha aşağı, örümcek ve sinekten daha zayıf düşersin, şer ve tahrip cihetinde, dağdan daha ağır, taundan daha muzır olursun.

Evet, ey insan! Sende ıkı cihet var: Birisi, icat ve vücut ve hayır ve müspet ve fiil cihetidir. Diğeri, tahrip, adem, şer, nefiy, infial cihetidır. Birinci cihet itibarıyla arıdan, serçeden aşağı; sinekten, örümcekten daha zayıfsın. İkinci cihet ıtıbarıyla dağ, yer, goklerden geçersin. Onların çekindiği ve ızhar-ı acz ettikleri bir yükü kaldırırsın. Onlardan daha genış, daha büyük bır daıre alırsın. Çünkü sen, iyilik ve icat ettiğin vakit, yalnız vüs'atın nispetinde, elın ulaşacak derecede, kuvvetın yetişecek mertebede iyilik ve icat edebilirsin. Eğer fenalık ve tahrip etsen, o vakıt, fenalığın tecavüz ve tahrıbın ıntışar eder.

abd: kul
acız: güçsüz, kuvvetsiz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk.
cihet: yan, yon, taraf
daıre: manevi bir emrın (işin) hukmunun geçerli olduğu yer
derece: mıktar
dızgın: idare, kontrol
dua: Allah a yalvarma, isteme
enanıyet: kendini beğenme
fiil: ış yapma.
hacat-ı insaniye: insanın ıhtıyaçları
hakıkı: gerçek.
Hakım-i Zülkemal: kemal sahibi her şeyı faydalı ve hikmetlı yaratan Allah.
hazıne: kıymetlı şeylerın bulunduğu yer
icat: yenı bır şey ortaya koyma yapma.
ıfa: yerine getırme
ıktıdar: güç, kuvvet, kabılıyet.
ılım: bılgı, haber
ınfial: her hangi bır fiile ya da etkıye maruz kalma
ıntışar: yayılma
istinkaf: yuz çevırme, gen durma.
ıtıbar: deger
ızhar-ı acz: aczını gösterme.
Kadır-ı Zülcelal: buyukluk sahıbı ve her şeye gücu yeten Allah
kudret: guç, kuvvet.
ma'bud: tapılan, kendısıne ıbadet edılen
ma'budıyet: tapınılma
mahlukat: yaratılmışlar, varlıklar
mekan: yer.
mertebe: derece,
mevkı: makam
muallâ: yuce, yuksek
muhıt: her şeyı kuşatan, kapsamlı
mukaddes: ayıp ve noksanlardan kurulmuş
muzır: zararlı
müberra: uzak, arınmış
münezzeh: uzak, yuce
müspet: olumlu
naks: eksıklık.
nazır: bakan, gozeten.
nefiy: ınkar etme, yok sayma.
nihayetsiz: sonsuz.
nıspet: olçu, oran
Rahîm-i Zülcemal: guzellik sahıbı, yaratıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametlı olan Allah
şer: kotulukk
tahrip: yıkma, bozma
taun: veba
tecavüz: haddını aşma
tekebbur: kıbırlenme.
tevekkul: Allah a dayanma ve guvenme.
ubudiyet: kulluk.
vakıt: zaman
vazıyet: durum.
vücut: var olma
vus'at: genışlik.
zelil: aşağılanmış

Meselâ, küfür bir fenalıktır, bir tahriptir, bir adem-i tasdiktir. Fakat o tek seyyie, bütün kâinatın tahkirini ve bütün esma-i İlâhiyenin tezyifini, bütün insanıyetın terzilini tazammun eder. Çünkü, şu mevcudatın âlî bir makamı, ehemmiyetli bir vazifesi vardır. Zira, onlar mektubat-ı Rabbaniye ve merâyâ-i Sübhaniye ve memurin-i İlâhiyedirler. Küfür ise, onları âyinedarlık ve vazifedarlık ve manidarlık makamından düşürüp, abesiyet ve tesadüfün oyuncağı derekesine ve zeval ve firakın tahribiyle çabuk bozulup değişen mevadd-ı fâniyeye ve ehemmiyetsizlik, kıymetsizlik, hiçlik mertebesine indirdiği gibi, bütün kâinatta ve mevcudatın âyinelerinde nakışları ve cilveleri ve cemalleri görünen esma-i İlâhiyeyi inkâr ile tezyif eder ve insanlık denilen bütün esma-ı kudsiye-i İlâhiyenin cilvelerini güzelce ilân eden bir kaside-i manzume-i hikmet ve bir şecere-i bâkıyenin cihazatını cami çekirdekmısal bir mu'cize-i kudret-i bâhire ve emanet-i kübrayı uhdesine almakla yer, gök, dağa tefevvuk eden ve melâikeye karşı rüçhaniyet kazanan bir sahib-i mertebe-i hilâfet-i arziyeyi en zelil bir hayvan-ı fânî-i zaîlden daha zelil, daha zayıf, daha âcız, daha fakir bir derekeye atar, ve manasız, karma karışık, çabuk bozulur bir adî levha derekesine indirir.

Elhâsıl: Nefs-i emmare, tahrip ve şer cihetinde nihayetsiz cinayet işleyebilir. Fakat, icat ve hayırda iktidarı pek azdır ve cuz'îdir. Evet, bir haneyi bir günde harap eder; yüz günde yapamaz. Lâkin, eğer enaniyeti bıraksa, hayrı ve vücudu tevfik-ı İlâhiyeden ıstese, şer ve

abesiyet: lüzumsuz ve gayesiz oluş.
âciz: güçsüz, kuvvetsiz.
adem-i tasdik: kabul etmeme.
adî: değersiz.
âlî: yüksek.
ayine: ayna.
âyinedar: ayna olan, yansıtan.
cami: içinde bulunduran, kapsayan.
cemal: güzellik.
cihazat: cihazlar, donanım, azalar, organlar.
cihet: yön, taraf.
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme, yansıma.
cinayet: ağır suç.
cuz'î: az.
çekirdek misal: çekirdek gibi.
dereke: aşağı mertebe, en aşağı mertebe.
ehemmiyet: önem.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
elhasıl: sonuç olarak.
emanet-i kübra: en büyük emanet, halifelik.
enaniyet: kendine güvenme, beğenme.
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esma-ı kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak isimleri.
fena: kötü.
firak: ayrılık.
hane: ev.
harap: yıkma, bozma.
hayvan-ı fânî-i zaîl: yok olup giden hayvan.
hayır: iyilik, güzellik, fayda.
icat: meydana getirme, yapma.
iktidar: güç, yetirme kabiliyeti.
İnkâr: inanmama, reddetme, kabul etmeme.
İnsaniyet: insanlık.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, âlem.
kaside-i manzume-i hikmet: hikmetli ve düzenli bir şekilde yazılmış kaside, şiir.
küfür: Allah'ı inkâr etme.
lâkin: fakat.
levha: üzerinde yazı ya da resim bulunan tablo.
makam: değer, mevki, görev.
mana: anlam.
manidar: manalı.
mektubat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın yarattığı ve her biri bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar.
melâike: melekler.
memurin-i İlâhiye: Allah'ın memurları.
merâya-ı Sübhaniye: eksikliklerden uzak olan Cenâb-ı Hakkın isim ve sıfatlarını gösteren aynalar.
mertebe: derece.
meselâ: örnek olarak.
mevadd-ı fâniye: fânî maddeler.
mevcudat: varlıklar.
mu'cize-i kudret-i bâhire: apaçık kudret mu'cizesi.
nakış: işleme.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.
nihayetsiz: sonsuz.
rüçhaniyet: üstünlük.
sahib-i mertebe-i hilâfet-i arziye: yeryüzünde Allah'ın halifesi olma mertebesinin sahibi.
seyyie: suç, günah.
şecere-i bâkıye: daimî kalıcı ağaç.
şer: kötülük.
tahkir: hakaret etme.
tahrip: yıkma, bozma.
tazammun: içinde bulundurma, içerme.
tefevvuk: üstün gelme.
terzil: rezil duruma düşme.
tesadüf: rastlantı.
tevfik-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
tezyif: alaya alma.
uhde: bir işi üzerine alma.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli.
zelil: aşağılık, alçaklık.
zeval: yok olma.
zira: çünkü.

tahrîpten ve nefse itimattan vazgeçse, istiğfar ederek tam abd olsa, o vakit[1] يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ sırrına mazhar olur. Ondaki nihayetsiz kabiliyet-i şer, nihayetsiz kabiliyet-i hayra inkılâp eder; ahsen-i takvîm kıymetini alır, âlâyılliyyine çıkar.

İşte, ey gafil insan! Bak, Cenab-ı Hakkın fazlına ve keremine! Seyyieyi bir iken bin yazmak, haseneyi bir yazmak veya hiç yazmamak adalet olduğu hâlde; bir seyyieyi bir yazar, bir haseneyi on, bazen yetmiş, bazen yedi yüz, bazen yedi bin yazar. Hem, şu Nükteden anla ki, o müthiş cehenneme girmek ceza-ı ameldir, ayn-ı adldir; fakat cennete girmek, mahz-ı fazldır.

İKİNCİ NÜKTE

İnsanda iki vecih var: Birisi, enaniyet cihetinde şu hayat-ı dünyeviyeye nazırdır. Diğeri, ubudiyet cihetinde hayat-ı ebediyeye bakar.

Evvelki vecih itibarıyla öyle bir bîçare mahlûktur ki, sermayesi, yalnız ihtiyardan bir şa're (saç) gibi cüz'î bir cüz-i ihtiyarî ve iktidardan zayıf bir kesp ve hayattan çabuk söner bir şule ve ömürden çabuk geçer bir müddetçik ve mevcudiyetten çabuk çürür küçük bir cısımdır. O hâliyle beraber, kâinatın tabakatında serilmiş hadsiz envain hesapsız efradından nazik, zayıf bir fert olarak bulunuyor.

İkinci vecih itibarıyla ve bilhassa ubudiyete müteveccih acz ve fakr cihetinde, pek büyük bir vüs'atı var, pek

1 Allah onların günahlarını silip yerlerine iyilikler verir. (Furkan Suresi, 70.)

abd: kul
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahsen-i takvîm: insanın en güzel biçimde yaratılması
âlâyılliyyin: en yüksek, en yüce mertebe
ayn-ı adl: adaletin tâ kendisi
bîçare: çaresiz.
bilhassa: özellikle
ceza-ı amel: yapılan işin cezası
cihet: yön, özellik
cısım: madde, nesne
cüz-i ihtiyarı: insana verilen seçme hürriyeti.
cuz'î: az
efrat: fertler
enaniyet: benlik, kendini beğenme
envâ: çeşitler, türler
evvel: önce
fakr: fakirlik.
fazl: cömertlik ve ihsan.
fert: birey, kişi
gafil: duyarsız, sorumsuz, gerçeklerden habersiz davranan kimse
had: sınır
hal: durum
hasene: iyilik, sevap
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayat-ı ebediye: ahiret hayatı
iktidar: bir şeyi yapma güç ve kuvvetine sahip olma
inkılâp: değişim, dönüşüm.
istiğfar: af dileme, tevbe etme
itibar: değer
itimat: güvenme, dayanma
kabiliyet-i hayır: hayır işleme kabiliyeti
kabiliyet-i şer: kötülük işleme kabiliyeti
kâinat: âlem
kerem: ikram, ihsan
kesp: kazanç.
kıymet: değer
mahluk: yaratık.
mahz-ı fazl: iyilik ve bağışın tâ kendisi
mazhar: nail olma
mevcudiyet: varlık.
müddet: süre
müteveccih: yönelik
müthiş: korkunç.
nazır: bakan, yönelik
nefis: kendi, şahıs.
nihayetsiz: sonsuz.
nükte: ince ve derin mana
ömür: hayat süresi
sermaye: ana para
seyyie: kötülük, günah
sır: hakikat.
şa're: saç.
şule: alev
tabakat: tabakalar
tahrîp: yıkma, bozma.
ubudiyet: kulluk.
vakit: zaman
vecih: yön, özellik.
vüs'at: genişlik.

büyük bir ehemmiyeti bulunuyor. Çünkü, Fâtır-ı Hakîm, insanın mahiyet-i maneviyesinde nihayetsiz azîm bir acz ve hadsiz cesim bir fakr derç etmiştir; tâ ki kudreti nihayetsiz bir Kadîr-i Rahîm ve gınâsı nihayetsiz bir Ganî-i Kerîm bir Zatın hadsiz tecelliyatına cami geniş bir âyine olsun.

Evet, insan bir çekirdeğe benzer. Nasıl ki, o çekirdeğe Kudretten manevî ve ehemmiyetli cihazat ve kaderden ince ve kıymetli program verilmiş. Tâ ki, toprak altında çalışıp, tâ o dar âlemden çıkıp, geniş olan hava âlemine girip, Hâlık'ından istıdat lisanıyla bir ağaç olmasını isteyip, kendine lâyık bir kemal bulsun. Eğer o çekirdek, sû-i mızacından dolayı, ona verilen cihazat-ı maneviyeyi, toprak altında bazı mevadd-ı muzırrayı celbine sarf etse, o dar yerde, kısa bır zamanda, faydasız tefessûh edip çürüyecektir. Eğer o çekirdek, o manevî cihazatını, فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوٰى[1] 'nın emr-i tekvînîsini imtisal edip, hüsnüistimal etse, o dar âlemden çıkacak meyvedar koca bir ağaç olmakla, küçücük cüz'î hakîkatî ve ruh-ı manevîsi, büyük bir hakikat-i kulliye suretini alacaktır.

İşte, aynen onun gibi, insanın mahıyetine, kudretten ehemmiyetli cihazat ve kaderden kıymetli programlar tevdi edilmiş.

Eğer ınsan, şu dar âlem-ı arzîde, hayat-ı dunyeviye toprağı altında, o cıhazat-ı maneviyesini nefsin hevesatına sarf etse, bozulan çekırdek gıbı, bır cuz'î telezzüz ıçın,

1- Daneleri ve çekirdekleri çatlatan Allah. (En'âm Suresi, 95.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlem: ortam.
âyine: ayna.
azîm: büyük.
cami: toplayan, içine alan.
celp: kendine çekmek.
cesîm: çok büyük.
cihazat: lüzumlu azalar, organlar.
cihazat-ı maneviye: manevî donanım, cihazlar.
cüz'î hakîkat: küçük bir gerçek.
cüz'î: az.
dane: çekirdek.
derç: yerleştirme.
ehemmiyet: kıymet, değer.
emr-i tekvînî: yaratma emri.
fakr: fakirlik.
Fatır-ı Hakîm: her varlık türünü farklı yapıda ve belirli bir amaca yönelik yaratan Allah.
Ganî-i Kerîm: kimseye muhtaç olmayan, sonsuz ikram ve gerçek zenginlik sahibi Allah.
gınâ: zenginlik.
hadsiz: sınırsız.
hakîkat-ı kulliye: büyük gerçek.
Hâlık: yoktan yaratan Allah.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hevesat: hevesler, istekler.
husnüistimal: iyi ve yerinde kullanma.
imtisal: yerine getirme, boyun eğme.
istıdat: potansiyel kabiliyet, yetenek.
kader: Cenâb-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten, Allah.
kemal: mükemmellik.
kudret: güç, kudret.
lisan: dil.
mahiyet: yapı.
mahiyet-i maneviye: manevî yapı.
manevî cihazat: manevî donanım, cihazlar.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mevadd-ı muzırra: zararlı maddeler.
meyvedar: meyveli.
nefis: insanın kötülüğü isteyen ve sevk eden yanı.
nihayetsiz: sonsuz.
program: yapılacak işler için önceden hazırlanmış tasarı, plan.
ruh-ı manevî: manevî ruh, program.
sarf: harcama.
sû-i mizaç: kötü huy.
suret: şekil.
tecelliyat: Allah'ın isimlerinin manalarını icra etmesi.
tefessûh: bozulma.
telezzüz: lezzet alma.
tevdi: emanet olarak bırakma.
zat: kişi, şahıs.

kısa bir ömürde, dar bir yerde ve sıkıntılı bir hâlde çürüyüp tefessuh ederek, mes'uliyet-i maneviyeyi bedbaht ruhuna yüklenecek, şu dünyadan göçüp gidecektir.

Eğer o istidat çekirdeğini İslâmiyet suyu ile, imanın ziyasıyla, ubudiyet toprağı altında terbiye ederek evamir-i Kur'âniyeyi imtisal edip, cihazat-ı maneviyesini hakikî gayelerine tevcih etse, elbette âlem-i misal ve berzahta dal ve budak verecek ve âlem-i ahiret ve cennette hadsiz kemalât ve nimetlere medar olacak bir şecere-i bâkiyenin ve bir hakikat-i daimenin cihazatına cami kıymettar bir çekirdek ve revnaktar bir makine ve bu şecere-i kâinatın mübarek ve münevver bir meyvesi olacaktır.

Evet, hakikî terakki ise, insana verilen kalp, sır, ruh, akıl, hatta hayal ve sair kuvvelerin hayat-ı ebediyeye yüzlerini çevirerek, her bin kendine lâyık hususî bir vazife-i ubudiyet ile meşgul olmaktadır. Yoksa, ehl-i dalâletin terakki zannettikleri, hayat-ı dünyeviyenin bütün inceliklerine girmek, ve zevklerinin her çeşitlerini, hatta en süflîsini tatmak için bütün letaifini ve kalp ve aklını nefs-i emmareye musahhar edip yardımcı verse, o terakki değil, sukuttur.

Şu hakikati bir vakıa-i hayaliyede, şöyle bir temsilde gördüm ki: Ben büyük bir şehre giriyorum. Baktım ki, o şehirde büyük saraylar var. Bazı sarayların kapısına bakıyorum; gayet şenlik, parlak bir tiyatro gibi, nazar-ı dikkati celp eder, herkesi eğlendirir bir cazibedarlık vardı. Dikkat ettim ki, o sarayın efendisi kapıya gelmiş, it ile

âlem-i âhiret: ahiret âlemi
alem-i misal: görüntüler alemi
bedbaht: talihsiz.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
cazibedar: çekici.
celp: çekme
cihazat-ı maneviye: manevî organlar hisler ve duygular
ehl-i dalâlet: küfür içinde olanlar
evamir-i Kur'âniye: Kur'ân'ın emirleri
gaye: maksat, hedef
hadsiz: sınırsız.
hakikat-ı daime: devam eden gerçek.
hakiki: gerçek.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahiret hayatı
hususî: özel, şahsî
İman: Allah'a inanma
imtisal: kullanma
istidat: potansiyel kabiliyet, yetenek
kemalât: mükemmellikler
kuvve: his ve duygu
letaif: duygular, hisler
medar: vesile
mes'uliyet-i maneviye: manevî sorumluluk.
meşgul: ilgilenmek.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
mübarek: bereketli
münevver: nurlanmış.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış, merak.
nefs-i emmare: insanı kötülüge sürükleyen nefis
nimet: iyilik, ihsan.
revnaktar: parlak.
sair: diğer
sukut: düşme, aşağı inme
süflî: bayağı, adî
sır: kalbe konulan bir duygu
şecere-i bâkiye: ebedî ağaç
şecere-i kâinat: kâinat ağacı, ağaca benzeyen kâinat.
tefessüh: bozulma, dağılma
temsil: benzetme, örnek.
terakki: ilerleme, gelişme
tevcih: yöneltme
ubudiyet: kulluk.
vakıa-ı hayaliye: hayalî olay
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
ziya: ışık, aydınlık.

oynuyor ve oynamasına yardım ediyor. Hanımlar, yabanî gençlerle tatlı sohbetler ediyorlar. Yetişmiş kızlar dahi, çocukların oynamasını tanzim ediyorlar. Kapıcı da, onlara kumandanlık eder gibi bir aktör tavrını almış. O vakit anladım ki, o koca sarayın içerisi bomboş, hep nazik vazifeler muattal kalmış. Ahlâkları sukut etmiş ki, kapıda bu sureti almışlardır.

Sonra geçtim, bir büyük saraya daha rast geldim. Gördüm ki, kapıda uzanmış vefadar bir it ve kaba, sert, sakın bir kapıcı ve sönük bir vaziyet vardı. Merak ettim. Ne için o öyle, bu böyle? İçeriye girdim; baktım ki, içerisi çok şenlik. Daire daire üstünde, ayrı ayrı nazik vazifelerle, saray ehli meşguldürler. Birinci dairedeki adamlar sarayın idaresini, tedbirini görüyorlar. Üstündeki dairede kızlar, çocuklar ders okuyorlar. Daha üstünde, hanımlar, gayet lâtif sanatlar, güzel nakışlarla iştigal ediyorlar. En yukarıda, efendi, padişahla muhabere edip halkın istirahatini temin için ve kendi kemalâtı ve terakkiyatı için kendine has ve ulvî vazifeler ile iştigal ediyor gördüm. Ben onlara görünmediğim için, "Yasak!" demediler; gezebildim.

Sonra çıktım, baktım. O şehrin her tarafında bu iki kısım saraylar var; sordum.

Dediler: "O kapısı şenlik ve içi boş saraylar, kâfirlerin ileri gelenlerinindir ve ehl-i dalâletindir. Diğerleri, namuslu Müslüman büyüklerinindir."

aktor: rol yapan
ehl-i dalalet: doğru yoldan çıkanlar
ehli: halkı, bir yerde oturanlar
gayet: son derece
has: özel, ait
istirahat: dinlenme
iştigal: meşgul olma, uğraşma
kafir: Allah'ı inkar edenler
kemalât: İnsandaki ahlâk ve huy güzellikleri
kumandan: komutan
latif: hoş, güzel
muattal: boş, terk edilmiş
muhabere: haberleşme
nazik: hassas, önemli
sukut: düşme, alçalma
sureti: görüntü
tanzim: düzenleme
tedbir: çekip çevirme
temin: sağlama, karşılama
terakkiyat: ilerleme, gelişme
ulvî: yüksek, yüce
vefadar: söz dinleyen, sadık
yabanî: yabancı, namahrem

Sonra bir köşede bir saraya rast geldim. Üstünde "Said" ismini gördüm. Merak ettim. Daha dikkat ettim, suretimi üstünde gördüm gibi bana geldi. Kemal-i taaccübümden bağırarak, aklım başıma geldi, ayıldım.

İşte, o vakıa-ı hayaliyeyi sana tabir edeceğim. Allah hayır etsin.

İşte, o şehir ise, hayat-ı içtimaiye-i beşeriye ve medine-i medeniyet-i insaniyedir. O saraylann her birisi, birer insandır. O saray ehli ise, insandaki göz, kulak, kalp, sır, ruh, akıl gibi letaif ve nefis ve heva ve kuvve-i şeheviye ve kuvve-i gadabiye gibi şeylerdir. Her bir insanda her bir lâtifenin ayrı ayrı vazife-i ubudiyetleri var, ayrı ayrı lezzetleri, elemleri var. Nefis ve heva, kuvve-i şeheviye ve gadabiye, bir kapıcı ve it hükmündedirler.

İşte o yüksek letaifi, nefis ve hevaya musahhar etmek ve vazife-i asliyelerini unutturmak, elbette sukuttur, terakki değildir. Sair cihetleri sen tabir edebilirsin.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

İnsan, fiil ve amel cihetinde ve sa'y-i maddî itibarıyla zayıf bir hayvandır, âciz bir mahlûktur. Onun, o cihetteki daire-i tasarrufatı ve malikiyeti o kadar dardır ki, elini uzatsa, ona yetişebilir. Hatta, insanın eline dizginini veren hayvanat-ı ehliye, insanın zaaf ve acz ve tembelliğinden birer hisse almışlardır ki, yabanî emsallerine kıyas edildikleri vakit, azîm fark görünür (ehlî keçi ve öküz, yabanî keçi ve ökuz gibi).

acız: zayıf, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
amel: fiil, iş, emek.
azîm: büyük.
cihet: yön
daire-i tasarrufat: tasarrufiar dairesi, sevk ve idare etme dairesi
dizgin: idare, yönetim.
ehli: evcil
elem: dert, üzüntü, acı.
emsal: benzer
fiil: davranış, hareket.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
hayvanat-ı ehliye: evcil hayvanlar
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük.
hisse: pay
hükum: bir şey hakkında verilen karar
itibarıyla: bakımından
kemal-i taaccüb: tam hayrette kalmak
kuvve-i gadabiye: hiddet, öfke duygusu
kuvve-i şeheviye ve gadabiye: cinsel istek ve öfke duygulan
kuvve-i şeheviye: dünya zevklerine istek duygusu, cinsel istek
kıyas: karşılaştırma
letaif: latifeler, duygular
lezzet: hoşa giden şeyler, tat olma
mahlûk: yaratık.
malikiyet: sahib olma
medine-i medeniyet-i insaniye: insanlığın medeniyet şehri.
musahhar: emir altına giren
nefis: insandaki bedeni, canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan cabili istek, insanın kötülüğü istemeyen yönü
nükte: ince söz ve mana.
sair: diğer
sa'y-i maddî: maddî çalışma
sukut: düşme, alçalma
suret: resim
sır: kalbe konulan bir lâtife, duygu
tabir: yorum
terakki: ilerleme, gelişme
vakıt: zaman
vakıa-i hayaliye: hayalî hâdise
vazife-i asliye: asıl vazife.
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
yabanî: yabana ait, evcil olmayan
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

Fakat o insan, infial ve kabul ve dua ve sual cihetinde, şu dünya hanında aziz bir yolcudur. Ve öyle bir Kerîm'e misafir olmuş ki, nihayetsiz rahmet hazinelerini ona açmış ve hadsiz bedî masnuatını ve hizmetkârlarını ona musahhar etmiş. Ve o misafirin tenezzühüne ve temaşasına ve istifadesine öyle büyük bir daire açıp müheyya etmiştir ki, o dairenin nısf-ı kutru, yani merkezden muhit hattına kadar gözün kestiği miktar, belki hayalin gittiği yere kadar geniştir ve uzundur.

İşte, eğer insan enaniyetine istinat edip hayat-ı dünyeviyeyi gaye-i hayal ederek, derd-i maişet içinde muvakkat bazı lezzetler için çalışsa, gayet dar bir daire içinde boğulur, gider. Ona verilen bütün cihazat ve alât ve letaif, ondan şikâyet ederek, haşirde onun aleyhinde şahadet edeceklerdir ve davacı olacaklardır. Eğer kendini misafir bilse, misafir olduğu Zat-ı Kerîm'in izni dairesinde sermaye-i ömrünü sarf etse, öyle geniş bir daire içinde uzun bir hayat-ı ebediye için güzel çalışır ve teneffüs edip istirahat eder; sonra âlâyılliyyine kadar gidebilir. Hem de, bu insana verilen bütün cihazat ve alât, ondan memnun olarak ahirette lehinde şahadet ederler.

Evet, insana verilen bütün cihazat-ı acibe, bu ehemmiyetsiz hayat-ı dünyeviye için değil, belki pek ehemmiyetli bir hayat-ı bâkiye için verilmişler. Çünkü, insanı hayvana nispet etsek, görüyoruz ki, insan, cihazat ve alât itibarıyla çok zengindir, yüz derece hayvandan daha ziyadedir. Hayat-ı dünyeviye lezzetinde ve hayvanî yaşayışında, yüz derece aşağı düşer. Çünkü, her gördüğü

ahiret: öbür dünya. kıyamet-ten sonra kurulacak olan âlem
alât: aletler.
alâyılliyyin: yücelerin yücesi
aleyh: onun zararına, ona karşı.
aziz: muhterem, saygın
bedî: eşsiz güzel.
cihazat: cihazlar. kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî organlar
cihazat-ı acibe: şaşırtıcı cihazlar. organlar
cihet: yön.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı
dua: Allah'a yalvarma, isteme
ehemmiyetli: kıymetli, değerli
ehemmiyetsiz: kıymetsiz, değersiz
enaniyet: benlik, gurur. kendine güvenme.
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hanı: yolcuların misafir olduğu bina
haşr: kıyametten sonra bütün insanların diriltilip bir yere toplanmaları
hayat-ı bâkiye: sonsuz hayat, ahiret hayatı
hayat-ı dünyeviye: dünyaya hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayvanî: biyolojik bedeni ihtiyaçlar bakımından
hizmetkar: hizmetçi
infial: her hangi bir fiile ya da etkiye maruz kalkma.
istifade: faydalanma
istinat: dayanma
istirahat: dinlenme
Kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi
leh: onun faydasına, ondan yana
letaif: ince duygular
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
muhit: çevre
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
muvakkat: geçici
müheyya: hazır
nihayetsiz: sonsuz
nispet: kıyaslama, karşılaştırma.
nısf-ı kutr: yarıçap
rahmet: maddî ve manevî nimetler
sarf: harcama.
sermaye-i ömür: ömür sermayesi
sual: isteme.
şahadet: şahitlik
temaşa: bakma, bakıp seyretme.
teneffüs: nefes alma
tenezzüh: gezinti, eğlenmek amacıyla yapılan gezinti
Zat-ı Kerîm: Cömert zat, kerem sahibi Allah
ziyade: çok, fazla

lezzetinde binler elem izi vardır. Geçmiş zamanın elemleri ve gelecek zamanın korkuları ve her bir lezzetin dahi elem-i zevali, onun zevklerini bozuyor ve lezzetinde bir iz bırakıyor. Fakat hayvan öyle değil; elemsiz bir lezzet alır, kedersiz bir zevk eder. Ne geçmiş zamanın elemlen onu incitir, ne gelecek zamanın korkulan onu ürkütür; rahatla yaşar, yatar, Hâlık'ına şukreder.

Demek, ahsen-i takvim suretinde yaratılan insan, hayat-ı dünyeviyeye hasr-ı fikir etse, yüz derece, sermayece hayvandan yüksek olduğu hâlde, yüz derece, serçe kuşu gibi bir hayvandan aşağı düşer. Başka bir yerde bir temsil ile bu hakikatı beyan etmiştim. Münasebet geldi, yine o temsili tekrar ediyorum. Şöyle ki:

Bir adam, bir hizmetkânna on altın verip "Mahsus bir kumaştan bir kat elbise yaptır" emreder. İkincisine bin altın verir, bir pusula içinde bazı şeyler yazılı o hizmetkânın cebine koyar, bir pazara gönderir.

Evvelki hizmetkâr, on altın ile, âlâ kumaştan mükemmel bir elbise alır. İkinci hizmetkâr, divanelik edip evvelki hizmetkâra bakıp, cebine konulan hesap pusulasını okumayarak, bir dükkâncıya bin altın vererek, bir kat elbise istedi. İnsafsız dükkâncı da kumaşın en çürüğünden bir kat elbise verdi. O bedbaht hizmetkâr, seyyidinin huzuruna geldi. Ve şiddetli bir tedip gördü ve dehşetli bir azap çekti.

ahsen-i takvim: insanın en mükemmel ve en güzel biçimde yaratılması
ala: kaliteli, değerli.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
bedbaht: zavallı, talihsiz
beyan: anlatma, izah etme.
dehşet: büyük korku hâli
divane: deli, mantıksızca davranan
elem: acı, üzüntü
elem-i zeval: sona erme elemi ve acısı.
elemsiz: acısız, üzüntüsüz.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hasr-ı fikir: bir şeye bütün fikrini verme
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hesap pusulası: ne alacağını gösteren yazı.
hizmetkar: hizmet eden
kat: takım
keder: tasa, kaygı
lezzet: zevk, haz, keyif
mahsus: kaliteli, değerli.
münasebet: ilgi, alâka; yeni gelme
pusula: bir işin nasıl yapılacağını gösteren kısa not, mektup
sermaye: ana para
seyyid: efendi.
suret: biçim, görünüş.
şükür: hamd, teşekkür
temsil: misal, örnek.

İşte, edna bir şuuru olan anlar ki, ikinci hizmetkâra verilen bın altın, bir kat elbise almak ıçin değildir, belkı, mühim bır ticaret içındır.

Aynen onun gibı, insandakı cihazat-ı maneviye ve letaif-i insanıye ki, her birisi hayvana nıspeten yüz derece inbisat etmiş. Meselâ, güzellığın butün meratıbını fark eden insan gözü ve taamlanın bütün çeşit çeşit ezvak-ı mahsusalannı temyiz eden insanın zaika-i lisaniyesı ve hakaıkın bütün inceliklerine nüfuz eden insanın aklı ve kemalâtın bütun envaına muştak ınsanın kalbi gibı, sair cihazları, aletlen nerede? Hayvanın pek basit, yalnız bir ikı mertebe inkişaf etmış aletleri nerede? Yalnız şu kadar fark var kı, hayvan, kendine has bir amelde—münhasıran o hayvanda bır cihaz-ı mahsus ziyade inkişaf eder. Fakat o inkişaf, hususîdır.

İnsanın cihazat cihetıyle zenginlıği şu sırdandır ki: Akıl ve fikır sebebıyle, ınsanın hasselen, duyguları fazla inkişaf ve inbisat peyda etmiştir. Ve ıhtiyacatın kesreti sebebıyle, çok çeşit çeşit hıssiyat peyda olmuştur. Ve hassasiyeti çok tenevvü etmiş, ve fıtratın camiiyeti sebebiyle, pek çok makasıda müteveccih arzulara medar olmuş; ve pek çok vazife-i fıtriyesi bulunduğu sebebıyle, alât ve cihazatı ziyade inbısat peyda etmıştir. Ve ibadatın butün envaına müstait bir fıtratta yaratıldığı ıçin, bütün kemalâtın tohumlarına camı bir ıstıdat verılmiştir.

İşte şu derece cihazatça zenginlik ve sermayece kesret, elbette ehemmiyetsiz, muvakkat şu hayat-ı dünyeviyenın tahsılı ıçın verılmemıştır. Belkı, şöyle bır ınsanın

alat: aletler
arzu: istek
camı: toplayan, içine alan
camiiyet: farklı bır çok özelliği içinde bulundurma
cıhaz: aza, organ
cıhazat: cihazlar, maddî ve manevî organlar, duygular.
cıhazat-ı maneviye: manevî organlar, hisler ve duygular
cıhaz-ı mahsus: tek bir kabiliyet, yetenek
cihet: yon
edna: en aşağı, en kuçuk.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
enva: çeşitler
ezvak-ı mahsusa: özel zevkler
fitrat: yaratılış, maddî ve manevî yapı
hakaık: gerçekler
has: kendine aıt
hassasiyet: hassaslık.
hasse: duyu, duygu
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hissiyat: hisler, duygular
hizmetkar: hizmetçi.
hususi: sahsı, özel
ibadat: ıbadetler
ıhtıyacat: ıhtıyaçlar
inbisat peyda etmek: gelişme gostermek.
inbisat: yayılma, genişleme, açılıp gelişme
inkişaf: açılma, gelişme
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
kemalat: mukemmellikler, olgunluklar
kesret: çokluk
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları
medar: sebep
meratıp: mertebeler, dereceler
mertebe: derece
muvakkat: geçıcı
muhim: onemli.
münhasıran: sadece.
mustait: kabıliyetlı kımse
muştak: arzulu
müteveccih: yönelen
nıspeten: oranla, kıyasla
nüfuz: ıçine girebilme, anlayabilme
peyda: hâzır hâle gelmek.
sair: dıger, başka
sermaye: ana para
sır: sebep, hakıkat.
şuur: bılınç.
taam: yemek.
tahsil: elde etme
temyiz: inceleyip seçme, ayırt etme
tenevvu: çeşıtlenme
tıcaret: alış, veriş.
vazıfe-ı fitriye: yaratılışa aıt vazıfe
zaika-i lisaniye: dılın tad alma hıssı
ziyade: çok, fazla

vazife-i asliyesi, nihayetsiz makasıda müteveccih vezaifini görüp, acz ve fakr ve kusurunu ubudiyet suretinde ilân etmek ve küllî nazarıyla mevcudatın tesbihatını müşahede ederek, şahadet etmek ve nimetler içinde imdadat-ı Rahmaniyeyi görüp şükretmek ve masnuatta kudret-i Rabbaniyenin mu'cizatını temaşa ederek nazar-ı ibretle tefekkür etmektir.

Ey dunyaperest ve hayat-ı dunyeviyeye âşık ve sırr-ı ahsen-i takvimden gafil insan! Şu hayat-ı dünyeviyenin hakıkatını, bır vakıa-ı hayalıyede, Eskı Saıd gormuş. Onu Yenı Saıd'e döndürmüş olan şu vakıa-ı temsiliyeyi dinle.

Gordum ki, ben bir yolcuyum, uzun bir yola gıdıyorum, yanı gönderiliyorum. Seyyidim olan zat, bana tahsis ettığı altmış altından tedricen birer miktar para veriyordu. Ben de sarf edip pek eğlenceli bir hana geldim. O handa, bir gece içinde on altını kumara mumara, eğlencelere ve şöhretperestlik yoluna sarf ettim. Sabahleyın elimde hiçbır para kalmadı; bır ticaret edemedim, gıdeceğım yer için bir mal alamadım. Yalnız, o paradan bana kalan elemler, günahlar ve eğlencelerden gelen yaralar, bereler, kederler benim elimde kalmıştı.

Birden, ben o hazin hâlette iken, orada bir adam peyda oldu. Bana dedi:

"Bütün bütün sermayeni zayi ettin, tokada da müstahak oldun. Gıdeceğın yere de, muflıs olarak, elın boş gıdeceksin. Fakat, aklın varsa, tevbe kapısı açıktır, bundan sonra sana verilecek bâkî kalan on beş altından, her

acz: zayıflık, güçsüzlük
bakı: geride kalan
dunyaperest: dunyaya aşın düşkun
elem: acı, keder sıkıntı.
fakr: fakırlık.
gafil: duyarsız umursamaz.
hakıkat: gerçek, doğru
halet: hal, durum
han: yolcuların mısafir olduğu bina
hayat-ı dunyeviye: dunya hayatı.
hazın: acınacak halde bulunan
imdadat-ı Rahmanıye: sonsuz rahmet sahıbı Allah ın yardımları
keder: gam, uzuntu
kudret-i Rabbanıye: her şeyı terbıye eden Allah ın sonsuz kudret ve kuvveti.
kusur: suç, kabahat.
küllî: umumî, kapsamlı.
makasıd: maksadlar
masnuat: sanat eseri varlıklar
mevcudat: varlıklar
mu'cizat: mu cizeler.
muflıs: iflâs etmiş
mustahak: hak eden
muşahede: gozle gorme, seyrederek anlama
muteveccih: yonelen.
nazar-ı ibret: ibretle bakma
nihayetsız: sonsuz.
peyda: gorunme
sarf: harcama
sermaye: mal varlıgı
seyyıd: efendi
suret: şekil
sırr-ı ahsen-i takvim: insanın en mukemmel ve en guzel şekılde yaratılmış olmanın sırrı.
şahadet: şahıdlık.
şöhretperestlik: şohret tutkunluğu
şükür: teşekkur
tahsis: ayırma
tedrıç: azar azar
tefekkür: bir mesele hakkında zihnı faalıyet gosterme düşunme
temaşa: ibretle ve dikkatle bakma
tesbıhat: tesbıhler Allah ı eksık sıfatlardan tenzih etmeler
tevbe: af dilme
ubudıyet: kulluk,
vakıa-ı hayalıye: hayalî hâdıse.
vakıa-ı temsılıye: ornek olarak verilen hayalı olay
vazıfe-ı aslıye: asıl vazıfe
vezaif: vazıfeler
zat: kısı
zayı: elden çıkmış kaybolmuş

elime geçtikçe, yarısını ihtiyaten muhafaza et; yani, gideceğin yerde sana lâzım olacak bazı şeyleri al."

Baktım, nefsim razı olmuyor. "Üçte birisini" dedi; ona da nefsim itaat etmedi. Sonra "Dortte birisini" dedi. Baktım; nefsim müptelâ olduğu âdetini terk edemiyor. O adam hiddetle yüzünü çevirdi, gitti.

Birden, o hâl değişti. Baktım ki, ben tünel içinde sukut eder gibi bir sur'atle giden bir şimendifer içindeyim. Telâş ettim. Fakat ne çare ki hiçbir tarafa kaçılmaz. Garaipten olarak o şimendiferin iki tarafında pek cazibedar çiçekler, leziz meyveler görünüyordu. Ben de akılsız acemiler gibi onlara bakıp elimi uzattım, o çiçekleri koparmak, o meyveleri almak için çalıştım. Fakat o çiçekler ve meyveler, dikenli mikenli, mulâkatında elime batıyor, kanatıyor, şimendiferin gitmesiyle müfarakatından elimi parçalıyorlar, bana pek pahalı düşüyorlardı.

Birden, şimendiferdeki bir hademe, dedi: "Beş kuruş ver, sana o çiçek ve meyvelerden istediğin kadar vereceğim. Beş kuruş yerine, elin parçalanmasıyla, yüz kuruş zarar ediyorsun. Hem de, ceza var; izinsiz koparamazsın."

Birden, sıkıntıdan ne vakit tünel bitecek diye başımı çıkarıp ilerye baktım, gördüm ki, tünel kapısı yerine çok delikler görünüyor. O uzun şimendiferden, o deliklere adamlar atılıyorlar. Bana mukabil bir delik gördüm; iki tarafında iki mezar taşı dikilmiş. Merak ile dikkat ettim, o mezar taşında, büyük harflerle "Saıd" ismi yazılmış

cazibedar: çekici.
garaip: tuhaf, şaşılacak şey.
hademe: hizmetçi.
hâl: durum.
hiddet: öfke.
ihtiyat: ilerisini düşünerek davranma.
itaat: uyma, dinleme.
leziz: lezzetli.
muhafaza: saklama.
müfarakat: ayrılma, ayrılık.
mulakat: kavuşma, birleşme.
müptelâ: düşkün, bağımlı.
nefis: kişi kendisi, arzu ve isteği.
sukut: düşme, alçalma.
sür'at: hız.
şimendifer: tren.
vakit: zaman.

gördüm. Teessüf ve hayretimden, "Eyvah!" dedim. Birden, o han kapısında bana nasihat eden zatın sesini işittim. Dedi:

"Aklın başına geldi mi?"

Dedim. "Evet geldi. Fakat kuvvet kalmadı, çare yok."

Dedi: "Tevbe et, tevekkül et."

Dedim: "Ettim."

Ayıldım. Eski Said kaybolmuş; Yeni Said olarak kendimi gördüm.

İşte, o vakıa-i hayaliyeyi, Allah hayır etsin, bir iki kısmını ben tabir edeceğim; sair cihetlen sen kendin tabir et.

O yolculuk ise, âlem-i ervahtan, rahm-ı maderden, gençlikten, ihtiyarlıktan, kabirden, berzahtan, haşirden, köprüden geçen ebedülâbâd tarafına bir yolculuktur.

O altmış altın ise, altmış sene ömürdür ki, bu vakıayı gördüğüm vakıt, kendimi kırk beş yaşında tahmin ediyordum. Senedim yok, fakat bâkî kalan on beşinden yarısını ahirete sarf etmek için, Kur'ân-ı Hakîm'in halis bir tilmizi beni irşat etti.

O han ise, benim için İstanbul imiş.

O şimendifer ise, zamandır. Her bir yıl bir vagondur.

O tünel ise, hayat-ı dünyeviyedir.

O dikenli çiçekler ve meyveler ise, lezaiz-i nâmeşruadır ve lehviyat-ı muharremedir ki, mulâkat esnasında,

bakı: gende kalan
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dünya ile ahıret arasındakı yer
cihet: yon
ebedülâbâd: sonsuzluk, cennet.
esnasında: anında, sırasında
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
han: yolculann mısafir olduğu bına
haşir: kıyametten sonra butun insanların dirilttip toplandıklan yer
hayat-ı dunyevıye: dunya hayatı
irşat: doğru yolu gösterme
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur an
lehviyat-ı muharreme: haram kılınmış olan eğlenceler
lezaiz-i nameşrua: helâl olmayan lezzetler
mukabil: karşı karşılık.
mulâkat: gorüşme kavuşma birleşme
nasihat: ogut.
rahm-ı mader: ana rahmı
sair: dıger
sarf: harcama
senet: dayanılacak guvenilecek şey
şimendifer: tren
tabir: yorum
teessüf: uzülme uzuntu
tevbe: af dileme
tevekkul: Allah a dayanma ve guvenme.
tilmız: ogrenci talebe
vakıt: zaman.
vakıa: mevcut olay
vakıa-i hayalıye: hayalı olay
zat: kışı.

ahıret: obur dünya
alem-i ervah: ruhlar âlemı.

tasavvur-i zevaldeki elem kalbi kanatıyor; müfarakatında parçalıyor, cezayı dahi çektiriyor.

Şimendifer hademesi demişti: "Beş kuruş ver. Onlardan istediğin kadar vereceğim." Onun tabiri şudur ki:

İnsanın helâl sa'yiyle meşru dairede gördüğü zevkler, lezzetler keyfine kâfidir, harama girmeye ihtiyaç bırakmaz. Sair kısımları sen tabir edebilirsin.

DÖRDÜNCÜ NUKTE

İnsan, şu kâinat içinde pek nazik ve nazenin bir çocuğa benzer. Zaafında büyük bir kuvvet ve aczinde büyük bir kudret vardır. Çünkü, o zaafın kuvvetiyle ve aczin kudretiyledir ki, şu mevcudat, ona musahhar olmuş. Eğer insan zaafını anlayıp, kâlen, hâlen, tavren dua etse ve aczini bilip istimdat eylese, o teshirin şükrünü eda ile beraber, matlûbuna öyle muvaffak olur ve maksatları ona öyle musahhar olur ki, iktidar-ı zatîsiyle onun aşr-ı mışanna muvaffak olamaz. Yalnız, bazı vakıt, lisan-ı hâl duasıyla hâsıl olan bir matlûbunu, yanlış olarak kendi iktidarına hamleder.

Meselâ, tavuğun yavrusunun zaafındaki kuvvet, tavuğu aslana saldırtır. Yeni dünyaya gelen aslanın yavrusu, o canavar ve aç aslanı kendine musahhar edip, onu aç bırakıp kendi tok oluyor. İşte, cây-ı dikkat, zaaftaki bir kuvvet ve şayan-ı temaşa bir cilve-i rahmet!...

Nasıl ki, nazdar bir çocuk, ağlamasıyla, ya istemesiyle, ya hazın hâliyle, matlûplarına oyle muvaffak olur ve

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aşr-ı mişar: yüzde bir
cây-ı dikkat: dikkate edilecek nokta
cilve-i rahmet: rahmet görüntüsü
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
eda: ödeme
elem: acı, üzüntü
hademe: hizmetçi
halen: hal ile, hareketde, davranışla
haml: yükleme, ısnat etme.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hazın: hüzünlü, üzüntülü
iktidar-ı zatî: kendi zâtının kuvveti
istimdat: yardım isteme
kafi: yeterli
kâinat: bütün âlemler
kalen: sözle, söyleyerek
kudret: güç, kuvvet.
lisan-ı hal: hal dili
maksat: gaye, istek.
matlûp: istek, istekler, arzu
meşru: dinin müsaade ettiği
mevcudat: varlıklar
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
muvaffak: başarılı, ulaşır
müfarakat: ayrılma
nazdar: nazlı
nazenin: nazlı
nazik: narin, ince.
nükte: ince söz ve mana
sair: diğer.
sa'y: çalışma
şayan-ı temaşa: seyretmeye değer
şimendifer: tren
tabir: yorum, yorumlama.
tasavvur-ı zeval: her hangi bir şeyin yok olacağını düşünme
tavren: tavırla, davranışla.
teshir: boyun eğdirme
vakit: zaman
zaaf: zayıflık.

öyle kaviler ona musahhar olurlar ki, o matlûplardan binden birisine, bin defa kuvvetçiğiyle yetişemez. Demek zaaf ve acz, onun hakkında şefkat ve himayeti tahrik ettiklen için, kuçücuk parmağıyla kahramanları kendine musahhar eder. Şimdi, böyle bir çocuk, o şefkati inkâr etmek ve o himayeti ittiham etmek suretiyle, ahmakane bir gururla, "Ben kuvvetimle bunları teshir ediyorum" dese, elbette bir tokat yiyecektir.

İşte, insan dahi, Hâlık'ının rahmetini inkâr ve hikmetini ittiham edecek bir tarzda kufran-ı nimet suretinde, Karun gibi [1] إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍ, yani "Ben kendi ilmimle, kendi iktidarımla kazandım" dese, elbette sille-i azaba kendini müstahak eder.

Demek şu meşhut saltanat-ı insaniyet ve terakkiyat-ı beşeriye ve kemalât-ı medeniyet, celp ile değil, galebe ile değil, cidal ile değil; belki ona, onun zaafı için teshir edilmiş, onun aczi için ona muavenet edilmiş, onun fakrı için ona ihsan edilmiş, onun cehli için ona ilham edilmiş, onun ihtiyacı için ona ikram edilmiş. Ve o saltanatın sebebi, kuvvet ve iktidar-ı ilmî değil, belki şefkat ve re'fet-i Rabbaniye ve rahmet ve hikmet-i İlâhiyedir ki, eşyayı ona teshir etmiştir.

Evet, bir gözsüz akrep ve ayaksız bir yılan gibi haşerata mağlûp olan insana bir küçük kurttan ipeği giydiren ve zehirli bir böcekten balı yediren, onun iktidarı değil,

1 Kasas Suresi 78

acz: âcizlik, güçsüzlük.
ahmakane: akılsızca.
cehil: cahillik.
celp: çekme
cidal: kavga, savaş.
fakr: fakirlik.
galebe: galip gelme
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
haşerat: böcekler
hikmet: İlâhi gâye
himayet: koruma
ihsan: verme, bağışlama
ikram: bağış, ihsan.
iktidar-ı ilmî: ilmî güç ve kudret
ilham: Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
inkâr: reddetme, kabul etmeme
ittiham: suçlama
Karun: Hz. Mûsa döneminde yaşamış mevki hırsı, cimriliği ve kıskançlığı ile tanınmış ilim sahibi çok zengin bir Yahudi
kavi: kuvvetli
kemalat-ı medeniyet: medeniyetin mükemmellik ve güzellikleri
küfran-ı nimet: nimetleri Cenab-ı Hakkın ihsan ettiğini inkar etme, nankörlük.
matlup: istekler
meşhut: görünen.
muavenet: yardım.
musahhar: boyun eğen
mustahak: hak eden
Rahmet ve hikmeti İlâhiye: Allah'ın hikmeti ve rahmeti
rahmet: acıma, merhamet etme
saltanat: hâkimiyet.
saltanat-ı insaniyet: insanlığın saltanatı
sille-i azap: azap tokadı
suret: tarz
şefkat ve re'fet-i Rabbaniye: Cenab-ı Allah'ın merhameti ve esirgemesi
şefkat: karşılıksız merhamet.
tahrik: harekete geçirme
tarz: üslûp
terakkiyat-ı beşeriye: İnsanlığın kaydettiği gelişmeler, ilerlemeler
teshir: boyun eğdirme, itaat ettirme
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

belki onun zaafının semeresi olan teshir-i Rabbanî ve ikram-ı Rahmanîdir.

Ey insan! Madem hakikat boyledir; gururu ve enaniyeti bırak. Ulûhiyetin dergâhında acz ve zaafını istimdat lisanıyla, fakr ve hacatını tazarru ve dua lisanıyla ilân et ve abd olduğunu göster. Ve [1] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ de, yüksel.

Hem deme ki: "Ben hiçim, ne ehemmiyetim var ki, bu kâinat, bir Hakîm-i Mutlak tarafından kastî olarak bana teshir edilsin, benden bir şükr-i küllî istenilsin?" Çünkü sen, çendan nefsin ve suretin itibarıyla hıç hukmündesin, fakat vazife ve mertebe noktasında, sen şu haşmetlı kâinatın dikkatlı bir seyircisi, şu hikmetlı mevcudatın belâgatlı bir lisan-ı natıkı ve şu kitab-ı âlemin anlayışlı bir mütalâacısı ve şu tesbih eden mahlûkatın hayretlı bir nazırı ve şu ıbadet eden masnuatın hürmetlı bir ustabaşısı hukmündesin.

Evet, ey insan! Sen, nebatî cismaniyetin cihetiyle ve hayvanî nefsin itibarıyla, sağır bir cuz, hakir bır cüz'î, fakir bir mahlûk, zayıf bır hayvansın ki, bütün dehşetlı mevcudat-ı seyyalenın dalgaları ıçınde çalkanıp gidıyorsun. Fakat, muhabbet-i Ilâhiyenin ziyasını tazammun eden ımanın nuruyla münevver olan Islâmıyetın terbıyesıyle tekemmül edıp, insaniyet cihetinde, abdiyetin içinde bir sultansın ve cüz'iyetin içinde bır kullîsin, kuçuklüğün içinde bir âlemsin. Ve hakaretin içinde, öyle makamın büyük ve daire-ı nezaretin genış bır nazırsın kı, diyebilırsın:

1- Allah bize yeter. O ne guzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

abd: kul
abdıyet: kulluk.
acz: acızlık, guçsuzlük.
âlem: dünya, cihan
belagat: ıyi guzel puruzsuz soz soyleme.
cihet: yon
cüz: parça.
cuz'i: parçaya ait olan, pek az
cüz'iyet: kuçukluk.
çendan: gerçi
daire-ı nezaret: bakış ve kumanda sahası
dehşetli: korkutucu, korkunç.
dua: Allah a yalvarma, isteme niyaz.
ehemmıyet: onem
enanıyet: benlik, ego, gurur, kendine guvenme
fakir: zavallı, muhtaç.
fakr: fakırlık.
gurur: buyuklenme
hacat: ihtiyaçlar
Hakım-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bır kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
hakır: degersiz, kıymetsiz
haşmetli: ihtişamlı, manalı, gayeli.
hayvanî nefis: insan bedeninin hayvanı yonu
hıkmetlı: hikmetli bir sekilde yaratılan
hükum: kıymet, deger
hurmetlı: şerefli
ibadet: kullukta bulunma
ıkram-ı Rahmanı: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah ın ikram ve ihsanı
ilân: duyurma
ımân: Allah a ınanma
insanıyet: insanlık.
Islamıyet: Islâm dını
istımdat: yardım isteme
ıtıbar: degen
kainat: evren, yaratılmış her şey
kastî: bilerek ve isteyerek.
kitab-ı alem: alem kitabı, kainat.
küllî: buyuk.
lisan: dil
lısan-ı natık: konuşan dıl.
mahluk: yaratık
mahlûkat: yaratılmışlar
makam: manevi mevkı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mertebe: rütbe, makam.
mevcudat: varlıklar
mevcudat-ı seyyale: akıp giden varlıklar
muhabbet-i Ilâhiye: Allah sevgisi.
munevver: nurlanmış
mütalaacı: okuyucu, tetkik edıcı
nazır: bakan, gozeten
nebatı cismaniyet: insan bedenı nın bıtkısel yonu
nefis: insanın kendi şahsı
nur: aydınlık, ışık.
sagır: kuçuk, ufak.
semere: meyve, netice
sultan: padişah, hukumdar
suret: beden, vucut.
şukr-ı küllî: Allah ın vermiş olduğu butun nimetlere karşı edilen şukurlerin butunu
tazammun: icinde bulundurma
tazarru: yalvarma
tekemmül: olgunlaşma, mukemmelleşme.
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
teshir: boyun egdırme
teshir-i Rabbanıye: her şeyin Rabbı olan Allah ın her şeye boyun egdırmesi
ulûhıyetın dergahı: Allah ın huzuru
vazife: gorev
vekil: dayanılan, guvenilen Allah
zaaf: zayıflık, guçsuz.
ziya: nur

"Benim Rabb-i Rahîm'im, dünyayı bana bir hane yaptı; ay ve güneşi o haneme bir lâmba ve baharı bir deste gül ve yazı bir sofra-i nimet ve hayvanı bana hizmetkâr yaptı; ve nebatatı, o hanemin ziynetli levazımatı yapmıştır."

Netice-i kelâm: Sen, eğer nefis ve şeytanı dinlersen, esfel-i safilîne düşersin. Eğer Hak ve Kur'ân'ı dinlersen, âlâyilliyyine çıkar, kâinatın bir güzel takvimi olursun.

BEŞINCI NÜKTE

İnsan, şu dünyaya bir memur ve mısafir olarak gonderilmiş, çok ehemmiyetli istidat ona verilmiş; ve o istidadata gore, ehemmiyetli vazıfeler tevdi edilmiş. Ve insanı o gayeye ve o vazifelere çalıştırmak için, şiddetli teşvikler ve dehşetli tehditler edilmiş. Başka yerde izah ettiğimiz vazife-i insaniyetin ve ubudiyetin esasatını şurada icmal edeceğiz; tâ ki, ahsen-i takvim sırrı anlaşılsın.

İşte insan, şu kâinata geldikten sonra, iki cihet ile ubudiyeti var. Bir cıheti, gaibâne bir surette bir ubudiyeti, bir tefekkürü var; diğeri, hâzırâne muhataba suretinde bir ubudiyeti, bir münacatı vardır.

Birinci vecih şudur ki: Kâinatta görünen saltanat-ı Rububıyeti, itaatkârâne tasdık edip, kemalâtına ve mehasinine hayretkârâne nezaretidir.

Sonra, esma-i kudsıye-i İlâhiyenin nukuşlarından ıbaret olan bedî sanatlan, birbirinin nazar-ı ibretlerine göstenp, dellâllık ve ilâncılıktır.

ahsen-i takvim: insanın en guzel bıçımde yaratılması
âlâyilliyyin: yuceler yucesi, en yuksek mertebe
bedî: eşsiz guzel.
cıhet. yon
dehşetli: korkunç, korkutucu
dellâlık. ılan edıcılık.
ehemmıyetli: çok onemlı çok kıymetlı.
esasat: esaslar temel noktalar
esfel-i safilin: aşagıların en aşagısı
esma-ı kudsiye-i İlâhiye. Allah ın mukaddes ısımlerı.
gaibane: hazırda gorunmeksızın yuz yuze olmadan gızlıden
gaye: maksat, hedef
Hak: Allah
hane: ev
hayretkârane: hayret ederek
hazırane: hazırcasına karşısında bulunup görürcesıne.
hizmetkar: hızmetcı
ibaret. meydana gelen
icmal: ozetleme.
ilancılık. duyuruculuk.
istıdat. kabılıyet, yetenek
itaatkârane: ıtaat ederek.
izah: açıklama, anlatma
kâinat: butun alemlerin varlık âlemi
kemalat. mukemmellıkler
levazımat. ihtıyaç maddelerı
mehasin: guzellıkler
muhatap: hıtap olunan kendısıne soz soylenılen, konuşulan kımse
munacat: Allah a dua etme yalvarma
nazar-i ibret: ders alacak bakış
nebatat. bıtkıler
nefis. insanın kotulugu isteyen ve sevk eden yonu
netice-i kelam: sozun ozu.
nezaret. bakma seyretme.
nukuş: nakşlar, ışlemeler
nükte: ınce manalı soz.
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahıbı olan Cenab-ı Hak
saltanat-ı rububıyet: kaınatı terbıye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı
sanat: eser eserdekı ustalık ve huner
sofra-ı nimet. nımet sofrası
suret: tarz bıçım.
sır: gızlılık
şeytan: tamamen kotu olan ve kotuluge teşvik eden varlık.
şiddetli: cok etkılı, cok tesırlı
takvim: kuçuk bir omek.
tasdik. dogrulugunu kabul etme
tefekkür: zıhnı faalıyet gosterme dusunme fikır uretme
tehdit: korkutarak uyarma
teşvik. şevklendırmek, cesaret vermek.
tevdi: bırakma emanet verme
ubudiyet: kulluk.
vazife: gorev
vazife-i insaniyet: Insan olmanın gerektırdıgı gorev
vecih: yon, yan taraf
ziynet: sus

Sonra, her biri birer gizli hazine-i maneviye hükmünde olan esma-i Rabbaniyenin cevherlerini idrak terazisiyle tartmak, kalbin kıymetşinaslığı ile takdirkârâne kıymet vermektir.

Sonra, kalem-i Kudretin mektubatı hükmünde olan mevcudat sahifelerini arz ve sema yapraklarını mütalâa edip, hayretkârâne tefekkürdür.

Sonra, şu mevcudattaki zıynetleri ve lâtif sanatları istihsankârâne temaşa etmekle, onların Fâtır-ı Zülcemal'inin marifetine muhabbet etmek ve onların Sânî-i Zülkemal'inin huzuruna çıkmaya ve iltifatına mazhar olmaya bir iştiyaktır.

İkinci vecih huzur ve hitap makamıdır ki, eserden müessire geçer. Görür ki, bir Sânî-i Zülcelâl, kendi sanatının mu'cizeleri ile kendini tanıttırmak ve bildirmek ister. O da iman ile, marifet ile mukabele eder.

Sonra görür ki, bir Rabb-i Rahîm, rahmetinin güzel meyveleriyle kendini sevdirmek ister. O da, Ona hasr-ı muhabbetle, tahsıs-i taabbütle kendini Ona sevdirir.

Sonra görüyor ki, bir Mün'im-i Kerîm, maddî ve manevî nimetlerin lezizleriyle onu perverde ediyor. O da, ona mukabil, fiiliyle, hâliyle, kâliyle, hatta elinden gelse bütün hasseleriyle, cihazatıyla şükür ve hamdüsena eder.

Sonra görüyor ki, bir Celîl-i Cemîl, şu mevcudatın âynelerinde kibriya ve kemalini ve celâl ve cemalini izhar edip, nazar-ı dikkatı celp ediyor. O da, ona mukabil,

arz: yeryüzü
ayine: ayna
celal: nihayet derecede büyükluk, azamet, ululuk.
Celîl-i Cemil: sonsuz büyükluk ve güzellik sahibi olan Allah
celp: çekme
cemal: güzellik.
cevher: kıymetli mana
cihazat.: maddî ve manevî azalar
eser: Allah'ın yarattığı tüm varlıklar
esma-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın isimleri.
Fatır-ı Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi benzersiz yaratan Allah.
fiil: davranış, hareket.
hâl: davranış, durum.
hamd ü sena: şükür ve övgü
hasr-ı muhabbet: bütün sevgiyi bir şahsa verme
Hasse: duygu, duyu
hayretkârane: hayret ederek
hazine-i maneviye: mana hazinesi
hitap: konuşma
huzur: hâzır olma
hükmünde: değerinde.
idrak: akılla anlayış, kavrayış.
iltifat: teveccüh etme, değer verip yönelme.
iman: Allah'a inanma
istihsankârâne: güzel bularak, beğenerek.
iştıyak: çok fazla isteme
izhar: gösterme
kâl: söz.
kalem-i kudret: kudret kalemi
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kibriya: azamet, büyükluk, ululuk.
kıymet: değer
kıymetşinas: kıymet bilen
lâtif: güzel, hoş.
leziz: lezzetli
maddî: cismânî.
makam: mevkî, yer
manevî: manaya ait, maddî olmayan
marifet: bilme, tanıma
mazhar: kavuşma, nail olma
mektubat: mektuplar
mevcudat: varlıklar
mu'cize: harika
mukabele: karşılık verme
mukabil: karşılık.
müessir: eser sahibi
Mün'im-i Kerîm: kerem sahibi, nimet veren, yedinip içiren, nimetlerin hakiki sahibi olan Cenab-ı Hak
mütalaa: düşünerek dikkatli okuma
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
nimet: faydalı şey
perverde: besleme, büyütme
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
rahmet: merhamet ve şefkat
sanat: ustalık, hüner
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
Sanî-i Zülkemal: sonsuz kemal sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sema: gökyüzü, gök.
şükür: teşekkür, memnunluk gösterme
tahsıs-ı taabbut: sadece Allah'a ibadet etme
takdirkarâne: takdir ederek.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
vecih: yön
ziynet: süs.

[2] سُبْحَانَ اللهِ [1] ۞ اَللهُ اَكْبَرُ deyip, mahviyet içinde, hayret ve muhabbetle secde eder.

Sonra görüyor ki, bir Ganî-i Mutlak, bir sahavet-i mutlak içinde, nihayetsiz servetini, hazinelerini gösteriyor. O da, ona mukabil, tazim ve sena içinde kemal-i iftikar ile sual eder ve ister.

Sonra görüyor ki, o Fâtır-ı Zülcelâl, yeryüzünü bir sergi hukmünde yapmış, bütün antika sanatlarını orada teşhir ediyor. O da, ona mukabil [3] مَاشَآءَ اللهُ diyerek takdir ile, [4] بَارَكَ اللهُ diyerek tahsin ile, سُبْحَانَ اللهِ diyerek hayret ile, اَللهُ اَكْبَرُ diyerek istihsan ile mukabele eder.

Sonra görüyor ki, bir Vahıd-ı Ehad, şu kâinat sarayında taklit edilmez sıkkeleriyle, Ona mahsus hatemleriyle, Ona munhasır turralarıyla, Ona has fermanlarıyla bütün mevcudata damga-i vahdet koyuyor ve tevhidin ayatını nakşediyor. Ve afak-ı âlemin aktârında Vahdaniyetin bayrağını dikiyor. Ve rububiyetini ilân ediyor. O da, ona mukabil, tasdik ile, iman ile, tevhid ile, ız'an ile, şahadet ile, ubudiyet ile mukabele eder.

İşte, bu çeşit ibadat ve tefekkuratla, hakikî insan olur, ahsen-i takvimde olduğunu gösterir, imanın yümnü ile, emanete lâyık, emin bir halife-ı arz olur.

---

1 Allah en büyüktür, en yücedir.
2. Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir.
3. Allah dilemiş, ne güzel yaratmış.
4. Allah dilemiş, ne mübarek yaratmış.

---

afak-ı alemin aktarı: alemin ufuklarının her tarafı
ahsen-i takvim: insanın en güzel biçimde yaratılması
antika: kıymetli, değerli
ayat: işaretler, deliller
damga-ı vahdet: birlik muhru.
emin: güvenilir
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı, cehennemin en aşağı tabakası
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi ve benzen olmayan şeylen yaratan Allah
ferman: emir, buyruk.
Gani-i Mutlak: sonsuz zenginlik sahibi olan Allah
hakiki: gerçek.
halife-ı arz: yeryüzünde bütün varlıklar üzerinde tasarruf eden insan
has: özel
hatem: mühür, damga
hukmünde: tarzında, şeklinde
ibadat: ibadetler
iman: Allah'a inanma
insan-ı gafil: gafletle Rabbini unutan insan
istihsan: güzel bulma, beğenme
ız'an: akıl, anlayış, kavrayış, feraset, basiret.
kainat: evren, tüm varlıklar
kemal-i iftikar: fakirliğini tam hissetme.
mahsus: sadece bir kişiye ait.
mahviyet: alçak gönüllülük.
mevcudat: varlıklar
muhabbet: sevgiyle
mukabele: karşılık verme
mukabil: karşılık
munhasır: sadece bir kişide bulunan.
nakşetme: işleme
nihayetsiz: sonsuz
rububiyet: idare ve terbiye edicilik.
sahavet-i mutlak: sonsuz cömertlik
secde: ibadet için başı yere koyma
sena: övme
servet: zenginlik.
sikke: damga.
sual: isteme
suiihtiyar: iradeyi kötüye kullanma
şahadet: şahıtlık.
tahsin: beğenme, hayran olma.
takdir: beğenme
taklit: benzenni yapma
tasdik: kabul etme, doğrulama
tazim: hürmet.
tefekkürat: zihni faaliyetlerde bulunma, düşünmeler
teşhir: gösterme, sergileme
tevhit: Allah'ın bir ve benzersiz olması, Allah'ın bir olduğuna inanma
turra: muhur, damga, tuğra
ubudiyet: kulluk
vahdaniyet: Allah'ın birliği
Vahid-i Ehad: Bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
yümün: uğur, bereket.

Ey ahsen-i takvimde yaratılan ve sû-i ihtiyârıyla esfel-i sâfilîn tarafına gıden insan-ı gafil! Beni dinle. Ben de senin gibi gençlik sarhoşluğuyla, gaflet içinde, dünyayı hoş ve güzel gördüğüm hâlde, gençlik sarhoşluğundan ihtiyarlık sabahında ayıldığım dakikada, o güzel zannettiğim, ahirete müteveccih olmayan dünyanın yüzünü nasıl çirkin gördüğümü ve ahirete bakan hakikî yüzü ne kadar güzel olduğunu, On Yedinci Sözün İkinci Makamındaki iki levha-i hakîkate bak, sen de gör.

Birinci Levha: Ehl-i dalâlet gibi, fakat sarhoş olmadan, gaflet perdesiyle eskiden gördüğüm ehl-i gaflet dünyasının hakıkatını tasvir eder.

İkinci Levha: Ehl-i hidayet ve huzurun hakıkat-i dünyalarına işaret eder. Eskiden ne tarzda yazılmış, o tarzda bıraktım. Şiire benzer, fakat şiir değillerdir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (1)

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۞ وَيَسِّرْ لِي اَمْرِي ۞ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ۞ يَفْقَهُوا قَوْلِي ۞ (2)

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى الذَّاتِ الْمُحَمَّدِيَّةِ اللَّطِيفَةِ الْاَحَدِيَّةِ شَمْسِ سَمَآءِ الْاَسْرَارِ وَمَظْهَرِ الْاَنْوَارِ وَمَرْكَزِ مَدَارِ الْجَلَالِ وَقُطْبِ فَلَكِ الْجَمَالِ ۞ اَللّٰهُمَّ وَبِسِرِّهِ لَدَيْكَ وَبِسِرِّهِ اِلَيْكَ اَمِنْ حَوْفِي وَاَقِلْ

1- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka hıçbır bilgimız yoktur. Muhakkak kı Sen her şeyi hakkıyla bilir, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2- Gonlume genışlık ver, Rabbım. • Işımı kolaylaştır. • Dıllmden tutukluğu çöz. • Tâ kı sözümü ıyıce anlasınlar. (Taha Suresi, 25-28.)

ahiret: obür dünya.
ehl-i dalâlet: batıl ınanç sahıplerı.
ehl-i gaflet: ahıreti unutanlar, farkında olmayanlar.
ehl-i hidayet ve huzur: hıdayet ve doğru yolda olanlar ve huzur ehlı.
gaflet: dıkkatsızlık, ıhmal.
hak: en güzel ve en ıyı şekılde.
hakıkat: gerçek.
hakıkat-i dünya: dünyanın gerçeğı.
hakıkı: gerçek.
hâl: durum.
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yönelık olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yennde olması.
işaret: gösterme.
levha-ı hakikat: gerçeğı gösteren levha.
makam: kısım, bolum.
muhakkak: şüphesız.
muteveccih: bır tarafa yonelmış.
Rab: yaratan, buyuten, terbıye eden Allah.
tarz: şekıl.
tasvir: anlatma.
tenzih: kusur ve noksandan uzak tutma.
zannetmek: sanmak.

عُشْرَتِي وَاذْهِبْ حُزْنِي وَحِرْصِي وَكُنْ لِي وَخُذْنِي إِلَيْكَ مِنِّي
وَارْزُقْنِي الْفَنَاءَ عَنِّي وَلَا تَجْعَلْنِي مَفْتُونًا بِنَفْسِي مَحْجُوبًا بِحِسِّي
وَاكْشِفْ لِي عَنْ كُلِّ سِرٍّ مَكْتُومٍ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا حَيُّ
يَاقَيُّومُ وَارْحَمْنِي وَارْحَمْ رُفَقَائِي وَارْحَمْ أَهْلَ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ

آمِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَيَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ [1]

وَآخِرُ دَعْوَيهِمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [2]

âlem: evren, kâinat
benlik: ben duygusu, ego
Celâl: nihayet derecede büyükluk, azamet, ululuk sahibi Allah.
Cemâl: Cenâb-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile tecellisi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz, yalvarma, istek.
ebed: sonsuzluk.
ehadiyet: Allah'ın birliği
ehl-i iman: iman edenler, Müslümanlar
emniyet: güven
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman
felek: gökyüzü
hamd: Allah'ı övme, yüceltme
hata: kusur, eksik ve yanlış
Hayy-ı Kayyum: her hususta ıktıdar olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah
hisler: duygular
hürmet: hatır
hüzün: üzüntü, keder
hırs: kızgınlık, öfke
kerem: cömertlik.
kutup: büyük evliya, çok büyük din âlimi
lâtîf: güzel, hoş.
mahsus: âlî.
mazhar: gösteren
meftun: mupteläa, düşkün, tutkun.
mensup: bağlı.
merhamet: şefkatli, acıyan, koruyan, şefkat göstermek, korumak
minnet: şükür hissi
nasip: kısmet.
nefis: insanın kötülüğü isteyen ve sevk eden yanı
nur: manevî güzellik.
Rab: sahip, terbiye ve idareci olan Allah
salat: rahmet.
sema: gök.
sır: gerçek kıymetli, gizli hakıkatler
sırrı: bilinmeyen hakıkatlen
şukur: teşekkür etme, minnet duyma

1 Allah'ım! Sırlar semasının güneşi, nurların mazhârı, Celâl dâresinin merkezi, Cemâl feleğinin kutbu olan, ehadiyete mensup Muhammed'in (a.s.m.) lâtîf zâtına salât eyle.

Allah'ım! Onun, Senin katındaki sırrı ve onun Sana olan manevî yakınlığı hürmetine korku'mu emniyete çevir, hatalarımı sil, hüzün ve hırsımı gider, benim destekçim ol, beni benden alıp Kendine götür, yaklaştır, benliğimden geçmeyi bana nasip et, beni nefsime meftun ve hislerimle perdelenmiş kılma, bana her gizli sırrı aç.

Ya Hayyu, yâ Kayyum! Ya Hayyu, yâ Kayyum! Ya Hayyu ya Kayyum! Bana merhamet et, ar kadaşlarıma merhamet et, ehl-i iman ve Kur'ân'a merhamet et. Duamızı kabul buyur, ey merhamet edenlerin en merhametlisi ve ey kerem sahiplerinden daha çok kerem sahibi Allah'ım!

2. Duaları "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbı olan Allah'a mahsustur" sözleriyle sona erer. (Yunus Suresi, 10.)

Yirmi Dördüncü Söz

Beşinci Dal

* *Yirmi Dördüncü Söz*, Barla'da 1927-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir

Beşinci Dalın "Beş Meyve"si var.

BİRİNCİ MEYVE- Ey nefisperest nefsim ve ey dünyaperest arkadaşım! Muhabbet, şu kâinatın bir sebeb-i vücududur, hem şu kâinatın rabıtasıdır, hem şu kâinatın nurudur, hem hayatıdır. İnsan kâinatın en cami bir meyvesi olduğu için, kâinatı istilâ edecek bir muhabbet, o meyvenin çekirdeği olan kalbine derç edilmiştir. İşte şöyle nihayetsiz bir muhabbete lâyık olacak, nihayetsiz bir kemal sahibi olabilir.

İşte, ey nefis ve ey arkadaş! İnsanın, havfa ve muhabbete alet olacak iki cihaz, fıtratında derç olunmuştur. Alâkullihâl, o muhabbet ve havf, ya halka veya Hâlık'a müteveccih olacak. Hâlbuki halktan havf ise, elîm bir beliyyedir; halka muhabbet dahı belâlı bır musibettir. Çünkü, sen öylelerden korkarsın ki, sana merhamet etmez veya senin istırhamını kabul etmez. Şu hâlde, havf elîm bır belâdır.

af: bağışlama
alâkullihâl: ister istemez.
beliyye: felaket, belâ
beyan: anlatma.
cami: toplayan, ihtiva eden.
cihaz: alet.
cuz'ı: az, kıymetsiz.
derç: koyma, yerleştirme.
dünyaperest: dünyaya düşkun.
elîm: acı
Erhamurrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah
fıtrat: yaratılış, mizaç.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah.
hata: yanlış
hatım: sona erdirmek, bitirmek. nefisperest: nefsin arzularına aşırı derecede uyan
havf: korku
hayvanı: hayvanca
hususan: bilhassa, özellikle
İhtisar: kısa kesme, özetleme
İstilâ: kaplama, ele geçirme
kâinat: bütün alemler, varlıklar
kemal: yetkinlik, mükemmellik.
kısmen: kısmı olarak.
kusur: eksiklik.
küllî: küllle ilgili, umumî
lâyık: uygun, yakışır
melek: meleklerdeki gibi melekçe
merhamet: acıma, esirgeme, rahmet etme, esirgeme.
muaccel: peşin
muhabbet: sevgi.
musibet: bela, başa gelen acı durumlar
müeccel: sonraya bırakılmış.
müteveccih: yönelen
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefisperest: nefsine düşkün, nefsini seven
nihayetsiz: sonsuz
niyaz: dua
nur: ziya, ışık.
rabıta: bağ
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi.
refik: yardımcı.
sebeb-i vücut: varlık sebebi
talep: istek.
tedennıyat: genlemeler.
tekmil: tamamlamak.
terakkıyat: ilerlemeler
tevfik: Allah'ın yardımı.
vazife: görev
ziyade: fazla.

Muhabbet ise, sevdiğin şey, ya seni tanımaz, allahaısmarladık demeyip gider (gençliğin ve malın gibi); ya muhabbetin için seni tahkir eder. Görmüyor musun ki, mecazî aşklarda yüzde doksan dokuzu mâşukundan şikâyet eder. Çünkü, Samed âyinesi olan bâtın-ı kalp ile, sanemmisal dünyevî mahbuplara perestiş etmek, o mahbupların nazarında sakıldır ve istiskal eder, reddeder. Zira fıtrat, fıtrî ve lâyık olmayan şeyi reddeder, atar. (Şehevanî sevmekler, bahsimizden hariçtir.)

Demek, sevdiğin şeyler ya seni tanımıyor, ya seni tahkir ediyor, ya sana refakat etmiyor, senin rağmına müfarakat ediyor. Madem öyledir, bu havf ve muhabbeti, öyle birisine tevcih et ki, senin havfin lezzetli bir tezellül olsun, muhabbetin zilletsiz bir saadet olsun.

Evet, Hâlık-ı Zülcelâl'inden havf etmek, Onun rahmetinin şefkatine yol bulup iltica etmek demektir. Havf, bir kamçıdır; Onun rahmetinin kucağına atar. Malûmdur ki, bir valide, meselâ, bir yavruyu korkutup, sinesine celp ediyor. O korku, o yavruya gayet lezzetlidir. Çünkü, şefkat sinesine celp ediyor. Hâlbuki, bütün validelerin şefkatleri, rahmet-i İlâhiyenin bir lem'asıdır. Demek, havfullahta bir azîm lezzet vardır.

Madem havfullahın böyle lezzeti bulunsa, muhabbetullahta ne kadar nihayetsiz lezzet bulunduğu malûm olur. Hem, Allah'tan havf eden, başkaların kasavetli, belâlı

allahaısmarlamak: Allah'a teslim etmek. Ona bırakmak.
âyine: ayna
azîm: büyük, yüce
bahis: konu.
bâtın-ı kalp: kalbin içi
celp: çekme
dünyevî: dünyaya ait.
elîm: dert ve keder veren, çok acı verici.
fıtrat: yaratılış, mizaç
fıtrî: tabiî, doğuştan olan
gayet: son derece
Hâlık-ı Zülcelal: "celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sifatı
hariç: dışında.
havf: korku
havfullah: Allah korkusu
İltica: sığınma
istirham: merhamet isteme, yalvarma
istiskal: soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme.
kasavetli: kaygı, üzüntü keder veren.
lem'a: parıltı
lezzet: zevk, haz
mahbup: sevgili
malûm: bilinen.
maşuk: sevgili.
mecazî: hakiki olmayan
muhabbetullah: Allah sevgisi.
müfarakat: ayrılma
nazar: bakış
nihayetsiz: sonsuz.
perestiş: tapma, aşırı sevgi
rağmına: aksine, zıddına, rağmen
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet
red: reddetme
refakat: arkadaşlık, yoldaşlık.
saadet: mutluluk.
sakıl: can sıkıcı, çırkın.
Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu halde, kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah
sanemmisal: put gibi
sine: göğüs, yürek.
şefkat: karşılıksız sevgi, acıya rak merhamet etme
şehevanî: nefsanî arzularla ilgili
tahkir: hakaret etme, horlama
tevcih: yöneltmek.
tezellül: alçalma, küçülme
valide: ana, anne.
zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.
muhabbet: sevgi.
perestiş: aşırı derecede sevme, aşırı sevgi

havfından kurtulur. Hem, Allah hesabına olduğu için mahlûkata ettiği muhabbet dahi, firaklı, elemli olmuyor.

Evet, insan evvelâ nefsini sever, sonra akrabini, sonra milletini, sonra zîhayat mahlûklan, sonra kâinatı, dünyayı sever; bu dairelerin her birisine karşı alâkadardır. Onların lezzetleriyle mütelezziz ve elemleriyle müteellim olabilir. Hâlbuki, şu hercümerç âlemde ve rüzgâr deveranında hiçbir şey karanında kalmadığından bîçare kalb-i insan, her vakit yaralanıyor. Elleri yapıştığı şeylerle, o şeyler gidip ellerini paralıyor, belki koparıyor. Daima ıztırap içinde kalır, yahut gaflet ile sarhoş olur.

Madem öyledir, ey nefis, aklın varsa bütün o muhabbetleri topla, hakîkî sahibine ver, şu belâlardan kurtul. Şu nihayetsiz muhabbetler, nihayetsiz bir kemal ve cemal sahibine mahsustur; ne vakit hakîkî sahibine verdin, o vakit bütün eşyayı Onun namıyla ve Onun âyinesi olduğu cihetle ıztırapsız sevebilirsin. Demek, şu muhabbet doğrudan doğruya kâinata sarf edilmemek gerektir. Yoksa, muhabbet, en leziz bir nimet iken, en elîm bir nikmet olur.

Bir cihet kaldı ki, en muhımı de odur ki:

Ey nefis, sen muhabbetini kendi nefsine sarf ediyorsun. Sen, kendi nefsini kendine ma'bud ve mahbup yapıyorsun. Her şeyi nefsine feda ediyorsun. Âdeta bir nevi rububiyet veriyorsun. Hâlbuki, muhabbetin sebebi, ya kemaldir –zıra kemal zatında sevilir– yahut menfaattır, yahut lezzettir, veyahut hayriyettir, ya bunlar gibi bir sebep tahtında muhabbet edilir.

akarıp yakınlar akrabalar
alâkadar ilgili munasebetli.
alem tüm varlıklar
ayine ayna
bela sıkıntı zahmet.
bıçare çaresiz zavallı
cemal güzellik.
cihet. sebep yön
deveran dönüp dolaşma.
elem dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap
elîm çok dert ve keder veren
evvela her şeyden önce
feda uğruna verme
firak. ayrılık, hicran
gaflet gafilik, Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakîkî gerçek.
havf korku
hayrıyet hayırlı olma
hercümerç. darmadağınık
ıztırap sıkıntı ve acı içinde olma
kâinat bütün âlemler varlıklar
kalb-i insan insanoğlunun kalbi
kemal olgunluk, yetkinlik mükemmellik.
leziz çok lezzetli
ma'bud kendisine ibadet olunan Allah
mahbup sevgili
mahluk. Allah tarafından yaratılmış yaratık.
mahlûkat. Allah tarafından yaratılanlar
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
menfaat. fayda
millet. aralarında din, dil duygu ortak tarih ülkü gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu
muhabbet: sevgi sevme
mühım önemli.
müteellim elemli hüzünlü
mütelezziz: lezzet alan
nam ad şan
nefis. kötü vasıfları nitelikleri kendinde toplayan kötülüğe sevk eden şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevi çeşit.
nihayetsiz. sonsuz
nikmet. şiddetli ceza
nimet ihsan
rububiyet. Cenab-ı Hakkın herkesi ve her şeyi içine alan engin terbiye ve idaresi.
sarf harcama
tahtında altında
yahut. veya
zîhayat. hayat sahibi

Şimdi, ey nefis! Birkaç sözde kat'î ispat etmişiz ki, asıl mahiyetin kusur, naks, fakr, aczden yoğrulmuştur ki, zulmet karanlığın derecesi nispetinde nurun parlaklığını gösterdiği gibi, zıddiyet itibarıyla sen onlarla Fâtır-ı Zülcelâl'in kemal, cemal, kudret ve rahmetine âyinedarlık ediyorsun.

Demek ey nefis! Nefsine muhabbet değil, belki adavet etmelisin, veyahut acımalısın, veyahut mutmainne olduktan sonra şefkat etmelisin. Eğer nefsini seversen –çünkü senin nefsin lezzet ve menfaatin menşeidir, sen de, lezzet ve menfaatin zevkine meftunsun– o zerre hükmünde olan lezzet ve menfaat-i nefsiyeyi nihayetsiz lezzet ve menfaatlere tercih etme. Yıldız böceği gibi olma. Çünkü o, bütün ahbabını ve sevdiği eşyayı karanlığın vahşetine gark eder, nefsinde bir lem'acık ile iktifa eder. Zira, nefsî olan lezzet ve menfaatinle beraber bütün alâkadar olduğun ve bütün menfaatleriyle intifa ettiğin ve saadetleriyle mes'ut olduğun mevcudatın ve bütün kâinatın menfaatleri, nimetleri iltifatına tâbi bir Mahbub-i Ezelî'yi sevmekliğin lâzımdır, tâ hem kendinin, hem bütün onların saadetleriyle mütelezziz olasın. Hem, Kemal-ı Mutlak'ın muhabbetinden aldığın nihayetsız bir lezzeti alasın.

Zaten sana, sende senin nefsine olan şedit muhabbetin, Onun zatına karşı muhabbet-i zatiyedir ki, sen suiistimal edip kendi zatına sarf ediyorsun. Oyle ise, nefsindeki *ene*'yi yırt, *hüve*'yi göster. Ve kâinata dağınık bütün muhabbetlerin, Onun esma ve sıfâtına karşı verilmiş bir

acz: zayıflık, âcizlik.
adavet: düşmanlık.
ahbap: dostlar
alâkadar: ilgili, munasebetli
âyinedar: yansıtıcı aynalık.
cemal: Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile tecellisi
derece: miktar
ene: benlik.
esma: isimler
fakr: fakirlik.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeylen yaratan Allah.
gark: batma, boğulma.
hüve: o. Allah a izafeten zamir
iktifa: yetinme
iltifat: gönlü hoş etme
intifa etmek: faydalanmak.
kâinat: bütün âlemler
kat'î: kesin
kemal: olgunluk, mükemmellik.
Kemal-ı Mutlak: her yönüyle tam mükemmel olan Allah
kudret: Allah ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
lem'acık: küçük parıltı
lezzet: zevk, haz
Mahbub-i Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratıklar tarafından sevilen Allah
mahiyet: neden ibaret olduğu, niteliğ.
meftun: tutkun.
menfaat: fayda
menfaat-i nefsiye: nefse ait menfaat.
menşe: kaynak.
mes'ut: bahtiyar
mevcudat: var olan her şey
muhabbet: sevme
muhabbet-i zatiye: Allah ın zatına karşı duyulan muhabbet, sevgi
mutmainne: emin, tatmin olmuş.
mütelezziz: lezzet alan.
naks: noksanlık, eksiklik.
nefis: can, sürekli kötülüklere sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: ihsan, bağış.
nispet: ölçü.
nur: parlaklık, ışık.
rahmet: Allah ın kullarını esirgemesi
saadet: mutluluk.
sarf: harcama
suiistimal: kötüye kullanma
sıfat: nitelikler, vasıflar
şedit: şiddetli.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme
tabi: uyan, bağlı
tercih: seçme
vahşet: korku, güvensizlik.
zat: şahıs, kendi, şahsı, nefsi
zıddiyet: karşıtlık.

muhabbettir; sen suiistimal etmişsin. Cezasını da çekiyorsun. Çünkü, yerinde sarf olunmayan bir muhabbet-i gayrımeşruanın cezası, merhametsiz bir musibettir. Rahmanürrahîm ismiyle, hurilerle müzeyyen cennet gibi, senin bütün arzularına cami bir meskeni, senin cismanî hevesatına ıhzar eden ve sair esmasıyla senin ruhun, kalbin, sırrın, aklın ve sair letaifin arzularını tatmin edecek ebedî ihsanatını o cennette sana müheyya eden ve her bir isminde manevî çok hazine-i ihsan ve kerem bulunan bir Mahbub-ı Ezelînin, elbette bir zerre muhabbetı kâinata bedel olabilir; kâinat, Onun bir cüz'î tecellî-i muhabbetine bedel olamaz. Öyle ise, o Mahbub-i Ezelî'nin, Kendi habîbine söylettirdiği şu ferman-ı ezelîyi dinle, ittiba et: (1) إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ

İKİNCİ MEYVE: Ey nefis! Ubudiyet, mukaddeme-i mükâfat-ı lâhika değil, belki netice-i nimet-i sabıkadır. Evet, biz ücretimizi almışız, ona göre hizmetle ve ubudiyetle muvazzafız.

Çünkü, ey nefis! Hayr-ı mahz olan vücudu sana giydiren Hâlık-ı Zülcelâl sana iştihalı bir mide verdiğinden, Rezzak ismiyle bütün mat'umatı bir sofra-ı nimet içinde senin önüne koymuştur.

Sonra, sana hassasiyetli bir hayat verdiğinden, o hayat dahı bir mıde gibi nızık ister. Göz, kulak gibi bütün duyguların, eller gibidir ki, ruy-i zemin kadar geniş bir sofra-ı nimeti o ellerin önüne koymuştur.

1- Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi, 31.)

bedeî: karşılık.
cami: toplayan, kaplayan.
cennet: Allah'ın insanlara müjdelediği, ölümden sonraki alemde bulunan; Allah'a inanan, günah işlememiş veya günahlarından temizlenmiş olanların girecekleri sonsuza kadar içinde kalacakları yer.
cismanî: cisim ve bedene ait.
cüz'î: küçük, az.
ebedî: zevalsiz, sonu olmayan.
esma: isimler.
ferman-ı ezelî: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın emri.
habîp: sevgili.
Hâlık-ı Zülcelâl: yücelik, büyüklük sahibi yaratıcı anlamında Allah'ın bir sıfatı.
hassasiyet: pek hisli olmak, aşırı duyarlılık.
hayat: canlılık, dirilik.
hayr-ı mahz: mutlak, tamamen hayır.
hazine-i ihsan: ihsan hazineleri.
hazine-i kerem: ikram hazinesi.
hevesat: hevesler.
hurî: cennet kızı.
ihsanat: ihsanlar, nimetler.
ıhzar: hazırlama.
iştiha: istek, iştah.
ittiba: uymak, tabi olmak.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kerem: cömertlik, lütuf.
letaif: duygular.
mahbub-ı ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratıklar tarafından sevilen Allah.
mahbub-ı ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratıklar tarafından sevilen Allah.
manevî: manaya ait.
mat'umat: yiyecekler.
merhametsiz: acımasız.
mesken: ikamet olunan, oturulan.
muhabbet: sevgi.
muhabbet-i gayr-i meşrua: dine uygun ve helal olmayan sevgi.
mukaddeme-i mükafat-ı lahika: ilende verilecek mükafatların başlangıcı.
musibet: belâ, felâket.
muvazzaf: vazifeli, görevli.
müheyya: hazır.
muzeyyen: süslenmiş.
nefis: can; sürekli kötülüğe sevk eden şehvet, gazap gibi duyguların kaynağı.
netice-i nimet-i sabıka: geçmiş nimetlerin sonucu.
Rahmanürrahım: sonsuz merhamet sahibi ve her mahlûka karşı şefkat eden.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
rızık: Allah'ın herkese lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan gayrimaddi cevher.
ruy-i zemin: yeryüzü.
sair: diğer, başka.
sarf: harcama.
sır: kalbe konulan bir latife.
sofra-i nimet: nimet sofrası.
suiistimal: kötüye kullanma, alet etme.
tatmin: doyurma.
tecellî-i muhabbet: Cenab-ı Hakkın muhabbetinin kullar üzerinde görülmesi.
ubudiyet: kulluk.
vücut: can, beden.
zerre: küçük parça.

Sonra, manevî çok rızık ve nimetler isteyen insaniyeti sana verdiğinden, âlem-i mülk ve melekût gibi geniş bir sofra-i nimet, o mide-i insaniyetin önüne ve aklın eli yetişecek nispette sana açmıştır.

Sonra, nihayetsiz nimetleri isteyen ve hadsiz rahmetin meyveleriyle tegaddi eden ve insaniyet-i kübra olan İslâmiyeti ve imanı sana verdiğinden, daire-i mümkinat ile beraber, Esma-i Hüsna ve Sıfât-ı Mukaddesenin dairesine şamil bir sofra-ı nimet ve saadet ve lezzet sana fethetmiştir.

Sonra, imanın bir nuru olan muhabbeti sana vermekle, gayr-i mütenahî bir sofra-i nimet ve saadet ve lezzet sana ihsan etmiştir. Yani, cismaniyetin itibanyla küçük, zayıf, âciz, zelil, mukayyet, mahdut bir cüzsün. Onun ihsaniyla, cuz'î bir cüzden, küllî bir kull-i nuranî hükmüne geçtin. Zira, hayatı sana vermekle, cüz'iyetten bir nevi külliyete, ve insaniyeti vermekle, hakikî külliyete; ve İslâmiyeti vermekle, ulvî ve nuranî bir külliyete; ve marifet ve muhabbeti vermekle, muhit bir nura seni çıkarmış.

İşte ey nefis! Sen bu ücreti almışsın. Ubudiyet gibi lezzetli, nimetli, rahatlı, hafif bir hizmetle mukellefsin. Hâlbuki, buna da tembellik ediyorsun. Eğer yarım yamalak yapsan da, guya eski ücretleri kâfi gelmiyormuş gibi, çok büyük şeyleri mütehakkimâne istiyorsun. Ve hem, "Niçin duam kabul olmadı?" diye nazlanıyorsun. Evet, senin hakkın naz değil, niyazdır. Cenab-ı Hak, cenneti ve saadet-ı ebediyeyi mahz-ı fazl ve keremiyle ihsan eder.

âciz: güçsüz, zayıf
âlem-i mülk ve melekût: cismanî ve ruhanî âlem.
Cenab-ı Hak: Allah
cennet: Allah'ın insanlara müjdelediği ölümden sonraki âlemde bulunan, Allah'a inanan, günah işlememiş veya günahlarından temizlenmiş olanların girecegi sonsuza kadar içinde kalacakları yer
cismaniyet: cismî oluş
cuz: parça, küçük, az.
cuz'ı: küçük, az
cüz'iyet: cuz'î oluş, küçükluk.
daire-i mümkinat: kâinat, imkân âlemi
Esma-i Husna: Allah'ın güzel isimleri.
fetih: açma
gayr-i mütenahî: sonsuz
hadsiz: sınırsız.
hakiki: gerçek.
ihsan: bağışlama, ikram etme
iman: inanç.
insaniyet: insan olma hali, insanlık mahiyeti
insaniyet-i kübra: en büyük insanlık.
kâfi: yeterli olma
küll-i nuranî: nurlu bir bütün
kullî: umumî geneli içine alan
külliyet: bütünlük.
mahdut: sınırlı
mahz-ı fazl ve kerem: sırf lütuf ve ikramın ta kendisi
manevî rızık ve nimet: iman, İslamiyet, güzel ahlak gibi
marifet: bilgi
mide-i insaniyet: insanlık midesi
muhabbet: sevgi
muhit: ihata eden, her şeyi kuşatan
mukayyet: kayıtlı, bağlı
mukellef: vazifeli, memur
mütehakkimane: hükmedercesine, zorbalıkla hâkimiyet takınarak.
naz: kendini ağıra satma, nazlanma
nefis: sürekli kötülüğe sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı.
nevi: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: yıllık, ihsan, bağış.
nispet: ölçü.
niyaz: yalvarma, dua
nur: parlak ışık.
nuranî: nurlu, parlak.
rahmet: merhamet etme, esirgeme.
saadet: mutluluk.
saadet-ı ebediye: ebedî mutluluk.
sofra-i nimet: nimet sofrası
sıfat-ı mukaddese: mukaddes sıfatlar
şamil: içine alan, kaplayan
tegaddi: gıdalanma
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüce, yüksek.
zelil: aşağı, alçak.

Sen, daima rahmet ve keremine iltica et, Ona güven ve şu fermanı dinle.

(1) قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

Eğer desen: "Şu küllî hadsız nimetlere karşı, nasıl şu mahdut ve cuz'î şükrümle mukabele edebilirim?"

Elcevap: Küllî bir niyetle, hadsız bir itikat ile. Meselâ, nasıl ki bir adam beş kuruş kıymetinde bir hediye ile bir padişahın huzuruna girer ve görür ki, her biri milyonlara değer hediyeler, makbul adamlardan gelmiş, orada dizilmiş. Onun kalbine gelir: "Benim hediyem hiçtir, ne yapayım?" Birden der: "Ey seyyidim! Bütün şu kıymettar hediyeleri kendi namıma sana takdim ediyorum. Çünkü, sen onlara lâyıksın. Eğer benim iktidarım olsaydı, bunların bir misline sana hediye ederdim."

İşte hiç ihtiyacı olmayan ve raiyetinin derece-i sadakat ve hürmetlerine alâmet olarak hediyelerini kabul eden o padişah, o bîçarenin o büyük ve küllî niyetini ve arzusunu ve o güzel ve yüksek itikat liyakatını, en büyük bir hediye gibi kabul eder.

Aynen öyle de, âciz bir abd, namazında (2) اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ

der. Yani, bütün mahlûkatın hayatlarıyla Sana takdim ettiklen hediye-i ubudiyetlerini, ben kendi hesabıma umumunu Sana takdim ediyorum. Eğer elimden gelseydi, onlar kadar tahıyyeler Sana takdim edecektim. Hem, Sen onlara, hem daha fazlasına lâyıksın. İşte şu niyet ve itikat, pek geniş bir şükr-i küllîdir.

1- Onlara söyle ki: ancak Allah'ın lütfuyla ve rahmetiyle ferahlansınlar. Bu onların dünyada toplayıp durduklarından daha hayırlıdır. (Yunus Suresi, 58.)

2- Bütün canlıların yaptıkları fitrî ibadetler Allah'a mahsustur.

---

abd: kul
âciz: güçsüz, zayıf
alâmet: belirti, işaret.
bîçare: çaresiz.
cuz'î: az, küçük.
derece-i sadakat: dostlukta bağlılık ve sebatın derecesi
elcevap: cevaben
ferah: sevinme, rahatlama
ferman: emir
fitrî: doğuştan olan
hadsız: sınırsız.
hediye: armağan
hediye-i ubudiyet: kulluk hediyesi
huzur: büyük kimselerin yanı
hürmet: ihtiram, saygı
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
ihtiyaç: gereklilik.
iktidar: güç yetirme, yapabilme
iltica: sığınma
kerem: cömertlik, lütuf.
küllî: bütün, ait, bütünsel
kıymettar: değerli
lâyık: yakışır, uygun
liyakat: layık olma, uygun
lütuf: ihsan, ikram.
mahdut: sınırlı
mahlûkat: yaratılmışlar
makbul: reddedilmeyen, değerli.
misil: benzer
mukabele: karşılık verme
namına: adına, ismi
nimet: iyilik, ihsan.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi
padişah: hükümdar
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
raiyet: halk, millet, tebaa
seyyid: efendi, reis.
şukr-i küllî: Allah'ın vermiş olduğu bütün nimetlere bütün varlık adına edilen şükür.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibine karşı minnet duyma, teşekkür
tahiyye: selâm, iyilik temennisi
takdim: sunma
umum: hepsi, bütün.

Nebatatın tohumlan ve çekirdekleri, onlann niyetlendir. Meselâ, kavun, kalbinde nüveler suretinde bin niyet eder ki, "Yâ Hâlık'ım! Senin Esma-i Hüsnanın nakışlannı yerin birçok yerlerinde ilân etmek isterim." Cenab-ı Hak, gelecek şeylerin nasıl geleceklerini bildiği için, onlann niyetlerini bilfiil ibadet gibi kabul eder. "*Mü'minin niyeti, amelinden hayırlıdır*"[1] şu sırra işaret eder. Hem,

سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَرِضَاءَ نَفْسِكَ وَزِنَةَ عَرْشِكَ
وَمِدَادَ كَلِمَاتِكَ وَنُسَبِّحُكَ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ
أَنْبِيَائِكَ وَأَوْلِيَائِكَ وَمَلَائِكَتِكَ[2]

gıbi hadsiz adetle tesbih etmenin hikmeti, şu sırdan anlaşılır.

Hem, nasıl bir zabit bütün neferatının yekûn hizmetlerini kendi namına padişaha takdim eder; öyle de, mahlûkata zabitlik eden ve hayvanat ve nebatata kumandanlık yapan ve mevcudat-ı arziyeye halifelik etmeye kabil olan ve kendi hususî âleminde kendini herkese vekil telâkkı eden insan,[3] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ der; bütün halkın ibadetlerini ve istianelerini, kendi namına Ma'bud-i Zülcelâl'e takdim eder.

Hem سُبْحَانَكَ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ وَبِأَلْسِنَةِ جَمِيعِ مَصْنُوعَاتِكَ[4] der; bütün mevcudatı kendi hesabına söylettirir.

---

1 *Camiu's-Sagir* 6:291, 292; *Ramuzu'l-Ehadis*, s. 453; *Kenzü'l-Ummal*, 3:419, hadis no: 7236

2. "Mahlûkatının sayısınca, Zatına lâyık şekilde, arşının ağırlığınca, kelimelerinin mürekkebi miktarınca hamd ederek Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz." (*Müslim*, Zikir 79; *Müsned*, 1:258.) Bütün peygamberlerinin, evliyalarının ve meleklerinin tesbihatıyla Seni tesbih ederiz.

3. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz. (Fâtiha Suresi, 5.)

4. Bütün mahlûkatının bütün tesbihatıyla ve bütün masnuatının dilleriyle Seni tesbih ederiz.

---

adet: miktar, sayı
âlem: dünya
amel: fiil, iş
arş: Allah'ın kudret ve saltanatının tecelli yeri
bilfiil: yapılmış.
Cenab-ı Hak: Allah
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
evliya: veliler, Allah dostları.
hadsiz: sınırsız.
halifelik: vekâlik.
halkın ibadetleri: insanların kulluk görevleri.
Hâlık: yaratıcı, Allah
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hayvanat: hayvanlar
hikmet: gizli sebep
hususî: bir kişiye has olan, özel.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
ilân: herkese duyurmak.
istiane: yardım dileme
kabil: mümkün, uygun olma
kumandan: komutan
layık: yakışır, uygun.
Ma'bud-ı Zülcelâl: kendisine ibadet edilen celâl sahibi olan Allah
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı her zaman görülemeyen varlıklar
mevcudat: var olan her şey
mevcudat-ı arziye: dünyadaki varlıklar.
Mü'min: iman eden, inanan
nakış: işleme
nam: ad, isim
nebatat: bitkiler
neferat: neferler, askerler
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi
nüve: çekirdek.
padişah: hükümdar
peygamber: Allah'ın elçisi, nebî
suret: biçim, görünüş
sır: gizli hakikat.
takdim: sunma
telâkkı: anlayış, anlama
tesbih: Allah'ın şânını yücelterme, noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: tesbihler, Allah'ı şânına uygun anmalar
vekil: sözcü
yekûn: toplam
zabit: komutan, idare eden.
zat: kendi

Hem, [1] اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ دَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ وَمُرَكَّبَاتِهَا

der; her şey namına bir salâvat getirir. Çünkü, her şey nur-i Ahmedî (ASM) ile alâkadardır. İşte, tesbihatta, salâvatlarda hadsiz adetlerin hikmetini anla.

ÜÇÜNCÜ MEYVE: Ey nefis! Az bir ömürde hadsiz bir amel-i uhrevî istersen ve her bir dakika-ı ömrünü bir omur kadar faydalı gormek ıstersen ve âdetini ibadete ve gaflettini huzura kalbetmeyi seversen, sünnet-i seniyeye ittıba et. Çünkü, bir muamele-i şer'iyeye tatbik-i amel ettığın vakıt, bır nevı huzur venyor, bır nevi ıbadet oluyor, uhrevî çok meyveler veriyor.

Meselâ, bir şeyi satın aldın; icap ve kabul-i şer'iyeyi tatbik ettiğin dakikada, o adî alış verişın bir ibadet hükmünü alır. O tahattur-i hukm-ı şer'î, bır tasavvur-ı vahiy verir, o dahı, şarii düşünmekle bır teveccüh-ı Ilâhî verir; o dahi, bir huzur verir. Demek, sünnet-i seniyeye tatbik-i amel etmekle, bu fânî ömür bâkî meyveler verecek bir hayat-ı ebediyeye medar olacak olan faydalar elde edilir.

فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۞ [2]

fermanını dinle, şerıat ve sünnet-ı senıyenin ahkâmlan içinde cılvelen intişar eden Esma-ı Hüsnanın her bir ısmının feyz-i tecellısıne bır mazhar-ı camı olmaya çalış.

1- Allah ım! Kâınatın zerrelen ve onlardan murekkep varlıklann adedince Muhammed e rahmet eyle.

2- Sız de hem Allah a, hem de Ona ve Onun butun sozlenne Iman eden o ummî Peygambere resulune ıman edin ve o Peygambere uyun kı, dogru yolu bulmuş olasınız. (A raf Suresi 158.)

adet: sayı, mıktar
adet: usul, alışkanlık
adî: basıt, bayağı
ahkam: hukumler, buyruklar
alâkadar: ılgılı, munasebetlı.
amel-i uhrevî: netıcesı ahırette gorulecek amel, ış
bâkî: sonsuz, daımî
cilve: gorunme, belırme.
dakıka-ı ömür: omur dakıkası
Esma-ı Hüsna: Allah ın guzel ısımlerı
fanî: geçıcı.
ferman: emır, buyruk.
feyz-i tecelli: Allah ın ısımlen ve sıfatlanyla varlık aynalannda gorulup belırmesinden doğan feyız ve bereket.
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma
hadsız: sınırsız, sonsuz
hayat-ı ebediye: ahıret hayatı
hikmet: kâlnattakı ve yaratılıştakı ilahî gaye
huzur: gonul ferahlıgı, rahatlıgı
ibadet: Allah a karşı kulluk vazifesını yapma.
icap ve kabul-i şer'iye: alış verişlerde mal sahıbının teklıfı ve malı alanın kabulunun dine uygun olması
ıman: ınanma
intişar: yayılma, dağılma
ittıba: uyma, tâbı olma
kâinat: yaratılmış olan şeylerın tamamı
kalbetmek: bır halden dıger bır hale çevırmek, degıştırmek.
mazhar-ı camı: Allah ın bırçok ısmının tecellı ettıgı yer
medar: vesıle, dayanak.
muâmele-i şer'iye: dınî muamele, sunnete uygun ışlemler
nefis: insanı surekli kotuluğe sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı.
nevi: çeşıt.
nur-i Ahmedî: Hz. Peygamberin nuru, hıdayet gunesi
ömür: hayat.
peygamber: Allah ın elçısı
resul: Allah tarafından kendısıne vahıy gelen peygamber
salâvat: Hz. Muhammed e rahmet ve esenlık dıleme
sünnet-i seniye: Peygambenmızın sozlenne, emırlenne ve harekettenne dair en yuksek ve kıymetlı hâller
şarı: şerıatı ortaya koyan, Allah kanun koyucu.
şerıat: ıslamın butun hukumlerı.
tahattur-i hükm-i şer'i: dınin hukmunu, kararını hatırlama
tasavvur-i vahiy: vahıy ıle gelen Kur'an ı duşunme
tatbik: uygulama
tatbik-i amel: uygun ış ışleme, uygun davranma
tesbihat: tesbıhler, Allah ı şanına uygun anmalar
teveccüh-ı Ilâhî: Allah ın sevgısı ve ılgısı
uhrevî: ahırete aıt.
ümmî: okuma yazması olmayan
zerre: en kuçuk madde, atom.

DÖRDÜNCÜ MEYVE: Ey nefis! Ehl-i dünyaya, hususan ehl-i sefahate, hususan ehl-i küfre bakıp, sûrî ziynet ve aldatıcı gayrimeşru lezzetlerine aldanıp, taklit etme. Çünkü, sen onları taklit etsen, onlar gibi olamazsın, pek çok sukut edeceksin. Hayvan dahi olamazsın; çünkü, senin başındaki akıl, meş'um bir alet olur, senin başını daima dövecektir.

Meselâ, nasıl ki bir saray bulunsa, büyük bir dairesinde büyük bir elektrik lâmbası bulunur. O elektrikten teşaub etmiş ve onunla bağlı küçük küçük elektrikler, küçük menzillere taksim edilmiş. Şimdi birisi o büyük elektrik lâmbasının düğmesini çevirip ziyayı kapatsa, bütün menziller derin bir karanlık içine ve bir vahşete düşer.

Ve başka sarayda, büyük elektrik lâmbasıyla merbut olmayan küçük elektrik lâmbaları her menzilde bulunuyor. O saray sahibi büyük elektrik lâmbasının düğmesini çevirerek kapatsa, sair menzillerde ışıklar bulunabilir, onunla işini görebilir. Hırsızlar istifade edemezler.

İşte ey nefsim! Birinci saray bir Müslümandır, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, onun kalbinde, o büyük elektrik lâmbasıdır. Eğer onu unutsa, eliyazubillâh, kalbinden onu çıkarsa, hiçbir peygamberi daha kabul edemez; belki hıçbir kemalâtın yeri, ruhunda kalamaz, hatta Rabbini de tanımaz. Mahiyetindeki bütün menziller ve lâtifeler karanlığa düşer ve kalbinde müthiş bir tahribat ve vahşet oluyor. Acaba bu tahribat ve vahşete mukabil hangi şeyi kazanıp ünsiyet edebilirsin?

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, sırf dünya için çabalayan.
ehl-i küfür: küfür ehli kâfirler.
ehl-i sefahat: sefihler, nefsin zevk ve lezzeti için çok israf yapanlar.
eliyazübillâh: Allah korusun.
gayrimeşru: dinen yasaklanmış, helâl olmayan.
hususan: bilhassa, özellikle.
istifade: faydalanma.
kemalât: olgunluklar, mükemmelikler.
lâtife: duygu, his.
mahiyet: iç yüz, nitelik.
menzil: kısım, yer, ev.
merbut: bağlı.
meş'um: uğursuz.
mukabil: karşılık.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
nefis: insanı sürekli kötülüğe sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan gayrimaddî cevher, manevî varlık.
sair: diğer, başka.
saray: hükümdarların oturduğu büyük yapı.
sukut: düşmek, değer yitirmek.
sûrî: görünüşte olan.
tahribat: yıkımlar, bozulmalar.
taklit: birine benzemeye çalışma.
taksim edilme: kısımlara ayrılma, paylaştırılma.
teşaub etme: şubelere bölünmelere ayrılma.
ünsiyet: yakınlık, dostluk.
vahşet: korku, ürküntü.
ziya: ışık, nur.
ziynet: süs.

Hangi menfaati bulup o tahribat zararını onunla tamir edersin? Hâlbuki, ecnebiler o ikinci saraya benzerler ki, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın nurunu kalplerinden çıkarsalar da, kendilerince bazı nurlar kalabilir veya kalabilir zannederler. Onların manevî kemalât-ı ahlâkıyelerine medar olacak Hazret-i Mûsa ve İsa Aleyhimesselâma bir nevi imanları ve Hâlık'larına bir çeşit itikatları kalabilir.

Ey nefs-i emmare!

Eğer desen: "Ben, ecnebi değil, hayvan olmak isterim."

Sana kaç defa söylemiştim, hayvan gibi olamazsın. Zira, kafandaki akıl olduğu için, o akıl, geçmiş elemleri ve gelecek korkuları tokadıyla, senin yüzüne, gözüne, başına çarparak dövüyor; bir lezzet içinde bin elem katıyor. Hayvan ise, elemsiz güzel bir lezzet alır, zevk eder. Öyle ise, evvelâ aklını çıkar at, sonra hayvan ol. Hem, (1) كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ sille-i te'dibini gör."

BEŞİNCİ MEYVE: Ey nefis! Mukerreren söylediğimiz gibi, insan, şecere-i hilkatin meyvesi olduğundan, meyve gibi en uzak ve en cami ve umuma bakar ve umumun cihetülvahdetini içinde saklar bir kalp çekirdeğini taşıyan ve yüzü kesrete, fenâya, dünyaya bakan bir mahlûktur. Ubudiyet ise, onun yüzünü fenâdan bekaya, halktan Hakka, kesretten vahdete, muntehadan mebdee çeviren bir hayt-ı vuslat, yahut mebde ve münteha ortasında bir noktaı ittısaldır.

1- Hayvan gibi, hatta onlardan da aşağıdırlar. (Furkan Suresi, 44.)

---

aleyhisselam: selâm onun üzerine olsun.
beka: sonsuzluk, bâkîlik, ebedîlik.
camî: kapsamlı.
cihetülvahdet: birlik cihetî, yönü.
ecnebî: yabancı.
elem: üzüntü, tasa.
evvelâ: ilk önce.
fenâ: yok olma.
Hak: Allah.
Hâlik: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah.
hayt-ı vuslat: birleştirme ipi.
iman: inanç.
itikat: inanma.
kemalât-ı ahlâkıye: ahlâkî olgunluk ve mükemmellikler.
kesret: çoğunluk, çokluk, vahdetin zıddı.
mahluk: yaratık.
manevî: manaya, ruha ve içe ait olan.
mebde: başlangıç.
medar: dayanak, vesile.
menfaat: fayda.
mükerreren: tekrar tekrar.
münteha: son.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı kötülüge sürükleyen nefis.
nevi: çeşit.
nokta-i ittisal: bitişme noktası.
nur: parıltı, ışık.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
tahribat: yıkım, bozma.
tamir: onarım, onarma.
ubudiyet: kulluk.
umum: herkes.
vahdet: birlik.
zan: sanma.

Nasıl ki tohum olacak kıymettar bir meyve-i zîşuur, ağacın altındaki zîruhlara baksa, güzelliğine güvense, kendini onların ellerine atsa veya gaflet edip düşse, onların ellerine düşecek, parçalanacak, adî bir tek meyve gibi zayı olacak. Eğer o meyve, nokta-i istinadını bulsa, içindeki çekirdek, bütün ağacın cihetü'l-vahdetini tutmakla beraber ağacın bekasına ve hakıkatinin devamına vasıta olacağını düşunebilse, o vakit o tek meyve içinde bir tek çekirdek, bir hakikat-i külliye-i daimeye, bir ömr-i bâkî içinde mazhar oluyor.

Öyle de, insan, eğer kesrete dalıp kâinat ıçinde boğulup dünyanın muhabbetiyle sersem olarak fânîlerin tebessümlerine aldansa, onlann kucaklanna atılsa, elbette nıhayetsiz bir hasarete düşer. Hem fena, hem fânî, hem ademe düşer; hem manen kendini ıdam eder. Eğer lisan-ı Kur'ân'dan kalp kulağıyla iman derslerini işitip başını kaldırsa, vahdete müteveccih olsa, ubudıyetin miracıyla arş-ı kemalâta çıkabilir, bâkî bır ınsan olur.

Ey nefsım! Madem hakıkat boyledır ve madem mıllet-ı Ibrahımıyedensın (AS), Ibrahımvari, لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ [1] de. Ve Mahbub-i Bâkî'ye yüzünü çevir ve benim gıbi şöyle ağla:

[Buradaki Farsî beyitler, On Yedinci Sözün Ikinci Makamında yazılmakla burada yazılmamıştır.]

1 Ben batıp gıdenlerı sevmem. (En'âm Sûresi, 76.)

adem: yokluk
adlı: bayağı
arş-ı kemalat: olgunluklann zırvesı
bâkî: ebedî, daımî.
beka: bâkîlik, sonsuzluk, ebedîlik.
beyit: iki mısradan oluşan şır
cıhetü'l-vahdet: bırlık cıhetı, yönü
fanı: geçıcı, sonlu
Farisî: Iran dılı, Farsça
fena: yok olma, bıtme
gaflet: gafılık, Allah tan uzaklaşıp nefsının arzulanna dalma
hakıkat: gerçek.
hakıkat-i kulliye-i daime: devamlılığı olup, butun her şeyle ılgılı olan gerçek.
hasaret: zarar
Ibrahımvari: Hz. İbrahım gıbı.
idam: oldurme
Imanı: ınanma
kainatı: butun alemler, dunya
kesret: çokluk, vahdetin zıddı
kıymettar: değerlı, kıymetlı
lisan-ı Kur'ân: Kur'ân ın dılı
Mahbub-i Bâkî: olumsuz ve sonsuz sevgılı olan Allah
manen: ıç varlık bakımından, mana ıtıbanyla
mazhar: zuhur yerı, gorunme yerı, nail olma
meyve-ı zîşuur: şuur, akıl sahıbı meyve.
millet-i Ibrahimiye: Hz. İbrahım'ın dınıne mensup olanlar, Islâm mılletı
mıraç: merdıven, yukselış.
muhabbet: sevgı
müteveccih: yonelmış.
nefis: kotu vasıflan, nıtelıkleri kendısınde toplayan, kotuluğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp, hayırlı ışlerden alıkoyan güç.
nıhayetsiz: sonsuz.
nokta-ı istinat: dayanak noktası.
ömr-i bâkî: daımî, kalıcı hayat.
sersem: akılı ve zıhnı dagılmış
tebessüm: gulumseyış.
ubudiyet: kulluk.
vahdet: bırlık.
vasıta: aracı, vesıle
zayı: elden çıkmış
zîruh: ruh sahıbı.

İkinci Cilve

* Yirmi Beşinci Sözden alınan "İkinci Cilve," Barla'da 1927 de Turkçe olarak telif edilmiştir.

Kur'ân'ın şebabetidir. Her asırda taze nazil oluyor gibi tazeliğini, gençliğini muhafaza ediyor.

Evet, Kur'ân, bir hutbe-i ezeliye olarak umum asırlardaki umum tabakat-ı beşeriyeye birden hitap ettiği için, öyle daimî bir şebabeti bulunmak lâzımdır. Hem de, öyle görülmüş ve görünüyor. Hatta, efkârca muhtelif ve istidatça mütebayin asırlardan her asra göre, güya o asra mahsus gibi bakar, baktınr ve ders verir.

Beşerin âsâr ve kanunları, beşer gibi ihtiyar oluyor, değişiyor, tebdil ediliyor. Fakat, Kur'ân'ın hükümleri ve kanunlan, o kadar sabit ve rasihtir ki, asırlar geçtikçe daha ziyade kuvvetini gösteriyor. Evet, en ziyade kendine güvenen ve Kur'ân'ın sözlerine karşı kulağını kapayan şu asr-ı hazır ve şu asrın ehl-i kitap insanları, Kur'ân'ın يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ ۞ يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ hitab-ı murşidânesine o kadar muhtaçtır ki, güya o hitap, doğrudan doğruya şu asra müteveccihtir ve [1] يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ lâfzı [2] يَآ اَهْلَ الْمَكْتَبِ manasını dahı tazammun eder. Bütün şiddetiyle, bütün tazeliğiyle, butun şebabetıyle,

[3] "يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَآءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ sayhasını âlemin aktânna savuruyor.

Meselâ şahıslar, cemaatler, muarazasından âciz kaldıklan Kur'ân'a karşı, bütun nev-ı beşerın ve belkı cınnîlerın

1- Ey ehl-i kıtap! (Âl-i İmran Suresi, 64, 65, 70, 71, 98, 99, Nisâ Suresi, 171, Mâide Suresi, 15, 19, ...)

2- Ey mekteptiler!

3- Ey kitap ehli olan Hıristiyanlar ve Yahudiler! Sizinle bızım aramızda muşterek olan bır soze gelin. (Âl-i İmran Suresi, 64)

aciz: çaresiz, guçsuz
aktar: her taraf, her yer
alem: cıhan.
asar: eserler
asır: yuzyıl, devir
asr-ı hazır: şimdıkı asır, bu zaman
beşer: insanlık.
cemaat: topluluk.
cilve: tecelli, gorunme, yansıma
cinni: cinlerle ılgılı, cin taifesın den olan
efkar: fikirler, düşunceler
ehl-ı kıtap: kitap ehli.
guya: sankı
hıtab-ı murşıdane: dogru yolu gosteren hıtap seslenış
hıtap: bır topluluga karşı konuşma.
hıtap: konuşma, seslenış.
hutbe-ı ezeli: varlığının başlangıcı olmayan Allah ın İnsanlara ve cın lere bir hutbesi olan Kur ân.
ıstıdat: kabıliyet, yetenek.
Kur'an'ın hukumleri: Kur ân ın emırlerı.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mahsus: has, ozel
mana: anlam
mesela: misal, ornek olarak.
muaraza: karşı gelme, sozle karşılıklı mucadele
muhafaza: koruma
muhtelif: farklı, çeşıtlı.
mütebayın: birbırıne uymayan zıt.
müteveccih: yonelik.
nazil: ınme, indirilme
nev-i beşer: insanlık.
sabıt ve rasih: kesinleşmış, değişmeyen saglamlık
sayha: yuksek ses, seda
şahıs: kışı
şebabet: tazelik, gençlık.
tabakat-ı beşeriye: insan tabakalan, sosyal sınıflar
tazammun: icine alma
tebdil: degıştırme
umum: butun.
Yahudi: İbranı ve İsrailî de denilen, Samı kavımlennden bir ırk ve bu ırkın bağlı oldugu dinî inanç.
ziyade: fazla.

de netice-i efkârlan olan medeniyet-i hâzıra, Kur'ân'a karşı muaraza vaziyetini almıştır. İ'caz-ı Kur'ân'a karşı sihirleriyle muaraza ediyor. Şimdi, şu müthiş yeni muarazacıya karşı, i'caz-ı Kur'ân'ı, [1] قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ

ayetinin davasını ispat etmek için, medeniyetin muaraza suretiyle vazettiği esasatı ve desatinni esasat-ı Kur'âniye ile karşılaştıracağız.

Birinci derecede: Birinci Sözden tâ Yirmi Beşinci Söze kadar olan muvazeneler ve mızanlar ve o Sözlenn hakikatlen ve başlan olan ayetler, iki kere iki dört eder derecesinde medeniyete karşı Kur'ân'ın i'cazını ve galebesini ispat eder

İkinci derecede. On İkinci Sözde ispat edildiği gibi, bir kısım dusturlarını hulâsa etmektir.

İşte, medeniyet-i hâzıra, felsefesiyle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede nokta-i istinadı kuvvet kabul eder, hedefi menfaat bilir, dustur-ı hayatı cıdal tanır, cemaatlenn rabıtasını unsuriyet ve menfi milliyet bilir Gayesi, hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin ve hacat-ı beşeriyeyi tezyit etmek için, bazı lehviyattır.

Hâlbuki, kuvvetin şe'ni tecavüzdür; menfaatin şe'ni, her arzuya kâfi gelmediğinden, ustunde boğuşmaktır; dustur-i cidalin şe'ni, çarpışmaktır; unsuriyetin şe'ni, başkasını yutmakla beslenmek olduğundan, tecavuzdur

İşte şu medeniyetin şu düsturlanndandır ki, butün mehasiniyle beraber, beşerin yüzde ancak yirmisine bir nevi sûrî saadet verip, seksenini rahatsızlığa, sefalete atmıştır.

1. De ki: And olsun, insanlar ve cinler bir araya toplansalar... (İsra Suresi, 88)

and: yemin
arzu: istek.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beşer: insanlık.
cemaat: topluluk
cıdal: mücadele.
cin: gözle görünmez lâtif cısımler den ibaret bir yaratık.
dava: savunulan düşünce: iman
derece: aşama, basamak.
desatir: dusturlar, asıl kaıdeler
dustur: kaıde, kural
düstur-i cıdal: mücadele prensibi.
dustur-i hayat: hayatın kaıde ve kurallan
esasat-ı Kur'aniye: Kur'ân esaslan.
felsefe: madde ve hayatı gaye ve başlangıç bakımından inceleyen ilim
galebe: ustunluk.
gaye: maksat, amaç.
hacat-ı beşeriye: İnsanın ihtiyaçlan
hakıkat: gerçek.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
hedef: gaye, maksat.
hevesat-ı nefsaniye: nefsin gelip geçıcı olan çırkın arzu ve istekleri
hulâsa: bir şeyin ozü, esası
ı caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu cızelıgı olagan ustu oluşu.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kafi: yeterli
kısım: bolum, takım
Kur'an'ın i'cazı: Kur'ân'ın mu cize hanka oluşu
lehviyat: eğlenceler, faydasız işler
medeniyet: uygarlık.
medeniyet-i hâzıra: şımdıkı medeniyet
mehasin: güzellikler
menfaat: fayda, yarar
menfi milliyet: olumsuz şekıl de kullanılan milliyetçilik düşuncesi
mızan: terazı
muaraza: karşı gelme, sözle karşılıklı mücadele.
muaraza suretiyle: karşı gelme şekliyle
muvazene: denge
muthış: dehşetli
netice-i efkâr: fikırlenn netıcesi.
nevı: çeşıt, tür
nokta-i istınat: dayanak noktası
rabıta: bag, munasebet.
saadet: mutluluk.
sefalet: sefillik, duşkunluk.
sihir: buyu.
sûrî: dış gorunuş
şe'ni: özellik, durum, yapı gerek.
tatmin: doyurma
tecavüz: haddını aşma, ilen gıtme
tezyit: arttırma.
unsuriyet: ırkçılık.
vazettiği esasat: ortaya koydugu temel kurallar
vaziyet: durum.

Amma hikmet-i Kur'âniye ise, nokta-i istinadı kuvvet yerine hakkı kabul eder, gayede menfaat yerine fazilet ve rıza-i İlâhîyi kabul eder, hayatta düstur-i cidal yerine düstur-i teavünü esas tutar, cemaatlerin rabıtalarında unsuriyet ve milliyet yerine rabıta-i dinî ve sınıfî ve vatanî kabul eder. Gayatı, hevesat-ı nefsaniyenin nameşru tecavüzatına set çekip ruhu maâliyata teşvik ve hissiyat-ı ulviyesini tatmin etmektir ve insanı kemalât-ı insaniyeye sevk edip insan etmektir.

Hakkın şe'ni ise, ittıfaktır, faziletin şe'ni, tesanuttur; teavünün şe'ni, birbirinin imdadına yetişmektir; dinin şe'nı, uhuvvettir, incizaptır; nefs-ı emmareyi gemlemekle bağlamak, ruhu kemalâta kamçılamakla serbest bırakmanın şe'nı, saadet-i dâreyndir.

İşte, medeniyet-i hâzıra, edyan-ı sabıka-i semaviyeden, bahusus Kur'ân'ın irşadatından aldığı mehasınle beraber, Kur'ân'a karşı, böyle hakikat nazarında mağlûp düşmüştür.

Üçüncü derece: Binler mesailinden yalnız numune olarak üç dört meseleyi göstereceğiz.

Evet, Kur'ân'ın düsturlan, kanunlan ezelden geldiğinden, ebede gidecektir. Medeniyetin kanunları gibi ihtiyar olup olume mahkûm değildir; daima gençtir, kuvvetlidir.

Meselâ, medeniyetin bütün cemıyat-ı hayriyelen ile, butun cebbarâne şedıt ınzıbat ve nızamatlanıyla, butun ahlâkî terbiyegâhlarıyla, Kur'ân-ı Hakîm'in iki meselesine karşı muaraza edemeyıp mağlûp düşmuşlerdır.

ahlakı terbıyegah: ahlakla ilgili egıtımın verildiği yer
bahusus: hususyetle, ozellikle
cebbarane. zorbalıkla
cemaat: topluluk.
cemıyat-ı hayrıye: hayır cemıyetlen kuruluşlan
derece: basamak, aşama.
düstur: kaide prensip
düstur-i cıdal: mucadele prensıbı
dustur-ı teavün: yardımlaşma kanunu
ebed: sonsuzluk.
edyan ı sabıka ı semavıye: eski semavı dınler
esas: asıl.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman
fazilet: erdem, ustun rutelik.
gayat: gayeler, amaçlar
gaye: maksat, amaçlanan
hakikat: gerçek.
hevesat-ı nefsanıye: nefsın gelip geçıcı olan çırkın arzuları.
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân ın hikmetı Kur'an a mahsus hıkmet.
hıssıyat-ı ulvıye: yuce duygular
incizap: cezp edılme çekılme kapılma
ınzıbat: asayışle ılgılı düzenı saglama
irşadat: doğru yolu gostermeler
ittıfak: fikir bırlıgı etme
kemalat: mukemmellıkler olgunluklar
kemalât-ı insaniye: insana aıt mukemmellık ve olgunluklar
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve fıydalar bulunan Kur ân
maglup: yenılmış
mahkum: hukumlü
medeniyet: uygarlık
medeniyet-i hâzıra: şımdıkı medeniyet.
mehasin: güzellikler
menfaat: fayda yarar
mesail: meseleler
mesela: mısal olarak.
mesele: çozulmesı istenılen şey, onemlı ış
milliyet: bır kavım ve cınsıyetten olma
muaraza: karşı gelme
nameşru: meşru olmayan helâl olmayan
nazar: bakış goruş.
nefs-i emmare: insanı kotuluge surukleyen nefıs
nizamat: nizamlar duzenler
nokta-i istinat: dayanak noktası
numune: ornek.
rabıta: bağ, bırlık vesıtesı
rabıta-i dinî: dın bağı.
rabıta-ı sınıfi: sınıf bagı
rabıta-ı vatanı: vatanla ılgılı bağ
rıza-ı İlahi: Allah ın rızası
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan can, bedenın hayat gucu maddî olmayan oz cevher
ruhu maalıyata teşvik. ruhun yuceliklere yonlendırılmesı.
saadet-i dareyn: ıkı cıhan saadetı
sevk: yonlendırme
şedıt: sıddetlı, sert.
şe'n: ozellik, durum, yapı, gerek.
tatmın: kalbın manevî olarak doyması
teavun: yardımlaşma
tecavüzat: tecavuzler
tesanüt: dayanışma
uhuvvet: kardeşlik.
unsuriyet: ırkçılık.

Meselâ,

وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ[1] وَأَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا[2]

Kur'ân'ın bu galebe-i i'cazkârânesini bir "Mukaddeme" ile beyan edeceğiz. Şöyle ki:

• *İşaratü'l-I'caz*'da ispat edildiği gibi, bütün ihtilâlât-ı beşeriyenin madeni bir kelime olduğu gibi, bütün ahlâk-ı seyyienin menbaı dahi bir kelimedir.

Birinci kelime: "Ben tok olayım, başkası açlıktan ölse, bana ne."

İkinci kelime: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Evet, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede havas ve avam, yani zenginler ve fakirler, muvazeneleriyle rahatla yaşarlar. O muvazenenin esası ise, havas tabakasında merhamet ve şefkat, aşağısında, hürmet ve itaattir. Şimdi, birinci kelime havas tabakasını zulme, ahlâksızlığa, merhametsizliğe sevk etmiştir; ikinci kelime avamı kine, hasede, mubarezeye sevk edip, rahat-ı beşeriyeyi birkaç asırdır selbettiği gibi, şu asırda, sa'y, sermaye ile mübareze neticesi, herkesçe malûm olan Avrupa hâdisat-ı azîmesi meydana geldi.

İşte, medeniyet, bütün cemiyat-ı hayriye ile ve ahlâkî mekteplerıyle ve şedit inzibat ve nizamatıyla, beşerin o iki tabakasını musalâha edemediği gibi, hayat-ı beşerin iki muthış yarasını tedavi edememiştir. Kur'ân, birinci kelimeyi esasından vücub-i zekât ile kal' eder, tedavi eder; ikinci kelimenin esasını hürmet-ı riba ile kal' edip,

1 Namazı dos doğru kılın, zekatı verin. (Bakara Suresi, 43.)
2. Allah alışverişi helal, faizi ise haram kıldı. (Bakara Suresi, 275.)

ahlak: insanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikleri, huyları
ahlak-ı seyyie: kötü ahlâk.
ahlaki: ahlâka uygun, ahlâkla ilgili.
asır: yüzyıl, devir
avam: fakirler, halk tabakası
beşer: insanlık.
beyan: anlatma
cemiyat-ı hayriye: hayır cemiyetleri
esas: asıl, temel
faiz: riba
galebe-i i'cazkârane: mu'cizeli bir şekilde galip gelme
hadisat-ı azîme: büyük hâdiseler
haram: İslâmiyetçe yasaklanan İşler
haset: kıskançlık.
havas: üst sınıf, zenginler
hayat-ı beşer: insan hayatı.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
helâl: Allah'ın musaade ettiği şey
hürmet-i riba: faizin haram oluşu
hürmet: ihtiram, saygı
ihtilâlât-ı beşeriye: insanlar arasındaki karışıklar
inzibat: disiplin
İspat: doğruyu delillerle gösterme
İşaratü'l-i'caz: Bediüzzaman Said Nursi'nin Risale-i Nur Külliyatında yer alan bir eseri
itaat: uyma, baş eğme
kal' etmek: söküp atmak, temelinden yıkıp atmak.
kin: gizli düşmanlık.
madeni: kaynak.
malûm: bilinen.
medeniyet: uygarlık.
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu
menbaı: kaynak.
merhamet: acımak, yıllık etmek.
mesela: misal olarak.
mukaddeme: giriş
musalâha: barıştırma, sulh, barış
muvazene: karşılaştırma, denge
mubareze: dövüşme, kavga.
muthiş: dehşetli
namaz: İslâmın beş şartından biri.
netice: sonuç.
nizamat: nizamlar, düzenler
rahat-ı beşeriye: insanlığın rahatı
sa'y: çalışma, emek.
selb: kaldırma
sevk: yönlendirme, yollama
şedit: şiddetli, sert.
şefkat: içten ve karşılıksız sevme
tabaka: sınıf
tedavi: aksaklığı düzeltme, iyileştirme.
vücub-i zekât: zekâtın farz oluşu
zekat: İslâmın beş şartından biri olan Allah için malın belli bir kısmının her yıl zekât verilebilecek kimselere dağıtılması.
zulüm: haksızlık, eziyet.

tedavi eder. Evet, ayet-i Kur'âniye, âlem kapısında durup, ribaya "Yasaktır!" der. "Kavga kapısını kapamak için, banka (riba) kapısını kapayınız!" diyerek, insanlara ferman eder. Şakirtlerine, "Girmeyiniz!" emreder.

• *İkinci esas:* Medeniyet, taaddüd-i ezvacı kabul etmiyor. Kur'ân'ın o hükmünü, kendine muhalif-i hikmet ve maslahat-ı beşeriyeye munafi telâkkı eder.

Evet, eğer izdivaçtaki hikmet, yalnız kaza-ı şehvet olsa, taaddüt bilâkıs olmalı. Hâlbuki, hatta bütün hayvanatın şahadetiyle ve izdivaç eden nebatatın tasdikiyle sabittir ki, ızdıvacın hıkmetı ve gayesı, tenasuldür. Kaza-ı şehvet lezzeti ise, o vazifeyi gördürmek için Rahmet tarafından verilen bır ücret-i cüz'iyedır. Madem, hıkmeten, hakikaten, izdivaç nesil içindir, nev'in bekası içindir. Elbette, bir senede yalnız bır defa tevellüde kabıl ve ayın yalnız yarısında kabil-i telâkkuh olan ve elli senede ye'se düşen bir kadın, ekseri vakıtte, tâ yuz seneye kadar kabıl-i telkih bir erkeğe kâfi gelmediğinden, medeniyet pek çok fahışehaneleri kabul etmeye mecburdur.

• *Üçüncü esas:* Muhakemesiz medeniyet, Kur'ân kadına sulüs verdiği ıçin ayetı tenkıt eder. Hâlbukı, hayat-ı içtimaiyede ekser ahkâm, ekseriyet itibarıyla olduğundan, ekseriyet ıtıbarıyla bır kadın kendını hımaye edecek bırısini bulur, erkek ise ona yük olacak ve nafakasını ona bırakacak bırsıyle teşrik-ı mesaı etmeye mecbur olur. İşte, bu surette bir kadın, pederinden yarısını alsa, kocası noksanıyetini temın eder. Erkek, pederınden ıkı parça

ahkam: hukumler, emırler
alem: dünya, cıhan.
ayet: Kur'ân ın her bır cümlesi
ayet-i Kur'aniye: Kur'an'ın ayetı
beka: ebedilik, sonsuzluk.
bilakıs: aksıne, tersıne.
ekser: pek çok.
ekseriyet: çoguniuk.
fahişehane: fuhuş yuvası
ferman: emir, buyruk.
gaye: maksat.
hakıkaten: doğru olarak.
hayat-ı İçtimaiye: sosyal hayat.
hayvanat: hayvanlar
hikmet: gizli gaye, sebep
hikmeten: hikmetce, gayece
himaye: koruma
hukum: emır, kanun.
ızdıvaç: evlenme, çıft olma
kabıl: mümkün.
kabıl-i telakkuh: hamıle kalması mumkun olan
kabıl-i telkih: hamıle bırakıla bilır dollenebılır
kâfi: yetecek.
kaza-i şehvet: cınsı munasebet.
maslahat-ı beşeriye: insanın faydasına olan ışler
medeniyet: uygarlık.
muhakeme: akıl suzgecınden geçırme
muhalif-i hikmet: hıkmete aykırı zıt.
munafi: aykırı zıt
nafaka: geçımlık
nebatat: bıtkıler
nesil: soy sop, zumyet.
nev(i): cıns tür çeşıt.
noksanıyet: eksıklık.
peder: baba.
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesi onlara maddî ve manevî nımetler vermesi
rıba: faız.
suret: bıçım, şekıl
sulus: uçte bır
şahadet: şahıtlık.
şakirt: talebe, ogrencı.
taaddud-i ezvaç: çok evlılık.
taaddüt: bırden çok olma
tasdık: dogrulama
tedavi: aksaklığı duzeltme, yıllestırme
telâkkı: anlama, kabullenme, anlayış.
temin: saglama, elde etme
tenasul: ureme
teşrik-i mesai: bırlıkte çalışma, yaşama
tevellüt: doğum
ücret-i cüz'iye: az bır ucret
vazife: görev
ye'se düşme: ümıtsızlıge duşme.

alsa, bir parçasını tezevvüç ettiği kadının idaresine verecek; kız kardeşine müsavi gelir. İşte, adalet-i Kur'âniye böyle iktiza eder. Böyle hükmetmiştir. (HAŞİYE 1)

• *Dördüncü esas.* Sanemperstliği şiddetle, Kur'ân, menettiği gibi, sanemperestliğin bir nevi taklidi olan suretperestliği de meneder. Medeniyet ise, suretleri kendi mehasininden sayıp, Kur'ân'a muaraza etmek istemiş. Hâlbuki gölgeli, golgesiz suretler, ya bir zulm-i mütehaccir veya bir riya-i mütecessit veya bir heves-i mütecessimdir ki, beşeri zulme ve riyaya ve hevaya, hevesi kamçılayıp teşvik eder.

Hem, Kur'ân merhameten, kadınların hürmetini muhafaza için, hayâ perdesini takmasını emreder; tâ hevesat-ı rezilenin ayağı altında o şefkat madenleri zillet çekmesinler, alet-i hevesat, ehemmiyetsiz bir meta hükmüne geçmesinler. (HAŞİYE 2) Medeniyet ise, kadınları yuvalarından çıkarıp, perdelerini yırtıp, beşeri de baştan çıkarmıştır. Hâlbuki, aile hayatı, kadın-erkek mabeyninde mütekabil hürmet ve muhabbetle devam eder. Hâlbuki, açık

HAŞİYE 1: Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan lâyiha-i temyizin mudafaatından bir parçadır. bu makama haşiye olmuş.

"Ben de adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üç yüz elli senede ve her asırda üç yüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsî ve hakkatlı bir düstur-ı İlâhîyi, üç yüz elli bin tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üç yüz elli sene zarfında geçmiş ecdadımızın itikatlarına iktidaen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette ruy-ı zeminde adalet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir."

HAŞİYE 2: Tesettur-ı nisvan hakkında otuz Birinci Mektubun Yirmi Dördüncü Lem'ası gayet kat'î bir surette ispat etmiştir ki, "Tesettur kadınlar için fıtrîdir, ref-i tesettür fıtrata munafıdır."

adalet: hakça, hukuka uygunluk.
adalet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın adaleti.
adliye: mahkeme, yargıyeri.
alet-i hevesat: arzu ve istekleri tatmin aracı.
asır: yüzyıl, devir.
beşer: insanlık.
dustur-ı İlâhî: İlâhî prensip.
ecdat: atalar.
ehemmiyet: önemli.
esas: asıl.
hakikat: gerçek olan.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hayâ: utanma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
heva: nefse ait olan şeylere duşkünlük.
heves: arzu, istek.
hevesat-ı rezile: rezilce heveslerler.
heves-i mütecessim: cisimleşmiş arzu, istek.
hükûm: emir, kanun, verilen karar.
hürmet: ihtiram, saygı.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
istinat: dayanma.
itikatlarına iktidaen: inançlarına uyarak.
ittifak: fikir birliği etme.
kudsî: mukaddes, temiz.
kal' etmek: sokup atmak, kokunu kazımak.
lâyiha-i temyiz: bir üst mahkeme olan Yargıtaya yazılan yazı, temyiz yazısı.
mabeyn: arası, ortası.
maden: kaynak.
mahkûm eden: ceza hükmü veren.
medeniyet: uygarlık.
mehasin: güzellikler.
menetme: yasaklama.
merhameten: merhamet ederek.
meta: mal.
muaraza: karşı gelme, sözle mücadele etme.
muhafaza: koruma.
mudafaat: savunmalar.
müsavi: eşit, denk.
mütekabil: karşılıklı.
nakzetme: bozma, geçersiz çevirme, geçersiz kılma.
nevi': cins, tür, çeşit.
riya: ikiyüzlülük, gösteriş.
riya-i mütecessit: sanki vücut kazanmış bir riya, cisimleşmiş gösteriş.
ruy-i zemin: yeryüzü.
sanemperestlik: putlara, heykellere tapma.
suret: şekil, görünüş.
suretperestlik: resim, gibi görüntü ve tasvirlere tapma.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
tasdik: doğrulama.
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
tesettür-i nisvan: kadınların örtünmesi.
teşvik: şevklendirme.
tezevvüç: evlenme, evlilik.
zarf: müddet.
zillet: hakir görülme, aşağılık.
zulm-i mütehaccir: taşlaşmış zulüm.
zulüm: haksızlık, eziyet.

saçıklık samimî hürmet ve muhabbeti izale edip, ailevî hayatı zehirlemiştir. Hususan, suretperestlik, ahlâkı fena hâlde sarstığı ve sukut-i ruha sebebiyet verdiği, şununla anlaşılır:

Nasıl ki, merhume ve rahmete muhtaç bir güzel kadın cenazesine nazar-ı şehvet ve hevesle bakmak, ne kadar ahlâkı tahrip eder; öyle de, ölmüş kadınların suretlerine veyahut sağ kadınların küçük cenazeleri hükmünde olan suretlerine hevesperverâne bakmak, derinden derine, hissiyat-ı ulviye-i insaniyeyi sarsar, tahrip eder.

İşte şu üç misal gibi binler mesail-i Kur'âniyenin her birisi saadet-i beşeriyeyi dünyada temine hizmet etmekle beraber, hayat-ı ebediyesine de hizmet eder. Sair meseleleri mezkûr meselelere kıyas edebilirsin.

Nasıl medeniyet-i hâzıra Kur'ân'ın hayat-ı içtimaiye-i beşere ait olan düsturlarına karşı mağlûp olup, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsine karşı hakikat noktasında iflâs eder; öyle de, medeniyetin ruhu olan felsefe-i Avrupa ve hikmet-i beşeriyeyi hikmet-i Kur'ân'la, yirmi beş adet Sözlerde, mizanlarla iki hikmetin muvazenesinde, hikmet-i felsefiye âcize ve hikmet-i Kur'âniyenin mu'cize olduğu kat'iyetle ispat edilmiştir. Nasıl ki On Birinci ve On İkinci Sözlerde hikmet-i felsefiyenin aczi ve iflâsı ve hikmet-i Kur'âniyenin i'cazı ve ganası ispat edilmiştir. Müracaat edebilirsin.

Hem, nasıl medeniyet-i hâzıra hikmet-i Kur'ân'ın ilmî ve amelî i'cazına karşı mağlûp oluyor; öyle de, medeniyetin edebiyat ve belâgatı de Kur'ân'ın edeb ve belâgatına

hususan: bilhassa, özellikle
hürmet: saygı, şeref
i'caz: mu'cize oluş.
i'caz-ı manevî: manevî mu'cizelik.
iflâs: batma, bitme.
ilmî: ilme ait.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izale: yok etme, giderme
kat'i: kesin.
kat'iyet: kesinlik.
lem'a: parıltı
mağlûp: yenilme, yenilmiş.
medeniyet: uygarlık.
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.
merhume: vefat etmiş kadın
mesail-i Kur'âniye: Kur'ân'ın meseleleri
mesele: ehemmiyetli iş, problem
mezkûr: zikredilen
mizan: ölçü, terazi.
mu'cize: aynısını yapmakta baş kalarını âcze düşüren
muvazene: denge, ölçü
münafi: aykırı, zıt.
müracaat: başvurma
nazar-ı şehvet: şehvet bakışı
rahmet: merhamet etme, şefkat.
ref'i tesettür: tesettürün kaldırılması
ruh: dirilik kaynağı olan can, bedenin hayat gücü, maddî olmayan öz, cevher
saadet-i beşeriye: insanların mutluluğu
sair: başka, diğer
samimî: içten, candan
sebebiyet: sebep olma
sukut-i ruhî: ruhun alçalması.
suret: resim, yüz, şekil
suretperest: dış görünüşe aşırı ehemmiyet veren.
tahrip: yıkma, bozma
temin: sağlama
tesettür: örtünme
tesettür-i nisvan: kadınların örtünmesi

âcize: güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahlâk: iyi ve güzel davranışların bütünü
ailevî: aile ile ilgili.
amelî: pratik, tecrübi
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde olmasını öğreten ilim
cenaze: insan ölüsü.
düstur: kanun, kaide
edeb: edebiyat.
edebiyat: duygu, düşünce, hayal ve olayları en güzel şekilde, sözlü veya yazılı olarak ifade etme sanatı
edep: zerafet, güzel hâl
felsefe-i Avrupa: Avrupa felsefesi
fitrat: yaratılış
fıtrî: yaratılıştan, yaratılışa ait.
gınâ: zenginlik, yeterlik
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
hayat-ı içtimaiye-i beşer: insanlara ait olan sosyal hayat.
heves: nefsin hoşuna giden istek.
hevesperverâne: hevesine düşkün bir şekilde
hikmet: İlâhî gaye, maksat.
hikmet-i beşeriye: insanların bilgisi
hikmet-i felsefiye: felsefenin hikmeti, gayesi
hikmet-i Kur'ân: Kur'ân'ın hikmeti, gayeleri, maksatları
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hikmeti, gayeleri, maksatları.
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hikmeti, gayeleri, maksatları
hissiyat-ı ulviye-i insaniye: insanın yüksek duyguları

karşı nispeti, öksüz bir yetimin muzlim bir hüzün ile ümitsiz ağlayışı, hem süflî bir vaziyette sarhoş bir ayyaşın velvele-i gınasının (şarkı demektir) nispeti ile ulvî bir âşığın muvakkat bir iftiraktan müştakane, ümitkârâne bir hüzün ile gınası (şarkısı); hem, zafer veya harbe ve ulvî fedakârlıklara sevk etmek için teşvikkârâne kasaid-i vataniyeye nispeti gibidir. Çünkü, edeb ve belâgat, tesir-i üslûp itibanyla ya hüzün verir, ya neşe verir.

Hüzün ise, iki kısımdır. Ya fakdülahbaptan gelir, yani ahbapsızlıktan, sahipsızlıkten gelen karanlıklı bir hüzündür ki, dalâletâlûd, tabiatperest, gafletpişe olan medeniyetin edebiyatının verdiği hüzündür. İkinci hüzün, firakulahbaptan gelir. Yani ahbap var; firakında müştakane bir hüzün verir. İşte şu hüzün, hidayeteda, nurefşan Kur'ân'ın verdiği hüzündür.

Amma neşe ise, o da iki kısımdır. Birisi, nefsi hevesatına teşvik eder, o da tiyatrocu, sinemacı, romancı medeniyetin edebiyatının şe'nidir. İkinci neşe, nefsi susturup, ruhu, kalbi, aklı, sırrı, maâliyata, vatan-ı aslîlerine, makarr-ı ebedîlerine, ahbab-ı uhrevîlerine yetişmek için lâtif ve edeplı masumâne bir teşviktir ki; o da cennet ve saadet-i ebediyeye ve rü'yet-i cemalullaha beşeri sevk eden ve şevke getiren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın verdiği neşedir. İşte,

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَّاْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ
لَا يَاْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا (1)

1 De ki: And olsun, eğer bu Kur'ân'ın benzerini getirmek için insanlar ve cinler bir araya toplanıp da hepsi birbirine yardımcı olsalar, yine de onun benzerini getiremezler. (İsrâ Sûresi, 88.)

ahbab-ı uhrevî: ahiret dostları.
ahbap: dost.
ayyaş: sarhoş, alkolik.
azîm: büyük, yüce.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde olmasını öğreten ilim.
beşer: insanlık.
dalâletalûd: hak yoldan uzaklaşmış, sapıklıkla karışık.
edeb: edebiyat.
edebiyat: duygu, düşünce, hayal ve olayları sözlü veya yazılı olarak ifade etme sanatı.
edep: nezaket, zarflık.
fakdulahbap: ahbapsızlık, dostsuzluk, ahbabın bulunmayışı.
fedakâr: fedâ eden.
firak: ayrılık.
firakulahbap: ahbaplardan ayrılık, dostlardan ayrı düşme.
gafletpişe: gaflet içinde, nefse uymakla serserileşmiş.
hakıkat: gerçek.
harp: savaş.
hevesat: hevesler.
hidayeteda: hidâyete sebep olan.
hüzün: keder, üzüntü.
iftirak: ayrılık.
kasaid-i vataniye: vatanla ilgili milli şiirler.
kısım: parça.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
latîf: yumuşak, hoş, nazik.
maâliyat: yüksek ve derin fikirler.
makarr-ı ebedî: sonsuza kadar durulacak yer.
masumâne: masumca.
medeniyet: uygarlık.
muvakkat: geçici.
muzlim: karanlıklı, zulmetli.
müştakane: arzulu ve istekli bir şekilde.
nefis: kötülüğe sevk eden hayırlı işlerden alıkoyan güç, duygu.
nefsî: nefsle alâkalı.
nispet: kıyas, münâsebet, ilgi, ölçü.
nurefşan: nur saçan.
roman: sembolik ve gerçek olaylara dayanan uzun edebiyat türü.
ruh: insandaki canlılığın ve diriliğin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı.
rü'yet-i Cemalullah: Allah'ın cemâlini görmek.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sevk: gönderme, yönlendirme.
süflî: aşağılık.
şe'n: hâl, durum, iş.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek.
tabiatperest: Allah'a inanmayan, tabiata tapan.
tesir-i üslûp: üslûbun etkisi.
teşvik: isteklendirme, özendirme, şevklendirme.
teşvikkârâne: teşvik ederek, yönlendirerek.
ulvî: yüce.
ümit: umut.
ümitkârâne: umut ederek.
vatan-ı aslî: asıl vatan.
vaziyet: durum.
zafer: düşmanı mağlûp etme.

ifade ettiği azîm mana ve büyük hakıkat, kasıru'l-fehim olanlarca ve dikkatsizlikle, mübalâğalı bir belâgat için muhal bir suret zannediliyor. Haşa, mübalâğa değil, muhal bir suret değil, ayn-ı hakıkat bir belâgat ve mümkün ve vakı surettedir.

O suretin bir veçhi şudur ki, yani, Kur'ân'dan tereşşuh etmeyen ve Kur'ân'ın malı olmayan ins ve cinnin bütün güzel sözleri toplansa, Kur'ân'ı tanzir edemez, demektir. Hem, edememiş ki, gösterilmiyor.

İkinci vecih şudur ki: Cin ve insın hatta şeytanların netice-i efkârları ve muhassala-i mesaileri olan medeniyet ve hikmet-i felsefe ve edebiyat-ı ecnebiye, Kur'ân'ın ahkâm ve hikmet ve belâgatine karşı âciz derekesindedirler demektir; nasıl da, numunesini gösterdik!

acız: güçsüz
ahkam: emirler, hükümler
ahkam-ı İslâmiye: İslâmî hükümler
and: yemin
asır: yüzyıl, devir
ayn-ı hakıkat: gerçeğin ta kendisi
azîm: büyük, yüce.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve halin ve makamın icabına göre söylenmesi
beniâdem: insanoğlu
cilve: tecelli, görünme
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibâret bir yaratık.
dakik: ince, nazik.
davet: çağırma.
derecat: dereceler
dereke: aşağı seviye, bayağılık.
edebiyat-ı ecnebiye: yabancılara ait edebiyat.
ehemmiyet: önem
elzem: çok lüzumlu
fen: uygulamalı bilimlerin genel adı.
güya: sanki
hakıkat: gerçek, esas
haşa: asla öyle değildir
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, yüksek bilgi
hikmet-i felsefe: felsefe ilmi.
hisse-i ders: ders payı
hitap: konuşma
hususî: özel
ilim: bilgi
ilm-i belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde olmasını öğreten ilim
iman: inanmak.
İns: insan
kasıru'l-fehim: anlayışı kavraması zayıf kimse
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lâzım: gerekli.
maârif: marifetler, bilimler
mana: anlam
marifetullah: Allah'ı hakkıyla bilme, tanıma
medeniyet: uygarlık.
muhal: imkânsız.
muhassala-i mesaî: çalışmalar sonunda elde edilen netice.
muvafık: uygun, denk.
mübalâğa: abartı
mütenevvi: çeşit çeşit.
müteveccih: yönelme.
netice-i efkar: fikirlerin neticesi
nev: cins.
numune: örnek.
nurânî: nurlu, parlak.
suret: biçim, görünüş
şeytan: Âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık.
tabaka: sınıf, katman.
tabakat: tabakalar, katmanlar
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, katmanları.
tâife: takım, grup
tanzir: bir şeyin taklidini, benzerini yapma
tereşşuh: sızma
vakı: vuku bulan, olan
vecih: yön
zan: sanma

Meyve Risalesinden Onuncu Meselenin Hâtimesi Olarak İki Hâşiye

* On Birinci Şua olan Meyve Risalesi, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

BİRİNCİSİ

Bundan on iki sene evvel işittim ki, en dehşetli ve muannit bir zındık, Kur'ân'a karşı suikastını, tercümesiyle yapmaya başlamış. Ve demiş ki: "Kur'ân tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin." Yani, luzumsuz tekrarattı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş.

Fakat Risale-i Nur'un cerh edilmez hüccetleri kat'î ispat etmiş ki, Kur'ân'ın hakikî tercümesi kabil değil. Ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'ân'ın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez. Ve her bir harfi on adetten bine kadar sevap veren kelimat-ı Kur'âniyenin mu'cizâne ve cemiyetli tabirlerinin yerini beşerin adî ve cüz'î tercümeleri tutamaz, onun yerinde camilerde okunmaz, diye Risale-i Nur her tarafta intişanyla o dehşetli plânı akim bıraktı.

Fakat, o zındıktan ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur'ân güneşini üflemekle söndürmeye, aptal çocuklar gibi, ahmakane ve divanecesine çalışmaları sebebiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir hâlette bu Onuncu Mesele yazdırıldı tahmin ediyorum. Başkalar ile görüşemediğim için hakikat-i hâli bilemiyorum.

adi: bayağı aşağı değersiz.
ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala
ahmakane: ahmakçasına, ahmak olana yakışır şekilde, akılsızca
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cerh: yaralama, bir iddiayı fikri çürütme, reddetme
cüz'i: az bir parça
dehşetli: ürkütücü, korkunç
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
evvel: önce
gayet: son derece
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, ışın aslı
hakiki: gerçek
halet: hal, durum
haşiye: dipnot
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı
hüccet: delil
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kabil: mümkün, ihtimal dâhilinde
kat'i: kesin, şüpheye ve teredüde mahal bırakmayan
kelimat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın kelimeleri, sözleri
lisan: dil
lisan-ı Arabî: Arap dili, Arapça.
lisan-ı nahvî: Arapçanın bir vasfı, nahve ait dil intizam ve kaidelere bağlı belâgat dili
mesele: önemli konu
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muannit: inatçı, ayak direyen
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muhafaza: koruma
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan
nükte: ince manalı düşündürücü söz
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
tabir: ifade, söz.
tekrarat: tekrarlar
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

İKİNCİ HAŞİYE

Denizli hapsinden tahliyemizden sonra meşhur Şehir Otelinin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer halka-i zikir tarzında gayet lâtif, tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları, havanın dokunmasıyla, cazibekârâne ve cazibedarâne hareketle rakseder, kardeşlerimin müfarakatlarından ve yalnız kaldığımdan, hüzünlü ve gamlı kalbime ilişti. Birden güz ve kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben, o kemal-ı neşe ile cilvelenen o nazenin kavaklara ve zîhayatlara o kadar acıdım ki, gözlerim yaş ile doldu. Kâinatın süslü perdesi altındaki ademleri, firakları ihtar ve ihsasıyla, kâinat dolusu firakların, zevallerin hüzünleri başıma toplandı. Birden hakikat-ı Muhammediyenin (ASM) getirdiği nur, imdada yetişti. O hadsiz hüzünleri ve gamları sürurlara çevirdi. Hatta o nurun herkes ve her ehl-i iman gibi, benim hakkımda milyon feyzinden yalnız o vakitte o vaziyete temas eden imdat ve tesellisi için zat-ı Muhammediyeye (ASM) karşı ebediyen minnettar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübarek nazeninleri vazifesiz, neticesiz; bir mevsimde görünüp, hareketleri, neşeden değil, belki, güya ademden ve firaktan titreyerek hiçliğe düştüklerini göstermekle, herkes gibi bendeki aşk-ı beka ve hubb-ı mehasin, muhabbet-i vücut ve şefkat-i cinsiye ve alâka-ı hayatıyeye medar olan damarlarıma o derece

adem: yokluk.
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı
cazibekârane: çekici ve cazibeli bir şekilde
cezbedarane: cezbeye tutulmuş gibi. Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
cilve: güzellere yakışır duruş ve davranış; dilberce hareket, naz ve eda.
ebediyen: ebedî olarak, illeâbet.
ehl-i İman: inananlar, iman sahipleri
feyz: ihsan, bağış, kerem
firak: ayrılık, hicran
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
gam: keder, uzuntu
gayet: son derece
guya: sanki, sözde
güz: sonbahar
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat-ı Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
halka-ı zikr: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma
hasiye: dipnot
hubb-ı mehasin: güzelliklere, güzel olan şeylere sevgi
hüzn: keder, tasa, gam, hüzün
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihtar: hatırlatma, uyarı
imdat: yardım
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kemal-i neş'e: neşe ve sevincin tam oluşu, tam bir neşe
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla.
latif: güzel, hoş
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun olan bakış, idrak edemeyen nazar
nazenin: nazlı, nazik, narin, ince yapılı
nur: aydınlık, parlıu, ışık
raks: oynama, dans etme
suret: biçim, tarz, görünüş
sürur: sevinç, mutluluk
şefkat-ı cinsiye ve hayatıye: aynı cinsten olanların birbirlerine karşı gösterdikleri şefkat, merhamet ve hayata karşı duyulan şefkat
şefkat-i cinsiye: cinse ait şefkat, aynı cinsten olanların birbirlerine karşı duydukları merhamet, sevgi, şefkat duygusu
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
tarz: biçim, şekil, suret.
tesellî: avutma, acısını dindirme
vazife: görev
vaziyet: durum
zat-ı Muhammediyye: Hz. Muhammed'in zatı, kişiliği
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zîhayat: hayat sahibi

dokundu ki, böyle, dünyayı bir manevî cehenneme ve aklı bır tazip aletine çevirdiğı sırada, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın beşere hediye getirdiği nur perdeyi kaldırdı İdam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak, fânîlik yerinde, o kavaklanın her bininin yaprakları adedince hikmetleri ve manaları ve –Risale-i Nur'da ıspat edildiği gıbı– üç kısma ayrılan neticeleri ve vazifeleri var diye gösterdi.

Birinci kısım, Sânî-i Zülcelâl'in esmasına bakar. Meselâ, nasıl bir usta, hanka bir makineyi yapsa, onu takdir eden herkes o zata "Maşaallah, bârekâllah" deyıp alkışlar Öyle de, o makine dahi, ondan maksut neticelerı tam tamına göstermesıyle, lisan-ı hâliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zîhayat ve her şey böyle bir makinedır; ustasını tebriklerle alkışlar

İkinci kısım hikmetleri ise, zîhayatın ve zîşuurun nazarlarına bakar, onlara şırın bır mutalâagâh, birer kıtab-ı marifet olur; manalarını zîşuurun zihinlerinde ve suretlerini kuvve-i hafızalarında ve elvah-ı misaliyede ve âlem-i gaybın defterlerinde daire-i vücutta bırakıp, sonra âlem-i şahadeti terk eder, âlem-ı gayba çekilir. Demek, sûrî bir vücudu bırakır, manevî ve gaybî ve ilmî çok vücutları kazanır.

Evet, madem Allah var ve ilmı ıhata eder, elbette adem, ıdam, hıçlık, mahv, fenâ, hakıkat noktasında ehl-i imanın dünyasında yoktur Ve kâfırlerın dünyaları ademle, fırakla, hiçlıkle, fânîlıkle doludur. Işte bu hakıkatı,

abes: boş saçma luzumsuz ve gayesiz ış
adem: yokluk
alem-ı gayb: gayp alemı gorunmeyen fakat varlığı kesın olan ve mahıyetı allah tarafından bilinen başka dunyalar
alem-ı şahadet: gozle gordugumuz şahıt olduğumuz âlem kâinat.
aleyhissalatü vesselâm: salât ve selam onun uzenne olsun anlamında Hz Muhammed e dua
barekallah: Allah mubarek etsin hayırlı ve bereketlı olsun.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
daire-i vücut: varlık dairesi
ehl-i iman: mananlar iman sahıplerı
elvah-ı misaliye: omek tablolar mısalı manzaralar.
esmâ: adlar. isımler
fani: olumlu geçıcı
fena: yok olma olumlulluk, geçıcılık
firak: ayrılık, hıcran
gaybi: gaypla ılgılı gorunmeyenlere aıt
hakıkat: gerçek esas
harıka: olağanustu
hikmet: Ilahı gaye gızlı sebep fayda
ıdam: yok olma
ıhata: kuşatma ıçıne alma
ilim: bılme bılgı
ilmi: ılım ıle ılgılı ılme dair
ispat: dogruyu delillerle gösterme
kafir: Allah'ı ve Islamıyetı ınkar eden dınsız
kitab-ı marifet: manfet kitabı Allah ı tanıtan kitap bılgı kaynagı olan kitap
kuvve-i hafıza: hafıza gucü
lisan-ı hal: hâl dılı bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi
madem: -den dolayı böyle ıse
mahv: yok olma ortadan kalkma batma
maksut: istenılen şey istek, arzu gaye.
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
Maşaallah: Allah ın istedıgı gıbi Allah ın istedıgı olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bır ıbare
meselâ: omeğın
mutalâagah: mutalâa yen et rafıca duşunme okuma ve ıncelemeyen
nazar: bakış dıkkat
nur: aydınlık, panlı ışık
Sani-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah (cc.)
suret: bıçım tarz gorunuş
sûri: gorunuşte olan şeklî
tazip: Azap verme, ezıyet etme, eziyette bulunma
tesbih: Allah ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma Cenab-ı Hakk ı şanına layık ifadelerle anma
vazife: gorev
vucut: beden varlık
zat: kışı şahıs
zihayat: hayat sahıbı.
zihun: hafıza bellek
zîşuur: şuurlu şuur sahıbı

umumun lisanında gezen bu gelen darbımesel ders verip, der.

"Kimin için Allah var, ona her şey var; ve kimin için yoksa, her şey ona yoktur, hiçtir."

Elhâsıl. Nasıl ki, iman ölüm vaktinde insanı idam-ı ebedîden kurtarıyor, öyle de, herkesin hususî dünyasını dahi idamdan ve hiçlik karanlıklarından kurtarıyor. Ve küfür ise, hususan küfr-i mutlak olsa, hem o insanı, hem hususî dünyasını ölümle idam edip manevî cehennem zulmetlerine atar, hayatının lezzetlerini acı zehirlere çevirir. Hayat-ı dünyeviyeyi ahirete tercih edenlerin kulakları çınlasın. Gelsinler, buna ya bir çare bulsunlar veya imana girsinler, bu dehşetli hasarattan kurtulsunlar.

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Duanıza çok muhtaç ve size çok
müştak kardeşiniz

Said Nursî

1- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
çare: ilâç, derman.
darbımesel: atasözü, vecize.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
Dua: Allah'a yalvarma niyaz.
Elhâsıl: hâsıl, netice itibâriyle, kısaca.
hasarat: zararlar, ziyanlar.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dinlenmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
İman: inanma, itikat.
kufr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak kufur, hiç bir imanı hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklik, imansızlık.
lisan: dil.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
tercih: bir şeyi diğerlerinden üstün tutma, öne alma, seçme, daha çok beğenme.
umum: herkes.
zulmet: karanlık.

* Yirmi Altıncı Söz Barla'da 1927-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

Yirmi Altıncı Sözden Üçüncü Mebhasın Sonu ve Dördüncü Mebhas

Eğer desen: "Kader bizi böyle bağlamış, hürriyetimizi selp etmiştir. İnbisat ve cevelâna müştak olan kalp ve ruh için, kadere iman bir ağırlık, bir sıkıntı vermiyor mu?"

Elcevap: Kat'a ve asla! Sıkıntı vermediği gibi, nihayetsiz bir hiffet, bir rahatlık ve rehureyhanı veren ve emnüemanı temin eden bir sürur, bir nur veriyor. Çünkü, insan kadere iman etmezse, küçük bir dairede cuz'î bir serbestiyet, muvakkat bir hürriyet içinde, dünya kadar ağır bir yükü, bîçare ruhun omzunda taşımaya mecburdur. Çünkü, insan bütün kâinatla alâkadardır, nihayetsiz makasıd ve metalibi var; kudreti, iradesi, hurriyeti milyondan birisine kâfi gelmediği için, çektiği manevî sıkıntı ağırlığı, ne kadar muthış ve muvahhiş olduğu anlaşılır. İşte kadere iman, bütün o ağırlığı kaderin sefînesine atar, kemal-ı rahat ile, ruh ve kalbin kemal-ı hürriyetiyle kemalâtında serbest cevelânına meydan veriyor. Yalnız nefs-i emmarenin cüz'î hürriyetini selp eder ve firavuniyetini ve rububiyetini ve keyfemayeşa hareketini kırar.

Kadere iman o kadar lezzetli, saadetlidir ki, tarif edilmez. Yalnız, şu temsil ile o lezzete ve o saadete bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

alâkadar: ilgili, ilişkili
bîçare: çaresiz.
cereyan: olma, meydana gelme
cevelan: dolaşma, gezinme.
cuz'î: az, pek az
edepsiz: edepten, terbiyeden yoksun
emnüeman: tam bir emniyet ve korkusuzluk.
erzak: rızıklar, yiyecekler
firavuniyet: isyankârlıkla Allah'ı tanımama, kendisini ilâh olarak gösterme, firavunleşme
gasıbâne: hakkı olmayan şeyi alarak, gasp ederek.
has: hususî, özel
hiffet: hafiflik, rahatlık.
hürriyet: serbestiyet.
ıztırap: aşırı elem, azap, sıkıntı.
idare: yönetme, yürütme
iktıza: gerektirme
irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirebilme gücü
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi plânlaması
kâfi: yeterli
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
kat'a: hiçbir vakit, asla
kemalat: fazileller, iyilikler, mükemmellikler
kemal-ı hürriyet: tam ve mükemmel hürriyet.
kemal-i rahat: tam bir rahatlık
kemal-ı suhulet: tam ve mükemmel bir kolaylık.
keyfemayeşa: kendi keyfince, başıboş
kudret: güç, kuvvet.
külfet: zahmet, zorluk.
mahall-ı garaip: garipliklerle dolu, hayret edilecek yerler
makasıd: maksatlar, gayeler
manevî: manaya ait, maddî olmayan
metalip: istekler, arzular
muvahhiş: dehşet veren, korkutucu
muvakkat: geçici
müştak: iştiyaklı, arzulu
mutemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nefs-i emmare: İnsanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis
nihayetsiz: sonsuz.
nizam-ı kanun: kanun gereği, düzen, disiplini
nur: parıltı, parlaklık, ışık.
payıtaht: makam.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan gayr-ı maddî cevher, manevî varlık.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye edicilik
ruhureyhan: hoş ve güzel koku
saadet: mutluluk, bahtiyarlık.
sarıkane: hırsızcasına.
sefine: gemi.
selp: zorla alma, ortadan kaldırma
suret: tarz, şekil
sürur: sevinç, mutluluk, neşe
tavattun: yerleşme, yurt edinme
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tedip: cezalandırma
teessüf: üzülme, acı duyma.
temin: sağlama
temsil: benzetme, örnek.
varidat: gelirler

İki adam bir padişahın payitahtına giderler, o padişahın mahall-i garaip olan has sarayına girerler. Biri padişahı bilmez, o yerde gasıbâne, sârıkane tavattun etmek ister. Fakat, o bahçe, o sarayın iktıza ettikleri ıdare ve tedbir ve varidat ve makinelerini işlettirmek ve garip hayvanatın erzakını vermek gibi zahmetli kulfetleri görür, mütemadiyen ıztırap çeker. O cennet gibi bahçe, başına bir cehennem gibi oluyor. Her şeye acıyor, ıdare edemiyor. Teessüfle vaktini geçirir. Sonra da, o hırsız edepsiz adam, tedip suretiyle hapse atılır. İkinci adam padişahı tanır, padişaha kendini mısafir bilir. Bütün o bahçede, o sarayda olan işler, bır nizam-ı kanunla cereyan ettiğini, her şey bir programla, kemal-i sühuletle işlediğini itıkat eder. Zahmet ve kulfetleri, padişahın kanununa bırakıp, kemal-ı safa ile o cennet-misal bahçenin bütün lezzetlerinden ıstifade edip, padişahın merhametine ve idare kanunlarının güzelliğine istinaden her şeyi hoş görür, kemal-ı lezzet ve saadetle hayatını geçirir. İşte (1) مَنْ اٰمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ sırrını anla.

Dördüncü Mebhas

Eğer desen: "Birinci Mebhasta ispat ettin ki, kaderin her şeyi güzeldir, hayırdır. Ondan gelen şer de hayırdır, çirkinlik de güzeldir. Hâlbuki, şu dâr-ı dünyadaki musibetler, belıyyeler, o hukmü cerh edıyor."

1- Kim kadere ıman ederse kederden emin olur

adem: yokluk, hıdık.
ahvâl-i muhtelif: çeşıtlı hâller
âlam: kederler, elemler, acılar
arız: bulaşma, yaklaşma
belıyyat: belâlar, felâketler, kederler
beliyye: felaket, musibet.
cennetmısal: cennet gibi
cerh: bir iddıayı bir fikri çürütme
dâr-ı dunya: dunya alemi
elem: uzuntu, acı.
hakıkat: gerçek, esas
halat: haller, durumlar.
hayır: iyılık, güzellik
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın ta kendısı.
hissetmek: algılamak.
hüküm: kaıde, kural
ıdare: yonetme, yurutme
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
ıstınaden: dayanarak, güvenerek.
ışmam: hafif olarak hıssettırme
ıtıkat: inanma.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan once takdir etmesi planlaması.
keder: tasa, kaygı, acı, hüzun
kemalat: iyılıkler, mukemmellikler
kemal-i lezzet: tam ve mukemmel lezzet.
kemal-i safa: tam bır huzur ve gonul rahatlığı
keyfiyat: nitelikler, ozellikler
kulfet: zahmet, sıkıntı, zorluk.
maasi: asılıkler, ısyanlar
matlup: istenilen, arzu edilen şey
mebhas: kısım, bolum.
mehasin: guzellikler, iyilikler
merhamet: acıma, şefkat gosterme.
mesaip: felâketler, ugursuzluklar
meşakkat: zahmet, sıkıntı, guçluk, zorluk.
musibet: felâket, dert, sıkıntı
muncer: dayanmak, surukleme
müteaddıd: çeşıtlı
mutebayın: birbırıne uymayan, birbırınden ayrı
nefis: insanın kendısi, oz varlık.
nekais: eksıklıkler, noksanlıklar
nukuş-ı esma: Cenab-ı Hakkın isımlerinin sanatı ve suslu gorunulen nakışları.
nur: zıya, ışık.
rücu: donme, yonelme
saadet: mutluluk, bahtıyarlık, mes ut olma.
semerat: meyveler, netuceler
suret: bıcım, tarz, şekil.
şedıd: şıddetlı
şer: kotulluk, fenalık, çirkinlik.
şerr-i mahz: tam bır kotulluk, çirkinlik.
şıddet-i şefkat: aşırı derecedekı şefkat.
tasaffi: saflaşma, durulaşma
tavır: hâl, durum, vazıyet.
tazammun: ihtıva etme, ıçınde bulundurma.
Vahıb-ı Hayat: hayat veren, hayatı bagışlayan Allah
vaziyet: hâl, durum
vucut: var oluş, varlık.
zîhayat: hayat sahıbı, canlılar

hıdayet: yolculuk, hıdık.
ıhtıyar: gerçek esas
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
ıstınaden: dayanarak, güvenerek.
ıtıkat: inanma.
kaderi: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan once takdir etmesi planlaması.
kemal-i lezzet: tam ve mukemmel lezzet.
kemal-i safa: tam bır huzur ve gonul rahatlığı
mesaip: felâketler, ugursuzluklar
mutebayın: birbırıne uymayan, birbırınden ayrı
nefis: insanın kendısi, oz varlık.
nekais: eksıklıkler, noksanlıklar
nur: zıya, ışık.
rücu: donme, yonelme
saadet: mutluluk, bahtıyarlık, mes ut olma.
tazammun: ihtıva etme, ıçınde bulundurma.
vaziyet: hâl, durum, vazıyet.
vucut: var oluş, varlık.
zîhayat: hayat sahıbı, canlılar

Elcevap: Ey şiddet-i şefkatten şedit bir elemi hisseden nefsim ve arkadaşım! Vücut hayr-ı mahz, adem şerr-i mahz olduğuna, bütün mehasın ve kemalâtın vücuda rücuu ve bütün maasi ve mesaip ve nekaisin esası adem olduğu delildir.

Madem adem şerr-i mahzdır, ademe müncer olan veya ademi işmam eden hâlât dahi şerri tazammun eder. Onun için, vücudun en parlak nuru olan hayat, ahval-i muhtelife içinde yuvarlanıp kuvvet buluyor, mütebayın vaziyetlere girip tasaffi ediyor ve müteaddit keyfiyatı alıp matlûp semeratı veriyor ve müteaddit tavırlara girip Vahib-i Hayat'ın nukuş-i esmasını güzelce gösterir. İşte şu hakikattendir ki, zîhayatlara âlâm ve mesaip ve meşakkat ve beliyyat suretinde, bazı hâlât arız olur ki; o hâlât ile hayatlarına envar-ı vücut teceddüt edip zulümât-ı adem tebaud ederek hayatlan tasaffi ediyor. Zira, tevakkuf, sükûnet, sükût, atalet, istirahat, yeknesaklık, keyfiyatta ve ahvalde birer ademdir. Hatta en büyük bir lezzet, yeknesaklık içinde hiçe iner.

Elhâsıl: Madem hayat Esma-ı Husnâ'nın nukuşunu gösterir, hayatın başına gelen her şey hasendir. Meselâ, gayet zengin, nihayet derecede sanatkâr ve çok sanatlarda mahir bir zat, âsâr-ı sanatını, hem kıymettar servetini göstermek için, adî bir mıskın adamı, modellik vazifesini gördürmek için, bir ücrete mukabil, bir saatte murassa, musanna, yaptığı gömleği giydirir, onun üstünde işler ve vaziyetler verir, tebdil eder; hem, her nevi sanatını göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu

adem: yokluk, hıçlık.
adi: basit sıradan
ahkam: emirler hükümler
ahval: haller durumlar
asâr-ı sanat: sanat eserleri
atalet: tembellik hareketsizlik.
elem: dert, üzüntü acı
elhâsıl: sonuç olarak özetle
envar-ı vücut: varlık nurları
esma: isimler. Allah ın güzel isimleri
Esma-i Hüsna: Allah ın güzel isimleri
Fatır-ı Bimisal: benzersiz şeylen yaratan Harika üstün ve misilsiz sanatlarla yaratan Allah
hak: pay
halat: haller vaziyetler
hasen: güzel
havas: hisler duygular
hayat: yaşam yaşayış.
insafsız: acımasız merhametsiz.
istirahat: dinlenme rahatlama
keyfiyat: nitelikler özellikler
kıymettar: değerli kıymetli.
latif: güzel nazik, nazlı
lemaat-ı hikmet: hikmet parıltıları
letaif: latifeler insandaki bir kısım ince duygular
mahir: maharetli hünerli.
merhamet: acıma şefkat gösterme
miskin: zavallı, âciz.
mukabil: karşılık olarak, karşılığında
murassa: kıymetli taşlarla sırmalarla süslenmiş
musanna: sanatla yapılmış sanatlı
musibet: felaket bela sıkıntı
nakış: resim sanatlı şekil
nev': çeşit, cins tür
nihayet: son derece.
nukuş: nakışlar.
sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyük lük sahibi her şeyi sanatla yaratan Allah
servet: mal varlık.
sükûnet: durgunluk, hareketsizlik, sakınlık.
sükût: sessizlik.
şuaat-ı rahmet: rahmet parıltıları
tasaffi: safiaşma durulaşma temizlenme
tebaud: uzaklaşma.
tebdil: değişirme
teceddüt: tazelenme yenilenme
tevakkuf: boş durma
vazife: ödev, görev
vaziyet: durum duruş şekil
vücut: var olma varlık.
yeknesak: monoton, tekdüze
zat: kişi şahıs.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar
zira: çünkü.
zulümât-ı adem: yokluk ve hıçlık karanlıkları

ücretli miskin adam, o zata dese, "Bana zahmet veriyorsun, eğilip kalkmakla vaziyet veriyorsun, beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun" demeye hak kazanabilir mi? "Merhametsizlik, insafsızlık ettin" diyebilir mi?

İşte, onun gibi, Sâni-i Zülcelâl, Fâtır-ı Bîmisal, zîhayata göz, kulak, akıl, kalp gibi havas ve letaif ile murassa olarak giydirdiği vücut gömleğini Esma-i Hüsnâ'nın nakışlarını göstermek için çok hâlât içinde çevirir, çok vaziyetlerde değiştirir. Elemler, musibetler nev'inde olan keyfiyat, bazı esmasının ahkâmını göstermek için lemaat-ı hikmet içinde bazı şuaat-ı rahmet ve o şuaat-ı rahmet içinde lâtif güzellikler vardır.

* * *

Hâtime

Eski Saıd'in serkeş, müftehir, mağrur, ucublu, riyakâr nefsini susturan, teslime mecbur eden Beş Fıkradır.

Birinci Fıkra: Madem eşya var ve sanatlıdır; elbette bir ustalan var. Yirmi Ikıncı Sozde gayet kat'î ispat edildiği gibi, eğer her şey birinin olmazsa, o vakit her bir şey bütün eşya kadar müşkül ve ağır olur, eğer her şey birinin olsa, o zaman bütün eşya bir şey kadar asan ve kolay olur. Madem zemin ve asumanı binsi yapmış, yaratmış, elbette, o pek hikmetli ve çok sanatkâr Zat, zemin ve asumanın meyvelen ve neticeleri ve gayeleri olan

abes: boş, luzumsuz ve gayesiz iş
asan: kolay
asuman: gökyüzü, gök kubbe
fâcir: günahkâr
fahur: oyunme, gururlanma.
farıza-ı hilkat: yapılması yenne getirilmesi yaratılış gereği olan
fıkra: bend, madde, paragraf
gaye: maksat, hedef
hadis-i şerif: Peygamberimizin sözü, emri ve harekeuni bildiren ifade
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yerinde olması
hizmet: görev, vazife.
ispat: kanıtlama
kat'î: kesin, şüphesiz.
mağrur: gururlu, kibirli.
müftehir: oyunen gururlu.
müşkül: güç, zor, güçlük.
müzekka: tezkiye edilmiş, paklanmış, aklanmış
nefis: insanın kendisi, öz varlık.
netice: sonuç.
netice-i sanat: sanatın neticesi
nimet: Allah vergisi olan her hoşa giden şey, iyilik, ihsan
recul-ı fâcir: haram ve günaha dalmış kötü insan.
riya: gösteriş.
riyakâr: gösteriş, içi dışı başka olan
sanatkâr: sanatı yapan, sanatçı
serkeş: emir altına girmeyen, başına buyruk
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, minnettarlık ifade etme
ubudiyet: kulluk, itaat, bağlılık.
ucub: kendini beğenmişlik, kibir, gurur
vazife-i fıtrat: yaratılış vazifesi.
Zat: yaratan Allah
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi, canlılar

zîhayatları başkalara bırakıp işi bozmayacak, başka ellere teslim edip bütün hikmetli işlerini abes etmeyecek, hiçe indirmeyecek, şükür ve ibadetlerini başkasına vermeyecektir.

İkinci Fıkra: Sen, ey mağrur nefsim, üzüm ağacına benzersin! Fahirlenme; salkımları o ağaç kendi takmamış, başkası onları ona takmış.

Üçüncü Fıkra: Sen ey riyakâr nefsim! "Dine hizmet ettim" diye gururlanma.[1] إِنَّ اللهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ sırrınca, müzekkâ olmadığın için, belki sen kendini o recul-i facir bilmelisin. Hizmetini, ubudiyetini, geçen nimetlerin şükrü ve vazife-i fıtrat ve fanza-i hilkat ve netice-i sanat bil, ucub ve riyadan kurtul.

Dördüncü Fıkra: Hakikat ilmini, hakikî hikmeti istersen, Cenab-ı Hakkın marifetini kazan. Çünkü, bütün hakaik-ı mevcudat, ism-i Hakkın şuaatı ve esmasının tezahuratı ve sıfâtının tecelliyatıdırlar. Maddî ve manevî, cevherî, arazî her bir şeyin, her bir insanın hakikatı, birer ismin nuruna dayanır ve hakikatine istinat eder. Yoksa, hakikatsiz, ehemmiyetsiz bir surettir. Yirmincı Sözün ahirinde, şu sırra dair bir nebze bahsı geçmiştir.

Ey nefis! Eğer şu dunya hayatına müştaksan, mevtten kaçarsan, kat'iyen bil ki, hayat zannettiğin hâlât, yalnız bulunduğun dakikadır. O dakikadan evvel bütün zamanın ve o zaman içindeki eşya-i dünyeviye, o dakikada meyyittir, ölmüştür. O dakikadan sonra bütün zamanın ve

1 Allah bu dini facir bir adamın eliyle de kuvvetlendirir. (*Buhârî*, 6.88.)

aciz: güçsüz
adem: yokluk, hıçlık.
ahir: son.
an-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi
arazî: sonradan ortaya çıkan
aşire: onda bir
bahıs: ismi geçen, bahsolunan
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cevherî: kıymetli kaynağında olan, cevher gibi
cihet: yan, yön, taraf
daire-i hayat: hayat dairesi.
derece-i hayat: hayat derecesi.
ehemmiyet: pek önemli olma değerlilik
ehl-i tetkik: dikkatle araştırıanlar titizlikle inceleyenler
ehl-i velayet: veli olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar
esma: isimler
eşya-i dünyeviye: dünyaya ait olan her şey
fânî: ölümlü, muvakkat, geçici.
fıkra: bend, madde, paragraf
hakaik-i mevcudat: bütün yaratılmışların ortaya koyduğu gerçek.
hakikat: gerçek, hayali olmayan, öz
hay: hayattar, canlı
hayat-ı maddiye: maddi hayat.
hayat-ı maddiye-i nefsiye: nefsin maddî isteklen ile yaşamak istediği hayat.
hayattar: canlı, yaşayan.

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yerinde olması
hükmetmek: karar vermek.
ism-ı Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah'ın bir ismi
istinat: dayanma
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle
manevî: manaya ait, maddî olmayan
marifet: bilme, tanıma
mazî: geçmiş zaman
mazruf: zarflanan, sarılıp muhafaza edilen
mevcut: var olma
mevt: ölüm
meyyit: ölmüş, ölü
müstakbel: gelecek zaman, istikbal
müştak: istiyaklı, arzulu, âşık
nebze: bir parça, az miktar
nefis: insanı kötülüğe sevk eden güç, insanın kendisi, öz varlık.
nur: parlaklık, ziya, ışık
sıfat: nitelik, vasıf
sır: İlâhî hikmet, kalbe konulan latife
suret: biçim, görünüş
şuaat: şualar, nurlar, parıltılar
tecelliyat: tecelliler, görünmeler, yansımalar
tezahurat: görünüşler, belirmeler, ortaya çıkmalar

onun mazrufu, o dakikada ademdir, hiçtir. Demek, güvendiğin hayat-ı maddiye yalnız bir dakikadır, hatta, bir kısım ehl-i tetkik, "Bir aşıredir, belki bir an-ı seyyaledir" demişler. İşte şu sırdandır ki, bazı ehl-i velâyet, dünyanın dünya cihetiyle ademine hükmetmişler.

Madem böyledir; hayat-ı maddiye-i nefsiyeyi bırak, kalp ve ruh ve sırrın derece-i hayatlarına çık, bak: Ne kadar geniş bir daire-i hayatları var! Senin için meyyit olan mazi, müstakbel, onlar için haydır, hayattar ve mevcuttur.

Ey nefsim! Madem öyledir, sen dahi kalbim gibi ağla ve bağır ve de ki:

"Fânîyim, fânî olanı istemem, âcizim, âciz olanı istemem.

Ruhumu Rahman'a teslim eyledim, gayr istemem.
İsterim, fakat bir yâr-ı bâkî isterim.
Zerreyim, fakat bir Şems-i Sermed isterim.
Hiç ender hiçim, fakat bu mevcudatı birden isterim."

Alim: her şeyi bilen Allah.
Arabi: Arapça.
beka: ebedilik, sonsuzluk.
cemal-ı mücerret: yaratılan her şeyden farklı olan güzellik sahibi Allah.
Cemil: güzel, çok güzel olan anlamında Allah'ın isimlerinden.
cuz'i: parçaya ait olan, pek az.
ebedi: sonsuz.
ezeli: öncesiz, başlangıçsız.
fani: ölümlü.
fıkra-i Arabiye. Arapça fıkra metin.
Hakim: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan Allah.
hiç ender hiç: yokluk içinde yokluk.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yerinde olması.
İn'am: nimetlendirme, bağış.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması; her konuda Allah'ın hükmünün yürümesi.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan.
Kerim: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
küllî: umumî, bütün.
lütuf: güzellik, ihsan, iyilik.
mertebe-i tefekkur: tefekkurun derecelen.
mevcudat: yaratılmış her şey.
mu'cize: benzerini yapmak tan insanlann acız kaldığı şey.
Nakkaş: her şeyi nakışlı sanatlı yaratan Allah.
nakış: işleme, süsleme.
nimet: Allah vergisi olan her hoşa giden şey; iyilik, ihsan.
Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi; çok bağışlayıcı olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızklandıran Allah.
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
şems-i sermed: daimî sürekli olan güneş.
tahannun: şefkat etme.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tearrüf: bilinmek, tanınmak.
tedbir: idare, çekip çevirme.
tenvir: nurlandırma.
terahhum: merhamet etme.
teveddut: dostluk etmek, kendini sevdirmek.
tezyin: süsleme.
tezyinat: süsler, süslemeler.
vücut: var oluş, varlık.
yâr-ı bâki: bâkî sonsuz ebedî dost.
zerre: en küçük parça, parçacık.
zikir: Allah'ı anma.
zeval: zail olma, sona erme.
zuhur: görünme, belirme.

* Otuzuncu Söz, Barla'da 1928-30 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir

TILSIM-I KÂINATI KEŞFEDEN KUR'ÂN-I HAKÎM'İN MÜHİM BİR TILSIMINI HALLEDEN

Otuzuncu Söz

Birinci Maksat

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا (1)

ŞU AYETIN büyük hazinesinden tek bir cevherine işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Gök, zemin, dağ, tahammülünden çekindiği ve korktuğu emanetin müteaddit vücuhundan bir ferdi, bir veçhi, "ene"dir. Evet, "ene" zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar âlem-i insaniyetin etrafına dal budak salan nuranî bir Şecere-i Tuba ile, müthiş bir Şecere-i Zakkumun çekirdeğidir. Şu azîm hakikate girişmeden evvel, o hakikatın

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik, hepsi de onu yüklenmekten kaçındılar ve ondan korktular. İnsan ise onu yüklendi. Gerçekten insan çok zalim, çok cahildir. (Ahzab Suresi, 72)

alem-i insaniyet: insanlık dünyası
azım: büyük.
cevher: asıl, temel, öz
elif: yokluk ile varlık arası bir çizgi. Kur'ân alfabesinin ilk harfi
emanet: başka varlıkların yüklenmekten çekindiği, fakat insanın yüklendiği İlâhî görevler, istikamet üzere bulunmak
ene: benlik, ben
ferd: kişi, birey
hakikat: gerçek.
hareket: kımıldama.
hazine: çok değerli şeyler
keşfetmek: gizli bir hakikatı ortaya çıkarmak.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mahiyet: nitelik, özellik, esas.
maksat: amaç, gaye
muhim: önemli.
müteaddit: ayrı ayrı, çok.
müthiş: dehşet veren, korkutan
netice: sonuç.
nuranı: aydınlık, nurlu
Şecere-i Tuba: cennetteki iyilik ağacı
Şecere-i zakkum: cehennemdeki kötülük ağacı. Zakkum ağacı.
tahammül: yüklenme.
tılsım: gizli kalmış esrarlı şey
tılsım-ı kâinat: kâinatın sırrı, gizemi
vazife: görev
vecih: yön.
vücuh: yönler, cihetler
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem'de nemi insanlığın ilk devirleri
zerre: atom, maddenin en küçük parçası.

fehmini teshil edecek bir mukaddime beyan ederiz. Şöyle ki:

"Ene," künuz-i mahfiye olan esma-i İlâhiyenin anahtarı olduğu gibi, kâinatın tılsım-ı muğlâkının dahi anahtarı olarak bir muamma-i müşkülküşadır, bir tılsım-ı hayretfezadır. O "ene," mahiyetinin bilinmesiyle, o garip muamma, o acip tılsım olan "ene" açılır ve kâinat tılsımını ve âlem-i vücubun künuzunu dahi açar.

Şu meseleye dair Şemme isminde bir risale-i Arabiyemde şöyle bahsetmişiz ki:

Âlemin miftahı insanın elindedir ve nefsine takılmıştır. Kâinat kapıları zahiren açık görünürken, hakîkaten kapalıdır. Cenab-ı Hak, emanet cihetiyle insana "ene" namında öyle bir miftah vermiş ki, âlemin bütün kapılarını açar, ve öyle tılsımlı bir "enaniyet" vermiş ki, Hallâk-ı Kâinatın künuz-i mahfiyesini onun ile keşfeder. Fakat "ene" kendisi de gayet muğlâk bir muamma ve açılması müşkül bir tılsımdır. Eğer onun hakikî mahiyeti ve sırr-ı hilkati bilinse, kendisi açıldığı gibi, kâinat dahi açılır. Şöyle ki:

Sâni-i Hakîm, insanın eline, emanet olarak, rububiyetinin sıfât ve şuunatının hakıkatlerini gösterecek, tanıttıracak, işarat ve numuneleri cami bir "ene" vermiştir; tâ ki, o "ene" bir vahıd-ı kıyasî olup, evsaf-ı rububiyet ve şuunat-ı ulûhiyet bilinsin. Fakat vahid-i kıyasî, bir mevcud-i hakikî olmak lâzım değil. Belki, hendesedeki farazî hatlar gibi, farz ve tevehhümle bir vahid-i kıyasî teşkil edilebilir. Ilim ve tahakkukla hakıkî vucudu lâzım değildir.

acip: hayret veren şaşırtan.
âlem: varlıkların içine alan dünya varlıklarını bulunduğu ortam.
âlem-i vücup: Allah'ın zatı isimleri ve sıfatlarını ifade eden âlem.
beyan: açıklama, izah etme.
cami: kapsayan.
Cenab-ı Hak: her şeyin hakıkatinin kaynağı olan yüce zat, Allah.
cihet: yön.
emanet: başka varlıkların yüklenmekten çekindiği fakat insanın yüklendiği ilâhi görevler.
enaniyet: benlik taslama.
ene: ben, benlik, benlik duygusu.
esma-ı İlâhiye: Allah'ın güzel isimleri.
evsaf-ı rububiyet: yüce Allah'ın mahlukatı yaratma, yaşatma, terbiye etme gibi vasıfları.
farazî: hayalî, var sayılan.
farz etme: var sayma.
fehim: anlama ve kavrama.
hakıkat: gerçek.
hakıkî: gerçek.
Hallak-ı Kainat: Kainatın Yaratıcısı.
hat: çizgiler.
hendese: geometri.
işarat: alametler, işaretler.
kâinat: evren, tüm yaratılmışlar.
keşfetmek: açmak, ortaya çıkarmak.
künuz: hazineler.
künuz-ı mahfiye: gizli hazineler.
mahiyet: bir şeyin hakikati, gerçeği.
mevcud-ı hakikî: gerçek varlık.
miftah: anahtar.
muamma: anlaşılması ve çözülmesi güç olan sır, görünmeyen gizli sır.
muamma-ı müşkülküşa: anlaşılması zor olan bilmece.
muğlak: kapalı.
mukaddime: başlangıç.
müşkül: zor.
nam: isim.
nefis: insanın bedensel varlığı, öz benliği, kendisi.
numune: örnek.
risale-i Arabiye: Arapça küçük broşür, mektup.
rububiyet: Allah'ın yaratması, yaşatması ve terbiye etmesi.
Sâni-i Hakîm: her şeyi hikmetle ve sanatla yaratan Allah.
sıfat: vasıflar, özellikler.
sırr-ı hilkat: yaratılış amacı ve sırrı.
Şemme: Üstat Bediüzzaman'ın bir eseri.
şuunat: emirler, kasıtlar, talepler.
şuunat-ı ulûhiyet: Allah'ın yüceliğinin büyüklüğünün tezahürü olan emir ve fülleri.
tahakkuk: gerçekleşme.
teshil: kolaylık.
tevehhüm: zannetmek, var saymak.
tılsım: sır, gizem.
tılsım-ı hayretfeza: hayret verici sır.
tılsım-ı muğlâk: anlaşılması zor olan sırlar, gizemler.
vahid-i kıyasî: ölçü birimi.
vücut: varlık.
zahiren: görünüşte.

Suâl: Niçin Cenab-ı Hakkın sıfât ve esmasının manfeti, "enaniyet"e bağlıdır?

Elcevap: Çünkü, mutlak ve muhit bir şeyin hududu ve nihayeti olmadığı için, ona bir şekil verilmez ve üstüne bir suret ve bir taayyun vermek için hükmedilmez, mahiyeti ne olduğu anlaşılmaz. Meselâ, zulmetsiz daimî bir ziya, bilinmez ve hissedilmez. Ne vakit hakikî veya vehmî bir karanlık ile bir hat çekilse, o vakit bilinir.

İşte, Cenab-ı Hakkın, ilim ve kudret, Hakîm ve Rahîm gibi sıfât ve esması muhit, hudutsuz, şeriksiz olduğu için, onlara hükmedilmez ve ne olduklan bilinmez ve hissolunmaz. Öyle ise, hakikî nihayet ve hadleri olmadığından, farazî ve vehmî bir haddi çizmek lâzım geliyor. Onu da "*enaniyet*" yapar. Kendinde bir rububiyet-i mevhume, bir malikiyet, bir kudret, bir ilim tasavvur eder, bir had çizer, onunla muhit sıfatlara bir hadd-i mevhum vazeder. "Buraya kadar benim, ondan sonra Onundur" diye bir taksimat yapar. Kendindeki ölçücüklerle onların mahiyetini yavaş yavaş anlar.

Meselâ, daire-i mülkünde mevhum rububiyetiyle, daire-i mumkinatta Hâlık'ının rububiyetini anlar. Ve zahir malikiyetiyle, Hâlık'ının hakikî malikiyetini fehmeder ve "Bu haneye malik olduğum gibi, Hâlık da şu kâinatın malikidir" der. Ve cüz'î ilmiyle Onun ilmini fehmeder. Ve kısbî sanatçığıyla O Sânî-i Zulcelâl'ın ibda-i sanatını anlar. Meselâ, "Ben şu evi nasıl yaptım ve tanzim ettim, öyle de, şu dunya hanesini binsi yapmış ve tanzım etmiş"

cüz'i ilim: azıcık bilgi
daimî: sürekli, devamlı.
daire-i mülk: tasarruf edebileceği mulku
daire-i mümkinat: olabilirlik dairesi, aklın imkânında olan yerler
enaniyet: benlik.
esma: isimler
farazî: hayalî, var sayılan
fehmettmek: anlamak.
had: sınır
hadd-i mevhum: hayalî bir sınır koyma
hakiki: gerçek.
Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan Allah
Hâlık: her şeyi yoktan yaratan Allah.
hane: ev
hat: çizgi
hudut: sınırlar
hükmetmek: karar vermek.
İbda-i sanat: benzersiz güzellikte sanat esen meydana getirme.
İlim: bilgi.
kısbî: ferdî çalışma ürünü.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahiyet: bir şeyin ne olduğu, iç yüzü, aslı, esası, hakikatı
malik: sahip
malikiyet: sahip ve hakim olma, sahibiyet.
marifet: tanıma, bilme
mevhum: gerçekte var olma dışı halde var sayılan
muhit: ihata eden, kuşatan, ihata etme, kuşatma
mutlak: kayıtsız, sınırsız.
nihayet: sınır, son
Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman ve her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye etme ve besleme
rububiyet-i mevhume: hayalî bir rububiyet.
Sânî-i Zülcelâl: kudret ve azamet sahibi yaratıcı, sanatkâr olan Allah
suâl: soru
suret: şekil, biçim, görünüş.
sıfat: vasıflar, özellikler
şerik: ortak, yardımcı
taayyun: görünme, belirlenme
taksimat: bölmeler, paylaştırmalar
tanzim etmek: düzenlemek.
tasavvur: düşünme, hayal etme
vazetmek: bir şeyin yerine başka bir şey koyma
vehmî: var sayılan, olmadığı halde var kabul edilen.
zahiri: görünüşte
ziya: ışık.
zulmet: karanlık

der. Ve hakeza, bütün sıfât ve şuunat-ı İlâhiyeyi bir derece bildirecek, gösterecek binler esrarlı ahval ve sıfât ve hissiyat, "ene"de münderiçtir.

Demek, "*ene*" âyinemısal ve vahid-ı kıyasî ve alet-i inkişaf ve mana-i harfî gibi, manası kendinde olmayan ve başkasının manasını gösteren, vücud-i insanıyetin kalın ipinden şuurlu bir tel ve mahiyet-i beşeriyenin hullesinden ince bir ip ve şahsiyet-i âdemiyetin kitabından bir elif'tir ki, o elif'in iki "yüzü" var.

Biri hayra ve vucuda bakar. O yüz ile yalnız feyze kabildir. Vereni kabul eder; kendi icat edemez. O yüzde fail değil, icattan eli kısadır.

Bir yüzü de şerre bakar ve ademe gider. Şu yüzde o faildir, fiil sahibidir.

Hem, onun mahiyeti, harfiyedir; başkasının manasını gösterir. Rububiyeti hayaliyedir. Vücudu o kadar zayıf ve incedir ki, bizzat kendinde hiçbir şeye tahammül edemez ve yüklenemez. Belki, eşyanın derecat ve miktarlarını bildiren mizanülhararet ve mizanülhava gibi mizanlar nev'inden bir mizandır ki, Vacibü'l-Vücud'un mutlak ve muhit ve hudutsuz sıfâtını bildiren bir mizandır.

İşte, mahiyetini şu tarzda bilen ve iz'an eden ve ona göre hareket eden, [1] قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا beşaretinde dahil olur. Emanetı bihakkın eda eder ve o *ene*'nın durbunüyle, kâinat ne olduğunu ve ne vazife gördüğünü görür. Ve afakî malûmat nefse geldiği vakıt, *ene*'de bir musaddık

1- Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir. (Şems Suresi, 9.)

adem: yokluk
afaki: hanci dışandan gelen
ahvai: haller
alet-i inkişaf: geliştirilebilen alet, keşif cihazı.
âyine-i misal: ayna gibi.
beşaret: müjde
bihakkın: hakkıyla
dahil: içine girme
derecat: dereceler, mertebeler
dürbün: uzağı gösteren alet.
eda: yerine getirme.
elif: yokluktan varlığa geçilen hat.
emanet: başka varlıkların yüklenmekten çekindiği fakat insanın yüklendiği İlâhî görevler
ene: benlik, ben duygusu
esrar: sırlar
fail: işi yapan, yapıcı, usta
feyiz: ihsan, bağış, kerem
feyze kabil olma: iyiliği, hayrı kabul edebilen.
fiil: yapılan iş
hakeza: bunun gibi.
harfiye: kendi başına bir anlam ifade etmeme.
hayaliye: hayalî.
hayır: iyilik.
hissiyat: hisler, duygular
hudut: sınır
hulle: elbise
icat: var etme, yoktan vücuda çıkarma, yaratma
iz'an: basiret, anlayış
kâinat: evren, yaratılmışların tümü
mahiyet: bir şeyin iç yüzü, aslı, esası, hakikatı.
mahiyet-i beşeriye: insanlığın gerçek yüzü, insanlık gerçeği
malûmat: bilgi.
mana-i harfi: bir şeyin kendisini değil de sanatkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana
mizan: ölçü, terazi.
mizanülhararet: termometre
mizanülhava: barometre
muhit: kapsamlı, her tarafı kuşatan
musaddık: tasdik edici, doğrulayıcı
mutlak: kayıtsız, sınırsız.
münderiç: içine konulmuş, yerleştirilmiş
nefis: kişinin kendisi
nevi: çeşit.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman ve her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye etmesi ve beslemesi.
sıfat: vasıflar, özellikler
şahsiyet-i ademiyet: İnsanın gerçekte olan, yaratılış amacına uygun varlığı, âdemi kimlik.
şer: kötülük.
şuunat-ı İlahiye: Allah'ın hiç kimsenin benzerini yapamayacağı fiilleri, işleri
şuur: anlayış, akıl ve idrak.
tahammül: katlanma, yüklenme
tarz: biçim, şekil
Vacibu'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah
vahid-i kıyasî: ölçü birimi
vücud-ı insaniyet: insanın vücudu, varlığı
vücut: var olma, varlık.

görür; o ulûm, nur ve hikmet olarak kalır, zulmet ve abesiyete inkılâp etmez.

Vaktaki *ene*, vazifesini şu suretle ifa ettı; vahid-ı kıyasî olan mevhum rububıyetini ve farazî malikiyetini terk eder, (1) لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ der, hakikî ubudiyetini takınır, makam-ı ahsen-i takvime çıkar.

Eğer o *ene*, hikmet-i hilkatini unutup, vazife-i fıtriyesını terk ederek kendıne mana-i ismıyle baksa, kendini malik itıkat etse, o vakit emanete hıyanet eder, (2) وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا altında dahil olur. İşte, bütün şırkleri ve şerleri ve dalâletlerı tevlit eden *enanıyet*'in şu cihetindendır ki, semavat ve arz ve cıbal tedehhüş etmışler, farazî bir şırkten korkmuşlar.

Evet, *ene* ınce bir elif, bır tel, farazî bir hat ıken, mahiyeti bilinmezse, tesettür toprağı altında neşvünema bulur, gittıkçe kalınlaşır, vücud-ı insanın her tarafına yayılır, koca bir ejderha gibi, vücud-ı insanı bel' eder. Bütün o insan, butün letaifiyle âdeta *ene* olur. Sonra, nev'ın *enanıyet*'i de bir asabiyet-ı nev'iye ve milliye cıhetıyle o *enanıyet*'e kuvvet verip, o *ene*, o *enanıyet-i nev'iyeye* istinat ederek, şeytan gibi, Sâni-i Zülcelâl'in evamirine karşı mübareze eder. Sonra, kıyas-ı binnefs suretiyle herkesi, hatta her şeyi kendine kıyas edip, Cenab-ı Hakkın mülkünü onlara ve esbaba taksim eder; gayet azîm bır şirke düşer, (3) إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ mealini gösterir.

abesiyet: faydasız ve gayesiz oluş, gereksiz şeyler
arz: yer yüzü.
asabiyet-i nev'iye ve milliye: kendi milletini tutma ve taraftar olma, millî ırkçılık.
azımı: buyuk.
bel' etme: yutma
cıbal: dağlar
cıhet: yon
dahil olma: ıçıne gırme, katılma
dalaiet: dogru yoldan ayrılmak.
emanet: başka varlıkların yuklenmekten çekindıgı fakat insanın yuklendıgı istıkamet uzere bulunmak, ilahi gorevler
enanıyet: benlik, gurur
enanıyet-i nev'iye: millî ırkçılık, taraftarlarının enanıyet ve gururu.
ene: ben, benlik.
esbap: sebepler
evamır: emrler
farazı: var sayılmış, varsayım, hayalı
gayet: oldukça
hakiki: gerçek.
hat: çızgı.
hıkmet: her şeyin belırlı gayelere yonelik olarak, anlamlı, faydalı ve tam yerlı yerınde olması.
hıkmet-i hılkat: yaratılış amacı
hıyanet: hanılık yapma
ifa: yerine getirme.
inkılâp: donuşme.
istınat: dayanma
itıkat: ınanç.
kıyas: karşılaştırma, benzetme
kıyas-ı binnefs: kendine kıyaslama
ietalif: ınsanın mahlyetındekı ınce duygular
mahiyet: sonuç.
makam-ı ahsen-i takvim: yaratılışın en guzel kıvamında olma derecesi
malik: sahıp
mahıkıyet: sahıplik.
mana-i isim: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
mevhum: gerçekte var olmadıgı halde var sayılan
mübareze: karşı çıkma
neşvünema: buyutup gelişme
nev': tur
nur: ışık, aydınlık.

1 Mulk Onun, hamd Onun, hukum Onundur ve Ona dondurulecesınız.
2. Nefsini gunaha daldıran da husrana uğramışur. (Şems Suresi, 10.)
3 Muhakkak kı şırk pek buyuk bır zulumdur. (Lokman Suresi, 13.)

rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman ve her yerde her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbıye ve beslemesi
Sâni-i Zülcelâl: celal sahıbı yuce yaratıcı
semavat: gokler.
suret: bıçım, şekıl.
şer: kotulukk, gunah
şırk: Allah a eş ortak koşma, kufur
taksim: bolme
tedehhuş: dehşete duşme, dehşete kapılma, korkma, urkme.
tesettur: ortunme, gizlenme
tevlit: dogurma
ubudiyet: kulluk.
ulum: dogrulugu ıspat edılmış bilgıler
vahid-i kıyasî: olçu
vaktakı: ne vakıt kı, ne zaman kı
vazife-i fıtrıye: yaratılışa uygun gorev
vucud-ı insan: ınsan vucudu
zulmet: karanlık.

Evet, nasıl mirî malından kırk parayı çalan bir adam, bütün hazır arkadaşlarına birer dirhem almasını kabul ile hazmedebilir, öyle de, "Kendime malikim" diyen adam, "Her şey kendine maliktir" demeye ve itikat etmeye mecburdur.

İşte, "ene" şu hainâne vaziyetinde iken, cehl-i mutlaktadır. Binler fununu bilse de, cehl-i mürekkeple bir echeldir. Çünkü, duygulan, efkârları, kâinatın envar-ı marifetini getirdiği vakıt, nefsinde onu tasdik edecek, ışıklandıracak ve idame edecek bir madde bulmadığı için, sönerler. Gelen her şey, nefsindeki renkler ile boyalanır. Mahz-ı hikmet gelse, nefsinde abesiyet-i mutlaka suretini alır. Çünkü, şu hâldeki "ene"nin rengi, şirk ve ta'tîldir, Allah'ı inkârdır. Bütün kâinat parlak ayetlerle dolsa, o "ene"deki karanlıklı bir nokta, onlan nazarda söndürür, göstermez. On Birinci Sozde, mahiyet-i insaniyenin ve mahiyet-i insaniyedeki "enaniyet"in, mana-i harfî cihetiyle ne kadar hassas bir mizan ve doğru bir mikyas ve muhit bir fihriste ve mükemmel bir harita ve cami bir âyine ve kâinata güzel bir takvim, bir ruzname olduğu, gayet kat'î bir surette tafsil edilmiştir. Ona müracaat edilsin. O Sözdeki tafsilâta iktifaen kısa keserek, mukaddimeye nihayet verdik. Eğer mukaddimeyi anladınsa, gel, hakikate giriyoruz.

İşte, bak: Âlem-i insaniyette, zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar iki cereyan-ı azîm, iki silsile-i efkâr, her tarafta ve her tabaka-i insaniyede dal budak salmış. İki şecere-i azîme hükmünde, biri silsile-ı nubuvvet ve diyanet,

abesiyet-i mutlaka: tamamıyla lüzumsuzluk.
âlem-i insaniyet: insanlık alemi
ayet: delil, alamet.
camî: geniş kapsamlı
cehl-i mutlak: gerçek cehalet.
cehl-i mürekkep: katmerli cehalet.
cereyan-ı azîm: büyük bir akım
cihet: yön
dirhem: yaklaşık olarak üç grama denk bir ağırlık ölçüsü
echel: koyu cahil
efkar: fikirler
ene: ben benlik.
envar-ı marifet: Allah'ı tanımaktan kaynaklanan nurlar
fihriste: indeks, içindekiler
fünun: fennî bilimler
hainâne: haince.
hakikat: gerçek.
hassas: duyarlı
hazmetmek: özümsemek, sindirmek.
hükmünde: değerinde.
idame: devam ettirme
iktifaen: yeterli bularak
inkar: inanmama, reddetme
itikat: inanma, inanç
kainat: evren, tüm varlıklar
kat'î: kesin.
mahiyet-i insaniye: insanın mahiyeti, aslı ve donanımı.
mahz-ı hikmet: tamamıyla hikmet.
malik: sahip
mana-ı harfî: bir şeyin kendisini değil de esas sanatkarını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana
mecbur: yükümlü
mikyas: ölçü, kıyas edecek ölçecek alet, ölçek
mirî mal: devlet malı
mizan: terazi, ölçü
muhit: her şeyi kuşatan
mukaddime: başlangıç, giriş.
müracaat: başvurma
nefis: kendi
ruzname: her şeyi kaydeden günlük, gündem, takvim
silsile-i efkâr: fikirler zincirin, akımı.
silsile-i nübüvvet ve diyanet: din ve peygamberlik zincirin
suret: biçim
şecere-i azîme: büyümeye devam eden büyük bir ağaç.
şirk: Allah a ortak koşmak.
ta'tîl: Allah ı ve sıfatlarını inkâr
tabaka-ı insaniye: insan grupları, sınıfları
tafsîl: ayrıntılı olarak açıklama
tafsilat: detaylı bilgi, ayrıntılar
takvim: program
tasdik: kabul etme
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanından bu güne.

diğeri silsile-i felsefe ve hikmet, gelmiş, gidiyor. Her ne vakit o iki silsile imtizaç ve ittihat etmiş ise, yani silsile-i felsefe silsile-i diyanete dehalet edip itaat ederek hizmet etmişse, âlem-i insaniyet parlak bir surette, bir saadet, bir hayat-ı içtimaiye geçirmiştir. Ne vakit ayrı gitmişler ise, bütün hayır ve nur, silsile-i nübüvvet ve diyanet etrafına toplanmış ve şerler ve dalâletler felsefe silsilesinin etrafına cem olmuştur. Şimdi şu iki silsilenin menşelerini, esaslarını bulmalıyız.

İşte, diyanet silsilesine itaat etmeyen silsile-i felsefe ki, bir şecere-i zakkum suretini alıp, şirk ve dalâlet zulûmatını etrafına dağıtır. Hatta, kuvve-i akliye dalında, dehriyyun, maddiyyun, tabiiyyun meyvelerini beşer aklının eline vermiş. Ve kuvve-i gadabıye dalında Nemrutlan, Firavunlan, Şeddatlan (HAŞİYE) beşerin başına atmış. Ve kuvve-i şeheviye-i behimiye dalında âlîheleri, sanemleri ve ulûhiyet dava edenleri semere vermiş, yetiştirmiş. O Şecere-i Zakkumun menşei ile, silsile-i nübüvvetin –ki, bir Şecere-i Tuba-i ubudiyet hükmünde bulunan o silsilenin– küre-i zeminin bağında mübarek dalları, kuvve-i akliye dalında enbıya ve mürselîn ve evliya ve sıddıkîn meyvelerini yetiştirdiği gibi, kuvve-i dafıa dalında âdil hâkimleri, melek gibi melikler meyvesini veren ve kuvve-i cazibe

HAŞİYE: Evet, Nemrutları, Firavunları yetiştiren ve dâyelik edip emzıren eski Mısır ve Babıl ın, ya sıhır derecesine çıkmış, veyahut hususi olduğu için etrafında sıhır telâkkı edilen eski felsefeleri olduğu gibi, âlîheleri eski Yunan kafasında yerleştiren ve esnamı tevlit eden felsefe-i tabiiye batak lığıdır. Evet, tabıatın perdesi ile Allah ın nurunu görmeyen insan, her şeye bir ulûhıyet verip, kendi başına musallat eder

âdil: adaletli
alem-i insaniyet: insanlık alemi
âlîhe: ilâh olarak kabul edilen kadın tanrıçalar
behimiye: hayvanlığa ait.
beşer: insan
cem: toplama
dafia: zararlı şeylen reddetme.
dalalet: doğru çizgiden ayrılma hak yoldan sapma
dava: iddia
daye: dadı sütanne.
dehalet etmek: sığınmak, tabı olmak
dehriyyun: âlemin ezelî ve ebedî olduğunu iddia edip ahıreti ınkâr eden dalalet fırkası
diyanet: din
enbıya: peygamberler
esaslar: prensipler
esnam: putlar sanemler
evliya: Allah ın dostlan
felsefe silsilesi: felsefe zincin
felsefe-i tabiiye: tabıatçı felsefe
Firavun: Hz Musa yı oldurmek ıs teyen Mısır kralı
hâkim: hukmeden.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı
hayır ve nur: ıyılık ve aydınlık.
hukmünde: degennde.
imtizaç: kaynaşma
ittihat: birleşme
kuvve-i akliye: akıl duygusu akıl gucu
kuvve-i cazibe: faydalı şeylen cezp etme duygusu
kuvve-i dafia: zararlı şeylen red detme duygusu
kuvve-i gadabıye: ınsanın ofke gucu
kuvve-i şeheviye ve behimiye: hayvanî istek ve arzulara ait duygu
kuvve-i şeheviye: şehvet duygusu
küre-i zemin: yer küre, yeryuzu
maddıyyun: maddeye ezeliyet veren maddecı materyalıstler
melik: hukumdar
menşe: kaynak kok.
musallat: satışma, rahatsız etme
mürselîn: Allah ın insanlar ıçın seçtıgı
Nemrut: Hz İbrahım ı ateşe atan Babıl ın zalım kralı
saadet: mutluluk.
sanem: put.
semere: meyve, netice.
sıddıkîn: doğrulukta Allah ın rızasına ulaşanlar
silsile: zıncır
silsile-i diyanet: dın zıncın
silsile-i felsefe ve hikmet: hıkmet ve felsefe zıncın
silsile-i felsefe: felsefe zıncın
silsile-i nübüvvet ve diyanet: dın ve peygamberlik zıncırı
silsile-i nübüvvet: peygamberlik zıncın
suret: bıçım
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba agacı
Şecere-i Tuba-i ubudiyet: kullugun nurlu tuba agacı
şecere-i zakkum: cehennemdeki zakkum agacı
Şeddat: Yemen deki Ad Kavmının zalım hukumdarı
şer: kotulük.
şirk: ortak koşma
tabiiyyun: tabıatçılar tabıatı yaratıcı kabul edenler
telakkı: zannedilen
tevlit: doğurma
ubudiyet: kulluk.
ulûhıyet: ıdarecilik davası ilâhlık, tannlık
zulûmat: karanlıklar

dalında hüsnüsîret ve ismetli cemal-i suret ve sahavet ve keremnamdarlar meyvesini yetiştiren ve beşer nasıl şu kâinatın en mükemmel bir meyvesi olduğunu gösteren o şecerenin menşei ile beraber, *ene*'nin iki cihetindedir. O iki şecereye menşe ve medar, esaslı bir çekirdek olarak *ene*'nin iki veçhini beyan edeceğiz. Şöyle ki.

Ene'nin bir veçhini nübüvvet tutmuş gidiyor, diğer veçhini felsefe tutmuş geliyor.

Nubüvvetin veçhi olan ***BİRİNCİ VECİH*** ubudiyet-i mahzanın menşeidir. Yani, *ene* kendini abd bilir, başkasına hizmet eder, anlar. Mahiyeti, harfiyedir, yani başkasının manasını taşıyor fehmeder. Vücudu, tebeîdir; yani, başka birisinin vücudu ile kaim ve icadıyla sabittir itikat eder. Malikiyeti, vehmiyedir, yani, kendi Malik'inin izni ile sûrî, muvakkat bir malikiyeti vardır bilir. Hakikatı, zilliyedir, yani, hak ve vacip bir hakikatin cilvesini taşıyan mümkin ve mıskın bir zıldır. Vazifesi ise kendi Hâlik'ının sıfât ve şuunatına mikyas ve mizan olarak, şuurkârâne bir hizmettir.

İşte, enbıya ve enbiya silsilesindeki asfiya ve evliya, *ene*'ye şu vecihle bakmışlar, böyle görmüşler, hakikati anlamışlar. Bütün mulku Maliku'l-Mulk'e teslim etmişler ve hükmetmişler ki, o Malik-i Zülcelâl'in ne mülkünde, ne rububiyetinde, ne ulûhiyetinde şerik ve nazırı yoktur, muın ve vezire muhtaç değil. Her şeyin anahtarı Onun elindedir, her şeye kadir-i mutlaktır. Esbap bir perde-i zahiriyedir, tabiat bir şeriat-ı fıtriyesidir ve kanunlarının bir mecmuasıdır ve kudretinin bir mistarıdır.

abd: kul
asfiya: ilim ve ibadetle yüceliğe ulaşanlar
beşer: insan
beyan: ifade açıklama
cemal-i suret: dışa yansıyan güzellik.
cihet: yön.
cilve: görüntü yansıma
enbıya: peygamberler.
ene: ben benlik.
esbap: sebepler
evliya: Allah'ın sevgisini kazananlar. Allah dostları
fehmetmek: anlamak.
hak: doğru
hakıkat: gerçek
Hâlik: yaratan Allah
harfiye: tek başına bir manası olmayıp başkasının manasını gösteren, sahibini tanıtmak için olan
hükmetmek: karar vermek.
hüsnüsıret: manevî ruhî güzellik.
icat: var etme, yaratma
ismet: günahlardan sakınma günahsızlık.
itikat: inanmak, inanç.
Kadir-i Mutlak: güç ve kudreti sınırsız olup her şeyi yapan Allah
kaim: ayakta durabilen
kainat: evren, tüm yaratılmışlar
keremnamdar: cömertlikle meşhur olan
kudret: güç, kuvvet.
mahiyet: özellik, nitelik.
malik: sahip
Malik-i Zülcelâl: her şeye hükmeden her şeyin sahibi olan Allah
malikiyet: sahiplik.
Maliku'l-Mulk: mülkün hakiki sahibi olan Allah
mecmua: toplanıp birikmiş tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi
medar: kaynak.
menşe': kaynak, kök.
mikyas: ölçüler, kıyaslamalar
mıskın: zayıf
mistar: cetvel, bir şeyi ölçmeye yarayan alet.
mizan: terazi.
muın: yardımcı
muvakkat: az bir zamanla sınırlı geçici.
mükemmel: en olgun, en kamil
mulk: sahip olunan ve hükmedilen şey
mümkün: varlığı ile yokluğu imkan dairesinde olup Allah'ın var etmesine bağlı olan İlâhî tercih ile meydana gelen her şey
nazir: benzersiz
nübüvvet: peygamberlik.
perde-i zahiriye: görünen sebepler
rububiyet: mahlukatı yaratan, halden hale rızkla geçirerek terbiye eden Allah
sabit: duran, doğruluğu ispatlanmış
sahavet: cömertlik
silsile: zincir
sürî: geçici.
sıfât: vasıflar, özellikler
şeriat-ı fıtriye: yaratıcının koyduğu kurallar
şerik: yardımcı ve ortak edinmek.
şuunat: iş ve işlemler, fonksiyonlar, fiiller
şuurkârâne: bilerek, anlayarak
tabiat: maddede hükmeden kanunlar, canlı, cansız varlıklar
tebeî: kasdî olmayan, tabi olarak, başkasının vücuduyla kaim olan, bağımsız olmayıp başkasına bağlı
ubudiyet-i mahza: tam ve gerçek kullluk.
ulûhiyet: her şeyi en mükemmel şekilde idare ve tasarruf etme, ilâhlık.
vacip: zorunlu, gerekli.
vecih: yön, yüz
vehm: olmadığı halde var zannetme
vezir: iş ortağı, işleri idarede yardımcı olan
vücut: varlık.
zıll: gölge
zilliye: gölge olma.

İşte, şu parlak nuranî, güzel yüz, hayattar ve manidar bir çekirdek hükmüne geçmiş ki; Hâlık-ı Zülcelâl, bir şecere-i tuba-i ubudiyeti, ondan halk etmiştir ki, onun mübarek dallan âlem-i beşeriyetin her tarafını nuranî meyvelerle tezyin etmiştir. Bütün zaman-ı mazideki zulümatı dağıtıp, o uzun zaman-ı mazi felsefenin gördüğü gibi bir mezar-ı ekber, bir ademistan olmadığını, belki istikbale ve saadet-i ebediyeye atlamak için ervah-ı âfilîne bir medar-ı envar ve muhtelif basamaklı bir mirac-ı münevver ve ağır yüklerini bırakan ve serbest kalan ve dünyadan göçüp giden ruhların nuranî bir nuristanı ve bir bostanı olduğunu gösterir.

İKİNCİ VECİH ise, felsefe tutmuştur. Felsefe ise, *ene*'ye mana-i ismiyle bakmış. Yani, "Kendi kendine delâlet eder" der; manası kendindedir, kendi hesabına çalışır, hükmeder. Vücudu aslî, zatî olduğunu telâkki eder. Yani, "Zatında bizzat bir vücudu vardır" der; bir hakk-ı hayatı var, daire-i tasarrufunda hakikî malıktır zu'meder. Onu bir hakikat-i sabite zanneder. Vazifesini, hubb-i zatından neş'et eden bir tekemmül-i zatî olduğunu bilir ve hakeza, çok esasat-ı fasideye mesleklerini bina etmişler.

O esasat ne kadar esassız ve çürük olduğunu sair risalelerimde ve bilhassa Sözlerde, hususan On İkinci ve Yirmi Beşinci Sözlerde kat'î ispat etmişiz. Hatta, silsile-i felsefenin en mükemmel fertleri ve o silsilenin dâhîleri olan Eflâtun ve Ansto, İbni Sina ve Farabî gibi adamlar, "İnsaniyetin gayetü'l-gayatı, *teşebbüh-i bilvacip*'tir, yani Vacibu'l-Vücud'a benzemektir" deyip, firavunâne bir hükum

ademistan: yokluk, hıçlık yeri
âlem-i beşeriyet: insanlık âlemi
Aristo: (MÖ 384-245) Eflatun'un talebesi. Felsefeyi sistemleştiren filozof
aslî: en evvelki, bir şeyin kendisi ile ilgili olan, katma olmayan.
bina etmek: yapmak, üzerine kurmak.
dahi: harika zeka ve anlayış sahibi
daire-i tasarruf: idare ve hükmettiği yerler
delalet: işaret, delil olma
Eflatun: (MÖ 429-347) Yunan filozofu. Socrates'in talebesi.
ene: ben, benlik.
ervah-ı afilin: fâni, gelip geçici ruhlar, olumlu ruhlar.
esasat: esaslar, prensipler
esasat-ı faside: bozuk prensipler, yanlışa götüren esaslar
esassız: temelsiz.
Farabî: (MS 870-950) Aristo'nun takipçisi olan İslam bilgini
fert: kişi
Firavunâne: Firavun gibi
gayetülgayat: asıl amaç, nihai gaye
hakeza: bunun gibi.
hakikat-i sabite: değişmez gerçek.
hakikî: gerçek
hakk-ı hayat: hayat hakkını istediği gibi kullanma.
halk etmek: yaratmak.
Hâlık-ı Zülcelâl: kudret ve azamet sahibi yaratıcı Allah
hayattar: canlı.
hubb-ı zat: kendi şahsını sevme
hususan: bilhassa, özellikle
hükum: değer, karar verme.
İbni Sina: (MS 950-1008) Eflatun'un mesleğini takip eden filozof ve bilgin
İspat: kanıtlama.

istikbal: gelecek.
katî: kesin
malik: sahip
mana-ı isimî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
manidar: anlamlı.
medar-ı envar: nurlanmaya sebep ve vasıta.
meslek: yol, sistem
mezar-ı ekber: büyük mezar
mirac-ı münevver: nurlu mirac.
muhtelif: çok çok, ayrı ayrı
mükemmel: tam, eksiksiz olgun.

neş'et etmek: doğmak, meydana gelmek, yetişmek
nuranî: nurlu
nuristan: nur memleketi
saadet-i ebediye: ebedî huzur ve saadet.
sair: diğer
silsile: zincir
silsile-i felsefe: felsefe mesleği zincirin akımı
şecere-i tuba-i ubudiyet: kulluğun kökleri cennette dallan dünyada olan ibadet ağacı
tekemmül-i zatî: kendi kendine gelişen, olgunlaşan.

telâkki: zannetme
teşebbuh-i bilvacip: Yüce Allah'a benzemek anlamında bir felsefi tabir
tezyin: süsleme
Vacibu'l-Vücud: varlığı zaruri ve vacip olan, başkasına muhtaç olmayan Allah
vecih: yon.
vücut: var olma
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zatî: kendine ait.
zulümat: karanlık.
zu'm: zan

vermişler ve *enaniyet*'i kamçılayıp, şirk derelerinde serbest koşturarak, esbapperest, sanemperest, tabiatperest, nücumperest gibi çok enva-ı şirk taifelerine meydan açmışlar. İnsaniyetin esasında münderiç olan acz ve zaaf, fakr ve ihtiyaç, naks ve kusur kapılarını kapayıp, ubudiyetin yolunu seddetmişler. Tabiata saplanıp, şirkten tamamen çıkamayıp, şükrün geniş kapısını bulamamışlar.

Nübüvvet ise, "Gaye-i insaniyet ve vazife-i beşeriyet, ahlâk-ı İlâhiye ile ve secaya-i hasene ile tahallûk etmekle beraber aczini bilip kudret-i İlâhiyeye iltica, zaafını görüp kuvvet-i İlâhiyeye istinat, fakrını görüp rahmet-i İlâhiyeye itimat, ihtiyacını görüp gına-ı İlâhiyeden istımdat, kusurunu görüp aff-ı İlâhîye istiğfar, naksını görüp kemal-ı İlâhîye tesbihhan olmaktır" diye, ubudiyetkârâne hükmetmişler.

İşte, diyanete itaat etmeyen felsefenin böyle yolu şaşırdığı içindir ki, ene kendi dizginini eline almış, dalâletin her bir nev'ine koşmuş. İşte şu vecihteki ene'nın başı üstünde bir şecere-i zakkum neşvünema bulup âlem-i insaniyetin yansından fazlasını kaplamış.

İşte, o şecerenin kuvve-i şeheviye-i behimiye dalında beşerin enzanna verdiği meyveler ise, esnamlar ve âlihelerdir. Çünkü, felsefenin esasında, kuvvet müstahsendir, hatta, "Elhükmü lilgalip," bir düsturudur. "Galebe edende bir kuvvet var", "Kuvvette hak vardır" der. (HAŞİYE) Zulmü manen alkışlamış, zalimleri teşci etmiştir ve cebbarları ulûhiyet davasına sevk etmiştir.

HAŞİYE: Düstur-ı nübüvvet, "Kuvvet haktadır, hak kuvvette değildir" der, zulmü keser, adaleti temin eder.

acz: acizlik, güçsüzlük, zayıflık.
aff-ı İlâhiye: Allah'ın affedicilği.
ahlâk-ı İlâhiye: Allah'ın razı olacağı davranışlar.
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi.
âliheler: batıl ilahlar, tanrılar.
beşer: insan.
cebbarlar: zorbalar.
dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık.
diyanet: din.
dizgin: idare, dümen.
dustur: prensip, kural.
dustur-ı nübüvvet: peygamberlik kuralı.
elhukmü lilgalip: hüküm galip ve kuvvetli olanındır.
enaniyet: benlik.
ene: ben, benlik.
enva-ı şirk: şirk çeşitleri.
enzar: bakışlar, bakmalar, nazar etmeler.
esas: temeller.
esbapperest: Allah'ı unutup haddinden fazla vasıtalara tapınır veren, putperest.
esnam: putlar.
fakr: fakirlik, ihtiyaç.
gaye-i insaniyet: insanlığın amacı ve hedefi.
gınâ-i İlâhiye: Allah'ın zenginliği.
hak: doğru.
haşiye: dipnot.
hükmetmek: karar vermek.
iltica: sığınma.
insaniyetin esası: insanlığın mahiyetinde yaratılış amacında bulunan.
istiğfar: af dileme.
istımdat: medet ve yardım isteme.
İstinat: dayanma.
itimat: güvenme.
kemal-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz mükemmelliği.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti.
kuvve-i şeheviye-i behimiye: hayvanî olan şehvet duygusu.
kuvvet-i İlâhiye: Allah'ın gücü.
manen: manevî olarak.
münderiç: içinde yer alan.
müstahsen: herkesin güzel gördüğü.
naks: eksik ve noksanlık.
neşvünema: büyüme, gelişme.
nev': çeşit.
nübüvvet: peygamberlik.
nücumperest: yıldızlara tapanlar.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz merhameti.
sanemperest: puta tapan.
secaya-ı hasene: güzel huylar.
seddetmek: kapamak, tıkamak, perde çekmek.
şecere: ağaç.
şecere-i zakkum: cehennemdeki günah ağacı.
şirk: küfür, inkâr, eş koşma.
şükür: iyiliğe minnettar olma ve teşekkür etme.
tabiat: kâinat ve içindekiler, canlı, cansız varlıklar, maddî âlem.
tabiatperest: kâinattaki varlıkların ve olayların fail olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan, tabiatçı.
tahallûk: ahlâklanma, huy edinme.
taife: topluluk.
tesbihhan: Allah'ın mükemmel isim, sıfat ve fiillerini övenmetheden.
teşci: cesaretlendirme.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyetkârane: kulluğa yakışır şekilde.
vazife-i beşeriyet: insan olmanın gerektirdiği işler, vazifeler.
zaaf: acizlik, zayıflık.
zalim: zulmeden.

Hem, masnudaki güzelliği ve nakıştaki hüsnü, masnua ve nakşa mal edip, Sânı ve Nakkaşın mücerret ve mukaddes cemalinin cilvesine nispet etmeyerek, "Ne güzel yapılmış" yerine, "Ne güzeldir" der; perestişe lâyık bir sanem hükmüne getirir. Hem, herkese satılan müzahraf, hodfuruş, gösterici, riyakâr bir hüsnü istihsan ettiği için, riyakârları alkışlamış, sanemmısalleri kendi âbidlerine abide (HAŞİYE) yapmıştır.

O şecerenin kuvve-i gadabiye dalında, bîçare beşerin başında küçük büyük Nemrutlar, Firavunlar, Şeddatlar meyvelerini yetiştirmiş; kuvve-i akliye dalında, âlem-i insaniyetin dimağına dehriyyun, maddiyyun, tabiiyyun gibi meyveleri vermiş, beşerin beynini bin parça etmiştir.

Şimdi, şu hakikati tenvir için felsefe mesleğinin esasat-ı fasidesinden neş'et eden neticeleriyle, silsile-i nübüvvetin esasat-ı sadıkasından tevellüt eden neticelerinin binler muvazenesinden, numune olarak üç dört misal zikrediyoruz.

• *Meselâ*, nübuvvetin hayat-ı şahsiyedeki düsturî neticelerinden [1] تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللهِ kaidesiyle, "*Ahlâk-ı Ilâhiye ile muttasıf olup Cenab-ı Hakka mütezellilâne teveccüh edip, acz, fakr, kusurunuzu bilip, dergâhına abd olunuz*" düsturu nerede; felsefenin "Teşebbüh-i bilvacip insaniyetin gayet-i kemalidir" kaidesiyle, "*Vacibü'l-Vücud'a*

HAŞİYE: Yani; o sanemmısaller, perestişkârlarının hevesatlarına hoş görünmek ve teveccühlerini kazanmak için riyakârâne gösteriş ile ibadet gibi bir vaziyet gösteriyorlar.

1 Mansur Ali Nasif et-Tâc 1.13. Curcani *Tarifat* 1.564. Gazali *Ihyau Ulûmiddin* 4.306. Taberani *Mu'cemu l-Evsaf* 87.184.

abd: kul.
abid: ibadet eden erkek.
abide: ibadet eden kadın.
acz: acızlık, güçsüzlük.
ahlâk-ı ilâhiye: Allah'ın razı olduğu davranışlar.
alem-i insaniyet: insanlık âlemi.
beşer: insan.
bîçare: çaresiz.
cemal: güzellik.
cilve: eşyada güzel bir şekilde görünme, yansıma.
dehriyyun: zamana tapanlar, ahireti inkar edenler.
dergâh: büyük zatın huzuru.
dimağ: beyin, akıl.
düsturî: kural olan.
esasat-ı fâside: bozuk prensipler.
esasat-ı sadıka: doğruluk prensipleri.
fakr: fakirlik, ihtiyaç hâli.
Firavun: Hz. Musa'yı öldürmek istiyen Mısır kralı.
gayet-i kemal: kemale ulaşma amacını gütme.
hakikat: gerçek.
hayat-ı şahsiye: özel hayat.
hodfuruş: beğendirmek için yalanlarla kendini satmaya çalışan.
hüsnumasnu: güzel sanat eseri.
hüsün: güzellik.
istihsan: güzel bulma.
kaide: kural.
kuvve-i akliye: akıl gücü.
kuvve-i gadabiye: insanın öfke duygusu.
maddiyyun: materyalistler, her şeyi maddeye bağlayanlar.
masnu: sanat eseri.
mukaddes: kudsi, her noksandan uzak olan.
muttasıf: vasıflanan.
muvazene: karşılaştırma, kıyaslama.
mücerret: soyut, hiçbir şeye muhtaç olmayan.
mütezellilâne: zillet içinde kendini aciz görerek.
müzahref: aldatmak için sürülen parlak yalancı boya, supruntu, pislik.
nakış: sanatlı işleme.
Nakkaş: her şeyi sanatlı bir şekilde nakış, nakış işleyen Allah.
Nemrut: Hz. İbrahim'ı ateşe atan Babil kralı.
neş'et: doğma.
netice: sonuç.
nispet: kıyas.
numune: örnek.
nübuvvet: peygamberlik.
perestiş: tapınma.
perestişkar: tapınanlar.
riyakâr: gösteriş meraklısı.
sanem: put.
sanemmısal: put gibi, puta benzer.
sanemmısal: put gibi.
Sâni: her şeyi sanatla yapan Allah.
silsile-i nübüvvet: peygamberlik zincirî.
şecere: ağaç.
Şeddat: zulmü ile meşhur Yemen hükümdarı.
tabiiyyun: tabiatçılar, yaratıcı olarak tabiatı kabul edenler.
tenvir: nurlandırma.
teşebbüh-i bilvacip: Allah'a benzemek.
teveccüh: yönelme.
tevellüt: doğma.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah.

benzemeye çalışınız" hodfuruşâne düsturu nerede? Evet, nihayetsiz acz, zaaf, fakr, ihtiyaç ile yoğrulmuş olan mahiyet-i insaniye nerede; nihayetsiz *kadîr, kavî, gani* ve *müstağni* olan Vacibü'l-Vücud'un mahiyeti nerede?

• *İkinci misal:* Nübüvvetin hayat-ı içtimaiyedeki düsturî neticelerinden ve şems ve kamerden tut tâ nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanın imdadına, hatta zerrat-ı taamiye hüceyrat-ı bedenin imdadına ve muavenetine koşturulan düstur-i teavün, kanun-ı kerem, namus-ı ikram nerede, felsefenin hayat-ı içtimaiyedeki düsturlarından ve yalnız bir kısım zalim ve canavar insanların ve vahşî hayvanlann fıtratlarını suistimallerinden neş'et eden düstur-i cidal nerede? Evet, düstur-i cidali o kadar esaslı ve küllî kabul etmişler ki, "Hayat bir cıdaldir" diye, eblehâne hükmetmişler.

• *Üçüncü misal:* Nübüvvetin tevhid-i İlâhî hakkındaki netaic-i âliyesinden ve düstur-i galiyesinden اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ اِلاَّ عَنِ الْوَاحِدِ, yani "*Her birliği bulunan yalnız birden sudûr edecektir. Madem her şeyde ve bütün eşyada bir birlik var, demek bir tek zatın icadıdır.*" diye olan, tevhidkârâne düsturu nerede; eski felsefenin bir düstur-i itikadiyesinden olan اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ عَنْهُ اِلاَّ الْوَاحِدُ "*Birden bir sudûr eder. Yani, bir zattan bizzat bir tek sudûr edebilir, sair şeyler vasıtalar vasıtasıyla ondan sudûr eder.*" diye Ganî-i Alelıtlak ve Kadîr-i Mutlak'ı âciz vesaite muhtaç göstererek, bütün esbaba ve vesaite

aciz: güçsüz, zavallı, zayıf
acz: acizlik, güçsüzlük.
cidal: mücadele, çabalama, kavga
düstur: prensip
dusturî: kural olan
düstur-ı cidal: mücadele prensibi
düstur-ı galiye: değerli prensip
düstur-ı itikadiye: inanç prensibi
dustur-ı teavun: yardımlaşma kanunu
eblehane: ahmakça
esbap: sebepler
fakr: fakirlik, ihtiyaç hâli
fıtrat: yaratılış
gani: son derece zengin
Gani-i Alelıtlak: her cihetle sonsuz zenginlik sahibi Allah
hayat: yaşam
hayat-ı içtimaiye: toplumsal hayat
hayvanat: canlılar
hodfuruşane: kendi kendini beğenir bir şekilde
huceyrat-ı beden: beden hücreleri
hükmetmek: karar vermek.
ıcat: yoktan yaratma
imdat: yardım
Kadîr: gücü yeten Allah
Kadîr-i Mutlak: her şeye mutlak kadir olan Allah
kamer: ay
kanun-ı kerem: ikram etme kanunu
kavî: kuvvetli.
küllî: umumî
mahiyet: niteliik, özellik, esas.
mahiyet-i insaniye: insanın mahiyeti, esası
muavenet: yardımlaşma
müstağni: minnetsiz, ihtiyaç olmayan
namus-ı ikram: ikram âdeti, prensibi
nebatat: bitkiler
neş'et: doğma
netaic-i âliye: yüce netice, mükemmel sonuç.
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz
nübüvvet: peygamberlik.
sair: diğerleri
sudûr: çıkma, sadır olma, meydana çıkma
suistimal: kötüye kullanma
şems: güneş
tevhid-i İlâhî: Allah'ın birliği
tevhidkârane: tevhide yaklaştıran
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah
vasıta: araç.
vesaıt: vasıtalar
zaafı: zayıflık.
zalim: zulmeden
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreleri

rububiyette bir nevi şirket verip, Hâlık-ı Zülcelâl'e *akl-ı evvel* namında bir mahlûku verip âdeta sair mülkünü esbaba ve vesaite taksım ederek, bir şırk-i azîme yol açan şirkâlûd ve dalâletpişe o felsefenin düsturu nerede? Hükemanın yüksek kısmı olan Işrakıyyun böyle halt etseler, maddıyyun, tabiiyyun gibi kısımları ne kadar halt edecekleri kıyas edebilirsin.

• *Dördüncü misal*: Nübüvvetin düstur-i hakîmânesinden [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ sırrıyla, "Her şeyin, her zîhayatın neticesi ve hikmeti, kendine ait bir ise, Sâniine ait neticeleri, Fâtır'ına bakan hikmetleri binlerdir. Her bir şeyin, hatta bir meyvenin, bir ağacın meyvelerı kadar hikmetleri, neticeleri bulunduğu" mahz-ı hakikat olan düstur-i hikmet nerede; felsefenin "Her bir zîhayatın neticesi kendine bakar veyahut insanın menafiine aittir" diye, koca bir dağ gibi ağaca hardal gibi bir meyve, bir netice takmak gibi gayet manasız bir abesiyet içinde gördüğü hikmetsiz hikmet-i muzahrefe düsturları nerede? Şu hakikat Onuncu Sözün Onuncu Hakikatinde bir derece gösterildiğinden kısa kestik.

İşte bu dört misale binler misali kıyas edebilirsin. *Lemaat* namındaki bir risalede bir kısmına işaret etmişiz. [2]

İşte, felsefenin şu esasat-ı fasidesinden ve netaic-i vahimesindendir ki, Islâm hükemasından, İbni Sina ve Farabî gibi dâhîler, şaşaa-i sûriyesine meftun olup, o mesleğe aldanıp, o mesleğe girdiklerinden, adî bir mü'min

1 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)
2 *Lemaat* risalesi *Sözler* mecmuasının ahirine dercedilmiştir

abesiyet: anlamsız, boş.
adi: değersiz.
ahir: son.
akl-ı evvel: dine muhalif felsefenin Allah'a nispet ettikleri sıfat, kendini akıllı sanan
dahi: son derece zeki kimse, deha ve hikmet sahibi.
dalaletpişe: dalalet ve sapkınlığı meslek haline getiren
derç: içine almak, katmak.
düstur: prensip
dustur-ı hakimane: belli bir hikmet ve gayeye yönelmiş prensipler
düstur-i hikmet: akli prensipler, hikmetli ve maksatlı dustur
esasat-ı faside: yanlışa götüren esaslar, fesada götüren bozuk prensipler
esbap: sebepler
Farabi: bkz. Şahıs Bilgileri
hakikat: gerçek.
halt etme: münasebetsizlikle her şeyi karıştırma.
halt: karıştırma, hata etme.
Hâlık-ı Zülcelâl: celâl ve azamet sahibi yaratıcı.
hardal: çok küçük tohumlan olan bir bitki
hikmet: İlâhi gaye, fayda.
hikmet-i müzahrefe: suslu ve yalan sözler
hikmetsiz: hikmetli olmayan, anlamsız.
hukema: felsefe hocaları, filozoflar
İbni Sina: bkz. Şahıs Bilgileri.
Işrakıyyun: bilginin kaynağının manevi aydınlanma, sezgi ve ilham olduğu görüşünü savunanlar
kıyas: benzetmek, karşılaştırma

maddıyyun: materyalistler, her şeyi maddeye bağlayanlar
mahlûk: yaratılmış.
mahz-ı hakikat: gerçeğin ta kendisi
manasız: anlamsız
mefcun: aşırı tutkun
menafi: faydalı
misal: örnek.
nam: isim, ad, unvan
netaic-i vahime: tehlikeli sonuçlar
netice: sonuç.
nevi: çeşit.
nübüvvet: peygamberlik.
risale: mektup anlamında küçük kitap
rububiyet: terbiye, tedbir ve idarecilik.
sair: diğer
sır: gizli şey, gizem.

şaşaa-ı sûriye: görünüşteki debdebe
şirkalûd: şirke bulaşmış
şirket vermek: Allah'a ortak koşmak.
şirk-i azîm: büyük şırk.
tabiiyyun: tabiatçılar, yaratıcı olarak tabiatı kabul edenler
vesait: vasıtalar
zîhayat: canlı

derecesini ancak kazanabilmişler. Hatta, İmam-ı Gazalî gibi bir hüccetülislâm, onlara o dereceyi de vermemiş.

Hem, mütekellimînin mütebahhirîn ulemasından olan Mutezile imamları, ziynet-i sûrîsine meftun olup o mesleğe ciddî temas ederek, aklı hâkim ittihaz ettiklerinden, ancak fasık, müptedi bir mü'min derecesine çıkabilmişler.

Hem, üdeba-i İslâmiyenin meşhurlarından bedbinlikle maruf Ebu'l-Alâ-i Maarrî ve yetimâne ağlayışla mevsuf Ömer Hayyam gibilerin, o mesleğin nefs-i emmareyi okşayan zevkiyle zevklenmesi sebebiyle, ehl-i hakikat ve kemalden bir sille-i tahkir ve tekfir yiyip, "Edepsizlik ediyorsunuz, zındıkaya giriyorsunuz, zındıkları yetiştiriyorsunuz" diye, zecirkârâne tedip tokatlarını almışlar.

Hem, meslek-i felsefenin esasat-ı fasidesindendir ki, *ene* kendi zatında hava gibi zayıf bir mahiyeti olduğu hâlde, felsefenin meş'um nazarı ile mana-i ismî cihetiyle baktığı için, guya buharmısal o *ene* temeyyüz edip, sonra ülfet cihetiyle ve maddiyata tevaggul sebebiyle güya tasallup ediyor. Sonra gaflet ve inkâr ile, o *enaniyet*, tecemmüt eder. Sonra isyan ile tekeddür eder, şeffafiyetini kaybeder. Sonra gittikçe kalınlaşıp sahibini yutar. Nev-i insanın efkârıyla şişer, sonra sair insanları, hatta esbabı kendine ve nefsine kıyas edip, onlara –kabul etmedikleri ve teberri ettikleri hâlde– birer firavunluk verir. İşte o vakit, Hâlık-ı Zülcelâl'in evamirine karşı mübareze vaziyetini alır,[1] مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ der, meydan okur

1- Çürümüş kemikleri kim diriltecek? (Yâsin Suresi, 78.)

bedbinlik: umutsuzluk, kötümserlik
buhar-misal: buhara benzer
cihet: yön
Ebu'l-Alâ-i Maarrî: bkz. Şahıs Bilgileri
edepsizlik: nezaketsizlik, kabalık, terbiyesizlik
efkar: fikirler
ehl-i hakikat: hakikate gönül verenler
enaniyet: kendine kıymet verme, kendini beğenme.
ene: ben, benlik.
esasat-ı faside: bozuk temeller, bozuk prensipler
esbap: sebepler
evamir: emirler
fasık: günahkar, kötü huylu
firavunluk: firavun gibi kendini büyük görme.
gaflet: Allah'ı ve âhireti unutma
güya: sanki
hâkim: hükmeden
Hâlık-ı Zülcelâl: Yüce yaratıcı
Hüccetülislâm: İmam-ı Gazâlî'nin unvanı. Müslümanların delili anlamında
İmam-ı Gazalı: bkz. Şahıs Bilgileri.
inkar: reddetme, kabul etmeme, küfür
ittihaz etme: kabul etme
kemal: olgun
maddiyat: dünyaya ait, maddeye bağımlı.
mahiyet: nitelik, özellik, esas
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
maruf: tanınmış.
meftun: aşırı tutkun
meslek-i felsefe: felsefe yolu
meşhur: şöhret bulmuş kişi.
meş'um: uğursuz, bozuk, kötü.
mevsuf: nitelenen, vasıflanan
Mutezile: Emeviler devrinde ortaya çıkan meselelerin sırf akılla izaha çalışan aklî esaslara dayanarak kul fiilinin yaratıcısıdır demekle kaderi inkâr yoluna giden ve hak mezheplerden ayrılan itikadî bir fırka
mübareze: çarpışma, çatışma.
mü'min: inanan.
müptedi: açemi çırak.
mütebahhirîn: deniz gibi ilmi olan bilginler
mütekellimîn: İslâm felsefesi ile meşgul olanlar
nazar: bakış.
nefs-i emmare: kötülüğü emreden nefis
nev-i insan: insanlık.
Ömer Hayyam: bkz. Şahıs Bilgileri.
sair: diğer
sille-i tahkir: hakaret tokadı.
şeffafiyet: saydamlık
tasallup: katılaşma
teberri: sakınma
tecemmüt: donma
tedip: terbiye etme
tekeddür: koküşma, bulanma, safiliğini kaybetme
tekfir: kâfirlik itham etme, kâfirlikle suçlama, küfrüne hükmetme
temas: dokunma.
temeyyüz: eriyip sıvı hale gelme.
tevaggul: devamlı meşgul olma
ulema: alimler
üdeba-i İslâmiye: Müslümanların edebiyatçıları.
ülfet: alışkanlık.
zecirkârane: zorla, şiddetle sakındırarak, engelleyerek
zevk: tat.
ziynet-i sûri: görünüştekî güzellik.
zındıka: imana zıt davranışları yol edinen

gibi Kadîr-i Mutlak'ı acz ile ittiham eder. Hatta, Hâlık-ı Zülcelâl'in evsafına müdahale eder; işine gelmeyenleri ve nefs-i emmarenin firavunluğunun hoşuna gitmeyenleri ya red, ya inkâr, ya tahrif eder.

Ezcümle: Felâsifenin bir taifesi, Cenab-ı Hakka *mucib-i bizzat* demişler, ihtiyarını nefyetmişler, ihtiyarını ispat eden bütün kâinatın nihayetsiz şahadetlerini tekzip etmişler. Feyâ sübhanallah! Şu kâinatta zerreden şemse kadar bütün mevcudat, taayyunatlarıyla, intizamatıyla, hikmetleriyle, mizanlarıyla Sâniin ihtiyarını gösterdikleri hâlde, şu kor olası felsefenin gözü görmüyor!

Hem bir kısım felâsife, "Cüz'iyata ilm-i İlâhî taallûk etmiyor" diye ilm-i İlâhînin azametli ihatasını nefyedip, bütün mevcudatın şehadat-ı sadıkalarını reddetmişler.

Hem felsefe, esbaba tesir verip, tabiat eline icat verir. Yirmi İkinci Sözde kat'î bir surette ispat edildiği gibi, her şeyde Hâlık-ı Kullî Şey'e has parlak sikkeyi görmeyip, âciz, camit, şuursuz, kör ve iki eli tesadüf ve kuvvet gibi ıkı körün elinde olan tabiata mastanyet verip, birler hikmet-i âliyeyi ifade eden ve her biri birer mektubat-ı Samedâniye hükmünde olan mevcudatın bir kısmını ona mal eder.

Hem, Onuncu Sözde ispat edildiği gibi, Cenab-ı Hak bütün esmasıyla ve kâinat bütün hakaıkıyla ve silsile-i nübüvvet bütün tahkikatıyla ve kütüb-ı semaviye bütün ayatıyla gösterdikleri haşir ve ahıret kapısını bulmayıp, haşri nefyedip, ervahlara bir ezeliyet isnat etmişler. İşte, bu hurafatlara sair meselelerini kıyas edebilirsin.

âciz: zayıf
acz: zayıflık, acıtlık.
ahıret: öteki dünya.
ayat: Allah'ın varlığına delil olan her şey. Kur'ân'ın her cümlesi
azamet: büyük.
camit: donmuş.
cüz'iyat: en küçük ve basit şeyler
ervah: ruhlar
esbap: sebepler
esma: isimler
evsaf: vasıflar, özellikler, nitelikler
ezcümle: konunun özeti olarak
ezeliyet: başlangıcı olmama, sonradan yaratılmamış olma.
felasife: felsefe ekolleri.
feyâ: "Ey!" anlamında
firavunluk: Firavun gibi kendini büyük görmek.
hakaık: gerçekler
Hâlık-ı Kullî Şey: Her şeyin yaratıcısı olan Allah
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi olan yaratıcı Allah
has: özel.
haşir: öldükten sonra ahırette tekrar dirilip Allah'ın huzurunda toplanma
hikmet: İlâhî gaye
hikmet-i âliye: yüce gaye, her şeyi bir çok amaca hizmet edecek şekilde yapma
hurafat: gerçeğe aykırı saçma sapan fikirler
hükmünde: değerinde
icat: var etme
İhata: kuşatma, her şeyi içine alma
ihtiyar: irade, dileme, seçme
İlm-i İlâhî: Allah'ın ilmi
İntizamat: düzenlemeler
İsnat: dayandırma, kanıtlama
İttiham: suçlanma, tohmet altında bulunma
Kadîr-i Mutlak: son derece güç ve kuvvet sahibi.
kâinat: evren, tüm yaratılmışlar
kat'î: kesin
kütüb-ı semaviye: Allah'ın semadan indirdiği kitaplar
kıyas: karşılaştırma
mastanyet: kaynaklık, bir şeyin çıkış yeri
mektubat-ı Samedaniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan Allah'ın birliğini gösteren sıfatlar
mevcudat: tüm varlıklar
mizan: ölçü, terazi.
mucib-i bizzat: felsefenin her şeyi yapmaya bizzat mecbur olan serbest olmayan şeklindeki Allah'ın iradesini inkâr eden görüşü
müdahale: karışma
nefs-i emmare: kötülüğü emreden nefis.
nefyetmek: reddetmek, inkâr etmek.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
sair: diğer
Sâni': yaratıcı.
sikke: muhür.
silsile-i nübüvvet: peygamberlik zincirı
sûret: biçim.
Sübhanallah: Allah'ın kemâlâtını overek ifade edenm
şahadet: varlığına delil olma, işaret ve alâmet.
şehadat-ı sadıka: doğru şahıtler
şems: güneş
şuursuz: anlayış kabiliyeti olmayan
taallûk: ilgili olmak.
taayyünat: varlık dünyasında görünmek.
tabıat: âlemdeki tüm varlıklar
tahkikat: araştırmalar.
tahrif: bozma, aslını değiştirme
taife: bir topluluk, bir gurup
tekzip: yalanlama.
tesadüf: rastlantı
tesir: etki.
zerre: atom

Evet, şeytanlar, güya *ene*'nin gaga ve pençesiyle dinsiz feylesoflarının akıllarını havaya kaldırıp, dalâlet derelerine atıp dağıtmıştır. *Küçük âlemde ene, büyük âlemde* tabiat *gibi tağutlardandır.*

فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۞[1]

Geçen hakikati tenvir edecek bir seyahat-i hayaliye suretinde nimmanzum olarak *Lemaat*'ta yazdığım bir vakıa-i mısaliyenin mealini şurada zikretmeye münasebet geldi. Şöyle ki:

Bu risalenin telifinden sekiz sene evvel, İstanbul'da, Ramazan-ı Şerifte, meslek-i felsefe ile münasebette bulunan Eski Said'in Yeni Said'e inkılâp edeceği bir hengâmdadır ki, Fatiha-i Şerifenin ahinnde

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۞[2]

ile işaret ettiği üç mesleği düşünürken şöyle bir vakıa-i hayaliye, bir hâdise-i misaliye, rüyaya benzer bir hâdise gördüm ki:

Kendimi bir sahra-ı azîmede görüyorum. Bütün zeminin yüzünü karanlıklı, sıkıcı ve boğucu bir bulut tabakası kaplamış. Ne nesim var, ne ziya, ne âb-ı hayat–hıçbirisi bulunmuyor. Her tarafı canavarlar, muzır ve muvahhiş mahlûklarla dolu olduğunu tevehhum ettim. Kalbime geldi ki: "Şu zeminin öteki tarafında ziya, nesim, âb-ı hayat var. Oraya geçmek lâzım." Baktım ki, ihtiyarsız sevk

1- Kim insanları Allah'ın yolundan saptırıp İsyana sürükleyen ve birer ma'bud gibi kıymet verilen tağutları reddeder ve Allah'a iman ederse, işte o kopmaz ve kırılmaz, sapasağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah ise her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Sûresi: 256.)

2- Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet–gazabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil. (Fatiha Sûresi: 7.)

ab-ı hayat: hayat suyu.
alem: dünya kâinat.
dalâlet: sapıklık, doğru yoldan ayrılma.
ene: ben benlik.
Eski Said: Bedüzzaman'ın 1918 yılına kadar yaşadığı devir.
güya: sanki.
hadise: olay.
hadise-i mısaliye: misalî bir hâdise şeklinde.
hakıkat: gerçek.
hengam: zaman anı.
ihtiyar: irade, istek.
inkılâp: değişim.
mahlûkat: varlıklar.
meal: anlam.
meslek-i felsefe: felsefe yolu.
muvahhiş: yabancı, ürkütücü.
muzır: zararlı.
münasebet: bağlantı, ilişki.
nesim: hoş bir esintı.
nimmanzum: yan şiir tarzında.
risale: kitapçık.
sahra-ı azîme: büyük bir ova.
sevk: gönderme.
seyahat-ı hayaliye: hayalî yolculuk.
suret: biçim.
tağut: heva ve hevesi rehber edinerek insanı yoldan çıkaran zulme ve küfre götüren her şey.
telif: yazım.
tenvir: aydınlatma.
tevehhüm: kuruntu.
vakıa-ı mısaliye: örnek olay.
vakıa-ı hayaliye: hayale dayalı olay.
Yeni Said: 1918 yılından sonraki devre.
zemin: yer.
zikretmek: anmak, belirtmek.
ziya: ışık.

olunuyorum. Zeminin içinde tünelvari bir mağaraya sokuldum; gît gide zeminin içinde seyahat ettim. Bakıyorum ki, benden evvel o tahtelarz yolda çok kimseler gitmişler. Her tarafta boğulup kalmışlar. Onların ayak izlerini görüyordum. Bazılarının bir zaman seslerini işitiyordum. Sonra sesleri kesiliyordu.

Ey hayali ile benim seyahat-i hayaliyeme iştirak eden arkadaş! O zemin, tabiattır ve felsefe-i tabiiyedir. Tünel ise ehl-i felsefenin efkân ile hakikate yol açmak için açtıkları meslektir. Gördüğüm ayak izleri, Eflâtun ve Aristo (HAŞİYE) gibi meşahirlerindir. Işittiğim sesler, İbni Sina ve Farabî gibi dâhilerindir. Evet, İbni Sina'nın bazı sözlerini, kanunlarını bazı yerlerde görüyordum; sonra bütün bütün kesiliyordu. Daha ilen gidememiş. Demek boğulmuş. Her ne ise, seni meraktan kurtarmak için hayalin altındaki hakikatın bir köşesini gösterdim. Şimdi seyahatime dönüyorum.

Gît gide baktım ki, benim elime iki şey verildi: Biri, bir elektrik, o tahtelarz tabiatın zulûmatını dağıtır; diğeri, bir alet ile dahı, azîm kayalar, dağmısal taşlar parçalanıp

---

HAŞİYE: Eğer desen: "Sen necisin, bu meşahire karşı meydana çıkıyorsun? Sen, bir sinek gibi olup da kartalların uçmalarına karışıyorsun." Ben de derim ki, "Kur'ân gibi bir üstad-ı ezeliyem varken, dalâletâlûd felsefenin ve evhamâlûd aklın şakirtleri olan o kartallara hakikat ve marifet yolunda sinek kanadı kadar da kıymet vermeye mecbur değilim." Ben onlardan ne kadar aşağı isem, onların üstadı dahi, benim üstadımdan bin defa daha aşağıdır. Üstadımın himmetiyle, onları gark eden madde ayağımı da ıslatamadı. Evet, büyük bir padişahın onun kanununu ve evamirini hamil küçük bir neferi, küçük bir şahın büyük bir müşirinden daha büyük işler görebilir."

Aristo: bkz. Şahıs Bilgileri.
azım: büyük.
dağmısal: dağ gibi dağa benzer.
dahi: çok zeki, deha sahibi.
dalaletalud: hak yoldan uzaklaşmış, sapkınlığa düşmüş.
efkar: fikirler.
Eflatun: bkz. şahıs.
ehl-i felsefe: felsefeciler.
evamir: emirler.
evhamalud: kuruntularla kaplımış, endişe dolu.
felsefe-i tabiiye: tabiatçı düşünce.
gark etmek: batırmak, boğmak.
hakikat: gerçek.
hamil: taşıyan.
haşiye: dipnot.
hayal: görüntü.
himmet: yardım.
İbni Sina: bkz. Şahıs Bilgileri.
iştirak: ortak olma, katılma.
marifet: Allah'ı tanıma ve bilme.
meslek: yol, görüş.
meşahir: şöhret sahibi insanlar.
müşir: mareşal.
nefer: er, rütbesiz asker.
seyahat: yolculuk.
seyahat-ı hayaliye: hayalî yolculuk.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabiat: kamat ve içindekiler, canlı, cansız varlıklar, maddî âlem.
tahtelarz: yer altı.
tünelvari: tünele benzer.
üstad-ı ezeliye: bütün ilim ve marifetlerin öğreticisi Allah.
üstat: öğretici, usta.
zemin: yer, yeryüzü.
zulûmat: karanlık.

bana yol açılıyor. Kulağıma denildi ki, "Bu elektrik ile o alet, Kur'ân'ın hazinesinden size verilmiştir.

Her ne ise, çok zaman öylece gittim. Baktım ki, öteki tarafa çıktım. Gayet güzel bir bahar mevsiminde bulutsuz bir güneş, ruhefza bir nesim, hayattar bir âb-ı leziz, her taraf şenlik içinde bir âlem gördüm. "Elhamdulillâh" dedim.

Sonra baktım ki, ben kendi kendime malık değilim. Birisi beni tecrübe ediyor. Yine evvelki vaziyette, o sahra-i azîmede, boğucu bulut altında yine ben kendimi gördüm. Daha başka bir yolda, bir saik beni sevk ediyordu. Bu defa tahtezzemin değil, belki seyir ve seyahatle yeryüzünü katedip öteki yüze geçmek için gidiyordum. O seyahatimde öyle acayip ve garaibi görüyordum ki, tarif edilmez. Deniz bana hiddet ediyor, fırtına beni tehdit eder, her şey bana müşkülât peyda eder. Fakat, yine Kur'ân'dan bana verilen bir vasıta-i seyahatimle geçiyordum, galebe çalıyordum. Gıt gide, bakıyordum her tarafta seyyahların cenazeleri bulunuyor; o seyahatı bitirenler, binde ancak birdir.

Her ne ise, o buluttan kurtulup, zeminin öteki yüzüne geçip güzel güneşle karşılaştım. ruhefza nesimi teneffüs ederek, "Elhamdulillâh" dedim. O cennet gibi o âlemi seyre başladım.

Sonra baktım, biri var ki, beni orada bırakmıyor. Başka yolu bana gösterecek gibi, yine beni bir anda o müthiş sahraya getirdi. Baktım ki, yukandan inmiş aynı

âb-ı leziz: tatlı su
acayip: şaşırtıcı, garip şeyler
âlem: dünya
cenaze: ölü beden
dalâletalud: hak yoldan sapmış, inançsızlık bulaşmış
elhamdulillâh: minnet ve teşekkür Allah'a has ve lâyıktır, ben de ona teşekkür ederim, Allah'a hamd olsun
evamır: emirler
evhamalud: vehimler ve kuruntular bulaşmış.
galebe: üstün gelme
garaip: tuhaf, aklın, hayret edeceği ve şaşıracağı şeyler
gark: boğulma
hakikat: gerçek.
hamil: yüklenmiş
hayattar: canlı.
hiddet: öfke.
himmet: manevî yardım
katetmek: geçmek, yol almak.
malik: sahip
marifet: geniş bilgi ve becen
meşâhir: şöhret sahiplen
müşir: mareşal.
muşkulat: sıkıntılar
müthiş: dehşetli, korkunç.
nefer: rütbesiz asker, er
nesim: hoş ve hafif rüzgâr
peyda: ortaya çıkma
ruhefza: ruhu okşayan
sahra: geniş ova
sahra-i azîme: büyük ova
saik: sevk eden, gönderen
seyahat: yolculuk.
seyir: yürüyüş, gezinti
seyyah: yolcu
şâkirt: talebe, öğrenci.
tahtezzemin: yer altı
tarif: bir yeni bildirme
tehdit: korkutma
teneffüs: içine çekme, nefes çekme
üstad-ı ezeli: başlangıcı olmayan muallim, Kur'ân.
üstat: maharetli, öğretici, bilgin, hoca, öğretmen
vasıta-i seyahat: yolculuk aracı.

asansörler gibi, muhtelif tarzlarda bazı tayyare, bazı otomobil, bazı zembil gibi şeyler görünüyor. Kuvvet ve istidada göre onlara atılsa, yukarıya çekiliyor. Ben de birisine atladım. Baktım, bir dakika zarfında bulutun fevkine beni çıkardı. Gayet güzel, müzeyyen, yeşil dağların üstüne çıktım. O bulut tabakası, dağın yarısına kadar gelmemişti. En lâtif bir nesim, en leziz bir âb-ı hayat, en şirin bir ziya her tarafta görünüyor.

Baktım ki, o asansörler gibi nuranî menziller her tarafta var. Hatta iki seyahatimde ve zeminin öteki yüzünde onları görmüştüm, anlamamıştım. Şimdi anlıyorum ki, şunlar Kur'ân-ı Hakîm'in ayetlerinin cilveleridir.

İşte, [1] وَلَا الضَّآلِّينَ ile işaret olunan evvelki yol, tabiata saplananların ve tabiiyyun fikrini taşıyanların mesleğidir ki, onda hakikate ve nura geçmek için ne kadar müşkülât olduğunu hissettiniz.

[2] غَيْرِ الْمَغْضُوبِ ile işaret olunan ikinci yol, esbapperestlerin ve vesaite ıcat ve tesir verenlerin, Meşaiyyun hükemâsı gibi, yalnız akıl ile, fikir ile hakikatülhakaika ve Vacibü'l-Vücud'un marifetine yol açanların mesleğidir.

[3] الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ile işaret olunan üçüncü yol ise, sırat-ı müstakim ehli olan ehl-i Kur'ân'ın cadde-i nuraniyesidir ki, en kısa, en rahat, en selâmet ve herkese açık, semavî ve Rahmanî ve nuranî bir meslektir.

abısu
cadde-i nuraniye: nurlu, aydınlık cadde.
cilve: görüntü yansıma
ehl-i Kur'an: Kur'an ehli
esbapperest: Allah'ı unutup sebeplere haddinden fazla değer veren, her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden
fevk: üst, yukarısı
gazap: öfke, hiddet.
hakikat: gerçek.
hakikatü'l-hakaik: hakikatlerin hakikatı, en mükemmel gerçek.
hissetmek: algılamak
hukema: akla önem veren filozof bilginler
ıcat: yaratma, var etme
İhsan: iyilik, ikram, yardım
İstidat: kabiliyet.
latif: hoş.
leziz: lezzetli, hoş
marifet: geniş bilgi ve becerı
menzil: konaklanacak güzel yer
Meşaiyyun: vahye tâbi olmayıp sadece akla itimat ile şirk ve dinsizlik yoluna girenler
muhtelif: çeşitli.

1. Sapıtmış olanların değil... (Fâtiha Sûresi 7)
2. Gazaba uğrayanların değil. (Fâtiha Sûresi 7)
3. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun kimselerin... (Fâtiha Sûresi 7)

muşkülât: zorluklar
müzeyyen: süslü
nesim: esintı.
nimet: Allah vergisi olan hoşa giden her şey: iyilik, yiyecek, giyecek gibi şeyler
nur: aydınlık
nuranî: parlak, ışık saçan, nurlu, aydınlık.
selâmet: güvenlik
semavî: Allah'tan gelen, İlâhî
sırat-ı müstakim: istikâmetli doğru yol
tabiat: kâinat ve içindekiler, canlı, cansız varlıklar, maddî âlem
tabiiyyun: yaratıcı olarak tabiatı kabul edenler
tayyare: uçak.
tesir: etki.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî olan Allah
vesaitler: vasıtalar, ara sebepler
zembil: sepet, hasırdan örülerek yapılan kulplu torba.
zemin: yer
ziya: ışık.

(OTUZ İKİNCİ SÖZDEN)

İkinci Noktanın İkinci Mebhası

* *Otuz İkinci Söz*, Barla da 1928-30 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir.

Ehl-i dalâletin vekili, tutunacak ve dalâletini ona bina edecek hiçbir şey bulamadığı ve mülzem kaldığı zaman *şoyle diyor ki:* "Ben, saadet-i dünyayı ve lezzet-i hayatı ve terakkiyat-ı medeniyeti ve kemal-ı sanatı, kendimce, ahireti düşünmemekte ve Allah'ı tanımamakta ve hubb-ı dunyada ve hurriyette ve kendine güvenmekte gordüğüm için, insanın eksenîsini bu yola şeytanın himmetiyle sevk ettim ve ediyorum."

Elcevap: Bız dahı Kur'ân namına dıyoruz kı:

Ey bîçare insan! Aklını başına al, ehl-i dalâletin vekilini dinleme. Eğer onu dinlersen, hasaretin o kadar büyük olur kı, tasavvurundan ruh, akıl ve kalp ürpenir.

Senin önünde iki yol var. Birisi, ehl-i dalâletin vekilinin gosterdiği şekavetli yoldur, dıgeri, Kur'ân-ı Hakîm'in tarif ettiği saadetli yoldur. İşte o ikı yolun pek çok muvazenelerini, çok Sozlerde, hususan Küçük Sozlerde gördün ve anladın. Şimdi, makam münasebetiyle, binde bir muvazenelerini yine gor, anla. Şoyle ki:

Şirk ve dalâletin ve fısk ve sefahatin yolu, insanı nihayet derecede sukut ettınyor. Hadsız elemler içinde nihayetsiz ağır bir yükü zayıf ve âciz belıne yukletir. Çunkü insan, Cenab-ı Hakkı tanımazsa ve Ona tevekkul etmezse, o vakit insan, gayet derecede âciz ve zayıf, nihayet derecede muhtaç, fakır, hadsız musıbetlere maruz, elemlı,

acız: guçsuz, zayıf
ahıret. kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
bıçare: çaresız.
bina: yapma, kurma
Cenab-ı Hak. Allah
dalâlet. ıman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i dalâlet. dalâlet ehli, azgın ve sapkın kımseler
ekserî: çoğunluk
elem: uzuntu, tasa
fısk. Allah a karşı isyan etme, günaha dalma, dının yasakladığı kuralara aldırmama.
gayet: çok, son derece
hadsız: sınırsız.
hasaret: hasar, zarar
himmet. gayret, yardım
hubb ı dunya: dunya sevgisi.
hususan: bıhassa, ozellıkle
hurrıyet: canının istedıgı her şeyı yapma isteği
kemal-ı sanat. sanattakı mukemmellik.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetlerı
makam. yer
maruz. etkisi alunda kalma, karşılaşma.
mebhas. konu
muhtaç. ihtıyaç ıçınde olma
musıbet: felaket, belâ
muvazene: mukayese.
mulzem: susturulmuş
münasebet: vesıle
nihayet. son derece
nihayetsiz: sonsuz.
nokta: onemlı bolum
saadet. mutluluk.
saadet-i dünya: dünya mutluluğu
sefahat. zevk ve eğlenceye aşın derecede duşkunluk.
sukut. degerden duşme, alçalma
şekavet. sıkıntı
şirk: Allah a ortak koşma
tasavvur: bır şeyı tahayyul etme, goz onune getirme
terakkıyat-i medenıyet. medenıyetın ılerlemelerı
tevekkül: Allah a dayanma ve guvenme
vekil: başkasının yerine hareket eden, konuşan.

kederli bir fânî hayvan hükmünde olup, bütün sevdiği ve alâka peyda ettiği bütün eşyadan mütemadiyen firak elemini çeke çeke, nihayette bakî kalan bütün ahbabını bir firak-ı elîm içinde bırakıp, kabrin zulümatına yalnız olarak gider. Hem, müddet-i hayatında gayet cüz'î bir ihtiyar ve küçük bir iktidar ve kısacık bir hayat ve az bir ömür ve sönük bir fikir ile nihayetsiz elemler ile ve emeller ile faydasız çarpışır. Ve hadsiz arzuların ve makasıdın tahsîline semeresiz boşu boşuna çalışır. Hem, kendi vücudunu yükleyemediği hâlde, koca dünya yükünü bîçare beline ve kafasına yüklenir. Daha cehenneme gitmeden cehennem azabını çeker.

Evet, şu elîm elemi ve dehşetli manevî azabı hissetmemek için, ehl-i dalâlet, iptal-i his nev'inden, gaflet sarhoşluğuyla muvakkaten hissetmez. Fakat, hissedeceği zaman, yani kabre yakın olduğu vakit birden hisseder. Çünkü, Cenab-ı Hakka hakikî abd olmazsa, kendi kendine malik zannedecek. Hâlbuki, o cuz'î ihtiyar, o küçük iktidarı ile şu fırtınalı dünyada vücudunu idare edemiyor. Hayatına muzır mikroptan tut, tâ zelzeleye kadar binler taife düşmanları, hayatına karşı tehacüm vaziyetinde görür. Elîm bir korku dehşeti içinde, her vakit kendine muthiş görünen kabir kapısına bakıyor.

Hem, bu vazıyette iken, insaniyet itibanyla, nev-i insanî ile ve dünya ile alâkadar olduğu hâlde, dünyayı ve insanı bir *Hakîm, Alîm, Kadîr, Rahîm, Kerîm* bir Zatın tasarrufunda tasavvur etmediği ve onları tesadüf ve tabiata havale ettiği için, dünyanın ehvalı ve insanın ahvalı onu

abd: kul
ahbap: dostlar
ahval: haller
alâka: ilişki, bağ
alâkadar: ilgili, münasebetli
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
arzu: istek, heves
azap: ceza, işkence.
bakı: süreklı ve kalıcı olan
bîçare: çaresiz.
cuz'i ihtiyar: insana Cenab-ı Hak tarafından verilen az bir arzu serbestlıgı, irade, seçme
cuz'i: küçük.
dehşetli: korkunç.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehval: korkular
elem: uzuntu, tasa
elîm: çok acı verici, acıklı
emel: umut, arzu
fani: olumlu geçici.
fikir: düşünce
firak: ayrılık.
firak-ı elîm: acıklı ayrılık.
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma
gayet: çok son derece.
hadsiz: sınırsız
hakıkı: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahıbı Allah
havale: gonderme
hayat: yaşam
hissetmek: algılamak.
hükmünde: degerinde
idare: çevirme, yonetme
ihtiyar: tercih, irade
iktidar: güç, irade
insaniyet: insanlık.
insaniyet: insanlık
iptal-i his: duygulan iptal et me, uyuşturma.
kabir: mezar
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gücu yeten Allah
keder: tasa, huzun
Kerim: ikram ve ihsanı bol olan Allah
makasıd: maksatlar, gayeler
malik: sahıp
manevi: mana ile ılgılı
muvakkaten: geçıcı olarak.
muzır: zararlı
müddet-i hayat: yaşam süresi
mütemadiyen: devamlı olarak.
muthiş: dehşet, korkunç.
nev: tur, çeşit.
nev-i insanı: insan cinsi.
nihayet: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
peyda: meydana gelme, olma
Rahim: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
semere: meyve, netıce
tabiat: maddî âlem
tahsil: elde etme
taife: boluk, guruh.
tasarruf: guzel idare etme
tasavvur: bir şeyi tahayyul et me, düşunme
tehacum: hucum etme
vaziyet: durum.
vücut: varlık, beden
Zat: azamet ve ululuk sahıbı Allah
zelzele: yer sarsıntısı
zulümat: karanlıklar

daima iz'aç eder. Kendi elemiyle beraber insanların elemini de çeker. Dünyanın zelzelesi, taunu, tufanı, kahtugalâsı, fenâ ve zevalı, ona gayet müz'iç ve karanlıklı birer musîbet suretinde, onu tazip eder.

Hem, şu hâldeki insan merhamet ve şefkate lâyık değildir. Çünkü, kendi kendine bu dehşetli vaziyeti veriyor. Sekizinci Sözde, kuyuya girmiş iki kardeşin muvazene-i hâlinde denildiği gibi, nasıl bir adam güzel bir bahçede, güzel bir ziyafette, güzel ahbaplar içinde nezahetli, tatlı, namuslu, hoş, meşru bir lezzet ve eğlenceye kanaat etmeyip, gayrimeşru ve mülevves bir lezzet için çirkin ve necis bir şarabı içse, sarhoş olup kendini kış ortasında, pis bir yerde vahşî canavarlar içinde tahayyül etse, titreyip bağırıp çağırsa, nasıl merhamete lâyık değil. Çünkü, ehl-i namus ve mübarek arkadaşlarını canavar tasavvur eder, onlara karşı hakaret eder; hem, ziyafetteki leziz taamlan ve temiz kaplan, mülevves, pis taşlar tasavvur eder, kırmaya başlar; hem, mecliste muhterem kitapları ve manidar mektupları manasız ve adî nakışlar tasavvur eder, yırtarak ayak altına atar, ve hakeza... Böyle bir şahıs, nasıl merhamete müstahak değildir, belki tokada mustahaktır; öyle de, suilhtiyarından neş'et eden kufur sarhoşluğu ile ve dalâlet divaneliğiyle Sâni-i Hakîm'in şu musafirhane-i dünyasını tesadüf ve tabiat oyuncağı olduğunu tevehhüm edip ve cilve-i esma-i İlâhiyeyi tazelendiren masnuatın, zamanın geçmesiyle vazifelerinin bittiğinden âlem-i gayba geçmelerini adem ile idam tasavvur ederek ve tesbihat sedalarını zeval ve fırak-ı ebedî vaveylâsı

adem: yokluk.
adî: bayağı, değersiz.
ahbap: dostlar
âlem-i gayb: görülmeyen âlem
cilve-i esma-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin tecellileri
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
divaneliki: delilik
ehl-i namus: namus sahibi.
elem: üzüntü, tasa
fenâ: ölumlulik, geçicilik.
fırak-ı ebedî: ebedî sonsuz ayrılık.
gayet: çok, son derece.
gayrimeşru: meşru olmayan
hakaret: hor görme, aşağılama
hakeza: böylece, bunun gibi
idam: yok olma, hiçlik.
iz'aç: rahatsız etme.
kaht ı gala. yokluk, kıtlık, fa kırlık.
kanaat. elindekiyle yetinme
kufür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
lâyık: uygun, liyakatli, yakışır
manasız: anlamsız
manidar: ince manalı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
meclis: topluluk.
merhamet. acımak, şefkat göstermek.
meşru: şer'an caiz.
musafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi
muhterem: saygı değer
musibet: felâket, belâ
muvazene-i hâl: farklı hal ve vazıyetlerin karşılaşmalarının
mübarek: bereketli, kutlu
mülevves. kirli, pis
müstahak: hak etmiş.
muz ıç: sıkan, rahatsız eden
nakış: süs
namuslu: iffetli
necis: pis.
neş'et. meydana gelme, oluşma
nezahet: nezihlik, temizlik
Sânî-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
seda: ses
suilhtiyar: kötü seçim
suret. biçim, görünüş
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
taam: yemek.
tabiat: maddî âlem.
tahayyül: hayal etme, düşünme
tasavvur: bir şeyi tahayyül etme, düşünme, zihinde tasarlama
taun: veba.
tazip: azap verme, eziyet etme
tesadüf: rastlantı
tesbihat: benzetmeler
tevehhum: vehimlenme, zannetme
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel.
vaveyla: çığlık, feryat.
vazife: görev
vaziyet: durum
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zeval: sona erme, yok olma

olduklarını tahayyül ettiğinden ve mektubat-ı Samedâniye olan şu mevcudat sahifelerini manasız, karma karışık tasavvur ettiğinden ve âlem-i rahmete yol açan kabir kapısını zulûmat-ı adem ağzı tasavvur ettiğinden ve eceli hakikî ahbaplara visal daveti olduğu hâlde, bütün ahbaplardan firak nöbeti tasavvur ettiğinden, hem kendini dehşetli bir azab-ı elîmde bırakıyor, hem mevcudatı, hem Cenab-ı Hakkın esmasını, hem mektubatını inkâr ve tezyif ve tahkir ettiğinden merhamete ve şefkate lâyık olmadığı gibi, şiddetli bir azaba da müstahaktır, hıçbir cihette merhamete lâyık değildir.

İşte, ey bedbaht ehl-i dalâlet ve sefahat! Şu dehşetli sukuta karşı ve ezici me'yusiyete mukabil, hangi tekemmulünüz, hangi fununuz, hangi kemaliniz, hangi medeniyetiniz, hangi terakkiyatınız karşı gelebilir? Ruh-ı beşerin eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olduğu hakikî tesellîyi nerede bulabilirsiniz? Hem, güvendiğiniz ve bel bağladığınız ve âsâr-ı İlâhiyeyi ve ihsanat-ı Rabbaniyeyi onlara isnat ettiğiniz hangi tabiatınız, hangi esbabınız, hangi şerikiniz, hangi keşfiyatınız, hangi milletiniz, hangi batıl ma'budunuz sizi, sizce idam-ı ebedî olan mevtin zulûmatından kurtarıp kabir hududundan, berzah hududundan, mahşer hududundan, Sırat Köprüsünden hâkimâne geçirebilir, saadet-ı ebediyeye mazhar edebilir?

Hâlbuki, kabir kapısını kapamadığınız için, siz kat'î olarak bu yolun yolcususunuz. Böyle bir yolcu, öyle binsine dayanır ki, bütün bu daire-i azîme ve bu geniş hudutlar onun taht-ı emrinde ve tasarrufundadır.

ahbap: dostlar
âlem-i rahmet: rahmet dünyası.
asâr-ı İlâhiye: İlâhî eserler
azab-ı elîm: elem ve ıztırap veren azap
azap: ceza, işkence
batıl: boş, hurafe.
bedbaht: bahtsız.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile âhiret arasındaki yer
cihet: yön
daire-i azîme: geniş ve büyük dâire.
davet: çağırma, çağrı.
ecel: Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
esbap: sebepler
esma: isimler
eşedd-i ihtiyaç: çok fazla muhtaç olunma
firak: ayrılık.
fünun: fenler
hakikî: gerçek.
hâkimâne: hükmeder bir şekilde
hudut: sınırlar
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş.
ihsanat-ı Rabbaniye: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın iyilikleri ve bağışları
inkâr: reddetme, kabul ve tasdik etmeme
isnat: dayandırma
kabir: mezar
kat'î: kesin.
kemal: olgunluk, tamlık, mükemmellik
keşfiyat: keşifler
layık: uygun, liyakatlı
ma'bud: kendisine ibadet olunan
mahşer: kıyamette, ölülerin dirilip toplanacakları yer
manasız: anlamsız.
mazhar: nail olma, kavuşma
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
mektubat: (Cenab-ı Hakkın) mektupları. Onun isim ve sıfatlarını anlatan varlıklar
mektubat-ı Samedâniye: Samed olan Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan. Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
merhamet: acıma, şefkat gösterme
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mevt: ölüm
me'yusiyet: ümitsizlik.
muhtaç: ihtiyaç içinde olma
mukabil: karşık.
müstahak: hak etmiş.
ruh-ı beşer: insan ruhu
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk.
sahife: sayfa.
sefahat: zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sukut: değerden düşme
Sırat Köprüsü: cehennem üzerine kurulu olan ve cenneteğitmek için geçilmesi gerekenköprü
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
şerik: ortak.
tabiat: maddî âlem
tahayyül: hayal etme
tahkir: hor görme, aşağılama
taht-ı emir: emir ve idare altında
tasarruf: kullanma hakkı
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama
tekemmul: olgunlaşma, kemale erme
terakkiyat: yükselmeler, ilerlemeler, gelişmeler
tesellî: avunma
tezyif: küçük düşürme, alaya alma
visal: kavuşma
zulûmat: karanlıklar
zulûmat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları

Hem dahi, ey bedbaht ehl-i dalâlet ve gaflet! "Gayrimeşru bir muhabbetin neticesi, merhametsiz azap çekmektir" kaidesi sırrınca, siz, fıtratınızdaki Cenab-ı Hakkın zat ve sıfât ve esmasına sarf edilecek muhabbet ve marifet istıdadını ve şükür ve ibadat cihazatını nefsinize ve dünyaya gayrimeşru bir surette sarf ettiğinizden, bilistihkak cezasını çekiyorsunuz. Çünkü, Cenab-ı Hakka ait muhabbeti nefsinize verdiniz, mahbubunuz olan nefsinizin hadsiz belâsını çekiyorsunuz. Çünkü, hakikî bir rahatı, o mahbubunuza vermiyorsunuz. Hem onu, hakikî mahbup olan Kadîr-ı Mutlaka tevekkül ile teslim etmiyorsunuz, daima elem çekiyorsunuz. Hem, Cenab-ı Hakkın esma ve sıfâtına ait muhabbeti dünyaya verdiniz ve âsâr-ı sanatını âlemin esbabına taksim ettiniz, belâsını çekiyorsunuz. Çünkü, o hadsiz mahbuplarınızın bir kısmı size Allahaısmarladık demeyip, size arkasını çevirip, bırakıp gidiyor. Bir kısmı sizi hiç tanımıyor; tanısa da, sizi sevmiyor; sevse de size bir fayda vermiyor. Daima hadsiz firaklardan ve ümitsiz dönmemek üzere zevallerden azap çekiyorsunuz.

İşte, ehl-i dalâletin saadet-i hayatiye ve tekemmulât-ı insaniye ve mehasın-i medeniyet ve lezzet-i hürriyet dedikleri şeylerin iç yüzleri ve mahiyetleri budur. Sefahat ve sarhoşluk bir perdedir, muvakkaten hissettirmez. "Tuh onların aklına!" de.

Amma, Kur'ân'ın cadde-i nuraniyesi ise, bütün ehl-i dalâletin çektiği yaraları hakaık-ı imaniye ile tedavi eder,

alem: cihan.
asar-ı sanat: sanat eserleri.
azap: ceza.
bedbaht: bahtsız.
belâ: musibet, sıkıntı.
bilistihkak: layıkıyla, hakkıyla.
cadde-i nuraniye: nurlu İslâmiyet caddesi.
cihazat: cihazlar, aletler.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
elem: üzüntü, tasa.
esbap: sebepler.
esma: isimler.
firak: ayrılık.
fıtrat: yaratılış, mizaç.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı.
hadsiz: sınırsız.
hakaık-ı imaniye: iman hakikatleri.
hakiki: gerçek.
ibadat: ibadetler.
istidat: kabiliyet.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şartla tabi olmaksızın her şeye gücü yeten Allah.
kaide: kural.
lezzet-i hürriyet: hür olmanın verdiği lezzet.
mahbup: sevgili.
mahiyet: hakikati, nitelik.
marifet: bilme, tanıma.
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muvakkaten: geçici olarak.
nefis: kötü vasıflar, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden ve hayırlı işlerden alıkoyan güç.
netice: sonuç.
perde: örtü.
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.
sefahat: zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
suret: biçim, tarz.
sıfat: vasıf, nitelik.
şükür: hoşnuluk ve minnettarlık ifade etme.
taksim: bölme, paylaştırma.
tekemmülât-ı insaniye: insana ait mükemmellikler, insanla ilgili olgunluklar, insanlığın gelişimi.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.
tuh: yazıklar olsun.
zat: kendi, öz.
zeval: zail olma, yok olma.

bütün evvelki yoldaki zulûmatı dağıtır, bütün dalâlet ve helâket kapılarını kapatır. Şöyle ki:

İnsanın zaaf ve aczını ve fakr ve ihtıyacını, bir Kadîr-i Rahîm'e tevekkül ile tedavi eder. Hayat ve vücudun yükünü, Onun kudretine, rahmetine teslim edip, kendine yüklemeyip, belki kendisi o hayatına ve nefsine biner hükmünde bir rahat makam bulur. Kendisinin natık bir hayvan değil, belki hakîkî bir insan ve makbul bir misafir-i Rahman olduğunu bildirir. Dünyayı bir misafirhane-i Rahman olduğunu göstermekle ve dünyadaki mevcudat ise, esma-i İlâhiyenin âyineleri olduklarını ve masnuatı ise, her vakit tazelenen mektubat-ı Samedâniye olduklarını bildirmekle, insanın fenâ-i dünyadan ve zeval-i eşyadan ve hubb-i fâniyattan gelen yaralarını güzelce tedavi eder ve evhamın zulûmatından kurtarır.

Hem, mevt ve eceli âlem-i berzaha giden ve âlem-i bekada olan ahbaplara vısal ve mulâkat mukaddimesi olarak gösterir. Ehl-i dalâletin nazarında bütün ahbabından bir fırak-ı ebedî telâkki ettiği ölüm yaralarını böylece tedavi eder. Ve o fırak, ayn-ı lika olduğunu ispat eder.

Hem, kabrin âlem-i rahmete ve dâr-ı saadete ve bağıstan-ı Cinana ve nuristan-ı Rahman'a açılan bir kapı olduğunu ispat etmekle, beşerin en müthiş korkusunu izale edip, en elîm ve kasavetli ve sıkıntılı olan berzah seyahatini, en lezîz ve unsıyetli ve ferahlı bir seyahat olduğunu gösterir. Kabir ile ejderha ağzını kapatır, güzel bir bahçeye kapı açar. Yanı, kabir ejderha ağzı olmadığını,

acz: zayıflık, güçsüzlük
ahbap: dostlar
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabir âlemi
alem-i rahmet: rahmet dünyası
ayine: ayna
ayn-ı lika: gerçek kavuşma
bağıstan-ı cinan: cennet bağları, bahçeler.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer
beşer: insanlık.
dalalet: iman ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak
dâr-ı saadet: mutluluk yeri.
ecel: Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan
elîm: çok acı verici, acıklı.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
evham: vehimler, zanlar
evvelki: önceki
fakr: fakirlik.
fena-i dünya: dünyanın fanî, geçici yönü
ferah: rahat, iç açıcı
fırak: ayrılık.
fırak-ı ebedî: ebedî, sonsuz ayrılık.
hakîkî: gerçek.
helâket: yıkılma, mahvolma.
hubb-ı fâniyat: gelip geçici şeyleri sevmek.
İspat: doğruyu delîllerle gösterme
İzale: gideme, ortadan kaldırma.
kabir: mezar
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kasavet: gam, keder, kaygı
kudret: kuvvet, iktidar
makam: durak, yer
makbul: kabul edilmiş, geçerli
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mevt: ölüm
misafirhane-i Rahman: Cenab-ı Hakkın bir misafirhanesi şeklinde, nimetlerle donatılan şu dünya hayatı, her türlü rızkı veren Allah'ın misafiri
mukaddime: başlangıç.
mulâkat: buluşma, görüşme
natık: konuşan.
nazar: bakış, itibar
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
nuristan-ı Rahman: her varlığın rızkın ummadığı yerden veren Cenab-ı Hakkın aydınlık âlemi
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama
telâkki: kabul etme, anlama
tevekkul: Allah'a dayanma ve güvenme
ünsiyet: alışkanlık.
vısal: kavuşma
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zeval-i eşya: eşyanın şeylerin yok olması.
zulûmat: karanlıklar

belki bağıstan-ı rahmete açılan bir kapı olduğunu gösterir.

Hem, mü'mine der. İhtiyarın cüz'î ise, kendi Malikinin irade-i kulliyesine işini bırak. Iktıdarın kuçük ise, Kadîr-i Mutlak'ın kudretine itimat et. Hayatın az ise, hayat-ı bâkiyeyi düşün. Ömrün kısa ise, ebedî bir ömrün var; merak etme. Fikrin sönük ise, Kur'ân'ın güneşi altına gir. Imanın nuruyla bak ki, yıldız böceği olan fikrin yerine her bir ayet-i Kur'ân, birer yıldız misillü sana ışık verir. Hem hadsiz emellerin, elemlerin varsa, nihayetsiz bir sevap ve hadsiz bir rahmet seni bekliyor. Hem hadsiz arzuların, makasıdın varsa, onları düşünüp muztarip olma; onlar bu dünyaya sığışmaz, onlarn yerleri başka diyardır ve onları veren de başkadır.

Hem der: Ey insan! Sen kendine malık değilsin. Sen, kudreti nihayetsiz bir Kadîr, rahmeti hadsiz bir Rahîm-i Zat-ı Zülcelâl'ın memlûkusun. Oyle ise sen, kendi hayatını kendine yükleyip zahmet çekme; çünkü, hayatı veren Odur, idare eden de Odur. Hem, dünya sahıpsız değil ki, sen kendi kafana dünya yükünü yüklettirerek ehvalini duşünup merak etme. Çünkü, onun sahıbi Hakîm'dır, Alîm'dır; sen de misafirsin, fuzulî olarak kanşma, kanştırma.

Hem insanlar, hayvanlar gıbı mevcudat başıboş değiller, belki vazifedar memurdurlar, bir Hakîm-i Rahîm'in nazarındadırlar. Onlarn âlâm ve meşakkatlerini duşunüp, ruhuna elem çektirme. Ve onlarn Hâlık-ı Rahîm'inin rahmetinden daha ileri şefkatini sürme. Hem, sana

alam: kederler elemler
Alim: her şeyi hakkıyla bilen Allah
arzu: istek heves.
ayet-i Kur'an: Kur'an ayeti.
bagıstan-ı rahmet: rahmet bahçesi.
cüz'i: az kuçuk.
diyar: memleket.
ebedi: zevalsiz sonu olmayan.
ehval: korkular
elem: uzuntu tasa
emel: umut, arzu
fuzuli: boşuna, gereksiz
hadsiz: sınırsız.
Hakim: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmede yaratan Allah
Hakim-i Rahim: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan çok çok merhametli Allah
Hâlik-ı Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah.
hayat-ı bakiye: bâki, sonsuz hayat
idare: çekip çevirme yonetme
ihtiyar: tercih irade
iktidar: guç yetme kuvvet.
iman: inanma
irade-i küllîye: Cenab-ı Hakkın her şeye hâkim olan ve her şeyi içine alan iradesi
itimat: guvenme dayanma
Radîr: kudret sahıbi olan ve her şeye gucu yeten Allah
Kadir-i Mutlak: hıç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbi Allah
kudret: kuvvet iktidar
makasıd: maksatlar
malik: sahip
memluk: kul kole.
meşakkat: zahmet, sıkıntı
mevcudat: var olan her şey mahluklar
mısıllü: benzen
muztarip: ıztıraplı, acı çeken
mü'min: inanan
nazar: bakış dikkat.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: parıltı ışık.
Rahim-i Zat-ı Zülcelal: buyukluk sahıbı ve çok şefkadı olan Cenab ı Hak
rahmet: acıma, merhamet etme şefkat gosterme
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukâfat.
şefkat: acıyarak, ıçten ve karşılıksız merhamet.
vazifedar: vazifeli
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

düşmanlık vaziyetini alan mikroptan tâ taun ve tufan ve kaht ve zelzeleye kadar bütün eşyanın dizginleri o Rahîm-i Hakîm'ın elindedirler. O Hakîm'dir, abes ış yapmaz; Rahîm'dır, rahîmiyeti çoktur. Yaptığı her işinde bir nevi lütuf var.

Hem der: Şu âlem, çendan, fânîdir; fakat ebedî bir âlemin levazımatını yetiştiriyor. Çendan, zaildir, geçicidir; fakat bâkî meyveler veriyor, bâkî bir Zatın bâkî esmasının cilvelerini gösteriyor. Ve çendan, lezzetleri az, elemleri çoktur; fakat Rahman-ı Rahîm'in iltifatatı, zevalsız, hakikî lezzetlerdir. Elemler ise, sevap cihetiyle manevî lezzet yetiştiriyor. Madem meşru daire, ruh ve kalp ve nefsin bütün lezzetlerine, safalarına, keyiflerine kâfidir, gayrimeşru daireye girme. Çünkü, o dairedeki bir lezzetin bazen bin elemi var. Hem hakikî ve daimî lezzet olan iltifatat-ı Rahmaniyeyi kaybetmeye sebeptir.

Hem, dalâletin yolunda sabıkan beyan edildiği gibi, esfel-i safilîne insanı öyle bir sukut ettiriyor ki, hiçbir medeniyet, hiçbir felsefe ona çare bulamadıkları ve o derin zulümat kuyusundan hiçbir terakkiyat-ı beşeriye, hiçbir kemalât-ı fenniye insanı çıkaramadığı hâlde, Kur'ân-ı Hakîm, iman ve amel-i salih ile o esfel-i safilîne sukuttan insanı âlâyılliyyine çıkarır. Ve delâil-i kat'iye ile çıkarmasını ispat ediyor. Ve o derin kuyuyu terakkiyat-ı maneviyenin basamaklarıyla ve tekemmülât-ı ruhiyenin cihazatıyla dolduruyor.

abes: boş, saçma
alâyılliyyin: yüceler yücesi.
âlem: dünya, cihan.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan
beyan: anlatma.
cihazat: cihazlar, azalar
cihet: yön
cilve: tecelli
çendan: gerçi.
daimî: sürekli, devamlı
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, kufre girme.
delâil-i kat'iye: kesin deliller
dizgin: yönetim, idare
ebedî: zevalsız, sonu olmayan
elem: üzüntü, tasa
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
esma: isimler
fânî: ölümlü, geçici
felsefe: etraflı, derin görüş ve düşünüş
gayrimeşru: meşru olmayan
hakikî: gerçek
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
iltifatat: iltifatlar
iltifatat-ı rahmaniye: hiç bir şeyi hanç bırakmayarak her şeye şefkat ve merhametle bakan Allah'ın iltifatları
iman: inanma.
kâfî: yeter
kaht: kıtlık, kuraklık.
kemalat-ı fenniye: fenlerden gelen üstünlükler, mükemmellikler
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
levazımat: lüzumlu maddeler
lütuf: hoşluk, güzellik
manevî: maneviyata ait.
medeniyet: medenilik, uygarlık.
meşru: şer'an caiz.
nefis: insandaki şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
nev': çeşit.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahîm-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan merhamet sahibi Allah
rahmiyet: merhamet edicilik.
Rahman-ı Rahîm: dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhamet ile muamele eden Allah
sabıkan: geçmiş, biraz önce
safa: rahat ve huzurlu olma, gönül rahatlığı
sevap: Allah'ın rızasına sebep olan hayırlı iş ve davranış.
sukut: düşme
taun: veba.
tekemmülât-ı ruhiye: ruha ait olgunlaşmalar, mükemmelleşme
terakkiyat-ı beşeriye: insanlığın gelişimi, ilerlemeleri
terakkiyat-ı maneviye: manevî yükselişler, manevî gelişim
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel.
vaziyet: durum
zail: zeval bulan, sona eren
zat: azamet ve ululuk sahibi
zelzele: yer sarsıntısı
zeval: sona erme, yok olma
zulümat: zulüm ve küfür

Hem, beşerin uzun ve fırtınalı ve dağdağalı olan ebed tarafındaki yolculuğunu gayet derecede teshil eder ve kolaylaştırır; bin, belki elli bin senelik mesafeyi bir günde kestirecek vesaiti gösterir.

Hem, Sultan-ı Ezel ve Ebed olan Zat-ı Zülcelâl'i tanıttırmakla, insanı Ona bir memur abd ve bir vazıfedar misafir vaziyetini verir. Hem dünya misafirhanesinde, hem berzahî ve uhrevî menzillerde kemal-i rahatla seyahatini temin eder. Nasıl ki, bir padişahın müstakim bir memuru, onun daire-i memleketinde, hem her vilâyetin hudutlarından sühuletle ve tayyare, gemi, şimendifer gibi sür'atli vasıta-i seyahatle gezer, geçer, öyle de, Sultan-ı Ezeli'ye iman ile intisap eden ve amel-i salih ile itaat eden bir insan, şu misafirhane-i dünya menzillerinden ve âlem-i berzah ve âlem-i mahşer dairelerinden ve hakeza, kabirden sonraki bütün âlemlerin geniş hudutlarından berk ve burak sür'atinde geçer; tâ saadet-i ebediyeyi bulur ve şu hakikati kat'î ispat eder ve asfiya ve evliyaya gösterir.

Hem de, Kur'ân'ın hakikatı der ki: Ey mü'min! Sendeki nihayetsiz muhabbet kabiliyetini çirkin ve noksan ve şerur ve sana muzır olan nefs-i emmarene verme. Onu mahbup ve onun hevasını kendine ma'bud ittihaz etme. Belki, sendeki o nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, nihayetsiz bir muhabbete lâyık, hem nihayetsiz sana ihsan edebilen, hem istikbalde seni nihayetsiz mes'ut eden, hem bütün alâkadar olduğun ve onların saadetleriyle mes'ut olduğun bütün zatlar ihsanatıyla mes'ut eden,

abd: kul
alâkadar: ilişkili, münasebetli
alem: cihan
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları alem, kabir âlemi.
alem-i mahşer: kabir hayatının bitmesinden sonra yeniden diriliş ve toplanmanın olacağı âlem.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş
asfiya: Hz. Peygamberin vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar
berk: şimşek.
berzahî: kabir hayatıyla ilgili
beşer: insanlık.
burak: cennete mahsus bir binek vasıtası.
dağdağa: gürültü
daire-i memleket: memleket dairesi
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
evliya: veliler, Allah dostları
gayet: çok, son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi
hakikat: gerçek.
heva: istek, nefsin arzusu
hudut: sınırlar
ihsan: ikram etme, lütuf
ihsanat: ihsanlar, nimetler, lütuflar
iman: inanma
intisap: bağlanma
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama
istıkbal: gelecek.
itaat: uyma
ittihaz: edinme.
kabiliyet: istidat, yetenek, liyakat
kabir: mezar
kat'î: kesin.
kemal-i rahat: tam rahatlık.
lâyık: uygun, yakışır.
ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan.
mahbup: sevgili
menzil: yer
mes'ut: saadetli, bahtıyar
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi
muzır: zararlı
mü'min: iman eden, inanan
müstakim: doğru
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis
nihayetsiz: sonsuz.
noksan: eksiklik.
padişah: sultan
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak.
Sultan-ı Ezeliye: saltanatı zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hak.
sühulet: kolaylık.
şerur: çok kötülük yapan
şimendifer: demiryolu
tayyare: uçak.
temin: sağlama
teshil: kolay hâle getirme
uhrevî: âhirete ait.
vasıta-ı seyahat: seyahat vasıtası
vazıfedar: vazifeli
vaziyet: durum.
vesait: vasıtalar
vilayet: il.
zat: kişi
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükleme sahibi Cenab-ı Hak.

hem nihayetsiz kemalâtı bulunan ve nihayetsiz derecede kudsî, ulvî, münezzeh, kusursuz, noksansız, zevalsız cemal sahibi olan ve bütün esması nihayet derecede güzel olan ve her isminde pek çok envar-ı hüsün ve cemal bulunan ve cennet, bütün güzellikleriyle ve nimetleriyle Onun cemal-i rahmetini ve rahmet-i cemalini gösteren ve sevimli ve sevilen bütün kâinattaki bütün hüsün ve cemal ve mehasin ve kemalât, Onun cemaline ve kemaline işaret eden ve delâlet eden ve emare olan bir Zatı mahbup ve ma'bud ittihaz et.

Hem der: Ey insan! Onun esma ve sıfâtına ait istidad-ı muhabbetini sair bekasız mevcudata verme, faydasız mahlûkata dağıtma. Çünkü, âsâr ve mahlûkat fânîdirler. Fakat, o âsârda ve o masnuatta nakışlan, cilveleri görünen Esma-i Husna, bâkîdirler, daimîdirler. Ve esma ve sıfâtın her birisinde binler meratib-i ihsan ve cemal ve binler tabakat-ı kemal ve muhabbet var. Sen yalnız Rahman ismine bak ki, cennet bir cilvesi ve saadet-i ebediye bir lem'ası ve dünyadaki bütün rızık ve nimet, bir katresidir.

İşte, şu muvazene, ehl-i dalâletle ehl-i imanın hayat ve vazife cihetindeki mahiyetlerine işaret eden

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۞ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ۞ [1] إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ hem netice ve akıbetlerine işaret eden, [2] فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ olan

1 Muhakkak ki biz insanı en güzel bir şekilde yarattık. • Sonra da onu en aşağı seviyeye indirdik. • Ancak iman eden ve güzel işler yapanlar mustesna. (Tîn Suresi 4-6)

2 Gök ve yer onlara ağlamadı. (Duhan Suresi 29)

akıbet: son.
asâr: eserler
bâkî: daimî, sonsuz.
bekasız: ebedî olmayan
cemal: iç ve dış güzellik.
cemal-ı rahmet: rahmetin güzelliği
cihet: yön
cilve: tecelli
daimî: sürekli, devamlı.
delalet: delil olma, gösterme
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: inananlar
emare: alamet.
envar-ı husun: güzellik çeşitleri
esma: isimler
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
fânî: ölümlü, geçici.
hüsün: güzellik.
istidat-ı muhabbet: sevgi kabiliyeti
ittihaz: edinme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
katre: damla
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemalat: faziletler, olgunluklar, mükemmellikler
kudsî: mukaddes, kudsî
lem'a: parıltı
ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan
mahbup: sevgili
mahiyet: iç yüzü, niteliği.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatta yapılmış şeyler
mehasin: güzellikler, iyilikler
meratib-i ihsan: ihsan mertebeleri
mevcudat: var olanlar, mahlûklar
muvazene: mukayese
münezzeh: temiz, tenzih edilmiş, uzak.
nakış: süs.
netice: sonuç
nihayet: son derece
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: lütuf, ihsan.
noksansız: eksiksiz.
Rahman: rahmetü bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet-ı cemal: İlâhî güzelliğin rahmet cihetî
rızık: nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk.
sair: diğer, başka
sıfat: vasıf
tabakat-ı kemal: olgunluk, mükemmellik tabakaları
ulvî: yüksek, yüce
vazife: görev
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi
zevalsiz: sonsuz.

ayete dikkat et, ne kadar ulvî, mu'cizâne, beyan ettiğimiz muvazeneyi ifade ederler.

Birinci ayet, On Birinci Sözde tafsilen o ayetin i'cazkârâne ve icazkârâne ifade ettiği hakikati, o sözde beyan edildiğinden, onu oraya havale ederiz.

İkinci ayet ise, yalnız bir küçük işaretle göstereceğiz ki, ne kadar ulvî bir hakikati ifade ediyor. Şöyle ki:

Şu ayet, mefhum-i muvafık ile şöyle ferman ediyor: "Ehl-i dalâletin ölmesiyle, semavat ve zemin, onların üstünde ağlamıyorlar." Ve mefhum-i muhalif ile delâlet ediyor ki, "Ehl-i imanın dünyadan gitmesiyle, semavat ve zemin onların üstünde ağlıyor." Yani, ehl-i dalâlet, madem semavat ve arzın vazifelerini inkâr ediyor, manalarını bilmiyor, onların kıymetlerini ıskat ediyor, Sâni'lerini tanımıyor. Onlara karşı bir hakaret, bir adavet ettiğinden, elbette semavat ve zemin, onlara ağlamak değil, belki onlara nefrin eder. Onların gebermesiyle memnun olurlar. Ve mefhum-i muhalif ile der: "Semavat ve arz ehl-i imanın ölmesiyle ağlarlar." Zira, ehl-i iman ise, çünkü, semavat ve arzın vazifelerini bilir. Hakikî hakikatlerini tasdik ediyor. Ve onların ifade ettikleri manaları iman ile anlıyor. "Ne kadar güzel yapılmışlar, ne kadar güzel hizmet ediyorlar" diyor ve onlara lâyık kıymeti veriyor ve ihtiram ediyor. Cenab-ı Hak hesabına onlara ve onlar âyine olduklarını esmaya muhabbet ediyor. İşte bu sır içindir ki, semavat ve zemin, ağlar gibi, ehl-ı imanın zevalîne mahzun oluyorlar.

adavet: düşmanlık.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
âyine: ayna.
beyan: anlatma, izah.
delalet: işaret.
ehl-i dalalet: dalalet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i iman: mananlar.
esma: isimler.
ferman: emir, buyruk.
hakikat: gerçek, asıl.
havale: bırakma, gönderme.
ıskat: düşürme, hükümsüz kılma.
i'cazkârâne: mu'cizeli bir şekilde.
icazkârâne: veciz bir biçimde.
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme.
iman: inanma.
inkâr: reddetme, kabul etmeme.
kıymet: değer.
lâyık: uygun, yakışır.
mahzun: hüzünlü, kederli.
mana: anlam.
mefhum-i muhalif: bizzat kastedilen mananın tersinde anlaşılan.
mefhum-i muvafık: doğrudan anlaşılan mana.
memnun: hoşnut.
mu'cizane: mu'cizeli olarak.
muhakkak: şüphesiz.
muvazene: mukayese.
müstesna: hariç.
nefrin: beddua.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semavat: semalar, gökler.
tafsilen: ayrıntılı olarak.
ulvî: yüksek, yüce.
vazife: görev.
zemin: yeryüzü.
zeval: sona erme, yok olma.

*Birinci Lem'a, Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir

Birinci Lem'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَنَادٰى فِي الظُّلُمَاتِ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِينَ ۞ [1] اِذْ نَادٰى رَبَّهُ اَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرّٰحِمِينَ ۞ [2] فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۞ [3] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞ [4] لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ۞ [5] يَا بَاقِيَ اَنْتَ الْبَاقِيَ ۞ يَا بَاقِيَ اَنْتَ الْبَاقِيَ ۞ [6] لِلَّذِينَ اٰمَنُوا هُدًى وَشِفَآءٌ [7]

Hazret-i Yunus ibni Mettâ Alâ Nebıyyinâ ve Aleyhissalâtü Vesselâmın münacatı, en azîm bir münacattır ve en mühim bir vesile-i icabe-i duadır.

Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın kıssa-ı meşhuresinin hulâsası:

Alâ Nebıyyina Aleyhissalâtü Vesselam: Peygamberimize ve ona salât ve selâm olsun.
azîm: büyük, yüksek.
Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zâtıyla var olacak tek varlık Allah.
envar: nurlar, ışıklar.
fazîleti: değerli, sevaplı.
hidâyet: doğru olan, hak olan İslâmiyet.
hulâsa: kısaca, sözün kısası, özet.
hususan: özellikle.
ibâdet: kulluk etme, Allah'ın emirlerini yerine getirme, yasaklarından kaçınma.
İbni: oğlu, oğul.
işâ: yatsı namazı vaktı.
kelimât-ı mübâreke: mübârek, hayırlı, ilim dolu kelimeler.
kıssa-ı meşhure: meşhur kıssa, hikâye.
lem'a: parıltı.
mağrip: güneşin batma vaktı, akşam.
merhâmet: acıma, şefkat etme.
Metta: Hz. Yunus'un (a.s.) annesinin adı.
mezkur: adı geçen.
mühim: önemli.
münâcât: Allah'a yalvarış, dua.
niyâz: dua.
noksan: eksik, kusur.
nur: parıltı, ışık.
Rab: her bir şeye muhtaç olduğu şeyleri veren, onları terbiye edip idâresi ve egemenliği altında bulunduran Allah.
Rahîm: çok merhâmet eden, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahmân: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
şifâ: beden veya ruh hastalıklarından kurtulma.
tenzîh etme: eksik ve kusurdan uzak tutma, temiz bilme.
tevekkul etme: gerekeni yaptıktan sonra sonucu Allah'a bırakma, Ona güvenip işlerinde Onu vekil etme.
vesîle-i icabe-i dua: duanın kabul olması veya duaya cevap verilmesine vesîle olması.
zulüm: haksızlık, eziyet.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti: "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum." (Enbiya Suresi, 87.)

2. Rabbine şöyle niyaz etmişti: "Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhâmetlilerin en merhâmetlisisin." (Enbiya Suresi, 83.)
3. Eğer insanlar senden yüz çevirirse de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibâdete layık hiç bir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkul ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi, 129.)
4. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmrân Suresi, 173.)
5. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak Allah'ın yardımıyladır.
6. Ey Bâkî olan Allah! Bâkî ancak Sensin! Ey Bâkî olan Allah! Bâkî ancak Sensin!
7. O [Kur'ân], iman edenler için bir hidâyet rehberi ve bir şifâdır. (Fussilet Suresi, 44.)

Denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fırtınalı ve gece dağdağalı ve karanlık ve her taraftan ümit kesik bir vaziyette,

لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ [1]

münacatı, ona sür'aten vasıta-i necat olmuştur.

Şu münacatın sırr-ı azîmi şudur ki:

O vaziyette esbap bilkülliye sukut etti. Çünkü, o hâlde ona necat verecek öyle bir Zat lâzım ki, hükmü hem balığa, hem denize, hem geceye, hem cevv-i semaya geçebilsin. Çünkü, onun aleyhinde gece, deniz ve hut ittifak etmişler. Bu üçünü birden emrine musahhar eden bir Zat onu sahil-i selâmete çıkarabilir. Eğer bütün halk onun hizmetkân ve yardımcısı olsa idiler, yine beş para faydalan olmazdı. [2] Demek esbabın tesiri yok. Müsebbibü'l-Esbap'tan başka bir melce olamadığını aynelyakîn gördüğünden, sırr-ı ehadiyet, nur-i tevhid içinde inkişaf ettiği için, şu münacat birden bire geceyi, denizi ve hutu musahhar etmiştir. O nur-i tevhid ile hutun karnını bir tahtelbahir gemisi hükmüne getirip ve zelzeleli dağvari emvaç dehşeti içinde, denizi, o nur-ı tevhid ile emniyetli bir sahra, bir meydan-ı cevelân ve tenezzühgâhı olarak o nur ile sema yüzünü bulutlardan süpürüp, kameri bir lâmba gibi başı üstünde bulundurdu. Her taraftan onu tehdit ve tazyik eden o mahlûkat, her cihette ona dostluk yüzünü gösterdiler. Tâ sahil-i selâmete çıktı, Şecere-i Yaktîn [3] altında o lütf-ı Rabbanîyi müşahede ettı.

1- Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)

2- En'âm Suresi: 17; Yunus Suresi: 107; Fâtır Suresi: 2.

3- Saffat Suresi: 146.

aleyh: karşı.
aynelyakîn: bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bilkülliye: bütün tamamen.
cevv-i sema: gökyüzü, hava boşluğu.
cihet: yön, taraf.
dağdağa: gürültü.
dağvari: dağ gibi.
dehşet: büyük korku hâli.
emir: büyük.
emniyet: emnilik, güvenlik.
emvaç: dalgalar.
esbap: sebepler.
hal: durum.
halk: millet, topluluk.
hizmetkar: hizmetçi.
hut: büyük balık.
hükûm: emir.
inkişaf etme: ortaya çıkma, görünme.
ittifak etme: birleşme, birlik.
kamer: ay.
lâzım: gerekli.
lütf-ı Rabbanî: bütün âlemleri tedbir ve terbiye eden Allah'ın lütfu ve bağışı.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
melce: sığınılacak yer.
meydan-ı cevelân: hareket ve faaliyet meydanı.
musahhar etme: boyun eğdirme, emre itaat ettirme.
münacat: Allah'a yalvarış, dua.
Müsebbibü'l-Esbap: bütün sebeplere sahip olan, onları meydana getiren Allah.
müşahede etme: şahit olma, gözlemleme.
necat: kurtuluş.
nur: aydınlık, ışık.
nur-ı tevhit: Allah'ın birliğini gösteren nur, ışık.
sahil-i selâmet: kurtuluş sahili, korku ve endişenin olmadığı, güvenilir kıyı.
sahra: çöl, geniş saha.
sema: gökyüzü.
sırr-ı azîm: büyük sır.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik yansımalarının sırrı, hakikatı.
sukut etme: durma.
sür'aten: sürat bakımından, hız yönünden.
Şecere-i Yaktîn: kavun, karpuz veya kabak ağacı.
tahtelbahir: denizaltı.
taraf: yön, yan.
tazyik etme: zorlama, baskı yapma, zorlayıp sıkıştırma.
tehdit etme: korku verme.
tenezzühgâh: seyir ve gezinti yeri.
tenzih etme: uzak tutma, temiz görme, yüce tutma.
tesir: etki.
vasıta-ı necat: kurtuluş aracı.
vaziyet: durum.
zat: kişi, şahıs; azamet ve ululuk sahibi olan Allah.
zelzele: sarsıntı.

İşte, Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın birinci vaziyetinden yuz derece daha muthiş bır vaziyetteyiz. Gecemız istikbaldır. İstikbalımız, nazar-ı gafletle, onun gecesinden yüz derece daha karanlık ve dehşetlidir. Denızımız, şu sergerdan kure-ı zemınımizdır. Bu denızın her mevcinde bınler cenaze bulunuyor; onun denizinden bin derece daha korkuludur. Bizim heva-ı nefsımız hutumuzdur; hayat-ı ebediyemizi sıkıp mahvına çalışıyor.[1] Bu hut, onun hutundan bin derece daha muzırdır. Çünkü, onun hutu yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim hutumuz ise yüz milyon seneler hayatın mahvına çalışıyor.

Madem hakikî vaziyetimiz budur, biz de, Hazret-i Yunus Aleyhisselâma iktidaen, umum esbaptan yüzümüzu çevirip, doğrudan doğruya Musebbibu'l-Esbap olan Rabbimize iltıca edip, لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ[2] demeliyiz ve aynelyakîn anlamalıyız ki, gaflet ve dalâletımız sebebıyle aleyhımıze ittifak eden ıstıkbal, dunya ve heva-ı nefsin zararlarını defedecek yalnız o Zat olabilir ki, istikbal taht-ı emrinde, dünya taht-ı hükmünde, nefsımız taht-ı ıdaresındedır. Acaba Hâlık-ı Semavat ve Arz'dan başka hangi sebep var ki, en ince ve en gızlı hatırat-ı kalbımizi bilecek? Ve bizim için ıstıkbalı, ahiretın icadıyla ışıklandıracak ve dunyanın yuz bın boğucu emvacından kurtaracak –hâşâ– Zat-ı Vacibü'l-Vücud'dan başka hiçbir şey, hıçbır cıhette, Onun izin ve iradesi olmadan ımdat edemez ve halâskâr olamaz.[3]

ahiret: oldukten sonrakı sonsuz hayat.
aleyhisselâm: Allah ın selâmı rahmet ve esenlıgı onun uzenne olsun
aynelyakîn: bir şeyi gorerek ve seyrederek bılme
cihet: yon, taraf
dalalet: ıman ve Islâmıyetten ayrılmak azmak sapkınlık
def etmek: uzaklaştırmak.
dehşet: buyuk korku halı
derece: mertebe kademe
emvaç: dalgalar
esbap: sebepler
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsının arzularına dalmak umursamazlık, dıkkatsızlık.
hakıkî: gerçek.
halaskar: kurtarıcı
Hâlık-ı Semavat ve Arz: gokleri ve yerin yaratıcısı olan Allah.
hâşâ: asla hıçbır vakıt
hatırat-ı kalb: kalbe gelen hatıralar
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
heva-i nefis: nefsin zararlı ve gunah olan istekleri.
hut: buyuk balık.
icat: vucuda getırme yaratma
ıktıdaen: uyarak tâbi olarak
iltıca: sıgınma.
ımdat: yardım
irade: dileme isteme
istıkbal: gelecek zaman.
ittifak etme: birleşme.
kure-ı zemin: yeryuzu dunya
mahv: yok etme yıkma
mevç: dalga
muzır: zararlı
Müsebbibü l-Esbap: butun sebeplen ve sebeplerin sonucunu yaratan Allah.

1 Bkz. Yusuf Suresi 53

2 Senden başka ılah yoktur. Seni her turlu noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendıne zulmedenlerden oldum. (Enbıya Suresi 87.)

3 Bkz. Kehf Suresi, 23-24; Insan Suresi 30; Tekvir Suresi 29; Hac Suresi 65

muthiş: dehşet veren korkutan.
nazar-ı gaflet: bır şeyın manasını anlamadan bakmak.
nefis: ruh, can
Rab: her şeyin sahıbı yaratan, terbıye eden Allah
sergerdan: şaşkın, başı dönmuş.
taht-ı emir: hukmü ve emr altında olma
taht-ı hüküm: hüküm ve ıdare altında
taht-ı idare: yonetım altında.
tenzih etme: uzak tutma temız gorme yuce tutma.
umum: butun cumle
vaziyet: durum halı
zat: kişi şahıs azamet ve ululuk sahıbi olan Allah
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlıgı mutlaka zorunlu olan ve varlıgının devamı ıçın hıç bır sebebe bagli olmayan Zat, Allah.

Madem hakîkat-i hâl böyledir; nasıl ki Hazret-i Yunus Aleyhisselâma o münacatın neticesinde hutu ona bir merkûb, bir tahtelbahır ve denizi bir güzel sahra ve gece mehtaplı bir lâtif suret aldı; biz dahi o münacatın sırrıyla, [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demeliyiz.

[2] لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ cumlesiyle istikbalimize, [3] سُبْحَانَكَ kelimesiyle dünyamıza, [4] اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ fıkrasıyla nefsimize nazar-ı merhametini celp etmeliyiz. [5] Tâ ki nur-ı iman ile ve Kur'ân'ın mehtabıyla istikbalimiz tenevvür etsin ve o gecemizin dehşet ve vahşeti, ünsiyet ve tenezzühe inkılâp etsin. Ve mütemadiyen mevt ve hayatın değişmesiyle seneler ve kamlar emvacı üstünde hadsiz cenazeler binip ademe atılan dünyamız ve zeminimizde, Kur'ân-ı Hakîm'in tezgâhında yapılan bir sefine-i maneviye hükmüne geçen hakikat-i İslâmiyet içine girip, selâmetle o denizin üstünde gezip, tâ sahil-i selâmete çıkarak hayatımızın vazifesi bitsin. O denizin fırtınaları ve zelzeleri, sinema perdeleri gibi tenezzühün manzaralarını tazelendirmekle, vahşet ve dehşet yerine, nazar-ı ibret ve tefekkürü keyiflendirerek okşayıp ışıklandırsın. Hem o sırr-ı Kur'ân'la, o terbiye-i Furkaniye ile, nefsimiz bize binmeyecek, merkûbumuz olup, bizi ona bindirip, hayat-ı ebediyemizin kazanmasına kuvvetli bir vasıtamız olsun.

Elhâsıl: Madem insan, mahiyetinin camiiyeti itibarıyla, sıtmadan müteellim olduğu gibi, arzın zelzele ve

1. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi, 87.)
2. Senden başka hiçbir ilâh yoktur. (Enbiya Suresi, 87.)
3. Seni her türlü noksan sıfattan tenzih ederim. (Enbiya Suresi, 87.)
4. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi, 87.)
5. *Buhârî*, Ezan, 149; Tevhîd, 9; *Müslim*, Zikir, 47-48; Hudûd, 23.

adem: yokluk.
aleyhisselam: Allah'ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.
arz: yer, dünya.
camiiyet: toplayıcı, genel kapsayıcı oluş.
celp etmek: çekmek.
dehşet: büyük korku hâli.
elhasıl: sözün kısası, özeti.
emvaç: dalgalar.
fıkra: bend, kısım, bölüm.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat-ı hal: durumun gerçek yönü.
hakîkat-i İslâmiyet: İslâmın doğruları, gerçekleri.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hut: büyük balık.
hükmüne geçmek: yerinde olmak, yerine geçmek.
inkılâp etme: değişme, dönüşme.
istıkbal: gelecek zaman.
İtibarıyla: bakımından, sayılmak üzere.
keyif: hoşlanma, memnunluk.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
latif: hoş, güzel.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü.
manzara: genel görünüm.
mehtap: ay ışığı.
merkub: binek aracı.
mevt: ölüm.
münacat: Allah'a yalvarış, dua.
müteellim olmak: acı duymak.
mutemadiyen: devamlı olarak.
nazar-ı ibret: ibret alınacak bakış.
nazar-ı merhamet: şefkat ve merhametle bakış.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç, ruh, can, kışının kendisi.
netice: sonuç.
nur-ı iman: imandan gelen nur, ışık.
sahil-i selâmet: kurtuluş sahili, korku ve endişenin olmadığı, güvenilir kıyı.
sefine-i maneviye: manevî bir gemi.
selâmet: kötülüklerden kurtulma, esenlik.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince, en zor yanı.
sırr-ı Kur'ân: Kur'ân'ın sırrı.
sıtma: ateşli bir hastalık.
suret: biçim, görünüş.
tahtelbahır: denizaltı.
tefekkür: derin düşünme.
tenevvür etme: nurlanma, aydınlanma.
tenezzüh: seyir, gezinti.
tenzih etme: uzak tutma, temiz görme, yüce tutma.
terbiye-i Furkaniye: doğru ile yanlışı birbirinden ayıran Kur'ân'ın terbiyesi, eğitimi.
tezgâh: sergi.
ünsiyet: cana yakınlık, dostluk.
vahşet: ıssız, ürkütücü.
vasıta: araç, vesile.
vazife: görev.
zelzele: sarsıntı.
zemin: yeryüzü.

ihtizazatından ve kâinatın kıyamet hengâmında zelzele-i kübrasından müteellim oluyor. Ve nasıl ki hurdebînî bir mikroptan korkar; ecram-ı ulviyeden zuhur eden kuyruklu yıldızdan dahi korkar. Hem nasıl ki hanesini sever; koca dünyayı da öyle sever. Hem nasıl ki küçük bahçesini sever; öyle de, hadsiz ebedî cennetı dahi müştakane sever. Elbette, böyle bir insanın Ma'bud'u, Rabbi, melcei, halâskârı, maksudu oyle bır Zat olabilir kı, umum kâınat Onun kabza-i tasarrufunda, zerrat ve seyyarat dahi taht-ı emrindedir.[1] Elbette oyle bir ınsan daima Yunusvarı (AS)[2] لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demeye muhtaçtır.[3] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

ebedî: sonsuz, sürekli
ecram-ı ulviye: yıldızlar ve gezegenler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hak: doğru, asıl
halâskar: kurtarıcı
hane: ev, mesken
hengâm: zaman, an, sıra.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilahı gaye, fayda
hurdebînî: gozle gorulemeyecek kadar kuçuk, mıkroskobik.
ihtizazat: hafif titremeler, sallanmalar, sarsıntılar.
kabza-ı tasarruf: hukum ve ıdare eden el, yonetımı altında olma
kâinat: butun alemler, varlıklar, evren
kıyamet: son derece buyuk yıkım, dunyanın ecelı, sonu
Ma'bud: kendısıne kulluk edılen Allah.
maksut: istenılen şey, gaye.
melce: sığınılacak yer
mikrop: çıplak gozle gorulmesi mumkun olmayan kuçuk canlı
müştakane: şevkle, çok isteyerek.

1 Âl-i İmran Suresi 180, Zumer Suresi 63, Şûra Suresi 12, Hadid Suresi 10

2 Senden başka ılah yoktur. Senı her turlu noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendı ne zulmedenlerden oldum. (Enbıya Suresi 87.)

3 Senı her turlu noksandan tenzih ederız. Senın bıze ogrettıgınden başka bızım hıcbır bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)

müteellim olmak: elem, acı duymak.
noksan: eksıklık, kusur.
Rab: her şeyın malıkı, yaratan, besleyen, terbıye eden Allah.
seyyarat: gezegenler
sıfât: hâller, ozellıkler, vasıflar
taht-ı emir: emir altında
tenzih etme: uzak tutma, temızlemeye, yuce tutma
umum: butun, genel.
Yunusvarı: Hz. Yunus gıbı
zat: kışı, şahıs, azamet ve ululuk sahıbı olan Allah
zelzele-i kubra: en buyuk sarsıntı.
zerrat: zerreler, atomlar
zuhur: meydana çıkma, gorunme
zulüm: kotuluk, eziyet, haksızlık.

On Yedinci Lem'adan Beşinci Nota

*On Yedinci Lem'a, Barla'da 1933'te Turkçe olarak telif edilmiştir.

Şu Notada, Avrupa fununu ve medeniyeti, Eski Said'in fikrinde bir derece yerleştiği için, Yeni Said harekât-ı fikriyede seyrettiği zaman, Avrupa'nın fünun ve medeniyeti o seyahat-i kalbiyede emraz-ı kalbiyeye inkılâp ederek ziyade muşkulâta medar olduğundan, bilmecburiye, Yeni Said zihnini silkeleyip, müzahref felsefeyi ve sefih medeniyeti atmak isterken, kendi ruhunda Avrupa'nın lehinde şahadet eden hissiyat-ı nefsaniyeyi susturmak için, Avrupa'nın şahs-ı manevîsi ile bir cihette gayet kısa, bir cihette uzun, gelecek muhavereye mecbur olmuştur.

Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir. Birisi, İsevîlik din-i hakikîsinden aldığı feyizle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nafi sanatları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fünunları takip eden bu birinci Avrupa'ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiatını mehasın zannederek beşeri sefahate ve dalâlete sevk eden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitap ediyorum. Şöyle ki:

O zaman, o seyahat-i ruhiyede, mehasin-i medeniyet ve fünun-i nafiadan başka olan malâyani ve muzır felsefeyi ve muzır ve sefih medeniyeti elinde tutan Avrupa'nın şahs-ı manevîsine karşı demiştim:

Bil, ey ikinci Avrupa! Sen sağ elinle sakım ve dalâletli bir felsefeyi ve sol elinle sefih ve muzır bir medeniyeti tutup dava edersin ki, "Beşenn saadeti bu ikisiyledir."

adalet: hakkaniyet, adillik.
beşer: insanlık.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dava: takip edilen fikir, iddia.
dın-ı hakıkî: hakiki din, gerçek din.
emraz-ı kalbiye: kalp hastalıkları, kalp ile ilgili hastalıklar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe.
feyiz: bolluk, bereket.
fünun: fenler.
fünun-ı nafia: faydalı fenler.
gayet: son derece.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
harekat-ı fikriye: fikrî hareketler, faaliyetler.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
hissiyat-ı nefsaniye: nefse ait duygular.
hitap: bir gruba veya bir topluluğa karşı söz söyleme.
inkılap: değişme, dönüşme.
İsevîlik: Hz. İsa'nın dini, Hristiyanlık.
leh: onun tarafına, ondan yana.
malâyani: manasız, faydasız ve boş şey.
mecbur: zorunda kalma.
medar: sebep, vesile.
medeniyet: uygarlık.
mehasin: güzellikler, hüsnüler, iyilikler.
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri.
muhavere: konuşma.
muzır: zararlı.
müşkülât: müşküller, güçlükler, zorluklar.
müzahref: suprüntü, pislik.
nafi: faydalı, menfaat sağlayıcı.
nota: işaret.
saadet: mutluluk.
sakım: hastalıklı, doğru ve sağlam olmayan.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan, rezil, adî, bayağı.
sevk: yönlendirme.
seyahat-i kalbiye: kalp yolculuğu, kalben seyahat.
seyahat-i ruhiye: ruhun seyahatı, ruhen seyahat.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevi şahıs.
zan: sanma.
zihin: bilinç, dimağ.
ziyade: fazlasıyla.
zulmet: karanlık.

Senin bu iki elin kırılsın ve şu iki pis hediyen senin başını yesin ve yiyecek!

Ey kufür ve küfranı dağıtıp neşreden bedbaht ruh! Acaba, hem ruhunda, hem vicdanında, hem aklında, hem kalbinde dehşetli musibetlerle musibetzede olmuş ve azaba düşmüş bir adamın, cismiyle zahirî bir surette, aldatıcı bir zıynet ve servet içinde bulunmasıyla saadeti mümkün olabilir mi? Ona mes'ut denilebilir mi?

Âyâ, görmüyor musun ki, bir adamın cüz'î bir emirden me'yus olması ve vehmî bir emelden ümidi kesilmesi ve ehemmiyetsiz bir işten inkısar-ı hayale uğraması sebebiyle, tatlı hayaller ona acılaşıyor, şirin vaziyetler onu tazip ediyor, dünya ona dar geliyor, zindan oluyor. Hâlbuki, senin şeametinle kalbinin en derin köşelerinde ve ruhunun tâ esasında dalâlet darbesini yiyen ve o dalâlet cihetiyle bütün emelleri inkıtaa uğrayan ve bütün elemlen ondan neş'et eden bir bîçare insana hangi saadeti temin ediyorsun? Acaba, zail, yalancı bir cennette cismi bulunan ve kalbi, ruhu cehennemde azap çeken bir insana mes'ut denilebilir mi? İşte, sen bîçare beşeri böyle baştan çıkardın, yalancı bir cennet içinde cehennemî bir azap çektiriyorsun.

Ey beşenn nefs-ı emmaresi! Bu temsile bak, beşen nereye sevk ettiğini bil. Meselâ bizim önümüzde iki yol var. Birisinden gıdıyoruz. Gorüyoruz ki, her adım başında bîçare, âciz bir adam bulunur. Zâlimler hücum edip malını, eşyasını gasp ederek kulubecığını harap ediyorlar.

acız: zayıf, güçsüz.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
beşer: insan.
bîçare: çaresiz.
cihet: yon.
cüz'ı: küçük.
dalalet: doğru yoldan ayrılma, azma.
ehemmiyet: onem.
elem: uzuntü, kaygı, maddî ma nevî ıztırap.
emel: umut, umma, şıddetli arzu.
gasp: zorla alma, zaptetme.
halbuki: oysa ki.
Harap etme: yıkma, alt ust etme.
hücum: saldırma.
inkısar-ı hayal: hayal kırıklığı.
inkıtaı: kesılme, arkası gelmeme.
küfran: gorulen iyılıgı unutma, nankorluk.
küfür: Allah ın varlıgına, birlıgıne inanmama, imansızlık, dınsızlık.
meselâ: omegın.
mes'ut: saadetli, bahtıyar, kutlu.
me'yus: umıtsız, kederlı.
musibet: felâket, belâ.
musibetzede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere ugrayan.
nefs-ı emmare: insana kotu ve gunah olan ışlerın yapılmasını emreden nefis.
neş'et: meydana gelme, ılen gelme.
neşir: yayma.
ruh: hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: muduluk.
servet: zenginlik.
sevk: yonlendırme.
suret: bıçım, tarz.
şeamet: ugursuzluk, meyme netsızlık.
tazıp: sıkıntı verme, azap çektırme.
temin: sağlama, karşılama.
temsil: benzetme, ornek.
vaziyet: durum.
vehmi: vehımle ılgılı, gerçekte olmayıp fakat sanılan kuruntu.
vıcdan: iyiyi kotuden, hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu.
zahirî: gorunurde.
zail: zeval bulan, sona eren, yok olan.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zından: hapıshane.
ziynet: sus.

Bazen da yaralıyorlar. Öyle bir tarzda ki, acınacak hâline sema ağlıyor. Nereye bakılsa, hâl bu minval üzere gidiyor. O yolda işitilen sesler zalımlerin gürültüleri, mazlumların ağlayışları olduğundan, umumî bir matem o yolu kaplıyor. İnsan, insaniyet cihetiyle gayrin elemiyle müteellim olduğundan, hadsiz bir eleme giriftar oluyor. Hâlbuki vicdan bu derece teellume tahammül edemediğinden, o yolda giden, iki şeyden birisine mecbur olur: Yâ insaniyetten tecerrüt edip ve nihayetsiz vahşeti iltizam ederek öyle bir kalbi taşıyacak ki, kendi selâmetiyle beraber umumun helâketi onu müteessir etmesin; veyahut kalp ve aklın muktezasını iptal etsin.

Ey sefahat ve dalâletle bozulmuş ve İsevî dininden uzaklaşmış Avrupa! Deccal gibi bir tek gözü taşıyan [1] kör dehan ile ruh-i beşere bu cehennemî hâleti hediye ettin. Sonra anladın ki, bu öyle ilâçsız bir illettir ki, insanı âlâyilliyyinden esfel-i safilîne atar, hayvanatın en bedbaht derecesine indirir. Bu illete karşı bulduğun ilâç, muvakkaten iptal-i his hizmeti gören cazibedar oyuncakların ve uyutucu hevesat ve fanteziyelerindir. Senin bu ilâcın, senin başını yesin ve yiyecek! İşte, beşere açtığın yol ve verdiğin saadet bu misale benzer.

İkinci yol ki, Kur'ân-ı Hakîm hidayetiyle beşere hediye etmiştir, şöyledir:

Görüyoruz ki, o yolun her menzilinde, her mekânında, her şehrinde bir sultan-ı âdilin müstakim askerleri her tarafta bulunuyorlar, geziyorlar. Ara sıra o sultanın

1- Bkz. *Buhârî* Enbiya 48, Libas 68, Tabir 11, 13, Fiten 26; *Müslim*, Iman 273-276.

âlâyilliyyin: Allah katında en iyilerin derecesi, en yüksek mertebe.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
beşer: insan.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cehennemî: cehenneme benzer.
cihet: yön.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azma.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamî şeairi tahrip edeceği tahrite görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
deha: üstün zekâ.
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı.
fanteziye: boş gösteriş, debdebe.
gayr: başka.
giriftar: tutkun, müptelâ.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlbuki: oysa ki.
hâlet: hâl.
hayvanat: hayvanlar.
helâket: yıkılma, mahvolma.
hevesat: hevesler.
hidayet: doğru olan, hak olan.
illet: hastalık.
iltizam: gerekli görme, taraftarlık yapma.
insaniyet: insanlık.
iptal-i his: hislen uyuşturma, hislen vazifelerini yapamaz hâle koyma.
İsevî: Hz. İsa'nın dininden olanlar, Hristiyan.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
matem: hüzün, keder ve musibet karşısındaki ağlama, yas.
mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış.
mecbur: zorunda kalma.
mekân: yer, mahal.
menzil: yer, ev.
minval: hareket tarzı.
misal: örnek.
muktezâ: iktıza eden, gereken.
muvakkaten: geçici olarak.
müstakîm: doğru.
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü.
müteessir: teessüre kapılan, üzülmüş, hüzünlü.
nihayetsiz: sonsuz.
ruh-i beşer: insan ruhu, insan varlığı.
saadet: mutluluk.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
selâmet: salimlik, emnlik, dert sıkıntı, kusur, noksanlık ile korku ve endişeden uzak olma.
sema: gökyüzü.
sultan: hükümdar.
sultan-ı âdil: adil hükümdar.
tahammül: yüklenme.
tarz: biçim, şekil.
tecerrüt: soyutlanma.
teellum: elemlenme, tasalanma, üzüntü duyma.
umum: bütün.
umumî: genel.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.

emniyle o askerlerin bir kısmını terhis ediyorlar. Silâhlarını, atlarını ve mirî levazımatlarını alıyorlar, onlara izin tezkeresini veriyorlar. O terhis olunan neferler, çendan ünsiyet ettikleri at ve silâhların teslim alınmasından zahiren mahzun oluyorlar; fakat hakikat noktasında, terhisle müferrah olup, sultanın ziyaretine ve padişahın payitahtına dönmesi ve padişahı ziyaret etmesi cihetinde gayet memnun oluyorlar.

Bazen terhis memurları acemi bir nefere rast geliyorlar. Nefer onları tanımıyor. "Silâhını teslim et" diyorlar. Nefer diyor: "Ben padişahın askeriyim, onun hizmetindeyim. Sonra onun yanına gideceğim. Sız neci oluyorsunuz? Eğer onun izin ve rızasıyla gelmişseniz, göz ve baş üstüne geldiniz. Emrini gösteriniz. Yoksa çekilınız, benden uzak olunuz. Ben tek başımla kalsam, sizler binler dahi olsanız, yine sizinle dovüşeceğim. Kendi nefsim için değil, çünkü nefsim benim değil, benim sultanımındır. Belki bendeki nefsim ve silâhım, malikimin emanetidir. Emaneti muhafaza ve sultanımın haysiyetini himaye ve izzetini vikaye için size baş eğmeyeceğim!"

İşte, o ikinci yoldaki medar-ı surur ve saadet olan binler ahvalden bu hâl bir numunedir. Sair ahvali sen kıyas et. Bütün o ikinci yolun seferinde, tevellüdat namında, sevinç ve şenlikle bir tahşidat ve sevkiyat-ı askeriye vardır ve vefiyat namında sürur ve mızıka ile terhisat-ı askeriye görünüyorlar. İşte, Kur'ân-ı Hakîm beşere bu yolu hediye etmiştir. Bu hediyeyi kim tam kabul etse, boyle ıkı

ahval: hâller, durumlar
beşer: insanlık
cihet: yon
çendan: gerçi.
emanet: gen alınmak uzere bıra kılan şey
gayet: son derece
hakıkat: gerçek.
haysıyet: şeref onur ıtıbar
hedıye: armağan
himaye: koruma
izzet: değer, ıtıbar şeref
kıyas: karşılaştırma
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve sure sinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
levazımat: luzumlu maddeler
mahzun: huzunlu, kederli
malik: sahip
medar-ı surur: sevinç ve neşe ve silesi sebebi
memnun: hoşnut razı
mîri: devlete hazıneye aıt.
mızıka: bando armonika.
muhafaza: koruma
müferrah: feraha kavuşmuş, gönul huzurune kavuşmuş
namında: adında
nefer: er
nefis: kendi şahıs.
numune: ornek.
padışah: hukumdar
payıtaht: yuce divan
rıza: razı olma kabul etme
saadet: mutluluk.
sair: dıger başka
sefer: yolculuk.
sevkiyat-ı askerıye: asker sevkiyatı
sultan: padışah hukumdar
surur: sevinç mutluluk.
tahşıdat: toplamalar yıgmalar
terhis: izin verme serbest bırakma
terhisat-ı askerıye: asker terhisleri.
teslım: bir emaneti yenne verme
tevellıudat: tevellutler doğumlar.
tezkere: resmî izin kâgıdı
ünsıyet: alışkanlık, ulfet.
vefıyat: olumler vefatlar
vıkaye: ayakta tutma
zahıren: gorunuşte

ahmakane: ahmakçasına
beka: bakilik, ebedilik, sonsuzluk.
cidal: muharebe kavga çarpışma
cihan: dunya alem.
cilve: gorunme tecelli.
cuz: kısım parça
daire-i iktidar: ıktıdar dairesi yonetim dairesi
delil: bir meseleyi ıspata yarayan şey burhan
dest-ı ihtıyar: irade eli guç, kudret, kuvvet eli
düstur: kanun kaide
düstur-ı teavun: yardımlaşma prensıbi
ef'al-i ihtıyarıye: kişinin kendi istegiyle yaptıgı işler
erkan-ı kâinat: kâinatın direkleri
esas: asıl temel
esbap: sebepler
eşref: en şerefli
gaye-i himmet: gayret ve çabanın gayesi çalışmanın arnacı
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.
halbuki: oysa kı.
Halık-ı Kerîm: her şeyi bol ıkram ile yaratan comert ve ıhsanı bol olan yaratıcı, Allah
havf: korku
hayvanat: hayvanlar
hedef-ı maksat: maksat ve hedef
hucre: canlı varlıkların en kucuk yapısı.
hukmetmek: karar vermek, inanca varmak.
ihtıyar: tercih irade
imtısal: emre tamamen uyma.
irade: dileme isteme
kat': kesin

cihanın saadetine giden bu ikinci yoldan gider. Ne geçmiş şeyden mahzun ve ne de gelecek şeyden havf eder.

Ey ikinci, bozuk Avrupa! Senin çürük ve esassız esaslarının bir kısmı şunlardır ki: "En büyük melekten en küçük sineğe kadar her bir zîhayat kendi nefsine maliktir ve kendi zatı için çalışır ve kendi lezzeti için çabalar. Onun bir hakk-ı hayatı var. Gaye-i himmeti ve hedef-i maksadı yaşamak ve bekasını temin etmektir" diyorsun. Ve Hâlık-ı Kerîm'in kerem düsturlarından ve erkân-ı kâinatta kemal-ı itaatle imtisal edilen düstur-ı teavunle, nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanların yardımına koşmasından tezahür eden o umumî kanunun rahîmâne, kerîmâne cilvelerini cidal zannedip, "Hayat bir cıdaldır" diye, ahmakane hukmetmişsin.

Acaba, o düstur-ı teavünün cilvesinden olan, zerrat-ı taamiyenin kemal-ı şevkle beden hücrelerinin gıdalandırılması için koşmaları nasıl cidaldır? Nasıl bir çarpışmaktır? Belki o imdat ve o koşmak, Kerîm bir Rabbin emriyle bir teavündür.

Hem çürük bir esasın, "Her şey kendi nefsine maliktir" diyorsun. Hiçbir şey kendi nefsine malik olmadığına kat'î bir delil şudur ki:

Esbabın içinde en eşrefi ve ihtıyar noktasında en geniş iradelisi, insandır. Hâlbuki bu insanın düşünmek, söylemek ve yemek gibi en zahir ef'al-ı ihtıyariyesinden yüz cüz'ünden onun dest-i ihtiyarına verilen ve daire-i iktıdarına giren, yalnız meşkûk tek bir cüz'üdür. Böyle en

kemal-ı itaat: tam ve mukemmel itaat.
kemal-ı şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan anlamında Allah'ın bir ismi.
kerîmane: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
mahzun: hüzünlü, kederli.
malik: sahip.
meşkuk: şüpheli, şüphe edilen.
nebatat: bitkiler.
nefs: kendi, şahıs.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rahîmâne: şefkat ve merhametli bir şekilde.
saadet: mutluluk.
semek: balık.
teavun: yardımlaşma.
temin: sağlama, karşılama.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.
umumî: genel.
zahir: açık.
zan: sanma.
zat: kişi, fert.
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreler, yemek tanecikleri.
zîhayat: hayat sahibi.

a'da: zalim, çok düşmanlık eden.
âsâr: eserler.
batıl: boş, çürük, hurafe.
beşer: insanlık.
biçâre: çâresiz.
camıt: ruhsuz, sert, cansız madde.
cemadat: cansız yaratıklar.
cuz: kısım, parça.
deha: üstün zeka.
derman: ilâç, çâre.
esbap: nedenler, sebepler.
eşref: en şerefli.
fiil: iş.
giriftar: tutkun, müptela.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakiki: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hayvanat: hayvanlar.
ihtıyar: tercih, irade.
iktıdar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
isnat: dayandırma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâfi: yeter.
kalbetmek: bir halden diğer bir hale çevirmek.
lâzım: gerekli.
lem'a: parıltı.
ma'bud: kendisine ibadet edilen.
malik: sahip.
matlup: istenilen, aranılan şey.
mazhar: nail olma, erişme.
mecbur: zorunda kalma.
menhus: uğursuz, kötü, meş'um.
mevhum: evham ürünü olan, hakikatte olmayan, vehm.
mukavemet: karşı koyma, direnme.
musibet: felâket, bela.
muvakkat: geçici.
nazar: itibar.
nev-i beşer: insanlık.
nihayetsız: sonsuz.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
sâir: diğer, başka.
sermaye: ana para.
sürur: sevinç, mutluluk.
şule: alev.
şuur: idrak, bilinç.
tabiat: maddî âlem, kâinat, âlem ve içindekiler.
tagut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden isyankâr, her batıl ma'bud.
tahsil: elde etme, kazanma.
taksim: bölme.
tasarruf: kullanma hakkı, idareli kullanma.
tebessüm: gülümseme.
temellük: sahiplenme, mülk edinme.
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma.
varta: tehlike.
zahir: açık.

zahir fiilin yüz cüz'ünden bir cüz'üne malik olmayan, nasıl kendine maliktir denilir?

Böyle en eşref ve ihtiyan en geniş, bu derecede hakikî tasarruftan ve temellükten eli bağlanmış bulunsa, "Sair hayvanat ve cemadat kendi kendine maliktir" diyen, hayvandan daha ziyade hayvan ve cemadattan daha ziyade camit ve şuursuz olduğunu ispat eder.

Seni bu hataya atıp bu vartaya düşüren, bir gözlü dehandır. Yani, harika, menhus zekândır. O kor dehan ile, her şeyin hâlıkı olan Rabbini unuttun, mevhum bir tabiata isnat ettin, âsânnı esbaba verdin, o Hâlık'ın malını batıl ma'bud olan tağutlara taksim ettin. Şu noktada ve o dehan nazarında, her zîhayat, her bir insan, tek başıyla hadsiz a'dâya karşı mukavemet etmek ve nihayetsiz hacatın tahsiline çabalamak lâzım geliyor. Ve zerre gibi bir iktidar, ince tel gibi bir ihtiyar, zail lem'a gibi bir şuur, çabuk soner şule gibi bir hayat, çabuk geçer dakıka gibi bir ömürle, o hadsiz a'dâya ve hacata karşı dayanmaya mecbur oluyor. Hâlbuki, o bîçare zîhayatın sermayesi, binler matlûplarından birisine kâfi gelmiyor. Musibete giriftar olduğu zaman, sağır, kör esbaptan başka derdine derman beklemiyor. [1] وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ sırrına mazhar oluyor.

Senin karanlıklı dehan, nev-i beşerin gündüzünü geceye kalp etmiş. Yalnız o sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli geceye ısındırmak için, yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvirettin. O lâmbalar sürurla beşerin yüzüne tebessum

1 Kâfirlerin duası boşa gitmekten başka bir şeye yaramaz. (Ra'd Suresi: 14)

zail: zeval bulan, sona eren, yok olan.
zerre: pek küçük parça
zîhayat: hayat sahibi.
ziyade: fazla
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

abd: kul
abd-i aziz: izzetli ve şereflı kul
aciz: zayıf, güçsüz
azam: en büyük.
azam-ı mahlûkat: yaratıkların en büyüğü
beşer: insanlık.
cebbar: zorba
cebbar-ı hodfürûş: devamlı kendini beğendirmeye çalışan zalım ve gaddar zorba
dessas: desise eden, aldatıcı, hileci
eblehâne: akılsızcasına, ahmakçasına
elem: dert, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeylen yaratan Allah.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakar: feda eden.
firavun: imansız kâfir
firavun-ı zelil: aşağılık firavun
gaye-i himmet: gayret ve çabanın gayesi, çalışmanın amacı
gaye-i ubudiyet: kulluk gayesi
gayet: son derece
gurur: boş şeylerle böbürlenme, kibir
halım: yumuşak huylu, uysal
halım-ı âlihimmet: yüce gayretli, yumuşak huylu ve ağır-

etmiyorlar. Belki beşerin ağlanacak acı hâllerindeki eblehâne gülmesine, o ışıklar müstehziyâne gülüp eğleniyor.

Her bir zîhayat, senin şakirtlerin nazarında, zalimlerin hücumuna maruz, miskin birer musibetzededirler. Dünya bir matemhane-i umumiyedir. Dünyadaki sedalar ölümlerden, elemlerden gelen vaveylâlardır. Senden tam ders alan şakirdin, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkki eden bir firavun-ı zelildir.

Hem senin şakirdin mütemerrittir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden mıskin bir mütemerrittir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir.

Hem cebbardır. Fakat kalbinde bir nokta-i istinat bulamadığı için, zatında gayet âciz bir cebbar-ı hodfuruştur.

O şakirdin gaye-i himmeti hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin ve hamiyet ve fedakârlık perdesi altında kendi menfaat-i nefsini arayan ve hırs ve gururunu teskin etmeye çalışan bir dessastır. Nefsinden başka ciddî olarak hıçbir şeyi sevmiyor, her şeyi nefsine feda ediyor.

Amma Kur'ân'ın halis ve tam şakirdi ise, bir abddir. Fakat azam-ı mahlûkata karşı da ubudiyete tenezzul etmez ve cennet gibi en büyük ve azam bir menfaati gaye-i ubudiyet yapmaz bir abd-ı azizdir.

Hem halım selimdir. Fakat Fâtır-ı Zulcelâl'ınden başkasına, izni ve emri olmadan tezellüle tenezzül etmez bir halım-ı âlihimmettir.

başlı
halis: samimi, saf, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hamiyet: gayret.
hasis: adî, alçak, bayağı.
hevesat-ı nefsaniye: nefsin gelip geçici olan çırkın arzu ve istekleri
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hücum: saldırma
ibadet: tapma, kulluk.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama
matemhane-i umumiye: herkesin yas tuttuğu bir yer
menfaat: fayda
menfaat-i nefis: nefsin menfaatı
miskin: zavallı
musibetzede: belâya uğrayan, hastalık veya başka derdlere uğrayan
müstehziyane: istihza eder cesine, alay ederek.
mütemerrit: temerrut eden, dik başlı, inatçı.
nazar: bakış, itibar
nefis: kendi kötülüğü isteyen ve teşvik eden kötü nefis
nihayet: sonsuz.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
perde: örtü, engel
rab: sahip, efendi.
seda: ses.
selim: temiz, sağlam
şakirt: talebe, öğrenci.
tatmin: doyma, doygunluk.
telakki: kabul etme
tenezzul: alçalma
teskin: sakinleştirme
tezellül: kendini hor ve hakir gösterme, alçalma
ubudiyet: kulluk.
vaveyla: çığlık, feryat.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zat: asıl, öz.
zîhayat: hayat sahibi
zillet: hakirlik, aşağılık, bayağılık

Hem fakirdir. Fakat onun Malik-i Kerîm'i ona ileride ıddıhar ettiği mükâfatla bir fakir-i mustağnidir.

Hem zayıftır. Fakat kudreti nihayetsiz olan Seyyidinin kuvvetine istinat eden bir zaif-i kavidir ki, Kur'ân hakikî bir şakirdine cennet-i ebediyeyi dahi gaye-i maksat yaptırmadığı hâlde, [1] bu zaif, fânî dünyayı ona gaye-i maksat hiç yapar mı?

İşte iki şakirdin himmetlerinin ne derece birbirinden farklı olduğunu anla!

Hem felsefe-i sakîmenin şakirtleriyle Kur'ân-ı Hakîmin tilmizlerinin hamiyetkârlık ve fedakârlıklarını bununla muvazene edebilirsiniz; şöyle ki:

Felsefenin şakirdi, kendi nefsi için kardeşinden kaçar, onun aleyhinde dava açar. Kur'ân'ın şakirdi ise, semavat ve arzdaki umum salih ibadı kendine kardeş telâkki ederek, gayet samimî bir surette onlara dua eder. [2] Ve saadetleriyle mes'ut oluyor. Ve ruhunda şedit bir alâkayı onlara karşı hisseder ki, duasında [3] اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ der. Hem en büyük şey olan Arş ve şemsi musahhar birer memur ve kendi gibi bir abd, bir mahlûk telâkki eder.

Hem iki şakirdin ulviyet ve inbisat-ı ruhlarını bundan kıyas et ki:

Kur'ân, kendi şakirtlerinin ruhuna öyle bir inbisat ve ulviyet verir ki, doksan dokuz taneli tesbihe bedel, doksan dokuz esma-ı Ilâhiyenin cilvelerini gösteren doksan

abd: kul
alâka: ilgi, bağ
aleyh: karşı, karşıt
arş: gökyüzünün en yüksek katı
arz: yer, dünya
bedel: karşılık
cennet-i ebediye: ebedî, sonsuz cennet hayatı
cilve: görüntü, tecelli
dava: şikâyetçi olma, davacı olma
esma-i ilâhiye: Allah'ın isimleri
fakir-i mustağni: başkalarına ihtiyaç duymayan fakir
fani: ölümlü, geçici
fedakâr: fedâ eden
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i sakîme: yanlış yoldaki felsefe, sakat felsefe
gaye-i maksat: asıl gaye
gayet: son derece
hakikî: gerçek
hamiyetkâr: hamiyet ve gayret gösteren
himmet: çabalama, gayret gösterme
ibad: abdler, kullar
iddıhar: biriktirme, toplama
inbisat: yayılma, açılma, ferahlama
inbisat-ı ruh: ruh genişlemesi, ruh ferahlığı
istinat: dayanma, güvenme
kıyas: karşılaştırma
kudret: kuvvet, iktidar
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış yaratık.
Malik-i Kerîm: bol ihsan ve ikram sahibi olan, her şeyin gerçek sahibi Allah
mes'ut: saadetli, bahtıyar
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
muvazene: mukayese.
mükâfat: ödül
nefis: kendi, şahıs.
nihayetsiz: sonsuz.
saadet: mutluluk.
salih: itikatlı, dindar, dinin emirlerine uyan
semavat: semalar, gökler
Seyyid: efendi
suret: biçim, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
şedit: şiddetli.
şems: güneş
telâkki: kabul etme
tilmiz: talebe
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik.
umum: bütün
zaif-i kavi: zayıflığı ile Cenâb-ı Hakkın sonsuz kuvvetine dayanarak güç kazanan.
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan

1. Tevbe Suresi, 72
2. Bkz. Bakara Suresi, 286; Âl-i İmran Suresi, 16, 147, 193; Neml Suresi, 19; Nûh Suresi, 28; İbrahim Suresi, 41
3. Allah'ım! Mü'min erkek ve kadınları bağışla

dokuz âlemlerin zerratını, birer tesbih taneleri olarak şakirtlerinin ellerine verir, "Evratlarınızı bununla okuyunuz" der. Işte, Kur'ân'ın tilmizlerinden Şah-ı Geylânî, Rufaî, Şazelî (r.a.) gibi şakirtlen, virtlerini okuduklan vakit dinle, bak! Ellerinde silsile-i zerratı, katarat adetlerini, mahlûkatın aded-i enfasını tutmuşlar, onunla evratlarını okuyorlar, Cenab-ı Hakkı zikir ve tesbih ediyorlar.

İşte, Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın mu'cizâne terbiyesine bak ki, nasıl edna bir kederle ve küçük bir gamla başı dönup sersemleşen ve küçük bir mikroba mağlûp olan bu küçük insan, terbiye-i Kur'ân ile ne kadar teâlî ediyor. Ve ne derece letaifi inbisat eder ki, koca dünya mevcudatını virdine tesbih olmakta kısa görüyor. Ve cenneti zikir ve virdine gaye olmakta az gorduğu hâlde, kendi nefsini Cenab-ı Hakkın edna bir mahlûkunun üstünde büyük tutmuyor.[1] Nihayet izzet içinde nihayet tevazuu cem ediyor. Felsefe şakirtlerinin buna nispeten ne derece pest ve aşağı olduğunu kıyas edebilirsin.

İşte, felsefe-i sakîme-i Avrupaiyeden yekçeşm olan dehasının yanlış gorduğu hakikatleri, iki cihana bakan, gaybaşına parlak iki gözüyle iki âleme nazar eden, beşer için ıkı saadete iki elıyle işaret eden huda-ı Kur'ânî der kı. Ey insan! Senin elinde bulunan nefis ve malın senin mülkün değil, belkı sana emanettir. O emanetın malıkı her şeye kadîr, her şeyi bılır bır Rahîm-i Kerîmdir. O senin yanındakı mulkunü senden satın almak ıstıyor, tâ senin için muhafaza etsin, zayi olmasın. İleride mühim bir fiyat sana verecek. Sen muvazzaf ve memur bır askersın.

1- Bkz. *Tirmizi* Zuhd, 9; *İbni Mace*, 19

aded-i enfa: en faydalı sayı miktar
adet: sayı, miktar
alem: dünya, cihan
beşer: insanlık.
cem: toplama
Cenab-ı Hak: Allah
cihan: dunya, alem
deha: çok akıllılık, zekılığın son derecesi
edna: pek aşagı, en bayağı.
emanet: geri alınmak uzere bırakılan şey
evrat: virtler, okunması âdet olan dini dualar
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i sakime-i Avrupaiye: Avrupa nın sakat ve karanlık felsefesı.
gam: keder, tasa
gaybaşına: gaybı bilen, gorunmeyen alemı gören
gaye: maksat
hakikat: gerçek.
huda-ı Kur'anî: Kur'ân ın gosterdıga dogru yol
inbısat: yayılma, açılma
ışaret: gosterme
izzet: ıtıbar, şeref
kadir: her şeye gücu yeten
katarat: katreler, damlalar
keder: tasa, kaygı, huzün.
kıyas: karşılaştırma
Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerim
letaif: lâtifeler, manevî duygular
maglup: yenilme, yenılmış olma.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış yaratık.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
malik: sahıp
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mu'cizane: mu cize gibi
muhafaza: koruma
muvazzaf: vazıfeli.
muhim: onemlı.
mulk: sahıp olunan, uzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
nazar: goz atma, bakma
nefis: kotu vasıfian kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan guç
nihayet: son derece.
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
pest: alçak, aşagı.
Rahım-i Kerim: ıkramı bol olan ve kullanna çok çok merhamet eden Allah
saadet: mutluluk.
silsile-i zerrat: atomlar zıncırı
şakırt: talebe, ogrenci
teâlı: yukselme, yucelme
terbiye: besleme, yetıştırme, bu yutme, besleyip buyutme.
terbiye-i Kur'an: Kur'ân ın tanıf etttıgı ve verdıgı terbıye
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tevazu: alçak gonulluluk
tilmiz: talebe
virt: belli zamanlarda okunması manevi bır vazıfe olarak kabul edılen Kur'ân cuzlen Esma-ı Husna ve dualar
yekçeşm: tek gózlu
zayi: elden çıkmış, telef olmuş.
zerrat: zerreler
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme

Onun namıyla çalış ve hesabıyla amel et. Odur ki, muhtaç olduğun şeyleri sana rızık olarak gönderiyor ve senin takatin yetmediği şeylerden seni muhafaza eder. Senin şu hayatının gayesi, neticesi, o Malik'in esmasına ve şuunatına bir mazhariyettir. Sana bir musibet geldiği vakit, de: إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ[1] Yani, "Ben Malik'imin hizmetindeyim, ey musibet! Eğer Onun izin ve rızasıyla geldinse, merhaba, safa geldin. Çünkü, elbette bir vakit Ona döneceğiz ve Onun huzuruna gideceğiz ve Ona muştakız. Madem her hâlde bir zaman bizi hayatın tekâlîfinden azat edecektir; haydi, ey musibet, o terhis ve o azat etmek senin elinle olsun, razıyım. Eğer benim emanet muhafazasında ve vazîfeperverliğimi tecrübe suretinde sana emir ve irade etmiş, fakat sana teslim olmaklığıma izin ve rızası olmazsa, benim takatim yettikçe, emin olmayana, Malik'imin emanetini teslim etmem" der.

İşte, binden bir numune olarak, deha-ı felsefînin ve hüda-i Kur'ânînin verdikleri derslerin derecelerine bak. Evet, iki tarafın hakikat-i hâli, sabıkan beyan edilen tarzla gidiyor. Fakat hidayet ve dalâlette insanların dereceleri mütefâvittir, gafletin mertebeleri muhteliftir. Herkes her mertebede bu hakikati tamamıyla hissedemez. Çünkü gaflet, hissi iptal ediyor. Ve bu zamanda öyle bir derecede iptal-i his etmiş ki, bu elîm elemin acısını ehl-i medeniyet hissetmiyorlar. Fakat hassasiyet-i ilmiyenin tezayuduyle ve her günde otuz bin cenazeyi gösteren mevtin ikazatıyla o gaflet perdesi parçalanıyor. Ecnebilerin tağutlarıyla ve fünun-ı tabiiyelerinde dalâlete gidenlere

1 Hiç şüphesiz biz Allah'ın kullarıyız ve sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi, 156.)

amel: fiil, iş.
azat: serbest bırakma.
beyan: anlatma, izah.
cenaze: ölü.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azma.
deha-i felsefi: felsefi kuvvet, felsefeyle ilgili deha.
ecnebi: yabancı.
ehl-i medeniyet: şehirliler, uygarlıkçılar, kibar ve nazik insanlar.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
elîm: çok acı veren, elemli.
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
emin: güvenilir.
esma: isimler.
fünun-ı tabiiye: tabiat fenleri, tabiatçılık.
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık.
gaye: maksat, amaç.
hakikat: gerçek.
hakikat-i hal: durumun gerçek yönü, işin iç yüzü.
hassasiyet-i ilmiye: ilme ait olan dikkat ve ehemmiyet.
hayat: yaşama, canlılık, dinlik.
hidayet: doğru olan.
hüda-i Kur'anî: Kur'ân'ın gösterdiği doğru yol.
ikazat: ikazlar, uyarmalar.
İptal-i his: hislerin vazifelerini yapamaz hâle koyma.
irade: dileme, isteme.
Malik: mülkü veren Allah.
mazhariyet: elde etme, nail olma, kavuşma.
mertebe: derece, basamak.
mevt: ölüm, vefat.
muhafaza: koruma.
muhtaç: ihtiyacı olan.
muhtelif: çeşitli.
musibet: felaket, belâ.
muştak: iştiyaklı, arzulu, âşık.
mütefâvit: birbirinden farklı.
nam: isim.
netice: sonuç.
numune: örnek.
razı: hoşnut olma.
rıza: razı olma, kabul etme.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
sabıkan: evvelce, bundan önce.
safa: rahat ve huzurlu olma, gönül şenliği.
suret: biçim, tarz.
şuunat: işler.
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden her batıl ma'bud.
takat: bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü.
tarz: biçim, suret.
tecrübe: deneyim.
tekâlif: teklifler.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
teslim: bir emaneti yerine verme.
tezayüt: artma, ziyadeleşme.
vazîfeperver: vazife sever.

ve onlan körü körüne taklit edip ittiba edenlere binler nefrin ve teessufler! [1]

Ey bu vatan gençleri! Frenkleri taklide çalışmayınız. Âyâ, Avrupa'nın size ettiklen hadsız zulum ve adavetten sonra, hangi akıl ile onların sefahat ve batıl efkârlarına ittiba edip emniyet ediyorsunuz? Yok, yok! Sefihâne taklit edenler, ittiba değil, belki şuursuz olarak onların safına iltihak edip kendi kendinizi ve kardeşlerinizi idam ediyorsunuz. Agâh olunuz ki, siz ahlâksızcasına ittiba ettikçe, hamiyet davasında yalancılık ediyorsunuz. Çünkü şu surette ittibaınız, milliyetinize karşı bir istihfaftır ve millete bir istihzadır.

[2] هَدَيْنَا اللهُ وَإِيَّاكُمْ إِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

1- Bkz. Âl-i İmran Suresi 100.
2. Allah bizi ve sizi sırat-ı mustakimde eylesin.

adavet: düşmanlık.
agah: uyanık.
aya: acaba, nasıl oluyor' gibi şaşkınlık bildiren bir edat.
batıl: boş, beyhude, çürük, hurafe.
biçare: çaresiz.
Cenab-ı Hak: Allah.
dava: takip edilen fikir, iddia.
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler.
ehemmiyet: önem.
emniyet: emin olma, güvenme.
enva-ı hayvanat: hayvanların türleri, çeşitleri.
Frenk: Avrupalı.
Frenkmeşrep: Batılıları taklit eden, onlar gibi yaşayan.
gayet: son derece.
habis: hilekâr, alçak, kötü, pis, soysuz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan.
halife: Allah adına ve Onun izniyle hareket eden, yöneten, idare eden.
hamiyet: gayret.
hayvanat: hayvanlar.
hayvaniyet: hayvanlık.
idam: yok etme, öldürme.
ihtirasat-ı hayvaniye: hayvani hislerin teminine, yeme, içme ve nefsin diğer arzularını yerine getirme gibi konularda gösterilen aşırı arzu ve istekler.
İltihak: katılma.
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
inkılap: değişme, dönüşme.
istihfaf: küçümseme, hafife alma.
istihza: alaya alma.
itibariyle: ehemmiyetiyle, değeriyle.
itikat: bir inanca bağlanma, inanma.
ittiba: tabi olma, uyma.
ittifak: fikir birliği etme.
kafir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kemiyet: sayı, çokluğu.
kıymet: değer.
koru körüne: sonucunu düşünmeme.
mertebe: derece, basamak.
muzır: zararlı.
nefrin: lânet, beddua.
nevi: çeşit, tür.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nota: işaret.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan, aşağılık, bayağı.
sefihâne: helâl olmayan zevk ve eğlencelere düşkün olarak.
sultan: padişah, hükümdar.
suret: biçim, tarz.
şuur: idrak, bilinç.
taklit: başkasının fikir ve görüşlerine koru körüne uyma, onun gibi hareket etme.
taklit: başkasının fikir ve görüşlerine koru körüne uyma.
teessuf: üzülme, esefleneme, acı duyma.
telâş: endişe, kaygı.
terakki: yükselme, ilerleme.
umum: bütün.
zulum: haksızlık, eziyet.

* *Yirmi Dördüncü Lem'a* Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir

Yirmi Dördüncü Lem'a

Tesettür Hakkındadır

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ (1)

(ilâahır) ayeti, tesettürü emrediyor. Medeniyet-i sefihe ise, Kur'ân'ın bu hükmüne karşı muhalif gidiyor. Tesettürü fıtrî görmüyor, bir esarettir diyor. (HAŞIYE)

HAŞİYE: Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan Lâyiha-i Temyizin müdafaatından bir parça

"Ben de Adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üç yüz elli senede ve her asırda üç yüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsî ve hakikî ve hakikatli bir dustur-i İlâhîyi, üç yüz elli bin tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üç yüz elli sene zarfında geçmiş ecdadımızın itikatlarına iktidaen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette rûy-i zeminde adalet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir.

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin hanımlarına söyle: evlerinden çıktıklarında dış örtülerini üzerlerine alsınlar. (Ahzab Suresi, 59.)

adalet: doğruluk, eşitlik.
adliye: adalet yeri, mahkeme yeri.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
binaen: dayanarak, -den dolayı.
dustur-ı İlâhî: İlâhî prensip, Allah'ın emir kuralı.
ecdat: cetler, atalar.
ehemmiyet: önem.
esaret: esirlik, tutsaklık.
fıtrî: tabiî, yaratılıştan.
hakıkatli: gerçekçi, asıl, esas olan.
haşiye: dipnot.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hukum: emir, buyruk, karar.
iktidaen: uyarak, uyularak.
İlâ ahır: sonuna kadar.
istinaden: dayanarak.
itikat: iman, inanç.
ittifak: birlik halinde, beraberlik.
kudsî: kutsal, temiz, arınmış, yüce.
Kur'an'ın hükmü: Kur'an'ın emri, buyruğu.
layiha-i temyiz: yerel mahkemenin yargısını denetleyebilen yüksek mahkemeye gönderilen yazı.
lem'a: parıltı, güneş gibi parlayan.
mahkûm etmek: ceza vermek, kötü bir duruma sürüklemek.
medeniyet-i sefihe: zevk ve eğlenceye sevk edici Batı medeniyeti.
mesele: önemli konu.
muhalif: karşıt, zıt.
müdafaat: savunmalar.
mü'min: Allah'a iman eden, inanan.
nakzetmek: bozmak, yok saymak.
nota: bildiri, özlü düşünce.
Peygamber: Allah'ın elçisi, nebî, resul.
Rahim: çok merhametli olan, koruyan, acıyan, şefkat eden Allah.
Rahman: rahmeti herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
red: geri çevirme.
rûy-i zemin: yeryüzü.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama.
tefsir: yorum, açıklama.
tesettür: örtünme.
zarfında: içinde.

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîm'in bu hükmü tam fıtrî olduğuna ve muhalifi gayr-i fıtrî olduğuna delâlet eden çok hikmetlerinden yalnız dört hikmetini beyan ederiz.

BIRINCİ HİKMET

Tesettür, kadınlar için fıtrîdir ve fıtratları iktiza ediyor. Çünkü kadınlar hilkaten zaife ve nazik olduklarından, kendilerini ve hayatından ziyade sevdiği yavrularını himaye edecek bir erkeğin himaye ve yardımına muhtaç bulunduğundan, kendini sevdirmek ve nefret ettirmemek ve istiskale maruz kalmamak için fıtrî bir meyli var.

Hem kadınların on adetten altı yedisi, yâ ihtiyardır, yâ çirkindir ki, ihtiyarlığını ve çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Yâ kıskançtır, kendinden daha güzellere nispeten çirkin düşmemek veya tecavüzden ve ittihamdan korkar, taarruza maruz kalmamak ve kocası nazarında hıyanetle müttehem olmamak için, fıtraten tesettür isterler. Hatta dikkat edilse, en ziyade kendini saklayan, ihtiyarlardır. Ve on adetten ancak iki üç tanesi bulunabilir ki, hem genç olsun, hem güzel olsun, hem kendini göstermekten sıkılmasın.

Malûmdur ki, insan sevmediği ve istiskal ettiği adamların nazarından sıkılır, müteessir olur. Elbette açık saçıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, bakmasına hoşlandığı namahrem erkeklerden onda iki üçü varsa, yedi sekizinden istiskal eder. Hem tefahhuş ve tefessuh etmeyen bir güzel kadın, nazik ve serütteessür olduğundan, maddeten tesirı tecrübe edilen, belkı semlendiren pıs

adet: sayı
beyan etme: açıklama, anlatma, izah.
delalet: delil olma, gösterme
elcevap: cevap
fıtrat: yaratılış, mizaç, huy
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılış açısından.
fıtrı: tabiî, yaratılıştan.
gayr-i fıtrî: fıtrata, yaratılışa yesine aykırı
hikmet: İlâhî gaye, fayda, yüksek bilgi
hilkaten: yaratılıştan, fıtraten
himaye etme: koruma, esirgeme, muhafaza etme
hıyanet: ihanet, hainlik, vefasızlık, kendine olan güveni kötüye kullanma.
hüküm: emir, buyruk.
İktıza etme: gerektirme
istiskal: hoşlanmama, yüz vermeme, küçümseme
ittihamdan korkmak: suç altında olma, bulunmaktan korkmak.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
maddeten: maddî olarak.
malum: bilinen
maruz: bir kişi ya da olayla karşı karşıya kalan, etkilenen.
meyil: bir tarafa doğru eğilim, istek.
muhalif: karşıt, zıt.
müteessir olmak: duygulanıp üzülmek, etkilenmek.
müttehem: suçlanma, zan altında kalma
namahrem: evlenmeleri haram olmayan, nikâh düşen kişi, yabancı.
nazar: bakış
nazik: nazlı, ince.
nefret: bir şeyden veya kimseden iğrenme, tiksinme
nispeten: nispetle, oranla, kıyasla, yarak.
semlendirmek: zehirletmek, kırletmek.
serütteessür: çabuk tesir gören, çabuk üzülen.
taarruz: şiddetli saldırı, saldırı, saldırı
tecavüz: saldırı, saldırı
tecrübe etmek: denemek, sınamak
tefahhuş: fuhşa girme, ahlaksızlık.
tefessuh etmek: bozulmak, çürümek.
tesettür: örtünme
tesir: etkiyi bırakma
zaife: güçsüz, kuvvetsiz, hanım
ziyade: fazlasıyla

nazarlardan elbette sıkılır. Hatta işitiyoruz, açık saçıklık yeri olan Avrupa'da çok kadınlar, bu dikkat-i nazardan sıkılarak, "Bu alçaklar bizi göz hapsine alıp sıkıyorlar" diye polislere şekva ediyorlar. Demek, medeniyetin ref-ı tesetturü hilâf-ı fıtrattır. Kur'ân'ın tesettur emri fıtrî olmakla beraber, o maden-i şefkat ve kıymettar birer refika-i ebediye olabilen kadınları, tesettür ile sukuttan, zilletten ve manevî esaretten ve sefaletten kurtarıyor.

Hem kadınlarda ecnebi erkeklere karşı, fıtraten korkaklık, tahavvuf var. Tahavvuf ise, fıtraten, tesettürü iktiza ediyor. Çünkü, sekiz dokuz dakika bir zevki cidden acılaştıracak sekiz dokuz ay ağır bir velet yükünü zahmetle çekmekle beraber, hamîsiz bir veledin terbiyesiyle, sekiz dokuz sene, o sekiz dokuz dakika gayrimeşru zevkin belâsını çekmek ihtimali var. Ve kesretle vaki olduğundan, cidden şiddetle namahremlerden fıtratı korkar ve cibilliyeti sakınmak ister. Ve tesettür ile, namahremin ıştihasını açmamak ve tecavüzüne meydan vermemek, zayıf hilkati emreder ve kuvvetli ihtar eder. Ve bir siperi ve kalesi, çarşafı olduğunu gösteriyor.

Mesmuatıma göre, merkez ve payitaht-ı hükûmette, çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet adî bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık bacaklı karısına bilfiil sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanların hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor!

adî: sıradan
ahali: halk.
aleyhinde: karşısında
bela: sıkıntı, zorluk.
bilfiil: fiilen çalışarak, uygulayarak
cibilliyet: yaratılıştan olan huy, tabiat, karakter
dikkat-i nazar: dikkatli bakmak, bakış
ecnebi: yabancı.
fıtrat: yaratılış, mizaç, huy
fıtraten: fitrî olarak, yaratılış açısından.
fıtrî: doğal, yaratılıştan gelen, mizaca uygun
gayet: son derece, çok.
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı
hamisiz: koruyucusuz, himaye edeni olmayan
hayasız: utanmaz, sıkılmaz.
hilâf-ı fıtrat: yaratılış, maksadına zıt.
hilkat: yaratılış.
ihtar: hatırlatma, uyarma
ihtimal: mümkün olabilirlik
iktiza etme: gerektirme.
ıştıha: istek, ıştah, ilgi, meyil
kesret: çokluk.
kıymettar: değerli, kıymetli
kundura: ayakkabı
maden-i şefkat: şefkat kaynağı.
manevî esaret: manevî esirlik, psikolojik baskı ve tutsaklık.
medeniyet: Avrupa medeniyeti, kültürü.
mesmuat: işitilenler
namahrem: evlenmelen haram olmayan, nikâh düşen kişi, yabancı
nazar: bakış
payitaht-ı hükûmet: hükûmetin merkezi, başkent.
ref-i tesettür: örtünmeyi ortadan kaldırma, hanımların örtüsünü yok etme
refika-i ebediye: sonsuz hayatta da eş, hayat arkadaşı olan kadın
rütbeten: rütbece, makam, mevki bakımından.
sefalet: sefillik, hakirlik, aşağılık, düşkünlük.
siper: arkasına saklanılacak sığınak, koruyucu, mesmuat: işitilen duyulan haber alınan şeyler
sukut: değerden düşme, derecesini yitirme
şamar: tokat.
şekva: şikâyet, yakınma
tahavvüf: korkuya düşme, korkma, çekinme
tecavüz: saldırı, saldırma
terbiye: besleme, yetiştirme, iyi ahlâklı eğitme.
tesettür: örtünme
vaki: vuku bulma, olma, meydana gelme.
velet: çocuk, evlat.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zillet: hor ve küçük görülme, aşağılanma.

İKİNCİ HİKMET

Kadın ve erkek ortasında gayet esaslı ve şiddetli münasebet, muhabbet ve alâka, yalnız dünyevî hayatın ihtiyacından ileri gelmiyor. Evet, bir kadın, kocasına yalnız hayat-ı dünyeviyeye mahsus bir refika-i hayat değildir. Belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-i hayattır.

Madem hayat-ı ebediyede dahi kocasına refika-i hayattır, elbette, ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının nazarından gayri, başkasının nazarını kendi mehasinine celp etmemek ve onu danıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir. Madem mü'min olan kocası, sırr-ı imana binaen, onunla alâkası hayat-ı dunyeviyeye münhasır ve yalnız hayvanî ve güzellik vaktine mahsus, muvakkat bir muhabbet değil, belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-i hayat noktasında esaslı ve ciddî bir muhabbetle, bir hürmetle alâkadardır. Hem yalnız gençliğinde ve guzellik zamanında değil, belki ihtiyarlık ve çirkinlik vaktinde dahi o ciddî hurmet ve muhabbetı taşıyor. Elbette ona mukabil, o da kendi mehasinini onun nazarına tahsis ve muhabbetini ona hasretmesi, mukteza-i ınsaniyettır. Yoksa pek az kazanır, fakat pek çok kaybeder.

Şer'an koca, kanya küfüv olmalı, yanı, bırbırine münasip olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühimi, dıyanet noktasındadır.

Ne mutlu o kocaya kı, kadınının dıyanetıne bakıp taklit eder, refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur.

alâka: ılgı, bağlılık.
alâkadar: ılgılı, bağlılık gosteren
bınaen: dayanarak, -den dolayı
celp etmek: çekmek, getırmek.
cıddî: gerçek, ıçten, samımı
dıyanet: dını emırlere bağlılık, dındarlık.
dunyevı: dunya hayatı ile ılgılı
ebedî: sonsuz sureklı, daımı
esaslı: asıl, temel
gayet: son derece, çok.
gayrı: başka
hasretme: yalnız bır şeye ozel tutma, bır şeyın butununu bırıne ayırmak, vermek.
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat.
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayvanı: hayvanca
hikmet: ılahı gaye, fayda, ılım
hurmet: nayet, saygı
kufüv: denk, uygun
lazım: gerekli, luzumlu
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan, ozel
mehasin: guzellik.
mukabıl: karşılık.
mukteza-ı insanıyet: ınsanlıgın geregi.
muvakkat: geçıcı
mühim: onemlı
mu'mın: ıman eden, ınanan
munasebet: ılgı, alâka, yakınlık.
münasıp: uygun
munhasır: bır şeye veya kım seye aıt, sınırlı
mütedeyyin: dının emırlerını eksıksız yerine getıren, dındar
nazar: bakış, dıkkat.
refika: kadın eş, zevce
refika-ı hayat: hayat arkadaşı, eş
sırr-ı ımân: ıman sırrı, ımân hakı, katı gerçeği
şer'an: şerıat bakımından, dını hukumlere göre
tahsis: has kılma, ozel tutma

Bahtıyardır o kadın ki, kocasının diyanetine bakıp "Ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim" diye takvaya girer.

Veyl o erkeğe ki, saliha kadınını ebedî kaybettirecek olan sefahate girer.

Ne bedbahttır o kadın ki, müttakî kocasını taklit etmez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder.

Binler veyl o ikı bedbaht zevç ve zevceye ki, birbirinin fıskını ve sefahatini taklit ediyorlar, birbirine ateşe atılmasında yardım ediyorlar.

ÜÇÜNCÜ HIKMET

Bir ailenin saadet-i hayatiyesi, koca ve karı mabeyninde bir emniyet-i mütekabile ve samimî bir hürmet ve muhabbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık saçıklık, o emniyeti bozar, o mütekabil hürmet ve muhabbeti de kırar. Çünkü, açık saçıklık kılığına giren on kadından ancak bir tanesi bulunur ki, kocasından daha güzeli görmediğinden, kendini ecnebiye sevdirmeye çalışmaz. Dokuzu, kocasından daha iyisini görür. Ve yirmi adamdan ancak bir tanesi, kansından daha güzelini görmüyor. O vakit o samimî muhabbet ve hürmet-i mütekabile gitmekle beraber, gayet çirkin ve gayet alçakça bir his uyandırmaya sebebiyet verebilir. Şöyle ki:

İnsan, hemşire misillü mahremlerine karşı fıtraten şehevanî his taşıyamıyor. Çünkü mahremlerin sımalan, karabet ve mahremiyet cihetindeki şefkat ve muhabbet-i meşruayı ihsas ettiği cihetle, nefsî, şehevanî temayulâtı

bahtıyar: bahtlı, tâlî'li, mutlu
bedbaht: bahtı kara, kötü tâlî'li, zavallı
cihet: yön
diyanet: dini emirlere bağlılık, dindarlık
ebedî: sonsuz, sürekli, daimi.
ecnebi: yabancı.
emniyet: emnilik, güvenlik.
emniyet-i mütekabile: karşılıklı güven, emniyet
fısk: hak yolundan çıkma, günaha dalma.
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan.
gayet: son derece, çok.
hürmet: nayet, saygı
hürmet-i mütekabile: karşılıklı saygı, hürmet.
ihsas: hissettirme
karabet: yakınlık, hısımlık, akrabalık.
mabeyn: ara
mahrem: nikah düşmeyen evlenilmesi haram ve yasak edilen
mahremiyet: mahremlik.
misillü: gibi, benzeri
muhabbet-i meşrua: helal muhabbet, dine uygun sevgi
mübarek: hayırlı, mutlu
mütekabil: karşılıklı
müttakî: günah ve haramdan uzak duran, takva sahibi.
nefsî: kulun kötü ve günah olan hâl ve huyları
saadet-i hayatiye: hayatın saadeti, mutluluğu
salihat: iyi amel işleyen, takva sahibi, dindar kadın
sebebiyet: sebep olma, getirtme
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sıma: yüz, çehre
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şehevanî: şehvetle ilgili, nefsanî arzularla ilgili.
taklit etmek: bir kimseye benzemeye çalışmak.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
temayulat: temayüller, meyiller, eğilimler
tesettür: örtünme
veyl: yazıklar olsun!
zevce: nikahlı kadın, hanım, eş
zevç: koca, eş

kırar. Fakat bacaklar gibi şer'an mahremlere de göstermesi caiz olmayan yerlerini açık saçık bırakmak, süflî nefislere göre, gayet çirkin bir hissin uyanmasına sebebiyet verebilir. Çünkü mahremin siması mahremiyetten haber verir ve namahreme benzemez. Fakat meselâ açık bacak, mahremin gayri ile müsavidir. Mahremiyeti haber verecek bir alâmet-i farikası olmadığından, hayvanî bir nazar-ı hevesi, bir kısım suflî mahremlerde uyandırmak mümkündür. Böyle nazar ise, tüyleri ürpertecek bir sukut-ı insaniyettir!

DÖRDÜNCÜ HİKMET

Malûmdur ki, kesret-i nesil, herkesçe matlûptur. Hiçbir millet ve hükûmet yoktur ki, kesret-i tenasüle taraftar olmasın. Hatta Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etmiş:[1] تَنَاكَحُوا تَكَاثَرُوا فَإِنِّي أُبَاهِي بِكُمُ الْأُمَمَ (ev kemâ kâl). Yani, "İzdivaç ediniz, çoğalınız. Ben kıyamette sizin kesretinizle iftihar edeceğim."

Hâlbuki tesettürün ref'i, ızdıvacı teksir etmeyip çok azaltıyor. Çünkü, en serseri ve asrî bir genç dahi refika-i hayatını namuslu ister. Kendi gibi asrî, yani açık saçık olmasını istemediğinden bekâr kalır, belki de fuhşa sülûk eder.

Kadın öyle değil, o derece kocasını inhisar altına alamaz. Çünkü kadının –aile hayatında mudîr-i dahilî olmak haysiyetiyle kocasının bütün malına, evlâdına ve her şeyine muhafaza memuru olduğundan– en esaslı

1- Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1:318; Munâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 3:269, hadis no: 3366.

alamet-i farika: farklılık belirtisi.
aleyhissalâtu vesselâm: "Salât ve selam onun üzerine olsun" anlamında Peygamberimize dua, ferman; emir, buyruk.
asrî: modern, son çağda yaşayan.
caiz olmayan: dince izin verilmeyen, yapılması sakınca olan.
esas: asıl, temel.
ev kemâ kâl: veya, söylediği gibi.
evlât: veletler, çocuklar.
fuhşa sülûk etme: helâl daresini terk edip haram yola girme.
gayet: son derece, çok.
gayri: başkası, diğer, yabancı.
haysiyetiyle: "bakımından, dolayı" sayılmak üzere, anlamında bir söz.
hayvanî: hayvanca.
hikmet: İlâhî gaye, fayda, yüksek bilgi, ince sır.
hükûmet: devlet, yönetim.
iftihar etme: övünme.
inhisar: hasredilme, tahsis olunma.
izdivaç: evlilik, nikâh.
kesret: çokluk.
kesret-i nesli: neslin çokluğu, neslin çoğalması.
kesret-i tenasül: neslin çoğalması.
kıyamet: kainatın yıkılıp son bulması, bütün canlıların ölmesi ve sonra
mahrem: nikâh düşmeyen evlenilmesi yasak olan.
mahremiyet: mahremlik, nikâh düşmeme özelliği, yasak olan.
malum: bilinen.
matlûp: talep edilen, istenilen.
mesela: örneğin.
muhafaza: koruma.
mudîr-i dahilî: iç işleri idare eden, dahili müdür.
musavi: eşit, denk.
namahrem: mahrem, yasak olmayan, nikâh düşen, evlenmelen şer'an mümkün olan.
namuslu: ahlak kurallarına uygun olarak davranan, değer taşıyan, özelliklere gerekeni gibi uyan.
nazar: bakış.
nazar-ı heves: his ve heveslе bakmak.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
refika-i hayat: hayat arkadaşı, eş.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sebebiyet: sebep olma, gerektirme.
sima: yüz, çehre.
sukut-ı insaniyet: insanlığın yok olması, alçalması.
süflî: aşağılık, alçak.
şer'an: dine göre, şeriat bakımından.
teksir etme: çoğaltma, artırma.
tesetturun ref'i: örtünmenin ortadan kaldırılması.

hasleti sadâkattır, emniyettir. Açık saçıklık ise, bu sadâkatı kırar, kocası nazarında emniyeti kaybeder, ona vıcdan azabı çektırır. Hatta erkeklerde ıkı güzel haslet olan cesaret ve sahavet kadınlarda bulunsa, bu emnıyete ve sadâkate zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendır, kotü haslet sayılırlar. Fakat kocasının vazifesi, ona hazınedarlık ve sadâkat değıl, belki himayet ve merhamet ve hürmettir. Onun için, o erkek inhısar altına alınmaz, başka kadınlan da nikâh edebilir.

Memleketimiz Avrupa'ya kıyas edilmez. Çünkü orada, düello gibi çok şiddetli vasıtalarla, açık saçıklık içinde namus bir derece muhafaza edilir. İzzet-ı nefis sahibi birisinin karısına pis nazarla bakan, boynuna kefenini takar, sonra bakar. Hem memalik-i bârıde olan Avrupa'daki tabıatlar, o memleket gibı bârıd ve camittırler. Bu Asya, yanı âlem-i İslâm kıt'ası, ona nıspeten memalık-ı harredır. Malûmdur kı, muhıtın, insanın ahlâkı üzennde tesırı vardır. O bârid memlekette, soğuk ınsanlarda hevesat-ı hayvanıyeyi tahrik etmek ve iştıhayı açmak ıçın açık saçıklık belki çok sû-i istimalâta ve israfata medar olmaz. Fakat seriütteessür ve hassas olan memalik-i harredeki insanların hevesat-ı nefsanıyesini mütemadiyen tehyiç edecek açık saçıklık, elbette çok sû-i istimalâta ve israfata ve neslin zaafıyetine ve sukut-ı kuvvete sebeptir. Bir ayda veya yirmi günde ihtıyac-ı fıtrîye mukabil, her birkaç günde kendını bır israfa mecbur zanneder. O vakıt, her ayda on beş gun kadar hayız gıbı anzalar munasebetıyle

ahlâk: huylar, tabıatlar
ahlâk-ı seyyie: çırkın ahlak, kötu huylar
alem-ı İslam: İslam alemi, İslam dunyası.
arıza: aksama, aksaklık.
azap: buyuk sıkıntı, şıddetlı acı
bârid: soguk.
camit: ruhsuz, sert, katı
duello: ıkı kışı arasında şahıtler yanında olan çarpışma, kavga
emnıyet: eminlik, inanma, guvenme
haslet: insanın yaratılısından gelen huy ve karakter, doguştan gelen ozellik, mızaç.
hassas: duyarlı, ıçlı
hayız: kadınlara aıt ozel ay halı, adet
hazınedar: malı muhafazaya memur olan
hevesat-ı hayvanıye: hayvanca arzular, hayvanı hıs ve arzular.
hevesat-ı nefsanıye: nefse aıt istekler, nefsin gelip geccı olan çırkın arzu ve isteklen
himayet: koruma
hurmet: nayet, ıhtıram
ihtiyac-ı fitriye: doğuştan gelen bir duygu ve ihtıyaç.
inhısar altına almak. tekelıne almak, ozel olarak sınırlandırmak.
israf: ihtıyaçtan fazlasını harcama.
ısrafat: israflar, luzumsuz yere harcamalar
iştiha: fazla ıstek, arzu
izzet-ı nefis: şahsıyet, şerefli namuslu ahlaklı kımselerın karakterınde bulunan tavızsız duygu
kıt'a: arazi, memleket, ulke
kıyas etme: karşılaştırma
malum: bilinen
mecbur: zorunluluk.
medar: sebep, vesile
memalik-i bârıde: soguk ıklımlı memleketler
memalik-i harre: sıcak memleketler
merhamet. acımak, şefkat gostermek, korumak.
muhafaza: koruma
muhıt. çevre
mukabil: karşılık.
munasebet: vesile
mutemadıyen: surekli olarak devamlı.
namus: edep, hayâ, ahlâk dogruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yuksek deger taşıyan ozellik.
nazar: bakış, nıyet.
nesil: soy-sop, zurryet.
nikâh etme: evlenme
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
sadakat. baglılık
sahavat. el açıklığı, comertlik.
seriütteessür: çabuk tesır goren, çabuk uzulen
su-ı ıstımalat. kotuye kullanmalar
sukut-ı kuvvet: kuvvetten dusme
tabıat: huy, karakter, mızaç.
tahrık etmek. hareketlendırme, duygulan uyandırma, kıskırtma
tehyiç etme: heyecana getirme
tesir: etkı, ız bırakma
vasıta: aracılık.
vazife: gorev
vıcdan. iyıyı kotuden hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk.
zan: sanma

kadından tecennüp etmeye mecbur olduğundan, nefsine mağlûp ise fuhşiyata da meyleder.

Şehirliler, köylülere, bedevîlere bakıp tesettürü kaldıramaz. Çünkü köylerde, bedevîlerde, derd-i maişet meşgalesiyle ve bedenen çalışmak ve yorulmak münasebetiyle, hem şehirlilere nispeten nazar-ı dikkati az celp eden, masume işçi ve bir derece kaba kadınların kısmen açık olmaları, hevesat-ı nefsaniyeyi tehyice medar olmadığı gibi, serseri ve işsiz adamlar az bulunduğundan, şehirdeki mefasidin onda biri onlarda bulunmaz. Öyle ise onlara kıyas edilmez.

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alaka: ilgi, bağ.
bedevî: göçebe, çölde yaşayan.
celp etmek: çekmek, kendi tarafına çekmek.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
fuhşiyat: fuhuşlar, çok çirkin hâlat olmayan işler.
güya: sanki.
halbuki: oysa ki.
hararet: coşkunluk, heyecanlılık.
hevesat-ı nefsaniye: nefse ait istekler, nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri.
itimat: güvenme.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
kıyas: karşılaştırma.
mağlûp: yenilmiş, yenilen kimse.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masume: masum, suçsuz ve günahsız olan.
medar olmak: dayanak olmak, sebep, vesile olmak.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle dîn ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mefâsit: fesatlıklar, bozgunculuklar.
meşgale: iş, uğraş, meşguliyet.
meyletmek: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
muhavere: konuşma.
mübârek: hayırlı, mutlu, kutlu.
münâsebetiyle: dolayısıyla, sebebiyle.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
suret: biçim, tarz.
tâife: takım.
tâife-i nisâ: kadınlar topluluğu.
tecennüp etme: çekinme, sakınma.
tehyiç: heyecana getirme.
tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak.
tesettür: örtünme.
vaaz: dinî meselelerin konuşup hatırlatılması.
vecih: yön, cihet.
vilâyet: il.
ziyade: çok, fazla.

* *Birinci Mektup*, Barla'da 1929'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Birinci Mektubun

Dördüncü Suali

Mahbuplara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâp ettiği gibi, acaba ekser nâsta bulunan dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikîye inkılâp edebilir mi?

Elcevap: Evet. Dünyanın fânî yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fenâ çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, bâkî bir mahbup arasa, dünyanın pek güzel ve âyine-i esma-i İlâhiye ve mezraa-ı ahiret olan iki diğer yüzüne bakmaya muvaffak olursa, o gayrimeşru mecazî aşk, o vakit aşk-ı hakikîye inkılâba yüz tutar. Fakat bir şart ile ki, kendinin zail ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, haricî dünyaya iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalâlet ve gaflet gibi kendini unutup, afaka dalıp, umumî dünyayı hususî dünyası zannedip ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer, boğulur. Meğer kı, hanka olarak bir dest-i inayet onu kurtarsın. Şu hakikati tenvir için şu temsile bak:

Meselâ, şu güzel, zıynetli odanın dört duvarında, dördümüze ait dört endam âyinesi bulunsa, o vakit beş oda olur: biri hakikî ve umumî, dördü mısalî ve hususî.

afak: dünya, gözle görülen âlem.
aşık: birine, bir şeye tutkun, çok aşırı seven.
aşk-ı hakıkı: gerçek aşk, İlâhî aşk, Allah aşkı.
aşk-ı mecazî: mecazî, dünyevî aşk, dünyaya karşı gösterilen aşırı arzu, istek.
âyine-i esma-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin aynası.
bâkı: ebedî, sonsuz, yok olmayan, sürekli ve kalıcı.
dest-i inayet: yardım eli.
ehl-i dalâlet ve gaflet: azgın, sapkın ve nefsinin arzularına uyan kimseler.
ekser: pek çok.
endam âyinesi: boy aynası.
fanı: ölümlü, geçici.
fenâ: yok olma, ölümlülük.
gayet: son derece, çok.
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı olan.
hakıkat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
harıcı: dışındaki.
havz: havuz.
hususî: özel.
iltibas etmek: karıştırmak.
inkılâp: bir halden diğer hâle geçme, değişim, dönüşme.
ıspat: doğruyu delillerle gösterme.
kahır: üstün gelerek mahvetme. Allah'ın şiddetli ve azap verici vasıflarının tecellisi.
katî: kesin.
mahbup: sevgili.
mahsulat: elde edilen ürün.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, yer altı bodrum, depo.
mecazî aşk: geçici ve kaybolup giden şeylere duyulan aşk, nefis ve şehvet arzusuna dayalı aşk.
meger: ancak, yalnız.
mesela: örnek olarak.
mezraa-ı ahiret: ahiretin tarlası.
mısal: benzer, örnek.
muvaffak: başarılı.
nas: insanlar.
netice: sonuç.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
silsile: zincir, birbirini takip eden şeylerin meydana getirdiği sıra.
sual: soru.
suret: şekil, tarz, biçim.
tabiat: maddî âlem, kâinat, âlem ve içindekiler.
tecelligâh: İlâhî kudret ve azametin göründüğü yer.
temsil: örnek, benzetme.
tenvir: aydınlatma.
umumî: herkese ait, genel.
vücut: var olma, varlık.
yakin: kesin, şüpheden sıyrılarak bilme, kesin ve sağlam bilgi.
zail: sona eren, yok olan.
zeval: sona erme, yok olma.
ziynet: süs.

Her birimiz kendi âyinemiz vasıtasıyla, hususî odamızın şeklini, hey'etini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boya vursak, kırmızı; yeşil boyasak, yeşil gösterir. Ve hakeza, âyinede tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz. Çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat hancî ve umumî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz. Hususî oda ile umumî oda hakikatte birbirinin aynı iken, ahkâmda ayndırlar. Sen bir parmakla odanı harap edebilirsin; ötekinin bir taşını bile kımıldatamazsın.

Işte, dünya süslü bir menzildir. Her birimizin hayatı bir endam âyinesidir. Şu dünyadan her birimize birer dünya var, birer âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı hayatımızdır. Belki o hususî dünyamız ve âlemimiz, bir sahifedir, hayatımız bir kalem –onunla sahife-i a'malimize geçecek çok şeyler yazılıyor.

Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki, dünyamız, hayatımız üstünde bina edildiği için, hayatımız gibi zail, fânî, kararsızdır, hissedip bildik. Ona ait muhabbetimiz, o hususî dünyamız âyine olduğu ve temsil ettiği güzel nukuş-i esma-i İlâhiyeye döner, ondan cilve-i esmaya intikal eder.

Hem o hususî dünyamız, ahıret ve cennetin muvakkat bir fidanlığı olduğunu derk edip, ona karşı şedit hırs ve talep ve muhabbet gibi hissiyatımızı onun neticesi ve semeresi ve sümbülü olan uhrevî fevaidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk hakikî aşka inkılâp eder.

ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
ahkâm: hükümler, kararlar, yönetmeler
âlem: dünya
âyine: ayna
bina etmek: yapmak, kurmak.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin tecellisi, cilvesinin görünmesi
derk etmek: anlamak.
endam âyinesi: boy aynası.
fânî: ölümlü, geçici
fevaid: menfaatler, faydalar
hakeza: bunun gibi, benzen
hakıkatte: gerçekte
hakiki aşk: gerçek aşk, İlâhî aşk, Allah aşkı
harap etmek: alt üst etmek, bozmak, yıkmak.
harıcı: dışanya ait.
hey'et: görünüş
hissiyat: hisler, duygular
hususî: özel
inkılap: bir halden diğer hale geçme, değişim, dönüşüm
intikal etmek: geçmek, bir meseleden diğer bir hususu veya neticeyi anlamak.
mecazî aşk: mecazî, dünyevî aşk, dünyaya karşı gösterilen aşın arzu, istek.
menzil: yer
muhabbet: sevgi
muvakkat: geçici
netice: sonuç
nukuş-i esma-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin nakışları
sahife: sayfa
sahife-i a'mal: amellerin, yaptığımız iyi veya kötü işlenin yazıldığı sayfa
semere: meyve
sümbül: salkım çiçekli bir bitki
şedit: şiddetli
tağyir etmek: bozmak, başkalaştırmak.
talep: istek.
tasarruf: kullanma, değişiklikler yapma
temsil etmek: bir şeyin sembolü olmak.
uhrevî: ahirete ait.
umumî: genele ait.
vasıta: aracı
vaziyet: şekil
zail: yok olan, sona eren

Yoksa, [1] نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

sırrına mazhar olup, nefsini unutup, hayatın zevalini düşünmeyerek hususî, kararsız dünyasını aynı umumî dünya gibi sabıt bilip kendini lâyemut farz ederek dunyaya saplansa, şedit hissiyat ile ona sarılsa, onda boğulur gider. O muhabbet onun ıçın hadsiz belâ ve azaptır. Çünkü, o muhabbetten yetimâne bir şefkat, me'yusâne bir rikkat tevellut eder. Bütün zîhayatlara acır, hatta güzel ve zevale maruz bütün mahlûkata bır rikkat ve bir fırkat hisseder; elinden bir şey gelmez, ye's-i mutlak içinde elem çeker.

Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedit şefkatın elemine karşı ulvî bir tiryak bulur ki, acıdığı bütün zîhayatların mevt ve zevalinde bır Zat-ı Bâkî'nın bâkî esmasının daimî cilvelerini temsil eden âyine-i ervahları bâkî görur, şefkatı bır surura ınkılâp eder. Hem zeval ve fenâya maruz bütün güzel mahlûkatın arkasında bir cemal-i münezzeh ve hüsnümukaddes ihsas eden bir nakış ve tahsin ve sanat ve tezyin ve ihsan ve tenvir-i daimîyi görur. O zeval ve fenâyı, tezyid-ı hüsün ve tecdid-i lezzet ve teşhir-i sanat için bir tazelendirmek şeklinde görüp, lezzetını ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

âyine-i ervah: ruhlar aynası.
azap: sıkıntı, ıztırap
bâkî: ebedî, sonsuz, sürekli ve kalıcı
belâ: musibet, sıkıntı.
cemal-ı münezzeh: her turlu kusur ve çırkınlıkten uzak ve munezzeh olan İlâhî guzellik.
cilve: Allah'ın isımlerinin tecellisi eşya ve insanda İlâhî kudret eserlerinin belırıp gorunmesi.
daimî: sürekli, devamlı.
elem: uzuntu, tasa, kaygı, acı
esma: isimler
evvelki: onceki
farz etmek: varsaymak
fena: yok olma, son bulma
fırkat: ayrılık
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hadsız: sınırsız.
hayret: hayranlık
hissiyat: hisler, duygular
hususî: ozel.
husnümukaddes: tertemiz ve takdis edilmiş olan İlâhî guzellik.
İhsan: iyilik etme, lutuf
İhsas etmek: hissettırmek
ınkılap: degişim, donuşme
layemut: olmez, olumsuz
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar, yaratıklar
maruz: uğramış
mazhar olmak: bir şeyin gorundugu yer olmak.
mevt: olum
me'yusane: umitsizce
muhabbet: sevgi
nakış: sus işleme
nikkat: merhamet etme, acıma
sanat: bir şeyi yapmada gostenlen ustalık, huner
surur: sevinç.
şedit: şıddetli
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme,
şevk: şıddetli arzu, aşırı istek, keyif neşe
tahsin: susleme, guzelleştırme
tecdid-i lezzet: lezzet yenilenmesi
temsil eden: sembolu olan
tenvir-i daimî: sürekli nurlandırma, aydınlatma
teşhir-i sanat: sanatın sergilenmesi
tevellut etmek: dogmak.
tezyid-i husün: güzelliğin arunlması, çogaltılması.
tezyin: susleme, ziynetlendirme
tiryak: çare, ilaç.
ulvî: yuksek, yuce
umumî: genel, herkese ait.
ye's-i mudak: tam umitsizlik.
yetimâne: yetimler gibi
Zat-ı Bâkî: yok olmayan sürekli ve kalıcı olan butun varlıklar, yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık olan Allah'ın zatı
zeval: sona erme, yok olma
zîhayat: hayat sahıbı, canlı
ziyadeleşme: arttırma

1 Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi akıbetlerini unutturmuştur. Onlar yoldan çıkmış kimselerdir. (Haşr Suresi, 19.)

2. Bâkî olan yalnız Allah'tır

Dokuzuncu Mektubun
Üçüncü Kısmı

*Dokuzuncu Mektup, Barla'da 1930'da Turkçe olarak telif edilmiştir

Salisen: Görüyorum ki, şu dünya hayatında en bahtiyar odur ki, dünyayı bir mısafirhane-i askerî telâkkî etsin ve öyle de iz'an etsin ve ona göre hareket etsin. Ve o telâkki ile, en büyük mertebe olan mertebe-i rızayı çabuk elde edebilir. Kırılacak şişe pahasına, daimî bir elmasın fiyatını vermez; istikamet ve lezzetle hayatını geçirir.

Evet, dünyaya ait işler, kırılmaya mahkûm şişeler hükmündedir. Bâkî umur-ı uhreviye ise, gayet sağlam elmaslar kıymetindedir. İnsanın fıtratındaki şiddetli merak ve hararetli muhabbet ve dehşetli hırs ve inatlı talep ve hakeza şedit hissiyatlar, umur-i uhreviyeyi kazanmak için verilmiştir. O hissiyatı şiddetli bir surette fânî umur-i dünyeviyeye tevcih etmek, fânî ve kırılacak şişelere bâkî elmas fiyatlarını vermek demektir. Şu münasebetle bir nokta hatıra gelmiş, söyleyeceğim. Şöyle ki:

Aşk, şiddetli bir muhabbettir. Fânî mahbuplara müteveccih olduğu vakit, ya o aşk kendi sahibini daimî bir azap ve elemde bırakır, veyahut o mecazî mahbup, o şiddetli muhabbetin fiyatına değmediği için, bâkî bir mahbubu arattırır, aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâp eder.

İşte, insanda binlerle hissiyat var. Her birisinin, aşk gibi, iki mertebesi var: biri mecazî, biri hakikî.

ali: yüksek.
bahtiyar: mutlu, mes'ut.
bahusus: özellikle, hususiyetle.
bakı: sonsuz, sürekli, yok olmayan.
daimî: sürekli, devamlı.
damar: huy, his, mizaç.
dehşetli: çok fazla, son derece.
fahr: övünme, gurur.
fânî: ölümlü, geçici.
fıtrat: yaratılış.
gayet: son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hararetli: sıcak, yoğun, kuvvetli, şiddetli.
hırs: aç gözlülük.
hissiyat: hisler, duygular.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihsanat-ı İlahı: Allah'ın ihsanları, lütufları, iyilikleri.
İkram: bağış, ihsan.
isnat etme: dayandırma.
istikamet: doğruluk, dürüstlük, inanç, düşünce ve niyetle tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun dürüstlük.
İz'an: anlama, kavrama.
izhar: açığa vurma, gösterme.
kasten: bile bile, isteyerek.
keramet: Allah'ın ihsanıyla velilerin gösterdikleri âdet dışı olağanüstü haller.
kıymet: değer.
kısb: çalışma, kazanma.
mahkûm: mecbur, çaresiz.
medhal: giriş, karışma, katkı.
mertebe-i rıza: Allah'ın rızasına erenlerin mertebesi, derecesi.
mısafirhane-i asker: askerlere ait mısafirhane.
muhabbet: sevgi.
muvaffakıyet: başarılı olma.
nefis: kişinin kendisi.
nefsine: kendine, şahsına.
nev': çeşit, tür.
nispet etmek: bağlamak.
paha: kıymet, değer.
salisen: üçüncü olarak.
selâmet: eminlik, tehlikeden korktuklarından ve kötülüklerinden kurtulma, kurtuluş, eminlik.
suret: biçim, şekil.
şedit: şiddetli.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, teşekkür etme.
tahdis-i nimet: Cenâb-ı Hakka karşı şükrünü eda etme maksadıyla kavuştuğu nimetin sevincini anlatma.
tahrik: harekete geçirme.
talep: istek.
telâkkî: anlama, kabul etme.
tevcih etmek: yöneltmek.
umur-ı dünyeviye: dünyaya ait işler, emirler.
umur-ı uhreviye: ahirete ait işler.
zahiren: görünüşte, görünürdeki.

• *Meselâ, endişe-ı istıkbal hissi herkeste var.* Şiddetli bır surette endişe ettığı vakıt, bakar kı, o endişe ettığı istıkbale yetişmek ıçın elinde senet yok. Hem, rızık cıhetinde bır taahhut altında ve kısa olan bır istıkbal, o şiddetlı endişeye değmıyor. Ondan yuzunu çevınp, kabırden sonra hakikî ve uzun ve gafiller hakkında taahhut altına alınmamış bir istikbale teveccuh eder.

• *Hem, mala ve câha karşı şiddetli bır hırs gosterır.* Bakar kı, muvakkaten onun nezaretıne verılmış o fânî mal ve afetlı şohret ve tehlikeli ve rıyaya medar olan câh, o şiddetlı hırsa değmıyor. Ondan, hakıkî câh olan meratib-i maneviyeye ve derecat-ı kurbiyeye ve zâd-ı ahirete ve hakıkî mal olan a'mal-ı salıhaya teveccüh eder. Fena haslet olan hırs-ı mecazî ise, âlî bir haslet olan hırs-ı hakikîye inkılâp eder

• *Hem meselâ, şiddetli bır inat ile, ehemmıyetsız, zaıl, fânî umurlara karşı hissiyatını sarf eder.* Bakar kı, bır dakika inada değmeyen bir şeye bir sene inat ediyor. Hem, zararlı, zehirli bir şeye, inat namına sebat eder. Bakar kı, bu kuvvetli his, böyle şeyler için verilmemiş. Onu onlara sarf etmek, hikmet ve hakikate münafidir. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umur-ı zaileye vermeyip, âlî ve bâkî olan hakaik-ı ımaniyeye ve esasat-ı İslâmiyeye ve hıdemat-ı uhreviyeye sarf eder. O haslet-i rezile olan ınad-ı mecazî, güzel ve âlî bır haslet olan hakıkî inada, yanı hakta şiddetlı sebata ınkılâp eder.

afet: belâ, musibet.
âlî: yuce, yuksek.
a'mal-ı salıha: salıh ameller. Allah nzası ıçın yapılan ıyi ve guzel şeyler.
aşk: şıddetlı sevgı.
aşk-ı hakıkî: gerçek, her şeyin gerçek sahıbıne duyulan sevgı. Allah sevgısı.
aşk-ı mecazı: mecazı aşk, gerçek sevgılıye degıl geçıcı ve sınırlı bır guzellıge karşı duyulan sevgı.
azap: ceza, sıkıntı.
bakî: ebedî, devamlı, yok olmayan.
câh: ıtıbar, makam, mevkı.
cıhet: yon.
dalmı: sürekli, devamlı.
derecat-ı kurbiye: Allah a manevî yakınlık mertebelen.
ehemmıyet: onemlı olma.
elem: dert, uzuntu.
endişe: kaygı, duşunce.
endişe-ı istıkbal: gelecek kaygısı.
fânî: geçıcı, olumlu.
fena: kotu, çirkln.
gafil: gaflette bulunan, duyarsız, sorumsuz, ahıretten ve Allah ın emırlennden habersız davranan.
hakıkî: gerçek, doğru.
haslet: yaratılıştan gelen huy ve karakter.
hatır: zhın, fikır.
hırs: aç gozlulük, aşırı isteklilik.
hırs-ı hakıkı: Allah nzası ve ahıret ıçın gostenlen ve hedefine yonelen hırs.
hırs-ı mecazî: gelıp gecıd olan şeylere karşı gosterılen hırs.
hissıyat: hısler, duygular.
inkılâp etme: degışme, donuşme.
inkılâp: degışım, donuşum.
ıstıkbal: gelecek.
kabır: mezar.
mahbup: sevgılı.
mecazı: gerçek olmayan, kendı manası dışında başka bir manayı gosteren.
medar: sebep, dayanak, vesıle.
meratib-ı maneviye: manevî makam ve mertebeler, dereceler.
mertebe: derece.
mesela: omek olarak.
muhabbet: sevgı.
muvakkaten: geçıcı olarak.
munasebet: baglantı, ılışkı, vesıle.
muteveccih: yonelık, yonelen.
nezaret: ıdare, gozetım.
rızık: yıyecek, ıçecek şey.
rıya: ıkı yuzlulluk, yalandan gostenş.
sarf etmek: harcamak.
senet: dayanılan belge, tapu.
suret: bıçım, şekıl.
şohret: un, san.
taahhut: garantı altına alma.
teveccüh: yonelme.
umur: ışler.
umur-ı zaile: kaybolan geçıcı ve fânî ışler.
veyahut: ya da.
zâd-ı ahiret: Ahiret azığı, ahıret yolculuğunda lâzım olan ımen ve ıbadetler.
zaıl: sona eren, devamlı olma yan.

İşte, şu üç misal gibi, insanlar, insana verilen cihazat-ı maneviyeyi, eğer nefsin ve dünyanın hesabıyla istimal etse ve dünyada ebedî kalacak gibi gafilâne davransa, ahlâk-ı rezileye ve israfat ve abesiyete medar olur. Eğer hafifleri'ni dünya umuruna ve şiddetlileri'ni vezaif-i uhreviyeye ve maneviyeye sarf etse, ahlâk-ı hamideye menşe, hikmet ve hakikate muvafık olarak saadet-i dâreyne medar olur.

İşte, tahmin ederim ki, nasihlerin nasihatleri şu zamanda tesirsiz kaldığının bir sebebi şudur ki: Ahlâksız insanlara derler: "Haset etme, hırs gösterme, adavet etme, inat etme, dünyayı sevme!" Yani, "Fıtratını değiştir" gibi, zahiren onlarca mâlâyutak bir teklifte bulunurlar. Eğer deseler ki, "Bunların yüzlerini hayırlı şeylere çeviriniz, mecralarını değiştiriniz"; hem nasihat tesir eder, hem dairesi ihtiyarlarında bir emr-i teklif olur.

Rabıan: Ulema-i İslâm ortasında *İslâm* ve *iman*'ın farkları çok medar-ı bahis olmuş. Bir kısmı "İkisi birdir," diğer kısmı "İkisi bir değil, fakat birbirsiz olmaz" demişler ve bunun gibi çok muhtelif fikirler beyan etmişler.

Ben şöyle bir fark anladım ki: *İslâmiyet ilıtzamdır, iman iz'andır. Tabir-i diğerle, İslâmiyet hakka tarafgirlik ve teslim ve inkıyattır, iman ise, hakkı kabul ve tasdiktir.*

Eskide bazı dinsizleri gördüm ki, ahkâm-ı Kur'âniyeye şiddetli tarafgırlık gösteriyorlardı. Demek, o dinsiz, bir cihette hakkın iltizamıyla İslâmiyete mazhardı; *dinsiz bir Musluman* denilirdi. Sonra bazı mü'minlen gördüm ki,

abesiyet: faydasız ve boş olma gayesiz
adavet: düşmanlık
ahlâk-ı hamide: beğenilen ve övülen güzel ahlak.
ahlâk-ı rezile: kötü ahlâk.
ali: yüce, yüksek.
bâki: ebedî, devamlı, yok olmayan.
cihazat-ı maneviye: manevi duygular ve hisler
daire-i ihtiyarlarında: yapılabilecek ve tercih edilebilecek sınırlar içinde
ebedî: sonsuz, daimî.
emr-i teklif: birini bir şeyle görev yükümlü kılma işi, birini bir şeyle sorumlu tutan emir
esasat-ı İslamiye: İslam esasları, şartları
fıtrat: yaratılış, mizaç
gafilane: sorumsuzca, körü körüne umursamaz bir şekilde
hak: doğru, gerçek.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakikat: gerçek, doğru, bir şeyin aslı ve esası
hakiki: gerçek, doğru.
haset etmek: kıskanmak.
haslet: yaratılışından gelen huy ve karakter
haslet-i rezile: kötü ve pis huy
hırs: aç gözlülük.
hidemat-ı uhreviye: Ahiretle ilgili hizmetler
hikmet: İlâhî gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
iman: inanmak, itikat.
inad-ı mecazi: gereksiz hedefsiz ve faydasız inat.
inkılâp etme: değişme, dönüşme
İslam: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din.
israfat: israflar, savurganlıklar
istimal: kullanma
lüzumsuz: gereksiz
mâlayutak: güç yetirilmez, zor
mecra: gidiş yolu, kanal, yön.
medar: sebep, vesile, kaynak
medar-ı bahis: söz konusu.
menşe: esas, kök.
misal: örnek.
muvafık: uygun
münafi: zıt, ters.
nam: ad
nasih: nasihat eden, öğüt veren
nasihat: öğüt.
nefis: insanın kendisi, şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı olan ve kötülüğe sevk eden kuvvet.
Rabıan: dördüncü olarak.
saadet-ı dareyn: iki cihan saadeti, dünya ve ahiret mutluluğu
sarf etmek: harçamak.
sebat: kararlı olma
tesir: etki
tesirsiz: etkisiz
ulema-ı İslam: İslâm alimleri
umur: işler
umur-ı zaile: kaybolan, geçici ve fâni işler
vezaif-i uhreviye ve maneviye: ahirete ait manevi görevler
zahiren: görünüşte, dış görünüş bakımından

ahkâm-ı Kur'âniyeye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar; *gayrimüslim bir mü'min* tabirine mazhar oluyorlar.

Acaba, İslâmiyetsiz iman, medar-ı necat olabilir mi?

Elcevap: İmansız İslâmiyet sebeb-i necat olmadığı gibi, İslâmiyetsiz iman da medar-ı necat olamaz. *Felillâhilhamdü velminnetü*, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsinin feyziyle, Risale-i Nur mizanları, din-i İslâmın ve hakaik-ı Kur'âniyenin meyvelerini ve neticelerini öyle bir tarzda göstermişlerdir ki, dinsiz dahi onları anlasa, taraftar olmamak kabil değil. Hem, imanı ve İslâmın delil ve bürhanlarını o derece kuvvetli göstermişlerdir ki, gayrimüslim dahi anlasa, herhâlde tasdik edecektir; gayrimüslim kaldığı hâlde iman eder.

Evet, *Sözler, Tuba-ı Cennetin meyveleri gibi tatlı ve güzel olan iman ve İslâmiyetin meyvelerini ve saadet-i dâreynin mehasını gibi hoş ve şirin öyle neticelerini göstermişler ki, görenlere ve tanıyanlara nihayetsiz bir tarafgirlik ve iltizam ve teslim hissini verir. Ve silsile-i mevcudat gibi kuvvetli ve zerrat gibi kesretli iman ve İslâmın bürhanlarını göstermişler ki, nihayetsiz bir iz'an ve kuvvet-i iman verirler.* Hatta, bazı defa Evrad-ı Şah-ı Nakşibendîde şahadet getirdiğim vakit,

عَلٰى ذٰلِكَ نَحْيٰى وَعَلَيْهِ نَمُوتُ وَعَلَيْهِ نُبْعَثُ غَدًا [1]

dediğim zaman, nihayetsiz bir tarafgirlik hissediyorum. Eğer bütün dünya bana verilse, bir hakikat-i imaniyeyi feda edemiyorum. Bir hakikatın bir dakika aksını farz

1 Biz bu inanç üzere yaşıyoruz, bunun üzerinde ölüruz ve yarın yine bunun üzerine diriltile ceğiz. (Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî, *Mecmuatu l-Ahzab*, Evrad-ı Nakşibendî, 1/7.)

ahkâm-ı Kur'âniye: Kur'an'ın hükümleri, emirleri.
beyan etme: açıklama, izah etme.
burhan: kanıt, ispat, doğruyu yanlıştan ayıran delil.
cihet: yön, taraf.
delil: kılavuz, doğru yolu gösteren bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
din-i İslam: İslam dini.
Felillâhilhamdü velminnetü: hamd ve minnet sadece Allah'a aittir.
feyiz: bereket, ilham, ikram.
fikir: düşünce.
gayrimüslim: Müslüman olmayan.
hak: doğruluk, gerçek.
hakaik-i Kur'âniye: Kur'an'a ait olan gerçekler.
i'caz-ı manevî: manevî mucizelik.
iltizam: kendisi için gerekli görme, taraftar olma, taraftarlık.
iman: inanmak, itikat.
inkıyat: boyun eğme, itaat etme.
İslam: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din.
İslâmiyet: Müslümanlık.
iz'an: gönülden inanma, şüphe den uzak kesin bir şekilde inanma.
kabil: mümkün.
mazhar olmak: erişmek, kavuşmak.
mazhar: nail olma, erişme, şereflenme.
medar-ı necat: kurtuluş vesilesi.
medar-ı necat: kurtuluş vesilesi.
mehasin: güzellikler, hüsünler.
mizan: ölçü.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mü'min: iman eden, inanan.
Müslüman: İslam dinine girmiş olan.
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi.
saadet-i dâreyn: iki dünya saadeti, dünya ve âhiret mutluluğu.
sebeb-i necat: kurtuluş sebebi.
tabir: ifade, söz.
tabir-i diğer: başka bir ifadeyle.
taraftarlık: taraftarlık.
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
teslim: doğrulama, hükmü altına girme, boyun eğme, kendini emrine bırakma, verme.
Tuba-i Cennet: cennetteki tuba ağacı.

etmek bana gayet elîm geliyor. Bütün dünya benim olsa, bir tek hakaik-ı imaniyenin vücut bulmasına bilâtereddüt vermesine nefsim itaat ediyor.

وَآمَنَّا بِمَآ أَرْسَلْتَ مِنْ رَسُولٍ وَآمَنَّا بِمَآ أَنْزَلْتَ مِنْ كِتَابٍ وَصَدَّقْنَا [1]

dediğim vakit, nihayetsiz bir kuvvet-i iman hissediyorum. Hakaik-ı imaniyenin her birisinin aksini aklen muhal telâkki ediyorum. Ehl-i dalâleti nihayetsiz ebleh ve divane görüyorum.

Senin valideynine pek çok selâm ve arz-ı hürmet ederim. Onlar da bana dua etsinler. Sen benim kardeşim olduğun için, onlar da benim peder ve validem hükmündedirler. Hem köyünüze, hususan senden Sözleri işitenlere umumen selâm ediyorum.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1- Gönderdiğin her peygambere iman ettik, indirdiğin her kitaba inandık ve hepsini doğruladık. (Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî, *Mecmuatü'l Ahzab*, Evrad-ı Nakşıbendî, 1/8.)

2- Bâkî olan yalnız Allah'tır.

aklen: akıl yolu ile, mantıkça.
aksi: ters, zıt.
arz-ı hürmet: hürmet etme, saygı gösterme.
Bâkî: sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak olan Allah.
bilâtereddüt: tereddütsüz, ikilemde kalmaksızın.
bürhan: delil, kanıt, şahit.
divane: deli.
ebleh: ahmak, aptal.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, doğru ve hak yol olan İslâmdan uzaklaşan, azgın ve sapkın kimseler.
elîm: acı veren.
Evrad-ı Şah-ı Nakşıbendî: bu yük İslam mutasavvıfı Şah-ı Nakşıbendî'nin okuduğu virtler, dualar.
farz etmek: var saymak, öyle kabul etmek.
feda etmek: gözden çıkarma.
gayet: son derece.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.
hakîkat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hakîkat-ı imaniye: imana ait hakikat, iman hakikatı.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iltizam: kendisi için gerekli görme, taraftarlık.
iman: inanmak, inanç, itikat.
inanç: iman etme.
İslam: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din.
itaat: boyun eğme, uyma.
izan: feraset, anlayış.
kesretli: çokluğu olan, çoklukla.
kuvvet-i iman: iman kuvveti.
muhal: imkânsız.
nefis: kişinin kendisi.
nihayetsiz: sonsuz.
peder: baba.
peygamber: Allah'ın elçisi.
selâm: selâmet, esenlik.
silsile-i mevcudat: yaratılmışlar silsilesi, varlıkların zincirleme bağlantısı.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tarafgirlik: taraftarlık.
telakkı etme: anlama, kabul etme.
umumen: herkese.
vakit: zaman.
valide: anne.
valideyn: anne-baba.
vücut bulma: var olma.
zerrat: zerreler.

Yirmi Dokuzuncu Mektup'tan

Beşinci Risale olan Beşinci Kısım

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۞ اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ [1]

ayet-i pürenvarının çok envar-ı esrarından bir nurunu, Ramazan-ı Şerifte bir hâlet-i ruhaniyede hissettim, hayal meyal gördüm. Şöyle ki:

Üveys-ı Karanî'nin,

اِلٰهِي اَنْتَ رَبِّي وَاَنَا الْعَبْدُ وَاَنْتَ الْخَالِقُ وَاَنَا الْمَخْلُوقُ
وَاَنْتَ الرَّزَّاقُ وَاَنَا الْمَرْزُوقُ... الخ [2]

munacat-ı meşhuresi nev'inden, bütün mevcudat-ı zevilhayat, Cenab-ı Hakka karşı aynı münacatı ettiklerini; ve on sekiz bin âlemin her birinin ışığı birer ism-i İlâhî olduğunu bana kanaat verecek bir vakıa-ı kalbiye-i hayaliyeyi gördüm. Şöyle ki:

Birbirine sarılı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu âlem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı âlemleri bu âlem içinde gördüm. Her bir perde açıldıkça diğer bir âlemi görüyordum. O âlem ise, ayet-i Nur'un arkasındaki,

اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشٰهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ
سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ اِذَا اَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرٰيهَا
وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللّٰهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ۞ [3]

---

1 Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)

2. Allah'ım! Sen benim Rabbimsin, ben ise Senin kulun. Sen her şeyi yaratan Hâlik'sın, ben ise Senin mahlûkun. Sen rızık veren Rezzak'sın, ben ise senin rızkınla beslenen... İlâhir

3 Yahut onların amelleri, derin bir denizin karanlıklarına benzer ki, o denizi üst üste dalgalar kaplamış, dalgaların da bulutlar ortmuştur. Karanlıklar birbiri üstüne öylesine basmıştır ki, elini uzatsa onu dahi göremez olur. İşte, Allah'ın nur vermediği kimsenin nurdan hiçbir nasibi yoktur. (Nur Suresi, 40.)

---

alem: dünya, varlık sınıflarından her biri, bütün yaratılmışlar evreni.
ayet-i Nur: Nur ayeti.
ayet-i pürenvar: nurla dolu, nurlu ayet.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi, pek yüce, saygın, şeref ve azamet sahibi hazret-i Allah.
envar-ı esrar: sırların nurları, ışıkları.
hâlet-i ruhaniye: ruhen girilen haller.
Hâlik: yoktan yaratan, Allah.
hayal: hulya.
İlâahir: sonuna kadar.
İsm-i İlâhî: Cenab-ı Hakka ait isim.
kanaat: inanç, düşünce.
kısım: bölüm.
kul: Allah'ın yarattığı mahluk.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış.
mevcudat-ı zevilhayat: hayat sahibi canlı olan varlıklar.
münacat: Allah'a dua etme.
munacat-ı meşhure: meşhur dua.
nev': tür.
nur: parıltı, ışık.
perde: örtü.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
Rezzak: rızkı veren Allah.
rızık: yiyecek, içecek şey.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
vakıa-ı kalbiye-i hayaliye: kalp ile bağlantılı hayali vaka, olay.

ayeti tasvir ettiği gibi, bir zulümat, bir vahşet, bir dehşet karanlığı içinde bana görünüyordu. Birden, bir ism-i İlâhînin cilvesi bir nur-i azîm gibi görünüp ışıklandırıyordu. Hangi perde akla karşı açılmışsa, hayale karşı başka bir âlem fakat gafletle, karanlıklı bir âlem görünüyorken, güneş gibi bir ism-i İlâhî tecelli eder, baştan başa o âlemi tenvir eder. Ve hakeza, bu seyr-i kalbî ve seyahat-i hayaliye çok devam etti. Ezcümle:

Hayvanat âlemini gorduğüm vakit, hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklanyla beraber zaaf ve aczlen, o âlemi bana çok karanlıklı ve hazın gösterdi. Birden, Rahman ismi Rezzak burcunda (yani manasında) bir şems-i tâbân gibi tulû etti, o âlemi baştan başa rahmet ziyasıyla yaldızladı.

Sonra, o âlem-i hayvanat içinde, etfal ve yavruların zaaf ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları, hazın ve herkesi nikkate getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Birden, Rahîm ismi şefkat burcunda tulû etti. O kadar güzel ve şirin bir surette o âlemi ışıklandırdı ki, şekva ve nikkat ve hüzünden gelen yaş damlalarını, ferah ve sürura ve şükrün lezzetinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi bir perde daha açıldı; âlem-i insanî bana göründü. O âlemi o kadar karanlıklı, o kadar zulümatlı, dehşetli gördüm ki, dehşetimden feryat ettim, "Eyvah!" dedim. Çünkü, gördüm ki, insanlardaki ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihata eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî beka ve saadet-i ebediyeyi ve cennetı gayet cıddî isteyen himmetleri ve

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alem: dünya, bütün yaratılmışlar, evren, varlık sınıflarından her biri.
alem-i hayvanat: hayvanlar alemi, dünyası.
âlem-i insanî: insana ait âlem, insanlık dünyası.
amel: fiil.
arzu: istek.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beka: ebedîlik, devamlılık.
burç: yörünge, kuşak, yıldız ve gezegenlerin durakları.
cıddî: gerçek, hakikat.
cilve: tecelli, yansıma, görünme.
dehşet: büyük korku, hâli.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuz.
ebedî: sonu olmayan, daimî.
efkar: düşünceler, fikirler.
emel: umut.
etfal: tıflâlar, yavrular (hayvanlar için olduğundan).
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle.
ferah: iç açıcı sevinç.
feryat: yardım istemek, için yüksek sesle bağırma, çağırma.
gaflet: gafillik, umursamazlık, dalgın.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hayal: zihinde tasarlanan görüntü, düşünce.
hayvanat: hayvanlar.
hazin: hüzün veren, acıklı.
himmet: çalışma.
hüzün: üzüntü.
ihata: kuşatma.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
İsm-i İlâhî: Cenâb-ı Hakka ait isim.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
mana: anlam.
nur: parıltı, ışık.
nur-i azîm: muazzam, büyük nur.
perde: örtü.
Rahim: rahmeti bir varlıkta tecelli eden sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme, iyilik etme.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
nikkat: merhamet, acıma, şefkat.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
seyahat-i hayaliye: hayali gezinti, seyahat.
seyr-i kalbi: kalben yapılan gezi, kalbin duygularının gezip dolaşması.
suret: biçim, görünüş.
sürur: sevinç, mutluluk.
şefkat: acıma, duygusu, içten ve karşılıksız merhamet.
şekva: şikâyet.
şems-i tâbân: ışıklı, parlak güneş.
şirin: tatlı.
şükür: minnettarlık, ifade etme, teşekkür.
tasavvurat: tasavvurlar, düşünceler.
tasvir etmek: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatmak, canlandırarak anlatmak.
tecelli: ortaya çıkma, aydınlanma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tulu: doğma.
vahşet: vahşîlik, korku veren yalnızlık.
vakit: zaman.
yaldız: parlatma, susleme.
zaaf: zayıflık.
ziya: ışık.
zulumat: karanlıklar.

istidatları ve hadsiz makasıda ve metalibe müteveccih fakr ve ihtiyacatlan ve zaaf ve acziyle beraber, hücuma maruz kaldıklan hadsiz musibet ve a'dâlarıyla beraber, gayet kısa bir ömür, gayet dağdağalı bir hayat, gayet perişan bir maişet içinde, kalbe en elîm ve en müthiş hâlet olan mütemadî zeval ve firak belâsı içinde, ehl-i gaflet için zulümat-ı ebedî kapısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar, birer birer ve taife taife o zulümat kuyusuna atılıyorlar.

İşte bu âlemı bu zulümat içinde gorduğum anda, kalp ve ruh ve aklımla beraber bütün letaif-i insaniyem, belkı bütün zerrat-ı vücudum feryat ile ağlamaya hazır iken, bırden Cenab-ı Hakkın *Adil* ismi *Hakîm* burcunda, *Rahman* ismi *Kerîm* burcunda, *Rahîm* ısmi *Gafur* burcunda (yanı manasında), *Bâis* ismi *Vâris* burcunda, *Muhyî* ısmı *Muhsın* burcunda, *Rab* ismi *Malik* burcunda tulû ettıler, o âlem-i insanî içındekı çok âlemleri tenvir ettıler, ışıklandırdılar ve nuranî ahıret âleminden pencereler açıp o karanlıklı insan dünyasına nurlar serptiler.

Sonra muazzam bır perde daha açıldı, âlem-i arz gorundu. Felsefenin karanlıklı kavanin-i ilmiyeleri, hayale dehşetlı bir âlem gosterdi. Yetmış defa top gullesinden daha sür'atlı bir hareketle, yirmi beş bin sene mesafeyi bır senede devreden ve her vakıt dağılmaya ve parçalanmaya müstaıt ve içi zelzeleli, ıhtiyar ve çok yaşlı küre-i arz içınde, âlemın hadsız fezasında seyahat eden bîçare nev-i insan vazıyeti, bana vahşetlı bır karanlık içinde görundü, başım dondü, gözüm karardı.

a'dâ. duşmanlık eden düşman
acz zayıflık, güçsuzluk.
Adil adaletle ış goren sonsuz adalet sahıbi Allah
ahiret. dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat
alem dunya bütün yaratılmışlar evren varlık sınıflanndan her bırı
alem-i arz dunya alemı yeryuzu
alem-i insani insana aıt alem
Bais yenıden yaratan tekrar dırılten Allah.
bıçare çaresız zavallı
burç. yorunge kuşak, yıldız ve gezegenlerin durakları
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı pek yuce saygın şeref ve azamet sahıbı hazret-i Allah
dagdaga gurultu patırtı.
dehşet. buyuk korku halı
ehl-i gaflet dunyaya daldıgından dolayı ahıretın farkında olmayan dalgın dikkatsız davranan
elim çok acı verıcı huzurlu
fakr fakırlık.
felsefe madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımında inceleyen ılım
feryat. yardım ısremek ıçın yuksek sesle bağırma
feza uzay
firak. ayrılık.
Gafur merhamet eden gunahlan bagıslayan Allah.
gayet. son derece çok.
gulle top mermısı
hadsız. sınırsız sonsuz.
Hakim her şeyı bır maksat ve gayeye uygun yaratan hikmet sahıbı Allah
halet hâl
hucum saldırma
ıstıdat. kabılıyet, yetenek.
kavanin-i ilmiye ilmı kanunlar prensıpler
Kerim ıkram ve ihsanı bol olan Allah
kure-i arz. dunya yer kure.
letaif-i insaniye insanın manevî duygulan.
maişet: yaşayış geçinme
makasıd maksatlar gayeler
Malik. her şeyın hakıkı sahıbı olan Allah
maruz kalmak. uğramak, bır şeyin tesırı altında kalmak.
metalip istekler arzular
mezaristan mezarlık.
muazzam: çok buyuk.
Muhsin sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah
Muhyî olulen dırılten hayat veren Allah
musibet. felâket, belâ, sıkıntı
mustait. kabıl mumkun olabılırlık.
mutemadi sürekli devamlı.
muteveccih. yonelen
mütheş dehşetlı korkunç
nev-i insan insan cınsi turu
nur panıltı, ışık
nurani nurlu ışık saçan
perde ortu
perişan dagınık acınacak halde bulunan
Rab yaratan, buyuten terbıye eden Allah
Rahim sonsuz merhamet sahıbı olan Allah.
Rahman rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların nzıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
ruh hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
seyahat yolculuk.
suret. bıçım gorunuş.
sür'at: çabukluk, hız.
taife takım grup.
tenvir nurlandırma aydınlatma
tulû etmek. dogmak.
vahşet vahşîlik korku veren
Varis her şeyın kendısıne donecek her şeyın gercek sahıbı ve mulku kudret elinde tutan vârslenn en hayırlısı Allah.
vazıyet. durum.
zaaf zayıflık.
zelzele sarsıntı
zerrat-ı vücut: vucudun zerrelen
zeval sona erme yok olma
zulumat. karanlıklar
zulumat-ı ebedi sonsuz karanlık cehennem

Birden, *Hâlık-ı Arz ve Semavat*'ın *Kadîr*, *Alîm*, *Rab*, *Allah* ve *Rabbüssemavati Velard* ve *Musahhiruşşemsi Velkamer* isimlen rahmet, azamet, rububiyet burcunda tulû ettiler. O âlemi öyle nurlandırdılar ki, o hâlette bana küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli bir seyahat gemisi, tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyya edilmiş bir şekilde gördüm.

Elhâsıl, bin bir ısm-ı İlâhînın, kâinata muteveccih olan o esmadan her bin, bir âlemi ve o âlem içindeki âlemlen tenvir eden bir güneş hükmünde ve sırr-ı ehadiyet cihetiyle her bir ismin cilvesi içinde sair isimlerin cilveleri dahi bir derece görünüyordu.

Sonra, kalp her zulümat arkasında ayn ayrı bir nuru gördüğü için, seyahate iştihası açılıyordu. Hayale binip semaya çıkmak istedi. O vakit gayet geniş bir perde daha açıldı. Kalp, semavat âlemine girdi. Gördü ki, o nuranî, tebessüm eden suretinde görülen yıldızlar, küre-i arzdan daha büyük ve ondan daha sür'atli bir surette birbiri içinde geziyorlar, dönüyorlar. Bir dakika birisi yolunu şaşırtsa, başkasıyla müsademe edecek, öyle bir patlak verecek ki, kâinatın ödü patlayıp âlemi dağıtacak. Nur değil, ateş saçarlar; tebessümle değil, vahşetle bana baktılar. Hadsız büyük, geniş, hâlî, boş, dehşet, hayret zulümatı içinde semavatı gördüm. Geldiğime bin pişman oldum.

alem: varlık sınıflarından her bin, dünya evren
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
azamet: büyükluk.
burç: yörünge, kuşak, yıldız ve gezegenlerin durakları.
cihet: yön
cilve: tecelli, görünme yansıma
dehşet: korkunç, urkuntü ve heyecan veren
derece: miktar
elhasıl: neticeye tabanıyla özetle.
emniyet: emnilik, güvenlik.
esma: isimler
gayet: son derece çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halet: hâl
Hâlık-ı Arz: yeryüzünün yaratıcısı Allah
hâlî: boş, ıssız.
hayal: zihinde tasarlanan görüntü, düşünce
hayret: şaşkınlık.
hükmünde: değerinde, yerinde
İsm-ı İlâhî: Cenab-ı Hakka ait isim.
iştiha: fazla istek, arzu.
Kadîr: sonsuz kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
küre-i arz: dünya, yer küre.
muntazam: intizamlı, düzgün.
müsahhar: boyun eğen, emir altına giren
Musahhiruşşemsi Velkamer: güneşi ve ayı kendine boyun eğdiren Allah
müheyya edilmek: hazırlanmış olmak, hazırlanmak.
mükemmel: kemale erdirilmiş, kusursuz.
müsademe: çarpışma
müteveccih: yönelen
nur: parlak ışık
nuranî: nurlu ışık saçan.
ödü patlamak: korkunç bir sıkıntıya düşmek.
perde: örtü
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah
Rabbüssemavati Velard: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
rububiyet: rablık, ilâhlık.
sair: diğer, öteki.
sema: gökyüzü
semavat: gökler
seyahat: yolculuk.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı
suret: biçim, görünüş
sür'at: çabukluk, hız.
tebessüm: gülümseyiş
tenezzüh: gezinti, seyir.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma
tulû ettmek: doğmak
vahşet: yabanlılık, vahşilik, korku
vakit: zaman
zulümat: karanlıklar

Birden, [2] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ۞ [1] رَبُّ الْمَلٰٓئِكَةِ وَالرُّوحِ

'un Esma-i Husnası,

[4] وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ۞ [3] وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

burcunda cilveleriyle zuhur ettiler. O mana cihetiyle, karanlık üstüne çökmüş olan yıldızlar, o envar-ı azîmeden birer lem'a alıp, yıldızlar adedince elektrik lâmbaları yakılmış gibi, o âlem-i semavat nurlandı. O boş ve hâlî tevehhüm edilen semavat dahi melâikelerle, ruhanîlerle doldu, şenlendi. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsız ordularından bir ordu hükmünde hareket eden güneşler ve yıldızlar, bir manevra-i ulvî yapıyorlar tarzında, o Sultan-ı Zulcelâl'ın haşmetini ve şaşaa-i rububiyetini gösteriyorlar gibi gördüm. Bütün kuvvetimle ve mümkün olsaydı bütün zerratımla ve beni dinleselerdi bütün mahlûkatın lisanlarıyla diyecektim; hem umum onların namına dedim:

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ

[5] وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ يَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ

ayetini okudum, dondum, indim, ayıldım.

[6] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ dedim.

* * *

adet: sayı.
âlem-i semavat: gökler âlemi.
and: yemin.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
burç: kule (manasında).
cihet: yön.
cilve: tecelli, görünme, yansıma.
envar-ı azîme: büyük, muazzam nurlar.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
fanus: cam kapak.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hâlî: boş, issız.
hamd: medhetme, övme.
haşmet: ihtişam, heyber, görkem.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iman: inanma, itikat.
kabiliyet: yetenek, ikudar, güç.
kandil: aydınlatma aracı, lâmba.
lem'a: parıltı.
lisan: dil.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yarauk.
mana: anlam.
manevra-i ulvî: yüce, yüksek manevra, tatbikat.
melâike: melekler.
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.
misal: örnek.
musahhar: boyun eğen, itaat eden.
namına: adına, yerine.
nur: parıltı, ışık.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
ruh: insan ve hayvanlarda dirilik ve hayatın kaynağı, temeli yaratılış.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan varlıklar.
semavat: gökler.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zamanla kayıtlı olmadığı halde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Allah.
Sultan-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi sultan, Allah.
şaşaa-i rububiyet: Allah'ın idare ve terbiye edicilliğinin parlaklığı, bütün varlık âlemini kuşatan rabliğin büyüklüğü, haşmeti.
şen: neşeli.
tarz: biçim, suret.
tevehhum etme: zannetme, sanma.
umum: cümle, herkes.
zerrat: zerreler.
zuhur: görünme.

1 Göklerin ve yerin Rabbi. (Ra'd Suresi, 16.)
2 Meleklerin ve ruhun Rabbi.
3 And olsun ki, Biz en yakın olan göge kandillerle donattık. (Mülk Suresi, 5.)
4. Güneşi ve ayı musahhar kılmıştır. (Ra'd Suresi, 2.)
5. Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali, bir lamba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, inci gibi parlayan bir yıldıza benzer ki, ne doğuya, ne de batıya ait olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. Onun yakıtı, kendisine ateş dokunmasa bile ışık verecek kabiliyettedir. (Nur Suresi, 35.)
6 İmanın ve Kur'ân'ın nûrundan dolayı Allah'a hamd olsun.

Gençlik Rehberi'nden

İbretli Bir Hâdise

Bir zaman Eskişehir hapishanesinin penceresinde oturmuştum. Karşısında bulunan lise mektebinin büyük kızları onun avlusunda gülerek raks ederken, onları o dünya cennetinde cehennem hûnleri hukmünde gordüm. Fakat, birden elli sene sonraki vaziyetleri bana görundü. Onlann gülmelen, elîm ağlamalan suretini aldı. Ondan bu gelen hakikat inkişaf etti. Yani, elli sene sonrakı hallerini manevî ve hayalî bır sinema ile gördüm kı, o gülen altmış kızdan ellisi, kabirde azap çekiyorlar; toprak olmuşlar. Ve on tanesi, yetmiş yaşında, çirkinleşmiş, herkesin nazar-ı nefretini celbediyorlar. Ben de onlara ağladım.

Fıtne-ı ahır zamanın mahıyetı bana görundü kı, o fıtnenin en dehşetlisi ve cazibedan, kadınlann yüzsüz yüzünden çıkıyor. Ihtiyan selbedıp, pervane gıbi, sefahat ateşine atıyor. Ve bir dakika hayat-ı dünyeviyeyi, senelerle hayat-ı bâkiyeye tercih ettıriyor.

Ben, bır gun sokağa bakarken, o fıtnenın tesirlı bır numunesini hissettim. Gençlere çok acıdım. Dedim: "Bu bîçareler kendilennı bu mıknatıs gıbı cezbedıcı fitnenın

azap: buyuk sıkıntı, şıddetlı acı
bıçare: çaresiz zavallı, şaşkın
cazibedar: çekici, cazbedıcı, alımlı, cezp edıcı
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cezp: kendine doğru çekme, çekılme.
dehşet: buyuk korku, hal, korkma, ürkme
elim: çok dert ve keder veren, çok acı verıcı, acıklı
fitne: azdırma, baştan çıkarma
Fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi
Hadise: olay
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, gorulen, mevcut olan bır şeyin aslı ve esası
hal: durum, vazıyet.
hayalî: hayale aıt, hayalle ılgılı, hayale mensup.
hayat-ı bakıye: bâkı olan bıt meyen sonsuz hayat.
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat.
hûri: çok guzel kadın
ibret: bır olaydan, kotû bır durumdan ders alma, ders çıkarma
ıhtıyar: seçme, tercih, ırade
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, gorulme, açığa çıkma, meydana çıkma
kabir: olulen defnetmek ıçın kazılan çukur, mezar, sın mer kad, buyuk, ulu
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, hakıkatı, ıç yuzu, bır şeyı tayın eden aslı unsur, neden ıbaret olduğu, nıtelik.
mektep: egıtım ve oğretim kuruluşu, ilim ve ırfan oğrenilen yer, okul.
nümune: ömek, musal, ömek olarak gosterilen
pervane: fınıldak, fınıldak çarkı
raks: oynama, dans etme, sıçraya rak oynama, dans.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
selbetme: kapma, zorla alma, rı zasız alma
suret: şekil
tercih: bır şeyı dığerlerinden üstun tutma, one alma, seçme, daha çok beğenme
tesir: etkı
vaziyet: durum, hal

ateşinden kurtaramazlar" diye düşünürken, birden o fitneyi ateşlendiren ve talim eden irtidatkâr bir şahs-ı manevî önümde tecessüm ettı. Ben de ona ve ondan ders alan mülhıtlere dedım:

Ey cehennem hûrîleri ile zevklenmek yolunda dınını feda eden ve sefıhâne dalâletı severek ırtıkâp eden ve hevesat-ı nefsiye lezzetı yolunda dınsızlığı ve ılhadı kabul eden ve hayatı perestış edıp ölümden şıddetlı korkan ve kabri hatırına getirmek istemeyen ve irtidada yüz tutan bedbaht! Kat'iyen bil ki.

Dınsızlık cıhetıyle, senın bu koca dunyan, bu saatten evvel ve bu dakıkadan sonra, bılumum senın bu kâınatın ve mazi ve mustakbelin ve geçmış nev'ın ve cinsın ve gelecek mahlûklar ve nesıller ve gıtmış dünyalar ve mılletler ve gelen ınsanlar ve taıfeler, tamamen madum ve oludurler. İşte, ınsanıyet ve akıl cıhetıyle, alâkadar olduğun bütün o seyyar dunyalar ve seyyal kâınatlar, mütemadıyen, senin dalâletın suretıyle, senin başına dünya dolusu dehşetlı ve hadsız olumlerın şıddetlı elemlerını yağdırıyor. Senin şuurun varsa, kalbini yakıyor; ruhun varsa, yandırıyor, aklın sonmemış ıse, gamlar ıçınde boğuyor. Eğer bır saatçık sarhoşça sefahatın ve pıs lezzetın, bu nihayetsız gamlara, hüzunlere, elemlere mukabıl gelebılırse, o sefahatte kal. Yoksa, aklını başına al! O manevî cehennemden kurtulmak ve ımanın bu dünyada dahı temın ettiği bir manevî cennete gırmek ve saadet-i hayatıyeyi tatmak ıçın, Kur'ân'ın dersını dınle; cuz'î, fânî bır dakıka

alâkadar: ilgili ilişkili munasebetli bağlı
bedbaht: mutsuz uzuntulu zavallı
bilumum: butun tamamı, hep genel olarak.
cihet: yan yon, taraf
cuz'ı: az
dalalet: iman ve islamıyetten ayrılmak, azmak, dogru yoldan ayrılma azma batıla yonelme
dehşet: buyuk korku hâlı kork ma urkme
elem: dert, uzuntu kaygı tasa
fanı: geçıcı olumlu
feda: gozden çıkarma uğruna verme
fitne: azdırma, baştan çıkarma
gam: sıkıntı keder
had: sınır son
hûrî: çok guzel kadın
huzun: keder tasa gam
ilhad: islâm inancından donme Allah ın varlığına ve bırlığıne ınanmayış
iman: ınanma ınanç ıtıkat tasdık
insaniyet: insanlık, butun insanlar
irtidâ: dının yasak ettıgi şeylerı yapmama dının yasakladıklarından geri durma yasaklardan çekinme ortunme burunme
irtidatkar: irtıdat edıcı, dınden çıkan dını terk eden
irtıkap: yapmak, işlemek.
kabir: mezar
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı butun alemler varlıklar.
Kat'iyen: katı olarak, kesın olarak, kesınlıkle
madum: yok olan, mevcut olmayan bulunmayan
mahluk: halk edılmış yaratılmış yaratık. Allah tarafından yaratılmış yaratık.
mazi: geçmış zaman, yaşanılandan onceki zaman
millet: benzer ozellıkler olan topluluk
mukabil: karşılık olarak, karşılıgında
mülhit: islâm dınınden ayrılan Allah a ve dine ınanmayan Allah ı ınkar eden dınsız ımansız munkır
mustakbel: gelecek zaman ıstıkbal
mutemadıyen: surekli olarak, devamlı olarak aralıksız şekılde muttasıl devamlı.
nesil: kuşak, soy
nihayet: son
saadet-ı hayatiye: hayattaki mutluluk.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
sefihâne: sefih olan kımseye yakışır yolda sefihçe
seyyal: akıcı, akan
seyyar: gezıcı gezen dolaşan
suret: bıçım gorunuş.
şahs-ı manevi: manevi şahıs bellı bır şahıs olmayıp kendısıne bır şahıs gıbı muamele edılen şırket, cemaat, cemıyet gıbi ortaklıklar, bellı bır kışı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevi şahıs
şuur: bilinç, akıl.
taife: topluluk.
talım: ogretme yetıştırme.
tecessum: gorunme belırme.
temin: guvenlik, emnıyet hıssı verme şuphe ve korkuyu gıderme.

lezzetı, kullî, bâkî, daimî, imanî [HAŞIYE] lezzetler ile mübadele et.

Hem deme ki: "Ben hayvan gıbi hayatımı geçıreceğım." Çünkü, hayvana nıspeten mazı, mustakbel gayp hukmündedır. Cenab-ı Hakîm-i Rahîm, o gaybı onlara bildırmemekle, onlan hadsiz elemlerden kurtarmış. Hatta kesilmek için yatırılan bir tavuk hiçbir elem ve hüzun hıssetmez. Bıçak kestiğı vakıt hıssetmek ıster. Fakat, hıs gıder; o elemden de kurtulur. Demek Cenab-ı Hakkın gayet büyük ve mükemmel bır rahmetı, re'feti ve şefkati, gaybı bildırmemektedır; bılhassa masum hayvanlar hakkında daha tamdır. Demek, sefıhâne lezzette sen hayvanlara yetişemezsın; bınler derece aşağı duşersın. Çünkü, hayvana nıspeten gaybî olan şeyleri senin aklın görüyor, elemini alıyor. Setr-i gaypta bulunan istırahat-i tammeden bılkülliye mahrumsun.

HAŞİYE: Evet, iman bu dünyada dahı cennet lezaızını manen verebılır. Yüzer lezzetlı ışıklarından, bu tek faydasına bak.

Nasıl kı, senın gayet sevdığın bır zatı, bır tehlıkede olıyorken gorduğun dakıkasında, Hekım-ı Lokman ve Hızır gıbı bır doktor geldı. Bırden dırıldı, ne kadar sevınç hıssedıyorsun! Oyle de, sen sevdığın ve alakadar olduğun olmüşlerın adedınce sevınçlerı, sürurları, iman verıyor. Çünkü, mazi mezaristanında milyonlarca sence mahbup zatlar, mahvdan ve olumden, birden, iman nuruyla, senin karşında dırılıyorlar, "Bız olmemışız ve olmeyeceğız" deyıp hayat buluyorlar. O hadsiz fıraklardan gelen hadsiz elemler yerine, vısal ve hayat bulmalarından nıhayetsız lezzetler ve sevınçler, iman noktasından, bu dunyada dahı geldığını gosterıyor kı "Iman öyle bır çekırdektır kı, ehl-i imana cenneti butun lezaız ve mehasınıyle sumbul verıyor ve verecektır."

bâkî: sureklı kalıcı olan
bilhassa: her şeyden once başta, hele en çok, hususen hususî olarak, ozellıkle, mahsus
Cenab-ı Hak: Allah doğru ger çek, Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
Cenab-ı Hakîm-i Rahım: sonsuz merhamet edenı ve her şeyı hıkmetlı yapan şeref ve azamet sahıbı Allah
daimî: sureklı, devamlı.
ehl-i iman: imananlar, iman sahıplen, Islam dınını kabul edenler
elem: derd, uzuntu, kaygı, tasa.
firak: ayrılık, ayrılma, hıcran
gayp: gorunmeyen, fakat varlıgı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bılınen, başka alemler, manevi alem
had: sınır, son
haşiye: bır kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar
his: anlama, sezme, ıdrak.
hüzn: keder, tasa, gam
iman: inanma, inanç, ıtıkat, tasdık
imanî: imana aıt olan, imana dair olan, imanla ılgılı
küllî: cok, buyuk, cok mıktarda
lezaız: zevkler, lezzetler
mahv: batma, bıtme, yok olma
manen: ıç varlık bakımından, duyguca, gonulce, yurekçe, ruhça, mana ıtıbanyle, manaca
masum: suçsuz, kabahatsız, gunahsız.
mazi: gecmiş zaman, yaşanılan dan onceki zaman
mehasın: guzellikler, husunler, iyılıkler
mezaristan: mezarlık.
mübadele: degış tokuş, karşılıklı olarak degıştırme, trampa etme
müstakbel: gelecek zaman, ıstıkbal
nihayet: son
nispeten: nıspet olarak, nıspetle, kıyaslayarak, oncekıne gore bır dereceye kadar
nur: aydınlık, panın parlaklık, ziya, ışık, şule.
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bağışlama, şefkat gosterme
re'fet: esırgeme, koruma, acıma, merhamet, şefkat etme.
sürur: sevınç, mutluluk, neşe
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme
vısal: sevgılıye kavuşma, vuslat
zat: kişı, şahıs, fert.

Hem, senin medar-ı fahrın olan uhuvvet ve hürmet ve hamiyet gibi güzel hasletlerin, incecik bir zamana, büyük bir sahradan bir parmak kadar yere inhısar ve hadsız zamanda yalnız hazır saate mahsus olduğundan, sun'î ve muvakkat ve sahtekâr ve asılsız ve gayet cüz'î olup, senin insaniyetin ve kemalâtın o nispette küçülür, hiçe iner. Fakat iman ehlinin uhuvveti ve hürmeti ve muhabbeti ve hamiyeti, iman cihetiyle mevcut bulunan mazi ve müstakbeli ihata ettiğinden, insaniyeti ve kemalâtı o nispette teâlî eder.

Hem, senin dünyaca muvaffakıyetin, elmasçı ve divane olmuş bir Yahudînin cam parçalarını elmas fiyatıyla aldığı gibi, sen de küçücük, kısacık bir zamana, bir hayata uzun ve daimî ve geniş bir hayatın fiyatını verdiğin için, elbette o had dairesinde galebe edersin. Bir dakikaya bir sene kadar şiddetli hırs, muhabbet, intikam gibi hissiyatla müteveccih olduğun için, ehl-i diyanete muvakkaten tefevvuk edersin.

Hem, senin aklın, ruhun, kalbin, duyguların ulvî vazifelerini bırakıp süflî nefsin ve pis hevesin rezil işlerine iştirak ve yardım ettiklerinden, ehl-i imana dünyada galebe edersin ve zahirde daha sevimli görünürsün. Çünkü, senin akıl ve kalp ve ruhun gayet derecede tedenni ve tereddi ve sukut edip, pis heves ve rezil nefse inkılâp etmişler, mesholmuşlar. Elbette, bu cihette, sana cehennemi ve mazlum ehl-i imana cenneti kazandıran bir muvakkat galeben olacak.

* * *

cihet: yan, yön, taraf
daimî: sürekli, devamlı
ehl-i diyanet: dindar kişiler
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler
elmas: çok kıymetli bir mücevher
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
had: yetki
heves: nefsin arzu ve istekleri.
hırs: aşırı istek, şiddetli arzu, fazla isteme
hissiyat: hisler, duygular
inkılâp: bir hâlden diğer hâle geçme, hal değiştirme, değişim, dönüşüm
intikam: öç alma, kendisine bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma
iştirak: ortak olma, ortaklık etme
mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış.
mesholma: şeklini değiştirerek çirkin hâle gelme.
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
muvakkat: belirli bir zamana mahsus, vaktiyle sürelisiz, geçici
muvakkaten: geçici olarak, az bir zaman için
müteveccih: teveccüh eden, bir tarafa, bir cihete dönen, yönelen
nefs: kötü vasıfları, niteliklen kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
rezil: alçak, bayağı, soysuz, hayasız, utanmaz, ahlaksız, adî, aşağılık
süflî: aşağılık, alçak, bayağı, adî
sükut: düşme, düşüş, aşağı inme
tedenni: aşağı düşme, daha kötü bir dereceye düşme, alçalma, genleme
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tereddi: genleme, kötüleşme, kötü yönde gelişme
ulvî: yüksek, yüce.
vazife: görev
zahir: dış yüz, görünüş

Birden İhtar Edilen Bir Mesele-i Mühimme

Ahırzamanın fitnesinde en dehşetli rolü oynayan, taife-i nisâiye ve onların fitnesi olduğu, hadisin rivayetlerinden anlaşılıyor.

Evet, nasıl ki tarihlerde, eski zamanlarda Amazonlar namında gayet silâhşör kadınlardan mürekkep bir taife-i askeriye olarak harika harpler yaptıkları nakledilîyor. Aynen öyle de, bu zamanda, zındıka dalâleti, İslâmıyete karşı muharebesinde, nefs-i emmarenin plânıyla, şeytan kumandasına verilen fırkalardan en dehşetlisi, yarım çıplak hanımlardır ki, açık bacağıyla, dehşetli bıçaklarla ehl-i imana taarruz edip saldırıyorlar. Nikâh yolunu kapamaya, fuhuşhane yolunu genişlettirmeye çalışarak, çokların nefislerini birden esir edip, kalb ve ruhlarını kebâir ile yaralıyorlar. Belki o kalblerden bir kısmını öldürüyorlar. Birkaç sene nâmahrem hevesatına göstermenin tam cezası olarak, o bıçaklı bacaklar, cehennemin odunları olup en evvel o bacaklar yanacaklarını ve dünyada emniyet ve sadâkatı kaybettiği için, hilkaten çok istediği ve fıtraten çok muhtaç olduğu münasip kocayı daha bulamaz. Bulsa da başına belâ bulur. Hatta bu hâlin neticesi olarak, o ahır zamanda, bazı yerlerde nikâha rağbetsizlik ve riayetsizlik yüzünden, kırk kadına bir erkek nezaret

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi. dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.

Amazon: Milâttan önceki devirlerde sadece kadınlardan teşekkül eden savaşçı bir topluluk. İzmir kentinin kurucusu kabul edilen savaşçı kadınların kabilesi

dalalet: iman ve İslamıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.

dehşet: büyük korku, hâlâ, korkma, ürkme

ehl-i iman: inananlar, iman sahiplen, İslâm dinini kabul edenler

emniyet: emnilik, güvenlik, korkusuzluk.

esir: kul, kole.

fırka: insan kalabalığı, insan toplulugu, grubu.

fıtraten: fitri olarak, yaratılıştan yaratılış itibariyle.

fitne: arabozan, fesat karıştırıcı

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış

hâl: durum, vaziyet.

hârika: her zaman rastlanmayan, olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran, âdet ve tabiat dışında olan şey.

harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga

hevesat: heveslerr

hilkaten: yaratılıştan, doğuştan, fıtraten.

İhtar: dikkatini çekme, tenbih, uyarma, uyarı.

İslamıyet: Muslumanlık, semavi dinlerin sonuncusu.

kebair: büyük gunahlar, cezası büyuk olan gunahlar

kumanda: emir verme gucu, amirlik, hukum.

Mesele-i Mühimme: muhim, onemli mesele.

muharebe: savaşma, savaş, cenk, harp

munasip: uygun, yerinde

murekkep: terkip edilmiş, iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen, birleşmiş, birleşik.

nakl: anlatma, soyleme

nam: ad, isim

namahrem: mahrem olmayan.

nefs: kotu vasıfları nitelikden kendisinde toplayan, kotuluğe sevk eden, şehevî istekleri karşılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nefs-i emmare: insanı kotuluğe surukleyen nefis, insana kotu ve gunah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

netice: sonuç.

nezaret: idare

nikah: İslam hukukunda tarafların ve şahıdlerin katılmaları ile meydana gelen icap ve kabulden ibaret iki sozle akdedilen bir akit, şeriata uygun şekilde evlenme

plan: bir şeyin, bir esenn duzenı, tertibi, programı

rağbet: ıtıbar etme, deger verme

riayet: uygun davranış

rivayet: bir haber, soz veya olayı nakletme

sadakat: doğruluk

silahşor: çok iyi silâh kullanan kimse, savaşçı, cengâver

şeytan: Hz. Âdem'in, ustunlugunun kabulü anlamında ona secde edilmesi ile ilgili ilâhi emre uymadıgı ıçın semadan kovulan ve o zamandan ben Âdem ogullarını dogru yoldan çıkartmaktan gen durmayan lânetlenmiş varlık, ıblıs

taarruz: bir şeyin ve kimsenin uzerine şiddetle saldırma.

taife-i askeriye: askerler grubu, asker sınıfı

taife-i nisaiye: kadınlar taifesi, kadınlar grubu, kadın cinsi, butun kadınlar

zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

edecek derecede ehemmiyetsiz, sahipsiz, kıymetsiz bir surete gireceği, hadisin rivayetinden anlaşılıyor.

Madem hakikat budur. Ve madem her güzel güzelliğini sever ve elinden geldiği kadar muhafaza etmek ister ve bozulmasını istemez. Ve madem güzellik bir nimettir, nimete şükredilse manen ziyadeleşir, şükredilmezse değişir, çirkinleşir. Elbette aklı varsa, hüsün ve cemalini, günahlan kazanmak ve kazandırmak ve çırkin ve zehirli yapmak, ve o nimeti kufran ile medar-ı azap bir surete çevirmekten bütün kuvvetiyle kaçacak. Ve o fânî beş on senelik cemali, bâkîleştirmek için meşru bır tarzda istıımal ile, o nimete şükredecek. Yoksa ihtiyarlıkta uzun zaman istiskale maruz kalıp, me'yusâne ağlayacak.

Eğer terbiye-i İslâmıye dairesinde, âdâb-ı Kur'ânıye ziynetiyle o cemal güzelleştirilse, o fânî hüsün, manen bâkî kalacağı ve cennette hûrilerin cemalinden daha şirin ve daha parlak bir tarzda kendine verileceği hadiste kat'iyetle sabittir.

Eğer o güzelin zerre miktar aklı varsa, bu güzel ve parlak ve ebedî neticeyi elinden kaçırmayacak.

âdâb-ı Kur'ânıye: Kur'ân'ın verdiği terbiye, güzel ahlâk.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah.
cemal: güzellik.
ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
ehemmiyet: önem.
fânî: geçici, olumlu.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hakikat: gerçek.
hûri: cennet kızı, cennet güzeli.
hüsün: güzellik.
istimal: kullanma.
istiskal: yüz vermeme, kovarcasına muamele etme, dolayısıyla kovma.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kıymet: değer.
kufran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
manen: iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça, mana itibarıyle, manaca.
maruz: bir şeyin karşısında, tesiri altında bulunan ve onunde engel ve siper bulunmayan.
medar-ı azap: azap sebebi.
meşru: şeriata uygun, şer'an caiz, şeriatın müsaade ettiği şey.
me'yusâne: umitsizce, umitsizlikle, umitsiz bir şekilde.
muhafaza: koruma, saklama.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
suret: şekil.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.
terbiye-i İslâmıye: İslâmı terbiye.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça, çok küçük parça.
ziyade: Artma, çoğalma.
ziynet: süs, bezek.

Meyve Risalesinden İkinci Meselenin Hülâsası

Meyve Risalesi, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

RISALE-I NUR'dan *Gençlik Rehberi*'nin güzelce izah ettiği gibi, ölüm o kadar kat'î ve zahirdir ki, bu günün gecesi ve bu güzün kışı gelmesi gibi ölüm başımıza gelecek.

Bu hapishane, nasıl ki mütemadiyen çıkanlar ve girenler için muvakkat bir mısafirhanedir. Öyle de, bu zemin yüzü dahi, acele hareket eden kafilelerin yollarında bir gecelik konmak ve göçmek için bir handır. Her bir şehri yüz defa mezaristana boşaltan ölüm, elbette hayattan ziyade bir istediği var. İşte bu dehşetli hakikatın muammasını Risale-i Nur hâl ve keşfetmiş. Bir kısacık hülâsası şudur:

Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor, elbette bu ecel cellâdının elinden ve kabir haps-ı münferidinden kurtulmak çaresi varsa, insanın en büyük ve her şeyin fevkinde bir endişesi, bir meselesidir. Evet, çaresi var ve Risale-i Nur Kur'ân'ın sırrıyla o çareyi iki kere iki dört eder derecesinde kat'î ispat etmiş. Kısacık hülâsası şudur ki:

Ölüm ya idam-ı ebedîdir, hem o insanı, hem bütün ahbabını ve akarribini asacak bir darağacıdır, veyahut başka bir bâkî âleme gitmek ve iman vesikasıyla saadet sarayına

ahbap: dostlar
akarip: akrabalar, yakınlar
âlem: dünya, cihan
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cellât: idama mahkûm olanların hükümlerini infaz etmeye vazifeli olan adam
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dâr
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
endişe: kaygı
fevkinde: üstünde
hakîkat: gerçek, esas
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
han: yolcuların mısafir olarak kaldığı yer
haps-ı münferit: ehl-i dalalet için olum ve kabir
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
idam-ı ebedî: dinlenmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
iman: inanma, itikat
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
kabir: mezar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
madem: ... den dolayı, böyle ise
mezaristan: mezarlık
mısafirhane: mısafirlerin kaldığı, ev geçici bekleme yeri
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz
muvakkat: geçici
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
saadet: mutluluk
sır: gizli hakikat
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, hüccet, belge
zahir: açık, aşikâr
zemin: yer
ziyade: çok, fazla

girmek için bir terhis tezkeresidir. Ve kabir ise ya karanlıklı bir haps-i münferit ve dipsiz bir kuyudur, veyahut bu zindan-ı dünyadan bâkî ve nuranî bir ziyafetgâh ve bağıstana açılan bir kapıdır. Bu hakikatı Gençlik Rehberi bir temsil ile ispat etmiş.

Meselâ, bu hapsin bahçesinde, asmak için darağaçlan konulmuş ve onların dayandıklan duvann arkasında gayet büyük ve umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş. Bız bu hapısteki beş yüz kişi, her hâlde hiç müstesnası yok ve kurtulmak mümkün değil, bizi bırer birer o meydana çağıracaklar. Ya "Gel, idam ilânını al, darağacına çık!" veya "Daimî haps-i münferit pusulasını tut, bu açık kapıya gir!" veyahut "Sana müjde! Milyonlar altın bileti sana çıkmış; gel, al!" diye her tarafta ilânatlar yapılıyor. Biz de gözümüzle görüyoruz ki, birbın arkasında o darağaçlarına çıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklannı müşahede ediyoruz. Bir kısmı da darağaçlarını basamak yapıp, o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini, orada, büyük ve ciddî memurlann kat'î haberleri ile görür gibi bildiğimiz bır sırada, bu hapishanemize iki heyet girdi.

Bir kafile, ellerinde çalgılar, şaraplar, zahirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var; bizlere yedırmeye çalıştılar. Fakat, o tatlılar zehirlidir. İnsî şeytanlar içine zehir atmışlar.

İkinci cemaat ve heyet, ellerinde terbiyenameler ve helâl yemekler ve mübarek şerbetler var; bıze hedıye

bağıstan: bağlık bahçelik, büyük bahçe
cemaat: topluluk, bır yere toplanmış insanlar takım, boluk.
ciddî: muhım, onemlı
daimî: sürekli, devamlı
gayet: son derece
heyet: bır topluluğu meydana getıren kişilenn butunu komite
idam: yok olma
ilan: yayma duyurma bildırme
ilanat: ilânlar
insî: insan cınsından
iştirak: ortaklık etme katılma
mesela: ornegin.
mubarek: feyızlı bereketlı kutlu
müjde: sevindırıcı haber muştu
müstesna: kaıde dışı kural dışı
muşahede: bır şeyi gözle görme seyretme
nuranî: nurlu, ışıklı parlak, münevver
pusula: kısa mektup
şeytan: zekı kurnaz olan bu zekılıgını kotulukk yapmakta kullanan kımse
temsil: mısal getırme ozellikle ogut alınsın dıye mesel anlatma
terbıyename: terbıye yazısı
terhis: ızın verme serbest bırakma
tezkere: belge pusula
umum: butun
zindan-ı dünya: dunya zındanı, dünyanın ehl-i ıman ıçın cennete nıspeten zından hukmundekı hayatı
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

veriyorlar ve bilittifak beraber, pek ciddî ve kat'î diyorlar ki: "Eğer o evvelki heyetin sizi tecrübe için verileri hediyelerini alsanız, yesenız, bu gözümüz önündeki şu darağaçlarda, başka gördüklerinız gibi asılacaksınız. Eğer bizim, bu memleket hâkiminin fermanıyla getirdiğimiz hediyeleri evvelkinin yenne kabul edip ve terbiyenamelerdeki duaları ve evratları okusanız, o asılmaktan kurtulacaksınız. O piyango dairesinde, ihsan-ı şahane olarak, her biriniz milyon altın biletini alacağınızı, görür gibi ve gündüz gibi inanınız. Eğer o haram ve şupheli ve zehirli tatlıları yeseniz, asılmaya gittiğiniz zamana kadar dahı o zehirin sancısını çekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler müttefikan size kat'î haber veriyoruz" diyorlar.

İşte bu temsil gibi, her vakit gorduğumuz ecel darağacının arkasında mukadderat-ı nev-i beşer piyangosundan ehl-i iman ve taat için, husn-i hatime şartıyla, ebedî ve tukenmez bir hazinenin bileti çıkacağını, yüzde yüz ihtimal ile, sefahat ve haram ve ıtıkatsızlık ve fıskta devam edenler, tevbe etmemek şartıyla, ya idam-ı ebedî –ahirete inanmayanlara– veya daimî ve karanlık haps-i munferit –beka-i ruha ınanan ve sefahatte gidenlere– ve şekavet-i ebediye ilâmını alacaklarını yuzde doksan dokuz ihtimal ile kat'î haber vereri, başta ellerinde nişane-i tasdik olan hadsız mu'cızeler bulunan yüz yırmı dört bırı peygamberler[1] ve onların verdikleri haberlerin izlerini ve sınemada gıbı golgelerini keşıf ıle, zevk ile görüp tasdık ederek ımza basan yüz yirmi dört milyondan zıyade evlıyalar (kaddesallahu esrarehum) ve o ıkı kısım

1. *Müsned* 5 178, 179, 246; *Zâdü'l Meâd* 1 43-44

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
beka-i ruh: ruhun ebedîlıgı sonsuzlugu, olumsuzlugu
bilittifak: ittifakla beraberce, el birlıgıyle.
daimî: surekli, devamlı.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıklan sehpa, dar
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
ebedî: sonu olmayan, daimî sureklı
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen olum vaktı
ehl-i iman: inananlar, iman sahıpleri.
eviya: veliler, Allah dostlan
evrat: virtler okunması adet olan dınî dualar
ferman: emir, buyruk.
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah a karşı ısyan etme
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakim: memleketı idare eden, hukumdar
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için olum ve kabir
haram: Islâmıyetçe yasaklanan ışler
hazine: zengin ve degerlı kaynak.
hüsn-i hatime: iman ıle ahırete gıtmek, Kelime-i Şahadet soyleverek olmek.
ıdam-ı ebedî: dınlmemek uzere yok oluş, ahıret inancı olmadıgı ıçın olumu ebedî yokluga gıtmek olarak gorme
ihsan-ı şahane: padışahın ihsanı, padışahın lutfu, padışahın ıkramı, padışahın hedıyesı
ihtimal: olabilirlik.
ilam: belge, bıldırı.
itikat: kesın inanma, iman
kaddesallahu esrarehüm: sırlan hakıkatlen muazzez ve muşerref olsun
kat'î: kesın, supheye ve tereddude mahal bırakmayan
keşif: Allah tarafından ılham edılme, kalp gozuyle gorme
mu'cize: benzennı yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
mukadderat-ı nev-i beşer: insanogluunun mukadderatı, insanogluunun onceden takdır edılmış başına gelecekler
müttefikan: ittıfak ederek, hep beraber, birlıkte
nişane-i tasdik: doğrulugunu kabul edilırlıgını gosteren alamet, belırtı
peygamber: Allah tarafından haber getrerek İlâhî emır ve yasaklan insanlara tebliğ eden elçı, nebi.
sefahat: zevk, eglence ve yasak şeylere düşkunluk, sefıhlık.
şekavet-ı ebediye: ebedî sonsuz sıkıntı ve ışkence, bıtmeyen azap
taat: ıtaat etme, boyun egme, emre uyma
tasdik: bir şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
temsil: mısal getırme, özellıkle öğut alınsın dıye mesel anlatma.
tevbe: ışlenmış bır gunahtan pışmanlık duyup bir daha ışlememek uzere söz verme
ziyade: çok, fazla

meşahir-i insaniyenin haberlerini aklen kat'î burhanlarla ve kuvvetli hüccetlerle –fikren ve mantıken– yakınî bir surette ispat ederek tasdik edip imza basan milyarlar gelen geçen muhakkıkler, (HAŞİYE) müçtehitler ve sıddıkînler, bilicma mütevatiren nev-i insanın güneşleri, kamerleri, yıldızları olan bu üç cemaat-ı azîme ve bu üç taife-i ehl-i hakikat ve beşerin kudsî kumandanları olan bu üç büyük ve âlî heyetlerin fermanları ile verdikleri haberleri dinlemeyen ve saadet-i ebediyeye giden onların gösterdikleri yol olan sırat-ı mustakimde gitmeyenler, yüzde doksan dokuz dehşetli tehlike ihtimalini nazara almayan ve bir tek muhbirin bir yolda tehlike var demesiyle o yolu bırakan, başka uzun yolda hareket eden bir adam, elbette ve elbette vaziyeti şudur ki:

İki yolun, hadsız muhbirlerin kat'î ıhbarlarıyla en kısa ve kolayı ve yüzde yüz cennet ve saadet-i ebediyeyi kazandıranı bırakıp, en dağdağalı ve uzun ve sıkıntılı ve yüzde doksan dokuz cehennem hapsini ve şekavet-i daimeyi netice veren yolunu ihtıyar ettiği hâlde, dünyada iki yolun, bir tek muhbirin yalan olabilir haberiyle, yüzde bir tek ıhtımal tehlike ve bir ay hapıs ımkânı bulunan kısa yolu bırakıp, menfaatsiz –yalnız zararsız olduğu için– uzun yolu ihtiyar eden bedbaht, sarhoş dıvaneler gibi dehşetli ve uzakta görünen ve ona musallat olan ejderhalara ehemmiyet vermez. Sineklerle uğraşıyor, yalnız onlara

HAŞİYE: O muhakkıklerden tek birisi Risale-i Nur'dur. Yirmi senedir en muannıt feylesofları ve mütemerrid zındıkları susturan eczaları meydandadır. Herkes okuyabilir ve kimse itiraz etmez.

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince
âlî: yüce, yüksek, ulu
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı
beşer: insanlık.
bilicma: icma ile, birden, ittifakla, fikir birliğiyle
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cemaat-ı azîme: büyük ve kalabalık cemaat, topluluk.
dağdağa: gurultu, beyhude telâş ve ızdırap
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dıvane: deli, aklı başında olmayan budala, alik.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
haşiye: dipnot.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hüccet: delil.
ıhbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma
ıhtıyar: seçme, tercih etme
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kamer: ay
kudsî: mukaddes, yüce
kumandan: komutan.
menfaat: fayda
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları
muhakkık: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
muhbir: haber veren, haberci
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan.
müçtehit: âyet ve hadislerden şerî hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehlilik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi
mütevatiren: yalan üzerinde birleşmelen aklen mümkün olmayan bir toplulugun naklettiği haber tarzında tevatür yoluyla
nazar: bakış, dikkat
nev-i insan: insan türü, insanoğlu
saadet-ı ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sıddıkın: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şekavet-i daime: sürekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.
taife-i ehl-i hakikat: hakikat yolunda olanlar, gerçek yolunda olanlar grubu.
vaziyet: durum.
yakını: şüphe edilemeyecek derecede kesin bir şekilde

ehemmiyet verir derecede aklını, kalbini, ruhunu, insaniyetini kaybetmiş oluyor.

Madem hakikat-i hâl budur, biz mahpuslar, bu hapis musibetinden intikamımızı tam almak için o mübarek ikinci heyetin hediyelerini kabul etmeliyiz. Yani, nasıl ki bir dakika intikam lezzeti ve birkaç dakika veya bir iki saat sefahat lezzetleriyle, bu musibet, bizi on beş ve beş ve on ve iki üç sene bu hapse soktu, dünyamızı bize zindan eyledi. Biz dahi bu musibetin rağmına ve inadına, bir iki saat müddet-i hapsi bir iki gün ibadete ve iki üç sene cezamızı –mübarek kafilenin hediyeleriyle– yirmi otuz sene bâkî bir ömre ve on ve yirmi sene hapiste cezamızı milyonlar sene cehennem hapsinden affımıza vesile edip, fânî dünyamızın ağlamasına mukabil, bâkî hayatımızı güldürerek, bu musibetten tam intikamımızı almalıyız. Hapishaneyi terbiyehane gösterip, vatanımıza ve milletimize birer terbiyeli, emniyetli, menfaatlı adam olmaya çalışmalıyız. Ve hapishane memurları ve müdürleri ve mudebbirleri dahi, cani ve eşkıya ve serseri ve katil ve sefahatçı ve vatana muzır zannettikleri adamları bir mübarek dershanede çalışan talebeler görsünler ve muftehirâne Allah'a şükretsinler.

bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cani: acımasız gaddar
emniyet: eminlik, güvenlik, korkusuzluk
eşkıya: dağ hırsızları, haydutlar, yol kesiciler
fânî: ölümlü, geçici.
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı
ibadet. Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
inat. bir konuda ısrarlı olma, sözünde ayak direme.
insaniyet: insanlık mahiyeti.
intikam: o, alma kendisine bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma
kafile. birlikte yolculuk eden topluluk, zümre, fırka.
katil: katleden, öldüren
madem ...den dolayı, böyle ise.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf
mukabil: karşılık.
musibet: felâket, belâ.
muzır: zararlı, zarar veren
mübarek. feyizli, bereketli, kutlu
müddet-i hapis: hapis süresi
mudebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen.
muftehirâne: iftiharla, iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde
rağmına: ona rağmen, inadına, zıddına
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
talebe: talep eden, öğrenci
terbiye: eğitim, iyi ahlâk, saygı ve edep öğrenme
terbiyehane: terbiye yeri
vesile. aracı, vasıta
zindan. hapishane.

*Meyve Risalesi, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir

Üçüncü Mesele

GENÇLIK REHBERİ'nde izahı bulunan ibretli bir hâdisenin hülâsası şudur:

Bir zaman, Eskişehir hapishanesinin penceresinde, bir Cumhuriyet Bayramında oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raks ediyorlardı. Birden, manevî bir sinema ile, elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki, o elli altmış kızlardan ve talebelerden kırk ellisi, kabirde toprak oluyorlar, azap çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş seksen yaşında, çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden, sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar. Kat'î müşahede ettim, onların o acınacak hâllerine ağladım. Hapishanedeki bir kısım arkadaşlar ağladığımı işittiler. Geldiler, sordular; ben dedim: "Şimdi beni kendi hâlime bırakınız, gidiniz."

Evet, gördüğüm hakikattir, hayal değil. Nasıl ki bu yaz ve güzün ahiri kıştır, öyle de, gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve berzah kışıdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisatı sinema ile hâl-i hazırda gösterildiği gibi, gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisatını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalâlet ve sefahatin elli altmış sene sonraki vaziyetlerini onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gayrimeşru keyiflerine nefretler ve teellumlerle ağlayacaklardı.

ahir: son.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile âhiret arasındaki yer
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i sefahat: sefihler, nefsi zevk ve lezzetlen çok masraf yapanlar
evvel: önce
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
güz: sonbahar
hadisat: hâdiseler, olaylar
hadise: olay
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan bir şeyin aslı ve esası
hal-i hazır: şimdiki durum
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ibret: bir olaydan kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma
İffet: namus, ırz
istikbal: gelecek zaman
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kabir: mezar
Kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu
mesele: önemli konu
muhafaza: koruma
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nazar: bakış, dikkat.
nefret: bir şeyden veya kimseden ürenme, üksünme, ikrah
raks: oynama, dans etme.
teellum: elemlenme, tasalanma, dertlenme, üzüntü duyma
vaziyet: durum.

Ben, o Eskişehir Hapishanesindeki müşahede ile meşgul iken sefahat ve dalâleti terviç eden bir şahs-ı manevî, insî bir şeytan gibi karşıma dikildi ve dedi:

"Biz hayatın her bir çeşit lezzetini ve keyıflerini tatmak ve tattırmak istiyoruz; bize karışma."

Ben de cevaben dedim:

"Madem lezzet ve zevk için ölümü hatıra getirmeyip dalâlet ve sefahate atılıyorsun, kat'iyen bil ki, senin dalâletin hükmüyle, bütün geçmiş zaman-ı mazi ölmüş ve madumdur ve içinde cenazeleri çürümüş bir vahşetli mezaristandır. İnsaniyet alâkadarlığıyla ve dalâlet yoluyla senin başına ve varsa ve ölmemiş ise kalbine, o hadsız fıraklardan ve o nihayetsiz dostlarının ebedî ölümlerinden gelen elemler, senin şimdiki sarhoşça pek kısa bir zamandaki cüz'î lezzetini imha ettiği gibi, gelecek istikbal zamanı dahi, itikatsızlığın cihetiyle yine madum ve karanlıklı ve ölü ve dehşetli bir vahşetgâhtır. Ve oradan gelen ve başını vücuda çıkaran ve zaman-ı hâzıra uğrayan bîçarelerin başlan ecel cellâdının satırıyla kesilip hiçliğe atıldığından, mütemadiyen akıl alâkadarlığıyla senin imansız başına hadsiz elim endişeler yağdırıyor. Senin sefihâne cüz'î lezzetini zirüzeber eder.

Eğer dalâleti ve sefahatı bırakıp iman-ı tahkikî ve istikamet dairesine girsen, iman nuruyla göreceksin ki: O geçmiş zaman-ı mazi madum ve her şeyi çürüten bir mezaristan değil, belki mevcut ve istikbale inkılâp eden nuranî bir âlem ve bâkî ruhların istikbaldeki saadet

alem: dünya cihan
bâki: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
hükûm: hâkimiyet, hâkim olma
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
insî: insan cinsinden
istikbal: gelecek zaman
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
madem: ...den dolayı, böyle ise
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.
mevcut: var olan, bulunan olan
mezaristan: mezarlık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şahs-ı manevî: manevî şahıs; belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar; belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şeytan: zekâ kumaz olan bu zekâlığını kötülük yapmakta kullanan kimse
terviç: revaç verme, kıymet ve değerini artırma
zaman-ı mazi: geçmiş zaman

saraylanna girmelerine bir intizar salonu görünmesi haysiyetiyle, değil elem, belki imanın kuvvetine göre cennetin bir nevi manevî lezzetini dünyada dahi tattırdığı gibi, gelecek istikbal zamanı, değil vahşetgâh ve karanlık, belki iman gözüyle görünür ki, saadet-i ebediye saraylarında hadsiz rahmeti ve keremi bulunan ve her bahar ve yazı birer sofra yapan ve nimetlerle dolduran bir Rahman-ı Rahîm-i Zülcelâli ve'l-İkram'ın ziyafetleri kurulmuş ve ihsanlarının sergileri açılmış, oraya sevkiyat var, diye iman sinemasıyla muşahede ettiğinden, derecesine göre bâkî âlemin bir nevi lezzetini hissedebilir. Demek, hakikî ve elemsiz lezzet yalnız imanda ve iman ile olabilir.

İmanın bu dünyada dahi verdiği binler fayda ve neticelerinden yalnız bir tek fayda ve lezzetini; bu mezkûr bahsimiz münasebetiyle, *Gençlik Rehberi*'nde bir haşiye olarak yazılan bir temsille beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Meselâ, senin gayet sevdiğin bir tek evlâdın sekeratta olmek üzere iken ve me'yusâne elim ebedî fırakını düşünürken, birden Hazret-i Hızır ve Hakîm-i Lokman gibi bir doktor geldi, tiryak gibi bir macun içirdi, o sevimli ve güzel evlâdın gözünü açtı, ölümden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veriyor, anlarsın.

İşte o çocuk gibi, sevdiğin ve ciddî alâkadar olduğun milyonlar sence mahbup insanlar, o mazi mezanstanında, senin nazarında, çürüyüp mahvolmak üzere iken, birden hakıkat-ı iman, Hakîm-ı Lokman gibi o büyük

bahis: konu.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elem: dert, uzüntü, maddî, manevî ıztırap.
evlat: veletler, çocuklar.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
firak: ayrılık, hicran.
gayet: son derece.
hakıkat-ı iman: iman hakikati.
hakıkî: gerçek.
Hakım-ı Lokman: Kur'ân'da adı geçen peygamber olup olmadığı kesin olmayan öğütlen ahlâkı ve tıbbi sozlen ile tanınan büyük bir zat. Hz. Lokman (a.s.), Hz. Davud'a (a.s.) yetişmiş ve ondan ılım öğrenmiştir. Halk arasında daha çok, bir hekim (doktor) olarak tanındığı için Hekim-i Lokman olarak yâd edilmiştir. Hekim olduğu hususunda alımler ittifak etmektedirler.
haşiye: dipnot.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
Hazret-i Hızır: ikinci tabaka-ı hayat mertebesinde yaşayan ve Kur'ân-ı Kerîm'de ismi geçen meşhur peygamber.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lutuf.
intizar: bekleme, gozleme.
keremi: comertlik, lutuf, ihsan, bağış.
kuvvet: güç, kudret.
macun: hamur kıvamına getirilmiş ilâç.
mahbup: sevgili sevilen, muhabbet edilen.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazi: geçmiş zaman.
mesela: omegın.
me'yusane: umıtsızce, umıt sızlıkle, umıtsız bir şekilde.
mezkûr: zıkredılen, adı geçen anılan.
münasebet: ılışkı, alâka.
muşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme.
nazar: bakış, dıkkat.
nevi: çeşit, tür.
nimet: lutuf, ihsan, bağış.
Rahman-ı Rahîm-i Zülcelâl-i Ve'l-İkram: sonsuz ikram, haşmet, şefkat, merhamet sahıbı olan ve butun varlıklanın rızkını veren Allah.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
saadet-ı ebediye: sonu olmayan, sonsuz murluluk.
sekerat: olmek uzere olan bir kışının kendinden geçmesi.
sevkıyat: sevk ışı, gonderme ışı.
temsil: mısal getırme, özellıkle öğut alınsın diye mesel anlatma.
tıryak: panzehir olarak kullanılan zehırlenme veya hastalıklardan şıfa bulmaya vesıle olan ılâç.
vahşetgâh: yalnızlık yen, kor ku veren yer, ıssız yen.
ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet, şölen.

idamhane tevehhüm edilen mezaristana kalp penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün ölüler dirildiler. Ve, "Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz" lisan-ı hâl ile dediklerinden aldığın hadsiz sevinçler ve ferahlan, iman, bu dünyada dahi vermesiyle ispat eder ki, "İman hakikati öyle bir çekirdektir ki, eğer tecessüm etse, bir cennet-i hususıye ondan çıkar, o çekirdeğin şecere-i tubası olur" dedim.

O muannit dondü, dedi:

"Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefahat ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız."

Cevaben dedim:

"Hayvan gibi olamazsın. Çünkü, hayvanın mazi ve müstakbeli yok. Ne geçmişten elemler ve teessüfler alır ve ne de gelecekten endişeler ve korkular gelir. Lezzetini tam alır, rahatla yaşar, yatar, Hâlık'ına şükreder. Hatta, kesilmek için yatınlan bir hayvan, bir şey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister. Fakat, o his dahi gider; o elemden de kurtulur. Demek, en büyük bir rahmet, bir şefkat-i İlâhiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeylen setretmektedir. Hususan masum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir.

"Fakat, ey insan! Senin mazi ve müstakbelin akıl cihetiyle bir derece gaybîlikten çıkmasıyla, setr-ı gayptan hayvana gelen istirahatten tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan teessüfler, elim firaklar ve gelecekten gelen

cennet-i hususıye: hususi özel cennet, cennet içinde cennet.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yön, sebep, vesile.
gaybı: gayple ilgili, görünmeyenlere ait.
gayp: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan.
hakikat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hususan: bilhassa, özellikle.
idamhane: yok etme yeri, imha yeri.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
masum: saf, temiz.
muannit: inatçı, ayak direyen.
müstakbel: gelecek zaman.
setretmek: örtmek, kapatmak, gizlemek.
setr-i gayp: gayp perdesi, gizlilik perdesi, başa gelecek şeylerin bilinememesi.
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba ağacı.
şefkat-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın merhameti ve şefkati.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme.
teessüf: üzülme, esefleme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
tevehhüm: vehimlenme, kurun tuya kapılma, gerçekte var olma yanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsizliğe ve korkuya düşme.

korkular ve endişeler, senin cüz'î lezzetini hiçe indirir, lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür. Madem hakikat budur. Ya aklını çıkar at, hayvan ol kurtul; veya aklını imanla başına al, Kur'ân'ı dinle, yüz derece hayvandan ziyade bu fânî dünyada dahi safî lezzetleri kazan" diyerek onu ilzam ettim.

Yine o mütemerrit şahıs döndü, dedi:

"Hiç olmazsa ecnebi dinsizleri gibi yaşanız."

Cevaben dedim:

"Ecnebi dinsizleri gibi de olamazsın. Çünkü onlar, bir peygamberi inkâr etse, diğerlerine inanabilirler. Peygamberlen bilmese de, Allah'a inanabilir. Bunu da bilmese, kemalâta medar bazı seciyeleri bulunabilir. Fakat, bir Müslüman, en ahır ve en büyük ve dini ve daveti umumî olan Ahir Zaman Peygamberi Aleyhissalâtü Vesselâmı inkâr etse ve zincirinden çıksa, daha hiçbir peygamberi, hatta Allah'ı kabul etmez. Çünkü bütün peygamberleri ve Allah'ı ve kemalâtı onunla bilmiş. Onlar, onsuz kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskiden beri her dinden İslâmiyete giriyorlar; ve hiçbir Müslüman, hakikî Yahudî veya Mecusî veya Nasranî olmaz, belki dinsiz olur. Seciyeleri bozulur, vatana, millete muzır bir hâlete girer."

İspat ettim; o muannit ve mütemerrit şahsın daha tutunacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, cehenneme gıttı.

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahir: son.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
davet: çağrı
ecnebi: yabancı, başka milletten olan
fani: ölümlü, geçici
hakiki: gerçek.
halet: hâl, durum.
ilzam: susturma, cevap veremez hâle getirme
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kemalât: fazileller, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
madem: ...den dolayı, böyle ise
Mecusî: ateşe tapan, Zerdüşt dinini benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerdüştî.
medar: sebep, vesile
muannit: inatçı, ayak direyen
muzır: zararlı, zarar veren.
Müslüman: İslam dinine bağlı, dindar, mütedeyyin
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
Nasranî: İsevî, Hıristiyan
peygamber: Allah tarafından haber getirerek, ilahi emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
safi: saf olan, karışıksız, duru
seciye: iyi huy, karakter
şahıs: kişi, kimse, fert.
umumi: herkese ait, genel
Yahudi: Hz. Yakup'un oğlu Yahuda'ya mensup olanlar, İsrailoğulları
ziyade: çok, fazla.

İşte ey bu medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Madem hakikat budur; ve bu hakikati Risale-i Nur o derece kat'î ve güneş gibi ispat etmiş ki, yirmi senedir mütemerritlerin inatlarını kırıp imana getiriyor. Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem ahiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan iman ve istikamet yolunu takip edip, boş vaktimizi sıkıntılı hulyalar yerinde Kur'ân'dan bildiğimiz sureleri okumak ve manalarını bildiren arkadaşlardan öğrenmek ve kazaya kalmış farz namazlarımızı kaza etmek ve birbirinin güzel huylarından istifade edip, bu hapishaneyi güzel seciyeli fidanlar yetiştiren bir mübarek bahçeye çevirmek gibi a'mal-ı sâliha ile, hapishane müdür ve alâkadarları cani ve katillerin başlarında zebani gibi azap memurları değil, belki medrese-i Yusufiyede cennete adam yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakim üstat ve birer şefkatli rehber olmalarına çalışmalıyız.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
a'mal-ı sâliha: sâlih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
cani: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar.
farz: kesin yapılması gerekli olan. İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
hakikat: gerçek, esas.
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç.
hülya: hayal.
iman: inanma, İnkâr.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istikamet: inanç, düşünce ve niyette tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun duruş, lük.
istikbal: gelecek.
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
katil: adam öldüren, insan öldüren kimse, cani.
kaza: vakit çıktıktan sonra namazın kılınması veya zamanında yapılmayan ibadetlerin yerine getirilmesi.
madem ... den dolayı böyle ise
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane.
menfaat: fayda.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müstakim: doğru.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
selâmet: salımlık, emnlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
terbiye: eğitim, iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vazife: görev.
zebani: cehennemlikleri cehenneme atmakla vazifeli melekler.

*Meyve Risalesi, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir

Dördüncü Mesele

YINE *Gençlik Rehberi*'nde ızahı var. Bir zaman bana hizmet eden kardeşlerim tarafından sual edildi ki: "Küre-i arzı hercümerce getiren ve İslâm mukadderatıyla alâkadar olan bu dehşetli Harb-ı Umumîden elli gündür (şimdi yedi seneden geçti aynı hâl) (HAŞİYE) hiç sormuyorsun ve merak etmiyorsun? Hâlbuki bir kısım mutedeyyin ve âlim insanlar, cemaati ve camii bırakıp radyo dinlemeye koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir hâdise mi var? Veya onunla meşgul olmanın zararı mı var?" dediler.

Cevaben dedim ki:

Ömür sermayesi pek azdır, lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedahil daireler gibi, her insanın kalp ve mide dairesinden ve ceset ve hane dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve küre-i arz ve nev-i beşer dairesinden tut, tâ zîhayat ve dünya dairesine kadar birbiri içinde daireler var. Her bir dairede, her bir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede, en büyük ve ehemmiyetli ve dâimî vazife var, ve en büyük dairede, en küçük ve muvakkat, ara sıra vazife bulunabilir. Bu kıyas ile, küçüklük ve

HAŞİYE: Parantez içindeki not 1946 senesine aittir

âlim: çok okumuş, bilen, bilgili bilgin
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
ceset: vücut, beden
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
dâimî: sürekli, devamlı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli
hadise: olay
Harb-ı Umumî: genel harp, umumî savaş: 1914-1918 yılları arasında cereyan eden birinci Dünya Savaşı
haşiye: dipnot.
hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
küre-i arz: yer küre, dünya
mesele: önemli konu.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilende meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı.
muvakkat: geçici
mütedâhil: tedahul eden, birbiri içine geçen
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: çeşit, tür
sermaye: varlık, servet.
sual: soru
vazife: görev
zîhayat: hayat sahibi.

büyüklük makusen mütenasip vazifeler bulunabilir. Fakat, büyük dairenin cazibedarlığı cihetiyle, küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktırıp, lüzumsuz, malâyanî ve afakî işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde imha eder, o kıymettar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Ve bazen bu harp boğuşmalarını merak ile takip eden, bir tarafa kalben taraftar olur, onun zulümlerini hoş görür, zulmüne şerik olur.

Birinci noktaya cevap ise:

Evet, bu Cihan Harbinden daha büyük bir hâdise ve bu zemin yüzündeki hâkimiyet-i amme davasından daha ehemmiyetli bir dava, herkesin ve bilhassa Müslümanların başına öyle bir hâdise ve öyle bir dava açılmış ki, her adam, eğer Alman ve İngiliz kadar kuvveti ve serveti olsa ve aklı da varsa, o tek davayı kazanmak için, bilâtereddut sarf edecek. İşte o dava ise, yüz bin meşahir-i insaniyenin ve hadsiz nev-i beşerin yıldızları ve mürşitlerinin müttefikan, kâinat Sahibinin ve Mutasarrfının binler vaat ve ahıtlerine istinaden haber verdikleri ve bir kısmı gözleriyle gördükleri şu ki: Herkesin –iman mukabilinde– bu zemin yüzü kadar bağlar ve kasırlar ile müzeyyen ve bâkî ve daimî bir tarla ve mülkü kazanmak veya kaybetmek davası başına açılmış. Eğer iman vesikasını sağlam elde etmezse, kaybedecek. Ve bu asırda, maddiyyunluk taunuyla çoklar o davasını kaybediyor. Hatta bir ehl-i keşif ve tahkik, bir yerde, kırk vefiyattan yalnız birkaç tanesi kazandığını sekeratta muşahede etmiş;

afakî: havaî, gereksiz, lüzumsuz ve değersiz
ahit: yemin, and
asır: yüzyıl, asır
bakî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bilatereddüt: tereddütsüz.
bilhassa: özellikle.
cazibedar: çekici, cazibeli
cihet: yön, sebep, vesile
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i keşif: bazı sırları, bilinmeyen hakikatleri Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
ehl-i tahkik: gerçeği araştırılar, gerçeğin peşinden giderler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakimiyet-i amme: umuma hâkim olma, genel hâkimiyet.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kalben: kalp ile, kalpten
kasır: saray, köşk.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
kuvvet: güç, kudret.
maddiyyunluk: maddiyyunların meslegi, maddecilik, her şeyi madde ile değerlendiren, sadece maddeye istinat eden, ruhaniyatı ve maneviyatı inkâr edenlerin meslegi, materyalistlik.
makusen: aksine, ters olarak, zıddına olarak.
malayanî: manasız, faydasız, boş (şey)
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları
mukabil: karşılık.
mutasarrif: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malik.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan her şey
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütenasip: orantılı, nispetli.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
sarf: harcama
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi
sermaye-i hayat: hayat sermayesi
şenk: ortak.
taraftar: tarafı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen
taun: veba
vaat: Allah'ın kullarına muhakkak gerçekleşeceğini bildirdiği, âhiret hayatında, amellerinin karşılığı ve Allah'ın lütfu olarak verilecek mükâfat, âhiret mükâfatı.
vazife: görev
vefiyat: ölümler, vefatlar
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek, sağlam delil, hüccet, belge
zemin: yer
zulüm: haksızlık.

ötekiler kaybetmişler. Acaba bu kaybettiği davanın yerini, bütün dünya saltanatı o adama verilse doldurabilir mi?

İşte, o davayı kazandıracak olan hizmetlen ve yüzde doksanına o davayı kaybettirmeyen harika bir dava vekilini o işte çalıştıran vazifelen bırakıp, ebedî dünyada kalacak gibi afakî malâyaniyat ile iştigal etmek tam bir akılsızlık bildiğimizden, biz Risale-i Nur Şakirtleri, her birimizin yüz derece aklımız ziyade olsa da, ancak bu vazifeye sarf etmek lâzımdır, diye kanaatimiz var.

Ey hapis musibetinde benim yeni kardeşlerim! Sizler, benim ile beraber gelen eski kardeşlerim gibi, Risale-i Nur'u görmemişsiniz. Ben onları ve onlar gibi binler şakirtleri şahit göstererek derim ve ispat ederim ve ispat etmişim ki: O büyük davayı yüzde doksanına kazandıran ve yirmi senede yirmi bin adama o davanın kazancının vesikası ve senedi ve beratı olan iman-ı tahkikîyi eline veren ve Kur'ân-ı Hakîm'in mu'cize-i maneviyesinden neş'et edip çıkan ve bu zamanın birinci bir dava vekili bulunan Risale-i Nur'dur. Bu on sekiz senedir, benim düşmanlarım ve zındıklar ve maddiyyunlar, aleyhimde gayet gaddarâne desiselerle hükûmetin bazı erkânlarını ığfal ederek bizi imha için bu defa gibi eskide dahı hapislere, zindanlara soktuklan hâlde, Risale-i Nur'un çelik kal'asında, yüz otuz parça cihazatından ancak iki üç parçasına ilişebilmişler. Demek, avukat tutmak isteyen onu elde etse yeter.

afaki: hayâl, gereksiz, lüzumsuz ve değersiz
aleyh: karşı, karşıt.
berat: nişan, rütbe ve imtiyaz için verilen belge, kurtuluş belgesi
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler
desise: hile, oyun, aldatmaca
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
erkan: reisler, ilen gelenler
gaddarane: zalimce, gaddarca, merhametsizce, haincesine.
gayet: son derece
harika: olağanüstü
haşiye: dipnot.
ığfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma
iman-ı tahkiki: tahkikî iman, imana dair bütün meselelen inceleyip delil ve burhan ile inanma
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
iştigal: bir iş işleme, bir işle uğraşmak, bir iş üzerinde çalışma, meşgul olma
kal'a: büyük hisar
kanaat: inanma, görüş, fikir
Kur'an-ı Hakim: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
malâyaniyat: faydasız, boş şeyler veya sözler
mu'cize-i maneviye: tesir, manevî olan mu'cize
musibet: felâket, belâ
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sarf: harcama
senet: dayanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz.
şakirt: talebe, öğrenci
vazife: görev
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, hüccet, belge.
zindan: hapishane.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, munkir
ziyade: çok, fazla.

Hem, korkmayınız! Risale-i Nur yasak olmaz. Hükûmet-i cumhuriyenin mebusları ve erkânlarının ellerinde mühim risaleleri, iki üçü müstesna olarak, serbest geziyorlardı. İnşaallah, bir zaman hapishaneleri tam bir ıslahhane yapmak için, bahtiyar müdürler ve memurlar, o Nurları mahpuslara ekmek ve ilâç gibi tevzi edecekler.

bahtiyar: bahtlı, talihli, mesut, mutlu

Hükûmet-i Cumhuriye: cumhuriyet hükümeti, cumhuriyet idaresi

inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua

ıslahhane: ıslah evi, suçlu çocukları ıslah ve eğitme ve gerekirse cezalandırma maksadıyla çalışan kurum.

mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf

mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili

mühim: önemli, ehemmiyetli

müstesna: kaide dışı, kural dışı.

tevzi: dağıtma, herkese payını verme.

*Meyve Risalesi, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir

Sekizinci Meselenin Hülâsası

YEDINCIDE haşri çok makamattan soracaktık, fakat, Hâlık'ımızın isimleri ile verdiği cevap o derece kuvvetli yakin ve kanaat verdi ki, daha başka sorgulara ihtiyaç bırakmadığından, orada kısa kestik. Şimdi, bu Meselede, ahiret imanının hem ahiretin saadetine, hem dünya saadetine dair temin ettiği faydalar ve neticelerinden yüzden biri hülâsa edilecek. Saadet-i uhreviyeye ait kısmı, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın izahatı daha hiçbir beyana ihtiyaç bırakmamış, onu ona havale ederek ve saadet-i dünyeviyeye ait kısmı izah cihetini Risale-i Nur'a bırakıp, yalnız kısa bir hülâsa ile insanın hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyesine ait yüzer neticelerinden üç dört tanesini beyan ederiz.

• **Birincisi:** *İnsan, sair hayvanata muhalif olarak, hanesiyle alâkadar olduğu mislilu, dünya ile alâkadardır; ve akaribiyle münasebettar olduğu gibi, nev-i beşer ile de cıddî ve fitrî münasebettardır; ve dünyada muvakkat bekasını arzuladığı gibi, bir dâr-ı ebedde bekasını aşk derecesinde arzuluyor; ve mıdesinin gıda ihtiyacını temin etmeye çalıştığı gibi, dünya kadar geniş, belki ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, akıl ve kalp ve ruh ve*

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akarip: akrabalar yakınlar
alakadar: ilgili ilişkili münasebetli bağlı
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
aşk: şiddetli sevgi sevda gönül verme
beka: bâkîlik, ebedilik, sonsuzluk.
beyan etmek: açıklamak bildirmek, izah etmek.
beyan: açıklama bildirme izah
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yön
dair: alâkalı ilgili
dâr-ı ebedi: sonsuz diyar sonu olmayan âlem ahiret.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
faide: fayda
fitrî: tabiî yaratılıştaki doğuştan olan
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hane: ev mesken dünya
haşir: kıyâmetten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı şahsiye: şahsî ait hayat, özel yaşama biçimi
hayvanat: hayvanlar
hülâsa: bir şeyin özü esası, özetu.
İman: inanma itikat.
İzah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
İzahat: izahlar açıklamalar
kanaat: inanma görüş fikir
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
makamat: makamlar
mesele: önemli konu
mislilu: gibi benzeri.
muhalif: zıt karşıt.
muvakkat: geçici.
münasebettar: ilgili alâkalı bir şeye uygun ve yakın olan
nev'i beşer: insanoğlu insanlar
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk.
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
saadet-i uhreviye: ahiretle ilgili saadet, ahirettekî mutluluk.
sair: diğer başka öteki.
temin: sağlama
yakin: kesin bilme şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme

insaniyet mideleri için tedarik etmeye fıtraten mecburdur, çabalıyor; ve öyle arzuları ve matlâpları var ki, ebedî saadetten başka hiçbir şey onları tatmin etmiyor. Hatta "Onuncu Söz"de işaret edildiği gibi, bir zaman –küçükluğumde– hayalımden sordum: "Sana bir milyon senelik ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hıçlığa düşmesini mi istersin? Yoksa, bâkî, fakat adî ve meşakkatli bir vücudu mu istersin?" dedim. Baktım, ikincisini arzulayıp birincisinden "Ah!" çekti, "Cehennem de olsa beka isterim" dedi.

İşte, madem mahiyet-i insaniyenin bir hizmetkârı olan kuvve-i hayaliyeyi bu dünya lezzetleri tatmin etmiyor; elbette gayet cami mahiyet-i insaniye, ebediyetle fıtraten alâkadardır.

İşte bu hadsiz arzu ve emellere bağlı olduğu hâlde, sermayesi bir cuz'î cüz-i ihtiyarî ve fakr-ı mutlak bir insana, ahirete iman ne derece kuvvetli ve kâfi ve vâfi bir hazine, bir medar-ı saadet ve lezzet, bir medar-ı istimdat, bir mercı ve dünyanın hadsiz gamlarına karşı bir medar-ı teselli olduğu, öyle bir meyve ve faydadır ki, onu kazanmak yolunda dünya hayatını feda etse yine ucuzdur.

• **İkinci meyvesi ve hayat-ı şahsiyeye bakan bir faydası:** "Uçuncu Mesele"de izah edilen ve *Gençlik Rehberi*'nde bir haşiye bulunan çok ehemmiyetli bir netîcedir.

adem: yokluk.
adî: bayağı, aşağı, değersiz.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: alâkalı, ilişkili, munasebetli, bağlı.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
camı: cem eden, toplayan, içine alan.
cuz-ı ihtiyarî: Cenâb-ı Hak tarafından insana verilen, arzu, serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti; cuz'î irâde.
cüz'î: küçük, az.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ebediyet: sonsuzluk.
ehemmiyetli: önemli.
emel: şiddet, arzu, ümit.
fâide: fayda.
fakr-ı mutlak: sonsuz fakirlik, tam muhtaçlık, mutlak çâresizlik, yoksulluk.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibâriyle.
gam: keder, üzüntü.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haşiye: dipnot.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hizmetkar: hizmet yapan, kimse hizmetçi.
iman: inanma, itikat.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
kuvve-i hayaliye: hayal duygusu, hayal gücü.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet-i insaniye: insanın esâsı, iç yüzü, vasfı, aslı, hakikatı.
matlâp: arzu, istek.
mecbur: zorunda kalma.
medar-ı istimdat: yardım istenme, medet umma sebebi.
medar-ı saadet: mutluluk vesîlesi, ferahlık sebebi.
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı.
mercı: dönülecek, sığınılacak yer.
mesele: önemli konu.
meşakkatli: zahmet verici iş.
saadet: mutluluk.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdârlık.
sermaye: varlık, servet.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
vâfi: yeterli, tam.
vücut: beden, varlık.

Evet, her insanın her zaman düşündüğü en ehemmiyetli endişesi, mezaristana giren kendi dostları ve akrabaları gibi, o idamhaneye girmek keyfiyetidir. Bir tek dostu için ruhunu feda eden o bîçare insanın binler, belki milyonlar, milyarlar dostlan ebedî bir müfarakat içinde idam olmalarını tevehhüm edip, cehennem azabından beter bir elem –o düşünmek ucundan– göründüğü vakit, ahirete iman geldi, gozunü açtırdı ve perdeyi kaldırdı. "Bak!" dedi. O imanla baktı, cennet lezzetinden haber veren bir lezzet-i ruhanıyeyi, o dostları ebedî ölümlerden ve çürümelerden kurtulup, mesrurâne, bir nuranî âlemde onu da bekliyorlar vazıyetinde muşahedesiyle aldı. Risale-i Nur'da, bu netice hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

• **Hayat-ı şahsiyeye ait üçüncü bir faydası:** *İnsanın sair zîhayatlar üstündeki tefevvuku ve rütbesi ise, yüksek seciyeleri ve cemiyetli istidatları ve küllî ubudiyetleri ve geniş vücudî dairelen ıtıbarıyladır. Hâlbuki, o insan, hem madum, hem ölü, hem karanlık olan geçmiş ve gelecek zamanlann ortasında sıkışmış bir kısa zaman olan hazır vaktin mikyasıyla, ölçüsüyle hamiyeti, muhabbeti, kardeşliği, insanıyeti gibi seciyeler alır*

Meselâ, eskiden tanımadığı ve ayrılıktan sonra da hiç göremeyeceği babasını, kardeşini, karısını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder. Ve tam sadâkate ve ihlâsa pek nadir muvaffak olabilir, o nispette kemalâtı ve seciyelen küçülür. Değil hayvanların en ulvîsi, belki baş aşağı, akıl cıhetıyle en bîçaresi ve aşağısı olmak vazıyetine

alem: dünya, cihan.
azap: gunahlara karşı ahirette çekilecek ceza
beter: daha fena, daha kötu
bîçare: çaresiz, zavallı
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok ozellikleri içine alan, kapsamlı
cihet: yon, sebep, vesile
elem: dert, uzuntu, maddî manevî ıztırap
endişe: kaygı.
faide: fayda
hamıyet: gayret.
hayat-ı şahsiye: şahsa aıt hayat, ozel yaşama bıçımı.
huccet: delil
ıdam: yok olma
idamhane: yok etme yen. İmha yen.
ihlas: samımıyet, durusduk, doğruluk
ıktifaen: yeterli gorerek
insanıyet: insanlık mahıyetı, insan olma halı, insana yakışır davranış
istidat: kabiliyet, yetenek.
itibar: deger
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
kemalat: fazıletler.. kemaller.. olgunluklar, mukemmellikler
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hal, durum, iç yuz
kulhî: umumî, genel.
lezzet-i ruhanıye: ruhanı lezzet ve zevk, cısmanî olmayan lezzet.
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan
meselâ: omeğin
mesrurane: sevinçli bir şekilde sevinerek, memnun olarak.
mezaristan: mezarlık.
mıkyas: nispet, derece, olçu
muhabbet: sevgi, sevme
muvaffak: beceren, neticeye varan, sonuç alan
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık.
muşahede: bir şeyi gozle görme, seyretme
nadir: seyrek, az, ender bulunan
nispet: oran, değer
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sair: dıger, başka, otekı.
seciye: ıyı huy, karakter
tefevvuk: ustun olma, ustunluk.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umıt sızlıge ve korkuya duşme
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yuksek, yuce
vazıyet: durum
vücudî: varlıkla ılgılı, varlıga dair
zîhayat: hayat sahıbı.

düşeceği sırada, ahirete iman imdada yetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanlan içine alan pek geniş bir zamana çevirir. Ve dünya kadar, belki ezelden ebede kadar bir daire-i vücut gösterir. Babasını dâr-ı saadette ve âlem-i ervahta dahi pederlik münasebetiyle ve kardeşini tâ ebede kadar uhuvvetini düşünmesiyle ve karısını cennette dahi en güzel bir refika-i hayatı olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder. Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vücuttaki münasebetler için olan ehemmiyetli hizmetlen dünyanın kıymetsiz işlerine ve cüz'î garazlanna ve menfaatlerine alet etmez. Ciddî sadâkate ve samimî ihlâsa muvaffak olarak, kemalâtı ve hasletleri o nispette, derecesine gore yukselmeye başlar, insaniyeti teâlî eder. Hayat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan, bütün hayvanat üstünde, kâinatın en müntehap ve bahtıyar bir misafiri ve Sahib-i Kâinat'ın en mahbup ve makbul bır abdı olmasıdır. Bu netice dahi Rısale-i Nur'da huccetlerle izahına iktifaen kısa kesildi.

• **Dördüncü bir faydası** ki, insanın hayat-ı içtımaıyesine bakıyor. Risale-i Nur'dan "Dokuzuncu Şua"da beyan edilen o netıcenın bır hülâsası şudur.

Nev-i insanın dörtten birini teşkil eden çocuklar, ahiret imanıyla insanca yaşayabılırler ve insanıyetin istidatlarını taşıyabilirler. Yoksa, elim endişeler içinde kendini uyutturmak ve unutturmak için çocukça oyuncaklanyla haylaz bir hayatla yaşayacak. Çünkü, her vakıt, etrafında onun gıbı çocukların ölmesiyle, onun nazık dımağında

abd: kul
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem-i ervah: ruhlar âlemi
bahtıyar: bahtlı talî'lı mes ut, mutlu
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
daire-i hayat: hayat dairesi.
daire-i vücut: varlık dairesi
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, cennet.
dımag: akıl, şuur
ebed: sonsuzluk, daimîlık.
elim: şıddetli, çok dert ve keder veren
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman öncesizlik.
garaz: kotu kasıt, duşmanca nıyet, kın
haslet: guzel huy, iyi ozellik.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere omrunu geçıren.
haysiyet: şeref, onur, itıbar
hayvanat: hayvanlar
hulasa: bir şeyin ozu, esası, ozeti
hürmet: nayet, ıhtıram
iman: inanma, ıtıkat.
imdat: yardım
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar.
kıymet: değer
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
makbul: geçerli, muteber
menfaat: fayda
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
münasebet: ılışkı, alâka
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
nazik: narın, ınce
nev-i insan: insan turu, insanoglu
peder: baba, ata
refika-i hayat: hayat arkadaşı.
Sahib-i Kainat: kâinatın sahıbı, olan Allah
samimî: ıçten, candan, gonulden, kalbı, menfaatsız, rıyasız
teali: yukselme, yucelme, çok yuce olma
teşkil: oluşturma, şekillendırme
uhuvvet: kardeşlık.

ve ilende uzun arzulan taşıyan zayıf kalbinde ve mukavemetsiz ruhunda öyle bir tesir yapar ki, hayatı ve aklı, o bîçareye alet-i azap ve işkence edeceği zamanda, ahiret imanının dersiyle, görmemek için oyuncaklar altında onlardan saklandığı o endişeler yerinde bir sevinç ve genişlik hissederek, der: "Bu kardeşim veya arkadaşım öldü, cennetin bir kuşu oldu. Bizden daha iyi keyfeder, gezer. Ve validem öldü, fakat rahmet-i Ilâhiyeye gitti. Yine beni cennette kucağına alıp sevecek. Ve ben de o şefkatli anneciğimi göreceğim" diye insaniyete lâyık bir tarzda yaşayabilir.

Hem *insanın bir rub'unu teşkil eden ihtiyarlar, yakında hayatlarının sönmesine ve toprağa girmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşı, teselliyi ancak ve ancak ahiret imanında bulabilirler.* Yoksa, o merhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-i kalbî çekeceklerdi ki, dünya onlara me'yusâne bir zindan ve hayat işkenceli bir azap olurdu. Fakat ahiret imanı onlara der: "Merak etmeyiniz! Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek. Ve parlak bir hayat ve nihayetsiz bir ömür sizi bekliyor. Ve zayi ettiğiniz evlât ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz. Ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş, mükâfatlarını göreceksiniz" diye, iman-ı ahiret onlara öyle bir teselli ve inşirah verir ki, her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa, onları me'yus etmez.

Nev-i insanın üçten birisini teşkil eden gençler, hevesatlan galeyanda, hissiyata mağlûp, cur'etkâr akıllarını

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alet-i azap: azap sıkıntı veren unsur, azap aleti.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
azap: eziyet, işkence.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cur'etkâr: cesur, cesaretli, yiğit, delikanlı, atılgan, gözü pek.
dağdağa-ı kalbî: kalbe ait sıkıntı, kalp sıkıntısı.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
endişe: kaygı.
evlat: yeletler, çocuklar.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
hevesat: heveslar.
hissiyat: hisler, duygular.
iman: inanma, itikat.
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
inşirah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, ıç açılması.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî, manevî sıkıntı, zulüm.
lâyık: uygun, yakışır, munasip.
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
me'yus: ümitsiz, yeise düşmüş, ümidi kesilmiş, kederli.
me'yusane: ümitsizce, ümitsizlikle, ümitsiz bir şekilde.
muhafaza: koruma.
muhterem: saygı, değer, hürmette, layık, saygın.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme, saldırı ve baskıyı yok etmek için çalışma, direniş.
mukafat: iyi bir iş, hizmet veya başardan öturu verilen şey, ödül.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rahmet-i Ilâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhi rahmet.
rub: dörtte bir, çeyrek.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şefkat: karşılıksız sevgi, beslememe, içten ve karşılıksız merhamet.
tarz: biçim, şekil, suret.
teselli: avunma.
tesir: etki.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
vâlide: ana, anne.
vaveylâ-i ruhî: ruh çığlığı, ruhun vaveylası, ruhun feryadı.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.
zindan: hapishane.

her vakit başına almayan o gençler, ahiret imanını kaybetseler ve cehennem azabını tahattur etmezlerse, hayat-ı içtimaiyede ehl-i namusun malı ve ırzı ve zayıf ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı, bir dakika lezzeti için, bir mes'ut hanenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört beş sene azap çeker, canavar bir hayvan hükmüne geçer. Eğer iman-ı ahiret onun imdadına gelse, çabuk aklını başına alır. "Gerçi hükûmet hafiyeleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim, fakat, cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padışah-ı Zülcelâl'in melâikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedar bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zayıf olacağım" diye, birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar. Bu mananın dahi Risale-i Nur'da burhanlarıyla izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hem, nev-i beşerin ehemmiyetli bir kısmı hastalar ve mazlumlar ve bizim gibi musibetzedeler ve fakirler ve ağır ceza alan mahpuslar, eğer iman-ı ahiret onların imdadına yetişmezse, her vakit hastalığın ihtarıyla gözü önüne gelen ölüm ve intikamını alamadığı ve namusunu elinden kurtaramadığı zalimin mağrurâne ihaneti ve büyük musibetlerde boşu boşuna malını, evlâdını kaybetmekle gelen elim me'yusiyeti ve bir iki dakika veya bir iki saat keyif yüzünden beş on sene böyle bir hapis azabını çekmekten gelen kederli sıkıntı, elbette o bîçarelere dünyayı zindan ve hayatı bir ışkenceli azaba çevirir. Eğer

burhan: delil, ispat, hüccet.
canavar: zararlı hayvan.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i namus: namusuna düşkün olup koruyanlar.
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren.
gerçi: her ne kadar.
hafiye: saklı ve gizli şeylen araştıran casus.
hane: ev, mesken.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hükmüne: yerine, değerine.
hürmet: hayret, ihtiram.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iktifaen: yeterli görerek.
imdat: yardım.
intikam: öç alma, kendisine bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma.
ırz: şan ve şeref, namus, iffet.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
keder: kaygı, acı, hüzün.
mağrurane: gururlu bir şekilde, kendini beğenerek.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
melâike: melekler.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
me'yusiyet: umutsızlık.
musibet: felâket, bela.
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya kazaya uğrayan.
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
Padışah-ı Zülcelâl: celâl sahibi padişah, nihayetsiz büyükluğe ve haşmete sahip bir hükümdar olan Allah (c.c.).
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme.
tecavüz: saldırma, saldırma, saldırma, baş kasının hakkına dokunma.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

ahirete iman imdatlarına yetişse, birden, onlar nefes alırlar, sıkıntıları, me'yusiyetleri ve endişeleri ve intikam hiddetleri derece-i imanına göre kısmen ve bazen tamamen zail olur. Hatta diyebilirim ki, benim ve bir kısım kardeşlerimin bu sebepsiz hapsimizde ve dehşetli musibetimizde, eğer iman-ı ahiret yardım etmese idi, bir gün dayanmak ölüm kadar tesir edip, bizi hayattan istifa etmeye sevk edecekti. Fakat hadsız şükür olsun, benim canım kadar sevdiğim pek çok kardeşlerimin bu musibetten gelen elemlerini de çektiğim ve gözüm kadar sevdiğim binler Risale-i Nur risaleleri ve benim yaldızlı ve süslü ve çok kıymettar kitaplarımın zıyaları ve ağlamalarından teessüflerini çektiğim ve eskiden beri az bir ihanetti ve tahakkumu kaldıramadığım hâlde, sizi kasemle temin ederim ki, iman-ı bilahiret nuru ve kuvveti, bana öyle bir sabır ve tahammul ve tesellî ve metanet, belki mücahidâne kârlı bir imtihan dersinde daha büyük mükâfatı kazanmak için bir şevk verdi ki, ben bu risalenin başında dediğim gibi, kendimi *Medrese-i Yusufiye* ünvanına lâyık bir güzel ve hayırlı medresede biliyorum. Ara sıra gelen hastalıklar ve ihtiyarlıktan neş'et eden titizlikler olmasa idi, mükemmel ve rahat-ı kalp ile derslerime daha ziyade çalışacaktım. Her ne ise, bu, makam münasebetiyle sadet harici girdi, kusura bakılmasın.

Hem, *her insanın küçük bir dünyası, belki küçük bir cennetî dahi kendi hanesidir. Eğer iman-ı ahiret o hanenin saadetinde hükmetmezse, o aile efradı, her biri şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elîm*

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derece-i iman: imanın derecesi
efrat: fertler
elem. dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hane. ev, mesken.
harıç. bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hıdded: öfke, kızgınlık.
hükmetme: hâkim olma, karar verme
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma
iman-ı bilahiret. ahirete iman.
imtihan: deneme, sınama; Allah'ın çeşitli şekillerde kullanını denemesi.
kasem: yemin, and, ahdetme
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet. güç, kudret.
makam: yer, durak.
medrese: ders okutulan yer
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) ifrat haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane
metanet. metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muhabbet. sevgi, sevme
mücahidane: mücahitçe, cihad ederek, gayret göstererek.
munasebet: vesile, -dan dolayı
neş'et. meydana gelme, oluşma, çıkma.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, kalbin huzurlu ve tasasız oluşu.
saadet: mutluluk.
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sadet: konuşulan madde, asıl konu
sevk. onune katıp sürme, yöneltme
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şevk. şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık, hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme
teessüf: üzülme, esefleneme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
ünvan: ad, isim, lâkap
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan
zıya: kaybolma, zayı oluş, zarar görme
ziyade: çok, fazla.

endişeler ve azaplar çeker; o cenneti, cehenneme döner. Veyahut muvakkat eğlenceler ve sefahatlerle aklını tenvim edip uyutur. Devekuşu gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor, başını kuma sokar, tâ görünmesin. Başını gaflete sokar, tâ ölüm ve zeval ve firak onu görmesin. Divanece muvakkat, iptal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünkü, meselâ, valide, ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere maruz gördükçe titrer. Ve pederini ve kardeşini eksik olmayan belâlardan kurtaramayan evlâtlar, daim bir keder, bir korkaklık hisseder. Buna kıyasen, bu dağdağalı kararsız hayat-ı dünyeviyede o mes'ut zannedilen aile hayatı, çok cihetlerle saadetini kaybeder; ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karabet dahi hakikî sadâkati ve samimî ihlâsı ve garazsız bir hizmeti ve muhabbeti vermez. Ahlâk o nispette küçülür, belki sukut eder. *Eğer ahirete iman o haneye girse, birden ışıklandıracak, ortalarındaki münasebet ve şefkat ve karabet ve muhabbet kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki dâr-ı ahirette, saadet-i ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hurmet eder, sever, şefkat eder, sadâkat eder, kusurlarına bakmaz gibi ahlâk yükseklenir. Hakikî insaniyet saadeti o hanede başlar inkişafa.* Bu mana dahi hüccetlerle Risale-i Nur'da beyanına binaen kısa kesildi.

Hem, her bir şehir, kendi ahalisine geniş bir hanedir. Eğer iman-ı ahiret o büyük aile efradında hukmetmezse, güzel ahlâkın esasları olan ihlâs, samimiyet, fazilet, hamiyet, fedakârlık, rıza-i Ilâhî, sevab-ı uhreviî yerine garaz

ahali: halk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
bela: musibet, sıkıntı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön.
dağdağa: gurultu, beyhude telaş ve izdırap.
daim: devam eden, devamlı, süreklı.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
Divane: deli, akılı başında olmayan, budala, alık.
endişe: kaygı.
evlâd: veletler, çocuklar.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
firak: ayrılık, hicran.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kın.
hakiki: gerçek.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hane: ev, mesken.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet: delil.
hürmet: nayet, ihtiram.
ihlas: samimiyet, durusduk, doğruluk.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
insaniyet: insanlık, mahiyeti insan olma halı, insana yakışır davranış.
iptal-i hiss: hissin iptali, duyarlılığı yitirme.
karabet: yakınlık, hısımlık, akrabalık.
keder: kaygı, acı, hüzün.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
kusur: eksıklık, noksan, ozur.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
mesela: örneğin.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvakkat: geçici.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nevi: çeşit, tür.
nispet: oran, değer.
peder: baba, ata.
rıza-i ilahi: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
samimi: içten, candan, gönülden, kalbi, menfaatsız, riyasız.
samimiyet: samimilik, içtenlik.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sevab-ı uhrevi: ahirete ait sevap, ahirete yönelik, hayırlı hareketlerde bulunma, karşılığı ahirette verilecek hayırlı iş, işleme.
sükut: değerden düşme, değerini yitirme.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tenvim: uyutma, uyutulma.
valide: ana, anne.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli inançla hükmetme.
zeval: sona erme, yok olma, olme.

menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannu, riya, rüşvet, aldatmak gıbı hâller meydan alır. Zahırî asayış ve insaniyet altında anarşıstlık ve vahşet manaları hukmeder, o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylazlığa, gençler sarhoşluğa, kavîler zulme, ıhtiyarlar ağlamaya başlarlar.

Buna kıyasen, *memleket dahı bir hanedır; ve vatan dahı bir millî aılenin hanesidır. Eğer ımanı-ı ahıret bu geniş hanelerde hukmetse, bırden samımî hurmet ve cıddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muavenet ve hılesız hızmet ve muaşeret ve riyasız ihsan ve fazilet ve enaniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar.*

Çocuklara der: "Cennet var, haylazlığı bırak." Kur'ânı dersiyle temkin verir.

Gençlere der: "Cehennem var, sarhoşluğu bırak." Aklı başlarına getirir.

Zalime der: "Şiddetli azap var, tokat yiyeceksin." Adalete başını eğdirir.

İhtiyarlara der: "Senin elinden çıkmış bütün saadetlerinden çok yüksek ve daimî bır uhrevî saadet ve taze, bâkî bir gençlik senii bekliyorlar. Onları kazanmaya çalış." Ağlamasını gülmeye çevirir.

Bunlara kıyasen, cüz'î ve küllî her bır taıfede hüsn-i tesırını gosterır, ışıklandırır. Nev-ı beşerın hayat-ı içtimaiyesiyle alâkadar olan içtimaıyyun ve ahlâkiyyunların kulakları çınlasın!

adalet: kanun ve duzen hâkımıyetı
ahlâkıyyun: ahlak ılmı ile uğraşan ve bununla ılgılı kıtap yazan âlımler ahlakçılar
anarşist: hıçbır duzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kımse
asayış: kanun ve nızam hakımıyetunun saglanması.
bâkî: ebedî, daımî, sureklı ve kalıcı olan
cıddı: gerçek, haklıkat.
cüz'ı: kuçuk, az.
daımı: sureklı devamlı
enanıyet: kendını begenme bencıllık, egoıstlık.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı şehriye: şehir hayatı
haylaz: duzensız ve yararsız hareket eden, boş yere omrünu geçıren
hile: aldatmaya yonelık duzen desise.
hodgam: kendı keyfını duşunen, bencıl
husn-i tesir: guzel iyi tesir etkı
içtimaiyyun: toplum bılımcıler, sosyologlar
ihsan: bagışlama ıkram etme lutuf
kavi: kuvvetlı, guçlu
küllî: umumı genel
memleket: bır devletın toprağı ülke yurt, vatan dıyar
menfaat: fayda
merhamet: acımak şefkat gostermek, korumak, esırgemek
meziyet: bır şeyı başkalarından ayıran vasıf ustunlük ve değerlılık vasfı
millî: mıllete aıt, mılletle alâkalı mıllete mensup ulusal
muaşeret: bırlıkte yaşayıp iyi geçınme adab-ı muaşeret gorgu.
muavenet: yardım.
nev-ı beşer: ınsanoğlu, ınsanlar
riya: ıkı yuzluluk, yalandan gosteriş samımıyetsizlik
rüşvet: yetkılı bır kımseye bır başka kımse tarafından kanunlara aykırı şekılde bır çıkar saglanarak her hangi bır ışın yaptırılması
sahtekar: sahte şeyler yapan sahtecı hılekâr
taife: bolük, takım guruh fırka
tasannu: yapmacık.
temkin: ağırbaşlılık, vakar ıhtıyatlı hareket etme
uhrevî: ahırete dair ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
vahşet: yabanı ve vahşı olan şey, medenıyetın zıddı
zahırı: gorunuşte olan zahıre dışa aıt olan
zalım: zulmeden acımasız ve haksız davranan.
zulm: haksızlık, eznıyet cefa ış kence.

İşte iman-ı ahiretin binler faydalarından işaret ettiğimiz beş altı numunelerine sairleri kıyas edilse, kat'î anlaşılır ki, iki cihanın ve iki hayatın medar-ı saadeti yalnız imandır.

cihan dünya, kainat, âlem

kat'î kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan

kıyas karşılaştırma, oranlama

medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi **numune:** örnek

sâir: diğer, başka, öteki

Elhüccetüzzehra'nın İkinci Makamı

*On Beşinci Şua olan *Elhüccetüzzehra* Afyon'da 1949'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۞ وَبِهٖ نَسْتَعِيْنُ [1]

FATIHA'nın ahinnde, ehl-i hidayet ve istikamet ve ehl-i dalâlet ve tuğyanın muvazenesine işaret eden ve Risale-i Nur'un bütün muvazenelerinin menbaı olan ayetin bir hakikatini Sure-i Nur'dan

اَللّٰهُ نُوْرُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُوْرِهٖ كَمِشْكٰوةٍ فِيْهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِيْ زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوْقَدُ
مِنْ شَجَرَةٍ مُبٰرَكَةٍ [2]

(ilâahir) ayeti ve arkasında

اَوْ كَظُلُمٰتٍ فِيْ بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشٰهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهٖ مَوْجٌ [3]

(ilâahır) ayetiyle beraber pek acip bir tarzda o muvazeneyi mu'cizâne ifade ederler.

Birinci ayet-i nur, Birinci Şuada ispat edilmiş ki, on işaretle Risale-i Nur'a bakıyor; mu'cizâne, Kur'ân'ın o tefsirinden gaybî haber veriyor. Ve Risale-i Nur'a Nur namı verilmesine en birinci sebep olmasından, Yirmi Dokuzuncu Mektubun bir kısmında bir seyahat-i hayaliye temsilinde, bu acip ayetin nur kelimesinde nun-i na'budu mu'cizesi gibi bir manevî mu'cizesinin beyanına

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Ve ancak Ondan yardım dileriz.

2 Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali bir lamba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, inci gibi parlayan bir yıldıza benzer ki, ne doğuya, ne de batıya ait olmayan mubarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. (Nur Suresi, 35.)

3. Yahut derin bir denizin karanlıklarına benzer ki, o denizi üst üste dalgalar kaplamış, dalgaları da [bulutlar] örtmüştür. (Nur Suresi, 40.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
ahir: son.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i nur: Nur ayeti, Nur Suresi 35 ayet.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete ermiş kimseler.
ehl-i istikamet: inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olanlar.
Elhüccetüzzehra: parlak delil anlamında Risale-i Nur Kulliyatından bir eserin adı.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
hakikat: gerçek, görülen bir şeyin aslı esası.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menba: kaynak.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
muvazene: ölçü, mukayese, denge.
nam: ad.
nun-i na'budu: na'budu kelimesindeki "nun." Arapça gramerde biz anlamındadır.
seyahat-i hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.
tarz: biçim, şekil, suret.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
temsil: benzetme, misal getirme.
tuğyan: azma, azgınlık, hiddetlenme.
vaki: olmuş, meydana gelmiş.

binaen, *Ayetü'l-Kübra* risalesinde dünya seyyahı, Hâlık'ını aramak, bulmak, tanımak için bütün kâinattan ve enva-ı mevcudatından sorduğu ve otuz üç yol ile ve kat'î bürhanlarla Hâlık'ını ilmelyakin ve aynelyakin bildiği gibi, o aynı seyyah, asırlarda ve arz ve semavat tabakalarında aklıyla, kalbiyle, hayaliyle gezen yorulmaz, tok olmaz, bütün dünyayı bir şehir gibi görüp teftiş ederek, kâh Kur'ân hikmetine, kâh felsefe hikmetine aklını bindirip geniş hayal dürbünüyle en uzak tabakalara bakarak, hakikatleri vakıde olduğu gibi görmüş, bizlere *Ayetü'l-Kübra*'da kısmen haber vermiş.

İşte şimdi biz, o ayn-ı hakikat ve bir temsil manasında olan seyahat-i hayaliyesiyle girdiği pek çok âlemler ve tabakalardan numune için yalnız üç tabakasını, Fatiha ahirindeki muvazenenin yalnız kuvve-i akliye cihetinde bir misalini gayet muhtasar beyan edeceğiz. Sair meşhudatını ve muvazenelerini, Risale-i Nur'un muvazenelerine havale ederiz.

• **Birinci numune** şöyle: O, dünyaya sırf Hâlık'ını tanımak, bulmak için gelen seyyah, aklına dedi: "Biz, her şeyden Hâlık'ımızı sorduk, güzel, tam cevap aldık. Şimdi, 'Güneşi güneşten sormak lâzım' darbımeseli gibi, biz dahi Hâlık'ımızı, ilim ve irade ve kudret gibi kudsî sıfatlarının tecelliliyle ve meşhut eserleriyle ve isimlerinin cilveleriyle tanımak, bulmak için bir seyahat daha yapacağız" diye dünyaya girdi.

ahir: son.
alem: varlık sınıflarından her biri.
arz: yer, dünya.
asr: yüzyıl.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
darbımeseli: atasözü, vecize.
enva-ı mevcudat: varlıkların çeşitleri, türleri, çeşitli varlıklar.
fanus: içinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza, abajur.
Fatiha: Kur'ân-ı Kerîm'in birinci suresi.
felsefe: madde ve hayatı, baş langıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gayet: son derece.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hikmet: felsefe, kainattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma.
ilim: bilme, bilgi.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâh: zaman olur, bazen.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kandil: lamba.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kısmen: kısmı olarak, bir kısım.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
kuvve-i akliye: akıl duygusu, akıl hasleti.
meşhudat: görünenler, gözle görülen şeyler, müşahede edilenler.
meşhut: gözle görülmüş, gözle görülen, müşahede olunan.
misal: örnek.
muhtasar: kısaca, özetle.
muvazene: mukayese, karşılaştırma, ölçü, denge.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
numune: örnek.
nur: aydınlatma, parıltı, Cenâb-ı Hakkın bütün kâinatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması; Kur'ân-ı Kerîm'in 24. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 64 ayettir.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızklandıran Allah.
sair: diğer, başka, öteki.
semavat: semalar, gökler.
seyahat-i hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.
seyyah: gezgin, yolcu.
sıfat: vasıf, nitelik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabaka: kat, katman.
tecelli: belirme, görünme.
teftiş: aslını doğrusunu, gereği gibi sorup araştırma.
temsil: benzetme, misal getirme.

Ve ikinci bir cereyan olan ehl-i dalâlet gibi, birden küre-i arz sefinesine bindi. Hikmet-i Kur'âniyeye tâbi olmayan fen ve felsefe gözlüğünü taktı. Ve Kur'ân okumayan coğrafya fenninin programıyla baktı, gördü ki: Nihayetsiz bir boşlukta, bir senede yirmi bin senelik bir dairede, top güllesinden yetmiş defa sür'atli bir hareketle gezer. Yüz binler nevi bîçare, âciz zîhayatları içine almış. Eğer bir dakika yolunu şaşırsa veya bir serseri yıldız çarpsa, parçalanarak hadsiz fezada sukut ile, bütün o bîçare zîhayatlan ademe, hiçliğe boşaltacak, dökecek diye anladı. [1] غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ cereyanının dehşetli manevî musibetini [2] أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ 'in boğucu karanlığını hissederek, "Eyvah! Ne yaptık? Bu dehşetli gemiye neden bindik? Bundan kurtulmak çaresi nedir?" diye o kör felsefe-in gözlüğünü kırdı, [3] الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ cereyanına girdi. Birden hikmet-i Kur'âniye imdadına geldi, tam hakikatini gösteren bir dürbün aklına verdi, "Şimdi bak" dedi. Baktı, gördü ki: [4] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ismi, [5] هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ burcunda bir güneş gibi tulû etti. Zemini gayet muntazam ve selâmetli bir gemi ve zîhayatlan rızıklanyla beraber içine doldurmuş, kâinat denizinde çok hikmetler ve menfaatler için seyahatle güneş etrafında gezdırıp mevsimlerin mahsulâtını erzak isteyenlere getirir ve *Sevr* ve *Hut* namlarında ıkı meleğı o sefineye kaptan yapılmış,

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı.
adem: yokluk, hıçlık.
bıçare: çaresiz, zavallı.
burç.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i dalalet. dalalet ehli: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
erzak: yiyecek, içecek, azıklar.
eyvah! Yazık, heyhat!"
felsefe: madde ve hayatı, başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fen: tecrübi, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
feza: kâinattaki yıldızlar arasındaki boşluk, uzay.
gayet: son derece.
gülle: top mermisi.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakıkat. gerçek, görülen bir şeyin aslı esası.
hıkmet. ilahi gaye, yüksek bilgi, fayda.
hikmet-i Kur'anıye. Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'ân'ın hikmeti.
hut: büyük balık.
İmdat: yardım.
kainat. evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mahsulat. meyveler, ürünler.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menfaat: fayda.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
musibet: felâket, bela.
nam: ad.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.

1 Gazabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil. (Fâtiha Sûresi: 7.)
2. Yahut derin bir denizin karanlıklarına benzer... (Nûr Sûresi: 40.)
3 Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğu peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna... (Fâtiha Sûresi: 7.)
4. Göklerin ve yerin Rabbi. (Ra'd Sûresi: 16.)
5 Üzerinde gezin ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyin diye, yeryüzünü sizin emrinize veren Odur. (Mülk Sûresi: 15.)

rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
sefine: gemi.
selâmet: salımlık, emnlık, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
serseri. gayesiz, hedefsiz, ötede-den beri başıboş olan.
sevr: okuz, boğa.
sukût: düşme, düşüş, suskunluk.
tabı. boyun eğen, uyan, itaat eden.
tulu: doğma, doguş.
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi.

gayet güzel ve muhteşem memleket-i Rabbaniyede Hâlık-ı Zülcelâl'in mahlûkat ve misafirlerini keyiflendirmek için gezdiriyor. Ve onunla, [1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ hakıkatini gösterir, Hâlık'ını bu ismin cilvesiyle tanıttırır diye anladı. Bütün ruhucanıyla [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dedi, [3] اَلَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ taifesine girdi.

• O seyyahın, âlemlerdeki seyahatinde gördüğü numunelerden, **ikinci numunesi:** O seyyah, küre-i arz gemisinden çıkıp hayvanat ve insanlar âlemine girdi. Dinden ruh almayan hikmet-i tabiiye gözlüğü ile o âleme baktı, gördü ki: O hadsiz zîhayatların hadsiz ihtiyaçları ve onları inciten ve hırpalayan hadsız muzır düşmanlan ve merhametsiz hâdiseleri varken, o ihtiyaçlara karşı sermayelen binden, belki yüz binden ancak bir olabilir. Ve o muzır şeylere mukabil iktidarları, milyondan ancak birdir. Bu çok dehşetli ve acınacak vaziyette, nikkat-i cinsiye ve şefkat-i nev'iye ve akıl alâkadarlığıyla onların hâline o derece acıdı ve mahzun ve me'yus ve cehennem azabı gibi elemler alırken ve o perişan âleme girdiğine bin pişman olurken, birden hikmet-ı Kur'âniye imdadına yetiştı, اَلَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ dürbününü verdi; "Bak!" dedi.

Baktı, gördü ki: اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ tecellisiyle *Rahman, Rahîm, Rezzak, Mün'im, Kerîm, Hafiz* gibi çok esma-ı İlâhiyenin her bırı, bırer güneş gıbı,

1- Allah gokleri ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)

2- Ezelden ebede her turlu hamd ve ovgu, şukur ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi, 2.)

3- Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet. (Fatiha Suresi, 7.)

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
alem: dünya, cihan
alem: varlık sınıflarından her biri.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
cilve: tecelli, görüntü.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elem: derd, uzuntu; maddî-manevî ıztırap.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hafiz: yarattıklarını koruyup gözeten Allah.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
Halik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
Halık-ı Zülcelal: Sonsuz büyukluk sahibi yaratıcı, Allah.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet-ı Kur'âniye: Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'an'ın hikmeti.
hikmet-i tabiiye: fizik bilgisi.
iktidar: güç, yetme, yapabilme; bir ışı gerçekleştirmek ıçın gereken kuvvet.
imdat: yardım.
Kerim: ihsan ve ikramı bol olan Allah.
küre-i arz: yer küre, dunya.
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mahzun: huzunlu, kederli, kaygılı, dertli, uzuntulu.
memleket-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın şefkat ve merhametle terbiye ve idaresinin hukum surduğu memleket.
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esirgemek.
me'yus: yeise, duşmuş, umutsız, kederli.
muhteşem: haşmetli, yüce.
mukabil: karşılık.
muzır: zararlı, zarar veren.
Mün'im: nimet veren, ikram eden, Allah.
numune: ornek.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıklan nızklandıran Allah.
Rezzak: butun yaratılmışlarını rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
nikkat-ı cinsiye: cinsi şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması.
ruh: oz, can alıcı nokta.
ruhucân: ruh ve can, ruh ve canla.
sermaye: ana para.
seyyah: gezgin, yolcu.
şefkat-ı nev'iye: kendi nev'ine, kendi cinsine karşı duyulan şefkat, merhamet ve sevme hissi.
taife: takım, guruh.
tecelli: belirme, bilinme, gorunme.
vaziyet: durum.
zîhayat: hayat sahibi.

مَا مِنْ دَآبَّةٍ اِلاَّ هُوَ اٰخِذٌ بِناصِيَتِها ۞ [1] وَكَاَيِّنْ مِنْ دَآبَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ ۞ [2] وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِى اٰدَمَ ۞ [3] اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ۞ [4]

gibi ayetlerin burçlarında tulû ettiler. O insan ve hayvan dünyasını rahmetle, ihsanla doldurup bir nevi muvakkat cennete çevirdiler. Ve bu şayan-ı temaşa, güzel, ibretli misafirhanenin Mihmandar-ı Kerîm'ini tam bildirdiklerini bildi, "Bin kere [5] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ " dedi.

• Seyahatindeki yüzer müşahedatından **üçüncü numunesi:** Hâlıkını, isimlerinin ve sıfatlarının tecellî ve cilveleriyle tanımak isteyen o dünya seyyahı, akıl ve hayaline dedi ki: "Haydı, ruhlar ve melekler gibi biz dahi cesedimizi yerde bırakıp göklere çıkacağız. Hâlık'ımızı semavattakilerden soracağız."

Ruh hayale ve akıl fikre bindiler, semaya çıktılar. Kozmoğrafya fennini kendilerine rehber ettiler. Dini dinlemeyen bir felsefe nazarıyla, [6] مَغْضُوبِ... ضَآلِّيْنَ cereyanıyla baktılar. Gördü ki: Küre-i arzdan bin defa büyük, top güllesinden yüz defa çabuk hareket edenler içlerinde bulunan binler kütleler, ateş saçan yıldızlar; şuursuz, camit, serseri gibi birbiri içinde sür'atle gezerler. Bir dakika bir tesadufle bin yolunu şaşırsa, o boş ve hudutsuz ve hadsiz nihayetsiz âlemde bir şuursuz küre ile çarpmak suretinde kıyamet gibi bir hercumerce sebep olur.

---

1 Hiçbir canlı yoktur ki Allah onu alnından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın. (Hûd Suresi 56.)
2 Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızkını yüklenemeyen nice canlının ve sizin rızkınızı Allah verir. (Ankebut Suresi 60.)
3. And olsun ki Biz Âdemoğullarına ikramda bulunduk. (İsra Suresi 70.)
4. İhlâs ile kulluk edenler nimetlerle dolu cennet içindedir. (İnfitar Suresi 13.)
5 Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fâtiha Suresi 2.)
6. Gazaba uğrayanlar, sapıtmış olanlar. (Fâtiha Suresi 7.)

âlem: dünya, cihan.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
burç:
camit: ruhsuz, cansız.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
ceset: vücut, beden.
cilve: tecellî, görüntü.
felsefe: madde ve hayatı, başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
gülle: top mermisi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hercümerç: karmakarışık, olma alt üst olma.
hudutsuz: sınırsız.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kozmografya: astronomının, matematik ve fizigin yalnız temel kavramlarından yararlanarak, en belli başlı olayları ele alan dalı.
küre: gezegen.
Küre-i arz: yer küre, dünya.
Mihmandar-ı Kerim: dünya misafirhanesinde, kullanna yardım ve ikram eden Rabbimiz, Allah.
muvakkat: geçici.
müşahedat: gözlemler.
nazar: bakış, fikir.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
numune: örnek.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler.
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan.
seyyah: gezgin, yolcu.
suret: biçim, şekil, tarz.
şayan-ı temaşa: seyredilmeye, görülmeye değer, görülmeye lâyık.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tecellî: belirme, bilinme, görünme.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
tulû: doğma, doğuş.

O seyyah, hangi tarafa baktıysa, dehşet ve vahşet ve hayret ve korkmak aldı, göğe çıktığına bin pişman oldu. Akıl ve hayal, bütün bütün bozuldular. "Bizim vazifemiz güzel hakikatleri görmek ve göstermek iken, böyle cehennem gibi çirkin ve azaplı manaları bilmek, müşahede etmek vazifesinden istifa ediyoruz ve istemiyoruz" derken, birden [1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ tecellisiyle [2] خَالِقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ve [3] مُسَخَّرُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ ve [4] رَبُّ الْعَالَمِينَ gibi çok isimler, her bin birer güneş gibi [5] وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ve [6] اَفَلَمْ يَنْظُرُوٓا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا ve [7] ثُمَّ اسْتَوٰى اِلَى السَّمَآءِ فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ gibi ayetlerin burçlarında tulû ettiler, bütün semavatı nurla, meleklerle doldurdular, bir büyük camie ve mescide ve ordugâha çevirdiler. O seyyah [8] اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ cereyanına girdi. Dâllînden, [9] اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ 'den kurtuldu. Birden, cennet gibi muntazam, güzel, muhteşem bir memleket gördü. Her tarafta Hâlık-ı Zülcelâl'i bildiriyorlar bir vaziyeti müşahedesiyle, akıl ve hayalın kıymetleri ve vazifeleri bin derece terakki etti.

İşte o seyyahın kâinattaki seyahatinin yüzer numunesinden bu mezkûr üç numuneye kıyasen sair müşahedatını ve isimlerin cilveleriyle Vacibü'l-Vucud'un marifetini

1- Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35; Ra'd Suresi, 16.)
2- Arz ve semavatın Hâlıkı.
3- Güneşi ve ayı müsahhar eden.
4- Âlemlerin Rabbi.
5- And olsun ki, dünya semasını Biz kandillerle süsledik. (Mülk Suresi, 5.)
6- Üstlerindeki göge bakmazlar mı, onu nasıl bina edip süsledik. (Kâf Suresi, 6.)
7- Bundan başka, semaya da iradesini yöneltti ve gökleri yedi tabaka olarak tanzim ettiği. (Bakara Suresi, 29.)
8- Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet. (Fâtiha Suresi, 7.)
9- Yahut [onların amelleri] derin bir denizin karanlıklarına benzer. (Nur Suresi, 40.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azap: günahlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza.
burç:
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cilve: tecelli, görüntü.
dâllîn: doğru yolu şaşırmış, günaha girmiş olanlar.
dehşet: büyük korku, hâlî, korkma, ürkme.
hakikat: gerçek.
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyükluk sahibi yaratıcı, Allah.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
kıymet: değer.
marifet: bilme, derin bilgi.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhteşem: haşmetli, yüce.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müşahedat: gözlemler.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
numune: örnek.
nur: aydınlatma, parıltı. Cenâb-ı Hakkın bütün kâinatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması.
ordugâh: ordu yerleri, ordunun barınıp konakladığı yer.
sair: diğer, başka, öteki.
semavat: semalar, gökler.
seyyah: gezgin, yolcu.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
terakki: yükselme, ilerleme.
tulû: doğma, doğuş.
Vacibü'l-Vucud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.).
vahşet: ıssız yerlerde duyulan korku.
vazife: görev.
vaziyet: durum.

Risale-i Nur'a havale edip, bu pek kısa işarete iktifaen, bu pek uzun kıssayı kısa keserek Hâlık'ımızı bildiren kudsî sıfatlardan ve sıfât-ı seb'asından yalnız ilim ve irade ve kudret gibi üç mühim sıfatların eserleriyle, tecellileriyle ve tahakkuklarının hüccetleriyle Kâinat Hâlıkı'nı tanımaya, o dünya seyyahı gibi, gayet kısa işaretlerle çalışacağız. Tafsilâtını Risale-i Nur'a havale ederiz.

gayet: son derece
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hüccet: delil
iktifaen: yeterli görerek.
ilim: bilgi, marifet.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kıssa: anlatılan olay, hikâye
kudsî: mukaddes, yüce.
mühim: önemli, ehemmiyetli
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat-ı seb'a: yedi sıfat, Cenab-ı Hakkın hayat, ilim, sem', basar, irade, kudret, kelam sıfatları
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
seyyah: gezgin, yolcu
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.

Yirmi Dokuzuncu Lem'adan İkinci Bab

* *Yirmi Dokuzuncu Lem'a* Eskişehir'de 1935'de Arapça olarak telif edilmiştir.

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Bu İkinci Bab, *elhamdülillâh* hakkındadır.

İkinci Bab ile tabir edilen şu risalecikte "Elhamdülillâh" cümlesini insanlara dedirten imanın sonsuz fayda ve nurlarından, yalnız dokuz tane beyan edilecektir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

BİRİNCİ NOKTA

Evvelâ ikı şey ihtar edilecektir.

1. Felsefe, her şeyi çirkin, korkunç gösteren siyah bir gozluktur. Iman ise, her şeyi guzel, unsiyetli gosteren şeffaf, berrak, nuranî bir gözlüktür.

2. Bütun mahlûkatla alâkadar ve her şeyle bir nevı alış verişi olan ve kendisini abluka eden şeylerle lâfzen ve manen göruşmek, konuşmak, komşuluk etmeye hılkaten mecbur olan insanın sağ, sol, ön, arka, alt, üst olmak üzere altı cıhetı vardır.

İnsan, mezkûr ıkı gözlüğü gözüne takmakla, mezkûr cıhetlerde bulunan mahlûkatı, ahvalı gorebilir.

1- Her turlü kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

abluka: etrafını sarıp dışarı ile alakayı kesmek.
ahval: haller, durumlar
alakadar: alâklı, ilişkili, munasebetli, bağlı
bab: kısım, bolum, bahıs
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
elhamdülillâh: ne kadar hamd ve medih varsa, kımden gelse ve kıme karşı olsa ezelden ebede kadar hastır ve lâyıktır, o zat-ı vacibülvucuda kı ona "Allah" denilir
evvelâ: bınncı olarak, her şeyden once, ilk olarak.
faide: fayda
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hilkaten: yaratılıştan, doguştan, fitraten
İhtar: hatırlatma, uyarı
iman: inanç, ınkat.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manen: mana bakımından, manaca
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
nevı: çeşıt, tur
nokta: konu ile ilgili bolum
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
şeffaf: saydam
tabır: ifade
ünsıyet: alışkanlık, ulfet, dostluk.

Üst cihet: Yani, semavat cihetine felsefe ile bakan bir adam, şu sonsuz boşlukta, milyarlarca yıldız ve küre-lerin at koşusu gibi veya askerî bir manevra gıbı yaptıklan pek sür'atlı ve muhtelif hareketlerinden büyük bir dehşete, vahşete, korkuya maruz kalacaktır

Fakat, imanlı bir adam baktığı vakit, o garıp, acıp manevranın bir kumandanın emri ile, nezareti altında yapıldığı gibi; semavat âlemini tezyin eden ve o yıldızlanın bize de ziyadar kandiller şeklinde olduklannı görecek ve o atlar koşusunda korku, dehşet değil, ünsiyet ve muhabbet edecektir. Âlem-i semavatı şöylece tasvir eden iman nimetine elbette binlerce "Elhamdülillâh" söylemek azdır.

Alt cihet: Yanı, arz âlemine felsefe gözü ile bakan ınsan, küre-i arzı başıboş, yularsız, şemsin etrafında serseri gezen bir hayvan gibi veya tahtası kırık, kaptansız bir kayık gibi görür ve dehşete, telâşa düşer

Fakat iman ile bakarsa, arzın Rahmanî bir sefine olup, Allah'ın kumandası altında bütün me'kûlât, meşrubat, melbusatı ile beraber, nev-i beşeri tenezzuh için şemsin etrafında gezdiren bir sefine şeklinde görür Ve imandan neş'et eden şu buyuk nımete büyük buyuk elhamdulillâhlan söylemeye başlar

Ön cihet: Felsefeci bır adam bu cıhete bakarsa görür kı, butun canlı mahlûkat –ınsan olsun, hayvan olsun– kafile be kafile, büyük bir sür'atle o cihete gidip kaybolurlar. Yanı, ademe gıder, yok olurlar. Kendısının de o

acıp tuhaf hayrette bırakan
adem yokluk.
âlem varlık sınıflanndan her bın
âlem-i semavat gokler alemı
arz yer dunya
askerî askere veya askerliğe aıt, askere mahsus askerle ılgılı
cihet: yön.
dehşet. buyuk korku hâlı korkma urkme.
Elhamdülillah. Allah a hamd olsun hamd Allah a aıttır
felsefe madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından incelıyen ılım
garip tuhaf şaşılacak.
iman inanç ıtıkat.
kafile bekafile grup grup sıra sıra
kandil lamba.
kumanda komuta
kumandan komutan
küre gezegen
küre-i arz: yer kure dunya
mahlûkat: yaratılmışlar yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
manevra. egıtım ve deneme ıçın savaş taklıdı olarak yapılan hareketler tatbıkat.
maruz. bır şeyın etkısı ve tesirı altında bulunma
me'kûlât. yiyecekler
melbusat. gıyecekler elbiseler esvaplar lıbaslar
meşrubat: ıçılecek şeyler ıçecekler şuruplar
muhabbet: sevgı sevme
muhtelif turlu turlu çeşıtlı
neşet: meydana gelme oluşma çıkma
nev'ı beşer: ınsanoğlu ınsanlar
nezaret: gözetme bakma kontrol etme
nımet: lutuf ıhsan bağış.
Rahmanî: butun varlıkların nızıklarını munasıp bir şekilde karşılayan Allah'a aıt.
sefine: gemi
semavat: semalar gokler
serseri gayesız, hedefsız, oteden ben başıboş olan
sür'at çabuk olma hızlılık.
şems. gunes.
tasvir: resmını yapma.
tenezzuh gezıntı eglenmek ama cıyla yapılan gezıntı
tezyin susleme, zıynetlendırme.
ünsiyet. alışkanlık, ulfet, dostluk.
vahşet: tenha ıssız, korkunç yer
ziyadar: ziyalı ışıklı parlak aydınlık.

yolun yolcusu olduğunu bildiğinden, teessüründen çıldıracak bir hâle gelir.

Fakat iman nazarıyla bakan bir mü'min, insanların o cihete gidişleri, seyahatleri adem âlemine değil, göçebeler gibi bir yaylada bir yaylaya bir intikaldir. Ve fânî menzilden bâkî menzile, hizmet çiftliğinden ücret dairesine, zahmetler memleketinden rahmetler memleketine göç etmek olup, adem âlemine gitmek değil diye, bu cihetî memnuniyetle karşılar. Fakat, yol esnasında ölüm, kabir gibi görünen meşakkatler netice itibarıyla saadetlerdir. Çünkü, nuranî âlemlere giden yol kabirden geçer ve en büyük saadetler büyük ve acı felâketlerin neticesidir. Meselâ, Hazret-i Yusuf, Mısır azızlığı gibi bir saadete, ancak kardeşleri tarafından atıldığı kuyu ve Zeliha'nın iftirası üzerine konulduğu hapis yoluyla nail olmuştur.

Ve keza, rahm-ı maderden dünyaya gelen çocuk, mahut tünelde çektiği sıkıcı, ezici zahmet neticesinde dünya saadetine nail oluyor.

Arka cihet: Yarıı geride gelenlere felsefe nazarıyla bakılsa, "Yahu, bunlar nereden nereye gidiyorlar ve niçin dünya memleketine gelmişlerdir?" diye edilen suale bir cevap alınamadığından, tabiî, hayret ve tereddüt azabı içinde kalınır.

Fakat nur-ı iman gözlüğü ile bakarsa, insanların kâinat sergisinde teşhir edilen garip, acip kudretin mu'cizelerini görmek ve mütalâa etmek için Sultan-ı Ezelî tarafından

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adem: yokluk.
âlem: varlık sınıflarından her bir
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
azız.
bâkî: ebedî, daimî, süreklı ve kalıcı olan
cihet: yön
fanî: ölümlü, geçici
felaket: musibet, büyük dert, bela
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
garip: tuhaf, şaşılacak
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
iman: inanç, itikat.
intikal. bir yerden başka bir yere geçme, yer degiştirme, göçme
itibar: deger
kabir: mezar
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
keza. boylece, aynı şekilde
kudret: güç, kuvvet, ikıdar
mahut: belli olan, bilinen.
memnuniyet. memnunluk, sevinçli olus
menzil: yer, konak.
meselâ: omeğın
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldıgı şey
mu'min: iman eden, inanan
mutalaa: bir şeyi etrafıca düşünme, tetkik etme
nail: kavuşan, ulaşan, eren
nazar: bakış, fikir
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
nur-i iman: iman nuru, Allah'ın varlıgına, yaratıcılıgına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı
rahmet. şefkat, merhamet, bagışlama ve esirgeyicilik.
rahm-ı mader: anne rahmı
saadet: mutluluk.
sual: soru
Sultan-ı Ezel: ezelî sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
tabiî: tabiatı gereği olan
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, sergileme
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

gönderilmiş mütalâacı olduklarını anlar. Ve bunlar o mu'cizenin derece-i kıymet ve azametine ve Sultan-ı Ezelî'nin azametine derece-i delâletlerine kesb-i vukuf ettikleri nispetinde derece ve numara aldıktan sonra, yine Sultan-ı Ezelî'nin memleketine dönüp gideceklerini anlar ve bu anlayış nimetini kendisine iras eden iman nimetine "Elhamdülillâh" diyecektir.

Mezkûr zulmetleri izale eden iman nimetine "Elhamdülillâh" diye edilen hamd dahi bir nimet olduğundan, ona da bir hamd lâzımdır. Bu ikinci hamde de üçüncü bir hamd, üçüncüye dördüncü hamd lâzım.[1] وَهَلُمَّ جَرًّا

Demek, bir hamd-ı vahitten doğan hamdlerden ibaret gayr-i mütenahi bir silsile-i hamdiye husule geliyor.

İKİNCİ NOKTA

Cihat-ı sitteyi tenvir eden iman nimetine de "*elhamdülillâh*" demesi lâzımdır. Çünkü, iman cihat-ı sittenin zulümatını izale etmekle def-i belâ kabîlinden büyük bir nimet sayıldığı gibi, tabiî o cihat-ı sitteyi tenvir ettiği cihetle de celbü'l-menafi kabîlinden ikinci bir nimet sayılır. Binaenaleyh insan fıtrî bir medeniyete sahip olduğundan, cihat-ı sittede bulunan mahlûkatla alâkadar olur ve iman nimetiyle de cihat-ı sitteden istifade edebilmesi imkânı vardır.

Binaenaleyh,[2] فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللهِ ayet-i kerîmesinin sırrıyla, cihat-ı sitteden herhangi bir cihette olursa

1- Ve böylece sürüp gider.

2- Her nerede kibleye yönelirseniz Allah'ın rızası oradadır. (Bakara Sûresi, 115.)

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayetı, azamet ve şerefi olan ayet.
azamet: büyükluk.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
celbulmenafi: menfaatlerin celp edilmesi, getirilmesi.
cihât-ı sitte: altı cihet, altı taraf (sağ-sol, ön-arka ve alt-üst.)
cihet: yön.
def-i bela: belanın defedilmesi, uzaklaştırılması.
derece-i delâlet: delil ve alâmet olma derecesi.
derece-i kıymet: kıymet derecesi.
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini, onu överek bildirme.
hamd-i vahid: bir tek hamd, ve şükür.
husul: olma, meydana gelme.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
iman: inanç, itikat.
îrâs: vâris kılma, miras bırakma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
izale: gidirme, ortadan kaldırma.
kabil: tür, gibi.
kesb-i vukuf: vukuf kazanma, bir şeyi öğrenme, vâkıf olma.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
mütalaa: bir şeyi etrafıca düşünme, dikkatli okuma.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nisbetinde: oranında, ölçüsünde.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
silsile-i hamdiye: hamd, şükür silsilesi.
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
tabiî: tabiatı gereği olan.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
zulmet: karanlık.
zulumat: karanlıklar.

insan tenevvür eder. Hatta mü'min olan bir insanın dünyanın kuruluşundan sonuna kadar uzanan manevî bir ömrü vardır. Ve insanın bu manevî ömrü, ezelden ebede uzanan bir hayat nurundan medet ve yardım alır.

Ve keza cihat-ı sitteyi tenvir eden iman sayesinde, insanın şu dar zaman ve mekânı geniş ve rahat bir âleme inkılâp eder. Bu büyük âlem bir insanın hanesi gibi olur ve mazi, müstakbel zamanlan, insanın ruhuna, kalbine bir zaman-ı hâl hükmünde olur. Aralarında uzaklık kalkıyor.

ÜÇÜNCÜ NOKTA:

İmanın istinat ve istimdat noktalarını havi olmasından, "Elhamdülillâh" demesi iktiza eder.

Evet, nev-i beşer, aczı ve düşmanlanın kesreti dolayısıyla dayanacak bir nokta-i istinada muhtaçtır ki, düşmanlarını def için o noktaya iltıca etsin. Ve keza, kesret-i hacat ve şiddet-i fakr dolayısıyla da istimdat edecek bir nokta-i istimdada muhtaçtır ki, onun yardımıyla ihtiyaçlarını def etsin.

Ey insan! Senin nokta-i istinadın ancak ve ancak Allah'a olan imandır. Ruhuna, vicdanına nokta-ı istimdat ise ancak ahirete olan imandır. Binaenaleyh, bu her iki noktadan haberi olmayan bir insanın kalbi, ruhu tevahhuş eder, vicdanı daima muazzep olur. Lâkin, birinci noktaya istinat ve ikincisinden de istimdat eden adam, kalben ve ruhen pek çok zevk ve lezzetleri, ünsiyetleri hisseder ki, hem mütesellî, hem vicdanı mutmain olur.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem: dünya, cihan.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
cihât-ı sitte: altı cihet, altı taraf (sağ-sol, on-arka ve alt-üst.)
def: kovma, uzaklaştırma.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.
elhamdulillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
hâvi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iktiza: lazım gelme, gerekme.
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma.
iman: inanç, itikat.
inkılap: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
İstimdat: medet dileme, İmdat İsteme, yardıma çağırma.
istinat: dayanma.
kalben: kalp ile, kalpten.
kesret: çokluk.
kesret-i hacat: ihtiyaçların çokluğu.
keza: böylece, aynı şekilde.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazi: geçmiş zaman.
medet: inayet, yardım, İmdat.
muazzep: azap içinde bulunan, eziyet çeken, çok sıkıntı çeken.
mutmain: gönlü hoş, içi rahat, emin, şüphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış.
mü'min: iman eden, inanan.
müstakbel: gelecek zaman.
mütesellî: teselli bulan, avunan, acıyı unutur gibi olan, üzüntüsü dağılan.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nokta-ı istimdat: yardım ve medet isteme noktası.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
ruh: emir âleminden inerek insanın kalp boşluğundaki latîf cisme binen, özü kavranamayan, idrak edici sır.
ruhen: ruh ile.
şiddet-i fakr: fakirliğin şiddetli olması.
tenevvür: nurlanma, parlama, parıldama, ışıldama, aydınlık.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vicdan: insanın içindeki İyiyi kötüden ayırabilen ve İyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.
zaman-ı hâl: şimdiki zaman.

DÖRDÜNCÜ NOKTA:

İman nuru, lezaiz-i meşruanın zevale başladıkları zaman hâsıl olan elemleri, emsalinin vucut ve gelmekte olduklarını göstermekle izale eder.

Ve keza, nimetlerin devam edip tenakus etmemesini, nimetlerin menbaını göstermekle temin eder.

Ve keza, fırak ve ayrılmaların elemlerini, teceddud-ı emsalinin lezzetini göstermekle izale eder. Yani zeval düşüncesiyle bir lezzette çok elemler olur ki, iman o elemleri teceddüd-i emsaliyle ihtar ve izale eder. Maahaza, lezzetlerin teceddüdünde de başka lezzetler vardır.

Evet, bir semerenin şeceresi olmasa, o semerede münhasır kalan lezzet, onun yemesiyle zâil olur ve zevali de mucib-i teessür olur. Fakat o semerenin şeceresi maruf ise, o semerenin zevalinden elem hâsıl olmuyor, çünkü yerine gelen var. Ve aynı zamanda, teceddüt haddizatında bir lezzettir.

Ve keza ruh-ı beşeri en ziyade sıkan, ayrılmalardan neş'et eden elemlerdir. Nur-i iman o elemleri teceddüd-i emsal ve tahaddüs-i visal ümidiyle izale eder.

BEŞİNCİ NOKTA

İnsan şu mevcudatta kendisine düşman ve ecnebi tevehhüm ettiği veya ölüler, yetimler gibi hayatsız, perişan vehmettiği şeylen, nur-ı iman ahbap ve kardeş sıfâtıyla gösterir ve hayattar tesbihhan (tesbih eden) şeklinde irae eder.

ahbap: dostlar
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
emsal: benzerler
firak: ayrılık.
hadd-ı zatında: esasen, aslında.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hayattar: canlı, yaşayan
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanç, itikat
irae: gösterme
izale: giderme, ortadan kaldırma
keza: böylece, aynı şekilde
lezaiz-i meşrua: meşru, helâl lezzetler
mahaza: böyle iken, bununla beraber, böyle olmakla birlikte
maruf: herkesçe bilinen
menba: kaynak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mucib-i teessür: üzüntü veren, üzüntüyü gerektiren.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nokta: konu ile ilgili bölüm
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-ı iman: İman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı
ruh-ı beşer: insan ruhu.
semere: meyve, yemiş
sıfat: vasıf, nitelik
şecere: ağaç, bir tek ağaç.
tahaddüs-i visal: kavuşmayı tahmin etme, kavuşmayı sezme
teceddüd: tazelenme, yenilenme, yeni hale gelme
teceddud-ı emsal: benzerlerinin yenilenmesi, tazelenmesi
teceddüt: tazelenme, yenilenme
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
tenakus: eksilme, azalma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
tesbihhan: tesbih eden, tesbih okuyan
tevehhüm: vehimlenme, kurunt'uya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsuzluğa ve korkuya düşme.
ümit: umut, umma, umit, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vücut: var olma, varlık.
zail: zeval bulan, sona eren, de varlı olmayan, yok olan
zeval: sona erme, yok olma, ölme
ziyade: çok, fazla

Yani, gafletle bakan adam, âlemin mevcudatını düşman gibi muzır telâkki ederek tevahhuş eder. Ve eşyayı ecnebiler gibi görür. Çünkü, dalâlet nazarında mazi ve istikbal zamanlarındaki eşya arasında uhuvvet, kardeşlik rabıtası ve bağlanış yoktur. Ancak zaman-ı hâlde eşya arasında küçük, cüz'î bir alâka olur. Binaenaleyh, ehl-i dalâletin yekdiğerine olan uhuvvetleri, binler senelik uzun bir zamanda bir dakika kadardır.

Ve keza, iman nazarında bütün ecramı, hayattar ve birbirine ünsiyetli olduklarını görüyor. Ve her bir cirmin lisan-ı hâliyle Hâlık'ına tesbihat yapmakta olduğunu gösteriyor. İşte, bu itibarla, bütün ecramın kendilerine göre bir nevi hayat ve ruhları vardır. Binaenaleyh imanın şu görüşüne nazaran o ecramda dehşet, vahşet yoktur, ünsiyet ve muhabbet vardır.

Dalâlet nazarı, matlûplarını tahsil etmekten âciz olan insanların sahipsiz, hamîsiz olduklarını telâkkı eder ve hüzün, keder, aczlerinden dolayı ağlayan yetimler gibi zanneder.

İman nazarı ise, canlı mahlûkata, ağlar yetimler gibi değil, ancak mükellef memur, muvazzaf zakir ve tesbihhan ibad sıfatıyla bakar.

ALTINCI NOKTA:

Nur-i iman, dünya ve ahiret âlemlerini çeşit çeşit nimetlere mazhar iki sofra ile tasvir eder ki, mü'mın olan kimse iman eliyle ve zahirî, bâtınî duygularıyla ve manevî, ruhî olan letaifiyle o sofralardan istifade ediyor.

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alem: dünya dışında bütün yaratılmışlar.
bâtınî: içe ait, dahilî görunmeyen gizli.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
cirm: cisim.
cüz'î: küçük, az.
dalalet: İman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşet: büyük korku, hâlı korkma, ürkme.
ecnebi: yabancı, garip, alışmamış.
ecram: kütleler, cansız cisimler, gezegenler.
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
hami: himaye eden, koruyan, gözeten.
hayattar: canlı, yaşayan.
hüzn: keder, tasa, gam.
ibad: abdler, kullar, ibadet edenler.
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istikbal: gelecek zaman.
itibar: değer.
keder: kaygı, acı, hüzün.
keza: böylece, aynı şekilde.
letaif: güzellikler, incelikler.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manevî: maneya ait, maddî olmayan.
matlup: talep edilen, istenilen şey.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
mazi: geçmiş zaman.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvazzaf: vazifelendirilmiş, kendisine görev verilmiş, vazifeli.
muzır: zararlı, zarar veren.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli.
mu'min: iman eden, İnanan.
nazar: bakış, fikir.
nazaran: göre, bakımından, bakarak, bakılırsa.
nevî: çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
Nur-ı iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
rabıta: münasebet, alaka, bağ.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili.
sıfat: vasıf, niteliik.
tahsil: hâsıl etme, ele geçirme, elde etme, kazanma.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
telâkkı: anlama, kabul etme.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tesbihhan: tesbih eden, tesbih okuyan.
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.
uhuvvet: kardeşlik.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vahşet: tenha, ıssız, korkunç yer.
yekdiğer: birbirini, bir taraf, öbür tarafı birbirine.
zahiri: görünürde.
zakir: zikreden, zikredici.

Dalâlet nazarında ise, zevi'l-hayatın daire-i istifadesi küçülür, maddî lezzetlere munhasırdır.

İman nazarında, semavat ve arzı ihata eden bir daire kadar tevessü eder.

Evet, bir mü'min, güneşi kendi hanesinin damında asılmış bir luks, kameri bir idare lâmbası addedebilir. Bu itibarla şems, kamer, kendisine bir nimet olur. Binaenaleyh mü'min olan zatın daire-i istifadesi semavattan daha geniş olur.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۞ (1) وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ (2)

ayetlerin belâgatı ile, imandan neş'et eden şu harika ihsanlara, in'amlara işaret ediyor.

YEDİNCİ NOKTA.

Nur-ı iman ile bilinir ki, Allah'ın varlığı bütün nimetlerin fevkinde öyle büyük bir nimettir ki, sonsuz nimetlerin envarını, nihayetsiz ihsanların cinslerini, sayısız atiyyelerin sınıflarını havi bir menba, bir kaynaktır. Binaenaleyh, zerrat-ı âlemin adedince iman nimetlerine hamdüsena etmek bir borçtur. Risale-i Nur'un eczasında bir kısmına işaretler yapılmıştır. Maahaza, iman-ı billâhtan bahseden Risale-i Nur'un cüzleri, bu nimetten perdeyi kaldırarak gösteriyor.

1- Güneşi ve ayı da sizin hizmetinize verdi. (İbrahim Suresi 33.)
2- Yerde olanları da sizin hizmetinize vermiştir. (Hac Suresi 65.)

add: sayma, sayılma.
arz: yer, dünya.
atiyye: hediye, bahşiş.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve resmî ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
cüz: kısım, parça.
daire-i istifade: yararlanma alanı.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, bâtıla yönelme.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
enva: çeşitler, türler, neviler.
fevkinde: üstünde.
hamd ü sena: şükür ve övgü.
harika: olağanüstü.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
idare: ışığı az olan, camsız küçük lamba.
ihata: kuşatma, içine alma.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iman: inanç, itikat.
iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecellî eden bütün sifat ve isimleriyle beraber kabul ederek ona inanma.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
itibar: değer.
kamer: Ay.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
lüks: hava basıncıyla çalışan, beyaz ve parlak aydınlık sağlayan gaz lâmbası.
maddî: madde ile alakalı, cismânî.
maahaza: böyle iken, bununla beraber, böyle olmakla birlikte.
menba: kaynak.
mü'min: iman eden, inanan.
münhasır: hasredilmiş, ayrılmış bir şeye veya kimseye mahsus.
nazar: bakış, fikir.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nur-ı iman: iman nuru. Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
semavat: semalar, gökler.
şems: güneş.
tevessü: genişleme, yayılma.
zat: kişi, şahıs.
zerrat-ı alem: âlemin zerreleri, âlemdeki atomlar.
zevi'l-hayat: hayat sahiplen, canlılar.

"Elhamdülillâh" lâm-ı istiğrakla işaret ettiği umum hamdlerle hamd edilmesi lâzım olan nimetlerden birisi de, rahmaniyet nimetidir.

Evet, rahmaniyet, zevi'l-hayattan rahmete mazhar olanların sayısınca nimetleri tazammun etmiştir. Çünkü, bilhassa insan, her bir zîhayatla alâkadardır. Bu itibarla insan her zîhayatın saadetiyle saidleşir ve elemleriyle müteessir olur. Öyle ise, herhangi bir fertte bulunan bir nimet, arkadaşlarına da bir nimettir.

Ve keza, validelerin şefkatleriyle nimetlenen çocukların sayısınca nimetleri tazammun edip ona göre hamdlere, senalara kesb-i istihkak edenlerden birisi de rahîmiyettir.

Evet, annesiz aç bir çocuğun ağlamasından müteessir ve acıyan bir vicdan sahibi, elbette validelerin çocuklarına olan şefkatlerinden zevk alır, memnun ve mahzuz olur. İşte, bu gibi zevkler birer nimettir, hamd ve şükürler ister.

Ve keza, kâinatta mündemiç hikmetlerin bütün enva ve efradı adedince hamd ve şükürleri iktiza edenlerden birisi de hakîmiyettir. Zira insanın nefsi, rahmaniyetin cilveleriyle, kalbi de rahîmiyetin tecelliyatıyla nimetlendikleri gibi, insanın aklı da hakîmiyetin letaifiyle zevk alır, telezzüz eder. İşte, bu itibarla ağız dolusu ile "Elhamdülillâh" söylemekle hamdusenaları istilzam eder.

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
bilhassa: özellikle.
cilve: tecelli, görüntü.
efrat: ferdler
elem: dert, üzüntü, maddi, manevi ıztırap
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
enva: çeşitler, türler, neviler
hakimiyet: hikmetlilik, faydalılık, güzel gayelilik.
hamdusena: şükür ve övgü
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep, fayda
iktiza: lazım gelme, gerektirme
istilzam: gerektirme
itibar: değer
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kesb-i istihkak: hak etme, hak kazanma
keza: böylece, aynı şekilde
lâm-ı istiğrak: istiğrak lâmı, Arapça asıllı isimlerin başına gelerek onları belirli yapan lâm-ı el takısı
letaif: güzellikler, incelikler
mahzuz: hazzetmiş, hoşlanmış, hoşnut olmuş, sevinmiş
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mündemiç: bir şeyin içinde bulunan saklı olan
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
nefis: kendi, şahıs.
nimet: lütuf, insan bağış.
Rahimiyet: merhamet edicilik.
Rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
saadet: mutluluk.
said: saadete eren, Allah'ın rızasına ve ahiret mutluluğuna kavuşan, mutlu, mesut.
senâ: methetme, övme
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: Allah'ın nimedenne karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
telezzüz: lezzet, tad alma, hoşlanma, hoşa gitme
umum: bütün
valide: ana, anne.
vicdan: insanın içindeki İyiyi, kötüden ayırabilen ve İyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his
zevi'l-hayat: hayat sahipleri, canlılar
zihayat: hayat sahibi
zira: çünkü, ondan ki, şundan, şu sebepten ki, onun için

Ve keza, Esma-i Hüsnadan "Vâris" isminin tecelliyatı adedince ve babalar gibi usulün zevalinden sonra bakî kalan füruatın sayısınca ve âlem-i ahıretin mevcudatı adedince ve uhrevî mükâfatları almaya medar olmak üzere hıfzedilen beşerin amelleri sayısınca, sedası ile şu fezayı dolduracak kadar büyük bir "Elhamdulillâh" ile hamd edilecek hafîziyet nimetidir. Çünkü, nimetin devamı, nimetin zatından daha kıymetlidir. Lezzetin bekası, lezzetten daha lezizdir. Cennette devam, cennetin fevkindedir. Ve hakeza...

Binaenaleyh, Cenab-ı Hakkın hafîziyeti tazammun ettiği nimetler, bütün kâinatta mevcut bütün nimetlerden daha çok ve daha üstündedir. Bu itibarla dünya dolusu ile bir "Elhamdülillâh" ister.

Şu zikredilen dört isme, bakî kalan Esma-i Hüsnayı kıyas et ki, her bir isimde sonsuz nimetler bulunduğu için sonsuz hamdleri, şükürleri istilzam eder.

Ve keza, bütün nimet hazinelerini açmak salâhiyetinde olan, nimet-ı imana vesile olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm dahi öyle bir nimettir ki, nev-i beşer ilelebet o zatı (ASM) methûsena etmeye borçludur.

Ve keza, maddî ve manevî bütün nimetlerin envaına fihrîste ve kaynak olan İslâmiyet ve Kur'ân nimeti de gayr-ı mutenahi hamdlen bilistihkak istilzam eder.

alem-i ahıret: ahıret alemi
aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
amel: fiil, iş
bakı: gende kalan
beka: kalıcılık, devamlılık, sabit olmak.
beşer: insan, insanlık, ademoğlu.
bilistihkak. layıkıyla, liyakatı olarak, hakkıyla hak ederek.
binaenaleyh: bunun üzerine bundan dolayı, ondan dolayı buna binaen
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
envâ: çeşitler, türler, nevler
Esma-ı Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
fevkinde: üstünde.
feza: kainatta ucu bucağı bulunmayan boşluk.
fihrîste: katalog, liste
fûruat.
gayr-ı mutenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hafîziyet: Cenab-ı Hakk'ın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı
hakezâ: böylece, bunun gibi.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
ilelebed: ebede kadar, sonsuza değin
istilzam: gerektirme
itibar: değer
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kıyas. karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
kıymet: değer.
leziz: lezzetli, tatlı.
maddî: madde ile alâkalı, para, mal vb. şeylerle ilgili
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: sebep, vesile
methûsena: methedip övmek.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mükâfat. iyi bir iş, hizmet veya başından oturu verilen şey, ödül
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nimet-i iman: iman nimeti, inanç, inanma nimeti. Cenab-ı Hakkın kulunu İslâmla şereflendirme nimeti.
sada: ses
salâhiyet: yetki, bir işe karışmaya veya vazife icabı bir işi yapmaya, bir harekette bulunmaya hakkı olma
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tecelliyat. tecelliler, görüntüler
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
usûl: asıllar, ana, baba ve onların ana, baba ve dedeleri
Vâris: bâkı olan, her şeyin kendisine doneceği varisleri en hayırlısı Allah (c.c.)
vesile: aracı, vasıta
zat: kendi
zeval: ölme, ölüm
zikretmek. anmak, bildirmek.

SEKİZİNCİ NOKTA

Öyle bir Allah'a hamd olsun ki, kâinat ile tabir edilen şu kitab-ı kebir ve onun tefsiri olan Kur'ân-ı Azîmüş-şan'ın beyanına göre bütün bablan ile fasılları ve bütün sayfalan ile satırlan ve bütün kelimatı ile harfleri, o Zat-ı Akdes'e, sıfât-ı cemaliye ve kemaliyesini izhar ile hamdüsenahandır. Şöyle ki:

O kitab-ı kebirin her bir nakşı –küçük olsun büyük olsun– karınca kadennce, *Vahıd* ve *Samed* olan *Nakkaş*'ının evsaf-ı celâliyesini izhar ile hamdüsenalar eder.

Ve keza, o kitabın her bir yazısı, Rahman ve Rahîm olan Kâtibinin evsaf-ı cemalini göstermekle senahan oluyor.

Ve keza, o kıtabın butün yazıları, noktalan, nakışları, Esma-i Hüsnanın tecellıyat ve cilvelerine makes ve mazhar olmak cıhetıyle, o Zat-ı Akdes'i takdıs, tahmit, temcit ile senahandır.

Ve keza, o kitabın her bir nazmı, kasidesi, Kadîr, Alîm olan Nazım'ını takdis ile tahmit eyler.

DOKUZUNCU NOKTA (HAŞİYE 1)

HAŞİYE: Bu gıbı şifrelerin anahtan bende yoktur kı açayım. Maahaza, oruçlu bir kafa, ne o şifreleri açabilir ve ne o darplan yapabilir. Kusura bakmayınız, bu kadan da, ancak müellifinin manevî yardımı ile ve Leyle-i Kadrin bereketiyle ve Mevlâna'nın komşuluğundan istifade ile yapabıldım.

Mütercim Abdulmecid Nursî

Alım: her şeyi hakkıyla bilen Allah
bab: kısım, bolum, bahis
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yon.
cilve: tecelli, goruntu
Esma-i Husna: Allah'ın adlan, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
evsaf-ı celaliye: Cenab-ı Hakk'ın buyukluk vasıflan, Celal ismine ait vasıflan, sıfatlan
evsaf-ı cemâl: guzellik vasıflan, Cenab-ı Hakkın haiz olduğu Cemal ismine has vasıflan
fasıl: kısım, bolum
hamdüsena: şukür ve ovgu
hamdüsenahan: Cenab-ı Hakk'ın verdiği rızık ve nimetlerin karşılığında O'na şukreden ve O'nu oven
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bıldırme
haşiye: dipnot.
izhar: ortaya koyma, açıga çıkarma, gosterme
kader.
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiir ve bu şiirin nazım şekli
Kâtip: yazan, yazıcı
kelimat: kelimeler, sozler
keza: boylece, aynı şekılde
kıtab-ı kebir: buyuk kıtap
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'ân
ma'kes: ayna
mazhar: bir şeyin çıktıgı yer, zuhur ettıgı gorundugu yer
nakış: işleme, susleme
Nakkaş: her şeyi nakışlı yaratan Allah
Nazım: düzenleyen, tanzım eden, düzene koyan
nokta: konu ile ilgili bolum
Rahim: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıklan rızıklandıran Allah.
sahife: sayfa
Samed: Cenab-ı Hakk'ın her şey kendisine muhtaç olduğu halde, Kendisi hıç bir şeye muhtaç olmayan manasındakı ismi
senâhan: sena edıcı, bınnı oven metheden.
sıfat-ı cemaliye: Cenab-ı Hakkın celalî olmayan sıfatlan, Cemal ismine aıt sıfatlan.
sıfat-ı kemaliye: olgunluk belırtısı olan vasıflar
tabir: ifade
tahmit: elhamdulıllah deme, butun ovgunun ve hamdin yalnız Allah'a aıt olduğunu söyleme
takdis: yuceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mubarek sayma
tecelliyat: tecelliler, goruntuler
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
temcid: ululama, yuceltme
Vahid: zatında ve sıfatlarında tek ve yegane olan Allah
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah

BIR MECLİS-İ MISALİDE ŞERİATLA MEDENİYET-I HÂZIRA, DEHA-I FENNİ ILE HÜDA-I ŞER'İ MUVAZENELERİ

Birinci Harbin mütareke başında, bir cuma gecesinde, bir rüya-i sadıkada, misalî âleminde, bir meclis-ı azîmde benden sual ettiler:

"Mağlûbıyet sonunda Islâm'ın âlemınde ne hâl peyda olacak?" Asr-ı hâzır mebusu sıfatıyla söyledim; onlar da dınlediler.

Eskı zamandan berı istıklâl-ı İslâm'ın bekası, hem kelimetullahın i'lâsı için, farz-ı kifaye-ı cihadı, o lâzıme-ı dıyanet,

Deruhte ile, kendını yekvücud-i vahdanî, İslâm'ın âlemine fedaya vazifedar, hılâfete bayraktar gormüş olan bu devlet,

Şu millet-i İslâm'ın felâket-ı mazısi, getirecek de elbet İslâmın âlemine saadet ve hürriyet Olur geçen musıbet

İstıkbalde telâfi Üçü veren, üç yüzü kazandıran, etmiyor elbette hiç hasaret Hâlını istıkbale tebdıl eder, zîhımmet

Zira ki şu musıbet, hayatımız mâyesi olan şefkat, uhuvvet, tesanüd-ı İslâmı harikulâde etti İnkişaf-ı uhuvvet,

Tesri-ı ıhtizazı; tahrıb-ı medenıyet. Deniyet-i hâzıra sureti değişecek, sistemi bozulacak, zuhur edecek o vakıt,

İslâmî medenıyet Muslumanlar, bılıhtıyar elbet evvel gırecek Muvazene istersen Şer'in medeniyeti-şimdiki medenıyet.

asr-ı hazır içinde bulunduğumuz çağ
bayraktar önde bayrak taşıyan
beka devamlılık sureklılık.
bilihtiyar kendi arzusu ile tercih etme
cihad maddî-manevî imkânlarla Allah için din adına yapılan mücadele
deha-i fenni aklın fennî bilimlerden faydalanarak gösterdiği hankalar
deniyet-i hazıra şimdıkı ahlakî çokuntu
deruhte üzerine görev olarak alma
evvel once
farz-ı kifaye bir kısım Muslumanın yerine getirmesi ile diğerlennin uzennden kalkan farzlar (cenaze namazı gibi)
farz-i kifaye-i cihad bir kısım da olsa Muslumanlarının mutlaka yapması gereken ve bu şekilde farz olan cihad
feda malını ve canını verme gozden çıkarma
felaket-i mazi geçmişte yaşanan felâket.
hal içinde bulunulan durum
hankulade şaşırtıcı olağanustu mukemmel,
hasaret zarar kayıp
hilâfet dın ve dunya işlennı yurutenıdan makam.
huda-i şer'i. dinin insanları iyi ve hayra yönlendirmesi.
hürriyet. ozgurluk
i'lâ yukseltme yuceltme
inkişaf-ı uhuvvet. kardeşlik duygusunun gelişmesi
Islamı medeniyet: Islamın getirdiği medeniyet.
istikbal gelecek.

Lemaat risalesi İstanbul'da 1921'de Turkçe olarak telif edilmiştir.

istiklâl-i İslâm Muslumanlanın bagımsızlıgı hurryetı
Kelimetullah Allah ın ismi ve kelamı olan Kur an
lâzıme-i dıyanet: dinin ve dindarlığın gereği
maglubiyet. yenilgi
maye kaynak temel esas.
mebus görevli temsilci
meclis-i azim. buyuk meclis
meclis-i misali temsilolenn toplandıgı ve onemlı kararların alındıgı kurul
medeniyet. şehrılık toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma uygarlık.
medeniyet-i hâzıra gunumuz medeniyeti toplum hayatı.
misali âlem gorunıtuden ıbaret olan rüya alemi.
musibet sıkıntı bela ve felaket.
muvazene kıyaslayarak değerlendirme olçu karşılaştırma
mutareke Mondros ateşkes antlaşması
peyda olmak. meydana gelmek, ortaya çıkmak
rüya-ı sadıka yorumu çıkan gerçek ve doğru rüya.
saadet: mutluluk.
sual etme sorma
suret. şekil
sıfat. bir şeyi niteleyen özellikler
şefkat. koruma sevgisi
şenat ayet ve hadislerle kıyas icma ı ummet ve buyuk mezhep imamlannın ıçtıhatları uzerine kurulan Islâm dını kurallan, Islâm şeriatı
şer'ın medeniyeti şenatın dinin istedıgı medeniyet.
tahrıb-ı medeniyet: medeniyetin maddî manevi yıkımı
tebdil dogaştırme
telafi eksıgı gıderme tamamlama
tesanud-ı Islamı Islamın emrettiği dayanışma.
tesri-ı ihtizaz: sarsıntının arınması hızlanması.
uhuvvet. kardeşlik.
vazifedar görevli, görevine çok bağlı
yekvücud ı Vahdanî, tek bir beden halinde
zihimmet dın millet sevgısı ve gayretine sahip
zira çunku
zuhur ortaya çıkış.

Esaslara dikkat et, âsârlara nazar et. Şimdiki medeniyet esasatı menfidir. Menfi olan beş esas ona temel, hem kıymet.

Onlarla çarh kurulur. İşte nokta-ı istinat, hakka bedel kuvvettir. Kuvvet ise, şe'nidir tecavüz ve tearuz. Bundan çıkar hıyanet.

Hedef-ı kastı, fazilet bedeline hasis bir menfaattır. Menfaatın şe'nidir tezahum ve tehasum. Bundan çıkar cınayet.

Hayattaki kanunu, teavün bedeline, bir düstur-i cidaldır. Cıdalın şe'ni budur. tenazu ve tedafu. Bundan çıkar sefalet.

Akvamların beyninde rabıta-i esası: Aharın zararına müntebih unsuriyet; başkaları yutmakla beslenir, alır kuvvet.

Milliyet-i menfiye, unsuriyet, milliyet; şe'ni olur daıma böyle muthiş tesadüm, böyle feci telâtum. Bundan çıkar helâket.

Beşincisi şudur kı: Cazibedar hizmeti heva, hevesi teşci, teshil; hevesatı, arzuları tatmın. Bundan çıkar sefahat.

O heva, hem heves, şe'ni budur daima. İnsanı memsuh eder, sîreti değiştirir. Manevî meshediyor; değişir insaniyet.

Şu medenîlerden çoğu, eğer içı dışına çevinrsen, görürsün. Başta maymunla tilki, yılanla ayı, hınzır; sîreti olur suret.

ahar: başkaları, diğerleri
akvam: kavimler, milletler
âsâr: eserler, ürünler, sonuçlar
beyn: ara, arasında
cazibedar: çekici, cezp edici
cıdalın şe'ni: mücadelenin gereği
cınayet: cana kıyma ve o derece büyük suç.
çarh: çark, felek.
daıma: devamlı.
dustur-ı cidal: mücadele prensibi
esasat: prensipler, kurallar
esaslar: prensipler, ölçüler, uyulacak kurallar
fazilet bedeline: fazilet yerine
feci: korkunç, çok kötü
hakka bedel: hakkın karşılığı, hakkın yerine geçen.
hasis: alçakça
hedef-i kasıt: ulaşmak istediği amaç.
helaket: yok oluş, mahvolma.
heva: nefsin arzu ve istekleri
heves: nefsin hoşuna giden şey
hevesat: nefsin hoşuna giden şeyler
hınzır: domuz
hıyanet: ihanet, kötülük etme.
insaniyet: insanlık.
kıymet: değer
manevî mesh: ahlâk ve karakterin değişmesi
medeni: şehirli, kültürlü ve bilgili olan, kibar ve nazik olması gereken.
memsuh: çirkinleştirilmiş bir cimsiz ve çirkin şekle girmiş
menfaat: çıkar
menfi: yıkıcı, tahrip edici, bozucu
milliyet: ırkçılığı esas alan millet sevgisi
milliyet-i menfiye: zararlı milliyetçilik, ırkçılık.
müntebih: uyanık, uyanmış.
muthiş: dehşet verici
nazar: bakma
nokta-i istinat: dayanak noktası
rabıta-ı esas: temel bağ.
sefahat: ahlâksızlık, eğlence ve zevke düşkünlük.
sefalet: yoksulluk, perişanlık.
sîret: ahlak ve karakter
suret: şekil, dış görünüş
şe'ni: özellik, belirleyici nitelik
şe'ni: gereği, özelliği
tatmin: doyuma ulaşma
tearuz: muaraza, çatışma.
tecavüz: haddini aşma, saldırma
tedafu: itişme, kakışma
tehasum: düşmanlık.
telatum: dalgalanma
temel: bir şeyin üzerine bina edildiği kaide
tenazu: çekişme ve kavga
tesadüm: çarpışma, vuruşma.
teşci: cesaretlendirme
tezahum: sıkıntı, zahmet verme
unsuriyet: ırkçılık.

Gelir hayali karşına, postlanyla tüyleri İşte şununla görünür meydandakı âsân. Zemindeki mevazin mizanıdır Şeriat.

Şeriattaki rahmet, sema-i Kur'ân'dandır. Medeniyet-i Kur'ân esasları muspettir. Beş muspet esas üzere doner çarh-ı saadet.

Nokta-i istinadı, kuvvete bedel haktır. Hakkın daim şe'nidir adalet ve tevazun. Bundan çıkar selâmet, zail olur şekavet.

Hedefinde menfaat yerine fazilettir. Faziletin şe'nidir muhabbet ve tecazüp. Bundan çıkar saadet, zail olur adavet.

Hayattaki düsturu, cidal, kıtal yerine düstur-i teavündür. O düsturun şe'nidir ittıhat ve tesanüt; hayatlanır cemaat.

Suret-i hizmetinde, heva-heves yerine huda-ı hidayettir. O hudanın şe'nidir insana lâyık tarzda terakki ve refahet.

Ruha lâzım surette tenevvür ve tekâmül. Kitlelerin içinde cihetü'l-vahdeti de tard eder unsuriyet, hem de menfi milliyet.

Hem onların yerine rabıta-i dinîdir, nıspet-i vatanîdir, alâka-ı sınıfîdır uhuvvet-i imanî. Şu rabıtanın şe'nidir samimî bir uhuvvet.

Umumî bır selâmet. Hanç etse tecavuz, o da eder tedafü. İşte şımdi anladın, sırrı nedir ki küsmüş, almadı medeniyet.

adalet: hak sahibine hakkını vermek.
adavet: duşmanlık.
alâka-i sınıfî: sınıf meslek ılgısı
âsâr: eserler, çalışmanın netıcesi olan ışler
cemaat: topluluk, bir amaca yonelmış gurup.
cidal: mucadele, kavga
cihetü'l-vahdet: bırleştıren bırlık yonu
çarh-ı saadet: saadet ve mutluluk çarkı, dongusu
daim: devamlı
dustur-ı teavun: yardımlaşma prensıbı
esas: kok, temel
fazilet: hıçbır çıkarı degil Allah rızası ve dogrulugun geregini yapma.
hak: dogru, gerçek.
hariç: dışardan, yabancı ulkeden
hedef: amaç, gaye
heva: nefsin kotü arzuları
heves: nefsin hoşuna giden gereksız oyun ve eglenceler
huda-ı hıdayet: dogru ve hak yola iletme, gotürme.
hudanın şe'ni: ılâhı kaynaklı olmanın geregi ve sonucu
ittıhat: bırlık, beraberlik.
kitle: topluluk, toplum
kital: oldurme
lâyık: uygun, odule değer
lâzım: gerekli.
medeniyet-i Kur'ân: Kur'ân ın medeniyeti
menfaat: çıkar ve faydayı gozetme
menfi millıyet: mılletını sevme duygusunu yanlış degerlendırme, ırkçılık.
mevazin: mızanlar, olçuler,
mızan: olçu, terazi.
muhabbet: sevgi
muspet: olumlu, yapıcı
nispet-i vatanı: vatandaşlık bağı
nokta-ı istinat: dayanak noktası
post: hayvan dersi,.
rabıta: ılgı, bağ
rabıta-i dîn: dın bagı, dının bırleştırıcı yonu
rahmet: acıma, merhamet etme, iyılık ve ıhsanda bulunma
refahet: bolluk, bereket, rahatlik.
saadet: mutluluk.
samimî: yakın, sıcak.
selâmet: dert ve sıkıntılardan kurtuluş, esenlik.
sema-i Kur'ân: Kur'ân ın yuceligi
suret: suret, şekil.
suret-i hizmet: hizmet şekli.
sır: gizem, bilinmeyen gizli yonu
şekavet: mutsuzluk, sızlanma ve sıkıntı.
şe'ni: ışı sonucu belırgın ozelligi.
şeriat: dın, dının şaşmaz olçü ve kuralları
tard: kovmak, surmek, çıkarmak.
tarz: şekil, bıçım
tecavuz: saldırı
tecazüp: bırbırıne yakınlık hissetme, cezp etme, çekme
tedafü: savunma, mudafaa
tekamül: ilerleme, yukselme
tenevvur: aydınlanma, nurlanma
terakki: gelişme, ilerleme.
tesanüt: dayanışma
tevazün: dengeli ve olçülu davranma
uhuvvet: kardeşlik.
uhuvvet-i imanî: imanın sagladıgı kardeşlik.
umumî: herkesi ılgılendıren.
unsuriyet: ırkçılık, kendı mılletını ustun gorme
zail: yok olma, geçip gitme
zemin: yer

Şimdiye kadar İslâmlar ihtiyarıyla girmemiş. Şu medeniyet-i hâzıra onlara yaramamış. Hem de onlara vurmuş müthiş kayd-ı esaret.

Belki nev-i beşere tıryak iken zehir olmuş. Yüzde seksenini atmış meşakkat ve şekavet. Yüzde onu çıkarmış müzahref bir saadet.

Diğer onu bırakmış beyne beyne bîrahat. Zalim ekallin olmuş, gelen ribh-ı ticaret. Lâkin, saadet odur. Kulle ola saadet.

Lâakal ekseriyete olsa medar-ı necat. Nev-i beşere rahmet nazıl olan şu Kur'ân, ancak kabul ediyor bır tarz-ı medeniyet.

Umuma, ya eksere verirse bir saadet. Şimdiki tarz-ı hâzır, heves serbest olmuştur, heva da hür olmuştur. Hayvanî bır hürriyet.

Heves tahakküm eder. Heva da müstebittir. Gayr-i zarurî hacatı havaic-i zarurî hükmüne geçirmiştir. İzale etti rahat.

Bedavette bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtaç, fakir etmiştir. Sa'y-i helâl, masrafa etmemiştir kifayet.

Onda hile, harama beşeri sevk etmiştir. Ahlâkın esasını şu noktadan bozmuştur. Cemaate, hem nev'e, vermiştir servet, haşmet.

Ferd-i şahsı ahlâksız, hem fakır eylemıştir. Bunun şahidi çoktur. Kurun-i Ulâdaki mecmu-i vahşet ve cinayet, hem gadır ve hem hıyanet,

ahlâk: insanlık sediyesi, yaratılışta insanlığın gereği olan güzel davranışlar
ahlaksız: insanlık şerefine yakışmayan işler davranışlar yapan
bedavet: göçebe devri
beyne beyne: iyi ve kötünün arasında
bırahat: rahatsız
cemaat: toplum
cinayet: kan dökme, büyük suçlar
ekal: azınlık
ekser: çoğunluk
ekseriyet: çoğunluk
esas: temel prensip
fakır: muhtaç, ihtiyaç sahibi
ferd-i şahsı: birey olarak insan
gadır: acımasızlık, zulüm
gayr-ı zarurî: gereksiz
hacat: ihtiyaçlar
haram: hakkı olmayan şey, dinin yasakladığı şeyler
haşmet: görkemlilik, ihtişam
havaic-i zarurî: yemek, içmek, giyinmek gibi temel ihtiyaçlar
hayvanı hürriyet: hiçbir kural tanımayan hayvanlara ait özgürlük
heva: nefsin gereksiz arzuları
heves: nefsin arzularına uygun işler
hile: aldatma, desise ve yalan
hıyanet: ihanet, kötülük etme
ihtıyar: kendi arzu ve isteği
izale etme: gidermek
kayd-ı esaret: esaret zincirı, kölelik bağı
kifayet: yetme, yetişme

Kurun-ı Ulâ: İlk çağ
kull: bütün, genel, herkes
lâakal: en az
lâkin: ancak
masraf: gider
mecmu-ı vahşet: vahşîlik, kural tanımazlıkların hepsi
medar-ı necat: kurtuluş sebebi
medeniyet: şehirlilik, gelişmişlik
medeniyet-i hâzıra: bu günün medeniyeti
meşakkat: sıkıntı, zahmet
muhtac-ı fakir: şiddetle ihtiyaç duyan
mustebit: baskıcı, zorba
müthiş: dehşetli, korkunç
müzahref: sahte, yaldızlı süs
nazıl: Allah katından gelen
nev: insanlık türü
nev-i beşer: insanlık
rahmet: her çeşit iyilik ve ihsan
ribh-ı ticaret: ticaretten gelen kâr
saadet: refah, mutluluk, rahat
sa'y-i helâl: helâl kazanç
serbest: başıboş, hiçbir kayda bağlı olmayan
servet: zenginlik
sevk etme: yönlendirme
şahıt: delil, gören
şekavet: sıkıntıdan şikâyet
tahakküm: baskı, zorlama
tarz-ı hâzır: günümüzdeki durum
tarz-ı medeniyet: uygarlık şekli
tıryak: ilâç
umum: genel, herkes
zalım: zulmeden
zehir: öldürücü madde

Şu medeniyet-i habise tek bir defada kustu. Midesi [HAŞIYE] daha bulanır. Âlem-i İslâmdaki istinkâf-ı manidar, hem de bir cây-ı dikkat.

Kabulde muztariptir, soğuk da davranmıştır. Evet, Şeriat-ı Garrada olan nur-ı İlâhî, hassa-i mümtazıdır istiğna, istiklâliyet.

O hassadır, bırakmaz ki o nur-i hidayet, şu medeniyet ruhu olan Roma dehası ona tahakkum etsin. Onda olan hidayet,

Bundaki felsefe ile mezcolmaz, hem aşılanmaz, hem de tâbi olamaz. İslâmiyet ruhunda şefkat, izzet-i iman beslediği şeriat,

Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan tutmuş yed-ı beyzada hakaık-ı şeriat. O yemîn-i beyzada birer asa-i Mûsa'dır. Sehhar medeniyet istikbalde edecek ona secde-i hayret.

Şimdi buna dikkat et. Eski Roma, Yunanın iki dehası vardı; bir asıldan tev'emdi. Biri hayalâlûddu, biri maddeperesttî.

Su içinde yağ gibi imtizaç olamadı. Mürur-i zaman istedi, medeniyet çabaladı, Hristiyanlık da çalıştı. Temzicine muvaffak hiç biri de olmadı.

Her biri istiklâlini filcümle hıfzeyledi. Hatta el'an âdeta o iki ruh, şimdi de cesetlen değişmiş. Alman, Fransız oldu.

HAŞİYE: Demek daha dehşetli kusacak. Evet, iki Harb-ı Umumî ile öyle kustu ki, hava, deniz, kara yüzlerini bulandırdı, kanla lekeledi.

adeta: sanki
âlem-i İslam: Muslumanların yaşadığı coğrafya, İslâm dunyası
asa-i Musa: Hz. Musa nın mu cizeli asası.
asıl: esas, temel
cây-ı dikkat: dikkate deger
deha: olaganustu akıl ve zekâ
el an: şimdi.
filcümle: kısmen, nihayet, sonunda
hakaık-ı şeriat: şeriatun dinin gerçekleri
harb-i umumî: birinci dünya savaşı
hassa: özellik
hassa-i mümtaz: seçkin özellik.
haşiye: dip not.
hayalâlûd: hayal ile karışık
hidayet: dinin gösterdiği hak yol
hıfzeyleme: koruma
imtizaç: birbiriyle karışma, kaynaşma
istiğna-i istiklâliyet: tam bagımsızlık, kimseye minnet duymama
istikbal: gelecek.
istiklâl: bagımsızlık, ozgurluk.
istinkâf-ı manidar: anlamlı çekimserlik.
izzet-i İman: imanın verdiği şeref ve gayret.
Kur'ân-ı mu'cizbeyan: ifadelen ve hakikatleri ile eşsiz olan Kur'ân
maddeperest: maddeci, maddeye tesir verenler
medeniyet: toplumda oluşan kultur, sanat.
medeniyet-i habise: medeniyetin çirkin yonu
mezç: karışma, birleşme, bütünleşme
muvaffak: başan
muztarip: sıkıntılı
mürur-i zaman: zamanın geçmesi
nur-ı hidayet: hak yola sevk eden aydınlık.
nur-ı İlâhî: Allah ın nuru
Roma dehası: Allah ı inkar ve put perestlikten kaynaklanan dunya servet ve haşmeti
secde-i hayret: hayretten secde etme
sehhar medeniyet: aldatıcı medeniyet.
şefkat: koruma sevgisi
şeriat-ı garra: nurlu parlak şeriat.
tabı olma: uyma, arkasından gitme
tahakkûm: baskı ve zorbalık.
temziç: kaynaştırma.
tev'em: ikiz.
yed-i beyza: mu cizeli parlak hayır getiren el
yemîn-i beyza: sağ el
Yunan dehası: Sokrat, Eflâtun felsefesinden kaynaklanan dunyevî Yunan zekâsı

Güya bir nevi tenasuh başlarından geçmişti. Ey birader-i misalî! Zaman böyle gösterdi. O ikiz iki deha, öküz gibi reddetti,

Temzicin esbabını. Şimdi de barışmadı. Madem onlar tev'emdi, kardeş ve arkadaştı, terakkide yoldaştı; birbiriyle dövüştü, hiç de barışmadılar.

Nasıl olur ki, aslı, hem madeni, matlâı başka çeşit olmuştu, Kur'ân'da olan nuru, şeriat hidayeti, şu medeniyetin ruhu olan Roma dehası birbiriyle barışır, hem mezc-i ittıhadı?

O deha ile bu hüda menşeleri ayrıdır. Hüda semadan indi, deha zeminden çıktı. Hüda kalpte işliyor; dimağı da işletir.

Deha dimağda işler; kalbi de karıştırır. Hüda ruhu eder tenvir, daneleri sümbullettirir. Karanlıklı tabıat onunla ışıklanır.

İstidad-ı kemali birden bire yol alır. Nefs-i cismanî yapar hizmetkâr-ı emirber. Meleksima ediyor insan-ı himmetperver.

Deha ise, evvelâ nefse-i cisme bakıyor, tabiata giriyor, nefsi tarla ediyor, istıdad-ı nefsanî neşvunema buluyor.

Ruhu eder hizmetkâr, taneleri kuruyor. Şeytanın sımasını beşerde gösteriyor. Hüda, hayateyne saadet veriyor, dâreyne zıya neşrediyor, insanı yükseltiyor.

birader-i misalî: temsilde geçen kardeş arkadaş gibi
dareyn: dünya ve ahiret, her iki dünya.
deha. maddeci akıl. olağanüstü akıl ve zeka
dimağ insanın dünyaya bakan akıl yönü.
esbap sebepler
güya sanki
hizmetkâr-ı emirber: emrinde çalıştırma
hüda İlahi kaynaklı hak yol ve prensipleri. hak ve doğru olan yol.
insan-ı himmetperver: gayretli. kabiliyetli insan
istıdad-ı kemal olgunlaşma gelişme kabiliyeti
istidad-ı nefsanî nefsin gelişmeye müsait arzu ve istekleri
ittıhat. birlik olma
kalp insanın manevî yönü
Kur'ân nuru: Kur'ân ın getirdiği hak ve hidayet aydınlığı.
maden kaynak.
matla doguş yeri
medeniyetin ruhu günümüz medeniyetine şekil veren anlayış
meleksima meleğe benzetme
menşe: kaynak.
mezc kaynaşma birleşme
nefis beden insanın cismanî yönü
nefs-i cismanî insanın bedeni ve hayvanî yönü.
neşretme: yayma
neşvünema gelişme filizlenme ve büyüme
nevi tür çeşit.
Roma dehası Romalıların maddeci felsefesi.
saadet: mutluluk ve refah.
sema: İlahi, Allah tan gelen
sıma yüz görünüş.
sümbullettme filiz verdirme ve gelişmeye başlatma
şeriat hidayeti: dinin gösterdiği aydınlık yol
tane: tohum kabiliyet ve istidat tohumları
temzic: kaynaştırma
tenasuh: ruhların beden de gıştırmesi inancı reenkarnasyon.
tenvir: aydınlatma ışıklandırma.
terakki gelişme ilerleme
tev'em ikiz
zemin yer
ziya ışık.

Deccal-misal [HAŞİYE] deha-i a'ver, bir dâr ile bir hayatı anlar, maddeperest olur ve dünyaperver. İnsanı yapar birer canavar.

Evet, deha sağır tabiata tapar. Kör kuvvete fermanber. Fakat hüda şuurlu sanatı tanır, hikmetli kudrete bakar. Deha, zemine küfran perdesi çeker. Hüda, şükran nurunu serper.

Bu sırdandır deha a'mâ-i asam, hüda semî-i basîr. Dehanın nazarında zemindeki nimetler sahipsiz ganimettir, minnetsiz gasp ve sirkat, tabiattan koparmak, canavarca his verir.

Hüdanın nazarında, zeminin sinesinde, kâinatın yüzünde serpilmiş olan niam, rahmetin semeratı, her nimetin altında bir yed-i muhsin görür, şükran ile öptürür.

Bunu da inkâr etmem. Medeniyette vardır mehasın-ı kesire. Lâkin, onlar değildir ne Nasraniyet malı, ne Avrupa icadı,

Ne şu asrın sanatı. Belki umum malıdır. Telâhuk-i efkârdan, semavî şerayiden, hem hacat-ı fıtrîden, hususan şer-ı Ahmedî,

İslâmî inkılâptan neş'et eden bir maldır; kimse temellük etmez. Misalîler meclisi, o meclisin reisi tekrar sordu. Hem dedi:

HAŞİYE: Bunda da bir ince işaret var

a'mâ-i asam: kör ve sağır
dâr: dünya diyar
deccal-misal: deccal gibi
deha: felsefi zekâ
deha-i a'ver: sadece dünyayı gören tek göz bir gözü kör deha ve akıl
dünyaperver: dünyayı seven
fermanber: buyruğa uyan boyun eğen
ganimet: emeksiz kazanç, yağma, savaşta elde edilen mal
gasp: zorla alınan mal, bir malın üzerine oturma, haksız kazanç.
hacat-ı fıtrı: yaratılışta insana verilen ihtiyaçlar
haşiye: dipnot.
hikmet: fayda ve maslahata yönelik gizli sebep; kâinatta ve yaratılıştaki ilâhi gaye
hususan: bilhassa, özellikle
hüda: ilâhi kaynaklı hak yol ve prensipler
hıyanet: hainlik, anlaşma ve değerlere ihanet.
icat: yoktan meydana getirme
İslâmî inkılâp: İslâm dininin gerçekleştirdiği değişim ve gelişim
kader: ezelde takdir edilen ilâhi plan
kaza: kadenn hükmünü icrası olayın vuku bulması
kudret: güç ve iktidar
küfran perdesi: inkâr ve nankörlük arkasına sığınma.
lâkin: ama, fakat.
maddeperest: maddeye tesir veren maddeye önem veren
mehasın-ı kesire: pek çok güzellikler
minnet: iyilik karşısında manevi borçlu hissetme
misalîler meclisi: rüyada yakaza da bulunan temsilcileri
musibet: felâket ve belâ
mükâfat: ödül, iyilik, ihsan
Nasraniyet: Hıristiyanlık.
neş'et: kaynak.
niam: nimetler
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
semavî şerayi: İlâhi kaynaktan vahiyle gelen din
semerat: meyveler, faydalar
Semî-i Basîr: işiten ve gören Allah
sille: tokat.
sirkât: çalma, hırsızlık.
şer'i Ahmedî: Peygamberimizin getirdiği din ve Kur'an'dan çıkan İslâmiyet.
şuur: anlama kabiliyeti
şükran nuru: nimetin kıymetini bilme ve nimeti verene minnet duyma
şükran: teşekkür, minnettarlık.
telâhuk: efkar, fikirlerin zaman içinde birleşmesi, binkimi.
temellük: sahiplenme
yed-i Muhsin: ihsan ve ikram eden el
zemin: yer

"Musibet olur her dem hıyanet neticesi, mükâfatın sebebi. Ey şu asrın adamı! Kader bir sille vurdu, kazaya da çarptırdı.

"Hangı ef'alinizle kazaya, hem kadere şoyle fetva verdiniz ki, kaza-i İlâhî musibetle hükmetti, sizleri hırpaladı?

"Hata-ı ekseriyet olur sebep daima musibet-i ammeye." Dedim. Beşerin dalâlet-i fikrîsi, Nemrudâne inadı,

Firavunâne gururu şıştı, şıştı zeminde, yetişti semavata. Hem de dokundu hassas sırr-ı hılkate. Semavattan indirdi.

Tufan, taun misali, şu harbin zelzelesi, gâvura yapıştırdı semavî bir silleyi. Demek ki şu musibet, bütün beşer musibetiydi.

Nev'en umuma şamil, bir müşterek sebebi, maddiyyunluktan gelen dalâlet fikri idi; hürriyet-i hayvanî, hevanın istıbdadı.

Hissemizin sebebi, erkân-ı İslâmîde ihmal ve terkımızdı. Zira Hâlık Teâlâ yirmi dört saatten bir saati istedi.

Beş vakit namaz için, yalnız o saati, bizden yine bizim için emrettı, hem istedi. Tembellikle terk ettik, gafletle ihmal oldu.

Şöyle de ceza gördük. Beş senede, yırmi dört saatte daıma talım ve meşakkatle tahrik ve koşturmakla bir nevi namaz kıldırdı.

Hem, senede yalnız bır ay oruç ıçın, nefsımızden ıstedi; nefsimize acıdık. Kefareten beş sene cebren oruç tutturdu.

beşer musibeti: insanlıga gelen felaket.
buhl: cımrılık.
cebren: zorla ister istemez.
daima: devamlı her zaman.
dalâlet: iman ve İslâmıyetten ayrılma, batıla yonelme.
dalâlet-i fikri: fikir bozukluğu, yanlış fikir ve kanaatler edınmek.
ef'al: davranış, amel.
erkân-ı İslâmî: İslâmın şartlar olan beş temel şart.
fetva: karar, dını hukum.
firavunane gurur: Firavun, Ramses'in Hz. Musa karşısında gosterdıgı gurur.
gafiet: unutkanlık, farkında olmama, ihmal.
gavur: ımansız.
Hâlık-ı Teâlâ: yuce yaratıcı.
harp: savaş.
hassas: ınce, en kuçük şeyı bile ol çebilen.
hata-i ekseriyet: çoğunluğun gunahı ve hatası.
hevanın istıbdadı: nefsın kötu arzularına esır olması.
hisse: pay.
hurriyet-i hayvanı: hayvanlar gibi kural tanımaz bır ozgurlük anlayışı.
ihmal: onemsememe, gorevi umursamama ve yapmama.
ihtiyar: istek, arzu ve tercih.
kaza-ı İlâhî: Allah ın hukmunu uygulamaya koyması.
kefareten: günaha karşılık olarak.
maddiyyunluk: maddeye tapıncasına deger verme dusuncesi.
meşakkat: sıkıntı.
musibet: bela, felaket.
musibet-i amme: herkese isabet eden felaket.
müşterek: ortak.
Nemrudane inat: Nemrut'un Hz. İbrahim'e gosterdıgı ınat gibi ınat.
nev'en: tur olarak, cıns olarak.
nevi: bir çeşit, bir sekılde.
semavat: gokler melekleınn mekânı.
semavi sille: semadan gelen tokat, felâket.
sırr-ı hilkat: yaratılış sırrı, yaratılma amacı.
tahrik: harekete geçırme.
talim: ogrenme egıtım.
taun: salgın olumcul hastalık gibi felaketler.
tufan: su baskını.
umuma şamil: herkesı ılgılendıren.
zekat: bir senelık malın kırkta bırı.
zelzele: deprem.
zemin: yeryuzu.
zulmetmek: haksızlık yapmak.

Kendi verdiği malından, kırkından, ya onundan birini zekât istedi; Buhl ile, hem zulmettik, haramı kanştırdık, ihtıyarla vermediktı.

O da bizden aldırdı müterakim zekâtı, haramdan da kurtardı. Amel, cins-i cezadır; ceza, cins-i ameldir. Salih amel ikiydi.

Biri müspet ve ihtıyarî, bırı menfi, ıztırarî. Bütün âlâm, mesaip, a'mal-i salihadır, lâkin menfidir, ıztırarî. Hadıs teselli verdi:

Bu millet-i günahkâr kanıyla abdest aldı, fiilî bir tevbe ettı. Mükâfat-ı acili. Şu milletin humsu, dört milyonu çıkardı,

Derece-i velâyet, mertebe-i şahadet ile gazilik verdi, günahı sildi. Bu meclis-ı âlî-i misalî, bu sözü tahsin etti.

Ben de birden uyandım, belki yakaza ile yeni yattım. Bence, yakaza rüyadır,

Rüya, bır nevi yakazadır. Orada asnın vekılı, burada Saıd Nursî.

alam: elemler, musibetler
a'mal-i saliha: dının emir ve yasaklarına uygun güzel davranışlar, fiiller
amel: sevap ve günah olan fiiller
arz: yer, dünya.
asrın vekili: mısalî mecliste 20 asrın temsılcısı
cehil: bilgisizlik, bir konuyu yanlış bilmek.
ceza: kusur sonucu verilen azap sıkıntı
cins-i amel: amelin şekli çeşıdı.
cins-i ceza: cezanın şekli çeşıdı
derece-i velâyet: evlıya mertebesine çıkma
emr-i İlâhî: Allah ın emrı
fiili tevbe: felâketten ders alarak bir daha o kusuru işlememe
gazilik: dın ve vatan ıçın savaşa katılarak sağ kalanlara verilen manevı makam.
günah: dının yasakladığı fiiller, kusur
hadıs: Peygamberımızin sözlerı.
hakıkat: gerçek.
haram: dınen yasak olan şey
hasf (husuf): ay tutulması
heylulet: amya girip engel olma
humsu: beşte bır
hurafat: boş ve batıl ınanç ve düşunceler
ıztırarı: mecburî zorunlu ıster istemez.
ıhtıyarı: tercih ederek, seçerek.
ınkılâp: değışım, dönüşüm.
kamer: ay
lakın: ama, fakat.
mecaz: gerçek anlamı dışında baş ka manayı anlatan kelime.
meclis-ı âli-i mısali: goruntuler rüya âlemınde (âlem-i mısal) toplanmış olan yuksek temsılcıler meclısı
medar-ı şems ve kamer: güneş ve ayın yorungesi.
menfi: olumsuz, negatif
mertebe-i şehadet: dın ve vatan ıçın canını verenlere verilen manevî şehıtlik makamı.
mesaip: musıbeder ve belâlar
millet-i günahkar: kusurlu olan toplum
mükafat-ı acil: peşın odul.
münhasıf: tutulma
müspet: pozıtıf, olumlu
müterakim: bırıken.
nevi: çeşıt.
nımşeffaf: yan saydam, ıçını gosteren
re's: baş.
salih amel: doğru Allah ın emrıne uygun fıl ve davranış
tahsin: güzel bulma, ovgu ıle memnunıyetı ıfade etmek.
tekatu: kesişme, kesme, çatışma
teselli: musıbete ugrayana rahatlatıcı soz söyleme.
valide: anne
yakaza: uyanıklık hâlı
zekat: bir senelik malın kırkta bırı
zenep: kuyruk.

HAKIKÎ BUTUN ELEM DALÂLETTE, BUTUN LEZZET IMANDADIR.
• HAYAL LIBASINI GİYMIŞ MUAZZAM BİR HAKİKAT •

Ey yoldaş-ı hüşdar! Sırat-ı müstakimin o meslek-i nuranî, mağdub ve dâllînin o tarik-ı zulmanî, tam farklarını görmek eğer istersen, ey aziz!

Gel, vehmini ele al, hayal üstüne de bin. Şimdi seninle gideriz zulümat-ı ademe. O mezar-ı ekberi, o şehr-i püremvatı bir ziyaret ederiz.

Bir Kadîr-i Ezelî, kendi dest-i kudretle bu zulümat-ı kıt'adan bizi tuttu çıkardı, bu vücuda bindirdi, gönderdi şu dünyaya, şu şehr-i bîlezaiz.

İşte şimdi biz geldik şu âlem-i vücuda, o sahra-i haile. Gözümüz de açıldı, şeş cihette biz baktık. Evvel istitafkârâne önümüze bakarız.

Lâkin beliyyeler, elemler, önümüzde düşmanlar gibi tehacüm eder. Ondan korktuk, çekindik. Sağa sola, anasır-ı tabâyie bakarız, ondan medet beklerz.

Lâkin biz görüyoruz ki, onların kalplerin kasıye, merhametsiz. Dişlerini bilerler, hiddetli de bakarlar. Ne naz dinler, ne niyaz.

Muztar adamlar gibi, me'yusâne, nazan yukarıya kaldırdık. Hem istimdatkârâne, ecram-ı ulviyeye bakarız; pek dehşetli tehditkâr da görürüz.

Güya birer gulle, bomba olmuşlar, yuvalardan çıkmışlar, hem etraf-ı fezada pek sür'atli geçerler. Her nasılsa kı onlar birbirine dokunmaz.

aziz: saygın, muhterem
dalâlet: yanlış fikir ve kanaatle doğru yoldan sapmak.
dallın: ilim ve felsefe yolu ile hak yoldan sapanlar
deha-i fennî: fen ve felsefe ile gelişmiş akıl
dest-i kudret: kudret eli
Eflatun: Platon (MÖ. 429-347) Sokrat'ın talebesi olan Yunan filozofu
elem: ızdırap, acı
gazi: Allah yolunda mücadele ederek zafer kazanan
hakıkat: gerçek.
hakıkî: gerçek.
hayal: zihinde canlandırılan gerçek dışı hülyalar
huda-i Kur'anî: Kur'ân'ın hidayete götüren yolu
iman: Allah'ın birliğine ve âhirete inanma.
isal etmek: ulaştırmak.
Kadir-i Ezelî: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan sonsuz güç ve kudret sahibi
karip: yakın
kavi: kuvvetli
lezzet: zevk.
libasi: elbise
mağdub: Allah'ın öfkesini çekenler
meslek: felsefi yol ve metot.
meslek-i nuranî: aydınlık nurlu yol, metot ve sistem
mezar-ı ekber: en büyük mezar
mezhep: Allah rızasına götüren yol ve usul
muazzam: çok büyük.
musavi: eşit.
müstakim: istikametli, doğru yol
sehil: kolay
Sokrat: Socrates (MÖ. 470-400) akılla Tevhidi bulan Yunan filozofu
sırat-ı müstakim: istikametli doğru yol
şehit olmak: Allah yolunda hayatını feda etmek.
şehr-i bîlezaiz: lezzet vermeyen şehir
şehr-i püremvat: ölülerle dolu şehir
tarik-ı zulmanî: karanlıklı yol
vehim: zan ve kuruntu.
vücut: varlık.
yoldaş-ı hüşyar: uyanık yol arkadaşı
zayıf: güçsüz.
ziyaret: görmeye gitme
zulümat-ı kıt'a: karanlıklar ülkesi
zulümat-ı adem: yokluk karanlıkları.

Ger birisi yolunu kazara bir şaşırtsa, eliyazübillâh, şu âlem-i şahadet ödü de patlayacak. Tesadüfe bağlıdır, bundan dahi hayır gelmez.

Me'yusâne nazan o cihetten çevirdik, elîm hayrete düştük. Başımız da eğildi, sinemizde saklandık. Nefsimize bakanz, mütalâa ederiz.

İşte işitiyoruz. Zavallı nefsimizden binlerle hacetlerin sayhaları geliyor, binlerle fâkatlerin eninleri çıkıyor. Teselliyi beklerken tevahhuş ediyoruz.

Ondan da hayır gelmedi. Pek ilticakârâne vicdanımıza gırdık. Içine bakıyoruz, bir çareyi beklenz. Eyvah, yine bulmayız. Biz medet vermeliyiz.

Zıra onda görünür, binlerle emelleri, galeyanlı arzular, heyecanlı hissiyat, kâinata uzanmış. Her birinden titreniz, hiç yardım edemeyiz.

O âmâl, sıkışmışlar vücud-i adem içinde; bir tarafı ezele, bır tarafı ebede uzanıp gidiyorlar. Oyle vüs'atleri var, ger dünyayı yutarsa o vicdan da tok olmaz.

İşte bu elîm yolda nereye bir başvurduk, onda bir belâ bulduk. Zıra mağdub ve dâllîn yolları böyle olur. Tesadüf ve dalâlet o yolda nazarendaz.

O nazan biz taktık, bu hâle böyle düştük. Şimdi dahi hâlimiz ki mebde ve meadı, hem Sâni ve hem haşri muvakkat unutmuşuz.

Cehennemden beterdir, ondan daha muhrıktır, ruhumuzu eziyor. Zira o şeş cihetten ki onlara başvurduk, öyle hâlet almışız.

alem-i şahadet: gorunen madde alemı
âlem-i vücut: varlık dünyası
anasır-ı tabayi: tabıatta bulunan unsurlar dağlar taşlar ve varlıklar
beliyyeler: belâ ve musıbetler
cıhet: yon
çare: fayda menfaat.
ecram-ı ulviye: gokteki cısımler gezegenler yıldızlar
elemler: acı ve uzuntu
elîm: acı ve uzuntu verıcı
eliyazübillah: Allah korusun.
enin: acı ve uzuntuden ınleme
etraf-ı feza: gok yuzu uzayın çevresı
eyvah: yok mu kurtaran.
fakat: yoksulluk, fakırlık, ihtıyaç.
ger: eger
gülle: top mermisı
güya: sanki
hacet: ahtıyaç.
hayret: şaşkınlık.
hayır: fayda
hıddet: ofke
ilticakarane: sığınır gıbi.
istımdatkarane: yardım ister şekılde
isticafkârâne: merhamet isteyene yakışır şekılde
kaslye: katı sert.
kazara: anıden bırden bıre bır kaza sonucu
lâkin: ama fakat.
medet: ımdat, yardım isteme
merhamet: acıma duygusu
me'yusane: umıtsızce
muztar: zorda kalma çaresız.
mütalaa: etrafıca ınceleme.
naz: cıve
nazar: bakışını çevırme, bakma gozu çevırme
nefis: beden ınsanın bedensel yonu
niyaz: dua yalvarış
ödü patlamak: çok korkmak, kor kudan olmek
pek dehşetli: çok korku verıcı
sahra-i hail: korku veren çol.
sayha: yuksek ses
sine: gogüs
şeş cihet: altı yon
tehacum: hucum etme.
tehdıkkar: tehdıt edıcı korkutucu
tesadüf: rastlantı
teselli: yatıştırma
tevahhuş: korkutma
vicdan: ınsanın iyiyi kotuden ayırma kabıliyetı
zavallı: çaresız.

Ki, yapılmış o hâlet, hem havf ile dehşetten, hem acz ile ra'şetten, hem kalâk ve vahşetten, hem yütüm ve hem yeisten mürekkep vicdansûz.

Şimdi her cihete mukabil bir cepheyi alınız, def'ine çalışınız. *Evvel*, kudretimize müracaat ederiz. Vâesefa görürüz.

Ki âcize, zaife. *Saniyen*, nefiste olan hacatın susmasına teveccuh ediyoruz. Vâesefa, durmayıp bağırırlar görürüz.

Salisen, istimdatkârâne, bir halâskârı için bağırır, çağırınız, ne kimse ışıtıyor, ne cevabı veriyor. Biz de zannediyoruz.

Her bir şey bize düşman, her bir şey bizden garip. Hıçbir şey kalbimize bir teselli vermiyor, hiç emniyet bahşetmez, hakîkî zevki vermez.

Rabian, biz ecram-ı ulviyeye baktıkça, onlar nazara verir bir havf ile dehşeti. Hem vicdanın müz'ici bir tevahhuş geliyor akılsûz, evhamsız.

İşte, ey birader! Bu dalâletin yolu, mahiyeti şöyledir. Küfürdeki zulmeti bu yolda tamam gördük. Şimdi de gel kardeşim, o ademe doneriz.

Tekrar yine geliriz. Bu kere tankımız sırat-ı mustakîmdir, hem imanın yoludur. Delil ve imamımız, inayet ve Kur'ân'dır, şehbaz-ı edvarpervaz.

İşte Sultan-ı Ezel'in rahmet ve inayeti vakta bızı istedi, kudret bizi çıkardı, lütfen bizi bindirdi kanun-i meşiete etvar ustünde perdaz.

acize: âciz, güçsüz, kuvvetsiz
acz: zayıflık.
amal: gelecekle ilgili istek ve arzular
arzu: istek.
belâ: felâket, musibet.
beter: daha kötü
cehennem: azap yurdu.
cephe: başkasına karşı açılan yön.
cihet: yön.
dalâlet: sapıklık.
dâlline: ilim ve felsefe ile yoldan çıkanlar
def'ine çalışmak. gidenlemesi için uğraşmak, uzaklaştırmaya çalışmak
dehşet: ürperti ve heyecan.
ebed: sonunun ve nihayetinin bulunmaması
elim: acı ve üzüntü veren
emeller: arzu ve istekler
evvel: önce
ezel: başı olmamak.
galeyan: azgın, coşkun
ger: eğer.
hacat: ihtiyaçlar
hal: durum
halâskar: kurtarıcı
halet: hâl, durum, vaziyet.
haşir: bedenin ölümünden sonra dirilmesi
havf: korku.
hissiyat: duygular
istimdatkârâne: medet ve yardım istercesine
kainat: varlıklar
kalâk: sıkıntı, huzursuzluk.
kudret: güç, kuvvet.
magdub: Allah'ın öfkesini çekenler
mead: sonuç, son nokta.
mebde: başlangıç.
muhrik: yakıcı
mukabil: karşı
muvakkat: geçici.
murekkep: oluşmuş, bir araya gelmiş
nazarendaz: göz gezdiren bakan
nefis: insanın bedensel yönü.
ra'şet: titreyiş, ürperme
ruhu ezmek: ruhu rencide etmek.
salisen: üçüncüsü
sâni': her şeyi sanatı ve mükemmel bir şekilde yaratan Allah
sanıyen: ikincisi
şeş cihet: altı yön
tesadüf: rastlantı.
teveccuh: yönelme, ilgilenme
vaesefa: ne yazık ki, yazıklar olsun
vahşet: yabancılık ve yalnızlıktan kaynaklanan korku
vicdan: insanın iyiyi kötüden ayırma duygusu
vicdansuz: vicdanı yakan
vücud-ı adem: yokluğun var olması, yokluk âlemi
vüs'at: genişlik.
yeis: umutsızlık.
yütüm: kimsesizlik, yetimlik
zaife: güçsüz, zayıf
zannetmek. tahmin etmek.
zira: çünkü

Şimdi bizi getirdi, şefkat ile giydirdi şu hil'at-ı vücudu. Emanet rütbesini bize tevcih eyledi, nişanı, niyaz ve namaz.

Şu edvar ve etvanın, bu uzun yolumuzda birer menzil-i nazdır. Yolumuzda teshilât içindir ki, kaderden bir emirname vermiş sahifede cephemiz.

Her nereye geliriz, her hangi taifeye misafir oluyoruz, pek uhuvvetkârâne istikbal görüyoruz. Malımızdan veririz, mallarından alırız.

Ticaret muhabbeti, onlar bizi beslerler, hediyelerle susslerler, hem de teşyi ederler. Gele gele, işte geldik, dünya kapısındayız, ışıtıyoruz avaz.

Bak, girdik şu zemine, ayağımızı bastık şahadet âlemine, şehr-i âyine-i Rahman, gurûltuhane-i insan. Hiçbir şey bilmeyiz; delil ve imamımız,

Meşiet-i Rahman'dır. Vekil-i delilimiz, nazenin gözlerimiz. Gözlerimizi açtık, dünya içine saldık. Hatırına gelir mi evvelki gelişimiz?

Garip, yetim olmuştuk, düşmanlarımız çoktu; bilmezdik hamîmizi. Şimdi nur-i imanla, o düşmanlara karşı, bir rükn-i metinimiz,

İstinadî noktamız, hem hımayetkârımız, defeder düşmanları. O iman-ı billâhtır ki ziya-i ruhumuz, hem nur-i hayatımız, hem de ruh-i ruhumuz.

İşte kalbimiz rahat, düşmanlan aldırmaz, belki düşman tanımaz. Evvelki yolumuzda, vakta vicdana girdik, işittik ondan binlerle feryadufızar ve avaz.

adem: yokluk.
akılsız: akıl ürmalayan akla ters gelen.
avaz: çığlık.
bahşetmek: bağışlamak, vermek.
birader: kardeş.
dalalet: doğru yoldan ayrılmak.
dehşet: korku ürkütücülük.
delil: burhan.
ecram-ı ulviye: gök cisimleri gezegenler ve yıldızlar.
edvar: devirler, asırlar.
emanet: korunması gerekli değerli şey.
emirname: emir yazısı, yönetmelik.
emniyet: güven.
etvar: tavırlar, haller.
evhamsız: kuruntuya kapılan.
garip: yalnız kimsesiz.
hakikî: gerçek.
havf: korku.
her hangi: hangisi olursa olsun.
her nere: nerede.
hil'at-ı vücut: beden elbisesi.
İmam: önder, rehber.
iman yolu: doğru inancın insana gösterdiği yol.
inayet: yardım.
istıkbal: gelecek.
kader: takdir alın yazısı.
kalbe tesellî vermek: kalbi rahatlatmak.
kanun-ı meşiet: Allah'ın dileme irade kanunu.
kere: defa.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an: Allah'ın kelâmı.
küfür: Allah'ı ve ahireti inkar.
mahiyet: nitelik, bir şeyin esası.
mal: değerli eşya.
menzil-i naz: naz makamı.
misafir: yolcu.
müz'iç: sıkıcı, sıkıntılı.
namaz: Allah'a ibadetin adı.
nazara vermek: insanların görüşüne, dikkatine sunmak.
nişan: alamet, iz.
niyaz: dua, yalvarış.
perdaz: yönlendirici, düzenleyici.
rabıan: dördüncüsü.
rahmet: merhamet.
sahife: yazı yazılan kâğıt, sayfa.
Sultan-ı Ezel: başlangıcı olmayan güç sahibi padişah.
sırat-ı müstakim: istikametli doğru yol.
şefkat: acıma ve koruma duygusu.
şehbaz-ı edvarpervaz: her zaman hâkimiyet kanadını inananların üstünde tutan.
taife: gurup, topluluk.
tarik: yol.
teshilât: kolaylaştırma.
teşyi etmek: uğurlama.
tevahhuş: korku verme.
tevcih etme: yöneltme.
ticaret: alış veriş.
uhuvvetkârâne: kardeşçesine.
vakta: ne zaman ki.
vicdan: insanın duygusal yönü.
zevk: lezzet.
zulmet: karanlık.

Ondan belâya düştük. Zıra âmâl, arzular, istıdat ve hissiyat daım ebedî ister. Onun yolunu bilmezdik. Bizden yol bilmemezlik; onda fızar ve niyaz.

Fakat, elhamdülillâh, şimdi gelişimizde bulduk nokta-i istimdat ki, daim hayat verir o istidat, âmâle, tâ ebedülâbâda onlan eder pervaz.

Onlara yol gosterir, o noktadan ıstıdat. Hem ıstımdat edıyor, hem âb-ı hayatı içer, hem kemalıne koşuyor o nokta-i istimdat, o şevkengiz remzünaz.

İkinci kutb-i iman ki, tasdik-i haşırdır. Saadet-i ebedî o sadefın cevheri. Iman bürhanı, Kur'ân, vıcdan, insanî bir raz.

Şımdi başını kaldır, şu kâınata bir bak, onun ile bir konuş. Evvelki yolumuzda pek müthiş görünürdü. Şimdi de mütebessım, her tarafa gülüyor, nazeninâne nıyaz ve avaz.

Gormez mısin: Gözümuz arı-misal olmuştur, her tarafa uçuyor. Kâınat bostanıdır, her tarafta çiçekler. Her çiçek de veriyor ona bir âb-ı leziz.

Hem ünsiyet, teselli, tahabbübü veriyor. O da alır getirir, şehd-i şahadet yapar. Balda bir bal akıtır o esrarengiz şehbaz.

Harekât-ı ecrama, ya nucum, ya şumusa nazarımız kondukça, ellerine verirler Hâlık'ın hikmetini, hem mâye-ı ıbretı; hem cılve-ı rahmetı alır, edıyor pervaz.

âb-ı hayat: hayat suyu
amal: emeller, arzular
arzular: istekler
avaz: çıglık.
bela: musibet.
belki: bilâkis.
bürhan: delil
cevher: degerli temel esaslar
daım: devamlı
def' etmek: kovmak, uzaklaştırmak.
delil: rehber
ebed: sonsuz.
ebedulabad: ebedler memleketı sonsuz olan ahıret hayatı
elhamdulillah: Allah a hamd olsun
evvel: önce.
fakat: ama
feryadufızar: bağınp çağırma
fizar: aglama, bagırma
garip: yabancı.
gürültühane-i insan: insanın gurültü patırtı yeri
hamı: koruyucu
hayat vermek: canlandırmak.
hımayetkar: koruyucu şekılde
hıssıyat: duygular
imam: önder
iman: manç.
iman-ı billah: Allah ın bırlıgıne iman.
insanı râz: insanın anlaşılmaz sırrı
istıdat: kabılıyet.
ıstımdat: medet ve yardım alma
istinadi nokta: dayanak noktası
kalpi: insanın manevî yonu.
kemal: olgunluk, mukemmellik.
kutb: ı iman, iman kutbu.
meşiet-i Rahman: Rahman olan Allah ın dılemesı.
nazenin: ince, nazenın duyarlı
nıyaz: dua ve yalvarma.
nokta-i istimdat: medet alınacak nokta, yer
nur: ı hayat, hayatın nuru
nur: ı iman, iman nuru
pervaz: kanar çırpma, uçma
remzünaz: ışaret ve zerafet.
ruh: ı ruhumuz, ruha ruh veren
rükn: ı metın, saglam esaslar, prensıpler
saadet-ı ebedi: sonsuz mudulük.
sadef: ıncıyı koruyan kabuk.
şahadet alemi: gorunen âlem, dünya
şehrayin-i Rahman: Allah ın bayram yen halıne gedrdıg yer küresi
şevkengiz: şevke getıren.
ta: oraya kadar
tasdik-i haşır: oldukten sonra dırılmeyı kabul etme, onaylama.
vakta: ne zamanki
vekil-i delilimiz: delil olarak gorunen
vıcdan: insanın duygusal yonu, ıç âlemı, ıçsel kontrol mekanızması
yetim: kımsesız
zemin: yer
zıra: çunkü
zıya-ı ruhumuz: ruhumuzun ışıgı.

Güya şu güneş, bizlerle konuşuyor. Der: "Ey kardeşlerimiz! Tevahhuşla sıkılmayınız. Ehlen sehlen, merhaba, hoş teşrif ettiniz. Menzil sizin; ben bir mumdar-ı şehnaz.

"Ben de sızın gıbıyım; fakat safî, isyansız, mutî bır hizmetkârım. O Zat-ı Ehad-i Samed ki, mahz-ı rahmetiyle hızmetınize benı musahhar-ı pumur etmış. Benden hararet, ziya; sizden namaz ve nıyaz."

Yahu, bakın kamere. Yıldızlarla denızler, her bıri de kendıne mahsus birer lisanla, "Ehlen sehlen, merhaba," derler. "Hoş geldiniz, bizi tanımaz mısınız?"

Sırr-ı teavünle bak, remz-ı nızamla dınle. Her bırısi söylüyor: "Bız de birer hizmetkâr, rahmet-i Zülcelâl'ın birer âyınedanyız; hıç de üzulmeyinız, bizden sıkılmayınız.

"Zelzele naralan, hâdisat sayhalan sizi hıç korkutmasın, vesvese de vermesin. Zıra onlar içinde bır zemzeme-i ezkâr, bir demdeme-i tesbih, velvele-ı nazüniyaz.

"Sızi bize gönderen o Zat-ı Zülcelâl, ellerinde tutmuştur bunların dizginlerini." İman gözü okuyor yüzlerinde ayet-ı rahmet, her bıri birer avaz.

Ey mu'mın-i kalb-i huşyar! Şimdi gozlerimiz bir parça dınlensinler. Onlann bedeline hassas kulağımızı imanın mubarek eline teslim ederız, dunyaya gondenriz. Dınlesin leziz bir saz.

Evvelkı yolumuzda bır matem-i umumî, hem vaveylâ-ı mevtî zannolunan o sesler, şimdı yolumuzda birer neva zünamaz, bırer avazunıyaz, bırer tesbıhe ağaz.

ab-ı leziz: çok tatlı su
arımsal: an gibi
avaz: çıglık, yuksek ses.
ayinedan: ayna tutan
bostan: bahçe
cılve-i rahmet: rahmetin bır panltısı
ehlen sehlen: hoş geldiniz safa getırdınız.
esrarengiz: gizemlı sır dolu
evvel: once.
güya: sanki
Halık: yaratıcı Allah
hararet: ısı
harekat-ı ecram: gezegenlerın gok cısımlennın hareketlerı
hikmet: her şeyın bır amaca ve faydaya donuk olması
hizmetkar: hızmet eden
hoş: guzel.
kâinat: varlık dünyası varlıklar
kamer: ay
hsan: dıl
mahsus: has ozel.
mahz-ı rahmet: sadece rahmetin gereğı.
maye-i ibret: ıbret levhası
menzil: mekân, yer
merhaba: rahat edınız
mumdar-ı şehnaz. ışık veren güzel.
musahhar-ı purnur: nur saçan hizmetçı
mutî: ıtaat eden.
mütebessim: gülen, gülümseyen
nazar: bakış.
nazenınâne: nazlı bır şekılde
nıyaz. dua ve yalvarış
nücum: yıldızlar
pervaz: kanat çırpma uçma
rahmet-ı Zulcelal: celâl ve azamet sahıbı olan Allah ın rahmet ve şefkatı
remz-i nizam: duzenı ışaret etmesi
safî: katıksız temız arınmış.
sırr-ı teavun: yardımlaşma sırrı
şehbaz. yıgıt delikanlı
şehd-i şahadet: varlıkların Allah ın bırlıgıne delıl olmalarından doğan bal gıbı lezzet.
şümus: guneşler
tahabbüp: sevgi, sevme
teselli: rahatlama
tevahhuş. korku urkuntu.
ünsiyet. alışkanlık, dostluk.
Zat-ı Ehad-i Samed: her şeyın kendısıne muhtaç oldugu bıı tek zat olan Allah
ziya: ışık.

Dinle, havadaki demdeme, kuşlardaki cıvcıve, yağmurdaki zemzeme, denizdeki gamgama, ra'dlardaki rakraka, taşlardaki tıktıka birer manıdar nevaz.

Terennumat-ı hava, naarat-ı ra'dıye, nağamat-ı emvaç, birer zikr-i azamet. Yağmurun hezecatı, kuşların secaatı birer tesbih-i rahmet, hakıkate bir mecaz.

Eşyada olan asvat, birer savt-ı vücuttur, "Ben de varım" derler. O kâinat-ı sâkit, birden söze başlıyor: "Bizi camit zannetme, ey insan-ı boşboğaz!"

Tuyurları söylettirir ya bir lezzet-i nimet, ya bir nüzul-i rahmet. Ayrı ayrı seslerle, küçük ağazlarıyla rahmetı alkışlarlar. Nimet üstünde iner, şükür ile eder pervaz.

Remzen onlar derler: "Ey kâinat, kardeşler! Ne güzeldır hâlimiz, şefkatle perverdeyiz, hâlimizden memnunuz." Sivri dımdıkleriyle fezaya saçıyorlar birer avaz-ı pürnaz.

Güya bütün kâinat ulvî bir musıkidir, iman nuru işıtır ezkâr ve tesbihleri. Zıra hikmet reddeder tesadüf vucudunu; nızam ise tart eder ittifak-ı evhamsaz.

Ey yoldaş! Şımdi şu âlem-i misalîden çıkarız, hayalî vehimden ınerız, akıl meydanında dururuz, mızana çekeriz, ederiz yolları berendaz.

Evvelkı elîm yolumuz, mağdub ve dâllîn yolu. O yol verir vicdana, tâ en derin yerine, hem bir hiss-i elîmi, hem bir şedit elemi. Şuur onu gösterir; şuura zıt olmuşuz.

Hem kurtulmak ıçın de muztar ve hem muhtacız, ya o teskin edilsin, ya ihsas da olmasın. Yoksa dayanamayız; feryadufızar dınlenmez.

ağaz: dıller ağızlar
asvat: sesler
avaz: yuksek ses.
avaz-ı pürnaz: çok nazlı sesler
avazünıyaz: yalvarış seslen
ayet-i rahmet: rahmetın gostergesi
camit: cansız
cıvcıve: cıvcıv seslen
demdeme: gurultulu, yuksek sesler
demdeme-ı tesbih: Allah'ı ovmekten çıkan coşkulu sesler
dımdık: gaga, kuşlann kuçuk ağızlan
feza: sema, gok yuzu
gamgama: dalga sesleri.
hadısat: olaylar, hadıseler
hakıkate mecaz: hakıkatı ifade eden sesler
hâl: durum.
hassas: çok kuçuk şeylen hısseden
hezecat: olçulu sesler, nağmeler
insan-ı boşboğaz: ilen gen bılır bılmez konuşan ınsan
kâinat: "kün" emn ile yaratılan her şey
kaınat-ı sakıt: sessız gorunen tum varlıklar.
lezız: lezzetlı.
lezzet-i nimet: nımetın zevkı, tadı
manıdar: anlamlı
matem-i umumî: genel yas.
mubarek: bereketlı, ugurlu
mü'min-i kalb-ı hüşyar: kalbı uyanık mu'mın
naara: sayha, haykırış
naarat-ı ra'dıye: gok gurultusu
nagamat-ı emvaç: deniz dalgasının seslen
nevaz: tatlı ahenklı ses
nevazünamaz: tatlı bir ses tonu ile ıbadet etme
nimet: ınsanın fayda gordüğü her şey
nüzul-i rahmet: rahmetın ındırılmesı
pervaz: kanat çırparak uçmak.
perverde: donanmış olmak.
ra'd: şımşek.
rahmet: hayat verme, merhamet, koruma, rızıklandırma
rakraka: gok gurultusu
remzen: ışaret ederek.
savt-ı vücut: varlığın hayatın ıfadesi, varlıgın sesi.
sayha: haykırma
saz: guzel ses
secaat: ıtmlı, tempolu ses
şefkat: acıma ve koruma duygusu
şükür: nımetı verene teşekkur etme, mınnet duyma
terennümat-ı hava: havanın esmesinden çıkan guzel ses
tesbihe ağaz: Allah'ı oven agızlar, dıller
tesbih-i rahmet: rahmet zıkrı.
tuyur: kuşlar
tıktıka: taşın çıkardığı sesler
vaveyla-ı mevt: olum çıglık lan
velvele-i nazünıyaz: Allah'a yalvarma ve dıleklerını sunmaktan doğan coşkulu sesler
vesvese: kuruntu
Zat-ı Zülcelal: buyukluk ve azamet sahıbı zat.
zelzele: deprem
zemzeme: yağmurun pırtıları
zemzeme-i ezkar: Allah'ı anmaktan doğan guzel nağmeler
zıkr-ı azamet: Allah'ı zıkırden çıkan buyuk ses
zıra: çunku

Hüda ise şifadır; heva iptal-i histir. Bu da teselli ister, bu da tegafül ister, bu da meşgale ister, bu da eğlence ister. Hevesat-ı sihirbaz,

Tâ vicdanı aldatsın, ruhu tenvim edilsin, tâ elem hissolmasın. Yoksa o elem-i elîm, vicdanı ihrak eder, fizara dayanılmaz, elem-i yeis çekilmez.

Demek sırat-ı müstakimden ne kadar uzak düşse, o derece nispeten şu hâlet tesir eder, vicdanı bağırttırır. Her lezzetin içinde elemi var birer iz.

Demek heves, heva, eğlence, sefahatten memzuç olan şaşaa-ı medenî, bu dalâletten gelen şu müthiş sıkıntıya bir yalancı merhem, uyutucu zehirbaz.

Ey aziz arkadaşım! İkinci yolumuzda, o nuranî tarîkte bır hâletı hissettik. O hâletle oluyor hayat maden-i lezzet; âlâm olur lezaiz.

Onunla bunu bildik ki, mütefavit derecede, kuvvet-i iman nispetinde ruha bir hâlet verir. Ceset ruhla mültezdir, ruh vicdanla mütelezziz.

Bir saadet-ı acile, vicdanda münderiçtir. Bir firdevs-i manevî, kalbinde mündemiçtir. Düşünmekse deşmektir, şuur ise şiar-ı râz.

Şimdi ne kadar kalp ikaz edilirse, vicdan tahrik edilse, ruha ihsas verilse, lezzet ziyade olur. Hem de döner ateşi nur, şıtası yaz.

Vıcdanda fırdevslenn kapılan açılır; dunya olur bır cennet. İçinde ruhlarımız, eder pervazüperdaz, olur şehbazuşehnaz, yelpez namazünıyaz.

alam: uzuntuler, elemler
alem-i misali: hayalı ve temsîlî alem.
berendaz: kaldırıp atan
dalalet: sapıklık, doğru yoldan ayrılma
dallın: akıl ve ilmle dalalete düşenler
elem: acı, uzuntu
elem-i elim: acı verici üzuntu.
elem-ı yeis: umutsızlık acısı
elîm: uzucu
ezkâr: Allah ı anmalar, zıkırler
feryadufizar: bagırıp çagırma
fizar: bagırıp çagırma
guya: sanki
halet: duygu
hayali vehim: hayalımızdekı kuruntu
hayat: canlılık.
heva: nefsin hoşuna giden şeyler
heves: bayagı arzu ve istekler
hevesat-ı sıhırbaz: sıhırlı cezp edici nefsin hoşuna giden işler
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hıss-ı elîm: acı ve uzuntu veren duygu
hissolmak: tatmak, hissetmek duymak.
hüda: hidayet yolu, İslâmiyet.
ihrak: yakmak.
ihsas: hissettirme
iman nuru: imanın aydınlıgı
iptal-i his: hissi sustırmak.
ittifak-ı evhamsaz: kuruntu ve vehm veren birliktelik
iz: ışaret, alamet.
lezaiz: lezzetler
lezzet: zevk alma
maden-i lezzet: zevk ve lezzet kaynagı
mağdub: Allah ın öfkesini çekenler
memzuç: karışık.
merhem: ilaç.
meşgale: iş, bir şeylerle uğraşma, uğrası
mizan: ölçü ve denge
muhtaç: ihtıyaç sahibi
musıkı: muzik
muztar: zorda kalma, mecbur olma
nispeten: kıyasla
nizam: düzen, sistem
nuranı tarık: nurlu aydınlık yol
reddetmek: kabul etmemek
ruh: insanın manevî yonu.
sefahat: akılsızlık, oyun ve eğlence duşkunlugu
sırat-ı müstakim: dogru yol.
şaşaa-ı medeni: medeniyetin gorkemli ışlen
şedit elem: şıddetli acı
şifa: sıhhat.
şuur: ıdrak ve bilinç.
tâ: oraya kadar
tart etmek: kovmak.
tegafül: gaflete duşme, vazifesini unutma, Allah ı unutma
tenvim: uyutma
tesadüf: rastlantı
tesbih: Allah ı her türlü kusurdan yuce tutarak şanına layık ıfadelerle anma
teselli: sakinleştırme.
tesir: etkı.
teskin: sakinleştırme
uivr: yuce, kudsi
vicdan: insanın ıyıyi kotüden ayırma duygusu.
vücut: varlık.
zehirbaz: zehirleyen
zira: çunku.

Ey aziz yoldaşım! Şimdi allahaısmarladık. Gel, beraber bir dua ederiz, sonra da buluşmak üzere ayrılınız.

اَللّٰهُمَّ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، آمِينَ [1]

1. Allahım: "Bizi doğru yola ilet. (Fatiha Suresi, 6.) Âmin.

allahaısmarlamak: Allaha teslim etmek, Ona bırakmak.
aziz: yüksek ahlâklı, yüce, izzetli.

YENİ ASYA
NEŞRİYAT

Gulbahar Caddesi, Gunay Sokak, No 4
34212 GUNEŞLI, ISTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

❖❖❖

E-POSTA : risalenur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

❖❖❖

Copyright © Her hakkı mahfuzdur.

ISBN 978-975-525-410-1 (Takım)
ISBN 978-975-525-406-7 (İşaratü'l-I'caz)

ÜRÜN KODU: 1157

(ONUNCU BASKI)

❖❖❖

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A Ş

ISTANBUL
ARALIK 2013

İçindekiler

Takdim 9

Bediüzzaman Said Nursî kimdir? 11

TEMBİH 15

Eserin muellifi Ustad Bediuzzaman Said Nursî tarafından *Işaratu'l-I'caz* tefsir hakkında yapılan bazı muhim izahlardır

***İŞARATÜ'L-İ'CAZ* TEFSİRİ HAKKINDA** 18

Ustad Bediuzzaman Said Nursî'nin talebeleri tarafından kaleme alınmış, *Işaratu'l-I'caz* hakkında açıklamalardır.

İFADETÜ'L-MERAM 21

Ustad Hazretlerinin bir Kur'ân tefsirinin nasıl yapılması lâzım geldiği hususundaki açıklamaları ve *Işaratü'l-I'caz*'ı telifindeki maksadını izah eden ifadeleridir

KUR'ÂN NEDİR? TARİFİ NASILDIR? 24

Kur'ân'ın tarifi ve mahiyeti hakkındaki suale verilen harika ve güzel bir cevaptır

FATİHA SURESİNİN TEFSİRİ 28-54

"Bismillâhirrahmanirrahîm"ın kelime kelime mana ve ehemmiyetini bazı sual ve cevaplarla birlikte izah eder. Ayrı şekilde Fatiha yı ayet ayet gayet vecız bır şekilde tefsır eder

KUR'ÂN'IN DÖRT TEMEL UNSURU 28

Kur'ân'ın dort temel esasının neler olduğunu ortaya koyan bazı muhım sual ve cevaplan ihtıva eder

SURE-İ BAKARA 55-458

KUR'ÂN'DAKİ TEKRARLAR 55

Bakara Suresinin Birinci Ayetinin Tefsiri 57

HURUF-İ MUKATTAA 57

Birinci Mebhas 57

İkinci Mebhas 58

Üçüncü Mebhas 60

Dördüncü Mebhas 62

Bakara Suresinin İkinci Ayetinin Tefsiri 63

KUR'ÂN'IN YÜCELİĞİ 63

Bakara Suresinin Üçüncü Ayetinin Tefsiri 71

İMAN 71

NAMAZ 74

ZEKÂT VE SADAKA 76

Bakara Suresinin Dördüncü Ayetinin Tefsiri 80
İMAN VE MÜ'MİNLER 80
HAŞİR VE AHİRETİN İSPATI 89

Bakara Suresinin Beşinci Ayetinin Tefsiri 101
HİDAYET NİMETİ 101
KURTULUŞA ERENLER 105

Bakara Suresinin Altıncı Ayetinin Tefsiri 108
KÜFRÜN MAHİYETİ 108

Bakara Suresinin Yedinci Ayetinin Tefsiri 120
KALBLERİN MÜHÜRLENMESİ 120

MÜNAFIKLAR BAHSİ 136
Bakara Suresinin Sekizinci Ayetinin Tefsiri 136
Bakara Suresinin Dokuzuncu ve Onuncu Ayetlerinin Tefsiri 143
Bakara Suresinin On Birinci ve On İkinci Ayetlerinin Tefsiri 154
Bakara Suresinin On Üçüncü Ayetinin Tefsiri 160
Bakara Suresinin On Dördüncü ve On Beşinci Ayetlerinin Tefsiri 168
Bakara Suresinin On Altıncı Ayetinin Tefsiri 178
Bakara Suresinin On Yedi, On Sekiz, On Dokuz ve Yirminci Ayetlerinin Tefsiri 183

Bakara Suresinin Yirmi Bir ve Yirmi İkinci Ayetlerinin Tefsiri 226
İBADET VE TEVHİD BAHSİ 226

Birinci Mukaddeme ibadetin manasını, mahiyetini, hem şahsî ve içtimaî, hem de dünya ve ahıret hayatı bakımından ehemmiyetini ızah eden harika bir tefsırdır İkıncı Mukaddemede ıse Cenab ı Hakkın varlığı ve bırlığı ılmî delıller ıle ızah ve ıspat edıldıkten sonra, ayetlerın cumlelen açıkdanarak İbadetin mana ve ehemmiyeti tefsır edilir

Bakara Suresinin Yirmi Üç ve Yirmi Dördüncü Ayetlerinin Tefsiri 261
NÜBÜVVET HAKKINDA 261

Cenab-ı Hakkın Kur'ân-ı Kerîm'i ındırdıği Peygamberimiz Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâmın nübüvvetini, yani peygamberlıgini ıspat eden gayet güzel ızahlarla beraber Kur'ân'ın tarıf ve maksadı anlatılır, çeşıtlı sual ve cevaplarla bu ıkı ayetın tefsın mahıyetınde dıkkat çekıcı açıklamalarda bulunulur

Bakara Suresinin Yirmi Beşinci Ayetinin Tefsiri 317
AHİRETE İMAN 317

Bakara Suresinin Yirmi Altı ve Yirmi Yedinci Ayetlerinin Tefsiri 340
KUR'ÂN'IN İFADESİNDEKİ İ'CAZA DAİR 341

Bakara Suresinin Yirmi Sekizinci Ayetinin Tefsiri 374
HAYAT VE ÖLÜM 374

Bakara Suresinin Yirmi Dokuzuncu Ayetinin Tefsiri 387
İNSAN VE KÂİNAT 387

Bakara Suresinin Otuzuncu Ayetinin Tefsiri 403
MELÂİKEYE İMAN 403

Bakara Suresinin Otuz Birinci Ayetinin Tefsiri 418
İNSANIN YARATILIŞI 419

Bakara Suresinin Otuz İkinci Ayetinin Tefsiri 428

ECNEBÎ FEYLESOFLARIN KUR'ÂN-I KERÎM HAKKINDA ŞAHADETLERİ 429
NURUN BİR TALEBESİNİN MÜDAFAASINDAN BİR PARÇA 448

EKLER 459
Şahıs Bilgileri 461
Yer Bilgileri 481
Ayet İndeksi 489
Hadis İndeksi 526
Şahıs İndeksi 527
Yer İndeksi 530
Genel İndeks 531
Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî 573

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmınkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır?*

Çünkü çağımızda iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, 'Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" sualleri ne doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta, ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta, İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta, maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte, ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sur'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yeniliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin 'telif tarihi' ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâli'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında ikı yıl kaldıktan sonra Van'a gıtti. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilımde dennleştırırken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı, "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonrakı hayatını şekillendiren en önemlı ıkı hedefti.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi İşkodralı Tahir Paşa'nın teşvikı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gıtti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak hükumet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hıçbir gırışımde bulunmadı. Gelişinden ıkı ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her muşkul hallolunur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükumet tarafından bırkaç kere tutuklanan Bediuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetımde kalmaya devam ettı, sadece yerı değıştı: tımarhaneden tekrar hapıshaneye gönderildi. Çünkü hükumet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada elbette eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman bu teklifleri süs payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapıshaneye gönderilmeyi tercih ettı.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediuzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketlı bir sıyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mıtıngde, daha sonra Ittıhatçıların ilen gelenlenıyle birlikte gittiği Selânık Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkıyı ortadan kaldırmak için, önemlı teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İlleri'ndekı nüfuzlu şahıslara telgraflar çektı. İstanbul'un mühtelif yerlerindekı avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vakası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediüzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu mudafaası, İki Mektebi-i Musibetin Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkâri, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra, Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu Illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Darülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın relsi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-ı Milliyecilen de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet ettı.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevrelen oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den istediği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı Şemme ve Şule risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında yine hükumetin emniyle önce Isparta'ya sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettur Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münacat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Âyetü'l-Kübrâ* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada camie gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar tekrar edilmeye başlanmış ve 1947 yılında hacccin sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile tekrar edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde İskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve umutla karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişiklikleri teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halîlürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

بسم الله الرحمن الرحيم

وبه نستعين[1]

Tembih

İşaratü'l-İ'caz tefsiri, Eski Harb-i Umumînin birinci senesinde cephe-i harbde, mehazsız ve kitap mevcut olmadığı hâlde telif edilmiştir. Harb zamanının zaruretinden başka, dört sebebe binaen gayet muhtasar ve icazlı bir tarzda yazılmış; Fatiha ve nısf-ı evvel, daha mücmel, daha muhtasar kalmıştır.

Evvelâ: O zaman, izaha müsaade etmiyordu. Eski Said, icazlı ve kısa tabiratla ifade-i meram ediyordu.

Sanıyen: Gayet zeki olan kendi talebelerinin derece-i fehimlerini düşünüyordu; başkaların anlamalarını düşünmüyordu.

Salısen: Eski Said, en dakik ve en ince olan nazm-ı Kur'ân'daki icazlı olan i'cazı beyan ettiği için, kısa ve ince düşmüştür. Fakat, şımdi ıse Yenı Said nazanyla mütalâa ettim. Elhak, Eski Said'in bütün hatıratıyla beraber, şu tefsırdekı tetkıkat-ı âlıyesi, onun bır şaheserıdır. Yazıldığı vakıt daima şehit olmaya hazırlandığı için, halis bir nıyetle ve belâgatın kanunlarına ve ulûm-i Arabıyenın düsturlarına tatbik ederek yazdığı için hiçbirini cerh edemedim. Belkı, Cenab-ı Hak bu eserı ona kefaret-ı zünup yapacak ve bu tefsirı de tam anlayacak adamları yetiştirecek, ınşaallah.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla
Ve ancak Ondan yardım dıleriz

ayet: Kur'ân cumlesi
bahtıyar: bahtlı tâlı lı mutlu
belagat: sozun duzgun kusursuz yerınde ve hâlın ve makamın ıcabına gore soylenmesını oğreten ılmın adı edebıyat kaıdelerı ıle ılgılı ılım
beyan: anlatma açıklama
binaen: den dolayı bu sebepten
cephe-i harb: harb cephesi muharebe bolgesi
cerh: çurutme reddetme
dakik: dıkkatlı olçulu davranan kımse
derece-i fehim: anlama anlayış derecesi ıdrak zeka mertebelerı
düstur: kanun kural, esas
elhak: hakkın tâ kendısı tam dogrusu, dogrusu ya
Eski Harb-i Umumi: Bırıncı Dünya Savaşı
evvela: oncelıkle
fatiha: Kur'ân-ı Kerîm ın bırıncı suresi
gayet: son derece.
halis: katışıksız saf duru
harb: savaş.
hatıat: hatalar yanlıştıklar
i'caz: mu cızelık ınsanların benzennı yapmaktan âcız kaldıkları şeyı yapmak.
ıcaz: az sozle çok mana ifade etme.
ifade-i meram: dılek ve maksadı nı anlatma maksadı ifade etme
ınşaallah: Allah ızın venırse.
ızah: açıklama ayrıntıları ıle anlatma
mehaz: menba kaynak.
muhtasar: kısaltılmıs ozet.
mucmel: oz olarak anlatılmış kısa ve az sozle ifade edılmıs oz ozet.
müsaade: ızın
mutalâa: dıkkatlı okuma, tetkık etme
nazar: bakış dıkkat.
nısf-ı evvel: bırıncı yarı, ılk yarı
nıyet: duşunce kasıt.
salısen: uçuncu olarak.
sanıyen: ıkıncı olarak
şaheser: ustun eser çok ustun degerde ve guzellıkteki eser
şehit: Allah ın ve yuce dınının adı nı yuceltme ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Muslıman
tabırat: tabırler ıfadeler terımler deyımler
talebe: oğrencı
tarz: bıçım, şekl
tatbik: uydurma uygulama
tefsir: yorum, şerh
telif: eser yazma
tembih: uyarma ıkaz
ulûm-ı Arabiye: Arabca ılımler Arap dılını çeşıtlı bakımlardan ınceleyen çeşıtlı ılımler
zaruret: mecbunyet zorunda olmak, zorunluluk.

Eğer Birinci Harb-i Umumî gibi mâniler olmasaydı, tefsirin şu birinci cildi, i'caz vücuhundan olan i'caz-ı nazmîyi beyan ettiği gibi, diğer cüzler ve mektuplar da müteferrik hakaik-ı tefsiriyeyi içine alsaydı, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'a güzel bir tefsir-i cami olurdu. Belki, inşaallah, şu cüz-i tefsir ve altmış altı adet, belki yüz otuz adet Sözler ve Mektubat risalelenyle beraber mehaz olursa, ileride bahtiyar bir heyet oyle bir tefsir-ı Kur'ân'ı yazsın, inşaallah.

Said Nursî

* * *

Haşiye

Bu harika tefsirde, münafıklar hakkında olan on iki ayetle, muannıt kâfirler için olan ıkı ayetin ızahat ve tafsilâtının içinde bazı çok münasebat-ı belâgati çoklar anlamayacak ve istifade etmeyecek ehemmiyetsiz nüktelerinin zikredilmesinin sırrı ve diğer ayetlerdeki tahkike ve ızaha muhalif olarak mahiyet-i küfriyenin tafsilâtına ve ehl-i nifakın temessük ettikleri şüphelerine pek az temas edilmesinin hikmeti ve yalnız elfaz-ı Kur'ânıyenin ince işarat ve delâletlerinin ehemmiyetle beyan edilmesinin sebebi Üç Nüktedir.

Birinci Nukte: Bidayet-ı zuhur-ı Islâmıyet'te muannıt ve kitapsız kâfirlerin ve nifaka giren eski dinlerin münafıklan gibi, aynen bu zaman-ı ahırde bir nazıresi çıkacağını ders-i Kur'ânîden gelen bir sünuhatla, Eski Said hissetmiş, münafıklar hakkındakı ayetlen ızahla en ince

ayet: Kur'ân cumlesi
bidayet-i zuhur-ı Islâmiyet: Islâmın doguşunun ılk yıllan
Birinci Harb-i Umumî: Birinci Dunya Savaşı.
cüz: kısım parça.
delalet: delil olma gosterme, alâmet ışaret
ders-i Kur'ânî: Kur'ân dersi Kur'ân a ait ders
ehemmiyet: onem, deger, kıymet
ehemmiyetsiz: onemsiz.
ehl-i nifak: ıkı yuzlu kımseler munafıklar ara bozucular
harika: olağanustu vasıflar taşıyan ve hayranlık hıssı uyandıran.
haşiye: dipnot.
heyet: kurul komite
hikmet: ilahı gaye yuksek bılgi fayda
i'caz: mu cizelık, insanların benzerinı yapmaktan âcız kaldıklan şeyi yapmak
inşaallah: Allah ızın verırse
istifade: faydalanma yararlanma
işarat: ışaretler haber vermeler.
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma
ızahat: ızahlar açıklamalar
kafir: Allah ı ve Islamıyetı inkâr eden dinsız
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'ân ı Kerim.
mahiyet: aslı esası nıtelıgı
mahiyet-i küfriye: kufrun kâfirlıgın mahıyetı inancsızlıgın asıl hakikatı
mâni: engel manıa set.
mehaz: menba, kaynak
muannıt: inatçı ayak direyen.
muhalif: muhalefet eden, bir fıl ve düşunceye karşı zıt düşuncede bulunan
münafık: nifak sokan ara bozucu kalbinde kufru gizledıgı halde Musluman gorunen
münasebat-ı belagat: guzel sozlerdekı uygunluklar, yerinde ve guzel bir şekılde ifade edılen sozlerdekı munasıplıklar guzel sozlerin bırbırını tamamlamalan
müteferrik: çeşitli
nazıre: ornek, karşılık, mısıl bır şeye benzetılerek yapılan şey
nifak: ıkıyuzlulluk, munafıklık.
nukte: ince manalı ancak dıkkatle anlaşılabilen mana veya soz.
risale: kitap kıtapçık
sunuhat: akla ve kalbe doğan manalar
tafsilat: tafsıller açıklamalar, ızahlar
tefsir: yorum şerh
tefsir-i Kur'ân: Kur'ân tefsiri Kur'an ın açıklaması.
temessük: yapışma sarılma sıkıca tutunma
vücuh: vecıhler cıhetler yonler
zaman-ı ahır: ahır zaman son zaman

nükteleri beyan etmiş. Fakat, mütalâacıların zihnini bulandırmamak için mahiyet-i mesleklerini ve istinat noktalarını mücmel bırakmış, izah etmemiş. Zaten Risale-i Nur'un mesleği odur ki, zihinlerde bir iz bırakmamak için, sair ulemaya muhalif olarak, muanzlann şüphelerini zikretmeden öyle bir cevap verir ki, daha vehim ve vesveseye yer kalmaz. Eski Said, bu tefsirde, Risale-i Nur gibi, zihinleri bulandırmamak için yalnız belâgat noktasında lâfzın delâletine ve işaratına ehemmiyet vermiş.

İkinci Nükte: Madem Kur'ân-ı Hakîm'in her harfinin okunmasıyla öyle bir kıymeti olur ki, bir harf on, yüz, bin ve binler sevabı ve bâkî meyve-i uhrevîyi verecek mahiyettedir, elbette Eski Said'ın bu tefsirinde, bir saç gibi, bir zerre gibi, Kur'ân'ın kelimatına temas eden nükteleri izah etmesi israf değil, ehemmiyetsiz değil, belki göz kapaklarının kirpikleri ve belki göz bebeğinin zerreleri gibi kıymetli olduğunu hissetmiş ki, o dehşetli harb içinde bu incecik saç gibi münasebetleri yazmaktan ve düşünmekten, avcı hattında duşman gülleleri onu şaşırtmamış, ondan vazgeçirmemiş (HAŞİYE)

Üçüncü Nükte: Türkçeye tercümesi, Arapçadaki cezalet, belâgat ve harika kıymetini muhafaza edememiş, bazen de muhtasar gitmiş. Onun için, münafıklar

HAŞİYE: Acaba böyle bir adam, hiç mümkün midir ki, dini siyasete, dünyaya alet etsin? Bu ittihamı yapanlarının ne derece adaletten hariç bir zulüm ettikleri anlaşılır.

Nur Talebelerinden
Zübeyir, Bayram

ayet: Kur'ân cümlesi.
bâkî: daimî, sonsuz.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
beyan: anlatma, açıklama.
cezalet: ahenkli akıcı ve güzel ifade.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ders-i Kur'anı: Kur'an dersi, Kur'ân'a ait ders.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
harb: savaş.
haşiye: dipnot.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istinat: dayanak.
İşarat: işaretler, haber vermeler.
İzah: açıklama, ayrıntıdan ile anlatma.
kelimat: kelimeler, sözler.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lâfız: söz, kelime.
madem: değil mi ki.
mahiyet: durum, vaziyet.
mahiyet-i meslek: mesleğin aslı, iç yüzü, takip edilen yolun mahiyeti.
meyve-i uhreviye: âhirete ait meyve, âhirete ait netice.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhafaza: koruma.
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
mütalâa: dikkatli okuma, tetkik etme.
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sünuhat: akla ve kalbe doğan manalar.
tefsir: Yorum, şerh.
tefsir: Yorum, şerh.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zihin: bilinç, dimağ.

hakkındaki uzun tafsilâtın bir kısmını neşretmemek niyet ettim; fakat, Kur'ân'a ait olması cihetiyle, Kur'ân'a ait bir zerrenin de kıymeti büyüktür, belki bazılara da faydası vardır. İnşaallah Arabî tefsir, bu tercümenin ahirinde bir mâni olmazsa neşredilecek, tercümedeki noksanlarını izale edecek. Fakat, Arabî tefsirde tevafukun envaından çok harikalar vardır; beşer ihtiyân karışmamıştır. Onun için, o matbuun aynı tarzında –imkânı varsa– mümkün olduğu kadar çalışmak lâzımdır ki, alâmet-i makbuliyet olan o harikalar kaybolmasın.

Said Nursî

(1) باسمه سبحانه

Kırk sene evvel, Harb-i Umumîde, cephede, avcı hattında, bazen at üstünde telif edilen bu *İşaratü'l-İ'caz* tefsirinin bir kısmını Ustadımızdan ders aldık. İlm-i belâgati ve kavaid-i Arabiyeyi bilmediğimiz hâlde, aldığımız dersle bundaki bir sırr-ı azîmi fehmettik ki, bu *İşaratü'l-İ'caz* tefsiri hakikaten harikadır. Bu tefsir, Kur'ân'ın vücuh-i i'cazından yalnız nazmındaki i'cazı harika bir tarzda göstermesi münasebetiyle dört noktayı beyan ediyoruz.

Birincisi: Madem Kur'ân kelâmullahtır, umum asırlar üzerinde ve arkasında oturan muhtelif tabaka tabaka olarak dizilmiş bütün nev-i beşere hitap ediyor, ders veriyor. Hem bu kâinat Hâlık-ı Zülcelâl'inin kelâmı olarak, rububiyetin en yüksek mertebesinden çıkıp, bu binler muhtelif tabaka muhataplarla konuşuyor, umumunun bütün

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
ahir: sonu, son kısmı.
alâmet-i makbuliyet: kabul olunduğunu belirten işaret, nişan v.b.
Arabî: Arabca.
asır: yüzyıl, asır.
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan denn anlam.
beyan: anlatma, açıklama.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade.
envâ: çeşitler, türler, neviler.
evvel: önce.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
Hâlık-ı Zülcelal: Sonsuz büyükluk sahibi yaratıcı, Allah.
Harb-i Umumî: Birinci Dünya Savaşı.
hariç: dışında.
harikat: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
haşiye: dipnot.
hitap: nutuk verme, konuşma.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ilm-i belagat: belâgat ilmi.
İnşaallah: Allah izin verirse.
ittiham: suç altında bulunma, töhmetli olma, töhmet altında olma.
izale: yok etme, ortadan kaldırma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kelam: söz, lafız.
kelamullah: Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerim.
madem: değil mi ki.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mani: engel, mania, set.
mertebe: derece, basamak.
muhafaza: koruma.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münezzeh: temiz ve arı olan.
nazım: sıra, tertip, düzen.
neşir: yayım, yayın.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
Nur: Risale-i Nur.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sırr-ı azîm: büyük sır.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tefsir: yorum, şerh.
telif: eser yazma.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
umum: bütün, herkes.
vücuh-i i'caz: mu'cize olmanın yolları, i'caz nevileri ve vecihleri.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

suallerine ve ihtiyaçlarına cevap veriyor. Elbette manaları küllî ve umumîdir. Beşer kelâmı gibi mahsus bir zamana, muayyen bir taifeye ve cüz'î bir manaya inhısar etmiyor. Bütün cin ve insin binler muhtelif tabakada olan efkâr ve ukul ve kulûp ve ervahının her birisine lâyık gıdaları veriyor, dağıtıyor.

İkincisi: Kelâm-ı ezelîden gelen ve bütün asırları ve bütün tavaif-i nev-i beşeri muhatap ittihaz eden Kur'ân-ı Hakîm'in gayet küllî manalarının cevherlerinin sadefi hükmünde olan lâfz-ı Kur'ânî, elbette küllîdir. Yalnız kıraatinde, her bir harfinin on, yüz, bin ve binler ve eyyam-ı mübarekede otuz bine kadar sevab-ı uhrevî ve meyve-i cennet veren huruf-ı Kur'âniyenin her birinde mevcudiyeti kat'î olan i'cazın bir kısmını bu tefsirde gördük.

Üçüncüsü: Bir şeyin husun ve cemali, o şeyin mecmuunda görünür. Cüzlere ayrıldığı vakit, mecmuunda görünen husun ve cemal, parçalarında görünmez. O şeyin umumunda tezahür eden nakış ve güzellik, her bir kısmında aranmaz. Görünmediği vakit, görünmemesi onun sebeb-i kusuru tevehhüm edilmez. Böyle olmasına rağmen, Kur'ân-ı Hakîm'in sure ve ayetlerinde görünen mu'cize-i nazım, hey'at ve keyfiyat itibarıyla tahlil edildiği vakıt, başka bir tarzda yine kendini ehl-i tetkike gösteriyor. İşte bu *İşaratü'l-İ'caz* Arabî tefsiri, i'caz-ı Kur'ân'ın yedi menbaından bir menbaı olan nazmındaki cezaleti, en ince esrarına kadar beyan ve izhar ediyor. Kur'ân-ı Hakîm'in on, yüz, bin ve binler ve eyyam-ı mübarekede ayetleri.

Arabî: Arabca.
ayet: Kur'ân cümlesi.
beşer: insan, insanlık.
beyan: anlatma, açıklama.
cemal: yüz güzelliği
cevher: değer, kıymet.
cezalet. ahenkli akıcı ve güzel ifade.
cin: gözle görünmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cüz: kısım, parça.
cüz'î: küçük, az.
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler
ehl-i tetkik: dikkatle araştırıcılar, titizlikle inceleyenler
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri
esrar: sırlar, gizli hakikatler
eyyam-ı mübareke: mübarek günler
gayet: son derece.
hey'at. şekiller, biçimler, yapılar
huruf-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın harfleri
hükmünde: değerinde, yerinde
husun: güzellik
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu'cizeliği
inhısar: yalnız bir şeye ait kılma, tekelleşme
ins: insan, beşer, ademoğlu
ittihaz: edinme, kabul etme
izhar: gösterme, açığa vurma
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kelam: söz, konuşma
kelâm-ı ezeli: ezeli söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü. Kur'ân-ı Kerîm
keyfiyat: nitelikler, özellikler
kıraat. okuma, devamlı ve düzgün okuma
kulup: kalbler, gönüller
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
küllî: umumî, genel
lafz-ı Kur'an: Kur'ân lâfzı, Kur'ân kelimesi, Kur'an sözü
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
mana: anlam
mecmu: toplam, tüm.
menba: kaynak
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
meyve-i cennet. cennet meyvesi
mu'cize-i nazım. Kur'ân ayetlerinin lafız ve manalarındaki uygunluk ve hakikatı bakımından sıra ve tertibindeki mu'cizelik.
muayyen: belirli
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
nakış. işleme, süsleme
nazım: sıra, tertip, düzen
sadef: sedef, inci kabuğu
sebeb-i kusur: eksiklik nedeni
sevab-i uhrevi: ahirete ait sevap, ahirete yönelik, hayırlı harekette bulunma, karşılığı ahirette verilecek hayırlı iş, işleme
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabaka: derece, kat.
tahlil: unsurlarına ayırma, çözümleme, analiz
taife: takım, grup, ruh
tavaif-i nev-i beşer: insanlığın kavimleri, milletleri
tefsir: yorum, şerh
tevehhum. vehmine kapılmak, öyle zannetmek
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
ukul: akıllar, zihinler, uslar
umum: bütün, hepsi
umumî: genel

otuz bine kadar semere-i uhrevî veren hurufatının her birine ait, *İşaratü'l-I'caz*'ın azamî ihtimamla onlardaki i'caz-ı göstermeye çalışması, elbette ısraf değil, ayn-ı hakikattir.

Dördüncüsü: Kur'ân-ı Hakîm'in kelâm-ı ezelîden gelmesi ve bütün asırlardaki bütün tabakat-ı beşere hitap etmesi hasebiyle, manasında bir camiiyet ve külliyet-i harika vardır. İnsandaki akıl ve lisan gibi, bir anda yalnız bir meseleyi düşünmek ve yalnız bir lâfzı söylemek gibi cüz'î değil, göz misillü muhit bir nazara sahip olmak gibi, kelâm-ı ezelî dahi bütün zamanı ve bütün taife-i insaniyeyi nazara alan bir külliyette bir kelâm-ı Ilâhîdir. Elbette onun manası, beşer kelâmı gibi cüz'î bir manaya ve hususî bir maksada münhasır değildir. Bu sebepten, bütün tefsirlerde görünen ve sarahat, işaret, remiz, ima, telvih, telmih gibi tabakalarla mufessirînin beyan ettikleri manalar, kavaid-i Arabiyeye ve usul-i nahve ve usul-i dine muhalif olmamak şartıyla, o manalar, o kelâmdan bizzat murattır, maksuttur.

Tahiri Zübeyir, Sungur, Ziya, Ceylan, Bayram

ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi.
azami: en fazla, en çok, nihayet derecede.
beşer: insan, insanlık.
beyan: bildirme, ilân, açıklama.
bizzat: şahsen, kendisi.
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.
cüz'î: küçük, az.
haseb: dolayı, cihetince, gereğince.
hitap: nutuk atmak, konuşmak.
hurufat: harfler.
hususî: özel.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtimam: dikkat ve özen gösterme.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
ısraf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
kavaid-i Arabiye: Arabca dil ve gramer kuralları.
kelam: söz, ifade, ibare, konuşma.
kelam-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'an-ı Kerîm ayetleri.
kelam-ı ilahî: Allah kelâmı, Allah'ın konuşması, Allah'a ait söz.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
külliyet: bütünlük, tümlük.
külliyet-i harika: harika bütünlük.
lisan: dil.
maksat: kastedilen şey, amaç, düşünce.
maksut: amaç, ulaşmak istenilen.
mana: anlam.
mesele: konu.
misillü: benzeri gibi, aynısı, benzer gibi, eş kabilinden.
muhalif: zıt, aykırı, karşıt.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
murat: maksat, amaç, meram.
müfessirîn: yorumlayanlar, açıklayanlar.
munhasır: mahsus, ait, yöne lik.
nazar: bakış, dikkat.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
semere-i uhreviye: ahirete ait neticeler.
tabaka: sınıf, zümre, topluluk.
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, insanların oluşturduğu sosyal sınıflar.
taife-i insaniye: insana ait taife, insanlık.
tefsir: yorum, şerh.
telmih: ima yoluyla ifade etmek.
telvih: açıklama, belli etme.
usul-i din: din kuralları.
usul-i nahiv: gramer kuralları.

İfadetü'l-Meram

KUR'ÂN-I AZÎMUŞŞAN, bütün zamanlarda gelip geçen nev-ı beşerin tabakalarına, milletlerine ve fertlerine hitaben Arş-ı Âlâdan irat edilen Ilâhî ve şümullü bir nutuk ve umumî, Rabbanî bir hitabe olduğu gibi, bilinmesi, bir ferdin veya küçük bir cemaatin iktidarından hariç olan ve bilhassa bu zamanda, dünya maddiyatına ait pek çok fenleri ve ilimleri camidir.

Bu itibarla, zamanca, mekânca, ihtısasça daire-i ihatası pek dar olan bir ferdin fehminden ve kariihasından çıkan bir tefsir, bihakkın Kur'ân-ı Azîmüşşan'a tefsir olamaz. Çünkü, Kur'ân'ın hitabına muhatap olan milletlerin, insanların ahval-i ruhiyelerine ve maddiyatlarına, cami bulunduğu ince fenlere, ilimlere bir fert vâkıf ve sahib-i ihtisas olamaz ki, ona göre bir tefsir yapabilsin. Hem, bir ferdin mesleği ve meşrebi taassuptan hâlî olamaz ki, hakaik-ı Kur'âniyeyi görsün, bîtarafâne beyan etsin. Hem, bir ferdin fehminden çıkan bir dava, kendisine has olup, başkası o davanın kabulüne davet edilemez; meğer ki, bir nevi icmaın tasdikine mazhar ola.

Binaenaleyh, Kur'ân'ın ince manalarının ve tefsirlerde dağınık bir surette bulunan mehasininin ve zamanın tecrubesiyle fennin keşfi sayesinde tecelli eden hakikatlerinin tespitiyle, her biri birkaç fende mütehassıs olmak üzere muhakkikîn-ı ulemadan yüksek bir heyetin

ahval-i ruhiye: ruhsal durum
Arş-ı Âlâ: en yüce makam
beyan: bildirme, açıklama, ilân etmek.
bihakkın: tam olarak, yeterince, tamamen
binaenaleyh: bundan dolayı
bitarafane: tarafsız bir tarafa bağlı kalmaksızın.
camı: toplu, kapsamlı, içine alan, kapsayan
cemaat: topluluk.
daire-i ihata: kapsama alanı, etki eden alan
fehim: anlama, kavrama.
fen: ilim, hüner, marifet, sanat
fennin keşfi: ilimlerin ortaya çıkarması, ilim vasıtasıyla bulma
fert: birey, kişi, şahıs
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın anlattığı gerçekler
hakikat: gerçek, doğru, asıl, esas
hâlî: boş, issız
heyet: topluluk, grup
hitabe: nutuk, düzgün söz söyleme
hitap: söz söylemek.
icma: fikir birliği, dağınık şeylerin bir araya getirme
ifadetü l-meram: maksadını anlatmak, ifade etmek
ihtisas: araştırma, incelemeye dayanan
iktidar: güç, kudret, kuvvet.
irat etmek: söylemek
kariha: fikir kuvveti, düşünce kabiliyeti
kendisine has olmak: ait, özellik.
maddiyat: maddecilik, mahiyetten çok maddeye önem verme.
mazhar olmak: nail olmak, kavuşmak, şereflenmek
mehasin: güzellikler, iyilikler
mekân: mevki, yer
meşrep: gidilen yol, Hareket tarzı, tutum
muhakkikin-i ulema: araştıran ilim adamları
muhatap: kendisine söz söylenen, Konuyla ilgili sayılan
mutehassıs: uzmanlaşmış
nev-ı beşer: insanlık, cins olarak insan
nevi: cins, çeşit, tür
nutuk: söyleme, konuşma, toplum karşısında konuşma
Rabbanı: Allah'a ait, Allah'tan gelen
sahib-i ihtisas: bilirkişi, uzman
şümullü: kapsamlı, ihatalı
taassup: taraftarlık, bağlılık, Körü körüne bağlılık.
tabaka: sınıf, zümre, topluluk.
tasdik: doğruluğunu onaylama, kabul etmek.
tecelli etmek: yansımak, görünmek, açığa çıkmak.
tecrübe: deneme, sınama, yaşanarak elde edilen bilgi
tefsir: açıklama, yorumlama
tespit: belirleme, görüp gösterme, Sabit hale getirme
umumi: genel
vakıf: bilgisi olan, haberli, dikilen.

tetkikatıyla, tahkikatıyla bir tefsirin yapılması lâzımdır. Nitekim, kanunî hükümlerin tanzim ve ıttıradı, bir ferdin fikrinden değil, yüksek bir heyetin nazar-ı dikkat ve tetkikatından geçmesi lâzımdır ki, umumî bir emniyeti ve cumhur-i nâsın itimadını kazanmak üzere millete karşı bir kefalet-i zımniye husule gelsin ve icma-ı millet, hücceti elde edebilsin.

Evet, Kur'ân-ı Azîmuşşan'ın mufessirin, yüksek bir deha sahibi ve nafiz bir içtihada malik ve bir velâyet-i kâmileyi haiz bir zat olmalıdır. Bilhassa bu zamanlarda, bu şartlar ancak yüksek ve azîm bir heyetin tesanüdüyle ve o heyetin telâhuk-ı efkârından ve ruhlarının tenasübüyle birbirine yardım etmesinden ve hürriyet-i fikirlerinden ve taassuplarından azade olarak tam ıhlâslarından doğan dâhî bir şahs-ı manevîde bulunur. İşte, Kur'ân'ı ancak böyle bir şahs-ı manevî tefsir edebilir.

Çünkü "*Cüzde bulunmayan, küllde bulunur*" kaidesine binaen, her fertte bulunmayan bu gibi şartlar, heyette bulunur. Böyle bir heyetin zuhurunu çoktan ben bekliyorken, hiss-i kablelvuku kabîlinden olarak, memleketi yıkıp yakacak büyük bir zelzelenin arefesinde bulunduğumuz zihne geldi. (HAŞİYE)

"*Bir şey tamamıyla elde edilemedigi takdirde, o şeyi tamamıyla terk etmek caiz değildir*" kaidesine binaen,

---

HAŞİYE: Evet, Van'da Horhor medresemizin damında esna-ı derste büyük bir zelzelenin gelmekte olduğunu söyledi. Hakikaten söylediği gibi, az bir zaman sonra Harb-ı Umumî başladı.

Hamza, Mehmed Şefik, Mehmed Mihri

arefe: belirli bir günden bir önceki gün.
azade: uzak, emin, korunmuş.
azîm: büyük, yüce, ulu.
bilhassa: özellikle.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun.
cumhur-ı nâs: insanların çoğunluğu.
cüz: kısım, parça.
dahî: son derece zekî, anlayışlı, deha sahibi.
dam: tavan.
deha: olağanüstü zekâ sahibi olma.
emniyet: güven, inanma, asayış.
esna-ı ders: ders esnası, ders anı, ders zamanı.
ferd: birey, şahıs, kişi.
haiz: bir şeye sahip olma, sahip, malik.
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
Harb-i Umumî: 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
haşiye: dipnot.
heyet: kurul, komite.
heyet: topluluk, beraber.
hiss-ı kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
husule gelmek: hâsıl olma, meydana gelmek, peyda olmak.
hüccet: delil, emare, işaret, isbat.
hükum: verilen karar.
hürriyet-i fikir: fikir ve düşünce hürriyeti.
ıttırat: düzenlilik, ahenk. Muntazam olarak birbirini takip etmek.
icma-ı millet: milleti meydana getiren bireylerin bir meselede fikir birliği yapmaları.
içtihat: din alimlerinin şer'i esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri.
ıhlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
itimat: güven.
kabil: tur, gibi.
kaide: kural, esas, düstur.
kanunî: kanuna uygun.
kefalet-i zımniye: dolaylı kefilik.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.
küll: bütün.
malik: sahip.
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu.
mufessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metrinin tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi.
nafiz: tesir eden, nüfuzlu, tesirli.
nazar-ı dikkat: inceleyerek bakmak, önemseyerek bakmak.
nitekim: gerçekten, hakikaten, nasıl ki.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık, fanatizm.
tahkikat: araştırmalar, incelemeler, soruşturarak, araştırarak doğruyu bulmak.
tanzim: düzenleme.
tefsir: açıklama, yorumlama, şerh.
telâhuk-i efkar: fikirlerin birbiri peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi.
tenasüp: uyma, uygunluk, birbirini tutma.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
tetkikat: incelemeler, araştırmalar.
umumî: genel.
velayet-i kamile: kâmil velâyet, olgunluğa ermiş velâyet.
zat: şahsiyet.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zuhur: ortaya çıkma.

acz ve kusurumla beraber, Kur'ân'ın bazı hakikatleriyle, nazmındaki i'cazına dair bazı işaretleri tek başıma kaydetmeye başladım. Fakat, Birinci Harb-i Umumînin patlamasıyla, Erzurum'un, Pasinler'in dağ ve derelerine düştük. O kıyametlerde, o dağ ve tepelerde fırsat bulduk-ça, kalbime gelenleri, birbirine uymayan ibarelerle, o dehşetli ve muhtelif hâllerde yazıyordum. O zamanlarda, o gibi yerlerde, muracaat edilecek tefsirlerin, kitapların bulunması mümkün olmadığından, yazdıklarım yalnız sünuhat-ı kalbiyemden ibaret kaldı. Şu sünuhatım, eğer tefsirlere muvafık ise, nurun ala nur; şayet muhalif cihetleri varsa, benim kusurlarıma atfedilebilir.

Evet, tashihe muhtaç yerleri vardır. Fakat hatt-ı harb-de, büyük bir ihlâs ile, şehitler arasında yazılıp giydirilen o yırtık ibarelerin tebdiline (şehitlerin kan ve elbiselerinin tebdiline cevaz verilmediği gibi) cevaz veremedim ve kalbim razı olmadı. Şimdi de razı değildir; çünkü o zamandaki ihlâs ve hulûsu şimdi bulamıyorum. (HAŞİYE)

Maahaza, kaleme aldığım şu *İşaratü'l-İ'caz* adlı eserimi, hakikî bir tefsir niyetiyle yapmadım. Ancak ulema-ı İslâm'dan ehl-i tahkikin takdirlerine mazhar olduğu takdirde, uzak bir istikbalde yapılacak yüksek bir tefsire, bir örnek ve bir mehaz olmak üzere, o zamanların insanlarına bir yadigâr maksadıyla yaptım.

Said Nursî

HAŞİYE: Yeni Said, Risale-i Nur'daki hakiki ihlâsla yine o ihlâsı buldu. Yeni Said, aynı ihlâs ile baktı, tashih yerini bulamadı. Demek sünuhat-ı Kur'âniye olduğundan, i'caz-ı Kur'âniye, onu yanılışlardan himaye etmiş.

Nur Talebeleri

acz: zayıflık, güçsüzlük.
Birinci Harb-i Umumî: 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
cevaz: caiz olma, izin, ruhsat, yapılmasına teşvik olunmayan, ancak mânâ da olunmayan iş.
cihet: yan, yön, taraf.
dair: alakalı, ilgili.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıanlar, gerçeğin peşinden gidenler.
hakikat: gerçek, doğru.
hakiki: gerçek.
haşiye: dipnot.
hatt-ı harb: savaşta düşmanla karşı karşıya gelinen cephe, savaş hattı.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hulus: hâlislik, saflık, gönül temizliği.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ibare: bir fikri anlatan bir veya birkaç cümlecik, yazı.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
İhlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
istikbal: gelecek zaman.
kelimat-ı haliye: hâlle anlatılan kelimeler, hal ve hareketlerin ifade ettiği manalar, evrendeki her bir varlık kendine özgü diliyle ustasını, sanatkârını, yaratıcısını anlatır, bildirir, tanıttırır; bu dile "hal dili" denir. her bir olay ve durum da bu dilin kelimeleridir.
kıyamet: son derece büyük yıkım, katlanılması güç bela, büyük sıkıntı, belâ.
kusur: eksiklik, noksan.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mehaz: menba, kaynak.
muhalif: muhalefet eden, bir fikil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan.
muhtaç: gerek duyan.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muvafık: uygun, uyar, münasip.
muracaat: başvurma, danışma.
nazım: sıra, tertip, düzen.
nurun ala nur: nur üstüne nur, güzelden de güzel, iyiden de iyi, aydınlıktan da aydınlık.
razı: hoşnut olma, kabul etme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sünuhat: içe doğan şeyler.
sünuhat-ı kalbiye: kalbe ait hatırlayışlar, içe doğuşlar.
sünuhat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın akla hatırlattıkları, Kur'ân'dan ilham olarak kalbe doğan manalar.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
takdir: değerlendirme.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme.
tefsir: yorum, şerh.
ulema-i İslâm: İslâm âlimleri.
yadigar: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya kimse.

Kur'ân Nedir, Tarifi Nasıldır?

KUR'ÂN,

- *şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir tercüme-ı ezeliyesi,*
- *ve âyât-ı tekviniyeyi okuyan mütenevvi dillerinin tercüman-ı ebedisi,*
- *ve şu âlem-i gayp ve şahadet kitabının müfessiri;*
- *ve zeminde ve gökte gizli esma-i İlâhiyenin manevî hazinelerinin keşşafı;*
- *ve sutur-i hâdısatın altında muzmer hakaıkın miftahı;*
- *ve âlem-i şahadette âlem-i gaybın lisanı;*
- *ve şu âlem-i şahadet perdesi arkasında olan ve âlem-i gayp cihetinden gelen iltifatat-ı ebediye-i Rahmaniye ve hitabat-ı ezeliye-i Subhaniyenin haznesi;*
- *ve şu İslâmiyet âlem-i manevîsinin güneşi, temeli, hendesesi,*
- *ve avalim-i uhreviyenin mukaddes haritası;*
- *ve zat ve sıfât ve esma ve şuun-ı İlâhiyenin kavl-i şarihi, tefsir-i vazıhı, burhan-ı kâtı, tercüman-ı sâtı;*
- *ve şu âlem-i insaniyetin mürebbîsi,*
- *ve insaniyet-i kübra olan İslâmiyet'in mâ ve ziyası;*
- *ve nev-i beşerin hikmet-ı hakıkiyesi;*
- *ve insaniyeti saadete sevk eden hakıkî mürşidi ve hâdisi;*

âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i insaniyet: İnsanlık âlemi.
âlem-i maneviyat: maneviyata ait âlem, maneviyat âlemi.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
avalim-i uhreviye: ahiret âlemleri.
âyât-ı tekviniye: kâinatta yaratılan varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve birliğine olan işaretleri, delil oluşları.
burhan-ı katı: kat'i, kesin delil; en sağlam, şüksüz delil, her hangi bir şüphe bırakmayan delil.
cihet: yan, yön, taraf.
esma: adlar, isimler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
hâdi: doğru yolu gösteren; doğru yola sevk edici.
hâdısat: hâdiseler, olaylar.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakîki: gerçek.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hendese: geometri.
hikmet-i hakıkı: gerçek hikmet.
hitabat-ı ezeliye-i Subhaniye: bütün kusur ve noksanlıklardan uzak olan Allah'ın cinlerle ve insanlarla konuşması olan Kur'ân-ı Kerîm.
iltifatat-ı ebediye-i Rahmaniye: bütün canlıların rızklarını veren Cenab-ı Hakkın sonsuz şefkatı ve yarattıklarına iltifat edip sevmesi.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
insaniyet-i kübra: en büyük insanlık, İslâmiyet.
kavl-i şarih: şerh eden, açıklayan, yorumlayan söz.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran.
kitab-ı kebir-i kainat: kainat denilen büyük kitap.
lisan: dil.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
miftah: açan alet, anahtar.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
muzmer: gizli, saklı, örtülü, dışa vurulmamış, açığa çıkmamış.
müfessir: tefsir eden, açıklayan, kısa bir şeyi genişletip anlamını ortaya koyan, kapalı, soylenmiş bir şeyi açıp anlatarak anlamını ve maksadını açığa çıkaran.
mürebbi: terbiye eden, terbiye veren, yetiştiren.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nevi nevi, çeşit çeşit.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
saadet: mutluluk.
sevk: yöneltme, gönderme.
sıfât: vasıflar, sıfatlar, nitelikler, özellikler.
sutur-i hadısat: hâdiselerin satırları.
Subhaniye: bütün kusur ve noksanlıklardan uzak olan Allah'a ait, Allah ile ilgili, Allah'a mahsus, İlâhî.
şahadet: gözle görülen şeyler, varlıklar, dünya.
şuun-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait işler, faaliyetler, olaylar, hâdiseler.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tefsir-i vazıh: açık, anlaşılır yorum.
tercüman-ı ebedi: ebedî tercüman, Allah'ın sözü olan Kur'ân-ı Kerîm.
tercüman-ı satı: parlak, nur saçan tercüman, çevirmen.
tercüme-i ezeliye: ezeli tercüme; Allah'ın kelamı olan ve bütün varlıkların mana, mahiyet ve vazifelerini açıklayan mevcudatın tercümesi, hükmündeki Kur'ân-ı Kerîm.
zemin: yeryüzü.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

- *ve insanlara,*
  hem bir kitab-ı şeriat,
  hem bir kitab-ı dua,
  hem bir kitab-ı hikmet,
  hem bir kitab-ı ubudiyet,
  hem bir kitab-ı emir ve davet,
  hem bir kitab-ı zikr,
  hem bir kitab-ı fikr,
- *hem insanın bütün hacat-ı maneviyesine merci olacak çok kitapları tazammun eden tek, cami* BİR KİTAB-I MUKADDES,
- *hem bütün evliya ve sıddıkînın ve urefa ve muhakkikînin muhtelif meşreplerine ve ayrı ayrı meslekleri-ne, her birindeki meşrebin mezakına lâyık ve o meşrebi tenvir edecek ve her bir mesleğin mesakına muvafık ve onu tasvir edecek birer risale ibraz eden mukaddes bir kütüphane hükmünde* BİR KİTAB-I SEMAVÎDİR.

Kur'ân, Arş-ı Azamdan, İsm-i Azamdan, her ismin mertebe-i azamından geldiği için, On İkinci Sözde beyan ve ispat edildiği gibi,

KUR'ÂN,

- *Bütün âlemlerin Rabbi itibarıyla Allah'ın kelâmıdır.*
- *Hem bütün mevcudatın İlâhı ünvanıyla Allah'ın fermanıdır.*
- *Hem bütün semavat ve arzın Hâlıkı namına bir hitaptır.*
- *Hem rububiyet-i mutlaka cihetinde bir mukâlemedir.*

âlem: bütün yaratılmışlar
Arş-ı Azam: en büyük arş. Allah'ın katı. Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
arz: yer, dünya
beyan: anlatma, açıklama
cami: cem eden, toplayan, içine alan
evliya: veliler, Allah dostları.
ferman: emir, buyruk.
hacat-ı maneviye: manevî ihtiyaçlar
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hitap: söylemde bulunmak, konuşmak.
hükmünde: değerinde, yerinde
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
ispat: kanıtlama, doğrulama
kelam: söz, lâfız
kitab-ı dua: dua kitabı, yaratıcıdan istemeyi öğreten kitap
kitab-ı emir: emir kitabı, yaratıcının bizlerden yapılmasını istediği şeyleri bildiren kitap
kitab-ı fikir: fikir kitabı, varlıklar ile yaratıcıyı anlama, görme, düşünmeyi öğreten kitap, insanı düşünce ve tefekküre yönelten kitap
kitab-ı hikmet: hikmet kitabı, varlıkların yaratılış sebeplerini açıklayan kitap
kitab-ı mukaddes: mukaddes kitap, kutsal olan kitap. Tevrat, Zebur ve İncil
kitab-ı semavî: Semavî, İlâhî kitap. Cenab-ı Hakkın gönderdiği İlâhî kitaplar
kitab-ı şeriat: din kitabı, dinî kurallar kitabı.
kitab-ı ubudiyet: kulluk kitabı. Allah'a nasıl ibadet edileceğini bildiren kitap
kitab-ı zikr: zikir kitabı, yaratıcımızı nasıl anmamız gerektiğini gösteren kitap
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
merci: merkez, kaynak.
mertebe-i azam: en yüksek mertebe, yüce makam
mesak: sevk edilecek yer, sürülecek yer
meslek: gidilen yol, takip edilen yol
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mezak: zevk, lezzet.
muhakkikın: muhakkikler, hakikatı bulup meydana çıkaranlar, hakikatı araştırانlar
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
muvafık: yerinde, uygun, uyar, munasip
mukaleme: konuşma, söz söyleme.
nam: ad, isim
risale: kitap, kitapçık.
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye edicilik, Cenab-ı Hakkın her şeyi kuşatan ve emri altında tutan kayıtsız, şartsız terbiye edicilişi
semavat: semalar, gökler
sıddıkın: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar
tasvir: şekillendirme, tanımlama, tanıf etme
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
urefa: arifler, irfan sahibi kimseler
ünvan: ad, isim, lâkap

- *hem saltanat-ı amme-i Subhaniye hesabına bir hutbe-i ezeliyedir,*
- *hem rahmet-i vâsia-i muhita nokta-i nazarında bir defter-i ıltıfatat-ı Rahmaniyedir;*
- *hem ulûhiyetin azamet-i haşmeti hayasiyetiyle, başlarında bazen şifre bulunan bir muhabere mecmuasıdır;*
- *hem İsm-i Azamın muhitinden nüzul ile, Arş-ı Azamın bütün muhatına bakan ve teftiş eden hikmetfeşan* BİR KITAB-I MUKADDESTİR

Ve şu sırdandır ki, "KELÂMULLAH" ünvanı, kemal-i liyakatle Kur'ân'a verilmiş ve daima da veriliyor.

Kur'ân'dan sonra, sair enbiyanın kütüp ve suhufları derecesi gelir.

Sair nihayetsiz kelimat-ı İlâhiyenin ise bir kısmı dahi, has bir ıtıbarla, cüz'î bir ünvanla, hususî bir tecelli ile, cüz'î bir isimle, has bir rububiyetle ve mahsus bir saltanatla ve hususî bir rahmetle zahir olan ilhamat suretinde bir mükâlemedir. Melek ve beşer ve hayvanatın İlhamları, kulliyet ve hususiyet ıtıbanyla çok muhteliftir.

KUR'ÂN,

- *asırları muhtelif bütün enbiyanın kitaplarını ve meşrepleri muhtelif bütün evliyanın nsalelerini ve meslekleri muhtelif bütün asfıyanın eserlerini icmalen tazammun eden,*

Arş-ı Azam: en büyük arş. Allah'ın kat'ı Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
asfıya: safiyet ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin (asm) vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar.
azamet-i haşmet: haşmetin, ihtişamın büyüklüğü.
beşer: insan, insanlık.
cüz'î: küçük, az.
defter-i ıltıfatat-ı rahmaniye: sonsuz merhamet sahibi olan Allah'ın ıltıfatlarını içine alan defter, Kur'an.
enbiya: nebiler, peygamberler.
evliya: veliler, Allah dostları.
haysiyet: itibar.
hayvanat: hayvanlar.
hikmetfeşan: hikmet neşreden, hikmet yayan, hikmet saçan.
hususî: özel.
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
hutbe-i ezeliye: ezelî hutbe, başlangıcı olmayan Allah'ın konuşması, hitabı.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.
İlham: içe, gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey.
ilhamat: Allah tarafından kalbe gelen manalar.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ıtıbar: bakımdan, sebepten.
Kelamullah: Allah'ın Kelâmı, Kur'an-ı Kerim.
kelimat-ı İlâhiye: İlâhî sözler, Allah'a ait kelimeler.
kemal-i liyakat: mükemmel bir şekilde layık oluş.
kitab-ı mukaddes: mukaddes kitap, kutsal olan kitap. Tevrat, Zebur ve İncil.
kulliyet: bütünlük, tümlük.
kütüp: kitaplar.
meslek: gidiş, usul, yol.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhabere: haberleşme.
muhat: ihata edilmiş, kuşatılmış, etrafı çevrilmiş.
muhit: yore, çevre.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mukaleme: konuşma.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmet-i vâsia-i muhita: Allah'ın her şeyi kuşatan geniş rahmeti.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
saltanat-ı amme-i Subhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın her şeye hükmeden, her şeyi kuşatan saltanatı.
suhuf: sahifeler, yapraklar.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
teftiş: işlerin doğrusunu gerçeği gibi sorup araştırma.
uluhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
ünvan: ad, isim, lâkap.
zahir: görünen, görünücü.

- *ve cihat-ı sittesi parlak ve evham ve şübehatın zulumatından musaffa;*
- *ve nokta-i istinadı bılyakın vahy-i semavî ve kelâm-ı ezelî;*
- *ve hedefi ve gayesi, bilmuşahede saadet-i ebediye;*
- *içi bilbedahe halis hidayet;*
- *üstü bizzarure envar-ı iman;*
- *altı bilmelyakin delil ve bürhan;*
- *sağı bittecrübe teslim-i kalb ve vicdan;*
- *solu biaynelyakin teshir-i akıl ve iz'an;*
- *meyvesi bihakkalyakin rahmet-i Rahman ve dâr-ı Cinan;*
- *makamı ve revacı bilhadsi's-sadık makbul-ı melek ve ins ve cân* BİR KİTAB-I SEMAVÎDİR.

Said Nursî

biaynelyakın: görür derecede kesin olarak bilme, görür gibi bilme, tam vüsuk ve itminan ile

bihakkalyakın: doğruluğunda asla şüphe olmayan hâl, hakikatı kesin bir şekilde bilerek, yaşar gibi kesin biliricesine.

bilmelyakın: bir şeyi ilmle ve bazı işaretlenyle bilerek, hakıkatı kesin bir tarzda bilme.

bilbedahe: açıktan aşıkar olarak

bilhads-ı sadık. doğru bir hads ile, doğru bir sezgi ile (tam bilme)

bilmuşahede: görerek, bizzat şahit olarak.

bilyakın. delil ve bürhan ile şüphesiz tereddütsüz kabul ederek

bittecrübe: tecrubeyle

bizzarure: zarurî olarak, ister istemez mecburen

burhan: delil, ispat, huccet.

dar-ı Cinan: cennet yurtları, cennetler

delil: kanıt, tanık, bürhan.

envar-ı İman: iman nurları, iman panıtıları.

evham: vehimler, zanlar, kuruntular

halis: katışıksız, saf, duru.

hidayet. doğru inanç ve yaşayış üzere olmak

ıman: inanç, itıkat

İns: insan, beşer, ademoğlu

iz'an: basıret, anlayış, teslim olup itaat etmek.

kelâm-ı ezelî: ezeli söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'an-ı Kerîm ayetleri

kıtab-ı semavî: Semavî, ilahî kıtap, Cenab-ı Hakkın gönderdiği İlâhî kıtaplar

makbul-ı melek: meleklerin kabul edip beğendiği şey

mertebe-ı azam: en yüksek mertebe, yüce makam

musaffa: safileşmiş, yabancı maddelerden arınmış, süzülmüş.

nokta-ı istinat. dayanak noktası, güvenme ve iltıcat noktası.

rahmet-ı Rahman: Rahman olan Allah'ın rahmeti, yaratılmışlara sonsuz şefkat ve merhametle muamele eden Allah'ın rahmeti

revaç: rağbet, kıymet, değer

saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk

şübehat: şüpheler

teshir-i akıl: akıl büyüleme, aklı etki altına alma, emrine itaat ettirme.

teslim-ı kalb: kalbin kabul etmesi, doğru ve haklı bulması

vahy-i semavî: Allah tarafından melekler vasıtasıyla peygamberlere gelen vahiy, semavî vahiy

vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his

zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلرَّحْمٰنُ ۞ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ ۞ خَلَقَ الْاِنْسَانَ ۞ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۞[1]

فَنَحْمَدُهُ مُصَلِّينَ عَلٰى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ الَّذِى اَرْسَلَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ
وَجَعَلَ مُعْجِزَتَهُ الْكُبْرٰى الْجَامِعَةَ بِرُمُوزِهَا وَاِشَارَاتِهَا لِحَقَائِقِ
الْكَائِنَاتِ بَاقِيَةً عَلٰى مَرِّ الدُّهُورِ اِلٰى يَوْمِ الدِّينِ وَعَلٰى اٰلِهِ عَامَّةً
وَاَصْحَابِهِ كَافَّةً[2]

Evvelâ: Şu *Işaratü'l-I'caz* adlı eserden maksadımız, Kur'ân'ın nazmına, lâfzına ve ibaresine ait i'caz işaretlerini ve remizlerini beyan etmektir. Çünkü, i'cazın mühim bir vechi, nazmından tecelli eder, ve en parlak i'caz, Kur'ân'ın nazmındaki nakışlardan ibarettir.

Saniyen: Kur'ân'daki anasır-ı esasiye ve Kur'ân'ın takip ettiği maksatlar, tevhid, nübüvvet, haşir, adalet ile ibadet olmak üzere dörttür. Bu dört unsuru beyan edeceğiz.

Sual: Kur'ân'ın, şu dört hedefe doğru yürüdüğü neden malûmdur?

Cevap: Evet, benîâdem, büyük bir kervan ve azîm bir kafile gibi, mazinin derelerinden gelip, vücut ve hayat sahrasında misafir olup, istikbalin yüksek dağlarına ve müzeyyen bağlarına müteveccihen, kafile kafile

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
O Rahman • Ki Kur'ân'ı öğretti • İnsanı yarattı • Ona anlamayı ve anlatmayı öğretti. (Rahman Suresi, 1-4)
2. Rumuz ve işaretleriyle kâinatın hakikatlerini toplayan en büyük mu'cizesini asırların geçmesiyle tâ kıyamete kadar bâkî kıldığı ve âlemlere rahmet olarak gönderdiği peygamber Muhammed'e ve onun Âl ve Ashabının tümüne salât ve selâm dilediğimiz o Rahman'a biz dahi hamd ederiz.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adilik
anasır-ı esasiye: esas unsurlar, temel elementler
azîm: büyük.
beyan: anlatma, açıklama
evvelâ: öncelikle
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması, kıyamet
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak
istikbal: gelecek zaman
kafile: takım, bölük.
malûm: bilinen, bilinir olan
mazî: geçmiş zaman
mühim: önemli, ehemmiyetli
müteveccihen: teveccüh ederek, yönelerek.
müzeyyen: zînetlendirilmiş, süslü
nazım: düzenleme, tanzim
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
rumuz: remizler, işaretler
saniyen: ikinci olarak.
sual: soru
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vecih: cihet, yön.

müteselsilen yürümekte iken, kâinatın nazar-ı dikkatini celp etti. "Şu garip ve acip mahlûklar kimlerdir? Nereden geliyorlar? Nereye gidiyorlar?" diye, ahvallerini anlamak üzere, hilkat hükümeti ve fenn-i hikmeti karşılarına çıkardı ve aralarında şöyle bir muhabere başladı:

Hikmet: "Nereden geliyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz? Bu dünyada işiniz nedir? Reisiniz kimdir?"

Bu suale, benîâdem namına, emsali olan büyük peygamberler gibi, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, nev-i beşere vekâleten karşısına çıkarak, şöyle cevapta bulundu:

"Ey hikmet! Bu gördüğün insanlar, Sultan-ı Ezelî'nin kudretiyle, yokluk karanlıklarından ziyadar varlık âlemine çıkanlan mahlûklardır. Sultan-ı Ezelî, bütün mevcudatı içinde, biz insanlan seçmiş ve emanet-i kübrayı bize vermiştir. Biz, haşir yoluyla saadet-i ebediyeye müteveccihen hareket etmekteyiz. Dünyadaki işimiz de, o saadet-i ebediye yollarını temin etmekle re'sü'l-malımız olan istidatlarımızı nemalandırmaktır. Ve şu azîm insan kervanına bundan sonra, Sultan-ı Ezelî'den risalet vazifesiyle gelip, riyaset eden benim. İşte o Sultan-ı Ezelî'nin risalet beratı olarak bana verdiği Kur'ân-ı Azîmüşşan, elimdedir. Şüphen varsa, al oku!"

Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın verdiği şu cevaplar, Kur'ân'dan muktebes ve Kur'ân lisanıyla söylenildiğinden, Kur'ân'ın anasır-ı esasiyesinin şu dört maksatta temerküz ettiği anlaşılıyor:

acip: ruhaf hayrette bırakan
ahval: hâller durumlar
alem: dünya cihan
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
anasır-ı esasiye: esas unsurlar temel elementler
azîm: büyük, yüce ulu
beni: oğullar evlâtlar çocuklar
berat: nişan rütbe ve imtiyaz için verilen belge kurtuluş belgesi
celp: çekme çekiş kendine çekmek
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet
emsal: örnekler benzerler
fenn-i hikmet: felsefe ilmi
garip: tuhaf hayret verici
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları Allah'ın bütün dirilterek mahşere çıkarması kıyamet
hikmet: İlahi gaye yüksek bilgi fayda
hilkat: yaratılma yaratılış
istidat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen kabiliyet bir şeyin kazanılmasına olan fitrî meyil
kâinat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
mahlûk: yaratık Allah tarafından yaratılmış olan
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahlûklar
muhabere: haberleşme
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (ASM)
muktebes: iktibas edilmiş alıntı yapılmış
müteselsilen: birbirinin peşi sıra zincirleme olarak
müteveccihen: tevecküh ederek yönelerek
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma dikkatli bakış
nema: çoğalma artma
nev-i beşer: insanoğlu insanlar
re'su'l-mal: ana para sermaye
reis: başkan
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme
riyaset: reislik, başkanlık
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk
sual: soru
Sultan-ı Ezelî: ezeli sultan kudret, kuvver ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
temerküz: merkezleşme bir merkezde toplanma
temin: sağlama
vazife: görev
vekâleten: vekâlet yoluyla birisine vekil olarak başkası adına
ziyadar: ziyalı ışıklı parlak, aydınlık

Suâl: Şu makasıd-ı erbaa, Kur'ân'ın hangi ayetlerinde bulunuyor.

Cevap: O anasır-ı erbaa Kur'ân'ın heyet-i mecmuasında bulunduğu gibi; Kur'ân'ın surelerinde, ayetlerinde, kelâmlarında, hatta kelimelerinde bile sarahaten veya işareten veya remzen bulunmaktadır. Çünkü, Kur'ân'ın kullü cüzlerinde göründuğü gibi, cüzleri de Kur'ân'ın kullüne âyinedir. Bunun içindir ki, *Kur'ân, müşahhas olduğu hâlde, efrat sahıbı olan kullî gibi tarif edilir.*

Suâl: (1) بِسْمِ اللّٰهِ ve (2) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ gibi ayetlerde makasıd-ı erbaaya işaretler var mıdır?

Cevap: Evet (3) قُلْ kelimesi, Kur'ân'ın çok yerlennde mezkûr veya mukadderdir. Bu mezkûr ve mukadder olan قُلْ kelimelerine esas olmak üzere بِسْمِ اللّٰهِ 'dan evvel قُلْ kelimesi mukadderdir. Yani: "*Yâ Muhammed! Bu cümleyi insanlara söyle ve talım et.*"

Demek, Besmelede İlâhî ve zımnî bır emır var. Bınaenaleyh, şu mukadder olan قُلْ emri, risalet ve nubuvvete işarettir. Çünkü, resul olmasaydı, tebliğ ve talime memur olmazdı.

Kezalik, hasrı ifade eden "*car ve mecrur*"un takdımı, tevhide imadır.

Ve keza (4) اَلرَّحْمٰنِ, nizam ve adalete; (5) اَلرَّحِيمِ de haşre delâlet eder.

---

1. Allah'ın adıyla (Fatiha Suresi: 1.)
2. Ezelden ebede her turlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi: 2.)
3. De ki!
4. Bütün yaratıklara rızıklarını veren ve onlara karşı sonsuz merhamet ve şefkatı bulunan ve sonsuz nizam ve adalet sahibi Rahman olan Allah. (Fatiha Suresi: 1.)
5. Ahırette mu'mın kullarına karşı sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, sonsuz bağışlayıcı Rahîm olan Allah. (Fatiha Suresi: 1.)

---

anasır-ı erbaa: dört temel unsur: hava, su, toprak, ateş.
âyine: ayna.
Besmele: her hayırlı işten sonra söylenen ve Allah'ın adıyla o işe başlandığını ifade eden "Bismillahirrahmanirrahim" kelimesine verilen isim.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
car: edatlar, yani Arabca'da başına geldiği kelimeden önceki kelimenin manasını başına geldiği kelimeye bağlayan harf veya eklerdir.
cüz: kısım, parça.
delalet: delil olma, gösterme; alâmet, işaret.
efrat: fertler.
evvel: önce.
hasr: bir şeye ait kılma, bir şeye bağlanma.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması, kıyamet.
heyet-i mecmua: içinde pekçok şey bulunan bir şeyin tamamı, bütünü.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
işareten: işaret ederek, belirterek.
kelam: söz, konuşma.
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalik: keza, bu da öyle, böyle ce.
kullî: bütün.
kullî: umumî, genel.
makasıd-ı erbaa: dört asıl gaye, dört niyet.
mecrur: başına "car harfleri" denilen edatların geldiği kelimeye denir.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mukadder: takdir olunmuş, kıymeti biçilmiş.
müşahhas: somut, gözle görülebilir, elle tutulabilir haldeki.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun.
nubüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme.
sarahaten: açıkça, açıktan açığa.
talim: ders verme, öğretme.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tebliğ: dinî bir emrin kullara bildirilmesi.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
zımnî: üstü kapalı, dolayısıyla anlatılan.

Ve keza [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ 'daki ل , ihtisası ifade ettiğinden, tevhıde işarettır.

[2] رَبِّ الْعَالَمِينَ , adaletle nübüvvete remızdır. Çunku, terbiye resuller vasıtasıyla olur.

[3] مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ , zaten sarahaten haşır ve kıyamete delâlet eder.

Ve keza [4] اِنَّا اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ sadefi de o makasıd-ı erbaa cevherlerini tazammun etmiştir.

[5] بِسْمِ اللّٰهِ

Bu kelâm, güneş gibidir. Yani, güneş başkalarını gösterdiği gibi, kendini de gösterir; başka bir güneşe ihtiyaç bırakmaz. بِسْمِ اللّٰهِ , başkalarına yaptığı vazîfeyi, kendisine de yapıyor, ikinci bir بِسْمِ اللّٰهِ daha lâzım değildir.

Evet, بِسْمِ اللّٰهِ öyle müstakil bir nurdur ki, bu nur hiçbir şeye bağlı değildir. Hatta, bu nurun *car* ve *mecrur*'u bile hiçbir şeye muhtaç değildir. Ancak ب harfinden müstefad olan [6] اَسْتَعِينُ veya örfen malûm olan [7] اَتَيَمَّنُ veyahut

1- Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi 2.)
2- O, Âlemlerin Rabbidir. (Fâtiha Sûresi 2.)
3- O, hesap gününün sahibidir. (Fâtiha Sûresi 4.)
4- Şüphesiz biz sana Kevser'i verdik. (Kevser Sûresi, 1.)
5- Allah'ın adıyla. (Fâtiha Sûresi 1.)
6- Yardım diliyorum.
7- Teberruk ediyorum.

cevher: değer, kıymet.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması; kıyamet.
ihtisas: hisler, duygular.
kelâm: söz, konuşma.
keza: böylece, aynı şekilde.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
makasıd-ı erbaa: dört asıl gaye, dört niyet.
malum: bilinen, bilinir olan.
muhtaç: gerek duyan.
mustakil: başlı başına, kendi başına, kendi kendine, ayrıca, bağımsız.
müstefad: kazanılmış, kâr edilmiş.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
örfen: zamanın icabına göre, örfî olarak.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
sadef: sedef, inci kabuğu.
sarahaten: açıkça, açıktan açığa.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vasıta: aracılık.
vazîfe: görev.

mukadder olan [1] قُلْ 'ün ıstılzam ettiği [2] اِقْرَأْ fiillerinden bınne müteallıktır.

İhtar: [3] بِسْمِ اللهِ 'dakı *car* ve *mecrur*'a müteallık olarak mezkûr olan filler, Besmeleden sonra takdır edılır kı haşrı ifade etmekle ıhlâs ve tevhıdı tazammun etsin. İsım Cenab-ı Hakkın zatî ısımlerı olduğu gibi, fiilî ısımlerı de vardır. Bu fiilî ısımlerın, *Gaffar* ve *Rezzak*, *Muhyî* ve *Mümît* gıbı pek çok nevileri vardır.

Sual: Bu fiilî isimlerinin kesretle tenevvuü neden meydana geliyor?

Cevap: Kudret-i ezeliyenin kâinattaki mevcudatın nevilerine, fertlerine olan nıspet ve taallûkundan husule gelir. Bu itibarla بِسْمِ اللهِ kudret-i ezeliyenin taallûk ve tesirini celp eder. Ve o taallûk, abdin kesbine ve işine yardım edicı bır ruh gibi olur. Oyle ıse, hiç kimse, hiçbır işini Besmelesiz bırakmasın.

اَللهُ Lâfza-i Celâli bütün sıfât-ı kemaliyeyi tazammun eden bir sadeftir. Çünkü, Lâfza-i Celâl, Zat-ı Akdes'e delâlet eder; Zat-ı Akdes de, bütün sıfât-ı kemaliyeyi istilzam eder. Oyle ıse, o lâfza-ı mukaddese, delâlet-ı iltizamiye ıle bütün sıfât-ı kemalıyeye delâlet eder.

İhtar: Başka ısm-ı haslarda bu delâlet yoktur. Çunku, başka zatlarda sıfât-ı kemalıyeyı ıstılzam etmek yoktur.

1 De ki!
2 Oku!
3 Allah ın adıyla (Fatiha Suresi 1)

abd: kul.
Besmele: her hayırlı ışten sonra soylenen ve Allah ın adıyla o ışe başlandıgını ifade eden "Bismillâhirrahmanırrahım" kelmesıne verılen ısım.
celp: çekme, çekıs, kendıne çekmek.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Allah.
delalet: delıl olma, gösterme; alamet, ışaret.
delalet-i iltizamiye: bır lâfzın ta şıdıgı mananın delaletı.
fiil: ış, hareket.
fiilî: fıılle ılgılı, gerçekten yapılan ış.
Gaffar: kulların gunahlarını çok affeden, orten, bağışlayan, bagışlaması bol olan Allah.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bır yere toplanmaları. Allah ın, olulen dırılıp mahşere çıkarması, kıyamet.
husul: hasıl olma, meydana gelme, peyda olma.
ıhlâs: samımıyet, bir amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma.
ihtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ısm-ı has: özel ısım.
istılzam: gerekli gorme, lûzumlu gorme.
ıtıbar: bakımdan, sebepten.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun âlemler.
kesb: çalışarak elde etme, çalışarak kazanma.
kesret: çokluk.
Kudret-i Ezeliye: ezele aıt kudret, başı sonu olmayan sonsuz ılâhî kudret, kuvvet.
lafza-i celâl: Allah lafzı, kelimesi.
lafza-ı mukaddes: mukaddes soz.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan.
Muhyî: olulen dırılten, hayat veren Allah.
mukadder: takdır olunmuş, kıymetı bıçılmış.
Mümît: dırılıp can verdıgınl vaktı gelınce olduren Cenab ı Hak.
müteallik: aıt, alâkalı ılgılı.
nevi: tur, çeşit.
nıspet: ılgı, bag, munasebet.
Rezzak: butun yaratılmışların rızkını veren ve ıhtıyaçlarını karşılayan Allah.
sadef: sedef, ıncı kabuğu.
sıfat-ı Kemaliye: mukemmellık sıfatları.
sual: soru.
taalluk: alâkalı, munasebetlı olma.
takdır: degerlendırme.
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma.
tenevvu: çeşıtlenme, çeşıt çeşıt olma, nevılere ayrılma.
tevhid: Allah ın bir olduguna ınanma, bırleme.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.
zatî: zata aıt, zatın kendısınden olan, kendısıyle ılgılı, kendıne aıt.

(1) اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu iki sıfatın Lâfza-i Celâlden sonra zikirlerini icap eden münasebetlerden,

Birisi *şudur ki*. Lâfza-i Celâlden celâl silsilesi tecelli ettiği gibi, bu iki sıfattan dahi *cemal* silsilesi tecelli ediyor.

Evet, her bir âlemde emir ve nehiy, sevap ve azap, tergip ve terhip, tesbih ve tahmit, havf ve reca gibi pek çok füruat, celâl ve cemalın tecellisiyle teselsul edegelmektedir.

İkincisi: Cenab-ı Hakkın ismi Zat-ı Akdes'ine ayn olduğu cihetle, Lâfza-ı Celâl, *sıfât-ı ayniyeye* işarettir, اَلرَّحِيمِ de fiilî olan *sıfât-ı gayriyeye* imadır. اَلرَّحْمٰنِ dahi ne *ayn*, ne *gayr* olan *sıfât-ı seb'a*'ya remizdir. Zira *Rahman*, "Rezzak" manasındadır. Rızık, bekaya sebeptir. Beka, tekerrür-ü vücuttan ibarettir. Vücut ise, birincisi *mümeyyize*, ikincisi *muhassısa*, üçüncüsü *müessire* olmak üzere *ilim, irade, kudret* sıfatlarını istilzam eder. Beka dahi, *semere-i rızık* mahsulü olduğu için, *basar, sem', kelâm* sıfatlarını iktiza eder ki, *merzuk*, istediği zaman ihtiyacını görsün, istediği zaman işitsin, aralarında vasıta bulunduğu takdirde o vasıta ile konuşsun. Bu altı sıfat, şüphesiz birinci sıfatı olan "*hayat*"ı istilzam ederler.

Sual: Rahman büyük nimetlere, *Rahîm* küçük nimetlere delâlet ettikleri cihetle, *Rahîm*'in *Rahman*'dan sonra zikri, yukarıdan aşağıya inmek manasına olan

1- O bütün yaratıklara rızıklarını veren ve onlara karşı sonsuz merhamet ve şefkati bulunan ve sonsuz nizam ve adalet sahibi olan Rahman, âhirette de mü'min kullarına karşı sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olup sonsuz bağışlayıcı olan Rahîm'dir. (Fatiha Suresi 1)

âlem: dünya, cihan
ayn: göz.
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
Basar: Allah'ın kendi şanına layık bir tarzda görme sıfatı
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah
cemal: güzellik.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
fiilî: fille ilgili, gerçekten yapılan iş
füruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
gayr: başka, diğer.
havf: korku, korkma.
icap: gerekme hali, gerekli olma
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
ilim: bilgi, marifet.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
istilzam: gerekli görme, lüzumlu görme
Kelam: söz, konuşma
Kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
Lâfza-i Celâl: Allah lâfzı kelimesi
mahsul: ürün
mana: anlam.
merzuk: rızıklanmış, ihtiyaçları verilmiş
muhassıs: tahsis eden, has kılan
müessir: eser sahibi, tesir eden, işleyen, hükmünü yürüten
mümeyyiz: temyiz eden, seçen, ayıran, iyiyi kötüyü, eğriyi doğruyu ayırt eden
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nehiy: yasaklama, menetme, bir işin yapılmaması konusunda tembihte bulunma
nimet: lütuf, ihsan, bağış
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
reca: umma, umit hâli
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rızık: gıda, yiyecek, besin
Sem': işitme
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat-ı ayniye: zâta mahsus olan sıfat, zâtî sıfat.
sıfât-ı seb'a: yedi sıfat, Cenab-ı Hakkın Hayat, İlim, Sem', Basar, İrade, Kudret, Kelâm sıfatları
silsile: birbirini takip eden şeylerin meydana getirdiği sıra
sual: soru
tahmit: hamd etme, şükretme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tekerrür-i vücut: varlığın tekrar yenilenmesi, biten bir varlığın yerine yenisinin gelmesi
tergip: rağbet verme, isteklendirme
terhip: korkutma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
teselsul: zincirleme silsile hâlinde birbirini takip etme
vasıta: aracı.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zikir: anma, bildirme.

"sanatü't-tedelli" kaıdesine dâhildir. Bu ise, belâgatçe makbul değildir.

Cevap: Evet, kaşlar göze, gem ata mütemmim olduklan ve onların noksanlarını ıkmal ettikleri gibi, küçük nimetler de büyük nımetlere mütemmimdirler. Bu itibarla, mütemmim olan, haddizatında küçük de olsa, faydayı ikmal ettiğinden, büyükten daha büyük olması ıcap eder.

Ve keza, büyükten beklenilen menfaat, küçüğe mütevakkıf ise, o kuçuk, büyuk sırasına geçer; o buyük dahi küçük hükmünde kalır, kilit ile anahtar, lisan ile ruh gibi.

Ve keza, bu makam, nimetlerin tadadı veya nimetlerle imtinan makamı değildir; ancak ınsanlan gizli ve küçük nımetlere tembih ve ıkaz etmek makamıdır. Evvelki makamlardaki "tedelli" şu "tembih" makamında "terakki" sayılır. Çunkü, gizli ve kuçuk nımetlen ınsanlara göstermek ve insanları onlann vücuduna ikaz etmek, daha lâyık ve daha lâzımdır. Bu ıtıbarla, şu meselemızde tedellı değil, terakki vardır.

Sual: Mebde ve mehaz ıtıbanyla rikkatü'l-kalb manasını ifade eden bu iki sıfatın Cenab-ı Hak hakkında kullanılması caız değildır. Eğer mana-ı hakıkatlerının lâzımı ve neticesi olan in'am ve ihsan kastedilirse, mecazda ne hıkmet vardır?

Cevap: Bu iki sıfat, "yed" gibi, mana-i hakikileriyle Cenab-ı Hak hakkında kullanılması muhal olan müteşabihattandır. Müteşabhıhatta mana-i mecazînin mana-i hakıkînın lâfzıyla uslûbuyla gösterılmesındekı hıkmet,

belagat: soz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
caız: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısi olan şeref ve azamet sahıbı Allah
dahil: içinde, içen girmış.
evvel: önce
hadd-i zatında: esasen, aslında
hıkmet: ilahı gaye, yuksek bılgi, fayda
hukmunde: değennde, yerinde.
icap: gerekme hâlı, lâzım, gerekli, luzum
Ihsan: bagışlama, ıkram etme, lütuf
ikaz: uyan
ıkmal: tamamlama, bıtırme
Imtinan: minnet duygusu uyandırma, mınnet ettırme, şukur ve şekkur duygusu uyandırma
in'am: nımet verme, nımedendırme, ihsan etme
itibar: bakımdan, sebepten.
kaide: kural, esas, dustur
kasıt: nıyet, dusunce
keza: boylece, aynı şeklıde.
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
lisan: dıl
makam: yer, mevkı
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
mana: anlam
mana-ı hakıkat: asıl mana, mahıyetın gerçek yuzu
mana-ı hakıkı: gerçek doğru asıl mana
mana-ı mecazî: mecazî mana, bır kelımenın veya lâfzın gerçek anlamının dışında başka bır anlamda kullanıldığındakı mana.
mebde: başlangıç.
mecaz: bır kelımenın gerçek manasında kullanılamayıp, ılgı alâka ve benzerlik bagı bulunan başka bır manada kullanılması
mehaz: menba, kaynak
menfaat: fayda
mesele: konu
muhal: ımkânsız, olması mumkun olmayan
mütemmim: ıtmam eden, tamamlayan, ıkmal eden, tamamlayıcı.
müteşabıhat: Kur'ân-ı Kerımın manası açık olmayan ayetlerı, muteşabıh ayetler, mecazı manaya elverişlı ayetler
mütevakkıf: bır şeye bağlı olan, ancak onunla olabılen.
nimet: lutuf, ihsan, bagış
rikkat-ı kalb: gonul yufkalığı, yurek yufkalıllığı
sanatu't-tedelli: en alâdan başlayıp en adî olana dogru gıtme, yukarıdan aşagıya ınme şeklındekı belâgat sanatı
sıfat: vasıf, nıtelik.
sual: soru.
tadat: bırer bırer soyleme, tek tek zıkretme, sayıp dokme, sayım
tedelli: aşağıya ınme
tembih: hatırlatma, uyarma
terakki: yukselme, ilerleme.
uslup: tarz, yol, bıçım, usul, stıl.
yed: el

insanlanın me'lûf ve malûmları olmayan manaları ve hakıkatlerı zihinlerine yakınlaştırıp kabul ettirmekten ibarettir. Meselâ, "yed"in mana-i mecazîsi insanlara me'nus olmadığından, mana-ı hakikînin şekliyle, lâfzıyla gösterilmesi zarureti vardır.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ

Evvelâ: Bu kelimeyi mâkabline bağlattıran cihet-i münasebet, Rahman ve Rahîm'ın delâlet ettıklerı nimetlerın hamd ve şükürle karşılanması lüzumundan ibarettir.

Saniyen: Şu اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ cümlesi, her biri nıam-ı esasıyeden bınne işaret olmak üzere, Kur'ân'ın dört suresinde (2) tekerrur etmıştir. O nimetler de, "neş'e-i ulâ ıle neş'e-i ulâda beka, neş'e-i uhra ile neş'e-i uhrada beka" nimetlerınden ibarettır.

Salisen: Bu cümlenın Kur'ân başlangıcı olan Fatiha Suresine fatıha, yanı başlangıç yapılması neye bınaendir?

Cevap: Kâınatın ve dolayısıyla insanların hilkatındekı hikmet ve gaye, (3) وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُوْنِ ferman-ı celîlınce, ıbadettır. Hamd ise, ıbadetın icmalî bir sureti ve küçük bir nüshasıdır. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ'ın bu makamda zıkrı, hılkatın gayesını tasavvur etmeye ışarettır.

1- Ezelden ebede her turlu hamd ve ovgu, şukur ve minnet Allah a mahsustur (Fatiha Suresi 2)
2- En am, Kehf, Fatır ve Sebe surelerdır
3- Ben cınlerı ve insanları ancak bana ıman ve ıbadet etsınler dıye yaratttım (Zarıyat Suresi 56)

beka: bâkılık, ebedîlık, sonsuzluk
binaen: den dolayı, bu sebepten
cihet-i münasebet: munasebet sebebi, alâka yonu, alâka vesıtesi
delâlet: delıl olma, gosterme, alamet, ışaret
evvelâ: oncelıkle
ferman-ı Celîl: yuce ferman, yuce buyruk, emır
hakikat: gerçek, dogru
hamd: teşekkur, şukran
hikmet: Ilahı gaye, yuksek bılgı, fayda
hilkat: yaratılma, yaratılış
icmal: oz, ozet
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler
mâkabl: ondekı, ustteki
malûm: bılınen, bılınır olan
mana: anlam
mana-ı hakikî: gerçek, dogru, asıl mana
mana-ı mecazî: mecazî mana, bır kelımenın veya lâfzın gerçek anlamının dışında başka bır anlamda kullanıldığındakı mana
me'lûf: alışılmış, ulfet edılmiş
me'nus: alışılmış, alışık, ünsıyet edılmiş
meselâ: omegın
neş'e-i uhra: olum ıle olumden sonra yenıden dırılme, ıkıncı dırılış
neş'e-i ulâ: ılk yaratılış, ruhun bedene gırişi
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nıam-ı esasıye: temel, esas nımetler, luzumlu nimetler
nimet: lutuf, ihsan, bagış
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıkları rızklandıran Allah
salisen: uçuncu olarak.
sanıyen: ıkıncı olarak.
şukur: teşekkur.
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekllendırme, duşunme
tekerrur: tekrarlanma.
uhra: ahıret, obur dunya
yed: el
zarûret: zorunluluk, mecbunyet.

Rabîan: Hamdin en meşhur manası, sıfât-ı kemâliyeyi izhar etmektir. Şöyle ki:

Cenab-ı Hak, insanı kâinatta camı bir nüsha ve on sekiz bin âlemi havi şu büyük âlemin kıtabına bir fihrist olarak yaratmıştır. Ve Esma-i Husnadan her birisinin tecellîgâhı olan her bir âlemden bir örnek, bir numune, insanın cevherinde vedîa bırakmıştır.

Eğer insan, maddî ve manevî her bir uzvunu Allah'ın emrettiği yere sarf etmekle hamdin şubelerinden olan şükr-i örfîyi ifa ve şeriata imtisal ederse, insanın cevherinde vedîa bırakılan o örneklerin her birisi, kendi âlemine bir pencere olur. İnsan, o pencereden o âleme bakar. Ve o âleme tecelli eden sıfatla, o âlemden tezahür eden isme bir mir'at ve bir âyine olur. O vakit insan, ruhuyla, cismiyle âlem-i şahadet ve âlem-i gayba bir hülâsa olur. Ve her iki âleme tecelli eden, insana da tecelli eder. İşte bu cihetle, insan sıfât-ı kemaliye-i İlâhiyeye hem mazhar olur, hem muzhir olur. Nitekim Muhyiddin-i Arabî,[1] كُنْتُ كَنْزًا مَخْفِيًّا فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ لِيَعْرِفُونِي hadîs-i şerifinin beyanında, "*Mahlûkatı yarattım ki, Bana bir âyine olsun ve o âyinede cemalımı göreyim*" demiştir.

[2] لِلّٰهِ , burada ihtisas içindir. Hamdin Zat-ı Akdes'e has ve münhasır olduğunu ifade eder. Bu ل 'ın müteallikî olan ihtisas hazf olduktan sonra ona intikal etmiştir ki ihlâs ve tevhidi ifade etsin.

1 Acluni *Keşfü'l-Hafa* 2:132, Suyuti *Dürerü'l-Mentesire* s. 125, Ali el-Kari *Esraru'l-Merfua* s. 273

2 Allah için, Allah'a ait olan.

alem: dünya, cihan
âlem-i gayb: gayp alemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz alem, kainat.
âyine: ayna, mir'at.
beyan: anlatma, açıklama.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan
cemal: güzellik. Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
Esma-i Husna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
fihrist: liste, katalog.
hadîs-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hamd: teşekkür, şükran
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hazf: aradan çıkarma, yok etme, silme
hülâsa: özet.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme
İhlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtisas: has kılma, atılık oluşturma
İmtisal etme: uyma, gerekeni yapma, boyun eğme
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme
izhar: gösterme, açığa vurma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
maddî: madde ile alâkalı
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manâ: anlam
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme
mir'at: âyine, ayna
münhasır: mahsus, ait, yönelik
müteallik: ait, alâkalı, ilgili
muzhir: izhar eden, izhar edici, gösteren, gösterici
numune: örnek.
rabîan: dördüncü olarak.
sarf: harcama
sıfat: vasif, nitelik.
sıfât-ı kemâliye: olgunluk belirtisi olan vasıflar
şeriat: İslâm dini ve prensipleri
şükr-i örfî: Allah'a olan şükran duygusunu bildirme. Ona hamd ve şükür ile medihlerini bildirerek sena etme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tecelligâh: İlâhî kudretin göründüğü yer
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vedîa: emanet, saklanılmak ve korunmak üzere bırakılan şey
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.

İHTAR: Müşahhas olan bir şeyin umumî bir mefhumla mülâhaza edildiğine binaen, Zat-ı Akdes de muşahhas olduğu hâlde, Vacibü'l-Vücud mefhumuyla tasavvur edilebilir.

(1) رَبِّ : Yani, her bir cüz'ü bir âlem mesabesinde bulunan şu âlemi bütün eczasıyla terbiye ve yıldızlar hükmünde olan o cüzlerin zerratını kemal-i intizamla tahrik eder.

Evet, *Cenab-ı Hak, her şey için bir nokta-i kemal tayin etmiştir. Ve o noktayı elde etmek için, o şeye bir meyil vermiştir.* Her şey, o nokta-i kemale doğru hareket etmek üzere, sanki manevî bir emir almış gibi, muntazaman o noktaya müteveccihen hareket etmektedir. Esna-i harekette, onlara yardım eden ve mânilerini def eden, şüphesiz Cenab-ı Hakkın terbiyesidir.

Evet, kâinata dikkatle bakıldığı zaman, insanların taife ve kabileleri gibi, kâinatın zerratı, münferiden ve müçtemian Hâlik'larının kanununa imtisalen, muayyen olan vazifelerine koşmakta olduklarını hissedilir; yalnız bedbaht insanlar müstesna.

(2) اَلْعَالَمِينَ

Bu kelimenin sonundaki ين yalnız i'rab alâmetidir –(3) عِشْرِينَ، ثَلَاثِينَ gibi– veya cem alâmetidir. Çünkü, âlemin ihtiva ettiği cüzlerin her birisi bir âlemdir. Veyahut, yalnız Manzume-i Şemsiyeye münhasır değildir. Cenab-ı Hakkın, şu gayr-ı mütenahi fezada çok âlemleri vardır.

1- Her bir şeye ihtiyacı olanı veren, onları besleyen, terbiye eden ve onları yaratılış gayelerine uygun şekilde sevk ve idare eden Allah. (Fâtiha Sûresi, 2.)

2- Bütün âlemler. (Fâtiha Sûresi, 2.)

3- Yirmi, otuz.

alâmet: belirti, işaret, iz.
âlem: dünya, cihan.
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cem': çoğul.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
cüz': kısım, parça.
def etme: koyma, uzaklaştırma.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
esna-i hareket: hareket esnası, hareket sırası.
feza: kâinatta yıldızlar arasındaki boşluk, uzay.
gayr-ı mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hükmünde: değerinde, yerinde.
i'rab: kelime ve fillerin sonunda bulunan harf veya harekelerin amillere göre değişmesi.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtiva: içine alma, kapsama.
imtisalen: imtisal ederek, uyarak, tâbi olarak.
kabile: ibtidaî ve göçebe insanlarda, aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy, aşiret, oymak, uruk.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mânî: engel, mania, set.
Manzume-i Şemsiye: Güneş Sistemi.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana, sözden çıkarılan mana, konsept, kavram.
mesabe: derece, menzile, rütbe.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
muayyen: belirli.
muntazaman: düzgün, düzenli ve devamlı olarak.
müçtemian: toplu olarak, topluca, hepsi birden.
mülâhaza: düşünme, tefekkür, düşünce.
münferiden: ayrı ayrı, birer birer.
munhasır: mahsus, ait, yönelik.
mustesna: istisna olan, hariç.
müşahhas: somut, gözle görülebilir, elle tutulabilir hâldeki.
müteveccihen: tevecculh ederek, yönelerek.
nokta-i kemal: kemal noktası, olgunluk, eksiksizlik sınırı, zirve noktası, ulaşılabilecek en yüksek nokta.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme, yola çıkartma.
taife: takım, grup.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme.
umumî: genel.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah (c.c.).
vazife: görev.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.

Evet,

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ كَمْ لِلّٰهِ مِنْ فَلَكٍ ۞ تَجْرِي النُّجُومُ بِهِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

(2) رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ 'de olduğu gibi, burada da ukalâya *mahsus cem* sıgasıyla gayr-i ukalâ *cemlendirilmiştir*. Bu ise, kavaide *muhaliftir*?

Evet, *âlemin ihtiva ettiği uzuvların birer âkıl, birer mütekellim suretinde tasavvur edilmesi, belâgatın en makbul bir prensibidir*. Zira, kâinatın "âlem" ile tesmiyesi, kâinatın Sânıine olan delâleti, şahadeti, işareti içindir. Binaenaleyh, kâinatın uzuvları da, Sânia olan delâletleri, şahadetleri için, birer âlem olmaları icap eder. Öyle ise, Sânîin o uzuvları terbiyesinden ve o uzuvların da Sânîi ilâm etmelerinden anlaşılır ki, o uzuvlar birer hayy, birer âkıl, birer *mütekellim* suretinde tasavvur edilmiştir, binaenaleyh, bu cemde kavaide muhalefet yoktur.

(3) اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mâkabliyle bu iki sıfatın nazmını icap eden şöyle bir münasebet vardır ki:

Biri menfaatleri celp, diğeri mazarratları defetmek üzere, terbiyenin iki esası vardır.

1 Ezelden ebede her turlu hamd ve overgu şukur ve minnet Allah a mahsustur Allah ın nice felekleri var ki, içinde yıldızlar güneş ve ay donup dururlar

2 Onları bana secde ederken gordum (Yusuf Suresi 4)

3 O butun yaratıklara rızıklarını veren ve onlara karşı sonsuz merhamet ve şefkati bulunan ve sonsuz nizam ve adalet sahibi olan Rahman ahirette de mu min kullarına karşı sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olup sonsuz bagışlayıcı olan Rahîm dır (Fatiha Suresi 3)

âkıl: akıl sahibi, akıllı
âlem: dunya cihan
belagat: soz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade sozun guzel olmakla beraber yerinde hal ve makama uygun olması
binaenaleyh: bundan dolayı bu nun uzerine.
celp: çekme çekiş kendine çekmek.
cem: çogul
defetmek: kovmak, uzaklaştırmak.
delâlet: delil olma gosterme alâmet işaret.
gayr-i ukalâ: akıllılar dışındakı
hay: dırı sag canlı
I'lam: bildirme bildirilme anlatma haberdar etme
icap: gerekme halı gerekli olma
ihtıva: içine alma kapsama
kainat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı butun âlemler
kavaid: kaideler usuller kurallar, prensipler
makabl: ondekı ustteki
makbul: kabul edilmiş geçerli.
mazarrat: zararlar, ziyanlar, zarar vermeler
menfaat: fayda
muhalefet: uygun olmama aynılık, zıtlık
muhalif: zıt, aykırı
münasebet: ilgi ilişki bağ.
mütekellim: soyleyen konuşan bırıncı şahıs
nazım: sıra tertip duzen
prensip: temel fikir temel bilgi esas ilke
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sıfat: vasıf nitelik.
siga: kıp fiilin çekiminden meydana gelen şahıs zaman ve vasfı degıştıren halı
şahadet: şahıt olma şahıtlık açık alamet, işaret.
tasavvur: bir şeyi zıhınde şekillendırme düşunme
tesmiye: ısımlendırme ad verme.
ukalâ: akıllılar akıllı olanlar
uzuv: bır canlıyı meydana getıren parçacıklardan her bir organ

Rezzak manasına olan [1] اَلرَّحْمٰنِ birinci esasa, *Gaffar* manasını ifade eden [2] اَلرَّحِيمِ de ikinci esasa işaretleri için birbiriyle bağlanmıştır.

[3] مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

Mâkabliyle şu sıfatın nazmını iktiza eden sebep şudur ki:

Şu sıfat, rahmeti ifade eden mâkabline neticedir. Zira, kıyametle saadet-i ebediyenin geleceğine en büyük delil, rahmettir.

Evet, rahmetin rahmet olması ve nimetin nimet olması, ancak ve ancak haşir ve saadet-i ebediyeye bağlıdır.

Evet, saadet-i ebediye olmasa, en büyük nimetlerden sayılan aklın, insanın kafasında yılan vazifesini görmekten başka bir işi kalmaz. Kezalık, en lâtif nimetlerden sayılan şefkat ve muhabbet, ebedî bir ayrılık düşüncesiyle, en büyük elemler sırasına geçerler.

Sual: Cenab-ı Hakkın, her şeye malik olduğu bir hakikat iken, burada haşir ve ceza gününün tahsisi neye binaendir?

Cevap: Şu âlemin, insanlarca hakir ve hasis sayılan bazı şeylerine kudret-i ezeliyenin bizzat mubaşereti, azamet-i İlâhiyeye münasip görülmediğinden, vaz edilen esbab-ı zahiriyenin o gün ref'iyle, her şeyin şeffaf, parlak

1- Bütün yaratıklara rızıklarını veren ve onlara karşı sonsuz merhamet ve şefkatı bulunan ve sonsuz nizam ve adalet sahibi Rahman olan Allah. (Fatiha Suresi, 3.)

2- Ahirette mü'min kullarına karşı sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, sonsuz bağışlayıcı Rahîm olan Allah. (Fatiha Suresi, 3.)

3- O, hesap gününün sahibidir. (Fatiha Suresi, 4.)

âlem: dünya, cihan
azamet-i ilahiye: Allah'ın büyüklüğü
binaen: -den dolayı, bu sebepten
bizzat: kendisi, şahsen
delil: kanıt, tanık, burhan
ebedî: sonsuza kadar süreklı
elem: dert, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
esbab-ı zahiriye: görünürdekı sebepler
Gaffar: kulların gunahlarını cok affeden, orten, bağışlayan
bagışlaması bol olan Allah
hakikat: gerçek, doğru
hakir: aşagı, adı, lubarsız
hasis: ufak, degersız
haşir: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın olulerı dırıltıp mahşere cıkarması, kıyamet
iktıza: gerek, luzum
kezalik: keza, bu da oyle, boyle ce
kıyamet: butun kâinatın Allah tarafından tayın edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
kudret-i ezeliye: ezele aıt kudret, başı sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet
lâtif: hoş
makabl: ondekı, üstteki
malik: sahip
mana: anlam
muhabbet: sevgi, sevme
mubaşeret: bir ışe başlama, gınşme, temas
munasip: uygun
nazım: sıra, tertıp, duzen
nimet: lutuf, ihsan, bağış
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyıcılık
ref: kaldırma, gıderme
Rezzak: butun yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sıfat: vasıf, nıtelik
sual: soru
şeffaf: saydam
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet
tahsis: ayırma, odenek verme
vaz edilme: yaratılma, var edilme, konulma, yerleştırilme

iç yüzüyle tecelli edip Sâniini, Hâlıkını vasıtasız göreceğine işarettir.

(1) يَوْمِ tabiri ise, haşrin vukuunu gösteren emarelerden birine işarettir. Şöyle ki:

Sanıye, dakıka, saat ve günleri gösteren haftalık bir saatin millerinden birisi devrini tamam ettiği zaman, behemehâl otekiler de devirlerini ıkmal edeceklerine kanaat hâsıl olur.

Kezalik, yevm, sene, omr-i beşer ve ömr-i dünya içinde tayin edilen manevî millerden birisi devrini tamam ettiğinde, ötekilerin de –velev uzun bir zamandan sonra olsun– devirlerini ikmal edeceklerine hükmedilir.

Ve keza, bir gün veya bir sene zarfında vukua gelen küçük küçük kıyametleri, haşirleri gören bir adam, saadet-i ebediyenin, haşrin tulû-i fecriyle, şahsî bir nev hükmünde olan insanlara ihsan edileceğine şüphe edemez.

الدِّينِ kelimesinden maksat ya cezadır, çünkü, o gün hayır ve şerlere ceza verilecek bir gündür. Veya hakaik-ı diniyedir, çünkü, hakaik-ı diniye o gün tam manasıyla meydana çıkar ve daire-i itıkadın daire-i esbaba galebe edeceği bir gündür.

Evet, Cenab-ı Hak, müsebbebatı esbaba bağlamakla, intizamı temin eden bir nizamı kâinatta vaz etmiş. Ve her şeyi o nizama muraat etmeye ve o nizam ile kalmaya tevcih etmiştir. Ve bilhassa insanı da o daire-i esbaba müraat ve merbutiyet etmeye mükellef kılmıştır. Her ne

behemehal: mutlaka, elbette, ne yapıp edip.
bilhassa: özellikle.
ceza: karşılık.
daire-i esbap: sebepler dairesi, sebep ve kanunların bulunduğu yer olan maddî âlem, fiillerin, işlerin oluşların sebeplere bağlandığı âlem.
daire-i itikat: itikat, inanç dairesi.
emare: alamet, belirti, nişan.
esbap: sebepler, vasıtalar.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hakaik-ı diniye: dine ait olan hakikatler.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
hâsıl: elde edilenlerin hepsi, meydana gelme.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması, kıyamet.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ıkmal: tamamlama, bitirme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kanaat: inanç.
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalik: keza, bu da böyle böylece.
maksat: istek, talep.
mana: anlam.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
merbutiyet: bağlılık, mensup oluş, mensubiyet, ilgililik.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli.
müraat: gözetme, riayet etme.
müsebbebat: bir sebeple olanlar, sebeple meydana çıkanlar, neticeler.
nev: çeşit.
nizam: düzen, düzgünlük, kural, kanun.
ömr-i beşer: insan ömrü, insan hayatı.
ömr-i dünya: dünya hayatı, her hangi bir canlının dünyadaki yaşama süresi.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
şahsı: şahsa, kişiye ait, hususi.
şer: kötülük.
tabir: ifade, deyim.
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
temin: sağlama.
tevcih: yöneltme, çevirme.
tulû-i fecr: tan yeri ağarması, sabah namazı vakti.
vasıta: aracı.
vaz etme: yaratma, var etme, koyma, yerleştirme.
velev: olsa da bile, hatta, ister.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
yevm-i sene: gün ve sene, belli zaman dilimleri.
zarfında: süresince.

1. Gün

kadar dünyada, daire-i esbap, daire-i itikada galip ise de, ahirette hakaik-ı itikadiye tamamen tecelli etmekle, daire-i esbaba galebe edecektir. Buna binaen, bu dairelerin her birisi için ayrı ayrı makamlar, ayrı ayrı hükümler vardır; ve her makamın iktıza ettiği hükme göre hareket lâzımdır. Aksi takdirde, daire-i esbapta iken tabiatıyla, vehmiyle, hayaliyle daire-i itikada bakan, Mutezile olur ki, tesiri esbaba verir. Ve keza, daire-i itikatta iken ruhuyla imanıyla daire-i esbaba bakan da, esbaba kıymet vermeyerek, Cebriye mezhebi gibi, tembelcesine bir tevekkülle nizam-ı âleme muhalefet eder.

(1) إِيَّاكَ نَعْبُدُ

ك zamirinde iki nükte vardır.

Birincisi: Mâkablinde zikredilen sıfât-ı kemaliyenin, ك zamirinde müstetir ve mutazammın olduğuna işarettir. Çünkü, o sıfatların birer birer tadadından hâsıl olan büyük bir şevkle gayptan hıtaba, yani ism-i Zahir'den şu ك zamirine iltıfat ve intikal olmuştur. Demek ك zamirinin mercii, geçen sıfât-ı kemaliye ile mevsuf olan Zattır.

İkincisi: Elfaz okunurken manalarını düşünmek, belâgat mezhebinde vacip olduğuna işarettir. Çünkü, manalar düşünülürse, nazil olduğu gibi okunur; ve o okuyuş, tabiatıyla, zevkiyle hitaba inzrar eder. Hatta

1- Ancak Sana kulluk ederiz. (Fatiha Suresi, 5.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
Cebriye: insanın kaderinin mahkûmu olup, seçme gücü ve iradesinin olmadığını savunan batıl mezhep.
daire-i esbap: sebepler dairesi, sebep ve kanunların bulunduğu yer olan maddi alem, fiillerin, işlerin, oluşların sebeplere bağlandığı alem.
daire-i itikat: itikat, inanç dairesi.
elfaz: lafızlar, kelimeler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler.
hakaik-ı itikadiye: itikada, imana ait hakikatler, inançla ilgili gerçekler.
hâsıl: elde edilenlerin hepsi, meydana gelme.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
iltifat: güzel sözler söyleyerek birini samimî olarak okşama.
inzrar: bir neticeye doğru çekilerek sona erme, çekilip bir sona erme.
intikal: bir konudan başka konuya geçme, bir konu vasıtasıyla başka bir konuyu anlama.
ism-ı Zahir: Esmâ-ı Hüsnadan Cenâb-ı Hakkın varlığının eserleriyle ve delilleriyle aşikâr ve görünür olduğunu ifade eden ismi.
keza: böylece, aynı şekilde.
kıymet: değer.
mâkabl: öndeki, üstteki.
mana: anlam.
merci: merkez, kaynak.
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri.
muhalefet: karşı olanlar.
mutazammın: içine alan, kapsayan, havi.
Mutezile: aklı asıl olarak kabul eden ve felsefenin de etkisinde kalarak Kur'an ile hadisi akıllarına uydurmaya çalışan Ehl-i Sünnetten ayrı batıl mezhep.
müstetir: gizlenen, gizli, saklı, örtülü.
nazil: nüzul eden, inen.
nizam-ı âlem: Cenâb-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni.
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfât-ı kemaliye: olgunluk belirtisi olan vasıflar.
şevk: keyif, neşe, sevinç.
tadat: birer birer söyleme, tek tek zikretme, sayıp dökme, sayım.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan bekleme.
vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zikir: anma, bildirme.

(1) إِيَّاكَ نَعْبُدُ 'yü okuyan adam, sanki (2) اُعْبُدْ رَبَّكَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ cümlesindeki emre imtısalen okuyor gıbı olur.

Cem sigasıyla zıkredılen (3) نَعْبُدُ 'deki zamır, üç taıfeye işarettır.

Bırıncısı, insanın vucudundakı bütun aza ve zerrata racıdır kı, bu ıtıbarla şükr-ı örfîyi eda etmış olur.

Ikincısı, bütün ehl-ı tevhıdın cemaatlerıne aıttır; bu cıhetle şerıata ıtaat etmış olur.

Üçüncüsü, kâinatın ıhtıva ettıği mevcudata ışarettır; bu ıtıbarla, şerıat-ı fıtrıye-ı kubraya tâbi olarak, hayret ve muhabbetle, kudret ve azametın arşı altında sacıt ve âbıd olmuş olur.

Bu cümlenin mâkabliyle vech-i nazmı;

نَعْبُدُ 'nun (4) اَلْحَمْدُ 'ye tefsir ve beyanı olmakla (5) مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ 'de, bır netıce ve bır lâzım olmasıdır.

İhtar: (6) إِيَّاكَ 'nın takdımı, ıhlâsı vıkaye etmek ıçındır, ve zamır-ı hıtap da, ıbadetın sebep ve ılletıne ışarettır. Çünku, hıtaba ıncırar eden, geçen sıfatla muttasıf olan Zat, elbette ıbadete müstahaktır.

(7) وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

(8) نَسْتَعِينُ 'de müstetır zamır, نَعْبُدُ 'nun faılı gıbı, o üç cemaatten her bırıne racıdır. Yanı: "Bızım vücudumuzun

---

1. Ancak Sana kulluk edenız. (Fatıha Suresı 5.)
2. Kendısını görüyormuşsun gıbı Rabbıne kullukta bulun. (*Sahıhu'l-Camıu's-Sağır* 1049.)
3. Kulluk edenız. (Fatıha Suresı 5.)
4. Hamd olsun.
5. O, hesap gununun sahıbıdır. (Fatıha Suresı 4.)
6. Ancak Sana. (Fatıha Suresı 5.)
7. Ancak Senden yardım dılenız. (Fatıha Suresı 5.)
8. Yardım dılenız. (Fatıha Suresı. 5.)

---

abıd: ıbadet eden, kulluk eden
Arş: yukseklıgı sebebıyle bütün cısımlerı ıçıne alan ve Allah ın kudret ve hukmuyle ıstıva ettıgı şey
aza: uye.
azamet: buyukluk, ululuk, yücelık.
beyan: anlatma, acıklama
cemaat: topluluk, aralarında çeşıtlı baglar bulunan ınsanlar toplulugu
eda: yerıne getırme
ehl-ı tevhıd: tevhıd ehlı. Cenab ı Hakkın bırlıgını bılıp ınanan ve sadece bır Allah a baglanıp ıbadet eden kımse.
faıl: ozne, fıllı yapan veya amıl olan unsur
hıtap: nutuk vermek, konuşmak.
ıhlas: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
ıhtar: dıkkat cekme, hatırlatma, uyarı
ıhtıva: ıçıne alma, kapsama.
ılet: hastalık sebep, gaye
ımtısalen: ımtısal ederek, uyarak, tâbı olarak.
ıncırar: bır netıceye dogru cekılerek sona erme, cekılıp bır sona erme
ıtaat: boyun eğme, uyma, dınleme, alınan emre gore hareket etme
ıtıbar: bakımdan, sebepten
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler
kudret: guc, kuvvet, ıktıdar
makabl: ondekı, ustteki
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
muhabbet: sevgı, sevme
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
müstahak: layık olunan, hak edılen şey
müstetır: ıçınde saklı bulunan.
racı: dair, ılt, alakası olan
sacıt: secde eden, secdeye varan.
sıfat: vasıf, nıtelık.
şerıat: Islâm dını ve prensıplerı.
şerıat-ı fıtrıye: yaratılış kanun ve kaıdelerı.
şukr-ı örfî: Allah a olan şukran duygusunu bıldırme. Ona hamd ve şukur ıle medıhlerını bıldırerek sona etme
tâbi: uymak, baglanmak.

taıfe: takım, guruh
takdımı: arz etme, sunma
tefsır: Yorum, şerh
vech-i nazmı: nazım, yonu, nazım tarafı
vıkaye: koruma, sahıp cıkma
zamır: ısmın yerını tutan kelımeler
zamır-ı hıtap: hıtap zamırı
zerrat: zerreler, atomlar

zerratı veya ehl-i tevhid cemaati veyahut kâinat mevcudatı, bütün hacat ve maksatlarımıza, bilhassa en ehem olan ibadetimize, Senden iane ve tevfik istiyoruz."

(1) إِيَّاكَ kelimesinin tekrarlanmasındaki hikmetin *birincisi*, hitap ve huzurdaki lezzetin arttırılmasına; *ikincisi*, ayan makamının burhan makamından daha yüksek olduğuna; *üçüncüsü*, huzurda sıdk olup kizbin ihtimali olmadığına, *dördüncusü*, ibadetle istianenin ayrı ve müstakil maksatlar olduklarına işarettir.

Bu iki fiili birbiriyle bağlayan münasebet, ücretle hizmet arasındaki münasebettir. Zira ibadet , abdin Allah'a karşı bir hizmetidir iane de, o hizmete karşı bir ücret gibidir. Veya mukaddeme ile maksut arasındaki alâkadır. Çünkü, iane ve tevfik, ibadete mukaddemedir. إِيَّاكَ kelimesinin takdiminden doğan hasr, abdin Cenab-ı Hakka karşı yaptığı ibadet ve hizmetle, vesaît ve esbaba olan tezellulden kurtuluşuna işarettir. Lâkin, esbabı tamamen ihmal ve terk etmek iyi değildir. Çünkü, o zaman, Cenab-ı Hakkın hikmet ve meşietiyle kâinatta vaz edilen nizama karşı bir temerrüt çıkar.

Evet, daire-i esbapta iken tevekkul etmek, bir nevi tembellik ve atalettir.

(2) اِهْدِنَا

Hidayeti talep etmekle ianeyi istemek arasında ne münasebet vardır?

1- Ancak Sana (Fatiha Suresi 5.)

2- Bize hidayet et. (Fatiha Suresi 6.)

abd: kul
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
atalet: tembellik, hareketsizlik, çalışmama.
ayan: açık, meydanda açıkta belli.
bilhassa: özellikle.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
daire-i esbap: sebepler dairesi, sebep ve kanunların bulunduğu yer olan maddî alem, fiillerin, işlerin, oluşların sebeplere bağlandığı âlem.
ehem: en önemli.
ehl-i tevhid: tevhid ehli, Cenab-ı Hakkın birliğini bilip inanan ve sadece bir Allah'a bağlanıp ibadet eden kimse.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fiil: iş, hareket.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hitap: söylemde bulunmak, konuşmak.
hizmet: görev, vazife.
iane: yardım, destek.
ihmal: boşlama, önemsememe.
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
istiane: yardım isteme, yardım dileme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kizb: yalan söyleme, yalan uydurma.
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye.
meşiet: dileme, irade, istek.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mukaddeme: başlangıç.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müstakil: tek kişi, tek olarak.
nevi: çeşit, tür.
nizam: düzen, düzgünlük, kalıde kanun.
sıdk: doğruluk.
takdim: arz etme, sunma.
talep: isteme, dileme.
temerrüt: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnme, inarçılık, dikbaşlılık.
tevekkul: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma.
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması.
tezellül: zillete kadanma, aşağılanma.
vaz edilme: yaratılma, var edilme, konulma, yerleştirilme.
vesaît: vasıtalar.
zerrat: zerreler, atomlar.

Evet, biri sual, diğeri cevap olduklarından birbiriyle bağlanılmıştır. Şöyle ki:

(1) نَسْتَعِينُ ile iane talep edilirken, makam iktizasıyla "Ne istiyorsun?" diye varit olan mukadder sual اِهْدِنَا ile cevaplandırılmıştır. اِهْدِنَا ile istenilen şeylerin ayrı ayrı ve müteaddit olması اِهْدِنَا manasının da ayrı ayrı ve müteaddit olmasını icap eder. Sanki اِهْدِنَا dört mastardan müştaktır. Meselâ: Bir mü'min hidayeti isterse, اِهْدِنَا *sebat ve devam* manasını ifade eder; zengin olan isterse *ziyade* manasını, fakir olan isterse *itâ* manasını, zayıf olan isterse *iane ve tevfik* manasını ifade eder.

Ve keza, "*Her şeyi halk ve hidayet etmiştir*" manasında bulunan وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهَدَى hükmünce, zahirî ve bâtınî duygular, afakî ve haricî deliller, enfüsî ve dâhilî burhanlar, peygamberlerin irsaliyle, kitapların inzali gibi vasıtalar itibarıyla da hidayetin manası taaddüt eder.

İHTAR: En büyük hidayet, hicabın kaldırılmasıyla hakkı hak, batılı batıl göstermektir.

اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ وَاَرِنَا الْبَاطِلَ بَاطِلاً وَارْزُقْنَا اجْتِنَابَهُ ۞ اٰمِينَ (2)

1 Yardım dileriz. (Fatiha Suresi, Fatiha Suresi, 5.)

2 Allah'ım, bize hakkı hak olarak göster ve ona uymayı nasip et, batılı da batıl olarak göster ve ondan da sakınmayı nasip et, âmîn.

afakî: dışa dönük.
ayet-i celîle: azim ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
batıl: boş, beyhude, yalan, çürük, hurafe.
bâtınî: içe ait, dâhilî.
burhan: delil, ispat, hüccet.
dâhilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili.
delil: kanıt, tanık, burhan.
enfüsî: öznel, sübjektif.
halk: yaratma, yoktan var etme.
haricî: dışa ait, dışarı ile ilgili.
hicap: perde, örtü.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
iane: yardım, destek.
icap: gerekme, hali gerekli olma.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
İktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
İnzal: indirme, indirilme.
irsal: göndermek, gönderilmek, yollamak.
itâ: verme.
keza: böylece, aynı şekilde.
makam: yer, mevki.
mana: anlam.
mesela: örneğin.
mukadder: takdir edilmiş.
mü'min: iman eden, inanan.
müştak: arzulu, fazla istekli, istiyak gösteren.
müteaddit: bir çok kere, defalarca.
sebat: sabit durma, kararlılık.
sual: soru.
taaddüt: birden çok olma, çoğalma, sayısı artma.
talep: isteme, dileme.
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması.
varit: gelen, ulaşan, erişen.
vasıta: alet, araç.
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.
zaif: zayıf.
ziyade: çok, fazla.

اَلصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ [1]

Sırat-ı müstakîm şecaat, iffet, hikmetin mezcinden ve hülâsasından hâsıl olan adl ve adalete işarettir. Şöyle ki:

Tagayyür, inkılâp ve felâketlere maruz ve muhtaç şu insan bedeninde iskân edilen ruhun yaşayabilmesi için üç kuvvet ihdas edilmiştir. Bu kuvvetlenn birincisi, menfaatleri celp ve cezp için, kuvve-i şeheviye-i behimiye; ikincisi, zararlı şeyleri def için, kuvve-i sebuiyye-i gadabiye; üçüncüsü, nef ve zaran, iyi ve kötüyü birbirinden temyiz için, kuvve-i akliye-i melekiyedir.

Lâkin, insandaki bu kuvvetlere şeriatça bir had ve bir nihayet tayin edilmiş ise de, fıtraten tayin edilmemiş olduğundan, bu kuvvetlerin her birisi, *tefrit, vasat, ifrat* namıyla üç mertebeye ayrılırlar.

Meselâ, *kuvve-i şeheviyenin tefrit mertebesi humuddur ki, ne helâle ve ne de harama şehveti, iştihası yoktur. İfrat mertebesi fücurdur ki, namuslan ve ırzlan payımal etmek iştihasında olur. Vasat mertebesi ise, iffettir ki, helâline şehveti var, harama yoktur.*

İHTAR: Kuvve-i şeheviyenin yemek, içmek, uyumak ve konuşmak gibi furuatında da üç mertebe mevcuttur.

Ve keza, kuvve-i gadabiyenin tefrit mertebesi cebanettir ki, korkulmayan şeylerden bile korkar; ifrat mertebesi tehevvürdür ki, ne maddî ve ne manevî hiçbir şeyden korkmaz. Butun istibdatlar, tahakkumler, zulumler bu

haddini aşma.
ihdas: yeniden bir şey yapma, yeni bir şey meydana getirme, ortaya koyma.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
inkılap: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
iskân: yerleştirme, yurtlandırma.
istıbdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı.
iştiha: istek, fazla istek, arzu.
keza: böylece, aynı şekilde.
kuvve-i akliye-i melekeye: akıl ve meleke duygusu, tecrübeli akıl duygusu.
kuvve-i gadabiye: hiddet, öfke duygusu.
kuvve-i sebuiye-i gadabiye: zararlı şeylen defetmeye sevk eden gazap hissi ve duygusu.
kuvve-i şeheviye: cinsi istek duygusu, dünya zevklenne istek duygusu, yeme, içme, konuşma, uyuma istek ve hissi gibi kabiliyetler.
kuvve-i şeheviye-i behimiye: hayvanî istek ve arzulara ait duygu.
maddî: madde ile alâkalı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz: uğramak, etkilenmek.
menfaat: fayda.
mertebe: derece, basamak.
meselâ: örneğin.
mezç: katma, karıştırma.
muhtaç: gerek duyan.
namus: ar, edep, hayâ, ırz.
nef: menfaat, kâr, fayda, çıkar.
nihayet: son.
payımal: ayak altında kalmış, ayak altına alınmış, çiğnenmiş.
sırat-ı müstakîm: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
şecaat: yiğitlik, yüreklilik, cesurluk, korkusuzluk, kahramanlık, hamaset.
şehvet: aşırı istek, aşırı arzu, ihtiras.
şeriat: İslâm dini ve prensipleri.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme.
tefrit: normalden aşağı olma.
tehevvür: öfkelenme, köpürme, kızma, aşırı hiddet.
temyiz: ayırma, dikkatle ayırma.
vasat: orta.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

1- Dosdoğru yol. (Fâtiha Sûresi, 6.)

---

adl ve adalet: adalet, her hak sahibine hakkını verme ve hukuk.
cebanet: korkaklık, ürekeklik, ödeklik, yüreksizlik.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme.
defetme: kovma, uzaklaştırma.
felaket: musibet, büyük dert, bela.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla.
fücur: işret, sefihlik, günahkarlık, ahlaka aykırı durum, cinsî sapıklık.
furuat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler.
had: sınır.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
helâl: Allah'ın müsaade ettiği şey, din bakımından günah olmayan şey.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
humud: cinsî isteksizlik.
hulâsa: özet.
ırz: şan ve şeref, namus, iffet.
iffet: helâle razı olup haramdan kaçınma.
İfrat: aşırılık, pek ileri gitme.

mertebenin mahsuludur. Vasat mertebesi ise şecaattir ki, hukuk-i diniye ve dünyeviyesi için canını feda eder; meşru olmayan şeylere karışmaz.

İHTAR: Bu kuvve-i gadabiyenin füruatında da şu üç mertebenin yeri vardır.

Ve keza, kuvve-i akliyenin tefrit mertebesi, gabavettir ki, hiçbir şeyden haberi olmaz, ifrat mertebesi cerbezedir ki, hakkı batıl batılı hak suretinde gösterecek kadar aldatıcı bir zekâya malik olur. Vasat mertebesi ise, hikmettir ki; hakkı hak bilir, imtisal eder; batılı batıl bilir, içtinap eder

وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا [1]

İHTAR: Bu kuvvetin şu üç mertebeye inkısamı gibi, füruatı da o üç mertebeyi havıdır. Meselâ, halk-ı ef'al meselesinde, Cebir mezhebi ifrattır ki, bütün bütün insanı mahrum eder; İtizal mezhebi de tefrittir ki, tesirı insana verir. Ehl-i Sünnet mezhebi vasattır. Çünkü bu mezhep beyne beynedir ki, o fillerin bidayetini irade-i cüz'iyeye, nihayetini irade-i küllîyeye veriyor. Ve keza, itikatta da ta'tîl ifrattır, teşbih tefrittir; tevhid vasattır.

Hülâsa: Şu dokuz mertebenin altısı zulümdür, üçü adl ve adalettir. Sırat-ı müstakimden murat, şu üç mertebedir.

1. Kime hikmet verilmişse, işte ona pek çok hayır verilmiştir. (Bakara Suresi, 269.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
adl: adalet, her hak sahibine hakkını verme.
batıl: boş, beyhude, yalan, çuruk, hurafe.
beyne beyne: ne iyi ne kötü, ikisinin ortası.
bidayet: başlangıç.
cerbeze: haksız yere aldatıcı sözlerle karşı tarafı ikna çalışmak, demagoji.
Ehl-i Sünnet: İslâmı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeyleri karıştırmayıp, Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
feda: uğruna verme, kurban olma.
fiil: iş, hareket.
füruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler.
gabavet: anlayıssızlık, kalın kafalılık, ahmaklık.
halk-ı ef'al: işleri, fiilleri yaratma, hayvan ve insanların kendi fillerinin hakikî müessiri olduğunu iddia eden Mutezile fırkasına has bir tabirdir.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
hikmet: akıl, söz ve harekettekı uygunluk.
hukuk-i diniye ve dünyeviye: hem dünya hem ahıret hayatının mutluluğunu sağlayan dının hukuku.
hulâsa: kısaca, özet.
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma.
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma.
ihtar: dıkkat çekme, hatırlatma, uyarı.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
inkısam: bolunme, kısımlara ayrılma, taksım edilme.
irade-i cüz'iye: cuz'î irade, insanda bulunan sınırlı irade, bir şeyi yapmak veya yapmamak konusunda Allah tarafından insanın elinde bırakılmış istek.
irade-i külliye: kullî irade, Cenab-ı Hakkın her şeye hâkim olan ve her şeyi içine alan iradesi, Cenab-ı Hakkın her istediğini yapabilme gücü, kudreti ve her şeye şamil olan emri ve iradesi.
itikat: inanç, iman.
İtizal: Ehl-i Sünnet ve inançlarından ayrılan takım ve onun mezhebi, Mutezile.
keza: boylece, aynı şekılde.
kuvve-i akliye: akıl duygusu, akıl hasleti.
kuvve-i gadabiye: hıddet, öfke duygusu.
mahrum: istediğini, dilediğini elde edemeyen, bir şeye sahip olamayan, yoksun.
mahsul: ürün.
malik: sahip.
mertebe: derece, basamak.
meselâ: örneğin.
mesele: konu.
meşru: şeriata uygun, şeriatın müsaade ettiği şey.
mezhep: bir dının bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her bırı.
nihayet: son, sınır.
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
şecaat: yiğitlik, yüreklilik, cesurluk, korkusuzluk, kahramanlık, hamaset.
ta'tîl: Allah'ın sıfatlarını inkar etme, reddetme.
tefrit: normalden aşağı olma.
teşbih: benzetme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vasat: orta, orta yol.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ[1]

Kur'ân'ın, inci gibi, lâfızlarının dizilmesi, bir hayta, bir çeşide, bir nakşa munhasır değildir. Belki zuhurca, hafâca, yakınlıkça, uzaklıkça mütefavit çok tenasüplerden hâsıl olan pek çok nakışlar üzerine dizilmişlerdir, nazmedilmişlerdir. Zaten i'cazın esası, ihtisardan sonra ancak böyle nakışlardadır.

Evet, صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ile mâkablindeki her bir kelime arasında bir münasebet vardır.

Meselâ: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ[2] ile münasebeti vardır, çünkü, nimet hamde delil ve karinedir. رَبِّ الْعَالَمِينَ[3] ile münasebettardır; çünkü, terbiyenin kemali, nimetlerin tevali ve teakubu ile olur. اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ[4] ile alâkadardır, çünkü اَلَّذِينَ[5]'den irade edilen enbiya, şüheda, süleha, ulema rahmettirler. مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ[6] ile alâkası vardır, çünkü, nimet-i kâmile, ancak dindir. نَعْبُدُ[7] ile alâkası var; çünkü, ibadette imamlar bunlardır. نَسْتَعِينُ[8] ile var; çünkü, tevfike ve ıaneye mazhar bunlardır. اِهْدِنَا[9] ile var; çünkü, hidayette muktedabih, onlardır. صِرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ[10] ile vardır, çünku, doğru yol ancak onların mesleğidir.

1- Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet. (Fatiha Suresi 7)
2- Ezelden ebede er türlü hamd ve övgü şükür ve minnet, Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi 2.)
3- Âlemlerin Rabbi. (Fatiha Suresi 2)
4- O bütün yaratıklara rızıklarını veren ve onlara karşı sonsuz merhamet ve şefkatı bulunan ve sonsuz nizam ve adalet sahibi olan Rahman, âhirette de mü'min kullarına karşı sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olup sonsuz bağışlayıcı olan Rahim'dir. (Fatiha Suresi 3)
5- Onlar ki... (Fatiha Suresi 7)
6- O hesap gününün sahibidir. (Fatiha Suresi. 4)
7- Kulluk edeniz. (Fatiha Suresi 5)
8- Yardım dileriz. (Fatiha Suresi 5)
9- Bize hidayet et. (Fatiha Suresi 5)
10- Doğdoğru yol. (Fatiha Suresi 6)

alaka: ilgi, ilişki, bağ
delil: kanıt, tanık, burhan
enbiya: nebiler, peygamberler
hafa: gizlilik, gizli olmaklık, saklılık.
hamd: teşekkür, şükran
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hayt. bağ, iki şeyi birbirine bağlayan
hidayet. doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
i'caz. mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtisar: kısaltma, özetleme
irade: emir, ferman
karine: işaret, ipucu, iz, delil
lâfız: söz, kelime.
mâkabl: önceki, üstteki.
mesela: örneğin
muktedabih: iktida edilen, uyulan, örnek tutulan, örnek alınan, taklit edilen
münasebat: münasebetler, ilgiler, yakınlıklar, bağlar, ilişkiler, uygunluklar
münasebet. ilgi, ilişki, bağ.
münhasır: mahsus, ait, yönelik.
mütefavit. birbirinden farklı, çeşitli olan
nakış. işleme, sanat, incelik
nazım: tertip etme, düzene koyma, dizme
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nimet-i kamile: noksansız, eksiksiz nimet, lütuf
süleha: salihler, salih, iyi, yararlı, salâhiyetli, günah işlemeyen kimseler
şüheda: şehitler
teakup: ard arda gelme
tenasup: uyma, uygunluk, birbirini tutma
tevali: uzayıp gitme, devam etme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
zuhur: açıklık, görünme.

(1) طَرِيق veya (2) سَبِيل kelimelerine (3) صِرَاط kelimesinin tercihi, mesleklerinin etrafı mahdut ve ışlek bir cadde olduğuna ve o caddeye girenlerin bir daha çıkmamalarına işarettir.

Mahut ve malûm olan şeylerde kullanılması usul ittihaz edilen esma-i mevsûleden (4) اَلَّذِين tabir, onların zulümat-ı beşeriye içinde elmas gibi parladıklarına işarettir ki, onları taharri ve talep etmeye ve aramaya lüzum yoktur. Onlar, herkesin gözü önünde hazır olduklarını temin eden bir uluvv-i şana maliktirler.

Cem sıgasıyla اَلَّذِينَ 'nın zikri, onlara iktida ve tâbi olmak imkânının mevcudiyetine ve onların mesleklerinde butlan olmadığına işarettir. Çünkü, ferdî olmayan bir meslekte tevatür vardır; tevatürde, butlan yoktur.

Mazi sigasıyla (5) اَنْعَمْتَ 'nin zikri, tekrar nimeti talep etmeye bir vesile olduğuna ve Allah'a raci olan zamın de bir yardımcı ve bir şefaatçi vazifesini gördüğüne işarettir. Yanı: "Ey Rabbım! Madem kı ın'am Senin fılındır ve evvelce de in'amı yapmışsın, istihkakım olmadığı hâlde ın'amı tekrarlamak, Senın şe'nındır."

(6) عَلَيْهِم 'deki (7) عَلَى enbiyaya yükletilen risalet ve teklif yükünün pek ağır olduğuna; ve sahraları faydalandırmak ıçın yağmur, kar ve fırtınaların şedaıdıne maruz kalan

butlan: batıl, hukumsuz olma halı, temelsizlik, çürükluk, hükümsuzluk.
enbiya: nebîler, peygamberler
esma-i mevsûle: o şey kı, o kımse kı" manalarını anlatan "mâ, men, ellezî" gibi kelimeler
evvelce: daha once.
ferdî: şahsî, bireysel
fıl: ış, hareket.
iktida: tâbî olma, uyma
ımkan: olabılırlık, olanak.
istıhkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
ittıhaz: edınme, kabul etme
madem: değil mı kı
mahdut: sınırlı, sınırlanmış olan
mahut: belırlı, belli olan
malum: bilinen, bilınır olan
maruz: uğramak, etkılenmek.
mazi: geçmiş zaman
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
nimet: lutuf, ihsan, bağış
raci: dair, ait, alâkası olan
risalet: elçılık, resulluk, peygamber olarak gonderilme.
sıga: kıp, fılın çekiminden meydana gelen şahıs, zaman ve vasfı değıştıren hâl
şe'n: ış
şedaıd: en şıddetlı sıkıntılar, belalar, musıbetler
şefaat: bırınden başkasının adına bır rıcada bulunma, kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
tâbî: boyun eğen, uyan, ıtaat eden, ıtaatte bulunan, bağlanan
tabir: ifade, deyım
taharri: arama, araştırma, incelème, tahkik etme.

1 Yol
2. Yol
3. Yol
4. Onlar kı... (Fatıha Suresı 7.)
5. Nımedendırdın. (Fatıha Suresı 7.)
6. Onların uzerne. (Fatıha Suresı 7.)
7. Uzerne.

talep: isteme, dileme
teklif: Allah'ın, insanları emır ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazıfelendırmesı
temin: sağlama
tevatür: ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve bırbırlerıne kuvvet veren haberlerden olusan büyük bır topluluğa aıt haber
uluvv-i şan: şanı yuce, şerefi buyuk.
usul: metot, düzen
vesile: yol, vasıta, sebep
zulûmat-ı beşeriye: beşerin karanlıgı, insanın bılgısızlık karanlıgı

yüksek dağlar gibi, peygamberlerin de ümmetlerini feyizlendirmek için risalet zahmetlerine maruz kaldıklarına işarettir.

İhtar: Başka bir surede zikredilen فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ[1] olan ayet-i kerîme buradaki الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ[2] ayet-i celîlesini beyan eder. *Zaten Kur'ân'ın bir kısmı, bir kısmını tefsir eder.*

Sual: Peygamberlerin meslekleri birbirine uymadığı gibi, ibadetleri de birbirine muhaliftir. Bunun esbabı nedir?

Cevap: *İtikat ve amelde, usul ve ahkâm-ı esasiyede peygamberlerin hepsi daimdirler, sabittirler, mütehittirler, ihtilâf ve tefavütleri ancak furuattadır.* Zaten zamanların tebeddülüyle fürûatın da tebeddül ve tagayyürü tabîî bir şeydir.

Evet, mevasim-i erbaada tedavi ve telebbüs gibi çok şeyler tebeddule uğrar. Meselâ, kışın giyilen kalın elbise yazın tebeddüle uğrar. Veya kışın güzel tesirli olan bir ilâcın, yazın fenâ tesirli olur; kullanılmaz.

Kezalık, *kalb ve ruhların gıdası olan ahkâm-ı diniyenin fürûatı da, ömr-i beşerin devreleri itibarıyla tebeddüle uğrar.*

1- İşte onlar Allah'ın kendilerine pek büyük nimetler bağışladığı peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salih kimselerle beraberdirler. (Nisâ Suresi, 69.)

2- Kendilerine nimet ve ihsanda bulundukların. (Fâtiha Suresi, 7.)

ahkâm-ı diniye: dine ait hükümler, dinle ilgili hükümler
ahkâm-ı esasiye: asıl hükümler, temel hükümler
amel: iş, uygulama, yapma
ayet-i celîle: azîm ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayetlerinden azamet ve şerefi olan ayet.
beyan: anlatma, açıklama
daim: devam eden, devamlı, sürekli
esbap: sebepler, vasıtalar
fürûat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
itikat: inanç, iman
kezalık: keza, bu da böyle, böylece
maruz: uğramak, etkilenmek.
meselâ: örneğin
mevasım-ı erbaa: dört mevsim
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
müttehit: ittihat eden, birleşen, birleşmiş, birlik olmuş, birleşik.
ömr-i beşer: insan ömrü, insan hayatı
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme
sabit: değişmeyen, hep aynı kalan, önceden ayarlanmış.
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tabiî: tabiatı gereği olan, normal, alışılmış, olagan
tagayyür: değişme, başkalaşma
tebeddül: başkalaşma, değişme
tefavüt: uygunsuzluk, iki şeyin birbirinden farklı olması
tefsir: Yorum, şerh.
telebbus: giyme, giyinme, giyim
usul: metot, düzen
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ[1]

Havf ve firar makamı olan şu sıfatın mâkablindeki makamlarla münasebeti ise; bu makamın hayret ve dehşet nazarıyla celâl ve cemal ile muttasıf olan makam-ı rububiyete baktırması ve iltica ve dehalet nazanyla نَعْبُدُ[2] 'deki makam-ı ubudiyete baktırması ve acz nazanyla نَسْتَعِينُ[3] 'deki tevekkül makamına baktırması ve teselli nazarıyla refik-i daimîsi olan makam-ı recaya baktırmasıdır. Çünkü, korkunç bir şeyi gören adam, korku ve hayret içinde kalır; sonra firar etmeye meyleder. Âciz olduğu takdirde, tevekkül eder; sonra teselli yollarını arar.

Sual: Cenab-ı Hak Ganî-i Mutlak'tır. Âlemde bu kadar dalâletleri ve pek çırkın fena şeyleri yapan nev-i beşerin yaratılışında ne hikmet vardır?

Cevap: Kâinatta, maksud-i bizzat ve kullî ve şumullu olarak yaratılan, ancak kemaller, hayırlar hüsünlerdir. Şerler, kubuhlar, noksanlar ise hüsünlerin hayırlarn, kemallerin arasında görülmeyecek kadar dağınık ve cuz'iyet kabîlinden tebeî olarak yaratılmışlardır ki; hayırlann hüsünlerin, kemallerin mertebelerini, nevilerini, kısımlannı göstermeye vesile olsunlar ve hakaik-ı nisbiyenin vücuduna veya zuhuruna bir mukaddeme ve bir vahıd-ı kıyasî olsunlar.

1. Gazabına uğrayanların değil. (Fatiha Suresi: 7.)
2. Kulluk ederiz. (Fatiha Suresi: 5.)
3. Yardım dileriz. (Fatiha Suresi: 5.)

acız: güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük
alem: dünya, cihan
celâl: sonsuz büyüklük, haşmet, ululuk, yücelik.
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
cüz'iyet: azlık, cüzî oluş, küçüklük.
dalâlet: azgınlık, sapıklık.
dehalet: girme, binnin himaye ve merhametine sığınma
firar: izinsiz veya nizamsız olarak ortadan kaybolma, savuşmak, kaçma, gizlice gitme
Ganî: bütün varlıklara sahip, zengin olan Allah
hakaık-ı nisbiye: benzer hakıkatler
havf: korku, korkma
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hüsün: güzellik.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
kabil: tür, gibi
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, bütün âlemler
kubuh: çırkınlık.
kull: hep, bütün, çok, bir şeyin tamamı.
mâkabl: ondeki, üstteki
makam-ı reca: umut bağlanan makam, yalvarılan istekte bulunulan, dilek dilenilen makam
makam-ı rububiyet: Rububiyet makamı, İlahî terbiye edicilik sıfatının görünüp belirme durumu
makam-ı ubudiyet: kulluk makamı, kulluk yeri
maksud-ı bizzat: kendi maksadı, şahsî gaye, şahsî amaç.
mertebe: derece, basamak
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
mukaddeme: başlangıç
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
nev'ı beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: çeşit
refik-i daimî: daimî, devamlı arkadaş, sürekli dost.
sıfat: vasıf, nitelik
sual: soru
şer: kötülük.
şümul: içine alma, kapsam.
tebeî: hakikî maksat olmayıp dolayısıyla olan, asla nispetle ikinci plânda, ikinci derecede kalan
teselli: avutma, acısını dindirme
tevekkül: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma
vahıd-ı kıyasî: ölçmeye esas olan şey, birim, ölçü birimi
vesile: bahane, sebep
zuhur: ortaya çıkma

Sual: Hakaik-ı nisbiyenin ne kıymeti var ki, onun için şerler istihsan edilecek?

Cevap: Hakaik-ı nisbiye denilen şeyler, kâinatın eczası arasında bulunan rabıtalardır. Ve kâinattaki nizam, ancak hakaik-ı nisbiyeden doğmuştur. Ve hakaik-ı nisbiyeden kâinatın envaına bir vücud-i vahit in'ikâs etmiştir. Hakaik-ı nisbiye, büyük bir ölçüde hakaik-ı hakikiyeden çoktur. Hatta bir zatın hakaik-ı hakikiyesi yedi ise, hakaik-ı nisbiyesi yedi yüzdür. Binaenaleyh, kubuh ve şerde şer varsa da, kalildir.

Malûmdur ki, şerr-i kalil için hayr-ı kesîr terk edilmez, terk edilirse, şerr-i kesîr olur; zekât ve cihadda olduğu gibi.

Evet [1] إِنَّمَا تُعْرَفُ الْأَشْيَاءُ بِأَضْدَادِهَا meşhur kaziyeden maksat, birşeyin zıddı, o şeyin hakaik-ı nisbiyesinin vücut veya zuhuruna sebeptir. Meselâ, kubuh olmasaydı ve hüsünlerin arasına girmeseydi, hüsnün gayr-i mütenahi olan mertebeleri tezahür etmezdi.

Sual: [2] أَنْعَمْتَ fiil [3] مَغْضُوبِ ism-i mef'ul, [4] ضَالِّينَ ism-i fail olarak zikirlerinde, ve keza, üçüncü fırkanın sıfatını ve ikinci fırkanın sıfatına terettüp eden akıbetini ve birinci fırkanın unvan-ı sıfâtını aynen zikretmekte ne gibi bir hikmet vardır?

Cevap: "Nimet" unvanı, nefsin daima meylettiği bir lezzet olduğundan ihtiyâr edilmiştir. Fil-i mazı olarak zikrindeki sebep, evvelce beyan edilmiştir.

---

1. Her şey ancak zıddıyla bilinir.
2. Nimetlendirdin. (Fatiha Suresi, 7.)
3. Gazaba uğrayanlar. (Fatiha Suresi, 7.)
4. Hak yoldan sapanlar. (Fatiha Suresi, 7.)

---

akıbet: sonuç, netice
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cihad: Allah yolunda savaşma
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
envaı: çeşitler, türler, nevler
evvelce: daha önce.
fırka: topluluk
fiil: iş, hareket.
fiil-i mazi: bir işin geçmiş zamanda işlendiğini bildiren sıga, kıp
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hakaik-ı hakikiye: göreceli olmayan, başkasına mukayese edilmeden varlığı bilinen gerçekler
hakaik-ı nisbiye: göreceli olan, başkasına mukayese ile varlığı bilinen gerçekler
hayr-ı kesir: çok hayır, içinde pek çok hayır ve fayda bulunan
hikmet: gizli sebep, gaye.
hüsün: güzellik.
ihtiyar: irade, tercih
in'ikas: aksetme, yansıma
ism-i fail: fiili, işi, eylemi yapan, özne
ism-i mef'ul: sıfat fiil
istihsan: güzel bulma, beğenme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kalil: az.
kaziye: iddiayı ispat etmek maksadıyla ileri sürülen mesele.
keza: böylece, aynı şekilde
kıymet: değer
kubuh: çirkin iş, kötü iş, kabahat, kötülük, çirkinlik
maksat: kastedilen şey, gaye
malûm: bilinen, bilinir olan
mertebe: derece, basamak.
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, faraza
meyil: rağbet, İubar
nefis: insandaki bedeni canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabii istek.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun
rabıta: münasebet, alaka, bağ
sıfat: hal, keyfiyet, nitelik, vasıf
sual: soru
şer: kötülük
şerr-i kâlil: az miktardaki günah, kötülük, zararı az miktarda olan
şerr-i kesir: büyük kötülük, çok olan fenalık, daha büyük günah
terettüp: ait olma, icap etme, gerekme
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
ünvanı: ad, isim.
ünvan-ı sıfat: özelliklerinin, sıfatlarının adı, unvanı.
vücud-i vahıt: bir olan varlık, birin varlığı
vücut: varlık.
zikir: anma, bildirme
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

İkinci fırka ise, kuvve-i gadabiyenin galebe ve tecavüzüyle tecavüz ederek, ahkâmın terkiyle zulüm ve fıska düşmüşlerdir; Yahudîlerin temerrüdü gibi.

Zulüm ve fıskta hasis ve hayırsız bir lezzet görülduğünden, onlardan nefis teneffür etmez. Kur'ân-ı Kerîm, o zulmün akıbetı olan gadab-ı İlâhîyi zıkretmıştir ki, nefisleri o zulüm ve fısktan tenfir ettırsın.

İstımrar ve devam şe'ninde olan isimlerden ism-ı mef'ul olarak zikredılmesi ise, şer ve isyanların devam edıp, tövbe ve af ile inkıta etmedikleri takdirde kat'îleşeceğine ve silinmez bir damga şekline geçeceğine işarettir.

Üçüncu fırka ise, vehım ve heva-i nefsin akıl ve vıcdanlanna galebesiyle, batıl bir ıtıkada tâbi olarak nıfaka düşen bir kısım Nasarâdır. Dalâlet, nefisleri tenfır ve ruhlan inciten bir elem olduğundan, Kur'ân-ı Kerîm o fırkayı aynı o sıfatla zıkretmıştır.

Ve ismı-ı fail olarak zikrındeki sebep ise: Dalâletın dalâlet olması devam etmesine mütevakkıf olup, inkıtaa uğradığı zaman affa dâhil olacağına işarettir.

Ey arkadaş!

Butun lezzetler imanda olduğu gibı, butun elemler de dalâlettedır. Bunun izahı ise:

Bir şahıs, kudret-i ezeliye tarafından, adem zulümatından şu korkunç dünya sahrasına atılırken, gözunu açar, bakar. Bir lütuf beklediği zaman, birden bire düşmanlar gıbı hastalıklar, elemler, belâlar hucum etmeye başlarlar.

adem: yokluk.
ahkâm: dinî hükümler, emırler.
akıbet: sonuç, netıce.
batıl: dınde yer olmayan, dını hükumlere zıt.
belâ: musıbet, gam, keder, afet, sıkıntı.
dahil: ıç ıçerısı.
dalalet: hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma, dınsızlık, ınancsızlık.
damga: bir şeyın uzerne işaret veya alâmet koymak.
elem: dert, uzuntu, maddî-manevı ıztırap.
fırka: topluluk, grup, partı.
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah a karşı ısyan etme.
gadab-ı İlâhî: Allah ın gazabı.
galebe: galıp gelme, ustunluk.
hasis: asi, alçak, bayağı, cımrı, tamahkar.
heva-i nefis: nefsin hevası, nefsın zararlı ve gunah olan istekleri.
hucum: saldırma.
inkıta: kesılme, devam etmeme, sona erme.
ısm-ı fail: fıllı ışı eylemı yapan, ozne.
ısm-ı mef'ul: sıfat fıl.
istımrar: sürme, sürüp gıtme, uzayıp gıtme.
isyan: başkaldırma, ıtaatsızlık, emre karşı gelme.
ıtıkat: bır ınancı, bır fıkre baglanma, ınanma.
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma.
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı-sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
kuvve-i gadabiye: hıddet, ofke duygusu.
lütuf: İyı muamele, iyılık, iyı yumuşak dostça davranış.
mutevakkıf: bır şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen.
Nasara: Hıristıyanlar.
nefis: kişinin kendısı, iyiliğe de kotuluğe de meyli olan duygu.
nıfak: ikiyuzluluk, munafıklık.
ruh: ınsandakı canlılıgın ve dırılıgın ıradeyle ilgili ve ırade dışı hareketlerin ve ıdrak kabılıyetının kaynagı, nefis.
sahra: kır, ova.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf.
şe'n: durum, ozellik, yapı.
şer: kotuluk.
tâbi: bır yere bağlı olan, uyan.
tecavüz: sınırı aşma, aşırılık, saldırma, sataşma.
temerrüt: ınatçılık, hakkı kabulde dırenme.
teneffür: ıgrenme, tıksınme, nefret etme.
tenfir: nefret ettırme, ığrendırme, tıksındırme.
tövbe: gunah işlemekten ve kotuluk yapmaktan vaz geçme.
vehım: zan, şuphe, yanlış ve esassız duşunce.
vıcdan: İyiyi kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu.
Yahudî: bu ırkın bağlı oldugu dinî ınanç.
zıkır: anma, bıldırme.
zulüm: haksızlık.
zulümat: karanlıklar.

Bir medet, bir yardım için müsterhimâne tabiata ve anasıra baktığı vakit, kasavet-i kalble, merhametsizlikle karşılaşır. Ecram-ı semaviyeden istimdat etmek üzere başını havaya kaldırır, o ecram, atom bombaları gibi dehşetli ve heybetli hâlleriyle gözüne görünür. Hemen gözünü yumar, başını eğer, düşünmeye başlar. Bakar ki hayatî hacetleri bağırıp çağırmaya başlarlar. Bütün bütün tevahhuş ederek, hemen kulaklarını tıkar, vicdanına iltica eder. Bakar ki, vicdanı binler âmâl (emeller) ve emânî ile dolu gürültülerinden cinnet getirecek bir hâle gelir.

Acaba, hiçbir cihetten hıçbır teselli çaresini bulamayan o zavallı şahıs, mebde ile meadı, Sâni ile haşri itikat etmezse, onun o vaziyetinden cehennem daha serin olmaz mı?

Evet, o bîçare, havf ve heybetten, acz ve ra'şetten, vahşet ve gönül darlığından, yetimlikle me'yusiyetten murekkep bir vazıyet içinde olup, kudretine bakar, kudreti âciz ve nakıs. Hacetlerine bakar, defedilecek bir durumda değildir. Çağırıp yardım istese, yardımına gelen yok. Her şeyi düşman, her şeyi garıp görür. Dünyaya geldiğine bin defa nedamet eder, lânet okur.

Fakat, o şahsın, sırat-ı müstakime girmekle kalbi ve ruhu nur-i imanla ışıklanırsa, o zulmetli evvelki vazıyeti nuranî bir hâlete inkılâp eder. Şöyle ki:

O şahıs, hücum eden belâları, musibetleri gördüğü zaman, Cenab-ı Hakka ıstınat eder, müsterih olur.

âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
âmâl: emeller, arzular, istekler.
anasır: elemanlar, unsurlar, kısımlar, parçalar.
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı.
bîçare: çaresiz, zavallı.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: yan, yön, taraf.
cinnet: çılgınlık, davranış bozukluğu.
defetme: ortadan kaldırma, yok etme, gideme.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ecram: kütleler, cansız cısımler, gezegenler.
ecram-ı semaviye: gok cısımlen, yıldızlar, gezegenler.
emânî: niyetler, duygu ve dilekler.
evvel: once gelen, onceki.
garip: kimsesiz, zavallı.
hacet: insanın muhtaç oldugu şey.
hâl: durum, vazıyet.
halet: hâl, durum.
haşir: yeniden dırılıp toplanmak, ıkıncı dırılış.
havf: korku, korkma.
hayatı: hayar, için mecbun olan, yaşamak için gerekli olan.
heybet: korkuyla bırlıkte hürmet, saygı ve hayranlık uyandıran ululuk, yucelik, haşmet.
hücum: saldırma.
ıltıca: sığınma, guvenme, dayanma.
inkılâp: bır hâlden dıger bır hâle geçme, degışme, dönüşme.
istimdat: medet dileme, ımdat ıs teme, yardıma çagırma.
istinat: dayanma, guvenme.
itikat: kesin inanma, iman.
kasavet-i kalb: kalb katılıgı, merhametsizlik.
kudret: güç, kuvvet, takat, ıktıdar, lânet, beddua.
me'yusiyet: umıtsızlık.
mead: donulecek yer, en son gıdılecek, sığınılacak olan.
mebde: evvel, baş, başlama, başlangıç.
medet: inayet, yardım, ımdat.
musibet: felâket, belâ.
mürekkep: den oluşmuş, -den olma.
müsterhimane: istirham edene yakısır şekilde yalvararak, merhamet dileyerek.
müsterih: butun kaygılardan kurtulup gonlu rahata kavuşan, ıçı rahat, kaygısız.
nakıs: noksan, eksik.
nedamet: pısmanlık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
nur-i iman: iman nuru, Allah ın varlıgına, yaratıcılıgına inanmadaki gonul, kalb ve fikir aydınlıgı.
ra'şet: titreme, titreyış, urperti.
ruh: insandaki canlılıgın ve dınlıgın, ıradeyle ilgili ve ırade dışı hareketlerin ve ıdrak kabıliyetının kaynagı, nefs.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah ın gosterdigi hidayet yolu.
tabiat: yaratılış, esen olan her şey, yaratılmış olan şeylerin tamamı.
teselli: avutma, acısını dındırme.
tevahhuş: korkulu bır şekilde, emin olmayarak bakma.
vahşet: ıssız yerlerde duyulan korku.
vaziyet: durum.
vicdan: iyiyi kötuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu.
yetim: tek, yalnız, kimsesiz.
zulmet: karanlık, Allah ın nurundan mahrum olma hâli.

Yine o şahıs, ebede kadar uzanıp giden emellenni, istidatlarını düşünduğü zaman, saadet-i ebediyeyi tasavvur eder, o saadet-i ebediyenin mâü'l-hayatından bir yudum içer, kalbindeki emellerini teskin eder.

Yine o şahıs, başını kaldırıp semaya ve etrafa bakar, her şeyle ünsiyet peyda eder.

Yine o şahıs, semadakı ecrama bakar, hareketlerinden dehşet değil, ünsiyet ve emniyet peyda eder ve onların o hareketlerini ibret ve hayretle tefekkür eder.

Yine o şahıs, ecram-ı ulviye ile öyle bir kesb-ı muarefe eder ki, hangi bir cirme bakarsa baksın, o cirimlerden "Ey arkadaş! Bizden tevahhuş etme, hareketlenmizden korkma. Hepimiz bir Hâlık'ın memurlarıyız" diye me'nus ve emniyet vencı sesleri kalben işıtmeye başlar.

Hülâsa: O şahıs, evvelkı vaziyetinde, vicdanındaki o dehşetli ve vahşetli ve korkunç âlâm-ı şedideden kurtulmak için, tesellilerle hissini iptal ve sarhoşlukla o hâlleri unutmak ister. İkinci hâletinde ise, ruhunda yüksek lezzetleri ve saadetleri hisseder, kalbini ıkaz, vıcdanını tahrik edip, ruhunu ihsas ettikçe, o saadetler ziyadeleşir ve ona manevî cennetlerin kapıları açılır.

اَللّٰهُمَّ بِحُرْمَةِ هٰذِهِ السُّورَةِ اجْعَلْنَا مِنْ اَصْحَابِ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ اٰمِين (1)

1 Allah'ım! Bu sure hürmetine bizi sırat-ı mustakimde yürüyenlerden eyle. âmin.

alâm-ı şedide: şiddetli elemler, şiddetli ıztıraplar, acılar
cirm: yıldız
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme
dehşetli: ürkütücü, sıkıntı verıcı
ebed: sonsuzluk, daimlik.
ecram: kutleler, cansız cısımler, gezegenler
ecram-ı ulviye: yüksekteki kutleler, yıldızlar ve gezegenler
emel: istek, arzu, talep, beklentı
emniyet: emnlık, guvenlik, kor kusuzluk.
evvel: once gelen, oncekı
halet: hal, durum
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hülâsa: kısaca, ozet.
ibret: bir durumdan veya olaydan ders alma, ders çıkarma
ihsas: hissettırme, sezdırme
ikaz: uyarı
iptal: boş, hukumsuz bırakma
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
kalben: kalb ile, kalbden, ıçten ve samımı olarak.
kesb-ı muarefe: tanışma, alışma, dost olma
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mâü'l-hayat: hayat suyu
me'nus: alışılmış, alışık, unsiyet edilmiş
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
ruh: insandakı canlılığın ve dırılığın, iradeyle ılgılı ve irade dışı hareketlerin ve ıdrak kabılıyetının kaynagı, nefis.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sema: gökyuzu, gök.
tahrik: hareket ettırme, harekete geçırme, yola çıkartma
tasavvur: bır şeyı tahayyül etme, göz onune getırme.
tefekkür: bir mesele hakkında zıhnı faalıyet gosterme, düşunme, fikır uretme, zıhnı yorma
teselli: avutma, acısını dındırme
teskin: sakınleştırme, yatıştırma
tevahhuş: korkulu bır şekılde emin olmayarak bakma
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dostluk
vahşet: urkutucu ve korkunç olan şey
vaziyet: durum
vicdan: iyiyi kotuden, hayırlıdan ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
ziyade: artma, çoğalma

Sure-i Bakara

Sual: Icaz ile i'caz sıfatlarını havi Kur'ân-ı Azîmüş-şan'da,

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ [1] فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۞ [2]

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ [3]

gıbı pek çok ayetler tekerrür etmektedir. Hâlbuki, bu tekrarlar, belâgate münafıdır, usanç veriyor.

Cevap: Ey arkadaş! Her parlayan şey yakıcı ateş değildir. Evet, tekrar ve tekerrür bazen usanç veriyor; fakat, umumî değildir. Her yere, her kelâma ve her kıtaba şamil değildir. Usanç verici addedilen pek çok zahirî tekrarlar, belâgatçe istıhsan ve takdir edilmektedir.

Evet, insanın yediği yemekler, biri gıda, diğeri tefekkûh (meyve) olmak üzere ıkı kısımdır. Bırıncı kısım tekerrür ettikçe memnunıyet verir, kuvvet verir, kat kat teşekkürlere sebep olur. Ikıncı kısmın tekerrüründe usanç, tecedduduunde lezzet vardır.

Kezalik, kelâmlar da ıkı kısımdır. Bır kısmı ruhlara kut, fikirlere kuvvet verici hakıkatlerdir ki, tekerrür ettikçe, guneşın zıyası gıbı, ruhlara, fıkırlere hayat verir. Meyve kabîlinden iştıhayı açan kısımda tekerrür makbul değildır, ıstıhsan edilmez.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. (Fatıha Suresi, 1; Neml Suresi, 30.)
2- Rabbınızın nımetlerınden hangı bırını ınkar edersınız? (Rahman Suresi, 13, 16, 18 v.d.)
3- Yazıklar olsun o gun (yalanlayanlara)! (Murselât Suresi, 15, 19, 24, 28 v.d.)

---

addetme: sayma, sayılma
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesı
bakara: ınek, dişi sığır
belâgat: soz ve yazıda sanatlı ve tesırlı ıfade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
hakıkat: gerçek, asıl, esas
havi: ıçıne alan, kapsayan, kuşatan
i'caz: mucızelık, insanların benzerını yapmaktan âcız kaldıkları şeyı yapmak.
ıcaz: az sozle cok mana ıfade etme
ıstıhsan: guzel bulma, beğenme
iştıha: fazla istek, arzu
kabıl: soy, nevı, sınıf, cins, tur
kelam: soz, konuşma, nutuk.
kezalık: keza, bu da oyle boylece.
kut: yaşatacak gıda, yaşamak ıçın yenen şey, yıyecek, rızık
makbul: kabul edılmış, geçerlı
memnunıyet: memnunluk, sevınçlı olus
munafi: zıt, muhalif, uymaz, aykırı.
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevı varlık
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf
sual: soru
Sure-i Bakara: Bakara Suresi: Kur'ân-ı Kerîm'ın en uzun suresi olan ıkıncı sure. Medine de nazıl olmuştur. 286 ayettir.
şamil: şumulü bulunan, ıçıne alan, kaplayan, çevreleyen, havi
takdir: kıymet verme, olçme
tecedduf: tazelenme, yenilenme, yeni hale gelme
tefekkuh: meyvelenme, meyveli olma
tekerrür: tekrarlanma
umumi: genel
zahirî: gorunuşte olan, zahıre dısa aıt olan
ziya: ışık, aydınlık, nur

Buna binaen, Kur'ân, heyet-i mecmuasıyla kalblere kut ve kuvvet olup, tekrarı usanç değil, halâvet ve lezzet verdiği gibi, Kur'ân'ın ayetlerinde de öyle bir kısım vardır ki, o kuvvetin ruhu hükmünde olup, tekerrür ettikçe daha ziyade parlar, hak ve hakikat nurlarını saçar.

هُوَ الْمِسْكُ مَا كَرَّرْتَهُ يَتَضَوَّعُ [1]

Ezcümle, [2] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ gibi ayetlerde bulunan ukde-i hayatıye ve nuranî esaslar, tekerrür ettikçe iştihalan açar, misk gibi, karıştırıldıkça kokar. Demek, tekerrür zannedilen, hakıkatte tekerrur değildir. Ancak [3] وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا kabîlinden, o ayrı ayrı hikmetleri, nükteleri, gayeleri ifade eden tekrarlı kelâmlar, yalnız ibarece, lâfızca birbirine benzedikleri için tekrar zannedilir. Hatta kıssa-i Mûsa, çok meziyetleri ve hikmetleri müştemildir. Her makamda o makama münasıp bir vecihle zikredilmesi, ayn-ı belâgattır.

Evet, Kur'ân-ı Azîmüşşan, o kıssa-i meşhureyi, gümüş iken, yed-i beyzasına alarak altın şekline ifrağıyla öyle bir nakş-ı belâgate mazhar etmiştir ki, bütün ehl-i belâgat, onun belâgatine hayran olmuşlar, secdeye varmışlardır.

Ve keza, teyemmun, teberrük ve ıstıane gibi çok vecihleri havi, ve tevhid, tenzih, sena, celâl ve cemal ve ihsan gibi çok makamlar tazammun, ve tevhid ve nubuvvet, haşir ve adalet gibi makasıd-ı erbaaya işaret eden besmele, zikredilen yerlerin her birisinde bu vecihlerden,

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
ayn-ı belâgat: belâgatin ta kendisi, yerinde, muhatabına uygun, makamın münasıp güzel söz söylemenin ta kendisi
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
besmele: Bismillâhirrahmanirrahîm cümlesinin adı
binaen: -den dolayı
celâl: sonsuz büyükülük, haşmet, ululuk, yücelik.
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
ehl-i belâgat: güzel, kusursuz söz söyleyenler, edipler, edebiyatçılar
ezcümle: bu cümleden olarak
gaye: maksat, meram, hedef, netice, sonuç.
halâvet: tat, tatlılık, şırınlık.
haşir: kıyametten sonra yeniden dirilttilen bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilttip bir yerde toplaması.
havi: içine alan, kapsayan
heyet-i mecmua: bir şeyin bütünü, tamamı
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hükmünde: değerinde, yerinde
ibare: cümle
ifrağ: bir halden başka bir hale sokma, çevirme
ihsan: ikram, lütuf, bağış
ıstıane: yardım isteme
kabîl: söy, nevi, sınıf, cins, tür
kelâm: söz, ibare, fikra
keza: böylece, aynı şekilde
kıssa-ı meşhure: meşhur kıssa, meşhur olmuş hadise.
kıssa-ı Mûsa: Hz. Mûsa'nın kıssası. Hz. Mûsa'nın başından geçen mühim hadiselerin anlatıldığı kıssa
kut: yaşatacak gıda, yaşamak için yenen şey, yiyecek, rızık.
lâfız: söz, kelime
makam: yer, mevki
makasıd-ı erbaa: dört asıl gaye, dört niyet.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
misk: bir ceylan cinsinin erkeğinin göbeğinden elde edilen güzel koku
münasip: uygun
müştemil: sımsıkı alan, içine alan
nakş-ı belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, muhevver
nubüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
nükte: ince manalı düşündürücü söz
sena: methetme, övme
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek
tekerrür: tekrarlanma.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
teyemmün: huzur ve saadet vasıtası, sebebi
ukde-i hayatıye: hayata ilgili düğüm, hayat düğümü
vecih: cihet, yön
yed-i beyza: Hz. Mûsa'nın (as) Firavuna karşı mu'cize olarak parlak görünen eli
zikir: anma, bıldırme
ziyade: çok, fazla.

1. O misk gibidir, tekrar tekrar sürüldükçe kokusu daha çok yayılır.
2. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. (Fâtiha Suresi: 1, Neml Suresi: 30)
3. Rızıkları dünyadakine benzer şekilde kendilerine sunulur. (Bakara Suresi: 25)

bu makamlardan biri itibarıyla zikredilmiş ve edilmektedir. Maahaza, hangi surede tekerrür varsa, o surenin ruhuyla münasip olan bir vecih bizzat kastedilmekle, öteki vecihlerin istitradî ve tebeî zikirleri belâgate münafi değildir.

(1) الٓمٓ

Surelerin başlarında bulunan huruf-ı mukattaaya ait ızahatı "Dört Mebhas"ta zikredeceğiz.

Birinci Mebhas

الٓمٓ ile, surelerin evvellerinde bulunan huruf-ı mukattaadan teneffüs eden i'caz hakkındadır.

I'caz, inci gibi incecik letaif-i belâgatın parıltılarının imtizaç ve içtimaından tecelli eden bir nurdur. Bu Mebhasta bu nuru birkaç letaif zımnında izah etmekle parlatacağız. Fakat, her bir lâtife, ince ve ziyası az ise de, letaifin hey'et-i mecmuasından hâsıl olan tam bir ziya ile fecr-i sadık çıkacaktır.

1. Hece harflerinin adedi, elif-ı sakine hariç kalmak şartıyla, yirmi sekiz harftir. Kur'ân-ı Azîmüşşan, surelerin başında bu harflerin yarısını zikretmiş, yarısını da terk etmiştir.

2. Kur'ân'ın almış olduğu nısıf, terk ettiği nısıftan daha ziyade kesîrü'l-ıstımaldir.

1- Bakara Suresi 1

---

belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
bizzat: doğrudan doğruya
elif-i sakine: sakin elif kelime içinde harekesiz olan elif harfi.
evvel: önce, ilk, birinci iptida başlangıç.
fecr-i sadık: gerçek aydınlık sabaha karşı doğu ufkunda yayılmaya başlayan beyaz aydınlık.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara
huruf-i mukattaa: Kur'ân-ı Kerim de bazı surelerin başlarında bulunan "elif lâm mım," "yâ sîn," "elif lam râ" gibi ilâhî birer şifre hükmündeki harfler
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
içtima: toplanma, bir araya gelme
imtızaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma
istıtradî: istıtrad ile alakalı, asıl mevzudan olmayan
ızah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
ızahat: ızahlar, açıklamalar
kasıt: hedef almak, niyet etmek.
kesîrü l-ıstımal: çokça kullanılan, kullanımı çok olan
Kur'an-ı Azımüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
lâtife: güzel ve hoş, derin anlamlı nükte
letaif: güzellikler, inceliklerler
letaif-i belagat: sözün yerinde ve güzel söyleme sanatına uygun oluşundaki güzellik, incelik
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
makam: manevî mevkı
mebhas: bir bahsle ilgili yazı, kısım, bölüm
munafi: zıt, muhalif, uymaz, aykırı
münasip: uygun.
nısıf: yarım, yan
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
ruh: öz, can, alıcı nokta
sure: Kur'ân-ı Kerim'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri
tebeî: kastı olmayan, tabî olarak başkasının vücudu ile devam eden
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tekerrür: tekrarlanma.
teneffüs: soluklanma, rahatlama, dinlenme.
vecih: cihet, yön
zımın: maksat, istek, niyet.
zikir: anma, bildirme
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık
ziyade: çok, fazla

3. Kur'ân, surelerin başında zikrettiği kısım içinde, lisan üzerine daha sühuletli olan *elif, lâm*'ı çok tekrar etmiştir.

4. Kur'ân, aldığı harfleri, hece harflerinin adedince surelere tevzî etmiştir.

5. Hece harflerinin *mehmuse, mechure, şedide, rahve, musta'lıye, munhafıza, muntabıka, munfetiha* gibi çiftli cinslerinin her binsinden yine nısıf almıştır.

6. Çifti, yanı eşi olmayan (evtar) kısmında, sakilden azı, hafiften çoğu almıştır. *kalkale, zelâka* gibi

7. Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın, surelerin başındaki huruf-i mukattaanın zikredilen minval üzerine tansiflen hakkında ıhtiyâr ettiği tarık, beş yüz dört ıhtimalden intıhap edilmiştir. Ve intıhap edilen şu tarıkten başka hiçbir ihtimal ile, mezkûr tansif mumkun değildir. Çunkü, taksimler pek çok birbirine girmiş ve çok mütefavittir.

Bu gibi i'caz lem'alanndan hisse alamayan, zevkine levm ve ıtap etsin!

Ikinci Mebhas

Bu Mebhasta da bırkaç letaif vardır:

1. ﻃ ile emsalinde göze çarpan garabet, bu harflerin pek garip ve acip bir şeyin mukaddemesi ve keşif kolları olduklanna ışarettir.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
emsal: numuneler, ornekler
evtar: ıhtıyaçlar, luzumlu olan şeyler.
garabet: ne demek olduğu her kesçe anlaşılmayacak kelime ve tabirlerin soz arasında kullanılması
garip: tuhaf, hayret verici
hisse: pay, nasip, kısmet.
huruf-ı mukattaa: Kur'an-ı Kerim de bazı surelerin başlannda bulunan "elif lâm mim", "ya sın," "elif lâm râ" gibi Illâhî birer şifre hukmundeki harfler
I'caz: mu cizelik, insanlann benzerini yapmaktan acız kaldıklan şeyl yapmak.
ihtimal: olabırlık.
Ihtıyar: ırade, tercih
Intıhap: seçme.
Itap: azarlama, rencide etme
kalkale: tecvitte kaf, tı, be, cım dal harfienınin okunurken harflerın uzerinde birden durarak harfi mahrecinden çıkar çıkmaz kesmek suretiyle bu harflen tekrar okuma
keşif: açma, meydana çıkarma.
Kur'an-ı Azımuşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'an
lem'a: parıltı, parlayış, parlama
letalif: güzellikler, incelikler
levm: zemmetme, çekiştirme, aleyhinde bulunma, kınama, paylama, basa kakma
lisan: konuşma dılı
mebhas: bab, fasıl
mechure: harf, hareke ile okunduğu vakıt, nefesin hapsolunup sesin aşıkar olmasında okunan harfler
mehmuse: gizli, gizlenmiş olan
mezkur: zikredilen, adı geçen anılan
minval: uslûp, tarz
mukaddeme: başlangıç.
münfetiha: soylenırken dilin ıkı tarafının da ust damaktan ayrı durumda ıken çıkanlan Arabca mım, nun, elif, vav, cim, hı, zel, dal, sın, ayn, te, fe, kaf, lam, he, şın, be, ye harflerndır
munhafıza: dil alt damaktan ayrılırken söylenen Arabca harfler
muntabıka: söylenırken dilin ıkı tarafının da ust damaga değdırılerek kapanması esnasında çıkanlan kalın, sesli Arabca sad, dat, tı, zı harflen
musta'lıye: yukselen, ustun gelen, uste çıkan
mutefavıt: bırbırınden farklı çeşıtlı olan
nısıf: yarım, yan
rahve: tecvitte harf sukun ile soylenırken sesin akması halı
sakıl: ağır ve kalın okunan hece
sure: Kur'an-ı Kerîm ın ayrıldığı 114 bolumden her bırı
sühulet: kolaylık.
şedide: tecvitte rahvenin aksine harf sukun ile soylenırken sesin akmaması halı
taksım: bolme, parçalara ayırma
tansif: yan yanya bolme, ıkı eşıt parçaya ayırma
tarık: yol, meslek, seçilen tarz
tevzi: dagıtma, dagıtılma.
zikir: anma, bildırme

2. Bu surelerin başlanndaki takti-i huruf ile isimleri hecelemek, müsemmanın mehazına ve neden neş'et ettiğine işarettir.

3. Bu harflerin taktii, müsemmanın vahid-i itibarî olup, terkib-i mezcî olmadığına işarettir.

4. Bu harflerin takti ile tadadı, sanatın madde ve mehazını muhataba göstermekle muarazaya talip olanlara karşı meydan okuyarak, "İşte, i'caz-ı sanatı şu gördüğünüz harflerin nazım ve nakışlanndan yaptım. Buyurunuz meydana!" diye, onlann tahkirâne tebkitlerine (tekdirlerine) işarettir.

5. Manadan soyulmuş şu hece harflennin zikri, muarızları hüccetsiz bırakmaya işarettir.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, şu manasız harflerin lisan-ı hâliyle ilân ediyor ki: "Ben sizden beliğ manaları, hükümleri, hakıkatleri ifade eden yüksek hutbeleri ve nutuklan istemiyorum. Yalnız şu tadat ettiğim harflerden bir nazire yapınız, velev iftira ve hikâyelerden ibaret bile olursa olsun!"

6. Harfleri tadatla hecelemek, yeni kıraate ve kıtabete başlayan müptedilere mahsustur. Bundan anlaşılıyor ki, Kur'ân, ümmî bir kavme ve müptedi bir muhite muallimlik yapıyor.

7. ا , ل , د gibi harfleri, meselâ *elif, lâm, dal* gibi isimleriyle tabir ve zikretmek, ehl-i kıraat ve erbab-ı kitabetin ittıhaz ettikleri bir usuldur. Bundan anlaşılıyor ki, hem

muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhit: yöre, çevre.
müptedi: yeni başlayan, acemi, daha işin başında olan
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
nakış: işleme, süsleme
nazım: sıra, tertip, düzen
nazire: benzer, aynı özellikleri taşıyan
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nutuk: bir topluluğa karşı konuşma, ikna maksadıyla bir topluluk önünde yapılan konuşma, hitap, söylev
sure: Kur'an-ı Kerim'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabir: ifade, söz
tadat: birer birer söyleme, tek tek zikretme, sayıp dökme, sayım
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
takti: kesme, bölme, ayırma, parçalama
takti-i huruf: harfleri ayırma, bir kelime veya cümleyi harflerine bölme
talip: talep eden, isteyen, istekli
tebkit: başlarına kakılarak azarlanma
tekdir: üzülme, sıkıntıya sokulma, azarlanma
terkib-i mezcî: iki veya daha fazla kelimeden meydana gelen ve bir isme delâlet eden isim
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vahid-i itibarî: hakikatte olmayıp varlığı farazî olarak kabul edilen bir şey, varlığına itibar edilen şey
velev: olsa da bile, hatta, ister
zikir: anma, bildirme
zikretmek: anmak, bildirmek.

beliğ: belâgatla, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan
ehl-i kıraat: okuyanlar, okumayı sevenler
erbab-ı kitabet: eli kalem tutanlar, yazı yazanlar
hakikat: gerçek, esas
hutbe: hatip tarafından camilerde minbere çıkıp yapılan dinî içerikli konuşmalar
hüccet: delil.
hukum: emir, bir konu hakkında verilen karar
İ'caz-ı sanat: sanattaki mucizelik, mucize sayılacak kadar düzgün söz, belâgatin en üst düzeyi
ibaret: meydana gelen, oluşan
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
ilân: yayma, duyurma, bildirme
ittıhaz: edinme, alma, kabul etme
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan toplulugu
kıraat: okuma, devamlı ve düzgün okuma.
kıtabet: yazı yazma
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan mucizeli kitap, Kur'an
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, faraza
muallim: ders veren, öğretmen.

söyleyen, hem dinleyen ümmî olduklarına nazaran, bu tabirler söyleyenden doğmuyor ve onun malı değildir; ancak, başka bir yerden ona geliyor.

Ey Arkadaş!

Bu letaifin ince iplerinden dokunan yüksek nakş-ı belâgati göremeyen adam, belâgat ehlinden değildir, erbab-ı belâgate muracaat etsin.

Üçüncü Mebhas

الٓمٓ, i'cazın esaslarından icazın en yüksek ve en ince derecesine bir misaldir. Bunda da birkaç letaif vardır.

1. الٓمٓ üç harfiyle, üç hükme işarettir. Şöyle ki:

Elif, هٰذَا كَلَامُ اللّٰهِ الْأَزَلِيِّ[1] hükmüne ve kaziyesine; *lâm,* نَزَلَ بِهِ جِبْرِيلُ[2] hükmüne ve kaziyesine; *mim,* عَلٰى مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ[3] hükmüne ve kaziyesine remzen ve imaen işarettir.

Evet, nasıl ki Kur'ân'ın hükümleri uzun bir surede, uzun bir sure kısa bir surede, kısa bir sure bir ayette, bir ayet bir cümlede, bir cümle bir kelimede, o kelime de *sin, lâm,* mim gibi huruf-i mukattaada irtisam eder, görünür; kezalik, الٓمٓ'ın her bir harfinde, mezkûr hükümlerden bin temessül etmiş görünüyor.

1 Bu ezeli olan Allah'ın kelâmıdır.
2 Onu Cebrail indirmiştir.
3 Hazreti Muhammed Aleyhisselâma

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
ehli: sahip, malik, yetki sahibi olan.
erbab-ı belagat: belagat ilminde usta ve üstün nitelikli kimseler, sözü düzgün ve makamına göre kusursuz söyleyen bilginler.
huruf-i mukattaa: Kur'ân-ı Kerîm'de bazı surelerin başlarında bulunan "elif lam mim", "ya sin", "elif lâm râ" gibi ilâhî birer şifre hükmündeki harfler.
hükmüne: yenne, degenne.
hükûm: dini kalde, kural.
i'caz: taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme.
icaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle.
irtisam: damgalama, marka işareti koyma.
kaziye: iddiayı ispat etmek maksadıyla ileri sürülen mesele.
kezalık: keza, bu da öyle, böylece.
letaif: güzellikler, incelikler.
mebhas: bir bahsle ilgili yazı kısım, bölüm.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misal: bir şeyin benzer hâli, benzer örnek, nümune.
müracaat: başvurma, danışma.
nakş-ı belâgat: sözü yerinde ve güzel söyleme sanatına uygun nakış, sözü nakış yapar gibi işleyip süsleme.
nazar: düşünme, fikir.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabir: ifade, söz.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
ummî: okuma yazması olmayan, okumamış.

2. Surelerin başlanındaki huruf-ı mukattaa, İlâhî bir şifredir, beşer fikri ona yetişemiyor. Anahtarı, ancak Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdadır.

3. Şifrevari şu huruf-ı mukattaanın zikri, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın fevkalâde bir zekâya malik olduğuna işarettir ki; Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, remizleri, imaları ve en gizli şeyleri sarih gibi telâkki eder, anlar.

4. Şu harflerin taktı, harf ve lâfızların havi olduklarının kıymet yalnız ifade ettikleri manalara göre olmayıp ilm-i esraru'l-hurufta beyan edildiği gibi adet ve sayılar misillü, harflerin arasında fitrî münasebetlerin bulunduğuna işarettir. (HAŞİYE)

5. الٓمٓ taktiiyle, bütün harflerin esas mahreçleri olan *halk, vasat, şefe* mahreçlerine işarettir. Ve zihinlerin nazar-ı dikkatini şu mahreçlere çeviriyor ki; zihinler, gerek bu üç mahreçte, gerek bunlara bağlı küçük küçük mahreçlerde lâfızların ve harflerin nasıl vücuda geldiklerini hayret ve ibretle mütalâa etsinler.

Ey zihnini belâgatin boyasıyla boyayan arkadaş!

Bu letaifi sıkacak olursan, هٰذَا كَلَامُ اللّٰهِ[1] içinden çıkacaktır.

HAŞİYE: Kırk sene sonra, Risale-i Nur bu lem'a-i i'cazı herkesle dahi göstermiştir.

1- Bu Allah'ın kelâmıdır.

---

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
beşer: insan, insanlık.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
fevkalâde: olağanüstü.
fitrî: tabiî, doğal.
halk: girtlak.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
huruf-ı mukattaa: Kur'ân-ı Kerîm'de bazı surelerin başlarında bulunan "elif lâm mîm", "yâ sîn", "elif lâm râ" gibi İlâhî birer şifre hükmündeki harfler.
İbret: İbret alınacak olay, iş.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenâb-ı Hakka dair.
ilm-i esraru'l-huruf: harflerin sırlarını ve hikmetlerini konu alan ilim.
İma: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
kıymet: değer.
lafız: söz, kelime.
lem'a-i i'caz: âcze düşüren parlıtı, mu'cizelik parıltısı.
letâif: güzellikler, incelikler.
mahreç: sesin çıkış yeri.
malik: sahip.
misillü: gibi, benzer.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
remiz: bir şeye delâlet eden şekil, alâmet, amblem, sembol.
sarih: açık, meydanda, aşikâr, bedîhî, tartışılmayacak kadar açıklık.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şefe: dudak.
şifrevari: herkesin anlayamayacağı şekilde, şifre gibi, gizli ve işaretle yazılmış.
taktı: kesme, kesilme.
telâkki: şahsî anlayış, şahsî görüş.
vasat: ağız içi, girtlak ile dudakların ortası.
zikir: anma, bildirme.

Ali emsaliyle beraber terkip şeklinden takti suretinde zikirleri, bu şeklin müstakil olup, hiçbir imama tâbi olmadığına ve hiç kimseyi taklit etmiş olmadığına ve üslûplarını acip, çeşitleri garip yeni saha-ı vücuda gelen bir bedia olduğuna işarettir.

Bu Mebhasta da birkaç letaif vardır:

1. Hatip ve beliğlerin âdetindendir ki, mesleklerinde daima bir misale tâbi oluyorlar ve bir örnek üzerine nakış dokuyorlar ve işlenmiş bir yolda yürüyorlar. Hâlbuki bu harflerden anlaşıldığına nazaran, Kur'ân, hiçbir misale tâbi olmamıştır ve hiçbir nakş-ı belâgat örneği üzerine nakış yapmamıştır ve işlenmemiş bir yolda yürümüştür.

2. Kur'ân, baştan aşağıya kadar nazil olduğu heyet üzerine bâkîdir. Bu kadar Kur'ân'ı taklıt etmeye müştak olan dostlar ve mütehacim düşmanlara rağmen, şimdiye kadar Kur'ân'ın ne taklıdı yapılmış ve ne de bir misali gösterilmiştir. Evet, Kur'ân, milyonlarca Arabî kitaplarla mukayese edilirse benzeri bulunamaz. O hâlde, Kur'ân ya hepsinin altındadır, bu ise muhaldir. Öyle ise hepsinin fevkindedir. Öyle ise Allah'ın kelâmıdır.

3. Beşerin sanatı olan bir şey, bidayette çirkin ve gayr-ı muntazam olur, sonra yavaş yavaş intizama sokulur. Kur'ân ise, ilk zuhurunda gösterdiği halâveti, güzelliği, gençliği, şimdi de oylece muhafaza etmektedir.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adet: görenek, usul, alışkanlık.
bâkî: daimî
bedia: beğenilen ve takdir edilen pek yeni şey
beliğ: belâgatle düzgün olarak meramını anlatan
beşer: insan, insanlık.
bidayet: başlangıç
emsal: eş, benzer
fevk: üst.
garip: hayret verici
gayr-i muntazam: intizam dışı, tertipli olmayan, tertipsiz, düzensiz
halâvet: tat, tatlılık, şirinlik
hatip: hitap eden, topluluğa karşı konuşan, tutuk söyleyen
hey'et: şekil, biçim, yapı
imam: önde ve ilende olan, delil, rehber
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kelâm: söz, konuşma
letaif: güzellikler, incelikler
mebhas: bab, fasıl
meslek: gidiş tutulan yol, sistem.
misal: bir şeyin benzer hâli, benzer örnek, numune
muhafaza: koruma
muhal: imkânsız olması mümkün olmayan
müstakil: başlı başına, bağımsız.
müştak: arzulu, fazla isteklı, iştiyak gösteren
mütehacim: hücum eden, saldıran.
nakış: işleme, süsleme
nakş-ı belâgat: sözü yerinde ve güzel söyleme sanatına uygun nakış, sözü nakış yapar gibi işleyip süsleme
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nazil: nüzul eden, inen
saha-ı vücut: vücut sahası, varlık alanı, beden.
suret: biçim, tarz,
tâbi: birinin arkasından giden, ona uyan, başka bir kimsenin tesir altında olan.
taklit: benzemeye veya benzetmeye çalışma
takti: kesme, bölme, ayırma, parçalama
terkip: birleştirme
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil
zikir: anma, bildirme
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

Ey belâgat letafetinin kokusunu koklayan arkadaş!

Zihnini şu mebahis-i erbaaya gönder ki, bal ansı [1] أَشْهَدُ أَنَّ هٰذَا كَلَامُ اللّٰهِ balını çıkarsın!..

ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ [2]

Arkadaş!

Kelâmlann hüsnunu arttıran ve guzelliğini fazlaca parlatan belâgatın esaslarından biri de şudur ki:

Bir havuzu doldurmak için etrafından süzülen sular gibi, beliğ kelâmlarda da zıkredılen kelimelerin, kayıtlann, hey'etlerın tamamen o kelâmın takip ettiği esas maksada nazır olmakla onun takviyesine hizmet etmeleri, belâgat mezhebinde lâzımdır.

Birinci Misal:

[3] وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ olan ayet-i kerîme, nazar-ı dikkate alınırsa görülür kı, bu kelâmdakı maksat ve esas, pek az bir azapla fazla korkutmaktır. Ve bu kelâmda olan mezkûr kelimeler ve kayıtlar, tamamen o maksadı takviye için çalışıyorlar.

Ezcümle: Şek ve ihtimali ifade eden [4] اِنْ şartıye olup, azabın azlığına ve ehemmıyetsızlığıne ışarettır.

1- Şahadet ederim kı bu Allah ın kelamıdır.

2- Şu yuce kıtap kı onda asla şuphe yoktur. O Allah ın emır ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlar ıçın bir yol gostencıdır. (Bakara Suresi 2)

3- And olsun kı Rabbının azabından kuçuk bır esıntı onlara hafıfce dokunacak olsa... (Enbıya Suresi 46)

4- Eger

ayet-i kerîme: Kur'ân ın ayetı azamet ve şereft olan ayet.
azap: eziyet, ışkence, buyuk sıkıntı, şıddetlı acı.
belâgat: soz ve yazıda sanadı ve tesırlı ifade, bır şeyde saklı bulunan derin anlam.
beliğ: belâgatle duzgun ve sanatlı olarak meramını anlatan.
ehemmıyetsız: onemsiz.
ezcümle: bu cumleden olarak.
hey'et: şekıl, bıçım, yapı.
husun: guzellik.
ıhtımal: olabılırlık.
kelâm: soz, ıbare, fıkra.
letafet: lâtıflik, hoşluk, incelik.
maksat: kastedılen şey, gaye.
mebahis-i erbaa: dort bahis, dort konu.
mezhep: gıdılen tutulan, takip edılen yol.
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan.
misal: ornek.
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış.
nazır: nezaret eden, bakan, gozeten.
şartıye: şart ıle ılgılı, şart gibi olan.
şek: şuphe, zan, tereddut.
takviye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, teyıt ve tasdık etme.
zıkir: anma, bıldırme.

Ve keza, [1] نَفْحَةٌ sıgasıyla ve tenviniyle, azabın ehemmiyetsızlığına imadır.

Ve keza, [2] مَسّ kelimesi, azabın şedıt olmadığına işarettir.

Ve keza, teb'izi ifade eden [3] مِنْ ve şıddetı gösteren [4] نَكَالٌ kelimesine bedel, hiffeti ıma eden [5] عَذَابٍ kelimesi ve [6] رَبِّ kelimesinden ıma edılen şefkat, hepsi de azabın kıllet ve ehemmiyetsızlığine işaret etmekle şu şiiri, lisan-ı hâlleriyle temessül ediyorlar.

عِبَارَاتُنَا شَتّٰى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ ۞ وَكُلٌّ إِلٰى ذَاكَ الْجَمَالِ يُشِيرُ

Yani: "*Ibarelenmız ayn ayn ıse de, husnün bırdır; hepsi de o hüsne işaret edıyorlar.*"

Ikıncı Mısal

[7] الٓمٓ ۞ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ olan ayet-i kerîmedır. Bu ayette maksad-ı esas, Kur'ân'ın yüksekliğini göstermektır. Ve bu maksadı takviye eden [8] الٓمٓ، ذٰلِكَ، الْكِتَابُ، لَا رَيْبَ فِيهِ kayıtlandır. Evet, bu kayıtlar, istinat ettikleri pek ince ve gizli delıllerine işaret etmekle beraber, o maksadın takvıyesine koşuyorlar.

---

1. Kuçuk bir esinti. (Enbıya Suresi: 46.)
2. Dokunma, temas etme. (Enbıya Suresi: 46.)
3. ...den. (Enbıya Suresi: 46.)
4. Ağır azap.
5. Hafif azap, ceza. (Enbıya Suresi: 46.)
6. Terbıye eden, gozetip buyuten, sevk ve ıdare eden.
7. Elif, lâm, mîm. Şu yuce kıtap kı, onda asla şuphe yoktur. O, Allah ın emır ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlar ıçın bır yol gostencıdır. (Bakara Suresi: 1-2.)
8. Elif, lâm, mîm. • Bu [kıtap] • Kitap [Kur'an] • Onda asla şüphe yoktur. (Bakara Suresi: 1-2.)

---

ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi.
ayet-i kerime: Kur'ân ın ayetı, azamet ve şerefi olan ayet.
azap: ezıyet, ışkence, buyuk sıkıntı, şıddetlı acı.
bedel: bır şeyın yennı tutan, karşılık.
delıl: ız, nişan, emare.
ehemmiyetsiz: onemsiz.
hiffet: hafiflik.
husun: güzellik.
ıbare: metin, cumle veya bır kaç cumleden oluşan soz grubu.
ıma: dolaylı, ustu kapalı ifade etme.
istinat: dayanma, guvenme; delıl olarak kabul etme.
keza: boylece, aynı şekılde.
kıllet: azlık, mıktarca azlık, eksıklık.
lisan-ı hâl: hâl dılı, bır şeyın durusu ve gorunuşü ıle bır manâ ifade etmesi.
maksat: kastedılen şey, gaye.
maksat-ı esas: asıl maksat, ana fıkır.
mısal: ornek.
sıga: kıp, kalıp.
şedıt: şıddetlı.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız metheımet.
takvıye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, teyıt ve tasdık etme.
teb'iz: ayırma, bolme, bır kısmı.
temessül: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme.
tenvin: Arabca bır kelımenın sonunu, nun gıbı okutmak, esre uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en), ıkı

Ezcümle, [1] الٓمٓ kasem olduğu cihetle Kur'ân'ın azametine, ve altında mustetir, gizli o mezkûr letaif cihetiyle de davanın ispatına işaret eder.

Ve keza, [2] ذٰلِكَ zat ile sıfatı gosteren bir işaret olması itibanyla hem Kur'ân'ın azametine, hem azameti ispat eden sıfât-ı kemaliyeye işaret eder.

Ve keza, ذٰلِكَ işaret-i hissiyeye mahsus iken, işaret-i akliyede kullanılması, tazim ve ehemmiyeti ifade ettiği gibi; makul olan Kur'ân'ı mahsus suretinde gostermesi, Kur'ân'ı ezhan ve enzarın nazar-ı dikkatine arz etmekle, tesettürü icap eden hile, zaafiyet ve sair çirkin şeylerden münezzeh olduğunu izhar ve itiraf ettirmektir.

Ve keza, ذٰلِكَ 'nin ل vasıtasıyla ifade ettiği bu'd, Kur'ân'ın kemaline delâlet eden ulüvv-i rütbesine işarettir.

Ve keza, [3] اَلْكِتَابُ 'daki اَلْ hasr-ı örfîyi ifade ettiğinden, Kur'ân'ın azametine ve başka kitapların mehasinin cem etmekle onların fevkinde olduğuna işarettir.

Ve keza, [4] كِتَابٌ tabın, ehl-i kıraat ve kitabetten olmayan bir ümmînin mahsulü olmadığına ışarettir.

Ve keza [5] لَا رَيْبَ فِيهِ zamirinin her iki ıhtimaline binaen Kur'ân'ın kemalini ıspat veya te'kıt eder.

1- Elif lâm mım. (Bakara Suresi 1.)
2- Bu [kıtap] (Bakara Suresi 2.)
3- Kitap [Kur ân] (Bakara Suresi. 2.)
4- Kitap
5- Onda aslı şuphe yoktur. (Bakara Suresi 2.)

arz. sunma bıldırme
azamet: buyukluk, ululuk, yucelik.
binaen: -den dolayı, bu sebepten
bu'd: uzaklık, uzak olma.
cem: toplama bır araya getırme
cihet: yon sebep vesile
dava takip edilen fikır, ıddıa
delalet. alâmet, ışaret ız
ehemmiyet. onem, değer kıymet.
ehl-i kıraat. Kur ân-ı Kerîm ı okuyanlar Kur ân kıraatınde ustat seviyesinde olanlar
enzar: bakışlar bakmalar na zar etmeler
ezcümle: bu cümleden olarak
ezhan zıhınler ınsanda akıl fikır zeka, hafıza anlayış kavrayış kudretlen
fevkinde: ustunde.
hasr-ı örfî toplumsal alışkanlık ve gelenek açısından (orfen) genel bır şeyı ozel bır şeye aıt kılma. Mese la kitap kelımesının Kur'an anlamında kullanılması gıbı. Arabca gramerde bu "el" takısı ile yapılır
hile aldatmaya yonelik duzen desise.
icap: gerekme hâlı, lâzım gerekli luzum
ıhtimal: olabılırlık.
ispat: delıl gostererek ıddıayı sag lamlaştırma
ışaret-i akliye: akla aıt olan belırtıler ışaretler alametler
ışaret-i hissiye: hıssî ışaret, hısle ılgılı belırtı duygu yoluyla yapılan ve algılanan ışaret.
İzhar: gosterme açığa vurma
kasem yemın and ahdetme
kemal: olgunluk mukemmellik kusursuz tam ve eksıksız olma.
keza boylece aynı şekılde
kitabet. yazı yazma bır maddeyı kaıdelenne uygun şekılde kaleme alma
letaif: guzellıkler incelıkler
mahsul urun
makul akla yakın akla uygun, aklın kabul edeceğı
mehasin: guzellıkler ıyılıkler
mezkur: zıkredılen adı geçen anılan
münezzeh arınmış tenzih edılmış uzak
müstetir gızlenen gızlı saklı ortulu
nazar-ı dikkat. dıkkatlı bakma dıkkatlı bakış
salı: dıger başka otekı
sıfat: hal keyfıyet, nıtelık vasıf
sıfat-ı kemaliye: olgunluk belırtısı olan vasıflar.
suret. bıcım tarz.
tabir ifade soz.
tazim: hurmet, ululama buyuk sayma
te'kıt. kuvvedendırme sağlamlaştırma.
tesettür: ortunme kapanma
ulüvv-i rütbe: rutbe bakımından yucelik yuksek duzeylılık.
ümmî: okuma yazması olmayan okumamış
vasıta aracı
zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk, dermansızlık.
zamir ısmın yerını tutan kelımeler
zat: asıl varlık.

Ve keza, istiğrakı ifade eden لا, Kur'ân'ın her köşesinde rekz ve her yerinde zikredilen delîller, bürhanlar, hücuma gelen şek ve şüpheleri def ile, Kur'ân'ın o gibi lekelerden münezzeh olduğunu ilân eder. Ve lisan-ı hâliyle şu şiiri okutur:

وَكَمْ مِنْ عَائِبٍ قَوْلاً صَحِيحًا وَآفَتُهُ مِنَ الْفَهْمِ السَّقِيمِ [1]

Yani: *"Kur'ân'da ta'yip edilecek hiçbir nokta yoktur. Kur'ân gibi sahih kavilleri ta'yip etmek, ancak fehimlerin sakametinden ileri geliyor."*

Ve keza, zarfiyeti ifade eden [2] فِي tabir, Kur'ân'ın satıhına ve zahirine konan şek ve şüphe varsa, içerisindeki hakaık ile defedilebileceğine işarettir.

Arkadaş! Tahlil vasıtasıyla terkibin kıymetini ve küll ile cüzler arasındaki farkı idrak edebildiysen, bu misallerdeki kuyut ve hey'ata dikkat et ve o kelimelerden nebean eden zülâl-i belâgatı ve kevser-i fesahati doyuncaya kadar iç, "Elhamdülillâh" de.

Sual: [3] الٓمٓ ۞ ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ

ayet-i kerîmesinin cümleleri, atıfla birbiriyle bağlanmamış olması neye binaendir?

Cevap: O cümleler arasındaki şiddet-i ittısal, bağlılık ve sarılmaktan bir ayrılık yoktur ki, birbiriyle bağlanmaya lüzum olsun. Zira, o cümlelerin her birisi, arkadaşlarına hem babadır, hem oğul; yani, hem delildir, hem neticedir.

---

1. El-Mutenebbî, *Dîvân*, 4/246
2. Onda
3. Elif, lâm, mîm. Şu yüce kitap ki, onda asla şüphe yoktur. O, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlar için bir yol göstericidir. (Bakara Suresi, 1-2)

---

atıf: bağlamak, yüklemek.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cuz: kısım, parça, bölük.
defetme: mânî olma, savmak, uzaklaştırma.
delîl: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, burhan, beyyine.
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
fehim: zeki, anlayışlı, akıllı, kavrayışlı.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hey'et: şekil, biçim, yapı.
idrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
istiğrak: Arabca'da el harf-i tarifinin isimlerin bütününü ve cinsinin tamamını kapsar hale koyması.
kavil: söz, lâf.
kevser-i fesahat: doğru ve düzgün söz söylemenin Kevser gibi tatlı suyu, bu suya benzeyen güzel konuşma.
keza: böylece, aynı şekilde.
kıymet: değer.
kuyut: kayıtlar, kaydetmeler, yazılar.
küll: bütün, bir şeyin tamamı.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
misal: örnek.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
nebean: yerden çıkma, kaynama, fışkırma.
nokta: yön, cihet.
rekz: kurma, yapma.
sahih: gerçek, doğru, şüphesiz, yalan olmayan, yanlış olmayan.
sakam: hastalık, illet, maraz.
satıh: bir şeyin dış tarafı, dış yüzü.
sual: soru.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şiddet-i ittısal: kavuşmanın ve ulaşmanın şiddeti, şiddetli şekildeki kavuşma, ulaşma isteği.
ta'yip: ayıplama.
tabir: ifade.
tahlil: bir kelime veya cümleyi çeşitli yönleriyle inceleme.
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey, sentez.
vasıta: aracı.
zahir: dış yüz, görünüş.
zarfiyet: kelimenin zarf olması hâli, bir kelimenin zarf olarak kullanılması.
zikir: anma, bildirme.
zulal-i belagat: yerinde ve güzel hale ve makama uygun söylenen sözün soğuk ve tatlı su gibi hafifliği, safiliği.

Evet, [1] الٓمٓ lisan-ı hâliyle hem muarazaya meydan okur, hem mu'cız olduğunu ilân eder.

[2] ذٰلِكَ الْكِتَابُ , hem bütün kitaplara fâik olduğunu tasrîh eder, hem müstesna ve mümtaz olduğunu izhar eder.

[3] لَا رَيْبَ فِيهِ , hem Kur'ân'ın şek ve şüphe yeri olmadığını tasrîh eder, hem müstesna ve mümtaz olduğunu izhar eder.

[4] هُدًى لِلْمُتَّقِينَ , hem tarîk-ı müstakîmi irâe etmekle muvazzaf olduğunu gösterir, hem mücessem bir nur-i hidâyet olduğunu ilân eder.

İşte bu cümlelerden her birisi, ifâde ettiği birinci manasıyla arkadaşlarına delîl olduğu gibi, ikinci manasıyla da onlara neticedir.

Sonra bu âyetin şu cümleleri arasında i'câza menba, belâgate medar olan on iki münâsebet, alâka ve bağlılık vardır. Bunlardan misâl olarak üç tanesi zikr, ötekileri de sana havale ederim.

1. الٓمٓ bütün muârızları muârazaya davet eder. Öyle ise, en yüksek bir kitaptır. Öyle ise, bir yakîn sadefidir. Zîrâ kitâbın kemâli, yakîn ilêdir. Öyle ise, nev-i beşer için mücessem bir hidâyettir.

1- Elif lâm mîm. (Bakara Sûresi, 1.)

2- Şu yüce kitap ki... (Bakara Sûresi, 2.)

3- Onda asla şüphe yoktur. (Bakara Sûresi, 2.)

4- O, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlar için bir yol gösterici dir. (Bakara Sûresi, 2.)

alaka: ilgi, ilişki, bağ
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifâde, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
davet: çağrı, yol açma birinin bir şeye uymasını isteme
delîl: iz, nişân, emâre
fâik: üstün, seçkin, ileri, yüksek.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hidâyet: irşâd eden, doğru yola ulaştıran
i'câz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ilân: yayma, duyurma, bildirme
irâe: gösterme.
izhar: gösterme, açığa vurma
kemâl: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
lisân-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mânâ ifâde etmesi
medar: sebep, vesîle.
menba: kaynak.
misâl: örnek
mu'cız: insanı aynısını veya benzerini yapmaktan âciz bırakan iş
muârazâ: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücâdele
muârız: muhâlefet eden, karşı çıkan, muhâlif
muvazzaf: vazîfelendirilmiş, kendisine görev verilmiş, vazîfeli
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş
mümtaz: ayrıcalıklı, üstün tutulmuş, imtiyâzlı
münâsebet: münâsıplik, iki şey arasındaki uygunluk.
müstesnâ: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nur-ı hidâyet: hidâyet nûru
sadef: sedef, inci kabuğu
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tarîk-ı müstakîm: istikâmet üzere, doğru olan yol, doğru yol
tasrîh: açıkça ifâde ederek şüphe ve tereddütleri silme
yakîn: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zikir: anma, bildirme.

2. [1] ذٰلِكَ الْكِتَابُ Yani, emsalıne tefevvuk etmiştir. Öyle ise müstesnadır. Çünkü şek ve şüphe yeri değildir. Çünkü müttakîlere doğru yolu gösterir. Öyle ise mu'cızedir.

3. [2] هُدًى لِلْمُتَّقِينَ Yani, tarîk-ı müstakime ırşat eder. Öyle ise, yakîniyattandır. Öyle ise, mümtazdır. Öyle ise, mu'cızdir.

Ey arkadaş! Şu هُدًى لِلْمُتَّقِينَ cümlesindeki nur-i belâgat ve hüsn-i kelâm, dört noktadan tezahür etmiştir:

1. Bu cümlede mübteda mahzuftur. Bu hazf, cümleyi teşkil eden mübteda ile haber arasındaki ittihat öyle bir dereceye varmış ki, sanki mübteda hazf olmayıp haberin içerisine girmiş. Hariçten ikisi müttehit oldukları gibi, zihnen de müttehit olduklarına işarettir.

2. [3] هَادِي , yerinde [4] هُدًى yani, ism-ı fail mevkiinde mastarın kullanılması, tecessüm ederi nur-i hidayetteri cevher-ı Kur'ân'ın husule geldiğine işarettir.

3. هُدًى 'deki *tenvîn-i tenkîr*'den anlaşılıyor ki, hidayet-i Kur'ân öyle ince bir dereceye varmıştır ki, hakikati ıdrak edilemez. Ve öyle geniş bir sahayı işgal etmiştir ki, ihatası ilmen kabil değildir. Çünkü, "*marife*"nin zıddı olan "*nekre*," ya şiddet-ı hafâdan olur veya kesret-ı zuhurdan neş'et eder. Buna binaendir ki, "*Tenkir bazen tahkîr, bazen tazîmi ifade eder*" denilmiştir.

---

1. Onda asla şüphe yoktur. (Bakara Suresi, 2.)
2. O, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlar için bir yol gösterendir. (Bakara Suresi, 2.)
3. Hidayet eden, doğru yolu gösteren.
4. Hidayet, doğru yol. (Bakara Suresi, 2.)

---

binaen: den dolayı, bu sebepten
cevher-ı Kur'ân: Kur'ân cevheri, Kur'ân'a ait esas, öz.
emsal: eşler, benzerler
hakîkat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hariçten: hançten, dışardan, dıştan
hazf: aradan çıkarma, yok etme, silme
hidayet-i Kur'ân: Kur'ân'ın yol gösterici(lig)i; Kur'ân'ın hak ve hakı kadarı göstermesi
husûl: olma, meydana gelme
hüsn-i kelâm: sözün güzelliği
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ihata: kuşatma, içine alma
ilmen: ilim ile, ilmî bir şekilde
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ism-ı fail: fiilî işi eylemi yapan özne
işgal: tutma.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kabil: olan, olabilir, mümkün, ihtimal dairesinde
kesret-i zuhur: ortaya çıkışın çok olması, çokça görünür olma.
maarif: kültür, bilgi
mahzuf: silinmiş, yerinden kaldırılmış
mastar: fiil (iş, hareket, oluş bildiren kelime) kökü
mevki: yer, makam
mu'cize: insanı aynısını veya benzerini yapmaktan aciz bırakan iş.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
mümtaz: meziyetleriyle başkalarından ayrılan, seçkin
mübteda: başlangıç, baş.
müstesnâ: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz
müttakî: ittıka eden, sakınan, çekinen, günah ve haramdan uzak duran, takva sahibi
müttehit: ittihat eden, birleşen, birlik olmuş
nekre: marife'nin zıddı gösterdiği kavram veya nesne açıkca belirlenmemiş olan kelime
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nur-ı belâgat: belâgat nuru, güzel ve yerli yerinde söylenen sözlerdeki ışık, parlaklık.
nur-ı hidayet: hidayet nuru
sahâ: alan
şek: şüphe, zan, tereddüt
şiddet-i hafâ: gizlilik, şiddetli sımsıkı gizli oluş.
tahkîr: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
tarîk-i müstakîm: istikamet üzere, doğru olan yol, doğru yol
tazîm: hürmet, ululama, saygı gösterme
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tenkîr: bir ismi harf-i tarifsiz kullanarak belirsiz yapma
tenvîn-i tenkîr: kelimenin belirsizliğine işaret olan tenvîn.
teşkil: şekillendirme, şekil verme
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
yakîniyat: yakîn ile kesin olarak bilinen şeyler
zihnen: zihin olarak, zihince

4. Müteaddit kelimelere bedel ism-i fail sıgasıyla ihtiyâr edilen[1] مُتَّقِين kelimesiyle yapılan ıcaz, hidayetin semeresine ve tesirine işaret olduğu gibi, hidayetin vücuduna da bir delil-i innîdir.

Sual: Gayet mahdut, az birkaç noktadan, beşerin tabiatinden hariç denilen i'cazın doğması ihtimali var mıdır?

Cevap: Maddî ve manevî her şeyde yardımın ve içtimaın büyük kuvvet ve tesiri vardır.

Evet, ın'ikâs sırrıyla, uç şeyin husnü içtıma ederse beş olur, beş içtima ederse on olur, on içtima ederse kırk olur. Çünkü, her şeyde bır nevı ın'ıkâs ve bır nevi temessül vardır. Nasıl ki, birbirine mukabil tutulan iki âyinede çok âyıneler görunuyor; kezalik, ikı-üç nükte veya ikı-üç hüsün içtima ettiklen zaman, pek çok nükteler, pek çok hüsünler tevellut eder.

Bu sırra binaendir ki, her hüsün sahibinin ve her bır sahib-i kemalin, emsaliyle içtima etmeye fıtrî bir meyli vardır ki, içtimalan zamanında husunleri, kemallerı bır iken, iki olur. Hatta bir taş, taşlığıyla beraber, kubbeli binalarda ustanın elinden çıkar çıkmaz başını eğer, arkadaşıyla birleşmeye meyleder ki, sukut tehlikesinden kurtulsunlar. *Maalesef, insanlar, teavün sırrını idrak edememişler. Hiç olmazsa, taşlar arasındaki yardım vaziyetinden ders alsınlar.*

1- Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlar. muttakiler. (Bakara Suresi, 2.)

ayine: ayna
bedel: karşılık.
beşer: insan, insanlık.
binaen: den dolayı, bu sebepten
delil-i inni: hâdiselerden kanunlarına, neticelerinden sebeplerine ve eserden müessire olan delil. (dumanın ateşe delil olması gibi.) kâmatta görülen eserlerden eser sahibinin varlığına getirilen delil
emsal: eşler, benzerler
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki doğuştan olan
gayet: son derece
hariç: bir şeyin dışında kalma
hidayet: irşat eden doğru yola ulaştıran
hüsün: güzellik
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak
icaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme
içtıma: toplanma, bir araya gelme
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ihtımal: olabilirlik.
ihtıyâr: irade, tercih
ın'ıkas: aksetme, yansıma
ism-i fail: fiil, işi, eylemi yapan, özne
kemal: en yüksek değer, değer, kıymet, paha
kezalik: keza, bu da öyle, böylece.
maddi: madde ile alakalı, cismanî
mahdut: sınırlı, belirli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meyl: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
mukabil: karşı
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nevi: çeşit, tür
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz
sahib-i kemal: mükemmellik, olgunluk sahibi
semere: meyve, güzel netice.
sır: gizli hakikat.
sıga: kıp, kalıp
sual: soru
sükut: düşme, düşüş, aşağı inme
takat: bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, kuvvet, derman
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
temessül: başka bir kişi veya şeye benzeme, benzeşme
tevellüt: doğma, doğum
vaziyet: durum.

Sual: Belâgat ve hidayetten maksat, hakikati vazıh bir şekilde gösterip, fikirleri ve zihinleri ihtilâflardan kurtarmak iken; müfessirlerin bu gibi ayetlerde yaptıkları ihtilâfat, gösterdikleri ihtimaller, beyan ettikleri ayrı ayrı, birbirine uymayan vecihler altında hak ve hakikat ne suretle görülebilir?

Cevap: Malûmdur ki, Kur'ân-ı Azîmüşşan, yalnız bir asra değil, bütün asırlara nazil olmuştur, hem bir tabaka insanlara mahsus değil, bütün tabakat-ı beşere şümulü vardır, hem, bir sınıf insanlara ait değil, bütün beşerin sınıflarına racidir. Binaenaleyh; herkes, her tabaka, her zaman, fehmine, istidadına göre Kur'ân'ın hakaikından hisse alabilir ve hissedardır. Hâlbuki, nev-i beşer, derece itibarıyla muhtelif ve zevk cihetiyle mutefavit ve keza meyil, istihsan, lezzet, tabiat itibarıyla birbirine uymuyor. Meselâ, bir taifenin istihsan ettiği bir şey, öteki taifenin zevkine muhaliftir; bir kavmin meylettiği bir şeyden öteki kavim nefret ediyor. Bu sırra binaendir ki, Kur'ân-ı Kerîm günahların cezası veya hayırların mükâfatı hakkında zikrettiği ayetlerde tahsisat yapmamış, âmm bir şekilde bırakmıştır ki, herkes zevkine göre fehmetsin.

Hülâsa: Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, ayetlerini cümlelerini öyle bir şekilde nazmetmiş ve vaz etmiştir ki, her cihetten ihtimal yolları bulunsun ki, muhtelif fehimler ve istidatlar, zevklerine göre hisselerini alabilsinler. Binaenaleyh, ulûm-ı Arabiyenin kaidelerine muvafık ve belâgatin prensiplerine uygun ve ilm-i usule mutabık olmak şartıyla, müfessirlerin birbirine muhalif olan beyanatı ve

âmm: genel, herkese ait.
asır: yüzyıl, asır.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
beşer: insan, insanlık.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
beyanat: bir konuda yapılan genel açıklamalar, bildiriler.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cihet: yön, sebep, vesile, mucip, bahane.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış, idrak, zekâ, akıl.
fehim: zeki, anlayışlı, akıllı, kavrayışlı.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakıkat: gerçek, asıl, esas.
hidayet: irşat eden, doğru yola ulaştıran.
hisse: ibret, nasihat, pay, nasip.
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
hulasa: kısaca, özet.
ihtilaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
ihtilâfat: ayrılıklar, anlaşmazlıklar, uyuşmazlıklar.
ihtimal: olabilirlik.
ilm-i usul: usul ilmi, bir işin nasıl yapılması gerektiğini gösteren, o işin nasıl yapılırsa geçerli olacağını açıklayan ilim, metodoloji.
istidat: yaratılışran olan ve zamanla gelişdirilen kabiliyet, bir şeyin kazanılmasına olan fitrî meyil.
istihsan: güzel bulma, beğenme.
kaide: kural, esas, düstur.
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan mu'cizeli kitap, Kur'an.
maksat: kasdedilen şey, gaye.
malum: bilinen, bilinir olan.
meselâ: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farzaya.
meyil: sevgi, muhabbet, sevme, tutulma.
muhalif: farklı, değişik, aykırı.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
muhtelif: çeşitli.
mutabık: uygun.

muvafık: uygun, münasip.
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslam âlimi.
mukafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül.
mutefavit: birbirinden farklı, çeşitli olan.
nazım: tertip etme, düzene koyma, dizme.
nazil: nuzul eden, inen.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke.
racî: dair, ait, alakası olan.
sır: gizli hakikat.
sual: soru.
suret: biçim, tarz.
şumul: içine alma, kaplama, ihata etme.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre.
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, insanların oluşturduğu sosyal sınıflar.
tabiat: yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç.
tahsisat: has olmak, umumî olmamak.
taife: kavim, kabile.
ulûm-i Arabiye: Arabca ilimler, Arap dilini çeşitli bakımlardan inceleyen çeşitli ilimler.
vaz etme: yaratma, var etme, koyma, yerleştirme.
vazıh: açık, âşikar, kolay anlaşılır.
vecih: cihet, yön.
zikir: anma, bildirme.

ihtimalleri zamanlara tabakalara ve fehimlere göre murat ve caizdir, diye hükmedilebilir. Bu nükteden anlaşıldı ki, Kur'ân'ın i'caz vecihlerinden bir odur ki; nazmı öyle bir üslûptadır ki, bütün asırlara, tabakalara intibak edebilir

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ [1]

Bu cümlenin evvelki cümle ile nazmını icap ettiren münasebet vecihleri ise:

Bu cümle mü'minleri metheder, evvelki cümle de Kur'ân'ı metheder. Şu her iki medih arasında bir insibap (dökülmek) vardır ki; o onu ister, o onu ister. Çünkü, ikinci medih, birinci methin neticesidir ve birinci methe bir bürhan-ı innîdir. Ve hidayetin semeresi ve şahididir ve aynı zamanda hidayete bir yardımcı vazifesi görüyor. Çünkü, mü'minleri methetmekte imana gelmek için bir teşvik vardır. Teşvik ise, bir nevi hidayettir

[2] الَّذِينَ *ile* [3] مُتَّقِينَ *arasındaki münasebete gelince:*

Bunların biri tahliye (تَحْلِيَه), diğeri tahliye (تَخْلِيَه) 'dir

Tahliye (تَخْلِيَه), tathir etmek ve temizlemektir

Tahliye (تَحْلِيَه) ise, tezyin etmek ve süslendirmek manasınadır.

1- O takva sahipleri ki, gayba inanırlar. (Bakara Suresi, 3.)
2- O takva sahipleri ki... (Bakara Suresi, 3.)
3- Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlar, muttakiler. (Bakara Suresi, 2.)

---

asır: yüzyıl, asır
bürhan-ı innî: hâdiselerden kanunlarına, neticelerinden sebeplerine ve eserden müessire olan delil (dumanın ateşe delil olması gibi.) kâinatta görülen eserlerden eser sahibinin varlığına getirilen delil
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan uygun
evvel: önce
fehim: zeki, anlayışlı, akıllı, kavrayışlı
hidayet: irşat eden doğru yola ulaştıran
hükûm: verilen karar
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
icap: gerekme hâli, gerekli olma
ihtimal: olabilirlik.
insibap: dökülme, akıp birleşme
intibak: uyum sağlama
medih: övme
mü'min: iman eden, inanan
münasebet: münasiplik, ilgi, şey arasındaki uygunluk.
nazım: sıra, tertip, düzen
nevi: çeşit, tür
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
semere: meyve, güzel netice.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
tahliye: tathir etmek, temizlemek.
tathir: temizlenme, paklama
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil
vazife: görev
vecih: cihet, yön

Bunlar birbiriyle arkadaş olup, burada olduğu gibi, daima birbirini takip ediyorlar. Onun için, kalb, takva ile seyyiattan temizlenir temizlenmez, hemen onun ardında imanla tezyin edilmiş ve süslendirilmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm, takvayı üç mertebesiyle zikretmiştir. Birincisi şirki terk, ikincisi maasiyi terk, üçüncüsü masivaullahı terk etmektir.

Tahliye (تَحْلِيَه) ise hasenatla olur. Hasenat da, ya kalble olur, veya kalb ve bedenle olur, veyahut mal ile olur.

A'mal-i kalbîninin şemsi, imandır.

A'mal-i bedeniyenin fihristesi namazdır.

A'mal-i maliyenin kutbu, zekâttır.

Sual: [1] اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ hâl iktizasına göre icaz ise de, aynı manayı ifade eden [2] اَلْمُؤْمِنُونَ kelimesine nazaran itnaptır (uzundur). Evet, اَلْ harfi [3] اَلَّذِينَ ile, [4] مُؤْمِنُونَ kelimesi [5] يُؤْمِنُونَ fiiliyle tebdil edilmiştir. Bu itnabın icaza tercih sebebi nedir?

Cevap: اَلَّذِينَ esma-i müphemeden olduğundan, onu tayin ve temyiz eden yalnız sılasıdır. Demek bütün kıymet, sılasına aittir, başka sıfatlarında hiç kıymet yoktur.

a'mal-i bedeniye: bedenin yaptığı işler, bedenle yapılan işler
a'mal-i kalbiye: kalbe ait ameller, işler
a'mal-i maliye: mal ile ilgili ameller, işler, en önemlisi zekattır
esma-i müpheme: belirsiz, kapalı isimler
fihriste: katalog, liste
fiil: bir oluş, iş, hareket bildiren kelimeler
hâl: durum, vaziyet
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
icaz: az sözle çok mana ifade etme
iktıza: lâzım gelme, gerekme
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik
itnap: sözün uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlatımı mümkün olduğu hâlde uzun anlatımı tercih etme.
kıymet: değer
kutup: merkez, nokta, merkez
masiva: Allah'tan başka bütün varlıklar
masivaullah: Cenab-ı Hak'tan başka mevcudatın tamamı
mertebe: derece, basamak
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
sıfat: vasif, nitelik.
sıla: bağ, fiil.
sual: soru
şems: güneş
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tahliye: süsleme, donama, bezeme
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme
tebdil: değiştirme, dönüştürme
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
zikir: anma, bildirme

1 O takva sahipleri ki, görmedikleri hâlde Allah'a ve Onun bildirdiklerine iman ederler. (Bakara Suresi, 3.)
2 İnananlar, iman edenler
3 O takva sahipleri ki... (Bakara Suresi, 3.)
4 İnananlar, mü'minler
5 İnanırlar, iman ederler. (Bakara Suresi, 3.)

Bu ise, burada sılası olan imana büyük bir azamet vermekle, insanları iman etmeye teşvik eder.

Amma [1] مُؤْمِنُونَ kelimesine bedel, fiil sigasıyla [2] يُؤْمِنُونَ 'nin tercihi, iman fiilini hayal nazarına gösterip, keyfiyetin tasvir edilmesine, dâhilî ve haricî delillerin tecellisiyle imanın istimrar ve devamla teceddüt etmesine işarettir. Evet, delâilin zuhuru nispetinde iman ziyadeleşir, teceddüt eder.

[3] بِالْغَيْبِ Yani, nifaksız ihlâs-ı kalb ile iman ediyorlar Veya iman edilen şeyler gayp olmakla beraber iman ediyorlar. Veyahut gaibe veya âlem-i gayba iman ediyorlar

İman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın tebliğ ettiği zarunyat-ı diniyeyi tafsilen ve zarunyatın gaynsini icmalen tasdik etmekten hâsıl olan bir nurdur.

Sual: Avam-ı nâstan, hakaik-ı diniyeyi tabir eden ancak yüzde birdir?

Cevap: Tabir etmemesi, bilmemesine delil olamaz

Evet, çok defa lisan insanın tasavvuratından incelerini tabirden âciz olduğu gibi, kalbindeki ve vicdanındaki inceler de akla görünmez. Hatta belâgat dâhîlerinden Sekkakî gibi bir zat, İmruu'l-Kays veya başka bir bedevînin ibraz ettiği belâgat incelerini kavramamıştır

Maahaza, imanın var olup olmadığı, sorgu ile anlaşılır Meselâ, âmî bir adama, bütün cihetleriyle, eczasıyla kudretinde ve tasarrufunda bulunan Sânın yarattığı bu

1- İnananlar mü'minler
2. İnanırlar iman ederler (Bakara Suresi 3.)
3. Görmedikleri hâlde. (Bakara Suresi. 3.)

aciz: beceriksiz kabiliyetsiz.
alem-i gayp gayp alemi görünmeyen. fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
aleyhissalatu vesselam salat ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz Muhammed e dua
ami: bilgisiz cahil.
avam-ı nas insanların ilmi, irfanı kıt, okuma yazması az fikren zayıf olanları
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik
bedevi çölde ve ıptıdaı tarzda yaşayan, medenî olmayan
belagat söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
cihet: şekil, yön, tarz.
dâhi son derece zekı anlayışlı deha sahibi
dahilî içe ait, içe dönük, iç ile ilgili
delail: deliller. bürhanlar ispat vasıtaları.
delil: ız nişan, emare
ecza cuzler parçalar kısımlar
fiil iş oluş davranış hareket.
gaip: görünmeyen hazır olmayan yok olan kayıp
gayp gizli olan görünmeyen şeyler ve âlemler
gayr: ayrı başka özge artık diğer
hakaik-ı diniye dine ait olan hakikatler
haricî: dışa ait dışarı ile ilgili
hasıl: meydana gelme ortaya çıkma
ibraz. meydana çıkarma, ortaya koyma gösterme
icmalen: kısaltarak, kısaca özetle
ihlâs-ı kalb kalbin ihlâsı her işi Allah için yapmadaki samimiyet.
iman: hak dını kabul etme. İslâm dınını kabul etme İslâmın gerekli olan esaslarına İnanma Allah'a inanma inanç, ıtıkat, tasdık
istimrar sürme sürüp gitme uzayıp gitme
keyfiyet: durum nıtelik.
kudret. güç kuvvet iktidar
lisan konuşma dılı
maahaza bununla birlıkte boyle olmakla beraber
meselâ: örnegin, örnek olarak.
nazar: düşünme fikır mulâhaza nıyet.
nifak. ıkıyüzlülük, munafıklık
nispet: oran, ölçü
nur aydınlık parıltı, ışık.
Resul-i Ekrem çok cömert, kerîm olan peygamber Hz. Muhammed (ASM)
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sıla bağ fiil
sıga kıp kalıp
tabir yorum yorumlama
tafsilen: tafsilli bir şekilde uzun uzadıya ayrıntılı olarak
tasarruf bir şeyin sahıbı olup idare etme mülkünü istediği gibi kullanma
tasavvurat. tasavvurlar düşünceler
tasdik doğrulama onaylama
tasvir bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tebliğ dını bir emrin kullara bildırılmesi
teceddüt: tazelenme yenilenme.
tecelli: belirme bilinme görünme
vicdan his duygu
zarunyat: mecburî işler, istersiste mez olan işler zorunlu işler
zarunyat-ı diniye: iman edilmesi zarun olan dını esasları.
zat. kışı şahıs fert.
ziyade: artma çoğalma
zuhur: görünme belli olma ortaya çıkma.

âlemin, bir cihette sânii olup olmadığı hakkında bir sorgu yapıldığı zaman, "Hiçbir cihette değildir, olamaz" dese kâfidir. Çünkü, nefiy cihetinin, yani sânisiz olamayacağının onun vicdanında sabit olduğuna delâlet eder.

İman, Sa'd-ı Taftazanî'nin tefsirine göre, *"Cenab-ı Hakkın, istedığı kulunun kalbine, cüz-ı ıhtıyârının sarfından sonra ilka ettiği bir nurdur"* denilmiştir.

Öyle ise *iman, Şems-ı Ezelî'den vicdan-ı beşere ihsan edilen bir nur ve bir şuadır ki, vicdanın iç yüzünü tamamıyla ışıklandırır.* Ve bu sayede, bütün kâinatla bir ünsiyet, bir emniyet peyda olur ve her şeyle kesb-i muarefe eder. Ve insanın kalbinde öyle bir kuvve-i maneviye husule gelir ki, insan, o kuvvetle her musibete, her hâdiseye karşı mukavemet edebilir. Ve öyle bir vus'at ve genişlik verir ki, insan o vüs'atle geçmiş ve gelecek zamanları yutabilir.

Ve keza, *iman, Şems-ı Ezelî'den ihsan edilmiş bir nur olduğu gibi, saadet-i ebediyeden de bir parıltıdır.* Ve o parıltı ile, vicdanında bulunan bütün emel ve istidatlarının tohumları, bir Şecere-i Tuba gibi, neşvünemaya başlar, ebed memleketine doğru hareket eder, gider.

وَيُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ (1)

Bu cümlenin evvelki cümle ile bağlılığı ve münasebeti gün gibi aşikârdır. Lâkin bedenî ibadet ve taatlerden namazın tahsisi, namazın bütün hasenata fihrist ve örnek olduğuna işarettir. Evet, nasıl ki Fatiha Kur'ân'a, insan

1 Ve namazı doğdoğru kılarlar. (Bakara Suresi, 3.)

alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
aşikar: açık, belli, meydanda.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: yön, görüş açısı.
cüz-i ihtiyâr: icattan, mahrum, hak kazanmaktan, başka hiç bir şeye gücü yetmeyen, az bir arzu serbestliği, cüz'i irade.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
emel: istek, arzu, talep, beklenti.
emniyet: inanma, güvenme.
evvel: önce.
fihrist: liste, katalog.
hâdise: olay.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
husul: hasıl olma, meydana gelme, peyda olma.
ihsan: verilen, bağışlanan şey.
ilka: bırakma, atma, koyma.
iman: hak dını kabul etme, İslam dınını kabul etme, İslâmın gerekli olan esaslarına inanma, Allah'a inanma.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
istidat: yaratılıştan olan ve zamanla gelştirilen kabiliyet, bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan fitrî meyil.
kafi: yeter, el verir.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kesb-i muarefe: tanışma, alışma, dost olma.
keza: böylece, aynı şekilde.
kul: Allahın yarattığı mahluk, Allah'a nazaran insan, insan, abd.
kuvve-i maneviye: manevi güç, morat.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
musibet: felaket, belâ.
münasebet: münasıplık, iki şey arasındaki uygunluk.
nefiy: inkâr etme.
neşvünema: yayılıp gelişme, büyüyüp gelişme, büyüme, boy atma, yetişme, gelişme.
nur: ışık.
peyda: meydana gelme, açığa çıkma.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sabit: durağan, değişmeyen, ispatlanmış.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sarf: kullanma.
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba ağacı.
Şems-i Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
taat: itaat etme, Allahın emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınma.
tahsis: has kılma, ayırma.
tefsir: Kur'an-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlakî duygu.
vicdan-ı beşer: insanın, iyiyi kötüden ayırmaya ve yargılamaya iten duygusu.
vüs'at: genişlik.

kâinata fihristedir; namaz da hasenata fihristedir. Çünkü, namaz, savm, hac, zekât ve sair hakikatleri havi olduğu gibi, idrakli ve idraksız mahlûkatın ihtiyârî ve fıtrî ibadetlerinin numunelerine de şamildir. Meselâ, secdede, rükûda, kıyamda olan melâikenin ibadetlerini, hem taş, ağaç ve hayvanların o ibadetlere benzeyen durumlarını andıran bir ibadettir.

Sual: [1] يُقِيمُونَ 'nin fiil sigasıyla zikrinde ne hikmet vardır?

Cevap: Ruha hayat veren namazın o geniş hareketini ve âlem-i İslâm'a yayılmış olan o intıbah-ı ruhanîyi muhataba ihtar edip göstermektir. Ve o güzel vaziyeti ve o muntazam hâleti hayale göturüp tasvir etmekle sâmilerin namaza meylini ikaz edip arttırmaktır.

Evet, dağınık bir vaziyette bulunan efradı büyük bir sevinçle içtimaa sevk ettiren malûm aletin sesi gibi âlem sahrasında dağılmış insanları cemaate davet eden ezan-ı Muhammedînin (ASM) o tatlı sesiyle ibadete ve cemaate bir meyil, bir şevk husule gelir.

Sual: [2] يُصَلُّونَ kelimesine bedel ıtnaplı [3] يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ 'nin zikrinde ne hikmet vardır?

Cevap: Namazda lâzım olan tadil-i erkân, mudavemet, muhafaza gibi ikamenin manalarını müraat etmeye işarettir.

1- Dosdoğru kılarlar (Bakara Suresi 3)
2- Namaz kılarlar
3- Namazı dosdoğru kılarlar (Bakara Suresi 3)

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
âlem-i İslam: İslam âlemi, İslâm dünyası
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
efrat: ferdler
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı
fıtrî: tabiî yaratılıştaki doğuştan olan
fihriste: katalog, liste
fiil sıgası: bir oluş, iş, hareket bildiren kelime kalıpları.
hakikat: gerçek, esas
halet: hal, durum
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
husul: olma, meydana gelme
içtima: toplama, bir araya gelme, bir yere birikme
idrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
İhtiyârî: irade ile, kendi isteği ile seçerek ve hareket ederek.
ikame: yerleştirme, yerine getirme
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
intıbah-ı ruhî: ruhu uyanış, gafletten sıyrılış
ıtnap: sözün uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlatımı mümkün olduğu halde uzun anlatımı tercih etme
kâinat: evren, yarabilmiş olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kıyam: namazın iftitah tekbiri ile rukû arasında ayakta durma kısmı.
mahlûkat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar
malum: bilinen, bilinir olan
melâike: melek, melekler
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, faraza
meyil: eğilim, taraftarlık
muhafaza: koruma, saklama
muhatap: hitap olunan, kendisine söz söylenilen
muntazam: nizamlı, intizamlı, sıralanmış, sıralı, düzgün, tertipli.
müdavemet: devamlılık, sürekliliik, bırakmadan devam etmek.
müraat etmek: gözetmek, nayet etmek, uymak.
müracaat: başvurma, danışma, başvuru
numune: çok miktardaki bir şeyi temsil etmek üzere seçilmiş az miktardaki şey.
ruh: insandaki canlılığın ve dirilliğin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis
rukû: namazda eğilme- vücudun belden yukarı olan kısmını, başdık durumde iken yere paralel şekilde öne doğru eğme hareketi
sahra: büyük çöl, geniş saha.
sair: diğer, başka, öteki
samı: dinleyen, dinleyici
savm: oruç.
secde: namazda, alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet vaziyeti
sevk: ulaştırma, yöneltme
şâmil: içine alan, kapsayıcı
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tadil-i erkân: namazda şartaları tam olarak yerine getirme, namazın esas ve şartlarına uyma
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
vaziyet: durum
vesile: bir şeyle uğraşmayı mümkün kılan yol, vasıta
zikir: anma, bildirme.

Arkadaş!

Namaz, kul ile Allah arasında yüksek bir nispet ve ulvî bir münasebet ve nezih bir hizmettir ki, her ruhu celp ve cezp etmek namazın şe'nindendir.

Namazın erkânı, Fütuhat-ı Mekkiye'nin şerh ettiği gibi, öyle esrarı havidir ki, her vicdanın muhabbetini celp etmek, namazın şe'nindendir.

Namaz, Hâlık-ı Zülcelâl tarafından, her yirmi dört saat zarfında, tayin edilen vakitlerde, manevî huzuruna yapılan bir davettir. Bu davetin şe'nindendir ki, her kalb, kemal-i şevk ve iştiyakla icabet etsin ve miraçvari olan o yüksek munacata mazhar olsun.

Namaz, kalblerde azamet-i İlâhiyeyi tespit ve idame ve akılları ona tevcih ettirmekle adalet-i İlâhiyenin kanununa itaat ve nizam-ı Rabbanîye imtisal ettirmek için, yegâne İlâhî bir vesiledir. Zaten, insan, medenî olduğu cihetle, şahsî ve içtimaî hayatını kurtarmak için, o kanun-i İlâhîye muhtaçtır. O vesileye müraat etmeyen veya tembellikle namazı terk eden veyahut kıymetini bilmeyen, ne kadar cahil, ne derece hâsir, ne kadar zararlı olduğunu bilahare anlar, ama iş işten geçer.

وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ [1]

Bu kelâmın mâkabliyle nazmını icap ettiren münasebet ise:

Namaz, عِمَادُ الدِّينِ [2], *yani dinin direği ve kıvamı olduğu gibi, zekât da İslâm'ın kantarası, yani koprusudur.* [3]

1. Ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda bağışta bulunurlar (Bakara Suresi 3.)
2. [Namaz] dinin diregidir (*Tirmizî* Iman 8; *İbni Mâce* Fiten 12; *Musned* 5.231, 237; Hakim, *Mustedrek* 2.76.)
3. Münzirî *Tergip ve Terhip* 1.517

adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, İlâhî adalet.
azamet-i İlâhiye: Allah'ın büyüklüğü.
bilahare: sonra, sonradan, sonraları.
cahil: bilgisiz, bilmeyen, habersiz.
celp: elde etme, kendine çekme.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme.
cihet: yön, sebep, vesile.
erkan: rukünler, esaslar.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
Fütuhat-ı Mekkiye: Muhyiddin-i Arabi'nin meşhur tasavvufî eseri.
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyükluk sahibi yaratıcı, Allah.
hâsir: hasarete uğrayan, hasar gören, zarara, ziyana uğrayan.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
icabet: davete gitme, davete uyma.
icap: gerekme hali, lâzım, gerekli, lüzum.
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal.
idame: devamlı ve daimî kılma.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
İmtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kantara: taştan yapılan kemerli köprü.
kanun-ı İlâhî: İlâhî irade, İlâhî kanun.
kelâm: söz, ibare, fikra.
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kıvam: dayanak, temel.
kıymet: değer.
kul: Allah'ın yarattığı mahlûk, Allah'a nazaran insan, insan, abd.
mâkabl: öndeki, üstteki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medenî: kibar, edepli, terbiyeli, fazıletli.
miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (ASM) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen hâlen çıkması mu'cizesi.
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
münasebet: ilgi, alâka, ilişki, irtibat.
nazım: sıra, tertip, düzen.
nezih: temiz, pak, berî.
nispet: ilgi, bağ, münasebet.
nizam-ı Rabbanîye: tüm varlıkları idare ve terbiye eden Allah'ın koyduğu düzen, nizam.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şe'n: durum, özellik, yapı.
şerh: açıklama, izah etme, yorumlama.
tayin: belirleme, yerini belli etme.
tevcih: yöneltme, çevirme.
ulvî: yüksek, yüce; manevî, ruhanî.
vesile: fırsat, elverişli hal.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırsızdan ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
yegâne: biricik, tek, yalnız.
zarfında: süresince.

Demek, birisi dini, diğeri asayişi muhafaza eden İlâhî iki esastırlar. Bunun için birbiriyle bağlanmışlardır.

Zekât ile sadakanın lâyık oldukları mevkilerini bulmak için birkaç şart vardır:

1. Sadakayı vermekte israf olmaması,
2. Başkasından alıp başkasına vermek suretiyle halkın malından olmayıp, kendi malından olması,
3. Minnetle, in'amın bozulmaması,
4. Fakir olmak korkusuyla sadakanın terk edilmemesi,
5. Sadakanın yalnız mala ve paraya münhasır olmadığı bilinmesiyle, ilim, fikir, kuvvet, amel gibi şeylerde de muhtaç olanlara sadakanın verilmesi,
6. Sadakayı alan adam, o sadakayı sefahatte değil, hacat-ı zaruriyesinde sarf etmesi lâzımdır.

Kur'ân-ı Kerîm bu şartları, bu nükteleri insanlara sadaka olarak ihsan ve ihsas etmek için [1] يُزَكُّونَ veya [2] يَتَصَدَّقُونَ veyahut [3] يُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ gibi icazlı bir ifadeyi terk edip, [4] وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ gibi itnaplı bir cümleyi ihtiyâr etmiştir.

1. Teb'izi ifade eden [5] مِنْ israfın reddine;
2. [6] مِمَّا 'nın takdimi, sadakanın kendi malından olduğuna;

1- [Kendilerine verileni] temizlerler, tezkiye ederler.
2- Sadaka verirler.
3- Zekat verirler.
4- Ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden. Allah yolunda bağışta bulunurlar. (Bakara Suresi 3)
5- ...den. (Bakara Suresi 3)
6- Kendilerine verdiklerimizden. (Bakara Suresi 3)

amel: fiil, iş, emek.
asayiş: rahat, huzur, korku ve endişeden uzak olma.
esas: asıl, temel, dip, kök.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
ihsan: verilen, bağışlanan şey.
ihsas: hissettirme, sezdirme, ustu kapalı olarak dile getirme, açıktan söylememe, duyurulma.
ihtiyâr: irade, tercih.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
israf: lüzumsuz, boş yere.
itnap: sözün uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlatımı mümkün olduğu hâlde uzun anlatımı tercih etme.
mevki: yer, makam.
minnet: yapılan iyilikleri başa kakma.
muhafaza: koruma.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sarf: harcama, masraf etme, gider.
sefahat: eğlence.
suret: biçim, şekil, tarz.
takdim: öne geçirme, öne alma, önde tutma.
teb'iz: bölmek, bölümlere ayırmak, bir bölüme ait kılmak.

3. [1] رزقنا minnetin olmamasına (Çünkü, veren Allah'tır; kul ise, bir vasıtadır.);

4. Rızkın [2] نا 'ya olan isnadı, fakirlikten korkulmamasına;

5. Rızkın âmm ve mutlak olarak zikredilmesi, sadakanın ilim ve fikir gibi şeylere de şamil olmasına;

6. [3] نفق maddesi, alanın sefahate değil, hacat-ı zaruriyesine sarf etmesine işaretlerdir.

Bütün muavenet ve yardım nevilerini havi olan zekât hakkında sahih olarak Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan [4] اَلزَّكٰوةُ قَنْطَرَةُ الْاِسْلَامِ hadis-i şerifi mervidir. Yani Müslümanların birbirine yardımları, ancak zekât köprüsü üzerinden geçmekle yapılır. Zira yardım vasıtası zekâttır. İnsanların hey'et-i içtimaiyesinde intizam ve asayişi temin eden köprü zekâttır. Âlem-ı beşerde hayat-ı içtimaiyenin hayatı, muavenetten doğar. İnsanların terakkiyatına engel olan isyanlardan, ihtilallerden, ihtilâflardan meydana gelen felâketlerin tiryaki, ilâcı muavenettir.

Evet, zekâtın vücubu ile ribanın hurmetinde büyük bir hikmet, yüksek bir maslahat, geniş bir rahmet vardır.

Evet, eğer tanhî bir nazarla sahife-i âleme bakacak olursan ve o sahifeyi lekelendiren beşerin mesavisine, hatalarına dikkat edersen, hey'et-ı içtimaiyede görünen

1. [Kendilerine verdiğimiz] rızklarından. (Bakara Suresi, 3.)
2. Onlara ait olan.
3. Muhtaçlara verilen.
4. Zekât İslâmın köprüsüdür. (Munzirî, *Tergîp ve Terhîb*, 1/517.)

alem-ı beşer: insanlık alemi.
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun; anlamında Hz. Muhammed'e dua.
âmm: genel, herkese ait.
asayış: rahat, huzur, korku ve endişeden uzak olma.
beşer: insan, insanlık.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hey'et-i içtimaiye: sosyal yapı, sosyal bünye.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hurmet: haramlık, dinin yapılmasını menettiği şey; oluş, yapılması günah oluş.
ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
ihtilâl: isyan, ayaklanma, baş kaldırma.
ilim: bilme, bilis, bilgi, bir şeyin doğrusunu bilme.
İntizam: düzenlilik, düzgünlük.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
kul: Allahın yarattığı mahlûk, Allah'a nazaran insan, insan, abd.
maslahat: fayda, maksat.
mervi: rivayet edilen, nakledilen.
mesavi: kötü hâller, fenalıklar, seyyieler.
minnet: yapılan iyilikleri başa kakma.
muavenet: yardım, yardımlaşma.
mutlak: serbest, müstakil, yalnız, tek, salt.
nazar: düşünme, fikir, mülahaza, niyet.
nevi: çeşit.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
riba: faiz.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sahife-i âlem: âlem sayfası.
sahih: gerçek, doğru, şüphesiz, yalan olmayan, yanlış olmayan.
sarf: harcama, masraf etme, gider.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şamil: içine alan, kapsayıcı.
tarihî: tarihe ait, tarihle ilgili.
temin: elde etme.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler.
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
vasıta: aracı.
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gerekliliik.
zikir: anma, bildirme.

ihtilâller, fesatlar ve bütün ahlâk-ı rezilenin iki kelimeden doğduğunu görürsün:

• *Birisi*: "Ben tok olayım da, başkası açlığından ölürse ölsün, bana ne."

• *İkincisi*: "Sen zahmetler içinde boğul ki, ben nimetler ve lezzetler içinde rahat edeyim."

Âlem-i insaniyeti zelzelelere maruz bırakmakla yıkılmaya yaklaştıran birinci kelimeyi sildiren, ancak zekâttır.

Nev-i beşeri umumî felâketlere sürükleyen ve Bolşevikliğe sevk edip terakkıyatı, asayişi mahveden ikinci kelimeyi kökünden kesip atan, hurmet-i ribadır.

Arkadaş!

Hey'et-i içtimaiyenin hayatını koruyan intizamın en büyük şartı, insanların tabakaları arasında boşluk kalmamasıdır. Havas kısmı avamdan, zengin kısmı fukaradan hatt-ı muvasalayı kesecek derecede uzaklaşmamaları lâzımdır.

Bu tabakalar arasında muvasalayı temin eden, zekât ve muavenettir. Hâlbuki, vücub-ı zekât ile hurmet-ı ribaya müraat etmediklerinden, tabakalar arası gittikçe gergınleşir, hatt-ı muvasala kesilir, sıla-ı rahım kalmaz.

Bu yüzdendir ki, aşağı tabakadan yukarı tabakaya ihtiram, itaat, muhabbet yerine ihtilâl sedaları, haset bağırtıları, kin ve nefret vaveylâları yükselir.

Kezalık, yüksek tabakadan aşağı tabakaya merhamet, ihsan, taltif yerine zulüm ateşleri, tahakkümler, şimşek gibi tahkirler yağıyor.

ahlâk-ı reziile: rezil ahlâk, alçak ve kötü ahlak.
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi
asayış: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
avam: kültürü yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
Bolşeviklik: Rus komünizmi taraftarlığı
felaket: musibet, büyük dert, bela
fesat: çürüme, bozulma, çürükluk
fukara: fakirler, yoksullar
haset: kıskançlık, kıskanma, çekemezlik.
hatt-ı muvasala: karşılıklı iletişimin sağlanabildiği nokta
havas: bilgi ve yaşayışça üstün olanlar, önde gelenler
hey'et-i içtimaiye: sosyal şekillenmeler
hurmet-i riba: faizin yasak, haram olması
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ihtilal: bozulma, karışıklık, intizamsızlık.
İhtiram: hürmet etme, saygı gösterme.
intizam: düzen, düzenlilik
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kezalık: keza, bu da öyle, böylece.
kin: gizli düşmanlık, garaz.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
merhamet: herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma
muavenet: yardım, yardımlaşma
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
muvasala: birleşme, kavuşma, ulaşım.
müraacaat: başvurma, danışma
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nimet: servet, varlık
seda: ses, duyulan
sevk: ulaştırma, yöneltme
sıla-ı rahım: ana, baba ve akrabayı ziyaret etme
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
taltif: iltifat etme, gönül okşama
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
umumî: herkesle ilgili, genel
vaveyla: çığlık, feryat.
vücub-ı zekât: verilmesi Allah tarafından emredilmiş olan zekât.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zelzele: irgalama, sarsma
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Maalesef, tabaka-i havastaki meziyetler, tevazu ve terahhuma sebep iken, tekebbür ve gurura bais oluyor. Tabaka-i fukaradaki acz ve fakirlik, ihsan ve merhameti mucip iken, esaret ve sefaleti intaç ediyor.

Eğer bu söylediklerime bir şahit istersen âlem-i medeniyete bak; istediğin kadar şahitler mevcuttur.

Hülâsa: *Tabakalar arasında musalâhanın temini ve münasebetin tesisi, ancak ve ancak erkân-ı İslâmiyeden olan zekât ve zekâtın yavruları olan sadaka ve teberruatın heyet-i içtimaiyece yüksek bir düstur ittihaz edilmesiyle olur.*

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَآ أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ
وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (1)

Kur'ân-ı Kerîm, bu ayet gibi çok ayetlerde terkiplerin, kelâmların muhtemel bulundukları ihtimallerden, vecihlerden bir ihtimalini veya bir vechini bir emare ile tayin etmemekle, nazm-ı kelâmı mürsel ve mutlak bırakmıştır. Bu da i'cazı intaç eden icaza menşe olarak lâtif bir sırdır. Şöyle ki:

Belâgat, mukteza-i hâle mutabakattan ibarettir. Kur'ân'ın muhatapları, muhtelif asırlarda mütefavit tabakalardır. Bu tabakalara müraaten, muhavere ve mükâlemeyi o asırlara teşmil etmek üzere, çok yerlerde tamım

1 Onlar sana indirilen Kur'an'a da, senden önceki peygamberlere indirilen kitaplara da inanırlar. Onlar, ahirete de kesin olarak iman etmiş kimselerdir. (Bakara Suresi, 4.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
alem-i medeniyet: medeniyet dünyası
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bais: sebep olan.
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
dustur: kaide, esas, prensip
emare: alâmet, belirti, nişan
erkân-ı İslâmiye: İslâmiyetin esasları, temellen rükünleri
esaret: kölelik, kulluk, hükum altında bulunma
hey'et-i içtimaiye: toplumsal heyet, sosyal heyet.
hülasa: kısaca, özet.
i'caz: mü'cizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak
icaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama, ikram etme, lütuf, bağış, yardım
ihtimal: olabilirlik
intaç: neticeye verme, sonuçlandırma
ittihaz: edinme, kabul etme
kelam: söz, ibare, fikra
latif: tatlı, şirin
menşe: esas, kaynak.
merhamet: herhangi bir canlının acısını, kederini, mutsuzluğunu yüreğinde hissedip, üzüntü duyma ve ona karşı yardım hisleriyle dolma, acıma
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
mucip: icap eden, gerektiren
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muhavere: konuşma, sohbet etme
muhtelif: çeşitli
muhtemel: ihtimal dâhilinde olabilir
mukteza-i hal: halin gerektirdiği şekilde, hâlin gereği, duruma göre, icabına göre
musalaha: barışma, uzlaşma, sulh, barış
mutabakat: uyma, uygunluk, birbirini tutma
mutlak: serbest, müstakil, yalnız, tek, salt
mükâleme: konuşma
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
müraat: gözetme, koruma, bakma, hifzetme, saklama
mürsel: irsal edilmiş, gönderilmiş, yollanmış
mütefavit: birbirinden farklı, çeşitli olan.
nazm-ı kelam: kelimelerin dizilişi, düzeni, Kur'ân-ı Kerîm'in ayetlerindeki tertip
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sefalet: maddî ve manevî yoksulluk sonucu meydana gelen duşkunluk.
sır: gizli hakikat.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
tabaka-ı fukara: fakir halk tabakası
tabaka-ı havas: saygın kişilerin bulunduğu sınıf, bilgi sahibi kişilerin, âlim kimselerin sınıfı
tamim: umumileştirme, yaymak, herkese duyurma
tayin: belirleme, sınır çizme
teberru: karşılıksız isteyerek verme, bağışlama, bağış.
tekebbür: kibirlenme, büyüklük satma
temin: elde etme
terahhum: merhamet etme, acıma.
terkip: tamlama, takım.
tesis: kurma, meydana getirme
teşmil: genelleştirme, şümullendirme.
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
vecih: cihet, yön.

için hazf yapıyor, çok yerlerde nazm-ı kelâmı mutlak bırakıyor ki; ehl-i belâgat ve ulûm-i Arabiyece güzel görünen vecihler, ihtimaller çoğalsın ki, her asırda, her tabaka, fehimlerine göre hissesini alsın.

Bu ayeti mâkabliyle nazm ve rapteden münasebet:

Kur'ân-ı Kerîm, evvelki ayetle tamim yaptıktan sonra, bu ayetle tahsis yapmıştır. Evet, bu ayet ehl-i kitaptan iman edenleri tahsisle, şereflerini ilân ve imana gelmeyenleri imana teşvik ediyor; Abdullah İbni Selâm ele alınarak diğerlerinin Abdullah İbni Selâm gibi olmaları için yapılan teşvik gibi.

Ve keza, Kur'ân-ı Kerîm'in bütün ümmetlere ve risalet-i Muhammediyenin bütün milletlere şamil olduklarını tasrih etmek üzere, her iki [1] اَلَّذِينَ ile, [2] مُتَّقِينَ'nin her iki kısmına tansis edilmiştir.

Ve keza, [3] يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ sadefinde bulunan imanın rükünlerini beyan etmek için, icmalden sonra tafsile geçmiştir. Çünkü bu ayet, kitaplara, kıyamete sarahaten, rusûl ve melâikeye zımnen delâlet eder.

Kur'ân-ı Azîmüşşan burada [4] وَالْمُؤْمِنُونَ بِالْقُرْآنِ gibi icazlı ifadelerin terk edip [5] وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَآ أُنْزِلَ إِلَيْكَ ile itnabı ihtiyâr etmiştir. Şu itnap, bu makamı yüksek nükte ve letâifle tezyin etmek için ihtiyâr edilmiştir.

1- Onlar ki... (Bakara Sûresi 4.)
2- Muttakîler... Allah'ın yasakladıklarından sakınanlar. (Bakara Sûresi 2.)
3- Görmedikleri hâlde Allah'a ve Onun bildirdiklerine iman ederler. (Bakara Sûresi 3.)
4- Kur'an'a iman edenler.
5- Onlar sana indirilen Kur'ân'a da inanırlar. (Bakara Sûresi 4.)

---

asır: yüzyıl, asır
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: açıklama, bildirme, izah
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işâret.
ehl-i belâgat: güzel, kusursuz söz söyleyenler, edipler, edebiyatçılar
ehl-i kitap: Kur'an-ı Kerîm'de genellikle Yahudiler ve Hıristiyanlar için kullanılan tabir
evvel: önce
fehim: anlama, anlayış, kavrayış
hazf: aradan çıkarma, yok etme, silme
hisse: ibret, nasihat, pay, nasip
îcaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
İhtimal: olabilirlik
ihtiyar: irade, tercih
ilan: yayma, duyurma, bildirme
iman: hak dini kabul etme, İslam dinini kabul etme, İslâmın gerekli olan esaslarına inanma, Allah'a inanma.
itnap: sözün uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlarımı mümkün olduğu halde uzun anlatımı tercih etme
keza: böylece, aynı şekilde
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
letâif: güzellikler, incelikler
makabl: önderki, üstteki
makam: yer, mevkı
melâike: melek, melekler
mutlak: serbest, müstakil, yalnız, tek, salt
münasebet: vesile, rabıta, bağ,
nazım: sıra, tertip, düzen
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
rabıt: bağlamak, birştırmek.
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
rusul: resuller, peygamberler
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas
sadef: sedef, inci kabuğu
sarahaten: açıkça, açıktan açıga
şamil: içine alan, kapsayıcı.
şeref: onur, haysiyet
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
tafsil: etrafıca bildirme, ayrıntılı anlatma
tahsis: has kılma, ayırma
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma
tansis: bir meseleyi ve hükmü şer'i delillere isnat etmek, savunma
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme
tezyin: bezeme, donatma
ulûm-i Arabiye: Arabca ilimler, Arap dilini çeşitli bakımlardan inceleyen çeşitli ilimler
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vecih: cihet, yön
zımnen: açıktan olmayarak, dolaylısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde.

1. Esma-i mevsûle ve müphemeden bulunan [1] اَلَّذِينَ burada hukmün medan ve maksadın esası iman sıfatı olduğuna ve mevsufuyla sair sıfatları iman sıfatına tâbi ve altında görünmez bir durumda olduklarına işarettir.

2. Yalnız bir zamanda sübutu ifade eden [2] مُؤْمِنُونَ kelimesine bedel fiil sıgasıyla [3] يُؤْمِنُونَ tabir, nuzul ve zuhur tekerrür ettikçe imanın teceddut ettiğine işarettir.

3. İpham ifade eden ما iman-ı icmalînin kâfi geldiğine ve imanın hadıs gıbi bâtınî ve Kur'ân gıbi zahırî vahiylere şamil olduğuna işarettir.

4. [4] اُنْزِلَ, maddesi itibanyla, Kur'ân'a iman, Kur'ân'ın Allah'tan nuzulune iman demek olduğunu gosteriyor. Kezalik, Allah'a iman, Allah'ın vücuduna iman, ahirete iman, ahiretin gelmesine iman demektir.

5. اُنْزِلَ, mazıye delâlet eden hey'eti itibanyla, henuz nazil olmayanın nüzulü, nazil olanın nüzulü kadar muhakkak olduğuna işarettir. Maahaza, يُؤْمِنُونَ 'deki istikbal, اُنْزِلَ 'nın maziliğinden neş'et eden noksanı telâfi eder. Yanı henuz nazil olmayan kısım اُنْزِلَ 'nın şumulü dâhilinde değilse de, يُؤْمِنُونَ 'nın şumulu altındadır. Bu tenzil meselesı, Kur'ân'ın çok yerlerinde vuku bulmuştur.

1. Onlar ki... (Bakara Suresi: 4)
2. İman edenler
3. İman ederler (Bakara Suresi: 4)
4. İndirilen. (Bakara Suresi: 4)

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
bâtını: içe ait, dahili, gorunmeyen, gizli.
dâhil: iç, içerisi
delalet: delil olma, gosterme; alamet, işaret
esma-i mevsule: o şey ki, o kimse ki" manalarını anlatan "ma, men, ellezi" gibi kelimeler
hadis: hudus eden, sonradan meydana gelen şey
hey'et: şekil, biçim, yapı
hukum: man, fikirler ve tasavvurlar arasındaki rabıtayı tasdik veya inkar etme
iman: inanç, itikat.
iman-ı icmali: tafsilsiz iman, toplucа iman, imanın ve islâmın esaslarını tek tek araştırıp tetkik etmeden iman etme
ipham: kapalı bırakma, belli etmeme
istıkbal: gelecek.
kâfi: yeter, kâfi gelir
kezalik: keza, bu da oyle, boylece
maahaza: bununla birlikte, boyle olmakla beraber
maksat: kastedilen şey, gaye
mazi: geçmiş zaman.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
mesele: konu
mevsuf: vasıflanan, bir sıfatla tavsif edilen, vasıflanmış, nitelenmiş
muphem: belgisiz, belirsiz (zamir, sıfat v.b.)
nazil: nuzul eden, inen.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nuzul: inme, inış, gokten dünyaya geliş
sair: diğer, başka, otekı
sıfat: hal, keyfiyet, nitelik, vasıf
sıga: kıp, kalıp
şamil: içine alan, kapsayıcı
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme
şumul: içine alma, kaplama, ihata etme
tabi: birinin arkasından giden, ona uyan
tabir: ifade, söz
tecedduc: tazelenme, yenilenme
tekerrür: tekrarlanma.
telafi: tamamlama, yerini dolduruma, zaran karşılama
tenzil: indirme, peyderpey, yavaş yavaş indirme
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediğ hukumlen sırlan ve hakıkatleri peygamberlere bildırmesi
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş
zahırı: gorunuşte olan, zahire dışa aıt olan
zuhur: gorunme, belli olma, ortaya çıkma

Bazen mazi istikbale misafir gider; bazen de muzari, mazinin memleketine gelir. Bunda, çok lâtif bir belâgat vardır. Şöyle ki:

Bir adam, kendisine göre henüz geçmemiş bir şeyi maziye delâlet eden bir sıga ile ışıttığı zaman, zihni heyecana gelir, ayılır, anlar ki, muhatap yalnız o değildir. Belki, arkasında muhtelif mesafelerde pek çok ayn ayn taifeler, saflar bulunmakla, kendisine tevcih edilen hitaplan, nidalan, Ilâhî hitabelen, arkasında bulunan bütün o taifeler işitir gibi zihnine gelir.

[1] عَلَيْكَ 'ye bedel [2] اِلَيْكَ 'nin zikri, Resul-i Ekrem'in (ASM) teklif edilen risalet vazifesini cüz-i ihtiyârîsiyle haml ve kabul etmiş olduğuna; ve bu hizmet Cibril tarafından görüldüğünden, Resul-i Ekrem'in (ASM) daha yüksek olduğuna işarettir. Çünkü, [3] عَلَى 'da ihtiyâr olmadığı gibi, vasıta-i nüzulun daha yüksek olduğuna delâlet eder.

اِلَيْكَ 'deki zamirin ism-i zahire tercih sebebi, Kur'ân ve Kur'ân'a ait hususat hususunda Hazret-i Muhammed (ASM) yalnız muhatap olup, kelâm Allah'ın kelâmı olduğuna işarettir. Bu kelâmın icaz derecesi, şu zikredilen letaiften anlaşıldı.

[4] وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ : Bu gibi sıfatlarda bir teşvik vardır. Ve o teşvikten, sâmileri imtisale sevk eden emirler ve nehiyler doğuyor.

---

1. Senin üzerine.
2. Sana. (Bakara Suresi, 4.)
3. Üzenne.
4. Senden önceki peygamberlere indirilen kitaplar. (Bakara Suresi, 4.)

---

bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
Cibril: Cebrail.
cüz-i ihtiyârî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüzî irade.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
haml: yükleme, yüklenme, yükletme.
hitabe: konuşma, hitap, nutuk.
hitap: söz.
hususat: hususlar.
İcaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme.
ihtiyâr: irade, tercih.
ilâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
ism-i zahir: açık olan, görünürde kı ısım.
istikbal: gelecek zaman.
kelâm: söz, ibare, fikra.
latif: tatlı, şirin.
letaif: güzellikler, incelikler.
mazi: geçmiş zaman.
maziye: geçmiş zaman, yaşanılandan önceki zaman.
mesafe: uzaklık, ara.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
muhtelif: farklı, çeşitli.
muzari: geniş zaman.
nehiy: yasaklama, emir kipinin olumsuzu.
nida: ses, seslenme, çağırma.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme.
sâmi: işiten, duyan.
sevk: ulaştırma, yöneltme.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf.
taife: kavim, kabile.
teklif: Allah'ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi.
tercih: bir şeyi diğerlerinden üstün tutma, öne alma, seçme, daha çok beğenme.
tevcih: yöneltme, çevirme, mana verme, yorumlama.
vasıta-i nüzul: inme vasıtası.
zamir: ismin yerini tutan kelimeler.
zihin: anlama, bilme, kavrama gücü, anlayış, kavrayış.
zikir: anma, bildirme.

Bu cümlenin mâkabliyle nazmına dair dört letaif vardır:

1. Bu cümlenin mâkabline atfı, medlûlün delile olan bir atfıdır. Şöyle ki:

"Ey insanlar! Kur'ân'a iman ettiğiniz gibi, kütüb-i sabıkaya da iman ediniz. Çünkü, Kur'ân onların sıdkına delil ve şahıttır."

2. Yahut o atıf, delilin medlûle olan atfıdır. Şöyle ki:

"Ey ehl-i kitap! Geçmiş olan enbiya ve kitaplara iman ettiğiniz gibi, Hazret-i Muhammed (ASM) ile Kur'ân'a da iman ediniz! Zira, onlar Hazret-i Muhammed'in (ASM) gelmesini tebşir ettikleri gibi, onların ve kitaplarının sıdkına olan deliller, hakikatiyle, ruhuyla Kur'ân'da ve Hazret-i Muhammed'de (ASM) bulunmuştur. Öyle ise, Kur'ân Allah'ın kelâmı ve Hazret-i Muhammed de (ASM) resulü olduğunu tarîk-ı evlâ ile kabul ediniz ve etmelisiniz."

3. Zaman-ı Saadette Kur'ân'dan neş'et eden İslâmiyet, sanki bir şeceredir. Köku Zaman-ı Saadette sabıt olmakla, damarları o zamanın âb-ı hayat menbalarından kuvvet ve hayat alarak her tarafa intişar ettikleri gibi, dal ve budakları da istikbal semasına kadar uzanarak, âlem-i beşere maddî ve manevî semereleri yetiştiriyor.

âb-ı hayat: hayat suyu, cana can katan su.
âlem-i beşer: insanlık âlemi.
atıf: bir kelime veya cümlenin, önceki kelime veya cümleye bağlanması.
dair: alâkalı, ilgili.
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, burhan, beyyine.
ehl-i kitap: Kur'ân-ı Kerîm'de genellikle Yahudiler ve Hristiyanlar için kullanılan tabir.
enbiya: nebiler, peygamberler.
hakikat: asıl, esas.
İman: inanma, itikat.
İntişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
istikbal: gelecek, gelecek zaman, atı.
kelâm: söz, ibare, fikra.
kutub-ı sabıka: önceki geçmiş kitaplar.
letaif: güzellikler, incelikler.
maddî: madde ile alakalı, cismânî.
mâkabl: öndeki, üstteki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medlûl: bir kelime veya bir işaretten anlaşılan, bir kelime veya ibarenin gösterdiği şey, mana.
menba: kaynak.
nazım: sıra, tertip, düzen.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
ruh: öz, can alıcı nokta.
sabıt: İspat edilmiş, ispatlanmış.
sema: gökyüzü, gök.
semere: meyve, güzel netice.
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakikat.
şecere: ağaç, bir tek ağaç.
tarîk-ı evlâ: daha iyi olan yol, üstün yol, meslek.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
Zaman-ı Saadet: Asr-ı Saadet, dönemi.

Evet, İslâmiyet mazi ile istikbali kanatlan altına almış, gölgelendirerek, istirahat-i umumiyeyi temin ediyor.

4. Kur'ân-ı Kerîm, o cumlede ehl-ı kıtabı ımana teşvik etmekle, onlara bır ünsiyet, bir sühulet gösteniyor. Şöyle ki:

"Ey ehl-i kitap! İslâmiyet'i kabul etmekte size bir meşakkat yoktur. Size ağır gelmesin. Zıra, sıze bütun bütun dininizi terk etmenizi emretmiyor; ancak itikadatınızı İkmal ve yanınızda bulunan esasat-ı dınıye üzenne bına edıniz diye teklifte bulunuyor. Zira, Kur'ân bütün kütüb-i salıfenın güzellıklennı ve eskı şenatlannın kavaıd-ı esasıyelerini cem etmiş olduğundan, usulde muaddil ve mükemmildir; yanı, tadıl ve tekmıl edıcıdır. Yalnız, zaman ve mekânın tagayyür etmesi tesiriyle, tahavvül ve tebeddüle maruz olan fûruat kısmında müessistir. Bunda aklî ve mantıkî olmayan bir cihet yoktur.

"Evet, mevasim-i erbaada giyecek, yiyecek ve sair ilâçlann tebeddülüne lüzum ve ihtiyaç hâsıl olduğu gibi, bır şahsın yaşayış devrelerinde, talım ve terbiye keyfıyeti tebeddül eder. Kezalik, hikmet ve maslahatın iktizası üzenne, omr-ı beşenn mertebelerine gore ahkâm-ı fer'ıyede tebeddül vardır. Çünkü, fer'î hükümlerden bırı, bir zamanda maslahat ıken, dığer bır zamana gore mazarrat olur. Veya bir ilâç, bir şahsa deva iken, şahs-ı ahere dâ olur. Bu sırdandır kı, Kur'ân, fer'î hükumlerden bır kısmını neshetmiştir. Yani, "Vakitleri bitti, nöbet başka hükümlere geldı" diye hukmetmıştır.

ahkâm-ı fer'iye: fûruata aıt hukumler, asla degılde ıkıncı derecede olan ışlerle ılgılı hukumler, emırler
aklî: akla dayanan, akıl ıle ılgılı
bina: dayama, bır ıddıayı bır şeye dayandırmak.
cem: toplama, bır araya getırme
cihet: yon, sebep, vesıle
dâ: hastalık, dert, ıllet.
deva: ılaç, care, tedbır
ehl-ı kitap: Kur'an-ı Kerîm de genellıkle Yahudıler ve Hıristıyanlar ıçın kullanılan tabır
esasat-ı dınıye: dının esasları dının temelı olan şartlan.
fer'î: asılla ılgılı olmayıp fer'e mensup olan, ayrıntılı
fûruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hikmet: ılâhı gaye, gızlı sebep
hükum: dınî kaıde, kural, emır, bır konu hakkında verılen karar
ıkmal: mükemmelleştırme, olgunlaştırma, kemale erdırme
ıktıza: lazım gelme, gerekme, ihtıyaç hıssedılme
ıman: hak dını kabul etme, İslâm dının kabul etme, İslâmın gerekli olan esaslarına ınanma, Allah a ınanma
istıkbal: gelecek
istırahat-ı umumıye: herkesın ıstırahatı, rahat etmesi
itikadat: ınanışlar, ınançlar, bağlanışlar
kavaıd-ı esasıye: temel kaıdeler
keyfiyet: bır şeyın nasıl olduğu, hâl, durum, vazıyet, husus, vasıf, nıtelık, kalıte, ıç yüz
kezalik: keza, bu da oyle, boyle ce
kütüb-i salife: evvelce geçmış kıtaplar, geçmıstekı kutsal kıtaplar (Tevrat, Zebur, İncıl)
mantıkî: akla ve mantık kaıdelerine uygun, mantıklı
maruz: bır şeyın etkısı ve tesırı altında bulunma
maslahat: uygun ış, faydalı ış
mazarrat: zararlar, ziyanlar, zarar vermeler
mazı: geçmış zaman
mertebe: derece
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
mevasım-i erbaa: dort mevsım
muaddil: radıl eden, duzelten, dogrultan
müessis: tesıs edıcı, tesıs eden, kuran, kurucu
mükemmıl: mukemmel hale getıren, tamamlayan, tamamlayıcı, ıkmal eden, mukemmelleştıren
nesih: geçersız yapma, ortadan kaldırma, hukumsuz bırakma
ömr-i beşer: ınsan ömrü, ınsan hayatı
sair: dıger başka, otekı
sır: gızlı haklkat.
sühulet: uygunluk, elverışlılık.
şahs-ı aher: dıger şahıs, dıger kışı, ötekı şahıs
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen ılâhı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsi
tadıl: doğrultma, düzeltme, aslına uygun şekılde degışırme
tagayyür: degışme, başkalaşma
tahavvül: degışme, dönüşme, başkalaşma.
talım: okutma, ders verme, verılme
tebeddül: başkalaşma, degışme, başka hale getırme, başka şekıl alma
tekmıl: tamamlama, kemale erdırme
temin: elde etme
terbiye: yetıştırme, kabılıyetlerını gelıştırme
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dostluk.

(1) مِنْ قَبْلِكَ Kur'ân'da hiçbir kelime bulunmuyor ki, mevkiiyle munasebettar olmasın, veyahut mevkiinin başka bir kelimeye munasebeti daha çok olsun.

Evet, Kur'ân'ın herhangi bir yerinde bulunan bir kelime, o mevkiin başında bir tac-i zerrin gibi görünür. Ve aralarındaki munasebetlerden dolayı, aralarında geçimsizlik yeri yoktur.

Ezcümle, مِنْ قَبْلِكَ kelimesine bak, bu ayetin her tarafından uçup bu kelimenin başına konan letaifi gör. Zira, bu ayet nübüvvet hakkındadır. Nübüvvet meselesinde beş maksat vardır. Bu maksatlar, beş nükte ve letaiften in'ikâs etmiştir. Bu beş letaif مِنْ قَبْلِكَ 'nin sadefindedir. Maksatlar ise:

1. *Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm resuldür.*

2. *Ekmelü'r-rusuldur.*

3. *Hatemü'l-enbiyadır.*

4. *Risaleti ammedir.*

5. *Şeriatı sair şeriatların mehasinini cem ile, onların nasihıdır.*

1 Senden onceki peygamberler (Bakara Suresi, 4)

aleyhissalatü vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun; anlamında Hz. Muhammed'e dua.
amme: genel, herkese ait.
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi.
cem': toplama, bir araya getirme.
ekmelü r-rusul: peygamberlerin en ustunu, Hz. Muhammed (ASM).
ezcümle: bu cumleden olarak.
hatemü'l-enbıya: peygamberlerin en sonuncusu Hz. Muhammed (ASM).
in'ikâs: aksetme, yansıma.
letaif: guzellikler, incelikler.
letaif: latifeler, gulduracek guzel sozler, hikayeler, şakalar, nukteler, espriler.
maksat: kastedilen şey, gaye.
mehasin: guzellikler, husunler, iyilikler.
mesele: konu.
mevki: yer, makam.
munasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
munasebettar: ilgili, alakalı.
nasih: nesih eden, iptal eden, battal eden.
nubuvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya soz.
resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gonderilme.
sadef: sedef, inci kabuğu.
sair: diğer, başka, oteki.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi.
tac-ı zerrin: altından yapılmış olan taç.

Birinci Maksadın [1] مِنْ قَبْلِكَ *'den vech-i in'ikâsı:*

Meslekleri ve yolları bir olan bir cemaat, مِنْ قَبْلِكَ kelimesinden imaen fehmolunur. Binaenaleyh, Hazret-i Muhammed'in (ASM) مِنْ قَبْلِكَ 'deki zamire merci olması, o cemaatten ma'dut olmasını iktıza eder. Ve onların meslekleri olan nübüvvetlerine ve kitaplarının sıdkına olan bütün delîller, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine ve Kur'ân'ın Allah'tan nazil olduğuna bir hüccet-i kàtıa olduğu gibi, onların mu'cizeleri de Hazret-i Muhammed'in (ASM) davasına bir mu'cize hükmüne geçer.

İkinci Maksadın vech-i in'ikâsı:

Üç kaideden tezahur eder.

1. Sultanlar daima halkın, cemaatın, ordunun sonunda çıkarlar.

2. Nev-i beşerde tekemmül vardır. Bu tekemmül kanunu, ikinci mürebbînin ve ikinci mükemmilin evvelki mürebbîlerden daha ekmel olmasını iktıza eder.

3. Alelekser, halefin mahareti selefinden daha ziyadedir.

İşte bu üç kaideden, Hazret-i Muhammed'in (ASM) ekmel-i enbıya olduğu tezahur eder.

1- Senden onceki peygamberler (Bakara Suresi 4)

---

alelekser: çoğunlukla
aleyhissalatü vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun' anlamında Hz Muhammed'e dua
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzerine
cemaat: topluluk aralarında çeşıtlı bağlar bulunan insanlar topluluğu
dava: takıp edılen fikır ıddıa
delil: bır davayı, meseleyi ıspata yarayan şey, burhan beyyine
ekmel: daha (en pek) mukemmel en olgun kusursuz ve eksıksız olan
ekmel-i enbıya: peygamberlerin en mukemmelı
evvel: once gelen onceki
fehım: anlama anlayış kavrayış
halef: bırınden sonra onun yerine gelen
hüccet-i katıa: kat'ı ve kesın delıl hıç bır şupheye mahal bırakmayan delıl
hükmüne: yenne degenne
iktıza: lazım gelme gerekme
imaen: ıma yolüyla ıma ederek sezdırerek, ışaretle
kaide: kural esas dustur
ma'dut: addedılen sayılan
maharet: becen ustalık
maksat: kastedılen şey gaye
merci: merkez, kaynak, muracaat edılecek yer
meslek: gıdış tutulan yol sıstem
mu'cize: benzerınl yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
mükemmil: mukemmel hale getıren tamamlayan tamamlayıcı ıkmal eden mukemmelleştıren
murebbi: terbıye eden terbıye veren yetıştıren
nazil: nuzul eden ınen
nev-i beşer: insanoğlu insanlar
nübuvvet: nebılık, peygamberlik, Allah elçiliği
risalet: elçılık resulluk peygamber olarak gonderılme
selef: bırının kendısınden once aynı yerde bulunanı
sıdk: dogruluk, gerçeklik hakıkat
tekemmul: olgunlaşma kemaleerme mukemmelleşme
tezahur: gorunme belırme ortaya çıkma
vech-i in'ikas: aksetme yonu
zamir: ısmın yerını tutan kelımeler
ziyade: çok, fazla.

Üçüncü Maksadın vech-i in'ikâsı:

Meşhur bir kaidedir ki, bir vahit çoğalsa, teselsül eder, gittikçe gider, bir yerde durmaz. Fakat, çoklar ve kesir olanlar ittihat etse, kuvvetlenir, istikrar peyda eder, yerinde kalır, daha değişmez. Demek Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâm, hatemü'l-enbiyadır. Mefhum-i muhalifiyle işmam eder ki, ondan sonra Peygamber gelmez; hatemiyetine hatem ve imza basar.

Dördüncü Maksadın vech-i in'ikâsı:

(1) مِنْ قَبْلِكَ kelimesinin ifade ettiği gibi, Hazret-i Muhammed (ASM) onların halefidir; ve onlar tamamen o Hazretin seleflerıdır. Binaenaleyh, halefin selefe aît vazifeyi tamamıyla üzerine alarak onların yerine kaim olması, o Hazretin bütün seleflerine naip ve bütün ümmetlerine resul olduğunu iktıza eder.

Evet, bu kaide, hikmete uygun fıtrî bir kaidedir. Zira, Zaman-ı Saadetten evvel insan âlemının ihtıva ettiği ummetler, milletler arasında maddeten ve manen, istıdaden ve terbıyeten pek muhtelif ve genış mesafeler vardı. Bunun içindi ki, terbiye-i vahide ve davet-i münferide kâfi gelmiyordu. Vakta kı âlem-i ınsanıyet Zaman-ı Saadetin şems-ı saadetiyle uyandı ve müdavele-i efkâr ile, an'anelerinin terkıyle, tebdiliyle ve kavımlerinin bırbırine ıhtılâtlarıyla ittıhada meyil gösterdi ve aralarında münakale ve muhabere başladı, hatta küre-i arz bır memleket, belkı bır vilâyet, belki bir köy gibi oldu; bir davet ve bir nübüvvet, umum ınsanlara kâfi görüldü.

1. Senden onceki peygamberler. (Bakara Suresi 4.)

âlem: varlık sınıflarından her bir
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
an'ane: âdet, örf, gelenek, nesil den nesile aktarılagelen şeyler
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
davet-i münferit: tek kişilik davet, tek çağrı
evvel: önce
fıtrî: tabiî, doğal
halef: birinin yerine geçen, birinin yerini tutan
hatem: muhür, damga
hatemiyet: hatemlik, muhur olma durumu, sonunculuk,
hatemü'l-enbiya: peygamberlerin en sonuncusu Hz. Muhammed (ASM)
hazret: saygı ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
hukmünü: yerine, değerine
ihtilât: karışıp görüşme, ilişkide bulunma, beraber yaşama
ihtıva: içine alma, kapsama
iktıza: lazım gelme, gerekme.
istidat: kabiliyet, yetenek
istikrar: karar kılma, karar bulma, yerleşme, bir kararda devam etme
ışmam: biraz duyurma, çıtlatma
ittıhat: aynı fikir ve görüşte olma, fikir birliği etme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kafi: yeten, kâfi gelen, derdine eden, ihtıyacı karşılayan
kaide: kural, esas, düstur
kaim: birinin yerini tutan, birinin yerine geçen
kavım: millet, aralarında dil, âdet, örf, kultur birliği olan insan topluluğu.
kesir: bolunmuş, parçalanmış, dağılmış, kırılmış
küre-i arz: yer küre, dunya
maddeten: madde ve cısım olarak
maksat: kastedilen şey, gaye
manen: mana bakımından, manaca
mefhum-i muhalif: bir sozde bizzat kastedilen mananın tersinden anlaşılan, zıt anlam.
mesafe: uzaklık, ara
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
muhabere: haberleşme
muhtelif: çeşitli
müdavele-i efkar: karşılıklı fikir alış verişinde bulunma
münakale: aktarma
naip: vekil, bir kimsenin yerini tutan, işlerini yuruten kimse
nubüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilahi emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
selef: once geçen, bir yerde bir işte, bir hâl ve mevkide diğerinden önce bulunmuş olan kimse
şems-ı saadet: saadet, mutluluk güneşi.
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme.
terbiye-i vahide: tek terbiye, terbiyede birlik
teselsul: zincirleme, silsile halinde birbirini takip etme
umum: butun
ümmet: nesil, millet, Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar
vahit: yalnız, tek, bir
vakta ki: ne vakıt kı, ne zaman kı, o zaman kı, olduğu vakıt.
vazife: gorev
vech-i in'ikas: akseterme yonu
Zaman-ı Saadet: Asr-ı Saadet dönemi

Beşinci maksadın vech-i in'ikâsı:

(1) مِنْ قَبْلِكَ 'deki مِنْ, iptıda manasını ifade eder. Iptıda ise, bir intihaya bakar. Intiha adem-i ihtiyaca delâlet eder. Öyle ise, o hazret hatemü'l-enbiyadır ve âlem-i insaniyetin başka bir resule ihtiyacı yoktur.

مِنْ قَبْلِكَ kelimesinin bu beş letaife ma'kes ve mazhar olmasına nazar-ı belâgatçe delâlet eden emare şudur ki:

Bu beş maksat, bir nehir gibi şu ayetlerin altında cereyan etmekle, ayetten ayete intikal neticesinde, مِنْ قَبْلِكَ havuzunda içtima etmiştir.

Evet, kelimenin sathında görünen bir tereşşuh, bir yaşlık, kelimenin altında havuzun bulunduğuna delâlet ve ıma eder. Maahaza, bu maksatların beyanına ayrı ayrı ayetler tahsis edilmiştir.

(2) وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ : Bu ayet, haşr meselesine işarettir. Haşrin ispatı hakkında feyz-i Kur'ân'dan fehmettiğim ve başka bir risalede tafsilâtıyla zikrettiğim on bürhanın hülâsasına burada işaret edeceğiz. Şöyle ki:

- *Kasıt ve iradeden doğan bir nizam-ı ekmel vardır.*
- *Hilkat ve yaratılışta tam bir hikmet hukumfermadır.*
- *Âlemde abes yok.*
- *Fitratta israf yok.*

Bu şahitleri tezkiye eden istıkra-i tamdır ki, her fen, mevzuu bulunduğu nev'ın nizamına bir şahıd-ı âdildir.

1- Senden onceki peygamberler (Bakara Suresi 4)
2- Ahirete de kesin olarak iman ederler (Bakara Suresi, 4)

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
adem-i ihtiyaç: muhtaç olmama, ihtiyaçtan uzak olma, ihtiyaçsızlık.
alem: butun yaratılmışlar
alem-i insaniyet: insanlık âlemi
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
beyan: açıklama, bildirme, izah
burhan: delil, ispat, hüccet.
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ekmel: daha (en) pek) mukemmel, en olgun, kusursuz ve eksıksız olan
emare: alâmet, belirti, nişan
fehim: anlama, anlayış, kavrayış
feyz-i Kur'an: Kur'ân ın feyzi, Kur'an ın verdiği ilham, bereket ve ilim bolluğu.
fitrat: yaratıcı kuvvet, kudret.
hatemü'l-enbiya: peygamberlerin en sonuncusu, Hz. Muhammed (ASM)
Hazret: saygı ululama, yuceltme, overme maksadıyla kullanılan tabir
hikmet: ilahi gaye, yüksek bilgi, fayda
hilkat: yaratılma, yaratılış
hükumferma: hukumran, hukum suren
hulasa: bir şeyin özu, esası, özeti
içtıma: toplanma, bir araya gelme
ıma: dolaylı, ustu kapalı ifade etme.
intıha: son, nihayet, uç
intıkal: geçme, bulaşma, sirayet etme
iptida: ilkin, ilk defa, en once, başta
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda, için olan ıktıdar, güç
ispat: doğruyu delillerle gosterme
israf: luzumsuz, boş yere
istikra-i tamme: tam mukemmel bir uyum
kasıt: hedef almak, niyet etmek.
letaif: güzellikler, incelikler.
ma'kes: akseden yer, yansıma yeri
maahaza: bununla birlikte, boyle olmakla beraber
maksat: kasredilen şey, gaye
mazhar: bir şeyin çıktıgı gorundugu yer, nail olma, şerefleenme
mesele: konu
mevzu: ele alınan, uzerinde durulan husus, bahis, konu
nazar-ı belagat: belâgat nazarında, sozu yerinde ve guzel soylememe sanatı bakımından
nevi: turlu, çeşit.
nizam: duzen, duzgunluk, tertip
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
risale: kitap, Risale-i Nur
satıh: bir şeyin dış tarafı, dış yuzu
şahıd-i âdil: âdil şahıt, doğru sozlu şahıt
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tahsis: has kılma, ayırma
tereşşuh: sızıntı, damla
tezkiye: birini temize çıkarma
vech-i in'ikâs: aksetme yonu
zikir: anma, bildirme.

• *Ve keza, yevm ve sene ve saire gibi her nevide, nev'î bir kıyamet-i mükerrere vardır.*

• *Ve keza, beşerdeki istıdat, kıyamete bir remızdır.*

• *Ve keza, beşerin gayr-i mutenahi meyil ve emellerı kıyametı ister.*

• *Ve keza, Sânı-i Hakîm'ın rahmet hazınesının mahall-i sarfı, ancak kıyamet ve haşırdır.*

• *Ve keza, sıdk ve emanetle maruf Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm, sarahaten ılân edıyor.*

• *Ve keza, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan*

(2) وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا (1) ۞ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ *ayetlerıyle ve bu ayetlerın emsalıyle, haşrın vukuunu kat'ıyetle ispat edıyor.*

İşte tam ona baliğ olan şahitler, saadet-i ebedıyenın anahtarı olup, o cennetin kapılarını açarlar.

Birinci Burhan: Evet, kâinat saadet-i ebedıyeyi intaç etmese, akılları hayrette bırakan kâinatta gorunen en bariz, en mukemmel şu nızam, aldatıcı zayıf bir suretten ıbaret kalır, ve butun manevıyat ve alâkalar, rabıtalar ve nispetler, hep heba olur. Öyle ise, o nizamın nizam olması, ancak ve ancak saadet-i ebediyeyi intaç etmekle olur. Yani, o nizamdaki maneviyat ve nükteler, ancak âlem-ı ahırette sümbullenecektir. Yoksa, bütün maneviyat söner, rabıtalar kesılır, nıspetler darmadağınık olur, nızam da berheva olur. Hâlbuki, o nizamda bulunan kuvvet, bütün kuvvetiyle o nizamın berheva edilmeyeceğini ilân ediyor.

1 Halbuki O sizi halden hâle sokarak yaratmıştır. (Nuh Suresi, 14.)
2. Rabbın ise kullarına haksızlık edecek değildir. (Fussılet Suresi, 46.)

alâka: ilgi, ılışkı, bag
alem-ı ahıret: ahıret alemı
aleyhissalâtu vesselam: salat ve selam onun uzerıne olsun.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı.
balıg: ulaşmış, erişmış
barız: açık, besbellı
berheva: boş, faydasız
beşer: insan, insanlık.
burhan: delıl, ıspat, huccet.
emanet: emnıyet edılen kımseye bırakılan şey, eşya veya kımse
emel: ıstek, arzu, talep, beklentı
emsal: eşler, benzerler
gayr-ı mutenahı: sonsuz, sonu olmayan, nıhayetsız.
haşır: yenıden dırılıp toplanmak, ıkıncı dırılış
hazıne: gomulu halde bulunan kıymetlı şeylerın butunu, defıne
heba: boş, beyhude, faydasız.
ıbaret: meydana gelen, oluşan
ılân: yayma, duyurma, bıldırme
ıntaç: netıce verme, sonuçlandırma
ıspat: delıl gostererek ıddıayı sağlamlaştırma
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler
kat'iyet: kat'ılık, kesınlık.
keza: boylece, aynı şekılde
kıyamet: butun kâinatın Allah tarafından tayin edılen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
kıyamet-i mukerrer: tekrarlanan kıyamet, oldukten sonra dırılme
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerını yapmaktan acız bırakan mucızelı kıtap, Kur'an
maarif: marıfetler, bılımler
mahall-ı sarf: harcama, masraf etme, gıder yerı
maneviyat: maddî olmayanlar, manevî olan hususlar, ruha hıssedınanca aıt şeyler
meyil: ıpulâ tutkunluk, aşk.
nevi: çeşıt, tur, cıns
nev'î: nevı ıle ılgılı, nev e aıt, çeşıtle ılgılı
nıspet: kıyaslama, kıyas, ölçu, oran
nizam: düzen, duzgunluk, kaıde, kanun
nükte: ınce manalı, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya söz
rabıta: bag, baglılık.
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesı, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nımetler vermesı, onların gunahlarını sılmesı.
remiz: ışaret, bır manayı ıfade eden veya bır manaya delalet eden ışaret ve şekıl
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
Sâni-i Hakîm: hıkmet sahıbı olan her şeyı sanatla ve hıkmetle yaratan Allah.
sarahaten: açıkça, açıktan, açıga
sıdk: doğruluk.
suret: bıçım, şekıl, tarz
vesaire: ve başkaları, bunun gibılerı
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş
yevm: gun, yırmı dort saatlık zaman

İkinci Burhan: Her bir nevide, her bir fertte hikmetlere, maslahatlara rıayet eden ve inayet-i ezeliyenin timsali olan hikmet-i tamme, saadet-i ebediyenin gelmesini tebşir ediyor. Çünkü, aksi hâlde bedahetle ikrar ve tasdik ettiğimiz şu hikmetleri ve faydaları inkâr etmemiz lâzım gelir. Çünkü, o faydaların, o hikmetlerin, o maslahatların her birisi, zıddına inkılâp ederler. Bu hâl ise, safsatadır.

Üçüncü Burhan: İkinci Burhanı tefsir eder. Fennin de şahadet ettiği gibi, Sâni-i Hakîm her şeyde en kısa yolu, en yakın cihetı, en güzel ve en hafif sureti ihtıyâr etmiştir. Bu ihtiyâr, kâinatta abesiyetin bulunmadığına delâlet eder. Bu ise ciddiyete delâlet eder. Ciddiyet ise saadet-i ebediyenin gelmesiyle olur; yoksa, bu varlık, adem sayılır ve her şey abesiyete tahavvül eder. Hâlbukı, abes ve israf gibi batıldan pak ve münezzeh olduğunu, şu [1] سُبْحَانَكَ مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلاً kelâmıyla ilâm ve talim eden Zat-ı Zülcelâl, sözüne nasıl muhalefet eder?

Dördüncü Burhan: Üçüncü Burhanı izah eder. Bütün fenlerin şahadetiyle, fıtratta israf yoktur. Eğer insan-ı ekber denilen âlemdekı hikmetleri idrakten âciz isen, âlem-i asgar denilen insandakı nüktelere, hikmetlere dıkkat et.

Evet fenn-i menafiü'l-azanın şerh ve beyan ettığı vecihle, insanın cısminde, her birisi bir menfaat için, takrıben ıkı yüz kusur kemık vardır; ve her bırısı bır fayda

1- Senî bütün noksanlardan tenzih ederiz. Bunları boş yere yaratmadın [ey Rabbimiz!] (Âl-i İmrân Sûresi: 191.)

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
abesiyet: faydasız, boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş
âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
adem: yokluk
aksi: ters, zıt
alem: varlık sınıflarından her bırı
alem-i asgar: en küçük alem, insan.
batıl: boş, beyhude, yalan çuruk, hurafe
bedahet: açıklık, aşıkâr ıspata ıhtıyaç olmayacak derecede açıklık.
beyan: açıklama, bıldırme, izah
burhan: delıl, ıspat, hüccet.
cıddıyet: cıddıılık
cihet: yan, yön, taraf
delalet: delıl olma, gösterme, alamet, işaret.
fayda: fayda.
fen: tecrübî ıspatla meydana gelmiş ılımlere verilen genel ad
fenn-i menafiülaza: fizyoloji, canlı varlıkların doku ve uzuvlarının vazıfelerını ınceleyen bıyoloji ılımının bır kolu
fıtrat: yaratıcı kuvvet, kudret.
hâl: durum, vazıyet.
hıkmet: ilahî gaye, gizli sebep
hikmet-i tamme: her şeyin bir maksat ve gayeyle yaratılmış olması
idrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ihtiyar: irade, tercih
ikrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama
ilam: bildirme.
inayet-i ezeliye: zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hakkın yardımı, inayeti
inkar: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme
inkılâp: bir halden diger bir hale geçme, değişme, dönüşme
insan-ı ekber: büyük ve en makbul olan insan, kâinat.
israf: lüzumsuz, boş yere.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kelam: söz, ibare, fikra
maslahat: fayda, maksat.
menfaat: fayda.
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
nevi: çeşit.
nükte: ilk bakışta görülemeyen, dikkatli bakış ve inceleme ile anlaşılabilen mana.
pak: noksansız, kusursuz, karışıksız, halis, hilesiz
rıayet: uyma, tabi olma
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
safsata: boş, temelsiz, asılsız söz.
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
suret: biçim, şekil, tarz.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şerh: açıklama, izah etme, yorumlama
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma
takriben: tahminen, yaklaşık olarak, aşağı yukarı
talim: ders verme, öğretme
tasdik: doğrulama, onaylama
tebşir: müjde verme, müjdeleme
tefsir: açıklama, izah.
timsal: yansıma, suret, şekil
vecih: cihet, yön
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah

için, altı bin damar vardır, ve hüceyrata hizmet eden yirmi dört bin mesame ve pencere vardır. O hüceyratta cazibe, dafia, mümsike, musavvire, müvellide namıyla her birisi bir maslahat için, beş kuvvet çalışıyor.

Âlem-i asgar böyle olsa, insan-ı ekber ondan geri kalır mı? Ruha nispeten ehemmiyetsiz olan ceset bu derece israftan uzak bulunsa, ne suretle cevher-i ruhla âsânında, emellerinde, efkârında ve maneviyatında ısraf olur? Çünkü, saadet-i ebediye olmasa, bütün maneviyat kurur. O hakikatler, israf memleketine kaçarlar. Acaba dünya kadar kıymetli olan bir cevhere malik olmakla, hem daima onun zarfını ve gılafını muhafaza ettikten sonra, o cevheri birdenbire yere vurup kırmak ihtimali var mıdır? Hangi akıl kabul eder?

Hem bir şahsın bünyesindeki kuvvet, azasındaki sıhhat, istidadındaki kabiliyet, o şahsın yaşayışına ve tekemmülüne delil olduğu gibi, kâinatın ruhuna kadar nüfuz eden hakikat-i sabite ve devamla yaşayışını ima eden intizamındaki kuvvet-i kâmile ve tekemmulüne giden nizamındaki kemal, acaba haşr-i cismanî yoluyla saadet-i ebediyeye delil olmaz mı? Zira intizamını ihtilâlden ve bozulmaktan kurtaran, saadet-i ebediyedir. Ve tekemmüle vasıta olur. Ve o kuvveti inkişaf ettiren odur.

Beşinci Burhan: Evet, her nevi mahlûkatta, bir nevi kıyametin ve bir çeşit haşrin tekrarla vukua gelmekte olduğu, büyük kıyametin vukuuna ve geleceğine işarettir. Buna bir misal:

âlem-i asgar: en küçük âlem, insan
asâr: eserler.
aza: organlar, uzuvlar
bünye: beden, vücut.
burhan: delil, ispat, huccet.
cazibe: çekim
ceset: vücut, beden
cevher: elmas, değerli taş
cevher-i ruh: ruh cevheri, ruhun hakikatı
dafia: itme, itiş.
delil: bir davayı meseleyi ispata yarayan şey, burhan, beyyine
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
ehemmiyetsiz: önemsiz.
emel: istek, arzu, talep, beklenti
gılaf: kın, kılıf, mahfaza, bir şeyin örtüsü
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakikat-i sabite: değişmez olan gerçek, sabit, değişmez hakikat.
haşir: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş
haşr-i cismanî: cismile, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşri.
hüceyrat: hücrecikler
ihtilâl: isyan, ayaklanma, baş kaldırma
ihtimal: olabilirlik.
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
insan-ı ekber: büyük ve en makbul olan insan, kainat.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
israf: fuzumsuz, boş yere
istidat: akıllılık, anlayışlılık.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kuvvet-i kamile: tam ve noksansız kuvvet
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
malik: sahip
maneviyat: maddî olmayanlar, manevî olan hususlar, ruha, hisse, inanca ait şeyler
maslahat: fayda, maksat.
mesame: delik, gözenek.
misal: benzer, örnek.
muhafaza: koruma.
musavvir: hayal etme, tasavvur etme gücü
mümsike: tutan, tutucu
müvellide: üretici, üreten, doğurucu, doğurtan
nam: ad, isim
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nizam: düzgünlük, tertip
nüfuz: içe geçme, işleme.
ruh: öz, can alıcı nokta
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sıhhat: hasta olmama, vücut ça sağlamlık, sağlık, esenlik
suret: biçim, şekil, tarz
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
vasıta: sebep, vesile.
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş
zarf: kap, kılıf, mahfaza

Evet, haftalık saate bak. O saatte saniyeleri, dakikaları, saatleri, günleri sayan ibrelerden ve millerden, saniyeleri sayan ibre, dakikaları sayan ibrenin hareketini ihbar ediyor; dakikaları sayan ibre, saatleri sayan ibrenin hareketini ilân ediyor; saatleri sayan ibre de günleri gösteren ibrenin hareketini husule getiriyor ve ilâm ediyor. İşte, birincinin hareketinin tamam olması, ikincisinin de hareketinin tamam olacağına, ve ikincinin tamam-ı hareket etmesi, üçüncünün de ıtmam-ı hareket edeceğine işarettir.

Kezalık, Sâni-i Hakîm'ın kâinat denilen büyük bir saati vardır. Bu saatin milleri, feleklerin çeşit çeşit deveranından ibarettir. İşte bu deveranlar, günleri, seneleri, omr-i beşeri, dünyanın beka müddetini gösteriyorlar. Binaenaleyh, her geceden sonra sabahın, her kıştan sonra baharın gelmesi gibi, haşrin sabahı, o büyük saatten doğacına delil ve işarettir.

Sual: Kâinatta görünen şu nevi kıyametlerde eşya aynıyla iade edilmiyor. Hâlbuki, büyük kıyamette neden ecsam aynıyla iade edilir?

Elcevap: İnsanın bir ferdi, başka mahlûkatın bir nev'i gibidir. Zira, insandaki o nur-ı fikır, emellerine, ruhuna öyle bir inkişaf, öyle bir inbisat vermiştir ki, bütün zamanları yutsa doymaz. Zira, ondaki o yüksek fikır, insanın mahiyetini ulvî, kıymetini umumî, nazarını küllî, kemalini gayr-i mahsur, lezzet ve elemini daimî kılmıştır. Başka nevilerin fertleri ise böyle değildir. Onların mahiyetleri cüz'î, kıymetleri şahsî, nazarları mahdut, kemalleri

beka: kalıcılık, devamlılık, sabit olmak.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cuzî: az, parçaya ait olan.
daimî: devam eden, devamlı, sürekli.
delil: iz, nişan, emare.
deveran: dönme, dönüp dolaşma.
ecsam: cisimler.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
emel: istek, arzu, talep, beklenti.
felek: yörünge.
gayr-ı mahsur: sayısızca, sınırsız.
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş.
husul: olma, meydana gelme.
İade: gen verilen şey.
ibre: ölçü aletlerinde mıktar derece belirten iğne şeklindeki ince gösterge.
ihbar: haber verme, bildirme.
İlam: bildirme.
İlan: yayma, duyurma, bildirme.
İnbisat: yayılma, genişleme.
İnkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
ıtmam-ı hareket: hareketin tamamlanması, eylemin bitmesi.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kezalik: keza, bu da öyle, böylece.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kıymet: değer.
kıymet: değer.
küllî: bütüne ait olan, umumî, genel.
mahdut: sınırlı, belirli.
mahiyet: bir şeyin asıl, esası, tabiatı, niteliği.
mahlûkat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar.
müddet: süre, zaman.
nazar: bakış, bakış açısı.
nevi: çeşit.
nur-ı fikır: fikır aydınlığı, düşünce ve fikirdeki aydınlık.
ömr-i beşer: insan ömrü, insan hayatı.
ruh: insandaki canlılığın ve dirilişin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis.
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
sual: soru.
şahsî: hususî, kendine ait.
tamam-ı hareket: hareketin tamamı, tumu.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî.
umumî: genel.

mahsur, lezzet ve elemleri anîdir. Bundan anlaşılıyor ki, insanın bir ferdi, sair mahlûkatın bir nev'i hükmündedir. Binaenaleyh o nevilerde görünen şu kıyametlerin ve haşir ve neşirlerin keyfiyetleri nasılsa, efrad-ı insaniye de öyledir.

Altıncı Bürhan. Saadet-i ebediyeye işaret eden bürhanlardan biri de, insandaki gayr-i mütenahi istıdatlardır.

Evet, Cenab-ı Hak tarafından mükerrem kılınan insanın cevher-i ruhunda ekilen ve rakamlara sığmayan ıstıdatlar var.

Bu istidatların altında, hesaba gelmeyen kabiliyetler var.

Ve bunlardan neş'et eden hadde gelmeyen meyiller var.

Ve bunlardan husule gelen gayr-i mütenahi efkâr ve tasavvurat var.

İşte bunların her birisi, haşr-i cismanînin arkasındaki saadet-ı ebediyeye şahadet parmaklarını uzatarak gösteriyorlar.

Yedinci Bürhan. Evet, Rahman ve Rahîm olan Sâni-i Hakîm'in rahmeti, rahmetlerin en büyüğü olan saadet-ı ebediyenin geleceğini tebşir ediyor. Zira, rahmet ancak saadet-i ebediye ile rahmet olur; ve nimet ancak o saadetle nimet olur.

binaenaleyh. bundan dolayı bunun üzerine
burhan: delil ispat, hüccet.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cevher-i ruh: ruh cevheri ruhun hakikatı
efkâr: düşünceler fikirler görüşler
efrad-ı insaniye: insanın fertleri bireyleri
elem: dert, üzüntü kaygı tasa
gayr-ı mütenahi: sonsuz sonu olmayan nihayetsız.
had: sınır
haşir: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirilış
haşr-ı cismanî: cisimle cesetle dirilme ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı
husul: hâsıl olma, meydana gelme peydâ olma.
hükmünde: değerinde yerinde
istıdat: kabiliyet yetenek.
kabiliyet: anlama anlayış kabul edebilirlik, kabul edebilir olma kabul etmeye gücü olma
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hâl durum iç yüz.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahsur: hasredilmiş sınırlanmış
meyil: iptilâ tutkunluk, aşk
mükerrem: ikram edilmiş saygın azız
neş'et: meydana gelme oluş ma çıkma
neşir: tekrar dirilişlme
nevi: çeşit.
nimet: iyilik, lütuf ihsan bağış
Rahim: merhamet eden çok merhametli olan esirgeyen koruyan acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nzıklandıran Allah.
rahmet: acıma merhamet etme esirgeme, bağışlama şefkat gösterme
saadet: mutluluk
saadet-ı ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sair: diğer başka öteki.
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
tasavvurat: tasavvurlar düşünceler
tebşir: müjde verme müjdeleme

Evet, bütün nimetleri nikmetlere çeviren ebedî ayrılmaktan doğan ve umumî matemlerden yükselen o belâlardan kâinatı, bilhassa şuurlu olan mahlûkatı kurtaran şey saadet-i ebediyenin gelmesidir. Çünkü bütün nimetlerin, rahatların, lezzetlerin ruhu olan saadet-i ebediye gelmezse, umum kâinatın şahadetiyle, sabit olan ve güneş gibi parlayan rahmet ve şefkat-i İlâhiyenin bedahetine karşı, mukâbere ile inkâr lâzım gelir.

Ey Habib-i Şefik ve ey Şefik-i Habip! Ey Said-i Mecid ve ey Mecid-i Said!

Rahmet-i İlâhiyenin en lâtifi, en zarifi, en lezizi olan muhabbet ve şefkatine bakınız. O muhabbet ve şefkati, firak-ı ebedî ve hicran-ı lâyezalî ile karşıladığınız takdirde, vicdan, hayal ve ruh ne hâle gireceklerdir? O muhabbet ve o şefkat, en büyük, en tatlı bir nimet iken, en azîm bir musibete, bir belâya inkılâp eder. Acaba göz önünde bilbedahe görünen rahmet-i İlâhiye, firak-ı ebedînin muhabbet ve şefkat aleyhine hücum etmesine müsaade eder mi? ﴿لَا وَاللّٰهِ﴾ Vallahi hayır!

Ancak, o rahmetin şe'nindendir ki, firak-ı ebedîyi hicran-ı lâyezalîye, hicran-ı lâyezalîyi firak-ı ebedîye ve adem-i mutlakı da her ikisine musallat eder ki, o fiirakların, o hicranların kökleri ortadan kalksın.

Sekizinci Burhan: Bütün âlemce her hususta sıdkı ve doğruluğu malûm ve musellem olan Hazret-i Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, parmağıyla kameri şakk ettiği gibi, lisanıyla da saadet-i ebediyenin

adem-i mutlak: mutlak yokluk, tam yokluk.
âlem: bütün yaratılmışlar
aleyh: karşı karşıt.
aleyhissalatü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
azîm: büyük.
bedahet: açıklık, aşikar ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
bela: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilhassa: özellikle
burhan: delil, ispat, hüccet.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
firak: ayrılık.
firak-ı ebedî: ebedî, sonsuz ayrılık
Habib-i Şefik: Üstad Bediüzzaman Said Nursi hazretlerinin bu İşaratü'l-İ'caz tefsirinin cephede iken telifi esnasında kâtipliğini yapan ilk talebelerinden olan şefkatli ve merhametli Molla Habip
hâle: vaziyet, durum
hicran: ayrılıktan gelen acı ayrılık acısı.
hicran-ı lâyezalî: ayrılıktan gelen bitmez tükenmez uzun tu
hücum: saldırma
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
kamer: Ay
latif: tatlı, şirin
lezîz: lezzetli, tatlı
lisan: konuşma dili
mahlûkat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar
malûm: bilinen, bilinir olan
matem: büyük acı ve uzun tü
Mecid-i Said: Üstad Bediüzzaman Said Nursi hazretlerinin küçük kardeşi bahtıyar ve mudu Abdülmecid Nursî
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (ASM)
musallat: çok rahatsızlık veren aşırı derecede satışan
musibet: felâket, belâ
mukâbere: kendini büyük görme, büyüklük taslama
müsaade: izin
musellem: doğruluğu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilen.
nikmet: şiddetli ceza, eza vererek cezalandırma, öç alma.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlahi rahmet.
ruh: insandaki canlılığın ve dinlin gin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sabit: durağan, değişmeyen, İspatlanmış
Said-i Mecid: şeref duyan ve parlak Bediüzzaman Said Nursi
sıdk: doğruluk.
şahadet: şahit olma, şahitlik, taniklik.
şakk: yarma, yarılma, çatlama
şe'n: hal, keyfiyet, durum, özellik, yapı, istidat
Şefik-i Habip: Üstad Bediüzzaman Said Nursî hazretlerinin ilk talebelerinden ve Hizan'ın Arvas köyünden olan sevgili Seyyid Şefik Efendi
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
şefkat-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın merhameti ve şefkati.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak.
umumî: genel
vallahi: Allah için, Allah hakkı için
vicdan: his, duygu
zarif: inceliği, latifliği ile hoşa giden.

kapılarını açmıştır. Ve bütün enbiya-i izamın bu hakikat üzerine icmaları, bir hüccet-i kàtıadır.

Dokuzuncu Bürhan: On üç asırdan beri yedi vecihle i'cazı tasdik edilen Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'ın haşir hakkındaki beyanatı, saadet-i ebediyenin geleceğine kâfi bir delil değil midir? Başka bir delile ihtiyaç var mıdır?

Onuncu Bürhan: Bu bürhan, binlerce bürhanlan müçtemıdır. Bu bürhanları çok ayetler tazammun etmişlerdir.

Evet, Kur'ân-ı Kerîm, çok ayetlerinden haşre nazır pencereler açmıştır.

Ezcümle, [1] ﴿وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا﴾ ayetiyle saadet-i ebediyeye yol açan bir kıyas-ı temsilîye işaret etmiştir.

Kezalik, [2] وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ayet-i kerîmesiyle o saadeti gösteren bir kıyas-ı adlîye işaret etmiştir.

Birinci ayetle işaret edilen kıyas-ı temsilî:

Evvelâ insanın vücuduna bak! Nasıl tavırdan tavıra, yanı nutfeden alakaya, alakadan mudgaya, mudgadan et ve kemiğe, et ve kemikten insan suretine bir kasıt, bir ırade ve bir ihtiyâr altında, mahsus kanunlarla, muayyen nizamlarla, muntazam hareketlerle intikal ettiğini ve kalıptan kalıba girip çıktığını, gör.

1 Halbuki O sizi halden hâle sokarak yaratmıştır. (Nuh Suresi, 14.)

2. Rabbin ise kullarına haksızlık edecek değildir. (Fussilet Suresi, 46.)

alaka: kan pıhtısı
asır: yüzyıl, asır
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayetü, azamet ve şerefi olan ayet.
beyanat: açıklamalar, izahlar
bürhan: delil, ispat, hüccet.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
enbıya-ı izam: büyük peygamberler.
evvela: öncelikle
ezcümle: bu cümleden olarak.
hakikat: gerçek, esas
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirilış
hüccet-i katıa: kat'ı ve kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
ihtiyâr: ırade, tercih.
intıkal: geçme, bulaşma, sirayet etme
ırade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâfi: yeterli
kasıt: hedef, almak, niyet etmek.
kezalik: keza, bu da öyle, böyle-ce.
kıyas-ı adliye: Allah'ın dünyadaki adalet ve düzenini göstererek ahiretin varlığına delil getirme.
kıyas-ı temsili: temsile dayanan kıyas
Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan mu'cizeli kitap, Kur'ân
muayyen: tayin edilmiş, belli, belirli
mudga: et parçası
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müçtemi: toplanan, toplanmış, toplu
nazır: nazar eden, bakan.
nizam: kaide, kanun
nutfe: dol suyu, meni, sperm
saadet: mutluluk
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
suret: biçim, tarz, görünüş
tasdik: doğrulama, onaylama
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
vecih: cihet, yön.

Sonra insanın bekasına dikkat et! İnsan, bu vücut libasını her sene değiştirir. Bu vücut değişmesi, bedendeki hüceyratın yıkılıp yapılmasıyla olur. Bu tamirat da, bütün azanın erzak mahzeni hükmünde olan Cenab-ı Hakkın bir kanun-i mahsusla ihzar ettiği o madde-i lâtifeden alınan ecza ile yapılır.

Sonra o madde-i lâtifenin ahvaline bak! Nasıl azanın ihtiyaçlanna gore, muayyen bir kanunla taksim edilir ve bedenın her tarafına mahsus bir nizamla muntazaman dağıtılır. Yine şayan-ı dikkattır kı, o madde-i lâtife, dört matbahta pişirildikten sonra ve dört inkılâptan geçtikten ve dört süzgeçten tasfiye edildikten sonra, nızık olarak taksim edilir. Hem, yine şayan-ı dikkattır ki, o madde-i lâtife, yemeklerın ruhu ve hulâsasıdır. O yemekler, âlem-ı anasırda dağınık menbalardan muntazam bir düstur ile, mahsus bır nızamla cem ve tahsıl edılırler.

İşte bütün bu nizamlar, bu kanunlar, bu intizamlar, hep bır kasıt, bır ırade, bir hikmetten çıkıyor.

Evet, meselâ, Habib'in gözunde yerleşen bır zerrenin, unsur-i havadan veya unsur-i türabdan o garip, acip tavırlarda, inkılâplarda yaptığı muntazam hareketinden anlaşılır ki, o zerre, toprakta iken Habib'in gözüne tayin edilmiş ve bir memur gibi mahall-i memuriyetine muntazaman i'zam kılınmıştır (yükseltilmiştir).

Evet, fennî bir nazarla dıkkat edılırse anlaşılır kı, o zerrenin hareketı, körü körüne, tesadüf eseri değildir. Çünkü, o zerre, hangı mertebeye gırerse, o mertebenın

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahval: hâller, durumlar, oluşlar
âlem-ı anasır: unsurlar alemi (toprak, hava, su, ateş)
aza: organlar, uzuvlar
beka: kalıcılık, devamlılık, sabıt olmak.
cem: toplama, bır araya getırme
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yüce Allah
dustur: kanun, kaide.
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
erzak: nızık.
fenni: fenne mensup, fenle ilgili olan
garip: hayret vencı
hikmet: ilahi gaye, yuksek bilgi, fayda
hüceyrat: hucrecıkler
hukmünde: değerınde, yerınde
hülâsa: bır şeyın ozu, esası, temel kısmı
i'zam: yukseltme, buyutme
ıhzar: hazır etme, hazırlama.
inkılap: bır hâlden başka bır hâle geçme, değişme, dönuşme
intizam: duzenlılık, duzgünlük
ırade: dıleme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, guç.
kanun-ı mahsus: ozel kanun, hususi kanun, kendıne mahsus kaide
kasıt: hedef almak, niyet etmek
lıbas: elbise
madde-i latıfe: latıf olan madde, ışık ve aydınlık veren maddeler.
madde-i süzgeç: süzgeç maddesi, suzme ışını yapan varlık.
mahall-i memuriyet: memurluk yerı, çalışma ve gorev yerı
mahzen: kaynak, hazıne ve defıne deposu
menba: kaynak, herhangı bır şeyın cıktığı yer
mertebe: derece, basamak.
meselâ: mısal olarak, sunun gibi, söz gelısi, faraza
muayyen: tayın edılmış, belli, belırlı
muntazam: nızamlı, intızamlı, düzenlı ve duzgun bıçımde
muntazaman: duzenlı olarak
muntazaman: duzgun, duzenlı ve devamlı olarak.
nazar: bakış, duşunce, fikır
nızam: kaide, kanun
nızık: hayatı devam ettırmeye yetecek mıktarda yıyecek.
ruh: oz, can alıcı nokta
şayan-ı dikkat: dıkkate layık, dıkkate değer
tahsil: elde etme, alma, kazanma
taksim: bolme, parçalara ayırma, uleştırme, paylaştırma
tamirat: onarım.
tasfiye: saflaştırma, saf kılma, arıtma
tayin: belırleme, yerını belli etme
tesadüf: rastlantı
unsur-ı hava: hava unsuru.
unsur ı turab: toprak unsuru, toprak parçası, aslı toprak olan madde
vücut: cısım, ceset.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

nizamına tâbi olur. Ve hangi bir tavra intıkal etmiş ise, onun muayyen kanunuyla amel etmiştir. Ve hangi bir tabakaya mısafir gitmiş ise, muntazam bir hareketle sevk edilmiştir.

Hülâsa, neş'e-i ulâya dikkat edenin, neş'e-i uhra hakkında tereddudu kalmaz. Peygamber Aleyhıssalâtü Vesselâmın emrettiği gibi, "*Neş'e-i ulâyı gören adam, neş'e-i uhrayı inkâr edebilir mi?*" Çünkü, ikinci teşekkül, yani ikinci yapılış birinci teşekkülden daha kolaydır. Bunu yapan, onu daha kolay yapar.

Meselâ, bir fırka askerin ilk teşekkülünde, efradını birbiriyle ünsiyetleri, muarefeleri olmadığından ve talim ve terbiye görmemeleri yüzünden, yontulmamış taşlar gibi olduklarından, o efrat, o fırkanın bünyesinde yerleştirilinceye kadar çok zahmetler vardır. Fakat, ba'de't-teşekkül terhis edilip de bir daha taht-ı silâha davet edildiği zaman pek kolay içtima eder ve fırkayı teşkil ederler. Bu teşekkül, evvelki teşekkülden daha kolay olur.

Kezalik, birbiriyle ülfet peyda eden ve her birisi yerini tanıyan ve bir derece yontulmuş taşlar gibi kesb-ı letafet eden bedenin zerratı, ölümle dağıldıktan sonra, haşirde, Hâlık'ın izniyle, İsrafil'in borusuyla o zerrat-ı asliye ve esasiye içtimaa davet edildikleri zaman, pek kolay içtima ederler ve beden-ı insanîyi yine eskisi gibi teşkil ederler. Maahaza, kudret-i ezeliyeye nispeten, en büyük, en küçük gibidir, hiçbir şey o kudrete ağır gelemez.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
amel: fiil, iş, emek
ba'detteşekkul: meydana geldikten sonra, şekillendikten sonra, şekil aldıktan sonra
beden-i insanî: insanın bedeni, vücudu
efrat: fertler
esasiye: asılla, temelle alakalı, esasa ait.
evvel: önce, ilk, birinci, ipdda, başlangıç.
fırka: tümen
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş
hulâsa: kısaca, özet.
içtima: toplanma, bir araya gelme, bir yere birikme
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
intıkal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme
İsrafil: dört büyük melekten biri, kıyamet günü Sur'u üflemekle görevli olan melek.
kesb-i letafet: incelik, nuraniyet kazanma
kezalik: keza, bu da öyle, böylece
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ
muarefe: karşılıklı görüşme, tanışma, birbirini bilip tanıma
muayyen: tayin edilmiş, belli, belirli
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
neş'e: yeniden meydana gelme, vücut bulma, erişme, yetişme, gelişme, neşe, keyif, sevinç.
neş'e-i uhra: ölüm ile ölümden sonra yeniden dirilme, ikinci diriliş
neş'e-i ulâ: ilk yaratılış, ruhun bedene girişi
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nizam: kaide, kanun
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
sevk: ulaştırma, yöneltme.
tabaka: kat, katman
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan.
taht-ı silâh: silâh altı, silâh altında
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme
tavır: eşya, olaylar ve insanlar karşısında takınılan hâl, tutum, durum, vaziyet.
terbiye: eğitim
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
terhis: askerliğini bitirenlerin ordudan gitmelerine izin verme, bırakma.
teşekkul: kurulma, oluşma, şekillenme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme
uhra: âhiret, öbür dünya
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk, ahbaplık, arkadaşlık
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zerrat: zerreler, atomlar
zerrat-ı asliye: asıl zerreler

Arkadaş!

Zahire nazaran haşırde ecza-i asliye ile ecza-i zaide birlikte iade edilir. Evet, cünüp iken tırnakların, saçların kesilmesi mekruh ve bedenden ayrılan her bir cuz'ün bir yere gömülmesi sünnet [1] olduğu ona işarettir. Fakat, tahkike göre, nebatatın tohumları gibi, "acbüzzenep" tabir edilen bir kısım zerreler, insanın tohumu hükmünde olup, haşırde o zerreler üzenne beden-i insanî neşvunema ile teşekkül eder. [2]

İkinci ayetle işaret edilen delil-i adli ise:

Evet, görüyoruz ki, alelekser, gaddar, facir zalımler, lezzetler, nimetler içinde pek rahat yaşıyorlar. Yine görüyoruz ki, masum, mütedeyyin, fakir mazlumlar, zahmetler, zilletler, tahkirler, tahakkümler altında can veriyorlar. Sonra olum gelir, ıkısını de götürür. Bu vaziyetten bir zulüm kokusu gelir! Hâlbuki, kâinatın şahadetiyle, adalet ve hikmet-i İlâhıye, zulümden pak ve münezzehtirler. Öyle ise, adalet-i İlâhiyenin tam manasıyla tecellı etmesi için, haşre ve mahkeme-i kubraya luzum vardır ki, biri cezasını, dıgeri mükâfatını görsün.

[3] وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

Bu cümledeki kelimelerin arasında bulunan nazım ve nizam:

1. Bu cümlenin mâkabliyle bağlanmasını ifade eden وَ bu rükn-i imanıyenın burada sarahaten zıkredılmesi ıçın, âmm olarak zikredilen evvelki cümleden bu cümlenin tahsıs luzumuna bınaen, atıf yapılmıştır.

1- Fethu l-Kebir 2.375; Kenzu l-Ummal 17245; Müsnedü l-Firevs 1.102; Cem'u l-Cevami' 885
2- Müslim, Fiten 141; Buhari, Tefsir 39.3, 78; İ. Ebu Davut, Sünnet 24; Müsned 2.322, 428, 499
3- Ahirete de kesin olarak iman ederler. (Bakara Suresi, 4)

acbüzzenep: hadis-i şerifte insanın kuyruk sokumunda bulunduğu ve ikinci yaratılış için çekirdek hükmünde olduğu bildirilen bedenin ozunü oluşturduğu kabul edilen madde; bir tür genetik şifre
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
adalet-i İlahiye: Allah'ın adaleti, İlahi adalet.
alelekser: eksenya, çoğunlukla, çok kez, çok vakit.
âmm: genel, herkese ait.
atıf: bağlaç.
ayet: her bir Kur'ân cümlesi
beden-i insanı: insanın bedeni, vücudu
binaen: -den dolayı.
cünüp: cenabet halde bulunan, gusül abdesti alması gereken, şer'an yıkanıp temizlenme gerektiren hâl
cüz: kısım, parça
delil-i adli: Ölümden sonra dirilmeyi ispat eden şahıtlerden birisi. "Allah âdildir, öyle ise herkese hakkını verir. Bu dünyada zalım cezasını mazlum odulunu tam almıyor, şu halde bir başka dünya var, orada hak yerini bulur, adalet yerini bulur" diye özetlenebilecek delil
ecza-i asliye: asli unsurlar, vücutta temel teşkil eden unsurlar.
ecza-i zaide: fazladan olan kısımlar, parçalar
facir: açıktan günah işleyen
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden.
haşir: yeniden dirilip toplanma, ikinci dirilis.
hikmet-i İlâhiye: mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri
hükmünde: değerinde, yerinde
mahkeme-i kubra: en büyük mahkeme. Öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah'ın huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
mâkabl: önceki, üstteki.
masum: suçsuz, günahsız
mazlum: zulüm görmüş.
mekruh: şer'i olarak haram edilmemekle birlikte yapılması şeriatça hoş görülmeyen hâl
mukafat: ödüllendirme
münezzeh: arınmış, temiz, arı, pak, tenzih edilmiş, uzak, berî.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nazım: sıra, tertip, düzen
nebatat: bitkiler
neşvunema: yayılıp gelişme, büyüyüp gelişme, büyüme, boy atma, yetişme, gelişme
nimet: servet, varlık
nizam: düzgünlük, tertip
rükn-i imaniye: imana ait esas, imanın esası
sarahaten: açıkça, açıktan açığa
sünnet: farz ibadetler dışında, Hz. Muhammed'in (asm) yapmayı âdet edindiği ibadetler
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tabir: ifade
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hukmu altına alma
tahkik: inceleme, araştırma
tahkir: hakaret etme, şeref ve haysiyetini incitme
tahsis: has kılma, ayırma.
tecelli: belirme, görünme
teşekkül: kurulma, oluşma, şekillenme
vaziyet: durum.
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyle
zalim: zulmeden, acımasız
zerre: pek ufak parça
zikir: anma, bildirme
zillet: hor ve hakır görülme
zulüm: haksızlık

2. Takdimiyle hasr ifade eden [1] بِالْآخِرَةِ kelimesi, bazı ehl-i kıtabın ıman ettikleri ahıret hakıkî bır ahıret olmadığına tarizdir. Çünkü, onlann [2] لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّا اَيَّامًا مَعْدُودَةً ayet-i kerîmesinin hikâye ettığı gıbi, *"Cehennem ateşi, bızi dama yakacak değil ya! Ancak bırkaç gün yakacaktır"* gıbi sözlerıyle ve bır cihette lezaiz-i cismaniyeyi nefiy ve inkâr ettiklerinden anlaşıldığına göre, bildikleri ahıret, mecazî bır ahıret imiş.

3. Malûm ve mahut olan şeye işaret için vaz edilen اَلْ edatı, butün kutüb-i semaviyenin lisanlannda deveran eden mahut ahirete işarettir. Veyahut mezkûr delâil-i fıtriye ile akıllann gözleri onünde hazır olan ve ahiretle anılan hakikate işarettir.

4. Mukadder bulunan neş'enin sıfatına ahıret tabın, zihinleri neş'e-i ulâya çevirip, ondan neş'e-i uhraya bilintikal ımkân yolunu gostermek ıçın ıhtıyâr edılmıştır.

5. Yakinle beraber tasdiki birlikte ifade eden [3] يُؤْمِنُونَ kelimesine bedel [4] يُوقِنُونَ tabıri, haşır meselesı şek ve şüphelere bır mahşer ve bır mecma olduğu için, tasdikten fazla ikan ve yakin daha ehemmıyetlı olduğuna ışarettir. Veya ehl-i kitabın iddia ettikleri iman yakinden hâlî olduğundan, onlann imanı, ıman olmadığına ışarettir.

1 Ahirete (Bakara Suresi 4)
2 Bakara Suresi 80
3 Iman ederler
4. Kesin olarak iman ederler (Bakara Suresi 4)

ahiret: obür dünya ikinci hayat
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayetü azamet ve şerefi olan ayet
bedel: bir şeyin yerini tutan karşılık
bilintikal: intikal ile, anlamakla ya da taşımakla
cihet: şekil yön tarz
delâil-i fıtriye: tabiî yaratılıştaki deliller fitrata ait deliller
deveran: dönme dönüp dolaşma
edat: bakımlardan ilişkisi olan kelime.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i kitap: Kur'ân-ı Kerim de gelmekle Yahudiler ve Hıristiyanlar için kullanılan tabir
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hali: boş bir şeyden uzak mustesna
hasr: bir şeye ait kılma
haşir: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirilış
iddia: bir fikri ısrarla savunma
ihtiyar: irade tercih
ikan: sağlam bilis. iyi bilme- delil ve burhan üzere kabul ediş
iman: inanç, itikat
iman: inanma itikat.
imkan: mümkün olma olabilirlik.
inkar: reddetme inanmama, kabul ve tasdik etmeme
kutüb-i semaviye: semavi kitaplar vahye dayanan Allah'ın gönderdiği kutsal kitaplar. Tevrat, Zebur İncil ve Kur'ân-ı Kerîm
lezaiz-i cismaniye: cismani lezzet ve zevkler insanın maddî yapısıyla ilgili zevk ve lezzetler
lisan: dil anlaşma amacıyla kullanılan sesli işaretler sistemi
mahşer: haşrolunacak, toplanılacak yer
mahut: belirli belli olan
malûm: bilinen bilinir olan
mecazi: mecaza ait, gerçek olmayan
mecma: toplanılacak yer toplanma yeri birikme yeri
mesele: konu.
mezkûr: zikredilen adı geçen anılan
mukadder: takdir edilmiş.

nefiy: inkâr etme, olumsuzlama
neş'e: meydana getirme oluşturma
neş'e-i uhra: ölüm ile ölümden sonra yeniden dirilme ikinci dirilış
neş-e-i ula: ilk yaratılış ruhun bedene girişi.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasif
şek: şüphe zan tereddüt.
tabir: ifade söz.
takdim: öne geçirme öne alma önde tutma
tariz: kinayeli söz söyleme sanatı
tasdik: doğrulama onaylama
vaz edilme: yaratılma var edilme konulma yerleştirilme
yakin: kesin bilme şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zihin: anlama bilme kavrama gücü anlayış kavrayış

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ [1]

Bu cümledeki nüktelere işaret eden mehazlar şunlardır:

1. Evvelki cümle ile bu cümlenin nazmı.

2. [2] أُولَٰئِكَ ile işaret-i hissiye.

3. أُولَٰئِكَ 'deki uzaklık.

4. [3] عَلَىٰ 'daki ulviyet.

5. [4] هُدًى 'deki tenkir.

6. [5] مِنْ

7. [6] رَبِّهِمْ 'deki terbiyeden ibaret yedi mehazdır.

BIRINCISI: Bu cümleyi mâkabliyle bağlayan münasebetlerdir.

Birinci münasebet: Bu cümle mâkablinden neş'et eden üç suale cevaptır.

Birincisi. Hidayetten neş'et eden o güzel vasıfları lâbıs olarak hidayet tahtı üstünde oturan o şahıslan görmek isteyen saile cevaptır.

1- İşte onlar Rablerinin gösterdiği doğru yol üzerinde olanlardır. (Bakara Suresi 5.)
2- İşte onlar. (Bakara Suresi 5.)
3- üzere... üzerinde. (Bakara Suresi 5.)
4- Hidayet, doğru yol. (Bakara Suresi 5.)
5- ...den. (Bakara Suresi 5.)
6- Rablerinden. (Bakara Suresi 5.)

---

evvel: önce gelen, önceki.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
işaret-i hissiye: hissî işaret, hisle ilgili belirti, duygu yoluyla yapılan ve algılanan işaret.
lâbıs: giyen, giymiş, giyinmiş.
makabl: önceki, üstteki.
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
münasebet: vesile, rabıta, bağ.
nazım: tertip etme, düzene koyma, dizme.
neş'et etme: meydana gelme, oluşma, ortaya çıkma.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz.
sâil: sual eden, soran.
suâl: soru.
taht: makam.
tenkir: bir ismi harf-i tanîfsiz kullanarak belirsiz yapma.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme, besleyip büyütme.
ulviyet: ulvîlik, yüceliik, yükseklik.
vasıf: bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hâl, nitelik, hususiyet.

İkincisi: "O adamların hidayete istihkak ve ıhtisaslan nedendir?" diye sual eden sâmie cevaptır. Yanı illet ve sebep, [1] أُولَٰئِكَ ile işaret edilen vasıflardır.

Sual: Sabıkan mezkûr vasıfların tafsilen zıkırlerini أُولَٰئِكَ kelimesindeki icmalden daha vazıh bir surette sebebi gösteriyor.

Cevap: İcmal, bazen tafsilden daha vazıh olur. Bılhassa matlûp birkaç şeyden mürekkep olduğu zaman, sâmiin gabaveti veya nisyanı dolayısıyla, o mürekkebin eczasını mezç etmekle sebebi çıkarmak müşkül olur.

Üçüncüsü: "Hidayetin neticesi, semeresi ve hidayettekı lezzet ve nimet nedir?" diye sual eden sâile cevaptır. Yanı, hidayette saadet-i dâreyn vardır. Hidayetin neticesi, nefs-i hidayettir. Hidayetin semeresi, ayn-ı hidayettir. Zira hıdayet, haddizatında büyük bir nımettir ve vicdanî bir lezzettir ve ruhun cennetidir. Nasıl kı dalâlet, ruhun cehennemidir, öyle de, [2] وَبِالْآخِرَةِ, ahıretin felâh ve saadetını ıntaç eder.

İKINCİ MEHAZ: أُولَٰئِكَ ile yapılan işaret-i hissiye, bır şeyin müteaddıt sıfatlarını zıkretmek, o şeyin zıhinlerde tecessum etmesine ve akılda hazır ve hayalde mahsus olmasına sebep olduğuna işarettir. Maahaza, sabıkan zikirlerinden bır mahudıyet çıkar. Bu mahudıyet-ı zıkrıye

1. İşte onlar. (Bakara Suresi, 5.)
2. Ahırete de... (Bakara Suresi, 4.)

ahiret: obur dunya, ıkıncı hayat.
ayn-ı hidayet: hidayetin ta kendısi, doğru yol üzere olmanın ta kendısi.
bılhassa: özellıkle.
dalalet: dınsızlık, ınançsızlık.
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar.
felâh: kurtuluş, selâmet, onma.
gabavet: anlayışsızlık, kalın kafalılık, ahmaklık.
haddizatında: aslında, esasen.
hıdayet: doğru ınanç ve yaşayış uzere olmak.
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara gırmeme.
ıntaç: netıce verme, sonuçlandırma.
işaret-i hissiye: hıssî ışaret, hısle ılgılı belırtı, duygu yoluyla yapılan ve algılanan ışaret.
maahaza: bununla bırlıkte, böyle olmakla beraber.
mahudıyet-ı zıkrıye: soze dayalı bılınış, tanınış, sözlu tanıtım, sözle belırleme.
matlup: talep edılen, ıstenılen şey.
mehaz: menba, bır şeyın aslının alındıgı kaynak.
mezç: katma, karıştırma.
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan.
mürekkep: terkıp edılmış, ıkı veya daha çok şeyın karışmasından meydana gelen, bıleşık.
müşkül: güç, zor, çedın.
muteaddıt: çeşıdlı, bır çok.
nefs-ı hıdayet: hıdayetın kendısi, yanı doğru ve hak yol olan Muslumanlık.
nimet: iyılık, lutuf, ınsan, bagış.
nımet: lutuf, ınsan, bağış.
nısyan: unutma, unutuş.
ruh: ınsan ve hayvanlardakı dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebi olan gayr ı maddî cevher, manevî varlık.
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtıyarlık, mes ut olma.
saadet-i dâreyn: ıkı cıhan saadetı, dunya ve ahıret mutluluğu.
sabıkan: evvelce, bundan once.
saıl: sual eden, soran.
sâmi: dınleyen, dınleyıcı.
semere: meyve, guzel netıce.
sıfat: vasıf, nıtelık.
sual: soru.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tafsıl: etrafıca bıldırme, ayrıntılı anlatma.
tafsıllen: tafsıllı bır şekılde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tecessüm: gorunme, belırme.
vasıf: bır kımsenın veya şeyın taşıdıgı hal, nıtelık, hususıyet.
vazıh: açık, aşıkâr, kolay anlaşılır.
vicdanî: vicdanla, kalbî hıs ıle ılgılı, vicdana aıt.
zıkır: anma, bıldırme.
zıkretmek: anmak, bıldırmek.

mahudiyet-i haricîyelerine kapı açar. Haricî olan mahudiyetlerinden mümtaz ve müstesna insanlar oldukları tebarüz eder ki, nev-i beşer içinde gözünü açıp bakanların gözlerine en evvel onların parıltıları çarpar.

ÜÇÜNCÜ MEHAZ: Uzaklığı ifade eden [1] أُولَٰئِكَ onların fîlcümle yakın oldukları hâlde uzak gösterilmeleri ulüvv-i mertebelerine mecazî bir işaret olduğuna işarettir. Çünkü, uzakta bulunanlara bakıldığı zaman, boyca en uzunları görünür. Maahaza, zamanî ve mekânî olan bu'd, hakikî kastedilirse, belâgatte daha uygun olur. Çünkü, bütün asırlar Asr-ı Saadet gibi bu ayeti zikrediyorlar. Öyle ise, أُولَٰئِكَ ile yapılan işaret, safların evvellerine işarettir. Ve bu itibarla, bu'd hakikî olur, mecazî değildir. Binaenaleyh, onların hakikaten zaman ve mekânca uzak oldukları hâlde işaret-i hissiye ile gösterilmeleri, azametlerine ve ulüvv-i mertebelerine işarettir.

DÖRDÜNCÜ MEHAZ: Ulviyeti ifade eden [2] عَلَىٰ kelimesidir.

Arkadaş!

Eşya ve şeyler arasında öyle münasebetler vardır ki, onlar âyine gibi yapıyor. Her birisi, ötekisini gösteriyor. Birisine bakıldığı zaman, ötekisi görünür. Meselâ, bir parça cam, büyük bir sahrayı gösterdiği gibi, bazen olur ki, bir kelime uzun ve hayalî bir macerayı sana gösterir.

1- İşte onlar. (Bakara Suresi, 5.)
2- ...üzere ... üzerinde. (Bakara Suresi, 5.)

asır: yüzyıl.
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberimiz (asm) ve Dört Halifenin yaşadığı devire verilen ad.
âyine: ayna.
azamet: büyükük.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
bu'd: uzaklık, uzak olma.
evvel: önce, ilk.
fîlcümle: hepsi, bütünü.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hakikî: gerçek.
haricî: dışa ait, dışarı ile ilgili, başkaları.
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan.
heyet: kurul, topluluk, birlik, teşkil eden şahıs ve şeylerin tamamı.
işaret-i hissiye: hissî işaret, hisle ilgili belirti, duygu yoluyla yapılan ve algılanan işaret.
kasıt: hedef almak, niyet etmek.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
macera: baştan geçen tehlikeli ve heyecanlı olay, serüven.
mahudiyet: belirlenme, bilinme, tanınma.
mahudiyet-i haricîye: başkaların ca tanınmış olma, bilinme, dışardakilerce de belirlenmiş olma.
mecazî: mecaza ait, gerçek olmayan.
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
mekân: yer, mahal.
meselâ: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ.
mümtaz: ayrıcalıklı, üstün tutulmuş, imtiyazlı.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
saf: dizi, sıra.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
tebarüz: belli olma, görünme, bariz hale gelme.
ulüvv-i mertebe: en büyük rütbe, yüksek derece, üstün pâye.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik.
zikir: anma, bildirme.

Bir kelime, pek acip bir vukuatı senin gözünün önüne getirir, temessül ettirir. Yahut bir kelâm, zihnini alır, misalî âlem-i misallere kadar götürür, gezdirir.

Meselâ [1] بَارَز kelimesi muharebe meydanını, [2] تَمْرَة kelimesi büyük bir meyve bahçesini insanın fikrine getirir. Buna binaen, buradaki [3] عَلَى kelimesi temsilî bir üslûba pencere açar, gösterir kastıyla zikredilmiştir. Şöyle ki:

Sanki hidayet-i İlâhî, bir burak olup mu'minlere gönderilmiştir. Mü'minler tarîk-ı müstakimde ona binerek arş-ı kemalâta yürürler.

BEŞİNCİ MEHAZ: [4] هُدًى 'deki tenkirdir. Bir nekre mârife olarak mükerreren zikredilirse, o mârife, o nekrenin aynı olur. Fakat o nekre, nekre olarak zikredildiği takdirde, alelekser birbirinin aynı olamaz. Bu kaideye göre, nekre olarak tekerrür eden هُدًى evvelki هُدًى 'nin aynı değildir. Ancak, evvelki هُدًى mastardır, ikincisi hâsıl-ı bilmastardır ve birincisinin semeresi hükmünde mahsus ve sabit bir sıfattır.

ALTINCI MEHAZ: Hidayetin Allah'tan olduğunu ifade eden [5] مِنْ kelimesinden burada bir cebr hissedilmekte ise de, hakikatte cebr değildir. Çünkü onların cüz-ı ihtiyârlarıyla hâsıl-ı bilmastar olan hidayete yorumlan üzerine Cenab-ı Hak, o sıfat-ı sabite olan hidayeti halk ve

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alelekser: eksenya, çoğunlukla, çok kez, çok vakit
alem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem
arş-ı kemalat: olgunlukların, mükemmelliklerin zirvesi, olgunluğun en yüksek derecesi.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
burak: binek, cennete mahsus bir binek vasıtası
cebr: zor, zorlama, baskı yapma
cuzî: küçük, az, kıymetsiz, önemsiz
evvel: önce gelen, önceki
hakikat: gerçek.
halk: yaratma, yarauş
hasıl-ı bilmastar: gerçek tesir sahibinden meydana gelen fiil. (ateş ederek bir adamı öldürmede ateş etmek mastar, adamın ölmesi hâsıl-ı bil mastardır
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hidayet-i İlâhiye: Allah ın kulunu hidayete erdirmesi
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtiyar: seçme, tercih etme
kaide: kural, esas, düstur
kasıt: hedef almak, niyet etmek.
kelâm: söz, ibare, fikra.
mârife: gr belirtilmiş, tahsis edilmiş isim, başına elif-lam almış isim, anlamı belirtilmiş söz.
mastar: fiil (iş, hareket, oluş bildiren kelime) kökü
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ
misal: düş, rüya.
muharebe: savaşma, savaş, cenk, harb
mü'min: iman eden, inanan
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar

1. Savaştı, mübareze yaptı
2. Meyve
3. üzere, üzerine (Bakara Suresi 5)
4. Hidayet, doğru yol (Bakara Suresi 5)
5. den (Bakara Suresi 5)

nekre: belirsiz isim
sabit: durağan, değişmeyen.
semere: netice, sonuç.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf
sıfat-ı sabit: sabit sıfat, değişmeyen vasıf, keyfiyet.
tarîk-i müstakim: istikamet üzere, doğru olan yol, doğru yol
tekerrür: tekrarlanma.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
temsilî: temsil mahiyetinde, sembolik.
tenkir: bir ismi harf-ı tarifsiz kullanarak belirsiz yapma
üslup: tarz, yol, biçim, usul, stil.
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdiseler, olaylar
zikir: anma, bildirme

ihsan etmiştir. Demek ihtıda, yani hidayete doğru yürümek, onların kesb ve ihtiyârları dâhilindedir. Fakat sıfat-ı sabıte olan hidayet, Allah'tandır.

YEDİNCİ MEHAZ: Terbiyeyi ifade eden رَبّ kelimesidir. Bu kelimenin burada ihtiyâr edilmesi, onların rızıkla terbiyeleri rububiyetin şe'ninden olduğu gibi, hidayetle de tegaddileri rububiyetin şe'ninden olduğuna işarettir.

وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [1]

Bu cümledeki nüktelerin mehazları:

1. و ile atıf

2. [2] أُولَٰئِكَ 'nın tekrarı

3. Zamirü'l-fasıl olan [3] هُمْ

4. أَلْ edatı

5. Felâh yollarının adem-ı zikriyle [4] مُفْلِحُون 'nin âmm ve mutlak bırakılması gibi beş mehazdan ibarettir.

Birincisi: و ile yapılan atıf, her iki cümle arasında bulunan münasebete binaen yapılmıştır. Zira, birinci أُولَٰئِكَ saadet-i acile (عَاجِلَه) olan hidayet semeresine işarettir. İkinci أُولَٰئِكَ hidayetin semere-i âcilesine (آجِلَه) işarettir.

1- Dünya ve ahirette saadet ve kurtuluşa erenler de onlardır. (Bakara Suresi, 5.)
2- Onlar. (Bakara Suresi, 5.)
3- Onlar. (Bakara Suresi, 5.)
4- Dünya ve ahirette saadet ve kurtuluşa erenler. (Bakara Suresi, 5.)

adem-ı zikr: zikredilmeme, anılmama, bir şeyin hatırlanmaması.
âmm: genel, herkese ait.
atıf: bağlaç.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
dahil: girme, içinde olma.
edat: tek başına bir mana anlam ifade etmeyen kullanıldığı kelimelerle sebep, sonuç, vasıta, benzerlik v.b.
felâh: mutluluk, kurtululuk, bahtiyarlık.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
ibaret: meydana gelen oluşan.
ihsan: verilen, bağışlanan şey.
ihtıda: hidayete erme, doğru yola girme.
ihtiyâr: seçme, tercih etme.
kesb: çalışarak elde etme, çalışarak kazanma.
mehaz: menba, bir şeyin asılının alındığı kaynak.
mutlak: kesin.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nükte: ilk bakışta görülemeyen, dikkatli bakış ve inceleme ile anlaşılabilen mana.
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
saadet-i acile: şimdiki saadet, peşin yaşanan geçici saadet.
semere: meyve, güzel netice.
semere-i âcile: sonradan gelen netice, sonradan gelen meyve.
sıfat-ı sabit: sabit sıfat, değişmeyen vasıf, keyfiyet.
şe'n: hal, keyfiyet, durum, özellik, yapı, istidat.
tegaddi: gıdalanma, gıda alma, beslenme.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme, besleyip büyütme.
zamirü'l-fasıl: ayırma zamiri, me selâ "onlar" zamiri böyledir.

Evet, her bir [1] أُولَٰئِكَ mâkabline bir fezleke, bir icmaldır. Fakat erkân-ı İslâmiye mehaz tutulmakla, birinci أُولَٰئِكَ 'nin birinci [2] وَالَّذِينَ 'ye rabtı, ikincisinin de ummî mü'minlere tahsisi; ve keza erkân-ı imaniye ile yakın mehaz tutulmakla, ikinci أُولَٰئِكَ 'nin ikinci وَالَّذِينَ 'ye rabtı ve ikisinin de ehl-i kitap mü'minlere ircaı daha evlâdır.

İkincisi: أُولَٰئِكَ 'nın tekrarı, her iki saadetin gerek hidayete, gerek onların medih ve senalarına müstakil ve ayrı ayrı gayeler ve sebepler olduklarına işarettir. Fakat ikinci أُولَٰئِكَ 'nın hukmüyle beraber, birinci أُولَٰئِكَ 'ye işareti daha evlâdır.

Üçüncüsü: Zamîru'l-fasıl olan [3] هُمْ , ehl-i kitaptan olup Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma iman etmeyenlere bir tarîz olmak üzere bu cümle ile yapılan hasr te'kıt etmekle beraber, güzel bir nükteyi tazammun etmiştir. Şöyle ki:

Müpteda ile haber arasında bulunan هُمْ zamiri, müptedayı çok haberlere müpteda yapar ve bu gibi haberlerin tayininin de hayale havale eder. Yani, haberlerin mahdut ve muayyen olmadığını hayale arz etmekle, hayali münasip haberleri taharri etmeye teşvik eder. Nasıl ki Zeyd'i ele almakla, "Zeyd âlimdir, Zeyd fazıldır, Zeyd güzeldir" gibi Zeyd'in sıfatlarından çok hükümleri dizebilirsin.

1. Onlar. (Bakara Suresi, 5.)
2. Onlar ki... (Bakara Suresi, 4.)
3. Onlar. (Bakara Suresi, 5.)

aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
âlim: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin
arz: sunma, bildirme.
ehl-i kitap: Kur'an-ı Kerîm'de genellikle Yahudiler ve Hıristiyanlar için kullanılan tabir
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar
erkân-ı İslâmiye: İslâmiyetin esasları, temelleri, rükünleri
evlâ: daha uygun, daha layık, daha iyi
fazıl: fazilet sahibi, ilim ve irfanı üstün
fezleke: özet, netice
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
hukum: karar, emir
icmal: öz, özet
iman: inanma, itikat.
ircaı: geri çevirme, geri döndürme.
keza: böylece, aynı şekilde
mahdut: sınırlı, belirli
makabl: önderki, üstteki
medih: övmek.
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
muayyen: tayin edilmiş, belli, belirli
mu'min: iman eden, inanan
münasip: uygun
müpteda: başlangıç, baş.
müpteda: isim cümlelerinde özne
müstakil: başlı başına, bağımsız.
nükte: ilk bakışta görülemeyen dikkatli bakış ve inceleme ile anlaşılabilen mana
rabıt: bağlamak, bitiştirmek
saadet: mutluluk.
sena: methetme, övme.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf
taharri: arama, araştırma
tahsis: has kılma, ayırma
tarîz: kinayeli söz söyleme sanatı.
tayin: yerini belli etme
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
te'kıd: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
yakın: açık-seçik ve kesin bilgi
zamir: İsmin yerini tutan kelimeler
zamiru'l-fasıl: ayırma zamiri, meselâ "onlar" zamiri böyledir
Zeyd: eski fetva metinlerinde erkeği temsil etmek için kullanılan isimlerden biri

Kezalik, [1] أُولَٰئِكَ 'den sonra gelen [2] هُمْ zamiri hayali harekete getirmekle, "Onlar ateşten kurtulurlar," "Onlar cennete girerler," "Onlar rü'yete mazhar olurlar" ve daha bu gibi sıfatlarına münasip çok hükumleri ve cumleleri hayale yaptırır.

Dördüncüsü: [3] الْمُفْلِحُونَ kelimesindeki اَلْ , hakikati tasvire işarettir. Sanki lisan-ı hâliyle diyor ki: "Eğer müflihlerin hakikatini görmek istersen, أُولَٰئِكَ 'nin âyinesine bak, sana temessül edecektir."

Yahut onların tayin ve temyizlerine işarettir. Sanki diyor: "Ehl-i felâh olanları tanımak istersen, أُولَٰئِكَ 'ye bak; içindedirler." Veya hükmün zahir ve bedihî olduğuna işarettir.

Beşincisi: Felâh ve necat yollarını tayin etmeyen الْمُفْلِحُونَ kelimesindeki ıtlak, tamim içindir. Şöyle ki:

Kur'ân'a muhatap olan, matlûpları ve istekleri muhtelif pek çok tabakalardır ki, bir kısmı ateşten necat istiyorlar, bir kısmı cennete girmek istiyorlar, bir kısmı rü'yete mazhar olmak istiyorlar. Ve bunlar gibi, o tabakaların pek çok dilekleri vardır. Kur'ân-ı Kerîm, الْمُفْلِحُونَ kelimesini âmm ve mutlak bırakmıştır ki, herkes istediğini takip etsin.

1- Onlar (Bakara Suresi 5.)
2- Onlar (Bakara Suresi 5.)
3- Dünya ve ahirette saadet ve kurtuluşa erenler (Bakara Suresi 5.)

âmm: genel, herkese ait.
ayine: ayna, mirat.
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
ehl-i felâh: kurtuluş ehli, felâha erenlik ve selamete erenler.
felâh: kurtuluş, selamet, onma.
hakikat: gerçek, esas.
hükum: karar, emir, bir konu, iş veya kimse hakkında verilen karar.
ıtlak: genelleştirme, umumî hâle getirme.
kezalik: keza, bu da, öyle, böylece.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
matlup: talep edilen, istenilen şey.
mazhar: nail olma, şereflenme.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
muhtelif: çeşitli.
mutlak: herhangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız.
muflih: selamete çıkan, felâh olan, kurtuluşa eren, felâh bulan.
munasip: uygun.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
rü'yet: Allah'ı ve tecellilerini kalb gözü ile seyretme, manevî âlemi görme.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre.
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tayin: belirleme, yerini belli etme, gösterme, sınırını çizme, belirtme.
temessul: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme.
zahir: açık, görünür.
zamir: ismin yerini tutan kelimeler.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ[1]

Bu cumlenin mâkabliyle cihet-i nazmı:

Arkadaş! *Cenab-ı Hakkın sıfât-ı ezeliye âleminde, biri celâlî, diğen cemalî iki türlü tecellisi vardır.*

Celâl ile cemalın sıfât-ı ef'al âleminde tecellisinden lütuf ve kahır, hüsün ve heybet tezahür eder.

Ef'al âlemine tecelli edince, tahliye (تَحْلِيَه) ile tahliye (تَخْلِيَه) (tezyin ile tenzih) doğar.

Âsâr ve a'mal âlemınden âlem-i ahirete intıba edınce, lütuf, cennet ve nur olarak, kahır da cehennem ve nâr olarak tecelli eder.

Sonra âlem-i zıkre in'ikâs edınce, bırı hamd, diğeri tesbih olmak üzere iki kısma aynlır.

Sonra âlem-i kelâmda tecelli edınce, kelâmın emır ve nehye taksimine sebep olur.

Sonra âlem-i irşada intıkal edınce, irşadı tergip ve terhip, tebşir ve ınzara taksim eder.

Sonra vıcdana tecelli edınce, reca ve havf husule gelir.

Sonra irşadın ıktızasındandır ki, havf ıle reca arasındaki muvazene, devamla muhafaza edilsin ki; reca ile doğru yollara sulûk edilsın, havf ıle de eğri yollara gıdılmesin. Ne Allah'ın rahmetınden me'yus, ne de azabından emın olunsun!

1 İnkâr edenlere gelince sen onlan inkârlarının akıbetinden sakındırsan da birdır sakındırmasan da (Bakara Suresi 6)

alem: kendine has degışık ozellikleri bulunan yer, dıyar
alem-i ahiret: ahıret alemi
âlem-i irşat: irşat âlemi, doğru yolu gosterme ve oraya sevk âlemi
âlem-i kelâm: soz soylemenın manevi atmosferi
alem-i zikir: zikir alemi, Allah ı anma uslubu, manevi atmosferi, havası
asâr: eserler
asar ve a mal alemi: eserler ve ameller, ısler dunyası, dıyar
Celal: sonsuz buyukluk, haşmet, ululuk, yucelik.
celali: Cenab ı Hakkın haşmet, buyukluk ve kahrını gosteren; Allah ın Celal ısmine ait olan
cemal: guzellik, Cenab-ı Hakkın lutuf ve ıhsanı ile tecellisi
cemali: Allah ın lutuf ve ıhsanı ıle tecelli ettıgi ısme ait
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gercek, Hakkın ta Kendısı olan, şerel ve azamet sahıbı yuce Allah
cihet-i nazım: dızme ve duzenleme yonu
ef'al: fıller, ısler, ameller
emin: emnıyer sahıbı, korkusuz.
hamd: Allah ı ovme
havf: korku, korkma
heybet: husû, korku, haşyet.
husul: olma, meydana gelme
hüsün: ıyılık, hosluk.
ıktıza: gerektırme
in ıkas: aksetme, yansıma.
İntıba: aksetme, tecelli etme, yansıma, basılma, damgalanma
intıkal: bır yerden başka bır yere geçme, yer degıştırme, goçme
inzar: uyarma, uyarı
irşat: doğru yolu gosterme, gafletten uyandırma
kahır: şıddetlı azap verme
kelam: soz, lafız, lakırdı
lütuf: guzellik, hoşluk, ıyılık, ıhsan, ıyı muamele, ıyılık, ıyı, yumuşak, dostça davranış.
mâkabl: ondeki, ustteki
me yus: ye se duşmuş, umıtsız, kederlı
muhafaza: koruma.
muvazene: denge
nehiy: yasaklama, dının yasakladıgı ısler
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesi, onlara maddî ve manevi nımetler vermesi
reca: umma, umıt hâlı.
sıfat-ı ef'al: Allah ın yaratma ıle ılgılı olan hayat verme, oldurme, rızık verme gibi sıfatlan, ozellıkleri
sıfat-ı ezeliye: Cenab-ı Hakkın ezelden ben zatıyla beraber var olan ozellıkleri. Allah ın şıddet (celâl) ve cezalandırma tecellisiyle ılgılı ve lutuf, ıhsan, af, bereket, rahmet, kollama, koruma vb. guzellik sıfatları Allah ın yaratma ıle ılgılı olan hayat verme, oldurme, rızık verme gibi butun sıfatlan, onlarsız ve kendındendır.
sülûk: bır yola gırme, bır yol tutup o yolda devam etme
tahliye: süsleme, donatma, bezeme
tebşir: mujde verme, mujdeleme
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tenzih: kusur kondurmama, kabahat ve kusuru yok etme
tergip: ragbet verme, isteklendırme.
terhip: korkutma
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksanlıklardan uzak bılme ve ılân etme
tezahur: ortaya çıkma
tezyin: susleme.
vıcdan: ıyıyı kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

İşte, böylece teselsül eden şu hikmetten dolayı, Kur'ân-ı Kerîm, aleddevam, tergipten sonra terhip, ve ebrarı methettikten sonra füccarı zemmetmiştir.

Sual: Bu cümle ile

(1) إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۞ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ cümlesi arasında ne gibi bir fark vardır ki, orada atıf var, burada yoktur.

Cevap: Atfın husnü, münasebetin husnüne bakar. Hüsn-ü münasebet, her iki cümleden takip edilen garaz ve maksadın bir olmasına mütevakkıftır. Hâlbuki, oradaki maksat, burada yoktur. Burada birinci cümledeki maksat, Kur'ân'ın methine inzirar eden mü'minlerin methidir. İkinci cümleden maksat, yalnız tahvif ve terhip için, kâfirlerin zemmidir. Bu ise, Kur'ân'ın methiyle alâkadar değildir.

Sonra bu cümlenin ihtiva ettiği eczanın nazmında tezahür eden letaif cihetine bakalım:

(2) إِنَّ ile (3) الَّذِينَ, mevkilere göre ifade ettikleri nüktelerden maada, belâgatçe kıymetli sayılan ikı nükteyı daha tazammun etmişlerdir ki, Kur'ân pek çok yerlerinde الَّذِينَ ile إِنَّ 'yı mükerreren zikretmiştir.

Tahkiki ifade eden إِنَّ 'deki nükte şöyle tasvir edilebilir ki: إِنَّ herhangi bir cümlede bulunursa, o cümlenin damını deler, hakikate nüfuz eder ve o davayı veya hükmü

1- İhlas ile kulluk edenler nimetlerle dolu Cennet içindedir. • Günaha dalan kâfirler ise Cehennem ateşindedir. (İnfitar Suresi, 13-14.)

2- Muhakkak ki (Bakara Suresi, 6.)

3- Onlar ki (Bakara Suresi, 6.)

alâkadar: ilgili, ilişki.
aleddevam: devamlı olarak, dalmı suretle, boyuna sürekli olarak.
arz: söyleme, ifade etme.
atıf: bir şeyin oluşunu diğer bir şeye bağlama, yükleme, isnat etme.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesini öğreten ilmin adı, edebiyat kaideleri ile ilgili ilim.
cihet: yön, sebep, vesile.
dam: tuzak, ağ, hile.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ebrar: hayır sahipleri, iyiler, dindarlar, sözü, özü doğru olanlar.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
füccar: günahkârlar, fena huylular.
hakikat: gerçek.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye.
hükümü: emir, bir konu hakkında verilen karar.
hüsn-ü münasebet: güzel alaka, iyi ilişki, güzel uygunluk.
hüsün: tamamlık, eksiksizlik, olgunluk.
ihtiva: içine alma, kapsama.
inzirar: bir neticeye doğru çekilerek sona erme, çekilip bir sona erme.
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
kıymet: değer.
letaif: güzellikler, incelikler.
maada: başka, gayrı, den, başka.
maksat: kastedilen şey, gaye.
medih: övme.
mevki: yer, makam.
mü'min: iman eden, inanan.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar.
münasebet: ilgi, ilişki, münasıplık, uygun olma.
mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen.
nazım: sıra, tertip, düzen.
nüfuz: içe geçme, işleme.
nükte: bir söz veya ibareden hususî bir dikkatle çıkarılan gizli mana.
sual: soru.
tahkik: inceleme, araştırma.
tahvif: korkutma, korkuya düşürme, ürkütme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tergip: rağbet verme, isteklendirme.
terhip: korkutma.
teselsül: arda arda gelme, birbirini takip etme, zincirleme.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
zem: yerme, kınama, ayıplama.
zikir: anma, bildirme.

aşağıya indirir, hakikate yapıştırmakla o hükmün hayalî veya zannî veya mevzu veya hurafe hükümlerden olmadığını ve ancak hakaik-ı sabiteden olduğunu ispat eder.

Bu cümlede [1] اِنّ 'nin hususî nüktesi: Bu âyetin muhatabı olan Hazret-i Muhammed'e (ASM) şek ve inkâr bulunmadığı hâlde şek ve inkârı ref etmek şe'ninde olan اِنَّ ile karşılanması, onların iman etmesi için Peygamberin (ASM) şiddet-i hırsına işarettir.

[2] اَلَّذِين kelimesi ise, göze görünmezden evvel akla görünen garip ve yeni hakikatlere bir vasıta-i işarettir. Bunun içindir ki, hakikatleri tebdil ve tecdit eden ve inkılâplan tasvir için kullanılan işaret ve vasıtalardan en çok kullanılan اَلَّذِينَ ve emsalidir.

Kur'ân'ın tecellisiyle çok neviler silindi, hakikatler yıkıldı. Onlara bedel, yeni yeni neviler, hakikatler teşekkül etti. Evet, Zaman-ı Cahiliyete bak: O zamanda bütün neviler millî rabıtalar üzerine teşekkül ettiği gibi, içtimaî hakikatler de taassub-i kavmî üzerine bina edilmişti. Kur'ân'ın tecellisiyle o rabıtalar kesildi, o hakikatler tahrip edildi. Onlara bedel, dinî rabıtalar üzerine yeni neviler ve hakıkatler ihdas edildi.

Evet, şems-ı Kur'ân'ın tulûu ile, bazı kalbler, onun zıyasıyla tenevvür etti. Ve mü'minlerin nev'ini temyiz ve tayin eden bir hakikat-ı nuraniye meydana geldi.

---

1 Muhakkak ki (Bakara Suresi 6.)
2 Onlar ki (Bakara Suresi 6.)

---

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedel: bir şeyin yenine verilen ve yerini tutan, değiştirilen şey.
bina: kurma, dayandırma.
emsal: eş, benzer.
evvel: önce.
garip: hayret verici.
hakaik-i sabite: değişmez hakikatler, gerçekler.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hakikat-i nuraniye: nurlu, parlak hakikat.
hayali: hayalle ilgili, gerçek olmayan.
hükum: emir, bir konu hakkında verilen karar.
hurafe: sonradan uydurulan söz, batıl manış.
hususi: özel.
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal.
ihdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
mevzu: uydurma, düzme, sahih olmayan.
millî: kavmî.
mü'min: iman eden, İnanan.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
nevi: çeşit, tür.
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz.
rabıta: münasebet, alaka, bağ.
ref: kaldırma, giderme.
şe'n: durum, özellik, yapı.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şems-i Kur'an: Kur'ân güneşi.
şiddet-i hırs: arzu ve isteklerin şiddetli aşırılığı.
taassubat-ı kavmiye: kavmile ilgili taassup, kendi kavmini ırkını üstün tutma.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tayin: belirleme, yerini belirtme.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tecdit: yenileme, tazeleme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme.
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma.
teşekkül: şekillenme, şekil alma, meydana gelme.
tulûu: doğma, doğuş.
vasıta: alet, araç.
vasıta-i işaret: işaret sebebi, araç.
Zaman-ı Cahiliyet: cahiliyet zamanı, cahiliye dönemi. İslâmdan önceki cahiliyet devri.
zannî: zanna ait, zanna bağlı, zanla ilgili.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

Kezalık, o keskin ziya karşısında, mezbeleye benzeyen bazı pis kalbler de yanıp kömür oldular. Ve o kâfirlerin nev'inı ilân eden zehirlı bir hakıkat-i küfrıye husule geldı. İşte bu hakıkat-i küfrıyeye ışaret için [1] اَلَّذِينَ zıkredılmıştır.

Maahaza, her ıkı اَلَّذِينَ arasında tam bır münasebet vardır. Çünkü, her bırısı bırbırıne zıt olan bır hakıkate ışarettır.

Ve keza, harf-i tarif olan اَلْ 'in ifade ettiği beş manayı اَلَّذِينَ de ifade edıyor. O manalanın en meşhuru ahittir. Yanı, gerek اَلْ 'den, gerek اَلَّذِينَ 'den, mahut ve malûm bır şey kastedilir. Binaenaleyh, Ebu Cehil, Ebu Leheb, Ümeyye İbnı Halef vesaire gıbı mahut ve meşhur büyük kâfırlere اَلَّذِينَ ile ışaret edılmış olduğu ıhtımalı pek kavıdır. Bu ıhtımale binaen, şu ayet gayptan ıhbar eden ayetlerden bırı olur. Çunku, onlar kufur üzerine olmüşlerdır. Ve aynı zamanda, ı'caz-ı manevînın dört nev'inden bır nev'i, şu gaybî ıhbarlardan tezahur eder.

Sual: Kur'ân, zarurıyat-ı dınıyedendır. Zarurıyatta ıhtılâf olamaz. Hâlbukı, müfessırlerce verilen ayrı ayrı manaların bır kısmı, bırbırıne muhalıftır?

Cevap: Azızım! Kur'ân'ın her bır kelâmı, üç kazıyeyı müştemıldır.

1- Onlar kı (Bakara Suresi 6)

---

ahit: söz verme.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
gaybi: gayple ilgili, bilinmeyenle ilgili.
gayptan: görünmeyen âlem.
hakikat: asıl, esas.
hakikat-i küfriye: küfrün hakikatı, imansızlığın, dinsizliğin esası, iç yüzü.
harf-i tarif: Arapca da, isimlerin başına gelen "elif" ve "lâm" harfleri.
husul: olma, meydana gelme.
i'caz-ı manevi: manen mu'cize olus.
ihbar: haber verme, bildirme.
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
ihtimal: olabilirlik.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
kafir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kasıt: hedef almak, niyet etmek.
kavi: kuvvetli, güçlü.
kazıye: iddiayı ispat etmek maksadıyla ileri sürülen mesele.
kelâm: söz, ibare, fikra.
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalık: keza, bu da öyle, böylece.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
mahut: belli olan, bilinen.
malûm: bilinen, belli, belirsiz olmayan.
mezbele: süprüntü yeri, süprüntülük, süprüntü dökülen yer, çöplük.
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi.
muhalif: farklı, değişik, aykırı.
münasebet: vesile, rabıta, bağ.
müştemil: şümulüne alan, içine alan.
nevi: çeşit.
sair: diğer, başka, öteki.
sual: soru.
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma.
zarurıyat: mecburî işler, ister istemez olan işler, zorunlu işler.
zarurıyat-ı dinıye: dince yapılması mecburî olan işler.
zikir: anma, bildirme.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

Birincisi: Bu, Allah'ın kelâmıdır.

İkincisi: Allahça murat olan mana, haktır.

Üçüncüsü: Mana-i murat, budur.

Eğer Kur'ân'ın o kelâmı, başka bir manaya ihtimali olmayan muhkemattan olursa veya Kur'ân'ın başka bir yerinde beyan edilmiş ise, birinci ve ikinci kaziyeleri aynen kabul etmek lâzımdır ve inkârları da küfürdür. Şayet Kur'ân'ın o kelâmı, başka bir manaya ihtimali olan bir nas veya zahir olursa, üçüncü kaziyeyi kabul etmek lâzım olmadığı gibi, inkârı da küfür değildir. İşte, müfessirlerin, ihtilâfları, ancak ve ancak şu kısma aittir.

İHTAR: Mutevatir hadisler de, bu hususta, ayetler gibidir. Yalnız, birinci kaziye, teemmul yeridir. Çünkü هٰذَا[1] ile işaret edilen hadisin hakikaten hadis olup olmadığında tereddut yeri vardır.

Sual: Küfür, cehildir. Hâlbuki, kâfirler Hazret-i Muhammed'i (ASM) evlâtlarına kadar tanıyorlardı?

Cevap: Küfür, iki kısımdır:

- Bir kısmı, bilmediği için inkâr eder.
- İkincisi, bildiği hâlde inkâr eder. Bu da birkaç şubedir:

Birincisi, bilir, lâkin kabul etmez.

İkincisi, yakini var, lâkin itikadı yoktur.

Üçüncüsü, tasdiki var, lâkin vicdanî iz'anı yoktur.

1 Bu

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cehil: bilgisizlik, cehalet, cahillik.
evlâd: çocuklar
hadis: Hz. Muhammed'e (ASM) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı, başkasına ait söz, iş veya davranış
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı
ihtilaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
ihtimal: belki, olabilir
İnkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
itikat: Allah'a inanma, Allah'a olan bağlılık, kesin inanış, iman
İz'an: basiret, anlayış, kavrayış, akıl, zekâ
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kaziye: iddiayı ispat etmek maksadıyla ileri sürülen mesele
kaziye: önerme, teklif, hükum
kelam: söz, lafız, konuşma
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine, inanmama, müşriklik, imansızlık.
mana-i murat: İstenen mana, arzu edilen mana, ifade edilmek istenen mana
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini, tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi.
muhkemat: hükum ihtiva eden ayetler, tevil ihtimali bulunmayan Kur'ân ayetleri
murat: maksat, meram
mütevatir: yalan söylemekte birleşmeleri akılın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber.
nas: kesin delil ve hükum getiren ayet veya hadis
sual: soru
şube: bölüm, kısım, takım.
tasdik: doğrulama, onaylama
teemmul: inceden inceye, etraflıca düşünme.
tereddut: kararsızlık, şüphede kalma
vicdanî: vicdanla, kalbî his ile ilgili, vicdana ait.
yakın: açık, seçik ve kesin bilgi
zahir: açık, aşikâr

Sual: Şeytanın kalbinde marifet var mıdır?

Cevap: Yoktur. Çünkü sanat-ı fıtriyesi iktizasınca, kalbi daima idlâl ile telkin için, fikri daima küfrü tasavvur etmekle meşgul olduğundan, kalbinde veya fikrinde boş bir yer marifet için kalmıyor.

Sual: Küfür, kalbe ait bir sıfattır. Kalbde o sıfat bulunmadığı takdirde, zünnar bağlanmasından veya ona kıyas edilen şapkanın giyilmesinden ne için küfür hâsıl olsun?

Cevap: Gizli olan umura, şeriat emarelere göre hükmeder. Hatta illet olmayan esbab-ı zahirîyi, illet yerine kabul eder.

Binaenaleyh itmam-ı rükûa mânî olan bir kısım zünnarların bağlanması ve secdenin ikmaline mani olan bazı şapkaların giyilmesi ubudiyetten istiğna ve küfre teşebbüh etmeye emarelerdir. Gizli olan o sıfât-ı küfriyenin yok olduğuna kat'iyetle hükmedilemediğinden, bu gibi emarelere göre hükmedilir.

Sual: İnzar yapılmadıkça teklif nasıl yapılır?

Cevap: İnzar yapılmadığı takdirde teklif de yapılmazsa, adem-i tecziyelerine bir hüccet olur. Zira, "Biz ne yapalım. Ne tebligat yapıldı ve ne tekliften habenmiz var" diye mucazattan kurtuluşlarına bir medar olur.

adem-i tecziye: cezalandırmama, ceza vermeme
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
emare: alamet, belirti, nişan
esbab-ı zahiriye: görünürdeki sebepler
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hüccet: delil.
hukum: verilen karar
idlal: dalalete düşürme, doğru yoldan çıkarma, saptırma, azdırma
ikmal: tamamlama, bitirme
iktiza: lâzım gelme, gerekme
illet: sebep
inzar: uyarma, uyarı
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymazlık
itmam-ı rükû: namazın farzlarından biri olan rükûun tamamlanması
kat'iyet: kat'iyik, kesinlik.
kıyas: benzetme yolu, örnekleme
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrikliğ, imansızlık.
mânî: meneden, engel olan
marifet: tasavvufi bilgi, ilhama dayanan vasıtasız bilgi
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
mucazat: bir suça karşı verilen ceza
sanat-ı fıtriye: yaratılıştaki sanat.
secde: namazda alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet vaziyeti
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf
sıfat-ı küfriye: küfür sıfatı, iman sızlığın özelliği
sual: soru
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma
tebligat: tebliğler, bildirilen, bildirmeler
teklif: birinden eziyetli, zahmetli, fakat diğeri hakkında yararlı bir iş isteme
telkin: fikir aşılama, zihinde yer etirme
teşebbüh: benzeme, andırma.
ubudiyet: kulluk.
umur: işler, hususlar, maddeler, şeyler
zünnar: papazların bellerine bağladıkları ucu haçlı ipten örme kuşak, papaz kuşağı

Sual: Cenab-ı Hakkın onların küfür ve temerrütlerinden yaptığı ihbar, onların imana gelmelerini imtina derecesine çıkarıyor. Mümteni ve muhal bir şey teklif edilir mi?

Cevap: Cenab-ı Hakkın ihbarı, ilmi ve iradesi, sebepten kat-ı nazarla, yalnız küfürlerine taallûk etmez, ancak ihtiyârlarıyla küfürlerine birlikte taallûk eder. Bu ise ihtiyârlarını nefyetmez ki, teklif-i bilmuhal olsun. Bu bahsin tafsilâtı gelecektir.

Sual: İmanı etmeyeceklerini ifade eden لَا يُؤْمِنُونَ[1] ve emsali ayetlere onları iman etmeye davet etmekten, adem-i imana iman çıkıyor. Bu ise, muhal-ı aklîdir?

Cevap: Onlara teklif edilen imanı, icmalîdir, tafsilî değildir. Her bir ayete, her bir hükme ayrı ayrı, birer birer "İman edinız!" diye teklif yapılmıyor ki, bu mahzur lâzım gelsin.

Sonra, küfürlerini siga-i mazi ile zikretmek, hakkın izhar ve ispatından evvel onların kufru kucaklayıp kabul etmelerine işarettir. Bunun içindir ki, onlara karşı inzarın adem-i inzar gibi faydasız kaldığına سَوَآءٌ[2] kelimesiyle işaret yapılmıştır.

Sonra, fevkaniyeti ifade eden عَلَيْهِمْ[3] 'deki عَلَى[4], onların yüzleri yere yapışmış gibi başlarını kaldırıp amirlerinin sözünü dinleyemediklerine ışarettir.

1. İman etmezler. (Bakara Suresi, 6.)
2. Birdir, aynıdır, müsavidir. (Bakara Suresi, 6.)
3. Onlar üzerinde. (Bakara Suresi, 6.)
4. Üzerinde.

adem-i iman: iman etmeme, imansızlık.
amir: emreden, emir sahibi.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahis: konu.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
emsal: eş, benzer.
evvel: önce.
fevkaniyet: üstte, üst tarafta olmak.
hüküm: karar, emir, hâkimiyet.
icmalî: kısaca, topluca, tafsilsiz, toplu, kısa.
ihbar: haber verme, bildirme.
ihtiyar: irade, tercih.
iman: hak dını kabul etme, İslâm dınını kabul etme, İslâmın gerekli olan esaslarına inanma, Allah'a inanma.
İmtina: bir fiilden kaçınma, çekinme, geri durma.
İnzar: uyarma, uyarı.
İrade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
İspat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kat-ı nazar: bakışı kesme, bakmama, alakayı kesme.
kufür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
mahzur: sakınılacak, çekinilecek şey, engel, sakınca.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muhal-i aklî: akleri mümkün olmayan.
mümteni: imkânsız, olamaz.
nefiy: inkar etme, olumsuzlama.
sual: soru.
taallûk: alâkalı, münasebetli olma.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tafsilî: detaylı, açıklamalı olan.
teklif: Allah'ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi.
teklif-i bilmuhal: yapılması mümkün olmayan bir şeyi yüklemek, teklif etmek.
temerrüt: inatçılık, hakkı kabulde direnme.
zikretmek: anmak, bildirmek.

Ve keza, manaya bir zarar ve bir halel iras etmeyen ve terkine tercih edilen [1] عَلَيْهِمْ 'in zikri, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma nazaran, inzarın adem-i ınzar gıbı olmadığına ışarettir. Zira, ınzarda ecrüsevap vardır

[2] ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ cümlesindeki *hemze* ile [3] اَمْ müsavatı ifade ettiğinden [4] سَوَآءٌ kelimesine te'kittir. Yahut, سَوَآءٌ kelimesinden müsavatın bir manası, *hemze* ile اَمْ 'den ikinci manası ırade edilir. Çunkü, musavatın medan ya adem-i faidedir veya mucibın adem-i vücududur.

Sual: Istıfham şeklıyle musavatı ıfade etmekte ne mana vardır?

Cevap: Yapmış olduğu fıılınde bır faydası olmayan muhatabın fıılının faydasız olduğuna lâtıf ve mukniâne bir vecıhle ıkaz edılmesı, ancak ıstıfhamla olur kı, muhatap, fıılını duşundukten sonra, kotu neticesini nazara alarak kalbi mutmaın olsun.

Sual: سَوَآءٌ kelimesi inzar ve adem-i inzardan mecaz ise, aralanndaki alâka nedir?

Cevap: İstıfhamın müsavatı tazammun etmesidir. Zira ıstıfham eden adamın bılgısıne gore, vucut ıle adem mutesavidir. Maahaza, bu gibi istıfhamlara verılen cevaplar, alelekser şu müsavat-ı zımnıye ıle verılır.

1- Onlar üzerinde. (Bakara Suresi 6.)
2- Onları uyarsan da uyarmasan da. (Bakara Suresi 6.)
3- Eşittir birdir. (Bakara Suresi 6.)
4- Birdir aynıdır. müsavidir. (Bakara Suresi 6.)

adem: yokluk.
adem-i fayda: faydasızlık.
adem-i ınzar: korkutmamak, uyarmamak.
alâka: ılgı, ılışkı, bağ.
alelekser: eksenya, çogunlukla, çok kez, çok vakıt.
aleyhıssalatü vesselâm: salât ve selam onun uzerine olsun.
fıil: ış, olus, davranış, hareket.
halel: bozukluk, eksıklık.
hemze: elif, sessız elif harfi.
ıkaz: dıkkat çekme, uyarma, uyandırma.
ınzar: uyarma, uyarı.
ırade: dıleme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, guç.
iras: verme, verılme, sebep olma.
istıfham: soru sorup anlama, sorup anlama.
keza: boylece, aynı şekılde.
lâtıf: guzel, hoş.
maahaza: bununla, bırlıkte, boyle olmakla beraber.
mecaz: gerçek olmayan, gerçeğin zıddı.
medar: dayanak noktası, sebep, vesıle.
mucıb: ıcap eden, gerektıren.
muhatap: kendısıne hıtap olunan.
mukni: ıkna eden, ınandıran, ınandırıcı, kandıran.
musavat: müsavılık, eşıtlık, her bakımdan aynı derecede olma.
musavat-ı zımnıye: açıktan soylenmeyip dolayısıyla ıfade edılen bır eşıtlık.
mütesavi: bırbırıne müsavı olan, eşıt olan.
mutmaın: gonlü, hoş, ıçı, rahat, emin, şuphesi olmayan, zıhnıni bır şeye yatırıp rahatlamış.
nazar: ıtıbar.
nazaran: nıspeten, kıyaslayarak, gore.
sual: soru.
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma.
te'kıt: kuvvetlendırme, sağlamlastırma.
vecıh: uygun, lâyık, munasıp.
vücut: varlık.
zıkır: anma, bıldırme.

Sual: Mazi sigasıyla inzardan yapılan tabir neye işarettir?

Cevap: İkinci ve üçüncü inzarlara lüzum kalmadığına işarettir. Yani, yaptığı inzar fayda vermedi, bundan sonra da faydasız kalır.

Sual: İnzar etmemekte faydanın bulunmaması zahirdir.[1] أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ kaydında ne fayda vardır?

Cevap: Sükût etmek, bazen muhatabın insafa gelip matlûp işe muvafakatine sebep olur.

Sual: Kur'ân-ı Kerîm, başka makamlarda terhipten sonra tergip de yaptığı hâlde, burada tergibi terk etmiştir. Esbabı nedir?

Cevap: Küfür makamına, ancak terhip ve tahvif münasiptir. Hem de küfür gibi mazarratları defetmek, cenneti kazanmak gibi menfaatlerin celbinden daha evlâ ve daha tesirlidir. Maahaza, buradaki terhip, tergibi de andırıyor. Çünkü, inzar ve adem-i inzan gören hayal, zıddiyet münasebetiyle, derhal tebşir ve adem-i tebşire intikal eder.

Azizim! Her bir hükmün başka şeylere hizmet eden çok manaları olduğu ve her bir hükümden takip edilen gizli maksatlar bulunduğu ve bu kelâmın da Hazret-i Muhammed'e (ASM) işaret eden manaları olduğu gibi, kufrü takbih etmek maksadıyla, büyük bir ölçüde tenkiratta bulunmuştur.

---

1. Uyarmasan da aynıdır. (Bakara Suresi, 6.)

---

adem-i inzar: korkutmamak, uyarmamak.
adem-i tebşir: müjdelememe.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
celp: elde etme, kendine çekme.
def: ortadan kaldırma, yok etme, giderme.
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar.
evlâ: daha uygun, daha layık, daha iyi.
fayde: fayda, menfaat, kâr, kazanç.
hüküm: emir, bir konu hakkında verilen karar.
intıkal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme.
inzar: uyarma, uyarı.
kayıt: hareketlerini sınırlandırma, tahdit.
kelâm: söz, ibare, fikra.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
makam: yer, mevki.
maksat: kastedilen şey, gaye.
matlûp: talep edilen, istenilen şey.
mazarrat: zararlar, ziyanlar, zarar vermeler.
mazi: bir işin geçmiş zaman da yapıldığını bildiren fiil kipi.
menfaat: fayda.
muhatap: kendisine hitap olunan.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
munasip: yakışır, yaraşır, lâyık.
muvafakat: musaade etme, kabul etme.
sîga: kip, kalıp.
sual: soru.
sükût: susma, sessiz kalma.
tabir: ifade, söz.
tahvif: korkutma, korkuya düşürme, ürkütme.
takbih: çirkin görme, ayıplama, kınama.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
tenkir: bir ismi harfi tarifsiz kullanarak belirsiz yapma.
tenkirat: kötüleme, hoş görmeme ve yasaklama.
tergip: rağbet verme, istekleandırma.
terhip: korkutma.
zahir: açık, belli, meydanda.
zıddiyet: birbirine muhalif, zıt olma hali.

Ezcümle, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın görmekte olduğu zahmetlerin tahfîfine ve göstermekte olduğu hırs ve şiddetin tehvinine medar olmak için, mana-i harfî kabîlinden bazen imalarda bulunmuş ve eski resullerin hâllerini nazara alarak, onlara iktida ile teselli yollarını göstermiş ise de, "Bu, bir kanun-i fıtrîdır, tahammül ve inkıyat lâzımdır" diye, lisan-ı hâl ile ilân etmiştir.

Bu ayet, [1] وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ cümlesine kadar, bütün eczasıyla, küfrü takbih ve tenfirle nehyeder. Ve ehl-i küfrü, tehdit ve tahvifle küfürden terhip eder. Ve keza, bütün kelimatıyla, "Kufrun, buyuk bir musibet olmakla beraber, lezzeti yok, elemi var; nimeti yok, nikmeti var" diye ilân eder. Ve keza, bütün cümlelenyle, kufrun her şeyden zararlı olduğunu tasrih eder.

Evet, onlar iman etmedıklerinden ve cevher-ı ruhu ifsat ve bütün elemleri içine alan küfür musibetine maruz kaldıklarından [2] لَمْ يُؤْمِنُوا 'ya bedel [3] كَفَرُوا tabiriyle işaret edilmiştir.

Ve keza, [4] لَا يَتْرُكُونَ الْكُفْرَ kelimesine bedel [5] لَا يُؤْمِنُونَ tabiriyle, onların, buyuk musibete maruz kaldıkları gibi, pırlanta gibi cevher-i ımaniyeyi de kaybettiklerine işarettir.

Ve keza, [6] خَتَمَ اللهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ cümlesıyle, kalb ile vıcdan, nur-i iman sayesinde hakaik-ı İlâhiyenin tecellisine mazhar olmakla, menba-ı kemalât, hayattar ve zıyadar

1- Onlar için pek buyuk bir azap vardır. (Bakara Suresi, 7.)
2- Iman etmeyenler.
3- Inkar edenler. (Bakara Suresi, 6.)
4- Kufru terk etmezler.
5- Iman etmezler. (Bakara Suresi, 6.)
6- Allah onların kalblerini muhurlemiştir. (Bakara Suresi, 7.)

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun uzerine olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
bedel: bır şeyin yerini tutan
cevher-i imaniye: iman cevheri, iman hakıkatı
cevher-i ruh: ruh cevheri, ruhun hakıkatı
ecza: cuzler parçalar kısımlar.
ehl-i küfür: Allah ın varlığına ve birlıgine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar
elem: dert, üzuntu, ıztırap
ezcümle: bu cumleden olarak.
hakaik-ı ilahiye: Allah ın zat ve sıfatlarına aıt gerçekler, Ilahî hakıkatler, gerçekler
hâl: durum vazıyet, keyfiyet, ıçınde bulunulan durum ve şartların bütünu.
hayattar: canlı, yaşayan
hırs: aşırı istek, şıddetli arzu, fazla isteme
ıfsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
ıktıda: tabi olma, uyma
îma: ışaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
îman: inanma, ıtıkat.
inkıyat: boyun egme, bağlanma, teslım olma
kabîl: bu turlu, bu çeşit, bu cins.
kanun-i fıtrî: yaratılıştan var olan kanun, fıtrı kanun.
kelimat: kelimeler, sozler
keza: boylece, aynı şekılde
küfür: imansızlık, dınsızlık.
lisan-ı hâl: hal dılı, bır şeyin duru, şu ve görunuşu ıle bir mana ifade etmesi
mana-ı harfî: bır şeyin kendısını degıl de sanatkârını, ustasını, sahıbını bılıp tanıtan mana
maruz: bır şeyin etkısı ve tesırı altında bulunma
mazhar: naıl olma, şereflenme
medar: sebep, vesile.
menba-ı kemalât: mukemmellik kaynagı
musîbet: felâket, belâ
nazar: duşunme, fikir, mulahaza, nıyet.
nehiy: yasaklama
nikmet: şıddetlı ceza, eza vererek cezalandırma, oc alma.
nimet: hayırlı hâl, faydalı şey
nur-ı iman: iman nuru, Allah ın varlıgına, yaratıcılıgına inanmada kı gonul, kalb ve fikir aydınlıgı
pırlanta: kaymetlı elmas
resul: Allah ın elçısı, peygamber
tabir: ifade, soz.
tahammül: zor ve guç durumlara karşı koyabılme, katlanma
tahfîf: hafıfletme, yukunu azaltma
tahvif: korkutma, korkuya duşurme, urkutme
takbih: çırkın gorme, ayıplama, kınama
tasrih: açıkça ifade ederek şuphe ve reddedılen sılme
tecelli: belırme, bılınme, gorunme.
tehdit: korkutma, gozdağı verme
tehvin: azaltma, azaltılma, hafıfletme, hafıfletılme
tenfir: nefret ettırme, ıgrendırme, tıksındırme.
terhip: korkutma
vıcdan: ıyıyı kotuden, hayrı şerden ayırt etme duygusu
zahmet: sıkıntı, ezıyet.
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.

oldukları hâlde, küfrün ihtiyâr edilmesiyle zulmetli, ıssız haşerat-ı muzırra yuvasına inkılâp ettikleri için mühürlenmiş, kilitlenmiş ki; o korkunç yuvadaki akreplerden veya yılanlardan içtinap edilmesine işaret edilmiştir.

Ve keza, وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ[1] kelimesiyle, küfür sebebiyle, kulağa ait pek büyük bir nimeti kaybettiklerine işaret edilmiştir.

Hatta, kulaktaki zar, nur-ı iman ile ışıklandığı zaman, kâinattan gelen manevî nidaları işitir, lisan-ı hâl ile yapılan zikirleri, tesbihatları fehmeder. Hatta, o nur-ı iman sayesinde, rüzgârların terennümatını, bulutların naralarını, denizlerin dalgalarının nağamatını ve hakeza, yağmur, kuş ve saire gibi her neviden Rabbanî kelâmları ve ulvî tesbihatı işitir. Sanki, kâinat İlâhî bir musıkı dairesidir. Türlü türlü avazlarla, çeşit çeşit terennümatla kalblere hüzünleri ve Rabbanî aşkları intıba ettirmekle, kalbleri, ruhları nuranî âlemlere götürür, pek garip misalî levhaları göstermekle, o ruhları ve kalbleri lezzetlere, zevklere gark eder.

Fakat, o kulak, küfürle tıkandığı zaman, o lezız, manevî, yüksek sevıtlardan mahrum kalır, ve o lezzetleri iras eden avazlar, matem seslerine inkılâp eder. Kalbde, o ulvî hüzünler yerine, ahbabın fıkdanıyla ebedî yetimlikler, malıkin ademiyle nihayetsiz vahşetler ve sonsuz gurbetler hâsıl olur.

1 Kulaklarını da [mühürlemişsin]. (Bakara Suresi, 7.)

adem: yokluk.
ahbap: dostlar.
âlem: kendine has değişik özellikleri bulunan yer, diyar.
avaz: ses.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
fıkdan: yokluk, bulunmazlık, noksanlık, eksiklik.
garip: tuhaf, hayret verici.
gark: boğulma, tamamen içerisine dalma.
gurbet: garıplık, yabancılık.
hakeza: böylece, bunun gibi.
haşerat-ı muzırra: zararlı böcekler, haşereler.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
İçtinap: çekinme, sakınma, uzak durma.
ihtiyar: irade, tercih.
İlahî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
İntıba: şekli, suretı görünme.
İras: verme, verilme, sebep olma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kelâm: söz, konuşma.
keza: böylece, aynı şekilde.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
levha: manzara, görünüş.
leziz: lezzetli, tatlı.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
malık: sahip.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
matem: ölen, kaybedilen şeyin ardından üzülme ve ağlama.
misalî: misale ait, nümuneye ait.
musıkı: duygu ve düşünceleri sesle ifade etme sanatı, müzik.
naara: gür, yüksek sesle bağırma, haykırma, kabadayı tavrıyla bağırma.
nağamat: nağmeler, güzel sesler, ahenkler, ezgiler.
nevi: çeşit.
nida: ses, seslenme, çağırma.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
nur-ı İman: İman nuru. Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalb ve fikir aydınlığı.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'a ait.
ruh: insandaki canlılığın ve dirilişin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefs.
sair: diğer, başka, gayri, öteki olan şey.
savt: ses, seda.
terennümat: nağme ile söyleme, kulağa hoş gelen şarkılar.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî.
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey.
yetim: tek yalnız, kimsesiz.
zikir: tesbih ile çeşitli şekillerde Esma-ı Husnayı söyleme, belli zamanlarda, belli duaları belli miktarda ve belli şekilde okuma.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

Bu sırra binaendir ki, şeriatça bazı savtlar helâl, bazıları da haram kılınmıştır.

Evet, ulvî huzünleri, Rabbanî aşkları iras eden sesler helâldir. Yetimâne hüzünleri, nefsanî şehevatı tahrik eden sesler haramdır. Şeriatın tayin etmediği kısım ise, senin ruhuna, vicdanına yaptığı tesire göre hüküm alır.

(1) وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ : Bu cümle ile rü'yete, yani göze ait büyük bir nimet-i basariyenin küfürle kaybolduğuna işaret edilmiştir. Zira, gözün nuru, nur-ı imanla ışıklanırsa ve kavileşirse, bütün kâinat gül ve reyhanlarla müzeyyen bir cennet şeklinde görünür. Gözün göz bebeği de, bal ansı gibi, bütün kâinat safhalarında menkuş gül ve çiçek gibi delillerinden, burhanlarından alacağı ibret, fikret, ünsiyet gibi usare ve şıralarından vicdanda o tatlı imanlı balları yapar.

Eğer o göz küfür zulmetiyle kör olursa, dünya, genişliğiyle beraber, bir hapishane şekline girer; bütün hakaik-ı kevniye, nazarından gizlenir; kâinat ondan tevahhuş eder; kalbi ahzan ve ekdar ile dolar.

(2) وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ cümlesiyle, küfür şeceresinin ahirette ait zakkum gibi semeresine işaret edilmiştir. (3) لَا يُؤْمِنُونَ kelimesi ise, inzar ile adem-i inzar arasındaki müsavata nassederek, (4) سَوَاءٌ kelimesine te'kittir.

1- Gözleri üzerinde de hakkı görmelerine mani bir perde vardır. (Bakara Suresi 7.)
2- Onlar için pek büyük bir azap vardır. (Bakara Suresi 7.)
3- İman etmezler. (Bakara Suresi 6.)
4- Birdir, müsavidir. (Bakara Suresi 6.)

adem-i inzar: korkutmamak, uyarmamak.
ahiret: ebedî hayat, ikinci hayat.
ahzan: hüzünler, kederler, sıkıntılar, tasalar.
binaen: iden dolayı, bu sebepten.
burhan: delil, ispat, hüccet.
ekdar: kederler, hasaretler, gamlar, tasalar, kaygılar.
fikret: düşünme, tefekkür, tecemmül, fikir, düşünülen şey.
hakaik-ı kevniye: yaradılışa varlıklara ait olan hakikatler.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
helâl: Allah'ın müsaade ettiği şey, günah olmayan şey.
hüküm: emir, bir konu hakkında verilen karar.
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma.
inzar: uyarma, uyarı.
iras: verme, verilme, sebep olma.
kavi: kuvvetli, güçlü, dayanıklı, metin, muhkem.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
menkuş: nakşolunmuş, işlenmiş, nakış yapılmış, boya ile süslenmiş.
müsavat: müsavilik, eşitlik, her bakımdan aynı derecede olma.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış.
nas: kesin delil, açık hüküm, hüccet, burhan.
nassetmek: delil getirmek, açıklamak.
nazar: düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
nefsanî: nefsile ilgili, nefsin arzularına ait.
nimet-i basariye: görme ile ilgili nimet, Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği görme, göz nimeti.
nur: hayat.
nur-i iman: iman nuru, Allah'ın varlığına yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalb ve fikir aydınlığı.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait.
reyhan: feslegen.
rü'yet: görme, gözle görme.
ruh: insandaki canlılığın ve dirilişin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis.
safha: devre, merhale.
savt: ses, sada.
şecere: ağaç.
şehevat: şehvetler.
semere: meyve, yemiş.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
sır: gizli hakikat.
şira: satın alma, satın alınma.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
tayin: belirleme.
tesir: etki.
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
usare: sıkılan meyveden çıkan su.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
yetimane: yetime yakışacak yolda, yetime yakışacak şekilde, yetim olarak.
zakkum: cehennemde yetişen bir ağaç.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ وَعَلٰى سَمْعِهِمْ وَعَلٰى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (1)

Mukaddeme

Bu ayetin üzerinde durmak icap ediyor. Ehl-i İtizal, Ehl-i Cebir, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat gibi ehl-i kelâmın şu ayet-i azîmenin altında yaptıkları muharebe-i ilmiyelerini dinleyelim. Zira, bu gibi fikrî harbler, ehl-i nazarı dikkate davet eder. Binaenaleyh, onların bu ayette takip ettikleri cihetleri kontrol lâzımdır.

Evet, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatin sırat-ı müstakim üzerine olduğunu, ötekilerin ya ifrata veya tefrite maruz kaldıklarını ispat için, bazı münasebetlerin zikri lâzımdır.

• *Birincisi:* Tahakkuk etmiş hakaikterdir ki, *tesir-i hakikî yalnız ve yalnız Allah'ındır. Öyle ise,* Ehl-i İtizalın abde verdiği tesir-i hakikî hilâf-ı hakikattir.

• *İkincisi: Allah, Hakîm'dir. Öyle ise, sevap ve ikap abes değildir; ancak istihkaka göredir. Öyle ise, ıztırar ve cebir yoktur.*

• *Üçüncüsü: Her şeyin biri mülk, diğeri melekût, yani biri dış, diğeri iç olmak üzere iki cihheti vardır.*

Mülk cihheti, bazı şeylerde güzeldir, bazı şeylerde de çirkin görünür; âyinenin arka yüzü gibi.

1 İnkarlarında ısrar ettikleri için Allah onların kalblerini de, kulaklarını da muhurlemiştir. Gözlerinin üzerinde de hakkı görmelerine mâni bir perde vardır. Ahirette ise onların hakkı pek büyük bir azaptır. (Bakara Suresi, 7.)

abd: kul
abes: lüzumsuz ve gayesiz iş
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet
âyine: ayna, mir'at
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cebir: zor, zorlama, baskı yapma
cihet: görüş, görüş açısı, yön
Ehl-i Cebir: Cebriye, Cebriye fırkasından olan
Ehl-i İtizal: Mutezileden olan
ehl-i kelâm: kelamcılar
ehl-i nazar: meselelere dikkatle bakan, inceleyen
Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat: Hz. Muhammed'in (ASM) söz ve hareketlerine kesin ve sağlam delillerle uyan, Sahabe ve onlara tabi olanların mezhebi ve o mezhebe uyan
fikrî: fikir cinsinden, fikirle alâkalı, fikre ait
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
harb: şiddetli mücadele
hilâf-ı hakikat: gerçeğe ve hakikate zıt, aykırı
icap: gerekme hâli, gerekli olma
İfrat: aşırılık, pek ileri gitme, hadden aşma
ikap: âhiret azabı, günahkârların öldükten sonra uğrayacağı azap
İspat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
ıztırar: mecburiyet, zorunluluk, çaresizlik, ihtiyaç
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
melekût: bir şeyin iç yüzü, hakikati, aslı
muharebe-i ilmiye: ilmî tartışma, bilgi ile mücadele etme
mukaddeme: başlangıç
mülk: görünen âlem
Mülk: görünen âlem
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidâyet yolu
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, İfratın zıddı
tesir-i hakiki: gerçek tesir, etki
zikir: anma, bildirme

Melekût cihetî ise, her şeyde güzeldir ve şeffaftır, âyînenin dış yüzü gibi. Öyle ise, çirkin görünen şeyin yaratılışı, çirkin değildir, güzeldir; ve aynı zamanda o gibi çirkinlerin yaratılışı, mehasini ikmal içindir. Öyle ise, çirkinin de bir nevi güzelliği vardır. Binaenaleyh, bu hususta Ehl-i İtizalin "Çirkin şeylerin halkı Allah'a ait değildir" dediklen safsataya mahal kalmadı.

• *Dördüncüsü:* Meselâ darp ve katle terettüp eden elem ve ölüm gibi "hâsıl-ı bilmastar" ile tabır edilen şey, mahlûk ve sabit olmakla beraber, camittir. İlm-i sarfta malûmdur ki, camitlerden ism-i fail gibi sıfatlar yapılamaz, ancak kisbî, nısbî, ıtıbarî olan mana-ı mastarîden yapılabilir. Öyle ise, ölümün halkı katl değildir. Öyle ise, Ehl-i İtızalın hatalarına hata nazarıyla bakılmalıdır.

• *Beşincisi: İnsanın katl gibi zahirî ve ihtiyârî olan fiillen, nefsin meyelânına intıha eder.* Cuz-i ihtiyârî denilen şu nefis meyelânı üzerine münazaalar deveran eder.

• *Altıncısı: Âdetullah üzenne, ırade-i kulliye-i İlâhıye, abdın irade-i cüz'iyesine bakar. Yanı, bunun bir fiile taallûkundan sonra o taallûk eder.* Öyle ıse cebır yoktur.

• *Yedincisi: İlm, malûma tâbıdır. Bu kaziyeye göre,* malûm, ılme tâbı değıldır; çunku devır lâzım gelir. Oyle ise, bir insan, amelen yaptığı bir fiilin esbabını kadere havale etmekle, taallül ve bahaneler gosteremez.

abd: kul
adetullah: Allah ın adetlen
amel: ış faalıyet
âyine: ayna mır at.
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzenne
camit: ruhsuz cansız
cebir: zorla ıcra olunan, rızası olmadan zorla yaptırılan
cihet: yon
cuz-ı ihtıyârî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestlıgı dilediğı gıbı hareket edebilme kuvveti. cüz'î irade
darp: vurmak, vuruş çarpma
deveran: donup dolaşma donme dolaşım
Ehl-i İtızal: Mutezileden olan
elem: dert üzuntu kaygı tasa
esbap: gerekçelennı
fiil: ış oluş davranış hareket
hâsıl-ı bilmastar: gerçek tesır sahıbınden meydana gelen fiil (ates ederek bir adamı oldurmede ateş etmek mastar adamın ölmesi hasıl-ı bilmastardır
havale etme: bırakma gönderme
ihtıyarı: ırade ile kendi istegi ile seçerek ve hareket ederek.
ikmal: mükemmelleşturme olgunlaştırma kemale erdırme
ilım: herhangi bır şey hakkındakı bılgı
ilm-i sarf: Arap dilbilgisi ve gramer ilmi
inciha: nihayet bulma sona erme
irade-i cüz'iye: cuz'î irade: insanda bulunan sınırlı irade bir şeyi yapmak veya yapmamak konusunda Allah tarafından insanın elinde bırakılmış istek
İrade-i külliye-i İlahıye: Allah ın kullî iradesi Cenab ı Hakkın dileğini yapabilme ozelliginde olan ve her şeyi kuşatan gucu kudreti
İsm-i fail: fıılı ışı eylemi yapan ozne
itibarî: gerçek olmayan, varsayılan
kader: Cenab-ı Hakkın olmuş ve olacak her şeyi olmadan oce bilmesi bır programa ve plana baglaması
katl: oldürme.
kazıye: karar huküm dınerme
kısbı: kesb ıle alakalı kesb ıle ılgılı.
mahal: yer
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
malum: bılgının aıt oldugu varlık, bilinen bilinir olan.
mana-ı mastar: mastar anlamı, çeşıdı kıplenn turetıldığı asıl kelime anlamı, turetilmiş kelime, kaynak.
mehasin: guzellikler ıyılıkler
melekût: bır şeyın ıç yuzu hakıkatı aslı
meselâ: mısal olarak, şunun gıbı soz gelişi faraza
meyelan: meyletme bır tarafa egılme
münazaa: duşmanlık, husumet.
nazar: duşunme fikır mulahaza nıyet.
nefis: ınsandakı bedenî canlılık yeme ıçme şehvet gıbı bıyolojik ihtıyaçlara duyulan tabîî istek
nevi: çeşıt tur
nisbî: nispetle olan kıyaslama ile olan goreceli ızafi
sabit: durağan degışmeyen ispatlanmış
safsata: boş temelsız, asılsız söz.
sıfat: hal keyfiyet, nitelik vasıf
taallûk: alâkalı munasebetli olma
taallül: mazeret, bahane sebep gosterme
tabi: uyma bağlı olma
tabır: terım.
terettüp: aıt olma ıcap etme gerekme
zahırı: görunuşte olan zahıre dışa aıt olan.

• *Sekizincisi:* *Olum gibi "hâsıl-ı bilmastar" denilen şey, kesb gibi bir mastara mütevakkıftır. Yani, âdetullah üzerine, o hâsıl-ı bilmastarın vücuduna şart kılınmıştır.* Kesb denilen mastarda çekirdek ve ukde-i hayatiye, meyelândır. Bu düğümün açılmasıyla, meseledeki düğüm de açılır

• *Dokuzuncusu:* *Cenab-ı Hakkın ef'alinde, tercih edici bir garaza, bir illete ihtıyaç yoktur; ancak tercih edici, Cenab-ı Hakkın ihtıyârıdır.*

• *Onuncusu:* *Bir emrin, behemehâl bir müessirin tesiriyle vücuda gelmesi lâzımdır ki, tereccüh bilâmureccih lâzım gelmesin. Amma, itibarî emirlerde tahsis edici bir şey bulunmasa bile, muhal lâzım gelmez.*

• *On birincisi:* *Bir şey, vücudu vacıp olmadıkça vücuda gelmez. Evet, irade-i cüz'iyenin taallûkuyla irade-i kulliyenin taallûku bir şeyde içtıma ettikleri zaman, o şeyin vücudu vacıp olur ve derhal vücuda gelir.*

• *On İkincisi:* *Bir şeyi bilmekle, mahiyetini bilmek lâzım gelmez. Ve bir şeyi bilmemekle, o şeyin adem-i vücudu lâzım gelmez. Binaenaleyh, cüz-i ihtıyârînin mahiyetinin tabir edilememesi, vücudunun kat'iyetine munafi değildir.*

Nazar-ı dikkatinize arz ettiğim şu esasları tam manasıyla anladıktan sonra, şu maruzatımı da dinleyiniz.

âdetullah: Allah'ın âdetleri
amma: ama, fakat, ancak.
arz: sunma, bildirme
behemehal: mutlaka, elbette, ne yapıp edip
bilamureccih: tercih etmeksizin, tercihsiz.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cüz-i ihtıyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüz'î irade
ef'al: fiiller, işler
emr: iş, oluş, faaliyet
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kın
hâsıl-ı bilmastar: gerçek tesir sahibinden meydana gelen fiil, (ateş ederek bir adamı öldürmede ateş etmek mastar, adamın ölmesi hâsıl-ı bilmastardır
içtıma: toplanma, bir araya gelme
ihtıyar: irade, tercih
illet: sebep
irade-i cüz'iye: cüz'î irade, insanda bulunan sınırlı irade, bir şeyi yapmak veya yapmamak konusunda Allah tarafından insanın elinde bırakılmış istek
irade-i kulliye: külli irade, Cenab-ı Hakkın her şeye hâkim olan ve her şeyi içine alan iradesi, Cenab-ı Hakkın her istediğini yapabilme gücü, kudreti ve her şeye şâmil olan emri ve iradesi
itibarî: gerçekte olmayan varsayılan
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kesb: çalışarak elde etme, çalışarak kazanma
mahiyet: bir şeyin aslı, esası niteliği
maruzat: arz edilenler, sunulanlar
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer, fiil (iş, hareket, oluş bildiren kelime), koku
mesele: konu
meyelân: meyletme, bir tarafa eğilme
müessir: tesir eden, tesirini gösteren, eser ve iz bırakan
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
münafi: zıt, muhalif, uymaz, aykırı
mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
taallûk: alâkalı, münasebetli olma
tabir: ifade
tahsis: has kılma, ayırma.
tercih: bir şeyi diğerlerinden daha üstün tutma, yeğleme
tereccüh: üstünlük, üstün gelme
tesir: etki
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü.
vacip: zorunlu, yapılması gerekli olan
vücut: varlık

Biz Ehl-i Sünnet ve ve'l-Cemaat, Ehl-i İtizale karşı diyoruz ki: *Abd, kesb denilen mastardan neş'et eden hâsıl-ı bilmastar olan esere hâlik değildir. Abdin elinde ancak ve ancak kesb vardır. Zira Allah'tan başka müessir-i hakikî yoktur. Zaten tevhid de öyle ister.*

Sonra, Ehl-i Cebre döner, söyleriz ki: *Abd, bir ağaç gibi, bütün bütün ıztırar ve cebir altında değildir. Elinde küçük bir ihtiyâr vardır. Çünkü, Cenab-ı Hak, Hakîm'dir; cebir gibi zulümleri intaç eden şeylerden münezzehtir.*

Sual: Cuz-i ihtiyârî denilen şey nedir? Ne kadar etrafı kazılırsa, altından cebir çıkıyor. Bu, nasıl bir şeydir?

Cevap: *Birincisi:* Fıtrat ile vicdan, ihtiyârî emirleri ıztırarî emirlerden tefrik eden gizli bir şeyin vücuduna şahadet ediyorlar. Tayin ve tabirine olan acz, vücuduna halel getirmez.

İkincisi: Abdin bir fiile olan meyelânı, Eş'arîlerin mezhebi gibi, mevcut bir emir ise de, o meyelânı bir fiilden diğer bir fiile çevirmekle yapılan tasarruf, itibarî bir emir olup, abdin elindedir.

Eğer, Maturidîlerin mezhebi gibi, o meyelânın bizzat bir emr-i itibarî olduğuna hükmedilirse, o emr-i itibarînin sübut ve tayini, kendisinin bir illet-i tamme olduğunu istilzam etmez ki, irade-i küllîyeye ihtiyaç kalmasın. Çünkü, çok defalar, meyelânın vukuunda fiil vâkı olmaz.

Hulâsa: Âdetullahın cereyanı üzerine, hâsıl-ı bilmastarın vücudu, mastara mütevakkıftır. Mastarın esası ise,

abd: kul
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adetullah: Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kanunlar
bizzat: doğrudan doğruya
cebir: zor, zorlama, baskı yapma
Cenab-ı Hak: Allah
cüz-i ihtiyârî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestisi, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüz'î irade
Ehl-i Cebir: Cebriye. Cebriye fırkasından olan.
Ehl-i İtizal: Mutezileden olan
Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat: hz. Muhammed'in (ASM) söz ve hareketlerine kesin ve sağlam delillerle uyan Sahabe ve onlara tâbi olanların mezhebi ve o mezhebe uyan
emr-i itibarî: gerçekte var olmadığı halde var sayılan iş, olgu
Eş'arî: Eş'arî mezhebine mensup olan
fiil: iş, hareket.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
halel: bozukluk, eksiklik.
hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hâsıl-ı bilmastar: gerçek tesir sahibinden meydana gelen fiil (ateş ederek bir adamı öldürmede ateş etmek, mastar; adamın ölmesi, hâsıl-ı bilmastardır)
hükûm: verilen karar
hulâsa: kısaca, sözün kısası
İhtiyâr: irade, tercih
İhtiyârî: irade ile, kendi isteği ile seçerek ve hareket ederek.
illet-i tamme: her hangi bir şeyin var olması için lâzım gelen sebeplerin tamamı.
intaç: netice verme, sonuç doğurma, sonuçlanma, sebep olma
irade-i küllîye: küllî irade. Cenab-ı Hakkın her şeye hâkim olan ve her şeyi içine alan iradesi. Cenab-ı Hakkın, her istediğini yapabilme gücü, kudreti ve her şeye şâmil olan emri ve iradesi
istilzam: gerektirme.
itibarî: gerçek olmayan, varsayılan
ıztırar: mecburiyet, zorunluluk, çâresizlik, ihtiyaç.
ıztırarî: mecburî, zorunlu
kesb: çalışarak elde etme, çalışarak kazanma
mastar: fiil (iş, hareket, oluş bildiren kelime) kökü
meyelân: meyletme, bir tarafa eğilme
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu
müessir-i hakîkî: hakîkî tesir sahibi, hakîkî tesir edici
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak
mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen
neş'et: meydana gelme, ilen gelme, hâsıl olma, oluşma
şahadet: şahit olma, şâhitlik, tanıklık
sual: soru
sübut: sâbit olma, ispatlanma.
tabir: yorum, yorumlama
tasarruf: idare etme, kullanma
tayin: belirleme, yerini belli etme
tefrik: birbirinden ayırma, seçme, ayırdetme, ayrı tutma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vâkı: vuku bulan, olan
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, iş kence.

meyelândır. Meyelân veya meyelândaki tasarruf, mevcudattan değildir kı, bir müessire ihtiyacı olsun; madum da değıldır kı, hâsıl-ı bilmastar gıbı mevcut olan bır şeyin vücuduna şart kılınmasına veya sevap ve ikaba sebep olmasına cevaz olmasın.

Sual: İlm-i ezelînın veya irade-ı ezeliyenın bır fıile taallûklan, ihtıyâra mahal bırakmıyor?

Cevap: *Bırıncısi:* Abdin ıhtıyârından neş'et eden bır fıile ılm-ı ezelînin taallûku, o ıhtıyâra münafi ve mâni değıldır. Çünkü müessir, ılım değıldır, kudrettır, ılım, malûma tâbidir.

Ikıncısi: İlm-i ezelî, muhıt olduğu için, musebbebatla esbabı bırlıkte abluka eder, içine alır. Yoksa ılm-i ezelî, zannedıldıği gıbi, uzun bır sılsılenın başı değıldır kı, esbaptan tegafül ıle, yalnız müsebbebat o mebdee ısnat edılsın.

Üçüncüsü: Malûm nasıl bır keyfıyet uzerine olursa, ılım oylece taallûk eder. Oyle ıse, malûmun mekayısi ve esbabı, kadere ısnat edilemez.

Dorduncusu: Zannedıldıği gıbi, ırade-ı külliyenin bir defa müsebbebe, bır defa da sebebe ayn ayn taallûku yoktur; ancak musebbeple sebebe bır taallûku vardır.

Bu mezheplerin nokta-i nazarlannı bır mısalle izah edelim:

Bir adam, bır aletle bır şahsı oldürse, sebebin madum olduğunu farz edersek, musebbebın keyfıyetı nasıl olur?

abd: kul
abluka: bır ülkenin veya bır yenn dışarı ıle olan her turlu baglantısını kuvvet kullanarak kesme kuşatma.
cevaz: cazız olma ızın ruhsat, yapılmasına teşvik olunmayan ancak mâni de olunmayan iş
esbap: sebepler vasıtalar
farz: bır netice elde etmek ıçın gerçek olarak kabul edilen bır tahmınde bulunma.
fıil: ış, hareket.
hasıl-ı bilmastar: gerçek tesir sahıbınden meydana gelen fıil (ateş ederek bır adamı oldurmede ateş etmek mastar adamın olmesi hasıl ı bılmastardır
ıhtıyar: ırade, tercıh.
ıhtıyâr: ırade, tercıh.
ıkap: ahıret azabı gunahkârlann oldukten sonra ugrayacağı azap
ılım: bılgı, marıfet.
ılm-i ezelî: ezelî ılım. Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ılmı
ırade-i Ezeliye: zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hakkın iradesi
ırade-ı kulliye: kulli ırade, Cenab ı Hakkın her şeye hakım olan ve her şeyı ıçıne alan iradesi. Cenab ı Hakkın her istedıgını yapabilme gucu, kudreti ve her şeye şamıl olan emrı ve iradesi.
ısnat: dayandırma
ısnat: dayanma, dayandırma
izah: açıklama, aynntılan ıle anlatma
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
keyfiyet: bır şeyin nasıl olduğu hal, durum, vazıyet, husus, vasıf nıtelik, kalıte, ıç yuz.
kudret: Allah ın butun varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.
mahal: yer
malum: bilinen, bilinir olan
mânî: engel.
mebde: kaynak, başlangıç.
mekayıs: mikyaslar, ölçuler, mukayeseler
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar, yaratılmış şeylenn tamamı, kainat.
meyelan: meyletme, bır tarafa egılme, egılım
mezhep: dınde tutulan yol, dınde anlayış ve ıbadet yolu
mısal: omek, numune
muessir: ısleyen, hukmunu yuruten, hukmü geçen.
muessir: tesır eden, tesırını gösteren, eser ve ız bırakan.
muhıt: ıhata eden, etrafını çevıren, kuşatan, saran
münafi: zıt, muhalif, uymaz, aykın
musebbebat: bır sebeple olanlar, sebeple meydana çıkanlar, neticeler
müsebbep: sebep olarak ortaya konulmuş olan, sebep olunarak meydana getınlen
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nokta-i nazar: goruş açısı, bakış açısı, goruş, fıkır
sılsıle: bırbınnı takıp eden şeylenn meydana getırdıgi sıra
sual: soru
taallûk: alâkalı, munasebetli olma
tabı: boyun egen, uyan, ıtaat eden, ıtaatte bulunan, bağlanan
tasarruf: ıdare etme, kullanma
tegafül: gaflet gösterme.

Ehl-i Cebrin nokta-i nazarları, "Ölecekti." Çünkü, onlarca taallûk ikidir ve sebeple musebbep arasında inkıta caizdir.

Ehl-i İtizalce, "Ölmeyecekti." Çünkü, onlarca muradın iradeden tahallufu caizdir.

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatçe, bu misalde sükût ve tevakkuf lâzımdır. Çünkü, irade-i küllîyenin sebeple musebbebe bir taallûku vardır. Bu itibarla, sebebin ademi farz edilirse, musebbebin de farz-ı ademi lâzım gelir; çünkü, taallûk birdir.

Cebir ve İtizal, ifrat ve tefrittir.

İkinci Bir Mukaddeme

Ehl-i tabiat, esbaba hakikî bir tesir veriyor.

Mecusîler, biri şerre, diğeri hayra olmak üzere iki hâlıka itikat ediyorlar.

Ehl-i İtizal de, "Ef'al-i ihtiyâriyenin hâlıkı abddır" diyor.

Bu üç mezhebin esası, batıl bir vehm-i mahz, bir hata ve huduttan tecavüzdür. Bu vehmi izale için birkaç meseleyi dinlemek lâzımdır.

• *Birincisi:* İnsanın dinlemesi, konuşması, düşünmesi cüz'î olduğu için, teakup suretiyle eşyaya taallûk ettiği gibi, himmeti de cüz'îdir; nöbetle eşya ile meşgul olabilir.

abd: kul.
adem: bulunmama, olmama.
batıl: dinde yer olmayan, dini hükümlere zıt.
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun.
cebir: zor, zorlama, baskı yapma.
cuz'î: kıymetsiz, önemsiz, tefeffuat.
cüz'i: küçük, az.
ef'al-i ihtiyâriye: kişinin kendi istegiyle yaptıgı işler, kişinin kendi ihtiyârî fiilleri.
Ehl-i Cebir: Cebriye, Cebriye fırkasından olan.
Ehl-i İtizal: Mutezileden olan.
Ehl-i Sünnet vel'-Cemaat: hz. Muhammed'in (ASM) söz ve hareketlerine kesin ve sağlam delillerle uyan, Sahabe ve onlara tâbi olanların mezhebi ve o mezhebe uyan.
ehl-i tabiat: tabiatperestler, tabiata tapanlar.
esbap: sebepler, vasıtalar.
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma.
farz-ı adem: yokluğu kabul etmek, farz etmek.
hakikî: gerçek.
halık: yaratan.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme.
hudut: sınırlar.
İfrat: aşırılık, pek ilen gitme, haddını aşma.
İnkıta: kesilme, devam etmeme, sona erme.
İrade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
İrade-i Küllîye: kullî irade, Cenab-ı Hakkın her şeye hâkim olan ve her şeyi içine alan iradesi. Cenab-ı Hakkın her istediğini yapabilme gücü, kudretli ve her şeye şamil olan emri ve iradesi.
itibar: farz etme.
itikat: inanç, iman.
İtizal: Ehl-i Sünnet ve inançlarından ayrılan takım ve onun mezhebi, Mutezile.
izale: zevale erdirme, yok etme.
Mecusî: ateşe tapan, Zerdüşt dinini benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerdüşt.
mesele: konu.
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu.
misal: benzer örnek.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
musebbep: sebep olarak ortaya konulmuş olan, sebep olunarak meydana getirilen.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
şer: kötülük.
sükût: susma, sessiz kalma.
suret: biçim, tarz.
taalluk: alâkalı, münasebetli olma.
tahallüf: uygun gelmeme, uygun olmama, aykırı olma.
teakup: birbirini takip etme, birbirin arkasından gitme.
tecavüz: sınırını aşma.
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı.
tesir: etki.
tevakkuf: duraklama, durma.
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
vehm-i mahz: tam vehm, vehmin tam kendisi.

• *İkincisi*: *İnsanın kıymetini tayin eden, mahiyetidir. Mahiyetin değeri ise, himmeti nispetindedir. Himmeti ise, hedef ittıhaz ettiği maksadın derece-i ehemmiyetine bakar.*

• *Üçüncüsü*: İnsan hangi bir şeye teveccüh ederse, onunla bağlanır ve onda fânî olur. Bu sırra binaendir ki, insanlar, hasıs ve cuz'î şeyleri büyük adamlara isnat etmezler, ancak esbaba ve vesaile atfederler. Sanki, hasis işlerle iştigal onların vakanna münasip olmadığı gibi, cüz'î şeyler de onların azîm himmetlerini işgal etmeye lâyık değildir.

• *Dördüncüsü*: İnsan, bir şeyin ahvalini muhakeme ettiği zaman, o şeyin rabıtalarını, esbabını, esaslarını evvelâ kendi nefsinde, sonra ebna-i cinsinde, sonra etraftaki mumkinatta taharri eder. Hatta hiçbir surette mumkinata müşabeheti olmayan Cenab-ı Hakkı düşünecek olursa, kuvve-i vahimesi ile bir insanın mekayisini, esasatını, ahvalini mikyas yaparak, Cenab-ı Hakkı düşünmeye başlar. Hâlbuki, Cenab-ı Hakka bu gibi mıkyaslarla bakılamaz, zira, sıfâtı inhisar altında değildir.

• *Beşincisi*: Cenab-ı Hakkın kudret, ılım, ıradesi, şemsin ziyası gibi bütün mevcudata âmm ve şamil olup, hiçbir şeyle muvazene edilemez; Arş-ı Azama taallûk ettikleri gibi, zerrelere de taallûk ederler. Cenab-ı Hak, şems ve kamerı halk ettiği gibi, sineğin gozunu de O

ahval: hâller, durumlar, oluşlar
amm: genel, umumî
Arş-ı Azam: en büyük arş. Allah'ın katı Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
azîm: büyük.
binaen: den dolayı, bu sebepten
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi, yüce Allah
cüz'î: kıymetsiz, onemsiz, teferruat.
derece-i ehemmiyet: ehemmiyet derecesi, onem sırası
ebna-ı cins: kendi cinsinden olanlar
esasat: esaslar, temel şartlar
esbap: sebepler, vasıtalar
etraf: taraflar, yanlar, uçlar, kıyılar
evvelâ: oncelikle
fânî: kendini yok edecek derecede bir şeye bağlanmak.
halk: yaratma, yaratış
hasıs:
hasis: ufak, degersiz, adi, alçak, bayağı
himmet: çalışma, çabalama, gayret gosterme, emek sarf etme
ilm: bilme, bilgi
inhısar: hasredilme, tahsis olunma
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda, için olan iktidar, güç.
ışgal: mesgul etme, tutma
isnat: dayanma, dayandırma
iştigal: bir işle uğraşma, mesgul olma
ittıhaz: edinme, kabul etme
kamer: Ay
kıymet: değer
kudret: Allah'ın butun varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
kuvve-i vahime: vehim ve hayal duygusu, kuruntu hassası.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
maksat: gaye.
mekayıs: mikyaslar, olçuler, mukayeseler
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mıkyas: nispet, derece, olçu.
muhakeme: akıl yurutup, dogru netice elde edebilme, tartıma, değerlendirme, yargılama
mumkınat: yaratılanlar, mumkun olanlar, ımkân dâhilindekiler, olabilir şeyler
munasip: uygun
muşabehet: benzeme, benzeyiş, andırma
muvazene: olçu, kıyas, mukayese.
nefis: insandaki bedeni canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtıyaçlara duyulan tabii istek
nispet: kıyaslama, kıyas, olçu, oran
rabıta: yakınlık, duyma, munasebet, ılgı, alaka, bağ.
şamil: içine alan, kapsayıcı
şems: güneş.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz
taalluk: alakalı, munasebetli olma
taharri: arama, araştırma.
tayin: belirleme, yerini belli etme
teveccüh: yoneline, sevgi, ilgi
vakar: ağırlık, onuru koruma, haysıyet ve şerefi koruma, onurlu olma
vesaıl: vesileler, sebepler
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
ziya: ışık, aydınlık, nur

halk etmiştir. Cenab-ı Hak, kâinatta vaz ettiği yüksek nizam gibi, hurdebinî hayvanların bağırsaklarında da pek ince ve lâtif bir nizam vaz etmiştir; semadaki ecramı birbiriyle rapteden cazibe-i umumî kanunu gibi, cevahir-i ferdi de, yani zerratı da o kanunun bir mislıyle nazmetmiştir. Sanki bu zerrat âlemi, o semavî âleme küçük bir misaldır. Hülâsa, aczin müdahalesi ile, kudret mertebeleri ayrılır. Aczi mümteni olan kudretçe, büyük-küçük birdir.

• *Altıncısı:* Kudret-i ezeliye, en evvel eşyanın melekût, yani iç yüzüne taallûk eder. Bu yüz ise, alelumum güzel ve şeffaftır. Evet, şems ve kamerin yüzleri parlak olduğu gibi, gecenin ve bulutların da iç yüzleri ziyadardır.

• *Yedincisi:* Beşerin zihni ve fikri, Cenab-ı Hakkın azametine bir mikyas, kemalâtına bir mizan, evsafının muhakemesine bir vasıta bulmak vüs'atinde değildir; ancak cemî masnuatından ve mecmu-i âsârından ve bütün ef'alinden tahassul ve tecelli eden bir vecihle bakılabilir. Evet, zerre, mir'at olur, fakat mikyas olamaz.

Bu meselelerden tebarüz ettiği vecihle, Cenab-ı Hakkın mümkinata kıyas edilmesi ve mümkinatın onun şuunatına mikyas yapılması, en büyük cehalet ve hamakattir. Çünkü aralarındaki fark yerden göğe kadardır.

Evet, vacibi mümkine kıyas etmekten pek garip ve gülünç şeyler çıkar. Meselâ, ehl-ı tabıat, o aldatıcı kıyas ile,

latif: yumuşak, hoş, güzel, nazik, narin.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mecmu-i âsâr: eserlerin tamamı, eserlerin bütünü.
melekût: bir şeyin iç yüzü, hakikati, aslı.
mertebe: derece, basamak.
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazâ.
mesele: konu.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
mir'at: ayine, ayna.
misal: benzer, örnek.
mizan: ölçü.
müdahale: karışma, el atma, araya girme, sokulma.
muhakeme: düşünme, akıl yürütme, akıl yürütüp doğru bir netice elde edebilme, bir konuyu akıl süzgecinden geçirme, tartma, değerlendirme.
mümkin: mümkün olabilir, imkân dahilinde, kabil.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dâhilindekiler, olabilir şeyler.
mümteni: imkânsız, olamaz.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun.
rapt: bağlama, bağlanma, iliştirme.
şeffaf: kapalı veya saklı olmayan, açık.
sema: gökyüzü, gök.
semavî: semaya mensup, semaya ait, gökten gelen, gök ile ilgili.
şems: güneş.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler.
taalluk: alâkalı, münasebetli olma.
tahassul: hâsıl olma, sonuç olarak çıkma.
tebarüz: belli olma, görünme, bariz hale gelme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
vacip: varlığı zorunlu olan ve başkasının varlığına bağlı olmayan.
vasıta: sebep, vesile.
vaz etme: yaratma, var etme, koyma, yerleştirme.
vecih: cihet, yön.
vüs'at: fırsat, imkân.
zerrat: zerreler, çok ufak parçalar, moleküller, atomlar.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zihin: bilinç, dimağ.
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alelumum: herkese ait, herkes hakkında.
âlem: kendine has, değişik özellikleri bulunan yer, diyar.
azamet: büyüklük.
beşer: insan, insanlık.
cazibe-i umumiye: umumî bir cazibe, genel çekim gücü.
cehalet: bilmezlik, cahıllık, ilimden yoksun olma.
cemi: çokluk bildiren kelime, çoğul.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ecram: kütleler, cirmler.
ef'al: fiiller, işler, ameller.
ehl-i tabıat: tabıatperestler, tabıata tapanlar.
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler.
evvel: önce.
garip: tuhaf, şaşılacak.
halk: yaratma, yaratış.
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, budalalık.
hülâsa: kısaca, sözün kısası.
hurdebini: gözle görülmeyecek derecede küçük, mikroskobik.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kamer: Ay.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar.
kudret-i ezeliye: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.

tesir-i hakikîyi esbaba; Ehl-i İtizal, halk-ı ef'ali abde; Mecusîler, şerri ikinci bir hâlıka isnat etmeye mecbur olmuşlardır. Güya, zuumlarınca, Cenab-ı Hak, azamet-i kibriya ve tenezzühü dolayısıyla, bu gibi hasis ve çirkin şeylere tenezzül etmez. Demek, akılları vehimlerine esir olanlar, bu gibi gülünç şeyleri doğururlar.

İHTAR: Mü'minlerden de, vesvese cihetiyle bu vehme maruz kalanlar vardır. dikkat etmek lâzımdır.

Bu ayetin kelimeleri arasında nazmı icap eden münasebetlere gelelim:

(1) حَتَّمَ 'nin (2) لَا يُؤْمِنُونَ ile irtibatı ve onun arkasında zikredilmesi, cezanın cürme terettübü kabîlindendir. Yani, onlar vakta ki cüz-i ihtiyârîlerini ifsat etmekle imana gelmediler, kalblerinin hatmıyle tecziye edildiler.

حَتَّمَ tabiri, onların dalâletlerini tasvir eden temsilî bir üslûba işarettir. Şöyle ki:

Kalb gözü, sanki cevahire bir hazine olmak üzere, Cenab-ı Hak tarafından yapılan bir binadır. Vakta ki sû-i ihtiyârlarıyla ifsada uğradı ve cevherlere yapıları yerler, yılanlar ve akreplerle doldu; kapısı hatmedildi ki, o sari hastalıktan başkaları mutazarrır olmasın.

1 Mühürledi. mühür vurdu. (Bakara Suresi. 7.)
2. İman etmezler. (Bakara Suresi. 6.)

abd: kul
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet-i kibriya: haşmetin, azametin, celâlin büyüklüğü
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
cevher: elmas, değerli taş
cihet: şekil, yön, tarz
cürüm: kabahat, kusur, hata, günah, kanun hilâfına hareket.
cuz-ı ihtiyarı: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cuz'î irade
dalâlet: dinsizlik, inançsızlık
Ehl-i İtizal: Mürezileden olan
esbap: sebepler, vasıtalar
esir: tutsak
güya: sanki
hâlik: yaratan
halk-ı ef'al: işleri, fiilleri yaratma, hayvan ve insanların kendi fiillerinin hakiki müessisi olduğunu iddia eden Mutezile fırkasına has bir tabirdir
hasis: adi, alçak, bayağı
hatım: mühürleme, mühürlenme
hazine: para, altın gibi kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
icap: gerekme, hali, gerekli olma
İfsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı
irtibat: bağlantı, münasebet.
İsnat: dayanma, dayandırma
kabil: bu türlü, bu çeşit, bu cins.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
Mecusi: ateşe tapan, Zerdüşt dinini benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerdüştî
Mü'min: iman eden, İnanan
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
mutazarrır: zarar gören, ziyana uğrayan, zarar görmüş, ziyana uğramış
nazım: sıra, tertip, düzen.
sari: sirayet eden, bulaşıcı, salgın
şer: kötülük, fenalık.
su-i ihtiyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı
tabir: ifade, söz
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tecziye: cezalandırma, ceza verme
temsilî: misal getirme, özellikle öğüt alınsın diye mesel anlatma
tenezzüh: kusur ve noksandan uzak olma, kusurlardan temizlenme
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
terettüp: ait olma, icap etme, gerekme
tesir-i hakikî: gerçek tesir, etki
uslup: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
vehim: zan, şüphe.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zikir: anma, bildirme
zu m: batıl inanç, yanlış kanaat.

اَللّٰهُ Zamir-i mütekellimin yerine ism-i zahirin gelmesi, tekellumden gaybete iltıfattır. Ve bu ıltıfatta lâtif bir nükte vardır. Şöyle ki:

(1) لَا يُؤْمِنُونَ 'den sonra (2) بِاللّٰهِ mukadder ve menvî (maksut) olduğuna nazaran, sanki nur-i marifet onların kalblerinin kapılarına geldiği zaman kalblerini açıp kabul etmediklerinden, Allah da gadaba gelerek kalblerini hatmetti.

(3) عَلٰى : (4) خَتَمَ fiil-i müteaddî olduğu hâlde عَلٰى ile zikredilmesi, hatmedilen kalbin dünyaya bakan kapısı değil, ancak ahirete nazır olan kapısı seddedilmiş olduğuna işarettir.

Ve keza, hatmin alâmet-i manasını ifade eden *vesm*'i (damga) tazammun ettiğine işarettir. Sanki, o hatım, o mühür, kalblerinin üstünde sabit bir damgadır ve silinmez bir alâmettir ki, daima melâikeye görünür.

Sual: Bu ayette kalbin sem' ve basara takdimindeki hikmet nedir?

Cevap: Kalb imanın mahalli olduğu gibi, en evvel Sânı arayan ve isteyen ve Sânın vücudunu delâiliyle ilân eden, kalb ile vicdandır. Zira kalb, hayat malzemesini düşünürken, en büyük bir acze maruz kaldığını hisseder etmez, derhal bir nokta-i istinadı; kezalik, emellerinin tenmiyesi (nemalandırmak) için bir çare ararken, derhal

1- İman etmezler. (Bakara Suresi, 6.)
2- Allah'a.
3- Üzenne. (Bakara Suresi, 7.)
4- Mühür vurdu. (Bakara Suresi, 7.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
alâmet: belirti, işaret, iz.
alâmet-i mana: mana belirtisi, anlam işareti
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
basar: görme
damga: bir şeyin üzerine işaret veya alâmet koymak
delâil: deliller
emel: istek, arzu, talep, beklenti
evvel: önce
fiil-i müteaddi: geçişli etken fiil, nesne isteyen fiil
gadap: kızgınlık, hiddet, öfke
gaybet: bir şeyin diğer bir şey içinde kaybolması, grammerde 3. şahıs
hâlde: şimdiki zamanda, durumda, vaziyette, keyfiyette, tavırda
hatim: mühürleme, mühürlenme
hatmedilme: mühürlenme
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
iltifat: sözün akışını değiştirme, bir bahis sırasında beklenmedik zamanda sözü ilgili birine yöneltme sanatı
ism-i zahir: açık olan, açıkta olan, görünen isim
keza: böylece, aynı şekilde
kezalik: keza, bu da öyle, böylece
lâtif: tatlı, sırın
mahalli: bir yere mahsus, bir yere has olan
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
melâike: melek, melekler
menvi: kasdedilen niyet, maksat, meram
mukadder: takdir edilmiş
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nazır: nazar eden, bakan
nema: çoğalma, artma
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz
nur-i marifet: Allah'ı tanımanın bilmenin sebep olduğu nur, aydınlık.
sabit: durağan, değişmeyen
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sem: işitme
set: manı, perde, engel
sual: soru
takdim: arz etme, sunma
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tekellum: söyleme, konuşma, lâf etme; gr. hazırda bulunan kişi ile konuşma.
tenmiye: artırma, bereketlendirme.
vesm: dağlama, damgalama
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zamir-i mütekellim: mütekellim zamiri, konuşanın yerini tutan zamir
zikir: anma, bildirme.

bir nokta-i istimdadı aramaya başlar. Bu noktalar ise, imanla elde edilebilir. Demek, kalbin sem' ve basara hakk-ı takaddümü vardır.

İhtar: *Kalbden maksat, sanevberî (çam kozalağı gibi) bir et parçası değildir. Ancak bir lâtife-i Rabbaniyedir ki, mazhar-ı hissiyatı vicdan, ma'kes-i efkârı dimağdır.* Binaenaleyh, o lâtife-i Rabbaniyeyi tazammun eden o et parçasına kalb tabirinden şöyle bir letafet çıkıyor ki: O lâtife-i Rabbaniyenin insanın maneviyatına yaptığı hizmet, cism-i sanevberînin cesede yaptığı hizmet gibidir. Evet, nasıl ki bütün aktâr-ı bedene mâü'l hayatı neşreden o cism-i sanevberî, bir makine-i hayattır ve maddî hayat onun işlemesiyle kaimdir, sekteye uğradığı zaman, ceset de sukuta uğrar. Kezalik, o lâtife-i Rabbaniye, a'mal ve ahval ve maneviyatın heyet-i mecmuasını hakikî bir nur-ı hayat ile canlandırır, ışıklandırır. Nur-ı imanın sönmesiyle, mahiyeti meyyit-i gayr-i müteharrik gibi bir heykelden ibaret kalır.

(1) وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ 'de عَلَىٰ 'nın tekrarı, kalb ile sem'e vurulan hatemlerin her birisi müstakil bir nevi delâile ait olduğuna işarettir.

Evet, kalbin hatmi, delâil-i kalbiye ve vicdaniyeye aittir. Sem'ın hatmi, delâil-ı naklıye ve hancıyeye aittir. Ve keza, her iki hatmin bir cinsten olmadığına bir remizdir.

Sual: Kalb ile basarın cem sıgasıyla, sem'ın müfret suretinde zikrlerinde ne gibi bir hikmet vardır?

1. Kulaklarına da [muhur vurdu]. (Bakara Suresi, 7.)

a'mal: ameller, işler
ahval: haller, durumlar, oluşlar
aktar-ı beden: bedenin her tarafı.
basar: göz
binaenaleyh: bundan dolayı, bu nun üzerine.
cem: cumle, hep, bütün
ceset: vücut, beden
cism-i sanevberî: çam kozalağı şeklindeki cısım
dimağ: akıl, şuur
hakıkı: gerçek
hakk-ı takaddüm: önde bulunma hakkı.
heyet-i mecmua: bir şeyin tefer ruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara
hikmet: gaye, maksat
hizmet-i cism-i sanevberi: koni biçimindeki cısmın çalışması, hizmeti.
ıbaret: meydana gelen, oluşan
İhtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma.
iman: inanma, itikat.
kâim: ayakta duran, ayakta bulunan, ayaga kalkan
kezalik: keza, bu da öyle, böylece
latife-i Rabbaniye: doğrudan doğruya bakı olan Allah ile bağı kuran Rabbanî duygu.
letafet: lâtifik, hoşluk, incelik
maddî: madde ile alakalı, cısmanî
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, nelden ibaret olduğu.
makes-i efkar: fikirlerin aksetmesi, düşüncenin yansıması
makine-i hayat: hayatı döndüren İlâhı makine, sistem, düzen
maksat: kastedilen şey, gaye
maneviyat: mana alemine ait olanlar, hisse ve manca ait şeyler
mâü'l-hayat: hayat suyu, kan
mazhar-ı hissiyat: duygulara sahip olma, sezişlere kavuşma, sezişlere nail olma
meyyit-i gayr-i müteharrik: hareketsiz ölü
müfret: gr. tekil
neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpme
nokta-ı istımdat: yardım ve medet isteme noktası
nur-i hayat: hayat ışığı, hayat nuru
nur-ı iman: iman nuru. Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalb ve fikir aydınlığı
sanevberî: kozalak şeklinde, koni biçiminde
sekte: bozukluk, bozulma.
sem': kulak.
sıga: gr. kip, kalıp
sual: soru
sükût: bozulma vazifesini normal yapamama
suret: biçim, tarz
tabir: ifade, söz.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zikir: anma, bildirme

Cevap: Kalb ile basarın taallûk ettikleri şeyler mütehalif, yolları mütebayin, delilleri mütefavit, talim ve telkin edicileri mütenevvidir. Sem' ise, kalb ve basarın hilâfına, mastardır. İşittiren ferttir. Cemaatin işittikleri, ferttir. İşiten fert, fert olur. Bunun için müfret olarak iki cem'in arasına düşmüştür.

Sual: Kalbden sonra tercihen sem'ın zikredilmesi neye binaendir?

Cevap: Melekât ve malûmat-ı kalbiye, alelekser kulak penceresinden kalbe girerler. Bu itibarla, sem', kalbe yakındır; ve aynı zamanda, cihat-ı sitteden malûmat aldığı cihetle, kalbe benziyor. Zira, göz yalnız ön cihetî görür, bunlar ise her tarafı görürler.

[1] وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ 'de üslûbun tağyiriyle, cümle-i fiiliyeye tercihen, cümle-i ismiyenin ihtiyâr edilmesi, basarla görünen delillerin sabit olduklarına, kalb veya sem' ile alınan deliller ise, müteceddit ve gayr-i sabit olduklarına işarettir.

Sual: [2] خَتَمَ ile [3] غِشَاوَةٌ arasında ne fark vardır ki, خَتَمَ Allah'a isnat edilmiştir, غِشَاوَةٌ isnatsız bırakılmıştır?

Cevap: خَتَمَ Allah tarafından onların kesblerine bir cezadır, غِشَاوَةٌ ise Allah tarafından olmayıp, onların meksubudur.

1- Gözleri üzerinde de hakkı görmelerine mani bir perde vardır. (Bakara Suresi 7.)
2- Mühürledi. (Bakara Suresi 7.)
3- Hakkı görmelerine mani bir perde. (Bakara Suresi 7.)

alelekser: eksenya çoğunlukla çok kez, çok vakit.
basar: göz.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cem: cümle, hep, bütün.
cihat-ı sitte: altı cihet, altı taraf (sağ, sol, ön, arka ve alt, üst).
cihet: yön.
cümle-i fiiliye: fiil cümlesi.
cümle-i ismiye: isim cümlesi.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, bürhan, beyyine.
gayr-i sabit: durgun ve hareketsiz olmayan, doğruluğu ispat edilmemiş.
hilafına: zıddına, tersine, aksine.
ihtiyâr: irade, tercih.
isnat: dayanma, dayandırma.
itibar: önem ve değer vermek, dikkate almak.
kesb: çalışarak elde etme, çalışarak kazanma.
malumat: bilgi.
malumat-ı kalbiye: kalbe ait bilgiler, kalbe gelen bilgiler, kalb yoluyla bilinenler.
mastar: fiil (iş, hareket, oluş bildiren kelime) kökü.
meksub: kazanılmış, kesb olunmuş.
melekat: melekeler, tecrübe, çok tekrar ve fazla uğraşmakla elde edilen iktidar, yapabilirlik ve maharetler.
müfret: yalnız, tek.
mütebayin: birbirine uymayan, birbirinden ayrı, zıt.
müteceddit: receddüt eden, yenilenen, yenileşen.
mütefavit: birbirinden farklı, çeşitli olan.
mütehalif: birbirine uymayan, değişken.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nev' nev', çeşit çeşit.
sabit: durağan, değişmeyen.
sem': işitmek.
taalluk: alakalı, münasebetli olma.
tağyir: başkalaştırma, değiştirme.
talim: öğrenim, yetiştirme, öğretme.
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme.
tercihen: tercih ederek, seçme hakkını kullanarak.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
zikir: anma, bildirme.

Ve keza, mebde itibanyla rü'yette bir ıztırar vardır; *semâ*'da, tahatturda ihtiyâr vardır. Evet, gözün açılmasıyla eşyayı görmemek mümkün değildir; fakat, mesmuatı dinlemekte veya hatıratı tahattur etmekte bu ıztırar yoktur. [1] عِشَاوَةٌ tabiri, gözün yalnız ön cihette hâkim ve nazır olduğuna işarettir ki, eğer bir perde ile o cihetten alâkası kesilse, bütün bütün kör kalır.

Tenkiri ifade eden غِشَاوَةٌ 'deki *tenvin*, onların gözleri üstündeki perde malûm olmayan bir perde olup, ondan sakınmak onlar için mümkün olmadığına işarettir.

Car ve mecrurun عِشَاوَةٌ üzerine takdim edilmesi, en evvel nazar-ı dikkati onlarn gözlerine çevirtmekle, kalblerindeki sırları göstermek içindir. Zira, göz kalbin âyinesidir.

[2] وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Bu cümlenin mâkabliyle cihet-i münasebeti şudur ki:

Evvelki cümledeki kelimatla şecere-i küfriyenin dünyaya ait acı semerelerine işaret edilmiştir. Bu cumle ile o mel'un şecerenin ahirette vereceği semeresi zakkum-i cehennemden ibaret olduğuna ışaret yapılmıştır.

Sual: Üslûbunı mecra-ı tabiîsi [3] وَعَلَيْهِمْ عِقَابٌ شَدِيدٌ cümlesi iken, üslûbun muktezası olan şu cümlenin terkiyle وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ cümlesi ihtiyâr edilmiştir. Hâlbuki bu

ahiret: obur dunya, ıkıncı hayat.
alaka: ilgi, ilişki, bağ
ayine: ayna, mırat.
car: çarşaf, örtu
cihet: yan, yon, taraf
cihet-i münasebet: munasebet sebebi, alaka yonu, alâka vesilesi
evvel: once
hakim: goren
hatırat: yaşanmış olaylarn zahnde bıraktıgı izler, hatıralar
ıztırar: mecburiyet, zorunluluk, çaresizlik, ihtiyaç
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihtiyar: irade, tercih.
kelimat: kelimeler, sozler
keza: boylece, aynı şekilde
makabl: ondeki, ustteki
malum: bilinen, bilinir olan
mebde: evvel, baş, başlama, baş langıç
mecra-ı tabii: normal ve tabiî akış yerı, bır şeyın tabiî yollardan geçişı
mecrur: Arabcada harf-i cer veya izafet (isim tamlaması) hallerinde son harfi esre yanı i sesi ile okunan kelımenın halı
mel'un: lanetlenmiş, kotulenmiş.
mesmuat: ışıtilen, duyulan haber alınan şeyler
mukteza: ıktıza etme gerekme
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış

1. Hakkı gormelerine manı bır perde. (Bakara Suresi 7)
2. Onların hakkı pek buyuk bır azapur. (Bakara Suresi 7)
3. Onlara şıddetlı bır ıkap vardır.

nazır: nezaret eden, bakan, gozeten.
rü'yet: gorme, bakma, gorulme, seyretme, goruş
sem: ışıtme
semere: meyve, yemiş
sır: manevi hakıkat ve manı fetler
takdim: one geçırme, one alma, onde tutma
tenkir: bir ismi harf-i tarifsiz kullanarak belirsiz yapma.
tenvin: Arapça bir kelimenın sonunu nun gıbi okutmak uzere konulan ışaret kelimenın sonuna ıkı usrun (en) ıkı esre
üslup: tarz, yol, bıçım, usul, stil
zakkum-i cehennem: cehennem zakkumu

cümledeki kelimeler, nimet ve lezzetler hakkında kullanılan kelimelerdir?

Cevap: Şu güzel kelimelen havi olan şu cümlenin onlara karşı zikredilmesi, bir tehekkümdür (istihza) bir tevbîhtir, yüzlerine gülmektir. Yani, onların menfaatleri, lezzetleri ve büyük nimetleri ancak ikaptır. Menfaat ve faydayı ifade eden [1] وَلَهُمْ 'deki لَ, lisan-ı hâl ile "Amelinizin faydalı olan ücretini alınız" diye yüzlerine güluyor. "Tatlı" manasını tazammun eden [2] عَذَابٌ lâfzı, onların küfür ve musibetleriyle istilzaz ettiklerini tezkir ile, sanki lisan-ı hâl ile "Tatlı amelinizin acısını çekin" diye tevbih ediyor. Alelekser büyük nimetlere sıfat olan [3] عَظِيمٌ kelimesi cennette nimet-i azîm sahiplerinin hâllerini o kâfirlere tezkir ettirmekle, kaybettikleri o nimet-ı azîmeye bedel, elîm elemlere düştüklerini ihtar ediyor. Sonra عَظِيمٌ kelimesi, tazimi ifade eden عَذَابٌ 'deki *tenvine* te'kittir.

Sual: Bir kâfirin masiyet-i kufriyesi, mahduttur, kısa bir zamanı işgal ediyor. Ebedî ve gayr-i mütenahi bir ceza ile teczıyesi, adalet-i İlâhıyeye uygun olmadığı gibi, hikmet-i ezeliyeye de muvafık değildir. Merhamet-ı İlâhiye musaade etmez?

Cevap: O kâfirin cezası gayr-ı mütenahi olduğu teslim edildiği takdirde, kısa bir zamanda ırtikâp edilen o

1- Onların hakkı. (Bakara Suresi, 7.)
2- Bir azap. (Bakara Suresi, 7.)
3- Pek büyük. (Bakara Suresi, 7.)

adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, İlâhî adalet.
alelekser: eksenya, çoğunlukla, çok kez, çok vakit.
amel: fiil, iş, emek, dinin emirlerini yerine getirme işi.
bedel: karşılık.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
elîm: şiddetli.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
hâl: durum, vaziyet.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
hikmet-i ezeliye: Cenâb-ı Hakkın sonsuz ilmi ve maksadı.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ikap: azap, eziyet, ceza, cezalandırma, ceza.
ırtikap: kötü, fena ve günah teşkil edecek bir iş yapma, kötü iş işleme.
istihza: alaya alma, binsiyle eğlenme, inceden inceye dokundurarak alay etme.
istilzaz: hoşa gitme, lezzet alma.
işgal: tutma.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
küfür: nimeti inkâr etme.
lâfız: söz, kelime.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahdut: sınırlı, belirli.
masiyet-i kufriye: kufre ait asılık, imansızlıktan kaynaklanan itaatsızlık.
menfaat: fayda.
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhameti.
müsaade: izin.
musibet: uğursuz, pis.
muvafık: uygun, münasip.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
nimet-i azîme: büyük nimet.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf.
sual: soru.
takdir: Kıymet verme, ölçme, olçuye vurma, değer biçme, tercih, seçme.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tazim: hürmet, ululama, saygı gösterme.
te'kit: kuvvetlendirme, pekiştirme.
tecziye: cezalandırma, ceza verme.
tehekkum: istihza, alay, eğlenme.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunun nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en) ikiz esre.
tevbih: azarlama, paylama.
tezkir: hatırlatma, hatıra getirme.
zikir: anma, bildirme.

masiyet-i küfriyenin gayr-i mütenahi bir cinayet olduğu altı cihetle sabittir.

Birincisi: Küfür üzerine ölen bir kâfir, ebedî bir ömürle yaşayacak olursa, o gayr-i mütenahi ömrünü behemehâl küfürle geçireceği şüphesizdir. Çünkü, kâfirin cevher-i ruhu bozulmuştur. Bu itibarla, o bozulmuş olan kalbin gayr-ı mütenahi bir cinayete istidadı vardır. Binaenaleyh, ebedî cezası, adalete muhalif değildir.

İkincisi: O kâfirin masiyeti, mütenahi bir zamanda ise de, gayr-i mütenahi olan umum kâinatın vahdaniyete olan şahadetlerine gayr-i mütenahi bir cinayettir.

Üçüncüsü: Küfür, gayr-ı mutenahi nimetlere kufran olduğundan, gayr-i mütenahi bir cinayettir.

Dördüncüsü: Kufur, gayr-i mütenahi olan zat ve sıfât-ı İlâhiyeye cinayettir.

Beşincisi: İnsanın vicdanı, zahiren mutenahi ise de, bâtınen ebede bakıyor ve ebedi istiyor. Bu itibarla, gayr-i mütenahi hükmünde olan o vıcdan, kufurle mülevves olarak mahvolur gider.

Altıncısı: Zıt zıddına muânit ise de, çok hususlarda mümasil olur. Binaenaleyh, ıman, lezaız-i ebediyeyi ısmar ettiği gibi; küfür de âlâm-ı elîmeyi ve ebediyeyi ahırette ıntaç etmesi şe'nındendir.

Bu altı cihetten çıkan netice ve gayr-i mütenahi olan bir ceza, gayr-i mütenahi bir cinayete karşı ayn-ı adalettir.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdâlik.
âhiret: öbür dünya, ikinci hayat.
alam-ı elime: çok acı ve acıklı elemler
ayn-ı adalet: adaletin aslı, adaletin tâ kendisi
bâtınen: dâhilen, iç yüzünde, içinden olarak.
behemehal: mutlaka, elbette ne yapıp edip.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cevher-i ruh: ruh cevheri, ruhun hakikatı
cihet: yon
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ebediye: ebede mensup, zevalsız, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hukmünde: değerinde, yerinde.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
ıntaç: netice verme, sonuçlandırma
ısmar: netice verme, sonuç verme
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
itibar: önem ve değer vermek, dikkate almak.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık
lezaız-ı ebediye: ebedî ve sonsuz lezzetler, âhiret nimetleri
mahv: batma, bitme, yok olma
masiyet: âsilik, itaatsızlık, isyan
masiyet-i küfriye: kufre ait asilik, imansızlıktan kaynaklanan itaatsızlık.
muânit: karşı, zıt.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
mulevves: kirli, pis, murdar
mümasil: benzeyen, benzer, andıran
mütenahi: nihayet bulan, nihayete eren, biten, sona eren.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
sabıt: durağan, değişmeyen, ispatlanmış
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
şe'n: hal, keyfiyet, durum, özellik, yapı, istidat.
sıfat-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları
umum: bütün
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vicdan: iyiyi, kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zahiren: görünüşte
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.

Sual: Kâfirin o cezasının adalete uygun olduğunu teslim ettik. Fakat, azapları intaç eden şerlerden hikmet-i ezeliyenin ganî olduğuna ne diyorsun?

Cevap: Kavaid-ı esasıyedendir ki, *ara sıra vukua gelen şerr-ı kalil için hayr-ı kesîr terk edilmez; terk edildiği takdirde, şerr-ı kesîr olur.* Binaenaleyh, hakaik-ı nisbıyenin sübutunu izhar etmek, hikmet-i ezeliyenin iktizasındandır. Bu gibi hakaikın tezahürü, ancak şerrin vucuduyla olur. Şerden, haddi tecavüz etmemek için, terhip ve tahvif lâzımdır. Terhibin vicdan üzerine tesiri terhibi tasdik etmekle olur. Terhibin tasdiki ise, harici bir azabın vücuduna mütevakkıftır. Zira vicdan, akıl ve vehim gibi, harici ve ebedî hakikat hükmüne geçmiş bir azaptan yapılan terhiple müteessir olur. Öyle ise, dünyada olduğu gibi, ahirette de ateşin vücudundan yapılan terhip, tahvif, ayn-ı hikmettir.

Sual: Pekâlâ, o ebedî ceza hikmete muvafıktır, kabul ettik. Amma, merhamet ve şefkat-i İlâhiyeye ne diyorsun?

Cevap: Azizim! O kâfir hakkında iki ihtimal var. O kâfir ya ademe gidecektir veya daimî bir azap içinde mevcut kalacaktır. Vücudun –velev cehennemde olsun– ademden daha hayırlı olduğu vicdanî bir hükümdür. Zira, *adem, şerr-ı mahz olduğu gibi, bütün musibet ve masiyetlerin de merciidir; vücut ise, velev cehennem de olsa, hayr-ı mahzdır.*

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
adem: yokluk.
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
amma: ama, lakin, ancak.
ayn-ı hikmet: tamamen faydalı ve gayeli hikmetin tâ kendisi.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
daimî: sürekli, devamlı.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
Ganî: bütün varlıklara sahip, zengin olan Allah.
hadd-i tecavüz: sınırı aşma, aşırı gitme.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-ı nısbıye: benzer hakikatler.
hakikat: gerçek, esas.
harici: dışa ait, dışarı ile ilgili.
hayr-ı kesîr: çok hayır, içinde pek çok hayır ve fayda bulunan.
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın ta kendisi.
hikmet: ilahi gaye, gizli sebep.
hikmet-i Ezeliye: Cenab-ı Hakkın sonsuz ilmi ve maksadı.
hükmüne: yerine, değerine.
hükum: emir, bir konu hakkında verilen karar.
ihtimal: olabilirlik.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
intaç: netice verme, sonuçlandırma.
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikar etme.
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden, dinsiz.
kavaid-i esasiye: temel kaideler.
masiyet: günah, kötü şey.
merci: merkez, kaynak.
mevcut: varlık, var olan.
musibet: felaket, bela.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
mütevakkıf: varlığı bir şeye bağlı olma.
muvafık: uygun, munasip.
şefkat-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın merhameti ve şefkati.
şer: kötülük.
şerr-i kalil: az miktardaki günah, kötülük, zararı az miktarda olan.
şerr-i kesîr: büyük kötülük, çok olan fenalık, daha büyük günah.
şerr-i mahz: tamamen kötülük, iyi tarafı hiç olmayan, zararı fenalığı yüzde yüz olan şer ve musibet.
sual: soru.
sübut: açık olma, meydana çıkma.
tahvif: korkutma, korkuya düşürme, ürkütme.
tasdik: doğrulama, onaylama.
terhip: korkutma.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
vehim: zan, şüphe.
velev: olsa da bile, hatta, ister.
vicdan: iyiyi, kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu.
vücut: var olma, var oluş, varlık.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.

Maahaza, kâfirin meskeni cehennemdir ve ebedî olarak orada kalacaktır. Fakat, kâfir kendi ameliyle bu duruma kesb-i istihkak etmiş ise de, amelinin cezasını çektikten sonra, ateşle bir nevi ülfet peyda eder ve evvelki şiddetlerden azade olur. O kâfirlerin dünyada yaptıkları a'mal-ı haynyelerine mükâfaten, şu merhamet-i İlâhiyeye mazhar olduklarına dair işarat-ı hadisiye vardır.

Maahaza, cinayetin lekesini izale veya hacaletini tahfif veyahut icra-i adalete iştiyak için cezayı hüsn-i rıza ile kabul etmek, ruhun fitrî olan şe'nidir.

Evet, dünyada, çok namus sahiplen, cinayetlerinin hicabından kurtulmak için, kendilerine cezanın tatbikini istemişlerdir ve isteyenler de vardır.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ [1]

Bu ayetin mâkabliyle vech-i nazmı:

Nasıl ki bir hükümde iki müfredin iştiraki veya bir maksatta iki cümlenin ittihadı, atfı icap ettirir; kezalik, bir hedefi, bir garazı takip eden iki kıssanın da atıfları, belâgatin iktizasındandır. Binaenaleyh, on iki ayetin hülâsasını tazammun eden münafıkların kıssası, kâfirler hakkında geçen iki ayetin mealine atfedilmiştir.

1. İnsanlardan bir kısmı da: mü'min olmadıkları hâlde: "Allah'a ve âhiret gününe inandık" derler. (Bakara Suresi: 8.)

a'mal-ı hayriye: hayırlı işler, hayırlı ameller
amel: iş, uygulama, yapma.
atıf: bir kelime veya cumlenin onceki kelime veya cumleye bağlanması
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi.
azade: bağlardan kurtulmuş, hur, serbest.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam
binaenaleyh: bundan dolayı; bunun uzerine.
cinayet: cana kıyma; katl veya bu derecede ağır bir suç
daire: alakalı, ilgili
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
evvel: once
fitrî: tabiî, doğal
garaz: hedef, gaye, istek, meyil, maksat
hacalet: utanma, utanç.
hicap: utanma, utanma duygusu, mahcubiyet.
hükum: verilen karar
hulasa: kısaca, ozet.
hüsn-i rıza: gonul rızası
icap: gerekme, hali, gerekli olma.
icra-ı adalet: adaletin yerine getirilmesi
iktıza: lazım gelme, gerekme.
işarat-ı hadisiye: Peygamber Efendimizin (asm) sozlerinin işaret ettiği manalar; vermiş olduğu işaretler
iştirak: katılma.
iştiyak: göreceği gelme, ozleme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
izale: zevale erdirme, yok etme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kesb-i istihkak: hak etme, hak kazanma
kezalik: keza, bu da oyle, boylece
kıssa: ibret verici hikâye
maahaza: bununla birlikte, boyle olmakla beraber
makabl: ondeki, ustteki
maksat: kastedilen şey, gaye
mazhar: nail, olma, şereflenme
meal: mana, anlam, mefhum
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhameti.
mesken: oturulan, ikamet olunan yer
müfret: tekil, teklik.
mükâfaten: mukâfat olarak, karşılık olarak, odul olarak.
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde kufru gizlediği halde Musluman gorunen
namus: ar, edep, haya, ırz.
nevi: çeşit, tur
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
ruh: insandaki canlılığın ve dinliğin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı; nefis
şe'n: durum, özellik, yapı
tahfif: hafifletme, yukunu azaltma
tatbik: yerine getirme, uygulama
tazammun: ihdva etme, içine alma, içinde bulundurma.
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.
vech-i nazım: nazım yonu, nazım tarafı

Evet, vakta ki en evvel Kur'ân'ın senasıyla başlandı, sonra mü'minlerin methine intikal etti, sonra kâfirlerin zemminıe incirar etti, sonra insanların kısımlarını ikmal etmek için münafıkların kıssası zikredildi.

Sual: Kâfirlerin zemmi hakkında yalnız iki ayetle iktifa edilmiştir. On ikl ayetın hülâsasıyla münafıklar hakkında yapılan itnap neye binaerıdır.

Elcevap: Münafıklar hakkında itnabı, yani tatvili icap ettiren birkaç nukte vardır.

Birincisi: Düşman, meçhul olduğu zaman daha zararlı olur, karıdırıcı olursa daha habis olur, aldatıcı olursa fesadı daha şedit olur, dâhilî olursa zararı daha azîm olur. Çünkü, dâhilî düşman kuvveti dağıtır, cesareti azaltır, harici düşman ise, bilakis asabiyeti şiddetlendirir, salâbeti arttırır.

Nıfakın cinayeti, Islâm üzerine pek buyuktur. Âlem-i İslâm'ı zelzeleye maruz bırakan nifaktır. Bunun içindir ki, Kur'ân-ı Azîmüşşan ehl-ı nifaka fazlaca teşniat ve takbihatta bulunmuştur.

İkincisi: Münafık olan, mü'minlerle ihtilât ede ede, yavaş yavaş ünsıyet kesbeder, ımarıla ulfet peyda eder; gerek Kur'ân'dan, gerek mü'minlerden nifakın kötülüğü hakkındakı sözleri işıte işıte, pıs hâletten nefret eder. En nihayet, lisanından Kelime-i Tevhıdın kalbine damlamasına zemın hazırlamak ıçın itnap yapılmıştır.

âlem-i İslâm: Islâm âlemi, İslam dunyası
asabiyet: aşırı taraftarlık.
ayet: Kur an ın her bir cümlesi
azım: buyuk.
bilakis: aksine tersine.
binaen: -den dolayı bu sebepten
cinayet: cana kıyma katl veya bu derecede agır bır suç.
dâhili: içe aıt, içe dönuk, İç ile ilgili
ehl-ı nifak: ıkı yuzlu kımseler munafıklar ara bozucular
evvel: once
fesat: fenalık kotuluk arabozanlık.
habis: fesatçı hilekâr alçak, kotu pıs soysuz
halet: hal durum
harıcı: dışa aıt, dışarı ile ılgili.
hülasa: kısaca dzet.
icap: gerekme hâlı gerekli olma
ihtilat: karışıp goruşme berabber yaşama
ıkmal: tamamlama bıtırme eksık, ve noksan bırakmama
İktıfa: yeterli bulma kâfi gorme.
iman: ınanç ıtıkat
incıran: bır neticeye doğru çekilerek sona erme çekilip bır sona erme.
intıkal: geçme bulaşma sırayet etme.
itnap: sozun uzun tutulması uzatılması daha kısa anlatımı mumkun olduğu halde uzun anlatımı tercih etme
kâfir: Allah ı ve Islâmıyetı inkâr eden dınsız
Kelime-i Tevhıd: tevhıd-ı ilâhıyı ıfade eden lâ ilâhe illallah Muhammedün Resulullah cümlesı
kesb: kazanma.
kıssa: ıbret vencı hıkâye
Kur an-ı Azımuşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'an
lısan: konuşma dılı
maruz: bır şeyın etkısı ve tesırı altında bulunma
meçhul: bılınmeyen hakkında bilgi olmayan
medih: ovme
mu'mın: ımanı eden ınanan.
münafık: nıfak sokan, ara bozucu kalbinde kufru gızledıgı halde Musluman gorunen
nıfak: ıkıyuzluluk munafıklık.
nihayet: en sonunda
nukte: ince manalı ancak dıkkat ile anlaşılabılen mana veya soz
peyda: meydana gelme açıga çıkma
salâbet: Metanet manevî kuvvet, dayanma sebat.
şedit: tesırlı
sena: methetme ovme
sual: soru
takbıhat: takbıhler ayıplamalar çırkın gormeler
tatvil: uzatma, uzatılma
teşniat: çırkın bulmalar ayıplamalar kotulemeler
ülfet: alışma kaynaşma dostluk.
unsıyet: alışkanlık, ulfet dostluk.
vakta ki: ne vakıt kı ne zaman kı o zaman kı oldugu vakıt.
zelzele: ırgalama sarsma
zem: yerme kınama ayıplama
zemin: yer
zıkır: anma bıkdırme.

Üçüncüsü: İstihza, hud'a, ikiyüzlülük, hile, kizb, riya gibi kötü ahlâklar münafıkta var; kâfirde o derece yoktur. Bu cihetten, münafıklar hakkında itnap yapılmıştır.

Dördüncüsü: Alelekser münafıklar ehl-i kitaptan olduklan için, şeytanî bir zekâ sahiplen olup, daha hilekâr, daha desiseci olurlar. İşte bu durumdaki münafıklar hakkında itnap, yani tatvil-i kelâm ayn-ı belâgattır.

Bu ayetin kelimeleri arasındaki münasebetlere gelelim:

(1) مِنَ النَّاسِ car ve mecruru (2) مَنْ kelimesine haber olduğu takdirde şöyle bir sual varit olur ki: *Münafıkların nâstan olduklan bedîhîdir. Bu hükum, malûmu ilâm etmekten ibaret kalır?*

Elcevap: Malûmdur ki, bir hüküm bedîhî olduğu zaman, o hükmün lâzımı kastedilir. Burada kastedilen, o hükmün lâzımı olan taaccüptür. Sanki, Kur'ân-ı Azîmüşşan zımnen, "Münafıklann nâstan oldukları acip bir şeydir" diyerek, halkı taaccüp etmeye davet etmiştir. Zira, insan mükerremdir. Mükerrem olan insan, nifaka tenezzül etmez.

Sual: Madem ki مِنَ النَّاسِ haberdir, ne için مَنْ üzerine takaddüm etmiştir?

Elcevap: Madem ki o hükumden taaccüp kastedilmiştir, taaccüb-i inşaînin şe'ni, kelâmın evvelinde bulunmaktır.

---

1. İnsanlardan bir kısmı (Bakara Suresi 8.)
2. Öyleleri vardır ki.

---

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
alelekser: eksenya, çoğunlukla, çok kez, çok vakit.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayn-ı belagat: belâgatın ta kendisi, yerinde, muhatabına uygun makamın münasip güzel söz söylemenin tâ kendisi.
bedîhî: delilsiz, açık olan, besbelli, aşikar.
car: çeken, sürükleyen.
cihet: yön.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ehl-i kitap: Kur'an-ı Kerîm'de genellikle Yahudîler ve Hristiyanlar için kullanılan tabir.
evvel: önce gelen, önceki.
hile: aldatmaya, kandırmaya yönelik tertip, düzen, desise.
hilekar: hileci, hilebaz.
hud'a: hile, oyun, aldarma, düzen, mekir, dek, dalavere.
hüküm: verilen karar.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ilâm: bildirme.
istihza: alaya alma, birisiyle eğlenme, inceden inceye dokundurarak alay etme.
itham: suç isnat etme, suçlama.
itnap: sözün uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlatımı mümkün olduğu hâlde uzun anlatımı tercih etme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kasıt: hedef almak, niyet etmek.
kelâm: söz, lâfız.
kizb: yalan söyleme, yalan uydurma.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
malûm: bilinen, bilinir olan.
mecrur: çekilmiş, sürüklenmiş.
mükerrem: azîz, saygıdeğer, muhterem.
munafik: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
münasebet: münasıplık, iki şey arasındaki uygunluk.
nas: insanlar.
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
riya: özü sözü bir olmamak, inandığı gibi hareket etmeyiş, iki yüzlülük.
şe'n: durum, özellik, yapı.
şeytanî: şeytana ait, şeytana has, şeytanla ilgili.
sual: soru.
taaccüb-ı inşaî: gerçekten bir olay ya da fiili göstermeden hayret ve şaşkınlığı ifade eden söz.
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma.
takaddüm: önce gelme.
tatvil-i kelâm: sözü uzatma.
tenezzul: inme, alçalma.
varit: akla gelen.
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde.

Sonra, *nâs* tabirinden birkaç letaif çıkıyor:

Birincisi: Kur'ân'ın, munafıkların şahıslarını tayin etmeyerek umumî bir sıfatla onlara işaret etmesi, Resul-i Ekrem'in (ASM) siyasetine daha münasiptir. Zira munafıkların şahıslarının tayiniyle kabahatleri yüzlerine vurulsaydı, mü'minler nefsin desisesiyle vesveseye düşerlerdi. Hâlbuki, vesvese havfa, havf riyaya, riya nifaka müncer olur.

Ve keza, eğer Kur'ân onları tayinle takbih etseydi, "Resul-i Ekrem (ASM) mutereddittir, etbaına emniyeti yoktur" denilecekti.

Ve keza, bazen kötülük ifşa edilmezse, tedricen zail olması ihtimali vardır. Fakat, teşhir edildiği takdirde, kötülüğü yapan kimsenin hiddetini tahrik eder, fenalığı daha fazla yapmasına bais olur.

Ve keza, *nâs* gibi umumî bir sıfatın nifaka münafi olması, hususî sıfatların daha ziyade münafi olmasına delâlet eder. Zira, insan mükerremdir. Bu gibi rezaleti işlemek, insaniyetin şanından değildir.

Ve keza, *nâs* tabiri, nifakın bir taife veya bir tabakaya mahsus olmayıp, hangi taife olursa olsun, insan nev'inde bulunmasıdır.

Ve keza, *nâs* tabiri, nifak bütün insanların haysiyet ve şereflerini ihlâl eden bir rezalet olduğundan, enzar-ı ammeyi nifakın aleyhine çevirtmekle izale ve adem-i intişarına çalışmaları luzumuna işarettir.

adem-i intişar: intişar etmeme, yayılmama.
aleyh: karşı, karşıt.
bais: sebep olan.
delalet: alamet, işaret, iz.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
enzar-ı amme: bir mesele hakkında halkın fikri, düşüncesi, genel görüş, kamuoyu, efkâr-ı umumiye.
etbaa: birinin sözüne, işine meslegine uyanlar.
havf: korku, korkma.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hususî: özel.
ifşa: duyurma, gizli bir şeyi yayma.
ihlal: bozma, zarar verme.
ihtimal: olabilirlik.
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
izale: zevale erdirme, yok etme.
kabahat: kusur, suç.
keza: böylece, aynı şekilde.
letaif: güzellikler, incelikler.
mü'min: iman eden, inanan.
mükerrem: aziz, saygıdeğer, muhterem.
münafi: zıt, aykırı.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
münasip: uygun.
müncer: varıp sona eren, neticelenen.
müteredded: tereddüt eden, kararsız.
nâs: insanlar.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
nevi: tür, çeşit.
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
rezalet: arsızlık, utanmazlık, hayâsızlık.
riya: ozu sözü bir olmamak, inandığı gibi hareket etmeyiş, iki yüzlülük.
şan: şöhret, ün.
şeref: onur, haysiyet.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf.
siyaset: idare etme, yönetme, politika.
tabir: ifade.
tahrik: bir kimseyi kötü bir iş yapması için ileri sürme, kışkırtma.
taife: kavim, kabile.
takbih: çirkin görme, ayıplama, kınama.
tayin: belirleme, yerini belli etme.
tedricen: tedricle, yavaş yavaş, azar azar, derece derece.
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, gösterme.
umumî: genel.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zail: sona eren, yok olan.
ziyade: çok, fazla.

Sual: [1] يَقُولُ ile [2] اٰمَنَّا 'nın mercileri bir iken, birisinin müfret, diğerinin cem sıgasıyla zikrlerinde ne hikmet vardır?

Elcevap: Zarf bir letafete işarettir ki, imanın mevsufu cem ise de telâffuz eden müfrettir

[3] يَقُولُ اٰمَنَّا cümlesi onların iman davalarını hikâyedir

Bu cümlede davalarının reddine iki cihetle işaret edildiği gibi, davalarının takviyesine de iki vecihle ima edilmiştir. Şöyle ki:

يَقُولُ kelimesi, madde cihetiyle onların iman davasının ayn-ı itikat olmayıp, ancak kuru bir sözden ibaret olduğuna işarettir. Kezalık, muzari sigasıyla zikrinde, onları aleddevam yaptıkları mudafaaya sevk eden vicdanî bir sebep değildir; ancak halka karşı bir riyakârlık olduğuna işarettir.

Davalarının takviyesine yapılan işaretler ise, اٰمَنَّا fiil-i mazinin hey'etinden, "Biz ehl-i kitap cemaatleri, eskiden ben mu'miniz, Şimdi imandan gen kalmamıza imkân yoktur" gibi takviye edici bir delil tereşşuh ettiği gibi; cem'e racı olan [4] نَا zamirinden de, "Bizler bir fert gibi değiliz, ancak muhteşem bir cemaatiz. Yalana tenezzül etmeyiz" gibi ikinci bir takviye daha çıkıyor.

---

1 Derler (Bakara Suresi 8)
2 Inandık (Bakara Suresi 8)
3 "Inandık" derler (Bakara Suresi 8)
4 Biz.

---

aleddevam: devamlı olarak, daimi suretle, boyuna sürekli olarak
ayn-ı itikat: gönülden inanmanın ta kendisi
cem sıgası: çoğul kıp fiil çekiminden meydana gelen
cem: çoğul
cemaat: bir mezhebe veya bir dine bağlı olanların oluşturduğu topluluk, hey et.
cihet: yon
dava: takip edilen fikir, iddia
delil: iz, nişan, emare
ehl-i kitap: Kur'an-ı Kerîm de genellikle Yahudiler ve Hıristiyanlar için kullanılan tabir
fiil-i mazi: bir işin geçmiş zamanda işlendiğini bildiren sıga, kıp
hey'et: şekil, görünüş, yapı
hikmet: gizli sebep, gaye
ibaret: meydana gelen, oluşan
ima: dolaylı, ustü kapalı ifade etme
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
kezalik: keza, bu da öyle böyle ce
letafet: incelik
merci: merkez, kaynak
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
mu'min: iman eden, inanan
mudafaa: savunma, koruma
müfret: yalnız, tek.
muhteşem: haşmetli, yüce
muzari sigası: geniş zaman kıpı
racı: dair, ait, alâkası olan
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekar
sevk: ulaştırma, yöneltme
sual: soru
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
telaffuz: söyleyiş, söylenış
tenezzül: inme, alçalma
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
vecih: cihet, yon
vicdanî: vicdanla, kalbî his ile ilgili, vicdana ait
zamir: ismin yerini tutan kelimeler
zarif: inceliği, latifliği ile hoşa giden
zikir: anma, bildirme

(1) بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

Kur'ân-ı Kerîm, hıkâye ettiği şeyleri ya aynıyla alır, veya mealinin ahzıyla veyahut ibaresinin telhisiyle bir tasarruf yapar.

Birinci ihtimale göre, onlann erkân-ı imaniyeden yalnız bu iki rüknü izhar etmeleri, rükünlerin en mühimlerini izhar etmekle sadâkatlerini gostermeye işarettir. Ve aynı zamanda, onlardan en ziyade kabule şayan, zuumlarınca bu iki rukundur.

İkinci ihtimale nazaran, Cenab-ı Hakkın, imanın rükünleri içinde kutup sayılan bu iki rüknü tahsis etmesi, onlann kuvvetle iddia ettikleri iman, dine iman olmadığına işarettir. Çünkü, bu iki rüknün de muktezasına amel ve itikat etmemişlerdir. ب 'nın tekran, her iki rükne olan imanın bir cihetten olmadığına işaretur. Çünkü, Allah'a iman Allah'ın vucut ve vahdetine imandır; yevm-ı ahrete iman ise, o günün hak olduğuna ve muhakkak geleceğine imandır.

(2) وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَ

Sual: (3) اٰمَنَّا 'ya müşabih olan (4) وَمَا اٰمَنُوْا 'ya tercihen وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَ olarak *cümle-i ismiye* ile denılmesinde ne hikmet var?

Elcevap: *Birincisi*: Her iki اٰمَنَّا arasında gorünen zahirî tenakuzdan içtınap etmek içındır.

1- Allah a ve ahıret gunune... (Bakara Suresi 8)
2. Mu'mın olmadıklan halde. (Bakara Suresi 8)
3. Inandık. (Bakara Suresi. 8)
4. Inanmadılar

ahz: alma, alınma
amel: iş uygulama, yapma
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yuce Allah
cihet: yón
cümle-i ismiye: isım cümlesi
erkan-ı imaniye: imana aıt esaslar
hikmet: gizli sebep, gaye
ibare: bir fikrı anlatan bir ve ya birkaç cumlecik yazı.
içtınap: çekınme, sakınma, uzak durma
iddia: bır fikrı ısrarla savunma, dava etme.
ihtimal: olabilirlik.
iman: inanç, ıtıkat
ıtıkat: kesın inanma, iman
izhar: gosterme, açıga vurma
kutup: merkez nokta
meal: anlam, mana, mefhum, mazmun, kavram.
muhim: luzumlu, gerekli
mukteza: ıktıza etme, gerekme.
müşabih: birbinne benzeyen, aralannda benzerlik bulunan şeyler den her bın
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, gore.
rukun: bır şeyı meydana getıren unsurlardan her bın, esas
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
şayan: deger, layık, munasıp
sual: soru
tahsis: has kılma, ayırma.
tasarruf: idareli kullanma, tutum
telhis: kısaltma, kısaca ıfade etme, ozetleme
tenakuz: çelışme, ıkı sozun birbirine uymaması, insanın bir sozünun oteki sozunu çurutmesi, zıd dıyet, çelişki
tercihen: oncelikli olarak, tercih ederek, ustun tutarak.
vahdet: bir ve tek olma
vücut: varlık.
yevm-ı ahıret: ahıret günu
zahirî: gorunuşte olan, zahire, dışa aıt olan
ziyade: fazla, fazlasıyla
zuum: batıl ınanç, yanlış kanaat.

İkincisi: [1] آمَنَّا ihbar değildir, inşadır. İnşa nefiyle tekzip edilemediğinden, [2] وَمَا آمَنُوا denilmemiştir.

Üçüncüsü: آمَنَّا cümlesinden zımnen istifade edilen [3] نَحْنُ مُؤْمِنُونَ cümlesine nefiy ve tekzibi irca için [4] وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ denilmiştir.

Dördüncüsü: Onların adem-i imanlarının devamına delâlet etmek için cümle-i ismiye ihtiyâr edilmiştir.

Sual: Nefyi ifade eden مَا cümlenin evvelinde bulunduğu hâlde cümleden istifade edilen devamı nefyetmeye delâlet etmediğinde hikmet nedir?

Elcevap: Nefiy, kesif bir harfin medlûlüdür; devam ise, cümle-i ismiyenin hey'et-i hafifesinden istifade edilen bir manadır. Binaenaleyh, kesif kesife, yani nefiy imana daha karıştır.

Sual: وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ 'deki haber üzerine harf-i cer olan ب 'nin duhulü neye işarettir?

Elcevap: Onların zahireri imanları varsa da, hakikatte imana ehil ve lâyık insanlar olup, mü'minîn sınıfından addedilmediklerine delâlet için مَا 'nın haberi üzerine ب dâhil olmuştur.

---

1 İnandık. (Bakara Suresi 8.)
2 İnanmadılar.
3 Biz mü'miniz.
4 Mü'min olmadıkları halde. (Bakara Suresi 8.)

---

adem-i iman: imanın yokluğu, iman etmeme, inanmama
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cümle-i ismiye: isim cümlesi.
dâhil: içinde, içeri girmiş
dehalet: sığınmak, aman dileme, medet, yardım isteyiş, birinin himaye ve merhametine sığınma
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
duhul: içeri girme, dâhil oluş
ehil: sahip, malik, yetki sahibi olan
evvel: önce
hakikat: gerçek.
harf-i cer: cer harfi. Arapçada başına geldiği kelimenin sonunu esre ile ("i" diye) okutan harf
hey'et-i hafife: mananın hafif olduğunu gösteren cümle yapısı, basit cümle yapısı
hikmet: gaye, maksat.
ihbar: haber verme, bildirme
ihtiyar: irade, tercih
inşa: yapma, bina etme, kurma
irca: geri çevirme, geri döndürme
istifade: faydalanma, yararlanma
karip: yakın, yakın olan, uzak olmayan.
kesif: gr. kalın harf
medlul: delalet olunan, işaret edilen, gösterilen
mü'min: iman eden, inanan
nefiy: inkar etme, olumsuzlama
sual: soru.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
zahiren: görünüşte
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, ustu kapalı olarak, kapalı bir şekilde.

يُخَادِعُونَ اللّٰهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ
وَمَا يَشْعُرُونَ * فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ[1]

Bu ayet, butun cumleleriyle nifaka hucum ederek, munafıkları tevbih, takbih, tehdit, ta'yip etmekle, evvelce[2] أَمَّا dedikleri kavli ne maksada ve ne illete binaen söylediklerini ve nifakın en birinci cinayeti olan hıdâ' ve hîlelerini beyan etmektedir.

Evvelâ, nifakın birinci cinayeti olan hıdâa ait[3] يُخَادِعُونَ'den[4] يَكْذِبُونَ'ye kadar yedi cümleye terettüp eden müteselsil neticeleri nazara almak lâzımdır.

• *Birincisi*: Allah'ı kandırmak gibi muhal bir şeyin talebinde bulundukları için, tahmik edilmişlerdir.

• *İkincisi*: Menfaat niyetiyle kendilerine zarar dokundurdukları için, tesfih edilmişlerdir.

• *Üçüncüsü*: Menfaati mazarrattan tefrik edemedikleri için, techil edilmişlerdir.

• *Dördüncüsü*: Tıynetleri pis, sıhhatlerinin madeni hasta, hayat menbaları ölmüş, v.s. gibi rezaletleriyle, terzil edilmişlerdir.

1- Allah'ı ve mü'minleri güya aldatmaktadırlar. Halbuki onlar yalnız kendilerini aldatırlar da farkında bile olmazlar. • Onların kalblerinde nifak hastalığı vardır. Ayetler peşpeşe inip İslâm inkişaf ettikçe Allah da onların o hastalıklarını arttırmıştır. Ayetlerimizi yalanlayıp durmaları yüzünden onlara pek acı bir azap vardır. (Bakara Suresi, 9-10.)

2- İman ettik. (Bakara Suresi, 8.)

3- Aldatmaktadırlar. (Bakara Suresi, 9.)

4- Yalan söylüyorlar. (Bakara Suresi, 10.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cinayet: cana kıyma, katl ve ya bu derecede ağır bir suç.
evvela: öncelikle.
evvelce: daha önce.
hıdâ: aldatma, kandırma.
hile: aldatmaya yönelik duzen, desise.
illet: sebep.
kavil: karar, sözleşme.
maden: asıl, esas, kaynak.
maksat: gaye.
mazarrat: zararlar, ziyanlar, zarar vermeler.
menba: kaynak.
menfaat: fayda.
menfaat: faydalanılan, yararlanılan şeyler.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
munafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde kufru gizlediği halde Müslüman görünen.
müteselsil: teselsül eden, birbirinin ardı sıra, zincirleme giden.
nazar: bakış, fikir.
nifak: ikiyüzlülük, munafıklık.
rezalet: arsızlık, utanmazlık, hayâsızlık.
sıhhat: sağlam, sağlıklı olma, sahihlik, sözün yanlış ve eksik olmaması.
ta'yip: ayıplama.
tahmik: ahmak deme, ahmak olduğunu söyleme.
takbih: çirkin görme, ayıplama, kınama.
talep: isteme, dileme, istek, arzu.
techil: cehalete, cahillikle suçlama.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrıştırma.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
terettüp: sonuç olarak çıkma.
terzil: rezil etme, itibarını düşürme.
tesfih: akılsız, beyinsiz.
tevbih: azarlama, paylama.
tıynet: yaratılış, tabiat, maya, mizaç, huy, karakter.

• *Beşincisi:* Şifanın talebiyle marazlarını ziyade ettikleri için, tezlil edilmişlerdir.

• *Altıncısı:* Elemden maada bir şey intaç etmeyen kavi bir azapla tehdit edilmişlerdir.

• *Yedincisi:* İnsanlarca alâmetlerin en çirkini olan kizb ile teşhir edilmişlerdir.

Sonra, bu yedi cümlenin arasındaki intizam ve irtibatın şöyle bir tasvirle dinlenmesi lâzımdır:

Bir şahıs bir şahsı nasihatle fena bir şeyden men etmek üzere şöyle tevcih-i kelâmda bulunur: "Ey kişi! Aklın varsa, şu yapmak istediğin şey muhaldir, hem nefsine zarardır. Hem iyiyi, kötüyü tefrik edecek bir hissin yok mudur? Anlaşılan hakikati hurafe, tatlıyı acı gösteren seciyende bir hastalık vardır. Şüphesiz, o hastalıktan kurtulup, şifayab olmak istiyorsun. Fakat, senin bu hâlin o hastalığı izale değil, tezyit ediyor. Eğer bu hâlinle bir lezzet, bir zevk istersen, en şedit bir elemi intaç eden bir azap eline geçer. En nihayet, sarhoşluktan ayılıp kötü hâlinden vazgeçmediğin takdirde, fesadın başkalara geçmemek üzere hortumun üzerine bir damganın vurulmasıyla seni teşhir ve ilân etmek lâzımdır.

Kezalık, Cenab-ı Hak münafıkları nıfaktan zecr ve men için, kötü hâllerini şöylece nakletmekle yüzlerine vuruyor:

(1) يُخَادِعُونَ اللهَ : Yani, *hile ile Allah'ı kandırmak istiyorlar.* Zira, Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm Allah'ın

1 Bakara Suresi 9

alamet: iz, belirti, işaret, nişan
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
elem: derd, üzüntü, maddî mânevî ıztırap
fenâ: çirkin, kötü
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
hakikat: gerçek, doğru
hal: tavır, davranış, tutum
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
hurafe: manasız söz
ilan: yayma, duyurma, bildirme
intaç: netice verme, sonuçlandırma
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irtibat: bağ, münasebet.
izale: zevale erdirme, yok etme
kavi: şiddetli, zorlu
kezalik: keza, bu da öyle, böylece
kizb: yalan söyleme, yalan, uydurma
maada: başka, gayri -den başka
maraz: hastalık.
men: yasak etme, engelleme
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
munafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde kufru gizlediği halde Müslüman görünen
nakil: anlatma, söyleme, hikâye etme, aktarma
nasihat: öğüt, doğruya iyiye güzele sevk etmek için yapılan konuşma.

nefis: İnsandaki bedeni canlılık, yeme, içme, şehvet gibi bi yolojik ihtiyaçlara duyulan tabii istek.
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
nihayet: en sonunda
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim olan peygamber Hz Muhammed (ASM)
seciye: karakter, huy, tabiat.
şedit: şiddetli
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
şıfayab: şifa bulan, iyileşen
talep: isteme, dileme, istek, arzu
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tefrik: birbirinden ayırma, seçme, ayırdetme, ayırtetma
tehdit: korkutma, gözdağı verme
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, gösterme
tevcih-i kelam: sözü yöneltme
tezlil: aşağılama, küçük düşürme, horlama, küçük ve hor görme.
tezyit: arttırma, çoğaltma
zecr: önleme, yasak etme, yasaklama
ziyade: ilâve, ekleme.

elçisidir; ona yapılan hile Allah'a racıdır. Allah'a yapılan hile ise, muhaldir; muhali talep etmek, hamakattir. Böyle hayvancasına hamakat, taaccübü muciptir.

(1) وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ : Yani, *onlar nefislerine hile yapıyorlar.* Zıra fıllerinde nef' değil, zarar vardır. Bu zarar da nefislerine racidir. Nefislerine zarar veren, ancak sufeha kısmıdır.

(2) وَمَا يَشْعُرُونَ : Yani, *nef' ve zararı tefrik edecek bir hisse malik değillerdir.* Bu ise cehaletin en edna ve en aşağı bır derekesine düştuklerine ışarettır.

(3) فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ : Yani, *nıfak ve hasetten kalblerinde, ruhlarında öyle bir maraz vardır ki, o maraz, hakkı batıl, hakikati hurafe telâkki etmeye sebeptir.* Zaten fasıt bir kalbden, bozuk bir ruhtan böyle rezaletlerin çıkması bedîhîdir.

(4) فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا : Yanı, *eğer onlar yaptıkları fenalık la, gayz ve hasetlerini izale için bir deva, bır ilâç talebinde iseler, o zannettıkleri ılâç, kalblerini, ruhlarını bozan bir zehirdir.* Zehirle kendi tedavisine çalışan, elbette zelıldır. Evet, kırık ve yaralı bır elle ıntıkamını almak ısteyen, yarasının artmasına hizmet eden bir miskindir.

(5) وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ : Yanı, *eğer onlar bır zevk, bir lezzet talebınde ıseler, şu nıfaklarında pek çok maası olduğu*

1- Bakara Suresi. 9
2- Bakara Suresi. 9
3- Bakara Suresi. 10
4- Bakara Suresi. 10
5- Bakara Suresi. 10

batıl: boş beyhude yalan çurük hurafe
bedîhî: delılsız açık olan bespelli aşlkâr
cehalet: cahıllık ılmden yoksun olma ilâhi hakikatlerden habersiz olma
dereke: aşağı ınen basamak aşagı mertebe
deva: ılaç çare
edna: en açağı en basıt, en kuçuk.
fasıt. fesat çıkaran bozgunculuk yapan
fena. çırkın kotu
fıll: ış oluş davranış hareket.
gayz: hıddet ofke kızma kızgınlık başlangıcı hınç.
hakıkat. gerçek, dogru
hamakat. ahmaklık, beyınsızlık, budalalık.
haset: kıskançlık, kıskanma çekemezlik
hile. aldatmaya yonelik duzen desise
hurafe: dının aslına uymayan sonradan dinî bilgiler arasına karışmış olan uydurma batıl inanış.
izale: zevale erdirme yok etme
maasi ısyankarlıklar gunahlar, suçlar
malik. sahıp
maraz. hastalık
mıskın: elinden ış gelmez becerıksız.
mucip: ıcap eden, gerekturen
muhal: ımkânsız, olması mümkun olmayan.
nef: menfaat kâr fayda çıkar
nef: menfaat kâr fayda çıkar
nefis. kişinın kendısı lyılıge de kotulüge de meylı olan duygu
nıfak. ıkıyüzlulük, munafıklık.
racı: dair aıt, alakası olan
rezalet. arsızlık utanmazlık, hayasızlık.
sufeha: beyınsızler akılsızlar
taaccüp: şaşma hayret etme, şaşakalma
talep: ısteme dıleme ıstek, arzu
tedavı. hastalıgı yıleştırme ıçın yapılan bakım
tefrik: bırbırinden ayırma seçme ayırdetme, ayrı tutma
telakkı: kabul etme bır gorusle bakma
zelil: hor alçak, adl, bayağı.

gibi, muvakkat bir lezzet bile yoktur. O nifak, ancak dünyada şedit bir elemi, ahırette de en şedit bir azabı intaç edecek bir dalâlettir.

(1) بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ. Yani, *yaptıkları kızbden pişman olup, nedamet etmedikleri takdırde, beynennâs, yalancılıkla teşhir ve bir alâmetle tevsimleri lâzımdır* ki, başkalar onlara itimat edip marazlanna maruz kalmasınlar.

Mezkûr cumlelerin eczaları arasında bulunan irtibat ve intizamın beyanına gelelim.

Münafıkların yaptıkları hileden takip edilen gayenin muhal olduğuna ve o muhaliyeti goz önüne getinp çirkin bır şekılde gösterılmesine tasrıh edılmek üzere (2) يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا cümlesinde, münafıkların amelinden –müşareket babından– muzari sıgasıyla "hud'a" ünvanıyla tabir edılmiştir.

Ve keza makamın iktizası hilâfına (3) اَلنَّبِيُّ 'ye bedel اَللّٰهُ ve (4) اَلْمُؤْمِنُونَ 'ye bedel (5) وَالَّذِينَ آمَنُوا zıkredilmiştir. Çünkü (6) يُخَادِعُونَ 'nin maddesinden nefret çıkar, sigasından devam ve ıstımrar çıkar, babından müşareket çıkar. Müşareket ise, müşakeleti, yani mukabele-i bilmisli icap eder. Muşakelet ise, onlann seyyıelenne karşı seyyıe ile mukabele edileceğini istılzam eder. Demek onların devamla yaptıkları şu kotü fıl, nefısleri tıtreten bır nefretı ıntaç

1 Bakara Suresi 10
2 Hile ile Allah'ı ve mu'minlen kandırmaya çalışıyorlar (Bakara Suresi 9)
3 Peygamber
4. Mu'minler
5 Iman edenler kı (Bakara Suresi 9)
6 Aldatıyorlar (Bakara Suresi 9)

ahıret: obur dunya ıkıncı hayat.
alâmet. belırtı ışaret, ız
amden: kasıdı olarak, bılerek ve ısteyerek.
amel: fıl ış
azap: ezıyet, ıskence; buyuk sıkıntı şıddetlı acı
bab: kısım, bolüm, bahıs
bedel: bır şeyın yerını tutan, karşılık.
beyan: açıklama, bıldırme izah
beynennas: halk arasında, insanlar arasında
dalalet: dınsızlık, ınançsızlık
ecza: cuzler parçalar kısımlar
elem: dert üzuntu maddî-manevî ıztırap
fıl: ış oluş davranış hareket
gaye: maksat, meram hedef sonuç
hilafına: zıddına tersine aksine.
hile: aldatmaya yonelik duzen desise
hud'a: aldatma, oyun hile duzen.
icap: gerekme hâlı lâzım gerekli, luzum
iktıza: lâzım gelme gerekme
intaç. nebce verme sonuçlandırma
intizam: duzenlılık duzgunluk.
irtibat. bağlantı munasebet.
istılzam: gerekli gorme lüzumlu gorme
istımrar: surme surup gıtme uzayıp gıtme.
itimat. dayanma, güvenme, emnıyet etme
keza: boylece aynı şekılde
kızb: yalan söyleme yalan uydurma
makam: yer, mevkı
maraz: hastalık
maruz. bır şeyın etkısı ve tesın altında bulunma
mezkur: zıkredılen adı geçen anılan
muhal: ımkânsız, olması mumkun olmayan
muhaliyet. ımkânsızlık, ımkansız oluş
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabele-i bilmisil. mısılıyle mukabele etme karşılaştıgı muamelenin aynısını sahıbıne ıâde etme.
muvakkat: geçıcı
muzarı sıgası: genış zaman kıpı.
münafık: nıfak sokan ara bozucu kalbınde kufru gızledıgı hâlde Musluman gorunen
muşakelet. benzeyış şekıldekı benzeyıs cınsî benzeyıs
müşareket: bır ışın ortaklaşa yapıldıgını bıldıren fıl ışteşlık.
nedamet: pışmanlık
nefis: kışının kendısı ıyılığe de kotulüge de meylı olan duygu
nifak. ıkıyuzluluk, munafıklık.
şedit: şıddetlı
seyyıe: fenalık, kötülük çırkınlık.
tabir: ıfade.
tasrıh: açıkça ifade ederek suphe ve tereddutlen sılme
teşhir: ılân etme herkese duyurma gosterme
tevsim: damgalanma muhurlenme
ünvan: ad isim lâkap
zikir: anma, bıldırme

ettiği gibi, takip ettikleri garazın da akim kaldığına delâlet eder.

اَللّٰهُ kelimesinin tasrihinden de garazlarının muhal olduğuna delâlet vardır. Çünkü, Resul-i Ekrem'e (ASM) yapılan hud'a Allah'a racıdır. Allah ile pençeleşmek isteyen, düşer.

(1) وَالَّذِينَ اٰمَنُوا : (2) اَلَّذِين 'nin iphamını izale etmek için sıla olarak iman sıfatının ihtiyâr edilmesi, onların iman cihetiyle kendilerini sevdirerek mü'minlerden addetmek istemiş olduklarına işarettir. Ve keza, nur-i imanla akıllanan münevver olan mü'minlerin dirayetinden hilelerinin gizli kalmamasına bir imadır.

(3) وَمَا يَخْدَعُونَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ : Bu cümledeki hasr, kemal-i sefahatlerine işarettir. Zira, mü'minlere zarar verdirmek için yaptıkları muamele, makuse olup, onlar baltayı nefislerine vurmakla, sanki o hud'ayı bizzat nefislerine yapmakla sefahatlerini ilân etmişlerdir. (4) يَخْدَعُونَ 'nın (5) يَضُرُّونَ 'ye tercihi, yine onların sefahatlerine işarettir. Çünkü, ashab-ı ukul arasında kasten nefsine zarar veren vardır; fakat, amden kendisiyle hud'a eden yoktur, meğer ki insan suretinden çıkmış ola.

(6) اَنْفُسَهُمْ . Bu ünvan onların pek aziz ve sevgili olan nefislerini memnun etmek üzere bir hazz-ı nefsanî kazanmak niyetiyle yaptıklarına nifak, aksülamel kabîlinden, bir zakkum-ı esmar olduğuna alâmettir.

1- İman edenler ki. (Bakara Suresi: 9.)
2- O kimseler ki. (Bakara Suresi: 9.)
3- Onlar ancak kendi kendilerini aldatıyorlar. (Bakara Suresi: 9.)
4- Aldatıyorlar. (Bakara Suresi: 9.)
5- Zarar veriyorlar.
6- Kendi kendileri. (Bakara Suresi: 9.)

---

addetmek: saymak, sayılmak, itibar etmek.
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız.
aksülamel: tepki, reaksiyon.
alâmet: belirti, işaret, iz.
amden: isteyerek ve bilerek, kasten.
ashab-ı akıl: akıl sahipleri, akıllı kimseler.
azız: değerli.
bizzat: doğrudan doğruya.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme.
alâmet: işaret.
dirayet: zekâ, anlayış, inceliklen kavrayış.
garaz: hedef, gaye, istek, meyil, maksat.
hasr: umumîlikten çıkarma, sınırlama.
hazz-ı nefis: cismen, bedenen, duyularla bir şeyden lezzet alıp haz duyma.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.
hud'a: aldatma, oyun, hile, düzen.
ihtiyar: irade, tercih.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme.
iman: inanç, itikat.
ipham: gizleme, gizli ve ustu kapalı bırakma, belirsiz olma, muayyen olmama.
izale: zevale erdirme, yok etme.
kabil: bu turlu, bu çeşit, bu cins.
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kemal-i sefalet: tam bir sefilik, maddî-manevî yoksulluk, hakirlik.
keza: böylece, aynı şekilde.
makuse: başka bir şeyin ziddı, zıt, ters.
mu'min: iman eden, inanan.
muamele: davranma, davranış.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
münevver: nurlanmış, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış.
nefis: kişinin kendisi, insandaki bedenî canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
nifak: ara bozukluğu.
niyet: maksat, bir işi yapmayı önceden düşünme, meram, kalbin bir şeye karar vermesi, bir işin ne için yapılacağını bilmesi.
nur-i iman: iman nuru. Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalb ve fikir aydınlığı.
raci: münasebeti, nispet ve ilgisi olan, dokunan, dair.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
sefalet: sefilik, süfilik, hakirlik, aşağılık, düşkünlük.
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf.
sıla: bağ-fiil.
suret: biçim, şekil, tarz.
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütlen silme.
ünvan: ad, isim, lakap.
zakkum-i esmar: zehirli meyveler, cehennem meyveleri.

Sual: Bu cümledeki hasrdan anlaşılır ki, onlann hud'a ve nifakları, İslâmiyet'e ve âlem-i İslâm'a zarar vermemiştir. Hâlbuki, âlem-i İslâm'ın unsurları, onların öldürücü zehir gibi intişar eden nifak şubelerinden gordüğü zararları hiçbir şeyden görmemiştir?

Elcevap: Âlem-i İslâm'da görünen zararlar, ancak onların bozulmuş tabiatlarından tefessuh etmiş fıtratlarından, taaffun etmiş vicdanlarından neş'et ve intişar etmiştir. Yoksa onların arzu ve ihtiyârlarıyla yaptıkları hud'a ve hilelerin neticesi değildir. Çünkü, onlann hileleri Cenab-ı Hakka, Peygamber-ı Zîşana (ASM), cemaat-ı Müslimîne yapılan bir muameledir. Allah o muameleye âlımdır, Peygamber-i Zîşan da vahiyle vâkıftır. Cemaat-i Müslimînce de, imanî bir şiddet-i zekâ sayesinde, o gibi hileler, tesettur edıp gizli kalamaz. Demek, onlann âlem-i İslâm'a vurdukları balta, dönüp kendi başlarını parçalamıştır. Çünkü aldanan cemaat-ı Müslimîn değildir; ancak aldanan, aldatandır.

(1) وَمَا يَشْعُرُونَ : Yani, *onlar yaptıkları hilenin nefislerine raci olduğunu hissetmiyorlar.* Bu fezleke onlann cehaletini ilân ediyor. Çunku, ukalâdan değildirler. Çünku, onların bu işi, ukalâ işi değildir. Ve keza, hayvan sınıfına da benzemiyorlar. Çünkü, hayvanlar zararlı olan şeyleri hissettikleri zaman çekinirler. Demek bunlar hiss-i hayvanîden de mahrumdurlar. Öyle ise, bunlar ihtiyârları ve şuurları olmayan cemadat nev'ine dâhildirler.

1 Farkında bile olmazlar. (Bakara Suresi 9.)

alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dunyası
alim: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
cehalet. cahıllık, ilmden yoksun olma, ilahi hakıkaderden habersız olma
cemaat-i Muslimin: Musluman toplulugu, Musluman cemaatı
cemadat: cansız varlıklar
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yuce Allah
dahil: içinde, içerisinde gırmiş
fezleke: ozet, netice
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
hasr: umumilikten çıkarma, sınırlama
hile: aldatmaya yonelik düzen, desise
hiss-i hayvani: canlıya ait his, canlılık hissi, hayvana ait his
hud'a: aldatma, oyun, hile, düzen.
ihtiyar: irade, tercih
İhtiyar: irade, tercih
İlân: yayma, duyurma, bildirme
imani: imana dair olan, imanla ilgili
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
keza: boylece, aynı şekilde
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
muamele: davranma, davranış
nefis: hayat, ruh, can
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nevi: turlu, çeşit.
nifak. ikiyuzlulluk, munafıklık.
Peygamber-ı Zişan: şan ve şeref sahibi olan Peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
raci: dalr ait alakası olan.
şiddet-i zekâ: kuvvetlı zekâ, guçlu kavrayış
sual: soru
şube: bolum, kısım, takım.
şuur: bilinç.
taaffun: kokma, kokuşma
tabiat. yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç.
tefessuh: çürume, çuruyup dagılma, bozulma, kokuşma.
tesettur: gizlenme, saklanma
ukalâ: akıllılar, akıllı olanlar
unsur: madde, esas, kok
vahiy: Cenab-ı Hakkın dileduğu hukumlen, sırlan ve hakıkatlen peygamberlere bildirmesi
vâkıf: bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan
vicdan: iyiyi kotuden, hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu.

[1] فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ : ***Bu cümlenin, mâkabliyle vech-i irtibatı:*** Vakta kı onlar şuur hıssını ıstıhdam ederek muhakeme-i akliye ile amel etmediler, anlaşıldı ki, ruhlarında bır maraz vardır. Ve lâakal onun zararlı bır maraz olduğunu bilmeleri lâzımdır kı, o marazdan sâdır olan hükümlere ıtımat etmesınler. Çunku, o maraz, hakikatleri tağyir etmekle, acıyı tatlı, çırkını güzel göstermek şanındadır.

Zarfiyeti ifade eden [2] فِي kelimesinden anlaşılır kı, onların marazları kalbin sathında değildır. Ancak kalbin melekûtunda, yani iç yüzünde kâın bir marazdır. [3] قَلْبٌ ünvanından anlaşılır kı, kalbin sathında bulunan bir hastalık, bütün a'mal-i bedeniyeyi sekteye uğrattığı gibi, kalbin iç yüzü de nifakla hastalandığı zaman, ef'al-i ruhiye tamamen ıstıkamet üzerine hareket edemez. Çünkü, hayatın mihveri ve makinesi ancak kalbdır.

[4] فِي قُلُوبِهِمْ kelâmının [5] مَرَضٌ kelimesi üzerine takdimi ıkı cihetle hasr ifade eder:

*Bir*i, maraz başka uzuvlarda değil, ancak kalblerdedir.

Diğeri, o kalbler de ancak münafıkların kalbleri olup, başkaların kalbleri değildir.

Bu ıkı hasrdan tanz suretiyle anlaşılır kı, nur-ı imanın, insanın bütün ef'al ve âsârına sıhhat ve ıstıkameti vermek, şanındandır.

1- Kalblerinde hastalık vardır. (Bakara Suresi, 10.)
2- İçinde. (Bakara Suresi, 10.)
3- Kalb. (Bakara Suresi, 10.)
4- Kalblerinde. (Bakara Suresi, 10.)
5- Hastalık. (Bakara Suresi, 10.)

---

a'mal-i bedeniye: bedenin yaptığı işler, bedenle yapılan işler
amel: iş, uygulama, yapma
asâr: eserler, ürünler
cihet: yön
ef'al: fiiller, işler
ef'al-i ruhiye: ruha ait işler
hakıkat: gerçek, esas
hasr: umumîlikten çıkarma, sınırlama
hükum: verilen karar
ıstıhdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
ıstıkamet: doğruluk, dürüstlük
ıtımat: dayanma, güvenme
kaın: olan, olmuş
kelam: söz, ibare, fikra
lâakal: en azından, hiç olmazsa
mâkabl: öndeki, üstteki
maraz: hastalık.
melekût: bir şeyin iç yüzü, hakikati, aslı
mihver: eksen, yörünge
muhakeme-i akliye: aklı muhakeme, karar vermek için akılla iyi düşünme, hüküm verme
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık
nur-ı iman: İman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalb ve fikir aydınlığı
sâdır olan: çıkan, meydana gelen, zuhur eden
şan: âdet, tabiat, huy
satıh: üstten görünen kısım
sekte: bozukluk, bozulma.
sıhhat: sahıhlık, doğruluk, gerçeklik.
suret: biçim, şekil, tarz.
şuur: bilinç, bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış
tağyir: başkalaştırma, değiştirme
takdim: arz etme, sunma
tanz: kinayeli söz söyleme, sanatı
ünvan: şöhret, ad, isim.
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ
vakta kı: ne vakıt kı, ne zaman kı, o zaman kı, olduğu vakıt.
vech-i irtibat: bağlılık yönü, aradaki ilişki bağı
zarfiyet: kelimenin zarf olması halı, bir kelimenin zarf olarak kullanılması.

Ve yine anlaşılır ki, fesat kalbdedir. Bir şeyin esası, kalbi bozuk olursa, teferruatını tamir etmek, bir faydayı teşkil etmez.

Ve yine anlaşılır ki, fıtrattan hakikat çıkar. Fıtrat, hakikatlere merci bir mastardır. Fesat ve harap ise arızî bir marazdır. Çünkü, eşyada asıl, sıhhattir. Maraz ise arızîdir. Binaenaleyh, onlar "Nifak ve fesadımız fıtrîdir. Ihtiyârî olmadığından, mucib-i ceza değildir" diye itirazda bulunamazlar.

Tenkiri, meçhuliyeti ifade eden *tenvin* ise, o maraz pek gizli olduğundan, ne görünmesi ve ne de tedavisi mümkün olmadığına işarettir.

Beşinci cümleyi teşkil eden [1] فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا ***'nin mâkabliyle vech-i irtibatı ile eczası arasındaki cihet-i intizama gelince:***

Evet, vakta ki münafıklar yaptıkları amelden bir maraz olduğu kanaatiyle içtinap etmediler, bilakis o amellerini istihsan ederek o marazın fazlaca talebinde bulundular, Cenab-ı Hak da talepleri üzerine, onların marazlarını arttırdı.

Sual: [2] فَزَادَ 'deki فَ mâkablinin mâba'dine sebep olduğunu ifade eder. Hâlbuki, burada marazın vücudu, marazın ziyadesine sebep değildir?

Elcevap: Vakta ki onlar marazlarını teşhis edip tedavisi talebinde bulunmadılar, sanki ihmallik yüzünden

amel: fiil, iş
arızî: sonradan çıkan.
bilakis: aksine, tersine
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
Cenab-ı Hak: Allah doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet-i intizam: intizam yönü, düzgünlük, tertip tarafı, cihetı
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
esas: asıl, temel, dip, kök
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fıtrî: tabiı, yaratılıştaki, doğuştan olan
hakikat: gerçek, asıl, esas.
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma
ihmal: boşlama, önemsememe
ihtiyârî: irade ile, kendi isteği ile seçerek ve hareket ederek.
istihsan: güzel bulma, beğenme
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kanaat: inanma, görüş, fikir
maba'dı: bundan sonraki, sonrası
makabl: önde, ötteki, üstteki
maraz: hastalık.
mastar: fiil (iş, hareket, oluş bildiren kelime) kökü.
meçhuliyet: bilinmezlik, meçhuluk.
merci: merkez, kaynak.
mucib-i ceza: ceza gerektiren
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık
sıhhat: sahihlik, doğruluk, gerçeklik.
sual: soru
talep: isteme, dileme, istek, arzu
tamir: onarma, düzeltme
tedavi: hastalığı iyileştirme için yapılan bakım
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler
tenkir: bir ismi harf-i tarifsiz kullanarak belirsiz yapma
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre
teşhis: tanıma, fark etme, seçme, ayırma, ne olduğunu anlama
teşkil: oluşturma, şekillendirme
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
ziyade: Artma, çoğalma.

1. Allah hastalıklarını arttırdı. (Bakara Suresi: 10.)
2. Arttırdı. (Bakara Suresi: 10.)

ziyadesini talep etmişlerdir. Cenab-ı Hak da, mü'minlerin zafenyle, onların ümıtlerıni ye'se çevirmıştır ve Müslümanların galebesiyle onların husumetlerini haset ve kine kalbetmiştir. Sonra da onların maruz kaldıkları o yeis ve kinden doğan korku, zaafiyet ve zıllet marazlarını onlann kalblerine istılâ ettırmekle, marazlarını ziyadeleştirdi.

Sual: Kur'ân-ı Kerîm'in bu cümlede maraz kelimesini mef'ul değil, temyiz şeklinde kullanması neye ışarettır?

Elcevap: Münafıklann bâtınî ve kalbî olan marazlan sanki zahire çıkmış ve butun amellerine ve fıllerine sirayet etmekle, onlann vücutlan tamamıyla maraz kesilmiş olduğunu ifade etmek için [1] مَرَضٌ kelimesi temyiz olarak kullanılmıştır.

Evet, مَرَضٌ kelimesi, mef'ul olduğu takdirde bu manayı ifade etmez. Çünku, o vakit ziyadelik yalnız maraza taallûk eder.

Altıncı cümleyi teşkil eden [2] وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ***'in vech-i irtibatı ise:***

Menfaati ifade eden ل 'dan anlaşılır ki, münafıkların menfaatı ya dünyada elîm bır azaptır, veyahut ahırette şedit bir elemdir. Bunlar ise menfaat değıldır. Öyle ise menfaatlen muhaldır.

1- Hastalık. (Bakara Suresi 10)

2- Onlar için acıklı bır azap vardır. (Bakara Suresi 10)

ahıret: obur dunya ıkıncı hayat.
amel: fıl ış
azap: büyük sıkıntı şıddetlı acı
bâtını: ıçe aıt, dâhılî.
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek Hakkın tâ kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
elem: dert, uzüntu maddî-manevî ıztırap
elım: şıddetlı çok dert ve keder veren
fıl: ış olus davranış, hareket
galebe: galıp gelme ustunluk.
haset: kıskançlık kıskanma çekemezlik
husumet: duşmanlık.
ıstıla: ele geçirme kaplama yayılma
kalbetmek: çevırmek, dondermek.
kalbı: samımî ıçten, gonulden
kın: gızlı duşmanlık, garaz.
kın: gızlı duşmanlık, garaz.
maraz: hastalık.
maruz: bır şeyın etkısı ve tesırı altında bulunma.
mef'ul: gr fallın yaptığı ış fallın fılının etkıledıgı şey
menfaat: fayda kâr gelır ıhtıyaç karşılığı olan şey
mü'mın: ıman eden ınanan.
muhal: ımkânsız, olması mumkun olmayan
münafık: nıfak sokan ara bozucu kalbınde kufru gızledıgı halde Musluman gorunen
şedıt: şıddetlı
sirayet: yayılma dağılma.
sual: soru
taalluk: alâkalı münasebetlı olma
talep: ısteme, dıleme ısrek, arzu
temyız: ayırma, dıkkatle ayırma, ınceleyıp seçme
teşkıl: olustırma sekıllendırme
vech-ı irtibat: baglılık yonu, aradakı ılışkı sebebı
yeis: umıtsızlık.
zaafiyet: zayıflık.
zahır: açık, aşıkar
zillet: hakırlık, horluk alçaklık aşagılık, bayagılık adâlık.
ziyade: çok fazla artık.

Sual: Elîm, müteellim manasınadır. Müteellim ise şahsın sıfatıdır. Binaenaleyh, azabın elîm ile vasıflandırılmasında ne hikmet vardır?

Elcevap: Azap onların vücutlarını öyle kaplar ve cesetlerini öyle ihata eder ve bâtınlarına öyle nüfuz eder ki, sanki onların vücutları bir azap külçesi kesilir. Onların cesetlerinden azaptan maada bir şey görünmez olur. Hatta o azap külçesinden fışkıran ahlar, fızarlar, teellümler sanki nefs-i azaptan neş'et ederler. Yani çağıran, bağıran, müteellim olan ayn-ı azap olduğu sanılır.

Yedinci cümleyi teşkil eden [1] بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ***'un vech-i irtibatı:***

Munafıkların azaplarının mezkûr cinayetler arasında yalnız kizb ile vasıflandırılması, kizbin şiddet-i kubuh ve çırkınlığına işarettir. Bu işaret dahi, kızbın ne kadar tesirli bir zehir olduğuna bir şahid-i sadıktır.

Zira kizb küfrün esasıdır, kizb nifakın birinci alâmetidir, kizb kudret-i İlâhiyeye bir iftıradır, kızb hikmet-i Rabbaniyeye zıttır. Ahlâk-ı âliyeyi tahrip eden kizbdir, âlem-i Islâm'ı zehirlendiren ancak kizbdir, âlem-ı beşerin ahvalini fesada veren kizbdir, nev-i beşeri kemalâttan geri bırakan kızbdır, Müseylime-i Kezzab ile emsalini âlemde rezil ve rüsva eden kizbdir.

İşte bu sebeplerden dolayıdır ki, bütün cinayetler içinde tel'ine, tehdide tahsıs edilen, kızbdır.

1 Ayetlerimizi yalanlayıp durmaları yüzünden. (Bakara Suresi: 10.)

ahlâk-ı âliye: yüksek ahlak, yüce ahlak, üstün ahlâk.
ahval: durum, vaziyet.
alâmet: belirti, işaret, iz.
âlem: dünya, cihan.
âlem-i beşer: insanlık âlemi.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
ayn-ı azap: azabın aynısı, sıkıntının tıpkısı.
azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
emsal: eşler, benzerler.
esas: asıl, temel, dip, kök.
fesat: karışıklık, nifak.
fızar: ağlayıp inleme, sesli ağlama.
hikmet: gaye, maksat.
hikmet-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı olması.
iftıra: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
ihata: kuşatma, içine alma.
kemalât: kemâller, olgunluklar, mükemmellikler.
kizb: yalan söyleme, yalan uydurma.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarrufâr.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
külçe: kume, yığın halindeki şey.
maada: başka, gayri, -den başka.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
münafık: nifak, sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
müteellim: acılı, ağrılı, acı duyan.
nefs-i azap: azabın kendisi.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nifak: ikiyüzlülük, munafıklık.
nüfuz: geçerli olma, işleme.
rezil: maskara.
rüsva: rezil, itibarsız, haysiyetsiz, kepaze, hor, hakir, ayıplı.
şâhid-i sadık: doğru sözlü şahıt.
şiddet-i kubuh: çirkinliğin derecesi, şiddeti.
sıfat: vasıf, nitelik.
sual: soru.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tahsıs: has kılma, ayırma.
teellüm: elemlenme, tasalanma, dertlenme, üzüntü duyma.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
tel'in: lânet okuma, lânetleme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
vasıflandırmak: nitelendirmek.
vech-i irtibat: bağlılık yönü, aradaki ilişki bağı.

Bu ayet insanları, bilhassa Müslümanlan dikkate davet eder.

Sual: Bir maslahata binaen kizbin caiz olduğu söylenilmektedir. Oyle midir?

Cevap: Evet, kat'î ve zarurî bir maslahat için, mesağ-ı şer'î vardır. Fakat, hakikate bakılırsa, maslahat dedikleri şey batıl bir özürdür. Zira, usul-ı şeriatta takarrur ettiği vecihle, mazbut ve miktarı muayyen olmayan bir şey, hükümlere illet ve medar olamaz. Çunkü mıktarı bir had altına alınmadığından, suistimale uğrar.

Maahaza, bir şeyin zararı menfaatine galebe ederse, o şey mensuh ve gayr-i muteber olur; maslahat, o şeyi terk etmekte olur.

Evet, âlemde görünen bu kadar inkılâplar ve karışıklıklar, zararın özür telâkki edilen maslahata galebe etmesine bir şahittir. Fakat, kinaye veya tariz suretiyle, yani gayr-i sarih kelimeyle söylenilen yalan, kizbden sayılmaz.

Hülâsa, yol ikidir: Ya sükût etmektir, çünkü, söylenilen her sözün doğru olması lâzımdır. Veya sıdktır; çünkü, İslâmiyet'in esası sıdktır, imanın hassası sıdktır, bütün kemalâta ısal edici sıdktır, ahlâk-ı âliyenin hayatı sıdktır, terakkiyatın mihveri sıdktır, âlem-i İslâm'ın nizamı sıdktır, nev-ı beşeri Kâbe-i kemalâta isal eden sıdktır, Ashab-ı Kıramı bütün insanlara tefevvuk ettiren sıdktır, Muhammed-i Haşimî Aleyhissalâtu Vesselâmı meratib-ı beşeriyenin en yükseğine çıkaran sıdktır.

ahlâk-ı âliye: yuksek ahlâk, yuce ahlak, ustun ahlak
âlem: dünya, cihan.
alem-i İslâm: Islâm âlemi, Islâm dunyası
aleyhissalâtü vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun.
Ashab-ı Kıram: Hz. Muhammed in (ASM) Ashabı, Sahabelerin arkadaşlan
ayet: Kur an ın her bir cumlesi
batıl: hukumsuz olan, hukukî netice dogurmayan
bilhassa: ozellikle
binaen: den dolayı, bu sebepten
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun
galebe: galip gelme, ustunluk.
gayr-ı muteber: ıtıbar gorme yen, degersiz, geçersiz olan
gayr-i sarih: açık olmayan
had: sınır
hakikat: gerçek, asıl, esas
hassa: bir şeye mahsus olan ozellik, nıtelik.
hukum: verilen karar
hülâsa: kısaca, ozet.
illet: sebep
inkılap: bir halden dıger bir hale geçme, degişme, donuşme
ısal: ulaştırma, vardırma, yetıştırme, enştırme.
Kabe-i kemalat: mukemmellikler Kâbesi, guzelliklerin merkezi
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemalat: kemaller, olgunluklar, mukemmelliklıer
kinaye: maksadı, kapalı bir şekılde ve dolaylı olarak anlatan söz.
kizb: yalan soyleme, yalan, uydurma
maahaza: bununla birlıkte, boyle olmakla beraber
maslahat: fayda, maksat.
mazbut: belli, belırtılmış
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
menfaat: fayda, kar, kazanç.
mensuh: hukmu kaldırılmış, nes holunmuş, hukumsuz bırakılmış
meratib-i beşeriye: insanlık mertebeleri, insan sınıfları
mesağ-ı şer'i: şeriatın verdiği ızın
mihver: eksen, yorunge.
muayyen: sınırlanan, sınırlanmış.
Muhammedü l-Haşimî: Haşımî ogullarından olan Hz. Muhammed (ASM)
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nizam: duzen
özür: engel
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakıkat.
sual: soru
suistımal: bir şeyı kotuye kullanma
sükût: susma, sessiz kalma
suret: bıçım, şekıl, tarz.
takarrür: karar bulma, karar kılma, yerleşme
tariz: kınayeli söz soyleme, sana tı
tefevvuk: ustun olma, ustunluk.
telâkki: anlama, anlayış, goruş.
terakkıyat: ılerlemeler, gelişmeler, yukselişler
usul-ı şeriat: fıkıh usulu denilen Kur an ve hadislerden nasıl hukum çıkarıldıgından bahseden ılım
vecih: cihet, yon
zarurî: zorunlu.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ * أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَٰكِن لَّا يَشْعُرُونَ [1]

Bu ayetin evvelki ayetle vech-i irtibatı:

Vakta ki münafıkların nifakından neş'et eden cinayetlerinin birincisini teşkil eden nefislerine zulmetmekle hukukullaha tecavüzleri olan cinayet zikredildikten sonra, mezkûr cinayetlerinin ikincisini teşkil eden hukuk-i ibada tecavüz etmekle aralarına fesat ilka etmek cinayetleri dahi mevki-i münasıpte zikredilmiştir.

Sonra, [2] وَإِذَا قِيلَ cümlesi, münafıkların kıssasına ve hikâyesine dâhil olduğu cihetle, [3] وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ 'deki [4] يَقُولُ 'ye bağlıdır, mana ve mealce [5] يُخَادِعُونَ 'ye nazırdır, haddizatında dahi [6] يَكْذِبُونَ 'ye merbuttur.

Üslûbun tağyiri ise, yanı kaziye-i hamliye yerine kaziye-i şartiyenin ıradı, يَكْذِبُونَ ile وَإِذَا قِيلَ arasında birkaç cümlenin mukadder olduğuna bir emaredir.

Takdir-i kelâm şöyle olsa gerektir: Yalan söyledikleri zaman, fitneyi ilka ediyorlar. Fitneyi ilka ettikleri zaman, ifsat ediyorlar. Nasihat edildikleri vakıt, kabul etmiyorlar. "Fesat yapmayın" denildiği zaman, "Biz ancak ıslaha çalışıyoruz" diyorlar.

1 Onlara "Yeryüzünde fesat çıkarmayın" dendiği zaman, "Biz ancak ıslah ediciyiz" derler. Dikkat edin, asıl bozguncular onlardır, fakat farkında değildirler. (Bakara Suresi, 11-12)
2 Denildiği zaman. (Bakara Suresi, 11)
3 İnsanlardan şöyle diyenler vardır. (Bakara Suresi, 8)
4. Diyenler. (Bakara Suresi, 8)
5. Aldatmaya çalışırlar. (Bakara Suresi, 9)
6. Yalan söylerler. (Bakara Suresi, 10)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dâhil: içeri, iç.
emare: alamet, belirti, nişan.
evvel: önce.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık, baştan çıkarma, azdırma.
haddizatında: aslında, esasen.
hukuk-ı ibad: kul hakkı, insanların hukuku.
hukukullah: Allah'ın hukuku.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
ilka: vuku buldurma, yapma, yaptırma.
ilka: bırakma, atma, koyma.
irad: getirme, söyleme.
kaziye-i hamliye: yüklemli kaziye.
kaziye-i şartiye: şarta dayalı hukum.
kıssa: ibret verici hikâye.
meal: mana, anlam, mefhum.
merbut: bağlı, rabtedilmiş.
mevki-i münasip: uygun yer.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mukadder: takdir edilmiş.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
tağyir: başkalaştırma, değiştirme.
takdir-i kelam: sözün kıymeti.
tecavüz: haddini aşma, söz ve hareketle ilen gitme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
üslup: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakıt.
vech-i irtibat: bağlılık yönü, aradaki ilişki bağı.
zikir: anma, bildirme.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Bu ayetin ihtiva ettiği mezkûr ve gayr-i mezkûr cümleler arasındaki vech-i irtibat:

Bir misalle izah edilecektir. Şöyle ki:

Bir insan tehlikeli bir yola sülûk ettiği zaman, en evvel "Senin bu yolun seni felâkete götürüyor; bu yoldan vazgeç" diye nasihat ederler. O insan vazgeçmediği takdirde, şiddetle zecir ve nehyedilir. "Ve aynı zamanda umum halkın nefret ve kahrına uğrarsın" diye tehdit edildiği gibi, "Ebna-ı cinsine zulmetmiş olursun" diye şefkat-ı cinsiyeye de davet edilir.

Eğer o insan sarhoşlar gibi inatçı ve kafasız ise, kendisine yapılan nasihat ve zecir ve nehiyleri müdafaa etmekle mukabele eder ve "Benim mesleğim haktır; ne senin hakk-ı itirazın var ve ne de benim senin nasihatlerine ihtiyacım var" diye serkeşliğe başlar.

Eğer o insan iki yüzlü ise, bir cihetten nasihat edenleri kandırır ve ilzama çalışır, diğer cihetten de "Ben ıslah edici bir insanım" diye mesleğini hak göstermeye devam eder. Ve aynı zamanda, "Islah benim hakîkî bir sıfatım olup, bilahare hâsıl olmuş bir sıfat değildir" diye davasını te'kit ve teyit eder.

Bundan sonra, eğer o insan mesleğinde ısrar ile, nasihatleri kabul etmezse, anlaşılır ki, onun ıslahına hiçbir çare ve hiçbir deva yoktur. Yalnız, onun fesadı halka sırayet etmemek için, mesleğinin muzır ve fena olduğunu ilân etmek lâzımdır ki, herkes ondan tahaffuz etsin. Zira, o insan aklını çalıştırmıyor, şuurunu istihdam etmiyor ki, böyle zahir olan bir şeyi hissedebilsin.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bilahare: sonra, sonradan, sonraları.
cihet: yön.
dava: takip edilen fikir, iddia.
deva: ilaç, çare, tedbir.
ebna-i cins: kendi cinsinden olanlar.
evvel: önce.
felaket: musibet, büyük dert, bela.
fena: çirkin, kötü.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
gayr-i mezkûr: zikredilmeyen.
hakîkî: gerçek.
hakk-ı itiraz: itiraz etme hakkı.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
ihtiva: içine alma, kapsama.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
ilzam: susturma, cevap veremez hâle getirme.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kahır: zorlama, zorla bir iş gördürme.
mesleki: tarz, davranış.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misal: benzer, örnek.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
muzır: zararlı, zarar veren.
müdafaa: savunma, koruma.
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma.
nehiy: yasaklama, menetme, bir işin yapılmaması konusunda tembihte bulunma.
serkeş: baş kaldıran, itaat etmeyen, asi.
sıfat: vasıf, nitelik.
sirayet: yayılma, dağılma.
sülûk: bir yola girme, bir yol tutma.
şefkat-ı cinsiye: cinse ait şefkat, aynı cinsten olanların birbirlerine karşı duydukları merhamet, sevgi, şefkat duygusu.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
tahaffuz: kendini muhafaza etme, koruma.
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme.
umum: bütün.
vech-i irtibat: bağlılık yönü, aradaki ilişki bağı.
zahir: açık, belli, meydanda.
zecir: zorlama, mecbur etme.

İşte, bu misaldeki cümlelerin arasındaki münasebetlere dikkat edilirse, mezkûr ayetin cümlelen arasında bulunan münasebet halkalan güzelce görünecektir. Evet, aralarında öyle fıtrî bir nizam vardır ki, icaz ve ihtisanndan, i'cazın yüksek sesleri işitilir.

Mezkûr ayetin her bir cumlesinin hey'etindeki vech-i intizam:

Evet, kat'iyeti ifade eden [1] وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ 'deki [2] إِذَا , kötü ve fena şeyleri men ve nehyetmek lâzım ve vacip olduğuna işarettir.

Failin terkiyle, siga-i meçhul ile zikredilen [3] قِيلَ , kötü bir şeyi nehyetmek farz-ı kifaye olduğuna işarettir.

Menfaat ve lutfu ifade eden [4] لَهُمْ 'deki لَ , yapılacak nehiylerin tahkir ve tahakkum suretiyle değil, ancak nasihat tarzıyla lâzım olduğuna işarettir.

[5] لَا تُفْسِدُوا şöyle bir kıyas-ı istısnaiyeye işarettir ki: "Böyle yapmayın! Aksı takdirde karışıklıklar meydana gelir, insanlar arasında itaat rabıtası kesilir, adalet ihtilâle inkılâp eder, ittifak ve ittihadın ipleri kopar, fesat doğmaya başlar. Öyle ise böyle yapmayın ki, fesat olmasın."

[6] فِي الْأَرْضِ , nehyi te'kit, zecri idame ettiriyor. Çünkü, nasıhat muvakkat olduğu için, ınzıcann devamı lâzımdır.

1. Onlara dendiği zaman. (Bakara Suresi, 11.)
2. Zaman. (Bakara Suresi, 11.)
3. Denildi. (Bakara Suresi, 11.)
4. Onlara. (Bakara Suresi, 11.)
5. Fesat çıkarmayın. (Bakara Suresi, 11.)
6. Yeryüzünde. (Bakara Suresi, 11.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adilik
aksi: ters, zıt
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden.
farz-ı kifaye: bir kısım Müslumanların yerine getirmesiyle, diğerlerinin üzerinden kalkan farzlar
fena: çirkin, kötü
fesat: karışıklık, nifak.
fıtrî: tabii, doğal
hey'et: şekil, biçim, yapı
ı'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak
icaz: az sözle çok mana ifade etme
idame: devamlı ve daimi kılma
ihtilal: bozulma, karışıklık, intizamsızlık.
ihtisar: kısaltma, özetlenme
inkılâp: bir hâlden diğer bir hâle geçme, değişme, dönüşme.
inzıcar: çekilme, vaz geçme
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
ittifak: ortak bir gayede anlaşma, birleşme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kıyas-ı istısnai: neticesi veya tersi bizzat kendi içerisinde zikredilen kıyas şekli: güneş doğmuşsa gündüz olmuştur gibi
lutuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
men: yasak, etme, engelleme
menfaat: fayda, kar, kazanç.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
misal: benzer, örnek.
muvakkat: belirli bir zamana mahsus, vakıtlı, süresiz, geçici.
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma.
nehiy: yasaklama, menetme, bir işin yapılmaması konusunda tembihte bulunma.
nizam: düzen
rabıta: münasebet, alaka, bağ
siga-ı meçhul: Arapçada edilgen fiil çekimi.
suret: biçim, şekil, tarz
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
tarz: uslûp, eda
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
vacip: zorunlu yapılması gerekli olan.
vech-i intizam: intizam yönü, düzgünlük yönü
zecir: önleme, yasak etme, yasaklama
zikir: anma, bildirme

Bu da vicdanın heyecana getirilmesiyle olur. Bu dahi, ya şefkat-i cinsiyenin uyandırılmasıyla veya nefret-i umumiyeye maruz kalmak korkusuyla olur. Evet, [1] فِي الْأَرْضِ kelimesi her ıkı cihetı de temin eder. Zıra, [2] اَرْضِ kelimesi, lisan-ı hâliyle, "Sizin bu fesadınız nev-i beşere sirayet eder. Nev-i beşerin, bilhassa fakirlerin ve masumların sızlere kötülüğü nedir kı, onlara karşı böyle fenalıkta bulunuyorsunuz. Şefkat-i cinsiyeniz yok mudur? Niçin merhamet etmiyorsunuz? Evet, teslım ettik kı, sizin şefkat-i cinsiyeniz yoktur. Hiç olmazsa nefret-i umumiyeden korkunuz!" diye onları ikaz ediyor.

Sual: Onlann maksatları umum insanlar değildir. Niçin onlann fesadı bütün insanlara sirayet etsin?

Elcevap: Evet, siyah bir gözlüğü takan adam, her şeyı siyah ve çirkin görür. Kezalık, basıret gözü de nıfakla perdelenırse ve kalb kufürle peçelenirse, bütun eşya çirkin ve kötü görünür ve bütun insanlara, belki kâinata karşı bir buğz ve bir adavete sebep olur.

Hem de, küçük bir dişlinin kırılmasıyla büyük bir makine müteessır olduğu gibi, bir şahsın nıfakıyla heyet-ı beşeriyenin intızamı muteessır olur. Zıra adalet, ıntizam ve İslâmiyet ve itaatle olur. Maalesef, onlann serptikleri zehirler tabakadan tabakaya intikal ede ede bu zillet ve sefaletı ısmar etmıştır.

duruşu ve görunüşü ile bır mana ifade etmesi
maksat: maksat, meram, hedef, netice, sonuç
maruz: bır şeyin etkısı ve tesirı altında bulunma
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temiz
muteessır: teessure kapılan, huzunlu, kederlı, mahzun.
nefret-i amme: umumun genelin nefreti
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nıfak: ıkıyuzluluk, munafıklık
nıfak: ıkıyuzluluk, munafıklık
peçe: ortu.
sefalet: sefilik, süfilik, hakırlık, aşağılık, duşkunluk.
sirayet: bırınden dığerine geçme, bulaşma
sirayet: yayılma, dağılma
sual: soru
şefkat-i cinsiye: cinse ait şefkat, aynı cinsten olanlann bırbırlerine karşı duydukları merhamet, sevgi, şefkat duygusu
tabaka: nesıl, kuşak
temin: elde etme
umum: butun
vicdan: his, duygu
zillet: hakırlık, horluk, alçaklık, aşağılık, bayağılık, adılık

1- Yeryuzunde (Bakara Suresi, 11)
2- Yeryuzü

adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız verılmesi, hakkanıyet, âdılık.
adavet: duşmanlık, husumet.
basıret: kalb gozuyle görme, dogru ve olçulu goruş
bilhassa: ozellıkle
buğz: kin, nefret, sevmeme, husumet.
cihet: yon
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
he'et-ı beşerıye: ınsan toplulukları sınıflan
ıkaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
intıkal: bır yerden başka bır yere geçme, yer degıştırme, goçme.
ıntızam: duzenlılık, duzgunlük.
ısmar: netıce verme, sonuç verme.
ıtaat: soz dınleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kezalık: keza, bu da oyle, boylece
küfür: ımansızlık, dınsızlık.
lisan-ı hal: hâl dılı, bır şeyin

(1) قَالُوٓا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ Yani, "Halkı ifsat etmeyin" denildiği zaman, "*Bizler ancak ıslah edici insanlarız*" iddiasında bulundular. (2) إِنَّمَا 'da iki hasiyet var.

Birincisi, dâhil olduğu hükmün hakikaten veya iddiaen malûm olması lâzımdır. Bu hasiyetten, nasihat edenlen tezyif etmeye ve cehaletlerine olan sebatlarını ızhar etmeye bir remiz vardır. Yani, "Bizim ıslah edici olduğumuz malûmdur. Binaenaleyh, mesleğimizde sebat ederiz, nasihatlere kulak vermeyiz."

Ikinci hasiyet, hasrdır. Bu hasrdan dahı, onların salâhlanna hiçbir fesadın karışmamış olduğuna bir remız vardır ki, bu remizden onların salâhlarına fesat karışıyor diye mu'mınlere bır tanz vardır.

Sebat ve devamı ifade eden ism-i fail sıgasıyla (3) مُصْلِحُونَ 'un (4) نُصْلِحُ 'ya tercihen zikredilmesi, salâhlarının sabit ve daimî bir sıfat olduğundan, şımdiki hâlleri de ayn-ı salâh olduğuna işarettir.

Sonra, onlar bu kelâmlarında da munafıklık ediyorlar. Zira, bâtınen fesatlarını salâh addettikleri gibi, zahiren "Bu amelimiz mü'minlerin salâh ve menfaatleri içindir" diye müraîlık yapıyorlar.

1. Bakara Suresi. 11
2. Ancak. (Bakara Suresi. 11.)
3. Islah ediciler. (Bakara Suresi. 11.)
4. Islah ediyoruz

addetmek: vasıflandırma, nitelemek, sayma
amel: fiil, ış
ayn-ı salah: iyılıgin kendisi, rahatlıgın kendisi
bâtınen: dâhilen, ıç yüzünde, ıçınden olarak
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzenne
cehalet: bilmezlik, cahıllık, ılımden yoksun olma
dâhil: ıçeren, ıç
daimî: sureklı, devamlı
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak
hakıkaten: doğrusu, gerçekten
halk: topluluk, ınsan toplulugu, ınsanlar
hasiyet: bır şeye has ozellik, nıtelık
hasr: umumılıkten çıkarma, sınırlama
hukum: karar, emır
ıslah: ıyı duruma getirme, iyileştırme, duzeltme
iddıa: davaya kalkışma, dava etme
ifsat: fesada ugratma, bozma, karışıklık çıkarma
ısm-ı fail: fiili ışı eylemı yapan, ozne
ızhar: gosterme, açıga vurma
kelam: soz, lâfız, lakırdı
malum: bilinen, bılınır olan
menfaat: fayda, kâr, kazanç
meslek: tarz, davranış
mu'mın: ıman eden, ınanan
munafık: nıfak sokan, ara bozucu, kalbınde kufru gizledıgi halde Musluman gorunen
müraî: ryakâr, ıkı yuzlu, başkalarına gostenş olsun dıye hareket eden
nasihat: oğut, doğruya ıyıye gü-zele sevk etmek ıçın yapılan konuşma
remiz: ışaret, bir manayı ifade eden veya bır manaya delâlet eden ışaret ve şekıl
remiz: ışaret, ıstedığını ışaretle ifade etme, ıma
sabıt: duragan, degışmeyen
salâh: ıyı hâllı, fazıletlı olma
sebat: sozunde durma, kararlı olma, azımlılık
sıfat: hal, keyfiyet, nıtelık, vasıf
sıga: kıp, fiil çekımınden meydana gelen
tarız: kınayelı soz soyleme sanatı
tercihen: tercih ederek, ıstey-erek, ustun tutarak
tezyif: zayıfa çıkarma, çurutme
zahıren: gorunuşte
zikir: anma, bildırme

(1) أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَٰكِن لَّا يَشْعُرُونَ

Bu ayetin mâkabliyle vech-i irtibatı:

Evvelki ayette münafıklardan hikâye edilen bazı manalar ve iddialar vardır. Meselâ münafıklar mesleklerini terviç ve teşvik etmişlerdir. Salâhı kendilenne ispat ve salâhın daimî bir sıfatlan olduğunu iddia etmişlerdir. Ve amellerinin salâha münhasır olduğu ve salâhlarına hiçbir fesadın karışmamış olduğu ve bu hükmün malûm hükümlerden bulunduğu iddiasında bulunmuşlardır. Ve mü'minlere tarizde bulunarak, mü'minlerden kendilerine nasihat edenleri techil etmişlerdir.

Kur'ân-ı Kerîm dahi, münafıkların şu mezkûr iddialarını cerh ve akislerini ispat etmek üzere, şu cümlede bazı hükümler serd etmiştir.

Ezcümle: Fesat münafıklara ısnat ve ispat edilmiştir. Ve onlarn, müfsitlerin hakikatiyle ittıhat ettiklerine işaret edilmiştir. Ve fesadın münafıklara münhasır olduğuna ve bu hükmün sabıt bir hakıkat bulunduğuna işaretler yapılmıştır. Ve onlarn muzır olmalarıyla, halk ıkaz edilmiştir. Ve onlarn hislen nefyedilmekle techil edilmişlerdir.

Evet, fena bir şeye düşmemek için, kullanılmakta olan ıkaz aleti denilen (2) أَلَآ ile, onların davaları halkın nazarında tezyif ve iptal edilmiştir.

Tahkıkı ifade eden (3) إِنَّ ile, davalarında iddia ettikleri hakkanıyet ve malûmıyet reddedilmiştir.

1- Dikkat edin, asıl bozguncular onlardır, fakat farkında değildirler. (Bakara Suresi, 12.)
2- Dikkat edin. (Bakara Suresi, 12.)
3- Muhakkak.

akıs: zıt, ters, muhalif
amel: fiil, ış.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cerh: bir iddiayı, bir fikri çürütme
daimî: sürekli, devamlı.
dava: takip edilen fikir, iddia.
evvel: önce
ezcümle: bu cümleden olarak.
fena: çirkin, kötü
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
hakikat: asıl, esas, gerçek, doğru
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk.
halk: topluluk, insan toplulugu, insanlar
hükum: verilen karar
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
ıkaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
ıptal: boş, hükümsüz bırakma
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
İspat: delil göstererek iddıayı sağlamlaştırma
ittıhat: birleşme, birlik oluşturma
mâkabl: önceki, önce gelen
malum: bilinen, bilinir olan
malumıyet: bilinen ve belli olan şeyin hal ve sıfatı
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazа
meslek: tarz, davranış
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muzır: zararlı, zarar veren
mu'mın: iman eden, inanan.
müfsit: fesat çıkaran, fesatçı, bozguncu
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde kufru gizledigi halde Musluman görünen
munhasır: sınırlı, bir şeye veya kimseye mahsus
nasıhat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma
nazar: bakış, düşünce, fikir
nefiy: inkâr etme, olumsuzlama
red: reddetme, kabul etmeme
sabıt: durağan, değişmeyen
salah: iyi halli, faziletli olma
serd: ortaya koyma
sıfat: hal, keyfiyet, nitelik, vasıf
tahkik: inceleme, araştırma
tariz: kinayeli söz söyleme, sanatı.
techil: cehaletle, cahıllıkle suçlama
terviç: revaç verme, kıymet ve degerini arttırma
tezyif: zayıfa çıkarma, çürütme
vech-i irtibat: ilgi, alaka, yönü, bağlılık.

Hasrı ifade eden [1] هُمْ , onların [2] اِنَّمَا ve [3] نَحْنُ ile mü'minlere karşı yaptıkları tarizi cerh edici bir mukabeledir.

Cins ve hakikati ifade eden [4] اَلْمُفْسِدُونَ 'daki harf-i tariften anlaşılır ki, onlar mufsitlerin hakikatiyle ittihat etmişlerdir.

Şuurdan mahrum olduklarını ifade eden [5] وَلٰكِنْ لَا يَشْعُرُونَ cümlesi, onların zuumlarınca davalarının malûmiyeti dolayısıyla nasihate ihtiyaçları olmadığına ve nasihat edenleri tezyif ettiklerine karşı bir müdafaadır.

وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ اٰمِنُوا كَمَآ اٰمَنَ النَّاسُ قَالُوٓا اَنُؤْمِنُ كَمَآ
اٰمَنَ السُّفَهَآءُ اَلَآ اِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَآءُ وَلٰكِنْ لَا يَعْلَمُونَ [6]

Yani: "*'Halkın imana geldikleri gibi, siz de imana geliniz' diye imana davet edildikleri zaman, 'Sufeha takımının imana geldiği gibi, biz de mi imana geleceğiz?' diye cevapta bulunurlar. Fakat, sufeha takımı ancak ve ancak onlardır, lâkin bilmiyorlar!*"

cerh: reddetme, iptal etme.
cins: özellik.
dava: takip edilen fikir, iddia.
hakikat: gerçek, doğru, asıl, esas.
harf-i tarif: Arapçada, isimlerin başına gelen "elif" ve "lâm" harfleri.
hasr: umumîlikten çıkarma, sınırlama.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
malûmiyet: bilinen ve belli olan şeyin hâl ve sıfatı.
mukabele: karşılık verme, karşılama.

1. Onlar. (Bakara Suresi: 12.)
2. Ancak. (Bakara Suresi: 12.)
3. Biz. (Bakara Suresi: 12.)
4. Bozguncular. (Bakara Suresi: 12.)
5. Fakat farkında değildirler. (Bakara Suresi: 12.)
6. Bakara Suresi: 13.

mü'min: iman eden, inanan.
mudafaa: savunma, koruma.
mufsit: fesat çıkaran, fesatçı, bozguncu.
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma.
süfeha: sefihler, akılsızlar, beyinsizler.
şuur: bilinç, bir şeyin mânâlarını iyice idrak etme, anlayış.
tariz: dokunaklı söz söyleme, dokundurma, üstü kapalı kınaye ile söz söyleme, üstü kapalı şekilde tenkit etme, iğneleme, taş atma, taşlama.
tezyif: zayıfa çıkarma, çürütme.
zuum: batıl inanç, yanlış kanaat.

Bu ayeti mâkabliyle rapt ve nazmeden cihetlere gelince:

Bu iki ayet, munafıkların cinayetlerini hikâye ettiği gibi, onlara hem nasihat, hem irşat vazifesini de görüyor. Binaenaleyh, bu iki ayetin arasındaki atıf, ya onların mü'minlere isnat ettikleri sefahat cinayetini kendilerinin arzda yaptıkları ifsat cinayetine atıftır, veyahut emr-i bilmarufu tazammun eden ikinci ayet, nehy-i ani'l-münkeri ifade eden birinci ayete atıftır.

Demek bu iki ayet arasındaki cihetu'l-vahdet, ya cinayettir veyahut irşattır.

Bu ayetteki cumlelerin arasındaki cihet-i irtibat ise:

Vakta ki [1] وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ cümlesiyle farz-ı kifaye olan nasihat vazifesi ifa edilmek üzere, kâmil insanlardan ibaret olan cumhur-i nâsa ittibaen, halis bir imana davet edildikleri zaman, onların enaniyet-i cahiliyeleri heyecana gelerek [2] قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ deyip gurur ve inatlarında ısrar ettiler. Ve "Davamız haktır. Ve bizler hak üzereyiz" diye, batıl ve inatçıların âdeti gibi, batıl davalarını hak ve cehaletlerini ilim iddia ettiler. Çünkü onların, nifakla, kalbleri fesada uğramıştır. Şüphesiz fasit olan bir kalb, gururlu olur ve ifsadata meyleder.

Binaenaleyh, onlar kalblerinin fasit olmasından, temerrut ve inat ediyorlar ve hedef ittıhaz ettikleri ifsat

1- "Halkın İmana geldiği gibi siz de İmana gelin" denildiği zaman. (Bakara Suresi 13)

2- "Sufeha takımının İmana geldiği gibi biz de mi İmana geleceğiz?" dediler. (Bakara Suresi 13)

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
arz: yer, dünya.
atıf: bir kelime veya cümlenin, önceki kelime veya cümleye bağlanması.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
batıl: dinde yer olmayan, dini hükümlere zıt.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma, ilâhî hakikatlerden habersiz olma.
cihet: yön, sebep, vesile.
cihet-i irtibat: bağlantı yonu, bağlılık bakımından.
cihetü l-vahdet: birlik yonu.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
cumhur-i nas: insanların çoğunluğu.
dava: takip edilen fikir, iddia.
emr-i bilmaruf ve nehy-i ani'l-münker: iyiliği emretme ve kötülükten menetme, sakındırma.
enaniyet-i cahiliye: cahillikten kaynaklanan kibir, benlik.
farz-ı kifaye: bir kısım Müslümanların yerine getirmesiyle diğerlerinin üzerinden kalkan farzlar.
fasit: fesat çıkaran, bozgunculuk yapan.
fesat: karışıklık, nifak.
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
iddia: bir fikri ısrarla savunma.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
ifsadat: ifsatlar, fesada uğratmalar, düzensizlik meydana getirmeler, bozmalar, kargaşalıklar.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
ilim: bilme, bilis, bilgi, bir şeyin doğrusunu bilme.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
ittibaen: ittiba ederek, tabi olarak, uyarak.
ittihaz: edinme, kabul etme.
kâmil: âlim, bilgin, geniş kültürlü.
makabl: önderki, üstteki.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
mü'min: iman eden, inanan.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma.
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
rapt ve nazmetme: bağlanma ve düzene koyma.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
temerrut: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnme, inatçılık, dikbaşlılık.
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
vazife: dini mükellefiyet, yükümlülük.

iktizasıyla, yekdiğerlerine halkı idlâl etmeyi tavsiye ediyorlar. Ve gururlanmın hükmüyle, diyanet ve imanı sefahat ve sefalet telâkki ediyorlar. Ve nifaklanmın icabıyla, bu sözlerinde de münafıklık yapıyorlar. Zira bu sözlerinin zahirinden, "Biz divaneler değiliz. Nasıl sefihler gibi olacağız?" diye bir mana çıkar. Bâtınından ise, "Nasıl ekserisi fukara ve nazarımızda sefih olan mü'minler gibi olacağız" diye diğer bir mana çıkıyor.

Sonra, Kur'ân-ı Kerîm, onların mu'minlere attıkları sefahat taşını, [1] أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ ٱلسُّفَهَآءُ cumlesiyle onlara iade etmekle, kendilerine yutturmuştur. Çünkü, inat ve cehaletleri bu dereceye vâsıl olanın hak ve müstahakı, beynennâs teşhir edilmekle, sefahatin kendisine münhasır olduğunu ilân etmektir.

Sonra [2] وَلَٰكِن لَّا يَعْلَمُونَ cümlesiyle, onların cehl-i mürekkeple cahil olduklarına işaret etmiştir ki, bu gibi cahillere nasıhat tesir etmediğinden, onlardan tamamıyla i'raz etmek lâzımdır. Çünkü, nasihati dinleyen, ancak cehlini bilenlerdir. Bunlar cehillerini de bilmezler.

Bu ayetin ihtiva ettiği cümlelerin cezası arasında bulunan irtibata gelelim:

[3] وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَآ ءَامَنَ ٱلنَّاسُ cümlesindeki [4] إِذَا kat'iyeti ifade ettiğinden, emr-i maruf ile halkı irşat etmek lüzumuna ışarettir.

1. İyi bilin ki asıl sufeha takımı kendileridir. (Bakara Suresi 13)
2. Fakat bunu da bilmezler. (Bakara Suresi 13)
3. Onlara "Şu imana gelen insanlar gibi siz de imana gelin" denildiği zaman. (Bakara Suresi 13)
4. Zaman. (Bakara Suresi 13)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım.
beynennas: halk arasında, insanlar arasında.
cahil: Allah'ı tanımayan, İlâhî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma, İlâhî hakikatlerden habersiz olma.
cehl: bilgisizlik, cehalet, cahillik.
cehl-i mürekkep: bilmemekle beraber bilmediğini de bilmemek, katmerli cahillik, kara cahillik.
divane: deli, aklı başında olmayan.
diyanet: dini emirlere riayet, dindarlık.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ekser: en çok, daha ziyade.
emr-i maruf: iyiliği emretme.
fukara: fakirler, yoksullar.
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
hükum: verilen karar.
i'raz: çekinme, sakınma.
iade: karşılık verme, mukabele etme.
icap: gerekme hâli, gerekli olma.
idlal: dalalete düşürme, doğru yoldan çıkarma, saptırma, azdırma.
ihtiva: içine alma, kapsama.
iktıza: lâzım gelme, gerekme.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
irtibat: bağ, münasebet.
kat'iyet: kar ilik, kesinlik.
mü'min: iman eden, inanan.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde kufrü gizlediği halde Müslüman görünen.
münhasır: hasredilmiş, ayrılmış, bir şeye veya kimseye mahsus.
müstahak: layık olunan, hak edilen şey.
nasihat: öğüt, doğruya iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma.
nazar: bakış, fikir.
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
sefahat: faydayı zararı ayırt edememe, sefihlik, beyinsizlik, akılsızlık.
sefalet: sefillik, sufilik, hakirlik, aşağılık, düşkünlük.
sefih: faydayı ve zararı ayırt detme yeteneğinden mahrum, beyinsiz.
telâkki: anlama, anlayış.
tesir: etki.
teşhir: ilan etme, herkese duyurma.
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan.
yekdiğer: bir diğer.
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyla.

Siga-i meçhul ile zikredilen [1] قِيلَ nasihatin *alâ sebîli'l-kifaye* vacip olduğuna işarettir.

Ve [2] أَخْلِصُوا فِي إِيمَانِكُمْ gibi ihlâs lâfzını ihtiva eden bir cümleye bedel [3] آمِنُوا lâfzının zikredilmesi, ihlâsı olmayan imanın imandan addedilmemesine işarettir.

Ve [4] كَمَا آمَنَ النَّاسُ lâfzıyla, güzel bir misal, bir numune, bir örnek gösterilmiştir ki; onlara ittiba ederek, ihlâslı bir imana gelsinler.

[5] نَاسٌ lâfzında iki nükte vardır; ve o iki nükte, vicdanlan emr-i marufa icbar eden amillerdendir.

Birincisi: نَاسٌ ünvanı herkesi cumhur-i nâsa tâbi olmaya davet eder. Çünkü, cumhura muhalefet öyle bir hatadır ki, o hatayı irtikâp etmek, kalbin, vicdanın şanından değildir.

İkincisi: كَمَا آمَنَ النَّاسُ tabirinden anlaşılıyor ki, imanı olmayanın nâstan addedilmemesi lâzımdır. Ancak, نَاسٌ tabiri mu'minlere mahsustur. Bu da, ya imanın hasiyetiyle insaniyetin hakikati mu'minlere münhasırdır, veya imansız olanlar insaniyetin mertebesinden sukut etmişlerdir.

1- Denildi. (Bakara Suresi: 13.)
2- Imanınızda ihlâslı, samimî olun.
3- Iman edin. (Bakara Suresi: 13.)
4- Şu imana eden insanlar gibi. (Bakara Suresi: 13.)
5- Insanlar. (Bakara Suresi: 13.)

---

amil: sebep, etken
bedel: karşılık.
cumhur: kalabalık, ekseriyet, çoğunluk.
cumhur-i nâs: insanlann çoğunluğu
emr-i maruf: iyiliği emretme.
hakikat: gerçek, esas
hasıyet: bir şeye has özellik, nitelik.
icbar: zorlama, zorla ve istegi dışında yaptırma
ihlâs: bir işi, bir amelı başka bir karşılık beklemeksizın sırf Allah rızası ıçın yapma
ihtiva: ıçıne alma, kapsama
ıman: inanç, ıtıkat.
ırtıkap: kotu, fena ve gunah teşkil edecek bir ış yapma, kotu ış ışleme
ittiba: tâbi olma, uyma, ıtaat etme
lafız, lâfız: kelime, soz
lâfız: söz, kelime, agızdan çıkan, manalı veya manasız soz.
mahsus: hususî, ozel
mertebe: rutbe, paye
misal: benzer, ornek
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
mu'min: iman eden, inanan
münhasır: hasredilmış, aynlmış bır şeye veya kımseye mahsus.
nas: insanlar
nasıhat: oğut, dogruya ıyıye, gu zele sevk etmek ıçın yapılan ko nuşma
numune: ornek, mısal, ornek ola rak gostenlen
nükte: ince manalı, ancak dikkat le anlaşılabılen mana veya söz
sebîlü'l-kifaye: yeterlılık kabul et mek.
siga-i meçhul: Arapçada edilgen fıil çekımı
sukut: duşme, duşuş, aşağı ınme
şan: âdet, tabiat, huy
tabî: boyun egen, uyan, ıtaat eden.
tabir: ıfade, soz.
unvan: ad, ısım, lâkap
vacip: zorunlu
vicdan: ıyıyı kötuden, hayrı şer den ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
zikir: anma, bıkdırme.

(1) قَالُوٓا۟ أَنُؤْمِنُ كَمَآ ءَامَنَ ٱلسُّفَهَآءُ . Yani, "*Bizler nasihatleri kabul etmiyoruz. Şu miskinlerin cemaatine nasıl gireceğiz. Bizim gibi ashab-ı câh ve mertebe onlara kıyas edilemez*"

(2) قَالُوٓا۟ nefislerini tezkiye, mesleklerini terviç, nasihatten istiğna, mağrurâne dava şeklinde mudafaa etmelerine işarettir.

İnkârî bir istifhamı ifade eden (3) أَنُؤْمِنُ kelimesi, onların cehalette gösterdikleri temerrüt ve inada işarettir. Sanki onlar, istifhamla nasihat edene soruyorlar ki: "Mesleğimizi terk etmemize senin vicdanın razı olup, insafın kabul eder mi?"

Sual: Onlar o sözlerinde kimleri muhatap etmişlerdir?

Elcevap: Evvelen nefislerine, saniyen ebna-i cinslerine, salisen nasihat edenlere tevcih-i hitap etmişlerdir.

Evet, birisine nasihat yapan adam, evvelâ nefsine müracaat eder, sonra arkadaşlarıyla konuşur. Sonra nasihat ettiğine döner, yaptığı müracaatların neticesini ona söyler.

Buna binaen, vakta ki münafıklar imana davet edildiler, onlar fesada uğramış kalblerine, tefessüh etmiş vicdanlarına muracaatta bulundular. İnkâr cevabını aldıkları için, kalblerindeki şeyi dışarıya verdiler. Sonra ifsat arkadaşlarına müracaat ettiler; yine inkâr cevabını alarak,

1. "Sufeha takımının imana geldiği gibi biz de mi imana geleceğiz?" dediler. (Bakara Suresi, 13.)
2. Dediler. (Bakara Suresi, 13.)
3. İman mı edeceğiz? (Bakara Suresi, 13.)

ashab-ı câh: itibar sahipleri, makam sahipleri
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma, ilâhî hakikatlerden habersiz olma
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
dava: takip edilen fikir, iddia
ebna-i cins: kendi cinsinden olanlar
evvela: öncelikle
evvelen: evvela, birinci, ilk olarak
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
İman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inkârî: inkar gibi, inkâr akla getiren
insaf: hakkı teslim, esasına dayanan, ilimli davranış, vicdana uygun davranış
istifham: zihni işgal eden soru.
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymazlık
kıyas: karşılaştırma, oranlama
mağrurâne: gururlu bir şekilde, kendini beğenerek
mertebe: rütbe, paye
meslek: tarz, davranış.
miskin: fakir, yoksul, kendi kendini idare edemeyen, mal ve mülku hiç olmayan kimse
muhatap: kendisine hitap olunan.
müdafaa: savunma
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
muracaat: başvurma, danışma, başvuru.
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak
sual: soru
tefessüh: çürüme, çürüyüp dağılma, bozulma, kokuşma
temerrüt: inatçılık, hakkı kabulde direnme
terviç: revaç verme, kıymet ve değerini arttırma
tevcih-i hitap: bir kimseye söz yöneltme.
tezkiye: nefsi temizleme, kötülüklerden arındırma
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırdan şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

gizli gizli konuşmalara başladılar. Sonra itizar şeklinde, nasihat edene dönerek şöyle bir safsatada bulunurlar: "Yahu, aramızda çok fark vardır. Biz onlara kıyas edilemeyiz. Çünkü biz zenginiz, onlar fakirdirler. Onlar, mecburiyet saikasıyla imana gelmişlerdir. Onların diyaneti ıztırarîdir. Biz ise ashab-ı izzet ve servet insanlarız."

Hülâsa: Onlar, gururlarının hükmüyle mürşidi insafa davet ettiler, hud'a ve hileleriyle ikiyüzlü bir konuşmada bulundular. Şöyle ki: "Ey mürşit! Bizleri sufeha zannetme. Bizler sufeha gibi olamayız. Ancak halis mü'minlerin yaptıkları gibi yapıyoruz" diye, mürşidi kandırmak istediler. Hâlbuki, kalblerinde "Bu fakir ve kıymetleri sukut eden mü'minler gibi değiliz" gibi başka bir manayı izhar etmişlerdir.

Hulâsa, [1] أَنُؤْمِنُ lâfzında onların fesatlarına, ifsatlarına, gururlarına ve nifaklarına gizli birer remiz vardır.

[2] كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ : Yani, "*Kâmil zannettiğiniz mü'minler, nazarımızda zelil ve fakir bir cemaattir. Onların her birisi, bir kavmin sefihidirler.*"

O kâmil mü'minlerin tecviz ettiği kıyasta birkaç işaret vardır:

• *Birincisi: Mecmaü'l-mesâkin, melceü'l-fukara, hakkı himaye, hakikati muhafaza, gururu men, tekebburu defeden, yegâne İslâmiyet'tir. Evet, kemal ve şerefin mıkyası İslâmiyet'tir.*

1- İman mı edecegiz? (Bakara Suresi 13)
2- Sufeha takımının imana geldigi gibi (Bakara Suresi 13)

cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar toplulugu
def: ortadan kaldırma, yok etme, gideme
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak
gurur: kıbır, kendi yuksek ve degerli tutarak boburlenme.
hakikat: asıl, esas
halıs: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hile: aldatmaya yonelik duzen, desise
himaye: koruma, muhafaza etme
hud'a: hile, oyun, aldatma, duzen, mekir, dek, dalavere.
hukum: verilen karar
hülasa: kısaca, sozun kısası
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik
ıtızar: ozur dileme, bir sebep gostererek affını dileme
izhar: gosterme, açıga vurma
kamil: tam olgun, eksıksız, noksansız, mukemmel
kavim: millet, aralarında dil, adet, orf, kultur birlıgi olan insan toplulugu
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksıksız olma
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hukum verme
kıymet: deger
mecburiyet: mecbur olma, zorunlık durumu, zorunluluk
mecmaü l-fukara: fakirler toplulugu, butun fakirler
mecmaü'l-mesakin: âcizlerin, miskinlerin, zavallı insanların toplandıgı yer.
men: yasak etme, engelleme
mıkyas: nıspet, derece, olçu
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
mü'min: iman eden, inanan
murşit: irşat eden, doğru yolu gosteren, rehber, kılavuz
nasıhat: oğut, dogruya ıtıye, guzele sevk etmek icin yapılan konuşma
nazar: bakış, nezdinde
nıfak: ikiyuzluluk, munafıklık
remiz: ışaret, istedigini ışaretle ifade etme, ima
safsata: boş, temelsiz, asılsız söz.
sıaka: sevk eden, surukleyen sebep olan.
sefih: rezil, adi, aşağılık, bayağı
sufeha: sefihler, akılsızlar, beyınsızler
sukut: degerden duşme, degerini yıtırme
şeref: onur, haysıyet
tecviz: caiz gorme, izin verme, cevaz verme
tekebbür: kıbırlenme, buyukluk satma
yegâne: bincik, tek, yalnız
zelil: hor, alçak, adi, bayağı.

• *Ikıncısı: Nıfakı ıntaç eden, garaz, gurur, tekebbur dür.*

• *Üçüncüsü: İslâmıyet, ehl-ı dünya ve ashab-ı meratip ellerinde tahakkum ve tagallübe vesile olamaz. Ancak sair dinlerin hilâfına olarak, ehl-ı fakr ve hacet elinde, ihkak-ı hak için, kınılmaz elmas bir kılıçtır.* Bu hakikate tarih güzel bir şahıttır.

(1) أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَآءُ : Bilinmesi lâzımdır ki, Kur'ân-ı Kerîm'in nifakın aleyhine kesretle yaptığı şiddetli tehditler ve takbıhlerin sebebı, ancak ve ancak âlem-i İslâm'ın nifak şubelerinden gördüğü darbelerdir.

(2) أَلَآ , ikaz aletı olup, sefahatlenni teşhır ve efkâr-ı ammeyi sefahatlenne istişhat etmek ıçın zikredılmıştır.

Hakıkatı göstermek için bir âyine ve hakıkate delâlet için bir delil vazıfesini gören (3) إِنَّ hısan-ı hâlıyle, "Hakıkate bakınız. Onların zahirî safsatalannın aslı yoktur, aldanmayınız" diyor.

Hasrı ifade eden (4) هُمْ kelimesi, nefislerine iddia ettikleri tezkıyeyi red ve mü'minlere isnat ettikleri sefahati defeder. Yanı, bır lezzet-ı fâniye ıçın ahiretını terk eden sefihtir; bâkî bir mülkü hevesat-ı fâniyesinin terkiyle satın alan sefih değildir.

1. İyi bilin ki asıl sufeha takımı kendileridir (Bakara Suresi: 13)
2. İyi bilin (Bakara Suresi: 13)
3. Muhakkak. (Bakara Suresi: 13)
4. Onlar (Bakara Suresi: 13)

ahiret: obur dünya ıkıncı hayat.
âlem-i İslâm: İslam alemi, İslâm dünyası
aleyh: ona karşı onun uzenne
ashab-ı meratip: mertebe derece sahıpleri yuksek ve kamıl ınsanlar
def: ortadan kaldırma, yok etme gıderme
delalet: delil olma, gösterme; alamet, işaret
delil: ız, nışan, emare
efkar-ı amme: genelin umumun duşunceleri umuma aıt duşunce, kamuoyu
ehl-ı dünya: dunyaya baglı dunya adamı, ahıreti duşunmeyen
ehl-ı fakr ve hacet: fakır ve ıhtıyaç sahıbı kımseler
elmas: çok kıymetli bır mücevher
garaz: kotu kasıt, duşmanca nıyet, kın
gurur: kıbır, boburlenme
hakıkat: gerçek, esas.
hasr: umumîlikten çıkarma, sınırlama
hilafına: zıddına, tersine, aksine
ıddıa: bır fikrı ısrarla savunma, dava etme.
ıhkak-ı hak: haklıya hakkını verme, hakkı usulü dairesinde yenne getirme
ıkaz: aklını başına toplatma, gozunu açtırma
İntaç: netice verme, sonuçlandırma
ısnat: dayandırma, mal etme, bır şeyı bır kımseye aıt gosterme
ıstıshat: şahıt gosterme, bınsının şahıtlıgını isteme.
kesret: çokluk.
lezzet-i fâniye: fânî, geçici olan lezzet ve zevk.
hısan-ı hal: hâl dılı, bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi.
mü'mın: ıman eden, inanan
nefis: kışının kendısı, ıyılıge de kotulüge de meyli olan duygu
nıfak: ıkıyüzlulluk, munafıklık
red: kabul etmeme

safsata: boş, temelsiz asılsız soz
salın: dıger başka, ötekı.
sefahat: faydayı zaran ayırt edememe, sefıhlık
sefih: faydayı ve zaran ayırdetme yetenegınden mahrum, beyinsiz
şube: bolum, kısım, takım
tagallüp: zorbalık, zorla hukum surme
tahakküm: hukum surme
takbıh: çırkın gorme, ayıplama, kınama.
tehdit: korkutma, gozdağı verme
tekebbür: kıbırlenme, buyukluk satma
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, gösterme
tezkiye: nefsı temızleme, kotuluklerden arındırma
vesile: bahane, sebep
zahin: gorunuşte olan, zahire dışa aıt olan
zikir: anma, bildırme

(1) اَلسُّفَهَآءُ 'daki *elif ve lâm*, (اَلْ) hükmün malûmiyetine ve kemaline işarettir. Yanı, onlann sefahati malûmdur. Ve sefahatın son sistemi onlardadır.

(2) وَلٰكِنْ لاَ يَعْلَمُونَ cümlesinde üç işaret vardır.

Birincisi: Hakkı batıldan, iman mesleğini nifak mesleğinden temyiz etmek ancak ilim ve nazarla olur. Fakat, yaptıkları fıtne ve fesatları zahir olduğu için, edna bır şuuru olan, farkında olur. Buna binaen, Kur'ân-ı Kerîm bırınci ayetı (3) وَلٰكِنْ لاَ يَشْعُرُونَ ile zeyillendırmıştır.

İkincisi: (4) لاَ يَعْلَمُونَ gibi, ayetlerin sonunda zıkredilen (5) اَفَلاَ يَعْقِلُونَ ۞ (6) اَفَلاَ يَتَدَبَّرُونَ ۞ (7) اَفَلاَ تَتَذَكَّرُونَ gibi cümleleriyle, İslâmiyet'ın akıl, hikmet ve mantık üzerine müesses olduğuna işaret etmıştır kı, Islâmıyet'ı her bır akl-ı selimin kabul etmesi, İslâmıyet'ın şanındandır.

Üçüncüsü: Onlardan i'raz etmek ve onlara itimat etmemek lâzımdır. Çünkü, cehillerini bilmediklerinden, nasihatin onlara tesin olmuyor.

1- Sûfehalar (Bakara Suresi 13)
2- Lakin bunu da bilmezler (Bakara Suresi 13)
3- Fakat farkında degildirler (Bakara Suresi, 12)
4- Bilmezler
5- Hiç akıl etmezler mi? (Yâsin Suresi 68)
6- Duşunmezler mi? (Nisâ Suresi 82)
7- Duşunmez misiniz? (En âm Suresi 80)

akıllselim iyiyi ve kötüyü fark eden saglam akıl saıgduyu
ayet Kur an ın her bır cumlesi
bakıı ebedı daımı surekli ve kalıcı olan
batıl boş beyhude, yalan çürük, hurafe
binaen den dolayı bu sebepten
cehll bilgisizlik, cehalet, cahillik
edna az pek az
fesat bozukluk, karışıklık, nıfak
fıtne karışıklık bozgunculuk.
hevesat-ı fanıye fanı heveslen geçıcı ıstekler
hıkmet Ilahı gaye, yuksek bılgı
hükum verılen karar
i'raz çekinme sakınma
ilim bilme bılış bilgi bır şeyin dogrusunu bılme
ımanı inanç, ıtıkat.
ıtımat emnıyet guven
kemal olgunluk mükemmellik, kusursuz tam ve eksıksız olma
malûm bilinen bılınır olan
malumiyet bilinen ve belli olan şeyın hal ve sıfatı.
meslek tarz, davranış
muesses tesis edilmiş kurulmuş olan kurulu.
nasıhat ogut, dogruya ıyıye gu zele sevk etmek ıçın yapılan konuşma
nazar düşunme, fikir mulâhaza nıyet.
nifak ıkıyuzlulük, münafıklık.
sefahat faydayı zaran ayırt ede meme sefihlik.
sefih faydayı ve zaran ayırdetme yeteneginden mahrum beyınsız
sistem yol yontem usul metot.
şan hal keyfiyet durum mahıyet.
şuur bilınç bır şeyın incelıklerınıı ıyıce ıdrak etme anlayış
temyız ayırma dıkkatle ayırma.
zahir açık belli meydanda
zeyıl ek, ilave
zıkir anma bıldırme.

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ
قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ * اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ
وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ (1)

İstihza ve istihfaf gibi, münafıkların dördüncü cinayetlerini beyan eden şu ayetin fesat, ifsat, tesfih gibi sebkat eden cinayetlerine atfını iktiza eden aynı münasebetle bu ayetin mealiyle mâkablinin meali arasında irtibat ve intizam hâsil olmuştur.

Bu ayetin cümleleri arasındaki vech-i irtibata gelince:

İnsanın musibet ve elemlere karşı nokta-i istinadı ve ihtiyaç ve emellerini tesviye için nokta-ı istimdadı olan imanın üç hassası vardır.

• *Birincisi*, nokta-i istinadından neş'et eden izzet-i nefistir. İzzet-i nefsi olan, başkalara kendisini zelil göstermeye tenezzül etmez.

• *İkincisi*, şefkattir. Şefkatı olan, kımseyı tahkır ve tezlil etmez.

• *Üçüncüsü*, hakikatlere ihtiram etmek ve yüksek şeylerin kıymetini bilmekle istihfaf etmemektir.

Kezalik, imanın zıddı olan nifakın da üç hassası vardır:

• *Birincisi*, zillettir.

• *İkincisi*, ifsadata meyletmektir.

• *Üçüncüsü*, başkalarını tahkir etmekle gururlanıp, zevk almaktır.

1 İman edenlere rastladıklarında "inandık" derler. Şeytanlaşmış reisleri ve arkadaşlarıyla baş başa kalınca da "Aslında biz sizinle berabenz onlarla sadece alay ediyoruz" derler. • Alay larına karşılık Allah onları maskaraya çevirir. Ve onlara muhlet verip azgınlıkları içinde bırakır da şaşkın şaşkın bocalayıp dururlar. (Bakara Suresi 14-15)

atıf: bağlama
ayet: Kur'ân ın her bir cumlesi.
beyan: açıklama bıldırme ızah.
cinayet: cana kıyma katl veya bu derecede agır bir suç
elem: dert, üzuntu maddi-manevi ıztırap
emel: istek arzu talep beklentı
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
hakikat: gerçek doğru
hasıl: meydana gelme ortaya çıkma
hassa: bir şeye mahsus olan özellik, nitelik.
ifsadat: ifsatlar fesada ugratmalar düzensızlık meydana getırmeler bozmalar kargaşalıklar
ifsat: fesada ugratma bozma karışıklık çıkarma
ihtıram: hurmet etme saygı göstermе
ıktıza: lâzım gelme gerekme
iman: inanma ınanç, ıtıkat, tasdık.
intızam: düzenlilik duzgunlük.
irtibat: bag munasebet.
istihfaf: kuçumseme hafife alma, alay etme
ıstıhza: alaya alma birisiyle eğlenme, inceden inceye dokundurarak alay etme
izzet-i nefis: insanın vakar ve haysıyetinı korumaya özen gostermesi kendı degerinı ve şahsıyetını aşağılamaksızın varlıgına saygı duyması
kezalik: keza, bu da öyle böylece
kıymet: değer
mâkabl: ondekı ustteki
meal: mana anlam melhum
meyıl: taraftarlık.
musibet: felâket, belâ
münafık: nıfak sokan ara bozucu kalbınde kufru gızledıgı hâlde Musluman gorunen
münasebet: ılgı ılışkı munasıptlık, uygun olma.
neş et: meydana gelme oluşma çıkma
nıfak: ikiyüzlulluk munafıklık
nokta-i istimdat: yardım ve meder isteme noktası
nokta-i istinat: dayanak noktası guvenme ve ıtımat noktası
sebkat: geçme ceryan etme.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
tahkir: hakaret etme kuçuk gorme şeref ve haysıyetını ıncıtme.
tenezzül: gonul alçaklıgı alçak gonullulluk gosterme
tesfih: sefih gorme sefih sayma ahlâksızlık ısnat etme
tesvıye: bır seviyeye getırme aynı düzeye getirme
tezlil: aşağılama küçük düşürme horlama küçuk ve hor gorme.
vech-i irtibat: ılgı, alâka yonu bağlılık
zillet: zillete ugramış haklr aşağı tutulmuş aşağılanmış
zillet: hor ve haklr gorulme alçalma.

Binaenaleyh, iman ızzet-i nefsi intaç ettiği gibi, nifak da onun aksine zilleti intaç eder. Zilleti olan, herkese karşı kendisini zelil gösterir, bu ise, riyadır. Riya ise mudahenedir. Mudahene dahi kizbdir. Kur'ân-ı Kerîm, şu silsileli kizbe [1] وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا ile işaret etmiştir. Yani, "*Mu'minlere rast geldikleri zaman, 'Biz de imana geldik'* diyorlar."

Sonra, nifak, imanın hilâfına, kalbleri ifsat eder. Kalbin fesadı ise, yetimliği intaç eder. Yani, bozuk olan bir kalb, kendisini sahipsiz, maliksiz, yetim bilir. Bu hâletten korku neş'et eder. O korku, onu kaçıp gizlenmeye icbar eder. Kur'ân, şu hâllerine [2] وَإِذَا خَلَوْا ile işaret etmiştir. Yani, "*Kaçıp halvetlere gittikleri zaman.*"

Sonra, nifak, imanın aksine, akraba vesaireler arasındaki sıla-ı rahmı kateder, keser; bu ise, şefkatı izale eder. Şefkatin zevali ise, ifsadata sebep olur. İfsattan fitne çıkar, fitneden hıyanet doğar. Hıyanet dahi zaafiyeti muciptir. Zaafiyet de himaye edecek bir zahîre, bir arkaya iltica etmeye icbar eder. Kur'ân-ı Kerîm buna [3] إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ ile işaret etmiştir. Yani, "*Şeytanlarına kaçıp şeytanlarının himayelerine giriyorlar.*"

Sonra, imanın hilâfına, nifakta tereddüt vardır. Yani, munafık olan kimse, kat'î bir hüküm sahibi değildir. Bu ise sebatsızlığı intaç eder, bu da mesleksizliği, bu dahi emniyetsızlığı tevlit eder. Bu ise, kanunen maznunların

1- Bakara Suresi, 14.
2- Bakara Suresi, 14.
3- Bakara Suresi, 14.

binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
emniyet: inanma, güvenme
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
hâl: durum, vaziyet.
halet: hâl, durum
halvet: tenhaya çekilme, yalnız ve tenha kalma.
hıyanet: hainlik, kendine olan güveni kötüye kullanma
hilafına: ziddına, tersine, aksine
himaye: koruma, muhafaza etme
hükum: verilen karar
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında yaptırma
İfsadat: ifsatlar, fesada uğratmalar, düzensizlik meydana getirmeler, bozmalar, kargaşalıklar
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik
intaç: netice verme, sonuçlandırma
İzale: zevale erdirme, yok etme
ızzet-ı nefis: insanın vakar ve haysiyetini korumaya özen göstermesi, kendi değerini ve şahsı yetini aşağılamaksızın varlığına saygı duyması
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kizb: yalan söyleme, yalan, uydurma.
malik: sahip
maznun: zan altında bulunan, kendisinden şüphe edilen
meslek: gidiş, usul, yol
mucip: icap eden, gerektiren
mu'min: iman eden, inanan
mudahene: fayda sağlamak, menfaat görmek amacıyla bir kimseyi yüzüne karşı methetme, övme
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık
riya: özü sözü bir olmamak, inandığı gibi hareket etmeyiş, iki yüzlülük.
sebat: sabit durma, kararlılık.
sıla-i rahim: ana, baba ve akrabayı ziyaret etme
silsile: birbirini takip eden şeylerin meydana getirdiği sıra
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
tevlit: doğurma, sebep olma
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri ve benzerleri, diğerleri
yetim: tek, yalnız, kimsesiz
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zahir: yardımcı
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağı tutulmuş, aşağılanmış
zeval: zail olma, sona erme, yok olma
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma

her gün ispat-ı vücut etmeleri gibi, daima şeytanlarına gidip küfürlerini, ahıtlerini tazelemelerini icap ettirir. Kur'ân-ı Kerîm bu silsileye [1] قَالُوٓا اِنَّا مَعَكُمْ ile işaret etmiştir. Yani, "*Bizler, sizinle beraberiz*" diye ahıtlerini tecdit ediyorlar.

Sonra, mü'minlere gıdıp geldiklerinden hâsıl olan şüpheyi izale etmek için, and dilemeye mecbur oldular. Ve, imanın hilâfına, hakikatlere adem-i hürmet ve ıstıhfafta bulunarak kıymetli şeylere ihanet ettiler ki, kendilerine atfedilen ittihamları defetsinler. İşte, Kur'ân-ı Kerîm buna [2] قَالُوٓا «اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِءُوْنَ» ile işaret etmiştir. Yani, "*Bizim mü'minlerle olan ıhtilâtımız, onlarla istihza içindir. Aramızda samimiyet yoktur; ancak yüzlerine güluyoruz.*"

Sonra, münafıkların şu gıdış ve soyleyişlerini dinleyen sâmiîn mü'minlerin de mukabelede bulunmalarını intızar etmekte bulunduğu siyak-ı kelâmdan anlaşıldı. Bunun için Kur'ân-ı Kerîm de mü'minlere bedel [3] اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ diye mukabelede bulunmuştur. Yani, "*Cenab-ı Hak, onların ıstıhzaları üzerine, eşedd-i ceza ile dünya ve ahırette tecziye eder ve edecektir.*"

Cenab-ı Hakkın şu mukabelesi, mü'minlerin şerefine ve münafıkların yaptıkları ıstıhzanın, Cenab-ı Hakkın tecziyesine karşı adem hükmünde kaldığına ve onların hamakatlerine işarettir.

1. Bakara Suresi, 14.
2. "Biz onlarla ancak alay ediyoruz" derler. (Bakara Suresi, 14.)
3. Allah onları maskaraya çevirir. (Bakara Suresi, 15.)

adem: yokluk.
adem-i hürmet: hürmetin olmayışı, saygı göstermeme.
âhıret: öbür dünya, ikinci hayat.
ahit: sözleşme, anlaşma, mukavele, muamele.
atıf: bir şeyin oluşunu diğer bir şeye bağlama, yükleme, isnat etme.
bedel: karşılık.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
def: ortadan kaldırma, yok etme, giderme.
eşedd-i ceza: cezanın şiddetlisi.
hakikat: gerçek, doğru.
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, budalalık.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hilâfına: zıddına, tersine, aksine.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icap: gerekme hali, gerekli olma.
ihanet: hainlik, kötülük etme.
ihtilat: karışıp görüşme, beraber yaşama.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
intızar: bekleme, gözleme.
ispat-ı vücut: varlığını gösterme.
ıstıhfaf: küçümseme, hafife alma, alay etme.
istihza: alaya alma, birisiyle eğlenme, inceden inceye dokundurarak alay etme.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma.
izale: zevale erdirme, yok etme.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
mecbur: cebir görmüş, zor altında bulunan, bir işi yapmak zorunda kalmış.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabele: karşılık.
mü'min: iman eden, inanan.
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
sâmiîn: dinleyenler, dinleyiciler.
silsile: birbirini takip eden şeylerin meydana getirdiği sıra.
siyak-ı kelâm: sözün söylenişi, şekli, ifade tarzı, gelişi.
şeref: onur, haysiyet.
tecdit: yenileme, tazeleme.
tecziye: cezalandırma, ceza verme.

Sonra, Kur'ân-ı Kerîm [1] وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ cümlesiyle, cezalanmı ıstıhza suretiyle tasvir etmiştir. Yani, "*Onlar dalâlet ve tuğyanı intaç eden esbaba sû-i ıhtıyârlanıyla ve arzulanıyla tevessul ettikleri için, sankı lisan-ı hâlleriyle dalâletin talebinde bulunmuşlardır. Cenab-ı Hak da onlann taleplerı uzerine istediklerine yardım etmiştir.*"

Bu ayetin tazammun ettiği cümlelerin hey'etleri arasında intizam ciheti ise:

Dâhil olduğu hükmün kat'ıyetini ifade eden [2] وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا 'deki [3] إِذَا onların mü'minlere olan mülâkatlarını âmden ve kasten cezmettiklerine işarettir. Alelekser yollarda rast gelmek manasını ifade eden [4] لَقُوا onlann yollarda halk içinde mu'mınlere mulâkatlarını taammüt ettiklerine işarettir. [5] الْمُؤْمِنُونَ kelimesine tercıhen [6] الَّذِينَ آمَنُوا kelimesinin zikri, onlann mu'mınlerle cihet-ı ırtıbatlan yalnız ıman sıfatı hasebıyle olduğuna ve bütün sıfatlar içinde de en mümtaz ve medar-ı nazar, yalnız iman sıfatı olduğuna ımadır.

[7] قَالُوا : Bu ünvan onların sözleriyle kalbleri bır olmadığına, ve söyledikleri sözler, mahza riya ve müdahene perdesi altında, yapılan ittıhamlan defetmek; ve mü'mınlerden celb-i menafi ile, sırlarına vâkıf olmak azminde bulunduklanna ışarettır.

1- Bakara Suresi 15
2- Iman edenlere rastladıklan zaman (Bakara Suresi 14)
3- Zaman (Bakara Suresi 14)
4- Rastladılar (Bakara Suresi 14)
5- Mu'mınler
6- Iman eden kımseler (Bakara Suresi 14)
7- Dediler (Bakara Suresi 14)

---

alelekser: eksenya çoguınluk la çok kez çok vakıt.
amden: isteyerek ve bilerek, kasten
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azım: kesın karar sebat.
celb-i menafi: menfaatlerın celp edılmesi, getırılmesi
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek, Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cezım: kesme
cihet: şekıl yon, tarz.
cihet-i ırtıbat: ırtıbat sebeplerı tarafları bağlanma yonu aradakı benzeyış ve munasebet.
dahil: ıçen ıç.
dalalet: dınsızlık, ınançsızlık.
defetme: ortadan kaldırma yok etme, gıderme.
esbap: sebepler, vasıtalar
halk: topluluk, ınsan topluluğu ınsanlar
haseb: dolayı, cıhetınce gereğınce
hey'et: şekıl suret, gorunuş
hüküm: verilen karar
ıma: ışaretle anlatma üstü kapalı ifade etme
Iman: ınanma ınanç, ıtıkat, tasdık.
intaç: netıce verme sonuçlandırma
intizam: duzenlılık, duzgunluk
ıstıhza: alaya alma bırsıyle eğlenme ınceden ıncye dokunduarak alay etme
ittıham: suç alında bulunma tohmetlı olma
kasten: bıle bıle ısteyerek, kasıtlı olarak
kat'iyet: kat ılık, kesınlık.
lısan-ı hal: hal dılı, bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi
mahza: halıs katkısız tam.
medar-ı nazar: goz onünde bulundurulması gereken
mu'min: ıman eden ınanan
mudahene: fayda saglamak, menfaat gormek amacıyla bır kımseyı yuzune karşı methetme ovme.
mulakat: goruşme konuşma
mülakat: goruşme konuşma.
mümtaz: mezıyetlerıyle başkalarından ayrılan seçkın
rıya: ozu sozu bır olmamak, ınandıgı gibi hareket etmeyış ıkı yuzlulluk.
sıfat: hal keyfıyet, nıtelık, vasıf
sır: gızlı hakıkat.
su-ı ıhtıyar: kotu seçım seçmenın fenalıgı
suret: bıçım, şekıl tarz.
taammüt: bır ışı bılerek ve ısteyerek yapma
talep: ısteme dıleme ıstek arzu
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma.
tazammun: ıhtıva etme ıçıne alma ıçınde bulundurma
tercıhen: tercıh ederek, ısteyerek, ustun tutarak
tevessul: sanıma
tugyan: zulüm haksızlık ve kufur de ılen gıtme
ünvan: ad, ısım lakap
vâkıf: bır şeyı elde eden bır ışten haberlı olan
zikir: anma bıldırme.

(1) اٰمَنَّا : Makamın iktizasıyla bu kelimenin te'kitlerle müekket olarak zikredilmesi lâzım iken, te'kitsiz zikri, kalblerinde tahrik edici bir şevkin ve bir aşkın bulunmamasıyla, sözlerini şiddetsiz ve te'kitsiz, serseriyâne söylemiş olduklarına işarettir.

Ve keza, اٰمَنَّا kelimesiyle nifaklarına örttükleri perde pek zayıf olduğundan, te'kit ve teşdit edildiği takdirde, yırtılması ihtimali olduğuna işarettir. Çünkü, te'kit ve teşdit şupheyi dâîdir. Şüphe ise, tahkikata baıstır. Tahkikat yapıldığı takdirde, boyaları meydana çıkar. اٰمَنَّا 'nın cümle-i filiye ile zikri ise, imanlarının sabit ve devamlı olduğuna, mu'minlere inandırmak imkânı bulamadıklarına ve yalnız menfaatleri celp ve esrara muttali olmak maksadıyla mu'minlere müdahene ve tasannu yapmakla ihdas-ı iman ettiklerine işarettir.

(2) وَاِذَا خَلَوْا اِلٰى شَيٰطِيْنِهِمْ قَالُوْٓا اِنَّا مَعَكُمْ : Evvelki ayetle bu ayetin birbirine olan atıfları, onların mesleksiz ve sebatsız olduklarına işarettir.

(3) اِذَا 'nın ifade ettiği cezmiyet, itiyat ettikleri fesat ve ifsat iktizasıyla, şeytanlarına gitmelerini zarurî bir vazife bildiklerine işarettir.

(4) خَلَوْا tabiri, cinayetlerinden korktuklarından, tesettür ve gizlenmek istediklerine işarettir.

---

1. İman ettik. (Bakara Suresi: 14.)
2. Şeytanlaşmış reislen ve arkadaşlarıyla başbaşa kalınca da "Aslında biz sizinle beraberiz" derler. (Bakara Suresi: 14.)
3. Zaman. (Bakara Suresi: 14.)
4. Başbaşa kaldılar. (Bakara Suresi: 14.)

---

atıf: bir kelime veya cümlenin önceki kelime veya cümleye bağlanması
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bais: icap ettiren
celp: elde etme, kendine çekme
cezmiyet: kesin niyet ve kararı alır.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç
cümle-i filiye: fiil cümlesi
dâî: davet eden, sebep, illet.
esrar: sırlar, gizli hakikatler
evvel: önce
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
İhdas-ı İman: iman sahibi olmayı, inanmayı ortaya koyma.
ihtimal: olabilirlik.
İktiza: lâzım gelme, gerekme, gerektirme, luzumlu kılma
İtiyat: âdet edinme, alışkanlık hâline getirme, alışkanlık
keza: böylece, aynı şekilde
makam: yer, mevki.
menfaat: fayda, kâr, kazanç.
meslek: tutulan yol, suluk edilen yer.
muttali: bir işten haberi olan, bilgili, haberdar
mü'min: iman eden, inanan
müdahene: dalkavukluk.
müekket: tekrar edilmiş, tembih edilmiş
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
sabit: durağan, değişmeyen
sebat: sabit durma, kararlılık.
serseriyâne: sersence, sersen gibi
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
tabir: ifade, söz.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
tasannu: yapmacık
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, üstüne basa basa ifade etme
tesettür: gizlenme, saklanma
teşdit: harfi çift okuma
vazife: görev
zarurî: zorunlu.
zikir: anma, bildirme

(1) إِلَى kelimesinin (2) خَلَوْا kelimesiyle, daha uygun olan (3) مَعَ kelimesine tercihen zikredilmesi, iki şey içindir. *Birisi*, acz ve zaaflan yüzünden iltica etmeye mecbur olmalandır, *ikincisi*, fitne ve ifsat iktızasıyla, mü'minlerin sırlannı kâfirlere isal etmektir. Bu iki manayı مَعَ ifade edemez.

(4) شَيَاطِينِهِمْ. Bu ünvan, reislerinin şeytanlar gibi gizlenip vesveseleri ılka ettıklerıne ve şeytanlar kadar muzır olduklanna ve şeytanlar gibi şerden maada bır şey tasavvur etmediklerine işarettir.

(5) قَالُوٓا اِنَّا مَعَكُمْ : Yani, "*Sizinle beraberiz.*" Bu cümle ile nefislerinin tezkiyesine, ahitlerinin tecdidine, mesleklennde sabıt kaldıklanna ışaret etmişlerdır.

Yalnız, bu cümlenin muhataplarında münafıkların münkirlerı bulunmadığı hâlde, cumle te'kitleştırilmiştir. (6) وَاِذَا لَقُوا الَّذِينَ اٰمَنُوا قَالُوٓا اٰمَنَّا cümlesinin muhataplan hep münkir oldukları hâlde, cümle te'kitsiz bırakılmıştır. Bunun sebebi, birıncı cumleyi, şevksız, aşksız, ikıncı cümleyi ıse aşk ve şevkle söylediklerine işarettir. Şeytanlanna söylediklen cümleyı ısmıye şeklınde, mü'mınlere karşı söylediklerini cümle-i fiiliye suretınde zıkretmeleri, maksatlannın burada ahıtlenne sabıt ve devamlı kaldıklarını ispat ettiklerine, orada ıse yalnız imana geldiklerini ıhdas ettıklerıne ışarettır.

1- Beraberken birlikteyken (Bakara Suresi. 14)
2- Başbaşa kaldılar (Bakara Suresi 14)
3- ile beraber birlıkte
4- Şeytanlan (Bakara Suresi 14)
5- "Muhakkak sızınle beraberız" derler (Bakara Suresi 14)
6- Iman edenlere rastgeldıklen zaman "İman etttk" derler (Bakara Suresi 14)

acz: zayıflık, güçsuzluk.
ahıt. söz verme.
aşk. şıddetlı sevgı, sevda, gonul verme
cümle-i fiiliye
cümle-i ismıye ısım cumlesi
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
ıfsat. fesada uğratma bozma karışıklık çıkarma
ıhdas yenıden bır şey yapma ortaya koyma
ıktıza: lâzım gelme gerekme
ılka telkın etme ılham etme
iltica sıgınma guvenme dayanma
iman: inanç ıtıkat
isal: ulaştırma erişdrme
ismıye ısmı ısımle ılgıl
ispat delıl gostererek ıddıayı saglamlaştırma
kafir Allah'ı ve Islâmıyetı inkâr eden, dınsız
maada başka gayrı den başka
maksat. kastedılen şey gaye
meslek: tarz, davranış
muhatap: kendısıne hıtap olunan
muzır: zararlı zarar veren
mü'mın: ımân eden ınanan.
munafık. nıfak sokan, ara bozucu kalbınde kufru gızledıgı halde Musluman gorunen
münkir ınkâr eden kabul etmeyen
nefis: kişının kendısı, ıyılıge de kotuluge de meyılı olan duygu
rels: baş başkan, amır bır toplulugun en ust ıdaresı
sabıt: duragan, degışmeyen
sır manevi hakıkat ve marifetler
suret: bıçım tarz
şer: kotuluk
şevk. şıddetlı arzu aşın istek ve heves
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme dusunme
te'kıt. kuvvetlendırme sağlamlaştırma.
tecdıt: yenıleme tazeleme
tercıhen terch ederek, isteyerek, ustun tutarak
tezkıye: temızleme arıtma.
unvan: ad, ısım lakap
vesvese. şuphe kuruntu kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı dusunce
zaaf zayıflık kuvvetsızlık dermansızlık
zikir: anma bıldırme.

(1) إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ Yani, "*Bizler mü'minlere karşı ancak istihza edici insanlarız.*"

Bu cümlenin evvelki cümleye atfedilmediğinin esbabı: İki kelime veya iki cümle arasında, ya kemal-i ittisal ve ittihat vardır; veya kemal-i inkıta ve infisal vardır. Bu iki surette birbirine atıflan caiz değildir. Ancak aralannda orta derecede bir inkıta ve bir ittisal olan yerlerde atıflan caizdir.

Bu cümle ise, (1) إِنَّا مَعَكُمْ cümlesine bir cihetten te'kittir, bir cihetten bedeldir. Bu iki surette, her iki cümlenin arasında kemal-i ittisal vardır. Diğer bir cihetten dahi, mukadder bir suale cevaptır. Bu surette de aralarında kemal-i inkıta vardır. Çünkü, alelekser sual, inşa; cevap, ihbar olur. İşte bunun için, aralannda atıf yapılmamıştır.

Sual: Bu cümlenin إِنَّا مَعَكُمْ cümlesine te'kit veya bedel olduğunun tevcihi?..

Elcevap: إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ cümlesi, gerek hak ve hakikate, gerek ehl-i hak ve hidayete ihanete dairdir. Çünkü, bundan dalâlet ve ehl-i dalâlete tazim çıkıyor. Bu ise إِنَّا مَعَكُمْ cümlesinin mealidir. Demek, her iki cümlenin mahalleri birdir veya birbirini te'kittir.

Mukadder bir suale cevap olduğunun tevcihi ise:

Sanki onlann şeytanlan tarafından şöyle bir sual varit olmuştur ki: "*Yahu, eğer sız bızımle beraber ve bizim*

1 Bakara Suresi 14

2. Muhakkak sizinle beraberiz. (Bakara Suresi 14)

alelekser: eksenya, çoğunlukla, çok kez, çok vakıt.
atıf: bir kelime veya cümlenin onceki kelime veya cümleye bağlanması
bedel: karşılık.
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun
cihet: yon.
dair: alâkalı, ilgili.
dalalet: dınsızlık, inançsızlık
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmıyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
hakikat: gerçek, doğru
hidayet: doğru olan, hak olan.
ihanet: hainlik, kotuluk etme
ihbar: haber verme, bildirme
infisal: oldugu yerden ayrılma, yennı bırakıp gitme
inkıta: kesilme, devam etmeme, sona erme
inşa: yapma, bina etme, kurma
istıhza: alaya alma, birisiyle eglenme, inceden inceye dokundurarak alay etme
ittısal: bitişme, birleşme
kemal-i inkıta: tam bir kesılme ve tukenme
kemal-i ittısal: mukemmel, kusursuz ve tam bir baglılık.
meal: mana, anlam, mefhum
mukadder: takdir edilmiş
mü'min: iman eden, inanan.
sual: soru
suret: bıçım, tarz
tazim: hurmet, ululama, saygı gosterme
te'kit: kuvvetlendirme, saglamlaştırma, ustune basma, tekrarlama
tevcih: yoneltme, çevirme, mana verme, yorumlama
varit: gelen, ulaşan, erişen

mesleğimizde olmuş olsaydınız, mü'minlere muvafakat etmezdiniz. Ya siz onların mezheplerine geçtiniz, veyahut sizin için muayyen bir mezhep yoktur?"

Bu suale karşı, [1] إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ diye, Muslumanlardan olmadıklarını sarahaten soyledikleri gibi, hasn ifade eden [2] إِنَّمَا ile, muayyen bır mezhebi olmayanlardan olmadıklanna işaret etmişlerdir. Ve keza, devamı ifade eden ism-i fail sigasıyla [3] مُسْتَهْزِؤُنَ demeleri, mü'minlere karşı yaptıklan istıhzanın, daimî bir sıfatları olup, bılahare arız olmuş sıfatlan olmadığına işarettir.

[4] اللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ. Yani, "*Allah onlan istıhza ediyor.*"

Bu cümlenin evvelki cümlelere atfedilmeyerek atıfsız zikredilmesinin esbabı:

Eğer atfedilmiş olsaydı, ya إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ cümlesine atfolurdu; bu ise, bu cümlenin de [5] إِنَّا مَعَكُمْ cümlesine te'kit olmasını ıcap eder.

Veya إِنَّا مَعَكُمْ cümlesine atfolurdu; bu dahi, bu cümlenın onların sozlerinden bir olduğunu iktiza eder.

Veya [6] قَالُوٓا 'ya atfolacaktı; o vakıt, Allah'ın onlara olan istıhzası halvet zamanıyla mukayyet olacaktı. Hâlbukı, Allah'ın ıstıhzası daımîdir.

1- Bizler mü'minlere karşı ancak alay edıcı insanlanz. (Bakara Suresi 14)
2- Ancak. (Bakara Suresi 14)
3- Alay edıcıler (Bakara Suresi 14)
4- Bakara Suresi 15.
5- Muhakkak sizinle berabenz (Bakara Suresi 14)
6- Derler (Bakara Suresı 14)

---

arız: sonradan meydana gelme
atıf bağlaç bir kelime veya cumlenin onceki kelime veya cumleye bağlanması.
bılahare sonra sonradan sonraları.
daimî: sureklı devamlı
esbap nedenler, sebepler vasıtalar
evvel: önce
halvet: tenhaya çekılme yalnız ve tenha kalma
hasr: umumîlıkten çıkarma sınırlama
ıcap: gerekme halı gerekli olma
ıktıza: lâzım gelme gerekme
ısm-ı faıl: fıılı işi eylemi yapan ozne
istihza: alaya alma bınsıyle eğlenme inceden inceye dokundurarak alay etme
keza boylece aynı şekılde
mesleki: gıdış tutulan yol sistem
mezhep: dınde tutulan yol dınde anlayış ve ıbadet yolu
muayyen: tayın edılmiş belli belirlı.
mukayyet. kayıdlı sınırlı bagli
muvafakat: razı olma musaade etme kabul etme.
mü'mın: ıman eden ınanan.
sarahaten açıkça açıktan açıga
sıfat hâl, sıfar, keyfıyet, nıtelik, gr ısımlen, renk sayı koku mıktar derece yer sıra vb bakımlardan nıteleyen ozellıklennı belırten kelıme
sıga kıp kalıp
sual: soru
te'kit: kuvvetlendırme saglamlaştırma ustune basma tekrarlama
zikir anma bıldırme.

Veyahut, [1] وَإِذَا لَقُوا cümlesine atıf yapılacaktı, bu ise, her ıkı taraftan, yanı matuf ve matufü'n-aleyhten maksadın bir olduğunu istilzam eder. Hâlbukı, birinci cümle amellerını beyan eder, ıkıncı cümle cezaları hakkındadır.

Demek, mahzursuz, munasip bir *matufü'n-aleyh* bulunmadığından, müste'nife olarak, yanı mâkabliyle bağlı olmayarak, mukadder bir suale cevap kılınmıştır.

Evet, münafıklann fenalığı ve kötülüğü öyle bir dereceye balığ olmuştur kı, hâllenne vâkıf olan her ruh, "Acaba böyle fena olanlann cezası nedir? Ve cezaları verilmeyecek mı?" dıye sormaya mecbur olur.

İşte, Kur'ân-ı Kerîm, [2] اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ cümlesiyle, şu mukadder suale cevap vermiştir. Demek, bu cümlenin isti'nafı atfından daha muhımdır.

Sonra, makamın iktizasıyla, onlann istihzalarına karşı mü'mınlerin mukabelede bulunmalan icap ederken, Cenab-ı Hakkın mukabelede bulunması, mü'mınlerin teşvikine ve terahhumlarına ışaret olduğu gibi; münafıkları da istihza etmekten zecir ve men etmek içındir. Zıra, ıstınatlan Allâmü'l-Guyûb'a olanlar, istıhza edilemezler.

Sonra, Cenab-ı Hakkın tenkıl ve tazıbını ıstıhza ile tabır etmek, şe'n-i ulûhiyete yakışmadığından, istıhzanın lâzımı olan tahkır ırade edilmıştır.

1 Beraberken birlikteyken (Bakara Suresi: 14)

2 Allah onları istıhza eder, maskara eder. (Bakara Suresi: 15)

Allâmü'l-Guyûb: gaybı bilen, görünmeyen şeylen bilen Allah
amel: ış, uygulama, yapma
atıf: bağlama
balığ: erişmiş, vâsıl olmuş, belli bır dereceyı bulmuş, yetişmiş
beyan: açıklama, bildirme, ızah.
Cenab-ı Hak. Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
fenâ: çırkın, kotü
hâl. durum, vazıyet.
icap: gerekme, hâlı lâzım, gerekli, lüzum
iktıza: lâzım gelme, gerekme.
ırade: dileme, isteme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda, ıçın olan ıktıdar, guç.
ıstı'nafı: başlama, yenıden başlama, sozun başlangıcı
istıhza: alaya alma, birısıyle eğlenme, ınceden ınceye dokundurarak alay etme
istilzam: gerektırme
ıstınat: guvenme, itimat etme
mahzur: sakınılacak, çekınılecek şey, engel, sakınca
mâkabl: ondekı, ustteki
makam: yer, mevkı.
maksat: gaye
matufü: atf olan, yonelılmış.
matufü'n-aleyh: bır bağlaç edatı ile kendısıne bağlı olan kelime
men: yasak, etme, engelleme, mânı olma
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukadder: takdır edılmış
mü'mın: ıman eden, inanan
munafık: nıfak sokan, arabozucu; kalbınde kufru gızledıgı hâlde Musluman görunen
munasip: uygun
muste'nife: yenıden başlayan
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sual: soru
şe'n-i ulûhiyet: Cenab-ı Hakka aıt ış
tabir: yorum, yorumlama
tahkir: hakaret etme, kuçuk gorme, şeref ve haysıyetını ınclıtme
tazıp: azap çektırme, ezıyet etme, sıkıntı verme
tenkıl: uslandırmak ıçın cezalandırma, başkalarına ders ve ıbret olacak şekılde ceza verme
terahhum: merhamet etme, acıma
teşvik: şevlendırme, heveslendırme
vâkıf: bır şeyı elde eden, bır ışten haberlı olan
zecir: onleme, yasak etme, yasaklama

Sual: Münafıkların istihzası, devamı ifade eden ısm-i fail sigasıyla olduğu hâlde, Cenab-ı Hakkın mukabil istihzası teceddüdü ifade eden fiil-i muzari sigasıyla yapıldığında hikmet nedir?

Elcevap: Tazip ve tahkirler tebeddül ve teceddüt ettikçe, tesirleri çoğalır. Zira, bir tarzda devam eden bir elemin tesiri, gittikçe azalır, tazelendikçe tesiri çok olur. Bu manayı ifade eden, ancak fiil-i muzarıdır; ısm-i fail ise yalnız devamı ifade eder.

(1) وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ. Yani, "*Dalâletin esbabına tevessül etmeleriyle, dalâletin talebinde bulunmuşlardır. Allah da onlara dalâlet vermiştir.*"

Allah tarafından yardımını yapılmasını ifade eden (2) يَمُدُّ kelimesi, abdin hâlık-ı ef'al olduğunu iddia eden İtizal Mezhebinin reddine işarettir.

Ve onların lisan-ı hâl ile istedikleri üzerine, Allah'ın onlara yardım ettiğine delâlet eden يَمُدُّ'nün tazammun ettiği (3) يَسْتَمِدُّ cümlesi, abdin elinde bir şey yok, hep Allah'tan olduğunu iddia eden Mezheb-i Cebrin reddine işarettir. Zira, onlar sû-i ihtıyârlarıyla ve arzularıyla dalâleti istemişlerdir; Allah da onlara istediklerini vermiştir.

(4) طُغْيَانٌ kelimesinin (5) هُمْ zamirine ızafesi, tuğyan cinayetini onların ihtıyârlarıyla husule gelip, cebirle alâkadar

1- Bakara Suresi, 15.
2- Mühlet verir. (Bakara Suresi, 15.)
3- Mühlet isterler.
4- Sapıklık, azgınlık. (Bakara Suresi, 15.)
5- Onlar.

abd: kul.
alâkadar: ilgili, ilişki.
cebir: zor, zorlama, baskı yapma.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cinayet: cana kıyma, katl ve ya bu derecede ağır bir suç.
dalalet: dinsizlik, inançsızlık.
delalet: alâmet, işaret, iz.
elem: dert, uzuntu, maddi-manevî ıztırap.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fiil-i muzari: geniş zaman fiili.
halık-ı ef'al: fiillerin ve hareketlerin yaratıcısı.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
iddia: davaya kalkışma.
ihtıyar: irade, tercih.
ısm-i fail: fiili, işi, eylemi yapan, özne.
istıhza: alaya alma, birisiyle eğlenme, inceden inceye dokundurarak alay etme.
İtizal: Ehl-i Sünnet ve inançlarından ayrılan takım ve onun mezhebi. Mutezile.
izafe: isnat etmek, dayandırmak.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu.
Mezhep-i Cebr: Cebriye mezhebi, cüz'i iradeyi inkâr edenlerin batıl mezhebi.
mukabil: karşılık olarak, karşılığında.
munafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
red: reddetme, geri verme.
siga: kıp, kalıp.
sual: soru.
su-i ihtıyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı.
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
talep: isteme, dileme, istek, arzu.
tarz: biçim, şekil.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme, yeni hale gelme.
tevessül: başvurma, girişme.
tuğyan: zulüm, haksızlık ve küfür de ilen gitme.
zamir: ismin yerini tutan kelimeler.

olmadığından, "Bizler Allah'ın cebriyle bu tuğyanı yapıyoruz" diye mazeretlerinin reddine işarettir.[1] طُغْيَانٌ ünvanı ise, onların zaran, tufan gibi, bütün mehasin ve kemalâtı tahrip ettiğine ımadır.

[2] يَعْمَهُونَ : Yanı, "Tuğyan ve dalâletlerinde mütehayyır ve mütereddit şahıslardır. Onların ne meslekleri var ve ne de muayyen bır maksatlan vardır."

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ[3]

Yanı, "*Onlar hidayeti verip dalâleti satın alan birtakım kafasızlardır ki; ticaretlerinden bir fayda göremedikleri gibi, o zarardan kurtulmak için yol da bulamıyorlar.*"

Bu ayetin mâkabliyle cihet-i irtibatına gelince:

Bu ayet, geçen tafsıllere bır fezleke, bır hulâsadır. Ve o tafsilleri yüksek ve müessir bir üslûpla tasvir etmıştir. Lâkın muhataplannın saff-ı evvelınde ve tabaka-ı ulâsındakıler, kışın Yemen cihetine, yazın da Şam cihetlerine gıderek yaptıklan tıcaretın kâr ve zarannı lezzet ve elemini gördüklerinden, tasvir için ticaret üslûbu intıhap edılmıştır. Şöyle kı.

ayet: Kur'an'ın her bır cumlesi
cebr: zor, zorlama, baskı yapma
cihet: yon
cihet-i irtibat: irtibat sebepleri, tarafları, baglanma yönu, aradaki benzeyış ve munasebet.
dalalet: dınsızlık, ınançsızlık
elem: dert, ozuntu, maddî-manevî ıztırap
fezleke: ozet, netice
hıdayet: dogru inanç ve yaşayış uzere olmak.
hulasa: kısaca, sozun kısası
ıma: dolaylı, ustu kapalı ifade etme
ıntıhap: seçme
kemalât: kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
makabl: ondekı, üstteki

1 Sapıklık, azgınlık. (Bakara Suresi, 15.)
2 Şaşkın, şaşkın bocalayıp dururlar. (Bakara Suresi, 15.)
3 Bakara Suresi, 16.

maksat: maksat, meram, hedef, netice, sonuç
mazeret: bahane, ozur, engel.
mehasın: guzellıkler, iyılıkler
muayyen: belırlı
muhatap: kendısıne, hıtap olunan
muessir: tesırlı.
mutehayyır: hayrete duşen, şaşıran
mütereddit: tereddut eden, kararsız
saff-ı evvel: bırıncı saf, baş, langıç safi
tabaka-i ulâ: bırıncı tabaka
tafsil: etraflıca bıldırme, aynntılı anlatma
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma
tufan: çok sıddetlı yağmur ve sel
tuğyan: zulum, haksızlık ve kufurde ılen gıtme.
unvan: şöhret, ad, ısım
uslup: tarz, yol, bıçım, usul, stıl

Nev-i beşerin dünyaya gönderilmesi daimî bir tavattun için değildir. Ancak sermayeleri olan istidat ve kabiliyetlerini tenmiye ve inkişaf ettirmek üzere ticaret için gelmişlerdir. Fakat, münafıklar bu ticaretlerinde sermayelerini yatırıp âleme rezil oldular.

Sonra, bu ayetin cümleleri arasında cihet-i nazım ve intizam ise:

Bu ayetin cümleleri arasında, ticaret üslûplarındaki tertipler gibi, gayet fıtrî, selis ve muntazam bir tertip vardır. Şöyle bir tüccara yüksek bir sermaye verilir; o da o sermaye ile zararlı ve zehirli şeyleri alır satarsa, o tüccar, alış verişinin sonunda ne bir fayda görür ve ne de bir kâr görür. Bilakis, hasaret içinde boğulmakla beraber, kaçmak için yolu da kaybeder. İşte münafıkların yaptıkları muamele de aynen buna benziyor.

Sonra, mezkûr ayetteki cümlelerin hey'etleri ise:

(1) أُولَٰئِكَ kelimesi, uzaklarda bulunan şeyleri ihzar ederek mahsus ve meşhut olarak göstermek için kullanılan bir işaret aletidir.

Sual: Münafıkların أُولَٰئِكَ ile ihzarlarında ne fayda vardır?

Elcevap: Onların mezkûr cinayetlerini işiten sâmiin kalbinde hâsıl olan nefret ve adavet öyle bir dereceye baliğ olmuş ki, onları gözüyle göreceği ve yüzlerine tükürecegi gelir ki, yüzlerine tükürmekle kalbi rahat olsun.

1- İşte onlar. (Bakara Suresi, 16.)

adavet: düşmanlık, husumet.
alem: insanlar, halk.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
baliğ: ermiş, vâsıl olmuş, belli bir dereceyi bulmuş, yetişmiş.
bilakis: aksine, tersine.
cihet-i nazım: bağlılık ve irtibat yönü.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
daimî: sürekli, devamlı.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
gayet: son derece.
hasaret: hasar, zarar, ziyan.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hey'et: şekil, suret, görünüş.
ihzar: hazır etme, hazırlama, mahkemeye davet olunma.
inkişaf: gelişme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kabiliyet: iktidar, liyakat.
mahsus: hususî, özel.
meşhut: gözle görülen, müşahede olunan.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muamele: davranma, davranış.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
rezil: maskara.
sâmi: işiten, dinleyen.
selis: kolay, yumuşak.
sermaye: varlık, servet.
tavattun: yerleşme, vatan tutma, yurt edinme.
tenmiye: artırma, bereketlendirme.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.
tüccar: ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse, tacir.
üslup: tarz, yol, biçim, usul, stil.

İşte bunun için onlar [1] أُولَٰئِكَ dürbünüyle ihzar edilmiştir ki, sâmi yüzlerine tükürsün.

Sual: Münafıkların, mahsus ve meşhut olmadıkları hâlde أُولَٰئِكَ ile mahsus olarak gösterilmeleri ne suretle olur? Ve ne gibi bir faydası vardır?

Elcevap: Münafıkların mezkûr cinayetlerle ve acip sıfatlarla ittısafları, onları öyle tecessüm ettirmiştir ki, hayalce mahsus ve meşhut ve hazır görünmektedirler. Onlara ısnat edilen hükmün illeti de anlaşılır. Evet, hidayeti verip dalâleti almak gibi bir hükme, elbette bir illet ve bir sebep lâzımdır. O illet ise, onların sebkat eden cinayetleri ve sıfatlarıdır. İşte, Kur'ân-ı Kerîm onları o sıfatlarla muttasıf olarak أُولَٰئِكَ ile ihzar etmiştir ki, bu ayette onlara yükletilen hükmün illet ve sebebi sâmice malûm olsun.

Sual: Uzaklık cihetî de ifade eden أُولَٰئِكَ ile münafıkları uzak göstermekten maksat nedir?

Elcevap: Onların tarîk-ı haktan uzaklaşmalarına ve bir daha doğru yola rücuları mümkün olmadığına işarettir. Çünkü, gitmek onların elinde ise, gelmek onların elinde değildir.

Yeni in'ikad ve teşekkül etmeye başlayan hakikatler hakkında kullanılan [2] الَّذِينَ ünvanı, hidayeti satıp dalâleti

1. İşte onlar. (Bakara Suresi, 16.)
2. Onlar ki. (Bakara Suresi, 16.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cihet: yön, sebep, vesile
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dalalet: dünsizlik, inançsızlık.
hakikat: asıl, esas
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hükûm: emir, bir konu hakkında verilen karar
hukum: verilen karar
İhzar: hazır etme, hazırlama.
illet: sebep
in'ikad: kurulma, teşkil edilme, toplanma.
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
ittisaf: vasıflanma, özellik kazanma
mahsus: hususî, özel
maksat: gaye
malum: bilinen, bilinir olan.
meşhut: gözle görülen, müşahede olunan
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
rücu: dönme, geri dönme, vazgeçme
sâmi: işiten, dinleyen
sebkat: geçme, cereyan etme
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik, vasıf
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz
tarîk-ı hak: hak ve hakikat yolu
tecessüm: görünme, belirme.
teşekkül: oluşum
ünvan: ad, isim, lâkap

almak gibi şu pis muamelenin –bir nevi ticaret olmakla– zamanın insanları için esaslı bir meslek olmaya başlamış olduğuna işaretttir.

(1) اِشْتَرَوُا ünvanı ise, münafıkların "*Hidayeti terk edip dalâleti aldığımız, fıtratımızın iktizasıdır, ihtiyârımızla değildir*" diye yapacakları mazeretin reddine işarettir. Evet, sanki Kur'ân-ı Kerîm onlara diyor ki: "Cenab-ı Hak, re'sü'l-mal olarak size uzun bir ömür vermiştir ve ruhlarınızda da kemalât istidadatını bırakmıştır ve hıdayet-i fıtriyenin çekirdeğini de vicdanınıza dikmiştir ki, saadeti alasınız. Hâlbuki, sizler saadete bedel lezaiz-i fâniye ve menafi-i dünyeviyeyi alıyorsanız, demek sû-i ihtiyârınızla dalâlet mesleğini hıdayet mesleğine ihtiyâr ve tercih etmekle, hıdayet-i fıtriyenizi ifsat ve re'sü'l-malınızı da zayi ettiniz."

(2) اَلضَّلاَلَةَ بِالْهُدٰى münafıkların ikı hüsrana maruz kaldıklarına işarettir: *Birisi*, dalâlet hüsranıdır; *ikincisi*, hıdayet gibi büyük bir nimeti kaybetmektir.

(3) فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ : Yani, "*Ticaretlerinin kârı olmadı.*"

Sual: Münafıkların bu ticaretlerinde re'sü'l-mallarının da zayi olduğu hâlde yalnız kârlarının olmamasından bahsedilmesi neye işarettir?

Elcevap: Akıllı bir tüccarın, kân olmayan bir alış verişe girişmemesi lâzım olduğuna ve kârı olmamasıyla

1. Satın aldılar. (Bakara Suresi, 16.)
2. Hidayet karşılığında dalâlet. (Bakara Suresi, 16.)
3. Bakara Suresi, 16.

bahsetmek: söz etmek, anlatmak.
bedel: karşılık.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dalâlet: dinsizlik, inançsızlık.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
hıdayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hidayet-i fıtriye: yaratılıştan olan hıdayet, doğuştan verilen hidayet.
husran: zarar, ziyan, kayıp.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
ihtiyar: irade, tercih.
İktıza: lâzım gelme, gerekme.
istıdadat: istıdatlar, kabiliyetler, yetenekler.
kemalât: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mükemmelliklerlezaiz-i fâniye: fânî geçici lezzet ve zevkler.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
mazeret: bahane, özür, engel.
menafi-i dünyeviye: dünya menfaatleri.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muamele: davranma, davranış.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
nevi: çeşit.
nimet: saadet, mutluluk.
re'sü'l-mal: ana para, sermaye.
saadet: mutluluk.
suâl: soru.
sû-i ihtiyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı.
ünvan: ad, isim, lâkap.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.

beraber, re'sü'l-malın da zayi olması ihtimali olan ticaretlere girişmemesi elzem ve evlâ olduğuna işarettir.

Sual: Ribh fıili, hakıkaten münafıklann fıili olduğu hâlde, bu cümlede ticarete isnat edilmiş olduğu neye işarettir?

Elcevap: Onlann ne bu ticaretlennde, ne eczasında, ne ahvalinde ve ne vesaitinde, ne cüz'î ve ne de küllî bir fayda bulunmadığına ışarettir. Evet, bazı ticaretlerde matlûp kâr olmasa da, ahvalinde veya vesaitinde az çok bir fayda olabilir. Fakat, bu ticaret ise, şerr-i mahzdır, faydalardan tamamen mahrum bir zarardır.

(1) وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ : Yani, re'sü'l-mallarını zayi etmekle husrana maruz kaldıklan gibi, yollarını da kaybetmişlerdir. Bu cümlede surenin başındaki (2) هُدًى لِلْمُتَّقِينَ cümlesine gizli bir remiz vardır ki, Kur'ân-ı Kerîm hidayeti vermemiş değildir; hidayeti vermiş de, bunlar kabul etmemişlerdir.

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّآ اَضَآءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِى ظُلُمَاتٍ لاَ يُبْصِرُونَ ۝ صُمٌّ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لاَ يَرْجِعُونَ ۝ اَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَآءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ

1. bir daha da doğru yolu bulamamışlardır. (Bakara Suresi, 16.)
2. Takva sahiplen için hidayettir. (Bakara Suresi, 2.)

ahval: hâller, durumlar
cuz'i: küçük, az.
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar.
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
evlâ: daha uygun, daha lâyık, daha iyi
fıil: iş, hareket.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
husran: zarar, ziyan, kayıp
ihtimal: olabilirlik.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
küllî: umumi, genel
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
maruz: bir şeyin etkisi ve tesirin altında bulunma
matlûp: talep edilen, istenilen şey
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde kufru gizledigi hâlde Musluman görunen
re'sü'l-mal: ana para, sermaye
remiz: bir şeye delâlet eden şekil, alamet, amblem, sembol.
ribh: kâr, kazanç.
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerîm ın ayrıldıgı 114 bölumden her biri.
şerr-i mahz: tamamen kotülük, iyi tarafı hiç olmayan zarar, fenalıgı yuzde yüz olan şer ve musibet.
vesait: vasıtalar, sebepler
zayi: yıtık, zarar, ziyan

وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ اَصَابِعَهُمْ فِي اٰذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللّٰهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ۝ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ اَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا اَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَاِذَا اَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ[1]

Bu uzun ayetle hem mâkabli arasında, hem cümleleri arasında, hem cümlelerinin keyfiyetlerinde bulunan cihet-i irtibat ve intizam ise:

Kur'ân-ı Kerîm, evvelâ münafıkların hâllerini, sâniyen cinayetlerini sarahaten kaydettiği gibi, muamelelerinin kötülüğünü akla kabul ettirdikten sonra hayale, vehme, hisse de göstenp, onlara da kabul ettirilmesini bu temsille temin etmiştir.

Evet, aklî şeylerden fazla, temsillerle hayalî şeyleri kabule, hayal daha yakındır.

Ve keza, akla muhalif olan ve hem gayr-ı me'lûf bulunan bir şeyin me'nus bir şekilde gösterilmesiyle, hayal çabuk kabul eder.

Ve keza, gaîp bir şeyi hâzır göstermekle, akıl ile his arasında mutabakat hâsıl olur; his de kabul eder.

Hulâsa: Münafıkların kötülüğü şu temsille akla tasdık ettirildiği gibi, hayale, vehme, hisse de kabul ettirilmesi temin edilmiştir. Ve eyzan, münafıkların ayrı ayrı

akli: akla dayanan, akıl ile ilgili
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cihet-i irtibat: irtibar sebepleri tarafları, bağlanma yonu, aradaki benzeyiş ve münasebet.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç
evvelâ: öncelikle.
eyzan: yine, öyle, keza, bu dahı, öteki gibi
gaip: görünmeyen, hazır olmayan, yok olan, kayıp
gayr-ı me'lûf: alışılmamış, ülfet edilmemiş
hal: tavır, davranış, tutum
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hulâsa: kısaca, sözün kısası
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu nitelik.
keza: böylece, aynı şekilde
mâkabl: öndeki, üstteki.
me'nus: alışılmış, alışık, ünsiyet edilmiş
muamele: davranma, davranış.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
mutabakat: uyma, uygunluk, bir birini turma
münafık. nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
sâniyen: ikinci olarak.
sarahaten: açıkça, açıktan açığa
tasdik. doğrulama, onaylama
temin: elde etme.
temin: şüpheyi giderme, sağlamlaştırma
temsil: misal getirme, özellikle öğüt alınsın diye mesel anlatma
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce

1- O münafıkların hâli karanlık bir gecede ateş yakan kimsenin durumu gibidir ki ateş tam onların çevresini aydınlatmışken, Allah birden nurlarını alıp götürmüş ve onları karanlıklar içinde bırakmış, onlar da artık hiçbir şeyi göremez olmuşlardır. • Sağır, dilsiz ve körlerler, gece karanlığında bir ses işitmez, kimseye bir şey işittiremez, bağırsalar da yardıma gelen olmaz, yollarını bulamazlar. Çabaladıkça batar, o musibetten kurtulup gen dönemezler. • Yahut onların hâli, şiddetle boşanan karanlıklı gök gürültülü ve şimşekli bir yağmura tutulmuş yolcuların misaline benzer. Yıldırımdan ölme korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıkarlar. Hâlbuki Allah o kâfirlen kudretiyle çepeçevre kuşatmıştır. • Şimşeğin çakması neredeyse gözlerini alır. Etraflarını aydınlatınca birkaç adım yürürler. Fakat üzerlerine karanlık çökünce oldukları yerde kalırlar. Eğer Allah dileseydi onlara verdiği işitme ve görme nimetlerini de alıverirdi. Muhakkak ki Allah her şeye hakkıyla kâdirdir. (Bakara Sûresi, 17-20.)

cinayetleri ve muhtelif sıfatlan arasında hakikî bir ırtibatın bulunması şu temsille gösterilmiştir. Ve eyzan, münafıkların muamelelerini hayalin gözü önüne şu temsille getirmekten maksat, lisanın söylemediği ince cihetleri, bizzat hayal bakıp görsün ve alsın ki, bir itiraz kalmasın.

Sonra, bu temsilin cümlelerinin mealî, heyet-i mecmuasıyla, münafıkların hikâyelerinin mealine muvafık geldiği gibi, ayrı ayrı da hikâyelerinin cümlelerine uygun gelir.

Evet, münafıkların hikâyesi böyledir: Zahiren imana gelmişlerdir. Sonra, kalben küfür ve inkâr etmişlerdir. Sonra, hayret ve tereddüt içinde kalmışlardır. Sonra, hakkı talep etmemişlerdir. Sonra, o dalâletten rücua kâdir olmamışlardır ki, hakkı arasınlar.

Temsilin mealî ise: Evvelâ, ateş yakmışlardır. Sonra, o ateşi muhafaza edememişlerdir. Sonra, ateşleri sönmüştür. Sonra, zulmet içinde kalmışlardır. Sonra, her şey onlara görünmez olmuştur. Gece vaktı ses seda olmadığından, sanki sağır olmuşlardır. Ateşleri söndüğünde, âmâ gibi olmuşlardır. Bir muhatap veya bir yardımcıları bulunmadığından, sanki lâl olmuşlardır. Ve o zulmetten çıkıp rücua kâdir olmadıklarından, sanki ruhsuz heykel kesilmişlerdir.

İşte temsildeki cümleler ile hikâyedeki cümleler arasında muvafakat tamamen tebarüz etmekle, aralarında bir muhalefet kalmadığı tebeyyün etti.

İhtar: Temsildeki zulmet, hayret, ateş, hikâyedeki küfür, adem-i sebat ve fitnelerine işarettir.

adem-i sebat: sebatsızlık.
ama: kör körlük.
bizzat: doğrudan doğruya.
cihet: yön.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dalalet: dinsizlik, inançsızlık.
evvela: öncelikle.
eyzan: yine öyle keza, bu dahi, öteki gibi.
fitne: dinsizlik, canılık.
hakiki: gerçek.
heyet-i mecmua: bir şeyin bütünü, tamamı.
heykel: taş, tunç, kil ve alçı gibi maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğrulup, pişirilerek yapılan insan, hayvan v.s. şekli.
ihtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma.
iman: inanma, itikat.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
irtibat: bağ, münasebet.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan.
kafir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kalben: kalb ile, kalbden.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
lâl: dilsiz, konuşamayan, ebkem.
lisan: konuşma dili.
maksat: kasteden şey, gaye.
mealî: mana, anlam, mefhum.
misal: benzer, örnek.
muamele: davranma, davranış.
muhafaza: koruma.
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
muhatap: kendisine hitap olunan.
muhtelif: çeşitli.
musibet: felâket, belâ.
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
muvafık: uygun, münasip.
munafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
rücu: dönme, geri dönme, vazgeçme.
seda: ses, duyulan.
talep: isteme, dileme.
tebarüz: belli olma, görünme, bariz hale gelme.
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma.
temsil: misal getirme, özellikle, oğut alınsın diye mesel anlatma.
zahiren: görünüşte.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

Sual: Temsilde nurdan bahsedilmiştir. Münafıkların nuru nerede?

Elcevap: Kendisinde nur olmayan bir insan, muhitinde bulunan nurdan istifade eder. Muhitinde bulunmasa, kavminde; kavminde bulunmasa, nev'inde, nev'inde bulunmasa, fıtratında; fıtratında mümkün olmasa, dünya menfaatleri için lisanında vardır. Bu da olmasa, evvelce iman edip sonra irtidat edenlerin evvelki nurlarına işarettir. Bu da olmasa, dünyaya ait, gördükleri istifadelerine işarettir, ateşin, fitnelerine işaret olduğu gibi. Bu da olmadığı takdirde, daire-i imkânda olan nurlan, vücut dairesine indirilmiştir; [1] اِشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدٰى 'daki hidayet gibi.

Sonra, cumlelerin arasındaki cihet-i irtibata gelince:

[2] مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَارًا Yani, "*Onların meseli, ateş yakan adamın meseli gibidir.*"

Bu cümlenin mevkı ve makama olan münasebetı şöyle tasvir edilebilir ki:

Ayette beyan edildiği şekıl uzerne, ateş yakan adamın hâli, Cezîretü'l-Arab'da sakin Kur'ân'ın muhatablarından bırıncı tabakadakı adamların hâllerine tetabuk ediyor. Zira, o tabakadakı adamlar, bu ateşı yakan adamın hâlını ya bızzat gormuşler veya ışıtmışlerdır. Ve o hâlın ne derece müessir ve feci olduğunu hissetmişlerdir. Zira, onlar çok defa güneşın zulmunden, gecenin zulmetine

1- Hidayet karşılığında dalâleti satın aldılar. (Bakara Suresi, 16.)

2- Bakara Suresi, 17.

ayet: Kur'an'ın her bır cumlesi.
bahis: konu.
beyan: açıklama, bıldırme, izah.
bızzat: dogrudan dogruya.
Cezîretu l-Arab: Arap Yarımadası.
cihet-i irtibat: irtibat sebepleri, tarafları, baglanma yonu, aradakı benzeyiş ve munasebet.
daire-i imkân: ımkân âlemı, kaınat ve varlıklar alemine aıt alem.
evvel: once.
evvelce: daha once.
feci: dehşetlı, korkunç.
fıtrat: yaratılış, tabıat, mızaç, huy.
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
hal: durum, vazıyet.
hıdayet: doğru ınanç ve yaşayış uzere olmak.
iman: ınanma, ınanç, ıtıkat, tasdık.
ırtıdat: ıslam dınınden çıkma, ıslâm dınını terk ederek başka bır dını kabul etme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kavim: mıllet, aralannda dil, âdet, orf, kultur bırlıgı olan ınsan toplulugu.
lisan: konuşma dılı.
makam: yer, mevkı.
menfaat: fayda, kar, kazanç.
mesel: omek, benzer, numune.
mevkı: yer, makam.
muhatap: kendısıne hıtap olunan.
muhıt: ıhata eden, etrafını çevıren, kuşatan, saran.
muessir: tesırlı.
münafık: nıfak sokan, ara bozucu, kalbınde kufru gızlediği hâlde Musluman gorunen.
munasebet: ılıskı, alaka.
nevı: cins.
nur: aydınlık, panıltı, ışık.
sakin: bır yerde oturan, bır yerın ahalısınden olan.
sual: soru.
tabaka: derece, topluluk, sınıf, zumre.
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma.
temsıl: mısal getırme, ozellıkle ogut alınsın dıye mesel anlatma.
tetabuk: bırbırıne uygun gelme, uyma.
vücut: varlık.
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, ıskence.

kaçarak, gecenin sessizliğinde yollarına devam ettikleri sırada, şiddetli yağmurlara rast gelerek, çok zahmetlere düşmüşlerdir. Ve keza, çok defa yollarını kaybederek muzır hayvanlarla dolu mağaralara girmişlerdir. Ve arkadaşlarını görüp onlarla ferahlanmak ve eşyalarını görüp muhafaza etmek veya muzır hayvanları görüp onlardan tahaffuz etmek için, ateş yakmışlardır. Ateşin ziyasından istifade ederlerken, semavî bir afetle ateşleri soner. Ve reca ve ümitleri tamamen ye'se ve hüsrana inkılâp eder. İşte, Kur'ân-ı Kerîm onların bu durumuna

(1) فَلَمَّآ اَضَآءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُورِهِمْ cümlesiyle işaret etmiştir. Yanı, "*Vakta ki o ateş etrafı ışıklandırdı; birdenbire, Cenab-ı Hak nurlarını söndürerek ziyalarını zulmete çevirdi.*"

(2) فَلَمَّآ 'da ف, kelâmın sıyakı kelâmın şu şekilde olduğunu iktıza ettiğine işarettir ki, ziyasından istifade için ateş yaktılar. Ateş onları ziyalandırdı. Onlar da mutmain ve müferrah oldular. Sonra, bir hüsrana uğrayıp yere düştüler.

Sonra, cümle-i şartiyenin şart ve ceza denilen her iki cümlesi arasında, lüzumun vücudu lâzımken, *izae* ile nurun zehabı arasında hıçbir lüzum görunmüyor. Binaenaleyh, bu gizli lüzumu dışarıya çıkarıp göstermek için, bazı mukadder cümlelere ihtıyaç vardır. Şöyle ki:

Vakta ki, ateş onları ışıklandırdı, onlar da ışıklandılar. Fakat, ateşe ehemmıyet verip muhafaza etmediler. Ve o

1 Bakara Suresi 17

2. Ne zaman ki (Bakara Suresi 17)

afet: bela, musibet, büyük felaket.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cümle-i şartiye: şart cümlesi.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
hüsran: hayal kırıklığı.
iktıza: lâzım gelme, gerekme.
inkılâp: bir hâlden diğer bir hâle geçme, değişme, dönüşme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
izae: aydınlatma, ışıklandırma.
kelâm: söz, ibare, fikra.
keza: böylece, aynı şekilde.
muhafaza: koruma.
mukadder: takdir edilmiş.
mutmain: gönlü hoş, içi rahat, emin, şüphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış.
muzır: zararlı, zarar veren.
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık.
ziya: ışık, şule.
reca: teselli, ümit.
semavî: semaya ait, gökten gelen.
sıyak: sözün gelişi, ifade şekli ve tarzı.
tahaffuz: korunma, sakınma.
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
yeis: ümitsizlik.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zehap: gitmek.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulmet: karanlık.

nimetin kadrini bilip devam ettirmediler. O da söndü gitti. Evet, ziyayı muhafaza etmekten gaflet, adem-ı devamını istilzam eder. Adem-i devam ise intıfasını, yani sönmesini istilzam eder. Nurlarının sönmesiyle uğradıklan husrandan sonra, [1] وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ cümlesiyle, zulumata duşmek gibı ıkınci bir hüsrana maruz kaldıklarına işaret edilmiştir.

[2] لَا يُبْصِرُونَ cümlesı ıse, uçüncü bır husranlarına ışarettir. Çünkü, insan zulmete düşmekle yolunu kaybettiği zaman, arkadaşlarını ve eşyasını görmekle bir derece müteselli olur. Fakat, bunlan da görmediği gibi, onun o karanlıkta durması ve yurümesi, bir musibet ve bir vahşettir.

[3] صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ : Yani, "*Sağır, lâl, kör olup, dönemezler.*"

Bir insan böyle bir belâya düştüğü zaman, dört cihetle ümitvar ve müteselli olabilir.

Birincisi. Köylü halkından veya geçen yolculardan bır ses gelir de, o ses vasıtasıyla yolunu bulup görmek ümidinde olur. Hâlbuki, gecesi sâkit ve sakın, sessiz ve sedasız bir gece olduğundan, o adamla bir sağırın arasında fark kalmaz. Bu cihetten, ümidinin kesik olduğuna işareten, Kur'ân-ı Kerîm [4] صُمٌّ kelimesini demiştir.

İkincisi. Eğer çağınp yardım isterse, belki bir ışiten olur da onun kurtulmasına gelır dıye bır ümıt besleyebilir.

---

1. Onları karanlık ıçinde bırakıı. (Bakara Suresi. 17.)
2. Görmezler. (Bakara Suresi. 17.)
3. Bakara Suresi. 18.
4. Sağır. (Bakara Suresi. 18.)

adem-ı devam: devamsızlık.
belaya: musıbetler, afetler, belıyyeler, belalar, felâketler, gamlar, kederler.
cihet: yön, görüş açısı, sebep, vesile.
gaflet: ıhmal, endışesızlık.
husran: zarar, zıyan, kayıp.
intıfa: sonme, bır şeyın ortadan yok olması.
istılzam: gerekli görme, lazumlu görme.
işareten: ışaret ederek, belırterek.
kadir: kıymet, değer.
lâl: dılsız, konuşamayan, ebkem.
maruz: bır şeyın etkısı ve tesırı altında bulunma.
muhafaza: koruma.
musıbet: felâket, bela.
müteselli: teselli bulan, avunan.
nimet: hayırlı hâl, faydalı şey.
nur: aydınlık, ışık.
rıca: teselli.
sakin: sessiz.
sakıt: suskun.
seda: ses, duyulan.
ümitvar: umıtlı, umutlu, umanumıdı olan.
vahşet: ıssız yerlerde duyulan korku.
vasıta: sebep, vesile.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulmet: karanlık.
zulumat: karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kulur.

Fakat, gecesi sağır olduğu için, dilli dilsiz birdir. Bu recasını da kesmek için [1] بُكْمٌ denilmiştir.

Üçüncüsü: Gideceği cihetin yolunu tahminen tayin etmek ve görmek için bir alâmet, bir ateş bir yıldız arar, mutesellî olur. Hâlbuki, gecesi oyle zulmetlidir ki, gözlü gözsüz bir olur. O adamın bu emelini söndürmek için [2] عُمْيٌ denilmiştir.

Dördüncüsü. O belâdan kurtulup rucu etmek için var kuvvetiyle çalışmaktan maada bir çare kalmadığını görür görmez, kuvvetine güvenir ve ümitvar olur. Hâlbuki, zulmet her taraftan o adamı öyle ihata etmiştir ki, o adam butun kuvvetiyle çalıştığı hâlde, kurtuluş imkânını bulamaz. Kendi sû-i ihtiyârıyla bataklığa giren ve bir daha çıkması mümkun olmayan bır hayvan gibi, o zulmet içinde kalır.

Evet, çok şeyler var ki, insan ihtiyânıyla girer, fakat çıkması mümtenî olur. İnsan onu bırakır, fakat o insanı bırakmaz. İşte onlann şu vazıyetlerine karşı [3] فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ denilmiştir ki, o musibetten kurtulup rücularına bır çare kalmadığına ve son ümitlennin de kesildiğine binaen, vahşet, yeis ve korkular içinde kaldıklarına işarettir.

Cümlelerin hey'etlerine gelince:

[4] مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا cümlesi nüktelere bır define hukmundedir. Şöyle kı:

1. Dilsiz. (Bakara Suresi. 18.)
2. Kor. (Bakara Suresi. 18.)
3. Onlar gen de dönemezler. (Bakara Suresi. 18.)
4. Onlann hâlı karanlık bır gecede ateş yakan kimsenin durumu gibıdır. (Bakara Suresi. 17.)

alamet: belırtı, işaret, ız
belâ: musıbet, sıkıntı
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cihet: yan, yön, taraf
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
emel: istek, arzu, talep, beklentı
hey'et: hal, durum, keyfiyet
hukmünde: değerinde, yerinde.
ihata: kuşatma, içine alma
ihtıyar: ırade, tercih
İmkan: mümkün olma, olabırlık.
maada: başka, gayrı, -den başka
musıbet: felâket, belâ
mumtenî: ımkânsız, olamaz
mutesellî: teselli bulan, avunan
nükte: ınce manalı, ancak dık kat'le anlaşılabıle n mana veya söz
reca: umıt.
rücu: dönme, gen dönme.
sû-i ihtıyar: kotu seçim, seçmenin fenalığı
tahmınen: tahmınî olarak, yaklaşık olarak, aşağı yukarı.
tayin: belırleme, gosterme, sınırını çızme
ümitvar: umıtlı, umutlu, uman, umıdı olan
vahşet: ıssızlık, tenhalık, yalnızlık.
vazıyet: durum
yeis: ümitsızlıkten meydana gelen üzuntu ve karamsarlık.
zulmet: karanlık.

Lisanlarda deveran eden ve beynennâs karip ve acip şeylerde kullanılan ve *hikmetü'l-avam ve felsefetü'l-umum* diye anılan [1] مَثَلٌ kelimesi, münafıkların vaziyetlen bir ağrube ve kıssalan bir acube olduğuna işarettir. Bu işaretten, onların sıfatları üstünde nefretin, lisanları üstünde lânetin ilelebet darbımesel gıbi deveran etmek şanında olduğuna bir remiz vardır

Sual: Teşbihi ifade eden her iki *mesel* arasındaki كَ 'nin hazfı belâgatçe daha makbul olduğu hâlde, nıçin burada hazfedilmemıştır?

Elcevap: Bu makamda edat-ı teşbihin zıkri, hazfından daha belığdır. Zira, sâmi teşbih edatını görür gormez teşbihle alâkadar olur, müşebbehü'n-bihte olan her noktayı müşebbehteki nazırine tatbik eder. Fakat, edat-ı teşbihin mahzufu takdırde, teşbihten gaflet ederek, her iki tarafı bırbırine tatbık etmek, fıkrine gelmemesı ıhtımalı vardır. İkinci *mesel* kelimesi ise, ateş yakan o adamın vaziyeti, efkâr-ı ammece bır darbımesel hukmüne geçmış olduğuna işarettir.

Sual: Ateşi yakanlar bır cemaat ıken, mufret işareti olan [2] اَلَّذِى ile işaret edılmesi neye bınaendır?

Elcevap: Ferdın yapacağı bir işe cemaatin iştırak etmesiyle ziyadelik veya noksanlık hâsıl olmadığı takdırde, fert veya nevi, cüz veya küll bır olur. Maahaza, اَلَّذِى 'nin

1- Durum, hâl. (Bakara Suresi, 17.)
2- O kimse ki. (Bakara Suresi, 17.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
acube: çok hayret olunacak, pek acayip, pek garip olan
agrube: en garip
alakadar: ilgili, ilişki
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
beliğ: belâgatle anlatılan, düzgün ve sanatlı
beynennâs: halk arasında, insanlar arasında
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cüz: kısım, parça
darbımesel: atasözü, vecize
deveran: dönme, dönüp dolaşma
edat: bakımlardan ilişkisi olan kelime
edat-ı teşbih: benzetme edatı; gr. tek başına bir mana, anlam ifade etmeyen, kullanıldığı kelimelerle sebep, sonuç, vasıta, benzerlik vb. bakımlardan ilişkisi olan kelime. (dahi, gibi, için, kadar gibi)
efkâr-ı amme: genelin, umumun düşünceleri, umuma ait düşünce, kamuoyu
felsefetü'l-umum: umumun felsefesi, genel felsefe, telâkkisi
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsızlık.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hazf: aradan çıkarma, yok etme, silme
hikmetü'l-avam: halkın hikmeti, ilim anlayışı
hükmune: yerine, değerine
ihtımal: olabilirlik
ilelebet: ebede kadar, sonsuza değin
iştırak: katılma
karip: yakın, yakın olan, uzak olmayan.
kıssa: baştan geçen olay, macera
küllî: umumî, genel
lânet: beddua
lisan: dil
lisan: konuşma dili
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mahzuf: hazfedilmiş, silinmiş, yerinden kaldırılmış
makam: yer, mevki
makbul: kabul edilmiş olan, istenilen
mesel: örnek, benzer, numune
müfret: tekil, teklik.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müsluman görünen
müşebbeh: teşbih edilen, benzetilen.
müşebbehü'n-bih: kendisine benzetilen
nazır: benzer, eş.
nevi: cins.
remiz: bir şeye delâlet eden şekil, alamet, amblem, sembol
sıfat: hal, sıfat, keyfiyet, nitelik; gr. isimlen, renk, sayı, koku, miktar, derece, yer, sıra vb. bakımlardan niteleyen, özelliklerini belirten kelime
suâl: soru
şan: şan, şöhret, un
tatbik: karşılaştırma, kıyaslama, mukayese etme
teşbih: benzetme
vaziyet: durum
zıkır: anma, bildirme
ziyade: artma, çoğalma.

müfret işareti olması, onlardan her bir ferdin dehşeti temsil ve kabahati tasvir etmekte müstakil olduğuna işarettir.

[1] اِسْتَوْقَدَ 'deki سِ , ateş yakmalarının külfetle ve araştırmakla husule geldiğine işarettir.

Hem, اِسْتَوْقَدَ 'nın ifrat sıgasıyla olması, [2] نُورِهِمْ 'deki cem zamiri, bir cemaat için bir ferdin ateş yakması âdet olduğuna işarettir.

Hem, lâmba vesaire gibi alât-ı tenviriye arasından [3] نَارٌ 'ın intihap edilmesi, teklifin pek şiddetli bir nur olduğuna ve onların izhar ettikleri zahirî nur altında fitne ateşini yaktıklarına işarettir.

İhtar: Nekre olarak نَارٌ kelimesinin zikri, onların şiddet-i luzumundan dolayı, herhangi bir ateş olursa olsun, yakmak ihtiyacında olduklarına işarettir.

[4] فَلَمَّآ اَضَآءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُورِهِمْ : Takibi ifade eden فَلَمَّآ 'daki فَ onların yeisten sonra ümit ve reca zamanlarının geldiğine işarettir. لَمَّآ ise, kıyas-ı istisnaî ile anılan, dâhil olduğu cümlelerden birinci cümlenin tahakkuk ve vücuda geldiğine delâlet etmekle, ikinci cümlenin de

adet: görenek, usul, alışkanlık
alât-ı tenviriye: aydınlatma alet leri, aygıtları
cem: çoğul
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
dâhil: içine girme, sokma
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık
husul: olma, meydana gelme
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma
İhtar: hatırlatma, uyarı
intihap: seçme.
izhar: gösterme, açıga vurma
kıyas-ı istisnaî:
külfet: zahmet, sıkıntı
müfret: tekil, teklik.
müstakil: bağımsız, başkasına tâbi olmayan
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, şule
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
siga: kıp, kalıp

1 Ateş yakıp (Bakara Suresi 17)
2. Nurları (Bakara Suresi 17)
3 Ateş (Bakara Suresi 17)
4. Ateş tam onların çevresini aydınlatmışken Allah birden nurlarını alıp götürdü. (Bakara Suresi 17)

şiddet-i luzum: ihtiyacın fazla olması
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
takip: peşinden yürüme, arkasından gitme, bir yol tutup gitme
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
teklif: binnden eziyetli zahmetli, fakat diğeri hakkında yararlı bir ış isteme.
temsil: benzetme
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri
yeis: umutsuzluk.
zahir: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.
zamir: ismin yerini tutan kelimeler
zikir: anma, bildirme

vücuda geldiğini intaç ettiğine ve onların teselli ve ümitlennin tamamıyla kesilmiş olduğuna işarettir.

(1) أَضَآءَتْ kelimesi, onların ısınmaya değil, aydınlanmaya ihtiyaçlan olduğuna işarettir ki, etrafında bulunan zararlı şeyleri gorup onlardan tahaffuz etsinler.

(2) مَا حَوْلَهُ , dehşetin her dört taraftan ihata eylediğine; ve ziya ile, cihat-ı sitteden hücum eden zararlardan tahaffuz etmek luzumuna ışarettir.

(3) ذَهَبَ - Bu kelime ile أَضَآءَتْ kelimesi arasındaki lüzum meselesı geçmiştir; oraya bakılsın.

(4) ذَهَبَ اللهُ : Zehabın Allah'a isnadı, ıkı cihetten reca ve ümitlerinin kesık olduğuna işarettir.

Birincisi: Afet semavî olduğundan, def'i mümkün değildir.

İkincisi: O afet, kusurlarının cezası olduğundan, Cenab-ı Hak'tan merhamet de reca edilemez. Çunku, iptal-i hak için çalışan adam, Hak'tan yardım ve merhamet talep edemez.

(5) بِنُورِهِمْ 'deki harf-ı cer olan ب nur ve ziyanın bir daha avdet etmemesine işarettir. Çünkü, (6) ذَهَبَ اللهُ بِنُورِهِمْ 'in

1- Aydınlattı (Bakara Suresi, 17.)
2- Çevresini, (Bakara Suresi, 17.)
3- Alıp goturdu. (Bakara Suresi, 17.)
4- Allah alıp goturdu. (Bakara Suresi, 17.)
5- Nurlarını (Bakara Suresi, 17.)
6- Allah onların nurlarını gotürmüştür. (Bakara Suresi, 17.)

afet: belâ, musibet, buyuk felaket
avdet: gen gelme, dönüş
Cenab-ı Hak: Allah, dogru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yuce Allah
cihat-ı sitte: altı cihet, altı yon
cihet: yon, sebep, vesile
def: ortadan kaldırma, yok etme, gideme
harf-ı cer: cer harfi. Arapçada başına geldiği kelimenin sonunu esre ile ("i" diye) okutan harf
ihata: kuşatma, içine alma
intaç: netice verme, sonuçlandırma
iptal-i hak: hakkın iptal edilmesi, hakkın geçersiz bırakılması, bozulması
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gosterme.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
rica: teselli, umut.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhi
tahaffuz: kendini muhafaza etme, koruma
talep: isteme, dileme
teselli: avunma
zehap: bir fikre veya zanna kapılma
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

manası, "*Allah onların nurlarını göstürmüştür.*" Malûmdur ki, Allah'ın aldığı bir şeyi kimse reddedemez.

(1) نُورٌ ünvanı ise, sırat üstündeki hâllerini andırır. İhtisası ve hasrı ifade eden نُورٌ'un (2) هُمْ zamirine olan ızafesi, onların şiddet-i teessürlerine işarettir. Zira halkın ateşleri yanarken, bir insanın ateşi sönse, o insan çok müteessir olur.

(3) وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ : Harf-i atıf olan و onların iki zararı cem etmiş olduklarını ifade ediyor:

Birisi, ziyalarının selp edilip söndürülmesidir.

İkincisi ise, zulmetin onlara ilbas edilip giydirilmesidir.

(4) تَرَكَ ünvanı ise, onlar ruhsuz bir ceset, içsiz bir kabuk hükmünde olduklarından, bu gibilerin hâlı onlardan alâkayı kesip, bütün bütün terk edilmelerine delâlet eder.

(5) فِي edatının ifade ettiği zarfiyetten anlaşılır ki, zulmetin şiddetinden, onların nazarında her şey ademe gitmiş, yalnız zulmet kalmıştır. Onlar da dehşetlerinden o zulmeti kendilerine kabir yapmışlar ve içine girip gizlenmişlerdir.

(6) ظُلُمَاتٍ : Bu kelimenin cem sigasıyla zikri ise, gecenin karanlığıyla beraber bulutların zulmetinden, onların ruhlarında yeis ve havfın yerlerinde vahşet ve dehşet ve

1 Bir nur (Bakara Suresi 17)
2. Onlar (Bakara Suresi 17)
3 Onları karanlıklar içinde bırakmış onlar artık görmezler (Bakara Suresi. 17)
4. Bırakıp terk etti (Bakara Suresi 17)
5. İçinde (Bakara Suresi 17)
6. Karanlıklar (Bakara Suresi 17)

adem: yokluk
alaka: ilgi ilişki bağ
atıf: bağlaç.
cem sigası: çokluk bildiren kelime çoğul kıpı kalıbı
cem: toplama bir araya getirme.
ceset: vücut, beden
dehşet: korku ve ürkütü veren
delalet: delil olma gösterme alâmet işaret
edat: tek başına bir mana anlam ifade etmeyen kullanıldığı kelimelerle sebep sonuç, vasıta benzerlik v.b
hâl: durum vaziyet.
harf-i atıf: atıf harfi, iki kelime veya cümleyi birbirine bağlayan harf
hasr: umumîlikten çıkarma sınırlama.
havf: korku korkma.
hükmünde: değerinde yerinde.
ihtısas: kendine mahsus kılma
ilbas: örtme örtülme
ızafe: isnat etmek dayandırmak.
kabir: mezar
malum: bilinen bilinir olan
müteessir: teessure kapılan duygulanmış etkilenmiş.
nur: aydınlık, parıltı parlaklık, ziya, ışık şule
red: reddetme kabul etmeme
ruh: can
selp: iptal etme
sırat: İslâm akaidinde cehennem üzerine çekilmiş olduğuna inanılan kıldan ince kılıçtan keskin, geceden karanlık gibi mecazî ifadelerle vasıflandırılan mahı yetini tam olarak kavrayama dığımız köprü. Sırat Köprüsü
şiddet-i teessür: üzüntü ve ıstırabın şiddeti
ünvan: ad isim lâkap
vahşet: ıssızlık, tenhalık yalnızlık.
yeis: umutsızlık
zamir: ismin yerini tutan kelimeler
zarfiyet: kelimenin zarf olması hâli bir kelimenin zarf olarak kullanılması
zikir: anma bildirme
ziya: ışık aydınlık nur parlaklık
zulmet: karanlık.

zamanlarında sükûn ve sükûnetiyle hâsıl olan zulmetler gibi, türlü türlü zulmetler vücuda gelmişlerdir.

(1) ظُلُمَاتٌ kelimesindeki tenkir ise, o gibi zulmetlerin emsalini görmediklerinden, kendilerince meçhul ve ülfet edilmemiş birtakım zulmetler olduğuna işarettir.

(2) لَا يُبْصِرُونَ cümlesi, musibetlerin en büyüğünü gösterir. Zira, gözü görmeyen adam pek çok belâlar çeker. Gözlerini kaybedenler pek gizli musibetlerin elemlerini daima çekiyorlar.

لَا يُبْصِرُونَ 'un siga-i muzari ile zikri, onların vaziyetlerini tasvirle hayalin gözü önüne getirip ihzar eder ki, sâmi hayaliyle dehşetlerini görsün. Vicdanıyla ibret alsın.

لَا يُبْصِرُونَ 'un mef'ulsüz bırakılması, tamim içindir. Şöyle ki: Onlar, menfaatlerini görmüyorlar ki, celp ve muhafaza etsinler; tehlikeleri görmüyorlar ki, içtinap etsinler; arkadaşlarını görmüyorlar ki, bir parça ferahlansınlar. Sanki her birisi tek başıyla o zulmet içinde kalmışlardır.

(3) صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ : Yani, "*Sağır, lâl, kör şahıslar gibi, o zulmetten çıkıp kurtulamazlar.*"

Bu cümlede bulunan sıfât-ı erbaa munafıklarla ateş yakanlar arasında müşterek olup, her iki taraftan haber verir, vaziyetlerini bildirir, âyine gibi hâllerini gösterir.

1- Karanlıklar. (Bakara Suresi, 17.)
2- Görmezler. (Bakara Suresi, 17.)
3- Bakara Suresi, 18.

âyine: ayna, mir'at.
bela: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı.
celp: elde etme, kendine çekme.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
emsal: eş, benzer.
ferah: neşeli, açık, sıkıntısız.
haber: ilim, malumat, bilgi.
hâl: durum, vaziyet.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
ibret: bir durumdan veya olaydan ders alma, ders çıkarma.
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
lâl: düzgün konuşamayan, ebkem.
mechul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan.
mef'ul: tumleç.
menfaat: fayda, kâr, kazanç.
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme.
musibet: felâket, bela.
munafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
müşterek: ortak.
sami: dinleyen, işiten.
sıfat-ı erbaa: dört durum, dört özellik.
siga-i muzari: geniş zaman. Arapçada şimdiki zamanı, geniş zamanla birden ifade eden fiil kipi.
sükûn: durgun, suskun.
sükûnet: sakınlık, sessizlik.
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tenkir: bir ismi harf-i tarifsiz kullanarak belirsiz yapma.
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.
vaziyet: durum.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zikir: anma, bildirme.
zulmet: karanlık. Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

İşte, ateş yakanlara karşı işareti şöyledir: Böyle bir zulmete düşen, evvelâ kendini kurtaracak bir sese kulak verir. Etrafı dinler; lâkin gecenin sessiz ve lâl olması, o adamın sağırlığını intaç etmiştir. Sonra, yardımına gelecek bir adamı çağırmak ister; lâkin gecenin sâkit ve sağırlığı, onun lâl olmasına sebep olmuştur. Sonra, yolunu bulmak ümidiyle bir alâmet, bir nişan arar; fakat gecenin ziyasızlığı ve körlüğü, onun körlüğünü mucip olmuştur. Sonra, bu zulmetten kurtulmak için evvelki yerine avdet etmek ister, fakat kapılar bağlanmış, rücua imkân kalmamıştır. Bataklığa düşen adam gibi, titredikçe batar, battıkça zulmette kalır.

Münafıklara nazır ciheti ise: Evet, münafıklar küfür ve nifak zulmetine düştükleri zaman, onların dört cihetle kurtulmaları mümkün idi. Zira, o nifaktan başlarını kaldırıp hakkı dinlemek, Kur'ân'ın irşadına kulak vermekle necatları mümkün idi. Fakat nefislerinin şeytanî olan hevası, Kur'ân'ın sedasını kulaklarına işittirecek hevayı kanıştırdığı için, Kur'ân'ın kendilerini irşat etmesine mâni olmuştur. Kur'ân-ı Kerîm, bu cihetten onların ümitleri inkıta etmiş olduğuna işareten [1] صُمٌّ demiştir. Ve bu işaretten, sanki onların kulakları kesilmiş olup, kulakları kesik hayvanların kulaklarını andıran bir remiz vardır.

Sanıyen: Başlarını aşağıya indirip, vicdanlarıyla muşavere ederek, doğru yolu ve hakkı sual etmekle necat cevabını almak imkânı varken, kalblerindeki inat, zebhedilen tavuk gibi, dillerini içeri tarafa çekerek, konuşmalarına ve nedametle tovbe etmelerine mâni olmuştur.

1 Sağır (Bakara Suresi 18.)

alâmet: belirti, işaret, iz
avdet: geri gelme, dönüş
cihet: şekil, yön, tarz
evvel: önce
evvela: öncelikle
heva: alaka, ilgi, meyil, aşk, sevda
heva: tutkunluk, düşkünlük.
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
inkıta: kesilme, devam etmeme, sona erme
intaç: netice verme, sonuçlandırma
irşat: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, uyarma.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
işareten: işaret ederek, belirterek.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
lâl: sakin, sessiz
mânî: engel
mucip: icap eden, gerektiren
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen
müşavere: istişare etme, bir konuda bilen ve güvenilen kimselerin görüşünü alma, danışma, meşveret.
nazır: bir yüzü bir tarafa bakan, yönelik
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nedamet: pişmanlık.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
nişan: iz, belirti, alâmet.
remiz: bir şeye delâlet eden şekil, alâmet, amblem, sembol
rücu: dönme, geri dönme.
sakıt: susan, ses çıkarmayan, sükut eden
sanıyen: ikinci olarak.
seda: ses, duyulan
sual: sorma, soruşturma
şeytanî: şeytana ait, şeytana has, şeytanla ilgili.
tövbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup bir daha işlememek üzere söz verme.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırsızlıktan ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zebih: boğazlama, kesme.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

Kur'ân-ı Kerîm bu kapının da kapalı olduğuna işareten [1] بُكْمٌ demiştir. Ve bu işaretten, dilleri çekilip atılmış bedbaht kimseler olduklarına bir remiz vardır.

Salisen: İbret nazarıyla bakıp, dâhilî ve haricî delilleri görüp, hakka rücuları mümkün iken, gafletleri gözlerini perdelemiş, körlük de gözlerinin kapaklarını kapatmakla yine necattan mahrum kalmışlardır. Kur'ân-ı Kerîm buna işareten [2] عُمْيٌ demiştir. Yani, şeytanlara bir yuva inşa edilmek üzere, gözleri örtülmüş. Ateşî mahlûklar gibi, şeytanların başlarını andıran bir vaziyeti hayale arz ediyorlar.

Rabıan: Pıs ve çırkın vazıyetlerine bakıp, nadım olarak tövbe etmeleri mümkün olduğu hâlde, nefislerinin hevasına tâbi olarak, hem bozuk fıtratlarının ıktızasını destekleyerek, şeytanlarının ığvasıyla yaptıkları o çırkın hâlleri, gözlerine güzel görründüğünden, terk edemediler. İşte, Kur'ân-ı Kerîm buna da [3] فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ demekle, onların son ümitlerinin de suya düştüğüne ve kum deryasına ihtiyârlarıyla giren ve bir daha çıkamayan bedbaht insanlar olduklarına işaret etmiştir.

1- Dilsiz. (Bakara Suresi, 18.)
2- Kör. (Bakara Suresi, 18.)
3- Artık geri de dönemezler. (Bakara Suresi, 18.)

arz: sunma.
ateş-i mahluk: ateşte yaşayan yaratık.
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı.
dahilî: içe ait, içe dönük, içe ilgili.
delil: iz, nişan, emare.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hakka: gerçek.
haricî: dışa ait, dışarı ile ilgili.
heva tutkunluk: duşkunluk.
İbret: bir durumdan veya olaydan ders alma, ders çıkarma.
ığva: ayartma, azdırma, saptırma, doğru yoldan çıkarma, baştan çıkarma.
İhtıyâr: irade, tercih.
ıktıza: lâzım gelme, gerekme.
inşa: yapma, bina etme, kurma.
İşareten: işaret eder şekilde, gösterecek biçimde.
kum deryası: çöl.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
nadım: pişman olan, nedamet duyan, pişman.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
rabıan: dördüncü olarak.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
rucu: dönme, geri dönme.
salisen: üçüncü olarak.
tabi: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan.
tövbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup, bir daha işlememek üzere söz verme.
vaziyet: durum.

İkinci Bir Temsil

أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَآءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ
أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللهُ مُحِيطٌ
بِالْكَافِرِينَ ۝ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَآ أَضَآءَ
لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَآ أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَآءَ اللهُ لَذَهَبَ
بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [1]

"Yahut münafıkların meseli, semadan yağan şiddetli, fırtınalı yağmura tutulan yolcuların meseli gibidir. O yağmurun şiddetini arttıran zulmetler, gürültüler, şimşekler yağmurun içinde vardır. Şimşeklerin çakmasıyla ölmek korkusundan parmaklarını kulaklarına sokarlar. Cenab-ı Hak kudretiyle kâfirleri ihata etmiştir. Kâfirlerden kufürlerinin cezasından kurtulan yoktur. Çakan şiddetli şimşekler, hemen hemen gözleri kör edecek şanındandır. Onlar, şimşekler çaktığı ve etraf aydınlandığı zaman yürürler, karanlık çöktüğü vakit dururlar. Eğer Cenab-ı Hak murat etse idi, onların kulaklarının ve gözlerinin nurlarını götürürdü. Cenab-ı Hak her şeye kâdirdir."

Bu ayette beyan edilecek üç nokta vardır:

Birincisi, bu ayetin mâkabliyle vech-i irtibatı;

İkincisi, cümleleri arasındaki cihet-i intizam;

Üçüncüsü, cümlelerin hey'etlerinde, eczalarında, kelimelerindeki nizamdır.

---

1. Bakara Suresi, 19-20

---

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet-i intizam: intizam yönü, düzgünlük, tertip tarafı, cihetı
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
etraf: taraflar, yanlar, uçlar, kıyılar
hey'et: şekil, biçim, görünüş.
İhata: kuşatma, içine alma
kâdir: güç yetiren, kudretli olan
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
küfür: imansızlık, dinsizlik
mâkabl: öndeki, üstteki
mesel: örnek, benzer, numune.
murat: maksat, meram
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen
nizam: düzgünlük, tertip
nokta: yön, cihet.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
sema: gökyüzü, gök.
şan: adet, tabiat, huy
vech-i irtibat: bağlantı, ilişki yönü
zulmet: karanlık.

Evet, bu ayetin cümleleri arasındaki nizam ve irtibat aynen saniye, dakika, saatleri sayan miller arasındaki irtibat gibidir.

Evvelâ, bu ayeti evvelki ayetlerle rapteden cihet:

Kur'ân-ı Kerîm, munafıkların vazıyetini tasvir için ıtnap ve tatvil ile, yani uzun ibareleri havi misal ve temsillen tekrar etmiştir. Bu da münafıkların vazıyetine terettüp eden dehşet ve hayretin iki kısma ayrıldığından ileri gelmiştir.

Zira, birinci temsilin hülâsasına göre, *munafık olan kimse, kendisini vücut sahrasında ve arkadaşlarından ayrılmış tek başına kaldığını ve kâinat cemiyetinden tard edilmiş sahipsiz kaldığını bildiği gibi, her şeyi de madum bilir. Ve vahşetle ihata edilmiş sükûn ve sükûnet içinde bütün mahlûkata ecnebi nazarıyla bakar. Münafığın şu bakışıyla mü'minin bakışı arasında dağlar kadar fark vardır. Zira, mü'min olan zat, nur-i iman ile bütün mevcudatı kendisine dost ve aşina bilir; ve kâinatla, tevahhuş etmek değil, tam bir ünsiyeti ve muarefesi vardır.*

İkinci temsilin hülâsasına gore, *munafık olan adam âlemi musibetleriyle öldürücü, belâlarıyla boğucu, dehşetli hâdisatıyla tehdit edici, şedaidiyle sıkıcı bir şekilde görür. Bütün dünyayı, envaıyla beraber kendisine adavet etmekte ittifak ettiklerini zanneder. İşte o munafığın bu zannına göre, âlemde ona menfaat verecek hiçbir şey yoktur. Bütün eşya ve mevcudat onun aleyhindedirler.*

adavet: düşmanlık, husumet.
alem: bütün yaratılmışlar
alem: dünya, cihan.
aleyh: karşı karşıt.
aşina: bildik, tanıdık
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı
cemiyet: topluluk, birlik.
cihet: yon
dehşet: büyük korku, hâlı korkma, ürkme.
dehşetli: ürkütücü, sıkıntı verici
ecnebi: yabancı
envaı: çeşitler, türler, nevîler
evvel: once gelen, önceki
evvela: oncelikle
hadisat: hadiseler, olaylar
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
hayret: şaşkınlık
hülasa: kısaca, özet.
ibare: metin, cumle veya bir kaç cumleden oluşan söz grubu
ihata: kuşatma, içine alma
irtibat: bağ, munasebet.
itnap: sozun uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlatımı mumkun olduğu halde uzun anlatımı tercih etme
ittifak: fikir birliği, söz birliği
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütun âlemler
madum: yok olan, mevcut olmayan
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
menfaat: fayda
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
misal: eş, benzer
muarefe: karşılıklı görüşme, tanışma, birbirini bilip tanıma.
musibet: felâket, belâ
mü'min: iman eden, inanan
munafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Muslüman görunen
nazar: bakış, düşunce, fikir
nizam: düzgünlük, tertip
nur-i iman: iman nuru, Allah'ın varlığına yaratıcılığına inanmadaki gonul, kalb ve fikir aydınlığı
rapt: bağlama, bağlanma, ilıştirme
sahra: buyük çol, geniş saha
sükûn: sessizlik.
sükûnet: sakınlık, sessizlik.
şedaıt: eziyetli, zahmetli, meşakkatli, sıkıntılı durumlar, hâller
tard: kovma, çıkarma, uzaklaştırma, sürme
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tatvil: uzatma, uzatılma
tehdit: tehlike
temsil: misal getirme, ozellikle oğut alınsın diye mesel anlatma
terettüp: ait olma, icap etme, gerekme
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dostluk.
vahşet: ıssızlık, tenhalık, yalnızlık
vazıyet: durum
vücut: varlık.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hukmetme
zat: kişi, şahıs, fert.

Hâlbuki, mu'min olan zat, nur-ı imanın iktızasıyla, kâinatın yaptığı tesbihleri ve tebşirleri manen işitir, ferahnak olur.

Ve keza, Kur'ân-ı Kerîm'in temsil hususunda yaptığı tekrar, münafıkların iki kısma ayrılmış olduğuna işarettir.

Birisi, süflî ve âmî olan tabakadır. Bu tabakanın hâline uygun, birinci temsildir.

İkincisi, kibirli, gururlu, güya yüksek tabakadır. Buna münasip, ikinci temsildir.

Demek, temsillerin tekrarı, kasemlerin taaddudune işarettir.

Sual: Şu ikinci temsilin, münafıkların nazarına göre, bu makamla münasebeti nedir?

Elcevap: Kur'ân-ı Kerîm'in muhataplarından tabaka-i ulâda veya saff-ı evvelde olanlar, daima sahralarda gezen çöl adamlarıdır. Bunlar, bilumum bu hâdiseyi ya görmüşler veya ebna-i cinslerinden işitmişlerdir.

Hem, böyle ateş yakmak meselesi, efkâr-ı amme ile alâkadardır. Ve bu hâdise onlara bir darbımesel kadar tesir eder.

Sonra, ikinci temsilin birinci temsille münasebeti pek aşikârdır. Zira, o ona ikmal edici bir tetimmedir. Hatta çok noktalarda da ittihatları vardır.

alâkadar: ilgili, ilişki.
âmî: bilgisiz, cahil.
aşikar: açık, belli, meydanda.
bilumum: bütün, tamamı, hep, genel olarak.
darbımesel: atasözü, vecize.
ebna-ı cins: kendi cinsinden olanlar.
efkar-ı amme: genelin, umumun düşüncelerin umuma ait düşünce, kamuoyu.
ferahnak: neşeli, sevinçli.
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
güya: sanki, sözde.
hadise: olay.
ikmal: tamamlama, bitirme.
iktıza: lâzım gelme, gerekme.
ittihat: aynı fikir ve görüşte olma, fikir birliği etme.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kasem: yemin, and, ahdetme.
keza: böylece, aynı şekilde.
kibir: büyüklük satma, kendini başkalarından üstün görme ve gösterme.
makam: yer.
manen: mana bakımından, manaca.
mesele: konu.
muhatap: kendisine hitap olunan.
mü'min: iman eden, inanan.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasip: uygun.
nazar: bakış, fikir.
nur-ı iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalb ve fikir aydınlığı.
saff-ı evvel: birinci saf, başlangıç safı.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
sual: soru.
süflî: aşağıda bulunan, aşağıda olan.
taaddüt: birden çok olma, çoğalma, sayısı artma.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre.
tabaka-i ulâ: birinci tabaka.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
temsil: misal getirme, özellikle oğut alınsın diye mesel anlatma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
tesir: etki.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
zat: kişi, şahıs, fert.

Sonra, bu ikinci temsilin münafıkların hâline beş cihetten münasebeti vardır:

Birincisi: Her iki taraf da öyle hayrete düşmüşlerdir ki, kendilerine kurtuluş yolları tamamen kapanmış, necat vesileleri kaybolmuştur.

İkincisi: Her iki taraf da korku şiddetinden bütün mevcudatın kendilerine düşman olduklarını zannederler, bir dakika bile ölüm tehlikesinden emin olmazlar.

Üçüncüsü: Her iki taraf da dehşetin şiddetinden akıllarını kaybetmiş deliler gibi olurlar. Hatta kılıçların parıltısını görüp, gözlerini yummakla veya tüfeklerin seslerini işitip, kulaklarını tıkamakla ölümden tahaffuz etmek isteyen veya güneşin gurubunu istemediğinden, saatinin zemberiğini kısaltan ahmaklar gibi bir vaziyet gösterirler. Hâlbuki, kulaklarını tıkamak veya gözlerini yummakla gök gürültüsünden veya şimşek çakmasından kurtulamazlar.

Dördüncüsü: Güneş, yağmur, su, ziya, çiçeklere isabet ederse hayat verirler, nebatata olursa terbiye ve tenmiye ettirirler, pis şeylere isabet ederlerse kabih kokuları ihdas ederler, emvat ve ölülere bakarlarsa ufunet tevlit ederler. Kezalık, rahmet ve nimet dahi, kendilerine lâyık olan mevkilere isabet etmezler de, onları intizar edip kıymetlerini bilmeyen mevkilere isabet ederlerse, zahmetlere ve nikmetlere inkılâp ederler.

cihet: yön
dehşet: büyük korku hali korkma, ürkme.
emin: emniyet sahibi korkusuz
emvat: ölüler
gurup: batma, batış
ihdas: yeniden bir şey yapma ortaya koyma
inkılap: bir hâlden diğer bir hale geçme, değişme, dönüşme
intizar: bekleme, gözleme
kabih: kötü, çirkin, fena, yakışıksız, ayıp
kezalık: keza, bu da, öyle, böylece, hakeza
kıymet: değer
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mevki: yer, mekân.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
münasebet: ilgi, ilişki, münasebet
nebatat: bitkiler
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nikmet: şiddetli ceza, ceza vererek cezalandırma, öç alma
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
rahmet: yağmur, faydalı yağmur
tahaffuz: korunma, sakınma
temsil: benzetme, misal getirme
tenmiye: büyütme, yetiştirme
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme
tevlit: sebep olma, vücuda getirme
ufunet: kötü ve pis koku, çürük koku
vaziyet: durum
vesile: bahane, sebep
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

Beşincisi: İkinci temsilin mealiyle münafıkların kıssasının meali arasında, eczalarına bakılmaksızın münasebet olduğu gibi, her iki tarafın eczaları arasında da münasebetler vardır. Ezcümle, [1] صَيِّبٍ nebatata hayat verdiği gibi, İslâmiyet de ervaha hayat veriyor. Şimşek, gök gürültüsü, vaat, vaîd, yani hayırlı ve zararlı, Allah'ın emirlerine; zulümat da küfrün şüphelerine, nifakın şeklerine işarettir.

Sonra, bu temsilin cümleleri arasındaki münasebetler:

Kur'ân-ı Kerîm, [2] اَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَآءِ cümlesiyle, "*Munafıklar ıssız, korkunç ve şiddetli bir sahrada, karanlıklı bir gecede, her bir katresi bir mermi gibi şiddetli bir yağmura tutulan yolcular gibidir*" dediği zaman, sâmi derhal ayıldı, suale geldi ve dedi:

"*Yağmurlar mergup ve matlûp bir rahmet iken, niçin onlara korkunç bir musîbete dönüşmüştür?*"

Kur'ân-ı Kerîm bu suale karşı o yağmurun dehşetini tasvir etmekle, [3] فِيهِ ظُلُمَاتٌ demiştir. Ve [4] ظُلُمَاتٌ'ın cem'iyle, bulutların zulmetine ve yağmurun kesafetinden hâsıl olan zulmete, ve o zulmet ihatalı ve kesretli olduğundan, sanki gecedeki bulut gibi, bulutun yağdırdığı siyah siyah katrelerin zulmetine zarf olduğunu bildirmiştir.

cem: toplama, bir araya getirme.
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri.
ezcümle: bu cümleden olarak.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
ihatalı: kuşatıcı.
katre: damla.
kesafet: kalınlık, yoğunluk, kesiflik, koyuluk, sıklık.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıssa: anlatılan olay, hikâye.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
matlup: talep edilen, istenilen şey.
meal: mana, anlam, mefhum.
musîbet: felâket, bela.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
münasebet: ilgi, ilişki, munasebet.

1 Şiddetli yağmur. (Bakara Suresi, 19.)
2. Bakara Suresi, 19.
3. İçinde karanlıklar vardır. (Bakara Suresi, 19.)
4. Karanlıklar. (Bakara Suresi, 19.)

nebatat: bitkiler.
nifak: ikiyüzlülük, munafıklık.
rahmet: yağmur, faydalı yağmur.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
sâmi: dinleyen, dinleyici.
sual: sorma, soruşturma.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
vaat: hayır ve şer konusunda söz verme, uyarma, tehdit, geleceğe ait verilen söz.
vaîd: cezasını söyleyerek fena-lıktan sakındırma.
zarf: kap, kılıf, mahfaza.
zulmet: karanlık.
zulümat: karanlıklar.

Sonra, zulmetli, yağmurlu geceler, alelekser gürültülü olurlar. Sâmi yine suale geldi ve dedi: "*Acaba onların da bu gecelerinde gürültü var mıdır?*"

Kur'ân-ı Kerîm buna da cevaben [1] وَرَعْدٌ diye, vaziyetin dehşet ve korkulu olduğuna işaret etmiştir. Sanki, mevcudatın bir zahirî padişahı olan sema, onları felâketlere ve helâketlere sevk etmek için, zemini sarsan gürültüsüyle, her tarafı dehşetlere veren şimşeklerinin sesleriyle çağırıp bağırıyor. İşte böyle bir vaziyet karşısında, böyle dehşetli bir musibete uğrayan bir adam, kendi sükûtu içinde kâinatın her tarafından zararlı hareketlerin, korkunç sayhaların kendisine gelmekte olduğunu tahayyül eder. Maahaza, ra'd sesini işittiği vakit, onun sayhalarını kendine karşı pek şiddetli naaralar olduğunu zanneder.

Sonra ra'd ve berk arasında bir refakat-i zikriye bulunduğundan, birsinden bahsedildiği zaman, ötekisi de, velev tufeylî bir surette olsun, yani davetsiz olarak zihnine gelir, ondan da bahsedilir.

İşte bu münasebetle, Kur'ân-ı Kerîm, رَعْدٌ 'dan sonra [2] وَبَرْقٌ demiştir. Ve tenkiriyle, berkin pek garip ve acip olduğuna işaret etmiştir.

Evet, berkin çakmasıyla zulümat âlemi ölür. Her tarafı dolduran o zulümat, birdenbire ortadan kaldırılır, adem deryasına atılır. Ve anî olarak berkin ölümüyle de, zulümat âlemi tekrar dirilir, o vâsi meydanı tekrar kaplar.

1- Gök gürültüsü. (Bakara Suresi, 19.)

2- Şimşek. (Bakara Suresi, 19.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adem: yokluk.
alelekser: eksenya, çoğunluk, la, çok kez, çok vakit.
âlem: kendine has, değişik özellikleri bulunan yer, diyar.
bahis: konu.
berk: şimşek.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
dehşet: büyük korku, hâlı korkma, ürkme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derya: deniz.
felâket: musibet, büyük dert, bela.
garip: hayret veren.
helâket: yıkılma, mahvolma.
kâinat: dünya.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
musibet: felâket, bela.
münasebet: vesile, dan dolayı.
naara: gür, yüksek sesle bağırma, haykırma, kabadayı tavrıyla bağırma.
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü.
refakat-i zikriye: zikir, tesbih arkadaşlığı, birlikte zikirde bulunma.
sâmi: dinleyen, dinleyici.
sayha: çağrı, çığlık, feryat.
sema: gökyüzü, gök.
sevk: yöneltme, gönderme.
sual: sorma, soruşturma.
suret: biçim, şekil, tarz.
sükût: susma, sessiz kalma.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tenkir: bir ismi harf-i tanfisiz kullanarak belirsiz yapma.
tufeylî: sonradan eklenen.
vasi: büyük.
vaziyet: durum.
velev: olsa da bile, hatta, ister.
zahiri: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.
zemin: yeryüzü.
zulmet: karanlık.
zulümat: karanlıklar.

Sanki berk söndüğü zaman, âlemi tamamen dumanıyla dolduran hakikî, meçhul bir zulmet ateşi vücuda gelir ki, gören adam sathî bir nazarla değil, nazar-ı im'an ile dikkat edip baksın ve kudretin âsâr-ı azametini görsün.

Sonra sâmi, "*Münafıklar şu musibetin çıkmaz sokağına girdiklerinde ne gibi bir tedbirde bulundular?*" diye kendi kendine düşünmeye başlarken, Kur'ân-ı Kerîm düşünmeye ihtiyaç bırakmadan

يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ [1]

diye, onlara bir melce, bir kurtuluş çaresi kalmadığına işaret etmiştir. Hatta boğulan adam denizin ortasında bir ot parçasına iltica ettiği gibi, bunlar da şaşkınlıklarından parmaklarının ucunu değil, parmaklarının tamamını kulaklarına sokuyorlar. Sanki onların musibetlen dehşet kırbacıyla kendi ellerine vuruyor, onlar da acısından parmaklarını ceplerine değil, şaşkınlıklarından kulaklarına sokuyorlar.

Hülâsa, sarkanın isabetinden kurtulmak zanniyle yaptıkları şu eblehâne hareketlerden, onların ne olduklan anlaşılır.

Sonra, sâmiin zihnine gelir ki: "*Acaba bu musibet umumî midir, yoksa onlara mı mahsustur?*"

Buna karşı Kur'ân-ı Kerîm, وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ [2] demiştir. Yani bu musibet, onların nimetlere karşı yaptıkla-n kufranın cezasıdır. Allah onlan bu musibetle tecziye

1. Şimşeklerin çakmasıyla ölmek korkusundan parmaklarını kulaklarına sokarlar. (Bakara Suresi, 19.)

2. Allah, kudretiyle kâfirleri kuşatmıştır. (Bakara Suresi, 19.)

âlem: dünya, cihan
asar-ı azamet: büyükluk izleri, büyükluk işaretleri
berk: şimşek
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
eblehâne: akılsızcasına, ahmakçasına, aptalca
hülâsa: kısaca, sözün kısası
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
mahsus: has, ait, özel
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan
melce: sığınılacak yer
musibet: felâket, belâ
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
nazar-ı im'an: derinlemesine ve inceden inceye bakış, dikkatli bakma
nimet: lütuf, ihsan, bağış
sâika: sevk eden, güdüren, sürükleyen, sebep olan, sebep
sâmi: dinleyen, dinleyici
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü
tecziye: cezalandırma, ceza verme
tedbir: önlem, yol, çare
umumî: herkese ait, genel
zulmet: karanlık.

eder. Çünkü onlar cumhur için vaz edilen kanun-i İlâhiyeden huruç etmişlerdir.

Sonra sâmi, "*Ra'dın şiddetine mukabil, berkın onlara bir faydası olmadı mı?*" diye nefsiyle konuşurken; Kur'ân-ı Kerîm, [1] يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ cümlesiyle berkın onlara bir faydası değil, bilakis "*Işığıyla onların gözlerini hemen kör edecek kadar bir şiddet göstermektedir*" diye sâmie cevap vermiştir. Âdeta ra'd kulaklarına, berk de gözlerine ilân-ı husumet etmişlerdir.

Sâmi baktı ki, ra'd ve berk vesaire gibi kâinatın eczası, müttefikan onların aleyhinde olup, onları itlâf etmek için birbirine yardım ediyorlar. Bunlara karşı onların ne yapacaklarını düşünmeye başladı. Kur'ân-ı Kerîm, [2] كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا cümlesiyle, onların hayret dairesinde, tereddüt içinde, şaşkın bir vaziyette, yollarını görüp yola devam etmek için cüz'î bir fırsat beklemekte olduklarına ve berkin ziyasıyla yol görundüğü zaman devamından ümitsiz mezbuhane bir harekete geçerek bir iki adım attıklarına, fakat, zulmet birdenbire istilâ ettiğinde, yerlerinde incimat etmiş gibi bir vaziyette kaldıklarına işaretle cevap vermiştir.

Sâmi bu vaziyeti görünce suale geldi ve dedi: "*Bu kadar tazıpler altında ezilmektense, birdenbire olup gitmeleri veyahut bütün bütün sağır ve kör olmaları daha iyi değil midir?*" diye sordu.

1- Çakan şimşekler hemen hemen gözleri kör edecek şiddettedir. (Bakara Suresi, 20.)

2- Onlar şimşekler çaktığı ve etraf aydınlandığı zaman yürürler, karanlık çöktüğü vakit dururlar. (Bakara Suresi, 20.)

âdeta: sanki.
aleyh: karşı, karşıt.
berk: şimşek.
bilakis: aksine, tersine.
cumhur: halk, ahali, umum topluluk.
cüz'î: az bir parça.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
huruç: çıkma, dışarı çıkma, çıkış.
ilan-ı husumet: düşmanlığını bildirme.
incimat: cansızlaşma.
istila: kaplama, yayılma.
itlaf: telef etme, öldürme, yok etme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kanun-ı İlâhî: İlâhî irade, İlâhî kanun.
mezbuhane: son umut ve son kuvvetle çırpınış.
mukabil: karşılık.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü.
sami: dinleyen, dinleyici.
sual: sorma, soruşturma.
şiddet: sertlik, katılık, peklik.
tazıp: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme.
tereddüt: karar verememe, şüphede kalma.
vaz edilen: yaratılan, var edilen, konulan, yerleştirilen.
vaziyet: durum.
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulmet: karanlık.

Kur'ân-ı Kerîm [1] وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ cümlesiyle, "*Onların olumle azaptan ve ıztıraptan kurtulmaya istihkakları yoktur. Bunun için meşiet-i İlâhiye onların olumune taallûk etmemiştir. Taallûk etseydi, gözlerini kör, kulaklarını sağır etmeye taallûk ederdi. Buna da taallûk etmiyor. Çünkü, kanun-ı İlâhiyeden hariç kalan bu gibi bedbahtların gözleri, kulakları daima sağ kalsın ki, azapları işitmekten ve akrepleri görmekten zevk alsınlar, yani titresinler*" diye sâmie cevap vermiştir.

Sonra, bu kıssanın ihtıva ettiği azamet ve kudret-i İlâhiye ile Cenab-ı Hakkın umum kâinatta tasarruf sahibi olduğu –ve bılhassa âsâr-ı kudretinden ra'd, berk, sehap mu'cizelerinin görünmesiyle– sâmice tahakkuk edince, "Kâinat, heybetinin bır tecellısi ve bu musıbetler de gazabının bir kahrı olan Zatın kudreti ne kadar büyüktür; [2] سُبْحَانَ اللّٰهِ !" diye tesbihata başlamıştır. Kur'ân-ı Kerîm de onu tasdiken [3] اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ demiştir.

Mezkûr ayetin ihtıva ettiği cümlelerin hey'etlerindeki münasebetlere gelince:

[4] اَوْ كَصَيِّبٍ 'deki [5] اَوْ , süflî ve gayr-i süflî münafıkların iki kısma münkasım olduklarına işarettir. Ve her iki temsilin bırbırine munasıp olduğuna ve münafıkların hâline uygun bulunduğuna remizdir. Ve aralarında müşabehetın bulunması malûm ve musellem olduğuna ımadır.

---

1 Eğer Allah murat etse idi onların kulaklarının ve gözlerinin nurlarını götürürdü. (Bakara Suresi, 20.)

2. Allah her türlü kusur ve noksan sıfatlardan münezzehtir.

3 Şüphesiz Allah her şeye kadirdir. (Bakara Suresi, 20.)

4. Şiddetli bir yağmur. (Bakara Suresi, 19.)

5 Yahut. (Bakara Suresi, 19.)

---

asâr-ı kudret: Allah'ın kudret eserı
ayet: Kur'ân'ın her bır cümlesi.
azamet: büyukluk.
azap: ezıyet, ışkence, buyuk sıkıntı, şıddetlı acı
bedbaht: bahtsız, tâlî sız, zavallı
berk: şımşek.
bılhassa: ozellıkle
Cenab-ı Hak: Allah, dogru, gerçek, Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
gayr-i süflî: ust tabaka, zenginler, bılgınler
gazap: kızgınlık, hıddet, ofke
hariç: bır şeyın dışı, dışarısı, dışta kalan
hey'et: hâl, durum, keyfiyet.
heybet: saygı ıle bırlıkte korku hıssını veren hal, buyuklük
ıztırap: kuvvetlı acı, aşırı elem, azap
ihtıva: ıçıne alma, ıçınde bulundurma
ima: dolaylı, ustu kapalı ifade etme
ıstıhkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
kahır: ustun gelerek mahvetme, ustun gelerek helâk etme, batırma, ezme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun âlemler
kanun-ı İlâhî: İlâhî ırade, İlâhî kanun
kıssa: ıbret verıcı hıkâye
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudretı, Allah'ın kudretıyle yaptığı ışler, fıılıer, tasarrufâr
malûm: bılınen, bılınır olan
meşiet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka aıt Onun bılgısı, arzusu, ıstegı ve ıradesi altında olan Allah'ın varlıklar uzerındekı ıradesi
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan
mu'cize: benzerını yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey
musıbet: felaket, belâ
münafık: nıfak sokan, ara bozucu, kalbınde kufru gızlediği hâlde Muslıman gorunen
münasebet: ılgı, ılışkı, münasebet.
münasip: uygun
münkasım: taksım edılmış, kısımlara ayrılmış, bolunmuş
müsellem: dogrulugu, gerçekliği herkes tarafından kabul edılen
müşabehet: benzeme, benzeyış
ra'd: gok gurlemesi, gok gurultusu
remiz: Işaret, bır manayı ifade eden veya bır manaya delâlet eden ışaret ve şekıl
samı': dınleyen, dınleyıcı
sehap: bulut.
süflî: aşağılık, alçak, bayağı adı
taallûk: alakalı, munasebetlı olma
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delıl ıle ıspat edılme, kesınleşme
tasarruf: faalıyet, ıcraat
tasdik: dogrulama, onaylama.
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
temsil: benzetme, mısal geurme
tesbihat: tesbıhler. Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sozler
umum: butun.
zat: azamet ve ululuk sahıbı

Ve keza,[1] أَوْ kelimesi, huruf-i atıftan terakkiyi ifade eden[2] بَلْ kelimesinin manasını mutazammındır. Çünkü, ikinci temsil birinci temsilden daha şedittir.

[3] كَصَيِّبٍ 'deki كَ, münafıkları yağmura teşbih etmek içindir. Hâlbuki, birbirine müşabih değildir, aralarında mutabakat yoktur. Öyle ise, *müşebbehu'n-bih* olacak şey, mukadderdir. Zikredilmemesi, lâfzın icaz ve ihtısan içindir. Lâfzındaki icaz da, mananın itnabı, yanı uzatılması içindir. Mananın bu uzatılması da, sâmiin vüs'at-i hayaline havale edilir ki, makama munasıp cumleleri tayın etsin. Meselâ, أَوْ كَالَّذِينَ سَافَرُوا فِي صَحْرَآءَ خَالِيَةٍ وَلَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ فَأَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ يُصِيبُ gibi, munafıklara *müşebbehü'n-bih* olmaya uygun ve uzun bir cümleyi takdir edebilir. Yani, "*Münafıklar hâlî bir sahrada, zulmetli bir gecede sefer ederlerken, yağmur musîbetine tutulan yolcular gibidir.*"

İHTAR: Herkesin bıldığı[4] مَطَرٌ kelımesıne, me'lûf olmayan[5] صَيِّبٌ kelımesının tercıhen zıkredılmesı, o yağmurun katreleri güya bırer musıbet olup, onların ruh ve canlarına mermi gibi kasten atıldığına ışarettır.

Sonra, yağmurun çıplak olan sema cihetinden yağdığı herkesçe malûm olduğu hâlde[6] مِنَ السَّمَآءِ kaydıyla

1- Yahut. (Bakara Suresi 19)
2- Hatta.
3- Şiddetli bir yağmur (Bakara Suresi 19)
4- Yağmur
5- Şiddetli yağmur (Bakara Suresi 19)
6- Gökten (Bakara Suresi 19)

cihet: yan, yön, taraf
güya: sanki
hali: tenha, boş, ıssız
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
huruf-ı atıf: bağlaç, mana bütünlüğünü sağlamak için cümle ve kelime aralarında kullanılan harf
icaz: az sözle çok mana ifade etme
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ihtisar: kısaltma, özetleme
itnap: sözün uzun tutulması, uzatılması, daha kısa anlatımı mümkün olduğu halde uzun anlatımı tercih etme
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak
katre: damla
kayıt: deftere yazılan şey
keza: böylece, aynı şekilde
lâf: ifade, söz
lâfız: söz, kelime, ağızdan çıkan, manalı veya manasız söz.
makam: yer, mevkı
malum: bilinen, bilinir olan
me'luf: alışılmış, ulfet edilmiş.
mesela: misal olarak, şunun gibi, söz gelişi, farazа
mukadder: takdir edilmiş
musibet: felaket, bela
mutabakat: uyma, uygunluk, birbirini tutma
mutazammın: içine alan, kapsayan, havi
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
munasıp: uygun
müşabih: birbirine benzeyen, aralarında benzerlik bulunan şeylerden her biri
müşebbehü'n-bih: kendisine benzetilen
ruh: can
sahra: büyük çöl, geniş saha
sami: dinleyen, dinleyici
sefer: yolculuk, seyahat
sema: gökyüzü, gök.
şedit: şiddetli
takdir: ilâhi takdir, kader
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme
temsil: benzetme, misal getirme
terakki: artma
tercihen: seçerek, belirleyerek.
teşbih: benzetme
vüs'at-i hayal: hayalin genişliği
zikr: anma, bildirme
zulmet: karanlık.

takyit edilmesi, ıtlak içindir. Yani, *sema* kaydıyla yapılan tahsis, tamim içindir. Evet, semanın kaydından anlaşılır ki, o yağmur bütün semanın ufkunu tutmuş, umumî bir şekilde yağıyor, hiçbir yer o yağmurdan hâlî kalmıyor.

Evet, [(1)] مَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَآئِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ cümlelerinde dahi [(2)] دَآبَّةٍ 'nin [(3)] فِي الْأَرْضِ ile, [(4)] طَآئِرٍ 'in [(5)] يَطِيرُ (ilâahır) ile takyitlen, ıtlak ve tamım içindir.

Mufessır ünvanını taşıyan bazı adamlar, yağmur vesaire gibi yağan şeylerin semanın cirminden yağdığına zahıp olmuşlar ve kocaman bır denızın de semada bulunduğunu ilâve etmişler. Onları bu zehaba sevk eden, Kur'ân-ı Kerîm'in birkaç yerinde [(6)] مِنَ السَّمَآءِ kelimesinin bulunmasıdır. Hâlbuki, ashab-ı tahkik ve erbab-ı belâgatçe en uygun mana, [(7)] مِنْ ile [(8)] سَمَآءِ arasında [(9)] جِهَةِ lâfzının takdiriyle, yağmurların sema cirminden değil, sema cihetinden nazıl olduğuna hükmetmektir. Maahaza, sema kelimesinin yukarıda bulunan her şeye ıtlak edilebileceğine binaen, buluta da sema denilebilir ve bulut da sema kelimesinin şümulüne dâhildir. Bu makamın tahkiki şöyle izah edilebilir.

Eğer kudret-i İlâhıyenın azametine bakılırsa, cıhetler hep bırdır. Hangi cıhetten ve hangi şeyden olursa olsun, yağmurun yağması mumkundür.

1 Yerde hareket eden hıçbır hayvan ve havada kanat çırpan hıçbır kuş yoktur ki... (En'âm Suresi- 38.)
2 Yerde yürüyen canlı. (En'âm Suresi- 38.)
3 Yerde. (En'âm Suresi- 38.)
4. Kuş. (En'âm Suresi- 38.)
5. Uçan. (En'âm Suresi- 38.)
6. Gökten. (Bakara Suresi- 20.)
7. ...den... dan
8 Gök.
9. Yön

ashab-ı tahkik: gerçeği ilmen araştırmalar
azamet: büyüklük.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
cihet: yon
cırım: buyukluk, hacım
dâhil: içerı, ıç.
erbab-ı belâgat: soz ve ıfade uzmanları, edebıyatçılar
hâlî: boş, bır şeyden uzak, mustesna
hukum: verılen karar
ıtlak: genelleştırme, umumî hale getırme
ilaahır: sona kadar, sonuna kadar
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kayıt: yazıya geçırme, deftere yazma
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah ın kudretıyle yaptıgı işler, fiıller, tasarruflar
lafız: soz, kelıme, ağızdan çıkan manalı veya manasız soz
maahaza: bununla bırlıkte, böyle olmakla beraber
makam: yer, mevkı.
mufessır: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsır, şerh ve ızah eden İslâm alımı
nazıl: nuzul eden, ınen
sema: gokyuzu, gok
sevk: yonelıme, gonderme.
şumul: ıçıne alma, kaplama, ıhata etme
tahkik: doğru, gerçek
tahsıs: has kılma, ayırma
takdır: İlahî takdır, kader
takyıt: kayıt ve şarta bağlama
tamım: umumîleştırme, yayma, herkese duyurma
ufuk: gokle yerin veya denızın bırleşmiş gibi gorundugu yerler, göz erımı çevren ufuk

umumî: genel
ünvan: ad, ısım, lakap
vesaire: ve başkaları, buntın gibıleri
zahıp: bır zanna kapılan, bır fikre uyan
zehap: bır fikre veya zanna kapılma.

Eğer hikmet-i İlâhiyeye bakılırsa, yağmurun nüzulü ancak küre-i havaiyede münteşir ve küre-i havaiyenin onda bir cüz'ünü teşkil eden buhar-ı mâînin tekâsüfünden husule geliyor. *Zira, hikmet-ı İlâhiye bütün eşyada en güzel bir nizam teşkil etmiştir. Bu nizam, eşyadaki muvazene-i umumiyenin muhafazasına hizmet eder. Bu muvazenenin muhafazası da en yakın ve en kolay ve en kısa yolları tercih etmekle olur.*

Yağmur yağması hakkında en kısa yol şöyle tarif edilebilir: Tabaka-ı havaiyede münteşir buhar-ı mâînin zerrelerine irade-i İlâhiye emrettiği vakit, o zerreler her taraftan "Lebbeyk!" diyerek toplanmaya başlarlar ve bulut şeklini alıp, irade-i İlâhiyeye emirber olarak hazır dururlar. Yine irade-i İlâhiyenin emriyle bir kısım zerreler şiddet-ı tazyık ve tekâsüfle beraber tebârud ederek, katrelere inkılâp ederler. Sonra kanunların mümessilleri ve nizamatın ma'kesleri denilen melâikelerden, o katrelere münasip yaratılan melâikeler vasıtasıyla, o katreler müzahemetsiz, müsademesiz nuzul ederler ve yere düşerler. Lâkin cevv-ı havada muvazenenin muhafazası için yağan katrelerden boş kalan yerler, denizlerden ve yerlerden kalkan buharlarla doldurulur.

İHTAR: Semada büyük bir denizin bulunduğuna edilen zehap, mecazın hakikat zannedildiğinden ileri gelmiştir. Evet, cevv-ı hava, denizin rengini andırır. Ve küre-i havaiyede münteşir bahr-ı muhitten fazla su vardır. Binaenaleyh, cevv-ı havayı denize teşbih etmek, baid değildir. Fakat, mana-ı hakikî ile bakılırsa hatadır.

bahr-ı muhit: okyanus
baid: uzak, ırak
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
buhar-ı maî: su buharı
cevv-ı hava: hava boşluğu
cuz': kısım, parça, bölük
emirber: emir eri
hakikat: gerçek.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlukatın yaratılışında Allah'ın gayeleri
husul: olma, meydana gelme
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
inkılap: birhalden diğer bir hale geçme, değişme, dönüşme
irade-i İlahiye: Allah'ın iradesi. Cenab-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti
katre: damla
küre-i havaiye: hava küre, atmosfer
lebbeyk: Buyurun, emredin efendim
mana-i hakikî: gerçek, doğru, asıl mana.
mecaz: bir kelimenin gerçek manasında kullanılamayıp İlgi, alâka ve benzerlik bağı bulunan başka bir manada kullanılması
melâike: melek, melekler
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme
muvazene: denge, ölçü, kıyas, mukayese
muvazene-i umumiye: genel ölçü, denge, uygunluk
mümessil: temsil eden, temsilci
münasip: uygun.
münteşir: yayılan, yayılmış, açılmış, dağınık.
musademe: çarpışma, tokuşma, vuruşma, birbirine çarpma
muzahemet: zahmet, sıkıntı vermeme.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun
nizamat: nizamlar, düzenler
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş
sema: gökyüzü, gök.
şiddet-i tazyik: baskının şiddeti derecesi, aşırı, şiddetli baskı
tabaka-ı havaiye: hava tabakası, atmosfer
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirilme
tebarüd: soğuma, soğuşma
tekasuf: kesifleşme, yoğunlaşma, sıklaşma, koyulaşma.
teşbih: benzetme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
vasıta: aracı
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme
zehap: bir fikre veya zanna kapılma
zerre: en küçük parça, molekul, atom
zira: çünkü, şundan dolayı.

Sual: وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ[1] ayet-i kerîmesinin zahirine göre, yağmurun nüzulü doludan müteşekkil semada bulunan dağlardandır. Bunun izahı nasıldır?

Elcevap: Bir kelâmın, belâgate uygun, akla muvafık, mantığa mutabık olmadığı hâlde, mana-ı zahirîsine yapışıp, zahirinden ayrılmaması, o kelâm için bir cümudiyet ve bir sönukluktür. Zira, cennetin yemek kaplarının vasıfları hakkında قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ[2] cumlesi, bir ıstıare-i bediiyeyi tazammun ettiği gibi, مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ[3] cümlesi dahı bir istiare-i bediiyeyi ihtıva etmektedir. Şöyle ki:

Cennetin kapları ne şişeden ve ne de gümüşten olmadıklarından, bu cümlenin mana-ı zahirîsine hamlı caiz değildir. Çünkü, o kaplara gümüşten yapılmış şişeler denilemez. Zira, her ıkı unsur arasında mutabakat yoktur. Ancak, قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ cümlesinden, mana-i mecazî ile, hem şişenin şeffafiyeti, hem gümüşün beyazlığı kastedilmiştir. Yani, o kaplar şişe gibi şeffaf, gumuş gibi beyazdırlar.

Kezalık, مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ cümlesi de iki istiareyı tazammun etmiş. Bu istiareler sâmiin şairâne bir hayaline müessestir. Bu hayal de âlem-ı suflî ile âlem-ı ulvî arasında bır nevi müşabehet ve mümaseleti mülâhaza etmeye mebnıdır. Yanı, âlem-ı sûflî denılen arz, mevasım-ı erbaada,

1. Gokteki dag gibi bulutlardan Allah dolu taneleri indirir. (Nur Suresi 43)
2. Gumuş gibi parlak cam kaplar. (Insan Suresi 16)
3. İçinde dolu bulunan dağ gibi bulutlar. (Nur Suresi 43)

alem-ı suflî: suflî alem, alt ve aşağıdaki alem
âlem-ı ulvî: yuce âlem
arz: yer, dunya
ayet-ı kerime: Kur'an'ın ayetı, azamet ve şerefi olan ayet.
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
caiz: geçerli, kabul edilebilir, uygun
cümudiyet: donukluk, serdlık, katılık
hamli: isnat etme, atıf, yukleme
ihtiva: ıçine alma, kapsama
ıstıare: bir kelimeyi konuldugu manada kullanmanın da caiz olmasıyla beraber, başka bir manada kullanma sanatı.
ıstıare-i bedıa: daha once eşine, benzenne rastlanmamış şekilde bır kelime veya cumleyi asıl manası dışında başka bir manada kullanma sanatı
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kasıt: hedef almak, niyet etmek.
kelam: soz, konuşma
kelam: soz, lâfız
kezalik: keza, bu da öyle, böylece
mana-i mecazı: mecazî mana, bır kelimenin veya lafzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldıgındakı mana
mana-ı zahiri: zahıre aıt mana, açık mana, görunen mana
mebnı: den dolayı ... den otüru sebebıyle, bınaen
mevasım-ı erbaa: dört mevsim
mutabakat: uyma, uygunluk, bır bırını tutma
mutabık: uygun
muvafık: uygun, münasıp
müessesi: tesıs edılmış, kurulmuş olan, kurulu
mulâhaza: duşunme, tefekkur, duşunce
mumaselet: benzeme, ben zeyış
müşabehet: benzeme, benzeyış
muteşekkil: meydana gelmiş, kurulmuş
nevi: çeşıt.
nuzul: ınme, ınış, gokten dunyaya geliş.
samı: dinleyen, dinleyıcı.
sema: gokyüzu, gök
sual: soru
şairane: şaırce, şaır gibi, şaıre yakışacak şekılde
şeffaf: saydam
şeffafıyet: şeffaflık, şeffaf olma halı, saydamlık.
tazammun: ıhtıva etme, ıçine alma, ıçinde bulundurma
unsur: madde, esas, kok.
vasıf: özellik.
zahir: gorunuşe gore, gorunuş ıtıbarıyla.

bilhassa bahar mevsiminde nasıl türlü türlü şekillere girer ve envaeri ziynetli, nakışlı elbiseleri giyer, ayrı ayrı manzaraları gösterir; âlem-i ulvî olan semavat dahi, bilhassa bulutlarıyla pek garip ve acip keyfiyetlere suretlere, renklere girer çıkar. Âdeta her iki âlem birbirine rekabet ederler. Bu iki âlem arasında şöylece bir müşabehet ve mümaseletin düşünülmesi de aralarında bir müsabaka ve rekabeti tahayyul etmekten neş'et eder. Şöyle ki:

Arz ve sema, güzellik müsabakasına girmek için, lâzım gelen ziynetlerini takınıp hazırlandıkları zaman, arz, kış mevsiminde kardan mamul beyaz elbiselerini giyer, oturur. Bahar mevsimi gelince, o beyaz elbiseyi üzerinden çıkarır, zümrüt gibi yeşil halılarını sahralarına serer, yemyeşil gömleklerini dağlarına giydirir, o dağların şahıkalarının başlarına beyaz sarıklarını sarar ve bu güzel inkılâp ve manzaralarıyla, kudret-i İlâhiyenin mu'cizelerini hikmet-i İlâhiyenin nazarına arz eder. Buna karşı cevv-i sema dahi, azamet-i İlâhiyeyi izhar etmek için, koca koca dağları, tepeleri, dereleri ve pek çok garip ve acıp şeylerin şekillerini ve sanki beyaz, siyah, kırmızı boyalarla boyanmış pamuk yığınlarını andıran bulut kafilelerini ileri sürer, nazar-ı hikmete takdim eder.

İşte bu iki âlem arasındaki hayalî muşabehetten dolayı, bilhassa yaz mevsimindeki bulutlar Araplar tarafından dağlara, gemilere, bostanlara, derelere, deve kafilelerine yapılan teşbihler, üslûplar, nazar-ı belâgatte pek güzel görünür.

acıp: ruhaf, hayrette bırakan
adeta: sanki
alem: kendine has değişik özellikleri bulunan yer, diyar
âlem-i ulvî: yüce âlem.
arz: sunma, yer, dünya
azamet-i İlahiye: Allah'ın büyüklüğü
bilhassa: özellikle
cevv-i sema: gökyüzü, hava âlemi, uzay boşluğu
envaen: tür olarak, çeşit olarak.
garip: ruhaf, hayret verici
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri
inkılâp: bir halden diğer bir hale geçme, değişme, dönüşme
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikâr etme
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk, zümre, fırka
keyfiyet: durum, nitelik
kudret-i İlahiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
mamul: imal edilmiş, yapılmış, işlenmiş.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
mümaselet: benzeme, benzeyiş
müsabaka: yarışma
muşabehet: benzeme, benzeyiş
nakış: işleme, süsleme.
nazar: bakış
nazar-ı belâgat: sözdeki derin anlamı araştırarak bakış, edibâne bakış
nazar-ı hikmet: varlıklardaki yaratılış, mana ve sırlarını araştırmak için bakış.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
rekabet: aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış
sahra: kır, ova
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler
suret: biçim, şekil, tarz.
şahıka: dağ tepesi, dağ doruğu, zirve, doruk.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
takdim: arz etme, sunma
teşbih: benzetme
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil
ziynet: süs
zümrüt: zümrüt renginde, yeşil.

Binaenaleyh, âlem-i ulvî ile âlem-i süflî arasındaki ve dolayısıyla bulutlar ile dağlar arasındaki müşabehet ve münasebete binaen,[1] وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ ayet-i kerîmesinin mana-ı belîğânesi, "*Dağların büyüklüğünde, dolunun renginde bulunan semadaki bulutlardan yağmurları inzal ediyoruz*" demektir.

Bu güzel ve belâgatçe makbul, akıl ve mantığa mutabık mana dururken, ayetin zahirine yapışıp, beş yüz senelik mesafeden iki dakikalık bir zaman zarfında yağmuru cirm-i semadan yeryüzüne indirmek gibi sakat bir manaya zahip olmak, kâr-ı akıl değildir. Hem, hikmet ve iktisat ve adem-ı abesiyet, bu yanlış zehabı reddeder.

Yolcuların gecesinin korkunç olduğunu göstermek için zikredilen[2] فِيهِ ظُلُمَاتٌ 'deki[3] فِيهِ 'nin takdimi o musibetleri gecenin şiddet-i zulmetinden dehşet alanlarca güya çok gecelerin zulmetleri toplanıp o gecenin zulmetine inzimam etmiş olduklarına işarettir.

Sual: فِيهِ 'deki zamirin[4] صَيِّبٍ 'e racı olmasından, yağmurun zarf, zulmetin mazruf olduğu anlaşılır. Hâlbuki, kaziye makusedir, yağmur zulmetin içindedir?

Elcevap: Yağmurun kesretinden dehşet alan yolcuların zanniyla, güya şu boşluk yağmurla dolu bir havuzdur. Ve o zulmetin zerreleri de o yağmurun katreleri arasına dağılmıştır. İşte böyle bir zanna binaen, yağmur zarf, zulmet mazruf olabilir.

1. Nûr Sûresi, 43.
2. İçinde karanlıklar vardır. (Bakara Sûresi, 19.)
3. İçinde. (Bakara Sûresi, 19.)
4. Karanlıklar.

adem-i abesiyet: abes olmayış, lüzumsuz olmayış
âlem-i süflî: süflî alem, alt ve aşağıdaki alem
âlem-i ulvî: yüce alem
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
binaen: den dolayı, bu sebepten
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cirm-i sema: cisim ve hacim olarak gökyüzü
dehşet: büyük korku, hâlâ korkma, ürkme
güya: sanki
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye.
iktisat: israfsızlık, israftan kaçınma
İnzal: indirme, indiriline.
İnzimam: birbirin ile alâkalı oluş.
kar-ı akıl: aklın kabul edeceği iş, akıllıca iş, akıl işi, akla uygun
katre: damla
kaziye: önerme, teklif, hükum
kesret: çokluk, bolluk, fazlalık, ziyadelik.
makbul: kabul edilmiş olan, alınan, reddedilmeyen
makûse: başka bir şeyin zıddı, zıt, ters
mana-i belîğâne: etkili, güzel yeterince anlamlı
mazruf: iç, asıl, muhteva
mesafe: uzaklık, ara
musîbet: felâket, belâ
mutabık: birbirine uyan, uygun
münasebet: ilgi, ilişki, münasiplik, uygun olma
müşâbehet: benzeme, benzeyiş
racı: bir şahıstan kinâye olan zamir, şahıs zamirlerinin gösterdiği
sakat: bozuk, hatalı.
sema: gökyüzü, gök.
sual: soru
şiddet-i zulmet: koyu karanlık, "zifir-i karanlık"
takdim: arz etme, sunma
zahip: bir zanna kapılan, bir fikre uyan
zahir: görünen, görünücü
zamir: ismin yerini tutan kelimeler
zarf: bir fiilin, bir sıfatın veya başka bir zarfın manasına yer, zaman, nitelik, niceliğ bakımlarından tamamlayan kelimeler belirteç.
zarfında: süresince
zehap: bir fikre veya zanna kapılma
zerre: en küçük parça, mole, kül, atom.
zikir: anma, bildirme.
zulmet: karanlık.

(1) ظُلُمَاتٌ kelimesinin cem sîgasıyla zikri ise, bulutların hem karanlıklarından, hem kesafetlerinden, hem karanlık ve kesafet âmm olduğundan, hem yağmurun katrelerinin kesafetlerinden hâsıl olan müteaddit zulmetlere işarettir.

Tenkîri ve meçhuliyeti ifade eden ظُلُمَاتٌ'deki *tenvîn*, yolcularca hakikatlen meçhul bırtakım zulmetler olduğuna işarettir. Demek, o *tenvîn*, yolcuların ilmine perde olarak bir zulmetı daha ilâve etmiştir. O hâlde *tenvîn*, yolcuların gözlerine perde olan zulûmata bir te'kittir.

(2) وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ : Yanı, *gok gurultusuyle şimşek*, Cenab-ı Hakkın azametine ve kudretine delâlet eden pek aşıkâr iki ayettir ki, âlem-i gayptan bulutların idare ve tedvirlerine müekkel ve nizam ve intızam kanunlarının mümessilleri ve memurları olan meleklerin yed-i salâhıyetlerine verilmiştir.

Sonra, müsebbebatın esbapla zahirde bağlı olduğuna binaen, bulutlar havada münteşir olan buhar-ı mâîden ızn-i Ilâhî ile teşekkül ederler. Bu bulutların, hikmet-i Rabbaniye ile, bir kısmı menfî elektriği hamıldir, bir kısmı da müspet elektriği hamıldır. Bu kısımlar birbirine yaklaşıp aralarında müsademe hâsıl olduğunda, irade-i Hâlık ile, berk tevellüt eder. Bulutların bir kısmı hücum, bir kısmı firar ettikleri zaman, aralarında havasız kalan yerleri doldurmak için emr-i Rabbanî ile tabakat-ı havaiye

1- Karanlıklar (Bakara Suresi 19)

2- Gok gurultusu ve şimşek. (Bakara Suresi 19)

âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
amm: genel, umumî, her yeri kaplayan
aşikâr: açık, belli, meydanda
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
berk: şimşek
binaen: den dolayı, bu sebepten
buhar-ı mâî: su buharı.
cem sîgası: çoğul kıpı kalıbı
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri
esbap: sebepler, vasıtalar
firar: kaçma, gizlice gitme
hakikat: gerçek, doğru
hamıl: yüklü
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hikmet-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı olması
idare: döndürme, çevirme, yönetme
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irade-i Hâlık: yaratanın iradesi, dilemesi
İzn-i Ilâhî: Allah'ın izni
katre: damla
kesafet: kalınlık, yoğunluk
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan
meçhuliyet: bilinmezlik, meçhullük.
menfî elektrik: negatif elektrik.
müekkel: vekil tayin edilmiş, mükkel
mümessil: temsil eden, temsilci
münteşir: yayılan, yayılmış, açılmış, dağınık.
müsademe: çarpışma, tokuşma, vuruşma, birbirine çarpma
müsebbebat: bir sebeple olanlar, sebeple meydana çıkanlar, neticeler
müspet elektrik: pozitif elektrik.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nizam: düzgünlük, tertip
salâhiyet: yetki, bir işi yapmaya veya işe karışmaya hakkı bulunma
tabaka-ı havaiye: hava tabakası, atmosfer
tedvir: çevirme, idare etme
teakkur: pekiştirme
tenkîr: belirsiz kılma
tenvîn: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre
teşekkül: kurulma, oluşma, şekillenme
tevellüt: doğma, doğum
yed-i salahıyet: yetki eli
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyla
zikir: anma, bildirme
zulmet: karanlık
zulûmat: karanlıklar

hareket ve heyecana geldiğinde ra'd sedası, yani gök gürültüsü meydana gelir. Fakat bu hâllerin cereyanı bir nizam ve bir kanun altında olur ki, o nizamı ve o kanunu temsil eden ra'd ve berk melekleridir.

Sual: Ra'd ve berkin "ظُلُمَاتٌ"[1] kelimesine atıflarından anlaşılır ki, bunların zarfı yağmurdur. Hâlbuki zarfları buluttur, yağmur değildir.

Elcevap: Dehşetinden bayılmış olan sâmıce, o yağmurun her şeyi ihata etmiş olduğu zannedildiğine göre, ra'd ve berk de yağmurun içine aldığı şeylere dâhildir.

Sual: Zulümatın aksine, ra'd ve berkin müfret sigasıyla zikirleri neye işarettir?

Elcevap: Yolcuların en çok nazar-ı hayretlerini celp eden, semavatın bağırmasıyla mevcudatı anî olarak ışıklandırmasıdır. Bunlar ise mana-i mastarîdir. Mana-i mastarî müfret olur, fert ile ifade edilir. Ve keza, ra'd olsun, berk olsun, semavî ayetlerden efradı pek çok birer nevidirler. Burada onlardan maksat nevileridir, efratları değildir. Onun için müfret olarak zikredilmişlerdir.

Sual: Ra'd ve berkteki tenvin neye işarettir?

Elcevap: Ya mahzuf bir sıfata ıvazdırlar, takdir-i kelâm ra'd-ı kasıf (pek gürleyen), berk-i hatif (göz kamaştıran) demektir. Yahut ra'd ve berkin nekre ve meçhuliyetlerini ifade içindir. Çünkü yolcular gözlerini yummuş, kulaklarını tıkamış olduklarından, ra'd ve berkı olduğu gibi

ani: birdenbire.
atıf: bir şeyin oluşunu diger bir şeye bağlama yukleme isnat etme
ayet: delil
berk: şimşek.
berk-i hatif: goz kamaştıran şımşek
celp: elde etme kendine çekme.
dâhil: içinde, içeri girmiş.
dehşet: buyuk korku hâlı, kork ma urkme
efrat: fertler
hal: durum vazıyet.
ıvaz: karşılık bedel
ihata: kuşatma içine alma
keza: boylece, aynı şekilde.
mahzuf: eskı yazıda noktasız harflerle yazılmış olan manzum veya mensur soz
maksat: kastedilen şey gaye
mana-ı mastarî: fıil kokune aıt mana anlam
meçhuliyet: bilinmezlik meçhullük.
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahluklar
müfret: tekil teklik, yalnız, tek.
nazar-ı heybet: saygı huşu ve korkulu bakış
nekre: belirsiz ısım
nevi: çeşit.

1 Karanlıklar (Bakara Suresi 19)

nizam: duzen duzgunluk, kaide kanun
ra'd: gok gurlemesi gok gurultusu
ra'd-ı kasif: çok kuvvetlı gok gurulttusu
sami: dinleyen dinleyıcı
seda: ses duyulan
semavat: semalar gokler
semavi: semaya ait, gokten gelen
sıfat: vasif nitelik.
siga: kıp fılın çekımınden meydana gelen şahıs zaman ve vasfı degıştıren hal
sual: soru
takdir-i kelam: sozun kıymetı.
temsil: bınnın bir topluluğun adına hareket etme
tenvin: Arapça bir kelımenın sonunu nun gibi okutmak uzere konulan ısaret kelımenın sonuna ıkı ustun (en) fıkı esre
zarf: bir fılın bır sıfatın veya başka bır zarfın manasına yer zaman nitelik nicelik, bakımlarından tamamlayan kelımeler belırteç.
zikir: anma bıldırme
zulümat: karanlıklar

görmüş ve tamamıyla işitmiş değillerdir ki, onlan hakkıyla bılsınler.

[1] يَجْعَلُونَ اَصَابِعَهُمْ فِي اٰذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ . Bu cümle müste'nifedir, yani mâkabliyle bağlı değildir. Ancak mukadder bir suale cevaptır. Şöyle ki:

Vakta kı sâmı şu ıkıncı kıssa-ı temsılıyeyı ışıttı, şüphesiz musıbetın keyfıyetını anlamak ıçın şiddetli bir meylı uyandı. Vakta kı, Kur'ân-ı Kerîm'ın tasvınnden malûmat aldı, musibetzede olan yolculann da hâllerini ve o musıbete karşı ne yaptıklannı anlamak istedi. Kur'ân-ı Kerîm [2] يَجْعَلُونَ اَصَابِعَهُمْ فِي اٰذَانِهِمْ demekle, onlan kurtaracak bir melce kalmadığına ve necat bulmak hulyasıyla denizde ellennı otlara uzatan boğulanlar gıbı, semavî top ve mancınıklardan kurtulmak ıçın kulaklannı tıkamaktan maada çarelen kalmadığına ışaret etmiştir.

Sual: Makamın iktizası hilâfına, [3] يُدْخِلُونَ 'nın yerine [4] يَجْعَلُونَ 'nın kullanılması neye bınaendır?

Elcevap: Yolcular necatlarını intaç edecek hakikî sebepleri arayıp bulmaktan me'yus olduktan sonra kulaklannı tıkamak gıbı ca'lî ve zannî şeylere muracaat etmek mecbunyetınde kaldıklarına ışarettır.

1- Şımşeklerın çakmasıyla olmek korkusundan parmaklarını kulaklarına sokarlar (Bakara Suresi 19)
2. Parmaklannı kulaklanna sokarlar (Bakara Suresi 19)
3- İdhal ederler
4- Koyuyorlar (Bakara Suresi 19)

bınaen: -den dolayı bu sebepten
ca'lî: sahte yapmacıklı düzme
hakıkı: gerçek
hâl: durum vazıyet
hilafına: zıddına tersine aksıne
hülya: hayal
iktıza: lazım gelme gerekme
intaç: netıce verme, sonuclandırma
keyfıyet: durum nıtelık
kıssa-ı temsılıye: ıbret alınacak mısal hıkaye
maada: başka gayri, -den başka
makabl: ondekı onundekı
makam: yer mevkı
malumat: blgı
mancınık: eskıden kale kuşatmalarında ağır taşlar fırlatmak ıçın kullanılan bır ucunda bır karşı ağırlık bulunan kaldıraç bıçımındekı eskı bır savaş aleti
me'yus: yelse duşmuş umıtsız kederlı
mecburiyet: mecbur olma zarurlık durumu zorunluluk
melce: sığınılacak yer
meyl: ılgı alaka ıstek
mukadder: takdır edılmış
musıbet: felaket, belâ
musıbetzede: musıbet gormuş felâkete ugramış belaya kazaya ugrayan
muracaat: başvurma danışma başvuru
muste'nife: yenıden başlayan
necat: kurtuluş kurtulma
sâmı: dınleyen dınleyıcı
semavî: semaya aıt, gokten gelen
sual: soru
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma,
vakta kı: ne vakıt kı ne zaman kı o zaman kı olduğu vakıt.
zannî: zanna aıt zanna baglı zanla ılgılı.

Suâl: Geçen vak'alan zaman-ı hâle ihzar için kullanılan muzari sigasıyla [1] يَجْعَلُونَ 'nin zikri neye işarettir?

Elcevap: Hayretleri arttıran şu makamın sâmie verdiği dehşetten dolayı yolculann hâdisesini –velev hayalî olsun– görmek arzusunda bulunan sâmiin arzusunu tatmın için, siga-i muzan ile, geçen o vak'a zaman-ı hâle getirilerek sâmiin hayalıne tasvir edilmiştir. Ve keza, muzari sigası ikide bir kesilip tazelenmekle beraber, istimran ve devamı iktiza eder. Ve bunun istimranndan bulutun gürültüsünün de devamına ima vardır

[2] أَصَابِعَهُمْ : Kulaklara sokulabilen ancak parmak uçlan iken, burada parmak manasına olan [3] أَصَابِع 'nın kullanılması, onların hayret ve dehşetlerinden dolayı son derece şaşkınlıklanna işarettir

[4] فِي آذَانِهِمْ : Bu kelâm, ra'dın sedasından onların uğradıklan öyle bir şiddet-i havfa işarettir ki, eğer ra'd onların kulaklarının penceresinden içeri girecek olursa, derhal ruhlan ağızlarının kapısından dışan kaçacaktır. Ve keza, bu kayıtta çok güzel ve lâtif bir ıma vardır ki; vakta kı onlar, kendilerine edilen nasıhatlen ve nıda-ı hakkı, kulaklarını açıp içerisine almadılar; semavat cihetinden, kulaklannın cephesı ra'd ve berkin top ve mancınıklanna tutuldu. Onlar, o zaman hayır için tıkadıklan kulaklarını, şımdı de şer ve azap ıçın tıkamaya mecbur oldular.

1. Koyuyorlar (Bakara Suresi 19)
2. Parmaklarını (Bakara Suresi 19)
3. Parmaklar
4. Kulaklarına (Bakara Suresi 19)

arzu: istek.
azap: ceza
berk: şımsek
dehşet: buyuk korku halı korkma urkme
hadise: olay
ihzar: hazır etme hazırlama.
ıktıza: lazım gelme gerekme
ima: dolaylı usru kapalı ıfade etme
istimrar: surme, surup gıtme uzayıp gıtme
kelâm: soz konuşma
keza: boylece aynı şekılde.
lâtif: tatlı şırın
makam: yer mevkı.
mancınık: eskiden kale kuşatmalannda agır taşlar fırlatmak ıçın kullanılan bır ucunda bir kepçe obür ucunda da bır karşı ağırlık bulunan kaldıraç bıçımındekı eskı bır savaş aletı
muzari: genış zaman
nasihat: ogut, dogruya tyiye gü zele sevk etmek ıçın yapılan konuşma.
nıda-ı hak: hak soz, ilahı hıtap
ra'd: gok gurlemesi gok gurultusu
ruh: can
sâmi: dinleyen dinleyıcı
seda: ses duyulan
semavat: semalar gokler
sıga: kıp fılın çekımınden meydana gelen şahıs zaman ve vasfı değıştıren hâl
siga-i muzari: genış zaman kıpı
suâl: soru
şer: Allah ın emrı ilâhı emir ve yasaklar
şiddet-i havf: korkunun şıddetı korkunun fazla olması aşırı korku
tasvir: bir şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma
tatmin: doyurma ıhtıyacını karşılama
vakıa: olay hâdise
vakta ki: ne vakıt kı ne zaman kı o zaman kı olduğu vakıt.
velev: olsa da bile hatta ıster
zaman-ı hal: şımdıkı zaman.
zikir: anma bildırme

(1) اَلْجَزَآءُ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ Evet, şirkat elle yapıldığından, el kesilir. Fena sözler ağızla söylendiğinden, ağza vurulur. Öyleler de, nedamet için sağ elini ağzına ve hacalet için sol elini gözlerine korlar.

(2) مِنَ الصَّوَاعِقِ : Bu makamda ra'd ve berkin yolculara zarar vermekte müttehit olduklarına işareten, yalnız berkin sıfatı olan saikanın zikriyle iktifa edilerek, ra'dın sıfatı terk edilmiştir. Fakat saika, şiddetli bir savtla yakıcı bir ateşten ibaret olduğu cihetle, ra'dın gürültüsünü de tazammun etmiş bulunuyor. Bu itibarla, ra'dın sıfatı da zikredilmiş demektir.

(3) حَذَرَ الْمَوْتِ : Yani yolcuların saikalara karşı parmaklarıyla yaptıkları o gülünç müdafaaları mal, evlât, eşya, vesaire gibi şeylerin korkusundan değildir, ancak canlarını cehenneme teslim edecek olan ölümün korkusundandır. Çünkü musibetin bıçağı kemiğe dayanmıştır. Onlar sevdikleri şeylerden hiçbirisine kederlenmezler, merak etmezler, ancak ölümü ve hıfz-ı hayatı düşünürler.

(4) وَاللّٰهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ : Bu cümlede bulunan kelimelerin birbiriyle münasebetlerine ve ifade ettikleri nüktelere gelince:

و , aralarında münasebet bulunan iki şeyi birbirine atfeden bir alettir. Burada ise, mâkabliyle mâba'di arasında bir münasebet görünmüyor. Fakat birinci temsil ile

1- Ceza yapılan işin cinsine göre verilir.
2- Şimşeklerin çakmasından (Bakara Suresi: 19)
3- Ölmekten korkarlar (Bakara Suresi: 19)
4- Allah kâfirleri kuşatmıştır (Bakara Suresi: 19)

atıf: bağlamak, yüklemek.
berk: şimşek.
cihet: yön.
fenâ: çirkin, kötü.
hacalet: utanma, utanç.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
iktıfa: yeterli bulma, kâfi görme.
işareten: işaret ederek, belirterek.
itibar: farz etme.
mâba'd: bundan sonraki, sonrası.
mâkabl: öndeki, üstteki.
makam: yer, mevki.
munasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müttehit: ittihat eden, birleşen, birlik olmuş.
nedamet: pişmanlık.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü.
saika: sevk eden, sürükleyen, sebep olan.
savt: ses, sadâ.
sıfat: hal, keyfiyet, nitelik, vasıf.
sirkat: hırsızlık, çalma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
temsil: örnek, misal.
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme, iyilikle anma.

ikinci temsilin arasındaki münasebete bakarak şöyle silsileli bir kaç cümleyi ihtar ediyor: Onlar şenlikli olan yerlerden firar ettiler. Şehirlilikten nefret ettiler. Gecenin istirahat zamanı olduğuna dair kanuna muhalefet ettiler. Hem, nasihatlere itaat etmeyerek sanki necatlan çöllerde imiş gibi sahralara düştüler. En nihayet haybet ve hüsrana uğrayarak her taraftan Allah'ın belâsına maruz kaldılar.

اَللّٰهُ - Bu kelime-i mübareke ise, onlann son ümit ve recalannın kesildiğine işarettir. Çünkü musibetzede olan bır adam, evvel ve ahir Allah'ın merhametine iltıca etmekle müteselli olur. Hâlbuki, Allah'ın kahır ve gazabına müstahak olanın, elbette ve elbette necatından ümidi ve recası kesilir.

(1) مُحِيطٌ kelimesi, onlan ihata eden musibetlerin Allah'ın âsâr-ı azameti olduğuna işarettir. Yani, gökler, bulutlar, yağmurlar, geceler onlara cihat-ı sitteden hücum ettiklen gibi, Allah'ın da gazap ve beliyyatı onlan her taraftan ihata etmıştir.

Ve keza, Allah'ın bütün kâinatı ihata eden ilim ve kudreti ve bütün zerrata şamil olan emirlen göz önüne getirilirse, مُحِيطٌ kelimesinden şöyle bir ihtar fışkırmaya başlar: "Ey kâfırler! Semavat ve arzın dışansına çıkamazsınız. Dâhilde ise, her nereye kaçacak olursanız olunuz, Allah ılım ve kudretıyle her yerde hâzır ve nazırdır."

1. Kuşatan (Bakara Suresi 19)

ahir: sonra
arz: yer, dünya
âsâr-ı azamet: buyukluk izleri, buyukluk işaretlen
bela: musibet, sıkıntı
beliyyat: belâlar, felâketler, kederler, tasalar
cihat-ı sitte: altı cihet, altı taraf (sag-sol, ön-arka ve alt-ust.)
dahil: içen, iç.
dair: alâkalı, ilgili.
evvel: once
firar: izinsiz veya nizamsız olarak ortadan kaybolma, savuşmak.
gazap: kızgınlık, hiddet, ofke
haybet: mahrumiyet, mahrumluk.
hüsran: umıt edilenin elde edilememesinden duyulan elem, mahrumiyet acısı
ihata: kuşatma, içine alma
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyan
İlim: bilgi, manfet.
İltica: sığınma, barınma
istırahat: dinlenme, rahatlama
itaat: soz dınleme, boyun egme, emre uygun hareket etme
kâfir: Allah ı ve Islâmıyetı inkâr eden, dınsız
kahır: buyuk eziyet, cefa, zulum
kainat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun âlemler
kelime-i mübareke: mubarek kelime
keza: böylece, aynı şekilde
kudret: guç, kuvvet, iktidar
maruz: ugramak, etkilenmek.
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esirgemek.
muhalefet: karşı olanlar
musibet: felâket, belâ
musibetzede: musibet gormuş, felâkete ugramış, belâ ya kazaya uğrayan.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
müstahak: lâyık olunan, hak edilen şey
müteselli: teselli bulan, avunan
nasihat: oğut, doğruya, iyiye, guzele sevk etmek için yapılan konuşma
nazır: nezaret eden, bakan, gozeten
necat: kurtuluş, kurtulma
nihayet: en sonunda.
reca: umma, umıt etme, umıt halı, dileme
semavat: semalar, gokler
silsile: sen, dızı
şamil: içine alan, kapsayıcı
zerrat: zerreler, atomlar

(1) بِالْكَافِرِينَ Bu kelimeyi (2) مُحِيطٌ lâfzına bağlayan ب harf-ı cerri, Allah'ın gazabından kaçan kâfirler, yine Allah'ın gazabına rast gelip musibet oklarına hedef olduklarına işarettir.

(3) كَافِرِينَ ünvanı ise üç işareti taşıyor.

Birincisi: Temsil içerisinde mümesselleri, yani münafıkları göstermekle, sâmiin temsille meşgul olup mümesselden ve maksattan gafil olmamasını temin etmek içindir.

İkincisi: Temsil ile mümessellerin, yani yolcuların durumuyla münafıkların durumu arasında son sistemde bulunan muşabehetin kuvvetinden dolayı, birbirinin sıfatını ve yekdiğerinin lâkabını ve soyadını taşıdıklarına işarettir.

Üçüncüsü: Kâfirlerin kalbleri gibi, münafıkların da kalbleri zulmet ve azap içinde bulunduğuna işarettir. Zira, yaptıkları cinayet ve kusurlarından dolayı vicdanları dahi onları tazip etmekten geri kalmıyor. Evet, bizzat yaptığı cinayetin cezasını gören bir adamın vicdanı müsterih olmaz.

(4) يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ Bu cümledeki kelimelerin işgal ettikleri yerlerle münasebetleri ve her birinin taşıdığı işaretleri ise:

1- Kâfirleri (Bakara Suresi 19)
2- Kuşatan (Bakara Suresi 19)
3- Kâfirler (Bakara Suresi 19)
4- Çakan şimşekler hemen hemen gözleri kör edecek şiddettedir. (Bakara Suresi 20)

---

azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bizzat: kendisi, şahsen
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç
gafil: gafletde bulunan, ihmal eden
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke
harf-i cer: cer harfi, Arapçada başına geldiği kelimenin sonunu esre ile ("i" diye) okutan harf
işgal: yer alan, yer tutan
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
lafız: söz
lakap: unvan
maksat: kast, amaç, düşünce
meşgul: uğraşma, ilgilenme
musibet: felâket, bela
mümessel: temsil edilmiş, örnek verilmiş, misal olarak söylenmiş, misal getirilmiş
münafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
müsterih: rahat, emin.
muşabehet: benzeme, benzeyiş, andırma
sıfat: vasıflar, nitelikler
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
temin: sağlama
temsil: örnek, misal
ünvan: şöhret, ad, isim
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevi his
zulmet: karanlık.

Evvelâ, bu cümle müste'nifedir. Yani, mâkabliyle bağlı değildir. İsti'nafı ise mukadder bir suale cevaptır.

Sual: Berk, zulmetleri dağıtan zıyadar bir ateştir. Onlar, onun ziyasından istifade etmediler mi?

Elcevap: Bir fayda ve bir menfaat görmeleri şöyle dursun, berkın zararından ve belâsından korktular diye, Kur'ân-ı Kerîm bu cümle ile o mukadder suale cevap vermiştir.

Kurbiyeti ve yakınlığı ifade eden [1] يَكَادُ kelimesinin bu cümlede delâlet ettiği mana şöyledir: Gözlerini hatfedecek, yani kaptıracak ve kör edecek esbap mevcut olduğuna rağmen, her nasılsa bir mânıden dolayı henüz kör olmamışlardır. Kaptırmak manasını ifade eden [2] يَخْطَفُ kelimesinde pek güzel ve lâtif bir belâgat vardır. Şöyle ki:

Eşyanın suretlerini alıp getirmek için gözün gönderdiği zıya, esna-i râhta eşyaya yetişmezden evvel, birdenbire şimşek çakar. O şimşek, kapıcı bir kuş gibi, gözdeki o zıyayı alır götürür. Veya gözün şuaı eşyanın şekillerini alıp getirirken, gecenin gözü hükmünde olan şimşek, kemal-ı sür'atle hücum ederek, gözün elinden o şekilleri alır götürür. Sanki zulmeti kaldırmakla eşyayı gösteren şimşek, o bedbahtların eşyayı görmelerine razı olmadığından, onların gözlerinin şuaından o şekilleri alıp götürüyor.

bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı
bela: musibet, sıkıntı
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
berk: şimşek.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
esbap: sebepler, vasıtalar.
esna-i râh: yol esnası, yolculuk anı
evvel: önce
evvelâ: öncelikle
hatfetmek: kamaştırmak.
hükmünde: değerinde, yerinde.

1. Hemen hemen, neredeyse. (Bakara Suresi, 20.)
2. Kapacak. (Bakara Suresi, 20.)

İsti'naf: yeniden başlama, baştan başlama
istifade: faydalanma, yararlanma
Kemal-i sür'at: tam sür'at, mükemmel hız
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma
lâtif: hoş
makabl: öndeki, üstteki
mana: anlam
mani: engel, manıa, set.
menfaat: fayda
mukadder: takdir edilmiş.
müste'nife: yeniden başlayan.
razı: hoşnut olma, kabul etme
sual: soru
suret: nüsha, kopya
şua: ışın, ışık hüzmeleri.
ziya: ışık, aydınlık, nur
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık
zulmet: karanlık.

[1] عُيُونٌ kelimesine tercihen zikredilen [2] اَبْصَارُهُمْ ünvanı, Kur'ân'ın beyan ettiği kat'î bürhanlara karşı korlük gösteren münafıkların basiret ve kalblerindeki kötü niyetlerini ve amellerini yâd ettirmekle teşhir etmek içindir. Zira, göz kalbin âyinesidir; kalbin muzmeratı gözde görünür.

[3] كُلَّمَآ اَضَآءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَاِذَآ اَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا

Bu ayeti teşkil eden kelimelerin işaretleri:

Evvelâ, bu cümle yine müste'nife olup, mâkabliyle alâkadar değildir. Ancak sâmiin hatırına gelen şu suali cevaplandırıyor:

Sual: Onların musibeti tebeddul ve taaddüt ettikçe, acaba her iki hâlette hâllen nasıl oluyor?

Elcevap: "Şimşeğin ziyasıyla yolları göründüğü zaman yürürler, zulmet çöktüğü zaman dururlar" diye, Kur'ân-ı Kerîm şu cümleyle sâmiin o şüphesini izale etmiştir.

Sual: [4] كُلَّمَآ istiğrak ve istimrarı, yani umumiyet ve devamı ifade eden bir edattır. [5] اِذَا ise, ne umumiyeti ve ne devamı ifade etmez. Bu itibarla, şimşeğin ziyalandırmasında كُلَّمَآ 'nın, zulmetin çöktüğünde اِذَا 'nın kullanılması neye binaendir?

1- Gözler
2- Onların gözleri basireti (Bakara Suresi 20)
3- Onlar, şimşekler çaktığı ve etraf aydınlandığı zaman yürürler, karanlık çöktüğü vakit dururlar (Bakara Suresi 20)
4- Her defasında (Bakara Suresi 20)
5- Zaman. (Bakara Suresi 20)

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
amel: iş, uygulama, yapma
ayet: Kur'ân cümlesi
ayine: ayna
basiret: kalb gözüyle görme, doğru ve ölçülü görüş
beyan: anlatma, açıklama
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
burhan: delil, ispat, hüccet
evvelâ: öncelikle
hâlet: hâl, sûret, keyfiyet
istiğrak: gark olma, dalma, bir şeyin içine gömülme, bir şeyle kaplanma
istimrar: sürme, sürüp gitme, uzayıp gitme
itibar: bakımdan, sebepten
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde de mahal bırakmayan
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen, en son ilâhî kitap
mâkabl: öndeki, üsttekî
musîbet: felâket, belâ
muzmerat: açığa vurulmamış, ortulu, gizli şeyler, sakıklar
müste'nife: yeniden başlayan
niyet: düşünce, kasıt
sual: soru
taaddüt: birden çok olma, çoğalma, sayısı artma
tebeddul: başkalaşma, değişme
tercihen: tercih ederek, öncelikli olarak
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, gösterme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
umumiyet: genellik
ünvan: şöhret, ad, isim
yâd: anma
zikir: anma, bildirme
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulmet: karanlık

Elcevap: Onların ziyaya fazlaca hırs ve ihtiyaçları olduğu için, en az bir ziyayı bile fırsat bilip kaçırtmak istemediklerine işareten, ziya üzerinde [1] كُلَّمَآ istimal edilmiştir.

Sebebiyet ve menfaate delâlet eden [2] اَضَآءَ لَهُمْ 'deki ل harfinden anlaşılır ki, bayılmak üzere olan bir musibetzede, nefsine ait şeylerden maada hiçbir şeyi düşünmez. Hatta kudret-i İlâhiyenin binlerle hikmetler için kâinatta neşrettiği ziyanın menfaati tamamen kendisine ait olduğunu ve kendisi için görünmüyor zanneder.

Ziyanın adem-i devamı yüzünden sür'atli bir yürüyüşle yollarına devam etmeleri mukteza-i hâl ve makam iken, sür'atsiz adî bir yürüyüşü ifade eden [3] مَشَوْا tabiri, musibetin şiddetinden neş'et eden zaafiyet yüzünden, sür'at-ı seyre kâdir olamadıklarına işarettir.

Sual: İnsanlar yerde yürüdükleri gibi, onların da yürümeleri yerde olmalıdır. Hâlbuki, [4] فِيهِ 'deki zamirin ziyaya raci olması cihetiyle, onların yürümeleri ziyada olduğu anlaşılır.

Elcevap: Onlarını ziya haricinde yürümeleri mümkün olmadığı için, sarıklı mesafeleri ve medar-ı hareketleri yalnız ziyaya münhasırdır.

---

1. Her defasında (Bakara Suresi 20)
2. Kendilerine ışık verdi (Bakara Suresi 20)
3. Yürürler (Bakara Suresi 20)
4. İçinde (Bakara Suresi 20)

---

adem-i devam: devamsızlık.
adî: basit, bayağı sıradan.
cihet: yön, sebep, vesile.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
hariç: dışında.
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
istimal: kullanma.
İşareten: işaret ederek, belirterek.
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
maada: başka, gayri, -den başka.
makam: yer, mevki.
medar-ı hareket: hareket sebep olma, hareket etme.
menfaat: fayda.
mesafe: uzaklık, ara yol alma.
mukteza-i hal: hâlin gerektirdiği şekilde, halin gereği, durumuna göre, icabına göre.
musibet: felaket, bela.
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan.
munhasır: mahsus, ait, yönelik.
nefis: kendi, şahıs.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
neşir: yayım, yayın.
raci: dair, ait, alâkası olan.
sebebiyet: sebep olma.
sual: soru.
sür'at: çabucak, hızla.
sür'at-i seyir: hızlı seyir, hızla.
tabir: ifade, deyim.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

(1) وَإِذَآ 'dakı و yolcuların evvelce gördükleri zulmet musibetini tazelemek için ikinci bir zulmet daha atıf ve ilâve edildiğine işarettir. إِذَا 'nın ifade ettiği cüz'iyet ve kıllet ise, yolcuların zulmete karşı besledikleri nefret ve gösterdikleri körlük şiddetinden, fikren zulmeti düşünmediklerine; ancak, aleddevam, ziya için bir fırsat beklerlerken, birdenbire zulmetin hücumuna maruz kaldıklarına işarettir.

(2) أَظْلَمَ 'nın berke olan isnadı, berkin ziyasından sonra hücum eden zulmetin başka zulmetlerden şedit olduğuna işarettir. Ve keza, musibetzede olan yolcuların tahayyüllerine göre güya berkin ziyasından sonra şu boşluğu dolduran zulmetler hep berk ateşinin sönmesinden meydana gelen dumanlar olduğuna da hayalî bir imadır.

Zarar için kullanılan (3) عَلَيْهِمْ 'deki (4) عَلَى kelimesi, zulmet musibetinin tesadüfî olmayıp, ancak onların ceza-i amelleri olduğuna işarettir. Ve musibetzede olan yolcuların, şu boşluğu dolduran zulmetler bütün insanlar içerisinde onları kasıt ve onlara zarar vermek için gönderilmiş olduklarını tahayyül ettiklerine bir remizdir.

Zulmet çöktüğü vakit, sükûnetle durup depreşmemeleri icap ederken, "*Ayağa kalktılar*" manasını ifade eden قَامُوا tabir, musibetin şiddetinden ve musibetle çok uğraştıklarından, rükû vazıyetini andıran, bellerinde bir

1- Ve ... inde ... gi zaman (Bakara Suresi, 20.)
2- Karanlık çöktü (Bakara Suresi, 20.)
3- Onların üzerine (Bakara Suresi, 20.)
4- Üzerine

aleddevam: devamlı olarak, daimî suretle, boyuna, sürekli olarak.
atıf: bağlama
berk: şimşek.
ceza-ı amel: yapılan işin karşılığı
cuz'iyet: azlık, cuzî oluş, küçüklük
evvelce: daha önce.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
güya: sanki
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan
icap: gerekme hâli, gerekli olma
İma: dolaylı, üstü kapalı ifade etme
İsnat: dayandırma
kasıt: niyet, düşünce
keza: böylece, aynı şekilde.
kıllet: azlık, miktarca azlık, eksiklik.
mana: anlam
maruz: uğramak, etkilenmek.
musibet: felâket, belâ
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan
remuz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
rükû: namazda eğilme; vücudun belden yukarı olan kısmını, baş dik durumda iken yere paralel şekilde öne doğru eğme hareketi.
sükûnet: durgunluk, huzur, sakinlik.
şedit: şiddetli
tabir: ifade, deyim
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tesadüfî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
vaziyet: durum
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulmet: karanlık.

takavvüs peyda olduğuna ve zulmetin anî hücumundan tiksinerek ayağa kalkıp kaçanlar gibi bellerini doğrulttuklanna işarettir.

(1) وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ

Bu cümledeki kelimelerin işaretlerine gelince:

Evvelki cümlelerde gözlerini kör, kulaklarını sağır etmek şanında olan esbap zikredildikten sonra, bu cümlede müsebbebatı meşiet-i İlâhiye ile bağlar. Sonra, evvelki cümlelere atfeden و harfi, esbabın perdesi altında tasarruf eden ve bütün esbap ve illetler üzerinde murakabe eden bu kudretin, ancak nazar-ı hikmet olduğuna işarettir.

(2) لَوْ : Bu kelimenin tazammun ettiği kıyas-ı istisnaî şöyle tasvir edilebilir: Meşiet-i İlâhiyenin olmaması, *zehap*, *sem'* ve *basar*'ın olmamasına illettir. Zehap, sem' ve basarın olmaması da, meşietin olmadığını bildirmeye bir delil ve bir illettir. Ve keza, meşiet-i İlâhiyeden maada bütün esbap tekemmul etmiş de olsa, ancak meşiet-ı İlâhiyenin taallûkuyla göz ve kulaklarının işi bitmiş olacağına işarettir.

(3) شَآءَ tabiri, müsebbebatı esbapla bağlayan meşiet ve irade-i İlâhiye olduğuna delâlet eder. Öyle ise tesir Kudret'ndır, esbap ıse, Kudret'ın nazar-ı zahirîde umur-ı hasise ile mübaşereti görünmemesi için vaz edilmiş perdelerdir.

1 Eğer Allah murat etse idi onların kulaklarının gözlerinin nurlarını götürürdü. (Bakara Suresi 20.)

2 Eğer. (Bakara Suresi. 20.)

3 Dileseydi. (Bakara Suresi. 20.)

atıf: bağlamak, yüklemek.
basar: görme
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
delil: kanıt, tanık, bürhan
esbap: sebepler, vasıtalar
illet: sebep, gaye
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi. Cenab-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti
keza: böylece, aynı şekilde
kıyas-ı istisnaî: neticesi veya tersi bizzat kendi içerisinde zikredilen kıyas şekli. güneş doğmuşsa, gündüz olmuştur gibi
kudret: güç, kuvvet, iktıdar. Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
maada: başka, gayrı, den başka
meşiet: dileme, irade, istek
meşiet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait. Onun bilgisi, arzusu, istegi ve iradesi altında olan Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi
murakabe: kontrol, denetleme.
mübaşereti: bir işe başlama, girişme, rutuşma, bulaşma, temas
müsebbebat: bir sebeple olanlar, sebeple meydana çıkanlar, neticeler
nazar-ı hikmet: hikmet nazarı, bilgi bakışı, bir şeyin gaye ve faydalarını düşünerek bakma
nazar-ı zahirî: zahirî bakış, dış görünüşe ehemmiyet vererek yapma

peyda: meydana gelme, açığa çıkma
sem': işitme
şan: şöhret, ün.
taalluk: münasebet, rabıta
tabir: ifade, deyim
takavvüs: kavisleşme, yay gibi eğri olma, yay biçimine girme
tasarruf: idare, kullanım
tasvir: betimleme, başka bir ifade ile anlatma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
umur-ı hasise: ufak ve değersiz işler
vaz edilen: yaratılan, var edilen, konulan, yerleştirilen
zehap: gitme, bir fikre kapılma
zikir: anma, bildirme

اَللّٰهُ Lâfza-i Celâlinin sarahatle zikri, halkı fazlaca esbaba ehemmiyet vermekten zecr ve men etmekle, esbabın perdesi altında tasarruf eden Yed-i Kudreti görmeye fikirleri davet eder.

(1) شَآءَ fiilinin bir mef'ul ile takyit edilmeyerek mutlak bırakılması, meşiet ve irade-i İlâhiyenin kâinatın ahvalinden müteessir olmadığına ve mevcudatın sıfât-ı İlâhiyeye tesirleri bulunmadığına işarettir. Yanı, beşenn iradesi ve sair sıfatları, mevcudatın hüsün ve kubuh, büyüklük ve küçükluk gibi ahvalinden muteessir olduğu gıbı, sıfât-ı İlâhiye müteessir olmaz; sıfât-ı İlâhiyeye göre hepsi müsavidir.

"Götürmek" manasını ifade eden ذَهَبَ 'den anlaşılıyor ki, esbap müsebbebat üzere musallat ve müstevli değildir. Yanı, esbabın irtifaı zamanında esbapla bağlı ve kaim olan müsebbebatın adem deryasına düşmesi ihtimali yoktur. Ancak esbabın arkasında hazır bulunan Yed-ı Kudret, o müsebbebatı hıfzeder, ve hikmet-i İlâhiye, muvazene ve nizam kanunu mucibince, başka mevkılere gonderir, ihmal etmez.

Evet, hararet suyu kaynatmakla suyun bunyesini tahrip ettiği zaman, o tahrip neticesi vücuda gelen buhar ademe gitmez. Belkı, nizamat-ı havaıye mucıbınce muayyen bir mecraya sevk edilir ve muayyen bir mevkie çıkar, emr-ı İlâhîye ıntızaren, orada durur.

1- Dileseydi (Bakara Suresi 20)

adem: yokluk, hıçlık.
ahval: haller, durumlar
beşer: insan, insanlık.
derya: deniz
ehemmiyet: onem, deger kıymet.
emr-i İlâhî: Allah ın emrı
esbap: sebepler, vasıtalar
fiil: ış, oluş, davranış, hareket.
hararet: sıcaklık.
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme
hikmet-i İlâhiye: Allah ın hikmetı, mahlukatın yaratılışında Allah ın gayelen
hüsün: guzellik
ihmal: boşlama, onemseme me
ihtimal: olabilırlik, olasılık
intizaren: bekleyerek, gozleyerek.
irade: dileme, isteme, bir şeyı yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirme gucu
irade-i İlâhiye: Allah ın iradesi, Cenab-ı Hakkın dıledığını yapabilme gucu, kudretı
ırtıfa: yukseklik.
kaim: yerine geçmek.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
kubuh: çırkınlık.
Lâfza-i Celal: Allah lafzı, kelimesi
mana: anlam
mecra: kanal
men: yasak etme, engelleme
meşiet: dileme, irade, istek
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mevkı: yer, makam.
muayyen: belirli.
mucibince: gereğince.
musallat: çok fazla rahatsız eden, fazlasıyla uzenne giden ve sataşan
mutlak: salıverilmiş, başıboş bırakılmış
muvazene: ıkı şeyın eşıt olma hâlı, denklik, denge
musavi: eşıt.
müsebbebat: bır sebeple olanlar, sebeple meydana çıkanlar, neticeler
müstevli: ıstıla eden, her tarafı kaplayan, yayılan
müteessir: teessure kapılan, huzunlu, kederlı, mahzun
nizam: duzen, duzgunlük, kaıde, kanun
nizamat-ı hevaiye: nefis ve hevaya yonelik duzenler, tanzimler
sarahat: sarılık, açıklık, belırlılık.
sevk: yonelıtme, gonderme
sıfât-ı İlâhiye: Allah ın sıfarlan
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
takyıt: kayıt ve şarta bağlama
tasarruf: idare etme, kullanma
Yed-ı Kudret: kudret elı, her şeyi tutan Allah ın kudret elı
zecr: onleme, yasak etme, yasaklama
zikir: anma, bıkdırme.

Ve keza, [1] ذَهَبَ tabirinden anlaşılır ki, havâss-i hamse denilen duygular, sağır, kör, camıt tabiattan neş'et etmiş değildirler; ancak, o duygular, Cenab-ı Hak'tan ihsan edilen hediyelerdir. Yalnız, goz, kulak tabırleri, adî birer isimdirler

Ve keza ذَهَبَ 'nın harf-ı cer olan ب ile beraber gelmesinden anlaşılıyor ki, müsebbebat esbaptan ayrıldığı zaman başıboş bırakılmaz, yine bir nizam altına alınır. Çunku, ذَهَبَ بِهِ "beraberce götürmek" manasını ifade eder. Beraber götürülen bir şey sahipsiz, başıboş bırakılmaz.

İhtar: Sem'ın mufret olarak, basarın cem olarak zıkırleri, işıtılen bır, gorulen çok olduğuna işarettır Evet soylenılen sözler birer birer kulağa gırer, öyle ışıtılır fakat, çok şeyler bır defa bakmakla göze görünür

إِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [2]

Bu cümledeki nükteler ve işaretler:

Evvelâ, bu cümle münafıkları ve yolcuları istilâ eden dehşetın hakıkat olduğuna bır fezleke ve bır hülâsadır. Ve bu hulâsadan anlaşılır ki, yolcuların ahvali münafıkların ahvalını tamamıyla temsil ettiği ve her bır hâlleri yolcuların hâllerinde göründüğü gibi, her bir zerrede ve her bır hâlde kudret-ı Ilâhıyenın de tasarrufu gorunur.

adî: basıt, bayağı sıradan
ahval: hâller durumlar
basar: gorme
camıt: ruhsuz cansız.
cem: çogul
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahıbı Allah
defa: kat, mıslı.
dehşet: buyuk tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
esbap: sebepler vasıtalar
evvela: oncelikle
fezleke: hulasa, neuce muhtasar özet.
hakıkat: gerçek, dogru
harf-ı cer: cer harfi Arapçada başına geldiği kelımenın sonunu esre ile ("i" diye) okutan harf.
havass-i hamse: beş duygu
hulasa: kısaca, ozet.
ihsan: bağışlama ıkram etme lutuf
ihtar: dıkkat çekme hatırlatma uyarı.
istilâ: ele geçırme, kaplama yayılma
keza: boylece aynı şekılde
kudret-i Ilâhıye. Allah ın kudreti Allah ın kudretıyle yaptığı ışler fıtıler tasarruflar
mana: anlam
mufret: tekıl teklık.
munafik: nıfak sokan ıkı yuzluluk eden ara bozucu
müsebbebat. bır sebeple olanlar sebeple meydana çıkanlar neuceler
neş et: meydana gelme oluşma, çıkma
nizam: duzen düzgunluk, kaıde kanun
nükte: ince manalı ancak dıkkatle anlaşılabilen mana veya söz
sem: ışıtme
tabiat: kâınatın düzenını devam ettıren kanun
tabır: ıfade deyım.
tasarruf: idare etme kullanma
temsil: ornek mısal
zerre: en kuçuk parça mole kul atom
zikir: anma bildırme

1 Gotürmek.
2 Şuphesiz Allah her şeye kadırdır (Bakara Suresi 20)

Tahkiki ifade eden [1] اِنَّ dâhil olduğu hükmün sabit ve sarsılmaz hakikatlerden olduğuna delâlet ettiği gibi, meselenin azametini ve vüs'atini ve dikkatini ve nev-i beşerin bu gibi meselelerde âciz, zayıf ve kâsır olduğunu remzen gösteriyor. Çünkü, bu gibi yakinî meselelerde tereddüdü intaç eden, ancak vehimlerdir. Vehimleri tevlit eden, zaafiyet, acz, kusurdur. Bunlar ise, insanın tıynetiyle yoğrulmuş sıfatlardır.

اَللّٰهُ Lâfza-i Celâlinin burada sarahaten zikredilmesi, bu cümledeki hükmü ispat eden delile işarettir. Çünkü bütün mevcudat taht-ı tasarrufunda ve daire-i şümulünde bulunan kudret, sair sıfatlar gibi, ulûhiyetin lâzımesidir.

[2] عَلٰى kelimesinden anlaşılır ki, ademden eşyayı çıkaran Kudret, o eşyayı mühmel ve başıboş bırakmaz. Ancak hikmetin murakabesi ve nezareti altında terbiye eder ve ettirir.

[3] كُلّ edatından anlaşılır ki, esbabın bütün eserleri ve hâsıl-ı bilmastar denilen ef'al-ı ihtiyâriyeye terettüp eden eserler, tamamen Kudrete bağlıdır. Mevcuda ve mevcudata şey ve eşya denilmesi, meşiet-i İlâhiyenin taallûkundan neş'et ettiğine nazaran, [4] شَيْء tabirinden anlaşılır ki, eşya vücuda geldikten sonra da Sânî'den alâkası kesilmez. Vücudun tekerrüründen ibaret olan bekaları için, daima Sânıa muhtaçtırlar.

1- Şüphesiz ki
2- Üzerine, üzerinde
3- Hepsi, tümü.
4- Nesne, şey

---

acz: zayıflık, güçsüzlük
adem: yokluk, hiçlik.
alaka: ilgi, ilişki, bağ
azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
dahil: içen, iç.
daire-i şümul: kapsam dairesi
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: kanıt, tanık, burhan.
ef'al-i ihtiyâriye: kişinin kendi istegiyle yaptığı işler, kişinin kendi ihtiyarî fiilleri
esbap: sebepler, vasıtalar
hakikat: gerçek, doğru
hâsıl-ı bilmastar: gerçek tesir sahibinden meydana gelen fiil (ateş ederek bir adamı öldürmede ateş etmek mastar, adamın olmesi hâsıl-ı bilmastardır
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hüküm: karar, emir
ibaret: meydana gelen, oluşan.
intaç: netice verme, sonuçlandırma
İspat: kanıtlama, doğrulama
kâsır: kısa
kudret: güç, kuvvet, iktidar. Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
kusur: eksiklik, noksan
Lafza-i Celâl: Allah lafzı, kelimesi
lâzıme: lâzım olan
mesel: örnek, numune, misal
meşiet-i İlâhiye: Cenâb-ı Hakka ait, Onun bilgisi, arzusu, istegi ve iradesi altında olan Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
muhtaç: gerek duyan
murakabe: kontrol, denetleme.
mühmel: ihmal edilmiş, bırakılmış, önemsiz.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nezaret: gözetme, bakma.
remzen: remiz ile, işaret ederek, ima yoluyla
sabit: durağan, değişmeyen, İspatlanmış
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sarahaten: açıkça, açıktan açığa
sıfat: vasıf, nitelik.
taalluk: alâkalı, munasebetli olma
tabir: ifade, deyim
tahkik: inceleme, araştırma
taht-ı tasarruf: idare altında
tekerrür: tekrarlanma
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
terettüp: ait olma, icap etme, gerekme
tevlit: doğurma, sebep olma
tıynet: yaratılış, tabiat, maya, mizaç, huy, karakter
ulûhiyet: İlâhlik, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vüs'at: genişlik, bolluk
yakîn: şüphe edilmeyecek derecede kesin olan şeyler
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık
zikir: anma, bildirme.

قَادِرٌ[1] kelimesine bedel, sübut ve devamı ifade eden قَدِيرٌ[2] sigasından anlaşılır ki, kudret, makdurat nispetinde olmayıp, kudretin daire-i tasarrufu pek geniştir. Hem, kudret zatiyedir; tagayyürü kabul etmez. Hem, aynı zamanda kudret lâzımedir, ziyade ve noksan olmaz. Hem, kudret *Rezzak, Gaffar, Muhyî, Mümît* gibi sıfât-ı fiiliyenin mercii ve mizanıdır.

يَآ أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِى خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَآءَ
بِنَآءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ
فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ[3]

Yanı: "*Ey insanlar! Sızı ve sızden evvelkileri yaratan Rabbinize ibadet edinız kı, takva mertebesine vâsıl olasınız. Ve yine Rabbınıze ibadet edinız kı, arzı size döşek, semayı bınanıza dam yapmış ve semadan sulan indırmiş kı, sızlere rızık olmak uzere, yerden meyve ve sair gıdaları çıkartsın. Oyle ise, Allah'a mısıl ve şerik yapmayınız. Bılırsınız kı, Allah'tan başka ma'bud ve hâlıkınız yoktur.*"

1. Dilediğini dilediği gibi yapmaya gucu yeten
2. Dilediğini dilediği gibi yapmakta sonsuz daimî ve eksılmeyen kudret sahıbı olan.
3. Bakara Suresi 21-22

arz: yer, dünya
bedel: yerine, adına, namına
daire-i tasarruf: tasarruf sahası.
evvel: once
Gaffar: kullanın gunahlannı çok af feden, orten, bağışlayan, bağışlaması bol olan Allah
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
lazıme: lâzım olan
mabut: kendısıne ıbadet olunan, tapınılan, kulluk edilen
makdurat: elden gelenler
merci: merkez, kaynak, muracaat edilecek yer
mertebe: derece, basamak.
mısıl: benzer, eş
mizan: terazi, olçu
Muhyi: olulen dınlten, hayat verен Allah
Mumit: dırıltıp can verdığını vaktı gelınce olduren Cenab-ı Hak.
nispet: oran, deger
Rab: "Yaratttıklarını besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle ıslah ve terbıye eden" anlamında Allah ın bir ismi
Rezzak: butun yaratılmışlann rızkını veren ve ıhtıyaçlannı karşılayan Allah.
rızk: Allah tarafından her canlı ıçın ayrılmış ve takdır edilmiş olan nımet, yıyecek, ıçecek ve gıyecek ıle ılgılı şeyler
sema: gokyuzu, gok.
sıfat-ı fıiliye: Cenab-ı Hakka mahsus fıilı sıfatlar
sıga: kıp, fılın çekımınden meydana gelen, şahıs, zaman ve vasfı degıştıren hâl
sübut: sabıt olma, ıspatlanma.
şerik: ortak.
tagayyür: degışme, başkalaşma
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgı şeylerden kaçınma, Allah ın emırlerını tutup azabından korunma
vasıl: erışme, ulaşma, kavuşma
zatiye: zat ıle, kışı ıle alakalı
ziyade: çok, fazla.

Mukaddeme

Akaidî ve imanî hükümleri kavî ve sabit kılmakla meleke hâline getiren, ancak ibadettir. Evet, Allah'ın emirlerini yapmaktan ve nehiylerinden sakınmaktan ibaret olan ibadetle, vicdanî ve aklî olan imanî hükümler terbiye ve takviye edilmezse, eserleri ve tesirleri zayıf kalır. Bu hâle, âlem-i İslâm'ın hâl-i hazırdaki vaziyeti şahittir.

Ve keza, ibadet dünya ve ahıret saadetlerine vesile olduğu gibi, meaş ve meade, yani dünya ve ahıret işlerini tanzime sebeptir ve şahsî ve nev'î kemalâta vasıtadır ve Hâlık ile abd arasında pek yüksek bir nispet ve şerefli bir rabıtadır.

İbadetin dünya saadetine vesile olduğunu izah eden cihetler:

Birisi: *İnsan, bütün hayvanlardan mümtaz ve müstesna olarak, acıp ve lâtif bir mizaçla yaratılmıştır. O mizaç yüzünden, insanda çeşit çeşit meyiller, arzular meydana gelmiştir. Meselâ, insan en muntehap şeyleri ister, en güzel şeylere meyleder, ziynetli şeyleri arzu eder, insaniyete lâyık bir maişet ve bir şerefle yaşamak ister.*

Şu meyillerin iktızası üzerine, yiyecek, giyecek ve sair hacetlerini istediği gibi, güzel bir şekilde tedarikinde çok sanatlara ihtiyacı vardır. O sanatlara vukufu olmadığından, ebna-i cinsiyle teşrik-i mesai etmeye mecbur olur ki; her birisi, semere-i sa'yiyle arkadaşına mübadele

abd: kul
acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akaıt: İslâmın imanla ilgili esasları ve hükümleri
aklî: akla dayanan, akıl ile ilgili
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
arz: sunma
arzu: istek, heves, niyet.
cihet: yan, yön, taraf
ebna-i cins: aynı cinsten olanlar
hacet: ihtiyaç.
hale: durum, vaziyet
Halık: yaratıcı, Allah
hâl-i hazır: şimdiki zaman, hal
hükum: karar, emir, buyruk.
ibaret: meydana gelen, oluşan
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
İmanı: İmana dair olan, imanla ilgili
insanıyet. insanlık, bütün insanlar
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kavî: kuvvetli, güçlü
kemalât: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
keza: böylece, aynı şekilde.
latif: hoş
lâyık. yakışan, yaraşır, yakışır
maişet: geçim, geçinme
mead: ebedi hayat, ahıret hayatı için gerekli maddeler
meaş. dünya hayatı için gerekli maddeler
meleke: bir şeyi çok kez tekrarlayarak ve tecrübe ederek meydana gelen bilgi ve maharet.
mesai: çalışma
mesela: örneğin
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
mizaç: huy, tabiat, fıtrat.
mukaddeme: başlangıç.
mübadele: değiş-tokuş, karşılıklı olarak değişürme
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin
muntehap: seçkin, güzide, mümtaz
müstesna: istisna olan, hariç.
nehiy: yasaklama, menetme, bir işin yapılmaması konusunda tembihte bulunma
nev'i: cinse ait, türle ilgili
nispet: ilgi, bağ, münasebet.
rabıta: ilişki, bağ
saadet: mutluluk.
sabit: durağan, değişmeyen, İspatlanmış
semere-i sa'y. çalışmanın semeresi, gayretin meyvesi, çalışma sonucu elde edilen kâr, fayda
şahsı: şahsa, kişiye ait, hususi
şeref: onur, haysiyet
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
terbiye. besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
teşrik-i mesai: mesaileri birleştirme, birlikte çalışma, işbirliği yapma, bir işi beraber yapma
vasıta: vesile, neden, aracı
vaziyet. durum
vesile: yol, vasıta, sebep
vicdanı: vicdanla, kalbi his ile ilgili, vicdana ait.
vukuf: anlama, bilme, haberli olma
ziynet: süs, bezek.

suretiyle yardımda bulunsun ve bu sayede ihtiyaçlarını tesviye edebilsinler.

Fakat, insandaki kuvve-i şeheviye, kuvve-i gadabıye, kuvve-i akliye, Sânı tarafından tahdit edilmediğinden ve insanın cüz-i ihtiyârîsıyle terakkisini temin etmek için bu kuvvetler başıboş bırakıldığından, muamelâtta zulüm ve tecavüzler vukua gelir.

Bu tecavüzleri önlemek için, cemaat-ı insanıye, çalışmalarının semerelerini mübadele etmekte adalete muhtaçtır. Lâkın her ferdin aklı, adaleti idrakten âciz olduğundan, küllî bir akla ihtiyaç vardır ki, fertler o küllî akıldan istifade etsinler. Öyle küllî bir akıl da ancak kanun şeklinde olur. Öyle bir kanun, ancak şeriattır.

Sonra, o şeriatın tesirini, icrasını, tatbikini temin edecek bir merci, bir sahip lâzımdır. O merci ve o sahip de ancak peygamberdir. Peygamber olan zatın da zahiren ve bâtınen halka olan hâkimiyetini devam ettirmek için, maddî ve manevî bir ulviyete ve bir imtiyaza ihtiyacı olduğu gibi, Hâlık ile olan derece-i münasebet ve alâkasını göstermek için de bir delile ihtiyacı vardır. Böyle bir delil de ancak mu'cizelerdir.

Sonra, Cenab-ı Hakkın emirlerine ve nehiylerine itaat ve inkıyadı tesis ve temin etmek için, Sânin azametini zihinlerde tespit etmeye ihtiyaç vardır. Bu tespit de ancak akaitle, yani ahkâm-ı imaniyenin tecellisiyle olur. İmanî hükümlerin takviye ve inkişaf ettirilmesi, ancak tekrar ile teceddüt eden ibadetle olur.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
ahkâm-ı imaniye: imanın hükümleri, imanın temel şartları.
akaid: İslâmın imanla ilgili esasları ve hükümleri.
alâka: ilgi, ilişki, bağ.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bâtınen: dahilen, iç yüzünde, içinden olarak.
cemaat-i insaniye: insan topluluğu, bir yere toplanmış insanlar.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
cüz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüz'î irade.
delil: kanıt, tanık, burhan.
derece-i münasebet: alâka derecesi, ilgi ölçüsü.
hâkimiyet: hâkim oluş, hükme diş, egemenlik.
Hâlık: yaratıcı, Allah.
hukum: karar, emir.
icra: yürütme, bir işi yerine getirme.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
İmanî: imana dair olan, imanla ilgili.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kuvve-i akliye: akıl duygusu, akıl hasleti.
kuvve-i gadabıye: hiddet, öfke duygusu.
kuvve-i şeheviye: cinsî istek duygusu, dünya zevklerine istek duygusu, yeme, içme, konuşma, uyuma istek ve hissi gibi kabiliyetler.
küllî: umumî, genel.
maddî: madde ile alâkalı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
merci: merkez, kaynak, müracaat edilecek yer.
muamelât: muameleler, işlemler, alışverişler.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
muhtaç: gerek duyan.
mübadele: değiş-tokuş, karşılıklı olarak değiştirme.
nehiy: yasaklama, menetme, bir işin yapılmaması konusunda tembihte bulunma.
Peygamber: Hazret-i Muhammed.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semere: meyve, güzel netice.
şeriat: İslâm dini ve prensipleri.
tahdit: hudutlandırma, sınırlama.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tatbik: uydurma, uygulama.
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ilen gitme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
temin: sağlama.
terakki: yükselme, ilerleme.
tesis: kurma, meydana getirme.
tesviye: bir seviyeye getirme, aynı düzeye getirme.
ulviyet: ulvîlik, yüceliik, yüksekliik, ululuk.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zahiren: görünüşte.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

İkincisi: *İbadet fikirlen Sânı-i Hakîm'e çevirttırmek içindir.* Abdın Sâni-ı Hakîm'e olan teveccühü, itaat ve inkıyadını intaç eder. İtaat ve inkıyat ise abdı intizam-ı ekmel altına idhal eder. Abdin intizam altına girmesiyle ve nizama ittıba etmesiyle hikmetin sırrı tahakkuk eder. Hikmet ise, kâinat sahifelerinde parlayan sanat nakışlanıyla tebarüz eder.

Üçüncüsü: İnsan, santral gıbı, butün hılkatin nizamlanna ve fıtratın kanunlanna ve kâinattakı nevamıs-ı İlâhiyenin şualarına bir merkezdir. Bınaenaleyh, insanın o kanunlara intisap ve irtıbat etmesi ve o namusların eteklerine yapışıp temessük etmesi lâzımdır ki, umumî cereyanı temin etsin ve tabakat-ı âlemde deveran eden dolaplann hareketlerine muhalefetle o dolaplann çarkları altında ezilmesin. Bu da ancak evamir ve nevahîden ibaret olan ibadetle olur.

Dördüncüsü: Emırlen imtısal, nehiylerden içtinap etmek sayesinde, bir fert hey'et-i içtimaiyede çok mertebelerle nıspet peyda eder ve alâkadar olur. Bılhassa ahkâm-ı dıniye ve mesalih-ı umumıye hususunda, bir fert bır nevi hukmune geçer. Yani, pek çok hukuklar, haysıyetler, ırşatlar, talimler, ıslahlar gıbi vazifeler bir şahsa yüklenir. Eğer evamin imtisal, nevahîden ıçtinap eden o şahıs olmasa, o vazıfeler tamamen payımal olur.

Beşincisi: İnsan İslâmıyet sayesinde, ibadet saikasıyla butün Muslumanlara karşı sabıt bır munasebet peyda eder ve kavı bir irtıbat ve bağlılık elde eder. Bunlar ise sarsılmaz bır uhuvvete, hakıkî bir muhabbete sebep olur.

abd: kul
ahkâm-ı dinıye: dine aıt hukumler, dınle ılgılı hukumler
alakadar: ılgılı, ılışkı.
bilhassa: ozellıkle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne
deveran: donme, donup dolaşma
fıtrat: yaratılış, tabıat, mizaç, huy
haysiyet: şeref, onur, ıtıbar
heyet-i içtimaiye: sosyal toplum
hikmet: ilahî gaye, yuksek bilgi, fayda
hılkat: yaratılma, yaratılış
hükmune: yenne degenne
ıslah: ıyı duruma getırme, ıyıleştırme, duzeltme
ıbaret: meydana gelen olusan
içtinap: çekınme, sakınma, uzak durma
imtisal: emre tamamen uyma, gerekenı yapma, alınan emre boyun egme
inkıyat: baglanma, kendını teslım etme, kayıt altına girme
intaç: netice verme, sonuçlandırma
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
intizam: duzenlılık, düzgünlük
intizam-ı ekmel: mukemmel sıstem, duzen
irşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma
irtibat: bağ, munasebet.
itaat: soz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
İthal: dâhıl etmek.
ittıba: tabı olma, uyma, ıtaat etme
kainat: evren, yaratılmış şeylerin tamamı, butun alemler
kavi: kuvvetlı, guçlu
mertebe: derece, basamak.
mesalih-ı umumiye: umuma herkese aıt maslahatlar, faydalar
muhabbet: sevgi, sevme
muhalefet: uygun olmama, aykırılık, zıtlık, ayrılık, muhaflflik.
munasebet: ılgı, ılışkı, bag.
namus: kanun, nızam
nehiy: yasaklama, emir kıpının olumsuzu.
nevahî: yasaklanmış şeyler, yasaklar
nevamıs-ı ilahiye: Cenab ı Hakkın koymuş oldugu kanunlar, şenatlar
nevi: çeşıt.
nispet: ılgı, bağ, munasebet.
nızam: duzen, duzgunluk, kaıde, kanun
payımal: ayak altında kalmış, ayak altına alınmış, çıgnenmış.
peyda: kurma, saglama
sabit: duragan, degışmeyen, ıspatlanmış
sahife: sayfa.
saika: sevk eden, goturen, surukleyen, sebep olan, sebep
Sâni-i Hakim: hıkmet sahıbı olan, her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah
sır: gizlenen gerçek, saklanan bılgı.
şua: ışın, ışık, huzmelen
tabakat-ı alem: alem tabakaları, dunyanın farklı farklı katmanları
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delıl ile ıspat edılme, kesınleşme
talim: egıtım, yetıştırme, ogretme
tebarüz: belli olma, gorunme, baryz hale gelme
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma
temin: sağlama
teveccüh: yonelme, sevgi, ılgı.
uhuvvet: kardeşlık
umumî: genel
vazıfe: gorev

Zaten hey'et-i içtimaiyenin kemaline ve terakkisine ilk ve en birinci basamaklar uhuvvet ile muhabbettir.

İbadetin şahsî kemalâta sebep olduğunun izahı:

İnsan cismen küçük, zayıf ve âciz olmakla beraber, hayvanattan addedildiği hâlde, pek yüksek bir ruhu taşıyor; ve pek büyük bir istıdada maliktır, ve hasredilmeyecek derecede meyilleri vardır; ve gayr-i mütenahi emeller sahibidir, ve addedilemez fikirleri vardır, ve gayr-i mahdut şeheviye ve gadabiye gibi kuvveleri vardır. Ve öyle acaip bir yaratılışı vardır ki, sanki bütün enva ve âlemlere fihriste olarak yaratılmıştır.

İşte, böyle bir insanın, o yüksek ruhunu inbisat ettiren ibadettir, ıstıdatlarını ınkışaf ettiren ibadettir, meyillerini temyiz ve tenzih ettiren ibadettir; emellerini tahakkuk ettiren ibadettir; fikirlerini tevsi ve intızam altına alan ibadettir, şeheviye ve gadabiye kuvvelerini had altına alan ibadettir, zahirî ve bâtınî uzuvlarını ve duygularını kirleten tabiat paslarını izale eden ibadettir. İnsanı mukadder olan kemalâtına yetiştiren ibadettir. Abd ile Ma'bud arasında en yüksek ve en lâtif olan nispet, ancak ibadettir. Evet, kemalât-ı beşeriyenin en yükseği şu nispet ve münasebettir.

İhtar: İbadetin ruhu ihlâstır. İhlâs ise, yapılan ibadetin yalnız emredildiği için yapılmasıdır. Eğer başka bir hikmet ve bir fayda ibadete illet gösterilse, o ibadet batıldır. Faydalar, hikmetler yalnız mureccih olabilirler, illet olamazlar.

abd: kul
acayip: çok tuhaf ve anlaşılmaz şeyler.
add: saymak, böyle kabul etmek.
alem: dünya, cihan
batıl: boş, beyhude, yalan, çürük, hurafe
bâtını: içe ait, dâhilî, görünmeyen, gizli
cismen: cisim itibanyla, cisim olarak, vücutça, bedence
emel: amaç, arzu, istek.
enva: çeşitler, türler, neviler.
faide: fayda
fihriste: katalog, liste.
gadablye: gazap ve öfke ile ilgili
gadap: kızgınlık, hiddet, öfke
gayr-i mahdut: hudutsuz, sınırsız, sonsuz
gayr-ı mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
had: sınır
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma
hayvanat: hayvanlar
hey'et-i içtimaiye: sosyal bünye; toplumsal yapı.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
illet: sebep, gaye, hedef, bir şeye yol açan, bir şeyi gerektiren durum
inbisat: yayılma, açılma, genleşme
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme
intızam: düzenlilik, düzgünlük.
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kemal: olgunluk, fazilet
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kemalât-ı beşeriye: insanlara ait kemalat, insanların keşif, buluş ve hünerleri, insanların fazilet ve erdemleri
kuvve: kabiliyet, meleke, evsaf
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah
malik: sahip
meyil: iptilâ, tutkunluk, aşk
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
mukadder: takdir edilen, programlanan, tayin edilen.
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
mureccih: tercih eden, üstün tutan
nispet: ilgi, bağ, münasebet
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şehevî: şehvetle ilgili, hayvanî ve nefsanî duygularla alâkalı, onlara ait.
tabiat: kainatın düzenini devam ettiren kanun
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
terakki: yükselme, ilerleme.
tevsi: bollaştırma, genişletme
uhuvvet: kardeşlik.
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan, her biri organ
zahiri: görünürde
zaif: zayıf

Kur'ân-ı Kerîm vakta ki [1] يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا (ilâahir) emriyle insanlan ibadete davet ettı, sankı lisan-ı hâl ile, "Niçin ibadet yapalım? İlleti nedir?" dıye sorulan suali, Kur'ân-ı Kerîm, [2] رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ cümleleriyle cevaplandırmak uzere Sânıın vucud-ı vahdetine dair bürhanlan zikretmeye başladı.

Mukaddeme

Ateşin dumana olan delâleti gibi, muessirden esere yapılan istıdlâle *bürhan-ı lımmî* denildiği gibi; dumanın ateşe olan delâleti gıbi, eserden muessire olan istıdlâle de *bürhan-ı innî* denir. Bürhan-ı innî, şüphelerden daha salimdır.

Bu ayetin, Sânıin vücut ve vahdetine işaret eden delillennden bırı de, *mayet delili*'dır. Bu delil, kâınatı ve kâinatın eczasını ve envaını İhtilâlden, ihtilâftan, dağılmaktan kurtanp, butun hususatını ıntızam altına almakla kâinata hayat veren nizamdan ıbarettir. Bütün maslahatlann, hıkmetlerın, faydaların, menfaatlerın menşeı bu nızamdır. Menfaatlerden, maslahatlardan bahseden bütün âyât-ı Kur'âniye, bu nızam üzerine yuruyor ve bu nızamın tecellisine mazhardır. Binaenaleyh, bütün mesalihin, fevaıdın ve menafıın mercıı olan ve kâınata hayat veren

1- Ey insanlar! İbadet edinız!.. (Bakara Suresi 21)

2- Sızı yaratan Rabbınıze (Bakara Suresi 22)

âyât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
ayet: Kur'ân cumlesi.
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzenne
bürhan: delil, ıspat, huccet.
burhan-ı innî: hadıselerden kanunlarına netıcelerinden sebeplerine ve eserden muessıre olan delil (dumanın ateşe delil olması gibi.) kâınatta gorulen eserlerden eser sahıbının varlıgına getırılen delil
burhan-ı lımmî: tumden gelım: eser sahıbinden esere getırılen delil
dair: alâkalı, ılgılı
delalet: delil olma gösterme alamet, işaret.
delil: kanıt, tanık bürhan.
ecza: cuzler parcalar kısımlar
enva: çeşıtler turler neviler
fevaıt: faydalar
hıkmet: ilâhı gaye, yuksek bilgi, fayda
hususat: hususlar
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihtilaf: ayrılık, bır konuda farklı goruş ve düşünüş, fikır ayrılıgı
ihtilal: bozulma karışıklık ıntızamsızlık.
ilaahir: sonra kadar sonuna kadar
İllet: sebep, gaye
inayet: yardım, ihsan lutuf
intizam: duzen, duzenlilik.
istıdlal: akıl yurutme, delil getirme
kâinat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahıyle ındırılen en son İlâhı kıtap
lısan-ı hal: hâl dılı, bır şeyln durusu ve gorunuşü ile bır mana ifade etmesi
maslahat: uygun ış, faydalı ış
menafi: menfaatler, faydalar, yararlar, çıkarlar
menfaat: fayda
menşe: esas, kaynak
merci: merkez, kaynak, mùracaat edilecek yer.
mesalih: maslahatlar, faydalar
mukaddeme: başlangıç
muessir: eser sahıbi, tesır eden, işleyen, hukmunu yuruten
nizam: duzen, düzgunlük, kaıde, kanun
salim: korkusuz, emin, endişesiz
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sual: soru
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
vahdet: bır ve tek olma
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman kı o zaman kı oldugu vakıt.
vücud-i vahdet: bır oluş, tek varlık, varlıgı tek ve bır olan
vücut: var olma, varlık

bir nizam, elbette ve elbette bir nâzımın vücuduna delâlet ettiği gibi, o nâzımın kasıt ve hikmetine de delâlet etmekle, kör tesadüfün vehimlerini nefyeder.

Ey İnsan!

Eğer senin fikrin, nazarın şu yüksek nizamı bulmaktan âciz ise ve istikra-i tam ile, yani umumî bir araştırmayla da o nizamı elde etmeye kâdir değilsen, insanların telâhuk-i efkâr denilen fikirlerinin birleşmesinden doğan ve nev-i beşerin havâssı (duyguları) hükmünde olan fünunla kâinata bak ve sahifelerini oku ki, akılları hayrette bırakan o yüksek nizamı göresin.

Evet, kâinatın her bir nev'ine dair bir fen teşekkül etmiş veya etmektedir. Fen ise kavaid-i kulliyeden ibarettir. Kaidenin külliyeti ise, nizamın yüksekliğine ve güzelliğine delâlet eder. Zira, nizamı olmayanın kulliyeti olamaz.

Meselâ, "Her âlimin başında beyaz bir amâme var." Kulliyetle söylenilen şu hüküm, ulema nev'inde intizamın bulunmasına bakar.

Öyle ise, umumî bir teftiş neticesinde, fünun-ı kevniyeden her birisi, kaidelerinin külliyeti ile, kâinatta yüksek bir nizamın bulunmasına bir delildir. Ve her bir fen, nurlu bir burhan olup, mevcudatın silsilelerinde salkımlar gibi asılıp sallanan maslahat semerelerini ve ahvalin değişmesinde gizli olan faydaları göstermekle, Sâniin kasıt ve hikmetini ilân ediyorlar. Âdeta, vehim şeytanlarını tard etmek için, her bir fen birer necm-i sakıptır. Yani, batıl vehimleri delip yakan birer yıldızdırlar.

adeta: sanki
ahval: haller, durumlar
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
amâme: imâme, sarık, başa sarılan sarık
batıl: boş, beyhude, yalan, çuruk, hurafe
burhan: delil, ispat, hüccet.
dair: alakalı, ilgili.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
delil: kanıt, tanık, burhan
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fünun: fenler
fünun-ı kevniye: kainatla ilgili fen ilimleri, kainattaki fiziki, kimyevî ve hayati kaidelere dair fenler
havas: hasseler, duyular
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hükmünde: değerinde, yerinde
hukum: dini kaide, kural
ibaret: meydana gelen, oluşan
ilan: yayma, duyurma, bildirme
intizam: düzen, düzenlilik.
istikra-i tamme: tam ve etraflı bir araştırma, detaylı inceleme
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan
kaide: kural, esas, düstur
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kasıt: niyet, düşünce
kavaid-i kulliye: genel kaideler, herkesi ilgilendiren, herkesin uyacağı kaideler
külliyet: bütünlük, umumîlik.
maslahat: uygun iş, faydalı iş.
mesela: örneğin
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
nazar: bakış, dikkat.
nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan
necm-i sakıp: parlak yıldız, karanlığı yırtarak geçen parlak yıldız
nefiy: inkâr etme, olumsuzlama
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: tür, çeşit.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun.
sahife: sayfa
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semere: meyve, güzel netice.
silsile: birbirini takip eden, şeylerin meydana getirdiği sıra.
teftiş: kontrol etme, muayene
telâhuk-ı efkar: fikirlerin birbiri peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi
tesadüf: rastlantı
teşekkül: şekillenme, şekil alma, meydana gelme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
umumî: genel
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.

Ey Arkadaş!

O nizamı bulmak için umum kâinatı araştırmaktansa, şu misale dikkat et, matlûbun hâsıl olur

Gozle görünmeyen bir mikrop, bir hayvancık, küçukluğüyle beraber pek ince ve garip bir makine-i İlâhiyeyi havıdır. O makine, mumkinattan olduğundan, vucut ve ademi, mütesavidir; illetsiz vücuda gelmesi muhaldir. O makinenin bir illetten vücuda geldiği zarurîdır. O illet ise, esbab-ı tabiiye değildir. Çünkü, o makinedeki ince nizam, bir ilim ve şuurun eseridir; esbab-ı tabiiye ise ilimsiz, şuursuz, camit şeylerdir. Akıllan hayrette bırakan o ince makinenin esbab-ı tabiiyeden neş'et ettiğini iddıa eden adam, esbabın her bir zerresine Eflâtun'un şuurunu, Calinos'un hikmetini itâ etmekle beraber, o zerrat arasında bir muhaberenin de mevcut olmasını ittıkat etmelidir. Bu ise, oyle bir safsata ve öyle bir hurafedir ki, meşhur Sofestaîyi bile utandınyor.

Maahaza, esbab-ı maddiyede esas ittıhaz edilen *kuvve-i cazibe* ile *kuvve-i dafıa*'nın, inkısama kabiliyeti olmayan bir cüzde birlikte içtımalan ıltızam edilmıştir. Hâlbuki, bunlar birbirlerine zıt olduklarından, içtimaları caiz değildir. Fakat, cazibe ve dafıa kanunlanndan maksat, *âdâtullah* ile tabir edilen kavanın-ı İlâhiye ise ve *tabiat* ile tesmiye edilen şenat-ı fıtrıye ıse caızdır; lâkın, kanunluktan tabiata, vücud-i zihnîden vücud-i hancîye, umur-i itibanyeden umur-i hakikıyeye, alet olmaktan müessir olmaya çıkmamak şartıyla makbuldür. Aksi takdirde caiz değildir.

adem: yokluk, hıçlik.
âdetullah: Allah'ın tabıata koydugu yaratılışa aıt kanunlar
aksı: ters, zıt
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun
camit: ruhsuz, cansız madde
cazibe: cezp edıcılık, çekıcılık
cuz: kısım, parça
dafıa: def eden, kovan.
esbab-ı maddıye: maddı sebepler
esbab-ı tabiiye: tabiî olagan sebepler
esbap: sebepler, vasıtalar
garip: ruhaf, hayret verici
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
havı: içine alan, kapsayan, kuşatan
hikmet: Ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hurafe: dının aslına uymayan sonradan dinî bilgiler arasına karışmış olan uydurma, batıl inanış
içtıma: toplanma, bir araya gelme
iddıa: bir fikri ısrarla savunma
ilım: bilgi, manfet.
illet: sebep, gaye.
ıtızam: bınnın tarafını tutma, tarafgirlik
inkısam: bolunme, parçalanma
ıta etmek: vermek.
ıtıkat: inanç, iman
ittıhaz: edinme, kabul etme
kabiliyet: becenklılık, yetenek.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
kavanın-ı ilahıye: Ilahı kanunlar, prensipler, Cenab-ı Allah'ın kainat taki kanunlan
kuvve-i cazibe: çekme kuvveti, cezp etme kuvveti, çekıcılık.
kuvve-i dafıa: defetme kuvveti, savma kuvveti, ıtıcılık, ıtıcı guç.
mahaza: bununla birlikte, boyle olmakla beraber
makbul: kabul edilmiş, geçerli
makine-i ilahiye: Allah'ın makınesi
maksat: kasıt, amaç, duşunce
matlup: talep edilen, istenilen şey
misal: benzer, ornek
muhabere: haberleşme
muhal: imkansız, olması mumkun olmayan
müessir: tesir eden, tesirini gosteren, eser ve ız bırakan
mümkinat: yaratılanlar, mümkun olanlar, imkan dahilindekiler, olabilir şeyler.
mutesavı: birbirine musavı olan, eşıt olan.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nizam: duzen, duzgunluk, kaıde, kanun
safsata: boş, temelsiz, asılsız soz.
Sofestaî: eskı Yunan felsefesinde hıcbir şeyin mutlak hakıkatinin olmadıgı, her şeyin ölçusunun insanın bılgısına dayalı olduğu inancını savunarak degerleri ve ahlakı sorgulayarak tahrip etmeye çalışan kimse
şeriat-ı fıtrıye: kainatta duzeni ve ahengi sağlayan, butun varlıkların uymak zorunda oldugu kanun ve kuralların tamamı
şuur: akıl, bılınç.
şuursuz: idraksız, bılgısız
tabıat: kainatın duzenini devam ettiren kanun
tabir: ifade, deyim
tesmiye: isımlendırme, ad verme
umum: butun, herkes
umur-i hakıkı: hakıkı emirler, gerçek işler
umur-i itibarı: ıtıbar edilecek emirler, uyulacak kanunlar
vücud-i harıcî: hancî vucut, varlıgı ortaya çıkan, dışında varlıgı bılınen nesne
vucud-i zıhnı: sadece zihinde bir varlıga sahip olup dışında aslı olamayan
vücut: var olma, varlık.
zarurî: zorunlu
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

Ey Arkadaş!

Mısal olarak gösterdiğim o küçük hurdebinî hayvancığın, yani mikrobun büyük fabrikasındaki nizam ve intizamı aklınla gorduğun takdirde, başını kaldır, kâinata bak. Emin ol ki, kâinatın vuzuh ve zuhuru nispetinde, o yüksek nizamı kâinatın sahifelerinde pek zahir ve okunaklı bir şekilde görüp okuyacaksın.

Ey Arkadaş!

Kâinatın sahifelerinde "*delilü'l-inaye*" ile anılan nizama ait ayetleri okuyamadı isen, sıfat-ı Kelâmdan gelen Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın ayetlerine bak ki; insanları tefekküre davet eden bütün ayetleri, şu *delilü'l-inaye*'yi tavsiye ediyorlar. Ve nimetleri ve faydaları sayan ayetler dahi, delilu'l-inaye denilen o yüksek nizamın semerelerinden bahsediyorlar. Ezcümle, bahsinde bulunduğumuz şu ayet, الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ[1] cümlelenyle, o nizamın faydalarını ve nimetlerini kopanıp insanlara veriyorlar.

Delil-i ihtirâî; Mezkûr ayetin Sâniin vücut ve vahdetine işaret eden delillerinden bir de الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ[2] cumlesıyle ışaret ettiği *delil-i ihtirai*'dir. Delil-i ihtirâinin hülâsası şöyle izah edilebilir:

1. O Rabbiniz ki yeryüzünü size bir döşek, gökyüzünü bir kubbe yaptı. Gökten de size bir su indirip onunla turlu meyvelerden ve mahsullerden size rızık ve sair gıdaları çıkardı. (Bakara Suresi 22)

2. O Rabbiniz ki sizi ve sizden öncekileri yaratmıştır. (Bakara Suresi 21)

ayet: Kur'ân cümlesi.
delil: kanıt, tanık, burhan.
delil-i ihtira: Cenab-ı Hakkın yeniden icat ederek yarattığı şeylerden meydana gelen, kendi zatına mahsus delil.
delil-i inayet: Allah'ın inayetinin delili, kâinattaki eşyanın menfaat ve faydalarını bildiren ayetler, deliller.
emin: inanma, güvenme.
ezcümle: bu cümleden olarak.
hurdebinî: gözle görülmeyecek derecede küçük, mikroskobik.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.
hulâsa: kısaca, özet.
intizam: düzen, düzenlilik.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misal: benzer, örnek.
nimet: lutuf, ihsan, bağış.
nispet: oran, ölçü.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun.
sahife: sayfa.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semere: meyve, güzel netice.
sıfat-ı Kelam: Kelâm sıfatı; Cenab-ı Hakkın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sıfatlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
vahdet: bir ve tek olma.
vuzuh: vazıh olma halı, açıklık.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, aşıkâr.
zuhur: açıklık, görünme.

Cenab-ı Hak, hususî eserlerine menşe ve kendisine lâyık kemalâtına mehaz olmak üzere, her ferde ve her nev'e has ve müstakil bir vücut vermiştir. Ezel cihetine sonsuz olarak uzanıp giden hiçbir nevi yoktur. Çünkü, bütün enva, *imkân*'dan *vücup* dairesine çıkmamışlardır. Ve teselsülün de batıl olduğu meydandadır. Ve âlemde görünen şu tagayyür ve tebeddül ile, bir kısım eşyanın hudusu, yani yeni vücuda geldiği de gözle görünüyor. Bir kısmının da hudusu zaruret-i akliye ile sabittir. Demek, hiçbir şeyin ezeliyeti cihetine gidilemez.

Ve keza, ilmü'l-hayvanat ve ilmü'n-nebatatta ispat edildiği gibi, envaın sayısı iki yüz bine balığdır. Bu neviler için birer *âdem* ve birer *evvel baba* lâzımdır. Bu evvel babaların ve âdemlerin daire-i vücupta olmayıp, ancak mümkinattan olduklarına nazaran, behemehâl vasıtasız, kudret-i İlâhiyeden vücuda geldikleri zarurîdir. Çünkü, bu nevilerin teselsülü, yani sonsuz uzanıp gitmeleri batıldır. Ve bazı nevilerin başka nevilerden husule gelmeleri tevehhümü de batıldır. Çünkü, iki neviden doğan nevi, ale'l-ekser ya akimdir veya neslî inkıtaa uğrar, tenasül ile bir silsilenin başı olamaz.

Hülâsa, beşeriyet ve sair hayvanatın teşkil ettikleri silsilelerin mebdei, en başta bir babada kesildiği gibi, en nihayeti de son bir oğulda kesilip bitecektir.

Evet, şuursuz, ihtiyârsız, camıt, basit olan esbab-ı tabiiyenin bütün akıllan hayrette bırakan o enva silsilelerinin ıcadına kabiliyeti olduğu, daire-ı imkândan harıçtır.

adem: yokluk, hıçlik.
akıbet: neticesiz, sonu yok, başarısız
alelekser: eksenya, çoğunlukla çok kez çok vakıt.
alem: dünya cihan
baliğ: ulaşmış erişmış
batıl: boş beyhude yalan çuruk, hurafe dinde yen olmayan dını hukumlere zıt.
behemehal: mutlaka elbette, ne yapıp edip
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
camıt: ruhsuz cansız madde
daire-i imkân: mumkun olan şartların hâkim olduğu âlem
daire-i vücup: tebeddul ve tegayyur etmeyen varlıgı tercıhe bağlı olmayan ve mumkınat aleminin otesindekı alem daire
ekser: pek çok.
enva: çeşıtler turler, nevler
esbab-ı tabiiye: tabıl olağan sebepler
evvel baba: ılk ata bır türun ılk bireyı
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman oncesızlık
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı bırden ıçıne alıp zamanla sınırlı olmamak
harıç: dışında
hayvanat: hayvanlar
hudus: sonradan meydana gelme yok ıken var edılme
husus: ozel
hülasa: kısaca ozet.
ıcat: vucuda getırme getırılme yoktan var etme ıbda
ıhtıyarsız: ırade ve ıstem dışı
ilmu l-hayvanat: hayvanları konu alan ılmler zooloji
ilmu'n-nebatat: bitkıleri konu alan ılım, botanik.
ımkan: olabılırlık, olanak.
ınkıta: kesılme arkası gelmeme devam etmeme devamlı olmama
ıspat: kanıdama dogrulama
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kemalat: kemaller olgunluklar mukemmelıkler
keza: boylece aynı şekılde
kudret-i İlahiye: Allah ın kudretı. Allah ın kudretuyle yaptıgı ışler fııller tasarruflar
lâyık: yakışan yaraşır yakışır
mebde: başlangıç.
mehaz: menba kaynak.
menşe: esas kaynak.
mümkinat: yaratılanlar mumkun olanlar ımkan dahılındekıler olabılır şeyler.
mustakil: tek kışı tek olarak.
nazaran: nıspeten kıyaslayarak, gore
nesil: soy zümyet
nevi: tür çeşıt.
nihayet: son.
sabit: ıspat edılmış, ıspatlanmış
silsile: bırbırını takıp eden şeylerın meydana getırdıgı sıra
sılsıle: sen dızı
şuursuz: ıdraksız bılgısız
tagayyür: degışme başkalaşma
tebeddül: başkalaşma, degışme.
tenasül: ureme bırbırınden doğup ureme nesil yetıştırerek çogalma
teselsül: arda arda gelme bırbırnı takıp etme zıncırleme
teşkil: olustırma şekıllendırme
tevehhüm: vehmıne kapılmak oyle zannetmek.
vasıta: vesıle neden, aracı
vucup: vacıp ve luzumlu olma varlıgı gerekıl olma gerekme
vücut: beden, ceset
zaruret-i akliye: akla gore mutlaka olması gereken şeyler
zarurî: zorunlu

Ve keza, kudret mu'cizelerinden birer nakş-ı garip ve birer sanat-ı acıp taşıyan o envaın ihtiva ettikleri efradın da, ihtira ve yaratılışlarını o esbaba isnat etmek, yalnız bir muhalin değil, muhalâtın en hurafesidir.

Binaenaleyh, o silsileleri teşkil eden enva ile efrat, hudus ve imkân lisanıyla Hâlık'larının vücub-ı vücuduna kat'î bir şahadetle şahadet ediyorlar.

Sual: Butün silsilelerin Hâlık'ın vucub-ı vücuduna kat'î şahadetleri göz önünde olduğu hâlde, bazı insanların madde ile maddenin hareketinin ezeliyeti cihetine zahıp olmakla dalâlete düştüklerinin esbabı nedendir?

Cevap: Kasıt ve dikkatle değil, sathî ve dikkatsiz bir nazarla, muhal ve batıla mümkün nazarıyla bakılabilir.

Meselâ, bir bayram akşamı, gökte ay ve hilâli arayanlar içinde ihtiyar bir zat da bulunur. Bu zat, gokteki hilâli görmek için butun kasıt ve dikkatiyle nazarını göğe tevcih edip hilâli araştırmakla meşgul iken, gözünün kirpiklerinden uzanan ve gözünün hadekası uzerine eğilen beyaz bir kıl nasılsa gozune ilişir. O zat, derhal, "Hilâli gordum" der; "İşte bu gorduğum aydır" diye hukmeder.

İşte, sathî ve dikkatsız nazarlar, bu gıbı hatalara duştukleri gibi; yuksek bir cevhere ve mukerrem bir mahiyete malık olan insan, kastı ve dikkatıyle dama hak ve hakikati ararken, bazen sathî ve dikkatsız bır nazarla batıla bakar. O batıl da ıhtıyârsız, talepsız, davetsız, fikrine gelir. Fikri de, çarnaçar alır saklar, yavaş yavaş kabul ve tasdikine de mazhar olur. Fakat, onun o batılı kabul ve

batıl: dinde yeri olmayan, dini hukumlere zıt.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzerine.
cevher: deger, kıymet.
çarnaçar: ister istemez, mecburiyetle.
dalâlet: iman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak.
efrat: ferdler.
enva: çeşitler, turler, nevıler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp, zamanla sınırlı olmamak.
hadeka: gozbebeği.
hakıkat: gerçek, doğru.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
hilâl: yeni ay.
hudus: sonradan çıkma, sonradan meydana gelme, sonradan peyda olma, yok iken vücuda gelme.
hurafe: dinin aslına uymayan, sonradan dinî bilgiler arasına karışmış olan uydurma, batıl inanış.
ihtıra: yeni bir şey bulma, benzeri görulmemiş bir şey icat etme, vücuda getirme.
ihtıva: içine alma, içinde bulundurma.
ihtıyâr: irade, tercih.
imkan: olabilirlik, olanak.
isnat: dayanma, dayandırma.
kasıt: niyet, duşunce.
kat'i: kesin, supheye ve teredude mahal bırakmayan.
keza: boylece, aynı şekilde.
kudret: Allah ın butun varlıgı çevreleyen ezeli kuvveti.
lısan: dil.
mahiyet: durum, vazıyet.
malık: sahıp.
meselâ: ornegın.
meşgul: ugraşma, ılgılenme.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey.
muhal: imkânsız, olması mumkun olmayan.
muhalât: muhaller, olması mumkun olmayanlar.
nakş-ı garip: garip nakış, bambaşke hayret verici nakış.
nazar: bakış, dikkat.
sanat-ı acibe: hayret verici sanat, şaşırtıcı sanat.
sathî: yuzeysel, derine inmeyen, ustun koru.
sathî: yuzeysel.
silsile: birbırini takıp eden şeylerin meydana getirdiği sıra.
sual: soru.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
talep: isteme, dileme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tevcih: yoneltme, çevirme.
vücub-i vücut: Allah ın varlıgının gerekliligi, yoklugunun dusunulememe.
zahıp: bir zanna kapılan, bır fikre uyan.
zat: kişi, şahıs.

tasdiki, bütün hikmetlerin mercii olan nizam-ı âlemden gaflet etmesinden ve madde ile hareketinin ezeliyete zıt olduğuna körlük gösterdiğinden ileri gelmiştir ki, şu garip nakışları ve acip sanat eserlerini esbab-ı camideye isnat etmek mecburiyetiyle o dalâletlere düşmüşlerdir.

Hüseyin-i Cisrî'nin dediği gibi, âsâr-ı medeniyetle müzeyyen ve bütün ziynetlere müştemil bir eve giren bir adam, ev sahibini göremediğinden, o ziyneti, o esasatı tesadüfe ve tabiata isnat etmeye mecbur olmuştur.

Kezalik, nizam-ı âlemdeki bütün hikmetlerin, faydaların tam bir ihtiyâra ve şamil bir ilme ve kâmil bir kudrete yaptıkları şahadetten gaflet eden gafiller, sathî nazarlarınca, tesir-i hakikîyi esbab-ı camideye vermeye mecbur kalmışlardır.

Ey Arkadaş!

Cenab-ı Hakkın pek ince âsâr-ı sanatından ve pek yüksek acaib-i kudretinden sarf-ı nazar ederek, yalnız *tabiat* denilen şu âsâr ve esbaptan, en zahir olan in'ikâs ve irtisam keyfiyetine bak. Meselâ, bir aynayı semaya karşı tuttuğun zaman, semayı irtifaıyla, nakışlarıyla, yıldızlarıyla celp edip, aynada in'ikâs ve irtisam ettiren illet-i müessirenin, aynanın yüzündeki hasiyet olduğuna kanaat hâsıl edebilir misin? Hâşâ! Veyahut hakikatte bir emr-i vehmîden ibaret olan cazibe-i umumiyenin, arz ile yıldızlan şu boşlukta muntazam tahrik ve tedbirine illet-i müessire olarak telâkkı ve kabul edebilir mısın? Hâşâ! Bunlar ancak şart ve sebep olabilirler, illet-i müessire olamazlar.

acaib-i kudret: İlâhî kudretin insanı hayrette bırakan harika işleri
acip: tuhaf, hayrette bırakan
arz: sunma, bildirme
asâr: eserler
asar-ı medeniyet: medeniyet eserleri.
âsar-ı sanat: Sanat eserleri
cazibe-i umumiye: umumî bir cazibe, genel çekim gücü
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
dalalet: azgınlık, sapıklık.
emr-i vehmî: gerçekte var olmayan, ama var olduğu sanılan iş
esasat: esaslar, kökler, temeller
esbab-ı camide: şuursuz ve ruhsuz olan sebep ve vasıtalar
esbap: sebepler, vasıtalar
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp zamanla sınırlı olmamak.
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsizlik
garip: tuhaf, hayret verici
hakikat: gerçek, doğru
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
haşâ: asla, kat'iyen, hiç bir vakit.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihtiyar: irade, tercih
illet-i müessire: tesir edici sebep, etkileyici neden
in'ikas: aksetme, yansıma
irtifa: yükseklik.
irtisam: resimlama, resimleme
isnat: dayandırma
kamil: olgun, noksansız, mükemmel.
kanaat: inanma
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz.
kezalik: keza, bu da öyle, böyle ce
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mazhar: nail olma, şereflenme.
mecburiyet: mecbur olma, zarunlık durumu, zorunluluk.
merci: merkez, kaynak, müracaat edilecek yer
mesela: örneğin
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
müştemil: şümulüne alan, içine alan
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
nakış: işleme, süsleme
nizam-ı alem: Cenab-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni.
sarf-ı nazar: bakıştan uzak tutma, gözden kaçırma
sathî: yüzeysel
sema: gökyüzü, gök
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
şamil: içine alan, kapsayıcı
şart: koşul.
tabiat: kainatın düzenini devam ettiren kanun
tahrik: kışkırtma, kandırma.
tasdik: doğrulama, onaylama
tedbir: idare etme, önlem, çare
telakki: kabul etme, bir görüşle bakma.
tesadüf: rastlantı
tesir-i hakiki: gerçek tesir, etki
zahir: açık, aşikâr
ziynet: süs

Hulâsa: İnsan sathî ve gayr-i kastî bir nazarla batıl ve muhal bir şeye baktığı zaman, hakikî illetini bulamadığı takdirde, çarnaçar sıhhatine veya ırkârına kail olmakla kabul etmesi ihtimali vardır. Fakat, talip ve müşteri sıfatıyla kasten ve bizzat dikkatle bakacak olursa, onların hikemiyat dedikleri o batıl meselelerden hiçbirisini de kabul etmez; ancak bütün siyasîlerin hikmetini ve hükemanın akıllarını zerrelerde farz etmekle, eblehâne kabul eder.

Sual: Onların daima iftiharla bahsettikleri *tabiat, nevamis ve kuva* nedir ki, kendilerini onlarla iknaa çalışıyorlar?

Cevap: *Tabiat dedikleri şey bir matbaadır, tâbi' değildir; tâbi' ancak kudrettir. Kanundur, kuvvet değildir, kuvvet ancak kudrettedir.*

Yahut, nasıl ki bildiğimiz şeriat, insanlardan sudûr eden ef'al-i ihtiyâriyeyi bir nizam ve bir intizam altına alıp tahdit eden kaidelerin hülâsasıdır veya devletin işlerini tanzim eden nizamların, dusturların, kanunların mecmuasıdır; kezalik, *tabiat denilen şey de âlem-i şahadetin uzuvlarından ve eczalarından sudûr eden ef'al arasında bir nizam ve bir intizamı ika eden İlâhî bir şeriat-ı fitriyedir.* Binaenaleyh, *şeriat* ile *devlet nizamı* makul ve *itibarî emirler*'den oldukları gibi, tabiat dahi itibarî bir emir olup, hilkatte, yani yaratılışta cari olan âdetullahtan ibarettir.

Amma tabiatın bir *mevcud-i haricî* olduğunu tevehhüm etmek, bir fırka askerin, idman ve talim esnasında

âdetullah: Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kanunlar
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz alem, kainat.
amma: ama, fakat, ancak.
batıl: dinde yeri olmayan, dinî hükümlere zıt.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
bizzat: kendisi, şahsen
cari: geçerli, yürürlükte, muteber
çarnaçar: ister istemez, mecburiyetle
dustur: kanun, kural, esas.
eblehane: akılsızcasına, ahmakçasına, aptalca
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ef'al: fiiller, işler
ef'al-i ihtiyâriye: kişinin kendi istegiyle yaptıgı işler, kişinin kendi ihtiyârî fiilleri
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir
fırka: topluluk, grup, cemaat.
gayr-i kastî: kasdı olmayan, isteyerek bile bile yapılmayan
hakikî: gerçek.
hikemiyat: hikmetler, hikmet ve felsefeye ait söz ve düşünceler
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hilkat: yaratılma, yaratılış
hukema: filozoflar
hulasa: kısaca, özet.
ibaret: meydana gelen, oluşan, muteşekkil
idman: beden terbiyesi, beden eğitimi, jimnastik, antrenman
iftihar: gurur, övünme
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
ika: dayanma, istinat etme
ikna: bir fikri, düşünceyi akli delillerle kabul ettirme, inandırma
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
illet: hastalık, sebep, gaye
İnkar: reddetme, saklama, gizleme
intizam: düzen, düzenlilik.
İtibarî: gerçek olmayan, varsayılan
kaide: kural, esas, dustur
kail: inanmış, akli yatmış, kabul etmiş
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kezalik: keza, bu da öyle, böylece
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kuva: kuvvetler, güçler, takatler
makul: akılca hareket eden
mesele: konu
mevcud-i haricî: dışta varlığı bulunan bir şey, hayalî veya vehmî olmayan, maddi vücudu bulunan eşya
muhal: imkansız, olması mümkün olmayan
müşteri: bir şeyi satın alan veya satın almaya talip olan kimse, alıcı
nevamis: kanunlar, şeratlar
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü
sıfat: vasif, nitelik
sual: soru
sudûr: sâdır olma, meydana çıkma, olma
şeriat: İslam dini ve prensipleri
şeriat-ı fitriye: kainatta düzeni ve ahengi sağlayan, bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kurallarının tamamı
tabi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tabiat: kainatın düzenini devam ettiren kanun
tahdit: hudutlandırma, sınırlama
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme
talip: talep eden, isteyen, istekli.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tevehhum: vehmine kapılmak, öyle zannetmek.
zerre: en küçük parça, molekül, atom

yaptıkları o muntazam hareketlerini gören bir vahşînin, "Aralarındaki o nizamı idare edip birbiriyle bağlayan ip gibi bir şey mevcuttur" diye vahşîce ettiği vehme benzer. Binaenaleyh, vicdanı ve aklı vahşî olan bir adam, sathî ve tebeî bir nazarla devam ve istimrarını muhafaza eden tabiatın müessir bir mevcud-i haricî olduğuna ihtimal verebilir.

Hülâsa, *tabiat Allah'ın sanatı ve şeriat-ı fitriyesidir, nevamıs ise onun meseleleridir, kuva dahi o meselelerin hükümleridir.*

Tevhide geçiyoruz:

Kur'ân-ı Kerîm, Sânının vahdetine dair delillerden hiçbir şey terk etmemiştir. Bilhassa, "*Arz ve semada Allah'tan başka ilâhlar olmuş olsa idiler, şu görünen intizam fesada uğrardı*" manasında olan,

(1) لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا ayetinin tazammun ettiği "burhanu't-temânü" Sânının vahit ve müstakil olduğuna kâfi bir delildir. Ve istiklâliyet, ulûhiyetin zatî bir hassası ve zarurî bir lâzımı olduğuna nurlu bir burhandır.

Ey Arkadaş!

Bahsinde bulunduğumuz ayetin evvelinde bulunan (2) اُعْبُدُوا emri, İbni Abbas'ın tefsirine nazaran, insanları tevhide davet eden bir emirdir. Ve aynı zamanda, bu ayet, heyet-i mecmuasıyla tevhide işaret eden pek lâtif ve güzel bir burhanı tazammun etmiştir. Şöyle ki:

1- Enbiya Suresi 22

2- İbadet edinız. (Bakara Suresi 21)

arz: yer, dünya.
ayet: Kur'ân cümlesi.
bilhassa: özellikle.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
burhan: delil, ispat, hüccet.
burhanu't-temânü: Allah'ın ortağı, şeriki olamayacağını, bunun ulûhiyetin bir gereği olduğunu ispat eden delil.
dair: alâkalı, ilgili.
delil: kanıt, tanık, burhan.
evvel: önce.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
hassa: özellik.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
hülâsa: kısaca, özet.
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
intizam: düzen, düzenlilik.
istiklâliyet: bağımsızlık.
istimrar: sürme, sürüp gitme, uzayıp gitme.
kâfi: yeterli.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahyle indirilen en son ilâhî kitap.
kuva: kuvvetler, güçler, takatler.
lâtif: yumuşak, hoş, güzel, nazik, ince.
mana: anlam.
mesele: konu.
mevcud-ı harici: dışta varlığı bulunan bir şey, hayalî veya vehmî olmayan, maddî vücudu bulunan eşya.
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müessir: tesir eden, tesirini gösteren, eser ve iz bırakan.
müstakil: başlı başına, kendi başına, kendi kendine, ayrıca, bağımsız.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
nevamis: kanunlar, şeriatlar.
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü.
sema: gökyüzü, gök.
şeriat-ı fitriye: kainatta düzeni ve ahengi sağlayan, bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı.
tabiat: kainatın düzeninin devam ettiren kanun.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tebeî: kastî olmayan, tabî olarak başkasının vücudu ile devam eden.
tefsir: yorum, şerh.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vahdet: birlik ve teklik.
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan.
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, İyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
zarurî: zorunlu.
zatî: zata ait, zatın kendisinden olan, kendisiyle ilgili, kendine ait.

Nev-i beşer ile sair hayvanatın medar-ı maişetleri olan semeratın tevlidi için, arz ile sema arasındaki muavenet ve münasebetleri ve âsâr-ı âlemin birbirine müşabehetleri ve etraf-ı âlemin birbiriyle kucaklaşmaları, ve birbirinin elini tutup ihtiyaçlarını temin etmeleri ve yekdiğerinin sualine cevap verip yardımına koşmaları ve tamamıyla bir nokta-i vahideye bakmaları ve bir Nazzam-ı Vahid'in mihveri üstünde hareket etmeleri gibi hâlleri havi olan böyle garip bir makine, sahip ve sânîinin bir olduğunu kat'î bir şahadetle ilân etmekle, "*Her bir şeyde, Sânîin vahdetine delâlet eden bir ayet ve bir alâmet vardır*" manasında olan şu beyitle tanınendaz oluyorlar:

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ (1)

Ey Arkadaş!

Sâni-i Zülcelâl, Vahid ve Vacibü'l-Vücud olduğu gibi, bütün sıfât-ı kemaliye ile de muttasıftır. Zira, âlemde ve masnuatta bulunan kemalât, tamamıyla Sânîin kemalinden tecelli eden gölgeden muktebestir. Öyle ise, Sâni'de bulunan cemal, kemal, hüsün, umum kâinatta bulunan umum cemallerden, kemallerden, hüsünlerden gayr-i mütenahi derecelerle yüksektir. Zira, ihsan in'am edenin servetinden doğar ve servetine delildir. İcat, icat edenin vücuduna delâlet eder; icap mucibin vücuduna bürhandır. Verilen hüsün, verenin hüsnüne delildir.

Ve keza, Sâni-i Zülcelâl bütün nevakıstan pak ve münezzehtir. Çünkü, noksanıyet maddıyatın mahıyetlerindeki istidadın kılletinden ileri gelir. Hâlbuki, Cenab-ı Hak maddıyattan değildir.

1. Arap şairi İbnü'l-Mu'tez'in bir mısrai

alâmet: iz, belirti, işaret, nişan
âlem: dünya, cihan.
arz: yer, dünya
asâr-ı alem: âlemin eserleri.
ayet: Kur'an cümlesi
beyit: iki mısradan oluşan şiir
burhan: delil, ispat, hüccet.
cemal: güzellik
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
delalet: delil olma, gösterme; alâmet, işaret
delil: kanıt, tanık, burhan
etraf-ı alem: kainatın çevresi, uçları, kıyıları.
garip: tuhaf, hayret verici
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hayvanat: hayvanlar
hüsün: İlâhi güzellik.
icap: gerekme hali, gerekli olma.
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ilân: yayma, duyurma, bildirme
in'am: nimet verme, nimedendirme, ihsan etme
istidat: kabiliyet, yetenek.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemal: olgunluk, fazilet
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmelliklerler
keza: böylece, aynı şekilde
kıllet: azlık, eksiklik.
maddiyat: para, mal, zevk vb. ile ilgili şeyler
mahiyet: durum, vaziyet.
mana: anlam
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
medar-ı maişet: geçim kaynağı, geçim sebebi, geçim vasıtası
mihver: takip edilen hat, merkez
muavenet: yardım, yardımlaşma.
mucip: icap eden, gerektiren
muktebes: iktibas edilmiş, alıntı yapılmış, alınmış, aktarılmış.
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
müşabehet: benzeme, benzeyiş
nazzam-ı vahid: bir nizam verici, bir düzenleyici
nevakıs: noksanlar, eksikler.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
noksanıyet: eksiklik, noksanlık
nokta-i vahide: tek nokta
pak: temiz
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sema: gökyüzü, gök
semerat: semereler
sıfat-ı kemaliye: olgunluk belirtisi olan vasıflar
sual: soru
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alâmet, işaret.
tanınendaz: çınlayan
tecelli: belirme, bilinme, görünme
temin: sağlama
tevlit: doğurma, sebep olma
umum: bütün, hepsi
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah.
vahdet: birlik ve teklik.
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
yekdiğer: bir diğer

Ve keza, Sâni-i Kadim-i Ezelî kâinatın ihtıva ettiği eşyanın cismiyet, cihetiyet, tagayyür, temekkün gıbı istilzam ettikleri levazım ve evsaftan berî ve münezzehtir. Kur'ân-ı Kerîm, şu iki hakikate "*Allah'a misil yapmayın*" manasına olan [1] فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ أَنْدَادًا ayetiyle işaret etmiştir.

Delil-i imkânî: Bu ayetin, Sâniin vücuduna işaret eden delillennden bırısı de *delıl-ı imkânî*'dır kı,
[2] وَاللّٰهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ ayetıyle işaret edılmıştır.

Bu delîlin hülâsası: Kâinatın ihtıva ettiği zerrelerden her birisinin gerek zatında, gerek sıfâtında, gerek ahvalinde ve gerek vücudunda gayr-i mütenahi imkânlar, ihtimaller, muşkulâtlar, yollar, kanunlar varken, birdenbıre o zerre, gayr-i mütenahi yollardan muayyen bir yola sülûk eder; ve gayr-i mahdut hâllerden bır vazıyete gırer, ve gayr-i ma'dut sıfatlardan bır sıfatla vasıflanır; ve doğru bir kanun uzerine mukadder bır maksada harekete başlar; ve vazife olarak uhdesine verilen herhangı bir hikmet ve bır maslahatı derhal intaç eder kı, o hıkmet ve o maslahatın husule gelmesı, ancak o zerrenin o çeşit hareketıyle olabilir. Acaba, o kadar yollar ve ihtımaller arasında o zerrenin macerası, lisan-ı hâlıyle, Sâniin kasıt ve hıkmetine delâlet etmez mi?

Işte, her bır zerre, mustakılen kendı başıyla, Sânıın vücuduna delâlet ettığı gibi, küçük büyük herhangi bir teşekkule gırerse veya hangi bır murekkebe cuz olursa, gırdiği ve cüz olduğu o makamlarda kazandığı nispete göre, Sânıine olan delâletini muhafaza eder

1- Allah a eş ve ortak koşmayın (Bakara Suresi, 22.)

2- Allah Ganî'dır muhtaç olan sızsınız (Muhammed Suresi 38.)

ahval: haller durumlar
ayet: Kur'ân cumlesı
berî: salım kurtulmuş
cıhetiyet. bellı bır yonde olus bellı bır tarafta yer alış
cuz: kısım parça bölük
delâlet: delıl olma gosterme alamet, ışaret.
delıl: kanıt tanık bürhan
delıl-i imkanı: imkâna aıt olan delıl
evsaf: vasıflar nıtelıkler ozellıkler
ezelî: ezel ıle ılgılı öncesız başlangıçsız
gayr-i ma'dut: sayısız sınırsız
gayr-i mahdut. hudutsuz sınırsız, sonsuz.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan nıhayetsız
hakıkat: gerçek doğru
hal: durum vazıyet.
hıkmet: lâhı gaye yuksek bılgi fayda
hülasa: kısaca ozet.
ıhtımal: olablırlık, olaslık
ıhtıva: ıçıne alma kapsama
ımkan: olabilirlik olanak
intaç. nence verme sonuçlandırma
istılzam: gerekli görme lazumlu gorme
kâinat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı butun âlemler
kasıt. nıyet, duşunce
keza: boylece aynı şekılde
Kur'an-ı Kerîm: Kur'ân Hz Muhammed e vahıyle ındırılen en son lâhı kitap
levazım. lazım olan şeylıer geçınmek ve yaşamak ıçın gereken şeylıer gerecler
lisan-ı hal: hâl dılı bır şeyın duru şu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesı
macera: olup bıten cereyan eden baştan gecen şey
makam: yer mevkı
maksat: kasıt, amaç duşunce
mana: anlam
maslahat. uygun ıs faydalı ıs
mısıl: benzer eş
muayyen: belırlı
muhafaza: koruma
mukadder: takdir edılmış
münezzeh. arınmıs, tenzıh edılmıs uzak.
murekkep: bıleşık
müstakıllen: kendı başına bagımsız olarak.
muşkulat. muşkulıler, güçlukler zorluklar
nıspet. oran, olçu
Sanı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sâni-i Kadim: sanatkârlığı ezelî olan Cenab-ı Allah
sıfat: vasıf nıtelık.
süluk. bır yola gırme bır yol tutup o yolda terakkı merte belerıne devam etme
tagayyür: değışme, başkalaşma
temekkün: mekân tutma yerleşme yer tutma
teşekkul: kurulma, oluşma şekıllenme
uhde: sorumluluk.
vazıfe: gorev
vazıyet. durum
zerre: en kuçuk parça molekul atom

Bu ayetin mâkabliyle cihet-i irtibatına gelince:

Vakta ki Kur'ân-ı Kerîm, birincisi müttakî mü'minler, ikincisi inatlı kâfirler, üçüncüsü iki yüzlü münafıklar olmak üzere, insanları üç kısma ayırdı ve aralarında taksimat ve teşkilât yaptı ve her bir kısmın sıfâtını ve akıbetini beyan etti; sonra [1] يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا ayetiyle, her üç kısma tevcih-i hitap ederek, onları ibadete emir ve davet ettı.

Demek, bu ayetin evvelki ayetlere terettübü ve onları takip etmesi, hane ve binanın mühendisin krokisine, amelin ilme, kazanın kadere terettübü ve birbirini takıp etmeleri gibidir.

Evet, evvelki ayetlerde yapılan teşkilât ve taksimat, kroki ve plândan sonra, bu ayette ibadet binasının yapılmasına emredilmiştir. Ve o ayetlerde verilen bilgi ve malûmattan sonra, bu ayette amel ve ibadete emredilmiştir. Ve onlarda yazılan sıfât ve istihkaklara gore, burada emir ve nehiyler ile hükümler verilmiştir. Ve keza, evvelki ayetlerde insanların taksimatı, ahval ve sıfâtı zikredildikten sonra, makamın iktizasıyla, bu ayet onları takıp etmıştir.

Vakta kı Kur'ân-ı Kerîm, ınsanların her üç fırkasından bahsetti ve her bir fırkanın sıfâtını ve akıbetini söyledi, sâmının arzusu ve makamın ıktızası uzerine, Kur'ân-ı Kerîm, gayptan hitaba intıkal ederek, onlara karşı şu hitapta bulundu.

1. Ey insanlar ibadet edinız. (Bakara Suresi 21)

ahval: hâller, durumlar
akıbet: nihayet, son, bıtım
amel: fıl, ış, emek.
arzu: ıstek, heves, nıyet.
ayet: Kur'ân cumlesi.
beyan: bıldırme, açıklama, soylememe
cıhet-ı irtibat: irtibat sebepleri, tarafları, baglanma yonü, aradakı benzeyış ve munasebet.
evvel: once
fırka: topluluk, grup, cemaat.
gayptan: gaybı bılen
hane: ev
hıtap: söylemde bulunmak, konuşmak.
hukum: emır, buyruk.
ıktıza: gerek, luzum
intıkal: bır yerden başka bır yere geçme, yer degıştırme, göçme.
istıhkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
kader: İlâhı hukum, Cenab-ı Hakkın takdır ve tayın etmesi
kafir: Allah ı ve islâmıyetı ınkâr eden, dınsız
keza: boylece, aynı şekılde
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed e vahıyle indırılen en son ılâhı kıtap
mâkabl: ondekı, usrtekı
makam: yer, mevkı
malûmat: bılınen şeyler, bılınenler
mü'min: ıman eden, ınanan.
munafık: nıfak sokan, ara bozucu, kalbınde kufru gzledıgı hâlde Müslüman gorunen.
müttakî: kendısını Allah ın sevmedıgı fena şeylerden koruyan, haramdan ve günahtan çekınen, takva sahıbı dındar
nehiy: yasaklama, menetme, bır ışın yapılmaması konusunda tembıhte bulunma
sâmın: dınleyenler, dınleyıcıler
sıfat: vasıf, nıtelık.
taksımat: taksımler, bolmeler
terettüp: sıralanma, sırasında olma, sırası gelme
teşkılat: yapışlar, kuruluşlar
tevcih-ı hitap: sozu bırıne yoneltme, bırıne soz soyleme

Evet, bazı adamlar hakkında gaibâne konuşanlanın bilahare konuşmalannı hitaba çevirmelerinde şöylece bir nükte-i umumiye vardır:

Meselâ, bır şahsın ıyılığinden veya fenalığından bahsedilirken, gerek konuşanda, gerek dinleyende ya tahsin veya tel'in ıçın bir meyil uyanır Sonra gitgide o meyil öyle kesb-i şiddet eder ki, sahibini o şahısla görüştürüp şifahen konuşmaya kuvvetlı bir arzu uyandınr. Burada, sâmilerin o meyillerini tatmın etmekle, makamın iktizası üzerine, Kur'ân-ı Kerîm onlan sâmilerın huzuruna götürüp kendilerine hitapla tevcih-i kelâm etmiştir

Bu ayette, gayptan hitap edilen iltifat ve intikalde hususî bir nükte de vardır ki, ibadetle yapılan tekliften hâsıl olan meşakkat, hıtab-ı İlâhıyeden neş'et eden zevk ve lezzetle karşılanır ve insanlara ağır gelmez.

Ve keza, hitap suretiyle ibadetı teklif etmek, abd ile Hâlık arasında vasıta olmadığına işarettir

Ey Arkadaş!

Bu ayetin cümlelerini birbiriyle nazmeden munasebetler ise:

(1) يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا cümlesinde, emir ve hitap, geçen her üç fırkayı teşkıl eden mu'mın, kâfır ve munafıkların mazi, hâl ve istıkbalde vücuda gelmiş veya gelecek bütün efradını ıhtıva eden tabakalara hıtaptır.

1- Ey insanlar ibadet ediniz. (Bakara Suresi. 21.)

abd: kul
arzu: istek heves niyet.
ayet: Kur'ân cumlesi
bilahare: sonra sonradan sonraları
efrat: fertler
fırka: topluluk, grup cemaat.
gaıbane: gorunmeden hazırda gorunmeksızın
gayp: gızlı olan görünmeyen şeyler ve alemler
hâl: şımdıkı zaman
Halık: yaratıcı Allah.
hâsıl: elde edilenlenn hepsi
hıtab-ı ilahıye: Allah ın kendı zatına mahsus olan hıtabı
hıtap: soylemde bulunmak konuşmak
hususî: ozel
ıhtıva: ıçıne alma kapsama.
ıktıza: gerektırme, luzumlu kılma
iltıfat: guzel sozler söyleyerek bırını samımî olarak okşama
İntikal: bir yerden başka bır yere geçme yer değişdırme goçme.
istıkbal: gelecek zaman.
kâfır: Allah'ı ve Islâmıyetı ınkâr eden dınsız.
kesb-ı şıddet: şıddet kazanma güç ve kuvvet elde etme
keza: boylece aynı şekılde.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân Hz Muhammed e vahıyle indırılen en son Ilâhî kıtap
makam: yer mevkı
mazi: geçmış zaman
mesela: omegın
meşakkat: zahmet sıkıntı güçluk, zorluk.
meyil: bır tarafa dogru eğılme sarma egıklık eğım
mu'mın: ımanı eden, inanan
munasebet: ılgı ılışkı bağ.
nazmetme: sıra tertıp duzene koyma
neş'et: meydana gelme, oluşma çıkma
nükte: ince manalı duşundurucu soz
nukte-i umumıye: umuma aıt herkesle ılgılı nukte.
samı: dınleyen dınleyıcı
şifahen: şıfahi agızdan sozle ya zılı olmayarak
tahsın: aferın deme alkışlama.
tatmın: doyurma ihtıyacını karşılama
teklif: oneri.
tel in: lanet okuma lanetleme
teşkıl: oluşturma şekıllendırme
tevcih-i kelam: sozu yonelıme
vasıta: vesıle neden aracı

Binaenaleyh, [1] اُعْبُدُوا *vav*'ının merciinde dâhil olan kâmil mü'minlere göre, اُعْبُدُوا ibadete devam ve sebat etmeye emirdir. Orta derecedeki mü'minlere nazaran, ibadetin arttırılmasına emirdir. Kâfirlere göre, ibadetin şartı olan ıman ve tevhid ile ibadetin yapılmasına emirdir. Münafıklara nazaran, ihlâsa emirdir.

Binaenaleyh, اُعْبُدُوا 'nun ifade ettiği *ibadet* kelimesi, mükellefîne göre müşterek-i manevî hükmündedir.

[2] رَبَّكُمْ : Yani, "Sizi terbiye eden ve büyüten Odur ve sizin mürebbîniz Odur. Öyle ise siz de Ona ibadet etmekle abd olunuz!"

Ey Arkadaş!

Vakta kı Kur'ân-ı Kerîm, ibadeti emrettî. İbadet ise, üç şeyden sonra olabilir.

Birincisi: Ma'bud'un mevcut olmasıdır.
İkincisi: Ma'bud'un vahit olmasıdır.
Üçüncüsü: Ma'bud'un ıbadete istıhkakı bulunmasıdır.

Kur'ân-ı Kerîm, o uç mukadder suale ışaret etmekle beraber, şartlarının delillerini de zikrederken, Ma'bud'un vucuduna dair olan delilleri ikı kısma ayırmıştır.

Birisi: Hariçten alınan delillerdir ki, buna *afakî* denilir.

Ikıncısi: Insanların nefislennden alınan burhanlardır; buna *enfüsî* tesmiye edilir. Enfüsî olan kısmını da, biri nefsî, dıgerı usulî olmak uzere ıkı kısma taksım etmıştır.

---

1. İbadet edinız. (Bakara Suresi, 21.)
2. O Rabbinizdir. (Bakara Suresi, 21.)

---

abd: kul
afakı: dışa donuk, bır şeyın kendısınden dışındakı alem
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzenne
burhan: delil, ıspat, hüccet.
dâhil: ıçınde, ıçerı gırmış.
dair: alâkalı, ılgılı
delil: kanıt, tanık, burhan
enfusi: bır şeyın kendısıne ıç yapısına, bünyesıne aıt olan
ihlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
iman: ınanç, ıtıkat.
ıstıhkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
kâfir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkâr eden dınsız
kamil: olgun, noksansız, mukemmel
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed e vahıyle ındırılen en son Ilâhî kıtap
Ma'bud: kendısıne ıbadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
merci: merkez, kaynak, muracaat edilecek yer
mukadder: takdir edılmış.
mükellefin: mukellefler, bır şeyı yapmak, bır şeyı ödemek zorunda bulunanlar
mu'min: ıman eden, ınanan
munafık: nıfak sokan, ara bozucu, kalbınde kufru gızledıgı hâlde Musluman gorunen
mürebbî: terbıye eden, besleyıp buyuten Allah
müşterek-i manevî: manevî ortaklık.
nazaran: nıspeten, kıyaslayarak, gore
nefis: bır şeyın kendısı, şahsı
nefsi: bır şeyın bızzat kendısıyle ılgılı olan.
sebat: sabıt durma, kararlılık.
sual: soru
taksim: bolme, paylaştırma
terbiye: besleyip, buyutme, yetıştırme, eğıtme
tesmiye: ısımlendırme, ad verme
tevhid: Allah ın bır olduguna ınanma, bırleme
usulî: asıllar, kokler, geçmış atalar ıle ılgılı olan
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegane olan

Demek, Ma'bud'un vücuduna üç türlü delil vardır: afakî, nefsî, usulî.

Evvelâ, en zahir ve en yakın olan nefsî delile [1] اَلَّذِى خَلَقَكُمْ cümlesiyle, usulî delile de [2] وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ cümlesiyle işaret etmiştir. Sonra, ibadet insanların hilkat ve yaratılışına talik edilmiştir.

İbadetin hilkat-i beşere terettübü iki şeyden ileri geliyor: Ya insanlar ilk yaratılışında ibadete istidatlı ve takvaya kabiliyetli olarak yaratılmışlardır; ve o istidadı ve o kabiliyeti onlarda gören, onların ibadet ve takva vazifelerini göreceklerini kaviyyen ümit eder. Veyahut insanların hilkatinden ve memur olduklan vazifeden ve teveccüh ettikleri kemalden maksat, ibadetin kemali olan takvadır.

[3] لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ : Şu cümle, her iki noktaya da tatbik edilebilir. Yani, "*İstidat ve kabiliyetinizde ekilen veya vazife ve hilkatinizden kastedilen takvanın kuvveden fiile çıkarılması lâzımdır.*"

Sonra, Kur'ân-ı Kerîm'de Ma'bud'un vücuduna ait afakî delillerin en kanbine [4] جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا cümlesiyle işaret edilmiştir. Ve bu işaretten, arzın bu şekle getirilmesiyle nev-ı beşere ve sair hayvanata kabil-i sükna olarak hazır bulundurulması, ancak Allah'ın ca'liyle (yapmasıyla) olup, tabıatın ve esbabın tesiriyle olmadığına bir remiz vardır. Çünkü, tesir-i hakikînin esbaba verilmesi bir nevi şirktir.

1- O Rabbiniz ki sizi yaratmıştır. (Bakara Suresi: 21.)
2- Sizden önceklerin de... (Bakara Suresi: 21.)
3- Tâ ki takva mertebesine ulaşasınız. (Bakara Suresi: 21.)
4- Yeryüzünü size döşek yaptı. (Bakara Suresi: 22.)

afaki: dışa dönük.
arz: yer, dünya.
ca'l: yapma, meydana getirme.
delil: kanıt, tanık, bürhan.
esbap: sebepler, vasıtalar.
evvela: öncelikle.
fiil: iş, oluş, davranış, hareket.
hayvanat: hayvanlar.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
hilkat-i beşer: insanın yaratılışı.
İstidat: kabiliyet, yetenek.
kabil-i sükna: oturmaya elverişli, oturulabilir.
kabiliyet: istidat, yetenek.
karip: yakın, yakın olan, uzak olmayan.
kasıt: niyet, düşünce.
kaviyyen: kesin olarak, kesinlikle, kuvvetle, katî olarak, şüphesiz.
kemal: olgunluk, fazilet.
kuvve: kuvvet, güç.
kuvve: niyet, fikir, düşünce, tasavvur.
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
maksat: kasıt, amaç, düşünce.
nefsî: nefsten kaynaklanan şeylerle ilgili, nefsle alâkalı.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: tür, çeşit.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
şirk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
tabıat: kâinatın düzenini devam ettiren kanun.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.
talik: başka bir zamana bırakma, erteleme.
tatbik: yerine getirme, uygulama.
terettüp: ait olma, icap etme, gerekme.
tesir: etki.
tesir-i hakikî: gerçek tesir, etki.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
vazife: görev.
vücut: varlık, var olma.
zahir: açık, aşikâr.

(1) وَالسَّمَآءَ بِنَآءً cümlesiyle, Sânîn vücuduna olan afakî delillerden en basıt ve en yükseğine ışaret edilmiştir.

Sonra, mürekkebat ve mevâlidin vücud-i Sânıa vech-i delâletlerine, (2) وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً (ilâahir) cümlesiyle ışaret edilmiştir.

Sonra, geçen delillerin her birisi alelinfırat, yani birer birer Sânîin vücuduna delâlet ettiği gibi, heyet-i mecmuası da Sânîin vahdetine işarettir.

Sonra, nimetlerin menşei ve menbaı olan âlemin nizamına ışaret eden o cümlelerin suret-i tertibi (3) رِزْقًا لَكُمْ'un delâletiyle beraber, Ma'bud'un ibadete mustahak olduğuna delâlet eder. Çünkü, ibadet şükürdür; şükür Mün'ım'e edilir. Yani, nimetleri veren Zata şukretmek vacıptir.

Sonra رِزْقًا لَكُمْ cümlesinden, arz ve arzdan çıkan mevalit, yani arzın semereleri insanlara hadım olduklan gıbi, insanlar da onlann Sânıine hadım olmaları lâzım olduğuna bir remiz vardır.

(4) فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ أَنْدَادًا cümlesi ise, geçen cümlelerin her bınsıyle alâkadardır. Yani, Rabbınize ıbadet yaptığınızda şerik yapmayınız. Zıra, Rabbiniz ancak Allah'tır. Sizi, nev'inizle beraber halk eden Odur ve arzı size mesken olarak hazırlayan Odur. Semayı, sizin binanıza dam olarak yaratan Odur ve sızın rızık maısetınızı tedarik ıçın

afakı: dışa dönük.
alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
alelinfırat: birer birer, teker teker.
âlem: dünya, cihan.
arz: yer, dünya.
dam: tavan.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: kanıt, tanık, burhan.
hadım: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan.
halk: yaratma, yoktan var etme.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar.
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
maişet: geçim, geçinme.
menba: kaynak.
menşe: esas, kaynak.
mesken: oturulan, ikamet olunan yer.
mevalit: mevlitler, doğumlar, doğuşlar.
mün'ım: nimet veren, ikram eden Allah.
mürekkebat: mürekkep şeyler, bileşikler, karışımlar.
mustahak: layık olunan, hak edilen şey.
nevi: tür, çeşit.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden ışaret ve şekil.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sema: gökyüzü, gök.
semere: meyve, güzel netice.
suret-i tertip: sıralama şeklinde, dizgi biçimi.
şerik: ortak.
şükür: teşekkür.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.
vahdet: birlik ve teklik.
vech-i delalet: delâlet cihetı, delil olma yönü, sebebi.
vücud-ı Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah'ın varlığı.

1 Göğü de binanıza dam yaptı. (Bakara Suresi, 22.)
2 Gökten bir su indirdi. (Bakara Suresi, 22.)
3 Size rızık çıkardı. (Bakara Suresi, 22.)
4. Öyle ise bile bile Allah'a eş ve ortak koşmayın. (Bakara Suresi, 22.)

suları gönderen Odur. Hülâsa, bütün nimetler Onundur; öyle ise bütün şükürler ve ibadetler de ancak Onadır.

Arkadaş!

Bu ayetin tazammun ettiği cümlelerin keyfiyet ve nüktelerine gelelim.

Evvelâ, Kur'ân-ı Kerîm'de kesretle zikredilen [1] يَآ اَيُّهَا ile edilen hitap ve nıda, üç vecihle ve üç edatla te'kit edilmiştir.

Birisi, ıkazı ifade eden ve ıkaz ıçın kullanılan [2] يَا harfidir.

İkincisi, alâmetleri aramakla bır şeyı bulmak için kullanılan اَىُّ kelımesıdır ki, Türkçede "hangı" kelımesıyle tercüme edilir.

Üçüncüsü, gafletten ayıltmak için kullanılan هَا harfidir.

Bu te'kıtlerden anlaşılır ki, burada şu tarzla yapılan nida ve hitap, çok faydalara ve nüktelere işarettir. Ezcümle:

• *Bırıncısı*, ınsanlara ıbadetlerın teklıfınden hâsıl olan meşakkatin, hitab-ı İlâhîye mazhariyetten neş'et eden zevk ve lezzetle tahfif edilmesıdır.

1- Ey
2- Ey!

---

alamet: belirti, işaret, iz.
ayet: Kur'ân cümlesi.
evvela: öncelikle.
ezcümle: bu cümleden olarak.
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsizlik.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hitab-ı İlâhî: Allah'ın kendi zâtına mahsus olarak hitabı, Kur'ân-ı Kerîm.
hitap: söylemde bulunmak, konuşmak.
hülâsa: kısaca, özet.
ıkaz: uyarı.
kesret: çokluk.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahıyle indirilen en son İlâhî kitap.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nida: ses, seslenme, çağırma.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
şükür: teşekkür.
tahfif: hafifletme, yükünü azaltma.
tarz: biçim, şekil.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
teklif: ödev.
vecih: cihet, yön.
zikr: anma, bildirme.

• *İkincisi*, insanın gaibâne olan aşağı mertebesinden, huzurun yüksek makamına çıkması, ancak ibadet vasıtasıyla olduğuna işarettir.

• *Üçüncüsü*, muhatabın üç cihetten ibadete mükellef olduğuna işarettir. Kalbiyle teslim ve inkıyada, aklıyla iman ve tevhide, kalıbıyla amel ve ibadete mükelleftir.

• *Dördüncüsü*, muhatabın mü'min, kâfir, münafık olmak üzere üç kısma ayrılmış olduğuna işarettir.

• *Beşincisi*, insanların yüksek, orta, avam tabakalarına hitaben şamil olduğuna işarettir.

• *Altıncısı*, insanlar arasında yapılan nida ve hitaplarda âdet edinmiş olan şeylere işarettir ki, insan, evvelâ gördüğü adamı çağırır ve durdurur, sonra kim olduğunu anlamak için alâmetlerine dikkat eder, sonra maksadını anlatır.

Hülâsa: Mezkûr hitap, geçen üç cihetten te'kit edilmiş şu nüktelere işarettir.

(1) يَا ile nida edilen insanlar; gafil, gaip, hâzır, cahil, meşgul, dost, düşman gibi çok muhtelif tabakalara şamildir. Bu muhtelif tabakalara göre يَا'nın ifadesi değişir.

Meselâ, gafile karşı tembihi ifade eder, gaibe ihzarı, cahile tarifi, dosta teşviki, düşmana tevbih ve takrîi gibi, her tabakaya münasıp bir ifadesi vardır.

---

1. Ey!

adet: her vakit yapılan
alamet: belirti, işaret, iz
amel: fiil, iş, emek.
avam: halkın büyük kısmı, umum, herkes; havas'ın zıddı
cahil: okur yazar olmayan, okumamış, öğrenmemiş
cihet: yan, yön, taraf
evvelâ: öncelikle
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
gaibâne: görmeyerek, görünmeyerek, arkadan, yüz yüze olmayarak.
gaip: görünmeyen, hâzır olmayan, yok olan, kayıp
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hitap: söylevde bulunmak, konuşmak.
hülâsa: kısaca, özet.
ihzar: hâzır etme, hazırlama.
iman: inanç, itikat.
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
makam: yer, mevki.
mertebe: derece, basamak.
mesela: örneğin
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
muhtelif: farklı
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
mü'min: iman eden, inanan
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde kufrü gizlediği halde Müslüman görünen
münasip: uygun, yerinde
nida: ses, seslenme, çağırma.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
şamil: içine alan, kapsayıcı
tabaka: topluluk, sınıf, zümre.
takrîr: azarlama, paylama
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirilme
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tembih: uyarma, ikaz
teşvik: sevindirme, isteklendirme
tevbih: azarlama, paylama
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vasıta: vesile, neden, aracı.

Sonra, makam-ı kurbu iktiza ettiği hâlde, uzaklara mahsus olan يَا edatının kullanılması birkaç nükteye işarettir:

1. Teklif edilen emanet ve ibadetin pek büyük bir yük olduğuna,

2. Derece-i ubudiyetin, mertebe-i ulûhiyetten pek uzak olduğuna,

3. Mükelleflerin, zaman ve mekânca hitabın vakıt ve mahallinden ırak bulunduğuna,

4. İnsanların derece-i gafletlerine işarettir.

Muzafünileyh'siz zikredildiğinden umumî bir tevessümü ifade eden [1] اَىٌّ kelimesi, hitabın umum kâinata şamil olup, yalnız farz-ı kifaye suretiyle haml-i emanete ve ibadete insanların tahsis edilmiş olduklarına işarettir. Öyle ise, ibadette insanların kusurlarını umum kâinata tecavüzdür.

Sonra, اَىٌّ kelimesinde bir icmal ve bir ipham vardır, çünkü izafesiz zikredilmiştir. Onun o ipham ve icmalı, [2] نَاسُ kelimesiyle ızale ve tafsil edildiğinden, aralarında bir icmal ve tafsil cezaleti meydana gelmiştir.

هَا , اَىٌّ'nün muzafünileyhine ıvaz olmakla beraber, يَا edatıyla çağrılanlan tembih ıçındır.

1- Hangi?

2- İnsanlar

cezalet: ahenklı akıcı ve guzel ifade
derece-i gaflet: gaflet derecesı dikkatsızlık olçusu
derece-ı ubudıyet: kulluk derecesı
emanet: emnıyet edılen kımseye bırakılan şey eşya veya kımse
farz-ı kıfaye: bır kısım Muslumanların yerine getırmesıyle dıgerlerının uzennden kalkan farzlar
haml-i emanet: emanetın taşınması yuklenılmesı
hıtap: soylevde bulunmak, konuşmak
ıvaz: bır şeye bedel olarak verılen veya alınan şey karşılık, bedel
Icmal: kısa anlatma ozetleme ayrıntılara gırmeme
iktıza: gerektırme lüzumlu kılma
ipham: gızleme gızlı ve ustü kapalı bırakma belırsız olma
ızale: yok etme ortadan kaldırma
kainat: evren yaratılmış olan şeylerın tamamı butun alemler
mahal: yer
makam-ı kurb: yakınlık makamı Allah a manen yakınlık derecesı insanın Allah ı tanıyıp bılmesı olçusunde samımıyetı ve takvasıyla Allah a yaklaşması.
mekan: yer mahal
mertebe: derece basamak
mertebe-i uluhıyet: Allah ın zat (ehadıyet-bırlık) mertebesınden sonra butun Ilâhî sıfât ve ısımlerıyle zuhur ettıgı ılk tecellı (açılıp belırmesı) mertebesı derecesı
muzafünileyh: ısım tamlamasında belırtılen ısım
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan bır şeyı yapmaya mecbur olan vazifeli
nükte: ınce manalı ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya soz
şamil: ıçıne alan kapsayıcı.
tafsıl: etrafıca bıldırme ayrıntılı anlatma
tahsis: has kılma ayırma.
tecavüz: haddını aşma soz ve harekette ılen gıtme
teklif: onerı
tembih: uyarma ıkaz
tevessum: ıyıce anlatma
umum: butun hepsı.
umumî: genel
zıkır: anma bıldırme.

(1) نَاسُ aslında nisyandan alınmış bir *ism-i fâildir*, vasfiyet-ı aslıyesi *mülâhazasıyla* insanlara bir ıtaba ışarettır. Yanı, "*Ey insanlar! Ne için mısak-ı ezeliyi unuttunuz?*" Fakat, bir cihetten de insanlara bır *mazeret* yolunu gösteriyor. Yani, "*Sizin o mısakı terk etmenız amden değıl, belkı sehiv ve nisyandan ıleri gelmıştır.*"

(2) اُعْبُدُوا nidaya cevaptır. Mü'mın, kâfir, *münafık* olan geçen tabakalar nida ile çağrıldıklanndan, اُعْبُدُوا emri devam, ıtaat, ihlâs, tevhid gibı her tabakaya *munasip* bir *manayı* ifade eder.

(3) رَبَّكُمْ : *Rab* ünvanı اُعْبُدُوا ile teklif edilen ıbadete bir illet ve bir sebebe işarettır. Yani, "*Sizin terbıyeniz Rabbinizin elinde olduğundan, daıma Ona muhtaçsınız. Ve terbiyenize lâzım olan butun levazımatı veren Odur. Onun, o nimetlerine şükür lâzımdır. Şükür ıse ancak ıbadettır.*"

(4) الَّذِى خَلَقَكُمْ (5) الَّذِى *esma-i mupheme*'den olduğu için, *merci* ve *medlûlü* ancak *sıla* denilen dâhil olduğu cümle ile malûm olur. Meselâ, (6) الَّذِى جَاءَكَ denildiği zaman, gelen adamın yalnız sana gelmekle malûmiyeti var, başka cihetten malûmiyeti yoktur. Bınaenaleyh, burada رَبّ kelimesinin الَّذِى ile vasıflandırılması,

amden: isteyerek ve bilerek, kasten
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
dahil: içinde, içeri girmiş.
esma-ı mupheme: belirsiz, kapalı isimler
ihlas: samımıyet, bir ameli başka bır karşılık beklemeksizın, sırf Allah rızası ıçın yapma
ilet: sebep, gaye
ism-i fail: fıılı, ışı, eylemı yapan dzne
ısnat: dayanma, dayandırma
ıtaat: soz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
itap: azarlama, rencıde etme
kafir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkâr eden, dinsiz
levazımat: luzumlu maddeler, ıhtıyaç maddeleri, lazım olan şeyler
malum: bilinen, bilınır olan
malumıyet: malûmluk, bilinme, belli olma
mana: anlam
mazeret: cıde olmayarak meydana gelmiş, makul sebep, ozur
medlûl: bir kelime veya bir işaretten anlaşılan, bir kelime veya ıbarenın gösterdıgı şey, mana
merci: merkez, kaynak, muracaat edilecek yer
mesela: omegın
mısak: anlaşma, sözleşme, yemınleşme, yemin, and, peyman
mısak-ı ezeliye: ezeli sozleşme, Allah ın, ruhları yarattığı zaman onlara, "Ben sizin Rabbınız değıl mıyım?" dedığınde onların "Evet, Rabbımızsın" dıye cevap vermeleri hadısesi
muhtaç: gerek duyan
mülâhaza: dikkatle ve tefekkuruyla, inceden inceye düşunme
mü'mın: ıman eden, inanan
münafık: nıfak sokan, arabozucu, kalbınde kufru gızledıgı hâlde Musluman gorunen
münasip: uygun, yerınde
nıda: ses, seslenme, çağırma.
nımet: lutuf, ihsan, bağış
nısyan: unutma, unutuş, akla gelmeme
Rab: "Yarattıklarını besleyen, yetıştıren, verdiğı nımeterle ıslah ve terbıye eden" anlamın da Allah ın bir ismı
sehiv: hata, yanlışlık, yanılma, kusur
sıla: bağ, fıil
şükür: teşekkür
tasvir: betımleme, başka bır ifade ile anlatma.
teklif: ödev
terbiye: besleyip, buyutme, yetıştırme, egıtme
tevhid: Allah ın bır olduguna ınanma, bırleme
ünvan: ad, ısım.
vasfıyet-ı aslı: aslî ozellik, temel hususıyet.
vasıflandırma: durum ve ozellıklerıyle anlaşılması, ifade edılmesi.

1 İnsanlar
2 İbadet edınız. (Bakara Suresi 21.)
3 Rabbınıze
4 O Rabbınız kı sızı yaratmıştır (Bakara Suresi 21.)
5 O kı
6 O kişi kı sana geldı

Cenab-ı Hakkın marifeti hakikatiyle olmayıp, ancak ef'al ve âsârıyla olduğuna işarettir.

İcat, inşa veya başka bir kelimeye tercihen yaratılışın güzel şeklini ifade eden [1] خَلَقَ tabiri, insanlardaki istidadın sedat ve istikametçe ibadete elverişli olduğuna işarettir.

Ve keza, *ibadet yaratılışın ücreti ve neticesidir. Bu itibarla, sevap ibadetin ücreti olmayıp, ancak Cenab-ı Hakkın kereminden olduğuna işarettir.*

[2] وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ mercı ve medlûlunun adem-i malûmiyetine delâlet eden الَّذِينَ evvelkı insanlann ölümle mahvolup gıttıklenne ve onlann ahvalini bildirecek bır bilgi olmadığına ve yalnız sizin gibi bir kısım mahlûklar onlann yerlenne gelmekle, o mahvolan insanlann tarifleri mümkün olduğuna işarettir.

[3] لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ : لَعَلَّ kelimesi, ümit ve recayı ifade edıyor. Fakat, bu mana hakıkatiyle Cenab-ı Hak hakkında istimal edilemez. Binaenaleyh, ya mecazen istimal edilecektir veya muhataplara veyahut sâmi ve muşahitlere isnat edilecektir.

• *Mana-i mecazî ile Cenab-ı Hak hakkında isnat edilmesi şöyle tasvir edilir.*

Nasıl ki bir insan, bir iş için bir adamı teçhiz ettiği zaman, o ışın o adamdan yapılmasını umıt eder; kezalık,

1- Yarattı. (Bakara Suresi: 21.)
2- Sizden onceklileri de... (Bakara Suresi: 21.)
3- Tâ ki, takva mertebesine erişesiniz. (Bakara Suresi: 21.)

adem-i malûmiyet: bilinmemek.
ahval: haller, durumlar.
asâr: eserler.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzerine.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
ef'al: fiiller, işler, ameller.
evvel: once.
hakıkat: gerçek, doğru.
icat: vucuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ıbda.
inşa: vucuda getirme, yaratma.
isnat: dayanma, dayandırma.
istidat: yaratılıştan olan ve zamanla gelıştırılen kabılıyet, bır şeyin kazanılmasına olan fitrî meyil.
istikamet: doğruluk, İnanç, duşunce, niyet, tutum ve davranışta Allah ın rızasına uygun olarak doğru yol uzere olma.
istimal: kullanma.
itibar: bakımdan, sebepten.
kerem: comertlik, lutuf, ihsan, bağış.
keza: böylece, aynı şekılde.
kezalık: keza, bu da oyle, boyle ce, hakeza.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma.
mana: anlam.
mana-i mecazî: mecazî mana, bır kelımenın veya lafzın gerçek anlamının dışında başka bır anlamda kullanıldığındakı mana.
marifet: bılme, derin bılgı.
mecazen: mecaz olarak, gerçek değil de mecaz yoluyla.
medlûl: delalet olunan, ışaret edılen, gostenlen.
mercı: merkez, kaynak, muracaat edilecek yer.
muhatap: kendısıne hıtap olunan, soz soylenılen kımse.
müşahit: müşahede eden, goren, gozleyen, seyreden.
reca: umma, umıt etme, umıt hâlı, dileme.
sâmi: dinleyen, dinleyıcı.
sedat: doğruluk, hak.
tabir: ifade, deyım.
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma.
tasvir etme: anlatma, ızah etme, tanımlama.
teçhiz: cihazlama, donatma.
tercihen: tercih ederek, oncelıkli olarak.

bilâteşbih, Cenab-ı Hak insanlara kemal için bir istıdat, teklif için bir kabiliyet ve bir ıhtıyâr vermiştir. Bu itibarla, "Cenab-ı Hak, insanlardan o işlerin yapılmasını intizar etmektedir" denilebilir. Bu teşbih ve istıarede, hilkat-i beşerdeki hikmetin takva olduğuna ve ibadetin de neticesi takva olduğuna ve takvanın da en büyük mertebe olduğuna işaret vardır.

• *Reca manasının muhataplara atfedilmesi şöyle izah edilir.*

Ey muhatap olan insanlar! Havf ve reca ortasında bulunmakla, takvayı reca ederek Rabbinize ibadet edinız. Bu itibarla, insan ibadetine itimat etmemelidir ve daima ibadetinin artmasına çalışmalıdır.

• *Reca manası, sâmi ve muşahitlere gore olursa, şoyle tevil edilecektir.*

Ey muşahitler! Aslanın pençesini goren adam, o pençenin iktızası olan parçalamayı aslandan ümit ve reca ettiği gibi, siz de, insanlan ibadet teçhızatıyla mucehhez olduklarını gördüğünüzden, onlardan takvayı reca ve intizar edebilirsiniz. Ve keza, ıbadetin fıtrî bir ıktıza netıcesi olduğuna işarettir.

(1) تَتَّقُونَ : Takva, tabakat-ı mezkûrenin ıbadetlerine terettüp ettiğinden, takvanın bütün kısımlarına, mertebelerine de şamıldır. Meselâ, şırkten takva, kebaırden,

1. Takva mertebesine erişesiniz. (Bakara Suresi 21)

atıf: bağlamak, yüklemek.
bilâteşbih: benzetmeksizin
fıtrî: tabiî yaratılıştaki doğuştan olan
havf: korku korkma
hikmet: ilâhî gaye yüksek bilgi fayda
hilkat-ı beşer: insanın yaratılışı
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme. Allah'a karşı kulluk görevini yerine getirme
ıhtıyar: irade, tercih
ıktıza: gerek, luzum
intızar: bekleme, gözleme
istıare: bir kelimeyi konulduğu manada kullanmanın da caiz olmasıyla beraber başka bir manada kullanma sanatı.
istıdat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen kabiliyet, bir şeyin kazanılmasına olan fıtrî meyil.
itıbar: bakımdan, sebepten
itimat: dayanma, güvenme, emniyet etme
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kabiliyet: istıdat, yetenek.
kebaır: büyük günahlar, cezası büyük olan günahlar
kemal: olgunluk, fazilet.
keza: böylece, aynı şekilde
mana: anlam.
mertebe: derece, basamak.
meselâ: örneğin
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
mücehhez: teçhiz edilmiş, noksanları tamamlanmış, donatılmış, donanmış
müşahit: muşahede eden, gören, gözleyen, seyreden
reca: umma, ümit etme, ümit hali dileme.
sâmi: dinleyen, dinleyici.
şâmil: içine alan, kapsayıcı
şirk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tabakât-ı mezkûre: zikredilen tabakalar, sözü geçen tabakalar
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
teçhizat: donanım
teklif: öneri
terettüp: sonuç olarak çıkma
teşbih: benzetme
tevil: yorumlama, yorum

masivaullahtan kalbini hıfzetmekle takva, ikaptan içtinap etmekle takva, gazaptan tahaffuz etmekle takva. Demek [1] تَتَّقُونَ kelimesi bu gibi mertebeleri tazammun eder.

Ve keza, ibadetin ancak ihlâsla ibadet olduğuna ve ibadetin mahzan vesile olmayıp maksud-ı bizzat olduğuna ve ibadetin sevap ve ikap için yapılmaması lüzumuna işarettir.

[2] الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً Kur'ân-ı Kerîm, bu cümle ile beyan ettiği kudret-i İlâhiyenin azametiyle insanları ibadete teşvik edip heyecana getiriyor. Şöyle ki:

Ey insanlar! Arz ve semayı sizlere mutî ve hizmetkâr yapan Zat, yaptığı şu iyiliğe karşı, ibadete müstahaktır; ibadetini ediniz!

Ve keza, insanların fazîletine ve yüksek bir kıymete malik olduğuna ve indallah mukerrem bulunduğuna bir imadır. Sanki beşere emrediyor:

Ey beşer, yüksek ve alçak bütün ecramı sizin istifadenize tahsis etmekle sizlere bu kadar izaz ve ikramlarda bulunan Cenab-ı Hakka ibadet ediniz! Ve sizlere yaptığı keramete karşı liyakatinizi izhar ediniz.

Ve keza, esbap ve tabiata tesirin verilmesini reddediyor. Şöyle ki:

1- Takva mertebesine erişesiniz. (Bakara Suresi, 21.)

2- O Rabbiniz ki, yeryüzünü size bir döşek, gökü de binanıza dam yaptı. (Bakara Suresi, 22.)

arz. yer, dünya
azamet. büyükluk, ululuk, yücelik
beşer. insan, insanlık, âdemoğlu
beyan. anlatma, açıklama
Cenab-ı Hak. hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
ecram. kütleler, cansız cisimler, gezegenler
esbap. sebepler, vasıtalar
fazilet. kişiyi ahlâklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem
gazap. öfkelenme, kızgınlık, dalınma, kızma, hiddet, öfke.
hıfz. saklama, koruma, muhafaza etme
hizmetkar. hizmet yapan kimse, hizmetçi
içtinap. çekinme, sakınma, uzak durma
ihlâs. samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ikap. azap, eziyet, eza, cezalandırma, ceza.
İkram. bağış, ihsan
İma. dolaylı, üstü kapalı ifade etme
indallah. Allah'ın indinde, Allah katında
istifade. faydalanma, yararlanma
izaz. ağırlama, ikram etme
izhar. gösterme, açığa vurma
keramet. Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler
keza. böylece, aynı şekilde
kıymet. değer
kudret-i İlâhiye. Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
Kur'ân-ı Kerîm. Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap
liyakat. layık olma, ehliyet.
mahza. halis, katkısız, tam
maksud-ı bizzat. kendi maksadı, şahsî gaye, şahsî amaç.
malik. sahip
masıvaullah. Cenab-ı Haktan başka mevcudatın tamamı
mertebe. derece, basamak
mutî. itaat eden, boyun eğen.
mukerrem. ikram edilmiş, saygı gösterilmiş
müstahak. istihkakı olan, hak kazanmış, layık.
sema. gökyüzü, gök.
tabiat. kainatın düzenini devam ettiren kanun
tahaffuz. korunma, sakınma
tahsis. has kılma, ayırma
takva. Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
tazammun. ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tesir. etki
vesile. yol, vasıta, sebep
zat. azamet ve ululuk sahibi olan Allah.

Ey insan! Şu gördüğünüz yerler, gökler, sıfatlarıyla beraber, bir Hâlık'ın halkıyla, kastıyla, tahsisiyle ve bir Nâzım'ın nazmıyla husule gelip bu intizamı bulmuşlardır. Kor tabiatın bu kadar büyük şeylerde yeri olmadığı gibi, en küçük şeylerde de yeri yoktur.

Ve keza, sıfatlar da mümkinattan oldukları cihetle, Sânia delâlet ettiklerine işarettir. Zira cisimleri teşkil eden zerreler büyüklük-küçüklük, çırkınlık-güzellik gibi gayr-ı mütenahi ahval ve keyfiyetleri kabul etmekte müsavidirler. Yani bir zerrenin, bin keyfiyeti kabul etmeye kabiliyeti vardır ve bir hâlet binlerce zerrelere hâl olabilir. Binaenaleyh, güzellik gibi bir sıfat binlerce zerrelere ve dolayısıyla cisimlere sıfat olabildiği hâlde, o kadar imkânat ve ihtimaller içinde muayyen bir cisme tayin edildiği zaman, herhâlde bir kasıtla, bir hikmet altında, bir Zatın irade ve tahsisiyle, binlerce cisimler arasında o cisim o sıfata mevsuf kılınmıştır.

(1) لَكُمْ : Bu ل ihtısas için değildir, ancak sebebiyeti ifade ediyor. Yani arzın tefrişine sebep, yani vesile insandır. Bu mısafirhanedeki ziyafet onun namına verildi. Fakat istifade, insanlara mahsus ve münhasır değildir. Öyle ise insanların ihtiyacından, istifadesinden fazla kalana abes denilemez.

(2) فِرَاشًا . Bu tabir, garip bir nükte-i belâgate işarettir. Çünkü, arzın sıkletinden dolayı suya batıp kaybolması tabiatının icabatından olduğu hâlde, Cenab-ı Hak merhametiyle bir kısmını dışarıda bırakarak, insanlar için bir

1 Sizin için
2 Döşek

abes. boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
ahval: haller durumlar
arz yer dünya
binaenaleyh bundan dolayı bunun üzerine
cihet. yön sebep vesile
delalet: delil olma gösterme alamet işaret.
garip tuhaf, hayret verici
gayr-i mütenahi sonsuz, sonu olmayan nihayetsiz.
hal. durum vaziyet.
halet: hâl durum
Halık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halk yaratma, yoktan var etme
hikmet. İlâhi gaye yüksek bilgi fayda.
husul: hasıl olma meydana gelme peyda olma
icabat. icaplar gerekenler lazım gelenler bir iş için gerekli olanlar
ihtimal olabilirlik olasılık.
imkanat imkânları olabilirlikler olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar
intizam düzen düzenlik
irade dileme isteme bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar güç.
istifade: faydalanma yararlanma
kabiliyet. istidat yetenek.
kasıt: niyet, düşünce.
keyfiyet. durum nitelik
keza: böylece aynı şekilde
merhamet: acımak şefkat göstermek, korumak esirgemek.
mevsuf vasıflanan bir sıfatla tavsif edilen vasıflanmış nitelenmiş
muayyen belirli
mümkinat yaratılanlar mümkün olanlar imkan dahilindekiler olabilir şeyler
münhasır hasredilmiş aynılmış bir şeye veya kimseye mahsus
müsavi: eşit.
nam ad isim
nazım: tertip etme, düzene koyma dizme
Nazım kâinattaki her şeyi düzenleyen ve tanzim eden Allah
nükte-i belâgat. düzgün kusursuz ve yerinde söylenen sözlerdeki ince ve zarif mana çok ince manalar ihtiva edip yerinde ve kusursuz söylenen söz
Sani her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sebebiyet. sebep olma, icap ettirme gerektirme
sıfat: vasıf nitelik
sıklet ağırlık yük.
tabiat kainatın düzenini devam ettiren kanun
tabir ifade deyim
tahsis: has kılma ayırma
tayin: gösterme sınırını çizme belirtme
tefriş serme yayma döşeme düzenleme
teşkil oluşturma şekillendirme
vesile: bahane sebep
zat. azamet ve ululuk sahibi olan Allah
zerre en küçük parça molekul atom
ziyafet ikram için verilen yemek, yemekli davet, şölen

mesken ve nimetlerine bir mâide, yani bir sofra olmak üzere tefriş etmiştir.

Ve keza, [1] فِرَاشًا tabirinden anlaşılıyor ki, arz, bir hanenin tabanı gibi, insan ve hayvanlara ferş ve bast edilmiştir. Öyle ise, arzdaki nebatat ve hayvanat, hanedeki efrad-ı aile ile erzak vesaire gibi levazım-ı beytiye hükmündedir.

Ve keza, فِرَاشًا tabirinden anlaşılıyor ki, arz, taş gibi katı ve sert değildir ki, kabil-i sükna olmasın ve su gibi mayi de değildir ki, zıraat ve istifadeye kabil olmasın. Belki orta bir vaziyette yapılmıştır ki, hem mesken, hem mezraa olsun. Bu ıkı faydanın taht-ı temine alınması, elbette ve elbette bir maksat, bir hikmet ve bir nizamla olabilir.

[2] وَالسَّمَآءَ بِنَآءً . Semanın, insanlara bir sakf, bir dam gibi yapılması, yıldızların o damda asılı kandiller gibi olmalarını istilzam eder ki, teşbih tamam olsun. Öyle ise gayr-i mütenahi şu boşlukta dağınık bir şekilde yıldızların bulunması, akıllan hayrette bırakan nizam ve intizamlı vaziyetleri kör tesadüfe isnat edilemez.

Sual: İnsan, arza nispeten bir zerredir. Arz da, kâinata nazaran bir zerredir. Ve keza, insanın bir ferdi, nev'ine nispeten bir zerredir; nev'i de, sair ortakları bulunan enva içinde bir zerre gibidir. Ve keza, aklın düşünebildiği

1- Döşek.

2- Göğü de binanıza dam yaptı. (Bakara Suresi, 22.)

arz. yer, dünya
bast. yayma, yayılma, açma, serme, döşeme.
dam tavan
efrad-ı aile aileyi teşkil eden fertler
enva. çeşitler, türler, neviler
erzak. yiyecek, içecek, azıklar
ferş. döşeme, yayma, serme
gayr-i mutenahi sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hayvanat hayvanlar
hikmet. ilâhi gaye, yüksek bilgi, fayda
hükum yerine geçme, sayılma
İntizam düzen, düzenlilik.
isnat. dayandırma
istifade faydalanma, yararlanma
istilzam gerektirme
kabil mümkün, ihtimal dâhilinde
kabil-i sukna oturmaya elverişli, oturulabilir
kâinat evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
keza böylece, aynı şekilde.
levazım-ı beytiye eve ait şeyler, evin ihtiyaçları
mâide yemek sofrası, üzerinde nimetler bulunan kurulmuş sofra
maksat kasıt, amaç, düşünce
mayi su gibi akan, su hâlinde bulunan şey, sıvı.
mesken. oturulan, ikamet olunan yer
mezraa zıraat yapılacak yer, tarla, ekilecek yer
nazaran. nispeten, kıyaslayarak, göre
nebatat. bitkiler
nevi tür, çeşit
nimet. lütuf, ihsan, bağış
nispeten nispetle, kıyaslayarak.
nizam düzen, düzgünlük, kaide, kanun
sakf tavan, çatı, dam
sema gökyüzü, gök.
sual soru
tabir ifade, deyim
taht-ı temin karşılama, güven altına alma.
tefriş serme, yayma, döşeme, düzenleme
tesadüf rastlantı
teşbih benzetme
vaziyet. durum
zerre en küçük parça, molekül, atom
ziraat. ekincilik, çiftçilik, tarım

gayeler, faydalar, hikmet-i ezeliye ve ilm-i İlâhîdeki faydalara nispeten bir zerreden daha aşağıdır. Binaenaleyh, böyle bir âlemin insanın istifadesi için yaratılmış olduğu akla giremez?

Cevap: Evet, zahire bakılırsa insan bir zerre hükmündedir. Fakat insanın taşıdığı ruha, kafasına taktığı akla, kalbinde beslediği istıdatlara nazaran, bu âlem-i şahadet dardır, istiap edemez. Ancak o ruhun arzularını ve o aklın fikirlerini ve o istıdatların meyillerini tatmin ve temin edecek, âlem-i ahirettir.

Ve keza, istifade hususunda müzaheme, mümanaa ve tecezzi yoktur, bir küll ile cüz'iyatı gibidir. Nasıl ki bir kullî, bütün cüz'iyatında mevcut olduğu hâlde, ne o küllîde tecezzi ve inkısam olur ve ne de cüz'iyatında müzaheme ve müdafaa olur. Kure-i arzdan da binlerce müstefit olsa, ne aralarında bir müzaheme olur ve ne kure-i arzda bir noksaniyet peyda olur. Yalnız insanın indallah kerametı olduğu için, âlem-i şahadetin yaratılışında, insan ille-i gaiye menzilesinde gösterilmiştir. Ve insanın hatırı için bütün envaa bir umumî ziyafet verilmiştir. Bu ise, bütün âlemin faydaları insana münhasır olup, başkalara hiçbir faydası yoktur demek değildir.

وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ (1)

İnzalin, Cenab-ı Hakka olan ısnadından anlaşılıyor ki, yağmurun katreleri başıboş değildir, ancak bir hikmet

1 Ve gökten de size bir su indirip onunla türlü meyvelerden ve mahsullerden size rızık ve sair gıdaları çıkardı. (Bakara Suresi, 22.)

âlem: dünya, cihan
alem-i ahiret: ahiret âlemi
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kainat
arzu: istek, heves, niyet.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
cüz'iyat: ehemmiyetsiz, değersiz, ufak tefek şeyler
envaa: çeşitler, türler, nevler
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hikmet-i ezeliye: başlangıcı olmayan, ezelden beri var olan hikmet, Allah'ın hikmeti
husus: mevzu, konu
hukum: yenne geçme, sayılma.
ille-i gaiye: gerçekleştirilmesi, meydana gelmesi için çaba harcanan şey, amaç, ideal
ilm-i ilahi: Allah'ın ilmi
indallah: Allah'ın indinde, Allah katında
inkısam: bölünme, parçalanma
inzal: Allah'ın emirlerinin peygamberlere indirilmesi.
ısnat: dayandırma
istiap: içine alma, içine sığdırma, kapsama
istıdat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen kabiliyet, bir şeyin kazanılmasına olan fitrî meyil
istifade: faydalanma, yararlanma.
katre: damla
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
keza: böylece, aynı şekilde.
küll: bütün
kullî: bütün olan, tümel
kure-i arz: yer kürü, dünya
menzile: mertebe.
meyil: yöneliş, istek.
müdafaa: savunma, koruma
mümanaa: karşılıklı men edişme, izin vermeme, menetme, engelleme.
münhasır: mahsus, ait, yönelik.
müstefit: istifade eden, faydalanan, kazanan
müzaheme: zahmet, sıkıntı verme
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma
temin: sağlama
umumî: genel.
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyla
zerre: en küçük parça, molekül, atom
ziyafet: ikram için yenilen yemek, yemekli davet, şölen

altında ve bir mizan-ı kastî ile inerler. Çünkü, o mesafe-i baideden gelmekle beraber, rüzgâr ve hava da müsademelerine yardımcı olduğu hâlde, katrelerin aralannda müsademe olmuyor. Öyle ise o katreler başıboş olmayıp, gemleri onlan temsil eden meleklerin elindedir.

(1) مِنَ السَّمَآءِ : *Sema* kelımesının zıkrı geçtığıne nazaran, makam, zamınn yen olduğu hâlde ısm-ı zahır ıle zıkredılmesi, yağmurlann sema cirminden değil, sema cihetinden geldiğine ışarettir. Çünkü, sebkat eden *sema* kelimesinden maksat, cirim değil, cıhettir.

(2) مَآءً : Semadan gelen karlar, dolular, sular olduğu hâlde, yalnız suların zıkredılmesı, en büyük ıstıfadeyi temın eden, su olduğuna işarettır. مَآءً kelımesınde tenkın ifade eden *tenvin* ise, yağmur suyunun acıp bir su olup, nizamı garip, ımtizacat-ı kimyeviyesı size meçhul olduğuna işarettir.

(3) فَاَخْرَجَ 'dekı ف müddet ve mühlet olmaksızın takıbini ifade eder. Buna binaen, semeratın ıhracı, yağmurun inzali akabınde bır muddet ara vermeden husule gelmesi lâzımdır. Hâlbuki ıhraç ile inzal arasında haylı bır zaman vardır. Öyle ise (4) اَخْرَجَ , (5) اَنْزَلَ 'ye atıf değıldir. Ancak, inzalı takip eden fıllerin sılsılesi ortadan kaldırılarak o fıllerin netıcesi hukmünde olan اَخْرَجَ , اَنْزَلَ 'ye atfedılmıştır. Takdır-ı kelâm şöyle olsa gerekır:

1- Semadan gökten (Bakara Suresi 22.)
2- Bir su (Bakara Suresi. 22.)
3- Onunla çıkardı (Bakara Suresi 22.)
4- Çıkardı.
5- İndirdi

acıp: tuhaf hayrette bırakan.
akabınde: arkası sıra peşi sıra peşinden
atıf: bağlamak, yuklemek.
atıf: bır kelıme veya cumlenın onceki kelıme veya cumleye baglanması
binaen: -den dolayı bu sebepten
cihet: yan yon taraf
cirim: vucut ten cusse hacım buyukluk
fiil: ış olus davranış hareket
garip: tuhaf hayret verıcı
husul: olma meydana gelme
hükmünde: değennde yennde
ıhraç: uretme dışan çıkarma
ımtizacat-ı kimyeviye: kimyevî kaynaşmalar, ayrı maddelenn tamamen bırbırıne kanşıp kaynaşması
inzal: indırme indırılme
ism-i zahir: açık ısım, zamır olmayıp ısmın bızzat kendısı
ıstifade: faydalanma yararlanma
katre: damla.
makam: yer, mevkı
maksat: kastedılen şey, gaye
meçhul: bılınmeyen hakkında bılgı olmayan
mesafe-ı baide: uzak mesafe, aralık
mızan-ı kastî: bır kasıt ve ırade den kaynaklanan düzen ve ıntizam
muddet: sure zaman
muhlet: belli sure belırlenmış zaman tayın edılmış vakıt.
müsademe: çarpışma çatışma vuruşma
nazaran: nispeten kıyaslayarak gore.
nizam: duzen duzgunluk, kaıde kanun
sebkat: geçme ılerleme.
sema: gokyuzu gok.
semerat: semereler meyveler
silsile: bırbırını takıp eden şeylerın meydana getırdıgı sıra
takdir-i kelam: sozun kıymetı
takip: peşinden yürüme arkasından gıtme
temin: saglama
temsil: adına hareket etme, o gıbı davranma
tenkir: bır ısmı harf ı tanfsız kullanarak belırsız yapma
tenvin: Arapça bır kelımenın sonunu nun gibi okutmak uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
zamir: ısmın yerını tutan kelımeler
zikir: anma bıldırme.

وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاهْتَزَّتِ الْأَرْضُ وَرَبَتْ وَأَخْضَرَتْ وَأَنْبَتَتْ فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ[1]

Bu ıtıbarla, inzali takıp eden[2] اِهْتَزَّتْ fiilidir. ف 'nın de asıl mevkii, اِهْتَزَّتْ 'dır.

[3] بِهِ 'deki ب harfı, sebebıyetle karışık ılsak manasınadır. Yani, su, semeratın husulune sebep olduğu gıbı, semerata mülsak, karışık, yapışık olduğundan da, semeratın taravet ve tazeliğini muhafazaya vesiledir.

[4] مِنَ الثَّمَرَاتِ 'taki مِنْ , beyanla karışık iptidayı ifade eder. Bu ıtıbarla[5] اَخْرَجَ 'ye mef'ul olamaz, ancak sâmiin fehmine göre tayın edilen mef'ulü mukadderdir. مِنَ الثَّمَرَاتِ ise, o mef'ule beyandır. Takdir-i kelâm[6] فَأَخْرَجَ بِهِ ﴿أَنْوَاعًا﴾ مِنَ الثَّمَرَاتِ şeklındedır.

Nekre olarak[7] رِزْقًا 'nın zikredilmesı, bu nzkın nereden ve neyle husule geldiği size meçhul olduğuna işarettir.

[8] لَكُمْ 'deki لِ , ecliyet ve sebebiyet içindir. Yani, *"Siz rızkın gelmesine sebepsiniz, ama ıstifadesi size mahsus ve münhasır değildir ve başkalar da tebean istifadeye şeriktirler."*

beyan: anlatma, açıklama.
ecliyet: cihetiyet, sebebıyet, sebep oluş
fehm: anlama, anlayış, kavrayış.
fiil: ış, oluş, davranış, hareket.
husul: olma, meydana gelme
ilsak: yapıştırma, bıtıştırme, katma
inzal: indirme, ındırılme.
ıptıda: baş, başlangıç
istifade: faydalanma, yararlanma
ıtıbar: bakımdan, sebepten
mana: anlam
meçhul: bilınmeyen, hakkında bilgi olmayan
mef'ul: tumlec.
mevki: yer, makam
muhafaza: koruma
mukadder: takdır edilmiş.
mülsak: ılsak edılmış, bıtıştırılmış, kavuşturulmuş
münhasır: mahsus, aıt, yönelik.
nekre: belırsız ısım
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın ayrılmış ve takdır edılmış olan nımet, yıyecek, ıçecek ve gıyecek ıle ılgılı şeylet
sâmi: dınleyen, dınleyıcı
sebebiyet: sebep olma, ıcap ettırme, gerektırme
semerat: semereler, meyveler

1 Semadan bir su indirdi de, yeryüzü harekete geldi, kabardı, nebatatını yeşertti, bitirdi ve onunla meyvelerden bir rızık çıkardı.
2 Harekete geldi.
3 Onunla
4 Meyvelerden (Bakara Suresi, 22)
5. Çıkardı
6 Onunla çeşit çeşit meyveler çıkardı
7. Rızık olarak (Bakara Suresi, 22)
8 Sizin için (Bakara Suresi, 22)

şerik: ortak.
takdir-i kelâm: sözün kıymetı
taravet: tazelik, korpelik
tayin: belırleme, gosterme, sınırnını cızme
tebean: tâbı olarak, uyarak, uymak suretiyle
vesile: bahane, sebep
zikir: anma, bildırme

Ve keza, *Cenab-ı Hak, sizlere nimetlerini tahsis ettiği gibi; sizin de şükrünüzü ona tahsis etmeniz lâzım geldiğine* işarettir.

(1) فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا : Başta bulunan ف , geçen dört fıkraya bakıyor. Yani, "*Odur Ma'bud, şerik yapmayınız. Odur Kadîr-i Mutlak, şerikini itikat etmeyiniz. Odur Mün'im, şükründe şerik yapmayınız. Odur Hâlık; başka bir hâlık tahayyul etmeyiniz.*"

(2) تَجْعَلُوا : Bu tabirin (3) تَعْتَقِدُوا tabirine tercihi, onlann Allah'a isnat ettikleri şeriklerin ve misillerin aslı ve hakikati olmadığı ıçın, o uydurma şeriklerin itikat edilecek şeyler olmadığına, ancak uydurma, ca'lî şeyler olduklarına ışarettir.

(4) لِلّٰهِ : Lâfza-ı Celâlin (5) اَنْدَادًا üzerine takdimi, Allah'ın daima hâzır olduğunu düşünmek lüzumuna, ve nehyin menşei şerikin Allah ıçin yapılışı olduğuna işarettir.

اَنْدَادًا : *Endâd*, نِدّ 'dın cem'idir. نِدّ ise, *misil* manasınadır. Hâlbuki, Cenab-ı Hakka yapılan misil, onun zıddı olur. Bır şey, hem zıt, hem misil olamaz ve bır şeyin zıddı, ona misil olamaz. Öyle ise mislin bulunması, mislin muhalıyetını istılzam eder.

اَنْدَادًا 'ın siga-i cem ıle zikri, müşriklerin cehaletine işarettir. Yani, "*Hiçbir cihetten bir benzeri olmayan Cenab-ı Hakka nasıl bir suru misil ve zıt yapıyorsunuz?*"

1- Öyleyse bile bile Allah a eşler ve ortaklar koşmayın (Bakara Suresi. 22.)
2- Yapmayınız.. (Bakara Suresi 22.)
3- Inanmayınız.
4- Allah'a. (Bakara Suresi 22.)
5- Eşler ortaklar (Bakara Suresi 22.)

ca'lî: sahte yapmacıklı düzme
cehalet: cahıllık, ilmden yoksun olma ilâhi hakikatlerden habersiz olma
cem': çogul
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisı olan şeref ve azamet sahıbı Allah
endad: mısıller şenkler eşler
hakıkat: gerçek, dogru
Hâlık. yaratıcı herşeyın yoktan var eden yaratan Allah
isnat. dayandırma
istılzam: gerekli gorme lüzumlu gorme
ıtıkat: bir inanca bir fikre baglanma inanma iman
Kadir-ı Mutlak: hıç bir kayıt ve şarta tabı olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı. Allah
keza: boylece aynı şekılde
Lafza-ı Celal: Allah lafzı kelimesi
Ma'bud: kendısıne ibadet edilen tapınılan kulluk edilen Allah
mana: anlam
menşe: esas kaynak.
mısıl: benzer eş nazır tıpkısı
muhalıyet: ımkansızlık ımkânsız oluş
Mün'im. nimet veren ıkram eden Allah
müşrik. Allah a şırk koşan ortak tutan
nehiy: yasaklama dının yasaklagı ışler
nimet. lutuf ıhsan bagış
şerik: ortak
şükur: teşekkur.
tabır: ıfade deyım
tahayyül: hayale getirme hayalınde canlandırma zıhınde canlandırma tasavvur etme
tahsis: has kılma ayırma
takdim: arz etme sunma
zikir: anma bıldırme.

Ve keza, bütün enva-ı şirkin reddine işarettir. Yani, "*Ne zatında ve ne sıfâtında ve ne ef'alinde şeriki, şebihi yoktur.*"

Ve keza, Vesenî, Sâbîî, Ehl-i Teslis, ehl-i tabiat gibi fırak-ı dâllenin tevehhum ettikleri şenklerin tabakalarına işarettir.

İHTAR: Vesenî mezhebinin menşei, yıldızları ilâh ittikat etmek, hulûlu tahayyul etmek, cismiyeti tevehhum etmek gibi gulunç şeylerdir.

(1) وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ : Bu cümle ile ayetlerin sonunda zikredilen emsalî cümleler, İslâmiyet'in menşei ilim, esası akıl olduğuna ışaret eder. Binaenaleyh, İslâmiyet'in, hakikati kabul ve safsatalı evhamı reddetmek, şanındandır.

(2) تَعْلَمُونَ 'ye bir mef'ulün terki, çok mef'ullerin takdirine sebep olmuştur. Demek, icaz ve ihtisan yapmakla, itnap ve uzatmaktan kaçarken, daha ziyade itnaba, tatvile sebep olmuştur. Yani, "*Allah'tan başka ma'budunuz olmadığını, hâlıkınızın bulunmadığını, başka bir Kadîr-i Mutlak olmadığını ve mün'iminizin bulunmadığını bilirsiniz.*" Keza bilirsiniz ki, "*Onların uydurdukları âlihe ve esnam, bir şeye kâdir olmayıp, onlar da mahlûk ve mec'ul şeylerdir.*"

alihe: batıl ilahlar, tanrılar
ayet: Kur'ân cümlesi.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
ef'al: fiiller, işler, ameller
ehl-i tabiat: tabiatperestler, tabiata tapanlar
Ehl-i Teslis: teslis ehli, Allah'ın üç (baba, oğul, kutsal ruh) olduğuna inananlar, Hristiyanlar
emsal: örnekler, benzerler.
enva-ı şirk: Allah'a ortak koşmanın nevileri, çeşitleri
esnam: putlar, sanemler
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fırak-ı dâlle: sapık gruplar, dalâlet fırkaları, ehl-i sünnetten ayrılan gruplar, hak yoldan ayrılmış gruplar
hakikat: gerçek, doğru
hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
hulûl: tenasuha inananlara göre bir ruhun bedenden ayrıldıktan sonra başka bir bedene girmesi, tenasuh, reenkarnasyon
icaz: az sözle çok mana ifade etme
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ihtisar: kısaltma, özetleme.
ilah: tanrı, ma'bud
ilim: bilgi, marifet
itikat: bir inanca, bir fikre bağlanma, inanma
itnap: gereksiz sözlerle konuyu uzatma
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten kuvvet sahibi olan
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şartla tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
keza: böylece, ayrı şekilde
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mec'ul: meydan çıkarılmış, yapılmış olan
menşe: esas, kaynak.
mün'im: nimet veren, ikram eden, Allah
Sabii: yıldıza tapan insanlar
safsata: boş, temelsiz, asılsız söz
şan: şan, şöhret, ün.
şebih: benzer, tıpkı
şerik: ortak, hissedar
tabaka: derece, kat.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tatvil: uzatma, uzatılma.
tevehhüm: vehmine kapılmak, öyle zannetmek.
Vesenî: putperest, puta tapan.
zikir: anma, bildirme
ziyade: çok, fazla.

1 Bildiğiniz hâlde, bile bile. (Bakara Suresi, 22.)
2 Bilirsiniz. (Bakara Suresi, 22.)

Nübüvvet Hakkında

Mukaddeme

وَاِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ
وَادْعُوا شُهَدَآءَكُمْ مِنْ دُونِ اللهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝ فَاِنْ لَمْ
تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ
اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ۝ [1]

Gayet kısa bir meali: Yani, "*Abdımız uzerine ınzal ettiğimiz Kur'ân'da bir şuphenız varsa, Kur'ân'ın mislinden bir sure yapınız, hem de Allah'tan başka, işlerınızde kendılerine mûracaat ettiğinız şuheda ve muinlerinizi de çağırınız, yardım etsınler. Eğer sozunuzde sadık iseniz, hepinız beraber çalışınız, Kur'ân'ın mislinden bir sure getirinız. Eğer bır misil getiremediğiniz takdirde –zaten getiremezsinız ya– öyle bir ateşten sakınınız ki, odunu insanlar ile taşlardır.*"

Kıtabın evvelinde beyan edildiği gibi, Kur'ân-ı Kerîm'ın takıp ettığı esas maksat dörttür. Bırıncı maksadı olan *tevhid*, evvelki ayetle beyan edilmiştir. Bu âyetle de, ikincı maksat olan *nubuvvet* beyan ve ızah edilmıştır. Yalnız bir şey var ki, bu ayet, nübüvvet-i Muhammediyenin (ASM) ıspatı hakkındadır, nübuvvet-ı mutlaka hakkında

1- Bakara Suresi, 23-24

abd: kul
ayet: Kur'ân cumlesi
beyan: anlatma, açıklama
evvel: önce
gayet: son derece, oldukça
ınzal: indırme, indınlıme
ızah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
Kur'an-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahıyle indınlen en son ılâhî kıtap
maksat: kasıt, amaç, düşünce
meal: mana, anlam, mefhum
mısıl: benzer, eş, nazır, ıpkısı
muin: yardımcı, muavın
mukaddeme: başlangıç.
nübuvvet: nebîlık, peygamberlik, Allah elçiliği
nübüvvet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'ın (ASM) peygamberliği
nübüvvet-i mutlaka: muhakkak peygamberlik, Allah'ın elçılığının kesin oluşu
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sure: Kur'an-ı Kerîm'ın ayrıldığı 114 bolumden her bın
şuheda: şahıtler
tevhid: Allah'ın bir olduguna inanma, birleme.

değildir. Hâlbuki maksat, mutlak nübüvvettir. Fakat, küllî cüz'îde dâhildir, cüz'înin ispatıyla küllî de ispat edilmiş olur. Bu ayet, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın nübüvvetini en büyük mu'cizesi olan i'caz-ı Kur'ân'dan bahisle ispat ediyor. O Zatın (ASM) nübüvvetine dair delâil başka risalelerimizde beyan edilmiştir, burada yalnız bir kısmını hülâsaten Altı Mesele zımnında beyan edeceğiz.

BİRİNCİ MESELE

Enbiya-ı salifînde nübüvvete medar ve esas tutulan noktalar ve onların ümmetleriyle olan muameleleri hakkında –yalnız zaman ve mekânın tesiriyle bazı hususat müstesna olmak şartıyla– yapılacak tam bir teftiş ve kontrol neticesinde, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmda daha ekmel, daha yükseği bulunmakta olduğu tahakkuk eder. Binaenaleyh, nübüvvet mertebesine nail olanların heyet-i mecmuası, mu'cizeleriyle ve sair ahvalleriyle, lisan-ı hâl ve kâl ile, nev-i beşerin sinn-i kemale geldiğinde "ustadu'l-beşer" ünvanını taşıyan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın sıdk-ı nübüvvetine ilân-ı şahadet etmişlerdir. O Hazret de (ASM) bütün mu'cizeleriyle Sânin vücut ve vahdetini nurlu bir bürhan olarak âleme ilân etmiştir.

İKİNCİ MESELE

O Zatın (ASM) evvel ve ahir bütün ahval ve harekâtı nazar-ı dikkatten geçirilirse, her bir hareketi, her bir

ahir: sonra
ahval: haller, durumlar
âlem: dünya, cihan
aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selâm onun üzerine olsun
âyet: Kur'an cümlesi.
bâhis: bahseden, araştıran, anlatan.
beyan: anlatma, açıklama
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cüz'î: bütüne ait olmayan, özel
dâhil: içinde, içeri girmiş.
dair: alâkalı, ilgili.
delâil: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları
ekmel: daha (en) pek) mükemmel, en olgun, kusursuz ve eksiksiz olan
enbiya-i salifîn: geçmiş peygamberler.
evvel: önce
harekat: hareketler, devinimler
hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
heyet-i mecmua: bir şeyin tefer ruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara
hususat: hususlar
hülâsaten: hülâsa olarak, kısaca, özet olarak, muhtasaran
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği
ilân: yayma, duyurma, bildirme
ilân-ı şahadet: şahitliğin ilân edilmesi, duyurulması
ispat: kanıtlama, doğrulama
küllî: bütüne ait olan, umumî, genel.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
maksat: kasıt, amaç, düşünce.
medar: sebep, vesile
mertebe: derece, basamak
muamele: davranma, davranış
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mutlak: kesin.
müstesna: istisna olan, hariç.
nail: kavuşma, ulaşma, erme
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sıdk-ı nübüvvet: peygamberliğin doğruluğu
sinn-i kemal: olgunluk, yetkinlik yaşı
şart: koşul
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme
teftiş: kontrol etme, muayene
tesir: etki
ummet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygamberi inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
ünvan: ad, isim, lakap
üstadü'l beşer: beşerin, bütün insanlığın ustadı, hocası Hz. Muhammed (ASM)
vahdet: birlik ve teklik.
vücut: var olma, varlık.
zımn: içinde, dâhilinde, hâlinde.

hâli harikulâde değilse de, onun sıdkına delâlet eder. Ezcümle: "Gar" meselesinde, Ebu Bekri's-Sıddık ile beraber halâs ve kurtuluş ümıdı tamamıyla kesıldığı bir anda [1] لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا "*Korkma, Allah bızımle beraberdır*" dıye Ebu Bekri's-Sıddık'a verdıği teselli ve tavk-ı beşerin fevkinde bır cıddıyetle, bir metanetle, bır şecaatle, havfsız, tereddütsüz gösterdiği vaziyet, elbette sıdkına ve nokta-ı istinadı olan Hâlık'ına itimat ettiğine güneş gibi bir bürhandır. Kezalik, saadet-i dâreyn için tesis ettiği esaslarda isabet etmiş olduğu ve izhar ettiği kavaidin hakikatle muttasıl ve hakkaniyetle yapışık olduğu, bütün âlemce mazhar-ı kabul ve tasdik olmuş ve olmaktadır.

İhtar: O Zatın (ASM) ahval ve harekâtı birer birer, yanı tek tek onun sıdk ve hakkaniyetini gösterirse, heyet-i mecmuası onun sıdk-ı nübüvvetine öyle bir delil olur ki, şeytanları bile tasdike mecbur eder.

UÇÜNCÜ MESELE

O Zatın (ASM) sıdk-ı nübuvvetini yazıp tasdik eden birkaç sahife vardır. Şimdi o sahifeleri okuyacağız.

Birinci Sahife: O Hazretin zatıdır. Fakat, bu sahifeyi mütalâadan evvel "Dört Nükte"ye dikkat lâzımdır.

- **Birinci Nükte:** لَيْسَ الْكَحْلُ كَالتَّكَحُّلِ Yanı, *fitrî kara gözlülük, sun'î (yapma) kara gözlülük gibi değildir.* Yanı, yapma ve sun'î olan bir şey, ne kadar güzel ve ne

1- "Üzülme, mahzun olma. Allah bizimle beraberdir" mealindeki Tevbe Suresi 40. ayetten muktebes.

ahval: hâller, durumlar
âlem: dünya, cihan
bürhan: delil, ispat, hüccet.
ciddiyet: ciddilik.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: kanıt, tanık, burhan
evvel: önce
ezcümle: bu cümleden olarak
fevkinde: üstünde
fitrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
gar: mağara, ın
hakikat: gerçek, doğru
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
halas: kurtarma
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
harekât: hareketler, devinimler
harikulâde: olağanüstü
havf: korku, korkma
hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
itimat: dayanma, güvenme
izhar: gösterme, açıga vurma
kavaid: kaideler, usüller, kurallar, prensipler
kezalik: keza, bu da öyle, böylece
mazhar-ı kabul: kabule lâyık görülme, kabul edilme.
mesele: konu
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
muttasıl: bitişik.
mutalaa: dikkatli okuma, tetkik etme
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
saadet-i dâreyn: ikı cıhan saadetı, dünya ve ahıret mutluluğu
sahife: sayfa
sıdk: doğruluk
sıdk-ı nübüvvet: peygamberlıgın doğruluğu
sun'î: yapmacık, uydurma, sahte
şecaat: yiğitlik, yüreklilik, cesurluk, korkusuzluk, kahramanlık, hamaset
tasdik: doğrulama, onaylama
tavk-ı beşer: insan gücü, insanın güç ve kudretinin son haddi.
tereddüt: karar verememe, şüphede kalma.
teselli: avutma, acısını dindirme
tesis: kurma, meydana getirme
vaziyet: durum
zat: şahsıyet.

kadar kâmil olursa olsun, fıtrî ve tabiî olan şeylerin mertebesine yetişemez ve onun yerine kaim olamaz. Herhâlde sun'îliğin yanlışlıkları, onun ahvalinden, etvarından belli olacaktır.

• İkinci Nükte: Ahlâk-ı âliyeyi ve yüksek huyları hakikate yapıştıran ve o ahlâkı dâimâ yaşattıran, ciddiyet ile sıdktır. Eğer sıdk kalkıp araya kizb girerse, rüzgârlara oyuncak olan yapraklar gibi, o adam da insanlara oyuncak olur.

• Üçüncü Nükte: Mütenasip olan eşya arasında meyil ve cezbe vardır. Yani, birbirine temayul ederler ve yekdiğerini celp ederler; aralarında, ittihat olur. Fakat birbirine zıt olan eşyanın aralarında nefret vardır, çekememezlik olur.

• Dördüncü Nükte: Cemaatte olan kuvvet fertte yoktur. Meselâ, çok ıplerin heyet-i mecmuasının teşkil ettiği urgandaki kuvvet, ipler birbirinden ayrı olduğu zaman bulunmaz.

Bu nükteler göz önüne getirilmekle, o Hazretin sahifesi okunmalıdır.

Evet, o Zatın bütün âsâr, sîretleri, tarihçe-i hayatı, ve sair ahvali, onun pek büyük, azîm ve ahlâk sahibi olduğuna şahadet ediyorlar. Hatta düşmanları bile onun ahlâkça pek yüksekliğinden dolayı kendisini "Muhammedu'l-Emin" ile lâkaplandırmışlardır.

ahlak-ı âliye: yüksek ahlâk, yüce ahlak, üstün ahlâk.
ahval: haller, durumlar
asar: eserler
azîm: büyük, yüce, ulu
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cemaat: topluluk.
cezbe: çekme, çekim, heyecan, coşkunluk.
ciddiyet: ciddîlik
etvar: hal ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
hakikat: gerçek, doğru
hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kaim: yerine geçmek.
kamil: olgun, noksansız, mükemmel
kizb: yalan söyleme, yalan uydurma
lakap: unvan
mertebe: derece.
mesela: örneğin
meyil: yöneliş, istek.
Muhammedü'l-Emin: her bakımdan güvenilir olan Peygamberimiz (ASM)
mütenasip: uygun olan, her bakımdan birbirine denk, ölçülü, orantılı
sahife: sayfa
sıdk: doğruluk.
sîret: iç yüz, manevî durum, ahlak ve karakter
sun'î: tabiî olmayan, yapma
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
tabiî: tabiatı gereği olan, normal, alışılmış, olağan
tarihçe-i hayat: hayat hikâyesi
temayül: bir tarafa doğru eğilme, meyletme, yönelme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme
yekdiğer: bir diğer
zat: şahsiyet.

Malûmdur ki, bir zatta içtima eden ahlâk-ı âliyenin imtizacından izzet-i nefis, haysiyet, şeref, vakar gibi, hasis, alçak şeylere tenezzül etmeye müsaade etmeyen yüksek hâller husule gelir. Evet, melâike, ulüvv-i şanlarından şeytanları reddeder, kabul etmezler.

Kezalık, bır zatta içtima eden ahlâk-ı âliye, kizb, hile gibi alçak hâlleri reddeder. Evet, yalnız şecaatle iştihar eden bir zat, kolay kolay yalana tenezzul etmez. Butun ahlâk-ı âliyeyi cem eden bir Zat, nasıl yalana ve hileye tenezzul eder; ımkânı var mıdır?

Hülâsa: Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, kendı kendine guneş gibi bir bürhandır.

Ve keza, o Zatın (ASM) dört yaşından kırk yaşına kadar geçırmiş olduğu gençlık devresinde, bir hilesi, bir hıyaneti görülmemiş ve bir yalanı işitilmemiştir. Eğer o zatın yaratılışında, tabiatında bir fenalık, bir kötülük hıssi ve meyli olmuş olsaydı, behemehâl gençlik saikasıyla dışarıya verecekti. Hâlbuki, bütün yaşını, ömrünü kemal-i istikametle, metanetle, iffetle, bır ıttırat ve intizam üzerine geçırmiş, düşmanlan bile hileye işaret eden bir hâlini gormemişlerdir.

Ve keza, yaş kırka bâliğ olduğunda, iyi olsun, kotü olsun ve nasıl bır ahlâk olursa olsun, rüsuh peyda eder, meleke hâline gelir; daha terki mümkün olmaz. Bu Zatın tam kırk yaşının başında ıken yaptığı o ınkılâb-ı azîmı âleme kabul ve tasdik ettiren ve âlemi celp ve cezbettiren, o Zatın (ASM) evvel ve ahır herkesçe malûm olan

ahlâk-ı âliye: yuksek ahlâk, yuce ahlak, ustun ahlak
alem: dünya, cihan
aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selam onun uzerine olsun.
balıg: ulaşmış, erişmış
behemehal: mutlaka, elbette, ne yapıp edip
burhan: delil, ıspat, huccet.
celp: çekme, çekış, kendine çekmek.
cem: toplama, bır araya getirme
cezp: kendine dogru çekme, çekılme
hasis: adî, ufak, degersız, kotu huy, fena tabıat.
haysiyet: şeref, onur, itıbar
hıyanet: hainlik, kendine olan guvenı kotuye kullanma
hile: aldatmaya yonelik duzen, desise
husul: hasıl olma, meydana gelme, peyda olma
hulasa: kısaca, ozet.
ittırat: düzgun tarzda olma
içtima: toplanma, bir araya gelme
iffet: helale razı olup haramdan kaçınma
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bagdaşma
ınkılab-ı azim: buyuk inkılâp, buyuk ve koklu degişıklik.
intızam: düzen, duzenlılık.
iştihar: meşhur olma, şohret bulma, tanınma
izzet-i nefs: insanın vakar ve haysıyetini korumaya ozen gostermesi, kendı degerini ve şahsiyetini aşagılamaksızın varlıgına saygı duyması.
kemal-i istikamet: tam doğruluk, istikametin mukemmel oluşu.
keza: boylece, aynı şekılde
kezalık: keza, bu da oyle, boylece.
kizb: yalan söyleme, yalan, uydurma
malum: bilinen, bılınır olan
melaike: melekler
meleke: bır şeyi çok kez tekrarla yarak ve tecrube ederek meydana gelen bılgı ve maharet.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
musaade: ızın, ıcazet, ruhsat.
peyda: meydana gelme, ağa çıkma
rusuh: maharet, meleke
saika: sevk, yonelme, sebep
şecaat: yıgıtlık, yureklılık, cesurluk, korkusuzluk, kahramanlık, hamaset
şeref: manevî buyukluk, yucelik, onur
tabıat: yaratılış, huy, karakter, seciye, mızaç
tasdik: dogrulama, onaylama
tenezzül: inme, alçalma
ulüvv-i şan: şanı yuce, şerefi buyuk
vakar: agırbaşlılık, heybetlı oluş, ciddiyet

sıdk ve emaneti idi. Demek o zatın (ASM) sıdk ve emaneti, dava-i nübüvvetine en büyük bir bürhan olmuştur.

DÖRDÜNCÜ MESELE

Ikinci Sahifeyi okuyacağız. Bu sahife mazi, yani Zaman-ı Saadetten evvelki zamandır. Şu sahifenin havi olduğu enbiya-i salifînin ahval ve kıssaları, o Zatın sıdk-ı nübüvvetine birer bürhandır. Yalnız, Dört Nükteye dikkat lâzımdır.

• BIRINCI NÜKTE: İnsan bir fennin esaslarını ve o fennin hayatına taallûk eden noktalan bilmekle yerli yerince kullanmasına vâkıf olduktan sonra davasını o esaslara bına etmesi, o fende mahir ve mütehassıs olduğuna delildir.

• İKINCI NÜKTE: Fıtrat-ı beşeriyenin iktizasındandır ki, adî bir insan da olsa, hatta çocuk da olsa, hatta küçük bir kavım içinde de bulunsa, pek kıymetsız bir dava hususunda cumhura muhalefet edip yalan söylemeye cesaret edemez. Acaba, pek büyük bir haysiyet sahibi, âlemşümul bir davada, pek inatlı ve kesretli bir kavım içinde, ümmî, yani okur yazar sınıfından olmadığı hâlde, aklın tek başına idrakten âcız olduğu bazı şeylerden bahsedip kemal-i ciddiyetle âleme neşir ve ilân etmesi, onun sıdkına delil olduğu gibi, o meselenin Allah'tan olduğuna da bır bürhan olmaz mı?

adî: sıradan, her zamanki
ahir: sonra
ahval: haller, durumlar
âlem: dünya, cihan
âlemşumul: cihanı saran, bütün dünyaya yayılan.
bina: kurma, dayandırma
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cumhur: halk, ahali, umum topluluk.
dava: takıp edilen fikir, iddia
dava-i nübüvvet: peygamberlik dava etmek, peygamber olduğunu ilan etmek.
delil: kanıt, tanık, bürhan
emanet: güvenilirlik.
enbıya-ı salifîn: geçmiş peygamberler
evvel: önce
fen: tatbiki bilgi, teknik.
fıtrat-ı beşeriye: insanın yaratılışı, insanın tabıatı.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
haysiyet: itibar
husus: mevzu, konu
idrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
iktiza: gerek, lüzum
ilan: yayma, duyurma, bıldırme
kavım: millet, aralarında dil, adet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
kemal-i ciddiyet: ciddiyetin son derecesi, tam bir ciddiyet.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kıssa: ibret verici hikaye
kıymet: değer
mahir: maharetli, becerikli.
malum: bilinen, bilinir olan.
mazi: geçmiş zaman
mesele: konu
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
mütehassıs: bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, uzman
neşir: yayım, yayın.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
sahife: sayfa
sıdk: doğruluk.
taallûk: alakalı, munasebetli olma
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vâkıf: bilgilenme, bilme
Zaman-ı Saadet: Asr-ı Saadet dönemi
zat: şahsiyet.

• **Üçüncü Nükte:** Malûmdur ki, medenî insanlarca malûm ve me'lûf pek çok ilimler, sıfatlar, fiiller vardır ki, bedevîlerce meçhul olur ve o gibi şeylerden haberleri yoktur. Binaenaleyh, bilhassa geçmiş zamanlardaki bedevîlerin ahvalinden bahsetmek isteyen bir adam, hayalen o zamanlara, o çöllere gidip, onlarla görüşmelidir. Zira onların ahvalini, ezberden, onları görmeden muhakeme etmekle, istediği malûmatı elde edemez.

• **Dördüncü Nükte:** Ümmî bir adam, bir fennin ulemasıyla münakaşaya girişerek, beyne'l-ulema ittifaklı olan meseleleri tasdik ve ihtilâflı olanları da tashih ederse, o adamın bu harika olan hâli, onun pek yüksekliğine ve onun ilminin de vehbî olduğuna delâlet etmez mi?

Bu Dört Nükteyi göz önüne getir, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâma bak ki:

O Zat, herkesçe müsellem ümmîliğiyle beraber, geçmiş enbiya ile kavimlerinin ahvallerini görmüş ve müşahede etmiş gibi Kur'ân'ın lisanıyla söylemiştir. Ve onların ahvalini, sırlarını beyan ederek âleme neşir ve ilân etmiştir. Bilhassa naklettiği onların kıssaları, bütün zekilerin nazar-ı dikkatını celp eden dava-ı nubuvvetini ispat içindir. Ve naklettiği esasları, beyne'l-enbiya ittifaklı olan kısmı tasdik, ihtilâflı olanı da tashih edip davasına mukaddeme yapmıştır. Sanki o Zat, vahy-i İlâhînin ma'kesi olan masum ruhuyla zaman ve mekânı tayyederek, o zamanın en derin derelerine girmiş ve gördüğü gibi söylemiştir.

ahval: hâller durumlar
âlem: dünya cihan
aleyhissalâtü vesselam: Salât ve selâm onun üzerine olsun.
bedevî: İptidaî tarzda yaşayan medenî olmayan
beyan: anlatma açıklama.
beyne l-ulema: alimler arasında
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
celp: çekme, çekiş kendine çekmek.
dava: iddia.
dava-ı nübüvvet. peygamberlik dava etmek peygamber olduğunu ilân etmek
delâlet: delil olma gösterme alamet işaret
enbiya: nebiler peygamberler
fen: tatbikî bilgi teknik.
fiil: iş hareket.
harika: olağanüstü
hayalen: hayalî bir şekilde
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş fikir ayrılığı
İhtilaf: farklı olma ayrı oluş.
ilân: yayma duyurma bildirme
ilim: bilgi marifet.
ispat. kanıtlama doğrulama
ittifak. fikir birliği söz birliği
kavim: millet aralarında dil âdet, örf kültür birliği olan insan topluluğu
kıssa: ibret verici hikâye
lisan: dil
ma'kes: akseden yer yansıma yeri.
malum: bilinen bilinir olan
malumat. bilgiler bilinen şeyler
masum: suçsuz günahsız saf temiz
me'luf: alışılmış ülfet edilmiş.
meçhul: bilinmeyen hakkında bilgi olmayan
medenî: uygar modern
mekan: yer mahal
mesele: konu
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma değerlendirme yargılama
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (ASM).
mukaddeme: başlangıç.
münakaşa: tartışma
müsellem. doğruluğu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilen
müşahede: bir şeyi gözle görme seyretme
nakil: anlatma söyleme hikâye etme
nazar-ı dikkat. dikkatlı bakma dikkatlı bakış
neşir: yayım yayın
nükte: ince manalı düşündürücü söz
sıfat: vasıf nitelik.
tasdik: doğrulama onaylama
tashih: düzeltme yanlışını giderme.
tayyetme: adama aşma
ulema: alimler bilginler ilim sahipleri
ümmî: okuma yazması olmayan okumamış
vahy-i İlâhî: İlâhî vahiy Allah tarafında vahiy ile gelen emir ve yasaklar
vehbî: doğuştan çalışmakla kazanılmayıp Allah'ın
zat: şahsiyet.

Binaenaleyh, o Zatın bu hâli, onun bir mu'cizesi olup, nübüvvetine delil olduğu gibi, evvelki enbiyanın da nübüvvet delilleri manevî bir delil hükmünde olup, o Zatın nübüvvetini ispat eder.

BEŞINCI MESELE

Asr-ı Saadete ve bilhassa Ceziretü'l-Arab meselesine dairdir. Bunda da Dört Nükte vardır.

• **Birinci Nükte:** Âlemce malûmdur ki, az bir kavmın âdetlerinden hakir, ehemmiyetsiz bir âdeti kaldırmak, veya zelil, miskin bir taifenin cüz'î zayıf huylarını ref etmek, büyük bir hükümdara, uzun bir zamanda bile çok zahmetlere bağlıdır. Acaba, hâkim olmamakla beraber, az bir zamanda nihayet derecede âdetlerine mutaassıp, inatçı ve kesretli bir kavimde rüsuh ve kuvvet peyda etmiş olan âdetleri ref ve kalblerde istikrar peyda eden ve zamanlarca devam ve istimrar eden ahlâklarını terk ettiren, hem yerlerine gayet yüksek âdetleri, güzel ahlâkları tesis eden bir zat, harikulâde olmaz mı?

• **Ikinci Nükte:** Yine âlemce malûmdur ki, devlet bir şahs-ı manevîdir, çocuk gibi, teşekkülü, büyümesi tedrîcîdir.

Ve keza, yeni teşekkül eden bir devletin, bir milletin ruhuna kadar nüfuz eden eski bir devlete galebe etmesi, yine tedrîcîdir, zamana mütevakkıftır. Acaba, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın bütün esasat-ı âliyeyi havi olan ve maddî-manevî bütün terakkiyat ve

adet: görenek, usul, alışkanlık.
alem: dünya, cihan
aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selâm onun üzerine olsun
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
Ceziretü'l-Arab: Arap Yarımadası
cüz'î: küçük, az
dair: alâkalı, ilgili
delil: kanıt, tanık, bürhan.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
enbiya: nebiler, peygamberler
evvel: önce
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayet: son derece
hâkim: hükmeden
hakir: aşağı, adı itibarsız.
harikulâde: olağanüstü.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç.
hükmünde: değerinde, yerinde
hükümdar: padişah, hükümdar sahibi, en yüksek reis, imparator
ispat: kanıtlama, doğrulama
istikrar: kararlılık.
istimrar: sürme, sürüp gitme, uzayıp gitme
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
keza: böylece, aynı şekilde
maddî: madde ile alâkalı
malum: bilinen, belli, belirsiz olmayan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesele: konu
miskin: aciz, uyuşuk.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (ASM)
mutaassıp: taassubu olan, kendi tarafını aşırılıkla tutan
mutevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen
nihayet: son
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
nüfuz: söz geçirme, hükum sahibi olma
peyda: kurma, sağlama
ref: kaldırma, giderme
rüsuh: mahâret, meleke.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
taife: takım, guruh.
tedrîcî: tedrîcle olan, yavaş yavaş derece derece yapılan
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
tesis: kurma, meydana getirme
teşekkül: kurulma, oluşma, şekillenme
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zaif: zayıf
zat: şahsiyet.
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağılanmış.

medeniyet-i İslâmiyenin kapısını açan, kısa bir zamanda def'aten teşkil ettiği bir devletle dünyanın bütün devletlerine galebe edip maddî-manevî hâkimiyetini muhafaza ve ibka ettiren, harikulâdeliği değil midir?

• Üçüncü Nükte: Evet, kahir ve cebirle zahirî bir hâkimiyet, sathî bir tahakkum, kısa bir zamanda ibka edilebilir. Fakat, bütün kalblere, fikirlere, ruhlara icra-i tesir ederek, zahiren ve bâtınen beğendirmek şartıyla vicdanlar üzerine hâkimiyetini muhafaza ve ibka etmek, en büyük harika olmakla, ancak nübüvvetin hassalarından olabilir.

• Dördüncü Nükte: Evet, tehditlerle, korkularla, hilelerle efkâr-ı ammeyi başka bir mecraya çevirtmek mümkün olur. Fakat, tesir cüz'îdir, sathîdir, muvakkat olur; muhakeme-i akliyeyi az bir zamanda kapatabilir. Amma, irşadıyla kalblerin derinliklerine kadar nüfuz etmek, hissiyatın en incelerini heyecana getirmek, istidatların inkişafına yol açmak, ahlâk-ı âliyeyi tesis ve alçak huyları imha ve izale etmek, cevher-i insaniyetten perdeyi kaldırıp hakikati teşhir etmek, hürriyet-i kelâma serbestî vermek, ancak şua-ı hakikatten muktebes hârikulâde bir mu'cizedir.

Evet, Asr-ı Saadetten evvelki zamanlarda kalb katılığı ve merhametsizlik öyle bir hadde bâliğ olmuştu ki, kocaya vermekten ar ederek kızlarını diri diri toprağa gömerlerdi. Asr-ı Saadette İslâmiyet'in doğurduğu merhamet,

ahlâk-ı âliye: yüksek ahlâk, yüce ahlak, üstün ahlak
amma: ama, lakin, ancak
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
bâliğ: ulaşmış, erişmiş
bâtınen: dahilen, iç yüzünde, içinden olarak.
cebir: zor, zorlama, baskı yapma
cevher-i insaniyet: insanlık cevheri, insanlık hasletleri, özellikleri
cüz'î: küçük, az.
def'aten: birdenbire, bir defada, anı olarak.
efkar-ı amme: genelin, umumun düşünceleri, umuma ait düşünce, kamuoyu
evvel: önce
galebe: galip gelme, üstünlük.
had: sınır
hakikat: gerçek, doğru
hakimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik.
harika: olağanüstü
harikulâde: olağanüstü
hassa: özellik.
hissiyat: hisler, duygular
ibka: devamlı kılma, sürekli kılma
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istidat: kabiliyet, yetenek.
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kahir: büyük eziyet, cefa, zulüm
maddî: madde ile alâkalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecra: kanal
medeniyet-i İslâmiye: İslâm medeniyeti
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muhafaza: koruma
muhakeme-i akliye: akli muhakeme, karar vermek için akıla iyi düşünme, hüküm verme.
muktebes: iktibas edilmiş, alıntı yapılmış
muvakkat: geçici
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği
nüfuz: geçerli olma, işleme
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün, koru
serbesti: serbestlik.
şart: koşul
tahakkum: hükum sürme
tehdit: korkutma, gözdağı verme
tesis: kurma, meydana getirme
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, gösterme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his
zahiren: görünüşte
zahirî: görünen, görünürdeki, görünüşteki

şefkat, insaniyet sayesinde, evvelce kızlarını gömerlerken müteessir olmayanlar, İslâmiyet dairesine girdikten sonra kanıncaya bıle ayak basmaz oldular. Acaba böyle ruhî, kalbî, vicdanî bir ınkılâp, hiçbir kanuna tatbik edilebilir mi?

Bu nüktelen ceyb-i kalbine soktuktan sonra, bu noktalara da dikkat et.

1. Tarih-i âlemın şahadetiyle sabittir ki, parmakla gösterilen en büyük bir dâhî, ancak umumî bir ıstidadı ihya ve umumî bir hasleti ikaz ve umumî bir hissi ınkişaf ettirebilir. Eğer böyle bir hissi de ikaz edememiş ise, sa'yi hep heba olur.

2. Tarih bıze gösterıyor ki, en büyük bir insan, hamiyet-i milliye, hiss-i uhuvvet, hiss-i muhabbet, hiss-i hürriyet gibi hıssıyat-ı umumıyeden bir veya ikı veyahut üç hissi ikaz etmeye muvaffak olur. Acaba evvelki zamanlann cehalet, şekavet, zulüm zulmetlen altında gizli kalan bınlerce hissıyat-ı âlıyeyi, Ceziretü'l-Arab memleketinde, bedevî ve dağınık bir kavim içinde inkişaf ettirmek, hanıkulâde değil midir? Evet, şems-i hakikatin ziyasındandır.

Bu noktaları aklına sokamayanın, Ceziretü'l-Arab'ı biz gözüne sokanz.

Ey muannıt! Ceziretu'l-Arab'a git, en büyük feylesoflardan yüz taneyi de intıhap et, beraber götür. Onlar da orada ahlâkın ve maneviyatın inkışafı hususunda çalışsınlar. Muhammed-i Arabî'nin o vahşetler zamanında o vahşî bedevîlere verdiği cılâyı, senin o feylesoflann şu

bedevî: ıptıdaî tarzda yaşayan, medenî olmayan.
cehalet: bilmezlik, cahıllık, ılımden yoksun olma
Ceziretu'l-Arab: Arap Yarımadası
cila: parlaklık.
dâhî: son derece zekı anlayışlı, deha sahıbı
evvel: once
evvelce: daha once.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
hamıyet-i mılliye: mılli duygu ve hıslenn muhafaza edılmesı ıçın yapılan çaba
hanıkulade: olağanüstü.
haslet: huy, ozellik.
heba: boş beyhude faydasız
hıss-i uhuvvet: kardeşlik duygusu
husus: mevzu konu
ıhya: canlandırma dınlıtme hayat verme
ikaz: dikkat çekme uyarma uyandırma
ınkılap: depışme, donuşme
inkişaf: ortaya çıkma gelişme
insanıyet: insanlık, insanlık mahıyetı
intıhap: seçme
istıdat: kabılıyet yetenek.
kalbî: kalble ılgılı, kalbe aıt.
kavım: millet aralannda dil adet orf kultur bırlıgı olan insan topluluğu
maneviyat: mana âlemine aıt olanlar hisse ve inanca aıt şeyler
muannıt: ınatcı ayak direyen
Muhammed-ı Arabî: Arapların ıçınden çıkan Peygamberımız Muhammed (ASM)
muvaffak: başarmış başanlı
muteessir: uzgun
nükte: ince manalı düşundurucu soz
ruhî: ruha aıt, ruhla ılgılı
sabit: ıspat edılmış ıspatlanmış
sa'y: ış çalışma çabalama
şahadet: şahıt olma şahıtlik tanıklık.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şekavet: şakılık eşkıyalık, haydutluk.
şems-ı hakikat: hakıkat güneşi gerçegin parlaklıgı
tarıh-ı âlem: dunya tarıhı
tatbık: uydurma uygulama
umumî: genel.
vahşet: urkutucu ve korkunç olan şey
vahşı: merhametsız duygusuz medenileşmemiş barbar
vicdanı: vıcdanla kalbı hıs ile ılgılı vıcdana aıt
zıya: ışık, aydınlık, nur
zulmet: karanlık.
zulum: haksızlık ezıyet ış kence

medeniyet ve terakkiyat devrinde yüzde bir nispetinde verebilirler mi? Çünkü o Zatın yaptığı o cilâ, İlâhî, sabit, lâyetegayyer bir cilâdır ve onun büyük mu'cizelerinden biridir.

Ve keza, bir işte muvaffakıyet isteyen adam, Allah'ın âdetlerine karşı saffet ve muvafakatını muhafaza etsın ve fıtratın kanunlanna kesb-i muarefe etsin ve hey'et-i içtimaiye rabıtalarına münasebet peyda etsın. Aksı takdırde, fıtrat adem-i muvafakatle cevap verecektir.

Ve keza, hey'et-i içtimaiyede umumî cereyana muhalefet etmemek lâzımdır. Muhalefet edildiği takdirde, dolabın üstünden düşer, altında kalır. Binaenaleyh, o cereyanlarda, tevfik-i İlâhînin musaadesine mazhariyeti dolayısıyla, o dolabın üstünde Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın hak ile mütemessik olduğu sabıt olur.

Evet, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın getirdiği şeriatın hakaıkı, fıtratın kanunlarındaki muvazeneyi muhafaza etmiştir. İçtimaiyatın rabıtalarına lâzım gelen münasebetleri ihlâl etmemiştir. Zaman uzadıkça, aralarında ittisal peyda olmuştur. Bundan anlaşılır ki, İslâmiyet nev-i beşer için fıtrî bir dindir ve içtimaiyatı tezelzülden vikaye eden yegâne bir amildir.

Bu Nükteler ile şu Noktaları nazara al, Muhammed-i Haşımî Aleyhissalâtu Vesselâma bak:

O Zat, ümmîliğiyle beraber, bır kuvvete malık değıldı. Ne onun ve ne de ecdadının bir hâkimiyetleri sebkat etmemıştı; bır hâkımıyete, bır saltanata meyıllen yoktu.

muhalefet. uygun olmama ayrılık zıtlık
Muhammed-i Arabi: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (ASM)
Muhammedü'l-Haşimî Haşımî oğullarından olan Hz. Muhammed (ASM)
muvafakat: musaade etme kabul etme
muvaffakıyet: başarı
muvazene denge ölçü
münasebet ılgı ılışkı bağ.
musaade ızın ıcazet, ruhsat.
mütemessik temessük eden bır şeyı sımsıkı tutan ve ona yapışan
nazar: dikkat.
nev-i beşer insanoğlu insanlar
nıspet. oran
peyda kurma sağlama.
rabıta ılışkı bağ
sabıt durağan değışmeyen İspatlanmış
saffet: saflık, halıslık temızlık, paklık
saltanat: sultanlık, padışahlık hukumdarlık
sebkat geçme ilerleme
şeriat islam dini ve prensıplerı
terakkıyat: ilerlemeler gelişmeler
tevfik-i İlahî Cenab ı Hakkın ınsanı doğru yola lütfu ile sevk etmesi, başarılı kılması
tezelzul sarsılma, sallanma, ırgalanma
umumî: genel
ümmî: okuma yazması olmayan okumamış
vikaye koruma sahıp çıkma
yegâne bıncık tek yalnız
zat: şahsıyet.

adem-ı muvafakat. razı olmama uyuşmamak.
adet: görenek, usul alışkanlık.
aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selam onun üzerine olsun
amil sebep etken
binaenaleyh bundan dolayı bunun üzerine
cereyan geçiş gıdış
cilâ parlaklık.
ecdat. dedeler büyük babalar atalar
fıtrat. yaratılış tabıat, mizaç, huy
fıtrî tabîî yaratılıştaki, doğuştan olan.
hakaık: hakikatler doğrular gerçekler
hâkimiyet: hakim oluş hükmediş egemenlik.
hey et-i içtimaiye sosyal toplum
içtimaiyat: toplum bilimi, sosyoloji
ihlal: bozma zarar verme
İlahî Allah la ılgılı Cenab ı Hakka dair
ittisal bıtışme birleşme.
kesb-ı muarefe bır konuya çalışarak aşma olma İhtısas sahıbı olmak bırbırını tanımak ve alışmak.
keza boylece aynı şekılde
lâyetegayyer değişmez, bozulmaz aynı halde kalır
malik sahıp
mazhariyet. nail olma şeref lenme.
medeniyet. medenilik şehırlılık uygarlık.
meyil: bır tarafa doğru eğilme yonelme
mu'cize benzerini yapmaktan ınsanların acız kaldığı şey
muhafaza koruma

Böyle bir vaziyette iken, mühim bir makamda, tehlikeli bir mevkide, kemal-i vüsuk ve itminanla büyük bir işe teşebbüs ettî; bütün efkâr-ı ammeye galebe çaldı, bütün ruhlara kendisini sevdirdi, bütün tabiatlanın üstüne çıktı, kalblerden bütün vahşet âdetlerini, çirkin ahlâkları kaldırarak pek yüksek âdât ve güzel ahlâkı tesis etti; vahşetin çöllerinde sönmüş olan kalblerdeki kasavetı ince hissiyatla tebdil ettirdi ve cevher-ı insaniyeti izhar ettî. Onlan, o vahşet köşelerinden çıkararak, evc-i medeniyete yükseltti ve onlan o zamana, o âleme muallim yaptı. Ve onlara öyle bir devlet teşkil ettî ki, sahirlerin sihirlerini yutan asa-i Mûsa gibi, başka zalim devletleri yuttu, ve nev-i beşeri istilâ eden zulüm, fesat, ihtilâl, şekavet rabıtalarını yaktı, yıktı ve az bir zamanda devlet-i İslâmiyeyi şarktan garba kadar tevsi ettirdi. Acaba, o Zatın şu macerası, onun mesleği hak ve hakikat olduğuna delâlet etmez mi?

ALTINCI MESELE

Bu Mesele istikbal sahifesine bakar. Bu sahifede dahi Dört Nükte vardır.

• **Birinci Nükte:** Bir insan, ne kadar yüksek olursa olsun, ancak dört beş fende mütehassıs ve meleke sahibi olabilir.

• **İkinci Nükte:** Bazen olur ki, iki adamın söyledikleri bir söz, bir kelâm, mütefavit olur; birisinin cehline, sathîliğine, ötekisinin ilmine, maharetine delâlet eder. Şöyle ki:

adât: adetler, görenekler, alışkanlıklar, gelenekler
adet: görenek, usul, alışkanlık.
âlem: dünya, cihan
asa-ı Musa: Hz. Musa'nın (as) asası. Hz. Musa'nın yere atıldığında büyük bir ejderhaya (yılan) dönüşebilen, sihirbazları mağlûp eden ve taşa vurulduğunda Cenâb-ı Hakkın izniyle su fışkırtan ve kendisine mu'cize olarak verilmiş değneği.
cehil: cahillik, bilgisizlik.
cevher-i insaniyet: İnsanlık cevheri, insanlık hasletleri, özellikleri.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
devlet-i İslâmiye. İslâm devleti
efkar-ı amme: genelin, umumun, düşüncelen, umuma ait düşünce, kamuoyu
evc-i medeniyet. medeniyetin en üst derecesi
fen: tatbikî bilgi, teknik.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
galebe: galip gelme, üstünlük.
garp: batı
hakikat: gerçek, doğru
hisliyat: hisler, duygular
ihtilal: isyan, ayaklanma, baş kaldırma
istikbal: gelecek zaman
istila: ele geçirme, kaplama, yayılma
itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde, tereddütsüz kabul etme
izhar: gösterme, açığa vurma
kasavet: katılık.
kelam: söz, konuşma
kemal-i vüsuk: inanmanın son derecesi, tam bir inanat.
macera: baştan geçen tehlikeli ve heyecanlı olay, seruven
maharet: mahirlik, ustalık.

makam: yer, mevki
meleke: bir şeyi çok kez tekrarlayarak ve tecrübe ederek meydana gelen bilgi ve maharet
mesele: konu
meslek: gidiş, usul, yol
mevki: yer, makam.
muallim: ders veren, öğretmen
mühim: önemli, ehemmiyetli
mütefavit: birbirinden farklı çeşitli olan.
mütehassıs: bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, uzman
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
rabıta: ilişki, bağ.
sahife: sayfa
sahir: sihir yapan, sihirbaz, büyücü
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü.
şark: doğu
şekavet: şaklık, eşkıyalık, haydutluk.
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tesis: kurma, meydana getirme
teşebbüs: girişim.
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tevsi: genişletme
vahşet: yabanîlik, vahşilik.
vaziyet: durum
zalim: merhametsiz, gaddar
zat: şahsiyet.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Bir adam, düşünmeden, gayr-i muntazam bir surette söyler; ötekisi o sözün evvel ve ahirine bakar, siyak ve sibakını düşünür ve o sözün başka sözlerle münasebetlerini tasavvur eder ve münasip bir mevkide, münbit bir yerde zer' eder. İşte bu adamın şu tarz-ı hareketinden, derece-i ilim ve marifeti anlaşılır. Kur'ân-ı Kerîm'in fenlerden bahsederken aldığı fezlekeler, bu kabîl kelâmlardandır.

• **Üçüncü Nukte:** Bu zamanda vesait, alât ve edevat, sanayiin tekemmuluyle çocukların oyuncaklan gibi adileşmiş olan çok şeyler vardır ki, eğer onlar bundan ıkı üç asır evvel vücuda gelmiş olsaydılar, harikalardan addedilecekti. Kezalik, kelâmlarda, sözlerde de zamanın tesiri vardır. Meselâ, bir zamanda kıymetli bir sözün başka bir zamanda kıymeti kalmaz. Binaenaleyh, şu kadar uzun zamanlar, asırlar boyunca gençliğini, güzelliğini, tatlılığını, garabetini muhafaza eden Kur'ân, elbette ve elbette harikadır.

• **Dördüncü Nukte:** İrşadın tam ve nafi olmasının birinci şartı, cemaatin ıstıdadına göre olması lâzımdır. Cemaat avamdır. Avam ise, hakaıkı çıplak olarak göremez, ancak onlarca malûm ve me'lûf uslûp ve elbise altında görebilirler. Bunun içindir ki, Kur'ân-ı Kerîm, yüksek hakaıkı muteşabihat denilen teşbihler, mısaller, ıstıarelerle tasvir edip, cumhura, yani avam-ı nâsın fehimlerine yakınlaştırmıştır. Ve keza, tekemmül etmeyen avam-ı nâsın tehlikeli galatlara düşmemesi için, hiss-i zahirî ile gördüklen ve ıtıkat ettikleri güneş, arz gıbı meselelerde ıcmal ve

addetmek: saymak, öyle kabul etmek.
adî: sıradan, her zamanki.
ahir: son.
alat: aletler, vasıtalar, aygıtlar.
arz: yer, dünya.
asır: yüzyıl.
avam: halkın büyük kısmı, umum, herkes. "havas"ın zıddı.
avam-ı nâs: insanların ilmî irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanlan.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cemaat: topluluk, aralannda çeşitli baglar bulunan insanlar topluluğu.
cumhur: halk, ahalı, umum, topluluk.
derece-i ilim: bilme derecesi.
edevat: bir ışı yapmaya vasıta olan şeyler, aletler.
evvel: önce.
fehim: zeki, anlayışlı, akıllı, kavrayışlı.
fen: tatbıkı bılgı, teknik.
fezleke: hulâsa, netice, muhtasar, özet.
galat: yanlış, yanılma, hata, bozulma.
garabet: ganplik, tuhaflık.
gayr-i muntazam: intizam dışı, tertipli olmayan, tertipsiz, düzensiz.
hakaık: hakikatler, doğrular, gerçekler.
harika: olağanüstü.
icmal: öz, özet.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
ıstıare: bir kelimeyi konulduğu manada kullanmanın da caiz olmasıyla beraber, başka bir manada kullanma sanatı.
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
ıtıkat: inanç, ırman.
kabil: türlü, gibi.
kelam: söz, konuşma.
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalik: keza, bu da öyle, böylece.
kıymet: deger.
Kur'an-ı Kerim: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son ilâhî kıtap.
malum: bilinen, bilinir olan.
marifet: bilme, denn bılgı.
me'lûf: alışılmış, ulfet edilmiş.
mesela: örnegin.
mesele: konu.
mevki: yer, makam.
mısal: benzer, örnek.
muhafaza: koruma.
munasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
münasip: uygun.
münbit: verimli, bereketli, ekilmiş olan bir şeyi iyi yetiştiren.
muteşabıhat: zahirî ifadesinin dışında anlam taşıyan teşbihli ifade.
nafi: faydalı.
sanayi: ham maddeleri işleyerek mamul madde haline sokmak için uygulanan fiil ve vasıtaların bütünü, endustri.
sibak: bir şeyin öncesi, geçmişi, başlangıcı.
siyak: sözün gelişi, ifade şekli ve tarzı.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şart: koşul.
tarz-ı hareket: davranış şekli.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
tasvir: betimleme, başka bir ifade ile anlatma.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
teşbih: benzetme.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil.
vesait: vasıtalar.
zer: tohum ekme, tohum saçma.

ipham etmiş ise de, yine hakıkatlere işareten, bazı emareler, karineler vaz etmiştir.

Bu Nükteleri aklına koyduktan sonra, şu gelen fezlekeye dikkat et:

Şeriat-ı İslâmıye, akli burhanlar üzerine müessestir. Bu şeriat, ulûm-ı esasiyenin hayatî noktalarını tamamıyla tazammun etmiş olan ulûm ve fünundan mülâhhastır. Evet, tehzibu'r-ruh, riyazetü'l-kalb, terbiyetü'l-vıcdan, tedbiru'l-ceset, tedviru'l-menzil, siyasetü'l-medeniye, nizamatü'l-âlem, hukuk, muamelât, adab-ı içtimaiye, vesaire vesaire gibi ulûm ve fununun ıhtiva ettikleri esasatın fihristesi, şeriat-ı İslâmıyedir.

Ve aynı zamanda, luzum görülen meselelerde, ihtiyaca göre izahatta bulunmuştur. Lüzumlu olmayan yerlerde veya zihinlerin istidadı olmayan meselelerde veyahut zamanın kabiliyeti olmayan noktalarda, bir fezleke ile icmal etmiştir. Yanı, esasları vaz etmiş, fakat o esaslardan alınacak hükümleri veya esasata bina edilecek füruatı akıllara havale etmiştir. Böyle bir şeriatın ıhtıva ettiği fenlerin üçte biri bile şu zaman-ı terakkide, en medenî yerlerde, en zekı bır ınsanda bulunamaz.

Binaenaleyh, vicdanı insafla muzeyyen olan zat, bu şeriatın hakikatinin bütün zamanlarda, bilhassa eski zamanda, takat-ı beşeriyeden hariç bir hakikat olduğunu tasdik eder.

Evet, zahiren İslâmiyet dairesine girmeyen düşman feylesofları bile, bu hakikatı tasdik etmişlerdir. Ezcümle,

adab-ı içtimaiye: sosyal hayata toplum hayatına ait kurallar, terbiyeler
akli: akla dayanan, akıl ile ilgili
bilhassa: özellikle
bina: kurma, dayandırma
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
burhan: delil, ispat, hüccet.
emare: alamet, belirti, nişan
esasat: esaslar, kökler, temeller
ezcümle: bu cümleden olarak.
fen: tatbıkı bilgi, teknik.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
fezleke: hulasa, netice, muhtasar, özet.
fihriste: katalog, liste
fünun: fenler
füruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
hakikat: gerçek, doğru
hariç: dışında
havale: ısmarlama, bırakma
hayati: çok mühim, çok önem taşıyan
hükûm: karar, emir
icmal: öz, özet
ihtıva: içine alma, kapsama
ipham: gizleme, gizli ve üstü kapalı bırakma, belirsiz olma
istidat: kabiliyet, yetenek.
işareten: işaret ederek, belirterek.
izahat: izahlar, açıklamalar
kabiliyet: istidat, yetenek.
karine: işaret, ipucu, iz, delil
medeni: uygar, modern
mesele: konu
muamelat: muameleler, işlemler
müesses: tesis edilmiş, kurulmuş olan, kurulu
mülahhas: kısaltılmış, özetlenmiş, özetli, çıkarılmış
muzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
nizamatü'l-âlem: dünya işlerinin düzenleri, dünya işlerinin düzenlenmeleri.
riyazetü'l-kalb: kalb terbiyesi, kalbi kötü arzu ve istekleriden uzak tutma
şeriat: İslâm dını ve prensipleri
şeriat-ı İslâmiye: İslâm şeriatı
takat-ı beşeriye: İnsana ait güç ve kuvvet.
tasdik: doğrulama, onaylama
tazammun: ihtıva etme, içine alma, içinde bulundurma
tedvirü l-menzil: ev idaresi
ulum: ilimler
vaz etme: yaratma, var etme, koyma, yerleştirme
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri
vicdan: din, inanç.
zahiren: görünüşte
zaman-ı terakki: ilerleme, yükselme zamanı, yükselme devri
zat: şahsiyet.
zihin: bilinç, dimağ.

Amerikalı feylesof Carlyle, Alman edib-i şehîri Goethe'den naklen, Kur'ân'ın hakaikına dikkat ettikten sonra, "Acaba İslâmiyet içinde âlem-i medeniyetin tekemmülü mümkün midir?" diye sormuştur. Yine bu suale cevaben demiştir ki: "Evet! Muhakkikler, şimdi o daireden istifade ediyorlar." Yine Carlyle demiştir ki: "Hakaik-ı Kur'âniye tulû ettiği zaman, ateş gibi, bütün dinleri yuttu. Zaten bu onun hakkı idi. Çünkü, Nasarâ ve Yahudîlerin hurafelerinden bir şey çıkmadı." İşte bu feylesof, فَاتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ[1] فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ[2] (ilâ-ahir) olan ayet-i kerîmenin mealini tasdik etmiştir. (HAŞİYE)

Sual: Gerek Kur'ân-ı Kerîm olsun, gerek tefsiri olan hadîs-i şerif olsun, her fenden, her ilmden birer fezleke almışlardır. Bir kitap veya bir şahsın yalnız fezlekeleri ihata etmekle harika olması lâzım gelmez. Bir şahıs, pek çok fezlekeleri ihata edebilir?

Cevap: Bahsettiğimiz fezleke, sellemehüsselâm fezlekeler değildir. Ancak, husn-i isabetle münasip bir mevkide ve münbit bir yerde işitilmemiş çok işaretleri tazammun etmekle istimal ve zer' edilen fezlekelerdir. Kur'ân veya hadîsin aldıkları fezlekelerdir. Bu kabîl fezlekeler, tam bir meleke ve ittılâdan sonra hâsıl olabilir ki, her bir fezleke, mehazı olan fen veya ilmin hükmünde olur; bu ise, bir şahısta olamaz.

HAŞİYE: Kırk sene sonra neşrolan Risale-i Nur da Carlyle, Goethe ve Bismarck gibi kırk meşhur feylesofların tasdiklen beyan edilmiş, inşâallah bu kitabın zeylinde dahı yazılacak.

1- Haydi onun benzeri olan bir sure getirin. (Bakara Suresi, 23.)

2- Eğer bunu yapamazsanız –ki asla yapamayacaksınız– cehennem ateşinden sakının. (Bakara Suresi, 24.)

âlem-i medeniyet: medeniyet dünyası.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
beyan: anlatma, açıklama.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
edib-i şehîr: tanınmış edip, ünlü edebiyatçı.
fen: tatbikî bilgi, teknik.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
fezleke: hulâsa, netice, muhtasar, özet.
hadîs: Peygamberimizin sözü.
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ait olan ve ondan gelen gerçekler.
harika: olağanüstü.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
haşiye: dipnot.
hurafe: sonradan uydurulan söz, batıl inanış.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ittılâ: öğrenme, tanıma, bilme.
ihata: kuşatma, içine alma.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar.
ilm: bilme, biliş, bilgi, bir şeyin doğrusunu bilme.
inşâallah: Allah izin verirse.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istimal: kullanma.
kabîl: tür, gibi.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
mealî: mana, anlam, mefhum.
mehaz: menba, kaynak.
meleke: bir şeyi çok kez tekrarlayarak ve tecrübe ederek meydana gelen bilgi ve maharet.
mevkî: yer, mekân.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
münasip: uygun.
münbit: verimli, bereketli, ekilmiş olan bir şeyi iyi yetiştiren.
naklen: nakil yoluyla.
Nasarâ: Hıristiyanlar.
sellemehü's-selâm: aldırış etmeden, çekinmeden, ulu orta, destursuz.
sual: soru.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tefsir: Yorum, şerh.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
tulû: doğma, doğuş.
zer: tohum ekme, tohum saçma.
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.

Aziz Arkadaş!

Bu meselelerde yazılan muhakemelerin neticesi olarak şu gelen kaidelerî de koynuna koy; sana lâzım olur.

1. Bir şahıs çok fenlerde ıhtısas sahıbı olamaz.

2. İki şahıstan sudûr eden bir söz, istidatlarına göre tefavût eder. Yanı birisine göre altın, ötekisine nazaran kömür kıymetinde olur.

3. Fünun, fikirlerin birleşmesinden hâsıl olup, zamanın geçmesiyle tekâmül eder.

4. Eski zamanda nazarî olup, bu zamanda bedihî olmuş olan çok meseleler vardır.

5. Zaman-ı mazi bu zamana kıyas edilemez; aralarında çok fark vardır.

6. Sahra ve çöl adamları, basıt ve saf insanlar olduğundan, medenîlerin medeniyet perdesi altında gizleyebildikleri hile ve desiselen bilmezler ve gizleyemezler; her işleri merdanedir, kalbleri ve lisanları birdir.

7. Çok ilim ve fenler vardır ki, âdetlerin telkiniyle, vukuatın talimiyle ve zamanla, muhitin yardımıyla husule gelirler.

8. Beşerin nazarı, istikbale nüfuz edemez, hususî keyfiyat ve ahvali göremez.

9. Beşer için bir ömr-i tabîî olduğu gibi, yaptığı kanunlar için de bir ömr-i tabîî vardır; onun nihayeti olduğu gibi, bunun da nihayeti vardır.

âdet: görenek, usul, alışkanlık
ahval: haller, durumlar
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bedihî: delilsiz açık olan, besbelli, aşikar.
beşer: insan, insanlık.
desise: hile, oyun, aldatmaca
fen: hüner, marifet, sanat, ilim.
fünun: fenler
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
husul: olma, meydana gelme
hususî: özel.
ıhtısas: bir ilim veya sanat dalı üzerinde derinleşme, bir sahada geniş bilgi sahibi olma, uzmanlık.
ilim: bilgi, marifet.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istikbal: gelecek zaman
kaide: kural, esas, düstur
keyfiyat: nitelikler
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
lisan: dil
medenî: uygar, modern
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık
merdane: mertçesine
mesele: konu
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hâkim huzuruna çıkmaları, duruşma
muhit: yöre, çevre
nazar: bakış, dikkat.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nazarî: uygulanmamış, uygulamaya dayalı olmayan, yalnız görüş halinde bulunan, teorik.
nihayet: son
nüfuz: söz geçirme, hüküm sahibi olma.
ömr-i tabîî: tabiî olan, Allah tarafından belirlenen, takdir edilen hayat müddeti
saf: halis, temiz, kalbli, hilekâr olmayan
sahra: büyük çöl, geniş saha
sudûr: sâdir olma, meydana çıkma, olma
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme
tefavut: farklılık, ıkı şey arasındaki fark.
tekamül: kemal bulma, kemale erme, olgunlaşma
telkin: öğüt verme, fikir verme
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdiseler, olaylar
zaman-ı mazî: geçmiş zaman

10. İnsanların sıfatlarında, tabıatlannda, ahvalinde zaman ve mekânın çok tesiri vardır.

11. Eski zamanlarda harika addedilen çok şeyler vardır ki, mebadi ve vesaitin tekâmülüyle adî şeyler hükmüne geçmişlerdir.

12. Def'aten bir fennin icadına ve ikmal edilmesine, bir zekâ-ı harika olsa bile, muktedir olamaz. O fen, ancak çocuk gibi tedricen kemale erer.

Azız Kardeşim!

Bu kaideleri birer birer sayıp kafana koyduktan sonra, zamanın hayal ve hülyalarından, muhitin evham ve hurafelerinden tecerrüt et, çıplak ol, bu asrın sahilinden dal, Ceziretü'l-Arab yarımadasına çık, o yarımadanın mahsulâtından olan insanların kılık ve kıyafetlerine gir, fikirlerini başına tak, pek geniş olan o sahraya bak. Göreceksin ki: Bir insan; tek başına, ne muini var ve ne yardım edeni, ne saltanatı var ve ne definesi; meydana çıkmış, bütün dünyaya karşı mübareze ediyor. Ve umum insanlara hücum etmeye hazırlanmıştır. Ve omuzlarına küre-i arzdan daha büyük bir hakikat almıştır. Elinde de, insanların saadetini temin eden bir şeriat tutmuştur ki, libasa benzemiyor, cilt ve deri gibi yapışık olup, istidad-ı beşerin inkişafı nispetinde tevessü ve inkişaf etmekle, saadet-ı dâreyni intaç ve nev-i beşerin ahvalini tanzim eder.

"O şeriatın kanunları, kaideleri nereden gelmiş ve nereye kadar devam eder gider?" diye sorulduğu zaman,

addetmek. saymak, öyle kabul etmek.
adî sıradan, her zamanki.
ahval hâller, durumlar
asır yüzyıl, asır
aziz izzetli, muhterem, saygın
Ceziretü'l-Arab Arab Yarımadası
def'aten birdenbire, bir defada, anı olarak
define kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
evham vehimler, zanlar, kuruntular
fen tatbikî bilgi, teknik, hüner, manfet, sanat, ilim
hakikat: gerçek, doğru
harika olağanüstü
hurafe sonradan uydurulan söz, batıl inanış
hükmüne yerine, değerine
hülya hayal.
icat. vücuda getirilme, yoktan var edilme
ikmal: tamamlama, bitirme
inkişaf ortaya çıkma, gelişme
intaç: netice verme, sonuçlandırma
istidad-ı beşer insanın kabiliyeti, insandaki potansiyel kabiliyet, insanın yaratılışında var olan, geliştirilmeye müsait kuvve, yapabilme gücü
kaide kural, esas, düstur
kemal: olgunluk, yetkinlik, tamlık, kusursuz, tam ve eksiksiz olma, erginlik, mükemmellik.
küre-i arz yer küre, dünya
libas kıyafet, giysi
mahsulât. meydana gelen elde edilen şeyler, meyveler, ürünler
mebadi. temel prensipler, ilk unsurlar
muhit: yöre, çevre
muin yardımcı, muavin.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
mübareze. çatışma, kavga
nev-i beşer insanoğlu, insanlar
nispet. oran, ölçü
saadet: mutluluk
saadet-ı dâreyn ikı cihan saadeti, dünya ve ahiret mutluluğu
sahra büyük çöl, geniş saha.
sıfat vasıf, nitelik.
şeriat İslâm dini ve prensipleri
tabıat yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç.
tanzim düzenleme, sıralama, tertipleme
tecerrüt. soyunma, soyutlanma, uzak olma
tedricen tedricle, yavaş yavaş
tekâmül: kemal bulma, kemale erme, olgunlaşma
temin etme sağlama
tevessü genişleme, yayılma
umum bütün, herkes
vesaît: vasıtalar

yine o şeriat, lisan-ı i'cazıyla cevaben diyecektir ki: "Biz, kelâm-ı ezelîden ayrıldık, nev-i beşerin fikriyle beraber ebede kadar devam edip gideceğiz. Fakat nev-i beşer dünyadan kat-ı alâka ettikten sonra, biz de sureten, teklif cihetiyle insanlardan ayrılacağız, fakat maneviyatımız ve esrarımızla nev-i beşerin arkadaşlığına devam edip, onların ruhlarını gıdalandırarak, onlara delil olmaktan ayrılmayacağız."

Ey Arkadaş!

Bu gördüğün garip, acip sahifenin baştan nihayete kadar ihtıva ettiği hâller, inkılâplar, vaziyetler, (1) فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ 'deki emr-i tacizîyi nev-i beşere tekrar tekrar ilân ediyorlar.

Azız Kardeşim!

Bir kapı daha açıldı, oraya bakalım.

(2) وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا (ilâahir) olan ayet-i kerîmenin işaret ettiği gibi, cemaatin istidadına göre irşadın yapılması lüzumundan ve Şânın cumhuru irşat etmekte takip ettiği maksattan gafletleri ve cehilleri dolayısıyla, bazı insanlar, Kur'ân hakkında çok şek ve şüphelere maruz kalmışlardır. O şek ve şüphelerin menşei üç emirdir:

1. Diyorlar ki: "Kur'ân'da "müteşabihat ve müşkulât" denilen, hakikî manaları anlaşılmayan bazı şeylerin bulunması, i'cazına münafıdır. Zira, Kur'ân'ın i'cazı belâgat

1 Haydi onun benzeri olan bir sure getirin. (Bakara Suresi, 23.)

2. Eğer indirdiğimiz Kur'an'dan bir şüpheniz varsa. (Bakara Suresi, 23.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
cehil: bilgisizlik, cehalet, cahillik.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yön.
cumhur: halk, ahali, umum, topluluk.
delil: kanıt, tanık, bürhan.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsızlık.
garip: tuhaf, hayret verici.
hakikî: gerçek.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
İhtıva: içine alma, kapsama.
İlâahir: sona kadar, sonuna kadar.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
inkılap: değişme, dönüşme.
İrşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kat-ı alâka: ilgiyi kesme.
kelam-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'ân-ı Kerîm ayetleri.
lisan-ı i'caz: mu'cize ve mu'cize oluş diliyle anlatımıyla.
maksat: gaye.
mana: anlam.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
maruz: uğramak, etkilenmek.
menşe: esas, kaynak.
munafi: zıt, aykırı.
müşkulat: müşkuller, güçlükler, zorluklar.
müteşabihat: Kur'ân-ı Kerîm'in manası açık olmayan ayetleri, müteşabih ayetler, mecazî manaya elverişli ayetler.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nihayet: son.
sahife: sayfa.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla.
Şâri: gerçek kanun ve kural koyucu olan Allah.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şeriat: İslâm dini ve prensipleri.
teklif: önen.
vaziyet: durum.

üzerine müessestir; belâgat da, ancak ifadenin zuhur ve vuzuhuna mebnidir."

2. Diyorlar ki: "Yaratılışa ait meseleler, müphem ve mutlak bırakılmıştır. Ve keza, kâinata dair fünundan pek az bahsedilmiştir. Bu ise, talim ve irşat mesleğine münafidir."

3. Diyorlar ki: "Kur'ân'ın bazı ayetleri, zahireri aklî delillere muhaliftir. Bundan, o ayetlerin hilâf-ı vakı olduklarını zihne geliyor. Bu ise, Kur'ân'ın sıdkına muhaliftir."

O heriflerin zuumlarınca, Kur'ân'a bir nakîse ve şek ve şüphelere sebep addettikleri şu üç emir, Kur'ân-ı Kerîm'e bir nakısa teşkil etmez; ancak Kur'ân'ın i'cazını bir kat daha ispat etmeye ve irşat hususunda Kur'ân'ın en belîğ bir ifade ile en yüksek bir üslûbu ihtiyâr etmesine sadık şahit ve kat'î delildir. Demek, kabahat onların fehimlerindedir, hâşâ, Kur'ân-ı Kerîm'de değildir.

Evet, وَكَمْ مِنْ عَائِبٍ قَوْلًا صَحِيحًا وَآفَتُهُ مِنَ الْفَهْمِ السَّقِيمِ.[1]

Şairin dediği gibi, *fehimleri hasta olduğundan, sağlam sözleri ta'yip ediyorlar.* Veya ayı gibi, elleri üzüm salkımına yetişemediğinden, "Ekşidir" diyorlar. Bunların da fehimleri Kur'ân'ın o yüksek i'cazına yetişemediğinden, ta'yip ediyorlar.

• *"Kur'ân-ı Kerîm'de müteşabihat vardır" dedikleri birinci şüphelerine cevap:*

Evet, Kur'ân-ı Kerîm umumî bir muallim ve bir mürşittir; halka-ı dersinde oturan, nev-i beşerdir. Nev-i beşerin

1- El-Mütenebbî, Divan, 4,246

addetmek: saymak, öyle kabul etmek.
aklî: akla dayanan, akıl ile ilgili.
ayet: Kur'ân cümlesi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
belîğ: belâgatle, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan.
dair: alâkalı, ilgili.
delîl: kanıt, tanık, bürhan.
fehim: zekâ, anlayışlı, akıllı, kavrayışlı.
fünun: fenler.
halka-i ders: birçok kişinin hocadan ders almak için oluş turduğu halka.
hâşâ: asla, kat'iyen, hiç bir vakit.
hilâf-ı vakı: gerçeğe zıt, vuku bulana aykırı.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtiyâr: seçme, tercih etme.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keza: böylece, aynı şekilde.
mebnî: den dolayı, den ötürü, sebebiyle, binaen.
mesele: konu.
meslek: gidiş, usul, yol.
muallim: ders veren, öğretmen.
muhalif: zıt, aykırı.
mutlak: kesin.
müesses: tesis edilen, kurulan, kurulmuş olan.
münafi: zıt, aykırı.
müphem: mahiyeti belli değil, belirsiz.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müteşabihat: Kur'an-ı Kerîm'in manası açık olmayan ayetleri, müteşabih ayetler, mecazî manaya elverişli ayetler.
nakise: eksiklik, noksanlık, kusur.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
sıdk: doğruluk.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
ta'yip: ayıplama.
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
umumî: genel.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil.
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı.
zahiren: görünüşte.
zuhur: ortaya çıkma.
zuum: şüphe sanmak.

ekserîsi avamdır. Mürşidin nazarında ekal, eksere tâbidir. Yani, umumî irşadını ekallin hatırı için tahsis edemez. Maahaza, avama yapılan konuşmalardan havas hisselerini alırlar. Aksi hâlde, avam, yüksek konuşmaları anlayamadığından, mahrum kalır.

Ve keza, avam-ı nâs, ülfet ettikleri üslûplardan ve ifadelerin çeşitlerinden ve daima hayallerinde bulunan elfaz, maani ve ibarelerden fikirlerini ayıramadıklarından, çıplak hakikatleri ve akliyatı fehmedemezler. Ancak, o yüksek hakaikın, onların ülfet ettikleri ifadelerle anlatılması lâzımdır. Fakat, Kur'ân'ın böyle ifadelerinin hakikat olduğuna itikat etmemelidirler ki, cismiyet ve cihetiyet gibi muhal şeylere zahip olmasınlar. Ancak o gibi ifadelere hakaıka geçmek için bir vesile nazarıyla bakılmalıdır.

Meselâ, Cenab-ı Hakkın kâinatta olan tasarrufunun keyfiyeti, ancak bir sultanın taht-ı saltanatında yaptığı tasarrufla tasvir edilebilir. Buna binaendir ki,

(1) اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى ayetinde kinaye tarikı ihtiyâr edilmiştir. Hissiyatı bu merkezde olan avam-ı nâsa yapılan irşatlarda, belâgat ve irşadın iktızasınca, avamın fehimlerine müraat, hissiyatına ihtiram, fikirlerine ve akıllarına göre yürümek lâzımdır. Nasıl ki bir çocukla konuşan, kendisini çocuklaştırır ve çocuklar gibi çat pat ederek konuşur ki, çocuk anlayabilsin. Avam-ı nâsın fehimlerine göre ifade edilen Kur'ân-ı Kerîm'in ince hakikatleri, اَلتَّنَزُّلَاتُ الْاِلٰهِيَّةُ اِلٰى عُقُولِ الْبَشَرِ ile anılmaktadır. Yani, *insanların fehimlerine göre Cenab-ı Hakkın hıtabatında*

1 O Rahman ki, hükümranlığı Arşı kaplamıştır. (Taha Suresi, 5.)

aklıyat: aklın konusu olan şeyler
aksi: ters, zıt
avam: kulturlu, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası, okur yazar olmayan
avam-ı nâs: insanların ilmî irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanları
ayet: Kur'ân cümlesi
belâgat: hal ve durumun gereğine uygun söz söyleme, güzel söyleme ve anlatma sanatı
binaen: den dolayı, bu sebepten
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihetiyet: belli bir yönde oluş, belli bir tarafta yer alış.
ekal: daha az, en az, pek az, en küçük.
ekser: pek çok.
ekseri: pek çok.
elfaz: lafızlar, kelimeler
fehm: anlama, anlayış, kavrayış.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
havas: ilerlemiş, ilen kimseler, önde gelenler, üst tabaka, seçkinler, zenginler sınıfı
hisse: pay, nasıp
hissiyat: duygular
hıtabat: güzel ve düzgün söz söylemeler, hatıplıkler
ibare: bir fikri anlatan bir veya birkaç cümlecik, yazı
ifade edilmek: anlatılmak.
ihtiram: hürmet, saygı
ihtiyar edilmek: seçilmek.
iktızasınca: gereğince
ince hakikatler: önemli ve hassas meseleler, gerçekler
irşat: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, uyarma
itıkat: inanç, iman
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, ıç yüz.
keza: böylece, aynı şekilde
kinaye: dolaylı anlatım, dolayısıyla anlatım.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
maanı: manalar, anlamlar
mahrum: yoksun
merkezde olmak: bir noktada olmak.
meselâ: örneğin
muhal: imkânsız olması, mümkün olmayan.
muraat: uymak, riayet etmek.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
nazar: bakış, dikkat.
tabi: bağlı, uyma
tahsis: has kılma, ayırma
taht-ı saltanat: idaresi ve kuvveti altında
tarik: yol, tarz.
tasarruf: idare etme, kullanma
tasvir: betimleme, başka bir ifade ile anlatma.
umumi: genel.
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil
vesile: bahane, sebep
zahip: bir zanna kapılan, bir fikre uyan

yaptığı bu tenezzülât-ı İlâhiye, insanların zihinlerini hakaikten tenfir edip kaçırtmamak için İlâhî bir okşamadır. Bunun için, müteşabihat denilen Kur'ân-ı Kerîm'in üslûpları, hakikatlere geçmek için ve en derin incelikleri görmek için, avam-ı nâsın gözüne bir dürbün veya numaralı birer gözlüktür. Bu sırra binaendir ki, büleğa, büyük bir ölçüde ince hakikatleri tasavvur ve dağınık manaları tasvir ve ifade için istiare ve teşbihlere müracaat ediyorlar. Müteşabihat dahi ince ve müşkül istiarelerin bir kısmıdır. Zira, müteşabihat, ince hakikatlere suretlerdir.

• *"Kur'ân'da müşkülât vardır" dedikleri birinci şüphenin ikinci kısmına cevap:*

İşkâl dedikleri şey ya üslûbun pek yüksek ve muhtasar olmasıyla mananın çok derin ve inceliğinden ileri gelir (Kur'ân'ın müşkülâtı bu kabîldendir) veya ibarede karışık ve düğümlü noktaların bulunmasından neş'et eder (Kur'ân-ı Kerîm bu kısım müşkülâttan müberra ve münezzehtir). Acaba cumhurun zihninden uzak ve pek derin hakikatleri kolay ve kısa bir suretle avam-ı nâsın fehimlerine yakınlaştırmak ayn-ı belâgat değil midir? Belâgat, mukteza-ı hâli müraattan ibaret değil midir? Hey gözlerin kör olsun herif!

• *"Yaratılışta ve maddiyata dair meselelerde, Kur'ân müphem geçmiştir" dedikleri ikinci şüphelerine cevap. Şöyle ki:*

Şecere-i âlemde, meylü'l-ıstıkmal vardır. Yanı, kâinatın, bir ağaç gibi, bütün zerratı ve eczası kemale meyleder ve kemale doğru yürümektedirler. O umumî

avam-ı nâs: insanların ilmî irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanlar
ayn-ı belâgat: belâgatın ta kendisi yerinde muhatabına uygun makamın münasip güzel söz söylemenin ta kendisi
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
binaen: -den dolayı, bu sebepten
büleğa: belâg olanlar, belâgat sahipleri, düzgün ve tertipli olarak meramını iyi bir tarzda anlatanlar
cumhur: halk, ahali, umum, topluluk
dair: alakalı, ilgili
dürbün: uzak gören, uzağı gösteren
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
fehim: zeki, anlayışlı, akıllı, kavrayışlı
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
istiare: bir kelimeyi konulduğu manada kullanmanın da caiz olmasıyla beraber, başka bir manada kullanma sanatı
işkal: muşkulluk, güçlük, zorluk
kabîl: soy, nevi, sınıf, cins, tür
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal: olgunluk, fazilet.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
mana: anlam.
mesele: konu
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
meylü'l-ıstıkmal: olgunluğa ermeyi isteme arzusu, bir şeyin olgunluğa, kemale erme istek ve arzusu, kemale erme kabiliyet ve arzusu
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mukteza-ı hâl: hâlin gerektirdiği şekilde, hâlin gereği, duruma göre, icabına göre
müberra: temize çıkmış, aklanmış, mustesna, azade
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
müphem: mahiyeti belli değil belirsiz.
müraat: gözetme, riayet etme
müracaat: başvurma, danışma
muşkul: güç, zor, çetin
müşkülât: müşküller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler
müteşabihat: Kur'ân-ı Kerîm'in manası açık olmayan, ayetleri müteşabih ayetler, mecazî manaya elverişli ayetler
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
sır: gizli mana, çıkan anlam.
suret: nüsha, kopya
şecere-i âlem: kâinat ağacı, ağaca benzeyen kâinat.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tasvir: betimleme, başka bir ifade ile anlatma
tenezzulat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın kullarının anlayış seviyelerine göre konuşması ve derin hakikatleri anlayabilecekleri ifadelerle beyan etmesi
tenfir: nefret ettirme, İğrendirme, tiksindirme.
teşbih: benzetme
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil
zerrat: zerreler, atomlar
zihin: hafıza, bellek.

meylü'l-istikmalden ayrı olarak, insanda da meylü't-terakki vardır. Bu meylü't-terakki çekirdek gibidir; neşvüneması pek çok tecrübeler vasıtasıyla olur ve çok fikirlerin mahsulü olan neticelerin içtimaıyla teşekkül ve tevessü' etmekle fünunu intaç eder. Bu fünun da, mürettebedir. Yani, her ikinci fen, birincisinin neticesidir. Birincisi olmasa, o olamaz. Birincisinin ona mukaddeme ve ulûm-i mutearife hükmünde olması şarttır.

Buna binaen, bundan on asır evvel gelen insanlara fünun-i hâzırayı ders vermek veya garip meselelerden bahsetmek, onlarn zihinlerini şaşırtmaktan ve o insanları safsatalara atmaktan gayri bir fayda vermezdi.

Meselâ, Kur'ân-ı Kerîm, "Ey insanlar! Şemsin sükûnuna, arzın hareketine (HAŞİYE) ve bir katre su içinde binlerce hayvanatın bulunduğuna dikkat ediniz ki, azamet-i İlâhiyeyi anlayasınız" demiş olsaydı, bütün o zamanların insanlarını tekzibe sevk etmiş olurdu. Çünkü, hiss-i zahirîye muhaliftir. Maahaza, on asırdan beri gelip geçen insanları şaşırtmak, yalnız fünun-ı cedidenin zuhurundan

HAŞİYE: Hasta hâlinde, nevm ile yakaza arasında ihtar edilen bir nükte dir.

Şemsin, yerinde, Mevlevîvan yaptığı semavî hareketi, kuvve-i cazibeyi tevlit etmek içindir. Kuvve-i cazibe de Manzume-i Şemsiye ile anılan güneşe bağlı yıldızları düşmek tehlikesinden kurtarmak içindir. Demek şemsin mihverinde dairevari cereyan ve hareketi olmasa yıldızlar düşerler.

Said Nursî

Muhterem Müellif, diğer bir risalesinde şöyle diyor:

"Evet güneş bir meyvedardır, silkinir tâ düşmesin seyyar olan yemişleri,

"Eğer sükûnuyla sükûnet eylese, cezbe kaçar, ağlar fezada muntazam meczupları."

Mütercim

arz: yer, dünya
asır: yüzyıl
azamet: büyükülük, ululuk, yüceliik.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım
cezbe: çekme, çekim, heyecan, coşkunluk
evvel: önce
faide: fayda
fen: tatbiki bilgi, teknik.
feza: kainatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
fünun: fenler
fünun-ı cedide: yeni fenler, ilimler
fünun-ı hâzıra: günümüz fen ilimleri, zamanımız fenleri
garip: tuhaf, hayret verici
gayr: başka
haşiye: dipnot
hayvanat: hayvanlar
hükmünde: depeninde, yerinde
içtima: toplanma, bir araya gelme
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
intaç: netice verme, sonuçlandırma
katre: damla
kuvve-i cazibe: çekme kuvveti, cezp etme kuvveti, çekicilik.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mahsul: ürün
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi
meczup: deli, divane, mecnun
mesela: örneğin
mesele: konu.
Mevlevî: Mevlevilik tarikatine mensup kimse
meylü'l-istikmal: olgunluğa erme, meyl, isteme, arzusu, bir şeyin olgunluğa, kemale erme istek ve arzusu, kemale erme kabiliyet ve arzusu
meylü't-terakki: ilerleme meyli, yükselme isteği, ilerleme arzusu
meyvedar: meyveli, yemişli
mihver: eksen, yörünge
muhalif: zıt, aykırı
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
mukaddeme: başlangıç.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
müellif: eser telif eden, yazarı
mürettep: tertip olunmuş, düzülmüş, sıralanmış
mütearife: ispat istemeyecek kadar gerçekliği açık olan, bilinen, aksiyon.
mutercim: tercume eden, bir dilden başka bir dile çeviren, tercuman, çevirmen
neşvüneme: yayılıp gelişme, büyüyüp gelişme, büyüme, boy atma, yetişme, gelişme
nevm: uyku, hâb
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
risale: kitap, kıtapçık.
safsata: gerçek dışı fikri karşı tarafa kabul ettirmek için başvurulan, görünüşte doğru gibi göründüğü hâlde gerçekte yanlış olan kıyas
semavî: semaya ait, gökten gelen
sevk: yöneltme, gönderme
sükun: sakınlık, durgunluk, hareketsizlik.
sükûnet: durgunluk, dinginlik, hareketsizlik
şems: güneş
tecrube: deneyim, sınama, sınav, imtihan
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
teşekkül: kurulma, oluşma, şekillenme.
tevessü: genişleme, yayılma
tevlit: doğurma, sebep olma
ulûm-i mütearife: herkesin bildiği ve tanıdığı ilimler
vasıta: vesile, neden
yakaza: uyku ile uyanıklık arası.
zihin: hafıza, bellek.
zuhur: ortaya çıkma

sonra gelen insanlan memnun etmek, makam-ı irşada muhalif olduğu gibi, ruh-i belâgatle da kabil-i telif değildir.

Sual: "Keşfiyat-ı fenniye ve fünun-i hâzıra eski insanlara meçhul ve gayr-ı me'lûf olduğundan, onlan onlara ders vermek hatadır" diyorsun. Bilhassa ahirete ait ahval gibi müstakbeldeki nazariyat da böyle değil midir? Onlar da bize meçhul ve gayr-ı me'lûfturlar. Onlardan bahsetmek nıçın hata olmuyor?"

Cevap: Müstakbeldeki nazariyat, bilhassa ahirete ait ahvale hiçbır cıhetle hıss-ı zahırî taallûk etmemiştır ki, o hissin hilâfını söylemek şaşırtma olsun. Binaenaleyh, o gıbi şeyler daire-ı ımkândadırlar. Öyle ıse, onlara ıtıkat ve onlarla itminan peyda etmek mümkündür. Öyle ise, o gıbi şeylenn hakk-ı sarıhi, onlan tasrıh etmektır. Lâkın keşfiyat-ı fenniye, eski insanlara göre, imkân ve ihtimal dairesinden çıkıp, muhal ve ımtina derecesine girmişlerdir. Çünkü gözleriyle gördukleri şeyler, onlarca bedahet derecesine gırmekle, onun hilâfı onlarca muhaldır. Öyle ise, onlann hissiyatına hürmeten, o gibi meselelerde belâgatin iktizası, ıpham ve ıtlaktır kı, onlara bır şaşırtma olmasın. Fakat Kur'ân-ı Kerîm, irşadını noksan bırakmamıştır. Bu zamanın fencilerini de istifadeden mahrum etmemek üzere, çok karine ve emarelerin vaz'ıyla, hakikatlere işaretler yapmıştır. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Mu'cizat-ı Kur'âniye Risale-i Nuriyesi tamamıyla bu hakikati ıspat etmiş. **Mütercim**

ahiret: obur dunya, oteki dunya, kıyametten sonra kurulacak olan alem
ahval: haller, durumlar
bedahet: açıklık, aşıkar, ıspata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
belâgat: soz ve yazıda sanatlı ve tesırlı ifade, bır şeyde saklı bulunan derin anlam
bilhassa: ozellıkle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne
daire-i ımkân: ımkan âlemi, kainat ve varlıklar âlemine ait alem
emare: alâmet, belırtı, nışan
fünun-i hazıra: gunumuz fen ilimleri, zamanımız fenlen
hakikat: gerçek, doğru
hakk-ı sarıh: açık ve ortada olan doğru
haşiye: dıpnot
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı
hissiyat: hısler, duygular
hurmeten: hurmet olsun dıye, hurmet, saygı ve ıkram maksadıyla
ihtımal: olabilırlik, olasılık.
iktıza: gerek, lüzum.
ımkân: olabilırlik, olanak.
ımtına: bır fıilden kaçınma, çekınme, geri durma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ıspat: kanıtlama, doğrulama
istifade: faydalanma, yararlanma
itikat: ınanç, ınan
itminan: ınanma, guvenme, gonul rahatlığı ıçınde tereddutsuz kabul etme
kabil-i telif: uzlaştırılabilir ve bagdaştırabilir olan, munasıplık.
karine: kanşık veya belirsiz bır şeyın anlaşılmasına, çözülmesine yarayan hal, ıpucu
keşfiyat-ı fenniye: fen ilmine aıt keşıfler, buluşlar
mahrum: yoksun
makam-ı irşat: irşat makamı, dogru yolu gosterme yerı
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan
mesele: konu
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın mu'cizelen
muhal: ımkânsız, olması mumkun olmayan, olmaz, olmayacak.
muhalif: zıt, aykırı
müstakbel: gelecek zaman
mütercim: tercume eden, bır dılden başka bır dile çevıren, tercüman, çevırmen
nazariyat: nazarıyeler, ilmî gorüşler, duşunceler, teorıler
peyda: kurma, saglama
ruh-i belâgat: sozu guzel ve yerli yerınde kullanma ruhu, belâgat ruhu.
sual: soru
taalluk: alâkalı, münasebetli olma
tasrih: açıkça ifade ederek şuphe ve tereddudden sılme
vaz': sunma, açıklama.

Ey insafsız! Seni insafa davet ediyorum. Bir kere (1) كَلِّمِ النَّاسَ عَلٰى قَدْرِ عُقُولِهِمْ olan meşhur düsturu nazara almakla, zamanlanyla muhitlerinin müsaadesizliğini düşünerek, telâhuk eden binlerce efkârın neticelerinden doğan şu keşfiyat-ı fenniyeyi o zamanlardaki insanların kafa mideleri alıp hazmedemediklerine dikkat edersen anlayacaksın ki, Kur'ân-ı Kerîm'in o gibi meselelerde ihtıyâr ettiği ipham ve ıtlak yolu, ayn-ı belâgat olduğu gibi, yüksek i'cazını da ispata aşikâr bir delil olduğunu gözün kör değilse göreceksin.

• *"Kur'ân'da, delâil-i akliyeye ve fennin keşfiyatına muhalif bazı ayetler vardır" dedikleri üçüncü şüphelerine cevap.*

Kur'ân-ı Kerîm'de takip edilen maksad-ı aslî; *ispat-ı Sâni, nübüvvet, haşr, adâlet ile ibadet* esaslarına cumhur-ı nâsı irşat ve isal etmektir.

Binaenaleyh, Kur'ân-ı Kerîm'in kâinattan yaptığı bahıs tebeîdir, kastî değildir; yani "ligayrihî"dir, "lizatihî" değildir. Yani, Kur'ân-ı Kerîm Cenab-ı Hakkın vücut, vahdet ve azametine ıstıdlâl suretiyle kâinattan bahsetmiştir, yoksa kâinatın bizzat keyfiyetini izah etmek için değildir. Çünkü, Kur'ân-ı Kerîm, coğrafya, kozmoğrafya gibi kasten kâinatın keyfiyetinden mana-i ismî ile bahseden bir fen, bir kıtap değildir; ancak kâinat sahifesinde yazılan sanat-ı İlâhiyenin nakışlan ve yaratılan kudretin mu'cizeleri ve kozmoğrafyacıları hayrette bırakan nizam

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
aşikar: açık, belli, meydanda.
ayet: Kur'ân cümlesi
ayn-ı belâgat: belâgatin ta kendisi yerinde, muhatabına uygun makamın munasip güzel söz söylemenin ta kendisi
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik.
bahıs: konu
binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
Cenab-ı Hak: Allah doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cumhur-i nâs: insanların çoğunluğu
delail-i akliye: akıl ile bulunan deliller, akla ait deliller, akılla anlaşılabilen deliller
delil: kanıt, tanık, burhan.
düstur: kanun, kural, esas.
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
fen: tatbikî bilgi, teknik
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması, kıyamet
hazım: anlama, gerçeğine varma
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtıyar: seçme, tercih etme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
isal: ulaştırma, enstırme
ispat: kanıtlama, doğrulama
ispat-ı Sâni: her şeyi sanatlı yaratan Cenab-ı Hakkın varlığının delillerle ortaya konulması, ispatlanması
istidlâl: delil getirme, akıl yürütme, muhakeme
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma
kafa: akıl, zekâ, anlayış
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kastı: bile bile yapılan
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar
keşfiyat-ı fenniye: fen ilmine ait keşifler, buluşlar
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu

1. İnsanlara akılları seviyesinde konuş

hâl: durum, iç yüz
kozmografya: astronomının matematik ve fizigin yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olayları ele alan dalı
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
maksad-ı aslî: asıl maksat, hakıkı maksat, asıl gaye
mana-ı ismî: bir şeyin kendi başına taşıdığı anlam
mesele: konu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhalif: zıt, aykırı.
muhit: yöre, çevre
müsaade: izin, elvişli, uygun olma durumu
nazar: bakış, dikkat.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun
nübuvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
sahife: sayfa
sanat-ı İlâhiye: İlâhî sanat, Allah'ın sanatı, Cenab-ı Hakkın sanat ile yaratması
tebeî: kasıtlı olmayan, tabî olarak, başkasının vücudu ile devam eden
telahuk: birbirine katılma, birbirı arkasına gelip birleşme
vahdet: bir ve tek olma
vücut: var olma, varlık.

ve intizamla, mana-i harfî ile Sâni ve nizam-ı hakikîye istidlâl keyfiyetini öğretmek için nazil olan bir kitaptır. Binaenaleyh, sanat, kasıt, nizam, kâinatın her zerresinde bulunur, matlûp hâsıl olur. Teşekkülü nasıl olursa olsun, bizim matlûbumuza taallûku yoktur.

Febinaen alâ zâlık, madem ki Kur'ân'ın kâinattan bahsi istidlâl içindir; ve delilin de müddeadan evvel malûm olması şarttır, ve delilin muhataplarca vuzuhu müstahsendir; bazı ayetlerin, onlann hissiyatına ve edebî malûmatlarına imale etmesi ve benzetmesi, mukteza-ı belâgat ve ırşat olmaz mı? Fakat, bu ayetlerin, hissiyatlanna imale etmesi meselesi, o hissiyata kasten delâlet etmek için değildir, ancak kinaye kabîlinden, o hissiyatı okşamak içindir. Maahaza, hakikate ehl-i tahkiki isal için, karine ve emareler vaz edilmiştir. Meselâ, eğer Kur'ân-ı Kerîm, makam-ı istidlâlde şoylece demiş olsaydı kı: "Ey insanlar! Güneşin zahirî hareketiyle hakikî sükûnuna ve arzın zahirî sükûnuyla hakikî hareketine ve yıldızlar arasında cazibe-i umumiyenin garibelerine ve elektriğin acibelerine ve yetmış unsur arasında hâsıl olan imtizacata ve bır avuç su içinde binler mikrobun bulunmasına dikkat ediniz kı, bu gibi harika şeylerden, Cenab-ı Hakkın her şeye kâdir olduğunu anlayasınız" deseydi, delil müddeadan bınlerce derece daha hafî, daha muşkul olurdu. Hâlbukı, delilin müddeadan daha hafî olması, makam-ı istidlâle uymaz. Maahaza, onlann hıssıyatına ımale edılen ayetler, kinaye kabîlinden olup, ifade ettikleri zahirî manaları sıdk veya kızbe medar olamaz.

acibe: alışılmış surette olmayan, çok harika
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'ân cumlesi.
bahis: konu yapan
binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
cazibe-i umumiye: umumî bır cazibe, genel çekım gücü
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yüce Allah
delalet: delil olma, gösterme, alamet, ışaret.
delil: kanıt, tanık, burhan.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata aıt.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gıdenler
emare: alâmet, belırtı, nışan
febinaen alâ zalık: buna bınaen, bundan dolayı, böyle olduğu ıçın
garibe: evvelce görülmemış, tuhaf, şaşılacak şey, ender görülen, ışıtılmemış şey
hafî: gızlı, açıktan olmayan
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek.
harika: olağanustu
hasıl: elde edilenlerin hepsi meydana gelme.
hissiyat: hısler, duygular
imale: bır tarafa meylettırme, bır tarafa eğme
imtizacat: uyuşmalar, bağdaşmalar, bır arada bulunmalar
intizam: düzenlılık, düzgünlük.
ırşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
isal: ulaştırma, erıştırme
istidlal: delil getırmek, bır delıle dayanarak netıce çıkarmak
kabil: tur, gıbı.
kadir: bır ışı yapmaya gücü yeten, kuvvet sahıbı olan.
karine: karışık veya belırsız bır şeyın anlaşılmasına, çözulmesine yarayan hal, ıpucu
kasıt: nıyet, düşunce
kasten: bıle bıle, ısteyerek, kasıtlı olarak.
keyfiyet: bır şeyın nasıl olduğu hal, durum, ıç yüz
kinaye: maksadı, kapalı bır şekılde ve dolaylı olarak anlatan sdz
kizb: yalan, uydurma
maahaza: bununla bırlıkte, böyle olmakla beraber
madem: değıl mı kı.
makam-ı istıdlal: delıle dayalı netıce çıkanlan yer, delıl ıle anlamayı saglayan makam, delıl getırme makamı.
malum: bılınen, bılınır olan
malumat: bılgıler, bılınenler
mana: anlam
mana-ı harfî: bır şeyın kendısını degıl de sanatkârını ustasını, sahıbını bılıp tanıtan mana
matlup: talep edılen, ıstenılen, aranılan şey
medar: sebep, vesıle
mesele: konu
muhataba: kendısıne hıtap edılen
mukteza-i belagat: belâgatın gereçı
müddea: ıddıa edılen şey, tez, sav
müstahsen: ıstıhsan edılmış, her kesın güzel bulup begendıgi, begenılmış, güzel, makbul
müşkül: guç, zor, çetın
nazil: nuzul eden, ınen
nizam: düzen, düzgunlük, kalde, kanun.
nizam-ı hakıkı: gerçek, nızam, dogru düzen
Sani: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sıdk: dogruluk.
sükûn: sakınlık, durgunluk, hareketsızlık.
şart: koşul.
taalluk: munasebet, rabıta
teşekkül: kurulma, oluşma, şekıllenme.
unsur: madde, esas, kok.
vaz: sunma, açıklama
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklıgı
zahiri: gorunuşte olan, zahıre, dışa aıt olan
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

Evet, görmüyor musun [1] قَالَ 'deki ا, hiffeti ifade ediyor. Aslı و olsun ى olsun, ne olursa olsun, bize taallûk etmez.

Hülâsa: Madem ki Kur'ân, bütün zamanlardaki bütün insanlara nazil olmuştur; şu şüphe addettikleri umur-i selâse, Kur'ân'a nakısa değil, Kur'ân'ın yüksek i'cazına delillerdir.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı talim eden Cenab-ı Hakka kasem ederim ki, o Beşir ve Nezirin (ASM) basar ve basireti, hakikatı hayalden tefrik edememekten münezzehtir, celîldir, celîdir; veya insanları kandırarak mağlâtalara düşürtmekten, meslek-i âlîlen ganîdir, âlîdir, temizdir, tahirdir.

YEDİNCİ MESELE

Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın izhar ettiği mahsus ve zahirî ve insanlarca meşhur ve malûm olan hanka ve mu'cizelerinin ekserîsi tarih ve siyer kitaplarında mezkûrdur ve aynı zamanda, muhakkikîn-i ulema tarafından izah ve beyan edilmişlerdir. Binaenaleyh, tafsilâtını o kitaplara havale ile, yalnız o harikaların nevilerini icmalen izah edeceğiz.

Evet, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın zahirî harikalarının her birisi âhadî olup, mütevatır değilse de, o âhadîlerin heyet-i mecmuası ve çok nevileri, mütevatir-i bilmanadır. Yani, lâfız ve ibarelen mütevatır değilse de,

addetmek: saymak, öyle kabul etmek
ahadî: tek, yalnız, birlere ait
aleyhissalâtü vesselâm: Salat ve selâm onun üzerine olsun
alî: yüce, yüksek, ulu
basar: görme, görme kabiliyeti
basîret: kalb gözüyle görme, doğru ve ölçülü görüş
beşîr: müjde getiren, müjdeci
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
celî: parlak, açık, aşikar, meydanda
celîl: celâl sahibi, büyük, ulu
delîl: kanıt, tanık, bürhan
ekser: çok, çok.
ganî: zengin, varlıklı, ihtiyacı olmayan, doygun
hakîkat: gerçek, doğru
harika: olağanüstü
havale: ismarlama, bırakma
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara
hiffet: hafiflik
hulâsa: kısaca, özet
ibare: bir fikri anlatan bir veya birkaç cümlecik yazı
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
izhar: gösterme, açığa vurma
kasem: yemin, and
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: Açıklamalarıyla, akıllara "benzerini yapmak tarı aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
lafız: söz, kelime
madem: değil mi ki
maglata: mugalata: zihin karıştıracak, saçma sözü, boş ve manasız söz, karşısındakini yanıltmak için söylenen boş lâkırdı
malûm: bilinen, bilinir olan
meslek-i alî: yüce meslek, yüksek yol
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhakkikîn-i ulema: hakikatleri araştıran Müslüman âlimler

1. Dedi

münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
mütevatır: tevatur yoluyla duyulan, ağızdan ağıza dolaşan, rivayet şeklinde dolaşan, halk arasında söylenerek gelen
mütevatır-i bilmana: nakledilen bir haberin, başka ilâve ve kelimelerle, başka başka şekilde ifade edilerek tevatür hâline gelmesi
nakısa: noksan, eksik
nazil: nüzul eden, inen.
nevi: çeşit.
nezîr: insanları doğru yola sevk etmek, uyararak korkutan, uyaran
Peygamber: Hazret-i Muhammed (ASM)
siyer: Hz. Muhammed'in (ASM) hayatının, bütün safhalarını anlatan, Peygamberimizin vasıflarını nakleden eserler
taallûk: alâkalı, münasebetli olma
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tahir: temiz, pak
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
umur-i selâse:
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.

manalan çok insanlar tarafından nakledilmiştir. O harikaların nevileri üçtür:

Birincisi: "İrhasat" ile anılmaktadır ki, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın nübüvvetinden evvel zuhur eden harikalardır. Mecusî milletinin taptığı ateşin sönmesi, Sava Denizinin sularının çekilmesi, Kisra sarayının yıkılması ve gaipten yapılan tebşirler gibi şeylerdir. Sanki, o Hazretin (ASM) zaman-ı velâdeti, hassas ve keramet sahibi imiş gibi, o zatın kudüm ve gelmesini şu gibi hâdiselerle tebşiratta bulunmuştur.

İkinci Nevi: İhbarat-ı gaybiyedir ki, bilahare vukua gelecek pek çok garip şeylerden bahsetmiştir. Ezcümle, Kisra ve Kayserin definelerinin İslâm eline geçmesi, Rumların mağlûp edilmesi, Mekke'nin fethi, Kostantiniye'nin alınması gibi hâdisattan haber vermiştir. Sanki o Zatın cesedinden tecerrüt eden ruhu, zaman ve mekânın kayıtlarını kırarak istikbalin her tarafına uçup gezmiş ve gördüğü vukuatı söylemiştir ve söylediği gibi de vukua gelmiştir.

Üçüncü Nevi: Hissî harikalardır ki, muaraza zamanlarında kendisinden talep edilen mu'cizelerdir. Taşın konuşması, ağacın yürümesi, ayın iki parçaya bölünmesi, parmaklarından su akması gibi. Tefsir-i Keşşaf'ın müellifi Zemahşerî'nin dediğine göre, o Hazretin bu nevi harikaları bine balığ olmuştur ve bir kısmı da mutevatır-ı bilmanadır. Hatta Kur'ân'ı inkâr edenlerden bir kısmı, inşikak-ı kamer manasında tasarruf etmemişlerdir.

aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selam onun üzerine olsun
balig: ulaşmış, erişmiş
bilahare: sonra, sonradan, sonraları
ceset: vücut, beden
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
evvel: önce
ezcümle: bu cümleden olarak
fetih: kuşatma, ele geçirme, zaptetme
gaip: görünmeyen âlem
garip: tuhaf, hayret verici
haber: bilgi, bilgilendirme
hadısat: hadiseler, olaylar
hadise: olay
hassas: duygusal, alıngan
hazret: saygı ululama, yücelterme, evime maksadıyla kullanılan tabir
hissî: hisli, duygulu
ihbarat-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler
inkar: reddetme, saklama, gizleme
inşıkak-ı kamer: ayın, ikiye bölünmesi, ayın yarılması; Hz. Peygamberin müşriklere karşı göstermiş olduğu ayın yarılıp ikiye ayrılma mu'cizesi
irhasat: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğinden evvel meydana gelen ve peygamber olacağına işaret hanka hâller, belirtiler
istikbal: gelecek zaman
Kayser: Eski Roma ve Bizans imparatorlarının lâkabı
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
Kisra: Husrev'den, muharref veya galat olan bu isim Sasaniler sülalesinden olan eski İran padişahlarına ve bilhassa Nuşirevan'dan sonrakilere verilmiş olup Rum imparatorlarına Kayser, Çin hükümdarlarına fağfur ve hakan denildiği gibi, bunlara da Kisra denilirdi.
Kostantiniye: İstanbul için kullanılmış isimlerden biri.
kudüm: uzak bir yoldan, uzak bir yerden gelme, vusul
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
mana: anlam
Mecusî: ateşe tapan, Zerdüşt dinini benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerdüşt
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
müellif: eser telif eden, kitap yazan
mutevatır-i bilmana: nakledilen bir haberin, başka ifade ve kelimelerle, başka başka şekilde ifade edilerek tevatür hâline gelmesi
naklî: Hz. Peygamberden gelen hadisleri rivayet zincirleri ile aktarma
nevi: tür, çeşit
nev'i: türle ilgili, cinsle alâkalı
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
talep: isteme, dileme
tasarruf: idare, kullanım
tebşir: müjde verme, müjdeleme
tebşirat: müjdeler, müjdelemeler, müjde vermeler
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
vuku: olma, meydana gelme
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zat: şahsiyet
zuhur: ortaya çıkma

Üçüncü nevi mu'cizelerin reisi ve en büyüğü, Kur'ân-ı Azimüşşan'dır ki, yedi vecihle mu'cize olduğuna mezkûr ayetle işaret edilmiştir.

Arkadaş! Şu meseleleri az çok fehmettin.

Şimdi, bu ayetin mâkabliyle olan cihet-i irtibatına bakalım:

Evet, İbni Abbas'ın (RA) [1] يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا ayetindeki ibadeti tevhidle tefsir ettiğine nazaran, evvelki ayet ispat-ı tevhid hakkındadır; bu ayet de ispat-ı nübüvvet hakkındadır.

Nübüvvet-i Muhammediye (ASM) ise, tevhidin en büyük bir delilidir. Demek ki, bu iki ayet arasında cihet-i irtibat, aralarındaki dâllıyet ve medlûlıyet alâkasıdır. Yani, bir delil, diğeri medlûldür.

Nubuvvetin ispatı, ancak mu'cizelerle olur. En büyük mu'cizesi ise, Kur'ân-ı Kerîm'dir. Evet, Kur'ân'ın mu'cize olduğu, âlem-i İslâmca kabul ve tasdik edilmiş bir hakikattir.

Amma muhakkikîn-i ulema tarafından, Kur'ân'ın vücuh-i i'cazı hakkında ihtilâf vaki olmuştur. Yani, i'cazını intaç eden cihetler çoktur. Her bir muhakkik, bir cihetı tercih ve ihtiyâr etmiştir; aralarında muhalefet, müsademe yoktur.

1- Ey insanlar ibadet ediniz. (Bakara Suresi, 21.)

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
amma: ama, lâkin, ancak.
ayet: Kur'ân cümlesi.
cihet: yön.
cihet-i irtibat: irtibat sebeplerin tarafları, bağlanma yönü, aradaki benzeyiş ve münasebet.
dal: sapkınlar, doğru ve Hak yoldan uzaklaşanlar.
delil: kanıt, tanık, bürhan.
evvel: önce.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış.
hakikat: gerçek, doğru.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak.
ihtilaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
ihtiyar etme: seçme, tercih etme.
intaç: netice verme, sonuçlandırma.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
makabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan.
medlûl: delil olarak gösterilen.
medlûliyet: işaret ve delil olma hâli.
mesele: konu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
muhakkikîn-i ulema: hakikatleri araştıran Müslüman âlimler.
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
müsademe: çarpışma, çatışma, vuruşma.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
nevi: gibi, cins.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
nubuvvet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliği.
reis: başkan.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tefsir: Yorum, şerh.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vaki: meydana gelme, ortaya çıkma.
vecih: cihet, yön.
vücuh-i i'caz: mu'cize olmanın yolları, i'caz nevileri ve vecihleri.

İ'cazın vecihleri,

1. Gaıpten, istıkbalden haber vermesi,

2. Ayetlerinde tenakuz, tehalüf, hata bulunmaması;

3. Nazım ile nesır arasında, edıplerce gayr-ı malûm bır uslûbu ihtıyâr etmesi,

4 Okur yazar olmayan bir zattan sudûr etmesi;

5. Takat-i beşeriye fevkinde ulûm ve hakaikı ıhata etmesi gıbi pek çok şeylerdir.

Lâkın i'cazının en yüksek vechi, nazmındaki belâgatten doğmuştur. Evet, Kur'ân'ın bu nevı i'cazı, beşerın takatinden hariç bir derecededir. Bu hakîkatı tafsilen anlayıp kanaat hâsıl etmek ısteyen, bu tefsın ve emsalı eserleri ve Yirmi Beşinci Sözü zeyılleriyle beraber mütalâa etsın.

Fakat, icmalî bir malûmatı elde etmek isteyenler de, belâgatin imamlan bulunan Abdülkahir-ı Cürcanî, Zemahşerî, Sekkakî, Cahız'ın bu kısım i'caz hakkında üç tarıkle beyan ettıklen malûmattan mıktar-ı kâfi malûmat elde edebilir.

Bırıncı Tarık: Arap kavmi maarifsiz, bedevî bır millet ıdı. Muhıtlen de, onlar gıbi bedevî bır muhıt ıdi. Dıvanları şıır ıdı. Yani, medar-ı iftıhar olan hâllerini şiirle kayıt ve muhafaza ederlerdı. Ilımlen belâgat ıdı, medar-ı ıftıharlan fesahat idi. Sair kavimlerden fazla bir zekâya malık ıdıler. Başka ınsanlara nıspeten cevval fikırlerı vardı.

ayet. Kur'ân cumlesi
bedevî: ıptıdaî tarzda yaşayan, medenı olmayan
belagat: soz ve yazıda sanatlı ve tesırlı ifade, bır şeyde saklı bulunan derin anlam
beşer: ınsan, ınsanlık.
beyan: anlatma, açıklama
cevval: daım hareket halinde olan, koşan dolaşan
dıvan: Klasık Turk edebıyatı (Dıvan edebıyatı) şaırlerinin şıırlerının toplandıgı kıtap
edıp: edebıyatçı, edebıyatda meşgul olan
emsal: örnekler, benzerler.
fesahat: dılın doğru, düzgun, açık ve akıcı şekılde kullanılması
fevkinde: üstünde
gaıp: gorunmeyen alem
haber: bılgı, bılgılendırme
hakaık: hakıkatler, dogrular, gerçekler
hakıkat: gerçek, doğru
hal: durum, vazıyet.
harıç: dışında
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
ı-caz: mu cızelık, ınsanların benzerini yapmaktan acız kaldıklan şeyi yapmak
icmalî: kısaca, topluca, tafsılısız, toplu, kısa
ıhata: kuşatma, ıçıne alma
ıhtıyâr: seçme, tercih etme.
ilim: bılgı, marifet.
imam: onder, rehber
istıkbal: gelecek zaman
kanaat: ınanç.
kavım: mıllet, aralarında dil, adet, orf, kultur bırlıgı olan ınsan toplulugu
maarif: eğıtım
malık: sahıp
malumat: bılgıler, bılnen şeyler
medar-ı iftıhar: ıftıhar sebebi, ovünme sebebi.
mıktar-ı kâfi: Kafi mıktar, yeter derecede
muhafaza. koruma, saklama, hıfzetme
muhıt. yöre, çevre
mütalâa: dıkkatlı okuma, tetkık etme
nazım: sıra, tertıp, duzen, tertıp etme, düzene koyma, dizme
nesır: manzum olmayan soz veya yazı, duz yazı
nevı: çeşıt.
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
tafsilen: tafsıllı bır şekılde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
takat: bır şeyı yapabılme, başarabılme gucu, guç, kuvvet, derman
takat-ı beşer: ınsanın gucu, takatı
tarık: yol
tefsır: Yorum, şerh.
tehalüf: bırbırıne zıt olma, muhalif olma
tenakuz: çelışme, ıkı sozun bırbırıne uymaması, ınsanın bır sozunun otekı sozunu çurutmesi, zıddıyet, çelışkı
ulûm: ılımler
uslup: tarz, yol, bıçım, usul, stıl
vecih: cıhet, yon
zat: kışı, şahıs
zeyıl: ek, ılâve

İşte Arap kavmi böyle bir vaziyette iken ve zihinleri de bahar çiçekleri gibi yeni yeni açılmaya başlarken, birdenbire Kur'ân-ı Azîmüşşan, yüksek belâgatiyle, harika fesahatiyle, Mele-i Âlâdan yeryüzüne indi. Arapların medar-ı iftiharları ve timsal-i belâgatleri olan ve bilhassa Kâbe duvarında teşhir edilmek üzere altın suyuyla yazılmış *Muallâkat-ı Seb'a* ünvanıyla anılan en meşhur edipleri en beliğ ve en fasih eserlerini iftihar listesinden sildirtti.

Maahaza, Hazret-i Muhammed (ASM), Kur'ân'la muarazaya ve Kur'ân'a bir nazire yapılmasına onları şiddetle davet etmekten geri durmuyordu, damarlarına dokunduruyordu, techil ve terzil ediyordu. O Hazretin yaptığı böyle şiddetli hücumlara karşı, o umera-i belâgat ve hükkâm-ı fesahat ünvanıyla anılan Arap edipleri, bir kelimeyle dahi mukabelede bulunamadılar. Hâlbuki, kibir ve azametleri, enaniyetleri ve göklere kadar çıkan gururları iktizasınca, gece gündüz çalışıp Kur'ân'a bir nazire yapmalı idiler ki, âleme karşı rezil ü rüsva olmasınlar.

Demek, bu meselenin uhdesinden gelemediklerinden, yani Kur'ân'ın bir benzerini yapmaktan âciz kaldıklarından sukûta mecbur olmuşlardır. İşte onların bu ıztırarî sükûtları, aczlerini meydana çıkardı. Ve bunların aczlerinden de, i'caz-ı Kur'ân'ın güneşi tulû etmiştir.

İkinci Tarik: Kelâmların hasiyetlerini, kıymetlerini, meziyetlerini bilip, altınlarını bakırından tefrik eden bütün ehl-i tahkikten, tetkikten, tenkitten, dost ve düşmanlar tarafından, Kur'ân-ı Kerîm, sure sure, ayet ayet, kelime

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alem: dünya, cihan.
ayet: Kur'ân cümlesi.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
beliğ: belâgatle, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan.
bilhassa: özellikle.
edip: edebiyatçı, edebiyatla meşgul olan.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıcılar, gerçeğin peşinden gidenler.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
fasih: aşikâr, sarih, açık.
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması.
gurur: kıbır, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
harika: olağanüstü.
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hazret: saygı, ululama, yücelt-me, övme maksadıyla kullanılan tabir.
ıztırarî: mecburî, zorunlu.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
iftihar: gurur, övünme.
iktıza: gerek, lüzum.
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
kelâm: söz, konuşma.
kıymet: değer.
kibir: büyüklük satma, kendini başkalarından üstün görme ve gösterme.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
Mele-i Âlâ: yüce âlem, Cenab-ı Hakka daha yakın olan büyük meleklerin toplandığı âlem.
mesele: konu.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerli lik vasfı.
Muallakat-ı Seb'a: yedi askı. Kur'ân nazil olmadan önce meşhur Arap şairlerinin en beğenilmiş şiirlerinden, Kâbe'nin duvarına asılmış olanları.
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele.
mukabele: karşılık.
nazire: bir şairin manzum bir eserine, diğer bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede olmak üzere yazılan benzer şiir.
rezil ü rüsva: kusur ve ayıpları meydana çıkarılmış, toplum içinde ayıplanacak bir duruma düşmüş, kepaze olmuş insan.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sükût: susma, sessiz kalma.
tarik: yol.
techil: cehalette, cahillikle suçlama.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
tenkit: eleştirme.
terzil: rezil etme, itibarını düşürme.
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, gösterme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
tulu: doğma, doğuş.
uhde: sorumluluk.
umera-ı belagat: belâgat ilderleri.
ünvan: ad, isim, lâkap, şöhret, ad ısım.
vaziyet: durum.
zihin: hafıza, bellek.

kelime mihenk taşına vurularak, altından maada bir bakır eseri görülmemiştir. Bu ağır imtihandan sonra, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın ihtiva ettiği mezâyâ, letaif, hakaikın hiçbir beşer kelâmında bulunmadığına şahadet etmişlerdir. Onların sıdk-ı şahadetleri şöylece ispat edilebilir:

Kur'ân'ın insan âleminde yaptığı büyük inkılâp ve tebeddül ve şark ve garbı içine alan tesis ettiği din, diyanet ve zamanın geçmesiyle gençlik ve şebabiyetini ve tekerrür ettikçe halâvetini muhafaza etmesi gibi harika hâlleri, [1] إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ayetini okuyup ilân ediyorlar.

Üçüncü Tarik: Belâgat imamlarından meşhur Cahız'ın tahkikatına göre, Arap edip ve beliğlerin Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın davasını kalemle iptal etmeye, tarife gelmez derecede ihtiyaçları vardı. Ve o Hazrete karşı olan kin, adavet ve inatlanyla beraber, en kolay, en yakın, en selim olan kalem ve yazıyla muarazayı terk; ve en uzun, en müşkül, en tehlikeli ve şüpheli seyf ve harble mukabeleye mecburen iltica ettiler. Suret-i kat'iyede bundan anlaşıldı ki, Kur'ân'ın benzerini yapmaktan âciz kalmışlardır. Zira, her iki yolun arasındaki farkı bilmeyenlerden değildiler.

Binaenaleyh, birinci yol iptal-i dava için daha müsait iken, onu terk edip, hem malları, hem canları tehlikeye atan başka bir yola sulûk eden, ya sefihtir –hâlbuki Müslüman olduktan sonra siyaset-i âlemi eline alanlara sefih denilemez– veya birinci yola sülûktan kendilerini âciz

1 O ancak kendisine vahyolunanı söyler. (Necm Suresi, 4)

adavet: düşmanlık, husumet
âlem: dünya, cihan
aleyhissalatu vesselam: Salat ve selam onun üzerine olsun
ayet: Kur'an cümlesi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
beliğ: belagatle, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan
beşer: insan, insanlık.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
dava: takip edilen fikir, iddia
diyanet: dini emirlere riayet, dindarlık.
garp: Batı, Batı ülkeleri
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
halavet: tatlılık, şirinlik.
harika: olağanüstü
harb: savaş
hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
ihtıva: içine alma, kapsama
ilân: yayma, duyurma, bildirme
iltica: sığınma, barınma.
imam: önder, rehber
inkılâp: değişme, dönüşme
İptal: boş, hükümsüz bırakma
ispat: kanıtlama, doğrulama
kelam: söz, konuşma
kin: gizli düşmanlık, garaz
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
letaif: manevî duygular.
maada: başka, gayri, den başka
mecburen: ister istemez, cebirle, zorunlu olarak, zorla, zorakı.
mezaya: meziyetler, üstünlük vasıfları
mihenk: bir insanın kıymetini, ahlakını anlamaya yarayan vasıta, ölçü
muaraza: kavga, çekişme
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık
müsait: uygun, münasip
müşkül: güç, zor, çetin
sefih: faydayı zarar ayırdetme yeteneğinden mahrum olan, beyinsiz, akılsız
selim: tehlikesiz, zararsız
seyf: kılıç.
sıdk-ı şahadet: şahitliğin doğru olması.
siyaset-i âlem: dünya siyaseti
suret-i kat'iyede: kesin bir şekilde
sulûk: bir yola girme, bir yol tutup o yolda terakki, merte belenme, devam etme
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
şark: doğu
şebabiyet: gençlik, tazelik, yiğitlik.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tarık: yol
tebeddül: başkalaşma, değişme
tekerrür: tekrarlanma.
tesis: kurma, meydana getirme

görmüşlerdir. Onun için kalem yerine seyfe müracaat etmişlerdir.

Sual: Kur'ân'a bir nazire yapmak mümkinattan imiş, fakat nasılsa yapılmamıştır?

Cevap: Mumkinattan olmuş olsaydı, damarlanna dokundurulanlar, behemehâl muarazayı arzu ederlerdi. Ve muaraza arzusunda bulunmuş olsaydılar, muaraza yapacaklardı. Çünkü, iptal-i dava için muarazaya ihtiyaçlan pek şedit idi. Muaraza etmiş olsaydılar, gizli kalmazdı, tezahür ederdi. Çünkü, tezahürüne rağbet çok olduğu gibi, esbap dahı çok ıdı. Tezahür etseydı, âlemde şöhret bulurdu. Şöhret bulmuş olsaydı, Müseylime'nin hezeyanlan gıbı, behemehâl, tarihte bulunacaktı. Madem ki tarıhte bulunmamıştır, demek yapılmamıştır. Madem yapılmamıştır; demek Kur'ân mu'cızedır.

Sual: Müseylime, füseha-i Araptan olduğu hâlde, sözleri nıçin âleme maskara olmuştur?

Cevap: Çünku onun sözleri, bin derece fevkınde bulunan sözlere karşı mukabeleye çıktığından, çırkın ve gülunç olmuştur. Evet, guzel bır adam, Hazret-ı Yusuf (AS) ile beraber güzellik ımtıhanına gırerse, elbette çırkın ve gülunç olur.

Sual: Kur'ân-ı Kerîm hakkında şek ve şuphelen olanlar, Kur'ân'ın bazı terkip ve kelimeleri güya nahıv ilminin kaıdelerıne muhalefet etmış gıbı, şüphe ıka etmışlerdır?

âlem: dünya, cihan
arzu: isteme.
behemehal: mutlaka, elbette ne yapıp edip
esbap: sebepler, vasıtalar
fevkınde: ustunde
füseha-ı Arap: açık ve guzel konuşan Arap edipleri
guya: sanki
hezeyan: saçmalama, herze
ika: vuku buldurma, yapma yaptırma
ilim: bilme, bılış, bılgı, bir şeyın dogrusunu bılme
imtihan: deneme, sınama
kaide: kural, esas, dustur
madem: degıl mı kı
maskara: gulunç, gulunecek.
muaraza: bırbırıne karşı gelme, soz ıle karşılıklı mucadele.
mu'cize: benzerini yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık.
mukabele: karşılık.
mümkınat: yaratılanlar, mumkun olanlar, ımkân dahılındekıler, olabılır şeyler
müracaat: başvurma, danışma, başvuru
nahıv: soz dızımı, cumle bılımı, sentaks
nazire: bır şaırın manzum bir eserine, dıger bır şaır tarafından aynı vezın ve kafiyede olmak uzere yazılan benzer şıır
rağbet: aşırı isteklı olma hâlı
seyf: kılıç.
sual: soru.
şedıt: şiddetli.
şek: şuphe, zan, tereddut.
terkip: bır kaç şeyı bırleştırerek yenı bır şey meydana getırme
tezahur: gorunme, belırme, ortaya çıkma.

Cevap: Bu gibi heriflerin, ilm-i nahvin kaidelerinden haberleri yoktur. Sekkakî'nin dediği gibi, efsah-ı füseha olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, Kur'ân-ı Kerîm'i uzun uzun zamanlarda tekrar tekrar okuduğu hâlde, o hataların farkında olmamış da, bu cahil herifler mi farkında olmuşlardır? Bu, hangi akla girer ve hangi kafaya sığar? Sekkakî, *Miftah*'ının sonunda, bu gibi cahilleri iyi taşlamıştır.

Evet, bir şairin dediği gibi,

لَوْ كُلُّ كَلْبٍ عَوَى اَلْقَمْتَهُ حَجَرًا لَمْ يَبْقَ فِي هٰذِهِ الْكُرَةِ اَحْجَارُ

"Her üren kelbin ağzına bir taş atacak olsan, dünyada taş kalmaz."

Bu ayeti mâkabliyle rapteden ikinci vecih ise:

Evvelki ayet vakta ki ibadeti emretti; sanki, "İbadetin keyfiyeti nasıldır?" diye, sâmiin zihnine bir sual geldi. *"Kur'ân'ın talim ettiği gibi,"* diye cevap verildi. Tekrar, *"Kur'ân'ın Allah'ın kelâmı olduğunu nasıl bileceğiz?"* diye ikinci bir suale daha kapı açıldı; bu suale cevaben [1] وَاِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا (İlâahir) ayetiyle cevap verildi.

Demek, her iki ayetin arasındaki cihet-i irtibat, bir sual-cevap ve bir alışveriştir.

Arkadaş!

Bu ayetin ihtiva ettiği cümlelerin arasına girelim, bakalım; aralarında ne gibi munasebetler vardır.

1 Eğer indirdiğimiz Kur'ân'dan bir şüpheniz varsa. (Bakara Suresi, 23.)

aleyhissalatü vesselâm: Salât ve selâm onun üzenne olsun
ayet: Kur'ân cümlesi
cahil: bilgisiz, bilmeyen, habersiz
cevaben: cevap olarak, karşılık şekliinde
cihet-i irtibat: irtibat sebebiyle tarafıan bağlanma yonu aradaki benzeyiş ve münasebet.
efsah-ı füseha: fasihlenn en fasihi, fasih ve güzel konuşanlann en fasihi ve güzel konuşanı
evvel: once
ihtiva: içine alma, kapsama
İlâahir: sona kadar, sonuna kadar.
ilm-i nahiv: gramer ilmi, dil bilgisi.
kaide: kural, esas, dustur
kelâm: söz, konuşma
kelp: köpek.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hal, durum, ıç yüz
mâkabli: geçmişteki, geçmiş bir şeyin kendinden once olan
münasebet: ilgi, ilişki, münasebet.
rapt: bağlama, bağlanma, ilişkiirme
sâmiin: dinleyenler, dinleyiciler
sual: soru
talim: eğitim, yetişurme, öğretme
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, oldugu vakit.
vecih: cihet, yön.

Evet, [1] وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا cümlesi, mukadder bir suale cevaptır. Çünkü, Kur'ân evvelki ayette ibadeti emrettiği vakit, "*Acaba ibadete olan bu emrin Allah'ın emri olup olmadığını nasıl anlayacağız ki, imtisal edelim?*" diye bir sual, sâmîin hatırına geldi. Bu suale cevaben denildi ki: "*Eğer Kur'ân'ın ve dokuyuşuyla bu emrin Allah'ın emri olduğunda şüpheniz varsa, kendinizi tecrübe ediniz ve şüphenizi izale ediniz.*"

Ve eyzan, vakta ki Kur'ân, surenin evvelinde [2] لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ cümlesiyle kendisini sena etti, sonra mü'minlerin methine, sonra kâfir ve münafıkların zemmine intikal etti, sonra ibadet ve tevhidi emrettikten sonra surenin başına dönerek, لَا رَيْبَ فِيهِ cümlesini te'kiden [3] وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ (ilâahir) cümlesini zikretti. Yani, "Kur'ân şek ve şüphelere mahal değildir. Sizin şüpheleriniz ancak kalblerinizin hastalığından ve tabiatınızın sakametinden neş'et ediyor." Evet, *gözleri hasta olan, güneşin ziyasını inkâr eder; ağzı acı olan, tatlı suya acı der.* [4] فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ Yani "*Kur'ân'ın mislinden bir sure getiriniz!*"

Arkadaş! Bu cümleyi وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ cümlesiyle bağlayan إِنْ, edat-ı şarttır. Şart edatları, daima –hararetle ateş gibi– biri sebep, diğeri müsebbep ikisi cumleye dâhil

1- Eğer indirdiğimiz Kur'ân'dan bir şüpheniz varsa. (Bakara Suresi, 23.)
2- Onda şüphe yoktur. O, takvâ sahipleri için bir hidayettir. (Bakara Suresi, 2.)
3- Bir şüpheniz varsa... (Bakara Suresi, 23.)
4- Haydi onun benzeri olan bir sure getirin. (Bakara Suresi, 23.)

ayet: Kur'ân cumlesi
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
dahil: giren, katılan
edat: tek başına bir mana, anlam ifade etmeyen kullanıldığı kelimelerle sebep, sonuç, vasıta, benzerlik v.b.
evvel: başlangıç, önce
eyzan: yine, öyle, keza, bu da, hı, öteki gibi
hararet: sıcaklık.
İlâahir: sona kadar, sonuna kadar
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
inkar: reddetme, saklama, gizleme
intıkal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme.
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
mahal: yer
medih: övme
misil: benzer, eş, nazir, tıpkısı
mukadder: takdir edilmiş
mu'min: iman eden, inanan
musebbep: sebep olarak ortaya konulmuş olan, sebep olunarak meydana getirilen
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
sakamet: eksiklik, noksanlık, ziyan, noksan, zarar
sâmiîn: dinleyenler, dinleyiciler
sena: methetme, övme
sual: soru
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tabiat: yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç.
tecrübe: deney
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
zem: yerme, kınama, ayıplama
zikr: anma, bildirme
ziya: ışık, aydınlık, nur

olurlar. İlm-i nahivce, birisine *fi'lü'ş-şart*, ikincisine *cezaü'ş-şart* denir.

Bu iki cumle arasında, hararetle ateş arasında olduğu gibi, *lüzum* lâzımdır. Hâlbuki, bu iki cümle arasında *lüzum* görünmüyor. Binaenaleyh, ayetin ihtısan dolayısıyla, ortadan kaldırılan cümlelere müracaat lâzımdır. Mukadder cümleler ise, (1) تَشَبَّثُوا وَحَبَّ التَّشَبُّثُ تَعَلَّمُوا وَجَرِّبُوا emirlendir. Bunlar, sırayla, ikincisi birincisine lâzımdır. Yani, ityan (delil getirmek) tecrübeye lâzımdır; tecrübe taallume, taallum vücub-ı teşebbuse, vücub-ı teşebbus de teşebbüse, teşebbüs de *rayb*'e lâzımdır. Demek, bu kadar lüzumların takdir lâzımdır ki, "Kur'ân'ın bir mislini getiriniz!" ile "Kur'ân'da şüpheniz varsa" arasında *lüzum* tezahur edebilsin.

(2) وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ

Bu cümlenin, üç vecihle mâkabliyle irtibatı vardır.

Birinci Vecih: "Kur'ân'a muaraza etmekten zahir olan aczimiz, bütün insanların aczini istilzam etmez. Biz yapamadık, amma başkaları yapabilirler," diye zihinlerine gelen vesveseyi defetmek için, Kur'ân-ı Kerîm, bu âyetin lisânıyla, "Büyüklerinizi, reislerinizi de çağırınız, size yardım etsinler" diye onları ilzam etmiştir.

İkinci Vecih: "Eğer biz muaraza teşebbüsünde bulunsak, bizi destekleyen, müdafaa eden yoktur" diye ileri sürdükleri zuumlarını da reddetmiştir ki; "Herhangi bir

1 Müteşebbis olunuz. Çünkü üzerinize borç olmuştur. Öğreniniz ve tecrübe ediniz.

2 Allah'tan başka şahitlerinizi de çağırınız. (Bakara Suresi, 23.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
amma: ama, lâkin, ancak.
ayet: Kur'ân cümlesi
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cezau ş-şart: şart cümlesinin birinci kısma cevap olan ikinci kısmı
defetmek: kovma, uzaklaştırma
delil: kanıt, temik, burhan
fi lu'ş-şart: şart fiili.
hararet: sıcaklık
ihtısar: kısaltma, özetleme
ilm-i nahiv: gramer ilmi, dil bilgisi
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme
irtibat: bağ, münasebet.
istilzam: gerektirme
ityan: delil getirme, kanıt.
lisan: dil.
makabl: geçmişteki, geçmiş bir şeyin kendinden önce olan
misil: benzer, eş
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
mukadder: takdir edilmiş
müdafaa: savunma, koruma
müracaat: başvurma, danışma
rayb: şüphe, şek, gumân
reddetme: kabul etmeme
reis: başkan
taallum: öğrenme, belleme
takdir: değerlendirme
tecrübe: deney
teşebbüs: girişim
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vecih: cihet, yön.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zahir: açık, âşikâr
zuum: batıl inanç, yanlış kanaat.

meslek olursa olsun, mutaassıplan çoktur; muaraza ettiğiniz takdirde, sizi müdafaa eden çok olur" diye onlan iskât etmıştır.

Üçüncü Vecih: Kur'ân-ı Kerîm, sanki onlara istihzaen dıyor kı. "Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâm, butun insanlara nübüvvetini tasdik ettirmek için Allah'ından yardım istedi. Allah'ı da Kur'ân'ına sıkke-i i'cazı basarak, pek çok insanlara tasdik ettirdi. Sizin âlîhelerinizden bır faydanız varsa, sız de onları çağınnız, size yardım etsınler."

(1) فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا Yanı, "*Tecrubeden sonra bakınız; muarazaya kâdır olmadığınız takdirde, aczinız zahır olur ve muarazayı da yapmış olmazsınız.*"

(2) وَلَنْ تَفْعَلُوا Yanı, "*Mazide yapamadığınız gibi, bundan sonra da kat'iyetle yapamayacaksınız.*" Binaenaleyh, "Bizim mazide yapamamamız, istıkbalde beşerin yapamamasını istılzam etmez" dıye izhar ettikleri o bahaneyi de, وَلَنْ تَفْعَلُوا ile defetmıştır; ve aynı zamanda, üç vecıhle i'caza ışaret yapmıştır.

Birinci Vecih: Gaıpten haber vermiştir ve ihbar ettiği gıbi de muaraza vakı olmamıştır. Bakınız, mılyonlarca Arabî kıtap vardır ve bütün müellifler, dost olsun düşmanı olsun, Kur'ân'ın uslûbunu taklıt etmeye fevkalâde muştak olduklan hâlde, hiçbir müellif, hiçbir kıtabında Kur'ân-ı Kerîm'ın üslûbunu taklıt etmeye muvaffak

1- Bakara Suresi. 24
2- Bakara Suresi. 24

acz: zayıflık, güçsuzluk.
aleyhıssalâtü vesselam: Salât ve selam onun uzenne olsun
âlîhe: banı ilâhlar, tanrılar
Arabî: Arapça
bahane: vesile, sebep
beşer: insan, insanlık.
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzenne
def: kovma, uzaklaştırma
fevkalâde: son derece, zıyadesıyle
gaıp: gorunmeyen alem
haber: bılgı, bilgilendırme
ıskat: duşurme, hukumsuz bırakma
I'caz: mu'cızelık, insanların benzenni yapmaktan acız kaldıkları şeyı yapmak
ıhbar: haber verme, bıldırme
ıstıhzaen: alay ederek, eglenerek
ıstıkbal: gelecek zaman
istilzam: gerekli görme, lüzumlu gorme
izhar: gosterme, açığa vurma
kadir: kudret ve kuvvet sahıbı, gücu yeten
kat'iyet: kat'ılık, kesınlık.
mazı: geçmış zaman
meslek: gıdış, usul, yol.
muaraza: bırbırıne karşı gelme, soz ile karşılıklı mucadele
mutaassıp: taassubu olan, kendi tarafını aşırılıkla tutan
muvaffak: başarmış, başanlı
mudafaa: savunma, koruma
müellif: eser telif eden, yazan
muştak: arzulu, fazla isteklı, ışıyak gosteren
nubuvvet: nebîlık, peygamberlik, Allah elçiligi
sıkke-ı i'caz: mu'cızelık ışareti, sıkkesi, damgası.
taklıt: benzemeye veya benzetmeye çalışma
tasdik: dogrulama, onaylama
tecrube: deney
üslûp: tarz, yol, bıçım, usul, stıl.
vakı: meydana gelme, ortaya çıkma
vecih: cihet, yon
zahır: açık, aşikar

olamamıştır. Sanki Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan نَوْعٌ مُنْحَصِرٌ فِي الشَّخْصِ, yani "*Bir şahısta inhisar etmiş bir nevi*"dir. Binaenaleyh, Kur'ân-ı Kerîm, ya bütün kitapların altındadır –bu gülünç bir sözdür– veya bütün kitapların fevkinde, fevkalküll bir nadiredir.

İkinci Vecih: Böyle büyük bir davada ve müşkül bir makamda, onların asaplarını tahrik, izzet-i nefislerini kırmak suretiyle, "Yapamayacaksınız!" diye kat'iyetle verdiği hüküm, onun emin, mutmain, itimatlı olduğuna bir delildir.

Üçüncü Vecih: Sanki Kur'ân-ı Kerîm diyor ki: "Sizler, fesahatın umerası ve herkesten ziyade fesahate muhtaç olduğunuz hâlde, muarazaya kàdır olamadınız; beşer de Kur'ân'ın muarazasına kàdir olamaz."

Ve keza, Kur'ân'ın neticesi olan İslâmiyet'e bir nazırenin yapılmasına zaman-ı mazi kàdir olmadığı gibi, istikbal zamanı da onun mislinden âciz kalacağına bir işarettir.

فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ[1]

Yani, "*Kâfirlere hazırlanan bir ateşten sakınınız ki, odunu insanlar ile taşlardır.*"

[2] فَاتَّقُوا cümlesi [3] اِنْ لَمْ تَفْعَلُوا cümlesine *cezau'ş şart* olduğu cihetle, aralarında *lüzum*'un bulunması lâzımdır. Hâlbuki muarazanın yapılmaması, ateşten sakınmayı

1. Bakara Suresi, 24.
2. Sakının... (Bakara Suresi, 24.)
3. Eğer bunu yapamazsanız... (Bakara Suresi, 24.)

asap: sinirler, sinir sistemi
beşer: insan, insanlık.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cezau ş-şart: şart cümlesinin birinci kısma cevap olan ikinci kısmı
cihet: yön, sebep, vesile
dava: takip edilen fikir, iddia
delil: kanıt, tanık, burhan
emin: inanılır, güvenilir
fesahat: sözün, kelime, mana ahenk ve sıralama yönlerinden kusursuz olması
fevkalküll: hepsinin üstünde
fevkinde: üstünde
hukum: karar, emir
inhisar: yalnız bir şeye ait kılma, tekelleşme
İstikbal: gelecek zaman
itimat: emniyet, güven
izzet-i nefis: insanın vakar ve haysiyetini korumaya özen göstermesi, kendi değerini ve şahsiyetini aşağılamaksızın varlığına saygı duyması
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
kat'iyet: kat'iliik, kesinlik.
keza: böylece, aynı şekilde
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim
makam: yer, mevki
misil: benzer, eş.
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
muhtaç: gerek duyan
mutmain: gönlü hoş, ışı rahat, emin, şüphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış
müşkül: güç, zor, çetin
nadire: seyrek, az, ender bulunan, eşi benzeri az bulunan, bulunmaz
nazire: örnek, karşılık, misil, bir şeye benzetilerek yapılan şey
nevi: çeşit, tür
suret: biçim, şekil, tarz
tahrik: kışkırtma, kandırma
umera: emirler, beyler
vecih: cihet, yön.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
ziyade: çok, fazla.

istilzam etmez. Binaenaleyh, ihtisar için ortadan kaldırılan cümlelere müracaat etmekle, bu *lüzûm*'u arayıp bulacağız. Şöyle ki:

1. Muarazanın yapılmamasından, Kur'ân'ın i'cazı lâzım gelir.

2. Kur'ân'ın i'cazından, Allah'ın kelâmı olduğu lâzım gelir.

3. Allah'ın kelâmı olduğundan, emirlerine imtisal lâzım gelir.

4. Emirlerine imtisalden, ibadetin yapılması lâzım gelir.

5. İbadetin yapılması, ateşe girmemeye vesiledir.

İşte bu cümlelerin arasında bulunan *lüzum*'ların silsilesinden, [1] فَاتَّقُوا ile [2] اِنْ لَمْ تَفْعَلُوا arasındaki o gizli *lüzum* tezahur eder. Ve bu yapılan icaz ve ihtısardan, i'cazın bir şuaı meydana gelir.

[3] اَلَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ = Kur'ân-ı Kerîm, onlan [4] فَاتَّقُوا النَّارَ cumlesiyle tehdit ettikten sonra, [5] نَارَ kelimesinin bu cümle ile vasıflandırılmasıyla da o tehdidi te'kit ve teşdit etmiştir. Zira, odunu insanlar ile taşlar olan bir ateşin heybeti, dehşeti ve havfı daha şedittir.

Ve keza, bu cümle ile sanemlere ibadet yapanları zecır ve men etmeye ışaret yapılmıştır. Şoyle kı:

1- Sakının ... (Bakara Suresi. 24.)
2- Eğer bunu yapamazsanız... (Bakara Suresi. 24.)
3- Yakıtı insanlar ve taşlar olan Cehennem ateşi. (Bakara Suresi. 24.)
4- Cehennem ateşinden sakının. (Bakara Suresi. 24.)
5- Ateş.

binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
dehşet: büyük korku, hâlı korkma, ürkme
havf: korku, korkma
heybet: huşu, korku, haşyet.
İcaz: az sözle çok mana ifade etme
İ'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ıhtısar: kısaltma, özetleme
ımtısal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
İstilzam: gerekli görme, lüzumlu görme
kelam: söz, lafız
keza: böylece, aynı şekilde.
menetmek: yasak etme, engelleme
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele.
muracaat: başvurma, danışma
sanem: put, Allah'ın başka tapınılan şey
silsile: sen, dizi
şedit: şiddetli
şuaı: ışın, ışık hüzmeleri
tehdit: korkutma, gözdağı verme
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
teşdit: şiddetlendirme
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
vesile: yol, vasıta, sebep
zecr: önleme, yasak etme, yasaklama

"Ey insanlar! Allah'ın emirlerine imtisal etmeyip, bilhassa taşlara ve camit şeylere ibadet yaparsanız, muhakkak biliniz ki, tapanlarla taptıklan şeyleri yıyip yutacak bir ateşe gireceksiniz!"

(1) أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ : Bu cümle, (2) فَاتَّقُوا ile (3) إِنْ لَمْ تَفْعَلُوا cümlelen arasındaki luzumu ızah eder ve kararlaştırır. Yani, şu ateş azabı Kur'ân'a ımtısal etmeyen kâfirlere hazırlanmıştır. Hem bu ateş, tufan ve sair musibetler gibi, iyi-kötü bütün insanlara şamil musıbetlerden değildir. Ancak bu musibeti celbeden, küfurdür. Bu belâdan kurtuluş çaresi, ancak Kur'ân-ı Kerîm'e imtisaldir.

Mazi sıgasıyla zikredilen (4) أُعِدَّتْ kelimesi, cehennemin el'an mahlûk ve mevcut olup, Ehl-ı Itızalin bılahare vücuda geleceğine zehapları gıbi olmadığına işarettir.

Ey Arkadaş!

Ateş unsuru, kâinatın butun kısımlarını istılâ etmiş pek büyük bir unsurdur. Bir damar gibi, kâinatın yaratılışından başlayarak her tarafa dal budak salıp gelen şu şecere-i nâriyeye nazar-ı hikmetle dikkat edilirse, bu şecerenin başında, yani sonunda büyük bir meyvenin bulunduğu anlaşılır. Evet, toprağın içinde büyük ve uzun bir daman gören adam, o damanın başında kavun gibi bir meyvenin bulunduğunu zannetmesi gibi, âlemin her tarafında damarları bulunan şu şecere-i nâriyenin de cehennem gibi bir meyvesinin bulunduğuna bilhads, yani sur'at-ı ıntıkal ile hukmedebilir.

1. Kâfirler için hazırlanmıştır. (Bakara Suresi 24)
2. Sakının... (Bakara Suresi 24)
3. Eger bunu yapamazsanız... (Bakara Suresi 24)
4. Hazırlanmıştır. (Bakara Suresi 24)

âlem: dunya, cıhan
azap: eziyet, ışkence, buyuk sıkıntı, şıddetlı acı
bela: musıbet, sıkıntı
bılahere: sonra, sonradan, sonraları
bilhads: hads ile, sezme ile
bilhassa: ozellıkle
camit: ruhsuz, cansız.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
Ehl-ı Itızal: Mutezileden olan
elan: şımdı, şımdıkl halde, henuz, halâ, daha, bu ana kadar, şu anda.
hukmetme: karar vermek.
ımtısal: emre tamamen uyma, gerekenı yapma, alınan emre boyun egme.
istılâ: ele geçırme, kaplama, yayılma
ızah: açıklama, ayrıntılan ıle anlatma
kâfir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkar eden, dınsız
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler.
kufur: ımansızlık, dınsızlık
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mazi: geçmiş zaman.
musibet: felâket, belâ
nazar: bakış, dıkkat.
sair: dıger, başka, otekı
sıga: kıp, fılın çekımınden meydana gelen, şahıs, zaman ve vasfı değıştıren hal
sür'at-ı intikal: geçiş hızı, bir konu munasebetıyle, başka bır konuyu hatırlama ve anlama hızı, leb demeden leblebiyı anlama
şamil: ıçıne alan, kapsayıcı.
şecere: ağaç.
şecere-i nariye: ateş cehennem agacı
tufan: çok şıddetlı yağmur ve sel
unsur: madde, esas, birleşık bir şeyı meydana getıren elemanlardan her bırı
zan: sanma, kesın olarak bılmeksızın, kuvvetlı ıhtımalle hukmetme
zehap: bır fıkre veya zanna kapılma
zikir: anma, bildırme

Sual: Cehennem şimdi mevcut olduğu takdirde, yeri nerededir?

Cevap: Biz Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat, el'an cehennemin vücuduna itikat ediyoruz, amma yerini tayin edemiyoruz.

Sual: Bazı hadislerin zahirine göre, cehennem tahte'l-arzdır, yani yerin altındadır. Ve keza, bir hadise nazaran, cehennem ateşinin dünya ateşinden iki yüz derece fazla harareti vardır. Bu noktaların izahı?

Cevap: Kürenin tahtı, merkezinden ibarettir. Buna binaen, arzın tahtı merkezidir. Nazariyat-ı hikemiyece sabit olduğu vecihle, arzın merkezinde, hararetı iki yüz bin dereceye bâliğ bir ateş vardır. Çünkü, her otuz üç zıra' derinliğinde, tahminen bir derece, hararet artar. Buna binaen, merkeze kadar iki yüz bin dereceli bir hararet meydana gelir. İşte bu nazariyeye mezkûr hadisin mealı mutabık gelir. Buna binaen, "Küre-i arzın merkezinde bulunan iki yüz bin derece hararetli bir ateş, cehenneme bir çekirdek hükmünde olup, kıyamette, kabuğu hükmünde bulunan tabaka-i türabiyeyi çatlatıp, bütün dehşetiyle çıkar, tevessü etmeye başlar ve tam teçhizatıyla cehennem meydana gelir" denilebilir.

Ve keza, bir hadise nazaran, "*zemherir*" namında, bürudetle yakan bir ateş vardır.[1] Bu hadis de o nazariyeye mutabıktır. Zira, merkez-i arzdan sathına kadar derece derece artan veya tenakus eden ateş, *zemherir* de dâhil

küre-i arz: yer küre, dünya
meal: mana, anlam, mefhum
merkez-i arz: arzın merkezi, dünyanın merkezi, iç tarafı
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
mutabık: birbirine uyan, uygun
nam: ad, isim
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nazariye: teori
nazariyat-ı hikemiye: ilim ve felsefenin ortaya koyduğu teoriler
sabit: durağan, değişmeyen, İspatlanmış
satıh: bir şeyin dış tarafı, dış yüzü
sual: soru
tahminen: tahmini olarak, yaklaşık olarak, aşağı yukarı
taht: alt
tahte'l-arz: yer altı, yerin alt tabakaları
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme
teçhizat: donanım
tenakus: eksilme, azalma
tevessü: genişleme, yayılma
vecih: cihet, yön
zahir: görünüşe göre, görünüş itibariyle
zemherir: kışın en soğuk zamanı, şiddetli soğuk, kara kış
zıra': arşın, yaklaşık bir metrelik uzunluk.

1- *Buhari*, Bed'u l-Halk, 10; Mevâkit, 9; *Tirmizi*, Cehennem, 9; *İbni Mâce*, Zühd, 38; *Müsned*, 2/238, 277, 503

amma: ama, lakin, ancak
arz: yer, dünya
bâliğ: ulaşmış, erişmiş
binaen: den dolayı, bu sebepten
bürudet: soğukluk, soğuk olma
dâhil: içeri, iç
dehşet: büyük korku, hâlı korkma, ürkme
Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat: İslamı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeylerin karıştırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
el'an: şimdi, şimdiki halde, henüz, hâlâ, daha, bu ana kadar, şu anda
hadis: Peygamberimizin sözü
hararet: sıcaklık
hükmünde: değerinde, yerinde
ibaret: meydana gelen, oluşan
itikat: inanç, İman
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
keza: böylece, aynı şekilde
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
küre: dünya, yeryüzü

olmak üzere, ateşin bütün mertebelerine şamildir. Hikmet-i tabiiyede takarrur ettiği gibi, ateş bazen öyle bir dereceye gelir ki, yakınında bulunan şeylerden hararetleri tamamen celp ve cezp etmekle, onları bürudet ile yakar ve suyu incimat ettirir.

Sual: Mezkûr hadise göre, cehennem arzın merkezindedir. [1] Hâlbuki, arz cehenneme nispeten bir yumurta kadardır. O kocaman cehennem, arzın karnında nasıl yerleşir?

Cevap: Evet, âlem-i mulk, yani âlem-i şahadet, yani bu görmekte olduğumuz âleme göre, cehennem arzın içindedir diye, cehennemi küçük gösteriyoruz. Amma âlem-i ahirete nazaran, cehennem öyle azamet peyda eder ki, binlerce arzları içine alır, doymaz. Bu âlem-i şahadet, bir perde gibi, onun tevessüüne mâni olmuştur. Binaenaleyh, arzın içindeki cehennemden maksat, cehennemin kalbi ve cehennemin çekirdeğidir.

Ve keza, cehennemin arzın altında bulunması, arzın karnında veya arz ile muttasıl, yapışık olmasını istilzam etmez. Zira şems, kamer, yıldız, arz gibi küreler, hep şecere-i hilkatin meyveleridir. Malûmdur ki, meyvenin altı, bütün dalların aralarına şümulü vardır. Binaenaleyh, Allah'ın mulku pek geniştir; şecere-i hilkatin dalları da, her tarafa uzanıp gitmiştir. Cehennem nereye giderse, yer vardır.

Ve keza, bir hadise göre *cehennem matvîdir, yani bükülmüştür, yani tam açık değildir.* Demek cehennemin,

1 Aclunî *Keşfu'l-Hafa* 1-261 Hâkim *Müstedrek* 4-568

âlem: dünya, cihan
alem-i âhiret: âhiret âlemi
alem-i mulk: mulk âlemi, görünen âlem
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
amma: ama, lakin, ancak
arz: yer, dünya
azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
bürudet: soğukluk, soğuk olma
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
cezp: kendine doğru çekme, çekilme
hadise: olay
hararet: sıcaklık.
hikmet-i tabiiye: fizik bilgisi
incimat: donma, buz hâline girme
istilzam: gerektirme
kamer: ay
keza: böylece, aynı şekilde
küre: gezegen
maksat: gaye
malum: bilinen, bilinir olan.
mâni: engel, mania, set.
matvî: bir şeyin içine sarılmış, sarılı
mertebe: derece
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muttasıl: bitişik
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
peyda: kurma, sağlama
sual: soru.
şamil: içine alan, kapsayıcı
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şems: güneş
şümul: içine alma, kapsam.
takarrur: yerleşme, kararlı hale gelme.
tevessü: genişleme, yayılma

bir yumurta gibi, arzın merkezinde mevcut ve bilahare tezahür edeceği, mümkinattandır.

İhtar: Cehennemin şimdi mevcut olmadığına Mutezileleri sevk eden, bu hadis olsa gerektir.

Arkadaş!

Bu ayetin cümlelerini yoklayalım, bakalım, o zarflar nasıl sadeflerdir, içlerinde ne gibi cevherler vardır?

Evet, [1] وَاِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا cümlesinin başındaki و harf-i atıftır. Malûm ya, bir şeyin diğer bir şeye atfı, aralarında bir münasebetin bulunmasına mütevakkıftır. Hâlbuki, [2] وَاِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ ile [3] اَلنَّاسُ اعْبُدُوا يَآ اَيُّهَا cümleleri arasında münasebet görünmüyor. Bunların aralarındaki münasebet, ancak ikisi sual ve cevabın takdiriyle tezahür eder. Şöyle ki:

Evvelki ayette ibadete emredildiğinde, "İbadet nasıldır?" diye varit olan suale cevaben, "Kur'ân'ın talim ettiği gibi" denildi. "Kur'ân Allah'ın kelâmı mıdır?" diye edilen ikinci suale cevaben وَاِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ (İlâahir) denildi. İşte, her iki cümle arasında bu suretle münasebet tezahür eder ve harf-i atfın da muktezası yerine gelir.

Sual: اِنْ şek ve tereddüdü ifade eder. اِذَا ise, cezim ve kat'iyete delâlet eder. Onların şek ve raybları, Kur'ân

1- Eğer kulumuz Muhammed'e indirdiğimiz Kur'ân'dan bir şüpheniz varsa... (Bakara Suresi: 23.)
2- Bir şüpheniz varsa... (Bakara Suresi: 23.)
3- Ey insanlar! İbadet ediniz! (Bakara Suresi: 21.)

arz: yer, dünya.
atıf: bağlamak, yüklemek.
ayet: Kur'an cümlesi.
bilahare: sonra... sonradan, sonraları.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cevher: değer, kıymet.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
evvel: önce.
hadis: Peygamberimizin sözü.
harf-i atıf: atıf harfi, iki kelime veya cümleyi birbirine bağlayan harf.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
İlâahir: sona kadar, sonuna kadar.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kelam: söz, lafız.
malum: bilinen, bilinir olan.
mukteza: gereği.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dahilindekiler, olabilir şeyler.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen.
ryb: şüphe, şek, guman.
sadef: sedef, İnci kabuğu.
sevk: yöneltme.
sual: soru.
suret: biçim, şekil, tarz.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
takdir: kıymet verme, ölçme.
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
varit: akla gelen.
zarf: kap, kılıf, mahfaza.

hakkında kat'îdir. Binaenaleyh makamın iktizası hilâfına, اِنْ kelimesinin اِذَا kelimesine tercihen zikrinde ne gibi bir işaret vardır?

Cevap: Evet, onların şek ve rayblarını izale edecek esbabın zuhurundan dolayı, o gibi şüphelerin vücuduna kat'iyetle hükmedilemeyeceğine, ancak o şeklerin vücuduna yine şek ve şüphe ile hükmedilebileceğine işarettir.

İhtar: اِنْ kelimesinin ifade ettiği şek ve tereddüt, üslûbun iktizasına göredir, hâşâ, Mütekellim'e ait değildir.

(1) اِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ ile (2) اِنِ ارْتَبْتُمْ cümleleri bir manayı ifade ettikleri ve ikinci cümle birinci cümleden kısa olması üslûba daha uygun olduğu hâlde, birinci cümlenin ikinci cümleye tercihen zikri, onların rayblarının menşei, hasta tabiatlarıyla, kötü vücutları olduğuna işarettir.

Sual: Onlar rayblara zarf ve mahal oldukları hâlde, onları mazruf, raybı onlara zarf göstermek neye binaendir?

Cevap: Evet, kalblerindeki raybın zulmeti bütün bedenlerine, kalıplarına intişar ve istilâ etmiş olduğundan, kendilerinin rayb içinde bulundukları sanılmakta olduğuna işarettir?

Nekre olarak (3) رَيْبٍ kelimesinin zikri, tamim içindir. Yani, hangi raybınız varsa, cevap birdir; her bir raybınıza karşı mahsus bir cevap lâzım değildir. Hangi çareye

binaen: den dolayı, den ötürü, için, dayanarak, yapılarak, bu sebepten
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
esbap: sebepler, vasıtalar
hâşâ: asla, kat'iyen, hiç bir vakit.
hilâfına: zıddına, tersine, aksine
hüküm: bir dâvanın veya bir meselenin tetkik edilmesinden sonra varılan karar
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
iktıza: gerek, lüzum
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
istilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma
izale: yok etme, ortadan kaldırma

1. Bir şüpheniz varsa... (Bakara Suresi, 23.)
2. Şüphe ediyorsanız
3. Şüphe (Bakara Suresi, 23.)

kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik
mahal: yer
makam: yer, mevki
mana: anlam
mazruf: iç, asıl, muhteva
menşe: esas, kaynak.
mütekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs
nekre: belirsiz isim
rayb: şüphe, şek, guman
sual: soru
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tabiat: yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç.
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma
tercihen: tercih ederek, öncelikli olarak.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil
vücut: beden, varlık.
zarf: kap, kılıf, mahfaza
zikir: anma, bildirme
zuhur: ortaya çıkma
zulmet: karanlık.

başvurursanız, alacağınız cevap, Kur'ân'ın i'cazıdır. Evet, bir çeşme başında su içip tatlılığını anlayan bir adam, bütün o çeşmeden teşaub eden arkları tecrübe etmeye hakkı yoktur; zira, menbaı birdir. Kezalik, bir surenin muarazasından âciz kalan adamın, bütün Kur'ân'ı tecrübeye hakkı yoktur, çünkü, Kâtip birdir.

مِمَّا 'daki مِنْ , beyanı ifade ettiğinden, [1] فِي شَيْءٍ kelimesinin takdirini ister. Takdir-i kelâm,
[2] وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ فِي شَيْءٍ مِمَّا نَزَّلْنَا olsa gerektir.

[3] نَزَّلْنَا tabırından anlaşılır ki, onların şüphelenmin menşei nüzul sıfatı olup, kat'î cevapları da, ispat-ı nüzuldür. Tedricen, yani ayet ayet, sure sure, hâdiselere göre nüzulü ifade eden tef'il babından نَزَّلْنَا kelimesinin, def'aten nüzule delâlet eden if'al babından [4] أَنْزَلْنَا kelimesine tercihen zikredilmesi, onların, davalarında "Niçin Kur'ân def'aten nazil olmamıştır?" diye delil getirdiklerine işarettir.

[5] عَبْدِنَا: *Abd* lâfzının *nebî* veya *Muhammed* (ASM) lâfızlarına cihet-i tercihi: Abd tabir Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın azametine ve ibadetin uluvv-i derecesine işaret olduğu gibi, [6] اُعْبُدُوا emrini te'kittir ve Resul-i Ekrem hakkında varıt olan vehimleri defetmektir ki, o zat

benzemi yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak
ispat-ı nüzul: Kur'ân ın Allah katından indirildiğinin delillerle ortaya konulması.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kâtip: yazan, yazıcı.
kezalik: keza, bu da öyle, böyle ce
lâfız: söz, kelime, ağızdan çıkan manalı veya manasız söz.
menba: kaynak
menşe: esas, kaynak.
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
nazil: nüzul eden, men
nebi: Allah ın elçisi, habercisi, peygamber, resul.
nüzul: inme, inış, gökten dünyaya gelis
Peygamber: Hazret-i Muhammed (ASM)
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
sıfat: vasıf, nitelik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tabir: ifade
tabır: ifade, deyim
takdir: kıymet verme, ölçme
takdir-i kelam: sözün kıymeti
tecrübe: deneme, sınama
tedricen: tedricle, yavaş yavaş
tef'îl: fal açtırma, fala baktırma
te kıt: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tercihen: tercih ederek, öncelikli olarak.
teşaub: şubelenme, şubelere ayrılma
uluvv-ı derece: yüksek derece, yüce mertebe
varit: gelen, ulaşan, erişen
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
zat: kişi, şahıs
zikir: anma, bildirme.

1- Birşey hakkında
2- Eğer indirdiğimiz şey hakkında bir şüpheniz varsa...
3- Ayet ayet, sure sure indirdik. (Bakara Suresi 23)
4- Bir defada indirdik
5- Kulumuza (Bakara Suresi 23)
6- İbadet ediniz. (Bakara Suresi 21)

---

abd: kul
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun.
ayet: Kur'ân cümlesi
azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik
bab: Arapçada fiillerin çekim şekillerinden her biri
beyan: anlatma, açıklama
cihet-i tercih: üstün tutma yönü, tercih sebebi
dava: takip edilen fikir, iddia
def'aten: birdenbire, bir defada, anî olarak.
defetmek: kovmak, uzaklaştırmak
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: kanıt, tanık, burhan
hâdise: olay
i'caz: mu'cizelik, insanların

bütün insanlardan ziyade ibadet yapmış ve Kur'ân'ı okumuştur.

(1) فَأْتُوا : Bu emir, taciz içindir. Yani, emirden maksat, muhataptan bir şey talep değildir, ancak başlanna vurmakla muarazaya, tecrübeye davet etmektir ki, aczleri meydana çıksın.

(2) ...بِسُورَةٍ (ilâahir): Bu tabirden anlaşılır ki, onlann ilzamları, aczleri son hadde balığ olmuştur. Zira, dokuz dereceye balığ olan tahaddinin, yani muarazaya davet etmenin tabirleri, tabakaları vardır.

1. Yüksek nazmıyla, ihbarat-ı gaybiyesiyle, ihtıva ettiği ulûmu ve âlî hakaikıyla beraber tam bir Kur'ân'ın mislini ümmî bir şahıstan getiriniz.

2. Eğer böylece mislini getirmek takatinizin fevkinde ise, belığ bir nazımla uydurma şeylerden olsun, getiriniz.

3. Eğer buna da kudretiniz olmazsa, on sure kadar bir mislini yapınız.

4. Bu da mümkün olmadı ise, uzun bir surenin mislini yapınız.

5. Eğer bu da size kolay değilse, kısa bir surenin misli olsun.

6. Eğer ümmî bir şahıstan imkân bulamadı iseniz, âlim ve kâtip bir adamdan olsun.

---

1. Getiriniz. (Bakara Suresi, 23.)
2. Bir sureyi... (Bakara Suresi, 23.)

---

acz: zayıflık, güçsüzlük
âlî: yüce, yüksek, ulu
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
balığ: ulaşmış, ermiş
belığ: belâgatle, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan
fevkinde: üstünde
hadde: sınıra, dereceye
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
ihbarat-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler
ihtıva: içine alma, içinde bulundurma
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar
ilzam: susturma, cevap verememez hale getirme.
imkan: olabilirlik, olanak
katip: yazan, yazıcı
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
maksat: kasıt, amaç, düşünce
mislî: benzer, eş
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
nazım: düzenleme, tanzim, sıra, tertip, düzen.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tabir: ifade, deyim
taciz: aciz bırakma, güçsüzlüğünü gösterme
tahaddi: meydan okuma.
takat: bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, kuvvet, derman
talep: isteme, dileme.
tecrübe: deneme, sınama
ulûm: ilimler
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
ziyade: çok, fazla

7. Bu da olmadığı takdirde, birbirinize yardım etmek suretiyle yapınız.

8. Buna da imkân bulunamadığı takdirde, bütün ins ve cinlerden yardım isteyiniz ve bütün efkânın neticelerinden istimdat edinız.

Neticeleri, tamamen yanınızda bulunan kütüb-i Arabiyede mevcuttur. Bütün kutüb-ı Arabiye ile Kur'ân arasında bir mukayese yapılırsa, Kur'ân, mukayeseye gelmez. Çünkü hiçbirine benzemiyor. Öyle ise Kur'ân, ya hepsinden aşağıdır veya hepsinden yukarıdır. Birinci ihtimal, batıl ve muhaldir. Öyle ise hepsinden yukarı, fevkalkülâl bir kitaptır. On üç asırdan beri misli vücuda gelmemiştir, bundan sonra da vücuda gelemeyecektir, vesselâm.

9. "Bizim şahitlerimiz yoktur. Eğer muarazaya girişsek, bizi destekleyecek kimse yoktur," diye gösterdikleri o bahaneyi de defetmek için, "Şuhedanıza da müsaade edilmiştir; onları da çağırın, size yardım etsinler."

İşte bu tabakalara dikkat edilirse, muarazanın şu mertebelerine işareten, Kur'ân-ı Kerîm'in yaptığı icaz ile gösterdiği i'caza bir şua görünür.

Arkadaş!

Kur'ân-ı Kerîm'den en kısa bir sureye muaraza etmekten beşerin aczi, mezkûr izahat ile sabit oldu. Amma, i'cazın limmiyet cihetti kaldı. Yani, beşerin aczini intaç eden illet ve sebep nedir?

acz: zayıflık, güçsüzlük.
amma: ama, lakin, ancak.
asır: yüzyıl, asır.
bahane: vesile, sebep.
batıl: boş, beyhude, yalan, çürük, hurafe.
beşer: insan, insanlık.
cihet: yan, yön, taraf.
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
def: kovma, uzaklaştırma.
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler.
fevkalkülâl: hepsinin üstünde.
i'caz: mucizelik. insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
icaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme.
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
illet: sebep, gaye.
imkân: olabilirlik, olanak.
ins: insan, beşer, âdemoğlu.
intaç: netice verme, sonuçlandırma.
istımdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.
işareten: işaret ederek, belirterek.
İzahat: izahlar, açıklamalar.
kütüb-ı Arabiye: Arapça kitaplar.
limmi: nazarî, akla dayanan.
mertebe: derece.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misil: benzer, eş.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
mukayese: benzeterek ve karşılaştırarak değerlendirme, kıyaslama.
müsaade: izin.
sabit: durağan, değişmeyen, isbatlanmış.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz.
şua: ışın, ışık, hüzmeleri.
şuheda: şahitler, tanıklar.
vesselam: işte o kadar, son söz budur, artık bittı.

Evet, Kur'ân ile muaraza ve mübarezeye çıkan insanların kuvveti, Cenab-ı Hak tarafından körleştirilerek, muarazayı yapabilecek kabiliyetten sukut ettirilmiştir. Fakat, Abdülkahir-i Cürcanî, Zemahşerî, Sekkakî gibi belâgat imamlarınca, beşerin kuvveti Kur'ân'ın yüksek üslûp ve nazmına yetişemediğinden, aczi tezahür etmiştir. Bir de, Sekkakî demiştir ki: "I'caz zevkîdir, tarif ve tabir edilemez.[1] مَنْ لَمْ يَذُقْ لَمْ يَدْرِ Yani, *fikriyle i'cazı zevk etmeyen, tarif ile vâkıf olamaz, bal gibidir.*"

Lâkin, Abdülkahir'ın iltizam ettiği veche göre, i'cazı tarif ve tabir etmek mümkündür. Biz de bu vechi kabul ediyoruz.

Sual: "Taife, necm, nevbet" kelimeleri "sure" kelimesinin vazifesini ifa edebilirler. "Sure" kelimesinin onlara tercihen zikrinde ne vardır?

Cevap: Onlar, şüphelerinin menşeı ile ilzam ve boğmaktır. Şöyle ki:

Onlar şüpheye düşürten, güya Kur'ân'ın def'aten nazil olmamasıdır. Demek Kur'ân def'aten nazil olmuş olsaydı, Allah'ın kelâmı olduğundan şüpheleri olmazdı. Lâkin parça parça nazil olduğundan, şüphelerine bais olmuştur ki, "Bu, beşerin kelâmıdır, parça parça yapılışı kolaydır, biz de yapabiliriz" diye şüpheye düştüler. Kur'ân-ı Kerîm de, onların kolay zannettikleri yolu,[2] بِسُورَةٍ tabiriyle ihtar ve "Haydi misline getiriniz de, sizin

acz: zayıflık, güçsüzlük.
bais: sebep olan.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
beşer: insan, insanlık.
def'aten: birdenbire, bir defada anı olarak.
güya: sanki.
I'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
İfa: bir işi yapma, yerine getirme.
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
İltizam: birinin tarafını tutma, tarafgirlik.
İlzam: susturma, cevap veremez hale getirme.
imam: önder, rehber.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kelâm: söz, lâfız.
menşe: esas, kaynak.
misli: benzer, eş.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi.
mübareze: çatışma, kavga.
nazım: sıra, tertip, düzen.
nazil: nüzul eden, inen.
necm: yıldız, Kur'ân-ı Kerîm'in isimlerinden.
nevbet: sıra ile, nöbetleşe görülen iş.
Sekkakî: 1160-1299) Tanınmış bir dil ve belâgat âlimi olup 555'te (1160) Harizm'de doğdu. Sekkakî lâkabını son derece güzel hakkâklık yapmasından dolayı almıştır. Sekkakî Hanefî fakihleri arasında yer alır ve bu sahada ikı hocası Hayatî ve Hansî vardır. Sekkakî 626 (1299) yılında öldü. Sekkakî'nin en önemli eseri, Miftahu'l-Ulum'dur.
sual: soru.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her bir.
sükût: değerden düşme, degerini yıtırme, susma.
tabir: ifade.
taife: bolük, takım, guruh, fırka.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tercihen: tercih ederek, öncelikli olarak.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil.
vâkıf: bilgilenme, bilme.
veche: yan, taraf, yön.
vecih: tarz, üslûp.
zevkî: zevkle ilgili, zevke ait.
zikir: anma, bildirme.

1 Tatmayan bilmez.
2 Bir sureyi... (Bakara Suresi, 23.)

kolay zannettiğiniz parça parça şeklinde olsun" diye, onlan kolay addettiklen yolda boğmuştur.

Ve keza, Zemahşerî'nin beyanı vechiyle, Kur'ân-ı Kerîm'in surelere taksim edilmiş bir şekilde nazil olmasında çok faydalar vardır. Evet, çok garip letaifi havi olduğu için, şu üslûb-ı garip ihtıyâr edilmiştir.

مِنْ مِثْلِهِ 'deki zamir, ya Kur'ân'a racidir, yani "*Kur'ân'ın mislini getiriniz*", veya Hazret-ı Muhammed'e (ASM) aittir, yani "Bır sureyı o Zatın (ASM) mislî olan ümmî bır şahıstan getiriniz."

Lâkin birinci ihtımale göre ibarenin hakkı مِثْلِ سُورَةٍ مِنْهُ[1] ıken, ıktızanın hılâfına بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ[2] denılmıştır. Bunun esbabı: Çünkü, birinci ihtımalde, ikinci ihtimalin de mülâhazası ve rıayeti lâzımdır. Zıra, yalnız Kur'ân'ın mislini getirmekle mesele bıtmış olmuyor. Ancak ümmî bir şahıstan getirilmesi lâzımdır ve muarazanın tamamıyetine şarttır. Işte bunun ıçın, hem مِنْ مِثْلِهِ 'deki zaminn Kur'ân'a raci olması lâzımdır, hem ibarenın tebdili lâzımdır kı, her ıkı ihtımal mer'î olsun.

Ve keza, muarazanın tamamiyetı, yalnız bir surenin mislını getırmekle olmuyor. Ancak Kur'ân'ın tamamına mısıl olacak bir mecmudan, bir kitaptan alınan bir surenın mıslını getırmek şart olduğuna ışarettir.

1- Ondan bır surenin benzen

2- Onun benzeri olan bir sure. (Bakara Suresi, 23.)

---

addetmek. saymak, oyle kabul etmek.
beyan: anlatma, açıklama
esbap: sebepler, vasıtalar
garip: tuhaf, hayret verıcı
havi: icine alan, kapsayan, kuşatan
hılafına: zıddına, tersine, aksıne
ıbare: metun, cumle veya bır kaç cumleden olusan söz grubu
ihtımal: olabılırlik, olasılık
ıhtıyar: seçme, tercih etme
ıktıza: gerektırme, luzumlu kılma
keza: boylece, aynı şekilde
letaif: guzellıkler, incelıkler
mecmu: toplam, tum
mer'î: nayet edilen, saygı gosterilen.
mesele: konu.
mısıl: benzer, es
muaraza: sozle karşılıklı mucadele, soz mucadelesı
mülahaza: duşunme, tefekkur, duşunce
nazıl: nuzul eden, ınen
raci: dair, alt, alakası olan, munasebetı, nıspet ve ılgısı olan
rıayet: uyma, gozetme.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölumden her bırı.
şart: koşul.
taksım: bolme, paylaştırma
tamamıyet: eksıksızlık, noksansızlık
tebdıl: degıştırme, donuşturme
ummı: okuma yazması olmayan, okumamış
üslûb-ı garip: hayret verıcı ıfade tarzı, tuhaf uslûp
vecıh: tarz, uslûp
zamır: ısmın yerını tutan kelimeler

Ve keza, nüzulde Kur'ân'ın emsali olan kütüb-i semaviyeye zihinleri çevirir ki, aralarında yapılacak muvazene ile Kur'ân'ın ulviyeti anlaşılsın.

(1) وَادْعُوا . Bu tabirin *istiane* veya *istimdat* kelimelerine cihet-i tercihi, *davet* kelimesinin kullanış yerlerinden anlaşıldığı veçhile, onları belâlardan, zahmetlerden kurtarıp yardım edenler hazır bulunup, yalnız çağırmaları lâzımdır, fazla bir zahmete ihtiyaç olmadığına işarettir. *Istiane* ve *istimdat* kelimeleri ise, yardımcıların hazır bulunduklarına delâlet etmezler.

(2) شُهَدَآءَ : Bu tabir, üç manaya tatbik edilebilir.

Birincisi: Büyük edîplerdir. Bu manaya göre, onların muaraza manasında, "Bizim kuvvetimiz muarazaya kâfi değilse de, büyük edîp ve hocalarımızın muarazaya kudretleri vardır" diye söyledikleri yalanı da, Kur'ân-ı Kerîm, وَادْعُوا emriyle kesip atmıştır.

İkincisi: Muarazayı destekleyip şahadet edenlerdir. Bu ihtimale nazaran, onların, "Biz muarazaya girişsek, bizi destekleyen, şahadet eden yoktur" diye gösterdikleri bahaneyi de, Kur'ân-ı Kerîm, müsaade vermek suretiyle, "Haydi şahitlerinizi de çağırınız, sizi takviye etsinler" diye o bahaneyi de yalana çıkartmıştır.

Üçüncüsü: Âlihe manasınadır. Bu manaya nazaran, sanki Kur'ân-ı Kerîm onlara karşı, "Yahu, bu kadar taptığınız ilâhlarınız varken, böyle dar ve sıkıntılı bir vaktinizde niçin onlardan yardım istemiyorsunuz? Onlar

âlihe: batıl ilâhlar, tanrılar
bahane: vesile, sebep
bela: musibet, sıkıntı
cihet-i tercih: üstün tutma yönü, tercih sebebi.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
edîp: edebiyatçı, edebiyatla meşgul olan.
emsal: örnekler, benzerler
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
ilâh: tanrı, ma'bud
istiane: yardım isteme, yardım dileme
istimdat: aman dileme, merhamet ve yardımına sığınma.

1. Çağırınız. (Bakara Suresi, 23)
2. Şahitler (yardımcılar)

kâfi: yeterli
keza: böylece, aynı şekilde
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kütüb-i semaviye: semavî kitaplar, vahye dayanan Allah'ın gönderdiği kutsal kitaplar. Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm
mana: anlam
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi.
muvazene: denge, ölçü
müsaade: izin
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş.
suret: biçim, şekil, tarz
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
tabir: ifade
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
tatbik: uydurma, uygulama
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik.
zahmet: sıkıntı, eziyet, zorluk
zihin: hafıza, bellek.

çağırınız ki, bu muaraza belâsından sizi kurtarsınlar" diye, bu cümle ile onlara tehekkum etmiş, yüzlerine gülmüştür.

(1) شُهَدَآءَكُم . İhtisası ifade eden şu izafe, شُهَدَآءَ kelimesinin her üç manasına da bakar. Şöyle ki:

1. Madem ki büyük edip ve hocalarınız vardır, tabîî aranızda irtibat, hürmet ve muhabbet vardır ve yanınızda hazır olup, gaip de değillerdir. Eğer onların bu dehşetli muarazaya kudretleri olsaydı, herhâlde yardım edeceklerdi. Demek, onlar da sizler gibi âcizdirler, kusurlarına bakmayınız!

2. Muarazada sizleri destekleyecek, şahadet edecek her kim olursa olsun, kabul ederiz; çağırınız. Amma, onlar böyle bedîhü'l-butlan bir davada yalan şahadete cesaret edemezler.

3. Ma'bud ittîhaz ettiğiniz âlîhelerinniz nasıl size yardım etmiyorlar? Onlan da çağınnız bakalım. Fakat onlarda can yok, şuurlan da olmadığı gibi, hiçbir şeye de kàdir değillerdir; onlan da mazur görünuz!

(2) مِنْ دُونِ اللّٰهِ Yanı, "*Allah'tan maada*." Bu kayıt, şuhedanın birinci manasına göre, tamimi ifade eder. Yanı, "Allah'tan maada dünyada ne kadar erbab-ı fesahat varsa, çağınnız." Şuhedanın ikinci manasına nazaran, aczlerine işarettir. Çünkü, bir meselede âciz ve mağlûp olan, yemin eder, şahitlen gösterir. Bu, âcizler için bir usuldür.

1- Bütün yardımcılarınız [şahitlerinizi]. (Bakara Suresi: 23.)

2- Allah'tan başka. (Bakara Suresi: 23.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlihe: batıl ilâhlar, tanrılar.
amma: ama, lâkin, ancak.
bedîhu'l-butlan: batıl, haksız bir hükum veya görüş olduğu herkesçe bilinen.
bela: musibet, sıkıntı.
dava: iddia.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
erbab-ı fesahat: kusursuz ve güzel söz söyleyenler, edipler.
gaip: görünmeyen, hazır olmayan, yok olan, kayıp.
hürmet: saygı.
İhtisas: bilgi, hüner, marifet.
irtibat: bağ, münasebet.
ittîhaz: edinme, kabul etme.
İzafe: yakıştırma, bağlama.
kàdir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kusur: eksiklik, noksan.
maada: den başka.
ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen.
madem: değil mi ki.
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
mana: anlam.
mazur: özürlü, özrü olan.
mesele: konu.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi.
muhabbet: sevgi, sevme.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şuheda: şahitler, tanıklar.
şuur: akıl, bilinç.
tabîî: elbette, şüphesiz.
tamim: umûmîleştirme, umûmîleştirilme, herkese duyurma, yayma.
tehekkum: istihza, alay, eğlenme.
usul: metot, düzen.

Şühedanın üçüncü manasına göre, onların Resul-i Ekrem ile muarazaları, âdeta şirk ile tevhid veya cemadat ile Hâlık-ı Arz ve Semavat arasında bir muaraza olduğuna işarettir.

(1) اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ : Bu cümle, "Biz istersek, Kur'ân'ın mislini yapanız" diye evvelce sarf ettikleri sözlerine işarettir.

Ve keza, onların yalancı olduklarına bir tarizdir. Yani, "Sıdk erbabı değilsiniz, ancak safsatacı adamlarsınız. Evet, siz hakkı talep ederken rayb, şüphe kuyusuna düşmediniz, ancak rayb, şek ve şüphelere koşarken içine düşmüş kafasız adamlarsınız."

İHTAR: اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ cümlesinin cezaü'ş-şartı, mâkablının hülâsasıdır. Takdir-i kelâm:

اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ تَفْعَلُوا Yanı, "*Sözünüzde sadık olsaydınız, yapacaktınız.*"

(2) فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ

Arkadaş!

اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ تَفْعَلُوا cümlesi, onların aleyhine bir kıyas-ı istisnaîyi tazammun etmiştir. O kıyasın suret-i teşekkulu: "Eğer sadık olsaydınız, yapacaktınız; lâkin

adeta: sanki.
aleyh: karşı, karşıt.
cemadat: canısız varlıklar.
cezau ş-şart: şart cümlesinin birinci kısma cevap olan ikinci kısmı.
erbap: kişiler, iyi insanlar.
evvelce: daha önce.
Hâlık-ı Arz ve Semavat: yeri ve gökü yaratan, yoktan var eden Allah.
hulâsa: özet.
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
keza: böylece, aynı şekilde.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
kıyas-ı İstisnaî: neticesi veya tersi bizzat kendi içersinde zikredilen kıyas şekli. güneş doğmuşsa gündüz olmuştur gibi.
makabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan.
mana: anlam.
misil: benzer, eş.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele, söz mücadelesi.

1. Eğer iddianızda doğru iseniz. (Bakara Suresi, 23.)
2. Eğer bunu yapamazsanız –ki asla yapamayacaksınız– yakıtı insanlar ve taşlar olan Cehennem ateşinden sakının. (Bakara Suresi, 24.)

rayb: şüphe, şek, guman.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
safsata: boş, temelsiz, asılsız söz.
sarf: harcama.
sıdk: doğruluk.
suret-i teşekkül: meydana gelme şekli, şekillenme biçimi.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şirk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
şühedâ: şahıdler, tanıklar.
takdir-i kelâm: sözün kıymeti.
talep: isteme, dileme.
tariz: kinayeli söz söyleme sanatı.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.

yapamadınız. Öyle ise sadık değilsiniz." Fakat, Kur'ân-ı Kerîm, mukaddeme-i istisnaiye yerinde, yani "*Lâkin yapamadığınız*"a bedel, [1] فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا (ilâahir) cümlesini, şekki ifade eden اِنْ ile söylemiştir. Bunun esbabı ise, onların "Yapacağız" diye ettikleri zannı bır derece okşamak içindir.

Ve keza, o kıyasın neticesi olan "Sadık değilsiniz" yerine de, o netıcenin üçüncü derecede lâzımının illeti olan [2] فَاتَّقُوا النَّارَ söylemiştir. Takdir-i kelâm: "Eğer sadık olsaydınız, yapacaktınız; lâkın yapamadınız. Öyle ise sadık değilsiniz. Öyle ise hasmınız olan Resul-ı Ekrem sadıktır. Oyle ise Kur'ân mu'cızedir. Öyle ise iman ve tasdıkınız lâzımdır kı, ateşe düşmeyeseniz." فَاتَّقُوا النَّارَ Bu emr-i İlâhî, onlara yapılan tehditleri dehşetlendiriyor.

[3] اِنْ لَمْ تَفْعَلُوا cumlesindeki [4] تَفْعَلُوا kelimesi, fiil-i muzarîdir. Bu fiil, zaman-ı hâl ile istikbal arasında muşterektir. *Huruf-ı şartıye*'den olan اِنْ zaman-ı hâlden istikbal dağlarına atıyor. *Huruf-i cazıme*'den olan لَمْ ıstıkbalden mazı derelenne fırlatıyor. Zavallı تَفْعَلُوا her iki edatın ellerinde top gıbı oyuncak olmuştur. Bu edatların bu vazıyetlen zıhinleri hem maziye, hem istıkbale gönderiyor ki, maziyi suslendıren belığ hıtabelerı altın ıle yazılan muallâkatlan

1- Eğer yapamazsanız. (Bakara Suresi 24.)
2- Cehennem ateşinden sakının. (Bakara Suresi. 24.)
3- Eğer bunu yapamazsanız. (Bakara Suresi 24.)
4- Yaparsınız

bedel: yerine adına namına
belig: belagatle duzgun ve sanatlı olarak meramını anlatan
dehşet: buyuk tehlike karşısında korkma ve şaşınp kalma
edat: tek başına bir mana anlam ifade etmeyen kullanıldığı kelimelerle sebep, sonuç, vasıta, benzerlik v.b
emr-ı ilahî: Ilahı Iş Allah'ın emrı.
esbap: sebepler, vasıtalar
fiil: ış hareket.
fiil-i muzari: Arapçada şımdıkl zaman genış zaman ve yakın gelecek zamanı ıfade eden fiil kıpı.
hasım: muhalif karşı taraf düşman
hıtabe: konuşma hıtap nutuk.
huruf-i cazıme: cezım edatlan Arapçada başına geldıklen muzarı fılının sorunu cezımleyen "lem" "lemmaa.." gıbı edatlar
huruf-ı şartıye: şart edatları Turkçedekı eğer ve şayet kelımelerının karşılıgı olarak kullanılan edatlar
ilâahir: sona kadar sonuna kadar
illet: hastalık, sebep gaye
ıman: ınanç, ıtıkat.
ıstıkbal: gelecek zaman
keza: boylece aynı şekılde
kıyas: karşılaştırma bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme
mazi: geçmış zaman
muallâkat: Islâmdan onceki Arap şaırlermın begenılıp Kâbe duvarına asılmış olan meşhur şırlen
mu'cize: benzenni yapmaktan ın sanlann acız kaldıgı şey
mukaddeme-ı ıstısnaiye: ıçınde ıstısna edatı olan onceki kazıye
müşterek: ortak
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
sadık: doğru gerçek, sozunde, vaadınde ışınde dogru olan
şek: şuphe zan tereddut.
takdır-i kelam: sozun kıymetı
tasdık: dogrulama, onaylama.
tehdıt: korkutma gozdagı verme
vazıyet: durum
zaman-ı hâl: şımdıkı zaman
zan: sanma, kesın olarak bilmeksızın kuvvetlı ıhtımalle hukmetme
zihin: hafıza bellek.

Kur'ân'ın yakınına bile gelemediklerini görsünler. O sahifeyi gördükten sonra, istikbal sahifesini de ona, kıyas etsinler. [1] تَفْعَلُوا 'nun [2] تَأْتُوا kelimesine tercihinde iki nukte vardır:

Birisi: Kur'ân'ın i'cazı, onların aczindendir. Aczleri ise, eserden olmayıp, fiilden olduğuna işarettir. Yani aczlerinin menşei, Kur'ân'ın mısli değildir, o misli yapmaktandır.

İkincisi ise: İlm-i sarfta ف، ع، ل butun fiillerin terazisi olduğu gibi, üslûplarda da uzun hikâyeleri, işleri, vakıaları, kıssaları bir lâfızla ifade eden bir fezlekedir. Sanki kinaye kabîlinden cümleleri tabir eden bir zamirdir.

[3] وَلَنْ تَفْعَلُوا 'daki لَنْ *huruf-i nâsibe*'den olup, dâhil olduğu fiili istikbale nakleder, müekket veya müebbet olarak istikbalde nefyeder. Demek bu cümlenin kaili, pek büyük bir itminan ve ciddiyetle, şek ve şüphe etmeyerek bu hukmu vermiştir. Bundan anlaşılır ki, o zatın işlerinde hile yoktur.

Sual: [4] فَاتَّقُوا *Ittıka* ile *tecennüp*, ikisi de bir manayı ifade ederler. İttikanın tecennübe cihet-i tercihi nedir?

Cevap: Evet, ittıka ımana tâbıdır. Yanı, ittıka ıman olduktan sonra husule gelir. Tecennüpte bu tebaiyet yoktur. Binaenaleyh, *ittıka* kelimesi ımanı andırır ve *ittıka*

acz: zayıflık, güçsüzlük.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
ciddiyet: ciddîlik.
cihet-i tercih: üstün tutma yönü, tercih sebebi.
dâhil: içinde, içen girmiş.
fezleke: hulâsa, netice, muhtasar özet.
fiil: iş, hareket.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.
husul: hâsıl olma, meydana gelme, peyda olma.
hükum: karar, emir.
İ'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
İlm-i sarf: Arap dil bilgisi ve gramer ilmi.
İman: inanç, itikat.
istıkbal: gelecek zaman.
itminan: emin olma.
İttıka: günahlardan ve bütün kötülüklerden kendini çekme.
kabil: tür, gibi.
kâil: söyleyen, diyen, rivayet eden.
kıssa: ibret verici hikâye.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme.
kinaye: maksadı, kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatan söz.
lâfız: söz, kelime.
mana: anlam.
menşe: esas, kaynak.
mislî: benzer, eş.
müebbet: sonsuza kadar devam eden, sonsuza kadar, sonsuz, ebedî.
müekket: sağlamlaştırılmış, kuvvetlendirilmiş, tahkim edilmiş.

1. Yaparsınız. (Bakara Suresi, 24.)
2. Getirin.
3. Kı asla yapamayacaksınız. (Bakara Suresi, 24.)
4. Sakının. (Bakara Suresi, 24.)

nakil: bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma.
nefiy: sürgün etme, cezalandırarak, başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
sahife: sayfa.
sual: soru.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şüheda: şehitler, Allah yolunda hayatını feda edenler.
tabi: bağlı, uyma.
tabir: yorum, yorumlama.
tebaiyet: tâbîlik, tâbi olma, uyma.
tecennüp: çekinme, sakınma.
terazi: muvazene, denge.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul.
vakıa: olay.
zamir: ismin yerini tutan kelimeler.

lâfzıyla imana ima ve işaret edilebilir; fakat, *tecennüp* kelimesi bu işi göremez. Bunun içindir ki, [1] اِنْ لَمْ تَفْعَلُوا 'nun hakıkî cezası olan [2] اٰمَنُوا 'nun yerinde [3] تَحَسَّبُوا 'ya tercihen [4] فَاتَّقُوا ihtiyâr ve ikame edilmiştir.

[5] اَلنَّارَ : Nârın اَلْ ile tarifi, nârın mahudiyet ve malûmiyetine işarettir. Çünkü, enbiya-i izamdan işitilmek suretiyle, zihinlerde malûmiyeti takarrür etmiştir.

Sual: [6] اَلَّتِي esma-ı mevsuledendir. Sıla, dâhil olduğu cümlenin evvelce malûm olduğunu iktiza eder. Hâlbuki sılası olan [7] وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ evvelce muhataplara malûm değilmiş.

Cevap: [8] نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ayeti bu ayetten evvel nazil olduğuna nazaran, muhataplar ondan kesb-i malûmat ettiklerine binaen, burada اَلنَّارُ ile اَلَّتِي arasında tavsif muamelesi yapılmıştır.

وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ : Bu kayıtlardan maksat, tehdittir. Tehditlerin te'kit ve teşdit edildiğine binaen, burada [9] اَلنَّاسُ kelimesiyle te'kit edilmiştir; [10] حِجَارَةُ lâfzıyla da teşdit ve tevbih edilmıştır. Şöyle ki:

1. Eger bunu yapamazsanız. (Bakara Suresi. 24)
2. Kendinizi emniyete alın.
3. Kaçının.
4. Sakının. (Bakara Suresi. 24)
5. Cehennem ateşi. (Bakara Suresi. 24)
6. Öyle ki. (Bakara Suresi. 24)
7. Yakıtı insanlar ve taşlar olan [Cehennem ateşi]. (Bakara Suresi. 24)
8. Yakıtı insanlar ve taşlar olan ateş. (Tahrim Suresi. 6)
9. İnsanlar. (Bakara Suresi. 24)
10. Taşlar. (Bakara Suresi. 24)

ayet: Kur'ân cümlesi.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
ceza: karşılık.
dâhil: içinde, içeri girmiş.
enbiya-i izam: büyük peygamberler.
esma-ı mevsule: "o şey ki, o kimse ki" manalarını anlatan "mâ, men, ellezî" gibi kelimeler.
evvel: önce.
evvelce: daha önce.
hakıkî: gerçek.
ihtiyar: irade, tercih.
ikame: yerine koyma.
iktiza: gerektirme, lüzumlu kılma.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
iman: inanç, itikat.
kesb-i malûmat: bilgilere sahip olmak, bilgiler kazanmak.
mahudiyet: bilinir ve tanınır olma.
maksat: gaye.
malûm: bilinen, bilinir olan.
malûmiyet: malûmluk, bilinme, belli olma.
muamele: işlem.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
nar: ateş, cehennem.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
nazil: nüzul eden, inen.
sıla: bağ-fiil.
sual: soru.
takarrur: yerleşme, kararlı hale gelme.
tavsif: vasıflandırma, niteleme.
tecennüp: çekinme, sakınma.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tercihen: tercih ederek, öncelikli olarak.
teşdit: şiddetlendirme.
tevbih: azarlama, paylama.

"Menfaat, necat ümidiyle taştan mamul ma'bud ittihaz ettiğiniz sanemler size tazip aleti, yani sizi yandırıp yakan ateşe odun olmuşlardır. Zavallılar! Niçin bunu düşünmüyorsunuz?"

Sual: [1] أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ cümlede, makamın ıktızası hılâfına [2] لَكُمْ yerine [3] لِلْكَافِرِينَ denilmesi neye binaendır?

Cevap: Evet, Kur'ân-ı Kerîm'in takip ettiği usul, alelekser, ayetlerin sonunda külli kaideleri, fezlekeleri söylediğine göre, Kur'ân-ı Kerîm, onlann cehennemlik olduklannı ispat eden delilin ikinci mukaddemesine işaret etmek üzere, ism-i zahiri zamir yerine, yani لِلْكَافِرِينَ cümlesini [4] لَكُمْ yerine ikame ile tamım yapmıştır.

Takdir-i kelâm:

أُعِدَّتْ لَكُمْ لِأَنَّكُمْ مِنَ الْكَافِرِينَ وَالنَّارُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

Yani, "*Siz cehennemliksiniz. Zira kâfirlerdensiniz. Cehennem de kâfirler içindir.*"

1 Kâfirler için hazırlanmıştır. (Bakara Suresi, 24.)
2 Sizin için.
3 Kafirler için. (Bakara Suresi, 24.)
4 Onlara.

alelekser: eksenya, çoğunlukla, çok kez, çok vakıt
ayet: Kur'ân cümlesi
binaen: den dolayı, bu sebepten.
delil: kanıt, tanık, burhan
fezleke: özet, netice
hılafına: zıddına, tersine, aksine
ikame: yerine koyma
ıktıza: gerek, lüzum
ism-i zahir: Esma-yı Husnadan Cenab-ı Hakkın varlığının eserleriyle ve delilleriyle aşıkâr ve görünür olduğunu ifade eden ismi
ispat: kanıtlama, doğrulama
ittıhaz: edinme, kabul etme.
kaide: kural, esas, düstur
külli: umumi, genel
ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen
makam: yer, mevki
mamul: imal edilmiş, yapılmış, işlenmiş
menfaat: fayda
mukaddeme: başlangıç.
necat: kurtuluş, kurtulma
sanem: put, Allah'tan başka tapınılan şey
sual: soru
takdır-i kelam: sözün kıymeti.
tamım: umumileştirme, yaymma, herkese duyurma
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme.
usul: metot, metodoloji, esaslar, kaideler
zamir: ismin yerini tutan kelimeler

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾ [1]

Yani, "*İman eden ve iyi işler işleyen mü'minlere beşaret ver ki: Altında nehirler akan cennetler onlarındır. O cennetlerden bir meyve yedikleri zaman, 'Bu, bundan evvel yediğimiz meyvedir' derler. Birbirine benzer bir surette rızıkları getirilip verilir. Ve o cennetlerde onlar için temiz kadınlar vardır. Ve onlar, O cennetlerde de dâimî bir şekilde kalacaklardır.*"

Arkadaş!

Bu ayetin, evvelâ mâkabliyle olan irtibâtından bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Bu ayetin geçen ayetler ile mütefavit çok irtibatları vardır. Yani, mezkûr cümlelere doğru bu ayetten uzanıp giden muhtelif hatlar vardır. Bakınız, Kur'ân-ı Kerîm'in bu ayetle işaret ettiği netice, imanla amel-i sâlihin semeresi, surenin başında mü'minlere yaptığı methüsenaya bakıyor.

Ve yine, surenin başında kâfir ve münafıklara yaptığı zem ve tahkirlerden sonra, tuttukları yolun onları ebedî

1- Bakara Suresi, 25

amel-i sâlih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış
âyet: Kur'an cümlesi
beşaret: müjde
dâimî: sürekli, devamlı
ebedî: sonu olmayan, dâimî, sürekli
evvel: önce
evvelâ: öncelikle
îmân: inanç, itikat
irtibat: bağ, münasebet
mâkabl: geçmişteki, geçmiş bir şeyin kendinden önce olan
methüsenâ: övgü ve yücelt me
mezkûr: zikredilen, adı geçen anılan
muhtelif: farklı
mü'min: iman eden, inanan
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen
mütefâvit: birbirinden farklı çeşitli olan, aralarında fark bulunan, farklı
rızık: gıda, yiyecek, besin
semere: meyve, güzel netice
sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tahkîr: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
zem: yerme, kınama, ayıplama

bir şekavete sevk edeceğini beyan etmiştir. Bu ayetle, tasrih ettiği saadet-i ebediyenin nurunu göstererek onların bu büyük nimetleri kaybettiklerinden çektikleri hasretleri tezyit ve arttırmıştır.

Ve yine, [1] يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا ile emrettiği bir kısım dünya lezzetlerinin terkine bais olan ibadetten neş'et eden zahmet ve meşakkatlere karşı, bu ayetle cennetin kapısını açarak, cennetin lezaizini göstermekle mü'minlerin kalblerini tatmin ve temin etmiştir.

Ve yine, teklifin esası ve imanın birinci rüknü olan Tevhidi, evvelce ispat etmiştir. Bu ayette daha Tevhidin semeresini ve rahmetin ünvanını cennet ve saadet-i ebediye ile göstermiştir.

Ve yine, yukarıda nübüvvet-i Muhammediye (ASM) [2] وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ (ilâahir) ayetiyle işaret edilen i'caz ile ispat edilmiştir. Burada da, tebşir ve inzar gibi nubuvvet vazifelerine lisan-ı Kur'ân ile işaret edilmiştir.

Ve yine, yukarıda i'âd ve inzar, yani tahvif ve tehditler yapılmıştır. Burada da vaatler, rağbetler, beşaretler yapılmıştır. Bunların arasındaki münasebet, tezadî bir munasebettir.

Ve yine, nefsin ve vicdanın aklın hükümlerine itaatlerini devam ettiren tergip ve terhip, yani ümit ve korku hislen lâzımdır. Bu hislerin vücut bulup devam etmelen, ancak tergip ve terhip, yani ümitlendirmek ve korkutmakla olur. Tergip ve terhibin devamı ancak vicdanda

1. Ey insanlar! ibadet ediniz. (Bakara Suresi, 21.)
2. Eğer bir şüpheniz varsa. (Bakara Suresi, 23.)

ayet: Kur'an cümlesi.
bais: sebep olan.
beşaret: müjde.
beyan: anlatma, açıklama.
evvelce: daha önce.
hasret: özlem.
hükum: karar, emir.
İ'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar.
iman: inanç, itikat.
inzar: sakındırma, sonunun kötü olacağını haber vererek çekindirme.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
lezaiz: lezzetler.
lisan-ı Kur'an: Kur'ân'ın dili.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
mü'min: iman eden, inanan.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nubuvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
nubuvvet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliği.
rağbet: istek, arzu, meyil.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rükün: esas, kaide, prensip.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
semere: meyve, güzel netice.
sevk: yöneltme, gönderme.
şekavet: şakîlik, eşkıyalık, hayırsızlık.
tahvif: korkutma, korkuya düşürme, ürkütme.
tasrih: açıkça ifâde ederek, şüphe ve tereddütleri silme.
tatmin: insanın kalbinin manevî olarak doyması, huzur ve sükûnete ermesi.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
teklif: ödev.
temin: şüpheyi giderme, güven verme, imanı sağlama.
tergip: rağbet verme, isteklendirme.
terhip: korkutma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
tezat: zıtlık, aykırılık.
tezyit: arttırma, çoğaltma.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vaat: söz verme, ahit.
vazife: görev.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
vücut: var olma, var oluş, varlık.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

mevcut tahrik edici bir amirin vücuduyla olur. İşte bu ayetle, tergip hissi uyandırılmıştır. Evvelki ayetler ile de, terhip hissi tahrik edilmiştir. Bu itibarla, aralarında tezadî bir münasebet vardır.

Ve yine, geçen ayetlerde ahiretin bir şıkkına, yani cehenneme ışaret yapılmıştır. Bu ayette, ikinci şıkkı olan cennetten haber verilmiştir. Bu itibarla, ahiretin her iki şıkkı da zikredilmiş bulunuyor.

Ey Arkadaş!

Cennet ve cehennem, şecere-i hilkatten ebede doğru uzanıp giden iki dalden tezahür eden iki semeredir ve kâinatın teselsülen gelmekte olan silsilelerinin iki neticesidir ve ebede doğru akıp giden kâinat seylinin iki mahzeni ve iki havuzudur.

Evet, Cenab-ı Hak, gayr-i mütenahi hikmetler için, bu âlemi imtihana sahne yaptı. Yine sonsuz hikmetler için tagayyürata, tahavvulâta, inkılâplara mahal olmasını irade etti. Ve yine, sonsuz gayeler için hayır ile şerri, nef' ile zararı, hüsün ile kubhu, hülâsa iyilikle kötülüğü, karışık bir şekilde, cennet ve cehenneme tohum olmak üzere, kâinatın şu mezraasına serpti.

Evet, madem ki bu âlem nev-i beşerin imtihan meydanıdır ve müsabaka yeridir; iyilikle kötülüğün birbirinden tefrik edilemeyecek derecede muhtelit ve karışık olmaları lâzımdır ki, insanların dereceleri tezahür etsin. İmtihan ve tecrübe zamanları bittikten sonra, kötü insanlar,

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
amir: emredici, sevk edici
ayet: Kur'ân cümlesi
ebed: sonsuzluk, daimîlik
evvel: önce
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
haber: bilgi, bilgilendirme.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi
hülâsa: kısaca, sözün kısası.
hüsün: güzellik
imtihan: deneme, sınama
inkılâp: bir halden diğer hâle geçme, hal değiştirme, değişim, dönüşüm
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda içtin olan iktidar, güç.
itibar: bakımdan, sebepten
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kubuh: çirkinlik.
madem: değil mi ki
mahal: yer
mahzen: kaynak, hazine ve define deposu
mezraa: tarla, ekilecek yer
muhtelit: karışmış, birbirinden ayrılmaz hâle gelmiş.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
müsabaka: yarışma
nef': menfaat, kar, fayda, çıkar
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
sahne: izleyicilerin kolaylıkla görebilmeleri için genellikle yerden belli bir ölçüde yüksek yapılan, oyun, müzik gibi her türlü gösteri yapmaya uygun yer
semere: meyve, güzel netice
seyl: akış, akıp giden şey
silsile: sen, dizi
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şer: kötülük
şık: madde, şekil, tarz.
tahavvulât: tahavvüller, değişmeler
tahrik: kışkırtma, kandırma
tecrübe: deneme, sınama
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
tagayyurat: tagayyürler, değişmeler, başkalaşmalar
tergip: rağbet verme, isteklendirme
terhip: korkutma
teselsül: zincirleme, silsile halinde birbirini takip etme.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
tezat: zıtlık, aykırılık.
zikir: anma, bildirme.

(1) وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ *"Ey mücrimler! Bir tarafa çekilmiz"* diye olan tüy urpertici sarkavari, şiddetli emr-i İlâhîye maruz kalacaklan gibi, iyi insanlar da,

(2) فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ *"Daimî kalmak üzere cennete giriniz"* diye olan Cenab-ı Hakkın mün'imâne, şefikâne, lutufkârâne emirlerine mazhar olacaklardır

İnsanlar bu iki kısma ayrıldıktan sonra, kâinat da tasfiye ameliyatına uğrayacak. Kotuluğu, şerri, zararı tevlit eden maddelerin bir tarafa çekilmesiyle cehennemin, iyiliği, hayrı, nef'i doğuran maddelerin de diğer tarafa çekilmesiyle cennetin teçhizatları ikmal edilecektir

Mukaddeme

Bu ayet, mâkabliyle beraber kıyamete, haşre işaret eder. Binaenaleyh, bu meselede nazara alınacak Dört Nokta vardır.

Birincisi, âlemin imkân-ı harabiyeti ile olümüdür.

İkincisi, harabiyetin vukua gelmesidir.

Üçüncüsü, tamir ve ihyasıdır.

Dördüncüsü, tamirinin imkânı ve vukuudur.

Evvelâ: Harabiyet-i âlem imkân dairesinde olup olmadığından bahsedeceğiz.

alem: dünya, cihan
amelliyat: operasyon.
ayet: Kur'ân cümlesi.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şerefi ve azamet sahibi yüce Allah.
daimî: sürekli, devamlı.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
evvela: öncelikle.
harabiyet-i alem: âlemin yıkılması.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması, kıyamet.
ihya: canlandırma, dirilme, hayat verme.
ikmal: tamamlama, bitirme.
imkân: olabilirlik, olanak.
imkân-ı harabiyet: harap olma ihtimali, yıkılabilirlik.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
lütufkar: lutuf edici.
mâkabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan.
maruz: uğramak, etkilenmek.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mesele: konu.
mukaddeme: giriş, başlangıç, ön söz.
mücrim: cürüm işlemiş, suçlu.
mün'imâne: nimet veriyorsunuz, nimet verene, ikram edene yakışır şekilde.
nazar: bakış, dikkat.
nef': menfaat, kâr, fayda, çıkar.
sarkavari: şiddetli korkutarak.
şefikane: şefkatli, merhametli bir şekilde, merhametli olarak, acıyarak, esirgeyerek.
şer: kötülük.
tamir: onarma, düzeltme.
tasfiye: safiaştırma, arıtma, temizleme.
teçhizat: donanım.
tevlit: doğurma, sebep olma.
vuku: olma, meydana gelme.

1. Yâsin Sûresi: 59
2. Zümer Sûresi: 73

Evet, âlemde tekâmül kanunu vardır. Bu kanuna tâbi olan, neşvünema kanununa dâhildir. Bu kanuna dâhil olanın bir ömr-i tabîîsi vardır. Ömr-i tabîîsi olanın, ecel-i fıtrîsi vardır, ecelin pençesinden kurtulamaz.

Evet, kâinatın ihtiva ettiği envaın ve bu envaın ihata ettiği efradın kısm-ı ekserîsi bu kanunlara tâbidirler.

Binaenaleyh, âlem-i sağır denilen insan, ölümden ve harabiyetten kurtulamadığı gibi; insan-ı kebir denilen âlemin de, ölümden necatı yoktur.

Ve keza, kâinatın bir ağacı ölümden, dağılmaktan halâs olmadığı gibi, şecere-i hilkatten olan kâinat silsilesinin de harabiyetten kurtuluşu yoktur.

Evet, eğer kâinat, ömr-ı fıtrîsinden evvel haricî bir tahribata veya Sânii tarafından bir hedm ve kıyamete maruz kalmasa bile, fennî bir hesapla, kâinatın öyle bir günü gelecektir ki, [1] إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ve [2] إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ gibi ayetlere mâsadak olacaktır ve insan-ı kebir denilen koca kâinat, şu boşluğu sekeratının bağırtılarıyla dolduracaktır.

İkinci Nokta: Harabiyet-i âlemin vukua geleceğidir.

Evet, bütün semavî dinler âlemin harap olacağında müttefiktirler. Hem, her bir fıtrat-ı selime, âlemin öleceğine şahadet eder. Ve kâinatta gözle görünen şu kadar nev'î, ferdî, yevmî, şehrî, senevî tagayyürat, tahavvülât,

1- Güneş durulup toplandığında • Ve yıldızlar dökuldüğünde. (Tekvir Suresi 1-2.)
2- Gök yarıldığında (İnşikak Suresi 1.)

âlem: dünya, cihan
alem-i sağır: küçük alem, insan bedeni
ayet: Kur'ân cümlesi
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
dâhil: içinde, içeri girmiş.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı.
ecel-i fıtrî: her mahlûkun yaratılışı itibarıyla Cenab-ı Allah (c.c.) tarafından tayin olunan vasati ömrü
efrat: fertler
envaı: çeşitler, türler, neviler
evvel: önce
fennî: fenne mensup, fenle ilgili olan
ferdî: şahsî, bireysel
fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış, sağlam huy, tabiat
halas: kurtarma.
harabiyet: harap lık, yıkılma, yıkılış, parçalanış, dağılış
harabiyet-i âlem: âlemin yıkılması
haricî: dışa ait, dış dünya ile ilgili
hedm: yıkma, harap etme, parçalama
ihata: kuşatma, içine alma
ihtiva: içine alma, kapsama
insan-ı kebir: büyük insan, kâinat
kâinat: evreni yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
keza: böylece, aynı şekilde
kısm-ı ekser: büyük çoğunluk, büyük kısım
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
maruz: uğramak, etkilenmek.
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
müttefik: fikirce beraber olan
necat: kurtuluş, kurtulma
neşvünema: yayılıp gelişme, büyüyüp gelişme, büyüme, boy atma, yetişme, gelişme
nev'i: türe, cinse ait.
ömr-i fıtrî: Cenab-ı Hakkın yaratıkları için takdir ettiği yaşama süresi, yaratılışta belirlenen ömür süresi
ömr-i tabîî: tabiî olan, Allah tarafından belirlenen takdir edilen hayat müddeti
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sekerat: ölmek üzere olan bir canlının kendinden geçmesi.
semavî: semaya ait, gökten gelen
senevî: seneye mensup, sene ile ilgili
silsile: sen dizi
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şehrî: aylık, aya mensup, ayla ilgili
tabî: bağlı, uyan, uymak, bağlanmak.
tagayyurat: tagayyurler, değişmeler, başkalaşmalar
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tekâmül: basamak basamak, derece derece, meydana gelen değişme
vuku: olma, meydana gelme
yevmî: günlük, gündelik, her gün

inkılâplanın, yalnız işaretleriyle değil, sarahatleriyle kıyametin geleceği sabittir. Eğer bu icmal ile kanaat hâsıl edemediysen, bir parça izahat verelim.

Arkadaş!

Kâinat dediğimiz şu apartman-ı İlâhî, öyle ulvî, yüksek, derin, ince nizamlara tâbi ve öyle acıp, garip rabıtalara bağlıdır ki, eğer bir duvarı veya bir taşı, "Yerinden çık!" emrine hedef olsa, derhal âlem ölüm hastalığına düşer, sekerata başlar. Yıldızlar arasında müsademeler, ecram arasında muharebeler vukua gelir; şu gayr-i mütenahî boşluk, pek şiddetli sayhalar, pek dehşetli saikalar, pek korkunç sesler, sedalar, gürültüler ve gümbürtülerle dolar.

Evet, insan-ı kebirin ölümü, küçük bir ölüm değildir. Sekerata başladığı zaman, milyarlarca kürelerin çarpışmasından husule gelen fırtınanın ne tasavvuru ve ne tarifi ve ne de görülmesi imkân dairesinde değildir.

İşte bu şiddetli ölümle, hilkat bayılır, kâinat yayılır, hilkatin yağı ayranı birbirinden ayrılır. Cehennem, maddesiyle aşiretiyle bir tarafa çekilir, cennet de letafetiyle, lezaiziyle ve bütün güzel unsurlarıyla tecelli ve incilâ eder.

Sual: Kâinat ilk yaratılışında ebede elverişli olarak sabit bir şekilde yaratılsaydı, böyle tagayyüratlı, inkılâplı, mâil-i inhidam bir surette yaratılıp, bilahare tahripten sonra ebediyete kabil, metin bir şekilde yapılmasından daha iyi ve daha kısa olmaz mı idi?

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
âlem: dünya, cihan.
apartman-ı İlâhî: İlâhî apartman, Allah'ın kurduğu bina.
aşiret: göçebe halinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar, kabile, oymak.
bilahare: sonra, sonradan, sonraları.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebediyet: sonsuzluk.
ecram: gezegenler.
garip: tuhaf, hayret verici.
gayr-ı mütenahî: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
hâsıl: elde edilenlerin hepsi.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
husûl: olma, meydana gelme.
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme.
imkân: olabilirlik, olanak.
İncilâ: cilâlanma, parlama.
inkılâp: değişme, dönüşme.
insan-ı kebir: büyük insan, kâinat.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kabil: yetişebilir, istidatlı.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kanaat: görüş, fikir.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
letafet: lâtiflik, hoşluk, incelik.
lezaiz: zevkler, lezzetler.
mâil-i inhidam: yıkılmaya meyilli, yıkılmak üzere olan.
metin: sağlam ve dayanıklı.
muharebe: savaşma, savaş.
müsademe: çarpışma, çatışma, vuruşma.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
rabıta: ilişki, bağ.
sabit: durağan, değişmeyen, ispatlanmış.
saika: sevk eden, götüren, sürükleyen, sebep olan sebep.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
sayha: çağrı, çığlık, feryat.
seda: ses.
sekerat: ölmek üzere olan bir canlının kendinden geçmesi.
sual: soru.
suret: biçim, şekil, tarz.
tabi: bağlı, uyma.
tagayyürat: tagayyürler, değişmeler, başkalaşmalar.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
ulvî: yüksek, yüce.
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyi meydana getiren elementlerdan her biri.
vuku: olma, meydana gelme.

Cevap: Vakta ki Cenab-ı Hak, hikmet-i ezeliye ile inayet-i ezeliyenin iktizasınca, insanların kabiliyetlerinin tezahürünü ve istıdatlarının neşvünemasını irade etmekle, nev-i beşeri imtihan ve tecrübeye tâbi tuttu, zararlan menfaatlere kattı, şerlen hayırlann içine attı, güzellikleri çirkinliklerle cem etti, hepsini birbirine karıştırarak kâinatın hamuru ile beraber yaratılış teknesinde yoğurduktan sonra, kâinatı tagayyur, tebeddül, tekâmul kanunlanna tâbi tuttu

Vakta ki imtihan perdesi kapanır ve tecrübe zamanı nihayet bulur ve kâinat tarlasının vakt-i hasadı hulûl eder; Sânı-ı Hakîm, inayetiyle, birbiriyle karışık yoğurduğu zıtları tasfiye eder, içlerinden tagayyürü doğuran esbabı ayırır ve ihtilâf maddelerini tefrik eder. Sonra, cehennem ebede elverişli olarak metin ve kavi bir cisimle teşekkül ederek, [1] وَامْتَازُوا hitabına hedef olur; cennet ise, esasatıyla beraber ebedî ve muhkem bir şekilde tecelli eder ve münceli olur.

Evet gerek cehennemi, gerek cenneti teşkil eden ecza ve maddeler arasında münasebet vardır, zıddiyet yoktur Munasebet, intizamın şartıdır, nizam da, devama sebeptir Ve keza, bu iki menzilin halkı da ebedî oldukları için, vücutlarını teşkil eden ecza tagayyüre maruz değildir Çünkü, dünyadaki cisimlerinin terkip ve tahlilleri arasında muvazene yoktur Yani cısım bunyelenne girenlerin çıkanlann arasında nispet yoktur Onun için inhilâle yüz tutarlar Fakat ahirettekı cısımlerın yapılışı öyle

1- Ayrılın (Yasin Suresi 59)

ahiret dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bunye beden vücut.
cem toplama biriktirme
ebed sonsuzluk, daimîlik.
ebedî sonu olmayan daimî süreklı
ecza cuzler, parçalar kısımlar
esbap sebepler vasıtalar
hikmet-i ezeliye başlangıcı olmayan ezelden beri var olan hikmet Allah'ın hikmeti
hıtap söylevde bulunmak konuşmak.
hulûl girme içine sokulma
ihtilâf aynlık, aykırılık.
ıktıza gerek, lüzum
imtihan deneme sınama
inayet yardım İhsan lütuf
inayet-i ezeliye zaman ve mekanla sınırlı olmayan Cenab-ı Hakkın yardımı inayeti
inhilâl dağılma çözülme, parçalanma bozulma
intizam düzen düzenlilik
irade dileme isteme bir şeyi yapıp yapmama konusunda İçin olan ıktıdar güç.
istidat kabiliyet, yetenek.
kabiliyet ısıdat yetenek
kâinat evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
kavi kuvvetlı güçlü
keza böylece aynı şekilde.
maruz uğramak, etkilenmek.
menfaat fayda.
menzil yer konak.
metin sağlam ve dayanıklı
muhkem sağlam dayanıklı
muvazene denge ölçü
munasebet ilgi ilişki bağ.
münceli parlayan parlak.
neşvünema yayılıp gelişme bü yüyüp gelişme- büyüme boy atma yetişme gelişme
nev-i beşer insanoğlu insanlar
nihayet son
nispet oran değer
nizam düzen düzgünlük kaıde kanun
nizam düzen tertip düzgünlük
Sânı-ı Hakîm hikmet sahıbı olan her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
şart koşul.
şer kötülük.
tabı bağlı uyan uymak, bağlanmak.
tagayyür değişme başkalaşma
tahlil unsurlanna ayırma çözümleme analiz
tasfiye saflaştırma arıtma temizleme
tebeddül başkalaşma değişme
tecelli belirme bilinme görünme.
tecrübe deneme sınama
tefrik birbirinden ayırma seçme ayırdetme ayrı tutma
tekâmül basamak basamak, derece derece meydana gelen değişme
terkip bir kaç şeyi birleştirerek yeni bir şey meydana getirme
teşekkül şekillenme meydana gelme
teşkil oluşturma şekillendirme
tezahür görünme belirme orta ya çıkma
vakta ki ne vakıt kı ne zaman kı o zaman kı oldugu vakıt.
vakt-i hasat hasat vaktı ürün kaldırma zamanı ekin biçme ışı
zıddıyet birbirine muhalif zıt olma hâlı

değildir; eczaları arasında tam manasıyla muvazene vardır ki, inhilâle mahal kalmaz.

Üçüncü ve Dördüncü Noktalar: Yani dünyanın ikinci tamiriyle haşrın vukuudur.

Evet, tevhid ve nübüvvetin ispatları yalnız delil-i naklî ile sahih değildir; çünkü devir lâzım gelir.

Evet, Kur'ân ve hadisten ibaret olan naklî delillerin sıhhati nübüvvetin sıhhat ve sıdkına bağlıdır. Eğer nübüvvet de delil-i naklî ile ispat edilirse, muhal lâzım gelir. Bunun için, Kur'ân-ı Kerîm, tevhid ile nübüvveti delâil-i akliye ile ıspat etmiştir. Amma haşır meselesinin hem aklî, hem naklî delillerle ispatı sahihtir.

Delil-i aklî ile ıspatı وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ[1] ayet-i kerîmesinin bahsinde beyan edilmiştir. Hülâsası: Vücutlarında şek ve şüphe olmayan nizam, rahmet ve nimet, ancak ve ancak haşrin gelmesiyle ve ikinci bir hayatın tahakkuku ile nizam, rahmet, nimet olabilirler. Eğer haşır gelmezse ve ikinci bir hayat tahakkuk etmezse, bunları esma'ül-ezdattan addetmek lâzım gelir.

Delil-i naklî ise: Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ile bütün enbiya, haşrin geleceğine ittifak etmişlerdir.

Aklî ve naklî deliller ise: Fahreddinü'r-Râzî'nin tefsirinde, bu kabîl delilleri bildiren ayetleri beyan edilmiştir. Hülâsa, bilhassa hayvanat ve nebatatta daima vukua gelen haşrlere dikkat edip teemmül eden adam, elde ede-

1 Onlar ahirete kesin olarak iman etmiş kimselerdir. (Bakara Suresi 4)

addetmek: saymak, öyle kabul etmek.
aklî: akla dayanan, akıl ile ilgili.
amma: ama, lâkin, ancak.
ayet: Kur'ân cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayetü azamet ve şerefi olan ayet.
beyan: anlatma, açıklama.
bilhassa: özellikle.
delâil-i akliye: akıl ile bulunan delîller, akla ait deliller, akılla anlaşılabilen deliller.
delîl: kanıt, tanık, burhan.
delîl-i aklî: akıl yolu ile bulunan delîl, nakl yolu ile olmadan düşünülerek bulunan delîl.
delîl-i naklî: Kur'ân, hadîs-i şerîf veya diğer mukaddes kitaplarda varid olan haberler ile olan delîl.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
enbiya: nebîler, peygamberler.
esma'ü'l-ezdat: karşıt, zıt isimler, birbirine zıt olan şeylerin isimleri.
hadîs: Peygamberimizin sözü.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması.
hayvanat: hayvanlar.
hulasa: kısaca, özet.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
inhilal: dağılma, çözülme, parçalanma, bozulma.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
ittifak: fikir birliği, söz birliği.
kabil: tür, gibi.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
mahal: yer.
mana: anlam.
mesele: konu.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muvazene: denge, ölçü.
naklî: nakl ve rivayete dayanan, anlatıma dayanan, nakl ile öğrenilen, akla dayanmayan.
nebatat: bitkiler.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
sahih: doğru, kusursuz, tam, sağlam.
sıdk: doğruluk.
sıhhat: sahihlik, sözün yanlış ve eksik olmaması.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tamir: onarma, düzeltme.
teemmül: iyice, etraflıca düşünme, inceden inceye düşünme, hesaplama.
tefsir: yorum, şerh.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vuku: olma, meydana gelme.
vücut: var olma, varlık.

ceği müteferrik emarelerle haşrin vukuuna hads ile, yani bir sür'at-i intikal ile hükmedecektir.

Şimdi bu ayetin cümlelerini birbirine bağlayan munasebetlere gelelim.

Evet, bu ayetin cevherlerini nazmeden ve cümlelerinin silsilesine medar-ı bahis olan nokta, saadettir. Şöyle ki:

Saadet-i ebediye iki kısımdır.

• *Birinci ve en birinci kısmı, Allah'ın rızasına, lütfuna, tecellisine, kurbiyetine mazhar olmaktır.*

• *İkinci kısmı ise, saadet-i cismaniyedir.* Bunun esasları mesken, ekl, nikâh olmak üzere üçtür. Ve bu üç esasın derecelerine göre, saadet-i cismaniye tebeddül eder. Ve bu kısım saadeti ikmal ve itmam eden, hulûd ve devamdır. Çünkü, saadet devam etmezse, zıddına inkılâp eder.

Birinci kısım saadetin aksamı tafsilden müstağnidir veya gayr-ı kabildir.

İkinci kısım saadetin aksamı ise:

Evet, meskenin en lâtifi, en cazibedar şekli, etraf-ı erbaası türlü türlü gül ve çiçeklerle müzeyyen, bağ ve bahçelerle muhat, altında sular, nehirler akan kasır ve köşklerdir.

Evet, camit kalbleri aşk ve şevkle ihya eden, sönmüş olan ruhları şen ve şâd eden, şairlere sermaye olarak şairâne teşbihleri, temsilleri, üslûpları ilham eden, sular ile hadrevat ve nebatattır.

aksam: parçalar, bölümler, kısımlar
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme.
ayet: Kur'ân cümlesi
camit: ruhsuz, cansız madde
cazibedar: çekici, cazibeli
cevher: değer, kıymet.
ekl: bir şey yeme, yenilme
emare: alamet, belirti, nişan
etraf-ı erbaa: dört yan, dört yön, doğu, batı, kuzey, güney
gayr-i kabil: mümkün olmayan, imkânsız, gerçekleşmesi mümkün olmayan
hadrevat: yeşillikler, yeşillik.
hads: kanaat, tahmin, zan
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hulûd: ebedîlik, bâkîlik, sürekliik, ölmezlik.
hükum: bir davanın veya bir meselenin tetkik edilmesinden sonra varılan karar
ihya: canlandırma, dirilme, hayat verme
ikmal: tamamlama, bitirme
ilham: içe, gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
inkılâp: değişme, dönüşme
itmam: tamamlama, bitirme.
kasır: saray, köşk.
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma
lâtif: hoş
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar-ı bahis: söz konusu, bahsetmeye sebep olan, vesile olan
mesken: oturulan, ikamet olunan yer
muhat: ihata edilmiş, kuşatılmış, etrafı çevrilmiş
munasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müstağni: minnetsiz, ihtiyacı olmayan, muhtaç bulunmayan
müteferrik: çeşitli
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
nazım: tertip etme, düzene koyma, dizme
nebatat: bitkiler
nikâh: evlenme.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
saadet: mutluluk
saadet-i cismaniye: maddî mutluluk, cısımle, bedenle alınan lezzetlerden duyulan mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sermaye: ana para
silsile: sen, dizi
sür'at-i intikal: hemen kavrama, anlama hızı
şad: sevinçli, neşeli, memnun, mutlu, bahtıyar
şairane: şairce, şair gibi, şaire yakışacak şekilde
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma.
tebeddül: başkalaşma, değişme
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
temsil: örnek, misal.
teşbih: benzetme
üslup: tarz, yol, biçim, usul, stil
vuku: olma, meydana gelme

Saadetin ikinci esası olan ekl ise: Me'kûlât (yiyecek) kuvvet verdiği cihetle, en iyisi, en lezizi, me'lûf olan kısımdır, yani, insana garip, vahşî olmayan şeylerdir. Çünkü, ülfetle o nimetin derece-i kıymeti bilinir, lezzet verdiği cihetle de, lezzetin en büyük lezzeti, teceddüt ve tebeddülündedir.

Ve keza, ekl lezzetini ikmal eden esbaptan biri de, o rızkın kendi amelinin ücreti olduğunu bilmektir. İkinci bir sebep de o rızkın menbaının daima göz önünde hazır bulunmasıdır ki, kalbi mutmain olsun, rızık için telâş etmesin.

Saadetin esaslarından nikâh ise: Evet, insanın en fazla ihtiyacını tatmin eden, kalbine mukabil bir kalbin mevcut bulunmasıdır ki; her iki taraf, sevgilerini, aşklarını, şevklerini mübadele etsinler ve lezaizde birbirine ortak, gam ve kederli şeylerde de yekdiğerine muavin ve yardımcı olsunlar.

Evet, bir işte mütehayyir kalan veya bir şeye dalarak tefekkür eden adam –velev zihnen olsun– ister ki, birisi gelsin, kendisiyle o hayreti, o tefekkürü paylaşsın.

Kalblerin en lâtifi, en şefiki kısm-ı sani ile tabir edilen kadın kalbidir. Fakat kadın ile ruhî imtizacı (geçim) ikmal eden, kalbî ünsiyet ve ülfeti itmam eden, sûrî ve zahirî olan arkadaşlığı sarmımîleştiren, kadının iffetiyle ahlâk-ı seyyieden temiz ve pak bulunması ve çirkin arızalardan hâlî olmasıdır.

ahlâk-ı seyyie: çirkin ahlâk, kötü huylar
amel: fiil, iş, emek
arıza: bozukluk, sakatlık.
derece-i kıymet: kıymet derecesi
ekl: bir şey yeme, yenilme.
esbap: sebepler, vasıtalar
gam: keder, üzüntü
garip: tuhaf, hayret verici
hâlî: boş, bir şeyden uzak, mustesna
İffet: helâle razı olup haramdan kaçınma
ikmal: tamamlama, bitirme
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma
itmam: tamamlama, bitirme.
kalbî: kalble ilgili, kalbe ait.
keder: kaygı, acı, hüzün
keza: böylece, aynı şekilde.
kısm-ı sani: ikinci kısım.
latif: yumuşak, tatlı, hoş
lezaiz: zevkler, lezzetler
leziz: lezzetli, tatlı.
me'lûf: alışılmış, ülfet edilmiş
me'kûlat: yiyecekler
menba: kaynak
muavin: yardımcı
mukabil: karşılık.
mutmain: gönlü hoş, içi rahat, emin, şüphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış.
mübadele: değiş-tokuş, karşılıklı olarak değiştirme
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
nikâh: evlenme
nimet: lütuf, ihsan, bağış
pak: temiz
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
saadet: mutluluk.
samimî: içten, candan, gönülden.
sûrî: görünüşte olan, şekli
şefik: şefkatli, merhametli, acıyıp esirgeyen
şevk: keyif, neşe, sevinç.
tabir: demek, ifade etmek
tatmin: insanın kalbinin manevi olarak doyması, huzur ve sükûnete ermesi
tebeddül: başkalaşma, değişme
teceddüt: tazelenme, yenilenme
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
ülfet: alışma, kaynaşma, iyi geçinme, gönüllerin birleşmesi
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
velev: olsa da bile, hatta, ister
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan
zihnen: zihin olarak, zihince

Sual: Yiyecek, içecek şahsî vücudu ibka etmek içindir. Çünkü, vücuttan eriyip ayrılan şeylerin yerini doldurup tamir etmek, yemek ve gıda ile olur. Nikâh da nev'in bekası içindir. Hâlbuki, ahirette eşhas ebedî olduğundan, vücutlarında eriyip ayrılan bir şey yoktur ki gıdaya ihtiyaç olsun ve ahirette tenasül yoktur ki, nikâha lüzum olsun?

Cevap: Yemek, içmek ve nikâhın faydaları yalnız bekaya ve tenasüle münhasır değildir. Evet, şu elemli, kederli âlemde onlarda pek büyük lezzet ve faydalar olsun da, lezzetler yeri olan âlem-i saadette niçin daha nezih lezzet ve faydaları olmasın?

Sual: Bu âlemde lezzet elemin def'inden hâsıl olur. Hâlbuki ahirette elem yoktur?

Cevap: Elemin def'i lezzetin sebeplerinden birdir, yoksa, lezzet ona münhasır değildir. Ve keza, âlem-i ebedînin bu âleme benzetilmesi, kıyas-ı maalfârıktır. Yani, aralarında çok farklar bulunduğundan, birbirine benzemez. Cennet ile Horhor Bahçesinin (HAŞİYE) arasında ne nispet varsa, cennetin lezzetleriyle dünyanın lezzetleri arasında da aynı o nispet vardır. Cennetin Horhor Bahçesinden dereceleri ne kadar çok yüksek ise, uhrevî lezzetler de dünya lezzetlerine göre öyledir.

Her iki âlem arasında bu büyük tefavüte İbni Abbas, لَيْسَ فِي الْجَنَّةِ إِلَّا أَسْمَائُهَا cümlesiyle işaret etmiştir. Yani,

---

HAŞİYE: Horhor, Van'da müellifin medresesinin adıdır.

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem
alem: dünya, cihan
alem-i ebedi: ebedî âlem, sonsuz âlem
âlem-i saadet: saadet âlemi, mutluluk dünyası
beka: bâkilik, ebedîlik, sonu olmama, bulunduğu halde kalma
def: kovma, uzaklaştırma
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
elem: dert, üzüntü, kaygı, tasa
eşhas: şahıslar, kimseler
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
haşiye: dipnot.
İbka: devamlı kılma, sürekli kılma.
keder: tasa, kaygı, gam, acı, hüzün
keza: böylece, aynı şekilde
kıyas-ı maalfârık: birbirine benzemeyen şeyler arasında yapılan geçersiz kıyas.
münhasır: hasredilmiş, ayrılmış, bir şeye veya kimseye mahsus
nevi: tür, çeşit.
nezih: güzel, kıbar
nikâh: evlenme
nispet: ilgi, bağ, münasebet
sual: soru
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
tamir: onarma, düzeltme
tefavüt: farklılık, iki şey arasındaki fark
tenasül: üreme, birbirinden doğup üreme, nesil yetiştirerek çoğalma
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.

"Cennette dünya meyvelerinin yalnız isimleri vardır." Yani, isimleri birdir, fakat lezzetleri ayrıdır.

Cennette lezzetin devamı meselesi ise: Evet, lezzetin hakîkî lezzet olması, zeval görmeyip devam etmesindendir. Zıra elemin zevali lezzet olduğu gibi, lezzetin zevali de elemdir, hatta zevalinin tasavvuru bile elemdir. Evet, bütün mecazî âşıkların eninleri, bağırıp çağırmaları, bu kısım elemdendir, ve bütün divanlarıyla yaptıkları ağlamalar, vaveylâlar, hep mahbupların fırak ve zevallerinin tasavvurundan neş'et eden elemdendir.

Evet, pek çok muvakkat lezzetler var ki, zevalleri dâimî elemlen ıntaç ettiği gibi, çok elemlerin zevalı de, lezız lezzetlere bais olur. Lezzet ve nimet ise, devam etmek şartıyla lezzet ve nimet sayılabilir.

Hülâsa: İnsan ebed için yaratılmıştır. Onun hakîkî lezzetleri ancak marifetullah, muhabbetullah, ilim gibi umur-ı ebediyededir.

Bu ayetin cümleleri arasındaki rabıtaları gördük.

Şimdi cümlelerin işgal ettikleri yerlerle münasebetlerine bakacağız.

Evet, [1] وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ . Bu cümlenin, bu mevki ile münasebeti:

Evet, Cenab-ı Hak, ibadetı teklif etti ve nübüvveti ıspat etti ve Peygamberimizi (ASM) tebliğ-i umura memur yaptı ve dünyevî bazı lezzetlere cevaz vermeyen ve

1 İman eden ve güzel işler yapanlara müjdele. (Bakara Suresi, 25.)

ayet: Kur'ân cümlesi
bais: sebep olan
cevaz: caız olma, izin, ruhsat, ya pılmasına teşvik olunmayan, ancak mânı de olunmayan ış
dâimî: sürekli, devamlı
divan: eskiden yaşamış şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap
dünyevî: dünyaya ait.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
elem: dert, üzüntü, kaygı, tasa.
enin: inıltı, inleme, inleyış
firak: ayrılık, hıcran
hakîkî: gerçek.
hulâsa: kısaca, sözün kısası
ilim: bilgi, marifet.
ıntaç: netice verme, sonuçlandırma
ıspat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
işgal: yer alan, yer tutan
lezîz: lezzetli, tatlı.
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
mecazî: mecazla ilgili, mecaza ait, kelimenin kendisi için konduğu gerçek anlamının dışında
mesele: konu
mevki: yer, makam
muhabbetullah: Allah sevgisi, Cenab-ı Hakka karşı duyulan sevgi
muvakkat: geçici
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nimet: lutuf, ihsan, bağış
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği
Peygamber: Hazret-i Muhammed (ASM)
rabıta: ilişki, bağ.
şart: koşul
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tebliğ-i umur: emirleri bildirme, yapılacak işlerin bildirilmesi
teklif: öneri
umur-ı ebediye: ebedî emirler, sonsuz ve sürekli işler
vaveylâ: çığlık, feryat.
zeval: sona erme, bitme, yok olma

meşakkatlen tazammun eden ibadete mü'minlerin imtisallerini temin etmek için, mü'minlere vaat buyurulan tebşirleri tebliğ etmeyi Resul-i Ekrem'e (ASM) emretti. Çünkü, o Hazret (ASM) inzar ve tahvife (korkutma) memur olduğu gibi, Allah'ın rızasını, lütfunu, kurbiyetini ve saadet-i ebediye gibi tebşiratını da tebliğe memurdur.

(1) اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى : İnsanın ihtiyacat-ı zaruriyesi içinde en evvel lâzım olan, mekân ve meskendir. Mekânın en güzeli, nebatat ve eşcara müştemil olan yerlerdir; ve en lâtifi, nebatları arasında suların mecrası olan bahçelerdir; ve en kâmil kısmı, ağaçlarının arasından akan nehirlerinin çoklukla bulunmasıdır. Kur'ân-ı Kerîm bu kısma (2) تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ cumlesiyle işaret etmiştir.

Meskenden sonra insanın en fazla muhtaç olduğu, cismanî lezzetlerden yiyecek, içecektir. Bu kısma da (3) نَهَرٌ، جَنَّةٌ kelimeleriyle işaret edilmiştir.

Sonra rızkın en ekmeli, me'lûf olan kısmıdır ki, derece-i kıymetî bilinsin. Meyvelerin lezzeti, teceddüt ve tebeddülündedir.

Lezzetin en safîsi, hazır ve yakın olanıdır ve en lezizi amelinin ücreti olduğunu bilmektir. Kur'ân-ı Kerîm, bu kısma da,

(4) كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هٰذَا الَّذِى رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ

cümlesiyle işaret etmiştir.

1- Altlarından nehirler akan cennetler onlarındır. (Bakara Suresi, 25.)

2- Altlarından nehirler akar. (Bakara Suresi, 25.)

3- Nehir, cennet.

4- O cennetlerden rızık olarak bir meyve yediklerinde, "Bu daha önce yediğimiz rızıktandır" derler. (Bakara Suresi, 25.)

amel: fiil, iş, emek.
cismanî: bedene mensup, vücutla alâkalı.
derece-i kıymet: kıymet derecesi.
ekmel: daha (en) pek mükemmel, en olgun, kusursuz ve eksiksiz olan.
eşcar: ağaçlar.
evvel: önce.
hazret: saygı, ululama, yücelt me, ovme maksadıyla kullanılan tabir.
İhtiyacat-ı zaruriye: zarurî ihtiyaçlar, zorunlu, temel ihtiyaçlar.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
inzar: uyarma, uyarı.
kamil: olgun, noksansız, mükemmel.
kurbiyet: yakınlık, (Allah)a yakın olma.
latif: hoş.
leziz: lezzetli, tatlı.
lutuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan.
me'lûf: alışılmış, ülfet edilmiş.
mecra: kanal.
mekan: yer, mahal.
mesken: oturulan, ikamet olunan yer.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
muhtaç: gerek duyan.
mü'min: iman eden, inanan.
müştemil: şumulüne alan, saran, kavrayan, içine alan.
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki.
nebatat: bitkiler.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
safi: saf olan, duru, katıksız, katışıksız.
tahvif: korkutma, korkuya düşürme, ürkütme.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tebeddül: başkalaşma, değişme, başka hale getirme, başka şekli alma.
tebliğ: dinî bir emrin kullara bildirilmesi.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
tebşirat: müjdeler, müjdelemeler, müjde vermeler.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
temin: sağlama.
vaat: söz verme, üstüne alma, bir şeyi vereceğini veya yapacağını peşin olarak söyleme, ahit, taahhüt.

(1) مِن قَبْلُ Yani, "*Bundan önce yediğimiz meyvelerdir veya dünyada yediğimiz meyvelerdir.*" Çünkü cennetin meyveleri, birbirine benzediği gibi, dünya meyvelerine de zahiren benzerler.

(2) وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا Yani, "*Rızıkları birbirine müteşabih olarak getirilir.*" Hadiste de varit olduğuna göre, cennetin meyveleri renkçe birdir, amma tatları, taamları bir değildir. Bu cümlede, meçhul sıgasıyla zikredilen (3) أُتُوا kelimesinden anlaşıldığı gibi, rızkın insana götürülmesi büyük bir şeref ve keramete delâlet ettiğinden, büyük bir lezzeti intaç ediyor.

(4) وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ : Mesken ve me'kelden sonra insanın en ziyade muhtaç olduğu, eşidir. Bu ihtiyacının cennette temin edilmiş olduğuna bu cümle ile işaret edilmiştir.

Evet, insan, bir refikaya veya bir refike muhtaçtır ki, tarafeyn aralarında hayatlarına lâzım olan şeyleri muavenet suretiyle yapabilsinler ve rahmetten neş'et eden muhabbet iktizasıyla yekdiğerinin zahmetlerini tahfif etsinler ve gamlı, kederli zamanlarını ferah ve sürura tebdil edebilsinler. Zaten dünyada insanların tam ünsiyeti, ancak refikasıyla olur.

1 Bakara Suresi 25
2. Bakara Suresi 25
3. Getirilir
4 Orada onlar için tertemiz eşler vardır (Bakara Suresi 25)

amma: ama, lakin, ancak.
delalet: delil olma, gösterme; alamet, işaret.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
gam: keder, üzüntü.
hadis: Peygamberimizin sözü.
ihtiyaç: irade, tercih.
ıktıza: gerek, lüzum.
intaç: netice verme, sonuçlandırma.
keder: kaygı, acı, hüzün.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler.
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan.
me'kel: yemek yenecek yer, geçim yeri.
mesken: oturulan, ikamet olunan yer.
muavenet: yardım, yardımlaşma.
muhabbet: sevgi, aşk derecesinde sevme.
muhtaç: gerek duyan.
müteşabih: birbirlerinden ayırt edilemeyecek tarzda nitelik bakımından birbirine benzeyen.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
refika: koca, eş.
refike: kadın eş, karı, zevce.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
sıga: kip, fiilin çekiminden meydana gelen, şahıs, zaman ve vasfı değiştiren hal.
suret: biçim, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
şeref: manevî büyüklük, yüceliklonur.
taam: yemek, yiyecek.
tahfif: hafifletme, yükünü azaltma.
tarafeyn: iki taraf.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
temin: sağlama.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
varit: vurut eden, gelen, ulaşan, vâsıl olan, erişen.
yekdiğer: birbirini, bir taraf, öbür tarafı, birbirine.
zahiren: görünüşte.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme, iyilikle anma.
ziyade: çok, fazla.

(1) وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ İnsan bir nimete veya bir lezzete mazhar olduğu zaman, en evvel fikrini bozan, vesvese veren, o nimetin veya o lezzetin devam edip etmeyeceği düşüncesidir. Bu vesveseli düşünceye mahal kalmamak üzere, Kur'ân-ı Kerîm, bu cümle ile onların ezvacıyla lezaizıyle beraber cennette aleddevam kalacaklarını tebşir etmekle, o kederli düşünceden kurtarmıştır.

Bu ayetteki cümlelerin sadeflerinde bulunan cevherleri göstereceğiz:

(2) وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ cümlesinin başında bulunan و, harf-i atıftır. Atfın her iki tarafı arasında münasebet lâzımdır. Hâlbuki burada tebşir ile mâkabli arasında münasebet görünmüyor. Ancak, mâkablinde inzar vardır. Öyle ise bu tebşir, o mâkablinden tereşşuh eden inzara atıftır.

(3) بَشِّرْ : *Beşaret* tabiri, cennetin Cenab-ı Hakkın fazl-ı kereminden bir hediye-i İlâhiye olup, amelin ücreti mukabilinde vacip bir hak olmadığına işarettir. Çünkü hak ve ücretin verilmesi, beşaretle tabir edilemez. Buna binaen, yapılan ibadet cennet için olmamalıdır. Tebşirin siga-i emir kıyafetiyle zikri, tebliğin takdirine işarettir. Çünkü, Resul-ı Ekrem (ASM) tebliğe memurdur, tebşire mükellef değildir. Takdir-i kelâm, "*Müjdeleyerek tebliğ et*" demektir.

1- Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır. (Bakara Suresi: 25.)
2- İman eden ve güzel işler yapanlara müjdele. (Bakara Suresi: 25.)
3- Müjdele.

aleddevam: devamlı olarak, dalmî suretle, boyuna, sürekli olarak.
amel: fiil, iş, emek.
atıf: bir kelime veya cümlenin, önceki kelime veya cümleye bağlanması.
ayet: Kur'ân cümlesi.
beşaret: müjde müjdelemek.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cevher: değer, kıymet.
evvel: önce.
ezvaç: hanımlar, eşler.
fazl-ı kerem: ihsan ve iyilik, lütuf ve nimet.
harf-i atıf: atıf harfi, iki kelime veya cümleyi birbirine bağlayan harf.
hediye-i İlâhiye: İlâhî armağan, Allah'tan gelen hediye.
inzar: sakındırma, sonunun kötü olacağını haber vererek çekindirme.
keder: tasa, kaygı, gam, acı, hüzün.
lezaiz: zevkler, lezzetler.
mahal: yer.
mâkabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mukabil: karşılık.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
sadef: sedef, inci kabuğu.
siga-i emir: emir kipi.
tabir: ifade.
takdir: değerlendirme.
takdir-i kelâm: sözün kıymeti.
tebliğ: dini bir emini, kullara bildirmesi.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
tereşşuh: sızıntı, damla.
vacip: dini bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zikir: anma, bildirme.

Sual: [1] اَلَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا Bu *sıla* ve *mevsule* tabiri, ism-ı fail sigası olan [2] اَلْمُؤْمِنِينَ 'den daha uzun olduğu hâlde, neye işarettir?

Cevap: Surenin başında tafsilen zikredilen [3] اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ (İlâahir) olan *sıla* ve *mevsule*, işarettir ki, orada yapılan tafsil, burada yapılan icmale beyan olsun.

Sual: Surenin başında [4] اَلَّذِينَ 'nin *sıla* denilen dâhil olduğu cümle, muzari sigasıyla zikredildiği hâlde, burada mazi sigasıyla zikredilmiştir. Esbabı nedir?

Cevap: Orada makam, iman ve amele teşvik ve medih makamıdır; buna munasıp, muzarî sıgasıdır. Burada makam, mukâfat ve ücreti vermek makamıdır; buna da münasip, mazi sigasıdır. Çünkü, ücret hizmetten sonra verilir.

[5] وَعَمِلُوا Bu و, harf-i atıftır. Atfın tarafeyni arasında münasebet lâzım olduğu gibi, mugayeret de lâzımdır. Burada aralarında bulunan mugayeret, Mezheb-i İtizalin hilâfına, amelin imana dâhil olmadığına ve amelsiz imanın da kâfi gelmediğine delâlet ettiği gibi, عَمَلٌ tabiri de, tebşir edilenin ücret gibi olduğuna işarettir.

amel: fiil, iş, emek.
atıf: bir kelime veya cümlenin önceki kelime veya cümleye bağlanması.
beyan: anlatma, açıklama.
dâhil: içinde, içeri girmiş.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
esbap: sebepler, vasıtalar.
harf-i atıf: atıf harfi, iki kelime veya cümleyi birbirine bağlayan harf.
hilâfına: zıddına, tersine, aksine.
hizmet: uğraşma, çalışma.
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme.
İlâahir: sona kadar, sonuna kadar.
İman: inanç, itikat.
ism-ı fail: fiili, işi, eylemi yapan özne.
kâfi: yeterli.
makam: üzerinde durulan husus.
mazi: geçmiş zaman.
medih: övmek.
mevsule: Arapçada manası kendinden önceki cümlenin manasını açıklayan cümle ile kendinden önceki cümleyi birbirine bağlayan kelime (ellezi gibi).
mugayeret: uygun olmama, aykırılık, uymazlık, karşıt olma.
muzari sigası: Arapçada şimdiki, gelecek ve geniş zamanı beraber ifade eden kip.
muzari: geniş zaman.
mukafat: ödül.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.

1. İman eden ve güzel işler yapanlar. (Bakara Suresi, 25.)
2. Mü'minler.
3. İman edenler. (Bakara Suresi, 25.)
4. Öyle ki.
5. Güzel işler yapanlar. (Bakara Suresi, 25.)

munasip: uygun.
sıla: Arapça da bir bağlayıcı kelime (mevsule) ile bağlandığı kendinden önceki kelime nin manasını açıklayan cümle.
siga: kip, fiilin çekiminden meydana gelen, şahıs, zaman ve vasfı değişiren hâl.
sual: soru.
sure: Kur'ân-ı Kerîm in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabir: ifade.
tafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tarafeyn: iki taraf.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
zikir: anma, bildirme.

[1] اَلصّالِحَاتِ : Bu kelime, bir şeyle takyît ve tahsis edilmeyerek, mutlak ve muphem bırakılmıştır. Mısır Muftusü Şeyh Muhammed Abduh'un telâkkisine göre, "İyi şeyler manasında olan صَالِحَات kelimesi, beynennâs meşhur ve malûm olduğundan, mutlak bırakılmıştır."

Ben de diyorum ki. Surenin başına itimaden, burada müphem bırakılmıştır. Çünkü, sure başında zikredilen [2] يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ayeti buradaki صَالِحَات'yi beyandır.

[3] اَنَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ : Bu ayetten maksat, mükâfattan neş'et eden neşeli lezzet ve sürurdur. Bu maksadın takviyesine işaret eden kayıtlar:

1. [4] اَنَّ 'nın te'kidi
2. لَ 'ın ihtisası.
3. [5] لَهُمْ 'ün takdimi.
4. Cennetin cem'iyle tenkiri.
5. Cereyanın zikri.
6. [6] تَحْتَ ile beraber [7] مِنْ 'in zikri.
7. [8] نَهَر tabiriyle tarifidir.

1- Güzel ve iyi işler. (Bakara Suresi, 25.)
2- Namazı dosdoğru kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda bağışta bulunurlar. (Bakara Suresi, 3.)
3- Onlar için altından nehirler akan Cennetler vardır. (Bakara Suresi, 25.)
4- Muhakkak.
5- Onlar için.
6- Alt.
7- ...den, ...dan.
8- Irmak, nehir.

ayet: Kur'an cümlesi.
beyan: anlatma, açıklama.
beynennâs: halk arasında, insanlar arasında.
cem: toplama, bir araya getirme.
cereyan: olma, meydana gelme.
ihtisas: hisselme, duyma.
itimaden: itimat ederek, dayanarak, güvenerek.
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram.
malûm: bilinen, bilinir olan.
mana: anlam.
mutlak: herhangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız.
mükâfat: ödül.
müphem: örtülü, kapalı, anlaşılmaz.
neş'et: meydana gelme, ilen gelme, hasıl olma, oluşma.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sürur: sevinç, mutluluk.
tabir: ifade.
tahsis: has kılma, ayırma.
takdim: arz etme, sunma.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
takyît: kayıt ve şarta bağlama.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
telâkki: anlama, anlayış, görüş.
tenkir: belirsiz kılma.
zikir: anma, bildirme.

Bu kayıtlanın o maksadın tahakkukuna çalıştıklanna bır parça izahat vereceğiz. Şöyle ki:

Pek büyük bır şey tebşir edildiği zaman, akıl tereddüt eder, inanamaz. İnandırmak için te'kide ihtiyaç olur.

Ve keza, neşe ve sürur makamları, evhamdan hâlî olmalıdır. Çünkü edna bır vehimle, sürur zail olur. Buna binaen, burada o büyük tebşırat, [1] اَنَّ ile te'kıt edilmıştir ki, hem akıl inansın, hem o sururu izale edecek hıçbır evham kalmasın.

Ve keza, bu tebşiratın yalnız bir vaatten ibaret olmayıp, bir hakikat olduğuna işarettir.

İhtisası ifade eden [2] لَهُمْ 'deki لَ tebşir edilen şeyin onlara mahsus ve onlann mülkü ve onlann fazlî ıstıhkakları olduğuna delâlet eder ki, lezzetleri tamam, sururları müzdâd olsun. Ve illâ, bır padışah bır fakın mısafır ederse, madem o misafirlik ve o sohbet ebedî değildir, kıymetı yoktur.

لَهُمْ 'ün takdimi hasn ifade ettiğinden, beynennâs, cennetin onlara tahsis kılındığına ve dolayısıyla ehl-i nârın da perişan hâllerini onların gözleri önüne götürmeye sebep olduğuna delâlet eder. Ve bu itibarla, cennetin lezzeti artar ve kıymeti tezahür eder.

Cennet'ini cem'i, cennetlerini taaddüdüne ve amellere göre cennetin mertebelerine işarettir.

1. Muhakkak.
2. Onlar için

amel: fıl ış emek
beynennas: halk arasında ınsanlar arasında
binaen: den dolayı, bu sebepten
cem: çoğul
delalet: delıl olma gosterme, alâmet ışaret
ebedî: sonu olmayan daımî sureklı.
edna: pek aşagı en bayagı çok alçak
evham: vehımler zanlar kuruntular
fazl: ıyılık fazılet erdem lutuf
hakikat: gerçek. dogru
hâl: durum vazıyet.
hasr: yalnız bır şeye veya kişiye mahsus kılma
ıbaret: meydana gelen oluşan mutesekkıl.
ıhtısas: hısler duygular
illâ: ılle mutlaka muhakkak ne olursa olsun
ıstıhkak: hak etme hak kazanma hakkı olma
itibar: bakımdan sebepten
izahat: ızahlar. açıklamalar
izale: yok etme ortadan kaldırma
keza: boylece aynı şekilde
kıymet: değer
madem: değil mı kı
makam: uzennde durulan husus
maksat: kastedilen şey gaye
mertebe: derece basamak.
müzdad: ziyadeleşmiş artmış çogalmış fazlalaşmış
sürur: sevinç, mutluluk.
taaddüt: birden çok olma çogalma sayısı artma
tahakkuk: gerçekleşme meydana gelme olma
tahsis: has kılma ayırma
takdim: arz etme sunma
tebşir: mujde verme mujdeleme.
tebşırat: mujdeler mujdelemeler mujde vermeler
te'kit: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma.
tereddüt: kararsızlık, şuphede kalma
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma meydana çıkma belırme, gorunme
vaat: söz verme ahlt.
vehım: zan şuphe yanlış ve esassız duşunce.
zail: sona eren, yok olan

Ve keza, cennetin her bir cüz'ü, cennet gibi bir cennet olduğuna ve her bir mü'mine düşen kısım, büyükluğune nazaran tam bir cennet gibi göründüğüne işarettir.

Cennetin tenkiri ise, güzelliğinin kabil-i tanf ve tavsif olmadığına veya sâmilerin iştiha ve istihsanlarının fevkalâdeliğine işarettir.

(1) تَجْرِى Bahçelerin en güzeli, içinde suyu bulunanlardır. Bunların da en güzeli, içlerinden sular akanlardır. Bunların da en iyisi, akıntısı devamlı olanlardır. İşte, cereyanın siga-ı muzari kıyafetinde zikredilmesi, o cereyanlar tasvir etmekle, devamlı olduğuna işarettir.

(2) مِنْ تَحْتِهَا : Hadrevat (yeşillik) ve nebatat içinde cereyan eden suların en iyisi, nebean suretiyle bahçenin içinden çıkmakla yüksek köşklerin altından kendine mahsus terennümatıyla geçen, eşcar ve nebatata dağılan sulardır; مِنْ تَحْتِهَا kelimesi, bu kısım sulara işarettir.

(3) اَلْاَنْهَارُ : Suların çokluğu, bahçelere daha ziyade menfaat, revnak ve güzellik verir.

Kezalik, küçük küçük arklardan tecemmu eden nehirler daha güzel manzaralar teşkil eder. Bilhassa suları berrak, zülâl, tatlı, soğuk olursa, fevkalâde bir kıymet, bir lezzet veriyor. İşte اَلْاَنْهَارُ kelimesi, cem'iyle, tarifiyle, maddesiyle bu çeşit sulara işaret eder.

1- Akar (Bakara Suresi 25)
2- Altlarından (Bakara Suresi 25)
3- Nehirler ırmaklar (Bakara Suresi 25)

berrak: nuru pek parlak duru açık.
bilhassa: özellikle.
cem: toplama biriktirme
cereyan: akış akıntı
cereyan: geçiş gidiş
cuz: kısım parça bölük.
eşcar: ağaçlar
fevkalade: olağanüstü
hadrevat: yeşillikler yeşillik.
istihsan: güzel bulma beğenme
iştiha: istek, fazla istek, arzu.
kabil-i tanf: tanf edilebilir tarifi mümkün
keza: böylece aynı şekilde.
kezalik: keza bu da öyle böylece
kıymet: değer
menfaat: fayda
mü'min: iman eden inanan
nazaran: nispeten kıyaslayarak göre.
nebat: topraktan biten yetişen her türlü şey bitki
nebatat: bitkiler
nebean: yerden çıkma kaynama fışkırma
revnak: parlaklık göz alıcılık
sâmi: işiten duyan
siga-i muzari: şimdiki ve geniş zaman kipi
tarif: etrafıyla anlatma anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirilme
tasvir: betimleme başka bir ifade ile anlatma.
tavsif: vasıflandırma, niteleme
tecemmu: bir araya gelme birikme
tenkir: belirsiz kılma
terennümat: terennümler
teşkil: oluşturma şekillendirme
ziyade: çok fazla
zülâl: saf hafif soğuk ve tatlı su

كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِن قَبْلُ[1]

Bu buyuk cumle, çok küçük küçük cumleleri tazammun etmiştir. Evet, bu cümle, mâkablıyle bağlı değildir, müste'nifedir, vazifesi mukadder bir suali cevaplandırmaktır. Mukadder sual ise, sekiz sualin memzuç ve macunudur. Şoyle ki:

Vakta ki iman edenler ve amel-i salih işleyenler cennet gıbı yuksek bır meskenle tebşır edildiler; bırdenbire sâmiin zihnine geldi:

"Acaba o meskende rızık olacak bir şey var mıdır? Varsa, o rızık nereden hâsıl olur ve nereden gelir? O rızıklar, o cennetten hâsıl olduğu takdırde, nesinden neş'et ediyor? Semeratından meydana gelirlerse, dünya semeratına benzerler mi? Benzediği takdirde, bırbırine de benzerler mi? Birbirine müşabih olurlarsa, tatları bir mıdır, yoksa ayrı ayrı mıdır? Tatları muhtelif olduğu takdirde, koparıldıkları zaman yerleri boş mu kalır, yoksa derhal dolar mı? Tebeddül ettikleri takdırde devamlı mıdırlar? Devamlı iseler, onları yiyenler sevinirler mi? Sevindıkleri zaman ne derler?"

Arkadaş!

Bu suallerı avucuna koy. Ben de bu cümlelerı açar, içlerine bakarım. Sen de dikkat et. Bakalım mutabık olacak mıdır?

1. O Cennetlerden rızık olarak bir meyve yediklerinde "Bu daha önce yedigimiz rızıktandır" derler. (Bakara Suresi, 25.)

amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
iman: inanç, itikat.
macun: hamur kıvamında olan
mâkabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden once olan
mesken: oturulan, ıkamet olunan yer
muhtelif: farklı
mukadder: takdir olunmuş, kıymetı bıçılmiş
mutabık: birbirine uyan, uygun.
müste'nife: yenıden başlayan.
müşabih: benzer, benzeyen
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
sâmi: dinleyen, dinleyıcı
semerat: semereler, meyveler
sual: soru
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma
tebeddül: başkalaşma, değişme
tebşir: mujde verme, mujdeleme
vakta ki: ne vakıt kı, ne zaman kı, o zaman kı, olduğu vakıt.
vazife: görev

(1) كُلَّمَا kelimesi, devam ve tahkike delâlet eder.

(2) رُزِقُوا sıga-i mazisiyle vukuunun tahakkukuna delâlet ettiği gibi, maddesiyle de dünyadaki rızıklarını ihtar eder. Ve bina-ı meçhul sıgasıyla zikri, o rızkta meşakkatin bulunmamasına ve onların, ağalar ve beyler gibi, rızıkları ayaklarına geldiğine delâlet eder.

(3) مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ denilmektense (4) مِنْ ثَمَرَتِهَا denilmiş olsaydı, daha muhtasar ve daha güzel olurdu. Fakat, mezkûr suallerden iki suale cevap olduğundan (5) مِنْهَا ayrı (6) مِنْ ثَمَرَةٍ ayrı söylemek icap etmiştir. مِنْ ثَمَرَةٍ 'deki tenkir tamimi ifade ettiği cihetle, cennetin bütün semereleri rızık olmaya şayan olduğuna işarettir.

(7) رِزْقًا kelimesinin tenkiri ise açlığı gidermek için yediğiniz, gördüğünüz rızık olmadığına işarettir.

(8) قَالُوا tefâul babının manası olan şirketi andırıyor. Yani, "*O rızkın acıp keyfiyetinden ettikleri taaccüp ve istiğrabı birbirine söylemeye başladılar.*"

(9) هٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِن قَبْلُ : Bu cümlede müphem bırakılıp, beyan edilmeyen "rızık" kelimesinin dört manaya ihtimali vardır:

1- Her defasında (Bakara Suresi 25)
2- Rızık olarak verildiğinde (Bakara Suresi 25)
3- Ondan bir meyve (Bakara Suresi 25)
4- Meyvelerinden
5- Ondan (Bakara Suresi 25)
6- Bir meyve (Bakara Suresi 25)
7- Rızık olarak. (Bakara Suresi 25)
8- Derler (Bakara Suresi 25)
9- Bu daha önce yediğimiz rızıktandır (Bakara Suresi. 25)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
beyan: anlatma, açıklama.
bina-ı meçhul: fülde failin öznenin meçhul olması hâli
cihet: sebep, vesile, mücip, bahane
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
icap: gerekme hâli, gerekli olma
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
istigrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hal, durum, iç yüz
mana: anlam
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
muhtasar: kısaltılmış, özet.
müphem: örtülü, kapalı, anlaşılmaz
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
semere: netice, sonuç
sıga: kip, fiilin çekiminden meydana gelen şahıs, zaman ve vasfı değiştiren hâl
sıga-i mazi: geçmiş zamanda olanı anlatma biçimi
sual: soru
şayan: değer, layık, munasıp
şirket: ortaklık.
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
tahkik: inceleme, araştırma
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma.
tenkir: bir ismi harf-i tanfsız kullanarak belirsiz yapma
vuku: olma, meydana gelme
zikir: anma, bildirme.

Birincisi: Rızıktan maksat, amel-i salihdir. Yani, "Bu dâr-ı dünyada rızık olarak bize nasıp kılınan, amel-i salih; yani şimdi yediğimiz rızıklar, dünyada yaptığımız amel-i salihin neticesidir." Yani, amel ile ceza arasında o kadar ittisal (bağlılık) vardır ki, sanki dünyadaki amel, ahirette tecessüm edip sevap kesilmiştir. Onların sevinçleri bu noktadan hâsıl olmuştur.

Ikıncısi: Rızıktan maksat, dünyanın taam ve yemekleridir. Yani "Dünyada rızık olarak bize verilen taamlar, bunlardır. Amma zevkleri, tatları arasında dağlar kadar fark vardır." İşte, onların istiğraplan bu noktadandır.

Üçüncüsü: Bu semereler, biraz evvel yediğimiz semereler gibidir; amma suretleri bir, manaları, tatlan ayrıdır. Demek, sureten, şekleri bir olduklarından, ülfet lezzetini veriyor; tatlarının ayrı olmasıyla da teceddut lezzeti hâsıl oluyor. İşte sevinçleri bu noktadandır.

Dördüncüsü: Hemen şimdi yediğimiz meyveler, bu dallardaki meyvelerdir. Demek, bir meyve koparıldığı zaman, yeri boş kalmıyor, derhal yerine bir meyve peydâ olur. İşte bundandır ki, cennetin meyvelerinde noksaniyet olmuyor.

(1) وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا - Bu cümle, itiraziyedir. Yani, yeni bir hükmü ifade etmek için zikrine lüzum olmadığı hâlde, (2) هٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِن قَبْلُ cümlesindeki hükmü tasdik ve illetini beyan etmek uzere, evvelki cümleye bir zeyil ve bir

1 Rızıkları dünyadaki benzer şekilde kendilerine sunulur. (Bakara Suresi, 25.)

2 Bu daha once yedigimiz rıziktandır. (Bakara Suresi, 25.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amel: fiil, iş, emek.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış.
amma: ama, fakat, ancak.
beyan: anlatma, açıklama.
dâr-ı dünya: dünya kapısı, dünya.
evvel: once.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hüküm: emir, bir konu hakkında verilen karar.
illet: sebep, gaye.
istiğrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek.
itiraziye: cümlenin esasından olmayıp yalnız tali bir husus hakkında soylenen ibare.
ittisal: birbirine dokunma, yakınlık, temas.
maksat: kasıt, amaç, düşunce.
mana: anlam.
nasip: elde etme, edinme, kısmet olma.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
peyda: hazır, mevcut.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
semere: meyve, guzel netice.
sureti: biçim, gorunuş.
sureten: suret olarak, gorunuş itibarıyla.
şeklen: şekil olarak, şekilce, şekil bakımından.
taam: yemek, yiyecek.
tasdik: dogrulama, onaylama.
tecedduf: tazelenme, yenilenme.
tecessum: cısımleşme, cısım haline gelme.
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.
zeyil: ek, ilave.
zikir: anma, bildirme.

fezleke olarak zikredilmiştir. Bina-i meçhul sigasıyla [1] أُتُوا 'nun zikredilmesi, ehl-i cennetin işleri, hademeleri tarafından görülmekte olduğuna işarettir.

[2] مُتَشَابِهًا Yani, zahiren ve şeklen bir olduğundan, ülfet lezzetini veriyor; bâtınen ve taamen de ayrı olduğu cihetle, teceddut lezzetini veriyor. Bu itibarla مُتَشَابِهًا kelimesi, her iki lezzeti ima ediyor.

[3] وَلَهُمْ فِيهَآ أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ Bu cümle, [4] لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي (ilâahir) cümlesine atıftır. Atfın tarafeyni arasında lâzım olan münasebetin iktızasınca takdir-i kelâm şöyle olsa gerektir: "Onlar, kendi cismimleri için bir meskene muhtaç olduklan gibi, kadınları için de bir meskene muhtaçtırlar."

[5] لَهُمْ kelimesi ihtısası ifade ettiği cihetle, o ezvacın, onların mülkü ve onlara mahsus olduklarına delâlet ettiği gibi, dünya kadınlarından başka [6] حُورٌ عِينٌ ile tabir edilen bir kısım kadınlar da onlar için yaratılmış olduğunu imaen gösteriyor.

[7] فِيهَآ Cennet, o kadınlara zarf ve mesken olduğundan anlaşılır ki, o kadınlar, o yüksek cennete lâyıktırlar ve aynı zamanda, cennet derecelerinin yükseklığı nispetinde onların hüsünleri de yükseliyor. Ve keza, cennetin de onlarla müzeyyen olduğuna gızlı bir ıma vardır.

1- Sunulur. (Bakara Suresi, 25.)
2- Benzer şekilde. (Bakara Suresi, 25.)
3- Orada onlar için tertemiz kadınlar vardır. (Bakara Suresi, 25.)
4- Onlar için altından ırmaklar akan Cennetler vardır. (Bakara Suresi, 25.)
5- Onlar için. (Bakara Suresi, 25.)
6- İri gözlü huriler.
7- Orada. (Bakara Suresi, 25.)

atıf: bir kelime veya cümlenin öncekı kelime veya cümleye bağlanması.
batınen: dâhilen, ıç yuzunde, içinden olarak.
bina-i meçhul: fılde fâilin öznenin meçhul olması halı
cıhet: sebep, vesile, mucıp bahane
delâlet: delıl olma, gösterme, alamet, ışaret.
ehl-i cennet: cennet ehlı, cennetlıkler, cennette bulunanlar veya oraya gırmeye hak kazananlar
ezvaç: hanımlar, eşler
fezleke: özet, netıce
hademe: hızmetçıler, hızmetgorenler, hadımler
hüsün: ılâhı guzellık.
ıhtısas: hısler, duygular
ıktıza: gerek, luzum
ılâahir: sona kadar, sonuna kadar
ıma: ışaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
imaen: ıma yoluyla, ıma ederek, sezdırerek, ışaretle
ıtıbar: bakımdan, sebepten
keza: boylece, aynı şekılde
layık: uygun, yakışır, munasıp
mesken: oturulan, ikamet olunan yer
muhtaç: gerek duyan
munasebet: ılgı, ılışkı, bağ
müzeyyen: ziynetlendırılmiş, suslu
nispet: oran, ölçü
sıga: kıp, fılm çekımınden meydana gelen, şahıs, zaman ve vasfı degıştıren hal
şekilen: şekıl olarak, şekılce, şekıl bakımından
taam: yemek, yiyecek
tabır: demek, ifade etmek.
takdir-i kelam: sozun kıymetı
tarafeyn: ıkı taraf.
teceddüt: tazelenme, yenılenme.
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.
zahiren: gorunuşte
zarf: kap, kılıf, mahfaza
zikir: anma, bıldırme.

(1) مُطَهَّرَةٌ tef'il babından ism-i mef'ul olduğundan, her-hâlde tathir edici bır faıl vardır. O faıl de, ancak Yed-ı Kudrettir. Binaenaleyh, Yed-i Kudretin tathir ve tenzih ettığı kadınlann tavsıflen, kabıl değıldır.

Ve keza مُطَهَّرَةٌ kelimesi müteaddî olduğuna nazaran, o kadınların taharetleri kendilerinden olmayıp, başkasından onlara sirayet etmiş olduğu anlaşılır. Binaenaleyh, dünya kadınlan da cennete girdikten sonra, bir tetahhur ve tasfiye ve tasaykul ameliyatıyla güzellikte hurilerin derecelerine çıkacaklanna delâlet eder.

(2) وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ Yani, "*Onlar da, ezvaçları da, cennet de, cennetin lezaızı de hep ebedîdirler.*"

اِنَّ اللهَ لاَ يَسْتَحْيِى اَنْ يَضْرِبَ مَثَلاً مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا
فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا فَيَعْلَمُونَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَاَمَّا الَّذِينَ
كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَا ذَآ اَرَادَ اللهُ بِهٰذَا مَثَلاً يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا
وَيَهْدِى بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ اِلاَّ الْفَاسِقِينَ ۝ الَّذِينَ

1 Tertemız (Bakara Suresı 25)
2 Bakara Suresı 25

delalet. delıl olma gosterme alamet ışaret.
ebedı sonu olmayan daımı surekli.
ezvaç. hanımlar eşler
faıl ışı yapan, fıılı ışleyen ya pan eden ışleyen.
hurı cennet kızı cennet guzelı
ısm-ı mef'ul sıfat fıil
kabıl mumkun ıhtımal dare-sında
keza boylece aynı şekilde
lezaız. zevkler lezzetler
muteaddı geçışlı fıil
nazaran gore, bakımından bakarak, bakılırsa
sırayet bulaşma geçme
taharet. temızlık, paklık
tasaykul puruzsuzlük.
tasfıye saflaştırma arıtma temizleme
tathır temizlenme paklama
tavsıf vasıflandırma nıtelememe
tef'il babı tef'il kalıbı
tenzih kusur kondurmama kabahat ve kusuru yok etme
tetahhur temizlenme
Yed-ı Kudret. kudret elı her şeyı tutan Allah ın kudret elı

ameliyat. operasyon
binaenaleyh bundan dolayı bunun uzerne.

يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ اللهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ[1]

Gayet kısacık bir meali:

Yani, *"Cenab-ı Hak, kullarını irşat ve ikaz etmek üzere, sivrisinek gibi hakır, kıymetsiz bir hayvanla veya bir mahlûkla misal getirmeyi, kâfirlerin keyfi için terk etmez. İmanı olanlar, onun Rablerinden hak olduğunu bilirler. Amma kâfirler, 'Allah bu gibi hakır misallerden neyi ifade etmiştir' diyorlar. Allah, onunla çoklarını dalâlete atar ve çoklarını da hidayete götürür. Fakat fasıklardan maada dalâlete attığı yoktur. Fasıklar da o adamlardır ki, Allah'ın taatinden huruçla, misak-ı ezeliden sonra ahitlerini bozarlar ve Allah'ın akrabalar arasında veya mu'minler beyninde emrettiği hatt-ı muvasalayı keserler. Yeryüzünde işleri ifsattır. Dünya ve ahirette zarar ve hüsrana maruz kalan, ancak onlardır."*

Bu ayetin de, sair arkadaşları gibi, mevzuubahıs olacak vücuh-i irtibatı ve cihat-ı nazmiyesi üçtür. Maahaza, bu ayetin meali, hem mâkabline, hem mâba'dine, hem Kur'ân'ın tamamına bakıyor.

Mâba'dine olan vech-i irtibatı:

Evet, vakta ki Kur'ân-ı Azîmüşşan sinekten, ankebuttan misal getirdi, karınca ile bal arısından bahsettiği; müşrikler, münafıklar, Yahudîler itiraz için fırsat bularak ahmakane dediler ki: "Allah, azametiyle beraber boyle

1- Bakara Suresi 26-27

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahit: yemin, and.
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca.
amma: ama, lâkin, ancak.
ankebut: örümcek.
ayet: Kur'ân cümlesi.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
beyn: arasında.
cihat-ı nazmiye: nazma ait yönler, taraflar, nazım cihetleri.
dalalet: azgınlık, sapıklık.
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket edip fesat çıkaran, kötülüğü ve günah işlemeyi âdet hâline getiren.
gayet: son derece.
hakir: aşağı, adî, itibarsız.
hatt-ı muvasala: birliyle münasebet kurabilme yolu.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
huruç: çıkma, dışarı çıkma, çıkış.
hüsran: hayal kırıklığı.
İfsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
İkaz: uyarı.
iman: inanç, itikat.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karar yerine getirme gücü.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
itiraz: direnme, karşı koyma.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
keyif: arzu, heves, istek.
kıymet: değer.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
maada: başka, gayri, -den başka.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
mâba'd: sonrası, aşağıdaki, sonrası, arkası.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mâkabl: geçmişteki, geçmiş bir şeyin kendinden önce olan.
maruz: uğramak, etkilenmek.
meal: mana, anlam, mefhum.
mevzuubahis: kendisinden bahsedilen, bahis konusu.
misak-ı ezeliye: ezeli sözleşme. Allah'ın ruhları yarattığı zaman onlara "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dediğinde onların "Evet, Rabbimizsin" diye cevap vermeleri hadisesi.
misal: benzer, örnek.
mü'min: iman eden, inanan.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan.
Rab: yarattıklarını besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle ıslah ve terbiye eden Allah.
sair: diğer, başka, öteki.
taat: ibâdet etme, Allah'ın emirlerini yerine getirme, Allah'tan korkup yasaklarından kaçınma.
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
vech-i irtibat: bağlılık yönü, aradaki ilişki sebebi.
vücuh-i irtibat: bağlantı yönleri,

hasis, hakir şeylerden bahsetmeye tenezzül eder mi? Hâlbuki ashab-ı kemal, bu gibi kıymetsiz şeylerden bahsetmeye tenezzül etmezler, hayâ ederler."

Kur'ân-ı Kerîm, bu ayetle ağızlarını vurarak kapattı.

Mâkabline cihet-i nazım ve irtibatı:

Evet, Kur'ân'ın ihtiva ettiği sıfât ve mezâyânın hiçbir kelâmda, hiçbir kitapta, hiçbir şahısta bulunmadığı sure başında ispat edildiği gibi, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın nübüvveti de Kur'ân'ın i'cazıyla ispat edildi. Kur'ân'ın i'cazı dahi tahaddi ile, yani muhalifleri muaraza, mübareze meydanına davet etmekle ispat edildi. Çünkü muarazaya yapılan davet, sükût ile cevaplandırıldı. Böyle cihanşümul bir inkılâbı söndürmek için yapılan davet üzerine mübareze meydanına gitmeyip, sükût etmek, elbette eser-i aczdir. Kur'ân-ı Kerîm'in bu ispatlarına karşı kâfirler habt olup ağızlarını açamadıkları gibi, nabızları bile felce uğradı. Yalnız, Kur'ân her hususta hadd-ı kemale balığ olduğundan, uzaktan uzağa bazı ufak itiraz taşlarını atmışlardır.

Ezcümle, [1] كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَارًا ve [2] أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَآءِ gibi adî, kıymetsiz misallerden Kur'ân'ın getirdiği temsiller, yüksek kelâmların kemaline yakışmaz. "Bu gibi temsiller, beynennâs yapılan mukâlemelere, konuşmalara benziyorlar" diye mugalâta ile halt etmişlerdir. Kur'ân-ı Kerîm, onların o haltlarını bu ayetle başlarına vurmuştur.

1. O münafıkların hâli karanlık bir gecede ateş yakan kimsenin durumu gibidir. (Bakara Suresi, 17.)
2. Yahut onların hâli şiddetle boşanan bir yağmura tutulmuş yolcuların misaline benzer. (Bakara Suresi, 19.)

adî: sıradan, her zamanki.
aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selâm onun üzerine olsun.
ashab-ı kemal: kâmil insanlar, kemal sahipleri, olgun ve mükemmel kimseler.
âyet: Kur'ân cümlesi.
bahıs: konu.
bâliğ: ulaşmış, erişmiş.
beynennâs: halk arasında, insanlar arasında.
cihanşümul: dünya çapında, dünya ölçüsünde.
cihet-i nazım: bağlılık ve irtibat yönü.
eser-i acz: âciz eser, âcizliğin sonucu.
ezcümle: bu cümleden olarak.
habt olma: bir bahsteki bir tarafından susturulma, ağzı kapanma.
hadd-ı kemal: olgunluk haddi, kemâlât haddi.
hakir: aşağı, adî, itibarsız.
halt: münâsebetsiz söz söyleme, uygunsuz fiil veya davranış.
hasis: adî, alçak, bayağı.
hayâ: utanma, sıkılma.
İ'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtiva: içine alma, kapsama.
İnkılâp: değişme, dönüşme.
İrtibat: bağ, münâsebet.
İspat: kanıtlama, doğrulama.
itiraz: direnme, karşı koyma.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dînsiz.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
kemal: olgunluk, fazilet.
kıymet: değer.
mâkabl: geçmişteki, geçmiş bir şeyin kendinden önce olan.
mezâya: meziyetler, üstünlük vasıfları.
misâl: örnek, nümune.
muaraza: sözle karşılıklı münâcadele, söz mücâdelesi.
mugalâta: safsata, ağız kalabalığı.
muhalif: muhâlefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan.
mübareze: cenk, savaş.
mükâleme: konuşma.
nabız: damar, atardamar, bilek atardamarı.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
sıfat: vasıf, nitelik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sükût: susma, sessiz kalma.
tahaddi: meydan okuma.
temsil: benzetme, misal getirme.
tenezzül: inme, alçalma.

Arkadaş!

Acele etme, burada bir parça durmak icap eder. Onlann pek vâhî ve zayıf şüpheleri vardır. Bu şüpheler, müteselsil bazı vehimlerden neş'et etmiştir. O vehimler de, bazı mugalâtalardan husule gelmişlerdir. Onlann, Kur'ân'ın kemalini tenzil etmek için, Kur'ân'ın temsillerini insanların temsillerine kıyas etmeleri, "kıyas-ı maalfârik"tır; aralannda dünyalar kadar fark vardır.

Onlan mugalâta ile bu kıyasa sevk eden noktalar:

1. Onlar, her şeye me'lûflanna baktıklan nazarla bakıyorlar.

2. Onlar, insanın zihninin, fikrinin, lisanının, sem'inin cüz'î olduklarını ve cuz'î olduklarından, kasten ve bizzat iki şeye beraber taallûk edemediklerini nazara almışlardır.

3. Himmetin yüksek ve alçak kısımlarını tefrik eden mıkyasın, ıştıgal ve ıhtimamdan ıbaret olduğunu düşünmüşlerdir. Yani, yüksek şeylere ihtimam edenin himmeti yüksektir, alçak işlerde ıştıgal edenın himmetı alçaktır.

4. Kıymet ve azametin, himmet nispetinde olduğunu zannetmişlerdir. Hatta küçük veya alçak bır şeyı, yüksek ve büyük şahıslara isnat etmezler. Güya azîm insanlar, kıymetı olmayan şeylere tenezzul etmezler; ve zayıf, küçük bır şey, o büyük himmet ve azameti tahammül edemez.

azamet: buyukluk, ululuk, yuceliik
azım: buyuk.
bızzat: kendısı şahsen
cuz ı: kuçuk, az.
güya: sankı
himmet: çalışma, çabalama, gayret gosterme, emek sarf etme
husul: hasıl olma, meydana gelme, peyda olma
ıbaret: meydana gelen, olusan
icap: gerekme, hâlı gerekli olma
ihtimam: dikkat ve ozen gosterme
isnat: dayanma, dayandırma
ıştıgal: bır ışle uğraşma, meşgul olma
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kemal: olgunluk, fazılet.
kıyas: karsılaştırma, bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme
kıyas-ı maalfarık. bırbırine benzemeyen şeyler arasında yapılan geçersız kıyas
kıymet: deger
lisan: dıl
me lûf: alışılmış, ulfet edilmıs.
mıkyas: nispet, derece, olçu
mugalata. safsata, agız kalabalığı
müteselsil: teselsul eden, bırbırinin ardı sıra zincirleme giden
nazar: bakış, dikkat
neş et: meydana gelme, olusma, çıkma
nıspet: oran, olçu
sem': ışıtme
sevk: yonelıme, gonderme
taallûk. alâkalı, munasebetlı olma
tahammül: yuklenme, yuke katlanma
tefrık: bırbırinden ayırma, ayrı tutma
temsıl: omek, mısal
tenezzül: kendıne aykın duşen bır ışı veya durumu kabul etme, alçalma
tenzıl. kıymetten dusurme, degerinı indırme
vâhı: bos, faydasız, zararsız, ehemmıyetsız şey
vehim: zan, suphe, yanlıs ve esassız dusunce
zaif: zayıf

İşte o boş kafalılar, bu noktalara istinaden, Cenab-ı Hakkı da insanlara kıyas ederek diyorlar ki: "Allah, celâl ve azametiyle insanların konuştukları gibi nasıl insanlarla tekellüm etmeye tenezzül eder? Ve bu cüz'î ve hakir şeylerden nasıl bahseder? Azametine yakışır mı?"

Acaba o sufeha takımı, Allah'ın iradesi, ilmi kudreti gıbı sair sıfatlarının da küllî, umumî, şamil, muhit olduklarını bilmezler mi? Ve yine bilmezler mi ki, Cenab-ı Hakkın azametine mikyas, ancak mecmu âsârıdır; yalnız bir eser mıkyas olamaz! Ve yine bilmezler mı kı, Cenab-ı Hakkın tecellisine mizan olacak, kâffe-i kelimatıdır kı, eşcar kalem, denızler murekkep olsa, o kelımatı yazıp bıtıremezler (HAŞIYE) Meselâ, şems akıl, ıhtıyâr ve ırade

HAŞİYE: Bu mealdekı ayette bır mubalâğa, bır muzayede gorunur. Fakat, hakıkate, vakıa bakılırsa, ziyadelik yoktur. Çunkü, kelime, bir manayı ifade eden şeye denir. Amma nahvîlerin *lâfız* ıle takyıt ve tahsıs ettıklerı onlara mahsus bır ıstılahtır. Evet, bın kal diğerı hâl olmak üzere ıkı lısan vardır. Lısan-ı kâlın kelımatı elfaz ıse, lisan ı hâlın kelımatı da ahvaldır. Bınanaleyh, kudsî şaırın [1] وفي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ dedığı gıbı. *"Kıtab-ı kebır-ı kâınatta yaratılan herhangı bır şey Hâlık'ın azametine delâlet eden bir kelime ı hâlıyedır."* Eşcar ıle denızler, kâınat kıtabında mevcut kelımat-ı hâlıyelerın yazılmasına kâfı geldığı takdırde, o denızlerın katreleri, o ağaçların zerreleri bırer hâlî kelıme olduğundan, onların da yazılması ıçın mürekkep, kalem lâzımdır. Öyle ıse, onlar ıçın de onlar kadar başka eşcar ve denizler lâzımdır. Ve hakeza, herbir bırıncının katreleri ve kelımatı yazıldıktan sonra, ona da onun kadar ıkıncı bır takım eşcar ve denizler lâzımdır. Hâl boylece ilâğayrı n-nihaye teselsül eder gıder. Cenab-ı Hakkın kelımatı, yanı Cenab-ı Hakkın azametıne delâlet eden kelımat-ı hâlıyesı bıtmez. Demek hakıkatte [2] لَوْ تَنْفَدُ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ayetınin ıfade ettığı manada hıçbır cıhetle mübalâğa, müzayede yoktur, belkı tenakus vardır.

Mütercim Abdülmecid

1 Meşhur Arap şaırlerinden Ibnu l-Mu'tez ın bir mısraı

2. [Denizler murekkep olsa,] hatta bir o kadarını daha getırıp ılâve etsek, Rabbımın sözlerı tukenmeden o denizler tükenırdı. (Kehf Suresi, 109.)

ahval: hâller, durumlar
asâr: eserler
ayet: Kur'ân cümlesi
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahıbı olan Allah
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı, yuce Allah
cıhet: yon, sebep, vesile
cüz'î: kuçük, az
delâlet: delıl olma, gosterme, alâmet, ışaret.
elfaz: lafızlar, kelımeler
eşcar: agaçlar
hakeza: boylece, bunun gıbı
hakır: aşagı, adî, ıtıbarsız.
hâl: durum, vazıyet.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hâlî: hâl ve vazıyet ıle ılgılı
haşiye: dıpnot.
ıstılah: deyım, tabır
ıhtıyar: yaşlı.
ilagayrı'n-nıhaye: sonsuza dek, sonsuza kadar, ebedî olarak.
ırade: dıleme, ısteme, bır şeyi yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, guç
istinaden: ısrınat ederek, dayanarak
kaffe-i kelımat: kelımelerın hepsı, butunu
kâfi: yeterlı
katre: damla
kelımat: kelımeler, sozler
kelime-i hâlıye: hâl ıle ılgılı kelıme, tavrla ıfade edılen kelıme durumun anlattıgı mana.
kıyas: karşılaştırma, bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme
kitab-ı kebır-i kâınat: buyuk kâınat kıtabı.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
kudsî: mukaddes, yuce
kullî: butune aıt olan, umumî, genel.
lafız: soz, kelıme
lisan: dıl
lisan-ı hâl: hâl dılı, bır şeyın durusu ve gorunuşü ıle bır mana ıfade etmesı
lisan-ı kâl: soz ıle anlatılan mana, konuşma dılı
mana: anlam
meal: mana, anlam, mefhum
mecmu: toplam, tum
mıkyas: olçek
mızan: olçü, denge
muhıt: ıhata eden, kuşatıcı
mübalâğa: bır ışı, bır şeyı çok buyutme, abartma
murekkep: yazı yazmak, desen çızmek veya basmak ıçın kullanılan turlu renklerde sıvı madde
muzayede: artırma, zıyadeleştırme.
nahvî: nahıv ılmıyle alâkalı, sentaksla ılgılı.
sair: dıger, başka, otekı
sûfeha: sefıhler
şamil: ıçıne alan, kapsayıcı
şems: guneş
tahsıs: has kılma, ayırma.
takyıt: kayıt ve şarta baglama
tecellî: ılahı kudret ve sırların insanlarda ve nesnelerde gorunmesi. Cenab-ı Hakkın güzel ısımlerının kaınatta ve insanlarda zahır olması.
tekellüm: soyleme, konuşma
tenezzül: kendıne aykırı düşen bır ışı veya durumu kabul etme, alçalma
teselsul: zincırleme, sılsıle hâlınde bırbırnı takıp etme
vakıa: olay
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
ziyade: fazlalık.

sahibi farz edilse, ziyasını bütün âleme neşrettiği bir sırada pis, mülevves bir zerre de onun ziyasından istifade ettiği vakit, şemse karşı "Niçin bu pis, bu mülevves zerre ile meşgul oldu ve niçin ona ziyasını verdi?" diye itiraz edilebilir mi? Hâşâ! Şemsin azametine bir nakisa gelir mi? Yok.

Binaenaleyh, gayet büyük olan bu âlemi, büyük bir sanatla ve büyük bir ihtimamla halk ettiği gibi, cevher-i fert ile tabir edilen zerre de Onun destgâh-ı kudretinden çıkan bir eser-i sanatıdır. Çünkü o büyük Kudretin nazarında cevahir-i fert, yani zerrelerle nücum-i seyyare, yani gezici yıldızlar müsavidirler. Zira o büyük Allah'ın kudreti, ilmi, iradesi, kelâmı, zatî sıfatlandır; Zat-ı Akdes'e lâzımdırlar. Onlara teceddut yok, ziyade ve noksan olmaya kabiliyet yok, tagayyürleri yok ki, mertebeleri olsun. Maahaza, acz bu sıfatların zıddı olduğundan, onların içine girip oturamaz.

Binaenaleyh, kudret-i İlâhiyede zerre ile şems arasında fark yoktur. Meselâ, terazının her iki gözünde ikı güneş veya ıkı zerre bulunduğu farz edilse, aralarında müsavat ve muvazene bulunduğundan, harıçten bir kuvvet bir gözüne basarsa, öteki göz havaya kalkar. İster o gözde zerre olsun, ister güneş olsun, o kuvvete göre farkları yoktur, ikisi de birdir.

Kezalık, mumkün olan bir şeyın tarafeynı, yanı vücut ve ademi arasında terazinin gözleri gibi müsavat olduğundan, Kudret-ı Ezelıye hangı tarafa basarsa, otekı

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk, olmama.
alem: dünya, cihan.
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cevahir-i fert: atomlar, zerreler.
cevher-ı fert: ferdin cevheri, zerre, en küçük cısım, atom.
destgah-ı kudret: kudret tezgâhı.
eser-ı sanat: sanat eseri, sanat degen olan eser.
farz: var kabul etme, var sayma.
gayet: son derece.
halk: yaratma, yoktan var etme.
harıç: dışında.
haşa: asla, kat'iyen, hıç bır vakıt.
ihtimam: dıkkat ve özen gösterme.
irade: dileme, isteme, bir seyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
istıfade: faydalanma, yararlanma.
itiraz: direnme, karşı koyma.
kabiliyet: istıdat, yetenek.
kelam: söz, lafız.
kezalik: keza, bu da, öyle, böylece.
Kudret: Allah'ın bütün varlıgı çevreleyen ezeli kuvveti.
Kudret-i Ezeliye: ezeli kudret, Cenab-ı Hakkın zaman ve mekanla kayıtlı olmayan kudreti.
kudret-i İlahiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı ısler, fıller, tasarruflar.
maahaza: bununla, birlikte, böyle olmakla beraber.
mertebe: derece, basamak.
mesela: omegın.
meşgul: bir ışle uğraşan, ilgilenen.
muvazene: denge, olçu.
mülevves: kırlı, pıs, murdar.
müsavat: müsavılık, eşıtlık, her bakımdan aynı derecede olma.
müsavi: eşıt.
nakıs: noksan, eksık.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
nücum-ı seyyare: hareket halın de olan, sabıt olmayan yıldızlar.
sıfat: vasıf, nıtelik.
şems: güneş.
tabir: demek, ifade etmek.
tagayyür: hâlden hale geçme, degişme, başkalaşma.
tarafeyn: ıkı taraf.
teceddut: tazelenme, yenilenme.
vücut: var olma, varlık.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.
zat: zata aıt, zatın kendısınden olan.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
ziya: ısık, aydınlık, nur.
ziyade: çok, fazla.

taraf heba gibi havaya kalkar; güneş, sinek, zerre, bu hususta hepsi de birdir.

Hülâsa: Zerre gibi küçük şeyler veya adî fiiller, Hâlık'ın halkıyla vücuda geldiklen için, onun daire-i ilminde dâhil olduklan bedihîdir. Bu itibarla, onlardan bahsetmekte, bilbedahe, müşâhhat (münakaşa etmek) yoktur. Kur'ân-ı Kerîm, أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ[1] ayetiyle bu sırra işaret etmiştir. Yani, *halk eden Hâlık, mahlûkunu bilmez mi? Ve bilmemesinin imkânı var mı? Öyle ise, mahlûkundan niçin bahsetmesin ve niçin mahlûkuyla konuşmasın?*

Ikinci Mugalâta: Onlar, "Kur'ân'ın üslûpları ve şivesı altında bir insanın timsali görünür," diyorlar. "Çünkü, Kur'ân'da bahsedilen adî işler ve hakir şeyler, insanlann arasında yapılan muhavere ve konuşmalar gibıdır."

Bu cahil henfler bilmezler mi ki, soylenilen bir kelâm, bır cihetten mütekellimine bakarsa, birkaç cihetten muhatabına bakar. Çünkü, muhatabın ahvalini nazara almak lâzımdır ki, söylenilen söz o ahvalin iktizası üzerine soylensın. Bınaenaleyh, Kur'ân'ın muhatabı beşerdır. Kur'ân'ın maksadı da tefhımdir, yani beşerin bilmediği şeylen bildırmektır. Buna bınaendır kı, belâgatın ıktızası üzerine Kur'ân, beşerin hissıyatıyla memzuç olan üslûplannı gıyer ve şıvesıyle soyler kı, beşenn fehmı soylenılen sözden tevahhuş edip ürkmesin. Evet, yüksek bir insan, bır çocukla konuştuğu zaman çocukların şıvesıyle

1. Mülk Suresi, 14.

adî: sıradan, her zamankı
ahval: haller, durumlar
ayet: Kur'an cumlesi
bahıs: konu
bedihî: delılsız, açık olan, besbelli, aşıkar
belâgat: sôz ve yazıda sanatlı ve tesirlı ıfade, sozun guzel olmakla beraber yerınde, hâl ve makama uygun olması
beşer: insan, ınsanlık.
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
binaen: -den dolayı, bu sebepten
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne.
cahil: bılgısız, bılmeyen, habersız
cihet: yan, yon, taral
dâhil: ıçınde, ıçerı gırmış.
daire-i ilim: ılım dairesi.
fehım: anlama, anlayış, kavrayış.
fiil: ış, hareket
hakir: aşağı, adî, ıtıbarsız.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
halk: yaratma, yoktan var etme.
heba: ince toz.
hıssıyat: hisler, duygular
hususi: mevzu, konu
hülâsa: kısaca, ozet.
ıktıza: gerek, luzum
ıtıbarı: bakımdan, sebepten
kelam: soz, konuşma
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
memzuç: bıtışık, karışık, karışmış, birbınne mezcolmuş.
mugalâta: delılsız veya uyduruma delıllere dayandırılan munakaşa
muhatap: kendısıne hıtap olunan, söz soylenilen kımse.
muhavere: konuşma, sohbet etme
munakaşa: tartışma
müşâhhat: kavga etme, nıza çekişme
mütekellimîn: konuşanlar
nazar: bakış, dıkkat.
sır: gızlı mana, çıkan anlam
şıve: soyleyış, telaffuz, tarz, tavır, uslûp
tefhım: bıldırmek, bıldırılme, tebhığ.
tevahhuş: korkulu bır şekılde emın olmayarak bakma
tımsal: resım, suret, şekıl
üslûp: tarz, yol, bıçım, usul, stıl
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom.

konuşursa, çocuğun zihnini okşamış olur. Çocuğun fehmi, onun çat pat söylediği sözlerle ünsiyet peyda eder, söylediklerini dinler ve anlar. Aksi hâlde, o insanla o çocuk arasında bir malûmat alışverişi olamaz. Allah ile beşer arasındaki ahz ve itâlar da böyledir. Eğer Cenab-ı Hak beşere itâ edeceği malûmatı beşerin terazisiyle tartıp vermezse, beşer kat'iyen ne bakar ve ne de alır. Çünkü, beşer ancak alışmış olduğu terazisinin dilinden anlar, bu fennî terazilerin dilinden anlamaz.

Sual: Hakıkaten, eşyanın hakareti hıssetı kudretin azametine, kelâmın nezahet ve nezaketine münafîdir?

Cevap: Bazı şeylerde veya ışlerde görünen hakaret, çırkınlik, eşyanın mülk cihetine aittir. Yani dış yüzüne nazırdır ve bizim nazarımızda öyle görunur. Ve bunun için, eşya ile Yed-i Kudret arasına perde olarak esbab-ı zahiriye vaz edilmıştir ki, sathî nazarımızda Yed-i Kudretin o gıbı eşya ile mübaşereti görünmesin. Fakat melekût cihetı, yani ıç yüzu ise şeffaf ve yuksektir. Kudretın taallûk ettiği bu cıhette hıçbır şey kudretin taallûkundan harıç değildir.

Evet, azamet-i İlâhiye esbab-ı zahiriyenin vaz'ını iktıza ettiği gibi, vahdet ve izzet-ı ilâhiye de kudretin bütün eşyaya şumulunu ve kelâmın her şeye ihatasını iktıza ederler.

Maahaza, bır zerre üstunde zerrelerle yazılan bır Kur'ân, sahife-i semada yıldızlarla yazılacak Kur'ân'dan hüsunde (güzellik) aşağı değildir.

ahz: alma, alınma
aksi: ters, zıt.
azamet: buyukluk, ululuk, yucelik
azamet-i İlâhiye: Allah ın buyukluğu
beşer: insan, insanlik.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yuce Allah
cihet: yan, yon, taraf
esbab-ı zahiriye: gorunurdekı sebepler
fehim: anlama, anlayış, kavrayış
fennî: fenne mensup, fenle ilgili olan
hakaret: küçukluk, horluk.
hakikaten: doğrusu, gerçekten
harıç: dışında
hisset: alçaklık.
ihata: kuşatma, ıçıne alma
iktıza: gerek, luzum
ıta: verme, bahşetme, ihsan etme
itâ: verme, bahşetme, ihsan etme
İzzet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın sonsuz izzetı, yuce şerefi
kat'iyen: kat'i olarak, kesin olarak, kesinlikle
kelam: söz, lafız
kudret: Allah ın butun varlığı çevreleyen ezeli kuvvetı
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
malumat: bilgıler, bilinen şeyler
melekût: bır şeyın ıç yuzu, hakıkatı, aslı
mübaşeret: bır ışe başlama, girişme, tutuşma, bulaşma, temas
mülk: sahip olunan, üzennde tasarruf hakkı bulunan her şey
munafi: zıt, aykın
nazar: bakış, dikkat.
nazır: nazar eden, bakan
nezahet: nezıhlik, temızlik, paklık
peyda: kurma, sağlama
sahife-i semaviye: gok sayfası
sathî: yuzeysel
suali: soru
şeffaf: saydam
şümul: ıçıne alma, kapsam.
taalluk: alakalı, munasebetlı olma
terazi: muvazene, denge
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dostluk.
vahdet: bırlık ve teklık
vaz': yaratma, var etme, koyma, yerleştırme
Yed-i Kudret: kudret elı, her şeyı tutan Allah ın kudret elı
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

Ve keza, (HAŞİYE 1) bir sivrisineğin yaratılışı, sanatça filin hilkatinden dûn değildir. Kelâm sıfatı da aynen kudret sıfatı gibidir. Bir çocukla konuşup söz anlatmak, bir feylesofla konuşmaktan aşağı değildir.

Sual: Şu temsillerde görünen hakaret-i zahiriye neye aittir?

Cevap: O gibi hâller temsil getirene ait değildir, ancak *mumessel-i leh*'e aittir. Yani, kıme ve ne şeye temsil getirilmişse, ona aittir.

Zaten kelâmın güzelliği, belâgati, mümessel-i lehe mutabakatı nispetindedir. Evet, bir padışah, bir çobana çobanlara mahsus bir aba, bir palto ve kelbine de bir kemik verirse, "Padışah iyi yapmadı" diye kimse itiraz edemez. Çünkü her şeyi lâyığına vermiştir.

Binaenaleyh, *mumessel-i leh* ne kadar hakir olursa, temsili de o kadar hakir olur; ve ne kadar büyük olursa, temsili de o kadar büyük olur. Evet, sanemler pek adî, hakir olduklarından, Cenab-ı Hak, sineği (HAŞİYE 2) onlara

HAŞİYE 1: Sivrisineğin başında mızrak gibi hortum vardır. Filin başına konar, hortumunu filin hortumuna batırır, fil kaçmaya başlar, hiçbir surette elinden kurtulamaz. Demek, Cenab-ı Hak sivrisineği file galip ve hâkim kılmıştır. Binaenaleyh, hilkatçe dûn ise de, cesaret hususunda faiktir.

Mütercim Abdülmecid

HAŞİYE 2: Bir Arabînin taptığı bir sanemi varmış. Bir gün ibadete gitmiş. Bakmış ki, bir tilki sanemin başına bevletmiş. Bu hâli görünce, (1) ارب يبول الثعلبان برأسه demekle, sanemi kırmış atmış. Demek sanemlerin hakaretinden, yalnız sinekler değil, tilkiler de başlarına çıkar, telvis eder.

Mütercim Abdülmecid

1. Başına tilkinin bevl ettiği bir şey rab olur mu?

aba: yünden yapılmış kaba kumaş.
adî: bayağı, aşağı, değersiz.
Arabî: Arap kavmine mensup.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
bevl: idrar, sıdık, çış.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dûn: altta, aşağıda.
faik: üstün, seçkin, ilen yüksek.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
hakaret: küçükluk, horluk.
hakaret-i zahiriye: görünürdeki değersizlik, dışından bakılınca göze çarpan küçük, önemsiz ve değersiz olma durumu.
hakim: hükmeden.
hakir: aşağı, adi, itibarsız.
haşiye: dipnot.
hilkat: doğuştan gelen vasıf, yaratılıştan olan.
husus: mevzu, konu.
İtiraz: direnme, karşı koyma.
kelâm: Allah'ın zâtından, sıfatlarından ve fiillerinden ve İslâm inanç esaslarından bahseden ilim.
kelp: köpek.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
lâyık: uygun, yakışır, munasip.
mızrak: uzun saplı, ucu sivri demirli harb aleti, kargı.
mutabakat: uyma, uygunluk, birbirini tutma.
mümessel-i leh: hakkında temsil getirilen.
mütercim: tercume eden, bir dilden başka bir dile çeviren, tercüman, çevirmen.
nispet: oran, değer.
sanem: put, Allah'tan başka tapınılan şey.
sıfat: vasıf, nitelik.
sual: soru.
suret: biçim, şekil, tarz.
telvis: bulaştırma, kirletme, pisletme.
temsil: örnek, misal.

musallat kılmıştır. Ve ibadetlen de o kadar çirkindir ki, نَسْجُ الْعَنْكَبُوتِ ile, yani *örümceğin ağıyla* tabir edilmiştir.

Üçüncü Mugalâta: Onlar diyorlar ki: "Hakikatı izhar etmekte, aczı ıma eden bu gibi temsilâta ne ihtiyaç vardır?"

Elcevap. Kur'ân'ı inzal etmekten maksat, cumhur-i nâsı irşat etmektir. Cumhur ise avamdır. Avam-ı nâs, çıplak olan hakaıkı göremez, ulfet peyda etmediklen akliyat-ı mahzayı ve mücerredatı fehimleri alamaz. Bunun ıçın, Cenab-ı Hak, lutuf ve ihsanıyla, hakikatleri onlann ülfet ettikleri bir libasla, bir şıve ıle göstermiştir ki, tevahhuş edıp ürkmesinler. Bu bahıs, müteşabıhat bahsinde geçmiştir.

Bu ayetin cümleleri arasında irtibata gelelim:

Evet,[1] إِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا

cümlesi onların irad ettikleri aşağıdaki müteselsil itırazlan reddediyor.

1. Allah'ın beşerle konuşmasında ve onlara kahır ve itap etmekte ve onlardan şikâyet etmekte ne hikmet vardır? Hâlbuki, bu gibi şeylerden anlaşılır ki, âlemde insanın da başka bir tasarrufu, bir tesiri vardır.

2. Insanlar arasında cereyan eden konuşmalar gıbı temsillerin getirilmesi. Zira, bu, Kur'ân'ın beşer kelâmı olduğuna alâmettir.

1- Şüphesiz ki Allah sıvrısinekte veya ondan daha küçüğüyle misal vermekten çekinmez. (Bakara Suresi 26.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
akliyat-ı mahza: sadece akıl yolu ile bulunabilen tutarlı mantıkı düşünce ve fikirler.
alamet: belırtı, işaret, iz.
alem: dünya, cıhan.
avam: halkın büyük kısmı, umum, herkes. "havas"ın zıddı.
avam-ı nas: insanların ılmî irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanlan.
ayet: Kur'ân cumlesi.
bahis: konu.
beşer: insan, insanlık.
cereyan: olma, meydana gelme.
cumhur: halk, ahalı, umum, topluluk.
cumhur-ı nâs: insanların çoğunluğu.
fehim: zekı, anlayışlı, akıllı, kavrayışlı.
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler.
hakikat: gerçek, doğru.
hikmet: Ilâhî gaye, gızlı sebep.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf.
ıma: dolaylı, ustu kapalı ifade etme.
inzal: Allah ın emrlerinin peygamberlere indırılmesi.
irad: getırme, soyleme.
irşat: doğru yolu gosterme, gafletten uyandırma.
irtibat: bag, munasebet.
itap: azarlama, rencide etme.
ıtıraz: dırenme, karşı koyma.
ızhar: gosterme, açıga vurma.
kahır: buyuk eziyet, cefa, zulüm.
kelam: soz, konuşma.
libas: kıyafet, gıysı.
lutuf: guzellik, hoşluk, ıyılık, ıhsan.
maksat: kasredılen şey, gaye.
mugalata: delılsız veya uydurma delıllere dayandınlan munakaşa.
musallat: fazlasıyla uzerine gıden, rahatsız eden, aşın derecede satasan, sık sık rahatsızlık veren.
mücerredat: soyut kavramlar.
müteselsil: teselsul eden, bırbırının ardından gelen, zincırleme gıden, zincırleme.
müteşabıhat: Kur'ân-ı Kerım'ın manası açık olmayan ayetlerı, müteşabıh ayetler, mecazî manaya elvenşlı ayetler.
peyda: kurma, sağlama.
şive: soyleyış, relâfuz.
tabır: demek, ifade etmek.
tasarruf: ıdare, kullanım.
temsil: ornek, mısal.
temsilat: temsıller, ornekler.
tevahhuş: yalnızlaşma, vahşıleşme, yabancılaşma.
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.

3. Kelâmın arkasında, üslûpların arasında insanın timsali görünür.

4. Hakaık, temsilâtla tasvir ediliyor. Bu ise, hakikatı izhar etmekten âciz olduğuna delâlet eder.

5. Getirilen temsiller, adî temsillerdir. Bu ise, mütekellimin zihni inhisar altında olduğuna emaredir.

6. Hakir ve kıymetsiz şeylerden temsiller getiriliyor. Bu da mütekellimin zayıf olduğuna delildir.

7. Getirilen temsillere mecburiyet olmadığından, terki zikrinden evlâdır.

8. Bilhassa, ehl-i ızzetın hayâ ederek tenezzul etmedikleri şeylerden temsil getirilmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm, bu itiraz silsilesini,

(1) ...إِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا (ilâahır) cumlesiyle, bir darbede kırmış ve yıkmıştır.

1. Eşyanın iç yüzleri yüksek ve şeffaf olduğundan, bu yüzlerden bahsetmek azamet ve celâle münafi olmadığı gibi; ulûhiyetin iktizası üzerine, dış yüzleri çirkin görünenlerin bahsedilmekten, zikredilmekten hariç tutulmaları, ulûhiyet kanununa muhaliftir. Çünkü bir hâkim, teb'asından Çingeneleri hukuk-i medeniyeden ihraç etmez.

2. Belâgat ve hikmetin iktizası üzerine, hakir manaları ifade için hakir temsillerin zikrinde bir muhalefet yoktur.

1 Şüphesiz ki Allah sivrisinekle veya ondan daha küçüğüyle misal vermekten çekinmez. (Bakara Suresi 26.)

adî: sıradan, her zamanki
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
bilhassa: özellikle
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yüceliik.
darbe: vuruş, vurma, çarpma.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
delil: kanıt, tanık, burhan
ehl-i ızzet: ızzetli, değerli olanlar, şeref sahipleri
emare: alâmet, belirti, nişan
evlâ: daha uygun, daha layık, daha iyi
hakaık: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakîkat: gerçek, doğru
hâkim: memleketi idare eden, hükümdar
hâkir: itibarsız, değersiz.
hariç: dışında
hayâ: Allah korkusu ile günahtan kaçınma
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
hukuk-ı medeniye: medenî hukuk
İhraç: dışarı çıkarma, atma
İktıza: gerek, lüzum.
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar
inhısar: yalnız bir şeye ait kılma, tekelleşme
İtiraz: direnme, karşı koyma
kelâm: söz, lâfız.
kıymet: değer
mana: anlam
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik durumu, zorunluluk.
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık.
muhalif: zıt, aykırı
munafi: zıt, aykırı.
mütekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs
silsile: sen, dizi
şeffaf: saydam
tasvir: betimleme, başka bir ifade ile anlatma.
tebaa: uyruk, bir devletin idaresi altında bulunanlar
temsil: örnek, misal
temsilât: temsiller, örnekler
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
timsal: resim, suret, şekil
uluhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kanattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
uslup: tarz, yol, biçim, usul, stil
zihin: hafıza, bellek.
zikir: anma, bildirme

3. Adî temsillerde bir beis yoktur; terbiye ve irşat öyle ister.

4. İnayet-i İlâhiyenin iktizası üzerine, hakaik temsilâtla tasvir edilir.

5. Rububiyet ve terbiyenin iktizasına binaen, insanlar kendi aralarında cereyan eden muhavereleri, üslûpları, şiveleriyle irşat etmek lâzımdır.

6. Hikmet ve nizamın iktizası üzerine, Cenab-ı Hakkın insanlarla konuşması zarurîdir.

Hulâsa: Cenab-ı Hak, insanlara cüz-i ihtiyârî vermekle, onları âlem-i ef'ale mastar yaptı. O âlem-i ef'ali bir nizam altına almak üzere kelâmını, yani Kur'ân'ını da o âlem-i ef'ale gönderdi. Binaenaleyh, tanzif ve tanzim için yapılan İlâhî bir program, itirazlara mahal olamaz.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ (1)

Bu cümleyi evvelki cümle ile bağlayan alâkaya gelince:

Evvelki cümledeki hükmü ispat için bu cümle, bir delilin yolunu gösteriyor ve zihne gelen vehimleri de defediyor. Şöyle ki:

Her kim inayet-i ezeliye ile rububiyet-i İlâhiyeyi göz önüne getirip Allah canibinden kudretin azametî altında bakarsa, *bauda* ve emsaliyle getirilen temsillerin belâgat kanunlarına muvafık ve Cenab-ı Hak'tan hak olduğunu

1. İman edenler onun Rablerinden gelen hak olduğunu bilirler. (Bakara Suresi, 26.)

adî: sıradan, her zamanki
alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alem-i ef'al: fiiller âlemi, ameller âlemi
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
bauda: sivrisinek.
beis: sakınca, mahzur
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
binaen: -den dolayı, bu sebepten
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
canip: yan, yön, cihet, taraf
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cereyan: olma, meydana gelme
cüz-i ihtiyârî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüzî irade
def: kovma, uzaklaştırma
delil: kanıt, tanık, bürhan
emsal: benzerler
evvel: önce
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hüküm: emir, bir konu hakkında verilen karar
hülâsa: özet
iktıza: gerek, lüzum
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
inayet-i ezeliye: zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hakkın yardımı, inayeti
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ispat: kanıtlama, doğrulama
itiraz: direnme, karşı koyma
kelâm: söz, lafız.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahal: yer
mastar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel
muhavere: konuşma, sohbet etme
muvafık: yerinde, uygun, uyar, münasip
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun
resul: elçi, Allah'ın elçisi, haberci, peygamber
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği
şive: söyleyiş, telâffuz
tanzif: temizleme
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tasvir: betimleme, başka bir ifade ile anlarma
temsil: örnek, misal.
temsilat: temsiller, örnekler
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
üslûp: tarz, yol, biçim, usûl, stil.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.

tasdik eder. Fakat, her kim nefsinin emri altında mümkinatı nazara alarak bakarsa, şüphesiz vehimler onu havalandırır, dalâletin bataklığına atar.

Bu iki taife insanların meseli, iki şahsın meseline benzer ki: Onlardan birisi yukarıya, diğeri aşağıya gider. Her ikisi de pek çok su arklarını görürler. Yukarıya giden şahıs, doğru çeşmenin başına gider, suyun menbaını bulur, tatlı, temiz bir su olduğunu anlar. Sonra o çeşmeden teşaub edip dağılan bütün arkların temiz ve tatlı olduklarına hükmeder ve hangi arka tesadüf ederse, tatlı ve temiz olduğunda tereddüt etmez. İşte bu itibarla, kendisine vehimler tasallut etmezler. Aşağıya giden öteki şahıs ise, arklara bakar. Suyun menbaını göremediğinden, her rast geldiği ark suyunun tatlı olup olmadığını anlamak için delillen, emareleri aramaya mecbur olur. Bundan dolayı vehimlere maruz kalır. Edna bir vehim o kafasızı yoldan çıkarır.

Yahut, o iki taifenin misali, ellerinde bir âyine bulunan iki şahsın misaline benzer ki, birisi âyinenin şeffaf yüzüne bakar, içinde kendisini gördüğü gibi çok şeyleri de görebilir, öteki adam ise âyinenin renkli yüzüne bakar, bir şey anlayamaz.

Hülâsa: Allah'ın sun'una, ef'aline, kelâmına, temsilâtına, üslûplarına, inayet ve rububiyetini mülâhaza etmekle beraber, Allah'ın canibinden bakmak lâzımdır. Bu bakış da ancak nur-i imanla olur. Bu itibarla, vehimler olsa bile, ancak örümcek ağının kıymet ve kuvvetinde olur.

âyine: ayna
cânip: yan, yön, cihet, taraf
dalalet: azgınlık, sapıklık.
delil: kanıt, tanık, burhan
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
ef'al: fiiller, işler
emare: alâmet, belirti, nişan
hukum: karar vermek, öyle olduğuna inanmak.
hulasa: kısaca, özet.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
itibar: bakımdan, sebepten
kelam: ilâhi söz.
kıymet: değer
maruz: uğramak, etkilenmek.
menba: kaynak.
mesel: örnek, benzer, numune.
misal: benzer, örnek.
mülâhaza: dikkatle ve tefekkürüyle, inceden inceye düşünme.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dahilindekiler, olabilir şeyler
nazar: dikkat.
nefis: kötü vasıflan kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nur-ı iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalb ve fikir aydınlığı.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sun': iş, eser
şeffaf: saydam
taife: takım, grup.
tasallut: son derece rahatsız etme, musallat olma
tasdik: doğrulama, onaylama
temsilât: temsiller, örnekler
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
tesadüf: rast gelme.
teşaub: şubelenme, şubelere ayrılma
üslup: tarz, yol, biçim, usul, stil
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.

Eğer mümkinat cihetinden cüz'î fiknyle müşteri nazanyla bakarsa, zayıf bir vehim bile onun nazannda bir dağ gibi olur. Cudi Dağını gözün rü'yetinden meneden sineğin kanadı gibi zayıf, küçük bir vehim de, hakîkati onun gözünün gormesinden setreder.

(1) ...وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا... ilâahir...

Bu cümlenin evvelki cümle ile cihet-i irtibatı:

Evet, temsilât-ı Kur'ânıyedeki hikmeti fehmetmek ıçın Allah canibinden nur-i imanla bakmak lâzım olduğuna evvelki cümle ile işaret edilmiştir. Bu cümlede ise, mezkûr temsilâttakı hıkmetın adem-ı fehmini ıntaç eden ve aynı zamanda evham ve bahaneler yuvasına giden yol gösterilmiştir. Şöyle ki:

Alçak nefis tarafından her şeyi karanlıklı gösteren küfur zulmetıyle temsilât-ı Kur'ânıyeye bakan olursa, tabîî o temsilâtın hıkmetini anlayamaz, evhama kapılır. Kalbindeki marazın yardımıyla, her vehim onun nazarında bir dev kesilir; tarik-ı hakkı kaybeder, tereddütlere maruz kalır. Sonra ıstıfhama, yanı sorup sual etmeye başlar, içinden çıkamaz. En nihayet, ış inkâra dayanır, ınkânn içinde kalır. Kur'ân-ı Kerîm, ıhtisar ve kinaye tarıkıyla, onlann ınkân tazammun eden ıstıfhamlarına (2) مَاذَا أَرَادَ اللهُ بِهٰذَا مَثَلاً cümlesıyle işaret etmıştır. Ve bu

1- Amma kafirler ise... (Bakara Suresi 26.)

2- Allah bu gibi hakır misalle neyi kastetmişsin? (Bakara Suresi 26.)

adem-i fehm: anlayıştan yoksun olma, anlayışsızlık.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ilen surulen uydurma sebep.
canip: yan, yon, cihet, taraf.
cihet: yon.
cihet-i irtibat: irtibat sebeplerı, tarafları, bağlanma yonu, aradakı benzeyış ve münasebet.
cüz'î: kuçuk, az.
dev: masallardakı korkunç, ın ve kuvvetlı olan hayalı yaratık.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
evvel: once.
fehmetmek: anlamak, kavramak, ıdrak etmek.
hakıkat: gerçek, dogru.
hıkmet: Ilâhî gaye, gizli sebep.
ıhtisar: kısaltma, ozetleme.
ilaahir: sona kadar, sonuna kadar.
inkar: Allah'ın varlıgına, bırlıgıne inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ıntaç: netice verme, sonuçlandırma.
ıstıfham: soru sorup anlama, sorup anlama.
ıstıfham: zıhnı ışgal eden soru.
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatan soz.
kufur: ımansızlık, dınsızlık.
maraz: hastalık.
maruz: uğramak, etkılenmek.
men: yasak etme, engelleme.
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, ımkân dahılındekıler, olabılır şeyler.
muşteri: bır şeyi satın alan veya satın almaya talıp olan kımse, alıcı.
nazar: bakış, dikkat.
nihayet: en sonunda.
nur-i iman: iman nuru, Allah ın varlıgına, yaratıcılıgına inanmadakı gonul, kalb ve fikır aydınlıgı.
rü'yet: gorme, bakma, seyretme.
setr: ortme, kapama, gizleme.
sual: soru.
tabıı: elbette, şuphesız.
tarık: yol.
tarık-ı hak: hak ve hakıkat yolu.
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma.
temsılat: temsıller, ornekler.
temsılat-ı Kur'anıye: Kur'ân ın verdıgı temsıller, mısaller.
tereddüt: kararsızlık, şuphede kalma.
vehim: zan, suphe, yanlış ve esassız dusunce.
zulmet: karanlık.

işaret içindir ki, evvelki cümlede mezkûr [1] يَعْلَمُونَ 'ye mutabakat için, burada [2] لَا يَعْلَمُونَ 'nın zikri lâzım iken, [3] مَاذَآ أَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًا (ilâahir) denilmiştir

[4] يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا Bu cumle, onlann temsilâtının sebebini, ille-i gaiyesini anlamak üzere, [5] مَاذَآ ile yaptıkları ıstıfhama cevaptır. Fakat, Kur'ân-ı Kerîm, usul ittihaz ettiği icaz ve ihtisara binaen, temsilâtın akıbetini, yanı temsılâta terettüp eden dalâlet ve hıdayetı, ille-ı gaıye menzilesinde göstermiştir

Evet, dalâlet ve hidayet, temsilâta illet olamaz. Eğer illet olsa cebır olur. Ancak, temsılâtın sebep ve ille-ı gaıyesi, cumhur-i avamı ikaz ve irşattır Sanki onlar, "Nıçin böyle oldu? Nıçın ı'caz bedihî olmadı? Nıçın Allah'ın kelâmı olduğu zarurî olmadı? Nîçin bu temsilât yüzünden vehımlere meydan venldi?" dıye bırçok sualleri ortaya çıkardılar Kur'ân-ı Kerîm, يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا cümlesiyle o sual kümesini dağıttı. Şöyle ki·

O temsilâtı nur-i iman ile tefekkür edenin nur-ı imanı inkişaf eder, kuvvet bulur; kufur zulmetiyle ve tenkit hırsıyla bakanın da zulmeti ziyadeleşır ve gözü kör olur Çunkü, nazarîdır, bedihî değildir.

Evet, bu temsilât, temız ve yuksek ruhlan, mulevves ve alçak ruhlardan tefrik içindir. Bu da, yüksek istıdatları neşvünemalandırmakla pıs ıstıdatlardan temyız içındır.

1 Bilirler (Bakara Suresi 26)
2 Bilmezler
3 Allah bu gibi hakır misalle neyi kastetmıştır? (Bakara Suresi 26)
4. Allah bu misalle birçoğunu saptınr birçoğunu da onunla doğru yola iletir (Bakara Suresı 26)
5 Neyi? (Bakara Suresi 26)

akıbet: nihayet, son
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan aşıkar
binaen: den dolayı, bu sebepten
cebir: zor zorlama baskı yapma
cumhur-ı avam: avamın cumhuru halkın çoğunluğu
dalâlet: azgınlık, sapıklık.
evvel: önce
hırs: aşın istek, şiddetli arzu fazla isteme
hıdayet: doğru inanç ve yaşayış uzere olmak.
icaz: az sozle çok mana ıfade etme
I'caz: mu cızelık, insanlann benzenni yapmaktan acız kaldıklan şeyı yapmak.
ihtısar: kıseltma ozetleme.
ikaz: uyan
ilâahir: sona kadar sonuna kadar
ille-ı gaiye: gerçekleştınlmesı, meydana gelmesı ıcın çaba harcanan şey amaç ideal
illet: sebep
ınkışaf: ortaya çıkma gelişme
irşat: doğru yolu gösterme gafletten uyandırma
istıdat: kabılıyet yetenek
ıstıfham: zihnı ısgal eden soru
ittıhaz: edınme kabul etme
kelâm: soz lâfız
kufur: ınansızlık, dınsızlık.
menzile: mertebe
mezkûr: zikredilen adı geçen, anılan
mutabakat: uyum
mulevves: kırlı pıs karışık düzensız
nazarî: nazar ile ılgılı bakışla ılgılı.
neşvünema: yayılıp gelişme buyuyup gelişme büyume boy atma yetişme gelişme.
nur-ı iman: iman nuru, Allah ın varlığına yaratıcılığına ınanmadakı gonül kalb ve fikır aydınlığı.
sual: soru
tefekkür: denn düşünme eşyanın hakıkatını yaratıcının sırlannı kavramak ve ıbret almak ıçın zıhnen ve kalben düşunme.
tefrik: birbinnden ayırma seçme ayırdetme ayn tutma
temsilât: temsiller omekler
temyız: inceleyip seçme ayırdetme
tenkıt: eleştırme
terettüp: sıralanma sırasında olma sırası gelme
usul: metot, düzen
vehım: zan şuphe yanlış ve esassız dusunce
zarurî: mecburî zorunlu ister istemez
zikir: anma bildırme
ziyade: Artma çoğalma
zulmet: karanlık Allah ın nurundan mahrum olma hâlı.

Bu dahi, sağlam fıtratlan mücahedeyle bozuk ve hasta fıtratlardan ayırmak içindir. Bunu da imtihan-ı beşer istilzam ediyor. Bunu dahi sırr-ı teklif iktıza etmiştir. Teklif ise saadet-i beşer içindir. Saadet ise tekemmülden sonradır.

Sual: Diyorsun ki, "Teklif, saadet içindir." Hâlbuki, ekser-i nâsın şekavetine sebep, tekliftir. Teklif olmasaydı, bu kadar tefavüt-i şekavet de olmazdı?"

Cevap: Cenab-ı Hak, verdiği cuz-ı ihtiyârî ile ef'al-i ihtiyâriye âlemini kesbiyle teşkil etmeye insanı mükellef kıldığı gibi; ruh-i beşerde vedia olarak ekilen gayr-ı mutenahi tohumlan sulamak ve neşvünemalandırmak için de beşeri teklif ile mukellef kılmıştır. Eğer teklif olmasaydı, ruhlardaki o tohumlar neşvünema bulamazdı.

Evet, nev-i beşerin ahvaline dikkatle bakılırsa, görülür ki; ruhun manen terakkisini, vicdanın tekâmulunu, akıl ve fikrin inkişaf ve terakkisini telkih eden, yani aşılayan şeriatlardır, vucut veren tekliftir, hayat veren peygamberlerin gönderilmesidir, ilham eden dinlerdir. Eğer bu noktalar olmasaydı, insan hayvan olarak kalacaktı ve insandaki bu kadar kemalât-ı vicdaniye ve ahlâk-ı hasene tamamen yok olurlardı.

Fakat, insanların bir kısmı, arzu ve ihtiyânıyla teklifi kabul etmiştir. Bu kısım, saadet-i şahsiyeyi elde ettiği gibi, nev'ın saadetine de sebep olmuştur.

ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy
ahval: haller, durumlar
alem: dünya, cihan
arzu: istek, heves, niyet.
beşer: insan, insanlık.
cüz-i ihtiyârî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüz'i irade
ef'al-i ihtiyâriye: kişinin kendi isteğiyle yaptığı işler, kişinin kendi ihtiyârı fiilleri
ekser-i nâs: insanların çoğu
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
gayr-ı mutenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
ihtiyar: irade, tercih
iktıza: gerek, lüzum.
ilham: içe, gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
imtihan-ı beşer: insanın imtihanı
inkişaf: gelişme.
istılzam: gerektirme
kemalat-ı vicdaniye: vicdana ait kemalat, vicdanı ve ruhi olgunluk ve mükemmellikler
kesb: çalışarak elde etme, çalışarak kazanma
manen: mana bakımından, manaca
mücahede: savaşma, mücadele, uğraşma, çaba, gayret
mukellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
neşvünema: yayılıp gelişme, büyüyüp gelişme, büyüme, boy atma, yetişme, gelişme
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: çeşit, tür
ruh-ı beşer: insan ruhu.
saadet: mutluluk.
saadet-ı beşer: insanın mutluluğu, insanın saadeti.
saadet-ı şahsiye: bir kişinin kendi mutluluğu
sırr-ı teklif: teklif sırrı, insanların dünyaya gelip Allah tarafından vazifelendirilmelerinin sırrı
sual: soru
şekavet: sıkıntı ve işkence altında kalmak, kötü duruma düşme
şeriat: Allah'ın emri, İlâhî kanun
tekamul: kemal bulma, kemale erme, olgunlaşma
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
teklif: Allah'ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi
telkih: aşılama, aşı yapma
terakki: ilerleme, gelişme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme
vedia: emanet, saklanılmak ve korunmak üzere bırakılan şey
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevi his
vücut: var olma, varlık

Amma insanlann büyük bir kısmı, ihtiyârıyla küfrü kabul ve tekâlif-i İlâhiyeyi reddetmişlerse de, teklifin bazı nevilerinden süzülen terbiyevî, ahlâkî vesaire güzel şeyleri aldıklarından, teklifin o nevilerini zımnen ve ıztıraren kabul etmiş bulunurlar. İşte bu itibarla, kâfirin her sıfatı ve her hâli kâfir değildir.

Sual: İnsanlardan büyük bir kısmın şekaveti meydanda iken, yalnız küçük bir kısmın saadeti nasıl nev'ın saadetine sebep olur ki, "Şeriat rahmettir" diyorsunuz? Hâlbuki nev'ın saadeti, ya bütün efradın veya kısm-ı ekserîsinin saadetiyle olabilir.

Cevap: Altına yüz yumurta bırakılan tavuk, o yumurtadan yirmisini civciv çıkarıp seksenini ifsat etse, bu tavuk, yumurta nev'ine hizmet etmiş olur. Çünkü, bir civciv, bin yumurtanın annesi olabilir.

Veya yüz tane çekirdek toprağa ekilse ve suyla sulanıp, bilahare yirmisi neşvünema bulup hurma ağacı olsa ve sekseni çürüyüp mahvolsa, yirmi çekirdeğin sümbüllenip ağaç olmasına sebep olan su, elbette çekirdek nev'ine hizmet etmiş olur.

Veyahut, bir maden ateşte eritilse, beşte biri altın, mütebakisi toprak çıksa, elbette ateş o madenin kemaline, saadetine sebep olur.

Binaenaleyh, teklif de insanların beşte birini kurtarsa, o beşte birin saadet-i nev'iyeye sebep ve amil olduğuna kat'iyetle hükmedilebilir.

ahlâkı: ahlâkla ilgili, ahlâka ait.
amil: sebep etken.
amma: ama lâkin, ancak.
bilahare: sonra, sonradan, sonraları.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
efrat: fertler.
hizmet: görev yapma, vazife alma.
hizmet: görev, vazife.
hükum: karar vermek, öyle olduğuna inanmak.
ıztırar: mecburiyet, zorunluluk, çaresizlik, ihtiyaç.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
İhtiyarî: irade ile, kendi isteği ile seçerek ve hareket ederek.
itibar: bakımdan, sebepten.
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden, dinsiz.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kısm-ı ekseri: çoğu kısmı, büyük çoğunluğu.
küfür: Allah'ın varlığına birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
maden: öz, cevher.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mütebaki: geri kalan kısım.
neşvünema: yayılıp gelişme, büyüyüp gelişme, büyüme, boy atma, yetişme, gelişme.
nevi: çeşit, tür.
nevi: çeşit.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet: mutluluk.
saadet-i nev'iye: türün mutluluğu.
sıfat: vasıf, nitelik.
sual: soru.
şekavet: şaklık, eşkıyalık, haydutluk.
şeriat: İslam dini ve prensipleri.
tekâlif-i İlâhiye: İlâhî teklif, Allah'ın yüklediği sorumluluklar.
teklif: Allah'ın, insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme.
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri.
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde.

Maahaza, yüksek hissiyat ile güzel ahlâkın neşvüneması, ancak mücahede ve içtihatla olur. Evet, sağ el daima çalıştığı için, sol elden daha kuvvetlidir. Ve bir hükûmet, mücahede ettikçe, cesareti artar, terk ettiği zaman cesareti azalır ve binnetice cesaret de hükûmet de söner, mahvolur.

Ve keza, her şeyin ve her işin tekâmülü, zıtlarının mukabele ve rekabet etmelenyle olur. Meselâ, hıdayetin tekâmülüne dalâlet yardım ettiği gibi, imanın tekâmülüne de küfür yardım eder. Çünkü, küfür ve dalâletin ne derece pis ve zararlı olduklarını gören bir mü'minin imanı ve hıdayeti birden bine çıkar. Bu iki cihet, teklifin eser ve semeresidir. Ve bu iki cihet itibarıyla, teklîf saadet-i nev'iyenin yegâne amilidir.

(1) وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ

Bu cümlenin mâkabliyle münasebeti:

Evet, Kur'ân-ı Kerîm, (2) يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا cumlesinde dalâlete atılanlar kimler olduğunu beyan etmeyip, müphem bıraktığından, sâmi korktu. "Acaba o dalâlete atılanlar kimlerdir? Sebep nedir? Kur'ân'ın nurundan zulmet nasıl geliyor?" diye sorduğu bu üç sual şu cümle ile cevaplandırılmıştır ki: "Onlar, fasıklardır. Dalâlete atılmaları, fısklarının cezasıdır. Fısk sebebiyle, fasıklar hakkında, nur nâra, ziya zulmete inkılâp eder." Evet, şemsin ziyasıyla pıs maddeler taaffün eder, kokar, berbat olur.

1- Aslında Allah bu misalle sadece fasıkları saptırır. (Bakara Suresi 26.)
2- Onunla çoklarını dalâlete atar. (Bakara Suresi 26.)

amil: sebep etken
berbat: fena kötü.
beyan: anlatma açıklama
binnetice: neticede, netice olarak.
cihet: yön sebep vesile
dalâlet: iman ve İslâmıyetten ayrılmak azmak.
eser: tesir etki
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket edip fesat çıkaran kotuluğu ve günah işlemeyi adet haline getiren
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma Allah a karşı isyan etme
hıdayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hissiyat: hisler, duygular
içtihat: din âlimlerinin şerî esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları hüküm vermelen
iman: inanç, itikat.
inkılâp: değişme dönüşme.
keza: böylece aynı şekilde
küfür: Allah ın varlığına birliğine inanmama muşrıklık, imansızlık
maahaza: bununla birlikte böyle olmakla beraber
mahvolma: yok olma ortadan kalkma batma
mâkabli: geçmişteki geçmiş bir şeyin kendinden önce olan
mesela: örneğin
mukabele: karşılama karşı gelme.
mücahede: savaşma mücadele uğraşma çaba gayret.
mu'min: iman eden inanan
münasebet: ilgi ilişki bağ.
müphem: mahiyeti belli değil belirsiz
nâr: ateş cehennem
neşvünema: yayılıp gelişme bu yüyüp gelişme büyüme boy atma yetişme gelişme
rekabet: rakip olma hâli birbirini çekememe
sâmi: işiten duyan
semere: meyve güzel netice.
sual: soru
şems: güneş
taaffün: kokma kokuşma
tekâmül: kemal bulma kemale erme olgunlaşma
tekîf: Allah ın insanlan emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi
yegâne: biricik, tek, yalnız
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulmet: karanlık Allah ın nurundan mahrum olma hâli.

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ [1]

Bu cümlenin evvelki cumle ile vech-i nazmı:

Evet, bu cümleyle, fısk şerh ve beyan edilmiştir. Şöyle ki:

Fısk, haktan udûl, ayrılmak, hadden tecavüz, hayat-ı ebediyeden çıkıp terk etmektir. Fıskın menşeı, kuvve-i akliye, kuvve-i gadabıye, kuvve-i şeheviye denilen üç kuvvetin ifrat ve tefritinden neş'et eder.

Evet, *ifrat veya tefrit, delillere karşı bir isyandır.* Yani, sahife-i âlemde yaratılan delâil, uhûd-ı İlâhiye hükmündedir. O delâile muhalefet eden, Cenab-ı Hak'la fıtraten yapmış olduğu ahdini bozmuş olur.

Ve keza, *ifrat ve tefrit, hayat-ı nefsiye ve ruhiyenin maraz ve hastalığını intaç eden esbaptandır.* Buna, fıskın birinci sıfatı olan [2] يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ cümlesiyle işaret edilmiştir.

Ve keza, *ifrat ve tefrit, hayat-ı içtimaiyeye karşı isyan ateşini yakan iki amildir.* Evet, bu amiller, hayat-ı içtimaiyeyi nizam ve intizam altına alan rabıtaları, kanunları keser atar. Evet, şehvet veya gazap, haddini aşarsa, ırz ve namuslar payımal olur, masumlar mahvolur. Buna da,

ahit: sözleşme, antlaşma, muka vele, muamele.
amil: sebep, etken.
beyan: anlatma, açıklama.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
delâil: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları.
delil: kanıt, tanık, burhan.
esbap: sebepler, vasıtalar.
evvel: önce.
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme.
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla.
gazap: öfkelilik, kızgınlık, danlma, kızma, hiddet, öfke.
had: sınır.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı nefsiye ve ruhiye: ruha özgü hayat ve her nefsin kendi hayatı.
ırz: şan ve şeref, namus, iffet.
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma.
intaç: netice verme, sonuçlandırma.
intizam: düzgün olma, düzgün dizilme, düzgünlük, tertipli olma.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
keza: böylece, aynı şekilde.
kuvve-i akliye: akıl duygusu, akıl hasleti.
kuvve-i gadabiye: hiddet, öfke duygusu.
kuvve-i şeheviye: cinsî istek duygusu, dünya zevklerine istek duygusu, yeme, içme, konuşma, uyuma istek ve hissi gibi kabiliyetler.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
maraz: hastalık.
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz.
menşe: esas, kaynak.
muhalefet: uygun olmama, aykırılık, zıtlık, ayrılık, muhalifliğe.
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
payımal: ayak altında kalmış, ayak altına alınmış, çiğnenmiş.
rabıta: ilişki, bağ.
sahife-i âlem: âlem sayfası.
sıfat: vasıf, nitelik.
şehvet: ruh sahibi erkek ve dişi varlıkların birbirlerine karşı olan tabiî istek ve meyillerinden cinsel arzu, cinsî istek.
şerh: açıklama, izah etme, yorumlama.
tecavüz: sınırını aşma.
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı.
udul: vazgeçme, dönme.
uhûd-i İlâhiye: Allah'ın ahitlerin, antlaşmaları.
vech-i nazım: nazım yönü, nazım tarafı.

1 O fasıklar ki, Allah'a verdikleri sözü bozar. Allah'ın akrabalar ve mü'minler arasında hayırlı edilmesini emrettiği bağları keser ve yeryüzünde fesat çıkarırlar. (Bakara Suresi, 27.)

2. Allah'a verdikleri sözü bozarlar. (Bakara Suresi, 27.)

fıskın ikinci sıfatı olan [1] وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ cümlesiyle işaret edilmiştir.

Ve keza, dünya nızamının bozulmasını ıntaç edip fesat ve ihtilâle sebebiyet veren iki ihtilâlcidirler. Buna dahi, fıskın üçüncü sıfatı olan [2] وَيُفْسِدُونَ فِى ٱلْأَرْضِ cümlesiyle işaret edilmiştir.

Evet, fasık olan kimsenin *kuvve-i akliye ve fikriyesi* ıtıdali kaybedip safsatalara düşerse, ıtıkadata ait rabıtalan kesmekle, hayat-ı ebediyesini yırtar atar.

Ve keza, *kuvve-i gadabıyesi* hadd-i vasatı tecavüz ederse, hayat-ı içtimaiyenin hem yüzünü, hem astarını yırtar, altüst eder.

Ve keza, *kuvve-ı şeheviyesi* haddı aşarsa, heva-ı nefse tâbi olur, kalbinden şefkat-ı cinsiye zail olur, kendisi berbat olacağı gibi, başkalarını da berbat edecektir. Bu ıtıbarla, fasıklar, hem nev'inin zaranna, hem arzın fesadına çalışmış olur.

[3] أُولَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ Bu cümle, evvelki cümlenin neticesi ve aynı zamanda te'kididir. Şoyle ki:

Evvelkı cümlede ahdı bozmak, sıla-i rahmı kesmek, arzda fesat yapmak gibi fasıkın cinayetlerini korkunç bir şekılde söyledıkten sonra, bu cümlede evvelkı tehdıt ve korkuyu te'kit için, fasıkın cinayetlerinin netice ve cezasını şöyle beyan etmıştır: "O fasıklar, ahıretlennı verip

1- Allah ın akrabalar ve mu mınler arasında rıayet edılmesını emrettüğı bağlan keserler (Bakara Suresı. 27)

2- Ve yeryüzünde fesat çıkarırlar (Bakara Suresı 27)

3. Zarar ve husrana maruz kalanlar ancak onlardır (Bakara Suresı. 27)

ahıret dünya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
ahıt yemın and
arz. yer. dünya
berbat fena kotu
beyan anlatma açıklama
cınayet: cana kıyma kadı veya bu derecede ağır bır suç.
evvel: once
fasık: Allah ın emırlerıne aykırı hareket edıp fesat çıkaran kötülüğü ve gunah ışlemeyı adet hâlıne getıren
Fesat: bozukluk karışıklık, nıfak.
fısk. hak yoldan veya hak yolundan çıkma Allah a karşı ısyan etme
fıkrıye fıkır cınsınden fıkırle alakalı fıkre aıt.
hadd-i vasat: orta derece
hayat-ı ebedıye: ebedî ve sonsuz hayat ahıret hayatı
hayat-ı ıçtımaıye sosyal hayat toplum hayatı
heva-i nefis nefsın hevası nefsın zararlı ve gunah olan ıstekleri
ıhtılâl ısyan ayaklanma baş kaldırma
ıntaç netice verme sonuçlandırma
ıtıbar bakımdan sebepten.
ıtıdal aşın olmama orta hâlde olma ölçülulük.
ıtıkadat. manıslar ınançlar bağlanışlar
keza boylece aynı şekılde
kuvve-ı akliye akıl duygusu akıl hasleti.
kuvve-ı gadabıye hıddet ofke duygusu
kuvve-ı şeheviye cınsı ıstek duygusu dunya zevklerıne ıstek duygusu yeme, ıcme konuşma uyuma ıstek ve hıssı gibi kabılıyetler
nevı çeşıt, tur
nızam duzen duzgunluk, kaıde kanun
rabıta ılışkı bag
safsata gerçek dışı fikn karşı tarafa kabul ettırmek ıçın başvurulan gorunuşte doğru gibi gorundugu halde gerçekte yanlış olan kıyas
sebebiyet: sebep olma icap ettırme gerektırme
sıfat vasif nıtelik.
sıla-i rahım ana baba ve akrabayı ziyaret etme
şefkat-i cinsiye. cınse aıt şefkat, aynı cınsten olanlann birbirlerine karşı duydukları merhamet, sevgı şefkat duygusu
tabi uymak bağlanmak.
tecavüz. sınırını aşma
tehdıt: korkutma gozdagı verme
te'kit: kuvvetlendırme sağlamlaştırma
zaıl sone eren yok olan

dünyayı aldıkları gibi, hidayeti dalâletle tebdil eden kafasız adamlardır."

Şimdi üçüncü vazifeye geldik. Yani bu ayetin ihtiva ettiği cümlelerin hey'etlerinden bahsedeceğiz:

Evvelâ bunu bilmek lâzımdır ki: Kur'ân-ı Kerîm'in ayetleri ve ayetlerin cümleleri ve cümlelerin hey'etleri, saniye, dakika, saatleri sayan saatin milleri gibidirler. Millerin her ikincisi birincisine yardım ettiği gibi, bir ayet bir maksadı takip ettiği zaman, cümleleri de o maksadın etrafında dolaşırlar. Cümlelerin hey'etleri dahi, cümlelerin izini takip ediyorlar. Vaziyetleri öyle bir noktaya gelir ki, hâlleri lisan-ı hâl ile şu beyti okuyor:

عِبَارَاتُنَا شَتّٰى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ ❁ وَكُلٌّ اِلٰى ذَاكَ الْجَمَالِ يُشِيرُ

Yani, "*Söylediğimiz sözler ayrı ayrı ise de, senin hüsnün birdir. Butun sozlerimiz, o husn-i cemale ışaret ediyorlar.*"

Bunun içindir ki, Kur'ân-ı Kerîm'in selâseti ve yüksek belâgatı ve nakşındaki inceliği tabaka-i i'caza vâsıl olmuştur.

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْيِۦٓ اَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا[1] : Bu cümledeki kelimelerin nüktelerinden bahsedeceğiz.

اِنَّ kelimesi, hem hükmün hakikate bağlı olduğuna, hem hükümde vaki olan tereddüt ve inkârların def'ine delâlet eder. Öyle ise, bu اِنَّ ayetini başında zikredilen müteselsil tereddütlere işarettir.

1 Şüphesiz ki Allah sivrisinekle veya ondan daha küçüğüyle misal getirmekten çekinmez. (Bakara Suresi, 26.)

ayet: Kur'an cümlesi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beyit: iki mısradan oluşan şiir.
dalalet: İman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak.
def: kovma, uzaklaştırma.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
evvela: öncelikle.
hakikat: gerçek, doğru.
hey'et: hal, durum, keyfiyet.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hüküm: emir, bir konu hakkında verilen karar.
hüsn-i cemal: yüz güzelliği, kişinin kendi güzelliği.
hüsün: güzellik.
ihtiva: içine alma, kapsama.
inkar: reddetme, saklama, gizleme.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
maksat: kasıt, amaç, düşünce.
müteselsil: teselsil eden, birbirinin ardı sıra zincirleme gideren.
nakış: işleme, sanat, incelik.
nükte: ince manalı düşündürücü söz.
selâset: sözün akıcı olma hâli, ifadedeki ahenk, açıklık, kolaylık ve akıcılık.
tabaka-ı i'caz: mu'cizelik sırası, mu'cizelik küşağı, mu'cize katmanları.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
vakı: meydana gelme, ortaya çıkma.
vasıl: erişme, ulaşma, kavuşma.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
zikir: anma, bildirme.

اَللّٰهُ kelimesi, bundan önce zikredilen Cenab-ı Hak ile mümkinat arasında yaptıklan kıyastakı hatayı zıhnin gozune sokuyor. Yanı "Nasıl Allah diyorsunuz ve nasıl Allah'ı mumkınata kıyas edıyorsunuz, Allah ünvanını taşıyan Zat, mümkinata kıyas edilebilir mi?"

Sual: [1] لَا يَسْتَحْيِي Hayâ, nefsın sıkılmasıyla yüzde peyda olan kızartıdan ıbaret olduğundan, Cenab-ı Hak hakkında bu kelimenin kullanılması muhaldir. Muhali nefyetmekte fayda yoktur. Bınaenaleyh, لَا يَسْتَحْيِي yerinde [2] لَا يَتْرُكُ denılmış olsaydı, muhaliyete mahal kalmazdı.

Cevap: [3] بَعُوضَةً ile yapılan temsili iktıza eden ve hüsnünü takdir eden hıkmet, belâgat vesaire gıbi esbaba karşı temsili terk etmek isteyen, hayâdan maada tek bır esbap yoktur. Hayâ da Cenab-ı Hak hakkında muhaldir. Öyle ıse, o temsili terk etmeye asla sebep bulunmadığına işareten لَا يَسْتَحْيِي kelimesi لَا يَتْرُكُ kelimesine tercih edilmıştir. Çünkü لَا يَتْرُكُ kelimesi, bu manayı ifade edemez. Yahut [4] يَسْتَحْيِي 'nın zıkri, onlann ahmakçasına söyledikleri أَمَّا يَسْتَحْيِي رَبُّ مُحَمَّدٍ أَنْ يُمَثِّلَ بِهٰذِهِ الْمُحَقَّرَاتِ, yani, "*Muhammed'ın Rabbı bu hakır şeylerden temsil*

1- Çekınmez. (Bakara Suresi 26)
2- Terk etmez.
3- Sıvrısınek (Bakara Suresi 26)
4- Çekınme

belâgat: soz ve yazıda sanadı ve tesırlı ifade sozun guzel olmakla beraber yennde hâl ve makama uygun olması
bınaenaleyh: bundan dolayı bunun uzenne
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek, Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
esbap: sebepler, vasıtalar
hakır: aşağı adî ıtıbarsız.
hayâ: Allah korkusu ıle gunahtan kaçınma
hıkmet: Ilâhî gaye, gizli sebep fayda.
hüsün: guzellık
ıbaret: meydana gelen olusan
iktıza: gerek lüzum
ışareten: ışaret ederek belırterek.
kıyas: karşılaştırma bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme
maada: başka gayrı -den başka
mahal: yer
mana: anlam
muhal: ımkânsız olması mümkun olmayan
muhalıyet: ımkansızlık ımkânsız oluş
mümkınat: yaratılanlar, mümkun olanlar, ımkân dahılındekıler olabılır şeyler
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
nefiy: ınkâr etme olumsuzlama
peyda: meydana gelme, ağga çıkma
sual: soru
takdır: değerlendırme
temsıl: ornek, mısal.
ünvan: şohret, ad, ısım
vesaire: ve başkalan, bunun gıbıleri
zikir: anma, bıldırme.

getirmeye hayâ etmez mi?" diye söyledikleri sözlerinde-ki [1] يَسْتَحْيِي kelimesine müşakelet ve müşabehet içindir.

Kur'ân-ı Kerîm, belâgatçe kıymetli olan [2] مُشَاكَلَةً فِي الصُّحْبَةِ üslûbuna binaen, onların kullandıkla-rı يَسْتَحْيِي kelimesini aynen kullanmıştır. Onların bu sözlerine müşakelet ve müşabehet nokta-i nazarından [3] اَنْ يَضْرِبَ yerinde [4] مِنَ الْمَثَلِ الْحَقِيرِ denilmesi, müşabehetı saklamak için daha münasip olurdu. Fakat bu münasebetin nazara alınmaması, lâtif bir üslûba işaretir ki Temsiller mühür veya ımzalar gıbı tasdik ve ıspat içindır. Nasıl ki yazılan bir şey mühürlenmekle tasdik edilmiş olur; aynen bunun gibi, söylenilen bır soz de, bır mısalle tasdik ve ispat edilmiş olur.

Yahut اَنْ يَضْرِبَ ile paranın darbına ıma edilmıştır. Yani, temsıllerin darbı ve darbımeseller, sıkkenın darbı kadar kelâma kıymet veriyor. Yani, nasıl ki sikke gümüş ve altına kıymet verıyor, darbımeseller de kelâmlara o nispette kıymet ve itibar veriyor. Ve bu işaretle, vehimleri defetmek ıçın temsıllerın güzel bir vasıta olduklarına ve temsıllerin bid'a olmayıp belâgat sahasında işlek ve güzel bır cadde olduğuna ıma edılmıştır.

Evet, durub-i emsal, malûm kaidelerdendir. Daha kısa ve daha muhtasar olan [5] ضَرَبَ mastarı uzerine اَنْ يَضْرِبَ'nın fıil sıgasıyla tercıhen zıkredılmesi, ıtırazlarının

belagat: soz ve yazıda sanatlı ve tesırlı ıfade, sozun guzel olmakla beraber yerınde, hal ve makama uygun olması
bid'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar
binaen: den dolayı, bu sebepten
darbımesel: atasozu, vecıze
darp: maden uzerne para damgası vurma, damgalama.
def: kovma, uzaklaştırma
durub-i emsal: meshur sozler, darbımeseller, ata sozlerı.
fıil: ış, olus, davranış, hareket.
haya: Allah korkusu ıle gunahtan kaçınma
ima: dolaylı, ustu kapalı ıfade etme
ıspat: kanıtlama, doğrulama
itibar: deger.
itiraz: dırenme, karşı koyma.
kaide: kural, esas, dustur
kelam: soz, konuşma
kıymet: deger
latif: hoş
malum: bilinen, bilinir olan
menşe: esas, kaynak.
mısal: ornek.
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
muhur: evlenırken, erkek tarafından verılen nikah bedellen, mehırler.
münasebet: ılgı, ılışkı, bag.
munasip: uygun
müşabehet: benzeme, benzeyış
müşakelet: benzeyış, şekıldekı benzeyış, cınsı benzeyış
nazar: bakış, dıkkat.
nispet: oran, olçu
nokta-ı nazar: goruş açısı, bakış açısı, goruş, fikır
siga: kıp, fıılın çekımınden meydana gelen şahıs, zaman ve vasfı degıştıren hal
sikke: madenı para, akçe
tasdık: dogrulama, onaylama
temsıl: ornek, mısal
tercıhen: tercıh ederek, oncelıklı olarak
üslûp: tarz, yol, bıcım, usul, stıl
vasıta: vesıle, neden, aracı.
vehım: zan, suphe, yanlış ve esassız dusunce
zıkretme: anma, bıldırme

1. Çekınme.
2. Konuşurken muhatabın kendı kullandığı kelıme ve manalan kullanarak soz soyleme.
3. Mısal getırmek, ornek vermek. (Bakara Suresı, 26.)
4. Degersız ve sıradan bır mısal, ornek.
5. Mısal

menşei bizzat temsil olmayıp [1] بَعُوضَةً 'nin hakareti olduğuna ışarettir. Çünku temsiller haddızatında kıymetlı olup, itırazlara mahal değıldırler. Zıra [2] اَنْ يَضْرِبَ fııldır. Fıil, müstakil ve sabit olmadığından, sanki lâtıftır. Mütekellimin kastı onda durmuyor, mef'ule geçiyor. Mastar olan [3] ضَرْبَ ise ısımdır. İsım, mustakil ve sabit olduğu ıçin, sanki kesiftir. Mütekellımın kastını cezbedıp, mef'ule vermemesi ihtımalı vardır. Bınaenaleyh, اِنَّ اللّٰهَ لاَ يَسْتَحْيِى اَنْ [4] يَضْرِبَ مَثَلاً denılmiş olsaydı, [5] اِسْتِحْيَا mahallı ضَرْبَ olurdu. Hâlbukı ıstıhyanın mahallı بَعُوضَةً 'dır.

[6] مَثَلاً : Bundan murat, temsılın hasıyetı olan aklî bır şeyı hıssî bır şeyle ve aslı olmayan mevhum bır şeyi muhakkak ve mevcut olan bir şeyle ve gaıp olan bir şeyı hâzır bır şeyle tasvır etmektır.

مَثَلاً 'deki tenkırden anlaşılır kı, burada medar-ı nazar, bizzat meselin zatıdır, sıfatlan değildir. Sıfatlan ise makamın iktizasına veya mümessel-i lehin hâline havale edilmıştır.

مَا tamimi ifade ettiğinden, kaidenin umumî olduğuna işarettir ki, cevap yalnız onların itiraz ettikleri şeye münhasır kalmasın.

1- Sivrisinek. (Bakara Suresi 26)
2- Misal getirmek, örnek vermek. (Bakara Suresi 26)
3- Misal
4- Şüphesiz ki Allah misal getirmekten çekinmez. (Bakara Suresi 26)
5- Çekinmek.
6- Misal, örnek. (Bakara Suresi 26)

---

aklî: akla dayanan, akıl ile ilgili
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
bizzat: kendisi, şahsen
cezp: kendine doğru çekme, çekilme
fiil: iş, oluş, davranış, hareket.
gaıp: görünmeyen, hazır olmayan, yok olan, kayıp
hadd-i zatında: esasen, aslında
hakaret: küçükluk, horluk
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik
havale: ismarlama, bırakma
hıssî: hisle ilgili, hisse ait, duyguya ait.
ihtimal: olabilirlik, olasılık
iktıza: gerek, lüzum
ıstıhya: utanma, hayâ etme.
itiraz: direnme, karşı koyma
kaide: kural, esas, düstur
kasıt: niyet, düşünce
kesif: sık, tok, kalın, kaba, yoğun.
latıf: yumuşak, tatlı, hoş
mahal: yer
mahallî: bir yere mahsus, bir yere has olan
mastar: şahıs veya zaman gösteremeyen, fakat olumlu ve olumsuz fiile (işe, oluşa) delalet eden kelime.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
mef'ul: işlenmiş, yapılmış.
menşe: esas, kaynak
mesel: örnek.
mevhum: hakıkatte olmayan, vehm ve hayal ürünü olan
murat: maksat, meram, ulaşılmak istenen şey
mümessel-i leh: hakkında temsil getirilen.
münhasır: sınırlı, bir şeye veya kimseye mahsus
mustakil: başı başına, bağımsız
mutekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs
sabit: duragan, değişmeyen
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma.
tasvir: betimleme, başka bir ifade ile anlatma.
temsil: örnek, misal.
tenkir: bir ismi harf-i tanfsız kullanarak belirsiz yapma
umumî: genel
zat: kendi, nefsi, şahsı.

(1) بَعُوضَةً Pek çok küçük ve hakir şeyler ve hayvanlar bulunduğu hâlde, بَعُوضَةً 'nin tahsisi, indelbülağa temsil için istımalî çok olduğuna bınaendır.

(2) فَمَا فَوْقَهَا Yani, kıymet ve belâgatçe baudanın (sivrisınek) mâfevkı veya küçüklükte baudanın mâdunu; veyahut hem kıymette, hem küçuklukte baudanın mâdunu olan şeyler. Fakat, مَا فَوْقَهَا tabin, kuçük şeyin belâgatçe daha ganp, hılkatçe daha acıp olduğuna ışarettır.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا (3)

Bu cumlenin evvelkı cumleden teferru ve teşaub ettığini ifade eden ف bu cumleyi her ıkı şıkkıyla ıntaç eden zımnî ve gızlı bır delile işarettır. Tasvıri şoyle olsa gerektir:

Cenab-ı Hak, temsılı terk etmez. Zira, belâgatin ıktıza ettiği bir temsıldır; belâgatin ıktıza ettiği şey terk edılmez. Öyle ise, Cenab-ı Hak bu temsili terk etmez.

Bınaenaleyh, ınsafı olan, o temsılın belığ, hak ve Allah'tan olduğunu bılır. Inatla bakan adam ıse, hıkmetını bılmez, tereddüde düşer, sorar, sual eder, en nihayet istıhkâr ıle ınkâra gırer.

1 Sivrisinek (Bakara Suresi 26)
2. Çok daha fevkinde, üstünde olan (Bakara Suresi 26)
3. İman edenler onun Rablerinden gelen hak olduğunu bilirler. İnkâr edenler ise: "Allah bu misalle ne demek istedi?" diyorlar (Bakara Suresi 26)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
bauda: sivrı sınek, sınek.
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesırlı ifade, sozun guzel olmakla beraber yerınde, hâl ve makama uygun olması
belığ: belagatle anlatılan, düzgün ve sanatlı.
bınaen: den dolayı, bu sebepten
bınaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzerınde
Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın ta kendısi olan, şeref ve azamet sahibi yuce Allah
delıl: kanıt, tanık, burhan
evvel: once
ganp: tuhaf, hayret verıcı
hakır: aşağı, adî, ıtıbarsız
hıkmet: Ilâhî gaye, gizlı sebep, fayda
hılkat: yaratılma, yaratılış
ıktıza: gerek, luzum
indelbulegar: edeblyatçıların belagatçılerın yanında, onlara gore
ınkâr: reddetme, saklama, gizleme
ıntaç: netıce verme, sonuçlandırma
istihkar: hakır gorme, hor gorme, küçumseme, kıymet vermeme.
istımal: kullanma.
kıymet: deger
mâdun: aşağı, alt, aşağı derece.
mâfevk: üst, ustun, ustte bulunan
nihayet: en sonunda.
sual: soru
şık: madde, şekıl, tarz
tabır: ifade, soz
tahsıs: has kılma, ayırma
tasvır: betımleme, başka bır ifade ıle anlatma
teferru: bırçok kollara bölunme, şubelere ayrılma
temsıl: ornek, mısal
tereddüt: kararsızlık, şuphede kalma.
teşaub: şubelenme, şubelere ayrılma
zımnı: ustu kapalı, dolayısıyla anlatılan

Hülâsa: Mü'min insaflı olduğu için Allah'tan olduğunu tasdik eder. Kâfir olan adam inatçı olduğundan, "Bunda ne fayda var?" der.

[1] أَمَّا - Bu أَمَّا şart edatıdır. Dâhil olduğu her iki cümleyi birincisi melzum, ikincisi lâzım; veya evvelkisi şart, ötekisi meşrut olmak üzere ikincisini birinci ile bağlar.

Evet, bu أَمَّا ikı cümle arasında lüzumu tesis etmek için vaz edilmiştir. Binaenaleyh, burada [2] فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ cümlesinin [3] الَّذِينَ آمَنُوا cümlesine lâzım ve zarurî olduğuna delâlet eder. Yani imanı olanın şe'ni, onun hak olduğunu bilmektir.

Kendisinden daha kısa olan [4] الْمُؤْمِنُونَ kelimesine bedel الَّذِينَ آمَنُوا denilmesi, onun hak olduğunu bilmek iman sebebiyle olduğuna; ve keza, onun hak olduğunu bilmek iman olduğuna işarettir.

Belâgat nokta-ı nazarından makama daha münasip olan [5] أَنَّهُ الْبَلِيغُ cümlesine tercihen [6] أَنَّهُ الْحَقُّ denilmesi onların itirazlarından kastettiklen son neticeye işarettir. Çünkü onların maksatları, Allah'tan olduğunu nefyetmektir.

أَنَّهُ الْحَقُّ - Hakkaniyetin o temsile hasredilmesinden anlaşılır ki, takbih edilmeyip ıstıhsan edilen yalnız

1- Ama, fakat. (Bakara Suresi: 26.)
2- Onun hak olduğunu bilirler. (Bakara Suresi: 26.)
3- İman edenler. (Bakara Suresi: 26.)
4- Mü'minler.
5- O belîğdir.
6- O haktır. (Bakara Suresi: 26.)

bedel: yerine, adına, namına.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
dâhil: içinde, içeri girmiş.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
fâide: fayda.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma.
hülâsa: kısaca, sözün kısası.
iman: inanç, itikat.
istihsan: güzel bulma, beğenme.
itiraz: direnme, karşı koyma.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kasıt: niyet, düşünce.
keza: böylece, aynı şekilde.
makam: yer, mevki.
melzum: lüzumlu kılınmış, bir şeyden meydana gelen, bir şeyin icabı olan, birbirinden ayrılmaması gereken.
mü'min: iman eden, inanan.
münasip: uygun.
nefiy: inkâr etme, olumsuzlama.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
şart: koşul.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
takbih: çirkin görme, ayıplama, kınama.
tasdik: doğrulama, onaylama.
temsil: örnek, misal.
tercihen: tercih ederek, öncelikli olarak.
tesis: kurma, meydana getirme.
vaz etme: yaratma, var etme, koyma, yerleştirme.
zarurî: zorunlu.

[1] بَعُوضَةً temsilidir. بَعُوضَةً 'nın gayrisi ve بَعُوضَةً 'den daha iyisi, ayıplardan hâlî olsa bile, belâgatçe بَعُوضَةً 'nin yerini tutamaz. Çünkü, yalnız ayıplardan selâmet kemale delil olamaz.

[2] مِنْ رَبِّهِمْ : O temsilin, Rablennden nazil olduğunu ifade eden bu kayıt, onlar itirazlanna hedef ittihaz ettikleri o temsilin nüzulü olduğuna işarettir.

[3] وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا - Bu [4] أَمَّا , evvelki أَمَّا gibi, mâkabllerindeki icmali tafsil etmekle, tahkik ve te'kidi ifade ediyor.

[5] الَّذِينَ كَفَرُوا 'nun [6] الْكَافِرُونَ kelimesine tercihen zikredilmesi, onların bu inkârı, kalblerinde rusuh peyda eden küfürden neş'et ettiğine ve onun için onlan yine küfre götürdüğüne işarettir.

Evvelki cumledeki [7] يَعْلَمُونَ 'nin mutabakatı için burada [8] فَلَا يَعْلَمُونَ denmesi münasip iken, onun yerine zikredilen [9] فَيَقُولُونَ icaz ve ihtisar için mukadder olan hâllerden kinayedir.

Takdir-i kelâm: "Küfru olan adam, hakıkatı bılmez, tereddüde düşer, inkâra girer, istifham şeklinde istihkâr eder, hakır görur."

1 Sivrisinek. (Bakara Suresi 26)
2. Rablennden (Bakara Suresi 26)
3 İnkar edenler ise (Bakara Suresi 26)
4 Ama, fakat (Bakara Suresi 26)
5. Kufurde olanlar, inkâr edenler (Bakara Suresi, 26)
6. Kâfirler
7 Bilirler (Bakara Suresi 26)
8 Bilmezler kı
9 Derler kı (Bakara Suresi, 26)

belagat: soz ve yazıda sanadı ve tesirli ifade, sozun guzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması
delil: kanıt, tanık, burhan
evvel: once
gayr: başka, diğer
hakıkat: gerçek, dogru
hakır: aşağı, adî, ıtıbarsız.
hâl: durum, vaziyet
halı: boş, bir şeyden uzak, müstesna
Icaz: az sozle çok mana ifade ermme
Icmal: kısa anlatma, ozetleme, ayrıntılara girmeme
Ihtısar: kısaltma, ozetleme
Inkar: reddetme, saklama, gizleme
istifham: soru sorma sanatı, soze kuvvet vermek ıçın başvurulan soru sekılnde ifade
ıstıhkar: hakır gorme, hor gorme, kuçumseme, kıymet vermeme
Itiraz: dırenme, karşı koyma
Ittıhaz: edınme, kabul etme
kemal: olgunluk, fazılet
kinaye: maksadı kapalı bır şekılde ve dolaylı olarak anlatan soz.
kufür: Allah'ın varlıgına, bırlıgıne ınanmama, muşrıklık, ımansızlık.
makabl: geçmıştekı, geçmış, bir şeyin kendınden once olan
mukadder: takdır edılmış
mutabakat: uyma, uygunluk, bırbırını tutma
münasip: uygun
nazil: nuzul eden, ınen
neş et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nüzul: yukardan aşağıya ınme, ınış
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah
rüsuh: maharet, meleke.
selamet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma
tafsil: etraflıca bıldırme, ayrıntılı anlatma
tahkik: ınceleme, araştırma
takdır-I kelâm: sozun kıymetı
te kıt: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma
temsil: omek, mısal
tercihen: tercıh ederek, once-lıklı olarak.
tereddüt: kararsızlık, şuphede kalma

Ve keza, kendileri dalâlette olduklan gibi, ağızlarıyla halkı da dalâlete sürüklediklerine işarettir.

(1) يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا : Bu cumleden evvelki cümlede (2) اَلَّذِينَ اٰمَنُوا mukaddem olduğuna nazaran, burada ona münasip olan (3) يَهْدِي بِهِ 'nin takdimi lâzımken (4) يُضِلُّ بِهِ takdim edilmiştir. Çünkü, bu kelâmdan maksat, inkâr edenlerin itirazlarını reddetmektir. Buna binaen, يُضِلُّ بِهِ kesb-i ehemmiyet ettiğinden, takdim hakkını kazanmıştır.

Sual: Dalâlet yerine (5) يُضِلُّ , hidayet yerine (6) يَهْدِي ; yani, mastardan fiile olan udûlden maksat nedir?

Cevap: Fiil-i muzan teceddut ve ıstımrara delâlet ettiğinden, yirmi üç sene devam eden nüzul-i Kur'ân'ın parça parça teceddüdü nispetinde, onların zulmet-i kufriyelerine kat kat zulmetlerin ilâvesine sebebiyet verdiğine, mü'minlenn de nuzulün teceddüdü nıspetinde nur-ı imanlarının derece derece yükselmesine bais olduğuna ışarettir.

Ve keza, bu cümle (7) مَاذَآ اَرَادَ اللّٰهُ (ilâahır) cümlesiyle işaret edilen istifhama cevap olduğu için, her iki fırkanın vazıyetlenni beyan etmek ıcap etmıştır. Ve bu ıcaba binaen, mastara tercihen fiil zikredilmiştir. Yani, bir fırkanın vazıyetı dalâlet otekısının de hıdayettır.

1- Onunla bırçoğunu saptınr bırçoğunu da doğru yola ıletır (Bakara Suresi 26)
2- Iman edenler (Bakara Suresi 26)
3- Onunla doğru yola ıletır (Bakara Suresi 26)
4- Onunla saptınr (Bakara Suresi 26)
5- Saptınr
6- Doğru yola ıletır
7- Allah ne demek istedi? (Bakara Suresi 26)

---

bais: sebep olan
beyan: anlatma, açıklama
binaen: iden dolayı, bu sebepten
dalalet: iman ve islâmıyetten ayrılmak, azmak.
fırka: topluluk, grup, cemaat.
fiil: bir oluş ış, hareket bıldıren kelımeler.
fiil-i muzari: Arapçada şımdıkı zaman ve gelecek zamanı ifade eden fiil kıpı, geniş zaman
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
icap: gerekme halı, gerekli olma
icap: gerekme hâlı, lâzım gelmek, lüzum
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar
inkar: reddetme, saklama, gizleme.
istifham: soru sorma sanatı, söze kuvvet vermek ıçın, başvurulan soru şeklinde ifade
ıstımrar: surme, sürüp gıtme, uzayıp gıtme
itiraz:
kelam: soz, lâfız
kesb-i ehemmiyet: onem kazanma
keza: boylece, aynı şekılde
maksat: gaye
mastar: şahıs veya zaman gösterme yen, fakat olumlu ve olumsuz fıle (ışe, oluşa) delalet eden kelıme
mukaddem: onde bulunan
mü'min: iman eden, inanan.
münasip: uygun
nazaran: nıspeten, kıyaslayarak, gore.
nispet: oran, olçu
nur-ı iman: iman, nuru. Allah ın varlığına yaratıcılığına inanmadakı gonul, kalb ve fikır aydınlığı
nüzul: Kur'an ın vahıy yoluyla Hz Muhammed e indınlmesı
nuzul-i Kur'ân: Cenab-ı Hakkın kelâmı olan Kur'ân-ı Kerîm in indınlmesı, insanlıga ihsan edılmesı ve gondenlmesı
red: kabul etmeme
sebebiyet: sebep olma
sual: soru
takdim: arz etme, sunma
teceddüt: tazelenme, yenilenme, yenı hale gelme
tercihen: tercih ederek, oncelıklı olarak
udul: vazgeçme, dönme.
vazıyet: durum
zulmet: karanlık.
zulmet-i kufur: kufur karanlıgı, kufurden gelen karanlık

(1) كَثِيرًا · Evvelki كَثِيرًا 'den kemiyet ve adetçe çokluk irade edilmiştir. İkinci كَثِيرًا 'den keyfiyet ve kıymetçe çokluk kastedilmiştir. Ve aynı zamanda Kur'ân'ın nev-i beşere rahmet olduğunun sırrına işarettir.

Evet, insanların az bir kısmının fazilet ve hidayetlerini çok görmek ve göstermek, Kur'ân'ın beşere karşı merhametli ve lütufkâr olduğunu gösterir.

Ve keza, bir fazilet sahibi, bin faziletsize mukabildir. Bu itibarla, fazileti taşıyan, az olsa da çok görünür.

(2) وَمَا يُضِلُّ بِهِۦٓ إِلَّا ٱلْفَٰسِقِينَ . Evvelki cümlede mutlak ve müphem olarak zikredilen كَثِيرًا 'den hâsıl olan vesveseleri, korkuları, tereddütleri bu cümle ile şöyle defetmiştir ki: "Dalâlete gidenler, fasıklardır. Dalâletlerinin menşei de fısktır. Fıskın sebebi ise, kisblerdir. Suç onlarda olup, Kur'ân'da değildir. Dalâleti halk etmek, yaptıklarının cezası içindir."

Yine bilinmesi lâzımdır ki, bu cümlelerin her birisi mâkablini şerh ve beyan eder; mâba'di de onu tefsir eder. Demek, her cümle mâkabline delil, mâba'dine neticedir. İki silsile ile bunu izah edeceğiz.

1. Allah, o temsilden hayâ etmez. Çünkü O, temsili terk etmez. Hem, o temsil belığdır. Hem, o temsil haktır. Hem, o temsil Allah'ın kelâmıdır. Bunu da, mü'min olan kimseler bilir.

belîğ: belâgatle anlatılan, düzgün ve sanatlı
beşer: insan, insanlık.
beyan: anlatma, açıklama
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
def: ortadan kaldırma, yok etme, gideme
delîl: kanıt, tanık, burhan
evvel: önce
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket edip fesat çıkaran, kötülüğü ve günah işlemeyi âdet hâline getiren
fazîlet: kişiyi ahlâklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme
hâsıl: elde edilenlerin hepsi, meydana gelme
hayâ: utanma, sıkılma
hidâyet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
irâde: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
itibar: bakımdan, sebepten
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kasıt: niyet, düşünce
kelâm: söz, lâfız
kemiyet: az veya çok oluş
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hal, durum, iç yüz.
keza: böylece, aynı şekilde.

1. Birçoğunu (Bakara Suresi, 26.)
2. Aslında onunla sadece fasıkları saptırır. (Bakara Suresi, 26.)

kıymet: değer
kisb: çalışıp kazanma
lütufkâr: lütuf edici
mâba'd: bundan sonraki, sonrası
mâkabl: geçmişteki, geçmiş bir şeyin kendinden önce olan
menşe: esas, kaynak.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mukabil: karşılık
mutlak: kesin
mü'min: iman eden, inanan.
müphem: mahiyeti belli değil, belirsiz
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
silsile: sen dizi
şerh: açıklama, izah etme, yorumlama
tefsir: Yorum, şerh
temsil: örnek, misal
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce

2. Allah, münkirlenn dedikleri gibi o temsilden hayâ etmez. O münkirler, "O temsilin terki lâzımdır" diyorlar. Zira, o temsilin hikmetini bilmezler. Hem, "Bunda ne fayda var?" derler. Hem, inkâr ediyorlar, zira, hakir görüyorlar. Hem işitmeleriyle dalâlete girdiler, zira, Kur'ân onlan dalâlete attı. Hem, onlar fıskla kabuklarından çıktılar, hem Allah'a olan ahitlerini bozdular, hem sıla-i rahmi kestiler, hem arzda Allah'ın nizam ve intızamını ifsat ettiler. Binaenaleyh, hâsir ve zararlı onlardır. Dünyada vicdan, kalb ve ruhun azabıyla ahirette de Allah'ın gazabıyla ebedî bir azap içinde kalan onlardır.

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ (1)

Evvelâ bilinmesi lâzımdır ki, Kur'ân-ı Kerîm'in i'caz ve nazmında şek ve şüpheleri ika eden fasıkların, bilhassa bu makamda, bu cümlede mezkûr sıfatlarla tavsifleri, pek yüksek ve lâtif bir münasebeti taşıyor.

Evet, sanki Kur'ân-ı Kerîm diyor ki: "Kur'ân-ı ekber denilen kâinatın nizamında Kudret-i Ezeliyenin i'cazını göremeyen veya görmek istemeyen o fasıkların Kur'ân-ı Kerîm'in de nazım ve i'cazında tereddütleri ve kör gözlenyle i'cazını göremeyip inkâr etmeleri, baıd ve garip değildir. Zira, onlar kâinattaki nizam ve intızamı, tesadüfe ve tahavvulât-ı ganbeyi ve inkılâbat-ı acibeyi abesiyete ve tesadüfe isnat ettiklerinden, bozulmuş olan ruhlarının gözünden o nizam tesettür edip görünmediği gibi,

1- O fasıklar ki, Allah'a verdikleri sözü bozar, Allah'ın akrabalar ve mü'minler arasında riayet edilmesini emrettiği bağları keser ve yeryüzünde fesat çıkarırlar. (Bakara Sûresi, 27.)

abesiyet: faydasız, boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahit: yemin, and
arz: yer, dünya.
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
baıd: beklenmedik, umulmadık
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
evvela: öncelikle
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket edip fesat çıkaran, kötülüğü ve günah işlemeyi âdet hâline getiren
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme
garip: tuhaf, hayret verici
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke.
hakir: aşağı, adî, itibarsız
hasır: hasarete uğrayan, hasar gören, zarara, ziyana uğrayan
haya: utanma, sıkılma
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
icaz: az sözle çok mana ifade etme
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
ika: vuku bulduruma, yapma, yaptırma
inkar: reddetme, saklama, gizleme.
inkılâbat-ı acibe: hayret verici değişmeler, şaşırtıcı dönüşümler
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
isnat: dayanma, dayandırma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
Kudret-i Ezeliye: ezele ait kudret, başı-sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
Kur'ân-ı ekber-i âlem: En büyük âlem kitabı olan Kur'ân-ı Kerîm.
lâtif: hoş
makam: yer, mevki
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ,
münkir: inkâr eden, kabul etmeyen
nazım: sıra, tertip, düzen
nizam: düzen, düzgünlük, kaide, kanun
sıfat: vasıf, nitelik.
sıla-i rahim: ana, baba ve akrabayı ziyaret etme
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tahavvulât-ı garibe: garip ve şaşılacak değişiklikler
tavsif: vasıflandırma, niteleme
temsil: örnek, misal.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
tesadüf: rastlantı
tesettür: örtünme, kapanma
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his

pis fıtratlanyla da, Kur'ân'ın mu'cîz olan nazmını kanşık, mukaddemelerini akim, semerelerini acı görduler."

(1) يَنْقُضُونَ : Örülmüş kalın bir şeridi açıp dağıtmak manasını ifade eden نَقَضَ tabiri, yuksek bir üslûba ışarettir.

Sanki, Cenab-ı Hakkın ahdi, meşiet, hikmet, inayetin ipleniyle orulmuş nuranî bir şerittir kı, ezelden ebede kadar uzanmıştır. Bu nuranî şerit, kâinata nizam-ı umumî şeklinde tecellî ederek, silsilelerini kâinatın envaına dağıtırken, en acip silsilesini nev-i beşere uzatmıştır ve ruh-i beşerde pek çok ıstıdat ve kabiliyetlerin tohumlannı ekmıştir. Fakat, o istidatların terbiyesini ve neticesini, cüz-i ihtıyârînın elıne vermıştır. O cüz-i ihtıyârînin yulan da şeriatın ve delâil-i nakliyenin elıne verilmıştir. Binaenaleyh, Cenab-ı Hakkın ahdını bozmamak ve ifa etmek, ancak o istidatlan lâyık ve munasip yerlerine sarf etmekle olur. Ahdın nakzı ıse, bozmak ve parçalamaktan ıbarettir. Meselâ, bazı enbiyayı iman ve tasdik, bazılarını inkâr ve tekzıp, bazı hukumlen kabul, bazılannı red, bazı ayetlen tahsin, bazılannı kabih ve çırkin gormek gibi. Zira, boylece yapılan nakz-ı ahit, nazmı, nızamı, intizamı ihlâl eder, bozar.

(2) وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ اللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ : Bu cumledekı emir, iki kısımdır.

Birisi teşrîdir ki, sıla-ı rahım ile tabır edilen akraba ve mü'mınler arasında şer'an emredılen muvasala hattıdır.

1. Bakara Suresi 27.
2. Allah ın akrabalar ve mu minler arasında rıayet edilmesını emrettuğ bağlan keserler. (Bakara Suresi 27.)

acıp: tuhaf hayrette bırakan
ahit: yemin, and
akım: neticesiz sonu yok, başarısız
ayet: Kur'ân cumlesi.
binaenaleyh: bundan dolayı, bu nun uzenne
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cüz: kısım, parça
cuz: parça
cuz-i ihtiyarı: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestlığı, dilediği gibi hareket edebilme kuvvetı, cuz'î irade
delail-i nakliye: nakle dayanan deliller.
ebed: sonsuzluk, dairmlik.
enbiya: nebiler, peygamberler
enva: çeşitler, turler, neviler
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman, öncesizlik, ebedin zıddı
fıtrat: yaratılış, tabıat, mizaç, huy
hikmet: Ilâhi gaye, gızlı sebep, fayda
hukum: emır, buyruk.
ifa: bır ışı yapma, yerine getirme.
ihlal: bozma, zarar verme
iman: inanç, ıtıkat.
inayet: yardım, ihsan, lutuf.
inkâr: reddetme, saklama, gızleme
intızam: duzgun olma, duzgun dizilme, duzgunluk, tertıplı olma.
ıstıdat: kabıliyet, yetenek.
kabih: kotu, çırkin, fena, yakışıksız, ayıp
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
mana: anlam
meşiet: dileme, irade, istek
mu cız: insanı aynısını veya benzenı yapmaktan acız bırakan ış.
mukaddeme: giriş, başlangıç, ön soz.
muvasala: vâsıl olma, ulaşma, kavuşma, varma, varış, 2. bır yerleşım merkezini bir dıger yerleşim merkezine baplayan yollar
mu'mın: iman eden, inanan
munasip: uygun, yerınde
nakz: bozma, çozme, kırma, yıkma
nakz-ı ahit: sozunden cayma, sozunde durmama, anlaşmayı bozma, anlaşmanın hukumlerine uymama.
nazım: sıra, tertıp, duzen
nev-i beşer: insanoglu, insanlar
nızam: duzen, duzgunluk, kaıde, kanun
nizam-ı umumî: her şeyı ve herkesı içine alan nizam, herkesi ılgilendiren duzen, her tarafı kaplayan olçu ve duzen
nuranî: nurlu, ısıklı, parlak, munevver
red: kabul etmeme
ruh-ı beşer: insan ruhu
sarf: harcama.
semere: meyve, güzel netice.
sıla-ı rahım: ana, baba ve akrabayı zıyaret etme
silsile: bırbırını takıp eden şeylerin meydana getırdıgı sıra
şer'an: şerıata gore, şerıat bakımından, şerıatça.
şeriat: Islâm dını ve prensıplerı.
tabir: demek, ifade etmek, deyım
tahsin: beğenme, guzel bulma
tasdik: doğrulama, onaylama.
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu soyleme
terbiye: besleyıp buyutme, yetıştırme, eğıtme
teşrii: dini kural, dine uygun olan ve dinin istedigi uygulama
uslup: tarz, yol, bıçım, usul, stıl

Diğeri, emr-i tekvînîdir ki, fıtrî kanunlar ile âdetullahın tazammun ettiği emirlerdir. Meselâ, ilmin itâsı manen ameli emrediyor, zekânın itâsı ilmi emrediyor; istidadın bulunması zekâyı, aklın verilmesi marifetullahı, kudretin verilmesi çalışmayı, cesaretin verilmesi cihadı manen ve tekvinen emrediyor.

İşte, o fasıklar, bu gıbı şeylenn arasında şer'an ve tekvinen tesis edilen muvasala hattını kesiyorlar. Meselâ, akıllan marıfetullaha, zekâları ılme küs olduğu gıbı, akrabalara ve mü'minlere dahi dargın olup, gıdip gelmiyorlar.

(1) وَيُفْسِدُونَ فِي ٱلْأَرْضِ : Evet, fıskla bozulan bir adam, bataklığa duşup çıkamayan bır şahıs gıbı çokların da o bataklığa düşmelerini istıyor ki, mâruz kaldığı o dehşetlı hâlet bır parça hafıf olsun. Çünkü, musıbet umumî olursa, hafif olur.

Ve keza, bir şahsın kalbinde bir ihtilâl, bir fenalık hissi uyanırsa, yüksek hissıyatı, kemalâtı, sukut etmeye başlar. Kalbinde tahribata, fenalığa bir meyil, bir zevk peyda olur. Yavaş yavaş o meyil kalbinde büyür; sonra, o şahıs, bütün lezzetini, zevkini tahribatta, fenalıkta bulur. İşte o vakit, o şahıs, tam manasıyla arzda yırtıcı bir hayvan, ihtilâlı çıkanp büyüten bir belâ, fesadı durmayıp karıştıran bir afet kesilir.

Sual: Bir fasıkın fıskıyla, arzın müteessır olması akıldan uzaktır?

1- Yeryüzünde fesat çıkaranlar. (Bakara Suresi, 27.)

adetullah: Allah ın tabıata koydugu yaratılışa aıt kanunlar
afet: belâ, musıbet, buyuk felâket
amel: ış uygulama yapma
arz: yer, dünya
belâ: musıbet, sıkıntı
cihad: duşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla duşmana karşı savaşmak
dehşetli: urkutucu, korkunç.
emr-i tekvini: yaratma emn kainatı var etme emn ışı
fasık: Allah ın emırlenne aykırı hareket edip fesat çıkaran, kötulugu ve gunah ışlemeyı âdet halıne getıren
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma. Allah a karşı ısyan etme
fıtrî: tabıî yaratılıştakı, doğuştan olan.
hâlet: hâl, durum
hıssıyat: hısler, duygular
ıhtılâl: bozulma, karışıklık, ıntızamsızlık.
ılım: bilgi, manfet.
istıdat: kabılıyet, yetenek
ıta: verme, bahşetme, ihsan etme
kemalât: kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
keza: boylece, aynı şekılde.
kudret: Allah ın butün varlığı çevreleyen ezelî kuvvetı
mana: anlam
manen: mana bakımından, manaca.
marifetullah: Allah ı tanıma, anlama, bılme
maruz: ugramak, etkllenmek.
meselâ: omegın
meyil: bir tarafa doğru egılme, yonelme
musıbet: felâket, belâ
muvasala: vasıl olma, ulaşma, kavuşma, varma, varış
mu'mın: iman eden, manan
müteessir: uzgun.
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
sual: soru
sukût: degerden düşme, değerını yıtırme, susma
şer'an: şerıata gore, şerıat bakımından, şerıatça.
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma.
tekvin: yaratma, vucuda getırme, yokluktan varlık alemine çıkarma
tesis: kurma, meydana getirme
umumî: genel

Cevap: Madem ki arzda nizam var; muvazene de olmalıdır, hatta nizam muvazeneye tâbidir. Binaenaleyh, bir makinenin dişleri arasına küçük bir şey düşerse, makine müteessir olur, belkı faaliyeti de durur. Veya faraza ıki dağ bir terazıyle tartılırken, terazi muvazi olduğu vakit, bir gözüne bır ceviz ilâve edilirse, muvazenesi bozulur. Dünyanın da manevî nizam makinesi böyledir. Mütemerrit bir fasıkın fıskı, arzın muvazene-i maneviyesinin bozulmasına vesile olabilir.

(1) أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ - (2) أُولَٰئِكَ Üç şeyi ifade ediyor. Birisi ihzar, ikincisi mahsusiyet, üçüncüsü uzaklıktır. Demek, bu أُولَٰئِكَ gaip olan o fasıkları ihzar eder, mahsus bır şekilde gösterir.

Sual: Onlanın ihzannı icap eden sebep nedir?

Cevap: Sâmiin talep ve isteğidir. Evet, onların pis ahvalini işiten sâmi, onlara karşı hissettiği hiddet ve nefretini ızale için, hüsranla tecziye ve tavsiflerinde sankı onlan karşısında hazır olarak görmek istiyor, tâ "Oh! Oh!" demekle kalbı rahat olsun. Müşahedeleri mümkün olmadığı hâlde أُولَٰئِكَ ile mahsus gösterilmeleri, güya pıs ahvallerı, habis sıfatları ve şöhret ve kesretleri öyle bir hadde balığdır kı, herkesın nazar-ı nefretı önünde onlann o hâllerini tecessüm ettirerek mahsus bir şekilde gösterir. Ve bu ışaretten hasarete mahkûm olduklarının sebebı de

ahval: hâller, durumlar
arz: yer, dünya
balığ: ulaşmış, erişmiş
bınaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
faaliyet: durmadan çok çalışma, hareket, gayret, aktivite, etkinlik, canlılık.
faraza: farz edelım kı, öyle sayalım kı, söz gelişi
fasık: Allah ın emırlerıne aykırı hareket edıp fesat çıkaran, kotulugu ve gunah işlemeyı ader hâlıne getıren
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah a karşı ısyan etme
gaip: gorünmeyen, hazır olmayan, yok olan, kayıp
guya: sankı
habis: fesatcı, hilekâr, alçak, kotu, pıs, soysuz.
hadde: sınıra dereceye
hal: durum, vazıyet.
hasaret: hasar, zarar, zıyan
hıddet: öfke, kızgınlık.
husran: hayal kırıklığı
icap: gerekme hâlı, gerekli olma
ihzar: hazır etme, hazırlama
ızale: yok etme, ortadan kaldırma
kesret: çokluk.
madem: değil mı kı
mahkûm: bır mahkemece hükum gıymış, hukumlu
mahsusıyet: mahsusluk, hususî olma hâlı.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
muvazene: denge, olçu
muvazene-i maneviye: manevî denge, manevî olçu
muvazi: paralel, bırbırıne denk.
muşahede: ılâhî guzellıkleri ve sırları gorme, seyretme
muteessir: uzgun
mutemerrit: temerrut eden, inatcı, kotu fılınde inatlaşan
nazar-ı nefret: nefret bakışı
nızam: duzen, duzgunluk, kaıde, kanun
sâmi: dınleyen, dınleyıcı.
sual: soru
tâbi: boyun egen, uyan, ıtaat eden.
talep: isteme, dileme.
tavsıf: vasıflandırma, nıtelemе
tecessüm: cısımleşme, cısım hâlıne gelme.
tecziye: cezalandırma, ceza verme.
terazi: agırlık olçmekte kullanılan ıkı kefeli tartı
vesile: bahane, sebep

1 İşte onlar husrana duşmuş olanların ta kendilerıdır. (Bakara Suresi, 27)
2. Onlar. (Bakara Suresi, 27)

anlaşılmış olur. O fasıklara raci olan [1] أُولَٰئِكَ 'nin ifade ettiği uzaklık ise, onlann tank-ı haktan uzaklıklan oyle bır dereceye balığdır kı, bir daha tarik-ı hakka rüculan mümkün olmayıp, bu yüzden zemme, tahkıre müstahak olduklanna işarettir.

Hasrı ifade eden هُمْ hasaretin onlara münhasır olduğuna delâlet eder. Hatta mu'minlenn bazı dunya lezzetlerinde hasaretlen, hasaret sayılmaz ve yine mü'minlerden ehl-i ticaretin tıcaretlennde vaki olan zararları hasaret değildir.

[2] اَلْخَاسِرُونَ 'deki harf-i tarif, cinsi ve hakikati ifade eder. Yani, "Hüsran gorenlerin hakıkatını, cinslerini gormek isteyen varsa, onlara baksın."

Ve keza, onlann meslekleri mahz-ı hasarettir, başka hasaretlere benzemiyor.

اَلْخَاسِرُونَ hasaretın mutlak bırakılması, yanı bır şeyle takyit edilmemesi, hasaretin bütün envaına şamil olduğuna işarettir: Meselâ, vefa-ı ahitte nakz ile hasaret ettiler; sıla-i rahımde kat' ile, ıslahta ıfsatla, imanda küfürle, saadet-ı ebediyede şekavetle yaptıkları hasaretler gibi.

1- Onlar (Bakara Suresi 27)

2- Husrana duşmuş olanlar (Bakara Suresi 27)

balığ: ulaşmış, ermiş
delâlet: delil olma, gosterme, alamet, işaret
ehl-i ticaret: ticaretle yapanlar
envâ: çeşitler, turler, neviler
fasık: Allah ın emirlerinne aykın hareket edip fesat çıkaran, kotuluğu ve gunah işlemeyi âdet halıne getıren
hakikat: gerçek, doğru
harf-i tarif: Arapçada ısımlerın başına gelen "elif" ve "lâm" harfleri.
hasaret: hasar, zarar, ziyan
hasr: yalnız bır şeye veya kişiye mahsus kılma
husran: hayal kırıklığı
ıslah: ıyı duruma getirme, ıyileştirme, duzeltme.
ıfsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
iman: manç ıtıkat.
kat etmek: kesmek, bolmek, bır şeyı aşarak geçmek, yol almak.
keza: böylece, aynı şekilde.
küfür: Allah ın varlığına bırlıgıne, manmama, muşrıklık, ımansızlık
mahz-ı hasaret: zarann en buyugu, kaybın en fazlası, zıyanın tâ kendisi.
mesela: omeğin
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
mutlak: kesin.
mü'min: iman eden, inanan
münhasır: sınırlı, bır şeye veya kimseye mahsus
müstahak: hak eden, hak etmiş
nakz: yapılan sozleşmeyi yok sayma, hukumsuz kılma
raci: dair, ait, alâkası olan.
rucu: donme, geri donme
saadet-ı ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sıla-i rahim: ana, baba ve akrabayı ziyaret etme
şamil: içine alan, kapsayıcı
şekavet: şakılık, eşkıyalık, haydutluk.
tahkir: hakaret etme, kuçuk gorme, şeref ve haysıyetinı ıncıtme
takyit: kayıt ve şarta baglama
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma.
tarık-ı hak: hak ve hakıkat yolu
vaki: meydana gelme, ortaya çıkma
vefa-i ahit: vefa, sozunu yenne getırme
zem: yerme, kınama, ayıplama.

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللهِ وَكُنتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١﴾

Yanı: *"Ne suretle Allah'ı inkâr ediyorsunuz? Hâlbuki, sizin hayatınız yoktu, O size hayatı verdi, sonra sizi öldürecektir. Sonra yine hayat verecektir; sonra Ona rücu edip gideceksiniz."*

Ayetlenn nazmına aıt uç vecih, bu ayette de carıdır.

Bu ayetin mâkabliyle irtibatı:

Evet, Kur'ân-ı Kerîm, vakta kı ınsanları ıbadete ve Allah'a ıman etmeye davet etti ve imanın itikat edilecek esaslanyla yapılacak hukümlerini ıcmalen delillenne ışareten zikretti, evvelce mücmelen işaret edilen delilleri tazammun eden nımetlerin tadadıyla, bu ayette de zıkretmeye avdet etti.

Evet, bu ayetle en büyük nimet olan hayata işaret edilmiştir.

İkinci ayetle beka nimetine işaret edilmiştir. Evet, semavat ve arzın tanzımatı, hayatın kemal ve saadetini temin eder.

Üçüncü ayetle beşerin kâınat üzerine tafdil ve tekrımine ışaretdir.

Dördüncü ayetle beşere talım-i ilim nimetine işaret yapılmıştır.

arz: yer, dünya.
avdet: geri gelme, dönüş.
ayet: Kur'an cümlesi.
beka: bakıllık, ebedilik, sonsuzluk.
beşer: insan, insanlık.
cari: geçerli, yürürlükte, mütebber.
delil: kanıt, tanık, burhan.
evvelce: daha önce.
hukûm: emır, buyruk.
ıcmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.
iman: inanç, itikat.
inkâr: Allah ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
irtibat: bağ, münasebet.
işareten: işaret ederek, belirterek.

1 Bakara Suresi, 28.

itikat: kesin inanma, iman.
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, bütün âlemler.
kemal: olgunluk, fazılet.
mâkabli: geçmıştekı, geçmiş bir şeyin kendinden önce olanı.
mücmelen: kısa ve özlü bir şekılde, özet olarak.
nazım: sıra, tertip, düzen.
nimet: lutuf, ihsan, bağış.
rücu: dönme, geri dönme.
saadet: mutluluk.
semavat: semalar, gökler.
sureti: bıçım, şekil, tarz.
tadat: birer birer söyleme, tek tek zikretme, sayıp dökme, sayım.
tafdil: bırını otekilerden üstün rutma, üstün sayma.
talim-i ilim: ilim talımı, ilim öğretme, ilim öğrenme.
tanzimat: tanzımler, nizam vermeler, düzenlemeler.
tazammun: ıhtıva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tekrim: hurmet, saygı gösterme, ululama, yüceltme.
temin: sağlama.
vakta kı: ne vakıt kı, ne zamanı kı, o zaman kı, olduğu vakıt.
vecih: cıhet, yön.
zikir: anma, bildırme.

Bu nimetlerin suretine, yani nimet oldukları cihete bakılırsa, inayet-i İlâhiyeye delil oldukları gibi, ibadete de delildirler. Çünkü nimetleri verene şükür, vaciptir; küfran-ı nimet, aklen de haramdır. Eğer o nimetlerin hakikatlerine bakılırsa, mebde ve meadı ispat eden delillerdir.

Ve keza, bu ayet, geçen kâfir ve münafıkların bahsine de nazırdır. Onun için, taaccübü ifade etmekle inkârı tazammun eden[1] كَيْفَ ile yapılan istifham, onların tehditlenne işarettir.

Şimdi, bu cümlelerin aralarındaki irtibat ve münasebetlerden bahsedeceğiz.

Evet, Kur'ân-ı Kerîm, evvelce gaibâne yaptığı hikâyeden sonra, burada hitaba başladı. Bu da belâgatçe malûm bir nükte içindir. Şöyle ki:

İnsan, bir adamın fenalığından, ayıplarından bahsederken, hiddeti, gazabı o kadar galebe eder ki, hayalen, hayalî bir ihzarla, hitap suretiyle kendisine tevcih-i kelâm etmeye başlar, veya iyiliklerinden bahsederken, şevki ve aşkı galeyana gelir, hemen hayalinin karşısına getirir, kendisine hitapla konuşmaya başlar. Bu, "iltifat" ile tesmiye edilen bir kaidedir. Bu kaidenin, İsan-ı Arapta büyük bir mevkii vardır. İşte Kur'ân-ı Kerîm, bu kaideyi takıben[2] كَيْفَ تَكْفُرُونَ diyerek, sıga-i hitap ile onlara tevcih-ı kelâm etmiştir. Sonra, vakta ki bu makamda takıp edilen maksat, iman, ibadet etmek ve küfran-ı nimet etmemek, küfrü reddetmek gibi, geçen usul ve esaslan

1- Nasıl?

2 Nasıl inkar ediyorsunuz? (Bakara Süresi 28.)

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince
ayet: Kur'ân cümlesi
bahıs: konu yapan
belâgat: sözün duzgun kusursuz yerinde ve halin ve makamın icabına göre söylenmesini öğreten ilmin adı, edebiyat kaideleri ile ilgili ilim
cihet: yon
delil: kanıt, tanık, burhan
evvelce: daha once
gaibâne: gorunmeden hazırda gorunmeksizin
galebe: galip gelme, ustunluk.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
gazap: kızgınlık, hiddet, ofke
hakikat: gerçek, dogru
haram: islâmiyetçe yasaklanan işler
hayalen: hayalî bir şekilde
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan
hiddet: ofke, kızgınlık.
hitap: söylevde bulunmak, konuşmak.
ihzar: hazır etme, hazırlama
iltifat: guzel sozler soyleyerek birini samımı olarak okşama
iman: inanç, itikat.
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
inkar: reddetme, saklama, gizleme.
irtibat: bag, munasebet.
İspat: kanıdama, dogrulama
istifham: zihni işgal eden soru
kâfir: Allah'ı ve islamiyeti inkâr eden, dinsiz
kaide: kural, esas, dustur
keza: boylece, aynı şekilde
Kur'an-ı Kerîm: Kur'an, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhi kitap
küfran-ı nimet: nimete karşı nankorluk etme. Cenab-ı Hakkın ihsan ettigi nimetleri bilmemek, hurmetsizlikte bulunmak, nimetlere şukursuzluk.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
İsan-ı Arap: Arap dılı.
makam: yer, mevkı
maksat: kasıt, amaç, dusunce
malum: bilinen, bilinir olan
mead: donulecek yer
mebde: başlangıç.
mevkı: yer, makam
munasebet: ilgi, ılıskı, bağ.
nazır: bir yuzü bir tarafa bakan, yonelik.
nimet: lutuf, ihsan, bagış
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya soz
sıga-ı hitap: Arapçada oznesi gerek erkek ve gerekse kadın ıçın "sen" veya "siz" şeklindeki zamirler olan fiil kıpleri
suret: bıçım, şekil, tarz.
şevk: keyif, neşe, sevinç.
şükür: teşekkür
taaccup: şaşma, hayret etme, şaşakalma
takıben: takıp ederek, takıp suretiyle
tazammun: ihtıva etme, ıçine alma, ıçınde bulundurma
tehdit: korkutma, gozdagı verme
tesmiye: isimlendirme, ad verme
tevcih-i kelam: sozu yoneltme
usul: metot, duzen
vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, kesınlık bakımından farzdan sonra gelen
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, oldugu vakıt.

ispat için lâzım olan delilleri zikretmektir. Ve delillerin en vazıhı, ahval-i beşer silsilesinden istifade edilen delillerdir ve nimetlerin en büyüğü, o silsilenin ukde ve düğümlerindedir. Kur'ân-ı Kerîm,

(1) وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

olan ayet-i kerîme ile, beş duğumlu, mürettep o silsile-i acibeye işaret etmiştir. Biz de o beş düğümü, beş meselede hal ve beyan edeceğiz.

Birinci Mesele

(2) كُنْتُمْ أَمْوَاتًا cümlesi ukdeyi, yanı birinci düğümü açıyor. Şöyle ki:

İnsanın cesedini teşkil eden zerreler, âlemin zerratı içinde camıt, dağınık bir şekildeyken, bakarsın ki, mahsus bir kanunla, muayyen bir nizamla intizam altına alınarak, *âlem-i anasıra* gönderilir.

Âlem-i anasırda sâkit, sakin, gizli bir vaziyetteyken, birdenbire kafile kafile, muayyen bir dusturla, yevmî bir intizamla, bir kasıt ve hikmet altında *âlem-i mevalide* intikal eder.

Âlem-i mevalidde de, sükût içindeyken, birdenbire acip, garip bir tarzla *nufteye* inkılâp eder.

Sonra, müteselsil inkılâplarla *alaka* olur, sonra *mudga* olur, sonra *et, kemık* olur.

Bu inkılâpların her bırısı, evvelkisine nıspeten daha mükemmelse de, lâhikına göre mevattır, yani hayatsızdır.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahval-i beşer: beşerin hallen ın sanın durumları
alaka: kan pıhtısı
âlem: dünya, cihan.
âlem-i anasır: unsurlar âlemı (toprak, hava, su, ateş.)
âlem-i mevalid: varlıklar alemi bir terkıp ve birleşme ile meydana gelen varlıklar dunyası.
ayet-i kerîme: Kur'ân ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
beyan: anlatma, açıklama
camıt: ruhsuz, sert, katı madde
ceset: vucut, beden.
delil: kanıt, tanık, bürhan.
dustur: kanun, kural, esas.
evvel: önce
garıp: tuhaf, hayret verıcı
hal: çözme, çözume ulaştırma
hıkmet: ilâhî gaye, gızlı sebep, fayda
inkılâp: değişme, dönuşme
intıkal: bır yerden başka bır yere geçme, yer değıştırme, goçme
intızam: duzenlılık, duzgunluk.
ispat: kanıtlama, doğrulama
istifade: faydalanma, yararlanma
kafile: takım, bolük.
kasıt: nıyet, duşunce
lâhik: sonunda gelen, sonradan katılan
mesele: konu
mevat: cansız şeyler
muayyen: belırlı.
mudga: bır çıgnem et parçası
murettep: tertıp olunmuş, dizilmış, sıralanmış.
müteselsil: teselsul eden, bırbırnın ardı sıra zıncırleme gıden
nımet: lutuf, ıhsan, bagış
nispeten: nıspetle, kıyaslayarak.

1 Halbukı sızın hayatınız yokdu. O size hayatı verdi. Sonra sizi öldurecek, sonra yine hayat verecektir. Sonra Ona rucu edip gıdeceksınız. (Bakara Suresi, 28.)

2. Hayatınız yoktu. (Bakara Suresi, 28.)

nızam: düzen, düzgunluk, kaide, kanun
nutfe: dol suyu, menı.
sakın: hareket etmeyen, harekets ız olan, durgun.
sâkıt: susan, ses çıkarmayan, sukut eden
silsıle: seri, dızı
silsıle-i beşer: insanlık zıncırleme sırası
sukut: sessızlık.
tarz: bıçım, şekıl
teşkıl: oluşturma, şekllendırme
ukde: halledılmesi zor mesele, karışık ve zor ış
vazıh: acık, aşıkâr, kolay anlaşılır
vaziyet: durum
yevmî: gunluk, gundelik, her gün.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en kuçuk parça, molekül, atom.
zikir: anma, bildırme

Suâl: Mevt, hayatın zevâlidir. Hâlbuki, o zerrelerde hayat yoktur ki, zevâli mevt olsun?

Cevap: Mevtin o zerrelere itlâk edilmesi, mecâzdır. Sebebi ise üçüncü, dördüncü düğümleri zihne kabul ettirmek üzere, zihin için bir hazırlamadır.

İkinci Mesele

(1) فَأَحْيَاكُمْ düğümünü açıyor.

Evet, hayat kudret-i ezeliyenin en büyük ve en ince ve en acip bir mu'cizesidir ve bütün nimetlerden üstündür ve mebde ve meadın bürhanlarından en zâhir bürhandır.

Evet, hayat nevilerinin en ednası nebat hayatıdır. Hayat-ı nebatiyenin başlangıcı, çekirdekte ve habbede hayat düğümünün uyanıp açılmasıdır. Bunun keyfiyeti o kadar zâhir, o kadar umumî, o kadar me'lûf iken, zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar, hikmet-i beşerden ve felsefesinden gizli kalmıştır. İşte hayatın ne derece ince olduğu anlaşıldı.

Ve keza, hayatı olmayan bir cisim, en büyük bir dağ da olsa tektir, yetimdir, mekânından başka bir şeyle munasebeti yoktur. Lâkin bal arısı gibi küçük bir cisim, hayata mazhar olduğu zaman, bütün kâinatla münasebettar olur ve her şeyle alışveriş yapar, hatta diyebilir ki, "Kâinat benim mülkümdür, benim yerimdir." Kâinatın her tarafına gider, havâssiyle tasarruf eder, bütün eşya ile kesb-ı muarefe eder.

1- O size hayatı verdi. (Bakara Suresi, 28.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
habbe: tane.
havas: hasseler, duyular.
hayat-ı nebatiye: bitkilerin hayatı.
hikmet-i beşer: insanların anlayışı, bilgi ve becerisi.
itlâk: genelleştirme, umumî hâle getirme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kesb-ı muarefe: aşinalık kazanma.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kudret-i Ezeliye: ezele ait kudret, başı-sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
mazhar: nâil, olma, şereflenme.
me'lûf: alışılmış, ülfet edilmiş.
mead: âhiret, dönülecek yer.
mebde: başlangıç.
mecaz: bir kelimenin gerçek manasında kullanılmayıp, ilgi, alaka ve benzerlik bağı bulunan başka bir manada kullanılması.
mekân: yer, mahal.
mesele: konu.
mevt: ölüm.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, gelir getiren taşınmaz mal.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
nebat: toprâktan bitten, yetişen her türlü şey, bitki.
nevi: çeşit.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
suâl: soru.
tasarruf: idâre etme, kullanma.
umumî: genel.
yetim: tek, yalnız, kimsesiz.
zâhir: açık, aşikâr.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı, insanlığın ilk devresi.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zevâl: sona erme, bitme, yok olma.
zihin: bilinç, dimağ.

Bilhassa hayat-ı insaniye tabakasına çıkan hayat, aklın nuruyla âlemleri gezmiş olur. Âlem-i cismanîde tasarruf ettiği gibi, âlem-i ruhanîde gezer, âlem-i mısale seyahat eder. Kendisi o âlemleri ziyarete gittiği gibi, o âlemler de, onun ruhunun âyinesinde temessül etmekle, iade-i ziyaret etmiş gibi olurlar. Hatta, insan, "Âlem, Allah'ın fazlıyla benim için halk olunmuştur" diyebilir. Hayat-ı insaniye her birisi çok tabakalara şamil olarak, hayat-ı maddiye, hayat-ı ruhaniye, hayat-ı maneviye, hayat-ı cismaniye gibi nevilere ayrılır, inbisat eder.

Demek, ziya renk ve cisimlerin görünmesine sebep olduğu gibi, hayat da mevcudatın kaşifi ve sebeb-i zuhurudur. Evet, hayat bir zerreyi bir küre gibi yapar. Ashab-ı hayatın her birisi, "Âlem benimdir" diyebilir, aralarında müzaheme ve münakaşa da olmaz. Müzaheme ve münakaşa yalnız nev-i beşerde olur. İşte hayatın ne büyük bir nimet olduğu anlaşıldı.

Ve keza, camit, dağınık bazı zerrelerin birdenbire bir vaziyetten çıkıp, makul bir sebep olmadığı hâlde, diğer bir vaziyete girmesi, Sânin vücuduna zahir bir delildir. Hatta, hayat hakikatlerin en eşrefi, en temizidir, hiçbir cihetle hisseti yoktur, çirkin bir lekesi yok. Hayatın dışı da, içi de, her iki yüzü de lâtiftir. Hatta en küçük ve hasis bir hayvanın hayatı bile yüksektir. Bunun içindir ki, hayat ile Kudret arasında zahirî bir sebep tavassut etmiyor. Hayata bizzat Kudretin mubaşereti, izzete munafi değildir. Hâlbuki umur-ı hasiseye Kudretin zahiren mübaşereti görünmemek için esbab-ı zahire vaz edilmiştir.

âlem: varlık sınıflarından her biri, bütün kânat
âlem-i cismanî: maddî varlıklarla ilgili âlem
alem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği, ruhların bulunduğu âlem
alem-i ruhanî: ruhlara ait âlem, ruhlar dünyası
ashab-ı hayat: hayat sahibi canlı
âyine: ayna
bilhassa: özellikle
bizzat: kendisi, şahsen
camit: ruhsuz, cansız madde
cihet: yön, sebep, vesile
delil: kanıt, tanık, bürhan
esbab-ı zahire: zahir, görünen, görünürdeki sebepler
eşref: en şerefli, daha şerefli, en iyi, en güzel
fazl: alicenaplık, ihsan, cömertlik
hakikat: gerçek, doğru
halk: yaratma, yoktan var etme.
hasis: ufak, değersiz
hayat-ı cismaniye: cisme, bedene ait hayat.
hayat-ı insaniye: insan hayatı, İnsana ait olan hayat.
hayat-ı maddiye: maddî, cismânî hayat.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı ruhanî: ruhanî hayat, ruhla ilgili hayat.
hisset: cimrilik, pintilik.
iade-i ziyaret: yapılanın aynını karşılık verme
İnbisat: yayılma, genişleme
İzzet: değer, itibar, şeref, yücelik
kâşif: keşfeden, bulan, meydana çıkaran, bilinmeyen bir yen veya şeyi ortaya çıkaran
keza: böylece, aynı şekilde.
Kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
latif: yumuşak, tatlı, hoş
makul: akla yakın, akla uygun, aklın kabul edeceği
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mübaşereti: bir işe başlama, girişme, tutuşma, bulaşma, temas
munafi: zıt, aykırı
munakaşa: tartışma.
muzaheme: zahmet, sıkıntı verme
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: çeşit.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sebeb-i zuhur: görünme sebebi, belirme nedeni.
şamil: içine alan, kapsayıcı.
tabaka: derece, kat
tasarruf: idare etme, kullanma
tavassut: vasıta olma, aracı olma
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
umur-i hasise: ufak ve değersiz işler
vaz edilme: yaratılma, var edilme, konulma, yerleştirilme
vaziyet: durum
zahir: açık, görünür
zahiren: görünüşte
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
ziya: ışık, aydınlık, nur

Demek hayatta hisset yoktur. İşte bundan anlaşıldı ki, hayat Sanîin vücuduna en zahir bir delildir.

Ve keza, en basit bir cismin geçirmiş olduğu inkılâbat ve tahavvülâta dikkatle bakılırsa görünür ki, âlem-i zerrattaki zerreler, *âlem-i anasıra* intıkal edince başka suretlere girerler, *âlem-i mevalıdde* başka suretlere dönerler, *nuftede* başka vaziyet alırlar; sonra *alaka* olur, sonra *mudga* olur, sonra bir insan suretini giyer, ortaya çıkarlar. Bu kadar inkılâbat-ı acibe esnasında zerreler öyle muntazam harekât ve muayyen düsturlar üzerine cereyan ederler ki, sanki bir zerre, meselâ âlem-ı zerratta iken vazıfelendırılmiş ve Abdülmecid'in gözünde yer alıp vazife görmek uzere yola çıkarılmıştır. Bu hâlı, bu vazıyetı, bu intızamı goren bir zihin, bilâtereddüt hukmeder ki, o zerreler, bir kasıtla ve bir hikmet altında gonderilir. İşte, zerratın hayata mazhariyeti için geçirdiği bu kadar acip ve garip tavırlar, insana ıkıncı bir hayatın bu hayattan daha kolay ve daha sehil olduğuna da bir kanaat getirir.

İşte, hayatın mebde ve meada delil olduğu bu hakıkatlerden anlaşıldı. (1) فَأَحْيَاكُمْ cümlesi, (2) ثُمَّ يُحْيِيكُمْ cümlesine bir delil gibidir; hepsi de birlikte, (3) كَيْفَ 'den istifade edilen ınkâra delildir.

Üçuncu Mesele

(4) ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ukdesini açar.

Evet, mevtin de hayat gibi mahlûk olduğuna, mevtin ıdam ve adem-ı mahz olmadığına delâlet eder. Mevt,

1- O size hayatı verdi. (Bakara Suresi: 28.)
2- Sonra yine hayat verecektir. (Bakara Suresi: 28.)
3- Nasıl? (Bakara Suresi: 28.)
4- Sonra sızı oldurecektir. (Bakara Suresi: 28.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adem-i mahz: tam bir yokluk, varlıktan hissesi olmayan
alâka: kan pıhtısı.
alem-ı anasır: unsurlar âlemi (toprak, hava, su, ateş.)
alem-i mevalıde: doguşlar âlemi, doğum âlemi
alem-i zerrat: zerreler âlemi, atomlar, molekuller alemi
bila: ...sız, ...sız
cereyan: olma, meydana gelme
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, ışaret.
delil: kanıt, tanık, burhan
dustur: kanun, kural, esas
garip: tuhaf, hayret verici
hakıkat: gerçek, doğru
harekat: hareketler, devınımler
hayat-ı Sânî: Sânıin yapan ve yaratanın hayat sahibi olması.
hisset: cımnlık, pıntılık
hikmet: ilâhî gaye, gızlı sebep, fayda
hukum: karar vermek, öyle olduğuna inanmak.
ıdam: yok etme
ınkar: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama
inkılabat: inkılaplar, degışmeler.
inkılabat-ı acibe: hayret vencı de gışımler, şaşırtıcı donüşumler
intikal: bır yerden başka bır yere geçme, yer degıştırme, goçme
intızam: duzen, duzenlılık.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
kanaat: inanma
kasıt: nıyet, dusunce
keza: boylece, aynı şekılde
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mazhariyet: görünme ve tezahür yen olma, nail olma, şereflenme
mead: ahıret, donulecek yer
mebde: başlangıç.
meselâ: omegın
mesele: konu
mevt: olum
muayyen: belırlı
mudga: bır çıgnem et parçası
muntazam: derlı-toplu, duzenlı
nutfe: temiz, duru, saf su, dol su yu.
sehil: sade
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tahavvulat: tahavvuller, değişmeler
tereddut: kararsızlık, şuphede kalma
ukde: halledilmesi zor mesele, karışık ve zor ış
vazıfe: gorev
vazıyet: durum
zahır: açık, gorunür
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
zihin: bilinç, dımağ.

ancak ruhun ceset kafesinden çıkmasıyla tebdil-i mekân etmesinden ibarettir.

Ve keza, nev-i beşerde mevcut emarat ve işarat-ı kesîreden kat'iyetle anlaşılır ki, insan öldükten sonra bir şeyi bâkî kalır. O şeyi de ancak ruhtur. Demek ruhun bekası, hassa-i zatiyedir. Bu hassa-i zatiyenin bir fertte mevcut olması, nev'in tamamında mevcut olmasını istilzam etmekle, mucibe-i cüz'iyenin mucibe-i külliye hükmünde olduğuna bir misal teşkil ediyor. Binaenaleyh, mevt hayat gibi bir mu'cize-i kudrettir. Yoksa, hayat şartları bulunmadığından ademin dairesine girmiş değildir.

Sual: Ölüm nasıl nimet olur ve ne suretle nimetlerin sırasına dâhil edilmiştir?

Cevap: *Evvelâ:* Ölüm, saadet-ı ebediyeye mukaddemedir; bu itibarla nimet sayılabilir. Çünkü, nimetin mukaddemesi de nimettir. Nitekim vacibin mukaddemesi vacip, haramın mukaddemesi haramdır.

Sanıyen: Ölüm, muzır hayvanlarla dolu bir hapisten geniş bir sahraya çıkmak gibidir. Binaenaleyh, ruh ceset kafesinden çıkarsa necat bulur.

Salisen: Ölüm olmasaydı, küre-i arz nev-i beşeri istiap edemezdi ve nev-i beşer müthiş perişaniyetlere maruz kalırdı.

Rabıan: İhtiyarlık yüzünden öyle bir dereceye gelenler var ki, tekâlif-i hayatiyeye kâdir olamaz, daima ölümünü isterler.

İşte bunun için, ölüm nimettir.

adem: yokluk, hiçlik.
bâkî: daimî, sonsuz.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
ceset: vücut, beden.
dâhil: içine girme, sokma.
emarat: emareler, alametler, nişanlar.
evvelâ: öncelikle.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hasse-i zatiye: kendine ve özüne ait olan nitelik.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
istiap: içine alma, içine sığdırma, kapsama.
istilzam: gerekli görme, lüzumlu görme.
işarat-ı kesîre: çokça işaretler, belirtiler.
itibar: bakımdan, sebepten.
kâdir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
keza: böylece, aynı şekilde.
küre-i arz: yer küre, dünya.
maruz: uğramak, etkilenmek.
mesele: konu.
mevt: ölüm.
misal: örnek.
mucibe-i cüz'iye: bir bütünün parçasında veya bir toplulugun bir ferdinde geçerli olan hukum.
mucibe-i külliye: bir bütünü ya da birçok ferdi bulunan bir toplulukta geçerli olan hukum.
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
mukaddeme: başlangıç.
muzır: zararlı, zarar veren.
müthiş: dehşet veren, korkuten, dehşetli, korkunç.
necat: kurtuluş, kurtulma.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: tür, çeşit.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
perişaniyet: perişanlık, karışık ve dağınık olma, acınacak hâlde bulunma.
rabıan: dördüncü olarak.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
sual: soru.
sureti: biçim, şekil, tarz.
şart: koşul.
tebdil-i mekân: yer değişikliği.
tekâlif-i hayatiye: hayatla ilgili sorumluluklar, hayatın gerekleri, kulfetleri.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.

Dördüncü Mesele

(1) ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ukdesinin beyanındadır.

Evet, bu hayat ikinci hayattır ki, ölümden sonra, haşirden evvel vukua gelir. Demek, hayat-ı uhreviye bu ikinci hayatla başlar. Binaenaleyh, bu (2) يُحْيِيكُمْ 'deki hitap, yalnız insanlara ait değildir, bilcümle kâinata racidir. Çünkü bu hayat-ı uhreviye, bütün kâinatın neticesidir. Eğer bu hayat olmasa, kâinatta hakikat denilen her şey zıddına inkılâp eder. Meselâ, nimet nikmet olur, akıl belâ olur, şefkat yılan olur.

Beşinci Mesele

(3) ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ 'un ukdesi hakkındadır.

Evet, Cenab-ı Hak, âlem-i kevn ve fesat denilen şu âlemde hüsün-kubuh, nef'-zarar gibi zıtlan, çok hikmetlere binaen karışık bir tarzda yaratmıştır. Hem de izhar-ı izzet için vesait ve esbabı vaz etmiştir.

Haşir ve kıyamette kâinat tasfiye ameliyatını gördüğü zaman, zıtlar birbirinden ayrılır ve esbap ile vesait de ortadan kalkar. Ortadaki perde ve hicap kalktıktan sonra, herkes Sânıını görür ve hakikî Malıkını bilir.

1- Sonra yine hayat verecektir. (Bakara Suresi, 28.)

2- Hayat verecektir. (Bakara Suresi, 28.)

3- Sonra Ona rucu edip gideceksiniz. (Bakara Suresi, 28.)

âlem: dünya, cihan
âlem-i kevn: varlık âlemi, kâinat
ameliyat: operasyon
belâ: musibet, sıkıntı
beyan: anlatma, açıklama
bilcümle: bütün, hepsi
binaen: -den dolayı, bu sebepten
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
esbap: sebepler, vasıtalar
evvel: önce
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
hakikat: gerçek, doğru
hakıkı: gerçek.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölülen dirilip mahşere çıkarması
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, âhirete ait olan hayat.
hicap: engel, ayıran perde
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep, fayda
hitap: söylevde bulunmak, konuşmak
hüsün: güzellik.
inkılâp: değişme, dönüşme
izhar-ı izzet: yüceliğin, itibarın üstünlüğün ortaya konulması, gösterilmesi.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kubuh: çirkinlik.
malık: sahip
meselâ: örneğin
mesele: konu
nef': menfaat, kâr, fayda, çıkar
nıkmet: şiddetli ceza, ceza vererek cezalandırma, öç alma.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
racî: dair, ait, alâkası olan
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarz: biçim, şekil
tasfiye: safiaştırma, arıtma, temizleme
ukde: halledilmesi zor mesele, karışık ve zor iş
vaz etme: yaratma, var etme, koyma, yerleştirme
vesait: vasıtalar
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.

Tetimme

Mezkûr ayetteki cümlelerin arasındaki irtibatın hülâsasına bir zeyildir

Cenab-ı Hak, vakta ki onların küfrünü istifham ifade eden[1] كَيْفَ ile reddetti ve halkı da taaccübe davet etti ve ondan sonra gelen dört büyük inkılâbı gösteren dört cümle ile bürhan getirerek ispat etti. O inkılâpların her birisi, çok tavırlara, vaziyetlere ve mertebelere şamil olduğu gibi, kendinden sonra gelen inkılâplan hazırlayıcı birer mukaddeme oldu.

Birinci inkılâba[2] وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا cümlesiyle işaret edilmiştir. Yanı, bir insanın cesedini teşkil eden zerrelerin âlem-i zerratta geçirmiş olduğu vaziyetlerden son vaziyetine işarettir ki,[3] فَأَحْيَاكُمْ cümlesiyle işaret edilen ikinci inkılâba mukaddeme olur. Hakaik-ı kevniyenin en acibi olan şu ikinci inkılâp da çok mertebelere, çok tavırlara şamildir ki, son tavrı, vaziyeti,[4] ثُمَّ يُمِيتُكُمْ cümlesiyle işaret edilen üçüncü inkılâba mukaddeme olur. Bu inkılâp dahi pek çok berzahî tavırlara şamil olup, son vaziyeti[5] ثُمَّ يُحْيِيكُمْ cümlesiyle işaret edilen dördüncü inkılâpta tamamlanır. Bu dördüncü inkılâp dahi birçok kabrî ve haşrî vaziyetlere şamil olup, en son vaziyeti[6] ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ cümlesiyle hitam bulur.

acip tuhaf hayrette bırakan
âlem-i zerrat zerreler âlemi atomlar moleküller alemi
ayet Kur'ân cümlesi
berzahî kabir hayatıyla ilgili berzah âlemi ile ilgili
bürhan delil, ispat, hüccet
ceset vücut, beden
hakaik-ı kevniye yaratılışa varlıklara ait olan hakikatler
haşrî haşre ait haşirle ilgili, öldükten sonraki dirilişe ve toplanmaya dair
hitam son nihayet
hulasa özet
inkılâp değişme dönüşme
irtibat bağ münasebet
ispat kanıtlama doğrulama
istifham soru sorup anlama sorup anlama
küfür imansızlık, dinsizlik
mertebe derece basamak
mezkûr zikredilen adı geçen anılan
mukaddeme başlangıç
şamil içine alan kapsayıcı
taaccüp şaşma hayret etme şaşakalma
teşkil oluşturma şekillendirme
tetimme bir konuyu veya esen tamamlamak için eklenen kısım ek
vakta ki ne vakit ki ne zaman ki o zaman ki olduğu vakit
vaziyet durum
zerre en küçük parça molekül atom
zeyil ek bir eserin devamı olarak yazılan kısım

1 Nasıl? (Bakara Suresi 28)
2. Hâlbuki hayatınız yoktu (Bakara Suresi 28)
3. O size hayat verdi (Bakara Suresi 28)
4. Sonra sizi öldürecektir (Bakara Suresi 28)
5. Sonra yine hayat verecektir (Bakara Suresi 28)
6 Sonra Ona rücu edip gideceksiniz (Bakara Suresi 28)

Demek bir zîhayatın cesedi, birinci inkılâbın birinci vaziyetinden başlamak üzere daima teceddüt eder, tazelenir. Yani bir libastan, bir kıyafetten çıkar, daha güzel bir libasa, bir kıyafete girer ve hakeza, böylece saadet-i ebediyeye mazhar oluncaya kadar devam eder. Binaenalâ hâzâ, bir zîhayatın şu müteselsil vaziyetlerine bakan bir adam, nasıl inkâra cesaret edebilir?

Şimdi mezkûr ayetteki cümlelerin hey'etlerinden bahsedeceğiz.

Birinci cümle: [1] كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ .

Bu cümle ile yapılan istifham, o kâfirlerin zihinlerini, gözlerini yaptıkları kötülüğe, fenalığa çevirtir; tâ ki, bizzat şekâvetlerini görsünler. Belki insafa gelip ikrar ederler.

[2] تَكْفُرُونَ'deki hitap, Cenab-ı Hakkın şiddet-i gazabına işarettir. Çünkü gaipten hitaba yapılan iltifat, ya şiddet-i hiddete veya kesret-i muhabbete ışarettir. تَكْفُرُونَ'ye bedel [3] لَا يُؤْمِنُونَ'nin zikredilmemesi, onların şiddet-i inatlarına ışarettir. Çünkü onların, hakkaniyeti delâlle sabit olan imanı terk ve butlanı bürhanlarla sabit olan küfru kabul ettiler.

1- Nasıl Allah'ı inkâr ediyorsunuz? (Bakara Suresi 28)
2- İnkâr ediyorsunuz (Bakara Suresi 28)
3- İman etmiyorsunuz

ayet: Kur'ân cümlesi.
bedel: bir şeyin yerini tutan karşılık.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
binaenalâhâza: bundan dolayı, buna binaen, bunun üzerine.
bizzat: kendisi, şahsen.
butlan: batıl, hükümsüz olma hâli.
burhan: delil, ispat, hüccet.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
ceset: vücut, beden.
delâil: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları.
gaip: görünmeyen, hâzır olmayan, yok olan, kayıp.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
hey'et: şekil, suret.
hitap: söylevde bulunmak, konuşmak.
ikrar: saklamayıp açıktan söyleme, inancını, fikrini açığa vurma.
iltifat: güzel sözler söyleyerek bir şeye samimî olarak okşama.
iman: inanma, itikat.
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkılap: değişme, dönüşme.
istifham: anlamak için sorma.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kesret-i muhabbet: çok sevgi, bolca dostluk.
kıyafet: kılık, bir şeyin dış görünüşü.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
libas: kıyafet, elbise, giyilecek şey, giysi.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
müteselsil: teselsul eden, birbirinin ardından gelen, zincirleme giden, zincirleme.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sâbit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
şekâvet: şakîlik, eşkıyalık, haydutluk.
şiddet-i gazap: kızgınlık, şiddetli, çok sert öfke.
şiddet-i hiddet: hiddetin sertliği, kızgınlık derecesi.
şiddet-i inat: inat derecesi, pek fazla ayak direme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
vaziyet: durum.
zîhayat: hayat sahibi.
zihin: bilinç, dimağ.
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme, iyilikle anma.

(1) وَكُنْتُمْ اَمْوَاتًا Bu cümledeki و, *vav-ı hâliye*'dir. Yani, mâba'dinin mâkabline *hâl* olduğuna delâlet eder. Demek, كُنْتُمْ اَمْوَاتًا, (2) تَكْفُرُونَ 'nin failine *hâl*'dir. Hâlin, zevilhâlın amiliyle beraber olması şarttır. Hâlbuki burada dört cümle vardır. Bunlardan ikisi mazi, ikisi müstakbel olduklarından, zevilhâlin amili olan تَكْفُرُونَ ile zamanca mukarin değildir. Binaenaleyh و 'ın hâliyeti, bir mukaddere işarettir. Takdir-i kelâm: (3) وَتَعْلَمُونَ اَنَّكُمْ كُنْتُمْ اَمْوَاتًا Bu itibarla, تَكْفُرُونَ 'nin failine (4) تَعْلَمُونَ cümlesi *hâl* olur. Öteki cümleler اَنَّ 'ye *haber* olurlar.

Sual: Onlar, birinci ölüm ile bir hayatı bilirlerse de, Allah'tan olduğunu bilmezler, inkâr ederler. İkinci hayatla Allah'a rücuu zaten inkâr ederler?

Cevap: Cehli izale edecek deliller zahir iken o veçhile cehil denilmemesi, belâgatın kaidelerinden birdir. Buna binaen, birinci mevt ile birinci hayatın etvar ve ahvaline yapılan dikkat, Sânii ikrar ve tasdik etmeye icbar eder. Ve aynı zamanda evvelki hayat ve mematın Allah'tan olduğunu bilmek, ikinci bir hayatın olacağına da zihni ikna ve icbar eder. Hâl böyle iken, cahil telâkki ettiğin o kâfirler, âlimler sırasına dâhildirler.

---

1. Halbuki hayatınız yoktu. (Bakara Suresi, 28.)
2. İnkâr ediyorsunuz. (Bakara Suresi, 28.)
3. Ölüler olduğunuzu bildiği hâlde
4. Bildiğiniz hâlde

---

ahval: haller, durumlar
alim: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin
amil: sebep, etken, yapan, işleyen, yapıcı
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması.
binaen: den dolayı, bu sebepten
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cahil: bilgisiz, bilmeyen, habersiz
cehil: bilgisizlik, cehalet, cahillik.
dahil: içine girme, sokma
delalet: delil olma, gösterme; alamet, işaret
delil: kanıt, tanık, burhan.
etvar: hal ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
evvel: önce
fail: işi yapan, fiili işleyen, özne
haber: Arapça dil bilgisinde, İsim cümlelerinde yüklem vazifesi gören kelime veya kelime grubu
hâl: Arapça gramerde durum bildiren kelime veya cümle
haliyet: durum bildiren kelime veya cümle oluş.
icbar: zorlama, zorla ve istegi dışında yaptırma
ikna: bir fikri, düşünceyi akli delillerle kabul ettirme, inandırma
ikrar: saklamayıp açıktan söyleme, inancını, fikrini açığa vurma.
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
itibar: bakımdan, sebepten
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kafir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
kaide: kural, esas, düstur
mâba'd: sonraki, alttaki, sonrası, arkası
mâkabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan
mazi: geçmiş zaman
memat: ölüm, vefat, irtihal, ahirete göç etme
mevt: ölüm
mukadder: Arapça gramerde lafız olarak ifade edilmediği hâlde gizli olarak kasteden, mana
mukarin: bitişik, yaklaşmış
müstakbel: gelecek zaman
rücu: dönme, geri dönme, vazgeçme
Sânii: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sual: soru
şart: koşul
takdir-i kelâm: sözün hedefi, lafzın anlatmak istediği maksat.
tasdik: doğrulama, onaylama.
telâkki: kabul etme, bir gözüyle bakma
vav-ı haliye: Arapçada başına geldiği cümleyi kendinden önceki fiilin, özne veya nesnesine hâl yapan, onlardan birisinin fiil işlenirken içinde bulundugu durumunu belirten "vav" harfi.
zahir: açık, görünür.
zevi'l-hâl: Arapça gramerde, cümlede durumları belirtilen özne veya cümleçlerdir
zihin: bilinç, dimağ.

(1) كُنْتُمْ 'deki hitaptan, onların âlem-i zerratta dahi bir nevi vücut ve taayyunleri olduğu anlaşılıyor. Yoksa o zerrat, tesadüfle rastgele muayyen cisimleri teşkil edemez.

(2) اَمْوَاتًا tabiri (3) لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا 'nin mealine imadır.

(4) فَاَحْيَاكُمْ : Bu ف takip ve ittisali ifade eder. Yani, mâkabliyle mâba'dinin arasında mesafe olmayacaktır. Hâlbuki, burada mevt ile hayat arasında uzun bir mesafe vardır. Evet, fakat bu ف Sânii ispat eden delillerin menşeine işarettir ki, o zerratın hıçbir vasıta ve esbap olmaksızın cemadiyetten hayvaniyete def'aten intikal etmesi, zihni Sânii ikrar etmeye mecbur eder.

Ve keza, o zerrat, mevat hâlindeyken vaziyetleri sabit olmadığından, şe'nleri ve iktizaları, fasılasız takıptır.

Sual: (5) اَحْيَاكُمْ 'ün yerine niçin (6) صِرْتُمْ اَحْيَاءً denilmemiştir?

Cevap: اَحْيَاكُمْ hayatın Cenab-ı Hak tarafından ita edildiğine sarahaten delâlet eder. صِرْتُمْ اَحْيَاءً 'de o delâlet yoktur; yalnız "Hayat sahibi oldunuz" manasına delâlet eder.

(7) ثُمَّ يُمِيتُكُمْ . Bunun yerine (8) تَمُوتُونَ zikredilmemesi, mevtin, kaderin takdiriyle Kudretin büyük bir tasarrufu

1- İdiniz.(Bakara Suresi: 28.)
2- Hayatı olmayanlar, cansızlar. (Bakara Suresi: 28.)
3- Adı anılmaya değmez birşey. (İnsan Suresi: 1.)
4- O size hayatı verdi. (Bakara Suresi: 28.)
5- Hayat verdi. (Bakara Suresi: 28.)
6- Dirildiniz, hayat buldunuz.
7- Sonra sizi öldürecektir. (Bakara Suresi: 28.)
8- Ölürsünüz.

alem-i zerrat: zerreler alemi, atomlar, molekuller âlemi.
cemadiyet: cansızlık, donukluk.
def'aten: birdenbire, bir defada, anî olarak.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: kanıt, tanık, bürhan.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fasıla: aralık, ara.
hayvaniyet: hayvanlık.
hıtap: söylevde bulunmak, konuşmak.
ikrar: saklamayıp açıktan söylemek, inancını, fikrini açığa vurma.
iktiza: gerek, lüzum.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme.
İspat: kanıtlama, doğrulama.
ita: verme, bahşetme, ihsan etme.
ittisal: bitişme, birleşme.
kader: İlâhî hükum, Cenab-ı Hak'kın takdir ve tayin etmesi.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
mâba'd: sonraki, alttaki, sonrası, arkası.
mâkabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan.
mana: anlam.
meal: mana, anlam, mefhum.
menşe: esas, kaynak.
mesafe: uzaklık, ara.
mevad: bir cismin cevherleri.
mevt: ölüm.
muayyen: belirli.
nevi: çeşit.
sabit: durağan, değişmeyen.
Sânii: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sarahaten: açıkça, açıktan açığa.
sual: soru.
şe'n: hal, keyfiyet, durum, özellik, yapı, istidat.
taayyun: meydana çıkma, belli olma, belirlenme.
tabir: ifade, deyim.
takdir: Allah'ın takdiri, Allah'ın ilmiyle belli bir düzen vermesi.
tasarruf: Allah'ın izni dairesinde eşya ve varlıklar üzerinde manevî tesirler gösterme.
tesadüf: rastlantı.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
vasıta: vesile, neden, aracı.
vaziyet: durum.
vücut: beden, varlık.
zerrat: zerreler, atomlar.
zihin: bilinç, dimağ.

olduğuna işarettir. Evet, ömr-i tabiîsini bitirip sonra ölenler pek azdır, kısm-ı azamı ömr-i tabiîsi esnasında ölürler.

Demek, mevt tabiî bir netice değildir, ancak cesedin inhilâliyle dağılmasından ibarettir, yoksa, ruhun fenâsıyla değildir. Mevtle ceset dağılır, ruh bâkî kalır. [1] ثُمَّ يُمِيتُكُمْ mâkablıyle mâba'dı arasında bu'd-ı mesafeyı ifade eden [2] ثُمَّ imate ile ikinci ihya arasında kocaman âlem-i berzahın *fâsıla* olduğuna işarettir.

[3] ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ : Bu ثُمَّ ise ikinci ihya ile rücu arasında mevcut büyük bir perde ve hicabın bulunduğuna işarettir.

[4] تُرْجَعُونَ Yanı, "*Esbap perdesinin keşfiyle, vesaıtın tardıyla Allah'a rücu edeceksiniz.*"

Sual: Allah'a rücu etmek, Allah'tan gelmeyi iktiza eder. Bunun için, bir kısım insanlar Allah ile insan arasında ittısalı tevehhum etmişlerdir ve bazı sofîler de şüpheye düşmüşlerdir?

Cevap: Dünyada insanın vücut ve bekası olduğu gibi, ahirette de vücut ve bekası vardır. Dünyadaki vücut vasıtasız Dest-i Kudretten çıkar. Dünyada terkip, tahlil, tasarruf, tahavvül ile karışık beka meselesi, sabıkan zikredilen hikmet üzenne, esbap, vesaıt, ilel meseleye mudahale

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlemi, kabir âlemi.
bâkî: daimî, sonsuz.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bu'd-ı mesafe: mesafe uzaklığı.
ceset: vücut, beden.
dest-i Kudret: Allah'ın ezelî gücünün elı.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fasıla: aralık, ara.
fena: yokluk, son bulma, geçicilik.
hıcap: perde, örtü.
hikmet: Bâhı gaye, yüksek bilgi, fayda.
ıbaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
ilel: illetler, hastalıklar, sakatlıklar.
imate: ölüm hâline koyma, yok etme.
inhilâl: dağılma, çözülme, parçalanma, bozulma.
ittısal: bitişme, birleşme.
keşif: bulma, meydana çıkarma.
kısm-ı azam: büyük kısım, eksenyet çoğunluk.
mâba'd: sonrakı, alttakı, sonrası, arkası.
mâkabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan.
mesele: konu.
mevt: ölüm.
müdahale: karışma, araya girme, sokulma.
ömr-i tabiî: tabiî olan, Allah tarafından belirlenen, takdir edilen hayat müddetı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık.
rücu: dönme, geri dönme.
sabıkan: evvelce, bundan önce.
sofi: tasavvuf felsefesine tâbi olan, tasavvuf erbabı, mutasavvıf.
sual: soru.
tabiî: tabıatı gereği olan, normal, alışılmış olagan.
tahavvul: değişme, dönüşme, başkalaşma.
tahlil: zor bir meseleyi halletme, değerlendirme.
tard: koyma, çıkarma, uzaklaştırma, sürme.
tasarruf: idare, kullanım.
terkip: bır kaç şeyı birleştirerek yenı bır şey meydana getirme.
tevehhum: vehmune kapılmak, öyle zannetmek.
vasıta: aracı.
vesaıt: vasıtalar.
vücut: beden, varlık.

1 Sonra sizi öldürecektir. (Bakara Suresi 28.)
2. Sonra
3 Sonra Onun huzuruna dondurulecekseniz. (Bakara Suresi 28.)
4 Rücu edip gitmek. (Bakara Suresi 28.)

edip araya girerler. Ahirette ise vücut ve beka, her ikisi de levazımatıyla, terkibatıyla bizzat Dest-i Kudretten çıkarlar ve herkes hakikî Malikini bilir. İşte bunu anlayan, rücuun ne demek olduğunu anlar.

هُوَ الَّذِى خَلَقَ لَكُمْ مَا فِى الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوٰى إِلَى السَّمَآءِ فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ (1)

Bu ayetin sabık ayetle cihet-i irtibatı:

Evvelki ayette küfür ile küfran, delâil-i enfüsiye ile inkâr edilmiştir. Bu ayette delâil-i afakıyeye işaret edilmiştir.

Ve keza, evvelki ayette vücut ve hayat nimetlerine işaret edilmiş; bu ayette beka nimetine işaret edilmiştir.

Ve keza, evvelki ayette Sânin vücuduna delil olmakla haşre bir mukaddeme olduğuna işaret edilmiş; bu ayette ise, ahiretin tahkikiyle şüphelerin izalesine işaret edilmiştir.

Evet, sanki onlar diyorlar ki: "İnsana bu kadar kıymet ve ehemmiyet verilmesi nereden ve neye binaendir. Ve Allah'ın yanında mevkii nedir ki, onun için kıyameti kopartıyor?"

Onlara cevaben, Kur'ân-ı Kerîm bu ayetin işaretiyle diyor ki: "İnsanın pek yüksek bir kıymeti olmasaydı,

1- Yeryüzünde ne varsa hepsini sizin için O yarattı. Bundan başka semaya da İradesini yöneltti ve göklen yedi tabaka olarak tanzim etti. O her şeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Sûresi, 29.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan İkinci hayat.
ayet: Kur'an cümlesi.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
bizzat: kendisi, şahsen.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet-i irtibat: irtibat sebeplerin tarafları bağlanma yönü, aradaki benzeyiş ve münasebet.
delâil-i afakıye: afaka ait deliller, kainattaki deliller.
delâil-i enfüsiye: enfüsî deliller, vücudun gerek maddî ve gerek manevî yapısında olan İmana ait hükümleri ispat eden deliller.
delil: kanıt, tanık, bürhan.
Dest-i Kudret: Allah'ın ezelî gücünün elî.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evvel: önce.
hakiki: gerçek.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
izale: yok etme, ortadan kaldırma.
keza: böylece, aynı şekilde.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kıymet: değer.
kufran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
malik: sahip.
mevki: yer, makam.
mukaddeme: başlangıç.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
rücu: dönme, geri dönme.
sabık: geçen, önceki.
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
tahkik: inceleme, araştırma.
terkibat: terkipler, bir kaç şeyin karıştırılmasıyla meydana gelen şeyler.
vücut: beden, varlık.

semavat ve arz onun ıstifadesine mutî ve musahhar olmazdı.

Ve keza, insan ehemmiyetsiz olsaydı, mahlûkat onun için halk edilmezdi. Eğer insan ehemmiyetsiz ve kıymetsiz olsa idi, o vakit insan, mahlûkat için halk olunacaktı.

Ve keza, insanın Hâlık'ı yanında mevkii pek büyük olduğu içindir ki, âlem-i dunyayı kendisi için değil, beşer için, beşeri de ibadeti için halk etmiştir."

Hulâsa: İnsan mümtaz ve müstesnadır, hayvanlar gıbı değildir. Onun için, insan [1] وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ cevherine bir sadef olmuştur.

Bu ayetteki cümlelerin nüktelerine geçiyoruz.

Ey Arkadaş!

Birinci cümlede [2] جَمِيعًا, ikinci cümlede [3] ثُمَّ, üçüncü cümlede [4] سَبْعَ kelimeleri için tahkikat lâzımdır. O tahkikatı, Altı Noktada izah edeceğiz.

Birinci Nokta: Aşağıda, beyan edildiği gibi, hayatın öyle bir hasiyeti vardır ki, hayat cüz'ü küll, cüz'îyi küllî, ferdı nevı, mukayyedı mutlak, bır şahsı bır âlem gıbı kılar. Binaenaleyh, tek bir insan, "Dünya benim evimdir, dunyadakı enva benım kavmımdır ve benım aşıretımdır ve bütün eşya ile muarefem ve münasebetim vardır" diyebilir.

---

1 Ona doneceksınız
2 Hepınz (Bakara Suresı 29)
3 Sonra (Bakara Suresı 29)
4 Yedı (Bakara Suresı 29)

---

alem: dunya, cıhan
alem-ı dunya: dunya alemı
arz: yer, dunya.
aşıret: goçebe halınde yaşayan, çogunlukla bır soydan gelen ınsanlar kabıle oymak.
ayet: Kur'ân cumlesı.
beşer: ınsan, ınsanlık.
beyan: anlatma, açıklama
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzerıne
cevher: deger, kıymet.
cuz: parça
ehemmiyetsiz: onemsız.
enva: çeşıtler, turler, nevıler
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halk: yaratma, yoktan var etme.
hasiyet: bır şeye has ozellik, nıtelık.
hulâsa: kısaca, ozet.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kavim: mıllet, aralarında dil, âdet, orf, kultur bırlıgı olan ınsan toplulugu
keza: boylece, aynı şekılde
kıymet: deger

kull: butun
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mevki: yer, makam.
muarefe: karşılıklı goruşme, tanışma, bırbırını bılıp tanıma
mukayyet: kayıtlı, sınırlı, baglı
musahhar: boyun, eğdırme, emrıne verme, baglama
mucı: ıtaat eden, boyun eğen
mutlak: herhangi bır kayda baglı olmayan, kayıtsız, şartsız.
mumtaz: ayrıcalıklı, seçkın
münasebet: ılgı, ılşkı, bag
mustesna: benzerlerınden ustun olan, seçkın, mumtaz
nevi: tur, çeşıt.
nükte: ınce manalı, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya soz
sadef: sedef, ıncı kabugu
semavat: semalar, gokler
tahkıkat: araştırmalar, soruşturmalar

İkinci Nokta: Bilirsin ki, âlemde sabit bir nizam vardır, muhkem bir irtibat vardır ve daimî düsturlar, esaslı kanunlar vardır. Bu itibarla, âlem bir saat veya muntazam bir makine gibidir. Her bir çarkın, her bir vidanın, her bir çivinin makinenin nizam ve intizamında bir hissesi ve makinenin netice ve faydalarında bir tesir olduğu gibi, ehl-i hayat için ve bilhassa beşer için de bir faydası var.

Üçüncü Nokta: Aşağıda işiteceğin gibi, istifadede muzahemet ve munakaşa yoktur. Nasıl ki, Zeyd diyebilir ki, "Şems benim lâmbamdır, dünya benim evimdir," Ömer de öyle diyebilir ve aralarında munakaşa da olmaz. Evet, Zeyd, meselâ dünyada tek farz edilirse, istifadesi nasılsa, bütün insanlar içindeyken istifadesi yine öyledir; ne fazla olur, ne noksan. Yalnız "gareyn"e ait olan kısım müstesnadır. Zira, yiyecek, içecek vesaire şeylerde munakaşa olur.

Dördüncü Nokta: Âlem için tek bir yüz, bir cihet değil, pek çok umumî ve muhtelif vecihler vardır. Ve faydaları temin eden kesretle umumî ve mütedâhil, yani birbirin içinde cihetler vardır. Ve istifade yollarının da envaen türlü türlü tarikleri vardır. Meselâ, senin güzel bir bahçen vardır. O bahçe bir cihetten senin istifadene tahsis edildiği gibi, diğer bir cihetten de halkı faydalandırır. Meselâ, o bahçenin hüsnüne, güzelliğine her bakan, bir zevk alır, bir inşirah peyda eder; bunda bir mâni yoktur.

Kezalik, insanın beş zahirî, beş bâtınî olmak üzere on tane hassesi, yani duygusu vardır. İnsan, bu duygularıyla

âlem: dünya, cihan
bâtını: içe ait, dahilî.
beşer: insan, insanlık.
bilhassa: özellikle
cihet: yön, sebep, vesile
daimî: sürekli, devamlı
düstur: kanun, kural, esas.
ehl-i hayat: yaşayanlar, canlılar
envaı: çeşitler, türler, neviler
farz: var kabul etme, var sayma
gareyn: alt ve üst çene, yani ağız.
hassa: hisler, duygular
hisse: pay, nasip
hüsnü: güzellik
inşirah: ferahlama, gönün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, rahatlama
intızam: düzen, düzenlilik.
irtibat: bağ, münasebet.
İstifade: faydalanma, yararlanma
itibar: bakımdan, sebepten
kesret: çokluk.
Kezalik: keza, bu da öyle böylece
mâni: engel, mania, set.
meselâ: örneğin.
muhkem: sağlam, dayanıklı.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
munakaşa: tartışma
müstesna: istisna olan, kaide dışı
mütedâhil: tedahül eden, birbiri içine geçen.
müzahemet: zahmet, sıkıntı verme.
nizam: düzen, düzgünlük, kalde, kanun
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
sabit: durağan, değişmeyen, İs patlanmış
şems: güneş
tahsis: has kılma, ayırma
tarik: yol
temin: sağlamlaştırma, sağlama
umumî: genel
vecih: cihet, yön
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan
Zeyd: eski fetva metinlerinde erkeği temsil etmek için kullanılan isimlerden biri.

ve keza cismiyle, ruhuyla, kalbiyle dünyanın her bir cüz'ünden istifade edebilir, mânı yoktur.

Beşinci Nokta: Bu ayetle diğer bazı ayetlerden anlaşılıyor ki, bu büyük dünya, insan için yaratılmıştır ve yaratılışında insanın istifadesi ille-i gaiye olarak nazara alınmıştır. Hâlbuki, arzdan pek büyük olan Zühal'in, meselâ, beşeri faydalandıran yalnız ziyneti ve zayıf bir ziyasıdır. Bu cüz'î fayda için ne suretle beşer ona ille-i gaiye olur?

Elcevap: Bir faydayı takip eden adam, bütün fikrini, hayalini o faydaya hasreder ve ondan maada bir şeye bakmaz. Ve her şeye kendi hesabına bakar, kimseyi nazara almaz, hatta kendisini ille-i gaiye zanneder. Binaenaleyh, bu gibi adama karşı makam-ı imtinanda söylenilen o gibi kelâmlarda mubalâğa yoktur.

Evet, binlerce hikmetler için yaratılan Zühal'in her bir hikmetinde binlerce cihetler ve her bir cihetinde binlerce istifade edenler bulunduğu hâlde, "Hilkatinde o adamın istifadesi ille-i gaiyeden bir cüz olarak düşünülmüştür" denilirse, ne mânı var? Çünkü ille-i gaiye, daima basit bir şeyden ibaret değildir.

Altıncı Nokta: İmam-ı Ali'nin ❁ وَتَزْعُمُ اَنَّكَ جِرْمٌ صَغِيرٌ وَفِيكَ انْطَوَى الْعَالَمُ الْاَكْبَرُ[1] emrettiği gibi, insan küçük bir cısım ise de, buyuk âlemı içine alacak kadar buyuktür. Öyle ise, cüz'î istifadesi, küllî olur. Öyle ise, abesiyet yoktur.

1 Sen kendinin kuçuk bir cısım olduguna sanıyorsun. Halbuki buyuk alem olan kaınat sen de saklıdır.

abesiyet: faydasız, boş, luzumsuz ve gayesiz oluş
âlem: dünya, cihan.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an cümlesi.
beşer: insan, insanlık.
binaenaleyh: bundan dolayı, bu nun üzerine
cihet: yön
cuz: kısım, parça, bölük
cüz'î: kuçuk, az.
hasr: yalnız bir şeye mahsus kılma, vakfetme
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bil gi, fayda
hilkat: yaratılma, yaratılış
ibaret: meydana gelen, olu şan
ille-i gaiye: gerçekleştirilmesi, meydana gelmesi için çaba harcanan şey, amaç, ideal
istifade: faydalanma, yararlanma.
kelam: söz, lafız
keza: böylece, aynı şekilde
küllî: çok, büyük, çok miktarda
maada: başka, gayrı -den, başka
makam-ı imtinan: minnet makamı, nimetlen sayıp dökme makamı, iyilikleri zikrederek şukur isteme yen
mânı: engel, manıa, set.
mesela: örneğin
mubalâga: bir ışı, bir şeyı çok buyutme, abartma
nazar: dikkat.
suret: bıçım, şekil, tarz
ziya: ışık, aydınlık, nur
ziynet: sus.
Zühal: Satürn gezegeni

İkinci Mesele: [1] ثُمَّ hakkındadır

Ey arkadaş! Bu ayet, arzın semadan evvel yaratılmış olduğuna delâlet eder; ve [2] وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذٰلِكَ دَحٰيهَا ayeti de semavatın arzdan evvel halk edildiğine dâldır, ve [3] كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا ayeti ise, ikisinin bir maddeden beraber halk edilmiş ve sonra birbirinden ayırt edilmiş olduklarını gösteriyor.

Şeriatın naklıyatına nazaran, Cenab-ı Hak, bir cevhereyi, bir maddeyi yaratmıştır, sonra, o maddeye tecelli etmekle, bir kısmını buhar, bir kısmını da mayi kılmıştır. Sonra, mayi kısmı da, tecellisiyle tekâsüf edip, zebed (köpük) kesilmiştir. Sonra, arz veya yedi küre-i arziyeyi o köpükten halk etmiştir. Bu itibarla, her bir arz için hava-i nesimîden bir sema hâsıl olmuştur. Sonra o madde-i buhariyeyi bast etmekle, yedi kat semavatı tesviye edip, yıldızları içine zer' etmiştir. O yıldızlar tohumuna müştemil olan semavat, in'ikad etmiş, vücuda gelmiştir.

Hikmet-i cedidenin nazariyatı ise, şu merkezdedir ki: Görmekte olduğumuz, Manzume-i Şemsiye ile tabir edilen güneş ile ona bağlı yıldızlar cemaatı, basit bir cevhere imiş, sonra bir nevi buhara inkılâp etmiştir. Sonra, o buhardan mayi-i nârî hâsıl olmuştur. Sonra, o mayi-i nârî, bürudetle tasallüp etmiş, yani katılaşmış, sonra şiddet-i hareketiyle bazı büyük parçaları fırlatmıştır. O parçalar tekâsüf ederek, seyyarat olmuşlardır; şu arz da onlardan bırıdır.

1- Sonra. (Bakara Suresi, 29.)
2- Sonra da yeri yayıp döşedi. (Nazıat Suresi, 30.)
3- Gökler ve yer bitişik iken Biz onları birbirinden ayırdık. (Enbiya Suresi, 30.)

arz: yer, dünya.
ayet: Kur'ân cümlesi.
bast: yayma, yayılma, açma serme, döşeme.
bürudet: soğukluk.
cemaat: topluluk.
cevhere: öz, ana madde.
dâl: delil olan.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
evvel: önce.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hava-i nesimî: hoş ve hafif lâtif esen rüzgar, teneffüs edilebilir hava.
hikmet-i cedide: yeni fenler, müspet ilimler.
in'ikad: kurulma, teşkil edilme, toplanma.
inkılap: değişme, dönüşme.
itibarla: bakımdan, sebepten.
küre-i arz: yer küre, dünya.
madde-i buhariye: buhar maddesi, buğu.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi.
mayi: su gibi akan, su hâlinde bulunan şey, sıvı.
mayi-i nari: akıcı ateş, sıvı ateş.
müştemil: şumulüne alan, saran, kavrayan, içine alan.
naklıyat: nakil ve rivayete dayanan bilgiler.
nazaran: göre, bakımından, bakarak, bakılırsa.
nazariyat: nazariyeler, ilmî görüşler, düşünceler, teoriler.
nevi: gibi, çeşit, cins.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
şeriat: İslam dini ve prensipleri.
şiddet-i hareket: hareketin şiddeti.
tabir: demek, ifade etmek.
tasallüp: sertleşme, katılaşma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tekâsüf: kesifleşme, yoğunlaşma, sıklaşma, koyulaşma.
tesviye: bir seviyeye getirme, ayrı düzeye getirme.
zebed: köpük.
zer: tohum ekme, tohum saçma.

Bu izahata tevfiken, şu iki meslek arasında mutabakat hâsıl olabilir. Şöyle ki:

"İkisi de birbirine bitişikti, sonra ayrı ettik" manasında olan [1] كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا 'nın ifadesine nazaran, Manzume-i Şemsiye ile arz, Dest-i Kudretin madde-i esîriyeden yoğurmuş olduğu bir hamur şeklindeymiş.

Madde-i esîriye, mevcudata nazaran akıcı bir su gibi, mevcudatın aralarına nüfuz etmiş bir maddedir. [2] وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ ayeti, şu madde-i esîriyeye işarettir ki, Cenab-ı Hakkın arşı, su hükmünde olan şu esîr maddesi üzerindeymiş. Esîr maddesi, yaratıldıktan sonra Sânîin ilk icatlarının tecellisine merkez olmuştur. Yanı esîri halk ettikten sonra, cevahir-i ferde kalbetmiştir. Sonra, bir kısmını kesif kılmıştır ve bu kesif kısmından meskûn olmak üzere yedi küre yaratmıştır; arz, bunlardandır. İşte, arzın –hepsinden evvel tekâsüf ve tasallup etmekle acele kabuk bağlayarak uzun zamanlardan beri menşe-i hayat olması itibarıyla– hilkat-i teşekkülü, semavattan evveldir. Fakat, arzın –bast edilmesiyle nev-i beşerin tayyüşüne elverişli bir vaziyete geldiği semavatın tesviye ve tanziminden sonra olduğu cihetle– hilkati semavattan sonra başlarsa da bidayette, mebdede ikisi beraber imişler. Binaenalâhâzâ, o üç ayetin aralarında bulunan zahirî muhalefet, bu üç cihetle mutabakata inkılâp eder.

Arş: yüksekliği sebebiyle bütün cismileri içine alan ve Allah'ın kudret ve hükmüyle istiva ettiği şey.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'ân cümlesi.
bast: yayma, yayılma, açma, serme, döşeme.
bidayet: başlangıç.
binaenalâhazâ: bundan dolayı, buna binaen, bunun üzerine.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
cevahir-i ferd: atomlar, zerreler.
Dest-i Kudret: Allah'ın ezelî gücünün eli.
esîr: kainattaki boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher.
evvel: önce.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hilkat-ı semavat: göklerin yaratılışı.
hilkat-i teşekkül: yaratılışın meydana gelmesi, şekillenip kurulması.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, İbda.
inkılâp: değişme, dönüşme.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kalbetmek: bir hâlden diğer bir hale çevirmek, değiştirmek.
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan.
küre: gezegen.
madde-i esîriye: esîr maddesi.
mana: anlam.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi.
mebde: kaynak, esas.
menşe-i hayat: hayatın esası çıktığı kök.
meskûn: iskân edilmiş, oturulan, içinde insan oturan, ahalisi olan, şenelmiş yer.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
muhalefet: uygun olmama, aynılık, zıtlık.
mutabakat: uygunluk, uyuşma, birbirini tutar olma, tutarlılık, muvafakat.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nüfuz: içe geçme, işleme.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semavat: semalar, gökler.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tasallup: sertleşme, katılaşma.
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
tekasüf: kesifleşme, yoğunlaşma, sıklaşma, koyulaşma.
tesviye: bir seviyeye getirme, aynı düzeye getirme.
tevfiken: uygun olarak, uyarak, uygun düşürerek.
vaziyet: durum.
zahiri: görünen, görünürdeki, görünüşteki.

1. Gökler ve yer bitişik iken Biz onları birbirinden ayırdık. (Enbiya Suresi, 30.)
2. Arşı su üzerindeydi. (Hud Suresi, 7.)

İkinci Bir Cevap

Ey Arkadaş!

Kur'ân-ı Kerîm tarih, coğrafya muallimi değildir, ancak, âlemin nizam ve intizamından bahisle, Sânîin marifet ve azametini cumhur-i nâsa ders veren mürşit bir kitaptır. Binaenaleyh, bunda iki makam vardır.

Birinci makam, nimetlen, ihsanlan, merhametleri göstermekle delâil-i zahiriyeyi beyan etmekten ibarettir. Bu itibarla, arz semavattan evveldir.

İkinci makam, azamet, izzet, kudret delillenni gösterir bir makamdır. Bu cihetle, semavat arzdan evveldir.

(1) ثُمَّ, mâba'dinin mâkablinden bir zaman sonra vücuda geldiğine delâlet eder ki, buna "terâhî" denilir. Demek burada arz ile semavat arasında bir uzaklık vardır. Bu uzaklık, arzın semavattan evvel halk edildiğine göre zatîdir, aksi hâlde rütebî ve tefekkürîdir. Yani, semavatın hilkati birinci ise de, tefekkürce rütbesi ikincidir, arzın hilkati ikinci ise de, tefekkürü birincidir. Yani, evvelâ arzın tefekkürü, sonra semavatın tefekkürü lâzımdır. Buna göre ثُمَّ ile (2) اِسْتَوٰى arasında (3) اِعْلَمُوا وَتَفَكَّرُوا mukaddderdir.

Takdir-i kelâm, (4) ثُمَّ اِعْلَمُوا وَتَفَكَّرُوا اَنَّهُ اسْتَوٰى ... (ilâahır) 'dır.

1- Sonra (Bakara Suresi 29)
2- Tesviye etti düzenledi (Bakara Suresi 29)
3- Bilin ve düşünün (Bakara Suresi 29)
4- Sonra Onun düzenlediğini bilin ve düşünün.

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
arz: yer, dünya
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
bahis: bahseden, araştıran, anlatan
beyan: anlatma, açıklama
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cihet: yön
cumhur-i nas: insanların çoğunluğu
delâil-i zahiriye: açık olarak zahirde görünen deliller, maddî deliller
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: kanıt, tanık, burhan.
evvel: önce
evvela: öncelikle
halk: yaratma, yoktan var etme
hilkat: yaratılma, yaratılış
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
itibar: bakımdan, sebepten
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
mâba'd: sonrakî, alttaki, sonrası, arkası
mâkabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan
marifet: kendine has ustalık, hüner, maharet, sanat.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
muallim: ders veren, öğretmen
mukadder: takdir edilmiş
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nizam: düzen, düzgünlük, kalıp, kanun
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
rütebî: derece ile, sıra ile ilgili
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gökler
takdir-i kelam: sözün kıymeti
tefekkur: bir mesele hakkında zihni faaliyet gösterme, düşünme, fikir üretme, zihni yorma
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tefekkürî: tefekküre ait, düşünce ile ilgili
terâhi: sonraya bırakma
zatî: zata ait, zatın kendisinden olan, kendisiyle ilgili, kendine ait.

Üçüncü Mesele: [1] سَبْع kelimesi hakkındadır

Ey Arkadaş! Semavatın dokuz tabakadan ibaret olduğu, eski hikmetin hurafelerinden biridir. Onların o hurafevan fikirleri efkâr-ı ammeyi istilâ etmişti. Hatta bazı müfessirler, bazı ayetlerin zahirini onların mezheplerine meylettirmişlerdir.

Hikmet-i cedide ise, feza denilen şu boşlukta yalnız yıldızlarını muallâk bir vaziyette durmakta olduklarına kaildir. Bunların mezhebinden semavatın inkârı çıkıyor. Ve bu iki hikmetin birisi ifrata varmışsa da, ötekisi tefritte kalmıştır.

Şerat ise, Cenab-ı Hakkın yedi tabakadan ibaret semavatı halk etmiş olduğuna hâkimdir. Ve yıldızların da, balık gibi, o semalar denizlerinde yüzmekte olduklarına kaildir. Hadis ise semanın [2] مَوْجٌ مَكْفُوفٌ 'den ibaret bulunduğunu emrediyor. Şu hak olan mezhebin, "Altı Mukaddeme" ile tahkikatını yapacağız.

Birinci Mukaddeme: Şu geniş boşluğun esîr ile dolu olduğu fennen ve hikmeten sabittir.

İkinci Mukaddeme: Ecram-ı ulviyenin kanunlarını rapteden ve ziya ve hararetin emsalini neşir ve nakleden fezayı doldurmuş bir madde mevcuttur.

Üçüncü Mukaddeme: Madde-i esîriyenin, yine esîr olarak kalmak şartıyla, sair maddeler gibi muhtelif teşekkülâtı ve ayn ayn nevileri vardır; buhar ile su ve buzun teşekkulâtlan gibi.

---

1. Yedi (Bakara Suresi 29.)
2. Karar kılmış dalga (*Musned* 2.370.)

---

ayet. Kur'an cümlesi.
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler
efkar-ı amme: genelin umumun düşünceleri, umuma ait düşünce kamuoyu
emsal: örnekler, benzerler
esîr: kâinattaki boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
fennen: fence, fenne uygun olarak, fen vasıtası ile.
feza: kâinatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
hadis. Peygamberimizin sözü
halk. yaratma, yoktan var etme.
hararet: sıcaklık.
hikmet: felsefe, yüksek bilgi
hikmeten. hikmetçe, hikmet bakımından
hikmet-i cedide: yeni fenler, müspet ilimler
hurafe: dinin aslına uymayan, sonradan dînî bilgiler arasına karışmış olan uydurma, batıl inanış.
hurafevari: hurafeye benzer, hurafe gibi
İbaret: meydana gelen, oluşan
İfrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma
İnkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
istilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma
kail: inanmış, aklı yatmış, kabul etmiş
madde-i esîriye: esîr maddesi
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu
muallâk: asılı, asılmış
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mukaddeme: başlangıç.
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslam âlimi.
nakil: bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma
neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpme
nevi: çeşit.
rapt. bağlama, birlikte var etme
sabit. İspat edilmiş, ispatlanmış
sair: diğer, başka, öteki.
sema: gökyüzü, gök
semavat. semalar, gökler
şart: koşul
şerat: İslam dini ve prensiplerin
tahkikat. araştırmalar, soruşturmalar
tefrit. ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı.
teşekkulat: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler
vaziyet. durum
zahir: dış yüz, görünüş
ziya: ışık, aydınlık, nur

Dördüncü Mukaddeme: Ecram-ı ulviyeye dikkat edilirse, tabakaları arasında muhalefet görünür. Evet, yeni teşekküle ve ın'ikada başlamış milyarlarca yıldızlardan ibaret Kehkeşan ile anılan tabaka-i esîriye sabit yıldızların tabakasına muhaliftir, bu da Manzume-i Şemsiyenin tabakasına. Ve hakeza, yedi tabakaya kadar birbirine muhalif tabakalar vardır.

Beşinci Mukaddeme: Araştırmalar neticesinde sabit olmuştur ki, bir maddede teşkil, tanzim, tesviyeler vakı olursa, birbirine muhalif tabakalar husule gelir. Bir madenden kül, komur, elmas meydana gelir, ateşten alev, duman husule gelir. Müvellidülmâ ile Müvellidülhumuza nın imtizacından su, buz, buhar tevellut eder.

Altıncı Mukaddeme: Şu müteaddit emarelerden anlaşıldı ki, semavat müteaddittir. Şeriat Sahibi de, "Yedidir" demiştir; öyle ise, yedidir. Maahaza, yedi, yetmiş, yedi yüz sayılan, Arap üslûplarında kesret için kullanılır.

Arkadaş!

Pek geniş bulunan Kur'ân-ı Kerîm'in hitaplarına, manalarına, işaretlerine dikkat edilmekle, bir âmîden tut, bir veliye kadar, bütün tabakat-ı nâsa ve umum efkâr-ı ammeye olan müraatlan, okşamaları fevkalâde hayrete, taaccübe muciptir. Meselâ, "سَبْعَ سَمٰوَاتٍ"[1] kelimesinden, bazı insanlar hava-ı nesimiyenin tabakalarını fehmetmiştir, öbür bazı da, arzımızla arkadaşlan olan hayattar küreleri ihata eden nesimî küreleri fehmetmiştir; bir kısım da,

1- Yedi sema. (Bakara Suresi, 29.)

âmi: bilgisiz, cahil.
arz: yer, dünya.
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler.
efkâr-ı amme: genelin umumun düşünceleri, umuma ait düşünce, kamuoyu.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
fevkalâde: son derece, ziyadesiyle.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hayattar: canlı, yaşayan.
hitap: söylev.
husul: hâsil olma, meydana gelme, peyda olma.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ihata: kuşatma, içine alma.
imtizaç: bileşik hale gelme, kaynaşma.
in'ikad: kurulma, teşkil edilme, toplanma.
Kehkeşan: Samanyolu.
kesret: çokluk.
küre: gezegen.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
mana: anlam.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi.
mesela: örneğin.
mucip: icap eden, gerektiren.
muhalefet: uygun olmama, aynılık, zıtlık.
muhalif: zıt, aykırı.
mukaddeme: başlangıç.
muraat: gözetme, koruma, bakma, hifzetme, saklama.
muteaddit: çeşitli, bir çok.
muteaddit: çoğalan, çok, birçok, türlü türlü, çeşitli, birden fazla.
müvellidülhumuza: oksijen.
müvellidülmâ: hidrojen.
nesimî: teneffüs edilebilir hava tabakası.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış, hareket etmeyen, hareketsiz, kımıldanmayan, yerinde duran, durağan.
semavat: semalar, gökler.
şeriat: İslam dini ve prensipleri.
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma.
tabaka-i esîriye: esir tabakası, kâinattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı naklededen cevherin bulunduğu kuşak.
tabakat-ı nâs: insan sınıfları, insan katmanları.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tesviye: bir seviyeye getirme, aynı düzeye getirme.
teşekkül: şekillenme, şekil alma, meydana gelme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tevellut: doğma, doğum.
umum: bütün, herkes.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil.
vakı: meydana gelme, ortaya çıkma.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.

seyyarat-ı seb'ayı fehmetmiştir; bir kısmı da, Manzume-i Şemsiye içinde esîrin yedi tabakasını fehmetmiştir; bir kısım da, şu bildiğimiz Manzume-i Şemsiye ile beraber altı tane daha manzume-i şemsiyeyi fehmetmiştir, bir kısım da, esîrin teşekkülâtı yedi tabakaya inkısam ettiğini fehmetmıştır. Hulâsa, her bir kısım insanlar, ıstidatlarına göre feyz-i Kur'ân'dan hısselerini almışlardır. Evet, "Kur'ân-ı Kerîm bütün şu mefhumlara şamildir" diyebiliriz.

Birinci Cümle هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا [1]

Bu cümlenin beş vecihle mâkabliyle irtibatı vardır.

Birinci Vecih: Evvelki ayet vücut ile hayat nimetlerine işarettir; bu ayet beka ve bekanın esbap ve levazımatına ışarettir.

İkinci Vecih: Kur'ân-ı Kerîm, vakta ki evvelki ayetle beşer için mertebelerin en yükseği olan rücuu ispat etti; sâmiin zihnine şöyle bir sual geldi: "Şu zelil insanların bu yüksek mertebeye liyakatlen nereden gelmiştir?"

Kur'ân-ı Kerîm, bu cümle ile o suali şöylece cevaplandırmıştır: "Bütün dünya dest-i itaat ve teshirine verilen insanın, elbette Hâlık'ının yanında büyük bir mevki vardır."

Üçüncü Vecih: Evvelki ayet beşer için haşr ve kıyametin vücuduna işaret etmesi, sâmice güya "Beşerin ne kıymeti vardır ki, onun saadeti için kıyamet kopacak?" diye

1 Yeryüzünde ne varsa hepsini sizin için O yarattı. (Bakara Suresi: 29.)

ayet: Kur'ân cümlesi
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
beşer: insan, insanlık.
dest-i itaat: itaat eli, alınan emre göre hareket eden el.
esbap: sebepler, vasıtalar
esîr: kâinattaki boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
evvel: önce
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
feyz-i Kur'ân: Kur'ân'ın feyzi, Kur'ân'ın verdiği ilham, bereket ve ilim bolluğu
güya: sanki
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hisse: pay, nasip, kısmet.
hulâsa: kısaca, özet.
inkısam: bölünme, parçalanma
irtibat: bağ, münasebet.
ispat: kanıtlama, doğrulama
ıstıdat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen kabiliyet, bir şeyin kazanılmasına olan fıtrî meyil
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kıymet: değer
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
liyakat: layık olma, değerlilik, yararlılık, uygunluk.
mâkabl: geçmişteki, geçmiş bir şeyin kendinden önce olan
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana, sözden çıkarılan mana, konsept, kavram.
mertebe: derece, basamak.
mevki: yer, makam
nimet: lütuf, ihsan, bağış
saadet: mutluluk
sâmi: işiten, duyan
seyyarat-ı seb'a: eski astronomide güneşin de içinde bulunduğu yedi gezegen
sual: soru
şamil: şumulü bulunan, içine alan, kaplayan, çevreleyen, havi
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emri altına alma
teşekkulât: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
vecih: cihet, yön.
vücut: var olma, varlık.
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağılanmış.

varit olan sual, bu ayetle, "Arz bütün müştemilâtıyla istifadesi için yaratılan ve bütün envaı itaat ve emrine verilen insan, netice-i hilkattir. Elbette ve elbette, onun saadeti için kıyamet kopacaktır" diye cevaplandırılmıştır.

Dorduncü Vecih. Evvelki ayet, kıyamete esbap ve vesaitin ortadan kalkmasıyla, insanın mercii yalnız Cenab-ı Hakka munhasır kalacağına işaret etmiştir. Bu ayet ise, dünyada da insanın merci-i hakîkîsi, Cenab-ı Hakka munhasır olduğunu soylüyor. Zıra, esbap ve vesaitin arkasında Kudretin şuaı görünür. Tesir Onundur; esbap ise, perdedir.

Beşinci Vecih: Evvelki ayet, saadet-i ebediyeye işarettir; bu ayet de, saadet-i ebediyenin insana verilmesini iktiza eden ve sebep olan Cenab-ı Hak'tan sebkat etmiş fazl ve ın'ama işarettir ki, kendisine arzın muştemilâtı ihsan edilmiş insanın, elbette saadet-i ebediyeye liyakati vardır.

(1) ثُمَّ اسْتَوٰى اِلَى السَّمَآءِ : *Bunun mâkabliyle cihet-ı irtibatı dörttür.*

Birinci Cihet: Arz ve sema "tev'em," yanı ikızdirler. Birbirinden ayrılmazlar, zikirde, fikirde daıma beraber dolaşıyorlar. Bu cümleden evvelki cümlede arz zikredildiği gıbı, bu cümlede de sema zıkredılmıştır.

İkincı Cihet: Beşerin arzdan istifadesini ikmal ve ıtmam eden, ancak semavatın tanzimidir.

Üçüncü Cihet: Evvelkı ayet ihsan ve fazl delıllerine işaret etmıştır; bu ayet de, kudret ve azamete ışaret edıyor.

1- Sonra semayı da tanzim ettı. (Bakara Suresi 29.)

arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an cumlesı.
azamet: buyukluk, ululuk, yucelik.
beşer: insan, insanlık.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Allah.
cihet: yon.
cihet-i irtibat: ırtıbat sebeplerı tarafları, bağlanma yonu aradakı benzeyiş ve munasebet.
delil: kanıt, tanık, bürhan.
envaı: çeşıtler, turler, nevıler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
evvel: once.
fazl: iyi ahlâk olgunluk, ılım ve irfan sahıbı oluş.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lutuf.
İkmal: tamamlama, bıtırme.
iktıza: gerek, luzum.
İn'am: nimet verme, nımetlendırme, ihsan etme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
itmam: tamamlama, bıtırme.
kıyamet: butun kâınatın Allah tarafından tayın edılen bir vakıtte yıkılıp mahvolması.
Kudret: Allah ın butun varlıgı çevreleyen ezelî kuvveti.
lıyakat: layık olma, ehlıyet.
mâkabl: geçmıştekı, geçmış, bır şeyın kendınden once olan.
merci: donulecek, sığınılacak yer.
merci-i hakîkî: asıl donulecek ve sıgınılacak yer.
munhasır: mahsus, arı, yonelik.
muştemilât: şumulunde olan şeyler, ıçınde bulunanlar.
netice-i hilkat: yaradılışın netıcesı, meyvesi.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sebkat: geçme, ılerleme.
sema: gokyuzu, gok.
semavat: semalar, gokler.
sual: soru.
şua: ışın, ışık, huzmelerı.
tanzım: duzenleme, tertıpleme.
tesir: etkı.
tev'em: ıkız.
varit: gelen, ulaşan, erışen.
vecih: cihet, yon.
vesaıt: vasıtalar.
zikır: anma, bıldırme.

Dördüncü Cihet. Bu cümle, beşerin istifadesi yalnız arza münhasır olmadığına, sema dahi onun istifadesine teshir edildiğine işarettir.

(1) فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ : *Bu cümlenin mâkabliyle irtibatı üç çeşittir.*

1. (2) كُنْ ile (3) فَيَكُونُ arasındaki irtibat gibidir. Nasıl ki, memurun husulu كُنْ emrine bağlıdır; semavatın tesviyesi de, (4) اِسْتَوٰى 'ya bağlıdır.

2. Kudretin taallûkuyla iradenin taallûku arasındaki irtibat gibidir. Yani, اِسْتَوٰى iradenin taallûkuna; tesviye de kudretin taallûkuna benzer bir irtibattır.

3. Netice ile mukaddeme arasında bulunan irtibat gibidir. Çünkü semavatın tesviyesi, mukaddemesi olan اِسْتَوٰى 'ya terettüp eder.

(5) وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ . *Bu cümle mâkabliyle iki vecihle merbuttur.*

Birinci Vecih. Bu cümledeki ilm-i küllî, semavatın tanzim ve tesviyesine delil olduğu gibi, tanzim ve tesviyenin vücudu da ilm-i küllînin vücuduna delildir.

İkinci Vecih ise. Evvelki cümle kudret-i kâmileye, bu cümle ise küllî ve şumullü ilme delâlet eder.

---

1. Gökleri yedi tabaka olarak tanzim etti. (Bakara Suresi, 29.)
2. Ol! (Yasin Suresi, 82.)
3. Olur. (Yasin Suresi, 82.)
4. Tesviye etti, düzenledi. (Bakara Suresi, 29.)
5. O her şeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Suresi, 29.)

---

arz: yer, dünya
beşer: insan, insanlık.
cihet: yön
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
delil: kanıt, tanık, bürhan
evvel: önce
husul: olma, meydana gelme
ilm-i küllî: küllî ilim, her şeyi ihata eden, kuşatan ilim
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü
irtibat: bağ, münasebet.
İstifade: faydalanma, yararlanma
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
kudret-i kâmile: tam ve noksansız kudret, kuvvet.
küllî: umumî, genel
mâkabl: geçmişteki, geçmiş bir şeyin kendinden önce olan
merbut: bağlı, raptedilmiş
mukaddeme: başlangıç.
munhasır: mahsus, ait, yönelik.
sema: gökyüzü, gök
semavat: semalar, gökler
taallûk: alâkalı, münasebetli olma
taalluk: dünya ilgisi
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
terettüp: sonuç olarak çıkma
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emri altına alma
tesviye: bir seviyeye getirme, aynı düzeye getirme.
vecih: cihet, yön.

Cümlelerin nüktelerini beyan edeceğiz:

(1) هُوَ الَّذِى (ilâahir): Bu cümle, mâkabliyle bağlı değildir. Ancak, muste'nife olup, beş sual ile cevaplanna işarettir ki, bundan önce beyan edildiğinden tekranna lüzum yoktur.

هُوَ الَّذِى 'deki هُوَ müptedadır, الَّذِى sılasıyla beraber haberdir. Bu cümlede müpteda ile haberin tarifleri tevhide işaret olduğu gibi, hasra da delâlet eder. Yanı, "Müştemilât-ı arziyenin halkı Cenab-ı Hakka münhasır olduğu gibi, hâlıkı da yalnız Cenab-ı Hak'tır."

Bu hasr, (2) ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ cümlesinde (3) اِلَيْهِ 'nin takdimiyle hâsıl olan hasra delildir. Yani, "Müştemilât-ı arziyenin halkı Cenab-ı Hakka munhasır olduğu için, kıyamete merciiyet de Cenab-ı Hakka münhasırdır."

الَّذِى sılasıyla beraber haberdir. Haberin aslı ve müstahakı, nekre olmaktır. Burada mârife olarak gelmesi, hükmün zahir ve malûm olduğuna işarettir. Yani: "Cenab-ı Hakkın müştemilât-ı arziyenin hâlıkı olduğu malûm ve zahirdir."

Menfaat için kullanılan (4) لَكُمْ 'deki لِ eşyanın hilkaten mübah, helâl menfaatlı olarak yaratılıp, bazı arızalardan dolayı haram olmuş olduklarına işarettir. Meselâ, ağyarın malı ismet-i şer'iye için haram olmuştur. İnsanın eti hürmet ve keramet için, zehir zarar için, lâşe eti necaset için haram olmuşlardır.

1- Odur ki... (Bakara Suresi, 29.)
2- Sonra Ona dondurileceksiniz. (Bakara Suresi, 29.)
3- Ona. (Bakara Suresi, 29.)
4- Sizin için. (Bakara Suresi, 29.)

ağyar: gaynler, yabancılar
arıza: bozukluk, sakatlık.
beyan: anlatma, açıklama
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
delalet: delil olma, gösterme alâmet, işaret.
delil: kanıt, tanık, burhan
haber: Arapça dıl bılgısınde İsim cümlelerinde yuklem vazifesi gören kelime veya kelime grubu
haberi: ılım, malûmat bılgı Arapça dıl bılgısınde isım cumlelennde yuklem vazifesi gören kelime veya kelime grubu
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
haram: Islâmıyetçe yasaklanan işler
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma
helâl: Allah ın musaade etugı şey dın bakımından gunah olmayan şey
hilkaten: yaratılıştan, doğuştan, fitraten
hükum: karar, emir
hürmet: saygı
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar
ismet-i şer'iye: islâmı ahlâk ve namus olçulenne nayet etme, haramdan ve kotulukten çekinme
keramet: kerem, lutuf, insan bagış
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakıtte yıkılıp mahvolması
lâşe: olu hayvan, leş.
makabl: geçmişteki, geçmiş, bir şeyin kendinden önce olan.
malum: bilinen, bilinir olan
mârife: belli olan, bilinen, belirlenmiş
menfaat: fayda
merciiyet: muracaat yeri olma, donuş yen olma, ana merkez yeri, kaynak
meselâ: omeğın
mübah: dının emn ve yasağı alında bulunmayan, dine göre helâl, haram veya mekruh sayılmayan, işlenmesinde sevap ve gunah olmayan şey
munhasır: mahsus, ait, yonelik.
müpteda: ısım cumlelennde öz ne
muste'nife: yeniden başlayan
müştemilat-ı arziye: yeryuzunun eklentilen, kısımları, kapsadığı her şey
necaset: pıslık, murdarlık
nekre: belirsiz isim, garip
nükte: ince manalı, ancak dikkat le anlaşılabilen mana veya soz
sıla: Arapça da bir baglayıcı kelime (mevsule) ile baglandığı kendinden onceki kelimenin manasını açıklayan cumle
sual: soru
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tevhid: Allah ın bir olduguna inanma, birleme
zahir: aşıkâr, açık, görunur

Ve keza, her bir şeyde bir fayda, bir menfaat olduğuna remizdir.

Ve keza, beşer için her şeyde bir menfaati bulunduğuna remizdir. Evet, hangi şey olursa olsun, beşere bir cihetten bir istifadeyi temin eder; velev ibret almak için olsun.

Ve keza, arzın karnında istikbal insanlarını intizar eden pek çok rahmetin hazine ve definelerinin bulunduğuna remizdir.

(1) لَكُمْ car ve mecrurunun (2) مَا فِي الْأَرْضِ üzerine takdimi, beşere ait istifadelerin her gayeden evvel ve evlâ olduğuna işarettir.

Umumu ifade eden مَا her şeyde menfaatleri aramaya insanları tergip ve teşvik içindir.

فِي الْأَرْضِ 'daki فِي 'nin عَلَىٰ 'ya tercihi, en çok menfaatlerin arzın karnında olduğuna ve arzın karnındaki eşyanın taharrısine insanları teşci ettiğine işarettir.

Ve keza, arzın içindeki maden ve maddelerin istifade-i beşer için yaratılışı, arzın içinde henüz keşfedilemeyen anasır ve maddelerden, tekâlif-i hayatın zahmetlerinden müstakbelin insanlarını kurtaracak bazı gıdaî vesaire maddelerin vücudu mümkün olduğuna delâlet eder.

(3) جَمِيعًا arzdaki bazı eşyanın abes ve faydasız olduklarına ait evhamı defetmek içindir.

---

1. Sizin için (Bakara Suresi 29.)
2. Yeryüzünde ne varsa (Bakara Suresi 29.)
3. Hepsi tamamı (Bakara Suresi 29.)

---

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
anasır: unsurlar, esaslar
arz: yer, dünya
beşer: insan, insanlık.
car: Arapça başına geldiği kelimenin son harfine esre işaretinin konulmasına sebep olan edatlar
cihet: yön
def: ortadan kaldırma, yok etme, giderme
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evlâ: daha uygun, daha lâyık, daha iyi
evvel: önce
fayda: fayda.
gıdaî: gıda olabilen, gıda cinsinden
hazine: zengin ve değerli kaynak
ibret: bir durumdan veya olaydan ders alma, ders çıkarma
intizar: bekleme, gözleme
istifade: faydalanma, yararlanma.
istifade-i beşer: insanın istifadesi, faydası için
istikbal: gelecek zaman
keza: böylece, aynı şekilde.
maden: toprakta filiz denilen bileşimler hâlinde bulunan, toprak altında çıkarıldıktan sonra arıtılarak kalıba dökülen madde.
mecrur: son harfi esre olan kelime.
menfaat: fayda, kâr, gelir, ihtiyaç karşılığı olan şey
mustakbel: gelecek zaman
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
remiz: işaret, istediğini işaretle ifade etme, ima
taharri: arama, araştırma
tekâlif-i hayat: hayatla ilgili sorumluluklar, hayatın gerektirdiği külfetler
temin: şüpheyi giderme, sağlamlaştırma
tergip: rağbet verme, istekleandırme.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme
umum: bütün, herkes
velev: olsa da, bile, hatta, ister
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

[1] ثُمَّ اسْتَوٰى 'daki [2] ثُمَّ arzın hılkatiyle semavatın tesviyesi arasındaki Cenab-ı Hakkın ef'al ve şuunatının silsilesine işarettir.

Ve keza, beşere menfaat hususunda, semavatın tesviyesi arzın hılkatinden rütbece uzak olduğuna delâlet eder.

İcaz ve ıhtısar ıçın, [3] اَرَادَ اَنْ يُسَوِّىَ yerinde [4] اِسْتَوٰى denılmıştır. اِسْتَوٰى kelimesinın istimalı, burada mecazdır; yani, hedefe kastını hasredıp sağa sola bakmayanlar gıbı, semavatın tesviyesını ırade etmıştır.

[5] اِلَى السَّمَآءِ : Bu semadan maksat, semavatın maddesi olan buhardır.

[6] فَسَوّٰيهُنَّ 'deki فَ tefrîi ifade ettiğine nazaran, tesviyenin istivaya bağlanması, [7] فَيَكُوْنُ 'nun [8] كُنْ emrine veya kudretın taallûku ıradenın taallûkuna veya kazanın kadere olan terettüplerine benziyor; ve takıbı ifade ettiğıne gore, mukadder bazı fıllere ımadır.

Takdir-i kelâm, نَوَّعَهَا وَنَظَّمَهَا وَدَبَّرَ الْاَمْرَ بَيْنَهَا فَسَوّٰيهُنَّ (ılâahır) 'den ıbarettır. Yani: "*Nevilere ayırdı, tanzim ettı, aralarında lâzım gelen emirleri, tedbirleri yaptı, sonra yedı tabakaya tesvıye ettı.*"

1- Sonra semayı da tanzim ettı (Bakara Suresi 29)
2- Sonra (Bakara Suresi 29)
3- Düzene koymayı ırade ettı
4- Tesvıye ettı düzenledı (Bakara Suresi 29)
5- Semaya (Bakara Suresi 29)
6- Onları düzenledı (Bakara Suresi 29)
7- Olıvenr (Yasın Suresi 29)
8- Ol! (Yasın Suresi 29.)

arz: yer, dünya.
beşer: insan, insanlık.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Allah.
delâlet: delıl olma, gösterme, alâmet, ışaret.
ef'al: fıller, ışler.
fıl: ış, hareket.
hasr: yalnız bır şeye mahsus kılma, vakfetme.
hılkat: yaratılma, yaratılış.
husus: mevzu, konu.
ıbaret: meydana gelen, olusan.
icaz: az sozle çok mana ifade etme.
ıhtısar: kısaltma, ozetleme.
ılâahır: sona kadar, sonuna kadar.
ıma: dolaylı, ustu kapalı ifade etme.
ırade: dıleme, ısteme, bır şeyı yapma veya yapmama konusunda karar verebılme ve bu karanı yerine getırme gucu.
istimal: kullanma.
istiva: bırden çok şeyın bırbırıne denk olması, eşıt olma, musavılık.
kader: ılâhî hukum, Cenab-ı Hakkın takdır ve tayın etmesi.
kasıt: nıyet, duşunce.
keza: boylece, aynı şekılde.
kudret: Allah'ın butun varlıgı cevreleyen ezelî kuvvetı.
mecaz: bır kelımenın gercek manasında kullanılamayıp ılgı alâka ve benzerlık bağı bulunan başka bır manada kullanılması.
menfaat: fayda.
mukadder: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş.
nazaran: gore, bakımından, bakarak, bakılırsa.
nevi: çeşıt.
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye.
semavat: semalar, gokler.
silsile: bırbırını takıp eden şeylerın meydana getırdıgı sıra.
şuunat: şuunlar, keyfıyetler, hâller, ışler.
taalluk: ılışık, ılgı.
tabaka: kat, katman.
takdır-i kelam: sozun kıymetı.
tanzim: duzenleme, sıralama, tertıpleme.
tedbır: onlem, yol, çare.
tefri: asıl meseleden turlu hukumler ve dallar cıkarma, meselenı dallandırıp budaklandırma.
terettup: sıralanma, sırasında olma, sırası gelme.
tesvıye: bır seववıyeye getırme, aynı duzeye getırme.

سَوّٰى Yani, "Muntazam, müstevî, enva, eczalan mütesavi olarak yarattı."

هُنَّ Bu zamanın cem'i semavat olacak maddenin nevilere münkasım olduğuna işarettir.

سَبْعَ tabiri, semavat tabakalarının kesretine işarettir ve bu tabakaların teşekkulât-ı arziyenin edvar-ı seb'asıyla sıfât-ı seb'aya münasebettar olduğuna imadır.

سَمٰوٰتٍ Bu semaların bir kısmı, seyyarat balıklarına denizdir, bir kısmı da sabit yıldızlara mezraadır, bir kısmı da sema çiçekleri hükmünde olan "derarî yıldızlar"a bahçe ve bostandır.

(1) وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ Bu و, atıf içindir. Hâlbuki, burada atfın tarafeyni arasında münasebet yoktur. Öyle ise, bu münasebeti bulmak için takdire ihtiyaç vardır. Şöyle ki:

(2) وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ; Öyle ise, bu büyük ecramın hâlıkı Odur.

وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ; öyle ise, o ecramdaki sanatı tanzim, tahkim eden Odur.

İlsakı ifade eden بِكُلِّ kelimesindeki ب ilmin, malûmdan ınfıkâk ve ınfısalının mumkün olmadığına işarettir.

1. O her şeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Suresi, 29.)
2. O her şeye hakkıyla kadırdır.

atıf: bağlamak, yüklemek.
cem': çoğul.
derarî: parlak yıldızlar.
ecram: kütleler, cansız cısımler, gezegenler.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
edvar-ı seb'a: yedi devir, yedi dönem.
enva: çeşitler, türler, neviler.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilm: bilgi, marifet.
ilsak: ulaştırma, kavuşturma.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
ınfıkâk: ayrılma, ayrışma, ayrı düşme.
ınfısal: olduğu yerden ayrılma, yerini bırakıp gitme.
kesret: çokluk.
malum: bilinen, bilinir olan.
mezraa: tarla, ekilecek yer.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
munasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasebettar: ilgili, alakalı.
munkasım: taksim edilmiş, kısımlara ayrılmış, bölünmüş.
müstevî: düz, her tarafı aynı, bir.
mutesavi: birbirine musavi olan, eşit olan.
nevi: çeşit.
sabit: hareket etmeyen yıldız.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
sıfat-ı seb'a: yedi sıfat, Cenab-ı Hakkın hayat, ilim, sem', basar, irade, kudret, kelam sıfatları.
tabaka: kat, katman.
tabir: ifade.
tahkim: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, muhkem hale getirme.
takdir: Allah'ın takdir, Allah'ın ilmiyle belli bir düzen verme sı.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tarafeyn: iki taraf.
teşekkulat-ı arziye: dünyanın şekillenmesi, ilk yaratılışı.
zamir: ismin yerini tutan kelimeler.

كُلّ tamimi ifade eden bir edattır. Burada ifade ettiği tamimden hıçbır şeyın, hıçbır ferdın tahsısı ve dairе-ı şumulünden ihracı yoktur. Bu itibarla

(1) مَا مِنْ عَامٍ اِلاَّ وَقَدْ خُصَّ مِنْهُ الْبَعْضُ olan kaide-i külliyeyi tahsis ediyor. Çünkü kendisi bu kaidenın şumulunden hariç kalmıştır.

(2) شَيْءٍ : Bu kelime vacip, mümkin, mümtenıe şamıldir.

(3) عَلِيمٌ : Yani, zatı ile ılım arasında zarurî, lüzumî subut vardır.

وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّي جَاعِلٌ فِي الْاَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوٓا
اَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَآءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ
بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ اِنِّي اَعْلَمُ مَا لاَ تَعْلَمُونَ (1)

Yani: *Düşün o zamanı ki, Rabbin melâıkeye hıtaben, "Ben yerde bır halıfeyı yaratacağım" dedi. Melâıke de, "Yerde fesat yapacak, kan dökecek kimseleri mi yaratacaksın? Hâlbuki bız hamdınle Senı tesbih ve takdis ediyoruz" dediler. Rabbin de, "Sızin bılmedığınızi ben bılıyorum" dıye onlara cevap verdı.*

1- Umumî hıçbır şey yoktur ki bazı hususî durumları olmasın.
2- Şey.
3- Hakkıyla bılır.
4- Bakara Suresi 30.

daire-i şümul: kapsam dairesi.
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
halıfe: vekil bınnın yenne geçen kımse, halef.
hamd: Allah a karşı şukrın ve memnunıyetını onu overek bıldırme.
hariç: dışında.
hıtaben: hıtap ederek, söyleyerek.
ıhraç: dışarı çıkarma, atma.
ılım: bılgı, marifet.
itibar: bakımdan, sebepten.
kaide: kural, esas, dustur.
kaide-i külliye: genel kural, her şeyde geçerlı olan yol, her şeyde tatbık edılebılen prensıp ve nızamı, herkes tarafından benımsenmış kaide.
lüzumî: gerekli, ıhtıyaç olan.
melâıke: melekler.
mumkın: mumkun olabılır olanlar, yaratılanlar.
mümtenı: ımkânsız olamaz.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
sübut: sabıt olma, ıspatlanma.
şamıl: ıçıne alan, kapsayıcı.
şumul: ıçıne alma, kapsam.
tahsıs: has kılma, ayırma.
takdıs: Allah ın hamde ve ovulmeye lâyık olduğunu bıldırme. Allah ı her türlü kusur ve noksanlıklardan tenzih etme.
tamım: umumileştırme, yayma, herkese duyurma.
tesbıh: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına layık ıfadelerle anma.
vacıp: dinî bakımdan yapılması şart olan, kesınlık bakımından farzdan sonra gelen.
zarurî: zorunlu.
zat: kendi.

Arkadaş!

Melâikenın vucudunu tasdık ve kabul etmek ımanın rükünlerinden bırdır. Bırkaç makamda bu rüknü ispat ve izah edeceğız.

Bırıncı Makam

Arzın, ecram-ı ulvıye nıspeten pek küçuk ve süflî olduğu hâlde canlı mahlûkatla dolu olduğunu görüp âlemin de nızam ve intızamına dikkat eden insan, ecram-ı ulvıyenin de, o yüksek burçlarında, hayatlı sakınlen olduğuna kat'î bır şekılde hükmeder.

Evet, o burçlarda melâıkenın vücudunu kabul etmeyen adamın meseli, şöyle bir adamın meselıne benzer. O adam, buyuk bır şehre gıderken, şehnn bır kenannda pek küçük bir bınaya tesadüf eder. Bakar ki, insanlarla doludur. Ve arsalarına bakar ki, canlı mahlûkatla dolu. Ve gıdalarına bakar ki, nebatat, balık vesaire gıbi hayat şartlan yerındedır. Sonra bakar kı, pek uzakta mılyonlarca apartmanlar, köşkler var; aralannda uzun uzun meydanlar, tenezzuhgâhlar bulunur. Fakat, o küçük bınadaki insanlann hayat şartları, o büyük binalarda bulunmadığından, o yuksek, muzeyyen sarayları sakınlerden boş, hâlî olduğunu ıtıkat eder.

Melâıkenin vücudunu tasdık eden adamın meseli ise, şoyle bir şahsın meseli gıbıdır. O adam, o kuçuk hanenin insanlarla dolu olduğunu görür görmez, bilâtereddüt, o yüksek kasırların da hayat yen ve onlarda da onlara

âlem: dunya, cıhan.
arz: yer, dunya.
bilatereddut: tereddutsuz.
burç: kule.
ecram-ı ulvıye: yuksekteki kutleler, yıldızlar ve gezegenler.
hüküm: karar vermek, oyle olduguna inanmak.
ıman: inanç, ıtıkat.
intizam: duzenlilik, duzgunluk.
ıspat: kanıdama, dogrulama.
ıtıkat: inanç, iman.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kasır: saray, koşk.
kat'ı: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
melaike: melekler.
mesel: ornek, benzer numune.
muzeyyen: ziynetlendırılmış, suslu.
nebatat: bıtkıler.
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
nizam: düzen, duzgunluk, kaide, kanun.
rükün: esas, kaıde, prensıp.
sakın: bır yerde oturan.
sufli: aşagılık, bayagı, adî.
şart: koşul.
tasdik: dogrulama, onaylama.
tenezzühgah: gezıntı yerı, gam, keder ve sıkıntıyı gıderecek yer.
tesadüf: rast gelme.
vesaire: ve başkaları, bunun gıbileri.

münasip sakinler bulunduğuna hükmeder. Ve o yüksek kasırlara mahsus ve münasip hayat şartları vardır. Fakat oraların sakinleri pek uzak olduklarından görünmemeleri, yok olduklarına delâlet etmez.

Binaenaleyh, arzın zevi'l-hayatla dolu olmasından kat'iyetle anlaşılıyor ki, bu geniş boşlukta durmakta olan semalarda, yıldızlarda burçlarda ve çok kısımlara münkasım ve müştemil semavatta, şeriatın "melâike" ile tesmiye ettiği zîhayatlar mevcuttur.

İkinci Makam

Bundan evvel ispat ve izah edildiği gibi, hayat mevcudatın keşşafıdır, belki mevcudatın neticesidir. Binaenaleyh, bu geniş fezanın sakinlerden ve şu yüksek semavatın şenlıklerden hâlî olduklarının imkânı var mıdır?

Evet, bütün ukalâ, akıl ve nakıl ve manevî bir icma ve ittifakla melâikenin mana ve hakikatlerine hükmetmişlerdir; fakat, tabirleri çeşit çeşittir. Meselâ: Meşaiyyun, enva-ı mevcudatı idare eden ruhanî "mahiyet-i mücerrede" ile, Işrakiyyun ise, "ukul ve erbabü'l-enva" ile, dinler dahi "melekü'l-cibal, melekü'l-bihar, melekü'l-emtar" gibi tabirlerle tabir etmişlerdir. Hatta, akılları kör gözlerinde bulunan maddiyyun taifesi de melâikenin manasını inkâr etmeye mecal bulamadıklarından, fıtratın namuslarına nüfuz eden "kuva-i sariye" ile tabir etmişlerdir.

Sual: Kâinatın irtibatını, hayatını temin için hilkatte cereyan eden namuslar, kanunlar kâfi gelmez mı?

arz: yer, dünya.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
burç: güneş sisteminde yer alan on iki takım yıldızın her biri.
cereyan: olma, meydana gelme.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
enva-ı mevcudat: varlıkların çeşitlen, türlen, çeşitli varlıklar.
erbabu l-enva: çeşitli tanrılar.
evvel: önce.
feza: kâinatta yıldızlar arasındaki boşluk, uzay.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
hakikat: gerçek, doğru.
hali: boş, bir şeyden uzak, müstesna.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
hükümm: karar vermek, öyle olduğuna inanmak.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
idare: döndürme, çevirme, yönetme.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
irtibat: bağ, münasebet.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
Işrakiyyun: gerçeklere ait bilginin, ancak riyazet yoluyla nefsani duygulardan arınan kalbe doğacağını, sezgi ve ilham yoluyla marifetin elde edileceğini kabul eden felsefi akımın taraftarları.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kafi: yeterli.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kasır: saray, köşk.
kat'iyet: katıtlık, kesinlik.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran.
kuva-ı sariye: akıcı ve gezici kuvvetler.
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler.
mahiyet-i mücerrede: soyut mahiyet, gerçek kimlik, yalın öz nitelik.
mana: anlam.
manevi: manaya ait, maddi olmayan.
mecal: güç, kuvvet, iktidar, takat, tahammül.
melâike: melekler.
melekü'l-bihar: denizler meleği, denizlere nezaret eden melek.
melekü'l-cibal: dağlar meleği, dağlara nezaret eden melek.
melekü'l-emtar: yağmurla vazifeli olan melek.
mesela: örneğin.
Meşaiyyun: Meşâiler, Peygamberlere uymayıp sadece akıl ve fikirle gerçeği bulmaya çalışan sapkınlar, sadece akla uyup, vahye uymayan imansızlar.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
münasip: uygun.
münkasım: taksim edilmiş, kısımlara ayrılmış, bölünmüş.
müştemil: şumulüne alan, içine alan.
nakil: Hz. Peygamberden gelen hadislen rivayet zincirlen ile aktarma.
namus: kanun, nizam.
nüfuz: içe geçme, işleme.
ruhani: ruhtan ibaret olan melek.
sakin: bir yerde oturan.
sakin: oturan, ikamet eden.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler.
sual: soru.
şart: koşul.
şeriat: İslam dini ve prensipleri.
tabir: ifade, deyim, yorum, yorumlama.
taife: takım, grup.
temin: sağlamlaştırma, sağlama.
tesmiye: isimlendirme, ad verme.
ukala: akıllılar, akıllı olanlar.
ukul: akıllar, zihinler, uslar.
zevi'l-hayat: hayat sahipleri, canlılar.
zîhayat: hayat sahibi.

Cevap: Senin dediğin o sarî kanunlar, namuslar, itibarî ve vehmî emirlerdir. Muayyen vücutları, müşahhas hüviyetleri, ancak onları temsil eden ve onların ma'kesi bulunan ve onların yularlarını ele alan melâike ile sabit olur.

Ve keza, teşekkül-i ervaha münasebeti olmayan şu camit âlem-i şahadete vücudun munhasır olmadığına, akıl ve nakıl müttefikan hükmetmişlerdir. Binaenaleyh, ervaha munasıp ve muvafık çok âlemlere muştemil olan âlem-i gayp, melâike ile dolu ve âlem-i şahadetin hayatına mazhardır.

Hulâsa: Melâikenın mana-ı hakıkati, bu ızah edılen emirlerden tebarüz etti. Binaenaleyh, melâikenin suretleri, eşgallen arasında, ukul-i selımenın kabul ettığı vecıhle, şerıatın izah ve beyan ettiği şekildir ki, melekler mükerrem abddırler, emırlere muhalefetlen yoktur ve muhtelif kısımlara münkasım ve lâtif ve nuranî cisimlerdir.

Üçüncü Makam

Arkadaş!

Melâike meselesı öyle meselelerdendır ki, bır cüz'ün sübutuyla küll sabit olur, bir ferdin vücuduyla nevi tahakkuk eder. Zıra ınkâr eden kullunu ınkâr eder.

Bınaenaleyh, zaman-ı Âdem'den şımdıye kadar, bütün dın adamlan her asırda ıcma ve ittıfakla melâikenin vücuduna ve aralannda muhaverenın subutuna ve müşahedelerinin tahakkukuna ve onlardan edılen rivayetlerin naklıne hükmettıklen hâlde, melâıkenın hıçbınsının

abd: kul
âlem: varlık sınıflarından her bir.
alem-i gayp: gayp alemi: gorunmeyen fakat varlıgı kesin olan ve mahıyeti Allah tarafından bilnen başka dunyalar
alem-i şahadet: gozle gordugumuz, şahıt oldugumuz alem: kâinat.
beyan: anlatma: açıklama.
binaenaleyh: bundan dolayı: bunun uzenne
camit: ruhsuz: cansız.
cüz: kısım: parça: bolük.
ervah: ruhlar: canlar: hayatın cevherleri
eşgal: işler: meşguliyetler
hukum: karar vermek, oyle olduğuna inanmak.
hulasa: kısaca: sozun kısası
huvlyet: kımlık.
icma: fikır bırlıgı etme: goruş bırlıgine varma
inkâr: reddetme: inanmama: kabul ve tasdik etmeme
ittıfak: ortak bır gayede anlaşma: birleşme
izah: açıklama: ayrıntılan ile anlatma
keza: boylece: aynı şekılde
kulli: umumî: genel, butun olan, tumel
latıf: yumuşak, tatlı: narın cısmanı olmayan: ruhanî.
ma kes: akseden yer: yansıma yerı
mana-i hakikat: asıl mana: mahıyetın gerçek yuzu
mazhar: naıl olma: şereflenme
melaike: melekler
mesele: konu
muayyen: belırlı
muhalefet: zıtlık: aykırılık: aynlık.
muhavere: konuşma: sohbet etme
muhtelıf: farklı.
muvafık: yennde: uygun: uyar: munasıp
mükerrem: azız: saygıdeğer: muhterem
münasebet: ılgı: ılışkı: bağ.
munasıp: uygun
munhasır: mahsus: aıt: yonelık.
munkasım: taksım edılmış kısımlara ayrılmış: bolunmuş
muşahede: bir şeyi gozle gorme: seyrerme.
müşahhas: somut, gozle gorulebilir: elle tutulabilir halde
müştemil: şumulune alan: saran: kavrayan: ıçine alan
müttefikan: ittıfak ederek, hep beraber: birlikte
nakıl: anlatma: soyleme: hıkâye etme: Kur'ân-ı Kerîm: hadıs-ı şerıf gibi Islamın aslî kaynaklan
namus: kanun, nızam
nevi: tür: çeşıt.
nuranî: nurlu: ışıklı: parlak: munevver
rivayet: açıklama: nakledılen sozler ve olaylar
sabıt: ıspat edılmiş: ıspatlanmış.
sarî: sırayet eden: bulaşan: geçıcı olan.
suret: bıçım: gorunuş: kılık, kıyafet.
sübut: sabıt olma: ıspatlanma.
şerıat: Allah'ın emrı, Ilâhî kanun
tahakkuk: gerçekleşme: meydana gelme: olma: keslnleşme
tebaruz: belll olma: belirme: gorunme: gozukme: banz hale gelme
temsıl: benzetme, mısal getırme
teşekkul-i ervah: ruhların oluşumu.
ukul-i selıme: salım kafalar: sıhhatlı duşunceler
vecih: cıhet, yon.
vehmî: vehımle ılgılı: aslında var olmadıgı hâlde varmış gibi gorulen her hangi bir şeye aıt
vücut: beden: varlık.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı: insanlıgın ılk devresi

insanlara görünmediği veya vücutlan hissedilmediği, elbette muhaldir.

Kezalık, beşerin akaidine karışıp hıçbir zamanda hıçbir inkılâpta itirazlara maruz kalmayarak devam eden melâike itikadının bır hakikate, bır asla dayanmaması ve mebadi-i zarurıyeden tevellüt etmemesi muhaldir. Herhâlde, beşerin bu umumî itıkadı, mebadi-i zarurıyeden neş'et eden ve müşahedat-ı vakıadan hâsıl olan ve muhtelif emarelerden tevellut eden hadsî bir hukmün neticesidir.

Evet, bu ıtıkad-ı umumînin sebebi, kat'î bir surette manevî bir tevatür kuvvetini veren, pek çok defalar vukua gelen melâikenın müşahedelerinden hâsıl olan zarurî ve kat'î delil ve emarelerdir. Çünkü melâike meselesi, beşenn malûmat-ı yakıniyesindendir. Eğer bunda şüphe olursa, beşerin yakiniyatında emniyet kalmaz.

Hülâsa: Ruhanîlerden bir ferdin, bir zamanda vücudu tahakkuk etse, bu nev'in vücudu tahakkuk eder, nev'in vücudu tahakkuk etse, herhâlde şeriatın beyan ettiği gıbı olacaktır.

Bu ayetin sabık ayetle dört vecihle irtibatı vardır.

Birinci Vecih: Bu ayetler, beşere verilen büyük nimetlerı tadat ediyor. Bınncı ayetle en buyük nımete ışaret edilmiştir ki, beşer hilkatin neticesıdir ve arzın müştemılâtı ona teshır edılmıştır, istedığı gıbı tasarruf eder. Bu ayetle de, beşerin arza hâkim ve halife kılınmış olduğuna ışaret edilmıştır.

akaıt: akıdeler inançlar inanılan şeyler
arz: yer dunya
ayet: Kur'an cumlesı
beşer: insan insanlık.
beyan: anlatma açıklama
defa: kere kez yol.
delil: kanıt, tanık burhan
emare: alâmet, belırtı nışan
emnıyet: guven guvenilir
hadsı: zan ve tahmınle ilgili
hakıkat: gerçek dogru
hakım: hukmeden ustun olan.
halife: vekıl, bınnın yerine geçen kımse halef
hâsıl: peyda olan çıkan meydana gelen ortaya çıkan belıren
hılkat: yaratılma yaratılış
hukum: karar vermek, oyle olduguna ınanmak.
hulasa: kısaca sozun kısası
inkılap: degışme donuşme
irtibat: bag munasebet.
ıtıkad-ı umumî: herkese aıt ınanç, ımân genele aıt ımân
itıkat: ınanç, ımân
itıraz: kabul etmedıgını belırtıp karşı çıkma
kat'î: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kezalık: keza bu da oyle boylece
malumat-ı yakiniye: kesin bılgıler, dogrulugundan şuphe edılmeyen bılgıler kesin olarak bilinen seyler
manevî: manaya aıt maddî olmayan
maruz: ugramak, etkılenmek.
mebadı-ı zarurıye: mutlaka gerekli prensip ve esaslar
melâike: melekler
mesele: konu.
muhal: ımkânsız olması mumkun olmayan
muhtelif: farklı
muşahedat-ı vakıa: vaktıaların olaylann meydana gelen hâdıselenn gozle gorulenlen muşahede edilen gorulen olaylar
müşahede: bır şeyı gozle gorme seyretme
muştemilat: şumulunde olan şeyler ıçınde bulunanlar
neş'et: meydana gelme oluşma çıkma
nevi: nur çeşıt.
nimet: lutuf ıhsan bagış
ruhanî: ruhtan ıbaret olan melek.
sabık: geçen onceki
suret: bıçım şekıl tarz
şeriat: Allah'ın emrı ilahi kanun.
tadat: bırer bırer soyleme tek tek zıkretme sayıp dokme sayım
tahakkuk: gerçekleşme kesınleşme.
tasarruf: ıdare etme kullanma
teshır: cezbetme kendine bağlama emrı altına alma
tevatür: ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve bırbırlerine kuvvet veren haberlerden olusan buyuk bır topluluga aıt haber
tevellut: dogma dogum.
umumî: genel
vecih: cihet yon
vuku: olma meydana gelme
vücut: beden ceset
yakiniyat: yakın ıle kesın olarak bilinen şeyler
zarurî: zorunlu

İkinci Vecih: ...

Üçüncü Vecih: Evvelki ayetle canlı mahlûkatın meskenlen olan arz ve semavata işaret edilmiştir. Bu ayetle de o meskenlerin sakinleri olan beşer ve melâikeye işaret edilmiştir.

Ve keza, o ayet hilkatın silsilesine, bu ayet ise zevi'l-ervahın silsilesine işaret etmişlerdir.

Dördüncü Vecih: Evvelki ayette hilkatten maksat beşer olduğu ve Hâlık'ın yanında beşerin bir mevki sahibi bulunduğu tasrih edildiğinde, sâmiin zihnine geldi ki: "Bu kadar fesat, şürur ve kötülüğü yapan beşere bu kadar kıymet neden verildi? Cenab-ı Hakka ibadet ve takdis için şu fesatçı beşerin vücuduna, hikmetin iktızası ve nzası var mıdır?" Sâmiin bu vesvesesini def' için şöyle bir işarette bulundu ki: Beşerin o şürur ve fesatlan, onda vedia bırakılan sırra mukabele edemez, affolur. Ve Cenab-ı Hak, onun ibadetine muhtaç değildir, ancak Allâmü'l-Guyûb'un ilmindeki bir hikmet içindir.

Cümlelerin arasındaki irtibata geldik.

(1) وَاِذْ . Bu kelime, (2) وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ cumlesine atıftır. Hâlbuki aralannda münasebet olmadığı gibi اِذْ diğer bir اِذْ 'i iktiza eder. Binaenaleyh, böyle bir takdire luzum vardır: (3) اِذْ خَلَقَ مَا خَلَقَ مُنْتَظَمًا وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ ... (ilâahır).

1. Hanı
2. O her şeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Suresi: 29.)
3. Hanı yarattığını muntazam yaratmıştı ve Rabbın şöyle demişti...

Allâmü l-Guyûb: gaybı bilen, görünmeyen şeylen bilen Allah
arz: yer, dünya.
atıf: bir kelime veya cumlenın, onceki kelime veya cumleye bağlanması.
ayet: Kur'ân cümlesi.
beşer: insan, insanlık.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahıbı Allah
def: kovma, uzaklaştırma
evvel: once
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hikmet: İlâhî gaye, yuksek bılgi, fayda
hilkat: yaratılma, yaratılış
iktıza: gerek, luzum
ilaahır: sona kadar, sonuna kadar
ilim: bılgi, manfet
irtibat: bag, munasebet.
keza: boylece, aynı şekilde.
kıymet: deger
mahlukat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar
maksat: kasıt, amaç, düşunce.
melâike: melekler
mesken: oturulan, ıkamet olunan yer
mevki: yer, makam
muhtaç: gerek duyan
mukabele: karşılama, karşı gelme.
münasebet: ılgı, ılıskı, bag
rıza: razı olma, hoşnutluk
sakin: oturan, ıkamet eden
sâmi: ışıten, duyan
semavat: semalar, gokler
silsile: birbırını takıp eden şeylerin meydana getırdıgı sıra.
şürur: şerler, kotulukler, fenalıklar
takdis: yuceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mubarek sayma
tasrih: açıkça ifade ederek şuphe ve tereddutleri silme
vedia: emanet, saklanılmak ve korunmak uzere bırakılan şey
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsi duşunce
zevi l-ervah: ruh sahıplen, canlılar

Bu takdirde, ikinci اِذْ birincisine atıf olur ve her iki cümle arasında da munasebet bulunur.

(1) إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً Cenab-ı Hak, müşavere yolunu öğretmekle, beşenn hilâfetindeki hikmetin sırrını melâikeye istifsar ettirmek üzere bu cümleyi söyledi. Sâmiin zihni, uç noktayı nazara alarak harekete geçti.

1. Melâikeler ne dediler?

2. Taaccüple hikmeti sordular.

3. Cinnîlere halife olmakla beraber, beşerde kuvve-i gadabıye ve şeheviye dahi ilâveten halk edilmiştir. Bunlar cinnîlerden daha ziyade fesat yapacaklardır.

İşte Kur'ân-ı Kerîm,
(2) قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ cümlesiyle o üç noktaya işaret etmiştir.

Melâikenin sual-i taaccüp ve istifsarları bittikten sonra, sâmi, Cenab-ı Hak'tan verilecek cevabı beklerken, Kur'ân-ı Kerîm, (3) قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ cümlesiyle cevap vermiştir. Yani, "*Eşya ve ahkâm, sizin malûmatınıza munhasır değildir. Adem-i ilminiz, onların vücuda gelmeyeceklerine sebep olamaz. Benim, beşerin hilkati hakkında bir hikmetim vardır. O hikmetin hatırası için, fesatlarını nazara almam*" ferman etmiştir.

1- Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım. (Bakara Suresi: 30.)
2- Melâike de: "Yerde fesat yapacak, kan dökecek kimseleri mi yaratacaksın?" dediler. (Bakara Suresi: 30.)
3- Rabbin de, "Sizin bilmediğinizi Ben biliyorum" dedi. (Bakara Suresi: 30.)

adem-i ilm: cahillik, bilgisizlik, ilmin olmayışı
ahkam: dinî hükümler, emirler
atıf: bir kelime veya cümlenin önceki kelime veya cümleye bağlanması
beşer: insan, insanlık.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
cinnı: gözle görünmez, latif cısımlerden ibaret bir yaratık
ferman: emretmek, buyurmak.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak
halife: vekil, birinin yerine geçen kimse, halef
halk: yaratma, yoktan var etme
hikmet: ilâhi gaye, yüksek bilgi, fayda
hilâfet: halifelik, Allah adına ve yine Onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma
hilkat: yaratılış
ilâveten: ek olarak.
istifsar: ifade isteme, açıklama isteyerek sorma, sorup anlama
kuvve-i gadabıye: hiddet, öfke duygusu
kuvve-i şeheviye: cinsî istek duygusu, dünya zevklerine istek duygusu, yeme, içme, konuşma, uyuma istek ve hissi gibi kabiliyetler
malumat: bilgiler, bilinen şeyler
melâike: melekler
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
munhasır: sınırlı, bir şeye veya kimseye mahsus
müşavere: İstişare etme, bir konuda bilen ve güvenilen kimselerin görüşünü alma, danışma, meşveret.
nazar: dikkat.
sami: işiten, duyan.
sual-i taaccüp: hayret verici sual, soru
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma
takdir: değerlendirme
zihin: bilinç, dimağ
ziyade: çok, fazla.

Cümlelerin hey'et ve nüktelerine geldik.

(1) وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ (ilâahir) Atfı ifade eden bu و, münasebet-i atfıyenın ıktızasına binaen, وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ (ilâahır) cümlesine matufu'n-aleyh olmak üzere

(2) اِذْ خَلَقَ مَا خَلَقَ مُنْتَظِمًا cümlesinin takdirine işarettir.

Ve keza, (3) اِذْ zaman-ı maziyi ifade ettiği cihetle, sanki zihinleri, geçmiş zamanlanın silsilesine götürür veya o silsileyi bu zamana getirir, ıhzar eder ki, zihinler o zamanlarda vukua gelmiş olan hâdiseleri görsünler.

(4) رَبُّكَ : Bu tabır, melâikenın aleyhıne bır hüccet ve bır delildir. Yani, "Allah seni terbiye etmiştir, hadd-i kemale enştirmiştir ve seni beşere mürşit kılmıştır kı, fesatlannı izale edesin. Demek nev-i beşerin en büyük hasenesi sensin kı, onların mefsedetlenni setredıyorsun.

(5) لِلْمَلٰٓئِكَةِ : Cenab-ı Hakkın müşavere şeklinde melâike ile yaptığı muhavere, melâikenin beşerle fazla bir irtibat ve alâka ve münasebetlerı olduğuna işarettir. Çünkü, melâikenin bir kısmı insanları hıfzediyor, bir kısmı kıtabet ışlenni görüyor. Demek, insanlarla alâkalan ziyade olduğundan, insanlann ahvaline ehemmiyet venyorlar.

(6) اِنِّي melâikenın (7) اَتَجْعَلُ ile yaptıklan ıstıfhamdan anlaşılan tereddütlerini reddetmekle, meselenin azamet ve ehemmıyetıne ışarettir.

---

1 Rabbın şöyle demıştı... (Bakara Suresı 30)
2. Hanı yarattıgını muntazam olarak yaratmıştı
3. Hanı (Bakara Suresı 30)
4 Rabbın (Bakara Suresı 30)
5. Meleklere (Bakara Suresı 30)
6 Muhakkak kı (Bakara Suresı 30)
7 Yaratacak mısın? (Bakara Suresı. 30)

---

ahval: haller, durumlar.
alaka: ılgı, ılışkı, yakınlık.
aleyh: ona karşı onun üzerine.
atıf: bır kelıme veya cümlenın onceki kelime veya cümleye bağlanması.
azamet: buyukluk.
beşer: insan, insanlık.
binaen: den dolayı bu sebepten.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Allah.
cıhet: yon.
delıl: kanıt, tanık, burhan.
ehemmıyet: onem, değer, kıymet.
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
hadd-ı kemal: olgunluk haddı, kemalat haddı.
hadıse: olay.
hasene: ıyılık, sevap.
hey'et: hâl, durum, keyfıyet.
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme.
hüccet: delıl.
ıhzar: hazır etme, hazırlama.
ıktıza: gerek, luzum.
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar.
ırtıbat: bag, munasebet.
ıstıfham: soru sorup anlama, sorup anlama.
izale: yok etme, ortadan kaldırma.
keza: boylece, aynı şekılde.
kıtabet: katıplık, yazma.
matufü n-aleyh: bır bağlaç edatı ıle kendısıne bağlı olan kelıme.
mefsedet: fesat, munafıklık, boz gunculuk.
melaıke: melekler.
mesele: konu.
muhavere: konuşma, sohbet etme.
münasebet: ılgı, ılışkı, bag.
münasebet-i atfıye: bır kelıme ve cumlenın dıger bır kelıme veya cümleye "ve" gıbı bır edatla bağlama sebebı, alakası.
mürşıt: ırşat eden, dogru yolu gosteren, rehber, kılavuz.
müşavere: ıstışare etme, bır konuda bılen ve guvenılen kımselerın goruşunu alma, danışma, meşveret.
nev-ı beşer: insanoglu, insanlar.
nükte: ince manalı, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya söz.
red: kabul etmeme.

setretmek: ortmek, kapatmak, gızlemek.
sılsıle: bırbırını takıp eden şeylerın meydana getırdıgı sıra.
tabır: ıfade, deyım.
takdır: degerlendırme.
terbıye: besleyıp buyutme, yetıştırme, egıtme.
tereddüt: kararsızlık, suphede kalma.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zıhın: bılınç, dımağ.
ziyade: çok, fazla.

[1] اِنِّي Burada ى , mütekellim-i vahde ile [2] وَاِذْ قُلْنَا 'da mutekellim-i maalgayr zamirinin zikirlerinden şöyle bir işaret çıkıyor ki: Cenab-ı Hakkın halk ve icat fiilinde vasıtanın bulunmadığına, kelâm ve hitabında vasıtaların bulunduğuna işarettir. Bu nükteye delâlet eden başka ayetler de vardır. Ezcümle,

[3] اِنَّآ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَآ اَرٰيكَ اللّٰهُ

ayet-i kerîmesinde azamete delâlet eden [4] نَا zamir-i cem'i, vahiyde vasıtanın bulunduğuna işaret olduğu gibi, [5] بِمَآ اَرٰيكَ اللّٰهُ 'de müfret hükmünde olan Lâfza-ı Celâl, manaları ilham etmekte vasıtanın bulunmadığına işarettir.

[6] جَاعِلٌ kelimesinin [7] خَالِقٌ kelimesine tercihen zikri, melâikenin medar-ı şüphe ve mucib-i istifsarlan, halk ve ıcat fıılı değildir. Zıra, vucut hayr-ı mahzdır, halk, Allah'ın fiilidir, Allah'ın fiılı lâyus'eldir. Ancak melâikeyi şüpheye davet eden ve istifsarlanna mucip olan, جَعْل 'dır. Yani, Cenab-ı Hakkın, beşeri arzın tamirine tahsis etmesidir.

[8] فِي الْاَرْضِ 'daki فِي 'nin عَلٰى 'ya tercihi, beşerin yer üstünde olduğu, عَلٰى kelimesinin manasına muvafık ve münasıp iken, tercihen فِي 'nin zikredilmesi, beşerin bir ruh

1- Muhakkak ki
2- Hani biz demiştik.
3- Muhakkak ki Biz Allah'ın sana gösterdiği şekilde insanlar arasında hükmedesin diye Kur'an'ı sana hak ile indirdik. (Nisa Suresi: 105.)
4- Biz
5- Allah'ın gösterdiği şekilde. (Nisâ Suresi: 105.)
6- Yapan
7- Yaratan
8- Dünyada.

arz: yer, dünya
ayet: Kur'ân cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik.
beşer: insan, insanlık.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.

ezcümle: bu cümleden olarak.
fıil: iş, oluş, davranış, hareket.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın ta kendisi
hitap: söylevde bulunmak, konuşmak.
hükmünde: değerinde, yerinde
ıcat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda
ilham: içe, gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
istıfsar: ifade isteme, açıklama isteyerek sorma, sorup anlama.
kelâm: söz, lâfız
Lafza-ı Celal: Allah lâfzı, kelimesi
layus'el: sorumlu olmayan, sorumluluk taşımayan
mana: anlam
medar-ı şüphe: şüphe sebebi, şüphe getirir, hâl bulunması.
melaike: melekler
mucib-ı istifsar: sorma, sorup anlamayı icap eden, ifade istemeyi gerektiren.
mucip: icap eden, gerektiren
muvafık: yerinde, uygun, uyar, munasıp
müfret: tekil, teklik.
munasıp: yakışır, yaraşır, lâyık.
mücekellim-ı maalgayr: birinci çoğul şahıs.
mütekellim-ı vahde: birinci tekil şahıs
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
tahsis: has kılma, ayırma
tamir: onarma, düzeltme
tercihen: tercih ederek, öncelikli olarak.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
vasıta: vesile, neden, aracı
vücut: var olma, varlık.
zamir: ismin yerini tutan kelimeler
zamir-i cem: çoğul zamir
zikir: anma, bildirme.

gıbi arzın cesedine nefih ve nüfuz ettiğine; ve beşerin ölüp inkıraz etmesiyle, arzın yıkılmasına işarettir.

(1) خَلِيفَةً : Bu tabır, arzın insanların hayatına elverişli şeraiti haiz olmazdan evvel, arzda idraklı bir mahlûkun bulunmuş olduğuna ve o mahlûkun hayatına o zamandaki arzın evvelki vaziyetleri muvafık ve müsait bulunduğuna işarettir. خَلِيفَةً tabirinin bu manaya delâleti, mukteza-i hikmettir. Amma meşhur olan manaya nazaran, o idraklı mahlûk, cinlerden bir nevi imiş, yaptıkları fesattan dolayı insanlarla mübadele edilmişlerdir.

(2) قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ : Bu cumle, müste'nifedir. Bu isti'naftan anlaşılıyor ki, Cenab-ı Hakkın melâike ile olan hitabı, sâmii şöyle bir suale mecbur etmiştir ki: "Acaba, melâikeler komşuluklarına gelecek insanları nasıl karşılayacaklardır? Hem, onlarla beraber olmaya ve komşu olmaya rızalan var mıdır? Hem, fikirleri nedir?" Kur'ân-ı Kerîm, (3) أَتَجْعَلُ cümlesiyle o suali cevaplandırmıştır.

Sual: (4) قَالُوا أَتَجْعَلُ (ilâahır) cümlesi (5) إِذْ قَالَ cümlesine ceza olduğuna nazaran, aralarında lüzum lâzımdır. Hâlbuki lüzum görünmüyor?

Elcevap: Melâike arzın müekkelleri bulunduklarına cihetle, arz, onların idaresinde olur. Bu itibarla, insanların

amma: ama, lâkin, ancak.
arz: yer, dünya.
beşer: insan, insanlık.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
ceset: cısım.
ceza: iki cümleden diğerinin şartına bağlı olan ikinci cümleye denir.
cihet: yön.
cin: gözle görünmez latîf cısımlerden ibaret bir yaratık.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
evvel: önce.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
haiz: bir şeye sahip olma, sahiplik.
hitap: söylevde bulunmak, konuşmak.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar.
inkıraz: sönme, yok olma, tükenme, bitme.
isti'naf: evvelinden, yeniden başlamak.
itibar: bakımdan, sebepten.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mana: anlam.
melâike: melekler.
mukadder olan suallere cevap teşkil eden cümle.
mukteza-i hikmet: Cenab-ı Hakkın hikmetinin gereği, hikmet icabı.
muvafık: yerinde, uygun, uyar, münasip.
mübadele: değiş-tokuş, karşılıklı olarak değiştirme.
muekkel: vekil tayin edilmiş, müvekkel.
müsait: uygun, münasip.
müste'nife: önceki cümlelere bağlı olmayıp ilerideki veya rak göre.
nefih: can, ruh verme, canlandırma.
nevi: çeşit.
nüfuz: içe geçme, işleme.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
sual: soru.
şeraıt: şartlar.
tabir: ifade; deyim.
vaziyet: durum.

1 Halife. (Bakara Suresi: 30.)
2. Melâike de: "Yerde fesat yapacak, kan dökecek kimseleri mi yaratacaksın?" dediler. (Bakara Suresi: 30.)
3. Yaratacak mısın? (Bakara Suresi: 30.)
4 "Yaratacak mısın?" dediler. (Bakara Suresi: 30.)
5 Hani demişti... (Bakara Suresi: 30.)

arza halîfe kılınması hakkında melâikenin fikirlerini izhar etmek lüzumu vardır.

[1] قَالُوا ـ قَالَ tabirlen, mukavele ve muhavere şeklinde müşavere üslûbunu insanlara öğretmek içindir. Yoksa, Cenab-ı Hak, müşavereden münezzehtir. Melâikenin [2] أَتَجْعَلُ ile yaptıkları istifhamdan maksat, جَعْل 'e itiraz جَعْل 'i inkâr etmek değildir. Çünkü, Cenab-ı Hakkın fiillerine itiraz etmeye ismetleri mânidir. Ancak, جَعْلَ 'nin sebebi mahfî olduğundan, taaccüple sebep ve hikmetini sormuşlardır. جَعْلَ tabirinden anlaşılıyor ki, insanın ahvali, vazıyetleri ne tabiatın iktızasıdır ve ne de fıtratın icabıdır; ancak bir câilin ca'li iledir.

Sual: [3] فِيهَا mesafe pek kısa olduğu hâlde, ikinci فِيهَا 'nin zikrine ne ihtiyaç vardır?

Elcevap: Birinci فِيهَا ile, beşerin bir ruh gibi arza nüfuz etmesiyle arzı ihya etmesine, ikinci فِيهَا ise, beşerin fesadı dahi, Azrail gibi, arzın kalbine kadar pençesini sokup, arzı imatesine işarettir. Demek beşer, bir taraftan arzın şifası için bir ilâç iken, diğer taraftan ölümünü intaç eden bir zehirdir.

1- Dediler dedi.

2- Yaratacak mısın? (Bakara Suresi, 30.)

3- Onda.

---

ahval: haller, durumlar.
arz: yer, dünya.
beşer: insan, insanlık.
câil: yapan, işleyen, eden kişi.
ca'l: yapma, meydana getirme.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
fiil: iş, oluş, davranış, hareket.
halîfe: vekil, birinin yerine geçen kimse, halef.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
icap: gerekme hâli, gerekli olma.
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme.
iktıza: gerek, lüzum.
imate: öldürme, ölüme sebep olma.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
intaç: netice verme, sonuçlandırma.
ismet: günahsızlık, masumluk.
istifham: soru sorup anlama, sorup anlama.
itiraz: direnme, karşı koyma.
İzhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikar etme.
mahfî: Gizli, saklı.
maksat: kast, amaç, düşünce.
mânî: engel.
melâike: melekler.
mesafe: uzaklık, ara.
muhavere: konuşma, sohbet etme.
mukavele: sözleşme, karşılıklı anlaşma.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
müşavere: görüş alışverişi, istişare etme, bir konuda bilen ve güvenilen kimselerin görüşünü alma, danışma, meşveret.
nüfuz: içe geçme, işleme.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sual: soru.
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma.
tabiat: kâinatın düzenini devam ettiren kanun.
tabir: ifade, deyim.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil.
vazıyet: durum.
zikir: anma, bildirme.

(1) مَن , beşerden kinayedir. Kinayenin tasrihe sebeb-i tercihi, melâikenin maksadı, beşerin şahsiyeti olmayıp, ancak kendilerine sakil, ağır gelen bir mahlûkun Allah'a isyan etmesine işarettir.

(2) يُفْسِدُ : "Fesad"ın "isyan"a bedel zikri, isyanlarının nizam-ı âlemin fesadına sebep olacağına işarettir. Devam ile teceddudü ifade eden muzarı sigasıyla fesadın zikredilmesi, melâikenin asıl istemedikleri ve inkâr ettikleri, ancak isyanlarının devam ve istimrar ile vukua geleceğine ait olduğuna işarettir. Melâike, beşerin isyanlarının devam ve istimrarını, ya Cenab-ı Hakkın ilâmıyla bilmişlerdir veya Levh-i Mahfuza bakıp ondan almışlardır; veyahut insanlardaki kuvve-i gadabiye ve şeheviyeden anlamışlardır.

(3) فِيهَا : Kuvve-ı şeheviye ile arzda fesat hâsıl olur; kuvve-ı gadabiyenin tecavüzüyle katl ve kıtale mahal olur. Hâlbuki, arz takva uzerine tesis edilmiş bir mescit hukmündedir.

و ise, fesat ile sefk gibi iki rezileyi birbirlerine atıf ve cem eder. Çünku, fesat sefk-i dımâe sebeptir.

(4) يَسْفِكُ'nün (5) يَقْتُلُ'ye tercihen zikrinden anlaşılıyor ki, sefk, zulmen yapılan katldir. Bu ise, fesada daha münasıptır. Çünku, katlın ifade ettiği mana, katlın mübah

1 Kimse. (Bakara Suresi. 30.)
2. Fesad çıkarıyor. (Bakara Suresi. 30.)
3. Onda. (Bakara Suresi. 30.)
4. Kan doker. (Bakara Suresi. 30.)
5. Öldürür.

arz: yer, dünya
atıf: bağlamak, yüklemek.
bedel: karşılık.
beşer: insan, insanlık.
cem: toplama, bir araya getirme.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hukmünde: değerinde, yerinde.
ilam: bildirme.
inkâr: reddetme, saklama, gizleme.
istimrar: sürme, sürüp gitme, uzayıp gitme.
isyan: başkaldırma, itaatsızlık, emre karşı gelme.
katl: öldürme, katletme.
kıtal: vuruşma, dövüşme, birbirini öldürme.
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatan söz.
kuvve-ı gadabiye: hiddet, öfke duygusu.
kuvve-i şeheviye: cinsî istek duygusu, dünya zevklerine istek duygusu, yeme, içme, konuşma, uyuma istek ve hissi gibi kabiliyetler.
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha. Allah'ın ezeli ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
mahal: yer.
mahluk: yaratık. Allah tarafından yaratılmış olan.
mana: anlam.
melâike: melekler.
mescit: namaz kılınacak yer, camii, ibadet edilecek yer.
muzarı: geniş zaman. Arapçada şimdiki zamanla geniş zamanı birden ifade eden fiil kipi.
mübah: işlenmesinde günah veya sevap olmayan şey.
münasip: uygun.
nızam-ı âlem: Cenab-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni.
rezile: fenâ, kötü huy.
sakıl: sıkıntılı, sıkıntı veren.
sebeb-i tercih: tercih etme sebebi, üstün tutma nedeni.
sefk: kan dökme.
sefk-i dımâ: kan dökme, kan dökücülük.
sıga: kip, fiilin çekiminden meydana gelen, şahıs, zaman ve vasfı değiştiren hal.
şahsiyet: kişilik.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.
tasrih: açık, açık söyleme, açıktan açıya bildirme, açıkça anlatma.
tecavüz: sınırını aşma.
teceddud: tazelenme, yenilenme.
tercihen: tercih ederek, öncelikli olarak.
tesis: kurma, meydana getirme.
vuku: olma, meydana gelme.
zikir: anma, bildirme.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

kısmına da şamildir –cihadda veya bir cemaati kurtarmak için yapılan katller gibi– ki, bu katil fesada münasip olmaz.

(1) اَلدِّمَآءَ Sefk kelimesinin delâlet ettiği iraka-i demde-ki *dem*'i te'kittir.

(2) وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَ نُقَدِّسُ لَكَ : Beşerin ca'lindeki hikmeti soran melâikeye, sanki şöyle bir itiraz varit olmuştur: "Beşerin Allah'a yapacağı ibadet ve takdıs, onun ca'line sebeb-i kâfi gelmez mi ki, ca'linin hikmetini soruyorsunuz?" İşte "vav-ı hâliye" ile zikredilen (3) وَنَحْنُ نُسَبِّحُ (ilâahir) cümlesi, güya o itirazı ref etmeye işarettir. (4) نَحْنُ maasiden masum melâikenin cemaatlenn-den kinayedir. Cümlenin cümle-i ismiye şeklinde zikredilmesi, tesbihin melâikeye bir seciye olduğuna ve melâikenin tesbihata mülâzım ve mudavim olduklanna işarettir.

(5) نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ : "Bizler, bütün ibadetlenn Sana mahsus olduğunu kâinata ilân ve cenab-ı ulûhiyetine lâyık olmayan şeylerden münezzeh olduğunu iman ve butun evsaf, azamet ve celâl ile muttasıf olduğuna itıkat ediyoruz."

(6) وَنُقَدِّسُ لَكَ : Bu ل , ya sıladır, bir manayı ifade etmez, veya ta'lil ve sebebıyet içındır. Birinci ihtimale göre,

1- Kanlar. (Bakara Suresi 30.)
2- Halbuki biz hamdinle Seni tesbih ve takdis ediyoruz. (Bakara Suresi 30.)
3- Biz tesbih ediyoruz. (Bakara Suresi 30.)
4- Biz
5- Hamdinle seni tesbih ediyoruz. (Bakara Suresi 30.)
6- Ve Seni takdis ediyoruz. (Bakara Suresi 30.)

azamet: büyukluk, ululuk, yucelik
beşer: insan, insanlık.
ca'l: yapma, meydana getirme
celâl: sonsuz buyukluk, haşmet, ululuk, yucelik ve haşmet sahibi olan Allah.
cemaat: topluluk.
Cenab-ı Ulûhiyet: ibadet edilmeye ancak kendisi mustahak olan, şeref ve azamet sahıbı olan yuce Allah ın ılahlık makamı.
cihad: duşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla duşmana karşı savaşmak.
cümle-i ismiye: isim cumlesi.
dem: kan
evsaf: vasıflar, nıtelıkler, özellikler
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
guya: sanki
hikmet: ilahı gaye, yuksek bılgı, fayda
ihtimal: olabılırlik, olasılık.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
iman: inanç, ıtıkat.
iraka-i dem: kan akıtma
ıtıkat: inanç, iman.
itiraz: direnme, karşı koyma
katil: oldurme
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatan söz
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
maasi: asılıkler, isyanlar, itaatsızlıkler
mana: anlam.
masum: suçsuz, kabahatsız, gunahsız
melâike: melekler
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
mudavım: bir ışte aralıksız çalışan, bir yere devam eden
mulazım: bir yere veya kımseye tutunup kalan, sarılıp ayrılmayan
munasip: uygun
munezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
ref: kaldırma, gıderme.
sebeb-i kafi: kâfi sebep, yeterli olan, yetecek kadar olan sebep
sebebiyet: sebep olma
seciye: karakter, huy, tabıat.
şamil: içine alan, kapsayıcı
takdis: Allah'ın hamde ve ovulmeye lâyık olduğunu bildirme. Allah'ı her türlu kusur ve noksanlıklardan tenzih etme
ta'lil: sebep, bahane gosterme, gostenlme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şaruna layık ifadelerle anma
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduğunu ifade eden sozler
varit: vurut eden, gelen, ulaşan, vâsıl olan, erişen.
vav-ı hâliye: Arapçada başına gelduğu cumleyi kendınden onceki fiılın ozne veya nesnesine hâl ya pan, onlardan bırısının fiil işlenırken ıçınde bulunduğu durumunu belırten vav harfi.
zikir: anma, bıldırme.

نُقَدِّسُكَ takdirinde olur. Yani, "*Seni takdis ve tathir ediyoruz*" demektir. İkinci ihtimale nazaran, نُقَدِّسُ لِأَجْلِكَ takdirinde olur. Yani, "*Biz nefislerimizi, fillerimizi günahlardan temizlemekle beraber, kalblerimizi masivadan çeviriyoruz*" demektir.

Bu و ise, iki rezileyi cem ve birbirine atfeden [1] يَسْفِكُ 'deki و 'ın aksine ve inadına olarak, biri takdis, diğeri tesbih iki fazileti cem ve birbirine atfediyor.

[2] قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ : Bu cümle, melâikenin istifsarından sonra, "Acaba Cenab-ı Hak, istifsarlarına nasıl cevap verdi ve taaccüplerini ne ile izale etti ve beşerin onlara tercihindeki hikmet nedir?" diye sâmiin kalbine gelen suale icmalı bir cevaptır; tafsılı sonra gelecektir.

[3] إِنِّي أَعْلَمُ 'deki [4] إِنَّ tahkıkı ifade etmekle tereddüt ve şüpheyi defetmek içindir. Bu ise müsellem olmayan nazarî hükümlerde olur. Hâlbuki, burada Allah'ın halkın bilmediklerini bilmesi müsellem ve bedihî bir hükümdür; hâşâ, melâikenin bu hükümde tereddütleri yoktur.

Binaenaleyh, burada bu إِنَّ Kur'ân-ı Kerîm'in icaz için ihtisaren icmal ettiği birkaç cümleye işarettir.

1. Beşerdeki maslahatlar ve beşerin hayr-ı kesîre nispeten mefsedetleri, şerr-i kalîldir. Şerr-i kalîl için hayr-ı kesîn terk etmek, hikmete muhalîftir.

---

1 Fesat çıkarıyor. (Bakara Suresi, 30.)
2. Rabbin de: "Sizin bilmediğinizi Ben biliyorum" dedi. (Bakara Suresi, 30.)
3. Ben biliyorum. (Bakara Suresi, 30.)
4 Muhakkak ki.

---

atıf: bağlama
bedihî: delilsiz, açık olan, besbelli aşikâr
beşer: insan, insanlık.
binaenaleyh. bundan dolayı, bunun üzerine
cem: toplama, bir araya getirme
def: kovma, uzaklaştırma
fazilet: kişiyi ahlâklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem
fiil: iş, hareket.
hâşâ: asla, kat'iyen, hiç bir vakit.
hayr-ı kesîr: çok hayır, içinde pek çok hayır ve fayda bulunan
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hükmünde: değerinde, yerinde
hukum: karar, emir
icaz. az sözle çok mana ifade etme
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
ihtisaren: ihtisar suretiyle, kısaltarak, kısaca, kısa olarak, özetle
istifsar: ifade isteme, açıklama istiyerek sorma, sorup anlama
izale: yok etme, ortadan kaldırma
masivâ: Allah'tan başka bütün varlıklar
maslahat: uygun iş, faydalı iş
mefsedet. bozukluk, ahlaksızlık, fesatlık.
melâike: melekler
muhalif: zıt, aykırı
müsellem: doğruluğu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilen
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nazarî: uygulanmamış, uygulamaya dayalı olmayan, yalnız görüş halinde bulunan, teorik
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
rezîle: fena, kötü huy

sâmi: işiten, duyan
sual: soru
şerr-i kalîl: az miktardaki günah, kötülük, zaran az miktarda olan
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tafsîl: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma
tahkik: inceleme, araştırma
takdir: değerlendirme
takdis: Allah'ın hamde ve övülmeye layık olduğunu bildirme, Allah'ı her türlü kusur ve noksanlıklardan tenzih etme
tathir: temizlenme, paklama
tereddüt: karar verememe, şüphede kalma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma

2. Beşerin hilâfete olan sırr-ı liyakati, melâikece meçhûl, Hâlıkça malûmdur.

3. Beşerin onlara tercih hakkını veren hikmet, melâikece meçhuldur.

4. [1] اِنّ 'nin ifade ettiği tahkik, bazen sarih hükme değil, cümlenin bir kaydından istifade edilen zımnî bir hükme raci olur. Burada اِنّ 'nin tahkiki, [2] لاَ تَعْلَمُون kaydından istifade edilen hükm-i zımnîye racidir. Yanı, "Sizler, muhakkak bilmiyorsunuz."

Ve keza Allah'ın ilmi lâzım, beşerin vucudu melzumdur. Bu cümlede ilm-i İlâhînin vücuduna delâlet eden [3] اَعْلَمُ 'den, beşerin vücuda geleceği tebarüz eder. Çünkü اَعْلَمُ 'nün delâletine göre, ilm-i İlâhî taallûk ve tahakkuk etmiştir. Öyle ise beşerin vücudu herhâlde olacaktır.

Melâikeye verilen o icmalî cevabın tahkiki hakkında [4] اِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ayetinden şöyle bir izahat alınabilir ki:

Cenab-ı Hakkın ef'ali hikmetlerden, maslahatlardan hâlî değildir. Öyle ise, mevcudat, halkın malûmatında münhasır değildir. Öyle ise, melâikenin adem-i ilmleri, beşerin adem-i vücuduna delil olamaz.

Ve keza, Cenab-ı Hak, hayr-ı mahz olarak melâikeyi yaratmıştır, şerr-ı mahz olarak da şeytanı yaratmıştır,

1- Muhakkak ki
2- Bilmiyorsunuz. (Bakara Suresi, 30.)
3- Biliyorum. (Bakara Suresi, 30.)
4- Muhakkak ki Allah her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yapar. (Tevbe Suresi, 28.)

ayet: Kur'ân cümlesi.
beşer: insan, insanlık.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
delil: kanıt, tanık, burhan.
ef'al: fiiller, işler.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
hâlî: boş, bir şeyden uzak, müstesna.
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın ta kendisi.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hilâfet: halifelik. Allah adına ve yine Onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma.
hükm-i zımnî: bir ifade veya bir hadisede açıkça değil zımnen ulaşılan hükümler, sonuç.
hükum: karar, emir.
icmalî: kısaca, topluca, tafsilsız, toplu, kısa.
ilm-i İlahî: Allah'ın ilmi.
İstifade: faydalanma, yararlanma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
keza: böylece, aynı şekilde.
malûm: bilinen, bilinir olan.
malûmat: bilgiler, bilinen şeyler.
maslahat: uygun iş, faydalı iş.
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan.
melâike: melekler.
melzum: luzumlu kılınmış, bir şeyden meydana gelen, bir şeyin icabı olan, birbirinden ayrılmaması gereken.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
münhasır: mahsus, alâ, yönelik.
raci: dair, alâ, alâkası olan.
sarih: açık, aşikâr.
şerr-i mahz: tamamen kötülük, iyi tarafı hiç olmayan, zararı, fenalığı yüzde yüz olan şer ve musibet.
taallûk: alâkalı, münasebetli olma.
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tahkik: inceleme, araştırma.
tebarüz: belli olma, görünme, bariz hale gelme.
zımnî: üstü kapalı, dolayısıyla anlatılan.

hayır ve şerden mahrum olarak behaim ve hayvanatı halk etmiştir. Hikmetin iktizasına göre, hayır ve şerre kàdır ve cami olarak, dördüncü kısmı teşkil eden beşerin yaratılması da lâzımdır ki, beşerin şeheviye ve gadabiye kuvvetleri kuvve-i akliyesine münkad ve mağlûp olursa, beşer mücahedesinden dolayı melâikeye tefevvuk eder. Aksi hâlde, hayvanattan daha aşağı olur; çünkü, özrü yoktur.

وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ
اَنْبِئُونِي بِاَسْمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝ قَالُوا سُبْحَانَكَ
لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۝ قَالَ يَآ
اٰدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ فَلَمَّآ اَنْبَاَهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ
لَكُمْ اِنِّي اَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ
وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ۝ (1)

Cenab-ı Hak, bütün eşyanın isimlerini Âdem'e (AS) öğretti. Sonra o eşyayı melâikeye göstererek dedi ki: "Eğer iddianızda sadık iseniz, bunların isimlerini bana söyleyiniz."

1 Bakara Suresi 31-33

aksi: ters, zıt.
behaim: dört ayaklı hayvanlar, canavarlar.
beşer: insan, insanlık.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan.
gadap: kızgınlık, hiddet, öfke.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hayır: iyilik, güzellik.
hayvanat: hayvanlar.
iddia: davaya kalkışma, dava etme.
ikteza: gerek, lüzum.
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan.
kuvve-i akliye: akıl duygusu, akıl hasleti.
maglup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
mahrum: yoksun.
melâike: melekler.
mücahede: savaşma, mücadele.
münkad: kesintiye uğrayan, kesilen, kesilmiş, kesik.
sadık: doğru, gerçek, hakikî, sahte olmayan.
şeheve: şehvetle ilgili hayvanî ve nefsanî duygularla alâkalı, onlara ait.
şer: kötülük.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.

Melâike dediler ki: "Seni her nekaisten tenzih ve bütün sıfât-ı kemâliye ile muttasıf olduğunu ikrar ederiz. Senin bize öğrettiğin ilmden başka bir ilmimiz yoktur. Her şeyi bilici ve her kimseye liyakatine göre ilim ve irfan ihsan edici Sensin."

Cenab-ı Hak dedi ki: "Yâ Âdem! Bunların isimlerini onlara söyle!"

Vakta ki Âdem, isimlerini onlara söyledi; Cenab-ı Hak dedi ki: "Size demedim mi, semavat ve arzın gaybını bilirim ve sizin Âdem hakkında lisanla izhar ettiğinizi ve kalben gizlediğinizi bilirim."

Mukaddeme

Bu talim-i esma meselesi, ya Hazret-i Âdem Aleyhisselâmın melâikenin inkârlarına karşı mu'cizesi olup, melâikeyi inkârdan ikrara icbar etmiştir, yahut melâikenin hilâfetine itiraz ettikleri nev-i beşerin, hilâfete liyakatini melâikeye kabul ettirmek için izhar ettiği bir mu'cizedir.

Ey Arkadaş!

Her şeyin Kitab-ı Mubin'de mevcut olduğunu tasrih eden [1] وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ayet-ı kerîmesinin hükmüne göre, Kur'ân-ı Kerîm, zahiren ve bâtinen, nassen ve delâleten, remzen ve işareten her zamanda vücuda gelmiş veya gelecek her şeyi ifade ediyor. Buna binaen, gerek enbıyanın kıssa ve hikâyelen, gerek

1- Yaş ve kuru ne varsa apaçık bir kitapta yazılmıştır. (En'âm Suresi 59.)

arz: yer, dünya
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
bâtinen: dâhilen, iç yüzünde, içinden olarak.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
enbıya: nebiler, peygamberler.
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler.
hilafet: halifelik, Allah adına ve yine Onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma.
hukmune: yenne, değenne.
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında yaptırma.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ikrar: saklamayıp açıktan söyleme, inancını, fikrini açığa vurma.
ilim: bilgi, manfet.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
irfan: bilme, bilış, anlayış, vukuf.
işareten: işaret ederek, belirterek.
itiraz: direnme, karşı koyma.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kalben: kalb ile, kalbden, içten ve samimi olarak.
kıssa: anlatılan olay, hikâye.
Kitab-ı Mubin: Kur'ân-ı Kerîm.
liyakat: layık olma, ehliyet.
melaike: melekler.
mesele: konu.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
mukaddeme: başlangıç.
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan.
nas: insanlar.
nekaisi: eksiklikler, noksanlıklar, eksikler, noksanlar.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
semavat: semalar, gökler.
sıfat-ı kemaliye: olgunluk belirtisi olan vasıflar.
talim-i esma: Cenab-ı Hak tarafından Hz. Âdem'e (As) isimlerin öğretilmesi.
tasrih: açıkça ifade ederek, şüphe ve tereddütleri silme.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, munezzeh sayma.
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
zahiren: görünüşte.

mu'cizeleri hakkında Kur'ân-ı Kerîm'in işaratından fehmettiğime göre (HAŞİYE) mu'cizat-ı enbıyadan iki gaye ve hikmet takip edilmiştir.

Birincisi: Nubuvvetlerini halka tasdik ve kabul ettirmektir.

İkincisi: Terakkiyat-ı maddiye için lâzım olan örnekleri nev-i beşere göstererek, o mu'cizelerin benzerlerini meydana getirmek için, nev-i beşeri teşvik ve teşci etmektir. Sanki Kur'ân-ı Kerîm, enbiyanın kıssa ve hikâyeleriyle terakkiyatın esaslarına, temellerine parmakla işaret ederek, "Ey beşer! Şu gördüğün mu'cizeler, birtakım örnek ve numunelerdir. Telâhuk-i efkânnızla, çalışmalarınızla şu örneklerin emsalini yapacaksınız" diye ihtar etmiştir.

Evet, mazi istikbalin âyinesidir; istikbalde vücuda gelecek icatlar, mazide kurulan esas ve temeller üzerine bina edilir.

Evet, şu terakkiyat-ı hâzıra tamamıyla dinlerden alınan işaretlerden, vecizelerden hâsıl olan ilhamlar üzerine vücuda gelmişlerdir.

Evet,

1. İlk saat ve sefine, mu'cize eliyle beşere verilmiştir.

HAŞİYE: Eğer müellifin, tenzilin nazmından çıkardığı letaifte şüphen varsa, ben denim ki, İbnü'l-Fârid kitabından tefeül ederken şu beyit çıktı: (1) كأنّ كرام الكاتبين تنزّلوا على قلبه وحيًا بما في صحيفة

Habib

1 Sanki yüce kâtipler (melekler) bir sahîfede yazılı olan şeylen vahiy olarak kalbine indirmişler

ayine: ayna
beşer: insan, insanlık.
beyit: ikı mısradan oluşan şıır
bina: kurma, dayandırma
emsal: örnekler, benzerler
enbıya: nebiler, peygamberler
fehmetmek: anlamak, kavramak, ıdrak etmek.
hasıl: peydâ olan, çıkan, meydana gelen, ortaya çıkan, belıren.
haşiye: dipnot.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
icat: buluş, teknoloji.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ilham: belli bilgi vasıtalarına baş vurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indırılen mana
istikbal: gelecek zaman
işarat: işaretler, haber vermeler
kıssa: anlatılan olay, hikâye
letaif: güzellikler, incelikler
mazi: geçmiş zaman.

mu'cizat-ı enbıya: peygamberlerin mu'cizeleri
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muellif: eser telif eden, yazan
nazım: sıra, tertip, düzen
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
numune: örnek.
nubuvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
sefine: gemi
tasdik: doğrulama, onaylama
tefe'ül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yerı okuma ve o kısmı uğurlu sayma
telahuk-ı efkâr: fikırlerin birbırı peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirinne eklenmesi
tenzil: indirme, peyderpey, yavaş yavaş indirme
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
terakkiyat-ı hâzıra: şımdıkı gelişmeler
terakkiyat-ı maddiye: maddî ilerlemeler, yükselmeler, gelişmeler
teşci: gayrete getirme
vecize: özdeyiş, icazlı söz, öz kısa fakat ifadece kuvvetlı söz

2. Kâinatın ihtiva ettiği bütün nevilerin isimlerini, sıfatlarını, hassalarını beyan zımnında, beşerin telâhuk-i efkânıyla meydana gelen binlerce fünun sayesinde, insan [1] وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ayetiyle işaret edilen Hazret-i Âdem'in mu'cizesine mazhar olmuştur.

3. Bütün sanatların medan olan demirin yumuşatılıp kullanılması sayesinde icat edilen bu kadar terakkiyatla, nev-i insan, [2] وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ayetiyle işaret edilen Hazret-i Davud'un (AS) mu'cizesine mazhardır.

4. Yine telâhuk-ı efkâr ile icat edilen tayyare gibi terakkiyat-ı havaiye sayesinde, nev-i beşer, [3] غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ ayetiyle sür'ati beyan edilen Hazret-i Süleyman'ın (AS) mu'cızesine yaklaşıyor.

5. Kıraç ve kumlu yerlerden suları çıkartan santrifüj aleti, [4] أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ ayetiyle işaret edilen Hazret-i Mûsa'nın (AS) asasından ders almıştır.

6. Tecrübeler ve telâhuk-i efkâr sayesinde husule gelen terakkiyat-ı tıbbiye, Hazret-i İsa'nın (AS) mu'cizesinin ilhamatındandır.

Hakikaten şu mu'cizelerle bu terakkiyat arasında pek buyuk munasebet ve muvafakat vardır. Evet, dikkat eden adam, bilâtereddüt, "O mu'cizeler bu terakkiyata birer mıkyas ve numunelerdir" diye hükmeder.

1- Ve Âdem e butun isimleri ogretti. (Bakara Suresi 31.)
2- Ve demir de onun için yumuşattık. (Sebe Suresi 10.)
3- Sabahtan bir aylık oğleden sonra da bir aylık yol giderdi. (Sebe Suresi 12.)
4- Asanı taşa vur! (Bakara Suresi 60.)

asa: değnek, sopa
ayet: Kur'an cumlesi.
beşer: insan, insanlık.
beyan: anlatma, açıklama.
bilâtereddüt: tereddutsuz.
fünun: fenler
hakikaten: doğrusu, gerçekten
hassa: özellik
husul: olma, meydana gelme
hüküm: karar vermek, oyle olduguna inanmak.
icat: meydana getirme, ortaya koyma
ihtiva: içine alma, kapsama
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
mazhar: nail olma, şereflenme
mikyas: nispet, derece, ölçu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldıgı şey
muvafakat: musaade etme, kabul etme
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nev-i beşer: insanoglu, insanlar
nev-i insan: insan türü, insanoğlu
nevi: çeşit.
numune: ornek
sıfat: vasıf, nitelik.
sür'at: çabuk olma, hızlılık
tayyare: uçak.
tecrube: deneme, sınama
telâhuk-i efkâr: fikirlerin, birbiri peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yukselişler
zımn: içinde, dâhilinde, hâlinde.

Ve keza, [1] يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا ayet-i kerîmesinin delâletine göre, Hazret-i İbrahim (AS) ateşe atıldığı zaman, ateşin harareti bürudete inkılâp etmesi, beşerin keşfettiği yakıcı olmayan bir madde, mertebe-i nânyeye örnek ve mehazdır.

Ve keza, [2] لَوْلَا أَنْ رَأَا بُرْهَانَ رَبِّهِ ayet-i kerîmesinin –bir kavle göre– işaret ettiği gibi, Hazret-i Yusuf'un (AS) Kenan'da bulunan babasının timsalini görür görmez Zeliha'dan geri çekilmesi; ve kervanlan Mısır'dan avdet ettiğinde, Hazret-i Yakup'un (AS) [3] إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ yani, "*Ben Yusuf'un kokusunu alıyorum*" demesi, ve keza bir ifritin Hazret-i Süleyman'a (AS) "*Gözünü açıp yummazdan evvel Belkıs'ın tahtını getiririm*" demesine işaret eden [4] أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ ayet-i kerîmesi, pek uzak mesafelerden celb-i savt, suret ve saire gibi beşerin keşfettiği veya edeceği icadata numuneler ve mehazlardır.

Ve keza, "Hazret-i Süleyman'a (AS) kuş dilini öğrettik" manasında [5] عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ olan ayet-i kerîme, beşerin keşfiyatından telefonların ve radyoların, papağan ve güvercin gibi alât ve hayvanlanın konuşmalanna ve mühim işlerde kullanılmasına mehazdır.

Ve keza, beşerin henüz keşfedemediği çok mu'cizeler vardır, istikbalde yavaş yavaş keşfine muvaffak olur.

alât: aletler, vasıtalar, aygıtlar
avdet: gen gelme, dönüş
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
beşer: insan, insanlık.
bürudet: soğukluk, soğuk olma.
celb-i savt: seslen celp etme, seslen bir yerden bir yere nakletme, radyo ile seslerin naklı gibi
delâlet: delil olma, gösterme; alâmet, işaret
evvel: önce
hakeza: böylece, bunun gibi
hararet: sıcaklık
ifrit: korkunç ve zararlı cin
inkılâp: değişme, dönüşme
istikbal: gelecek zaman
kavil: söz
kervan: uzak yerlere yolcu ve ticari eşya taşıyan kafile, deve, katır, vb. yük hayvanı kataru, ticaret kafilesi
keşfiyat: keşifler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gaypla ilgili sırlar
keza: böylece, aynı şekilde
mana: anlam
mani: engel, mania, set.
mehaz: menba, kaynak.
mesafe: uzaklık, ara
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muvaffak: başarmış, başarılı
muhim: önemli, ehemmiyetli
numune: örnek.
suret: surat, yüz, çehre
taht: hükümdarların oturduğu büyük koltuk, padişah koltuğu
timsal: örnek, numune
vasıta: vesile, neden, aracı.

1 Ey ateş, serin ve selâmetli ol. (Enbiya Suresi, 69.)
2. Rabbinin delilerini görmeseydi... (Yusuf Suresi, 24.)
3. Yusuf Suresi, 94.
4. Sen daha gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm. (Neml Suresi, 40.)
5. Bize kuşların dili öğretildi. (Neml Suresi, 16.)

Bu ayetin nazmında dahi emsali gibi Uç Vecih vardır.

Birinci Vecih: Evvelki ayetle irtibatıdır. Şöyle ki:

1. İnsanın hilkati hakkında melâikenin itirazlarına, evvelki ayette umumî, fehmi kolay, ikna edici bir cevap verilmiştir; bu ayetle, avam ve havassı ikna eden tafsilâtlı bir cevap verilmiştir.

2. Evvelki ayette, beşerin hilâfet meselesi tasrih edilmiştir; bu ayette ise, nev-i beşerin melâikeye karşı gösterdiği mu'cize ile, dava-ı hilâfeti ispat edilmiştir.

3. Evvelki ayette, beşerin melâikeye tereccüh etmesine işaret edilmiştir; bu ayette, tereccühünün illetine işaret edilmiştir.

4. Beşerin arzda hilâfet-i kubraya mazhar olmasına evvelki ayetle delâlet edilmiştir; burada ise, bütün tecelliyata mazhar bir nusha-ı camıa olarak gösterilmiştir. Bu da, ayrı ayrı istidatlara malik ve ilim ve istifadelerinin yolları çok olduğundandır. Evet, beşer, zahir ve bâtın havâs ve duygularıyla, bilhassa derinliğine nihayet olmayan vicdanıyla kâinatı ihata etmiş bir kabiliyettedir.

İkinci Vecih: Cümlelerin birbiriyle irtibatlarıdır. Şöyle ki:

(1) وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ cumlesi, (2) إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

cümlesinin mazmununu tahkik ve icmalini tafsil ve ihamını tefsirdir.

1- Ve Âdem'e isimleri öğretti. (Bakara Suresi: 31.)
2- Sizin bilmediğinizi Ben biliyorum. (Bakara Suresi: 30.)

arz: yer, dünya
avam: halkın büyük kısmı, umum, herkes; "havas"ın zıddı
âyet: Kur'ân cümlesi
bâtın: iç, iç yüz, iç kısım
beşer: insan, insanlık
bilhassa: özellikle
dava-i hilâfet: halifelik davası, iddiası
delâlet: delil olma, gösterme
alâmet: işaret
emsal: örnekler, benzerler
evvel: önce
fehm: anlama, anlayış, kavrayış
havas: bilgi ve yaşayışça üstün olanlar, önde gelenler
havas: hisler, duygular
hilâfet: halifelik, Allah adına ve yine Onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma
hilâfet-i kübrâ: en büyük halifelik
hilkat: yaratılma, yaratılış
icmal: öz, özet
ihata: kuşatma, içine alma
İkna: bir fikri, düşünceyi, akli delillerle kabul ettirme, inandırma
ilim: bilgi, marifet
illet: sebep
ipham: kapalı oluş, belirsizlik
irtibat: bağ, münasebet
ispat: kanıtlama, doğrulama
istıdat: kabiliyet, yetenek
istifade: faydalanma, yararlanma
itiraz: direnme, karşı koyma
kabiliyet: istidat, yetenek
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
malik: sahip
mazhar: nail, olma, şereflenme
melâike: melekler
mesele: konu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
nazım: sıra, tertip, düzen
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nihayet: son, sınır
nusha-ı camıa: birçok manayı içinde barındıran, birçok manayı içeren nüsha
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tahkik: inceleme, araştırma
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
tefsir: yorum, şerh
tereccüh: üstünlük, üstün gelme
umum: genel
vecih: cihet, yön
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
zahir: dış yüz, görünüş.

Ve keza, Cenab-ı Hakkın arzında beşerin halife olması, Allah'ın hükümlerini icra ve kanunlarını tatbik etmesi içindir. Bu ise tam bir ilme mütevakkıftır.

Ve keza, birinci ayette kelâmın sevkiyatı iktızasınca şöyle bir takdir olacaktır: Âdem'i halk etti, tesviye etti, cesedine nefh-ı ruh ettı, terbıye ettı, sonra esmayı talım ettı ve hılâfete namzet kıldı.

Sonra, vakta ki Âdem'i melâikeye tercih etmekle ruçhan meselesinde ve hilâfet istihkakında ilm-i esma ile mümtaz kıldı, makamın iktizası üzerine, eşyayı melâikeye arz ve onlardan muarazayı talep ettı; sonra melâike, aczlerini hissetmekle, Cenab-ı Hakkın hikmetini ikrar ettiler. Kur'ân-ı Kerîm, buna işareten,

(1) ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ اَنْبِئُونِي بِاَسْمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

dedikten sonra, (2) قَالُوا evvelce İblisin enanıyet ve kibrine kanarak yaptıklan istifsardan pışman olarak,

(3) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

dediler.

Sonra, vakta ki istidatlannın adem-i camiiyetinden dolayı melâikenin aczi zahir oldu; makamın iktizası üzerine, Âdem'in iktidarının beyanı icap ettı ki, muaraza tamam olsun. Bunun için, (4) قَالَ يَآ اٰدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ hitabıyla Âdem'e ferman ettı.

1 Sonra eşyayı melâikeye göstererek dedi ki: "Eğer iddianızda doğru iseniz, bunların isimlerini bana söyleyiniz." (Bakara Suresi, 31.)

2 Dediler.

3. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her ışı hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

4. Cenab-ı Hak dedi ki: "Yâ Âdem, onlara bu varlıkların isimlerini bildir." (Bakara Suresi, 33.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem-i camiiyet: kapsayıcı olmama, yetersizlik.
arz: sunma, bildirme, yer, dünya.
ayet: Kur'an cümlesi.
beşer: insan, insanlık.
beyan: anlatma, açıklama.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
ceset: vücut, beden.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
esma: adlar, isimler.
evvelce: daha önce.
ferman: emretmek, buyurmak.
halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hilâfet: halifelik, Allah adına ve yine Onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma.
hitap: söylev.
hüküm: emir, buyruk.
İblis: şeytan.
icap: gerekme hâli, gerekli olma.
icra: yürütme, bir ışı yerine getirme.
ikrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama.
iktidar: güç yetme, bir ışı gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
iktıza: gerek, lüzum.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istifsar: ifade isteme, açıklama isteyerek sorma, sorup anlama.
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma.
işareten: işaret ederek, belirterek.
kelam: söz, lafız.
keza: böylece, aynı şekilde.
kibir: gurur.
makam: yer, mevki.
melaike: melekler.
mesele: konu.
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen.
namzet: aday.
nefh-i ruh: ruhun üflenmesi.
ruçhan: üstünlük, üstün olma.
sevkıyat: sevk ışı gönderme ışı.
takdir: değerlendirme.
talep: isteme, dileme.
talım: öğretme, yetiştirme.
tatbık: uydurma, uygulama.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme.
tesviye: bir seviyeye getirme, aynı düzeye getirme.
vakta ki: ne vakit ki, ne zaman ki, o zaman ki, olduğu vakit.
zahir: açık, belli, meydanda.

Sonra, vakta ki mesele tebeyyün etti ve hikmetin sırrı zahir oldu, geçen cevab-ı icmalînin bu tafsilâta netice kılınması makamın iktizasından olduğuna binaen,

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ [1] Yani, "*Sizin ketmettiğiniz şeyi bilirim.*"

Şu mukavele ve mükâlemeden anlaşılıyor ki; İblisin enâniyeti, kibri, melâikeye sirayet etmiştir, ve yaptıklan istıfsâra, bir tâifenın ıtirâzı da karışmıştır.

Üçüncü Vecih- Cümlelerin hey'et ve nükteleri

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا [2] Yani, Cenab-ı Hak, Âdem'i (AS) bütün kemalâtın mebadisini tazammun eden âlî bir fıtratla tasvır etmıştır ve bütün maâlînin tohumlarına mezraa olarak yüksek bir istidat ile halk etmiştir ve mevcudatı ihata eden ulvî bir vicdan ve ihatalı on duygu ile teçhiz etmiştir. Ve bu üç meziyet sayesinde, bütün hakaik-ı eşyayı öğretmeye hazırlanmıştır; sonra bütün esmayı kendisine öğretmiştir. Demek bu cümlenin evvelindeki و şu mukadder olan üç cümleye işarettir.

عَلَّمَ [3] : Bu kelimenin ihtiyâr edilmesi, ilmin ulüvv-i kadrine ve kadrinin yüksek derecesine ve hilâfete mıhver olduğuna ışarettır.

1- Cenab-ı Hak dedi ki: 'Size demedim mi Ben göklerin ve yerin gizlilıklerini de bilirim, sizin açıga vurduklarınızı ve gizlediklerinizi de bilirim.' (Bakara Suresi 33.)

2- Ve Âdem'e bütün isimleri öğretti. (Bakara Suresi 31.)

3- Öğretti. (Bakara Suresi 31.)

âlî: yuce, yuksek, ulu
binaen: iden dolayı, bu sebepten
cevab-ı icmalî: kısa cevap, tafsilatlı olmayan cevap
enaniyet: kendini beğenme, benciilik, egoıstlik.
esma: adlar, isimler
evvel: once
fıtrat: yaratılış, tabıat, mızaç, huy
hakaık-ı eşya: nesnelerin şeylerin perde arkasındakı hakıkatlerı
halk: yaratma, yoktan var etme
hey'et: şekıl, suret.
hikmet: İlâhî gaye, yuksek bilgi, fayda
hilafet: halıfelik, Allah adına ve yıne Onun ızıyle yaratılmıştar uzerinde çeşıtlı tasarruflarda bulunma
ihata: kuşatma, ıçine alma
ihatalı: kuşatıcı
ıhtıyar: seçme, tercih etme
iktıza: gerek, luzum.
ilim: bilgi, manfet.
istidat: kabılıyet, yetenek.
ıstıfsar: ifade ısteme, açıklama ısteyerek sorma, sorup anlama
itiraz: direnme, karşı koyma
kadir: kıymet, deger, mertebe
kemalât: kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
ketmetme: bir sozu, bir haben saklama, gizleme
kibir: gurur
makam: yer, mevkı
mebadi: temel prensıpler, ılk unsurlar
melâike: melekler
mesele: konu
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
meziyet: kıymetlı, ozellık.
mezraa: tarla, ekılecek yer
mihver: eksen, yorunge
mukadder: takdır olunmuş, kıymetı bıçılmış
mukavele: sozleşme, karşılıklı anlaşma
mükâleme: konuşma.
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz
sır: gız
sirayet: bırınden dıgerine geçme, bulaşma
tafsilat: tafsıller, açıklamalar, ızahlar
taife: takım, guruh
tasvir: betımleme, başka bır ıfade ıle anlatma.
tazammun: ıhtıva etme, ıçine alma, ıçınde bulundurma
tebeyyün: meydana çıkma, gorunme, belli olma, anlaşılma.
teçhiz: cihazlama, donatma, hazırlama
ulüvv-i kadir: seviyenin, mertebenin en yuksegi
ulvi: yuksek, yuce
vakta ki: ne vakıt kı, ne zaman kı o zaman kı, oldugu vakıt.
vecih: cihet, yon
vicdan: iyiyi kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
zahir: açık, aşikâr

Ve keza esmanın tevkifine, yani Şâri tarafından bildirilmiş olduğuna remizdir. Zaten esma ile müsemmeyat arasında takip edilen münasebat-ı vaz'ıyye bunu teyit ediyor.

Ve keza, mu'cizenin, vasıtasız Allah'ın fiili olduğuna imadır. Fakat felâsifeye göre harikalar, ervah-ı harikanın fiilidir.

آدَمَ : Hilâfeti irade edilen ve Âdem ismiyle tesmiye edilen kûre-i arzın sahibi şahs-ı mahuttur. İsminin tasrihi, teşrif ve teşhiri içindir.

(1) الْأَسْمَاءَ : Isım ve sıfat ve hasıyet gibi, eşyayı birbirinden ayırıp temyiz ve tayin eden alâmet ve nışanlardır, yahut insanlar arasında münkasım olan lugatlerdir.

(2) عَرَضَهُمْ : Arz edilen eşya olduğu hâlde zamirin esmaya rücuundan ismin ayn-ı müsemma olduğuna kail olan Ehl-i Sünnetin mezhebine işarettir.

(3) كُلَّهَا : Âdem'in melâikeden cihet-i imtiyazı ve melâikenin muarazadan sebep ve medar-ı aczı, esmanın heyet-ı mecmuası olduğuna işarettir. Yoksa esmanın bir kısmını, belki kısm-ı azamını melekler de bilirler.

1 İsimler (Bakara Suresi: 31)
2. Onlara gösterdi. (Bakara Suresi: 31)
3 Hepsini (Bakara Suresi: 31)

alâmet: belirti, işaret, iz.
arz: sunma, bildirme, gösterme
ayn-ı müsemma: ismin anlamının tâ kendisi
cihet: yön.
Ehl-i Sünnet: İslamı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ervah-ı harika: harika ruhlar, üstün ruhlar
esma: adlar, isimler
felasife: felsefe ile uğraşanlar, filozoflar
fiil: iş, hareket.
harika: olağanüstü
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
heyet-ı mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara
hilâfet: halifelik. Allah adına ve yine Onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
irade: emir, ferman
kail: inanmış, aklı yatmış, kabul etmiş.
keza: böylece, aynı şekilde
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.
kûre-i arz: yer kürü, dünya
lugat: söz, kelime, sözcük.
medar-ı acz: aczin sebebi, âciz kalma sebebi, âciz kalınan nokta
melaike: melekler
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
munasebat-ı vaz'iyye: hal ve durumların birbiriyle ilişkileri
münkasım: taksim edilmiş, kısımlara ayrılmış, bölünmüş
müsemmeyat: isim verilenler, ad konulanlar
nişan: iz, belirti, alâmet.
remiz: işaret, istediğini işaretle ifade etme, ima
rücu: dönme, geri dönme
sıfat: vasıf, nitelik
şahs-ı mahut: bilinen ve sözü edilen, söz konusu olan şahıs, kimse
şâri: İslâmın hakikî sahibi olan Allah
tasrih: açıkça ifade ederek, şüphe ve tereddütleri silme
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme
tesmiye: isimlendirme, ad verme
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, gösterme
teşrif: şereflendirme, şeref verme.
tevkif: durdurma, durdurulma
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
vasıta: vesile, neden, aracı

ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ اَنْبِئُونِي بِاَسْمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ [1]

[2] ثُمَّ : Terâhî ve bu'd-i mesafeyi ifade ettiği cihetle, şöyle bir takdire işarettir: هُوَ اَكْرَمُ مِنْكُمْ وَاَحَقُّ بِالْخِلَافَةِ. Yani, "*Âdem sizden daha kerîm ve hilâfete daha mustahak ve lâyıktır.*"

[3] عَرَضَهُمْ : Muştenlere gösterilmek üzere, kumaş toplannın açılıp arz edildiği gibi, eşyanın envaı da bast edilerek, enzar-ı melâikeye gösterilmiştir. Bu tabirden şöyle bir işaret çıkıyor ki: Mevcudat, müdrik ve âlimin malıdır. İlim ile alır, isimle ahzeder, suretlerinin temessulüyle temellük eder.

[4] هُمْ , muzekker ve âkıllar cemaatinden kinayedir. Burada müzekkerin müennese ve âkılın gayr-i âkıla tağlip ve teşmiliyle, mecazen enva-ı eşyaya irca edilmiştir. Bu itibarla, هُمْ kelimesinde bir mecaz ikı tağlıp vardır. Bu mecaz ile o tağlipleri icbar eden esbap, [5] عَرَضَ kelimesinin işaret ettiği üslûptur. Çünkü melâikeye enva-ı eşyanın arzı manevî bir resmigeçit manzarasını andırıyor. Malûm ya, resmigeçitlen yapan, muzekker ve âkıl insanlardır. Bunun için, burada iki tağlibe ve dolayısıyla bir mecaza mecburiyet hâsıl olmuştur.

1- Sonra eşyayı meleklere göstererek buyurdu: "Eğer halifeliğine daha layık olduğunuz iddiasında doğru iseniz, bunların isimlerini bana söyleyiniz." (Bakara Suresi, 31.)
2- Sonra (Bakara Suresi, 31.)
3- Onlara gösterdi. (Bakara Suresi, 31.)
4- Onlara. (Bakara Suresi, 31.)
5- Gösterdi, sundu. (Bakara Suresi, 31.)

ahz: kabul etme
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
arz: sunma, yer, dünya
bast: yayma, yayılma, açma serme, döşeme.
bu'd-i mesafe: mesafe uzaklığı
cemaat: topluluk.
cihet: yön
enva: çeşitler, türler, neviler
enzar-ı melaike: meleklerin bakışları.
esbap: sebepler, vasıtalar
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hilafet: halifelik, Allah adına ve yine Onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma
icbar: zorlama, zorla ve istegi dışında yaptırma.
ilim: bilgi, manifest.
irca: geri çevirme, geri döndürme
itibar: bakımdan, sebepten
kerim: kerem sahibi, ihsan edici, cömert, eli açık.
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatan söz
lâyık: uygun, yakışır, munasip
malum: bilinen, bilinir olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecaz: bir kelimenin gerçek manasında kullanılamayıp, ilgi, alâka ve benzerlik bağı bulunan başka bir manada kullanılması
mecazen: mecaz olarak, gerçek değil de mecaz yoluyla
mecburiyet: mecbur olma, zarunlık durumu, zorunluluk.
melâike: melekler
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
müdrik: idrak eden, anlayan, kavrayan, farkında olan, aklı eren
müennes: dişi cinsten kelime, itibar veya söylenişi bakımından dişi olan kelime
mustahak: hak eden, hak etmiş
müşteri: bir şeyi satın alan veya satın almaya talip olan kimse, alıcı
müzekker: erkek, er
resmi geçit: resmi geçit merasimi, geçit töreni
suret: nüsha, kopya
tabir: ifade, deyim
tağlip: ilgi ve ilişkiden dolayı bir kelimeyi başka bir anlamı da içine alacak şekilde kullanma (baba ile anneye ebeveyn, Mekke ve Medine'ye Haremeyn denilmesi gibi.)
takdir: değerlendirme
temelluk: sahiplenme, kendine mal etme
temessul: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
terâhi: geri durma, geri çekilme
teşmili: genelleştirme, şumullendirme
üslup: tarz, yol, biçim, usul, stil.

عَلٰى , arz edilenin Levh-i Âlâda nakşedilen suretler olduğuna işarettir.

(HAŞİYE) (1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

(2) وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

HAŞİYE: Intihabım olmayarak, ihtiyârsız bir tarzda, âdeta umum Sözlerin ve Mektupların ahırlerinde şu ayet,

(3) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ bana söylettirilmiş. Şimdi anladım ki, tefsirim de, şu ayet ile hitam buluyor. Demek, inşaallah, bütün Sözler hakikî bir tefsir şu ayetin bahrinden birer cetveldir; en nihayet, yine o denize dökülüyorlar. Şu tefsirin hitamında, güya her Söz manen şu ayetten başlıyor. Demek o zamandan beri, yirmi senedir daha şu ayeti tefsir ediyorum, bitiremedim ki, tefsirin ikinci cildini yazayım.

SAİD NURSİ

Allah'ın avn ü inayetiyle ümidimin, iktidarımın fevkinde şu tercümeyi iyi kötü yaptım, noksanları çoktur; müellifçe ıslahları lâzımdır. Zaten, onun hürmetiyle bu kadarını ancak yapabildim, yoksa nazm-ı Kur'ân daki icazlı olan i'cazı, kısa ve veciz olarak beyan eden bu tefsir sönük, kör bir fikir le tercume etmek, Abdülmecid'in işi değildir. Yine onun fart-ı şefkatinden hürmeti yetişti, ikmaline muvaffak oldum.

Müellifin Küçük Kardeşi ve Nur Talebesi Abdülmecid

---

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)
2. Duaları şu sözlerle sona erer: "Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur." (Yunus Suresi, 10.)

---

adeta: sanki
ahir: sonu, son kısmı
arz: sunma, bildirme.
avn: yardım
ayet: Kur'ân cümlesi.
bahir: deniz
beyan: anlatma, açıklama.
cetvel: su kanalı, kanal.
fart-ı şefkat: şefkatte aşırılık, aşırı şefkat, acıma
fevkinde: üstünde
güya: sanki
hakiki: gerçek.
haşiye: dipnot.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hitam: son, nihayet.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
ikmal: tamamlama, bitirme.
iktidar: güç, yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
mayet: yardım, ihsan, lütuf
inşaallah: Allah izin verirse
intihap: seçme.
Levh-i Âlâ: en yüksek ve yüce levha.
manen: mana bakımından, manaca
muvaffak: başarmış, başarılı
müellif: eser telif eden, yazan.
nakşetmek: işlemek, resmetmek.
nihayet: en sonunda
suret: surat, yüz, çehre
tarz: biçim, şekil
tefsir: yorum, şerh.
umum: bütün, hepsi
veciz: kısa ve özlü söz.

Ecnebi Feylesofların Kur'ân'ı Tasdiklerine Dair Şahadetleri

Bu feylesofların Kur'ân hakkındaki senalarının bir hülâsası küçük bir tarihçe-i hayatta ve Nur Çeşmesi mecmuasında yazılmıştır.

Prens Bismarck'ın (Bismark) beyanatı:

Sana Muasır Bir Vücut Olamadığımdan Müteessirim Ey Muhammed (ASM)!

Muhtelif devirlerde, beşeriyeti idare etmek için taraf-ı Lâhutîden geldiği iddia olunan bütün münzel semavî kitapları tam ve etrafıyla tetkik ettimse de, tahrif olundukları için, hiçbirisinde aradığım hikmet ve tam isabeti göremedim. Bu kanunlar, değil bir cemiyet, bir hane halkının saadetini bile temin edecek mahiyetten pek uzaktır. Lâkin, Muhammedîlerin Kur'ânı'ı bu kayıttan azadedir. Ben, Kur'ân'ı her cihetten tetkik ettim, her kelimesinde büyük hikmetler gördüm. Muhammedîlerin düşmanları, "Bu kitap Muhammed'in (ASM) zade-i tab'ı" olduğunu iddia ediyorlarsa da, en mükemmel, hatta en mütekâmil bir dimağdan, böyle harikanın zuhurunu iddia etmek, hakikatlere göz kapayarak, kın ve garaza alet olmak manasını ifade eder ki, bu da ilim ve hikmetle kabil-i telif değildir.

azade: uzak, emin, korunmuş
beşeriyet: beşerilik, insanlık.
beyanat: açıklamalar, izahlar
cemiyet: topluluk, birlik
cihet: yön.
dimağ: akıl, şuur
ecnebi: yabancı
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
garaz: kötü kasit, düşmanca niyet, kın
hakikat: gerçek, doğru
hane: ev
harika: olağanüstü
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hülâsa: özet.
idare: yönetmek.
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
İlim: bilgi, marifet.
kabil-i telif: uzlaştırılabilir ve bağdaştırılabilir olan, münasiplik.
kın: gizli düşmanlık, garaz
mahiyet: durum, vaziyet.
mana: anlam
mecmua: dergi
muasır: modern, çağdaş
Muhammedî: Hz. Muhammed'in dînine mensup olanlar
muhtelif: farklı
münzel: gökten indirilmiş, nazil olunmuş
müteessir: üzgün
mütekâmil: tekâmül etmiş, kemale ermiş, olgunlaşmış, gelişmiş, olgun.
saadet: mutluluk.
semavî: semaya ait, gökten gelen
sena: üverek bahsetme, övme, övüş, medih.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tahrif: bir metni ilâve ve çıkarmalarla, farklı manaya gelecek şekle sokma
taraf-ı lâhutî: gaybî âlem
tarihçe-i hayat: hayat hikâyesi.
temin: sağlama
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
vücut: beden, varlık
zade-i tab': bir şahsın fikrî ürünü telifi olan
zuhur: ortaya çıkma

Ben şunu iddia ediyorum ki: Muhammed (ASM) mümtaz bir kuvvettir. Destgâh-ı Kudretin böyle ikinci bir vücudu imkân sahasına getirmesi ihtimalden uzaktır.

Sana muasır bir vücut olamadığımdan dolayı müteessirim, ey Muhammed (ASM)! Muallimi ve naşiri olduğun bu kitap, senin değildir; o Lâhutîdir. Bu kitabın Lâhutî olduğunu inkâr etmek, mevzu ilimlerin butlanını ileri sürmek kadar gülünçtür. Bunun için, beşeriyet senin gibi mümtaz bir kudreti bir defa görmüş, bundan sonra göremeyecektir. Ben huzur-ı mehabetinde kemal-i hürmetle eğilirim.

PRENS BISMARCK

En Temiz ve En Doğru Din Müslümanlıktır

Meşhur muharrir, müsteşrik, edebiyat-ı Arabiye mütehassısı ve Kur'ân-ı Kerîm'in mutercimi Doktor Maurice (Moris) şöyle diyor:

Bizans Hristiyanlarını içine düştükleri batıl itikatlar girîvesinden ancak Arabistan'ın Hira Dağında yükselen ses kurtarabilmiştir. İlâhî kelimeyi en ulvî makama yükselten ses, bu ses idi. Fakat, Rumlar bu sesi dinleyememişlerdi. Bu ses, insanlara en temiz ve en doğru dini talim ediyordu. O yüksek din ki, onun hakkında, Gundo Firey Hesin gibi muhakkik bir fazıl, şu sözleri pek haklı olarak söylüyor:

batıl: dinde yeri olmayan, dinî hükümlere zıt.
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
butlan: batıl, hükümsüz olma hali.
defa: kere, kez, yol.
destgâh-ı Kudret: kudret tezgâhı.
fazıl: fazilet sahibi, ilim ve irfanı üstün.
girîve: çıkmaz yol, çıkmaz sokak.
İddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
imkân: olabilirlik, olanak.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
itikat: inanç, iman.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lahutî: uluhiyet âlemine mensup ve müteallik olan, İlahî, Rabbanî.
makam: yer, mevki.
mevzu ilimler: ortaya konulan, vaz olunan ilimler.
muallim: ders veren, öğretmen.
muasır: aynı asırda yaşayanlardan her biri, aynı devirde yaşayan.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
muharrir: yazan, yazar.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
müsteşrik: şark topluluklarının tarihini, dinini, dilini, folklorunu, sanat ve edebiyatını araştırıp inceleyen, uzman kimse, özellikle doğululara ait ilimlerle uğraşan, batılı bilgin, şarkiyatçı, oryantalist.
müteessir: üzgün.
mütehassıs: bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, uzman.
mütercim: tercume eden, bir dilden başka bir dile çeviren, tercuman, çevirmen.
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan.
talim: ders verme, öğretme.
ulvî: yüksek, yüce.
vücut: beden, varlık.

"Bu dinde mukaddes sular, şayan-ı teberrük eşya, esnam ve azizler, yahut a'mal-i salihadan mücerret imanı müfid tanıyan akideler, yahut sekerat-ı mevt esnasında nedametin bir fayda vereceğini ifade eden sözler, yahut başkaları tarafından vuku bulacak dua ve niyazların günahkârları kurtaracağına dair ifadeleri yoktur. Çünkü bu gibi akideler, onları kabul edenleri alçaltmıştır."

Zamanlar Geçtikçe Kur'ân'ın Ulvî Sırları İnkişaf Ediyor

Doktor Maurice (Moris), Le Parle Françoise Roman (Lö Parle Franses Roman) ünvanlı gazetede Kur'ân'ın Fransızca mütercimlerinden Selman Runah'ın tenkidatına verdiği cevapta diyor ki:

Kur'ân nedir? Her tenkidin fevkinde bir fesahat ve belâgat mu'cizesidir. Kur'ân'ın, üç yüz elli milyon Müslümanın göğsünü haklı bir gururla kabartan meziyeti, onun her manayı hüsn-i ifade etmesi itibarıyla, münzel kitapların en mükemmeli ve ezelî olmasıdır. Hayır, daha ileri gidebiliriz:

Kur'ân, kudret-i ezeliyenin, inayet ile insana bahşettiği kütüb-i semaviyenin en güzelidir. Beşeriyetin refahı nokta-i nazarından Kur'ân'ın beyanatı, Yunan felsefesinin ifadatından pek ziyade ulvîdir. Kur'ân, Arz ve Semanın Hâlıkına hamd ve şükranla doludur. Kur'ân'ın her kelimesi, her şeyi yaratan ve her şeyi haiz olduğu kabiliyete göre sevk ve irşat eden Zat-ı Kibriya'nın azametinde mündemiçtir.

akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas inanç
a'mal-ı saliha: salih ameller, Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
arz: yer, dünya.
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
aziz: izzetli, muhterem, saygın
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesini öğreten ilmin adı, edebiyat kaidelerı ile ilgili ilim
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
beyanat: açıklamalar, izahlar
dair: alakalı, ilgili
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
esnam: putlar, sanemler
ezeli: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
felsefe: hikmet bilgisi
fesahat: güzel ve açık konuşabilme
fevkinde: üstünde
günahkar: günahlı, günah işlemiş
haiz: bir şeye sahip olma, sahip, mâlik.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hamd: teşekkür, şükran
ifadat: ifadeler
iman: inanç, itikat.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
kabiliyet: istidat, yetenek.
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı-sonu olmayan, sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
kütüb-i semaviye: semavî kitaplar, vahye dayanan, Allah'ın gönderdiği kutsal kitaplar: Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim
mana: anlam
meziyet: kıymetli özellik
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
mücerret: soyutlanmış olan, cısım halinde bulunmayan
müfid: faydalı, yarar
mündemiç: kapsayan, içine alan, içine yerleşen
münzel: gökten indirilmiş, nazil olunmuş
mütercim: tercüme eden, bir dilden başka bir dile çeviren, tercüman, çevirmen
nedamet: pişmanlık.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
refah: bolluk, rahatlık.
sekeratü'l-mevt: ölüm sekeratı, ölüm dalgınlığı, can çekişirken gelen bayginlik, dalgınlık.
sema: gökyüzü, gök.
sevk: yöneltme, gönderme
şayan-ı teberrük: mubarek, sayma, uğurlu görmeye değer, lâyık
şükran: iyilige karşı gösterilen iyi tavır, gönül borcu, minnettarlık.
tenkit: eleştirme
ulvî: yüksek, yüce
ünvan: ad, isim, lâkap
vuku: olma, meydana gelme
Zat-ı Kibriya: yüce zat, Cenab-ı Hakkın kudret ve azameti, her cihette büyüklüğü
ziyade: çok, fazla

Edebiyatla alâkadar olanlar için, Kur'ân bir kitab-ı edebdir. Lisan mütehassıslan için, Kur'ân bir elfaz hazinesidir. Şairler için, Kur'ân bir ahenk menbaıdır. Bundan başka, bu kitap, ahkâm ve fıkıh namına bır muhit-i maariftir.

Davud'un (AS) zamanından, Jan Talmus'un devrine kadar gönderilen kıtaplann hiçbiri, Kur'ân-ı Kerîm'in ayetleriyle muvaffakıyetlı bir şekılde rekabet edememiştir. Bundan dolayıdır ki, Müslümanların yüksek sınıflan, hayatın hakıkatıni kavramak nokta-ı nazarndan, ne kadar tenevvür ederlerse, o derece Kur'ân ile alâkadar oluyorlar ve ona o kadar tazim ve hurmet gösteriyorlar. Müslümanlann Kur'ân'a hürmetleri daıma tezayüt etmektedir.

Islâm muharrırlen, Kur'ân ayetlerını ıktıbasla yazılarını süslerler; ve o yazılar, o ayetlerden mülhem olurlar.

Müslümanlar, tahsıl ve terbiye ıtıbarıyla yükseldıkçe, fikirlerini o nispette Kur'ân'a istinat ettiriyorlar.

Müslümanlar, kitaplarına aşıktırlar ve onu kalblennin bütün samimiyetiyle mukaddes tanırlar. Hâlbuki, kutub-i İlâhiyeye nail olan diğer milletler, ne kitaplanna ehemmiyet venrler ve ne de onlara hürmet göstenrler.

Muslumanlann Kur'ân'a hürmetlennin sebebı, bu kıtap payıdar oldukça, başka bir dinî rehbere arz-ı ihtiyaç etmeyeceklenni anlamalandır. Filhakıka, Kur'ân'ın fesahat,

ahenk: uygunluk, düzen
ahkâm: dini hükumler, emirler
alâkadar: ilgili
arz-ı ihtiyaç: ihtıyacını bildirme
ayet: Kur'an cumlesi
edebiyat: duygu, düşünce, hayal ve olaylan en güzel şekilde sözlü veya yazılı olarak ifade etme sanatı, literatür
ehemmıyet: onem, deger, kıymet
elfaz: lafızlar, kelımeler
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekılde kullanılması
fıkıh: şerıat ilmı, şerıatın usul ve hukumlen, amelî ve şer'î meseleler bilgisi, fıkıh.
filhakika: hakıkatte, esasında, hakıkaten, gerçekten, doğrusu
hakıkat: gerçek, doğru
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hürmet: saygı
ıktıbas: alıntı
istinat: dayanak.
kıtab-ı edep: edep kitabı, ıçınde ahlak ile ılgılı ogutler bulunan kıtap
lısan: dıl
menba: kaynak.
muharrir: yazan, yazar
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temız
muvaffakıyet: başarı
mülhem: ıçıne dogmuş, ılham olunmuş
mutehassıs: bır ılım dalında veya bır meslekte derin bilgi sahıbı olan, uzman
nail: kavuşan, ulaşan, eren
nıspet: oran, olçu
nokta-i nazar: goruş açısı, bakış açısı, goruş, fikir
payıdar: ıyıce yerleşmiş, sureklı, kalıcı, sabıt, kalım, devamlı
rekabet: aynı amacı guden kımseler arasındakı çekişme, yarışma, yarış.
tahsıl: oğrenım, oğretım
tazım: hurmet, ululama, saygı gosterme
tenevvur: nurlanma, parlama, aydınlanma.
terbiye: besleyip büyutme, yetıştırme, eğıtme
tezayut: artma, çogalma, zıyadeleşme

belâgat ve nezahet itibanyla mümtaziyeti, Müslümanlan başka belâgat aramaktan vareste kılmaktadır.

Edebî dehalann ve yüksek şairlenn Kur'ân huzurunda eğildikleri bir vakıadır. Kur'ân'ın her gün daha fazla tecellî etmekte olan güzelliklen, her gün daha fazla anlaşılan fakat bitmeyen esran, şiir ve nesirde üstat olan Müslümanlan, üslûbunun nezahet ve ulviyeti huzurunda dız çökmeye mecbur etmektedir.

Müslümanlar, Kur'ân'ı tâ rûz-i haşre kadar payidar kalacak kıymet biçilmez bir hazine addeylerler ve onunla pek haklı olarak iftihar ederler. Müslümanlar Kur'ân'ın en fasîh sözlerle en rakık manalarla çoşan bir nehre benzetirler.

Şayet Monsieur Renaud (Mösyö Reno) İslâm âlemiyle temas etmek fırsatını elde edecek olursa, münevver ve terbiyeli Müslümanlann Kur'ân'a karşı en yüksek hurmeti perverde ettiklerini; ve onun evamir-i ahlâkıyesine fevkalâde riayetkâr olduklannı; ve bunun haricine çıkmamaya gayret ettiklerini görürdü. Yeni nesiller ve asrî mekteplerin mezunları da, Kur'ân'a ve Müslümanlığa karşı müstehziyâne bir cümlenin sarfına tahammül etmemektedirler. Çünkü, Kur'ân, iki sıfatla bu ehliyeti hâizdir.

Bunların Birincisi: Bugün ellerde tedavül eden Kur'ân'ın, Hazret-ı Muhammed'e (ASM) vahyolunan kıtabın aynı olmasıdır. Hâlbuki, İncil ile Tevrat hakkında birçok şüpheler ileri sürülmektedir.

adde: saymak, öyle kabul etmek.
âlem: dünya.
asrî: zamana uygun, çağdaş, modern.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesini öğreten ilmin adı; edebiyat kaidelen ile ilgili ilim.
deha: olağanüstü zekâ sahibi kimse.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
ehliyet: salâhiyet, yetki.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
fasîh: aşıkâr, sanh, açık.
fevkalâde: olağanüstü.
hâiz: bir şeye sahip olma, sahip, mâlik.
harîç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hürmet: saygı.
iftihar: gurur, övünme.
kıymet: değer.
mana: anlam.
mektep: okul.
mezun: bir okuldan diplomalı, bir öğretim kuruluşunu bitirmiş.
mümtaziyet: seçkinlik.
münevver: bilgili, kültürlü kimse, aydın.
müstehzîyâne: istihza edercesine, alay ederek, eğlenerek, alay yollu.
nesil: kuşak, nesil.
nesir: manzum olmayan söz veya yazı, düz yazı.
nezahet: nezihlik, temizlik, paklık.
payidar: iyice yerleşmiş, sürekli, kalıcı, sabit, kalıcı, devamlı.
perverde: beslenmiş, terbiye edilip yetiştirilmiş, eğilmiş.
rakık: çok ince, nazik, nazik, yufka.
riayetkâr: riayet eden, hürmetkâr, itaatkâr, sevgi ve saygı gösteren.
rûz-i haşr: haşr günü, kıyamet günü, dirilip toplanıp hesap görülecek gün.
sarf: kullanma.
sıfat: vasıf, nitelik.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
tecellî: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
tedâvül: elden ele dolaşma, kullanılma.
terbiye: iyi ahlak, nezaket, görgü.
Tevrat: Hz. Musa'ya (AS) indirilmiş olan ilâhî kitap.
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliklik.
üslûp: tarz, yol, biçim, usul, stil.
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkâr.
vahiy: Cenâb-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
vâkıa: vuku bulan, olan, geçen şey, olmuş bir iş.
vareste: kurtulmuş, berî, âzâde, serbest.

İkincisi: Müslümanlar Kur'ân'ı Arapçanın en kuvvetli muhafızı ve esasat-ı diniyenin amelî bir mahiyet almasının en kuvvetli menbaı telâkki ederler. Binaenaleyh, Monsieur Renaud (Mösyö Reno) eserini tashih edecek olursa, bu tercümesiyle insanları tenvir hususunda insanlığa büyük bir muavenette bulunur ve batıl itikatların hudutlarını tarümar etmeye hadım olur.

DOKTOR MAURICE

(Nur Çeşmesi'nde ve Risale-i Nur'da yazılan bu nevi feylesoflardan kırk altıncısıdır.)

Zat-ı Kibriya Hakkındaki Ayetlerin Ulviyeti ve Kur'ân'ın Kudsî Nezaheti

Mister John Davenport, "Hazret-i Muhammed (ASM) ve Kur'ân-ı Kerîm" unvanlı eserinde Kur'ân-ı Kerîm'den bahsederken şu sözleri söylüyor:

Kur'ân'ın sayısız hususiyetlen içinde bilhassa ikisi fevkalâde mühimdir:

1. Zat-ı Kibriya'yı ifade eden âyâtın ahengindeki ulviyettir. Kur'ân-ı Kerîm, beşerî zaaflardan herhangi birisini Zat-ı Kibriya'ya isnattan münezzehtir.

2. Kur'ân, başından sonuna kadar, gayr-ı belîğ, gayr-ı ahlâkî yahut terbiyeye muhalif fikirlerden cümlelerden ve hikâyelerden tamamen münezzehtir.

ahenk: uygunluk, düzen
amel: iş, uygulama, yapma
ayat: Kur'ân ayetleri
ayet: Kur'ân cümlesi
batıl: boş, beyhude, yalan, çürük, hurafe.
beşerî: insanla ilgili, insana ait.
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
fevkalâde: olağanüstü
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
gayr-ı ahlâkî: ahlâk dışı
gayr-ı belîğ: belîğ olmayan söz
hadım: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan
hudut: sınırlar
husus: mevzu, konu
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
isnat: dayanma, dayandırma
itikat: inanç, iman
kudsî: mukaddes, yüce
mahiyet: durum, vaziyet.
menba: kaynak.
muavenet: yardım, yardımlaşma
muhafız: koruyan, saklayan, muhafaza eden, gözleyen, bekleyen.
muhalif: zıt, aykırı.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
nevî: gibi, cins
nezahet: nezâhlık, temizlik, pâklık
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
tarumar: karma karışık, dağınık, perişan.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
telâkki: kabul etme, bir görüşle bakma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik, ululuk.
ünvan: ad, isim, lâkap
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik
Zat-ı Kibriya: yüce zat, Cenab-ı Hakkın kudret ve azmeti her cihette büyüklüğü.

Hâlbuki, bütün bu nakisalar, Hristiyanların ellerindeki muharref Kıtab-ı Mukaddes'te mebzuliyetle vardır.

JOHN DAVENPORT

Kur'ân, Serâpâ Samimiyet ve Hakkaniyetle Doludur

Carlyle (Karlayl) şöyle diyor:

Kur'ân'ı bir kere dikkatle okursanız, Onun hususiyetlerini izhara başladığını görürsünüz. Kur'ân'ın güzelliği, diğer bütün edebî eserlerin güzelliklerinden kabil-i temyizdir. Kur'ân'ın başlıca hususiyetlerinden biri, onun aslıyetidir. Benim fikir ve kanaatime göre, Kur'ân, serâpâ samimiyet ve hakkaniyetle doludur. Hazret-i Muhammed'in (ASM) cihana tebliğ ettiği davet, hak ve hakıkattır.

CARLYLE

Müslümanlık Tecessüt ve Teslis Akidesini Reddeder

İngiltere'nin en meşhur ve en büyük müverrihlerinden Edward Gibbon (Edvord Gibon) "Roma İmparatorluğunun İnhıtat ve Sukutu" adlı eserinde şöyle diyor:

Ganj Nehri ile Bahr-ı Muhit-i Atlasî (Atlas Okyanusu) arasındakı memleketler, Kur'ân'ı bir kanun-ı esasî ve

akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç.
asliyet: asıllı temelle, kökle başlangıçla ilgili oluş.
Bahr-i Muhit-i Atlasi: Atlas Okyanusu.
edebi: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
hakikat: gerçek, doğru.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
inhıtat: gerileme, çökme, inme, alçalma.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kabil-i temyiz: temyiz mahkemesince görülebilecek olan davalar.
kanaat: inanç.
kanun-ı esasi: ana prensipler, anayasa.
Kıtab-ı Mukaddes: mukaddes kitap, kutsal olan kitap. Tevrat, Zebur ve İncil.
mebzuliyet: bolluk.
muharref: tahrif edilmiş, değiştirilmiş, asıl manasından uzaklaştırılmış.
müverrih: tarih yazan, tarihçi.
nakısa: eksiklik, noksanlık, kusur.
samimiyet: samimîlik, içtenlik.
serapa: baştan ayağa kadar, önden sona, tamamıyla, bütünüyle, bütün, hep.
sükut: işgal, düşüş.
tebliğ: dinî bir emrin kullara bildirilmesi.
tecessüt: ceset şekline girme, cesetleşme.
tesis: kurma, meydana getirme.
akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç.
azade: bağlardan kurtulmuş, hür, serbest.
delil: kanıt, tanık, burhan.
dimağ: akıl, şuur.
esasat: esaslar, kökler, temeller.
feylesofane: filozofça, akıllıca.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yokran var eden, yaratıcı. Allah.
hâşâ: asla, kâtiyen, hiç bir vakit.
hükümdar: padişah, hükum sahibi, en yüksek reis, imparator.
inkişaf-ı fikir: fikrin inkişafı, düşüncenin, fikrin gelişmesi.
ıpham: anlaşılmazlık, kapalılık.
mahlukat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar.
malik: sahip.
mecelle: İslâm hukukunun muamelât kısmının bir araya getirilmesi ve bunların zamanın şartlarına göre düzenlenmesiyle meydana gelen kanun kitabı.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
muhtelif: farklı.
mutaassıp: bir meseleyi müdafaada ifrata varan, körü körüne bir fikre bağlı olan, bağnaz.
mutasavvıfane: tasavvuf ehline yakışır şekilde, sofuca.
muvahhit: tevhit eden, Cenab-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen.
nazar: bakış, dikkat.
nazir: benzer, eş.
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
red: kabul etmeme.
satvet: şiddetli tesir eden, ezici kuvvet, güç.
suret: biçim, şekil, tarz.
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirilme.
tatmin: insanın kalbinin manevî olarak doyması, huzur ve sükûnete ermesi.
tebliğ: dinî bir emrin yaratılmışlara duyurulması, peygamberlerin Allah'ın emrini kullara bildirmeleri ve hakka davet etmeleri.
tecessüt: ceset şekline girme, cesetleşme.
telkin: fikir aşılama, öğüt verme, zihinde yer ettirme, kulağına koyma.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
teslis: Hıristiyanlıktaki Allah'ın üç olduğu şeklindeki inanç. Hıristiyanların Allah'ın baba, oğul ve mukaddes ruh olmak üzere üç varlıktan mürekkep olduğuna inanmaları.
teşrî: kanun koyma, kanun yapma vazifesi ve kuvveti, yasama.
ulûhiyet: ilâhlık. Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.

teşrî hayatın ruhu olarak tanımışlardır. Kur'ân'ın nazarında, satvetli bir hükümdarla zavallı bir fakir arasında fark yoktur. Kur'ân, bu gibi esaslar üzerinde öyle bir teşri vücuda getirmiştir ki, dünyada bir naziri yoktur.

Müslumanlığın esasatı, teslisiyet ve Allah'ın tecessüddiyetini ve vahdet-i vücut akidesini reddetmektedir. Bu mutasavvıfâne akideler, üç kuvvetli ulûhıyetin mevcudiyetini ve Mesih'in Allah'ın oğlu –hâşâ!– olduğunu öğretmektedir. Fakat bu akideler, ancak mutaassıp Hristiyanlan tatmin edebilir. Hâlbuki, Kur'ân bu gibi karışıklıklardan, ipharnlardan azadedir.

Kur'ân, Allah'ın birliğine en kuvvetli delildir. Feylesofâne bir dimağa malik olan bır muvahhit, İslâmiyet'in nokta-i nazanrı kabul etmekte hiç tereddüt etmez. Müslümanlık, belki bugünkü inkişaf-ı fikrimizin seviyesinden daha yüksek bır dındır.

Edward Gibbon

Hâlıkın Hukukuyla Mahlûkatın Hukukunu En Mükemmel Surette Ancak Müslümanlık Tarif Etmiştir

Kur'ân'ın telkin ve Hazret-i Muhammed'in (ASM) tebliğ ettiği esasattan mukemmel bır ahlâk mecellesi vucut bulur. Esasat-ı Kur'âniyenin muhtelif memleketlerde ınsanlığa ettığı ıyılığı ve ettıkten sonra da Allah'a

ahenk: uygunluk, düzen.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Allah.
dalalet: azgınlık, sapıklık.
esasat: esaslar, kokler, temeller.
fazılet: kısıyı ahlaklı ıyı hareker etmeye yonelten manevî kuvvet, erdem.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah.
hall: çozme, karışık bır meseleyı şuphe edılmeyecek derecede açıklama.
Hıristiyanlık: Hz. Isa nın tebllg ettıgı dının adı. Hırıstıyan dını İsevîlik, Nasranıyet.
hurmet: saygı.
ilim: bılgi, manfet.
inkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme.
irfan: Allah ı bılme ve tanıma, manfetullah.
kavanin-i tabiiye: tabiî kanunlar, Cenab-ı Allah ın tabıatta vaz ettıgı kanun ve prensıpler.
keşfiyat: keşfler, Allah'ın ılham etmesıyle gostenlen gaybla ılgılı sırlar.
mahluk: yaratık, Allah tarafın dan yaratılmış olan.
mahlukat: yaratıklar, Allah ta rafından yaratılanlar.
mesai: ış zamanı.
mesail: meseleler.
mesele: konu.
muhtevi: ıhtıva eden, ıçıne alan, ıçınde bulunduran, kapsayan.
mukabil: karşılık.
Musevi: Hz. Mûsa nın (AS) dın ve şenatına bağlı olan kımse.
vücut: var olma, var oluş, varlık.

takarrüp etmek isteyen insanları Cenab-ı Hakka raptettiğini inkâr etmek mümkün değildir.

Hâlık'ın hukuku ile mahlûkun hukuku, ancak Müslümanlık tarafından mükemmel bir surette tarif olunmuştur. Bunu yalnız Müslümanlar değil, Hristiyanlar da Musevîler de itiraf ediyorlar.

MARMADUKE PICKTHALL (MARMADUK PIKTOL)

❁ ❁ ❁

Kur'ân ile Kavanin-i Tabiiye Arasında Tam Bir Ahenk Vardır

Yeni keşfiyatın veyahut ilim ve irfanın yardımıyla hallolunan, yahut hallıne uğraşılan mesail arasında bir mesele yoktur ki, İslâmiyet'in esasatıyla taarruz etsin. Bizim, Hristiyanlığı kavanin-i tabiiye ile telif için sarf ettiğimız mesaiye mukabil, Kur'ân-ı Kerîm ve Kur'ân'ın talimiyle kavanın-i tabiiye arasında tam bir ahenk görülmektedir. Kur'ân, her hürmete şayan olan eserdir.

LEVAZAUNE (LOVAZON)

❁ ❁ ❁

Kur'ân Bütün İyilik ve Fazilet Esaslarını Muhtevidir; İnsanı Her Türlü Dalâletlerden Korur

Kur'ân, insanlara hukukullahı tanıtmış, mahlûkatın Hâlık'tan ne bekleyeceğini, mahlûkatın Hâlık'la münasebatını en sarih şekilde öğretmiştir.

Yahudi
munasebat: münasebetler ilgiler yakınlıklar bağlar ilişkiler, uygunluklar
rapt: bağlama bağlanma ılıştırme
sarf: harcama
sarih: açık, âşikar
suret: biçim şekil tarz.
şayan: yakışır yaraşır değer layık münasip
taarruz: saldırma sataşma ilişme.
takarrüp: yakınlaşma yaklaşma yanaşma
talim: öğretme yetiştirme.
tarif: etrafıyla anlatma anlatılma etrafıyla bildirme bildirilme
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi hakkaniyet adâlık.
ahlâkî: ahlâkla ilgili ahlaka ait.
aksî: yansıma
camî: cem eden toplayan, içine alan
dalalet: azgınlık, sapıklık
esasat: esaslar kökler temeller
evvela: öncelikle
fazilet: kişiyi ahlâklı iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet erdem
fazîletkâr: fazîletli, erdemli
felsefe: hikmet bilgisi
hikmet: ilâhî gaye yüksek bilgi fayda
hülâsa: kısaca sözün kısası
i'tilâ: yükselme yücelme yukarı çıkma
iktisat: orta yol, istikâmetli yol
imar: yapma tamir etme
irad etme: söyleme
ıtıdal: aşırı olmama orta halde olma ölçülülük.
kalbeyleme: dönüştürme, çevirme
kemal: olgunluk fazîlet.
maba'de't-tabiye. tabiat üstü metafizik.
mahiyet-i hakîkiye: hakîkî özellik, gerçek mahiyet doğru özellik, gerçek özellik yaratılışının gerçek maksadı
mamafih: bununla beraber böyle iken
mecmua-i eş'ar: şiirler mecmuası
mev'ize: vaaz nasihat, öğüt.
mevzu: konu
müsavat: müsâvîlik eşitlik, her bakımdan aynı derecede olma
müsteşrik: şark topluluklarının tarihini dinini dilini, folklorunu sanat ve edebiyatını araştırıp inceleyen uzman kimse özellikle doğuluların ait ilimlerle uğraşan Batılı bilgin şarkiyatçı oryantalist.
muşkul: güçlük, zorluk
nasihat: öğüt, doğruya iyiye güzele sevk etmek için yapılan konuşma
neşir: eser neşreden yayınlayan
nur: aydınlık.
peygamber: haber getiren, haber ulaştıran haberci
rezil: alçak, bayağı adî
sevk: ulaştırma yöneltme
şer: kötülük
talim: eğitim yetiştirme öğretme
teâlî-i ahlâk: a herkesin bilmesi bir şeyin herkesçe bilinmesi.
tebliğ: dinî bir emrin yaratılmışlara duyurulması peygamberlerin Allah'ın emrini kullara bildirmeleri ve hakka davet etmeleri
teceddüdperver: yenilik taraftarı yenilik değişiklik yapmayı seven
tefrik: birbirinden ayırma ayrı

Kur'ân, ahlâk ve felsefenin bütün esasatını camidir. Fazilet ve rezilet, hayır ve şer, eşyanın mahiyet-i hakikiyesi, hülâsa her mevzu Kur'ân'da ifade olunmuştur. Hikmet ve felsefenin esası olan adalet ve müsavatı öğreten ve başkalarına iyilik etmeyi, faziletkâr olmayı talim eden esaslar, bunların hepsi Kur'ân'da vardır.

Kur'ân, insanı iktisat ve itidale sevk eder, dalâletten korur; ahlâkî zaafların karanlığından çıkarır, teâlî-i ahlâk nuruna ulaştırır. İnsanın kusurlarını, hatalarını i'tilâ ve kemale kalbeyler.

Müsteşrik Sedio

❊ ❊ ❊

Kur'ân Öyle Bir Peygamber Sesidir ki, Onu Bütün Dünya Dinleyebilir. Bu Sesin Aksi, Saraylarda, Çöllerde, Şehirlerde, Devletlerde Çınlar

Kur'ân şiir midir? Değildir. Fakat, onun şiir olup olmadığını tefrik etmek müşkûldür. Kur'ân, şiirden daha yüksek bir şeydir. Mamafih, Kur'ân ne tanıtır, ne tercüme-i hâldir, ne de İsa'nın (AS) dağda irad ettiği mev'ize gibi bir mecmua-ı eş'ardır. Hatta, Kur'ân ne Buda'nın telkınatı gibi bir mâba'de't-tabîye yahut mantık kitabı, ne de Eflâtun'un herkese irad ettiği nasihatler gibidir. Bu, bir peygamberin sesidir. Öyle bir ses ki, onu bütün dünya dinleyebilir. Bu sesin aksi, saraylarda, çöllerde, şehirlerde, devletlerde çınlar. Bu sesin tebliğ ettiği din, evvelâ naşırlerini bulmuş, sonra teceddütperver ve ımar

tütma
telkınât. telkınlet, fikir aşılamalar
tercume-i hâl hâl tercumesi bir kişinin hayatını anlatan eser, biyografi
zaaf zayıflık, yönelis

akaıt İslâmın imanla ilgili esasları ve hükümleri
alem dünya, cihan
azım niyetli, kesin kararlı.
azımkâr azımlı, gayretli.
cihanşümul dünya çapında, dünya ölçüsünde
delil kanıt, tanık, burhan
emin inanılır, güvenilir
esasat. esaslar, kökler, temeller
ezelî ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
hadise olay
hakıkat. gerçek, doğru.
hatem-i rısalet Peygamberliğin sonu
hidayet. doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
ilan yayma, duyurma, bildirme
iman İnanç, itikat.
kat'ı kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
lügat lügatler, sözlükler
mecelle İslâm hukukunun muamelât kısmının bir araya getirilmesi ve bunların zamanın şartlarına göre düzenlenmesiyle meydana gelen kanunun kitabı.
muharrir yazan, yazar
mukadderat. Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilerde meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı
muvaffakıyet. başarı
Peygamber Hazret-i Muhammed
sebat. sabit durma, kararlılık.
seciye karakter, huy, tabiat.
taharri arama, araştırma.
tecelli belirme, bilinme, görünme
temin. sağlama.

edici bir kuvvet şeklinde tecellî etmiştir. Bu sayededir ki, Yunanistan ile Asya'nın birleşen ışığı Avrupa'nın zulumatâbâd olan karanlıklarını yarmış; ve bu hâdise, Hristiyanlığın en karanlık devirlerini yaşadığı zaman vuku bulmuştur.

Dr. Johnson

Kur'ân'ın Cihanşümul Hakikati: Kur'ân, Allah'ın Birliğine İnanmak Hakikat-i Kübrasını İlân Eder

İngilizce-Arapça, Arapça-İngilizce lügatlerin muharrirî Doktor City Youngest (Sıtı Yangest) Kur'ân hakkında şu sözleri söylüyor:

Kur'ân, insanların yed-i istifadesine geçen eserlerin en büyüklerinden biridir. Kur'ân'da büyük bir insanın hayal ve seciyesi en vazıh şekilde görülmektedir. Carlyle, "Kur'ân'ın ulviyeti, onun cihanşumul hakikatındedir" dediği zaman, şüphesiz doğru söylemişti. Muhammed'in (ASM) doğruluğu, faaliyeti, hakikatı taharride samimiyeti, sarsılmayan azmi, imanı, kendisini dinlemek istemeyenlere ezelî hakikati dinletmek yolundaki sebatı, bana kalırsa, onun o cesur ve azimkâr Peygamberin hatem-i risalet olduğunun en kat'î ve en emin delilleridir.

Kur'ân, akait ve ahlâkın insanlara hidayet ve hayatta muvaffakıyet temin eden esasatın mükemmel mecellesidir. Bütün bu esasatın üssülesası, âlemin bütün mukadderatını yed-i kudretinde tutan Zat-ı Kibriya'ya imandır.

ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliklululuk.
üssü l-esas: hakiki sağlam temel
vazıh: açık aşikar kolay anlaşılır
vuku: olma gerçekleşme, meydana gelme.
yed-i istifade: istifade eli yararlama faydalanma eli
yed-i kudret: kudret eli her şeyi tutan Allah ın kudret eli
Zat-ı Kibriya: yüce zat Cenab-ı Hakkın kudret ve azimeti her cihette büyüklüğü
zulümatâbâd: karanlık gelecek zamanlar
ahval: haller durumlar
akıbet: sonuç netice
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
belâgat: sözün düzgün kusursuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesini öğreten ilmin adı edebiyat kaideleri ile ilgili ilim
belâgat-ı Kur'âniye: Kur'ân a ait belâgat Kur'ân ın kendine has olan belâgatı
beşer: insan insanlık.
ciddiyet: ciddilik.
eser: telif kitap yayın
fikrî: fikir cinsinden fikirle alâkalı fikre ait.
hakikat-i kübra: en büyük olan gerçek
harikulâde: olağanüstü
hassasiyet: hassaslık, dikkatlılık ihtimamlılık
hükum: karar vermek öyle olduğuna inanmak.
icap: gerekme hali gerekli olma
ilân: yayma duyurma
ilhamî: içe gönüle doğma kalbe gelme gönle doğan şey
İman: inanç itikat.
inkişaf: gelişme
irâde: dileme isteme bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü
istihsan: güzel bulma beğenme
isyan: başkaldırma itaatsizlik emre karşı gelme
itaat: söz dinleme boyun eğme emre uygun hareket etme.
İzah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
kabile: iptidai ve göçebe insanlarda aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy aşiret, oymak uruk.
kat'î: kesin şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
lâyık: yakışan, yaraşır yakışır
lisan: dil
lisan-ı belâgat: belâgat lisanı güzel konuşma dili ve uslubu
mademki: değil mi ki.
medenî: şehir veya kasabada oturan şehirli
mekân: yer mahal
meşgul: ilgilenen uğraşan
mevzu: konu
muhalefet: karşı olanlar
muhayyile: hayal etme gücü
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler ile rde meydana gelecek haller ve olaylar alın yazısı
mücadele: bir gayeye ulaşmak için gösterilen ferdî veya toplu çaba
mükemmeliyet: mükemmellik, kusursuzluk, eksiksizlik
nezâhet: incelik nikkat
seviye: yüksekliik derecesi sevi-

Allah'ın birliğine iman etmek hakikat-i kübrasını ilân ediyorken, Kur'ân, lisan-ı belâgatın en yükseğine ve nezahetin şahikasına varır.

Kur'ân, Allah'ın iradesine itaatı, Allah'a isyanın netıcelerini izah ederken, insanlanın muhayyilesini elektrikleyen en seyyal lisanı kullanır. Resul-ı Kibriya'ya teselli vermek ve onu teşvik etmek, yahut halkı sair Peygamberlerin ahvaliyle, milletlerinin akıbetiyle korkutmak ıcap ettiği zaman, Kur'ân'ın lisanı en kat'î ciddiyeti almaktadır.

Madem ki Kur'ân'ın birbirine düşman kabileleri, yekdığeriyle mucadele eden unsurlan derlı toplu bır mıllet hâline getirdiğini, onları eski fikirlerinden daha ıleri bir seviyeye yükselttiğini görüyoruz, o hâlde belâgat-ı Kur'âniyenin mükemmeliyetine hükmetmeliyiz. Çünkü, Kur'ân'ın bu belâgatı vahşî kabileleri medenî bır millet hâline getirmiş, dunyanın eskı tarıhine yenı bir kuvvet ilâve etmıştır. Zaman ve mekân ıtıbarıyla bırbırınden çok uzak oldukları gibi, fikrî inkişaf ıtıbarıyla da birbirinden çok farklı insanlara harikulâde bir hassasiyet ılham eden ve muhalefeti hayrete ve istıhsana kalbeden Kur'ân, en şayan-ı hayret eser tanınmaya lâyıktır. Kur'ân, beşerin mukadderatıyla meşgul âlımler ıçin tetebbua şayan en faydalı mevzu sayılır.

Doktor City Youngest

ye
seyyal: akıcı akan
şahika: dağ tepesi dağ dorugu zirve doruk
şayan: deger layık, munasıp
şayan-ı hayret: hayret edilecek, şaşılacak şaşırmaya değer şey hayret verıcı şey
teselli: avutma acısını dındırme
tetebbu: etrafıca araştırma ıylce inceleme bir şey hakkında genış bılgı edınme
unsur: madde esas kok
vahşı: merhametsız duygusuz medenıleşmemış barbar
ayet: Kur'ân cumlesi
belâgat: sozun duzgun kusursuz yerınde ve halın ve makamın ıcabına gore soylenmesini ogreten ılmın adı edebıyat kaıdelerı ıle ılgılı ılm.
bizatihi: kendılıginden kendısı kendınden.
daimi: surekli, devamlı
hatıp: hıtap eden topluluga karşı konuşan tutuk soylen yen.
i'cazkâr: ı'cazlı soz soyleyen
ırad: getırme soyleme
ıspat: kanıtlama dogrulama
ıstınaden: ıstınat ederek, dayanarak.
ıtıkat: ınanç ıman
kafi: yeterlı
kısır: verımsız urün vermeyen (toprak.
lâl: dılsız konuşamayan ebkem
lisan: dıl.
menşe: esas kaynak.
mevsuk: vesıkaya dayanan saglam ınanılır guvenılır ıtımat edılır
mısal: benzer omek.
Muallakat: Islâmdan onceki Arap şaırlerınınn begenılıp Kâbe duvarına asılmış olan meşhur şıırlerı
mu cize: benzerını yapmaktan insanların acız kaldığı şey
muhteşem: haşmetlı yuce
mukaddes: takdıs edılmış kutsal azız temız
mutaassıp: bır şeyı savunmada aşırılık gosteren ve ımat eden dını meselelerde koru körune bır fikre bağlı olan ve başka bır fikrı kabulleneme yen
münekkit: tenkıt eden ten-

Kur'ân'ın Lisanı Nezahet ve Belâgat İtibarıyla Nazirsizdir; Kur'ân, Bizatihi Muhteşem Bir Mu'cizedir.

Kur'ân'ın mutaassıp münekkidi ve mütercimi Corselle (Korsel) diyor ki:

Kur'ân, Arabcanın en mükemmel ve pek mevsuk bir eseridir. Müslümanların itikadı veçhile, bir insan kalemi bu i'cazkâr eseri vücuda getiremez. Kur'ân, bizatihî daimî bir mu'cizedir. Hem öyle bir mu'cize ki, ölülen dirilt-mekten daha yüksektir. Bu mukaddes kitabın ta kendisi, menşeinin semavî olduğunu ispata kâfidir. Muhammed (ASM), bu mu'cizeye istınaden, bir peygamber olarak tanınmasını istemiştir.

Arabistan'ın çıplak ve kısır çöllerini aydınlatan, şair ve hatiplere meydan okuyan Kur'ân, bir ayetine bir nazire istemiş; hiçbir kimse bu tahaddiye karşı gelememişti. Burada yalnız bir misal irad ederek, bütün büyük adamların, Kur'ân'ın belâgatine baş eğdiklerini göstermek isterim.

Hazret-i Muhammed'in (ASM) zamanında Arabistan şairlerinin şehriyarı, şair Lebid idi. Lebid, Muallâkattan birinin nâzımıdır. O zaman putperest olan Lebid, Kur'ân'ın belâgati karşısında lâl kalmış, bu belâgati en güzel sözlerle ifade etmişti. Kur'ân'ın belâgatı karşısında hayran kalan Lebid, Müslümanlığı kabul etmiş, Kur'ân'ın ancak bir Peygamber lisanından duyulacağını söylemiştir.

kitçi: eleştiren, eleştirici
mütercim: tercüme eden, bir dilden başka bir dile çeviren, tercüman, çevirmen
nazımî: manzume yazan, şair
nazîr: benzer, eş
nazire: örnek, karşılık, misil, bir şeye benzetilerek yapılan şey
nezahet: incelik, nikkat
peygamber: Allah'ın elçisi. Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebi, resul
putperest: puta tapan, putu tanrı edinen
semavî: semaya ait, gökten gelen.
şehriyar: en güçlü, iktidarlı
tahaddi: meydan okuma

âdet: görenek, usul, alışkanlık
adeta: sanki
akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç
ayet: Kur'ân cümlesi
azamet: büyükük, ululuk, yücelik.
bahis: konu
bedevî: çölde ve ibtidaî tarzda yaşayan, medenî olmayan
beliğ: belâgatla, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan
beşeriyet: beşerilik, insanlık.
bitarafane: tarafsızca, herhangi bir tarafı, kimseyi ve yanı tutmaksızın
celâlet: büyükük, ululuk, heybetlilik.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
cin: gözle görünmez, latif cısımlerden ibaret bir yaratık
ekser: en çok, daha ziyade
hâiz: bir şeye sahip olma, sahip malik.
hakikat: gerçek, doğru
harikulâde: olağanüstü
hurafe: dinin aslına uymayan sonradan dinî bilgiler arasına karışmış olan uydurma, bâtıl inanış
ilâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakk'a dair
ilgâ: lağvetme, kaldırma, bozma, iptal etme
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
istihale: bir hâlden başka bir hâle geçiş, hâl değiştirme, tahavvul, inkilâp, başkalaşım, dönüşüm
istısal: kökünden koparma, kökten koparıp çıkarma, temelinden temizleme.
İzale: yok etme, ortadan kaldırma
kârî: okuyucu, okuyan
lisan: dil
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
muhteşem: haşmedli, yüce
mutaassıp: bir şeyi savunmada aşırılık gösteren ve inat eden, dinî meselelerde körü körüne bir fikre bağlı olan ve başka bir fikri kabullenemeyen
muvaffak: başarılı, başarılı.
muzaffer: yenmiş, galip gelmiş
müstesna: kaide dışı, kural dışı
nazil: nüzul eden, inen
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nuzul: Kur'an'ın vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmesi
papaz: Hıristiyan din adamı, rahip
peri: pek güzel olduğu kabul edilen bir cin taifesi ve bunların dışılanne verilen ad
putperest: puta tapan, putu tanrı edinen
sadakatkâr: sadakatlı, vefalı, sadık.
seyyal: akışkan.

Kur'ân'ın lisanı belîğ ve harikulâde seyyaldır. Cenab-ı Hakkın şan ve celâletini, azamet sıfatlarını ifade eden ayetlerin eksersisi, müstesna bir güzelliği haizdir. Kur'ân'ı bîtarafâne tercümeye gayret ettimse de, kârilerim, Kur'ân'ın metnini sadâkatkârâne bir ifadeye muvaffak olamadığımı göreceklerdir. Bu kusuruma rağmen kârilerin tercümemde bahis mevzuu ettiğim muhteşem ayetlerin birçoklarını okuyacaklardır.

CORSELLE

❁ ❁ ❁

Kur'ân Beşeriyete İlâhî Bir Lütuftur. Kur'ân Muzaffer Cumhuriyetler Meydana Getirmiştir

Kur'ân ayetlerini nüzul tarihine göre tercüme eden ve tertip eden İngiltere'nin en mutaassıp papazlarından Rodwell (Radvel), şu hakıkatleri itiraf ediyor:

Kur'ân, Arabistan'ın basit bedevîlerini öyle bir istihaleye uğratmıştır ki, bunların âdeta meşhur olduklarını zannedersiniz. Hıristiyanların telâkkısine göre Kur'ân'ın nazil olmuş bir kitap olduğunu söyleyecek olsak bile, Kur'ân, putperestliği imha, Allah'ın vahdaniyet akıdesini tesis, cinlere, perilere, taşlara ibadeti ilga, çocukları dın diri gömmek gibi vahşî âdetleri izale, bütün hurafeleri istisal, taaddüd-ı zevcatı tahdîtle bütün Araplar için İlâhî lütuf ve nimet olmuştur.

sıfat: vasıf, nitelik.
şan: şöhret, ün.
taaddüd-i zevcat: birden fazla kadınla evlenme, birden fazla kadın alma, çok evlilik.
tahdit: hudutlandırma, sınırlama.
telakki: anlama, anlayış, görüş.
tertip: sıra, dize, düzen.
tesis: kurma, meydana getirme.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vahşî: merhametsiz, duygusuz.
aşikâr: açık, belli, meydanda.
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik.
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olma.
elfaz: lafızlar, kelimeler.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık, zügürtlük.
filhakika: hakikatte, esasında, hakikaten, gerçekten, doğrusu.
hadim: hademe, hizmetçi, hizmet eden, işe yarayan.
hakikat: gerçek, doğru.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
haşmet: ihtişam, heybet, büyükluk.
heybet: saygı ile birlikte korku hissini veren hal, büyükluk.
hikmet: İlahi gaye, yüksek bilgi, fayda.
ihraz: bir şey kazanma, kesp etme, elde etme.
imkan: olabilirlik, olanak.
inşa: yapma, bina etme, kurma.
ispat: kanıtlama, doğrulama.
istinat: dayanak.
kabil-i kıyas: kıyaslanabilir, kıyaslanabilen, düşünülebilen, ölçülebilen.
kadir-i mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kıvam: dayanak, temel.
maruf: herkesçe bilinen.
medeniyet: medenilik, şehirlilik, uygarlık.
muhafaza: korunma.
muhtevi: ihtiva eden, içine

Kur'ân, bütün kâinatı yaratan, gizli ve aşikâr her şeyi bilen, kadîr-i mutlak sıfatıyla Zat-ı Kibriya'yı takdis ve tebcil ettiğinden, her sitayişe şayandır.

Kur'ân'ın ifadesi veciz ve mücmel olmakla beraber, en denn hakıkati, en kuvvetlı en mulhem hıkmetı taknr eden elfaz ile söylemiştir.

Kur'ân, devamlı memleketler değilse de, muzaffer cumhuriyetler vücuda getirmeye hadim olacak esaslan muhtevi olduğunu ıspat etmiştir. Kur'ân'ın esaslarıyladır ki, fakir ve sefaletleri ancak cehaletleriyle kabil-i kıyas olan, susuz ve çıplak bir yanmadanın sekenesı, yeni bir dinin, hararetli ve samimî salikleri olmuşlar, devletler kurmuşlar, şehirler ınşa etmişlerdir. Filhakıka, Muslümanlanın heybetidir ki, Fesdad, Bağdat, Kurtuba, Delhi, bütun Hristıyan Avrupa'yı tıtreten bır azamet ve haşmet ihraz etmişlerdir.

Rodwell

❁ ❁ ❁

Müslümanlık Dünyanın Kıvamı Olan Bir Dindir: Cihan Medeniyetinin İstinat Ettiği Temelleri Muhtevidir

Fransa'nın en maruf müsteşriklennden Gaston Care (Gaston Kar), 1913 senesinde Le Figaro gazetesinde, yeryüzünden Muslumanlık kalkacak olursa, müsalemetın muhafazasına imkân olup olmadığı hakkında makaleler silsilesı yazmış ve o zaman bu makaleler Şark gazeteleri

alan, içinde bulunduran, kapsayan.
muzaffer: yenmiş, galip gelmiş.
mücmel: oz olarak anlatılmış, kısa ve az sozle ifade edilmiş, oz, ozet.
mulhem: ılham olunmuş.
müsâlemet: herkesle banş içinde olma, sulh banşıklık.
müsteşrık: şark topluluklannın tanhını, dınını, dılını, folklorunu, sanat ve edebıyatını araştırıp, inceleyen, uzman kimse, özellikle doğululara aıt ılımlerle ugraşan Batılı bılgın, şarkıyatçı, oryantalıst.
sallk: bır yola gıren, bır yolda gıden, bır yolu takıp eden.
samimî: ıçten, candan, gonülden.
sefalet: sefilik, sürıflık, hakırlık, aşagılık, duşkunluk.
sekene: sakın olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
sıfat: vasıf, nıtelık.
sılsıle: bırbırını takıp eden seylerın meydana getırdıgı sıra.
sitayiş: ovme, övüş, methetme, sena.
şarkı: doğu.
şayan: deger, layık, munasıp.
takdis: yuceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mubarek sayma.
taknr: anlatma, anlatış, sozle ıfade.
tebcil: yuceltme, ululama, bırısıne tazım etme, saygı gosterme.
vecız: kısa ve ozlu söz.
Zat-ı Kıbrıya: yuce zat, Cenab-ı Hakkın kudret ve azmetı her cıhette buyukluğu.

akli: akla dayanan, akıl ile ılgılı.
alı: yuce, yuksek, ulu.
alım: ılım ıle uğraşan, ılım adamı.
bahıs: bahseden, araştıran, anlatan.
düstur: kanun, kural, esas.
ehemmıyet: onem, deger, kıymet.
faıkıyet: ustünlük, başkalarından farklı ve ustün olma.
filhakıka: hakıkatte, esasında, hakıkaten, gerçekten, dogrusu.
hakıkat: gerçek, doğru.
hizmet: gorev, vazıfe.
husus: mevzu, konu.
ımkan: olabılırlık, olanak.
ımtızaç: bıleşık hale gelme, kaynaşma.
ınkişaf: gelışme.
istinat: dayanak.
kıvam: dayanak, temel.
medenıyet: medenılık, şehırlılık, uygarlık.
medyun: borçlu, vereceğl bulunan.
menba: kaynak.
muhafaza: koruma.
muharrir: yazan, yazar.
muhtevi: ıhtıva eden, ıçıne alan, ıçınde bulunduran, kapsayan.
musalemet: herkesle banş ıçınde olma, sulh, banşıklık.
müsteşrık: şark topluluklannın tanhını, dınını, dılını, folklorunu, sanat ve edebıyatını araştırıp, ınceleyen, uzman kımse, özellıkle doğululara aıt ılımlerle ugraşan Batılı bılgın, şarkıyatçı, oryantalıst.
nazaran: nıspeten, kıyaslayarak gore.
neşır: yayım, yayın.
sallk: bır yola gıren, bır yolda gıden, bır yolu takıp eden.
sıhhat: saglık, esenlık.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şek: şuphe, zan, tereddüt.
şükran: teşekkur etme, ıyılık bılme.
temin: sağlama.
umumî: genel.
vücut: var olma, var oluş, varlık.

tarafından tercüme olunmuştu. Fransız müsteşrikı diyor ki:

"Yüz milyonlarca insanın dinî olan Müslümanlık, bütün saliklerine nazaran, dünyanın kıvamı olan bır dindir. Bu aklî dinin menbaı ve düsturu olan Kur'ân, cihan medeniyetinin ıstinat ettığı temelleri muhtevidir. O kadar kı, bu medeniyetin İslâmiyet tarafından neşrolunan esaslarının imtizacından vücut bulduğunu söyleyebilinz. Filhakıka bu âlî din, Avrupa'ya dünyanın imarkârâne ınkişafı için lâzım olan en esaslı kaynakları temin etmiştir. İslâmiyet'in bu faıkıyetini teslim ederek, ona medyun olduğumuz şükranı tanımıyorsak da, hakikatın bu merkezde olduğunda şek ve şüphe yoktur."

Fransız muharrirı, daha sonra, Kur'ân'ın umumî müsalemetı muhafaza hususundakı hızmetını bahıs mevzuu ederek diyor ki:

"İslâmiyet yeryüzünden kalkacak ve bu suretle hiçbir Muslüman kalmayacak olursa, barışı devam ettırmeye ımkân kalır mı? Hayır, buna ımkân yoktur!"

GASTON CARE

Kur'ân Bütün Dinî Kitaplara Faiktir

Alman âlımlerınden ve musteşrıklerinden Jochahim Du Ralph (Yohahim Du Ralf) Kur'ân'ın sıhhate verdiğı ehemmıyetten bahsederken şu sozlerı soyluyor.

ahlakı: ahlakla ilgili, ahlaka aıt.
ayet: Kur'an cumlesi.
bahıs: konu
bünyan: yapı, bina, duvar
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
evvela: oncelıkle
faık: üstün, seçkin, ılen, yuksek.
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emır
fuhuş: kotuluk, namusa aykırı hareket, zina, gayr-ı meşru cınsî munasebet.
gıybet: arkadan çekıştırmek, hazır olmayan birisinin aleyhinde konuşma
haşerat: haşereler, küçük bocekler, zararlı kuçuk hayvancıklar
hıyanet: hainlik, kendine olan guveni kotuye kullanma
ımha: ortadan kaldırma, mahvetme
Intışar: yayınlanma, neşrolma.
israf: gereksız yere harcama, ıhtıyaçtan fazlasını harcama
savurganlık
kalde: kural, esas, dustur
kordon: cogu ipekten yapılmış kalın ıp
mahşer: haşrolunacak, toplanılacak yer
muhafaza: koruma.
muharrır: yazan, yazar
muhıtu'l-maarıf: ilım çevresi, ilım dunyası
muhteşem: haşmetlı, yuce
mukaddes: takdıs edilmiş, kutsal, azız, temiz
muessir: tesırlı.
münhasır: mahsus, aıt, yonelık.
muthış: dehşet veren, urkuten, dehşetlı korkunç.
nam: ad, ısım.
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma, dıkkatlı bakış
nezafet: temızlık, paklık, taharet.
nezahet: ıncelik, rıkkat.
nokta-ı nazar: goruş açısı, bakış açısı, goruş, fikır
safha: devre, merhale.
salık: bir yola gıren, bır yolda gıden, bır yolu takıp eden
seciye: karakter, huy, tabıat.

İslâmiyet'in şimdiye kadar Avrupa muharrirlerinden hiçbirinin nazar-ı dikkatini celb etmeyen bir safhasını bahis mevzuu etmek istiyorum. İslâmiyet'in bu safhası, onun sıhhati muhafaza için vuku bulan emirleridir.

Evvelâ şunu itiraf etmek lâzımdır. Kur'ân, bu nokta-i nazardan bütün dinî kitaplara faiktir. Kur'ân'ın tarif ettiği basit, fakat mukemmel sıhhî kaıdeleri nazar-ı dikkate alırsak, bu mukaddes kitap sayesinde, bütün dünyanın bazı kısımlarıyla haşerat mahşeri olan Asya'nın, müthiş bir tehlike olmaktan kurtulduğunu görürüz. Müslümanlık nezafeti, temizliği, nezaheti bütün salıklerine farz etmekle, birçok tahripkâr mikropları imha etmiştir.

Jochahim

Kur'ân Ayetleri İslâmiyet'in Muhteşem Bünyesinde Altın Bir Kordon Gibi İşlenmiştir

Sembires Encyclopedia namıyla intişar eden İngilizce muhıtü'l maarifte, Müslümanlıktan şu suretle bahsolunmaktadır:

İslâm Peygamberinin seciyesini aydınlatan Kur'ân ayetleri, son derece mükemmel ve son derece müessirdir. Bu kısım ayetler, Müslümanlığın ahlâkî kaıdelerini ifade eder. Fakat bu kaideler, bir-iki sureye münhasır değildir. Bu ayetler, İslâmiyet'in muhteşem bünyanında, altından bir kordon gibi işlenmiştir. İnsafsızlık, yalancılık, hırs, israf, fuhuş, hıyanet, gıybet, bunların hepsi Kur'ân

sıhhat: sağlık, esenlik.

sıhhî: sıhhatle ilgili, sağlıkla ilgili, sağlığa ait.

sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.

suret: biçim, şekil, tarz.

tahrıpkar: tahrip eden, tahrip edici, yıkan, yıkıcı.

tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.

vuku: olma, meydana gelme.

akaid-i dinıye: dini inançlar, dini inanışlar.
akli: akla dayanan, akıl ile ilgili.
akliye: akılcılık.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
dımag: akıl, şuur.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
hakiki: gerçek.
hakperest: doğruluk ve haktan taviz vermeyen, doğruluktan ayrılmayan, bunları ciddi manada seven.
hasım: düşman, rakip.
haya: Allah korkusu ile günahtan kaçınma.
husnuniyet: iyi niyet, temiz kalblilik.
ıslahat: düzeltmeler, iyileştirmeler.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
iffet: helale razı olup haramdan kaçınma.
İktisâd: ekonomi.
İlahi: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
iman: inanç, itikat.
intişar: yayınlanma, neşroıma.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
itımat: emniyet, güven.
kâmil: olgun, noksansız, mükemmel.
mektep: okul.
mısdak: bir şeyin doğru olduğunu ispata yarayan şey, kriter, ölçüt.
muasır: aynı asırda yaşayanlardan her biri, aynı devirde yaşayan.
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
mufad: mana, kavram, mefhum.
mü'min: iman eden, inanan.
musamaha: göz yumma, hoş görme, görmezlikten gelme, tolerans.
nazar: bakış, dikkat.
pürnur: nur dolu, nur içinde, nurlu, aydınlık.
rasyonalizm: akli temel alan, gerçeği akla uygunluk ölçüsüyle değerlendiren doktrin, akılcılık, uşculuk.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sahife: sayfa.
sıfat: vasıf, nitelik.
sulhperver: barış isteyen, barış seven, barışsever.
suret: biçim, şekil, tarz.

tarafından en şiddetli surette takbîh olunmuş ve bunlar reziletin ta kendisi tanınmıştı.

Diğer taraftan, hüsnüniyet sahibi olmak, başkalarına iyilik etmek, iffet, hayâ, müsamaha, sabır ve tahammül, iktisat, doğruluk, istikamet, sulhperverlik, hakperestlik, her şeyden fazla Cenab-ı Hakka itimat ve tevekkül, Allah'a itaat Müslümanlık nazarında hakikî iman esasları ve hakikî bir mü'minin başlıca sıfatları olarak gösterilmiştir.

Resul-i Ekrem İdrak ve Şuur Timsalidir

Profesör Edward Monte, Hristiyanlığın İntişarı ve Hasmı Olan Müslümanlar ünvanlı eserinin 17 ve 18'inci sahifelerinde diyor ki:

Rasyonalizm, yani "akliye" kelimesinin müfadını ve tarihî ehemmiyetini tevsi edebilirsek, Müslümanlığın aklî bir din olduğunu söyleyebiliriz. Akıl ve mantık mısdakıyla akaid-i diniyeyi muhakeme eden mektep, rasyonalizm kelimesinin İslâmiyet'e tamamıyla mutabık olduğunu teslim etmekte tereddüt etmez.

Resul-ı Ekrem şuur ve ıdrak tımsali olduğu, dimağının iman ışıkları ve kâmil bir yakinle pürnur olduğu muhakkaktır. Resul-i Ekrem, muasırlarını aynı heyecanla alevlemiş, bu sıfatlarla teçhiz etmiştir. Hazret-i Muhammed (ASM) başarmak istediği ıslahatı, İlâhî bır vahıy olarak

şuur: akıl, bilinç.
tahammül: yüklenme, bir yüku üstüne alma, yüke katlanma
takdim: arz etme, sunma
tarihî: tarihe ait, tarihle ilgili
techiz: cihazlama, lüzumlu şeyleri tamamlama donatma hazırlama.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
tevekkul: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma
tevsi: bollaştırma, genişletme.
timsal: örnek, nümune
ünvan: şöhret, ad, isim
vahıy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme

akaıd: İslâmın imanla ilgili esasları ve hükümleri
akide: iman esaslarını imanın kuvvetle bağlı bulunduğu temellen anlatan bir terim
bılatevakkuf: durmadan tereddüt etmeden
bızzat: kendisi, şahsen
cihanşümul: dünya çapında, dünya ölçüsünde
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
ehl-i İslam: İslam topluluğu, Müslümanlar
esrarengiz: esrarlı, sırlı, gizli gizemli
fılhakıka: hakikatte, esasında, hakikaten, gerçekten, doğrusu
haiz: bir şeye sahip olma, sahip, malık.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hülâsa: kısaca, özet.
ı'cazkar: ıcazlı söz söyleyen
ilham: içe gönüle doğma, kalbe gelme, gönle doğan şey
ıltıcagah: altıcı yer, sığınılacak yer, sığınak.
ıntışar: yayınlanma, neşrolma
ıtıkat: inanç, iman
ıtıla: yükselme, yücelme, yukarı çıkma
kaıde: kural, esas, düstur
kanaatbahş: kanaat verici, inandırıcı
kıtab-ı munzel: İnzal edilmiş, indirilmiş İlahi kitap
kudret: güç, kuvvet, iktidar
lisan: dil
meclûb: celp edilmiş, getirilmiş

takdim etmiştir. Bu, İlâhî bir vahiydir. Hazret-i Muhammed'in (ASM) dini ise, akıl kaidelerinin ilhamlarına tamamıyla muvafıktır.

Ehl-i İslâm'a göre İslâmiyet'in esas akaidi şu suretle hülâsa olunabilir.

Allah birdir, Muhammed (ASM) Onun Peygamberidir. Filhakika, İslâmiyet'in esaslarını sükûnetle ve derin bir teemmulle tetkik ettiğimiz zaman, bunların, Allah'ın birliğine ve Muhammed'in (ASM) risaletine, sonra haşir ve neşre ve itikada muntehî olduklarını görürüz. Bizzat dinin esasları tanınan bu iki akide, bütün dindar insanlarca akıl ve mantığa müstenit telâkki olunmakta ve bunlar Kur'ân'ın akidelerinin hülâsası bulunmaktadır.

Kur'ân'ın ifadesindeki sadelik ve berraklık, Müslümanlığın intişar ve i'tilâsını bilâtevakkuf temadi ettiren sâik kuvvet olmuştur. Resul-i İslâm tarafından tebliğ olunan mukaddes talimatın cihanşümul terakkisine rağmen, Müslümanların ilham kaynağı ve en kuvvetli ilticagâhı Kur'ân olmuştur. En takdiskâr ve kanaatbahş bir hisanla, başka bir kitab-ı münzelin tefevvuk edemeyeceği bir ifade ile takrir eden kitap, Kur'ân'dır. Bu kadar mükemmel ve esrarengiz, her insanın tetkikine bu kadar açık olan bir din, muhakkak, insanları kendisine meclûp eden i'cazkâr kudreti haizdir. Müslümanlığın bu kudreti haiz olduğunda şüphe yoktur.

Edward Monte

mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz
muvafık: yerinde, uygun, uyar, münasip
müntehî: nihayet bulmuş, sona ermiş
müstenit: istinat eden, dayanan
neşir: yayım, yayın
resul-i İslam: İslam Peygamberi, hz. Muhammed.
risalet: elçilik, nebîlik, resullük, peygamber olarak gönderilme, peygamberlik
sâik: sebep olan, güdüleyen, âmil.
sükûnet: durgunluk, dinginlik, hareketsizlik.
takdiskâr: takdis eden, kutsal ve kusurlardan uzak olduğunu ifade eden.
takrir: anlatma, anlatış, sözle ifade
talimat: talimler, eğitimler, bir iş hakkında hareket tarzını bildiren emirler
tebliğ: dinî bir emrin yaratılmışlara duyurulması, peygamberlerin Allah'ın emrini kullara bildirmeleri ve hakka davet etmeleri.
teemmül: inceden inceye etraflıca düşünme
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
telakkı: anlama, anlayış, görüş
temadi: devam etme, sürüp gitme, sürme
terakki: yükselme, ilerleme
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
âdil: adaleti olan, doğruluk gösteren
Âdil-i Mutlak: Mutlak adalet sahibi
ahz-ı mevki: mevki alma, makam elde etme
âlî: yüce, yüksek, ulu
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
biçare: çaresiz, zavallı.
cem: toplama, bir araya getirme
dâir: alakalı, ilgili
defa: kere, kez, yol
derc: sokma, arasına sıkıştırma.
dünya-ı fani: geçici dünya, ölümlü dünya hayatı
ebrar: hayır sahipleri, iyiler, dindarlar, sözü özü doğru olanlar
esma-i İlahiye: Allah'ın isimleri
eşrar: şerliler, kötüler, hayırsız kimseler
fevkalâde: son derece, ziyadesiyle
gadir: zulüm, haınlık.
hakiki: gerçek.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
haysiyet: şeref, onur, itibar
huzur-i mehakim: mahkeme huzuru, duruşma anı
hüküm: karar vermek, öyle olduğuna inanmak.
hürmet: saygı
hüsran: hayal kırıklığı
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında yaptırma
ihkak: hakkı yerine getirme, hak yerine getirilme, hakkı alma
ihlal: bozma, zarar verme.
İhtiram: hürmet etme, saygı gösterme
İlhak: ilâve etme, ekleme, katma
İslamî: İslam ile alakalı, İslama ait.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kürsî-i mualla: yüce kürsü, yüce makam, saygıdeğer makam.
layık: uygun, yakışır, münasip
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyükük taslayan
mahkeme-i âdilâne: adaletle hükmeden mahkeme
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
melce: sığınılacak yer
mesned-i re's: başvurma yeri, müracaat makamı
mevki: yer, makam
muhabbet: sevgi, sevme
mubeccel: tebcil edilmiş, yüceltilmiş, azız kılınmış, saygı gösterilmiş, ululanmış
müdafaa: savunma, koruma
münasip: uygun
musadere: toplatma, elden alma
nam: adına, yerine

BIRKAÇ DEFA BERAAT KAZANAN RİSALE-İ NUR'UN BİRKAÇ VİLÂYETTE HAKSIZ MUSADERESİNE DAİR, NUR'UN YÜKSEK BİR TALEBESİNİN MAHKEMESİNDEKİ MÜDAFAASINDAN BİR PARÇADIR

[Bu müdafaa, bir takrız olarak buraya ilhakı munasıp görülerek derç edilmiştir.]

DİYARBAKIR SULH CEZA MAHKEMESİ YÜKSEK MAKAMINA

Mahkeme-i âdilenizin huzuruna çıkmaktan fevkalâde memnunum.

Âdil mahkemeler, Kâinat Hâlıkının *Hak* isminin, *Âdil* isminin ve daha çok esma-i İlâhiyenin tecelligâhıdır. *Hak* namına hükmeden, *Âdil-i Mutlak* hesabına adalet eden ve hakikî, İslâmî bir adalet olan kürsî-i muallâ ne yüksektir, ne mübecceldir. Hak tanımaz mağrur zalimleri huzurunda serfüru ettiren, haksızları hakkı teslime icbar eden âdil mahkemeler, en yüksek tebcile ve en âlî ihtirama sezadırlar.

Zulüm ve gadırle hukuku ihlâl edilmiş, haysiyet ve şerefi payimal edilmiş mazlumların huzurunda ahz-ı mevki ile tazallüm-i hâl eden bîçarelerin şu dünya-i fânîde ihkak-ı hak için mesned-i re'sleri, mahkemelerdir. Şu hâlde, ne şerefbahş bir taht-ı âlîdir ki; mazlumlara melce' ve penah, zalimlere de husran ve tebah oluyor.

İnsanların ebrarını da, eşrarını da cem' eden huzur-ı mehakim, öyle korkulacak bir yer değildir, belki muhabbete, hürmete lâyıktır.

payimal: ayak altında kalmış, ayak altına alınmış, çiğnenmiş
penah: hami, koruyucu.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüz zaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
serfuru: baş eğme, söz dinleme, itaat.
seza: munasıp, uygun, yarasır, şayan, şayeste
şeref: onur, haysiyet.
şerefbahş: şereflendiren, şeref veren
taht-ı âlî: yüce tht, yüksek makam
takriz: övme yazısı, bir eser hakkında yazılan ve eserin başına konulan övgü yazısı
talebe: öğrenci.
tazallum-ı hâl: hâlinden şikâyet etme
tebâh: tükenme
tebcil: yüceltme, ululama, binsine tazım etme, saygı gösterme
tecelligah: İlâhi kudretin göründüğü yer
vilayet: il.
zalim: zülmeden, acımasız ve haksız davranan
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence
abide: yadıgâr kalacak eser, anıt.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik
ahad-ı nas: sıradan insanlar, herhangi bir insan
akvam-ı saire: diğer kavimler, diğer milletler
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi
aleyh: ona karşı, onun üzerine.
arşın: yaklaşık 68 cm ye eşit olan uzunluk ölçüsü
arz: sunma
arzu: isteme.
asilzade: soylu bir soydan sülâlesi ve ailesi görgülü, temiz ve asil olan
beşer: insan, insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı
celp: yazı ile çağırma
cereyan: olma, meydana gelme
cezaen: ceza olarak, yaptığı işin karşılığı olarak.
dava: iddia, hak aramak maksadıyla mahkemeye müracaat etme
engizisyon: Hıristiyanlıktan uzaklaşan veya dini esaslara aykırı davranan kimseleri cezalandırmak için kurulan Katolik kilisesi mahkemeleri.
ezcümle: bu cümleden olarak.
hasım: düşman, rakip
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
haşmetli: hükümdarlar için kullanılan bir unvan.
haşmetli: ihtişamlı, gösteriş, heybetli
hilâfına: zıddına, tersine, aksi-

Sultanlarla köleleri, asilzadelerle âhad-ı nâsı müsavi tutan şu makam, saltanattan da mübecceldir. Hususuyla, bütün âlem-i insaniyete devirlerin, asırların akışı boyunca adalet dersini veren İslâm mahkemeleri, akvam-ı sairenin engizisyonlarına mukabil, adalet nurunu bîçare beşerin kara sahifesine haşmetle aksettirmiştir. Adliye ve adalet tarihimiz, bunun binlerle misaline şahittir.

Ezcümle, bu mübarek, adaletli mahkemenin huzurunda iftiharla arz etmek isterim ki, meşhur İslâm seyyahı ve tarihçisi Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde diyor ki:

"İlk İstanbul kadısı (hâkimi) olan Hızır Bey Çelebi'nin huzurunda, haşmetli padişah Fatih ile bir Rum mimarı arasında şöyle bir muhakeme cereyan eder:

"Büyük bir abidenin inşasında kullanılacak iki mermer sütunu Fatih, bir Rum mimarına teslim eder. Mimar da, Fatih'in arzusunun hilâfına olarak, bu sütunları üçer arşın kesip kısaltır. Fatih, cezaen Rum mimarının elini kestirir. Rum mimarı da, Fatih aleyhine dava açar. Bunun üzerine mahkemeye celp edilen Büyük Padişah, baş köşeye geçmek istemiş. Birdenbire hâkimin şu ihtarıyla karşılaşmış: 'Oturma Beyim! Hasmınla murafaa-i şer'î olacaksın, ayakta beraber dur!'

"Hızır Bey Çelebi, bu koca şanlı padişah-ı maznuna, haksız el kestirdiği için, kendisinin de kısasa tâbi olduğunu ve elinin kesileceğini bildirir.

ne
hususiyle: özellikle
iftihar: gurur duyma
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
İnşa: yapma, bina etme, kurma
kadı: İslâm ülkelerinde her türlü davalara şeriat ölçüleriyle hüküm verme işlerine bakan memur, hâkim
kısas: bir suç işleyenin aynı şekilde cezalandırılması
makam: yer, mevki.
misal: benzer, örnek.
muhakeme: duruşma
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mübecceel: tebcil edilmiş, yüceltilmiş, aziz kılınmış, saygı gösterilmiş, ululanmış
murafaa-i şer'i: şer'i duruşma, şer'i mahkemede yüz yüze gelip muhakeme olma
müsavi: eşit
padişah-ı maznun: zan altında bulunan, kendisinden şüphelenilen, suçlu olduğu iddia edilen padişah.
sahife: sayfa
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
seyyah: gezgin, gezici.
şan: şöhret, ün
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden

adalet-i Kur'âniye: Kur'an adaleti, Kur'an'ın hakı, hukuku gözetmesi
alâkadar: ilgili
aziz: izzetli, muhterem, saygın
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
fedâ: uğruna verme
feyz: bolluk, bereket, verimlilik.
hakalık: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakıkat: gerçek, doğru
hakıkî: gerçek
halen: şimdiki halde, şu anda
hasebiyle
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
hizmet: görev, vazife
huzur-ı mahkeme: mahkeme huzuru, duruşma anı
hükümdar: padişah, hükum sahibi, en yüksek reis, imparator
kısas: bir suç işleyenin aynı şekilde cezalandırılması
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyân: Açıklamalarıyla, akılları "benzerini yapmak tan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
mahkum: hükum verme
makam: yer, mevki
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
merbutiyet: bağlılık, mensup oluş, mensubiyet, ehlilik.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
misal: benzer, örnek.
mübarek: feyizli, bereketli
mümessil: temsil eden, temsilci
müsavi: eşit.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
semavî: semaya ait, gökten gelen
sevk: yöneltme, gönderme
sürur: sevinç, mutluluk.
şan: şöhret, ün
şân: şöhret, ün.
tazminat: tazminler, zarar ödemeler.
tefsir: Yorum, şerh
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
tevarüs: birinden diğerine irsî olarak geçme
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliklerde
ziyade: çok, fazla

"Fakat, mimar kısası istemediği için, Büyük Fatih, günde on altın tazminata mahkûm olur; ve hatta kısastan kurtulduğu için, bu tazminatı kendiliğinden yirmi altına çıkarır."

İslâm mahkemesinin adaletinin şanlı misallerinden biri olan şu misal, bize en haşmetli hukumdarlarla en âciz fertlerin huzur-i mehakimde müsavi olduğunu gösteriyor.

Işte, ben de bugun Fatih kadar şanlı, kahraman İslâm hâkimi Hızır Bey Çelebi'nin makamının mümessili olan ve hakıkî adalet-i Kur'âniyeyi esas tutan bır makamın yerinde bulunan bir mahkemenin huzurunda bulunuyorum. Bütün kalbimi huzur ve sürura kalbeden memnuniyetim budur.

Kahraman ecdadımızın bu kadar ulviyetinin sırrı, kalblerinde Allah korkusunun mevcudiyetiyle, Kur'ân nurunun ve nihayetsiz feyzinin ruhlarında yerleşmiş olması ve kudsî hakaika karşı sonsuz ve nıhayetsiz derecede merbutıyetlendir. O mubarek ecdattan bize tevarüs eden, Allah ve Kur'ân için akıttıklan kudsî kanlarının hâlen eserlen bulunan bu yurtta ve azız canlannı feda ettikleri şu memlekette, "Kur'ân'ın kudsî hakikatlerine hızmet ediyor, Kur'ân'ın tefsinni okuyor, evinde bulunduruyor" kaydıyla mahkemenın huzuruna sevk edildim.

Evet, muhakememiz şahsımla alâkadar olmaktan ziyade, Rısale-ı Nur'un muhakemesıdır. Rısale-i Nur ıse, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın semavî ve kudsî hakaikının tereşşuhatı olmak hasebıyle, o yuksek eserlerdekı kıymet

adil: adaletli olan, dogruluk gösteren.
ahiret: obür dünya, ıkıncı hayat.
ayat: Kur'ân ayetlen.
ayet: Kur'ân cumlesi.
bedayi: eşi benzeri olmayan gu zellikler, mukemmel ve yeni şeyler.
belagat: sozün düzgün, kusursuz yerinde ve halın ve makamın ıcabına gore söylenmesini ogreten ılmın adı, edebiyat kaıdelen ıle ılgılı ilim.
beşer: insan, insanlık.
beyyinat: beyyineler, delıller.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
camiiyet: toplayıcı, ıhtıva ve ıhata edıcılık.
cin: gozle gorünmez, lâtif cısımler den ıbaret bır yaratık.
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde bırlıgının tecelli etmesi. Allah ın bırlıgı.
ehl-i ilm: ılım sahıpleri, ılım adamları.
ehl-i tevhid: tevhıt ehlı. Cenab-ı Hakkın bırlıgını bılıp ınanan ve sadece bır Allah'a baglanıp ıbadet eden kımse.
ehl-i ukul: akıllılar, akıl sahıplen.
ekmeliyet: mukemmelılık, kusursuzluk, noksansızlık, eksıksızlık.
elhâsıl: hasılı, netıce ıtıbarıyle, kısaca.
fesahat: sozun, kelime, mana ahenk ve sıralama yonlerinden kusursuz olması.
gayet: son derece.
hakalık-ı imaniye: imana aıt hakıkatler, ımanı gerçekler.
Halık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
Halık-ı Kainat: kâınatın ve onun ıçınde olan her şeyın yaratıcısı, Allah.
hıtap: söylev, verme, konuşma.
I'caz: mucizelık, ınsanların benzerını yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak.
Idrak: akıl erdırme, anlama, kavrama kabılıyetı.
ihtıyacat: ıhtıyaçlar, luzumlu olan şeyler.
ilan: yayma, duyurma, bıldırme.
iman-ı billah: Allah a ınanma. Allah ı onun kâlnatta tecelli eden butun sıfat ve ısımlerıyle beraber kabul ederek Ona ınanma.
Ins: insan, beşer, Âdemoglu.
izah: açıklama, ayrıntılı anlatma.

doğrudan doğruya Kur'ân'a aittir. Şu hâlde, muhakeme de Kur'ân'ın muhakemesidir. Ehl-i tevhidin kitabı olan Kelâmullah, bütün âyât ve beyyinatıyla Hâlık-ı Kâinat'ın vahdanıyetini ve ehadiyetini ilân ediyor.

Kur'ân'ın ehl-i ukulü hayrette bırakan i'cazı, belâgat ve fesahati, nihayet derecedeki yüksek üslûbu, selâset-i beyanı, elhâsıl sonsuz bedayi ve camiiyeti ile ins ve cinnin kıyamete kadar gelecek ihtiyacatına ekmeliyetle kâfi gelmesi, dünya ve âhiret saadetinin rehberi bulunması ve bütün asırlardaki tabakat-ı beşere hitap etmesi ve Kâinat Hâlıkı'nın marziyatını kullarına bildirecek âyât ve beyyinatı tefsir ve izah edecek mütehassıs ehl-i ilmin bulunması zaruretine binaen, her asırda gelen binler müdakkık ehl-i ilim, yüz binlerle Kur'ân tefsirlerini meydana getirmişler, bütün asırları Kur'ân'ın nuruyla ışıklandırmışlardır.

İşte, Risale-i Nur da bu asırda Kur'ân'ın feyziyle vücut bulan, beşerin tekemmulâtına uygun olarak Kur'ân'ın gösterdiği mu'cizeli hakikatlerin bu tekâmül ile saha-ı fiile konulduğunu bildiren ve asrın idrakine hitap eden gayet kudsî bir tefsirdir. Kur'ân, baştan başa tevhid-i İlâhîyı ilân ediyor; Risale-ı Nur da, iman-ı billâhı gösteren ve hakaik-ı imaniyeyi ders veren ayetleri tefsir ediyor.

İşte muhakemenin asıl mevzuu budur.

Otuz seneden ben gızlı din duşmanlannın, komünistlerin ve masonlann tahrikâtıyla Risale-i Nur Şakirtleri, birçok mahkemelere sevk edilmişler. Âdil mahkemeler de o

kâfi: yeterli
Kelamullah: Allah'ın kelamı Kur'ân-ı Kerim.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kudsî: mukaddes, yüce
marziyat: razı olunacak şeyler. Allah'ın rızasına dair olanlar. Allah'ın rızasına mazhar olacak hâl ve hareketler
mevzu: konu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanlann aciz kaldığı şey
muhakeme: mahkeme olunma.
müdakkık: tetkik eden, inceden inceye araştıran
mütehassıs: bir ilim dalında veya bir meslekte denn bilgi sahibi olan uzman
nihayet: son
saha-I fi'l: ış yapma sahası çalışma alanı
selâset-I beyan: anlatımın açıklığı
sevk: yöneltme, gönderme
şakirt: talebe, öğrenci
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, insanlann oluşturdugu sosyal sınıflar
tahrikat: tahrikler
tefsir: Yorum, şerh
tekâmül: kemal bulma, kemale erme, olgunlaşma
tekemmulat: tekemmuller, kemale ermeler, kemal bulmalar, olgunlaşmalar
tevhid-i ilahi: Allah'ın birliğine iman ve Ondan başka ilah olmadığını tasdik etme.
uslup: tarz, yol, biçim, usul, stil
vahdanıyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
zaruret: muhtaçlık, şiddetli ihtiyaç içinde olma.

hain, gizli din ve Kur'ân düşmanlarının ettikleri iftiraları inceden inceye tetkik etmişler, "Bunlarda bir suç yok; kitaplar ise, faydalı kitaplardır" diyerek, çok mahkemeler beraatle neticelenmişlerdir.

Temyiz Mahkemesi de, üç defa mahkemelerin beraat kararını tasdik etmiş. Hükûm kaziye-i muhkeme hâline geldiği hâlde, memleketi umumî bir dinsizliğe sürüklemek için, perde arkasındaki din düşmanları, faaliyetlerini mütemadiyen tazelemişler, sükûn ve asayişe pek çok muhtaç olan memleketimizi bu cihetten zaafa uğratmak için adliyeleri, mahkemeleri daima hainâne tertiplerle meşgul etmişlerdir.

Evvelce şifahen dahi arz ettiğim vecihle, Selef-i Salihînin bıraktığı kudsî tefsirler iki kısımdır. Bir kısmı ahkâma dair tefsirlerdir, diğer bir kısmı da âyât-ı Kur'âniyenin hikmetlerini ve iman hakikatlerini tefsir ve izah ederler. Selef-i Salihînin bu türlü tefsirleri çoktur. Hususan Gavs-ı Azam Şah-ı Geylânî, İmam-ı Gazalî, Muhyiddin-i Arabî İmam-ı Rabbanî gibi zevat-ı kiramın eserleri, bu kısım tefsirlerdir. Bilhassa Mevlâna Celâleddin-i Rumî Hazretlerinin Mesnevî-i Şerif'i de bu tarz, bir nevi manevî tefsirdir. İşte, Risale-i Nur, bu tarz tefsirlerin en yükseği, en mümtazı ve en müstesnasıdır. İşte, madem bu tarz tefsirler mütedavildir, kimse ilişmiyor; Risale-i Nur'a da ilişmemek lâzımdır. İlişenler Kur'ân'a ve ecdada düşmanlıklarından ilişirler.

ahkâm: dinî hükümler, emirler
arz: sunma, bildirme
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
ayât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın âyetleri.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
bilhassa: özellikle
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili.
defa: kere, kez, yol
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
evvelce: daha önce.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı
hain: hıyanet eden, arkadan vuran, iyiliği kötülükle karşılık veren
hainane: hâincesine, hain bir kişiye yakışır şekil ve surette.
hakikat: gerçek, doğru
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hususan: bilhassa, özellikle
hükûm: verilen karar
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
iman: inanç, itikat.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kaziye-i muhkeme: tam sağlam hükûm. temyizin tasdikinden geçmiş, değişmez hale gelmiş mahkeme kararı
kudsî: mukaddes, yüce
mâdem: değil mi ki
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meşgul: uğraşma, ilgilenme
muhtâc: gerek duyan
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin
mustesna: istisna olan, kaide dışı
mütedavil: tedavülde bulunan, tedavul eden, elden ele geçen, gezen, kullanılan.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nev'i: gibi, cins
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve Ashâb ile Tabiîn'in ilerigelenleri ile Tebe-i Tâbiîn'den olan Müslümanlar
sükûn: rahat, huzur, asayış
şifahen: şifahî, ağızdan sözle, yazılı olmayarak.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasdik: doğrulama, onaylama
tefsir: Yorum, şerh
temyiz: bu incelemeyi yapan mahkeme, yargıtay
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
umumî: genel
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zevat-ı kiram: soylu, şerefli zatlar

Risale-i Nur, erkân-ı imaniyeyi ve âyât-ı Kur'âniyeyi tefsir ederek, öyle bir tarzda beyan eder ki; hiçbir münkir, hiçbir dinsiz, o hakikatleri inkâr edemez. Hem nyazî bir kat'iyetle ispat eder, göze gösterir, aklı doyurur, letâifi kandırır, artık hiçbir imanî ve Kur'ânî hakikati inkâra mecal kalmaz. Bundan dolayıdır ki, dinsizler, komünistler, bu memlekette Risale-i Nur varken mel'unâne fikirlerini saha-i tatbike koyamadıklarından ve bir manevî bekçi gibi Risale-i Nur daima karşılarına çıktığından Risale-i Nur'un her vecihle neşrine set çekmeyi gaye edinmişlerdir.

Risale-i Nur, tahkikî iman dersleri verir, şâkirtlerini her türlü fenalıktan alıkoyar, kalblere doğruluk aşılar. Onu hakkıyla anlayan, artık fenalık yapamaz. Onun içindir ki, bugün memleketin her tarafındaki Risale-i Nur Talebelerin asayişin manevî muhafızı hükmündedirler. Şimdiye kadar hiçbir hakikî Nur Talebesinde asayişe münafi bir hareket görülmemiş, âdeta Nur Talebeleri zabıtanın manevî yardımcısı olmuşlardır. Risale-i Nur Talebelerinin rıza-i İlâhîden başka, a'mal-ı uhreviyeye muteveccih olmaktan gayri düşünceleri yoktur. Şu hâlde, Risale-i Nur'a garazkâr tertipler hazırlayanlar, perde arkasındaki malûm din düşmanlarından başka kimse değildir.

Yukandaki maruzatımızda birçok mahkemelerin beraat kararlarının mevcudiyetini arz etmiştim. Elde edebildiğim tarih ve numaralarını beyan ederek, o âdil ve yüksek mahkemelere milyonlar Nur Şakirtleri namına minnettarlığımızı bildirmek isterim. Umum risalelerin beraat

âdeta: sanki
adil: adaletli olan, doğruluk gösteren
a'mal-ı uhreviye: ahrete ait iş, hareket ve ibadetler
arz: sunma, bildirme.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
ayat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın ayetleri
beraat: fazilet, erdem olgunluk, meziyet.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
beyan: anlatma, açıklama.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar
garazkar: haset eden, kın güden, kötü kasıt sahibi
gayr: ayrı, başka
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek.
iman: inanç, itikat.
imani: imana dair olan, imanla ilgili
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ispat: kanıtlama, doğrulama
kat'iyet: katılık, kesinlik
Kur'âni: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen
letaif: manevî duygular
malum: bilinen, bilinir olan
manevi: manaya ait, maddî olmayan
maruzat: takdim, sunuş
mecal: güç, kuvvet, iktidar, takat, tahammül.
mel'unane: melunca, şiddetli kötülükte.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
muhafız: koruyan, saklayan, muhafaza eden, gözleyen, bekleyen.
münafi: zıt, aykırı
münkir: inkar eden, kabul etmeyen
muteveccih: dönük.
nam: ad, isim
neşr: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur
rıza-i İlâhi: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
risale: kitap, kitapçık
riyazi: hesapla, matematikle ilgili, riyaziyeye ait.
saha-ı tatbik: uygulama sahası, pratik yapma alanı
set: manı, perde, engel
şakirt: talebe, öğrenci.
tahkiki: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını, esasını bilerek inanma
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil, suret.
tefsir: Yorum, şerh
tertip: hile, komplo
umum: bütün, herkes
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis

ve iadesi hakkında Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin 15 Haziran 1944 tarihli beraat karanyla İstanbul Eminönü Ağır Ceza Mahkemesinin 1953 tarih ve 1951/137 esas ve 27/952 karanyla –ki, geçen celsede *Sebilürreşad* gazetesinin takdim ettiğim nüshasında bildinlen beraat kararıdır– ayrıca mahkeme-i âlînize suret-i mahsusada arz ve takdım ettiğim *Asa-yı Mûsa* dâhil umum Rısale-i Nur Külliyatının Mersin Ağır Ceza Mahkemesinin 17/1954 esas, 421/954 karar ve 9/4/954 tarihli beraat karannın mevcudiyetleri, mahkemelenn temininde olarak hıçbır elin Rısale-i Nur'a ilişmemesini tazammun ettiği hâlde mestur düşmanlann hainâne faaliyetleriyle bu sefer de tahsisen *Asa-yı Mûsa* kastedilerek âdil ve yüksek mahkemeye gelmiş bulunuyoruz.

Rısale-i Nur, iman-ı billâh ile tevhidi en yüksek derecede, aynelyakın ve hakkalyakın bir surette goze gosterip bütün letaifi azamî derecede doyurmasıyla imanı taklitten kurtanp, derece-i tahkike yukseltir. *Asa-yı Mûsa* da ise, bu ulvî ve kudsî iman dersi en parlak bir surette, hem görulmemiş ihtışamla ispat edildiğinden, yüz otuz cılde yaklaşan Risale-i Nur tefsirinin âdeta hülâsası hükmündedır.

Bütün semavî kitapların ve bütün peygamberlerin en büyuk davası, Hâlık-ı Kâınat'ın ulûhıyet ve vahdanıyetını ilândır. Kur'ân, baştan başa tevhidi gösterir. İşte Asa-yı Mûsa da Muslümanlara ve umum beşenyete Cenab-ı Hakkın birliğini ve delâil-i vahdanıyetini güneş gibi göstermesinden, en buyük bır mütefekkır ıle bır dınsızı ve bır

adeta: sanki
âdil: adaletli olan, doğruluk gosteren
arz: sunma
aynelyakın: gozle gorur derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyre derek bilme.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
celse: aralıksız yapılan toplantı oturum
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şerel ve azamet sahibi Allah
dahil: içinde, icen girmiş.
delaıl-ı Vahdanıyet: Cenab-ı Allah ın umum eşyada birden görü nen birlik tecellisinin delilleri
derece-i tahkik: araştırma incelemе derecesi
hainâne: haincesine, hain bir kişiye yakışır şekil ve surette
hakkalyakın: şerlatın hakıkatini derunı hikmet, ilim ve manfetini bilme
Halık-ı Kaınat: kâınatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı Allah.
hulasa: kısaca, ozet.
İhtışam: debdebe, şanlı gorünüş buyuk gosteriş.
İlan: yayma, duyurma, bildirme
iman: inanç, ıtıkat
iman-ı billâh: Allah a inanma, Allah ı onun Kaınatta tecelli eden butun sıfat ve ısımlerıyle beraber kabul ederek Ona inanma
İspat: kanıtlama, doğrulama
kasıt: niyet, düşunce.
kudsî: mukaddes, yuce
letaif: manevî duygular
mahkeme-i alı: yuce mahkeme, bırıncı derecedeki (ustun) mahkeme
mestur: ortülü, örtülmuş, setrolunmuş, kapalı, gizli, perdeli
mevcudıyet: mevcut olma, varlık
mütefekkır: insanlığın ve muslumanların problemlennı ve çarelerini çok duşunen alım kişi
nüsha: suret
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara teblig eden elçi, nebî
Rısale-i Nur Külliyatı: Bedıuzzaman Said Nursi nın yuz otuz parça rısaleden oluşan kulliyatı
sefer: defa, kere
semavî: semaya aıt, gokten gelen, Allah tarafından olan, İlahî.
suret-i mahsusa: ozel, hususî tarz.
tahsisen: tahsis suretiyle, tahsis ederek, ayırarak.
takdim: arz etme, sunma
taklit: benzeri, taklit etme
tazammun: ıhtıva etme, icine alma, icinde bulundurma.
tefsir: Yorum, şerh
temin: sağlama.
tevhid: Allah ın bir olduğuna inanma, birleme.
ulûhıyet: ilahlık, Allah lık.
ulvî: yuce, değerli
umum: butun, herkes
vahdanıyet: Allah ın birlıgi ve varlıgı, Allah ın bır oluşu

feylesofu hakaik-i imaniyeyi tasdike mecbur ettiği gibi, en âmî bir adamın da en yüksek hakikatleri, en büyük bir sühuletle anlamasını temin eden, tevhidi gösteren, âyât-ı Kur'âniyenin en kudsî bir tefsiridir. Aynen ismi gibidir. Nasıl ki Mûsa Aleyhisselâm, elindeki asasıyla kara taşlardan, çorak vadilerden, ateş fışkıran çöllerden âb-ı hayatı fışkırttığı gibi, *Asa-yı Mûsa* da vahdaniyet-i İlâhiyeyi ispat etmesiyle dünya ve ahiret âlemlerini ziyadar edecek tevhid nurlarını fışkırtıyor, taş gibi kalbleri, mum gibi eritiyor, şavkı ile gönülleri teshir ediyor.

Hem madem mahkemelerin beraatı mevcut ve vicdan hürriyeti var ve hiçbir memlekette ilim ile iştigal edenlere ilişilmiyor, şu hâlde ulûm-i evvelîn ve ahirîni cami olan Risale-i Nur'a da ilişilmemek lâzımdır.

Risale-i Nur yurdun asayişine, sukûn ve selâmetine hizmet ettiğine delil, milyonlar talebelerinin hiçbirisinde bir vak'anın görülmemiş olmasıyla beraber, hepsinin de namuskârâne faaliyetleriyle müstakim görülmeleridir. Risale-i Nur Kulliyatı, *Asa-yı Mûsa* ile birlikte kütüphane-i mesaimin hariminden alınmasıyla, her türlü suç unsurunun mevcudiyetini bizzat ref' eder. Zira, her munevver adam, kütüphanesinde her nevi kitabı bulundurur, okur tetkik eder. Mel'unâne fikirleri neşreden ve anarşistliği telkin eden kitaplar bile kütüphanelerde açıkça tetkike tâbidir.

Hulâsa: Risale-i Nur, Kur'ân'ın bu asırda en yüksek ve en kudsî bir tefsiridir. Hakikatleri semavîdir, Kur'ânîdir.

âb-ı hayat: hayat suyu, içene ebedî hayat verdiğine inanılan efsanevî su, bengisu
ahir: sonu, son kısmı
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
alem: dünya, cihan
âmî: bilgisiz, cahil.
anarşist: hiç bir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan
asa: değnek, sopa
asayış: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma
bizzat: kendisi, şahsen
cami: toplayan, içine alan, kapsayan
çorak: verimsiz.
delil: kanıt, tanık, burhan.
faaliyet: iş, hareketlilik, çalışma
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikat: gerçek, doğru
harîm: herkesin girmeyeceği yer, herkesin dokunamayacağı şey
hizmet: görev, vazife
hülâsa: kısaca, özet.
ilim: bilgi, marifet.
îmân: inanç, itikat.
ispat: kanıtlama, doğrulama
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'anî: Kur'ân'a uygun, Kur'an'a ait.
kütüphane-i mesai: çalışma kütüphanesi, içinde çalışılan kütüphane.
madem: değil mi ki.
mel'unâne: melûnca, şiddetli kötülükte
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
münevver: bilgili, kültürlü kimse, aydın
müstakim: temiz, namuslu, doğru, ahlâklı, istikâmet sahibi.
namuskârane: namuslu olarak, haysiyetli, dürüst bir şekilde, namuslulukla.
neşir: yayım, yayın.
nev'i: gibi, cins.
ref: kaldırma, gideriş
Risale-i Nur Külliyatı: Bediüzzaman Said Nursî'nin yüz otuz parça risaleden oluşan külliyatı
selâmet: salımlık, emnîlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
semavî: semaya ait, gökten gelen
sühulet: kolaylık
sükûn: rahat, huzur, asayış.
şevk: keyif, neşe, sevinç
tâbi: bağlı, uyma
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama.
tefsir: yorum, şerh
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme
temin: sağlama
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emri altına alma
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tevhidî: tevhide dair, tevhitle ilgili
ulûm-i evvelîn: öncekî ilimler
vadi: iki dağ arasında kalan çukurca arazi
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması
vak'a: hadise, olay
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.

O hâlde Kur'ân okundukça, o da okunacaktır. Rısale-i Nur, mücevherat-ı Kur'âniye hakîkatlerinin sergisidir, pazandır. Bu ulvî pazarda herkes istediği gibi ticaret yapar. Uhrevî, manevî zenginliklere mazhariyeti temin eder.

Bu kadar maruzatımızla ifade etmek istedim ki: Maksadımız imanımızı kurtarmaktır, imana hizmettir, Kur'ân'a hizmettir. Ahırete muteveccih olan bir hâl ise, hiçbir günâ suç mevzuu olamaz. Müteemadiyen şikayette bulunduğumuz o gizli din düşmanları, turlu turlu entrikalarla, tertiplerle, iz'açlarla bizleri bu kudsî vazîfeden menetmeye uğaşmaktadırlar. Bizler ise bu kudsî yolda Kur'ân ve iman için her şeyimizi fedaya seve seve hazırız. Değil dünyevî ıztıraplar cehennemi azaplar da verilse, bıçaklarla da doğransak, en müthiş ölümlere de maruz bırakılsak, asırlar boyunca milyonlar mübarek ecdadımızın feda-i can ettikleri bu kudsî hakîkate, bizim canımız da feda olsun. Bir değil, bin ruhum da olsa, Kur'ân için, iman için hepsini feda etmeye her zaman hazırım.

Şu aziz vatanın taşları, toprakları, abideleri, kubbeleri, camileri, minareleri, mezar taşları, türbeleri Kur'ân'ın tebliğ ettiği zemzeme-i tevhidi haykırıyorlar. Iman ve Kur'ân'ın ezelî nurunu, atom zerratına kadar nüfuz edip ilân ettiği tevhid hakîkatini, hiçbir kuvvet bu vatanın ve bu milletin sine-i pâkinden silemez.

Muhterem mahkemenizden, yüksek adaletinizden hakaik-ı Kur'âniyeyi ve vahdaniyet-i İlâhiyeyi haşmetle ilân eden ve tevhidi, azamî derecede gösteren Rısale-ı Nur

abide: yadigâr kalacak eser, anıt.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
âhret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede.
azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı.
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
dünyevî: dünyaya ait.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, dalavere, hile, desise.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
feda-i can: canını feda etme, canını verme.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakîkat: gerçek, doğru.
hâl: durum, vaziyet.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
hizmet: görev, vazife.
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
iman: inanç, itikat.
iz'aç: rahatsız etme, can sıkma, baş ağrıtma, bunaltma.
kudsî: mukaddes, yüce.
maksat: kastedilen şey, gaye.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz: uğramak, etkilenmek.
maruzat: arz edilenler, sunulanlar.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
men: yasak etme, engelleme.
mevzu: konu.
mezar: kabir, ölünün gömüldüğü yer.
muhterem: saygı, değer, hurmete layık, saygın.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mücevherat-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait cevherler, Kur'ân-ı Kerîm'in içinde bulunan manevî inciler.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
müteveccih: dönük.
müthiş: dehşet veren, ürkütten, dehşetli, korkunç.
nüfuz: söz geçirme, hükum sahibi olma.
Rısale-i Nur Küllîyatı: Bediuzzaman Said Nursi'nin yüz otuz parça risaleden oluşan küllîyatı.
sine-i pâk: temiz yürek.
tebliğ: dinî bir emrin kullara bildirilmesi.
temîn: sağlama.
tertip: hile, komplo.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
türbe: mezar, kabir.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
ulvî: yüksek, yüce.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
vazîfe: görev.
zemzeme-i Tevhid: tevhid zemzemesi, birlik nagmesi, Allah'ın birliğinin nagmesi.
zerrat: zerreler, atomlar.

Külliyatının iadesine ve beraatine karar vermenizi rica edenim.

Risale-i Nur, Kur'ân'ın malıdır. Arşı ferşe bağlayan Kelâmullah ile mazi canibindeki milyarlar ehl-i iman, evliya ve enbiya alâkadar olduklan gibi, Risale-i Nur mahkemesiyle de manen alâkadırlar. Çok ihtiyarlamış arzın, dort yüz milyon Musluman sekenesi, Risale-i Nurun beraatine ve serbestiyetine ve intişarına muntazırdırlar.

Mazi tarafından perde-i gayp arkasına çekilen mübarek ecdadımızın nuranî kafileleri, ulvî makamlarından Risale-i Nur mahkemesine manen nazırdırlar.

Müstakbel cephesinin feyizkâr nesilleri, beraat (HAŞİYE) kararını bekliyorlar.

Emekli Yüzbaşı
Mehmed Kayalar

HAŞİYE: Bu müdafaanın serdedildiği muhakeme, beraatle neticelenmiştir.

alâkadar: ilgili, ilişki.
Arş: yüksekliği sebebiyle bütün cisimleri içine alan ve Allah'ın kudret ve hükmüyle istiva ettiği şey.
arz: yer, dünya.
beraat: serbest kalma, suçsuz bulunma, aklanma.
canip: yan, yön, cihet, taraf.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
ehl-i iman: İnananlar, iman sahipleri.
enbiya: nebiler, peygamberler.
evliya: veliler, Allah dostları.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya.
feyizkar: feyizli, bereketli, ışıklı.
haşiye: dipnot.
iade: geri verme.
intişar: yayınlanma, neşrolma.
kafile: takım, bölük.
Kelamullah: Allah'ın kelâmı, Kur'ân-ı Kerim.
makam: yer, mevki.
manen: mana bakımından, manaca.
mazi: geçmiş zaman.
muhakeme: iki tarafı dinleyip hüküm verme, hakimin tarafları dinleyip hüküm vermesi, yargılama.
muntazır: bekleyen, gözeten.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müdafaa: savunma, koruma.
müstakbel: gelecek zaman.
nesil: kuşak, nesil.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde: insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevi perde.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali.
serdetmek: serdetmek, ileri sürmek.
ulvî: yüksek, yüce.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ
يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ (1)

İsm-i Azamın hakkına, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hürmetine ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefine, bu Işaratü'l-I'caz'ı *bastıranları ve mübarek yardımcılarını ve Risale-i Nur Talebelerini cennetü'l-firdevste saadet-i ebediyeye mazhar eyle, âmin. Ve hizmet-i imaniye ve Kur'âniyede daima muvaffak eyle, âmin. Ve defter-i hasenatlarına bu* Işaratü'l-I'caz'ın *her bir harfine mukabil bin hasene yazdır, âmin. Ve Nurların neşrinde sebat ve devam ve ihlâs ihsan eyle, âmin, âmin, âmin.*

Yâ Erhamerrâhimîn! Umum Risale-i Nur Şakirtlerini ikı cıhanda mes'ut eyle, âmin. Insî ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle, âmin. Ve bu âciz ve biçare Said'ın kusuratını affeyle, âmin, âmin, âmin.

Umum Nur Şakirtleri namına
SAID NURSÎ

1 Ey Rahman, Rahim, Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl ve Kuddus olan Allah'ım!

aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selam onun üzerine olsun
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
biçare: çaresiz, zavallı
cennetü'l-firdevs: Firdevs cennetü, altıncı cennet tabakası.
cinnî: cin taifesinden olan
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri, insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
hasene: iyilik, sevap
hizmet-i İmaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hürmet: şeref, saygı
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
insî: insan cinsinden
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmak'tan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerim
kusurat: kusurlar, kabahatler
mazhar: nail olma, şereflenme
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
muhafaza: koruma.
mukabil: karşılık
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nam: adına, yerine
neşr: yayım, yayın
Nur: Risale-i Nur
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sebat: sabit durma, kararlılık.
şakirt: talebe, öğrenci
şer: kötülük
şeref: manevî büyüklük, yüceliik, onur
talebe: öğrenci.
umum: bütün, herkes

İçindekiler

Takdim 11

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir? 13

Sıra No

1. Ehl-i hakikatin sohbetine zaman mekân manı olmaz 17
2. Zaman cemaat zamanıdır 19
3. Nur hizmetinde inayet-i İlâhiye, sabır ve ihtiyat etmek 22
4. Risale-i Nur'un kitapları birbirine tercih edilmez 25
5. Risale-i Nur Kur'ân'ın bir mu'cize-i manevîsidir 27
6. Birden hatıra gelen dört mesele ve zelzele hakkında bir sual 28
7. Musibetlere karşı sabır içinde metanetle mukabele etmek 30
8. Her derdin kudsî dermanı, kadere iman ve kazaya rıza 31
9. Hüsnüzan, makam ve teveccühü Risale-i Nur namına kabul 32
10. Risale-i Nur'a ait bir ikram ve inayet-i İlâhiye 33
11. Şirke düşen ve âlem-i İslâma zulmeden Avrupa'nın yediği tokat 35
12. Manevî hastalıklar Risale-i Nur'un Kur'ânî ilaçları ile tedavi edilir 36
13. İki mesele: Nur Talebeleri imanla kabre girmesi, Osmanlının Birinci Dünya Savaşında yenilmesinin hikmeti 37
14. Bu zamanda ihlâslı sadâkat, livechillâh uhuvvet ve fisebilillâh muavenet lâzımdır 40
15. Talebeleri kaldıkça Üstadın ölüme dostâne bakması 42
16. Bu zamanda en lüzumlu, en ehemmiyetli, en birinci vazife iman kurtarmaktır 42
17. Risale-i Nur'un kerametlerinden bir-iki numune 44
18. Risale-i Nur Talebesi kime denir? 46
19. Manevî bir ihtarla yazılan iki ince mesele 48
20. Nur'un neşrine çalışan talebeleri Üstadın tebrikı 50
21. Ahır zamandan haber veren mühim bir hadis 51
22. Risale-i Nur'la alâkalı İbrahim Suresi 53
23. Risale-i Nur'un iman ve tevhid için büyük tahşidatı 53
24. Risale-i Nur'un ehl-i dünya dinsizlerine verdiği dehşet 57
25. Üç husus: Hizmette sadâkat, gayret, sebat, metanet, *Ayetu'l-Kübra*'nın tebyizindeki tevafuk ve ehl-i dünyanın evhamı 58
26. Risale-i Nur'da zeyiller ve yazılışındaki tevafuklar 59
27. Zaman iman kurtarmak zamanı olup, Beşinci Şua herkesin imanını tashih edip imanını kurtarıyor 61
28. Risale-i Nur hizmetinde bazı talebelerin kabiliyetleri 63
29. Tahribat-ı maneviye karşısında Risale-i Nur'un mu'cizâne mukavemeti 65
30. Geniş siyasî dairelerin merakla takip, küçük dairelerdeki önemli vazifelere zarar verir 65
31. Risale-i Nur'un maddî-manevî keramet ve bereketleri 68
32. Ahır zamana işaret eden hadisin ahirindeki tevafuk-i cifrîde olan küçük hata 74
33. Risale-i Nur'lardaki tevafukatta bir inayet-i hassa ve iltifat-i Rahmanî vardır 76
34. Risale-i Nur'lardaki tevafukat, medar-ı teşvik olan hakikat yemişlendir 78

35.	Vahdaniyet-i İlâhiyeyi cin ve İnse ispat eden birincisi Kur'ân'dan sonra, bu zamanda ikinci üçüncü derecede Risale-i Nur'dur	82
36.	Ahir zamanda bir adam binler adam kadar günah işleyebilir mi?	85
37.	Nur ve Gül Fabrikalarının Risale-i Nur'a hizmetleri	87
38.	Kur'ân hifzıyla beraber Risale-i Nur'la hizmet de elzemdir	88
39.	Ashab-ı Güzinin şahsiyet-i maneviyesinin küçük mikyastaki temsilcisi olan sıddıklar, mücahitler ve fedakâr kahramanlar cemaatı	89
40.	Şefkat yüzünden esasat-ı İslâmiyenin haricindeki bid'at ve dalâlet yollarına sapanları çeviren bir hakikat	91
41.	Eski Said dönemi eserlerinde hükmeden iki mühim esas	93
42.	Eski Said'in eserleri görenlere faydalı, fakat bir parça mahremdir	96
43.	Risale-i Nur hakaik-i İslâmiyeye dair ihtiyaçlara kâfidir	97
44.	Risale-i Nur ve şakirtlerine işaret eden âyetler	102
45.	Risale-i Nur iman kurtarır, tarikat ve şeyhlik ise velâyet kazandırır	104
46.	Mu'cizat-ı Ahmediye ile Mu'cizat-ı Kur'âniye risaleleri	105
47.	Risale-i Nur Kur'ân'ın bir mu'cize-i manevîsidir	107
48.	Sırr-ı İnnâ A'taynâ'nın hem dar, hem geniş dairedeki işâretleri	108
49.	Sırr-ı İnnâ A'taynâ fâş edilmemeli, kimlere verilmeli	110
50.	Biz hizmetle mükellefiz, neticeler ve muvaffakiyet Cenâb-ı Hakka aittir	110
51.	Nur Talebelerinin Ustadlarına muhabbetteki ölçüleri	111
52.	Nurları yazanlara dua	114
53.	Beklenen mühim zat ve üç önemli mesele: iman, hayat, şeriat	114
54.	Ramazanda Kur'ân hatmetmek	116
55.	Gavs-ı Azamın fikrası ve başa gelen sıkıntılar	118
56.	Risale-i Nur dairesine sıdk ve ihlâs ile girenlerin kazançları	120
57.	Risale-i Nur mesleğindeki en mühim bir esas şefkattir	121
58.	Bu zamanın günahlarına karşı korunmakta iştirak-ı a'mâl-ı uhreviyeden istifade için takva, sadâkat ve hizmette çalışmak gerektir	123
59.	Her bir muttaki şakirt, kardeşleri adedince dillerle ibadet edip istiğfar eder	125
60.	Ustadın halis talebelerin duası neticesinde şifa bulması	126
61.	Ustadın hastalığı ve bir doktorla muhaveresi	127
62.	Ustad hiç kimseden hediye kabul etmeme kaidesini şahs-ı manevînin bozulmaması için bozar	129
63.	Nurların yazılarak çoğaltılmasındaki fedakârâne çalışmalar	133
64.	İki ince mesele: Namaz tesbihatı ve hayat-ı dünyeviyeyi bilerek hayat-ı uhreviyeye tercih etmek	134
65.	Madem Allah var, her şey var	138
66.	Musibetzedeye yardımcı, hüzün ve keder sahiplerine halâskâr, hastalara şifa kaynağı olan sure: İnşirah Suresi	140
67.	Tevafuklu Kur'ân'ın hazırlanış ve yazılışı	142
68.	Hayat-ı dünyeviyeyi hayat-ı uhreviyeye tercih meselesine tetimme	143
69.	Haşir Risalesi olan Onuncu Sözün tanzim ve tertibi	145
70.	Musibet-i semaviye masumlar hakkında bir nevi şehadet hükmüne geçer	146
71.	Gaybî esrarı açacak tevafukat: hakaik-i İslâmiye mesleğine zarar verir	148
72.	Risale-i Nur'a hizmet edenler Kur'ân'ın manevî terfisiyle karşılaşır	149
73.	Rüya-ı sadıka kader-i İlâhînin her şeyi ihata ettiğine bir hüccet-i katıadır	152
74.	Isparta'da Risale-i Nur tesvidinde çalışan mübarek heyetlerin hizmeti	154
75.	Risale-i Nur hakaik-i imaniyeyi bu zamanda en birinci maksat yapar	156

76. Risale-i Nur'un muhtelif hizmetinde gayret gösteren Nur Talebeleri 158
77. Masumlar, Mubarekler ve Ümmîler heyetlerinin yazdığı risalelerin fütuhatı 162
78. Risale-i Nur sadık ve sebatkâr talebelerine çok büyük kârlar sağlar 163
79. Ahir zamanda kadınların samimî dinlerine ve kuvvetli rıkatlarına tabi olun 166
80. Ayet-i Nur'un işareti: Risale-i Nur bu asrın parlak bir güneşidir 167
81. Risale-i Nur'a ve talebelerine hücum zamanında demir gibi sebat gerek 169
82. Her türlü makam ve övgü ifadesi Risale-i Nur Şakirtlerinin samimî tesanütlerinden süzülen bir şahs-ı manevîye aittir 171
83. *Hizbü'l-Ekberü'l-Kur'ân* ve *Hizbü'l-Ekber-i Nuriye*'nin tab edilmesi 173
84. Risale-i Nur'un ziyade tevessüü ehl-i dünyayı düşündürüyor, ihtiyat lâzım 175
85. Risale-i Nur afat-ı semaviyenin def ve refine vesiledir 177
86. Harama nazar unutkanlık verir, bu dünya dâru'l-hizmettir, dâru'l-ücret değil 180
87. Risale-i Nur bir yerde tevakkuf etse de, başka yerlerdeki fütuhatı o tevakkufun yerini tutar / Kur'ân hizmeti bize siyaseti yasak etmiş 185
88. Risale-i Nur'a hizmet sünnet-i seniyenin ihyasına medardır 188
89. *Habbe, Katre, Şemme, Hubab, Şule, Zühre, Işaratü'l-İ'caz, Tahkat, Kızıl İcaz* Risale-i Nur'un birer parçasıdır 191
90. Açlık musibetinin en önemli sebebi kufran-ı nimet ve şükursüzlüktür 192
91. Risale-i Nur'un tehfi ihtiyarımız dairesinde değildir 195
92. *Hizbü'l-Ekber* ve *Virdü'l-Azam*'ın İstanbulda neşre hazırlanması 196
93. Bu zaman ehl-i hakikat için şahsiyet ve enaniyet zamanı değil, zaman cemaat zamanıdır 197
94. Risale-i Nur dairesi sarsılmaz bir sadâkat ve kırılmaz bir metanet ister 198
95. Kahraman Tahir'in özellikleri 199
96. Risale-i Nur emniyet-i umumiyeyi temin ettiği gibi, dinin şan, şöhret, makam gibi şahsî menfaatlere alet edilmesini de engeller 199
97. Nur Talebelerinin beraati bütün ehl-i imanı sevindirir mahiyettedir 203
98. Risale-i Nur'dan uzaklaştırmak için Nur Talebelerine memuriyet ve iş bulmak tekliflerde bulunmak 204
99. Takva ve amel-i salihin zamanımızda ehemmiyeti 205
100. Ne olursa olsun dünya boğuşmalarına bakmamak mesleğimizin esasıdır 208
101. Tesanüt, Nur Talebelerinin gerçek kuvvetidir 211
102. *Lemaat* risalesinin ehemmiyeti ve *Mu'cizat-ı Kur'âniye* sonuna ilâvesi 212
103. Risale-i Nur kendi kendine yayılıyor 214
104. Sünnet-i seniyeye ittiba gençler noktasında çok önemlidir 216
105. Gençlerin hayat ve gençlik hevesatından gelen tehlikelerden korunması 217
106. Risale-i Nur'a itiraza bir cevap: İttifaktaki fevkalâde kuvveti ehl-i hak zayi ederek mağlûp oluyor, ehl-i dalâlet ise ittifak ederek o fevkalâde kuvvetle galip geliyor 222

LEMAAT'TAN **228-254**

Fatiha'nın ahirinde işaret olunan üç yolun beyanı 228
Hakikî bütün elem dalâlette, bütün lezzet imandadır 231
İcaz ile beyan, i'caz-ı Kurân 240
Ulaşmaz dest-i edeb-ı garb-ı hevesbâr-ı hevakâr-ı dehadar
De'b-ı ebed-muddet Kur'ân-ı ziyabar-ı şifakâr-ı hudâdar 246
Tevhidin iki burhan-ı muazzamı ve Sure-i İhlâs'ın bir nükte-i i'cazı 250

107. Nur Talebelen sırrı ihlâs, tesanüt ve ıştırak-ı a'mal-i uhreviye düsturu ile, Leyle-i Kadir sırrıyla kazanılan ömr-i maneviyi elde eder 255
108. *Virdu'l-Azam*-ı *Kur'ânî*'nın basılması 256
109. Said yanında başka kitapları bulundurmuyor, demek onları beğenmiyor ithamına verilen cevap 257
110. Rıyaya dair yazılan Üç Nokta 260
111. Risale-i Nur'a işaret eden Otuz Üçüncü Ayetin bir zeyli ve lâhikası 262
112. Cenab-ı Hak Risale-i Nur ve şakirtlerinin şahs-ı manevisine tecdit vazifesi yaptırmıştır 267
113. Risale-i Nur Talebelen hakkındaki gıybete bakan ayet-i kerime 269
114. Risale-i Nur'un başına gelen hadiselerde bir dest-i inayet bir vech-i rahmet vardır 272
115. Risale-i Nur ferdiyet makamının mazharıdır 276
116. Risale-i Nur'un intişarına engel olanlara karşı inayet-i İlâhiye 279
117. Erkân-ı İslâmiye ve hakikat-i İslâmiye esasları birbirinden farklıdır 281
118. Risale-i Nur'a hizmet, derecesine göre kalp, beden, dimağ ve maişette inkişaf, inbisat, ferahlık ve bereket verir 283
119. Risale-i Nur Şakirtleri tam bir metanet, tesanüt ve dikkate muhtaçtırlar 285
120. Risale-i Nur tarikat değil, hakikattır, Kur'ân'ın bir i'caz-ı manevisidir 287
121. Manevi hasaretlerden kurtulmanın çare-i yegânesi iman ve amel-i salihtir 288
122. Hasaret-i azimeye karşı 200 sene kadar bir taife-i azime iman ve amel-i salih ile mücahede edecek 291
123. Cenab-ı Hak Isparta'yı bir Medresetüzzehra yaptı 292
124. Dünya boğuşmalarına merakla bakmak ve takip zararlıdır 294
125. Risale-i Nur'un eski ve yeni huruf ile el ve makinede yazılması 297
126. Risale-i Nur'un meselelerı ilim, fikir, niyet ve kastî bir istekle olmuyor, eksersiyetle sürühat, zuhurat ve ihtarat ile oluyor 298
127. Zahirî muvaffakıyetsizlik çok defa hakkımızda bir inayet perdesi olmuş 300
128. *Sikke-i Tasdik-i Gaybi* risalesi için tembih ve ihtar 302
129. Bizim mesleğimizde sohbet-i sûriye ehemmiyeti azdır 303
130. İnsan için gerçek teselli, yardım ve dayanak noktasını veren Kur'an'ın esasatını bu zamanda en parlak ve kuvvetli veren Risale-i Nur dur 305
131. Risale-i Nur'a çalışanlara husn-ı maişet ve bereket, engel olanlara ise tokatlar gelir 309
132. Gavs-ı Azam'ın da müjdesi ile Üstadımız inayet ve teshile mazhardır 310
133. Rahmet-i İlâhiyeden ilen şefkat olunmaz / Felek ve zamandan şikâyetten Sani-i Zülcelâl'e itiraz çıkmaz mı? 313
134. Tevafukat, Risale-i Nur'un ciddî hakikatleri arasındaki tatlı meyvelerdir 315
135. Yeni ve eski hurufla Risale-i Nur neşri hakkında 317
136. Tesanüt ve ittihadı muhafaza etmek, tenkit etmemek ve kusura bakmamak Nur Talebelerine elzemdir 318
137. Fil Suresi tevafukatının işaretleri 321
138. Risale-i Nur'un Zülfikar olan *Hizbu'l-Ekber-i Nuri*'nin yazılması 325
139. Tefekkür mesleği *Hizbü'l-Ekber-i Nuriye* ile dalmı bir surete girdi 326
140. Risale-i Nur'un hizmet ettiği hakaik-i imaniye her şeyin fevkindedir 328
141. Dünya ile alâka sebat ve ihlâs-ı eternmi zedeler 330
142. Risale-i Nur baştan başa kâinatı nurlandırıyor, ehl-i gaflet ve ehl-i dalâletin altında saklanmak istedikleri perdeleri yırtıyor 331

143. Kendi kusurunu görmek, nefis ve enaniyeti bırakmak gerektir 333
144. Nur Talebeleri aralarındaki tesanüdü bozmamaya çok dikkat etmeli 336
145. Risale-i Nur her şartta futuhatına devam ediyor 337
146. Isparta Medresetüzzehra-i Ekber ve Medrese-i Nuriye-i Kubradır 339
147. İhtilâf ı meşrebinizden, zayıf damarlarınızdan ve derd i maişet zaruretinden istifade ile ehl-i dalâlet size birbirinizi tenkit ettirmesin 339
148. Risale-i Nur'a hizmet eden tuğyanlardan kurtulur 341
149. Risale-i Nur dunya siyasetine, hatta dunyaya dahi alet edilemez 342
150. Risale-i Nur siyasî cereyanlarla muşterek gorunmemek için ziyade ihtiyat ve tevakkufa muhtaç olmuştur 345
151. Risale-i Nur un mesleği muspet hareket etmektir, mubareze değil 348
152. Bu acıp zamanda, binler esbab-ı fesat ve ifsat içinde vahdet ve ittifakı muhafaza etmek gerekir 350
153. *Mektubat* risalesinin eksenyeti Hulûsi Beyin suallerine cevaptır 352
154. Isparta ve Kastamonu daki şakirtlerin varlığı ummilliğe mukabil gelen bir inayetin gostergesidir 354
155. Mesleğimizde ihlâs-ı tammeden sonra en buyuk esas sebat ve metanettir 356
156. Risale-i Nur dan kuvvetli pek çok mecmua çıkabilir 360
157. Risale-i Nur Talebelerinin bekâr kalmaklığının sebepleri 365
158. Nur Talebelerinin dunya meşgaleleri içinde fedakârâne gayretleri bir inayet-i hassedir 370
159. Hastalıkla ubudiyetin muzaaf sevabı vardır 373
160. Risale-i Nur un mesleği, vazifeyi yapmak, Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmamaktır 374
161. Üstadın hastalanmasının faydalı neticelerinden üçü 379
162. Medar-ı ibret ve hayret bir hâdise 381
163. Risale-i Nur dunya işlerine alet olmaz ve siper edilemez 382
164. Her şeyde ve musibetlerde iki sebep vardır 384
165. Nur Talebelerinin nazırını dunyaya çevirmek için taarruzlar olabilir 386
166. *Mu'cizat-ı Ahmediye, Yirmi Dokuzuncu Söz ve Işaratü'l-I'caz* risalelerinin bir kerameti 388

EKLER **393-510**

Şahıs Bilgileri 395
Yer Bilgileri 415
Ayet ve Arabca Metin İndeksi 423
Hadis İndeksi 433
Şahıs İndeksi 435
Yer İndeksi 439
Genel İndeks 441
Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî 479

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatminkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır*?

Çünkü çağımızda, iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, 'Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?' suallerine doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta; ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar puskurtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhid ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, teror gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu, muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yeniliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş, kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka; onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezıt'te Şeyh Mehmed Celâli'nin medresesinde uç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezıt'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimlerı ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valı Ömer Paşa'nın konağında ıkı yıl kaldıktan sonra Van'a gıttı. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ılımde dennleştırırken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ılımlerıyle dın ılımlerının bırlıkte okutulacağı "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valı konağında bır gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bıt gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek göstermek" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bır oyun'u dıle getırıyordu: "İslâm dünyasına hâkım olmak ıçın, ya Kur'ân Muslumanlarının elınden alınmalı, ya da Muslumanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'dakı uzun ıkametının netıcesı olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istedığı üniversite fıkrı, Said Nursî'nın bundan sonrakı hayatını şekıllendıren en onemlı ıkı hedefı.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valısı İşkodralı Tahir Paşa'nın teşvıkı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gıttı. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istedığı üniversite ile ılgılı bır dılekçeyı padışahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Humayuna sundu. Ancak, hukumet dılekçenın konusunu gerçekleştırmek ıçın hıçbır gırışımde bulunmadı. Gelışınden ıkı ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her müşkul halloluur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bıt davetı kapısına asması, kısa sutede butun İstanbul'da değışık çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hukumet tarafından birkaç kere tutuklanan Bedıuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Tımarhanesine gondenlmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gozetımde kalmaya devam ettı, sadece yerı değıştı: tımarhaneden tekrar hapıshaneye gondenldı. Çunku hukumet ıle uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "ihsan-ı şahane" ıle bırlıkte getırdığı Padışah selâmını reddetmişti–kurulmasını onerdiği universitenin rektoru tayin edilmesine ve rektorluk maaşının hemen odenmeye başlanacağı sozunu almasına rağmen. Bu arada elbette eğitim hakkındakı teklıfı Bakanlar Kurulunun gundemine alınacak ve goruşulmesı sağlanacaktı. Bedıuzzaman, bu teklıfıen sus payı olarak gorduğunden kabul etmedi ve hapıshaneye gondenlmeyı tercih ettı.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutıyetın ılânından once serbest bırakılan Bedıuzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketlı bır sıyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu once hurrıyetın uçuncu gununde Sultanahmet'teki mıtıngde, daha sonra İttıhatçıların ıleri gelenlerıyle bırlıkte gıttığı Selânık Meydanı'nda okudu.

İstanbul'dakı sosyal hareketlılık devam ederken, cemıyetlere uye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendısıne yakın bulduğu toplumsal gruplara goruşlerını aktarıyordu. Meşrutıyetın ılânı ıle bırlıkte çeşıtlı çevrelerde meydana gelen tepkıyı ortadan kaldırmak ıçın onemlı teşebbuslerde bulundu. Bedıuzzaman ımzasıyla Sadrazamlık aracılığı ıle Doğu Illerındekı nufuzlu şahıslara telgraflar çektı. İstanbul'un muhtelıf yerlerındekı avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gıttı. Meşrutıyetın ve anayasal sıstemın İslâmıyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadettekı yönetım ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerılımı hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vakası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bır rol oynamasına rağmen, Bedıuzzaman da, sıkıyonetım mahkemesinde, dıgerlerı gıbı ıdam talebıyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, İki Mekteb-i Musibetin *Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî* adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkari, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Munazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu İllerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de, Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad," Kuva-ı Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyl* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den isteği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nûrun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı *Şemme* ve *Şule* risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında yine hükumetin emriyle önce Isparta'ya sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risâle-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risâlesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münâcat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbîye Risâlesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Âyetü'l-Kübrâ* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risâle-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar tekrar edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, haccın sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile tekrar edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Ermenka'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde İskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve ümitle karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklen teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonrakı hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

1

بِاسْمِهِ مِنْ «تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ»[1]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حُرُوفِ رَسَائِلِ النُّورِ الْمَكْتُوبَةِ وَالْمَقْرُوءَةِ وَالْمُتَمَثِّلَةِ فِي الْهَوَاءِ إِلَى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ آمِين[2]

Aziz, Sıddık, Mübarek Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniye ve Îmaniyede İhlâslı ve Kuvvetli ve Şanlı Arkadaşlarım!

Cenab-ı Hakka hadsız şükür ve hamd ederim ki, *İhtiyarlar Risalesi*'ndeki ümidimi ve *Müdafaat* risalesindeki iddiamı sizinle tasdik ettirdi.

Evet, [3] لِلّٰهِ الْحَمْدُ بِعَدَدِ الذَّرَّاتِ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ , sizin ile otuz bine mukabil gelen otuz Abdurrahman'ı, belki yüz otuz, belki bin yüz otuz Abdurrahman'ı *Risaletü'n-Nur*'a ihsan etti. Hem unutulmayan, her vakit yanımda bulunan kardeşlerim *Risale-i Nur*'a sizin gibi pek ciddî sahip ve muhafız ve vâris ve hakıkatbın ve kıymetşınas zatların benim yerimde benden daha kuvvetli ihlâslı olarak vazife-ı Kur'âniye ve ımanıyede çalıştıklarını gorduğumden, kemal-ı ferah ve sürur ve ıtminan ve istirahat-i kalp ile ecelımı ve mevtımı ve kabrımi karşılıyorum, bekliyorum.

1- Öyle bir Zatın adıyla ki: "Yedi gök, arz ve bunların içinde bulunanlar Onu tesbih ederler. Ve hiçbir şey yoktur ki Onu overek Onu tesbih etmesin." (İsra Suresi, 44.)

2. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekatı kıyamete kadar okunan ve yazılan Risale-i Nur'ların havada temessül eden harfleri adedince üzerinize olsun.

3. Ezel ile ebed arasındaki zerreler adedince Allah'a hamd olsun ki.

azız: izzetli, muhterem, saygın.
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen olum vaktı.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikatbın: hakıkatı goren, hakıkatı anlayan, hakıkate ınanan.
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme.
hizmet-ı ımanıye: ıman ve Kur'ân hakıkatlerının ıkna edıcı ve ılmî delıllerle anlaşılmasına hizmet etme.
hizmet-i Kur'anıye: Kur'ân hizmetı.
iddia: bir fıkrı ısrarla savunma, dava etme.
ihlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lütuf.
istirahat-i kalp: kalbın rahatlaması, ıç huzur.
kemal-ı ferah: mükemmel bır ferahlık.
kemal-i ıtminan: tam bır huzur ve guven.
kemal-ı sürur: tam bır sevinç mutluluk.
kıymetşınas: kıymet bılen, kıymet tanıyan, deger bılen.
mevt: olum.
muhafız: herhangi bır şeyı korumakla vazıfelı olan kışı.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu.
müdafaat: savunmalar.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
şan: yuksek makam, rutbe.
şukur: Allah'ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah'ı hamd etme.
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hükmetme.
vâris: mıraşcı.
vazife-i ımanıye: ımanla ılgılı vazıfe, gorev.
vazife-i Kur'anıye: Kur'ân'la ılgılı vazıfe, Kur'ân vazıfesı.
zat: kışı, şahıs.

Ben, sizi yazılarınızda ve hatırımdan çıkmayan hidematınızda günde müteaddit defalar görüyorum. Ve size olan iştiyakımı tatmin ediyorum. Siz de bu bîçare kardeşinizi risalelerde görüp sohbet edebilirsiniz. *Ehl-i hakikatin sohbetine zaman, mekân mâni olmaz; manevî radyo hükmünde, biri şarkta, biri garpta, biri dünyada, biri berzahta olsa da rabıta-i Kur'âniye ve imaniye onları birbiriyle konuşturur.*

Maşaallah, barekâllah keramat-ı Aleviyenin *Risaletü'n-Nur*'a imzasını bu zamanda tam tasdik ettiren keramat-ı kalem-i Alevî (Ali) ve Kur'ân'a çok kıymettar hizmeti ve mu'cizat-ı Ahmediyenin (ASM) harika bir kerametini gözlere gösteren ve Kur'ân'ın altın bir anahtarı olan kalem-i Hüsrevî, değil yalnız bizleri, belki ruhanîleri ve melekleri de sevindiriyorlar.

Bu defa, elmas kalemli Mübarekler tarafından bir sual var. Şimdilik cevap elimde değil. Eğer elime verilse, size gelir. Her gün hatırımda bulunan Rüştü, Re'fet, Süleyman, B.M. ve H.K. ve Abdullah ve sair isimlerini beyan etmediğim kıymettar kardeşlerim ile hususî konuşmadığımdan gücenmesinler. Çünkü, hizmetinizin azameti ve ehemmiyeti ve muarızların kuvveti ve şeytaneti nispetinde ihtiyata ve dikkate mecburuz.

Hafız Ali ile Hüsrev'in birbirleriyle ciddî bir mahviyet içinde kardeşlik irtibatları, *Risale-i Ihlâs*'ın tam sırrına mazhar olduğunuzu bana ihsas etti, ümitlerimi fevkalâde kuvvetlendirdi.

azamet: büyüklük
barekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
bîçare: çaresiz, zavallı
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
elmas: çok değerli
fevkalâde: olağanüstü
garp: Batı, Batıda kalan bölgeler
harika: olağanüstü
hidemat: hizmetler
hususî: özel
hükmünde: değerinde, yerinde
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme
irtibat: bağ, münasebet
iştiyak: göreceği gelme, özleme
kalem-i Hüsrevî: Bediüzzaman Hazretlerinin talebelerinden Hüsrev Altınbaşak'ın kalemi, yazısı
keramat-ı Aleviye: Hz. Ali'ye (r.a) ait kerametler, olağanüstü haller
keramat-ı kalem-i Alevî: Hz. Ali'nin kaleminin kerameti
kerametkârane: ermişçesine yapılan iş, hareket, veya söylenen söz, fikir
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme
manevî: manaya ait, maddî olmayan
manî: engel

maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şeref, lenme
mekân: yer, mahal
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müteaddit: çeşitli, bir çok
nispet: oran, ölçü
rabıta-ı imaniye: imanî bağ, iman edenlen birbirine bağlayan manevî bağ
rabıta-ı Kur'âniye: Kur'ânî bağ
risale-i ihlas: İhlâs Risalesi
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sair: diğer, başka, öteki
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sual: soru
şark: doğu, doğu bölgeleri
şeytanet: şeytanlık, kurnazlık, hilekârlık, aldatıcılık
tasdik: doğrulama, onaylama
tatmin: insanın kalbinin manevî olarak doyması, huzur ve sükûnete ermesi

Ben, daha ziyade yazacaktım, fakat şimdi birisi postahaneye gitmek üzere olduğu için acele ettiğinden kısa kestim.

Duanıza muhtaç

س.ع.

2

بِاسْمِهِ ۞[1] «وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ»[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَتِ دَقَائِقِ

اَيَّامِ الْفِرَاقِ[3]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Kuvvetli, Dirayetli Arkadaşlarım!

Bu zaman cemaat zamanıdır. Ehemmiyet ve kıymet, şahs-ı manevîye göre olur. Maddî ve ferdî ve fânî şahsın mahiyeti nazara alınmamalı. Hususan benim gibi bir bîçarenin kıymetinden bin derece ziyade ehemmiyet vermekle bir batmanı kaldırmayan zaif omuzuna, binler batman ağırlığı yüklense, altında ezilir.

Lillâhilhamd, *Risaletü'n-Nur bu asrı, belki gelen ıstıkbali tenvir edebilir bir mu'cize-i Kur'âniye olduğunu* çok tecrubeler ve vakıalar ile korlere de göstermiş. Ona ait methûsenanız tam yerindedir. Fakat, bana verdiğinizden binden birine de kendimi lâyık göremem. Yalnız, pek

1- Allah'ın adıyla

2- Hiçbir şey yoktur ki, Onu ovup Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Allah'ın selamı, rahmeti ve berekatı, ayrılık günlerinin dakikalarının aşıredeki adedince üzerinize olsun.

asır: yüzyıl
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
batman: eski ağırlık ölçüleninden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü
bîçare: çaresiz, zavallı.
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
dirayetli: bilgili, kavrayışlı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fânî: olumlu, geçici.
ferdî: şahsî, bireysel
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
hususan: bilhassa, özellikle
istıkbal: gelecek zaman
kıymet: değer
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki!
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
methûsena: methedip övmek.
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize
nazar: bakış, dikkat.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat tebeyyüzünde meydana gelen manevî şahıs
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
vakıa: olay
zaif: zayıf
ziyade: çok, fazla.

büyük bir nimete ve muvaffakıyete sizin gibi hakikatli talebelerin iştirak ve sa'y ü gayretleriyle mazhariyetim noktasında, *Risale-i Nur* hesabına ebede kadar iftihar ederim.

Nur İskele Memuru Sabri Kardeş!

Sabrı, Suleyman ve Hüsrev, üçünüz sohbetinde, benim de iki cihette, belki üç cihette iştirakim var.

Nur Fabrikası Nam Sahibi Hafız Ali Kardeş!

Fevkalâde mektubun, ehemmiyetsiz şahsiyetim hariç kalmak şartıyla, bana harika göründü. Senin, halis ve yüksek dirayetin, terakkide olduğunu gösterdi. Bana, "İşte çok Abdurrahmanları taşıyan bir Ali" dedirdi.

Mustafa'lar, Küçük Ali, Mübarek ve Münevver Kardeşler!

Mektubunuz, Büyük Ali'nin mektubu gibi acip bir hakikatı ifade eder. O hakikat, *Risale-i Nur* hakkında haktır. Fakat benim haddim değil ki, o hududa gireyim.

Evet, [1] عُلَمَآءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَآءِ بَنِي إِسْرَآئِيلَ ferman etmiş. Gavs-ı Azam Şah-ı Geylânî, İmam-ı Gazalî, İmam-ı Rabbanî gibi hem şahsen, hem vazifeten büyük ve harika zatlar bu hadisi, kıymettar irşadatlarıyla ve eserleriyle fiilen tasdik etmişler. O zamanlar bir cihette ferdiyet zamanı olduğundan, hikmet-i Rabbaniye onlar gibi fentleri ve kudsî dâhîleri ümmetin imdadına göndermiş.

1. Ummetimin alimleri İsrailoğullarının peygamberleri mesabesindedirler. (*Keşfu'l-Hafa*, 2.64.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
cihet: yön
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
dirayet: zeka, anlayış, inceliklen kavrayış
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ehemmiyetsiz: onemsiz
ferdiyet: teklik, birlik, fertlik.
ferit: yuksek, eşsiz bir makama çıkmak.
ferman: emir, buyruk.
fevkalade: olaganustu
fiilen: fiille, davranış ve hareketle
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylani Hazretlerinin namı
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait soz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, esas.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hariç: bir şeyin dışında kalma
harika: olaganustu vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hikmet-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakk'ın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı olması
hudud: sınırlar
iftihar: gurur,ovunme.
imdat: yardım
irşadat: irşatlar, uyarmalar, doğru yolu gostermeler
iştirak: katılma, ortak olma
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudsî: mukaddes, yuce
mazhariyet: gorunme ve tezahur yeri olma, nail olma, şereflenme.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
nam: ad, isim, lakap
nimet: lutuf, ihsan, bagış
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sa'y: iş, çalışma, çabalama
şahsen: şahıs itibarıyla, şahsıça, bizzat, kendisi
şahsiyet: kişilik.
talebe: ogrenci.
tasdik: doğrulama, onaylama
terakki: yukselme, ilerleme
ümmet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar
vazifeten: vazife olarak, vazife ile
zat: kişi, şahıs

Şimdi ise aynı vazifeye, fakat müşkülâtlı ve dehşetli şerait içinde, bir şahs-ı manevî hükmünde bulunan *Risaletü'n-Nur*'u ve sırr-ı tesanüt ile bir ferd-i ferit manasında olan şakirtlerini bu cemaat zamanında o mühim vazifeye koşturmuş. Bu sırra binaen, benim gibi bir neferin, ağırlaşmış müşinyet makamında ancak bir dumdarlık vazifesi var.

Re'fet Kardeş!

Senin ile hiç olmazsa her dört günde bir kere görüşmeye ihtiyaç ve iştiyakım varken, dört sene sonra hususî görüşebildik. Senin gibi hem kıymettar, tesirli dilliyle ve kuvvetli, letafetli kalemiyle *Risaletu'n-Nur*'a çok ehemmiyetli hizmet edenler her vakit hatırımda manevî muhataplarım ve hayalen yanımda hazır arkadaşlarımdırlar. *Risaletü'n-Nur*'un fevkalâde tesirli intişarı nazar-ı dikkatı celp etmesinden, şimdilik ziyade ihtiyat lâzımdır.

İktısat Risalesi'yle; *Çocukların Tazıyenamesi* risaleleri gönderilse münasiptir.

Umum kardeşlerime, hususan haslarına birer birer selâm ve dua ederim. Ve o mübarek ve kıymettar arkadaşlarımın hatırları için hem akrabalarını, hem karyelerini kendi akrabam ve karyem içine alıp öylece dua ederek manevî kazançlarına teşrik ediyorum.

binaen: den dolayı, bu sebepten
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cemaat: topluluk
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dumdar: ask. ordunun arkasındaki kuvvet, artçı
ehemmiyetli: önemli
ferd-i ferit: eşi benzeri olmayan fert, seçilmiş zat.
fevkalâde: olağanüstü
has: ilen gelen, seçkin olan
hayalen: hayali bir şekilde
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
karye: köy
kıymettar: kıymetli, değerli
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
makam: büyük yer, mevki
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasip: uygun.
müşiriyet: mareşal makamı
müşkülat: müşküller, güçlükler, zorluklar
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nefer: asker, er
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sırr-ı tesanüt: dayanışma sırrı
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat teb meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
tazıyename: baş sağlığı dileyen yazı veya mektup
teşrik: ortak etme.
umum: bütün
vazife: görev
ziyade: fazla, fazlasıyla.

3

Aziz, Sıddık, Fedakâr Vefakâr Kardeşlerim!

Sizler ile muhabere edemediğimin sebebi, fevkalâde bir dikkat ve tazyik ve tecrit altında bulunduğumdur. Hâlık-ı Rahîm'ime hadsiz şükürler olsun ki, kuvvetli bir sabır ve tahammülü ihsan ederek suikastlerini akim bıraktı. Burada müfarakat zamanımın her bir ayı bir sene haps-i münferit hükmünde ezici olduğu hâlde, dualarınız berekâtıyla, inayet-i İlâhiye her günümü bir ay kadar mes'udâne bir ömre çevirdi. Benim istirahatim cihetinde merak etmeyiniz; Rahmetin iltifatı devamdadır.

Sabrı Kardeş!

Sabırlı ol, ehemmiyetsiz ve zararsız olan vehmî ve asabî hastalığına ehemmiyet verme. Şifaya dua edilmekle beraber, zararsız, hatarsızdır. Çünkü, eğer hatırat seyyie ise, nasıl ki âyinede temessül eden pislik, pis değil ve âyinedeki yılan sureti ısırmaz ve ateşin timsali yakmaz; öyle de, kalbin ve hayalin âyinelerinde rızasız, ihtiyarsız gelen pis ve çirkin ve kufrî hatıralar zarar vermezler. Çünkü, ilm-i usulde *tasavvur-i kufur, kufur değil ve tahayyul-i şetim, şetim olmaz.* Hasene ise; nuranî olduğundan, tasavvur ve tahayyülü dahi hasenedir. Çünkü, âyinede nuranînin timsali zıya verir, hasıyeti var; kesifin misali ölüdür, hayatsızdır, tesiri yoktur. Eğer sair teellümat-ı ruhaniye ise, sabra, mücahedeye alıştırmak için Rabbanî bir kamçıdır. Çünkü, emn ve ye'sin vartasına düşmemek hikmetiyle havf ve reca muvazenesinde sabır ve şükürde

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
asabî: sinirle ilgili
âyine: ayna.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
berekat: bolluklar, bereketler
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehemmiyetsiz: önemsiz
emn: güven, emnlik, korkusuzluk.
fedakar: kendini veya şahsi menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fevkalâde: olağanüstü
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah
haps-i münferit: tek başına olan hapis
hasene: güzel ve hayırlı iş.
hasıyet: hususi fayda, özellik.
hatar: tehlike
hatırat: hatıralar, anılar
havf: korku, korkma
hikmet: gizli sebep, gaye
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
ilm-i usul: bir inanç ya da ilmin esaslarını ortaya koyan ilim, ilim metodolojisi.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
istirahat: dinlenme, rahatlama
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan
kufrî: kufürle ilgili, Allah'ı inkârla alakalı
kufur: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
mes'udâne: mutlu bir şekilde, saadet içersinde
misal: benzer, örnek
muhabere: haberleşme
muvazene: denge.
mücahede: savaşma, mücadele
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Rabbanî: terbiye ve idare eden, Cenab-ı Hakka ait.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddi ve manevi nimetler vermesi
reca: umma, umut hâli
rıza: kendi istegi ile davranma
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sair: diger, başka, öteki.
seyyie: kötü, çirkin
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen
suikast: birini öldürmeye kast etme, birini öldürmek kastıyla sinsice plan kurma
suret: biçim, görünüş
şetim: sövme, küfür
şifa: bedeni ve ruhi bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahammül: zor ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tahayyui-i şetim: sövmeyi aklından geçirme, sövmeyi hayal etme.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tasavvur-i küfür: kufrün tasavvuru, inkârı zihninden geçirme
tazyik: zorlama, baskı.
tecrit: hücre hapsi, bir kişinin başkalarıyla olan ilişkisini kesme
teellümat-ı ruhaniye: ruha ait elemler, uzüntüler, kederler
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
timsal: resim, suret, şekil.
varta: tehlike, büyük tehlike
vefakâr: vefalı, vefa gösteren
vehmî: vehmle ilgili, aslında var olmadığı hâlde varmış gibi görülen her hangi bir şeye ait.
yeis: umutsuzluk.
ziya: ışık, aydınlık, nur

bulunmak için kabz-bast hâletleri, Celâl ve Cemal tecellisinden intibah ehline gelmesi, ehl-i hakikatçe medar-ı terakki bir düstur-ı meşhurdur.

Şamlı Tevfik'in ihtiyatını takdır etmekle beraber, eski kıymettar hizmetlerinin onun defter-i a'maline daimî bir surette yazı yazmaları için, o dahi daimî çalışması gerekti. Şükür, yine elmas kalemiyle vazifesine başlaması, ruhumu ümitler ve iştiyaklarla neşelendirdi, Barla hayatını hasretle hatırlattı.

Sabrı Kardeş!

İmamet vazifesinde *Risaletu'n-Nur*'a zarar yok, ruhsatla amel niyetiyle, şimdilik çekilme.

Husrev Kardeş!

Beşinci Şuaın kıymetini tam beyan ve takdirin beni çok mesrur etti. İkinci defa yaldızlı bir Kur'ân'ı yazdığın beni fevkalâde müferrah etti. Hem, benim için de yeni risaleleri mübarek kaleminle (HAŞİYE) istinsah ettiğin beni minnettarlık hissinden mesrurâne ağlattı.

Rüştü ve Re'fet'in sıhhatleri ve kemal-i sadakat ve sebatlarına hazın endişelenmi izale etti. Isparta talebelerin hatıraları için, ben Isparta'yı kendi karyem (Nurs) ile beraber

---

HAŞİYE: Medar-ı hayret bir lütf-ı bereket. Gül fabrikasının kâtipliğiyle Risaletu'n-Nur'a intisap eden Hüsrev, iki buçuk sene evvel bir küçük şişe gülyağı göndermişti. Mütemadiyen istimal ettiğim hâlde daha bitmedi, devam eder. Kardeşimiz Emin yanımdadır. Bu berekete şahadet eder, hem size selâm eder.

amel: dinin emirlerini yerine getirme işi
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
Celal: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah
Cemal: güzellik. Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
daimî: sürekli, devamlı
daimî: sürekli, devamlı
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter. Amellerin defteri
düstur-ı meşhur: meşhur kaide, meşhur kanun, prensip
ehil: sahip, malik, yetki sahibi olan
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
elmas: çok değerli
endişe: kaygı.
fevkalâde: olağanüstü
halet: hal, durum.
hasret: özlem
haşiye: dipnot.
hazin: hüzünlü, acıklı
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
imamet: imamlık.
intibah: uyanıklık.
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
izale: giderme, ortadan kaldırma
kabz u bast: kalbin açılıp genişlemesi veya kapanıp kısırlaşması hâli.
karye: köy
kemal-i sadakat: sadakatın son derecesi, tam bağlılık, kusursuz sadâkat.
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
medar-ı terakki: ilerlemenin sebebi, ilerleme vesilesi, ilerlemeye sebep olan
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu
mesrurâne: sevinçli bir şekilde, sevinerek, memnun olarak
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş
Nurs: Risale-i Nur'un müellifi Bediuzzaman Said Nursî'nin doğduğu Bitlis'in Hizan kazasının Isparta nahiyesine bağlı olan köy
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhsat: mevcut bir dinî hükmün özür sebebiyle belirli şartlar altında genişletilmesi veya kolaylaştırılması
sebat: sözünde durma kararlı olma, azimlilik
sıhhat: sağlık, esenlik.
sûret: biçim, tarz.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
talebe: öğrenci
tecelli: belirme, bilinme, görünme
vazife: görev
yaldız: süs

duamda dâhil ediyorum. Hatta, emvatına Nurs emvatı gıbı dua ediyorum. Hakikî vatanım ve memleketim nazarıyla o vilâyete bakıyorum.

Makinesi Kuvvetlı Alı Kardeş!

Sızlenn halısâne ve cıddî faalıyetınızden, *Risale-i Nur*'a sızler gibi sarsılmaz çok talebeler zuhur ve devam ettıklerini umıt ederdim. Bıldığım Abdullah gibı ve bılmedığım umum kardeşlerime selâmımı ve bütün manevî kazançlarıma onları teşrik ettıgımi tebliğ edınız. Muhaberemde isimlerini yazmadığım ve hatınımda yazdığım kıymettar kardeşlerimle çok alâkadanm.

Kardeşlerum!

Çok ıhtıyat edınız; munafıklar çoktur. Mumkun oldukça risalelerin buradan irsal edıldıgıni söylemeyiniz; tâ *Risale-i Nur* hizmetine zarar gelmesın. Maatteessuf, ben burada bütün bütün yalnız kaldıgım ıçin çok ehemmıyetlı hakıkatler yazılmadan, kaydedılmeden geldıler ve gıttıler. Kuleönü'nün halıs ve cıddî ve mübarek çalışkanlarına ve İslâmkoy'unun sadık ve gayretlı ve kesretlı talebelerine ve Barla'da vefadar ve kıymetlı dostlarıma ve bılhassa Eğırdır'de fedakâr ve vefadar Hakkı ve Mehmet gibi kardeşlerime ve sair umum ıhvanıma bınler selâm ve dualar.

Dualarınıza kuvvetlı ıtımat eden ve
çok muhtaç bulunan kardeşınız
Said Nursî

alakadar: ılgılı, ılışkı
bılhassa: özellıkle.
cıddı: gerçek olarak, hakıkaten
dâhıl: gırme, ıçınde olma
dua: Allah a yalyarma, nıyaz.
ehemmıyetlı: onemlı
emvatı: oluler.
fedakâr: kendını veya şahsî menfaatlennı hıçe sayan, feda eden
hakıkat: gerçek.
hakıkî: gerçek.
halıs: samımı, her amelını yalnız Allah nzası ıçın ışleyen
halısâne: temız kalplıkle, samımı bır şekılde, sırf Allah nzasını gozeterek.
ıhtıyat: uzak görüşlü olma, gelecegı duşunerek tedbırlı hareket etme
ıhvan: kardeşler
ırsal: gondermek, gondermek, yollamak.
ıtımat: dayanma, guvenme.
kesretlı: çokluğu olan, çok, fazla
kıymettar: kıymetlı, değerlı.
maatteessüf: ne yazık kı uzulerek belırteyım kı
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
muhabere: haberleşme
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
münafık: nıfak sokan, ara bozucu, kalbınde kufrü gızledıgı hâlde Muslüman gorunen
nazar: bakış, bakış açısı.
Nurs: Risale ı Nur'un muellıfı Bedıüzzaman Said Nursî'nın dogdugu, Bıtlıs'ın Hızan kazasının Ispart nahıyesıne bağlı olan koy
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı Bedıüzzaman Said Nursî'nın eserlennın adı
sadık: dogru, gerçek, sozunde, vaadınde, ışınde, doğru olan.
sair: dıger, başka, otekı
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlık dıleme.
talebe: ogrencı
teblıg: ulaştırmak, bıldırmek.
teşrik: ortak etme
umum: butun
vefadar: sozunde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.
vılayet: ıl.
zuhur: ortaya çıkma

4

Aziz, Sıddık ve Fedakâr ve Vefakâr Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniye ve İmaniyede Kuvvetli ve Kıymetli ve Çalışkan ve Muktedir Arkadaşlarım!

Bu dünyada benim için medar-ı teselli sizlersiniz ve hakkınızda büyük ümitlenmi doğru çıkardınız. Cenab-ı Hak, sizden ebeden razı olsun, âmin.

İrsalâtınız ve bilhassa Onuncu Söz buraya o derece fayde verdi ki, her bir sahifesine mukabil, elimden gelseydi büyük bir hediye verirdim. Çoktan beri göremediğim için, ben hangisini okursam, "En birinci budur" derdim, ötekine bakardım, "Bu birincidir." Daha öbürüsüne baktıkça, hayret ederek kat'î kanaatim geldi ki, *Risaletü'n-Nur*'un kitapları birbirine tercih edilmez. Her birinin, kendi makamında riyaseti var ve bu zamanı tenvir eden bir mu'cize-i maneviye-i Kur'âniyedir.

Evet, bu asrın ehemmiyetli ve manevî ve ilmî bir mürşidi olan *Risaletü'n-Nur* hey'et-i mecmuası, sair şahsî büyük mürşitler gibi kendine muvafık ve hakikat-i ilmiyeye munasıp olarak, birkaç nevide ve bilhassa hakaık-ı imaniyenin izharında, intişarında azîm kerametleri olduğu gibi, üç keramet-i zahiresi bulunan *Mu'cizat-ı Ahmediye*, Onuncu Söz ve Yirmi Dokuzuncu Söz ve *Ayetü'l-Kübra* gibi çok risaleleri dahi her biri kendine mahsus kerametleri bulunduğunu çok emareler ve vakıalar bana kati bir kanaat vermiş. Hatta sekeratta bulunan talebelerine

amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
asır: yüzyıl
azîm: büyük.
aziz: izzetli muhterem saygın
bilhassa: özellikle.
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
ehemmiyetli: önemli
emare: alamet, belirti, nişan.
faide: fayda, yarar
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
hakaık-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakikat-ı ilmiye: ilmin aslı mahiyeti.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tefenruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara
hizmet-i İmaniye: iman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
irsalat: yollananlar, gönderilen şeyler
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
keramet: ermişlerin yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
keramet-i zahire: apaçık keramet, görünen keramet.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
makam: yer, mevki
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
mu'cize-i maneviye-i Kur'aniye: Kur'ân'ın manevî bir mu'cizesi.
mukabil: karşılık
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
muvafık: uygun, munasip
munasip: uygun
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
nevi: çeşit, tür
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
riyaset: reislik, başkanlık
sahife: sayfa
sair: diğer, başka, öteki
sekerat: ölmek üzere olan bir canlının kendinden geçmesi
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
talebe: öğrenci.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
vakıa: olay
vefakâr: vefalı, vefa gösteren

imanını kurtarmak için bir mürşit gibi yetiştiğine müteaddit vakıalar şüphe bırakmıyor. "*Bir saat tefekkür, bir sene ibadet-i nafile hükmünde...*" [1] Bir misali, Nurun *Hızb-i Ekber*'idir diye müşahede ettim ve kanaat getirdim. (HAŞİYE)

Sizlere *Risaletu'n-Nur'un Hızb-ı Ekber*'ini ve Kur'ân'ın *Hizb-i Azam*'ını göndermek isterdim. Fakat *Hizb-i Azam* çok uzun olduğundan daha yazdıramadım. *Hizb-ı Ekber* ise; tercüme etmek istedim, şimdilik vazgeçtim. Sizin gibi kardeşlerin tercümeye muhtaç olmadığınızı düşünüp, yalnız Arabî suretini göndereceğim, inşaallah.

Sizlere evvelce *Ayetü'l-Kübra*'nın Birinci Makamının Hülâsası namıyla gönderdiğim parça, o hızbin esasıdır. İhtiyarsız, o esasa küçük fikralar ve bazı kayıtlar ilâve edildiği vakit, birden başka bir şekil aldı, inkişaf ve inbisat ederek *Ayetü'l-Kübra*'nın misal-i musağğan gibi, şahadet-ı tevhidiyesi parladı, manaları ziyalandı, ruhuma, kalbime, fikrime büyük bir inşirah vermeye başladı. Ben de en yorgunluk ve usanç zamanımda onu mutefekkirâne okudum, büyük zevk ve şevk hissettim.

HAŞİYE: *Ayetü'l-Kübra*'nın üçüncü menzilinin başında, Ahmed-ı Farukî *Risale-i Nur* hakkında demiş ki: "Mütekellimînden biri gelecek, bütün hakaik-i imaniyeyi kemal-i vuzuh ile beyan ve ispat edecek." Zaman is pat etti ki, o adam, adam değil, belki *Risale-i Nur*'dur. Ehl-i keşif, *Risale-i Nur*'u ehemmiyetsiz olan tercümanı sûretinde keşflerinde müşahede etmişler, "bir adam" demişler.

1. Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1/310; Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 1/78.

Arabî: Arabca
evvelce: daha önce
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
haşiye: dipnot.
Hızb-ı Azam: Risale-i Nur'da geçen Kur'ân ayetlerinin toplandığı eserin adı
Hızb-ı Ekber: Bediüzzaman'ın Tefekkurname adlı eserine aldığı bir bölüm, bir tefekkür ve dua risalesi; Hizbu'l-Ekber-i Nuriye isimli eser
hizip: bir bütünden ayrılan parça, kısım
hulasa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hükmünde: değerinde, yerinde
ibadet-ı nafile: nafile ibadet: farz olmayıp yapılmasında büyük sevap bulunan ibadet
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
iman: inanç, itikat.
inbisat: ferahlama, yayılma, genişleme
inkişaf: manevî bir sırrın veya bir halin görülmesi, keşfolunması
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
inşirah: ferahlama, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, rahatlama
kanaat: inanma, görüş, fikir
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
misal: örnek
misal-i musaggar: küçültülmüş örnek, bir şeyin bütün özelliklerini taşıyan ondan daha küçük olan örneği.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren rehber, kılavuz
müşahede: İlâhî güzellikleri ve sırları görme, seyretme
müteaddit: çeşitli, bir çok.
mütefekkirane: tefekkür ederek, derin ve dikkatli düşünerek.
nam: ad.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
suret: nüsha, kopya
şahadet-ı tevhidiye: tevhide ilişkin şahitlik, Cenâb-ı Hakkın varlığına ve birliğine şahitlik etme, inanma
şevk: keyif, neşe, sevinç.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
vakıa: olay
ziya: ışık, aydınlık, nur

5

Bir suale cevap olarak yazdığım bir fıkrayı, size de faydası olur ihtimaliyle beyan ediyorum.

Evliya divanlarını ve ulemanın kitaplarını çok mütalâa eden bir kısım zatlar taraflarından soruldu:

"*Risaletü'n-Nur*'un verdiği zevk ve şevk ve iman ve ız'an onlardan çok kuvvetli olmasının sebebi nedir?"

Elcevap. Eski mubarek zatların ekserî divanları ve ulemanın bir kısım risaleleri imanın ve marifetin neticelerinden ve meyvelerinden ve feyizlerinden bahsederler. Onların zamanlarında imanın esasatına ve köklerine hücum yoktu ve erkân-ı iman sarsılmıyordu. Şimdi ise köklerine ve erkânına şiddetli ve cemaatli bir surette taarruz var. O divanlar ve risalelerin çoğu has mü'minlere ve fertlere hitap ederler, bu zamanın dehşetli taarruzunu defedemiyorlar.

Risaletü'n-Nur ise, *Kur'ân'ın bir manevî mu'cizesi olarak, imanın esasatını kurtarıyor. Ve mevcut imandan istifade cihetine değil, belki çok deliller ve parlak burhanlarla imanın ispatına ve tahkikine ve muhafazasına ve şübehattan kurtarmasına hizmet ettiğinden, herkese bu zamanda ekmek gibi, ilâç gibi lüzumu var olduğunu dikkat le bakanlar hükmediyorlar.*

O divanlar derler ki: "Velî ol, gör, makamata çık, bak, nurları, feyizleri al."

beyan: bildirme, açıklama, söyleme
burhan: delil, ispat, hüccet.
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağları bulunan insanlar toplulugu
cihet: yön
def: mâni olma, kovma, ortadan kaldırma
dehşetli: urkutucu, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
divan: eskiden yaşamış şairlerin şiirlerinin toplandıgı kitap
ekseri: çoğu kısmı
elcevap: cevap olarak.
erkân: rukünler, esaslar
erkân-ı iman: iman esasları.
esasat. esaslar, kökler, temeller
evliya: veliler, Allah dostları
faide: fayda, yarar
feyiz. Allah'ın kuluna bağışladıgı, bolluk, bereket, ihsan.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hücum: saldırma
hükmetme: karar vermek, inanca varmak
ihtimal: olabilirlik.
iman: inanç, itikat
ispat. delil göstererek iddıayı sağlamlaştırma
istifade: faydalanma, yararlanma
ız'an: basıret, anlayış, kavrayış, akıl, zeka
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
makamat: makamlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
marifet. bilme, derin bilgi
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
muhafaza: koruma
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mü'min: iman eden, inanan
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz
şevk. keyif, neşe, sevinç.
şübehat: şüpheler
taarruz: bir şeyin ve kimsenin üzerine şiddetle saldırma
taarruz: saldırma, sataşma, iliş me
tahkik. doğru olup olmadığını araştırmak, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zat: kişi, şahıs

Risaletü'n-Nur ise der: *"Her kim olursan ol, bak, gör. Yalnız gözünü aç, hakikati müşahede et, saadet-i ebediyenin anahtarı olan imanını kurtar."*

Hem, Risaletü'n-Nur *en evvel tercümanının nefsini iknaa çalışır, sonra başkalara bakar. Elbette nefs-i emmaresini tam ıkna eden ve vesvesesini tamamen izale eden bir ders, gayet kuvvetli ve halıstır ki, bu zamanda cemaat şekline girmiş dehşetli bir şahs-ı maneviî-i dalâlet karşısında tek başıyla galibâne mukabele eder.*

Hem, Risaletü'n-Nur *sair ulemanın eserleri gibi, yalnız aklın ayağı ve nazarıyla ders vermez ve evliya misillü yalnız kalbin keşf ve zevkiyle hareket etmiyor. Belki akıl ve kalbin ittihat ve imtizacı ve ruh ve sair letaifin teavünü ayağıyla hareket ederek evc-i âlâya uçar. Taarruz eden felsefenin değil ayağı, belki gözü yetişmediği yerlere çıkar, hakaik-ı imaniyeyi kör gözüne de gösterir.*

6

Azız, Tam Sıddık Kardeşlerim!

Benim bu dünyada medar-ı tesellim ve sürurum sizlersiniz. Eğer sizler olmasaydınız, bu dört sene azaba dayanamazdım. Sizin sebat ve metanetiniz bana da kuvvetli bir sabır ve tahammülü verdi.

Birden hatıra gelen dört nokta:

azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
azız: izzetli, muhterem, saygın
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
evc-i ala: en üst derece.
evliya: veliler, Allah dostları
evvel: önce
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
galibane: galip gelmiş gibi, galip sıfatıyla.
gayet: son derece
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası
halıs: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
ikna: bir fikri, düşünceyi akli delillerle kabul ettirme, inandırma
iman: inanç, itikat.
imtizaç: bileşik hale gelme, kaynaşma
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
izale: giderme, ortadan kaldırma
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme
letaif: manevî duygular
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık
misillü: gibi, benzeri
mukabele: karşılık verme, karşılama.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nazar: bakış, bakış açısı
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: İnsana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
nokta: konu ile ilgili bölüm
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sair: diğer, başka, öteki
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sürur: sevinç, mutluluk
şahs-ı manevi-i dalalet: kufur ve dalâleti manen temsil eden manevî şahıs.
taarruz: bir şeyin ve kimsenin üzerine şiddetle saldırma
tahammul: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce

Birincisi: Kardeşlerim, bu zelzele benim itikadımda "şakk-ı kamer" gibi bir mu'cize-i Kur'ân'dır; en mütemerridi dahi tasdike mecbur eder bir vaziyete girdi.

İkincisi: Eski zamandan beri hiçbir cemaat, Risale-i Nur'un şakirtleri kadar hak ve hakikat mesleğinde pek çok ış görmekle beraber, pek az zahmetle kurtulmamışlar. Bizim hizmetimizin ondan birini yapanlar, zahmetimizin on mislini çekmişler. Demek biz, daima "şükür ve elhamdülillâh" dedirten bir hâldeyiz.

Üçüncüsü: Ben gönderilen risalelerin mutalâa ettim. Bir kısım hakikatleri mükerrer gördüm. Makam münasebetiyle tekrar edilmiş. Benim arzu ve belki ihtiyarım olmadan niçin böyle olmuş, kuvve-i hafızama gelen nisyandan sıkıldım. Birden şiddetli bir ihtar ile, "On Dokuzuncu Sözün ahirine bak" denildi. Baktım, risalet-i Ahmediyenin (ASM) mu'cize-i Kur'âniyesinde tekraratının çok güzel hikmetleri, tam tefsiri olan *Risaletü'n-Nur*'da tamamıyla tezahür etmiş. O tekrarat, o hikmetler için tam yerinde ve münasip ve lâzım olmuş.

Hem Lütfi, hem Abdurrahman, hem Hafız Ali hükmünde Küçük Ali sizin namınıza da Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i Arabiyenin tefsir ve tercümesini istemiş. Benim şimdi onun ile meşgul olmaya ne vaktim var ve ne de hâlim müsaade eder. İnşaallah, ilerde *Risaletü'n-Nur*'un başka bir şakirdi o vazifeyi yapacak.

Hem Yirminci Mektup ile Otuz İkinci Söz bir derece o lem'ayı izah ederler. Hazret-i Ali (RA) iki defa

ahir: son
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, bir şeyin asli esası
hikmet: ilâhi gaye, gizli sebep, fayda
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
itikat: inanç, iman
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
lem'a: parıltı
lem'a-i Arabiye: Arapça yazılmış olan lem'a.
makam: yer, mevki
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
misil: kat, eş.
mu'cize-i Kur'an: Kur'ân'ın mu'cizesi
mu'cize-i Kur'aniye: Kur'ân'a ait mu'cize
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
münasebet: vesile, -dan dolayı
münasip: uygun
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu
mutalaa: bir şeyi etrafıca düşünme, tetkik etme
mütemerrit: temerrut eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
nam: ad, yerine.
nisyan: unutma, unutuş
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberliği.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şakirt: talebe, öğrenci.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in (asm) Cenab-ı Hakkın izniyle, bir parmak işareti ile ayı ikiye bölmesi sure tiyle gösterdiği büyük mu'cize
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tasdik: doğrulama, onaylama
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tekrarat: tekrarlar
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
vazife: görev
vaziyet: durum
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

(1) تُقادُ سِراجُ النُّورِ سِرًّا sırrıyla, perde altında gizli parlamasına işareti, bızı ihtiyata sevk ve emreder.

Bir meseleye gayet kısacık bir remız ile zekâvetinize, fehminize havale ediyorum.

Sual: Yerin korkudan titremesi ve hiddeti neden Rusa gelmiyor ve yalnız...

Cevap: Çünkü, nesholup tahrif olmuş bir dine karşı dinsizlik ile ihanet başka, ve hak ve ebedî bir dine karşı ihanet ise yeri titretiyor, kızdırıyor.

Mukaddeme-i haşriyenin makamatını istiyorsunuz. Şimdiki vaziyetim hiçbir vecihle musaade etmediği gibi, haşre dair yazılan hakıkatler, bürhanlar umuma nıspeten ihtıyaca tam kâfi olduğundan, çabuk yazmasına manen icbar edilmiyorum. Bir parça tehir edildi ve tacil edilmedi. Hem ben, burada kayıtlar altındayım.

(2) اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ وَالسُّرُورِ

۞ 7 ۞

(4) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ (3) وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(5) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Azız, Sebatkâr, Fedakâr, Sıddık Kardeşlerim!

Evvela: Gelecek bayramınızı tebrik ederim.

(6) وَالْفَجْرِ ۞ وَلَيَالٍ عَشْرٍ kasem-i Kur'ânî ile fevkalâde kıymetleri tahakkuk eden o mübarek gecelerde ve seherlerde mübarek kardeşlenmın mübarek duaları hem bana,

azız: izzetli, muhterem, saygın.
burhan: delil, ispat, huccet.
dair: alâkalı, ilgili.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
evvela: birinci olarak, her şeyden once, ilk olarak.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fehim: anlayış.
fevkalâde: olaganüstü.
gayet: son derece.
hak: doğruluk, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dırıltıp mahşere çıkarması.
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma.
hiddet: öfke, kızgınlık.
icbar: zorlama, zorla ve istegı dışında yaptırma.
ihanet: hainlik, kötülük etme.
ihtıyat: uzak görüşlü olma, gelecegı düşünerek tedbirli hareket etme.
kâfi: yeter, elverir.
kasem-i Kur'anî: Kur'ân'da geçen yeminler, yemin ayetleri.
kıymet: deger.
makamat: makamlar.
manen: mana bakımından, manaca.
mesele: konu.
mukaddeme-i haşriye: haşrin, yeniden dirilişin başlangıcı.
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu.
musaade: ızın, elverişlı, uygun olma durumu.
nesih: geçersız yapma, ortadan kaldırma, hukumsuz bırakma.
nıspeten: nıspede, kıyaslayarak.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
sebatkar: sebat eden, sozunde ve karannda duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
sevk: yoneltme, gonderme.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sır: gizli hakıkat, bir şeyın dıkkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
sual: soru.
tacil: acele ettırme, hızlandırma, çabuklaştırma.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme.
tahrif: değıştırme, bozma.
tehir: erteleme, sonraya bırakma.
umum: bütün, hepsi.
vaziyet: durum.
vecih: cihet, yön.
zekâvet: zeklık, çabuk anlama, kavrama kabılıyetı.

1. Sıracunnur [Nur Kandili] gizliden gizliye yandırılıp intişar eder [yayılır]. (*Celcelûtiye*)
2. Sabır kurtuluş ve sururun anahtarıdır. (Hadisten iktıbas. *Keşfü'l-Hafâ*, 2.21.)
3. Her turlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla.
4. Hıçbir şey yoktur ki, Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44.)
5. Allah'ın selamı ve berekatı uzennıze olsun.
6. Yemin olsun fecre. ▪ Ve on geceye. (Fecr Suresi, 1-2.)

hem ehl-i imana çok bereketli ve nurlu olmasını rahmet-i Rahman'dan niyaz ederim.

Sanıyen: Size bir küçük sehvin büyük bir nükte-i gaybiyesiyle, karşı sahifedeki haşiyeyi, mevkilerinde yazmak için gönderdim.

Salisen: Hulûsî'nin bir ailesi var diye hissediyorum. Merak etmesin; *Risale-i Nur*'un şakirtlerine inayet ve rahmet nezaret ve himayet ederler. Dünyanın meşakkatleri madem sevap verir, geçerler; o musibetlere karşı sabır içinde şükürle, metanetle mukabele edilmek gerektir. Hem o, hem sizler bütün dualarımda ve kazançlarımda benimle berabersiniz.

Rabıan: *Risaletü'n-Nur*, kendi kendine Kur'ân'ın himayeti ve hıfz-ı Rabbanî altında intişar ediyor. İmam-ı Ali (RA) iki defa "sirren, sirren" demesi işaret eder ki, perde altında daha ziyade feyiz ve nur verir. Sizin gibi kardeşlerim, zamanın sarsıntılı hâdisatına karşı –şimdiye kadar gibi– yine tam mukavemet eder ümidindeyim.[1]

مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ düsturumuz olmalı.

8

Aziz Kardeşlerim!

Bilmukabele, bayramınızı tebrik ederim.

Sıhhatimi soruyorsunuz. Buranın çok şiddetli kışı ve odamın çok soğuğu ve üç hazın gurbetin tesiri ve üç

1- Kadere iman eden kederden emin olur.

azız: izzetli, muhterem, saygın.
bilmukabele: karşılıklı, karşılık olarak.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
düstur: kaide, esas, prensip.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
ğaile: uğraştırıcı ve sıkıntılı iş.
gurbet: yabancı yere gidip kalma, doğup büyümüşlerin yerler dışında kalma.
hadisat: hâdiseler, olaylar.
haşiye: dipnot.
hazin: hüzünlü, acıklı.
hıfz-ı Rabbanî: Allah'ın koruması.
himayet: koruma, esirgeme.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
madem: den dolayı, böyle ise.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
mevki: yer, makam.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
musibet: felâket, bela.
nezaret: gözetme, bakma.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
nükte-i gaybiye: gaybî olan, her kesin anlayamayacağı ince işaret.
rabıan: dördüncü olarak.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
Rahmet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın rahmeti, yaratılmışlara sonsuz şefkat ve merhametle muamele eden Allah'ın rahmeti.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sahife: sayfa.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
sehiv: hata, yanlış.
sıhhat: sağlık, esenlik.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

asabî hastalığın sıkıntısı ve bütün bütün yalnızlık ile kabil-i tahammul olmayacak çok zahmetlere maruz olduğum hâlde, Hâlık'ıma hadsiz şükür edenm ki, her derdin en kudsî dermanı olan imanı ve iman-ı bilkaderden kazaya nza ilâcını imdadıma gönderdi, tam sabır içinde şükrettirdi.

49

Aziz ve Siddik ve Halis Kardeşlerim!

Rabb-i Rahîm'ime hadsiz şükür olsun ki, sizin gibileri *Risaletü'n-Nur*'a sahıp ve naşir ve muhafız halk etmış; benim gibi âciz bir bîçarenin zaif omzundaki ağır yükü çok hafifleştırmiş.

Kardeşlerim, bu defa üç mektubunuzda birden üç Hulûsî, üç Sabri, üç Hakkı gibi kıymettar dokuz kardeşi gördum. Hapiste, Abdurrahman'ın peden yennde benim elbiselerimi yamalayan Hakkı'nın, ciddî ve hakikatli uhuvvetini ve talebelığını tahmınımden daha ılen terakkı ettığini bildim, çok mesrur oldum.

Sabri Kardeş!

Benı saran ve bağlayan ağır kayıtlara ehemmiyet vermiyorsun. Hâlbuki buradakı evhamlı ehl-ı dunya benım ile pek fazla meşgul ve alâkadardırlar. Hatta, hatta, hatta... Her ne ise...

Hem benım hakkımda, bın derece haddimden zıyade hüsnüzan ile kıymet ve makam vermek, yalnız Risale-i Nur namına ve onun hızmetı ve Kur'ân elmaslannın

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
alakadar: ilgili, ilişki
asabî: sinirli, öfkeli
aziz: izzetli, muhterem, sayılan
bîçare: çaresiz, zavallı
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dellal: ilan eden, bir haben duyurmak ıçın yuksek sesle bağırarak dolaşan kımse
derman: ilaç, çare.
ehemmiyet: onem, deger, kıymet
ehl-i dünya: dunyaya bagli dunya adamı, ahireti dusunmeyen
elmas: çok kıymetli bir mucevher
evham: vehimler, zanlar, kurunturlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
halk: yaratma, yoktan var etme
husnüzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacagını dusunmek.
İman: inanç, ıtıkat.
İman-ı bilkader: kadere inanmak.
İmdat: yardım
kabil-i tahammul: katlanılabilir, dayanılabilir, tahammul edilebilir
kaza: olacagı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylenn zamanı gelince yaratması
kıymet: deger
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: mukaddes, yuce
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış, semavî kıtapların sonuncusu
makam: yer, mevkı
maruz: bir şeyın etkısı ve tesırı altında bulunma
mesrur: sevinçli, memnun
muhafız: herhangi bir şeyi korumakla vazıfeli olan kışı
nam: ad.
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dagıtan
peder: baba
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahıbı olan Cenab-ı Hak
rıza: razı olma, hoşnutluk
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlennın adı
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlennın adı
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gucu
sıddık: çok dogru, dürust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
şukur: Allah'ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle, gerekse hâl ıle Allah'ı hamd etme.
talebe: öğrenci.
terakkı: yukselme, ilerleme
uhuvvet: kardeşlık, dın kardeşlıgı
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat.
zaif: zayıf
zıyade: fazla, fazlasıyla

dellâllığı hesabına kabul olabilir. Yoksa hiç ender hiç olan şahsım itibarıyla kabule hakkım yok. Parlak ve çalışkan kalemiyle hem Risaletü'n-Nur'un, hem bizim hatıralarımızda çok ehemmiyetli mevki tutan ve yerleşen Hafız Tevfik'in yazdığı *Ayetü'l Kübra* risalesini münasip gördüğünüz zamanda gönderirsiniz. Dokuz sene yazılarıyla mesrurâne ünsiyet eden gözlerim, hasretle o yazıları görmek istiyor.

Kıymettar Hulûsî ve Hakkı Gibi Kardeşlerim!

Hakkı'nın dediği gibi, Sabri'nin mektupları aynen onların yerine kabul olmuş, o cihette Hulûsî ile muhabere kesilmemiş, devam ediyor. Hadsiz şükür ve hamdüsena olsun ki, *Risaletü'n-Nur* gittikçe parlak, harikane fütuhat-ı imaniye yapar. Kendi kendine, inşaallah, her görenin kalbinde yerleşir, muannitleri susturur. Bir hıfz-ı gaybî altında düşmanları şaşırtmış, kör gözleri onu görmüyor. İzini bulamadığı hâlde, parlak faaliyetini müşahede ediyorlar. Bu vakit pek ziyade ihtiyat lâzım.

10

Aziz, Sıddık, Kıymettar Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Metin, Ciddî, Çalışkan Arkadaşlarım!

Yeni bir medar-ı keramet ve inayet ve sürur olan mektubunuzu aldım. Ve *Risaletü'n-Nur*'a ait bir ikram ve inayet-i İlâhiyeyi gösterdi. Şöyle ki:

Ayetü l-Kübra: en büyük delil, âyet anlamında. Risale-i Nur da 7. Şua adlı eser
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yön
dellal: ilan eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse.
ehemmiyetli: önemli
fütuhat-ı imaniye: imanî hizmetlerde bulunarak kalpleri fethetmek.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hamdüsena: şükür ve övgü
harikane: olağanüstü bir şekilde.
hasret: özlem
hıfz-ı gaybi: gizli koruma
hiç ender hiç: hiç bir şey, bir hiç kadar
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
ikram: bağış, ihsan
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i ilahiye: Allah'ın yardımı
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kıymettar: kıymetli, değerli
medar-ı keramet: keramet sebebi, kaynağı
mesrurâne: sevinçli bir şekilde, sevinerek, memnun olarak.
metin: sağlam ve dayanıklı.
mevki: yer, makam.
muannit: inatçı, ayak direyen
muhabere: haberleşme
münasip: uygun
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
sürur: sevinç, mutluluk
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Bundan dört beş gün evvel, şiddetli bir taharri ile menzilim teftiş edildi. Her tarafa baktıkları hâlde hıfz-ı İlâhî ile bizi mahzun edecek bir şey bulamadılar. Yalnız *İktısat, Hastalar, İstıaze* gibi altı yedi risaleyi zararsız buldular. Sonra da Hüsrev'in ezan meselesi gibi müsadere kaidelerine tam muhalif olarak noksansız iade ettiler. Ben o hâdiseden size endişe edip –dağdan dönerken– Abdülmecid, Sabri, Hüsrev, Hafız Ali ile beraber konuşmak, "Acaba size de bir taarruz var mı?" diye sormak istedim. Ve lisanla bağırdım, geldim. Birden Emin kapıyı açtı, dördünüzün mübarek mektuplarınızı verdi. Her ikimiz bu ikram ve taharrideki keramet-ı hıfzıyeyi ve Hüsrev'in hılâf-ı me'mul öyle bir istida, öyle bir netice vermesindeki inayet-i Rabbanıyeye aynı zamanda muvafık gorduk, ve "*Risaletü'n-Nur* her vakıt inayete mazhardır" diye, şükrettik.

Aziz Kardeşlerim! *Fihrist* bakıyesinin telifi size havale edilmişti, taksimü'l-a'mal tarzında yapsanız iyi olur.

Maşaallah, bârekâllah, kalemlerınızın mukemmel çalışmalan devam etmekle beraber tezayüt etmeleri ve hususan Sav'da birden çoğalması...

Hacı Hafız'a ve koyune bın bârekâllah, bızı fevkalâde mesrur etti. Ve Hüsrev'in tevafuklu yazılan, hususan yaldızlı *Mucızat-ı Ahmedıye* (ASM) nushası ve Buyuk ve Kuçuk Ali'lerin risaleleri buralarda tatlı, hem çok futuhatı var. İnşaallah, o mubarek kalemlenn daha çok futuhatı olacak ve göreceğiz.

aziz: ızzetli, muhterem, saygın.
bakıye: artıp kalan
barekallah: Allah mubarek etsın, hayırlı ve bereketli olsun.
endişe: kaygı
evvel: once
fevkalâde: olaganustu
Fihrist: tum risalelerin kısa ozetlen olan bir eser
fütuhat: zaferler, fetihler, galibıyetler
hâdise: olay.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hıfz-ı İlâhî: Allah ın koruması
hılâf-ı me'mul: Umulanın tersine, beklenenin aksine
hususan: bılhassa, ozellikle
iade: gen verme.
ikram: bagış, ihsan
inayet: yardım, ihsan, lutuf
inayet-i Rabbanıye: her şeyin terbıye ve ıdare eden Cenab-ı Hakkın yardımı
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bir dua
istida: yardım dileme, isteme, rica ile talep etme
kaide: kural, esas, dustur
keramet-ı hıfziye: hıfzi keramet, muhafaza, korunma ile ılgılı keramet
lisan: dıl
mahzun: huzunlu, kederli, uzuntulu.
maşaallah: Allah ın istedıgı gibi, Allah ın istedığı olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ıbare
mazhar: bır şeyin çıktıgı gorunduğu yer, nail olma, şereflenme
menzil: ev, oda, yer
mesele: konu.
mesrur: sevınçlı, memnun
Mu'cızat-ı Ahmedıye: Peygamber Efendimızin (asm) gosterdigi mu'cizelennin anlatıldıgı On Dokuzuncu Mektup risalesi.
muhalif: muhalefet eden, bır fıl ve duşunceye karşı zır duşuncede bulunan
muvafık: uygun, munasıp
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
müsadere: toplatma, elden alma
nüsha: bırbırınin aynı olan suretlenn her bırı
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi nın eserlennin adı
şükür: Allah ın nımetlenne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
taarruz: saldırma, sataşma, ılışme
taharri: arama, araştırma
taksım-ı a'mal: ış bolumu, ışlenin paylaşılması.
tarz: bıçım, şekıl.
teftiş: kontrol etme
telif: kıtap yazma, eser ortaya koyma
tevafuk: uyguntuk, belıl sıra, dıçu ve munasebetler ıçensınde bırbırıne denk gelme
tezayüt: artma, çoğalma, zıyadeleşme
yaldız: sus

11

Aziz, Kıymettar, Sadık ve Sebatkâr Kardeşlerim!

Fihrıste'yi taksimü'l-a'mal tarzında mutesanıt heyetinizin şahs-ı manevîsine tevdiiniz çok güzeldir. Tam ve daimî bir üstad buldunuz. O manevî üstad, bu âciz kardeşinizden çok yüksektir; daha bana ihtiyaç bırakmıyor.

Sabri Kardeş, senin rüyan mübarektir ve manıdardır. İnşaallah, zaman onu tabir edecek.

Kardeşlerim, sizin hatırınız ve askerliğiniz endişesi için hâdisat-ı zamana baktım; kalbime böyle geldi:

Menfi esasata bina edilen ve Karun gibi (1) إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍ deyip, ihsan-ı Rabbanî olduğunu bilmeyip şükretmeyen ve maddiyyun fıkrıyle şirke düşen ve seyyıatı hasenatına galip gelen şu medeniyet-i Avrupaiye öyle bir semavî tokat yedi ki, yüzer senelik terakkisinin mahsulünü yaktı, tahrip edip yangına verdi.

Avrupa zalim hükûmetleri zulumleriyle, Sevr Muahedesiyle âlem-i İslâm'a ve merkez-i hilâfete ettikleri ihanete mukabil öyle bir mağlûbiyet tokadını yediler ki, dünyada dahi bir cehenneme girip çıkamıyorlar, azapta çırpınıyorlar.

Evet, bu mağlûbiyet, aynen zelzele gibi, ihanetin cezasıdır. Burada çok zatlar kat'iyen hükmediyorlar ki, *Risaletü'n-Nur*'un iki merkez-i intişan olan Isparta ve Kastamonu vilâyetlen sair yerlere nispeten afat-ı semaviyeden

1- Bu servet bilgim sayesinde bana verilmiştir. (Kasas Suresi, 78.)

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
afat-ı semaviye: semavî afetler, semavî musibetler
alem-i İslam: İslam alemi, İslâm dünyası
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bina: yapma, kurma
daimî: sürekli, devamlı
endişe: kaygı
esasat: esaslar, kökler, temeller
fihrıste: bir kitapta bulunan şeylen sırayla gösteren liste, katalog.
hâdısat-ı zamani: içinde yaşanılan zamanda meydana gelen olaylar
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
heyet: kurul, komite
hukmetme: karar vermek, manca varmak
ihanet: hainlik, kötülük etme
İhsan-ı Rabbani: Cenab ı Hakkın yarattıklarına vermiş olduğu bütün nimetler, hediyeler, ikramlar, ücretler
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak, kesinlikle
kıymettar: kıymetli, değerli
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
mağlubiyet: yenilgi, yenilme
mahsul: ürün
manevi: manaya ait, maddî olmayan
manidar: nüktelı, ince manalı
medeniyet-i Avrupaiye: Avrupaya ait medeniyet, Avrupa medeniyeti
menfi: olumsuz, müspet olmayan
merkez-i hilafet: halifeliğin merkezi, halifelik makamının bulunduğu yer
merkez-i intişar: yayma, yayıncılık merkezi
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma, antlaşma
mukabil: karşılık
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
mutesanıt: tesanüt eden, birbirine dayanıp kuvvet alan
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sair: diğer, başka, öteki
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
semavi: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, İlâhî
seyyıat: seyyıeler, fenalıklar, kötülükler
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
tabir: yorum, yorumlama
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
taksım-ı a'mal: iş bölümü, işlerin paylaşılması.
tarz: biçim, şekil, suret
terakki: yükselme, ilerleme
tevdi: emanet etme.
üstad: öğretici, öğretmen
vilayet: il
zalım: zülmeden, acımasız ve haksız davranan
zat: kişi, şahıs
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zulum: haksızlık, eziyet, işkence

mahfuz kaldıklarının sebebi, *Risaletu'n-Nur*'un verdiği iman-ı tahkikî ve kuvvet-i itikadiyedir. Çünkü, böyle afatlar, zaaf-ı imandan neş'et eden hataların neticesidir. Hadisçe, *sadaka belâyı defettiği gibi,* [1] o kuvve-i imaniye dahi o afata karşı derecesiyle mukabele ediyor.

12

Azız ve Sıddık ve Sadık ve Fedakâr ve Vefadar Kardeşlerim!

Sızın bu defakı manevî ve nurlu hediyeniz, benım nazanmda Cennetü'l-Firdevsten bir testi Âb-ı Kevser hediyesi, âlem-ı bekadan bıze gelmış gıbi, ruhum ınşırah ıle doldu, bütün duygulanm sürurla şükrettıler Size uzun bir mektup yazmak arzu edıyorum, fakat zaman ve hâlım müsaade ve muvafakat etmedığınden, kısa kesmeye mecbur oldum. Yalnız o hedıyelenn hususî sahıplenne *maşaallah, bârekâllah, veffakakümullah, es'adekümullah* derım.

Bilhassa Yırmi Yedinci Mektubun medresesinde mütehassırâne müştak bulunduğum kardeşlerımle mazıye gıdıp tekrar görüştüm ve mükerreren ayn ayrı görüşüyorum.

Otuz birinci ayetin birinci mukaddemesi olan [2] وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى cümlesi bin beş yüz kusur olan makam-ı cıfrîsıyle, ehl-ı dalâlet tarafından aşılanan manevî

Ab-ı Kevser: Cennetteki sulardan bırı Kevser suyu
afat: afetler, buyuk belâ ve musıbetler.
âlem-ı beka: sonsuzluk âlemi ahıret.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
azîz: ızzetlı muhterem, saygın
bârekallah: Allah mubarek etsın, hayırlı ve bereketlı olsun.
beliâ: musıbet, sıkıntı
bilhassa: ozellıkle
Cennetü'l-Firdevs: Firdevs Cennetı, alttıncı Cennet tabakası
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
es'adekümullah: Allah sıze saadet ve mutluluk versın
fedakâr: kendını veya şahsı menfaatlennı hıçe sayan, feda eden
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) aıt soz, emır, fıl veya Hz. Peygamber'nn onayladıgı başkasına aıt söz, ış veya davranış
hususî: ozel
ıman-ı tahkikî: tahkıkî ıman, ımana dair bütün meseleleri ınceleyıp delıl ve burhan ıle ınanma
ınşırah: ferahlama, göğsun açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, rahatlama
kuvve-i imaniye: ıman kuvvetı
kuvvet-i itikadiye: ıman gücü, kuvvetı
mahfuz: hıfz olunmuş, korunmuş.
makam-ı cifrî: cıfre aıt makam, cıfrı hesabına gore ulaşılan netıce, sayı değen
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
maşaallah: Allah ın ıstedıği gıbi, Allah ın ıstedıgı olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bır ıbare
mazi: gecmış zaman
medrese: ders okutulan yer
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukaddeme: başlangıç, grış.
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
mükerreren: mukerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
müsaade: ızın, elvenşlı, uygun olma durumu
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren
mütehassıranen: ozleyerek, hasret çekerek.

1. Muhammed Adfiş el-Magribî, *Camıu ş-Şemî* 1 464, hadis no 1741
2. Eger hastalanırsanız. (Nisa Suresi 43.)

nazar: bakış, duşunce, fikir
neş et: meydana gelme, olusma, çıkma
nurlu: ışıklı, parıltılı.
Risaletü n-Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sadaka: Allah rızası ıçın ıhtıyaç sahıbı fakırlere yapılan yardım
sadık: dogru, gerçek, sozunde, vaadınde, ışınde doğru olan
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sürur: sevinç, mutluluk.
şükür: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle, gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
vefadar: sozunde ve dostlugunda devamlı olan, vefalı dost.
veffakakümullah: Allah mu vaffak etsın, başarılı kılsın
zaaf-ı ıman: ıman zayıflıgı

hastalıklarını kısm-ı azamı, *Risaletü'n-Nur*'un Kur'ânî ilâçlarıyla izale edilebilir diye işaret etmekle beraber, maatteessüf iki yüz sene kadar dünyanın ömrü bâkî kalmışsa, bir fırka-i dâlle dahi devam edeceğine ima ediyor [1] فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا cümlesi, mana-ı işarîsinde, ikinci emarenin birinci noktasında *sin* harfi *sad* harfinin altında gizlenmesi ve sad görünmesinin iki sebebi var.

Birisi: Said, tam toprak gibi mahviyet ve terk-i enaniyet ve tevazu-i mutlakta bulunmak şarttır; tâ ki *Risaletü'n-Nur*'u bulandırmasın, tesirini kırmasın.

İkincisi: Şimdiki bataklığa ve manevî tauna sukutun sebebi ise, terakkî fikrinden neş'et ettiği cihetle, onların hatalarını gösterip, suud ve terakki Müslüman için ancak İslâmiyette ve imanlı olmakta olduğuna işaret etmektir.

13

Kardeşlerim!

Bugünlerde biri *Risaletu'n-Nur* Talebelerine, diğeri bana ait iki mesele ihtar edildi. Ehemmiyetine binaen yazıyorum.

Birinci Mesele: Birinci Şuada, iki üç ayetin işaratında *Risaletü'n-Nur*'un sadık talebeleri imanla kabre gireceklerine ve ehl-i Cennet olacaklarına dair kudsî bir müjde ve kuvvetli bir beşaret bulunduğu gösterilmiştir. Fakat bu pek büyük meseleye ve çok kıymettar işarete tam kuvvet

1- Toprakla teyemmum edin. (Nisâ Suresi, 43.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beşaret: müjde
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i Cennet: Cennet ehli, Cennetlikler, Cennette bulunanlar veya oraya girmeye hak kazananlar
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
emare: alâmet, belirti, nişan
fırka-i dâlle: sapık fırka, hak yoldan ayrılmış topluluk, cemaat.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
iman: inanç, itikat
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kısm-ı azam: büyük kısım, eksenyet, çoğunluk.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ânî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesele: önemli konu
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
suud: yükselme, yükselme
sükût: düşme, düşüş, aşağı inme
talebe: öğrenci
taun: veba
terakkî: yükselme, ilerleme.
terk-i enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme
tevazu-i mutlak: tam bir alçak gönüllülük.

verecek bir delil ister diye beklerdim, çoktan beri muntazırdım. Lillâhilhamd, iki emare birden kalbime geldi.

Birinci Emare: Iman-ı tahkikî, ilmelyakinden hakkalyakine yakınlaştıkça, daha selp edilmeyeceğine ehl-i keşif ve tahkik hükmetmişler ve demişler ki: "Sekerat vaktinde, şeytan, vesvesesiyle ancak akla şüpheler verip tereddude düşürebilir." Bu nevi iman-ı tahkikî ise yalnız akılda durmuyor. Belki hem kalbe, hem ruha, hem sırra, hem öyle letaife sırayet ediyor, kokleşiyor ki, şeytanın eli o yerlere yetişemiyor. Öylelerin imanı zevalden mahfuz kalıyor.

Bu iman-ı tahkikînin vusulüne vesile olan bir yolu, velâyet-i kâmile ile keşif ve şuhut ile hakikate yetişmektir. Bu yol ehass-ı havassa mahsustur, iman-ı şuhudîdir. İkinci yol, iman-ı bılgayb cihetinde sırr-ı vahyın feyziyle, bürhanî ve Kur'ânî bir tarzda akıl ve kalbin imtizacıyla hakkalyakın derecesinde bir kuvvetle zaruret ve bedahet derecesine gelen bir ilmelyakin ile hakaik-ı imaniyeyi tasdik etmektir. Bu ikinci yol *Risaletu'n-Nur*'un esası, mayası, temeli, ruhu, hakikati olduğunu has talebeleri görüyorlar. Başkalar dahi insafla baksa, *Risaletu'n-Nur* hakaik-ı imaniyeye muhalif olan yolları gayr-i mümkün ve muhal ve mümteni derecesinde gösterdiğini görecekler.

İkinci Emare: *Risaletü'n-Nur*'un sadık şakirtleri, hüsn-i akıbetlerine ve iman-ı kâmil kazanmalarına o derece kesretli ve makbul ve samimî dualar oluyor ki, o duaların içinde hiçbir kabul olmamasına akıl imkân veremiyor.

bedahet: açıklık, aşıkar, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bürhanî: burhana, delil ve ispata dayanarak.
cihet: yön.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini, ilen gelenlerin en başındaki.
ehl-i keşif: bazı sırları bilinmeyen hakikatleri Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler.
emare: alamet, belirti, nişan.
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
gayr-i mümkün: mümkün olmayan, imkânsız.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
hakkalyakin: imanî meselelerin hakikatini tam olarak anlama.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
hüsn-i akıbet: iyi netice, hayırlı son.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: manevî itikat.
iman-ı bılgayb: gayba görünmeyenlere inanmak.
iman-ı kâmil: mükemmel iman.
iman-ı şuhudî: gözle görürcesine inanmak.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelerin incelenip delil ve burhan ile inanma.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
imtizaç: bileşik hale gelme, kaynaşma.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme.
Kur'ânî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait.
letaif: manevî duygular.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki!
mahfuz: hifz olunmuş, korunmuş.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan.
muntazır: bekleyen, gözeten.
mümteni: imkânsız, olamaz.
nevi: çeşit, tür.
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
samimî: içten, candan, gönülden.
sekerat: ölmek üzere olan bir canlının kendinden geçmesi.
selp: ortadan kaldırma, iptal etme, olumsuzlaştırma.
sır: kalbe konulan bir lâtife.
sırr-ı vahiy: İlâhî vahyin sırrı, hakikati.
sırayet: yayılma, dağılma.
şakirt: talebe, öğrenci.
şuhut: gözle görme, müşahede.
tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak, inandığı şeylerin aslını, esasını bilerek inanma.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
velayet-i kamile: kâmil velâyet, olgunluğa ermiş velâyet.
vesile: aracı, vasıta.
vesvese: şüphe kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
vusul: kavuşma, ulaşma, erişme.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
zeval: zail olma, sona erme, yok olma.

Ezcümle, *Risaletü'n-Nur*'un bir hadimi ve bir tek şakirdi, yirmi dört saatte, *Risaletü'n-Nur* talebelerinin hüsn-ı akıbetlerine ve saadet-i ebediyeye mazhar olmalarına yüz defa *Risaletü'n-Nur* talebelerine ettiği duaları içinde hiç olmazsa yirmi otuz defa selâmet-i imanlarına ve hususî husn-ı akıbetlerine ve imanla kabre girmelerine aynı duayı en ziyade kabule medar olan şerait içinde ediyor.

Hem *Risaletü'n-Nur*'un talebeleri bu zamanda, her cihetten ziyade hücuma maruz olan iman hususunda birbirine selâmet-i iman hakkındaki samimî, masum lisanlarıyla dualarının yekûnu öyle bir kuvvettedir ki, rahmet ve hikmet onun reddine müsaade etmezler. Faraza, mecmuu itibarıyla reddedilse, tek bir tane onların içinde kabul olunsa, yine her biri selâmet-i iman ile kabre gireceğine kâfi geliyor. Çünkü her bir dua umuma bakar.

İkinci Mesele: Yirmi sene evvel tabedilen *Sunuhat* risalesinde hakikatli bir rüyada âlem-i İslâmın mukadderatını meşveret eden ruhanî bir meclis tarafından bu asrın hesabına Eski Said'den sordukları suale karşı verdiği cevabın bir parçası şimdilik tezahur etmiştir.

O zaman, o manevî meclis demiş ki. "Bu Alman mağlûbiyetiyle neticelenen bu harpte Osmanlı Devletinin mağlûbiyetinin hikmeti nedir?"

Cevaben Eski Said demiş ki: Eğer galip olsaydık, medeniyet hatırı için çok mukaddesatı feda edecektik, nasıl ki yedi sene sonra edildi. Ve medeniyet namıyla

âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
asır: yüzyıl
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvel: önce
ezcümle: bu cümleden olarak.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
feda: uğruna verme
hadim: hademe, hizmetçi
hakikat: gerçek, esas.
harp: savaş
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hususî: özel
hücum: saldırma
husn-ı akıbet: iyi netice, hayırlı son.
iman: inanç, itikat.
kâfi: yeter, elverir
lisan: dil
mağlubiyet: yenilgi, yenilme
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mazhar: nail olma, şereflenme, İlâhî tecellilerin göründüğü yer olma
meclis: topluluk, heyet.
mecmu: toplam, tüm
medar: sebep, vesile
medeniyet:
mesele: önemli konu.
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilerde meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı
müsaade: izin
nam: ad
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhanî: cisim olmayıp gözle görülmeyen cin ve melaike gibi bir mahlûk, ruha ait, ruhtan meydana gelmiş melek.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
samimî: içten, candan, gönülden
selamet-i iman: imanın kurtarılması
sual: soru
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
tab: basma, baskı
talebe: öğrenci
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
umum: bütün, herkes
yekûn: toplam
ziyade: çok, fazla.

âlem-i İslâm, hususan Haremeyn-i Şerifeyn gibi mevaki-i mübarekeye Anadolu'da tatbik edilen rejim kolaylıkla, cebren teşmil ve tatbik edilecekti. İnayet-i İlâhiye ile onların muhafazası için kader mağlûbiyetimize fetva verdi.

Aynen bu cevaptan yirmi sene sonra, yine gecede, "Bîtaraf kalıp, giden mülkünü geri almakla beraber, Mısır ve Hind'i de kurtararak, bizimle ittihada getirmek, siyaset-i âlemce en büyük muzafferiyet kazanmak varken, şüpheli, dağdağalı, faidesiz bir duşmana (İngiliz) taraftarlık göstermekle muzaaf bir surette ve zararlı bir yolu tercih etmek, boyle zeki, belkı dâhî insanların nazarında saklı kalmasının hikmeti nedir?" diye sual benden oldu.

Gelen cevap, manevî canipten geldi. Bana denildi kı: "Sen, yirmı sene evvel manevî suale verdığın cevap, senin bu sualine aynı cevaptır. Yanı, eğer galıp tarafı iltizam edilseydi, yine mımsız medenıyet namına galıbâne mümanaat görmeyecek bir tarzda bu rejimi, âlem-i İslâma mevakı-i mubarekeye teşmıl ve tatbık edılecekti. Uç yüz elli milyon İslâmın selâmeti için bu zahir yanlışı görmediler, kör gibi hareket ettiler.

14

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

Azız, Sıddık, Mubarek Kardeşlerim!

Sızlerin bu bayram manevî hediyeniz bayramımı öyle bır tebrık ettı kı, bınler kederım olsaydı sılerdı. Bın

1 Allah ın adıyla

2 Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi 44)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bıtaraf: tarafsız.
canıp: yan, yon, cihet, taraf
cebren: cebirle, zorla, kuvvet kullanarak, mecbun
dağdağa: gurultu, beyhude telâş ve ıztırap
evvel: once
fetva: bır mesele hakkında ehil olan kımse tarafından verilen dınî hukum
galıbane: galıp gelmiş gibi, galıp sıfatıyla
Haremeyn-i Şerifeyn: ıkı mukaddes şehir: Mekke-i Mukerreme ve Medine-i Münevvere.
hıkmet: gızlı sebep, gaye
hususan: bılhassa, ozellıkle
ılızam: bırının tarafını tutma, tarafgırlık.
İnayet-i İlâhiye: Allah ın yardımı
ıttıhat: bırleşme, bırlık oluşturma
kader: Ilahı hukum, Cenab-ı Hakkın takdır ve tayın etmesi
keder: kaygı, acı, huzun
mağlûbiyet: yenılgı, yenılme.
manevî: manaya aıt, maddi olmayan
mevkı-i mubareke: mubarek mevkı, yer, makam
mımsız medeniyet: denıyet manasına gelen kotu medenıyet.
muhafaza: koruma
muzaaf: kat kat, ıkı mıslı.
muzafferiyet: muzafferlik, duşmana ustun gelme galıbıyet
mübarek: feylzlı, bereketlı, kutlu
mumanaat: mânı olma, engelleme
nam: ad
nazar: bakış, dıkkat.
rejım: ıdarede tutulan yol, yonetme tarzı, duzenleme bıçımı
selamet: salımlık, emınlik, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sıyaset-i âlem: dunya sıyasetı
sual: soru.
sureti: bıçım, şekıl, tarz.
taraftar: tarafı bır tarafı destekleyen
tarz: bıçım, şekıl.
tatbık: uydurma, uygulama.
teşmıl: genelleştırme, şumullendırme
zahir: açık, aşıkâr

bârekâllah. Böyle bir zamanda, böyle ihlâslı sadâkat, livechillâh uhuvvet ve fîsebîlillâh muavenet, ancak âlihimmet sıddıkînlerde bulunur. Hâlık-ı Zülcelâl'e hadsız hamd ve şükür olsun ki, sizin gibileri, Kur'ân-ı Hakîm'e hadim ve *Risale-i Nur*'a şakirt eylemiş.

Hüsrev Kardeş!

Senin, umum kardeşlerin namına bayram tebrikı hesabına, başta Kur'ân'ın baştaki çok şirin ve güzel cüzleri olarak Mektubat'ın kısm-ı azamını hediye etmekliğinız, bin tebrik hükmünde oldu. Bin bârekâllah.

Küçük Ali Kardeşim!

Senin, büyük manevî hediyen beni cidden şaşırttı, çok mütehayyir etti. O mükemmel yazılar, Büyük Ali'nin, yoksa Küçük Ali'nin mi, bilemedim. Benim için yeniden dünyaya bir Abdurrahman, bır Lütfı gelmiş gibi. Buyuk Hafız Alı'nin sisteminde bir kahraman yardımcı ve iki mübarek ve halıs ve kıymettar Mustafa'ların elınde bir elmas kılıç buranın fethinde benim gibi bir âcizin muavenetine koşuyor gördüm. Maşaallah, büyük Hafız Alı'nın nuranî ve büyük fabrikası Kuleönü'nü de içine almış gibı; aynı kalem, aynı tarz, aynı iktidar göstermişsin. *Risale-i Nur*'un tam kametine yakışacak nakışlar, murassa elbise gıydırmışsınız.

acız: zayıf, güçsüz
alihimmet: himmetı yuksek, gayretı çok olan
bârekâllah: Allah mubarek etsın, hayırlı ve bereketlı olsun
cidden: cıddı olarak, gerçek olarak.
cuz: kısım, parça
elmas: çok degerlı
fisebilillah: Allah yolunda karşılık beklemeksızın.
hadim: hademe, hızmetçı
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz buyukluk sahıbı yaratıcı Allah
halis: samımı, her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme
hükmünde: degerınde, yerınde
ihlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemek sızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
iktidar: güç yetme, bır ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
kamet: boy, endam
kısm-ı azam: büyuk kısım, eksenyet, çogunluk
kıymettar: kıymetlı, degerlı
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış, semavı kıtapların sonuncusu
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
livechillah: Allah ıçın, Allah namına, Allah aşkına
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
maşaallah: Allah ın ıstedıgı gıbı, Allah ın ıstedıgı olur, anlamında hayret ve memnunluk ıfade eden bır ıbare.
muavenet: yardım
murassa: kıymetlı taşlarla, mücevherlerle sırmalarla suslenmıs, cevherle bezenmıs, mucevherlı
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
mütehayyir: hayrete duşen, şaşıran
nakış: ışleme, süsleme
nam: ad, yenne
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
sadakat: bagılılık, dogruluk.
sıddıkin: sıddıklar, dogru sozlu olanlar, samımıyetle ıman etmıs olan ve bunun geregıne tam olarak uyanlar
şakirt: talebe, ogrencı
şükür: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
tarz: bıçım, şekıl
uhuvvet: kardeşlık, dın kardeşlıgı
umum: butün

15

Aziz ve Siddik Kardeşlerim!

Bayramınızı tebrik ve hizmetinizi takdir ve muvaffakıyetinize dua ederek Hâlık-ı Rahîm'e hadsiz şükür ederim ki, sizler gibi sebatkâr ve fedakâr kardeşleri *Risaletü'n-Nur*'a sahip ve naşir yapmış. Ben sizleri düşündükçe ruhum inşirah ve kalbim ferahlarla dolar. Daha dünyadan gıtmek benim için medar-ı teessüf olamaz. Sizler kaldıkça ben yaşıyorum diye, mevte dostâne bakıyorum, ecelimi telâşsız bekliyorum. Allah sizden ebeden razı olsun. Âmin, âmin, âmin.

16

Kardeşlerim!

Size lâtif bir hikâye:

Bir zaman, Barla'da bir zat ağaçtan bir kutuda cevizli bir tatlı bana göndermişti. Mukabilini verdiğim o bir buçuk kilo lokmalardan her gun altışar tane ben kendim yerdim ve bazen o kadar ve daha ziyade başkalara teberruk olarak verirdim. Sıddık Suleyman bu hâdiseyi belki tahattur eder. Bir aydan ziyade devam etti. Sonra, merhum Galib Bey ile hesap ettik, onun beş altı mislı bereket, içinde olduğuna kanaatimiz geldi. Ben o vakit dedim. "Bu zatta ehemmıyetli bir bereket, bir ıhlâs var." Şimdi tahmin ve tahattur ediyorum ki, o zat Hacı Hafız ımış. O acıp bereketın şimdı sırrı çıkmış.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, ka bul eyle!" anlamında duanın so nunda soylenir
azız: ızzetlı, muhterem, saygın
bereket: bolluk, bereket, gurluk.
dostâne: dostlukla, dostça
dua: Allah a yalvarma, niyaz
ebeden: ebedî ve daımî olarak.
ecel: her canlının Allah tarafından takdır edılen olum vaktı
ehemmiyetli: onemlı
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan, feda eden
hâdise: olay.
hadsız. sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı, Allah
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
kanaat: kanma, inanma
latıf: guzel, hoş
medar-ı teessüf: teessüf ettıren, esefıenme, begenmeme sebebı.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
mevt. ölüm
mislı: aynı, eş
mukabil: karşılık
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
naşır: eser neşreden, yayın layan, dağıtan
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlennin adı
sebatkar: sebat eden, sozunde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
sıddık. çok dogru, durust, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
sır: gızlı hakıkat, bir şeyın dıkkat ve tecrube ıle anlaşılan en ince yanı
şukur: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
takdir: kıymet verme, begenme
teberrük: bır şeyı bereket ve saadet vesıtesı sayarak almak veya vermek.
zat: kışı, şahıs
ziyade: çok, fazla

1. Allah a hamd olsun. Bu Rabbımın fazlındandır. (Metnin "Elhamdulillah kısmı bırçok ayette geçmektedır. Sonrakı kısım ıse Neml Suresinin 40. ayetıdır.)

Nur Fabrikasının sahibi Hafız Ali'nin ve Mübareklerin köylerî ortasında duada, Sav köyü mevki almış. Tam bir senedır ahyâ yüzünden emvat dahı hısse alıyorlar.

.....

Rısaletü'n-Nur'un hizmetinde ekser şakirtleri bırer nevi keramet ve ıkram-ı Ilâhî hıssettıkleri gibi, bu âciz kardeşiniz çok muhtaç olduğu için, çok nevilerini ve çeşitlerini hissediyorum. Ve bu sıralarda bu havalideki şakirtler, yeminle itiraf ediyoruz ki, bız Nurun hızmetinde çalıştıkça, hem maişetçe, hem istirahat-ı kalpçe bir genişlik, bir ferah zahir bir surette hissediyoruz. Ben kendimce o kadar hissediyorum ki, nefis ve şeytanım dahi o bedahete karşı hayret ederek sustular.

.....

Bilinız ki, bir seneden ziyadedir, ben duada, *Rısaletü'n-Nur*'un şakirtlerinin risalelerle alâkadar olan ezvaç ve evlât ve valideynlerini dahi dâhil ediyorum. Bunun bir sebebi, başta Sabri olarak, orada burada bazı zatlar, çoluk ve çocukları ile daireye girmeleridir.

.....

Adalet-ı İlâhiye, İslâmiyete ihânet eden mımsız medenıyete oyle bir azab-ı manevî vermiş ki, bedevîliğin ve vahşîliğin derecesinden çok aşağıya düşürtmüş. Avrupa'nın ve İngilizin yüz sene ezvak-ı medeniyesini ve terakki ve tasallut ve hâkimiyetin lezzetlerini hiçe indiren mutemadî korku ve dehşet ve telâş ve buhran yağdıran bombaları başlarına musallat etmiş. İşte böyle bir zamanda en luzumlu, en ehemmıyetlı, en bırıncı vazıfe ımanı

acız: zayıf, güçsüz
adalet-i ilâhiye: Allah'ın adaleti, ilâhi adalet.
ahya: dinler, canlılar
alakadar: ilgili, ilişki
azab-ı manevi: manevi ışkence, manevi azap
bedahet: açıklık, aşikar, ıspata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bedevi: çölde ve ıptıdaı tarzda yaşayan, medeni olmayan
buhran: bir ışın tehlikeli karışık bir hâl alması, bunalım, zor durum, kriz.
dâhil: girme, içinde olma
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli.
ekser: en çok, daha ziyade
emvat: ölüler
evlat: veletler, çocuklar
ezvaç: hanımlar, eşler
ezvak-ı medeniye: medeniyetin nefis ve şeytan hesabına olan zevkleri.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hisse: pay, nasıp
ihanet: hainlik, kötülük etme
ikram-ı ilahi: Allah'ın ikram ve ihsanı
iman: inanç, itikat
istirahat-ı kalp: kalbin rahatlaması, iç huzur
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
maişet: geçim, geçinme
mevki: yer, makam
mımsız medeniyet: deniyet maskasına gelen kötü medeniyet.
musallat: çok fazla rahatsız eden, fazlasıyla üzenne giden ve sataşan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mutemadi: aralıksız, süreklı, devamlı
nevi: çeşit, tür
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci
tasallut: birini rahatsız etme, musallat olma, hukmü altına alma
terakki: yükselme, ilerleme
vahşi: merhametsiz, duygusuz, medenileşmemiş, barbar
valideyn: ana ile baba
vazife: görev
zahir: açık, aşikâr
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazla, fazlasıyla.

kurtarmak olduğundan, bu zamana ve bu seneye bakan beşaret-i Kur'âniye ve [2] فَضْلاً كَبِيرًا ۞ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ [1] ayetlerin müjdesi en büyük bir fütuhat suretinde *Risaletu'n-Nur*'un manevî futuhat-ı imaniyesini gösteriyor.

Evet, bir adamın imanı ebedî ve dünya kadar bir mülk-i bâkînin anahtarı ve nurudur. Öyle ise, imanı tehlikeye maruz her adama, bütün küre-i arzın saltanatından daha faydalı bir saltanat, bir fütuhat kazandıran Risaletu'n-Nur, elbette bu ayetlerin, bu asırda, bu beşaretlerinin kastî bir medar-ı nazarlarıdır. Nur ve Gül Fabrikalarının hademe ve sahipleri, insanın başında iki göz gibidir, zahiren ikidir, fakat bir görürler. Ahvel (şaşı) gözlü, iki görür. *Lillâhilhamd*, bu iki cereyan-ı nuranî kemal-i ittihattadırlar.

17

[3] بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [4]

[5] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ دَقَائِقِ الْفِرَاقِ

Aziz, Mübarek, Sıddık, Sadık, Ruhum, Canım Kardeşlerim!

Sizin beni çok mesrur eden son mektubunuza Isparta yoluyla cevap vermediğimin sebebi, benim Isparta merkeziyle olan munasebetime buraca çok dikkat edilmesidir. Hem, öteki yolda size gelinceye kadar *Risaletu'n-Nur*'un müteaddit merkezlerinin istifadesidir.

ahvel: bir şeyi çift gören, şaşı
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
beşaret: müjde
beşaret-i Kur'âniye: Kur'ân'ın müjdelemesi.
cereyan-ı nurânî: nurânî akım, nurânî hareket
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
fütuhat-ı imaniye: imanî hizmetlerde bulunarak, kalplen fethetmek.
hademe: hizmetçiler, hizmet görenler, hadimler
İman: manç, ıtıkat.
istifade: faydalanma, yararlanma
kastî: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan
kemal-i ittihat: mükemmel birlik
küre-i arz: yer küre, dünya
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki!
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
mesrur: sevinçli, memnun
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.

1 Allah'ın ihsanı pek büyük ve geniştir. (Ahzab Suresi,47.)
2 Allah'ın bir lütfudur ki, dilediğine verir. (Mâide Suresi, 54.)
3 Allah'ın adıyla
4. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
5. Allah'ın selâmı ve rahmeti ve bereketi ayrılık dakikaları adedince üzerinize olsun

mülk-i bâkî: daimî, kalıcı olan mülk, daima tasarruf altında bulunan mülk.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
suret: biçim, şekil, tarz.
zahiren: görünüşte

Husrev Kardeş!

Son mektubumda demişim. "Hüsrev'lerin valideleri sebebiyet verdiler ki, bir seneden ziyade bir vakitten beri bütün talebelerin peder ve valideleri duaya dâhil olmuşlar." Sakın yanlış zannetmeyiniz. Senin validen gibi, on seneden beri *Risaletü'n-Nur*'un has şakirtlerinin dâiresinde bulunan orada çok ahiret hemşirelerim var. Onlar, yeniden başkalarının duaya dâhil olmalarına sebep olmuşlar demektir.

Size *Risaletü'n-Nur*'un kerametinin bu havalide zuhur eden çok tereşşuhatından bir iki hâdise beyan ediyorum.

• *Birisi:* Hatip Mehmed (rahmetullâhi aleyh) namında ciddî bir ihtiyar talebe, *İhtiyarlar Risalesi*'ni yazıyordu. Tâ On Birinci Recanın ahirlerinde ve merhum Abdurrahman'ın vefatının tam mukabilinde kalemi, [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ yazıp ve lisanı dahi [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ diyerek hüsn-i hatimenin hatemiyle sahife-i hayatını mühürleyip, *Risaletü'n-Nur* talebelerinin imanla kabre gireceklerine dâir olan işârî beşaret-i Kur'ânıyeyi vefatıyla ıma etmiş. Rahmetullahi aleyh, rahmeten vâsia.

• *İkincisi:* Sizin telifiniz olan Fihristenin tashihinde, bir müstensihin noksan bıraktığı bir sahifeyi Tahsin'e dedim, "Yaz"; o da yazmaya başladı. Simsıyah bir mürekkepten ve temiz kalemle, birden, yazdığınız ikinci cilt fihristenin makbuliyetine hüccet olarak, o siyah mürekkep

1- Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi, 88.)

2- Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)

ahir: son.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
beşaret-i Kur'aniye: Kur'an'ın müjdelemesi.
beyan: bildirme, açıklama, söyleme.
ciddî: ağırbaşlı, hallen sakin olan kişi.
dahil: girme, içinde olma.
dair: alâkalı, ilgili.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fihriste: bir kitapta bulunan şeylerin sırayla gösteren liste, katalog.
hadise: olay.
hatem: muhur, damga.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hüccet: delil.
hüsn-i hatime: iman ile ahirete gitmek. Kelime-i Şahadet söyleyerek ölmek.
iman: inanç, itikat.
işarî: işaretle ilgili, işaretle olan.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler.
lisan: dil.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
mukabil: karşılık.
müstensih: istinsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan.
nam: ad, isim.
peder: baba.
rahmeten vâsia: geniş olan rahmet, merhamet ve acıma.
rahmetullahi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahife: sayfa.
sahife-i hayat: hayat sayfası, hayatın devreleri.
sebebiyet: sebep olma.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci.
tashih: basılacak bir eserin dizgisini kontrol ederek yanlışları düzeltme.
telif: eser yazma.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
valide: ana, anne.
vefat: ölüm.
ziyade: çok, fazla.
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

güzel bir kırmızı suretini aldı. Tâ yarım sahife kadar bu garip hâdiseye taaccüp edip bakarken, o mürekkep sim siyaha döndü. Sahifenin öteki yansı, aynı kalem, aynı hokka, tam siyah yazıldı.

Bir zaman Barla'da, bağlardaki koşkte, Şamlı Mes'ud ve Süleyman'ın müşahedesiyle aynı hâdiseyi başka şekilde gorduk. Şöyle ki:

Ben, sevmediğim için sıyah bir mürekkebi kısmen döktüm, birden mutebakısı çok beğendiğim güzel bir kırmızıya tahavvül ettı, *Rısaletü'n-Nur*'un kâtiplerini şevklendirdi. Gözumuze silsile-i kerametin bır ucunu ve bir tereşşuhunu gösterdi.

18

AHIRET KARDEŞLERIME MÜHIM BIR IHTAR

İki maddedir.

• **Birincisi:** *Rısale-ı Nur*'a intisap eden zatın en ehemmiyetli vazifesi, onu yazmak ve yazdırmaktır ve intişarına yardım etmektir. Onu yazan veya yazdıran, Rısale-i Nur Talebesi ünvanını alır. Ve o ünvan altında, her yirmi dört saatte benım lısanımla belkı yüz defa, bazen daha ziyade, hayırlı dualarımda ve manevî kazançlarımda hissedar olmakla beraber, benim gıbi dua eden kıymettar binler kardeşlerin ve Risale-i Nur Talebelerinin dualarına ve kazançlarına dahı hıssedar olur.

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikinci hayat.
dua: Allah a yalvarma niyaz.
ehemmıyetlı: onemlı
garıp: tuhaf, hayret verıcı
hadıse: olay
hıssedar: hısse sahıbı hıssesı olan
hokka: ıçıne murekkep bo ya v.s konulan cam seramık veya metalden yapılmış ku cuk kutu bıçımındekı kap
ıhtar: hatırlatma uyarı.
ıntısap: mensup olma bağ lanma gırme
ıntışar: dağılım
katıp: yazıcı
kısmen: kısmî olarak, bır kısım
kıymettar: kıymetlı değerlı.
lısan: dıl
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
muhım: onemlı ehemmıyetlı
muşahede: gozlem
mutebakı: gerı kalan
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı Be dıuzzaman Saıd Nursı nın eserlennın adı
Rısaletü'n-Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Saıd Nursı nın eserlennın adı.
sahife: sayfa
sılsıle-ı kerametı: keramet sılsılesı kerametın zincırleme bırbırnı takıp etmesı
suret: bıçım tarz gorunuş
taaccüp: şaşma hayret etme şaşakalma
tahavvül: değışme donuş me başkalaşma
talebe: oğrencı
tereşşuh: sızıntı damla
ünvan: ad ısım lâkap
vazıfe: gorev
zat: kışı şahıs
ziyade: fazla fazlasıyla

Hem, dört vecihle dört nevi ibadet-i makbule hükmünde bulunan kitabetinde, hem imanını kuvvetlendirmek, hem başkalarının imanlarını tehlikeden kurtarmasına çalışmak, hem hadisin hükmüyle bir saat tefekkür bazen bir sene kadar bir ibadet hükmüne geçen tefekkür-i imaniyi elde etmek ve ettirmek, hem hüsn-i hattı olmayan ve vaziyeti çok ağır bulunan üstadına yardım etmek ile hasenatına iştirak etmek gibi çok faideleri elde edebilir. Ben, kasemle temin ederim ki, bir küçük risaleyi kendine bilerek yazan adam, bana büyük bir hediye hükmüne geçer. Belki her bir sahifesi bir okka şeker kadar beni memnun eder.

• **İkinci Madde:** Maatteessuf, *Risale-i Nur*'un, imansız ve emânsız cin ve ins düşmanları onun çelik gibi metin kal'alarına ve elmas kılıç gibi kuvvetli hüccetlerine mukabele edemediklerinden çok gizli desiseler ve hafî vasıtalar ile haberleri olmadan yazanların şevklerini kırmak ve fütur vermek ve yazıdan vazgeçirmek cihetinde şeytancasına hücum edip darbe vuruyorlar. Hususan burada ihtiyaç pek çok ve yazıcılar çok az ve düşmanlar çok dikkatli, kısmen talebeler mukavemetsiz olduğundan, bu memleketi o Nurlardan bir derece mahrum ediyor.

Benimle hakikat meşrebinde sohbet etmek ve görüşmek isteyen adam hangi risaleyi açsa, benimle değil, hadîm-i Kur'ân olan üstadıyla görüşür ve hakaik-ı imaniyeden, zevkle bir ders alabilir.

cihet: yön
cin: gözle görünmez latif cismlerden ibaret bir yaratık.
desise: hile, oyun, aldatmaca
elmas: çok değerli
eman: eminlik, korkusuzluk.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç
hadîm-i Kur'ân: Kur'an'a hizmet eden, Kur'ân hizmetkârı.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı, başkasına ait söz, iş veya davranış
hafî: gizli
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası
hasenat: güzellikler, iyilikler
hususan: bilhassa, özellikle
hüccet: delil
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: yerine, değerine.
hukum: dini kaide, kural
hüsn-i hat: güzel yazı, hat
ibadet-i makbule: makbul olan, kabul olunmuş olan ibadet.
iman: inanç, itikat.
İnsi: insan cinsinden
iştirak: katılma, ortak olma
kal'a: büyük hisar
kasem: yemin, and
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
kıtabet: yazı yazma
maatteessuf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
metin: sağlam ve dayanıklı
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
mukavemet: bir gücün tesirine karşı koyan güç, direnç.
nevi: çeşit, tür
okka: dört yüz dirhemden oluşan bir ağırlık ölçüsü birimi. 1283 gram
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahife: sayfa
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
talebe: öğrenci.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sıfatlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tefekkür-i imanî: imanla ilgili, imanı tefekkür, iman gözlüğüyle bakıp tefekkür etme, imanı kuvvetlendirici düşünceler
temin: şüpheyi giderme, sağlamlaştırma
üstad: öğretici, öğretmen
vasıta: aracı
vaziyet: durum
vecih: cihet, yön.

19

Manevî bir ihtarla bir iki ince meseleyi size yazıyarım.

Birincisi: Geçen ramazan-ı şerîfte, Ehl-i Sünnetin selâmet ve necatı için edilen pek çok duaların şımdılık aşikâre kabulleri görünmemesine hususî iki sebep ihtar edildi.

Birincisi: Bu asrın acip bir hassasıdır.[HAŞİYE] Bu asırdaki ehl-i Islâmın fevkalâde safderunluğu ve dehşetli canileri de âlicenabâne affetmesi ve bir tek haseneyi, binler seyyiatı işleyen ve binler manevî ve maddî hukuk-i ibadı mahveden adamdan görse, ona bir nevi taraftar çıkmasıdır. Bu suretle ekall-i kalîl olan ehl-i dalâlet ve tuğyan, safdil taraftar ile ekseriyet teşkil ederek, ekseriyetin hatasına terettüp eden musibet-i ammenin devamına ve idamesine belki teşdidine kader-ı İlâhiyeye fetva verirler, "Bız buna müstahakız" derler.

Evet, elması bildiği (ahiret ve iman gibi) hâlde yalnız zaruret-i kat'iye suretinde şişeyi (dünya ve mal gibi) ona tercih etmek ruhsat-ı şer'iye var, yoksa, küçük bir ihtiyaçla veya heves ile veya tamâ ve hafif bır korku ile tercih edilse, eblehâne bir cehalet ve hasarettir, tokata müstehak eder. Hem âlicenabâne affetmek ıse, yalnız kendine karşı cinayetini affedebilir. Kendi hakkından vazgeçse hakkı var; yoksa başkalanın hukukunu çiğneyen canılere afüvkârâne bakmaya hakkı yoktur, zulme şerik olur.

İkinci sebep: Yazmaya ızin olmadığından yazılmadı.

HAŞİYE: Yanı,elması elmas bildiği halde, camı ona tercih eder

acip: tuhaf, hayrette bırakan
afuvkârane: affedercesine, merhamet edercesine
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlicenabâne: comertçesine, iyilik sahibine yakışırcasına
asır: yuzyıl
aşikare: apaçık, belli, aşikar, meydanda, zahir
canî: acımasız, gaddar
cehalet: cahıllık, ilmden yoksun olma, İlahi hakikatlerden habersız olma.
dehşetli: urkütücu, korkunç.
dua: Allah a yalvarma, niyaz
eblehâne: akılsızcasına, ahmakçasına, aptalca
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Muslumanlar
Ehl-i Sünnet: Islamı ılk günku safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp, Hz. Peygamberin sunnetınden ve yolundan ayrılmayanlar
ehl-ı tuğyan: Allah ın emırlenne aykırı harekette bulunan gunahkarlar
ekall-i kalîl: azın azı, pek az, en az
ekseriyet: coğunluk.
elmas: cok kıymetlı bır mücevher
fetva: bır mesele hakkında ehil olan kımse tarafından verilen dinî hukum
fevkalâde: olağanustu
hasaret: haser, zarar, ziyan
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun ış
hassa: bır şeye mahsus olan ozellik, nıtelik.
haşiye: dıpnot
heves: gelıp geçıcı ıstek.
hukuk: haklar
hukuk-i ibat: kulların hukuku, ınsan hukuku
hususî: ozel
idame: devamlı ve daımî kılma
ihtar: hatırlatma, uyan
Iman: manç ıtıkat.
kader-ı İlâhiye: İlâhî kader, Allah ın kader kanunu
maddî: madde ile alâkalı cısmanî
mahv: yok etme, ortadan kaldırma.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mesele: onemlı konu
musibet-i amme: umumî musıbet, genel olan, herkesi etkıleyen bela, afet, v.s.
mustahak: hak eden, hak etmiş
necat: kurtuluş, kurtulma.
nevi: çeşıt, tür
ramazan-ı şerif: mubarek şerefli Ramazan ayı
ruhsat-ı şer'iye: şenatın ruhsatı, Islamıyetın ızın vermesi.
safderun: saf gönullu, temız kalpli
safdil: saf gönullü, hıle, oyun bılmeyen, kolay aldatılan
selamet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma
seyyiat: seyyıeler, fenalıklar, kotulukler
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şerik: ortak
tama: hırsla ısteme, şıddetle isteme.
taraftar: tarafı bır tarafı destekleyen
terettüp: sonuç olarak çıkma
teşdit: şıddetlendırme
teşkil: oluşturma, şekıllendırme
zaruret-i kat'iye: kat'î zaruret, kesın ıhtıyaç, kat'î zorunluluk.
zulüm: haksızlık, ezıyet, ışkence

İkinci Mesele: Kardeşlerim!

Eskişehir hapishanesinde, ahir zamanın hâdisatı hakkında gelen rivayetlerin tevillen mutâbık ve doğru çıktıklan hâlde, ehl-i ilim ve ehl-i iman onlan bilmemelerinin ve görmemelerinin sırrını ve hikmetini beyan etmek niyetiyle başladım, bir iki sahife yazdım; perde kapandı, geri kaldı. Bu beş senede, beş-altı defa aynı meseleye müteveccih olup muvaffak olamıyorum. Yalnız o meselenin teferruatından bana ait bir hâdiseyi beyan etmek ihtar edildi. Şöyle ki:

Hürriyetin bidayetinde, *Risale-i Nur*'dan çok evvel, kuvvetli bir ümit ve itikat ile, ehl-i imanın me'yusiyetlerini izale için, "İstikbalde bir ışık var, bir nur görüyorum" diye müjdeler veriyordum. Hatta, Hürriyetten evvel de talebelerime beşaret ederdim. *Tanhçe-i Hayat*'ımda merhum Abdurrahman'ın yazdığı gibi, *Sünuhat* misillü risalelerde dahi "Ben bir ışık görüyorum" diye dehşetli hâdisata karşı o ümitle dayanıp mukabele ederdim. Ben de herkes gibi o ışığı siyaset âleminde ve hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyede ve çok geniş bir dairede tasavvur ederdim. Halbuki hadisat-ı âlem beni o gaybî ihbarda ve beşarette bir derece tekzib edip umidimi kırardı.

Birden bir ihtar-ı gaybî ile kati kanaat verecek bir surette kalbime geldi. Denildi ki:

"Ciddî bir alâka ile senin eskiden beri tekrar ettiğin bir ışık var, bir nur göreceğiz diye müjdelerin tevili ve tefsiri ve tâbiri, sizin hakkınızda belki iman cihetiyle, âlem-i İslâm hakkında dahi en ehemmiyetlisi *Risale-i Nur*'dur.

merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mesele: önemli konu
me'yusiyet: ümitsizlik
misillü: gibi, benzeri
mukabele: karşılık verme, karşılama
mutabık: birbirine uyan, uygun
muvaffak: başarmış, başarılı
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis
sahife: sayfa
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
suret: biçim, şekil, tarz
tabir: yorum, yorumlama
talebe: öğrenci
tarihçe-i hayat: bir kimsenin hayatını anlatan kitap, biyografi
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler
tefsir: açıklama, izah
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
tevil: yorumlama, yorum.

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
alaka: ilgi, ilişki, bağ
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
beşaret: müjde
beyan: açıklama, bildirme, izah
bidayet: başlangıç.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehemmiyetli: önemli
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
evvel: önce
gaybî: gaypla ilgili, görünme yerlere ait.
hâdisat: hâdiseler, olaylar
hadisat-ı âlem: cihanda meydana gelen olaylar
hadise: olay.
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslâmın getirmiş olduğu kurallar çerçevesinde oluşturulan toplum hayatı
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep, fayda
ihbar: haber verme, bildirme
ihtar-ı gaybî: gaybı olarak yapılan hatırlatma, uyarı.
iman: inanç, itikat
istikbal: gelecek zaman
itikat: kesin inanma, iman
izale: giderme, ortadan kaldırma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kati: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan

Bu ışıktır, seni şiddetle alâkadar etmişti. Ve bu nurdur ki, eskide de tahayyül ve tahminin ile geniş dairede, belki siyaset âleminde gelecek mes'udâne ve dindarâne hâletlerin ve vaziyetlerin mukaddemesi ve müjdecisi iken, bu muaccel ışığı o müeccel saadet tasavvur ederek eski zamanda siyaset kapısıyla onu arıyordun.

"Evet, otuz sene evvel bir hiss-i kablelvuku ile hissettin. Fakat nasıl kırmızı bır perde ile siyah bır yere bakılsa karayı kırmızı görür; sen dahi doğru gördün, fakat yanlış tatbik ettin. Siyaset cazibesi seni aldattı."

20

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَتِ دَقَائِقِ

عُمْرِكُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۞ آمِين [3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Muktedir, Kuvvetli Arkadaşlarım!

Bu defa me'mulum fevkındekı kaleminızle manevî hedıyenız ispat ettı ki, ihtıyar, zayıf, âciz bir Said yerine genç, kavı, ıktıdarlı çok Saıd'ler sızlerde vardır. Aynı ruh, aynı ifade, aynı ımân... Hadsiz şükür ve sena olsun ki, Rabb-ı Rahîm sızlen *Risale-i Nur*'a hâmî, naşır, sahıp, şakırt eylemış. Bizlere pek çok ağır müşkülât içinde kudsî hızmete muvaffakıyet ıhsan etmış. Zaman ve zemın,

aciz: zayıf, güçsüz
alakadar: ilgili, ilişki
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cazibe: cezp edicilik, çekicilik
dindarane: dindar bir kimseye yakışacak tarzda
evvel: önce
fevkinde: üstünde
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halet: hal, durum.
hami: himaye eden, koruyan, gözeten
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân hizmeti
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
iman: manç, itikat.
kavi: kuvvetli, güçlü
kudsi: mukaddes, yüce.
manevi: manaya ait, maddî olmayan
me'mul: umulan, ümit edilen, beklenilen.
mes'udane: mutlu bir şekilde, saadet içerisinde
muaccel: muhletsiz, vadesiz, peşin
mukaddeme: başlangıç, giriş
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
müeccel: tecil edilmiş, sonraya bırakılmış, ertelenmiş
müşkülat: muşkuller, güçlükler, zorluklar.
naşır: eser, neşreden, yayınlayan, dağıtan
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rabb-ı Rahim: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak.

1. Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı dünya ve âhiret hayatınızın dakikalarının aşireleri adedince üzerinize olsun. Âmin.

Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın remzi ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
sena: methetme, övme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
tatbik: uydurma, uygulama.
vaziyet: durum.
zaif: zayıf.
zemin: yer.

sizlerle çok müştak olduğum uzun konuşmayı hoş görmediği için, kısa kesip ruhucanımla her birinize binler selâm. Maşaallah, bârekâllah derim.

Bu mubarek Şuhur-i Selâsede
duanıza çok muhtaç kardeşiniz
Said Nursî

21

AHİR ZAMANDAN HABER VEREN MÜHİM BİR HADİS

(1) لاَ تَزَالُ طَآئِفَةٌ مِنْ اُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ حَتّٰى يَاْتِيَ اللهُ بِاَمْرِهِ

Ramazan-ı şenfte onuncu günün ikinci saatinde birden bu hadis-i şerif hatırma geldi. Belki, Risale-i Nur Şakirtlerinin taifesi ne kadar devam edeceğini düşündüğüme binaen ihtar edildi.

(2) لاَ تَزَالُ طَآئِفَةٌ مِنْ اُمَّتِي şedde sayılır, tenvin sayılmaz, fıkrasının makam-ı cifrîsi bin beş yüz kırk iki ederek, nihayet devamına ima eder. (3) لاَيَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللهُ .

(4) ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ şedde sayılır, fıkrası dahı, makam-ı cifrîsi bin beş yüz altı edip, bu tarihe kadar zahir ve aşikârâne, belki galibâne, sonra tâ kırk ikiye kadar gizli ve mağlûbiyet içinde vazife-i tenviriyesine devam edeceğine remze yakın ima eder. (6) وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ (5) لاَيَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللهُ

1- Ümmetimin içinden öyle bir taife gelecek ki Allah'ın emri [olan kıyamet] gelene kadar galibane bir şekilde hak üzere devam edecektir. (*Buhârî*, 9.125, 162; *Muslim*, 1.137; 2.1522, 1524, 1525.)
2- Ümmetimden bir taife devam edecektir.
3- Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez. (Ayetlerden müktebes İslâmî bir kaide.)
4- Galibâne hak üzere.
5- Gerçek bilgi Allah katındadır. (Ahkaf Suresi, 23.)
6- Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez. (Ayetlerden müktebes İslâmî bir kaide.)

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi; dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
aşikârane: açıkça, açık bir şekilde, alenen
barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
binaen: -den dolayı, bu sebepten
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fıkra: bent, madde, paragraf
galibane: galip gelmiş gibi, galip sıfatıyla
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
ihtar: hatırlatma, uyarı
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
mağlubiyet: yenilgi, yenilme
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnuniyet ifade eden bir ibare.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mühim: önemli, ehemmiyetli
müştak: arzulu, fazla isteklı, iştiyak gösteren
nihayet: son, sınır
Ramazan-ı şerif: mübarek, şeref'li Ramazan ayı
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci
şedde: Arapça ve Farsçada ikı defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şuhur-i selase: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan
taife: takım, grup.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret; kelimenin sonuna iki üstün (en) ilâvesi
vazife-i tenviriye: nurlandırma, aydınlatma vazifesi
zahir: açık, âşikar

حَتّٰى يَأْتِيَ اللّٰهُ بِأَمْرِهِ[1] (şedde sayılır) fıkrası dahi makam-ı cifrîsi bin beş yüz kırk beş olup, kâfirin başında kıyamet kopmasına ima eder لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللّٰهُ[2].

Cây-ı dikkat ve hayrettir ki, üç fıkra bilittifak bin beş yüz tarihini göstermeleriyle beraber, tam tamına manidar, makul ve hikmetli bir surette bin beş yüz altıdan tâ kırk ikiye, tâ kırk beşe kadar üç inkılâb-ı azîmin ayrı ayrı zamanlarına tetabuk ve tevafuklandır.

Bu imalar, gerçi yalnız bir tevafuk olduğundan delil olmaz ve kuvvetli değil, fakat birden ihtar edilmesi bana kanaat verdi. Hem kıyametin vaktini kat'î tarzda kimse bilmez; fakat, böyle imalarla bir nevi kanaat, bir galib-i ihtimal gelebilir. Fatiha'da, صِرَاطَ مُسْتَقِيمٌ[3] ashabının taife-i kübrasını tarif eden[4] أَلَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ fıkrası şeddesiz bin beş yüz altı veya yedi ederek, tam tamına[5] ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ fıkrasının makamına tevafuku ve manasına tetabuku ve şedde sayılsa[6] لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي fıkrasına üç manidar farkla tam muvafakati ve manen mutabakatı bu hadisin imasını teyit edip, remiz derecesine çıkarıyor. Ve müteaddit âyât-ı Kur'âniyede صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ kelimesi, bir mana-ı remiz ile *Risaletü'n-Nur*'a manaca ve cifrce ima etmesi remze yakın bir ima ile,

1. Allah'ın emri (olan kıyamet) gelene kadar
2. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez. (Ayetlerden muktebes İslâmî bir kaide.)
3. Sırat-ı mustakîm: İstikametli yol.
4. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun kimseler. (Fatiha Suresi, 7.)
5. Galibane hak üzere.
6. Ümmetimden bir taife devam edecektir. (Buhârî, 9/125, 162; Muslim, 1/137, 2/1522, 1524, 1525.)

ashap: büyük bir meslek veya mezhep sahibine uyanlar
ayât-ı Kur'aniye: Kur'an'ın ayetleri
bilittifak: ittifakla, beraberce, birliğiyle
Cây-ı dikkat ve hayret: dikkate değer ve hayret verici şey.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
Fatiha: Kur'ân-ı Kerîm'in birinci suresi
fıkra: bent, madde, paragraf
galib-i ihtimal: kuvvetli ihtimal.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
İhtar: hatırlatma, uyarı.
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
inkılâb-ı azîm: büyük inkılâp, büyük ve köklü değişiklik
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
makam: yer, durak.
makam-ı ciftî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
makul: akla yakın, akla uygun, aklın kabul edeceği
mana-yı remz: işaretle anlatılmak istenen mana
manen: mana bakımından, manaca
manidar: nükteli, ince manalı
mutabakat: uyma, uygunluk, birbirini tutma
müteaddit: çeşitli, bir çok
nevi: çeşit, tür
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz
şâkirt: talebe, öğrenci
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
taife-i kübra: en büyük taife, topluluk.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tarz: biçim, şekil
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma

Risaletü'n-Nur Şakirtlerinin taifesi, ahirzamanda o taife-i kübra-ı azamın ahirlerinde bir hizb-i makbul olacağını işaret eder diye def'aten, birden ihtar edildi.

اَلْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ ۞ [1] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللهُ [2]

22

Azız Kardeşlerim!

Bu saatte ben Kur'ân okurken, *Risale-i Nur* ile zıyade alâkadar olan Sure-i İbrahim'de bir ayet beni meşgul ederken, Emin size gondereceği mektubu getirdi ve dar vaktimizde bu geniş ayetin denizinden ancak bir katrecik bu parçaya girebildi, birkaç dakika zarfında yazdık, vakit bulamadık, kusura bakmayınız.

23

بِاسْمِهِ مَنْ ﴿تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ
وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [3]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَتِ
دَقَائِقِ اَيَّامِ الْفِرَاقِ [4]

Azız, Sıddık, Vefadar, Sebatkâr Kardeşlerim!

Cenab-ı Hakka yüz binler şükür ve hamd olsun, sizin gibi sadık, ciddî, faal zatları *Risale-i Nur*'un etrafında

1- Gerçek bilgi Allah katındadır. (Ahkaf Suresi, 23.)
2- Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez. (ayetlerden muktebes İslâmî bir kaide.)
3- Öyle bir Zatın adıyla ki: "Yedi gök, arz ve bunların içinde bulunanlar Onu tesbih ederler. Ve hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin." (İsra Suresi, 44.)
4- Allah'ın selamı, rahmeti ve berekâtı ayrılık günlerinin dakikalarının aşıkleri adedince üzerinize olsun.

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahir: son
alakadar: ilgili, ilişki
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
ciddî: ağırbaşlı, hallen sakin olan kişi.
def'aten: birdenbire, bir defada, âni olarak.
faal: çalışkan, gayretli
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hizb-i makbul: en makbul grup
ihtar: hatırlatma, uyarı
katre: damla.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek; sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
Sure-i İbrahim: İbrahim suresi
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
taife: takım, grup, ruh
taife-i kübra-ı azam: en büyük topluluk
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.
zarfında: sürecince
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazla, fazlasıyla.

toplayıp bağlamış, iman ve Kur'ân hizmetinde kuvvetli ve nurlu kalemlerini çalıştırttıyor.

Kardeşlerim!

Bu defa irsalâtınız o kadar beni memnun ve minnettar etti ki, her bir sahifesi bir kıymettar hediye ve güzel bir mektup hükmünde göründü, hüzünlerimi, gamlarımı ızale edip ve kalbimi sürur ve sevinç ile doldurdu. Cenab-ı Erhamürrahimîn onların hurufları adedince size rahmet etsin ve sizden razı olsun.

Hafız Ali Kardeşim!

Bir zaman Barla'da cuma gecesinde dua ederken, senin âmin sesini iki defa sarihan işittim. Arkama baktım. Dedim: "Hafız Ali ne vakıt gelmiş." Dediler: "O burada yoktur." Ben şimdi o vakıadan diyebilirim ki, üç dört saat mesafeden duama âminini işittirmesi, otuz günlük mesafeden buradaki zayıf davet ve duama kuvvetli ve tesirli bir âmin hükmünde olan yazıların imdadıma yetişmesi çok manidar bir tevafuktur.

Sıddık Sabrı!

Senin cisminde (ayağında) kardeşliğimin sıkkesini gördüğüm zaman bir hiss-i kablelvuku ile kalbime geldi: Bu zat mühim bir vakıtte bana çok ehemmiyetli bir kardeşlik edecek. Ve muvaffak oldun, yaptın. Allah senden ebeden razı olsun.

Abdülmecid'e, Beşıncı Şuaı haber vermiştim, cevap gelmedi. Belki ihtiyaten sükût ettiler; göndermedim. Sız, evvelce muhabere edınız, sonra gonderebılırsınız. Eğer

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir.
Cenab-ı Erhamürrâhimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahıplennın en merhametlısı olan, şeref ve azamet sahıbı olan yuce Allah (c.c.)
dua: Allah a yalvarma, niyaz
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
ehemmiyetli: onemlı.
evvelce: daha once
gam: keder, uzuntu
hiss-i kablelvuku: bir şeyı vukuundan once hissetme, bir hadısenın gerçekleşmesinden önce kalbe dogması
huruf: harfler
hükmünde: degennde, yerinde.
hüzün: keder, tasa, gam
ihtiyaten: ihtiyat ederek, ılenısınl duşunerek, her ihtımale karşı
iman: ınanç, ıtıkat.
İmdat: yardım
irsalât: yollananlar, gondenlen şeyler
izale: gıderme, ortadan kaldırma
kıymettar: kıymetlı, değerlı.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e ındırılmış, semavî kitapların sonuncusu
manidar: nukteli, ince manalı
mesafe: uzaklık, ara
minnettar: bir yıllığe karşı teşekkur duygusu ıçınde olan.
muhabere: haberleşme
muvaffak: başarmış, başarılı
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
nurlu: ışıklı, parıltılı.
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesi, onlara maddî ve manevî nımetler vermesi
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
sahife: sayfa
sarihan: açıkça, açık olarak.
sikke: alâmet, nışan, turra
sukut: susma, sessız kalma
sürur: sevinç, mutluluk.
tevafuk: uygunluk, bellı sıra, olçu ve munasebetler ıçensınde bırbırıne denk gelme
vakıa: olay
zat: kışı, şahıs

Hastalar Risalesi'ni bana gönderirseniz, *Ihtiyarlar Risalesi* de beraber olsa daha iyi olur. Mektubunuzda selâm gönderen vefadar kardeşlerime binler selâm.

Bugünlerde manevî bir muhaverede bir sual ve cevabı dinledim. Size bir kısa hülâsasını beyan edeyim.

Biri dedi: "*Risale-i Nur*'un iman ve tevhid için büyük tahşidatları ve küllî teçhizatlan gittikçe çoğalıyor. Ve en muannid bir dinsizi susturmak için yüzde birisi kâfi iken, neden bu derecede hararetle daha yeni tahşidat yapıyor?"

Ona cevaben dediler: "*Risale-i Nur*, yalnız bir cüz'î tahribatı, bir küçük haneyi tamir etmiyor, belki küllî bir tahribatı ve İslâmiyeti içine alan dağlar büyüklüğünde taşları bulunan bir muhit kal'ayı tamir ediyor. Ve yalnız hususî bir kalbi ve has bir vicdanı ıslaha çalışmıyor, belki bin seneden beri tedarik ve teraküm edilen müfsit aletler ile dehşetli rahnelenen kalb-i umumî ve efkâr-ı ammeyi ve umumun, bahusus avam-ı mü'minînin istinatgâhları olan İslâmî esaslar ve cereyanlar ve şeâirler kırılmasıyla bozulmaya yüz tutan vicdan-ı umumîyi, Kur'ân'ın i'cazıyla o geniş yaralarını, Kur'ân'ın ve imanın ilâçları ile tedavi etmeye çalışıyor.

"Elbette böyle küllî ve dehşetli rahnelere ve yaralara hakkalyakin derecesinde ve dağlar kuvvetinde huccetler, cihazlar ve bin tiryak hasiyetinde mücerrep ilâçlar, hadsiz edviyeler bulunmak gerektir ki, bu zamanda Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'caz-ı manevîsinden çıkan *Risale-i Nur* o vazifeyi görmekle beraber, imanın hadsız

avam-ı mü'minîn: mu'minlerin geniş halk tabakası, avam olanlar.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihaz: aza, organ.
cuz'î: az bir parça.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
edviye: ilâçlar, devalar.
efkar-ı amme: genelin umumun düşünceleri, umuma ait düşünce, kamuoyu.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakkalyakin: imanı meselelerin hakikatını tam olarak anlama.
hane: ev.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hususî: özel.
hüccet: delil.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş.
iman: inanç, itikat.
İslamî: İslâm ile alâkalı, İslâma ait.
istinatgah: dayanak noktası, güvenilecek yer.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
kal'a: büyük hisar.
kalb-i umumî: umumun kalbi, genele ait kalp, toplumun duygu ilan.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
Kur'an-ı Mucizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhavere: konuşma, sohbet etme.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
mücerrep: tecrübe edilmiş, denenmiş.
müfsit: fesat çıkaran, fesatçı, bozguncu.
rahne: zarar, ziyan, gedik, yara.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sual: soru.
şeair: dinin alâmetleri, işâretleri.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahşidat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar.
teçhizat: donanım.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
tedavi: hastalığı iyileştirme için yapılan bakım.
teraküm: birikme, yığılma, toplanma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
umum: bütün, herkes.
vazife: görev.
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.
vicdan-ı umumî: kamu vicdanı.

mertebelerinde terakkiyat ve inkişafata medardır" diyerek uzun bir mükâleme cereyan etti. Ben de tamamen işittim, hadsiz şükrettim. Kısa kesiyorum.

Bu hâdise münasebetiyle yine bugünlerde hatırıma gelen bir vakıayı beyan ediyorum.

Ben, namaz tesbihatının ahirinde, otuz üç defa Kelime-i Tevhidi zikrederken, birden kalbime geldi ki, hadîs-i şerîfte, "Bazen bir saat tefekkür bir sene ibadet hükmüne geçer." *Risale-i Nur*'da o saat var, çalış, o saati bul, ihtar edildi. Âdeta ihtiyarsız bir surette, Kur'ân'ın ayetü'l-kübrasının iki tefsiri olan iki ayet-i kübrâ risalelerinden mülâhhas tefekkürî bir tekellüm, tam bir saat devam etti. Baktım, size gönderdiğim *Ayetü'l-Kübra* risalesinin Birinci Makamın hülâsasından müntehap güzel bir sırrını hulâsa ile, Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i Arabiyeden mustahreç nurlu, tatlı fıkralardan terekküp ediyor. Ben, kemal-i lezzetle, her gün tefekkurle okumaya başladım. Birkaç gün sonra hatırıma geldi ki, madem *Risale-i Nur* bu zamanın bir mürşididir; talebelerine bir vird-i ekber olabilir, diye kaleme aldım. Ve bütün risalelerin hususî menbaları, madenleri olan binden ziyade âyât-ı Kur'âniyeyi kendi Kur'ân'ımda, evvelce işaretler koyup bir Hizb-i Azam-ı Kur'ânî yapmak niyet etmiştim. Şimdi bu Hizb-i Azam ve bu vird-i ekber, *Risale-i Nur* mensuplarına bazı eyyam-ı mübarekede okunması için bir zaman size de göndermek hakkınız var. İnşaallah, bir zaman sonra size gönderilecek. Bazı kelimelerini tercüme ve bir kısım

adetâ: sanki
ahir: son
ayât-ı Kur'aniye: Kur'an'ın ayetleri.
Ayetü'l-Kübra: en büyük delil, en büyük ayet; Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
beyan: açıklama, bildirme, izah
cereyan: olma, meydana gelme
evvelce: daha önce
eyyam-ı mübareke: mübarek günler
fıkra: bent, madde, paragraf
hadise: olay
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hizb-i Azam: Risâle-i Nur'da geçen Kur'ân Ayetlerinin toplandığı eserin adı
Hizb-i Azam-ı Kur'ânî: Risale-i Nur'da geçen Kur'an âyetlerinin toplandığı eserin adı
hususî: özel
hükmüne: yerine, değerine
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
inkişafat: inkişaflar, açılmalar, gelişmeler
inşaallah: "Allah izin verirse" manasında kullanılan bir dua
Kelime-i Tevhid: tevhid-i İlâhiyi ifade eden lâilâhe illallah Muhammedun Resulullah cümlesi
kemal-i lezzet: lezzetin mükemmelliği, tam ve mükemmel lezzet.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
Lem'a-ı Arabiye: Arapça yazılmış olan lem'a.
madem: -den dolayı, böyle ise
maden: asıl, esas, kaynak
medar: sebep, vesile.
menba: kaynak.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye
mükâleme: konuşma
mulâhhas: kısaltılmış, özetlenmiş, özeti çıkarılmış
münasebet: vesile, -dan dolayı
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
mursit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
mustahreç: alıntı yapılmış, alınmış, bir kitaptan alınmış.
nurlu: ışıklı, parıltılı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sır: gizli hakikat, bir şeyin dik kat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
suret: biçim, şekil, tarz.
şükür: görülen bir iyilige karşı hoşnutluk ve memnunluk ifade etme, teşekkür
talebe: öğrenci
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tefekkürî: tefekkure ait, düşünce ile ilgili
tefsir: açıklama, izah
tekellüm: söyleme, konuşma
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
terekkup: bileşim
tesbihat: tesbihler. Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
vakıa: olay.
vird-i ekber: en büyük dua, zikir
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma
ziyade: fazla, fazlasıyla

kayıtlanını tefhim için vakit bulsam, gayet kısa haşiye gibi bir şeyi yazacağım.

Umum kardeşlerime ve hizmet-i Kur'âniyede bütün arkadaşlarıma hasret ve iştiyak ile binler selâm.

Dualarınıza muhtaç
Said Nursî

24

Azız Kardeşlerim!

Sizlere her gün birer uzun mektup yazmak hakkınız varken, maatteessüf, üç seneden beri size göndermek için yazdığım bir mektup şimdiye kadar bekliyor, eski sakomun cebinde duruyor. Demek *Risale-i Nur*, ehl-i dünya dinsizlerine çok dehşet vermiş ki, dünyalarına karışmadığım hâlde bu tazyîkatı yapıyorlar. Her ne ise, hiç unutamadığım sebatkâr, ciddî kardeşlerime, hususan ikinci vatanım Barla'daki vefadar sıddıklara pek çok selâm ve dua ederim.

Binler hasret ve iştiyakla sizleri düşünen ve her yirmi dört saatte belki yüz defa dua ile tahattur eden ve duanıza muhtaç olan

Said Nursî

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
ciddî: ağırbaşlı, halleri sakin olan kişi.
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
gayet: son derece.
hasret: özlem.
haşiye: dipnot.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an'ın hizmeti.
hususan: bilhassa, özellikle.
iştiyak: göreceği gelme, özleme.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sako: üste giyilen erkek elbisesi.
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
tazyîkat: tazyikler, baskılar, zorlamalar.
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme.
umum: bütün.
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.

25

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ [2]

Ey Fedakâr Kardeşlerim!

Sizin ile dört beş kelime konuşacağım.

Birincisi: Bu defaki mektuplarınızın verdiği şevk ve sürur ile derim ki: Ben, hizmet-i Kur'âniyedeki tam sadâkat ve gayret ve sebat ve metanetinizi gördükten sonra tam bir istirahat-i kalp ile mevti ve eceli kabul eder, "Arkamda siz varsınız yeter." diyerek, dünyadan sürurla vedaya hazırım.

İkincisi: Burada *Ayetü'l-Kübra*'nın birinci tebyizi, aynen bir sene sonra oradaki birinci tebyizi gibi, *Ayetü'l-Kübra*'nın namına tevafuku var. İki tevafukun tetabuku tesadüfe havalesi imkânsız bir keyfiyet olmakla, kalemi, zülfikar-misal zatın kalemiyle, otuz üç Kelime-i Tevhidin tevafukundaki gaybî imzayı cidden tenvir ve tasdik eder.

.....

Dorduncusu: Ben uç senedır burada her şeyden tecrit edildim. Tahammülsüz tazyik altında bulunduğumdan, sızınle muhabere edemedim. Burada emsalsız bır evham hükmediyor. Mümkün olduğu kadar, Eşratü's-Saat buradan gondenldığını demeyınız, belkı "Onun bir esendır, başka yerden elimize geçmiş." deyiniz.

Ayetu l-Kubra: en büyük delil ayet anlamında Risale-i Nur'da 7 Şua adlı eser
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
emsalsiz: benzersiz.
Eşratu's-Saat. kıyamet alametlerinden bahseden Beşinci Şua ısımlı Rısalesı
evham: vehımler zanlar kurıntular
fedakar: kendını veya şahsî menfaatlerını hıçe sayan feda eden.
gaybı: gayple ılgılı görunmeyenlere aıt.
gayret: çalışma çabalama.
havale: bır şeyi başkasının ustune bırakma
hızmet-ı Kur'anıye: Kur'an hızmetı.
hukmetme: hakım olma ışleme.
ıstırahat-ı kalp: kalbın rahatlaması ıç huzur
Kelime-i Tevhid: tevhıd-ı ılâhıyı ifade eden lailahe illallah Muhammedun Resulullah cumlesı
keyfiyet. durum nıtelık.
metanet: metin olma dayanıklılık, sağlamlık.
mevt: ölüm
muhabere: haberleşme

1 Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla

2. Allah ın Selâm üzerinize olsun.

nam: ad.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sebat: sozunde durma karar lı olma azımlılık.
sürur: sevinç, mutluluk
şevk: keyif neşe sevinç.
tahammül: zora dayanma kotu ve güç durumlara karşı koyabılme katlanma
tasdik: doğrulama onaylama
tazyik: zorlama baskı sıkıntı verme
tebyîz. müsveddeyı temıze çekme beyaza çekme.
tecrid. bır kışının başka bır ınsan veya nesneyle olan ılışkısını kesme.
tenvir: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma
tesadüf: rastlantı
tetabuk: bırbırıne uygun gelme uyma.
tevafuk: uyma uyguntuk bırbırıne denk gelme
veda: ayrılık, ayrılma ayrılış
zat: kışı şahıs
zülfikar-misal: Hazret-i Ali Efendımızın meşhur kılıcı olan Zulfikar benzen, kılıç gıbı.

26

بِاسْمِهِ ۞ مَنْ «تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ[1]

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Azîz ve Vefadar ve Fedakâr Sadık Kardeşlerim!

Bu defa çok kıymettar ve fevka'l-me'mul manevî hediyenizden küçücük üç dört mesele hatıra geldi.

Birincisi: Üçüncü Keramet-i Aleviyede, "Risalelerde yalnız ikı zeyil vardır" demesi. Risale şekline gırmiş olan zeyllere zeyil diyor. Sair zeyller ise; hatımeler, ilâveler, haşiyeler hukmünde görmüştür.

Ikıncısı. Ikı *Ayetü'l-Kubra*'nın Vird-i Ekberinde hatırma gelmediği hâlde, ehemmiyetlı kısımlannı Yirmınci Mektup ile Otuz Ikinci Söz bana ıhtiyaç bırakmayacak derecede beyan ve tercüme ettiklerinden, niyet ve vaat ettığım hâlde tercumesinde ıstıhdam edilmedim.

Üçüncüsü. *Risale-i Nur*'un benden ayrılması ve ben de daire-i tenviriyesinden uzak düştüğümden, bu havalı ve Eskışehır gibi sair yerlen de onun ehemmiyetlı ve lüzumlu bir kısım hakikatlerinden hissedar etmek için, ınayet-ı İlâhıye, yenı yazılıyor gıbı tekrar ıle o kısım hakikatlenn, fakat letafetlı başka tarzlarda ızah edilmelerinde âdeta ıhtiyanm olmadan benı ıstımal ettığını bıldım, çok şükrettim.

1- Allah ın adıyla.

2- O Zat kı: "Yedı gok, arz ve bunlann ıçınde bulunanlar Onu tesbih ederler. Ve hıçbır şey yok tur kı Onu ovup Onu tesbıp etmesın." (Isra Suresı 44)

3- Allah ın selâmı rahmetı ve berekı uzennıze olsun.

âdeta: sankı.
Ayetü'l-Kübra: en buyuk delıl, ayet anlamında Rısale ı Nur da 7 Şua adlı eser.
aziz. ızzetlı muhterem saygın.
beyan: açıklama, bıldırme, ızah.
daire-i tenviriye: nurlandırma dairesi, alanı.
ehemmiyetli: onemlı.
fedakâr: kendını veya şahsî menfaatlerını hıçe sayan feda eden.
fevkalme mul: umulanın ustunde umulandan çok fazla.
hakikat: gerçek, esas.
haşiye: dıpnot.
hatıme: son söz, bır esenn sonuç kısmı.
havalı: bölge, etraf, çevre, cıvar.
hissedar: hisse sahıbı, hıssesı olan.
hükmünde: değerınde, yerınde.
ıhtıyar: ırade, tercıh, kendı ıstek ve arzularına gore hareket etme.
ınayet-i İlahıye: Allah ın yardımı.
ıstıhdam: bır hızmette kullanma, çalıştırma.
istimal: kullanma.
ızah: açıklama, ayrıntılan ıle anlatma.
keramet-i Aleviye: Hz. Alı ye aıt keramet, olaganustu, fevkalâde hâl.
kıymettar: kıymetlı, degerlı.
letafet: latıflık, hoşluk, incelık.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mesele: onemlı konu.
niyet. bır ışı yapmayı onceden dusunme.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı.
sadık: doğru, gerçek, sozunde, vaadınde ışınde dogru olan.
sair: dıger, başka, otekı.
şukur: gorulen bır ıyılığe karşı hoşnutluk ve memnunluk ıfade etme, teşekkur.
tarz: bıçım, şekıl.
va'd: söz verme, ahd.
vefadar: sozunde ve dostlulugunda devamlı olan, vefalı dost.
Vird-i Ekber: Ayetü'l-Kübra esennın ıkı bolumluk Arapçası.
zeyil. ek, bır esenn devamı olarak yazılan kısım.

Bu defa hediyelerinize mukabil elimden gelseydi yalnız maddî fiyatına gore her bır nsaleye on lira ve Yırmı Beşıncı Söze yırmi beş altun, belki elmas ve Yırmi Dokuzuncu Söze yirmi dokuz yakut verirdim. Öyle ise, verilmiş gibi kabul ediniz

Evet, tevafukta muvaffakıyetli olan kalem, ulvî keramet-i Aleviyeye göze görünür güzel bir delil göstermiş. Yüz bın maşaallah. Husrev'in çok şirin ve fevkalâde yazdığı Hastalar Lem'ası ile *Esma-i Sitte Lem'ası*, benim nazanmda elmasla yaldızlı yazılan ve onlar kadar uzun iki mektup sadâkat-medar hükmünde bana göründü, *Risale-i Nur*'a çok ehemmiyetli hizmetlenni göz yaşıyla hatırlattı ve Fırdevsî hediyenızdekı rısalelenn harflen adedınce, Cenab-ı Erhamürrâhimîn sizlere rahmet, bereket, saadet ihsan eylesin. Âmin.

Yorulmaz, usanmaz, ciddî, samimî Hafız Ali Kardeş, tevafukta, muvaffakıyetli kalemin ile yazılan *İ'caz-ı Kur'ân*'ın ahınnde senin hakkında

(1) اَللّٰهُمَّ وَفِّقْهُ فِي خِدْمَةِ الْقُرْآنِ وَالْإِيمَانِ olan dua bu defa şüphem kalmadı kı, tam kabul olmuş.

Umum kardeşlere birer birer selâm

Said Nursî

1. Allah ım onu ıman ve Kur an hizmetunde muvaffak eyle.

ahır: son.
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenır
bereket: mubareklık bolluk saadet
Cenab-ı Erhamürrahımın: ınayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahıplennın en merhametısı olan şeref ve azamet sahıbı olan yuce Allah (c.c.)
cıddî: agırbaşlı halleri sakın olan kışı
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
dua: Allah a yalvarma niyaz
ehemmiyetlı: onemlı
elmas: çok kıymetlı bır mücevher
esma-i sitte: Cenab ı Hakkın altı buyuk ısmı Kuddus, Adl Hakem, Ferd Hayy Kayyum.
fevkalade: olağanustu
fırdevsî: Cennetde ılgılı Cennete aıt
hükmünde: degennde, yerinde
İ caz-ı Kur an: Kur an ın mucizelığı yuksek ve ensılmez ıfadesı
ıhsan: bagışlama ıkram etme lutuf
keramet-i Aleviye: Hz. Ali ye aıt keramet olaganustu fevkalâde hâl.
maddı: madde ile alakalı, cısmanı
maşaallah: Allah ın istedığı gibi Allah ın istedığı olur anlamında hayret ve memnunluk ıfade eden bır ıbare.
mukabil: karşılık.
muvaffakıyet: başarma başarılı olma.
nazar: bakış dikkat.
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesi onlara maddî ve manevi nimetler vermesi
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Said Nursi nın eserlennın adı
saadet: mutluluk
sadakatmedar: sadakat sebebi bağlılık sebebı
samimî: ıçten candan gonulden.
selâm: barış rahatlık selamet ve esenlik dileme.
tevafuk: uygunluk belli sıra olçu ve munasebetler ıçensinde birbirine denk gelme
tevafuk: uyma uygunluk birbirine denk gelme.
ulvı: yuksek yuce
umum: butun
yakut: parlak kırmızı şeffaf kıymetlı taş
yaldız: sus

27

بِاسْمِهِ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حُرُوفِ رَسَائِلِ

النُّورِ وَمَعَانِيهَا الْمُتَمَثِّلَةِ فِي الْهَوَاءِ وَفِي الْأَفْهَامِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ[3]

Azız, Sıddık ve Sadık Kardeşlerim!

Bu defa pek çok alâkadar olduğum zatların dört adet mektuplan beni o kadar mesrur etti ve *Risale-i Nur* hesabına o kadar memnun eyledi ki, güya yeniden o kahraman arkadaşları buldum diye, sürur yaşlan çok hüzünlerimi sildi. Evet, dört mektuba dört cevap yazmak isterim ve hakkınızdır, fakat, samimî ittihadınıza binaen birle iktifa edildi. Ayn ayn beş altı küçük meselelen beyan ediyorum.

Birincisi: Eskiden beri, "iman kurtarmak zamanıdır" dediğimiz ve ihtiyanm olmadan tekrar ile erkân-ı imaniyeye dair bürhanlardan tahşıdat-ı azîmeyi yaptığımız çok haklı ve lüzumlu olduğunu zaman gösterdi. Size, bir ay evvel, manevî bir muhaberede, *Risale-i Nur*'un azîm tahşidatına dair gaybdan gelen bir cevabı yazmıştım. Bazı zatlar o fıkrayı *Ayetü'l-Kubra* risalesinin ahırine ilhak ettiler.

Ikıncısı: Şamlı Tevfik Kardeş, senin mektubun beni derinden derine hem müteessir, hem müferrah eyledi, sende bır hayırlı tahavvülât bulunduğunu ihsas etti.

1- Allah ın adıyla

2- Hıçbir şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesın. (Isra Suresi, 44.)

3- Kıyamete kadar Risale-i Nur'un anlayışlarda ve havada temessul eden manalan ve harfleri sayısınca Allah ın selâmı ve berekatı üzerinze olsun

ahır: son
alakadar: ilgili, ilişki
Ayetü'l-Kübra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
azîm: büyük
azîz: izzetli, muhterem, saygın
beyan: açıklama, bildirme, izah
binaen: den dolayı, bu sebepten
bürhan: delil, ispat, huccet.
dair: alakalı, ilgili
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
evvel: once
fıkra: bent, madde, paragraf
gayp: gizli olan, gorunmeyen şeyler ve alemler
güya: sanki.
hüzün: keder, tasa, gam
ihsas: hissetirme, sezdirme
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
iktifa: yeterli bulma, kâfi gorme
ilhak: ilave etme, ekleme, katma
iman: inanç, itikat.
ittihat: birleşme, birlik oluştur ma
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesele: onemli konu
mesrur: sevinçli, memnun
muhabere: haberleşme
müferrah: feraha kavuşmuş, gönul huzuruna ermiş
müteessir: teessure kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek, sozünde, vaadinde, işinde doğru olan
samimî: içten, candan, gonulden
sıddık: cok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabulle nen
sürur: sevinç, mutluluk
tahavvülât: tahavvuller, degişmeler.
tahşıdat: yığınalar, bınktırmeler, toplamalar
tahşidat-ı azime: büyük tahşidat, buyuk yıgınak.
zat: kişi, şahıs

Merhum Hafız Ahmed'in akrabasına benim tarafımdan taziye ile beraber de ki: Bir iki ay evvel –birden bire dua ederken, en has akraba ve en hâlis talebelerin dairesine Hafız Ahmed girdi. "Benim de bu dairede hakkım var" dedi gibi hissettim. Onu o has daire içinde her vakit manevî kazançlanma hissedar olmak için bıraktım ve öyle de kalacak, inşaallah. Ve anladım ki, ikiniz bidayeten, beraber *Risale-i Nur*'a hizmetiniz içindir.

Barla'da bütün dostlara selâm.

Üçüncüsü: Sabri Kardeş, kıymettar Hulûsî'nin mektubu hem Hulûsî'nin, hem Beşinci Şuanın ehemmiyetini ve kıymetlerini gösterdiğinden çok beğendim.

Evet, Beşinci Şua, umumun ve bilhassa ehl-i ilmin imanlarını tashih edip kurtarıyor.

Hem sen, hem Hüsrev, Halil İbrahim'den bahsediyorsunuz. O zat, *Risale-i Nur*'un ehemmiyetli bir talebesi ve iktidarlı bir naşindir, hem has lardandır. Sabık hâdisemizden tam bir ihtiyat ve ciddî bir alâkadarlık dersini aldığı kanaatindeyim. Selâmımı ona ve rüfekasına tebliğ ediniz.

Dördüncüsü: Hüsrev Kardeş, senin mektubun, benim meraklanma (Hasan, Mustafa'lar gibi) bir şifa ve arzulanma bir deva (*Mu'cizat-ı Ahmediye* gibi) ve ümitlerime bir ziya (Re'fet, Konyalı Sabri gibi) hükmüne geçti.

Hem, *Risale-i Nur*'un muhterem bir talebesi ve has dairesinde bulunan ahıret hemşirem validenizin hastalığı

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişki.
bidayeten: ilk olarak, başlangıçta, ilkin.
bilhassa: özellikle.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
deva: ilaç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları.
evvel: önce.
hadise: olay.
hâlis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
has: ilen gelen, seçkin olan.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
hükmüne: yerine, değenne.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
iman: inanç, itikat.
inşaallah: "Allah izin verirse" manasında kullanılan bir dua.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizelerinin anlatıldığı On Dokuzuncu Mektup risalesi.
muhterem: sayılı, değer, hurmete layık, saygın.
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rüfeka: arkadaşlar, refikler.
sabık: geçen, önceki.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
talebe: öğrenci.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
taziye: baş sağlığı dileme, yakını olen kimseyi teselli etme.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
umum: bütün, herkes.
valide: ana, anne.
zat: kişi, şahıs.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

ve ihtiyarlığı seni Isparta'ya celbi, hayırdır. Elbette sen ona Hastalar ve İhtiyarlar risalelerini okumuşsun. O risaleler benim bedelime onun keyfini sorup tesellî versinler.

Ben, oradaki talebelen ve dostlan dua ile çok tahattur ediyorum. Onları unutamıyorum.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve dua ediyorum.

Said Nursî

28

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حَاصِلِ ضَرْبِ

عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ رَمَضَانَ فِي حُرُوفِ مَا كَتَبْتُمْ مِنَ الرَّسَائِلِ [3]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Hem mubarek ramazanınızı, hem inşaallah hakkınızda bin ay kadar meyvedar Leyle-i Kadrinizi, hem saadetli bayramınızı, hem çok kıymettar hizmetinizi bütün ruhumla tebrik ve tes'it ederim.

Kardeşlerim, bu defa kudsî kalemle hediyeleriniz o kadar beni minnettar ve mesrur etti ki, güya dünyayı ışıklandıracak bir Nur Fabrikası ve mazi ve istikbali rayiha-ı tayyibesiyle muattar edecek bir Gül Fabrikası semadan bizim imdadımıza gönderilmiş ve benim arkamda kuvvetüzzahr olarak duruyor ve mütemadiyen çalışıyorlar diye mesrur oluyorum. Yüz binler elhamdülillâh.

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Risalelerden yazdıklarınızın harfleriyle Ramazan'ın dakikalarının aşirelerinin çarpımının toplamı sayısınca Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bedel: karşılık.
celp: yazı ile çağırma.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
güya: sanki.
imdat: yardım.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
istikbal: gelecek zaman.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvvetüzzahr: yardımcı kuvvet.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
mazi: geçmiş zaman.
mesrur: sevinçli, memnun.
meyvedar: meyveli, yemişli.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
muattar: ıtırlı, güzel kokulu.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
rayiha-i tayyibe: güzel, hoş koku.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sema: gökyüzü, gök.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
talebe: öğrenci.
tes'id: tebrik etme, kutlama.
teselli: avutma, acısını dindirme.
umum: bütün.

Sabri Kardeş, senin fasılalı iki mektubun, hizmetinin makbuliyetine iki şahid-i gaybî gösterdi. Senin tabirinle Nur Fabrikasına ben de "Elfü elfi maşaallah, bârekâllah, veffekakellah" derim. Sen ile Sıddık Süleyman, benim nazarımda ve fikrimde ve duamda daima beraber bulunduğunuzdan, senin ile konuştuğum vakit, omuz omuza ikinizi beraber görüyorum. Masum ve mübarek çocuklarınız duadan hissedardırlar.

Hafız Ali Kardeş! Senin mektubundaki tevazuun ve ihlâsın ve Husrev'e ait methin ve Risale-i Nur Talebeleri birtek vücut hükmündeki kanaatin, senin hakkında büyük bir ümidimi ve hüsnüzannımı tam kuvvetlendirdi. *Risale-i Nur*'un iki Lütfileri ve Mustafaları ve Hafız Aliler, Küçük Sabri olan Nureddin ile beraber has talebeler dairesinde, ramazan feyzine, manevî kazançlara, inşaallah hissedar kabul edildi. Her bir sahifelerini birer kıymettar hediye hükmünde olan nüshaların yüzünden, ben sana çok, hem pek çok borçlu kaldım.

Hüsrev Kardeş! Kasem ederim, benim elimden gelseydi yalnız bu defa altın yaldızla yazdığım *Mu'cizat-ı Ahmediye*'ye mukabil her bir sahifesine, yalnız maddî bir ücret olarak birer altın hediye edecektim. Hakikaten ebedî bir Gül Fabrikasına kâtip tayin edildiğinize kanaatim kat'iyet kesb etti. Rabb-i Rahîm'e hadsiz hamdüsena olsun. Tasavvurumda Hüsrev, Rüştü bir tek isim gibi olmuş. Ikınızı, *Risale-i Nur*'a ait her şeyde beraber biliyorum ve buluyorum. Size [1] أَوَمَن كَانَ مَيْتًا ayetine ait ve birden

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
fasıla: aralık, ara
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hamdüsena: şükür ve övgü
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
hükmünde: değerinde, yerinde
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacağını düşünmek.
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
kanaat: inanma, görüş, fikir
kasem: yemin, ahd
katip: yazıcı
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
kesb: kazanma
kıymettar: kıymetli, değerli
maddî: madde ile alakalı, cismanî
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.

1. Ölü iken... (En'âm Sûresi: 122)

metin: dvme
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizelerinin anlatıldığı On Dokuzuncu Mektup risalesi.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nazar: bakış, dikkat.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Rabb-i Rahîm: merhamet ve şefkat sahibi olan Cenâb-ı Hak
Risale-i Nur: Nur Risalesi: Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sahife: sayfa
sahife: sayfa
şahid-i gaybî: gaybî olarak şahitlik eden
tabir: ifade, söz
talebe: öğrenci
tasavvur: düşünce, tasarı
tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
veffekakellah: Allah muvaffak etsin, başarılı eylesin
yaldız: süs

hatıra gelen ve Sabri'nin iki mektubunun daha gelmeden manevî tesiriyle yazılan bir tetimmeyi gönderdim, bir derece mahremdir, has ve eminlere mahsustur. Şamlı Tevfik, *Ayetu'l-Kübra Şuaı*'nı, Hafız Ali'nin otuz üç [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ile tevafuklu tarzda bana yazsa iyi olur.

Kardeşlerime birer birer selâm.

Duanıza muhtaç
Said Nursî

29

Aziz Kardeşlerim!

Temadî eden tahribat-ı maneviye karşısında, lillâhilhamd, gittikçe *Risale-i Nur*'un mu'cizâne mukavemeti ve satveti ve kıymeti tezayüt ediyor. Dalâletin temel taşı ve nokta-ı istinadı olan tabiat tağutunu dağıtıp, Kur'ân elinde bir elmas kılıç olarak, her tarafta nurları saçar, zulumatı dağıtır. Fakat dalâletlerin envaı çoktur. O nispette risalelerin dahi ayrı ayrı meziyetleri, ehemmiyetleri var. Eğer kolay ise, *Tabiat Lem'ası*'nı da bize gönderiniz.

30

Emin'le Feyzi'nin sordukları bir suale Ustaddan aldıkları cevap

Sual: Bize yazdığınız cevapta diyorsunuz: "Siyasî geniş daireleri merak ile takip eden, küçük daireler içindeki vazifelerinde zarar eder." Bunun izahını istiyoruz?

1- Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)

Ayetu'l-Kübra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
emin: güvenilir, emniyet sahibi.
envaı: çeşitler, türler, neviler.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kıymet: değer.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
nispet: oran, ölçü.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
satvet: şiddetli hücum.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
sual: soru.
tabiat:
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her batıl ma'bud, şeytan.
tahribat-ı maneviye: manevî tahribat, yıkımlar.
tarz: biçim, şekil.
temâdî: devam etme, sürüp gitme, süreme.
tesir: etki.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
tezayüt: artma, çoğalma, ziyadeleşme.
üstad: öğretici, öğretmen.
vazife: görev.
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur.

Elcevap: Üstadımız diyor ki: "Evet, bu zamanda merakla radyo vasıtasıyla ciddî alâkadarâne kure-ı arzdaki boğuşmalara merak edip bakanlar, dikkat edenler, maddî ve manevî pek çok zararlan vardır: ya aklını dağıtır, manevî bır dıvane olur; ya kalbini dağıtır, manevî bir dınsiz olur; ya fiknni dağıtır, manevî bır ecnebi olur.

"Evet, ben kendım gördum. Luzumsuz bır merakla mütedeyyın ıken âmî bır adam, bın de ılme mensubıyetı varken, eskıden ben Islâm düşmanı olan bır kâfırın mağlûbıyetiyle ağlamak derecesinde bir mahzunıyet ve Âl-i Beytten seyyidler cemaatinin bir kâfire karşı mağlûbiyetinden mesrunyetini gördüm. Böyle âmî bir adamın alâkası bir geniş daire-i sıyaset hatın için böyle kâfir bır düşmanı, mücahit bir seyyide tercih etmek, acaba dıvaneliğın ve aklı dağıtmaklığın en acîb bir misalı değil mıdır?

"Evet, haricî siyaset memurları ve erkân-ı harpler ve kumandanlara bir derece vazifece münasebeti bulunan siyasetin geniş dairelerine ait mesaili basit fikirli ve idare-i ruhiye ve diniyesine ve şahsiyesine ve beytiyesine ve karyesine ait lüzumlu vazifesini geri bıraktırmakla onlan meraklandırıp ruhlarını serseri, akıllannı geveze ve kalplerini de hakaık-ı imaniye ve Islâmiyeye ait zevklerini, şevklerini kırıp havalandırmak ve o kalbleri serseri etmek ve manen öldürmekle dınsızlığe yer ıhzar etmek tarzında, kemal-ı merakla onlara göre malâyanî ve lüzumsuz mesaıl-ı sıyasıyeyı radyo ıle ders venp dinlettırmek,

acıp: tuhaf hayrette bırakan
alaka: ilgı ilişkı bağ
alakadarane: ilgilenerek, alâka gostererek
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed ın (asm) ailesinden olan Hz. Muhammed ın (asm) ev halkı
âmi: bilgisız cahil
cemaat: topluluk
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
daire-i siyaset: sıyaset dairesi
dıvane: deli aklı başında olmayan
ecnebı: yabancı.
elcevap: cevap olarak.
erkân-ı harp: harb erkanı askerlik ilminde ıhtısas yapmış kımse kurmay
hakaık-ı imaniye: imana aıt hakıkatler imanî gerçekler.
hakaık-ı Islamıye: Islâmıyetın gerçekleri Islâma ait hakıkatler
harıcî: dışa aıt, dış dünya ıle ilgili
ıdare-i beytıye: evini idare etmek.
ıdare-i karye: koyunu idare etmek.
ıdare-i ruhıye ve dinıye: ruhen ve dinen kendını idare etmek ve korumak.
ıdare-i şahsıye: kendi şahsını idare etmek
ıhzar: hazır etme hazırlama
kafir: Allah'ı ve İslamıyetı inkar eden dınsız
kemal-i merak: merakın son derecesi tam bır merak.
kumandan: komutan
küre-i arz: yer kure, dunya
maddî: madde ile alakalı, cısmanı.
maglubiyet: yenılgı yenılme
mahzuniyet: uzgun olmak, mahzunluk huzünlüluk.
malayanî: manasız faydasız boş (şey)
manen: mana bakımından manaca
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mensubıyet: mensup olma bagli oluş
mesaili: meseleler
mesaili-i siyasiye: siyasi meseleler
mesruriyet: mesrur olma sevinme sevinçlilik.
misal: ornek
mücahit: dın uğrunda ve Allah nzası ıçın savaşan
munasebet: ilgı. ilişkı. bag
mutedeyyin: dinin emırlerini eksıksız yerine getiren dındar dine bagli.
ruh: dınlik kaynagı hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlik.
serseri: gayesız hedefsız oteden beri başıboş olan
seyyıd: Hz. Muhammed ın (asm) torunu Hz. Hasan ın soyundan olan kımse. Hz. Muhammed ın temiz soyundan gelen kimse
şevk: keyif neşe sevinç.
tarz: bıcım şekil
ustad: öğretıcı, öğretmen
vasıta: aracılık.

hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye öyle bir zarardır ki, ileride vereceği neticeleri düşündükçe tüyler ürperir.

"Evet, her bir adam vatanıyla, milletle, hukûmetiyle alâkadardır. Fakat bu alâkadarlık, muvakkat cereyanlara kapılıp millet ve vatanı ve hukûmetin menfaatini bazı şahıslann muvakkat siyasetlerine tâbî etmek, belki aynını telâkkı etmek çok yanlış olmakla beraber; o vatanperverlik, milletperverlik hissinden ve vazifesinden herkese düşen vazife bir ise, kendi kalp ve ruhundan, idare-i şahsiye ve beytiye ve diniye ve hakeza, çok dairelerden hakikî vazifedar olduğu hizmet ve alâka ve merak on, yirmi, belki yüzdür. Bu ciddî ve lüzumlu bu kadar alâkalann zararına olarak, o birtek lüzumsuz ve ona gore malâyanî olan siyaset cereyanlanna feda etmek divanelik değil de nedir?"

Üstadımızın bize gayet acele ile verdiği cevabı bu kadar. Biz de, o acele ifadeyi acele kaydettik, kusura bakmayınız.

Biz de bütün kuvvetimizle bunu tasdik ediyoruz. Çünkü bunu kendimizde ve gördüğümüz dostlanmızda tecrübelerle muşahede ettik. Hatta çoklan meraklanndan cemaati, belki de namazı terk eder derecede ifratla, tam namaz vaktinde konuşan radyoyu dinleyip, "mım"sız medeniyetin sefahat ve dalâlet ve İslâma ettiği ihanet cezası olarak mutemadıyen başına gelen tokatlanna ve boğuşmalarına ve geniş siyaset dairelerine alâkadarâne dikkat etmekle ve nefsi zehirli ve başı sarhoş şahıslardan,

alaka: ilgi ilişki bağ
alâkadar: ilgili ilişki
alakadarane: ilgilenerek, alaka göstererek.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
cereyan: akım fikir sanat veya siyaset hareketi
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
divane: deli aklı başında olmayan
fedâ: uğruna verme
gayet: son derece
hâkeza: böylece bunun gibi
hakikı: gerçek.
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslamın getirmiş olduğu kurallar çerçevesinde oluşturulan toplum hayatı
idare-i beytiye: evini idare etmek
idare-i diniye: dini hayatını idare etmek ve korumak
idare-i şahsiye: kendi şahsını idare etmek
ifrat: aşırılık, pek ilen gitme haddını aşma
ihanet: hainlik kötülük etme arkadan vurma
malâyanî: manasız, faydasız boş (şey)
menfaat: fayda
milletperver: milletini seven.
mimsiz medeniyet: deniyet manasına gelen kötü medeniyet.
muvakkat: geçici
muşahede: bir şeyi gözle görme seyretme
mutemadıyen: sürekli olarak devamlı
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç
ruh: dinlik kaynağı hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük sefihlik.
tabi: boyun eğen, uyan itaat eden
tasdik: doğrulama onaylama
telakkı: kabul etme bir görüşle bakma
üstad: öğretici öğretmen
vatanperverlik: yurtseverlik vatanını sevme ve düşkün olma.
vazife: görev
vazifedar: vazifeli

radyodan ders almak, kudsî ve mühim vazîfelerine de tam zarar ediyorlar.

Risale-i Nur Şakirtlerinden
Feyzi, Emin (r.h.)

31

Ahmed Nazif'ın bir fıkrasıdır.

Kıymetli Ustadım!

Yüksek şahsiyetinizin aczı ve fakrı içinde inayet-i Rabbaniye ve rahmet-i İlâhiye ile Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın i'cazlarını güneşin parlak ve keskin şualan gibi kalplerimize nüfuz ettiren ve hakaik-ı diniye ve imaniyenin, dalâlete yüz tutan zaif ve âciz mü'minlerin halâsı ve selâmeti ve hidayete çıkarılmasına hadim ve kudsî *Risale-i Nur*'un, elbette bir hâdî ve bu zamanın muhtaç bulunduğu bir *sahib-ı zuhur* namını taşıyacağı şüphesizdir. Binaenaleyh, hem Kur'ân'ın tercümanı ve dellâlı ve hem de bu *Risale-i Nur*'un müellif ve hadım-i yegânesi bulunmanız, hem de âciz ve fakir bir nefer iken manevî hizmetinizle müşîriyet derece-i âliyesine terfî ve tefeyyüze istihkak kesb etmiş bulunmanızdadır ki, Alîm-i Mutlak, Hakîm-i Mutlak, Kâdir-i Mutlak olan Zülcelâl Hazretleri, bu kudsî vazife-i âliyeyi, kıymetsiz gorduğunuz, çok kıymetli ve fazîletli ve feyizli ve âlî derecelerde yüksek bir dellâla tevdi ve nasip ve bilhassa memur etmiştir.

(1) هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

1- Bu Rabbimin fazlındandır. (Neml Sûresi, 40.)

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlî: yüce, yüksek, ulu
Alîm-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah, hakıkı manada gerçek ilim sahibi olan Allah.
bilhassa: özellikle.
Binaenaleyh: bundan dolayı, bu nun üzerine
dalâlet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dellâl: ilan eden, bir haben duyurmak ıçın yüksek sesle bagırarak dolaşan kimse
derece-i âliye: yüksek derece
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık.
fazîlet: değer, meziyet, Iman ve ırfan ıtıbarıyle olan yüksek derece
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bagış
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hâdî: hıdayet veren, doğru yola ulaştıran.
hadim: hademe, hizmetci.
hadım-ı yegâne: yegâne, tek hizmetkâr, hizmet eden
hakaik-ı diniye: dine ait olan hakikatler
hakaik-ı imaniye: imana ait hakıkatler, imanî gerçekler
Hakım-i Mutlak: Sonsuz hıkmet sahıbı ve her şeyi her hangi bır kayda ve şarta baglı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah
halâs: kurtulma, kurtuluş, selamete erme
hıdayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
i'caz: mucızelık, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıklan şeyi yapmak.
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve ıdare eden Cenab-ı Hakk ın yardımı.
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
Kadir-i Mutlak: kudretı mutlak olan ve her şeye gücü yeten, sonsuz kudret sahıbı olan Allah
kesb: kazanma
kıymet: deger
kudsî: mukaddes, yuce.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış, semavî kitapların sonuncusu
Kur'an-ı Mucizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muellif: eser telıf eden, yazan.
muhim: önemlı, ehemmıyetlı
mu'min: iman eden, inanan
müşîriyet: muşırlık, mareşallık
nam: ad
nefer: asker, er
nüfuz: ıçe geçme, işleme
rahmet-i İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı, İlâhî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi nın eserlennin adı
sahib-i zuhur: zamanın sahıbı, başa geçen, zamanın onden
selâmet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma
şahsiyet: kışılık
şâkirt: talebe, öğrenci
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tefeyyüz: feyızlenme
terfî: yukselme, rutbe alma
tevdi: emanet etme.
üstad: ogretici, öğretmen
vazife: gorev
vazife-i âliye: yuce vazife
zaif: zayıf
Zülcelâl: celâl sahıbı, büyukluk, ızzet, heybet ve azamet sahıbı Allah

Biz âciz ve asi ve günahkâr hizmetkârlarınızı dahi lütuf ve keremiyle irşada ve hidayete sız Üstadımızı rehber ve mürşit ve vasıta buyurmuştur ki, ebedî minnet ve şükranlarımızı edadan âciz bulunuyoruz.

İşte Üstadım, çok kıymetli arkadaşımız ve hizmet-i Kur'âniyede kıymetli refikımız ve şenkımız Kuçuk Husrev ve Mehmed Feyzi'nin mektubundan, başka yerde ve mahalde mevsımsız olduğunu ıdrak ederek, bu hakıkî kelimeyi ve mübarek ısm-i şerifi *Risale-i Nur*'a dahi henüz zahıren takmak haddım değıldır ve ıstımalınden hazer edıyorum. Çünkü, Üstadımın izin ve müsaadesi olmadıkça bu gıbi lâkaplann kıymeti olamaz. Ancak *Rısale-i Nur*'dan aldığım ilham üzerine muhitimizde birinciliği ihraz eden bir kardeşimiz olan Feyzi'nin mektubunda bahsedilmesi, sırf hüsn-i niyet ve fart-ı merbutiyet ve sadâkatten ve ihlâstan doğmuştur.

Bu izharın hatasından hâdis olan meşguliyetinize sebebiyet verdiğimden çok müteessir oldum; af buyurunuz. İkaz ve irşad edici nımet ve himmet, ıtabınızla af buyurulmasını ve *Risale-i Nur*'un manevî tokatlarından muhafaza edilmekliğimizi kemal-ı hulûs ile istirham eylerim.

Azız ve Kıymetlı Üstadım!

Cenab-ı Hakkın lütuf ve keremiyle ve hadsiz ihsanıyla ıntısaben hizmet-ı kudsıyesinde bulunduğum *Risale-i Nur*'un maddî ve manevî pek çok kerametlerini ve bereketlennı aynelyakın gormüş ve lezzetını tatmış olan bu âciz hizmetkânnızın noksanlannın, hüsn-i niyete ve hulûs-ı kalbıne bağışlamanızı rıca ederken, bu mubarek

acız. zayıf, elı yetmez, gucu yetmez
asi ısyan eden, başkaldıran
aynelyakin gozle gorur derecede ınanma, bır şeyı gorerek ve seyrederek bılme
azız ızzetlı, muhterem, saygın
bereket. mubareklık, bolluk, saadet
ebedı sonu olmayan, daimî surekli
eda odeme
fart-ı merbutıyet şıddetlı bağlılık, aşırı bağlılık
günahkar gunahlı, gunah ışlemış
hadıs hudus eden, meydana gelen, çıkan
hadsız. sınırsız, sonsuz.
hakıkî gerçek.
hazer çekınme, sakınma, uzak durma
hıdayet. doğru olan, hak olan
hımmet. manevî yardım, ıhsan, lutuf
hizmet-ı kudsıye mukaddes hızmet, kutsal hizmet.
hizmet-ı Kur'âniye Kur'an hizmetı
hizmetkar hizmet yapan kımse, hizmetçı
hulûs-ı kalp kalpten, gonulden, ıçten samımıyet.
husnüniyet. ıyı nıyet, temiz kalplılık.
ıdrak. akıl erdırme, anlama, kavrama kabılıyetı
ihlâs samımıyet, bır amelı, başka bır karsılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
ıhraz: bır şey kazanma, kesp etme, elde etme
ihsan bagışlama, ıkram etme, lutuf
ıkaz. dıkkat çekme, uyarma, uyandırma
ilham bellı bılgı vasıtalarına baş vurmadan Allah tarafından insanın kalbıne veya zıhnıne ındırılen mana.
ıntısaben emnine gırerek, bağlanarak.
irşat. dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma.
ısm-ı şerif şerefli ısım
ıstımal kullanma
istirham. rıca etme.
ıtap azarlama, rencıde etme.
izhar gosterme, belırtme
kemal-ı hulus. tam samımıyet, sırf Allah rızası ıçın yapmak.
keramet ermışçesıne yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fikır
kerem comertlik, lutuf, ıhsan, bağış
kıymet değer
lâkap unvan
lutuf guzellık, hoşluk, ıyılık, ıhsan
maddi madde ıle alakalı cısmanı
mahalı yer
manevi manaya aıt, maddî olmayan
meşguliyet uğraşılan ve meşgul olunan şey
minnet: bır ıyılık karşısında yuk altında kalma, kendını manevi olarak borclu hıssetme.
muhafaza koruma
muhit: yore, çevre
mübarek feyzlı, bereketlı, kutlu
murşit. ırşat eden, doğru yolu gosteren rehber, kılavuz
musaade ızın
müteessir teessüre kapılan, hüzunlu, kederlı, mahzun
nimet. lutuf, ıhsan, bağış
refik. arkadaş, yoldaş
Rısale-ı Nur Nur Risalesi. Bedıüzzaman Saıd Nursı nın eserlennın adı
sadakat bağlılık, dogruluk.
sebebıyet: sebep olma.
şerik: ortak.
şükran ıyılıge karşı gosterılen ıyı tavır, gonul borcu, minnettarlık.
üstad ogretıcı, ogretmen
vasıta aracı
zahıren gorunuşte.

Risale-i Nur'un pek çok kerametlerinden bir kaçını arz ediyorum. Şöyle ki:

Risale-i Nur tercümanı ve müellif ve sahibi bulunan zat, bin üç yüz yirmi dört (1324) ve yirmi beş (25) Rumî senelerinde, İstanbul'da iştiharla *Bediüzzaman* namı ve lâkabı altında matbuatın sitayişle neşriyatından mütehassis olarak, o zaman on yedi yaşında bulunduğum ve çok cahil ve çocukluk devresinde iken, bu mübarek isim kalbimde yer tutmuş. Ve bu kalbî muhabbet hürmeti için olacak ki, bin üç yüz yirmi altı (1326) senesinde Hazret-i Üstadın, Bediüzzaman *Said-i Kurdî* lâkabı altında Karadeniz seyahatinde iki hizmetkârı ile İnebolu'yu ziyaret ederek, o zaman İnebolu'nun meşhur ulemasından Hacı Ziya ve diğer ulema arasında vapura teşyi edildiği sırada tesadufen çarşıda karşıladığım ve çok denn muhabbet hissiyle bu mubarek zata selâm durarak mütebessim ve nuranî sımalanyla ve keskin nazarlanyla selâmlanna ve manevî nazarlanyla iltifatlanna mazhar olduğum günden beri artan muhabbet ve alâkamı, otuz senelik hatırımdan kat'iyen silinmediğini aynelyakin görüyordum.

Tahminen ve takriben altı sene evvel bir gazete sütununda Isparta'da halkın fazla alâka göstermesinden, din ve iman telkin etmesinden ürken ehl-i dünya tarafından tevkif edildiğini teessurle okumuştum. Otuz senelik uzun bir zaman içinde bir defa böyle acı haber aldığım hâlde, akıbetinden kat'iyen başka bir malûmat edinememiştim. On seneden beri Cenab-ı Rabbülâlemîn Hazretlerinden niyazımda, daima beş vakit dualarımda, "Yâ Rab! Bana

akıbet: nihayet, son
alaka: ilgi, ilişki, bağ
arz: sunma, bildirme
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
Bediuzzaman: zamanın, çağın eşsiz güzelliği.
Cenab-ı Rabbülalemîn: bütün alemleri terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, ahireti düşünmeyen
evvel: önce
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
hürmet: saygı
iltifat: güzel sözler söyleyerek birini samimî olarak okşama
iman: inanç, itikat.
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.
kalbi: içten, gönülden, yürekten, samimî
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
lakap: ünvan
malûmat: bilgiler, bilinen şeyler
manevî: manaya ait, maddî olmayan
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler v.s.
mazhar: nail olma, şereflenme
meşhur: şöhretli, ünlü, herkesin bildiği
muhabbet: sevgi, sevme
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müellif: eser telif eden, yazan
mütebessim: tebessüm eden, gülümseyen, gülen, güleç.
mütehassis: hislenen duygulanan
nam: ad
nazar: bakış
neşriyat: yayınlar
niyaz: yalvarma, yakarma
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Rumî: Rumî tarih ve sene, Rumî takvim
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sima: yüz, çehre
sitayış: övme, övüş, methetme, sena
tahminen: tahminî olarak, yaklaşık olarak, aşağı yukarı
takriben: tahminen, yaklaşık olarak, aşağı yukarı
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme.
tesadufen: tesadüf olarak, rastgele
teşyi: uğurlama, giderken selâmetle yolcu etme
tevkif: tutuklama
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
ustad: öğretici, öğretmen
ya Rab: Ey Allah!
zat: kişi, şahıs

bir mürşid-i kâmil ihsan buyur" niyazında iken, bundan üç sene evvel, yani Hicrî bin üç yüz elli yedi (1357) ve Milâdî bin dokuz yüz otuz sekiz (1938) senesinde, İnebolu'da bir kahvede, Kastamonulu bir zavallı sarhoşun sitayişle bahsettiği bir zatın Kastamonu'da mevcudiyeti ve menfî olarak bulunduğunu işittim. Dikkat ettim ve tahkik ve ta'mik ettım. Anladım ki, otuz senedir kalbimde saklı olarak taşıdığım o zamanki *Said-i Kurdî* olduğunu hayretle öğrendim. Ve kalbimdeki sevgi güneşler geçtikçe ateşlendiğini hissettiğimden, her tehlikeyi göze alarak ziyaret edip, mübarek ellerini öpmek lâzım ve şart olduğunu bildim. Ve ziyaretimde, eski Said'in ism-i mübarekleri Bediüzzaman Said Nursî ve *Risale-i Nur*'un müellifi ve sahibi olarak buldum. Kemal-i aşk ve ihlâs ile sarıldım. Ve benim yegâne mürşidim ve rehberim ve büyük üstadım o *Risale-ı Nur*'dur dedim. Ve bana bu hadsız ihsanatı hidayet ve inayet buyuran Cenab-ı Hakka, Kur'ân-ı Hakîm'in harfleri adedince şukrederek,

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى dedim. (HAŞİYE)

Risale-i Nur'a intisap etmezden evvel, maddî ve dürıyevî her işlerimizde ve ticarethanemizin kazançlarında ve şahsî ve hususî işlerimizde *Risale-i Nur*'a intisaptan sonraki harikulâde farkları ve bereketleri görmekle beraber,

HAŞİYE: Evet, bazı ehl-i velâyetin ilerde talebesi olacak zatlar, daha dünyaya gelmeden, hiss-i kablel vukuun inkişafıyla kerametkârâne keşfettikleri gibi, Risale-i Nur'un talebelerinin muhimlerinden birkaç zat dahi çok zaman evvel, bir hiss-i kablelvuku ile, ilerde Said ile alâkadar bir surette bir Nura hizmet edeceğini hissetmişler. İşte onların birisi de Nazif'tir.

1- Ezelden ebede kadar Allah'a hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur. (Metnin "Elhamdülillah kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. ayetidir.)

Bediüzzaman: zamanın, çağın eşsiz güzelliği.
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
dünyevî: dünyaya ait.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
evvel: önce.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harikulâde: olağanüstü.
haşiye: dipnot.
Hicri: tarih başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in hicretini esas alan takvim.
hidayet: doğru olan, hak olan.
hususî: özel.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme.
ism-i mübarek: mübarek, bereketli ve kutlu isim.
kemal-i aşk: aşkın son derecesi, tam bir aşk, büyük bir aşk.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
maddî: madde ile alakalı, cismani.
menfî: nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
Miladî: Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç alan takvim.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
muellif: eser telif eden, yazan.
mürşid-i kamil: en kâmil, en olgun irşat edici.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sitayiş: övme, övüş, methetme, sena.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahkik: inceleme, araştırma.
ta'mik: inceden inceye araştırma, derinliğine araştırma.
ticarethane: ticaret yeri, ticaret edilen yer.
üstad: öğretici, öğretmen.
yegâne: biricik, tek, yalnız.
zat: kişi, şahıs.

en büyük bir ticaret veya mes'ud bir zenginin, müferrah ve serbestliğinden daha fazla ferah ve sürur ve serbest ve yaşayış tarzında sıhhat ve afiyetle, *elhamdülillâh*, mes'udâne imrar-ı hayat eylemekte olduğumuzu ve *Risale-i Nur*'un kudsî lütuf ve kerâmetlerine medyun bulunduğumuzu itiraf ve tasdik ederiz.

Üstad Hazretlerinin me'zuniyet-i hususiyesiyle, *Risale-i Nur* namına neşriyat ve hakaik-ı imaniye noktasında, bilhassa ibadet ve namaz hakkında şahsımın cahil ve âciz, nakıs, iktidarsız vaziyetimle vaki olan ve olacak bulunan telkinat-ı diniyedeki kuvvetli ikna ve müessir hitabelerin âsâr-ı fiiliyesini aynen müşahede ettiğimi, üstadım *Risale-i Nur* namına kemal-ı fahirle, birçok namazsız Müslümanları, elhamdülillâh, namaza ve câmilere devama muvaffak bulunmak gibi kudsî hizmetlerin âsâr-ı fiiliyesinden, Risale-i Nur'un büyük harika kerametinden tulû ettiğini ve etmekte olduğunu tasdik ederiz.

Bu içinde bulunduğumuz Alman ve İngiliz harbinin bidayetinden devamı müddetince hadsiz zındıka ve münafıkların hiç yoktan sebepsiz olarak, şahsıma bir isnadat olsun için, gerek münevver fikirli âlim ve gerekse cahil mülhid hemen hemen birkaç dostlarım mustesna, memleket halkı ve kudsî hizmetimden küstürmek için şeytan-ı aleyh-i mâyestehik bütün memleket halkını ığfal ederek aleyhime tahrik etmiş olacaktır ki, "Nazif, muhalif bir siyasetle ittihad-ı İslâma taraftar eder, siyaset propagandası yapıyor" zihniyetini şiddetle aleyhimde, memleket halkına ve erkân-ı hukûmete kadar sırayet ettiriyorlar.

acız: zayıf, güçsüz
afiyet: sağlık, esenlik.
aleyh: karşı, karşıt.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
asar-ı fiiliye: fiilen yapılan işler
bidayet: başlangıç.
bilhassa: özellikle.
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
erkan-ı hükümet: hükumet üyeleri, bakanlar
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
harika: olağanüstü
harp: savaş.
hitabe: bir topluluğa karşı coşturucu sözler söyleme, nutuk.
ığfal: yanıltma, gaflete düşürerek kandırma, aldatma
ikna: bir fikri, düşünceyi akli delillerle kabul ettirme, inandırma
iktidarsız: güç yetememe, bir işi gerçekleştirecek derecede güçün olmaması.
imrar-ı hayat: hayat geçirme
isnadat: isnatlar, dayandırmalar, mal etmeler
ittihad-ı İslâm: İslâm birliği, Panislamizm.
kemal-ı fahir: tam bir iftihar duyma
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kudsî: mukaddes, yüce.
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
medyun: borçlu, vereceği bulunan
mesudane: mutlu bir şekilde, saadet içersinde
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
mezuniyet-i hususiye: özel izin, hususi müsaade
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
muvaffak: başarmış, başarılı
müessir: tesir eden, tesirini gösteren, eser ve iz bırakan.
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş
mülhit: İslam dininden, ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
munafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
münevver: nurlu, ışıklı, parlak
mustesna: istisna olan, hariç
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nakıs: noksan, eksik
nam: ad
neşriyat: yayınlar.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b.ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşidi vasıtalarla yapılan faaliyet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sıhhat: sağlık, esenlik.
sırayet: birinden diğerine geçme, bulaşma
sürur: sevinç, muduluk.
şeytan-ı aleyh-i mayestehik: hak ettiğini ona Allah'ın vereceği şeytan.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
taraftar: tarafı, bir tarafı desteklayen
tasdik: doğrulama, onaylama
telkinat-ı diniye: dini ders ve öğüt verme
tulu: doğma, doğuş
üstad: öğretici, öğretmen
vaki: vuku bulan, olan, meydana gelen
vaziyet: durum
zındıka: dinsizlik, inançsızlık
zihniyet: kafa yapısı, düşünce şekli

Ve bütün şeytanların tecessüsleri tahrik edilmiş. Güya aleyhtarlarım benden bir intikam almak hasebiyle gıyabımda, hem müthiş cereyanı şiddetlendirmek için kendilerince menfur telâkki ettikleri *Almancı* namıyla hakaretlere maruz bırakmaktan çekinmediler. Hâlbuki ben, lillâhilhamd, *Risale-i Nur*'un irşadıyla, hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeyi bütün kâinatın fevkinde gördüğümden ve itikat ettiğimden, değil küre-i arzdaki cereyanlara, belki bana verilse de, bütün dünya saltanatına da alet edemem. Ben, yalnız hakikatçi ve imancı ve Kur'âncı *Risale-i Nur*'un bir hadimiyim. Kaç senedir bütün bu hücumlarıyla beraber, iki eser-i inayet var.

Birisi: *Risale-i Nur*'un neşriyatındaki hizmetime zarar verilmediği gibi, fevka'l-me'mul muvaffak olduk.

İkincisi: Her ne vakit şiddetli hücum edileceği zaman Üstadımızdan dikkat emrini alıyorduk. Hem de, *Risale-i Nur*'un aşıkâr bir kerametindendir ki, bin üç yüz elli dokuz (1359) sene-i Hicrî ramazan-ı şerifin on veya on ikinci günlerinde, Allah rahmet etsin, vefat eden kardeşlerimizden Hatip Mehmed namındaki zat, Yirmi Altıncı Lem'a olan *İhtiyarlar Risalesini* yazarken hasta olarak yazmaya kâdir olmadığından [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ Kelime-i Tevhidi yazarak bıraktığı, ziyaretine gelen diğer kardeşimiz ve fa'al arkadaşımız, Feyzi Mehmed Efendiye ikmalini rica ederek dünyaya veda ve ebedî hayatına, inşaallah, bu kelime-i tayyibe ile hayatının sonunu mühürleyerek imanlı olarak kabre girdiğini izhar ve *Risale-i Nur*'un talebelerine açık bir müjde ve tebşiratta bulunmuştur.

1- Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi 153, Kasas Suresi 88.)

aleyhtar: karşı olan, aynı fikirde olmayan
aşıkâr: açık, belli, meydanda
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
eser-i inayet: lütuf eseri, ihsan, iyilik, yardım alâmeti
faal: çalışkan, gayretli
fevka'l-me'mul: umulanın üstünde, umulandan çok fazla
fevkinde: üstünde
gıyap: arka
guya: sanki
hadım: hademe, hizmetçi.
hakaik-ı imaniye ve Kur'aniye: Kur'an'a ve imana dair hakikatler, gerçekler
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama
hakikat: gerçek, bir şeyin asıl esası
haseb: dolayı, cihetince, gereğince.
hücum: saldırma
ikmal: tamamlama, bitirme.
iman: inanç, itikat
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
intikam: öç alma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
itikat: kesin inanma, iman.
izhar: gösterme, açığa vurma
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kelime-i tayyibe: Allah ve Rasulullah kelâmı, güzel ve hoş kelime.
Kelime-i Tevhid: tevhid-i İlâhiyi ifade eden lâilahe illallah Muhammedun Resulullah cümlesi
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
küre-i arz: yer küre, dünya
lillahilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
menfur: kendisinden nefret edilen, sevilmeyen, iğrenç.
muvaffak: başarmış, başarılı
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
nam: ad
neşriyat: yayınlar
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sene-i Hicrî: Hicri takvime göre sene
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
talebe: öğrenci.
tebşirat: müjdeler, müjdelemeler, müjde vermeler
tecessüs: iç yüzünü araştırma, ayrıntısını öğrenme, araştırma merakı, araştırıcılık.
telâkki: anlama, kabul etme
üstad: öğretici, öğretmen
veda: ayrılık, ayrılma, ayrılış
vefat: ölüm
zat: kişi, şahıs

İşarat-ı Kur'âniyenin, yirmi altıncı ayetinin [1] فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ sırrıyla, "Risale-i Nur Talebeleri, iman ile kabre gireceklerdir" tebşiratının sıdkını gösteren bu açık kerametin ve tebşirat-ı azîmenin bütün kardeşlerimize tamim olunmasını, *Risale-i Nur*'un derece-i ulviyetini ve hadimlerinin mükâfatlarının ne zaman ve ne suretle verilmekte olduğunu aynelyakîn bilinmek ve görülmek üzere şu hakikat muvafık ise *İşarat-ı Kur'âniye* risalesine tahşiye olunmasını rica ederim, kıymetli Üstadım

Risale-i Nur Şâkirtlerinden
Ahmed Nazif Çelebi (r.h.)

32

[3] بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

[4] بِعَدَدِ حُرُوفَاتِ مَا أَرْسَلْتُمْ لَنَا

Azız Kardeşlerim!

Ahırzamana işaret eden hadisin ahırinde, [5] مَثَلاً كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ ayetine dair iki dakika içinde ve hadisin işaretini tashih anında, anî olarak mücmelen hatıra gelen işaret-i gaybıyenin gayet acelelik ile tevafuk-i cifrîsinde, zararsız bir küçük sehiv vuku bulmuş ıdı. O vakıtten ben daha ona dikkat etmemiştim.

1. Onlar da cennette ebedî kalacaklardır (Hûd Suresi 108)
2. Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla
3. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin (İsra Suresi 44)
4. Bize gönderdiğiniz harfler sayısınca Allah'ın selâmı rahmeti ve berekatı üzerinize olsun
5. Kelime-i tayyibeyi Allah hoş bir ağaca benzetmiştir ki (İbrahim Suresi 24)

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
ahir: son
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
aziz: izzetli, muhterem, saygın
dair: alakalı, ilgili
derece-i ulviyet: yücelik, yüksekliik derecesi
gayet: son derece
hadım: hademe, hizmetçi
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hakikat: gerçek, esas.
iman: inanç, itikat.
işarat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın işaretleri
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
kerametc: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
muvafık: yerinde, uygun
mücmelen: kısa ve özlü bir şekilde, özet olarak.
mükafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sehiv: hata, yanlışlık.
sıdk: doğruluk.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci
tahşiye: haşiye yazma, açıklayıcı yazı yazma, derkenar
talebe: öğrenci.
tamım: umumileştirme, yayma, herkese duyurma
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
tebşirat: müjdeler, müjdelemeler, müjde vermeler
tebşirat-ı azîme: büyük müjdeler
tevafuk-i cifrî: cifir manalarının birbirine yakınlığı ve denkliği
üstad: öğretici, öğretmen
vuku: olma, meydana gelme

Bu defa, cidden ve hakikaten Mübarekler Heyetinin cem ve telif ettikleri *Lâhika Risalesinin* o ayete dair fıkranın kıtabetinde bir kastî sehiv gördüm. O ihtardarâne kastî sehiv, benim kusurkârâne sehvimi bildirdi. O çok müdakkik ve çok Mübarekler Heyetine beni çok minnettar ve mesrur eyledi. Şöyle ki:

[1] كَلِمَةً طَيِّبَةً makamı bin iki (1002) diye sehven yazılmıştı; ط sayılmamış. Doğrusu, bin on birdir (1011). *Risaletü'n-Nur*'un makamına on üç farkla tevafuk etmekle beraber, izafeten tavsife geçse [2] رِسَالَةُ نُورِيَّةٌ olur. Bir ى ve ه ilâve olur ve *şedde* gider bir ن noksan olur. Fakat, [3] طَيِّبَةً 'deki *tenvin*, bir derece vakfolduğundan, sayılmazsa tam tamına bir tek farkla; medde sayılmazsa, farksız olarak tevafuk eder.

Hem, mana cihetiyle iki ayet, iki cereyana işaretleri ve münasebetleri ve tetabukları çok kuvvetli bulunduğundan, nakıs bir tevafuk ve zayıf bir emare dahı kâfıdır.

Hem böyle makamlarda, böyle büyük yekûnlarda bu gibi küçük farklar zarar vermez. Ben tahmin ederim, bu sehıv, beşıncı ayetin ışaretindekı sehıv gıbı ehemmıyetlı bir kısım ışarat-ı gaybıyenin anahtarı olacak. Ve bu muazzam ayet, otuz uçuncü ayet olmasına bır ışaret ıdı. Inşaallah istikbalde bir kardeşimiz o hazineyi açacak.

1- Kelime-i tayyibe... (İbrahim Suresi, 24.)
2- Risaletü'n-Nur, Risale-i Nur'un diğer bir ismi.
3- Güzel, hoş.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cem: toplama, bir araya getirme.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
ehemmiyetli: önemli.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
heyet: kurul, komite.
ihtarane: uyarıcasına.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
istikbal: gelecek zaman.
işarat-ı gaybıye: gayba ilgili işaretler. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
izafeten: izafî olarak.
kafi: yeter, elverir.
kasdı: bile bile yapılan.
kıtabet: yazı yazma.
kusurkarane: kusur edercesine.
makam: yer, durak.
medde: med işareti. Kur'ân-ı Kerim'de üzerine konduğu elifi uzatarak okutan işaret.
mesrur: sevinçli, memnun.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
nakıs: noksan, eksik.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sehiv: hata, yanılışlık.
sehven: yanlışlıkla, yanılarak, hatâen.
şedde: Arapça ve Farsçada ikı defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi ikı defa okutan işaret.
tavsif: vasıflandırma, niteleme.
telif: eser yazma.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna ikı üstün (fen), ikı esre.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vakf: durak.
yekûn: toplam, tutar.
zalif: zayıf.

33

Bu günlerde, tefsirin ve Onuncu Sözün tevafukatına baktım. Kendi kendime dedim ki: Bu zıyade tafsilât israftır. Ehemmiyetli meseleler çoktur; vakit zayi olmasın.

Birden ihtar edildi ki: O tevafuk altında çok ehemmiyetli bir mesele vardır. Hem madem tevafukta bir inayet-i hassa ve iltifat-ı Rahmanî *Risale-i Nur*'a karşı tezahür etmiş, o iltifata karşı hiss-i şükran ve memnuniyet ve müteşekkirâne sevinç ne kadar ifratkârâne de olsa israf olamaz. Bu ihtar mücmelini iki cihetle izah edeceğim.

Birincisi: Her şeyde –ne kadar cüz'î de olsa– bir kasıt ve iradenin cilvesi bulunmasıdır; tesadüf, hakikî olarak olmamasıdır. Evet, kesretin en küçük dağınık ve en ziyade tesadüfe verilen kelimattaki hurufatın vaziyetleridir. Hususan kitabette, madem hiç münasebeti olmayan ve ihtiyar-ı beşerî karışmayan hurufatın vaziyetlerinde bir tenasüp, bir nizam bulunuyor; elbette bir irade-i gaybiye tahtında vaziyetler veriliyor.

Hiçbir şey daire-i ilim ve kudretinden hariç olmadığı gibi, daire-i irade ve meşietinden dahi hariç değildir ki, böyle cüz'î ve dağınık şeylerde dahi bir tenasüp gözetiliyor ve tanzim ediliyor. Ve o tanzim içinde ve irade-i amme cilvesinde, bir inayet-i hassa suretinde, *Risale-i Nur*'a bir imtiyaz nev'inde hususî bir teveccüh ve iltifat görülmüş. Ben, bu derin meseleyi gormek için *İşaratü'l-I'caz* tefsirinin tevafukatına dikkat ettim; kat'î bir kanaatle o sırrı bildim ve hissettim.

cihet: yön
cilve: tecelli, görüntü
cüz'î: küçük, az
daire-i ilim: ilim dairesi
daire-i irade ve meşiet: Cenab-ı Hakk'a ait irade, arzu, dilek ve işlenn dairesi
daire-i kudret: kuvvet, takat, güç dairesi. Allah'ın ezelî gücünün hakim olduğu daire
ehemmiyetli: önemli.
hakikî: gerçek.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hiss-i şükran: teşekkür hissi
hurufat: harfler
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
ifratkârane: aşırı giderek.
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtiyar-ı beşerî: insanın ihtiyar, irade ve tercihi
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
iltifat-ı Rahmanî: hiç bir şeyi hariç bırakmayarak, bütün mahlûkatına şefkat ve merhamet eden Cenab-ı Hakkın iltifatı, teveccühü.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
inayet-i hassa: özel yardım. Cenab-ı Hakk'ın sevdiği kullarına yapmış olduğu hususî himayesi ve yardımı.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
irade-i amme: genel irade, güç
irade-ı gaybiye: gaybi olan iş ve irade
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kast: bir işi bile bile isteyerek yapma
katî: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kelimat: kelimeler, sözler
kesret: çokluk
kitabet: kâtıplık, yazma
madem: ...den dolayı, böyle ise
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
mesele: önemli konu
mücmel: öz olarak anlatılmış kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
müteşekkirâne: müteşekkir olarak, teşekkür edercesine.
nevi: çeşit, tür
nizam: düzen, düzgünlük, kanun
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
suret: biçim, şekil, tarz.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
taht: alt.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tefsir: Kur'ân-ı Kerim'i açıklamak, maksadıyla yazılan kitap
tenasup: anlamca birbirine uygun kelimelen aynı mısra, beyit veya dortlükte bir arada kullanma sanatı, uyma, uygunluk, birbirini tutma.
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, rastlantılar, birbirine uygun gelişler
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
vaziyet: durum.
zayi: elden çıkmış, zarar zıyan
ziyade: fazla, fazlasıyla

Ikıncı cihet: Nasıl ki çok mübarek ve kudsî büyük bir zat, gayet fakir ve muhtaç bir adama, umit edilmediği bir tarzda, iltifatkârâne, bir kapta, bazı kâğıtlara sanlı bir hediye ihsan etse, elbette o bîçare adam, o pek büyük zata karşı hediyenin binler mislinden fazla teşekkür etmek ister. Ve bin o hediye kadar kıymetli bulunan, o hediye ile gösterilen iltifatına karşı ne kadar teşekkürde israf ve ifrat etse de makbuldür. Ve o çok mübarek zatın o hediyesine sardığı kâğıtlan da teberrük deyip şeker gibi yese, hatta o hediye içindeki cevizlerin sert kabuklarını da teberrük diye ekmek gibi yutsa ve o hediyenin kabını mübarek bir kitap gibi öpse ve başına koysa, israf olmadığı gibi, aynen öyle de, *Risale-i Nur* yüzünde irade-i amme, inayet-i hassa iltifatını tevafuk zarfıyla ihsan edilmiş. Elbette tevafuka dair tafsilât, tasvirat, fiilî teşekküratın bir nev'idir ve sevincin ve minnettarlığın heyecanlı tereşşuhatıdır; kusura bakılmaz. Evet, böyle bir zatın iltifatını gösteren maddî kırk para ihsanına karşı kırk bin teşekkür edilse israf değil.

Ikıncı mesele. Ben hem kendimde, hem bu yakındaki Risale-i Nur Talebelerinde, şuhur-i muharremeden sonra bir yorgunluk ve şevkte bir fütur görüyordum. Sebebini vazıhan bilmiyordum. Şimdi, eskide söylediğim tahminî sebep, hakikat olduğunu gördüm. Şöyle ki:

Nasıl maddî hava fena ise, fena tesir ediyor, manevî hava da bozulsa, herkesin, istidadına göre bir sarsıntı verir. Şuhur-i selâse ve muharremede âlem-i İslâm'ın manevî havası umum ehl-i imanın ahıret kazancına ve

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem-i İslam: İslam âlemi, İslam dünyası.
bıçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
fiilî: fiille ilgili, gerçekten yapılan iş.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, doğru.
İfrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddını aşma.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iltifat: güzel sözler söyleyerek birinin samimî olarak okşama.
iltifatkarane: iltifat edene yakışır şekilde, iltifat edercesine, iltifat ederek.
inayet-i hassa: özel yardım. Cenab-ı Hakk'ın sevdiği kullarına yapmış olduğu hususî himayesi ve yardımı.
irade-i âmme: genel irade, güç.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kudsî: mukaddes, yüce.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesele: önemli konu.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
misl: kat, eş.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu.
nev: çeşit, tür.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şevk: keyif, neşe, sevinç.
şuhur-i muharreme: savaşmanın haram olduğu mübarek aylar, Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep.
Şuhur-i Selase: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan.
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tahmini: tahmin yoluyla, tahmine ait, tahmine göre, aşağı yukarı hesaplanan.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tasvirat: tasvirler, resimini yapmalar, bir şeyi çeşitli ifade şekillerile anlatmalar.
teberruk: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
tesir: etki.
teşekkürat: teşekkürler, minnet, memnuniyet ve şükür ifade etmeler.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
umum: bütün.
vazıhan: açık olarak, açıkça, açık açık, aşikar, şekilde.
zat: kişi, şahıs.

ticaretine ciddî teveccühleri ve himmetleri ve tenvirleri o havayı safîleştiriyor, güzelleştiriyor, muthiş anzalara ve fırtınalara mukabele ediyor. Herkes o sayede ve sayesinde derecesine göre istifade eder. Fakat, o şuhur-i mübareke gittikten sonra, âdeta, o ahiret ticaretinin meşheri ve pazarı değiştiği gibi, dünya sergisi açılmaya başlıyor. Ekser himmetler, bir derece vaziyeti değişiyor. Havayı tesmim eden buharat-ı müzahrefe o manevî havayı bozar. Herkes derecesine göre ondan zedelenir.

Bu havanın zararından kurtulmak çaresi, *Risale-i Nur*'un gözüyle bakmak ve ne kadar müşkülât ziyadeleşse, kudsî vazife itibarıyla daha ziyade ciddiyet ve şevkle hareket etmektir. Çünkü, başkaların fütüru ve çekilmesi, ehl-i himmetin şevkini, gayretini ziyadeleştirmeye sebeptir. Zira, gidenlerin vazifelerini de bir derece yapmaya kendini mecbur bilir ve bilmelidirler.

34

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ تَوَافُقَاتِ الْكَلِمَاتِ وَحُرُوفِ فَاتِهَا فِي كِتَابِ الْكَائِنَاتِ [3]

Aziz, Sıddık, Âlicenap Kardeşlerim!

Nur ve Gül Fabrikalarının vaziyetlerinden bu acip zamanda ne tarzda olduğunu haber vermiyorsunuz.

1. Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı, kâinat kitabının harf ve kelimelerinin tevafukları adedince üzerinize olsun.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âdeta: sanki
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlicenap: cömert, iyilik sahibi, yüksek ahlâklı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
buharat-ı müzahrefe: pis, zararlı buharlar
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
ciddiyet: ciddîlik.
ehl-i himmet: himmet ve gayret sahipleri
ekser: çok çok
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
istifade: faydalanma, yararlanma
kudsî: mukaddes, yüce.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meşher: teşhir yeri, sergi gösterme yeri
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
müşkülât: müşküller, güçlükler, zorluklar
muthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
safî: saf olan, katışıksız, duru
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şuhur-i mübareke: mübarek aylar
tarz: biçim, şekil
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tesmim: zehirleme.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
vazife: görev
vaziyet: durum
ziyade: çok, fazla

Hâlbuki, bu dünyada en ziyade alâkadar olduğum onlardır. Her ne ise... (HAŞİYE) Bu defa hakikatlerin yemişlerin nev'inde ve Risale-i Nur Talebelerinin medar-ı teşviki olan letaif-i tevafukiyeden birisini, Feyzi'nin sebebiyle ve arzusuyla size gönderildi. Şöyle ki:

Bir gün tashihat işim yoktu. *İşaratu'l-I'caz*'ın ت tevafuku hakkında yanlışım ve sehvim hatırıma geldi. Bir kefaretü'z-zünup aradım. Birden, Lâfzullahın başı olan *elif*, *Risale-i Nur*'un bir muhtasar fihristesi ve çekirdek-i aslîsi olan *İşaratü'l-I'caz*'da ve resail-i sairede kerametkârâne vaziyetler gösterdiğini düşündüm. Acaba Lâfzullahın ل ve ه harfleri dahi ne vaziyet gösterecek diye baştan aşağıya kadar bütün *İşaratü'l-I'caz*'ı, sahifelerdeki satır başlarını ve nihayetlerini saydım. ل ve ه'nin *elif* gibi kerametkârâne vaziyetini gördüm. Belki, inşaallah, tevafukta sehivden gelen kusurlarıma ve yanlışlarıma bu da bir küçük kefaretü'z-zünup olur.

Evvelki mektupta, *İşaratu'l-I'caz*'da, sair hurufatın mecmuu başka bir tarzda ehemmiyetli bir vaziyet-i harikaları bulunduğuna bir işaret, bir uç, bir emare gördüğümüzü size yazmıştık; fakat, o geniş sırrı tamamen görmek çok zamana muhtaç olduğundan, çok ehemmiyetli vazifeler şimdilik onunla iştigale müsaade etmedi.

HAŞİYE: Hurûf-ı Kur'âniyeyi tercüme ile tahrif, tağyir etmek mülhitlerin dehşetli cinayetlerine mukabil cihad eden Saîd, ifratkârâne ve müsrifâne tevafukta bir tetkikatı lüzumsuz değil, manasız olmaz.

alakadar: ilgili, ilişki
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz, kainatın özü, aslî çekirdeği
ehemmiyetli: önemli.
emare: alamet, belirti, nişan.
evvel: önce
fihriste: katalog, liste
hakikat: gerçek, esas
haşiye: dipnot.
hurufat: harfler
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
kefaretü'z-zünup: günahların kefareti
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine
kusur: eksiklik, noksan, özür
Lâfzullah: Allah lâfzı
letaif-i tevafukiye: uygunluktaki güzellikler
mecmu: toplam, tüm
medar-ı teşvik: şevklendirme sebebi, teşvik kaynağı
muhtasar: kısaltılmış, özet.
müsaade: izin
nev': çeşit, tür
nihayet: son
resail-i saire: diğer risaleler
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahife: sayfa
sair: diğer, başka, öteki
sehiv: hata, yanlışlık.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dik kat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil
tashihat: düzeltmeler, tashihler
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
vazife: görev
vaziyet: durum
vaziyet-i hârika: olağanüstü durum
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Azîz Kardeşlerim! Bu sıkıntılı zamanda ve tazyîkat altında akıl ve kalbi eğlendiren ve keyiflendiren böyle tefekkûhat-ı ilmiyeyi israf saymayınız. *Hüsn-i niyet öyle bir kimyadır ki, şişeleri elmasa çevirir, toprağı altın yapar.* İnşaallah, o hüsn-i niyetle, bu tefekkûhat dahi hakîkî bir gıda ambarına bir anahtar olur ve hizmette zaafa düşenlere kut ve kuvvete yol açar.

Lâfzullahın ahir harfi seksen beş defa o Lâfza-i Celâlin evvelki harfi oluyor,[1] اَللّٰهُ وَاحِدٌ adedine manıdar bir tek farkla tevafuk lisanıyla اَللّٰهُ وَاحِدٌ der. ه bir adedi seksen beş defa hemen hemen umumiyetle tevafuk eder; yalnız, bazen bir sahife fasıla olur. ه iki adedi kırk iki defa ekseriyet-i mutlaka ile tevafuk eder. ه üç adedi yirmi beş defadır; ekseri tevafuktadır. Hecede ikinci ve Kur'ân'da ve Bismillâhta birinci harf olan ب yine seksen beş defa bir oluyor, اَللّٰهُ وَاحِدٌ der. ب iki adedi kırk üç olup, bir farkla ه 'nin ikisine tevafuk eder. ب üç adedi yirmi yedi olup, ه 'nin üçüne iki farkla tevafuk eder. ب beş adedi yirmi üç defa ه 'nin üç adedine iki farkla tevafuk eder. ت altı adedi on beş defa و 'ın dört adedine tevafuk eder. و altı adedi, yirmi altı veya yirmi yedi defadır.

1 Allah birdir

ahir: son.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
ekseri: çoğu zaman, çoğu kısmı
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk
elmas: çok kıymetli bir mücevher
evvel: önce
fasıla: aralık, ara
hakîkî: gerçek.
hüsn-i niyet: iyi niyet, temiz kalplilik.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
israf: gereksiz yere harcama ihtiyaçtan fazlasını harcama savurganlık.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
kut: yiyecek, rızık.
Lafza-i Celal: Allah lâfzı, kelimesi
Lâfzullah: Allah lâfzı
lisan: dil
manıdar: nüktelî, ince manalı
sahife: sayfa
tazyîkat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
tefekkûhat: meyvelenmeler, yemiş toplayıp yemeler
tefekkûhat-ı ilmiye: ilmî meyveler
tevafuk: uyguniuk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
umumiyet: herkese ait olma, genellik.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik

و 'ın beş adedi yirmi beş defa olup, altı adedine bir veya ıkı farkla tevafuk eder. ا altı adedı, sekız defa ve ا beş adedi sekiz defa birbiriyle tam tevafuk eder.

Elhâsıl, beş ه ile altı هو ısm-i mukaddesı olduklan ıçin kerametkârâne vazıyetler gösteriyorlar. Lâfzullahın ortadakı harfi olan ل yetmış beş defa evvelki harfı olan *elif* oluyor. Hemen hemen umumiyetle tevafuk ile هُوَ اللّٰهُ[1] adedine üç farkla tevafuk lisanıyla هُوَ اللّٰهُ okuyor. ل 'ın iki adedi altmış beş defa olup, eksenyet-i mutlaka ile tevafuk ederek, farksız veya iki farkla اَللّٰهُ adedine tevafuk lisanıyla اَللّٰهُ der, zıkreder. Ve ل 'ın üç adedı, ekseri bırbırıne tevafuk ıle otuz üç defa olarak, otuz uç aded-i mübareğine tevafukla ve ل 'ın makam-ı cifrîsine üç farkla tevafuk etmekle beraber, yalnız manıdar bır farkla وَاحِدٌ، اَحَدٌ[2] adedine tevafuk lisanıyla وَاحِدٌ ، اَحَدٌ der, hükmeder. ل 'ın dort adedı, on sekız olup, واحدٌ adedı olan on dokuzuna yalnız bir manidar farkla, tevafuk lisanıyla واحدٌ der, tevhıdı ılân eder. Bu dört adedi, iki adet

1- O Allah tır. (İhlâs Suresi, 1.)
2- Tek, yekta, bır

aded-i mubarek: mubarek sayı adet
ekserî: çoğu kısmı.
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk
elhâsıl: hasılı, netice ıtıbarıyle kısaca
evvel: once
hukmetme: hakım olma, ışleme
ilan: yayma, duyurma, bıldırme
ısm-ı mukaddes: her çeşıt noksan, ayıp ve eksıklerden uzak olan manasında Allah ın ısımlennden bın
kerametkârane: kerametlı bır şekılde keramet gosterıcesıne
Lafzullah: Allah lâfzı
lisan: dıl
makam-ı cifrî: cifre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degen
manidar: nukteli, ince manalı
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve munasebetler ıçerisınde bırbırıne denk gelme
tevhid: Allah'ın bır olduğuna ınanma, bırleme
umumiyet: genelbk.
vazıyet: durum
zikr: anma, bıldırme

ile beraber, yalnız iki farkla, tevafuk diliyle [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ okurlar.

İşte seksen beş, yetmiş beş, altmış beş olması ve bir adedi seksen beş ve iki adedi onun yansı olan kırka ve üçü onun nısfı [HAŞİYE] yirmiye inmesi ve birbiriyle tevafukları ve Lâfza-i Celâlin ve Kelime-i Tevhidin lem'alarını ifade etmeleri gibi, muntazam niseb-i adediye ve manidar münasebet-i tevafukiye bize kanaat veriyor ki, tesadüfî değil, belki alâmet-i kabul bir tevfiktir; bir tanzimdir.

Kardeşiniz Said Nursî

35

Risale-i Nur'a işaret eden otuz üçüncü ayetin istihracına dair Hafız Ali'nin bir fıkrasıdır.

[3] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ ۞ [2] بِاسْمِهٖ سُبْحَانَهٗ

[4] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ

Aziz Üstadım Hazretleri!

Dün, akşam namazını kılarken, ikinci rekâtta, Fatiha-i Şerifeden sonra,

HAŞİYE: Seksen dördüncü sahifenin ikinci haşiyesinde حمزه ahiri ة dir. (Arabî Işâratü'l-İcâz'ın ilk tab'ının seksen dördüncü sayfası.)

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
alâmet-i kabul: kabul olunduğunu belirten işaret, kabul belirtisi.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
dair: alâkalı, ilgili.
Fatiha-i Şerife: Fâtiha Sûresi.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
haşiye: dipnot.
İstihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
Kelime-i Tevhid: tevhidi, İlâhiyyeti ifade eden lâilâhe illallah Muhammedün Resûlullah cümlesi.
Lafza-i Celâl: Allah lâfzı, Kelimesi.

1. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Sûresi, 88.)
2. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.
3. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsrâ Sûresi, 44.)
4. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

lem'a: parıltı.
manidar: nükteli, ince manalı.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
münasebet-i tevafukiye: uyguntluk arzeden münasebetler, alâkalar.
nısf: yarım, yarı.
niseb-i adediye: sayılarla ilgili ölçüler, dengeler.
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tesadüfî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
tevafuk: uyguntluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması.
üstad: öğretici, öğretmen.

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (1)

ayetini okurken, hiç düşünmediğim, akıl ve kalbimde bir şey, tahamiye bir sebep yokken, birden bire ruhun penceresine şu azîm ayet-i kerimenin *Risale-i Nur*'a ve müellifine bir münasebet-i maneviye ile işareti gösterildi. Namazdan sonra düşündüm, hakikaten kuvvetli bir münasebet-i maneviyesi var. Şöyle ki:

Bu kâinatta, vahdaniyet-i İlâhiyeyi cin ve ins ve ruhaniyata karşı kat'î bir surette göstenp ispat eden, birinci Kur'ân-ı Azîmüşşan olduğu gibi; bu asırda ikinci, üçüncü derecede kemal-i adaletle ve sadık ve musaddak hüccetlerle vahdaniyeti vazıh ve bâhir bir surette kâinat safahatında ins ve cinnin enzarına arz edip ispat eden *Risale-i Nur*, bütün tabakat-ı beşere hem medrese, hem mektep, hem kışla, hem hakîm, hem hâkim olarak en âmî avamdan en ehass-ı havassa kadar ders verip talim ve terbiye etmesi bizce meşhut olmasıyla, bu ayet-ı kerîmenin bir mevzuu, bir mâsadakı da *Risale-i Nur* olmasına, şüphesiz bir kanaat veriliyor.

Ikıncı Kelime-ı Tevhıdden sonra اَلْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (2) isimleriyle, Cenab-ı Hak (celle celâluhu), zatını tavsif buyurup, ikinci derecede aynı isimlerin mazharı olan *Risaletü'n Nur* şahs-ı manevîsine işaret etmesi, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın şe'nine yakışır bir keyfiyettir. Çünkü, belki

1- Bütün kâinatı adaletle tedbir ve idare etmekte olan Allah ki Ondan başka ibadete layik hiçbir ilah bulunmadığını apaçık delillerle bildirdi. Buna melekler ve ilim sahipleri de şahitlik ettiler. Ondan başka ilah yoktur. Onun kudreti her şeye galiptir ve Onun her işi hikmetlidir. (Âl-i İmran Suresi 18.)

2- O kudreti her şeye galip gelen Azîz ve her işi hikmetle yapan Hakîmdir. (Âl-i İmran Suresi 18.)

amî: bilgisiz, cahil
arz: sunma
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
azîm: büyük
bâhir: apaçık, aşikar
Celle Celâluhû: şanı yüce olsun
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini, ilen gelenlerin en başındaki
enzar: bakışlar, bakmalar, nazar etmeler
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hakîm: herşeye hükmeden ve her bir şeyi hukmü altında tutan
hekim: hekim, doktor
hüccet: delil.
ins: insan, beşer, Âdemoğlu
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
Kelime-i Tevhid: tevhid-i İlâhiyi ifade eden Lâilahe illallah Muhammedun Resulullah cümlesi
kemal-i adalet: adaletin en mükemmeli, eksiksiz ve noksansız bir adalet
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, ıç yüz.
kışla: ask. askerlerin topluca barındığı büyük yapı, askerî birliklere ait bina
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şanı ve şerefi yüce olan Kur'an
mâsadak: mananın fertleri, anlamlardan biri
mazhar: İlâhî tecelliler'in göründüğü yer
medrese: ders okutulan yer
mektep: öğrenim yeri
meşhur: şöhretli, ünlü, herkesin bildiği
mevzu: konu
musaddak: tasdik edilmiş, doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş
müellif: eser telif eden, yazan
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhaniyat: madde âleminden başka bir âlemde, ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cinler ve melekler
sadık: doğru, gerçek, hakikî olan.
safahat: safhalar, devreler
suret: biçim, şekil, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat tebeyda gelen manevî şahıs
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
tabakat-ı beşer: İnsan tabakaları, insanların oluşturduğu sosyal sınıflar
taharri: arama, araştırma
talim: ders verme, öğretme.
tavsif: vasıflandırma, mahiyetini ortaya koyma, niteleme
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
vazıh: açık, aşikar, kolay anlaşılır
zat: kendi

bütün dünyaya muhalif olarak fakr-ı hâliyle beraber izzet-i İlâhiye ve izzet-i ilmiyeyi muhafaza için ölümden beter musibetlere karşı göğüs geren, tahammül eden *Risale-i Nur* tercümanı olduğu gibi, zeminde ve semavatta hikmetle tasarrufatın muammasını açan yine *Risale-i Nur* olduğu sadık ve musaddaktır. Bu kuvvetli münasebet-i maneviyeyi teyit eden bir emaresi de şudur ki:

(1) أُولُوا الْعِلْمِ makam-ı cifrîsi iki yüz on dört olup, *Risale-i Nur*'un bir ismi olan بَدِيعُ الزَّمَانْ 'ın (şeddeli ر lâm-ı aslî sayılır) makamı olan iki yüz on dörde tam tamına tevafuku ve müellifinin hakikî ve daimî ismi olan *Molla Said*'in makamı olan iki yüz on beşe birtek farkla tevafuku, elbette bu kelime-i kudsiyenin her asra baktığı gibi, bu asra da medar-ı nazar bir ferdi *Resaili'n-Nur* olduğuna bir emare olduğu gibi, (2) وَأُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ (Okunmayan ikinci *vav* ve *hemze* sayılmaz.) makamı olan altı yüz bir adediyle, *Risale-i Nur*'un beş yüz doksan dokuz makamına ve *Resaili'n-Nur* makamına yalnız ikı farkla, iki ismine tevafuku dahi bir emare olduğu; ve

(3) شَهِدَ اللهُ أَنَّهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ

cümle-i tevhidiye-i kudsiyesinin makam-ı cifrîsi ve ebcedîsi olan bin üç yüz altmış adediyle,(HAŞİYE) tam tamına bu acip isyan, tuğyan, temerrüt asnının ve garip küfran ve

HAŞİYE: Okunmayan iki *hemze* sayılmaz

1. İlim sahipleri. (Âl-i İmran Suresi, 18.)
2. İlim sahipleri, bütün kâinatı adaletle tedbir ve idare eden... (Âl-i İmran Suresi, 18.)
3. Bütün kainatı adaletle tedbir ve idare etmekte olan Allah. Ondan başka ibadete layık hiç bir ilâh bulunmadığını apaçık delillerle bildirdi. Buna melekler ve ilim sahipleri de şahıtlık ettiler. (Âl-i İmran Suresi, 18.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
asır: yüzyıl
cümle-i tevhidiye-i kudsiye: Allah'ın birliği ile ilgili mukaddes yüce cümle.
daimî: sürekli, devamlı
emare: alâmet, belirti, nişan
fakr-i hâl: hâli, yaşayışı fakirce olan
garip: tuhaf, hayret verici
hakikî: gerçek.
haşiye: dipnot.
hemze: elif, sessiz elif harfi
hikmet: gaye, maksat.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
izzet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakk'ın sonsuz izzeti, yüce şerefi
izzet-i İlmiye: ilmin izzeti, ilmin gerektirdiği ağırbaşlılık
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük
lâm-ı aslî: lâ
makam: durulacak yer, rütbeli yer
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
muhafaza: koruma
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
musaddak: tasdik edilmiş, doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş
musibet: felâket, bela
müellif: eser telif eden, yazan
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat
Resailü'n-Nur: Nur risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sadık: doğru, gerçek, hakikî olan
semavat: semalar, gökler
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret
tahammül: zora, dayanma kotu ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
temerrut: inatçılık, hakkı kabulde direnme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
tuğyan: zulüm, haksızlık ve kulurde ileri gitme
zemin: yeryüzü

galeyan ve ilhad zamanının bu senesine ve bulunduğumuz bu tarihe tevafuku ve tetabuku, elbette kuvvetli bir emaredir ki, bu pek büyük ve geniş ve âmm olan tevhid ve şahadetin medar-ı nazar ehemmiyetli efradı ve mâsadakları her zamandan ziyade bu şahadete muhtaç, bu asrın bu vaktinde bulunacaktır. Ve şimdilik o şahadeti tesirli bir surette ispat eden *Resaili'n-Nur* o efrattan birisi ve hususî medar-ı nazar olduğuna pek çok emareler ve işaretler ve beşaretler vardır.

اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ ۞[1] وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ[2]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[3]

Hafız Ali (r.h.)

36

BİRDEN İHTAR EDİLEN BİR MESELE

Ahirzamanda, bir şahsın hatiat ve günahlarının gayet dehşetli bir yekûn teşkil ettiğine dair rivayetler vardır. Eskide, acaba adî bir adam, binler adam kadar günah işleyebilir mi? Ve o ahir zamanda bildiğimiz günahlardan başka hangi günahlardır ki, kâinatın hey'et-i mecmuasına dokunur, kıyametin kopmasına ve dünyaları başlarına harap olmasına sebebiyet verir diye düşünürdüm. Şimdi bu zamanda muteaddit esbabını gördük.

1- Doğruyu ancak Allah bilir.

2- Gerçek bilgi Allah katındadır. (Ahkaf Suresi, 23.)

3- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

adî: basit, bayağı, sıradan.
ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
âmm: genel, umumî.
asr: yüzyıl.
beşaret: müjde.
dair: alakalı, ilgili.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
efrat: fertler.
ehemmiyetli: önemli.
emare: alamet, belirti, nişan.
esbap: sebepler, vasıtalar.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
garip: tuhaf, hayret verici.
gayet: son derece.
hatıat: hatalar, yanlışlıklar.
hey'et-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cuzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
husus: özel.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ilhad: İslâm inancından dönme, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kufran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
mâsadak: mananın fertleri, anlamlardan biri.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
mesele: önemli konu.
muteaddit: çeşitli, bir çok.
Resailü'n-Nur: Nur risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadis.
sebebiyet: sebep olma.
suret: biçim, şekil, tarz.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve munasebetler içersinde birbirine denk gelme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
yekûn: toplam.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Ezcümle, müteaddit o vücuhundan radyom ile anlaşıldı ki, o bir tek adam, bir tek kelime ile bir milyon kebain birden işler ve milyonlarla insanı dinlettirmekle günahlara sokar.

Evet, küre-i havanın yüz binler kelimeleri birden söyleyen ve bir dili olan radyo unsuru, nev-ı beşere öyle bir nimet-i İlâhiyedir ki, küre-i havayı bütün zerratıyla şükür ve hamdusena ile doldurmak lâzım gelirken, dalâletten tevellüt eden sefahat-i beşeriye, o azîm nimeti şükrün aksine istımal ettiğinden elbette tokat yiyecek.

Nasıl ki havarık-ı medeniyet namı altındaki ihsanat-ı İlâhiyeyi bu mim'sız, gaddar medeniyet hüsn-i istımal ile şukrunu eda edemeyerek tahribata sarf edip küfran-ı nimet ettiği için öyle bir tokat yedi ki, bütün bütün saadet-ı hayatiyeyi kaybettirdi. Ve en medenî tasavvur ettiği insanları, en bedevî ve vahşî derekesinden daha aşağıya indirdi. Cehenneme gitmeden evvel, Cehennem azabını tattırıyor.

Evet, radyonun küllî nimetiyet ciheti, küllî bir şükür iktiza eder, ve o küllî şükür de, Halık-ı Arz ve Semavat'ın kelâm-ı ezelîsinin şimdiki bütün muhataplarına birden yetiştirmek için, küllî yüz bin dilli semavî bir hafız hükmünde her vakıt kâinatta Kur'ân'ı okumalıdır; tâ o nimetin küllî şükrünü eda ve o nimeti idame etsin.

س.ع.

azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
azîm: büyük
bedevî: ilkel tarzda yaşayan, medeni olmayan
cihet: yön
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dereke: aşağı inen basamak, aşağı mertebe.
eda: yerine getirme
evvel: önce
ezcümle: bu cümleden olarak.
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
hafız: Kur'an-ı Kerim'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
Halık-ı Arz ve Semavat: yer ve gökü yaratan, yoktan var eden Allah
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme
havarik-ı medeniyet: medeniyet hankalan
hükmünde: değerinde, yerinde
husn-i istımal: iyi ve yerinde kullanma
idame: devam ettirme, sürdürme
ihsanat-ı İlâhiye: İlâhi ihsanlar. Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar
iktiza: gerektirme, lüzumlu kılma
istimal: kullanma
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kebâir: büyük günahlar, cezası büyük olan günahlar
kelâm-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü. Kur'ân-ı Kerîm âyetleri
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme. Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükursüzlük
küllî: umumî, genel, bütün olan
küre-i hava: hava küresi, dünyayı kaplayan hava tabakası, atmosfer.
medenî: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan
muhatab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad.
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, lütfu, ihsanı
nimetiyet: nimetlilik, nimet oluş
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.
sarf: harcama.
sefahet-i beşeriye: beşerin sefahetü, insanların sefahet içindeki hayatları
semavî: semaya ait, gökten gelen
sena: methetme, övme
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tasavvur: düşünce, tasarı.
tevellüt: doğma, doğum.
unsur: bir şeyin parçası
vahşî: merhametsiz, duygusuz, medenileşmemiş, barbar
vücuh: vechler, cihetler, yönler
zerrat: zerreler, atomlar

37

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Sizin, yanı Nur Fabrıkasının sahıbi ve Mubarek Cemaatin imamının Atabey'den gelen mektupları bizi çok mesrur eyledi. Üç dört ay zarfında, üç dört köyde ummîlerden elli adet kalem *Risale-i Nur*'u yazmaya muvaffak olmalan, elbette Ali'lerin ve Mustafa'ların şüphesiz harıka bir keramet-ı sadâkatleridir. Kerametkârâne bu vakıa, bu havalide Rısale-i Nur Şakırtlenni çok kuvvetle ümıtlendirdi, zıyade şevk verdi. Size de ve o ümmî kâtıplere de yüz bin bârekâllah.

Nur Fabrıkasının, Gül Fabrıkasının *Risale-i Nur*'a derece-i hizmetlerini merak edıp sormuştum. Ümit ve tahminimın pek fevkinde olarak, Hüsrev'in mektubundan, bın kalemle *Rısale-i Nur*'a hızmet habennı ve bılhassa sızin de yalnız ümmîlerden bırkaç köyde elli kalemin imdada yetişmesı bâkî bir hazinenin mujdesı kadar bizi memnun etti.

Allah sizlerden ebedî razı olsun, âmin. Ve sızi, hizmet-ı imanıye ve Kur'ânıyede muvaffak eylesin, âmin. Buyuk Hafız Alı'nın, Nazif'le tevafuku ve tetabuku, yalnız bır ıkı cihetle değil, çok cihetlerle mabeynlerinde tevafuk var.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ederim.

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
aziz: izzetli muhterem saygın
bâkı: ebedî daimi sureklı ve kalıcı olan
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bilhassa: özellikle.
cemaat: topluluk, aralarında çeşıdı bağlar bulunan insanlar toplulugu.
cihet: yon
derece-i hizmet: hizmet de recesi.
ebedî: sonu olmayan daimi sureklı
fevkinde: ustunde
harıkat: olaganustu
havalı: bolge, etraf, çevre cıvar
hazine: zengin ve değerlı kaynak.
hizmet-i imanıye ve Kur'ânıye: iman ve Kur'an hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
İmdat: yardım.
kâtıp: yazan yazıcı.
keramet-i sadâkat: sadâkattakı dogruluktakı keramet.
kerametkârane: kerametlı bır şekılde keramet gostenrcesine
mabeyn: ara
mesrur: sevinçlı, memnun
muvaffak: başarmış, başanlı
mübarek: feyızlı, bereketlı kutlu
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsüz kabullenen
şakırt: talebe, ogrencı
şevk: keyif, neşe, sevinç
tetabuk: birbınne uygun gelme, uyma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbınne denk gelme
umum: butun
ümmî: koylu okumamış, tahsıl gormemiş olan
vakıa: olay
zarfında: suresince
ziyade: fazla, fazlasıyla.

38

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sizlerin ümidimin pek fevkinde gayret ve faaliyetiniz, beni ahir hayatıma kadar mesrur ve müteşekkir edecek bir mahiyettedir. Bu defa mektubunuzda, "Hıfz-ı Kur'ân'a çalışmak ve *Risale-i Nur*'u yazmak; bu zamanda hangisi takdim edilse daha iyidir?" diye sualinizin cevabı bedihîdir. Çünkü, *bu kâinatta ve her asırda en büyük makam Kur'ân'ındır. Ve her harfinde ondan tâ binler sevap bulunan Kur'ân'ın hıfzı ve kıraati, her hizmete mukaddem ve müreccahtır. Fakat, Risale-i Nur dahi o Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın hakaik-i imaniyesinin burhanları, huccetleri olduğundan ve Kur'ân'ın hıfz ve kıraatine vasıta ve vesile ve hakaikını tefsir ve izah olduğu cihetle, Kur'ân hıfzıyla beraber ona çalışmak da elzemdir.*

Nur Fabrikası ve Gül Fabrikası devarında, Mübarekler Heyetinde, Lütfiler numunelerinde, Hacı Hafızlar cemaatında, Sıddık Suleyman, Hakkı'nın makamlarında bulunan her bir kardeşlerimize, hususan elli ümmîden çıkan Risale-i Nur Talebelerine birer birer selâm ve dua ediyoruz ve dualarınızı istiyoruz.

س.ع.

ahir hayat: hayatın son devresi
asr: yüzyıl
aziz: izzetli; muhterem; saygın
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
burhan: delil; ispat; hüccet
cemaat: topluluk; aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cihet: yön
devair: daireler
dua: Allah'a yalvarma; niyaz
elzem: daha (en) pek; lâzım; lüzumlu; gerekli
fevkinde: üstünde
hakaik: hakikatler; doğrular; gerçekler
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler; imanî gerçekler
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü; komite
hıfz: Kur'ân'ı ezberleme
Hıfz-ı Kur'an: Kur'an'ın ezberlenmesi; Kur'an-ı Kerîm'i tamamıyla ezberleme
hususan: bilhassa; özellikle
hüccet: delil
izah: açıklama; ayrıntıları ile anlatma
kainat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı; bütün âlemler
kıraat: okuma; devamlı ve düzgün okuma
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
mahiyet: bir şeyin aslı; esası; tabiatı; niteliği
makam: büyük yer; mevki
mesrur: sevinçli; memnun
mukaddem: makam ve mertebesi derecesi önde; yüksek olan
mübarek: feyizli; bereketli; kutlu
müreccah: tercih edilen; üstün tutulan
müteşekkir: teşekkür eden
numune: örnek
Risale-i Nur: Nur Risalesi; Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış; rahatlık; selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru; dürüst; hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sual: soru
takdim: arz etme; sunma
talebe: öğrenci
tefsir: Kur'ân'ın; mana; bakımından izahı; açıklaması
ümmî: köylü; okumamış; tahsil görmemiş olan
vasıta: aracı; vasıta
vesile: aracı; vasıta

39

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Sevgili ve Kıymetli Üstadım, Fazıletmeap Efendim Hazretleri!

Ebedî minnettarı ve hadimi bulunduğum *Risale-i Nur*'un feyzinden lâyık olmadığım pek çok eltâf-ı Rabbaniyeye mazhariyetimi, gözlerimden sevinç yaşları akıtarak görmekte ve ne suretle şukranlarımla mukabele edeceğimden âciz bulunmaktayım. Dünün menfur-i umumîsi Nazif, bugünün parlak bir vatanperveri veya hakıkatçısı bulunmaktadır. *Elhamdulillâhi hâzâ min fadlı Rabbî.*

Senelerden beri muştakı bulunduğum Nur ve Gul Fabrıkaları Mübarekler Heyetinin ve o mukaddes fabrıkanın makine ve çarklarının nurlu sedalarını kulaklarımla ışıtmek ve şu âciz ve kasır ve cahil vazıyetimle o yüksek ve Aşere-i Mübeşşere-i Kur'âniyeden olan, Ashab-ı Guzin Rıdvanullahi Aleyhim Ecmain Efendilerimizin bugün şahsiyet-i maneviyelerini kuçuk bir mıkyasta temsil eden sıddıklar, mücahitler, fedakâr kahramanlar cemaatinin iki mühim uzvu bulunan azız kardeşlerimizden mübarek Sabrı ve Büyük Hafız Ali'nin hakkında gösterdikleri âlicenabâne muhabbet ve merbutiyet-i kalbiye ve hâdiselerin aynen tevafuku, bu yüksek ve muktedir Nur deryasının nurlu rüzgârlarından hasıl olan dalgaların hışırtılarından

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

2. Hıçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin.

3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

acız: zayıf, güçsüz
âlicenabane: comertçesine, iyilik sahibine yakışırcasına
Ashab-ı Guzin: seçkin Sahabeler, en meşhur Sahabeler
Aşere-i Mübeşşere-i Kur'âniye: Kur'an'ın Cennetle müjdelediği 10 Sahabi.
azız: izzetli, muhterem, saygın
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar toplulugu
derya: deniz.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
elhamdulillâhi haza min fadlı Rabbi: Allah'a çok şukur bu Rabbımın fazlındandır
eltaf-ı Rabbaniye: her şeyi besleyen, terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın lutufları, nimetleri ve guzellikleri
fazıletmeab: fazilet sahibi, çok fazıletli.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan, feda eden
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bagış
hadim: hademe, hizmetçi
hâdise: olay
hakıkat: gerçek, doğru
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
heyet: bir toplulugu meydana getiren kişilerin butunu, komite
kasır: kısa
keramet-i gaybiye: gaybla ilgili keramet, istıkbal ile alakalı keramet
mazhariyet: gorunme ve tezahur yeri olma, naıl olma, şereflenme
menfur-i umumi: herkesin nefreti
merbutiyet-i kalbiye: kalbi bağlılık.
mikyas: olçu aletı, olçek
minnettar: bır ıyılıge karşı teşekkur duygusu içinde olan.
muhabbet: sevgi, sevme
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temız
muktedir: ıktıdarlı, gucü yeten
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
mucahit: dın uğrunda ve Allah rızası ıçın savaşan
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
muştak: arzulu, fazla ıstekli, ıştıyak gosteren.
nurlu: ışıklı, panıklı
rıdvanullahi aleyhim ecmain: Allah onların hepsinden razı olsun
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sada: ses, seda
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen.
suret: bıçım, şekil, tarz
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kışılık.
şukran: ıyılıge karşı gostenlen ıyı tavır, gonul borcu, minnettarlık.
temsil: bınnın bır toplulugun adına hareket etme
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırne denk gelme.
uzuv: bır topluluğu, bır butunu meydana getıren uyelerden her bırı
üstad: öğretıcı, öğretmen
vatanperver: yurtsever, vatanına duşkun, vatanını seven kımse
vazıyet: durum

sızan bir keramet-i gaybiye bulunduğundan, bizce pek kıymettar olan bu muhim tevafukatın, günahkâr ve bütün geçmiş ömrü isyanla dolu bu adî şahsımın o öyle yüksek ve mukaddes bir heyetin mübarek iki uzvu tarafından hüsn-i kabul görülerek iltifatlanna mazhar ve kıymetli mesai ve hizmet-i kudsiyelerine tevafukla, pek cüz'î ve değersiz hizmetimize iştirak ederek benimsemek ve kabul etmek yüksekliğinde bulunmaları, Risale-i Nur'un kudsî kerametiyle Cenab-ı Rabb-i Izzet'in nihayetsiz eltaf-ı sübhaniyesinden büyük bir lütf-i Rabbanî bulunduğunu şükranla arz eder ve bu kıymetli kardeşlerimizin hizmet-i kudsiyelerinin denizden bir katre mesabesindeki ve çok hatalı ve kıymetsiz ve cüz'î olan hizmetimizin âsâr-ı fiiliyesi olarak, bugün bendenizi lâyığı bulunmadığım hâlde âciz ve cahil ve günahkâr şahsıyetim böyle yüksek ve erişilmesi muhal olan Ashab-ı Resulullah Rıdvanullahi Aleyhim Ecmain Hazeratının şahsiyet-ı maneviyesinin küçük bir cilvesinin gölgesini temsil eden Mubarekler Heyetinin iki azasının yüksek iltifatlanna mazhar etmiştir ki, bendenizi bu kudsî mazhariyete erıştiren Rısale-i Nur delâletiyle Kadîr-i Mutlak ve Hâlık-ı Mutlak ve Hâlık-ı Zülcelâl'e, Risale-i Nur'un hurufatı ve mevcudatın miktarınca hamdüsena eder ve bu güzîde ve kıymettar Mübarekler Heyetinin her bir azalanna ve bütün kardeşlerimize ayrı ayrı ihtiramla minnet ve şükranlarımı arz ederim

Talebenız ve hızmetkârınız

Ahmed Nazif

acız: zayıf güçsüz zavallı
adî: basıt, bayağı sıradan.
arz: sunma
asar-ı fiiliye: fiilen yapılan işler
Ashab-ı Resulullah: Peygamber Efendimiz'in (a.s.m) sahabileri.
aza: üye.
cahil: bilgisiz bilmeyen habersiz
Cenab-ı Rabb-i Izzet: her şeyi terbiye ve idare eden, izzet ve büyükluk sahibi olab Cenab-ı Hak.
cilve: tecelli goruntu.
cüz'î: küçük az
delalet: delil olma gosterme alamet, işaret.
eltaf-ı sübhaniye: suphan olan Allah'ın lutufları guzellikleri ve nimetleri
günahkar: gunahlı gunah işlemiş
güzide: seçkin mumtaz.
Hâlık-ı Mutlak: mutlak yaratıcı olan, Allah.
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz buyukluk sahibi yaratıcı Allah
hamd ü sena: şukur ve ovgu
hazerat: hazretler
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin butunu komite
hizmet-i kutsiye: mukaddes hizmet kutsal hizmet.
hizmetkar: hizmet yapan kımse hizmetçi
hurufat: harfler
husn-ı kabul: iyi karşılamak, guzellikle kabul etmek, benimsemek.
ihtiram: hurmet etme saygı gösterme
iltifat: guzel sozler soyleyerek birinı samımî olarak okşama
isyan: başkaldırma itaatsızlık emre karşı gelme
iştirak: katılma ortak olma
Kadîr-i Mutlak: hıç bir kayıt ve şartta tabi olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahibi Allah
katre: damla
keramet: ermişçesine yapılan ış hareket veya soylenen soz, fikir
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli degerli
kudsî: mukaddes yuce
kudsî: mukaddes yuce
lütf-u Rabbanî: butun âlemlen tedbir ve terbiye eden Allah'ın lutfu ihsanı
mazhar: nail olma, şereflenme
mazhariyet: nail olma şereflenme
mesabe: derece, menzile rutbe
mesai: çalışma
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahluklar
minnet: bir iyılık karşısında yuk altında kalma kendını manevî olarak borçlu hisset me
muhal: ımkansız.
mukaddes: takdıs edılmış kutsal, azız temız
mübarek: feyızlı bereketlı kutlu
muhim: onemlı ehemmıyetlı
nihayetsiz: sonsuz sınırsız
rıdvanullahi aleyhim ecmain: Allah onların hepsinden razı olsun anlamında dua
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
şahsiyet: kişilik
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik
şükran: yılığe karşı gosterlen iyi tavır, gonül borcu, minnettarlık
talebe: ogrencı
temsil: bir şeyin sembolu olma
tevafuk: uyma uygunluk birbirine denk gelme
tevafukat: tevafuklar uygunluklar raslantılar birbirine uygun gelişler
uzuv: bir topluluğu bir butunu meydana getiren uyelerden her bırı

40

ŞEFKAT YÜZÜNDEN, ESASAT-I İSLÂMİYENİN HARİCİNDEKİ BİD'AT VE DALÂLET YOLLARINA SAPANLARI ÇEVİREN BİR HAKİKATTİR

Şefkat-i insaniye, merhamet-i Rabbaniyenin bir cilvesi olduğundan, elbette rahmetin derecesinden aşmamak ve Rahmeten Lilâlemîn Zatın (ASM) mertebe-i şefkatinden taşmamak gerektir. Eğer aşsa ve taşsa, o şefkat, elbette merhamet ve şefkat değildir; belki dalâlete ve ilhâda sırayet eden bir maraz-ı ruhî ve bir sakam-ı kalbîdir.

Meselâ, kâfir ve münafıkların Cehennemde yanmalarını ve azap ve cihad gibi hâdiseleri kendi şefkatine sığıştırmamak ve tevile sapmak, Kur'ân'ın ve edyân-ı semaviyenin bir kısm-ı azîmini inkâr ve tekzip olduğu gibi, bir zulm-i azîm ve gayet derecede bir merhametsizliktir. Çünkü, masum hayvanları parçalayan canavarlara himayetkârâne şefkat etmek, o bîçare hayvanlara şedit bir gadr ve vahşî bir vicdansızlıktır. Ve binler Müslümanların hayat-ı ebediyelerini mahveden ve yüzer ehl-i imanın sû-i akıbetine ve müthiş günahlara sevk eden adamlara şefkatkârâne taraftar olmak ve merhametkârâne cezadan kurtulmalarına dua etmek, elbette o mazlum ehl-i imana dehşetli bir merhametsizlik ve şenî bir gadirdir.

Risale-i Nur'da kat'iyetle ispat edilmiş ki, *küfür ve dalâlet, kâinata büyük bir tahkir ve mevcudata bir zulm-ı azîmdir; ve rahmetin ref'ine ve afatın nüzulüne vesiledir.* Hatta, deniz dibinde balıklar, canlılardan şekva ederler ki;

afat: afetler, büyük belâ ve musibetler
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
bîçare: çaresiz, zavallı
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni âdet.
cânî: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar
cihad: düşmanla savaşma
cilve: tecelli, görüntü
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
edyân-ı semaviye: semavî dinler, Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
esasat-ı İslamiye: İslam'ın esasları
gadir: zulüm, hainlik.
gayet: son derece
hâdise: olay
hakikat: gerçek, esas.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahiret hayatı
himayetkârane: korumaya çalışarak
ilhad: İslam inancından dönme, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
kat'iyet: katılık, kesinlik
kısm-ı azim: büyük kısım
küfür: imansızlık, dinsizlik
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
maraz-ı ruhî: ruhî, psikolojik hastalık.
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
merhamet-i Rabbaniye: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın merhameti, şefkati
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.
mertebe-i şefkat: şefkat derecesi
mesela: örneğin
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
munafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
muthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmeten li'l-alemin: bütün âlemlere rahmet olan, Hz. Muhammed (asm)
ref: kaldırma, giderme
sakam-ı kalbi: kalbe ait hastalık, kalbi illet
sevk: yöneltme
sirayet: birinden diğerine geçme, bulaşma.
su-ı akibet: akıbetin, sonun kötü oluşu, kötü son.
şedit: şiddetli
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkat-ı insaniye: insana ait şefkat hissi
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde
şekva: şikayet.
şenî: ahlak dışı, utanç verici, iğrenç
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
taraftar: taraflı bir tarafı destekleyen
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
tevil: yorumlama, yorum
vahşî: ürkütücü, korkutucu
vesile: aracı, vasıta
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his
zat: kişi, şahıs
zulm-ı azim: büyük zulüm.

"Istirahatimizin selbine sebep oldular" diye rivayet-i sahiha vardır.

O hâlde kâfirin azap çekmesine acıyıp şefkat eden adam, şefkate lâyık hadsiz masumlara acımıyor; ve şefkat etmeyip ve hadsiz merhametsizlik ediyor demektir. Yalnız bu var ki, müstahaklara afat geldiği zaman masumlar da yanarlar, onlara acımamak olmuyor. Fakat, canılerin cezalarından zarar gören mazlumların hakkında gizli bir merhamet var.

Bir zaman, Eski Harb-i Umumîde, duşmanların, ehl-i Islâma ve bilhassa çoluk ve çocuklara ettikleri katil ve zulümlerinden pek çok müteellim oluyordum. Fıtratımda, şefkat ve rikkat ziyade olduğundan, tahammülüm hancinde azap çekerdim.

Birden kalbime geldi ki, o maktûl masumlar şehid olup velî olurlar, fânî hayatları, bâkî bir hayata tebdil ediliyor, ve zâyı olan mallan sadaka hükmünde olup, bâkî bir mal ile mübadele olur. Hatta o mazlumlar kâfir de olsa, ahirette kendilerine göre o dünyevî afattan çektikleri belâlara mukabil rahmet-i Ilâhiyenin hazînesinden öyle mükâfatlan var ki, eğer perde-i gayp açılsa, o mazlumlar haklarında büyük bir tezahur-i rahmet görünüp, "Yâ Rabbî! Şükür, elhamdülillâh" diyeceklerini bildim ve kat'î bir surette kanaat getirdim. Ve ıfrat-ı şefkatten gelen şiddetli teessür ve elemden kurtuldum.

afat: afetler, büyük belâ ve musibetler.
ahirret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bela: musibet, sıkıntı.
bilhassa: özellikle.
canî: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar.
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i Islâm: Islâm topluluğu, Müslümanlar.
elem: dert, uzuntu, maddî-manevî ıztırap.
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
fânî: ölümlü, geçici.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ıfrat-ı şefkat: aşırı derecede şefkat gösterme.
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
katil: öldürme.
maktûl: öldürülmüş, katledilmiş, vurulmuş kimse.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
mukabil: karşılık.
mübadele: değiş tokuş, karşılıklı olarak değiştirme.
mukâfat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, içi sızlayan.
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde: insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevî perde.
rahmet-i Ilâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.
rikkat: merhamet, acıma, başkalarının düştüğü durumdan dolayı müteessir olma hâleti.
rivayet-i sahiha: sahih olan rivayet. Peygamberimizden doğru olarak sahih olarak nakledilmiş hadis.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
selb: ortadan kaldırma, iptal etme, olumsuzlaştırma.
suret: biçim, şekil, tarz.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şehit: Islâm şeriatına göre haksız yere öldürülmüş veya sel, yangın, deprem gibi musibetlerde hayatını kaybetmiş mü'min kimse.
şükür: görülen bir iyiliğe karşı hoşnuduk ve memnunluk ifade etme, teşekkür.
tahammül: zor ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tesir: etki.
tezahur-ı rahmet: rahmetin tezahürü, Allah'ın rahmetinin ortaya çıkması, görünmesi.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
ya Rabbi: Ey her şeyi en güzel şekilde terbiye ve idare eden Rabb'im.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.
ziyade: fazla, fazlasıyla.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

41

Telifinden otuz dört sene sonra, *Munazarat* namındaki esere baktım. Gördüm ki, Eski Said'in o zamandaki inkılâptan ve o muhitten ve tesirat-ı hariciyeden neş'et eden bir hâlet-i ruhiye ile yazdığı bu gibi eserlerinde hatıat var. O kusurat ve hatıatımdan nedamet ediyorum. Cenab-ı Hakkın rahmetinden niyazım odur ki, ehl-i imanın me'yusiyetlerini izale niyetiyle ettiği hatıat hüsnüniyetine bağışlansın, affedilsin.

Eski Said'in bu gibi eserlerinde iki esas-ı muhim hükmediyor. O iki esasın hakikatleri vardır. Fakat, ehl-i velâyetin keşfiyatı tevilâta ve rüya-i sadıkanın tevile muhtaç oldukları gibi, o hiss-i kablelvukuun dahi, daha ince tabirlere lüzumu varken, Eski Said'in o hiss-ı kablelvuku ile hissettiği ve o iki hakikatin tevilsiz, tabirsiz bir surette beyanı, kısmen kusurlu ve kısmen hilâf görünüyor.

Birinci Esas: Ehl-i imanın me'yusiyetine karşı "İstıkbalde bir nur var" diye müjde verdiğidir. Bir hiss-i kablelvuku ile *Risale-i Nur*'un istıkbalde, dehşetli bir zamanda çok ehl-i imanın imanlarını takviye edip kurtarmasını hissedip, o adese ile hürriyet inkılâbındaki sıyaset dairelerine bakmış, tabirsiz, tevilsiz tatbike çalışmış. Siyaset ve kuvvet ve kemiyet noktasında zannetmiş. Doğru hissetmiş, fakat tam doğru diyememiş.

İkinci Esas: Eski Said, bazı dâhî siyasî insanlar ve harika edîblerin hissettikleri gibi, çok dehşetli bir istıbdadı hissedip, ona karşı cephe almışlardı. O hiss-ı kablelvuku

adese: bakış açısı
beyanı: açıklama, bildirme, izah.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
edip: edebiyatçı, edebiyatla meşgul olan.
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri.
ehl-i velayet: veli olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velilik sıfatını taşıyanlar.
esas-ı mühim: önemli olan esas.
hakikat: gerçek, esas.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum, insanın manevi hali, iç durumu.
harika: olağanüstü.
hatıat: hatalar, yanlışlıklar.
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı.
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
hükmetme: hakim olma, işleme.
hüsn-ü niyet: iyi niyet, temiz kalplilik.
iman: inanç, itikat.
inkılap: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
istıbdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı.
istıkbal: gelecek zaman.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kemiyet: bir şeyin adet, miktar ve sayı olarak ifade edilebilen durumu, nicelik.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler.
me'yusiyet: umutsızlık.
muhit: yöre, çevre.
nam: ad.
nedamet: pişmanlık.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
rüya-yı sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde dünyada hakikatları çıkan sadık rüya.
siyasi: siyasetle uğraşan, siyaset adamı.
suret: biçim, şekil, tarz.
tabir: yorum, yorumlama.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tatbik: uydurma, uygulama.
telif: eser yazma.
tesirat-ı hariciye: dıştan gelen etkiler, dış tesirler.
tevil: yorumlama, yorum.
tevilât: teviller, yorumlamalar.

tabir ve tevile muhtaç iken, bilmeyerek resmî, zayıf ve ismî bir istibdat görüp, ona karşı hücum gösteriyorlardı. Hâlbuki, onlara dehşet veren, çok zaman sonra gelecek olan istibdatların zayıf bir gölgesini asıl zannederek öyle davranmışlar, öyle beyan etmişler. Maksat doğru, fakat hedef hata.

İşte Eski Said de, eski zamanda böyle acıp bir istibdadı hissetmiş, bazı âsârında ona hücum ile beyanatı var. O müthiş istibdadat-ı acibeye karşı meşruta-ı meşruayı bir vasıta-i necat görüyordu. Ve hürriyet-i şer'iye, Kur'ân'ın ahkâmı dairesindeki meşveretle o müthiş musibeti def eder diye düşünüp, öylece çalışmış.

Evet, zaman gösterdi ki, hürriyetperver namını alan bir devletin, o istikbalde gelen istibdadın bir numunesi olarak, üç yüz müstebit memurlarıyla, üç yüz milyon Hindistan'ı, üç yüz seneden beri, üç yüz adam gibi kolay bağlayıp deprenmeyecek derecede istibdat altına alarak, eşedd-i zulmü azamî bir derecede, yani birisinin hatasıyla binler adamı tecziye etmek olan kanun-ı müstebidâneye inzibat ve adalet namını vermiş, dünyayı aldatmış, ateşe vermiş.

Münazarat namındaki eserde, bazı lâtife suretinde bazı kayıtlar, haşiyecikler bulunur. O eski zaman telifinde zarifu't-tab talebelerine bir mulâtefe nev'indendir. Çünkü, onlar o dağlarda beraberinde idiler, onlara ders suretinde beyan ediyormuş. Hem bu *Münazarat* risalesinin ruhu ve esası hükmünde olan hatimesindeki Medresetüzzehra hakikatı ise, istikbalde çıkacak olan *Risale-i Nur*'a bir beşik,

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ahkâm: dini hükümler, emirler.
asar: eserler.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
beyan: açıklama, bildirme, izah
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi.
hakikat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde
hürriyet-i şer'iye: şeriatın tanıf ettiği hürriyet
hürriyetperver: hürriyet sever
inzibat: düzeni sağlama, asayişi yoluna koyma
İsmî: isme mensup, isimle alâkalı
İstibdadat-ı acibe: şaşırtıcı, garip istibdatlar, daha önce örneği görülmemiş bir şekildeki baskılar
ıstıbdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı
istikbal: gelecek zaman
kanun-ı müstebidane: baskı ve zorlamaya, istibdada yakışır şekildeki kanun
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
lâtife: güzel ve hoş nükte, şaka
Maksat: kasdedilen şey, gaye
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğduğu (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
meşruta-ı meşrua: şeriata uygun hareket eden meclis
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
musibet: felâket, bela
mulâtefe: şaka yollu takılmak, iltifatta bulunmak.
müstebit: zulüm ve baskıda bulunan, zorba
müthiş: dehşet veren, irkütten dehşetli korkunç.
nam: ad
nevi: çeşit, tür
nümune: örnek
resmî: devlet adına olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
suret: biçim, şekil, tarz.
tabir: yorum, yorumlama
talebe: öğrenci
tecziye: cezalandırma, ceza verme
telif: eser yazma
tevil: yorumlama, yorum.
vasıta-ı necat: kurtuluş vasıtası
zaif: zayıf
zarif: zayıf
zarifu't-tab: ince, zarif yaratılışlı, zarif tabiatlı

bir zemin ihzar etmek idi ki; bilmediği hâlde, ihtiyârsız olarak ona sevk olunuyordu. Bir hiss-i kablelvuku ile o nuranî hakikati bir maddî surette arıyordu.

Sonra, o hakikatın maddî cihetî dahi vücuda gelmeye başladı. Sultan Reşad, on dokuz bin altın lirayı Van'da temeli atılan o Medresetüzzehra'ya verdi, temel atıldı. Fakat sabık Harb-i Umumî çıktı, gen kaldı. Beş altı sene sonra Ankara'ya gittim, yine o hakikate çalıştım. İki yüz mebustan yüz altmış üç mebusun imzalarıyla, o medresemize yüz elli bin banknot iblâğ ederek, o tahsisat kabul edildi. Fakat binler teessüf, medreseler kapandı, onlar ile uyuşamadım, yine geri kaldı. Fakat Cenab-ı Erhamürrahimîn, o medresenin manevî huviyetini Isparta vilâyetinde tesis ettı; *Risale-i Nur*'u tecessüm ettirdi. İnşaallah, istikbalde Risale-i Nur Şakirtleri o âlî hakikatın maddî suretini de tesis etmeye muvaffak olacaklar.

Eski Said'in İttihad-Terakki komitesine şiddet-i muhalefetiyle beraber, onların hükûmetine ve bilhassa orduya karşı tarafgirâne yüksek takdiratı ve iltizamları ise, bir hiss-i kablelvuku ile, yağı içinde bulunan o cemaat-i askeriyede ve o cemiyet-i millîyede bir milyona yakın evliya mertebesinde olan şühedayı altı yedi sene sonra tezahur edeceğini hissetmiş, ihtiyarsız olarak, meşrebine muhalif onlara dört sene tarafgir bulunmuş. Sabık Harb-i Umumî çalkamasıyla, o mubarek yağı alındı, yağı alınmış bir ayrana döndü. Yeni Said dahi Eski Said'e muhalefet edip, mücahedesine dondü.

âlî: yüce, yüksek, ulu
banknot: kâğıt para
bilhassa: özellikle.
cemaat-i askeriye: askerler topluluğu, askeri birlik.
cemiyet-i millîye: millî cemiyet.
Cenab-ı Erhamürrahimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
cihet: yön
evliya: veliler, Allah dostları
hakikat: gerçek, esas.
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
hiss-i kablelvuku: Bir şeyin vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
hüviyet: kimlik
İblağ: ulaştırma, gönderme.
ihtiyâr: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
İltizam: birinin tarafını tutma, tarafgirlik
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
istikbal: gelecek zaman
İttihad-Terakki: İl meşrutiyetin ilanından sonra iktidara ele geçiren partı
komite: encümen, kurul, komisyon
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mebus: milletvekili
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mertebe: derece, basamak.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
muhalefet: uygun olmama, aynılık, zıtlık.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mücahede: savaşma, mücadele
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabık: geçen, geçmiş, olmuş
sevk: yöneltme.
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
şiddet-i muhalefet: şiddetli şekilde karşı çıkma
şühedâ: şehitler
tahsisat: bir kimse ve daire için ayrılmış para, ödenek.
takdirât: takdirler, övgüler
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı
tarafgirane: taraf tutarcasına, bir tarafı destekleyerek.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme
teessüf: üzülme, esefleme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
tesis: kurma, meydana getirme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vilayet: il
zemin: yer

42

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Size bu defa iki parçayı gonderiyorum.

Birisi: Evvelce bir kısmını size göndermiştim. Şimdi bir ıhtar-ı manevî ile o parça hem tekmil edildi, hem ehemmiyetli olduğu bildirildi. Eski Said'in siyasetle münasebettar, eski eserlerini görenlere faidesi var, fakat bir parça mahremcedir, lâhikaya girmeli.

Ikinci parça: Manevî bir ıhtara binaen, *Risale-ı Nur*'un hizmetine bilmeyerek zarar verebilen bazı yeni eserleri alan bir kardeşimizi bir ikaz, bir ıhtardır ki, sair Risale-ı Nur Talebeleri, vazifelerine halel vermemek için bir tembihtir. Bu da lâhikaya girsin.

Hulûsî-i Salis imzasıyla ehemmiyetli ve beni çok mesrur eden ve Küçük Lütfi'nin bir vârisi olan bir zatın *Risale-i Nur*'a kıymettar hizmeti ve tesahubunu beyan eden bir mektubunu aldım. O zat kimdir? Ben, çok selâm ve dua ile onu tebrik ediyorum.

Gül ve Nur Fabrikaları ve Mübarekler başta olarak, umum kardeşlerime birer birer selâm ediyorum. Bu memleketi tenvir eden ve Cennet kokularıyla rayihalandıran o fabrikaları Cenab-ı Hak muvaffak ve daim eylesin, âmin. Biz burada onların parlak nurlarıyla ve şirin güzel kokularıyla âlem-i bekanın rayihasını ıstışmam ediyoruz.

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret.
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
evvelce: daha önce.
faide: fayda.
halel: bozukluk, eksiklik.
ıhtar: hatırlatma, uyarı.
ıhtar-ı manevî: manevî uyarı, bildirim. Cenab-ı Hakkın İmana ve Kur'an'a ait meseleler de kullarını uyarması.
ikaz: uyarı.
ıstışmam: koklama, kokusunu alma.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesrur: sevinçli, memnun.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
münasebettar: ilgili, alakalı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rayiha: hoş koku.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, öteki.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
talebe: öğrenci.
tekmil: tamamlama, kemale erdirme.
tenbih: uyarma, uyarı.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tesahub: sahip çıkma, benimseme, koruma.
umum: bütün.
varis: mirasçı.
vazife: görev.
zat: kişi, şahıs.

43

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Risale-i Nur Talebelerinin haslan olan sahip ve vârisleri ve haslarının hasları olan erkân ve esaslan olan kardeşlerime bu günlerde vuku bulan bir hâdise münasebetiyle beyan ediyorum ki.

Risaletü'n-Nur, hakaik-i İslâmiyeye dair ihtiyaçlara kâfi geliyor, başka eserlere ihtiyaç bırakmıyor. Kat'î ve çok tecrübelerle anlaşılmış ki, imanı kurtarmak ve kuvvetlendirmek ve tahkikî yapmanın en kısa ve en kolay yolu Risaletü'n-Nur'dadır. Evet, on beş sene yerine on beş haftada Risaletü'n-Nur *o yolu kestirir, iman-ı hakikîye isal eder.*

Bu fakir kardeşiniz yirmi seneden evvel kesret-i mütalâa ile bazen bir günde bir cilt kitabı anlayarak mütalâa ederken, yirmi seneye yakındır ki, Kur'ân ve Kur'ân'dan gelen *Resaili'n-Nur* bana kâfi geliyorlardı; birtek kitaba muhtaç olmadım, başka kitaplan yanımda bulundurmadım. *Risaletü'n-Nur* çok mütenevvi hakaika dair olduğu hâlde, telifi zamanında, yirmi seneden beri ben muhtaç olmadım, elbette siz, yirmi derece daha ziyade muhtaç olmamak lâzım gelir.

Hem madem ben sizlere kanaat ettim ve ediyorum, başkalara bakmıyorum, meşgul olmuyorum, siz dahi *Risaletü'n-Nur*'a kanaat etmeniz lâzımdır, belki bu zamanda elzemdir.

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

beyan: açıklama, bildirme, izah.
dair: alâkalı, ilgili.
elzem: daha (en, pek) lâzım, luzumlu, gerekli.
erkân: rükünler, esaslar, ileri gelenler.
evvel: önce.
hadise: olay.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-i İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri, İslâma ait hakikatler.
has: ileri gelen, seçkin olan.
iman: inanç, itikat.
iman-ı hakikî: inandığı şeylerin aslını, esasını bilerek inanma, gerçek iman.
isal: ulaştırma, erştirme.
kâfi: yeter, elverir.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kesret-i mütalaa: mütalaanın çokluğu, çok okuma, çok çok tetkik.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, boyle ise.
münasebet: vesile, ...dan dolayı.
mütalaa: bir şeyi etrafıyla düşünme, tetkik etme.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nev'nev', çeşit çeşit.
Resailu'n-Nur: Nur risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
tahkikî: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını, esasını bilerek inanma.
talebe: öğrenci.
telif: eser yazma.
vâris: mirasçı.
vuku: olma, meydana gelme.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Hem şimdilik bazı ulemanın yeni eserlerinde meslek ve meşrep ayrı ve bid'atlara müsait gittiği için, *Risaletü'n-Nur zındıkaya karşı hakaik-ı imaniyeyi muhafazaya çalışması gibi, bid'ata karşı da huruf ve hatt-ı Kur'ân'ı muhafaza etmek bir vazifesi iken,* has talebelerden birisi, bilfiil huruf ve hatt-ı Kur'âniyeyi ders verdiği hâlde, sırrı bilinmez bir hevesle, huruf ve hatt-ı Kur'âniyeye ilm-i din perdesinde tesirli bir surette darbe vuran bazı hocaların darbede istimal ettikleri eserleri almışlar. Haberim olmadan, dağda şiddetli bir tarzda o has talebelere karşı bir gerginlik hissettim. Sonra ikaz ettim. Elhamdülillâh, ayıldılar. İnşaallah, tamamen kurtuldular.

Ey kardeşlerim!

Mesleğimiz tecavuz değil, tedafudur, hem, tahrip değil, tamirdir; hem, hâkim değiliz, mahkûmuz. Bize tecavuz eden, hadsızdırler. Meskleklerinde elbette çok mühim ve bizim de malımız hakikatler var. O hakikatlerin intişarına bize ihtiyaçları yoktur; binler, o şeyleri okur, neşreder adamları var. Biz onların yardımlarına koşmamızla, omuzumuzdaki çok ehemmiyetli vazife zedelenir ve muhafazası lâzım olan ve birer taifeye mahsus bir kısım esaslar ve âli hakikatler kaybolmasına vesile olur.

Meselâ, hâdisat-ı zamaniye bahanesiyle Vehhabîlik ve Melâmiliğin bir nev'ine zemin ihzar etmek tarzında, bazı ruhsat-ı şer'iyeyi perde yapıp eserler yazılmış. *Risaletü'n-Nur*, gerçi umuma teşmil suretiyle değil, fakat herhâlde, *hakikat-ı İslâmiyenin* içinde cereyan edip gelen

âlî: yüce, yüksek, ulu
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni âdet.
bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
ehemmiyetli: önemli
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
hâdisat-ı zamaniye: içinde yaşanılan zamanda meydana gelen hadiseler, olaylar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik-ı imaniye: İmana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek, esas
hakikat-ı İslâmiye: İslâmiyete ait hakikat
hâkim: hükmeden
hâlde: durumda
hatt-ı Kur'an: Kur'ân yazısı
hatt-ı Kur'aniye: Kur'an hattı, yazısı.
heves: istek, eğilim, arzu, şevk
huruf ve hatt-ı Kur'âniye: Kur'an yazısı ve harfleri
huruf: harfler
huruf: harfler
ihzar: hazır etme, hazırlama
ikaz: uyarı
ilm-i din: din ilmi.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
istimal: kullanma
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
mahkûm: kendine hükmolunan, hükümlü
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
melamî: melâmetiye görüşüne sahip kimse.
mesela: örneğin
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhafaza: koruma
muhim: önemli, ehemmiyetli
müsait: uygun, münasip
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
nev': çeşit, tür
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruhsat-ı şer'iye: şeriatın ruhsatı, İslâmiyetin izin vermesi
sır: gizli olan esas, maksat, gaye
suret: biçim, şekil, tarz
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
taife: takım, grup, ruh
talebe: öğrenci
tamir: onarma, düzeltme
tarz: biçim, şekil
tecavuz: saldırma, saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma
tedafu: kendini koruma, mudafaa, savunma.
teşmil: genelleştirme, şumullendirme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
umum: bütün, herkes.
vazife: görev
Vehhabî: Muhammed bin Abdulvehhab tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslamî bazı meselelerde ifrat eden ve Arap milliyetçiliği yapan mezhep
vesile: aracı, vasıta
zemin: yer
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

esas-ı velâyet ve esas-ı takva ve esas-ı azîmet ve esasat-ı sünnet-i seniye gibi ince fakat ehemmiyetli esaslan muhafaza etmek bir vazife-i asliyesidir. Sevk-i zaruretle, hâdisatın fetvalarıyla onlar terk edilmez

.....

Ahirzamanda Hazret-i İsa (AS) nüzulüne ve Deccali öldurmesine ait ehadis-i sahihanın mana-i hakikîleri anlaşılmadığından, bir kısım zahir ulemalar o rivayet ve hadislerin zahirine bakıp şüpheye düşmüşler veya sıhhatini inkâr edip veya hurafevari bir mana verip, âdeta muhal bir sureti bekler bir tarzda avam-ı Müslimîne zarar verirler. Mülhitler ise, bu gibi zahirce akıldan çok uzak hadisleri serrişte ederek hakaık-ı İslâmiyeye tezyifkârâne bakıp, taarruz ediyorlar. *Risale-i Nur*, bu gibi ehadis-i müteşabihenin hakikî tevillerini Kur'ân feyziyle göstermiş. Şimdilik numune olarak birtek misal beyan ederiz. Şöyle ki:

Hazret-i İsa (AS) Deccal ile mücadelesi zamanında, "Hazret-ı İsa (AS) onu oldureceği vakıtte, on arşın yukanya atlayıp sonra kılıncı onun dizine yetiştirebilir" derecesinde, "vücutça o derece Deccalin heykeli Hazret-i İsa'dan büyüktür" diye mealinde rivayet var. Demek Deccal, Hazret-i Isa Aleyhisselâmdan on, belki yirmi misli yuksek kametli olmak lâzım gelir Bu rivayetin zahirî ifadesi sırr-ı teklife ve sırr-ı imtihana münafi olduğu gibi nev-i beşerde cari olan âdetullaha muvafık düşmüyor

Hâlbuki, bu rivayeti, bu hadisi, hâşâ, muhal ve hurafe zanneden zındıkları iskât ve o zahırı ayn-ı hakıkat ıtıkat

adeta: sanki
adetullah: Allah ın tabıata koydugu yaratılışa ait kanunlar
ahirzaman. dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
aleyhisselâm: Allah ın selamı onun uzerine olsun.
arşın: yaklaşık 68 cm ye eşıt olan uzunluk olçusu
avam-ı Muslimîn: Muslumanların avam tabakası Muslumanlanın avam olanlan
ayn-ı hakıkat. hakıkatın aslı gerçegin ta kendisi
beyan: açıklama ızah
cari: geçerli akan ışleyen
Deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacagı İslamı şeaın tahrip edeceği tanhte gorulmemiş zulumlen yapacagı hadıs-ı şerıflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
ehadıs-ı muteşabıhe: teşblh ve temsıl yoluyka hakıkatı anlatan, mecazı manada soylenen hadısler
ehadıs-ı sahıha: sahıh hadısler Hz. Peygambere aıt oldugu kesin olan hadısler
esasat-ı Sünnet-i Seniyye: Peygamber Efendımız ın (a s m) sunnetınln esaslan
esas-ı azımet: kullanın Allah tarafından kendılerıne yuklenen gorevlere tam bır kararlılıkla uymaları takva ıle şıddetlı kaçınma gunahlardan uzak durma esasları
esas-ı takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgı şeylerden kaçınma Allah ın emırlerını tutup azabından korunma esaslan
esas-ı velâyet: velılık, ermışlık Allah dostlugu
fetva: bır mesele hakkında ehl olan kımse tarafından verılen dınî hukum
feyız. bolluk, bereket, ıhsan bagış
hadis: Hz Muhammed e (asm) aıt soz, emır, fıil veya Hz Peygamberın onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış.
hadısat: hadıseler olaylar
hakaik-ı İslâmiye: İslâmıyetın gerçekleri İslama aıt hakıkatler
hâşâ: asla katıyen hıçbır zaman.
hurafe: sonradan uydurulan soz, batıl inanış
hurafevari. hurafeye benzer uydurulmuş hikaye gıbı
inkar: reddetme inanmama
iskat: susuturma
itıkat: inanc, iman
kamet. boy endam
mana-ı hakikî: gerçek doğru asıl mana
meal: mana anlam mefhum
mısıl: kat eş
muhafaza: koruma
muhal: ımkânsız olması mumkun olmayan
muvafık: uygun, munasip
mucadele: savaşma, çatışma kavga
mulhit. Islam dininden aynlan Allah ı inkar eden dınsız imansız
münafi: zıt, aykın
nev-i beşer: insanoğlu insanlar.
nüzul: inme ınış gokten dunya ya geliş
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadıs
serrişte: bahane
sevk -ı zaruret: zarurî gıdış mecbun ıstıkamet.
sırr-ı imtıhan: imtıhan sırrı bu dunyada her insanın karşı karşıya bulundugu ilâhî imtıhanın sırrı
sırr-ı teklıf: teklıf sırrı insanlanın dunyaya gelip Allah tarafından vazıfelendırılmelennın sırrı
suret: bıçım şekil tarz.
taarruz: saldırma hışme.
tarz: bıçım şekil
tevil: yorumlama yorum
tezyıfkarane: alaya alan kımse gıbı kuçuk duşurucesine
ulema: alımler bilginler
vazıfe-i asliye: asıl vazıfe
zahır. açık aşıkar, dış yuz gorunuş
zahırı: gorunuşte olan zahıre dışa aıt olan
zındık. Allah a ve ahırete ınan mayan Allah ı inkar eden ıman sız munkır

eden ve o hadisin bir kısım hakikatlerini gözleri gördükleri hâlde daha intizar eden zahirî hocalar dahi ikaz etmek için, o hadisin, bu zamanda da aynı hakikat ve tam muvafık ve mahz-ı hak muteaddit manalarından bir manası çıkmıştır. Şöyle ki:

İsevîlik dını ve o dınden gelen âdât-ı mustemırresını muhafaza hesabına çalışan bir hükûmet ile, resmî ılânıyla, zulmetlı pıs menafaatı ıçın dınsızlığe ve Bolşevızme yardım edip terviç eden dıger bır hukûmet ki, yine hasis, pıs menfaatı ıçın Islâmlarda ve Asya'da dınsızlığın ıntışarına taraftar olan fitnekâr ve cebbar hükûmetlerle muharebe eden evvelkı hukûmetin şahs-ı manevîsi temessül etse ve dınsızlık cereyanının bütün taraftarları da bir şahs-ı manevîsi tecessüm eylese, üç cıhetle bu müteaddit manalan bulunan hadisin bu zaman aynen bir manasını göstenyor. Eğer o galip hukûmet netıce-i harbi kazansa, bu işarî mana dahi bir mana-i sarih derecesine çıkar. Eğer tam kazanmasa da, yine muvafık bır mana-i işarîdir.

Birinci cihet: dın-i İsevînin hakikîsini esas tutan İsevî ruhanîlerin cemaati ve onlara karşı dınsızlığı tervice başlayan cemaat tecessüm etseler, bir minare yüksekliğinde bir ınsanın yanında, bir çocuk kadar da olamaz.

İkinci cihet: Resmî ılânıyla, "Allah'a istınat edip dınsızlığı kaldıracağım, Islâmıyetı ve Islâmlan hımaye edeceğim" diyen bir hükûmet, yüz milyon küsur iken, dört yüz milyona yakın nüfusa hükmeden bır dıger devlete ve dört yüz milyon nüfusa yakın ve onun müttefiki olan Çın'e ve Amerıka'ya ve onlar ıse zahîr ve müttefik

adat-ı müstemırre: yerleşmış adetler, sürekli gelenekler
Bolşevızm: Hürriyet adına bütün ınsanı degerlen tahrıbe yonelerek, hıç bır kanun, ölçü, deger tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen goruş.
cebbar: zorba
cemaat: bir mezhebe veya bir gruba bağlı olanlann oluşturduğu topluluk
cereyan: akım, fikir, sanat veya sıyaset hareketi.
cıhet: yön
Dın-i Isevi: Hıristıyanlık, Isevîlik.
evvel: once
fitnekâr: ortalığı bozmağa çalışan fitneci, fesat verıcı, fitne çıkarmak isteyen
hadıs: Hz. Muhammed'e (asm) aıt soz, emır, fıil veya Hz. Peygamberınn onayladığı başkasına aıt soz, ış veya davranış
hakıkat: gerçek, esas
hakıkı: gerçek.
hasis: adı, alçak, bayağı
hımaye: koruma, muhafaza etme
ıkaz: uyarı
ılân: yayma, duyurma, bıldırme
ıntışar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
intizar: bekleme, gozleme
Isevi: Hz. Isa'nın dınınden olanlar
istinat: dayanma, guvenme

ışarı: bır kelımenın açık manasına bağlı olarak, ıkıncı ve uçuncu derecede ışaret yolu ıle yapılan açıklama
mahz-ı hak: hakkın ta kendısı
mana-ı ışarı: yazı ve ışaretlerle ıfade edılen mana
mana-ı sarih: açık mana, remuz ve ıma yoluyla degıl açık anlatım
menfaat: fayda
muhafaza: koruma.
muharebe: savaşma, savaş.
muvafık: uygun, munasıp
muteaddit: çeşıtlı, bır çok.
müttefik: ittıfak eden, anlaşan
muttefik: ittıfak eden, anlaşan
netıce-ı harp: savaşın netıcesı, sonucu
resmi: devlet adına olan
ruhanı: islam dışındakı dınlerde dın adamı, rahip
şahs-ı manevi: manevî şahıs, belli bır kışı olmayıp bır cemaatteb meydana gelen manevî şahıs.
taraftar: tarafı bır tarafı destekleyen
tecessüm: cısımleşme, cısım halıne gelme.
temessul: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme
terviç: revaç verme, kıymet ve degennı arttırma
zahır: arka çıkan, yardımcı
zahıri: görunuşte olan, zahire dışa aıt olan
zulmet: karanlık.

oldukları olan Bolşeviklere galibâne, öldürücü darbe vuran o hükûmetteki muhârip cemaatin şahs-ı manevîsi ile, mücadele ettiği dinsizlerin ve taraftarların şahs-ı manevîleri tecessüm etse, yine minare boyunda bir insana nispeten küçük bir insanın nispeti gibi olur. Bir rivayette "Deccal dünyayı zapteder" manası, "Ekseriyet-i mutlaka ona taraftar olur" demektir. Şimdi de öyle oldu.

Üçüncü cihet Eğer, küre-i arzın dört kıt'aları içinde [HÂŞİYE] en küçüğü olan Avrupa'nın ve bu kıt'anın da dörtte biri olmayan bir hukûmetin memleketi, ekser Asya, Afrika, Amerika, Avustralya'ya karşı galibâne harp edecek, Hazret-i İsa'nın vekâletini dava eden bir devletle beraber dine istinat edip çok müstebidâne olan dinsizlik cereyanlarına karşı semavî paraşütlerle muharebe ve mücadele eden o hükûmet ile, ötekilerin şahs-ı manevîlen insan suretine girse, cendelerin eskiden ben yaptıkları gibi, devletlerin kuvvetlerini ve hükûmetlerin derecelerini göstermek nev'inden, o manevî şahıslar dahi ruy-ı zemin ceridesinde, bu asır sahifesinde birer insan suretinde tersim ve tasvirlen gibi temessul etseler, aynen ve tam tamına hadis-i şerifin mu'cizâne ihbar-ı gaybî nev'inden beyan ettiği hâdise-i ahir zamanın müteaddit manalarından tam bir manası çıkıyor.

Hatta, şahs-ı İsa'nın (AS) semavattan nüzulü işaretiyle, bir mana-ı işarîsi olarak Hazret-ı Isa'yı (AS) temsil ederek ve namına hareket eden bir taife dahi, şimdiye kadar işitilmemiş ve görülmemiş bir tarzda tayyarelerle,

HAŞİYE: Avustralya nazara alınmamış

asır: yüzyıl
beyan: açıklama, bildirme, izah.
Bolşevik: Rus komünisti
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cereyan: akım, fikir, sanat ve ya siyaset hareketi
ceride: gazete
cihet: yön
dava: iddia
Deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı, İslamî şeairi tahrip edeceği tanrıte görülmemiş zulümlen nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerîflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
ekser: pek çok.
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk.
galibâne: galip gelmiş gibi galip sıfatıyla
hadise-i ahırzaman: ahirette meydana gelecek olaylar.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
harp: savaş.
haşiye: dipnot.
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber geçmiş veya gelecek zamana ait haber
istinat: dayanma
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri ana kara
küre-i arz: yer küre, dünya
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
muharebe: savaşma, savaş
muhârip: birbiriyle savaşanlardan her biri
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
müstebidâne: müstebitçe, keyfî ve baskıcı bir şekilde
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad
nevi: çeşit, tür
nispet: oran, değer
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadis
rüy-i zemin: yeryüzü
sahife: sayfa
semavat: semalar, gökler
semavî: semaya ait, gökten gelen
suret: biçim, görünüş
şahs-ı İsa: Hz. İsa'nın (a.s.) şahsı, kendisi
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat tarafından meydana gelen manevî şahıs
taife: takım, grup
taraftar: tarafı bir tarafı destekleyen
tarz: biçim, şekil
tasvir: resmini yapma
tayyare: uçak.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
temsil: birinin, bir toplulugun adına hareket etme
tersim: resmini çizme, resmini yapma
vekâlet: vekilliik, başkasının işini görme, yerine geçme
zapt: idaresi altına alma, tutma.

paraşütlerle semadan, bir belâ-i semavî gibi nüzul ettiriyor, düşmanların arkasına indiriyor; Hazret-i İsa'nın nüzulünün maddeten bir mısalini gösteriyor.

Evet, hadîs-i şerîfin ifadesiyle, Hazret-i İsa'nın semavî nüzulü kat'î olmakla beraber, mana-ı işârîsiyle başka hakikatleri ifade ettiği gibi, bu hakikate de mu'cizâne işaret ediyor.

Küçük Husrev olan Feyzi ve Emin'in suali ve ilhahlarıyla bazı bîçarelerin imanlarını şübehattan muhafaza niyetiyle bu meseleye dair yalnız bir, iki, üç satır yazmak niyet edip başlarken, ihtiyarım haricinde olarak uzun yazdırıldı, hikmetini de anlamadık, "Belki bir hikmeti var" diye, öylece bıraktık. Kusura bakmayınız. Bu fıkrada, tashihe ve dikkate vakit bulamadık, müşevveş kaldı.

44

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حُرُوفَاتِ الْقُرْآنِ[3]

Aziz Kardeşlerim ve Sıddık Arkadaşlarım!

Var olunuz, bahtıyar olunuz. Sizin pek ciddî sa'yugayretiniz hem burada, hem başka yerlerde şevk ve gayreti uyandırıyor. Cenab-ı Hakka hadsız şukur olsun ki, gittikçe *Risale-i Nur*'un fütuhatı ziyadeleşiyor. Ehl-i iman, yaralarını hissedip, ilâçlarını ondan buluyorlar.

1 Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3 Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı Kur'ân harfleri adedince üzerinize olsun.

azîz izzetli, muhterem, saygın
bahtıyar bahtlı, talihli, mutlu.
biçare çaresiz, zavallı
ciddî muhim, önemli.
dair alakalı, ilgili
ehl-i iman inananlar, iman sahipleri
fıkra kısım, fasıl, bölüm
fütuhat zaferler, fetihler, galibiyetler
hadîs-i şerîf Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hadsiz sınırsız, sonsuz
hakıkat gerçek, esas.
hariç bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hikmet gaye, maksat.
ihtiyar irade, tercih
ilhah ısrar etme, bir şeyin kabulü için son derece direnme.
iman inanç, itikat.
kat'î kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
maddeten madde ve cısım olarak.
mana-ı işârî yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mesele önemli konu
misal örnek.
mu'cız-ane mu'cizeli bir şekilde
muhafaza koruma
müşevveş teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
niyet bir işi yapmayı önceden düşünme
nüzul inme, iniş, gökten dünyaya geliş
Risale-i Nur Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sa'yugayret çalışma ve çabalama
semavî semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, ilahî.
sıddık çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sual soru.
şevk keyif, neşe, sevinç
şübehat şüpheler
şükür Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tashih düzeltme, yanlışını gidermeye
ziyade fazla, fazlasıyla

Hafız Ali'nin mektubunda yazdığı iki ayetin işaretine dikkat ettik, bizler dahi Nur Fabrikasının sahibi gibi çok mesrur ve müferrah olduk. Fakat *Risale-i Nur*'a bir işaret-i gaybî ile haber veren otuz üç adet ayet [1] شَهِدَ اللّٰهُ ayetiyle hitam bulduğundan, bu yeni iki ayetin müstakil bir surette işaretlerine kapı açılmadı. Hem, otuz üç ayetten hangisinin tetimmesi olacak, şimdilik bilinmedi. Yalnız bu kadar anlaşıldı ki [2] بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ۞ كِرَامٍ بَرَرَةٍ fıkrası *Risale-i Nur*'un naşir ve kâtiplerine mana-i işarî ile bakıyor. Hem, [3] يَتْلُوا صُحُفًا مُطَهَّرَةً ۞ فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ fıkrası dahi, *Risale-i Nur*'un eczalarına ve suhuflarına ve kıtaplarına mana-ı işarî ile bakıyor. Fakat, cifir hesabıyla bin üç yüz altmış küsurdan sonra bu parlak vaziyeti gösterecekler diye, icmalen fehmettik.

Gül Fabrikasının bizlere, parlak bir gül-i Muhammedî (ASM) bahçesini hediye edecekti. Onu, bütün ruhucanımızla bekliyoruz.

Bu zamanda, lillâhilhamd, sunnet-i seniye dairesinde kemal-i imanı kazanan Risale-i Nur Şakirtleri, evliyaları, mürşitlerin nazar-ı dikkatini celp edecek vaziyeti aldığından, her zamanda bulunan hakikî mürşitler, herhalde bu zamanda Risale-i Nur Şakirtlerine muşteri olurlar. Birisini elde etse, yirmi mürit kadar kıymet verirler.

Hem, zevklı ve cazibedar velâyet tereşşuhatı karşısında *Risale-i Nur*'un hizmetindeki meşakkat, mücahede, kulfet bulunduğundan, Feyzi'ye hitaben beyan edilen

1- Allah ap açık gostermiştur. (Al-i İmran Suresi 18)

2- Şeref ve kıymetleri pek yuksek ve Allah a itaatlı meleklerin eliyle peygambere uluştırılmıştır. (Abese Suresi 15-16)

3- Hatadan ve şupheden ter temiz Kur'ân sayfalarını okuyor. O sayfalarda dos doğru hukumler yazılıdır. (Beyyine Suresi 2-3)

ayet: Kur'an ın her bir cumlesi.

beyan: açıklama, bildirme, izah

cazibedar: çekici, cazibeli

celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ıbarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ılmı

ecza: cuzler, parçalar, kısımlar

evliya: veliler, Allah dostları

fehim: anlayış

fıkra: kısım, fasıl, bolum

gul-i Muhammedî: kırmızı renkli bir gul çeşıdı.

hakikî: gerçek.

hitaben: hıtap ederek, soyleyerek.

hitam: son, nihayet.

icmalen: kısaltarak, kısaca, ozet le

işaret-i gaybî: gaypla ılgılı ışaret. Hz. Peygamber, muçtehit ımamlar tarafından gayba aıt verilen haberler, ışaret yolu ile yapılan açıklamalar

katıp: yazan, yazıcı

kemal-i iman: ımanın mukemmelliği ve saglamlıgı

kıymet: deger

külfet: zahmet, sıkıntı

lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!

mana-ı işarî: yazı ve ışaretlerle ifade edilen mana

mesrur: sevinçli, memnun

meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçluk, zorluk.

mucahede: savaşma, mucadele

müferrah: feraha kavuşmuş, gonul huzuruna ermiş

mürit: tarıkatta bır şeyh ve murşıde baglanarak tarıkat usul ve âdetlen ıle tasavvufi hakıkatlen ogrenen kımse

mürşit: ırşat eden, doğru yolu gosteren, rehber, kılavuz

mustakil: başlı başına, bağımsız

naşır: eser neşreden, yayınlayan, dagıtan

nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma, dıkkadı bakış

Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı

ruh u cân: ruh ve can, ruh ve canla

suhuf: sahifeler, yapraklar

suret: bıçım, şekıl, tarz

Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed ın (asm) yuce sunneti, yuksek hâl, soz, tavır ve tasvıplen

şakirt: talebe, ogrencı

tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar

tetimme: bıt konuyu veya esen tamamlamak ıçın eklenen kısım ek.

vaziyet: durum

velayet: velî ve ermış olan kımsenın hâlı ve sıfatı

hakıkat o tarafa da faidesi olur diye, leffen size gönderildi.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ediyorum.

45

Feyzi Kardeşim!

Sen Isparta vilâyetindeki kahramanlara benzemek istiyorsan, tam onlar gibi olmalısın. Hapıshanede –Allah rahmet eylesin– mühim bir şeyh ve mürşit ve cazibedar bir Nakşî evliyasından bir zat, dört ay mutemadiyen *Risale-i Nur*'un elli-altmış şakirtleri içinde celpkârâne sohbet ettiği hâlde, yalnız birtek şakirdi muvakkaten kendine çekebildi. Mütebâkîsi, o cazibedar şeyhe karşı mustağnı kaldılar. *Risale-i Nur*'un yüksek, kıymettar hizmet-i imaniyesi onlara kâfi olarak kanaat veriyordu.

O şakirtlerin gayet keskin kalp ve basireti şöyle bir hakikati anlamış ki:

Risale-i Nur'a hizmet ise, imanı kurtarıyor; tarikat ve şeyhlik ise, velâyet mertebeleri kazandırıyor. Bir adamın imanını kurtarmak ise, on mü'mini velâyet derecesine çıkarmaktan daha mühim ve daha sevaplıdır. Çünkü, iman saadet-i ebediyeyi kazandırdığı için, bir mü'mine küre-i arz kadar bir saltanat-ı bâkıyeyi temin eder; velâyet ise, mü'minin Cennetini genişlettirir, parlattırır. Bir adamı sultan yapmak, on neferi paşa yapmaktan ne kadar yüksek ise, bir adamın imanını kurtarmak, on adamı velî yapmaktan daha sevaplı bir hizmettir.

basiret: kalp gözüyle görme, doğru ve ölçülü görüş
cazibedar: çekici, cazibeli.
celpkârane: bir yere çağırıp çeker gibi çekip götürürcesine
evliya: veliler. Allah dostları
fâide: fayda
gayet: son derece
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı esası.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
iman: inanç, itikat.
kâfi: yeter, elverir
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kıymettar: kıymetli, değerli
küre-i arz: yer küre, dünya
leffen: zarf ve mektup içine koyarak
mertebe: derece, basamak.
muvakkaten: geçici olarak
mühim: önemli, ehemmiyetli
mü'min: iman eden, inanan
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren rehber, kılavuz
mustağnî: muhtaç olmayan, başkalarına ihtiyacı bulunmayan
mütebakî: geri kalan
mutemadiyen: sürekli olarak, devamlı
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan
nefer: asker, er
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
saltanat-ı bâkiye: bâkî saltanat.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şakirt: talebe, öğrenci
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
temin: sağlama
umum: bütün.
velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
vilayet: il.
zat: kişi, şahıs

İşte bu dakik sırrı, senin İspartalı kardeşlerin, bir kısmının akıllan görmese de, umumunun keskin kalpleri görmüş ki, benim gibi bîçare günahkâr bir adamın arkadaşlığını evliyalara, belki de eğer bulunsaydı, müçtehitlere dahi tercih ettiler.

Bu hakikate binaen, bu şehre bir kutup, bir gavs-ı azam gelse, "Seni on günde velâyet derecesine çıkaracağım" dese, sen, *Risale-i Nur*'u bırakıp onun yanına gitsen, İsparta kahramanlarına arkadaş olamazsın.

46

بِاسْمِهٖ (1) ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حَاصِلِ ضَرْبِ حُرُوفِ مَآ اَرْسَلْتُمْ لَنَا مِنَ الرَّسَآئِلِ فِي عَاشِرَاتِ دَقَآئِقِ هٰذِهِ اللَّيْلَةِ الرَّغَائِبِ وَلَيْلَةِ الْمِعْرَاجِ وَلَيْلَةِ الْقَدْرِ وَاَعْطَاكُمُ اللهُ بِعَدَدِهَا ثَوَابًا وَحَسَنَةً اٰمِينَ (3)

Azız ve Sıddık Kardeşlerim ve Fedakâr ve Sadık Arkadaşlarım!

Evvela: Sizin, bu mübarek şuhur-i selâse ve içindeki kıymettar leyali-i mübarekeleri tebrik ediyoruz. Cenab-ı Hak, her bir geceyi sizin hakkınızda birer Leyle-i Regaip ve Leyle-i Kadır kıymetinde size sevap versin, âmin.

1- Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Şu Leyle-i Regaip, Leyle-i Kadrin dakikalarının aşıreleriyle bize gönderdiğiniz risalelerin harflerinin çarpımının toplamı adedince Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun ve Allah onun sayısınca size sevap ve hasenat ihsan eylesin. Âmin.

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.

aziz: izzetli, muhterem, saygın.

biçare: çaresiz, zavallı.

binaen: -den dolayı, bu sebepten.

dakik: ince ve derin.

evliya: veliler, Allah dostları.

evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.

fedakâr: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.

gavs-ı azam: tarikat kurucusu.

günahkâr: günahlı, günah işlemiş.

hakikat: gerçek, esas.

kıymet: değer.

kıymettar: kıymetli, değerli.

kutup: evliyalar içerisinde zamanın en büyük mürşidi olan.

leyali-i mübareke: mübarek geceler.

Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, Ramazan'ın 27. gecesi.

Leyle-i Regaip: Regaip Gecesi. Recep ayının ilk Cuma gecesi.

mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.

müçtehit: ayet ve hadislerden şerî hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehlilik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.

Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.

sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.

sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.

sır: gizli hakikat.

Şuhur-ı Selâse: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan.

umum: bütün, hepsi.

velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu.

Sanıyen. Sizin bu defa nurlu hediyelerinizin her harfine mukabil Cenab-ı Erhamürrahimîn, defter-i a'malinize bin hasene yazsın ve Asım'ın ruhuna bın rahmet versin, âmin.

Salisen. Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'ın ve *Risale-ı Nur*'un hazinelerinin kerametli ve yaldızlı bir anahtarı olan kalem-i Husrevî, elhak, *Mu'cizat-ı Ahmediye*'nın (ASM) gızlı güzelliğini her göze gayet parlak ve güzel gösteriyor. Cenab-ı Hak bu kalemi, bu hizmette muvaffak ve daım eylesin, âmin.

Mubarek Heyetinin büyük bır kahramanı Buyuk Alı'nin sisteminde Küçük Alı'nin *Mu'cizat-ı Kur'âniyesi*, *Mu'cizat-ı Ahmediye*'nin tam mutabık bir bâkî pırlanta tarzında mevki aldı. Erhamürrâhimîn her harfine mukabil yazana on sevap ihsan eylesin, âmin.

Mehmed Tahirî, Küçuk Lutfı'nın hayru'l-halefı ve Atabey'in kahramanı, bu havalıye nurlu ve güzel hediyelen çok kıymettardır. Rahmanırrahîm hazine-i rahmetınden ona ve pederine her harfine ve her kelimeye mukabil rahmet etsın, âmin.

Aydınlı Hasan Ulvi'nin kuvvetli kalemi, inşaallah, merhum Asım'ın noksan bıraktığı vazife-i Nunyeyi tekmil edecek ve o güzel kalemle Asım'ın ve Lütfi'nin ruhlarını şad edecek. Onun kuçuk hedıyesi, ilendeki kıymettar hizmetlerini ihsas ederek büyük bir mevki aldı. Allah ondan razı olsun, âmin.

amin: Yâ Rabbi! öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
Cenab-ı Erhamürrâhimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahıplennın en merhametlısı olan şeref ve azamet sahıbı olan yüce Allah
daim: devam eden, devamlı, sürekli
defter-i a'mal: insanların ışledığı ve yaptığı şeylerin kaydedildıgı defter, amellerin defteri
elhak: hakkın tâ kendısı, tam dogrusu, dogrusu ya
Erhamürrahimin: merhamet edenlerin en merhametlısı olan Allah
gayet: son derece
hasene: hayırlı amel, Allah nzasına uygun ış.
havali: bölge, etraf, çevre, cıvar
hayrü l-halef: halefin hayırlısı, bır kımsenın yerını alan ve ona layık hareket eden kımse
hazine: zengın ve değerlı kaynak.
hazine-i rahmet: rahmet hazınesı
heyet: bır topluluğu meydana getıren kişılerın butunu, komıte
huruf: harfler
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lutuf
ihsas: hıssetırme, sezdırme
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
kalem-i Husrevi:
keramet: ermışçesıne yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fıkır
kıymettar: kıymetlı, değerlı
Kur'an-ı Mucizül Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlennı yapmaktan acız bırakan Kur'an
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, olu
mevki: yer, makam
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendımızın (asım) gosterdıgı mu'cızeler
Mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'ân mu'cızelennın anlatıldıgı Yırmı Beşıncı Söz nsalesı
mukabil: karşılık.
mutabık: bırbırıne uyan, uygun
muvaffak: başarmış, başanlı
mübarek: Feyzlı, bereketlı, kutlu
nurlu: ışıklı, parıtıblı
peder: baba.
pırlanta: foyasız, yuvarlakça parlak, kıymetlı elmas
Rahmanurrahim: çok şefkatlı, çok merhametlı olan Allah
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesı, onlara maddî ve manevî nımetler vermesı
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
Risale-ı Nur: Nur Risalesı. Bedıuzzaman Said Nursı nın eserlennın adı
ruh: dınlık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
salisen: uçuncu olarak
sanıyen: ıkıncı olarak.
şad: sevındı, neşelı, memnun, mutlu, bahtıyar
tekmil: tamamlama, kemâle erdırme
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazıfesı, hızmetı
yaldız: sus

Risale-i Nur'un erkân-ı mühimmesinden ve resail içinde sualleriyle ehemmiyetli bir mevki tutan ve onunla beraber manen yaşayan kardeşimiz Re'fet Beyin mektubuyla ve Gül Fabrikasının gül-i Muhammedî (ASM) bahçesini yetiştiren Hüsrev'in mektubuna ayrı birer mektupla cevap yazmak isterdim, fakat şimdilik vakit müsaade etmedi.

47

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Sizin mektuplarınızdan o kadar mesrur oldum ki, tarif edemem. Hususan Hüsrev'in çok kıymettar iki mektubunda, Hacı Hafız'ın köyünde *Risale-i Nur*'un pek fevkalâde bir surette tevessüü, o iki mektubu nüsha gibi ve bir hüccet-i katıa gibi saklayıp, bu havalideki talebelere bir tâziyane-i teşvik olarak gösteriliyor.

Risale-i Nur, Kur'ân'ın bir mu'cize-i manevîsi olduğu gibi; Hüsrev'in kalemi de, *Risale-i Nur*'un pek kuvvetli bir kerameti olduğunu buraca her gün tasdik ediyoruz. Hüsrev'in mektubuna karşı uzun mektup yazmak istiyorduk, arzumuza muvaffak olamadık.

Mübarekler kahramanlarından Küçük Ali'nin mektubu da bana büyük bir ümit verdi. Merhum Abdurrahman'ın elhak tam bir halefi olan kıymettar ve mubarek büyük kardeşi olan Mustafa Hulûsî'nin, Hafız Ahmed isminde mübarek bir mahdumu, peder ve amcaları sisteminde

amuca: amca
azîz: izzetli, muhterem, saygın
ehemmiyetli: önemli.
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
erkan-ı mühimme: önemli esaslar.
fevkalâde: olağanüstü
gül-i Muhammedî: kırmızı renkli bir gül çeşidi
halef: birinin yerine geçen birinin yerini tutan.
havalî: bölge, etraf, çevre, civar
hususan: bilhassa, özellikle.
hüccet-i katıa: kat'i ve kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
mahdum: oğul, evlât.
manen: mana bakımından, manaca
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
mesrur: sevinçli, memnun
mevki: yer, makam
mu'cize-i manevî: manevî mu'cize
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
musaade: izin, elverişli, uygun olma durumu
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
peder: baba
resail: risaleler
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz.
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulama, onaylama
tazıyane-ı teşvik: teşvik kamçısı
tevessü: genişleme, yayılma

Risale-i Nur'a hizmet etmesi, yeniden Abdurrahman dünyaya gelmiş kadar beni müferrah etti.

Aras Atabey'de, eskide Lütfi, Zekâi gibi iki kıymettar şakirtlerin yerlerini boş bırakmayan, Aras kahramanları olan Tahir ve Abdullah Çavuşun *Risale-i Nur*'a hizmetleri, Aras hakkında endişelerimi tamamen izale etti.

İsmail oğlu Hüseyin'in hastalığı beni müteessir etti. İnşaallah tam bir Lütfi olacak, çok da hizmet edecek. Sizlerin buraya gelen mektuplarınız, kısmen tensikle lâhikaya derc ediliyor. Size bu defa mahrem sırr-ı إِنَّا أَعْطَيْنَا[1] 'da istihrac-ı gaybîdeki mucmel hakikate dair birden kalbe ihtar edilen bir fıkra ile *Tesettür Risalesi*'ne haşiye gönderiyoruz. Bu Şuhur-i Selâse, seksen küsur sene bir ömrü kazandırıyor. Elbette sizler gibi mücahitler onu kazanmaya çalışacaksınız. Cenab-ı Hak, her bir gecesini sizin hakkınızda Leyle-i Miraç ve Leyle-i Berat ve Leyle-i Kadir kadar kıymettar eylesin, âmin.

48

Ehemmiyetli, fakat bir derece mahremdir.

Aziz Kardeşlerim!

Mahrem, sırr-ı إِنَّا أَعْطَيْنَا 'da, cifirle istihracım aynen, *Münazarat* risalesinde, "Bir nur çıkacak ve göreceğiz" diye gaybî müjdeler gibi, ilhamî ve hak bir hakikatı

1. Şüphesiz ki biz [sana Kevseri] verdik. (Kevser Suresi, 1.)

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!' anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dair: alakalı, ilgili.
derç: sokma, içine alma.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gaybi: gayıpla ilgili, görünmeyenlere ait.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, doğru, esas.
haşiye: dipnot.
İhtar: hatırlatma, uyarı.
ilhamı: ilham ile elde edilen, ilham ile ulaşılan.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
istihrac-ı gaybi: gaybi haberlerden mana çıkarmak.
İstihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15. gecesi.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, Ramazan'ın 27. gecesi.
Leyle-i Miraç: Miraç Gecesi, Hz. Muhammed'in Miraca çıktığı gece, Recep ayının 27. gecesi.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
mucmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci.
şuhur-ı selase: Üç Aylar, Recep, Şaban ve Ramazan.
tensik: düzene koyma, düzenleme, düzeltme.

fikrimle olan tatbikatımda bir kusur vardı. O kusur, beni düşündürüyordu. *Münazarat* ve *Sunuhat* gibi risalelerdeki müjde-i nuriye ile *Risale-i Nur*'u tam halletti. Geniş daire-i siyasiye yerine, yüksek bir daire-i Nuriye ile o kusuru izale ettiği gibi, [1] إِنَّآ أَعْطَيْنَا sırr-ı mahreminde, on iki, on üç sene sonra "İslâmiyete darbe vuranların başlarında öyle müthiş bir patlayış olacak ki, kıyamete kadar unutulmayacak" mealindeki istihrac-ı cifrî çok geniş bir dairede olduğu hâlde, nur müjdesi sırrının aksine olarak dar bir dairede ve hususî bir hükûmette tatbik etmek suretiyle, fikrim o geniş daireyi ihata edemeyerek o hakikatin suretini değiştirmiş. Hâlbuki o istihracın gösterdiği aynı tarihte, o rejimin müessisi ve başı dünyadan göçtü, darbesini yedi. Ve aynı senede, perde altında bilinmeyen ve küre-i arzın ekserini ve nev-i beşerin kısm-ı azamını istibdadı altına alan bir müthiş cereyanın düğümü ve düğmesi ve manen binler başından bir başı ve en müthişi olan o göçüp giden adam, tokat yediği aynı zamanda, daha sene tamam olmadan, o müthiş cereyanın bütün başları ve taraftarları öyle semavî müthiş tokatlara ve şiddetli fırtınalı musibetlere tutulmaya başladılar, kıyamete kadar azabını çekecekler ve çekiyorlar. Ve edyan-ı semaviyeye ve İslâmiyete ettikleri cinayetlerin cezasını, çok geniş bir dairede gördüler ve görüyorlar. Mimsiz medeniyetin pislîği ile dünyayı mülevves ettikleri için, aynı istihracın gösterdiği tarihte, o mimsiz medeniyetin başına da öyle bir semavî tokat indi ki, en karanlık vahşetten daha aşağı indirdi.

1- Şüphesiz ki biz [sana Kevsen] verdik. (Kevser Suresi, 1.)

azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cinayet: cana kıyma, katl ve ya bu derecede ağır bir suç.
daire-i Nuriye: nura ait daire, nur dairesi
daire-i siyasiye: siyaset dairesi
edyan-ı semaviye: semavî dinler. Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler
ekser: pek çok.
fikir: düşünce
hakikat: gerçek, esas
hususî: özel
ihata: kuşatma, içine alma
istibdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı
istihrac-ı cifrî: cifre ait sonuç çıkarmalar, cifrle ilgili hesaplamalar
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
izale: giderme, ortadan kaldırma
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kusur: eksiklik, noksan, ozur
küre-i arz: yer küre, dünya
manen: mana bakımından, manaca.
meal: mana, anlam, mefhum
musibet: felâket, bela
müessis: tesis edici, tesis eden, kuran, kurucu
müjde-i nuriye: nurlu müjde
mülevves: kirli, pis, karışık, düzensiz
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar
rejim: idarede tutulan yol, yönetme tarzı, düzenleme biçimi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
sır: gizli hakikat.
sırr-ı mahrem: mahrem sır, çok özel sır, gizli sır
suret: biçim, şekil, tarz.
taraftar: tarafı bir tarafı destek veren
tatbik: uydurma, uygulama
tatbikat: uydurmalar, uygulamalar
vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı.

Elhasıl Sırr-ı [1] إِنَّا أَعْطَيْنَا 'da çok geniş bir daire, dar bır dairede tatbık edılmış. Nur müjdesı ıse, dar ve manevî fakat yüksek bir dairevi geniş ve maddî bir daire suretınde tasvır edılmıştı. Cenab-ı Hakka yuz bın şükür edıyorum ki, bu iki kusurumu, kuvvetli bir ihtar-ı manevî ile ıslah etti, [2] يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ sırrına mazhar eyledi.

[3] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ

49

Azız Kardeşlerım!

Sakın bu fıkranın vasıtasıyla o sırr-ı mahremi fâş etmeyin ve o risaleyi de araştırmayın. Yalnız bu fıkrayı zararsız görsenız haslara gösterebilırsınız.

50

Azız, Sıddık Kardeşlerım!

Bu defaki mektuplarınız gelmeden evvel, bir ihtar ıle kendi cevabını kerametkârâne yazdırmış. Demek, mektup sahiplerinin fevkalâde sadâkatleri keramet derecesıne çıkmış.

Kardeşlerım, mektuplarınızda çok yüksek duşunce ve takdirat, bınden bir hısse de benım olsa, hadsız şükrederım. Belkı *Rısale-ı Nur*'un manevî şahsıyetı ve çok

aziz: ızzetlı muhterem saygın
elhasıl: hasıl nence ıtıbarıyle kısaca
evvel: önce
faş: meydana çıkma açıga vurma dıle verme
fevkalade: olaganustu
fıkra: kısım fasıl bolüm
hadsiz: sınırsız sonsuz
has: ılen gelen seçkin olan
hisse: pay nasıp
ıslah: iyi duruma getirme iyileştirme düzeltme
ihtar: hatırlatma uyarı
ihtar-ı manevî: manevî uyarı bildırım Cenab-ı Hakkın ımana ve Kur'ân a aıt meselelerde kullanılan uyarması.
keramet: ermişçesıne yapılan ış hareket veya söylenen söz fıkır
kerametkârane: kerametlı bır şeklıde, keramet gostenrcesıne

1 Şuphesız kı bız [sana Kevserı] verdık (Kevser Suresı 1)
2 Allah onların gunahlarını sılıp yerlerıne ıyılık verır (Furkan Suresı 70)
3. Kaınatın tum zerreleri adedınce Allah a hamd olsun

maddî: madde ıle alakalı cısmanî
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mazhar: bır şeyın çıktığı gorundugu yer nail olma şerefıenme
Risale-i Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
sadakat: bağlılık doğruluk
sıddık: çok dogru durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sır: gızlı hakıkat.
sırr-ı mahrem: mahrem sır çok ozel sıı gızlı sıı
suret: bıcım şekıl tarz.
şahsıyet: kışılık.
şukur: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
takdırat: takdırler ovguler
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma
tatbik: yerıne getirme uygulama
vasıta: aracılık.

kesretli talebeleri içinde bilmediğimiz gayet yüksek bir makam sahibi bir zatın tesiratı ve kumandası hissediliyor. Benim gibi bin derece uzak bir bîçare tasavvur ediliyor. Hakkım olmadan bana verilen ziyade ehemmiyetiniz inşaallah size zarar olmaz; fakat *Risale-i Nur*'un hüsn-i cereyanına zarar ihtimali var. Sız bir hakikati hissediyorsunuz ve fevkalâde sadâkat ve ihlâsınız inşaallah hak görür, fakat surette bazen aldanılır. Bız, hizmetle mukellefiz. Neticeleri ve muvaffakıyet, Cenab-ı Hakka aittir.

51

(Ehemmiyetlidir.)

[Rısale-ı Nur Talebelerinden bir kısım kardeşlerinin benim haddimin çok fevkinde hüsnüzanlarını ve ifratlarını tadil etmek için ihtar edilen bir muhaveredir.]

Bundan kırk elli sene evvel, büyük kardeşim Molla Abdullah (RA) ile bir muhaveremi hikâye ediyorum:

O merhum kardeşim, evlıya-i azîmeden olan Hazret-i Zıyaeddin'in (KS) has müridi idi. Ehl-ı tarıkatçe, mürşidinin hakkında müfrıtâne muhabbet ve hüsnüzan etse makbul gördüklen için o merhum kardeşim dedi ki:

"Hazret-i Zıyaeddin bütün ulûmu bilıyor. Kâinatta, kutb-i azam gibi her şeye ıttılâı var." Beni, onunla rabt etmek için çok harika makamlarını beyan etti.

Ben de o kardeşime dedim ki:

beyan: açıklama, bildirme, izah.
bîçare: çaresiz, zavallı.
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
ehl-ı tarıkat: tarıkat ehlı kalbını dunyanın fanı işlerinden ayırıp Allah sevgısı ile baglayan kımseler.
evliya-i azîme: buyuk velıler.
evvel: once.
fevkalâde: olağanustu.
fevkinde: ustunde.
gayet: son derece.
hak: dogruluk, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek, esas.
harika: olaganustu.
hüsn-ı cereyan: ıyı ışlemek.
hüsnüzan: ıyı fikırde bulunup ıyı olacağını duşunmek.
ıttılâ: haben olma, bılgısı bulunma.
ifrat: aşırılık, pek ılen gıtme, haddını aşma.
ihlas: samımıyet, bir amelı başka bır karşılık beklemek sızın, sırf Allah rızası ıçın yapma.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ıhtımal: olabılırlik.
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler.
kesretli: coklugu olan, cok fazla.
kumanda: komuta.
kutb-i azam: en buyuk kutup dını bır meslek veya grubun bası, bırcok Muslumanın kendısıne baglandıkları buyuk evlıyadan zamanın en buyuk murşıdı.
makam: yer, mevkı.
makbul: kabul edılmış olan, istenılen.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu.
muhabbet: sevgı, sevme.
muhavere: konuşma, sohbet etme.
muvaffakıyet: basarma, basarılı olma.
müfrıtâne: mufrıt bır şekılde, aşırı derecede, aşın olarak.
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan.
mürid: tarıkatta bır şeyh ve murşıde baglanarak tarıkat usul ve adetlerı ıle tasavvufi hakıkatlerı ogrenen kımse.
mürşit: ırşat eden, dogru yolu gosteren, rehber, kılavuz.
rabt: baglamak, bıtlştırmek.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlerının adı.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tadlıl: dogrultma, duzeltme.
talebe: ogrenci.
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme, duşunme.
tesırat: etkıler, tesırler.
ulûm: ılımler.
zat: kışı, şahıs.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

"Sen mübalağa ediyorsun. Ben onu görsem, çok meselelerde ilzam edebilirim. Hem, sen benim kadar onu hakikî sevmiyorsun; çünkü, kâinattaki ulûmları bilir bir kutb-i azam suretinde tahayyül ettiğin bir Ziyaeddin'i seversin; yani, o ünvan ile bağlısın, muhabbet edersin. Eğer perde-i gayp açılsa, hakikati görünse, senin muhabbetin ya zail olur veyahut dörtten birisine iner. Fakat, ben o zat-ı mübareki, senin gibi pek ciddî severim, takdir ederim. Çünkü, sünnet-i seniye dairesinde, hakikat mesleğinde, ehl-i imana halıs ve tesirli ve ehemmiyetli bir rehberdir. Şahsî makamı ne olursa olsun, bu hizmeti için ruhumu ona feda ederim. Perde açılsa ve hakikî makamı görünse, değil geri çekilmek, vazgeçmek, muhabbette noksan olmak, bilâkis daha ziyade hürmet ve takdir ile bağlanacağım. Demek ben hakikî bir Ziyadeddin'i, sen de hayalî bir Ziyaeddin'i seversin. (HAŞİYE)

Benim o kardeşim insaflı ve müdakkik bir âlim olduğu için, benim nokta-i nazarımı kabul edip takdir etti.

Ey Risale-i Nur'un Kıymettar Talebeleri ve Benden Daha Bahtiyar ve Fedakâr Kardeşlerim!

Şahsiyetim itibarıyla sizin ziyade husnüzanınız belki size zarar vermez; fakat, sizin gibi hakikatbin zatlar, vazifeye, hizmete bakıp, o noktada bakmalısınız. Perde açılsa, benim baştan aşağıya kadar kusurat ile âlûde mahiyetim görünse, bana acıyacaksınız. Sızı kardeşliğimden

HAŞİYE: Çünkü sen, muhabbetini ona pek pahalı satıyorsun. Verdiğin fiyatın yüz defa ziyade bir mukabil düşünüyorsun. Hâlbuki onun hakikî makamının fiyatına en büyük muhabbet de ucuzdur.

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
alude: bulaşmış, bulaşık
bahtiyar: bahtlı, talihli, mutlu
bilâkis: aksine, tersine
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
feda: uğruna verme
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
hakikatbin: hakikati gören, hakikatı anlayan, hakikate inanan
hakıkı: gerçek.
halıs: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
haşiye: dipnot
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan
hürmet: saygı
husnüzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek.
İlzam: susturma, cevap veremez hale getirme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kıymettar: kıymetli, değerli
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksıklıkler, ozurler
kutb-ı azam: en büyük kutup, dini bir meslek veya grubun başı, birçok Müslümanın kendisine bağlandıkları büyük evliyadan, zamanın en büyük mürşidi.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
makam: yer, mevki
mesele: önemli konu
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem
muhabbet: sevgi, sevme
mübalağa: bir şeyi tanıf ve tasvir ederken, ya olduğundan fazla ya da eksik gösterme, abartma sanatı
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde, insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevî perde
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
suret: biçim, tarz, görünüş.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasviplen
şahsı: şahsa, kişiye ait, hususı
şahsiyet: kişilik
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
takdir: kıymet verme, beğenme
talebe: öğrenci
ulûm: ilimler.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vazife: görev
zail: sone eren, yok olan
zat: kişi, şahıs
zat-ı mübarek: mübarek kişi
ziyade: fazla, fazlasıyla

kaçırmamak, pişman etmemek için şahsiyetime karşı haddimin pek fevkinde tasavvur ettiğiniz makamlara irtibatınızı bağlamayınız.

Ben, size nispeten kardeşim; murşıtlık haddım değil, üstad da değilim; belki ders arkadaşıyım. Ben, sizin kusuratıma karşı şefkatkârâne dua ve himmetlerinize muhtacım. Benden himmet beklemeniz değil, bana himmet etmenize ıstıhkakım var.

Cenab-ı Hakkın ihsan ve keremıyle sizlerle gayet kudsî ve gayet ehemmıyetlı ve gayet kıymettar ve her ehl-i ımana menfaatlı bır hızmette taksımu'l-mesaı kaıdesıyle iştırak etmişiz. Tesanüdümüzden hâsıl olan bir şahs-ı manevînin fevkalâde ehemmıyet ve kıymetı ve ustadlığı ve irşadı bize kâfidir.

Hem madem bu zamanda her şeyin fevkinde hizmet-ı imaniye en ehemmiyetli bir vazifedir, hem kemmiyet ise keyfiyete nispeten ehemmiyeti azdır, hem muvakkat ve mutehavvil siyaset âlemleri ebedî, daimî, sabit hidemat-ı imaniyeye nispeten ehemmiyetsizdir, mikyas olamaz; medar da olamaz.

Risale-i Nur'un talimatı dairesinde ve bizlere bahşettiği hizmet noktasında feyizli makamlara kanaat etmeliyiz. Haddinden fazla fevkalâde hüsnüzan ve mufritâne âlî makam vermek yerine, fevkalâde sadâkat ve sebat ve mufritâne irtibat ve ihlâs lâzımdır, onda terakki etmeliyiz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz Said Nursî

1- Bâkî olan ancak Allah tır.

ali: yuce, yuksek, ulu
daimi: surekli, devamlı
dua: Allah a yalvarma, niyaz
ebedi: sonu olmayan, daimi, surekli
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahiplen
fevkalâde: olağanustu
fevkinde: ustunde
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
gayet: son derece
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hıdemat-ı imaniye: imanla ılgılı hızmetler
himmet: manevî yardım, ıhsan, lutuf
hizmet-i imaniye: iman ve Kur an hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ılmı delıllerle anlaşılmasına hizmet etme.
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacağını düşünmek.
ihlâs: samımıyet, bir amelı, başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah nzası ıçın yapma
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
irşat: dogru yolu gösterme, gafletten uyandırma
irtibat: bağ, munasebet
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
iştirak: katılma, ortak olma
kafi: yeter, elverir
kaide: kural, esas, dustur
kanaat: elindeki ile yetınmek.
kemiyet: bir şeyin adet, mıktar ve sayı olarak ıfade edılebılen durumu, nicelik.
kerem: comertlik, lutuf, ihsan, bagış
keyfiyet: bır şeyin nasıl olduğu, nıtelik.
kıymet: değer
kıymettar: kıymetlı, degerlı
kudsi: mukaddes, yuce
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksıklıkler, ozurler
madem... den dolayı, boyle ise
makam: yer, mevkı
medar: sebep, vesıle
menfaat: fayda
mikyas: olçu aletı, olçek.
muvakkat: geçıcı
mufritane: mufrıt bır şekılde, aşırı derecede, aşırı olarak
murşıt: ırşat eden, doğru yolu gosteren, rehber, kılavuz
mutehavvil: degışken
nispeten: nıspetle, kıyaslayarak.
Risale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuz zaman Said Nursî'nın eserlerının adı
sabit: durağan, degışmeyen
sadakat: baglılık, dogruluk.
sebat: sozunde durma, kararlı olma, azımlılık.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bır kışı olmayıp bir cemaat, teb meydana gelen manevî şahıs
şahsıyet: kışılık.
şefkatkârane: şefkatlı ve merhametlı bır şekılde
taksımü'l-mesai: ış bolumu, ça lışmaların duzenlenmesi
talimat: talimler, egrımler, bır ış hakkında hareket tarzını bıldıren emırler
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme, dusunme.
terakki: yukselme, ilerleme
tesanüt: dayanışma, bırbırınne dayanma ve destek olma
ustad: oğretıcı, ogretmen
vazife: gorev

52

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Risale-i Nur'un kahramanı olan Hüsrev'in bu defaki iki hediye-i kudsiyesi ve kerametkârâne o iki semavî hediyenin manevî i'cazını gözlere de gösterir bir tarzda bu Şuhur-i Selâsede bizlere ve bu muhite hediye etmesi, *Risale-i Nur* nokta-i nazarında mu'cizâne bir hizmettir. İnşaallah o Gül Fabrikasının kalemi, buraları da bir gülistana çevirecek. Cenab-ı Hak, o kalem sahibine, yazdığı her harf-i Kur'ân'a mukabil Leyle-i Kadirdeki gibi otuz bin sevap ve rahmet ve hasene versin; âmin, âmin, âmin.

53

Azız Kardeşlerim!

Sadâkatinizden tereşşuh eden ve haddimin pek çok fevkinde hüsnüzanninıza karşı bundan evvel verdiğim cevabın bir tetimmesi olarak bu gelecek fıkrayı iki gün evvel yazmıştık. Sizin fevkalâde sadâkat ve uluvv-ı himmetinizden tereşşuh eden bir hafta evvelki mektubunuza karşı hüsnüzannınızı bir derece cerh eden benim cevabımın hikmeti şudur ki:

Bu zamanda öyle fevkalâde hâkim cereyanlar var ki, her şeyi kendi hesabına aldığı için, faraza hakikî beklenilen ve bir asır sonra gelecek o zat dahı bu zamanda

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
asır: yüzyıl
azız: izzetli, muhterem, saygın
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cerh: yaralama
evvel: önce
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi
fevkalâde: olağanüstü
fevkinde: üstünde
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gülistan: gül bahçesi, gül tarlası
hakikî: gerçek
hâkim: hükmeden
harf-i Kur'an: Kur'an harfi
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hediye-i kudsiye: mukaddes hediye
hikmet: gizli sebep, gaye
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kerametkârâne: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
muhit: yöre, çevre
mukabil: karşılık
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sadakat: bağlılık, doğruluk.
semavî: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, ilâhî.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şuhur-i selâse: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan
tarz: biçim, şekil.
tereşşuh: sızıntı, damla.
tetimme: bir konuyu veya esen tamamlamak için eklenen kısım, ek
uluvv-ı himmet: himmetin yüksekliği, yüksek gayretlilik.
zat: kişi, şahıs

gelse, harekâtını o cereyanlara kaptırmamak için siyaset âlemindeki vaziyetten feragat edecek ve hedefini değiştirecek diye tahmin ediyorum.

Hem, üç mesele var: bin hayat, bin şeriat, biri imandır. Hakikat noktasında en mühimi ve en azamı, iman meselesidir. Fakat, şimdiki umumun nazarında ve hâl-i âlem ilcaatında en mühim mesele hayat ve şerat görünüdüğünden, o zat şimdi olsa da, üç meseleyi birden umum ruy-i zemininde vaziyetlerini değiştirmek nev-i beşerdeki can olan âdetullaha muvafık gelmediğinden, her hâlde en azam meseleyi esas yapıp, öteki meseleleri esas yapmayacak, tâ ki, iman hizmeti saffetini umumun nazarında bozmasın ve avamın çabuk ığfal olunabilen akıllarında, o hizmet başka maksatlara alet olmadığı tahakkuk etsin.

Hem, yirmi seneden beri tahripkârâne eşedd-i zulüm altında o derece ahlâk bozulmuş ve metanet ve sadâkat kaybolmuş ki, ondan, belki yirmiden birisine itimat edilmez. Bu acip hâlâta karşı çok fevkalâde sebat ve metanet ve sadâkat ve hamiyet-i İslâmiye lâzımdır, yoksa, akim kalır, zarar verir. *Demek, en halis ve en selâmetli ve en mühim ve en muvaffakıyetli hizmet Risale-i Nur Şakirtlerinin dairelerin içindeki kudsî hizmettir.* Her ne ise, bu mesele şimdilik bu kadar yeter.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve bu eyyam-ı mübarekede dua ederiz ve makbul dualarını, gelecek eyyam ve leyalı-ı mübarekede istiyoruz.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adetullah: Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kanunlar
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
âzam: en büyük.
cari: cereyan eden, akan, işleyen
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi
eyyam: günler, gündüzler
eyyam-ı mübareke: mübarek günler
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme
fevkalâde: olağanüstü
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası
halat: haller, durumlar, vaziyetler
hal-i alem: dünyanın vaziyeti, âlemin durumu
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyete ait olan duygu ve bağlanı korunma çabası
harekât: hareketler, davranışlar
ığfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma
ilcaat: zorlamalar, mecbur etmeler
iman: inanç, itikat
itimat: dayanma, güvenme
kudsî: mukaddes, yüce
leyalı-ı mübareke: mübarek geceler
makbul: kabul edilmiş, geçerli
maksat: gaye
mesele: önemli konu
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
muvafık: uygun, münasip.
mühim: önemli, ehemmiyetli
nazar: bakış, dikkat.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruy-i zemin: yeryüzü
sadakat: bağlılık, doğruluk.
safvet: saflık, halislik, temizlik, paklık.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
selâmet: salimlik, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
şakirt: talebe, öğrenci
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
tahripkârane: yıkıcı şekilde
umum: bütün, herkes
vaziyet: durum
zat: kişi, şahıs

Elhak, Tahirî'nin de *Lemaat* hediyesini pek çok kıymettar gorduk. İnşaallah, bu havalide ona çok sevap kazandıracak. Tam bır Lutfi'dir. Allah muvaffak eylesin.

54

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Sizin Leyle-i Beratınızı ve gelecek ramazanınızı tebrik eder ve bu gelecek Leyle-ı Kadri hakkınızda ve hakkımızda bin aydan daha hayırlı olmasını ve defter-i a'malimize böyle geçmesini Cenab-ı Hak'tan nıyaz ediyoruz ve böylece, bayrama kadar

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ لَيْلَةَ قَدْرِنَا فِي هٰذَا الرَّمَضَانَ خَيْرًا مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ لِنَا وَلِطَلَبَةِ الرَّسَائِلِ النُّورِ الصَّادِقِينَ (1)

duasını etmeye niyet ettik.

Hem sizin ikı mu'cizeli Kur'ân'ı bu mubarek aylarda göndermenız, inşaallah o derece medar-ı bereket ve sevap ve hasenat ve fütuhat olacak ki, hakkımızda bu ramazanın her bır günü bır Leyle-ı Kadır hukmüne geçeceğini rahmet-i İlâhiyeden ümit ederiz.

Şımdıden bız tedbır ettik kı, ıkı Kur'ân'ı, *Risale-ı Nur*'un buradaki has talebeleri, ramazan-ı şerîfte, her bırı, her günde bır cüz'ün sızınle beraber okumakla, ramazanın her gününde bir hatme-i Kur'âniye olarak, manevî ve çok geniş bır mecliste, Isparta ve Kastamonu'yu ıhata eden bır

1. Allah ım bu ramazanda Kadır Gecesıni bız ve sadık Nur Talebelerı ıçın bin aydan hayırlı kıl.

aziz: ızzetli, muhterem, saygın.
cüz: kısım, parça.
defter-i a'mal: ınsanların ışlediği ve yaptığı şeylerın kaydedildıgi defter, amellerın defterı.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz.
elhak: hakkın ta kendısı, tam doğrusu, doğrusu ya.
evvelâ: bırıncı olarak, her şeyden once, ılk olarak.
fütuhat: zaferler, fetıhler, galıbıyetler.
hasenat: ıyi ameller, ıyi ışler, hayırlar.
hatme-i Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerım ı baştan sona okuyup bıtırme.
havalî: bolge, etraf, çevre, cıvar.
hukmüne: yerine, degenne.
ıhata: kuşatma, ıçıne alma.
ınşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
kıymettar: kıymetlı, değerlı.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e ındınlmış, semavî kıtapların sonuncusu.
Leyle-i Berat: Berat Gecesı, Şaban ayının 15. gecesı.
Leyle-ı Kadır: Kadır Gecesı, Kur'ân-ı Kerım'ın dunya semasına nazıl olduğu gece, ramazanın 27. gecesı.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
medar-ı bereket: bereket sebebı.
mu'cize: benzerını yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
nıyaz: Allah a yalvarma ve yakarma.
nıyet: bır ışı yapmayı onceden düşünme.
rahmet-i İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı, İlâhî rahmet.
ramazan-ı şerîf: mubarek, şerefli Ramazan ayı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursı nın eserlerının adı.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
talebe: oğrencı.
tedbır: bır ışın sonucunu he saplama.

dairede halka tutan Risale-i Nur Talebelerinin ve o dairenin merkezinde sizler bulunmak cihetiyle Risale-i Nur Şakirtlerinin etrafınızda olarak, Nakşîde hatme-i hâcegân tarzında, fakat çok büyük bir mıkyasta *Risale-ı Nur*'un bütün şakirtleri manen hazır ve o dairede bulunuyor niyetiyle tasavvur ile okunmak, o kudsî hatmeyi yapmak, Cenab-ı Hakkın rahmetinden tevfik niyaz ederiz.

Sanıyen: Hacı Hafız'ın Sav köyünün kahraman talebelerinin fevkalâde hizmetleri, oralarda sebeb-ı teşvik ve medar-ı gayret ve numune-i imtisal olduğu gibi, bu havalide dahi onların o harikulâde sa'yügayretleri, fevkalâde hüsn-i misal ve numune-i gayret olarak ehemmiyetli bir intıbah ve ıştıyaka sebebiyet vermiş. Kahraman Hüsrev'in onlara dair mektupları, mübarek nüshalar gibi, tembellik, lâkaytlık hastalıklarına müptelâ olanlara şifa olur, ellerde gezer.

Salisen: Sizin buraya gelen kıymettar mektuplarınızı lâhikaya yazmışız; fakat, bazı kelimeleri tayyettik. Müfritâne hüsnuzandan gelen cümleleri tadil ettik, gücenmeyiniz.

Rabian: İslâmköy'ü, Kuleonu ortasında olan ve Sıddık Sabri ve Lütfi gibi talebeleri yetiştiren Atabey, Aras karyesi, çok defa hatırıma geliyordu, "Acaba bu köy neden geri kaldı, söndü?" diye düşünüp müteessir oluyordum. Fakat, Cenab-ı Hakka hadsız şükür olsun ki, Tahir ve Abdullah Çavuş o endişemi tamamıyla izale ettiler; büyük bir tesellî bana verdiler. Hatta Tahir'in bu defa bize

cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
ehemmiyetli: önemli
fevkalâde: olağanüstü
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halka tutmak: etrafında toplanmak, bir araya gelmek.
harikulâde: olağanüstü
hatme: baştan aşağı bütün Kur'an-ı Kerim'i okuyup bitirme, hatım etme, hatım indirme
hatme-i hâcegân: Nakşî tarikatı mensuplarının şeyhlerinin huzurunda topluca belirli dua ve zikirlerini sonuna kadar okumaları
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hüsn-ı misal: güzel örnek.
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacağını düşünmek.
intıbah: uyanıklık
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
İzale: giderme, ortadan kaldırma
karye: köy
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: mukaddes, yüce
lakayt: kayıtsız, ilgisiz
manen: mana bakımından, manaca
medar-ı gayret: gayret sebebi
mikyas: ölçek
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müfritane: müfrit bir şekilde, aşırı derecede, aşırı olarak
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
numune-ı gayret: gayret örneği
numune-ı imtisal: örnek alınacak şekildeki numune, örnek numune
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerinden her biri
rabian: dördüncü olarak.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sebeb-i teşvik: teşvik sebebi
sebebiyet: sebep olma.
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tadil: doğrultma, düzeltme
talebe: öğrenci.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tayy: atlamak, üzerinden geçmek.
tesellî: avutma, acısını dindirme
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması

hediye ettiği Lem'alar ve Yedinci Şuaı bir cilt içinde cilt ettikten sonra mütalâa ettim.

O Tahirî'de bir Hüsrev, bir Lütfi, bir Asım gördüm. Cenab-ı Hak ondan ve sizlerden ebediyen razı olsun. Onun o nüshası, burada çok iş görecek, inşaallah.

Kur'ân-ı Azîmuşşan ve Mu'cizulbeyan'ın, *Hızbü'l-Ekberü'l-Azam* namında, *Resailü'n-Nuriye*'nin menbaları ve esasları olan beş yüzden fazla âyâtları yazdık, bu ramazanda size göndermeye muvaffak olamadık. İnşaallah, bir vakit size gönderilecek.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua edenz. Ve bu mübarek eyyamda ve leyalide dualarını isteriz.

55

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Gavs-ı Azam'ın فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ[4] teminkârâne fıkrası, şimdiye kadar *Risale-i Nur*'un şakirtleri hakkında tamamen mutabık çıktı. Inşaallah Husrev, Rüştü, Re'fet gibi kardeşlerimizin, bilhassa Hüsrev gibi çok metin bir ruknün mufarakatı sureten elîm ve zararlı

1. Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbîh etmesin.
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun
4. Muhakkak sen inayet gözüyle korunuyorsun

ayat: Kur'an ayetleri
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
bilhassa: özellikle
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren
eyyam: devir, zaman
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdulkadir-i Geylanî Hazretlerinin nam
Hizbu l-Ekberu l-Azam: Risale-i Nur'ların temelini teşkil eden ve tefsirinin yapıldığı Kur'an ayetlerinin bir araya toplandığı eser
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
Kur'an-ı Azîmuşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
leyali: geceler
menba: kaynak.
metin: sağlam ve dayanıklı
Mu'cizülbeyan: açıklamaları ile akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan (Kur'ân-ı Kerîm)
mutabık: birbirine uyan, uygun
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: feyizli, bereketli
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
nam: ad
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
Resailu'n-Nuriye: Nur risaleleri, Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
Risale-i Nur: Nur Risaleleri, Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rükn: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyle
şakirt: talebe, öğrenci
teminkârane: temin ederce sine, şüpheyi giderircesine.
umum: bütün.

göründüğü hâlde, gayet hayırlı bir suret almasını rahmet-i İlâhiyeden ümitvarız.

Hatta hapsimiz musibeti, gerçi zahirî bir azap idi, fakat hakıkat noktasında hızmetimız hakkında büyük bır inayet ve rahmete çevrildi. Lillâhilhamd, sizlerin gayretınızle o havalıde çok Hüsrev'ler var, meydana çıkmaya başlamışlar. Belkı çok zamandan beri mütemadiyen çalışmaktan Hüsrev'e bır ıstırahat verildi. Ve kıymettar kalemi yerinde mübarek lisanı ve halisâne ahvalı yine kudsî hızmetını ıdame etmesını inayet-i İlâhıyeden ümitvarız; nasıl kı, Feyzi ve Selâhaddin'in askerlığı de öyle mübarek oldu.

Kardeşlerim! Bu hâdise münasebetıyle *Risale-ı Nur*'un tam mutabık çıkan bir ıhbar-ı gaybîsini beyan ediyorum:

Hüsrev ve Hulûsî ve Rüştü ve Re'fet gibı *Risale-ı Nur*'un çok şakirtleri, meslek-i askerıye ve bu İkinci Harb-ı Umumiyeye münasebettar bır surette girmelerini ve ıkinci bir harb-ı umumî olacağını ve iştirakimizi, yanı talebelerin ıştirakını altı yedi sene evvel haber vermiş. Çünkü Yırmi Sekizinci Lem'a olan ıkıncı keramet-i Alevıyenin ıkıncı emarede[1] فَيَا حَامِلَ الاِسْمِ bahsinde[2] فَقَاتِلْ وَلاَ تَخْشَ beraber olsa, bın dokuz yüz kırk kusur oluyor. Allahü a'lem, o tarihte bir harb-i umumîye iştirakimizi, yanı eskı müttefikle değil, belkı taraftarâne onun hasmıyla ıştırake işaret ediyor diye haber vermiş. İşte şimdi aynı tarihtir kı, *Risale-ı Nur*'un erkân-ı mühımmesı ıştırak ediyor.

1- Ey ismi üzerinde taşıyan!

2- Savaş, korkma!

ahval: haller, durumlar
Allahü a'lem: Allah bilir
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
beyan: açıklama, bildirme, izah
emare: alamet, belirti, nişan
erkân-ı mühimme: önemli esaslar
evvel: önce
gayet: son derece
hâdise: olay
hakîkat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
halisâne: temiz kalplilikle, samimi bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman
havalî: bölge, etraf, çevre, civar
ıdame: devamlı ve daimî kılma
ıhbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
ıstırahat: dinlenme, rahatlama
ıştırak: katılma, ortak olma
keramet-i Alevîye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü, fevkalâde hâl
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: mukaddes, yüce
lillâhilhamd: ne kadar hamd ve şükürler varsa ve olmuşsa cümlesi Allah'a mahsustur. Ona gider, Ona aittir.
lisan: dil
meslek-i askerîye: askerlik meslegi
musîbet: felâket, bela
mutabık: birbirine uyan, uygun
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
münasebet: vesile, -dan dolayı
münasebettar: ilgili, alâkalı.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
müttefik: ittifak eden, anlaşan
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
suret: biçim, tarz, görünüş
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci.
taraftarâne: taraflı olarak, taraf tutarak, taraftarlık ederek.
umumî: genel
ümitvar: umutlu, umutlu, umarım, umudı olan
zahirî: görünüşte olan, zahire, dışa ait olan

Kardeşlerimize birer birer selâm ederiz. Hilmi, Feyzi, Nazif, Emin sizlere selâm ve arz-ı hürmet ederler.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Said Nursî

56

بِاسْمِهِ [2] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [3]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حَاصِلِ ضَرْبِ

عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ وَلَيْلَةِ الْقَدْرِ فِي حُرُوفِ الْقُرْآنِ [4]

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bütün ruhucanımla mübarek ramazanınızı tebrik ederim. Ve o mubarek şehirde ettiğiniz duaların, Cenab-ı Hak yanında makbul olmasını Erhamürrâhimîn'den niyaz ederim.

Sanıyen: Bu senekı ramazan-ı şerif hem âlem-i İslâm için, hem Risale-i Nur Şakırtleri için gayet ehemmiyetli, pek çok kıymetlidir.

Rısale-ı Nur Şakırtlerının ıştırak-ı a'mal-i uhreviye dustur-i esasiyeleri sırrınca, her birisinin kazandığı mıktar, her bır kardeşlenne aynı mıktar defter-ı a'maline geçmesi o düsturun ve rahmet-i İlâhiyenin muktezası olmak haysıyetıyle, *Risale-ı Nur* dairesıne sıdk ve ıhlâs ıle gırenlerın

alem-ı İslam: İslâm âlemi, İslam dunyası
arz-ı hürmet: hurmet, saygı gosterme, saygı duyduğunu bıldırme
azız: ızzetlı muhterem, saygın
defter-ı a'mal: ınsanların ışledıgı ve yaptıgı şeylerın kaydedıldıgı defter, amellerın defterı
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
dustur: kaıde, esas, prensıp
dustur-i esasiye: temel dustur lar, prensıpler, esas kaıdeler
ehemmıyetlı: onemlı.
Erhamurrahimin: merhamet edenlerın en merhametlısı olan Allah.
evvelâ: bırıncı olarak, her şeyden once, ılk olarak.
gayet: son derece
haysıyet: ıtıbar
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksizın, sırf Allah rızası ıçın yapma
kıymet: deger
makbul: kabul edılmiş, geçerlı reddedılmeyen
mukteza: ıktıza eden, gereken
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.

1. Bakı olan ancak Allah tır
2. Allah ın adıyla
3. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbıh etmesın. (Isra Suresi 44.)
4. Allah ın selâmı, rahmetı ve berekâtı Kur'an ın harfleryle Leyle-i Kadrın dakıkalarının âşıre lennın carpımının toplamı adedınce uzennize olsun

nıyaz: Allah a yalvarma ve yakarma
rahmet-ı ilahiye: Allah ın sonsuz rahmetı, ılâhî rahmet.
ramazan-ı şerif: mubarek şerefli Ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Said Nursî nın eserlennın adı
ruhucan: ruh ve can.
sanıyen: ıkıncı olarak
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dıleme
sıddık: cok doğru, dürust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sıdk: doğruluk.
sır: gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat ve tecrube ıle anlaşılan en ınce yanı
şakırt: talebe, oğrencı

kazançlan pek azîm ve küllîdir. Her bin, binler hisse alır, inşaallah, emval-i dünyeviyenin iştiraki gibi inkısam ve tecezzi etmeden her birisine, aynı amel defterine geçmesi, bir adamın getirdiği bir lâmba, binler âyinelerin her birisine aynı lâmba inkısam etmeden girmesi gibidir.

Demek, *Risale-i Nur*'un sadık şakirtlerinden birisi, Leyle-i Kadr'in hakîkatini ve ramazanın yüksek mertebesini kazansa, umum hakıkî sadık şakirtler sahip ve hissedar olmak vüs'at-ı rahmet-i İlâhiyeden çok kuvvetli ümitvarız.

57

Aziz, Sıddık, Mübarek, Kahraman Kardeşlerim!

Evvelâ: Bu mübarek ramazanda, iştirak-ı a'mal düstur-i esasıyla, her bir has kardeşimizin kırk bin dili bulunan bir melâike hükmünde, kırk bin diller ile, yanı kardeşleri adedince manevî dilleri ile ettikleri ve edecekleri dualar, rahmet-i İlâhiye nezdinde makbul olmasını o lisanlar adedince, Cenab-ı Erhamurrâhimîn'den niyaz ediyoruz. Bu mahiyetteki ramazanınızı tebrik ediyoruz.

Saniyen: Bu defaki müteaddit tesirli ve sürurlu ve müjdeli mektuplarınıza karşı, bir kıtap kadar cevap vermek lâyık iken, vaktin müsaadesizliği ile kısa cevabımdan gücenmeyiniz. En başta, kahramanlar yatağı olan

amel: fiil, iş
âyine: ayna.
azım: büyük.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
Cenab-ı Erhamurrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dustur-ı esas: esas, kanun, anayasa
ehemmiyetli: önemli.
emval-ı dünyeviye: dünya malları
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
hakikat: gerçek, esas
hakıkı: gerçek
hisse: pay, nasip
hissedar: hisse sahibi, hisseli olan
hükmünde: değerinde, yerinde
ınkısam: bölünme, parçalanma
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
iştirak: ortak olma, ortaklık etme
ıştırak-ı a'mal: aynı işe çalışmaya, ıştırak etmek, katılmak.
küllî: bütüne ait olan, umumî, genel
Leyle-i Kadr: Kadir Gecesi, Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi
lisan: dil.
mahiyet: bir şeyin asli, esası, tabiatı, niteliği
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
manevî: manaya ait, maddî olmayan
melâike: melekler
mertebe: derece, basamak
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
musaade: izin, elvişli, uygun olma durumu
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nezd: yan, kat.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
saniyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabulleren
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme
umum: bütün
ümitvar: ümitli, umutlu, umanı, umidi olan
vüs'at-i rahmet-i İlahiye: Cenab-ı Hakkın rahmet ve merhametinin genişliği, büyükluğu

Sav köyünün ehemmiyetli bir talebesi olan Ahmed'in mektubunda öyle bir mesele gördüm ki, beni sürur yaşlarıyla ağlattırdı.

Cenab-ı Hakka yüz binler şükür olsun. *Risale-i Nur*'un tamam kıymetini, o köyün mübarek valideleri, hanımları tamam anlamışlar. O mübarek hanımların, o kıymettar ve halis ahiret hemşirelerimin, *Risale-i Nur*'un intişarına gösterdikleri fedakârlık, beni ve bizi kemal-i sürurdan ağlattırdı.

Zaten *Risale-i Nur*'un mesleğindeki en mühim bir esası şefkat olduğundan ve şefkat madenleri de hanımlar olduğundan, çoktan beri beklerdim ki, kadınlar âleminde *Risale-i Nur*'un mahiyeti anlaşılsın.

Elhamdulillâh, bu havalide de, bu yakında erkeklerden ziyade bir iştiyak ve faaliyetle buradaki hanımlar tam çalışıyorlar, Savlı mubareklerin hemşireleri olduklarını gösteriyorlar. Bu iki tezahür, bu zamanda bir fâl-i hayırdır ki, o şefkat madenlerinde *Risale-i Nur* parlayacak, fütuhat yapacak.

Hem Sav köyünün bahadır çobanları torbalarında *Risale-i Nur*'u yazmak için taşımaları, aynı oradaki hanımların fedakârlıkları gibi, bu havalide gayet tesirli bir medar-ı teşvik olacak. O hanımların ve o çobanların hususî isimlerini bilmek arzu ediyoruz; tâ hususî isimleri ile has talebeler içine girsinler.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bahadır: cesur, yiğit, kahraman.
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
fal-ı hayır: iyi hâl, iyi alâmet, uğur sayma.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
gayet: son derece.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hususî: özel.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kemal-i sürur: tam bir sevinç, mutluluk.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
maden: asıl, esas kaynak.
mahiyet: bir şeyin asli, esası, tabiatı, niteliği.
medar-ı teşvik: şevklendirme sebebi, teşvik kaynağı.
mesele: önemli konu.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sürur: sevinç, mutluluk.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
talebe: öğrenci.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
valide: ana, anne.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Kâtip Osman'ın hakikatli rüyâsı elhak büyük bir hakikate işaret veriyor; çok mübarek ve müjdelidir. Rüştü'nün rüyasında, Peygamberimizin (ASM) emriyle Hazret-i Sıddık (RA) minberde Yirmi Dokuzuncu Sözü hutbesinde göstermesi gibi, o gökten inen huriye de lâhikayı hutbe olarak okuması, *Risale-i Nur*'un makbuliyetine güzel bir işarettir.

58

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Lâtif ve manidar ve beşaretli iki hâdiseyi beyan ediyorum.

• *Birincisi:* Me'yusâne bir hatıradan müjdeli bir ihtar

Bugünlerde hatırıma geldi ki, hayat-ı içtimaiyeye giren hangi şeye temas etse, ekseriyetle günahlara maruz kalıyor. Her cihette günahlar serbestçe insanı sarıyorlar. "Bu kadar günahlara karşı insanın hususî ibadeti ve takvası nasıl mukabele edebilir?" diye me'yusâne düşündüm.

Hayat-ı içtimaiyedeki Risale-i Nur Talebelerinin vazıyetlerini tahattur ettim. Risale-i Nur Şakirtleri hakkında necatlarına ve ehl-i saadet olduklarına dair kuvvetli işaret-i Kur'âniyeyi ve beşaret-i Aleviyeyi ve Gavsiyeyi düşündüm. Kalben dedim ki: "Her bın bın yerden gelen

aziz: izzetli, muhterem, saygın
beşaret: müjde
beşaret-i Aleviye: Hz. Alinin (r.a) müjdesi
beşaret-i Gavsiye: Abdulkadir Geylani hazretlerinin müjdesi.
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
ehl-i saadet: saadete ulaşanlar, mutluluğu yakalayanlar, bahtıyar olanlar
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla.
elhak: hakkın tâ kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
hadise: olay
hakikat: gerçek, doğru
hakikatli: doğru, gerçeğe uygun
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
huri: Cennet kızı, Cennet güzeli.
hususî: özel
hutbe: hatip tarafından camilerde minbere çıkıp yapılan dini içerikli konuşmalar
ihtar: hatırlatma, uyarı
işaret-i Kur'âniye: Kur'ân'ın işareti
kalben: kalp ile, kalpten
latif: güzel, hoş
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik
manidar: nükteli, ince manalı.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
me'yusane: umutsuzca, umutsuzlukle, umutsuz bir şekilde
minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü
mukabele: karşılık verme, karşılama
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
necat: kurtuluş, kurtulma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
şakirt: talebe, öğrenci
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
talebe: öğrenci
vazıyet: durum

günahlara karşı bir dil ile nasıl mukabele eder, galebe eder, necat bulur?" diye mütehayyir kaldım.

Bu tahayyürüme mukabil ihtar edildi ki: *Risale-i Nur*'un hakikî ve sadık şakirtlerinin mabeynlerindeki dustur-ı esasiye olan ıştirak-ı a'mal-ı uhreviye kanunuyla ve samimî ve halis tesanut sırrıyla her bir halis, hakikî şakirt, bir dil ile değil, belki kardeşleri adedince diller ile ibadet edip istiğfar eder. Bin taraftan hücum eden günahlara, binler dil ile mukabele eder.

Bazı melâikenin kırk bın dil ıle zikrettıkleri gıbı, halıs, hakıkî, müttakî bir şakirt dahi, kırk bin kardeşinin dillenyle ıbadet eder, necata müstahak ve ınşaallah ehl-ı saadet olur.

Risale-i Nur dairesinde sadâkat ve hizmet ve takva ve içtinab-ı kebair derecesiyle o ulvî ve küllî ubudiyete sahip olur. Elbette bu büyük kazancı kaçırmamak için takvada, ihlâsta, sadâkatte çalışmak gerektir.

• *Ikincisi:* Eski zamanda, on dört yaşında iken icazet almanın alâmeti olan üstad tarafından sank sardırmak, bir cübbe bana giydirmek vazıyetine mâniler bulundu. Yaşımın küçüklüğüyle, memleketimizde büyük hocalara mahsus kisve giymek yakışmadığı.

Sanıyen: O zamanda büyük âlimler, bana karşı ustadlık vaziyeti değil, ya rakip veyahut teslimiyet derecesine girdikleri için bana cubbe giydirecek ve ustadlık vazıyeti alacak kendilerine güvenenler bulunmadı. Ve evliya-i azîmeden dört beş zatın vefat etmeleri cıhetıyle, ellı

alâmet: belırtı, ışaret, ız.
alım: ılım ıle uğraşan, ılım adamı.
cıhet: yon.
cübbe: üste gıyılen bol ve uzun elbıse.
düstur-ı esasiye: temel dustur-lar, prensıpler, esas kaıdeler.
ehl-ı saadet: saadete ulaşanlar, mutluluğu yakalayanlar, bahtıyar olanlar.
evliya-ı azime: buyuk velıler.
galebe: galıp gelme, ustunluk.
hakiki: gerçek, dostluğu ıçten ve gonulden olan.
halis: samımî, her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen.
hucum: saldırma.
icazet: bır şeyhın murıdlerne munt yetıştırme ve ırşat ıznını vermesı.
ıçtinab-ı kebair: buyuk gunahlardan kaçınmak, sakınmak.
ihlas: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
inşaallah: Allah ızın verırse ma nasında kullanılan bır dua.
istıgfar: af dıleme, alfedılmeyı ısteme.
ıştirak-ı a'mal-ı uhreviye: ahırete aıt olan ışlerdekı ortaklık, ahıretle ılgılı amellere ortak olma.
kanun: kaıde, kural.
kisve: elbıse, kıyafet.
kulli: umumî, genel, butun olan.
mabeyni: ara.
mani: engel.
melaike: melekler.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabil: karşılık.
mustahak: hak eden, hak etmış.
mutehayyir: hayrete duşen, şaşıran.
muttakı: kendısını Allah ın sevmedıgı fena şeylerden koruyan, haramdan ve gunahtan çekınen, takva sahıbı dındar.
necat: kurtuluş, kurtulma.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî nın eserlerının adı.
sadakat: bağlılık, dogruluk.
sadık: dogru, gerçek, sozun de vaadınde ışınde doğru olan.
samimi: ıçten candan gonulden.
saniyen: ıkıncı olarak.
sır: gızlı hakıkat.
şakırt: talebe, ogrencı.
tahayyur: hayrete duşme, şaşakalma.
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgı şeylerden kaçınma, Allah ın emırlerını tutup azabından korunma.
tesanüt: dayanışma, bırbırne dayanma ve destek olma.
teslimiyet: teslım olma, boyun egış.
ubudiyet: kulluk.
ulvi: yuksek, yuce, manevî ruhanı.
ustad: bır ılım ve sanatta ustun olan kımse, ogretmen.
vaziyet: durum.
vefat: olme.
zat: kışı, şahıs.

altı senedir icazetin zahir alâmeti olan cübbeyi giymek ve bir üstadın elini öpmek, üstadlığını kabul etmek hakkımı bu günlerde, yüz senelik bir mesafede Hazret-i Mevlâna Zülcenaheyn Halid Ziyaeddin kendi cübbesini, o cübbeye sanlan bir sankla, pek garip bir tarzda bana giydirmek için gönderdiğini bazı emarelerle bana kanaat geldi. Ben de o mübarek ve yüz yaşında cübbeyi giyiyorum. Cenab-ı Hakka yüz binler şükrediyorum. (HAŞİYE)

59

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Size gönderdiğimiz *Hizbu'l-Ekberi'l-Kur'ânî*'nin başında yazılan ünvan içinde bir cümle noksan kalmış. Şöyle ki:

"Mu'cizatlı bir virt okumak isteyen bunu okusun" yerinde, "Mu'cizatlı ve her bir harfi on ve yüz ve beş yüz ve bin ve binler kadar sevap ve meyve veren bir virdi okumak isteyen, bu semavî virdi okusun" yazılacak.

Sanıyen: Bundan evvel müjdeli hatırada, "Her bir halis ve hakikî muttaki şakirt, kardeşleri adedince diller ile ibadet edip istiğfar eder" fıkrasına, yine bir ihtar ile bu gelen cümle ilâve edilsin. Cümle de budur:

HAŞİYE: Bu mübarek emaneti Risale-i Nur Talebelerinden ve ahiret hemşirelerimizden Asiye namında bir muhterem hanımın elyle aldım.

ahiret: öldükten sonra dirilip sonsuza kadar kalınacak olan Cennet ve Cehennemin bulunduğu öbür dünya
alamet: belirti, işaret, iz
aziz: izzetli, muhterem, saygın
cübbe: üste giyilen bol ve uzun elbise
emanet: birine koruması ve sonradan alınmak üzere saklaması için verilen şey
emare: alamet, belirti, nişan
evvel: önce
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
garip: tuhaf, hayret verici
hakiki: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan
halis: samimi, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
haşiye: dipnot
hemşire: kız kardeş, bacı
Hizbu'l-Ekberi'l-Kur'ânî: Risale-i Nur'ların temelini teşkil eden ve tefsirinin yapıldığı Kur'ân ayetlerinin bir araya toplandığı eser
icazet: bir şeyhin müridlerine murit yetiştirme ve irşat izni vermesi
ihtar: hatırlatma, uyarı
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme.
kanaat: inanma, görüş, fikir
mesafe: uzaklık, aralık
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muhterem: saygın, saygıdeğer, hürmete layık.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
muttaki: kendisini Allah'ın sevmediği fena şeylerden koruyan, haramdan ve günahtan çekinen, takva sahibi, dindar
namında: adında, isminde
sanıyen: ikinci olarak.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhi
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil
ünvan: ad, isim, lâkap
üstad: öğretici, öğretmen
virt: zikir belli zamanlarda belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması
zahir: açık, görünür

"*Risale-i Nur* dairesine sadâkat ve hizmet ve takva ve içtinab-ı kebair derecesiyle, o ulvî ve küllî ubudiyete sahip olur, elbette bu büyük kazancı kaçırmamak için takvada, ihlâsta, sadâkatte çalışmak gerektir.

Salisen: Leyle-i Kadrinizi, hem bu gelen bayramınızı bütün ruhucanımızla tebrik ve tes'it ediyoruz.

60

Azız, Sıddık, Mubarek Kardeşlerim, Dunyada Medar-ı Teselliler ve Berzah Yolunda Nuranî Yoldaşlarım ve Mahşerde İnşaallah Şefaatçilerim!

Sizin hem Leyle-i Kadrinizi, hem bayramınızı bütün ruhucanımla tebrik ediyorum, tes'it ediyorum.

Saniyen: Şimdiye kadar hiç görmediğim bir surette, dehşetli bir hastalıktan fevka'l-me'mul bir tarzda *Risale-i Nur*'un halıs talebelerinin şifa duasının neticesi olarak mu'cize gibi birden harika bir kerametle şifâ bulmamı size haber veriyorum. Bu vakıayı müşahede eden Emin ile Feyzi'nin o harika hastalığa ait bu gelecek fıkrasını medar-ı ibret için size gönderiyorum. Bütün kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ediyorum; Hüsrev'i de merak ediyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1 Bâkî olan ancak Allah'tır

azız: izzetli, muhterem, saygın.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dunya ile ahıret arasındaki yer
dehşetli: urkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fevkalme'mul: umulanın üstünde, umulandan çok fazla
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
halıs: samımî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
harika: olaganustu
içtinab-ı kebair: buyuk gunahlardan kaçınmak, sakınmak.
ihlas: samımiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
inşaallah: Allah ızın verirse manasında kullanılan bir dua
keramet: Allah'ın veli kullarında gorulen olağanustu haller veya tabiatustu hâdiseler
kulli: umumî, genel, butun olan
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in dunya semasına nazıl olduğu gece. Ramazan'ın 27 gecesi.
mahşer: haşrolunacak, toplanılacak yer, kıyamette olulerin dirilip toplanacakları yer
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi
medar-ı tesellî: ferahlık sebebi, tesellî kaynagı.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
müşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
salisen: uçuncu olarak
saniyen: ikinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen.
suret: biçim, şekil, tarz.
şefaat: gunahkâr bir kımsenin affını Allah'tan niyaz etme
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emrlerini tutup azabından korunma
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil
tes'it: tebrik etme, kutlama
ulvî: yüksek, yuce.
vakıa: olay

61

Isparta'daki Azız Kardeşlerimize!

Üstadımızın hastalığı hakkındakı meşhudatımızı arz ve Üstadımızın kesb-i afiyetini sizlere müjde etmek istiyoruz.

Ramazan-ı şerifte beş gün, savm-ı visal içinde gıda olarak ekmeksız muhallebi üç kaşık ve beş altı kaşık da soğuk yoğurt. Üçüncü gece, yanım kaşık muhallebi ve dördüncü gecesinde, iftarda sulu şehriyeden beş kaşık ve beş kaşık sahurda, yine o şehriyeden ve yoğurttan üç dört kaşık su sayılmamak şartıyla şehriyeden beş dirhem, yoğurt süzülse on dirhem, muhallebi susuz altı yedi dirhem; beşinci gecede, tanesiz gıbı gayet hafif şehriye beş altı kaşık, sahurda altı yedi kaşık pirinç çorbası, mecmuu otuz dırhem (96 gr) gıda ıle beş gun savm-ı vısalı, teravih noksan olarak sair vazifelerın yapılması, Risale-i Nur Şakırtlennı ıhata eden ınayetın hankalarından bır kerametini gördük.

Üstadımızdan hiç görmedığımız, ıkımız, yanı Emın, Feyzi, Barla, Isparta Süleyman'lan gibi inceden inceye hastalık (HAŞIYE) hıddetlerini tahrik etmemek için ihtıyat edemedığımızden, şıddetli hiddetini gördük. Bu hastalıkta yine eser-i rahmettir kı, hiç hatır ve hayale gelmeyen aşr-ı ahirin gayet mühim gecelerinde, üstadımızın tam ifa edemediği vazifesı yerınde bu havalide her bır şakirt,

---

HAŞİYE: Hastalık o kadar şıddetlıydi kı, dort gecede hemen bır saat kadar uyku geldı

arz: sunma.
aşr-ı ahir: ayın son on gunu
azız: ızzetlı muhterem say gın
dirhem: yaklaşık üç grama denk gelen eski bır agırlık ölçusu
eser-ı rahmet: rahmet esen rahmetın ızı alametı.
gayet: son derece
harika: olaganustu
haşıye: dıpnot
havalı: bolge, etraf, çevre cıvar
hıddet: ofke, kızgınlık
ifa: bır ışı yapma yerine getırme
ıhata: kuşatma, ıçine alma.
ihtıyat: uzak goruşlu olma gelecegı dusunerek tedbirlı hareket etme
inayet: yardım, ihsan, lutuf
keramet: ermışcesine yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fikır
kesb-i afiyet: afiyet bulmak.
mecmu: toplam, tüm.
meşhudat: gozle gorulen şeyler, muşahede edilenler
mühim: onemlı, ehemmıyetlı.
ramazan-ı şerif: mubarek şereflı Ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Saıd Nursi'nın eserlennın adı
sair: dıger, başka, oteki
savm-ı visal: ıkı gun ıftar etmeden oruç tutma
şakırt: talebe, ogrencı
tahrik: hareket ettırme, harekete geçırme
teravih: Ramazan ayında yatsı namazından sonra kılınan yırmi rekatlık sünnet namazının adı.
ustad: ogretıcı, ogretmen
vazife: görev

kendi hususî çalışmasından başka, bir saati üstadı hesabına *Risale-i Nur*'un şakirtlerinin mücahede-i maneviyelerine ıştırak ve onlan hedef edip, onların defter-i a'maline geçmeye, aynı üstad gibi çalışmaya başladılar.

Demek üstad yerinde onun birkaç saat çalışmasına bedel, pek çok saatler aynı vazifeyi görmeye başladılar. Hatta Üstadımız diyordu: "Ehemmiyetsizliğimle beraber Isparta havalisinde kardeşlerimizin a'mal-i uhreviyesine bir medar, bir müheyyic hükmünde benim kusurlu çalışmam kâfi gelmiyordu; Cenab-ı Hak rahmetiyle, bu hastalık vesilesiyle bir şahs-ı manevî ve kuvvetli bir medar olacak bu tedbiri ihsan etti, cuz'iyetten kulliyete çıkardı."

Yine bu hastalığın letaifindendir ki, Üstadımızın hiç sesi çıkmıyordu, konuşamıyordu. Hiç beklenilmeden, bir iftar vaktinde bir doktor geldi, elini tuttu. Üstadımız dedi ki: "Ben, hastalığımı muayene ettirmem, ben hekimlere muhtaç değilim; hekim, Cenab-ı Hak'tır." Birden canlandı, sesi çıkmaya başladı. Güya kendisi bir doktor şeklini aldı. Doktor ise, hasta vaziyetine girdi. Doktora ehemmiyetli bir mektup okudu. Doktorun derdine deva olacak bir ilâç oldu. Sonra top atıldı. Doktora dedi ki: "Burada iftar et." Doktor dedi ki: "Bugün kusur etmişim oruç tutamadım," demesiyle çok hayret ettiğimiz Üstadımızın vaziyeti, orucunu bozmuş bir doktorun tıp noktasında hâkimâne vazıyetini kabul etmediği için o vaziyet ona verildiğini bildik.

Evet, *Risale-i Nur*'un şahs-ı manevîsinden gelen şifa duası, öyle yüz bin doktora mukabil gelir diye biz de

a'mal-i uhreviye: ahrete ait iş, hareket ve ibadetler
bedel: karşılık
cuz'iyet: azlık, cüzî oluş, küçüklük.
defter-i a'mal: İnsanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
deva: ilaç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehemmiyetli: önemli
güya: sanki
hakimâne: hükmedercesine
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hekim: doktor
hususî: özel.
hükmünde: değerinde, yerine de
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ıştırak: ortak olma, ortaklık etme.
kâfi: yeter, elverir
külliyet: bütünlük, bolluk, çokluk
letaif: güzellikler, incelikler.
medar: sebep, vesile.
medar: sebep, vesile
mukabil: karşılık.
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihat
müheyyiç: heyecan veren, heyecan uyandıran, heyecanlandıran
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp, bir cemaatteki meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci
tedbir: idare etme, önlem, çare
üstad: öğretici, öğretmen
vazife: görev
vaziyet: durum.
vesile: aracı, vasıta.

tasdik ettik. Bu hastalığın Leyle-i Kadirde *Risale-i Nur*'un talebeleri, hususan masumların ettikleri şifa duaları öyle bir derece harika bir surette tesirini gösterdi ki, Ustadımıza sıhhat hâlinden daha ileri bir surette birden bir vaziyet verildi, Leyle-i Kadire lâyık bir tarzda çalışmaya başladı. Risale-i Nur Şakirtlerinden gelen bu dua-i şifa harika bir mu'cize gibi, bir keramet olduğunu biz gözümüzle gördük.

Orada bulunan kardeşlerimize birer birer selâm ve arz-ı hürmet eder dualarını isteriz.

Bura Risale-i Nur Şakirtlerinden
Kardeşiniz
Emin, Mehmed Feyzi

62

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Aziz, Siddik, Mübarek Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Çalışkan ve Kuvvetli Arkadaşlarım ve Tarik-ı Hakta ve Berzah Seyahatinde ve Ahıret Yolunda Nuranî Yoldaşlarım!

Sizin bayramınızı, Leyle-i Kadrinizi, ramazan-ı şerifte makbul dualarınızı bütün ruhucanımla tebrik ve tes'it ediyorum. Cenab-ı Hak, bu bayramın sururunu, hakikî ve

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekatı üzerinize olsun.

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme, saygı duyduğunu bildirme.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahıret arasındaki yer.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dua-yı şifa: şifa duası.
hakiki: gerçek.
harika: olağanüstü.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
hususan: bilhassa, özellikle.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece. Ramazan'ın 27. gecesi.
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen.
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
siddik: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
sıhhat: sağlık, esenlik.
suret: biçim, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci.
tarik-ı Hak: hak ve hakikat yolu.
tarz: biçim, şekil.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tesid: tebrik etme, kutlama.
ustad: öğretici, öğretmen.
vaziyet: durum.

geniş ve umumî sürura mukaddeme ve vesile eylesin, âmin.

Saniyen: Sizin bu mübarek bayramın hediyesi olarak gönderdiğiniz nurlu kalem hediyelerinizi o kadar kıymettar görüyorum ki, tarif edemem. Cennetü'l-Firdevste Âb-ı Kevser testileri gibi, kemal-i ıştiyak ve şükranla ve sürurla, göz yaşıyla kabul edip başıma koydum. Böyle elmas kılıç gibi kalemleri ve hakikat kahramanlarını *Risale-i Nur*'a ihsan eden Cenab-ı Hakka hadsız hamd ü şükür ederim.

Sizlere de o mübarek kitapların, yazıların her bir harfine mukabil Cenab-ı Erhamurrâhımîn on hasene ihsan eylesin diye niyaz ediyorum.

Hakikaten Hüsrev'in infikâkı beni çok müteessir etmişti; fakat Tahirî, o parlak kalemiyle benim o teessüratımı izale eyledi. O bütün efrad-ı ailesiyle, peder ve validesiyle *Risale-i Nur*'un has talebeleri içinde her vakit hissedar olacaklardır.

Hem bu Tahir'in yüzünden bugünden itibaren Atabey de, İslâmköy'ü, Sav köyü, Kuleönü karyeleri gibi Nurs karyesine arkadaş olup umum manevî kazancımıza hissedar oldu.

Isparta'nın Hafız Ali'sı Kâtip Osman'ın, elhak, ikinci bir Hüsrev olduğuna, benim de kanaatim geldi. Cenab-ı Hak, onu ve Mehmed Zuhdü gibi çok fedakârları ve *Risale-i Nur*'un hakikî sahiplerini Isparta'ya ihsan eylesin, âmin.

Âb-ı Kevser: Cennetteki sulardan bir. Kevser suyu.
âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Cenab-ı Erhamürrâhimin: İnayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.).
Cennetü'l-Firdevs: Firdevs Cenneti, altıncı Cennet tabakası.
efrad-ı aile: Aileyi teşkil eden fertler.
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hakiki: gerçek.
hamd ü şükür: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
has: ilen gelen, seçkin olan.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
infikak: ayrılma, ayrışma, ayrı düşme.
izale: gidermek, ortadan kaldırma.
kanaat: kanma, inanma.
karye: köy.
kemal-i ıştiyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu.
kıymettar: kıymetli, değerli.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mukabil: karşılık.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
peder: baba.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saniyen: ikinci olarak.
sürur: sevinç, mutluluk.
şükran: iyiliğe karşı gösterilen iyi tavır, gönül borcu, minnettarlık.
talebe: öğrenci.
teessürat: teessürler, kederler, elemler, acılar.
umum: bütün.
umumî: genel.
valide: ana, anne.
vesile: aracı, vasıta.

Mübareklerin kahramanlarından Büyük Abdurrahman'ın, Küçük Ali'nin, Hafız Mustafa'nın faaliyet ve gayretleri; ve Hafız Mustafa'nın bu defaki mektubundaki bazı noktaları, beni sürur yaşıyla ağlattırdı. Yalnız bu kadar var ki, bir zarf içinde gönderilen yirmi beş banknot bulundu, kimin zarfından olduğunu bilemedik.

Bilirsiniz ki, bütün ömrümde kimseden hediyeleri kabul edemiyorum. Hatta Ruştü'nün bu defaki hediyesini reddedip hatırını kırdım, geri çevirdim. Cenab-ı Hak, beni muhtaç bırakmıyor. İnsanlara da muhtaç etmiyor. Beni merak etmeyiniz.

Fakat, Mübarekler Heyetinde öyle bir şahs-ı manevî hissediyorum ki, kaidemi ona karşı muhafaza edemiyorum. O şahs-ı manevîyi kızdırmamak ve rencide etmemek için, yalnız o paradan borç alarak beş lirayı bu bayram, umur-ı hayriyesine sarf etmek için kabul ettim. Yirmisini Sabri vasıtasıyla ve namıyla geri göndenp iade ediyorum, gücenmeyiniz. Ve bilhassa, ﴿حسن. ع.م.﴾ gayet müstesna kalemiyle dört güzel hediyeleri pek çok kıymettar görundü. İnşaallah, bu havalide çoklan şevkle kitabete sevk edecek. Böyle kuvvetli kalemleri *Risale-i Nur*'a ihsan eden Cenab-ı Hakka yüz binler şükür.

Mübarekler Heyetinde Mehmed'in mektubu beni çok sevindirdi. Şimdi yazdığım vakitte yanımda bulunan memleketin eşrafına okudum. O eşraflar da "Maşaallah, bârekâllah" dediler, hayretle alkışladılar. O mektubun ve otekilerin birer kısmını Lâhikaya kaydedeceğiz.

banknot: kâğıt para
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bilhassa: özellikle
eşraf: şeref ve itibar sahibi kimseler, ileri gelenler
gayet: son derece
havali: bölge, etraf, çevre, civar
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
iade: geri verme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kaide: kural, esas, düstur
kıymettar: kıymetli, değerli
kitabet: kâtiplik, yazma.
Lâhika: ustad Bediüzzaman Said Nursî ve Nur Talebelerinin onun uygun gördüğü mektuplarının kaydedildiği Lâhikalar risalesi (27 Mektup risalesi)
maşaallah: Allah'ın istediği gibi. Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare
muhafaza: koruma
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz
nam: ad
rencide: incinmiş, kırılmış, gücendirilmiş
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarf: harcama
sevk: yöneltme.
sürur: sevinç, mutluluk
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat temsil meydana gelen manevî şahıs
şevk: keyif, neşe, sevinç
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerekli dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
umur-ı hayriye: hayırlı işler
vasıta: aracılık.

Abdurrahman'ın birinci vârisi ve *Risale-i Nur*'un birinci şakirdi, Büyük Mustafa'nın kapı istikbalinde arkadaşı olan Hacı Osman'ın mektubu ve o mektuptaki ruyâlan manıdar ve ettiği tabir de doğrudur.

Aziz Kardeşlerim!

Sizinle konuştuğum bu dakika iftar vaktine yanm saat kalmış, bayram gecesidir, hastalık şiddetlidir. Onun için fazla konuşamıyorum. Ben de, büyük ve tehlikeli hastalıktan, *Risale-i Nur*'un şahs-ı manevîsinin mu'cize gibi şifa duası kerametiyle o tehlike geçti. Fakat öyle şiddetli bir oksürük, bir heyecan var ki, sizin gibi canımdan ziyade sevdiğim kardeşlerimle konuşmayı kısa kesiyorum.

Yalnız bu kadar var ki, Isparta havalisinde yüzer genç Said'ler ve Hüsrev'ler yetişmişler. Bu ihtiyar ve zaif Said dunyadan kemal-ı istirahat-i kalple veda etmeye hazırdır. Ve bilhassa mühim bir medrese-i Nunye olan Sav koyünun başta Hacı Hafız, Mustafa Gul olarak Ahmed'leri, Mehmed'leri, hatta muhterem hanımları (Tahirî refikası ve kerîmeleri gibi) ve masum çocukları, *Risale-i Nur*'la meşgul olmalarını düşündükçe bu dünyada, Cennet hayatının manevî bir nev'ini zevk ediyorum, görüyorum. Oranın Ahmed'lerinin hediyesini umum o köy hesabına bir teberrük deyip öpüp başıma koydum.

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bilhassa: özellikle.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
istikbal: gelecek.

kemal-ı istirahat-ı kalp: kalp rahatlığının, gönul rahatlığının kusursuz oluşu, tam bir kalp rahatlığı.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kerime: kız evlât, kız çocuk.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
manıdar: nukteli, ince manalı.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
medrese-i Nunye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okundugu yerler.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın.
mühim: onemli, ehemmiyetli.
nevî: çeşit, tür.
refika: kadın eş, karı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.

şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp, bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabir: yorum, yorumlama.
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
umum: butun.
vâris: mirasçı.
veda: ayrılık, ayrılma, ayrılış.
zaif: zayıf.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

63

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Cenab-ı Hakka hadsız şukur olsun ki, gayet şıddetli, dehşetli hastalığım, gayet merhametli ve çok sevaplı olarak afiyete yerini bırakıp gitti. Çok büyük bir nimet içinde bulunduğunu ben ve buradaki arkadaşlarım tasdik ettik.

Hem Cenab-ı Hakka hadsiz şükür ve hadsiz hamd ediyorum ki, sizlerin bu defaki hediye-ı ramazaniyeniz olan çok güzel nüshalarınız, bu bayramımı çok bayramları birden toplayan bir küllî bayram hükmüne geçti. Ve bilhassa ikinci Hüsrev olan Birinci Tahir'in gayet dikkat ve tevafuklu yazdığı risaleler, beni o derece minnettar ve mesrur ediyor ki, elimden gelseydi her bir nüshasına on altın lıra verecektim. Bu derece kuvvetli bir şakirt *Risale-ı Nur*'a sahip çıkması ümitlerimizi çok kuvvetlendirdi.

Sav kahramanlarının ve Mubareklerin karyelerine kendi karyesini, onların safına getirdi. Atabey (Âras) onunla ve onun gibilerle iftihar etmeli. Onun nüshalarında yanlışlar pek çok azdır. Yalnız, oralardaki nüshalarda manası anlaşılmayan bazı kelimeler varmış ki, istinsahta öylece kaydedilmiş. Benim tashihimden geçen nüshalara mukabele edilse iyi olur. O kuvvetli ve fedakâr kardeşimizin masum çocuklarının ve refikasının yazdıkları risaleleri güzelce bir cilt yaptık. Görenlere, hususan buradaki *Risale-i Nur*'un kadınlar dairesindeki kızlar ve hanımlara gayet tesirli ve cazibedar bir numune-ı teşvik oldu.

afiyet: sağlık, esenlik.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bilhassa: özellikle.
cazibedar: çekici, cazibeli.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedakârlık eden.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hediye-i Ramazaniye: Ramazan hediyesi.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmüne: yerine, değerine.
iftihar: gurur duyuşu.
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
karye: köy.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mesrur: sevinçli, memnun.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
numune-i teşvik: şevke ve gayrete getirme, numunesi teşvik örneği.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
refika: kadın eş, karı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneri.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme.
tevafuk: uyguntuk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.

Aydınlı Hasan'ın hakikaten gayet müstesna bir kalemi var ve yazılarında tam bir ihlâs görünür. Bu zat ne vakitten beri *Risale-i Nur*'a girdiğini ve ne hâlde olduğunu merak ediyorum.

Bu defa Hulûsî'den uzun bir mektup, Abdülmecid vasıtasıyla aldım. Elhak o kardeşimiz sebat ve metanet ve ıhlâsta birinciliği muhafaza ediyor. Ben de Abdulmecid vasıtasıyla ona yazdım ki: İsparta'daki kardeşlerimize yazdığım mektuplarda sen dahı bır muhatabımsın, seninle muhabere kesilmemiş diye yazdım.

Hüsrev, Re'fet, Ruştu'nun vaziyetlerini de merak ediyorum. Ve bilhassa Hüsrev ne hâldedir? Ve Nur Fabrikasının sahibi Hafız Alı rahat mıdır?

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ediyoruz.

64

Bugünlerde iki ince mesele kalbe geldi; vaktinde kaleme alamadım. O vakit geçtikten sonra o ehemmiyetli hakikatlere birer işaret ederiz.

Birincisi: Kardeşlerimizden birisinin namaz tesbihatında tekâsül göstermesine binaen dedim: "Namazdan sonrakı tesbihatlar, tarıkat-i Muhammediyedır (ASM) ve velâyet-i Ahmediyenin (ASM) evradıdır. O noktadan ehemmıyetı buyuktür."

bilhassa: özellikle
binaen: den dolayı, bu sebepten
ehemmiyet: onem, değer, kıymet
ehemmiyetlı: onemlı
elhak: hakkın tâ kendısı, tam dogrusu, dogrusu ya
evrat: vırdler, okunması âdet olan dınî dualar
gayet: son derece
hakıkat: gerçek, esas
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
ihlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemek sizin sırf Allah rızası ıçın yapma
mesele: onemlı konu
metanet: metın olma, dayanıklılık, gayret.
muhabere: haberleşme.
muhafaza: koruma
muhatap: kendısıne hıtap olunan soz soylenılen kımse
müstesna: benzerlerınden ustun olan, seçkın, mümtaz.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesi, Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
sebat: sozunde durma, kararlı olma, azımlılık
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlık dıleme
tarıkat-i Muhammediye: Hz. Muhammed'ın (asm) tarıkatı olan sunnet yolu
tekasul: uşenme, tembellik
tesbihat: tesbıhler. Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduguna ıfade eden sozler
umum: butun
vasıta: araç, aracı
vazıyet: durum.
velayet-ı Ahmediye: Peygamberımızın vefatından sonra nubuvvet tarzındakı hızmetının sureten, fıılen ve şeklen sona ermesıyle velâyet tarzında bu makamda devam eden manevî hızmet tarzı ve manevî varlığı.
zat: kışı, şahıs

Sonra, bu kelimenin hakikati böyle inkişaf etti: Nasıl ki, risalete inkılâp eden velâyet-i Ahmediye (ASM) bütün velâyetlerin fevkindedir; öyle de, o velâyetin tarikati ve o velâyet-i kübranın evrad-ı mahsusası olan namazın akabindeki tesbihat, o derece sair tarikatlerin ve evratların fevkindedir. Bu sır dahi şöyle inkişaf etti ki:

Nasıl zikir dairesinde bir mecliste veyahut hatme-i Nakşiyede bir mescitte birbiriyle alâkadar hey'et-i mecmuada nuranî bir vaziyet hissediliyor; kalbi hüşyar bir zat, namazdan sonra [1] سُبْحَانَ اللهِ ❁ سُبْحَانَ اللهِ deyip tesbihi çekerken, o daire-i zikrin reisi olan Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın muvacehesinde yüz milyon tesbih edenler, tesbih elinde tesbih çektiklerini manen hisseder. O azamet ve ulviyetle سُبْحَانَ اللهِ ❁ سُبْحَانَ اللهِ der. Sonra o serzakirin emr-i manevîsiyle, ona ittıbaen [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ❁ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ dediği vakit, o halka-ı zikrin ve o çok geniş dairesi bulunan hatme-i Ahmediyenin (aleyhissalâtü vesselâm) dairesinde yüz milyon müritlerin اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ❁ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ 'larından tezahür eden azametli bir hamdi duşunup, içinde اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ile ıştırak eder ve hakeza, [3] اَللّٰهُ اَكْبَرُ ❁ اَللّٰهُ اَكْبَرُ ve duadan sonra [4] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ ❁ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ otuz üç defa o tarikat-ı Ahmediyenin (aleyhissalâtü vesselâm) halka-ı zikrinde ve hatme-i kubrasında o

1- Allah her turlu kusur ve noksandan munezzehtir.
2- Ezelden ebede her turlu hamd ve ovgu, şukur ve minnet Allah'a mahsustur.
3- Allah en büyüktür, en yücedir.
4- Allah'tan başka hıçbir ilah yoktur.

akabinde: arkası sıra, peşi sıra, peşinden.
alakadar: ilgili, ilişki.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
azamet: büyükluk.
daire-i zikir: zikir dairesi, zikir yeri.
emr-i manevî: maddî olmayan, derunî ruha ait olan emir, iş.
evrad-ı mahsusa: özel virtler, zikirler, sözler.
evrat: virtler, okunması âdet olan dini dualar.
fevkinde: üstünde.
hâkezâ: böylece, bunun gibi.
halka-ı zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma.
hatme-i Ahmediye: Peygamberimiz'in (a.s.m) gösterdiği şekilde okunan belirli zikir ve dualar.
hatme-i kübra: büyük ve geniş topluluklu okunan belirli ayet, hadis ya da dualar.
hatme-i Nakşiye: Nakşî tarikatına mensup olanların bir araya gelerek yaptıkları zikir.
hey'et-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara, genel yapı, şekil.
hüşyar: akıllı, uyanık, aklı kendisine yarayan.
inkılâp: değişme, dönüşme.
inkişaf: gelişme.
ıştırak: katılma, ortak olma.
ittıbaen: ittıba ederek, tabi olarak, uyarak.
manen: mana bakımından, manaca.
muvacehe: ön, karşı.
mürit: tarikatta bir şeyh ve murşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
risalet: elçilik, İlâhî ilhamların kalbe gelmesi ve tebliğ edilmesi.
sair: diğer, başka, öteki.
serzakir: zikredenlerin başı.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mürdin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tarikat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (s.a.v) tarikatı olan sünnet yolu.
tesbihat: tesbihler. Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliik.
vaziyet: durum.
velâyet: velîlik, ermişlik.
velâyet-i Ahmediye: Peygamberimizin vefatından sonra nübuvvet tarzındaki hizmetinin sureten, fiilen ve şekilen sona ermesiyle velâyet tarzında bu makamda devam eden manevî hizmet tarzı ve manevî varlığı.
velâyet-i kübra: en büyük velîlik, Cenâb-ı Hakk'ın insana yakın olmasına bakan ve peygamber varisi olmaktan gelen gayet kısa ve yüksek tarikat berzahına uğramadan zahirden hakikate geçen velîlik mesleği.
Zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.
zikir: tesbih ile çeşitli şekillerde Esmâ-ı Hüsnayı söyleme, belli zamanlarda belli duaları belli mıktarda ve belli şekilde okuma.

sabık mana ile o ihvan-ı tarikati nazara alıp, o halkanın serzakiri olan Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâma müteveccih olup,

(1) أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ der diye anladım ve hissettim ve hayalen gördüm. Demek tesbihat-ı salâtıyenin çok ehemmiyeti var.

İkincisi. Otuz birinci ayetin işaretinin beyanında, (2) يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا bahsinde denilmiş ki: "Bu asrın bir hassası şudur ki: Hayat-ı dünyeviyeyi, hayat-ı bâkiyeye bilerek tercih ettiriyor. Yani kırılacak bir cam parçasını bâkî elmaslara bildiği hâlde tercih etmek bir düstur hukmune geçmiş."

Ben bundan çok hayret ediyordum. Bugünlerde ihtar edildi ki, nasıl bir uzv-i insanî hastalansa, yaralansa, sair âzâ vazifelerini kısmen bırakıp onun imdadına koşar, öyle de, hırs-ı hayat ve hıfzı ve zevk-i hayat ve aşkı taşıyan ve fıtrat-ı insaniyede derc edilen bir cihaz-ı insaniye, çok esbab ile yaralanmış, sair letâifi kendiyle meşgul edip sukut ettirmeye başlamış; vazife-ı hakikîyelerini onlara unutturmaya çalışıyor.

Hem, nasıl ki, bir cazibedar sefihane ve sarhoşâne şaşaalı bir eğlence bulunsa, çocuklar ve serseriler gibi büyük makamlarda bulunan insanlar ve mesture hanımlar dahi o cazibeye kapılıp hakikî vazifelerini tatil ederek ıştirak ediyorlar; öyle de, bu asırda hayat-ı insaniye, hususan hayat-ı içtimaiyesi öyle dehşetli, fakat cazibeli ve elîm, fakat meraklı bir vazıyet almış ki, insanın ulvî

1. Milyonlar salât ve milyonlar selâm senin üzerine olsun ey Allah'ın Resulü!
2. Onlar dünya hayatını seve seve tercih ederler. (İbrahim Suresi: 3)

aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
aza: organlar, uzuvlar
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beyan: açıklama, bildirme, izah
cazibe: cezp edicilik, çekicilik
cazibedar: çekici, cazibeli.
cihaz-ı insaniye: insandaki maddî ve manevî organlar, cihazlar
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derç: sokma, içine alma
dustur: kaide, esas, prensip
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren
elmas: çok kıymetli bir mücevher
esbap: sebepler, vasıtalar
fıtrat-ı insaniye: insanın fıtratı, insanın tabiatı, huyu
hakiki: gerçek.
hassa: bir şeye mahsus olan özellik, nitelik.
hayalen: hayalî bir şekilde.
hayat-ı bakiye: bâki olan sonsuz hayat, âhiret hayatı
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı insaniye: insan hayatı, insana ait olan hayat.
hırs-ı hayat: hayat hırsı, yaşama hırsı
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmune: yerine, değerine
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihvan-ı tarikat: tarikat kardeşleri, aynı tarikate mensup olan kimseler
imdat: yardım
ıştirak: katılma, ortak olma
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
letâif: manevî duygular
makam: yer, mevki.
mesele: önemli konu
mesture: örtünmüş, örtülü
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nazar: bakış, dikkat.
sabık: geçen, önceki
sair: diğer, başka, öteki
sarhoşâne: sarhoşçasına.
sefihane: sefih olan kimseye yakışır yolda, sefihçe
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan
serzakir: zikredenlerin başı
sukut: susma, sessiz kalma
şaşaa: gösteriş, debdebe
tesbihat-ı salatiye: namaz, tesbihleri, namazla ilgili zikirler ve dualar
ulvî: yüksek, yüce
uzv-i insanî: insana ait uzuv, insan uzvu
vazife: görev
vazife-i hakikiye: hakikî gerçek vazife
vazıyet: durum
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı kişiliği.
zevk-i hayat: hayat zevki, hayat lezzeti

lâtifelerini ve kalp ve aklını, nefs-i emmaresinin arkasına düşürüp pervane gibi o fitne ateşlerine düşürtüyor.

Evet, hayat-ı dünyeviyenin muhafazası için zaruret derecesinde olmak şartıyla bazı umur-ı uhreviyeye muvakkaten tercih edilmesine ruhsat-ı şer'iye var; fakat, yalnız bir ihtiyaca binaen helâkete sebebiyet vermeyen bir zarara göre tercih edilmez, ruhsat yoktur. Hâlbuki bu asır, o damar-ı insanîyi o derece şırınga etmiş ki, küçük bir ihtiyaç ve adî bir zarar-ı dünyevî yüzünden elmas gibi umur-ı diniyeyi terk eder.

Evet, insaniyetin yaşamak daman ve hıfz-ı hayat cihazı, bu asırda ısrafat ile ve iktisatsızlık ve kanaatsızlık ve hırs yüzünden bereketin kalkmasıyla ve fakr u zaruret, maişet zıyadeleşmesiyle o derece o damar yaralanmış ve şerait-i hayatın ağırlaşmasıyla o derece zedelenmiş ve mütemadiyen ehl-i dalâlet nazar-ı dikkati şu hayata celp ede ede o derece nazar-ı dikkati kendine celp etmiş ki, edna bir hacat-ı hayatiyeyi, büyük bir mesele-i diniyeye tercih ettiriyor. Bu acip asrın bu acip hastalığına ve dehşetli marazına karşı Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın tiryakmisal ilâçlarının naşiri olan *Risale-i Nur* dayanabilir ve onun metin, sarsılmaz, sebatkâr, halis, sadık, fedakâr şakirtleri mukavemet edebilir. Öyle ise, her şeyden evvel onun dairesine girmeli, sadâkatle, tam metanet ve ciddî ihlâs ve tam itimat ile ona yapışmak lâzım ki, o acip hastalığın tesirinden kurtulsun.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ediyoruz.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adî: basit, bayağı, sıradan
asır: yüzyıl
bereket: bolluk, bereket, gürlük.
binaen: den dolayı, bu sebepten
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihaz: aza, organ
damar-ı insanî: insan damarı
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
elmas: kıymetli bir taş
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fitne: azgınlık, baştan çıkarma, azdırma
hacat-ı hayatiye: yaşamak için gerekli olan ihtiyaçlar
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
helâket: yıkılma, mahvolma
hıfz-ı hayat: hayatın korunması
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
iktısat: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
ısrafat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar
itimat: dayanma, güvenme
kanaat: hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
latife: kalbe bağlı hassas bir duygu
maişet: geçinme, geçinme için lüzumlu bulunan maddeler
maraz: hastalık.
mesele-i diniye: dinle ilgili mesele
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
metin: sağlam ve dayanıklı
muhafaza: koruma.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme
muvakkaten: geçici olarak.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
naşir: dağıtan, yayan, neşreden, saçan, açan.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
pervane: fırıldak, çark
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhsat: mevcut bir dini hükmün özü sebebiyle belirli şartlar altında genişletilmesi veya kolaylaştırılması
ruhsat-ı şer'iye: şeriatın ruhsatı, İslamiyetin izin vermesi
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sebebiyet: sebep olma.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci
şerait-i hayat: hayat şartları
tiryakmisal: ilaç gibi, ilâca benzeyen
umur-ı dinîye: dini emirler, dine ait işler
umur-i uhreviye: ahirete ait işler
zarar-ı dünyevî: dünyaya ait maddî zarar
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
zıyade: Artma, çoğalma

65

Aziz, Sıddık, Sebatkâr, Metîn Kardeşlerim!

Sizin faaliyetiniz ve sebatkârâne çalışmanız, *Risale-i Nur* dairesinin zembereği hükmünde bizleri ve çok yerleri harekete getiriyorsunuz. Allah sizden ebeden razı olsun. Bin âmîn, âmîn.

Size, *Hizbü'l-Kur'ânî*'den evvel gönderilen *Risale-i Nur*'un virdü'l-azamına ilhak etmek için bir parçayı yazdık, bir parçayı da, Yirmi Dokuzuncu Lem'ada yerini gösterdik. Benim hususî tefekkuratım o neviden olduğu cihetle bana ihtar edildi, ben de yazdım.

Sanıyen: Birkaç gün evvel, size gönderdiğim son mektuptaki, hayat-ı dünyeviyenin hayat-ı dinıyeye galebe etmesine dair ikinci meselesi münasebetiyle gayet ince ve kaleme alınmaz bir mana kalbe zahir oldu. Yalnız gayet kısa o manaya bir işaret edeceğim. Şöyle ki:

Bu acip asrın hayatperest ehl-i dalâletı aldatan, sarhoş eden, fânîlerden sûrî aldıkları zevki, gayet acı ve elîm olduğunu; ve ehl-ı imanın ve hıdayetin aynı yerde ve o fâniyatta bâkiyâne ve ulvî bir zevk bulunduğunu gördüm ve hissettim, fakat ifade edemiyorum.

Risale-i Nur'un müteaddit yerinde nasıl ispat etmiş ki, ehl-ı dalâlet ıçın, zaman-ı hâzırdan maada her şey

acip: tuhaf, hayrette bırakan
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
asrı: yuzyıl
bakiyane: daimî, sonsuz bir şekilde.
cihet: yon
dair: alakalı, ilgili
ebeden: ebedî ve daimî olarak
ehl-ı dalâlet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımselerler
ehl-ı iman: inananlar, ımana sahıplerı.
elîm: şıddetlı, çok dert ve keder veren
evvel: önce
fânî: olumlu, geçıcı.
fanîyat: fanılık, olumluluk.
galebe: galıp gelme, ustunluk.
gayet: son derece
hayat-ı dinîye: dınî hayat.
hayat-ı dünyevîye: dunyaya aıt olan hayat
hayatperest: hayatı tapar derecede seven
hidayet: doğru inanç ve yaşayış ozere olmak
Hizbü'l-Kur'ânî: Risale-i Nurların temelini teşkıl eden ve tefsırının yapıldığı Kur'ân ayetlerinin bır araya toplandığı eser
hususî: ozel.
hükmünde: değerinde, yerınde
ihtar: hatırlatma, uyarı
ilhak: ılâve etme, ekleme, katma
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
maada: başka, gayrı -den başka
mesele: onemlı konu
münasebet: vesıle -dan dolayı
müteaddit: çeşıtlı, bır coklu.
nevi: çeşıt, tur
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî nın eserlerının adı
sanıyen: ıkıncı olarak.
sebatkarane: sabır ve sebat ederek.
sûrî: gorunuşte olan şekılî
tefekkürat: tefekkurler
ulvî: yuksek, yuce
virdu'l-azam: en buyuk vırd, dua
zahir: gorunen, gorunucu
zaman-ı hâzır: şımdıkı zaman
zemberek: hareketı saglayan guç kaynagı, hareket yaptıran alet.

madum ve firakların elemleriyle doludur; ehl-i hidayet için, mazi, müstakbel müştemilâtıyla mevcuttur, nurludur. Aynen öyle de, fâniyatta, yani geçmiş muvakkat vaziyetler, ehl-i dünya için fenâ-i mutlak karanlıklarında madumdur, ehl-i hidayet için mevcuttur diye gördüm. Çünkü, eski zamanda çok alâkadar olduğum zevklı veya kıymetli ve şereflı muvakkat vazıyetlerı mütehassirâne hatırladım, muştakane arzu ettim.

Neden bu mübarek vaziyetler mazide kalıp fânî olsun düşünürken, iman-ı billâh nuru ihtar etti ki, o vaziyetler gerçi sureten fânîdirler, birkaç cihette mevcutturlar. Çünkü, Cenab-ı Hakkın bâkî isımlerinin cilveleri olan o vazıyetler, daire-i ilimde ve elvâh-ı mahfuzada ve elvâh-ı misalıyede bâkî oldukları gibi; nur-i imanın verdiği bâkiyâne münasebet noktasında, fevkazzaman bir vaziyette mevcutturlar. Sen, o vazıyetleri çok cıhetle ve çok manevî sinemalarla görebilir ve girebilirsin dıye anladım ve dedim:

"Madem Allah var; her şey var" cümlesi, bu büyük hakıkatı de ifade eder. "Kımin için Allah varsa, yanı Allah'ı bılse, her şey mevcuttur. Kim Allah'ını bilmezse, ona her şey madumdur" dıye delâlet eder.

Demek, "Elemli, karanlıklı, tahassürlü bir dırhem zevkı, aynı yerde yüz derece zıyade daımî elemsız bır zevke, sefahatle tercih edenler, aksi maksutlarıyla aynı zevkte elîm elemlerı alır."

alakadar: ılgılı ılışkı
bâkî: ebedî daımî sureklı ve kalıcı olan
bâkıyane: daımî sonsuz bır şekılde.
cihet: yön
cilve: tecellı goruntu.
daımî: sureklı devamlı
daire-i ılım: ılım dairesı
darbımesel: atasozu, vecize
delalet: delıl olma gosterme alamet, ışaret.
dırhem: yaklaşık uç grama denk gelen eskı bır agırlık olçusu çok kuçuk parça (mecaz)
ehl-i dünya: dünyaya baglı dunya adamı ahıreti duşunmeyen.
ehl-ı hıdayet: hıdayette ve dogru yolda olanlar hıdayete erişmış kımseler
elem: dert uzuntu maddi manevî ıztırap
elîm: şıddetlı çok dert ve keder veren
elvah-ı mahfuza: korunmuş muhafaza edılmış levhalar
elvah-ı mısalıye: omek tablolar, mısalî manzaralar
fânî: olumlü geçıcı.
faniyat: fanılık, olumluluk.
fenâ-l mutlak: sonsuz yok oluş mutlak yok oluş
fevkazzaman: zaman dışı zaman ustü
fırak: aynılık, hıcran
hakikat: gerçek.
ihtar: hatırlatma uyan
iman-ı billah: Allah a inanma Allah'ı onun kainatta tecellı eden butun sıfat ve ısımleny- le beraber kabul ederek Ona inanma
madem: den dolayı boyle ıse
madum: yok olan mevcut olmayan bulunmayan
maksut: istenılen şey. ıstek, arzu gaye
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mazi: geçmış zaman.
muvakkat: geçıcı
mubarek: feyızlı bereketlı kutlu
münasebet: ılgı ılışkı bag.
mustakbel: gelecek zaman
müştakane: ıştıyak ve arzu ıle çok ısteyerek.
müştemilât: şümulünde olan şeyler ıçınde bulunanlar
mutehassırâne: ozleyerek hasret çekerek.
nur: aydınlık panltı ışık.
nurlu: ışıklı panltılı
nur-u iman: iman nuru. Allah ın varlığına yaratıcılığına inanmadakı gonul kalp ve fikır aydınlıgı
sefahet: zevk, eglence ve yasak şeylere duşkunluk sefihlik.
suretem: suret olarak, gorunuş ıtıbarıyle
şeref: manevî buyukluk, yucelık, onur
tahassür: çok ıstenılen ancak el de eddemeyen şeye uzulme
vazıyet: durum
ziyade: fazla, fazlasıyla.

66

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ ثَوَابَاتِ قِرَائَةِ

حُرُوفَاتِ الْقُرْآنِ الَّتِي قَرَأْتُمُوهَا بِنِيَّتِنَا فِي رَمَضَانَ [3]

Azız, Sıddık, Mubarek Kardeşlerim!

Hafız Ali'nin bu defaki mektubunda çok mübarek dualan beni ve bizi en derin ruhumuzdan mesrur edip şükre sevk etti. Ve her musibetzedeye ve hüzün ve kederlere düşenlere mana-i işarîsiyle mededres ve halâskâr ve şifa ve medar-ı sürur olan [4] أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ve [5] إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا her musibetzedeye baktığı gibi, bu geçen hastalık cihetiyle bize de baktığını yazıyor.

Evet, Hafız Ali o noktayı tam görmüş. Ben de tasdiken derim ki: Eğer o hastalık yırmi derece tezâuf etseydi, bizlere kazandırdığı neticeye nispeten yine ucuz düşerdi ve rahmet olurdu. Fakat Hafız Ali'nın kendi üstadı hakkında benim haddimden pek çok ziyade isnad ettiği meziyet ve masumiyeti, onun masum lisanıyla hakkımda medih olarak değil, belki bir nevi dua olarak tasavvur ediyoruz.

Hem, Hafız Ali'nin, Sav gibi yerler, karyeler ve Isparta, birer Medrese-ı Nunye hukmune geçmesi ve *Risale-i Nur*'un sadık şakirtleri harikulâde olarak günden güne yükselmeleri ve tenevvür etmeleri bizleri, belki

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
halaskar: halâs eden, kurtaran
harikulâde: olağanüstü
hukmune: yerine, değerine
hüzn: keder, tasa, gam
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
karye: köy
keder: kaygı, acı, hüzün
lisan: dil
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz.
masumiyet: masumluk, kabahatsizlik, suçsuzluk
medar-ı sürur: sevinç ve neşe vesilesi, sebebi.
medetres: medetü yardım yetiştirici
medih: övmek.
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nurların okunduğu yerler
mesrur: sevinçli, memnun.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik, vasfı
musibetzede: musibet görmüş, felakete uğramış, belâya, kazaya uğrayan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sevk: yöneltme

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3 Ramazan ayında niyetlerine okuduğumuz Kur'ân harflerinin sevabı sayısınca Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun
4 Biz senin göğsüne genişlik vermedik mi? (İnşirah Suresi, 1.)
5. Şüphesiz zorlukla beraber bir kolaylık vardır. (İnşirah Suresi, 1.)

sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tasdikan: tasdik suretiyle doğrulayarak.
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma
tezâuf: kat kat artma, çoğalma
üstad: öğretici, öğretmen
ziyade: fazla, fazlasıyla

Anadolu'yu, belki âlem-i İslâmı mesrur ve müferrah eden bir hakikatli haber telâkki ediyoruz.

Ahir fıkrasında, Muhbir-i Sadıkın haber verdiği "Manevî fütuhat yapmak ve zulumatı dağıtmak zaman ve zemin hemen hemen gelmesi" diye fıkrasına, bütün ruhucanımızla rahmet-i İlâhiyeden niyaz ediyoruz, temenni ediyoruz. Fakat biz Risale-i Nur Şakirtleri ise, vazifemiz hizmettir, vazife-i İlâhiyeye karışmamak ve hizmetimizi onun vazifesine binâ etmekle, bir nevi tecrübe yapmamak olmakla beraber, kemmiyete değil, keyfiyete bakmak, hem çoktan beri sukut-i ahlâka ve hayat-ı dünyeviyeyi her cihetle hayat-ı uhreviyeye tercih ettirmeye sevk eden dehşetli esbab altında *Risale-i Nur*'un şimdiye kadar fütuhatı ve zındıkların ve dalâletlerin savletlerini kırması ve yüz binler bîçarelerin imanlarını kurtarması ve her bin yüze ve bine mukabil yüzer ve binler hakikî mu'min talebelen yetiştirmesi Muhbir-i sadıkın ihbârını aynen tasdik etmiş ve vukuat ile ispat etmiş ve ediyor, inşaallah daha edecek. Ve öyle kokleşmiş ki, inşaallah hiçbir kuvvet Anadolu'nun sinesinden onu çıkaramaz. Tâ ahırzamanda, hayatın geniş dairesinde asıl sahipleri yani Mehdî ve şakirtleri Cenab-ı Hakkın izniyle gelir, o dairevi genişlettirir ve o tohumlar sünbüllenir. Bizler de kabrimizde seyredip Allah'a şükrederiz.

Hafız Ali'nin kıymettar bir kardeşimiz olan Aydınlı Hasan Atıf hakkında medhi ve tafsili bizi minnettar ettı. O kardeşimiz de haslar içinde her sabah yanımızdadır.

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahir: son
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası
biçare: çaresiz, zavallı
bina: yapma, kurma
cihet: yön
dalalet: iman ve İslamıyetten ayrılmak, azmak.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
esbap: sebepler, vasıtalar
fıkra: kısım, fasıl, bolum
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hakikat: gerçek, esas.
hakikî: gerçek
has: ilen gelen, seçkin olan
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayat-ı uhreviye: uhrevi hayat, ahirete ait olan hayat.
ihbar: haber verme, bildirme
iman: inanç, tükat.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kemiyet: bir şeyin adet, miktar ve sayı olarak ifade edilebilen durumu, nicelik
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik
kıymettar: kıymetli, değerli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medih: övmek
Mehdî: hadislerle göre ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslamiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
mesrur: sevinçli, memnun
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
Muhbir-i Sadık: doğru haberci, Allah ve ahiretle ilgili doğru haberler veren Peygamberimiz (asm) ve diğer peygamberler
mukabil: karşılık.
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş
mu'min: iman eden, inanan
nevi: çeşit, tür
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
savlet: şiddetli hücum, saldırma
sevk: yöneltme.
sine: göğüs
sukût-ı ahlâk: ahlâkın azalması, ahlâk düşüklüğü
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tafsil: etrafıca bildirme, ayrıntılı anlatma.
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulama, onaylama
telâkki: anlama, kabul etme
temenni: ümit
vazife: görev
vazife-i İlahiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zemin: yer
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız münkir
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kötülük

67

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sızı tebrik ediyoruz, hakikaten müdakkık hafızlarsınız. Hüsrev'in yazdığı Kur'ân'da inceclk sehivlerini bulmanız hıfzınızın kuvvetine tam delâlet ediyor. Bızler sıze mınnettar olduk ve teşekkür ediyoruz. Cenab-ı Hak sizlerden ebeden razı olsun. Bu münasebetle *Risale-i Nur*'un bır kahramanı olan Hüsrev, *Risale-i Nur*'un hizmetinde gösterdiği harikaları numune olmak için bir kısmını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Bu zat, dokuz on sene zarfında dört yüz risale kadar dikkatli ve tevafuklu olarak *Risale-i Nur*'dan yazdığı gibi, hafız olmadığı hâlde yazdığı iki mükemmel Kur'ân ile ve üçüncüsünü –müteferrik surette– gözle görünür bir nevi i'caz-ı Kur'ân'ı gösterir bir tarzda, üç Kur'ân'ı yazmış, tam mukabele edilmeden bize gelmiş. Biz de mukabele etmeden size göndermiştik. Sizler de, kemal-i dikkatle hareke ve harflerde gördüğünüz kırk elli sehiv, Hüsrev'in kaleminin ne derece harika olduğunu gösterir. Çünkü her Kur'ân'ın üç yüz bin altı yüz yirmi harfinde, o kadar hareke ve sükûnlarında yalnız kırk-elli sehiv bulunması, o kalemin isabette harika olduğunu gösterir.

Lâtiftir ki, Hüsrev'in sehvini bulan bir zat, iki harfte bir sehiv etmiş. Tashih eden, iki harfte noktayı bırakıp sehiv etmiş. Demek, o dikkatli hafızın o sehvi, Hüsrev'in o sehvini affettiriyor.

Hem bu Hüsrev'in kalemi gibi, fikri, kalbi de o nispette harika diyebilirsiniz. *Risale-i Nur*'a karşı irtibatı ve

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
hafız: Kur'an-ı Kerim'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hareke: Arap, Fars ve Osmanlı yazısında sessiz harflerin sesli okumada kullanılan (üstün, esre, ötre, v.s. gibi) işaretler.
harika: olağanüstü.
hıfz: Kur'an'ı ezberleme.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mucizeliği, yüksek ve erişilmez ifadesi.
irtibat: bağ, münasebet.
kemal-i dikkat: tam ve mükemmel bir dikkat.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
latîf: güzel, hoş.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
müdakkık: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
müteferrik: dağınık, ayrı ayrı.
nevi: çeşit, tür.
nispet: oran, ölçü.
nümune: örnek.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sehiv: hata, yanlışlık.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
suret: biçim, şekil, tarz.
sükûn: hareketli olmama, harfin harekesiz olarak kendi sesi ile okunması.
tarz: biçim, şekil.
tashih: düzeltme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
zarfında: süresince.
zat: kişi, şahıs.

iştıyakı ve kanaati gittikçe terakkı ve inkişaf ediyor. Hiçbir hâdise onu sarsmıyor, fütur vermiyor.

Hem onun bir harikası odur ki: *Risale-i Nur*'a beş sene yabanî kaldığı hâlde, birden intisap edip, bir ay zarfında on dört risaleyi *Risale-i Nur*'dan yazmış.

Hem Kur'ân'ın gözle görünen bir nevi lem'a-i i'cazıyeyi, beş altı mushafta işaretler yaptım, hatt-ı Arabî-i Kur'ânîlen mükemmel olan kardeşlerime taksim ettim. Bunların içinde hatt-ı Arabî-i Kur'ân'da Hüsrev onlara yetişemediği hâlde, birden umum o kâtıplere ve hatt-ı Arabî muallimine tefevvuk eyledi. Ve hatt-ı Arabîde, en mümtaz kardeşlerimizden on derece geçti. Umumen onlar tasdik edip, "Evet bizden geçti, biz ona yetişemiyoruz" dediler. Demek Hüsrev'in kalemi, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın ve *Risale-i Nur*'un mu'cizevari kerametleri ve harikalandır.

Kardeşiniz
Said Nursî

68

EVVELCE HAYAT-I DÜNYEVİYEYI HAYAT-I UHREVİYEYE TERCİH ETMEYE DAİR YAZILAN İKİ PARÇAYA TETİMMEDİR

Bu acıp asrın hayat-ı dünyeviyeyi ağırlaştırması ve yaşamak şeraitini ağırlatması ve çok etmesi, ve hacat-ı gayr-ı zaruriyeyi, görenekle, tiryaki ve müptelâ etmekle, hacat-ı zaruriye derecesine getirmesiyle hayatı ve yaşamayı, herkesin her vakitte en büyük maksat ve gayesi

acıp: tuhaf hayrette bırakan
asır: yüzyıl
dair: alakalı ilgili
evvelce: daha önce
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç
hacat-ı gayr-i zaruriye: zarurî ve zorunlu olmayan ihtiyaçlar
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar gerekli ihtiyaçlar
hâdise: olay
harika: olağanüstü
hatt-ı Arabî: Arap harfleriyle yazılan yazı
hatt-ı Arabî-i Kur'ân: Kur'ân'ın Arapça yazısı.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat: âhirete ait olan hayat.
inkişaf: ortaya çıkma keşfolunma gelişme
intisap: mensup olma bağlanma girme
iştıyak: aşırı isteme çok fazla arzu etme
kanaat: kanma inanma
katıp: yazan yazıcı.
keramet: ermişçesine yapılan ış, hareket veya söylenen söz, fikir
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed e İndirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'ân-ı Mucizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'ân.
lem'a-i i'caziye: mucize derecesinde manevî parıltı.
maksat: kastedilen şey gaye
muallim: ders veren öğretmen.
mu'cizevari: mu'cize gibi
mushaf: Kur'ân sahifelerini toplayan cilt, Kur'ân'ın ciltlenmiş hâli Kur'ân
mümtaz: ayrıcalıklı seçkin
müptelâ: tutkun bir şeye düşkün ve tutulmuş olan
nevi: çeşit tür
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
şerait: şartlar
taksim: bölme paylaştırma
tasdik: doğrulama onaylama
tefevvuk: üstün olma üstünlük
terakki: artma
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım ek.
tiryaki: bir şeye vazgeçemeyecek derecede alışmış olan.
umum: bütün hepsi
umumen: umumî olarak, bütün olarak.
yabanî: yabancı uzak duran çekinen
zarfında: süresince.

yapmıştır. Onunla hayat-ı diniye ve ebediye ve uhreviye-ye karşı ya set çeker veya ikinci, üçüncü derecede bırakır. Bu hatasının cezası olarak öyle dehşetli bir tokat yedi ki, dünyayı başına Cehennem eyledi.

İşte bu dehşetli musibette ehl-i diyanet dahi büyük bir vartaya düşüyorlar ve kısmen anlamıyorlar.

Ezcümle. Ben gördüm ki, ehl-i diyanet, belki de ehl-i takva bir kısım zatlar, bizimle gayet ciddî alâkadarlık peyda ettiler. O bir iki zatta gördüm ki, diyaneti ister ve yapmasını sever; tâ ki hayat-ı dünyeviyesinde muvaffak olabilsin, işi rast gelsin. Hatta tarikati, keşif ve keramet için ister. Demek ahiret arzusunu ve dinî vezaifin uhrevî meyvelerini dünya hayatına bir dirsek, bir basamak gibi yapıyor. Bilmiyor ki, *saadet-i uhreviye gibi saadet-i dünyeviyeye dahi medar olan hakaik-ı diniyenin fevaid-i dünyeviyesi, yalnız mureccih (tercih edici) ve teşvik edici derecesinde olabilir. Eğer illet derecesine çıksa ve o amel-i hayrın yapmasına sebep o fayda olsa, o ameli iptal eder, lâakal ihlâsı kırılır, sevabı kaçar.*

Bu hasta ve gaddar ve bedbaht asrın belâ ve vebasından ve zulüm ve zulmetinden en mücerrep bir kurtarıcı, Risale-i Nur'un mizanları ve muvazeneleriyle, neşrettiği nur olduğunu kırk bin şahit vardır. Demek Risale-i Nur'un dairesine yakın bulunanlar, içine girmezse, tehlike ihtimali kavidir.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: ilgili, ilişki
amel: dinin emirlerini yerine getirme işi
amel-i hayır: hayırlı iş, hayırlı çalışma, hayır işi
asır: yüzyıl
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
belâ: musibet, sıkıntı
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
diyanet: dini emirlere riayet, dindarlık.
ehl-i diyanet: dindar kişiler
ehl-i takva: Allah'tan korkan ve günahlardan çekinen insanlar
ezcümle: bu cümleden olarak.
faide: fayda
fevaid-i dünyeviye: dünya menfaatleri, dünyaya ait faydalar
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
gayet: son derece
hakaik-i diniye: dine ait olan hakikatler
hayat-ı diniye: dinî hayat.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihtimal: olabilirlik.
İptal: boş, hükümsüz bırakma.
kavi: kuvvetli, güçlü
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
lâakal: en azından, hiç olmazsa
medar: sebep, vesile
mizan: ölçü, denge
musibet: felâket, belâ
muvaffak: başarmış, başarılı
muvazene: denge, ölçü
mücerrep: tecrübe edilmiş, denenmiş
mureccih: tercih eden, üstün tutan
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
saadet-i uhreviye: ahiretle ilgili saadet, ahiretteki mutluluk.
set: manî, perde, engel
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
varta: tehlike, büyük tehlike
veba: bir çeşit salgın hastalık.
vezaif: vazifeler, işler
zat: kişi, şahıs.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hali
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Evet, [1] يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ işaretiyle, bu asır, hayat-ı dunyeviyeyi hayat-ı uhreviyeye, ehl-i Islâm'a da bilerek, severek tercih ettirdi.

Hem, bin üç yüz otuz dört tarihinden başlayıp, öyle bir rejim ehl-i İslâm içine de sokuldu. Evet, عَلَى الْاٰخِرَةِ cifir ve ebcet hesabıyla 1333 veya dört ederek, aynı vakitte Eski Harb-i Umumîde İslâmiyet düşmanları galebe çalmakla, muahede şartlarını, dünyayı dine tercih rejimi mebdeine tevafuk ediyor. İki üç sene sonra bilfiil neticeleri görüldü.

69

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu şiddet-i soğukta sizden haber almadığım için merak ediyorum. Size, bu soğuğun bana verdiği şefkatli bir endişeden çıkan arkadaki meseleyi gönderiyorum. Belki size de faidesi olur.

Hem buraca faidesi görülen haşre dair parçaları Onuncu Sözün ahirinde toplayıp, bir lâhikası hükmüne gelmiştir. Birinci parça, Dokuzuncu Şua olan Mukaddeme-i Haşriye, Onuncu Sözün arkasında yazılacak. Ve bunun arkasında, o Mukaddeme-i Haşriyenin Birinci Makamının yerinde ve bedeline Otuzuncu Lem'anın ism-ı Hayy'a dair Dördüncü Remzi yazılacak. Bunun arkasında, İkinci Şua olan Tevhid Risalesinin haşrı ispatına

1- Onlar dünya hayatını seve seve âhirete tercih ederler... (İbrahim Suresi, 3.)

ahir: son
asır: yüzyıl
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bedel: karşılık.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hadiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
dair: alakalı, ilgili
ebced: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı degerlerine dayanan hesap sistemi
ehl-i İslam: İslâm toplulugu, Muslumanlar
enbiya: nebiler, peygamberler
faide: fayda
galebe: galip gelme, ustunluk
Harb-i Umumi: genel harp, dunya savaşı
haşir: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın oluleri dirilip mahşere çıkarması
hatime: son soz, bir eserin sonuç kısmı
hayat-ı dünyeviye: dunyaya ait olan hayat
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hükmüne: yerine, degerine
ilaahir: sona kadar, sonuna kadar
ism-ı Hayy: Cenab-ı Hakk'ın hayatı veren, dirilten anlamında ismi.
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gosterme
mebde: başlangıç.
mesele: onemli konu
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma, antlaşma
mukaddeme-i haşriye: haşrin yeniden dirilişin başlangıcı
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin
nass-ı hadis: hadisin delil olması
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
rejim: idarede tutulan yol, yonetme tarzı, duzenleme biçimi
sadet: konuşulan madde, asıl konu
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
şahsiyet: kişilik.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şiddet-i soğuk: soğuğun şiddeti, aşırı etkisi
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
tevhid: Allah'ın bir olduguna inanma, birleme

dair hatimesinin başından, tâ "Bu haşrin dört meselesi şimdilik yeter. Yine sadedimize dönüyoruz" cümlesine kadar yazılacak. Sonra bunun arkasında İhtiyarlar Lem'asının Beşinci Ricasının ortasından başlayan, "Evet, nass-ı hadis ile nev-i beşerin en mümtaz şahsiyetleri olan yüz yirmi dört bin enbiyanın..." (ilâahir) tâ Altıncı Rıcaya kadar yazılacak. Eğer haşre ait sair risalelerde bunlar gibi parçalar varsa, münasip görseniz ilâve edersiniz. Bunların hey'et-i mecmuasının tesiri büyüktür.

70

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

(Gayet ehemmiyetlidir.)

Şiddet-i şefkat ve rikkatten, bu kışın şiddetli soğuğuyla beraber manevî ve şiddetli bir soğuk ve musibet-i beşeriyeden bîçarelere gelen felâketler, helâketler, sefaletler, açlıklar şiddetle rikkatime dokundu.

Birden ihtar edildi ki: Böyle musibetlerde kâfir de olsa hakkında bir nevi merhamet ve mükâfat vardır ki, o musibet ona nispeten çok ucuz düşer. Böyle musibet-i semaviye masumlar hakkında bir nevi şehadet hükmüne geçiyor.

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

bîçare: çaresiz, zavallı
ehemmiyetli: önemli
felâket: musibet, büyük dert, bela
gayet: son derece
harp: savaş
helâket: yıkılma, mahvolma.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tefer ruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara
hükmüne: yerine, değerine
ihtar: hatırlatma, uyarı
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
musibet: felaket, bela
musibet-i beşeriye: insanlara gelen bela ve musibetler
musibet-i semaviye: semavî musibet, gökten gelen belâlar, musibetler
münasip: uygun
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
rikkat: merhamet, acıma, başkalarının düştüğü durumdan dolayı müteessir olma hâleti
sair: diğer, başka, öteki
sefalet: aşırı fakirlik, yoksulluk.
şahadet: şehitlik, şehit olma
şiddet-i şefkat: şefkatin şiddeti, derecesi, aşırı derecede kı şefkat.

Üç dört aydır ki, dünyanın vaziyetinden ve harbinden hiçbir haberim yokken Avrupa'da, Rusya'dakı çoluk çocuğa acıyarak tahattur ettim. O manevî ıhtarın beyan ettiği taksimat, bu elîm şefkate bir merhem oldu. Şöyle ki:

O *musıbet-i semaviyeden ve beşerin zalim kısmının cinayetinin neticesi olarak gelen felâketten vefat eden ve perişan olanlar eğer on beş yaşına kadar olanlar ise, ne dinde olursa olsun, şehit hükmündedir.* Müslümanlar gibi, buyuk mukâfat-ı maneviyeleri, o musibeti hiçe indirir. On beşinden yukan olanlar, eğer masum ve mazlum ise, mükâfatı büyüktür; belki onu Cehennemden kurtarır.

Çünku ahırzamanda madem fetret derecesinde dın ve dîn-i Muhammedîye (ASM) bir lâkaytlık perdesi gelmiş, ve madem ahır zamanda Hazret-i Isa'nın (AS) dın-i hakıkîsı hükmedecek, İslâmiyetle omuz omuza gelecek; elbette, şimdı, fetret gibı karanlıkta kalan ve Hazret-i İsa'ya (AS) mensup Hristiyanlann mazlumlan, çektikleri felâketler, onlar hakkında bir nevi şahadet denılebilir.

Hususan ihtıyarlar ve musibetzedeler, fakır ve zaifler, mustebıt buyuk zalımlenn cebir ve şıddetleri altında musibet çekiyorlar. Elbette o musibet onlar hakkında medenıyetın sefahatınden ve kufranından ve felsefenın dalâletinden ve kufrunden gelen günahlara keffaret olmakla beraber; yüz derece onlara kârdır diye hakıkatten haber aldım. Cenab-ı Erhamürrâhimîne hadsiz şukrettim ve o elîm elem ve şefkatten tesellı buldum.

ahırzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
beşer: insan, insanlık.
beyan: açıklama, bıldırme, izah.
cebir: zor, zorlama, baskı yapma
Cenab-ı Erhamurrahımın: inayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahıplennın en merhametlısı olan, şeref ve azamet sahıbı olan yuce Allah (c.c.)
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede agır bir suç.
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dın-i hakiki: hakikî dın, gerçek dın
dın-i Muhammediye: İslam dını
elem: dert, uzuntu, maddî-manevı ıztırap
elım: şıddetlı, çok dert ve keder veren
felaket: musıbet, buyuk dert, belâ
felsefe: madde ve hayatı, başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ılım
fetret: ıkı peygamber arasında peygambersız geçen zaman.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hususan: bılhassa, özellıkle.
hükmetme: hakım olma, ışleme
hükmünde: değerınde, yerınde
ıhtar: hatırlatma, uyan
kefaret: kendısı ıle ışlenen bır gunahın gıdenlmesı
küfran: iyilik bilmeme, gorulen iyiligi unutma, nankorluk.
küfür: Allah'ın varlıgına, bırlıgine inanmama, musnklik, imansızlık
lâkayt: kayıtsız, ılgısız.
madem: ...den dolayı, böyle ıse
manevi: manaya aıt, maddı olmayan
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temiz
mazlum: zulum gormuş, haksızlıga ugramış
mensup: bir şeye veya kımseye baglı olan, uye
merhem: ılaç, acıyı keden teskın eden şey
musibet: felaket, bela
musıbet-i semaviye: semavî musıbet, gokten gelen belalar, musibetler
musibetzede: musıbet, gormüş, felakete ugramış, belâya, kazaya ugrayan.
mukâfat: odül.
mukafat-ı maneviye: manevî olan mukafat, manevı odul
mustebıt: zulüm ve baskıda bulunan, zorba
nevî: çesıt, tur
sefahet: zevk, eglence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
şahadet: şehıtlık, şehıt olma
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şehit: islam şerlatine gore haksız yere oldurulmuş veya sel, yangın, deprem gibi musibetlerde hayatını kaybetmiş mü'mın kımse
şukur: Allah'ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah'ı hamd etme
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
taksimat: taksımler, bolmeler
tesellı: avutma, acısını dındırme
vazıyet: durum
vefat: olme.
zaif: zayıf
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

Eğer o felâketi gören zalimler ise ve beşerin perişanıyetini ihzar eden gaddarlar ve kendi menfaati için insan âlemine ateş veren hodgâm, alçak insî şeytanlar ise, tam müstahak ve tam adalet-i Rabbaniyedir.

Eğer o felâketi çekenler mazlumların imdadına koşanlar ve istirahat-i beşeriye için ve esasat-ı diniyeyi ve mukaddesat-ı semaviyeyi ve hukuk-ı insaniyeyi muhafaza için mücadele edenler ise, elbette o fedakârlığın manevî ve uhrevî neticesi o kadar büyüktür ki, o musibeti onlar hakkında medar-ı şeref yapar, sevdirir.

71

Kardeşlerim!

Bugünlerde *Rumuzat-ı Semaniye*'ye ait iki risaleyi, ehemmiyetli talebelere, bir yere gönderdim; yol kapandı, gitmedi. O iki risaleyi tekrar dikkatle mutalâa ettim. Fikren dedim ki: "Bu zevkli, güzel, meraklı, şirin bir maksada giden bu tevafuklu yolda ne için sevk edilmeden perde indi, başka yolda sevk edildik, çalıştırıldık?"

Birden ihtar edildi ki: O gaybî esrarı açacak olan meslekten yüz derece daha ehemmiyetli ve kıymetli ve umumî ihtiyaca medar ve herkes bu zamanda ona şiddetle muhtaç ve İslâmiyetin temel taşları olan hakaik-i imaniye hazinesine hizmet etmeye ve istifadeye zarar gelecekti. En büyük ve en yüksek maksat olan hakaik-i imaniyeyi, ikinci derecede bırakacaktı. Onun için idi.

adalet-i Rabbaniye: Rabbanî adalet. Allah'ın adaleti.
beşer: insan, insanlık.
ehemmiyetli: önemli.
esasat-ı diniye: dinin esasları.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
felaket: musibet, büyük dert, bela.
Fikren: fikir ile düşünerek, zihnen.
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden.
gaybî: gayıpla ilgili, görünmeyenlere ait.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil.
hukûk-ı insaniye: insanî haklar.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
imdat: yardım.
insî: insan cinsinden.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istirahat-ı beşeriye: insanlığın rahatı, huzuru.
maksat: gaye.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
medar: sebep, vesile.
medar-ı şeref: şeref kazandıran sebep.
menfaat: fayda.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muhafaza: koruma.
mukaddesat-ı semaviye: İlâhî emre ve vahye dayanan mukaddes şeyler.
musibet: felaket, bela.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma.
perişaniyet: perişanlık, karışık ve dağınık olma, acınacak halde bulunma.
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediuzzaman Said Nursî'ye ait bir eserin ismi.
sevk: yöneltme, gönderme.
talebe: öğrenci.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
umumî: genel.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

Sure-i [1] إِذَا جَآءَ نَصْرُ اللهِ remzinde, esrar-ı gaybiye göstenldı; bırden kapandı, perde ındı.

Hem bu sır içindir ki, o yolda fazla istîhdam edilmedik. Yalnız o meslek-i tevafukiyenin tereşşuhatından *Risale-i Nur*'un hakkaniyetine bir ımza ve cezaletine bir zıynet ve huruf-i Kur'âniyenın ıntızamından ve vazıyetlerinden tezahür eden bir nevi i'caz çıktı. Daha o yolda çalıştırılmadık.

Umum kardeşlenme ve *Risale-i Nur*'da ders arkadaşlanma birer birer selâm ve dua ederiz ve dualarını rica ederiz.

72

Azız, Sıddık, Mubarek, Masum Kardeşlerim!

Sizin çok mubarek ve nazarımızda çok kıymettar ve benım nazanmda cennetın [2] وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ tarafından ebedî ve Fırdevsî bir hedıye-i kudsıye gıbi geçen ve gelen iki bayramı, cennetın şekerlemelerı ve tatlıları gıbi tatlılaştıran ve zıynetlerın ve nakışlanın yetmış tarzlannı gıyen hunlerın hulleleri ve lıbasları gıbı, manevî meclısımızi zıynetlendıren kalem hedıyenızi aldık. Bu hedıye, *Risale-i Nur* hızmeti noktasından ne derece ehemmıyetlı olduğunu bugünlerde başıma gelen ve rüyama gıren bir hâdıse ıle anlayınız. Şoyle ki:

1- Allah ın yardımı geldığı zaman... (Nasr Suresi 1)
2- Ebedıyyen yaşlanmayacak olan çocuklar (Vakıa Suresi 17)

aziz: ızzetlı muhterem saygın
cezalet: ahenklı akıcı ve güzel ıfade
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
ebedi: sonu olmayan damî, sürekli
ehemmiyetli: önemlı
esrar-ı gaybiye: gaybî sırlar, görünmeyen sırlar
Firdevsî: Cennet bostanı mısalı
hâdise: olay
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk hak ve doğruluktan ayrılmama.
hediye-i kutsiye: mukaddes hedıye
hulle: elbise
hûrî: Cennet kızı Cennet gulı
huruf-i Kur'aniye: Kur ân ın harflerı.
i'caz: mucızelık, ınsanların benzennı yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak
ıntızam: düzenlılık, düzgünlük
istihdam: bır hızmette kullanma çalıştırma
kıymettar: kıymetlı değerlı
lıbas: elbıse
manevi: manaya ait, maddı olmayan
masum: suçsuz gunahsız saf temız
meslek-i tevafukiye: Kur an ın ıfade ve ıbarelennın bırbırlen ıle olan uyum ve uygunlugunu araştırma mesleğı yolu.
mubarek: feyızlı bereketlı kutlu
nakış: işleme susleme
nazar: bakış nezdınde
nevi: çeşit, tür
remiz: ışaret, gızlı ve kapalı bır surette ıfade etme
Risale-i Nur: Nur Rısalesi Bedıüzzaman Said Nursı nın eserlerinin adı
selam: barış rahatlık, selamet ve esenlik dıleme.
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sır: gızlı hakıkat bır şeyın dıkkat ve tecrube ıle anlaşılan en ınce yanı
tarz: bıçım şekıl
tereşşuhat: damlamalar sızıntılar kesın olmayan haberler
tezahur: gorunme belırme ortaya çıkma
umum: butun
vazıyet: durum
zıynet: sus

Bu çok kıymettar manevî hediyeyi almazdan üç gün evvel, aynen hediyeniz Kastamonu'ya geleceği anında rüyada görüyorum ki, terfi-i makam ve rütbe için bizlere bir ferman-ı şahane manevî bir canıpten geliyor. Kemal-i hürmetle ellerinden tutup bize getiriyordular. Biz baktık ki, o ferman-ı âlî, Kur'ân-ı Azîmüşşan olarak çıktı. O hâlde bu mana kalbe geldi: Demek Kur'ân yüzünden *Risale-i Nur*'un şahs-ı manevîsi ve biz şakirtleri, bir terfi ve terakki fermanını âlem-i gayptan alacağız.

Şimdi tabiri ise, o fermanı temsil eden masumların kalemiyle manevî tefsir-i Kur'ân'ı aldığımızdır. Bu rüyanın şimdiki tabiri çıkmadan bir iki saat evvel Feyzi ile Emin'in gösterdikleri tabir dahi haktır ve ehemmiyetlidir.

Hem bu medar-ı sürur ve ferah olan hediye-i nuraniyeyi bir hiss-i kablelvuku ile benim ruhum tam hissetmiş, akla haber vermemiş idi ki, o gelmeden iki gün evvel, Feyzi ve Emin'in fıkrasında beyan edilen, rüyayı gördüğüm gecenin gününde, sabahtan akşama kadar ve ikinci günü de kısmen, hiç görmediğim bir tarzda bir sevinç, bir sürur hissedip, mütemadiyen bir bahane ile ferahımı izhar edip, otuz kırk defa tebessüm ile güldüm.

Hem ben ve hem Feyzi, taaccüb ve hayret ettik. Otuz günde (HAŞİYE) bir defa gülmeyen, bir günde otuz defa gülmek, bizleri hayrette bıraktı. Şimdi anlaşıldı ki, o sürur, o sevinç, mezkûr manevî fermanı temsil eden Masumların

HAŞİYE: Evet, hiçbir vakit Ustadımızı bu kadar neşeli görmemiştik. Sebebini bilmediğimizden hayret ediyorduk.

Emin, Feyzi

âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beyan: açıklama, bildirme, izah
canıp: yan, yön, cihet, taraf
ehemmiyetli: önemli.
evvel: önce
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
ferman: emir, buyruk.
ferman-ı ali: yüce, yüksek ferman
ferman-ı şahane: padışaha yakışır ferman, padişah fermanı
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hak: doğru, gerçek, hakikat.
haşiye: dipnot.
hediye-i nuraniye: nurlu, aydınlatan hediye
hiss-i kablelvuku. Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
izhar: gösterme, açığa vurma
kemal-i hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet.
kısmen: kısmı olarak, bir kısım
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar-ı sürur: sevinç ve neşe vesilesi sebebi
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sürur: sevinç, mutluluk
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
taaccüb: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tabir: yorum, yorumlama
tarz: biçim, şekil
tebessüm: gülümseme
tefsir-i Kur'ân: Kur'an tefsiri, Kur'an'ın açıklaması
temsil: bir şeyin sembolü olma
terakki: yükselme, ilerleme
terfi: yükselme, rütbe alma.
terfi-i makam: makam itibarıyle yükselmek.

ve Ümmîlerin kalemlerinin yazılan nesl-i âtinin sahaif-i hayatlanna âlem-i İslâmın sahife-i mukadderatına ve ehl-i iman istikbalinin defterlerine neşr-i envar edeceklerinin, ve o masumlann halis ve safî amelleri ve hizmetleriyle sahife-i a'malimizde hasenatlannı yazıp kaydetmesinin ve Risale-i Nur Şakirtlerinin mukadderatını mes'udâne idamesinin haberini veren, o daha gelmeyen hediyeden geliyordu. Benim, o azîm yekûndan hisseme düşen binden bir cüz'ü ruhen hissedilmiş; beni mesrurâne heyecana getirmiş idi.

Evet, böyle yüzer masumların makbul amellen ve reddedilmez dualan sair kardeşlerimin defterlerine geçmesi misillü, benim gibi bir günahkânn sahife-i a'maline dahi girmesi binler sürur ve sevinç verir. Böyle karanlık bir zamanda, bu ağır şerait altında, böyle masumâne ve kahramanâne çalışmak için, biz, hem o Masumları ve o Ümmîleri ve muallimlerini tebrik, hem peder ve validelerini tebrik, hem köylerini tebrik, hem memleketlerini, hem milletlerini, hem Anadolu'yu tebrik ederiz.

Mübarek Masumlann ve Ümmîlerin her birisine birer hususî teşekkürname ve tebrikname yazmak elimden gelseydi, yazacaktım. Öyle ise bu arzumu bilfiil yazılmış gibi kabul etsinler. Ben, onların isimlerini bir daire suretinde yazacağım, dua vaktinde bakacağım. Hem, onlan *Risale-i Nur*'un has şakirtleri dairesine dahil edip, bütün manevî kazançlanma hissedar edeceğim.

Benim tarafımdan onların peder ve validelerine veya akrabalanna ve üstadlarına selâmlanmızı tebliğ edinız.

âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
amel: fiil, iş
azım: büyük.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
cüz: kısım, parça
dahil: içine alma, sokma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
günahkar: günahlı, günah işlemiş
halis: sammi, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hisse: pay, nasip
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
hususî: özel
idame: devam ettirme, sürdürme
istikbal: gelecek zaman
kahramanane: kahramanca, kahraman olana yakışır şekilde yiğitçe, cesurâne
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
masumane: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde
mesrurane: sevinçli bir şekilde sevinerek, memnun olarak.
mesudane: mutlu bir şekilde, saadet içersinde
misillü: gibi, benzen
muallim: ders veren, öğretmen
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilende meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı.
mubarek: feyzli, bereketli, kutlu
nesli atı: gelecek nesil
neşr-i envar: nurlann yayılması, nurlann dağıtılması, nurlann saçılması
peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruhen: ruh ile
safi: sammi, hâlis, saf
sahaif-i hayat: hayat sayfalan, yıllar.
sahife-i a'mal: amellerin sayfası, yapılan işlerin yazılmış olduğu sayfa
sahife-i mukadderat: Allah tarafından takdir edilen şeylerin bulunduğu sayfa, kader sayfası
sair: diğer, başka, öteki
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
suret: biçim, şekil, tarz
sürur: sevinç, mutluluk
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tebrikname: tebrik yazısı, kutlama yazısı
teşekkurname: teşekkür bildiren yazı, teşekkür yazısı
Ümmîler: Risale-i Nur'un elle yazılarak çoğaltılmasında çalışan tahsilli olmayan Isparta köylerindeki yaşlılar grubu. Ummî ihtiyarlar olarak da geçer (Bkz.: 37 ve 38 lahikaları)
üstad: öğretici, öğretmen
valide: ana, anne
yekûn: toplam, tutar

Cenab-ı Hak, onları ve evlâtlarını dünyada ve ahirette mes'ut eylesin, âmin.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ederiz ve dualarını Kur'ân'ın methüsenasına mazhar olan bu leyali-i aşır olan on gecelerde rica ediyoruz. Emin'in ve Feyzi'nin rüyaya dair fıkralarını da leffen gönderiyorum.

73

Isparta'daki Kardeşlerimize!

Lâtif bir rüyanın kadere ait bir meseleyi, şuhut derecesinde bize kanaat verdiği gibi, o lâtif rüyanın ciddî ikinci parçası bizlere manevî bir müjde ve beşaret verdiği cihetle, siz kardeşlerimize beyan ediyoruz. Şöyle ki:

İki gün evvel Üstadımız rüyada görüyor ki, ben (yani Feyzi) ile beraber gezmeye çıkıyoruz. Giderken, birden ben Üstadıma söyleyiyorum ki: "Burada ben, ayının tesbihini toplayacağım." Üstadım da bakıyor ki, beyaz ipler gibi dolaşmış bir şey görüyor. Bu acip güldürecek sözümden ve ayıya tesbih isnat etmek vaziyetimden çok şiddetli gülerek uyanmış. Uyandıktan sonra da gülmüş. Akşama kadar hiç görülmemiş bir tarzda, yirmi otuz defa o hâdise-i nevmiyeyi gülerek benimle mülâtefe ettı. Münasebet olmayan bazı şeylerle tabire çalıştıksa da, tabire münasebet tutmadı.

Sonra ikinci gun, âdet-i müstemirrede, kendi tecrübesiyle, rüya-i sadıkanın kısmen aynı günde, kısmen ikinci gunun aynı saatinde bana benzeyen bir dost –kı rüyada

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adet-i müstemirre: yerleşmiş alışkanlıklar ve gelenekler
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir
beşaret: mujde
beyan: açıklama, bildirme, izah
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten.
cihet: yon
dair: alakalı, ılgılı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evlat: veletler, çocuklar
evvel: once
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hadise-i nevmiye: uykuda olanlar, ruyadakı hadıseler
isnad: dayandırma, mal etme, bir şeyı bir kimseye aıt gosterme
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kainatta olmuş ve olacak butun şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve gelecegini bilmesi.
kanaat: inanma, goruş, fikir
kısmen: kısmî olarak, bazı yonden
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
latıf: guzel, hoş
leffen: zarf ve mektup içine koyarak.
leyal-i aşr: On geceler. Arabî aylardan, Zilhicce'nin ilk on gecesi.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme
methüsena: methedip overek.
mesele: konu.
mes'ut: saadetlı, bahtlı, mutlu
mülâtefe: şaka yollu takılmak, ıltıfatta bulunmak
münasebet: ılgı, alâka, yakınlık.
rüya-i sadıka: dogru rüya, makbul ve muteber kımselerin gorduklerı şekılde dunyada hakıkatlan çıkan sadık rüya
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
şuhut: gozle gorme, muşahede.
tabir: yorum, yorumlama
tarz: bıçım, şekıl
umum: butun.
üstad: oğretıcı, oğretmen
vaziyet: durum.

Ustadıma benim suretimde görünmüş– Üstadımızın yanına geldi, dedi ki: "Ayının yağını toplayanlardan alıp ve müezzin ve tesbîh yapan bir adamın tavsiyesiyle mühim bir adama, her sabah hastalık için yutmasını nasıl görüyorsun?" Ustadımız da, rüyada gülduğü gibi aynen öyle gülmüş. Birden rüya hatırına gelip bu acip ve aynı aynına tabin kemal-i taaccüp ve hayretle karşılayıp, ona demiş: "Sakın istimal etmesin."

Yirmi Sekizinci Mektubun rüyaya ait Birinci Risalesinin Altıncı Nüktesinde rüya-ı sadıka, kader-i İlâhinin her şeyi ihata ettiğine bir hüccet-i kàtıa hükmünde Üstadımız binler tecrübe ile gördüğü gibi, aynen bu vakıa dahi bizlere şuhut derecesinde kat'î ispat etti ki: Hâdisat, vücuda gelmeden evvel mukadderdir, malûmdur, muayyendir; kader-i İlâhînin mizanıyla geliyor diye, bu rükn-i imaniye bize gayet lâtif ve kat'î bir numune oldu.

Hem, aynı ruyanın ikinci tabakasında Üstadımız görüyor ki: *Risale-i Nur*'un heyetine bir ferman geliyor. Birden geldi, o kudsî ferman Kur'ân çıktı. Bunun tabırı, aynı günün aynı tecrübe saatinde, *Kur'ân'ın Hizbü'l-Ekberi*, ümit edilmediği bir vakıtte, malûm Asıye Hanımın hanesinde etrafı tezyin edilen *Hizbü'l-Ekber*'i yüz senelik bir güzel kap içinde, o kabın, üstünde sırma ile padışahların mühim fermanlarında tuğra-i şahane işlenmiş olduğunu görduk.

Üstadımız dedi ki: Ferman geldi diye Kur'ân çıktı. Şimdi de, *Kur'ân'ın Hizbü'l-Ekberi* geldi. Üstünde

acip: tuhaf, hayrette bırakan
evvel: once
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece
hadisat: hadiseler, olaylar
hane: ev
heyet: kurul, topluluk, birlik, teşkil eden şahıs ve şeylerin tamamı
Hizb-ı Ekber: Risale-i Nur'ların temelini teşkil eden ve tefsirinin yapıldığı Kur'an ayetlerinin bir araya toplandığı eser
hüccet-i katıa: katı ve kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
hükmünde: değerinde, yerinde
ihata: kuşatma, içine alma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istimâl: kullanma
kader-i İlâhî: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemal-i taaccüp: tam hayrette kalmak.
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavi kitapların sonuncusu
lâtif: güzel, hoş
malûm: bilinen, bilinir olan.
mizan: terazi, ölçü
muayyen: belirli
mukadder: takdir edilmiş
müezzin: ezan okuyan kimse
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nümune: örnek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
rükn-i imaniye: imana ait esas, imanın esası
rüya-ı sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şeklide dünyada hakikatlan çıkan sadık rüya
sırma
sûret: biçim, görünüş, yüz, çehre
şuhut: gözle görme, müşahede
tabaka: derece, kat.
tabir: yorum, yorumlama
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
tuğra-i şahane: padışah muhru
ustad: öğretici, öğretmen
vakıa: olay

ferman tuğrası bulunduğundan, *Risale-i Nur*'un heyetine beşaretli ve medar-ı feyiz ve terakkı bir ferman-ı Rabbanî hükmüne geçeceğini rahmet-ı İlâhiyeden bekliyoruz. Bu tabirden sonra ikinci günü sizin çok kıymettar hediyeniz hakikî tabirini güneş gibi meydana çıkardı.

Risale-i Nur Talebelerinden ve daimî hizmetçilerinden

Emin ve Küçük Hüsrev olan Feyzi

74

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bütün ruhucanımla bayramınızı tebrik ederim. Ve bu bayramımı çok mübarekleştiren mübarek Masumların ve muhterem Ummî Ihtiyarların ve üstadlarının bu defa gönderdikleri kıymettar risaleleri beş cilt olarak güzelce ciltlettirdik, tanzim ettik. Inşaallah, onlardan çok istifade edilecek.

O mübarek Masumların ve muhterem Ummîlerin masumâne ve halisâne yazdıklan risaleler, *Risale-i Nur*'un kerametine, yazılan da bir keramet ilâve ettiğini ve en güzel yazılardan ziyade tesirli olduğunu hissediyoruz.

Hatta Feyzi'nin güzelce ciltlettiği çocukların tevafuklu mecmuasını getirdiği vakıt, kuluncum ziyade ağnyordu. Dedim: "Aman kardeşim, benim kuluncumu tut, pek ağnyor." Birden o mecmuayı açtık. Baktım birden oyle bir

aziz: ızzetli, muhterem, saygın.
beşaret: müjde.
daimî: sürekli, devamlı.
ferman: emir, buyruk.
ferman-ı Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın emri, buyrugu.
hakikî: gerçek.
halisane: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gozeterek.
heyet: kurul, topluluk, birlik, teşkil eden şahıs ve şeylerin tamamı.
hükmüne: yerine, degerine.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
istifade: faydalanma, yararlanma.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya soylenen soz, fikir.
kıymettar: kıymetli, degerli.
kulunç: şiddetli agrı veren bir hastalık (ozellikle omuz agrısı).
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temiz.
masumane: masumca, suçsuz ve gunahsız bir şekilde.
mecmua: toplanıp birkturılmış, duzenlenmiş yazıların hepsi.
medar-ı feyiz: feyiz sebebi, bereketlenme, nurlanma, faydalanma sebebi, inayet vesilesi.
medar-ı terakkî: ilerlemenin sebebi, ilerleme vesilesi, ilerlemeye sebep olan.
muhterem: saygı deger, hurmete layik, saygın.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
rahmet-ı İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlahî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
ruh u can: ruh ve can, ruh ve canla.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen.
tabir: yorum, yorumlama.
talebe: oğrencı.
tanzim: duzenleme, sıralama, terupleme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, olçu ve munasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
tuğra: muhur damga, tura.
Ummîler: Risale-i Nur'un elle yazılarak coğaltılmasında çalışan tahsilli olmayan Isparta koylerindekı yaşlılar grubu. Ummîler olarak da geçer (Bkz.: 37 ve 38. lâhikalar).
üstad: oğretıcı, oğretmen.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

şifa oldu ki, kuluncumu unuttuk. Sonra tahattur ettik. Hayret ettik. Hem o risalelerî yazanların isimlerini, hem yaşlarını o beş mecmuanın başlarında medar-ı ibret ve onlara dua ettirmek için derç edeceğiz. Onlar ve hususan üstadlarını ve peder ve validelerini benim tarafımdan birer birer, hem bu hizmetlerini, hem bayramlarını tebrik ediniz.

Hem, Isparta hakkında benim büyük ümidimi fiilen ispat ettikleri için, bana büyük bir teselli verdikleri için, ölünceye kadar minnettarlığımı onlara ve Mübarekler Heyetine ve Medrese-i Nuriye ve Nur ve Gül Fabrikası sahiplerine tebliğ ediniz.

Namaz tesbihatının sırrına göre, nasıl ki namazdan sonra tesbih ve zikir ve tehlil ile bir hatme-i muazzama-ı Muhammediye (ASM) ve zikir ve tesbih eden ve rûy-ı zemin kadar geniş bir halka-i tahmidat-ı Ahmediye (ASM) dairesine tasavvuran ve niyeten girmek medar-ı fuyuzat olduğu gibi; ben ve biz de, Risale-i Nur'un geniş daire-i dersinde ve halka-i envarında ders alan ve dua eden ve çalışan binler masum lisanların ve mubarek ihtiyarların dualarına ve a'mal-i salihalarına hissedar olmak ve dualarına âmîn demek hükmünde olarak, onlarla tayy-ı mekân ederek, hayalen omuz omuza, diz dize bulunmak hayalîyle ve niyetiyle ve tasavvuruyla kendimizi fevkalhad bahtiyar biliyoruz. Hususan ahir ömrümde böyle kıymettar, masum, manevî evlâtlar ve yüzer küçük Abdurrahman'ları bulmak, benim için dünyada bir Cennet hayatı hükmüne geçiyor.

kulunç: şiddetli ağrı veren bir hastalık (özellikle omuz ağrısı)
lisan: dil
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
mecmua: toplanıp birkürlmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
medar-ı fuyuzat: feyzlerin sebebi, inayet vesilesi
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
niyeten: niyet olarak
peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rûy-ı zemin: yeryüzü
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tasavvuren: tasavvur olarak, zihinde tasarlamak suretiyle
tayy-ı mekân: mekânı ortadan kaldırma, mekânı atlarcasına geçme
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tehlil: Allah'dan başka ilâh olmadığını ifade etme: lâ ilâhe illâllah sözünü tekrarlama, lâ ilâhe illâllah deme
tesbih: Her namazın sonunda otuz üçer defa Subhanallah, el hamdulillah, Allahüekber deme
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teselli: avutma, acısını dindirme
üstad: öğretici, öğretmen
valide: ana, anne
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

ahir ömür: ömrün son devresi, hayatın son demleri.
a'mal-i saliha: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
âmîn: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bahtiyar: bahtlı, talihli, mutlu
daire-i ders: ders dairesi
derç: sokma, içine alma.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evlât: veledler, çocuklar
fevkalhad: haddinden fazla, haddının üstünde
fiilen: fiille, davranış ve hareketle
halka-ı envar: nurlardan meydana gelmiş halka.
halka-i tahmidat-ı Ahmediye: Peygamberimizin Allah'ı övüp hamd etmelerinden olan halka
hatme-ı muazzama-i Muhammediye: Hz. Muhammed (a.s.m) okunan bütün dua, salavat, tesbih ve tehlîller.
hayalen: hayalî bir şekilde
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne geçmek: yerine geçmek.
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme
kıymettar: kıymetli, değerli

Geçen ramazan-ı şerifte, hastalığım münasebetiyle, her bir kardeşim benim hesabımla birer saat çalışmalarının pek büyük neticesini aynelyakın ve hakkalyakin gördüğümden, böyle duaları reddedilmez masumların ve mübarek ihtiyarların ve bahtiyar üstadlarının, benim hesabıma ara sıra lisanen ve kalben duaları ve çalışmaları, kalemleriyle yardımları, benim *Risale-i Nur*'a hizmetimin uhrevî bir netice-i bâkıyesini dünyada dahi bana gösterdi.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

75

(ÇOK EHEMMİYETLİDİR.)

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bugünlerde, gayet sadık ve dikkatli bir kardeşimizin ihtiyatsızlığından küçük bir tokat yemesi münasebetiyle, hem bu dört ay müddetçe, binler adam kadar alâkadar olduğum hâlde, ahval-i âlemden, siyaset ve harpten kat'iyen bir haber almayıp ve istemeyip ve merak etmez bir tarzda bulunmamdan, Feyzi ve Emin gibi has kardeşlerimin hayretleri ve istifsarları sebebiyle, bir hakikatten, çok defa beyan ettiğim gibi yine bir parça ondan bahsetmek lüzum oldu. Şöyle ki:

Hakaik-ı imaniye, her şeyden evvel bu zamanda en birinci maksat olmak, ve sair şeyler ikinci, üçüncü,

ahval-i alem: alemin halleri, durumları
alakadar: ilgili, ilişki.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
evvel: önce.
gayet: son derece.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hakkalyakin: imanî meselelerin hakikatini tam olarak anlama.
harp: savaş.
has: ileri gelen, seçkin olan.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme.
istifsar: ifade isteme, açıklama istiyerek sorma, sorup anlama.
kalben: kalp ile, kalpten.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
lisanen: sözle, şifahen, ağızdan konuşarak.
maksat: kastedilen şey, gaye.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müddet: süre, zaman.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
netice-i bâkıye: elde kalan sonuç, sona kalan, geriye kalan.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
sair: diğer, başka, öteki.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tarz: biçim, şekil.
uhrevi: ahirete dair, ahirete ait.
üstad: öğretici, öğretmen.

1. Allah'a hamd olsun. Bu, Rabbimin fazlındandır. (Metnin "Elhamdulillah" kısmı birçok âyette geçmektedir. Sonraki kısmı ise Neml Sûresinin 40. âyetidir.)

döndüncü derecede kalmak; ve *Risale-i Nur*'la onlara hizmet etmek en birinci vazife ve medar-ı merak ve maksud-ı bizzat olmak lâzım iken, şımdıkı hâl-i âlem, hayat-ı dunyeviyeyı, hususan hayat-ı ıçtımaıyeyı ve bılhassa hayat-ı siyasiyeyi ve bılhassa medeniyetin sefahat ve dalâletine ceza olarak gelen gadab-ı İlâhînin bir cilvesi olan Harb-i Umumînin tarafgırâne, damarları ve asapları tehyiç edip bâtın-ı kalbe kadar, hatta hakaık-ı imanıyenın elmaslan derecesine o zararlı, fânî arzulan yerleştirecek derecesinde bu meş'um asır öyle şırınga etmiş ve ediyor ve öyle aşılamış ve aşılıyor kı, *Risale-i Nur* dairesi hancinde bulunan ulemalar, belkı de velîler, o sıyasî ve ıçtımaî hayatın rabıtalan sebebıyle, hakaik-ı imaniyenin hükmünü ikinci, üçüncü derecede bırakıp, o cereyanların hükmüne tâbi olarak, hemfikri olan münafıkları sever, kendine muhalif olan ehl-i hakıkatı, belki ehl-i velayeti tenkıt ve adavet eder, hatta hissıyat-ı dinıyeyi o cereyanlara tâbî yaparlar

İşte bu asnn bu acıp tehlıkesıne karşı *Rısale-i Nur*'un hızmet ve meşgalesı, şımdıkı sıyasetı ve cereyanlannı o derece nazarımdan ıskat etmış ki, bu Harb-i Umumîyi bu dört ayda merak etmedim, sormadım

Hem, *Rısale-i Nur'un has talebeleri, bâkî elmaslar hükmünde olan hakaik-ı ımanıyenin vazifesı ıçınde iken zalımlerin satranç oyunlarına bakmakla vazife-ı kudsıyelerine futur vermemek ve fikirlerini onlar ile bulaştırmamak gerektir.*

acıp: tuhaf hayrette bırakan
adavet: duşmanlık husumet.
asap: sınırler
asır: yuzyıl
bakı: ebedî daımî surekli ve kalıcı olan
batın-ı kalp: kalbin ıçi manevı tarafı
bılhassa: ozellikle
cereyan: akım fikir sanat veya sıyaset hareketi
cılve: tecellî goruntu
dalâlet: Hak ve hakıkatten sapma dogru yoldan aynılma azma
ehl-i hakıkat: hakıkatı arzulayanlar gerçegı bulup onun peşinden gıdenler Allah adamı
ehl-i velâyet: velî olanlar erenler, Allah'ın dostlugunu kazananlar velılık sıfatını taşıyanlar
elmas: çok kıymetlı bir mucevher
fânî: olumlu geçıcı
fikır: duşunce
futur: zayıflık gevşeklık usanç.
gadab-ı İlâhî: Allah ın gazabı
hakaık-ı ımanıye: ımana aıt hakıkatler ımanı gerçekler
hal-i alem: dunyanın vazıyetı alemın durumu
Harb-i Umumî: genel harp dunya savaşı
hariç: bir şeyın dışı dışansı dıstа kalan
has: ılen gelen seçkın olan
hayat-ı dünyevıye: dunyaya aıt olan hayat.
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı siyasiye: sıyasi hayat politik hayat.
hemfikir: fikırlerı bir aynı fikırde.
hissıyat-ı dınıye: dinle ılgılı hisler
hususan: bılhassa ozellıkle
hükmunde: degerınde yerınde
hükmüne: yerine degerine
hukum: emır bir konu hakkında verılen karar
ıskat: duşurme, hukumsuz bırakma
ıçtımaı: topluluga aıt toplumla ılgılı toplumsal
maksud-ı bizzat: kendı maksadı şahsı gaye şahsı amaç.
medar-ı merak: meraka sebep olan
meşgale: ış uğraş mesgul olunan şey
meş'um: kotu ugursuz bedbaht.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
munafık: nıfak sokan arabozucu kalbınde kufru gızledığı halde Musluman gorunen
nazar: bakış duşunce, fikır
rabıta: munasebet alaka bag.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
sefahet: zevk, eglence ve yasak şeylere duşkunluk sefıhlık
sıyasi: sıyasetle ılgılı sıyasete aıt.
tabi: boyun eğen uyan ıtaat eden
talebe: oğrenci.
tarafgıranе: taraf tutarcasına bır tarafı destekleyerek.
tehyic: heyecanlandırma heyecana getırme
tenkıt: eleştırme
ulema: alımler bılgınler ılım sahıplerı
vazıfe: gorev
vazıfe-ı kudsıye: mukaddes vazıfe kutsal vazıfe
velî: Allah ın sevgısıne hımayesıne kavuşmuş, ermiş kımseler Allah dostu evlıya
zalım: zulmeden acımasız ve haksız davranan

Cenab-ı Hak, bize nur ve nuranî vazifeyi vermiş, onlara da zulümlü zulumatlı oyunlan vermiş. Onlar bizden ıstığna edip yardım etmedikleri ve elimizdeki kudsî nurlara müşteri olmadıklan hâlde, biz onlann karanlıklı oyunlanna vazifemizin zaranna bakmaya tenezzül etmek hatadır. Bize ve merakımıza dairemiz içindeki ezvak-ı maneviye ve envar-ı imaniye kâfi ve vâfidir.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve bayramlarını tebrik ederiz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

76

(3) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ (2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(4) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ قَطَرَاتِ الثَّلْجِ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Tekrar bayramlarınızı bu havalıdekı kardeşlerımızle beraber tebrik ediyoruz. Sizin beş altı mektubunuza mukabil beş altı mektup yazmak hakkınızdır. Fakat, benim ummîliğim için kusura bakmazsınız, bir kısa mektup ile iktifa ediyorum.

Evvelâ: Husrev'ın mektubu, *Risale-i Nur*'a hizmet edemediği için teessüfüne mukabil ona yazınız ki; Hüsrev'in cazibedar yazılan ve nushalan onun yerinde pek parlak

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cazibedar: çekici, cazibeli.
envar-ı imaniye: iman nurlan, imana ait parıltılar
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
ezvâk-ı maneviye: manevî zevkler
havalî: bölge, etraf, çevre, civar
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme
ıstıgna: çekinme
kâfi: yeter, eliverir
kudsî: mukaddes, yüce.
mukabil: karşılık.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
siddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
teessüf: üzülme, acı duyma
tenezzul: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
umum: bütün.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vâfi: yeterli, tam
vazife: görev
zulüm: haksızlık, eziyet, iş kence
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kültür

1 Bâki olan ancak Allah'tır
2 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
3 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Sûresi, 44)
4. Allah'ın selâmı ve berekâtı kar taneleri adedince üzerinize olsun

bir surette hizmet ediyorlar. Ve Hulûsî'nin Yirmi Yedinci Mektuba giren mektupları dahi, onun bedeline çalışıyorlar, vazifesini kısmen görüyorlar. Ve merhume validesine mahsus dua edilecek.

Ve Aydınlı Hasan Atıf'ın, Hafız Ali'nin mektubunun haşiyesinde yazdığı mısli görülmemiş şu dua: "Yâ Rab! Güldür Said'i, tâ gülmesinden güller açılsın" diye pek garip fıkrası, *Risale-i Nur*'a onun sadâkat ve ihlâsının acip bir kerametidir ki, otuz günde bir defa gülmeyen o bîçare Said, bir günde otuz defa gülduğunun yazılması ve size o mektubun gönderilmesi zamanına tam tamına tevafuk ediyor.

Marangoz Ahmed'in, cidden beni sürurla ağlattıran ve çok meraklarımı izale eden *Risale-i Nur*'un mubarek şakirtlerinin kerametkârâne, bir gecede oraya gelen mektupları lâzım gelen yerlere göndermek için yazmaları, beni fevkalâde mesrur ve müteşekkir eden mektubu, bir kitap kadar ve on mektup yerinde kabul ettik.

Merhum ve kıymettar ve çok vefakâr ve fedakâr ve sekiz sene bana hizmet eden bir kadeşimiz, Marangoz Mustafa Çavuş yerine, Cenab-ı Hak rahmetiyle, kahraman Marangoz Ahmed'i verdi.

Nur ve Gül Fabrikasının sahibi Hafız Ali'nin mektupları, çok ince ve çok yüksek hissiyatını ve kerametkârâne ihlâsının derecelerini gösterdiğinden, pek uzun bir mukabele ister. Fakat, şimdilik bu kadar deriz. O, umumun hesabına bizlerin bayramını tebrik ettiğine, biz de

acip: tuhaf, hayrette bırakan
bedel: karşılık
bîçare: çaresiz, zavallı
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
fevkalâde: olağanüstü
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
garip: tuhaf, hayret verici
haşiye: dipnot.
hissiyat: hisler, duygular
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
izale: giderme, ortadan kaldırma
keramet: ermişçesine yapılan ış, hareket veya söylenen söz, fikir
kerametkârâne: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
kıymettar: kıymetli, değerli
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın
mesrur: sevinçli, memnun
misl: benzer, eş
mukabele: karşılık verme, karşılama
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
müteşekkir: teşekkür eden
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadakat: bağlılık, doğruluk.
suret: biçim, şekil, tarz
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
umum: hep, herkes
valide: ana, anne
vazife: görev
vefakar: vefalı, vefa gösteren
ya Rab: Ey Allah!

onu tevkil edip, umumumuz namına her bir kardeşimize tebriki tekrar ediyoruz.

Mübarekler, Tahir ile beraber, Tahirî'nin bize o kıymettar kalemiyle Cennet taamları gibi çok tatlı ve hûri libası gibi çok güzel yazılan, burada herkesi lezzetle mütalâaya sevk ediyor. Ve onun masume iki mübarek kızlarının yazdıklan nüshalar burada kadınlar, kızlar âleminde geziyor, görenleri *Risale-i Nur*'a cezbediyor. Çok çalışkan ve fedakâr Tahirî'nin kesretli hediyeleri, bizleri çok borç altında bıraktı.

Risale-i Nur'un postacısı mübarek Abdullah ne hâlde olduğunu soracaktım; Hafız Ali'nin mektubunda, sormadan cevabını aldım. Allah, ikisinden razı olsun. O mektubun ahirinde, mâzi ve müstakbel ve semavat ehlini dahı mesrur eden Masumlann ve mubarek Ummî İhtıyarlann hediye-i masumâneleri beyanındaki fıkrası gayet güzel duşmüş.

Hafız Ali'nın mektubunda, Tahirî'nin yazdığı ve göndereceği sözleri daha alamadık. Nur iskelesinin nazır-ı bînazın Sabn, basıret-ı basînn hususî mektubunda yazdığı mübarek bir hemşiremin *Cevşenü'l-Kebîr*'i ezber etmesi, eskiden ben o hemşire, Risale-ı Nur Talebeleri içinde bulunduğuna istihkakını gösteriyor. Onun namıyla beraber duada namı zıkredilen ve Hazret-i Mevlâna Halıd'ın cübbesini tam muhafaza edip bize yetiştiren Asiye Hanımın birden lisanına gelen bir fıkra size gönderilecek.

ahir: son
basıret-i basır: kalp gozüyle bakan goren
beyan: açıklama, bildirme, izah
Cevşenu l-Kebir: buyuk zırh anlamındaki Hz. Muhammed (a.s.m) Efendimize vahiyle gelen Esma-ı Husna'yı icine alan emsalsız bir munacat ve benzersiz bir dua.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme.
cübbe: uste giyilen bol ve uzun elbise
dua: Allah a yalvarma niyaz.
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlenni hıçe sayan feda eden.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
gayet: son derece
hediye-i masumane: iyi niyetle ve samımı duygularla verilen hediye
hemşire: kız kardeş, bacı.
hûri: Cennet kızı, Cennet güzeli
hususî: ozel
İstihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kıymettar: kıymetli, degerli.
libas: elbise
lisan: dil
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temiz
masume: gunahsız, saf, temiz kız
mazi: geçmiş zaman
mesrur: sevinçli, memnun
muhafaza: koruma
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müstakbel: gelecek zaman
mutalaa: bir şeyi etraflıca dusunme, tetkik etme
namı: ad.
namına: adına, yerine
nazır-ı binazir: eşi, benzeri olmayan, bakıcı
nusha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
Risale-ı Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî nın eserlerinin adı
semavat: semalar, gokler
sevk: yoneltme.
taam: yemek, yiyecek.
talebe: ogrenci.
tevkil: vekil etme, edilme
umum: butun, herkes.
Ummî İhtiyarlar: Risale-i Nur un elle yazılarak çogaltılmasında çalışan tahsilli olmayan Isparta koylerindeki yaşlılar grubu. Ummîler olarak da geçer (Bkz. 37 ve 38. lâhikalar)

O Kozca Hatibi, *Risale-i Nur*'la tam alâkadarsa, Sabrî benim bedelime ona selâm etsin. Bize gelen masum ve ümmîlerin ve üstadlarının risalelerini, yedi cılt olarak güzelce tasnif ettik. Masumların tevafuklu güzel parçaları bir cilt ve ihtiyarların güzel parçaları için de kahraman Şükrü'nün *Mu'cizat-ı Ahmediye* güzel nüshası içinde olarak ikinci cilt, yedi cildin her birinin başında üçüncü sahifede gelen fıkra medar-ı ibret olarak yazılmıştır. Umuma selâm.

Risale-i Nur'un küçük ve masum şakirtlerinin elli-altmış talebesinin ve kırk-elli ümmî mübarek ihtiyarların ve kıymettar üstadlarının yazdıkları tevafuklu ve şirin nüshaları bize göndermişler. O parçaları yedi cilt içinde cem ettik.

Bu mübarek ümmî ihtiyarların kırk sene sonra *Risale-i Nur* hatırı için her işe tercihen yazıya başlamaları; ve masum çocukların, *Risale-ı Nur*'dan ders aldıkları ve yazdıkları risalelerin bir kısmıdır. Onların bu zamanda, bu ciddî çalışmaları göstermiyor ki, *Risale-i Nur*'da öyle manevî zevk ve cazibedar bir nur var ki, mekteplerde çocukları okumaya şevkle sevk etmek için icat ettikleri her nevi eğlence ve teşviklere galebe edecek bir lezzet, bir sürur, bir şevk, *Risale-ı Nur* veriyor ki, çocuklar ve ümmî ihtiyarlar böyle hareket ediyorlar.

Hem, bu hal gösteriyor ki: *Risale-i Nur kökleşiyor. İnşaallah, onu hiçbir şey koparamayacak, ensal-i atiyede de devam edip gidecek.*

alakadar: ilgili, ilişki
bedel: karşılık.
cazibedar: çekici, cazibeli
cem: toplama, birikirme
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
ensal-ı atiye: gelecek kuşaklar, müstakbel nesiller
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
galebe: galip gelme, üstünlük.
hatip: güzel ve düzgün konuşan
icat: yeni bir şey ortaya koyma
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kıymettar: kıymetli, değerli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeleri anlatan On Dokuzuncu Mektup risalesi
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nevi: çeşit, tür
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahife: sayfa
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sevk: yönelme
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
şevk: keyif, neşe, sevinç
talebe: öğrenci
tasnif: sınıflandırma
tercihan: tercih ederek, öncelikli olarak
tevafuk: uyguntuk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
ümmî: koylu, okumamış, tahsil görmemiş olan
üstad: öğretici, öğretmen

Aynen bu masum küçük şakirtler gibi, *Risale-i Nur*'un cazibedar dairesine giren bu ümmî ihtiyarların, kısmen çobanların ve yörük ve efelerin bu zamanda, bu acıp şerait içinde her şeye tercihen *Risale-i Nur*'a bu surette çalışmaları gösteriyor ki: Bu zamanda *Risale-i Nur*'a ekmekten ziyade ihtiyaç var ki, çiftçiler, çobanlar, yörük efeler, (HAŞİYE) hacat-ı zaruriyeden ziyade bir hacat-ı zaruriyeyi *Risale-i Nur*'un hakaikını görüyorlar.

77

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu tarafta yol kapandı; posta gelmiyordu. Sizlerden gelecek bir mektup veya bir risaleyi bekliyordum. Şimdi, ruhuma bir ihtarla daha beklemeyerek, burada hüsn-i tesirini gösteren üç parçayı gönderiyorum. Masumların ve ümmî Mübareklerin ve İhtiyarların ve kahraman Tahirî'nin nüshaları daimî bir tarzda fütuhat yapıyorlar. Yalnız cüz'î birkaç parçayı tashih ederken zahmet çektim. Fakat o zahmet, bana tatlı geliyordu. Hem, aynı rahmet oldu. Beni de o masum ve mübareklerin kafilesine dâhil ederek, benim hattıma benzedikleri için, kendim o parçaları yazmışım gibi tam sahip oldum. Eğer ben yazsaydım, aynen onlar gibi olurdu.

HAŞİYE: Bilhassa Risale-i Nur kahramanlarından Şükrü Efe ve bilhassa Dağ Kumandanı Çoban Veli'nin ve yörük aşiretlerinden Bahadır Süleyman'ın ve emsalinin gayretlerine işarettir.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ayn-ı rahmet: rahmetin ta kendisi
azız: izzetli, muhterem, saygın.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cüz'î: küçük, az
dâhil: girme, içinde olma
daimî: sürekli, devamlı
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
haşiye: dipnot
hat: yazı, el yazısı
hüsn-i tesir: güzel, iyi tesir, etki
ihtar: hatırlatma, uyarı
kısmen: kısmı olarak, bazı yönden
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
tarz: biçim, şekil
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
tercihan: tercih ederek, öncelikli olarak.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: fazla, fazlasıyla

78

KASTAMONU'DAKİ KARDEŞLERİME HİTABEN YAZILAN BİR HAKİKATTİR

Belki size de faidesi olur diye gönderdim.

Risale-i Nur, kendi sadık ve sebatkâr şakirtlerine kazandırdığı çok büyük kâr ve kazanç ve pekçok kıymettar neticeye mukabil, fiat olarak o şakirtlerden tam ve halis bir sadâkat ve daimî ve sarsılmaz bir sebat ister.

Evet, Risale-i Nur on beş senede kazanılan kuvvetli iman-ı tahkikîyi on beş haftada ve bazılara on beş günde kazandırdığını, yirmi senede yirmi bin zat tecrubeleriyle şahadet ederler.

Hem, iştirak-i a'mal-i uhreviye dusturuyla, her bir şakirdine, her bir günde binler halıs lısanlar ıle edılen makbul duaları ve binler ehl-i salâhatin işledikleri a'mal-i salıhanın mısil sevaplarını kazandırıp, her bır hakikî, sadık ve sebatkâr şakirdini amelce binler adam hukmüne getirdiğini, kerametkârâne ve takdırkârâne İmam-ı Alı Radı yallahu Anhın üç ihbarı ve keramet-i gaybiye ve Gavs-ı Azam'dakı (KS) tahsinkârâne ve teşvikkârâne beşaretı ve Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın kuvvetlı işaretiyle o halis şakırtler ehl-ı saadet ve ashab-ı Cennet olacaklarına müjdesi pek kat'î ıspat ederler. Elbette, böyle bir kazanç, öyle bir fıat ıster.

Madem hakikat budur, *Risale-i Nur dairesinin yakınında bulunan ehl-ı ılım ve ehl-ı tarıkat ve sofîmeşrep*

a'mal-ı salıha: salıh ameller Allah'ın rızasına uygun yapılmış ıyı ve hayırlı işler
amel: fıll ış
ashab-ı Cennet: Cennet ashabı Cennetlıkler
beşaret: müjde
daimî: sürekli devamlı
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dustur: kaıde esas prensıp
ehl-ı ılım: ılım sahıplerı, ılım adamları
ehl-ı saadet: saadete ulaşanlar, mutluluğu yakalayanlar bahtıyar olanlar
ehl-ı salâhat: salıh kımseler namuslu, doğru adaletlı olan kımseler
ehl-ı tarıkat: tarıkat ehlı, kalbını dunyanın fanı ışlerınden ayırıp Allah sevgısı ıle bağlayan kımseler
faide: fayda
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
hakıkat: gerçek bır şeyın aslı esası
hakiki: gerçek
halis: sarımı her amelinı yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
hıtaben: hıtap ederek, soyleyerek.
hükmüne: yerine degerine
ıhbar: haber verme bildirme
ıman-ı tahkikî: tahkıkî ımanımana dair butun meselelerı ınceleyıp delıl ve burhan ıle ınanma
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
ıştırak-ı a'mal-i uhreviye: ahıretе aıt olan ışlerdekı ortaklık, ahıretle ılgılı amellere ortak olma
kat'i: kesın şuphe ve tereddude mahal bırakmayan
keramet-i gaybiye: gaybla ılgılı keramet ısukbal ıle alâkalı keramet
kerametkârane: kerametlı bır şekılde keramet gostenrcesıne
kıymettar: kıymetlı değerlı
Kur'an-ı Mucizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerınıı yapmaktan acız bırakan Kur'an lısanı dıl
madem: den dolayı boyle ıse
makbul: kabul edılmış, geçerlı
mısil: benzer eş kat
mukabil: karşılık
radıyallahü anh. Allah ondan razı olsun
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerınınn adı
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sadık: doğru gerçek sozunde vaadınde ışınde doğru olan
sebat: sozunde durma kararlı olma azımlılık
sebatkâr: sebat eden sözunde ve karannda duran vazgeçmeyen sebatlı
sofîmeşrep: tasavvuf ehlı nıyazet ve nefsıle mucahede ıle hakıkate ermeye çalışan
şahadet: şahıt olma şahıtlık, tanıklık
şakırt: talebe, oğrencı
tahsınkarane: begenırcesıne alkışlarcasına
takdırkarane: takdır edene yakışır şekılde takdır ederek
teşvikkârâne: teşvık ederek ıstekleندırerek, sevke getırerek.
zat: kışı şahıs

zatlar, onun cereyanına girmek ve ilm ve tarikatten gelen eski sermayeleriyle ona kuvvet vermek ve genişlemesine çalışmak ve şakirtlerini teşvik etmek ve bir buz parçası olan enaniyetini, tam bir havuzu kazanmak için, o dairedeki âb-ı hayat havuzuna atıp eritmek gerektir ve elzemdir. Yoksa, *Risale-i Nur*'a karşı rakibâne başka bir çığır açmakla, hem o zarar eder, hem bu müstakim ve metin cadde-i Kur'âniyeye bilmeyerek zarar verir, zındıkaya bir nevi yardım olur.

Sakın, sakın dünya cereyanları, hususan siyaset cereyanları ve bilhassa harice bakan cereyanlar sizi tefrikaya atmasın; karşınızda ittihat etmiş dalâlet fırkalarına karşı perişan etmesin. [1] اَلْحُبُّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ فِي اللهِ düstur-i Rahmanî yerine, elıyazubillâh,

[2] اَلْحُبُّ فِي السِّيَاسَتِ وَالْبُغْضُ لِلسِّيَاسَتِ düstur-ı şeytanî hükmedip melek gibi bir hakikat kardeşine adavet ve elhanrâs gibi bir siyaset arkadaşına muhabbet ve taraftarlıkla zulmüne rıza gösterip, cinayetine manen şerik eylemesin.

Evet, bu zamanda siyaset, kalpleri ifsat eder ve asabî ruhları azap içinde bırakır. Selâmet-i kalp ve istirahat-i ruh isteyen adam, siyaseti bırakmalı.

Evet, şimdi küre-i arzda herkes ya kalben, ya ruhen, ya akleri, ya bedenen, geleri musibetleri hissedardır, azap çekiyor, perişandır. Bilhassa ehl-ı dalâlet ve ehl-ı gaflet, rahmet-i umumiye-i İlâhiyeden ve hikmet-ı tamme-i Subhanıyederi habersiz olduğundan, nev-ı beşere

1. Allah için sevmek, Allah için düşmanlık beslemek. (*Feyzü'l-Kadir* 2: 828, hadis no: 1241.)

2. Siyaset namına sevmek ve siyaset namına bugzetmek.

ab-ı hayat: hayat suyu
adavet: düşmanlık, husumet.
aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince
asabî: sinirli, öfkeli
azap: ceza, eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bedenen: vücutça
bilhassa: özellikle
cadde-i Kur'âniye: Kur'ân'ın gösterdiği, çizdiği yol. Kur'ân'ın büyük, geniş ve sağlam caddesi, ehl-i sünnet yolu, Kur'ân yolu
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
düstur-i Rahmanî: Cenab-ı Allah'ın Rahmânî olan kaide ve düsturları.
düstur-i şeytanî: şeytanî prensipler, şeytanca kaideler
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-ı gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan.
elhannas: şeytan
elıyazubillâh: Allah esirgesin. Allah korusun.
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik
fırka: topluluk.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası
hariç: dışarı.
hikmet-i tamme-i Sübhanıye: kusursuz ve noksansız olan Allah'ın her şeyin bir maksat ve gayeyle yaratılmış olması
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmetme: hakim olma, işleme.
İfsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
ilim: bilgi, marifet.
İstirahat-ı ruh: ruhun rahatlığı, ruh huzuru
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kalben: kalp ile, kalpten
küre-i arz: yer küre, dünya
manen: mana bakımından, manaca
metin: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, teleaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan
muhabbet: sevgi, sevme
musibet: felaket, bela
müstakim: doğru
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: çeşit, tür
rahmet-i umumiye-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın umumî rahmeti
rakibane: rakip olarak, birbirine üstünlük sağlamaya çalışırcasına
rıza: razı olma, hoşnutluk
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhen: ruh ile
selâmet-i kalp: kalp selâmeti, kalbin korku ve endişeden uzak olması
şakirt: talebe, öğrenci
şerik: ortak
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen
tarıkat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tefrika: ayrılık, bölünme
zındıka: dinsizlik, inançsızlık
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

nkkat-i cinsiye, alâkadarlık cihetiyle, kendi eleminden başka, nev-i beşerin şimdiki elîm ve dehşetli elemleriyle dahi müteellim olup azap çekiyor. Çünkü, lüzumsuz ve malâyanî bir surette vazife-i hakikiyelerini ve elzem işlerini bırakıp afakî ve siyasî boğuşmalara ve kâinatın hâdisatına merak ile dinleyerek, karışarak, ruhlarını sersem ve akıllarını geveze etmişler. Ve bilerek kendi zararına fiilen rıza göstermek cihetinde, *"Zarara razı olana şefkat edilmez"* manasındaki اَلرَّاضِي بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ kaide-i esasiyesiyle şefkat hakkını, merhamet liyakatini kendilerinden selb etmişler. Onlara acınmayacak ve şefkat edilmez ve lüzumsuz başlarına belâ getirirler.

Ben tahmin ediyorum ki, bütün küre-i arzın bu yangınında ve fırtınalarında selâmet-i kalbini ve istirahat-i ruhunu muhafaza eden ve kurtaran yalnız hakikî ehl-ı iman ve ehl-ı tevekkül ve rızadır. Bunların içinde de en ziyade kendini kurtaranlar, *Risale-i Nur*'un dairesine sadâkatle girenlerdir. Çünkü, bunlar *Risale-i Nur*'dan aldıkları iman-ı tahkikî derslerinin nuruyla ve gözüyle her şeyde rahmet-i İlâhiyenin izini, özünü, yüzünü görüp, her şeyde kemal-i hikmetini, cemal-i adaletini müşahede ettiklerinden, kemal-ı teslimiyet ve rıza ile, rububiyet-i İlâhiyenin icraatından olan musibetlere karşı teslimiyetle, gülerek karşılıyorlar, rıza gösteriyorlar. Ve merhamet-i İlâhiyeden daha ileri şefkatlerini sürmüyorlar ki, elem ve azap çeksinler. İşte buna binaen, *değil yalnız hayat-ı uhreviyenin, belki dünyadaki hayatın dahi saadet ve lezzetini*

afakî: dışa dönük.
alâkadar: ilgili, ilişki.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
belâ: musibet, sıkıntı.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cemal-i adalet: adalet güzelliği. Cenab-ı Allah'ın varlıklara rahmetiyle adâlâne muamele etmesi.
cihet: yön.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-ı iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i tevekkül ve rıza: Allah'a tevekkül edip, bağlanıp kadere razı olanlar.
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
fiilen: fiile, davranış ve hareketle.
hadisat: hadiseler, olaylar.
hakikî: gerçek.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, âhirete ait olan hayat.
icraat: işler.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelerin inceleyip delil ve bürhan ile inanma.
istirahat-ı ruh: ruhun rahatlığı, ruh huzuru.
kaide-i esasiye: asıl kaide, temel prensip.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kemal-ı hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye.
kemal-ı rıza: tam razı ve hoşnut olarak.
kemal-i teslimiyet: tam bir teslim oluş, boyun eğiş.
küre-i arz: yer küre, dünya.
liyakat: layık olma, ehliyet.
malayani: manasız, faydasız, boş (şey).
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhameti.
muhafaza: koruma.
musibet: felâket, bela.
müşahede: İlâhî güzellikleri ve sırları görme, seyretme.
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, içi sızlayan.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
nkkat-i cinsiye: cinsi şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
selâmet-i kalp: kalp selâmeti, kalbin korku ve endişeden uzak olması.
selb: ortadan kaldırma, iptal etme, olumsuzlaştırma.
sersem: başı dönmüş, aklı ve zihni karışmış olan.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
suret: biçim, şekil, tarz.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş.
vazife-i hakikiye: hakikî, gerçek vazife.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

isteyenler –hadsız tecrübeleriyle– *Risale-i Nur'un imanî ve Kur'ânî derslerinde bulabilirler ve buluyorlar.*

79

Bu Günlerde Iki Hatıradan Iki Ihtar

Birincisi: Bu şehirde *Risale-i Nur*'a intisap eden ihtiyar hanımlar sebat ettiklerini ve başkalar gibi sarsılmadıklarını düşündüm. Birden bu hadis-i şerif ihtar edildi:

(1) عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ. Yanı, *"Ahirzamanda, ihtiyare kadınların samimî dinlerine ve kuvvetli itikatlarına tâbi olunuz."*

Evet, ihtiyar kadınlar fitraten zaife ve hassas ve şefkatli olmalarından, herkesten ziyade dindeki teselli ve nûra muhtaç olduğu gibi, herkesten ziyade fitratlarında fedakârâne şefkat cihetiyle, dinde bulduğu nihayetsiz şefkatperverâne bir nur-i teselli ve iltifat-ı merhamet-i Rahman ve nokta-i istinat ve nokta-i istimdada ihtiyacı var. Tam sebat etmek, fitratlarının muktezasıdır. Onun için, bu zamanda o hacatı tam yerine getiren Risale-i Nur, her şeyden ziyade onların ruhlarına hoş geliyor ve kalplerine yapışıyor.

Ikincisi: Bugünlerde benim yanıma müteaddit ayrı ayrı zatlar geldiler. Ben onlar ahiret için zannettim. Hâlbuki, ya ticaret veya işlerinde bir kesat ve muvaffakıyetsizlik

1. *Keşfü'l-Hafa*, 2/70

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi; dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
cihet: yön
fedakarane: fedakârca; fedakârlıkla.
fitrat: yaratılış; tabiat; mizaç; huy
fitraten: fitrî olarak; yaratılıştan; yaratılış itibarıyle.
hacat: hacetler; ihtiyaçlar
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hadsiz: sınırsız; sonsuz
hassas: zayıf; çabuk tesir alan
ihtar: hatırlatma; uyarı
iltifat-ı merhamet-i Rahman: her bir varlığın rızkını merhametiyle veren Cenab-ı Hakk'ın lutfu; iltifatı
imanî: imana dair olan; imanla ilgili
intisap: mensup olma; bağlanma; girme
itikat: kesin inanma; iman
kesat: alış-verişte durgunluk; surumsuzluk.
Kur'anî: Kur'an'a ait; Kur'an'dan gelen.
mukteza: iktıza eden, gereken
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
müteaddit: çeşitli; bir çok.
nihayetsiz: sonsuz; sınırsız
nokta-i istimdat: yardım dileme noktası; insanın kalbindeki nihayetsiz emel ve arzuların yerine getirilmesine olan ihtiyaç
nokta-i istinat: dayanak noktası; güvenme ve itimat noktası
nur: aydınlık, parlıtı; ışık
nur-i teselli: teselli veren aydınlık; nur
Risale-i Nur: Nur Risalesi; Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
samimî: içten; candan; gönülden
sebat: sözünde durma; kararlı olma; azimlilik
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme; içten ve karşılıksız merhamet
şefkatperverane: çok şefkatli ve merhametli bir şekilde; büyük sevgi ve muhabbetle
tâbi: boyun eğen, uyan; itaat eden
teselli: avutma; acısını dindirme
zaife: zayıf; güçsüz (kadın)
zat: kişi; şahıs
ziyade: fazla; fazlasıyla

olduğundan, bize ve *Risale-i Nur*'a, muvaffakıyet için ve zarardan kurtulmak niyetiyle müracaat edip, dua ve istişare istediklerini anladım.

"Ben, bunlara ne edeyim ve ne diyeyim?" diye tahattur ettim.

Birden ihtar edildi: "Ne sen divane ol ve ne de onlar divanelikte bırakıp divanece konuşma! Çünkü, yılanlar zehrine karşı tiryak tedarikiyle ve onları kaçırmasıyla meşgul ve vazifedar bir tek adam, yılanlar içinde duran ve sineklerin ısırmasına maruz olan ve sinekleri kaçırmak için çok yardımcıları bulunan diğer bir adama, yılanların ısırmasını bırakıp, ona sinekler ısırmamasına yardım için koşan divanedir. Ve onu çağıran dahi divanedir. O sohbet dahi divanece bir konuşmaktır."

Evet, hadsiz hayat-ı uhreviyeye nispeten muvakkat ve fânî kısacık hayat-ı dünyeviyenin zararları, sineklerin ısırması gibidir. Hayat-ı ebediyenin zararları, ona nispeten yılanların ısırmasıdır.

80

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

Çok Muhterem Ustadımız Efendimiz!

Bin üç yüz yirmi bir tarihinde *Mu'cizat-ı Ahmediye*'yi (aleyhissalâtü vesselâm) ve *Keramet-i Gavsiye* risalelerini

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
divane: deli, aklı başında olmayan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fânî: olumlu, geçici.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, âhirete ait olan hayat.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
İstişare: danışma, birinin fikir ve görüşüne başvurma, fikir sorma.
Keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin kerametlerinden bahseden risale.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) mu'cizelerinden bahseden On Dokuzuncu Mektup risalesi.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
muvakkat: geçici.
müracaat: başvurma, danışma.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
ustad: öğretici, öğretmen.
vazifedar: vazifeli.

âlem-i menamda görmüştüm. Bunun hikmetini şimdiye kadar anlayamamıştım. Gördüğüm rüya aynen şöyle idi:

Tarih-i mezkûrda, Cezîretü'l-Arab'ın Necid kıt'asının Bilâd-ı Kasîmde, bir gece rüyamda üç güneşin tulû etmiş olduğunu gördüm. Yanımda tanıyamadığım bir zata sordum: "Bu üç güneş nasıl olur?" dedim. Yanımdaki zat, "Bu güneşin birisi Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın güneşi, diğeri Gavs-ı Geylânî'nın, üçüncüsü de diğer bir güneştir."

Üçüncü güneşin *Risale-i Nur* olduğunu şimdi bildim.

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ
تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ يَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ [1]

ayet-i Kur'âniye, o rüya hakikatine işaret etmiş. Bu nuranî rüya, mezkûr ayet-i Nur'un on işaretle, on parmakla gösterdiği hakikatı, aynen göstenyor; otuz sekiz sene evvel haber veriyor. Evet, üç nur-i azam olan güneşlerin –Allahü a'lem– tabın şu olmak gerektir.

• *Güneşlerin birincisi*, bu asırda *Risale-i Nur*'dur. Ve en parlak bir nuru da, *Mu'cizat-ı Ahmediye* Aleyhissalâtü Vesselâm namındakı nsale-ı harıkadır.

alem-i menam: uyku âlemi, rüya âlemi
aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
Allahü a'lem: Allah bilir
asr: yüzyıl
ayet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın ayeti
ayet-i Nur: Nur ayeti, Nur Suresi 35. ayet.
Bilâd-ı Kasîm: çöl beldeleri, dikenden başka ot bitmeyen kumlu bölge, çorak bölge
Cezîretü'l-Arab: Arap Yarımadası
evvel: önce
hakikat: gerçek.
hikmet: gizli sebep, gaye
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizelerinin anlatıldığı On Dokuzuncu Mektup nsalesi
nam: ad
nur: aydınlık, parlıtı, ışık
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nur-ı azam: en büyük nur, en büyük ışık, muazzam aydınlık.
risale-i harika: harika risale, harika kitapçık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
tabir: yorum, yorumlama
tarih-i mezkûr: zikredilen, sözü edilen tarih.
tulû: doğma, doğuş.
zat: kişi, şahıs

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali bir fâmba yuvası gibir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, inci gibi bir yıldıza benzer ki, ne doğuya, ne de batıya ait olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. Onun yakıtı, kendisine ateş dokunmasa bile ışık verecek kabiliyettedir. O nur üstünde nurdur. Allah dilediğini nuruna kavuşturur. (Nur Suresi, 35.)

• *İkincisi*, Hazret-i İsa'nın din-i hakikîsinden çıkan nur-i semavî güneşidir.

• *Üçüncüsü*, tarikatler ruhunda ve tasavvuf menbaından çıkacak bir güneştir ki; şimdi Şeyh-i Geylânî timsaliyle o mana gösterilmiş. *Risale-i Nur*'a işaret eden otuz üç ayet-i Kur'âniyenin en birinci ayeti olan Ayeti'n-Nur on vecihle *Risale-i Nur*'a işaret ettiği Birinci Şua risalesinde gözümle gördüm; isteyen görebilir.

Sizi, nefsinden ziyade seven
âcız şakirdiniz
Binbaşı Muhyiddin

81

Aziz, Sıddık, Metîn, Sebatkâr Kardeşlerimize!

Biz, bu havalidaki Risale-i Nur Talebeleri namına sizlere pek çok selâm ile beraber, arz-ı şükran ediyoruz. Ve sizlere ebeden minnettarız ki, muktedir ve parlak kalemlerinizle bizleri hem uyandırdınız, hem yardım ettiniz. Bu vilâyeti, nuranî kalemlerinizle, inşaallah, Isparta'ya benzettireceksiniz. Ve bilhassa çok ehemmiyetli kardeşimiz kahraman Tahirî'nin parlak ve muvaffakıyetli ve tevafuklu kalemi, kerametkârâne futuhat yapıyor. Ve onun ıkı masumeleri ve Masumlanın ve Ümmî İhtiyarlanın rengârenk çeşit çeşit meziyetlerini gösteren yazıları, bizleri

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
arz-ı şükran: şükür bildirme, teşekkür etme.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i Kur'âniye: Kur'an'ın ayeti
ayetünnur: Nur ayeti.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bilhassa: özellikle
din-i hakikî: hakiki din, gerçek din, esas din
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
ehemmiyetli: önemli.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
havali: bölge, etraf, çevre, civar
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
masume: günahsız, saf, temiz kız
menba: kaynak.
metin: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
nam: ad
nefis: hayat, ruh, can
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nur-ı semavî: semavî nur, vahiy ile gelen aydınlık, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruh: öz, can, alıcı nokta.
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabulleneni
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tasavvuf: İslamiyetin temel prensiplerine dayanarak, nefsi, dünya alakalarından ve sevgisinden kesip Allah'a ulaşma yolundaki kalbe, ahlaka, nefse, ruha manfeate, makama, vebatına ait bilgiler. Allah'a ulaşma bilgi ve yaklaşımı
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emin altına alma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
timsal: suret, şekil
Ümmî İhtiyarlar: Risale-i Nur'un elle yazılarak çoğaltılmasında çalışan tahsilli olmayan Isparta köylerindeki yaşlılar grubu. Ummîler olarak da geçer (Bkz.: 37 ve 38 lâhikalar).
vecih: cihet, yön
vilayet: il
ziyade: çok, fazla

teshir ediyor, herkesi şevkle okumaya sevk ediyor. Cenab-ı Hak, sizlerden ebeden razı olsun ve sizi muvaffak etsin. Âmin.

Çok mühim ve mübarek kardeşimiz Hafız Mustafa'nın bize verdikleri ehemmiyetli hâdise-i taarruziye haberi, bizi hayrete düşürdü. Ve Üstadımızın o zamanda endişelerinin ve heyecanının hikmetini anladık. Bir hiss-i kablelvuku ile mütemadiyen bizlere derdi: "Dikkat ediniz, sebat ediniz! Münafıklar, taarruz plânı çeviriyorlar" diye bizi ihtiyata sevk ediyor, hem, "Bir halt edemezler" diyordu.

Evet, İspartalı kardeşlerimizin bize haber verdikleri gibi, bu ehemmiyetli hâdise-i taarruziyeye teşebbus vukuu zamanında muhaberemiz kesildiği hâlde, mütemadiyen, her vakit Üstadımız, aynı taarruza maruz bulunuyoruz gibi, bizi, yani Emin ve Feyzi'yi ikaz ediyor: "Dikkat ediniz, dört cihetle bize taarruz var. Demir gibi sebat ediniz... Bir halt edemezler." Biz de bakıyorduk ki, bizde bir şey yok; hissetmiyorduk.

Hem, o gaybî hâdiseyi bertaraf etmek için, tam mutabık bir mektup bize yazdırıp size göndermiştik.

Risale-i Nur Talebelerinden

Nazif, Salâhaddin, Tevfik, Hilmi, Emin, Feyzi

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bertaraf: ortadan çıkmış, yok edilmiş
cihet: yön
ebeden: ebedî ve daimî olarak
ehemmiyetli: önemli
endişe: kaygı
gaybî: gayba ilgili, bilinmeyenle ilgili
hâdise: olay
hâdise-i taarruziye: saldırma, saldırma hâdisesi, olayı
halt: karıştırma, uygunsuz fiil ve davranış
hikmet: gaye, maksat
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
muhabere: haberleşme
mutabık: birbirine uyan, uygun
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
mühim: önemli, ehemmiyetli
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde kufru gizlediği halde Müslüman görünen
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik
sevk: yönelme
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
taarruz: saldırma, saldırma, saldırma
talebe: öğrenci
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emri altına alma
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
ustad: öğretici, öğretmen
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme

82

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Kahraman Arkadaşlarım!

Bundan evvel üç mektup, emaneti aldıktan sonra, göndermiştim. Bu defaki Hafız Ali'nin mektubunda onlardan bahsetmemiş; merak ettım. Nur Fabrikası sahıbi Hafız Ali'nin hastalığı beni müteessir ettı, bizi duaya sevk ettı. Cenab-ı Hak kuvvet ve şıfa ihsan eylesin, âmın.

Hafız Ali'nin mektubuyla *Risale-i Nur*'un ehemmıyetlı rükünlerinden olan Halıl İbrahim'ın sisteminde Ahmed Feyzi'nın mektuplan, şahsıma aıt haddımden yüz derece fazla hüsnüzanlan bır tarafta kalsa –ondan kat-ı nazar– o havalıde *Rısale-ı Nur*'un şahs-ı manevîsine karşı Halıl İbrahim'le Ahmed Feyzi'nin sarsılmaz, gayet kuvvetlı ırtıbatlannı gösterdığınden, bızı cıdden mesrur eyledi.

Evet, onların o şıddetlı alâkadarlıkları, o havalıde *Rısale-i Nur*'u yerleştiriyor, ıdame ettiriyor. O ikisinin mektupları, suret-i zahıriyede benım şahsıma atf-ı ehemmıyet etmeleri gerçi muvafık değil, mübalâğadır; fakat, o yanlış suretın altındakı hakıkat, Rısale-ı Nur Şakırtlennın samimî tesanütlerinden süzülen bır şahs-ı maneviye, *Rısale-ı Nur*'un Kur'ân'dan gelen hakıkatıne karşı tam

1- Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
2- Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44)
3- Allah ın selamı rahmetı ve berekatı uzennize olsun

alâkadar- ılgılı, ılışkı
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenır
atf-ı ehemmıyet: bır şeye ehemmıyet onem verme bır şeyın muhım olduguna beyan ve ıddıa etme
azız: ızzetlı, muhterem, saygın
cıdden: cıddı olarak, gerçek olarak.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz.
ehemmıyetlı: onemlı.
evvel: once
gayet: son derece
gerçi: her ne kadar...
hakıkat: gerçek, bır şeyın asılı esası
havalı: bolge, etraf, çevre, cıvar
hızmet-ı Kur'anıye: Kur'an hızmetı
hüsn-ı zan: ıyi fikırde bulunup, ıyi olacagını dusunmek.
ıdame: devamlı ve daımî kılma
ıhsan: bagışlama, ıkram etme, lutuf
ırtıbat: bag, munasebet
kat-ı nazar-: bakışı kesme, bakmama, alakayı kesme
mesrur-: sevinçlı, memnun
muvafık: uygun, munasıp
müteessır: teessure kapılan, huzunlu, kederlı, mahzun
Rısale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlennın adı
rukn-: bir toplulugun en onemlı ve kuvvetlı ferdennden her bırı
samımı: ıçten, candan, gonulden
sevk: yoneltme.
sıddık: cok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
suret: bıçım, tarz, gorunuş
suret-i zahırıye: dıs gorunuş
şahs-ı manevî: manevî şahıs, bellı bır kışı olmayıp bır cemaat-teb meydana gelen manevî şahıs.
şahs-ı maneviye: manevî şahıs, bellı bır kışı olmayıp bır cemaat teb meydana gelen manevî şahıs
şakırt: talebe, ogrenci
tesanut: dayanışma, bırbınne da yanma ve destek olma.

mutabık ve hak olarak sarf edilecek. O mektuplardaki tabırat, benim gibi cüz'î bir ferde karşı sarf edilmiş. Benim haddimden bin derece fazla olmakla beraber; o şahs-ı manevî namına ve *Risale-i Nur*'un hakikatı hesabına ve ehemmiyetli ve çok muhtaç memlekette fevkalâde bir alâka ve faaliyete alâmet olmak cihetiyle kabul ettim.

Ahmed Feyzi'nin de, inşaallah, Kastamonu Feyzi'si gibi, bütün kuvvetiyle *Risale-i Nur*'a çalışacak bir azim ve karar suretinde mektubunu telâkki ediyoruz. Fakat, mahviyeti ve tevazuu pek fazla ve istedikleri de pek fazla ve mektubundaki duaları da güzel olduğundan, daimî duamızda buranın Feyzi'siyle omuz omuza girdi.

Halil İbrahim'in mektubu, belki her mektubu, hem onun, hem İnce Mehmed'in namına kabul ediyorum. İkisine, Hüsrev'le Ruştü gibi, bir ruh, iki ceset nazarıyla bakıyorum. Cenab-ı Hak onları muvaffak etsin ve emsalini oralarda çoğaltsın. Ve o mektup da, *Risale-i Nur*'un talebelerinden Hafız Mehmed Emin ve Mustafa Çavuş ile beraber, Siirtli Ahmed ve Salâhaddin ve İzzeddin gibi zatlara da *Risale-i Nur*'la alâkadar olduklarını bildiriyor. Biz de onlara birer birer hem selâm, hem onları da Risale-i Nur Talebeleri içinde duada teşrik edeceğiz.

Hafız Ali'nin mektubunda, eline geçen mektubumuzu güzelce takdir ve hülâsa etmiş. *Risale-i Nur*, saadet-i ebediye dukkânı ve bâkî elmasları sattığından, "Fânî, kırık cam parçaları ondan istenilmemeli..." tabiri, çok güzel düşmüş.

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık
alakadar: ilgili, ilişki
alamet: belirti, işaret, iz
azm: kesin karar, kasıt, niyet
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
ceset: vücut, beden
cihet: yön
cüz'î: küçük, az
daimî: sürekli, devamlı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
emsal: benzerler
fânî: ölümlü, geçici
fevkalâde: olağanüstü
hakikat: gerçek, esas
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme
mutabık: birbirine uyan, uygun
muvaffak: başarmış, başarılı
nam: ad
nazar: bakış, bakış açısı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk
sarf: harcama
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
suret: biçim, şekil, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir çemaatteb meydana gelen manevî şahıs
tabir: yorum, yorumlama
tabirat: tabirler, ifadeler, temnîler, deyimler
takdir: kıymet verme, beğenme
talebe: öğrenci
telâkki: anlama, kabul etme
teşrik: ortak etme
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
zat: kişi, şahıs

Hem Isparta, hem Manisa'daki bütün kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ediyoruz ve dualarını istiyoruz. Hapishanede, *Risale-i Nur*'un son kâtibi kahraman Şefik acaba sağ mıdır? Nerededir? Merak ediyorum, Halil İbrahim'den sorunuz.

83

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Şuhur-i muharremeden sonra, hususan bahara yakın, hayat-ı dunyeviye gafleti bir derece fütur vermekle beraber; bazı sarsıntılar ve hastalıklar ve askerliğe gitmek cihetinde *Risale-i Nur*'un hizmetine bir derece zaaf gelmiş diye endişe ediyordum. Cenab-ı Hakka şükür ki, mektuplarınız ve Atıf Hasan'ın gelmesiyle o endişe zail oldu. O mektubunuzda, çok ehemmiyetli bir hâdise-i Nuriyeden bahs var ki, *Hizbu'l-Ekberu'l-Kur'ân*'ı tab etmek teşebbüsüdür.

Evet, o *Hizbu'l-Ekber*'deki âyât, bütün risale-i Nuriyenin ruhu, esası, madeni, üstadı ve güneşidir. Onun tab'ından sonra mümkünse, *Risale-i Nur'un Hizbü'l-Ekber*'i namında Arabiyyü'l-ibare ve iki *Ayetü'l-Kübra* ve *Münacat*'ın hulâsası olan risaleyi dahi tab etmek lâzımdır, fakat elinizdeki nüsha, benim nüsham gibi mükemmel değil. Biz burada yazıp, istersenız size gonderelım, isterseniz İstanbul'da matbaada olan vekilinize gönderelim; adresini bildiriniz.

Arabiyyü'l-ıbare: Arapça söz ibare.
ayat: Kur'an ayetleri.
aziz: izzetli, muhterem, sayın.
bahis: konu.
cihet: yön.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyedir: önemli.
endişe: kaygı.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hâdise-i Nuriye: Risale-i Nurlar ile ilgili olay.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
Hizbü'l-Ekber: Risale-i Nur'ların temelini teşkil eden ve tefsirinin yapıldığı Kur'an ayetlerinin bir araya toplandığı Hizbü'l-Ekberü'l-Kur'ân adlı eser.
Hizbü'l-Ekberü'l-Kur'ân: Risale-i Nur'ların temelini teşkil eden ve tefsirinin yapıldığı Kur'ân ayetlerinin bir araya toplandığı eser.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hususan: bilhassa, özellikle.
katıp: yazıcı.
maden: asıl, esas, kaynak.
nam: ad.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
risale-i Nuriye: Nur Risalelerinin her biri.
Risale-i Nur'un Hizbü'l-Ekber, iki babdan, yani iki makamdan oluşan Ayetü'l-Kübra risalesi ile Münacat risalesinin Arapçasından oluşan eserdir. Yirmi Dokuzuncu Lem'a'dan ibaret Tefekkurname isimli eserde neşredilmiştir.
ruh: öz, can alıcı nokta.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şuhur-ı muharreme: savaşmanın haram olduğu mübarek aylar. Hicrî zilkade, zilhicce, muharrem ve receb ayları.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tab: kitap basma.
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme.
üstad: öğretici, öğretmen.
vekil: bakan, başkasının yerine ve adına konuşan.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zail: sone eren, yok olan.

Kardeşimiz Hasan Atıf, hakikaten *Risale-i Nur*'un hizmetine pek çok lâyık ve müstaittir. Müstesna hattıyla beraber ihlâsı, irtibatı, alâkadarlığı, ciddiyeti, sadâkati dahi mükemmeldir. Cenab-ı Hak, onun emsalini çoğaltsın. Bu kardeşimizi, yirmi mektup yerinde, size, canlı bir mektup olarak gönderdik.

Hafız Ali'nin buradaki kardeşlerine çok yüksek, çok tesirli yazdığı mektuba karşı, başta Feyzi, Emin olarak umum namına Feyzi diyor ki: "Biz bu memleket talebeleri, Isparta kahramanlarının küçük kardeşleri, belki onların talebeleriyiz; dersi, hizmeti ve ciddiyeti onlardan alıyoruz. Her birisi, bizim için birer üstaddır. Onların ellerinden öper, arz-ı hürmet ederiz. Cenab-ı Hak, o kahramanlardan ebeden razı olsun. Âmin" diyorlar.

Risale-i Nur'un iskele nazırı Sabri'nin birinci talebesi ve *Risale-i Nur*'un ehemmiyetli küçük bir talebesinin küçücük mektubundaki güzel yazı bizi mesrur ettı. Cenab-ı Hak onu ve onun gibi *Risale-i Nur*'a çalışan masumlara tevfik ve selâmet ve saadet ihsan eylesin, âmin.

Hafız Mustafa'nın bizce pekçok ehemmiyetli olan mektubu, çoktan beri beklediğim bir hakikati gösterdi ki, *Risale-i Nur* dairesindeki şakirtler, istişare suretinde, tab etmek gibi çok ehemmiyetli işleri görmeye başlamalarıdır.

alakadar: ilgili, ilişki
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme, saygı duyduğunu bildirme
ciddiyet: ciddîlik.
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
ehemmiyetli: önemli
emsal: benzerler
hakikat: gerçek.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hatt: yazı, el yazısı
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemek sizin, sırf Allah rızası için yapma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
irtibat: bağ, münasebet.
istişare: danışma, birinin fikir ve görüşüne başvurma, fikir sorma.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mesrur: sevinçli, memnun
müstait: istidatlı, kabiliyetli, bir şeye kabiliyetli olan, yetenekli
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz.
nam: ad
nazır: vekil, bakan
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
selamet: sallmlık, emniyet, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci
tab: kitap basma
talebe: öğrenci
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması.
umum: bütün, hepsi.
üstad: öğretici, öğretmen

84

Aziz, Siddik, Sadık, Halıs ve Muhlıs Kardeşlerim!

Dört-beş kardeşlerime ait birer kısacık konuşacağım:

Birincisi: Medrese-i Nuriyenin mürşidi, müessisi ve müdebbiri Hacı Hafız kardeşimizin bu defa üçüncü olarak bir teberrükünü gördük. Tâ Barla'da iken, tatlı lokmaların kerametli, acıp bereketi ve Isparta'da *İktısat Risalesi*'ni tatlılaştıran iki buçuk okka balın harika bir hâdiseye sebebiyet vermesi, [HAŞİYE] bu üçüncü defa da, bın mübarek ve masum hatırlarını ve iltifatlarını temsil eden ve parçalanmayan bır hedıyeyı gondermiş. Altmış senelık bır kaıde-ı hayatıyemi o bin hatırın hatırı için o kaidemin hatırını kırdım.

Ikıncısi: Atıf Hasan'ın hakıkaten fevkalâde yazdığı tevafuklu *Mu'cizat-ı Kur'âniye*'yi o gittikten sonra temaşa ettim. Elimden gelseydi, her bır yaprağına mukabıl bir lıra verecektim. İnşaallah o nüsha ile binler adam istifade edip, onun hayat-ı bâkıyesine bır çeşme hükmünde varıdat verecek. Hüsrev'in ve kahraman Tahirî'nin bir üçüncüsü oluyor.

Üçüncüsü: *Risale-ı Nur*'un eski ve ehemmiyetli ve çalışkan bir şakırdı olan Kâtip Osman'ın, sadık ve hikmetlı ruyası ve mutabık tabıri onları muferrah ettiği gibi,

---

HAŞİYE: Şımdı ben tahmin edıyorum, o bal da onun imiş, fakat tam tahattur edemıyorum

acıp: tuhaf hayrette bırakan
azız: ızzetlı degerlı kıymetlı, sayılan.
bereket: bolluk, bereket, gurluk.
ehemmıyetlı: onemlı.
fevkalâde: olaganustu
hadise: olay
hakıkaten: hakıkat olarak dogrusu gerçekten
halıs: samımî saf ıhlâslı
harıka: olaganustu
haşiye: dıpnot.
hayat-ı bakıye: bakî olan sonsuz hayat ahıret hayatı
hıkmet: ilahı gaye gizlı sebep fayda
hükmünde: degennde yerınde
iltifat: ılgı gosterme yuzunu çevırıp bakma
ınşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
istıfade: faydalanma yararlanma
kaıde: prensıp kural.
kaide-ı hayatıye: yaşayış kuralı prensıbı, alışkanlıklar
keramet: ermişçesine yapılan ış hareket veya söylenen söz fikir
masum: suçsuz, gunahsız saf temız
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okundugu yerler
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cızelerını anlatan Yırmı Beşıncı Söz risalesı
muhlıs: samımıyet sahıbı ıhlaslı
mukabıl: karşılık.
mutabık: bırbırıne uyan uygun
mübarek: feyzlı bereketlı kutlu
müdebbir: tedbır alan her ışı onceden dusunup ona gore ayarlayan planla ıdare eden
müessis: tesis edicı tesis eden kuran kurucu
muferrah: feraha kavuşmuş gonül huzuruna ermiş
mürşik: ırşat eden doğru yolu gosteren rehber, kılavuz
nüsha: bırbırının aynı olan yazılı metınlerden her bırı
okka: dort yuz dırhemden olusan bır agırlık olçusu bırımı 1283 gram
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
sadık: sozunde ışınde dogru olan dostluğu ve bağlılıgı ıcten olan
sebebiyet: sebep olma.
sıddık: sozunde ve ışınde doğruluktan baglılıktan ayrılmayan
şakırt: talebe, ogrencı
tabır: yorum yorumlama
teberrük: bir şeyı bereket ve saadet vesıesı sayarak almak veya vermek.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma seyretme
temsıl: bır şeyın sembolu olma
tevafuk: uygunluk bellı sıra olçu ve munasebetler içerısınde bırbırınne denk gelme
varıdat: gelırler

bızleri de mesrur eyledi. Ve o mektubuyla, merak ettiğim şeyleri ve Hüsrev ve Rüştü, Hafız Ali, Zühtü, Bedevi Nuri ve Nur Fabrikası sahibi, Tahir'ler, Mübarekler Heyeti, Medrese-i Nuriye ve Ümmî Ihtiyarlar ve Masum Çocuklar, umumlannın selâmlannı yazıyor. Biz de onlara birer birer selâm ediyoruz. Muvaffakıyetlerine ve selâmetlerine dua ediyoruz.

Bu havalıde dahi, belki çok yerlerde, sizin faaliyetinizden şevke gelip *Risale-i Nur* zıyade tevessü ettiğinden, ehl-i dünyayı düşündürüyor, nazar-ı dikkati celp ettiriyor. Bazı ufak tefek ilişmek de ondan ileri geliyor. Ihtiyat her vakit olduğu gibi yine lâzımdır. Hazret-i Imam-ı Ali Radıyallahü Anh iki defa "سِرًّا تَنَوَّرَت"[1] demesi, "*Risale-i Nur perde altında tenevvur ve tenvir eder*" diye ışaret ediyor. Mumkun olduğu kadar geçıcı ruzgârlara ehemmıyet vermeyinız, bakmayınız. Zaten mabeynınızde samimî tesanut ve meşveret-i şer'ıye, sızı oyle şeylerden muhafaza eder; içinizdekı şahs-ı manevînın fıkrını, o meşveretle bildınr.

Kardeşınız ve sızınle dunyada, berzahta, ahırette muteşekkırâne ıftıhar eden ve edecek, hızmet-ı Kur'ânıyede arkadaşınız

Said Nursî

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikıncı hayat.
berzah: ruhlann kıyamete kadar bekleyecekl dunya ile ahıret arasındakı yer
celp: çekme, çekış kendine çekmek.
dua: Allah a yalvarma niyaz
ehemmiyet: onem, değer kıymet
ehl-i dünya: dunyaya bağlı dunya adamı ahıreti duşunmeyen
havali: bolge etraf, çevre, cıvar
heyet: bır toplulugu meydana getıren kişllerin butunu komıte.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hızmetı
iftıhar: gurur ovunme.
ihtiyat. uzak goruşlu olma gelecegı duşunerek tedbırlı hareket etme
mabeyn. ara.
masum: suçsuz gunahsız saf temız
Medrese-i Nuriye: nur medresesı Risale-i Nurların okunduğu yerler
mesrur: sevinçlı memnun.
meşveret: ışlenn konuşup anlaşma yoluyla halledılmesı bır konu hakkında çeşıtlı ve ehil şahıslardan fikır alma
meşveret-i şer'iye: dine şenata uygun olarak yapılan meşveret
muhafaza: koruma
muvaffakıyet: başarma basarılı olma
mübarek: feyızlı bereketlı kutlu
muteşekkırane: muteşekkır olarak teşekkur edercesine
nazar-ı dikkat. dikkatlı bakma dikkatlı bakış
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun
Risale-i Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinın adı
samimî: ıçten candan, gonulden
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
selâmet: salımlık emınlık kurtuluş korku ve endişeden uzak olma
şahs-ı manevî: manevî şahıs belli bir kışı olmayıp bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs
şevk. şıddetlı arzu aşın istek ve heves
tenevvur: nurlanma parlama aydınlanma
tenvir: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma
tesanut: dayanışma bırbınne dayanma ve destek olma
tevessü: genışleme yayılma
umum: butun, hepsı
Ümmî ihtıyarlar: Risale-i Nur'un elle yazılarak çoğaltılmasında çalışan tahsıllı olmayan Isparta koylerındekı yaşlılar grubu. Ummîler olarak da geçer (Bkz. 37 ve 38 lahikalar)
zıyade: fazla fazlasıyla

1. Gizlı olarak nurlanır. (Celcelutıye)

85

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu yeni hâdise-i taarruziyeden müteessir olmayınız. Çünkü, mükerrer tecrübelerle, *Risale-i Nur* inayet altındadır. Hiçbir taife, şimdiye kadar böyle ehemmiyetli hizmette bizler kadar az meşakkatle kurtulan olmamış.

Hem geçen ramazandaki hastalığım ve Eskişehir'deki musibetimiz gibi çok vakıalarla, zahirî sıkıntılı, meşakkatli hâlât altında *Risale-i Nur*'un faidesine olarak inkişafatı ve daha tesirli fütuhatı görülmüş. İnşaallah, bu sıkıntılı hâdise dahi, munafıkların aks-i maksuduyla, *Risale-i Nur*'un fütuhatını başka bir mecrada teshîle vesile olur.

Beşinci Şua, yirmi beş sene evvel mesaili yazılan, yalnız bir iki sahife tatbîkat ilâve edilip *Şualar*'a giren Beşinci Şua, ellerine geçmesi ehemmiyetlidir. Fakat bunda da bir hikmet var. Belki onlara, kendi mesleklerini bildirmek ve Cehenneme gidenin mahiyetini bilmek için fevkalâde iktidar hariçinde bir kaza-i İlâhîdir diye Cenab-ı Hakkın hikmetine ve inayetine ve hıfzına itimat edip merak etmeyiniz.

Hem siz, hem onlar bilsinler ki: Sadaka belâyı def ettiği gibi, *Risale-i Nur* Anadolu'dan, hususan Isparta, Kastamonu'dan afat-ı semaviye ve arziyenin def ve ref'ine vesiledir.

afat-ı semaviye ve arziye: yer küresel ve atmosferik afetler, belâlar
aks-i maksud: istenilenin hedefinin aksi, zıddı
azîz: değerli, yüksek karakter ve şahsiyet sahibi
belâ: afet, sıkıntı, gam, keder
Beşinci Şua: ahir zaman ve kıyamete ait hadislerin tefsir ve yorumu olan Bediuzzaman Said Nursî'nin bir eseri
Cenab-ı Hak: Allah
def: uzaklaştırma, kovma, gönderme
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
faide: fayda, yarar
fevkalâde: olağanüstü, görülmemiş derecede
fütuhat: açılım, yayılma
hâdise: olay
hâdise-i taarruziye: saldırı olayı
hâlât: durumlar, haller
hariç: dış, dışında
hıfz: koruma
hikmet: gizli maksat, gaye, hususan, özellikle
iktidar: güç, kuvvet, yeterlilik
ilave: ek
inayet: yardım, ikram
inkişafat: gelişmeler
inşaallah: Allah'ın izniyle
itimat: güven, inanç
kaza-i İlâhî: Allah'ın hükmünü yerine getirmesi
mahiyet: özellik, nitelik
mecra: bir işin gidiş yolu, akış yeri
merak: ilgi, alaka
mesail: meseleler, konular
meslek: gidiş yolu, takip edilen yol
meşakkat: sıkıntı, zorluk
musibet: dert, sıkıntı, belâ
mükerrer: tekrarlanan
munafık: olmadığı halde Müslüman görünen, fitnecî, ara bozucu
müteessir olmak: üzülmek
ref: kaldırma
sadaka: Allah yolunda sarf etme, malından verme
sahife: sayfa
sıddık: inanç ve davasına bağlı, doğruluk ve bağlılıkta üstün kişi
şua: ışın, ışık demeti
Şualar: Risale-i Nur Külliyatından bir eserin adı
taife: topluluk, kavim, millet
tatbîkat: uygulama
tecrübe: deney, birikim
teshîl: kolaylaştırma
tesir: etki
vakıa: olay
vesile: sebep, aracı, vasıta
zahiri: görünüşte

Evet, Sabri'nin [1] ...يَا أَرْضُ ابْلَعِي ... وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ... ayetinden istıhraç ettiği mana, haktır ve mutabıktır.

Evet, *Risale-i Nur*, sefine-ı Nuh gibi, Anadolu'yu Cebel-i Cudî hükmüne getirip, küre-i arzın yangınından ve tufanından kurtulmasına bir sebeptir. Çünkü, zaaf-ı imandan gelen tuğyan, ekserî musibet-i ammeyi celp ettiği gibi; imanı fevkalâde kuvvetlendiren Risale-i Nur, o musibet-ı ammeyi dairesinin hariçine bırakmaya rahmet-i İlâhiye tarafından vesile oldu. Bu ehl-ı dunya, bu Anadolu halkı *Risale-i Nur*'a girmeseler de ilişmesinler. Eğer ilişseler, yakında bekleyen yangınlar, tufanlar, zelzeleler ve tâunlanın istilâsına uğrayacaklarını düşünsünler, akıllannı başlanna alsınlar. Madem bız onların dünyalarına karışmıyoruz, onlann da luzumsuz bir hâlde bu derece ahiretimize kanşmalannda onlara felâket getirmek ihtimalı kavîdır.

İşte bu sekız aydır, hususan bu heyecan veren bu hâdısenizle beraber, şimdi yanımdakı Feyzi ile Emın ve bütün bana temas eden dostlar şahittirler ki, bu sekiz ay zarfında birtek defa ne Harb-ı Umumîyi, ne siyaseti sormamışım. Ve odamdan işitilen radyoyu da üç senedır dinlemedim. Halbuki, benim binler adam kadar dunyaya bakmak münasebet var. Demek bize ilişen, doğrudan doğruya imana tecavüz eder. Onlan, Cenab-ı Hakka havale ediyoruz..

Hem ehl-i siyasete hıç münasebetimiz olmadığı hâlde, kat'î bılsinler ki, *bu memlekette, bu asırda, milletı anarşilikten, tereddi ve tedenni-i mutlakadan kurtaracak yegâne çaresi, Risale-ı Nur'un esasatıdır.* Bu hâdısede

1. Ey yer suyunu yut... Ve gemi Cudi dağına oturdu. (Hûd Suresi, 44.)

ahiret: obur dunya, ebedî hayat
anarşilik: isyankârlık, kural tanımazlık, bozgunculuk.
asır: yuzyıl
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
Cebel-i Cudî: Hz. Nuh un gemisinin indıgı dag. Cudî Dagı
Cenab-ı Hak: Allah
daire: etkı alanı, kaplanan alan
derece: seviye, mıktar
ehl-ı dunya: dunya hayatını esas hedef yapanlar
ehl-i siyaset: siyasetle ugraşanlar, politikacılar.
ekseri: çoğunluk.
esasat: asıllar, temeller, ana hakıkatler, gerçekler
felâket: afet, bela, sıkıntı
hâdise: olay
hak: gerçek, dogru
hal: durum, vaziyet, tavır
halbuki: oysa ki, aslında
halk: mıllet, topluluk.
Harb-i Umumi: Ikıncı Dünya Savaşı
hariç: dışında
havale etme: gonderme, yonelt me, bırakma
hususan: özellıkle
hükmüne getirme: yenne koyma
İhtimal: olasılık
İlişme: rahatsız etme
imanı: ınanma, ınanç.
istıhraç: çıkarma, açığa koyma
ıstıla: hükmu altına alma, el koyma, ısgal etme
kat'i: kesınlıkle
kavi: kuvvetlı
küre-i arz: yer yuzu
luzumsuz: gereksız
madem: den dolayı.
mana: anlam
memleket: ulke
millet: aynı inanca sahip insan topluluğu
musibet-i amme: genel belâ, herkesı ılgılendıren sıkıntı
mutabık: uygun, yerınde
münasebet: ılgı, alaka, yakınlık, bag.
rahmet-ı İlahiye: Allah ın şefkat ve merhametının netıcelen
sefine-i Nuh: Nuh Aleyhisselâmın gemısı
sıkıntı: acı, keder
siyaset: insanları yonetme sanatı
şahit: tanık
taun: veba, bulaşıcı hastalık.
tecavuz: saldırma, sataşma.
tedenni-i mutlaka: tam bır gerlleme, çokuş, alçalış
temas etme: ilişki kurma
tereddi: yozlaşma, kotülukte ilerleme
tufan: kasırga, şıddetlı fırtına
tuğyan: azma, azgınlık, kufurde çok ılen gıtme
vesile: aracı, vasıta
yegâne: tek
zaaf-ı iman: iman zayıflığı.
zarfında: ıçersınde, surecın de.

sıkıntı çeken masumlar ve üstadlan bilsinler ki, ağır şerait altında bir saat nöbet, bir sene ibadet ve hakikî tefekkür-i imaniye ile bir saati bir sene tâat hükmüne geçtiği gibi, inşaallah onlann sıkıntıları da öyle sevaba medar olur. Onlar da, merak ve teessürle değil, ferah ve sürurla karşılamalı. Fakat, Hazret-i Alı'nin (RA) iki defa سِرًّا بَيَانَةً ۞ سِرٌّ تَنَوَّرَتْ[1] demesine binaen, biz her vakit tam ihtiyat ve tam sakınmak vaziyetini muhafaza etmekle mükellefiz

Risale-i Nur'un mensuplan, şuur ve ihtiyarlan hancinde birbiriyle münasebettar, birbirinin hâdiselenyle alâkadar olduğuna bir delil de bugünlerde oldu. Şöyle ki:

Oradaki hâdisenin vukuundan bugüne kadar, buradaki muhtelif tabakalardakı talebelerın vazıyetleri ehemmıyetlı bir hâdise yüzünden değişmiş gıbı çekınmek ve münafıkların nazannı kendilerine ve bizlere celp etmemek için bir tevakkuf devresi geçti. Ben de hayret ediyordum.

Hem, Nazif gıbı birkaç zatın ruyalarının tabırleri, sızin hâdiseniz olduğunu anladık.

Umum kardeşlerimize birer birer ve bilhassa musıbetzedelere selâm ve dua edıyoruz. Cenab-ı Hak onları çabuk kurtanp vazifelerinin başına göndersin, âmin.

1- Gizliye gizliye beyan edilir. - Gizli olarak nurlanır [parlar].

alâkadar: ilgili
amin: Allah'ım kabul et.
bilhassa: özellikle.
binaen: dolayı
celp etmek: çekmek
Cenab-ı Hak: Allah
çekinmek: sakınmak, kaçınmak.
delil: kanıt.
devre: dönem
dua: Allah'tan isteme
ehemmiyetli: önemli
ferah: rahat, hoş
hâdise: olay
hakıkı: gerçek.
hariç: dışında
hükmüne geçme: yerine geçme, yerini alma
ibadet: kulluk görevi
ihtiyar: tercih, istek, irade
ihtiyat: tedbir
İnşaallah: Allah'ın izniyle
masum: suçsuz, günahsız
medar: vesile, sebep
mensup: bağlı, ait.
merak: ilgi, alâka
muhafaza: koruma
muhtelif: çeşitli, farklı
musibetzede: sıkıntıya, belâya uğrayan.
mukellef: sorumlu, yükümlü.
munafık: iki yüzlü olmadığı halde kendini Müslüman gösterme
münasebettar: ilgili, alakalı
nazar: bakış, bakma.
sakınmak: korunmak, uzak durmak, kaçınmak
selâm etme: tehlike ve sıkıntılardan uzak olmayı dileme
sevap: iyiliklerin mukabilinde Allah'ın verdiği ahiret mükâfatı
sıkıntı: acı, keder
sürur: sevinç.
şerait: şartlar
şuur: bilinç.
tâat: ibadet, kulluk
tabaka: katman, zümre
tabir: yorumlama
talebe: öğrenci.
teessür: elem, üzüntü
tefekkür-i imani: inançlı bir şekilde düşünme
tevakkuf: durma, kesintiye uğrama
umum: genel, bütün
üstad: öğretici, rehber
vakit: zaman, süre
vazife: görev
vazıyet: durum
vuku: meydana gelme, olma

86

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ كَلِمَاتِ الْقُرْآنِ وَحُرُوفَاتِهِ[3]

Aziz, Siddik, Mübarek Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Kuvvetli, Fa'al, Sebatkâr Arkadaşlarım!

Bu günlerde benimle altı adam, başta Marangoz Ahmed, ahirinde ben, manevî ihtara binaen birer meseleye medar olmuşuz.

Birincisi: Fa'al, cidden çalışkan, *Risale-i Nur* ve Medrese-i Nuriye talebelerinden Marangoz Ahmed'in mektubunda Eşref namında on yaşında bir masum çocuğun, köyünü, malını terk edip, iki gün mesafeden gelip, hiç yazı yazmadığı hâlde, on gün zarfında *Risale-i Nur*'u yazmaya muvaffak olması, *Risale-i Nur*'un bir kerameti olduğu gibi, Medrese-i Nunyenin de hanka bir çiçeğidir deniliyor.

Evet, biz de deriz ki: Maddî bir kışta, güzel çiçeklerin açılmasıyla bir harika kudret olduğu gibi, bu asrın manevî ve dehşetli kışında, Sava karyesinin, yani Sava şeceresi bin güzel güzel çiçekler ve Cennet meyveleri açması, ve Isparta memleket bahçesi, binler gül-i Muhammedî (ASM) çiçekleri açması, (HAŞİYE) elbette harika bir

HAŞİYE: Ve her biri sadberk olarak, yani her bir çiçekte yüz parça yaprak

1 Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla

2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi Kur'ân'ın kelimeleri ve harfleri adedince üzerinize olsun

ahir: son.
asır: yüzyıl
aziz: izzetli, muhterem, saygın
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
faal: çalışkan, gayretli.
gül-i Muhammedî: kırmızı renkli bir gül çeşidi
hârika: olağanüstü
harika: olağanüstü
haşiye: dipnot
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
ihtar: hatırlatma, uyarı
karye: köy
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kudret: güç, kuvvet, iktidar
maddî: madde ile alakalı, cismanî.

manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar: sebep, vesile
Medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mesafe: uzaklık, ara
mesele: konu.
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nam: ad.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadberk: yüz yaprak.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vaz geçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şecere: ağaç
talebe: öğrenci
zarfında: süresince

mu'cize-i rahmet ve bu memlekete harika bir keramet-i ınayet-i Rabbaniye ve Risale-i Nur Talebelerine harikulâde bir ikram-ı İlâhîdir diye itikad edip Cenab-ı Hakka hadsız şükür edenz.

Marangoz Ahmed'in mektubunda, Dânviran köyünün eski zamanın çalışkan talebelerini andıran fedakâr talebeler, bizi ve eski zaman talebelerini tahassürle yâd eden medreseden yetişme, Risale-i Nur Talebelerine derin bir sürur verdi. Medrese-i Nuriyenin hanımlar talebeleri, evrad-ı Kur'âniye ile dualarıyla, evratlarıyla çalışkan kalemlere manevî yardımları çok güzeldir. Bu havalideki hanımlara da tam bir ders olur. Cenab-ı Hak, onlardan ve o medresenin umum talebelerinden ve üstadlarından ebeden razı olsun.

Ahmed'in rüyası çok mubarek ve güzeldir. Hazret-i İsa'nın (AS) kuvvetli sedasını işitmek, İsevîlerden kuvvetli bir imdat hizbü'l-Kur'ân'a iltihak etmeye işaret olabilir.

İkinci adam ve meselesi: Risale-i Nur Talebelerinden bir genç hafız, pek çok adamların dedikleri gibi, dedi: "Bende unutkanlık hastalığı tezayüt ediyor, ne yapayım?"

Ben de dedim: "Mümkün oldukça namahreme nazar etme. Çünkü rivayet var: İmam-ı Şafiî'nin (RA) dediği gibi, "Haram-ı nazar, nisyan verir."

Evet, ehl-i İslâmda, nazar-ı haram ziyadeleştikçe, hevesat-ı nefsaniye heyecana gelip, vücudunda suiistimalât

dua: Allah'a yalvarma niyaz
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
ehl-i İslam: İslâm topluluğu Müslümanlar
evrâd-ı Kur'aniye: Kur'ân'da çokca okunan kısımlar, dualar, zikirler
evrat: virdler, okunması âdet olan dua ve dualar
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
haram-ı nazar: haram olan şeylere bakmak.
harika: olağanüstü.
harikulâde: olağanüstü
havali: bölge, etraf, çevre civarı
hevesat-ı nefsaniye: nefse ait geçici çırkın arzu ve istekler
hizbu'l-Kur'an: Kur'ân taraftarları, Kur'an'ın yolunu takip edenler grubu
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı
iltihak: karışma, katılma
imdat: yardım
İsevî: Hz. İsa'nın dininden olanlar.
itikat: kesin inanma, iman
keramet-i ınayet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın yardımının kerameti
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mesele: önemli konu.
mu'cize-i rahmet: rahmet mucizesi
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
namahrem: nikâh düşen, evlenmeleri dinen mümkün olan
nazar: bakış.
nazar-ı haram: haram olan bakış
nisyan: unutma, unutuş
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadis
sada: ses
suiistimalat: kötü kullanmalar
sürur: sevinç, mutluluk
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahassür: hasret çekme, özlem
talebe: öğrenci
tezayüt: artma, çoğalma, ziyadeleşme
umum: bütün
üstad: öğretici, öğretmen
yad: anma, hatıra getirme
ziyade: Artma, çoğalma

ile israfa girer. Haftada birkaç defa gusle mecbur olur. Ondan, tıbben kuvve-i hafızasına zaaf gelir.

Evet, bu asırda açık saçıklık yüzünden, hususan bu memâlik-i harrede o sû-i nazardan suiistimalât, umumî bir unutkanlık hastalığını netice vermeye başlıyor. Herkes, cüz'î kullî o şekvadadır. İşte, bu umumî hastalığın tezayüdüyle, hadis-i şerifin verdiği müthiş bir haberin tevili ucunda görünüyor.

Ferman etmiş ki: "*Ahirzamanda, hafızların göğsünden Kur'ân nez' ediliyor, çıkıyor, unutuluyor.*" [1]

Demek bu hastalık dehşetlenecek, hıfz-ı Kur'ân'a bu sû-i nazarla set çekilecek, o hadisin tevilini gösterecek.

[2] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ

Üçüncü adam ve meselesi: Bizlerle pek çok alâkadar bir zat, çok defa dehşetli şekva ediyor ki: "Ben adam olamıyorum, gittikçe fenalaşıyorum, manevî hizmetlerimin neticelerini göremiyorum" diye medet istiyor.

Ona yazıyoruz ki: Bu dünya dârü'l-hizmettir, ücret almak yeri değildir. A'mal-ı salihanın ücretleri, meyveleri, nurları berzahta, âhirettedir. O bâkî meyveleri bu dünyaya çekmek ve bu dünyada onları istemek, âhireti, dünyaya tâbi etmek demektir. O amel-i salihin ihlâsı kırılır, nuru gider. Evet, o meyveler istenilmez, niyet edilmez, verilse, teşvik için verildiğini düşünüp şükreder.

Evet, bu asırda, bir iki mektupta beyan edildiği gibi, o derece hayat-ı dünyeviye damarına dokunmuş ve yaralamış ve heyecana getirmiş ki, mübarek ve ihtiyar ve hoca ve ehl-ı salâhat olan bir zat dahi, dünyada bir nevi

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi; dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: ilgili, ilişki.
a'mal-i salıha: salih ameller, Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş; dine uygun hareket, davranış
asır: yüzyıl
bâkî: ebedî, daimî; sürekli ve kalıcı olan
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
beyan: açıklama; bildirme; izah
cüz'î: küçük; az
dârulhizmet: hizmet yeri
dehşetli: ürkütücü; korkunç.
ehl-i salâhat: salih kimseler; namuslu, doğru, adaletli olan kimseler
ferman: emir; buyruk.
gusül: boy abdesti; dinin gerekli gördüğü hâllerde maddî, manevî temizlik için şartları dahilinde yıkanmak.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hıfz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın ezberlenmesi; Kur'ân-ı Kerîm'i tamamıyla ezberleme
hususan: bilhassa; özellikle
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
israf: gereksiz yere harcama; ihtiyaçtan fazlasını harcama; savurganlık
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
kullî: umumî; genel; bütün olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medet: inayet, yardım; imdat.

1. *Kenzü'l-Ummal*, 14.233, 242
2. Gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilmez

memâlik-i harre: sıcak memleketler; sıcak ülkeler
mesele: önemli konu
mübarek: feyizli; bereketli; kutlu
müthiş: dehşet veren; ürkütücü; dehşetli; korkunç
nevi: çeşit; tür
nez': yok etme; kaldırma
nur: aydınlık, parıltı; ışık
set: manı; perde; engel.
suiistimalat: kötü kullanmalar
su-i nazar: kötü nazar; çırkın bakış
şekva: şikâyet.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme; gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tâbi: boyun eğen, uyan; itaat eden
tevil: yorumlama; yorum
tezayüt: artma; çoğalma; zıyadeleşme
tıbben: tıbbî olarak; tıp cihetiyle; tıp yönünden.
umumî: genel
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zat: kişi; şahıs

hayat-ı uhreviye ezvakını istiyor; birinci derecede, zevk-i hayat onda hükmediyor.

Dördüncüsü. Bizimle alâkadar bir zat, pekçokların şekva ettikleri gibi, eskiden şiddetli bir tarikatte okuduğu evradındaki zevk ve şevkını kaybettiğini ve sıkıntı ve uyku galebe ettiğini müteessifâne şekva etti.

Ona dedik: Maddî hava bozulduğu vakıt nasıl ki sıkıntı veriyor, asabî sinelerde ınkıbaz halı başlıyor; öyle de, bazen manevî hava bozuluyor. Hususan maneviyattan yabanîleşmiş bu asırda ve bilhassa hevesat ve müştehiyat-ı nefsaniyeyi taammüm etmiş memleketlerde ve hususan şuhur-i muharreme ve şuhur-i mübarekede manevî havayı tasfiye eden âlem-i İslâmın intibah ve teveccüh-i umumîsi, o mübarek şuhurun gitmesiyle tevakkuf etmesinden fırsat bulup, havayı bozan dalâletlerin tesirleri zamanında ve bilhassa kış tazyikatı altında, bir derece hayat-ı dünyeviye ve hevesat-ı nefsaniyenin tasallutlarının noksaniyetinden, ehl-i İslâm ve ehl-i imanda, hayat-ı uhrevîye çalışmak iştiyakı, bahanın gelmesiyle hayat-ı dünyeviyenin ve hevesat-ı nefsaniyenin inkişafıyla o iştiyak-ı uhreviyeyi gızlemesi anında elbette böyle kudsî evradlarla zevk, şevk yerinde esnemek ve fütur gelir.

Fakat, madem[1] خَيْرُ الْأُمُورِ أَحْمَزُهَا sırrıyla, meşakkatli, külfetli, zevksiz, sıkıntılı a'mal-i saliha ve umur-i hayriye daha kıymetli, daha sevaplıdır; o sıkıntıda, o meşakkatteki ziyade sevabı ve makbuliyeti düşünüp, sabır içinde mesrurâne şükretmek gerektir.

1- İşlerin en hayırlısı zahmetli olanıdır. (Aduni, *Keşfü'l-Hafa*, 1:55.)

alâkadar: ilgili, ilişki
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
a'mal-i saliha: salih amellerr, Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
asabî: sinirli, öfkeli
asır: yüzyıl
bilhassa: özellikle
dalalet: iman ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i İslam: İslâm toplulugu, Müslumanlar
evrat: virtler, okunması âdet olan dinî dualar
ezvak: zevkler
futur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gerek: şart, luzumlu
hayat-ı dünyeviye: dunyaya ait olan hayat.
hayat-ı uhrevî: uhrevî hayat, ahrete ait olan hayat.
hayat-ı uhreviye: uhrevi hayat, ahrete ait olan hayat.
hevesat: hevesler
hevesat-ı nefsaniye: nefse ait geçici, çirkin arzu ve istekler
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak
inkıbaz: kasvet, tutukluk, sıkıntı, sıkılma
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme
intibah: uyanıklık.
iştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
iştiyak-ı uhreviye: ahiret sevgisi, arzusu, coşkusu.
kudsî: mukaddes, yüce
külfet: zahmet, sıkıntı
maddî: madde ile alakalı, cismanî
madem: den dolayı, böyle ise
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maneviyat: mana alemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
mesrurane: sevinçli bir şekilde, sevinerek, memnun olarak.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
mubarek: feyzli, bereketli, kutlu
müştehiyat-ı nefsaniye: nefsin hoşuna giden, şehveti celp eden şeyler
müteessifane: müteesif olarak, esefleneren, kederlenerek.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sır: gizli hakikat.
sine: yürek, kalp, gönül
şekva: şikayet.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şuhur: aylar
şuhur-ı muharreme: savaşmanın haram olduğu mübarek aylar. Hicrî zilkade, zilhicce, muharrem ve recep ayları.
şuhur-ı mübareke: mübarek aylar
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
taammüm: umumîleşme, genel olma, yaygınlaşma
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tasallut: birini rahatsız etme, musallat olma, hukmü altına alma
tasfiye: safiaştırma, arıtma, temizleme
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
tevakkuf: duraklama, durma
teveccüh-i umumî: umumun alakası, teveccühü
umur-ı hayriye: hayırlı işler.
yabanî:
zat: kişi, şahıs
zevk-i hayat: hayat zevkı, hayat lezzeti
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Beşincisi: *Risale-i Nur*'un bir talebesi, *Risale-i Nur*'a çalışmadığının bir sebebi, derd-i maişetin ziyadeleşmesi olduğunu söyledi.

Biz de ona dedik. *Risale-i Nur*'a çalışmadığın için derd-i maişet sana şiddetlendi. Çünkü bu havalide her talebe itiraf ediyor ve ben de ediyorum ki, *Risale-i Nur*'a çalıştıkça, yaşamakta kolaylık ve kalbde ferahlık ve maîşette suhulet görüyoruz.

Altıncısı: Bu bîçare Said'dir. Herkesin arzu ettiği ve istediği ve ferahla kabul ettiği şahsına karşı hurmet ve muhabbet ve sohbet, fakat *Risale-i Nur*'a taallûk eden noktalar hârcinde bana ağır geliyor; beni sıkıyor, müteessir oluyorum.

Tahmin ediyorum ki, *Risale-i Nur*'un yüksek hâsiyetleri ve şâkirtlerinin şahs-ı manevîsinin pek büyük meziyetleri, şahsım gibi meslek-ı aczde fazla ileri giden bir âciz ve bîçarenin zaif omuzuna o dağ gibi manalar yüklense altında ezilir, sıkılır diye anladım.

Bu ahirki iki meselede pek kısa kesmeye kâğıt mecbur etti. Nur, Gül, Lütfi'nin kahraman vârisleri Mübarekler Yüksek Heyeti ve Medrese-i Nuriye ve Masumlar ve Ümmî İhtiyarların her birisine binler selâm ediyoruz.

Duanıza muhtaç, size müştak kardeşiniz

Said Nursî

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
ahir: son
bîçare: çâresiz, zavallı
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
hariç: dışarı
hâsiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
havali: bölge, etraf, çevre, civar
heyet: kurul, topluluk, birlik, teşkil eden şahıs ve şeylerin tamamı
hürmet: saygı
maişet: geçim, geçinme
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mesele: önemli konu
meslek-i acz: acz meslegi, aczini Allah'a bildirme meslegi, yolu
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muhabbet: sevgi, sevme.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müştak: arzulu, fazla isteklı, istiyak gösteren.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sühulet: kolaylık
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs
şâkirt: talebe, öğrenci
taalluk: alâkalı, münasebetli olma
talebe: öğrenci
Ümmî İhtiyarlar: Risale-i Nur'un elle yazılarak çoğaltılmasında çalışan tahsilli olmayan ispartalı köylerindeki yaşlılar grubu. Ümmîler olarak da geçer (Bkz.: 37. ve 38. lâhikalar)
vâris: mirasçı
zaif: zayıf
ziyade: Artma, çoğalma

87

Aziz, Sıddık, Sarsılmaz, Yılmaz, Sebatkâr, Fedakâr Kardeşlerim!

Böyle şiddetli taarruzlara karşı sizi teşcie lüzum görmüyorum. Sizin kuvvetli metanetinız ve *Risale-i Nur*'a gelen her hâdise-i elîmenin altında bir inayet ve rahmet bulunduğuna itikadınız, teşciinize kâfidir, biliyoruz. Yalnız bir noktayı merak ediyorum. Elde edilen bütün *Risale-i Nur*, yalnız bir takım mıdır? Ve kimin imiş? Anlamak istiyorum. Her kim ise, merak etmesin. Daha ehemmiyetli makamlarda onun hesabına fütuhat yaparlar, sevap kazandırır. Ona, bir takım Risale-i Nur tedarik edilebilir. Hem tevkif altında kimse var mı? Hem, ona havale edilen hoca kimdir?

Sanıyen: Sabri ile Hafız Ali'nin reyi ile teshil-i muhabere için verdiği karar ile bazen Atabey yoluyla muhabereyi onlar gibi biz de kabul ettik. Lütfi'nin bir vârisi Abdullah Çavuş namıyla, adresiyle gönderilecek.

Salisen: Sabri'nin mektubunda, tevafuklu yazdığı *Mu'cızat-ı Kur'âniye* ve Risale-i Nur hakkındaki istihracı bizi fevkalâde mesrur eyledi. Hasan Atıf'ın bize yazdığı şaşaalı ve cazibedar *Mu'cizat-ı Kur'ân*'ı esas yapıp, sair risalelerde, i'caz-ı Kur'ân'ın nüktelerine dair mebahisi ona zeyiller şeklinde ilhak ettik, güzel bir surete geldi. Ezcümle, *Ayetü'l-Kübra*'nın Kur'ân'a dair On Yedinci Mertebesi, Yirmıncı Söz ve Sure-ı Fethın ahırkı ayetin

ahırkı: sondaki
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
cazibedar: çekici, cazibeli
dair: alakalı, ilgili.
dair: alakalı, ilgili
ehemmiyetli: önemli.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fevkalâde: olağanüstü
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hâdise-i elîme: elîm, üzücü olay
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mucizeliği, yüksek ve erişilmez ifadesi
ilhak: ilâve etme, ekleme, katma
inayet: yardım, ihsan, lütuf
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
itikat: inanç, iman.
kâfi: yeter, elverir
makam: yer, mevki
mebahis: mebhaslar, bahis olunanlar, konular
mertebe: derece, basamak
mesrur: sevinçli, memnun.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
Mu'cizat-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mucizeliği ve Kur'ân'la ilgili mucizeleri anlatan Yirmi Beşinci Söz risalesi
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizelerini açıklayan Yirmi Beşinci Söz risalesi
muhabere: haberleşme
nam: ad
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rey: oy
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sair: diğer, başka, öteki
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
Sure-i Fetih: Fetih Suresi. Kur'ân'ın 48. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 29 ayettir.
suret: biçim, şekil, tarz
şaşaa: gösteriş, debdebe.
taarruz: saldırma, saldırma, hücum
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
teshil-i muhabere: haberleşmenin kolaylaşması
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve munasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevkif: tutuklama
vâris: mirasçı
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.

mu'cize olduğuna dair Yedinci Lem'a ve *Fihriste*'nin *Rumuzat-ı Semaniye*'ye dair mühim parçaları ve *Kenzü'l-Arş*'ın iki nüktesi gibi parçalar o zeyillere girmiş. Aynen, *Mu'cizat-ı Ahmediye*'nin zeyilleri gibi parlamış. Nurlar santralı Sabri, o yazdığı güzel *Mu'cizat-ı Kur'âniye*'yi inşaallah onlarla tam güzelleştirir.

Rabian: Merhum Lütfi'nin hakikî ve pek ciddî bir vânsi olan Abdullah Çavuşun mektubu, onun derece-ı sadâkat ve ihlâsını ve irtibatını gösterdi. Her vakit İslâmköylü Abdullah ile o Abdullah Çavuşu duada beraber yâd ediyordum. Elhak, o makama lâyık olduğunu gösteriyor. İstediği *Fihriste*'nin musahhah son kısmı inşaallah ona gönderilecek. Fakat zannettiği gibi çok tashihat edilmemiş, çünkü, taksimu'l-a'mal suretiyle, o mübarek kardeşlerinin yazılarını, mübarek yâdigâr gördüm ve değiştirmeye kıyamadım.

Hamisen: Bugünlerde, o hâdisede, *Risale-i Nur*'un bir derece tevakkufuna ve dünyaya bakmaya ve yirmi senedir konuşmadığım adamlarla konuşmaya ve hizmet-i Kur'âniye noktasında memnu olduğumuz siyasete temas etmeye mecbur olacağım diye endişeden gelen şiddetli bir teessürden zahir görülmez, manen tehlikeli bir hastalık bana taarruz etti. Mustemir âdetimi bîtamam yerine getiremediğimden, yine ramazan hastalığı gibi, ben kardeşlenmden, yine manevî muavenetlerini çok rica ediyorum. Fakat merak etmeyiniz, yatakta değilim; yalnız, fazla, yazılan nüshaları tashih edemiyorum.

adet: her vakit yapılan
bitamam: tamamıyla
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dair: alakalı, ilgili
derece-i sadakat: dostluğun, muhabbetin ve bağlılığın derecesi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
fihriste: bir kitapta bulunan şeylen sırayla gösteren liste, katalog
hadise: olay
hakikî: gerçek.
hamisen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
irtibat: bağ, munasebet.
Kenzü'l-Arş: Arş'ın Hazinesi anlamında bir dua
makam: yer, mevki
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
memnu: yasaklanmış, men edilmiş, yasak
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
muavenet: yardım, yardımlaşma.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeleri anlatan On Dokuzuncu Mektup risalesi
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleriyle Kur'an'ın mu'cizeliğini anlatan Yirmi Beşinci Söz risalesi
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
musahhah: tashih edilmiş, düzeltilmiş, yanlışsız
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhim: önemli, ehemmiyetli
mustemir: süreklı, devamlı, değişmez, sabit.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
rabian: dördüncü olarak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Kur'an'ın tevafukla ilgili mu'cizeliğini izah eden Bediuzzaman Said Nursî'ye ait bir eserin ismi
suret: biçim, şekil, tarz.
taarruz: saldırma, saldırma, sataşma, ilişme
taksimü l-a'mal: iş bölümü, işlerin paylaşılması
tashih: düzeltme, yanlışını gidermeme
tashihat: düzeltmeler, tashihler
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
tevakkuf: duraklama, durma
varisi: mirasçı
yad: anma.
yadigâr: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya kimse
zahir: dış yüz görünüş
zeyl: ek bir eserin devamı olarak yazılan kısım

Sadisen: Risale-i Nur bir cephede tevakkuf etse de, başka cephelerde fütuhatı o tevakkufun yerini tutar. Hatta bu hâdise münasebetiyle burada bir derece ihtiyata binaen tevakkufa niyet edip terviç ettiğimiz hâlde, bilâkis Isparta tevakkufuna karşı, buralarda inkişafat ile tezahür etti.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

En ziyade bize nezaretle, bizimle ve siyasetle alâkadar mühim bir memur yanıma geldi. Ona dedim ki:

Bu on sekiz senedir sizlere müracaat etmedim ve hiçbir gazete okumadım. Bu sekiz aydır, bir defa "Cihanda ne oluyor?" diye sormadım. Üç senedir burada işitilen radyoyu dinlemedim. Tâ ki kudsî hizmetimize manevî zarar gelmesin. Bunun sebebi şudur ki:

İman hizmeti, iman hakaiki, bu kâinatta her şeyin fevkindedir, hiçbir şeye tâbî ve alet olamaz. Fakat, bu zamanda, ehl-i gaflet ve dalâlet ve dinini dünyaya satan ve bâkî elmaslan şişeye tebdil eden gafil insanlar nazarında o hizmet-i imaniyeyi hariçteki kuvvetli cereyanlara tâbî veya alet telâkki etmek ve yüksek kıymetlerini umumun nazarında tenzil etmek endişesiyle, Kur'ân-ı Hakîm'in hizmeti bize, kat'î bir surette siyaseti yasak etmiş.

Sizler ey ehl-i siyaset ve hükûmet, evham edip bizlerle uğraşmayınız! Bilâkis, teshilât göstermeniz lâzım. Çünkü, hizmetimiz emniyet ve hürmet ve merhameti tesisle hem asayişi, hem inzibatı, hem hayat-ı içtimaiyeyi anarşılıkten kurtarmaya çalışıp, sizin hakikî vazifenizin temel taşlarını tesbit ediyor, takviye ve teyit ediyor.

1- Allah'a hamd olsun. Bu Rabbinin fazlındandır. (Metnin Elhamdulillah kısmı çok âyette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Suresinin 40. âyetidir.)

alâkadar: ilgili, ilişki
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bilâkis: aksine, tersine
binaen: den dolayı, bu sebepten
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan.
ehl-i hükûmet: hükûmete mensup kimseler, milleti idare edenler
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
emniyet: emnilik, güvenlik, korkusuzluk.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fevkinde: üstünde.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
gafil: gafilette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan.
hâdise: olay
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikî: gerçek.
hariç: dışan
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hürmet: saygı.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme
iman: inanç, itikat.
inkişafat: inkişaflar, açılmalar, gelişmeler
inzibat: asken polis
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıymet: deger
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mühim: önemli, ehemmiyetli
münasebet: vesile, rabıta, bağ
müracaat: başvurma, danışma
nazar: bakış, nezdinde
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sadisen: altıncı olarak.
suret: biçim, şekil, tarz.
tâbi: bir şeye uyan
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
tebdil: değiştirme, dönüştürme
telâkki: kabul etme, bir görüşle bakma
tenzil: kıymetten düşürme, degerini indirme.
terviç: revaç verme, kıymet ve degerini arttırma
teshilât: kolaylaştırmalar
tesis: kurma, meydana getirme
tevakkuf: duraklama, durma
tevakkuf
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
umum: bütün, herkes
vazife: görev
ziyade: fazla, fazlasıyla

Sabian: Hafız Ali'nin mektubunda bazılara hitaben yazdığımız bir mektupla ve hâdise-i hâzıra dair hafif geçeceğine ait son mektup, bu günden bir hafta evvel postaya verilmiş. Hafız Ali, yoldaki o iki mektubu okumuş gibi mektubunu yazması, sadâkatinin bir lem'a-i kerameti olduğu gibi; aynı günde –hiç vuku bulmamış– yanıma ehemmiyetli büyük bir memur-ı siyasî gelmesini Nazif'in arkadaşlarından Köroğlu Ahmed rüyada aynen görüp, o memurdan üç saat evvel rüyayı bize hikâye edip tabir istedi; tabirî, tevilsiz çıktı.

Umum kardeşlerimize birer birer, hususan musibetzedelere selâm ve dua ederiz.

88

Aziz, Sıddık, Mubarek Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniye ve İmaniyede Sebatkâr, Sarsılmaz, Yılmaz Arkadaşlarım ve Bu Misafirhane-i Dünyada Şefkatkâr ve Fedakâr ve Vefadar Yoldaşlarım!

Bu defa Nur Fabrikasının sahibiyle ve tam bir muavini ve tam bir Hüsrev olan kahraman Tahir'in beşaretli mektupları ve Medrese-i Nuriyenin kahramanlarından Marangoz Ahmed'in, ikinci rüyası ve üçüncü rüyanın ahirinde, malûm musibetin akabinde sarsılmayan fa'al Hafız Mehmed'in, çocuklara hatim duasını yapması ve *Risale-i Nur*'u okutması, üstümüzden dağ gibi manevî ağırlıkları kaldırdılar. Cenab-ı Hak, sizleri ve onları afat-ı maneviye ve maddiyeden muhafaza etsin, âmin.

afat-ı maneviye ve maddiye: maddî ve manevî afet ve felâketler
ahir: son
akabinde: arkası sıra, peşi sıra, peşinden
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
beşaret: müjde
dair: alakalı, ilgili
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
faal: her zaman çalışan, hareket te bulunan
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hâdise-i hâzıra: şimdiki hâdise, olay
hatim: Kur'ân-ı Kerim'i baştan sona kadar okuma.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti.
hususan: bilhassa, özellikle
lem'a-ı keramet: keramet parıltısı.
malûm: bilinen, bilinir olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
Medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okundukları yerler
memur-ı siyasî: siyaset memuru, siyasî idareci
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi
muavin: yardımcı
muhafaza: koruma.
musibet: felâket, bela
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabian: yedinci yedinci olarak
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vaz geçmeyen, sebatlı
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sıdk: doğruluk.
şefkatkâr: şefkat gösteren, merhamet ve acıma duygusuna sahip olan, şefkatli
tabir: yorum, yorumlama.
tevil: yorum, açıklama
umum: bütün.
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.
vuku: olma, meydana gelme

Marangoz Ahmed'in ikinci rüyası, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ile alâkadarlık ve sürurlu olduğu cihetinden rüya-i sadıka olduğuna, o Medrese-i Nuriyenin civarlarındaki kardeşlerin ve hemşirelerin maddî hizmetleri canlı ve ruhlu bir suret alıp, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnet-ı seniyesinin ihyasına medar olacağına işaret verdiği münasebetiyle, mektubunuzu almadan, iki gün evvel gördüğüm bir rüyayı beyan ediyorum. Şöyle ki:

Gördüm: Şimdiki reis veya şimdiki reisler, tanıdığım ehemmiyetli bir iki hocaya, hilâfet rütbesini ve meselelerini tatbik etmeye ve hilâfet, o hocalara veya reislere hangisine verileceğini rüyada anladım. Ve o netice-i kararları bana göstermek için, bana karşı geldiklerini gördüm. Sonra uyandım.

Sabahleyin kardeşlerime söyledim. Dedim: "Allahü a'lem, Isparta havalısında, *Risale-i Nur*'un maddî mağlûbiyeti içinde manevî bir galibiyeti olmuş ki, büyük makamat-ı resmiyede en mühim mesail-i İslâmiye medar-ı bahis olacak. Biz Isparta'da, o musibetin ne derece ileri gittiğini bilemediğimizden ve çoktan beri de ne hâl-i âlemden ve ne de resmî hâlden anlamayıp dinlemediğimiz hâlde, bu rüyanın, rüya-i sadıka olduğuna bir emare olan, beni bir gün baktırdı. O emare şudur ki:

Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir talebesi Ankara'dan gelip, ben sormadan dedi: "Reis, Kur'ân'a yeni bir tefsir yazmayı emretmiş, o da yazıyormuş."

alakadar: ilgili, ilişki
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında. Hz. Muhammed'e dua
Allahü a'lem: Allah bilir
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön
civar: çevre, yöre, etraf
ehemmiyetli: önemli
emare: alâmet, belirti, nişan
evvel: önce
galibiyet: üstünlük, üstün gelme, yenme, mağlup etme
hâl-i âlem: şimdiki hâl ve yaşama şekli
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hemşire: kız kardeş, bacı
hilâfet:
ihya: canlandırma, dinlitme, hayat verme
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
mağlubiyet: yenilgi, yenilme
makamat-ı resmiye: resmî makamlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: sebep, vesile
medar-ı bahis: söz konusu, bahsetmeye sebep olan, vesile olan
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mesail-i İslâmiye: İslâmî meseleler, konular
mesele: önemli konu
musibet: felâket, bela
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: vesile, ...dan dolayı
netice-i karar: kararın neticesi, sonucu.
reis: başkan
resmî: devletin olan, devlete ait, devlerle ilgili
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rütbe: ilim, irfan, fazilet, meziyet, ehliyet v.b. sebeplerle kazanılan derece, basamak.
rüya-ı sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde dünyada hakikatlan çıkan sadık rüya
suret: biçim, tarz, görünüş
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
sürur: sevinç, mutluluk.
talebe: öğrenci.
tatbik: uydurma, uygulama
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması

Hem söylemiş ki: "Dahiliye Vekili, yirmi senelik bir âdete muhalif olarak, 'Dinsiz bir millet yaşayamaz...' diye din lehinde beyanatta bulunduğunu ve Maarif Nazırı da, âdâb-ı İslâmiye lehinde, eski prensiplerine muhalif olarak beyanatta bulunduğu gibi, ehemmiyetli bir değişikliği ihsas ettiğinden, kulağımı kapadığım sekiz aydan sonra, bu rüya hatırı için, bu haberleri aldım. Bunun sebebini anlamak cidden arzu ettim.

Birden ihtar edildi ki: Ehl-i dalâlet, memur-i siyasiyeyi aldatıp, *Risale-i Nur* aleyhinde genişçe, buradan oraya kadar bir daire içinde taarruz edip, derece-i kuvveti anlamak istediler. Gördüler ki, sökülmeyecek, mağlûp edilmeyecek bir kuvvette gördüklerinden, ehemmiyetli büyük makamat-ı resmiyede, mahiyetini medar-ı bahs ve dikkat ettiklerinden, bilmecburiye, bir nevi musalâhaya yol hazırlamak ve şimdiye kadar hakikat ve hikmete muhalif olarak, iyilikleri ölen reise ve fenalıkları millete, orduya vermek yerinde, o hata-i âzîmeye bedel, bütün fenalıkları ölene verip, kendilerini bir derece o dehşetli hatiattan kurtarmak çaresini aramaya, bir zemin teşkil etmeye çalışmış ki, hem rüya, hem bu haberler haber veriyor. Birinci, ikinci Hulûsîlerin müşterek mektupları, bu iki rükn-ı mühimmenin gayretleri, sadâkatleri çelikten daha metîn olduğu her hâdise ile gösteriliyor.

Said Nursî

adab-ı İslamiye: İslami edepler, İslamı terbiye
adet: her vakit yapılan
aleyh: ona karşı, onun üzerine
bedel: karşılık
beyanat: resmî olarak yapılan açıklamalar
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak.
Dahiliye Vekili: İçişleri Bakanı
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derece-i kuvvet: kuvvet derecesi
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
hâdise: olay
hakikat: gerçek.
hata-i azime: büyük hata, yanlış
hatiat: hatalar, yanlışlıklar
hikmet: gaye, maksat.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
Maarif Nazırı: Millî Eğitim Bakanı
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
mahiyet: bir şeyin asli esası, tabiatı, niteliği.
makamat-ı resmiye: resmî makamlar.
medar-ı bahs: söz konusu, bahsetmeye sebep olan, ve sile olan
memur-i siyasiye: siyaset memuru, siyasî idareci
metîn: sağlam ve dayanıklı
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
musalâha: barış, uzlaşma.
müşterek: ortak.
nevi: çeşit, tür
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas ilke
reis: başkan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rükn-i mühimme: muhim bir rükün, esas, önemli rükün.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
zemin: temel, dayanak.

89

Aziz, Sıddık, Sebatkâr Mardeşlerim ve Hakikî Vâruslerim!

Bugünlerde, *Risale-i Nur*'a suikast edenlerin ve sizlere sıkıntı verenlerin haklarında, bana verdiği bir hiddet neticesinde bedduaya teşebbüs ettim. Birden Isparta'ya kıyamadım. Kaç defadır niyet ettim, Isparta'daki iyilerin yüzünden suikastçılar kurtuldular. Kıyamadım, beddua yerine, "Yâ Rab! Madem Isparta, *Risale-i Nur*'un bir Medresetüzzehrasıdır. Sen oradaki fena memurlar dahi islâh eyle ve hüsn-ı akıbet ver" diye dua eyledim ve ediyorum.

Saniyen: Bugünlerde Salâhaddin'in İstanbul'dan getirdiği *Habbe*, *Katre*, *Şemme*, *Hubab* gibi Arabî risalelere baktım, gördüm ki: Yeni Said'in doğrudan doğruya harekât-ı kalbiyesinde müşahede ettiği hakikatler, *Risale-i Nur*'un çekirdekleri hükmündedir. Zaten bunlar hem *Şule* ve *Zühre Risale-i Nur*'un Arabî parçalarıdır. Onlar, doğrudan doğruya benim nefsimin dersi olduğu için Arabî ve kısa ibarelerle ifade edilmiş, başka adamlar nazara alınmamış.

O zaman, başta Şeyhülislâm ve Dârülhikmet âzâları ve İstanbul'un büyük âlimleri, tahsin ve takdirle karşıladılar. Bunlar Yeni Said'in eserleri olduğundan, *Risale-i Nur*'un eczalarıdırlar. Eski Said'in ise, Arabî risalelerinden yalnız *İşaratü'l-I'caz*, *Risale-i Nur*'da en mühim bir mevki almış.

alim: ilim ile uğraşan ilim adamı.
Arabî: Arap diline ait.
azâ: üye.
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua.
Dârülhikmet: Osmanlılarda Şeyhülislâmlık makamının bir ismi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
harekât-ı kalbiye: kalbin hareketleri.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüsn-ı akıbet: iyi netice, hayırlı son.
islâh: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu.
madem: -den dolayı, böyle ise.
Medresetüz Zehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mevki: yer, makam.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nazar: bakış, dikkat.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sanıyen: ikinci olarak.
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
şeyhülislâm: Osmanlılar zamanında din işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazifeli şahıs.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: kıymet verme, beğenme.
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme.
vâris: mirasçı.
ya Rab: Ey Allah!

Hem her iki Said'in iştirakıyla, birtek ramazanda iki hilâl ortasında telif edilen ve kendi kendine ihtıyarım haricinde bir derece manzum şeklini alan ve *Işaratü'l-I'caz* kıt'asında ve elli altmış sahife bulunan Türkçe olarak *Lemaat* namındaki risale dahi *Risale-i Nur*'a girebilir. Maatteessüf, bir nüsha elde edemedim. Herkesin hoşuna gittiği için, matbu nüshaları kalmamış.

Hem, Eski Said'in ilm-i mantık noktasında bir şaheser hükmünde bulunan gayr-i matbu *Ta'likat*'tan süzülen i'cazlı bir icaz-ı harikada müdakkik ulemaları hayret ve tahsinle dikkate sevk eden matbu *Kızıl İcaz* namındaki risale-i mantıkiye *Risale-i Nur*'la bağlanmasına ve şakirtlerinin âlimler kısmının nazarına göstermek lâyık gördüm. Fakat, çok derindir. Bugünlerde, Feyzi'ye bir parça ders verdim. Belki bir zaman Feyzi kendisi, başkasının da anlaması için dersini Türkçe kaleme alacak...

90

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bugünlerde, Risale-i Nur Talebeleri hesabına gayet ehemmiyetli, endişeli bir sual-ı manevî kalbime ihtar edildi. Sonra anladım ki, ekser Risale-i Nur Talebelerinin lisan-ı hâllen bu suali soruyor ve soracaklar. Birden bir cevap hatıra geldi. Feyzi'ye söyledim. Dedi: "Hiç olmazsa icmalen kaydedilsin."

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
azız: izzetli, muhterem, saygın
ehemmiyetli: önemli.
ekser: çoğunluk
endişeli: telaşlı, sıkıntılı.
gayet: oldukça, son derece
gayr-i matbu: matbu olmayan, basılmamış
hariç: dışarı
hesabına: namına, adına
hilâl: yeni ay
hükmünde: değerinde, yerinde
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak
icaz-ı harika: olağanüstü bir şekilde az sözle çok şey ifade etme, vecîz olma.
icmalen: kısaca, özet olarak.
ihtar edilme: uyanılma
ihtıyarım: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ilm-i mantık: mantık ilmi, doğru muhakeme ve doğru düşüncenin esaslarını ve kaidelerini konu alan ilim
iştirak: katılma
kıt'a: parça, cüz
lisan-ı hâl
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
manzum: vezinli, kafiyeli, sözü nazım olarak yazılmış eser
matbu: tab edilmiş, basılmış
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
nam: ad.
nazar: bakış, dikkat.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
risale-i mantıkiye: mantıkla ilgili risale
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahife: sayfa
sevk: yöneltme.
sıddık: dost, samimî arkadaş
sual: ışık hüzmesi.
sual-i manevî: bizzat sorulmamış, ancak akla gelmiş olan soru
şaheser: üstün eser, çok üstün değerde ve güzellikteki eser
şakirt: talebe, öğrenci
tahsin: beğenme, güzel bulma
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.

Endişeli sual: Bu ahir zaman fitnesinde açlık ehemmiyetli bir rol oynayacak. Onunla ehl-i dalâlet, bîçare, aç ehl-i imanı, derd-i maişet içinde boğdurup, hissiyat-ı diniyeyi ya unutturup, ya ikinci, üçüncü derecede bırakmaya çalışacak diye, rivayetlerden anlaşılıyor. Acaba, her şeyde, hatta kaht azabında ehl-i iman ve masumlar için bir vech-i rahmet ve kader-i İlâhî cihetinde adalet olduğu, bunda ne tarzda olur? Ve ehl-i iman, hususan Risale-i Nur Talebeleri bu musibete karşı iman ve ahiret hesabına ne cihetle istifade edip nasıl davranacaklar ve mukavemet edecekler?

Elcevap: Şu musibetin en ehemmiyetli sebebi, küfran-ı nimet ve şükürsüzlük ve nimet-i İlâhiyenin kıymetini takdir etmemeklikten gelen bir isyan olduğundan, Âdil-i Hakîm, nimetinin, hususan gıda kısmının, hususan hayat noktasında en büyük nimet olan ekmeğin hakikî lezzetini ve çok ehemmiyetli kıymetini ve nimetiyet noktasında fevkalâde derecesini göstermekle, hakikî şükre sevk etmek hikmetiyle, ramazan gibi, riyazet-i diniyeye riayet etmeyen şükursüz insanlara bu musibeti verip, aynı hikmet için adalet etmiş.

Ehl-i iman, ehl-i hakikat, hususan Risale-i Nur Talebelerinin vazifesi, bu musibetli açlığı, ramazan riyazet-i diniyesinin tarzındaki açlık gibi vesile-i iltica ve nedamet ve teslimat yapmaya çalışmaktır. Ve zaruret bahanesiyle dilenciliğe ve hırsızlığa ve anarşîliğe yol açmasına meydan vermemektir. Ve aç fakirlere acımayan bir kısım zengin ve bazı ehl-i maaş dahı *Risale-i Nur*'u dinleyip, bu

Âdil-i Hakîm: her işi hikmetle ve âdil bir şekilde yapan Allah
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ehl-i maaş: aylık gelir sahibi olan, maaşı olan memur
elcevap: cevap olarak.
fevkalâde: olağanüstü
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
hakiki: gerçek.
hikmet: ilahi gaye, gizli sebep, fayda
hissiyat-ı diniye: dinle ilgili hisler
hususan: bilhassa, özellikle.
iman: inanç, itikat
istifade: faydalanma, yararlanma
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
kader-i İlahi: İlahi kader, Allah'ın kader kanunu
kaht: kıtlık sebebiyle meydana gelen açlık
kıymet: değer
kufran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme, Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükürsüzlük.
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
musibet: felaket, bela
nedamet: pişmanlık.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nimet-i İlahiye: Allah'ın nimeti, lütfu, ihsanı
nimetiyet: nimetlilik, nimet oluş.
nayet: uyma, gözetme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadis.
riyazet-i diniye: dinle ilgili riyazet, az gıda almak suretiyle nefsi terbiyeye çalışma
sevk: yöneltme
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
takdir: kıymet verme, beğenme
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil
teslimat: emanetin malların teslim edilmesi
vazife: görev
vech-i rahmet: işin rahmet yönü
vesile-i iltica: sığınma vesilesi
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

mecburî açlık hissiyle açlara merhamete gelip zekâtla yardımlarına koşmaktır. Ve nefsini güzel yemeklerle şımartan, serkeş eden ve hevesat-ı rezile ve tuğyanlara sevk edip sarhoş eden gençler dahi, *Risale-i Nur*'un irşadıyla, bu hâdiseden merdane istifade ederek, fuhşiyat ve günahlardan ellerini bir derece çektiği ve nefislerinin zevklerini ve pislıklere karşı galeyanlarını kırdığı vesilesiyle taate ve hayrata girip, o hâdiseyi, kendi aleyhlerinden çıkarıp, lehlerinde istimal etmektir.

Ve ehl-i ibadet ve salâhat dahi, ekser insanların aç kaldığı bu zamanda ve çok karışmış ve haram ve helâl fark edilmeyecek bir tarzda gelmiş ve şüphelı mal hükmünde ve manen müşterek olan erzak-ı umumiyeden helâl olmak için mıktar-ı zaruret derecesine kanaat ediyorum diye bu mecburî belâya bir riyazet-i şer'iye nazarıyla bakmaktır. Kader-i İlâhiyeye karşı şekva ile değil, rıza ile karşılamaktır.

Umum kardeşlerime, hususan musıbetzedelere çok selâm ve selâmetlerine dua ediyorum.

Sabrı Kardeşim! Senı tevkıl edip selâm görıderenlere, ben de senı tevkıl edıyorum. Orılara bırer bırer selâm edıyorum. Senin bu defakı mektubun gerçı geç geldi, fakat bırkaç noktada berı çok memnunı ettı. Sabrı'nın, elmas ve çelık gibi metânetını ve isabet-i fikrını gösterdi. Madem Hafız Alı ıle sız Atabey yoluyla muhabere etmeyı munasıp görmüşsünüz; Atabey'de Abdullah Çavuşun veya munasıp gordüğunüz bırısının adresını bıldırınız.

aleyh: ona karşı, onun üzerine.
bela: musıbet, sıkıntı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i ibadet: ibadet ehli, Allah'a kulluğu tam olarak yapanlar.
ehl-i salahat: salih kımseler, namuslu, doğru, adaletli olan kımseler.
ekser: pek çok.
elmas: çok kıymetlı bır mücevher.
erzak-ı umumiye: umuma aıt olan, herkesin malı olan yıyecek, gıda maddesı.
fuhşıyat: fuhuşlar, gayr-ı meşru cınsı munasebetler.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
hadise: olay.
haram: Islamıyetçe yasaklanan ışler.
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası ıçın yapılan ıyılıkler.
helal: dın bakımından gunah olmayan şey.
hevesat-ı rezile: rezılce hevesler, gunah ve çırkın olan arzular.
hususan: bılhassa, ozellıkle.
hukmunde: degerınde, yerınde.
irşat: dogru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
isabet-ı fikir: fikrın doğrulugu, isabetı.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istımal: kullanma.
kader-i İlahiye: İlahî kader, Allah'ın kader kanunu.
kanaat: hırs gostermeden kısmetıne razı olmak, elındekı ıle yetınmek.
leh: onun tarafına, ondan yana, bırının faydası ıçın yapılan hareket.
madem: ...den dolayı, böyle ıse.
manen: mana bakımından, manaca.
mecburî: zorunlu.
merdane: mertçesıne.
metanet: metın olma, dayanıklılık, saglamlık.
mıktar-ı zaruret: zarurî derecede lazım olan mıktar.
muhabere: haberleşme.
musıbetzede: musıbet gormuş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan.
munasıp: uygun.
muşterek: ortak.
nazar: bakış, dıkkat.
nefis: kotu vasıflan kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
Risale-i Nur: Nur Rısalesi, Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlennın adı.
rıyazet-ı şer'iye: şer'î nyazet, şerıatın ızın verdıgi olçüde açlık ıle nefsı terbıye ederek yaşama.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dıleme.
selâmet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma.
serkeş: baş kaldıran, ıtaat etmeyen, asi.
sevk: yoneltme.
şekva: şıkayet.
taat: ıtaat etme, Allah'ın emırlerını yerine getırıp yasaklarından kaçınma.
tarz: bıçım, şekıl.
tevkıl: vekıl etme, edılme.
tuğyan: azma, azgınlık, hıddetlenme.
umum: bütün.
vesıle: aracı, vasıta.

Abdullah Çavuşun, sizin namınıza istediği Onuncu Şua namındaki *Fihriste*'nin ikinci cildini yazdırdık ve *Hizbü'l-Ekber-i Nuriye*'yi Feyzi yazdı; yakında inşaallah göndereceğiz.

Said Nursî

91

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu defa Sabri ve Hafız Ali'nin mektupları, *Risale-i Nur*'un fevkalâde bir kerametini ve harika kuvvetini gösteriyor. Medrese-i Nuriyenin çalışkan ve gayyur talebeleri birkaç gün zarfında, Hafız Mehmed'in zayi olan kitaplarına mukabil umumunun yazılmasını ve ona verilmesini taahhüd edinmelerine, bu havalideki şakirtleri fevkalâde mesrur eyledi. Hafız Ali'nin tahkîkatına gelenlerin, "Mağazalarda kâğıt kalmadı; Risale-i Nur Şakirtleri kâğıdı bitirdiler" diye demeleri ve Mehmed Zühdü'nün kitapları kendine iade edilmeleri, Risale-i Nur Şakirtlerini müftehirâne teşci ve teşvik eden bir hâdisedir.

Sabri mektubunda, "İki üç senedir *Risale-i Nur*, telif cihetinde tevakkuf devresini geçiriyor" diye hikmetini soruyor. Bunun cevabı uzundur. Hem, telif ihtiyarımız dairesinde değil. Hem Risale-i Nur Şakirtlerinin telîften hisseleri kalmak için, bazı ehemmiyetli esbap ve arızalar mânî oldu.

arıza: bozukluk, engel
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cihet: yön
devre: dönem
ehemmiyetli: önemli
esbap: sebepler, vasıtalar
fevkalâde: olağanüstü
fihriste: kısa özet
gayyur: çok gayretli, çok çalışkan
hâdise: olay.
harika: olağanüstü
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hikmet: gizli sebep, gaye
hisse: pay, nasip
iade: geri verme
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
inşaallah: Allah müsaade ederse, Allah'ın izniyle
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
mânî: engel
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mesrur: sevinçli, memnun.
mukabil: karşılık.
müftehirane: iftiharla, övünerek, gururlu bir şekilde
namına: adına
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci.
taahhüt: bir işin yapılması için söz verme
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
talebe: öğrenci
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme
tevakkuf: duraklama, durma
umum: bütün, hepsi
zarfında: süresince
zayi: yıtık, zarar, ziyan

Burada başta Asıye olarak Ulviye, Lütfiye gibi çok çalışkan hanım şakirtler, Medrese-i Nuriyedeki hemşirelerine ve selâm gönderen Sabri'nin refıkasına, hem kardeşlerine arz-ı hürmet ve selâm ve dua ederler.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ederiz.

92

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Kahraman Tahirî'nin ve Kâtıp Osman'ın mektupları hakikaten benim için bir ilâç hükmüne geçti. Yarım maddî, yarım manevî endişe hastalığına bir tiryak hükmüne geçtı. Cenab-ı Hak, onlardan ve sizlerden ebeden razı olsun. Evet, azim ve sebatınız ve ihlâs ve ciddiyetinız, ehl-i dunyayı mağlûp etmiş ve edıyor. Yoksa bırtek *Tesettur Risalesi*'yle yüz yirmi adamı tevkif edenleri, yüz otuz risale ile bırtek adamı tevkif edemediklennin sebebi, ihlâsınız ve metanetinizdir, hükmedıyor.

Tahirî'nin, *Hizbü'l-Ekber* ve *Vırdü'l-Azam*'ın tab'ı için Istanbul'a gitmesini butun ruhumuzla onu tebrik ve muvaffakıyetine dua edıyoruz. İstanbul'da, Şefik'ten başka *Rısale-i Nur*'la ciddî alâkadarlar çoktur, fakat adreslerini bılmiyorum. Yalnız, Barlalı Hacı Bekir ve İnebolulu, icra dairesinde bulunan Hafız Emin ve Gonenlı Mehmed Efendiyi de Şefik vasıtasıyla bulabilir. İstanbul dostlan münasebetiyle, meşhur bır vaız benimle görüşmek için

alakadar: ilgili, ilişki
arz-ı hürmet: hurmet, saygı gosterme, saygı duyduğunu bildirme
azim: kesin karar, kasıt, niyet.
azız: ızzetli, muhterem, saygın
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
ciddiyet: ciddîlik.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
ebeden: ebedî ve dairmi olarak.
ehl-ı dünya: dunyaya bağlı, dunya adamı, ahıreti düşunmeyen
endişe: kaygı
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hemşire: kız kardeş, bacı.
Hizbu'l-Ekber: Risale-i Nur'ların temelini teşkil eden ve tefsirinin yapıldıgı Kur'an ayetlerinin bir araya toplandıgı eser.
hukmetme: karar vermek, inanca varmak.
hükmüne: yerine, değenne
ıcra: borçludan borcunu adlî bir kuruluş vasıtasıyla tahsil etme
ihlas: samımıyet, bır amell başka bır karşılık beklemeksizın sırf Allah rızası ıçın yapma
kâtip: yazıcı
maddî: madde ile alâkalı
maglup: yenilme, kendisine galip gelinmiş.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
Medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'lann okunduğu yerler
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
münasebet: vesile, -dan dolayı
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
refika: kadın eş, karı
Rısale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruh: dınlık kaynagı, hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık.
sebat: sozunde durma, kararlı olma, azımlılık.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürust, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
şakırt: talebe, ogrencı
tab: kıtap basma
tesettür: ortunme, gosterilmesi dınen yasak olan kısımların ortulmesi.
tevkif: tutuklama
tiryak: en ıyı çare, baş ılaç
umum: butun
vaız: vaaz eden, ıbadet yerlerınde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasıhat eden din görevlisi
vasıta: aracılık
Vırdü'l-Azam: en buyuk vırd, dua

gelmiş, görüşemeden gitmiş. Bir zata yazılan bir mektubun sureti size gönderiliyor, belki oradaki bazı adamlar, bu adam gibi o hitaba muhtaçtırlar.

93

İstanbul'a uğrayan Risale-i Nur Şakirtleri senin gayret ve ciddiyetini ve tesirli vaazını bize haber verdiler. Senin gibi metin ve halis bir zatı *Risale-i Nur* dairesinde görmek arzu ediyorlar. Ben de onlar gibi cidden seni *Risale-i Nur* dairesinde görmek istiyorum. Bilirsin ki, iki elif ayrı ayrı olsa, iki kıymeti var; bir çizgi üstünde omuz omuza verse, on bir kıymet aldığı gibi, senin tesirli nasihatinle ihzar ettiğin hizmet-i imaniye tek başıyla kalsa, şimdiki tehacümat-ı müttehideye karşı dayanması çok müşkül. Eğer *Risale-i Nur*'un hizmetine iltihak etse, o iki elif gibi on bir, belki yüz on bir kıymetinde ve kuvvetinde olacak ve karşıdaki ittifak etmiş dalâletlere karşı dayanacak.

Bu zaman, ehl-i hakikat için, şahsiyet ve enaniyet zamanı değil. Zaman, cemaat zamanıdır; cemaatten çıkan bir şahs-ı manevî hükmeder ve dayanabilir. Büyük bir havuza sahip olmak için, bir buz parçası hükmündeki enaniyet ve şahsiyetini o havuza atmaktır ve eritmek gerektir. Yoksa, o buz parçası erir, zayi olur, o havuzdan da istifade edilmez.

Hem mucib-i taaccüp, hem medar-ı teessüftür ki, ehl-i hak ve hakikat ittifaktaki fevkalâde kuvveti ihtilâf ile zayı

cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cidden: ciddî olarak gerçek olarak.
ciddiyet: ciddîlik.
dalâlet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i hak: hak ehli, iman İslâmiyet ve hak yolunda olan hak mezhepte olan
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
fevkalâde: olağanüstü
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hükmetme: hakim olma, idare etme
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtilaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
ihzar: hazır etme, hazırlama
iltihak: karışma, katılma
istifade: faydalanma, yararlanma
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
ittifak: ortak bir gayede anlaşma, birleşme
kıymet: değer
medar-ı teessüf: teessüf ettiren, eseflenme, beğenmeme sebebi
metin: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan
mucib-i taaccüb: şaşırmaya sebep olan
müşkül: güç, zor, çetin
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
suret: nüsha, kopya
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat temsilinde gelen manevî şahıs
şahsiyet: değerli, yüksek kişilik
şakirt: talebe, öğrenci
tehacümât-ı müttehide: birlikte hücum etmeler, saldırışlar
vaaz: vaizin camide cemaatı irşat amacıyla dini işlerle ilgili olarak Kur'ân ve hadislerden aktardığı ve yorumladığı sözler, mevıza
zat: kişi, şahıs
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan
zayi: yitik, zarar, ziyan

ettikleri hâlde, ehl-i nifak ve ehl-i dalâlet, meşreblerine zıd olduğu hâlde, ittifaktaki ehemmiyetli kuvveti elde etmek için ittifak ediyorlar, yüzde on iken, doksan ehl-i hakikati mağlûp ediyorlar.

94

Aziz Kardeşlerim!

Bu dakikada, Hüsrev, Rüştü, Re'fet, Isparta'nın Hafız Ali'si askerlikten ne vakit geleceklerini merak ediyorum. Hususan "Hüsrev'in kalemi ne vakit *Risale-i Nur*'un fatihâne intişarına kavuşacak?" diye bilmek istiyorum. Onlara da selâmımı tebliğ ediniz. Şimdi, bundan on dakika evvel, cesurca, fakat kalemsiz iki adam, *Risale-i Nur* dairesine biri birisini getirdi. Onlara dedim ki: "*Bu dairenin verdiği büyük netîcelere mukabil, sarsılmaz bir sadâkat ve kırılmaz bir metânet ister.* Isparta kahramanlarının gösterdikleri harikalar ve cihanpesendâne hidemat-ı Nuriyenin esası; hariqa sadâkatleri ve fevkalâde metânetlerdir. *Bu metânetin birinci sebebi kuvvet-i imaniye ve ihlâs hasletidir, ikinci sebebi cesaret-i fitriyedir.*"

Onlara dedim: "Sizler cesaretle ve efelikle tanınmışsınız ve dünyaya ait ehemmiyetsiz şeyler için fedakârlık gösterirsiniz, elbette *Risale-i Nur*'un kudsî hizmetinde ve cihana değer uhrevî netîcelerine mukabil, merdâne ve fedakârâne cesaret ve metanet gösterip sadâkatinizi muhafaza edersiniz" dedim. Onlar da tam kabul ettiler.

aziz izzetli, muhterem, saygın.
cesaret-i fitriye yaratılıştan gelen cesurluk, yiğitlik.
cihanpesendâne kâinat, cihan beğenircesine.
ehemmiyetli önemli.
ehemmiyetsiz. önemsiz.
ehl-i dalâlet dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hakikat hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i nifak. iki yüzlü kimseler, münafıklar, ara bozucular.
evvel önce.
fatihane fethederek, fatihçe.
fedakar kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fedakârane fedakârca, fedakârlıkla.
fevkalâde olağanüstü.
hariqa olağanüstü.
haslet güzel huy, iyi özellik.
hidemat-ı Nuriye Risâle-i Nur hizmetleri.
hususan bilhassa, özellikle.
ihlâs samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemek sizin sırf Allah rızası için yapma.
intişar yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
ittifak. birleşme, fikir birliği etme.
kudsî mukaddes, yüce.
kuvvet-i imaniye iman kuvveti.
mağlup yenilmiş, kendisine galip gelinmiş.
merdane mertçesine.
meşrep gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
metanet. metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muhafaza koruma.
mukabil karşılık.
Risale-i Nur Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadakat bağlılık, doğruluk.
selâm barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
tebliğ ulaştırmak, bildirmek.
uhrevî ahirete dair, ahirete ait.

95

Azîz, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Kuvvetli Arkadaşım!

Bu defa kahraman Tahir'i, umumunuz nanıma gördüm ve onda bir Lütfi, bir Hafız Alı, bır Hüsrev ve bir Saıd (fakat genç Said) müşahede ettim. Cenab-ı Hakka çok şukrettim. Bu defa onun kokusunu alıp, o daha gelmeden, benim yanıma gelen komiser ve taharrî adamları münasebetıyle, benden, talebeler tarafından sual edilen bir mesele belki size de bir faydası var dıye gönderildı.

96

DÂIMÎ HİZMETİNDE BULUNAN RISÂLE-İ NUR ŞÂKIRTLERİ TARAFINDAN EDILEN BIR SUALE CEVAPTIR

Sual: Bu kadar zaman hizmetinizde bulunuyoruz. Dünyaya, hayat-ı içtimaiyeye ve siyasete dair bir alâkanızı, merakınızı görmedik. Daima iman ve ahiret dersinden başka bir meşgalenizi görmüyoruz. Öyle anlamışız ki, bu on sekız senedır vazıyetınız böyle imış. Nedendir ki, Isparta'da hıçbır şey yokken memleketi heyecana getirip sizi mahkemeye verdiler. Ve yüz arkadaşınızı dört ay mahkeme tahkikatı neticesinde dünya ile, sıyaset ıle alâkaya dair hıçbır şey bulamadılar. Yalnız

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alaka: ılgı, ılışkı, yakınlık.
aziz: ızzetlı, muhterem, saygın.
daimî: sürekli, devamlı.
dair: alakalı, ılgılı.
fayde: fayda.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hizmet-ı Kur'aniye: Kur'an hizmetı.
iman: inanç, ıtıkat.
mesele: onemlı konu.
meşgale: ış, uğraş, meşgul olunan şey.
münasebet: vesıle, dan dolayı.
müşahede: gozlem.
nam: ad.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sıddık: çok dogru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sual: soru.
şakirt: talebe, ogrencı.
şükür: Allah'ın nımetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ıle, gerekse hal ıle Allah'ı hamd etme.
taharrî: sıvil polıs.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
talebe: ogrencı.
umum: butun, herkes.
vazıyet: durum.

kendilerini ve mahkemelerini ebedî mahcup edecek bir bahane buldular; ve yüzden yalnız beş on adama beş altı ay ceza verdiler.

Hem burada altı seneden ziyade karakolun nezareti ve nazarı altında oturduğun odanın pencereleriyle daima senin her vaziyetin karakolca görüldüğü hâlde; bundan iki üç ay evvele kadar her vakit gizli, aşikâre senı tarassut, kaç defa taharri, dostlan senden kaçırmak için tahkikatlarla sana en mühim ve karışık bir sıyasetçı gıbı bakmalan nedendir? Bız bundan hem müteessir, hem mütehayyırız. Ancak iki üç aydır yanınıza serbest gelebiliyoruz. Evvel de korkarak, gizli gelebilirdik. Bu meseleyi bize izah et.

Elcevap: Ben de sizin gıbı, belkı sizden çok ziyade bu vaziyetten hem hayret, hem taaccup ediyordum. Bu sualinizin izahlı cevabı, Yirmi Yedinci Lem'a olan mahkemeye karşı mudafaat lem'asıyla, On Altıncı Mektup nsalesidir. Şimdilik kısaca bir iki esas beyan ediyorum.

Bırıncısı: Asayişi temın ve idare memurlan, inzibat polisleri ve komiserleri, bize ve mesleğimize karşı değil tevehhumkârâne taarruz ve evhama düşmek, belki himayetkârâne teşvik ve teşci etmek vazifelerinin muktezasıdır. Çünku, onların vazifelennın temel taşı hurmet, merhamet, helâl-haramı bilmekle, itaat düsturuyla hayat-ı ıçtimaıye emnıyet dairesinde cereyan edebilir. *Risale-i Nur*, hayat-ı içtimaıyeye baktığı vakıt, bu esaslan temin ediyor. Neticesi de, bilfiil görülmuş.

asayış: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin saglanması
aşikâre: apaçık, belli, aşikar, meydanda, zahir
bahane: asıl sebebi gizlemek için ilen sürülen uydurma sebep
beyan: açıklama, bildirme, izah
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
cereyan: olma, meydana gelme
dustur: kanun, kural, esas
ebedi: sonu olmayan, daimi, sürekli
elcevap: cevap olarak
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hakimiyetinin saglanması
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvel: önce
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hayat-ı İçtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
helal: din bakımından günah olmayan şey
himayetkârane: korumaya çalışarak.
hurmet: saygı
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütulmesi
inzibat: askeri polis
itaat: dinin emrettiklerini yerine getirip yasaklarından kaçınma.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
mahcup: utanan, ucanmış
mesele: önemli konu
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
muktezası: iktıza eden, gereken.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
nazar: göz atma, bakma, bakış.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sual: soru.
taaccup: şaşma, hayret etme, şaşakalma
taarruz: saldırma, saldırma, sataşma, ilişme
taharri: arama, araştırma
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tarassut: gözetme, göz altında tutma
temin: saglama.
teşci: cesaret verme, cesaret lendirme
tevehhümkârane: tevehhum ederek, evhama kapılarak
vazife: görev
vaziyet: durum.
ziyade: çok, fazla, fazlasıyla

Risale-i Nur'un en mühim merkezi Isparta ve Kastamonu olduğundan, sair memlekete nispeten, zâbıta memurları insafla dikkat etseler, *Risale-i Nur*'un onlara parlak yardımını görecekler. Hem, talebelerinde bu kadar kesret ve kuvvet ve hak ellerinde bulunduğu hâlde, asayişe hiçbir zararı dokunmadığını ve talebelerden bin adam, on adam kadar hayat-ı içtimaiyeye zarar vermediklerini, kalbi bozuk olmayan görür. Bu meselenin sırr-ı hikmeti budur ki:

Âlem-i insaniyette ve İslâmiyette üç muazzam mesele olan iman ve şeriat ve hayattır. İçlerinde en muazzamı iman hakikatleri olduğundan, bu hakaik-ı imaniye-i Kur'âniye başka cereyanlara, başka kuvvetlere tâbi ve alet edilmemek ve elmas gibi o Kur'ân'ın hakikatleri, dini dünyaya satan veya alet eden adamların nazarında cam parçalarına indirmemek ve en kudsî ve en büyük vazife olan imanı kurtarmak hizmetini tam yerine getirmek için, Risale-i Nur'un has ve sadık talebeleri, gayet şiddet ve nefretle siyasetten kaçıyorlar.

Hatta sizin bu kardeşiniz (siz de bilirsiniz) bu on sekiz senedir, o kadar muhtaç olduğum hâlde siyasete, hayat-ı içtimaiyeye temas etmemek için, hükûmete karşı birtek müracaatım olmadığını ve bu sekiz dokuz aydır, küre-i arzın bu hercümercinde birtek defa ne sual ve ne de merak etmek ve ne de anlamak ve ne de medar-ı sohbet etmediğimi hatta şimdi, "Sulh olmuş mu? Harp bitmiş mi? İngiliz ve Alman'dan başka kimler harp ediyor?" bilmediğimi, biliyorsunuz. Hem, herkesi geveze ve sersem

alem-i insaniyet: insanlık alemi.
âlem-i İslâmiyet: İslâm alemi, İslam dünyası.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
gayet: son derece.
geveze:
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakaik-i imaniye-i Kur'âniye: iman ve Kur'ân'a dair hakikatler, gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
harp: savaş.
hâs: ilen gelen, seçkin olan.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma.
iman: inanç, itikat.
kesret: çokluk.
kudsî: mukaddes, yüce.
küre-i arz: yer küre, dünya.
medar-ı sohbet: sohbet sebebi, vesilesi.
mesele: önemli konu.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müracaat: başvurma, danışma.
nazar: bakış, nezdinde.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
sair: diğer, başka, öteki.
sersem: budala, aptal.
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı, herkesin bilmediği gizli sebep.
sual: soru.
sulh: barış, anlaşarak düşmanlığı kaldırma.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
şiddet-i nefret: nefretin şiddeti, aşırı nefret.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
talebe: öğrenci.
vazife: görev.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polisi.

eden ve üç seneden ben odamdan işitilen radyoyu, iki defadan başka ne dinlediğimi ve ne de sorduğumu benimle beraber olan sizler biliyorsunuz. Bu derece bu vaziyetlere karşı alâkasız ve lâkayt bir adamın takıp ettiği mesleğe taarruz eden ve evhama düşüp tarassutla sıkıntı veren, ne derece insaftan uzak düştüğünü en insafsız da tasdik eder.

İkinci esas. Ey Kardeşlerim! Sizler biliyorsunuz ki, *bizim mesleğimizde benlik, enaniyet, şanüşeref perdesi altında makam sahibi olmaktan, öldürücü zehir gibi ondan kaçıyoruz; onu ihsas eden hâlâttan şiddetle içtinap ediyoruz.*

Elbette, burada, altı yedi sene gözünüzle ve yirmi seneden beri tahkikatınızla anlamışsınız ki, *ben şahsıma karşı hürmet ve makam vermek istemiyorum.* Sizleri, o noktada şiddetle tekdir etmişim. Benim haddimden fazla mevki vermeyiniz diye, sizden darılıyorum. Yalnız, Kur'ân-ı Hakîm'in bu zamanda bir mu'cize-i maneviyesi olan *Risale-i Nur* hesabına, ben de onun bir şakirdi olmak haysiyetiyle ona tasdikkârâne teslimi ve irtibatı şakirâne kabul ediyorum. İşte bu derece enaniyetten ve benlikten şanüşeref nami altındaki riyakârlıktan kaçmayı düstur-i hareket ittihaz eden adamlara karşı ehl-i hükûmetin, ehl-i idare ve zabıtanın evhama düşmeleri ne kadar manasız ve lüzumsuz olduğunu divaneler de anlar.

Said Nursî

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık
divane: deli, aklı başında olmayan
düstur-ı hareket: hareket prensibi, kuralı.
ehl-i hükûmet: hükûmete mensup kimseler, milleti idare edenler
ehl-i idare: idare edenler, devleti yönetenler
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
ezcümle: bu cümleden olarak.
halat: haller, durumlar, vaziyetler
haysiyet: itibar
hürmet: saygı.
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma.
ihsas: hissetirme, sezdirme.
irtibat: bağ, münasebet.
ittihaz: edinme, alma, kabul etme
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lakayt: kayıtsız, ilgisiz
makam: yer, mevki
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mevki: yer, makam
mu'cize-i maneviye: manevî mucize.
nam: ad.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
riyakâr: riya eden, iki yüzlü, sahtekâr
şakirâne: şükrederek, şükredercesine
şakirt: talebe, öğrenci
şanüşeref: şan ve şeref
taarruz: saldırma, saldırma, sataşma, ilişme.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tarassut: gözetme, göz altında tutma.
tasdik: doğrulama, onaylama
tasdikkârane: tasdik edene yakışır şekilde, kabul edermişçesine, kabul eden gibi
tekdir: azarlama.
vaziyet: durum.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis

97

Aziz, Sıddık, Sebatkâr Kardeşlerim!

Musibetzedelerin manevî galebesi, beraatı; değil yalnız sizleri ve bizleri, belki bu memleketteki bütün ehl-i imanı sevindirir bir mahiyettedir. Çünkü, *Risale-i Nur*'un hürriyetine meydan açtı. Şimdiye kadar, müsadere tevehhümüyle pek çok ihtiyata mecbur olmuştuk. Bu on sekiz senede ve bilhassa buradaki altı senede, risaleleri gizlemek hususunda pek çok zahmet çektim ve daima endişe ederek azap çekiyorduk.

Cenab-ı Hakka, *Risale-i Nur*'un hurufatı adedince hamdüsena ve şükür olsun ki, bu defa manevî galebesiyle o zalimâne ve zulmetkârâne perdeyi parçaladı; az bir zahmetle büyük bir ücret ve geniş bir fütuhata zemin hazırladı. Ve bu iki ay tevakkuf müddeti, aynen hapsimiz hâdisesi gibi, başka bir tarzda, daha geniş bir dairede *Risale-i Nur*'un intişarına vesile oldu. Sizleri ve bilhassa musibetzedeleri ve hususan Hafız Mehmed'ı tebrik ediyoruz ve geçmiş olsun deriz. Bir *Tesettür Risalesi*'yle yüz adamı yüz gün tevkif eden ve onun gibi yüzer risalelerle birtek adamı, bir gün tevkif edemeyen bir mahkemeye hükmedip galebe çalan, sizlerin harika sadâkatiniz ve fevkalâde ihlâsınız ve sarsılmaz metanetiniz ve kuvvetli tesanüdünüz olduğunu bizde katiyet kesb etti; şüphemiz kalmadı. Cenab-ı Hak sizden ebeden razı olsun, âmin.

amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beraet: temize çıkma, suçsuz olduğu anlaşılma.
bilhassa: özellikle.
ebeden: ebedi ve daimî olarak.
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri.
endişe: kaygı.
fevkalâde: olağanüstü.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hâdise: olay.
hamdüsena: şükür ve övgü.
harika: olağanüstü.
hurufat: harfler.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmetme: hakim olma, emin altında tutmak.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
katıiyet: katîlik, kesinlik.
kesb: kazanma.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan.
müddet: süre, zaman.
müsadere: toplatma, elden alma.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tarz: biçim, şekil.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
tesettür: örtünme, gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi.
tevakkuf: durdurma, durma.
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
tevkif: tutuklama.
vesile: aracı, vasıta.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zalimâne: zulmedercesine, zalimce.
zemin: yer.
zulümkârâne: zulüm edercesine.

98

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvela: Seksen küsur sene bir ömr-i manevîyi sizlere kazandıracak olan Şuhur-ı Selâse-i Mübarekeyi ve bilhassa bu geceki Leyle-i Regaibi tebrik ediyoruz. Sizin beraatınız ve manen galebenız zalımlen şaşırttı; cepheyi, burada değiştirdiler. Düşmanâne taarruzdan vazgeçip, dostâne hulûl edıp, has talebelen *Risale-i Nur*'un hizmetinden geri bırakmak için memurıyet gibi bir meşgale buluyorlar veya terfıen ışı çok dığer bır memurıyete veya dığer bir meşgaleyi buluyorlar. Burada, o neviden çok vakıalar var. Bu taarruz, bır cihette daha zararlı görünüyor.

Sanıyen: Burada, lıse mektebine tesırlı bır nur gırdı. O da Otuz İkinci Sözün Birincı Mevkıfı, Otuzuncu Lem'a'nın Ism-i Adl ve Hakem Nukteleri, Tabıat Lem'ası hatımesine kadar, *Ayetü'l-Kubra*'nın "Evet, bu dunya memleketine ve mısafırhanesine gıren her bır mısafir..." diye başlayan Birinci Makamın başından ilham, vahıy mertebelerı harıç kalıp, tâ On Sekızıncı Mertebe olan kâinatın hudûs hakikati, tâ imkâna kadar, yenı hurufla, bir ıhtar-ı manevî ıle ızın verdık. Daktılo (el makinesi) ile kendılenne yazdılar. Siz de bu dört parçayı birden cılt yapıp, yenı hurufla, ehl-i ınkâra on ıkılık top gûllesi gibi atabilirsiniz.

Ben bu sene çok zaif ve ihtiyar ve âciz bir hâlde bulunduğumdan, genç kardeşlerimden manevî muavenetlerını

acız: zayıf, güçsuz, zavallı
azız: ızzetlı, muhterem, saygın
beräet: temıze çıkma, bır davanın netıcesınde suçsuz olduğu anlaşılma
bilhassa: özellıkle.
cihet: yön
dostâne: dostlukla, dostça
duşmanane: duşmancasına
ehl-i inkar: ımansızlar, ınkar edenler
evvelâ: bırıncı olarak, her şeyden once, ılk olarak.
galebe: galip gelme, ustunluk.
gûlle: top mermısı
hakikat: gerçek, esas
hariç: bır şeyın dışında kalma
hatıme: son soz, bır eserin sonuç kısmı
hudus: sonradan meydana gelme, yok ıken var edılme.
hulul: gırme, ıçıne sokulma
hurûf: harfler
ıhtar-ı manevî: manevî uyarı, bildırım. Cenab-ı Hakkın ımana ve Kur'ân-a aıt meselelerde kullannı uyarması
ilham: bellı bılgı vasıtalanna baş vurmadan Allah tarafından insanın kalbıne veya zıhnıne ındırılen mana
ımkân: var olması ya da yok olması noktasında zorunlu olmama
ısm-ı Adl: Cenab-ı Hakk'ın adaletle hukmetme manasındakı ısmı
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakk'ın haklı ıle haksızı ayırarı ve her ışı hıkmete gore yapan anlamında ismi
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun âlemler
Leyle-i Regaip: Regaip Gecesi, Recep ayının ılk Cuma gecesi
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mektep: ılım, ırfan oğrenılen yer, okul
memurıyet: memurluk.
mertebe: derece, basamak
meşgale: ış uğraş, meşgul olunan şey
mevkıf: durak.
mısâfırhâne: mısafırlenn kaldıgı ev, geçıcı bekleme yen
muavenet: yardım, yardımlaşma
nevi: çeşıt, tur
nur: aydınlık, panlı ışık.
nükte: ınce manalı, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya soz
ömr-ı manevî: Risale-i Nur. Nur Risalesi. Be dıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı
sanıyen: ıkıncı olarak
sıddık: çok doğru, dürust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
şuhur-ı selâse-i mubareke: mubarek uç aylar, recep, şaban, ramazan
taarruz: saldırma, satışma, tışme.
talebe: oğrencı
terfian: terfi ederek, rutbesi yukseltılerek, rütbe alarak.
vahıy: Cenab-ı Hakkın dılediğı hukumlen, sırlan ve hakıkatlerı peygamberlere bıldırmesi
vakıa: olay
zaıf: zayıf
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

bu mübarek Şuhur-ı Selâsede rica ediyorum. Her birisine birer birer selâm ve dâreynde selâmetlerine dua ediyoruz.

Said Nursî

99

[BU MEKTUP GAYET EHEMMİYETLİDİR.]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bugünlerde, *Kur'ân-ı Hakîm'in nazarında imandan sonra en ziyade esas tutulan takva ve amel-i salih esaslarını düşündüm.*

Takva, menhiyattan ve günahlardan içtinâb etmek, ve amel-i salih, emir dairesinde hareket ve hayrat kazanmaktır.

Her zaman def-i şer celb-i nef'a racih olmakla beraber, bu tahribat ve sefahat ve câzibedar hevesat zamanında, bu takva olan def-i mefasit ve terk-i kebair ussülesas olup, büyük bir rüçhaniyet kesb etmiş.

Bu zamanda, tahribat ve menfi cereyan dehşetlendiği için, takva bu tahribata karşı en büyük esastır. Farzlarını yapan, kebireleri işlemeyen kurtulur. Böyle kebair-i azîme içinde, amel-i salihin ihlâsla muvaffakıyeti pek azdır. Hem, az bir amel-i salih, bu ağır şerait içinde çok hükmündedir. Hem, takva içinde bir nevi amel-i salih var. Çünkü, bir haramın terki vacıptir; bir vacibi işlemek çok

amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cazibedar: çekici, cazibeli.
celb-i nef: faydalı olanları kendi etrafına çekmek, menfaatı elde etme
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
dâreyn: her iki dünya, dünya ve âhiret.
def-i mefasit: bozgunculuk yapacak fiil ve sözlerden çekinmek, fesatlıkları defetmek.
def-i şer: zararlıları, kötülükleri defetmek, kötülüğe mâni olma
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
gayet: son derece
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler
hevesat: heveslar
hükmünde: değerinde, yerinde
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
iman: inanç, itikat
kebair-i azime: büyük günahlar
kebire: büyük günah
kesb: kazanma
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
menfi: olumsuz, müsper olmayan
menhiyat: şeriatca haram edilemler, yasak olanlar
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nazar: bakış, nezdinde
nevi: çeşit, tür
racih: daha daha üstün, önce, diğerinden üstün
rüçhaniyet: üstün olma hali, üstün olmaklık.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
selâmet: salımlık, emnlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şerait: şartlar
Şuhur-i Selâse: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
terk-i kebair: büyük günahları işlemekten kaçınma
ussulesas: hakiki sağlam temel
vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen
ziyade: çok, fazla.

sünnetlere mukabil sevabı var. Takva böyle zamanlarda, binler günahın tehacümünde birtek içtinâb, az bir amel-le, yüzer günah terkiyle, yüzer vacip işlenmiş olur. Bu ehemmiyetli nokta, niyetle, takva namıyla ve günahtan kaçınmak kastıyla, menfi ibadetten gelen ehemmiyetli a'mal-i salıhadır.

Risale-i Nur Şakirtleri, bu zamanda, en mühim vazifeleri, tahribata ve günahlara karşı takvayı esas tutup davranmak gerektir. Madem, her dakikada, şimdiki tarz-ı hayat-ı içtimaiyede, yüzer günah insana karşı geliyor, elbette takva ile ve niyet-i içtinâb ile yüzer amel-i salih işlenmiş hükmündedir. Malûmdur ki, bir adamın bir günde harap ettiği bir sarayı, yirmi adam, yirmi günde yapamaz. Ve bir adamın tahribatına karşı yirmi adam çalışmak lâzım gelirken, şimdi binler tahribatçıya mukabil, *Risale-i Nur* gibi bir tamircinin bu derece mukavemeti ve tesiratı, pek harikadır. Eğer bu iki mütekabil kuvvetler bir seviyede olsaydı, onun tamirinde mu'cizevari muvaffakıyet ve fütuhat görülecekti.

Ezcümle, *hayat-ı içtimaiyeyi idare eden en mühim esas olan hürmet ve merhamet, gayet sarsılmış.* Bazı yerlerde gayet elîm ve bîçare ihtiyarlar, peder ve valideler hakkında dehşetli neticeler veriyor. Cenab-ı Hakka şükür ki, *Risale-i Nur*, bu müthiş tahribata karşı, girdiği yerlerde mukavemet ediyor, tamir ediyor.

Sedd-i Zülkarneynin tahribiyle Ye'cüc ve Me'cüclerin dünyayı fesada vermesi gibi, şeriat-ı Muhammediye

a'mal-ı salıha: salih ameller. Allahın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
amel: iş, uygulama, yapma
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış
biçare: çaresiz, zavallı
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehemmiyetli: önemli
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren
ezcümle: bu cümleden olarak.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
gayet: son derece
hârika: olağanüstü
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hükmünde: değerinde, yerinde
hürmet: saygı
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma
idare: döndürme, çevirme, yönetme
madem: ...den dolayı, böyle ise.
malum: bilinen, bilinir olan
menfi: olumsuz, müspet olmayan
mu'cizevari: mu'cize gibi.
mukabil: karşılık.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
mühim: önemli, ehemmiyetli
mütekabil: karşılıklı.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nam: ad
niyet-i içtinap: bir şeyden sakınma, çekinme, uzaklaşma için niyetlenme
nokta: konu ile ilgili bölüm
peder: baba.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in seddi. Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale.
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Kur'ân dışında Müslümanlara örnek olan mübarek sözü, fiil ve emirleri kabulleri veya takrirleri.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) şeriatı. Hz. Muhammed'in (asm) tanıtıp ettiği, getirdiği ve bildirdiği şeriat. İslâm dini.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.
tarz-ı hayat-ı içtimaiye: cemiyet, toplum halinde yaşama tarzı
tehacüm: hücum etme, saldırma.
tesirat: etkiler, tesirler
vacip: dini bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen
valide: ana, anne
vazife: görev
Ye'cüc, Me'cüc: Kur'ân'da bahsi geçen eski çağlarda Orta Asya'da yaşayan ve medeniyetleri saldırılarıyla tacize eden yağmacı ve talancı acımasız iki vahşi guruh.

(ASM) olan sedd-i Kur'ânînin tezelzülüyle de, Ye'cüc ve Me'cüc'den daha müthiş olarak, ahlâkta ve hayatta zulmetli bir anarşîlik ve zulümlü bir dinsizlik fesada ve ifsada başlıyor.

Risale-i Nur'un şakirtleri böyle bir hâdisede manevî mücahedeleri, inşaallah, zaman-ı Sahabedeki gibi, az amel ile pek büyük sevap ve a'mal-i salıhaya medar olur.

Aziz Kardeşlerim!

İşte böyle bir zamanda, bu dehşetli hâdisata karşı, ihlâs kuvvetinden sonra, bizim en büyük kuvvetimiz, iştirak-ı a'mal-i uhreviye dusturuyla, birbirimize, kalemlerle her birinin a'mal-i saliha defterine hasenat yazdıkları gibi, lisanlarıyla her birinin takva kalesine ve sipenne kuvvet ve imdat göndermektir. Ve bilhassa fırtınalı tehacume hedef olan bu fakir ve âciz kardeşinize, bu mübarek Şuhur-i Selâsede ve eyyam-ı meşhurede yardıma koşmak, sizin gibi kahraman ve vefadar ve şefkatkârların şe'nidir. Bütün ruhumla bu imdad-ı manevîyi sizden rica ediyorum. Ve ben dahi, iman ve sadâkat şartıyla, Risale-i Nur Talebelerini bütün dualarıma ve manevî kazançlarıma, yirmi dört saatte, iştirak-ı a'mal-ı uhreviye dusturuyla, bazen yüz defadan ziyade Risale-i Nur Talebeleri ünvanıyla hissedar ediyorum.

Said Nursî

âciz: zayıf, güçsüz
a'mal-i saliha: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
amel: bir insanın dini emirler ve yasaklara göre yaptığı iş, hareket
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bilhassa: özellikle
dehşetli: korkutucu, korkunç
dua: Allah'a yalvarma niyaz
düstur: kaide, esas, prensip
eyyam-ı meşhure: meşhur günler
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak
hadisat: hadiseler, olaylar
hâdise: olay
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemek, sizin, sırf Allah rızası için yapma
iman: inanç, itikat
imdad-ı manevi: manevî yardım
imdat: yardım
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
iştirak-ı a'mal-ı uhreviye: ahirete ait olan işlerdeki ortaklık, ahiretle ilgili amellere ortak olma
lisan: dil
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: sebep, vesile
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mücahede: savaşma, mücadele
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sadâkat: bağlılık, doğruluk
sedd-i Kur'anî: Kur'an'a ait set, Kur'an'ın yıkılmaz seddi, kalesi
şakirt: talebe, öğrenci
şefkatkar: şefkat gösteren, merhamet ve acıma duygusuna sahip olan, şefkatli
şe'ni: iş, durum, özellik, yapı
Şuhur-ı Selâse: Üç Aylar: recep, şaban ve ramazan ayları
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
talebe: öğrenci
tehacum: hücum etme, saldırma
tezelzül: sarsıntı
ünvan: ad, isim, lâkap
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost
Ye'cüc, Me'cüc: Kur'an'da bahsi geçen eski çağlarda Orta Asya'da yaşayan ve medeniyetten saldırlarıyla taciz eden yağmacı ve talancı acımasız iki vahşi gruh
zaman-ı Sahabe: Sahabe zamanı, Sahabe devri
ziyade: çok, fazla
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hali
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

100

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Dün, Emin, bu havaliye gelen bir kolordu münasebetiyle, istemedığım ve Rusun harbe devamını bilmedığım hâlde, Rusya'nın Kafkas'la ittisali kesilmesini söyledi. Ben, onun sozunu kesip susturduğum hâlde, kalbım ehemmiyetle bir alâka gösterdi.

Sonra, bugün namazda ve tesbihatında ıken, manevî tarzda denildi ki: "Kure-i arzda çarpışan, mucadele eden cereyanlardan herhâlde birisi İslâmiyete ve Kur'ân'a ve *Rısale-i Nur*'a ve mesleğımıze taraftar olacak. Bu noktadan, ona karşı bakmak gerektir Bakmamak için bir-iki mektupda yazdığım sebepler, çendan kalbe, akla kâfıdır, fakat meraklı ve hevesli olan nefse kâfi gelmiyor" dıye kalbıme geldı.

Aynen tesbihatta ihtar edildi kı: Ehemmiyetlı sebebi ise, bakmakta bir tarafa tarafgirlik hissi uyanır Tarafgir nazarı, taraftar olduğu taraf cereyanın kusurunu gormez, zulmüne nza gösenr, belki alkışlar. Hâlbuki, *küfre rıza küfür olduğu gıbı, zulme razı olmak dahi zulumdür.* Elbette zemın yüzünde bu dehşetlı düelloda semavatı ağlatacak zulümler ve tahrıbat oluyor. Çok masum ve mazlumların hukuklan kayboluyor, mahvoluyor *Mim*'siz gaddar medeniyetin zalımâne dusturu olan "Cemaat ıçın fert feda edılır, mılletın selâmeti ıçın cüz'î hukuklara bakılmaz" dıye, oyle dehşetlı bır zulüm meydanı açmış kı, Kurun-ı Ulâ

alaka: ilgi ilişki bağ
azız: izzedi muhterem saygın
cemaat: topluluk
cereyan: akım fiku sanat veya siyaset hareketi.
cüz'î: butune ait olmayan özel.
çendan: gerçi her ne kadar
dehşetli: urkütücü korkunç.
duello: ıkı siyasi ekonomik güç arasındaki çatışma
dustur: kaide esas prensip
ehemmiyet: önem değer kıymet
ehemmiyetli: onemli
feda: ugruna verme
gaddar: çok fazla zulum ve haksızlık eden
harp: savaş
havali: bolge etraf çevre civar
heves: nefsin hoşuna giden gelip geçici istek.
ıhtar: hatırlatma uyarı.
ittisal: bitişme birleşme
kâfi: yeter elverir
kolordu: uç tumen ve bagli birliklerden meydana gelen buyuk askeri birlik.
Kurun-i Ulâ: Ilk Çag.
kufur: Allah'ın varlıgına, birliğine inanmama muşrıklik imansızlık
kure-i arz: yer kure dunya
mahv: yok olma ortadan kalkma batma
manevi: manaya aıt, maddi olmayan
masum: suçsuz gunahsız saf temiz.
mazlum: zulum gormuş haksızlıga uğramış
mesleki: gıdış tutulan yol sistem
mucadele: savaşma çatışma kavga.
munasebet: vesile -dan dolayı
nazar: bakış
nefis: kotu vasıflan kendısın de toplayan hayırlı işlerden alıkoyan guç.
razı: nza gosteren, hoşnut olan
rıza: razı olma hoşnuduk.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi Be dıuzzaman Saıd Nursi'nın eserlennın adı
selamet: salımlık emınlık kurtuluş korku ve endişeden uzak olma
semavat: semalar gökler
sıddık: çok doğru durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
tahribat: tahnpler yıkıp bozmalar.
tarafgir: bır tarafı tutan taraflı
taraftar: tarafı bır tarafı destekleyen
tarz: bıçım şekıl
tesbihat: tesbıhler Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahip oldugunu ifade eden sozler
zâlimâne: zalımce zulmedercesine
zemin: yer
zulum: haksızlık ezıyet, ışkence

vahşetlerinde de emsali vuku bulmamış. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın adalet-i hakikiyesi, bir ferdin hakkını cemaate feda etmez; "*Hak, haktır; küçüğe, büyüğe, aza, çoğa bakılmaz*" diye kanun-i semavî ve hakikî adalet noktasında Risale-i Nur Şakirtleri gibi hakikat-i Kur'âniye ile meşgul adamlar, zaruret olmadan lüzumsuz, yalnız hevesli bir merak için, netice itibarıyla faydası bulunan; ve netice daha gelmeden evvel lüzumsuz bakmak ve zalımâne tahribatlarını alkışlamak suretiyle İslâmiyet ve Kur'ân lehine hizmet edeceği o cereyanın harekâtını fikren takip etmekle meşgul olmak münasip olmadığı için, nefis de, akıl ve kalbe tâbî olup merakını bırakmış diye anladım.

İkinci mesele: Risale-i Nur'un Isparta'da galebesi, zındıkları şaşırttı. Fakat bazı mütemerrit ve muannit ve ölen herifin ruh-ı habisi hükmünde bazı zındıklar, o mağlûbiyete karşı gelmek fikriyle, baştan aşağı kadar, Kur'ân ve Peygamber (ASM) aleyhinde, fakat perde altında, aynen münazara-i şeytanıye bahsinde, hizbü'ş-şeytanın Peygamber (ASM) ve Kur'ân hakkında mesleklerince söyledikleri tabiratı başka bir tarzda o zındık herif istimal etmiş. Onun gibi Yahudî, mütemerrit ve dinsiz feylesoflarından ve Avrupa'nın zındıklarının eskiden beri Kur'ân ve Peygamber Aleyhisselâmın hâlâtından medar-ı tenkit buldukları noktaları, bu İslâm ismi altındaki zındık, kurnazcasına, safdil Müslümanlara ve *Risale-i Nur*'u görmeyenlere dinlettirmek ve göstermek için öyle bir tarzda gitmiş ve küfrünü gizlemeye çalışmış ki, şeytanette şeytandan ilerî gitmiş. Beni çok müteessir etti.

adalet-i hakikiye: hakikî adalet, gerçek adalet.
aleyh: ona karşı, onun üzerine.
aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
cemaat: topluluk.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
emsal: benzerler.
evvel: önce.
faide: fayda.
feda: uğruna verme.
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hak: bir kimseye ait olan şey, alacak.
hakikat-i Kur'aniye: Kur'an'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
hakikî: gerçek.
halat: haller, durumlar, vaziyetler.
harekat: hareketler, davranışlar, tutumlar.
heves: nefsin hoşuna giden, gelip geçici istek.
hizbü'ş-şeytan: şeytanın taraftarları.
hükmünde: değerinde, yerinde.
istimal: kullanma.
kanun-ı semavî: semavî kanun, vahiyle bildirilen kanun, Allah'a ait kanun.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
maglûbiyet: yenilgi, yenilme.
medar-ı tenkit: tenkide sebep olan, tenkit sebebi, vesilesi.
mesele: önemli konu.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muannit: inatçı, ayak direyen.
münasip: uygun.
münazara-i şeytanıye: şeytanla yapılan münazara, tartışma.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh-ı habis: kötü ruh, çirkin ruh.
safdil: saf gönüllü, hile, oyun bilmeyen, kolay aldatılan.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeytanet: şeytanlık, kurnazlık, hilekârlık, aldatıcılık.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tabirat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tarz: biçim, şekil.
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey.
vuku: olma, meydana gelme.
zalımane: zalimce, zulmedercesine.
zaruret: muhtaçlık, şiddetli ihtiyaç içinde olma.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.

Kardeşimiz Sabri'nin mektubunda, muannit mülhitlerin, *Risale-i Nur*'un cereyanına karşı kurduklan çürük ve vâhî hud'alan, örümcek ağı ve yuvası gibi kuvvetsiz ve o şeytanet perdelen kıymetsiz ve mukavemetsizdir. *Risale-i Nur*'a karşı yırtılır ve yırtılacak dediği gibi; bu zındık ve muannit ve mütemerrit ve ölen herifin ruh-i habisi olan zındığın yazdığı ve zahıren Müslümanlara Türkçülük lehinde, fakat hakikatte Kur'ân ve Peygamber Aleyhisselâmın azamet ve haşmet-i maneviyelerini kırmak ve hıçe indirmek ve adileştirmek niyetiyle yazılan bu matbu eserde, mu'cizat-ı Kur'âniye ve mu'cizat-ı Ahmediyeye (ASM) karşı, orümcek ağı da olamaz, parçalanır.

Fakat binler teessüf ki, *Risale-i Nur*'u görmeyenlere kat'î zarar verdiği gibi, *Risale-i Nur*'u görenler de merak edip, "Acaba ne var?" demekle, safî kalplerini bulandırır. Lâakal, vesvese ve evham verir. *Risale-i Nur*'un kahraman şakirtleri böyle şeylere karşı müteyakkız davranmak ve faaliyetlerini ziyadeleştirmek lâzım geliyor. Fena şeyle zihnen meşgul olmak da fena olduğu için kısa kesiyorum.

Sakın ona ehemmiyet vermekle halkın meraklandırıp baktırılmasın. Belki ehemmiyetsiz, dinsizcesine, yalnız esma-i mübareke ve âyât-ı mübarekenin bazı mealî içinden harıç kalmak itibarıyle, ehemmiyetsiz bir paçavradır bilinsin.

Bu herifin ne derece haddinden tecavüz ettiğini bu temsilden anlayınız. Meselâ, Çok uzak bir mecliste, mütehassıs ve mudakkik âlimlerin okuduklan ve tetkik

adî: basit, bayağı, sıradan
aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
ayat-ı mübareke: mubârek, mukaddes ayetler
azamet: büyükluk
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz
esma-ı mübareke: mubarek, feyizli, bereketli isimler
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
hakikat: gerçek, esas
harıç: dışarı
haşmet-i maneviye: manevî heybet, ihtişam, büyükluk.
hud'a: hile, oyun, aldatma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıymet: değer
lâakal: en azından, hıç olmazsa
leh: onun tarafına, ondan yana birinin faydası için yapılan hareket.
matbu: tab edilmiş, basılmış
meal: mana, anlam, mefhum.
meselâ: örneğin
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
mu'cizat-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu'cizeleri, Kur'an'la ilgili mu'cizeler
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
mütehassıs: bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, uzman
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inadlaşan
müteyakkız: uyanık, bulunan, basıredi
paçavra: değersiz, iğrenç, kıymetsiz şey veya kimse
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh-i habis: kötü ruh, çirkin ruh
safî: samimî, halis, saf
şakirt: talebe, öğrenci
şeytanet: şeytanlık, kurnazlık, hilekârlık, aldatıcılık.
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ileri gitme.
teessüf: üzülme, acı duyma
temsil: benzetme, misal getirme.
tetkik: dikkatle araştırma, incelemek
vâhî: boş, faydasız, zararsız, ehemmiyetsiz şey
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zahiren: görünüşte
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir
zihnen: zihin olarak, zihince
ziyade: Artma, çoğalma

ettikleri bir kitaba ve ders aldıkları bir zata, pek uzak bir mesafede bakmak isteyen ve görmeyen bir ebleh, o âlimlerin aksine hüküm verip onları tenkit eden, divanece hezeyan eder.

Cenab-ı Hak, ehl-i imanı ve Risale-i Nur Şakirtlerini böylelerin şerrinden muhafaza eylesin, âmin.

Said Nursî

101

Aziz Kardeşlerim!

Sizin fevkalâde sebat ve ihlâsınızın galebesi ve o musibeti def'inden sonra ehl-i dünya cepheyi değiştirdi. Zındıkanın desiseleriyle, bu havalide, bizlere karşı perde altında maddî ve manevî tahşidatı başlamış; gayet dikkatle ve şeytancasına şakirtlerin hakikî kuvvetleri olan tesanüdü bozmaya çalışıyorlar. Sizlere risaleleri iade ettikleri hâlde, kurnazcasına dolaplar çevriliyor. Biz, sizin bir şubeniz hükmünde olduğumuz hâlde, bizi asıl ve merkez telâkkı ettiklerinden, daha ziyade desiseleri bize karşı istimal ediyorlar. Hafız-ı hakikî, Cenab-ı Hak'tır; inşaallah hıçbir zarar edemeyecekler. Fakat, bu şuhur-i mubarekenin eyyam ve leyali-i mübarekesinde halis dualarınızla bize yardım ediniz. Birşey yok, fakat mümkün oldukça ihtiyatlı ve dikkatli olunuz. Hazret-i Ali Radıyallahü Anh ve Gavs-ı Geylânî Kuddise Sırruhu gibi kahramanların

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
divane: deli, akli başında olmayan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebleh: pek akılsız, ahmak, aptal, bon-bon alık, budala.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
eyyam: günler, günduzler.
fevkalade: olağanüstü.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayet: son derece.
Hafız-ı Hakikî: hakikî ve tam muhafaza eden, Allah.
hakikî: gerçek.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hezeyan: saçmalama, herze.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüküm: emir, bir konu hakkında verilen karar.
iade: geri verme.
ihlâs: samimiyet, bir amali başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
istimal: kullanma.
kuddise sırruhu: sırrı mukaddes olsun, sırrı mübarek olsun, sırrı aziz olsun (büyük velîler için kullanılır).
leyali-i mübareke: mübarek geceler.
maddî: madde ile alakalı, cismani.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesafe: uzaklık, ara.
muhafaza: koruma.
musîbet: felaket, bela.
radıyallahu anh: Allah ondan razı olsun.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik.
şakirt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük.
şuhur-ı mübareke: mübarek aylar.
tahşidat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar.
telâkkî: kabul etme, bir görüşle bakma.
tenkit: eleştirme.
tesanut: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
zat: kişi, şahıs.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
ziyade: çok, fazla.

manevî teminatı [1] قُلْ وَلاَ تَحَفْ ve [2] وَلاَ تَخْشَ hitapları, bize her vakıt cesaret ve kuvve-i manevî veriyor.

Kâtip Osman'ın mektubunda, kahraman Rüştü'nün bahadır biraderi Burhan'ın, risalelerin kurtulmasına çok hizmet ettiğini yazıyor. Zaten o cesur kardeşimizin eskiden de bu çeşit hizmetleri vardı. Hem ona, hem *Risale-i Nur*'un kurtulmasına çalışanlara ve medhalı bulunanlara, hatta mahkeme reisine ve insaflı azalarına hem dua, hem teşekkür ediyoruz. Münasip görülse, mahkeme reisine hususî teşekkürümüzü beyan edersiniz.

102

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [3] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [4]

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ هٰذِهِ الشُّهُورِ الثَّلاَثَةِ [5]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Sizin geçmiş Leyle-i Miraç ve gelecek Leyle-i Beratınızı tebrik ediyoruz ve makbul dualarınızı rica ediyoruz.

Saniyen. Yirmi Beşinci Söz olan Mu'cizat-ı Kur'âniyenin nısf-ı ahırı, acelelik belâsıyla gayet mücmel kalmasına bedel, size evvelce yazdığım gibi, bazı lâhikaları onun ahırında ilhak etmiştik. Şimdi en muhım bır parça, yırmı

ahir: son
azaı uye.
azız ızzedi muhterem saygın.
bahadır cesur yıgıt, kahraman
bedel karşılık.
belâ
beyan. bıldırme açıklama söylemе
bıraderı kardeş
dua Allah a yalvarma niyaz.
evvela bırıncı olarak, her şeyden once ılk olarak.
evvelce daha önce
gayet. son derece
hıtap: soz soyleme, topluluğa veya bırısıne karşı konuşma
hususı özel
İlhak ılave etme ekleme katma
kuvve-ı manevî manevî guç, moral.
lahıka ek ılave.
Leyle-i Berat: Berat Gecesi Şaban ayının 15 gecesi
Leyle-i Mıraç Mıraç Gecesi Hz. Muhammed ın Mıraca çıktıgı gece recep ayının 27. gecesi
makbul kabul edılmış geçerlı
manevî manaya aıt, maddi olmayan
medhal karışma
Mu'cizat-ı Kur'âniye Kur'ân ın mu'cize olduğunu anlatan Yırmı Beşıncı Soz ısalesi
mücmel öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş oz ozet.
muhim onemlı, ehemmıyetlı
munasıp uygun
nısf-ı ahır son yarı
reis. başkan
Risale-ı Nur Nur Risalesi Bedıuzzaman Said Nursî nın eserlerinin adı
saniyen ıkıncı olarak.
sıddık çok doğru dürüst hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
teminat guvence

1 Soyle ve korkma!
2. Korkma!
3 Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
4 Hıçbir şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin (Isra Suresi 44.)
5. Allah ın selâmı, rahmetı ve berekâtı bu Şuhur-ı Selâsenin dakikalarının aşırelen adedince üzerınıze olsun.

sene evvel tab edilen *Lemaat*'ta gördük. Onun da *Mu'cizat-ı Kur'âniye* zeyilleri içine derci pek münasip görüldü. Kahraman Tahirî'nin bana getirdiği bir nüsha *Lemaat*'ı çok kıymettar gördüm. Eğer bir nüsha daha o havalide varsa siz de o parçayı nüshalarınızın ahirine yazarsınız. Zaten *Lemaat*, kendisi de harikadır. Ramazan-ı şerîfte, yirmi gün zarfında, nesir bir surette tekellûfsüz, birden yazılmış. Sonra baktık, sehl-i mümteni gibi bir nesr-i manzum ve bir nazm-ı mensur suretini almış. İçinde bu parça daha harikadır.

Lemaat'ta o parçanın serlevhası: "İcaz İle Beyan, İ'caz-ı Kur'ân."

"Bir zaman rüyada gördüm ki, Ağrı Dağı altındayım. Birden dağ patladı, dağ gibi taşları âleme dağıttı; sarstı cihanı."

Bundan tâ "Tarz-ı Nazar İkidir: Biri Zulmettar, Diğeri Ziyadar" serlevhasına kadar.

Eğer *Lemaat* sizin elinize geçmemişse, o parçayı buradan size göndereceğiz.

Salisen: Hem lâtif, hem güzel, zarif bir hâdiseyi söyleyeceğim. Bu memlekette *Risale-i Nur*'a erkeklerden ziyade fedakârâne yapışan ihtiyar hanımlar ve ihtiyare hükmünde masume genç hanımlar, eski zaman sırmalı ve yaldızlı gelinlik cihazatının içinde kıymettar parçaları *Risale-i Nur*'un eczalarının ciltleri üstüne çekip, bütün risaleler altın yaldızıyla ciltlenmiş gibi bir tarza girdi. *Risale-i Nur*'un maneni güzelliğine ve Husrev ve Tahirî ve

ahir: son
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihazat: çeyizler
derç: sokma, içine alma.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
evvel: önce
fedakârane: fedakârca, fedakârlıkla
hâdise: olay
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hükmünde: değerinde, yerinde
icaz: az sözle çok mana ifade etme
İ'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği yüksek ve eşsilmez ifadesi
ihtiyare: yaşlı, ihtiyar kadın
kıymettar: kıymetli, değerli
lâtif: güzel, hoş
manen: mana bakımından, manaca
masume: günahsız, saf, temiz kız
Mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın mu'cize olduğunu anlatan Yirmi Beşinci Söz risalesi
münasip: uygun
nazm-ı mensur: şiir gibi ahenkli yazılan nesir: manzum olmayan söz veya yazı, düz yazı
nesr-i manzum: manzum nesir olarak yazılan
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
Ramazan-ı Şerif: mübarek şerefli Ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
salisen: üçüncü olarak.
sehl-i mümteni: gayet kolay söylenivermiş ve yazılivermiş gorunduğü hâlde, benzeri yazılmaya kalkışılınca güçlüğü anlaşılan eserler, taklidi zor olan söz veya şiirler
serlevha: yazıda başlık.
sırma: ince gümüş tel
suret: biçim, şekil, tarz.
tab: kitap basma
tarz: biçim, şekil
tarz-ı nazar: bakış tarzı
tekellûf: özenme
yaldız: süs
zarfında: süresince
zarif: inceliği, lâtifliği ile hoşa giden.
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.
ziyade: çok, fazla
zulmettar: zulmetli, karanlıklı

Alilerin ve Hasan Atıf ve Asım gibi kardeşlerimizin yaldızlı yazılarının cemaline, cildi üstünde de şirin bir güzellik daha ilâve ettiler. Hafız Ali'nin mektubunda yazdığı Ümmühan ve Şâhide değerinde burada, *Risale-i Nur*'a bütün kuvvetiyle çalışan çok hemşirelerimiz var. Meselâ, Asıye, Saniye, Ulviye, Lütfiye, Aliye gibi *Risale-i Nur*'un şakirtleri, oradaki hemşirelerine ve kardeşlerine selâm ve dua ediyorlar.

103

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ

شَهْرِ شَعْبَانَ وَرَمَضَانَ [3]

Aziz, Sıddık, Mubarek, Metîn Kardeşlerim!

Sizin Leyle-i Beratınızı ve gelen leyali-i ramazan-ı mübarekenizi tebrik ederiz.

Cenab-ı Hakka yüz binler şükür olsun ki, *Risale-i Nur* kendi kendine tevessü ediyor. Her tarafta fütuhatı var. Ehl-i dalâletin hileleri onu durdurmuyor, bilâkis çok dinsizler, teslim-i silâh ediyorlar. Hafız Ali'nin dediği gibi, korkulan pek ziyadedir. Şimdi, dinsizlik taassubuyla değil, korku cihetiyle ilişiyorlar. O korku, *Risale-i Nur* lehine donecek inşaallah.

aziz: izzetli, muhterem, saygın
bilâkis: aksine, tersine
cemal: güzellik
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
fütuhat: zaferler, fenhler, galibiyetler
hemşire: kız kardeş, bacı
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
leyali-i ramazan-ı mübareke: mübarek ramazan geceleri
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, şaban ayının 15. gecesi

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı, şaban ve ramazanın dakikalarının aşırıleri adedince üzerinize olsun.

meselâ: örneğin
metîn: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
taassup: koru körüne bağlılık, batılda ısrar etme.
teslim-i silâh: silâh bırakma, silâhını teslim etme.
tevessü: genişleme, yayılma.
yaldız: süs
ziyade: çok, fazla

Nur Fabrikasının sahibi, bu defaki mektubundaki hanka ve yüksek duası, onun fevkalâde ihlâs ve sadâkatinin bir tereşşuhatı nazanyla baktığımızdan, bin derece haddimden ziyade hüsnüzannını *Risale-i Nur* hesabına kabul edip, duasına âmin deriz. O Nur Fabrikasının mektubu Hasan Atıf'ın mektubuyla Leyle-i Berat akşamında elimize geçti. O gecemize, bereketli ve mübarek bir tebrik nev'inde telâkkı eyledik.

.....

Aziz Kardeşlerim!

Bu mübarek ramazanda dahi, geçen ramazan gibi, bu âciz ve zaif kardeşinize, manevî ve uhrevî sa'y ve çalışmanızdan, zekât miktarınca vermenizi ve onun hesabına bir miktar çalışmanızı ve ziyade hüsnüzannınız ile ona tahmil ettiğiniz ağır yüke o cihette yardımınızı pek çok rica ederim.

Derd-i maişet sersemliğiyle, ekser halk ahiret işlerine ikinci derecede bakmalarından, ehl-i dalâlet istifade edip onlar avlıyorlar. Risale-i Nur Şakirtleri kanaat ve iktisat düsturlarıyla bu manevî hastalığa da mukabele ederler, inşaallah.

Umum kardeşlerimize ve hemşirelerimize birer birer selâm ve dua ederiz.

Said Nursî

aciz: zayıf, güçsüz
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âmin! Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cihet: yön
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dustur: kaide, esas, prensip
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ekser: pek çok.
fevkalâde: olağanüstü.
harika: olağanüstü.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
iktısat: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
inşaallah. Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istifade: faydalanma, yararlanma
kanaat: hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, şaban ayının 15. gecesi.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mukabele: karşılık verme, karşılama
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nazar: bakış, bakış açısı
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sa'y: iş, çalışma, çabalama
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sersem: başı dönmüş, aklı ve zihni karışmış olan
şakirt: talebe, öğrenci
tahmil: yükleme
telâkkı: anlama, kabul etme
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
umum: bütün
zaif: zayıf
ziyade: fazla, fazlasıyla.

104

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sızın mübarek ramazan-ı şerifinizi tebrik ediyoruz. Cenab-ı Erhamurrâhimîn bu ramazan-ı mubarekenin hürmetine, rahmeten lilâlemîn olan Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ummetine rahmetiyle imdat eylesin, âmîn. Âsâr-ı Gadab-ı Ilâhî olan afat ve dalâletlerden muhafaza eylesin, âmîn. Ve Risale-i Nur Şakirtlerini neşr-i envar-ı Kur'âniyede muvaffak eylesin, âmîn.

Hizbu'l-Azam-ı Kur'ânî'nin gelmesini iştiyakla bekliyoruz.

Saniyen. Hafız Ali'nin mektubunda, kahraman Süleyman Ruştü'nün gelmesini tebşir ediyoruz. Biz de ona, "Binler safalarla geldin" deyip ve üç cihetle onu ve masumlarını tebrik ediyoruz. Ve Hasan Atıf'ın, Demirci Mehmet namını verdiği Bedevî kardeşimize yazdığı uzun mektubu buradaki kardeşlerimize ihlâs noktasında ehemmiyetli tesiri var. İhlâs Risalesinin sırrını ve düsturlarını yerleştirmeye çalışması, bizi çok mesrur eyledi. Cenab-ı Hak, onun gibi halis kardeşleri çoğaltsın. Ve Atıf'ın o mektubunda Medrese-i Nuryedeki kahramanlardan kıymettar bir iki yüksek ihtiyarın *Risale-i Nur*'a parlak irtibatları bizi sürur yaşıyla ağlattırdı.

afat: afetler, büyük belâ ve musibetler
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
âmîn: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
âsâr-ı gadab-ı ilâhî: Allah'ın gazabının belirtileri.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bedevî: göçebe.
Cenab-ı Erhamürrâhimîn: İnayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
düstur: kaide, esas, prensip.
ehemmiyetli: önemli.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
Hizbü'l-Âzam-ı Kur'ânî: Risale-i Nur'ların temelini teşkil eden ve tefsirinin yapıldığı Kur'an ayetlerinin bir araya toplandığı eser.
hürmet: saygı.
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
imdat: yardım.
irtibat: bağ, münasebet.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kıymettar: kıymetli, değerli.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
Medrese-i Nurye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler.
mesrur: sevinçli, memnun.
muhafaza: koruma.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
nam: ad.
neşr-i envar-ı Kur'âniye: Kur'an-ı Kerîm'in nurlarının yayılması, neşredilmesi.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmeten lilâlemîn: bütün âlemlere rahmet olan, Hz. Muhammed (asm).

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

(asm): Efendimiz Hz. Muhammed'e salât ve selâm olsun.
ramazan-ı mübareke: mübarek Ramazan ayı, bereketli Ramazan ayı.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
Resûl-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm).
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
safa: rahat ve huzurlu olma, gönül şenliği.
saniyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
ummet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar.

Bu defa, evvelce size gönderilen gençler ikaznamesinin bir tetimmesi olarak bu havalideki tehlikeli vaziyette bulunan gençlere bir ihtarname namında bir fıkra gönderiyoruz, tâ ki *Risale-i Nur*'un genç şakirtlerinin gittikleri istikamet ve iffet ve ittiba-ı sünnet-i seniye, gençlik noktasında ne kadar kıymettar bulunduğunu, ve hakikî ve zevklı gençlik ise, o tarzdaki bahtiyarların gençlikleri olduğunu bir kat daha ispat edip, hakikî genç Türkler kimler olduğunu göstersin.

Umum kardeşlerimize ve hemşirelerimize selâm ve dua ederiz. Ve mubarek dualarını bu mübarek ramazan-ı şerifte ve bire bin kazancı kazandıran eyyam ve leyali-ı mubarekede rica ediyoruz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

16

[Bu defadan evvelce size gönderilen Gençler İkaznamesinin bir tetimmesi.]

BIRKAÇ BÎÇARE GENÇLERE VERILEN BIR TEMBIH, BIR DERS, BIR IHTARNAMEDIR

Bir gün yanıma parlak birkaç genç geldiler. Hayat ve gençlik ve hevesat cihetinden gelen tehlikelerden sakınmak için tesirli bir ihtar almak istediler. Ben de, eskiden

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

bahtiyar: bahtlı, talihli, mutlu.
biçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvelce: daha önce.
eyyam: günler, gündüzler.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakikî: gerçek.
havalî: bölge, etraf, çevre, civar.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hevesat: heveslar.
iffet: temizlik, ahlâkı temizlik.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ihtarname: ihtar yazısı, uyarı yazısı.
ikazname: ikaz yazısı, uyarı yazısı.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
ittiba-ı sünnet-i seniye: Peygamber Efendimiz'in (a.s.m) sünnetine uyma.
kıymettar: kıymetli, değerli.
leyali-i mubareke: mubarek geceler.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
nam: ad.
ramazan-ı şerif: mubarek, şerefli Ramazan ayı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şakirt: talebe, öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tembih: uyarma, ikaz.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
umum: bütün.
vaziyet: durum.

Risale-i Nur'dan medet isteyen gençlere dediğim gibi, onlara dedim ki:

Sizdeki gençlik kat'iyen gidecek. Eğer siz daire-i meşruada kalmazsanız, o gençlik zayi olup başınıza hem dunyada, hem kabirde, hem ahirette kendi lezzetinden çok ziyade belâlar ve elemler getirecek. Eğer terbiye-i İslâmiye ile, o gençlik nimetine karşı bir şukur olarak, iffet ve namusluluk ve taatte sarf etseniz, o gençlik manen bâkî kalacak ve ebedî bir gençlik kazanmasına sebep olacak.

Hayat ise, eğer iman olmazsa veyahut isyan ile o iman tesir etmezse, hayat zahirî ve kısa bir zevk ve lezzetle beraber, binler derece o zevk ve lezzetten ziyade elemler, hüzünler, kederler verir. Çünkü insanda akıl ve fikir olduğu için, hayvanın aksine olarak hazır zamanla beraber geçmiş ve gelecek zamanlarla da fıtraten alâkadardır. O zamanlardan dahi hem elem, hem lezzet alabilir. Hayvan ise, fikri olmadığı için, hazır lezzetini, geçmişten gelen hüzünler ve gelecekten gelen korkular, endişeler bozmuyor.

İnsan ise, eğer dalâlet ve gaflete düşmüş ise, hazır lezzetine geçmişten gelen hüzünler ve gelecekten gelen endişeler o cuz'î lezzeti cidden acılaştırıyor, bozuyor, hususan gayrimeşru ise bütün bütün zehirli bal hükmündedir. Demek hayvandan yüz derece, lezzet-i hayat noktasında, aşağı düşer. Belki ehl-i dalâletin ve gafletin hayatı, belki vücudu, belki kâinatı, bulunduğu gündür.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişki.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bela: musibet, sıkıntı.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cuz'î: az parçaya ait olan.
daire-i meşrua: meşru daire, dinin uygun gördüğü helâl daire.
dalalet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibariyle.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüzün: keder, tasa, gam.
iffet: temizlik, ahlâkî temizlik.
iman: inanç, itikat.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
keder: kaygı, acı, hüzün.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri.
manen: mana bakımından, manaca.
medet: inayet, yardım, imdat.
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sarf: harcama.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
taat: itaat etme. Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınma.
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye.
tesir: etki.
zahiri: görünürde.
zayi: elden çıkmış, zarar ziyan.
ziyade: çok, fazla.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Bütün geçmiş zaman ve kâinatlar, onun dalâleti noktasında madumdur, olmuştur; akıl alâkadarlığıyla ona zulümatlar, karanlıklar veriyor. Gelecek zamanlar ise, itikadsızlığı cihetiyle yine madumdur ve ademle hâsıl olan ebedî fıraklar, mütemadiyen onun fikir yoluyla hayatına zulümatlar veriyorlar.

Eğer iman hayata hayat olsa, o vakit hem geçmiş, hem gelecek zamanlar, imanın nuruyla ışıklanır ve vücut bulur, zaman-ı hâzır gibi, ruh ve kalbine, iman noktasında ulvî ve manevî ezvakı ve envar-ı vücudiyeyi veriyor. Bu hakikatin, İhtiyar Risalesinde, Yedinci Ricada izahı var, ona bakmalısınız.

İşte hayat böyledir. *Hayatın lezzetini ve zevkini istersenız, hayatınızı iman ile hayatlandırınız ve feraizle zıynetlendiriniz ve günahlardan çekinmekle muhafaza edinız.*

Her gün ve her yerde ve her vakit vefiyatların gösterdikleri dehşetli hakikat-i mevt ise; size, başka gençlere söylediğim gibi, bir temsil ile beyan ediyorum.

Meselâ, burada gözünüz önünde bir darağacı dikilmiş. Onun yanında bir piyango –fakat pek buyuk bir ikrâmiye biletleri veren– dairesi var. Biz buradakı on kişi alâkullihâl, ister istemez, hiç başka çare yok, oraya davet edileceğiz; bizi çağıracaklar. Ve çağırma zamanı gizli olmasından, her dakika ya, "Gel, idam ilâmını al, darağacına çık," veyahut "Gel, milyonlar altın kazandıran bir ıkramiye bileti sana çıkmış, gel, al" demelerini beklerken,

adem: yokluk.
alakadar: ilgili, ilişki.
alakullihâl: ister istemez, olduğu kadar, şöyle böyle.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cihet: yon.
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
daragacı: idama mahkum olanların asıldıkları sehpa, dâr.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
envar-ı vücudiye: varlık ışıkları, varlığa ait olan nurlar.
ezvak: zevkler.
feraiz: farzlar.
firak: ayrılık.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i mevt: ölüm gerçeği.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
ilâm: bildiri, ferman.
iman: inanç, itikat.
itikat: inanç, iman.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
madum: yok olan, mevcut olmayan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesela: örneğin.
muhafaza: koruma.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
temsil: benzetme, misal getirme.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
zaman-ı hâzır: şimdiki zaman.
ziynet: süs.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

birden kapıya iki adam geldi. Biri, yan çıplak güzel ve aldatıcı bir kadın, elinde zahiren gayet tatlı, fakat zehirli bir helva getirip yedirmek istiyor. Diğer biri de, aldatmaz ve aldanmaz ciddî bir adam, o kadının arkasından girdi.

Dedi ki:

"Size bir tılsım, bir ders getirdim. Bunu okursanız, o helvayı yemezseniz, o darağacından kurtulursunuz. Bu tılsım ile, o emsalsız ikramiye biletinizi alırsınız. İşte bakınız; bu darağacında zaten gözünüzle görüyorsunuz ki, bal yiyenler oraya giriyor ve oraya girinceye kadar da o helvanın zehrinden dehşetli kanı sancısı çekiyorlar. Ve o büyük ikramiye biletini alanlar, çendan görünmüyorlar ve zahiren onlar da o darağacına çıkıyorlar; fakat, onlar asılmadıklarını, belki oradan kolayca ikramiye dairesine girmek için basamak yaptıklarını biliyorlar, milyarlar şahitler var; haber veriyorlar. İşte pencerelerden bakınız; en büyük memurlar ve bu işle alâkadar büyük zatlar, yüksek sesle ilân ediyorlar, haber veriyorlar ki, o darağacına gidenlen aynelyakin gözünüzle gördüğünüz gibi, bu ikramiye biletini tılsımcılar aldıklarını hiç şek ve şüphe getirmez; görür gibi, gündüz gibi kat'î bilinız" dedi.

İşte bu temsil gibi, *zehirli bir bal hükmünde olan gayrimeşru dairedeki gençliğin sefahatkârâne zevkleri, hazine-i ebediyenin ve saadet-i sermediyenin bileti ve vesikası olan imanı kaybettiği için, darağacı hükmünde olan ölüm ve ebedî zulümat kapısı olan kabrin musibetine aynen zahiren görünüdüğü gibi düşer. Ve ecel gizli*

ciddî: gerçek olarak, hakikaten
çendan: gerçi her ne kadar
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpadar
dehşetli: ürkütücü korkunç.
ebedî: sonu olmayan daimî sürekli
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
emsalsiz: benzersiz
gayet: son derece.
gayrimeşru: meşru olmayan dine aykırı kanunsuz.
hazine-i ebediye: ebedi ve sonu olmayan hazine
hükmünde: değerinde yerinde
iman: inanç, itikat.
kat'î: kesin şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
musibet: felaket, bela
saadet-i sermediye: ebedî saadet, sonsuz mutluluk
sefahetkarane: sefahatkar olana yakışır şekilde zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olarak lüzumsuz yere masraf ederek.
şek: şüphe zan tereddüt.
temsil: benzetme misal getirme
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
vesika: dayanılacak güvenilecek sağlam delil belge
zahiren: görünüşte
zat: kişi şahıs
zulumat: karanlıklar dinsizlik, zulüm ve kulur

alâkadar: ilgili, ilişki
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.

olduğu için genç, ihtiyar fark etmeyerek, her vakit ecel cellâdı başını kesmek için gelebilir.

Eğer o zehirli bal hükmünde olan hevesat-ı gayrimeşruayı terk edip, tılsım-ı Kur'ânî olan iman ve feraizi elde etmekle ve fevkalâde mukadderat-ı beşer piyangosundan çıkan saadet-i ebediye hazinesi biletini alacağına, yüz yirmi dört bin enbiya aleyhimüsselâm ile beraber had ve hesaba gelmeyen ehl-i velâyet ve ehl-i hakikat ve ehl-i tahkik müttefikan haber veriyorlar ve âsânnı gösteriyorlar

Elhâsıl, gençlik gidecek... Sefahatte gitmiş ise, hem dünyada, hem ahirette binler belâ ve elemler netice verdiğini ve öyle gençler ekseriyetle suiistimal ile, israfat ile gelen evhamlı hastalıkla hastahanelere veya taşkınlıklarıyla hapishanelere veya sefalethanelere veya manevî elemlerden gelen sıkıntılarla meyhanelere düşeceklerini anlamak isterseniz, hastahanelerden ve hapishanelerden ve kabristanlardan sorunuz. Elbette hastahanelerin ekseriyetle lisan-ı hâlinden, gençlik saikasıyla israfat ve suiistimalden gelen hastalıktan eninler, eyvahlar cevabını işittiğiniz gibi; hapishanelerden dahi ekseriyetle gençlik saikasıyla gayrimeşru dairedeki harekâtın tokatlarını yiyen bedbaht gençlerin teessüfatını işiteceksiniz. Ve kabristanda mütemadiyen oraya girenler için kapıları açılıp kapanan o âlem-i berzahta, ehl-i keşfe'l-kuburun müşahedesiyle ve bütün ehl-ı hakikatın tasdikıyla ve şahadetleriyle, ekser azaplar gençlik suiistimalâtının neticesi olduğunu bileceksiniz.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları alem kabir âlemi
aleyhimüsselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun
alhasıl: hasılı netice itibarıyle kısaca
asar: eserler
azap: günahlara karşı çekilecek ceza: eziyet, işkence
bedbaht: bahtsız talihsiz zavallı
belâ: musibet, sıkıntı
cellat: idama mahkûm olanların hükümlerini infaz etmeye vazifeli olan adam
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ehl-ı hakikat: hakikatı arzulayanlar gerçeği bulup onun peşinden gidenler. Allah adamı
ehl-ı keşfe'l-kubur: kabirdeki ölülerin hallerini keşfedip doğru olarak haber veren evliya
ehl-i velâyet: veli olanlar erenler. Allah'ın dostluğunu kazananlar. velilik sıfatını taşıyanlar
ekser: pek çok.
ekseriyetle: daha ziyadesiyle çoklukla çoğunlukla.
elem: dert, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
enbiya: nebiler peygamberler
enin: inilti inleme inleyiş
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
feraiz: farzlar
fevkalâde: olağanüstü
gayrimeşru: meşru olmayan dine aykırı kanunsuz
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma.
harekat: hareketler davranışlar
hevesat-ı gayrimeşrua: gayrimeşru hevesler, haram olan arzu ve istekler.
hükmünde: değerinde yerinde
iman: inanç itikat.
israfat: israflar lüzumsuz yere harcamalar
kabristan: mezarlık.
lisan-ı hâl: hâl dili bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
meyhâne: içki satılan ve içilen yer
mukadderat-ı beşer: insanların başına gelen ve gelecek olan hâdiseler
müşahede: gözlem
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber birlikte
netice: sonuç.
saadet-ı ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
saika: sevk eden sürükleyen, sebep olan.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük sefihlik.
sefalethane: sefalet yeri
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma
suiistimalât: kötü kullanmalar
şahadet: şahit olma şahitlik, tanıklık.
tasdik: doğrulama onaylama
teessüfât: teessüfler esefleniminler üzülmeler
tılsım-ı Kur'ânî: Kur'an'a ait tılsım Kur'an'ın gayet tesirli derin hakikatleri sırları.

Hem, nev-i insanın ekseriyetini teşkil eden ihtıyarlardan ve hastalardan sorunuz, elbette, ekseriyet-i mutlaka ile esefler, hasretlerle, "Eyvah, gençliğimizi badiheva, belki zararlı zayi ettik, sakın bizim gibi yapmayınız!" diyecekler. Çünkü, beş on senelik gençliğin gayrimeşru zevki için, dünyada çok seneler gam ve keder ve berzahta azap ve zarar; ve ahirette Cehennem ve sakar belâsını çeken adam, en acınacak bir hâlde olduğu hâlde,

(1) اَلرَّاضِي بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ sırrıyla, hiç acınmaya mustahak olamaz. *Çünkü, zarara rızasıyla girene merhamet edilmez ve lâyık değildir.*

Cenab-ı Hak bizi ve sizi, bu zamanın cazibedar fitnesinden kurtarsın ve muhafaza eylesin, âmin.

106

Aziz, Sıddık Risale-i Nur Şakirtleri Kardeşlerim!

Risale-i Nur Şakirtlerinin zayıf kısımlarına zarar veren, hatıra gelmeyen, ihtıyar bır zat tarafından bir ıtıraz mü nasebetiyle ve o gibi ıtırazların esasını kesecek bir hakikatı beyan etmeye mecbur oldum. Evvelce bınsine dediğim gibi bunu tekrar ediyorum.

Hem mucib-i taaccüp, hem medar-ı teessüftür ki, ehl-i hakıkat, ıttıfaktakı fevkalâde kuvvetı zayi ettıklen ve zıya' ile mağlûp olduklan hâlde, ehl-i nıfak ve dalâlet, meşrebine zıt olduğu hâlde, ıttıfaktakı ehemmıyetlı kuvvetı elde

1. Zarara rızasıyla girene merhamet edilmez. (Dinî kaide.)

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amın: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bad-ı heva: heva ve heves rüzgarı, gelip geçici hevesler.
belâ: musibet, sıkıntı.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dünya ile ahıret arasındakı yer.
beyan: açıklama, bıldırme, izah.
cazibedar: çekici, cazibeli.
ehemmıyetlı: önemli.
ehl-ı dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı.
ehl-ı nıfak: İki yüzlü kimseler, munafıklar, ara bozucular.
ekserıyet: çoguncluk.
ekserıyet-ı mutlaka: mutlak çoguncluk.
esef: keder, hüzün, gam, tasa.
evvelce: daha once.
eyvah: Yazık, heyhat!"
fevkalâde: olağanustu.
fıtne: karışıklık, bozgunculuk.
gam: keder, üzüntü.
gayrımeşrû: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
hakıkat: gerçek, esas.
hasret: özlem.
ıtıraz: kabul etmedıgını bejırıp karşı çıkma.
ıttıfak: birleşme, fikir birlıgi etme.
keder: kaygı, acı, hüzün.
maglup: yenılme, kendısıne galip gelınmış.
medar-ı teessüf: teessüf ettıren, esefleneme begenmeme sebebi.
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mucıb-ı taaccüb: şaşırmaya sebep olan.
muhafaza: koruma.
munasebet: ilşı, ilişki, bag.
mustahak: hak eden, hak etmiş.
nev-ı insan: insan türü, İnsanoğlu.
rıza: kendi isteği ile davranma.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı.
sakar: Cehennem.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen.
şakırt: talebe, öğrenci.
teşkıl: oluşturma, şekillendırme.
zaıf: zayıf.
zat: kişi, şahıs.
zayi: elden çıkmış, zarar zıyan.
zıya: kayıp, yıtım.

etmek için, ittifak ediyorlar. Yüzde on iken, doksan ehl-i hakikati mağlûp ediyorlar. Ve en ziyade medar-ı taccüp ve medar-ı hayret şudur ki: En ziyade muavenet ve teşvik beklediğimiz ve onlar da o yardıma İslâmiyetçe ve meslekçe ve vazifeten mükellef olduklan bize yardımı yapmayıp, bilakis, yanlış anlamasına binaen, *Risale-i Nur*'un hizmetine fütur verecek, mevkı-i içtımaiyelennin ehemmiyetine istinaden itiraz etmişler.

Bir hakikate dair beyanata itiraz etmişler. Ben bilmiyorum hangı meseledır, hangi ayete dairdır. Olsa olsa, gayet mahrem kısmından olan Birinci Şua namında İşarat-ı Kur'âniyeden bir meseleye dair olacaktır. Bu âcız kardeşiniz, hem o eski dost zata, hem ehl-i dikkate ve sizlere beyan ediyorum ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın feyzıyle Yeni Said, hakaik-ı imaniyeye dair o derece mantıkça ve hakikatçe bürhanlar zikrediyor ki, değil Müslüman uleması, belkı en muannit Avrupa feylesoflannı da teslime mecbur ediyor ve etmektedir.

Amma, *Rısale-ı Nur*'un kıymet ve ehemmıyetine ışarî ve remzî bir tarzda, Hazret-i Ali (RA) ve Gavs-ı Azam'ın (KS) ıhbaratı nev'inden, Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın dahı bu zamanda bir mu'cize-i manevîsi olan *Risale-i Nur*'a nazar-ı dikkati celp etmesıne mana-i ışarî tabakasından rumuz ve imaları, i'cazının şe'nindendir ve o lisan-ı gaybın belâgat-ı mu'cizekârânesinin muktezasıdır.

Evet, Eskişehır Hapıshanesinde, dehşetlı bır zamanda ve kudsî bir teselliye pek çok muhtaç olduğumuz hengâmda manevî bır ıhtarla "*Rısale-ı Nur*'un makbulıyetine

acız: zayıf, güçsüz
amma: ama, lakın, ancak.
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesı.
belâgat-ı mu'cizekârâne: mu'cize derecesinde uslup ve ıfade tarzı
beyan: açıklama, bıldırme, izah
beyanat: açıklamalar, izahlar
bilâkıs: aksıne, tersıne
bınaen: -den dolayı, bu sebepten
burhan: delıl, ıspat, huccet.
celp: çekme, çekış, kendine çekmek.
dair: alakalı, ılgılı
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
ehemmıyet: onem, değer, kıymet.
ehl-i dikkat: dıkkatlıler, dikkat sahıpleri
ehl-i hakikat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeğı bulup onun peşınden gıdenler, Allah adamı
feyiz: bolluk, bereket, ıhsan, bagış
feylesof: sapık fikırlı felsefe ıle ugraşan
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
gayet: son derece
hakaık-ı imanıye: imana aıt hakıkatler, imanı gerçekler
hakıkat: gerçek, esas
hengam: zaman, sıra
i'caz: mu'cızelik, insanların benzennı yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak
ıhbarat: ıhbarlar, bıldırmeler, haber vermeler
ıhtar: hatırlatma, uyarı
ıma: ışaretle anlatma, ustu kapalı ıfade etme
ıstınaden: isunat ederek, dayanarak.
ışarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ışaretlerı
ışarî: bır kelımenin açık manasına baglı olarak ıkıncı ve uçuncu derecede ışaret yolu ıle yapılan açıklama
itiraz: kabul etmedıgını belırtıp karşı çıkma
ittıfak: bırleşme, fikır bırlıgı etme
kıymet: deger
kudsî: mukaddes, yuce
lisan-ı gayp: gaybın haberlerını bıldıren dıl, ahıret ahvalını veya bızce bılınmeyen gayp hukmundekı haberlen soyleyen Kur'ân-ı Kerîm
maglup: yenılme, kendısıne galıp gelınmış
mahrem: herkesçe bılınmemesı gereken gızlı
makbulıyet: makbulluk, beğenılmıslık, geçerlılık.
mana-ı ışarî: yazı ve ışaretlerle ıfade edılen mana
manevî: manaya aıt, maddî olmayen
medar-ı hayret: hayret sebebı, hayrete sevk eden
medar-ı taaccüp: hayret etme, şaşırma sebebı, taaccube sevk eden.
mesele: onemlı konu
meslek: gıdış tutulan yol, sıstem
mevkı-i içtımaiye: sosyal mevkı, makam
muannit: ınatcı, ayak direyen
muavenet: yardım, yardımlaşma
mu'cize-i manevî: manevî mu'cıze.
muktezâ: ıktıza eden, gereken
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan, bır şeyı yapmaya mecbur olan, vazıfelı
nam: ad
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış
nevi: çeşıt, tür
remzî: remzılı, ışaretlı olarak
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı, Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
rumuz: remzıler, ışaretler
şe'n: ıs, durum, özellık, yapı.
tabaka: derece, kat.
tarz: bıçım, şekıl
teselli: avunma
ulema: âlımler, bılgınler, ılım sahıpleri
vazıfeten: vazıfe olarak, vazıfe ıle.
zat: kişi, şahıs
zıkır: anma, bıldırme
zıyade: çok, fazla

dair eski evliyalardan şahit getiriyorsun. Hâlbuki, [1] وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ sırrıyla, en ziyade bu meselede söz sahibi Kur'ân'dır. Acaba, *Risale-i Nur*'u Kur'ân kabul eder mi? Ona ne nazarla bakıyor?" denildi. O acip sual karşısında bulundum.

Ben de Kur'ân'dan istimdat eyledim. Birden, otuz üç ayetin mana-i sarihinin teferruatı nev'indeki tabakattan mana-i işarî tabakasında ve o mana-i işarî kulliyetinde dâhil bir ferdi, *Risale-i Nur* olduğunu; ve duhulüne, medar-ı imtıyazına bir kuvvetli kanne bulunmasını, bir saat zarfında hissettim ve bir kısmı bir derece izah ve bir kısmı mücmelen gördüm; kanaatımde, hıçbır şek ve şuphe ve vehim ve vesvese kalmadı. Ben de, ehl-i imanın imanını, *Risale-i Nur*'la muhafaza niyetiyle o kat'î kanaatimi yazdım ve has kardeşlerime mahrem tutulmak şartıyla verdim.

Ve o risalede biz demiyoruz ki, "Ayetin mana-i sarihi budur." Tâ hocalar, "*Fîhi nazarun*" desin. Hem, dememişiz ki, "Mana-i işarînin külliyeti budur." Belki diyoruz ki, "Mana-i sarihinin tahtında müteaddit tabakalar var; bir tabakası da, mana-i işarî ve remzîdir. Ve o mana-i işarî de, bir küllîdir, her asırda cüz'iyatları var. *Risale-i Nur* dahi, bu asırda, o mana-i işarî tabakasının külliyetinden bir ferttir." Ve o ferdin kasten bir medar-ı nazar olduğuna ve ehemmiyetli bir vazife göreceğine eskiden beri ulema beyninde cari bir dustur-i cifrî ve riyazî ile karineler, belki hüccetler gösterilmiş iken, Kur'ân'ın ayetine veya sarahatine, değil incitmek, belki i'caz ve belâgatine

1. Yaş ve kuru ne varsa apaçık bir kitapta yazılmıştır. (En'am Suresi, 59.)

acip: tuhaf, heyrette bırakan
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
beyn: arasında
cari: cereyan eden, akan, işleyen
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
dahil: girme, içinde olma
dair: alâkalı, ilgili
duhul: içen girme, dahil oluş
dustur-i cifrî: cifir kaidesi
dustur-i riyazî: matematik kaidesi
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evliya: veliler, Allah dostları
fîh-i nazarun: ona bir bakmak, tetkik etmek lazımdır
hüccet: delil
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
iman: inanç, itikat.
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kanaat: inanma, görüş, fikir
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
küllî: umumî, genel, bütün olan
kulliyet: bütünlük, umumîlik.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-i remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana
mana-i sarih: açık mana, remiz ve ima yoluyla değil açık anlatım.
medar-ı imtıyaz: imtıyaz vesilesi, farklı ve üstün olma sebebi
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
mesele: önemli konu
muhafaza: koruma
mücmelen: kısa ve özlü bir şekilde, özet olarak.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nazar: bakış
nevi: çeşit, tür
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sual: soru
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tabaka: derece, kat
tabakat: tabakalar
taht: alt.
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vazife: görev
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce
zarfında: süresince
ziyade: çok, fazla

hizmet ediyor. Bu nevi işarat-ı gaybiyeye itiraz edilmez. Ehl-i hakikatin, nihayetsiz işarat-ı Kur'âniyeden had ve hesaba gelmeyen istihracatlarını inkâr edemeyen, bunu da inkâr etmemeli ve edemez.

Amma, benim gibi ehemmiyetsiz bir adamın elinde böyle ehemmiyetli bir eserin zuhur etmesini istiğrap ve istib'at edip itiraz eden zat, eğer buğday tanesi kadar çam çekirdeğinden dağ gibi çam ağacını halk eylemek azamet ve kudret-i İlâhiyeye delil olduğunu düşünse, elbette bizim gibi acz-i mutlak ve fakr-ı mutlakta ve böyle ihtiyac-ı şedit zamanında, böyle bir eserin zuhuru, "Vüs'at-i rahmet-i İlâhiyeye delildir" demeye mecbur olur.

Ben, sizi ve muterizleri, *Risale-i Nur*'un şeref ve hayysiyetiyle temin ediyorum ki, bu işaretler ve evliyanın imalı haberleri, remizleri beni daima şükre ve hamde ve kusurlarımdan istiğfara sevk etmiş. Hiçbir vakitte, hiçbir dakika, nefs-i emmareme medar-ı fahir ve gurur olacak bir enaniyet ve benlik vermediğini, size bu yirmi sene hayatımın göz önünde tereşşuhatıyla ispat ediyorum.

Evet, bu hakıkatle beraber; insan kusurlardan, nisyandan, sehivden hâlî değil. Benim bilmediğim çok kusurlarım var. Belki de fikrim karışmış, risalelerde hatalar da olmuş. Fakat, Kur'ân'ın hurufat-ı kudsiyesinin yerine, beşerin tercumesini ikame perdesi altında, noksan huruflarla, yeni hat altında, tahrifkârâne, ehl-i dalâletin tevilât-ı fasideleri âyâtın sarahatini incitmelerine bakmıyor

acz-i mutlak: mutlak zayıflık, güçsüzlük
amma: ama, lakin, ancak.
ayat: Kur'an ayetleri
azamet: büyükluk
beşer: insan, insanlık.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehemmiyetli: önemli
ehemmiyetsiz: önemsiz
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evliya: veliler, Allah dostları
fakr-ı mutlak: sonsuz fakirlik, tam muhtaçlık, mutlak çaresizlik, yoksulluk.
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma.
hakikat: gerçek, esas.
hâlî: boş, bir şeyden uzak, mustesna
halk: yaratma, yoktan var etme
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hatt: yazı, el yazısı
haysiyet: şeref, onur, itibar
hurûf: harfler
hurufat-ı kudsiye: mukaddes harfler
ihtiyac-ı şedit: çok şiddetli ihtiyaç, şiddetli muhtaç oluş.
ikame: yerine koyma
İma: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
incitmek: üzmek, kırmak
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
İspat: doğruyu delillerle gösterme
istib'ad: akıldan uzak görme, yaklaştıramama
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
istiğrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek
İstihracat: istıhraclar, bazı işaretlerle belli bir şeyi daha belirgin olarak ortaya çıkarmak.
işarat-ı gaybiye: gayba ilgili işaretler, Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
işarat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın işaretleri.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
medar-ı fahir: övünme sebebi.
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nisyan: unutma, unutuş
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım.
sehiv: hata, yanılışlık
sevk: yöneltme
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahrifkârane: tahrif ederek, bozarak, tahrif edici bir şekilde
temin: sağlama
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
tevilat-ı faside: bozgunculuk veren fitne çıkaran yorumlar
vüs'at-i rahmet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakk'ın rahmet ve merhametinin genişliği, büyüklüğü
zat: kişi, şahıs
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

gıbi, bîçare, mazlum bir adamın, kardeşlerinin imanını kuvvetleştirmek için bir nükte-i i'cazıyeyi beyan ettiği için, hizmet-i imaniyesine fütur verecek derecede itiraz, elbette değil öyle zatlar, belki zerre miktan insafı bulunan, itiraz edemez.

Benim şahsım için mucib-i hayrettir ki; o itiraz eden zat, benim sılsıle-i ilimde en mühim üstadım olan Şeyh Fehim'in (KS) bir tilmizi ve en ziyade merbut olduğum İmam-ı Rabbanî'nın (RA) bir talebesi olduğu hâlde, herkesten ziyade, kusurlanma, eski karışık hayatlanma, taşkınlıklarıma bakmayarak bütün kuvvetiyle imdadıma koşmak lâzım iken, maatteessüf, ondan tereşşuh eden bir itiraz, bazı zayıf arkadaşlarımıza fütur ve ehl-i dalâlete bir senet hükmüne geçtiğini çok teessüfle işittik.

O ihtiyar zattan, çabuk bu sû-i tefehhümu izale etmek için tamire çalışmasını, hem duasıyla, hem tesirli nasihatiyle yardımını bekleriz. Bunu da ilâveten beyan ediyorum:

Bu zamanda, gayet kuvvetli ve hakıkatli milyonlar fedakârları bulunan meşrepler, meslekler bu dehşetli dalâlet hucumuna karşı zahiren mağlûbiyete düştükleri hâlde, benim gibi yarım ümmî ve kimsesiz, mütemadiyen tarassut altında, karakol karşısında ve müthış, muteaddit cihetlerle aleyhimde propagandalar ve herkesi benden tenfir etmek vazıyetinde bulunan bir adam, elbette dalâlete karşı galibâne mukavemet eden ve milyonlar efradı bulunan mesleklerden daha ilen, daha kuvvetli dayanan

aleyh: ona karşı onun üzerine.
beyan: açıklama bildirme izah
bıçare: çaresiz zavallı
cihet: yön
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
dehşetli: ürkütücü korkunç.
dua: Allah a yalvarma niyaz.
efrat: fertler
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kimseler
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan feda eden
fütur: zayıflık, gevşeklik usanç.
galibâne: galip gelmiş gibi galip sıfatıyla
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hücum: saldırma
hükmüne: yerine değerine
ilâveten: ilâve olarak ekleyerek.
İman: inanç itikat.
imdat: yardım
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
izale: giderme ortadan kaldırma
maatteessüf: ne yazık ki üzülerek belirteyim ki
maglûbiyet: yenilgi yenilme.
mazlum: zulüm görmüş haksızlığa uğramış
merbut: bağlı rabtedilmiş.
meslek: gıdış tutulan yol sistem
meşrep: gıdış, hareket tarzı tavır tutum meslek

mucib-i hayret: hayret gerektiren hayreti icap eden.
mukavemet: karşı koyma dayanma direnme
mühim: önemli ehemmiyetli
muteaddit: çeşitli bir çok.
mutemadiyen: sürekli olarak devamlı.
müthiş: dehşet veren ürkütücü dehşetli korkunç
nükte-i i'cazıye: şaşırtan mucizevî manası olan söz
propaganda: bir inanç, düşünce doktrin v.b. nı başkalarına tanıtmak benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
senet: dayanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz
silsile-i ilim: ilim silsilesi
su-ı tefehhum: yanlış anlama
talebe: öğrenci
tarassut: gözetme göz altında tutma.
teessüf: üzülme acı duyma.
tenfir: nefret etirme iğrendirme tiksindirme
tereşşuh: sızıntı damla
tilmiz: öğrenci talebe
ümmî: okuma yazması olmayan okumamış
üstad: bir ilim ve sanatta uslun olan kimse, öğretmen.
vazıyet: durum.
zahiren: görünüşte
zaif: zayıf
zat: kişi şahıs
zerre: pek ufak parça
ziyade: çok, fazla

Risale-i Nur'a sahip değildir. O eser, onun hünerî olamaz. Ve onunla iftihar edemez. Belki, doğrudan doğruya Kur'ân-ı Hakîm'in bu zamanda bir mu'cize-i manevîyesi, rahmet-i İlâhiye tarafından ihsan edilmiştir. O adam, binler arkadaşıyla beraber o hediye-i Kur'âniyeye el atmışlar. Her nasılsa birinci tercümanlık vazîfesi ona düşmüş. Onun fikrî ve ilmî ve zekâsının esen olmadığına delil, *Risale-i Nur*'un öyle parçaları var ki, bazı altı saatte, bazı iki saatte, bazı bir saatte, bazı on dakikada yazılan risaleler var. Ben yeminle temin ediyorum ki, Eski Said'in kuvve-i hafızası beraber olmak şartıyla, o on dakikalık işi, on saatte fikrimle yapamıyorum, o bir saatlik risaleyi, iki gün, istidadımla, zihnimle yapamıyorum. Ve o altı saatlik risale olan Otuzuncu Sözü, ne ben, ne de en müdakkik dindar feylesoflar altı günde o tahkikatı yapamaz. Ve hakeza...

Demek, biz muflis olduğumuz hâlde, gayet zengin bir mücevherat dükkânının dellâlı ve birer hizmetçisi olmuşuz.

Cenab-ı Hak, fazl ve keremiyle bu hizmette halisâne, muhlisâne bizi ve umum Risale-i Nur Şâkirtlerini daim muvaffak eylesin, âmîn.

Said Nursî

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
daim: devam eden, devamlı, sürekli
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dellâl: ilan eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
fazl: iyi ahlâk olgunluk, ilim ve irfan sahibi oluş
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan
gayet: son derece
hakeza: böylece, bunun gibi.
halisane: temiz kalplilikle samimi bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
hediye-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hediyesi.
iftihar: gurur duyuruma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
istidat: kabiliyet, yetenek.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
Kur'an-ı Hakim: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
mu'cize-i maneviye: manevî mucize
muhlisane: ihlâslı bir şekilde samimî olarak, içten gelerek, dostlukla
muvaffak: başarmış, başarılı
mücevherat: mücevherler
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
muflis: iflas etmiş, her şeyini kaybetmiş
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şâkirt: talebe, öğrenci
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
temin: şüpheyi giderme, sağlamlaştırma
umum: bütün
vazife: görev

Lemaat'lan

FATIHA'NIN AHİRİNDE İŞARET OLUNAN ÜÇ YOLUN BEYANI

Ey birader-i püremel! Hayalini ele al, benimle beraber gel. İşte bir zemindeyiz. Etrafına bakanız; kimse de görmez bizi.

Çadır direkleri hükmünde yüksek dağlar üstünde, karanlıklı bir bulut tabakası atılmış. Hem o dahi kaplatmış zeminimizin yüzü,

Müncemit bir sakf olmuş. Fakat altı, yüzü açıkmış; o yüz güneş görürmüş. İşte bulut altındayız, sıkıyor zulmet bizi.

Sıkıntı da boğuyor; havasızlık oldürür. Şimdi bize üç yol var, bir âlem-i ziyadar. Bir kere seyrettimdi, bu zemin-i mecazî.

Evet, bir kere buraya da gelmişim, üçünde ayrı ayrı gitmişim. Birinci yolu budur: Eksen burdan gider. O da devr-i âlemdir, seyahate çeker bizi.

İşte biz de yoldayız, böyle yayan gideriz. Bak şu sahranın kum deryalarına, nasıl hiddet saçıyor, tehdit ediyor bizi.

ahir: son
alem-i ziyadar: ışıklı alem
beyan: açıklama, bildirme, izah
birader-i püremel: çok emelleri umutlen olan arkadaş, kardeş
derya: deniz
devr-i âlem: dünya seyahatı, dünya gezisi, dünyayı gezme
ekser: çoğunluk
fatiha: Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmünde: değerinde, yerinde
müncemit: donmuş, buz halinde olan
sahra: büyük çöl, geniş saha.
sakf: tavan, çatı, dam
tabaka: kat, katman
tehdit: korkutma, gözdağı verme
zemin: yer
zemin-i mecazî: gerçek manada olmayan yer, zemin.
zulmet: karanlık

Bak şu deryanın dağvari emvacına: O da bize kızıyor. İşte, elhamdulillâh, öteki yüze çıktık. Görürüz güneş yüzü.

Fakat çektiğimiz zahmeti ancak da biz biliriz. Of, tekrar buraya döndük; şu zemin-i vahşetzar, bulut damı zulmettar. Bize lâzım, revnaktar eder kalpteki gözü.

Bir âlem-i ziyadar. Fevkalâde eğer bir cesaretin var; gireriz de beraber, bu yolu. Purhatarkâr ikinci yolumuzu,

Tabiat-ı arzı deleriz, o tarafa geçeriz. Ya fıtrî bir tünelden titreyerek gideriz. Bir vakitte bu yolda seyrettim de geçtim, bînaz ve pümiyazı.

Fakat o zaman tabiatın zemini eritecek, yırtacak bir madde var idi elimde. Üçüncü yolun o delil-i mu'cizi,

Kur'ân onu bana vermişti. Kardeşim, arkamı da bırakma, hiç de korkma. Bak, hâ, şurada tunelvari mağaralar, tahte'l-arz akıntılar beklerler ikimizi.

Bizi geçirecekler. Tabiatta şu müthiş cümudiyeleri de seni hiç korkutmasın. Zira, bu abus çehresi altında merhametli sahibinin tebessümlü yüzü.

Radyumvari o madde-i Kur'ân'ı ışıkla sezmiştim. İşte, gözüne aydın! Ziyadar âleme çıktık. Bak şu zemin-i pumazî.

Bu feza-ı lâtif, şirin. Yahu başını kaldır. Bak, semavata ser çekmiş, bulutları da yırtmış, aşağıda bırakmış, davet ediyor bizi,

abus: çatık çehreli; asık yüzlü; somurtkan.
alem: dünya.
âlem-i ziyadar: ışıklı âlem.
bînaz: naz etmeden nazlanmadan nazsız.
cümudiye: büyük buz dağı, buzul, buz kütlesi.
dağvari: dağ gibi; yüksekçe bir yer; dağ büyüklüğünde.
dam: çatı; tavan.
delil-i mu'cize: mu'cize gibi delil; insanı acze düşüren delil.
derya: deniz.
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun; Allah'a şükür.
emvaç: dalgalar.
fevkalâde: olağanüstü.
feza-ı lâtif: güzel gök alemi.
fıtrî: tabiî, doğal.
madde-i Kur'ân: Kur'ân maddesi; elemanı; Kur'ân ifadesi; sözü.
müthiş: dehşet veren; ürkütücü; dehşetli; korkunç.
pürhatarkar: çok tehlikeli.
pümiyaz: yalvararak, niyaz ederek.
radyumvari: etrafa radyasyon saçan radyum elementi gibi.
revnaktar: göz alıcı parlaklık ve güzellikte olan.
semavat: semalar; gökler.
ser çekme: baş dikme; baş kaldırma; yükseğe çıkma.
tabiat: tüm varlıklar âlemi.
tabiat-ı arz: yerin tabiatı; dünyanın yaratılışı.
tahte'l-arz: yer altı; yerin alt tabakaları.
tebessüm: gülümseme.
tunelvari: tünel gibi; tünele benzer.
zahmet: sıkıntı; eziyet; meşakkat.
zemin: yeryüzü.
zemin-i pürnaz: çok nazlı olan zemin; yer.
zemin-i vahşetzar: yabanı; ıssız yer.
ziyadar: ziyalı; ışıklı; parlak; aydınlık.
zulmettar: zulmetli; karanlıklı.

Şu Şecere-i Tuba. Meğer o Kur'ân imiş. Dallan her tarafa uzanmış. Tedelli eden bu dala biz de asılmalıyız; oraya alsın bizi.

O şecere-i semavî bir timsalı zeminde olmuş şer-i enveri. Demek zahmet çekmeden o yol ile çıkardık bu âlem-i ziyaya, sıkmadan zahmet bizi.

Madem yanlış etmişiz, eski yere doneriz, doğru yolu buluruz. Bak, üçüncü yolumuz, şu dağlar üstünde durmuş olan şehbazî,

Hem de bütün cihana okuyor bir ezanı. Bak müezzin-i azama: Muhammedü'l-Haşımî (ASM) davet eder insanı, âlem-i nur-i envere. İlzam eder niyaz ile namazı.

Bulutlan da yırtmış, bak bu hudâ dağlarına. Semavata ser çekmiş, bak Şeriat cibaline. Nasıl müzeyyen etmiş zemînimizin yüzü gözü.

İşte çıkmalıyız buradan himmet tayyaresiyle. Ziya-i nesim orada, nur-ı cemal orada. İşte buradadır Uhud-ı tevhid, o cebel-ı azizi.

İşte şuradadır Cudî-i İslâmiyet, o cebel-i selâmet. İşte Cebelü'l-Kamer olan Kur'ân-ı Ezher, zülâl-i Nil akıyor o muhteşem menbadan. İç o âb-ı lezizi.

(1) فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

(2) وَاٰخِرُ دَعْوٰينَا اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

1. Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah'ın şânı en yücedir. (Mü'minûn Suresi, 14.)

2. Duâlarımız ise şu sözle sona erer: Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. (Yunus Suresi, 10. âyetten iktibas.)

âb-ı leziz: lezzetli, tatlı su
alem-i nur-i enver: çok parlak, daha nurlu alem
alem-i ziya: ışık âlemi
cebel-i aziz: aziz ve mubarek dağ
cebel-i selamet: kurtuluş dağı
Cebelü'l-Kamer: Kamer Dağı. Afrika'da Nil Nehrinin çıktığı dağın ismi
cibal: dağlar
Cudi-i İslâmiyet: İslâmiyet dağı, her türlü felâketten İslâmiyet ile necat bulunacağını ifade eden bir benzetmedir. Hz. Nuh'un (a.s.) tufandan sonra gemisinin oturduğu ve selâmete ulaştığı dağı hatırlatmaktadır.
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hudâ: doğruluk, hidayet
ilzam: susturma, cevap veremez hâle getirme
Kur'ân-ı Ezher: parlak ve ışık saçan Kur'ân
madem: ...den dolayı, böyle ise
menba: kaynak
muhteşem: haşmetli, yüce
müezzin-i azam: en büyük müezzin olan Hz. Muhammed (asm)
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
nur-i cemal: güzelliğin aydınlığı
semavat: semalar, gökler
ser: baş
şecere-i semavî: semavî ağaç, kökleri ilâhî ve semavî hakikatlere dayanan manevî ağaç.
Şecere-i Tuba: Cennette bulunan Tuba Ağacı
şehbaz: mert, yiğit, kahraman ve becenkli ak doğan benzeri insan
şer'i enver: nurlu olan ve aydınlık saçan şeriat, saadet getiren ve selâmete ulaştıran şeriat.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tayyare: uçak
tedelli: aşağıya inme, sarkma
timsal: örnek, nümune
Uhud-ı tevhid: Uhud dağında tevhide dair verilen ahitler, sözleşmeler
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zemin: yeryüzü
ziya-i nesim: güzel ve aydınlık hava
Zülâl-i Nil: temiz ve berrak akan Nil nehri

Ey arkadaş! Şimdi hayali baştan çıkar, aklı kafaya geçir. Evvelki iki yolun mağdûb ve dâllîn yolu; hatarlan pekçoktur, kıştır daim güz, yazı.

Yüzde biri kurtulur: Eflâtun, Sokrat gibi. Üçüncü yol sehildir, hem karib-i müstakımdır. Zaıf, kavi musavi, herkes o yoldan gider. En rahatı budur ki: Şehit olmak, ya gazi.

İşte neticeye gireriz. Evet, deha-i fennî, evvelki iki yoldur ona meslek ve mezhep. Fakat hudâ-ı Kur'ânî, üçüncü yoldur. Onun sırat-ı müstakimi, isal eder o bizi.

اَللّٰهُمَّ «اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۞ صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ» آمِينَ (1)

HAKİKÎ BÜTÜN ELEM DALÂLETTE, BÜTÜN LEZZET İMANDADIR
Hayal Libasını Giymiş Muazzam Bir Hakıkat

Ey yoldaş-ı hüşdar! Sırat-ı müstakimin o meslek-i nuranî, mağdub ve dâllînin o tarık-ı zulmanî, tam farklarını görmek eğer istersen, ey azız!

Gel, vehmini ele al, hayal üstüne de bin. Şimdi seninle gideriz zulumat-ı ademe. O mezar-ı ekberi, o şehr-ı puremvatı bir ziyaret ederiz.

Bır Kadîr-i Ezelî, kendı dest-ı kudretle bu zulumat-ı kıt'adan bizi tuttu çıkardı, bu vücuda bindirdi, gönderdi şu dünyaya, şu şehr-ı bîlezaız.

1- Allah'ım: "Bizi doğru yola ilet. (Fatiha Suresi, 6) • Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet, azabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil." (Fatiha Suresi, 7) Âmin.

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
dalalet: iman ve İslamıyetten ayrılmak, azmak.
dâllîn: doğru yolu şaşırmış, günaha girmiş olanlar.
deha-i fennî: fen ilimlerinin dehası.
dest-ı kudret: Allah'ın ezelî gücünün eli.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
evvel: önce.
evvelki: önceki.
güz: sonbahar.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hatar: tehlike.
hüda-i Kur'anî: Kur'ân'ın gösterdiği doğru yol.
iman: inanç, itikat.
isal: ulaştırma, erıştırme.
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan Allah.
karib-i müstakim: doğru ve sağlamlığa en yakın.
kavi: kuvvetli, güçlü.
libas: elbise.
mağdûb: Allah'ın gazabına uğrayanlar, layık olanlar.
meslek: gidiş tutulan yol, sistem.
meslek-i nuranî: aydınlık yol, nuranî meslek.
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
mezhep: gidilen, tutulan, takip edilen yol.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
musavi: eşit.
sehil: kolay.
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
şehr-ı bîlezaız: lezzetten mahrum şehir, tadı kaçmış şehir.
şehr-ı puremvat: kabristan, mezarlık.
tarik-ı zulmanî: karanlık yol.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
yoldaş-ı hüşdar: akıllı, mantıklı yoldaş.
zaif: zayıf.
zulûmat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları.
zulûmat-ı kıta: koyu karanlıklar.

İşte şimdi biz geldik şu âlem-i vücuda, o sahra-i hâile. Gözümüz de açıldı, şeş cihette biz baktık: Evvel, istitafkârâne önümüze bakarız.

Lâkin beliyyeler, elemler, önümüzde düşmanlar gibi tehacüm eder. Ondan korktuk, çekindik. Sağa sola, anasır-ı tabâyie bakarız, ondan medet bekleriz.

Lâkin biz görüyoruz ki, onların kalpleri kasıye, merhametsiz. Dişlerini bilerler, hiddetli de bakarlar. Ne riaz dinler, ne niyaz.

Muztar adamlar gibi, me'yusâne, nazarı yukarıya kaldırdık. Hem istimdatkârâne, ecram-ı ulviyeye bakarız; pek dehşetli tehditkâr da görürüz.

Güya birer gulle, bomba olmuşlar, yuvalardan çıkmışlar, hem etraf-ı fezada pek sür'atli geçerler. Her nasılsa ki onlar birbirinie dokunmaz.

Ger birisi yolunu kazâra bir şaşırtsa, eliyazübillâh, şu âlem-i şahadet ödü de patlayacak. Tesadüfe bağlıdır; bundan dahi hayır gelmez.

Me'yusâne nazarı o cihetten çevirdik, elîm hayrete düştük. Başımız da eğildi, sinemizde saklandık. Nefsimize bakarız, mütalâa ederiz.

İşte işitiyoruz: Zavallı nefsimizden binlerle hacetlerin sayhaları geliyor, binlerle fâkatlerin eninleri çıkıyor. Tesellıyı beklerken tevahhuş ediyoruz.

âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat
alem-i vucut: varlık âlemi, vücut alemi.
anasır-ı tabayi: tabiattaki unsurlar, tabiattaki (dağ, taş, deniz vs.) esas maddeler
avvel: önce
beliyye: felâket, musibet.
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecram-ı ulviye: yüksekteki kürreler, yıldızlar ve gezegenler
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
eliyazübillâh: Allah esirgesin, Allah korusun
enin: inilti, inleme, inleyiş
etraf-ı feza: feza boşluğu, uzayın her tarafı.
fâkat: yoksulluk, fakirlik, muhtaçlık.
ger: eğer
güya: sanki
hacet: ihtiyaç
hiddet: öfke, kızgınlık.
istımdatkârane: yardım istercesine, yardım umarak.
istitafkârane: şefkat ve merhamet isteyene yakışır şekilde
kasıye: duygusuz, hissiz, taş gibi katı
kazara: kazâ olarak istemeyerek, yanlışlıkla.
medet: inâyet, yardım, imdat.
me'yusâne: ümitsizce, ümitsizlikle, ümitsiz bir şekilde
muztar: çâresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
nazar: bakış
nazar: bakış
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
sahra-i hâil: ürperti veren çöl, ürperten çöl
sayha: çağrı, çığlık, feryat.
sine: yürek, kalp, gönül
şeş: altı (6)
tehacüm: hücum etme, saldırma
tehdıdkar: korkutan, göz dağı veren
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tesellı: avutma, acısını dindirme
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.

Ondan da hayır gelmedi. Pek ilticakârâne vicdanımıza girdik. İçine bakıyoruz, bir çareyi bekleriz. Eyvah, yine bulmayız. Biz meded vermeliyiz.

Zira onda görünür; binlerle emelleri, galeyanlı arzular, heyecanlı hissiyat, kâinata uzanmış. Herbirinden titreriz, hiç yardım edemeyiz.

O âmâl, sıkışmışlar vucud-ı adem içinde, bir tarafı ezele, bir tarafı ebede uzanıp gidiyorlar. Öyle vüs'atlen var; ger dünyayı yutarsa o vicdan da tok olmaz.

Işte bu elîm yolda nereye bir başvurduk, onda bir belâ bulduk. Zira mağdûb ve dâllîn yolları böyle olur. Tesadüf ve dalâlet o yolda nazarendaz.

O nazarı biz taktık, bu hale boyle düştük. Şımdı dahı halimiz ki mebde ve meâdı, hem Sâni ve hem haşri muvakkat unutmuşuz.

Cehennemden beterdır, ondan daha muhnktır. Ruhumuzu eziyor; zira, o şeş cihetten –ki onlara başvurduk– öyle hâlet almışız.

Ki yapılmış o hâlet, hem havf ıle dehşetten, hem acz ile ra'şetten, hem kalâk ve vahşetten, hem yütüm ve hem yeısten murekkep vicdansûz.

Şımdi her cihete mukabıl bir cepheyi alınz, def'ine çalışınz. *Evvel*, kudretimize müracaat ederiz. Vâesefâ görürüz

acz: zayıflık, güçsuzluk.
amal: emeller, arzular, istekler
bela: musıbet, sıkıntı
cihet: yön
dalalet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dâllîn: doğru yolu şaşırmış, günaha girmiş olanlar
def: kovma, uzaklaştırma
dehşet: buyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
elîm: şıddetlı, çok dert ve keder veren
emel: şıddet arzu, umıt
evvel: once
eyvah: yazık, heyhat
ezel: başlangıcı olmayan geçmuş zaman, oncesızlık.
galeyan: coşma, çalkalanma, kaynama
ger: eger
halet: hal, durum
haşr: kıyametten sonra butun ınsanların bır yere toplanmaları, Allah ın olulerı drıltıp mahşere çıkarması.
havf: korku, korkma
hissiyat: hisler, duygular
ilticakarane: sıgınarak
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun âlemler
kalâk: ıç sıkıntısı, gonul darlıgı, can sıkıntısı, sıkıntıda olma
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
mağdub: Allah ın gazabına ugrayanlar, lâyık olanlar
mead: ahıret, donulecek yer
mebde: kaynak, başlangıç.
medet: mayet, yardım, ımdat.
muhrik: yakan, yakıcı
mukabıl: karşılık.
muvakkat: geçıcı
muracaat: başvurma, danışma
murekkep: den oluşmuş, -den olma
nazar: bakış, bakış açısı
nazarendaz: bakan, goz atan
ra'şet: titreme, urperti
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
şeş: altı (6)
tesadüf: rastlantı, bır şeyın kendılıgınden meydana gelmesı
vâesefâ: esefler olsun, ne uzüntü!
vahşet: ıssızlık, tenhalık, yalnızlık.
vicdan: ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen, ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevı hıs
vicdansuz: vicdanı yakan, vicdana acı veren, vicdanen çok ıztırap verıcı
vücud-ı adem: yoklugun var olması.
vüs'at: genışlık.
yeis: umıtsızlık
yütüm: yetımlık, kımsesızlık

Ki âcize, zaife. *Sanıyen*, nefiste olan hacatın susmasına teveccüh ediyoruz. Vâesefâ, durmayıp bağınrlar görürüz.

Salisen, istımdatkârâne, bir halâskârı ıçın bağınr, çağınrız; ne kımse işıtıyor, ne cevabı veriyor. Bız de zannediyoruz.

Herbır şey bıze düşman, herbır şey bizden garip. Hiçbir şey kalbimize bir teselli vermiyor; hıç emniyet bahşetmez, hakıkı zevkı vermez.

Rabian, biz ecram-ı ulvıyeye baktıkça, onlar nazara verir bir havf ile dehşeti. Hem vicdanın müz'ici bir tevahhuş geliyor akılsûz, evhamsâz.

Işte, ey birader! Bu dalâletin yolu, mahıyetı şöyledır. Kûfürdekı zulmeti bu yolda tamam gördük. Şımdi de gel kardeşım, o ademe donerız.

Tekrar yine gelınz. Bu kere tankımız sırat-ı müstakımdır, hem ımanın yoludur. Delil ve ımamımız, inayet ve Kur'ân'dır, şehbaz-ı edvarpervaz.

Işte Sultan-ı Ezel'ın rahmet ve ınayetı vaktâ bızı ıstedı, kudret bizi çıkardı, lütfen bizi bindirdi kanun-i meşiete etvar ustünde perdâz.

Şımdı bizi getirdı, şefkat ıle gıydırdı şu hıl'at-ı vucudu. Emanet rütbesini bize tevcih eyledi, nişanı, niyaz ve namaz.

âcize: güçsüz, kabiliyetsiz, becerıksız
adem: yokluk.
akılsız: akla ters, aklı rahatsız eden, aklı yok eden
bahş: bağış, ihsan, verme.
birader: kardeş
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler
emanet: birine geçici olarak b?rak?lan ve teslim al?nan kışıce korunmas? gereken eşya, kımse vb., ınanı, vedıa
emnıyet: emınlık, guvenlik, korkusuzluk.
etvar: hâl ve hareketler, ışler, tarzlar, tavırlar
evhamsız: evham veren
garip: yabancı
hacat: hacetler, ıhtıyaçlar
hakıkı: gerçek.
halâskar: kurtancı
havf: korku, korkma
hıl'at-ı vücut: vucudun uzerindekı gıysı
ımam: önder, rehber
ıman: ınanç, ıtıkat.
ınayet: yardım, ıhsan, lutuf
istımdatkârane: yardım ıstercesıne, yardım umarak
kanun-ı meşiet: her dileginı yerıne getirebilme kanunu, irade kanunu
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
kufür: Allah'ın varlıgına, birlıgıne ınanmama, muşrıklık, ımansızlık
mahıyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıteliği
müz'ic: rahatsız eden, sıkıntı veren
nazar: bakış, dıkkat.
nefs: kotu vasıfları kendısınde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nışan: ız, belırtı, alamet.
niyaz: Allah a yalvarma ve yakarma
perdaz: tertıpleyen, duzenleyen, duzeltıcı
rabian: dorduncu olarak
rahmet: şefkat, merhamet bağışlama ve esırgeyıcılık.
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
salisen: uçüncü olarak.
sanıyen: ıkıncı olarak.
sırat-ı mustakım: hak yol, Allah'ın gosterdıgı hıdayet yolu
Sultan-ı Ezel: kudret, kuvvet ve ıktıdarı zamanla kayıtlı olmayan saltanatının başlangıcı olmayan sultan.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şehbaz-ı edvarpervaz: her devırde her asırda uçarcasına hakımıyetını kuran
tarık: yol
teselli: avutma, acısını dındırme
tevahhuş: korkulu bır şekılde emın olmayarak bakma.
tevcih: rutbe ve memunyet verme
teveccüh: yonelme, sevgı, ılgı
vaesefâ: esefler olsun, ne uzuntu!
vaktâ: ne zaman, ne vakıt.
vıcdan: ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevı hıs.
zaıfe: zayıf, güçsüz (kadın)
zulmet: karanlık. Allah ın nurundan mahrum olma hâlı.

Şu edvar ve etvanın, bu uzun yolumuzda birer menzil-i nazdır. Yolumuzda teshilât içindir ki, kaderden bir emırnâme vermiş sahifede cephemiz.

Her nereye gelirsiz, herhangi taifeye mısafir oluyoruz, pek uhuvvetkârâne istıkbal görüyoruz. Malımızdan verirsiz, mallarından alınız.

Tıcaret muhabbeti, onlar bizi beslerler, hediyelerle süslerler, hem de teşyi ederler. Gele gele, işte geldik, dünya kapısındayız, işıtıyoruz âvâz.

Bak, girdik şu zemine, ayağımızı bastık şahadet âlemine. Şehrayin-i Rahman, gürültühane-i insan. Hiçbir şey bilmeyiz; delil ve ımamımız,

Meşiet-i Rahman'dır. Vekil-i delilimiz, nazenın gozlerimiz. Gözlerimizi açtık, dünya içine saldık. Hatınna gelir mi evvelkı gelişimız?

Garip, yetim olmuştuk, düşmanlarımız çoktu. Bılmezdık hâmimizi. Şımdi nur-i imanla o düşmanlara karşı bir rükn-i metınımız,

Istınâdî noktamız, hem hımayetkânmız, def eder düşmanlar. O iman-ı billâhtır kı ziya-i ruhumuz, hem nur-ı hayatımız, hem de ruh-ı ruhumuz.

İşte kalbimiz rahat, duşmanlan aldırmaz, belki düşman tanımaz. Evvelki yolumuzda, vakta vicdana girdik; işittik ondan bınlerle feryad ü fizar ve avaz.

alem: dünya
avaz: ses, seda, bagırtı, çıglık.
def: kovma, uzaklaştırma
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
edvar: devirler, zamanlar, asırlar.
emırname: amırın emrı yazılı olan kâgıt, üst makamdan verılen emır kagıdı
etvar: hal ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
evvel: once
feryad u fizar: yuksek sesle bagınp haykırmak, ımdat istemek
feryat: haykırma, çıglık.
garip: kımsesiz, zavallı
gurultühane-i insan: insanların gurultu evi, insanların gurultu yaptıkları yer
hamım: samımı arkadaş
himayetkâr: koruyucu
imam: onder, rehber
iman-ı billâhi: Allah a inanma. Allah ı onun kainatta tecelli eden butun sıfat ve ısımlerıyle beraber kabul ederek ona inanma
istıkbal: gelecek zaman
istinadî: dayanmaya, guvenmeye ait.
kader: Ilahî hukûm, Cenab-ı Hakk ın takdir ve tayin etmesi.
menzil-i naz: nazlı yer
meşiet-i Rahman: Allah a aıt olan dılek, murat, arzu ve işler
muhabbet: sevgi, sevme
nazenin: nazlı, nazık, narın, ince yapılı
nur-i hayat: hayat ışıgı, hayat nuru.
nur-i iman: iman nuru. Allah ın varlıgına yaratıcılıgına inanmadakı gonul, kalp ve fikir aydınlıgı
ruh-i ruh: ruhun ruhu, hayatı
rukn-ı metin: sapa saglam, temel, saglam dayanak.
sahife: sayfa.
şahadet: gozle gorulen şeyler, varlıklar, dunya
şehrayin-i Rahman: Rahman olan Allah ın şehrayını
taife: takım, guruh
teshilât: kolaylaştırmalar
teşyi: uğurlama, gideni selâmetle yolcu etme
uhuvvetkârane: kardeşçesine, samımı dostçasına.
vakta: ne zaman, ne vakıt.
vekil-ı delil: delil olarak gorunen ıspat delili
vicdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen, ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevı hıs
yetim: tek, yalnız, kımsesız
zemin: yeryüzu
ziya-ı ruh: ruh ışıgı, ruhun aydınlıgı

Ondan belâya düştük. Zira âmâl, arzular, ıstıdat ve hissiyat, daim ebedi ister. Onun yolunu bilmezdik. Bizden yol bilmemezlik; onda fizar ve niyaz.

Fakat, elhamdulillâh, şimdi gelişimizde bulduk nokta-i istımdat ki, daim hayat verir o ıstıdad, âmâle; tâ ebedülâbâda onlan eder pervaz.

Onlara yol gösterir, o noktadan ıstıdad. Hem istımdad ediyor, hem âb-ı hayatı içer, hem kemaline koşuyor o nokta-i istımdat, o şevkengiz remz u naz.

Ikinci kutb-i iman ki, tasdık-i haşırdır. Saadet-i ebedî o sadefin cevheri. İman bürhanı, Kur'ân, vicdan, insanî bir raz.

Şimdi başını kaldır, şu kâinata bir bak, onun ile bir konuş. Evvelki yolumuzda pek müthiş görünürdü. Şimdi de mütebessım, her tarafa guluyor, nazeninâne niyaz ve avaz.

Görmez misin: Gözümüz arı-misal olmuştur, her tarafa uçuyor. Kâinat bostanıdır, her tarafta çıçekler. Her çiçek de veriyor ona bir âb-ı leziz.

Hem ünsıyet, tesellı, tahabbübü veriyor. O da alır getirir, şehd-i şahadet yapar. Balda bir bal akıtır o esrarengiz şehbaz.

Harekât-ı ecrama, ya nücum ya şumusa nazanmız kondukça, ellerine verirler Halık'ın hikmetini, hem mâye-i ıbreti. Hem cılve-ı rahmeti alır, ediyor pervaz.

ab-ı hayat. hayat suyu
âb-ı leziz. lezzetli tatlı su
âmal emeller, arzular, istekler
arı-misal: arı gibi.
avaz: bağırtı, çığlık
bela: musibet, sıkıntı
bostan: sebze bahçesi.
burhan: delil, ispat, huccet.
cevher: esas, maya, öz
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lutfunun görüntüsü, rahmet tecelileri
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ebedülabad: ebedlerin ebedî tükenmez, ebedî hayat, sonsuzluk.
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
esrarengiz: esrarlı, sırlı, gizli, gizemli
evvel: önce
fizar: ağlayıp inleme, sesli ağlama
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
harekat-ı ecram: gök cisimlerinin hareketi
hikmet. ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hissiyat: hisler, duygular
iman: manç, itıkat.
insanî: insana ait, insanla alâkalı
istidat: kabiliyet, yetenek.
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal: olgunluk, fazilet.
kutb-i iman: İmanın bir ruknü, esası
mâye-i ibret. ibret aynası, ibret levhası
mütebessim: tebessüm eden, gülümseyen, gülen, güleç.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç
nazar: bakış, dikkat.
nazeninane: nazikçesine.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
niyaz: yalvarma, yakarma
nokta-i istımdat. yardım ve medet isteme noktası
nücum: yıldızlar
pervaz: uçan, uçucu
raz: gizli tutulan şey, sır
remz ü naz: işaret ve zerafet.
saadet-i ebedî: sonsuz mutluluk, sonsuz saadet.
sadef: sedef, inci kabuğu
şehbaz: büyük gösterişli, mükemmel
şehd-ı şehâdet. şehadet balı, İlahî hakikatleri bilmenin ve idrak etmenin dünyadaki lezzeti
şevkengiz: aşırı isteklendiren
şumus: güneşler, şemsler
tahabbup: Sevgi gösterme, muhabbet etme
tasdık-ı haşr: haşrın tasdiki, haşrı kabul ve tasdik etme
tesellî: avutma, acısını dindirme
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vicdan: insanın içindeki iyiyi, kötüden ayırabilen, İyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his

Güya şu güneş bizlerle konuşuyor. Der: "Ey kardeşlerimiz! Tevahhuşla sıkılmayınız. Ehlen sehlen, merhaba, hoş teşrif ettiniz. Menzil sizin; ben bir mumdar-ı şehnaz.

"Ben de sizin gibiyim, fakat safî, isyansız, mutî bir hizmetkânım. O Zat-ı Ehad-i Samed ki, mahz-ı rahmetiyle hizmetinize beni musahhar-ı pürnur etmiş. Benden hararet, ziya, sizden namaz ve niyaz."

Yahu, bakın kamere. Yıldızlarla denizler, herbiri de kendine mahsus birer lisanla, "Ehlen sehlen, merhaba," derler. "Hoş geldiniz, bizi tanımaz mısınız?"

Sırr-ı teavünle bak, remz-i nizamla dinle. Herbirisi söylüyor: "Biz de birer hizmetkâr, rahmet-i Zülcelâl'in birer âyinedarıyız. Hiç de üzülmeyiniz, bizden sıkılmayınız.

"Zelzele na'raları, hâdisat sayhaları sizi hiç korkutmasın, vesvese de vermesin. Zira onlar içinde bir zemzeme-i ezkâr, bir demdeme-i tesbih, velvele-i naz ü niyaz.

"Sizi bize gönderen o Zat-ı Zülcelâl, ellerinde tutmuştur bunların dizginlerini." İman gözü okuyor yüzlerinde ayet-i rahmet, herbiri birer avaz.

Ey mü'min-i kalb-i hüşyar! Şimdi gözlerimiz bir parça dinlensinler. Onların bedeline hassas kulağımızı imanın mübarek eline teslim ederiz, dünyaya göndeririz. Dinlesin leziz bir saz.

avaz: bağırtı, çığlık.
ayet-i rahmet: rahmet delili.
âyinedar: ayna tutan.
bedel: karşılık.
demdeme-i tesbih: tesbih sesleri, zikir civildıları.
dizgin:
ehlen sehlen: hoş geldiniz, safa geldiniz.
güya: sanki.
hâdisat: hadiseler, olaylar.
hararet: sıcaklık.
hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
hizmetkar: hizmet yapan, kimse hizmetçi.
İman: inanç, itikat.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
kamer: ay.
leziz: lezzetli, tatlı.
lisan: dil.
mahz-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi, korumanın en üstünü, yargılamanın en iyisi, esirgemenin en güzeli.
menzil: ev, oda, yer.
mumdar-ı şehnaz: çok güzel, aydınlatıcı.
musahhar-ı pürnur: nurlu nur saçan hizmetkâr, itaatkar.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mü'min-i kalb-i hüşyar: kalbi uyanık mü'min.
nara: yüksek sesle bağırma, haykırma.
niyaz: yalvarma, yakarma.
rahmet-i Zülcelâl: güzellik ve haşmet sahibi olan Allah'ın rahmeti.
remz-i nizam: düzgünlüğün işareti.
safî: samimî, halis, sâf.
sayha: bağırma, nâra atma, haykırma, çığlık.
saz: güzel nağmeler çıkaran çalgı aleti.
sırr-ı teavün: yardımlaşma sırrı.
teşrif: şereflendirme, şeref verme.
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.
velvele-i naz ü niyaz: ortalığı çınlatan yakarışlar.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
Zat-ı Ehad-i Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde kendisi hiçbir şeye muhtaç olamayan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat: Allah.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zemzeme-i ezkâr: Allah'ı çeşitli isimleri ile zikretmekle çıkan hoş sesler.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

Evvelki yolumuzda bir matem-i umumî, hem vaveylâ-i mevtî zannolunan o sesler, şimdi yolumuzda birer nevaz ü namaz, birer avaz ü niyaz, birer tesbihe ağaz.

Dinle, havadaki demdeme, kuşlardaki civcive, yağmurdaki zemzeme, denizdeki gamgama, ra'dlardaki rakraka, taşlardaki tıktıka birer manıdar nevaz.

Terennümat-ı hava, naarat-ı ra'dıye, nağamat-ı emvaç, birer zikr-i azamet. Yağmurun hezecatı, kuşların seceatı birer tesbih-i rahmet, hakikate bir mecaz.

Eşyada olan asvat, birer savt-ı vücuttur; "Ben de varım" derler. O kâinat-ı sakit, birden soze başlıyor. "Bizi camit zannetme, ey insan-ı boşboğaz!"

Tuyurları söylettirir ya bir lezzet-i nimet, ya bir nüzul-i rahmet. Ayn ayrı seslerle, küçük ağazlarıyla rahmeti alkışlarlar. Nımet üstunde iner, şukür ıle eder pervaz.

Remzen onlar derler: "Ey kâinat, kardeşler! Ne güzeldir halımız, şefkatle perverdeyız, halımızden memnunuz." Sivri dimdikleriyle fezaya saçıyorlar birer avaz-ı pürnaz.

Güya bütün kâinat ulvî bir musikîdir; iman nuru işitir ezkâr ve tesbihlen. Zıra hikmet reddeder tesadüf vücudunu; nizam ise tard eder ittifak-ı evhamsaz.

Ey yoldaş! Şimdi şu âlem-i misalîden çıkanz, hayalî vehimden ineriz, akıl meydanında dururuz, mizana çekeriz, ederiz yolları berendaz.

ağaz: başlama.
alem-i misali: görunrülere ait âlem. görunen âlemin mısalı, benzeri.
asvat: sesler
avaz ü niyaz: yuksek sesle yalvarış
avaz-ı pürnaz: nazlı sesler. naz dolu sesler
berendaz: yukarıya kaldırıp atan, bir kenara atan.
camit: ruhsuz. cansız madde
civcive: cıvıltı
demdeme: ugultu. gurultu
dimdik: gaga.
evvelki: onceki
ezkar: zıkırler. Allah ı anmalar.
feza: kâinatta, yıldızlar arasındaki boşluk. uzay
gamgama: dalga uğultusu
güya: sanki
hakikat: gerçek, esas.
hayali: hayalle ilgili. gerçek olmayan
hezecat: yagmur sesı
hikmet: ilahı gaye. gizli sebep. fayda
iman: inanç. ıtıkat.
insan-ı boşboğaz: aklına esenı soyleyen. lüzumsuz konuşan insan
ittifak-ı evhamsaz: şuphe ve kurıntulanın birleşmesı
kainat: evren. yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
kâinat-ı sâkit: suskun kâinat, susmuş kainat.
lezzet-i nimet: nımetın lezzetı
manıdar: nukteli. ince manalı
mztem-i umumî: genel yas
mecaz: bir kelımenin gerçek manasında kullanılamayıp, ılgı alâka ve benzerlik bagı bulunan başka bir manada kullanılması
mizan: terazı. olcu
musiki: kulaga hoş gelen sesler dizısı
naarat-ı ra'dıye: gokgurultusu sesı
nagamat-ı emvaç: dalgalanın çıkardığı nagmeler. sesler
nevaz ü namaz: gonul okşayan namaz. ıbadet
nevaz: okşayıcı. okşayan
nimet: Allah ın bağışladığı maddı ve manevı lutuf ve ıkramlar
nizam: duzen. tertıp. duzgunluk.
nur: aydınlık, parıltı. ışık.
nuzul-i rahmet: rahmetın ınmesı
pervaz: uçan, uçucu
perverde: beslenmiş. terbıye edilip yetıştırılmış. egtılmış
ra'd: gok gurlemesı. gok gurultusu

rahmet: Allah ın kullannı esırgemesı. onlara maddı ve manevı nimetler vermesı
rakraka: suyun akması. parlama
remzen: remız ıle ışaret ederek. ışaretle
savt-ı vücut: vücut, varlık sesı
seceat: belli bır ntım ve tempo ıle çıkan sesler
şefkat: karşılıksız sevgi besleme. ıçten ve karşılıksız merhamet.
şukur: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme. gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
tard: kovma. çıkarma. uzaklaştırma. sürme
terennümat-ı hava: havanın terennumlen. havanın cıkardıgı guzel ve tatlı sesler
tesadüf: rastlantı. bır şeyın kendılıgınden meydana gelmesı
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma
tesbih-i rahmet: rahmet tesbıhı. zıkrı.
tıktıka: taşlardan çıkan ses.
tuyur: kuşlar
ulvî: yuksek, yuce
vaveyla-ı mevtı: olumle ılgılı çıglıklar. feryatlar
vehim: zan. şuphe. yanlış ve esassız düşunce.
yoldaş: yol arkadaşı
zemzeme: ezgılı, nagmelı ses
zıkr-ı azamet: buyuk zıkır

Evvelki elîm yolumuz, mağdûb ve dâllîn yolu. O yol verir vicdana, tâ en derin yerine, hem bir hiss-i elîmi, hem bir şedit elemi. Şuur onu gösterir; şuura zıt olmuşuz.

Hem kurtulmak için de muztar ve hem muhtacız. Ya o teskin edilsin, ya ihsas da olmasın. Yoksa dayanamayız; feryad ü fizar dinlenmez.

Hüdâ ise şifadır, heva iptal-i hıstır. Bu da tesellî ister, bu da tegafûl ister, bu da meşgale ister, bu da eğlence ister. Hevesat-ı sihirbaz,

Tâ vicdanı aldatsın, ruhu tenvim edilsin, tâ elem hıssolmasın. Yoksa o elem-i elîm, vicdanı ıhrak eder; fizara dayanılmaz, elem-i yeıs çekilmez.

Demek sırat-ı müstakîmden ne kadar uzak düşse, o derece nispeten şu hâlet tesir eder, vicdanı bağırttırır. Her lezzetin içinde elemi var birer iz.

Demek heves, heva, eğlence, sefahatten memzuç olan şaşaa-i medenî, bu dalâletten gelen şu müthiş sıkıntıya bir yalancı merhem, uyutucu zehirbaz.

Ey azız arkadaşım! İkinci yolumuzda, o nuranî tarîkte bır hâleti hissettik. O hâletle oluyor hayat maden-i lezzet, âlâm olur lezâız.

Onunla bunu bıldık ki, mutefavıt derecede, kuvvet-ı ıman nispetinde ruha bir hâlet verir. Ceset ruhla mültezdir, ruh vıcdanla mütelezzız.

alam kederler elemler acılar
aziz. izzetli muhterem saygın
ceset vücut beden
dalâlet Hak ve hakıkatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
dâllîn doğru yolu şaşırmış, günaha gırmış olanlar
elem dert, üzüntü maddî manevî ıztırap
elem-ı elim çok acı veren dert.
elem-ı yeıs umıtsızlık elemı yeısten gelen sıkıntı
elîm. şiddetli çok dert ve keder veren
evvel once
feryad ü fizar yuksek sesle bagırıp haykırmak. imdat istemek.
fizar ağlayıp inleme sesli ağlama
hâlet. hal durum.
heva ıstek, arzu nefse arzu olan şeylere duşkunluk nefsın zararlı ve gunah olan arzulan
heves nefsın hoşuna giden gelip geçıcı istek.
hevesat-ı sihirbaz her turlu hıle ve aldatmacalarla arzulan okşama
hıss-I elîm çok elem ve acı verıcı hıs, duygu
hudâ doğru yolu gosterme
ıhrak. yakma ateşe verme
ıhsas hissetırme sezdırme
ıptal-ı hıss hıssın ıptalı duyarlılıgı yıtırme
kuvvet-ı ıman ıman kuvvetı
lezaız zevkler lezzetler
maden-I lezzet: lezzetın kaynagı
mağdûb Allah ın gazabına uğrayanlar. layık olanlar
memzuç birbirine mezcolmuş, karışmış
merhem ılaç acıyı kederi teskin eden şey
meşgale ış uğraş meşgul olunan şey
muztar: çaresiz kalmış yapmak zorunda kalmış
mültez lezzet alan tat hısseden hazzeden hoşlanan
mütefavit birbırınden farklı çeşıdlı olan
mutelezzîz lezzet alan tat hısseden hazzeden hoşlanan
müthiş dehşet veren urkuten, dehşetli korkunç.
nısbetınde oranında olçusunde.
nispeten nıspetle kıyaslayarak.
nuranı nurlu ışıklı parlak munevver
ruh dırılık kaynagı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
sırat-ı müstakım hak yol, Allah ın gosterdıgı hıdayet yolu
şaşaa-i medenı medenı şaşaa medenıyetın goz kamaştırıcılığı
şedıt: şıddetlı
şifa bedensel veya ruhsal bir hastalığın son bulması? hastalıktan kurtulma onma
şuur bılınç.
tarık. yol
tegafûl gaflet gosterme
tenvim uyutma uyuşturma
tesellî avutma acısını dındırme.
tesir etkı
teskin sakınleştırme yatıştırma
vıcdan ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî hıs
zehirbaz zehir ile uğraşan.

Bir saadet-i acile, vicdanda mündericdir. Bir firdevs-i manevî, kalbinde mündemiçtir. Düşünmekse deşmektir, şuur ise şiar-ı raz.

Şimdi ne kadar kalp ikaz edilirse, vicdan tahrik edilse, ruha ihsas verilse, lezzet ziyade olur. Hem de doner ateşi nur, şitası yaz.

Vicdanda firdevslenn kapılan açılır; dünya olur bir cennet. İçinde ruhlanmız, eder pervaz ü perdaz, olur Şehbâz ü Şehnâz, yelpez namaz u niyaz.

Ey aziz yoldaşım! Şimdi Allahaısmarladık. Gel, beraber bir dua edenz, sonra da buluşmak uzere aynlırız.

اَللّٰهُمَّ « اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ » آمِين (1)

İCAZ İLE BEYAN, İ'CAZ-I KUR'ÂN

Bir zaman rüyada gördüm ki, Ağrı Dağı altındayım. Birden o dağ patladı, dağ gibi taşları âleme dağıttı, sarstı cihânı.

Füc'eten bir adam yanımda peydâ oldu. Dedi ki: "İcaz ile beyan et, icmal ile icaz et, bildiğin enva-ı i'caz-ı Kur'ân'ı."

Daha ruyada iken tabırnı duşundüm. Dedım, şuradakı infilâk, beşerde bir inkılâba misal. İnkılâpta ise elbet hüdâ-ı Furkanî,

1. Allah ım: "Bızı doğru yola ılet. (Fatıha Suresi, 6)" Âmin.

alem: dunya
azız: ızzetlı muhterem, saygın
beşer: ınsan, ınsanlık.
beyan: açıklama, bıldırme, ızah
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
enva-ı i'caz-ı Kur'an: Kur an ın çeşıtlı yonlerden mucızelığı
firdevs: Cennet, Cennetın en yuksek yerı
firdevs-i manevî: manevî cennet, cennet nımetı gıbı.
Füc'eten: bırdenbıre, ansızın, anı olarak
huda-ı Furkanı: hakkı batıldan ayıran Kur an ın rehberlıgı
icaz: az sozle cok mana ıfade etme
i'caz-ı Kur'an: Kur an ın mucızelığı, yuksek ve erışılmez ıfadesı
icmal: kısa anlatma, ozetleme, ayrıntılara gırmeme
İhsas: hıssetırme, sezdırme
ikaz: uyarı
infilâk: patlama, şıddetlı patlama
inkılap: degışme, donuşum, kokluu degışme.
misal: omek.
mündemiç: bır seyın ıçınde bulunan, saklı olan.
münderic: ıçıne bulunan, ıçınde yer almış, ıçındekı.
namaz ü niyaz: namaz ve dua
nur: aydınlık, panıtı, ışık.
pervaz ü perdaz: dengelı uçuş, ıkı kanatla uçmak.
pervaz: uçan, uçucu
peydâ: meydana gelme, açıga çıkma
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
saadet-i acile: şımdıkı saadet, peşın yaşanan geçıcı saadet.
şehbaz ü şehnaz: kahramanlık ve guzellık.
şiar-ı raz: gızlı ışaretler, sırrı gızleyen perde, ışaret.
şita: kış.
şuur: bılınç.
tabır: rüya yorumu
tahrik: hareket ettırme, harekete geçırme.
vicdan: ınsanın ıçındekı, ıyıyı kotuden ayırabılen, ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî hıs
yelpez: yelpaze, sennleten alet.
ziyade: fazla, fazlasıyla

Her tarafta yükselip hem de hâkim olacak. İ'cazının beyanı zamanı da gelecek. O saile cevaben dedim: "İ'caz-ı Kur'ânî, yedi menabi-i külliyeden tecelli, hem yedi anasırdan terekküp eder.

BİRİNCİ MENBA: Lâfzın fesahatinden selâset-i lisanı, nazmın cezâletinden, mana belâgatinden, mefhumların bedaatından, mazmunların beraatinden, üslûpların garabetinden birden tevellüt eden barika-i beyanı,

Onlarla oldu mümtezıç, mizac-ı i'cazında acip bir nakş-ı beyan, garıp bir sanat-ı lisanî. Tekran hıçbir zaman usandırmaz insanı.

İKİNCİ UNSUR ise, umur-i kevniyede gaybî olan esasat, İlâhî hakaikten gaybî olan esrardan, gaybî-i asumanî

Mazide kaybolan gaybî olan umurdan, müstakbelde müstetir kalmış olan ahvalden birden tazammun eden bir ilmü'l-guyûb hızânı.

Âlemü'l-guyûb lisanı, şahadet âlemiyle konuşuyor erkânı, rumuz ile beyanı, hedef nev-i insanî; i'cazın bir lem'a-i nuranî.

ÜÇÜNCÜ MENBA ise, beş cihetle harika bir camiiyet vardır. *Lâfzında, manasında, ahkâmda, hem ılmında, makasıdın mizanı.*

Lâfzı tazammun eder pek vâsı ıhtımalât, hem vücuh-ı kesîre ki, herbiri nazar-ı belâgatte müstahsen, Arabiyece sahıh, sırr-ı teşnî lâyık göruyor ânı.

acıp tuhaf hayrette bırakan
ahkam: dınî hukumler emırler
ahval haller durumlar
alem dunya
alemü'l-guyub gayp alemlen gorunmeyen alemler
anasır unsurlar esaslar
anı. onu
Arabiye Arap dılı Arapça
barika-i beyan: parlak ıfade tam acıklık.
bedaat: bedıllık guzellık, yenılık.
belagat soz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade bir seyde saklı bulunan derin anlam
beraat fazılet, erdem olgunluk meziyet.
beyan: acıklama, bıldırme izah
camiiyet: kapsayıcılık.
cevaben cevap olarak karşılık şeklinde
cezalet ahenkli akıcı ve guzel ifade
cihet. yon
erkan rukunler esaslar
esasat esaslar kokler
esrar sırlar. gızlı hakıkatler
fesahat. ahenk ve uyum yonunden kusursuz olma
garabet: hayret vencılık, garıplık tuhaflık
garip tuhaf hayret vencı
gaybî gayple ılgılı bilınmeyenle ılgılı
gaybi-i asumani gokyuzunun bilınmeyen yonlen ile ılgılı
hakaik hakıkatler dogrular gerçekler
hızân hazıne.
i'caz mucızelik, insanlann benzerini yapmaktan acız kaldıklan şeyi yapmak.
i'caz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın mucızelığı Kur'ân ın yuksek erişılmez ıfadesi
ıhtımalat. ihtımaller
ilahi Allah la ılgılı. Cenab-ı Hakkadaır
ilmü'l-guyub bilınmeyene ve gorulmeyene dair ılım.
lem'a-ı nurani nurlu lem a bolum
makasıd maksatlar gayeler
mazı geçmış zaman
mazmun anlamlı, nukteli ve sanatlı soz
mefhum bır sozun ıfade ettıgı mana
menabi-i külliye umumî genel ve genış kaynaklar.
menba kaynak.
mizac-ı i'caz mucızelıkteki hususıyet ozellik
mizan terazı olçu
mümtezıç uyuşan kaynaşan bırbirine cok uygun
mustahsen ıstıhsan edilmış herkesin guzel bulup beğendiği
mustakbel gelecek zaman
mustetir gızlenen gızlı saklı ortulu
nakş-ı beyan sozle nakşeder gıbı dile getırmek, anlatımın suslu olması
nazar-ı belagat. guzel ıfadelerle bakış belıg olması bakımından
nazım kafiyeli vezınlı soz
nev-i insani insan cınsi
rumuz. remızler ışaretler
sahıh şekıl ve mana bakımından aksaklıgı olmayan ıfade
sail sual eden soran.
sanat-ı lisan konuşma sanatı dıl sanatı
selaset-i lisan. dılın akıcılıgı.
sırr-ı teşri şenata aıt olan emırlerin kanunlann hukum haline getırılmesının sırrı
şahadet. gozle gorulen şeyler varlıklar. dunya
tazammun ıhtıva etme. ıçine alma. ıçınde bulundurma
tecelli belırme bılınme, gorunme
terekküp karışıp bırleşme bırden fazla şeyın bırleşmesınden olusma
tevellüt. doğma doğum
umur: ışler
umur-i kevniye kâınatla. olusla ılgılı ılahi emırler
unsur: madde esas kok
üslûp ıfade yolu kendıne has ıfade veya yazı tarzı
vasi genış
vücuh-i kesire pek cok yonler

Manasında, meşanb-i evliya, ezvak-ı ârifîni, mezahib-ı salikîn, turuk-i mütekellimîn, menahic-i hükema, o i'caz-ı beyanı

Birden ihata etmiş, hem de tazammun etmiş delâletinde vüs'at, manasında genişlik. Bu pencere ile baksan, görürsün, ne genıştır meydanı.

Ahkâmdakı istiap, şu harika şerıat ondan olmuş istınbat, saadet-ı dâreynın bütün desatırını, bütün esbab-ı emnı

İçtimaî hayatın bütün revabıtını, vesail-i terbıye, hakaık-ı ahvalı birden tazammun etmiş onun tarz-ı beyanı.

Ilmindekı istığrak, hem ulûm-i kevnıye, hem ulûm-ı İlâhî, onda meratıb-i delâlât, rumuz ile işarat, sureler surlannda cem etmiştır cenanı

Makasıd ve gayatta, muvazenet, ıttırat, fıtrat desatirine mutabakat, ittihad, tamam müraat etmiş, hıfzeylemiş mizanı

İşte lâfzın ihatasında, mananın vüs'atinde, hükmün istiabında, ılmın ıstığrakında, muvazene-ı gayatta camıyet-i pürşanı!

DÖRDÜNCÜ UNSUR ise, her asnn derece-i fehmine, edebî rütbesine, hem her asırdakı tabakata, derece-i istıdat, rütbe-i kabıliyet nispetinde ediyor bir ıfaza-i nuranî

Her asra, her asırdakı her tabakaya kapısı küşade. Guya her demde, her yerde taze nazil oluyor o kelâm-ı Rahmanî.

ahkam: dinî hukumler, emırler
camiiyet-i pürşan: şanlı bır şekılde her şeyi içine alan bır muhteva
cem: toplama, bır araya getırme
cenan: gonul, kalp, yurek.
delâlât: delâletler, işaretler, alâmet olmalar, yol gostermeler, kılavuzluklar
delalet: delıl olma, gosterme, alamet, işaret.
dem: an, vakıt, saat, zaman
derece-i istıdat: zekâ, fetanet, ılım ve terbıyeye kabıliyet derecesi
desatir: dusturlar, kaıdeler
edebî: edebıyatla ılgılı, edebıyata aıt
esbab-ı emn: emnıyet sebeplerı
ezvak-ı arifîn: arif kışılerın zevkleri
fıtrat: yaratılış, tabıat, mızaç, huy
gayat: gayeler
güya: sanki.
hakaik-ı ahval: hallerın hakıkatleri, durumların gerçek yonlerı
harika: olagansustu
hıfz: koruma, muhafaza etme, hımaye etme
hukum: dınî kaıde, kural
ıttırat: duzgun tarzda olma.
i'caz-ı beyan: açıklamada, anlatmadakı mu cızelık
içtimaî: toplumsal, sosyal
ifaza-i nuranî: nuranî feyızlendırme, nuranı feyız dagıtma ve akıtma
ihata: kuşatma, ıçine alma.
ilim: bılgı, marifet.
istiap: ıçine alma, ıçine sığdırma, kapsama
ıstıgrak: derınlığıne dalma.
istınbat: muçtehıt veya buyuk bır alımın gızlı bır manayı ıçıhat ile meydana çıkarması
işarat: işaretler, alâmetler, belırtıler
ittıhat: bırleşme, bırlık
kelam-ı Rahmanî: çok şefkatlı olan ve merhamete her şeyi kuşatan Allah ın kelamı.
küşade: açık, açılmış.
lafız: söz, kelıme
makasıd: maksatlar, gayeler
menahic-i hukema: bılgın ve fılozofların metotları, gıttıkleri yollar
meratıb-i delâlât: sozlerın manaları gosterme mertebelerı derecelerı
meşanıb-ı evliya: velılerden olan kımselerın meşreplerı, evlıyanın hızmet tarzları, evlıyanın meslekleri
mezahıb-ı salıkın: murıdlerın tarıkaıe suluk edenlerın usullerı.
mızan: olçu, denge
mutabakat: uyma, uygunluk, bırbırını tutma
muvazenet: denge
muvazene-i gayât: gayelerın olçusu, dengesı
müraat: gozetme, nayet etme
nazil: nuzul eden, ınen
nisbetinde: oranında, olçusunde
revabıt: rabıtalar, baglar
rumuz: remızler, işaretler
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
rütbe-i kabıliyet: kabılıyetın derecesı
saadet-i dareyn: ıkı cıhan saadetı, dunya ve ahıret mutlulugu
sur: kale, hısar
sure: Kur an-ı Kerım ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen Ilahi emır ve yasaklar
tabaka: derece, kat
tabakat: tabakalar, dereceler, katlar
tarz-ı beyan: açıklama ve soyleme şeklı
tazammun: ıhtıva etme, ıçine alma, ıçınde bulundurma
turuk-i mütekellimın: kelamcıların takıp ettıkleri yollar
ulûm-ı İlâhî: Ilahi ılımler
ulûm-ı kevnıye: kevnı ılımler, kaınat ve dunya ıle ılgılı ılımler
unsur: madde, esas, kok
vesail-i terbıye: egıtım ve terbıyenın vesıleleri, usûlleri
vüs'at: genışlık.

İhtiyarlandıkça zaman, Kur'ân da gençleşiyor. Rumuzu hem tavazzuh eder, tabiat ve esbabın perdesini de yırtar o hitab-ı Yezdanî.

Nur-i tevhidi, her dem her âyetten fışkırır. Şahadet perdesini gayp üstünde kaldırır. Ulviyet-i hitabı, dikkate davet eder o nazar-ı insanı,

Ki, o lisan-ı gayptır, şahadet âlemiyle bizzat odur konuşur. Şu unsurdan bu çıkar: Harika tazeliği bir ihata-ı ummanî.

Te'nis-i ezhan için akl-ı beşere karşı İlâhî tenezzulât. Tenzilin üslûbunda tenevvüü, munisliğidir mahbub-ı insucanı.

BEŞİNCİ MENBA ise, nakıl ve hikâyatında, ihbar-ı sadıkada, esasî noktalardan hazır müşahit gibi bir üslûb-i bedî-i pürmaânî

Naklederek, beşeri onunla ikaz eder. Menkulâtı şunlardır: İhbar-ı evvelîni, ahval-i ahırîni, esrar-ı Cehennem ve Cinanı,

Hakaık-ı gaybıye, hem esrar-ı şahadet, serair-i İlâhî, revabıt-ı kevnîye dair hikâyatıdır hikâyet-i ayanî

Kı, ne vakı reddeylemış, ne mantık tekzıp etmış. Mantık kabul etmezse, red de bile edemez. Semavî kitapların kı, matmah-ı cıhanî.

ahval-ı ahırın: sonrakilerin halleri durumları
akl-ı beşer: insan akılı.
alem: varlık sınıflarından her bir
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beşer: insan, insanlık.
bizzat: kendisi şahsen.
dair: alakalı, ilgili
dem: an, vakit, zaman
esası: esasa ait, asıla ilgili temelle ilgili.
esbap: sebepler, vasıtalar
esrar-ı Cehennem ve Cinan: Cennet ve Cehennemin sırları
esrar-ı şahadet: şahit oluşun tanıklığın sırları, hikmetleri
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler
hakaık-ı gaybiye: gizli olan ve bilinmeyen gerçekler
harika: olağanüstü
hikayat: hikâyeler
hikayet-i iyani: gözle görünen haberler, hikâyeler
hitab-ı Yezdani: Allah'ın hitabı, konuşması
ihata-ı ummanî: geniş bir ihata, geniş şekilde kuşatma
ihbar-ı evvelin: geçmiş zamanlarda yaşayanların haberleri.
ihbar-ı sadıka: içinde yanlış ihtimali bulunmayan doğru haberler
ikaz: uyarı
İlahî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
lisan-ı gayp: gaybın haberlerini bildiren dil, ahiret ahvalini veya bizce bilinmeyen gayp hukmundeki haberleri söyleyen Kur'ân-ı Kerim
mahbub-ı insucân: insanların ve cinlerin sevgilisi
matmah-ı cihanî: kâinatın beklediği ve çok arzuladığı şey
menba: kaynak.
menkulat: nesilden nesile veya ağızdan ağıza yayılıp duyulan nakle dayanan bilgiler, aktarılanlar, nakledilenler
mûnis: alışılmış, alışılan, alışık, ünsiyetli.
müşahit: gözlemci.
nakıl: Hz. Peygamber'den gelen hadisleri rivayet zincirleri ile aktarma
nazar-ı insan: insanın nazarı, bakış açısı
nur-ı tevhid: tevhit nuru, birlik nuru, Allah'ın birliğindeki aydınlık, Allah'ın birliğini güneş gibi gösteren nur
red: kabul etmeme.
revabıt-ı kevnıye: kâinatla olan irtibatlar, bağlar
rumuz: remizler, işaretler, manası gizli olan sözler, ince nükteler
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
serair-i İlahî: İlâhî sırlar
şahadet: gözle görülen şeyler, varlıklar, dünya
tabiat: yaratılış kanunlarının tümü
tavazzuh: açıklanma, aydınlanma, açıklığa kavuşma, açık hale gelme
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
tenevvu: çeşitlenme, çeşit çeşit olma, çeşitlilik.
tenezzulat: tenezzuller, sözün muhatapların seviyelerine uygun olarak ayarlanması ve derin hakıkatlerin anlaşılması kolay ifadelerle açıklanması
te'nis-i ezhan: zihinleri okşama, zihinleri alıştırma, yabancılık göstermeme
tenzil: indirme, peyderpey, yavaş yavaş indirme
ulviyet-i hitap: hitaptaki yüceliik, yüksekliik.
unsur: madde, esas, kök.
uslub-ı bedi-i pürmaani: çok manaları bulunan güzel ifade tarzı
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vakı: vuku bulan, olan, meydana gelen

İttifakî noktalarda musaddıkane nakleder. İhtilâfî yerlerinde musahhihane bahseder. Böyle naklî umurlar bir "ümmî"den sudûru harıka-i zamanî.

ALTINCI UNSUR ise, mutazammın ve müessis olmuş dın-i İslâma, İslâmiyet mislîne ne mâzi muktedirdir, ne müstakbel muktedir; araştırsan zaman ile mekânı.

Arzımızı senevi, yevmî dairesinde şu hayt-ı semavîdir, tutmuş da döndürüyor. Küreye ağır basmış, hem dahı ona binmiş; bırakmıyor isyanı.

YEDİNCİ MENBA ise, şu altı menbadan çıkan envar-ı sitte, birden eder imtizaç. Ondan çıkar bir hüsün, bundan gelir bir hads, vasıta-i nuranî.

Şundan çıkan bir zevktir. Zevk-i i'caz bılınir; tabırine lısanımız yetişmez. Fikir dahı kasırdır, görünür de, tutulmaz o nücum-ı asumanî.

On uç asır muddette meylü't-tehaddî varmış Kur'ân'ın a'dâsında; şevk-ı taklit uyanmış Kur'ân'ın ahbabında. İşte i'cazın bır bürhanı.

Şu ıkı meyl-ı şeditle yazılmıştır, meydanda. Milyonlarla kütüb-i Arabiye gelmiştir kütüphane-i vücuda. Onlar ile tenzılı, düşerse bır mızanı,

Muvazene edilse, değil dânâ-i bîmüdanî, hatta en âmî adam, göz kulakla diyecek: "Bunlar ise insanî, şu ise asumanî."

a'dâ: düşmanlar
ahbap: dostlar
amı: bilgisiz, cahil
arz: yer, dünya
asımanî: göge ait, gökle ilgili
bürhan: delil, ispat, hüccet
dana-ı bımudanı: eşsiz alım, zamanında bir benzeri olmayan alım
dın-i İslâm: İslâm dını
envar-ı sitte: altı nur
hads: sezgi, seziş
harıka-i zamanî: zamanın hâriqası
hayt-ı semavî: semavî olan bağ.
hüsün: güzellik.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak.
ihtılafî: ihtilaf edilen, fikir ayrılığı bulunan
imtizaç: bileşik hale gelme, kaynaşma.
insanî: insanca.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
ittifakî: ittifakla ilgili, uyuşmaya ait, sözleşmeye dair
kasır: kısa
küre: dünya, yeryüzü
kütüb-i Arabiye: Arapça kitaplar
kütüphane-i vücut: varlık kütüphanesi.
lisan: dil
mazi: geçmiş zaman
mekan: yer, mahal
menba: kaynak
meyl-i şedit: şiddetli meyil, şiddetli arzu
meylüttehaddi: meydan okuma, meyli, üstünlüğünü gösterme arzusu, isteği
misli: benzer, eş
mızan: ölçü, denge.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
musaddıkane: tasdik ederek, gerçekliğini doğrulayarak.
musahhihane: rashih ederek, düzelterek
mucazammın: içine alan, kapsayan, havı.
muvazene: denge, ölçü.
muddet: süre, zaman.
müessis: tesis edici, tesis eden, kuran, kurucu
mustakbel: gelecek zaman
naklî: anlatma, söyleme, hikâye etme
naklî: nakil ve rivayete dayanan, anlatıma dayanan, nakil ile öğrenilen, akla dayanmayan.
nücum-i âsumanî: gökteki yıldızlar
senevi: senelik, yıllık.
sudur: sâdır olma, meydana çıkma, olma
şevk-ı taklit: benzerini yapma arzusu
tabir: yorum, yorumlama.
tenzil: indirme, indirilme
umur: işler, şeyler
unsur: madde, esas, kök.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vasıta-i nuranı: parlak ve nurlu vasıta
yevmı: günlük, gündelik, her gün
zevk-i i'caz: mucizelikteki zevk ve güzellik.

Hem de hükmedecek. Şu bunlara benzemez, rütbesinde olamaz. Öyle ise, ya umumdan aşağı, bu ise, bilbedahe malûm olmuş butlânı.

Öyle ise umumun fevkındedir. Mazmunları o kadar zamanda, kapı açık, beşere vakfedilmiş, kendine davet etmiş ervahıyla ezhânı.

Beşer onda tasarruf, kendine de mal etmiş. Onun mazmunları ile yine Kur'ân'a karşı çıkmamış, hiçbir zaman çıkamaz, geçti zaman-ı imtihanı.

Sair kitaplara benzemez, onlara makîs olmaz. Zira yirmi sene zarfında, müneccemen, hacetlere nispeten nüzulü, müteferrik, mütekatı, bir hikmet-i Rabbanî.

Esbab-ı nüzulu muhtelif, mütebayin. Bir maddede es'ile mütekerrir, mütefavit. Hâdisat-ı ahkâmı müteaddit, mütegayir. Muhtelif, mutefank nüzulunun ezmanı.

Hâlât-ı telâkkisi mütenevvi, mütehalif. Aksam-ı muhatabı müteaddit, mütebait. Gayat-ı irşadında mütederric, mütefavit. Şu esaslara müstenit binaî, hem beyanî,

Cevabî, hem hitabî. Bununla da beraber, selâset ve selâmet, tenasüp ve tesanüt, kemalını göstermiş. İşte onun şahidi. Fenn-i beyan-ı maanî.

Kur'ân'da bir hâssa var; başka kelâmda yoktur. Bir kelâmı işitsen, asıl sahib-i kelâmı arkasında görürsün, ya içinde bulursun. Uslûp, âyine-ı insanî.

aksam-ı muhatap: hitap edilen kısımlar, katmanlar
ayine-i insanî: insanın aynası
beşer: insan, insanlık
beyanı
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
binaî:
butlan: batıl, hükümsüz olma hali
cevabî: cevap, cevaba ait.
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri.
esbab-ı nüzul: Kur'ân-ı Kerîm ayetlerinin gelmesine (Cebrail Aleyhisselâm vasıtası ile indirilmesine) sebep olan hâdiseler
es'ile: sorular, sorulan şeyler, sualler
ezhan: zihinler
ezman: zamanlar
fenn-i beyan-ı maanî: güzel söz söylemeyi ve yazmayı öğreten teşbih, mecaz, kinaye gibi edebî sanatlardan bahseden edebiyat dalı
fevkinde: üstünde
gayat-ı irşat: irşat etme gayeleri, doğru yolu gösterme maksatları
hacet: ihtiyaç
hadisat-ı ahkam: hükümleri gerektiren hadiseler, olaylar
hâlât-ı telakki: anlama, kabul etme hali, durumu
hassa: bir şeye mahsus olan özellik, nitelik.
hikmet-i Rabbanî: Cenab-ı Hakk'ın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı oluşu.
hitabî: konuşma tarzında, söylev şeklinde
hükmetme: hakim olma, işleme
kelam: söz, lafız
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
makîs: kıyaslama, karşılaştırma
malûm: bilinen, bilinir olan
mazmun: anlamlı, nükteli ve sanatlı söz.
muhtelif: ayrı ayrı
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
müneccemen: bölüm bölüm, parça parça
müstenit: istinat eden, dayanan
müteaddit: çeşitli
mütebaid: uzaklaşan, birbirinden uzak bulunan
mütebayin: birbiriyle uyumsuz
mütederric: derece derece olan, dereceli, basamaklı
mütefank: farklı farklı, birbirinden farklı olan
mütefavit: birbirinden farklı, çeşitli olan.
müteferrik: dağınık, ayrı ayrı
mütegayir: birbirine zıt olan, değişik, muğayir olan
mütehalif: birbirine uymayan, değişken
mütekatı: kesişen, birleşen.
mütekerrir: tekerrür eden, tekrarlanan, birden fazla meydana gelen
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nev'i nev', çeşit çeşit.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş
nüzul: Kur'ân'ın vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmesi
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
sahib-i kelam: sözün sahibi
sair: diğer, başka, öteki
selâmet: cümlenin düzgün ve doğru olması.
selâset: sözün akıcı olma hâli, ifade edeceki ahenk, açıklık, kolaylık ve akıcılık
tasarruf: idare etme, kullanma
tenasüp: uyma, uygunluk, lafız ve mana itibariyle birbirine uygun olma
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
umum: bütün, hepsi
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vakıf: bağışlamak.
zaman-ı imtihan: imtihan zamanı
zarfında: süresince.

Ey sail-i misalî! Sen ki ıcaz istedin; ben de işaret ettim. Eğer tafsil istersen, haddimin haricinde. Sinek seyretmez asumanı.

Zıra o kırk enva-ı ı'cazından yalnız bırtekını kı, cezalet-i nazmıdır, *Işaratü'l-I'caz*'da sıkışmadı tibyanı.

Yüz sahife tefsirim ona kâfi gelmedi. Senin gibi ruhanî ilhamları ziyade, ben istiyorum senden tafsil ile beyanı.

اولاشمز دست أدب غرب هوسبار هواكار دهادار *
(1) داب أدب أبدو مدت قرآن ضيابار شفاكار هدادار

Kâmilîn insanların zevk-i maâlîsini hoşnut eden bir hâlet, çocukça bir hevese, sefihçe bır tabıat sahıbıne hoş gelmez, onları eğlendirmez. Bu hikmete binaen, bir zevk-ı suflî, sefih, hem nefsî ve şehvanî ıçınde tam beslenmış, zevk-i ruhîyı bilmez.

Avrupa'dan tereşşuh etmiş şu hazır edebiyat, romanvari nazarla, Kur'ân'da olan letaif-i ulviyet, mezâyâ-i haşmeti göremez, hem tadamaz.

Kendindeki mihengi ona ayar edemez. Edebiyatta vardır üç meydan-ı cevelân; onlar içinde gezer, hariçine çıkamaz.

Ya aşkla husundur, ya hamaset ve şahamet, ya tasvir-ı hakîkat. İşte yabanî edebse, hamaset noktasında hakperestlîğı etmez.

1. *Ulaşmaz dest-i edeb i garb-ı hevesbar-ı hevakar-ı dehadar*
De b-ı ebed-müddet Kur'ân-ı ziyabar-ı şifakar-ı hudadar
[Ulaşmaz Batının heva ve hevese dayanan dehasından kaynaklanan edebiyatı Kur'ân'ın sonsuza kadar şıfa ve nur saçan hidayet vencı edebi ifadesine.]

asuman gokyüzü sema
aşk şıddetlı sevgi sevda gonul verme
beyan açıklama bildirme ızah
binaen den dolayı bu sebepten
cezalet-i nazım ölçülu ve ahenkli sozlerin cezaleti.
edep edebiyat.
enva-ı ıcaz mu'cızelık turlen
hakperest doğruluk ve haktan tavız vermeyen ve aynılmayan
hâlet hal durum
hamaset yaradılıştan olan cesaret bahadırlık cesurluk kahramanlık yiğıtlık.
hariç dışan
hevesi nefsın hoşuna gıden gelip geçıcı istek.
hikmet gızlı sebep gaye
hoşnut Memnun razı gonlu hoş edilmiş
hüsün guzellik.
ıcaz sozu kısa soyleme kısa fakat yeterlı ifade etme.
ilham belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zıhnine indırılen mana
kafi yeter elverir.
kamilin kâmil olgun insanlar.
letaif-i ulviyet yuksek duygular
meydan-ı cevelân hareket ve faalıyet meydanı
mezayâ-i haşmet heybetlı haşmetlı vasıflar
mihenk ölçu ıyıyı kotuden ayıran
nazar bakış
nefsî nefsten kaynaklanan şeylerle ılgılı nefısle alâkalı
romanvari roman gıbı roman tarzında
ruhanî ruha aıt ruh ıle ılgılı
sahife sayfa
sail-i misalî hayalı soru soran
sefih gostenşe zevk ve eglenceye aşırı düşkün faydayı zararı ayırdetme yeteneginden mahrum
şehamet zeka ve akıllılıkla beraber olan cesaret, yıgıtlık.
şehvanî şehvete dair şehvetle ılgılı
tabiat huy, karakter mizaç.
tafsil etraflıca bildirme aynntılı anlatma.
tasvir-ı hakıkat hakıkatın tasvırı hakıkatın tarif edılmesi ifadesi anlatılması
tefsir Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tereşşuh sızıntı, damla.
tıbyan açık anlatma açıkça bildirme açıkça ifade etme açıklama.
yabanî .
zevk-ı mealı yuce yuksek zevk.
zevk-i ruhi ruha aıt zevk, ruhun hoşlandıgı zevk.
zevk-i süfli alçaltıcı zevk aşagılık duygular
ziyade çok fazla

Belki zalim nev-i beşerin gaddarlıklarını alkışlamakla kuvvetperestlik hissini telkin eder. Hüsün ve aşk noktasında aşk-ı hakikî bilmez.

Şehvetengiz bir zevki nefislere de zerk eder. Tasvir-ı hakikat maddesinde, kâinata sanat-ı İlâhî suretinde bakmaz,

Bir sıbga-ı Rahmanî suretinde göremez, belki tabiat noktasında tutar; tasvir ediyor, hem ondan da çıkamaz.

Onun için telkini aşk-ı tabiat olur. Maddeperestlik hissi, kalbe de yerleştirir; ondan ucuzca kendini kurtaramaz.

Yine ondan gelen, dalâletten neş'et eden ruhun iztırabatına, o edepsizlenmiş edeb müsekkin, hem münevvim, hakiki fayda vermez.

Tek bir ilâcı bulmuş, o da romanlarımış. Kitap gibi bir hayy-ı meyyit, sinema gibi bir müteharrik emvat. Meyyit hayat veremez.

Hem tiyatro gibi tenasuhvari, mâzi denilen geniş kabrin hortlakları gibi şu uç nevi romanlarıyla hiç de utanmaz.

Beşerin ağzına yalancı bir dil koymuş, hem insanın yüzüne fâsık bir göz takmış, dünyaya bir âlûfte fistanını giydirmiş, hüsn-i mücerret tanımaz.

Güneşi gösterirse, sarı saçlı güzel bir aktristi karie ihtar eder. Zahiren der: "Sefahat fenadır, insanlara yakışmaz."

âlûfte: açık-saçık, ahlaksız kadın.
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme
aşk-ı hakiki: gerçek aşk, İlâhi aşk, Allah aşkı
aşk-ı tabiat: tabiat aşkı
beşer: insan, insanlık.
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
edep: edebiyat.
edep: terbiye, güzel ahlak.
emvat: ölüler
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket edip fesat çıkaran, kötülüğü ve günah işlemeyi âdet haline getiren
fistan: kadınların bellerinden aşağı giydikleri geniş ve uzun elbise
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
hakikî: gerçek
hayy-ı meyyit: ölü hâlinde canlı yaşayan ölü
hüsn-i mücerret: her hangi bir boyuta bağlı olmaksızın bizzat güzel olan şey, kendisi güzel olan şey, soyut güzellik
hüsun: güzellik.
iztırabat: ıztıraplar, acılar, elemler, azaplar, sıkıntılar
ihtar: hatırlatma, uyarı
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
karie: okuyan kadın, kıraat eden kadın.
kuvvetperest: kuvveti sevme, kuvvete dayanma ve güvenme
maddeperest: maddeyi tapar derecede seven, her şeyi maddede gören
mazi: geçmiş zaman.
meyyit: ölmüş, ölü
münevvim: uyutucu, ilâç, uyku veren, uyutan ilaç.
müsekkin: uyuşturucu
müteharrik: harekedi
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
netice-i muzırra: zararlı, kötü netice, zararlı sonuç.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: çeşit, tür
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sanat-ı İlâhi: Allah'ın sanatı
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sıbga-ı Rahmani: Rahmanı boyalarla yapılmış İlâhi nakışlar
suret: biçim, şekil, tarz
suret: biçim, tarz, görünüş
Şehvetengiz: şehvet uyandıran, istek, iştah uyandıran
tabiat: maddî âlem, dış görünüş
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tasvir-ı hakikat: hakikatin tasviri, hakikatin tanıf edilmesi, ifadesi, anlatılması
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme
tenasuhvari: ruhun başka bir vücuda geçtiği inancı gibi
zahiren: görünüşte.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zerk: aşılama

Netice-i muzırrayı gösterir. Hâlbuki sefahate öyle müşevvikane bir tasvir yapar ki, ağız suyu akıtır, akıl hâkim kalamaz.

Iştihayı kabartır, hevesi tehyiç eder; his daha söz dinlemez. Kur'ân'dakı edebse, hevayı karıştırmaz.

Hakperestlik hissi, hüsn-i mücerret aşkı, cemalperestlik zevkı, hakikatperestlik şevki verir. Hem de aldatmaz.

Kâinata tabıat cihetinde bakmıyor. Belki bir sanat-ı İlâhî, bir sıbga-i Rahmanî noktasında bahseder, akılları şaşırtmaz.

Marifet-i Sânin nurunu telkın eder, her şeyde ayetini gösterir. Her ikisi rikkatlı birer huzûn de veriyor, fakat birbirine benzemez.

Avrupazade edebse, fakdü'l-ahbaptan, sahipsizlikten neş'et eden gamlı bir huznu veriyor; ulvî huznu veremez.

Zira sağır tabıat, hem de bir kör kuvvetten mülhemâne aldığı bir hıss-i huzn-i gamdar. Âlemi bir vahşetzar tanır; başka çeşit göstermez.

O surette gösterir, hem de mahzunu tutar, sahipsiz de olarak yabânîler içinde koyar, hıçbir ümit bırakmaz.

Kendine verdiği şu hiss-i heyecanla git gıde ilhada kadar gider, ta'tîle kadar yol verir. Dönmesı müşkül olur; belkı daha dönemez.

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
aşk: şıddetlı sevgi, sevda, gönul verme
Avrupazade: Avrupa dan doğan, Avrupa tesırı ile olan, Avrupalıyı taklıt eden
ayet: Allah ın varlıgına delalet eden şey
cemalperest: güzelligi seven, güzellik düşkunu
cihet: yon
edeb: edebiyat, terbiye, güzel ahlak.
fakdulahbap: ahbapsızlık, dostsuzluk.
gam: keder, uzüntü
hakıkatperest: hakkı ve hakıkatı seven, hakıkate inanan, gerçek tarafını tutan, hakıkat taraftarı, hakıkat âşıgı, dürust, dogru
hâkim: hukmeden
hakperest: doğruluk ve haktan tavız vermeyen ve ayrılmayan
heva: istek, arzu, nefse aıt olan şeylere duşkunluk, nelsın zararlı ve gunah olan arzuları.
heves: nefsın hoşuna gıden, gelip geçıcı istek.
hıss-i heyecan: heyecan hıssı, duygusu
hıss-i hüzn-i gamdar: keder ve uzutu veren duygu
husn-i mücerret: her hangi bır boyuta baglı olmaksızın bızzat guzel olan şey, kendısı guzel olan şey
hüzün: keder, tasa, gam
İlhad: tanın tanımazlık, dınsızlık.
ıştıha: fazla istek, arzu
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, bütun âlemler
mahzun: hüzunlü, kederlı, uzuntulu
marifet-i Sanı: eşyayı tam bir huner ve sanatla vucuda getıren sanatkar olan Allah ın bılınmesı
mülhemane: ılham alarak.
müşevvikane: şevk vermek suretıyle, teşvık ederek
müşkül: guc, zor, çetın.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
nur: aydınlık, parlıtı ışık.
rikkatlı: rıkkat sahıbı olan, yufkalık, incelik, merhamet sahıbı
sanat-ı İlahi: Allah ın sanatı
sıbga-i Rahmani: Rahmanı boyalarla yapılmış ılahî nakışlar
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şevk: şıddetlı arzu, aşın istek ve heves
tabiat: maddî âlem, gorunenler
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma
ta'tıl: Allah ın sıfatlarını devre dışı bırakma, yaratıcısızlık inancı, kaınatı yaratıcısız olduğu düşuncesi.
tehyiç: heyecanlandırma, heyecana getırme
telkın: fikir aşılama, zıhınde yer ettırme.
ulvi: yüksek, yuce
vahşetzar: yabanî, ıssız yer
yabanı: ılkel durumda yaşayan, vahşı

Kur'ân'ın edebi ise, öyle bir hüznü verir ki, âşıkane hüzündür, yetimâne değildir. Firaku'l-ahbaptan gelir, fakdü'l-ahbaptan gelmez.

Kâinatta nazarı, kör tabiat yerine, şuurlu, hem rahmetli bir sanat-ı İlâhî onun medar-ı bahsi. Tabiattan bahsetmez.

Kör kuvvetin yerine, inayetli, hikmetli bir kudret-i İlâhî ona medar-ı beyan. Onun için, kâinat vahşetzar suret giymez.

Belki muhatab-ı mahzunun nazarında oluyor bir cemiyet-i ahbap. Her tarafta tecavüp, her canipte tahabbüp; ona sıkıntı vermez.

Her koşede ıstınas, o cemiyet içinde mahzunu vaz' ediyor bir hüzn-i müştakane; bir hiss-i ulvî verir, gamlı bir hüznü vermez.

Ikısı birer şevki de verir. O yabânî edebin verdiği bir şevk ile nefis düşer heyecana, heves olur münbasıt, ruha ferah veremez.

Kur'ân'ın şevki ise, ruh düşer heyecana, şevk-i maâlî verir. İşte bu sırra binaen, şeriat-ı Ahmediye (ASM) lehviyatı istemez.

Bazı âlât-ı lehvi tahrim edip, bir kısmı helâl diye izin verip, demek hüzn-i Kur'ânî veya şevk-i tenzilî veren alet zarar vermez.

alât-ı lehiv: eğlence aletleri oyunlar.
âşıkane: âşıkça, âşık gibi.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
canip: yan, yön, cihet, taraf.
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i ahbap: dostlar topluluğu, dost meclisi.
edeb: edebiyat, terbiye, güzel ahlak.
fakdulahbap: ahbapsızlık, dostsuzluk.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
firakulahbap: ahbaplardan ayrılık, dostlardan ayrı düşme.
gam: keder, üzüntü.
helal: dîn bakımından günah olmayan şey.
heves: nefsin hoşuna giden, gelip geçici istek.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hiss-i ulvî: yüce hisler, duygular.
hüzn-i Kur'anî: Kur'an'ın verdiği ulvî hüzün.
hüzn-i müştakane: aşk derecesindeki hüzün.
hüzün: keder, tasa, gam.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
ıstınâs: yakınlık duyma, yakınlaşma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kudret-i İlâhî: Allah'ın kudreti, Allah'ın kuvvet ve kudreti ile yaptığı işler, tasarruflar.
lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eğlenceler.
mahzun: hüzünlü, kederli, üzüntülü.
medar-ı bahis: söz konusu, bahsetmeye sebep olan, vesile olan.
medar-ı beyan: açıklama sebebi.
muhatab-ı mahzun: üzgün muhatap.
münbasıt: şen, gönlü açık, keyifli.
nazar: bakış.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sanat-ı İlâhî: Allah'ın sanatı.
sır: gizli bilgi, hikmet.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şeriat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) tanıtıp ettiği, getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslâm dini.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şevk-i maali: yüce, yüksek şevk, istek.
şevk-i tenzilî: Kur'ân-ı Kerîm'in İlâhî bir makamdan inmiş olmasının verdiği şevk.
şuur: bilinç.
tabiat: tüm varlıkların yaratılış ve yaşayış kuralları, kanunları.
tahabbüp: Sevgi gösterme, muhabbet etme.
tahrim: haram kılma, yaklaşılmasını yasaklama, dini açıdan yasak olduğunu kararlaştırıp duyurma.
tecavüp: cevaplaşma, karşılıklı cevap verme.
vahşetzar: yabanî, ıssız yer.
vaz: koyma, konulma.
yabanî: ilkel durumda yaşayan, vahşî.
yetimane: yetim gibi, yetim olarak.

Eğer hüzn-i yetimî veya şevk-i nefsanî verse, alet haramdır. Değişir eşhasa göre, herkes birbirine benzemez.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ وَعَلٰى آلِهٖ وَصَحْبِهٖ اَجْمَعِيْنَ[1]

TEVHİDİN İKİ BÜRHAN-I MUAZZAMI VE SURE-İ İHLÂS'IN BİR NÜKTE-İ İ'CAZI

Şu kâinat tamamıyla bir burhan-ı muazzamdır. Lisan-ı gayb, şahadetle müsebbihtir, muvahhiddir. Evet, tevhid-i Rahman'la, büyük bir sesle zakirdir ki:[2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

Bütün zerrat-ı hüceyratı, bütün erkân ve azası birer lisan-ı zakirdir, o büyük sesle beraber der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

O dillerde tenevvü var, o seslerde meratip var. Fakat, bir noktada toplar onun zikri, onun savtı ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

Bu bir lisan-ı ekberdir; büyük sesle eder zikri. Bütün eczası, zerratı, küçücük sesleriyle, o bülend sesle beraber der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

aza: organlar, uzuvlar
bulent: yüksek, yüce
burhan-ı muazzam: muazzam, büyük delil, heybetli ve haşmetli delil
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
erkan: rukünler, esaslar
eshas: şahıslar, kimseler
haram: İslamiyetçe yasaklanan işler
hüzn-i yetimî: ümitsizlik aşılayan yetimane hüzün
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
lisan-ı ekber: en büyük dil
lisan-ı gayb: gaybın haberlerini bildiren dil, âhiret ahvalini veya bizce bilinmeyen gayb hükmündeki haberleri söyleyen Kur'ân-ı Kerîm
lisan-ı zâkir: Allah'ı zikir ve tesbih eden diller
meratip: mertebeler, basamaklar

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd, Peygamberlerin Efendisi olan zata ve onun bütün Âli ve Ashabına salât olsun.

2. Ondan başka ilâh yoktur. (Kasas Suresi, 88.)

muvahhid: tevhit eden, Cenâb-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
müsebbih: tesbih çeken, subhanallah diyen
savt: ses, sadâ
şahadet: gözle görülen şeyler, varlıklar, dünya
şevk-i nefsanî: nefse ait; şevk, nefsin hoşuna giden tahrik edici şeyler
tenevvü: çeşitlenme, çeşit çeşit olma, çeşitlilik
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tevhid-i Rahman: bütün yarattıklarının ihtiyaç ve rızklarını şefkatle veren Allah'ın birliği
zâkir: zikreden, Allah'ı zikrederek dua eden
zerrat: zerreler, atomlar
zerrat-ı hüceyrat: hücrecik lerin zerreleri, atomları
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma

Şu âlem halka-i zikri içinde okuyor aşrı, şu Kur'ân maşnk-ı nuru. Bütün zîruh eder fikri ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ [1]

Bu Furkan-ı Celîlüşşan, o tevhide natık bürhan; bütün âyât sadık lisan, şuaatı bârika-i iman. Beraber der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

Kulağı ger yapıştırsan şu Furkan'ın sinesine, derinden tâ derine sarihan işitirsin, semavî bir sedâ der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

O sestir gayeten ulvî, nihayet derece ciddî, hakikî pek samimî, hem nihayet munis ve muknî ve bürhanla mücehhezdir. Mükerrer der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

Şu burhan-ı münevverde, cihat-ı sittesi şeffaf kı, ustünde münakkaştır müzehher sikke-i i'câz içinde parlayan nur-i hidâyet der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

Evet, altında nesç olmuş müheffef mantık ve bürhan, sağında aklı istintak, mürefref her taraf, ezhan "Sadakte" der; ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

Yemîn olan şimalinde, eder vıcdanı istişhat. Emâmında hüsn-i hayırdır, hedefinde saadettir. Onun miftahıdır her dem ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

1- Ondan başka ilâh yoktur. (Kasas Suresi, 88.)

alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
aşır: Kur'ân-ı Kerîm'den bir vesileyle okunan on âyet miktarı kısım
ayat: Kur'ân âyetleri
barıka-ı iman: iman parıltısı, iman ışığı.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
burhan-ı münevver: nurlu ve parlak delil.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihat-ı sitte: altı cihet, altı taraf (sağ, sol, on, arka ve alt, üst)
dem: an, vakıt, zaman.
emam: bir şeyin on tarafı
ezhan: zihinler
Furkan: hak ile bâtılı birbirinden ayıran, anlamında Kur'ân'ın bir ismi.
Furkan-ı Celîlüşşan: hakkı bâtıldan ayıran, şanı yüce olan Kur'ân
gayeten: son derece, çok fazla olarak
ger: eğer
hakıkı: gerçek.
halka-i zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma
hüsn-ı hayır: hayrın güzelliği
istintak: söyletme.
istişhat: şahit gösterme, birisinin şahitliğini isteme
lisan: dil.
maşnk-ı nur: nurun kaynağı, nurun doğduğu, geldiği yer
miftah: açan alet, anahtar
muknî: ikna eden, inandıran, inandırıcı, kandıran
munis: alışılmış, alışılan, alışık, ünsiyetli
mücehhez: techiz edilmiş, cihazlandırılmış, donatılmış
müheffef: zarif, ince, nazik, narın.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
münakkaş: nakışlı, süslemeli
mürefref: sürü sürü, grup grup
müzehher: çiçeklenmiş, çiçeklerle donanmış, çiçek açmış, çiçekli
natık: konuşan, söyleyen, bildiren, beyan eden
nesç: örme, dokuma
nihayet: son derece
nur-i hidayet: hidayet nuru
saadet: mutluluk.
seda: ses
sadakte: doğru söyledin, sadıksın, manasında karşıdaki kişiye söylenen söz
sadık: doğru, gerçek, hakiki olan
sarihan: açıkça, açık olarak.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
sikke-i i'caz: mucizelik, işareti, sikkesi, damgası
sine: göğüs
şeffaf: saydam
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
ulvî: yüksek, yüce
vıcdan: insanın içindeki, iyiyi, kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
yemîn: sağ, sağ taraf
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar

Emâm olan verâsında ona mesnet semavîdir ki, vahy-i mahz-ı Rabbanî. Bu şeş cihet ziyadardır, bürûcunda tecellîdar kı, [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

Evet, vesvese-i sânk, bâvehim şüphe-i tânk, ne haddi var kı o mârık girebılsın bu bârık kasra. Hem şârık ki, sur sureler şâhik, her kelime bir melek-i natık ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

O Kur'ân-ı Azîmüşşan, nasıl bir bahr-i tevhiddir. Birtek katre, mısal için birtek Sure-i İhlâs; fakat kısa birtek remzi, nihayetsiz rumuzundan. Bütün enva-ı şirki reddeder, hem de yedi enva-ı tevhidi eder ispat; üçü menfî, üçü müsbet, şu altı cümlede birden.

Birinci cümle: [2] قُلْ هُوَ kannesız işarettir. Demek ıtlakla tayindir. O tayında taayyun var. Ey [3] لَا هُوَ اِلَّا هُوَ

Şu tevhid-i şuhuda bir işarettir: Hakikatbin nazar, tevhide müstağrak olursa der ki: [4] لَا مَشْهُوْدَ اِلَّا هُوَ

İkinci cümle: [5] "اَللّٰهُ اَحَدٌ 'dır ki, tevhid-i ulûhiyete tasrîhtir. Hakikat, hak lisanı der ki [6] لَا مَعْبُوْدَ اِلَّا هُوَ

Üçüncü cümle: [7] اَللّٰهُ الصَّمَدُ 'dır. Ikı cevher-ı tevhıde sadeftir. Birinci dürrü tevhid-i rububiyet. Evet nizam-ı kevn lisanı der ki [8] لَا خَالِقَ اِلَّا هُوَ

---

1. Ondan başka ilâh yoktur. (Kasas Suresi 88.)
2. De ki: O... (İhlâs Suresi 1.)
3. Ondan başka yok.
4. Ondan başka meşhut yoktur.
5. Allah birdir. (İhlas Suresi 1.)
6. Ondan başka mabud yoktur.
7. Allah Sameddır, herşey Ona muhtaçtır. O ise hıçbır şeye muhtaç degıldır. (İhlas Suresi 2.)
8. Ondan başka hâlık yoktur.

---

bahr-ı tevhid: tevhıt deryası
bârik: parıldayan
bâvehim: vehım ıle, şuphe ıle
buruç: burçlar, hısarlar, kaleler
cevher-ı tevhid: tevhıt cevhen Allah'ın bır olmaklık cevherı
cihet: yón
dürr: ıncı, ıncı tanesı
emâm: bır şeyın on tarafı
enva-ı şirk: Allah a ortak koşmanın şırkın çeşıtlen
enva-ı tevhid: tevhıdın, Allah ı bırlemenın çeşıtlerı
hak: dogru, gerçek, hakıkat
hakikatbin: hakıkatı goren, hakıkatı anlayan, hakıkate ınanan
ıtlak: genelleştırme, umumi hâle getırme
ispat: kanıtlama
karine: ışaret, ıpucu, ız, delıl
kasır: saray, kóşk
katre: damla
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'an
lisan: dıl
mârık: dınsız, murtet, hak dınden çıkan
melek-i natık: konuşan melek
menfi: olumsuz
mesnet: dayanılacak şey, dayanak, dayanılan
müspet: olumlu
müstagrak: kendınden geçmış
nazar: bakış
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nizam-ı kevn: butun mevcudatın, varlıklarn yaratılmışlarn dúzenı, kaınatın nızamı
remiz: ışaret, gızlı ve kapalı bır surette ıfade etme
rumuz: remızler, ışaretler
sadef: sedef, ıncı kabugu
semavi: Allah tarafından olan ılahı
sure: Kur'ân-ı Kerîm'ın aynıdığı 114 bolumden her bırı
Sure-i İhlas: İhlâs Suresı, Kur'ân-ı Kerîm'ın 112. suresi. Mekke de nazıl olmuştur. 4 ayettır.
şahık: yuksek, yuce dağ
şarık: doğan, parlayan, doğup parlayan
şeş: altı. (6)
şüphe-i tarik: yolun şuphelı olusu
taayyün: meydana çıkma, belli olma, belırlenme
tasrih: aoga çıkarma
tayin: belırleme, atama
tecelliidar: tecellı eden Ilahı kudret ve lutuf ıle meydana gelen
tevhid: bırlık, tekılık, yekta olus
tevhid-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın kâinatın terbıye, tedbır ve idaresınde bır olduğunu, yardımcı veya ortagının bulunmadıgını kabul etme
tevhid-i şuhut: gozle gorulebılen tevhıd delıllerı, her nereye bakılırsa Allah ın bırlıgını anlama, hıssetme
tevhid-i ulûhiyet: Ilahın bır olusu, Allah ın bır olduğunu kabul etme
vahy-i mahz-ı Rabbanî: dogrudan dogruya Allah tarafından gónderılen vahıy olan
vera: arka taraf
vesvese-i sârik: hırsızın vesvesesi, hırsızın korku, kuruntu ve şuphesi
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.

İkinci dürrü tevhid-i kayyumiyet. Evet, serâser kâinatta, vücut ve hem bekada, müessire ıhtiyaç lisanı der ki: [1] لَا قَيُّومَ إِلَّا هُوَ

Dördüncü: [2] لَمْ يَلِدْ'dir, bir tevhid-i celâlî mustetirdir. Envâ-ı şırkı reddeder, küfru keser bîşübah.

Yani tagayyür, ya tenasül, ya tecezzi eden, elbet ne hâliktır, ne kayyumdur, ne ilâh.

Velet fikri, tevellüt küfrünü, [3] لَمْ reddeder, birden keser atar. Şu şirktendir ki, olmuştur beşer ekserîsi gumrah.

Ki İsa (AS), ya Üzeyr'in, ya melâik, ya ukulün tevellüt şirki meydan alıyor nev-i beşerde gâhbâgâh.

Beşincisi: [4] وَلَمْ يُولَدْ; bir tevhid-i sermedî, işareti şöyledir: Vacip, kadim, ezelî olmazsa, olmaz ilâh.

Yani, ya müddeten hâdis ise, ya maddeden tevellüt, ya bir asıldan munfasıl olsa, elbette olmaz şu kâinata penah.

Esbapperestî, nucumperestlik, sanemperestî, tabıatperestlik şirkin birer nev'idir, dalâlette birer çah.

Altıncı: [5] وَلَمْ يَكُنْ bır tevhid-ı camıdır; ne zatında nazırı, ne ef'alinde şeriki, ne sıfâtında şebihi لَمْ lâfzına nazargâh.

1- Ondan başka kayyum yoktur.
2- Allah doğurmamıştır. (İhlas Suresi, 3.)
3- Değildir manâsında olumsuzluk edatı.
4- O doğrulmamıştır. (İhlâs Suresi, 3.)
5- Olmadı, yoktur. (İhlas Suresi, 4.)

---

beka: ebedîlik, sonsuzluk.
bîşübah: şüphesiz.
cevher-i tevhid: tevhıt cevheri. Allah'ın bir olmaklık cevheri.
çâh: çukur.
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma.
dürr: inci, inci tanesi.
ef'al: fiiller, işler.
envâ-ı şirk: Allah'a ortak koşmanın şırkın çeşitleri.
esbapperest: yaratılışlarını sebeplere bağlayan.
ezeli: öncesiz, başlangıçsız.
gâhbâgâh: zaman zaman, yer yer.
gümrah: yolunu şaşırmış.
hadis: sonradan olan.
hakikatbin: gerçeği gören, anlayan, hakıkate inanan.
halık: yoktan yaratan.
ilâh: kendisine ibadet edinilen ve tapınılan.
kadım: varlığının öncesi olmayan Allah.
kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden.
melâik: melekler.
muddeten: süre itibarıyla.
müessir: eser sahibi, tesir eden, iş leyen, hükmünü yürüten.
münfasıl: birbirinden ayrılmış, bıtışık olmayan, ayrı duran.
müstağrak: batmış, içine girmiş.
mustetir: gizli, saklı, örtülü.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
nazargâh: bakılan, seyredilen yer.
nazır: benzer, eş.
nevi: çeşit, tür.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nizam-ı kevn: bütün mevcudatın varlıkların, yaratılmışların düzeni, kâinatın nizamı.
nucumperest: yıldızlara tapanlar.
penah: sığınılacak yer, dayanılacak nokta.
sadef: sedef, inci kabuğu.
sanemperest: puta tapan.
serâser: baştan başa, tamamıyla, bütünüyle, büsbütün.
şebih: benzer, tıpkı.
şerik: ortak.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tabıatperest: her şeyin kendi kendine olduğunu veya tabıatın meydana getirdiğini iddia eden tabıatçı.
tasrih: açıklığa kavuşturma.
tecezzi: parçalanma, bölünme.
tegayyür: değişme.
tenasül: birbirinden doğup üreme.
tevellüt: doğma, doğum.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
tevhid-i camî: kapsamlı tevhıd, kapsamlı birlik ifadesi.
tevhid-i celâlî: Allah'ın yücelik ve büyüklüğündeki teklik, bir oluş.
tevhid-i kayyumiyet: her şey onunla ayakta durduğu hâlde, Allah'ın hıçbır şeye ıhtiyaç duymaksızın varlığını sürdürmesindeki birlik, teklik.
tevhid-i rububiyet: Cenâb-ı Hakkın varlıkların terbiye, tedbir ve idaresinde birliği, tekliği.
tevhid-i sermedî: Allah'ın sürekli biçimde yaratışını devam ettırmedeki birliği, tekliği.
tevhid-i şuhud: gözle görülebilen tevhıt delilleri her nereye bakılırsa Allah'ın birliğini anlama, hissetme.
tevhid-i uluhiyet: İlâhın bir oluşu, Allah'ın bir olduğunu kabul etme.
ukul: akıllar, zihinler, uslar.
vacip: varlığı zorunlu olan ve baş kasının varlığına bağlı olmayan.
velet: çocuk.

Şu altı cümle manen birbirine netice, hem birbirinin bürhanı, müselseldir berâhin, müretteptir netaiç şu sure-de karargâh.

Demek, şu Sure-i İhlâs'ta, kendi miktar-ı kametinde, müselsel, hem müretteb otuz sure münderiç; bu, bunlara sehergâh.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ [1]

1. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.

berahin: deliller, hüccetler, burhanlar.
burhan: delil, ispat, hüccet.
karargah: durulan veya kalınan yer.
manen: mana bakımından, manaca.
miktar-ı kamet: boyu nispetinde, uzunluğu ve büyüklüğü nispetinde.
münderiç: içine bulunan, içinde yer almış, içindeki.
müretteb: tertip olunmuş, dizilmiş, sıralanmış.
müselsel: silsilell, zincirleme, ardı ardına, peş peşe.
netaiç: neticeler, sonuçlar.
sehergah: seher vaktı, seher zamanı, sabahın erken saatı.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
Sure-i İhlas: İhlas Suresi, Kur'an-ı Kerîm'in 112. suresi, Mekke'de nazil olmuştur, 4 ayettir.

107

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [1]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu parça hem Lâhikaya, hem i'caz-ı Kur'ân'ın ahirine yazılacak. Birkaç gün sonra, ehemmiyetli bir parçayı da göndereceğiz.

Mübarek ramazanın, Leyle-i Kadir sırnyla, seksen üç sene bir ömr-i manevî kazandırması sırr-ı hikmetiyle ve *Risale-i Nur*'un şakirtlerindeki sırr-ı ihlâsla, tesanüt ve iştirak-i a'mal-i uhrevî düsturuyla, her bir sadık şakirt o fevkalâde manevî kazancı elde edeceğine gayet kuvvetli bir delili budur ki: Bu daire içinde kırk bin, belki yüz bin halis, hakikî mü'minlerin içinde hakikat-i Leyle-i Kadr elde edecek bir-iki, on-yirmi değil, belki yüzlerin elde etmesi ihtimali kavîdir.

Sırr-ı ihlâsla ve iştirak-i a'mal-i uhrevî düsturunun sırnyla, biz ve siz bu hakikate müteveccihen, bu ramazan-ı şerifte herbirimiz umumun hesabına ve umum arkadaşlan içinde kendini farz edip, *nun*-i mütekellim-i maalgayrı, yani daıma

اَجِرْنَا ۞ ارْحَمْنَا ۞ وَاغْفِرْلَنَا ۞ وَوَفِّقْنَا ۞ وَاهْدِنَا ۞ وَجْعَلْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي هٰذَا الرَّمَضَانَ خَيْرًا فِي حَقِّنَا مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ [2]

1- Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla • Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

2- Bizi koru. Bize merhamet et. Bizi bağışla. Bizi muvaffak kıl. Bizi hidayete erdir. Ve bu ramazandaki Leyle-i Kadri bizim hakkımızda bin aydan hayırlı eyle.

ahir: son
a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş, hareket ve ibadetler
aziz: izzetli, muhterem, saygın
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
düstur: kaide, esas, prensip
ehemmiyetli: önemli
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma
fevkalâde: olağanüstü
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
hakikat-i Leyle-i Kadir: Kadir Gecesinin esası, mahiyeti
hakiki: gerçek
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
i'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mucizeliği, yüksek ve eşsiz ifadesi
ihtimal: olabilirlik
iştirak-i a'mal-i uhreviye: ahirete ait olan işlerdeki ortaklık, ahiretle ilgili amellere ortak olma
kavi: kuvvetli, güçlü
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece. Ramazan'ın 27. gecesi
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mu'min: iman eden, inanan
müteveccihen: tevecküh ederek, yönelerek
nun-i mütekellim-i maalgayr: konuşan kimseyi de içine alan ve fiil ifade eden nun'lu ifadeler, kelimeler
ömr-i manevî: dünyaya ait olmayan, maddî olmayan ömür, ahiret hayatı
ramazan-ı şerif: mubarek, şerefli Ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sırr: gizli hakikat
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı, herkesin bilmediği gizli sebep
sırr-ı ihlâs: ihlas sırrı, samimiyet ve doğrulugun sırrı
şakirt: talebe, öğrenci
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
umum: bütün, herkes

gibi kelimelerde (ك) içinde umum kardeşlerini niyet etmektir. Ve bilhassa, en zayıf olan bu kardeşinizi, ağır vazifesinde, o hususî niyetle yardım etmektir.

108

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Hem sizi, hem bizi, hem *Risale-i Nur* dairesini ve hususan kahraman Tahir'i, bir *Virdü'l-Azam-ı Kur'ânî*'nin bu tarzda zuhura gelmesiyle tebrik ediyoruz.

Evet, bunun tab'ında iki emr-i azîm var.

Birisi: Mu'cizatlı Kur'ân-ı Hakîm'in ve kerametli *Risale-i Nur*'un tablarına matbaada görülmemiş bir çığır açtı.

İkincisi: Tahir'e ve Hafız Ali'ye ve arkadaşlarına kazandırdığı fevkalâde bir sevap noktasıdır ki; bu sırra delil-i zahir, emsali matbaada, tabda görülmemiş bir tarzda, aynen Tahir'in hattı fotoğrafla alınmış gibi, kim bakıyorsa, "Bu Tahir'in yazısıdır, matbu değildir" der.

Hem kâğıt, hem vakıt dar olduğundan, bâkî umuma selâm.

Kardeşiniz
Said Nursî

aziz: izzetli, muhterem, saygın
bâkî: gen kalan
bilhassa: özellikle
delil-i zahir: açık delil
emr-i azîm: büyük emir
emsal: örnekler, benzerler
fevkalâde: olağanüstü
hatt: yazı, el yazısı.
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
matbu: tab edilmiş, basılmış
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
tab: basma, baskı
tarz: biçim, şekil
umum: bütün, herkes.
umum: bütün
vazife: görev
virdü l-azam-ı Kur'ân: Kur'ân'ın en büyük virdi, duası
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

109

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Bu ramazan-ı şerifte afaka bakmamak ve dünyayı unutmaya çok muhtaç olduğum hâlde, maatteessüf, dünyaya ara sıra bakmaya bizi mecbur ediyorlar. İnşaallah, bu bakmakta niyetimiz hizmet-i imaniye olduğundan, o da bir nevi ibadet sayılır.

Evet, size iliştikleri gibi, bize de ayrı ayrı suretlerde tecavüzlerini ihsas ediyorlar. Fakat, Cenab-ı Hakka şükür ki, onların tecavüzleri, aksülamel nev'inde, *Risale-i Nur*'un fütuhatına yardım ediyor. İstanbul'daki ihtiyar adamın itirazı münasebetiyle kahraman Nazif yazıyor ki, o itiraz, *Risale-i Nur*'un İstanbul'da fütuhat yapmaya ve parlamaya vesile oldu. Ve bize karşı başka cihetlerde küçücük tecavüzler de öyle netice veriyor. Fakat şimdi, bîçare bazı hocaları ve sofuları *Risale-i Nur*'a karşı bir çekinmek, bir soğukluk vermek için hiç hatıra gelmeyen bir vesileyi bulmuşlar. Şöyle ki:

Diyorlar: *"Said, yanında başka kitapları bulundurmuyor, demek onları beğenmiyor. Ve İmam-ı Gazali'yi de (RA) tam beğenmiyor ki, eserlerini yanına getirmiyor."*

İşte bu acip, manasız sözlerle bir bulantı veriyorlar. Bu nevi hileleri yapan, perde altında ehl-ı zındıkadır; fakat, safdil hocaları ve bazı sofuları vasıta yapıyorlar. Buna karşı deniz kı

acip: tuhaf, hayrette bırakan
afak: bütün dünya, gözle görülen âlem
aksülamel: tepki, reaksiyon.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
ehl-i zındıka: dinsizler, inançsızlar
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
ihsas: hissettirme, sezdirme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
münasebet: vesile, dan dolayı
nevi: çeşit, tür
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
safdil: saf gönüllü, hile, oyun bilmeyen, kolay aldatılan
siddik: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sofu: tasavvuf ehli, manevî kemalat yolunda nefsin bütün isteklerini terk ederek dünyadan el-etek çeken.
suret: biçim, şekil, tarz
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
vesile: aracı, vasıta

"Hâşâ, yüz defa hâşâ! *Risale-i Nur* ve şakirtlerinin bir üstadı olan Hüccetü'l-İslâm İmam-ı Gazalî ve beni Hazret-i Alî ile bağlayan yegâne üstadımı beğenmemek değil, belki bütün kuvvetleriyle onlann takip ettiği mesleği ehl-i dalâletin hücumundan kurtarmak ve muhafaza etmektir.

"Fakat, onların zamanında bu dehşetli zındıka hücumu, erkân-ı imaniyeyi sarsmıyordu. O muhakkik ve allâme ve müçtehit zatlann asırlarına göre, münazara-i ilmiyede ve diniyede istimal ettikleri silâhlar hem geç elde edilir, hem bu zaman düşmanlarına birden galebe edemediğinden, *Risale-i Nur*, *Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'dan*, hem çabuk, hem keskin, hem tam düşmanların başını dağıtacak silâhlan bulduğu için, o mübarek ve kudsî zatlann tezgâhlarına müracaat etmiyor. Çünkü, umum onlann mercîleri ve menbalan ve üstadları olan Kur'ân, *Risale-i Nur*'a tam mükemmel bir üstad olmuştur. Ve hem vakit dar, hem bizler az olduğumuz için, vakit bulamıyoruz ki, o nuranî eserlerden de istifade etsek

"Hem, Risale-ı Nur Şakirtlerinin yüz mislinden zıyade zatlar, o kitaplarla meşguldürler ve o vazîfeyi yapıyorlar. Biz de, o vazifeyi onlara bırakmışız. Yoksa, hâşâ ve kellâ, o kudsî üstadlarımızın mübarek eserlerini ruhucanımız kadar severiz. Fakat, herbirimizin birer kafası, birer eli, birer dili var; karşımızda da binler mütecaviz var; vaktimiz dar, en son silâh, mitralyoz gibi, *Risale-i Nur* burhanlannı gördüğümüzden, mecburiyetle ona sarılıp iktifa ediyoruz."

allâme: ilmî seviyesi çok yüksek olan âlim.
asır: yüzyıl
bürhan: delil, ispat, hüccet.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
galebe: galip gelme, üstünlük.
hâşâ: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin.
Hüccetü'l-İslâm: İslâm'ın delili, hüccetü, İmam-ı Gazâlî'nin lakâbı
hücum: saldırma.
iktıfa: yeterli bulma, kâfi görme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istimâl: kullanma.
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen, kesinlikle.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
mecburiyet. mecbur olma, zaruriflik durumu, zorunluluk
menba: kaynak.
merci: merkez, kaynak, müracaat edilecek yer
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
misl: kat, eş
mitralyöz: makineli tüfek
muhafaza: koruma
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakif olan
mübarek. feyizli, bereketli, kutlu
mübarek. feyizli, bereketli, kutlu
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'i hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliflik şartlanna sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi
münazara-i diniye: dini tartışma
münazara-i ilmiye: ilmî sohbet ve tartışma.
müracaat. başvurma, danışma
mütecaviz: saldırgan, belli sınırını aşan
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruhucan. ruh ve can, ruh ve canla
şakirt: talebe, öğrenci
umum: bütün.
üstad: öğretici, öğretmen
vasıta: aracı
vazîfe: görev
yegâne: biricik, tek, yalnız
zat: kişi, şahıs
zındıka: dinsizlik, inançsızlik
zıyade: çok, fazla

Lâtif Bir Tevafuk

Bu mektubu, başta [1] بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ شَهْرِ رَمَضَانَ deyip, müteaddit işler meydana geldi, daha yazamadık. Tâ, mübarek Atıf'ın mübarek mektubu geldi, başında بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ شَهْرِ رَمَضَانَ kelimeleri mektubumuzun başına tevafuk etmek için bizi beklettirdi. O kerametkâr kalemiyle bu memlekete evvelce gönderdiği parlak yazıları *Risale-i Nur*'u, bu havalide imdadımıza göndermek niyeti, pek büyük bir hizmet-i Nuriye olarak, bir fedakârlıktır; fakat kendine de çok lâzımdır.

Şimdiden, buradaki Risale-i Nur Şakirtleri namına ona binler teşekkür ve o hizmette onu tebrik ediyoruz. Ve onun, kerametli kalemi, cazibedar esrar-ı tevafukiyeden yüzünü çevirip doğrudan doğruya *Risale-i Nur*'un neşrine sarılması, bizi çok minnettar ve mesrur eyledi. Cenab-ı Hak, onun gibi halis, muhlis talebeleri çoğaltsın, âmîn.

Mektuplarınızda ara sıra Sıddık Süleyman'ın, eski zamanda hararetli sadâkati ve alâkadarlığı ve kuvvetli şakirtliği ile bahsi geçiyor. O zat, ben ölünceye kadar onun sadâkati ve selâmet-ı kalbini ve bana ve *Risale-i Nur*'a halisâne hizmetini unutamıyorum.

1- Mübarek ramazan ayının dakikalarının aşirelen adedince..

alakadar: ilgili, ilişki
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bahis: konu
cazibedar: çekici, cazibeli.
esrar-ı tevafukiye: tevafuklu, uygunlu oluşun sırları
evvelce: daha önce
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
halisâne: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma
imdat: yardım
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kerametkar: kerametli
lâtif: güzel, hoş
mesrur: sevinçli, memnun.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
muhlis: ihlâslı, samimî, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad
neşr: kitap basma, çıkarma, her kese duyurma, yayma
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
selâmet-i kalp: kalp selâmeti, kalbin korku ve endişeden uzak olması.
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
zat: kişi, şahıs.

110

Aziz, Sıddık, Halıs, Muhlıs Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'âniyede Ciddî, Hakikî Arkadaşlarım!

Bu yakında hem Isparta'da, hem bu havalıde *Rısale-i Nur*'un İhlâs Lem'aları ıntişara başladığı münasebetiyle ve bır-iki küçük hâdıse cıhetiyle şıddetlı bır ıhtar kalbe geldı. Rıyaya dair Üç Nokta yazılacak.

• *Bırıncısi:* Farz ve vacıplerde ve şeaır-ı İslâmıyede ve sünnet-ı seniyenin ittibaında ve haramlann terkinde nya gıremez, ızharı rıya olamaz. Meğer, gayet zaaf-ı ımanla beraber, fıtraten rıyakâr ola. Belki, şeaır-ı İslâmıyeye temas eden ıbadetlerın ızharları, ıhfasından çok derece daha sevaplı olduğunu, Huccetu'l-Islâm Imam-ı Gazalî (RA) gıbi zatlar beyan edıyorlar. *Sair nevafilin ihfası çok sevaplı olduğu hâlde, şeaıre temas eden, hususan böyle bid'alar zamanında ittiba-ı sünnetin şerafetini gösteren ve böyle buyuk kebaır içinde haramlann terkindeki takvayı izhar etmek, değil riya, belki ihfasından pek çok derece daha sevaplı ve halıstir.*

• ***İkinci Nokta:*** *Riyaya insanlan sevk eden esbabın, birincisi zaaf-ı ımandır.* Allah'ı duşünmeyen, esbaba perestiş eder, halklara hodfüruşlukla rıyakârâne vazıyet alır.

Risale-i Nur Şakirtleri, *Risale-i Nur*'dan aldıklan kuvvetlı ıman-ı tahkıkî dersıyle, esbaba ve nâsa, ubudıyet noktasında bir kıymet, bir ehemmiyet vermiyor kı, ubudıyetlennde onlara gosterışle nya etsınler.

aziz: ızzetlı, muhterem, saygın
beyan: bıldırme, açıklama, soylememe
bid'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cıhet: yön
dair: alakalı, ılgılı
ehemmıyet: onem, deger, kıymet
esbap: sebepler, vasıtalar
farz: kesın yapılması gerekli olan, Islamıyette kesın olarak yapılma sı gereken emır
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış ıtbarıyle
gayet: son derece
hâdıse: olay
hakıkî: gercek.
halıs: samımî, her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
haram: Islamıyetçe yasaklanan ışler
havalı: bolge, etraf, çevre, cıvar
hızmet-ı Kur'âniye: Kur'an hızmetı
hodfüruş: kendını begendırmeye çalışan, ovunen
hususan: bılhassa, özellıkle.
Hüccetu'l-Islam: Islam'ın delılı, hucceti, Imam-ı Gazalî'nın lakabı
ıhfa: saklama, gızleme
ıhtar: hatırlatma, uyarı
ıman-ı tahkıkî: tahkıkî ıman, ımana dair butun meselelerı ın celeylp delıl ve burhan ıle ınanma
ıntışar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ittiba: tabı olma, uyma, ıtaat etme
ittiba-ı sünnet: Peygamberımız (a.s.m) sunnetıne uyma
ızhar: gosterme, açıga vurma.
kebaır: buyuk gunahlar, cezası buyuk olan gunahlar
kıymet: deger
muhlıs: ıhlaslı, samımı, bır ışı hıç bır karşılık beklemeden sırf Allah rızası ıçın yapan.
münasebet: ılgı, lışkı, bağ
nâs: insanlar
nevafil: nafileler, farz ve vacıp olan ıbadetlerın dışında kalan ıbadetler
nokta: konu ıle ılgılı bolum
perestiş: rapma, aşın derecede sevme, meftunluk
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
rıya: ıkı yuzluluk, yalandan gosteriş, samımıyetsızlık.
rıyakar: nya eden, ıkı yuzlu, sahtekâr
rıyakârane: rıyakarca, ıkı yuzlulukle.
sair: dıger, başka, otekı
sevk: yonelıtme.
sıddık: cok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sünnet-ı seniye: Hz. Muhammed'ın (asm) yuce sunnetı, yuksek hâl, söz, tavır ve tasvıplerı
şakırt: talebe, öğrencı
şeaır: dının alâmetlerı, ışaretlerı
şeaır-ı İslâmıye: Islama aıt ışaretler, Islama sembol olmuş ış ve ıbadetler
şerafet: şereflılık, şerefli olma
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgı şeylerden kaçınma, Allah'ın emırlerınıı tutup azabından korunma.
ubudıyet: kulluk
vacıp: dınî bakımdan yapılması şart olan, kesınlık bakımından farzdan sonra gelen
vazıyet: durum
zaaf-ı ıman: ıman zayıflıgı
zat: kışı, şahıs

Ikıncı sebep, hırs ve tamâ; zaaf-ı fakr noktasında, teveccüh-i nâsı celbine medar riyâkârâne vazıyet almaya sevk ediyor.

Risale-i Nur'un şakirtleri, iktisat ve kanaat ve tevekkul ve kısmetine rıza gibi, *Risale-i Nur*'un dersinden aldıkları izzet-i imanıye, inşaallah onları riyadan ve dünya menfaatleri için hodfuruşluktan menedecek.

Üçüncü sebep, hırs-ı şöhret, hubb-ı cah, makam sahibi olmak, emsaline tefevvuk etmek gibi hisler ve insanlara iyi görünmek, tasannukârâne (haddinden fazla kendine ehemmiyet verdirmek) ve tekellüfkârâne (lâyık olmadığı yüksek makamlarda görünmek) tarzını takınmak ile riya eder.

Risale-i Nur Şakirtleri, *ene*'yi, *nahnu*'ye tebdil ettikleri, yani enaniyeti bırakıp, *Risale-i Nur* dairesinin şahs-ı manevîsinin hesabına çalışması, "Ben" yerine, "Biz" demeleri, ve ehl-i tarikatın "fenâfi'ş-şeyh," "fenâfi'r-resul" ve "nefs-i emmareyi öldürmek" gibi riyâdan kurtaran vâsıtaların bu zamanda birisi de "fenâfi'l-ihvan," yani şahsiyetini kardeşlerinin şahs-ı maneviyesi içinde erittip öyle davrandığı için, inşaallah, ehl-i hakikatin riyadan kurtulmaları gibi, bu sır ile onlar da kurtulurlar.

• ***Üçüncü Nokta:*** *Vazife-i dinıye ıtıbarıyla nâsa hüsn-ı kabul ettirmek, o makamın iktıza ettiği yüksek tavırlar ve vazıyetler, hodfuruşluk ve riya sayılmaz ve sayılmamalı. Meğer o adam, o vazifeyi, kendi enaniyetine tâbi edip istıma'l ede.*

celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fanî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.
emsal: eşler, benzerler.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
ene: ben, benlik.
fenâfilihvan: tefanî kardeşlerin birbirlerinde fânî olması, yok olması.
fenâfirresul: varlığını Hz. Muhammed'in (asm) manevî şahsiyetinde yok etme.
fenafişşeyh: bütün varlığını şeyhinin manevî şahsiyetinde yok etme.
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
hırs-ı şöhret: şöhret kazanma hırsı.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen.
hubb-ı cah: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs.
hüsn-ı kabul: iyi karşılamak, güzellikle kabul etmek, benimsemek.
iktisat: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma.
iktıza: lazım gelme, gerekme.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
istimal: kullanma.
izzet-ı imanıye: imanın gerektirdiği vakar, haysiyet, şeref ve ağırbaşlılık.
kanaat: hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek.
kısmet: nasip.
makam: büyük memuriyet, mevki.
medar: sebep, vesile.
men: yasak etme, engelleme, manı olma.
menfaat: fayda.
nahnü: biz.
nas: insanlar.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
riyakarane: riyakârca, ikiyüzlülükle.
sevk: yöneltme.
sır: gizli hakikat.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat teb meydana gelen manevî şahıs.
şahs-ı maneviye: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat teb meydana gelen manevî şahıs.
şahsiyet: kişilik.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tama: hırs, açgözlülük.
tasannukarane: yapmacık hareketlerde bulunarak, gösteriş için.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tekellufkarane: yapmacıkla gösteriş yaparak.
teveccüh-i nas: insanların ilgisi, insanların insana vermiş oldukları değer.
tevekkul: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma.
vasıta: aracı.
vazife: görev.
vazife-i dinıye: dini vazife, dinle ilgili görev.
vazıyet: durum.
zaaf-ı fakr: fakir ve muhtaç olma durumu.

Evet, bir imam, imamet vazifesinde tesbihatlan ızhar eder, ismâ eder; hiçbir cihette riya olamaz. Fakat, vazife haricinde o tesbihatları aşikâre halklara işittirmeye riya girebildiği için, gizlisi daha sevaplıdır.

Risale-i Nur'un hakiki şakirtleri, neşriyat-ı diniyelerinde ve ittiba-ı sünnetteki ibadetlerinde ve içtinab-ı kebairdeki takvalarında, Kur'ân hesabına vazifedar sayılırlar, inşaallah riya olmaz. Meğer ki, *Risale-i Nur*'a başka bir maksad-ı dünyeviye için girmiş ola. Daha yazılacaktı, fakat bir tevakkuf halı kesti.

111

KÜÇÜK HÜSREV FEYZİ'NİN BİR İSTİHRACIDIR

[Otuz Üçüncü ayetten Hafız Ali'nin istihracının bir zeyli ve lâhikasıdır.]

Sure-i Zümer'de

(1) أَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلٰى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ

ayet-i azîmenin mana-i sarihinden başka, bir mana-i işarî tabakasının külliyetinde dahil bir ferdi *Risale-i Nur* ve tercümanı olduğuna kuvvetli bir delil buldum. Çünkü, (2) أَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ cümlesi, hesab-ı cıfrî ve ebcedî ve riyazî ile bin üç yüz yirmi dokuz veya sekiz eder. Demek مَنْ külliyetinde ve فَهُوَ işaretinde dâhil ve

1. Allah kimin kalbini İslama açmışsa, o kimse Rabbinden bir nur üzere değil midir? (Zümer Suresi, 22.)

2. Allah'ın kalbini İslâma açtığı kimse. (Zümer Suresi, 22.)

aşikâre: apaçık, belli, aşikar, meydanda, zahir
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.
cihet: yön
dahil: girme, içinde olma
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
hakiki: gerçek.
hariç: dışan
hesab-ı cifr: cifir hesabı
hesab-ı ebcedî: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek
hesab-ı riyazî: matematiğe dayalı hesap
içtinab-ı kebair: büyük günahlardan kaçınmak, sakınmak
imam: namazda kendisine uyulan, Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi.
imamet: imamlık.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
ismâ: işitirme, dinletme
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
ittiba-ı sünnet: Peygamberimiz (asm) sünnetine uyma
izhar: gösterme, açığa vurma
külliyet: bütünlük, umumîlik
maksad-ı dünyeviye: dünyaya ait maksat, dünyaya yönelik gaye
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-i sarih: açık mana, remiz ve ima yoluyla değil açık anlatım
neşriyat-ı diniye: dini neşriyat, din ile ilgili yayınlar, dini konularda yazılmış kitap, gazete, dergi vs.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik
Sure-i Zümer: Zümer suresi
şakirt: talebe, öğrenci
tabaka: derece, kat.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tevakkuf: duraklama, durma
vazife: görev
vazifedar: vazifeli.

medar-ı nazar bir fert, inşirah-ı sadr [HÂŞIYE] nuruyla başka bir hâlete girip eski sıkıntıdan kurtulup nuranî bir mesleğe giren bir şahsı, Eski ve Yeni Harb-i Umumînin gelmeye hazırlanmaları olan o dehşetli tarihe ve o ferdin vaziyetine remzen bakar. [2] فَهُوَ عَلٰى نُورٍ مِنْ رَبِّهٖ 'deki [3] نُورٍ مِنْ رَبِّهٖ kelimesi, *Risale-i Nur* ismine ve manasına hem cifrî, hem sureti, hem manası, tevafuk ettiği gibi, [4] اَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهٗ لِلْاِسْلَامِ فَهُوَ cümlesinin de makam-ı cifrîsi gösterdiği tarihte *Risale-i Nur*'un tercumanı olan Üstadımın –tahkikatımla– aynen vaziyetine tevafuk ediyor.

Çünkü, o zamanda Harb-i Umumînin mebdelerinde, Üstadım eski âdetini ve sair ulûm-ı felsefeyi ve ulûm-i alıyeyi bırakıp tam bir inşirah-ı sadr ile *Risale-i Nur*'un fatihası ve birinci mertebesi olan *İşaratü'l-I'caz* tefsirine başlayıp, bütün himmetini, efkânını Kur'ân'a sarf etmeye başladığına tevafuku kavi bir emaredir ki, bu asırda o küllî mana-i işarîde medar-ı nazar bir fert, *Risale-i Nur*'un tercumanı ve şakirtlerinin şahs-ı manevîsini temsil eden mümessildir.

Evet, madem Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan her asırda her ferde hitap eder bir ilm-i muhit ve bir irade-i şamile ile

veya birisine karşı konuşma.
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici kuşatıcı ilim
inşirah-ı sadr: gönül ferahlığı kalp rahatlığı iç huzuru
irade-i şamile: Cenab-ı Hakkın bütün kâinat ve mahlûkatı kuşatan kudreti
kavi: kuvvetli güçlü
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
küllî: umumî genel bürün olan
madem: den dolayı, böyle ise
makam-ı cifrî: cifre ait makam cifir hesabına göre ulaşılan neticede sayı değeri
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mebde: başlangıç.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
mertebe: derece basamak
meslek: gidiş tutulan yol sistem
mühim:
mümessil: temsil eden temsilci
munacat: yakarış yalvarış
nur: aydınlık parıltı ışık.
nuranî: nurlu ışıklı, parlak, munevver
remzen: remiz ile ışaret ederek, işarede
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sarf: kullanma harcama.
suret: biçim görünüş
şahs-ı manevî: manevî şahıs belli bir kişi olmayıp bir cemaat-teb meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe öğrenci
şerh-i sadr: kalbe açıklık kazandırma, ferahlandırma huzur verme.
tahkikat: araştırmalar soruşturmalar
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
temsil: sahne oyunu piyes tiyatro
tevafuk: uyma uygunluk, birbirine denk gelme.
ulûm-i alıye: alet ilimlen de denilen sarf nahiv gibi gramer ve mantık gibi ilimler
ulûm-i felsefe: felsefe ilimlen
üstad: öğretici öğretmen
vaziyet: durum

HAŞİYE: Bu şerh-i sadra münasebettar bir tevafuktur ki, Üstadımdan anladım. Yirmi beş senedir daima ve en mühim bir duası [1] اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ صَدْرِى لِلْاِيمَانِ وَالْاِسْلَامِ munacatı olmuş

1- Allahım, kalbimi imana ve İslâma açık kıl
2- Rabbinden bir nur üzere olan kimse... (Zümer Suresi: 22)
3- Rabbinden bir nur... (Zümer Suresi: 22)
4- Allah'ın kalbini İslâma açtığı kimse... (Zümer Suresi: 22)

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
asır: yüzyıl
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
daima: sürekli kesintisiz devamlı
dehşetli: ürkütücü korkunç.
dua: Allah'tan istemek.
efkar: düşünceler fikirler görüşler
emare: alâmet, belirti nişan.
fatıha: başlama giriş
fert: tek olan birey.
halet: hal durum
Harb-ı Umumî: genel harp dünya savaşı
haşiye: dipnot.
himmet: çalışma çabalama gayret gösterme
hitap: söz söyleme, topluluğa

her şeye bakabilir. Ve madem ulema-i Islâmın ittifakıyla ayetlerin mana-ı sarihinden başka işarî ve remzî ve zımnî müteaddit tabakalarda manaları vardır. Ve madem [1] يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا gibi hitaplarda her asır gibi, bu asırdaki ehl-i iman, Asr-ı Saadetteki mü'minler gibi dahildir; ve madem Islâmiyet noktasında bu asır gayet ehemmiyetli ve dehşetlidir. Kur'ân ve hadis ihbar-ı gaybî ile, ehl-i imanı onun fitnesinden sakınmak için şiddetle haber vermiş. Ve madem hesab-ı cifrî ve ebcedî ve riyazî eskiden beri sağlam bir düsturdur ve kuvvetli bir emare olabilir. Ve madem *Risale-i Nur* ve tercümanı ve Şakirtleri iman ve Kur'ân hizmetinde parlak ve tesirli vazifeleri gayet ehemmiyet kesb etmiştir. Ve madem bu büyük ayet, hesab-ı cifirle bu asra ve iki harb-i umumîye bakar; eski harbin patlamasına ve *Risale-i Nur*'un zuhuruna tevafuk ettiği gibi, manen de gösterir. Elbette mezkûr hakikatlere ve kuvvetli karinelere binaen, bilâtereddüt hükmedeniz ki, *Risale-i Nur*'un şahs-ı manevîsi ve tercümanı, bu ayet-i azîmenin mana-i işarî tabakasının külliyetinde dahil ve medar-ı nazar bir ferdidir ve bu ayet ona işaret eder ve mana-ı remziyle ondan da haber verir ve ihbar-ı gayp nev'inden bir lem'a-i i'cazıyeyi gösterir denilebilir ve deriz.

Tahlil

Bir ش, iki ر yedi yüz, ل, م, ن, ف iki yüz; ا, ه, د, ص yüz; م, س yüz; İsm-i Celâl altmış yedi; iki ل altmış;

1. Ey iman edenler (Bakara Suresi 104, 153 ... Âl-i İmran Suresi 100, 102, 118 ... v.d.)

asır: yüzyıl
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.
bilâtereddüt: tereddütsüz.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
dahil: girme, içinde olma.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
düstur: kaide, esas, prensip.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahiplen.
emare: alâmet, belirti, nişan.
ferd: tek olan birey.
fitne: azgınlık, baştan çıkarma, azdırma.
gayet: son derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hakikat: gerçek, esas.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
harp: savaş.
hesab-ı cifir: cifir hesabı, harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak.
hesab-ı cifrî: cifir hesabı.
hesab-ı ebcedî: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve gelecege ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.
hesab-ı riyazî: matematiğe dayalı hesap.
hitap: söz söyleme, topluluga veya birisine karşı konuşma.
hukmetme: hakim olma, karar verme.
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber.
iman: inanç, itikat.
İsm-i Celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk ve yücelik anlamında Cenab-ı Hakk'ın bir ismi.
işarî: işaretle ilgili, işaretle olan.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kesb: kazanma.
külliyet: bütünlük, umumîlik.
lem'a-ı i'cazıye: mucize derecesinde manevî parıltı.
madem: ...den dolayı, boyle ise.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-ı remz: işaretle anlatılmak istenen mana.
mana-i sarih: açık mana, remiz ve ima yoluyla değil açık anlatım.
manen: mana bakımından, manaca.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mü'min: iman eden, inanan.
muteaddit: çeşitli, bir çok.
nev: çeşit, tür.
remzî: remizli, işaretli olarak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabaka: derece, kat.
tahlil: çeşitli yönlerden ve maddelerden oluşan bir şeyi çözümleme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
ulema-ı İslam: İslam alimleri.
vazife: görev.
zımnî: üstü kapalı, dolayısıyla anlatılan.
zuhur: ortaya çıkma.

فَهُوَ doksan bir; لِلْاِسْلَامِ 'de iki veya üç ا , iki veya üç ح sekiz; نُورٍ مِنْ رَبِّهِ "*Risale-i Nur*" her ikisinde نُورٍ var. Risalede ر , رَبِّهِ'deki ر 'ya mukabildir. Eğer رَبِّهِ 'deki *tenvin* sayılsa, اَلنُّرِ 'da dahi şeddeli ن sayılır, yine ittıhat ederler نُورٍ 'dan başka مِنْ رَبِّهِ doksan yedi ederek, *Risale-i Nur*'da kalan س , ل , ه , iki ا dahi doksan yedi ederek, tam tevafuk eder. Turkçe telâffuzda *Risale-i Nur* hemze ile okunması zarar vermez.

Sure-i Mâide'nin on beşinci ayeti

قَدْ جَآءَكُمْ مِنَ اللّٰهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ۞ يَهْدِي بِهِ اللّٰهُ [1]

Sure-i Nisâ'nın ahirinde

يَآ اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا [2]

ayeti gibi, *Risale-i Nur*'a, mana ve cifir cihetiyle, mana-i işarî efradından olduğuna kuvvetli bir karine buldum.

İkinci ayet olan Sure-i Nisâ ayeti, Birinci Şua olan Işarat-ı Kur'âniyede, Üstadım ışaretini beyan etmiş. Birinci Ayet olan Sure-i Mâide'nin on beşinci ayeti hem bunun ışaretini teyit ediyor, hem de اَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ [3] ayetinin ışaretini tasdik ediyor.

1- Gerçekten size bir nur ve hakkı ap açık bildiren bir kitap gelmiştir. ... Allah kendi rızasına uyan kimselerin [o kitap vasıtasıyla selâmet yollarına erştirir...] (Mâide Suresi, 15-16.)

2- Ey insanlar, size Rabbınızden ap açık bir delil olan bir peygamber geldi ve size dünyanızı ve âhiretinizi aydınlatıcı ap açık bir nur olarak Kur'ân'ı indirdik. (Nisâ Suresi, 174.)

3- Allah kımın kalbini İslâma açmışsa... (Zumer Suresi, 22.)

ahir: son.
ayet: delil. Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: bildirme, açıklama, söyleme.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdıselere, ibarelerden tarih veya isme dair ışaretler çıkarmak ilmi.
cihet: yon.
efrat: fertler.
hemze: elif yerine kullanılan ışaret, elif, vav, ye ve he üzerine konulan kısa okutma ışaretı.
ışarat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ışaretleri.
ittıhat: birleşme, birlik oluşturma.
karine: ışaret, ipucu, iz, delil.
mana-ı işarî: yazı ve ışaretlerle ifade edilen mana.
mukabil: karşılık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Sure-i Maide: Mâide Suresi.
Sure-i Nisa: Nisa Suresi.
şedde: Arapça ve Farsçada ikı defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfı ikı defa okutan ışaret.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tenvin: Arapça bir kelımenın sonunu nun gibi okutmak uzere konulan ışaret, kelımenin sonuna ikı ustun (en) ikı esre.
tevafuk: uygunluk, belı sıra, olçu ve munasebetler içerısinde bırbırıne denk gelme.
teylıc: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme.
üstad: oğretıcı, oğretmen.

Evet, bu asırda mana-i işarî tabakasından tam bu ayetin kudsî mefhumuna bir fert *Risale-i Nur* olduğuna kim insaf ile baksa tasdik edecek.

Madem *Risale-i Nur* bir ferdi olduğuna manevî münasebet kavidir. Madem bu ayetin makam-ı cifrîsi bin üç yüz altmış altıdır, eğer meddeler ve okunmayan hemzeler sayılmazsa altmış ıkıdır. Ve madem *Risale-i Nur* Kur'ân-ı Mübin'in nurunu ve hidayetini neşreden bir kitab-ı mübindir. Ve madem zahiren ondan daha ileri o vazifeyi ağır şerait altında yapanlan görmüyoruz. Ve madem ayetler sair kelâmlar gibi cuz'î bir manaya münhasır olamaz. Ve madem delâlet-i zımnî ve işarî ile, kaideten mefhum-ı kelâmda dahil oluyor. Ve madem Necmeddin-i Kübra ve Muhyiddin-i Arabî (RA) gibi pek çok ehl-i velâyet, mana-i zahirîden başka bâtınî ve işarî manalarla ekser âyâtı tefsir etmişler, hatta tefsirlerinde "Mûsa (AS) ve Firavun'dan murat, kalp ve nefistir" dedikleri hâlde, ümmet onlara iliş-memiş, büyük ulemadan çokları onları tasdik etmişler. Elbette ayetin delâlet-i zımniye ile *Risale-i Nur*'a kuvvetli karinelerle işareti kat'îdir, şüphe edilmemek gerektir.

Tahlil

قَدْ جَآءَكُمْ yüz altmış dokuz, مِنَ اللّٰهِ yüz elli yedi, نُورٌ tenvinle beraber üç yüz altı, وَكِتَابٌ مُبِينٌ tenvinlerle beraber altı yüz otuz bir, يَهْدِى بِهِ اللّٰهُ yüz üç, yekûnu bin üç yüz

asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
batını: içe ait, dahilî görünmeyen gizli
cüz'î: az parçaya ait olan
dahil: girme, içinde olma
delâlet-i işarî:
delalet-i zımni: gizli, remizli işaret
delalet-i zımniye: gizli, remizli işaret.
ehl-i velayet: velî olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar
ekser: pek çok.
fert: tek olan, birey.
Firavun: Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın (a.s.) mücadele ettiği Mısır hükümdarı
hemze: elif yerine kullanılan işaret, elif, vav ve ye ve he üzerine konulan kısa okutma işareti.
hidayet: doğru olan, hak olan
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak, ikinci ve üçüncü derecede, işaret yolu ile yapılan açıklama
kaideten: kaide ve hükümlere göre, kurala uygun olarak, kaideye göre, kaide gereğince
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kat'ı: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan.
kavi: kuvvetli, güçlü
kelam: söz, lafız
Kitab-ı Mübin: iyiyi ve kötüyü, güzel ve çirkini, hayrı ve şerri doğru yolu bildiren kitap
kudsi: mukaddes, yüce
Kur'ân-ı Mübin: hak ve hakikatı açıklayan Kur'an
madem: ...den dolayı, böyle ise
makam-ı cifri: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı değeri
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-i zahiri: zahire ait mana, açık mana, görünen mana
manevi: manaya ait, maddî olmayan
medde: med işareti, Kur'ân-ı Kerîm'de üzerine konduğu elifi uzatarak okutan işaret.

mefhum: bir sözün ifade ettiği mana.
mefhum-ı kelam: kelimenin ifade ettiği mana, sözün manası
murat: maksat, meram
munasebet: ilgi, ilişki, bağ
munhasır: sınırlanmış, sınırlı
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
nur: aydınlık, parlak ışık

Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sair: diğer, başka, öteki
şerait: şartlar
tabaka: derece, kat.
tahlil: çeşitli yönlerden ve maddelerden oluşan bir şeyi çözümleme
tasdik: doğrulama, onaylama
tefsir: Kur'an-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap

tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vazife: görev
yekun: toplam
zahiren: görünüşte
zımni: üstü kapalı, dolayısıyla anlatılan

altmış altı, eğer meddeler ve okunmayan hemzeler sayılmazlarsa, bu seneki Muharrem tarihine, yani bin üç yüz altmış altıya tamam tevafuk eder. Eğer مُبِينٌ 'deki *tenvin* de vakfedilse bin üç yüz on altıdır ki, hem *Risale-i Nur*'un mukaddematına, hem tenvinle tekemmülüne ve Birinci Şuada beyan edildiği gibi, çok âyâtın ehemmiyetle gösterdikleri aynı meşhur tarihe tevafuk eder.

112

[Ehemmiyetli bir hocanın Üstad hakkında ziyade husnuzannını tadil etmek münasebetiyle yazılmış; belki size de faydası olur diye gönderildi.]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ شَهْرِ رَمَضَانَ (3)

Aziz, Sadık, Muhterem Kardeşimiz Hoca Haşmet!

Senin müceddit hakkındaki mektubunu hayretle okuduk ve Üstadımıza da söyledik. Üstadımız diyor ki:

"Evet, bu zaman, hem iman ve din için, hem hayat-ı içtimaî ve şeriat için, hem hukuk-ı amme ve siyaset-i İslâmiye için, gayet ehemmiyetli birer müceddit ister. Fakat, en ehemmiyetlisi, hakaik-ı imaniyeyeyi muhafaza

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ramazan ayının dakikalarının aşırılarının adedince üzerinize olsun.

ayat: Kur'an ayetleri.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
faide: fayda
gayet: son derece
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hayat-ı içtimaî: toplum hayatı, sosyal hayat.
hemze: elif yerine kullanılan işaret, elif, vav, ye ve he üzerine konulan kısa okutma işareti
hukuk-ı amme: kamu hukuku
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanı ve iyi kanaat.
iman: inanç, itikat

medde: med işareti, Kur'an-ı Kerîm'de üzerine konduğu elifi uzatarak okutan işaret.
muhafaza: koruma
muharrem: kamerî takvimin birinci ayı.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
mukaddemat: başlangıçlar
müceddit: hadis-i şerife her asır başında gelecegi müjdelenen dının yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
müceddit: hadis-i şerife her asır başında gelecegi müjdelenen dının yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
münasebet: vesile, -dan dolayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
siyaset-i İslâmiye: İslâma ait olan İslâmî siyaset.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tadil: doğrultma, düzeltme.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
üstad: öğretici, öğretmen
vakıf: durma, duruş
ziyade: fazla, fazlasıyla

noktasında tecdit vazifesi, en mukaddes ve en büyüğüdür. Şeriat ve hayat-ı içtimaiye ve siyasiye daireleri ona nispeten ikinci, üçüncü, dördüncü derecede kalıyor. Rivayat-ı hadisiyede tecdid-i din hakkında ziyade ehemmiyet ise, imanî hakaikteki tecdit itibarıyladır. Fakat, efkâr-ı ammede, hayatperest insanların nazarında, zahiren geniş ve hâkimiyet noktasında cazibedar olan hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye ve siyaset-i diniye cihetleri daha ziyade ehemmiyetli göründüğü için, o adese ile, o nokta-i nazardan bakıyorlar, mana veriyorlar.

"Hem, bu üç vezaifi birden, bir şahısta, yahut cemaatte bu zamanda bulunması ve mükemmel olması ve birbirini cerh etmemesi pek uzak, âdeta kabil görülmüyor. Ahir zamanda, Âl-i Beyt-i Nebevî'nin (ASM) cemaat-ı nuraniyesini temsil eden Hazret-i Mehdîde ve cemaatindeki şahs-ı manevîde ancak içtima edebilir. Bu asırda, Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, *Risale-i Nur*'un hakikatine ve şakirtlerinin şahs-ı manevîsine, hakaik-ı imaniye muhafazasında tecdit vazifesini yaptırmış; yirmi seneden beri o vazife-i kudsiyede tesirli ve fatihâne neşriyle gayet dehşetli ve kuvvetli zındıka ve dalâlet hücumuna karşı tam mukabele edip, yüzbinler ehl-i imanın imanlarını kurtardığını kırk binler adam şahadet eder.

"Amma, benim gibi âciz ve zaif bir bîçarenin, böyle binler derece haddımden fazla bir yükü yüklemek tarzında, şahsı medar-ı nazar etmemeli" diyor ve size selâm ediyor.

aciz: zayıf, güçsüz, zavallı
adese: mercek.
âdeta: sanki
ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
Âl-i Beyt-i Nebevî: Peygamberimizin (asm) ailesi ve soyundan gelenler
amma: ama, lakin, ancak.
asır: yüzyıl
bîçare: çaresiz, zavallı
cazibedar: çekici, cazibeli
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cemaat-i nuraniye: nuranî nurlu cemaat.
cerh: yaralama
cihet: yön
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
efkar-ı amme: genelin, umumun düşüncesi, umuma ait düşünce, kamuoyu.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
fatihâne: fethederek, fatihçe.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hâkimiyet: hâkim oluş, hükme diş, egemenlik.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslâmın getirmiş olduğu kurallar çerçevesinde oluşturulan toplum hayatı
hayat-ı siyasiye: siyasî hayat, politik hayat.
hayatperest: hayatı tapar derecede seven.
hücum: saldırma
içtima: toplanma
iman: inanç, itikat.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili
itibar: değer
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
muhafaza: koruma
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz
nazar: bakış, nezdinde
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
rivayat-ı hadisiye: hadis rivayetleri
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
siyaset-i diniye: dinin gerektirdiği siyaset, dinle ilgili siyaset.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tecdid-i din: dinin yenileme, dinin esaslarına dokunmadan, asrın şartlarına göre yeni izah ve ispatlarla insanların anlayışına en uygun bir şekilde ortaya koyma, yorumlama
tecdit: yenileme, tazeleme
temsil: birinin bir topluluğun veya bir kuruluşun adına hareket etme
vazife-i kudsiye: mukaddes vazife, kutsal vazife
vezaif: vazifeler, işler.
zahiren: görünüşte
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
ziyade: fazla, fazlasıyla

Biz de zatınıza ve oradaki *Risale-i Nur*'la alâkadar olanlara selâm ediyoruz.

Risale-i Nur Şakirtlerinden

Emin, Feyzi, Kâmil

113

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Kardeşlerim!

Kur'ân'ın birtek ayetinin birtek işareti, ihbar-ı gayp nev'inden bir lem'a-i i'caziyeyi tevafuk suretiyle gösterdiğini manevî bir ihtar ile gördüm.

(2) أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا

Bu ayet-i kerîmenin makam-ı cifrîsi, şedde ve tenvin sayılmazsa, bin üç yüz elli bir, مَيْتًا 'in aslı مَيِّتًا olmasından, bin üç yüz altmış bir ederek, bu tarihte umur-i azîmeden bir dehşetli gıybeti, bu ayetin mana-ı işarî küllıyetinde dâhil ediyor. Umur-i azîmeden böyle bir acip gıybet aynı tarihte, aynı senede vukua geldi. Şöyle ki:

On sekiz sene müddetinde sünnet-i seniyyeyi muhafaza için başına şapka koymadığından, on sekiz senedir haps-i münferit hükmünde ihtilâttan men ve yalnız bir odada hayatını geçirmeye mecbur edilen ve hususî

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla

2- Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? (Hucurat Suresi, 12.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alâkadar: ilgili, ilişki
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
dahil: girme, içinde olma
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
gıybet: arkadan çekiştirmek, hazır olmayan birisinin aleyhinde konuşma.
haps-i münferit: tek başına olan hapis
hususî: özel
hükmünde: değerinde, yerinde
ihbar-ı gayp: gaypten gelen haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haberler
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtilât: karışıp görüşme, beraber yaşama
küllıyet: bütünlük, umumîlik.
lem'a-i i'câziye: mucize derecesinde manevî parıltı.
makam-ı cifrî: cifre, ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
men: yasak, etme, engelleme, mani olma
muhafaza: koruma
müddet: süre, zaman.
nevi: tür, çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
suret: biçim, şekil, tarz.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
şakirt: talebe, öğrenci
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret; kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
umur-i azîme: büyük işler
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zat: şahıs

ibadetgâhında ezan-ı Muhammedî okuyup "Allahü Ekber" dediğinden ve "Lâ ilâhe illallah" hakikatini güneş gibi gösterdiğinden, yüz arkadaşıyla taht-ı tevkife alınan ve mahkûm edilen bir adamı, yüzer emare ve karinelere istinaden inayet-i İlâhiyeden geldiğine kat'î bir kanaat ile işarat-ı Kur'âniyeden bir müjdeyi hem kendine, hem musibetzede arkadaşlarına bir teselli niyetiyle beyan ettiği için, onu gıybet ve galiz tabiratla teşhir etmek ve onun dersleriyle imanlarını kurtaran masum şakirtlerini ondan tenfir edip şüpheler vermek, güya ortalıkta medar-ı inkâr hiçbir şey yok ve hiçbir münkeratı ve cinayeti görmüyor gibi, yalnız o bîçarenin mevhum bir hatasını, sekiz senede seksen müdakkiklerin nazarında saklanan ve sathî ve inadî nazarına göre, bir içtihadî yanlışını görüyor zanniyla galiz tabirlerle zemmetmek; elbette bu asırda, bu memlekette Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın kasten işaretine medar olabilir azîm bir hâdisedir. Bence, Kur'ân'ın nasıl ki her sure ve bazen bir ayet ve bazen bir kelime bir mu'cize olur, öyle de, bu ayetin tek bir işareti, ihbar-ı gayp nev'inden bir lem'a-i i'cazıyedir. Bu ayetin bu işareti, bu asırda, Risale-i Nur Şakirtlerinin hakkındaki gıybete baktığına üç emare var.

Birincisi: Birinci Şua olan *Işarat-ı Kur'âniye Risalesi*'nde, Risale-i Nur'a ve tercümanına da işaret eden beşinci ayet olan

(1) أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ

gayet kuvvetli karinelerle (2) مَيْتًا kelime-i kudsiyesi cifir ve

1 Ölü iken iman ile dirilip nura kavuşturduğumuz ve halk içinde o nur ile doğru yola yürüyen kimse. (En'âm Sûresi, 122.)

2. Ölülerinizin.

Allahu ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azîm: büyük
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
biçare: çaresiz, zavallı
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
emare: alâmet, belirti, nişan
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı
galiz: kaba, çirkin, terbiye ve nezaket ölçüsünün dışında, edebe aykırı
gayet: son derece
gıybet: arkadan çekiştirmek, hazır olmayan birisinin aleyhinde konuşma
güya: sanki.
hâdise: olay
hakîkat: gerçek, esas.
ibadetgâh: ibadet yeri, mabet.
içtihadî: içtihada ilgili, içtihada ait
İhbar-ı gayp: gayptan gelen haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haberler
iman: inanç, itikat.
inadî: inada dayanan, sözünde ısrar eden, ayak direten.
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
Işarat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın işaretleri
kanaat: inanma, görüş, fikir
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
la ilâhe illallah: Allah'tan başka ilah yoktur
lem'a-i i'cazıye: mucize derecesinde manevî parıltı
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar: sebep, vesile
medar-ı inkar: inkar sebebi.
mevhum: hakikatte olmayan, vehm ve hayal ürünü olan
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belaya, kazaya uğrayan
mudakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
münkerat: nazar: bakış, düşünce, fikir
nevi: tür, çeşit
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şakirt: talebe, öğrenci
tabir: ifade.
tabirat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler
taht-ı tevkîf: gözetim altında, hapishanede
tenfir: nefret ettirme, uğrendirme, tiksindirme.
tercüman: çeşitli hal, durum, maksat veya duygular ifade etme vasıtası
teselli: avutma, acısını dindirme
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, gösterme
zem: yerme, kınama, ayıplama

ebcet hesabıyla ve üç cihet manasıyla "Said Nursî"ye tevafuk etmesidir.

İkinci emare. (HAŞİYE) أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ...الخ ayetin makam-ı cifrîsi ve niyazîsi bin üç yüz altmış bir etmesidir ki, aynı tarihte, o acıp hâdise oldu.

Üçüncü emare: . .. .

İhtiyarım haricinde, beş vecihle zemmi zemmeden ve mu'cizâne, gıybetten altı cihetle zecreden

أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا [1]

ayeti, karşımda kendini gösterip temessül eyledi, manen, "Bana bak!" dedi. Ben de baktım, birden tesbihat içinde gördüm ki, bin üç yüz elli birden tâ bin uç yüz altmış bir tarihini gösterdi. Hâlimize baktım, perde altında elli birden, tâ altmış bire kadar *Risale-i Nur* medet beklediği İstanbul afakında, perde altında bir nevi taarruz bulunmuş ve altmış birde, birden patlamasıdır.

TAHLİL: خ ، ت bin; ى،ى ، م،م yüz; ك،ك ، ل،ل yüz, üçüncu م ، ن،ى yuz; د، ب ، ح،ح otuz, dördüncu ى on; beş ا , bir ه ile beraber on; ahirdeki *tenvin* vakfen elif olduğu için, yekûnu bin uç yüz elli bir. مَيْتًا aslı *yâ-ı müşeddede* olduğundan, bin üç yuz altmış bir eder.

HAŞİYE: Bu ayet, bizi şiddetle gıybetten men ettiğinden, bizi gıybet edenleri unutmalıyız medar-ı gıybet etmemeliyiz. İnşaallah, daha tekerrür etmeyecek

1- Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? (Hucurât Suresi, 12.)

acıp tuhaf hayrette bırakan
afak ufuklar
ahir son
ayet Kur'an'ın her bir cümlesi
cihet yon
ebcet Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdıgı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi
emare alâmet, belirti nişan.
gıybet
gıybet: arkadan çekiştirmek hazır olmayan birisinin aleyhinde konuşma
hadise olay
hâl durum vaziyet.
harıç: dışarı
haşiye dipnot
ihtiyar irade tercih, kendi istek ve arzularına gore hareket etme
İnşaallah
makam-ı cifrî cifre aıt makam cifir hesabına gore ulaşılan netice sayı degeri
makam-ı niyazî matematıge aıt makam matematıksel hesaba gore
manen mana bakımından manaca
medar ı gıybet
medet inayet yardım imdat.
men etme
mu'cizâne mu cizeli bir şekilde
nevi çeşit tür
Risale-i Nur Nur Risalesi Bediuz zaman Said Nursi nin eserlerinin adı
şiddetle
taarruz saldırma sataşma ılışme
tahlil çeşıtlı yonlerden ve madde lerden oluşan bir şeyi çozumleme
tekerrur etme
temessül bir şekil ve surete girme cısımlenme
tenvin. Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak uzere konulan ışaret kelimenin sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
tesbihat tesbihler Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduguna ıfade eden sozler
tevafuk uygunluk, belli sıra, olçu ve munasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vakfen duruş veya durak olması ıtıbarıyla
vecih cihet yön.
yâ-ı müşeddede şeddeli 'ya harfi
yekûn toplam
zecir önleme yasak etme ya saklama
zem yerme kınama ayıplama.

114

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حُرُوفِ رَسَائِلِ النُّورِ الْمَقْرُوءَةِ وَالْمَكْتُوبَةِ [3]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Size Üç Noktayı beyan etmeye kalpte bir ihtiyaç oldu.

Birincisi: "Bir hâdisede hem insan eli, hem kader müdâhalesi olduğundan, insan zahirî sebebe bakıp bazen haksız hükmedip zulmeder. Kader, o musîbetin gizli sebebine baktığı için adalet eder" diye, *Risale-i Nur*'da bir kaide-i esasiyedir.

Hem, şimdiye kadar *Risale-i Nur*'un başına gelen hâdiselerde bir dest-i inayet, bir vech-i rahmet bulunduğu tecrübelerle sabittir.

Bu iki cihette kalpten bir sual çıktı: "Acaba Nur hakkındaki bu yeni İstanbul hâdisesinde vech-i adalet ve rahmet nedir?"

Hatıra böyle bir cevap geldi ki: *Risale-i Nur*'a, ehl-i ilm ve ehl-i dikkatı ciddiyetle bakmaya ve tetkik etmeye sevk etti. Elbette *Risale-i Nur*'u tedkik eden bir âlim, insafı varsa taraftar olur. Ve *Risale-i Nur*, ulema dairesinde ve İstanbul afakında tezahür edecek. İşte vech-i rahmet ve inayet.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
afak: ufuklar
âlim: ilm ile uğraşan, ilim adamı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
ciddiyet: ciddîlik
cihet: yön
dest-i inayet: inayet eli, dikkat, gayret, ihsan, iyilik eli
ehl-i dikkat: dikkatliler, dikkat sahipleri.
ehl-i ilm: ilm sahipleri, ilm adamları
hâdise: olay
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
kader: ilâhî hükum, Cenâb-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi
kaide-i esasiye: asıl kaide, temel prensip

1. Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsrâ Sûresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi. Risale-i Nur'un okunan ve yazılan harfleri adedince üzerinize olsun.

musîbet: felâket, bela
müdâhale: karışma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sâbit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sevk: yöneltme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sual: soru
taraftar: tarafı, bir tarafı destekleyen
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
ulema: âlimler, bilginler, ilm sahipleri.
vech-i adalet: adalet yönü
vech-i inayet: inayet, yardım yönü
vech-i rahmet: ışın, rahmet yönü
zahirî: görünürde
zulüm: haksızlık, eziyet.

Amma, kader-i İlâhînin vech-i adaleti şudur ki: *Risale-i Nur*'un hakikatiyle ve şakirtlerinin şahs-ı manevîsiyle tezahür eden fevkalâde imanî hizmetlerin ehemmiyetli bir kısmını bîçare tercümanına vermek ve ehl-i dünya ve ehl-i siyaset ve avamın nazarında birinci derece ve hakikat nazarında, imana nispeten ancak onuncu derecede bulunan siyaset-i İslâmiye ve hayat-ı içtimaiye-i ümmete dair hizmeti, kâinatta en büyük mesele ve vazife ve hizmet olan hakaik-ı imaniyenin çalışmasına racih gördüklerinden, o tercümana karşı arkadaşlarının pek ziyade hüsnüzanları ehl-i siyasete, inkılâpçı bir siyaset-i İslâmiye fikrini vermek cihetinde, *Risale-i Nur*'a karşı hayat-ı içtimaiye noktasında cephe almak ve fütuhatına mâni olmak pek kuvvetli ihtimali vardı. Bunda hem hata, hem zarar büyüktür.

Kader-i İlâhî, bu yanlışı tashih etmek ve o ihtimali iza le etmek ve öyle ümit besleyenlerin ümitlerini tadil etmek için, en ziyade öyle cihetlerde yardım ve iltihaka koşacak olan ulemadan ve sâdattan ve meşayihten ve ahbaptan ve hemşehriden birisini muanz çıkardı, o ifratı tadil edip adalet etti. "Size, kâinatın en büyük meselesi olan iman hizmeti yeter" diye bizi merhametkârâne o hâdiseye mahkûm eyledi. Sonra, lillâhilhamd, o muanzı susturdu, o ateşi söndürdü. Fakat münafıklar söndürmemek için çalışıyorlar.

İkinci Nokta: Bu dehşetli ihtikârdan çıkan kaht ve galâ ve açlık ve zaruret, yaşamak damarını şiddetle yaralandırıyor. Bu yara, hissiyat-ı ulviye-i diniyeyi bir derece susturmaya vesile olup, ehl-ı dalâlete yardım ediyor.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi; düzenli ve dengeli oluş
ahbap: dostlar
amma: ama, lakin, ancak
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-ı dalalet: dalalet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, âhireti düşünmeyen
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
fevkalâde: olağanüstü
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
galâ: aşırı fiyat, pahalılık.
hâdise: olay
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakikat: gerçek, esas.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı içtimaiye-i ümmet: Müslümanların sosyal hayatı
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli
hissiyat-ı ulviye-i diniye: dinle ilgili yüce hisler
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hâdisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat
ifrat: aşırılık, pek ilerlemede haddini aşma
ihtikâr: fazladan kazanç sağlamak amacıyla, hayat için zarurî olan ihtiyaç maddelerini satın alıp fiyatı artsın diye kırk gün veya daha fazla bir süre saklama
ihtimal: olabilirlik.
iltihak: karışma, katılma
iman: inanç, itikat.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili
inkılâp: değişme, dönüşüm, kökülü değişme
izale: giderme, ortadan kaldırma
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kaht: kıtlık sebebiyle meydana gelen açlık
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mahkûm: bir mahkemece hükümlü, cezalı, hükümlü.
mani: engel
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.
mesele: konu
meşayih: şeyhler, pirler
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
nazar: bakış, düşünce, fikir
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
nokta: konu ile ilgili bölüm
racih: daha, daha üstün, önce, dı gerinden üstün.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sâdât: seyyidler, Hz. Muhammed'in neslinden gelenler
siyaset-i İslâmiye: İslâma ait olan İslâmî siyaset.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat, teb meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
tadil: doğrultma, düzeltme, denkleştirme
tashih: düzeltme, yanlışını giderme
tercüman: çeşitli hal, durum, maksat veya duyguları ifade etme vasıtası
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vazife: görev.
vech-i adalet: adalet yönü
vesile: aracı, vasıta
zaruret: muhtaçlık, şiddetli ihtiyaç içinde olma
ziyade: fazla, fazlasıyla

Herkes, midesini düşünmeye başlıyor. Kalp, hakikatten ziyade ekmeği düşünüp hayata, yaşamaya, yardıma koşup vazife-i hakikiyesini ikinci derecede bırakır. Buna karşı *Risale-i Nur*'un şakirtleri bir uzun ramazan nazanyla bakıp, kefaretü'z-zünup ve bir niyazet-i şer'iyeye çevirebilirler. Alenen nakz-ı sıyamla ramazanın hürmetini kıran bedbahtlara gelen o musibet, masumları da incitir. Fakat Risale-i Nur Şakirtleri ve masumlan, o musibeti lehlerine döndürüp, hayırlı bir niyazete kalbederler. Kanaat ve iktısatla karşılarlar.

Üçüncü Nokta: Iki meseledir.

Birincisi: Mudakkık Hoca Sabrı, Feyzi'nin istihracına dâir Feyzi'ye yazdığı mektup, güzeldir. Lâhikaya girdikten sonra, hocalar "فِيهِ نَظَرٌ"[1] dememek için bazı kelimatı tadil edildi.

İkinci mesele: İstanbul ulemasının en büyüğü ve en müdakkiki ve çok zaman müftiü'l-enâm olan eski fetva eminı meşhur Ali Rıza Efendi (r.h.), Birinci Şua *Işarat-ı Kur'âniye* ve *Ayetü'l-Kübra* gibi risaleleri gördükten sonra, *Risale-ı Nur*'un muhim bir talebesi olan Hafız Emin'e demiş ki:

"Bediüzzaman, şu zamanda dın-i İslâma en büyük hizmet eylediğini ve eserlerinin tam doğru olduğunu ve böyle bir zamanda, mahrumiyet içinde, feragat-i nefis edip, yanı dunyayı terk edip, boyle bır eser meydana getirmek hiç kimseye müyesser olmadığını ve her suretle şayan-ı tebrik olduğunu ve *Risale-i Nur* müceddid-ı dın

1 Dikkate almak gozden geçırmek lâzım

alenen: açıktan açıga gizlemeden
bedbaht: bahtsız talihsiz, zavallı
dair: alakalı ilgili
dın-i İslâm: İslâm dını
feragat-ı nefis: kendı hakkından vazgeçme
fetva eminı: şeyhulislamlıkta fetva işlenyle meşgul olan dairenın başkanı.
hakikat: gerçek, esas.
hürmet: nayet, İhtıram saygı
iktısad: tutum luzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
istihraç: bır şeyden bır şey çıkarma sonuç çıkarma mana çıkarma
Işarat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın ışaretlen
kanaat: hırs gostermeden kısmetine razı olmak elındekı ile yetınmek.
kefaretü z-zünup: gunahların kefareti
kelimat: kelimeler sozler
leh: onun tarafına, ondan yana bırının faydası ıçın yapılan hareket.
mahrumiyet: mahrumluk, dıledıgını istedıgını elde edememe, nasıpsızlık, hıssesızlık
masum: suçsuz gunahsız saf temız
mesele: onemlı konu.
musibet: felaket bela.
müceddid-ı dın: dını tecdıt eden, dını yıne dının kaynağından aldığı ılım ve tefsırle kuvvetlendıren
mudakkik: tetkık eden ınceden ınceye araştıran
müftiyü l-enam: şeyhulislâmlar ıçın kullanılan unvan
muhim: onemlı ehemmıyetlı
müyesser: nasıp olan
nakz-ı sıyam: orucu bozmak.
nazar: bakış duşunce fıkır
nokta: konu ıle ılgılı bolum
Risale-i Nur: Nur Rısalesi Bediuzzaman Said Nursi nın eserlennın adı
riyazet: nefsi terbıye dunya lezzetlennden ve rahatından sakınma perhızle kanaatle yaşama
riyazet-ı şer'iye: şerî nyazet, şenatın ızın verdıgı olçude açlık ıle nefsı terbıye ederek yaşama
suret: bıçım şekıl, tarz.
şakirt: talebe ogrencı
şayan-ı tebrik: tebrik etmeye kutlamaya değer
tadil: doğrultma, duzeltme
talebe: ogrencı
ulema: âlimler bılgınler ılım sahıplerı
vazife-i hakikiye: hakıkı gerçek vazıfe
ziyade: fazla fazlasıyla

olduğunu ve Cenab-ı Hak onu muvaffaku'n-bilhayr eylesin, âmin" diyerek, bazılarının sakal bırakmamaklığına itirazları münasebetiyle, Mevlâna Celâleddin-i Rumî'nin pederleri olan Sultanü'l-Ulemanın bir kıssası ile onu müdafaa edip, demiş:

"Bu misillü, Bediüzzaman'ın dahi elbette bir ıçtıhadı vardır. İtiraz edenler haksızdır" demiş. Ve Hoca Mustafa'ya emretmiş, söylediğimi yaz: "Bediüzzaman'a kemal-ı hürmetle selâm ederim. Telifatınızın ikmaline hırz-ı can (yani, ruha nüsha olacak kadar kıymettar) ile dua etmekteyim. Bazı ulemaüssûun tenkidine uğradığına müteessir olma. Zira *'Yemişli ağaç taşlanır'* (HÂŞİYE) kaziyesi meşhurdur.

'Mücahedatınıza devam buyurun. Cenab-ı Hak ve Feyyaz-ı Mutlak acilen murat ve matlûbunuza muvaffaku'n-bilhayır eylesin! Bâkî Hakkın birliğine emanet olunuz.

Eski Fetva Emini
Ali Rıza"

İşte böyle müdakkik ve ilim ve şeriat ve Kur'ân cihetinde bu zamanda söz sahibi en büyük âlim böyle hükmetmiş. *Risale-i Nur*'un talebeleri, bu meseleyi ihtiyaten

HAŞİYE: Yani mübarek, tatlı meyveleri bulunan ağaçlara taş atanlar, akılları varsa tatsınlar ve yesinler. Çürütmeye lâyık ve kabil değiller, demektir.

Feyzi

acilen: bir vadeye veya bir şarta bağlı bulunarak acele olarak gecikmeden geciktirilmeden acele ile
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
Bâkî Hak: ebedî, daimî sürekli ve kalıcı olan varlığı gerçek Allah
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
fetva emini: şeyhülislâmlıkta fetva işleriyle meşgul olan dairenin başkanı
Feyyaz-ı Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmadan çok çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.)
haşiye: dipnot.
hırz-ı can: bağrına basıp canı gibi koruma, canı gibi saklama
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
içtihat: din alimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
ihtiyaten: ihtiyat ederek, ilerisini düşünerek, her ihtimale karşı
ikmal: tamamlama, bitirme.
ilim: bilgi, marifet.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kabil: uygun, münasip
kaziye: cümlecik, cümle
kemal-ı hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet.
kıssa: anlatılan olay, hikâye.
kıymettar: kıymetli, değerli.
matlup: talep edilen, istenilen şey
mesele: önemli konu
misillü: gibi, benzeri
murat: maksat, meram, ulaşılmak istenen şey
muvaffaku'n-bilhayır: hayırlı işlerde, hayırlı hizmetlerde başarılı olan
mübarek: bereketli, kıymetli
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar.
müdafaa: savunma
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
münasebet: vesile, dan dolayı
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her bir
peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
talebe: öğrenci
telifat: telifler, kaleme alınan eserler, yazılanlar
tenkit: eleştirme
ulemaüssû: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler

yabanîlere onun ismini vermekle teşhir etmemek gerektir ve dualarına onu dâhil etmek lâzımdır.

Umum kardeşlerimize selâm.

115

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا (2)

Aziz, Sıddık, Müstakim Kardeşlerim!

Gayet ciddî bir ihtar ile bir hakikati beyan etmeye lüzum var. Şöyle ki:

(3) لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللهُ sırrıyla, ehl-i velâyet, gaybî olan şeyleri, bildirilmezse bilmezler. En büyük bir velî dahi, hasmının hakikî hâlini bilmediklen için, haksız olarak mübareze etmesini Aşere-i Mübeşşerenin mabeynindeki muharebe gösteriyor. Demek, iki velî, iki ehl-i hakikat birbirini inkâr etmekle makamlarından sukut etmezler, meğer, bütün bütün zahir-i şeriata muhalif ve hatası zahir bir içtihat ile hareket edilmiş ola. Bu sırra binaen (4) وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ 'deki ulüvvücenap dusturuna ittibaen ve avam-ı mu'minînin şeyhlerine karşı hüsnüzanlarını kırmamakla, imanlarını sarsılmadan muhafaza etmek ve *Risale-i Nur*'un erkânlarının haksız

Aşere-i Mübeşşere: Cennetle müjdelenen on Sahabi. (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Abdurrahman bin Avf, Hz. Übeyde bin Cerrah, Hz. Said bin Zeyd, Hz. Sa'd bin Ebî Vakkas, Hz. Ubeydullah bin Talha, Hz. Zubeyr İbnu'l Avvam.)
avam-ı mü'minîn: mü'minlerin geniş halk tabakası, avam olanlarını
aziz: izzetli, muhterem, saygın
beyan: açıklama, bildirme, izah
binaen: iden dolayı, bu sebepten.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dahil: girme, içinde olma
duâ: Allah'a yalvarma, niyaz.
dustur: kaide, esas, prensip
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i velayet: velî olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar
erkân: rukünler, esaslar, ilen gelenler
gaybî: gayba ilgili, bilinmeyenle ilgili
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
hakiki: gerçek.
hasım: muhalif, karşı taraf, düşman
husnuzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
içtihat: din âlimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanç, itikat.
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ittibaen: ittıba ederek, tabi olarak, uyarak
mabeyn: ara
makam: manevî mevki
muhafaza: koruma
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
muharebe: savaşma, savaş.
mübareze: çatışma, kavga
müstakim: doğru
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi ebedî ve daimî olarak üzerinize olsun
3. Gaybi Allah'tan başka kimse bilemez
4. Öfkelerini yutanlar ve insanların kusurlarını affedenler. (Âl-i İmran Suresi: 134.)

sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sukut: değerden düşme, değerini yitirme
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, gösterme
ulüvv-i cenap: alicenaplık, cömertlik, büyükluk
umum: bütün
veli: Allah'ın sevgisine hıma-yesine kavuşmuş, ermiş kimselere, Allah dostu, evliya
yabancı: yabancı, konunun dışında olan.
zahir: açık, âşikâr
zahir-i şeriat: şeriatın zahiri, şeriatın zahiri duygularımızla görüp anladığımız yönü

itirazlara karşı haklı, fakat zararlı hiddetlerinden kurtarmak lüzumuna binaen ve ehl-i ilhadın iki taife-i ehl-i hakkını mabeynindeki husumetten istifade ederek, birinin silâhıyla, itirazıyla ötekini cerh edip ve ötekinin delilleriyle berikini çürütüp, ikisini de yere vurmak ve çürütmekten içtinaben, Risale-i Nur Şakirtleri bu mezkûr dört esasa binaen, muarızlara hiddet ve tehevvürle ve mukabele-i bilmisille karşılamamalı. Yalnız kendilerini mudafaa için musalâhakârâne, medar-ı itiraz noktaları izah etmek ve cevap vermek gerektir.

Çünkü bu zamanda enaniyet çok ileri gitmiş. Herkes, kameti miktarında bir buz parçası olan enaniyetini eritmeyip bozmuyor, kendini mazur biliyor; ondan niza çıkıyor. Ehl-i hak zarar eder, ehl-i dalâlet istifade ediyor.

İstanbul'da malûm itiraz hâdisesi ima ediyor ki, ileride, meşrebini çok beğenen bazı zatlar ve hodgâm bazı sofîmeşrepler ve nefs-i emmaresini tam öldürmeyen ve hubb-ı cah vartasından kurtulmayan bazı ehl-i irşat ve ehl-ı hak, *Risale-i Nur*'a ve şakirtlerine karşı kendi meşreplerini ve mesleklerinin revacını ve etbâlarının hüsn-i teveccühlerini muhafaza niyetiyle itiraz edecekler, belki, dehşetli mukabele etmek ihtimali var. Böyle hâdiselerin vukuunda bizlere, itidal-i dem ve sarsılmamak ve adavete girmemek ve o muarız taifenin de rüesalarını çürütmemek gerektir.

Faş etmek hatırıma gelmeyen bir sırrı, faş etmeye mecbur oldum. Şöyle ki:

adavet: düşmanlık, husumet.
binaen: den dolayı, bu se bepten
cerh: yaralama, bir iddiayı fikri çürütme, reddetme
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehl-i dalâlet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan
ehl-i ilhad: ilhad ehli, doğru meslek ve dinden, hak yolundan çıkıp batıl yola sapan, imansızlar, dinsizler
ehl-i irşat: murşidler, doğru yolu gösterenler
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik
esas: asıl, temel, dip, kök.
etbâ: birinin sözüne, işine, mesleğine uyanlar
faş: meydana çıkma, açığa vurma, dile verme
hadise: olay
hiddet: öfke, kızgınlık
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil.
hubb-i cah: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs
husumet: düşmanlık.
hüsn-i teveccüh: iyi karşılanmak ve alâka görmek.
içtinaben: çekinerek, uzak durarak
ihtimal: olabilirlik.
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
istifade: faydalanma, yararlanma
itidal-i dem: soğukkanlılık
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kamet: boy, endam
mabeyn: ara
malûm: bilinen, bilinir olan
mazur: özürlü, özrü olan
medar-ı itiraz: itiraz sebebi, kabul etmeme sebebi
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabele-i bi'l-misil: misliyle mukabele etme, karşılaştığı muamelenin aynısını sahibine İâde etme
musalâhakârâne: barış içinde, barışarak.
mudafaa: savunma
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
niza: anlaşmazlık, ihtilâf
revaç: rağbet, kıymet, değer
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rüesa: reisler, başkanlar
sır: gizli hakikat
sofîmeşrep: tasavvuf ehli, riyazet ve nefsle mücahede ile hakikate ermeye çalışan
şakirt: talebe, öğrenci
taife: takım, grup
taife-i ehl-i hak: doğru yolda olanların oluşturduğu topluluk
tehevvür: öfkelenme, köpürme, kızma, aşırı hiddet.
varta: tehlike, büyük tehlike
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zat: kişi, şahıs

Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi ve o şahs-ı manevîyi temsil eden has şakirtlerinin şahs-ı manevîsi "Ferid" makamına mazhar oldukları için, değil hususî bir memleketin kutbu, belki ekseriyet-i mutlaka ile Hicaz'da bulunan kutb-i azamın tasarrufundan hariç olduğunu ve onun hukmü altına girmeye mecbur değil. Her zamanda bulunan iki imam gibi, onu tanımaya mecbur olmuyor. Ben, eskide, *Risale-i Nur*'un şahs-ı manevîsini, o imamlardan birisini zannediyordum. Şimdi anlıyorum ki, Gavs-ı Azam'da kutbiyet ve gavsiyetle beraber "ferdiyet" dahi bulunduğundan, ahirzamanda, şakirtlennın bağlandığı *Risale-i Nur*, o ferdiyet makamının mazharıdır. Bu gizlenmeye lâyık olan bu sırr-ı azîme binaen, *Mekke-i Mükerreme'de dahi, farz-ı muhal olarak, Risale-i Nur'un aleyhinde bir itiraz, kutb-i azamdan dahi gelse, Risale-i Nur Şakirtleri sarsılmayıp, o mubarek kutb-i azamın itirazını iltifat ve selâm suretinde telâkki edip, teveccühünü de kazanmak için, medar-ı itiraz noktaları o büyük ustadlarına karşı izah etmek, elleri öpmektir.*

Evet kardeşlerim, bu zamanda öyle dehşetli cereyanlar ve hayatı ve cihanı sarsacak hâdiseler içinde hadsız bir metanet ve itidal-i dem ve nihayetsiz bir fedakârlık taşımak gerektir.[1] يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ ayetinin sırr-ı işarîsiyle, ahireti bildikleri ve iman ettikleri hâlde dünyayı ahirete severek tercih etmek ve kınlacak şirşeyi bâkî bir elmasa bilerek rıza ve sevinçle tercih etmek ve akıbetı görmeyen kor hıssıyatın hukmüyle hazır bır

1. Onlar dunya hayatını seve seve ahirete tercih edenler... (Ibrahim Suresi: 3)

ahirzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akibet: nihayet, sonuç.
aleyh: ona karşı, onun üzenne
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
bâki: ebedî, daimî, sureklı ve kalıcı olan
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cereyan: akım, fikir, sanat veya sıyaset hareketi.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk
elmas: çok kıymetlı bır mücevher
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi duşunme
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlennı hiçe sayan, feda eden.
ferdiyet: teklik, birlik, fertlik.
ferit: yuksek, eşsız bir makama çıkmak
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs, Abdulkadir-i Geylani Hazretlennın namı
gavsiyet: evliyaullahın başı olmaklık, kutupluk, velayet mertebelennde yuksek bir makam sahıbı olma
hadise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hariç: bir şeyin dışında kalma
hıssıyat: hisler, duygular
hususî: özel
hukûm: hakımıyet, nufuz, kumanda
hükûm: karar, emir, hakımıyet.
iltifat: ılgi gosterme, yuzunu çevırıp bakma
imam: onder, rehber
iman: ınanma, ıtıkat.
itidal-i dem: sogukkanlılık
itiraz: kabul etmedıgını belırtıp karşı çıkma
izah: açıklama, aynntılan ıle anlatma
kutb-ı azam: en büyük kutup, dinî bir meslek veya grubun başı, birçok Muslumanın kendısıne bağlandıkları buyuk evlıyadan zamanın en buyük mürşidi.
kutbiyet: evlıyalar arasında zamanın en buyuk murşıdı olmak
kutup: evlıyalar ıçensınde zamanın en buyuk mürşıdi olan
makam: manevî mevkı
mazhar: bir şeyin çıktıgı gorundugu yer, nail olma, şereflenme
medar-ı itiraz: itıraz sebebi, kabul etmeme sebebi.
Mekke-i Mükerreme: kerem lı aziz, mukaddes Mekke şehri
metanet: metin olma, dayanıklılık, saglamlık.
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rıza: razı olma, hoşnutluk
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî nın eserlennın adı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sırr-ı azîm: buyuk sır.
sırr-ı işarî: ışarî olan sır
suret: bıçım, şekıl, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs, bellı bir kışı olmayıp bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, ogrencı
tasarruf: velilenn Allah ın ızını dairesinde eşya ve varlıklar uzerindekı manevî tesirlerı, keramet.
telâkki: kabul etme, bir goruşle bakma
temsil: bırının bır toplulugun veya bır kuruluşun adına hareket etme
teveccüh: yonelme, sevgı ılgı
üstad: oğretıcı, ogretmen

dirhem zehirli lezzeti ileride bir batman safî lezzete tercih etmek, bu zamanın dehşetli bir marazı, bir musibetidir. O musibet sırnyla, hakikî mü'minler dahi bazen ehl-i dalâlete taraftar olmak gibi dehşetli hatada bulunuyorlar. Cenab-ı Hak, ehl-i imanı ve Risale-i Nur Şakirtlerini bu musibetlerin şerrinden muhafaza eylesin. Âmin.

Kardeşiniz
Said Nursî

116

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Risale-i Nur'un intişanna ve fütuhatına karşı gelen bir semavî, bir arzî iki musibete mukabele edecek ayrı bir inayet-i İlâhiye cilvesi görülmeye başladı.

Arzî ve insanî olan musibet: Isparta'da ve İstanbul'da olduğu gibi, Kastamonu'nun havalisinde de, ehl-i dalâlet, *Risale-i Nur*'un intişanna set çekmek için, has talebelerin ve ciddî çalışanların şevklerini kırmak ve onlara fütur vermek için, ayrı ayrı tarzlarda, umumî bir plân dahilinde taarruz ediliyor. Halislere fütur veremediklerinden, başka meşgaleler bulmakla çalışmalarına zarar veriyorlar.

Semavî musibet ise: İhtikâr neticesinde, hayat ve yaşamak hissi, hissiyat-ı diniyeye galebe çalıp, ekser nâs mıdesini, maişetini daima düşünüyor. Hatta ekser fukara

amin: yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
arzî: yerle ilgili, yere ait
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
batman: eski ağırlık ölçüleninden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cilve: tecelli, görüntü
dahil: iç, içeriş
dehşetli: urkutucu, korkunç
dirhem: yaklaşık, üç gram denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ekser: çok çok.
fukara: fakirler, yoksullar
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç
galebe: galip gelme, üstünlük
hakiki: gerçek.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hissiyat-ı diniye: dinle ilgili hisler
ihtikar: fazladan kazanç sağlamak amacıyla, hayat için zaruri olan ihtiyaç maddelerini satın alıp fiyatı artsın diye kırk gün veya daha fazla bir süre saklama
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı, insanlı, insana ait, insanla alakalı.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
maişet: geçim, geçinme
maraz: hastalık.
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey
muhafaza: koruma.
mukabele: karşılık verme, karşılama
musibet: felaket, bela
mü'min: iman eden, inanan
nas: insanlar
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
safî: samimî, hâlis, saf
semavî: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, İlâhî
set: manı, perde, engel
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
sır: gizli hakikat.
şakirt: talebe, öğrenci
şer: kötülük.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
taarruz: saldırma, saldırma, hücum
talebe: öğrenci.
taraftar: tarafı, bir tarafı destekleyen
tarz: biçim, şekil
umumî: genel

kısmından olan Risale-i Nur Talebeleri, bu musibete karşı çabalamak mecburiyetiyle hakikî ve en mühim vazifesi olan neşir hizmetini bırakmaya mecbur oluyor.

Hem, insanların zihinleri, fikirleri kasten ve bizzat hakaik-ı imaniyeye karşı bu yüzden bir derece lâkaytlık bir vaziyeti almasından, bir tevakkuf devri gelmesine mukabil, Cenab-ı Hakkın inayet ve rahmetiyle başka bir tarzda *Risale-i Nur*'un intişar ve fütuhatına meydan açmış. Ezcümle, İstanbul afakından –yüksek ulemanın– eski Fetva Emini Ali Rıza, Ahmed Şirvanî ve parlak vaizlerden Şemsî gibi zatlar, *Risale-i Nur*'la ciddî ve takdirkârâne münasebettar olmaya başlamalarıdır.

Hem, hatırımızda olmadığı hâlde yeni hurufla tab etmek üzere başta *Ayetü'l-Kübra*'nın en mühim parçası, yedi parça, bir mecmuada tab etmek ve gençleri uyandıran üç-dört parça ayrı bir risalede, Hafız Mustafa ile beraber tab etmek için matbaaya gönderdik.

Hem, mühim bir zat teşebbüs ediyor ki, mühim parçalardan bir kısmını Ankara'da, büyük rütbeli birisinin muavenetiyle tab etmek niyeti var. Ben şimdilik muvafakat etmedim.

Velhasıl, bir kapı kapansa, inayet-i İlâhiye daha parlak kapıları *Risale-i Nur* yüzünden açıyor, yol veriyor. *Risale-i Nur*'un mektup ve melfuz hurufatı adedince Cenab-ı Erhamürrahimîn'e hamdüsena ve şükür olsun.

(1) هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Buna binaen, bu tevakkuf ve muvakkaten fütura merak etmeyiniz. Zaten şimdiye kadar çalışmalar, tohumlar

afak: ufuklar
binaen: den dolayı, bu sebepten.
bizzat: kendisi, şahsen
Cenab-ı Erhamürrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
çaba: gayret, çalışma
ezcümle: bu cümleden olarak.
fetva emini: şeyhülislamlıkta fetva işleriyle meşgul olan dairenin başkanı
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
hakikî: gerçek.
hamdüsena: şükür ve övgü
hurufî: harfler
hurufat: harfler
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i ilahiye: Allah'ın yardımı
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
kasten: bile bile, isteyerek, kasıdı olarak.
lakayt: kayıtsız, ilgisiz
mecburiyet: zorunluluk.
mecmua: toplanıp birikmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
melfuz: söylenmiş, söylenilen, okunan
muavenet: yardım, yardımlaşma
mukabil: karşılık
musibet: sıkıntı, felâket, afet, hastalık, vs
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
muvakkaten: geçici olarak
mühim: önemli, ehemmiyetli
munasebettar: ilgili, alakalı
neşir: kitap, gazete vs. bastırıp çıkarma
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi, bir işin ne için yapılacağını bilmesi
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rütbe: askerlerin ve polislerin sahip olduğu resmî derece mevkî.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tab: basma, baskı
takdirkârâne: takdir edene yakışır şekilde takdir ederek.
tarz: biçim, şekil
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme.
tevakkuf: duraklama, durma
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vaiz: vaaz eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi
vaziyet: durum.
velhasıl: sözün kısası, hasılı, özü, kısacası, netice.
zat: kişi, şahıs

1. Bu, Rabbimin fazlındandır. (Neml Sûresi, 40.)

nev'inde, istikbalde kâfi sümbüller verebilir. Farzımuhal olarak, hiç çalışılmasa da yine kifayet eder. Kat'iyen takarrür etmiş ki, *Risale-i Nur* hakikatlerine, gıdaya ihtiyaç gibi bu zamanda ihtiyaç var. Bu ihtiyaç ise, onu tevakkufta bırakmaz, işlettirecek inşaallah.

Hafız Mustafa ile umumunuza bedel görüştük, fakat pek az bir zamanda. Cenab-ı Hak, onu ve Tahirî'yi tab meselesinde muvaffak eylesin. Âmin.

Hafız Ali'nin mektubunda, Medrese-i Nuriyenin üstadı olan Hacı Hafız ile gayet samimâne ve uhuvvetkârâne görüşmeleri ve meşveretleri bizleri çok mesrur eyledi.

Kardeşiniz
Said Nursî

117

Aziz Kardeşlerim!

Nur Fabrikasının sahibi, Birinci Şuaın, dördüncü ayeti bahsinde, hakikat-ı Islâmıyetin yedi esasını parlak bir surette ispat edildiği cümlesine dair soruyor ki: "Erkân-ı Islâmıyeyi beş biliyoruz." Hem vücub-ı zekât rüknü, nsalelerde ne suretle izah edildiğini soruyor.

Elcevap: Islâmın rükünleri başkadır, hakikat-i Islâmıyetin (HÂŞİYE) *esasları yine başkadır. Hakikat-i Islâmıyetin*

HAŞİYE: "Beraber" kelimesi Şuada noksan olduğu için şüphe edilmiş

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bedel: karşılık.
dair: alakalı, ilgili.
elcevap: cevap olarak.
erkan-ı Islamıye: islamıyetin esasları, temelleri, rükünleri.
farzımuhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i Islamıyet: Islamıyetin aslı, esası, gerçeği.
haşiye: dipnot.
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istikbal: gelecek zaman.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kâfi: yeter, elverir.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
kifayet: kâfi miktarda olma, yeterlilik.
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okundugu yerler.
mesele: önemli konu.
mesrur: sevinçli, memnun.
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma.
muvaffak: başarmış, başarılı.
nevi: tür, çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi: Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
rukun: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas.
samimane: samimi bir şekilde, gönülden gelen bir tavırla.
suret: biçim, şekil, tarz.
tab: basma, baskı.
takarrür: yerleşme, kararlı hale gelme.
tevakkuf: duraklama, durma.
uhuvvetkârâne: kardeşçesine, samimi dostçasına.
umum: bütün herkes.
üstad: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vücub-ı zekât: zekatın vacip şart oluşu.

esasları, altı erkân-ı imaniye ile ve esas ubudiyet ki, İslâmın beş rüknü olan savm, salât, hac, zekât, kelime-i şahadet mecmuunun hulâsasıdır.

Risale-i Nur, altı rükn-ı imaniye ile bu esas ubudiyeti ispat edip "*seb'u'l-mesani*" cilvesine mazhariyeti murattır. Vücub-i zekâtın izahından murat ise, zekâtın teferruat tafsilâtı değil, belki zekâtın, hayat-ı içtimaiyede derece-i lüzumu ve ehemmiyetli kıymeti ispat edilmiş demektir. Evet, *Risale-i Nur*'dan evvel yazdığımız risalelerde, hem de *Risale-i Nur*'un müteaddit yerlerinde, vücub-i zekâtın hayat-ı içtimaiyede ne derece ehemmiyetli olduğu katıyen ve vazıhan ispat edilmiş demektir.

Isparta'da, *Risale-i Nur*'un ders ve neşrine iki köşkünü bir zaman tahsis eden kardeşimiz Şükru Efendinin iki genç evlâdının vefatı, beni müteessir etti. Çünkü, beş altı yaşında iken, masume kerîmesi yanıma geldikçe, her defa "Adın nedir?" soruyordum. Masumâne, kemal-i fahırle, "Hayrünnisa" derdi, beni şefkatle güldürüyordu. Cenab-ı Hak, o mübarek masumeyi birden Cennetine aldı, şu dünya cehenneminden kurtardı. Ve merhum mahdumu Hayati ise, hastalık, inşaallah onu da Hayrünnisâ gibi günahsız masum yaptı. Beraber Cennet tarafına gittiler. Bu nokta-i nazardan ben, o iki çocuğu tebrik ediyorum. Ve peder ve vâlidelerini de hem tazıye, hem manen tebrik ediyorum ki; o iki evlâtlan وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ[1] sırrına mazhar oldular. Ben, o ikisini, *Risale-i Nur*'un vefat eden şakirtleri içinde dualarımıza dahil ettik.

cilve: tecelli, görüntü
dahil: girme, içinde olma
derece-i lüzum: lüzum olma derecesi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
esas: asıl, gerçek.
evlât: veletler, çocuklar
evvel: önce
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
İspat: doğruyu delillerle gösterme
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
Kelime-i Şahadet: şehadet kelimesi, şehadet ifadesini hulâsa eden "eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve Resûluh" cümlesi.
kemal-i fahr: tam bir iftihar, övünme
kerime: kız evlât, kız çocuk.
kıymet: değer
mahdum: oğul, evlât.
manen: mana bakımından, manaca
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
masumâne: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde
masume: günahsız, suçsuz kadın
mazhar: nail olma, şereflenme
mazhariyet: görünme ve tezahur yeri, olma, nail olma, şereflenme
mecmu: toplam, tüm
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
murat: maksat, meram, ulaşılmak istenen şey
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müteaddit: çeşitli, bir çok
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir

1. Ebediyen yaşlanmayacak olan çocuklar. (Vâkıa Suresi, 17.)

peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
rükn-i imaniye: imana ait esas, imanın esası
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas.
salât: namaz.
savm: oruç.
seb'ü'l-mesani: tekrar tekrar okunma.
sır: gizli hakikat.
şakirt: talebe, öğrenci
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tahsis: bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırma.
tazıye: baş sağlığı dileme, yakını olan kimseyi teselli etme
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler
ubudiyet: kullık.
valide: ana, anne
vazıhan: açıkça, açık bir şekilde
vefat: ölme
vücub-ı zekat: zekâtın vacip, şart oluşu.

Rüştü Efendi benim tarafımdan, Şükrü Efendiye, çocuk taziyenamesi olan On Yedinci Mektubu, benim yerimde okusun.

Risale-i Nur'un kaptanı Sabri, Nis Adasındaki bir kardeşimiz ve Onuncu Sozun tab'ından sonra tehlikeden muhafaza için, kaç ay hanesinde saklayan ve peder ve vâlidesiyle, bizimle ciddî alâkadar bulunan Velî Efendinin peder ve validesinin vefat haberlerini yazıyor. Cenab-ı Hak, onlara rahmet eylesin. Ben, inşaallah çok zaman onlan manevî kazançlarıma şerik edeceğim.

118

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ben, pek kat'î bir surette ve bine yakın tecrübelerim neticesinde kat'î kanaatim gelmiş ve ekser günlerde hissediyorum ki, *Risale-i Nur*'un hizmetinde bulunduğum günde, o hizmetin derecesine gore kalbımde, bedenımde, dımağımda, maişetimde bir inkişaf, inbisat, ferahlık, bereket görüyorum. Hem orada ıken, hem burada çok kardeşlerimden aynı hâleti hissettim ve ediyorum. Ve çoklan ıtıraf edıyor kı, "Bız de hıssedıyoruz" derler. Hatta, size geçen sene yazdığım gibi, benim, pek az gıda ile yaşadığımın sırrı, o bereket ımış.

alakadar: ilgili, ilişki
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bereket: mubareklik, bolluk, saadet.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dimag: akıl, şuur
ekser: pek çok.
hâleti: hal, durum.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
hane: ev
inbisat: ferahlama, yayılma genişleme
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
İnşaallah: Allah ızın verirse manasında kullanılan bir dua
kanaat: inanma, goruş, fikir
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kefalet: sorumluluğu üzerine almak.
maişet: geçim, geçınme
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
muhafaza: koruma
peder: baba
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık.
rızk: Allah ın lutuf ve ihsan etttgi nımetler
Risale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursî nın eserlennin adı.
rivayet: Hz. Peygamber den nakledılen hadıs
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sır: gızlı hakıkat.
suret: bıçım, şekıl, tarz
şerik: ortak.
tab: basma, baskı
talebe-i ulum: ılım tahsıl eden ılımlerle ugraşan oğrencı
taziyename: baş sagligı dıleyen yazı veya mektup
valide: ana, anne
vefat: olme
vüs'at: genışlık.

Hem, İmam-ı Şafiî'den (RA) rivayet var ki: "Halis talebe-i ulûmun rızkına, ben kefalet edebilirim," demiş. "Çünkü rızklarında vüs'at ve bereket olur." Madem hakîkat budur ve madem halis talebe-i ulûm ünvanına Risale-i Nur Şakirtleri bu zamanda tam liyakat göstermişler, elbette şimdiki açlık ve kahta mukabil *Risale-i Nur* hizmetini bırakmak ve zarûret-i maîşet özrüyle, maîşet peşine koşmak yerine en iyi çare, şükür ve kanaat ve Risale-i Nur Talebeliğine tam sarılmaktır.

Evet, her tarafta, bu derd-i maişet herkesi sarsıyor. Ehl-i dalâlet, bundan istifade eder, ehl-i diyanet de, kendini mâzur bilir, "Zarurettir, ne yapalım?" der.

Demek ki, Risale-i Nur Şakirtleri, bu açlık ve zaruret musibetine karşı, yine Nurla mukabele etmeli. Her şakirdin vazifesi, yalnız kendi imanını kurtarmak değil, belki başkasının imanlarını da muhafaza etmeye mükelleftir. O da, hizmete ciddî devam ile olur.

Size yazmıştık ki, muarızlara adavetle mukabele etmeyiniz. Mümkün olduğu kadar, ehl-i takva, ehl-i ilme karşı dostâne vaziyet alınız. Fakat bu noktaya dikkat ediniz ki, *Risale-i Nur*'un zararına ve şakirtlerinin salâbet ve metânetlerine ilişecek bir tarzda dâireniz içine sokmayınız. Öyleler, niyet-i halise ile girmezse, belki futur verirler. Eğer enaniyetli ve hodfuruş ise, Risale-i Nur Şakirtlerinin metanetlerini kırarlar, nazarlarını *Risale-i Nur*'un haricine çekip dağıtırlar. Şimdi çok dikkat ve metanet ve ihtiyat lâzımdır.

adavet: düşmanlık, husumet.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
dostâne: dostlukla, dostça.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i diyanet: dindar kişiler.
ehl-i ilm: ilim sahipleri, ilim adamları.
ehl-i takva: Allah'tan korkan ve günahlardan çekinen insanlar.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
futur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
hakîkat: gerçek, esas.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hariç: dışarı.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen.
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kaht: kıtlık sebebiyle meydana gelen açlık.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
liyakat: layık olma, ehliyet.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
maişet: geçim, geçinme.
mazur: özürlü, özrü olan.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhafaza: koruma.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabil: karşılık.
musibet: felâket, bela.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
niyet-i halise: her türlü hile niya ve kötülükten uzak olan samimî niyet.
özür: bir kusur veya suçun hoş görülmesini gerektiren sebep, elde olmadan yapılan bir suçun bağışlanması için ileri sürülen bahane.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
salâbet: Metanet, manevî kuvvet, dayanma, sebat.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
talebe: öğrenci.
talebe-i ulûm: ilim tahsil eden, ilimlerle uğraşan öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
zaruret: muhtaçlık, şiddetli ihtiyaç içinde olma.
zaruret-i maişet: geçim zarurileri, geçim zorluğu.

Bu havalide, hakikaten ümidimin fevkinde, Risale-i Nur Talebelerinden iki kahraman yetiştiler. Baba-oğul, Ahmed Nazif, Salâhaddin. Bu iki zat *Risale-i Nur*'un neşrinde iki yüz adam kadar çalıştıklarını görüyoruz. Ezcümle, birisi, yani oğlu Kars'ta durup, hem Van'a, hem Erzurum'a, hem Konya'ya, hem buralara, size leffen gönderdiğim mektup gibi, muhabereler ile tesirli bir sûrette çalışıyor, tam bir Abdurrahman'dır.

Kardeşiniz
Said Nursî

119

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu zamanda, hususan bu sıralarda, *Risale-i Nur'un şakirtleri tam bir metanet ve tesanüt ve dikkat etmeye muhtaçtırlar.* Lillâhilhamd, Isparta ve havalisi kahramanları demir gibi bir metanet göstermesiyle, başka yerlere de hüsn-i misal oldu.

Ey Hüsrev! Tesirli ve güzel mektubunu aldım. Vazifenin başına geçmen bizi fevkalâde mesrur etti, birler safalarla geldin. Sen bu bir buçuk sene maddî kalemin işlemediğinden merak etme. Senin yerine ve kerametli kaleminin yâdigârı olan Mu'cizat-ı Ahmediyenin biri vilâyat-ı şarkıyede fa'alâne geziyor. Diğer son yazdığın nusha da, İstanbul'da, senin yerinde çalışıp, inşaallah fütuhat yapar. Senin yazdığın mu'cizeli iki Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın

aziz: izzetli, muhterem, saygın.
ezcümle: bu cümleden olarak.
faalâne: faal olana yakışacak surette, çalışkancasına, çok çalışarak.
fevkalâde: olağanüstü.
fevkinde: üstünde.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüsn-i misal: güzel örnek.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
leffen: zarf ve mektup içine koyarak.
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
maddî: madde ile alakalı, cismânî.
mesrur: sevinçli, memnun.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muhabere: haberleşme.
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
safa: rahat ve huzurlu olma, gönül şenliği.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
vazife: görev.
vilayat-ı şarkıye: şark vilayetleri, doğu illeri.
yadigâr: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya kimse.
zat: kişi, şahıs.

bu havalide hususan ramazan-ı şerifte sana kazandırdıklan sevaplan ve tahsin ve tebriklerini, inşaallah yakında tab'a girmesiyle, âlem-i İslâm'dan senin ruhuna yağacak rahmet dualarını düşün, Allah'a şükret.

Hafız Ali'nin mektubunda, İslâmköy'ündeki hocalara muhabbete ve dostluğa karar vermesi bizi memnun eyledi. Evet, İslâmköy'ü, nasıl ki *Risale-i Nur*'a pek ziyade alâkadarlıkta imtıyaz ve sebkat kazanmış, öyle de, ben orada ıken, sair hocalara nispeten İslâmköy'ü hocalan dahi daha zıyade insaflı ve *Rısale-ı Nur*'u takdır ettiklerini gördüğümden, bu havalideki hocaların lâkaytlıklarına karşı onlan husn-i mısal gösteriyorum. Inşaallah, onlardan zarar gelmez. Ben, İslâmköy'ünü, Nurs köyü gibi biliyorum, o hocalara da akrabam nazarıyla bakıyorum, onlara da selâm ediyorum. Evet, onlann ınsafı ve *Rısale-i Nur*'a karşı dostluklanyla, Nur Fabrikası o köyde dağdağasız teessüs etti, tahmin ediyorum.

Ey Sabri kardeş! Başın sağ olsun. Cenab-ı Hak, o validemizi mağfiret eylesin. Âmin. Benım, karabet-i nesebiyeyi ıhsas eden parmaklarındaki nişan ve bu yedi sekiz sene Abdulmecid'den daha hararetlı fa'alâne kardeşlik vazifesini yaptığınızdan, elbette senin merhume validen benim de valıdemdır. Onu da, valıdem yanına manevî kazançlarıma ve dualarıma hissedar ediyorum. Cenab-ı Hak sana, sabr-ı cemil ihsan ve o merhumeyi de garık-ı rahmet eylesin, âmin.

Kardeşiniz Said Nursî

alakadar: ilgili, ilişki
âlem-i İslam: İslâm alemi, İslam dunyası
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve izdırap
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
faalane: çalışkancasına, çok çalışarak
garik-ı rahmet: rahmete dalmış
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
havali: bolge, etraf, çevre, cıvar
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
hususan: bılhassa, ozellikle
husn-ı mısal: guzel ornek.
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lütuf
ıhsas: hissetirme, sezdirme
imtıyaz: fark, ayrıcalık, ustunluk.
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
karabet-i nesebiye: soy yakınlıgı, hısımlık ve akrabalık.
lakayt: kayıtsız, ılgısız
magfiret: Allah ın kullannın gunahlannı bagışlaması, ortmesi, affetmesi, ilâhî merhamet, gufran
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın
muhabbet: sevgi, sevme
nazar: bakış
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
nişan: iz, belirti, alamet.
Nurs. Rısale ı Nur un muellifi Bedıuzzaman Said Nursi'nın doğduğu Bıtlıs ın Hizan kazasının Isparık nahıyesıne bağlı olan koy
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık.
Ramazan-ı Şerif: mubarek, şerefli Ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Rısalesi, Bedıuzzaman Said Nursî nın eserlennın adı
ruh: dınlık kaynağı, hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık.
sabr-ı cemil: güzel sabır, Allah tan gelen bır acıya dayanma, katlanma.
sair: dıger, başka, otekı
sebkat: geçme, ılerleme
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dıleme
şükur: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle, gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
tab: basma, baskı
tahsin: begenme, guzel bulma
takdır: kıymet verme, begenme
teessüs. kurulma, teşekkul etme, oluşma
valide: ana, anne
vazife: gorev
zıyade: çok, fazla, fazlasıyla

120

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Risale-i Nur tarikat değil, hakikattır, âyât-ı Kur'âniyeden tereşşuh eden bir nurdur. Ne Şarkın ulûmundan ve ne de Garbın fununundan alınmış değil, Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın, bu zamana mahsus bir i'caz-ı manevîsidir. Menfaat-i şahsiye yoktur. *Risale-i Nur*'un hiç olmazsa Söz ve Mektuplarını tamamıyla okuyunca birçok hakikatler tezahür edeceğinden, bugünkü düşüncenizden, yanı *Risale-i Nur*'u yazmaktan çekinmek ve çekilmekten derhal teberri edeceksiniz.

Muhterem değerli kardeşim, derhal yazmaya başlayınız, korkmayınız; hizmet-i Kur'ân, inşaallah muhafaza edecektir. Diğer Efendiyi ziyarete gidenlere ve Risale-i Nur'u yazan o havalidekı kardeşlerimize geçmiş olsun. (HAŞİYE) Hafîz-i Hakikî inşaallah muhafaza edecektir. İmam-ı Ali Radiyallâhü Anhın

(1) تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً ۞ تُقَادُ سِرَاجُ السُّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ

emrine inkıyat etmek icap ettiğinden, *Risale-i Nur*'u gizli okumak, gizli yazmak, gizli neşretmek lâzımdı. O kardeşlerimizin bu emre riayet etmemesinden ileri geldiğinden, hafif şefkat tokadı yediklerinden, tekrar geçmiş olsun.

HAŞİYE: Kardeşimiz Salâhaddin, burada, Isparta'da olduğu gibi, bunlara da Risale-i Nur'u aramak için evlerini taharri edip sıkıştırdıkları zaman, hıfz-ı İlâhî ile birşey bulamadıkları zamanki hâdiseye işaret ediyor.

Fevzi

1- Nur kandili gizli gizli yandırılarak yayılır. Kandiller kandili gizli gizli tutuşturularak parlar. (Celcelûtiye)

ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
aziz: izzetli, muhterem, saygın
fünun: fenler
garp: batı. Batı'da kalan bölgeler.
hâdise: olay
Hafiz-i Hakiki: gerçek anlamda yarattıklarını koruyan ve muhafaza eden Allah
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası
haşiye: dipnot
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması, İlahî koruyuculuk.
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti.
icap: gerekme hali, gerekli olma
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
menfaat-ı şahsiye: şahsi menfaat.
muhafaza: koruma
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
radıyallahu anh: Allah ondan razı olsun
riayet: uyma, gözetme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
şark: doğu, doğu bölgeleri
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
taharri etmek: aramak.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
teberri: aklanma, temiz olma, arınma
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
ulûm: ilimler

Hiç merak etmesinler, hiçbir şey yapılmaz ve yapamaz ve göremezler. Bu hâdiseden müteessir olup çekinmeyiniz; bilâkis çalışmanızı zıyadeleştirin ki, tecrübe-i meydan-ı imtihanda muvaffak olasınız. *Risale-i Nur*'a sık sık ihşirler, fakat bir halt edemezler. Çünkü, Gavs-ı Azam (KS) ve İmam-ı Ali (RA) gibi zatların himayeleri ve duaları berekâtına, Hafîz-i Hakîkî hıfzeder.

(1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي Ruhanî inkıbaz inşaallah geçecektir. *Risale-i Nur*, (2) لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ sırrına mazhardır; ondan istimdat et. Risale-i Nur Talebeleri birbirinin ibadetinden hissedar olduklarından, daimî virtleri olan bu ayet-i azîme size de şifa verir. *Risale-i Nur*'u yazınız, ihtiyata riayet ediniz!

Bütün kardeşlerime selâm ve hürmetler. *Risale-i Nur*'a çalışmanızı tekrar tavsiye ederim, kardeşlerim.

Selâhaddin

121

(3) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz Kardeşlerim!

Bu defa mektup yerinde bu meyveyi gönderiyoruz.

KARADAĞ'IN BİR MEYVESİ

Bir ayetin mana-i işarîsinin külliyetinden bir ferdi: Hürriyetten bu ana kadar, teşrinisani otuzuncu gün, bin

1. Allah'a hamd olsun. Bu Rabbimin fazlındandır. (Metnin "Elhamdulillah" kısmı birçok ayette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Sûresinin 40. ayetidir.)
2. O, iman edenler için bir hidayet rehberi ve bir şifâdır. (Fussilet Sûresi, 44.)
3. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.
berekat: bolluklar, bereketler
bilâkis: aksine, tersine
daimî: sürekli, devamlı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylanî Hazretlerinin nâmı
hâdise: olay
Hafiz-i Hakîkî: gerçek anlamda yarattıklarını koruyan ve muhafaza eden Allah
halt: karıştırma, uygunsuz fiil ve davranış
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme.
himaye: koruma, muhafaza etme
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
hürmet: nâyet, ihtiram, saygı
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
inkıbaz: kasvet, tutukluk, sıkıntı, sıkılma.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
külliyet: bütünlük, umumîlik.
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mazhar: nail olma, şereflenme
muvaffak: başarmış, başarılı
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
riayet: uyma, gözetme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhanî: ruha ait, ruh ile ilgili.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sır: gizli hakikat.
talebe: öğrenci
tecrübe-i meydan-ı imtihan: sınav salonundaki sahasında ki deneme
teşrin-i sânî: Kasım ayı.
virt: zikir belli zamanlarda belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması
zat: kişi, şahıs
ziyade: Artma, çoğalma

üç yüz elli sekizde Karadağ başına yalnız çıkıyordum. "İnsanların, hususan Müslümanların bu teselsül eden helâketleri ve hasaretleri ne vakitten başladı, ne vakte kadar devam eder?" hatıra geldi. Birden her müşkülümü halleden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, Sure-i وَالْعَصْرِ 'yı karşıma çıkardı. Dedi: "Bak!" Baktım.

Her asra hitap ettiği gibi, bu asrımıza daha ziyade bakan [1] وَالْعَصْرِ ۞ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ayetindeki اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (şedde ve tenvin sayılır) makam-ı cifrîsi bin üç yüz yirmi dört (1324) edip, Hürriyet İnkılâbıyla başlayan tebeddül-i saltanat ve Balkan ve İtalyan Harplen ve Birinci Harb-i Umumî mağlûbiyetlen ve dehşetli muahedeleri ve şeair-i İslâmiyenin sarsılmaları ve bu memleketin zelzelelen ve yangınlan ve İkinci Harb-ı Umumînin zemin yüzünde fırtınalan gibi semavî ve arzî musibetlerle hasaret-i insaniye ile اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ayetinin bu asra dahı bir hakıkatı, maddeten aynı tanhıyle gösterip, bir lem'a-i i'cazını gösteriyor.

[2] اِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ahirdeki ت , ه sayılır, *şedde* sayılır ise, makam-ı cifrîsi bin üç yüz elli sekiz ve dokuz olan bu senenin ve gelecek senenin aynı tarihini göstermekle, o hasaretlerden, bahusus manevî hasaretlerden kurtulmanın çare-i yegânesi iman ve a'mal-i sâliha olduğu gibi; ve mefhum-i muhalifiyle o hasaretin de

1- Yemin olsun asra. İnsan muhakkak husrandadır. (Asr Suresi 1-2.)

2- Ancak iman eden, güzel işler yapanlar mustesnâ. (Asr Suresi 3.)

ahir: son.
a'mal-i sâliha: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler.
arzî: yerle ilgili, yere ait.
asır: yüzyıl.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol.
hakıkat: gerçek, esas.
hall: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
harp: savaş.
hasaret: hasar, zarar, ziyan.
hasaret-i insâniye: insana ait zarar, insanın zararı.
helâket: yıkılma, mahvolma.
hıtap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
hususan: bilhassa, özellikle.
iman: inanç, itikat.
inkılap: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
lem'a-i i'caz: âcze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı.
maddeten: madde ve cisim olarak.
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mefhum-i muhalif: bir sözde bir zât kast edilen, mananın tersinden anlaşılan, zıt anlam.
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma, antlaşma.
musîbet: felâket, bela.
müşkül: güçlük, zorluk.
semavî: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, İlâhî.
şeair-i İslâmiye: İslâma ait işâretler, İslâma sembol olmuş iş ve ibâdetler.
şedde: Arapça ve Farsçada ikı defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi ikı defa okutan işâret.
tebeddül-i saltanat: saltanatın kaldırılması.
teselsül: zincirleme, silsile halinde birbirini takip etme.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zemin: yer.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

sebeb-i yegânesi küfür ve küfran, şükürsüzlük, yani imansızlık, fısk ve sefahat olduğunu gösterdi. Sure-i [1] وَالْعَصْرِ 'ın azamet ve kudsiyetini ve kısalığıyla beraber gayet geniş ve uzun hakaıkın hazınesı olduğunu tasdik ederek, Cenab-ı Hakka şükrettik.

Evet, âlem-i Islâm bu asrın hasaretı olan bu dehşetlı İkinci Harb-i Umumîden kurtulmasının sebebi, Kur'ân'dan gelen ıman ve a'mal-i salıha olduğu gibı, fakirlere gelen acı açlık ve kahtın sebebi dahi, orucun tatlı açlığını çekmedikleri; ve zengınlere gelen hasarat ve zayiatın sebebi de, zekât yerinde ihtikar etmelendir. Ve Anadolunun bir meydan-ı harp olmamasının sebebi, [2] اِلاَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا kelime-ı kudsiyesinin hakikatini fevkalâde bir surette yüz bin insanlann kalplerine tahkikî bir tarzda ders veren *Risale-ı Nur* olduğunu, pek çok emarelerle ve şakirtlennden binler ehl-i hakikat ve dikkatin kanaatleri ıspat eder. Ezcümle, emarelerden bın, *Rısale-ı Nur*'a sıkıntı veren veyahut hizmetinden çekilen pek çok adamlann tokat yemeleri gibı, bu sene bu memleketin etrafında umumî bır tarzda *Rısale-i Nur*'un intişarına sıkıntı verip şımdıkı bır nevı tevakkuf devresı hatasıyla, şımdıkı umumî bir sebebi olduğunu göstermesidir.

1. Yemin olsun asra. İnsan muhakkak husrandadır. (Asr Suresi, 1-2)
2. Ancak îman edenler

âlem-i İslâm: İslam âlemi, İslam dunyası
a'mal-i saliha: salıh ameller. Allah.ın rızasına uygun yapılmış ıyı ve hayırlı ışler
asır: yuzyıl
azamet: büyukluk.
dehşetli: urkutucu korkunç.
devre: donem
ehl-i dikkat: dıkkatlıler, dikkat sahıplerı
ehl-i hakikat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeğı bulup onun peşınden gıdenler, Allah adamı
emare: alamet, belırtı, nişan
ezcümle: bu cumleden olarak.
fevkalâde: olağanustu
fısk: dınsızlık, ahlaksızlık.
gayet: son derece
hakaık: hakıkatler, dogrular, gerçekler
hakikat: gerçek, esas
Harb-ı Umumî: genel harp, dunya savaşı
hasarat: zararlar, zıyanlar
hasaret: hasar, zarar, zıyan
hazine: zengın ve değerlı kaynak
ihtikâr: fazladan kazanç saglamak amacıyla, hayat ıçın zarurî olan ıhtıyaç maddelerıni satın alıp fıyatı artsın dıye kırk gun veya daha fazla bır sure saklama.
iman: ınanç, ıtıkat.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ispat: doğruyu delıllerle gosterme
kaht: kıtlık sebebıyle meydana gelen açlık.
kanaat: ınanma, gorüş, fıkır
kelime-i kudsiye: yuce, kudsî soz
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azızlık
kufran: ıyılık bılmeme, gorulen ıyılığı unutma, nankorlük.
küfür: Allah.ın varlıgına bırlıgıne ınanmama, muşrıklık, ımansızlık
meydan-ı harp: harp meydanı, savaş meydanı, savaş alanı.
nevi: çeşıt, tur
Risale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
sebeb-i yegane: tek sebep
sefahat: yasak şeylere, zevk ve eglenceye aşın derecede duşkunluk
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şakirt: talebe, ogrencı
şükür: Allah.ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle, gerekse hal ıle Allah.ı hamd etme
tahkik: araştırma ve incelememe ıle ılgılı ınandıgı şeylerın aslını esasını bılerek ınanma
tarz: bıçım, şekıl
tasdik: doğrulama, onaylama
tevakkuf: duraklama, durma
umumî: genel
zayiat: zarar ve zıyan, kayıplar, yıtıkler

122

SURE-İ VE'L-ASR'IN DAĞ MEYVESİ NAMINDAKI NÜKTESİNE BİR HAŞİYEDİR

(1) اَلصَّالِحَاتِ 'dakı ت , ahırdekı *tâ*'lar ekseriyetçe vakfa rast gelmesiyle, cifirce ه sayılabilir. Bu noktada الأ beraberdir; 1358 bu zamanımızı gösterir. Ve telâffuzca ه okunmadığından, ت kalabilir. Bu noktadan, *şeddeler* sayılmazsa ve الأ beraber değil, iki yüz küsur sene zamana kadar iman ve amel-i salîhle beraber bir taife-i azîme hasaret-i azîmeye karşı mücahedeye devam edeceğine işaret edip, Fatiha'nın ahırinde (2) صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ bin beş yüz kırk yedi veya bin beş yüz yetmiş yedi gösterdiği zamana, hem

(3) لَا تَزَالُ طَآئِفَةٌ مِنْ اُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ حَتّٰى يَاْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِهِ

birinci cümle, bin beş yüz makamıyla ahir zamanda bir taife-i mücahedenin son zamanlarına, ve ikinci cümle, bin beş yüz altı makamıyla galibâne mücahedenin tarihine; ve üçüncü cümle, bin beş yüz kırk beş makamıyla pek az bir farkla hem Fatiha'nın, hem Ve'l-Asr Suresinin ikinci cümlesinin gaybî işaretlerine işaret edip tevafuk eder. Demek, bu hadîs-i şerifin üç cümlesinden herbirisi, bin beş yüz tarihine ve mücahedenin ne kadar devam

1- Güzel işler yapanlar...

2 Kendilerine nîmet ve İnsanda bulunduğun peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet. (Fatiha Suresi. 7.)

3- Ümmetimin içinden bir taife gelecek, tâ kıyamete kadar galibâne bir şekilde devam edecektir. (*Buhârî* 9 125 162 *Muslim* 1 137 2 1522, 1524 1525)

ahir: son.
ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş dine uygun hareket, davranış
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdıselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
ekseriyet: çoğunluk.
Fatiha: Kur'ân ı Kerîm'in birinci suresi
galibâne: galip gelmiş gibi galip sıfatıyla.
gaybı: gaybla ilgili bilinmeyenle ilgili
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hasaret-i azime: büyük zarar ve ziyan
haşiye: dipnot.
iman: inanç itikat.
makam: yer durak.
mücahede: savaşma mücadele
nam: ad.
nükte: ince manalı ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
Sure-i Ve'l-Asr: Asr Suresi
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
taife-i azime: büyük bir taife büyük bir grup
taife-i mücahede: cihat eden taife cihat edenler topluluğu
telâffuz: bir harf, hece veya kelimeyi söylenmesi gerektirdiği şekilde seslendirme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vakıf: Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma

edeceğine dair işaretlerine aynen bu

(1) اَلَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ şedde sayılmazsa, bin beş yüz altmış bir makamıyla, hem

(2) وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ –şedde sayılır, fakat بِالصَّبْرِ 'da *lâm*'dır– bin beş yüz altmış makamıyla iştirak edip, o taife-i azîmenin mücahedatlarını ne kadar devam edeceğini mana-i işarî ve cıfrî ile gösterirler. Ve Fatıha ve hadisin irae ettikleri tarihe, makam-ı ebcetleriyle takarrüp edip, farklı bir derece tevafuk ederler ve manalarıyla da, tam tetabuk ederek, parlak bir lem'a-i i'caz-ı gaybıyeyi gösteriyorlar.

123

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Eski Said çok zaman Medresetüzzehrayı, gaye-i hayal ederek çalışmış. Cenab-ı Hak kemal-i merhametinden, Isparta'yı o Medresetuzzehra hukmüne getirdi. Ve nahiyemiz olan *Küçücük Isparta*'nın mahdut akraba ve ahbap yerine mübarek Isparta vilâyetini verip binler kardeşi ihsan eyledi. Belki muhtemeldir ki, o *Küçük Isparta*'nın aslı, bu büyük Isparta'dan gitmiş. Benim vatan-ı aslîm, o Isparta olmak cızdir. Hatta Ispartalı kim olursa olsun, başkalara nispeten benimle ve *Risale-i Nur*'la fazla alâkadar görüyorum. Hatta buradaki bütün zabitan içinde bin müstesna, en ziyade bize ve *Risale-i Nur*'a

ahbap: dostlar
alâkadar: ilgili, ilişki
aziz: izzetli, muhterem, saygın
caiz: mümkün, olur, olabilir
cifrî: cifir hesabına ait.
dair: alakalı, ilgili
Fatıha: Kur'ân-ı Kerîm'in birinci suresi
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hukmüne: yerine, depenne
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
irae: gösterme
iştirak: katılma
kemal-i merhamet: merhametin son derecesi, tam bir merhamet, mükemmel ve kusursuz merhamet ile
lem'a-i i'caz-ı gaybıye: mucize derecesinde gaybî parıltı
mahdut: sınırlı, belirli
makam: yer, durak.
makam-ı ebced: ebced makamı, harflere sayı değeri verilerek elde edilen sonuç
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
muhtemel: ihtimal dahilinde olabilir
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar
nahiye: idari teşkilatlanmada kaza ile köy arasındaki kademe, bucak.

1. Ancak iman eden, güzel işler yapanlar... (Asr Suresi, 3)
2. Ve birbirine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesna. (Asr Suresi, 3)

nispeten: nispetle, kıyaslaya rak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabulleneni
şedde: Arapça ve Farsçada ikı defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şedde: Arapça ve Farsçada ikı defa okunması gereken bır harfin üzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
taife-i azîme: büyük bir taife, büyük bir grup
takarrüp: yakınlaşma, yaklaşma, yanaşma
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vatan-ı aslî: asıl vatan, insanın doğup büyüdüğü veya içinde barındığı yer
vilayet: il
zabıtan: zabıtlar, subaylar

ciddî alâkadar, bu hamil-i mektup Ispartalı Hilmi Beyi gördüm. Onu *Risale*-i *Nur*'un has şakirtleri içinde kabul eyledik.

Isparta'da ve Sava'dakı taarruz bır derece umumîdır. *Risale*-i *Nur*'un intişar ettiği her tarafta bu sıralarda, şimdıye kadar bır plân dâhılınde *Rısale*-i *Nur*'un fütuhatına karşı tecavüz var. Bir derece, şevk ve neşeye zarar verdi, bır devre-i tevakkuf açtı. Şimdıkı kahtlığa o tevakkuf sebebiyet veriyor. Fakat, Cenab-ı Hakka şükür, Isparta ve havalısı kahramanları çelık gibi bir metânet göstermeleri, sair yerlerin de kuvve-i maneviyelerini takviye ediyorlar. Bazı ihtiyatsız ve dikkatsızlerin yüzünden cüz'î zararlar olduğundan, ihtıyat ve dikkat her vakıt lâzımdır.

Barla'da, *Risale*-i *Nur*'un muvakkat tatili sebebiyle yağmursuluk başladığı gıbı ve *Rısale*-ı *Nur*'un mudahalesıyle yağmurun, Barla etrafındaki daireye mahsus olarak gelmesı ve Isparta'nın, *Risale*-i *Nur*'a karşı iştiyaklarıyla, Hüsrev'in dediği gibi, yağmur fevkalâde bir surette imdada gelmesi gibi, pek çok emarelerle ve burada *Rısale*-i *Nur* münasebetıyle vücuda gelen yüzer hâdiselerin delâletıyle deriz ki: Bu Anadolu'ya ayn-ı rahmet olan *Risale-i Nur*'a karşı bu acip zamanda böyle umumî ve geniş bir taarruzla ve bazı yerlerde tatıle mecbur olması, bu kahtugalâyı ve bu acip ihtıkân ve bereketsizlik ve açlığı netice verdiğine bıze kanaat verdi. Şımdi yanımda, Emin ve Feyzi gibi, sair arkadaşlarım da aynı kanaattedırler.

Kardeşiniz Said Nursî

acıp: tuhaf hayrette bırakan
alâkadar: ilgılı ılışkı
ayn-ı rahmet: rahmetın ta kendısı.
bereket: bolluk, bereket, gürlük.
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
cüz'î: kuçük, az
dahil: ıç, ıçensı
delalet: delıl olma, gosterme, alamet, ışaret.
devre-ı tevakkuf: durma, bekleme, eglenme devresı
emare: alâmet, belıru, nışan
fevkalâde: olağanüstü
fütuhat: zaferler, fetıhler, galıbıyetler
hâdise: olay
hamıl-ı mektup: mektubu taşıyan, getıren
havalı: bölge, etraf, çevre, cıvar
ihtıkar: fazladan kazanç sağlamak amacıyla, hayat ıçın zarurı olan ihtıyaç maddelerını satın alıp fıyatı artsın dıye kırk gun veya daha fazla bır sure saklama
ıhtıyat: uzak goruşlu olma, geleceğı düşunerek tedbırlı hareket etme
imdat: yardım
intışar: yayılma, yayginlaşma, neşrolunma
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kahtugala: yokluk ve kıtlık.
kaht: kıtlık sebebıyle meydana gelen açlık.
kanaat: hırs gostermeden kısmetıne razı olmak, elındekı ıle yetınmek, manıma goruş, fıkır
kuvve-ı maneviye: manevî güç, moral
metanet: metın olma, dayanıklılık, gayret.
müdahale: karışma
munasebet: vesıle, dan dolayı
müstesna: ıstısna olan, hanç.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı, Bedıüzzaman Said Nursı nın eserlerinin adı
sair: dıger, başka, otekı
sebebiyet: sebep olma.
sûret: bıçım, şekıl, tarz
şakırt: talebe, ogrencı
şevk: şıddetlı arzu, aşırı ıstek ve heves
şükür: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
taarruz: saldırma, sataşma, ılışme.
takviye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma
tatıl: kesme, durdurma
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
tevakkuf: duraklama, durma
umumî: herkesle ılgılı, genel
ziyade: fazla, fazlasıyla.

124

Risale-i Nur Şakirtleri Tarafından Sorulan Suale Cevaptır

Sual: Geçen sene sizden sormuştuk ki, "Ellı gundur merak edip dünya cereyanlarına bakmadınız ve sormadınız." O zaman bize bir cevap verdiniz. Gerçi o cevap hakîkattir ve kâfidir, fakat *Risale-i Nur*'un intişan ve hizmeti ve âlem-i İslâmiyetin menfaatı noktasında bir derece bakmanız lâzım iken, şimdi, on üç ay oluyor aynı hâl devam ediyor. Merak edıp hıç sormuyorsunuz.

Elcevap: [1] إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ayetine en azam bir tarzda şimdiki boğuşan insanlar mazhar olmalarından, onlara değil taraftar olmak veya merakla o cereyanlan takıp etmek ve onların yalan, aldatıcı propagandalarını dinlemek ve müteessirâne mücadelelerini seyretmek, belkı o acıp zulümlere bakmak da caız değil. Çunku, zulme nza zulümdür, taraftar olsa zalım olur, meyletse [2] وَلَا تَرْكَنُوٓا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ ayetine mazhar olur.

Evet, hak ve hakıkat ve dın ve adalet hesabına olmadığına ve belki inat ve asabiyet-i milliye ve menfaat-i cınsıye ve nefsın enanıyetine dayanan dünyada emsalı vuku bulmayan gaddarâne bir zulüm hesabına olduğuna kat'î bır delil şudur kı. Bin masum çoluk, çocuk, ıhtıyar,

1. Gerçekten insan çok zalım, çok cahıldır. (Ahzab Suresi 72.)
2. Zulmedenlere en kuçük bir meyıl gostermeyın, yoksa Cehennem ateşi size de dokunur. (Hud Suresi 110.)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
alem-i İslâmiyet: İslam alemi, İslam dunyası
asabiyet-i milliye: ırkçılık damarı, kendı mılletını kayırma, koru körüne ön plana çıkarma gayreti.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi.
azam: en buyuk
caız: geçerlı, kabul edilebilir, uygun
cereyan: akım, fikir, sanat veya sıyaset hareketı
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
elcevap: cevap olarak
emsal: eşler, benzerler
enanıyet: kendını begenme, benclılık, egoıstlık.
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsızce, haıncesıne
hak: dogru, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek, doğru, gorulen bır şeyın aslı, esası.
hâl: durum, vazıyet.
İntişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
kâfi: yeter, elverır
kat'i: kesın, şupheye ve terecdude mahal bırakmayan
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temiz.
mazhar: bır şeyın çıktıgı gorundugu yer, nail olma, şereflenme
menfaat: fayda
menfaat-i cınsiye: şahsi ve akraba lık menfaatı
mucadele: bır gayeye ulaşmak ıçın gostenlen ferdî veya toplu çaba
müteessirane: muteessir olarak, teessurle, üzuntü ıle, uzulerek.
nefs: kotu vasıfların kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan, guç.
propaganda: bır ınanç, dusunce, doktrın v.b. nı başkalarına tanıtmak, benımsetmek amacını guden ve çeşıdı vasıtalarla yapılan faalıyet.
rıza: razı olma, hoşnuduk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlerının adı
sual: soru.
şakirt: talebe, oğrencı
taraftar: tarafı bır tarafı destekleyen
tarz: bıçım, şekil.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulüm: haksızlık, ezıyet, ışkence

hasta bulunan bir yerde, bir-iki düşman askeri bulunmak bahanesiyle bombalarla onları mahvetmek ve tabakat-ı beşer cereyanları içinde, burjuvaların en dehşetli müstebitleri ve sosyalistlerin ve Bolşeviklerin en müfritleri olan anarşistlerle ittifak etmek ve binler, milyonlar masumların kanlarını heder etmek ve bütün insanlara zarar olan bu harbi idame ve sulhu reddetmektir.

İşte böyle hiçbir kanun-i adalete ve insaniyete ve hiçbir düstur-i hakikate ve hukuka muvafık gelmeyen boğuşmalardan, elbette âlem-i İslâm ve Kur'ân teberrî eder. Yardımcılıklarına, tenezzül edip tezellûl etmez. Çünkü onlarda öyle dehşetli bir firavunluk, bir hodgâmlık hükmediyor; değil Kur'ân'a, İslâma yardım, belki kendine tâbi ve âlet etmekle elini uzatır. Öyle zalimlerin kılınçlarına dayanmak, hakkaniyet-i Kur'âniye elbette tenezzül etmez.

Ve milyonlarla masumların kanıyla yoğrulmuş bir kuvvet yerine, Halik-ı Kâinat'ın kudret ve rahmetine dayanmak, ehl-i Kur'ân'a farz ve vaciptir. Gerçi zındıka ve dinsizlik o boğuşanların birisine dayanıp ehl-i diyaneti ezer. O zındıkanın tazyikinden kurtulmak, onun aksi cereyanına taraftar olmak bir çaredir. Fakat, şimdiye kadar o taraftarlık bir menfaat vermeyerek çok zararları dokunmuş.

Hem zındıka, nifak hasiyetiyle her tarafa döner. Senin dostunu kendine dost edip, sana düşman eder. Senin taraftarlık cihetiyle kazandığın günahlar, faydasız boynunda kalır. Rısale-i Nur Şakırtlerinin vazifeleri iman

hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
heder: boşa gitme, ziyan olma, karşılıksız kalma.
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil.
hükmetme: hakim olma, işleme.
idame: devam ettirme, sürdürme.
iman: inanç, itikat.
İnsaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
İttifak: birleşme, fikir birliği etme.
kanun-ı adalet: adalet kanunu.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batırma.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
menfaat: fayda.
muvafık: uygun, uyar, munasip.
müfrit: ifrat eden, bir konu veya bir işte aşırıya kaçan.
müstebit: zulüm ve baskıda bulunan, zorba.
nifak: ikiyüzlülük, munafıklık.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Rısale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sosyalist: sosyalizm yanlısı, sosyalizm taraftarı.
sulh: barış, anlaşarak düşmanlığı kaldırma.
şakırt: talebe, öğrenci.
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, insanların oluşturduğu sosyal sınıflar.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen.
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme.
teberrî: aklanma, temiz olma, arınma.
tenezzül: kendine aykın düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
tezellül: alçalma, küçülme.
vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.
vazife: görev.
zalim: zülmeden, acımasız ve haksız davranan.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

aksi: ters, zıt.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
anarşist: hiç bir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
Bolşevik: Rus komünisti.
burjuva: burjuvaya mensup olan, orta tabakadan. Avrupa'da işçi sınıfı ile aristokrasi arasındaki sınıftan; tüccar ve sanayici sınıfı.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihet: yön.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
düstur-ı hakikat: hakikat düsturu, gerçek, doğru prensip.
ehl-i diyanet: dindar kişiler.
ehl-i Kur'ân: Kur'ân ehli, Kur'ân'a inanıp ona uyanlar.
faide: fayda.
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
firavunluk: nefsini ve benliğini firavun gibi ilâh seviyesine çıkaracak derecede büyük görme.
gerçi: her ne kadar.
hakkaniyet-i Kur'âniye: hak ve hakikat olan Kur'an'ın şaşmaz ifadeleri.
Halik-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
harp: savaş.

olduğundan, hayat meseleleri onlan çok alâkadar etmez ve merakla baktırmaz. İşte bu hakikate binaen, değil on üç ay, belki on üç sene (HAŞİYE) dahi bakmasam hakkım var. Sizler baktınız, günahlardan başka ne kazandınız? Ben bakmadım, ne kaybettim?

İkinci sual: İşarat-ı Kur'âniye risalesinde Fatiha'nın ahirinde sırat-ı müstakim ashabı ki, (1) اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ayetiyle tarif edilen taife içinde, hem (2) لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ اُمَّتِي (İlâahir) hadisinin ahir zamanda gösterdiklen mücahitler içinde ve hem Ve'l-Asr Suresinin (3) اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا 'dan başlayan uç cümlenin mana-ı işarîsinde, hususî bır suretde, bir ferdi *Risale-i Nur*'un has şakirtleri olduğuna sebep nedir ve vech-i tahsısı nedir?

Elcevap: Sebebi ıse, *Risale-i Nur*, yüze yakın dın tılsımlarını ve hakaik-ı Kur'âniyenın muammalarını hal ve keşfetmiştir kı, herbır tılsımın bilinmemesinden, çok insanlar şubehata ve şukûka düşup, tereddutlerden kurtulamayıp, bazen imanını kaybederdi. Şımdi, bütün dinsizler toplansalar, o tılsımların keşfinden sonra galebe edemezler. Yirmi Sekizinci Mektuptaki inayat-ı seb'ada bir kısmına işaret edılmış. İnşaallah bir zaman o tılsımlar müstakil bir risalede cem edilecek.

HAŞİYE: Hem tam yedi senedir aynı hâl devam etti. Ne merak etti ve ne de sordu ve ne de bildi.

ahir: son.
ahir zaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi.
alakadar: ilgili, ilişki.
ashap: büyük bir meslek veya mezhep sahibine uyanlar.
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cem edilme: toplanma, bır araya getırılme.
elcevap: cevap olarak.
Fatiha: Kur'ân-ı Kerim'ın bırıncı suresi.
galebe: galip gelme, ustunluk.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait soz, emır, fıil veya Hz. Peygamber'ın onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hail: çozme, karışık bir meseleyı şuphe edilmeyecek derecede açıklama.
haşiye: dıpnot.
hususî: özel.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar.
İman: manç ıtıkat.
İnayat-ı seb'a: yedi yardım.
İnşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bir dua.
İşarat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın işaretlen.
keşif: gızlı bır şeyı veya bır sırrı kalp gozuyle gorerek oğrenme.
mana-i işari: yazı ve işaretlerle ifade edılen mana.
mesele: onemlı konu.
muamma: anlaşılmaz, çozulmesı guç ış, anlamı gizlı ve guç anlaşılır soz.
mucahit: dın uğrunda ve Allah rızası ıçın savaşan.
mustakil: bagımsız, başkasına tabı olmayan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sırat-ı mustakim: hak yol, Allah'ın gosterdiği hıdayet yolu.
sual: soru.
sure: Kur'an-ı Kerim'ın aynıdıgı 114 bolumden her bırı.
suret: bıçım, şekil, tarz.
şakirt: talebe, ogrenci.
şübehat: şupheler.
şukuk: şekler, şupheler.
taife: takım, guruh.
tereddüt: kararsızlık, şuphede kalma.
tılsım: herkesin bılıp çozemedıgı gızlı sır.
vech-i tahsis: alt kılma, bır kımseye has kılma yonu, sebebi.

1. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun kullarının... (Fatiha Suresi 7.)
2. Ümmetimin içinden bir taife gelecek... (*Buhari* 9, 125, 162; *Muslim* 1, 137; 2, 1522, 1524, 1525.)
3. Ancak iman edenler [mustesna] (Asr Suresi 3.)

125

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

Aziz, Siddık Kardeşlerim!

Kahraman Tahirî ve Hafız Mustafa'nın yaptıkları hizmet çok güzeldir. Onların tedbirleri isabetlidir, haktır. Nur Fabrikasının divanında verdiğiniz kararlar, ne olursa kabulümüzdür. İşarat-ı Kur'âniye tevabileriyle beraber çok güzel. Yalnız, Seyyid Şefik'e giden mektup, şahsına ait kısmı girmeyecekti. Lâhikadan aldığınız parçalar da çok güzel. Büyük Ali sisteminde, küçük ve İkinci Ali'nin manidar fıkrası iyidir, fakat muhtasardır. En evvel gençlere ait üç-dört ders kı, Hafız Mustafa'ya vermıştık... El makinesiyle, mümkünse eski hurufla, değilse yeni hurufla (HAŞIYE) Nur Fabrikasının divanındaki heyet münasip görse ve hâl müsaade etse, yazılsın, bize de bazı nüshalar gönderilsin. Mübareklerin *İşaratü'l-I'caz*'lanna bedel bir nüshamı posta ile gönderdik. Cuma gününe rast gelen bu bayram, çok kıymettar olan *haccü'l-ekber* olduğundan, hacca bu sene gidenler çok kazanmışlar. Cenab-ı Hak bizi de onlann hayırlı dualarına hissedar eylesin, âmin. Tekrar be tekrar o bayramınızı ve umum Risale-i Nur Şakirtlerinin bayramlannı ve Nur ve Gül Fabrikalarının heyetlerini ve Medrese-i Nuriye şakirtlerinin

HAŞIYE: Risale-i Nur un bir vazifesi, huruf-ı Kur'âniyeyi muhafaza olduğundan, yeni hurufa zaruret derecesinde inşaallah müsaade olur

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah ın adıyla

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi 44)

3- Allah ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun

amin: Yâ Rabbi! öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir

aziz: izzetli, muhterem, saygın

bedel: karşılık

dıvan: büyük meclis, devlet işlennin görüldüğü meclis ve bu meclisin toplandığı yer

dua: Allah a yalvarma, niyaz.

evvel: once

fıkra: kısım, fasıl, bolüm

haccu l-ekber: en büyük hac

hak: doğru, gerçek, hakikat.

haşıye: dipnot.

heyet: kurul, topluluk, birlik teşkil eden şahıs ve şeylenn tamamı

hissedar: hisse sahibi, hissesi olan

huruf: harfler

huruf-ı Kur'âniye: Kur'an harflen

inşaallah: Allah ın izniyle

İşarat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın işaretlen ile ilgili Birinci Şua nsalesi

kıymettar: kıymetli, degerli

manidar: nükteli, mce manalı

Medrese-i Nuriye: Nur Medresesi. Risale-i Nurların okunduğu yerler.

muhafaza: koruma

muhtasar: kısaltılmış, ozet.

mübarek: feyizli, bereketli, kutlu

münasip: uygun

müsaade: izin, elvenşli uygun olma durumu

nüsha: birbirinin aynı olan suretlenn her bırı

sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen

şakirt: talebe, ogrenci

tevabi: bir kımseye fikir bakımından baglı olanlar, tâbiler

vazife: gorev

zaruret: zorunluluk, mecbur oluş

ve Üstadlannın ve Barla Sıddıklannın ve Masumların ve Ümmî İhtiyarlann, ricalen ve nisâen umumunun birer birer bayramlannı tebrik ediyoruz...

Said Nursî

126

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حُرُوفِ

مَا كَتَبْتُمْ وَطَبَعْتُمْ [3]

Aziz, Sıddık, Muktedir, Müteyakkız Kardeşlerim!

Sizin mübarek leyali-i aşerenizi ve Kurban Bayramınızı tebrik ederiz. Nur Fabrikası sahibi Hafız Ali'nın haşr-i cismanî hakkındaki hatırına gelen mesele ehemmiyetlidir ve mektubun ahirindeki temsili gayet güzel ve manidardır. O hatıra ile, Dokuzuncu Şuaın Mukaddeme-i Haşriyeden sonraki dokuz bürhan-ı haşriyeyi istiyor diye anladım. Fakat maatteessüf, bir iki senedir telif vazifesi tevakkuf etmiş. *Risale-i Nur*'un mesaili ilmle, fikirle, niyetle ve kastî bir ihtiyarla değil, ekseriyet-i mutlaka ile sunuhat, zuhurat, ihtarat ile oluyor. Bu dokuz berahine şimdi ihtiyac-ı hakikî kalmamış ki, telife sevk olunmuyoruz.

Evet, erkân-ı imaniye içinde iman-ı billâh ve iman-ı bilyevmi'l-ahir, âlem-i İslâmiyetin ikı kutbu ve ikı güneşidir.

ahir: son
alem-i İslamiyet: İslam alemi, İslam dünyası.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
berahin: deliller, hüccetler, burhanlar
burhan-ı haşriye: haşrin delili, yeniden dirilişin ispatı
ehemmiyetli: önemli.
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar
gayet: son derece
haşr-ı cismanî: cisimle, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı
ihtarat: ihtarlar, hatırlatmalar
ihtiyac-ı hakikî: gerçek ihtiyaç
ihtiyar: seçme, tercih etme
ilim: bilgi, marifet.
iman-ı billah: Allah'a inanma. Allah'ı onun kâinatta tecelli eden bütün sifat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
iman-ı bilyevmi'l-ahir: Ahiret gününe inanmak.
kasdı: bile bile yapılan.
kutup: merkez, merkez nokta
leyali-i aşere: on mübarek gece
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
manidar: nüktelî, ince manalı
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mesail: meseleler
mesele: önemli konu
Mukaddeme-i Haşriye: haşrın, yeniden dirilişin başlangıcı
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müteyakkız: uyanık, bulunan, basiretli
nisaen: kadınlar olarak.
ricalen: erkekler olarak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sevk: yöneltme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen
sunuhat: kalbe doğan, akla gelen, içe doğan şeyler
telif: eser yazma.
temsil: benzetme, misal getirme
tevakkuf: duraklama, durma.
umum: bütün, herkes.
Ümmî İhtiyarlar: Risale-i Nur'un elle yazılarak çoğaltılmasında çalışan tahsilli olmayan Isparta köylerindeki yaşlılar grubu. Ümmiler olarak da geçer (bkz. 37 ve 38. lâhikalar)
üstad: öğretici, öğretmen
vazife: görev
zuhurat: kalbe doğan manalar, birden oluveren şeyler

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Yazdıklarınız ve bastıklarınızın harfleri sayısınca Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Birincisi: Risale-i Nur, tamamıyla bürhanlarını izah etmiş.

İkinci kutup ise: Kısmen müstakil olarak Onuncu Söz, Yirmi Dokuzuncu Söz, Yirmi Sekizinci Söz, hususan cismanî lezzetlerin ispatında ve "Mukaddeme-i Haşriye" gibi risalelerde gayet kuvvetli haşr-i cismanîyi ispat etmiş muannidleri de susturmuş. Ve iman-ı billâh gibi, bu dünyadaki mevcudat, zahir bir surette onu göstermediğinden, kısm-ı ekserîsi ise, sair erkân-ı imaniye içinde haşri kuvvetli bir sûrette ispat eder.

Ezcümle, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hakkaniyetini ispat eden bütün hüccetleri, ikinci derecede haşr-i cismanîyi, binler âyât-ı Kur'âniyenin tasvir ve izahatlarıyla ispat ediyor. Acaba, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın mu'cizâne Cennetin lezaiz-i cismaniyesinden bahisleri ve izahları derecesinden daha başka bir izaha lüzum kalır mı?

Hem, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hakkaniyetini ispat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ikinci derecede haşr-i cismanîyi ve Cennet ve Cehennemin lezaiz ve âlâm-ı cismanîsini harika belâgatiyle tasvir ve izah ediyor. Ve o izahtan sonra, daha izaha ihtiyaç kalır mı?

Hem, Cenab-ı Hakkın vücub-i vücudunu ve rahîmiyet ve hakîmiyetini ve ilm ve kudretini ve âdiliyet ve hafîziyetini ve sıfât-ı kudsiyesini ispat eden bütün bürhanlar, hüccetler, bir cihette haşrı ispat ettiği gibi, rububiyetin muktezası olan irsal-i rusül ve inzal-i kütüp cihetiyle, hem risalet-ı Muhammediyeyi (ASM) istilzam, hem Kur'ân

adâliyet: âdalet edicilik, doğru ve hakkaniyetli oluş.
alam-ı cismani: insanın maddî yapısı ile maruz kaldığı elemler, acılar
aleyhissalâtü vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
ayat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri
bahis: konu.
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön
cismani: bedene ait, vücutla ilgili, maddî ve cismî olma
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
ezcümle: bu cümleden olarak.
gayet: son derece
hafîziyet: Cenab-ı Hakkın her mahlukun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı
hakîmiyet: hikmetlilik, faydalılık, güzel gayelilik.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğrulukta ayrılmama
harika: olağanüstü
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
haşr-i cismani: cısımle, cesetle dirilme; ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı
hususan: bilhassa; özellikle
hüccet: delil
ilm: bilgi, marifet.
iman-ı billah: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek ona inanma
inzal-i kutüp: kitapların indirilmesi, Cenab-ı Hakkın vahiy ile peygamberlere kitap göndermesi
irsal-i rusul: peygamber gönderme. Cenab-ı Hakkın insanlara peygamber göndermesi
İspat: doğruyu delillerle gösterme
istilzam: gerektirme.
izah: açıklama; ayrıntılı anlatma
izahat: izahlar, açıklamalar.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
kısm-ı ekseri: çoğu kısmı; büyük çoğunluğu
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
kutup: merkez, merkez nokta
lezaiz: zevkler, lezzetler
lezaiz-i cismaniye: cismanî lezzet ve zevkler; insanın maddî yapısıyla aldığı zevk ve lezzetler.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
muannit: inatçı, ayak direyen
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
Mukaddeme-i Haşriye: öldükten sonra dirilişi anlatan risalenin giriş bölümü
muktezâ: iktiza eden, gereken
müstakil: başlı başına, bağımsız.
rahîmiyet: merhamet edicilik.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sair: diğer, başka, öteki
sıfat-ı kudsiye: Allah'ın mukaddes sıfatları
suret: biçim, şekil, tarz.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
vücûb-u vücud: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak
zahir: açık, âşikar

onun konuşması ve kelâmı olmadığını ve kelâmullah olduğunu ispat etmekle, haşr-i cismanîyi tafsılâtıyla bu iki noktadan yine ispat ediyor.

Elhâsıl: Risale-i Nur'da iman-ı billâh ve iman-ı bilyevmi'l-ahıre olan iki kutb-i imanî, tam birbirine musavi gelecek bir derecede ispat edilmiş. Yalnız bu kadar var ki, haşr-i cismanî kısmen sarihan ve kısmen zımnî ve tebaî ispat edilmiş. Çünkü, bu âlem-i şahadet, Sâniini gayet sarih ve zahir gösteriyor ve haşrı zımnî ve perdeli haber verir. İnşaallah bir zaman, *Risale-i Nur*'un şakirtlerinden birisi veya birkaç tanesi, o dokuz makamı ve berâhini telif edecek ve Mukaddeme-i Haşriyenin başındaki âyât-ı azamın dokuz fıkrasının hazinelerini, *Risale-i Nur*'da münteşir haşr-i cismanî berahiniyle ve kalplerine gelen sünuhat ve ilhamat ile açıp, Dokuzuncu Şuaı Onuncu Sözden daha parlak, daha kuvvetli bir tarzda tekmil edecek.

Bütün kardeşlerimize birer birer selâm ve bayramlarınızı tebrik ediyoruz.

Said Nursî

127

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

(1) عَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوْا شَيْـًٔا وَّهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ sırrıyla, çok tecrübelerin neticesinde, çok defa, zahirî muvaffakiyetsizlik, hakkımızda birer inayet perdesi olduğuna bir emaresi,

1. Bazan da sevmediğiniz şey hakkınızda daha hayırlı olabilir. (Bakara Suresi, 216.)

âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz şahit olduğumuz âlem, kâinat.
ayat-ı azam: en büyük âyetler.
berahin: deliller, hüccetler, bürhanlar.
elhâsıl: hâsılı, netice itibâriyle, kısaca.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
haşir: kıyâmetten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
haşr-i cismanî: cisimle, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
ilhamat: ilhamlar, gönle doğmalar, kalbe gelmeler.
iman-ı billah: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
iman-ı bilyevmi'l-ahır: Ahıret gününe inanmak.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inşaallah: "Allah izin verirse" manasında kullanılan bir dua.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kelam: söz, konuşma.
kelamullah: Allah'ın kelamı, Kur'ân-ı Kerîm.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
kutb-i imanî: İman kutbu, imanın en önde gelen esaslarından biri.
makam: yer, durak.
Mukaddeme-i Haşriye: haşrın, yeniden dirilişin başlangıcı.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
muntesir: neşredilmiş, basılmış ve yayılmış.
musavi: eşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sarih: açık, aşikar.
sarihan: açıkça, açık olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sır: gizli hakikat.
sünuhat: sünuhlar, akıla gelen, içe doğan şeyler.
şakirt: talebe, öğrenci.
tafsılat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tarz: biçim, şekil.
tebaî: hakikî maksat olmayıp dolayısıyla olan.
tekmil: tamamlama, kemâle erdirme.
telif: eser yazma.
zahir: açık, belli, meydanda.
zahiri: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.
zımnî: üstü kapalı, dolayısıyla anlatılan.

belki bir delili de, bu sene biz her tarafta bir nevi taarruz, o taarruzdan bir nevi cüz'î tevakkuf, hem matbaaların kapıları şimdilik *Risale-i Nur*'a, hatta yeni hurufla dahi kapanması, hayırdır, birkaç cihette inayettir ve himayettir.

Evvela: Bu sene, perde altında, insanlar, eşedd-i zulüm ile rızık hakkında bir dehşetli ameliyat; ve kader-ı İlâhî, hakîmâne bir adaletle, çoktan beri teraküm eden zekâtları ve cizyeleri almak, ve hadden çok ziyade tecavüz eden hırsı ve ihtikârı tokatlamak için, umumî bir ameliyat-ı cerrahiye hengâmında, elbette yalnız imana ve âhirete hasr-ı nazar eden ve vazife noktasında hayat-ı içtimaiyeye çok bakmayan ve ihlâs-ı tammı kazanmak için hiçbir maksada alet ve hiçbir dünyevî cereyana tâbi olmayan *Risale-i Nur*'un parlak ve kuvvetli hizmeti, tesettür perdesi altından çıkıp aşikâr bir tarzda olsaydı, herhalde birinci ameliyat-ı insaniye ona ilişecekti. Ve ikinci ameliyat-ı kaderiye rızık ve mide üzerine olması cihetiyle, ya insanların nazarlarını o hizmetten çevirecekti, mideleriyle meşgul edecekti, veyahut o hizmetin ihlâsını bir derece kırıp maişet derdinin bir hissesi onda bulunacaktı.

Saniyen: Yazılmasına şimdilik lüzum yok.

Salisen: İzhârına bu zamanda izin yok. Fakat, madem şakirtlerin gayret ve şevk ve himmetleri şimdiye kadar matbaalara ihtiyaç bırakmamışlar, inşaallah o kudsî hizmette devam edip, o elmas kalemlerle neşr-i envar edecekler. Madem, bütün bütün mesleğimize muhalif olan

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ameliyat: operasyon
ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî ameliyat, cerrahi operasyon
ameliyat-ı insaniye: insana ait ameliyat, insana ait işler, beşeri ameller.
ameliyat-ı kaderiye: kadere ait ameliyat, kadere ait işler, ameller
aşikâr: açık, belli, meydanda
cereyan: akım, fikir, sanat ve ya siyaset hareketi
cihet: yön
cizye: vergi, haraç. Müslümanların fethettikleri yerlerde Müslüman olmayanlardan alınan ve devlet teminatı altında bulunmanın karşılığı olan vergi
cüz'î: az bir parça
dehşetli: ürkütücü, korkunç
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dünyevî: dünyaya ait
elmas: çok kıymetli bir mücevher
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
hadden:
hakîmane: hikmetli bir şekilde
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hengâm: zaman, sıra
hırs: açgözlülük, kanaatsizlik.
himayet: koruma, esirgeme.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme
hisse: pay, nasip
huruf: harfler
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
ihlas-ı tam: tam ihlâs yaptığı her işinde Allah'ın emrini ve rızasını gözetme, dünyevî veya uhrevî hiç bir karşılık beklememe
ihtikâr: fazladan kazanç sağlamak amacıyla, hayat için zarurî olan ihtiyaç maddelerini satın alıp fiyatı artsın diye kırk gün veya daha fazla bir süre saklama
iman: inanç, itikat.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
izhar: gösterme, açığa vurma.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kudsî: mukaddes, yüce
madem: ...den dolayı, böyle ise
maişet: geçim, geçinme.
maksat: kastedilen şey, gaye
meslek: güdüş tutulan yol, sistem
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
nazar: bakış
neşr-i envar: nurların yayılması, nurların dağıtılması, nurların saçılması
nevi: çeşit, tür
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak
şakirt: talebe, öğrenci
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tarz: biçim, şekil
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
teraküm: birikme, yığılma, toplanma
tesettür: gizlenme, saklanma
tevakkuf: duraklama, durma
umumî: genel
vazife: görev
ziyade: fazla, fazlasıyla.

yeni hurufu bir iki risale için kabul ettiğimiz hâlde matbaacılar çekindiler, o hayr-ı azîmi kaybettiler; siz, o iki risaleyi bizim hesabımıza kahraman kardeşlerimizden yirmi otuz zata tevzi ederek, yirmi otuz nüshayı eski hurufla yazdırınız. Yazan kalem sahiplerine daimî hasenat kazandıran o pek büyük hayrı siz kazanınız. Eğer yeni hurufla, el makinesiyle o iki risaleden yazılmış nüshalar varsa, bize bazı nüshalar gönderiniz.

128

Işarat-ı Kur'âniye ve üç keramet-i Aleviye ve keramet-i Gavsiye hakkındaki Sikke-i Gaybiye risalesine bir tembih ve ihtardır.

Bu gayet mahrem risaleler, nasılsa muannit bir namahremin eline, bu risalelerden birisi geçmiş. Gayet sathî ve inat nazarıyla bir iki yerine haksız bir itiraz ile ehemmiyetli bir hâdiseye sebebiyet verdiğinden, bu mecmua *Risale-i Nur*'un has talebelerine belki ehass-ı havassa mahsus olduğu hâlde ve benim vefatımdan sonra intişarına müsaade olmasıyla beraber; şimdi mezkûr hâdisenin sebebiyle herkese değil, belki ehl-i insaf ve *Risale-i Nur*'la alâkadar ve talebelerinden bulunanlara haslardan birkaç şakirdin tensibiyle gösterilebilir fikriyle yazdık.

alâkadar: ilgili, ilişki
daimî: sürekli, devamlı
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini, ileri gelenlerin en başındaki
ehemmiyetli: önemli
ehl-i insaf: insaf sahipleri, merhametli olanlar, orta yolu tutanlar
gayet: son derece
hâdise: olay
hâs: ilen gelen, seçkin olan
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hayr-ı azîm: büyük hayır
hurûf: harfler
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü fevkalâde hâl
keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin kerâmeti
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muannit: inatçı, ayak direyen
müsaade: izin.
namahrem: mahrem olmayan, bir şeyi bilmemesi gereken kişiler
nazar: bakış
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Risale-i Nur: Nur Risalesi, bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü
sebebiyet: sebep olma
şâkirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci.
tembih: uyarı, ihtar
tensip: uygun görme, münasip kılma, uygun bulma
tevzi: dağıtma, herkese payını verme.
vefat: ölüm
zat: kişi, şahıs

İkinci Nokta: Bu risale, Sikke-i Gaybiye baştan aşağıya kadar birtek neticeye bakar. Bine yakın emarelerle, *Risale-i Nur*'un makbuliyetine gaybî bir imza basıldığını ispat ediyor. Böyle birtek davaya bu derece kesretli ve ayrı ayrı cihetlerde binler emareler ve imalar onu göstermesi, ilmelyakîn değil, belki aynelyakîn, belki hakkalyakîn derecesinde o davayı ispat eder.

Üçüncü Nokta: Bu risaleyi mütalâa eden zatlar, inceden inceye, hususan cifrî hesabatına meşgul olmaya lüzum yok. Hem, bir kısmı anlaşılmasa da zararı yok. Hem, umumunu okumak da lâzım değil. Hem, Keramet-i Gavsiyenin ahirinde, iki yüz yirmi dördüncü sahifede, Şamlı Hafız Tevfik'in fıkrasından başlayıp ahire kadar mütalâadan sonra ve baştaki Mukaddemeyi de okuduktan sonra istediği parçayı okusun.

129

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Hem Kâtip Osman'ın, hem mübareklerden İbrahim'in, hem Nur Fabrika sahibinin, hem Hulûsî-i Sanînin mektupları bir iki günde geldiler; merakla mahzun kalbimizi muferrah eylediler. Kâtip Osman'ın mektubunda, hususî selâmlarını gönderdiği zatların, hususan kahraman Rüştü, Zühtü, Bedevî ve Nurî kardeşlerimize hassaten ve

ahir: son.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
aziz: izzetli, muhterem, saygın
cifrî: cifir hesabına ait.
cihet: yön
dava: iddia
emare: alâmet, belirti, nişan.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
hassaten: bilhassa, özellikle.
hesabât: hesaplar
Hulûsî-i Sanî: İkinci Hulûsî
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
Keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadir Geylanî Hazretlerinin kerametlerinden bahseden risale.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
mahzun: hüzünlü, kederli, üzüntülü
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
nokta: konu ile ilgili bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahife: sayfa
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
siddik: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneden
umum: bütün, hepsi
zat: kişi, şahıs

umuma selâm ve selâmetlerine dua ve Hüsrev'in yakında gelmesinin tebşiri, onun hakkındaki merakımızı izale etti. Maşaallah, Kâtip Osman da Hüsrev gibi mûcib-i merak noktaları yazıyor. Onun mektubunu getiren Halıcı İbrahim demiş ki: "Sıddık Süleyman, Rüştü buraya gelmek ihtimali var." O kahraman kardeşim yakînen bilsin ki, ben, ondan zıyade ona müştakım. Fakat, o hergün has dairesinin birinci safında manen yanımızda bulunuyor, manevî kazançlarımıza da hissedar oluyor. *Bizim mesleğimizde sohbet-i sûriye ehemmiyeti azdır.*

Hem, bu dehşetli ameliyat-ı dâhiliye hengâmında ve yol masrafı çok ziyade olduğundan, gelmek münasip olmuyor. Ve vehham ehl-i dünya, burada, ziyade bize dikkat ediyorlar. Hatta bu bayramda, kapımı ziyaretçilere kapadık.

Hafız Ali'nin mektubunda, Rüştü'nün bir teşebbüsü var ki, gençlere ait dört beş parça ders ki, Hafız Mustafa'ya vermiştim ki, tab etsin. Cenab-ı Hakka şükür, sizin kesretli kalemlerinız, matbaaya ihtiyaç bırakmıyor. Eğer kolayca, ucuzca mümkün olsa, eski veya yeni hurufla yaparsınız.

Hafız Ali'nin mektubunda, *Risale-i Nur*'a karşı kemal-i mahviyetle kemal-ı ihlâsı ve irtibatı, onun eskiden beri takdir ettiğim bir hasiyet-i mümtazıyesini göstermekle beraber, benim gibi bir bîçareyi de şefaatçi yapıp, ben de onun kemal-i samimiyetini şefaatçi yapıp, duasına âmin derim.

ameliyat-ı dahiliye: dahilde yapılan işler, yurt içinde yapılanlar
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bîçare: çaresiz, zavallı
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
hasiyet-i mümtaziye: apayrı bir hususiyet, farklı bir özellik, faydalılık.
hengam: zaman, sıra
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
huruf: harfler
ihtimal: olabilirlik.
irtibat: bağ, münasebet
izale: giderme, ortadan kaldırma
kemal-i ihlas: ihlasın mükemmel oluşu, mükemmel ve kusursuz samimiyet, ihlas
kemal-i mahviyet: tam anlamıyla tevazu ve alçak gönüllülük üzere olmak
kemal-ı samimiyet: samimiyetin tam oluşu, tam ve kusursuz samimilik.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnuniyet ifade eden bir ibare
meslek: gidiş, usul, yol
mucib-i merak: meraka değen, dikkati çeken, merak sebebi
münasip: uygun
müştak: arzulu, fazla isteklı, iştiyak gösteren
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saf: dizi, sıra
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
selâmet: salımlık, emnıyet, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sohbet-i sûriye: görünüşte olan, ciddi olmayan sohbet.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme.
tab: kitap basma
takdir: kıymet verme, beğenme
tebşir: müjde verme, müjdeleme
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
umum: bütün, herkes
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu ve hımlı kuruntulu
yakînen: yakîn olarak, şüpheye düşmeden, bilme
ziyade: çok, fazla

Mübarek köyünden, mübarekler cemaatinden, mübarek İbrahim'in bereketli mektubunu okudum. Beni memnun eden çok sözler var içinde. Ve bilhassa benim başıma yağan yağmurdan rüyada içmesi ve biraderzadesi Osman'ın ilerde *Risale-i Nur*'a talebe olması, kendini okutması bizi mesrur eyledi. Cenab-ı Hak öyle mübarekleri o köyde çoğaltsın. Âmin.

130

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Risale-i Nur'un hakkaniyetine ve ehemmiyetine dair bir imza-ı gaybî hükmünde olan yazdığınız Mecmua-i İşarata, Lâhikadan intihap ettiğinizden ikı mislı daha ilâve ettik. Eğer siz de kendinize öyle bır mecmua yazmışsanız, ilâve ettiğimiz miktan size de gondereceğiz. Bu mecmuanın gösterdiği kıymet *Risale-i Nur*'da bulunduğunu, bu zamanın dehşetlı fırtınaları ıspat edıyor.

Evet, kardeşlerim, Hazret-ı İsa Aleyhısselâm, Incıl-ı Şerifte demiş kı: "Ben gidıyorum, tâ size tesellıcı gelsin." Yanı, Ahmed Aleyhissalâtü Vesselâm gelsin demesiyle Kur'ân'ın beşere gayet büyük bir neticesi, bir gayesi, bir hediyesi, tesellısıdır.

Evet, *bu dehşetli kâinatın fırtınaları ve zeval ve tahribatlan içinde ve bu boşluk nıhayetsiz fezada her şeyle*

aleyhıssalâtü vesselam: salât ve selam onun uzenne olsun, anlamında Hz. Muhammed e dua
aleyhısselam: Allah ın selamı onun uzerıne olsun.
aziz: ızzetlı muhterem saygın
beşer: ınsan, ınsanlık.
bilhassa: özellıkle.
biraderzade: kardeş çocugu yegen
cemaat: topluluk, aralarında çeşıtlı baglar bulunan ınsanlar toplulugu
dair: alakalı, ılgılı
dehşetlı: urkutucu, korkunç
ehemmıyet: onem, deger kıymet.
feza: kâınatta yıldızlar ara sındakı boşluk, uzay
gayet: son derece
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve dogruluktan ayrılmama
hükmunde: değerınde yerınde
ımza-ı gaybî: gayba aıt muhur ımza, tasdık.
Incıl-ı Şerif: şerefli Incıl kıtabı
intihap: seçme
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme
kaınat: evren yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler
kıymet: deger
mecmua: toplanıp bırıktırılmış, duzenlenmış yazıların hepsı
mecmua-ı ısarat: ışaretlerın toplamı.
mesrur: sevınçlı, memnun
mısl: kat, eş
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
nıhayetsiz: sonsuz, sınırsız
Risale-i Nur: Nur Rısalesi, Bedıuz zaman Said Nursî nın eserlerinin adı
tahrıbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
talebe: oğrenci.
tesellî: avutma, acısını dindirme
zeval: sona erme, yok olma, olme.

alâkadar olan insan için hakikî tesellîyi ve istinat ve istimdat noktalarını yalnız Kur'ân veriyor. En ziyade o tesellîye muhtaç, bu zamanda, bu asırda en ziyade kuvvetli bir surette o tesellîyi ispat eden, gösteren *Risale-i Nur*'dur. Çünkü, zulûmat ve evhamın menbaı olan tabiatı, o delmiş geçmiş, hakikat nuruna girmiş. On Altıncı Söz gibi ekser parçalarında hakaik-i imaniyenin yüzer tılsımlarını keşif ve izah edip, aklı inkârdan ve tereddutlerden kurtarmış.

İşte bu hakikat içindir ki, bu çok usandırıcı ve dehşetli zamanda, usandırmayacak bir tarzda, çok tekrarla beraber, aklı başında olanları *Risale-i Nur*'la meşgul ediyor. Re'fet Beyin mektubunda dediği gibi, *"Risale-i Nur'un en barız hasıyeti, usandırmamak. Yüz defa okunsa, yüz birinci defa yine zevkle okunabilir."* Pek doğru demiş. *Risale-i Nur*'un tercümanı, hakikî vazifesinin hariçinde dünyadaki istikbaliyata ara sıra bakması, bir derece zahirî bir müşevveşiyet verir. Meselâ, bundan otuz kırk sene evvel diyordu: "Bir nur gelecek, bir nuranî âlemi göreceğiz" deyip, o mana, geniş bir dairede ve siyasette tasavvur edilmiş.

Hem bundan on dört, on beş sene evvel, "Dinsizliği çevirenler müthiş semavî tokatlar yiyecekler" diye, büyük, geniş, küre-i arz dairesindeki bu dehşetli hâdiseyi dar bir memlekette ve mahdut insanlarda tasavvur etmiş. Halbuki istikbal, o iki ihbar-ı gaybiyeyi tasavvurunun pek fevkinde tefsir ve tabir eyledi.

alakadar: ilgili, ilişki
âlem: varlık sınıflarından her biri
asır: yüzyıl
barız: açık, besbelli
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ekser: pek çok.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvel: önce
fevkinde: üstünde
hâdise: olay
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin asli esası
hakikî: gerçek.
hariç: dışarı
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
ihbar-ı gaybiye: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
İnkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
İspat: doğruyu delillerle gösterme
istikbal: gelecek zaman.
İstikbaliyat: geleceğe ait şeyler, olaylar
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
istinat: dayanak.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme
küre-i arz: yer küre, dünya
mahdut: sınırlı, belirli
menba: kaynak
mesela: örneğin
müşevveşiyet: karışıklık, karmakarışık vaziyet
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
suret: biçim, şekil, tarz
tabiat: tabir: yorum, yorumlama
tarz: biçim, şekil
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
tesellî: avutma, acısını dindirme
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
vazife: görev
zahirî: görünüşte olan, zahire, dışa ait olan
ziyade: çok, fazla
zulûmat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

Evet, Eski Said'in "Bir nur âlemi göreceğiz" demesi, *Risale-i Nur* dairesinin manasını hissetmiş, geniş bir daire-i siyasiye tasavvur ettiği gibi, sırr-ı [1] إِنَّآ أَعْطَيْنَا 'nın remziyle, on uç on dört sene sonra, "Dinsizliği, zındıklığı neşredenler, pek müthiş tokatlar yiyecekler" deyip, o hakikatı dar bir dairede tasavvur etmiş. Şimdi zaman, o iki hakikati tam tabir ve tefsir etti.

Evet, başta Isparta vilâyeti olarak *Risale-i Nur* dairesi, birinci hakikati pek parlak ve güzel bir surette gösterdiği gibi; ikinci hakikati de, medeniyet-i sefihenin tuğyanını ve maddiyyunluk [HAŞİYE] taununun aşılamasını çevreyen ve idare eden ervâh-ı habisenin başlanna gelen bu dehşetli semavî tokatlar, geniş bir dairede, o sırr-ı إِنَّآ أَعْطَيْنَا 'nın hakikatını tam tamına ispat etmiş

"*Risale-i Nur*, kat'î burhanlara istinaden, hükümleri sair hakaikte aynı aynına, tevilsiz, tabirsiz hakikat çıkması ve yalnız işarat-ı tevafukiye ve sünuhat-ı kalbiyeye ıtımaden beyanatı, böyle dünyevî olan mesail-i istikbaliyede neden bazen tabir ve tevile muhtaç oluyor?" diye hatırıma geldi

Böyle bir cevap ihtar edildi ki: Gaybî istikbal-i dünyevîde ve dünya işlerinde, başa gelen hâdisatı bildirmemekte Cenab-ı Erhamürrâhimîn'in çok büyük bir rahmeti saklandığını ve gaybı gizlemekte çok ehemmiyetli bir

HAŞİYE: Evet, maddiyyunluk taununun hastalığı nev-i beşere bu dehşetli sıtmayı ve küre-i arza bu titremeyi vermiştir

1- Biz sana verdik. (Kevser Suresi, 1.)

âlem: varlık sınıflarından her biri
beyanat: açıklamalar, izahlar
burhan: delil, ispat, hüccet
Cenab-ı Erhamürrâhimîn: İnayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah
daire-i siyasiye: siyaset dairesi
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyetli: önemli
ervah-ı habise: habis, kötü ruhlar, Allah'a isyan eden, itaatı sevmeyen anarşist ruhlar
gaybı: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
gayb: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler
hadisat: hadiseler, olaylar
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, esas
haşiye: ek, ilâve
hükum: karar, emir, hâkimiyet.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ihtar: hatırlatma, uyarı
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istikbal-i dünyevî: dünyanın geleceği
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
işarat-ı tevafukiye: tevafuk işaretleri, uygunluk belirtileri.
itımaden: itimat ederek, dayanarak, güvenerek.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
küre-i arz: dünya, yer küre.
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddecilerin materyalistler
maddiyyunluk: maddecilik, maddeye ezeliyet verme.
medeniyet-i sefihe: sefih medeniyet, zevk ve eğlenceye sevk eden medeniyet.
mesail-i istikbaliye: gelecek ile ilgili meseleler
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
neşir: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nev-i beşer: insanoğlu, insanlık türü
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
remiz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sair: diğer, başka, öteki
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
sıtma: yüksek ateş ve titreme ile seyreden mikrobik hastalık.
sünuhat-ı kalbiye: kalbe ait hatırlayışlar, içe doğuşlar
tabir: yorum, yorumlama
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
taun: veba
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tevil: yorumlama, yorum
tuğyan: zulüm, haksızlık ve küfürde ileri gitme
vilayet: İl
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

hikmeti bulunduğu cihetle, gaybî şeyleri haber vermekten yasak edip, yalnız müphem ve mücmel bir surette, ya ilham veya ihtarla, bir emareyi vesile ederek, keşfiyatta ve rüya-i sadıkada, bir kısım gaybî hakikatleri ihsas eder. O hakıkatlerin hususî suretleri vukuundan sonra bilinir.

Kardeşlerim!

Bu defa Hilmi Bey ile gelen Re'fet ve Rüştü'nün mektupları bizi çok sevindirdi. Zaten Hüsrev, Re'fet, Rüştü *Risale-i Nur*'a intisapta eskiden beri beraber bulunmalarından, ben birisini tahattur etsem, üçü birden hatıra geliyor. Cenab-ı Hakka hadsiz şükür ki, bu dehşetli fırtınalar, onları ve sizleri sarsmadı. Maşaallah, Re'fet şimdi de eski sadâkatini ve tam alâkasını tamamıyla muhafaza ettiğini anladık. Bir iki senedir ondan hiçbir mektup ve hizmet-i Kur'âniyedeki vaziyetinden bir haber alamamıştım, merak ediyordum. Bu defa mektubunda, "Ne vakit bir araya gelsek, Sözlerden birini açıp okuyoruz, tatlı tatlı istifade edip Üstadımızla görüşüyoruz" demesi, bizi sürurla şükre sevk etti. Sadâkatte namdar Rüştü'nün mektubunda merak ettiğim noktaları beyan etmesi ve hizmet-i Nuriye tevakkuf etmemesi ve sizlere sıkıntı olmaması, bizi çok mesrur eyledi.

Lâtif bir tevafuk. Ahmed Nazif'in bu defa çok meşgaleler içinde yazdığı, yalnız On Dokuzuncu Mektupta (*Mu'cizat-ı Ahmediye* [ASM]) tevafukatın mecmuu dokuz bin sekiz yüz otuz üç adede bâlığ olduğunu gördük,

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
bâlığ: ulaşmış, erişmiş.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cihet: yön.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
emare: alâmet, belirti, nişan.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, esas.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ilham: belli bilgi vasıtalarına baş vurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
keşfiyat: keşfiler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar.
lâtif: güzel, hoş.
maşaallah: Allah'ın istediği gibi. Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare.
mecmu: toplam, tüm.
mesrur: sevinçli, memnun.
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeleri anlatan On Dokuzuncu Mektup risalesi.
muhafaza: koruma.
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
müphem: örtülü, kapalı, anlaşılmaz.
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
rüya-i sadıka: doğru rüya, makbul ve müteber kimselerin gördükleri şekilde, dünya da hakikatları çıkan sadık rüya.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sevk: yönelme.
suret: biçim, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevakkuf: duraklama, durma.
üstad: öğretici, öğretmen.
vaziyet: durum.
vesile: aracı, vasıta.

o mektuptaki mu'cizat-ı Ahmediyenin (ASM) bir keramet-tidir diye hükmettik.

131

Risale-i Nur Şakirtlerinden Emin ve Feyzi'nin bir fıkrasıdır.

Hem, *Risale-i Nur*'un kasabalara ve cemaatlere bereke-te medar olması ve ona zarar edenlere tokat gelmesi gibi, şahıslara da pek zahir bir surette, hem bereket ve hüsn-i maişet ona çalışanlara ve gaybî tokatlar onun aleyhinde çalışanlara gelmesi, bu havalide çok hâdiseleri var. Biz, kendi nefsimizde çalıştığımız zaman, pek zahir bir surette bir husn-i maişet, bir inayet gördüğümüz gibi, *Risale-i Nur* veya şakirtleri aleyhine çalışanlara şiddetli tokatlar geldiğini görüyoruz.

Ezcümle: Risale-i Nur'un erkânından birisi, kat'î bir surette haber veriyor ki, üç-dört adam, dünya servetinin hatırı için toplanıp, münafıkane tedbir kurdukları hengâmda, üç gün sonra, o üç-dört adamın hanelerin ve birinin dükkânı yanıp, her biri binler lira zayiatla tokat yediler.

Hem, bir dessas casus adam, Risale-i Nur Şakirtleri aleyhinde çalışıyordu ki, onlar hapse attırsın. Bir gün, serbest olarak, "Ben, bir ipucu bulamadım ki bunları hapse soksam. Eğer bir ipucu bulsam, onları hapse

aleyh: ona karşı, onun üzerine
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
dessas: desise eden, aldatıcı oyuncu, hileci.
erkân: rukünler, esaslar, ilen gelenler
ezcümle: bu cümleden olarak.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
hâdise: olay
hane: ev
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hengam: zaman, sıra
hükmetmek: karar vermek, inanca varmak.
hüsn-i maişet: geçim güzelliği
inayet: yardım, ihsan, lütuf
ipucu: insan? aradı?ı? gerçeğe ulaşt?rabilecek iz, emare.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
medar: sebep, vesile
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler.
münafıkane: münafıkça, ikiyüzlülükle
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
tedbir: idare etme, önlem, çare.
zahir: açık, âşikâr
zayiat: zarar ve ziyan, kayıplar, yıkıklar

sokacağım." diye ilân ettiği vakitten iki gün sonra, bir iş yapıp, Risale-i Nur Şakirtleri yerinde, o adam iki sene hapse girdi.

Hem, bedbaht, muannit bir adam, *Risale-i Nur* aleyhinde, hem şakirtlerinin bir rüknü aleyhinde mutecavizâne bulunduğu hengâmda, bir-iki gün sonra meyhaneye girip içe içe çatlamış, orada ölmüş.

Bu neviden çok hâdiseler var. Demek, *Risale-i Nur* dostlara tiryak olduğu gibi, düşmanlara da saika oluyor.

132

Risale-i Nur Şakirtlerinden Hafiz Tevfik, Mehmed Feyzi, Emin, Hilmi, Kâmil'in bir fikrasıdır.

Gavs-ı Azam'ın Üstadımız hakkında,

(1) فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ fıkrasıyla inayet ve teshile mazhar olduğuna; ve tevafuk *Risale-i Nur*'un kerametinin bir madeni bulunduğuna pek çok emarelerden, bu bir-iki gün zarfında, küçük ve lâtif, fakat kat'î kanaat veren cüz'î hâdiselerin tevafukunda gözümüzle gördüğümüz inayet-i Rabbaniyenin numunelerinden beş-altısını beyan ediyoruz ki, onlar bu iki gün zarfında beraber vuku bulmuş.

1 Muhakkak sen inayet gözüyle himaye edilmektesin.

aleyh: ona karşı, onun üzerine
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
beyan: açıklama, bildirme, izah
cüz'î: küçük, az
emare: alâmet, belirti, nişan
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylani Hazretlerinin namı
hâdise: olay
hengam: zaman, sıra
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın yardımı
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
lâtif: güzel, hoş
maden: asıl, esas, kaynak
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğü yer, nail olma, şereflenme
muannit: inatçı, ayak direyen
mutecavizane: tecavüz ederek, sarkıntılıkla, tecavüz eder şekilde
nevi: çeşit, tür
numune: örnek
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rükn: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli ferdinden her biri.
saika: yıldırım, ölüm
şakirt: talebe, öğrenci
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
tiryak: en iyi çare, baş ilaç.
üstad: öğretici, öğretmen
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zarfında: süresince

Birincisi: Dün, Üstadımıza, *Risale-i Nur*'a ait üç hizmet lâzım geldi; kimse de yok, biz de uzaktayız. Merdivenden inip, bir çocuğu bulup, bizlere göndermek niyetiyle kapıyı açtı. *Risale-i Nur*'un o hizmetini görecek fevkalâde bir tarzda, dakikasıyla, üç şakirdi kapıya geldiler.

İkincisi: İki seneden ziyade *Risale-i Nur*'un mühim parçaları, *Risale-i Nur*'un berekâtıyla, hanesi yangından kurtulan Hafız Ahmed kendine yazdırıp, başka bir kaza ve nahiyede bulunan bir-iki zat onları istinsah için aldılar. İki seneden beri ellerinden kaçırıp, mahcubiyetlerinden haber vermedikleri için, hem biz, hem Hafız Ahmed merak, hem hiddet ediyorduk. O kitaplar, bugün geldiği ayrı vakit, dün aynı saatte, Üstadımıza, (Beş senedeni beri her birkaç gün zarfında kolaylık için bir parça yemek pişirmekle hatırını soruyordu; iki senedeni beri o âdeti terk etmişti.) hem komşuluktan da başka yere nakletmesiyle iki senedir o âdet terk edilmişken, yine dün o aynı saatte, iki sene evvelki aynı âdetiyle, o zatın hanesinden, aynen eskisi gibi, küçücük bir hatır sormak nev'inden oğlu getirdi. Üstadımız dedi. "İki sene evvelki âdete lüzum kalmamış, siz de komşuluktan gitmişsiniz" dedi. Bu gün ayrı vakitte, o Hafız Ahmed'in yazdırdığı kaybolan kitaplar, mükemmel bir surette istinsahla beraber geldi. Bizde şüphe bırakmadı ki, bu lâtif tevafuk da, *Risale-i Nur* hakkındaki inayetin bir cilvesidir.

Üçüncüsü: Ustadımız, aynı yine bugün, Emin'e dedi: "Üç-dört aydır her hafta karyesinden buraya gelen hane sahibesi gelmedi, kirasını dört aydır almadı. Her hâlde

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
berekât: bolluklar, bereketler.
cilve: tecelli, görüntü.
evvel: önce.
fevkalâde: olağanüstü.
hane: ev.
hiddet: öfke, kızgınlık.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
karye: köy.
kaza: ilçe.
lâtif: güzel, hoş.
mahcubiyet: mahçupluk, utangaçlık, sıkılganlık.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nahiye: idari teşkilâtlanmada kaza ile köy arasındaki kademe; bucak.
nakil: bir yerden başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma.
nevi: tür, çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahibe: bir şeyin sahibi olan kadın.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
ustad: öğretici, öğretmen.
zarfında: süresince.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.

cevap gönderin; gelsin, alsın" dediği aynı dakikada, dört aydan beri yanına gelmeyen o hane sahibesi kapıyı vurdu, geldi; beş aylık kırasını aldı. Üstadımız, bu hâdise-i inayetten memnuniyeti için, uzak bir nahiyeden gelen, yuvarlak, hiç görmediğimiz ve burada bulunmayan bir küçük ekmeği o hane sahibesine verdi. Aynı vakitte, yirmi dakika zarfında, burada bulunmayan aynı ekmekten, iki sene *Risale-i Nur*'un iki kitabını alıp mütâlâasının manevî ücretinden binde bir ücret olarak geldi. Ve bir parçacık aşûre çorbasını dahi yine o ev sahibesine verdi. Aynen, o aşûrenin on misli kadar, latîf üç ekmek, yine iki sene iki kitabın okunmasına binde bir ücreti diye geldi; gozumüzle görduk.

Hem, yine Üstadımız, bugün, o hane sahibesine, yedi senedir adını bilmediği için "Ismın nedir?" diye sormuş. O da demiş: "Hayriye'dir." Hayriye ısmında olmak tevafukuyla, ıkı saat sonra, Hayri namında *Risale-i Nur*'un bir şakirdi haberimiz yokken Istanbul'a gitmiş. Hem ticaret münasebetiyle ikı mühim şakirtler dahi gıdıp, geç kaldılar. Maddî-manevî fırtınalar münasebetiyle Üstadımız onlan, hem oradakı mühim bir şakirdi çok merak ediyordu. Bugün o Hayri, ikı saat, Hayriye'den sonra geldi; o üç şakirt hakkındakı merakı izale ettikten sonra, dört aydan beri devam eden "tefarık" namında Üstadımızın bır kokusu bugün bitmişti; Hayri'nin elinde bir küçük şişe, dedi: "Sıze tefarık getırdim." Bız de bu küçuk, lâtif tefarikteki tevafuka "Bârekallah!" dedik.

aşure: Muharrem ayının onuncu günü. Bu ayın onuncu gununde çeşıtlı hububat ve yemişler kadılarak pişınlen bir çeşit tatlı.
bârekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
hadise-i inayet. koruma hadisesi. İlahi koruma altında olma olayı.
izale giderme, ortadan kaldırma.
latîf: guzel, hoş.
maddî: madde ile alâkalı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
memnuniyet memnunluk, sevinçli oluş.
misl kat, eş.
muhim: onemlı, ehemmıyetlı.
münasebet. vesile, -dan dolayı.
mutalaa: bır şeyı etraflıca dusunme, tetkik etme.
nahiye. idari teşkilatlanmada kaza ile koy arasındakı kademe, bucak.
nam: ad.
Risale-i Nur Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahibe: bır şeyın sahıbı olan kadın.
şakirt: talebe, öğrenci.
tefarik hediyelik eşya, güzel koku.
tevafuk. uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
üstad öğretici, öğretmen.
zarfında süresince.

Bu iki gün zarfında bu küçücük numuneler gibi, Üstadımız, *Mu'cızat-ı Ahmediye*'nin tashihatıyla meşgul olduğu için, bunlardan başka çok numuneleri görmüş. Madem iki günde böyle inayetin cilvelerini görüyoruz. *Risale-i Nur* dairesi içinde dikkat edilse herkes kendi nefsinde, hizmeti derecesinde, böyle numuneleri görebilir.

RISALE-I NUR ŞAKIRTLERİNDEN

Hafız Tevfik	Hilmi	Kâmil	Hayri	Mehmet Feyzi	Emin
EVET	EVET	EVET	EVET	EVET	EVET

Gözümüzle gördük

Evet, ben de tasdik ediyorum

Said Nursî

133

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu şiddetli kışta ve manevî, dehşetli, ayrı tarz bir kışta ve nev-i beşer içtimaî hayatında müthiş kanlı diğer tarz bir kışta, çırpınan bîçarelere nikkat-i cinsiye ve şefkat-i nev'iye cihetinden gayet derecede bir hüzün ve elem hissettim. Çok yerlerde beyan ettiğim gibi, yine Erhamurrâhımîn ve Ahkemü'l-Hâkımîn olan onların Halık-ı Kerîm ve Rahîm'ın hikmet ve rahmeti, benim kalbimin imdadına yetişti. Manen denildi ki: "Senin bu şiddet-i teessürün, o Hakîm ve Rahîm'ın hikmetini, rahmetini bir nevi tenkit

adliyece: mahkeme tarafından
aleyh: bir şey hakkında bir şey üzerinde
amel etmemek: yapmamak, uymamak, davranmamak.
bilfiil: yaparak uygulayarak fiilen
cünha: suç
delil: kanıt.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i ilm: bilgi sahibi ilmi olan.
ehl-i ilm ve tarıkat: ilim sahibi ve tarikatçiler
ehl-i tarıkat: manen yükselmek için bir şeyhe bağlılık yolunu seçen
gayet: son derece
Hafız-ı Hakîkî: her şeyi gerçek anlamda sonsuz derecede koruyan saklayan muhafaza eden Allah
hapsolma: ceza olarak hapse konulma
haşiye: dipnot ek ilâve
hengâm: zaman sıra
hesabına: adına onun için
hifz: koruma muhafaza etme saklama
himaye: koruma sakınma
hukum: karar emir
hürriyet-i fikir: düşünce özgürlüğü
hürriyet-i vıcdan: vicdan özgürlüğü
icra: yürütme bir işi yerine getirme
idare: yönetim
ihtiyat: tedbirlilik dikkat etme
ilişilme: sataşma rahatsız etme.
inşaallah: Allah'ın izniyle
i'zam etmek: büyütmek.
izale: gideme ortadan kaldırma
kalde: kural esas düstur
kanunen: hukuki olarak, hukuken.
kanun-ı adalet-i şer'iye: dinin öngördüğü adalet kanunu.
kaza-ı ilahi: Allah'ın emrinin takdirinin yerine gelmesi
Kerîm: sonsuz ikram, ihsan lütuf ve cömertlik sahibi olan Allah
leh: ondan yana onun faydasına
mahzun: hüzünlü üzüntülü
mefkûre: ideal gaye ve hedef olan düşünce
merhum: rahmete kavuşmuş ölmüş ölü
mesele: düşünülecek ve halledilmesi gereken iş husus
meslek: takip edilen gidilen yol.
muaraza: sözlü mücadele çarpışma
muarız: karşı çıkan.
mudafaa: savunma
müessese: kurum
muhalif: karşıt, zıt
muhim: önemli ehemmiyetli
münkir: inkârcı inanmayan.
muthiş: dehşet verici, ürkütücü
Nasarâ: Hıristiyanlar
nokta-i nazar: bakış açısı
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
reddetmek: gen çevirmek, kabul etmemek
rejim: bir devletin sevk ve idare usulü yolu
rükün: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri
şakırt: talebe öğrenci.
sünnet-i seniye: Peygamberimizin (asm) ovguye lâyık sözü fil ve hareketlerine dayanan esaslar
suret: şekil.
taarruz: hücum etme saldırma
taassuplu: koru körüne bağlılık gösterme özelliğine sahip olan.
taht-ı hükmünde: hâkimiyeti altında yönetiminde
tarafgirlik: taraf tutmaklık taraftar olmaklık
tarikatçi: manevî yükselliş için bir şeyhe bağlı olarak tasavvuf yolu takip eden
tebrie etmek: uzak tutmak temiz bilmek.
telin etmek: lânetlemek
teşkil etme: meydana getirme
tevakkuf: duraklama durma
üstad: öğretici öğretmen
vaız: dini meseleler üzerinde öğüt veren.
vazife: görev
zındıka: dinsizlik inançsızlık
ziyade: fazla, fazlasıyla

hükmüne geçer. *Rahmet-i İlâhiyeden ilen şefkat olunmaz, hikmet-i Rabbaniyeden daha ekmel hikmet, daire-i imkânda olamaz.* Asiler cezalanmı; masumlar, mazlumlar, zahmetlerinden on derece ziyade mükâfatlanmı alacaklanmı düşün. Senin daire-i iktidannın hancinde olan hâdisata, Onun merhamet ve hikmet ve adaleti ve rububiyeti noktasında bakmalısın..." Ben de o lüzumsuz şiddetli elem-i şefkatten kurtuldum.

Otuz sene evvel aşairlerde gezerken, böyle sual ettiler. "Acaba şu zaman ve dehrin şikâyetindeki, hatta büyük zatlar ve evliyalar dahi felekten ve zamandan şikâyet ediyorlar. Ondan, Sânı-i Zülcelâl'ın sanat-ı bedîine itiraz çıkmaz mı?"

Cevap: Hayır ve asla. Belki manası şudur: Güya şikâyetçi der ki: "İstediğim emir ve arzu ettiğim şey ve teşehhi ettiğim hâl, hikmet-i ezeliyenin düsturuyla tanzim olunan âlemin mahiyeti mustait değil; ve inayet-ı ezeliyenin pergeliyle nakşolunan feleğin kanunu müsait değil; ve meşiet-i ezeliyenin matbaasında tab olunan zamanın tabiatı muvafık değil, ve mesalih-i umumiyeyi tesis eden hikmet-i İlâhiye razı değildir ki, şu âlem-i imkân, Feyyaz-ı Mutlak'ın yed-i kudretinden şu ukulümüzün hendesesiyle ve tehevvüsümüzün iştihasıyla istediğimiz her bir semeratı koparsın. Verse de, tutamaz, düşse de kaldıramaz."

Evet, *bir şahsın tehevvüsü için, büyük bir daire-i muhita, hareket-ı muhimmesinden durdurulmaz.*

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
alem-i imkan: imkân âlemi, yaratılanlar âlemi, dünya
asi: isyan eden, başkaldıran
aşair: aşiretler, kabileler, oymaklar
daire-i iktidar: güç, kuvvet dairesi
daire-i imkan: imkân âlemi, kâinat ve varlıklar âlemine ait âlem
daire-i muhita: her şeyi kuşatan daire, gökyüzü
dehir: zaman, çok uzun zaman, çağ, devir
dustur: kanun, kural, esas
ekmel: daha (en) pek) mükemmel, en olgun, kusursuz ve eksiksiz olan
elem-i şefkat: şiddetli şefkatten kaynaklanan acı
evliya: veliler, Allah dostları
evvel: önce
felek:
Feyyaz-ı Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmadan çok, çok bereket ve bolluk veren Allah (c.c.)
güya: sanki
hadisat: hâdiseler, olaylar
hareket-i muhimme: önemli hareket
hariç: dışarı
hendese: geometri
hikmet: İlâhi gaye, yüksek bilgi, fayda
hikmet-i ezeliye:
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlukatın yaratılışında Allah'ın gayeleri
hikmet-i Rabbâniye: Cenab-ı Hakk'ın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı olması
hükmüne: yerine, değerine
inayet-ı ezeliye: zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hakk'ın yardımı, inayeti
iştiha: fazla istek, arzu
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
mesalih-i umumiye: genel maksat ve faydalar
meşiet-i ezeliye: Cenab-ı Hakkın ezeli hikmeti, iradesi ve ihtiyarı
muvafık: uygun, uyar, munasip
mükafat: ödül
mustait: istidatlı, kabiliyetli, bir şeye kabiliyetli olan, yetenekli
nakış: işleme, süsleme.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sanat-ı bedi: güzel ve hârika sanat.
Sani-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatta yaratan Allah
semerat: semereler, meyveler
sual: soru
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tab: basma, baskı
tabiat: yaratılış, karakter, seciye
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tehevvüs: heveslenmek.
tesis: kurma, meydana getirme
teşehhi: iştahlanma, hırsla istemek
ukul: akıllar, zihinler, uslar
yed-i kudret: kudret eli, her şeyi tutan Allah'ın kudret eli
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazla, fazlasıyla

İşte, otuz sene evvelki cevaba *Risale-i Nur* dahi zelzeleler bahsinde, böyle küçük bir hâşiye ilhak ediyor ki: Herbir unsurun, maddî ve manevî kış ve zelzele gibi hâdiselerin, yüzer hayırlı neticeleri ve gayeleri varken, şerli ve zararlı birtek neticesi için onu vazifesinden durdurmak, o yüzer hayırlı neticeleri terk etmekle, yüzer şer yapmak, tâ birtek şer gelmesin gibi hikmete, hakîkate, rubûbiyete münafi olur. Fakat, küllî kanunların tazyikinden feryad eden fertlere, inayat-ı hassa ve imdadat-ı hususiye ile ve ihsanat-ı mahsusa ile Rahmânürrahîm, her bîçarenin imdadına yetişebilir, dertlerine derman yetiştirir. Fakat, o ferdin hevesiyle değil, hakîkî menfaatiyle yardım eder. Bazen, dünyada istediği bir cama mukabil, ahırette bir elmas verir.

134

Üstadımızın ve *Risale-i Nur*'un ciddî hakaikleri içinde en tatlı bir fâkihesi tevafuk olduğu için, kardeşlerimize, yine bu iki gün zarfında küçük bir iki tevafuku, size bundan evvelki tevafuka haşiye olarak, yazıyoruz.

Evet, nasıl ki kelimatta ve kelimat-ı mektubede tevafuk, bir kasıt bir inayet-i hususiyeyi gösteriyor, bazen harika olup, keramet derecesine çıkıyor, bazen lâtif bir zarafet veriyor, aynen öyle de, *Risale-i Nur*'a ait ve Üstadımıza ait hâdisatta da aynen kastî ve inayetkârâne tevafuku, akvaldeki o ef'alde dahı görüyoruz.

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedîyen devam edecek olan ikinci hayat.
akval: sozler
bîçare: çaresiz, zavallı.
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
derman: ılaç çare.
ef'al: filler, ışler
elmas: çok kıymetlı bır mücevher
evvel: once
evvelki: onceki
fakihe: yemiş, meyve
feryat: haykırma çıglık.
hâdisat: hadıseler olaylar
hâdise: olay
hakaik: hakıkatler dogrular gerçekler
hakîkat: gerçek doğruluk gorulen bır şeyın aslı, esası.
hakıkı: gerçek.
harıka: olaganustu
haşiye: dipnot
heves: nefsın hoşuna gıden gelıp geçıcı ıstek.
hikmet: ılahî gaye yuksek bılgı fayda
ihsanat-ı mahsusa: ozel iyılıkler ve bagışlar
ilhak: ılâve etme ekleme katma
imdadat-ı hususiye: ozel yardım ve ımdatlar
imdat: yardım
inayat-ı hassa: ozel yardımlar
inayet-i hususiye: ozel yardım, koruma
inayetkârane: lutuf ve hımayede bulunana yakışır surette yardım edene yakışır şekılde
kasdı: bıle bıle yapılan
kast: bır ışı bıle bıle ısteyerek yapma
kelimat: kelımeler sozler
kelimat-ı mektube: mektuptakı kelımeler sozler
keramet: Allah ın velı kullannda gorulen olaganustu haller veya tabıatustu hâdıseler
küllî: umumî, genel bütun olan.
latif: guzel hoş.
maddî: madde ile alakalı cısmanı
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
menfaat: fayda
mukabil: karşılık.
munafi: zıt aykın
Rahmanürrahim: çok şefkatlı çok merhametlı olan Allah
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
rububiyet: Cenab-ı Hakk ın her zaman her yerde her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi onu terbıye etmesi ve ıdaresi altında bulundurma vasfı
şer: kotülük.
tazyik: zorlama baskı sıkıntı verme
tevafuk: uyma uygunluk, birbırine denk gelme
unsur: madde, esas kok.
ustad: ogretıcı ogretmen
vazife: gorev
zarfında: suresınce
zelzele: yer sarsıntısı deprem
zerafet: incelik, zarıflık.

Ezcümle. Size yazılan, dört ay gelmeyen hane sahibesi için Emin Kardeşimize dedi: "Haber gönder." Tekellümünde, onun kapı çalması tevafuk ettiği gibi; aynı cümle, iki defa okunduğu zaman, "Emin'e dediği" kelimesi okunduğu anında aşağıdaki kapıyı Emin açtı, gelmek zamanı gelmeden geldi. İkinci gün, yine başka bir adama okunduğu vakit, "Emin'e dediği" kelimesini okuduğu vakit, aynı anda yukarı kapıyı Emin açtı, gelmek âdetine muhalif olarak geldi, girdi. Bu iki tevafuk hane sahibesinin tevafukuna tevafuku gösteriyor ki, en cüz'î işlerimiz de tesadüf değil, kastî tevafuktur.

Hem, dört ay evvel bize bir parça tarhana getiren Risale-i Nur Şakirtlerinden Fuad'ın, İstanbul'a gidip, otuz gün tehirinden geç kalmasından endişe ettiğimiz aynı günde, onun tarhanası bittiği aynı günde gelmesi tevafuk ettı.

Hem aynı günde, bir parça tereyağı (Biz ve Üstadımız da bunun bereketini hissediyorduk) bittiği dakikada onun miktarına tevafuk edip, zannımızca aynı yerde, aynı miktar, aynı zamanda geldiği gibi, hem buralarda, köylerde, kul içinde yapılan bir çorek, Üstadımızın hoşuna gittiği için sabah akşam ondan yiyip ve on beş gün devam edip, bittiği aynı günde, aynı çorekten, onun akrabâsından birisi getirdi. Bu tevafukun hatırı için geri çevirmedi, kabul etti. Mukabiline bir teberruk verdi. Gözümüzle bu lâtif tevafuktaki şirin inayet-i İlâhiyenin cüz'î cilvelerini gördük ve anladık ki, kör tesadüf işimize karışmıyor.

âdet: görenek, usul, alışkanlık
bereket: bolluk, bereket, gürlük.
cilve. tecelli, görüntü
cuz'î: küçük, az.
endişe: kaygı
evvel: önce.
ezcümle: bu cümleden olarak.
inayet-i ilahiye: Allah'ın yardımı
kasdî: bile bile yapılan
latif: güzel, hoş
muhalif: zıt, karşıt.
mukabil: karşılık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sahibe: bir şeyin sahibi olan kadın.
şakirt: talebe, öğrenci
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
tehir: erteleme, sonraya bırakma
tekellüm: söyleme, konuşma
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
üstad: öğretici, öğretmen

Manidar tevafuk, *Risale-i Nur*'un kelimatında ve hurufatında olduğu gibi, ona temas eden harekât ve ef'alde de öyle manıdar tevafuklar var. İnayete temas ettiği için, en cüz'î bir şey de olsa kıymeti büyüktür. Böyle uzun yazmak ve ziyade ehemmiyet vermek israf olmaz. Çünkü, manası olan inayet ve iltifat-ı rahmet muraddır. Ve o bahis dahi, manevî bir şükürdür.

Risale-i Nur Şakirtlerinden
Emin, Feyzi

135

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Nur Fabrikasının sahibi ile kahraman Tahirî bizi gayet mesrur eden müjdeler veriyorlar, hem bazı meseleleri soruyorlar. Sizlerdeki erkânın verdikleri karar ve münasip gördüğü tarzlar, benim reyimin fevkinde, inşaallah isabet ederler. Madem benim reyimi de almak istiyorlar. Şimdilik, evvelce nazlanan matbaacılara lüzum yok. Hem mesleğimize muhalif yeni hurufa, *Risale-i Nur*'un bir nevi musaadesi hükmüne geçtiği için, lâzım değil. Sizler el makinesiyle yazdığınız miktar yeter. Zaten Nazif de el makinesiyle bir derece çalışıyor. Tashihine çok dikkat etmek lâzım. Eski hurufla elmas kalemli kardeşlerim matbaaya ihtiyaç bırakmıyor. Bize yardım etsinler.

aziz: izzetli, muhterem, saygın
bahis: konu.
cuz'î: küçük, az
ef'al: fiiller, işler
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
erkân: rükünler, esaslar, ileri gelenler
evvelce: daha önce
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece
harekât: hareketler, davranışlar
huruf: harfler
hurufat: harfler
hükmüne: yerine, değerine
iltifat-ı rahmet: rahmetin teveccühü, yönelmesi, bakması.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
kelimat: kelimeler, sözler
kıymet: değer
madem: ...den dolayı, böyle ise
manevî: manaya ait, maddî olmayan
manidar: nükteli, ince manalı.
mesele: önemli konu
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
mesrur: sevinçli, memnun.
muhalif: zıt, karşıt.
murad: maksat, meram, ulaşılmak istenen şey
munasip: uygun
müsaade: izin
nevi: çeşit, tür
rey: görüş, düşünce.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tarz: biçim, şekil
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
ziyade: fazla, fazlasıyla

Sorduğunuz ikinci cihet ise, Hafız Mustafa'ya verdiğim yeni hurufla iki risale, çoğu ayrı ayrı olsun, bazı da beraber olsun. Gençlere ait risaleceğin başında isim olarak *Sıracü'l-Gafilîn* veyahut *Gençlik Rehberi* namı, tevhide ait risaleye *Hüccetüllahü'l-Bâliğa* namını veyahut *Misbahu'l-İman*, keramet mecmuasının ismi ise *Sikke-i Tasdik-ı Gaybî* veya *Tasdik-i Gaybînin Hatemi* namını başında yazarsınız. Arabî *Virdü'l-Ekber-i Nuriye* tab edilmişse, Arabî bilmeyen Risale-i Nur Şakirtlerine bir teshilât olmak için Yedinci Şua *Ayetü'l-Kübra* ve Yirminci Mektupta izah ve tercüme edilen sahifelerinin numaralarını *Virdü'l-Ekber*'in kenarlarına rakamla bir haşiyecik gibi yazılsa iyi olur. Yani, "Bu Arabî makam, filân risalede, filân sahifede izahı var" diye işaret edilse ve elmas kalemli kardeşlerimiz bunu tevzi edip, her biri bazı nüshaları böyle işaretlerle kaydetse ve hem el makinesiyle yaptığınız veya matbaadan gelen risalelerden numune için bir iki nüshasını bize gönderseniz iyi olur.

136

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu şiddetli maddî ve manevî kıştaki galâ ve varlık içinde kaht ve derd-i maişet fukaralara ağır basması cihetinde, ekseri fakirü'l-hâl olan Risale-i Nur Şakirtlerinin bu dehşetli hâle karşı sarsılmaları ve tesanutleri bozulması ihtimaliyle, ziyade endişe ediyordum. Sizler her zamandan ziyade bu fırtınada tesanüdünüzü ve ittihadınızı ve birbirinin

Arabî: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
ekseri: çoğu kısmı.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
endişe: kaygı
fakirü'l-hal: muhtaç ve fakirlik içinde olma
fukara: fakirler, yoksullar
galâ: kıtlık.
haşiye: dipnot.
hatem: muhür
huruf: harfler
ihtimal: olabilirlik.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kaht: kıtlık sebebiyle meydana gelen açlık
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
makam: yer, mevki
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecmua: toplanıp birikmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
nam: ad
nümune: örnek.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahife: sayfa
sıracü'l-gafilîn: B. Said Nursî'nin Gençlik Rehberi adlı eserinin diğer bir ismi
şakirt: talebe, öğrenci
tab: kitap basma
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
teshilat: kolaylaştırmalar.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
tevzi: dağıtma, herkese payını verme
ziyade: çok, fazla

kusuruna bakmaması, birbirini tenkit etmemesi, *Risale-i Nur*'un vazife-i kudsiye-i imaniyesi hesabına mükellef ve muhtaçsınız.

Sakın birbirinizden gücenmeyiniz ve tenkit etmeyiniz. Yoksa az bir zaaf gösterseniz, ehl-i nifak istifade edip, sizlere büyük zarar verebilirler. Derd-i maişet zaruretine karşı, iktisat ve kanaatle mukabele etmeye zaruret var. Menfaat-ı dünyeviye, çok ehl-i hakikati, ehl-i tarikati dahi bir nevi rekabete sevk ettiği için, endişe ederim. Risale-i Nur Şakirtleri içinde şimdiye kadar bu cihet onları zedelememiş, inşaallah yine zedelemez. Fakat herkes bir ahlâkta olamaz. Bazıları, meşru dairede rahatını istese de, itiraz edilmemeli.

Zarurete düşen bir şakirt, zekâtı kabul edebilir. *Risale-i Nur*'un hizmetine hasr-ı vakit eden rukûnlere ve çalışanlara zekâtla yardım etmek de *Risale-i Nur*'a bir nevi hizmettir. Hem yardım edilmeli, fakat hırs ve tamâ ve lisan-ı hal ile istemek olmamalı. Yoksa ehl-i dalâlet ki, hırs ve tamâ yolunda dinini feda etmiş, onlar nazarında kıyas-ı binnefs cihetiyle, "*Risale-i Nur*'un bir kısım şakirtleri dahı dinini dünyaya âlet ediyorlar" diye çırkın bir ittiham ile taarruzlarına meydan açar.

Sizler, ara sıra İhlâs ve İktisat Lem'alarını ve bazen *Hücumat-ı Sitte* risalesini mâbeyninizde beraber okumalısınız. Sizin şimdiye kadar fevkalâde sebat ve metanet ve tesanut ve ittifakınız, bu memlekete medar-ı iftihar olacak ve istikbalini kurtaracak derecededir. Dikkat ediniz, bu yeni fırtına, sizin tesanudünüzü bozmasın.

cihet: yön
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
ehl-i dalalet: dalalet ehli yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i nifak: ikiyüzlü kimseler, munafıklar, ara bozucular
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fanî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
endişe: kaygı.
feda: uğruna verme
fevkalâde: olağanüstü
hasr-ı vakit: vaktini tamamen vermek.
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
iktısad: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istifade: faydalanma, yararlanma
istikbal: gelecek.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
kanaat: hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek.
kıyas-ı bi'n-nefs: bir şeyin bizzat kendini kıyas ederek yapılan kıyas
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mabeyn: ara
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünme sebebi
menfaat-i dünyeviye: dünyaya ait menfaat, fayda
meşru: şeriata uygun, şeriatın müsaade ettiği şey
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
nazar: bakış, dikkat
nevi: çeşit, tür
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rükn: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik
sevk: yöneltme, gönderme
şakirt: talebe, öğrenci
taarruz: saldırma, savaşma, uğraşma
tama: hırs, aç gözlülük.
tenkit: eleştirme
tesanut: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
vazife-i kudsiye-i imaniye: imanın mukaddes ve yüce vazifesi.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zaruret: muhtaçlık, yoksulluk, şiddetli ihtiyaç, fakirlik.

Arabî *Virdü'l-Ekber-i Nuriye*'ye dair müjdeniz ve kahraman Tahir'lerin ve Mübareklerin sarı ve dehşetli hastalıklara tiryaklar ve ilâçlar yetiştirmeleri ve mütemadiyen çalışmaları, bizi, belki ruhanîleri ve ricalü'l-gayp zatlan dahi sevindiriyor. Hulûsî'nin, "Ve'l-Asr" nükte-i i'caziyesine karşı tam takdiri ve tasdiki ve Konya'ya tahvili, hizmet-i Nuriye noktasında beni memnun eyledi. Evet, Risale-i Nur Şakirtlerinin birincilerinden faal binsı, o ehemmiyetli şehre gitmesi lâzım ıdı.

Kardeşlerim!

"Lem'a-ı Müdafaat"ta, "Isparta muhbirleri" ünvanıyla, bızi hapse sevk eden Ankara'daki zalımler irade edilmış, mecburiyet tahtında öyle demişiz. Şimdi, Isparta, benim mubarek bır vatanım ve çok kıymettar kardeşlerımın dahi sevgili vatanları olduğundan, "Isparta muhbirleri" kelimesını o makamlardan kaldırdım, onlann yerlenne, "mülhit zalimler" yazdım. Siz de öyle yazınız.

Hem, kahraman Tahir'ın bana yazdığı *Müdafaat Rısalesin*'de, İhtıyar Lem'asında, Ankara'ya ait bahsinde, Sekızıncı Rıca yazmış, hâlbukı Yedıncı Rıcadır. Onu da tashih ediniz. Tahirî gibi kahraman bir mahduma sahip olan ve hanesinde *Risale-ı Nur*'un altı şakırdı bulunan kardeşimiz Hüsnü Efendi'ye bilmukabele selâm ve tebrik edenz.

Arabi: Arapçaya ait, Arap dılı ile ılgılı
bilmukabele: karşılıklı, karşılık olarak.
dair: alakalı, ılgılı
dehşetli: urkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: onemlı
faal: çalışkan, gayretlı
hane: ev
hizmet-i Nuriye: Nur hızmetı, Rısale-ı Nur ıçın çalışma
ırade etmek: kastetmek
kıymettar: kıymetlı, degerlı
lem'a-ı müdafaat: mahkeme mudafaalarından olusan bır rısale (Yırmı Yedıncı Lem'a)
mahdum: oğul, evlat.
makam: yer, mevkı
mecburiyet: mecbur olma, zarurılık durumu, zorunluluk.
muhbir: ıhbar eden, ıhbarcı, gızlı bır şeyı ılgılı makamlara bıldıren, jurnalcı
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
müdafaat: mudafaalar, savunmalar
mülhit: Islam dınınden aynlan, Allah ı ınkar eden, dınsız, ımansız
mütemadıyen: sürekli olarak, devamlı
nukte-i i'caziye: şaşırtan mucizevî manası olan soz
ricalü'l-gayp: her devırde olan fakat herkesçe gorulmeyen ve bilınmeyen ve Allah ın emırlenne gore çalışan mubarek buyuk zatlar
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı, Bedıuzzaman Saıd Nursî nın eserlennın adı
ruhanî: gozle gorulmeyen cısmı olmayan elle tutulamayan varlıklar
sârî: sırayet eden, bulaşıcı, salgın
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sevk: yonelıme, gonderme
şakırt: talebe, ogrencı
taht: alt.
tahvil: değıştırme, dondurme, çevırme
takdır: kıymet verme, beğenme
tasdik: dogrulama, onaylama
tashih: basılacak bır esenn dızgılerını kontrol ederek yanlışlan düzeltme
tiryak: en ıyı çare, baş ılâç
ünvan: şohret, ad, ısım
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zat: kışı, şahıs

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Aziz Kardeşlerim!

Kur'ân'a ait en cüz'î, en küçük bir nüktenin de kıymeti büyük olduğundan, Işarat-ı Kur'âniyenin bu zamanımıza temas eden küçük bir şuaı. Bugün, Sure-i Ve'l-Asr nukte-i i'cazıyesi münasebetiyle, Sure-i Fıl'den, mana-ı işarî tabakasından, tevafuk düsturuna istinaden bir nüktesini beyan etmem ihtar edildi. Şöyle ki:

Sure-i أَلَمْ تَرَ كَيْفَ meşhur ve tarihî bir hâdise-i cüz'iyeyi beyan ile küllî ve her asırda efradı bulunan o gibi ve ona benzeyen hadiseleri ihtar ve tabakat-ı işariyeden herbir tabakaya göre bir manayı ifade etmek umum asırlarda umum nev-ı beşerle konuşan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın belâgatinin muktezası olmasından, bu kudsî sure, bu asrımıza da bakıyor, ders veriyor, fenaları tokatlıyor. mana-i işarî tabakasında bu asrın en büyük hâdisesini haber vermekle beraber, dünyayı her cihetle dine tercih etmek ve dalâlette gitmenin cezası olarak cifir ve hesab-ı ebcet ile üç cümlesi aynı hadisenin zamanına tetabuk edip, işaret ediyor.

Birinci cümlesi: Kâbe-i Muazzama'ya hücum eden Ebrehe askerlerinin başlarına ababil tayyareleriyle semavî

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu ovup Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

asır: yüzyıl
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam
beyan: açıklama, bildirme, izah
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cihet: yön
cüz'î: küçük, az
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dustur: kanun, kural, esas
ebabil: Kur'ân-ı Kerîm'in Fîl Suresinde (sure, no 105) geçen, Kâbe'yi yıkmaya gelen Ebrehe'nin ordusunu helak eden kuşlar sürüsüne verilen isim
efrat: fertler
hadise: olay.
hadise-i cüz'iye: küçük ve basit hâdise, olay
hesab-ı ebced: harflere verilen sayı değerleri ile ibarelerden geçmişe veya geleceğe ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.
hücum: saldırma
ihtar: hatırlatma, uyarı
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri
Kâbe-i Muazzama: büyük Kâbe.
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Mucizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mukteza: iktiza eden, gereken
münasebet: vesile, dan dolayı
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
nükte-i i'cazıye: şaşırtan, mucizevi manası olan söz
semavî: semaya ait, gökten gelen
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
Sure-i Fîl: Fîl Suresi
Sure-i Ve'l-Asr: Asr suresi
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tabaka: derece, kat.
tabakat-ı işariye: işan manadaki makamlar, tabakalar
tarihî: tarihe ait, tarihle ilgili
tayyare: uçak (mecaz anlamda)
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
umum: bütün

bombalar yağdırmasını ifade eden [1] تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ cümle-i kudsiyesi, bin üç yüz elli dokuz edip, dünyayı dine tercih eden ve nev-i beşeri yoldan çıkaran medeniyetçilerin başlarına semavî bombalar ve taşlar yağdırmasına, tevafukla işaret ediyor.

İkinci cümle. [2] أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ kelime-i kudsiyesi, eski zaman hâdisesindeki, Kâbe'nin nurunu söndürmek için hilelerle hücum edenlerin kendileri yokluk, zulumat, dalâletinde aksulamel ile aleyhlerine dönmesiyle tokat yedikleri gibi, bu asrını aynen hilelerle, desiselerle, zulümlerle edyan-ı semaviye kâbesini, kıblegâhını dalâlet hesabına tahribe çalışan cebbar, mağrur ehl-i dalâletin tadlil ve idlâllerine semavî bombalar tokadıyla cezalanmasına, aynı tarihi [3] فِي تَضْلِيلٍ kelime-i kudsiyesi bin üç yüz altmış makam-ı cifrîsiyle tevafuk edip, işaret ediyor.

Üçüncüsü. [4] أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ cümle-i kudsiyesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma hitaberi, "Senin mübarek vatanın ve kıblegâhın olan Mekke-i Mukerreme'yi ve Kâbe-i Muazzama'yı harikulâde bir sûrette düşmanlarından kurtarmasını ve o düşmanların nasıl bir tokat yediklerini görmüyor musun?" diye mana-ı sarihiyle ifade ettiği gibi, bu asra dahi hitap eden o cümle-i kudsiye, mana-ı işarîsiyle der ki: "Senin dinin ve İslâmiyetin ve Kur'ân'ın ve ehl-i hak ve hakikatin cebbar düşmanları olan dünyaperest ve dünyanın menfaatı için

aksülamel: tepki, reaksiyon.
aleyh: ona karşı, onun üzerine.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
asır: yüzyıl.
cebbar: zorba.
cümle-i kudsiye: mukaddes ve mübarek cümle.
dalâlet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma, iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
dünyaperest: dünyaya tapan, dünyaya düşkün, tamahlı, hırslı kimse.
edyan-ı semaviye: semavî dinler. Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hak ve hakikat: hak ve hakikat yolunda çalışan ve gerçeği bulan insanlar.
hâdise: olay.
harikulâde: olağanüstü.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
hücum: saldırma.
İdlâl: dalâlete düşürme, doğru yoldan çıkarma, saptırma, azdırma.
Kâbe-i Muazzama: büyük Kâbe.
kelime-i kudsiye: mukaddes yüce söz.
kıblegâh: kıble tarafı, kıblenin bulunduğu yer.
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyüklük taslayan.
makam-ı cifrî: cifre alt makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-ı sarih: açık mana, remiz ve ima yoluyla değil açık anlatım.

1. Onlara ateşte pişirilmiş taşlar attılar. (Fil Suresi, 4.)
2. Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı? (Fil Suresi, 2.)
3. Boşa çıkarma. (Fil Suresi, 2.)
4. Rabbinin fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? (Fil Suresi, 1.)

Mekke-i Mükerreme: kerem, izzet, mukaddes Mekke şehri.
menfaat: fayda.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
semavî: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, ilahî.
suret: biçim, şekil, tarz.
tadlil: azdırıp günah işletme.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur.

mukaddesatı çiğneyen o ashab-ı dünyaya senin Rabbin nasıl tokatlarla cezalarını verdiğini görmüyor musun? Gör, bak!" diye mana-i işarîsiyle, bu cümle, aynen makam-ı cifrîsiyle tam bin üç yüz elli dokuz (1359) tarihiyle, aynen afat-ı semavî nev'inde semavî tokatlarla, "Islâmiyete ihanet cezası olarak..." diye mana-i işarî ifade ediyor. Yalnız, [1] أَصْحَابِ الْفِيلِ yerinde [2] أَصْحَابِ الدُّنْيَا gelir, أَلْفِيلِ kalkar, أَلدُّنْيَا gelir. (HAŞİYE)

TAHLİL

[3] تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ : Iki ت sekiz yüz, iki ر dört yüz, iki م, bir ب, bir ح, bir ى yüz; tenvin, vakf olmadığından

HAŞİYE: Bu *fil* lâfzı kalkmasının sırrı: Eski zamanda dehşetli *fil-i mahmudî* azametine, heybetine dayanmış, hücum etmişler. şimdi ise, dünya servetine ve malına ve o servetle havada ve denizde filolar teşkil edip, hatta kırk milyon millet, o fil gibi filolarla dört yüz milyonu esaret altına almış. Ve Avrupa medeniyetçileri, medeniyetin mehasınıyle, iyilikleriyle, menfaatleriyle değil, belki medeniyetin seyyiatıyla ve sefahatıyla ve dinsizliğiyle, üç yüz elli milyon Muslumanlanın her tarafta hâkimiyetlerini imha edip, istibdadına serfûru ettirmiş ve bu musibet-i semaviyeye sebebiyet vermiş. Ve dünyaperest gaddar zalimler, zulümlerine ceza olarak tokatlar gelmeye ve fakir ve masumlar ve mazlumlara, fânî mallarını ve hayatlarını ahiretlerine çevirmek ve kıymettar eylemek ve dünyadaki günahlarına keffaretü'z-zünup etmeye kader-i İlâhîye fetva verdiler. Ben bir buçuk senedir dünyaperestlerin bu musibette vazıyetlerini ve safahatlarını ve Harb-i Umumî sahıfelerini katıyen bilemiyorum. Fakat, iki sene evvelki vazıyetleri, bu sure-i kudsiyenin mana-i işarî tabakasından gelen tokatlar, tam tamına onların başlarına inıyorlar ve surenin bir mana-i işarîsini tam tefsir ediyor.

1- Fil sahıplerı
2- Dünya ehlı.
3- Onlara ateşte pişirilmiş taşlar attılar. (Fil Suresi, 4)

afat-ı semavi: atmosferik afetler, semavi musibetler
ahiret: oldukten sonraki son suz hayat.
ashab-ı dünya: dünyalık kimseler
azamet: ululuk, yücelik.
ceza: bir şeyin karşılığı
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dunyaperest: dünya hayatından başka bir maksadı olmayan
esaret: tutsaklık.
fani: geçici.
fetva: hüküm.
fil-i mahmudî: Ebrehe nın Mahmut ısımlı fılı
filo: tam teçhizatlı savaş araçlarından oluşan bir ordu
gaddar: acımasız, zulmeden.
hâkimiyet: hükmedış, idare edış
Harb-i Umumi: Ikinci Dünya Savaşı
haşiye: dipnot.
heybet: ihtişam, büyükluk.
hücum etme: saldırma.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma
imha etme: yakıp yıkma, yok etme
istibdat: baskı, zulüm, despotluk.
kader-i İlâhî: Allah ın takdir programı
katıyen: kesinlikle
keffaretü'z-zünup: günahlara karşılık bedel hükmündeki maddî ve manevî sıkıntı, bela
kıymettar eylemek: değerli kılmak.
lafız: ifade, söz.
makam-ı cifri: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı, değen
mal: mülk, servet.
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
masum: suçsuz, günahsız.
mazlum: zulüm gören, zavallı, suçsuz
medde: med işareti, Kur'ân-ı Kerim de üzerine konduğu elifi uzatarak okutan işaret.
medeniyet: uygarlık.
mehasın: güzellik, iyilik
menfaat: fayda, yarar
mukaddesat: mukaddes, kutsal, temiz ve yüce olan şeyler
musibet: dert, sıkıntı, bela
musibet-i semaviye: atmosferik belalar
nevi: tür, çeşit.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
sefahat: safhalar, merhaleler
sahife: sayfa
sebebiyet: sebeplik, neden oluş.
sefahat: dinden uzak, gafletli hayat.
semavi: Allah tarafından olan, İlâhi
serfûru: uyma, boyun eğme
servet: zenginlik, mal, mülk
seyyiat: kötülük, günah
sır: gizli gaye, hikmet.
sure: Kur an ın her bir bölümü.
sure-i kudsiye: yüce, noksansız sure
tabaka: katman, mevki, yer
tahlil: çeşitli yönlerden ve maddelerden oluşan bir şeyi çözümleme
tefsir etme: yorumlama, açıklama
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre.
teşkil etme: meydana getirme
vakf: Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma
vazıyet: durum
zalim: eziyet eden, zulmeden.
zulüm: eziyet, işkence, baskı

ن 'dur, elli, bir ه, bir ج, bir medde ا dokuz, mecmuu bin üç yüz elli dokuz.

(1) فِي تَضْلِيلٍ : ض sekiz yüz, ف seksen, ت dört yüz, iki ى yirmi, iki ل altmış, *tenvin* –vakfa rast gelmiş– sayılmaz, yekûnu bin üç yüz altmış.

(2) أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ : İki ر, bir ت sekiz yüz; iki ف, iki ك, iki yüz; iki ل, bir م yüz; bir ع bir ص yüz altmış; dört ب, üç ا, bir ى, bir ح yirmi dokuz; أَلْفِيلِ yerine gelen أَلدُّنْيَا 'daki iki د, bir ا dokuz; bir ن elli; bir ى on; bir ا bir, bu yekûn bin üç yüz elli dokuz, eğer okunmayan ا sayılmazsa, bin üç yüz elli sekiz eder. Hem Arabî, hem Rumî tarihiyle bu semavî tokatlann ayrı ayrı çeşitlerinin zamanlarına tevafukla parmak basıyor. (HAŞİYE)

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve dualar eylerim.

Kardeşiniz Said Nursî

HAŞİYE: Evet, bu tokattan, pürşer beşer, şirkten şükre girmezse ve Kur'ân a tarziye vermezse, melâike ellerıyle de ahcar-ı semavıye başlanna yağacağını, bu sure bır mana-ı ışarî ile tehdit edıyor

1 Boşa çıkarmadı mı? (Fil Suresi, 2.)

2. Rabbinin fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? (Fil Suresi, 1.)

Arabî Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili

haşıye dipnot.

mecmu toplam, tüm

rumî. Rumî tarih ve sene, Rumi takvim

selâm barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme

semavî Allah tarafından olan, ilahî.

tenvin Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre

tevafuk uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme

umum bütün

vakıf Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma

yekûn toplam

138

Aziz, Sıddık, Mübarek Kardeşlerim!

Sabrî'nin tabiriyle, *Risale-i Nur*'un Zülfikar olan *Hizbü'l-Ekber-i Nurî* elhak, me'mulümüzün fevkinde gayet parlak ve güzel ve dikkatli ve sıhhatli ve yanlışlan pek az bir tarzda Cenab-ı Hakkın inayetiyle vücuda gelmiş. Hafız Ali, Tahirî, Hafız Mustafa bu vazifede elhak tam çalışmışlar. *Risale-i Nur*'un eline bir elmas kılınç verdiler.

Kardeşlerim!

Bu kudsî hediyenız bu şehre girdiğı aynı zamanda, daha biz haber almadan, memleketimizde talebeler bir kitaba başladığı zaman Kürtçe *meftıhane* namında bır zıyafet verdiklerine tam bır misal olarak, *Rısale-ı Nur*'un beş talebesi, ayrı ayrı köylerde, ne bız, ne onlar postadan haberimız yokken, güya bu kudsî kitabın meftıhanesı olarak her bırı, ayn ayrı taamdan murekkep bır kuçük ziyafet nev'inde getirdikleri, hıçbir sebep yokken, bütun butun âdete muhalif bir tarzda o beşlenn bu noktada ittifakı ve tevafukları, beşimız (ben, Emin, Feyzi, Hilmi, Tevfik) muttefikan karar verdık kı, tesaduf katıyen imkânı yok. Demek, buradakı Medrese-i Nunyenin meftıhanesı olarak, rahmet-ı Ilâhıye tarafından bır keramet-i Nuriyedır.

adet: gorenek, usul, alışkanlık.
aziz: ızzetlı, muhterem, saygın
elhak: hakkın tı kendısı, tam doğrusu, doğrusu ya
elmas: çok kıymetıl bır mucevher
fevkinde: ustunde
gayet: son derece
güya: sanki
inayet: yardım, ıhsan, lutuf.
ittıfak: birleşme, birlik
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesınlıkle
keramet-i Nuriye: Rısale-ı Nur'a aıt keramet.
kudsî: mukaddes, yüce
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Rısale-ı Nur lann okundugu yerler.
meftuhane: yenı bır kitap ve ya derse başlarken hocanın oğrencılerine verdiği başlama zıyafetunın Kurtçe adı
me'mul: umulan, ümıt edılen, beklenılen
misal: ornek.
muhalif: zıt, karşıt.
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
murekkep: terkip edılmış ıkı veya daha çok şeyın karışmasından meydana gelen bileşık
müttefikan: ittıfak ederek, hep beraber, bırlıkte.
nam: ad
nevi: çeşıt, tür
rahmet-ı Ilâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı, Ilahı rahmet.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı, Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerı nın adı
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sıhhat: sahıhlık, sozun yanlış ve eksık olmaması
taam: yemek, yiyecek.
tabır: yorum, yorumlama
talebe: ogrencı
tarz: bıcım, şekıl
tesaduf: rastlantı
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırı ne denk gelme
vazıfe: görev

Hem, otuz günden beri ve İnebolu'dan her hafta bir-iki defa geldikleri hâlde, hiçbiri gelmeden, birden, sebepsiz, bir has talebe, üç günde yayan olarak, *Hizbu'l-Ekber*'le beraber geldi. İkinci gün, güya onun için gönderilmiş gibi, matbu *Hizbu'l-Ekber-i Nuriye*'nin bir kısmını aldı, götürdü.

139

Azız Kardeşlerim!

Bu *Hizb-ı Nuriye* benim şahsıma ait pek büyük bir keramet-i maneviyesi var. Şimdi beyan etmek zamanı geldi. Yirmi üç sene evvel Eski Said Yeni Said'e inkılâp ettiği zaman, tefekkür mesleğinde gittiği için تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ[1] sırrını aradım. Her bir iki senede o sır, ya Arabî, ya Türkçe bir risaleyi netice verip, suret değiştiriyordu. Arabî *Katre* risalesinden, tâ *Ayetü'l-Kübra* risalesine kadar, o hakikat devam edip suretler değiştirerek, tâ *Hizbü'l-Ekber-i Nuriye* suret-i daimesine girdi. Yirmi seneden beridir ki, ne vakit sıkılsam ve fikir ve kalbe yorgunluk ve usanç gelse bu hizbin bir kısmını mütefekkirâne okumuşsam, o sıkıntıyı ve usanç ve yorgunluğu izale ediyordu. Hatta bilâistisna, her gece sabaha yakın dört-beş saat meşguliyetten gelen usanç ve yorgunluk, o hizbin altısından birisini okumasıyla hiçbir eseri kalmadığı bin defa tekerrür etmiş.

1 Bir müddet tefekkür, bir sene nafile ibadetten daha hayırlıdır. (Aclûnî, *Keşfu'l-Hafa*, 1:310; Heysemî, *Mecmeu'z-Zevaid*, 1:78.)

Arabı: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili.
Ayetü'l-Kübra: Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
evvel: önce.
güya: sanki.
hakikat: gerçek, esas.
hizip: dilden düşmeyen dua, vird.
Hizb-ı Nuriye: Hizbu'l-Ekber-i Nuriye ismli eser.
Hizbu'l-Ekber: Hizbu'l-Ekber-i Nuriye.
Hizbu'l-Ekber-i Nuriye: İki bab'dan yani iki makamdan oluşan Ayetü'l-Kübra risalesi ile Munacat risalesinin Arapçasından oluşan eserdir. Yirmi Dokuzuncu Lem'a'dan ibaret Tefekkürname ismli eserde neşredilmiştir.
inkılâp: değişme, dönüşme.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
Katre: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
keramet-i maneviye: **matbu:** tab edilmiş, basılmış.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşguliyet: meşgul olma, bir iş yapma.
mütefekkirâne: tefekkür ederek, derin ve dikkatli düşünerek.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
suret: biçim, tarz, görünüş.
suret-i daime: daimî suret, kalıcı şekil.
talebe: öğrenci.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tekerrür: tekrarlanma.

Mühim bir hakikati, bu hakikat münasebetiyle, bu zamanda ehl-i medreseye ve hocalara taallûk eden bir meseleyi beyan ediyorum. Şöyle ki:

Eski zamandan beri ekser yerlerde medrese taifesi tekyeler taifesine serfûru etmiş, yani inkıyad göstenp onlara velâyet semereleri için müracaat etmişler, onların dükkânlarında ezvak-ı imaniyeyi ve envar-ı hakıkatı aramışlar. Hatta medresenın buyuk bır âlımı, tekyenın kuçük bır velî şeyhının elını öper, tâbî olurdu. O âb-ı hayat çeşmesini tekyede aramışlar. Halbukı, medrese *içinde daha kısa bır yol hakıkatın envarına gittiğini ve ulûm-i ımanıyede daha safî ve daha halis bir âb-ı hayat çeşmesi bulunduğunu ve amel ve ubudiyet ve tarikatten daha yüksek ve daha tatlı ve daha kuvvetli bır tarik-ı velâyet, ilimde, hakaik-i imaniyede ve Ehl-i Sünnetin ilm-i kelâmında bulunmasını Risale-i Nur Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın mu'cize-i maneviyesiyle açmış, göstermiş,* meydandadır.

İşte, *Risale-i Nur*'a herkesten ziyade kemâl-i şevk ile taraftarâne ve müftehirâne medrese tâifesinden olan ulemalanın koşmaları lâzım ve elzem iken, maatteessüf, daha medrese ehlinin eksen kendi medresesinden çıkan bu âb-ı hayat çeşmesini ve bu kıymettar bâkî hazinesini tanımıyor, aramıyor, muhafaza edemıyor. Lillâhilhamd, şımdı tam tamına başladılar. *Sozler* mecmuası hem hocalan, hem muallımlerı Nurlara çektı.

ab-ı hayat: hayat suyu
âlim: ilım ile uğraşan ilım adamı.
amel: fıl ış
bakî: ebedî dalmî surekli ve kalıcı olan
beyan: açıklama, bıldırme izah
ehil: sahıp malik, yetkı sahıbı olan
ehl-i medrese: medrese ehlı medresede okuyanlar
Ehl-i Sünnet. Islam-ı ılk gunku safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp Hz Peygamberin sunnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ekser: pek çok.
eksen: çoğu kısmı.
elzem: daha (en. pek) lâzım lüzumlu gerekli.
envar: nurlar aydınlıklar ışıklar
envar-ı hakıkat: hakıkat nurları. gerçege aıt ışıkar
ezvâk-ı imaniye: imanın verdıgı zevk ve manevı lezzetler
hakaık-ı imaniye: imana aıt hakıkatler imanı gerçekler
hakıkat: gerçek, dogruluk, gorulen bir şeyın aslı, esası.
halis. samımî her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
ilim: bılme, bılgı
ilm-i kelam: kelâm ılmı Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nubuvvet hasır kader gıbı imana aıt meselelerden Islamî esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ılım
inkıyat: boyun egme bağlanma teslım olma
kemal-i şevk. tam ve kusursuz bır ıstek.
kıymettar: kıymetlı degerlı
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun kı!
maatteessüf: ne yazık kı üzulerek belırteyım kı.
mecmua: toplanıp bırıkunlmış duzenlenmış yazıların hepsı.
medrese: eski donemde ders okutulan duzenlı ogretim kurulu şu
mesele: önemlı konu
muallım: ders veren ogretmen
mu'cize-i maneviye: manevî mucize
muhafaza: koruma
müftehirane: iftıharla övunerek, gururlu bır şekılde
mühim: onemlı ehemmıyetlı
münasebet. vesile dan dolayı
müracaat. başvurma danışma
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuz zaman Saıd Nursî nın eserlerinin adı
sâfî: samımı hâlıs saf
semere: meyve guzel netice
serfûru: baş eğme söz dinleme ıtaat.
şeyh: tarıkat dersı veren manevı lıder mürşıt.
taallûk. alâkalı münasebetlı olma
tabı: boyun egen uyan ıtaat eden.
taife: takım guruh
taraftarane: tarafı olarak taraf tutarak, taraftarlık ederek.
tarıkat. Allah'a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde mürıdin takıp edecegi terbıye usul ve yolu
tarik-i velayet: velâyet yolu
tekye: zakırlerin dervişlerin zıkır ve ders ıçın toplandıklan yer tekke
ubudiyet: kulluk
ulema: alımler bılgınler ılım sahıplen
ulûm-i imaniye: iman ilimleri imanla ilgili ilmler
velayet: velîlik ermişlik, Allah dostluğu
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş ermiş kimseler Allah dostu evliya
ziyade: çok, fazla

Hizb-i Nuriye başındaki Türkçe parçasının, "tam Arabî bilen" kelimesinden sonra bu yazılsın: "Veyahut *Ayetü'l-Kubra* ve *Munacat* ve Yirmincı Mektup risaleleri yanında bulunan ve okuyan..."

Hem dorduncu sahifenin nihayetinden ikinci satırın başındakı [1] لِلْاَوْقَاتِ – و takaddum etmiş– [2] لِلْاَقْوَاتِ yazılsın. (*kut*'un cem'idir)

Hem, yirmi ikinci sahifenin dördüncü satırında [3] وَفِي صَحِيفَةِ حَسَنَاتِنَا ; (وَفِي صَحِيفَةِ) kelimesinden sonra Hafız Ali ve Tahirî ve Hafız Mustafa ve Nazif ilâve edilecek. [4] وَاَمْثَالِهِ kelimesi de [5] وَاَمْثَالِهِمْ yazılacak.

140

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Cenab-ı Hakka hadsız şükür olsun kı, Isparta vilâyetini eskiden beri bir gaye-i hayalim olan bir Medresetuzzehra, bir Camiü'l-Ezher yapmış. Sizin kalemlerinız, *Risale-i Nur*'u matbaaya muhtaç etmeyeceğini, böyle kısa bır zamanda bu kadar mukemmel tevafuklu nushalan teksir etmesi, bugün sabahleyin söylediğim bir davaya, öğlene yakın, sızın bu Cennet bahçelennın meyvelen gibı tatlı ve güzel hediyenizi Emin getirdi, sabahtaki davayı tam ıspat ettı. Dava da budur:

Arabi: Arapçaya aıt Arap dılı ıle ılgılı
ayetülkübra: en büyuk delıl, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7 Şua adlı eser
Camiü'l-Ezher: Mısır'dakı Ezher Unıversıtenın adı
cem': çogul
dava: ıddıa edılen fikır, hukum
gaye-i hayal: hayal edılen gaye ıdeal
hadsız: sınırsız sonsuz
Hizb-i Nuriye: Nura aıt hızb adında bır dua
Ispat: dogruyu delıllerle gosterme
kut: yıyecek, rızık.
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın doguda (Van) yapılmasını ıdarecılere teklıf ettugı, fen ılımlerıyle dın ılımlerının bırlıkte okutulmasını duşunduğu üniversite
nihayet: son
nusha: bırbırının aynı olan surerlerın her bırı
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedüzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
sahife: sayfa
sahife: sayfa
şükür: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
tekaddüm: öne geçmek önce gelme
teksır: çogaltma
tevafuk: uygunluk, belıl sıra olçu ve munasebetler ıçensınde bırbırıne denk gelme
vilayet: ıl.

1 Vakıtlerde
2. Gıdalarda
3 Hasenat defterlerıne sevap defterlerıne.
4. Emsalını
5. Emsallerını

Demiştim: *Risale-i Nur*'un hizmet ettiği hakaik-i imaniye her şeyin fevkinde olduğu gibi; bu zamanda, her şeyden ziyade onlara ihtiyaç var. Fakat, kalbini oldurmuş, nefsi hevesatla şımarmış mülhitler, imandaki hakikatin derece-i ihtiyacını inkâr ettiklerinden, "Ehl-i diyanet ve ehl-i ilmi sevk eden, tahrik eden, makasıd-ı dunyeviye ve ihtiyacatıdır" diye ittiham ediyorlar. O ittihama gore de pek insafsızcasına onlara ilişiyorlar. Bu bedbaht mülhitleri kat'î bir surette iskât etmek, bilfiil, maddeten öyle fedakârlar lâzım ki, dünyanın en mühim meşgaleleri, belki büyük zararları onlann hakaik-ı imaniye ihtiyaçlannı susturmuyor. "Acaba öyleleri var mı?" diye hatırlarına geldi. "Evet, vardır· İşte Isparta vilâyeti ve havalisi. İşte, Sandıklı tarafından üç dört ay zarfında *Risale-i Nur*'u her şeye tercih eden efeleri ve mücahitleri" diye dava etmiştim. İki saat sonra, hiç me'mul etmediğimiz bir tarzda, Rahmetullah namını alan Emin, iki sandıkla o davaya iki hüccet gosterdi.

Kardeşimiz Kâtip Osman'ın mektubu, ayn ayn çok meraklanma bir merhem oldu. Cenab-ı Hak, onun gibi *Risale-i Nur*'a binler şakirtleri o medrese-i nuranîde yetiştirsin, âmin.

Atif'in da Sandıklı tarafına gitmesi, muvaffakiyet kazanması, değil bizleri, melâikeleri de sevindirdi. Karye-i Irfan nami inşaallah bir Medrese-i Nuriye olur. Zaten Atif'taki ihlâs, öyle netice vereceğini hissediyordum.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bedbaht: bahtsız talihsiz zavallı
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak
dava: iddia
derece-i ihtiyaç: ihtiyaç nispeti ihtiyaç derecesi
ehl-i diyanet: dindar kişiler
ehl-i ilm: ilim sahipleri ilim adamları
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan feda eden
fevkinde: ustunde.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imani gerçekler
hakikat: gerçek doguruluk gorulen bir şeyin asli esası
havali: bolge etraf çevre civar
hevesat: hevesler
hüccet: delil
ihlas: samimiyet bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihtiyacat: ihtiyaçlar luzumlu olan şeyler
iman: inanç itikat
inkâr: reddetme inanmama kabul ve tasdik etmeme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanilan bir dua
iskât: susturma düşürme tartişmada cevap veremeyecek hale getirme
ittiham: suç altında bulunma tohmetli olma.
karye-i irfan: bilgi ve irfan dolu köy
kat'i: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
maddeten: madde ve cisim olarak.
makasıd-ı dünyeviye: dünyevî maksatlar dunyaya ait maksat ve gayeler
medrese-i nurani: nurlu medrese nur saçan dershane
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nurlarin okunduğu yerler
melaike: melekler
me'mul: umulan umit edilen beklenilen
merhem: ilaç acıyı kederi teskin eden şey
meşgale: iş uğraş meşgul olunan şey
muvaffakiyet: başarma başanlı olma
mücahit: din uğrunda ve Allah rızası için savaşan
mühim: onemli ehemmiyetli
mülhit: Islam dininden aynlan Allah'ı inkar eden dinsiz imansiz
nam: ad
nefis: kötü vasifian kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
rahmetullah: Allah'ın rahmeti
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sevk: yoneltme gonderme
suret: biçim şekil tarz.
şakirt: talebe ogrenci
tahrik: hareket ettirme harekete geçirme
tarz: biçim şekil
vilayet: il
zarfında: suresince
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Gül, Nur, Mübarek, Medrese-i Nuriye, Masum İhtiyarlar Heyetine binler selâm ve selâmetlerine dua ediyoruz.

On üç sene evvel Barla'da, beş mislî bereketle keramet derecesine çıkan tatlı lokmaları ve o lokmaları hediye eden, çok mübarek Hacı Hafız'ı sürur ile hatırımıza getiren bu yeni gelen tatlı lokmaları, beş çeşit tatlı geldi. Herbir tanesine sizlere Cenab-ı Hak Cennette binler Cennet tatlıları versın, âmın.

141

Aziz Kardeşim Hüsrev!

Cenab-ı Hak, merhumeyi mağfiret eylesın ve sana ve onun evlâtlarına sabr-ı cemîl ihsan eylesin. Ben de mateminize cidden hissedarım. Senin ağlamana ve ağlayan mektubuna iştirak ettim.

Evet, sen de benim gibi, dünya ile iki cihetle alâkan kesiliyor. Hem öyle lâzım. Senin gibi *Risale-i Nur*'un bir fedaisi, alâkası olmamalı ve alâka peyda etmemeli. Alâkalı olsa, fevkalâde bir sebat, bir ihlâsın luzum ile beraber, bazı arızalar içinde sarsılır, tam fedakârlık edemez.

O havalinin kahramanları elhak müstesnâdırlar. Alâkalar onları sarsmıyor. Fakat bazıları, Hüsrev gibi, Saıd gibi ve Atıf ve emsalı gibi, bütün bütün alâkasız da bulunmak lâzım. O merhume, şımdıye kadar *Risale-ı Nur*'un

alaka: ilgi ilişki yakınlık.
amin: Ya Rabbi! öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli muhterem saygın
bereket: bolluk, bereket, gurluk
cidden: ciddi olarak gerçek olarak.
cihet: yon
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
elhak: hakkın tâ kendisi tam doğrusu doğrusu ya
emsal: omekler benzerler
evlât: veletler çocuklar
evvel: once
fedai: canını esirgemeyen, muhım bir maksat ugruna canını vermeye hazır bulunan
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan feda eden
fevkalâde: olaganustu
havalı: bolge etraf çevre, cıvar
heyet: bir topluluğu meydana getıren kişilerin butunu komite.
hissedar: hisse sahibi hissesi olan
ihlas: samımıyet bir amelı baska bir karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ihsan: bağışlama ikram etme lutuf
iştirak: katılma ortak olma
keramet: ermişçesine yapılan ış hareket veya soylenen söz fikir
mağfiret: Allah ın kullannın gunahlannı bagışlaması, ortmesi affetmesi ilahî merhamet, gufran
masum: suçsuz gunahsız saf temız
matem: olen, kaybedilen şeyın ardından uzulme ve aglama
medrese-i Nuriye: nur medresesi Risale-i Nur'lann okundugu yerler
merhume: vefat etmiş rahmete kavuşmuş kadın
misl: kat, eş
mubarek: feyızlı bereketlı kutlu
müstesna: benzerlerinden ustun olan seckın mumtaz.
peyda: meydana gelme, açıga çıkma
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Saıd Nursî nın eserlennin adı
sabr-ı cemîl: guzel sabır Allah tan gelen bir acıya dayanma katlanma
sebat: sozunde durma, kararlı olma azımlılık.
selâm: barış rahatlık selamet ve esenlik dileme
selâmet: salımlık, emınlık kurtuluş korku ve endişeden uzak olma
sürur: sevinç mutluluk.

has talebeleri içinde daima, her gün yüz defaya yakın ve hususî ismiyle de bir defa fecirde, manevî kazançlarımıza on senedir hissedardır. Şimdi vefatından sonra ismiyle, hergün çok defa hususî dualarda hissedar olduğu zaman gibi, yine yüz defa hissedar oluyor.

Aziz Kardeşim Husrev! Seninle çok konuşmak istiyorum. Fakat, bu dakikada o kadar vaktim dardır ki, ziyarete gelen dost dört beş adama karşı, "Beni meşgul etmeyiniz" diye lüzumsuz hiddet ettim. Her ne ise, oradakı kardeşlerimize hasret ve iştıyakla pekçok selâm ve selâmetlerine dua ediyorum. Buradaki kardeşlerimiz de, sizi tazıye ve oradakı kardeşlerine arz-ı hurmetle selâm ediyorlar.

142

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Hizb-i Nurî'de, hem [1] تَفَكُّرُ سَاعَةٍ sırrı, hem küllî bir ubudiyet bulunduğundan, şimdi bu vakitte, kuvvetli bir emareyi müşahede ettim.

Bugün, Risale-i Nur'un *Hizb-i Nurî*'sinden bir kısmını ve *Cevşenü'l-Kebîr*'den daha bir kısmını okurken gördüm ki, kâinatın envarını ve âlemlerini Yirmi Dokuzuncu Mektubun ahir kısmı ve [2] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ayetinin

1- Bir saat tefekkür... (Acûnî, *Keşfü'l-Hafa*, 1.310; Heysemî, *Mecmeu'z-Zevaid*, 24.35.)

2- Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)

ahir: son
âlem: varlık sınıflarından her bir
arz-ı hurmet: hurmet, saygı gösterme, saygı duyduğunu bildirme.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azız: izzetli, muhterem, saygın
Cevşenü'l-Kebîr: büyük zırh, anlamındaki Hz. Muhammed (a.s.m) Efendimize vahiyle gelen Esma-i Husna'yı içine alan emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
emare: alamet, belirti, nişan
envâ: çeşitler, türler, neviler
fecir: sabah namazı
has: İlerl gelen, seçkin olan
hasret: özlem
hiddet: öfke, kızgınlık
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
Hizb-i Nurî: Nur'a ait hizb adında bir duâ
hususî: özel
iştıyak: şevklenme, göreceği gelme, özleme, tahassür
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
küllî: umumî, genel, bütün olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
selâmet: salımlık, emînlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren
sır: gizli hakıkat, bir şeyin dıkkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
talebe: öğrenci
taziye: baş sağlığı dileme, yakını ölen kimseyi teselli etme
ubudiyet: kulluk
vefat: ölüm

beyanında, seyahat-i kalbiye ile, her bir ism-i İlâhî, bu kâinattaki bir âlemi nurlandırdığını ve zulûmatı dağıttığını gördüğüm gibi; aynen ve daha başka bir şekilde, *Cevşenü'l-Kebir* ve *Risale-i Nur* ve *Hizb-i Nurî* dahi kâinatı baştan başa nurlandırıyor, zulûmat karanlıklarını dağıtıyor, gafletleri, tabiatları parça parça ediyor, ehl-i gaflet ve ehl-i dalâletin altında saklanmak istediklen perdeleri yırtıyor gördüm; kâinatı, envaıyla pamuk gibi hallaç ediyor, taraklar ile tanyor müşahede ettim. Ehl-i dalâletin boğulduğu en son ve en geniş kâinat perdelerinin arkasında, envar-ı tevhıdı gösteriyor.

Ezcümle. İkı gün evvel, ism-i Hakem nuktesini okuyan bır Nakşî dervişi, güneşin ve manzumesinin bahsini, *Risale-ı Nur* mesleğine vech-ı tatbikini anlamamış. Demiş: "Bu da ehl-i fen ve kozmoğrafyacılar gibi bahseder." Tevehhüm etmış. Yanımda ona okundu, ayıldı. "Bu, bütün bütün başkadır" dedi. Demek, kozmoğrafyacılar gıbi, ehl-i fennin en son ve geniş nokta-i istınatları ve medar-ı gafletlen olan perdelerde nur-i ehadiyeti gösteriyor. Orada da duşmanlannı takıp ediyor. En uzak tahassungâhlannı bozuyor. Her yerde, huzura bir yol gösteriyor. Eğer güneşe kaçsa, ona der: "O bir soba, bir lâmbadır. Odununu, gazyağını veren kimdir? Bil, ayıl!" Başına vurur.

Hem kâinatı baştan başa âyıneler hukmunde tecelliyat-ı esmaya mazhariyetlerini öyle gösteriyor ki, gafletin imkânı olmuyor. Hiçbir şey, huzura mâni olmuyor. Ehl-i tarikat ve hakikat gibi, huzur-i daimî kazanmak için, kâinatı ya nefyetmek, veya unutmak ve hatıra getirmemek

âlem: varlık sınıflarından her bırı
ayine: ayna
bahıs. konu
beyan: açıklama bıldırme, ızah
Cevşenu'l-Kebir: buyuk zırh anlamındakı Hz. Muhammed (a.s.m) Efendımıze vahıyle gelen Esma-ı Husna'yı ıçıne alan emsalsız bir münacat ve benzersız bir dua.
dervış: bir tarıkate gırmış, onun yasa ve torelenne bağlı kımse
ehl-ı dalâlet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
ehl-i fen. fen ilımleri ile uğraşanlar
ehl-ı gaflet: dunyaya daldığından dolayı ahıretın farkında olmayan
ehl-ı hakikat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeğı bulup onun peşınden gıdenler, Allah adamı
ehl-i tarikat: tarıkat ehlı, kalbını dunyanın fanı ışlerınden ayırıp Allah sevgısı ıle bağlayan kımseler
envâ: çeşıtler, turler, nevıler
envar-ı tevhıd: tevhıt nurları. Allahın bırlıgıne ınanmanın meydana getırdığı aydınlıklar
evvel: once
ezcümle: bu cümleden olarak.
gaflet. dikkatsızlık, endişesızlık, Allah tan uzaklaşıp nefsın arzularına dalmak.
hallaç: pamuk atan, pamugu dıdık dıdık edip kabartan kımse
Hizb-ı Nuri: Nur a aıt hızb adında bır dua
huzur: yan, kat, on
huzur-i daimî: Allah ın her an yanında oldugunu ve her şeyi bıldıgını hıssetme ve yaşama halı, gonul ferahlıgı
hükmünde: değennde, yerınde
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakk ın haklı ıle haksızı ayıran ve her ışı hikmete gore yapan anlamında ismi
İsm-i İlâhî: Cenab-ı Hakka aıt ısım
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun alemler.
kozmografya: astronomi.
manı: engel
manzume: sıstem
mazhariyet. gorunme ve tezahur yen olma, nail olma, şereflenme
medar-ı gaflet: gaflet sebebı.
meslek: gıdış tutulan yol sıstem.
müşahede. Ilâhî sırları ve tecellıen seyretme
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşıbend ın kurduğu tarıkat ve bu tarıkata mensup olan
nefiy: ınkâr etme, olumsuzlama
nokta-ı istinat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası
nur-ı ehadiyet: ehadıyet nuru, bırlıgın nuru, her şeyde Allah ın teklıgınden yansıyan nur, aydınlık.
nurlandırmak: ışıklandırmak, aydınlatmak
nukte: ince manalı, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya soz
Risale-i Nur. Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlennın adı
seyahat-ı kalbiye: kalp yolculugu, kalben seyahat.
tabıat.
tahassungah: sığınma yerı, sığınak.
tecelliyat-ı esma: Isımlenn tecellılen. Cenab-ı Hakka aıt ısımlenn kâinat ve mahlûkat uzerınde gorulen tecellıleri, tezahurlerı
tevehhüm: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle umitsızlıge ve korkuya duşme
vech-ı tatbik: uygulanma tarzı, uygulama vesıtesi, uygulama yonu.
zulûmat. karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kufur

değil, belki kâinat kadar geniş bir mertebe-i huzuru kazandırdığını ve geniş ve küllî ve daimî kâinat vüs'atinde bir ubudiyet dairesini açtığını gördüm. Daha var; fakat, şimdi bu kadar yazdırıldı.

143

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bu defa Hafız Alî'nın ve Halil İbrahım'ın ve Lütfî'nın bir vârisi Abdullah'ın, ehemmiyetli üç mektuplarını aldım. Hafız Alî'nın *Hizb-ı Kur'ânî* ve *Hızb-i Nurî*'deki yanlışlardan teessürünü bildiriyor. Kat'iyen o bilsin ki, o ve Tahirî ve Hafız Mustafa ve arkadaşlarının gayretleriyle tab edilen o iki hizip, bu zamanda, bu şerait içinde gayet parlak bir muzafferiyet-i Nuriyedir. Onların defter-i a'maline, her tarafta hasenatlarına geçirilir. Kim okusa, onların hissesi var. Yanlışları, tahminimizden çok azdı. Lillâhilhamd, kolayca tashih ettik. Lâyık ellere girmiş.

Halil İbrahım'in, *Risale-ı Nur* hakkında gayet tatlı ve güzel ve mutabık temsilî ve tavsifî içinde, samîmî ihlâsından ve kanaatından geldiği cihetle, bizce gayet parlak ve edibâne düşmüş; *Risale-i Nur*'a ait kısmını lâhikaya yazacağız. Hakikaten, *Risale-i Nur*'un muhim ve sebatkâr ve daimî bir rüknü olduğuna şüphe kalmamış. Ona ve rüfekasına hergün hususî dualarımıza, kazançlarımıza, hususan İnce Mehmed, hissedar olmalarını ve selâmımızı tebliğ edersiniz.

azız: izzetli, muhterem, saygın.
cihet: yön.
daimî: sürekli, devamlı.
defter-i a'mal: insanların işledikleri ve yaptıkları şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
edibane: edibe yakışır şekilde, edebiyatçı gibi.
ehemmiyetli: önemli.
gayet: son derece.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hisse: pay, nasip.
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
Hızb-ı Kur'ânî: Kur'ân ayetlerinden bir kısmının bir araya getirilmiş hâli.
Hızb-i Nurî: Nur'a ait hizb adında bir duâ.
hizip: dilden düşmeyen dua vird.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak, kesinlikle.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mertebe-i huzur: huzur mertebesi, makamı.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
muzafferiyet-i Nuriye: Risale-i Nur hizmetinin galibiyeti.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rüfeka: arkadaşlar, refikler.
rükun: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri.
samimî: içten, candan, gönülden.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şerait: şartlar.
tab: kitap basma.
tashih: düzeltme, yanlışını gideme.
tavsif: vasıflandırma, mahiyetini ortaya koyma, niteleme.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma.
temsilî: benzetme, misal getirme.
ubudiyet: kulluk.
varis: mirasçı.
vüs'at: genişlik.

Merhum Lütfi'nin ciddî ve hakikî bir vârısı olan Abdullah'ın mektubunda, *Risale-i Nur*'la alâkadar olan başta Tahirî ve babası ve Ali ve Vehbi, Şükrü, Mustafa, Mehmed, Hüseyin, Mehmed, Hakkı ve bilhassa eskiden *Risale-i Nur*'da mevkii bulunan Büyük Zühtü gibi kardeşlerimizin selâmlan beni çok ziyade mesrur eyledi. Ben de o kardeşlerimize, hem selâm, hem dua, hem istıd'â ediyorum. Onun mektubundaki sualleri ise, şimdi bu dakikada ise zihnim başka yerle meşgul, onlann cevabına bakamıyor.

Üçüncü Mesele: Bir kardeşimiz, kusurunu görmediği münasebetiyle, onu ıkaz için yazılmış ince bır meseledır. Belki size faidesi olur diye yazdık.

Bir zaman, evlıya-i azîmeden, nefs-i emmaresinden kurtulanlardan bırkaç zattan şıddetlı mücahide-i nefsiyeler ve nefs-i emmareden şekvalannı gordum. Çok hayret ediyordum. Haylı zaman sonra, *nefs-i emmarenin kendi desaısınden başka, daha şıddetlı ve daha zıyade soz dınlemez ve daha zıyade ahlâk-ı seyyieyi ıdame eden ve heves ve damar ve asap, tabıat ve hıssıyat halıtasından çıkan ve nefs-i emmarenin son tahassungâhı bulunan ve nefs-i emmareyi tezkıyeden sonra, onun eskı vazıfe-ı seyyiesini gören ve mücahedeyi, ahır ömre kadar devam ettıren bır manevî nefs-i emmareyı* gordum. Ve anladım ki, o mübarek zatlar, hakikî nefs-i emmareden değıl, belkı mecazî bır nefs-ı emmareden şekva etmışler. Sonra

ahır ömür: ömrun son devresi hayatın son demlen
ahlak-ı seyyie: çırkın ahlâk, kotu huylar
alakadar: ılgılı ılışkı
asap: sınırler
bilhassa: ozellıkle.
ciddî: gerçek olarak hakıkaten
desais: desıseler hileler
dua: Allah a yalvarma nıyaz
evliya-i azime: buyuk vefîler
faide: fayda
hakıkı: gerçek.
halıta: bırkaç şeyın karışmasından meydana gelen karma
heves: nefsın hoşuna gıden, gelıp geçıcı ıstek
hıssıyat: hısler duygular
ıdame: devam ettırme surdurme
istıd'a: rıca ıle ısteme.
manevî: manaya aıt maddî olmayan
mecazî: mecaza aıt gerçek olmayan
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
mesele: onemlı konu
mesrur: sevınclı memnun
mevkı: yer makam
mubarek: feyızlı bereketlı kutlu
mücahede: savaşma mucadele
mücahede-i nefsiye: nefsıyle mucadele etme ınsanın kendi nefsıyle olan mucadelesı
münasebet: veslle dan dolayı
nefs-i emmare: ınsana kotu ve gunah ışlerin yapılmasını emreden nefıs
Risale-i Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlennın adı
selam: banş rahatlık selamet ve esenlık dileme
sual: soru
şekva: şıkayet
tabıat: yaratılış karakter secıye
tahassungah: sığınma yerı sıgınak.
tezkıye: nefsı temızleme kotulukler den anndırma
vâris: mırasçı
vazife-i seyyie: kotu vazıfeler gunah kazandıran ışler
zat: kışı şahıs
ziyade: çok fazla

gördüm ki, İmam-ı Rabbanî dahi bu mecazî nefs-i emmareden haber veriyor.

Bu ikinci nefs-i emmarede şuursuz kör hissiyat bulunduğu için, akıl ve kalbin sözlerini anlamıyor ve dinlemiyor ki, onlarla ıslah olsun ve kusurunu anlasın. Yalnız tokatlar ve elemler ile nefret edip veya tam bir fedaîliğe her hissini maksadına feda etsin ve Risale-i Nur'un erkânları gibi, her şeyini, emniyetini bıraksın.

Bu acıp asırda dehşetli bir aşılamak ve sınınga ile, hem hakikî, hem mecazî iki nefs-i emmare, ittifak edip öyle seyyiata, öyle günahlara severek giriyor, kâinatı hiddete getiriyor. Hatta, kendim bir dakika zarfında, yirmi paralık bir sıkıntıyla, altmış liralık bir haseneye tercih etmeye çalıştım. Hem on dakika zarfında, büyük bir mücahede-i manevîde, benim cephemde, kırk ikilik bir top gibi düşmanlanma atıp yol açtığı hâlde, o iki nefs-i emmarenin, muvakkat bir gaflet fırsatında, hodgâmlık ve meyl-i tefevvuk gibi gayet zulümlü ve zulümatlı hissiyle, büyük bir şükür ve teşekkür yerine, "Ne için ben atmadım" diye, en çirkin bir riya ve rekabet damarını hissettim. Cenab-ı Hakka yüz bin şükür ediyorum ki, *Risale-i Nur* ve bilhassa *İhlâs Risaleleri*, o iki nefsin bütün desaisini izale ve onların açtığı yaraları tedavi ettiği gibi, o bir dakika ve on dakikadaki hâletleri birden izale etti. Ve manevî bir istiğfar olan kusurumu bildim. O hatanın muaccel cezası olan içindeki elemden ve azaptan kurtuldum.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ederiz.

acıp tuhaf hayrette bırakan
asır yüzyıl
azap ezayet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bilhassa özellikle
dehşetli ürkütücü, korkunç
desais. desiseler, hileler
elem derd, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
enaniyet. kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
erkan rukunler, esaslar, ilen gelenler
fedâ uğruna verme
fedaî canını esirgemeyen mühim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
gaflet. dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayet son derece
hakikî gerçek.
halet. hal, durum
hasene. hayırlı amel. Allah nazarına uygun iş
hiddet. öfke, kızgınlık.
hissiyat. hisler, duygular
hodgâm kendi keyfini düşünen, bencil
ıslah iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
istiğfar tevbe etme. Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
ittifak. birleşme, birlik.
izale giderme, ortadan kaldırma.
kâinat. evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
maksat. gaye
manevî. manaya ait, maddî olmayan
mecazî mecaza ait, gerçek olmayan
meyl-i tefevvuk başkalarından üstün olma meyli, eğilimi
muaccel muhletsiz, vadesiz, peşin
muvakkat geçici
mücahede-i manevî manevî olarak yapılan cihat.
nefs. kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
rekabet. rakip olma hâli, birbirini çekememe
Risale-i Nur Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
riya özü sözü bir olmamak, inandığı gibi hareket etmeyiş, iki yüzlülük
selâm barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
seyyiat seyyieler, fenalıklar, kötülükler
şuursuz. idraksız, bilgisiz.
şükür Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
umum bütün
zarfında süresince.
zulüm haksızlık, eziyet, işkence
zulümat. karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

144

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Birden ruhuma gelmiş bir endişeyi beyan ediyorum.

Ehl-i dalâlet, *Risale-i Nur*'un elmas kılınçlanna mukabele edemediklen için, şakirtleri içinde, derd-i maişet cıhetinden ve bahar mevsimi gafletinden istifade ederek, meşrepler veya hissiyatları muhalefetinden, zayıf damarları bulup şakirtler içindeki tesanüdü sarsmak istediklenni hissettim ve anladım.

Sakın, çok dikkat ediniz, içinize bir mübayenet düşmesin. İnsan, hatadan hâlî olamaz; fakat, tevbe kapısı açıktır. Nefis ve şeytan, sizi kardeşinize karşı îtiraza ve haklı olarak tenkıde sevk ettiği vakıt, deyınız kı: "Bız, değil böyle cüz'î hukukumuzu, belki hayatımızı ve haysıyetimizı ve dunyeví saadetimızı, Rısale-ı Nur'un en kuvvetlı râbıtası olan tesanüde feda etmeye mükellefız. O bize kazandırdığı netice ıtıbanyla, dunyaya, enaniyete aıt her şeyi feda etmek vazıfemızdır" deyıp, nefsınizi susturunuz. Medar-ı niza bır mesele varsa, meşveret edınız. Çok sıkı tutmayınız. Herkes bir meşrepte olmaz. Müsamaha ıle birbinne bakmak, şimdı elzemdir.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ederiz.

azız: izzetli, muhterem, saygın
beyan: bildirme, açıklama, soyleme
cıhet: yön
cüz'ı: küçük, az
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
dunyevi: dünyaya aıt.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
elmas: çok değerli
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gereklı.
enanıyet: kendını begenme, bençıllık, egoıstlık.
endişe: kaygı
feda: uğruna verme, kurban olma
gaflet: dıkkatsızlık, endişesızlık, Allah'tan uzaklaşıp nefsın arzulanna dalmak
hâlî: boş, bir şeyden uzak, mustesna
haysiyet: itıbar
hissiyat: hisler, duygular
istifade: faydalanma, yararlanma
itiraz: kabul etmedıgını bebırtıp karşı çıkma
medar-ı niza: kavga, çekişme sebebi
mesele: onemlı konu
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
meşveret: ışlenn konuşup anlaşma yoluyla halledılmesi, bir konu hakkında çeşıtlı ve ehlı şahıslardan fikır alma
muhalefet: uygun olmama, aynılık, zıtlık.
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
mübayenet: muhalefet, uyuşmazlık, zıtlık.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazıfelı
müsamaha: terk edılmesi, vacıp olmayan bır şeyi terk etme, bir suçluya karşı sertlik gosterımeyıp, yumuşaklıkla muamele etme
nefis: kötü vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan, güç.
rabıta: munasebet, alaka, bag.
Rısale-i Nur: Nur Risalesi, Bedüzzaman Saıd Nursi'nın eserlennın adı
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlık dıleme
sevk: yoneltme, gonderme
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
şakırt: talebe, ogrencı
tenkîd: eleştırme
tesanüt: dayanışma, bırbınne dayanma ve destek olma
tevbe: Allah'tan af dıleme.
umum: bütün.
vazıfe: gorev

145

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Cenab-ı Hakka hadsız şükür olsun ki, bu gaflet mevsimi olan baharda ve derd-i maişet belâsında, *Risale-i Nur*, fütuhatında devam ediyor.

İstanbul'dan yazıyorlar ki, oraya giden, başta Husrev'in *Mu'cizat-ı Ahmediye*'si olarak, risalelen her kim görmüş ve okumuş ise, başta Fetva Emini Ali Rıza olarak herkes, hayret ve istihsan ile, "Bu tarz-ı ifade ve ispat ve beyan, hiçbir kitapta bulmamışız. Bu şerait içinde, böyle eserler hiç kimseye müyesser olmamış" deyip, kemâl-i iştıyak ile karşılıyorlar.

Ve Ankara'da, dünyaca yüksek makamlarda, askeriye heyetinde, kemal-i iştiyak ve takdir ile *Risale-i Nur*'u yazıp okutturuyorlar. Başta Miralay Mehmed Yumnu olarak, mühim askerî paşaları, "*Risale-i Nur* iman kurtarıcıdır" diye, takdirkârâne tam teslimiyetle okuyup istifade ediyorlar.

Hatta burada da pek çok ayrı ayrı tarzda *Risale-i Nur* aleyhinde yaptıkları desiseler ve tedbirler ve şakirtleri soğutmak ve sarsmak plânları, hususan derd-i maişet belâlan, *Risale-i Nur*'un inkişafını durdurmuyor, günden güne tevessü ediyor. Hatta en ziyade hücum edenler dahi, perde altında istifadeye çalışıyorlar.

aleyh: karşı karşıt.
askeri: askere veya askerliğe ait, askere mahsus, askerle ilgili
askeriye: askerlik, ordu
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bela: musibet, sıkıntı
beyan: açıklama, bildirme, izah
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
desise: hile, oyun, aldatmaca
fetva emini: şeyhülislâmlıkta fetva işleriyle meşgul olan dairenin başkanı.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
heyet: kurul, komite
hususan: bilhassa, özellikle
hücum: saldırma
iman: inanç, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istifade: faydalanma, yararlanma
istihsan: güzel bulma, beğenme
kemal-i ıştıyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu
makam: büyük memuniyet mevkii
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeleri anlatan Ön Dokuzuncu Mektup risalesi
mühim: önemli, ehemmiyetli
müyesser: nasip olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
takdir: kıymet verme, değer biçme
takdirkârâne: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.
tarz: biçim, şekil
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli
tedbir: önlem, yol, çare
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş
tevessu: genişleme, yayılma
ziyade: çok, fazla

Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, inayet-i İlâhiye ve himayet-i Rabbaniye devam ediyor. Fakat, yalnız ehemmiyetli bir plânla, ayrı bir cephede, mütemerrit münafıklar tarafından bir hücum var. Çok ihtiyat ve dikkat ve sebat ve tesanüt lâzımdır ki, tâ onların bu plânı da akim kalsın.

Plân da budur. Risale-i Nur Talebeleri içinde tesanüdü bozmak. On sekiz seneden beri hakkımızda programları, has talebeleri bizden kaçırmak, soğutmak idi. Bu plânları akim kaldı. Şimdi, tesanüdü bozmak ve bazı menfaatperest fakat ehl-ı ilim ve ehl-i dinden, *Risale-i Nur*'un cereyanına karşı rakip çıkarmak suretiyle intişarına zarar vermeye çalışıyorlar.

Hem Ramazan Risalesinin ahirinde, nefs-ı emmareyi, her nevi azaptan ziyade, açlık ile temerrüdünü terk ettiği gibi, şimdiki ehl-ı nifakın mütemerridâne sefahatinin cezası olarak, umuma ve masumlara da gelen bu açlık, derd-i maişet belâsından, ehl-ı dalâlet istifade edip, *Risale-i Nur*'un fakir şakirtlerinin aleyhine istimal etmek ihtimali var. *Madem şimdiye kadar ekseriyet-i mutlaka ile Risale-i Nur Şakirtleri, Risale-i Nur hizmetini her belâya, her derde bir çare, bir ilâç bulmuşlar, biz, her gün hizmet derecesinde, maişette kolaylık, kalpte ferahlık, sıkıntılara genişlik hissediyoruz, görüyoruz, elbette bu dehşetli yeni belâlara, musibetlere karşı da, yine Risale-i Nur'un hizmetiyle mukabele etmemiz lâzımdır.*

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ediyoruz.

ahir: son.
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
aleyh: karşı, karşıt.
azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı.
belâ: musibet, sıkıntı.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-ı din: dindar, dinine bağlı dindar olanlar.
ehl-ı ilim: ilim sahipleri, ilim adamları.
ehl-i nifak: iki yüzlü kimseler, münafıklar, ara bozucular.
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
himayet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın himayesi, koruması.
hücum: saldırma.
İhtimal: olabilirlik.
İhtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme.
İnayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
İntişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
İstimal: kullanma.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
maişet: geçim, geçinme.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
menfaatperest: menfaatini seven, kendi çıkarını ve faydasını düşünen, çıkarcı.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
musibet: felâket, bela.
munafık: nifak sokan, arabozucu; kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kotu yolunda inatlaşan.
mütemerritane: dik başlılıkla inatlaşarak.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis.
nevi: çeşit, tür.
Risale-i Nur: Nur Risalesi; Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme; gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
talebe: öğrenci.
temerrüt: inatçılık, hakkı kabulde direnme.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
umum: bütün, herkes.
ziyade: çok, fazla.

146

Aziz, Siddik, Mubarek, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın Bir Vech-i I'cazını Harika Kalemiyle Gösteren ve Mütemadiyen Defter-i Hasenatına, O Yazdığı Kur'ân'ları Okuyanların Sevapları Yazılan Kıymettar Hüsrev!

Bana gönderdiğin ikı mubarek nüshadan bırıncısını size Hilmi Bey'le gönderdim. Bir hiss-ı kablelvuku ile, sen Isparta'dan ayrılacaksınız diye ikısını birden bıze gondermıştin. Çok da ıyı oldu. Şimdi Isparta, Medresetüzzehra-ı Ekber ve Medrese-ı Nunye-ı Kübra olduğundan, bu kudsî eser, orada, hususan Şuhur-i Selâse gelmek üzere bır zamanda lâzımdır. Inşaallah orada da, bızım gibi, cüzleri taksim ile hatmeler okunacak.

147

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Bu defa, Hafız Ali'nin mektubunda büyük bir beşâret hissettik ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ımızı tab edilecek esbab var, mâniler yok. Madem mübarek Hüsrev geldi, en bırıncı hak, bu meselede onundur. Ve madem ikı Alı ile Tahirî, Hafız Mustafa, harika tesanütleriyle ve şimdıye kadar butun Risale-ı Nur Talebelenni sevindıren ve ehl-ı imanı memnun ve minnettar eden meydandakı hizmetleryle ve kahraman Rüştü'nün lâyetezelzel sadâkatıyle,

azîz: ızzetlı muhterem saygın.
beşaret: mujde
cüz: Kur'an'ın bolunduğu otuz kısımdan her bırı
defter-i hasenat: ıyılıkler güzellıkler defterı. Insanların yaptığı ıyılıklerin yazıldıgı manevi defter
ehl-i iman: inananlar. Iman sahıplerı
esbap: sebepler, vasıtalar
hak: pay, hisse.
harika: olağanustü
hatme: baştan aşagı bütun Kur'ân-ı Kerîm'ı okuyup bıtırme, hatım etme, hatım indırme
hiss-ı kablelvuku: bır şeyı vukuundan once hissetme bır hadısenın gerçekleşmesınden once kalbe dogması
hususan: bılhassa, ozellıkle
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
kıymettar: kıymetlı, değerlı
kudsı: mukaddes, yuce
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlennı yapmaktan acız bırakan Kur'an
lâyetezelzel: sarsılmaz guvenılır, devamlı
madem: den dolayı, boyle ıse
mâni: engel
Medrese-i Nuriye-i Kübra: Risale-i Nur egıtımının yapıldıgı Nurun Buyuk Medresesi yerı
Medresetüzzehra-ı Ekber: ustad Bedıuzzaman Said Nursî'nın kurmak ıstedıgı dın ılımlerı ıle fen ılımlerının bırlıkte okutulduğu tum Islam alemıne hıtap eden universıte
mesele: onemlı konu
minnettar: bır ıyılıge karşı teşekkür duygusu ıçınde olan
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nüsha: bırbırının aynı olan suretlerın her bırı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
sadâkat: bagılılık, dogruluk.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
Şuhur-i Selâse: Uç Aylar. Recep, Şaban ve Ramazan
tab: kıtap basma
taksım: bolme, paylaştırma
talebe: ogrencı.
tesanüt: dayanışma, bırbırıne dayanma ve destek olma
vech-i I'caz: mu'cıze yonu

Hüsrev'le beraber bu büyük ve ağır ve kıymettar hizmet-i Kur'âniyeye kemâl-i tesanüdle çalışmak lâzımdır.

Sakın, dikkat edinız! İhtilâf-ı meşrebınızden ve zaif damarlarınızdan ve derd-i maişet zaruretinizden ehl-i dalâlet istıfade edip, birbirinizi tenkit ettirmeye meydan vermeyiniz. Meşveret-i şer'iye ile reylerinizi teşettütten muhafaza ediniz. İhlâs Risalesinin düsturlarını her vakit göz önünüzde bulundurunuz. Yoksa, az bir ihtilâf, bu vakitte *Risale-i Nur*'a büyük bir zarar verebilir. Hatta, sizden saklamam, işte şimdi Feyzi de Emin de biliyorlar ki, mâbeynınızde gayet ehemmiyetsiz bir tenkit, bize burada zarar veriyor gibi, size, hiç bilmediğim hâlde, bu noktaya dâir iki mektup yazdım ve ruhen çok endişe ediyordum. "Acaba yeni bir taarruz mu var?" diye muztarip idim.

Hem, o zarardandır ki, mubarek Husrev'in gelmesiyle yeni bir şevk ve sür'atle bize *Hizb-i Nur*'nin arkasına ilhak edilen münacat parçası on beş gün tehire uğradı. On beş gün evvel bize geleceğini tahmin ediyordum.

İnsan kusursuz olmaz. Ve rakıpsız de olmaz. *Risale-i Nur*'un kahraman şakirtleri her müşkülâta galebe ettikleri gibi, inşaallah bu ehemmiyetli ve dehşetli mevsimde yine galebe ederler. Safvet ve ihlâslarını bozmayacaklar ve hizmetlerine futur getirmeyecekler. Siz, tedbir-i maddiyeyi benden daha iyi bilirsiniz; fakat, madem Hüsrev'le Ruştü, *Risale-i Nur*'da çok ehemmiyetli rükünlerdir. Hem etraflarında, *Risale-i Nur*'un çok ehemmiyetli şakirtleri var. Ve madem Hafız Ali, Tahirî, Hafız Mustafa,

dair: alakalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
düstur: kanun, kural, esas
ehemmiyetli: önemli.
ehemmiyetsiz: önemsiz
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
endişe: kaygı
evvel: önce
futur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayet: son derece
Hizb-i Nur: Nur'a ait hizb adında bir dua
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtilâf: aynlık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
ihtilaf-ı meşrep: ahlak ve huylanın farklılığı, çeşitliliği
ilhak: ilâve etme, ekleme, katma.
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istıfade: faydalanma, yararlanma
kemal-i tesanüt: tam ve mükemmel dayanışma
kıymettar: kıymetli, değerli

mabeyn: ara.
madem: ...den dolayı, böyle ise
meşveret-i şer'iye: dine, şeriata uygun olarak yapılan meşveret.
muhafaza: koruma.
muzdarip: ıztırap çeken, sıkıntılı olan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
munacat: Allah'a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şiir
müşkulat: müşkiller, güçlükler, zorluklar
rey: görüş, düşünce, oy
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruhen: ruh ile
rükün: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri
saffet: saflık, halislik, temizlik, paklık.
şakirt: talebe, öğrenci
şevk: şiddetli arzu, istek, kevif, neşe
taarruz: saldırma, satışma, ilişme.
tedbir-i maddiye: maddî tedbir, maddeten alınan tedbirler
tehir: erteleme, sonraya bırakma
tenkit: eleştirme.
teşettüt: dağınık olma, perişanlık.
zaif: zayıf
zaruret: muhtaçlık, şiddetli ihtiyaç içinde olma

Küçük Ali, *Risale-i Nur* hizmetinde muvaffakıyetleriyle tam makbul olduklan tahakkuk etmiş; bu ikı cereyan, baştaki ikı göz gibi olmalı. Tam bir tesanüt lâzım ki, bu ağır defineye omuzlan dayanabilsin.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ederiz.

148

Sava Medrese-ı Nuriyenin kıymettar bir talebesi Marangoz Ahmed'ın güzel ve halıs manzumesi, bizi memnun edip, lâhikaya girdi. Hususan *Risale-i Nur*'un sandalyesinden, masumlan inmedikleri ve "O nurlu sandalyede oturan, yangınlar, tuğyanlardan kurtulur" diye sözleri, güya tam Medresetüzzehra'nın hakikî bir talebesi, istikbalden zamanımıza gelmiş, bize teselli veriyor ve masum talebelerin çoğalmasını müjde veriyor.

Rısale-ı Nur'un telifi başında başkâtıp Şamlı Hafız Tevfik'in haremi merhume Zehra, ben Barla'da iken, Şamlı Hafız *Risale-i Nur*'u yazmasına çalışmak için o merhume, Hafız'ın bedelline belinde odun taşımakla odun getırıyordu ve Hafız'ın ışlerini görüyordu; tâ nurlan yazsın. Biz de o merhumeyi o iyilığine mukabil, *Risale-i Nur*'un vefat etmiş has talebeleri ıçınde o vakitten beri duamızda şerik ediyoruz; hem, dua edeceğiz.

bedel: karşılık
cereyan: akım, fikır, sanat ve ya sıyaset hareketi.
define: kıymet ve degerı yuksek olan şey, hazine
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
güya: sanki
hakıkî: gerçek.
halıs: samımî, her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
haremı: kadın eş
hususan: bılhassa, özellikle
istıkbal: gelecek.
kâtip: yazıcı
kıymettar: kıymetlı, degerlı
makbul: kabul edilmiş, geçerlı
manzume: vezınlı, kafiyelı soz, şıır, eser
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temız
Medrese-ı Nurıye: nur medresesi. Rısale-ı Nur'ların okundugu yerler
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman'ın doguda (Van) yapılmasını idarecılere teklıf ettıgi fen ılımlerıyle dın ılımlerının bırlıkte okutulmasını dusundugu universite.
merhume: vefat etmiş, rahmere kavuşmuş kadın.
mukabıl: karşılık.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
nurlu: ışıklı, parıltılı
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi, Bedıuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
şerik: ortak.
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delıl ile ıspar edılme, kesınleşme
talebe: ogrencı
telıf: eser yazma
tesanüt: dayanışma, bırbınne da yanma ve destek olma.
teselli: avutma, acısını dındırme.
tuğyan: azma, azgınlık, hıddet lenme
umum: butun
vefat: olme.

149

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bu defa beni çok mesrur eden ve şükre teşvik eden ve bu sıralarda hasıl olan endişemi izale eden ve Isparta vilâyeti manevî Medresetüzzehra olduğunu ve Isparta şakırtleri sebatında ve sadâkatte her yere faık olduklarını gösteren *Risale-i Nur* erkânlarından üç dört mektup ve o mektupta isimleri bulunan has kardeşlerinin *Risale-i Nur*'a hizmet ve kalemleriyle yardım cihetinde bize gösterdikleri fedakârâne ulüvvücenap, böyle bir zamanda ve böyle bir mevsimde gayet parlak bir inayet-i Rabbaniye olduğuna kanaatimiz var.

Nur Fabrikasındaki Ali'ler ve Tahir'nin istedikleri Mu'cizeli Kur'ân'ımızla i'caz-ı Kur'ân, zeyilleriyle beraber İstanbul'da Hafız Emin'in yanındadır; okutturuyorlar ve yazdırıyorlar. İsterseniz benim nüshamı Hafız Emin'den alınız, onun yerine güzelce zeyilli nüshanızdan birisini veriniz; yanında kalsın.

Kur'ân'ın son yazılan nüshasını da lüzum olduğu ve bilfiil İstanbul'a tab etmek için geldiğiniz zaman göndereceğim. Hüsrev'in uzun ve tesirli ve kıymettar mektubu ve haşiyesinde kahraman Ruştü'nün küçücük mektubu ve pek çok alâkadar olduğu ehemmiyetli kardeşlerimizin kalemleriyle bize yardımları ve *Risale-i Nur*'la iştıgalı her

alakadar: ilgili, ilişki
azız: izzetli, muhterem, saygın.
bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak.
cihet: yön
ehemmiyetli: önemli.
erkan: rukünler, esaslar, ilen gelenler
faik: üstün, seçkin, ilen, yüksek.
fedakarane: fedakârca, fedakârlıkla.
gayet: son derece
hâsıl: ortaya çıkan, beliren.
haşiye: dipnot
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve eşsilmez ifadesi
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
izale: giderme, ortadan kaldırma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kıymettar: kıymetli, değerli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doguda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mesrur: sevinçli, memnun
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik.
şakire: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tab: kitap basma
ulüvv-i cenap: âlicenaplık, cömertlik, büyükluk.
vilayet: il.
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3 Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekatı üzerinize olsun

şeye tercih etmeleri ve Hüsrev'in de mütemadiyen, gelelıden beri çalışması ıspat ediyor kı, Isparta tamamıyla *Rısale-ı Nur*'a sahıp olmuş ve bır Saıd yerınde bin Saıd'ı bulmuş. Cenab-ı Hakka nihayetsız şükur, sena ve hamd olsun. Mu'cizeli Kur'ân'ımızın matbaa ve teclıt masrafı otuz bin lıraya çıkması cihetıyle, bu azîm mesele şımdılık tehir etmesıne mecburıyet var.

Re'fet Beyın bızı hayrete duşuren hayretlı ve garıp mektubunun baştaki kısmı, lâhıkaya, medar-ı ibret olarak yazıyoruz. Ve bilhassa, "*Ene ve Zerre* namındaki Otuzuncu Sözü her mü'mının ezber etmesi zarûrıdır" demesı ve o eserın kıraatınden sonra Barla'da Abdürrahım nâmını kazanan ve "Yâ Rahîm, yâ Rahîm" zıkrını bıze ışıttıren mübarek kedının bır kardeşı olarak bır kedı, ezân-ı Muhammedîyi (ASM) müştakane, insan gıbı dınlemesı, bize de sızın kadar hayret ve surûr verdı. Ve ezan-ı Muhammedîyi (ASM) tam zuhuruna işaret müjdesi telâkkı ettık. Ve Kâtıp Osman ve Mehmed Zuhdü gıbı hızmet-ı Kur'âniyede eskı ve ehemmıyetlı ve kıymettar Tenekecı Mehmed'ın de rüyası ehemmıyetlıdır. Allah hayır etsın. Isparta ıçın çok hayırdır, onun ıçınde ehemmıyetlı bır müjde var.

Re'fet kardeşımızın mektubu dört cıhetle benı memnun etmış. Zaten eskıden ben Hüsrev, Re'fet, Rüştü, hayalımde, tasavvurumda bırleşmışler. Cenab-ı Hakka şükür kı, onlardan ümıt ettığım kemal-ı sadâkat ve sebat devam edıyor.

azım: buyuk.
bilhassa: ozellıkle.
cıhet: yon.
ehemmıyetlı: onemlı.
ene: ben, benlık.
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'ın teblıg ettıgı dının ezanı.
garıp: tuhaf, hayret verıcı.
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme.
hayır: iyı ış, fayda.
hizmet-i Kur'âniye: Kur an hizmetı.
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme.
kâtıp: yazıcı.
kemal-i sadâkat: sadakatın son derecesı, tam baglılık, kusursuz sadakat.
kıraat: okuma, devamlı ve duzgun okuma.
kıymettar: kıymetlı, degerlı.
mecburıyet: mecbur olma, zorunlık durumu, zorunluluk.
medar-ı ibret: ibret sebebı, vesıles.
mesele: onemlı konu.
mu'cize: benzerını yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey.
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu.
mu'mın: ıman eden, inanan.
müştakane: ıştıyak ve arzu ılle, çok ısteyerek.
mütemadıyen: surekli olarak, devamlı.
nam: ad.
nıhayetsız: sonsuz, sınırsız.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesi. Bediuzzaman Saıd Nursi'nın eserlerının adı.
sebat: sozunde durma, kararlı olma, azımlılık.
senâ: methetme, overme.
surur: sevinç, mutluluk.
şükür: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme, duşunme.
teclıt: cıltleme, cıltlenme.
tehir: erteleme, sonraya bırakma.
telakkı: anlama, kabul etme.
ya Rahîm: Ey yarattıklarına çok ça merhamet eden Allah!
zarûrî: zorunlu.
zerre: maddenın en kuçuk parçası, molekul, atom.
zıkr: Allah ın adlarını anarak dua etme, Allah ı anma.
zuhur: gorunme, bellı olma, ortaya çıkma.

Hem Hüsrev'in ve Hafız Ali'nin mektuplarında isimleri bulunan sebatkâr kardeşlerime ve Kâtip Osman ve Mehmed Zühdü ve Isparta Hafız Ali'si ve Sava kahramanlarına birer birer selâm ve dua ediyoruz.

Şimdi bu mektubu yazarken, *Risale-i Nur* santralı Sabri'nin mektubunu Emin getirdi. Açtık, yağmursuzluk bahsine dair risale-i *Munacat*'ın kesretle yazılması bereketiyle yağmurun gelmesi ve rahmet-i İlâhiyenin fakir fukaraya imdat edilmesini yazdığını gördük. Benim için ehemmiyetli bir meseleyi halletti.

Burada da yağmura şedit ihtiyaç vardı. Yağmur gelecek hiçbir alâmet hissetmiyorduk. Bu kaht zamanında yağmursuzluk, fakir fukaraya çok ağır gelmişti. Ben, üç defa, namazdan sonra, masum fukaraları ve aç kalan hayvanları *Risale-i Nur*'u şefaatçi yapıp dua ettik. Birden aynı gece, me'mulümüzün fevkinde duanın tam kabulünü gördük. Ben hayretle, bu cüz'î duamız, bu kullî meseleye ne derece dahil olduğunu bilemedim. Dedim: "Herhalde çok mühim dualara, duamız da birden bir hissesi olmuş." Şimdi tahakkuk etti ki, Isparta nuranîleri, nurlu manevî dualan, bizi de o rahmetten hissedar eyledi. Hatta o duama arkamdan "Âmin" diyenlerden Feyzi'ye, bu manayı, bu hayretimi de ona şimdi söyledim. Evvelce söyleseydim, onun hüsnüzannını tadil edemeyecektim. Çünkü o, Üstadına, en büyük hisse veriyor.

Sabri'nin mektubunda, Sıddık Süleyman ve Barla'daki kardeşlerimizin selâmları ve eski alâkalarını tam

alaka: ilgi, ilişki, bağ
alamet: belirti, işaret, iz
âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bahis: konu
cuz'î: küçük, az
dahil: karışma, girme.
dair: alakalı, ilgili
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli.
evvelce: daha önce
fevkinde: üstünde
fukara: fakirler, yoksullar
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
hisse: pay, nasip
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
husnuzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
imdat: yardım
kaht: kıtlık sebebiyle meydana gelen açlık.
katip: yazıcı
kesret: çokluk
küllî: umumî, genel, bütün olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
me'mul: umut, umut.
mesele: önemli konu
mühim: önemli, ehemmiyetli
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
nurlu: ışıklı, parıltılı
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlahî rahmet.
risale-i Munacat: Munacat Risalesi.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sebatkar: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şedit: şiddetli.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
tadil: doğrultma, düzeltme
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme
üstad: öğretici, öğretmen

muhafaza eylemeleri, Barla'daki hayatımı tahassürle hatırlattırdı. Ben de onlara çok selâm ederim.

Mübarek Hüsrev, mektubunda has kardeşlerimizden Re'fet, Ruştü, Kâtip Osman, Osman Nurı, Atıf ve Feyzi'nin bir yadigâr-ı tahattur olarak, birer nüsha yazılarını bizlere hediye edilmelerini yazıyor. Cenab-ı Hak, onlara, yazdıklan herbir harfe mukabil bin hasene versin. Âmin.

150

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Her vakıt ihtiyat ıyıdir. Hazret-i İmam-ı Alı de (radıyallâhü anh), kerametkârâne bize ihtiyatı tavsiye ediyor. Şimdi, şark tarafında yeni bir hâdıse, bir şeyh tarafından, kendi müntlen ve halifeleri vasıtasıyla, dın lehinde, eskiden ben meşhur olmuş Şeyh Ahmed namında, turbedar-ı Nebevî tarafından *Vasiyetname-i Peygamberî* (ASM) namında bir eser, o havalide gezmiş, intişar etmiş. Oralarda çalışan kahraman Salâhaddin'i bir derece ihtiyata sevk edip, butun siyasetlerin fevkinde ve sıyasetlere tenezzül etmeyen *Risale-i Nur* cereyanı, öyle siyasete temas edebilen cereyanlarla iştıraki görünmemek için, daha ziyade ihtiyat ve tevakkufa mecbur olmuş. Bugün, beş ay Ankara'ya bir vazıfe ile gitmek ıçın, buraya geldi. Bir hafiye onu takıp edip, o da arkasından girdi. Ben o casusa Salâhaddın kalktıktan sonra dedım kı.

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
aziz: izzetli muhterem sayıgın
cereyan: akım fikir sanat veya sıyaset hareketi.
fevkinde: ustunde.
hâdise: olay
hafiye: saklı ve gizli şeyleri araştıran casus
halife: vekil bınnın yenne geçen kımse halef
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun ış
havalî: bölge etraf çevre cıvar.
İhtiyat: uzak görüşlu olma gelecegi duşunerek tedbırlı hareket etme.
İntişar: yayılma yaygınlaşma neşrolunma
iştıraki: ortak olma ortaklık etme
leh: onun tarafına ondan yana bınnın faydası ıçın yapılan hareket
muhafaza: koruma
mukabil: karşılık.
mübarek: feyzlı, bereketlı kutlu
mürit: tarıkatta bır şeyh ve murşıde baglanarak tarıkat usul ve adetlerı ile tasavvufi hakıkatlen ogrenen kımse
nam: ad
nüsha: bırbırnın aynı olan suretlerın her bırı.
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlennin adı
selam: barış rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sevk: yöneltme gonderme
sıddık: çok doğru durust hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen.
şark: doğu doğu bolgelen
tahassur: hasret çekme ozlem
tenezzül: kendine aykın duşen bır ışı veya durumu kabul etme alçalma
tevakkuf: duraklama durma
turbedar-ı Nebevî: Peygamberımızın turbesınde nobet tutan hizmet eden kışı
vasıta: aracılık
vasıyetname-i Peygamberî: Şeyh Ahmed namındakı bır zatın yazdıgı eserin adı
vazife: gorev
yadigar-ı tahattur: hâtıra hatırlatacak bır hedıye
ziyade: çok, fazla

"*Risale-i Nur* ve ondan tam ders alan biz şakirtleri, değil dünya siyasetlerine, belki bütün dünyaya karşı da *Risale-i Nur*'u alet edemeyiz ve şimdiye kadar da etmemişiz. Biz, ehl-i dünyanın dünyalarına karışmıyoruz. Bizden zarar tevehhüm etmek divaneliktir.

"*Evvelâ*: Kur'ân, bizi siyasetten men etmiş; tâ ki, elmas gibi hakikatleri ehl-i dünyanın nazarında cam parçalarına inmesin.

"*Sâniyen*: Şefkat, vicdan, hakikat, bizi siyasetten menediyor. Çünkü tokada müstahak dinsiz munafıklar onda iki ise; onlarla müteallik yedi sekiz masum bîçare, çoluk-çocuk, zayıf, hasta, ihtiyarlar var. Belâ ve musibet gelse, o sekiz masumlar o belâya düşecekler, belki o iki münafık dinsiz, daha az zarar görecek. Onun için, siyaset yoluyla, idare ve asayişi ihlâl tarzında, neticenin husulü de meşkûk olduğu hâlde girmek, *Risale-i Nur*'un mahiyetindeki şefkat, merhamet, hak, hakikat şakirtlerini men etmiş.

"*Sâlisen*: Bu vatan, bu millet ve bu vatandaki ehl-i hükûmet, ne şekilde olursa olsun, *Risale-i Nur*'a eşedd-i ihtiyaçla muhtaçtırlar. Değil korkmak veyahut adavet etmek, en dinsizleri de onun dindarâne, hakperestâne düsturlarına taraftar olmak gerektir, meğer ki, bütün bütün millete, vatana, hâkimiyet-i İslâmiyeye hıyanet ola.

"Çünkü, bu millet ve vatan hayat-ı içtimaiyesi ve siyasiyesi anarşîlikten kurtulmak ve büyük tehlikelerden halâs olmak için, beş esas lâzım ve zarurîdir:

adavet: düşmanlık, husumet.
anarşi: hükûmetsiz veya siyasî otoritesini kaybetmiş, düzensiz topluluk hali.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması.
belâ: musibet, sıkıntı.
biçare: çaresiz, zavallı.
dindarane: dindar bir kimseye yakışacak tarzda.
divane: deli, aklı başında olmayan.
dustur: kaide, esas, prensip.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünyadan, âhireti düşünmeyen.
ehl-i hükûmet: hükûmete mensup kimseler, milleti idare edenler.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
eşedd-i ihtiyaç: ihtiyacın en şiddetlisi, çok fazla muhtaç olunma.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
hâkimiyet-i İslâmiye: İslâmın hâkimliği, İslâmiyetin hâkim olması.
hakperestane: doğruluktan ayrılmamacasına.
halas: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı siyâsiye: siyasî hayat, politik hayat.
hıyanet: hainlik, kendine olan güveni kötüye kullanma.
husul: olma, meydana gelme.
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi.
ihlal: bozma, zarar verme.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
men: yasak etme, engelleme.
meşkuk: şüpheli, şüphe edilen.
musibet: felâket, belâ.
munafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
müteallik: alâkalı, ilgili.
nazar: bakış, nezdinde.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sâlisen: üçüncü olarak.
sâniyen: ikinci olarak.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
taraftar: tarafı bir tarafı desteklemeyen.
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umitsizliğe ve korkuya düşme.
vicdan: İnsanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
zarurî: zorunlu.

"*Birincisi*, merhamet.

"*İkincisi*, hürmet.

"*Üçüncüsü*, emniyet.

"*Dördüncüsü*, haram ve helâlı bilip haramdan çekilmek.

"*Beşincisi*, serserilliği bırakıp itaat etmektir.

"İşte, Risale-i Nur, hayat-ı içtimaiyeye baktığı vakit, bu beş esası temin edip, hem asayişin temel taşını tespit ve temin eder. Risale-i Nur'a ilişenler kat'iyen bilsinler ki, onların ilişmesi, anarşîlik hesabına, vatan ve millete ve asayişe düşmanlıktır."

İşte bunun hulâsasını o casusa söyledim. Dedim ki:

"Seni gönderenlere böyle söyle. Hem de ki: 'On sekiz senedir bir defa kendi istirahatı için hükûmete müracaat etmeyen ve yirmi bir aydır dünyayı hercümerç eden harplerden hıçbir haber almayan ve çok muhim makamlarda çok mühim adamların dostâne temaslarını istiğna edip kabul etmeyen bir adama, ondan korkup, tevehhum edip, dünyanıza karışmak ihtimaliyle evhama düşüp tarassutlarla sıkıntı vermekte hangi mana var? Hangi maslahat var? Hangi kanun var? Divaneler de bilirler ki, ona ilişmek divaneliktir'" dedik. O casus da kalktı gitti.

Umum kardeşlerimize, hususan erkânlara ve matbaacılara, hususan *Hizb-i Nuriye*'nin naşirleri olan Hafız Ali, kahraman Tahirî ve Hafız Mustafa ve rüfekalarına birer birer selâm ediyoruz.

anarşi: hükûmetsiz veya siyasi otoritesini kaybetmiş düzensiz topluluk hali
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması.
divane: deli, aklı başında olmayan
dostâne: dostluk, dostça
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
erkân: rükünler, esaslar, ileri gelenler
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
haram: İslamiyetçe yasaklanan işler
harp: savaş
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
helal: din bakımından günah olmayan şey
hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma
Hizb-i Nuriye: Nura ait hizb adında bir dua
hususan: bilhassa, özellikle.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
hürmet: saygı
İhtimal: olabilirlik
İstiğna: İhtiyaçsızlık, gerek duymazlık.
istirahat: dinlenme, rahatama
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
makam: büyük memuriyet, mevkı
maslahat: uygun iş, faydalı iş
merhamet:
muhim: önemli, ehemmiyetli
muracaat: başvurma, danışma
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rüfeka: arkadaşlar, refikler
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
tarassut: gözetme, göz altında tutma
temin: sağlama
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umitsizliğe ve korkuya düşme
umum: bütün

151

Aziz, Sıddık, Mübarek Kardeşlerim!

Cenab-ı Hakka hadsiz şükrediyorum ki, bu acip zamanda, sizin gibi halis, muhlis, mahviyetli, fedakâr kardeşleri bize ihsan eylemiş.

Bu defa Hüsrev'in, Hafız Ali'nin, Hafız Mustafa'nın, Küçük Ali'nin birbirine hitaben yezdikleri dört mektuplarını okudum. En derin kalbimde bir sürur, bir hiss-i şükran, bir memnuniyet hissettim. Bu çok kıymettar kardeşlerimin ne derece âlîhimmet ve yüksek ruhlu, *Risale-i Nur* hizmetinde ne derece fedakâr olduklarını anladım. Ve *Risale-i Nur* böyle kuvvetli ve halis ellere tevdi edildiğinden, bize kat'î kanaat verdi ki, *Risale-i Nur* mağlûp olmayacak. Bu kuvvetli tesanüt, onu daima yaşattırıp parlattıracak.

Evet, kardeşlerim, sizler ihlâs sırrını tam muhafaza ediyorsunuz. Bu kadar esbab-ı tefrika içinde vahdetinizi muhafaza, hakikaten bir harikadır. Hafız Ali'nin hakikaten müstesna bir mahviyet ve tevazu içinde ihlâsı ve fenâfi'l-ihvan dusturunu muhafaza etmesi ve Husrev'in hakikaten tedbirce bana ihtiyaç bırakmayacak bir derecede tedbir ve dirayeti ve Hafız Ali gibi yüksek ihlâsı ve mahviyeti, Hafız Mustafa'nın hizmet-i Nuriyede büyük iktidarı içinde kuvvetli bir sadâkati ve fedakârâne teslimiyeti ve hem Abdurrahman, hem Lütfi, hem Hafız Ali manasını taşıyan büyük ruhlu Küçük Ali, *Risale-i Nur* hizmetini

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alîhimmet: himmeti yüksek, gayreti çok olan
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
dirayet: zeka, anlayış, inceliklen kavrayış
dustur: kaide, esas, prensip
esbab-ı tefrika: ayrılık sebepleri
fedakar: kendini veya şahsi menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fedakârane: fedakârca, fedakârlıkla.
fenafilihvan: tefanî kardeşlerin birbirlerinde fânî olması, yok olması
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
harika: olağanüstü
hıss-i şükran: teşekkür hissi
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma
İhlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iktidar: güç, yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
kanaat: hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek.
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıymettar: kıymetli, değerli
maglup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
muhafaza: koruma
muhlis: ihlâslı, samimî, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen
sır: gizli hakikat, bir şeyin dıkkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sürur: sevinç, mutluluk.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tedbir: idare etme, önlem, çare
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
tevdi: emanet etme
vahdet: birlik ve teklik

dünyada her şeye tercihen hayatının en büyük maksadı yapması ve sebeb-i ihtilâfa karşı kuvvetli mukavemeti bulunduğunu bu dört mektubunuz bana bildirdi.

Aynı sistemde, meselede alâkadar kahraman Tahirî ve kahraman Rüştü'nün dahi aynı hakikatte ve aynı ahlâkta bulunduklarını hiç şüphe etmiyoruz. Bu altı rüknün, bu muvakkat sarsıntıdan, hakikî bir tesanütle birbirine el ele, omuz omuza, baş başa vermesi, altı yüz, belki altı bin kıymet-i maneviyeyi alıyor diye, Cenab-ı Hakka *Risale-i Nur* hesabına hadsız şükrediyoruz ve sizi de tebrik ediyoruz.

Isparta içindeki has ve halis kardeşlerimizden, bu ahır mektuplarda Mehmed Zühdü, Isparta Hafız Ali'sinden haber alamadığımdan, merak ettim. Rahatsız değiller mi?

Sandıklı tarafından, kemal-i şevkle ve ciddiyetle faaliyette bulunan Hasan Atıf kardeşimizin bir mektubundan anladım ki, orada, perde altında faaliyetini durdurmak için bazı hocalar, bir kısım tarikate mensup adamları vâsıta edip futur veriyorlar.

Hâlbuki mesleğimiz, müspet hareket etmektir. Değil mübareze, belki başkaları düşünmeye de mesleğimiz müsaade etmiyor. Hem, müşterileri de aramaya mecbur değiliz. Müşteriler yalvarmalı.

O kardeşimiz, hakikaten halis ve tam sadık, kalemi gibi kalbi, ruhu da güzel. Fakat, birden her şeyi mükemmel ister. Onun için biraz sıkıntı çeker. Mümkün olduğu

ahır: son.
alâkadar: ilgili, ilişki.
ciddiyet: ciddilik.
futur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hakikî: gerçek.
halis: samimi, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kıymet-i maneviye: manevî kıymet, değer.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye.
mesele: önemli konu.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
muvakkat: geçici.
mübareze: çatışma, kavga.
müsaade: izin.
müspet: olumlu.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
sebeb-i ihtilâf: anlaşmazlık, ayrılık nedeni.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tercihan: tercih ederek, öncelikli olarak.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
vasıta: aracı.

kadar hem ihtiyat etsin, hem müptedi hocalara mübareze kapısını açmasın. İnşaallah Cenab-ı Hak onu muvaffak eder. O mıntıkada kendi gibi halis rükünleri bulur; belki de bulmuş.

Biz, başta onu ve onun etrafındaki Risale-i Nur Şakirtlerini tebrik ediyoruz. Onların az hizmetlerine çok nazarıyla bakıyoruz. Ben buradan onlarla muhabere ve müşavere edemediğimden, sizler benim bedelime, o kardeşlerimize hem selâmımızı, hem manevî kazançlarımıza, haslar dairesinde, Atıf'ın sadık rufekası unvanı altında dâhildirler. Her sabah yanımızda manen bulunuyorlar.

152

Aziz, Sıddık, Müteyakkız, Samımî, Müttehit, Mubarek Kardeşlerim!

Ben de sizi tebrik ediyorum ki, şeytan-ı cinnî ve insînın desiselerini akım bıraktınız. Cenab-ı Hak sizi bu hizmet-i Nuriyede daima muvaffak eylesin, âmin. Ve sizden ebeden razı olsun, âmin.

Eskide, bir zaman Barla'da, bütün tankatlerin şecere-i külliyesini tanzim ve istinsah etmek için, Hafız Ali ile Hüsrev o vakıt o işte bulundular, çalıştılar. Tâ o vakitte bu iki zat, ileride *Risale-i Nur*'a ehemmiyetli hizmette bulunacaklarını ve başta iki göz gibi, "İki bakar, bir görür"

akım: neticesiz, sonu yok, başarısız
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bedel: karşılık.
dahil: girmiş, içinde olma.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
ehemmiyetli: önemli.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
İstinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mıntıka: bölge, taraf, cihet.
muhabere: haberleşme.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mubareze: çatışma, kavga.
müptedi: itikatta ehl-i sünnet yolundan ayrılan, bid'at yolunu tutan kimse.
müşavere: istişare etme, bir konuda bilen ve güvenilen kimselerin görüşünü alma, danışma, meşveret.
müteyakkız: uyanık, bulunan, basiretli.
müttehit: birleşen, birlik olan.
nazar: bakış.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rufeka: arkadaşlar, refikler.
rükün: bir toplulugun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şakirt: talebe, öğrenci.
şecere-i külliye: külli ağaç, her yanı kaplayan geniş ve büyük soy ağacı.
şeytan-ı cinnî: görünmeyen cinnî şeytan.
şeytan-ı insî: insan sûretindeki şeytan, şeytan gibi insan.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, murşidin takip edecegi terbiye usul ve yolu.
unvan: şöhret, ad, isim.
zat: kişi, şahıs.

diye kuvvetli bir temenni ile ümit etmiştim. Cenab-ı Hakka hadsız şükür olsun ki, o umidim o zamandan beri tahakkuk etti ve ediyor, ve şimdi tam oldu.

Kardeşlerim, sizde vuku bulan küçücük kusurları çok i'zam etmeyiniz. Yalnız ben değil, belki zannediyorum ki, hakikate muttalî olan herkes tasdik eder ki, Isparta ve havalisindeki Risale-i Nur Şakirtlerinde fevkalâde bir sadâkat ve sebat ve uhuvvet ve ihlâs ve kahramanlık var ki, bu acıp zamanda binler esbab-ı fesat ve ifsat içinde vahdetlerini ve ittifaklarını ve hizmette ciddiyetlerini muhafaza ediyorlar.

Bu kadar fırtınalı hadiseler içinde *Risale-i Nur*'u muattal bırakmadınız, söndürmedinız, belki öyle parlattırdınız ki, bizi de ışıklandırıp gayrete getirdiniz. Ve bilhassa bahar mevsiminde, umumî gaflette ve derd-i maişetin verdiği dehşetli belâ içinde böyle kemal-i şevk ve gayretle *Risale-i Nur*'a çalışmak, hakikaten bir inayet-i Ilâhiyedir. Sizleri, bütün ruhumuzla tebrik ediyoruz. Ve kalemlerini bizim hesabımıza çalıştırmaya karar veren altı müttehit, kahraman bir ruh, altı ceset ve altı Yeni Said yerinde ve yirmi bir kardeşimi, yirmi bir Abdurrahman ve Abdülmecid yerinde kabul ediyorum. Cenab-ı Hak, o kalemlerin siyah nur olan mürekkeplerini, hadis-i sahihin nassıyla, herbir dirhemini yüz dirhem şehit kanı kıymetinde yevm-i haşir ve mizanda defter-i hasenatlarına ilâve eylesin, âmin.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âmin: Yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
belâ: musibet, sıkıntı
bilhassa: özellikle.
ceset: vücut, beden
ciddiyet: ciddîlik.
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri. insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.
dirhem: yaklaşık, üç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü
esbab-ı fesat: bozucu sebepler
fevkalade: olağanüstü
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hadise: olay
hadis-i sahih: sahih hadis. hakkında şüphe edilemeyen ve doğru senetlere ve râvilere isnat edilerek müspet olarak kesin bilinen hadis-i nebevidir
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
havalı: bölge, etraf, çevre, civar
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
inayet-i ilahiye: Allah'ın yardımı
ittifak: birleşme, birlik oluşturma
i'zam: büyütme, büyültme, büyük görme
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kıymet: değer
mizan: âhirette günah ve sevapların, iyilik ve kötülüklerin ölçülecegi terazi, manevî ölçü aleti
muattal: terk edilmiş, kullanılmaz olmuş
muhafaza: koruma
muttali: bir işten haberi olan, bilgili, haberdar
müttehit: ittihat eden, birleşen, birlik olmuş
nas: kesin delil ve hükum getiren ayet veya hadis
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruh: can.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik.
şakırt: talebe, öğrenci
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yücelterme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tasdik: doğrulama, onaylama
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
umumî: genel
vahdet: birlik ve teklik.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
yevm-i haşir: haşir günü, ikinci dirilış, toplanma ve hesap günü.

Nakkaş Mehmed ve Asım'ın vârisi Babacan, hem hayatta, hem *Risale-i Nur* hizmetinde bulunmaları beni mesrur eyledi.

153

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Merhum Mehmed Zühdü'nün vefatı hakikaten *Risale-i Nur* cihetinde büyük bir zayıattır. Fakat, Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki; o mubarek zat, az bir zamanda *Risale-i Nur*'a pek çok hizmet eylemiş. Kırk elli sene vazife-i Nuriyesini, sekiz on senede tamamıyla yapmış. Ve manen içimizde, dairemizde, o fevkalâde hizmetiyle parlak bir surette yaşıyor. Hasenat cihetinde olmemiş, daima defter-i a'maline, daha kesretli hasenat yazılıyor.

Hatta ben de, eskide, sarih ismiyle birkaç defa, Risale-i Nur Talebesi ünvanıyla yüzer defa onu ve onu *Risale-i Nur*'a veren merhum pederini manevî kazançlanma şerik ettiğim gibi, şimdi sarih ismiyle bazı gün elli defaya yakın hissedar oluyor. Demek, onun hayat kazancı ziyadeleşmiş. Cenab-ı Hak, onun akarabine sabr-ı cemîl ve ona mağfiret-i kâmile ihsan eylesin, âmin.

O mubarek, kalemini bize vermişti, ben de onu, hem Abdurrahman, hem Abdülmecid yerinde kabul etmiştim. Onu vefat etmemiş gibi, daima kalemi işler hükmünde

akarıp: akrabalar, yakınlar
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
cihet: yön
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
fevkalâde: olağanüstü
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan
hükmünde: değerinde, yerinde
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
mağfiret-i kâmile: mükemmel bağışlayıcılık.
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü
mesrur: sevinçli, memnun
mubarek: feyzli, bereketli, kutlu
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse
peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sabr-ı cemîl: güzel sabır. Allah'tan gelen bir acıya dayanma, katlanma.
sarih: açık, âşikar
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
suret: biçim, şekil, tarz
şerik: ortak
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
talebe: öğrenci
unvan: şöhret, ad, isim
vâris: mirasçı
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti
vefat: ölüm
zat: kişi, şahıs
zayıat: zarar ve ziyan, kayıplar, yirikler
ziyade: Artma, çoğalma

kabul ediyoruz. İki yüze yakın masumlan, hanesinde Kur'ân'ı ve *Risale-i Nur*'u ders veren o mübarek zat, aynen Abdurrahman gibi, az bir zamanda uzun bir ömrün vazifesini çabuk görmüş, bitirmiş, gitmiş. Kardeşimiz Kâtip Osman'ın onun hakkında yazdığı parlak fıkra, lâhikaya girdi. Hakikaten o zat, o fıkraya lâyıktır. İnşaallah Isparta'da o sistemde çoklar daha çıkacak, bu acıyı unutturacak. Benim tarafımdan onun validesini ve çocuklarını tâziye ediniz.

Risale-i Nur'un gayet ehemmiyetli bir şakirdi olan Hulûsi Beyin ehemmiyetli mektubunu gördüm. Elhak, o kardeşimiz, birincilliğini daima muhafaza ediyor. Ben onu daima kalem elinde, *Risale-i Nur*'un işi başında biliyorum.

Hem, bütün muhaberelerimde birinci safta muhataptır. Onun suallerine yazılan *Mektubat* risaleleri ve onun yazdığı samimi mektupları, onun yerinde pek çok insanları *Risale-i Nur* dairesine celb etmiş ve ediyor. O dediği gibi, bizden uzak değil; her gün, çok defa beraberiz. Muhaberemiz hiç kesilmemiş. Sizlerle konuştuğum vakit Hulûsî'yı içinde buluyorum. Sabrı, nasıl onun hesabıyla benimle konuşuyor; benim bedelime de onunla konuşsun.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ederiz.

bedel: karşılık.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
ehemmiyetli: önemli.
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hane: ev.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
kâtip: yazıcı.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
muhabere: haberleşme.
muhafaza: koruma.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saf: dizi, sıra.
samimi: içten, candan, gönülden.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sual: soru.
şakirt: talebe, öğrenci.
tâziye: baş sağlığı dileme, yakını olan kimseyi teselli etme.
umum: bütün.
valide: ana, anne.
zat: kişi, şahıs.

154

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sizin çok mübarek ve çok faideli olan nuranî hediyelerinizi ve elmas kalemlerin yadigârlarını aldık. Cenab-ı Hak, onları yazan o kalem sahiplerine, her bir harfine mukabil on rahmet eylesin, âmin.

Bu nurlu İhtiyar Risalelerinin bir nevi kerameti şudur ki: Emanet kapıya gelirken, sekiz seneden beri yalnız iki defa yanıma gelen buranın ihtiyar müftüsü, belediye reisi ile hilâf-ı me'mul bir surette gelmeleri anında, Emin de emaneti kapıya getirmesi, hem, aynı günde, İhtiyarlar emaneti geldiği vakit, bu şehirde, *Risale-i Nur*'un ümmî ihtiyarların başında iki gayet ihtiyar zat, ayrı ayrı yerden, her ikisi ellerinde birer parça yoğurt teberrük getirmeleri; ve aynı günde Isparta kahramanlarının bir mümessili ve yanımıza yalnız üç defa gelen Hilmi Bey, bir günlük mesafeden gelirken, hilâf-ı me'mul olarak emanet ellerimizdeyken, güya hediyenin seyrine gelmiş gibi girmesi; hem, aynı vakitte, biri iki keramet-i Nuriyeye medar Hayri isminde bir şakirt ve *Risale-i Nur*'un ehemmiyetli bir şakirdi ve Daday kasabasından gelen Fuad ile beraber girmeleriyle, elimizdeki emanetlerden, İstanbul'da okutmak için üç nüshayı Fuad'ın alması; elbette tesadufî ve ittifakî değil, belki bu İhtiyarlar emanetine bir hüsn-i istikbaldir ve bu havalide hüsn-i tesirine bir işarettir.

amin: Yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
elmas: çok değerli.
faide: fayda.
gayet: son derece.
güya: sanki.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hilâf-ı me'mul: umulanın tersine, beklenenin aksine.
hüsn-i istikbal: güzel karşılama, iyi karşılama.
hüsn-i tesir: güzel, iyi tesir, etki.
ittifakî: tesadufî, rastgele.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
keramet-i Nuriye: Risale-i Nur'a ait keramet.
medar: sebep, vesile.
mesafe: uzaklık, ara.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mümessil: temsil eden, temsilci.
nevi: çeşit, tür.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
reis: başkan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
tesadufî: tesadufle ilgili, rastgele, tesaduf olarak.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
yadigâr: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya kimse.
zat: kişi, şahıs.

Kardeşlerim!

Erkân-ı sitteden iki Alî ile Tahirî ve Hafız Mustafa, bu iki-üç senede ve bilhassa bu havalide bana yardımlan ve fütuhatlan, ya fevkalâde ihlâslarından veya yüksek iktidar ve faaliyetlerinden o derecededir ki, bu vilâyette Risale-i Nur Şakirtlerini ebeden minnettar edip, *Risale-i Nur*'u dahi buralarda ebeden yerleştirdiler. Cenab-ı Hak, onlardan ve sizlerden ebeden razı olsun, âmin.

Kalemlenni, ummîliğime yardım veren Medrese-ı Nuryenin üstadı Hacı Hafız ve mahdumu ve ıkı kardeş Mustafa ve Salih ve ıkı kardeş Ahmed ve Süleyman ve beş kardeş beraber talebe olup, uçü bıze yardım etmeleri; ve Babacan da, Asım'ın ruhunu şâd edıp, o sistemde yardımımıza koşması, ve Zekâı de Lütfi'nin ruhunu mesrur edıp, eskı Zekâi gıbi vazıfesine sanlması; ve marangoz Ahmed ve Kâtıp Osman ve Mehmed Zühdü (afallahü) ve Nun ve Tenekecı Mehmed gıbı, eskı kıymettar hizmetlenyle Isparta'yı nurlandıran dıgerleri gıbı Kastamonu'nun tenvirine de koşmaları; ve şımdı tanıdıgım Mustafa ve Mustafa ve Mustafa ve Eyyüb, kalemlenyle, eskı dost gıbı ümmîlıgıme yardım etmeleri, elbette şüpesiz[1] فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ müjdesini tam tasdik ederler.

1- Muhakkak sen inayet gözüyle korunmaktasın

afallahü: Allah affetsin.
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bilhassa: özellikle
ebeden: ebedî ve daimî olarak.
erkân-ı sitte: imanın altı esası.
fevkalâde: olağanüstü
fütuhat: zaferler fetihler galibiyetler
havali: bölge etraf, çevre civar
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
iktidar: güç idareyi elinde bulundurma
kâtıp: yazıcı
kıymettar: kıymetli değerli
mahdum: oğul evlat.
medrese-i Nuriye: nur medresesi, Risale-i Nur'ların okundugu yerler
mesrur: sevinçli memnun
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
nur: aydınlık, panlıı ışık.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: can.
şad: sevinçli mutlu bahtiyar
şakirt: talebe öğrenci
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama onaylama
tenvir: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma
ummî: okuma yazması olmayan okumamış.
üstad: öğretici öğretmen
vazife: görev
vilayet: il

155

Aziz, Sıddık, Mücahit Kardeşlerim Hasan Atıf ve Sadık Rufekası!

Evvelâ: Bu Şuhur-ı Selâse-i mübarekenizi tebrik ediyoruz. Sizin kalemlerinizin yadigârları ve *Risale-i Nur*'dan ayrılmamak ve sebat etmek senetleri olan yazılarınızı ve dininizi dünyanın çok fevkinde tutmanıza işaret veren dünya sureti üstündeki çizgilerinizi ve iman hizmetinde daima sebat etmenize vesikalar hükmündeki imzalarınızı kemal-i memnuniyetle aldık, kabul ettik. Cenab-ı Hak sizlere, hazine-i rahmetinden onların hurufatı adedince defter-i a'malinize haseneler yazsın, âmin.

Aziz kardeşlerim, bu defa yazılarınızda İhlâs Risalelerini gördüğüm için sizi o gibi risalelerin dersine havale edip, ziyade bir derse ihtiyaç görmedim. Yalnız bunu ihtar ediyorum ki: *Mesleğimiz, sırr-ı ihlâsa dayanıp, hakaık-ı imaniye olduğu için, hayat-ı dünyaya, hayat-ı içtimaiyeye mecbur olmadan karışmamak ve rekabet ve tarafgirliğe ve mübarezeye sevk eden hâlâttan tecerrüd etmeye, mesleğimiz itibarıyla mecburuz.* Binler teessüf ki, şimdi muthış yılanların hücumuna maruz bîçare ehl-i ilim ve ehl-i diyanet, sineklerin ısırması gibi cüz'î kusuratı bahane ederek, birbirine tenkitle, yılanların ve zındık münafıkların tahribatlarına ve kendilerini onların eliyle öldürmesine yardım ediyorlar.

Gayet muhlis kardeşimiz Hasan Atıf'ın mektubunda, bir ihtiyar âlim ve vaız *Risale-i Nur*'a zarar verecek bir

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bîçare: çaresiz, zavallı
cüz'î: küçük, az.
defter-i a'mal: İnsanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
ehl-i diyanet: dindar kişiler
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
fevkinde: üstünde
gayet: son derece
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
halat: haller, durumlar, vaziyetler
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayat-ı dünya: dünya hayatı
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hurufat: harfler
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde.
İhtar: hatırlatma, uyarı
iman: manç, itikat.
kemal-i memnuniyet: tam bir memnuniyet.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
muhlis: ihlâslı, samimî, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
mübareze: çatışma, kavga
mücahit: din uğrunda ve Allah rızası için savaşan.
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
rekabet: rakip olma, hâli, birbirini çekememe.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
rüfeka: arkadaşlar, refikler
sadık: doğru, gerçek sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sebat: sözünde, duruma kararlı olma, azimlilik.
senet: dayanılacak, ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz.
sevk: yöneltme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı, samimiyet ve doğruluğun sırrı.
suret: biçim, görünüş, yüz çehre.
şuhur-ı selâse-i mübareke: mübarek üç aylar: Recep, Şaban, Ramazan
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tarafgir: bir tarafı tutan, taraflı.
tecerrüt: soyunma, soyudanma, uzak olma.
teessüf: üzülme, acı duyma
tenkit: eleştirme
vaız: vaaz eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi
vesika: dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, belge
yadigâr: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya kimse
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.
ziyade: fazla, fazlasıyla

vaziyette bulunmuş, benim gibi binler kusurlan bulunan bir biçarenin, ehemmiyetli iki mazeretine binaen bir sünneti (sakal) terk ettiğim bahanesiyle, şahsımı çürütüp, *Risale-i Nur*'a ilişmek istemiş.

Evvelâ: Hem o zat, hem sizler biliniz ki, ben *Risale-i Nur'un bir hizmetkârıyım ve o dükkânın bir dellâlıyım; o ise (Risale-i Nur) Arş-ı Azamla bağlı olan Kur'ân-ı Azîmüşşan ile bağlanmış bir hakikî tefsiridir.* Benim şahsımdaki kusurat, ona sirayet edemez, benim yırtık dellâllık elbisem onun bâkî elmaslarının kıymetini tenzil edemez.

Sanıyen. O vaiz ve âlim zata benim tarafımdan selâm söyleyiniz. *Benim şahsıma olan tenkidini, itirazını başım üstüne kabul ediyorum. Sizler de, o zatı ve onun gibileri münakaşa ve münazaraya sevk etmeyiniz. Hatta tecavüz edilse de, beddua ile de mukabele etmeyiniz. Kim olursa olsun, madem imanı var; o noktada kardeşimizdir. Bize düşmanlık da etse, mesleğimizce mukabele edemeyiz. Çünkü, daha müthiş düşman ve yılanlar var.*

Hem, elimizde nur var, topuz yok. Nur, kimseyi incitmez, ışığıyla okşar. Ve bilhassa ehl-i ilim olsa, ilmden gelen enaniyeti de varsa, enaniyetlerini tahrik etmeyiniz. Mümkün olduğu kadar, [1] وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا *düsturunu rehber ediniz.*

Hem, Hasan Avnı ismindeki zat, madem evvelce *Risale-i Nur*'a girmiş ve yazısıyla da iştirak etmiş, o daire içindedir. Onun fikren bir yanlışı varsa da, affedinız.

1- Boş sözlerle çirkin davranışlarla karşılaştıkıtıkları zaman izzet ve şereflerini muhafaza ederek oradan geçip giderler. (Furkan Suresi, 72.)

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı.
Arş-ı Azam: en büyük arş. Allah'ın katı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua.
biçare: çaresiz, zavallı.
bilhassa: özellikle.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
dellâl: ilan eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse.
düstur: kanun, kural, esas.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
evvelce: daha önce.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
hakikî: gerçek.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
iman: inanç, itikat.
iştirak: katılma, ortak olma.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kıymet: değer.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler.
madem: -den dolayı, böyle ise.
meslek: güdüş tutulan yol, sistem.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
münakaşa: tartışma.
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sanıyen: ikinci olarak.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sevk: yöneltme.
sirayet: birinden diğerine geçme, bulaşma.
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Kur'an dışında, Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri, kabulleri veya takrirleri.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
tecavüz: saldırma, sınırını aşma.
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
tenkit: eleştirme.
tenzil: kıymetten düşürme, değerini indirme.
vaiz: vaaz eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi.
vaziyet: durum.
zat: kişi, şahıs.

Biz, değil onlar gibi ehl-i diyanet ve tarikate mensup Müslümanlar, şimdi bu acıp zamanda, imanı bulunan ve hatta fırak-ı dâlleden bile olsa onlarla uğraşmamak ve Allah'ı tanıyan ve ahireti tasdik eden Hıristiyan bile olsa, onlarla medar-ı niza noktaları medar-ı münakaşa etmemeyi, hem bu acıp zaman, hem mesleğimiz, hem kudsî hizmetimiz iktiza ediyor. Ve Risale-i Nur'un âlem-i İslâmda intişarına karşı, hayat-ı içtimaiye ve siyasiye cihetinde mâniler çıkmamak için, Risale-i Nur Şakirtleri *musalâhakârâne vaziyeti almaya mükelleftirler.*

Sakın hocaların cuma ve cemaatlerine ilişmeyiniz. İştirak etmeseniz de, iştirak edenleri tenkit etmeyiniz. Gerçi, İmam-ı Rabbanî demiş ki: "Bid'a olan yerlere girmeyiniz." Maksadı, sevabı olmaz demektir; yoksa, namaz battal olur değil. Çünkü selef-i salihînden bir kısmı, Yezit ve Velit gibi şahısların arkasında namaz kılmışlar. Eğer mescide gidip gelmekte kebaire maruz kalırsa, halvethanesinde bulunması lâzımdır.

Salisen: Hasan Atıf'ın mektubunda, cesur ve sebatkâr zatlardan –ki, "efeler" tabir ediyor– bahis var. Biz o cesur, sebatkâr yeni kardeşlerimizi ruhucanla kabul ediyoruz. Fakat, *Risale-i Nur dairesine girenler, şahsî cesaretlerini kıymetleştirmek için, sarsılmaz bir sebat ve metanete ve ihvanlarının tesanüdüne cidden çalışmaya sarf edip, o cam parçası hükmünde şahsî cesaretini, hakikatperestlik sıddıkıyetindeki fedakârlık "elmas"ına çevirmek gerektir.*

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
bahis: konu
battal: bâtıl, boş, hükümsüz.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak
cihet: yön
ehl-i diyanet: dindar kişiler
ehl-ı tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fanî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fırak-ı dâlle: sapık gruplar, dalâlet fırkaları, ehl-i sünnetten ayrılan gruplar, hak yoldan ayrılmış gruplar
hakikatperest: hakkı ve hakikatı seven, hakikate inanan, gerçek tarafını tutan, hakikat taraftarı, hakikat âşığı, dürüst, doğru
halvethane: yalnız başına oturulup ibadetle vakit geçirilen yer
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı siyasiye: siyasî hayat, politik hayat.
hükmünde: değerinde, yerinde
ihvan: kardeşler
iktiza: gerektirme, lüzumlu kılma
iman: inanç, itikat.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
iştirak: katılma
kebair: büyük günahlar, cezası büyük olan günahlar
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce.
mâni: engel.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
medar-ı münakaşa: münakaşaya tartışmaya sebep olan
medar-ı niza: kavga, çekişme sebebi.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye
meslek: güdüş tutulan yol, sistem
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık
musalâhakârâne: barış için de, barışarak.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
salisen: üçüncü olarak.
sarf: harcama
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik.
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatın ilk rehberleri ve Ashap ile Tabiînin ilen gelenlen ile Tebe-i Tâbiînden olan Müslümanlar
sıddıkıyet: sıddıklık, doğruluk
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şakırt: talebe, öğrenci
tabir: ifade
tasdik: doğrulama, onaylama
tenkid: eleştirme
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
vaziyet: durum
zat: kişi, şahıs.

Evet, mesleğimizde, ihlâs-ı tammeden sonra en büyük esas, sebat ve metanettir. Ve o metanet cihetiyle şimdiye kadar çok vukuat var ki, öyleler, her biri yüze mukabil bu hizmet-i Nuriyede muvaffak olmuş adî bir adam ve yirmi otuz yaşında iken, altmış yetmiş yaşındaki velîlere tefevvuk etmişler var.

Hem, *bir adam kendi başına cesareti güzel de olsa, bir cemaat-i mütesanıdeye girdikten sonra, onların istırahatini ve sarsılmamalarını muhafaza etmek için, o şahsî cesareti istimal edemez* سِيرُوا عَلَىٰ سَيْرِ أَضْعَفِكُمْ [1] hadis-i şerifinin sırrıyla hareket etmek, hem, şimdilik bu müşevveş vaziyetlerde çok zararlı, hem hocaları, hem ehl-i siyaseti *Risale-i Nur*'a karşı cephe almaya ve tecavüz etmeye sebebiyet veren şapka ve ezan meseleleri ve deccal ve süfyan ünvanları, Risale-i Nur Şakirtleri, yabanîlere karşı lüzumsuz medar-ı bahis ve münazaa edilmemek lâzımdır. Ve ihtiyat etmek elzemdir ve itidal-i demmi muhafaza etmek vacıptır. Hatta sizde cüz'î bir ihtiyatsızlık, buraya kadar bize tesir ediyor.

Risale-i Nur, bir daire değil, mütedâhil daireler gibi tabakatı var; erkânlar ve sahipler ve haslar ve naşırler ve talebeler ve taraftarlar gibi tabakatı var. Erkânı dairesine liyakatı olmayanı, *Risale-i Nur*'a muhalif cereyana taraftar olmamak şartıyla, daire haricine atılmaz. Hasların hasiyetı bulunmayanı, zıt bir mesleğe girmemek şartıyla, talebe olabilir. Bid'a ile amel eden, kalben taraftar olmamak şartıyla, dost olabilir. Onun için, az bir kusur ile

1- En zayıflarınızın durumuna göre yürüyün [hareket edin]. (*Keşfu'l-Hafa*, 1.464; *İbni Mace*, 2.46.)

adî: basit, bayağı sıradan.
amel: iş, uygulama, yapma.
Bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar.
cemaat-ı mütesanide: dayanışma içindeki topluluk, birbirin için büyük kuvvet teşkil eden cemaat.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı, İslâmî şeairi tahrip edeceği tarihte görülmemiş zulümlen nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
erkan: rukünler, esaslar, ilen gelenler.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hariç: dışarı.
has: ileri gelen, seçkin olan.
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hizmet-i Nûriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma.
ihlas-ı tamme: tam ihlas, yaptığı her işinde Allah'ın emrini ve rızasını gözetme.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme.
istimal: kullanma.
istırahat: dinlenme, rahatlama.
itidal-i dem: soğukkanlılık.
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak.
kusur: eksiklik, ozur, suç, kabahat.
liyakat: layık olma, ehliyet.
medar-ı bahis: söz konusu, bahsermeye sebep olan, vesile olan.
mesele: önemli konu.
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muhafaza: koruma.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mukabil: karşılık.
muvaffak: başarmış, başarılı.
munazaa: ağız kavgası, çekişme.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
mutedahil: tedahul eden, birbirin içine geçen.
naşır: eser, neşreden, yayınlayan, dağıtan.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik.
sebebiyet: sebep olma.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
süfyan: ahır zamanda geleceği ve ummetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve münafık şahıs.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabakat: tabakalar, dereceler, katlar.
talebe: öğrenci.
taraftar: tarafı, bir tarafı destekleyen.
tecavüz: saldırma, sınırını aşma.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tesir: etki.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vacip: zorunlu.
vaziyet: durum.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar.
yabanî: konuşma sebebi.

düşman sınıfına iltihak etmemek için, dışarıya atmayınız. Fakat, *Risale-i Nur*'un erkânlarında ve haslarındaki esrarlar ve nazik tedbirlere onları teşrik etmemek gerektir.

156

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu ikı günde ıkı küçuk hâdıseler, dört-beş meselelerı tahattur ettırdı.

Bırıncısı: Salâhaddın Ankara'dan yazıyor ki, tarıkat aleyhınde tecavüze başlamışlar; hem Ankara'da, hem şarkta o meselede tevkifat varmış. Rısale-ı Nur Şakırtlerı, her tarafta ınayet-ı Rabbanıye altında mahfuz kalıyorlar. Onlarn kuvvetlı ihlâsı ve tesanutlerı ve ıhtıyatları, o ınayetı haklarında devam ettırıyor.

İkincisi: Bugünlerde herkes sıkıntıdan şekva ediyor. Âdeta manevî havanın bozukluğundan, maddî ve umumî bır sıkıntı hastalığını vermış. Hatta bana da bır gün sırayet ettı. Bızım her derdımıze ilâç olan *Rısale-i Nur* ıle meşgul olanlarda, o sıkıntı hastalığı ya yok veya pek azdır.

Üçüncüsü: Merhum Mehmed Zühdü'nün vefatı, *Rısale-i Nur*'un hızmetı noktasında bızı çok müteessır ettı. Fakat, birden geçen sene, Hafız Mehmed'ın bütün müsadere edılen nsalelerını, on gün zarfında, köyündekı

âdeta: sanki
aleyh: karşı karşıt
azız: ızzetlı muhterem saygın
erkan: rukunler esaslar ılen gelenler
esrar: sırlar gızlı hakıkatler
hâdıse: olay
has: ılen gelen, seçkın olan
ihlas: samımıyet bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ihtiyat: uzak görüşlü olma gelecegı düşunerek tedbirlı hareket etme
iltihak: karışma katılma
inayet: yardım ıhsan lutuf
inayet-i Rabbaniye: her şeyın terbıye ve ıdare eden Cenab ı Hakk ın yardımı.
maddî: madde ıle alakalı cısmanı.
mahfuz: hıfz olunmuş korunmuş
manevî: manaya aıt maddî olmayan
merhum: rahmete kavuşmuş ölmuş olu
mesele: onemlı konu
musadere: toplatma elden alma
muteessır: teessure kapılan huzunlu, kederlı, mahzun.
nazik: nanın ınce dıkkat gerektıren onemlı
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı
sıddık: cok doğru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sırayet: bırınden dıgerıne geçme bulaşma
şakırt: talebe oğrencı
şark: doğu doğu bolgelen
şekva: şıkayet
tahattur: hatıra gelmek hatırlamak
tarıkat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde muridın takıp edeceğı terbıye usul ve yolu
tecavuz: haddını aşma soz ve harekette ılen gıtme.
tedbır: onlem yol care
tesanüt: dayanışma bırbınne dayanma ve destek olma
teşrik: ortak etme
tevkıfat: tutuklamalar
umumî: genel.
vefat: olum
zarfında: süresınce

Risale-i Nur Şakirtleri tarafından yazıp ona vermek, çok merdane taahhütleri hatırıma geldi ve anladım ki, aslanlar yatağı olan Isparta ve havalisi, Mehmed Zühdü'nün hizmetini muzaaf bir surette yapacaklar ve o boşluğu dolduracaklar.

Dördüncüsü: Lâhikaya giren Ispartalı kardeşlerimizin mektuplarının bazılarında, üstadları hakkında ifrat ile tavsifat gördüm. Kendime de baktım, o vasıflardan, zekâtı da bana düşmüyor, benim hakkım değil. Dedim: "Acaba bu hakikatperest kardeşlerim çok ikazatımla beraber, bu hüsnüzan ifratında, hem devamlarında faydaları nedir?" Kalbe ihtar edildi ki: Onlar ve memleketleri ve Isparta havalisi, onların en büyük hüsnüzanları derecesinde hüsnüzanlarının yümnünü gördükleri için, Beşkazalı Osman-ı Halidî ve Topal Şükrü gibi, ehl-i velâyete iktidaen, o nokta-i nazardan ifrat etmemişler, bir hakikat görmüşler. Fakat, nasıl keşfiyat tevile ve rüyalar tabire muhtaçtır, hususî hükümler tamim edilse, bir cihette hata görünür. Öyle de, onlar *Risale-i Nur*'un şahs-ı manevîsinin kendilerine ve memleketlerine ettiği faydayı, o şahs-ı manevînin mümessillerinden birisi olan üstad dediklen bu kardeşlerine verip, o memleket hâdisesini umumî bir hâdise nazarıyla bakıp tamim ederek, müfritâne bir hüsnüzan suretinde görundü.

Beşincisi: Hatıra geldi ki, *Risale-i Nur*'un eczaları çoktur. Herkes, muhtaç olduğu hâlde, bütününü elde edemez. Birden, *Hüccetullâhü'l-Bâliğa* mecmuası, hatıra cevap olarak geldi.

cihet: yön
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i velayet: veli olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velilik sıfatını taşıyanlar
hâdise: olay
hakikat: gerçek, doğru
hakikatperest: hakkı ve hakikatı seven, hakikate inanan, gerçek tarafını tutan, hakikat taraftarı, hakikat âşığı, dürüst, doğru.
havali: bölge, etraf, çevre, civar
hususî: özel
hükûm: emir, buyruk
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
İfrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddını aşma
ihtar: hatırlatma, uyarı
ikazat: ikazlar, uyarmalar, tenbihler
iktidaen: uyarak, tâbi olarak.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
keşfiyat: keşifler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen, gaybla ilgili sırlar
mecmua: toplanıp, biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
merdane: mertçesine.
muzaaf: kat kat, iki misli
müfritane: müfrit bir şekilde, aşırı derecede, aşırı olarak
mümessil: temsil eden, temsilci
nazar: bakış, düşünce, fikir
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
suret: biçim, şekil, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat, teb meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
taahhüt: bir işin yapılması için söz verme
tabir: rüya yorumu
tamim: umumileştirme, genelleştirme.
tavsifat: tavsifler, vasıflandırmalar, sıfatlanması
tevil: yorumlama, yorum
umumî: genel.
üstad: öğretici, öğretmen
vasıf: sıfat
yümün: uğur, bereket.

Evet, *Risale-i Nur*'dan kesretli mecmualar çıkar ki, her biri küçük, fakat kuvvetli *Risale-i Nur* olur. Her muhtacın eline geçebilir. Bu münasebetle, Yirmi Beşinci Sözün zeyillerini düşündüm. Şimdi benim yanımda dört beş nüsha var; zeyilsizdirler. Mübareklerin bu defa gönderdikleri nüshanın zeylinde *Rumuzat-ı Semaniye* fihristesinden noksan alınmış Sure-i إِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ ve إِنَّآ أَعْطَيْنَا 'daki on uç *elif*, parmak ile ve Fatiha'da on uç el ile işaretleri ve [1] إِنَّآ أَنْزَلْنَا işareti gibi ehemmiyetli parçalar yoktur. Dünkü gün [2] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ ayetine dair Yirmi Dokuzuncu Mektubun ahirinde, seyahat-ı hayaliye ve seyr-i kalbî risaleciğini okudum ve Birinci Şuada bu ayet *Risale-i Nur*'a işaretini tahattur ettim. Dedim: "Bu iki nükte-i Nuriye ve [3] تَغْرُبُ الشَّمْسُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ hüccet, nükte ve haşiyesiyle beraber *Mu'cize-i Kur'âniye* zeyillerin içine girse munasıp olur." Sız dahi munasıp görsenız, yazılsın. *İ'caz-ı Kur'ân* nüktelerine ait mühim parça bulsanız, ilâve edebilirsiniz.

Altıncısı: Seksen küsur sene manevî ve bâkî bir omrü kazandırmak sırrını taşıyan Şuhur-i Selâsenizi ve Leyle-i Regaibinizi bütün ruhumla tebrik ediyorum. İki üç gün evvel, Yirmi İkinci Söz tashih edilirken dinledim. Gördüm ki, içinde hem küllî zikir, hem geniş fikir, hem kesretli tehlil, hem kuvvetli iman dersi, hem gafletsiz huzur, hem kudsî hikmet, hem yüksek bir ibadet-i tefekküriye

ahir: son
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
dair: alakalı, ilgili
ehemmiyetli: önemli.
evvel: önce
Fatiha. Kur'ân-ı Kerîm'in birinci suresi.
fihriste: bir kitapta bulunan şeyleri sırayla gösteren liste, katalog
gaflet. dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
haşiye: dipnot.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hüccet: delil
ibadet-i tefekkuriye: tefekkur ibadeti
İ'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve ensilmez ifadesi
iman: inanç, itikat.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kudsî: mukaddes, yüce
küllî: umumî, genel, bütün olan
Leyle-i Regaip: Regaip Gecesi, Recep ayının ilk Cuma gecesi
manevî: manaya ait, maddî olmayan
Mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mucize
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: vesile, dan dolayı
munasip: uygun
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
nükte-i Nuriye:
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: can

1. Muhakkak biz indirdik. (Kadir Suresi, 1.)
2. Allah göklerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)
3. Güneşin hararetli ve çamurlu çeşme suyunda batıp ettiğini gördü. (Kehf Suresi, 86.)

Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediüzzaman Said Nursî'ye ait bir eserin ismi
seyahat-ı hayaliye: hayalî seyahat, hayalen yapılan gezinti
seyr-i kalbi: kalbin seyri, dolaşması.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
şuhur-i selâse: Üç Aylar, Recep, Şaban ve Ramazan
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
tehlil: Allah'dan başka ilâh olmadığını ifâde etme. lâ ilâhe illâllah sözünü tekrarlama, lâ ilâhe illâllah deme
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

gibi nurlar var. Bir kısım şakirtlerin ibadet niyetiyle risaleleri ya yazmak veya okumak veya dinlemeklîğin hikmetini bildim, "Bârekâllah" dedim, hak verdim.

Bu mektuptaki beş altı meseleyi yazarken, Nur Fabrikası sahibi Hafız Ali'nin mektubuyla, ihlâsta ve çalışmakta ve ince düşünmekte mümtaz Hasan Atıf'ın mektubunu aldık. Hafız Ali'nin mektubunda, Risale-i Nur Şakirtlerinde sırr-ı ihlâsın ne derece yüksek bir terk-i enâniyet ve hazz-ı nefsîden teberri etmek gibi ihlâsın en yüksek seciyeleri, Risale-i Nur Şakirtlerinde tezahür ediyor diye, bir delîl oldu.

Ezcümle: Hafız Ali diyor ki: "Hüsrev kardeşimiz kendi kalemiyle yazılan Mu'cizatlı Kur'ân'ı fotoğrafla tab'ına taraftar olmaması ve demir harflerle müsaade oluncaya kadar beklemeye taraftar olması, onun fevkalâde ihlâsına ve nefsin huzuzatından teberrisine kat'î delîldir. Çünkü fotoğrafla tab edilse, onun kendi hattı olduğu için, binler Kur'ân nüshalarını kendi eliyle yazmış gibi âlem-i İslâmın manevî nazarında ve uhrevî sevap cihetinde büyük ve masumâne ve zararsız bir makamı terk edip, ihlâsın sırrı için, hazzını unutarak, demir harflere taraftar olmuş. Ve gösterdiği yanlışlar, düşmek sebebi ise, demir harflerde üç defa tab'a girmek noktasında dahi o yanlışlar bulunabilir.

Elhâsıl: Hafız Ali'nin ihlâsından gelen ifadesi ve Hüsrev'i fevkalâde ihlâs noktasında takdir etmesi; ve Husrev de gayet büyük ve bâkî bir hissesini bırakıp, benim eskiden ben tekrar ettiğim bir davam kı, *Risale-i Nur*'un

alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bârekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
cihet: yön
dava: takip edilen fikir, iddia
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
elhasıl: hasılı, netice itibarıyle, kısaca
ezcümle: bu cümleden olarak.
fevkalâde: olağanüstü
fevkinde: üstünde
gayet: son derece
hat: yazı, el yazısı
haz: bir şeyden hoşlanma, tat alma, zevklenme
hazz-ı nefsi: nefsin bir şeyden haz duyması, lezzet alması
hikmet: gaye, maksat
hisse: pay, nasip
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
huzuzat: hazlar, insanın hoşuna giden şeyler
ihlâs: samimiyet, bir amelı başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
makam: büyük memuniyet, mevki
manevî: maneviyata ait, maddî olmayan
masumane: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde.
mesele: önemli konu
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin
nazar: bakış, düşünce, fikir
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
seciye: karakter, huy, tabiat.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sırr-ı ihlâs: ihlas sırrı, samimiyet ve doğrulugun sırrı
şakirt: talebe, öğrenci
tab: basma, baskı
takdir: kıymet verme, değer biçme
taraftar: taraflı bir tarafı destekleyen
teberri: sevmeyip yüz çevirme, uzaklaşma
terk-i enaniyet: benlik ve enanıyetten vazgeçme.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.

hakikî şakirtleri, hizmet-i imaniyeyi her şeyin fevkinde görür, kutbiyet de verilse ihlâs için hizmetkârlığı tercih eder, beni o davada bilfiil tasdik etmesi cihetinden, bütün kuvvetimizle bu gibi kardeşlerimizi tebrik ediyoruz.

Kardeşimiz Hasan Atıf'ın mektubundan anladık ki, hakîkaten tam çalışıyor. Kendi tabiriyle, *Risale-i Nur*'un mücâhitlerinin ve efelerinin kalem yadıgârlarını bize hediye olarak irsal ettiğine mukabil, deriz: Cenab-ı Hak, ebeden onlardan razı olsun. Ve daha çok manıdar yazdığı cümleler içinde, bir parça ehl-i bid'aya şiddet gördüm. Zaman, zemin, *Risale-i Nur*'un müsbet mesleği, ehl-i bid'ayla, değil fiilen belki fikren ve zihnen dahi meşgul olmaya musaade etmez. İhtiyat her vakit lâzım. O halis kardeşimiz, inşaallah oralarda kendi gibi çok halis şakirtleri yetiştirecek. Biz buradaki duamızda, Atıf'la beraber oradaki bütün rüfekalarını teşrik ediyoruz. Ben bizzat onlarla muhabere etmek istiyorum. Fakat madem Isparta o vazifeyi daha mükemmel yapıyor, o vazifeyi onlara bırakıyorum.

Hafız Ali'nin mektubunun ahirinde, medrese-i Nuriye kahramanlarından ve Hüsrev sisteminde Ahmed ve kardeşi Süleyman hakkında takdiratı, bizi mesrur eyledi. Zaten, o Medrese-i Nuriye şakirtleri, benim nazarımda eskiden beri bir gaye-i hayalim olan Medresetüzzehra'nın talebeleri sûretinde düşünüyordum. Ve derdim: "Onlar, bunlar oldu; veya bunlar, onların dümdarlarıdır."

ahir: son
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
bizzat: kendisi, şahsen
cihet: yon
dava: takip edilen fikir, iddia.
dua: Allah a yalvarma niyaz
dumdar: ask. ordunun arkasındaki kuvvet, artçı
ebeden: ebedi ve daimî olarak
efe: yiğit, kahraman
ehl-i bid'a: bid'atçılar, doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gidenler
fiilen: fille, davranış ve hareketle
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
İhtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
irsal: göndermek, gönderilmek, yollamak
kutbiyet: evliyalar arasında zamanın en büyük mürşidi olmak.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
manıdar: nükteli, ince manalı
Medrese-i Nuriye: nur medresesi; Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
meslek: gidiş tutulan yol, sistem
mesrur: sevinçli, memnun
muhabere: haberleşme
mukabil: karşılık.
mucahit: cihat eden, savaşan
musaade: izin
müspet: olumlu
nazar: bakış, düşünce, fikir.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rüfeka: arkadaşlar, refikler
suret: biçim, tarz, görünüş
şakirt: talebe, öğrenci
şiddet: sertlik, katılık, şeklik
tabir: ifade, söz
takdirat: takdirler, övgüler
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
teşrik: ortak etme
vazife: görev
yadıgar: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya kimse
zemin: yer
zihnen: zihin olarak, zihince

157

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Sizin Miracınızı tebrik ve Mıraç Sahibinin (ASM) sünnet-i seniyesine sizi ve bizi tam muvaffak eylemesine rahmet-i İlâhiyeden niyaz ediyoruz. Size, bu bir-iki gün zarfında, nazar-ı dikkatı celp eden bir-iki küçük meseleyi yazıyorum.

Evvelâ: Rısale-ı Nur Şakırtlerinin bır kısmı bekâr kalmaklığın çok sebeplerinden bir sebebini gösteren bir hâdise: Bugünlerde, gençlik darbesini yiyen ve bekâr kalan ve teselli bulmak için *Risale-i Nur* ile alâkadarlığa çalışan ve mühim bır mektepte ders almaya meşgul ve ehemmıyetlı bir adamın kerimesi bulunan hanıma, ıcmalen bir hakıkat söyledim. Belki o havalıde bazılara faidesi var dıye yazıyorum.

Dedım kı: Madem gençlik darbesini yedin, bir vazife-i fıtrıye olan tenasul kanununa daha girme. Çünku, o vazifenin mukabilinde ücret olarak, erkeğin aldığı muvakkat lezzet ve keyif, bır derece, bidayette kâfi geliyor, fakat, bîçare kadın o vazife-i fıtrıyede bir sene ağır yükü çekmeye ve bır-iki sene veledin meşakkatine, beslemesine ve açık saçıklık sebebiyle kocasının nazarında sadâkatsizlik ıttıhamı ve kocasının da gözü dışarıda olmak

1. Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44.)
3. Allah ın selamı rahmet ve berekatı uzennıze olsun

alakadar: ilgili, ilişki
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bîçare: çaresiz, zavallı.
bidayet: başlangıç.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
ehemmıyetlı: önemli
evvelâ: bınıncı olarak, her şeyden once, ılk olarak.
faide: fayda
hadise: olay
hakıkat: gerçek.
havalı: bolge, etraf, çevre, cıvar.
ıcmalen: kısaltarak, kısaca, ozetle.
ıttıham: suç altında bulunma, tohmetlı olma
kâfi: yeter, elverir
kerime: kız evlat, kız çocuk
madem: den dolayı, boyle ise
mektep: öğrenim yerı
mesele: onemli konu.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, guçlük, zorluk.
Mıraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendımızın Recep ayının 27. gecesinde Cenabı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen, halen çıkması mu cızesi
mukabıl: karşılık
muvaffak: başarmış, başarılı
muvakkat: geçici
mühim: onemli, ehemmıyetlı
munezzeh: temiz, arınmış, uzak olan
nazar: bakış, nezdinde
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma, dıkkatlı bakış.
niyaz: Allah a yalvarma ve yakarma
rahmet-i İlâhıye. Allah ın sonsuz rahmetı, ılahı rahmet.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursî nin eserlerinin adı.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sıddık. çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed ın (asm) yuce sunnetı, yuksek hal, soz, tavır ve tasvıpleri
şakırt: talebe, oğrencı.
tenasül: ureme, bırbırınden dogup ureme, nesil yetıştırerek çogalma
teselli: avutma, acısını dındırme
vazıfe: gorev
vazıfe-i fıtrıye: fıtrı vazıfe, yaratılışa aıt vazıfe
velet: çocuk.
zarfında: suresınce.

ihtimali ve ona samimî merhamet etmemesi cihetiyle, dairmî sıkıntılara ve vicdanî azaplara mukabil, izdıvaçta aldığı muvakkat bir keyif ve lezzet, bu bozuk zamanda, ona, o vazifeye mukabil yüzden birisine mukabil gelemiyor. Ve bilhassa, küfüvv-i şer'î tabir edilen, birbirine seciyeten ve diyaneten liyakat bulunmadığından, daha ziyade azap çektirir. Ve bilhassa, terbiye-i İslâmıye haricinde, Müslüman nâmı altında olanlar, imandan gelen hürmet ve merhamet-ı mütekabileyi bulamadıklarından, bütün bütün saadet-ı hayatıyeyi mahvediyor, Cehennem azâbını çektiriyor.

Hem peder, hem valıde, tenasül kanunundaki vazifede çektikleri çok meşakkat ve gördükleri çok hizmete mukabil, yalnız veledin dünyada, kemal-i hürmet ve itaatle şefkatlerine ve hizmetlerine bedel, halis bir hürmet ve sadıkane bir itaat ve vefatlarından sonra salâhatıyla ve hayratıyla ve dualarıyla onların defter-i a'maline hasenat yazdırmak ve on beş seneden evvel masumen ölmüş ise, onlara kıyamette şefaatçi olmak ve Cennette onların kucağında sevimli bir çocuk olmaktır.

Şimdi ise, terbiye-ı İslâmıye yerine mim'siz medeniyet terbiyesi yüzünden ondan belki yirmiden belki kırktan bir çocuk ancak peder ve valıdesinin çok ehemmiyetli hizmet ve şefkatlerine mukabil, mezkûr vaziyet-i ferzendaneyi gösterir, mutebakîsi endişelerle, şefkatlerini daima rencide ederek, o hakikî ve sadık dostlar olan peder ve vâlıdesine vicdan azâbı çektirir ve ahirette de davacı olur,

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bedel: karşılık.
bilhassa: özellikle
cihet: yön
dâimî: sürekli, devamlı
defter-i a'mal: insanların işledigi ve yaptıgı şeylerin kaydedildigi defter, amellerin defteri
diyaneten: ahlâk, din ve diyanet itibarıyle
dua: Allah'a yalvarma niyaz
ehemmiyetli: önemli
endişe: kaygı
hakikî: gerçek.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hariç: dışarı
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler
hürmet: saygı
ihtimal: olabilirlik.
iman: inanç, itikat.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
izdıvaç: evlenme, birbirine eş olma
kemal-i hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
küfüvv-ı şer'î: şeraitin eşler arasında uygun gördüğü denklik, birbirine uygunluk.
liyakat: layık olma, ehliyet.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
masumen: masum bir şekilde, suçsuz ve günahsız olarak.
medeniyet:
merhamet-ı mütekabile: karşılıklı merhamet beslemek.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mukabil: karşılık.
muvakkat: geçici.
mütebâkî: geri kalan
nam: ad
peder: baba.

rencide: incinmiş, kırılmış, gücendirilmiş
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sadıkane: sadık olarak, doğruluk üzerine
salâhat: dindarlıkta çok ilerlemiş hâli, günahsız ve temiz oluş.
samimî: içten, candan, gönülden
seciyeten: seciye olarak, huy, ahlâk ve karakter itibarıyle
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tabir: ifade
tenasül: üreme, birbirinden doğup üreme, nesil yetiştirerek çoğalma
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye
valide: ana, anne
vazife: görev
vaziyet-i ferzendane: çocuğa yakışır vaziyet, durum.
vefat: ölme
velet: çocuk.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.
vicdanî: vicdanla, kalbi his ile ilgili, vicdana ait.
zıyade: fazla, fazlasıyla

"Neden beni imanla terbiye ettirmediniz?" Şefaat yerinde, şekvacı olur.

İkinci Mesele: Dünkü gün, beş tevafuk-i lâtîfeden kat'î bir kanaat bize geldi ki, en cüz'î ve ehemmiyetsiz işlenmizde de inayetkârâne bir dikkat altındayız.

• Birincisi: Ben kapıya çıktığım vakit, me'mûlün hilâfında, Risale-i Nur Şakirtlerinden dört tane Ahmed'ler –bana alâkadar birer maksadı yapacak– birden, beraber kapıya geldiler. İki tane köylerden, ikisi de burada ayrı ayrı mahallelerden.

Hem yine, *Risale-i Nur*'un muhim bir talebesi, Koroğlu Ahmed'e bir miktar yoğurt; hem teberrük, hem tayın olarak verdik. Daha elinde yoğurdu tutarken, *Risale-i Nur*'un masum talebelerinden Hilmi'nin mahdumu Ahmed, elinde öteki Ahmed'e verdiğim miktar yoğurtla kapıyı açtı. Risale-i Nur Talebelerinden altı Ahmed'in bir günde bu çeşit tevafukatı, tesadüfe benzemez, belki o Ahmed'lere nazar-ı dikkatı celp eden bir işarettir.

• *İkincisi:* muhacir, fakir bir kadın, benden, bir teberrük istedi. Ben de bir gömlek verdim. Beş dakika sonra, aynı isimde bir kadın, bir gömleği bana kabul ettirmek için, mühim bir vasıtayı bulup gönderdi. Tevafuk hatın için kabul ettim.

Hem aynı gün, bazı mustahak zatlara yağ yağımı verirken, kap fazla almış, pek azı bana kaldı. Aynen, onlar daha o yağı almadan –benim niyetimde– bana kalacak

alakadar: ilgili, ilişki
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
cüz'î: küçük, az, kıymetsiz, önemsiz
ehemmiyetsiz: önemsiz
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı
İman: inanç, itikat
inayetkârane: lütuf ve himayede bulunana yakışır surette, yardım edene yakışır şekilde
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
mahdum: oğul, evlât.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
me'mul: umulan, umut edilen, beklenilen.
mesele: önemli konu.
muhacir: Osmanlı devletinin son dönemlerindeki toprak kayıpları nedeniyle Balkanlar, v.s. yerlerden Türkiye'ye göç edenlerden her biri
muhim: önemli, ehemmiyetli
müstahak: hak eden, hak etmiş
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci.
Şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
şekva: şikayet.
talebe: öğrenci
tayın: erzak
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
terbiye: eğitim, iyi ahlak, saygı ve edep öğretme
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, rastlantılar, birbirine uygun gelişler
tevafuk-ı latife: hoş ve güzel uygunluk, katışı karşıya geliş, birbirini tutma ve münasebettarlık.
vasıta: aracı
zat: kişi, şahıs

miktar kadar uzak bir köyden, kitaplarımı okumak mukabiline geldi. Onu da, o tevafuk hatırı için kabul ettim.

• *Üçüncüsü:* Ayrı günde ben, at üzerinde seyahate (gezmeye) giderken, arkamda bir atlı süratle geliyor. İndi, ayağıma, üzengiye sarıldı. Tanımadığım bir adam.

Dedim: "Sen kimsin, bu kadar dostluk gösteriyorsun?"

Dedi: "Ben Kuzca hatibiyim."

Hâlbuki Kastamonu'da hiç bu namda bir karye bulunduğunu bilmiyordum. Sonra geldim.

İki Ispartalı asker yanıma geldiler. Birisi dedi: "Ben Kuzca hatibinden sana mektup getirdim."

Bu acip tevafuk bana, bu ikı ayrı ayrı vilâyette, hem boyle tevafuk etmeleri, *Rısale-ı Nur* hızmetinde sadâkatle çalışmalarına bir işarettir. Bu münasebetle Sabri, Kuzca hatibine, benım tarafımdan çok selâm etsın. Onu, has talebeler içinde manevî kazançlarıma şerik ediyoruz. Hususî mektup yazmak âdetımız olmadığından, ona ayrıca mektup yazamadığımızdan gücenmesin. Tatlı bir tevafukun meyvesini, aynı gün daha şırın bir tarzda gördüm. Şöyle ki:

İki asker, kemal-i sevinçle, gayet dostâne, "Sen Ispartalısın, bizim hemşehrimizsin." Ben de dedim: "Maalıftihar, her cıhetle Ispartalıyım. Isparta taşıyla, toprağıyla benim nazarımda mubarektir; benim vatanımdır; ve herbiri yüze mukabil, yüzer ve binler hakikî kardeşlerimin meskat-ı re'sleridir."

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adet: görenek, usul, alışkanlık.
cihet: yon.
dostane: dostlukla, dostça.
gayet: son derece.
hakiki: gerçek.
hatip: camide hutbe okuyan kimse.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
hususi: özel.
karye: köy.
kemal-i sevinç: tam bir sevinç ve mutluluk.
maalıftıhar: ıftıharla, övünerek, iftıhar ederek.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
meskat-ı re's: bir kimsenin doğduğu yer.
mukabil: karşılık.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu.
münasebet: vesile, dolayı.
nam: ad.
nazar: bakış, nezdinde.
Rısale-ı Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
şerik: ortak.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vilayet: il.

Evet, bu havaliye geleri Ispartalılar, asker olsun, başkalar olsun, ekseriyet-i mutlaka ile beni hemşehri biliyorlar. Hangisi benimle görüşüyor, "Sen Ispartalı mısın?" Ben de diyorum: "Maalifthar, ben Ispartalıyım" ve Isparta'da o kadar hakikî kardeşlerim ve akarîblerim var ki; meskat-ı re'sım olan Nurs karyesine pekçok cihetlerle tercih ediyorum. Ve büyük Isparta'nın bir küçük evlâdı hukmünde olan Isparit nahiyemize, büyük Isparta'nın birtek köyünü tercih ediyorum. O kadar halıs, kahraman kardeşleri bana veren Isparta, taşı da, toprağı da bana ve belki Anadolu'ya mubarek olmuş. Inşaallah hem Anadolu'ya, hem âlem-i Islâma nesrettikleri nur tohumları birer rahmete mazhar olur, sümbül verir. Hem gıda, hem zıya hem deva olup, manevî galâ ve veba ve zulmu ve zulmeti dağıtır.

• *Dorduncusu:* Sabık üç tevafuku yazdıktan sonra, büyük Hafız Ali'nin gayet güzel mektubuyla, Hulûsi-i salis Abdullah Çavuşun manidar mektubu ve Hulûsi Beyin ve Kâtip Osman'ın kıymetli mektuplarını aldım. Hafız Ali'nin mektubunda yazdığı şu fıkra, Konya âlimlerinin *Risale-i Nur*'u yazmakta ve takdir etmekte olduklarını ve tefsir sahibi Hoca Vehbi'nin (r.h.) risale-i Ihlâs karşısında mağlûbiyetle beraber, *Risale-i Nur*'a karşı hayran ve takdirkâr olması münasebetiyle, Hafız Ali demiş: "*Risale-i Nur*'un bir kerametidir. Ökuze et ve arslana ot atmaz. Oküze ot verir, arslana et verir. O arslan hocanın en evvel, Ihlâs Risaleleri eline geçmiş."

akarip: akrabalar, yakınlar
âlem-i Islam: Islâm âlemi, Islâm dünyası.
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
cihet: yön
deva: ilaç, çare
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk.
evlâd: çocuklar
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
galâ: kıtlık.
gayet: son derece
hakiki: gerçek.
halıs: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli
Hulûsi-i salis: üçüncü Hulûsi.
hukmünde: değerinde, yerinde
Inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
karye: köy
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler
maalifthar: iftharla, övünerek, iftihar ederek.
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme
manevî: maneviyata ait, maddî olmayan
manidar: nükteli, ince manalı.
mazhar: nail olma, şereflenme, ilâhî tecellilerin göründüğü yer olma
meskat-ı re's: bir kimsenin doğduğu yer
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
münasebet: vesile, idan dolayı
nahiye: idari teşkilâtanmada kaza ile köy arasındaki kademe, bucak.
neşr: kitap basma, çıkarma, her kese duyurma, yayma.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
Nurs: Risale-i Nur'un müellifi Bediüzzaman Said Nursî'nin doğduğu Bitlis'in Hizan kazasının Isparit nahiyesine bağlı olan köy
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
risale-i ihlâs: Ihlâs Risalesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabık: geçmiş
takdirkâr: beğenip alkışlayan, takdir eden
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
veba: bir çeşit salgın hastalık.
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

İşte, Hafız Alı'nin bu mektubunu aldığımdan ya altı, ya yedi gün evvel, Karadağ'dan inerken, birden diyordum: "Yâhu ata et, arslana ot atma. Arslana et, ata ot ver." Bu kelimeyi, beş altı defa, hoşuma gitmiş, tekrar ediyordum. Ya Hafız Alı benden evvel yazmış, bana da söylettirdi, veyahut ben evvel söylemişim, ona yazdırılmış. Yalnız bu garip tevafukta bir farkımız var: O, öküze ot demiş, ben, ata ot demişim.

158

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Îmaniyede Kuvvetlı, Metîn, Cıddî, Sarsılmaz, Fedakâr Arkadaşlarım ve Seyahat-ı Berzahiye ve Uhreviyede Nuranî Yoldaşlarım!

Sızin, her bir dırhemi yüz dırhem şüheda kanı kadar kıymettar siyah nuru akıtan mubarek kalemlerinizin bu defaki kudsî hediyelerin herbir harfine mukabil, Cenab-ı Erhamurrâhimîn sızlere bin rahmet eylesin, âmin.

Bu gaflet ve sıkıntılı ve usançlı mevsimde ve dünya meşgalelerı içinde bu fedakârâne gayretinız ve sa'yınız, hakıkaten bır inayet-i hassadır ve bir keramet-i Nunyedir. Cenab-ı Hak, sizlerden ebeden razı olsun, âmin.

Elmas kalemlerini, bize yardım için yırmi bir Abdurrahman ve Abdulmecıdlerin bu kadar çabuk nushalan yetiştirmeleri ve kabrı pürnur olan Mehmed Zühdü'nün, berzahta dahı kalemını bızım hesabımıza ıstımal etmesı

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahıret arasındakı yer.
Cenab-ı Erhamurrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahıplerinin en merhametlısı olan şeref ve azamet sahıbı olan yüce Allah (c.c.).
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
dirhem: yaklaşık üç grama denk gelen eskı bır agırlık olçusu.
ebeden: ebedî ve daımı olarak.
elmas: çok değerlı.
evvel: once.
fedakar: kendını veya şahsî menfaatlerını hıçe sayan, feda eden.
fedakarane: fedakarca, fedakarlıkla.
gaflet: dıkkatsızlık, endışesızlık, Allah tan uzaklaşıp nefsın arzularına dalmak.
garip: tuhaf, hayret verıcı.
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakıkatlerının ıkna edıcı ve ilmî delıllerle anlaşılmasına hızmet etme.
inayet-i hassa: ozel yardım. Cenab-ı Hakk ın sevdıgı kullarına yapmış olduğu hususî hımayesi ve yardımı.
ıstımal: kullanma.
keramet-i Nuriye: Risale-i Nur a aıt keramet.
kıymettar: kıymetlı, degerlı.
kudsî: mukaddes, yuce.
meşgale: ış, uğraş, meşgul olunan şey.
metin: saglam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telaşa duşmeyen ve korkuya kapılmayan.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
nur: aydınlık, panltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
nusha: bırbırının aynı olan suretlerin her bırı.
pürnur: nur dolu, nur ıçınde, nurlu aydınlık.
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan.
sa'y: ış, çalışma, çabalama.
seyahat-ı berzahiye: kabır ile ahıret arasındakı (berzah) alemе yolculuk.
seyahat-ı uhreviye: ahıret alemine yapılan yolculuk.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
şüheda: şehıtler.
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırıne denk gelme.

hükmünde, onun metrukâtından nüshaların gönderilmesi, bizi derinden derine sürurla şükre sevk etti.

Eski talebeliğim zamanında mevsuk zatlardan, onlar da, mühim imamlardan naklederek işittim ki: "Ciddî, muştak, halıs talebe-i ulûm, tahsılde iken vefat ettikleri zaman, berzahta aynı tahsil misali ve bir medrese-i maneviyede bulunuyor gibi, o âleme muvafık bir vaziyet ihsan ediliyor" diye, o zaman talebe-i ulûm içinde çok defa medar-ı bahis oluyordu. Şimdi bu vakitte, talebe-i ulûmun en halıslen Rısale-i Nur Talebeleri olduğundan, elbette merhum Mehmed Zühdü, Asım ve Lütfi gibi zatların vazifelen devam ediyor. Defter-i a'mallerine hasenat yazmak için, manevî kalemleri, inşaallah işliyorlar. Cenab-ı Hakka hadsiz şükür ediyoruz kı, sizdekı fevkalâde gayret ve çalışmak, matbaaya ıhtiyaç bırakmıyor. Bu defa gönderdiğiniz risaleler çok güzel, çok mükemmel, çok da lüzumlu. Fakat ben sehvetmiştim. On Birinci Lem'a ile Telvihat-ı Tis'ayı yazmadığımız hâlde, yazmışım zannediyordum.

Minhacü's-Sünne bizde var. On Bir Nükteden ibaret olan On Bırınci Lem'a, Mırkatü's-Sunne ve Telvihat-ı Tis'a ile ve ona zeyil olarak dört hatveden ibaret, Rısale-i Kadenn zeyli iken, On Yedinci Sözün Zeylıne gıren parça dahı, Telvihata zeyil olarak yazılsa münasip olur.[1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ayetinin tecellisine bakan bir seyahat-i kalbiye-i hayalıyeye dair ıkı uç sahıfelık Yırmı Dokuzuncu Mektubun ahır kısımlanndakı parça dahi içlennde bulunsa güzel olur.

1- Allah goklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)

ahir: son
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahıret arasındakı yer.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
dair: alakalı, ilgili.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptıgı şeylenn kaydedildiği defter, amellerin defteri.
fevkalâde: olaganüstü.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halis: samımî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hatve: adım.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lütuf.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medar-ı bahis: söz konusu bahsetmeye sebep olan, vesile olan.
medrese-i maneviye: dünyada olmayıp, mana âlemindekı üniversite.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü.
metrukat: mıraslar.
mevsuk: seglam, güvenilir.
Minhacü's-Sünne: Bedüzzaman Said Nursi'nın Lem'alar kitabında yer alan bir eserinin adı.
Mırkatü's-Sunne: Peygamberimizin (a.s.m) sünnetine uymanın dereceleri. Risale-i Nur Külliyatından bir risale.
misal: benzer, örnek.
muvafık: uygun, münasip.
mühim: önemlı, ehemmiyetlı.
münasip: uygun.
muştak: arzulu, fazla isteklı, istıyak gösteren.
nakıl: anlatma, söyleme, hikaye etme.
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerinden her bırı.
Risale-i Kader: Kader Risalesi. Risale-i Nur'da Sözler mecmuası içinde bulunan 26. söz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sahife: sayfa.
sehiv: hata, yanlış.
sevk: yöneltme.
seyahat-ı kalbiye-i hayalıye: hayalen ve kalben yapılan seyahat.
sürur: sevinç, mutluluk.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahsil: ilım ogrenme, bilgi edinme, öğrenim.
talebe: öğrenci.
talebe-i ulum: ilım tahsıl eden, ilımlerle uğraşan ogrenci.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
Telvihat-ı Tis'a: dokuz telvih: açıklama, tasavvuf ve tarikatlerin hakikatine dair bir risale.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
vefat: ölme.
zat: kişi, şahıs.
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.

Şimdi size, musibet yüzünden bir inayet-i hassayı fazla dua etmenize vesile olmak için yazıyorum.

Bugün, dört saat evvel ben, yalnız, Karadağ'ın hâlî ormanları içinde idim. Gayet titiz bir ata binmiştim. Ben binerken, birden dizgin kayışı koptu. O da fena ürktü, ma'reke takıldı. Beni öyle fena bir tarzda çiftelerle yere düşürdü. Ben o hâlde sağ elim, sol ayağım kırılmış gibi ihtimal verdiğim gibi, vaziyet de öyle göstenyordu. At da başkasının malı. O hâlî orman içine daldı. Etrafta hiç kimse yok ki, imdada yetişsin. Cenab-ı Hakka hadsiz şükür ediyorum; el, ayağım kırılmamış, çok ziyade incitmiş iken, yine şemsiye ile yürüyebildim. O titiz at da ormana dalıp, yolsuz bir istikamete, benim yürüyüşümle yürüyerek, on beş dakikalık bir mesafeyi bir saatte yetiştik. At su içmekte iken, Nuriye isminde bir kadın geldi. Elinde ekmek, bir parça ekmeği ata verip, tutuldu. Ben de Cenab-ı Hakka şükür, o vakit binebildim, odaya geldim. Birden öyle bir tûfanlı yağmur oldu, hücremin önünde bir sel olarak gördük. Eğer o su, o Nuriye'ye rast gelmeseydi, o hâlî yerde, o yağmur altında, at da başkasının malı, kaybolmak gibi çok musibetlerden Cenab-ı Hak muhafaza eyledi.

Bu küçük musibette dokuz cihette nimet olduğunu tasdik ettik. Ve bu nevi hifzuhimayet, sizlerin samimî dualarınızın bir neticesi olduğu kanaatindeyiz. Ve bu dokuz cihetle medar-ı şükran hâdise, dün aldığımız hediye-i Nuriyenin çok faideli olduğuna işarettir. Çünkü,

cihet. yon
dizgin: binek hayvanlarının ağzına geçirilen gemin iki ucuna bağlanan ve hayvan idare etmeye yarayan kayış
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvel: once.
faide: fayda
gayet: son derece
hadise. olay
hadsiz: sınırsız sonsuz.
hâlî: tenha, boş, issız.
hediye-i Nuriye: Risale-i Nur hizmetiyle ilgili hediye.
hifzuhimayet: koruma ve himaye etme
hücre: kuçuk oda, tek odadan oluşan ev
ihtimal: olabilirlik.
imdat: yardım
inayet-i hassa: ozel yardım. Cenab-ı Hakk'ın sevdiği kullarına yapmış olduğu hususî himayesi ve yardımı
istikamet. yon, cihet
kanaat: inanma, görüş, fikir
ma'rek. çalılık
medar-ı şukran: şukrü gerektiren, şukre sebep
mesafe: uzaklık, ara
muhafaza: koruma
musibet. felaket, bela.
nevi: çeşit, tur
nimet. lutuf, ihsan, bağış
samimî. içten candan gonulden
şukur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gosterme; gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tarz: biçim, şekil
tasdik: doğrulama, onaylama
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel
vaziyet: durum
vesile: aracı, vasıta
ziyade: fazla, fazlasıyla

darbımeselde meşhurdur ki: *"Bir şeyde zahmet, meşakkat, alâmet-i makbuliyettir."*

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua, ve dualarını istiyoruz.

159

Aziz, Sıddık, Mubarek Kardeşlerim!

Bu mübarek eyyam ve leyali-i şerifede mübarek dualarınıza daha ziyade ihtiyacımı göstermek için, bundan evvelki mektupta, tiftiz atın yüzünden gelen musîbet gerçi ondan dokuzu nimete inkılâp etti, ondan birisi,eskiden ben bende bulunan kulunç illetine ve romatizma hastalığına iltihak edip, beni yatağa düşürdü. Fakat, merak etmeyiniz, ben kalkıyorum, geziyorum. Kat'iyen, bugün gönderdiğiniz risaleleri tashih ederken, kanaatim geldi ki, o musîbetin bakî kalan ondan birisi, on derece bir nimet hükmünde oldu. Ve on adetten ziyade faydalarından bir faydası şudur ki:

Ben tashihatta gerçi usanmıyordum. Fakat, her tashihte yine ders alıp istifade etmek, bir âdetimdi. Bazı çok zevk alıyordum. Bu mevsimde dağlarda, bağlardaki güzel sanat-ı İlâhiyeyi temaşa zevki, o tashihteki zevkime galebe ediyordu. Bu yeni musîbetteki mütemadiyen kendini ihsas eden hastalık, kemal-i zevk ve şevkle, Hazret-i Eyyûb Aleyhisselâmın Lem'asıyla Hastalık Lem'asını,

alamet-i makbuliyet: kabul olunduğunu belirtilen işaret, nişan v.b.
aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bakı: geri kalan
darbımesel: atasözü, vecize.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce
eyyam: günler, gündüzler
fâide: fayda.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gerçi: her ne kadar
hükmünde: değerinde, yerinde
ihsas: hissettirme, sezdirme
illet: hastalık.
iltihak: karışma, katılma
inkılâp: değişme, dönüşme.
istifade: faydalanma, yararlanma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kemal-i zevk: tam bir zevk.
kulunç: şiddetli ağrı veren bir hastalık (özellikle omuz ağrısı)
leyali-i şerife: şerefli, mübarek geceler
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
musîbet: felâket, belâ.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nimet: lütuf, ihsan, bağış
sanat-ı İlâhiye: İlâhî sanat. Allah'ın sanatı. Cenab-ı Hakkın sanatıyla yaratması
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
tashihat: düzeltmeler, tashihler.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakıp seyretme
umum: bütün
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.

her nüshada yeniden görüyorum gibi okuyup, tashih ediyorum. Kat'iyen şüphem kalmadı ki, o zahmetli hastalık, o lezzetli, rahmetli vazife-i Nuriye için verilmiş. Gerçi harekâtımızda namaz ve abdestte sıkıntı veriyor, fakat, hastalıkla ubudiyet, muzaaf sevabı olduğu gibi, bu tashihat-ı vazife-i Nuriyedeki zevk, o sıkıntıları hiçe indirdi.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ سِوَى الْكُفْرِ وَالضَّلَالِ [1]

Sâniyen: Sizin nüshalarınızda bazen bir yanlış, birkaç nüshada aynen bulunur. Demek mana iyi anlaşılmamış, öyle kalmış. Meselâ, İktisadın ahirlerinde Hüsrev'in haşiyesinde beşincî satırında, "Ulema ise, masraflarından, mallarının kıymetini bilmedikleri" cümlesi yanlıştır. Sahihi ise, "Ulema ise, manfetlerinden, mallarının kıymetini bildikleri için..." Hem bu satırı arkasındaki "arkasında" kelimesi yanlış; sahihi, "arasında"dır.

160

Azîz, Sıddık, Mübârek, Fedakâr Kardeşlerim!

Dün, altı ehemmiyetli mektuplarınızı aldım. Her mektubunuza uzun bir mektup yazmak cidden arzu ederdim; hem de hakkınızdır. Fakat, bu hurufatı yazan Feyzî şahittir ki, altı gecedir, altı saat yatamadım. Yalnız bu altıncı gece, bir buçuk saat kadar yatabildim. Onun için, bu ehemmiyetli mektuplara kısacık birer cümle ile iktifa ediyorum.

1 İnkârcılık ve şapıklık dışında her hâl üzere Allah'a hamd olsun. (*Feyzu'l-Kadîr*, 1/3068, hadîs no: 662.)

ahir: son.
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
ehemmiyetli: önemli.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
gerçi: her ne kadar...
harekat: hareketler, davranışlar.
haşiye: dipnot.
hurufat: harfler.
İktifa: yeterli bulma, kâfi görme.
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle.
kıymet: değer.
marifet: bilme, denn bilgi.
mesela: örneğin.
muzaaf: kat kat, iki misli.
mübârek: feyizli, bereketli, kutlu.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
sâniyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme.
tashihat-ı vazife-i Nuriye: ubudiyet, kulluk.
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri.
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Evvelâ: Risale-i Nur santralı ve Hulûsî, Hakkı, Süleyman'ı temsil eden Sabri kardeşim, *"Öşür, şer'î zekâttır. Zekât ise, mustahaklaradır."*

Sanıyen: Gül Fabrikası gülistanlarını ve merhum Bedevi bülbüllerini konuşturan Hüsrev Kardeş, *Risale-i Nur*, Isparta'yı, afat-ı semaviye ve arziyeden muhafazasına sebep olduğunu çok hâdisatla beraber, bu yeni zelzele hâdisesi ve muanz hocanın dolularla başının tokatlanması, yeni bir hücceti oluyor. Ve Mu'cizat-ı Kur'âniye lâhikasını, sizin isabetli fikrinize havale ediyoruz. Hem siz, yazdığınız miktarı gönderiniz. Biz burada tekmil eder, size de sonra haber veririz.

Salisen: Nur Fabrikasının sahibi Hafız Ali Kardeş!

Senin *Risale-i Nur*'a karşı hanka ihlâs ve irtibat ve itikadın, inşaallah o Nurları o havalide daima parlattıracak. Senin, o büyük zelzelenin gürültüsünü işitmemen ve zelzeleyi hissetmemen, tokadını yiyen hoca gibi, *Risale-i Nur*'un bir nevi keramatidir. Demek, değil Şakirtlere zarar vermek, belki inayetkârâne, vücudunu da bazı haslara bildirmiyor, korkutmuyor.

Rabian: Bizi ve Kastamonu şakirtlerini kıyamete kadar minnettar eden ve müstesna kalemiyle Risale-i Nur'un hemen umumunu bu havaliye yetiştiren ve evlât ve peder ve vâlideleri ve refikasıyla *Risale-i Nur*'a hizmet eden kahraman Tahirî kardeşim, Cenab-ı Hak hanenizdeki hemşireme, hem bana şifa ihsan eylesin. Hastalığıma ait bir parça, size geliyor. Peder ve validenize de benim

afat-ı semaviye ve arziye: semavî ve arzî afetler, gökten ve yeryüzünde meydana gelen musibetler, afetler
bedevi: çölde ve ibtidaî tarzda yaşayan, medeni olmayan
evlât: çocuklar
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
gülistan: gül bahçesi, gül tarlası
hadısat: hadiseler, olaylar
hâdise: olay
hane: ev
hârika: olağanüstü
has: ilen gelen, seçkin olan
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hemşire: kız kardeş, bacı.
huccet: delil
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
inayetkârane: lütuf ve himayede bulunana yakışır surette yardım edene yakışır şekilde
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
irtibat: bağ, münasebet.
itikat: kesin inanma, iman
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri
muhafaza: koruma.
mustahak: hak eden, hak etmiş
mustesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz.
nevi: çeşit, tür
öşür: onda bir oranında alınan vergi
peder: baba
Rabian: dördüncü olarak
refika: kadın eş, karı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
şakırt: talebe, öğrenci
şer'î: İslâmiyetin temel kaidelerine uygun olan hükümler
tekmil: tamamlama, kemâle erdirme
temsil: birinin bir topluluğun veya bir kuruluşun adına hareket etme
umum: bütün, hepsi
valide: ana, anne
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

tarafımdan deyiniz ki: "Tahirî gibi kahraman bir şakirdi *Risale-i Nur*'a yetiştiren ve o vasıta ile defter-i a'mallerine daima hasenat yazdıran bir şakirdi bize kardeş veren o mübarek zatlar, inşaallah bu saadeti daima idame ettirecekler. Dünya cam parçalarını, o elmaslara tercih etmeyecekler. Onlar, hususî duamızda dahildirler."

Hamisen: Mücahitlerin üstadı ve efelerin hakikî bir nasihi ve *Risale-i Nur*'un halıs muhlıs bır şakırdı olan Hasan Atıf Kardeşim, senin uzun ve tesirli ve ehemmiyetli mektubun ıçındekı edıbâne, gayet ınce hıssıyatın ve sana mahsus lâtif tabiratın hoşuma gitti.

Kardeşim, müptedilerin ve hodfüruşların ve mülhidlerin ilişmelerinden teessüratın, beni senin hesabına müteessir etti. Evvelce size yazdığım mektup, inşaallah o teessüratı izale eder.

Rısale-i Nur'un mesleği ise, vazifesini yapar, Cenab-ı Hakkın vazıfesıne karışmaz. Vazıfesi, tebliğdır; kabul ettırmek Cenab-ı Hakkın vazifesidir.

Hem, kemiyete ehemmiyet verilmez. Sen, o havalide birtek Atıf'ı bulsan, yüzü bulmuş gibidir. Merak etme.

Hem, mümkün olduğu kadar hariçten gelen küçük ilişmelere ehemmiyet verme. Fakat ihtiyatla, bu atâlet mevsimi ve gaflet zamanı ve derd-i maişet iptilâsı zamanında, cuz'î bir iştigal de ehemmiyetlidir. Tevakkuf değil, muvaffakıyetsiz mağlûbiyet yok, *Risale-i Nur*'un her tarafta galıbâne futuhatı var.

atalet: tembellik.
cuz'î: kuçuk, az.
dahil: gırme, ıçınde olma.
defter-i a'mal: Insanların ışledığı ve yaptıgı seylerin kaydedıldıgı defter, amellerın deftenı.
derd-i maişet: geçım derdı ve zorlugu, geçım sıkıntısı.
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz.
edibâne: edıbe yakışır şekılde, edebıyatçı gıbı.
efe: yıgıt, kahraman.
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
ehemmiyetli: onemlı.
elmas: cok kıymetlı bır mucevher.
evvelce: daha önce.
fütuhat: zaferler, fetıhler, galıbıyetler.
gaflet: dıkkatsızlık, endışesızlık, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
galibane: galıbe yakışır tarzda.
gayet: son derece.
hakiki: gerçek.
halıs: samımî, her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen.
hamisen: beşıncı olarak, beşıncısı, beşıncı derece.
hariç: dışan.
hasenat: ıyı ameller, ıyı ışler, hayırlar.
havali: bolge, etraf, çevre, cıvar.
hıssıyat: hısler, duygular.
hodfüruş: kendını begendırmeye çalışan, ovunen.
hususî: ozel.
ıbtila: ıyı veya kotu bır şeye olan aşırı duşkunluk, tıryakılık.
idame: devam etırme, sürdürme.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegı duşunerek tedbırlı hareket etme.
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
iştigal: bır ışle uğraşma, meşgul olma.
izale: gıderme, ortadan kaldırma.
kemiyet: bır şeyın adet, mıktar ve sayı olarak ıfade edılebılen durumu, nıcelık.
latıf: guzel, hoş.
mağlûbiyet: yenılgı, yenılme.
meslek: gıdış tutulan yol, sıstem.
muhlıs: ıhlaslı, samımî, bır ışı hıç bır karşılık beklemeden sırf Allah rızası ıçın yapan.
muvaffakıyet: başarma, basarılı olma.
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
mücahit: cıhat eden, savaşan.
mülhit: İslam dınınden ayrılan, Allah'ı ınkar eden, dınsız, ımansız.
müptedi: ıtıkatta ehl-i sunnet yolundan ayrılan, bıdat yolunu tutan kımse.
müteessir: teessure kapılan, huzunlu, kederlı, mahzun.
nasih: nasıhat eden, ogut veren.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı, Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
saadet: mutluluk.
şakırt: talebe, ogrencı.
tabırat: tabırler, ıfadeler, temırler, deyımler.
tebliğ: dınî bır emrın kullara bıldırılmesı.
teessürat: teessurler, kederler, elemler, acılar.
tevakkuf: duraklama, durma.
üstad: oğretıcı, oğretmen.
vasıta: aracı.
vazife: gorev.
zat: kışı, şahıs.

Sadisen: Eski dost ve kardeş ve Risale-i Nur'un o zamanda ciddî bir talebesi ve Isparta hayatımda bana hüsn-i hizmetle samimî bir arkadaş ve himmeti uzun, eli kısa aziz kardeşim Mehmed Celâl, seni o zamandan beri unutmadım. Çok zaman *Risale-i Nur* dairesinde kalemiyle çalışanlar içinde isminle hissedar oluyordun. Senin yüksek istidadını ve ulüvv-i himmetini *Risale-i Nur*'da istimal etmek arzuluyordum. Demek, derd-i maişet, sizi bir derece kayıt altına aldı. Başta mübarek baban, hanenizde bulunanlara bilmukabele selâm ediyorum. Ve bilhassa Mehmed Seyerani Hayyat'a çok selâm ile beraber, eğer benim orada iken tanıdığım ve Hüsrev sisteminde telâkki ettiğim Mehmed Seyeranî ise, onun bin selâmına selâmla mukabele edip, o Seyeranî, o zamandan beri *Risale-i Nur*'un bir cüz'üne bahsi girdiği ve silinmediği gibi, hatırımda da silinmemiş. Çok defa bekliyordum ki, Seyeranî, Hüsrev'in arkasında koşup çalışsın. Demek, onu da derd-i maişet bağlamış.

Sabian: *Risale-i Nur*'un erkân-ı muhimmesinden Halil İbrahim'in on dört yaşındaki evlâd-ı manevîsi, *Risale-i Nur* dairesindeki masum şakirtlerin dairesinde inşaallah ehemmiyetli mevkî alacak ve o küçük şahsiyette parlak, büyük bir şakirt ruhu görünüyor. Mektubunda, çocukça konuşmamış, gayet mudakkikane büyük bir âlim gibi konuşması bizi çok sevindirdi, "Maşaallah, barekâllah" dedirdi.

Saminen: Evvelce haber aldığınız hastalığıma dair bir noksan parça, dualarınıza ve geçen ramazan gibi manen

alim: ilim ile uğraşan ilim adamı
aziz: izzetli muhterem saygın.
bahis: konu
barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
bilhassa: özellikle.
bilmukabele: karşılıklı karşılık olarak.
ciddî: gerçek olarak hakikaten.
cüz: kısım, parça
dair: alakalı ilgili
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu geçim sıkıntısı.
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
ehemmiyetli: önemli
erkan-ı muhimme: önemli esaslar
evlad-ı manevi: manevî evlat durumunda olan
evvelce: daha önce
gayet: son derece
hane: ev
himmet: manevî yardım ihsan lütuf
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
hüsn-i hizmet: güzel hizmet.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istidat: kabiliyet yetenek
istimal: kullanma
manen: mana bakımından manaca
masum: suçsuz, günahsız saf temiz.
maşaallah: Allah'ın istediği gibi Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare
mevki: yer makam
mukabele: karşılık verme karşılama
mübarek: feyizli bereketli, kudu
mudakkikane: dikkatlice ince den inceye araştırarak
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
Sabian: yedinci yedinci olarak.
sadisen: altıncı olarak
samimî: içten candan, gönülden.
saminen: sekizinci olarak, sekizinci derecede
selâm: barış rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şahsiyet: kişi kimse.
şakirt: talebe öğrenci
talebe: öğrenci
telâkki: anlama kabul etme.
ulüvv-i himmet: himmetin yüksekliği yüksek himmetlilik yüksek gayretlilik.

yardımlarınıza vesile olmak için, o hastalık münasebetiyle yanımıza gelen bazı zatlara söylediğim ve noksan kalmış bir fıkrayı yazıyorum. Şöyle ki:

Hâlımı soranlara dedim ki: Hem nazar, hem ervah-ı gayr-i tayyibe cihetinden başıma gelen bu musibet, rahmet-i İlâhiye ile, on adetten bire indi, dokuzu nimet oldu, bâkî kalan birisi de dokuz menfaati oldu.

Birinci menfaati: Hastalıkta her saat ibadeti, dokuz saat ibadet hükmüne getirdi.

İkinci faydası: On beş Hasta Risalesini, tam zevk ile tashih etmek ve bu hastalık zamanında hastalara ve muhtaç olanlara çabuk yetiştirmeye sebep oldu.

Üçüncü faydası: Eski Said'i, Yeni Said'e kalbeden eski bir hastalık gibi, şimdi de, *Risale-i Nur*'un parlak bir tarzda intişarı, Yeni Said'i de dünya ile bir derece alâkadar ettiği cihetle, o hâlin zararından kurtulmaya sebep oldu.

Dördüncüsü: Bu mübarek aylarda, pekçok iştiyak ve ihtiyaçla fazla a'mal-i uhreviyede bulunmak arzusuyla beraber, mevsim ve bazı esbab cihetiyle muvaffak olamayarak fazla müteessir idim. Bu hastalık, tam bu aylara lâyık bir tarzda, hastalıktan gelen ihlâs ve kesret-i sevap cihetiyle azîm bir menfaati oldu. Beni gündüzde dağ ve bağları gezmekten men ettiği gibi, gece uyku ve gafletten kurtarıp, kemal-i tazarru ve niyaz ile geceleri ihyaya sebep oldu.

alâkadar: ilgili, ilişki
a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş, hareket ve ibadetler
azîm: büyük.
bâkî: geri kalan.
cihet: yön
ervah-ı gayr-i tayyibe: iyi olmayan ruhlar, kötü ruhlar
esbap: sebepler, vasıtalar
fâide: fayda
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hükmüne: yerine, değenne
İhlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
İhya: geceleri ibadetle ve uykusuz olarak geçirme
İntişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
İştiyak: göreceği gelme, özleme
kalbolma: bir halden diğer bir hale geçme, dönüşme
kemal-i tazarru ve niyaz: tam bir yakarış ve dua.
kesret-i sevap: sevabın çokluğu
men: yasak etme, engelleme
menfaat: fayda
musibet: felâket, bela
muvaffak: başarmış, başarılı
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
münasebet: vesile, dolayı.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nazar: göz değme
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
tarz: biçim, şekil
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
vesile: aracı, vasıta.
zat: kişi, şahıs

Beşincisi: Geçendeki ramazandaki hastalık gibi, bu hastalık dahi, fedakâr kardeşlerimin şefkatlerini heyecana getirip, benim hesabıma a'mal-i uhreviyelerinin bir nevi zekâtını vermek, nâkıs, kusurlu sermayemi birden ona, belki yüze ve bine çıkarmaya sebep olmasıdır.

Altıncı faydası: Hastalara, yirmi beş deva-i imanî veren risalenin ilâçlarını nefsimde tatbik ederek, ayn-ı hakikat olduğunu tasdik edip, asap ve sinirden gelen ziyade hassasiyetimden kıymetsiz, fânî işlen, luzumsuz ve endişeli meraktan ve faydasız ve zararlı alâkadan bir derece kurtulmaya sebep olmasıdır.

Umum kardeşler ve hemşirelerimize birer birer selâm ve selâmetlerine dua...

Ve dualarını rica eden kardeşiniz
Said Nursî

161

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Size, hastalığın dokuz faidesinden bakî kalan üçünü yazıyorum ki; o hastalığın bir meyvesi sabık Arabî fıkradır.

Yedinci faidesi: Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir şakirdinin ehemmiyetli bir hatasını tamir etmesidir. Şimdilik bu ehemmiyetli faideyi izah etmek munasip değil.

alaka: ilgi ilişki bağ
a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş hareket ve ibadetler
Arabî: Arapçaya ait Arap dili ile ilgili
asap: sinirler
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin tâ kendisi
aziz: izzetli muhterem saygın
bakı: geri kalan
deva-i imanî: imanî deva imanla ilgili ilaç, imandan gelen ilaç.
dua: Allah'a yalvarma niyaz
ehemmiyetli: önemli
faide: fayda
fânî: olumlu geçici
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fıkra: kısım fasıl bölüm
hassasiyet. hassaslık, dikkatlilik ihtimamlılık.
hemşire: kız kardeş bacı.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kıymet: değer
münasip: uygun
nakıs: noksan, eksik.
nefis. kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevi: çeşit tür
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sabık. geçmiş.
selâm: barış rahatlık selâmet ve esenlik dileme
selâmet: salımlık emnilik kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sermaye. varlık servet.
sıddık: çok doğru durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şakırt: talebe öğrenci
şefkat: karşılıksız sevgi besleme içten ve karşılıksız merhamet.
tasdik: doğrulama onaylama
tatbik: uydurma uygulama
umum: bütün
ziyade: çok, fazla

Sekizinci faydası: Gayet incedir, izah edilmez, yalnız, kısa bir işaret ederiz. Nasıl ki Hüsrev, yazdığı Kur'ân'ı, fotoğrafla tab'ını kabul etmeyerek binler cazibedar Kur'ân'lar kendi hattı ile âlem-i İslâmda intişarıyla, kutbiyet derecesinde bir mertebe-i ulviyeyi ve yüksek bir şeref-i imtiyâzı bırakıp, *Risale-i Nur* dairesindeki sırr-ı ihlâsı muhafaza ve hazz-ı nefisten teberri etmiştir; aynen öyle de, bu hastalık, ruhumda öyle bir inkılâp yaptı ki, *Risale-i Nur*'un parlak fütuhatını müteşekkirâne temaşa etmek ve sevaptarâne, mücahidâne, bir nevi kumandan hizmetinde bulunmaktan gelen uhrevî zevki ve şerefi ve dünyada uhrevî meyvesini gösteren hizmet-i imaniyenin şahsıma ait lezzeti ve imtiyazı, o sırr-ı ihlâs için bırakmak ve kardeşlerime havale etmek ve onların şeref ve zevkleriyle iktifa etmeye nefs-i emmarem dahi muvafakat ederek, dünyanın bu uhrevî ve güzel yüzünde gözünü kapamak ve eceli ve mevti ferahla karşılamaya tam kabul etmesidir.

Dokuzuncu faydası: Çoktan beri benim hususi bir virdim ve hiç kaleme alınmayan ve mesleğimizin dört esasından en büyük esası olan şükrün en geniş ve en yüksek mertebesini ihata eden ve bende çok defa maddî ve manevî hastalıkların bir nevi şifası olan ve İsm-i Azam ve Besmele ile dokuz âyât-ı uzmayı içine alan ve on dokuz defa şükür ve hamdi azamî bir tarzda ifade ile, *Tahmidat*'ın adetleriyle o eşyanın lisan-ı hâliyle ettikleri hamdüsenayı niyet ederek, o hadsiz hamdlerin yekûnunu kendi hamdlen içine alarak azametli ve geniş bir

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası
ayât-ı uzma: muazzam yüce ayetler
azamet: büyükük.
azamî: maksimum
Besmele: Bismillâhirrahmânirrahîm (Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla) cümlesinin adı
cazibedar: çekici, cazibeli
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
faide: fayda.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hat: yazı, el yazısı
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hazz-ı nefis: cismen, bedenen, duyularla bir şeyden lezzet alıp haz duyma
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hususî: özel
ihata: kuşatma, içine alma
İktifa: yeterli bulma, kâfi görme
İmtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
inkılâp: değişme, dönüşme
İntişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kumandan: komutan
kutbiyet: evliyalar arasında zamanın en büyük mürşidi olmak
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
maddî: madde ile alakalı, cismani.
manevî: manaya ait, maddi olmayan
mertebe: derece, basamak
mertebe-i ulviye: yüksek mertebe, derece
meslek: güdüs tutulan yol, sistem
mevt: ölüm
muhafaza: koruma
muvafakat: müsaade etme, kabul etme
mücahidane: mücahitçe, cihat ederek, gayret göstererek.
müteşekkirâne: müteşekkir olarak, teşekkür edercesine.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
nevi: çeşit, tür
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın remzi ve sebebi olan manevî varlık.
sena: methetme, övme
sevaptarane: sevaplı olarak, sevap kazandırarak
sırr-ı ihlas: ihlas sırrı, samimiyet ve doğruluğun sırrı
şeref: manevî büyükük, yücelik, onur
şeref-i imtiyaz: imtiyaz şerefi, ayrıcalıklı olma şerefi
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tab: basma, baskı
tahmidat: hamd etmeler, şükretmeler
tarz: biçim, şekil.
teberri: sevmeyip yüz çevirme, uzaklaşma
temaşa: hayretle ve dikkatle bakıp seyretme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
virt: zikir belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması
yekûn: toplam

tahmidname ve teşekkürname bulunan ve *Sekîne*'deki esma-i sittenin muazzam yeni bir dersini izhar etmeye sebep olmasıdır.

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ve beraatlerini tebrik ederiz.

162

MEDAR-I İBRET VE HAYRET BİR HÂDİSEDİR.

Risale-i Nur'un erkân-ı muhimmesinden bir zat yazıyor ki: Adapazarı zelzelesinin aynı gününde, zelzeleden birkaç saat evvel, umumı ve herkese göstermek için, bir büyük tiyatro teşekkülüyle ve oyuncu kızlardan dört güzelini çıplak olarak alâyişle çarşı ve pazarda gezdirerek, o cazibedarlara kapılan, tiyatro binasında toplanan bin kişiden fazla seyirciler, oyun başlarken, birden bire arz, kemal-i hiddet ve gayz ile onların hayâsız yüzlerini dehşetli tokatladı, mahvedip zirüzeber etti ve o binâyı hâk ile yeksan eyledi."

Ben, dünyanın bu nevı hâdiselerinden iki senedir hiç haberim yoktu, bakmıyordum. Fakat bugünlerde hem Hüsrev ve hem kahraman Çelebi zelzeleden haber vermeleri; ve Hüsrev ve rüfekasının kanaatiyle, Isparta'nın gürültülü zelzelesi karşısında, *Risale-i Nur*'u kuvvetli bir kalkan bulmasıyla hiçbir zarar vermemesi, ve *Risale-i Nur*'a muarız bir hocanın bütün hâsılâtını mahveden

alâyiş: debdebe, tantana, gösteriş, boş yalancı süs
arz: yer, dünya
beraet: temize çıkma, suçsuz olduğu anlaşılma
cazibedar: çekici, cazibeli
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
erkan-ı muhimme: önemli esaslar
esma-i sitte: Cenab-ı Hakk'ın altı büyük ismi: Kuddus, Adl, Hakem, Ferd, Hayy, Kayyum.
evvel: önce
hadise: olay
hâk: doğruluk, gerçek, hakikat.
hâsılat: her hangi bir işten elde edilen şeyler
hayâ: ahlâk kurallarına bağlı olma, ar, edep, namus
İzhar: gösterme, açığa vurma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kemal-i hiddet ve gayz: çok fazla hiddet, öfke ve kızgınlık.
mahv: yok olma, ortadan kalkma, batma.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
nevı: çeşit, tür
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rüfeka: arkadaşlar, refikler
sekîne: içensinde on dokuz harfi, on dokuz ayet bulunan, sükûnet ve emniyet veren bir dua
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
tahmidname: hamd ve şükür yazısı
teşekkül: oluşum
teşekkürname: teşekkür bildiren yazı, teşekkür yazısı.
umum: bütün
umumî: genel
yeksan: dümdüz, her zaman beraber
zat: kişi, şahıs.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

dolu o *muarıza* has kalması, başkasına ilişmemesi bir derece kanaat verir ki, ekser vilâyetlere giren ve Adapazar'a girmeyen, *Risale-i Nur*'un ehemmiyetli bir esası olan tesettür şiarını bu derece açık ihanetiyle, *Risale-i Nur*, onların yardımlarına koşmamış diye, yalnız bu hâdiseye baktım.

163

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Risale-i Nur dünya işlerine alet olamaz, dünya işlerine siper edilmez. Çünkü, ehemmiyetli bir ibadet-i tefekküriye olduğu cihetle, dünyevî maksatlar onunla kasten istenilmez; istenilse, ihlâs kırılır, o ehemmiyetli ibadet şekli değişir. Yanı, çocuklar gibi, doğuştükleri vakit Kur'ân'ı başına siper eder. Başına gelen zarar Kur'ân'a geldiği gibi, *Risale-i Nur*, böyle muannit hasımlara karşı siper istimal edilmemeli.

Evet, *Risale-i Nur*'a ilişenler tokatlar yerler; yüzer vukuat şahittir. Fakat, *Risale-i Nur*, tokatlarda istimal edilmez ve niyet ve kast ile tokatlar gelmez. Çünkü, sırr-ı ihlâs ve sırr-ı ubudiyete münafidir. Bizler, bize zulmedenleri, bizi himaye eden ve *Risale-i Nur*'da istihdam eden Rabbimize havale ediyoruz.

Evet, dünyaya ait harika neticeler bazı evrad-ı muhımme gibi, *Risale-i Nur*'a çokça terettüp ediyor. Fakat onlar istenilmez, belki verilıyor; illet olamaz, bır faıde olabılır.

cihet: yön
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyetli: önemli
ekser: pek çok.
evrad-ı muhımme: önemlı vırtler, zıkırler
faıde: fayda
hadıse: olay
harıka: olaganustu
hasım: düşman, rakıp
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma
himaye: koruma, muhafaza etme
ibadet-i tefekküriye: tefekkür ıbadetı.
ihanet: hamlık, kotulük etme.
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemek sizin sırf Allah rızası ıçın yapma
illet: sebep, gaye
istihdam: bır hızmette kullanma, çalıştırma
istımal: kullanma
kanaat: inanma, goruş, fikır
kasıt: bır ışı bile bile isteyerek yapma
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
maksat: gaye
muannit: inatçı, ayak direyen
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
münafi: zıt, aykın
Rabb: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı
sırr-ı ihlâs: ıhlas sırrı, samımıyet ve dogrulugun sırrı.
sırr-ı ubudıyet: kullugun sırrı
şiar: işaret, belırtı, ayırt edıcı ışaret.
terettüp: bır ışın bırının uzerine dusmesi
tesettür: ortunme, gostenmesi dınen yasak olan kısımların ortulmesi
vilayet: ıl
vukuat: vuku bulan şeyler, hadıseler, olaylar
zulüm: haksızlık, ezıyet, ışkence

Eğer istemekle olsa, illet olur, ihlâsı kırar; o ibadeti kısmen iptal eder. Çabuk bu hâdiseyi teskin edinız, yoksa münafıklar istifade edecekler; belki onların parmağı var.

Evet, *Risale-i Nur*'un o kadar dehşetli muannıtlere karşı galibâne mukavemeti, sırr-ı ihlâstan ve hiçbir şeye alet edilmemesinden ve doğrudan doğruya saadet-i ebediyeye bakmasından ve hizmet-i imaniyeden başka bir maksat takıp etmemesinden ve bazı ehl-i tarikatin ehemmiyet verdikleri keşif ve keramat-ı şahsiyeye ehemmiyet vermemekten ve velâyet-i kübra sahipleri olan Sahabîler gibi, veraset-i nübüvvet sırrıyla, yalnız iman nurlarını neşretmek ve ehl-i imanın imanlarını kurtarmaktır.

Evet, *Risale-i Nur'un bu dehşetli zamandaki kazandırdığı ikı netice-i muhakkıkası her şeyin fevkındedir; başka şeylere ve makamlara ihtiyaç bırakmıyor.*

• *Birinci neticesi:* Sadâkat ve kanaatle *Risale-i Nur* dairesine giren, imanla kabre gireceğine gayet kuvvetli senetler var.

• *İkinci neticesi:* Risale-i Nur dairesinde, ihtiyarımız olmadan, haberimiz yokken takarrur ve tahakkuk eden şirket-i maneviye-i uhreviye cihetiyle herbir hakikî sadık şakirdi, binler diller ile, kalpler ile dua etmek, istığfar etmek, ibadet etmek ve bazı melâike gibi, kırk bin lisan ile tesbih etmektir. Ve ramazan-ı şenfteki hakıkat-ı Leyle-i Kadır gibi kudsî ve ulvî hakikatleri yüz bin el ile aramaktır.

İşte bu gibi netice içindir ki, Risale-i Nur Şakirtleri, hizmet-i Nuriyeyi velâyet makamına tercih eder, keşif ve

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
cihet: yon
dehşetli: urkutucu korkunç
dua: Allah a yalvarma niyaz
ehemmiyet: onem kıymet.
ehl-ı iman: inananlar iman sahipleri.
ehl-ı tarıkat: tarıkat ehlı kalbini dunyanın fanı işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile baglayan kımseler
fevkınde: ustunde
galibane: galibe yakışır tarzda
gayet: son derece
hâdise: olay
hakıkat-ı Leyle-i Kadır: Kadır Gecesinin esası, mahiyeti
hizmet-ı imaniye: iman ve Kur an hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ılmı delıllerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-ı Nuriye: Nur hizmetı Risale-i Nur ıçın calışma
ihlâs: samımıyet, bir amelı başka bir karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ıhtıyar: ırade, tercih, kendı ıstek ve arzularına gore hareket etme
illet: sebep, gaye
iman: inanç, ıtıkat
ıptal: boş hukumsuz
istıfade: faydalanma yararlanma
ıstığfar: tevbe etme Allah'tan gunahlarının bağışlanmasını isteme.
kanaat: inanma, gorüş, fikir
keramat: kerametler, ermişlerin vehlerinn olağan ustu sozlerı ve halleri.
keramat-ı şahsiye: şahsa aıt kerametler
keşif: Allah tarafından ılham edılme kalp gozuyle gorme
kısmen: kısmi olarak, bazı yonden.
lisan: dıl
makam: yer mevki
maksat: gaye
melâike: melekler
muannıt: inatcı ayak direyen
mukavemet: karşı koyma dayanma direnme
münafık: nifak sokan, arabozucu kalbinde kufru gizledigi halde Musluman gorunen
neşir: herkese duyurma yayma tamım
netıce-ı muhakıka: kesin netice, sonuç
nur: aydınlık, parlıtı ışık.
ramazan-ı şerif: mubarek, şerefli Ramazan ayı
saadet-ı ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sadakat: baglılık, dogruluk.
sadık: dogru gerçek sozunde vaadinde ışınde dogru olan
Sahabi: Sahabeden olan kişi Hz Muhammed ı gormüş ve O nun sohbetinde bulunmuş musluman kımse.
senet: dayanılacak ve guvenılecek şey kuvvetlı delıl olabılecek soz
sır: gızlı hakıkat.
sırr-ı ihlas: ihlas sırrı, samımıyet ve dogrulugun sırrı
şakırt: talebe oğrencı.
şirket-ı maneviye-i uhreviye: ahırete aıt hizmetlerle ılgılı manevî şirket, manevı ortaklık.
tahakkuk: gerçekleşme kesinleşme
takarrur: yerleşme kararlı hale gelme
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfarlardan uzak tutma Cenab ı Hakk ı şanına layık ıfadelerle anma
teskin: sakınleştırme yatıştırma
velayet: velıllık ermişlık Allah dostlugu
velayet-ı kübra: en buyuk velıllık Cenab ı Hakk ın insana yakın olmasına bakan ve peygamber varısı olmaktan gelen gayet kısa ve yuksek tarıkat berzahına uğramadan zahırden hakıkate geçen velılık meslegı
veraset-ı Nübüvvet: Peygamber varısligı Peygambenmızın varısi durumunda olan buyuk alım ve velılerın yolu

keramatı aramaz ve ahiret meyvelerini dünyada koparmaya çalışmaz ve vazife-i İlâhıye olan muvaffakıyet ve halka kabul ettirmek ve revaç vermek ve galebe ettirmek ve müstahak olduklan şanüşeref ve ezvak ve inayetlere mazhar etmek gibi, kendi vazifelerinin haricinde bulunan şeylere karışmaz ve harekâtını onlara bina etmezler. Halısen, muhlisen çalışırlar, "Vazifemız hizmettir; o yeter" derler.

Ve sanıyen: Seksen küsur sene kıymetinde bulunan ve ramazan-ı şerifin mecmuunda gizlenen hakikat-i Leyle-i Kadn kazanmak ıçın, Rısale-ı Nur Şakırtlennın şırket-ı maneviye-i uhreviyeleri muktezasınca her bıri, mütekellim-i maalgayr sıgası olan [1] اَحِرْنَا ۞ اِرْحَمْنَا ۞ وَاغْفِرْلَنَا gıbı tabiratta, "Biz" dedikleri vakit, *Rısale-i Nur*'un sadık şakirtlenni niyet etmek gerektir; tâ her bir şakirt umumun namına münacat edip çalıssın. Ve bu bîçare ve az çalışabilen ve haddinden çok fazla hizmet ondan beklenen bu kardeşinize, o husnuzanlan yanlış çıkarmamak için, geçen ramazan gibi yardımınızı rica ediyorum

164

BİRDEN HATIRA GELEN BİR MESELEDİR.

Her şeyde, her musibette, hususan beşer eliyle gelen zulümlü musıbetlerde, nsale-ı kaderde beyan edildığı gıbı, İki sebep var. Bıri, zahıren esbaba bakan beşerdır, dıgerı kader-i Ilâhîdır. Beşer, zahırî esbaba bakar, bazen

beşer: insan, insanlık.
beyan: açıklama, bildirme, ızah
bîçare: çaresiz, zavallı
binâ: kurma, dayandırma
esbap: sebepler, vasıtalar
ezvak: zevkler
galebe: galip gelme, üstünlük
hakîkat-ı Leyle-i Kadır: Kadir Gecesinin esası, mahiyeti
halısen: halıs olarak, halıs ve katıksız olduğu hâlde, hilesizce
harekat: hareketler, davranışlar
hariç: dışan
hususan: bilhassa, özellikle
husnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
inayet: yardım, ihsan, lutuf
kader-i İlâhî: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu
kıymet: değer
mazhar: nail olma, şereflenme
mecmu: toplam, tüm
mesele: konu
muhlisen: içtenlikle, samimiyetle.
mukteza: iktıza eden, gereken
musibet: felâket, bela
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
müstahak: hak eden, hak etmiş
mütekellim-i maalgayr: birinci çoğul şahıs

1. Bizi koru. • Bize merhamet et. • Bize mağfiret eyle.

nam: ad
ramazan-ı şerif: mübarek şerefli Ramazan ayı
revaç: rağbet, kıymet, değer
risale-i kader: Kader Risalesi. Risale-i Nur'da Sözler mecmuası içinde bulunan 26. söz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
sanıyen: ikinci olarak.
sıgal: kip, fiilin çekiminden meydana gelen
şakırt: talebe, öğrenci
şanüşeref: şan ve şeref
şırket-i maneviye-i uhreviye: ahirete ait hizmetlerle ilgili manevî şirket, manevî ortaklık
tabırat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler
umum: bütün, herkes
vazife: görev
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife.
zahıren: görünüşte
zahir: görünürde.
zulüm: haksızlık, eziyet, iş kence

yanlış eder, zulmeder. Fakat, kader başka noktalara bakar, adalet eder.

İşte, bugünlerde, elîm bir endişe ile *Risale-i Nur* dairesine temas eden üç mesele, adalet-i kaderiye noktasında manevî suale cevaben ihtar edildi.

Birinci sual: Neden fedakâr, yüksek bir şefkati taşıyan vâlide, bu zamanda, veledinin malından irsiyet almasından mahrum edildi, kader müsaade eyledi."

Gelen cevap şu: Valideler bu asırda, bir aşılama suretinde şefkatlerini yanlış bir tarzda sarf etmeleridir ki, "Evlâdım, şanuşeref rutbesinde memuriyet kazansın" diye, bütün kuvvetleriyle, evlâtlarını dünyaya, mekteplere sevk ediyorlar. Hatta, mutedeyyin de olsa, Kur'ânî ilimlerin okunmasından çekip, dünya ile bağlarlar. İşte bu şefkatin bu yanlışından, kader bu mahrumiyete mahkûm etti.

İkinci suâl: *Risale-i Nur*'la münasebettar bazı zatlara acıdım, "Neden pederinin malından hakkı iki sulus iken, o haktan, kısmen mahrumiyete, kader-i İlâhî neden müsaade etti?"

Gelen cevap: Şu asırda, öyle acip bir aşılamakla, ebeveynine hürmet ve peder ve validesinin şefkatlerine mukabil, bilâkaydüşart kemal-i hürmet ve itaat lâzım iken, ekseriyetle o hakikî hürmet ve itaat bozulduğundan, iki sulus almaktan zulmen mahrum edildiler. Kader, bunların kusuruna binaen müsaade etti. Kızlar ise, gerçi başka cihetlerde kusurları çok, fakat zaafiyetlerine binaen,

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
adalet-i kaderiye: kaderin adaleti
asır: yüzyıl
bilakaydüşart: kayıtsız ve şartsız
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
cihet: yön
ebeveyn: ana baba
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren
endişe: kaygı.
evlât: çocuklar
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
gerçi: her ne kadar...
hak: pay, hisse
hakikî: gerçek.
hürmet: saygı
ihtar: hatırlatma, uyarı
irsiyet: varis olma, mirasçılık.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
kader: İlâhî hükümdar, Cenâb-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kemal-i hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet.
kemal-i itaat: itaatin kusursuzluğu, tam ve mükemmel itaat
kısmen: kısmı olarak, bir kısım
Kur'ânî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen
mahkûm: kendine hükmolunan, hükümlü.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
mahrumiyet: mahrumluk, dilediğini, istediğini elde edememe, nasıpsızlık, hissesizlik
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mektep: öğrenim yeri
memuriyet: memurluk.
mesele: önemli konu
mukabil: karşılık.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müsaade: izin
mutedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarf: harcama
sevk: yöneltme.
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz
sülus: üçte bir
şan ü şeref: şan ve şeref
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarz: biçim, şekil
vâlide: ana, anne
velet: çocuk.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zat: kişi, şahıs.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

himayetkâr ve şefkatkâr ellere ziyade muhtaç bulunduklarından, hürmetlerini peder ve validelerine karşı ihtiyaçlarını hassasiyetle bir cihette ziyadeleştirdiklerinden, beşerin zalim eliyle, kardeşlerinin kısmen haklarını, muvakkaten onlara vermeye müsaade etti.

Üçüncü sual: Bazı mütedeyyin zatların, dünyadar haremleri yüzlerinden ziyade sıkıntı çekmeleri nedendir? Bu havalide o nevi hâdiseler çoktur.

Gelen cevap: O mütedeyyin zatlar, diyanetlerinin muktezası, böyle serbestiyet-i nisvan zamanında öyle serbest kadınların vasıtasıyla, dünyaya girişmeleri hatalarından, o kadınların eliyle tokat yemelerine kader müsaade etti.

Mütebakîsi, bir mübarek hanımın şuursuz müdahalesiyle geri kaldı.

165

Evvela: Bu mübarek ramazan-ı şerifteki dualar, ihlâsı bulmak şartıyla, inşaallah makbuldür. Fakat, maatteessüf, ekseriyetçe Risale-i Nur Şâkirtlerinin nazarlarını dünyaya çevirmek ve huzur-ı kalbi bozmak için, bazı taarruzlar yüzünden o ihlâs, o huzur-ı tam, bir derece zedelenir, merak etmeyiniz. Her şeyi Cenab-ı Hakka havale edip, öyle taarruzlara ehemmiyet vermeyin. Atıf'a da yazınız, merak etmesin ve müteessir olmasın. O da, bir

beşer: insan, insanlık.
cihet: yön.
diyanet: dinî emirlere riayet, dindarlık.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dünyadar: dünya işleriyle uğraşarak mal mülk sahibi olan, dünyalık.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ekseriyet: çoğunluk.
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
hâdise: olay.
harem: kadın, eş.
hassasiyet: hassaslık, dikkatlilik, ihtimamlılık.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
himayetkar: koruyucu.
huzur-ı kalp: kalben huzur duymak.
huzur-ı tam: tam bir huzur.
hürmet: saygı.
İhlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
kader: İlâhî hükum, Cenab-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
mukteza: iktıza eden, gereken.
muvakkaten: geçici olarak.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müdahale: karışma.
müsaade: izin.
mütebâkî: geri kalan.
mütedeyyin: belli bir dini kabul etmiş.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
nevi: çeşit, tür.
peder: baba.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
serbestiyet-i nisvan: kadınların açıksaçıklıkta ilen gitmesi.
sual: soru.
şâkirt: talebe, öğrenci.
şefkatkar: şefkat gösteren, merhamet ve acıma duygusuna sahip olan, şefkatli.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
taarruz: saldırma, saldırma, hücum.
valide: ana, anne.
vasıta: aracılık.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: artma, çoğalma, fazla, çok.

kaza-i İlâhîdir. İnşaallah, Sava, Hafız Mehmed'in hâdisesi gibi, *Risale-i Nur*'un lehine dönecektir. (HAŞİYE 1)

Hem Atıf'ın parlak hizmeti tevakkufa uğraması (HAŞİYE 2) ve genlemesi ve merhum Mehmed Zühdü Bedevî'nin yüksek ve geniş hizmetinin perdelenmesi düşünmesi beni ziyade mahzun ettiği hengâmda, elime bir mektup verildi. O mektup, o endişemi izale etti. "*Risale-i Nur* hizmetinde bir kapı kapansa, daha mühim kapılar açılır" diye kaide, yine hükmünü icra etti ki, Sabri gibi *Risale-i Nur*'un gayet büyük bir rüknünün büyük amucası ve

---

HAŞİYE 1: Atıf'a muaraza eden ve hücum eden tarikatçı müftü ve taassuplu vaiz ve hoca ve ehl-i tarikat, ehemmiyetli ehl-i ilm ve tarikat, bu muarazada en son perdesini rejim hesabına ve tarafgirliğe ve himayesine dayanıp Atıf'ın müdafaa ettiği sünnet-i seniye mesleğine taarruz suretine girdiğini ve Risale-i Nur'a muaraza eden, bilerek veya bilmeyerek zındıkaya yardım ettiğine bir delil.

Bu defa adliyece benden sordular ki: Kürt Atıf rejim aleyhinde çalışıyor. Demek onun muarızları rejime dayandılar.

Ben de dedim: "Rejimi reddetmek ne vazifemizdir, ne de kuvvetimiz var ve ne de düşünüyoruz. Red başka, kabul etmemek başkadır. amel etmemek daha başkadır. Hazret-i Ömer'in (ra) taht-ı hükmünde, kanun-ı adalet-i şer'iyesini reddetmeyen ve ilişmeyen Yahudîlere, Nasarâya ilişmiyordular. Demek, kabul etmemek, idarece bir cünha, bir suç teşkil etmiyor ki, o çeşit muhalifler ve münkirler, en kuvvetli padişahların idaresi ve siyaseti altında bulunmuşlar. İşte bu nokta-i nazardan, Risale-i Nur'un şakirtlerinden en müthiş bir muhalif, rejim müessesesini tel'in etse, bilfiil idareye ilişmese, onun mefkûresine kanunen ilişilmez. Hürriyet-i vicdan ve hürriyet-i fikir onları tebrik eder.

HAŞİYE 2: Şimdi aldığımız haber: Denizli valisi ehemmiyetli bir şifre ile bura valisine, Atıf meselesini i'zam ederek, şifre yazmış. Hâfız-ı Hakikî'nin hıfzına dayanıp, telâş etmeyiniz, fakat, ihtiyat ediniz. Hapsolan Atıf ve arkadaşlarına teselli veriniz. Ve merak etmesinler, Allah Kerîm'dir ve Rahîm'dir.

adliyece: mahkeme tarafından
amel: yapma, işleme
ehemmiyetli: önemli
ehl-i tarikat: bilgi sahibi ilmi olan.
ehl-i tarikat: manevi yüksel mek için bir şeyhe bağlılık yolunu seçen
gayet: son derece
hadise: olay
haşiye: dipnot.
hengâm: zaman, sıra
hıfz: ezberleme
hücum: saldırı
hükum: karar, emir
hürriyet-i fikir: düşünce hürriyeti.
hürriyet-i vicdan: inanç hürriyeti
icra: yürütme, bir işi yerine getirme
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kaide: kural, esas, düstur.
kaza-i İlâhî: Allah'ın emrinin takdirinin yerine gelmesi
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
mahzun: hüzünlü, kederli, uzuntulu
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
muaraza: sözlü mücadele, çarpışma
muhalif: ayrı giden, zıt giden
mühim: önemli, ehemmiyetli
nokta-i nazar: bakış noktası
rejim: bir devletin sevk ve idare usulü, yolu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rükun: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli ferdlerinden her biri
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
taassuplu: koru körüne bağlılık gösterme özelliğine sahip olan
taht-ı hükum: hâkimiyetinde, emri altında
tarafgirlik: taraf tutmaklık, taraftar olmaklık.
tarikatçı: manevî yükselişi için bir şeyhe bağlı olarak tasavvuf yolu takip eden
tevakkuf: duraklama, durma
vaiz: dini meseleler üzerinde öğüt veren
ziyade: fazla, fazlasıyla

Risale-i Nur'un bir kahramanı olan Tahirî'nin enıştesi ve *Risale-i Nur*'un saff-ı evvelinde ve şakirtlerinin başında bir zaman nazırlık vazifesini gören ve şımdiye kadar da *Risale-i Nur* hakkında kalbini bozmayan büyük Hafız Zühtü'nün samimî kemal-i sadâkat ve ihlâsı gösteren mektubuyla ve Hulûsî-i salis Abdullah Çavuşun hâşiyesinde tasdikle, bu eski ve yenı gayyur kardeşimız Büyük Zühtü, resmıyete bakmayarak, *Risale-i Nur*'un muhım vazifelennden olan masumlara Kur'ân dersini vermekle gösterildi ki, merhum Zühtü Bedevı yerine, bu Büyük Zühtü'yü yenı veriyor. Ve Atıf'ın tevakkufu yenne, bu mudakkık ve muktedır ve hatıp Büyuk Hafız Zühtü'yu faalıyete getirdi. Cenab-ı Hakka şükrediyoruz. Bugünden itibaren, *Risale-i Nur*'un has şakırtlerı ıçınde şırket-ı manevıye-i Nunyeden hıssedar olmasını ve ismıyle duaya gırdığını selâmımla beraber tebliğ edıno.

166

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نَعْمَآئِهِ [1]

Risale-i Nur'un sılsıle-i keramatından *Mu'cizat-ı Ahmedıye* ve kerametlı Yırmı Dokuzuncu Söz ve *İşaratü'l-I'caz*'ın hımayetkârâne ve mu'cizâne yeni bir kerametlerı şudur kı: Bu ramazan-ı şerıfın başında doktorun ıhbanyla ve kuvvetlı emarelerın delâletıyle ve bırden hararet

1. Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla. - Nımetlerınden dolayı Allah a hamd olsun

delâlet: delıl olma, gosterme
dua: Allah a yalvarma, nıyaz.
emare: alamet, belırtı, nışan.
gayyur: çok gayretlı, çok çalışkan
hararet: sıcaklık.
has: ılen gelen, seçkın olan
haşıye: dıpnot
hatıp: hıtap eden, topluluga karşı konuşan.
hımayetkârane: korumaya çalışarak
hıssedar: hısse sâhıbı, hıssesı olan
Hulûsî-i Salis: uçüncü Hulûsî
ıhbar: haber verme, bıldırme
ıhlas: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
kemal-ı sadakat: sadakatın son derecesı, tam bağlılık, kusursuz sadakat.
keramet: Allah ın velî kullarında gorulen olaganustu hâller veya tabıatustu hadıseler
masum: suçsuz, gunahsız, saf temız
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmuş olu.
mu'cız-âne: mu cızelı bır şekılde
Mu'cızat-ı Ahmedıye: Peygamber Efendımızın (asm) gosterdığı mu cızelerı anlatan On Dokuzuncu Mektup rısalesı
muktedır: ıktıdarlı, gucü yeten
mudakkık: tetkık eden, ınceden ınceye araştıran
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
nazır: vekıl, bakan.
ramazan-ı şerıf: mubarek şerefli ramazan ayı
resmıyet: resmıllık, resmî olma halı.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Said Nursî nın eserlennın adı
saff-ı evvel: bırıncı saf
samımî: ıçten candan gonulden
selam: banş, rahatlık, selamet ve esenlık dıleme
sılsıle-i keramat: kerametler sılsılesı, kerametlerın zıncırleme bırbınnı takıbı
şakırt: talebe, oğrencı
şırket-ı maneviye-i Nuriye: Rısale-ı Nur un manevî ortaklıgı.
şukur: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
tasdık: doğrulama, onaylama
teblığ: ulaştırmak, bıldırmek
tevakkuf: duraklama, durma
vazife: gorev

kırk dereceden geçmesiyle tebeyyün eden, zehirlemekten gelen şiddetli hastalık hengâmında, kardeşimiz Atıf'ın habbe gibi hâdisesini, hariç valiler kubbe yaparak, buranın hem adliye, hem zabıta, hem vilâyete şifrelerle *Risale-i Nur* aleyhine sevk edildiği aynı zamanda, iki saat evvel, *Mu'cizat-ı Ahmediye* İstanbul'dan koşup imdada gelmiş. Masada iken, Yirmi Dokuzuncu Söz ve kerametli *İşaratü'l-I'caz*, Tosya kasabasından imdada gelmiş gibi, aynı vakitte yaldızlı ciltleriyle masa üzerinde dururken, onların müsadere endişesi ve elliden ziyade sair risalelerin de namazsız ellerin zaptına geçmek ihtimali ve şiddetli hastalığın konuşturmamak vaziyetiyle beraber, *Risale-i Nur*'un o üç kerametli risaleleri, öyle harika bir himayet ve muhafazaya vesile ve o zehirlendirmeye panzehir ve tiryak oldu ki, bu hale muttalî olan bizler, şimdi de hayretteyiz. Güya hiçbir hastalık yokmuş gibi, gayet kuvvetli, hem şiddetli tokatlar vurarak, o düşmanlık vaziyeti dostluğa çevrildi.

Hem adliyenin büyük memurları ve taharri komiserleri, şiddetli taharri ve müsadere için geldikleri hâlde, elliden ziyade kitaplardan hiçbirine el uzatmadan, yalnız o risalelerin kerametlerini kısmen dinleyerek onların manevî himayeti altında muhafaza edildi. Yalnız Müdafaat ve On Altıncı Mektup ve Ramazaniye Risalesini, mütalâa etmek için biz verdik.

Üçüncü günde, daha şiddetli arama ve taharri etmek, zabıtanın siyasî komiseri bir taharri komisenyle geldiği

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aleyh: karşı, karşıt
endişe: kaygı
evvel: önce
gayet: son derece
güya: sanki
habbe: tane
hâdise: olay
hariç: dışarı
harika: olağanüstü
hengâm: zaman, sıra
himayet: koruma, esirgeme
ihtimal: olabilirlik
imdat: yardım
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hadiseler
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
kubbe: gökyüzü, sema.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeleri anlatan On Dokuzuncu Mektup risalesi
muhafaza: koruma
muttalî: bir işten haberi olan, bilgili, haberdar
müdafaat: müdafaalar, savunmalar.
müsadere: toplatma, elden alma
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
panzehir: zehrin tesirini gidermeye özelliği olan madde
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sair: diğer, başka, öteki
sevk: yöneltme, gönderme.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
taharri: arama, araştırma
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma
tiryak: en iyi çare, baş ilaç
vaziyet: durum
vesile: aracı, vasıta
vilâyet: il
yaldız: sus
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zaptı: idaresi altına alma, tutma
ziyade: çok, fazla.

vakitten iki üç saat evvel, üç kerametli risalelerin kumandasında bütün risaleler, kendilerini ellere vermemek için ortada görünmediler. Bütün iki saat o taharri neticesinde, Ankara'dan gelen bir ramazan tebrikiyle, bir Ramazaniye Risalesini elde ettiler. Mütalâadan sonra iade etmek vaadiyle aldılar. Bütün bu hâlât yüksekte duran Mu'cızatlı Kur'ân-ı Azîmuşşan ile beraber, i'cazlı *Hızb-i Kur'ânî*'nın nüshaları ve *Hızb-ı Nurî*'nın risaleleri, bu harika vaziyeti gösterdiler. Cenab-ı Hakka, onların hurufatı adedince ve şehr-ı ramazanın dakikalarının aşireleri sayısınca hamdusena ediyoruz. [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ

Hem hastalıktan gelen teessür ve Atıf hâdisesiyle kalbime gelen teellüm ve onlara acımak ve Isparta'ya sirâyet etmek endişesinden neş'et eden sıkıntı ve bu mübarek şehirde *Risale-ı Nur*'un [2] سِرًّا تَنَوَّرَتْ perdesi altına girmesi, ve üçüncü günde, o ikı taharriden sonra, akşama kadar gelen ve gıdenler mütemadiyen tarassud edilmesi ve Emin'in hanesinde birşey bulunmadan taharri edilmesi cihetiyle, ziyade muztarıp ve müteellim iken, Cenab-ı Erhamürrâhimînin rahmetiyle, şimdiye kadar devam eden inayet-i İlâhiye himayeti ve nza, teslim, tevekkül ve ihlâsın verdikleri teselli, bütün o müz'ıç şeylen akim bıraktı. Kemal-i ferah ve istirahatle, "*Görelim Mevlâ neyler, neylerse güzel eyler*" deyip, kemal-i teslimiyetle müsterih olduk. Sız de öyle olunuz, fütur getirmeyiniz.

1 Her halukarda Allah a hamd olsun (Feyzü'l Kadir 1:3068 hadis no 662)

2. Gizli olarak parlar

akim: neticesiz sonu yok, başarısız
aşire: dakikanın onuncu kuvveti 60 üzen 10
Cenab-ı Erhamürrâhimin: inayet ve rahmet yardım ve lutuf sahiplerinin en merhametlisi olan şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
cihet: yön
elhamdulillahi alâ kulli hâl: her hâl ve durumda Allah a hamd olsun şükrolsun
endişe: kaygı
evvel: once
ferah: gönül açıklığı sevinç, sevinme
fütur: zayıflık, gevşeklik usanç
hâdise: olay
hâlât: hâller durumlar tavırlar
hamd: Allah a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hane: ev
harika: olağanüstü
himayet: koruma, esirgeme
Hizb-i Kur'ânî: Kur'ân ayetlerinden bir kısmının bir araya getirilmiş hâlı
Hizb-ı Nurî: Risale-i Nur a ait hızıp adında bir dua
hurufat: harfler
iade: geri verme
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âcız kaldıkları şeyi yapmak.
ihlas: samımıyet bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
inayet-i ilahiye: Allah ın yardımı
istirahat: dinlenme rahatlama.
kemal-ı ferah: mukemmel bir ferahlık.
kemal-i teslimiyet: tam bir teslim oluş boyun eğiş
keramet: ermişçesine yapılan ış hareket veya söylenen söz fikir
kumanda: komuta
Kur'an-ı Azımuşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur an
Mevla: Allah
mu'cizat: mu'cizeler Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muztarip: ıztırap çeken, sıkıntılı olan
mübarek: feyizli bereketli kutlu
müsterih: bütün kaygılardan kurtulup gönlü rahata kavuşan ıçı rahat kaygısız
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme dikkatli okuma
müteellim: elemli kederli hüzünlü ıçı sızlayan
mutemadiyen: sürekli olarak devamlı.
muz'ıç: rahatsız eden sıkıntı veren.
neş'et: meydana gelme oluşma çıkma
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her bırı
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyıcılık.
rıza-ı teslim: tam razı olarak teslimıyet ıçınde olma
sena: methetme övme
sirayet: bırınden dıgerıne geçme bulaşma
şehr-ı ramazan: Ramazan ayı oruç ayı
taharri: arama araştırma
tarassut: gözetme göz altında tutma
teellüm: elemlenme tasalanma dertlenme uzüntü duyma
teessür: kederlenme uzulme acı duyma
teselli: avutma acısını dindirme
tevekkül: bir ışı gerçekleşmesı ıçın gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah a bırakma
vaat: söz verme, ahd.
vaziyet: durum
ziyade: fazla fazlasıyla

Umum kardeşlerimize birer birer selâm ve dua ederiz.

Hastalık devam ediyor, fakat tahammül haricinde değil. O musibet de, *Risale-i Nur*'un parlak neşriyatına tevakkuf vermemek için idi.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

1- Bakî olan ancak Allah'tır.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
hariç: dışarı
musibet: felaket, bela
neşriyat: yayınlar
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
tahammul: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
tevakkuf: duraklama, durma
umum: bütün.

بسم الله الرحمن الرحيم [1]

يَا اللهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ
يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ [2]

Ism-i Azamın hakkına ve Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın hürmetine ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefine bu mecmuayı bastıranları ve mübarek yardımcılarını Cennetü'l-Firdevste saadet-i ebediyeye mazhar eyle, âmin. Ve hizmet-i imaniye ve Kur'âniyede daima muvaffak eyle, âmin. Ve defter-i hasenatlarına Kastamonu Lâhikası'nın *her bir harfine mukabil bin hasene yazdır, âmin. Ve Nurların neşrinde sebat ve devam ve ihlâs ihsan eyle, âmin.*

Yâ Erhamerrahimîn! Umum Risale-i Nur Şakirtlerini iki cihanda mes'ut eyle, âmin. İnsî ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle, âmin. Ve bu âciz ve bîçare Said'in kusuratını affeyle, âmin.

Umum Nur Şakirtleri
namına
Said Nursî

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

2. Ey Rahman, ey Rahim, ey Ferd, ey Hayy, ey Kayyum, ey Hakem, ey Adl, ey Kuddüs olan Allah'ım!

acız: zayıf, güçsüz, zavallı.
aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
âmin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bîçare: çaresiz, zavallı.
Cennetü'l-Firdevs: Firdevs Cennetı, altıncı Cennet tabakası.
cinnî: cin taifesinden olan.
defter-i hasenat: iyilikler güzellikler defteri, insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
hizmet-i imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
insî: insan cinsinden.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mecmua: toplanıp birikmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muhafaza: koruma.
mukabil: karşılık.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mübarek: feyizlı, bereketli, kutlu.
nam: ad.
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik.
şakırt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük.
şeref: manevî büyükluk, yüceliik, onur.
umum: bütün.
ya Erhamurrahimin: Ey merhametlilerin en merhametlisi!

ÜRÜN KODU: 1152

İçindekiler

Takdim 9

Bediüzzaman Said Nursî kimdir? 11

Birinci Lem'a 15

Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın kıssası anlatılarak, her insanın dünya ve âhiret hayatı için nefsiyle karşı karşıya kaldığı mücadeleyi izah eder.

İkinci Lem'a 20

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın duasını anlatan âyet-i kerîmenin bir tefsiri olup, musibet ve hastalıklara karşı sabrın ehemmiyetini izah eder, asıl musibetin küfür ve sapıklık olduğunu İspat eder.

Üçüncü Lem'a 32

Beka için yaratılan ve bekaya âşık olan insan ruhunun, Cenab-ı Hakka karşı hakikî vazifesini bilmekle, hem dünyada, hem de ebedî hayatında huzur ve saadeti kazanacağını izah eden bir tefsirdir.

Dördüncü Lem'a 40

Ehl-i Sünnet ve Cemaat ile ehl-i Şia olan Aleviler arasındaki meselelerin hakikatini izah eder.

Beşinci Lem'a 54

On Birinci Lem'aya dâhil edilip boş kalmış, ayrıca telif edilmemiş.

Altıncı Lem'a 54

Yirmi Dokuzuncu Lem'ada Arabca olarak telif edilmiş olup, bu Lem'a boş kalmıştır.

Yedinci Lem'a 55

Fetih Suresinin son üç âyetinin bir tefsiri olup, Kur'ân'ın mu'cizeliğini gösterir şekilde, geleceğe dair verdiği haberleri anlatır.

Sekizinci Lem'a 72

Hûd Suresi 105 ve 112. âyetlerinin tefsiri mahiyetinde olan bu risale, Gavs-ı Azam Abdülkadir Geylânî'nin keramet-i gaybiyesiyle Kur'ân-ın esrarına ait olan Risâle-i Nurların makbuliyetini gösterdiğini ve bu zamanın Kur'ân hizmetkârlarına işâretle beraber, onların kuvve-i maneviyelerini takviye, şevklerini tezyit ve sıkıntılarını izale eden hakikattar bir lem'adır.

Dokuzuncu Lem'a 141

Üç mühim sualin cevabında ruha ait bir meseleyi, ilm-i cifrle ilgili açıklamaların yalnız bir işâretle bırakılmasının hikmetini ve vahdetülvücut meselesini gayet güzel izah ve İspat eder.

Onuncu Lem'a **157**

Kur'ân hizmetinde bulunan Nur Talebelerinin sehiv ve hatalarına mukabil yedikleri şefkat tokatlarını anlatır.

On Birinci Lem'a **173**

Sünnet-i seniyenin ve ona uymanın ehemmiyetini izah eden bir tefsirdir.

On İkinci Lem'a **194**

İlim ve fen sahiplerince tenkit sebebi olan, astronomi ile ilgili bazı ayetlerin tefsiri.

On Üçüncü Lem'a **208**

Şeytanların ve çirkinliklerin kâinatta yaratılmasının hikmetini ve şeytana karşı Allah'a sığınmanın ehemmiyetini tefsir eden bir risaledir.

On Dördüncü Lem'a **244**

Birinci Makamında inkârına kalkışılan hadislerin mahiyet ve hakikî manalarını, İkinci Makamında ise "Bismillâhirrahmanirrahîm"in altı mühim sirrini izah eder.

On Beşinci Lem'a **266**

Risale-i Nur Külliyatından Sozler, Mektubat ve Lem'alar'ın On Dördüncü Lem'asına kadar olan kısmın fihristesi olup, her eserin sonunda derç edilmiştir.

On Altıncı Lem'a **267**

Mühim ve meraklı bazı meselelere dair suallerin cevaplarıdır.

On Yedinci Lem'a **287**

Notalar suretinde yazılmış muhtelif konuları ihtiva eden mükemmel bir eserdir. Ele alınan konulardan bazıları şunlardır: İnsanın mahiyeti ve dünyaya ait şeylerin kaybolmasına üzülmenin yersizliği, Allah'tan başkasını büyük görmeme, dünyanın geçiciliği ve ömrün fânîliği, haşirde insanın cismiyle tekrar dirileceği, Avrupa medeniyeti ve fenleri, insanın kıymeti ve buna bağlı olarak kâfirlerin çokluğunun ehemmiyetsizliği, v.s.

On Sekizinci Lem'a **336**

Gizli kalmış mühim bir Peygamber (ASM) mu'cizesini açıklayan ve evliyanın kerametlerinin hak olduğuna kesin bir delil teşkil eden Hazret-i Ali'nin (RA) gaybî bir kerametini izah eden Birinci Keramet-i Aleviye Risalesi namında mühim bir lem'adır.

On Dokuzuncu Lem'a **353**

İsraftan menedip, iktisat ve kanaati emreden ayetleri tefsir eden İktisat Risalesidir.

Yirminci Lem'a **370**

İslâmiyette ihlâsın en mühim bir esas olduğunun sırlarını anlatır.

Yirmi Birinci Lem'a **389**

Hayırlı amellerde ve bilhassa uhrevî hizmetlerde sorulan bir kısım suallerin cevabıdır.

Yirmi İkinci Lem'a **405**

Risale-i Nur'lar ve hizmeti üzerine sorulan bir kısım suallerin cevabıdır.

Yirmi Üçüncü Lem'a **420**

Her şeyin Allah tarafından yaratıldığını ikna edici delillerle anlatan Tabiat Risalesidir.

Yirmi Dördüncü Lem'a **453**

Tesettür Risalesi olup, Kur'ân'ın tesettürü emreden hükümlerini izah ve ispat eden önemli bir tefsirdir. Tesettürün insan yaratılışına da son derece uygun olduğunu, kadın fıtratının tesettürü gerektirdiğini, hem aile, hem cemiyet saadetinin bozulmasında tesettürsüzlüğün ne kadar büyük rol oynadığını izah eder.

Yirmi Beşinci Lem'a **470**

Ehl-i imana gelen musibetlerin aslında bir musibet olmadığını, belki Cenab-ı Hakkın bir hatırlatması ve şefkatli bir iltifatı olduğunu gösteren şifa hakkındaki ayetlerin bir tefsiri olan Hastalar Risalesidir.

Yirmi Altıncı Lem'a **501**

Cemiyetin ve insan hayatının önemli bir kısmını teşkil eden ihtiyarlar ve ihtiyarlık hakkında çok lüzumlu ve güzel teselliler ifade eden ayetlerin bir tefsiri olan İhtiyarlar Risalesidir.

Yirmi Yedinci Lem'a **582**

Eskişehir Mahkemesi müdafaası olup, Tarihçe-i Hayat'ta neşredildiğinden buraya yazılmamıştır.

Yirmi Sekizinci Lem'a **583**

Yirmi Sekiz Nükteden ibaret olup, Birinci Nüktesi İkinci Keramet-i Aleviye Risalesi adını alan bu lem'a, mühim bir kısım suallere cevap mahiyetinde, bazı ayetlerin tefsiridir.

Yirmi Dokuzuncu Lem'a **673**

İmana Medar Âlî Bir Tefekkurname, Tevhide Dair Yüksek Bir Manfetname adıyla Arabca telif edilen bu risale, fevkalâde mühim kalbî ve aklî izahlarla Tevhidin delillerini gösterir, akla ve kalbe iman nurunu yerleştirir harika bir lem'adır.

Otuzuncu Lem'a **868**

Altı Nükte ile İsm-i Azamın altı nurunu izah eden harika bir tefsirdir. Birinci Nükte *Kuddus* ismini, İkinci Nükte *Adl* ismini, Üçüncü Nükte *Hakem* ismini, Dördüncü Nükte *Ferd* ismini, Beşinci Nükte *Hayy* ismini, Altıncı Nükte *Kayyum* ismini kâinattaki cilvelerini izah eder.

Otuz Birinci Lem'a **964**

Şualar'da neşredilen On Dördüncü Şua olup, Afyon Mahkemesi müdafaasıdır

Otuz İkinci Lem'a **964**

Risale-i Nur'un çekirdeği mahiyetinde olan *Lemaat* adlı risale olup, *Sözler* mecmuasının sonunda neşredilmiştir. Eski Said döneminin en son telifidir.

Otuz Üçüncü Lem'a **964**

Mesnevî-i Nuriye mecmuasında neşredilen *Katre, Habbe, Şemme, Zerre, Hubab, Zuhre, Şule* ve onların zeyillerinden ibaret olup, muhtelif konuları ihtiva eden tefsirlerdir.

Münacat **965**

Kur'ân ve Peygamberimizin eşsiz duası *Cevşen*'den ilhamen kaleme alınan ve Cenab-ı Hak-kın varlığına, birliğine bütün varlık âlemini kuşatan bir bir Esma-ı Husnasına, ahiret âlem-lerine işaret eden sayısız delil ve şahitleri gösteren harika bir eserdir.

Fihrist **991**

EKLER **1123**

Lem'alar Telif Tarihçesi **1124**

Lem'alar Şahıs Bilgileri **1125**

Lem'alar Yer Bilgileri **1153**

Lem'alar Ayet ve Arabca Metin İndeksi **1169**

Lem'alar Hadis İndeksi **1207**

Lem'alar Şahıs İndeksi **1215**

Lem'alar Yer İndeksi **1223**

Lem'alar Genel İndeksi **1225**

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî **1393**

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrâkine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrâkine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatminkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden zaman, iman kurtarmak zamanıdır?

Çünkü çağımızda iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, "Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" suallerine doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta, ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar puskurtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair aklı doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine: din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu, muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yeniliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen âyet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin 'telif tarihi' ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezbenne alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında iki yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca çalışmalarını pek çok farklı ilimde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle dın ilimlerinin birlikte okutulacağı, "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şekilleri de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu. "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli iki hedefi.

Üniversite düşüncesini hükümete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi Işkodralı Tahir Paşa'nın teşvikı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak hükümet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hiçbir girişimde bulunmadı. Gelişinden iki ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her müşkul hallolunur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükümet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yeri değişti, timarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünkü, hükümet ile uzlaşmamıştı. Zaptiye Nazırı Şefik Paşa'nın, "ihsan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada elbette eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman bu teklifleri süs payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapishaneye gönderilmeyi tercih etti.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediuzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketli bir siyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mitingde, daha sonra İttihatçıların ilân gelenleriyle birlikte gittiği Selânik Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketliliğe devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkiyi ortadan kaldırmak için, önemli teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İllerindeki nüfuzlu şahıslara telgraflar çekti. İstanbul'un muhtelif yerlerindeki avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vakası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediuzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, İki Mekteb-i Musibetin Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Örfî adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediuzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkari, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde, sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediuzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediuzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu Illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce, Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kostürma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kostürma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediuzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da Yusuf İzzettin Paşa Köşkü'nde kalan Bediuzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünühat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediuzzaman'ın *Hutuvât-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad," Kuva-ı Milliyecilen de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet ettı.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediuzzaman 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediuzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara'da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylü z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den isteği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükumetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kor Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı Şemme ve Şule risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında, yine hükumetin emriyle önce Isparta'ya sonra da uzak bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen, *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münacat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbîye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Âyetü'l-Kubrâ* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur lar teksir edilmeye başlanmış ve 1947 yılında hacca sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile teksir edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılâpları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların tehfini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949 da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde iskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve umutla karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişiklikleri teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devrı kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı, Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor, gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960'daki hükümet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَنَادٰى فِي الظُّلُمَاتِ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ۞[1]
اِذْ نَادٰى رَبَّهُ اَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۞[2] فَاِنْ تَوَلَّوْا
فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْعَظِيمِ ۞[3] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞[4] لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ
الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ۞[5] يَا بَاقِيَ اَنْتَ الْبَاقِيَ ۞ يَا بَاقِيَ اَنْتَ الْبَاقِيَ ۞[6]
لِلَّذِينَ اٰمَنُوا هُدًى وَشِفَآءٌ[7]

Otuz Birinci Mektubun Birinci Kısmı, her zaman, hususan mağrip ve işâ ortasında otuz üçer defa okunması çok fazîletli bulunan mezkûr kelimat-ı mübarekenin her birinin çok envarından birer nurunu gösterecek Altı Lem'adır.

Birinci Lem'a

Hazret-i Yunus ibni Mettâ Alâ Nebiyyinâ ve Aleyhissalâtü Vesselâmın münacatı, en azîm bir münacattır ve en muhım bir vesîle-i icabe-i duadır.

Hazret-ı Yunus Aleyhısselâmın kıssa-ı meşhuresinin hülâsası:

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti: "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum." (Enbiya Suresi: 87.)

2. Rabbine şöyle niyaz etmişti: "Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisisin." (Enbiya Suresi: 83.)

3. Eğer insanlar senden yüz çevirirse de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyik hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkul ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi: 129.)

4. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

5. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak Allah'ın yardımıyladır.

6. Ey Bâkî olan Allah! Bâkî ancak Sensin! Ey Bâkî olan Allah! Bâkî ancak Sensin!

7. O [Kur'ân], iman edenler için bir hidâyet rehberi ve bir şifadır. (Fussilet Suresi: 44.)

Alâ Nebiyyinâ Aleyhissalâtü Vesselâm: Peygamberimize ve ona salât ve selâm olsun.
azîm: büyük, yüksek.
Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan. bütün varlıklar yok olduktan sonra da zâtıyla var olacak tek varlık Allah.
envar: nurlar, ışıklar.
fazîletli: değerli, sevaplı.
hidâyet: doğru olan, hak olan, İslâmiyet.
hususan: özellikle.
hülâsa: kısaca, sözün kısası, özet.
ibâdet: kulluk etme, Allah'ın emirlerini yerine getirme, yasaklarından kaçınma.
ibni: oğlu, oğul.
işâ: yatsı namazı vaktı.
kelimât-ı mübârekeler: mübârek, hayırlı, ilim dolu kelimeler.
kıssa-ı meşhure: meşhur kıssa, hikâye.
lem'a: parıltı.
mağrip: güneşin batma vaktı, akşam.
merhamet: acıma, şefkat etme.
Mettâ: Hz. Yunus'un (as) annesinin adı.
mezkûr: adı geçen.
muhım: önemli.
münâcât: Allah'a yalvarış, dua.
niyaz: dua.
noksan: eksik, kusur.
nur: parıltı, ışık.
Rab: her bir şeye muhtaç olduğu şeylerin veren, onları terbiye edip idâresi ve egemenliği altında bulunduran Allah.
Rahîm: çok merhamet eden, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sâhibi Allah.
şifâ: beden veya ruh hastalıklarından kurtulma.
tenzih etme: eksik ve kusurdan uzak tutma, temiz bilme.
tevekkül etme: gerekeni yaptıktan sonra sonucu Allah'a bırakma. Ona güvenip işlerinde Onu vekîl etme.
vesîle-i icâbe-i dua: duanın kabul olması veya duaya cevap verilmesine vesîle olması.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fırtınalı ve gece dağdağalı ve karanlık ve her taraftan ümit kesik bir vaziyette,

لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ [1]

munacatı, ona sur'ateri vasıta-i necat olmuştur.

Şu münacatın sırr-ı azîmi şudur ki:

O vaziyette esbap bılküllîye sukut etti. Çünkü, o hâlde ona necat verecek öyle bir Zat lâzım ki, hükmü hem balığa, hem denize, hem geceye, hem cevv-i semaya geçebilsin. Çünkü, onun aleyhinde gece, deniz ve hut ittifak etmişler. Bu üçünü birden emrine musahhar eden bir Zat onu sahıl-ı selâmete çıkarabilir. Eğer bütün halk onun hizmetkârı ve yardımcısı olsa idiler, yine beş para faydaları olmazdı. [2] Demek esbabın tesiri yok. Müsebbibü'l-Esbap'tan başka bir melce olamadığını aynelyakîn gördüğünden, sırr-ı ehadiyet, nur-ı tevhid içinde inkişaf ettiği için, şu munacat birden bire geceyi, denizi ve hutu musahhar etmiştir. O nur-i tevhid ile hutun karnını bir tahtelbahır gemisi hukmune getirip ve zelzeleli dağvari emvaç dehşeti içinde, denizi, o nur-i tevhid ile emniyetli bir sahra, bir meydan-ı cevelân ve tenezzühgâhı olarak o nur ile sema yüzünü bulutlardan süpürüp, kameri bir lâmba gibi başı ustunde bulundurdu. Her taraftan onu tehdit ve tazyik eden o mahlûkat, her cihette ona dostluk yüzünü gosterdiler. Tâ sahıl-ı selâmete çıktı, Şecere-i Yaktîn [3] altında o lütf-i Rabbanîyi müşahede etti.

aleyh: karşı
aynelyakîn: bir şeyi gorerek ve seyrederek bilme
bilküllîye: busbutun, tamamen
cevv-ı sema: gokyuzu, hava boşluğu
cihet: yön, taraf
dağdağa: gurultu.
dağvarî: dağ gibi
dehşet: buyuk korku hâli
emir: buyruk.
emniyet: eminlik, güvenlik.
emvaç: dalgalar
esbap: sebepler
hal: durum
halk: millet, topluluk.
hizmetkar: hizmetçi
hut: buyuk balık.
hüküm: emir
inkişaf etme: ortaya çıkma, gorunme
ittifak etme: birleşme, birlik.
kamer: ay
lâzım: gerekli
lütf-ı Rabbanî: butun âlemleri tedbir ve terbiye eden Allah ın lutfu ve bağışı
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
melce: sığınılacak yer
meydan-ı cevelân: hareket ve faaliyet meydanı
musahhar etme: boyun eğdirme, emre itaat ettirme
munacat: Allah a yalvarış, dua
Müsebbibü l-Esbap: butun sebeplere sahip olan onları meydana getiren Allah
müşahede etme: şahit olma, gozlemleme
necat: kurtuluş
nur: aydınlık, ışık
nur-i tevhid: Allah ın birliğini gosteren nur, ışık.
sahıl-ı selâmet: kurtuluş sahılı, korku ve endişenin olmadığı gu-

1. Senden başka ilah yoktur. Seni her turlu noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi, 87.)
2. En'âm Suresi, 17; Yunus Suresi, 107; Fâtır Suresi, 2.
3. Saffat Suresi, 146.

venlir kıyı
sahra: çöl, geniş saha.
sema: gokyuzu.
sırr-ı azam: buyuk sır
sırr-ı ehadiyet: Allah ın her bir varlıkta gorulen birlik yansımalarının sırrı, hakikatı
sukut etme: durma
sür'aten: sur atle, hızla, çabucak.
Şecere-i Yaktîn: kavun, karpuz veya kabak ağacı.
tahtelbahır: denizaltı
taraf: yon, yan
tazyik etme: zorlama, baskı yapma, zorlayıp sıkıştırma
tehdit etme: korku verme
tenezzühgâh: seyir ve gezinti yeri
tenzih etme: uzak tutma, temiz gorme, yuce tutma
tesir: etki
vasıta-i necat: kurtuluş aracı
vaziyet: durum
zat: kişi, şahıs, azamet ve ululuk sahibi olan Allah.
zelzele: sarsıntı

İşte, Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın birinci vaziyetinden yüz derece daha müthiş bir vaziyetteyiz. Gecemiz istikbaldir. İstikbalimiz, nazar-ı gafletle, onun gecesinden yüz derece daha karanlık ve dehşetlidir. Denizimiz, şu sergerdan küre-i zeminimizdir. Bu denizin her mevcinde binler cenaze bulunuyor; onun denizinden bin derece daha korkuludur. Bizim heva-i nefsimiz hutumuzdur; hayat-ı ebediyemizi sıkıp mahvına çalışıyor.[1] Bu hut, onun hutundan bin derece daha muzırdır. Çünkü, onun hutu yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim hutumuz ise yüz milyon seneler hayatın mahvına çalışıyor.

Madem hakikî vazıyetimiz budur; bız de, Hazret-i Yunus Aleyhisselâma iktıdaen, umum esbaptan yuzümuzü çevırıp, doğrudan doğruya Müsebbıbu'l-Esbap olan Rabbimize iltıca edip,[2] لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demelıyız ve aynelyakîn anlamalıyız kı, gaflet ve dalâletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbal, dünya ve heva-i nefsin zararlarını defedecek yalnız o Zat olabilir ki, istikbal taht-ı emrinde, dünya taht-ı hükmünde, nefsimiz taht-ı idaresindedir. Acaba Hâlık-ı Semavat ve Arz'dan başka hangi sebep var ki, en ince ve en gizli hatırat-ı kalbimizi bilecek? Ve bizim için istikbali, ahiretin icadıyla ışıklandıracak ve dünyanın yüz bin boğucu emvacından kurtaracak –hâşâ– Zat-ı Vacibü'l-Vücud'dan başka hiçbir şey, hiçbir cihette, Onun izni ve iradesi olmadan imdat edemez ve halâskâr olamaz.[3]

1. Yusuf Suresi 53
2. Senden başka ilâh yoktur. Seni her turlu noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendi ne zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi 87.)
3. Kehf Suresi 23-24, İnsan Suresi 30, Tekvir Suresi 29, Hac Suresi 65

ahıret: oldukten sonrakı sonsuz hayat.
aleyhisselâm: Allah ın selamı rahmet ve esenlıgı onun uzerınde olsun.
aynelyakîn: bir şeyı gorerek ve seyrederek bılme.
cıhet: yon, taraf.
dalâlet: ımandan ve islâmıyetten ayrılmak, azmak, sapkınlık.
def etmek: uzaklaştırmak.
dehşet: buyuk korku halı.
derece: mertebe, kademe.
emvaç: dalgalar.
esbap: sebepler.
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsının arzularına dalmak, umur sarmazlık, dıkkatsızlık.
hakıkî: gerçek.
halâskar: kurtarıcı.
Hâlık-ı Semavat ve Arz: gokler ve yerlerı yaratıcısı olan Allah.
hâşâ: asla, hıçbır vakıt.
hatırat-ı kalb: kalbe gelen hatıralar.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
heva-i nefis: nefsın zararlı ve gunah olan istekleri.
hut: buyuk balık.
icat: vucuda getırme, yaratma.
iktıdaen: uyarak, tabi olarak.
iltıca: sığınma.
imdat: yardım.
irade: dıleme, isteme.
istıkbal: gelecek zaman.
ittifak etme: birleşme.
küre-i zemin: yeryuzu, dunya.
mahv: yok etme, yıkma.
mevç: dalga.
muzır: zararlı.
Müsebbıbu'l-Esbap: butun sebepleri ve sebeplerın sonucunu yaratan Allah.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
nazar-ı gaflet: bir şeyın manasını anlamadan bakmak.
nefis: ruh, can.
Rab: her şeyın sahıbı, yaratan, terbıye eden Allah.
sergerdan: şaşkın, başı donmuş.
taht-ı emir: hukmu ve emrı altında olma.
taht-ı hüküm: hukum ve idare altında.
taht-ı idare: yonetım altında.
tenzih etme: uzak tutma, temiz gorme, yuce tutma.
umum: butun, cumle.
vazıyet: durum, halı.
zat: kısı, şahıs, azamet ve ululuk sahıbı olan Allah.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlıgı mutlaka zorunlu olan ve varlıgının devamı ıçın hıç bır sebebe bağlı olmayan Zat, Allah.

Madem hakîkat-i hâl boyledir, nasıl ki Hazret-i Yunus Aleyhisselâma o münacatın neticesinde hutu ona bir merkûb, bir tahtelbahir ve denizi bir güzel sahra ve gece mehtaplı bir lâtif suret aldı; biz dahi o münacatın sırrıyla, [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ demeliyiz [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ cümlesiyle istikbalimize, [3] سُبْحَانَكَ kelimesiyle dünyamıza, [4] اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ fıkrasıyla nefsimize nazar-ı merhametini celp etmeliyiz. [5] Tâ ki nur-i iman ile ve Kur'ân'ın mehtabıyla istikbalimiz tenevvür etsin ve o gecemizin dehşet ve vahşeti, ünsiyet ve tenezzühe inkılâp etsin. Ve mütemadiyen mevt ve hayatın değişmesiyle seneler ve karnlar emvacı üstünde hadsiz cenazeler binip ademe atılan dünyamız ve zeminimizde, Kur'ân-ı Hakîm'ın tezgâhında yapılan bir sefine-i maneviye hükmüne geçen hakîkat-i İslâmiyet içine girip, selâmetle o denizin üstünde gezip, tâ sahil-i selâmete çıkarak hayatımızın vazifesi bitsin. O denizin fırtınaları ve zelzeleleri, sinema perdeleri gibi tenezzühün manzaralarını tazelendirmekle, vahşet ve dehşet yerine, nazar-ı ibret ve tefekkuru keyiflendirerek okşayıp ışıklandırsın. Hem o sırr-ı Kur'ân'la, o terbiye-i Furkaniye ile, nefsimiz bize binmeyecek, merkûbumuz olup, bizi ona bindirip, hayat-ı ebediyemizin kazanmasına kuvvetli bir vasıtamız olsun.

Elhâsıl. Madem insan, mahiyetinin camiyeti itibarıyla, sıtmadan müteellim olduğu gibi, arzın zelzele ve

adem: yokluk.
aleyhisselam: Allah'ın selamı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.
arz: yer, dünya.
camiiyet: toplayıcı, genel, kapsayıcı oluş.
celp etmek: çekmek.
dehşet: büyük korku hali.
elhasıl: sözün kısası, özeti.
emvaç: dalgalar.
fıkra: bend, kısım, bölüm.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîkat-i hal: durumun gerçek yönü.
hakîkat-i İslâmiyet: İslâm'ın doğruları, gerçekleri.
hayat-i ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hut: büyük balık.
hükmüne geçmek: yerinde olmak, yerine geçmek.
inkılâp etme: değişme, dönüşme.
istikbal: gelecek zaman.
itibarıyla: bakımından, sayılmak üzere.
keyif: hoşlanma, memnunluk.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
lâtif: hoş, güzel.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü.
manzara: genel görünüm.
mehtap: ay ışığı.
merkûb: binek aracı.
mevt: ölüm.
münacat: Allah'a yalvarış, dua.
müteellim olmak: acı duymak.
mütemadiyen: devamlı olarak.
nazar-ı ibret: ibret alınacak bakış.
nazar-ı merhamet: şefkat ve merhametle bakış.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç, ruh, can, kışının kendisi.
netice: sonuç.
nur-ı iman: imandan gelen nur, ışık.
sahil-i selâmet: kurtuluş sahili, korku ve endişenin olmadığı, güvenilir kıyı.
sefine-i maneviye: manevî bir gemi.
selâmet: kötülüklerden kurtulma, esenlik.
sır: gizli hakîkat, bir şeyin, dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince, en zor yanı.
sırr-ı Kur'an: Kur'an'ın sırrı.
sıtma: ateşli bir hastalık.
suret: biçim, görünüş.

1. Senden başka ilah yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi, 87.)
2. Senden başka hiçbir ilâh yoktur. (Enbiya Suresi, 87.)
3. Seni her türlü noksan sıfattan tenzih ederim. (Enbiya Suresi, 87.)
4. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi, 87.)
5. *Buhârî*, Ezan, 149; Tevhid, 9; *Müslim*, Zikir, 47-48; Hudud, 23.

tahtelbahir: denizaltı.
tefekkür: derin düşünme.
tenevvür etme: nurlanma, aydınlanma.
tenezzüh: seyir, gezinti.
tenzih etme: uzak tutma, temiz görme, yüce tutma.
terbiye-i Furkaniye: doğru ile yanlışı birbirinden ayıran Kur'ân'ın terbiyesi, eğitimi.
tezgâh: sergi.
ünsiyet: cana yakınlık, dostluk.
vahşet: ıssız, ürkütücü.
vasıta: araç, vesile.
vazife: görev.
zelzele: sarsıntı.
zemin: yeryüzü.

ihtizazatından ve kâinatın kıyamet hengâmında zelzele-i kübrasından müteellim oluyor. Ve nasıl ki hurdebinî bir mikroptan korkar, ecram-ı ulviyeden zuhur eden kuyruklu yıldızdan dahi korkar. Hem nasıl ki hanesini sever, koca dünyayı da öyle sever. Hem nasıl ki küçük bahçesini sever; öyle de, hadsız ebedî cenneti dahi müştakane sever. Elbette, böyle bir insanın Ma'bud'u, Rabbı, melcei, halâskân, maksudu öyle bir zat olabilir ki, umum kâinat onun kabza-i tasarrufunda, zerrat ve seyyarat dahi taht-ı emrindedir [1] Elbette öyle bir insan daima Yunusvari (AS) [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demeye muhtaçtır.

[3] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Âl-i İmran Suresi, 190; Zümer Suresi, 63; Şûra Suresi, 12; Hadid Suresi, 10.

2. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendime zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi, 87.)

3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ebedî: sonsuz, sürekli.
ecram-ı ulviye: yıldızlar ve gezegenler.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, asıl.
halaskar: kurtarıcı.
hane: ev, mesken.
hengâm: zaman, an, sıra.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hurdebini: gözle görülemeyecek kadar küçük, mikroskobik.
ihtizazat: hafif titremeler, salınımlar, sarsıntılar.
kabza-i tasarruf: hükum ve idare eden el, yönetimi altında olma.
kainat: bütün alemler, varlıklar, evren.
kıyamet: son derece büyük yıkım, dünyanın ecelî, sonu.
Ma'bud: kendisine kulluk edilen Allah.
maksut: istenilen şey, gaye.
melce: sığınılacak yer.
mikrop: çıplak gözle görülmesi mümkün olmayan küçük canlı.
müştakane: şevkle, çok isteyerek.
müteellim olmak: elem, acı duymak.
noksan: eksiklik, kusur.
Rab: her şeyin mâliki, yaratan, besleyen, terbiye eden Allah.
seyyarat: gezegenler.
sıfât: haller, özellikler, vasıflar.
taht-ı emir: emir altında.
tenzih etme: uzak tutma, temiz görme, yüce tutma.
umum: bütün, genel.
Yunusvarî: Hz. Yunus gibi.
zat: kişi, şahıs, azamet ve ululuk sahibi olan Allah.
zelzele-i kübra: en büyük sarsıntı.
zerrat: zerreler, atomlar.
zuhur: meydana çıkma, görünme.
zulüm: kötülük, eziyet, haksızlık.

* *İkinci Lem'a*, Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

İkinci Lem'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِذْ نَادٰى رَبَّهٗٓ اَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرّٰحِمِينَ [1]

ABIR KAHRAMANI Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın şu munacatı, hem mücerrep, hem tesirlidir.[2] Fakat ayetten İktibas suretinde, bizler, münacatımızda [3] رَبِّي اِنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرّٰحِمِينَ demeliyiz.

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın meşhur kıssasının hulâsası şudur ki:

Pek çok yara bere içinde epey müddet kaldığı hâlde, o hastalığın azîm mükâfatını düşünerek, kemal-i sabırla tahammul edip kalmış. Sonra, yaralarından tevellut eden kurtlar kalbine ve diline iliştiği zaman, zikir ve manfet-i İlâhiyenin mahalleri olan kalb ve lisanına iliştiklen için, o vazife-i ubudiyete halel gelir düşüncesiyle, kendi istirahati için değil, belki ubudiyet-i İlâhiye için demiş: "Yâ Rab, zarar bana dokundu. Lisanen zikrime ve kalben ubudiyetime halel veriyor" diye münacat edip, Cenab-ı Hak o halis ve safî, garazsız, lillâh için o münacatı gayet harika bir surette kabul etmiş, kemal-i afiyetini ihsan edip enva-ı merhametine mazhar eylemiş.

1. Rahman ve Rahım olan Allah'ın adıyla.
[Eyyub'u da hatırla ki] Rabbine şöyle niyaz etmişti: "Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisisin." (Enbiya Suresi, 83.)
2. Bkz. Enbiya Suresi, 84.
3. Ey Rabbim! Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisisin.

aleyhisselam: Allah'ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azîm: büyük, yüce.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi Allah
enva-ı merhamet: merhamet türlen çeşitlen
epey müddet: uzun süre, çokça zaman
garaz: kötü kasıt
gayet: son derece
halel: zarar
halis: samimî, içten
harika: olağanüstü
hulasa: kısaca, özetle
ihsan: bağış, lütuf
İktibas: alıntı
İstirahat: rahatlama
kalben: kalb ile
kemal-i afiyet: tam ve mükemmel sağlıklı olma
kemal-i sabır: tam ve mükemmel bir sabır
kıssa: baştan geçen ibret verici gerçek hikâye, olay
lem'a: parıltı
lillâh: Allah için
lisan: dil
lisanen: sözle
mahal: yer
manfet-i İlâhiye: Allah'ı tanıma, bilme, öğrenme
mazhar etme: kavuşturma, erişdirme
merhamet: acıma, şefkat, etme, iyilik
mücerrep: tecrübe edilmiş, denenmiş
müddet: zaman, süre
mükâfat: ödül, hediye
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma
niyaz etme: dua etme, yalvarma, dileme
Rab: her bir varlığa muhtaç olan, şeylen veren, onlan terbiye edip idaresi altında bulunduran Allah
Rahım: merhamet ve şefkatı sonsuz olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
safî: samimî, saf
suret: biçim, şekil, tarz.
tahammül etme: zora dayanma, sabretme
tesir: etki
tevellüt etme: doğma, kaynaklanma
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i İlâhiye: Allah için yapılan kulluk
vazife-i ubudiyet: kulluk görevi
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme

İşte bu Lem'ada Beş Nükte var.

BİRİNCİ NÜKTE

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın zahirî yara hastalıklarının mukabili, bizim bâtınî ve ruhî ve kalbî hastalıklarımız vardır. İç dışa, dış içe bir çevrilsek, Hazret-i Eyyub'dan daha ziyade yaralı ve hastalıklı görüneceğiz. Çünkü işlediğimiz her bir günah, kafamıza giren her bir şüphe, kalb ve ruhumuza yaralar açar.

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın yaraları, kısacık hayat-ı dünyeviyesini tehdit ediyordu. Bizim manevî yaralanmız, pek uzun olan hayat-ı ebediyemizi tehdit ediyor. O münacat-ı Eyyubiyeye, o hazretten bin defa daha ziyade muhtacız.

Bahusus, nasıl ki o hazretin yaralarından neş'et eden kurtlar kalb ve lisanına ilişmişler. Öyle de, bizleri, günahlardan gelen yaralar ve yaralardan hâsıl olan vesveseler, şüpheler –neuzü billâh– mahall-i iman olan bâtın-ı kalbe ilişip imanı zedeler ve imanın tercümanı olan lisanın zevk-i ruhanîsine ilişip, zikirden nefretkârâne uzaklaştırarak susturuyorlar.[1]

Evet, günah kalbe işleyip, siyahlandıra siyahlandıra, tâ nur-i imanı çıkarıncaya kadar katılaştırıyor. *Her bir günah içinde küfre gidecek bir yol var.* O günah, istiğfar ile çabuk imha edilmezse, kurt değil, belki küçük bir manevî yılan olarak kalbi ısırıyor.

1. Taha Suresi, 124. Zuhruf Suresi, 43.

aleyhisselâm: Allah'ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.
bahusus: özellikle
batın-ı kalb: kalbin içi, manevî tarafı
batınî: görünmeyen, gizli
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış
hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
hazret: büyük birisinin ismi anılırken sayısız sözü olarak isminin önünde kullanılır
iman: inanma, inanç
imha: yok etme, ortadan kaldırma
istiğfar: Allah'tan af dileme, tevbe etme
kalbî: kalble ilgili
küfür: muşrıklık, imansızlık, dinsizlik
Lem'a: parıltı
lisan: dil
mahall-i iman: imanın bulunduğu yer, kalb
manevî: manaca, manevî bakımdan
muhtaç: ihtiyacı olan
mukabil: karşılık
münacat-ı Eyyubiye: Hz. Eyyub peygamberin duası
nefretkârane: nefret edercesine
neş'et etme: oluşma, ortaya çıkma
neuzü billah: Allah'a korusun, Allah'a sığınırız.
nur-i iman: imandan gelen nur, aydınlık
nükte: derin ve ince manalı söz.
ruh: insandaki canlılığın ve dirilişin kaynağı, manevî güç
ruhî: ruhla ilgili
tehdit etme: korku verme, ürkütme.
tercüman olmak: dile getirmek, anlatmak.
vesvese: kalbe gelen şüphe, asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zahirî: görünen, görünürdeki
zevk-i ruhanî: ruha ait zevk.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme
ziyade: çok, fazla

Meselâ, utandıracak bir günahı gizli işleyen bir adam, başkasının ıttılâından çok hicap ettiği zaman, melâike ve ruhaniyatın vücudu ona çok ağır geliyor. Küçük bir emare ile onları inkâr etmek arzu ediyor.

Hem meselâ, cehennem azabını intaç eden büyük bir günahı işleyen bir adam, cehennemin tehdidatını işittikçe istiğfar ile ona karşı siper almazsa, bütün ruhuyla cehennemin ademini arzu ettiğinden, küçük bir emare ve bir şüphe, cehennemin inkânına cesaret veriyor.

Hem meselâ, farz namazını kılmayan ve vazife-i ubudiyeti yerine getirmeyen bir adamın, küçük bir aminnden küçük bir vazifesizlik yüzünden aldığı tekdirden müteessir olan o adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in mükerrer emirlerine karşı farzında yaptığı bir tembellik, büyük bir sıkıntı veriyor. Ve o sıkıntıdan arzu ediyor ve manen diyor ki: "Keşke o vazife-i ubudiyeti bulunmasa idi!" Ve bu arzudan, bir manevî adavet-i İlâhiyeyi işmam eden bir inkâr arzusu uyanır. Bir şüphe, vücud-i İlâhiyeye dair kalbe gelse, kat'î bir delil gibi ona yapışmaya meyleder; büyük bir helâket kapısı ona açılır. O bedbaht bilmiyor ki, inkâr vasıtasıyla, gayet cuz'î bir sıkıntı vazife-i ubudiyetten gelmeye mukabil, inkârda milyonlarla o sıkıntıdan daha müthiş manevî sıkıntılara kendini hedef eder. Sineğin ısırmasından kaçıp, yılanın ısırmasını kabul eder.

Ve hakeza, bu üç misale kıyas edilsin ki,

(1) بَلْ رَانَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ sırrı anlaşılsın.

1. Kalblerini karartmıştır. (Mutaffifîn Suresi, 14.) Ayetin tamamının meali ise şöyledir: "Doğrusu onların kazandıkları günahlar, binbe binbe kalblerini kaplayıp karartmıştır."

adavet-i İlâhiye: Allah'a karşı düşmanlık.
adem: yokluk.
amir: yönetici, iş buyuran.
arzu: istek, heves.
azap: ceza.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
cesaret verme: yüreklendirme.
cuz'î: az, küçük.
dalî: alâkalı, ilgili.
delil: kanıt, yol gösterici, rehber.
emare: alamet, belirti.
emir: buyruk.
gayet: son derece, çok.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış.
hakeza: böylece, bunun gibi.
helâket: yıkılma, mahvolma.
hicap etme: utanma, mahcup olma.
ıttıla: öğrenme, bilme.
inkâr etme: reddetme, inanmama.
intaç etme: netice verme, sonuç verme.
istiğfar: Allah'tan af dileme, tevbe etme.
işmam etme: hissettirme, duyurma.
kat'î: kesin.
kıyas: karşılaştırma.
manen: manaca, manevî bakımdan.
manevî: mana ile ilgili, ruhanî.
melâike: melekler.
mesela: örnek olarak, söz geçişi.
meyletme: yönelme.
misal: örnek.
mukabil: karşılık.
mükerrer: tekrarlanan.
müteessir olma: üzülme, mahzun olma, hüzünlenme.
müthiş: dehşet veren, korkunç.
ruh: insandaki canlılığın ve diriliğin kaynağı, manevî kuvvet.
ruhaniyat: maddî yapısı olmayan ruhlar âleminde yaşayan varlıklar.
sır: bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi ile kavranabilen en ince gizli yanı.
siper alma: kendini koruma.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: başlangıcı ve sonu olmayan hükümdar ve saltanatı ezelden ebede devam eden Sultan, Allah.
şüphe: tereddüt, kuşku.
tehdidat: tehditler, korkutmalar, gözdağı vermeler.
tekdir: azarlama, ikaz.
vasıta: araç, aracı.
vazife: görev.
vazife-i ubudiyet: kulluk görevi.
vücud-i İlâhiye: Allah'ın varlığı.

İKİNCİ NÜKTE

Yirmi Altıncı Sözde sırr-ı kadere dair beyan edildiği gibi, musibet ve hastalıklarda, insanların şekvaya üç vecihle hakları yoktur.

Birinci vecih: Cenab-ı Hak, insana giydirdiği vücut libasını sanatına mazhar ediyor. İnsanı bir model yapmış; o vücut libasını o model üstünde keser, biçer, tebdil eder, tağyir eder, muhtelif esmasının cilvesini gösterir. Şâfi ismi hastalığı istediği gibi, Rezzak ismi de açlığı iktıza ediyor ve hakeza,

مَالِكُ الْمُلْكِ يَتَصَرَّفُ فِي مُلْكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ [1]

İkinci vecih: *Hayat musibetlerle, hastalıklarla tasaffi eder,* [2] *kemal bulur, kuvvet bulur, terakki eder, netice verir, tekemmül eder, vazife-i hayatıyeyi yapar* [3] *Yeknesak istırahat döşeğindeki hayat, hayr-ı mahz olan vücuttan ziyade, şerr-i mahz olan ademe yakındır ve ona gider.*

Üçüncü vecih: *Şu dâr-ı dünya, meydan-ı imtihandır ve dâr-ı hizmettir.* [4] *Lezzet ve ücret ve mukâfat yeri değildir.* Madem dâr-ı hizmettir ve mahall-i ubudiyettir, [5] hastalıklar ve musibetler, dinî olmamak ve sabretmek şartıyla, o hizmete ve o ubudiyete çok muvafık oluyor ve kuvvet veriyor. Ve her bir saatı bir gün ibadet hükmüne getirdiğinden, [6] şekva değil, şükretmek gerektir.

Evet, *ibadet iki kısımdır: bir kısmı müspet, diğeri menfi.* Müspet kısmı malûmdur. Menfi kısmı ise, hastalıklar ve musibetlerle, musibetzede zaafını ve aczini hissedip,

1. Mülk sahibi, mülkünde istediği gibi tasarruf eder.
2. *Müslim*, Birr, 52; *Ebu Davud*, Cenaiz, 1; *Hâkim*, *Müstedrek*, 1:1500.
3. *Müslim*, Birr, 52; *Buhârî*, Merda, 1; *Tirmizî*, Zühd, 57.
4. Bakara Suresi, 155; Âl-i İmran Suresi, 154, 186; Mâide Suresi, 48; En'am Suresi, 165; Tevbe Suresi, 105; Necm Suresi, 39.
5. Bakara Suresi, 21; Necm Suresi, 36.
6. *Tirmizî*, Daavat, 79; Nesâî, *Sünenu'l-Kubrâ*, 6:106; *Dârimî*, Rikâk, 56; *Musned*, 2:159, 194, 198; 3:148, 238, 258.

hizmet: bir uğurda çalışma
hükmüne getirmek: kıymetinde, değerinde yapmak.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
iktıza etme: gerektirme
istırahat: dinlenme, rahatlama
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kısım: tür, çeşit.
libas: elbise
mahall-i ubudiyet: kulluğun yapılacağı yer
malum: bilinen, belli.
mazhar etmek: erştirmek.
menfî: olumsuz
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı
model: örnek.
muhtelif: çeşitli, farklı
musibet: felâket, belâ, sıkıntı
musibetzede: hastalık veya başka derdlere uğrayan
muvafık: uygun, münasip
mükafat: ödül
müspet: olumlu
netice: sonuç
nükte: derin ve ince manalı söz
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
sabretmek: sıkıntılara karşı telâş göstermeden gögüs germek, dayanmak
sanat: ustalık, marifet
sırr-ı kader: kader sırrı.
Şâfi: yarattıklarına şifa verip iyileştiren Allah
şekva: şikâyet, yakınma
şerr-i mahz: tamamıyla şer ve kötülük.
şükretmek: minnettarlık ifade etmek, teşekkür etmek
tağyir etmek: değiştirmek
tasaffi etmek: saf hale gelmek, temizlenmek.
tasarruf etme: sahip olma, kullanma, sevk ve idare etme
tebdil: değiştirme
tekemmül etme: mükemmelleşme.
terakkı etme: gelişme, ilerleme
ubudiyet: kulluk
vazife-i hayat: hayat görevi
vecih: yön, taraf
vücut: cisim, ceset.
yeknesak: hep aynı, tekdüze, monoton
zaaf: zayıflık.
ziyade: çok, fazla

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk.
beyan etme: açıklama, izah
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi, şeref ve büyüklük sahibi Allah
cilve: görüntü, yansıma
dair: alâkalı, ilgili
dar-ı dünya: dünya yurdu
dâr-ı hizmet: hizmet yeri, dünya
esma: isimler
hakeza: böylece, bunun gibi
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın ta kendisi

Rabb-i Rahîm'ine ilticakârâne teveccüh edip, Onu düşünüp, Ona yalvanp halis bir ubudiyet yapar. Bu ubudiyete riya giremez, halistir. Eğer sabretse, musibetin mükâfatını düşünse, şükretse, o vakit her bir saati bir gün ibadet hükmüne geçer. Kısacık ömrü uzun bir ömür olur. Hatta bir kısmı var ki, bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçer. Hatta bir ahiret kardeşim, Muhacir Hafız Ahmed isminde bir zatın müthiş bir hastalığına ziyade merak ettim. Kalbime ihtar edildi: "Onu tebrik et. Her bir dakikası bir gün ibadet hükmüne geçiyor." Zaten o zat sabır içinde şükrediyordu.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Bir iki Sözde beyan ettiğimiz gibi, her insan geçmiş hayatını düşünse, kalbine ve lisanına ya "ah" veya "oh" gelir. Yani, ya teessüf eder, ya "Elhamdülillâh" der.

Teessüfü dedirten, eski zamanın lezaizinin zeval ve firakından neş'et eden manevî elemlerdir. Çünkü, zeval-i lezzet elemdir. Bazen muvakkat bir lezzet daimî elem verir. Düşünmek ise o elemi deşiyor, teessüf akıtıyor.

Eski hayatında geçirdiği muvakkat âlâmın zevalinden neş'et eden manevî ve daimî lezzet, "Elhamdülillâh" dedirtir. Bu fitrî hâletle beraber, musibetlerin neticesi olan sevap ve mukâfat-ı uhreviye ve kısa ömrü musibet vasıtasıyla uzun bir ömür hükmüne geçmesini düşünse, sabırdan ziyade, şükreder,

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ سِوَى الْكُفْرِ وَالضَّلَالِ [1]

1. Kufür ve dalaletin dışında her türlü hâl için Allah'a hamd olsun. (*Feyzu'l-Kadir*, 1/368, 662.)

ahiret: kıyametten sonraki sonsuz hayat yurdu
alam: elemler, acılar
beyan etmek: açıklamak, izah etmek
daimî: sürekli, devamlı
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılma, doğru yoldan sapma, sapkınlık
elem: uzuntu, maddî-manevî ıztırap
elhamdülillâh: hamd ve şükür yalnızca Allah'a mahsustur
fitrî: tabiî
firak: ayrılık
hâlet: hal, durum
halis: samimî, temiz, içten
hükmüne geçmek: degenne, yerine geçmek
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ihtar: hatırlatma, uyarı
ilticâ etme: gerekürme
ilticakârane: sığınarak.
kufür: Allah'ın varlık ve birliğine inanmama, inançsızlık
lezaiz: zevkler, lezzetler
lezzet: zevk, haz.
lisan: dil
manevî: madde dışı olan, ruh ve kalb noktasından, mana ile ilgili
meşhur: ünlü, bilinen
musibet: felâket, büyük sıkıntı
muvakkat: geçici
mukâfat: ödül
mükâfat-ı uhreviye: ahirette verilecek olan ödül
müthiş: dehşetli, korkunç
neş'et etme: meydana gelme, oluşma
netice: sonuç.
nükte: derin ve ince manalı söz
ömür: hayat
Rabb-i Rahîm: yaratıklarına karşı şefkat ve merhamet sahibi olan Allah.
riya: yalandan gösteriş, iki yüzlülük.
sabır: sabır, telâş göstermeden Allah'a güvenip sıkıntılara göğüs germe
sabretme: sıkıntılara karşı telâş göstermeden göğüs germe, dayanma
sevap: mükâfat, ödül
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür
tebrik: kutlama
teessüf: üzülme, acı duyma
teveccüh etme: yönelme
ubudiyet: kulluk
vasıta: aracılık
zat: şahıs, kişi
zeval: sona erme, yok olma
zeval-i lezzet: lezzetin sona ermesi
ziyade: çok, fazla

demesi iktiza eder. Meşhur bir söz var ki, "*Musibet zamanı uzundur.*" Evet, musibet zamanı uzundur. Fakat örf-i nâsta zannedildiği gibi sıkıntılı olduğundan uzun değil, belki uzun bir ömür gibi hayatî neticeler verdiği için uzundur.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Yirmi Birinci Sözün Birinci Makamında beyan edildiği gibi, Cenab-ı Hakkın insana verdiği sabır kuvvetini evham yolunda dağıtmazsa, her musibete karşı kâfi gelebilir. Fakat vehmin tahakkümüyle ve insanın gafletiyle ve fânî hayatı bâkî tevehhüm etmesiyle, sabır kuvvetini mazi ve mustakbele dağıtıp, hâl-ı hazırdaki musibete karşı sabrı kâfi gelmez, şekvaya başlar. Âdeta –hâşâ– Cenab-ı Hakkı insanlara şekva eder. Hem çok haksız bir surette ve divanecesine şekva edip sabırsızlık gösterir.

Çünkü, geçmiş her bir gün, musibet ise zahmeti gitmiş, rahatı kalmış, elemi gitmiş, zevalindeki lezzet kalmış; sıkıntısı geçmiş, sevabı kalmış. Bundan şekva değil, belki mütelezzizâne şükretmek lâzım gelir. Onlara küsmek değil, bilâkis muhabbet etmek gerektir. Onun o geçmiş fânî ömrü, musibet vasıtasıyla bâkî ve mes'ut bir nevi ömür hükmüne geçer. Onlardaki âlâmı vehimle düşünüp, bir kısım sabrını onlara karşı dağıtmak divaneliktir.

Amma gelecek günler ise, madem daha gelmemişler; içlerinde çekeceği hastalık veya musibeti şimdiden düşünüp sabırsızlık göstermek, şekva etmek, ahmaklıktır. "Yarın, öbür gün aç olacağım, susuz olacağım" diye bugün mütemadiyen su içmek, ekmek yemek ne kadar

âdeta: sanki, aynen, öyle, onun gibi
alam: elemler, acılar
bâkî: ebedî, sonsuz, devamlı
beyan etme: açıklama, izah etme
bilâkis: aksine, tersine
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi, şeref ve büyükluk sahibi olan Allah
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
divane: deli
elem: uzüntü, maddî-manevî ıztırap
evham: şüpheler, kuşkular
fânî: ölümlü, geçici
gaflet: dikkatsizlik, umursamazlık, âhirete ve Allah'ın emir ve yasaklarına duyarsızlık halı.
hal-i hazır: şimdiki zaman
hamd: övgü, şükür ve minnet
hâşâ: Allah göstermesin, asla
hayatı: hayatta alâkalı, değerli
hükmüne geçme: değerine yerine geçme
iktiza etme: gerektirme
kâfi: yeterli
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık
lâzım: gerekli
makam: kısım, bölüm
mazi: geçmiş zaman
mes'ut: saadetli, mutlu
meşhur: ünlü, bilinen
muhabbet: sevgi
musibet: felâket, büyük sıkıntı
müstakbel: gelecek
mütelezzizane: lezzet alarak.
mütemadiyen: devamlı olarak
netice: sonuç.
nev: çeşit, tür
nükte: derin ve ince manalı söz.
örf-i nas: insanlar arasında kabul görmüş, gelenek hâline gelmiş konular
sabır: dayanma gücü, telâş göstermeden Allah'a güvenip sıkıntılara göğüs germe
sabırsız: sabır göstermeme; dayanamama
sevap: mükâfat, ödül.
suret: biçim, şekil
şekva: şikâyet.
şükretmek: teşekkür etmek, nimet ve iyiliğin sahibini tanımak, ona karşı minnet duymak.
tahakkum: hükmü altına alma, baskı kurma, zorbalık etme.
tasarruf etmek: bir malın sahibi olmak, istediği gibi onu kullanmak.
tevehhüm etme: olmadığı halde kabullenme, zannetme
vasıta: aracılık.
vehim: kuruntu, zan
zahmet: sıkıntı, zorluk.
zeval: sona erme, yok olma

ahmakçasına bir divaneliktir, öyle de, gelecek günlerdeki şimdi adem olan musibet ve hastalıkları düşünüp, şimdiden onlardan müteellim olmak, sabırsızlık göstermek, hiçbir mecburiyet olmadan kendi kendine zulmetmek öyle bir belâhattir ki, hakkında şefkat ve merhamet liyakatini selp ediyor. Elhâsıl, *nasıl şükür nimeti ziyadeleştiriyor;* [1] *öyle de, şekva, musibeti ziyadeleştirir. Hem, merhamete liyakati selp eder.*

Birinci Harb-i Umumînin birinci senesinde, Erzurum'da mubarek bir zat müthiş bir hastalığa giriftar olmuştu. Yanına gittim. Bana dedi:

"Yüz gecedir ben başımı yastığa koyup yatamadım" diye acı bir şikâyet etti.

Ben çok acıdım. Birden hatırıma geldi ve dedim:

"Kardeşim, geçmiş sıkıntılı yüz günün şimdi sürurlu yüz gün hükmündedir. Onları düşünüp şekva etme. Onlara bakıp şükret. Gelecek günler ise, madem daha gelmemişler; Rabbin olan Rahmanirrahîm'in rahmetine itimat edip, dövülmeden ağlama, hiçten korkma, ademe vücut rengi verme. Bu saati düşün, sendeki sabır kuvveti bu saate kâfi gelir. Divane bir kumandan gibi yapma ki, sol cenah düşman kuvveti onun sağ cenahına iltihak edip ona taze bir kuvvet olduğu hâlde, sol cenahındaki düşmanın sağ cenahı daha gelmediği vakitte, o tutar, merkez kuvvetini sağa sola dağıtıp, merkezi zayıf bırakıp, düşman edna bir kuvvetle merkezi harap eder."

1. İbrahim Suresi, 7

adem: yokluk.
ahmak: sersem, budala.
belahat: aptallık.
cenah: kanat, taraf.
divane: deli.
divanelik: kaçıklık, delilik.
edna: az, küçük.
elhasıl: sonuç olarak, özet.
giriftar olmak: tutulmak, yakalanmak.
harap etmek: yıkmak.
Harb-i Umumî: Birinci Dünya Savaşı (1914-1918).
hatırına gelmek: hatırlamak, aklına gelmek.
hükmünde: yerinde, değerinde.
iltihak etmek: katılmak.
itimat: güvenme.
kâfi: yeterli.
kumandan: komutan.
liyakat: layık olma, uygun oluş.
mecburiyet: mecbur olma, zorunluluk.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, iyilik etmek.
musibet: bela, büyük sıkıntı.
mubarek zat: çok saygı duyulan kişi.
müteellim: elem duyan, acı çeken.
müthiş: korkunç.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Rab: yaratan, her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri veren, onları terbiye edip idare ve egemenliği altında bulunduran Allah.
Rahmanürrahîm: Allah'ın yarattıklarını şefkatiyle beslemesi, koruması ve merhamet etme vasfı.
rahmet: acıma, şefkat gösterme, iyilik.
sabır kuvveti: dayanma gücü.
sabırsız: telâşlı, acelecı.
selp etmek: ortadan kaldırmak, engellemek.
sürur: sevinç, mutluluk.
şefkat: içten ve karşılıksız sevgi.
şekva: şikayet.
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
vakit: an, zaman.
ziyade: çoğalma, artma.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Dedim: "Kardeşim, sen bunun gibi yapma. Bütün kuvvetini bu saate karşı tahşid et. Rahmet-i İlâhiyeyi ve mükâfat-ı uhreviyeyi ve fânî ve kısa ömrünü uzun ve bâkî bir surete çevirdiğini düşün. Bu acı şekva yerinde ferahlı bir şükret."

O da tamamıyla bir ferah alarak, "Elhamdülillâh," dedi, "hastalığım ondan bire indi."

BEŞİNCİ NÜKTE

Üç Meseledir.

Birinci Mesele: Asıl musibet ve muzır musibet, dine gelen musibettir. Musibet-i dîniyeden her vakit dergâh-ı İlâhiyeye iltıca edip feryat etmek gerektir.[1]

Fakat dinî olmayan musibetler, hakîkat noktasında musibet değildirler. Bir kısmı ihtar-ı Rahmanîdir. Nasıl kı çoban, gayrin tarlasına tecavüz eden koyunlanna taş atıp, onlar o taştan hissederler ki, zararlı işten kurtarmak ıçin bir ihtardır, memnunâne dönerler. Öyle de, çok zahirî musıbetler var ki, Ilâhî bırer ihtar, birer ıkazdır. Ve bır kısmı kefaretü'z-zünuptur.[2] Ve bir kısmı gafleti dağıtıp, beşerî olan aczini ve zaafını bildirerek bır nevi huzur vermektir. Musibetin hastalık olan nev'ı, sabıkan geçtiği gibi, o kısım, musıbet değil, belki bir iltifat-ı Rabbanîdir, bir tathırdır.[3]

Rivayette vardır ki, "Ermiş bir ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşüyor; sıtmanın titremesinden günahlar öyle dökülüyor."[4]

1. *Tirmizî* Daavat 79, Neseî *Sunenu l-Kubra* 6 106
2. *Buhârî* Iman 39, Buyu 2, *Muslim* Musakat 107, Tirmizî *Tefsiru* Sure 4 24, *Musned* 2 303, 335, 402
3. *Muslim* Birr 52, *Ebu Davud* Cenaiz 1, Deylemi *Musned* 1 123
4. *Buhari*, Merdâ 3, 13, 16, *Muslim* Birr 45, *Ibni Mâce* Edep 56, *Darimî*, Rikak 57, *Musned* 1 381, 441, 455, 3 152

acz: zayıflık, güçsüzlük.
baki: ebedî devamlı sonsuz.
beşerî: insana ait.
dergah-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın huzuru.
elhamdülillâh: hamd ve şükür yalnızca Allah'a mahsustur.
fani: ölümlü geçici.
ferah: iç açıklığı, sevinç.
feryat: sızlanma, şikâyet.
gaflet: dikkatsizlik, umursamazlık, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayrin: başkasının.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış.
hakikat: gerçek.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
İhtar-ı Rahmani: Allah'ın şefkat ve merhametle yaptığı uyarı ve ikazlar.
ikaz: uyarma.
İlâhî: Allah tarafından gelen ve ona ait olan.
iltıca: sığınma.
iltifat-ı Rabbani: Allah'ın bir lutfu.
kefaretuzzünup: günahların bağışlanmasına vesile.
kısım: parça, çeşit.
memnunane: memnun bir şekilde.
mesele: problem, ehemmiyetli konu.
musibet: belâ, büyük sıkıntı.
musibet-i diniye: dine gelen belalar, dinî hayatı engelleyen ve ona zarar veren sıkıntılar.
muzır: zararlı.
mükafat-ı uhreviye: ahirette verilecek olan mükâfat.
nevi: çeşit, tür.
nükte: derin ve ince manalı söz.
omur: hayat.
rahmet-i ilahiye: Allah'ın sonsuz merhamet ve şefkat etmesi.
rivayet: peygamber efendimizden nakledilen bir haber, söz veya olay.
sabıkan: önceden.
sıtma: titreme, ateşli bir hastalık.
surete: biçim, görünüş.
şekva: şikâyet.
şükur: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tahşid etmek: yığmak, biriktirmek, desteklemek.
tathır: temizlenme.
tecavüz eden: had veya sınırı aşan.
vakit: zaman.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zahiri: görünen, görünürdeki.

Hazret-ı Eyyub Aleyhisselâm, münacatında, istirahat-i nefis için dua etmemiş. Belki zikr-i lisanî ve tefekkür-ı kalbîye mâni olduğu zaman, ubudiyet için şifa talep eylemiş. Biz, o münacatla birinci maksadımız, günahlardan gelen manevî, ruhî yaralanmızın şifasını niyet etmeliyiz. Maddî hastalıklar için, ubudiyete mâni olduğu zaman iltica edebiliriz. Fakat muterizâne, muştekiyâne bir surette değil, belki mütezellilâne ve istimdatkârâne iltica edilmeli. Madem Onun rububiyetine razıyız, o rububiyeti noktasında verdiği şeye rıza lâzım. Kaza ve kaderine itirazı ışmam eder bir tarzda ah, of edip şekva etmek, bir nevi kaderi tenkittir, rahîmiyetini ittihamdır. Kaderi tenkit eden, başını örse vurur, kırar. Rahmeti ittiham eden, rahmetten mahrum kalır. Kırılmış el ile intikam almak için o eli istimal etmek, nasıl kırılmasını tezyit ediyor; öyle de, musibete giriftar olan adam, itirazkârâne şekva ve merakla onu karşılamak, musibeti ikileştiriyor.

İkinci Mesele- Maddî musibetleri büyük gördükçe büyür, küçük gordukçe küçülür. Meselâ, gecelerde insanın gözüne bir hayal ilişir. Ona ehemmiyet verdikçe şişer, ehemmiyet verilmezse kaybolur. Hücum eden arılara ilîştikçe fazla tehacüm göstermeleri, lâkayt kaldıkça dağılmalan gibi, maddî musibetlere de büyük nazanyla, ehemmiyetle baktıkça büyür. Merak vasıtasıyla o musibet cesetten geçerek kalbte de kokleşir, bir manevî musibeti dahi netice verir, ona istinat eder, devam eder. Ne vakit o merakı, kazaya rıza ve tevekkül vasıtasıyla ızale etse, bir ağacın kökü kesilmesi gibi, maddî musibet

aleyhisselam: Allah ın selamı rahmer ve esenliği onun üzerine olsun
başını örse vurmak: kendini kötü duruma düşürmek, başını sıkıntıya sokmak
ceset: vücut, beden.
dua: Allah a yalvarma niyaz.
ehemmiyet: onem
giriftar olma: tutulma yakalanma içine düşme ıç içe girme.
günah: Allah ın emirlerine aykın davranış
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey
hazret: saygı deger kıymetli degerli hurmete layık.
hücum etme: saldırma
iltıca etmek: sığınmak.
intikam: oc alma
istimal etmek: kullanmak.
istımdatkârâne: yardım edene yakışır halde
istinat etme: dayanma
istirahat-i nefis: vücudun istırahatı kendini dinlendirme rahat ettırme
işmam: hafif olarak duyurma
itiraz: kabul etmediğini belirtme
itırazkarane: ıtıraz eder gıbı.
ittiham etmek: suçlamak.
izale etme: gıderme
kader: Allah ın ezelî ilmi ile kâinatta olmuş veya olacak her şeyin vasıflarını ve ozelliklerini bılıp takdir etmesi
kaza: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir edilenlerin zamanı gelince meydana gelmesi
lakayt: kayıtsız ilgisiz
lazım: gerekli.
maddi musibet: dın ve ınancla ılgılı olmayan maddî belâ sıkıntı
maddî: madde ile ılgılı.
mahrum: nasıpsız yoksun
maksat: gaye hedef
manevî: ıç ve kalbe yonelik, manaya aıt, dine ve inanca dair
mani: engel olan
mesela: soz gelişi omek.
mesele: problem ehemmıyetlı konu
musibet: belâ buyuk sıkıntı

muterizâne: ıtıraz edercesine
munacat: Allah a dua etme yalvarma
müştekiyâne: şıkayet edercesine
mütezellilâne: kendı hıçlıgını bilir surette kusur ve acızını anlarcasına
nazar: bakış goruş
nevi: çeşıt, rur
rahimiyet: Allah ın her bir varlığa rahmetıyle ozel tecelli edıcılıgı
rahmet: Allah ın kullanını esırgemesi acıyıp bagışlaması, onlara maddî ve manevî nımetler vermesi
razı: boyun egen kabul eden hoşnut olan
rıza: razı olma hoşnutluk.
rububiyet: Allah ın butun varlık dunyalannı kuşaran egemenligi yaratıcılığı terbiye edip yonetmesi
ruhu: ruha aıt.
suret: bıçım tarz
şekva: şıkayet
şifa: ıyileşme sağlıgına kavuşma
talep: isteme

tarz: bıçım suret
tefekkür-ı kalbi: kalbe aıt tefekkür duşunme
tehacüm: hucum etme saldırma
tenkit: eleştırme
tevekkul: Allah a dayanma ve guvenme
tezyit etme: arttırma çoğaltma
ubudiyet: kulluk.
vakit: zaman
vasıta: araç, aracı
zikr-i lisanî: Allah ı dille anmak.

hafifleşe hafifleşe, kökü kesilmiş ağaç gibi kurur, gider. Bu hakikati ifade için bir vakit böyle demiştim:

Bırak, ey bîçare, feryadı belâdan; kıl tevekkül!

Zira feryat, belâ ender, hata ender belâdır bil.

Eğer belâ vereni buldunsa, safâ ender, atâ ender belâdır bil!

Eğer bulmazsan, bütün dünya cefa ender, fenâ ender belâdır bil!

Cihan dolu belâ başında varken, ne bağırırsın küçük bir belâdan? Gel, tevekkül kıl.

Tevekkul ile belâ yüzünde gül, tâ o da gülsün. O güldükçe küçülür, eder tebeddül.

Nasıl ki mübarezede müthiş bir hasma karşı gülmekle, adavet musalâhaya, husumet şakaya döner, adavet küçülür mahvolur;[1] tevekkül ile musibete karşı çıkmak dahi öyledir.

Üçüncü Mesele: Her zamanın bir hükmü var. Şu gaflet zamanında musibet şeklini değiştirmiş. Bazı zamanda ve bazı eşhasta belâ, belâ değil, belki bir lütf-i İlâhîdir. Ben şu zamandaki hastalıklı sair musibetzedeleri –fakat musibet dine dokunmamak şartıyla– bahtiyar gördüğümden, hastalık ve musibet aleyhtarı bulunmak hususunda bana bir fikir vermiyor. Ve bana, onlara acımak hissini iras etmiyor. Çünkü, hangi bir genç hasta yanıma gelmiş ise, görüyorum, emsallerine nispeten bir derece vazife-i diniyeye ve ahirete karşı merbutiyeti var. Ondan anlıyorum ki, öyleler hakkında o nevi hastalıklar

1. Fussilet Suresi: 34

adavet: düşmanlık.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan sonsuz hayat yurdu.
aleyhtar: karşı olan.
ata ender: lütuf içinde, bağış içinde.
bahtiyar: bahtlı, mutlu.
bela ender: bela, sıkıntı içinde.
bela: musibet, sıkıntı.
biçare: çaresiz.
cefa ender: eziyet, sıkıntı içinde.
cihan: dünya.
derece: miktar, ölçü.
emsal: eş, benzer.
eşhas: şahıslar.
fena ender: fenâ, yokluk içinde.
feryat: sızlanma, şikâyet.
fikir: düşünme.
gaflet: dikkatsizlik, umursamazlık. Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakikat: gerçek.
hasım: karşı taraf, düşman.
hata ender: hata içinde.
hiss: duygu.
husumet: düşmanlık.
husus: konu.
ifade: anlatma.
iras etme: verme, sebep olma.
kılma: yapma, yerine getirme.
lütf-i İlâhî: Allah'ın lütfu, bağışı.
mahv: yok, etme, ortadan kaldırma.
merbutiyet: bağlılık.
mesele: problem, önemli konu.
musalaha: barışma, uzlaşma.
musibet: felâket, bela, sıkıntı.
musibetzede: belaya uğrayan, sıkıntıya düşen.
mübareze: kavga, dövüşme.
müthiş: korkunç.
nevi: çeşit, tür.
nispeten: kıyaslayarak.
safa ender: safa içinde, gönül rahatlığı içinde.
sair: diğer, öteki.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tevekkul: Allah'a dayanma ve güvenme.
vazife-i diniye: dini görevler, sorumluluk.

musibet değil, bir nevi nimet-i İlâhiyedir. Çünkü, çendan o hastalık onun dünyevî, fânî, kısacık hayatına bir zahmet iras ediyor, fakat onun ebedî hayatına faydası dokunuyor. Bir nevi ibadet hükmüne geçiyor. Eğer sıhhat bulsa, gençlik sarhoşluğuyla ve zamanın sefahatiyle, elbette hastalık hâletini muhafaza edemeyecek, belki sefahate atılacak.

Hatime

Cenab-ı Hak, hadsiz kudret ve nihayetsiz rahmetini göstermek için, insanda hadsiz bir acz, nihayetsiz bir fakr derç eylemiştir. Hem, hadsiz nukuş-i esmasını göstermek için, insanı öyle bir surette halk etmiş ki, hadsiz cihetlerle elemler aldığı gibi, hadsiz cihetlerle de lezzetler alabilir bir makine hükmünde yaratmış.

Ve o makine-i insaniyede yüzer alet var. Her birinin elemi ayrı, lezzeti ayrı, vazifesi ayrı, mukâfatı ayrıdır. Âdeta insan-ı ekber olan âlemde tecelli eden bütün esma-i İlâhiye, bir âlem-i asgar olan insanda dahi o esmanın umumiyetle cilveleri var. Bunda sıhhat ve afiyet ve lezaiz gibi nafi emirler nasıl şükru dedirtir, o makineyi çok cihetlerle vazifelerine sevk eder, insan da bir şükür fabrikası gibi olur. Öyle de, musibetlerle, hastalıklarla, âlâm ile, sair müheyyiç ve muharrik arızalar ile, o makinenin

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âdeta: sanki.
afiyet: sağlık, esenlik.
âlam: acılar, elemler.
âlem: cihan, bütün yaratılmışlar.
âlem-i asgar: en küçük âlem, insan.
alet: organ, uzuv.
arıza: bozukluk, sakatlık.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve büyükluk sahibi Allah.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
çendan: gerçi, her ne kadar.
derç etme: toplama, yerleştirme.
dünyevî: dünya ile ilgili.
ebedî: sonsuz, sürekli.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
elem: üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
emir: buyruk.
esma: isimler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
fânî: ölümlü, geçici.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halet: hal, durum.
halk: yaratma.
hatime: son söz, sonuç.
hükmünde: yerinde, değerinde.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
insan-ı ekber: en büyük olan insan.
iras etme: verme, sebep olma.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lezaiz: zevkler, lezzetler.
makine-i insaniye: insan bedeninin işleyiş düzen ve sistemi.
muhafaza: koruma.
muharrik: harekete getiren.
musibet: felâket, bela, acı ve sıkıntı verici durum.
müheyyiç: heyecanlandıran.
mükafat: ödül.
nafi emirler: faydalı işler, hâller.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, ikramı.
nukuş-i esma: Cenab-ı Hakkın isimlerinin sanatlı ve süslü görüntüleri.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
sair: diğer, öteki.
sefahat: yasak olan zevk ve eğlenceye düşkünlük.
sevk etme: gönderme, yönlendirme.
sıhhat: sağlık, esenlik.
suret: biçim, görünüş.
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tecelli eden: yansıyan, görünen, İlâhî kudret ve sırların insanlarda ve nesnelerde görünmesi.
umumiyetle: genellikle.
vazife: görev.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

diğer çarhlarını harekete getirir, tehyiç eder. Mahiyet-i insanıyede münderiç olan acz ve zaaf ve fakr madenini işlettiriyor. Bir lisan ile değil, belki her bir azanın lisanıyla bir iltıca, bir istimdat vaziyeti verir. Güya insan o anzalar ile, ayn ayn binler kalemi tazammun eden müteharrik bir kalem olur, sahife-i hayatında veyahut levh-i misalîde mukadderat-ı hayatını yazar, esma-i İlâhiyeye bir ilânname yapar ve bir kaside-i manzume-i Sübhaniye hükmüne geçip, vazife-i fıtratını ifa eder.

acz: zayıflık, güçsüzlük
arıza: bozukluk, sakatlık
aza: organ, uzuv
çarh: çark.
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
güya: sanki
hükmüne geçmek: yerine geçmek.
ifa etme: yerine getirme
ilânname: ilan panosu, duyuru
iltıca: sığınma
istimdat: medet dileme, yardımına sığınma
kaside-i manzume-i Sübhaniye: bütün noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hakkın hassas ölçülerle düzenli bir şekilde yazdığı kaside
levh-i misalî: dünyada yapılanların kayıt edildiği görüntülendiği yer
lisan: dil
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü
mukadderat-ı hayat: Allah'ın takdir ettiği hayat programı, kader
münderiç: içinde bulunan
müteharrik: hareket eden
sahife-i hayat: hayat sayfası
tazammun eden: içeren, içine alan.
tehyiç etme: heyecanlandırma
vazife-i fıtrat: fıtrat vazifesi, yaratılıştan gelen görev
vaziyet: durum, hâl
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.

✻ Üçüncü Lem'a Barla da 1932 de Türkçe olarak telif edilmiştir

Üçüncü Lem'a

Bu Lem'aya bir derece hıs ve zevk karışmış. His ve zevkın coşkunlukları ıse, aklın dusturlarını, fikrin mızanlarını çok dınlemedıklerınden ve muraat etmedıklerınden, bu Uçuncu Lem'a mantık mizanlarıyla tartılmamalı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ[1] ayetinin mealini ifade eden يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي ۞ يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي[2] iki cümlesi, mühim ıkı hakıkatı ifade ediyorlar. Ondandır kı, Nakşîlerin rüesasından bır kısım, bu ıkı cumle ıle kendilerine bir hatme-ı mahsus yapıp muhtasar bir hatme-i Nakşiye hukmunde tutuyorlar. Madem o azîm ayetin mealini bu iki cümle ifade ediyor; bız bu ikı cümlenin ıfade ettiği iki hakıkat-i mühimmenin birkaç nüktesini beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE

Bırıncı defa يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي bir ameliyat-ı cerrahıye hukmünde kalbi masıvadan tecrit edıyor, kesiyor. Şöyle kı:

Insan, mahıyet-ı camıyetı ıtıbanyla, mevcudatın hemen ekserîsiyle alâkadardır. Hem insanın mahiyet-i camiasında hadsız bır ıstıdad-ı muhabbet derç edilmıştır. Onun için, insan da umum mevcudata karşı bir muhabbet

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Her şey helak olup gıdıcıdır –Ona bakan yüzü mustesna. Hukum ve hukumranlık Onundur, sız de Ona dondurulecekseınız. (Kasas Suresi, 88.)

2. Ey Bâkî olan Allah, bâkî ancak Sensin! Ey Bâkî olan Allah, bâkı ancak Sensin!

alakadar: ilgili, munasebetli
ameliyat-ı cerrahıye: cerrahî operasyon, ameliyat.
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
azım: buyuk yuce
Bakı: yok olmayan, butun varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
beyan etme: açıklama, ızah etme
derç edılmek: yerleştınılmek, kaydedılmek.
düstur: kaıde, prensıp, kural
ekserî: çoğunluk
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, bır şeyın aslı esası
hakıkat-ı mühımme: onemlı gerçek, dogru
hatme-ı mahsus: Kur'ân dan veya hadısten alınan belırlı duaları ozel ders olarak okuyup bıtırme
hatme-ı Nakşıye: Nakşı tarkatına mensup olanların bır araya gelerek yaptıkları zıkır seansı
helâk olmak: yok olmak, olmek.
hukmunde: degennde, yerınde
hükum: karar, emır.
hukumranlık: egemenlik, hakımıyet.
ifade etme: açıklama, anlatma
istıdad-ı muhabbet: sevme kabılıyetı, yeteneğı
lem'a: parıltı
mahıyet-ı camıa: pek çok ozellığı uzerınde toplayan kapsamlı yapı, kapsamlı ozellık.
mahıyet-ı camıyet: pek çok ozellığı uzerınde toplayan kapsamlı yapı, kapsayıcı ozellık.
masıva: Allah tan başka butun varlıklar
mesalı: meseleler, konular
mevcudat: var olan her şeyı yaratılmışlar
mizan: terazi, olcu
muhabbet: sevme.
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
mühım: onemlı.
müraat etme: uyma
müstesna: harıç, dışındakı
Nakşı: Hz. Şah-ı Naksıbendî'nın kurdugu tarkat ve bu tarkate mensup olan
nükte: derın ve ınce manalı soz
Rahım: merhamet eden, çok merhametlı olan, koruyan, acıyan Allah
Rahmanı: rahmetı butun her kese yayılan ve butun yaratılmışların ıhtıyaclarını ve geçırı şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
rüesa: reısler, onde gelenler
tecrıt etme: soyutlama, ayırma
umum: butun, genel, cumle

besliyor. Koca dünyayı bir hanesi gibi seviyor. Ebedî cennete bahçesi gibi muhabbet ediyor. Hâlbuki, muhabbet ettiği mevcudat durmuyorlar, gidiyorlar, firaktan daima azap çekiyor. Onun o hadsiz muhabbeti, hadsiz bir manevî azaba medar oluyor.

O azabı çekmekte kabahat, kusur ona aittir. Çünkü kalbindeki hadsiz istidad-ı muhabbet, hadsiz bir cemal-i bâkîye malık bir Zata tevcih etmek için verilmiş. O insan, suiistimal ederek, o muhabbeti fânî mevcudata sarf ettiği cihetle kusur ediyor, kusurunun cezasını firakın azabıyla çekiyor.

Işte bu kusurdan teberri edip o fânî mahbubattan kat-ı alâka etmek, o mahbuplar onu terk etmeden evvel o onları terk etmek cihetiyle Mahbub-i Bâkî'ye hasr-ı muhabbeti ifade eden يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي olan birinci cümlesi, "Bâkî-ı Hakîkî yalnız Sensin. Masıva fânîdir. Fânî olan, elbette bâkî bir muhabbete ve ezelî ve ebedî bir aşka ve ebed için yaratılan bir kalbin alâkasına medar olamaz" manasını ifade ediyor. "Madem o hadsiz mahbubat fânîdirler, beni bırakıp gidiyorlar; onlar beni bırakmadan evvel ben onları يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي demekle bırakıyorum. Yalnız Sen bâkîsin ve Senin ibkan ile mevcudat beka bulabildiğini bilip itikat ederim. Oyle ise, Senin muhabbetinle onlar sevilir. Yoksa alâka-i kalbe lâyık değiller" demektir.

Işte bu hâlette kalb hadsız mahbubatından vazgeçiyor. Hüsün ve cemalleri üstünde fânîlik damgasını görür,

alaka: ilgi, bağ
alaka-i kalb: kalb bağlılığı, ilgisi, kalben bağlanma, ilgilenme
aşk: şiddetli sevgi
azap: acı, sıkıntı, ceza
bâkî: ebedî, kalıcı
Bâkî-i Hakîkî: gerçek sonsuluğun sahibi olan Allah
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cemal: güzellik.
cemal-i bâkî: devamlı ve sonsuz güzellik
cihet: yön, taraf
ebed: sonsuzluk
ebedî: sonsuz, sürekli
elbette: şüphesiz, her hâlde
evvel: önce
ezelî: öncesiz, başlangıçsız
fânî: ölümlü, geçici
firak: ayrılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: hal, durum
hâne: ev, mesken.
hasr-ı muhabbet: sevgiyi bir şeyde toplama, odaklama
hüsün: güzellik.
ibka: devamlı, sürekli, sürekliliik kazandırma
ifade etmek: anlatmak, açıklamak.
istidad-ı muhabbet: sevme kabiliyeti, yeteneği
itikat etmek: inanmak.
kabahat: kusur, suç.
kat-ı alaka: alakayı, ilgiyi kesmek.
lâyık: uygun, yaraşır
mahbubat: sevilenler
Mahbub-i Bâkî: daimî, ölümsüz sevgili, kalıcı sevgili olan Allah
mahbup: sevilen
malık: sahip
mana: anlam
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî
masıva: Allah'tan başka, bütün varlıklar
medar: sebep, vesile, kaynak
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar
sarf etme: harcama, kullanma
suiistimal: kötüye kullanma.
teberri etme: uzak durma, kaçınma
terk etmek: bırakmak
tevcih etmek: yöneltmek.
zat: kişi, şahıs.

alâka-i kalbi keser. Eğer kesmezse, mahbupları adedince manevî cenhalar oluyor.

İkinci cümle olan يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي o hadsiz cenhalara hem merhem, hem tiryak oluyor. Yani, "*Yâ Bâkî, madem Sen bâkîsın, yeter, her şeye bedelsin. Madem Sen varsın; her şey var.*"

Evet, mevcudatta sebeb-i muhabbet olan hüsün ve ihsan ve kemal, umumiyetle Bâkî-i Hakikî'nin hüsün ve ihsan ve kemalâtının işaratı ve çok perdelerden geçmiş zayıf gölgeleridir, belki cilve-i Esma-i Hüsnanın gölgelerinin gölgeleridir.

İKİNCİ NÜKTE

İnsanın fıtratında bekaya karşı gayet şedit bir aşk var. Hatta her sevdiği şeyde kuvve-ı vahime cihetiyle bir nevi beka tevehhüm eder, sonra sever. Ne vakit zevalini düşünse veya görse, derinden derine feryat eder. Bütün firaklardan gelen feryatlar, aşk-ı bekadan gelen ağlamalarının tercumanlandır. Eğer tevehhum-ı beka olmazsa muhabbet edemez. Hatta denilebilir ki, âlem-i bekanın ve ebedî cennetin bir sebeb-i vücudu, şu mahiyet-i insaniyedeki o şiddetli aşk-ı bekadan çıkan gayet kuvvetli arzu-i beka ve beka için fıtrî, umumî duadır ki, Bâkî-i Zülcelâl, o şedit, sarsılmaz, fıtrî arzuyu, o tesirli, kuvvetli, umumî duayı kabul etmiştir ki, fânî insanlar için bâkî bir âlemi halk etmiş.

Hem hiç mümkün müdür ki, Fâtır-ı Kerîm, Hâlık-ı Rahîm, küçük midenin cüz'î arzusunu ve muvakkat bir

alaka-i kalb: kalb bağlılığı, ilgisi, kalben bağlanma, ilgilenme
âlem: cihan, dünya
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret yurdu
arzu-i: sonsuzluk isteği
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı
bakı: ebedî kalıcı
Bâkî-i Hakîki: gerçek manada varlığı sonsuz olan Allah
Bâkî-i Zülcelâl: kendi varlığı sonsuza kadar devam eden, heybet, büyükluk ve haşmet sahibi olan Allah
bedel: değer
beka: bâkîlik, devamlılık.
ceriha: yara
cihet: yön.
cilve-i Esma-i Husna: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki cilvelen yansıma ve görüntüleri.
cüz'i: küçük
ebedî: sonsuz, sürekli
fânî: ölümlü, geçici
Fâtır-ı Kerîm: sonsuz ikram ve lütuf sahibi olan ve varlıkları benzersiz olarak yaratan Allah
feryat: sızlanma, şikâyet.
fıtrat: yaratılış, mizaç, karekter
fıtrî: yaratılıştan gelen, doğal
firak: ayrılık
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
halk etmek: yaratmak.
hüsün: güzellik.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
işarat: işaretler, belirtiler
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemalat: kusursuz özellikler, mükemmellikler
kuvve-i vahime: vehim ve hayal duygusu
mahbup: sevilen, sevgili.
mahiyet-i İnsaniye: insanın esası, iç yüzü, aslı
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî
merhem: yaraya sürülen ilâç
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar
muhabbet: sevgi, sevme
muvakkat: geçici
nevi: çeşit, tür
nükte: derin ve ince manalı söz
perde: örtü
sebeb-i muhabbet: muhabbetin, sevginin sebebi
sebeb-i vücut: varlık sebebi
şedit: şiddetli
tercuman: çeşitli durum, maksat veya duyguları ifade etme vasıtası
tesir: etki
tevehhum: vehimlenme, kuruntuya kapılma, zannetme, şüphelenme
tevehhüm-i beka: sonsuza kadar yaşayacağını sanmak.
tiryak: en iyi çare, derman, ilaç.
umumî: genel
umumiyetle: genellikle.
zeval: sona erme, yok olma

beka için lisan-ı hâl ile duasını hadsiz enva-ı mat'umat-ı leziziyenin icadıyla kabul etsin de, umum nev-i beşerin pek büyük bir ihtiyac-ı fıtrîden gelen pek şiddetli bir arzusunu ve küllî ve daimî ve haklı ve hakıkatlı, kâllı, hâllı, bekaya dair gayet kuvvetli duasını kabul etmesin? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ! Kabul etmemek mümkün değildir. Hem hikmet ve adaletine ve rahmet ve kudretine hiçbir cihetle yakışmaz.

Madem insan bekaya âşıktır, elbette bütün kemalâtı, lezzetleri, bekaya tâbidir. Ve madem beka *Bâkî-i Zülcelâl'e* mahsustur. Ve madem *Bâkî*'nin esması bâkıyedir. Ve madem *Bâkî*'nin âyineleri *Bâkî*'nin rengini, hükmünü alır ve bir nevi bekaya mazhar olur. Elbette insana en lâzım iş, en mühim vazife, o *Bâkî*'ye karşı alâka peyda etmektir ve esmasına yapışmaktır. Çünkü *Bâkî* yoluna sarf olunan her şey, bir nevi bekaya mazhar olur.

İşte ikinci يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي cümlesi, bu hakîkatı ifade ediyor. İnsanın hadsiz manevî yaralarını tedavi etmekle beraber, fıtratındaki gayet şiddetli arzu-yu bekayı onunla tatmin ediyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Şu dünyada zamanın fenâ ve zeval-i eşyadaki tesiratı gayet muhteliftir. Ve mevcudat ise, müteda'hil daireler gibi birbiri içinde iken, hükümleri zeval noktasında ayrı ayrı oluyor.

Nasıl ki saatın sanıyelerini sayan dairesi, dakikayı ve saati ve günleri sayan daireleri zahiren birbirine benzer,

adalet: hakkı gözetme, doğruluk.
alâka: ilgi, bağ.
arzu: istek, heves.
âyine: ayna.
Bâkî: yok olmayan, süreklı ve kalıcı olan, varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık olan Allah.
Bâkî-i Zülcelâl: kendi varlığı sonsuza kadar devam eden, heybet, büyüklük ve haşmet sahibi olan Allah.
beka: bâkîlik, devamlılık, sonsuzluk.
cihet: yön, taraf.
daimî: devamlı.
dair: alâkalı, ilgili.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
enva-ı mat'umat-ı leziziye: lezzetli çeşit çeşit yiyecekler.
esma: isimler.
fenâ: yokluk, son bulma.
fıtrat: yaratılış, mizaç.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, doğru.
hâl: davranış, hâlli hal ile.
hâşâ: asla, öyle değil.
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hükmünü almak: değerini almak, yerini almak.
hüküm: karar, değer.
icat: vücuda getirme, yaratma.
ifade etme: anlatmak.
ihtiyac-ı fıtrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
kâl: söz, kâlli, sözle.
kemalat: fazîletler, mükemmellikler.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
küllî: genel, geniş ve kapsamlı.
lâzım: gerekli.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi, hal dili.
mahsus: has, özel.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî, ruha ait.
mazhar olmak: ermek, kavuşmak.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mühim: önemli.
müteda'hil: iç içe, birbirine geçmiş.
nev-i beşer: insanlık.
nevi: çeşit, tür.
nükte: derin ve ince manalı söz.
peyda etmek: ortaya çıkarmak, edinmek.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama.
sarf olunan: harcanan, kullanılan.
tâbi: boyun eğen, uyan.
tatmin etme: kalbe güven verme, doyurma, şüphelen gideme.
tesirat: tesirler, etkiler.
umum: bütün, genel.
vazîfe: görev.
zahiren: görünüşteki, görünen.
zeval: sona erme, yok olma.
zeval-i eşya: varlıkların yok olup gitmesi.

fakat sür'atte birbirine muhaliftir, öyle de, insandaki cisim, nefis, kalb, ruh daireleri öyle mütefavittir. Meselâ, cismin bekası, hayatı, vücudu, bulunduğu bir gün, belki bir saat olduğu ve mazi ve müstakbeli madum ve meyyit bulunduğu hâlde, kalbin hazır günden çok gün evvel, çok gün sonraki zamana kadar daire-i vücudu ve hayatı geniştir. Ruhun hazır günden seneler evvel ve seneler sonraki bir daire-i azîme, daire-i hayatına ve vücuduna dahildir.

İşte bu istidada binaen, hayat-ı kalbî ve ruhîye medar olan manfet-i İlâhiye ve muhabbet-i Rabbanıye ve ubudiyet-i Sübhaniye ve marziyat-ı Rahmaniye cihetiyle, bu dünyadaki fânî omur, bâkî bir omrü tazammun eder ve ebedî ve bâkî bir ömrü intaç eder ve bâkî ve lâyemut bir omur hukmüne geçer.

Evet, Bâkî-i Hakîkî'nin muhabbet, marifet, rızası yolunda bır saniye, bır senedir. Eğer Onun yolunda olmazsa, bir sene bır sanıyedır. Belki Onun yolunda bir saniye lâyemuttur, çok senelerdır. Ve dunya cıhetınde ehl-ı gafletin yüz senesı bir saniye hükmüne geçer.

Meşhur böyle bır soz var kı:

سِنَةُ الْفِرَاقِ سَنَةٌ وَسَنَةُ الْوِصَالِ سَنَةٌ Yani, "*Fırakın bir saniyesi bir sene kadar uzundur ve visalin bir senesi bir saniye kadar kısadır.*"

Ben bu fıkranın bütün bütün aksine diyorum kı:

Visal, yanı, Bâkî-ı Zülcelâl'ın rızası dairesınde hıvechıllâh bir sanıye visal, değil yalnız böyle bir sene, belki

aksi: ters, zıt.
bakî: ebedî, devamlı, sonsuz.
Bâkı-i Hakîkı: gerçek sonsuzlugun sahıbı olan Allah.
Bakı-ı Zulcelal: heybet ve celâl sahıbı olan Allah.
beka: sonsuzluk, devamlılık.
binaen: dayanarak, -den dolayı.
cihet: yon, taraf.
dahil: ıç ıçınde olmak uzere, -ıle bırlıkte.
daire-i azım: buyuk ve genış dare.
daire-i hayat: hayat dairesı, sahası.
daire-i vucut: varlık sahası, alanı.
ebedi: sonsuz, sürekli.
ehl-i gaflet: dunyaya daldıgından dolayı ahırete ve Allah ın emır ve yasaklarına karşı duyarsız davranan.
evvel: once.
fani: olumlu, geçıcı.
fıkra: bend, madde.
firak: ayrılık.
hayat-ı kalbı ve ruhı: kalbın ve ruhun hayatı.
hukmune geçmek: yerine geçmek, degennı almak.
intaç etme: sonuç verme, netıce.
istidat: kabılıyet, yaratılıştan olup veya sonradan edınılmış yetenek.
lâyemut: devamlı, olumsuz.
livechillâh: Allah ıçın, Allah namına.
madum: yok, hıç olmuş.
marifet: bılme, ılım, Allah ı tanıma ve bılme.
marifet-i İlâhiye: Allah ı bılme ve tanıma.
marziyat-ı Rahmaniye: Allah ın rızasına uygun olan şeyler.
mazi: geçmış zaman.
medar: dayanak noktası, kaynak, vesile.
mesela: mısal olarak.
meyyit: olu.
muhabbet-i Rabbanıye: terbıye edıcı Allah ı sevme.
muhalif: karşıt, zıt.
müstakbel: gelecek zaman.
mütefavit: bırbırınden farklı.
nefis: maddî lezzetlere duşkun olan duygu.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
tazammun etme: ıçerme, ıçıne alma, kapsama.
ubudiyet-i Subhaniye: butun kusur ve noksanlıklardan münezzeh olan Allah a edılen kulluk.
visal: kavuşma, ulaşma.

daimî bir pencere-i visaldir. Gaflet ve dalâlet firakı içinde, değil bir sene, belki bin sene bir saniye hükmündedir. O sözden daha meşhur şu söz var:

(1) أَرْضُ الْفَلَاتِ مَعَ الْأَعْدَاءِ فِنْجَانٌ سَمُّ الْخِيَاطِ مَعَ الْأَحْبَابِ مَيْدَانٌ

hükmümüzü teyit ediyor.

Meşhur evvelki sözün sahih bir manası budur ki: Fânî mevcudatın visalı madem fânîdir, ne kadar uzun da olsa yine kısa hükmündedir. Senesi bir saniye gibi geçer, hasretli bir hayal ve esefli bir rüya olur. Bekayı isteyen kalb-i insanî bir sene visalde, yalnız bir saniyecikte ancak zerre gibi bir zevkini alabilir. Fırak ise, saniyesi bir sene değil, senelerdir. Çünkü firakın meydanı geniştir. Bekayı isteyen bir kalbe, fırak, çendan bir saniye de olsa, seneler kadar tahribat yapar. Çünkü hadsiz firaklan ihtar eder. Maddî ve suflî muhabbetler için bütün mazi ve müstakbel firakla doludur.

Şu mesele münasebetiyle deriz: Ey insanlar! Fânî, kısa, faydasız ömrünüzü bâkî, uzun, faydalı, meyvedar yapmak ister misiniz? Madem istemek insaniyetin iktizasıdır, Bâkî-i Hakîkî'nin yoluna sarf ediniz. Çünkü Bâkîye müteveccih olan şey, bekanın cilvesine mazhar olur.

Madem her insan gayet şiddetli bir surette uzun bir ömür ister, bekaya âşıktır. Ve madem bu fânî ömrü bâkî ömre tebdil eden bir çare var ve manen çok uzun bir ömür hükmüne geçirmek mümkündür. Elbette, insaniyeti sukut etmemiş bir insan, o çareyi arayacak ve o imkânı bilfiile çevirmeye çalışacak ve tevfik-i hareket edecek

1. Sahra, düşmanla beraber bir fincan kadar dar, iğne deliği dostlarla beraber bir meydan kadar geniştir. (Aclunî, *Keşfu'l-Hafâ*, 2.246; İbnu'l-Cevzî, *el-Mudhiş*, 1.385.)

bakı: ebedî, devamlı.
Bâkî-i Hakîkî: gerçek sonsuzluğun sahibi olan Allah.
beka: bâkîlik, sonsuzluk, devamlılık.
bilfiil: fiilen, gerçek iş olarak.
cilve: tecelli, yansıma.
çendan: gerçi.
daimî: sürekli, devamlı.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
esefli: üzüntü ve acı verici.
evvel: önce.
fânî: ölümlü, geçici.
fırak: ayrılık.
gaflet: sorumsuzluk, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hükmü teyit etmek: bir konu hakkındaki görüşü doğrulamak, kuvvet vermek.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
ihtar etme: hatırlatma.
imkân: olabilirlik.
insaniyet: insanlık, mahiyeti.
insaniyetin iktizası: insanlığın gereği.
kalb-i insanî: insan kalbi.
mana: anlam.
manen: manaca, manevî yönden.
mazhar olmak: erişmek, kavuşmak, bir şeyin göründüğü yer olmak.
mazi: geçmiş zaman.
mesele: problem, ehemmiyetli konu.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
meyvedar: meyveli.
münasebet: vesile.
müstakbel: gelecek.
müteveccih: yönelen.
pencere-i visal: kavuşmayı sağlayan pencere.
sahîh: gerçek, doğru.
sahra: çöl.
sarf etme: harcama, kullanma.
sukut etmek: alçalmak, değerden düşmek.
suret: biçim, görünüş.
suflî: aşağılık, bayağı.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tebdil etmek: değiştirme.
tevfik-i hareket: uygun hareket.
visal: kavuşma, ulaşma.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

İşte o çare budur: *Allah için işleyiniz, Allah için görüşünüz, Allah için çalışınız. Lillâh, livechillâh, liechillâh* nizası dairesinde hareket ediniz.[1] *O vakit sizin ömrünüzün dakikaları seneler hükmüne geçer.*

Bu hakikate işareten, Leyle-i Kadır gibi bir tek gece, seksen küsur seneden ibaret olan bin ay hükmünde olduğunu, nass-ı Kur'ân gösteriyor.[2] Hem bu hakikate işaret eden, ehl-i velâyet ve hakikat beyninde bir dustur-i muhakkak olan *"bast-ı zaman"* sırrıyla, çok seneler hükmünde olan birkaç dakikalık zaman-ı Mîraç, bu hakikatin vücudunu ıspat eder ve bilfiil vukuunu gösteriyor. Mıracın birkaç saat müddeti, binler seneler hükmünde vüs'ati ve ihatası ve uzunluğu vardır. Çünkü, o, Mîraç yoluyla beka âlemine girdi. Beka âleminin birkaç dakikası, şu dünyanın binler senesini tazammun etmiştir.

Hem şu hakikate bina edilen, beynelevliya kesretle vuku bulmuş olan *"bast-ı zaman"* hâdiselerindir. Bazı evliya bir dakikada bir günlük işi görmüş, bazıları bir saatte bir sene vazîfesini yapmış, bazıları bir dakikada bir hatme-i Kur'âniyeyi okumuş olduklarını rivayet edip ihbar ediyorlar. Böyle ehl-i hak ve sıdk, bilerek kizbe elbette tenezzül etmezler. Hem o derece hadsiz ve kesretli bir tevaturle bast-ı zaman **(HAŞİYE)** hakikatini aynen müşahede ettikleri medar-ı şüphe olamaz.

HAŞİYE:[3] قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ayetiyle[4] وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ayeti tayy-ı zamanı gösterdiği gibi,[5] وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ayeti de bast-ı zamanı gösterir.

---

1. *Tirmizî* Sünnet, 15; *Ebu Davud*, Kıyamet, 60; *Musned*, 3/438, 440
2. Kadir Suresi, 3
3. İçlerinden söze başlayan biri: "Bu hâlde ne kadar kaldık?" diye sordu. "Bir gün, yahut daha da az" dediler. (Kehf Suresi, 19.)
4. Onlar mağaralarında uç yüz yıl kaldılar, buna dokuz yıl daha kattılar. (Kehf Suresi, 25.)
5. Rabbinin katında bir gün, sizin hesabınıza göre bin yıl gibidir. (Hac Suresi, 47.)

âlem: dünya, kâinat.
bâkî: ebedî, sonsuz.
bast-ı zaman: az bir zamanda içinde çok uzun bir zaman yaşamak gibi olmak.
beka: bâkîlik, sonsuzluk.
beynelevliya: veliler arasında.
bilfiil: fiilen, gerçek iş olarak.
daim: devamlı.
dustur-ı muhakkak: kesinlik kazanmış bir dustur, bir prensip.
ehl-i hak: İman, İslamiyet ve hak yolunda olan.
ehl-i velâyet: velî olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
evliya: veliler, Allah dostları.
ezelî ve ebedî: geçmişi ve gelecegi aynı anda gören, öncesiz ve sonsuz olan Allah.
hadise: olay.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikate bina etmek: gerçeğe dayandırmak, doğru bir düşünce üzerine kurmak.
haşiye: dipnot.
hatme-i Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerîm'i baştan sona okuyup bitirme.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hukmünde: degennde, yerinde.
hukmüne geçmek: yerine geçmek, degennde olmak.
ibaret: meydana gelen.
ihata: kuşatma.
ihbar etmek: haber vermek, bildirmek.
ıspat: kanıtlama, doğrulama.
kesret: çokluk.
kizb: yalan söyleme.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi.
liechillâh: Allah nzası için.
lillâh: Allah için.
livechillâh: Allah için.
ma'bud: kendisine ibadet edilen.
mahbup: sevilen.
maksut: kastedilen, istenilen.
matlup: talep edilen, istenilen.
medar-ı şüphe: şüphe sebebi, kaynağı.
Mîraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi.
müşahede: bir şeyi gözle görme.
nass-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in kesin hükmü, emri.
Rab: yaratan, büyüten, besleyen, verdiği nimetlerle varlıkları ıslah ve terbiye eden Allah.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rivayet: nakledilen bir haber, söz veya olay.
sermedî: sürekli, olumsuz.
sıdk: samimîlik, doğruluk.
sır: bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe, ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor en ince yanı.
tazammun etme: içine alma, kapsama.
tenezzul etmek: aşağı seviyeye düşmek, alçalmak.
tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak.
tevatur: bir haberin yalan söylemelerini aklın kabullenemeyecegi kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından rivayet edilmesi.
vazîfe: görev.
vuku: olma, meydana gelme.
vüs'at: genişlik.
zaman-ı Mîraç: Peygamberimizin Mîraç hâdisesinin gerçekleşme zamanı.

Şu bast-ı zaman, herkesçe musaddak bir nev'i, rüyada görünüyor. Bazen bir dakikada insanın gördüğü rüyayı, geçirdiği ahvali, konuştuğu sözleri, gördüğü lezzetleri veya çektiği elemleri görmek için, yakaza âleminde bir gün, belki günler lâzımdır.

Elhâsıl: İnsan çendan fânîdir, fakat beka için halk edilmiş ve bâkî bir zatın âyinesi olarak yaratılmış ve bâkî meyvelen verecek işlen görmekle tavzif edilmiş ve bâkî bir zatın bâkî esmasının cilvelerine ve nakışlarına medar olacak bir suret verilmiştir. Öyle ise, böyle bir insanın hakikî vazifesi ve saadeti, bütün cihazatı ve bütün istidadatıyla o Bâkî-i Sermedî'nin daire-i marziyatında esmasına yapışıp, ebed yolunda o Bâkî'ye müteveccih olup gitmektir. Lisanı [1] يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِي dediği gibi, kalbi, ruhu, aklı, bütün letaifi

هُوَ الْبَاقِي ۞ هُوَ الْأَزَلِيُّ الْأَبَدِيُّ ۞ هُوَ السَّرْمَدِيُّ ۞ هُوَ الدَّائِمُ ۞
[2] هُوَ الْمَطْلُوبُ ۞ هُوَ الْمَحْبُوبُ ۞ هُوَ الْمَقْصُودُ ۞ هُوَ الْمَعْبُودُ

demeli.

[3] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

[4] رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

1. Ey Bâkî olan Allah bâkî ancak Sensin!
2. Odur bâkî. Odur ezelî ve ebedî. Odur sermedî. Odur daim. Odur matlûp. Odur mahbup. Odur maksut. Odur ma'bud.
3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)
4. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

ahval: haller, durumlar
ayine: ayna
Bâkî: ebedî, sonsuz varlığı devamlı olan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
Bâkî-i Sermedî: ezel ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah
bast-ı zaman: az bir zamanda içinde çok uzun bir zaman yaşamış gibi olmak.
beka: sonsuzluk, devamlılık
cihazat: cihazlar, azalar
cilve: tecelli, belirme, görünme.
çendan: gerçi, her ne kadar
daire-i marziyat: Allah'ın rızası dairesindeki işler
ebed: sonu olmayan gelecek zaman
elem: üzüntü, maddî-manevî ıztırap
elhâsıl: sonuç, özet olarak.
esma: isimler
fânî: ölümlü, geçici
hakikî: gerçek, doğru
halk edilmek: yaratılmak.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda
istidadat: kabiliyetler, potansiyel yetenekler
lâzım: gerekli
letaif: duygular, hisler
lisan: dil
medar: dayanak noktası, vesile
musaddak: doğrulanmış, gerçekliği kabul edilmiş
müteveccih olmak: yönelmek.
nakış: süs
Rab: yaratan, besleyen, eğiten, verdiği nimetlerle varlıkları yaşatan Allah
saadet: mutluluk.
suret: biçim, görünüş
tavzif etmek: görevlendirmek, sorumlu tutmak.
vazife: görev
yakaza âlemi: kişinin uyanık halindeki dünyası
zat: kişi, şahıs.

] Dördüncü Lem'a Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir

Dördüncü Lem'a

"Minhacu's-Sunne" bu risaleye lâyık görülmüştür.

Mesele-i imamet bir mesele-i fer'iye olduğu hâlde, ziyade ehemmiyet verildiğinden, bir mesail-i imaniye sırasına girip, ilm-i kelâmda ve usulü'd-dinde medar-ı nazar olduğu cihetle, [1] Kur'ân'a ve imana ait hizmet-i esasiyemize münasebetı bulunduğundan cüz'î bahsedildi.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ ۞ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۞ [2]

قُلْ لَآ اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰى [3]

Şu ayet-i azîmenin çok hakaik-ı azîmesinden bır ıkı hakîkatine İkı Makam ile işaret edeceğiz.

Birinci Makam

Dört Nüktedir.

BIRINCI NÜKTE

Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın ümmetine karşı kemal-i şefkat ve merhametini ifade ediyor.

---

1. Ahmed bın Muhammed, *Kitabü Usulü'd-dın*, s. 269-279.
2. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
   Ey insanlar! Size kendi içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona pek ağır gelir. O size çok duşkun, mü'minlere çok şefkatlı, çok merhametlidir. • Ey Peygamber! eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hıçbır ılah yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi, 128-129.)
3. Dedi ki: Vazîfem karşılığında sızden bır ücret ıstemıyorum; sızden ıstedığım, ancak akrabaya sevgi ve Ehl-i Beytıme muhabbettır. (Şûra Suresi, 23.)

---

aleyhıssalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun." anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'e dua (asım)
arş: İlâhî kudret ve saltanatının belirip görünme yeri; arş yaratılan en büyük varlıktır.
ayet-ı azîme: büyük ve yüce ayet.
cihet: yön, taraf
cüz'î: az, sınırlı
ehemmiyet: önem
Ehl-i Beyt: Hz. Peygamberimizin soyundan gelenler
hakaik-ı azîme: büyük hakıkatler
hakıkat: gerçek, doğru
hizmet-i esasiye: asıl hizmet
ifade etme: anlatma
ilm-i kelâm: kelâm ilmi; iman esaslarını açıklayıp ıspat eden ılım dalı
iman: inanma, itıkat, ınan.
kemal-i şefkat: tam ve eksıksız şefkat
lâyık: uygun, munasıp
makam: kısım, aşama
medar-ı nazar: göz onunde bulundurulması gereken
merhamet: acımak, şefkat etmek, korumak, iyılık etmek.
mesâil-i imâniye: imanla ilgili konular
mesele-i fer'iye: asılla ılgılı olmayıp ayrıntılarla ılgılı konu
mesele-i İmâmet: halîfelik, ummete imamlık meselesi.
minhacü's-sünne: sunnet yolu, peygamber efendımızın gıttıgı şerıat yolu
mü'min: iman eden, inanan, Muslıman
münasebet: ılgı, yakınlık
nükte: derin ve ince manalı söz.
peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getırerek ilahî emır ve yasakları insanlara bıldıren haberci, nebî
Rab: yaratan, besleyen, varlıkları ıslah ve terbıye eden Allah
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şekıllerını ıçine alan rahmetın sahıbı Allah
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
risâle: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
tevekkul: Allah'a dayanma ve güvenme, bir ışte elinden gelenı yaptıktan sonra ışı Allah'a bırakma
usulüddin: dının temel prensıplerı, ıman ve ıtıkat esasları
ümmet: Muslumanların tamamı
vazîfe: görev
ziyade: çok, fazla

Evet, rivayet-i sahiha ile, mahşerin dehşetinden herkes, hatta enbıya dahi "nefsî, nefsî" dedikleri zaman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm "ümmetî, ümmetî" [1] diye re'fet ve şefkatini göstereceği gibi, [2] yeni dünyaya geldiği zaman, ehl-ı keşfin tasdikıyle, validesi onun münacatından "ümmetî, ümmetî" [3] işitmiş. Hem bütün tarih-i hayatı ve neşrettiği şefkatkârâne mekârim-ı ahlâk, kemal-i şefkat ve re'fetini gösterdiği gibi, ümmetinin hadsız salâvatına hadsiz ihtiyaç göstermekle, [4] ümmetinin bütün saadetleriyle kemal-i şefkatinden alâkadar olduğunu göstermekle hadsız bir şefkatını gostermiş.

İşte bu derece şefkatli ve merhametli bir rehberin sünnet-ı seniyesine muraat etmemek ne derece nankörluk ve vicdansızlık olduğunu kıyas eyle.

İKİNCİ NUKTE

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, küllî ve umumî vazife-i nübüvvet içinde bazı hususî, cüz'î maddelere karşı azîm bir şefkat göstermiştir. Zahir hale gore o azîm şefkatı o hususî, cüz'î maddelere sarf etmesi, vazife-i nübüvvetin fevkalâde ehemmiyetine uygun gelmiyor. Fakat hakikatte o cüz'î madde küllî, umumî bir vazife-i nübüvvetin medarı olabilecek bir silsilenin ucu ve mümessili olduğundan, o silsile-i azîmenin hesabına, onun mümessiline fevkalâde ehemmiyet verilmiş.

Meselâ, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Hasan ve Huseyin'e karşı küçukluklennde gosterdikleri fevkalâde şefkat ve ehemmiyet-i azîme, [5] yalnız

1 *Buharî* Tevhid 36 Tefsir 17 Sure 5 Fiten 1 *Müslim* İman 326 327 *Tirmizî* Kıyamet 10 *Darimî* Mukaddime 8

2 *Buharî* Tevhid 32 *Muslim* İman 326

3 Süyuti *Hasaisu'l Kubra* 1 80 85 91 *Nebhanî* Huccetullâhi ale'l Âlemin 224 227 228

4 Ahzab Suresi 56 *Tirmizî* Kıyamet 24

5 *Buharî* Fezailu'l Ashab 22 Muslim *Fezailu's Sahabe* 50 60

alâkadar: ilgili, münasebetli
aleyhissalâtü vesselâm: "salât ve selam onun üzenne olsun" anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm) ismi anılınca okunan dua.
azîm: büyük, yuce
cuz'î: az, küçük.
dehşet: büyük korku hâli, ürkuntu veren
ehemmiyet: onem, deger.
ehemmiyet-i azîme: buyuk oneme sahip
ehl-i keşf: dış duygularla bilinmeyen hakikatlen Allah'ın lütuf ve ilham edip bağışlamasıyla bilen veliler.
enbiya: nebiler, peygamberler
fevkalâde: olağanüstü, çok ustun
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı esası
hususî: ozel
kemal-i şefkat: tam ve eksiksiz şefkat.
kıyas: karşılaştırma
küllî: butune ve genele ilişkin, tümel
mahşer: kıyamette olulerin dirilip toplanacakları yer.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
mekârim-i ahlâk: ahlâkın guzel ve ustun olması.
merhamet: acımak, şefkat gostermek.
mümessil: temsilci
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma
muraat: uymak.
nefsî: nefsim, ben
nefsî, nefsî: "benim nefsim, benim nefsim" manasında, sadece kendini duşunmeyi ifade eden bir soz.
neşir: yayma, herkese duyurma
nükte: denn ve ince manalı söz
re'fet: esirgeme, merhamet, şefkat etme.
rehber: kılavuz
Resul-i Ekrem: cok comert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
rivayet-i sahiha: senet ve delillerle sabit, dogru olarak aktarılan haber, hadis
saadet: mutluluk.
salavat: Hz. Muhammed'e (asm) rahmet ve esenlik dileme, ona salât ve selâm etme, dua
sarf etme: harcama
silsile: zincirleme sırası
silsile-i azîme: buyuk silsile
sunnet-ı seniye: Peygamberimizin (asm) sozlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yuksek ve kıymetli haller, hareket düsturları
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, sevgi
şefkatkârane: şefkatli bir şekilde
tarih-i hayat: hayat tarihçesi, biyografi
tasdik: dogrulama
umumî: genel, herkesle alâkalı
ümmet: Muslumanların tamamı
valide: ana
vazife-i nübüvvet: peygamberlik gorevi
vicdansızlık: vicdansız, insafsız olma durumu, haksız davranış
zahir: gorunen, dış gorunuş

cibillî şefkat ve hiss-i karabetten gelen bir muhabbet değil, belkı vazife-i nübüvvetin bir hayt-ı nuranîsının bır ucu ve veraset-i Nebeviyenin gayet ehemmiyetli bir cemaatinin menşeı, mümessili, fihristesi cihetiyledir.

Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, Hazret-i Hasan'ı (RA) kemal-ı şefkatinden kucağına alarak başını öpmesıyle,[1] Hazret-i Hasan'dan (RA) teselsul eden nuranî nesl-i mübareğinden, Gavs-ı Azam olan Şah-ı Geylânî gibi, çok mehdî-mısal verese-ı Nübüvvet ve hamele-i şeriat-ı Ahmediye (ASM) olan zatlann hesabına Hazret-i Hasan'ın (RA) başını öpmüş. Ve o zatların istıkbalde edeceklen hizmet-i kudsiyelerini nazar-ı nübüvvetle görüp takdir ve istihsan etmiş. Ve takdir ve teşvike alâmet olarak Hazret-i Hasan'ın (RA) başını öpmüş.

Hem, Hazret-i Hüseyin'e karşı gösterdikleri fevkalâde ehemmiyet ve şefkat, Hazret-ı Huseyın'ın (RA) sılsıle-ı nuraniyesinden gelen Zeynelabidın, Cafer-i Sadık gibi eimme-i âlışan ve hakıkî verese-ı Nebeviye gibi pek çok mehdî-misal zevat-ı nuraniyenin namına ve dîn-i İslâm ve vazife-i nsalet hesabına boynunu opmuş,[2] kemal-ı şefkat ve ehemmiyetini göstermiştir

Evet, zat-ı Ahmediyenin (ASM) gaybaşına kalbiyle, dunyada Asr-ı Saadetten ebed tarafında olan meydan-ı haşr temaşa eden ve yerden cenneti gören ve zemınden gokteki melâıkeleri muşahede eden ve zaman-ı Âdem'den beri mazi zulümatının perdeleri içinde gizlenmiş hâdısatı gören, hatta Zat-ı Zülcelâl'ın ru'yetine mazhar olan nazar-ı nuranîsi, çeşm-i istıkbalbınîsi, elbette

1. *Müsned* 5:47. Taberanî *Mu cemü'l-Kebir* 3:32, 22:274

2. İbnu Mâce Mukaddime 11. *Musned* 4:172.

alâmet: belırtı, ışaret.
aleyhissalatü vesselam: "salat ve selam onun uzerine olsun" anlamında Peygamberlımız Hz. Muhammed e dua.
Asr-ı Saadet: Peygamberımız (asm) ve dort halifenın yaşadıgı devire verılen ad.
cemaat: topluluk
cıbillî: yaratılıştan gelen soy yakınlıgıyla ılgılı
cihet: yan, yon, sebep
çeşm-i istıkbalbınî: gelecegı goren goz
dîn-ı İslam: Islâm dını
ebed: sonsuzluk
ehemmiyet: onem
eimme-i âlışan: cok yuksek mertebesı ve buyuk kıymetı olan ımamlar
elbette: şuphesız her hâlde
fevkalade: olaganustu
fihriste: oz ozet liste
gavs-ı azam: en buyuk gavs, Abdulkadır-ı Geylânî hazretlennin namı
gaybaşına: gaybı bilen gorunmeyenden haber veren
gayet: pek cok, son derece
hadısat: hâdıseler, olaylar
hamele-i şeriat-ı Ahmediye: peygamber efendımızın getırdıgı dını nesılden nesle taşıyanlar, temsıl edenler.
hayt-ı nurani: nurlu bağlantı.
hıss-ı karabet: yakınlık, akrabalık hıssi
hizmet-i kudsiye: mukaddes temız hızmet.
istihsan etme: güzel bulma, beğenme
istikbal: gelecek.
kemal-ı şefkat: mukemmel şefkar merhamer
mazhar olan: nail olan, erşen, kavuşan.
mazi: geçmış zaman
mehdımısal: mehdî gibi
melaike: melekler
menşe: esas, kok.
meydan-ı haşir: haşır meydanı
muhabbet: sevgi
mümessil: temsılcı
muşahede eden: seyreden, gozlemleyen.
namına: adına
nazar-ı nurani: nurlu, aydınlık bakış
nazar-ı nübuvvet: peygamberlik peygamber bakışı.
nesl-i mübarek: mubarek ve temız nesıl
nuranî: nurlu, ışık saçan
Resul-i Ekrem: cok cömert, kerım olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
rü'yet: Allah ı ve tecellilerini kalb gozu ıle seyretme.
sılsıle-i nuraniye: nurlu nesıl
Şah-ı Geylani: Şeyh Abdulkadır Geylanı
şefkat: ıçten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
takdir: beğenme, değer verme
temaşa etmek: bakmak seyretmek
teselsül: zincırleme.
teşvik: şevklendırmek, cesaret vermek.
vazife-i nübuvvet: peygamberlik gorevı
vazife-i risalet: peygamberlik gorevı
veraset-i nebeviye: peygamber varıslıgı, vekıllıgı
verese-i Nebeviye: Peygamberımızın varıslen, mıraşçıları
verese-i Nubuvvet: peygamberlik varıslıgı.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı.
zat: kışı, şahıs
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberın zatı, kışılıgı
Zat-ı Zulcelâl: celal ve buyukluk sahıbı zat, Allah
zemin: yeryuzu
zevat-ı nuraniye: nurlu aydın kımseler
zulûmat: karanlıklar

Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in arkalarında teselsül eden aktap ve eimme-ı verese ve mehdîleri görmüş ve onların umumu namına başlarını öpmüş. Evet, Hazret-ı Hasan'ın (RA) başını öpmesinden Şah-ı Geylânî'nin hisse-ı azîmesi var.

UÇÜNCÜ NUKTE

(1) اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰى ayetinin bir kavle göre manası: "Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vazîfe-i risaletin icrasına mukabil ücret istemez; yalnız Âl-i Beytine meveddeti istiyor."

Eğer denilse: "Bu manaya göre, karabet-i nesliye cihetinden gelen bir fayda gözetilmiş görünüyor. Hâlbuki, (2) اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰيكُمْ sırrına binaen, karabet-ı nesliye değil, belkı kurbıyet-i Ilâhiye noktasında vazıfe-ı risalet cereyan ediyor."

Elcevap: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, gaybaşına nazanyla görmüş ki, Âl-i Beyti âlem-i İslâm içinde bir şecere-i nuraniye hükmüne geçecek. Âlem-i İslâm'ın bütün tabakatında, kemalât-ı insaniye dersinde rehberlik ve mürşitlik vazıfesini görecek zatlar, ekseriyet-i mutlaka ile, Âl-i Beytten çıkacak.

Teşehhütteki, ümmetin Âl hakkındaki duası ki:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰٓى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰٓى اِبْرَاهِيمَ وَعَلٰٓى اٰلِ اِبْرَاهِيمَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ (3) 'dir, makbul

1. Şûra Suresi 23
2. Allah katında en şereflimiz, en ziyade takva sahibi olanımızdır. (Hucurat Suresi 13.)
3. Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e ve Efendimiz Muhammed'in Ehl-i Beytine, Hz. İbrahim ve Hz. İbrahim'in âline salât ettiğin gibi salât eyle. Muhakkak ki Sen çok övülen Hamid ve son suz büyükluk sahibi Mecîd sın.

aktap: kutuplar, büyük velî lerden zamanın mürşidi olan kimseler
Âl: Peygamberimizin ailesine mensup olanlar, soyundan gelenler
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, dünyası
aleyhissalatü vesselâm: Allah'ın salât ve selamı onun üzerine olsun anlamında Peygamberimize dua
Al-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan, hayırlı temiz soyu
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
binaen: dayanarak, 'den dolayı
cereyan etmek: meydana gelmek.
cihet: yön, vesile
ehl-i Beyt: Hz. Muhammed'in nesli, soyu
eimme-ı verese: Resul-ı Ekrem'in manevî vârisi olan büyük zatlar, imamlar
eksenyet-i mutlaka: kesin çoğunluk
gaybaşına: gaybı bilen, görünmeyenlerden haber veren
halbuki: oysa ki
Hamid: dünya ve ahirette hamde layık, övgüye değer olan Allah
hisse-i azîme: büyük pay, hisse
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
icra etme: yerine getirme, uygulama
karabet-i nesliye: soy yakınlığı.
kavil: söz, haber
kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellikler
kurbiyet-i ilahiye: Allah'a yakınlık
makbul: kabul edilmiş olan, geçerli
mana: anlam
Mecid: şan ve şeref, yüce büyüklük sahibi Allah'ın isimlerinden.
mehdî: hidayete vesile olan, insanları İslâm'a ulaştıran
meveddet: sevgi, muhabbet
muhakkak: şüphesiz, mutlak.
mukabil: karşılık
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren
nazar: bakış.
nükte: derin ve ince manalı söz.
rehber: kılavuz, delil
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
sırr: ı (gız): bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek, ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince ve zor yanı
Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdulkadir Geylani
şecere-i nuraniye: nurlu, ışıklı ağaç
tabakat: tabakalar, dereceler
takva: Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, emirlerine tüzlikle uyma
teselsül eden: kesintisiz zincirleme sürüp giden
teşehhüt: namazda her oturuşta tahiyyat duasını okuma
umum: bütün, cümle
ummet: bütün Müslümanlar
vazîfe: görev
vazîfe-i risalet: peygamberlik vazîfesi
zat: kişi

olacağını keşfetmiş. Yani, nasıl ki millet-i İbrahimiyede ekseriyet-i mutlaka ile nuranî rehberler Hazret-i İbrahim'in (AS) âlinden, neslinden olan enbiya olduğu gibi, ümmet-i Muhammediyede de (ASM), vezaif-i azîme-i İslâmiyette ve ekser turuk ve mesalikinde, enbiya-ı Benîisrail gibi,[1] aktab-ı Âl-i Beyt-i Muhammediyeyi (ASM) görmüş. Onun için,[2] قُلْ لَآ اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰى demesiyle emrolunarak, Âl-i Beyte karşı ümmetin meveddetini istemiş.

Bu hakikatı teyit eden diğer rivayetlerde ferman etmiş: "*Size iki şey bırakıyorum; onlara temessük etseniz necat bulursunuz: biri kitabullah, biri Âl-i Beytim.*"[3] Çünkü, sünnet-i seniyenin menbaı ve muhafızı ve her cihetle iltizam etmesiyle mükellef olan, Âl-i Beyttir.

İşte bu sırra binaendir ki, Kitap ve Sünnete ittıba ünvanıyla bu hakikat-ı hadısıye bildirilmiştir. Demek, Âl-i Beytten, vazife-i risaletçe muradı, sünnet-i seniyesidir. Sünnet-i seniyeye ittıbaı terk eden, hakikî Âl-i Beytten olmadığı gibi, Âl-i Beyte hakikî dost da olamaz.[4]

Hem ummetini Âl-i Beytin etrafında toplamak arzusunun[5] sırrı şudur ki: Zaman geçtikçe Âl-i Beyt çok tekessür edeceğini izn-i İlâhî ile bilmiş ve İslâmiyet zaafa düşeceğini anlamış. O hâlde, gayet kuvvetli ve kesretli bir cemaat-ı mutesanide lâzım ki, âlem-i İslâm'ın terakkıyat-ı maneviyesinde medar ve merkez olabilsin. İzn-i İlâhî ile düşünmüş ve ümmetini Âl-i Beyti etrafına toplamasını arzu etmiş.

aktab-ı Âl-i Beyt-i Muhammediye: Hz. Muhammed (asm) neslinden gelen ve bulunduğu yerdeki evliyaların başı degennde büyük veliler.
al: aile, soy.
âlem-i İslam: İslâm âlemi, dünyası.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden ve soyundan olan.
arzu: istek.
cemaat-ı mutesanide: dayanışma içindeki topluluk, birbiri için büyük kuvvet teşkil eden topluluk.
cihet: yön, taraf.
ekser: pek çok, daha.
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
enbiya: nebiler, peygamberler.
enbiya-i Benîisrail: İsrailoğulların dan olan peygamberler.
ferman: emir, buyruk.
gayet: çok, son derece.
hakıkat-ı hadısıye: hadısın hakıkatı, esas manası.
hakikî: gerçek.
iltizam: taraftarlık.
İslamıyet: Muslumanlık.
ittıba etmek: tabi olma, uyma.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kesret: çokluk, kalabalık.
keşif: bir sırrı öğrenme, kalb gözüyle görme.
kitabullah: Allah'ın kıtabı, Kur'ân-ı Kerîm.
Kıtap: Kur'ân-ı kerîm.
lâzım: gerekli.
medar: sebep, vesile.
menba: kaynak.
mesalik: meslekler.
meveddet: sevgi, muhabbet.
millet-i İbrahimıye: İbrahim'in (a.s) milleti.
muhafız: koruyan.
murat: maksat, gaye.
mukellef: sorumlu, görevli.
necat: kurtuluş.
nesli: soyu.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
rehber: kılavuz, delil.
rivayet: nakledilen bir haber, söz veya olay.
sırra binaen: kavranması zor olan gizemli gerçeğe dayanarak, -den dolayı.
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Kur'an dışında Muslumanlara örnek olan mubarek sözü, fiil ve emirleri: kabullen veya dersleri.
Sünnet-i Seniye: Peygamberimizin (asm) sözlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yüksek ve kıymetli hâller, davranış prensipleri.
tekessür: çoğalma.
temessük etme: sarılma, tutunma.
terakkiyat-ı maneviye: manevi yükselmeler, ilerlemeler.
teyit eden: doğrulayan, destekleyen.
turuk: yollar, tarikat, meslekleri.
ümmet: bütün Müslümanlar.
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in ummeti.
ünvan: ad, nam.
vazife-i risalet: Peygamberlik vazifesi.
vezaif-i azîme-i İslamıyet: İslâm dininin büyük hizmeti.
zaafa düşmek: zayıf, güçsüz düşmek.

1. Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 4:384; Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, 2:83.
2. Dedi ki: Vazifem karşılığında sizden bir ücret istemiyorum; sizden istediğim ancak akrabâ ya sevgi ve ehl-i Beytime muhabbettir. (Şûra Sûresi, 23.)
3. *Tirmizî*, Menâkıb, 31; *Musned*, 3:14, 17, 26.
4. Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsâd*, 3:14, 17, 26; *Ebu Davud*, Fiten, 2; *Musned*, 2:133.
5. Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr*, 3:45, 46; 12:34.

Evet, Âl-i Beytin efradı ise, itikat ve iman hususunda sairlerden çok ileri olmasa da, yine teslim, iltizam ve tarafgirlikte çok ilerdedirler. Çünkü İslâmiyete fıtraten, neslen ve cibilliyeten taraftardırlar. Cibillî taraftarlık zayıf ve şansız, hatta haksız da olsa bırakılmaz. Nerede kaldı ki, gayet kuvvetli, gayet hakikatli, gayet şanlı bütün silsile-i ecdadı bağlandığı ve şeref kazandığı ve canlarını feda ettikleri bir hakikate taraftarlık, ne kadar esaslı ve fıtrî olduğunu bilbedahe hisseden bir zat, hiç taraftarlığı bırakır mı? Ehl-i Beyt, işte bu şiddet-i iltizam ve fıtrî İslâmiyet cihetiyle din-i İslâm lehinde edna bir emareyi kuvvetli bir bürhan gibi kabul eder. Çünkü fıtrî taraftardır. Başkası ise, kuvvetli bir bürhan ile sonra iltizam eder.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Üçüncü Nükte münasebetiyle, Şialarla Ehl-i Sünnet ve Cemaatin medar-ı nizaı, hatta akaid-i imaniye kitaplarına ve esasat-ı imaniye sırasına girecek derecede büyütülmüş bir meseleye [1] kısaca bir işaret edeceğiz. Mesele şudur:

Ehl-i Sünnet ve Cemaat der ki: "Hazret-i Alı (RA) Hulefa-i Erbaanın dördüncüsüdür. Hazret-i Sıddık (RA) daha efdaldir ve hilâfete daha müstahak ıdı kı, en evvel o geçti." [2]

Şialar derler kı: "Hak Hazret-i Alı'nın (RA) idi. Ona haksızlık edildi. Umumundan en efdal Hazret-i Ali'dir." Davalarına getirdiklen delillerin hulâsası:

Derler ki: Hazret-i Alı (RA) hakkında vant ehadıs-i Nebeviye [3] ve Hazret-i Ali'nın (RA) "Şah-ı Velâyet"

1. Taftazanî *Şerhu'l Akaid*. Terc.. Süleyman Uludağ, s 321
2. Ahmed İbnı Hanbel *Akîde*. 1 123
3. *Tirmizî*. Menakıb. 19. *İbnı Mace*. Mukaddime. 11. *Musned*. 1 84. 4 281

akaid-i imaniye: imanı esasları imanla ilgili hukumler
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed ın (asm) ailesinden olan
bilbedahe: açıkça, aşikâr olarak
bürhan: huccet, delil.
cibillî: yaratılıştan gelen, genetik olan
cibillıyet: yaratılıştan olan genetik, soy oluş
cihet: yon, taraf
dava: iddıa
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
dın-ı İslâm: İslâm dinî
edna: çok kuçük.
efdal: en fazıledı, ustun
efrat: fertler, bireyler
ehadıs-ı Nebeviye: Hz. Peygamber tarafından soylenen hadisler, sozler
Ehl-i Beyt: Peygamberımızın (asm) soyundan olan ve onun nesilinden olanlar
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslam ın ılk gunku safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberın sunnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
emare: alâmet, belirtı
esasat-ı imaniye: iman esasları
feda etmek: gozden çıkarmak, ugruna vermek.
fıtraten: yaratılış bakımından
fıtrî: tabiî, yaratılıştakı
gayet: çok, son derece
hakikat: gerçek, esas
Hazret-i Alı: Peygamberın damadı olan İslamıyetin dorduncu halıfesi
Hazret-i Sıddık: Hz. Ebu Bekir
hilâfet: Hz. Peygambere vekil olarak Muslumanları ve İslamlıgı koruma gorevi
hulâsa: ozetle, kısaca
Hulefa-i Erbaa: dort buyuk halife
iltizam: sıkıca sarılma, taraftarlık yapma
iman: inanma, itıkat
İslamiyet: Muslumanlık.
itıkat: Allah a inanma, iman
leh: onun ıçın, lehinde, onun faydasına, tarafına
medar-ı nıza: kavga, çekişme sebebi
mesele: onemlı konu, problem
müstahak: hak eden, uygun olan
neslen: soy zincırı açısından
nükte: denıs ve ince manalı soz.
sair: dıger, otekı
silsile-i ecdat: atalar silsilesi, soy zincırı
Şah-ı Velâyet: evlıyalık yolunun şahı, sultanı manasında olan Hz. Alı nın lakabı
şan: şöhret, un
şeref: seçkınlık, onur
Şia: Hz. Alı nın taraftarlığını esas alan topluluk
şiddet-i iltizam: şıddetlı bağlılık, taraftarlık
tarafgirlik: taraf tutma.
umum: genel, butun
varıp: ulaşan, soylenen
zat: kışı, şahıs.

ünvanıyla, ekseriyet-i mutlaka ile evliyanın ve tarıklerin mercii ve ilim ve şecaat ve ibadette harikulâde sıfatlan ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ona ve ondan teselsül eden Âl-i Beyte karşı şiddet-i alâkası gösteriyor ki, en efdal odur. Daima hilâfet onun hakkı idi, ondan gasp edildi.

Elcevap: Hazret-i Alı (RA) mükerreren, kendi ikran [1] ve yırmı seneden ziyade o hulefa-ı selâseye ittıba ederek onlann şeyhülislâmlığı makamında bulunması, Şıalann bu davalarını cerh ediyor. Hem hulefa-ı selâsenin zaman-ı hilâfetlerinde fütuhat-ı İslâmıye ve mücahede-i a'dâ hâdiseleri ve Hazret-i Ali'nin (RA) zamanındakı vakıalar, yıne hilâfet-i Islâmıye noktasında Şıalann davalannı cerh ediyor. Demek Ehl-i Sünnet ve Cemaatin davası haktır.

Eğer denilse: Şıa ikidir. Bin Şıa-ı Velâyettır, diğeri Şıa-ı Hilâfettır. Haydi, bu ıkıncı kısım garaz ve sıyaset karıştırmasıyla haksız olsun. Fakat birinci kısımda garaz ve siyaset yok. Hâlbukı Şıa-i Velâyet, Şıa-ı Hilâfete ıltıhak etmiş. Yani, ehl-i turuktaki evliyanın bir kısmı Hazret-i Alı'yi (RA) efdal görüyorlar. Sıyaset cihetinde olan Şıa-i Hilâfetin davalannı tasdik ediyorlar.

Elcevap: Hazret-i Ali'ye (RA) iki cihetle bakılmak gerektir. Bir ciheti şahsî kemalât ve mertebesi noktasından, ikinci cihet Âl-i Beytin şahs-ı manevîsini temsil ettığı noktasındandır. Âl-i Beytin şahs-ı manevîsi ise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bır nevı mahıyetını gösteriyor.

1. Buhârî Fezailü l-Ashab 5. *Ebu Davud* Sunne. 7. *Müsned* 1. 108

aleyhissalâtü vesselâm: Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun anlamında Peygamberimize dua.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan.
cerh etmek: herhangi bır meseleyı doğru ve gerçek delıllenyle çürütmek, iptal etmek.
cihet: yon, taraf.
dava: takıp edılen fikır, ıddıa.
efdal: en fazıletlı, ustün.
Ehl-ı Sünnet ve Cemaat: Islâm'ın ılk gunku safiyetıyle kabul ederek Hz. Peygamberin sunnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
ehl-i turuk: tarıkatlere mensup olanlar.
ekseriyet-i mutlaka: kesın çoğunluk.
evliya: velıler, Allah dostlan.
fütuhat-ı İslâmiye: Islâm'ın fetıhlerı.
garaz: kotü kasıt, duşmancalık niyet, kın.
gasp etmek: zorla ızınsız almak.
hadise: olay.
hak: doğru, gerçek.
hâlbuki: oysa kı.
harikulâde: olaganüstü.
Hazret-i Ali: Peygamberin damadı olan İslâmıyetın dorduncu halıfesi.
hilâfet: Hz. Peygambere vekıl olarak Muslumanların ve Islâmlıgı koruma gorevi.
hilâfet-i İslâmiye: Islâm halıfelıgı.
hulefa-ı selâse: Hz. Alı'den onceki uc buyuk halıfe: Hz. Ebu Bekır, Hz. Omer, Hz. Osman.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazıfesını yapma.
ikrar: tasdık ve kabul etme.
ilim: ılım, bılgı.
ilticak etmek: karışmak, katılmak.
ittıba etmek: tabı olma, ıtaat etme.
kemalât: fazıletler, mukemmelıkler.
mahıyet: bır şeyın aslı esası, ıç yuzu.
makamında bulunmak: buyuk gorev ve sorumluluk yerınde olmak.
mercı: kaynak.
mertebe: derece, basamak.
mucahede-i a'da: duşmanlarla savaşma, duşmanlarla uğraşma.
mükerreren: tekrar tekrar.
nevı: çeşıt, tur.
Resul-ı Ekrem: çok comert, kerım olan peygamber. Hz. Muhammed (asm).
sıfat: nıtelıkler, ozellıkler.
siyaset: polıtıka, yonetme dusuncesı.
şahs-ı manevi: belli bır kışı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şahsî: ozel, şahsa aıt.
şecaat: yıgıtlık, cesaret, kahramanlık.
şeyhülislâm: dın işlerıne bakan en yuksek vazıfelı şahıs.
Şıa: Hz. Alı'nın taraftarlıgını esas alanlar topluluğu.
Şıa-i Hilafet: Hz. Alı'nın hakkı olan ılk halıfelıgın elınden alındıgını ileri süren Şıılık.
Şıa-i Velayet: Hz. Alı'nın velı ve manevî makamının yuceltılgını on planda tutan Şıılık.
şiddet-i alâka: kuvvetlı ılgı, alaka.
tarik: yol, meslek, tarıkat.
tasdik etmek: onaylamak, dogrulamak.
temsil etme: bir topluluğun adına hareket etme.
teselsül eden: sırayla gelen soy zıncırı.
ünvan: ad, lâkap.
vaktı: meydana gelen olaylar, savaşlar.
zaman-ı hilafet: halıfelık zamanı.
ziyade: fazla.

İşte, birinci nokta itibarıyla, Hazret-i Ali (RA) başta olarak bütün ehl-ı hakikat, Hazret-i Ebu Bekır ve Hazret-i Ömer'i (RA) takdim ediyorlar. [1] Hizmet-i İslâmıyette ve kurbiyet-i İlâhiyede makamlarını daha yüksek görmüşler.

İkinci nokta cihetinde Hazret-i Ali (RA) şahs-ı manevî-i Âl-ı Beytin mümessili ve şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt bir hakikat-i Muhammediyeyi (ASM) temsil ettiği cihetle, muvazeneye gelmez. İşte, Hazret-i Ali (RA) hakkında fevkalâde senakârâne ehadis-i Nebeviye, [2] bu ikinci noktaya bakıyorlar. Bu hakikatı teyit eden bir rivayet-ı sahiha var ki, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm ferman etmiş: "Her nebînin nesli kendindendir. Benim neslim Ali'nin (RA) neslidir." [3]

Hazret-i Ali'nin (RA) şahsı hakkında sair hulefadan ziyade senakârâne ehadisin kesretle intışannın sırrı şudur ki: Emevîler ile Haricîler ona haksız hücum ve tenkis ettiklerine mukabil, Ehl-ı Sunnet ve Cemaat olan ehl-i hak, onun hakkında rivayatı çok neşrettiler. Sair Hulefa-i Raşidîn ise oyle tenkıt ve tenkise çok maruz kalmadıkları için, onlar hakkındaki ehadisin intişanna ihtiyaç görülmedi.

Hem istıkbalde Hazret-i Ali (RA) elîm hâdisata ve dahilî fitnelere maruz kalacağını nazar-ı nübüvvetle görmüş, Hazret-i Ali'yi (RA) me'yusiyetten ve ümmetini onun hakkında suizandan kurtarmak için, [4] مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ gibi mühim hadislerle Hazret-i Ali'yi (RA) teselli ve ümmeti irşat etmiştir.

1. Gazali, *Kavaidu'l Akaid*, 1.228
2. *Tirmizî*, Menakib, 19; *İbni Mâce*, Mukaddime, 11; *Müsned*, 1.84, 118, 4.281
3. Taberani, *Mecmau'l Kebir*, no: 2630; Heyseminî, *Mecmau'z Zevaid*, 10.333; Munavi, *Feyzu'l Kadir*, 5.223, no: 1717
4. Ben kimin dostuysam, Ali de onun dostudur. (*Tirmizî*, Menakıb, 19; *İbni Mâce*, Mukaddime, 11; *Müsned*, 1.84, 118, 119, 152, 331, 4.281, 368, 370, 382, 5.347, 366, 419; Munavî, *Feyzu'l-Kadir*, 6.218.)

aleyhıssalâtü vesselâm: salât ve selam onun uzerine olsun anlamında Peygamberimize dua
cihet: yon, taraf
dahilî: iç işlere ait
ehadıs: Hz. Peygamberimizin sozlen hadisler
ehadis-i Nebeviye: Hz. Peygamber tarafından soylenen sozler, hadisler
ehl-i hak: hak ve doğru yolda olanlar, ehl-i sunnet.
ehl-i hakıkat: gerceği bulup onun pesinden gideniler
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Islâm ın ilk gunkü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
elîm: acıklı, şıddetli
Emeviler: Dort Halifeden sonra 661-750 yılları arasında hukum suren ilk Islâm hanedan devleti
fevkalade: olaganustu
fitne: karışıklık, fesat.
hadis: Hz. Peygamberin sozu
hâdisat: olaylar
hakıkat-i Muhammediye: Peygamberimizin (asm) mesleğinin asli esası, vazifesinin yuksekliği
Harıcîler: Hz. Ali ye (ra) karşı isyan eden bir dalalet fırkası
Hazret-i Ali: Peygamberin damadı olan Islâmıyetin dorduncu halifesi
Hizmet-i Islâmıyet: Islâm dininin hizmeti
hulefa: halifeler
Hulefa-ı Raşidin: dogru yolda olan dort buyuk halife
intışar: yayılma, neşrolunma
irşat: dogru yolu gosterme
istıkbal: gelecek zaman
itibarıyla: bakımından, sayılmak uzere
kesret: cokluk.
kurbiyet-i İlâhiye: Allah a yakınlık.
makam: sorumluluk yerl, manevi mevki
maruz kalmak: bir seyin karşısında hedef olma ve ugrama
me'yusiyet: umutsizlik
mukabil: karşılık.
muvazene: karşılaştırma
mümessil: temsilci
nazar-ı nübüvvet: peygamber bakışı
neşr: Allah ın elçisi peygamber
neşretme: yayma, duyurma.
Resul-i Ekrem: cok comert, kerim olan peygamber Hz. Muhammed
rivayat: nakledilen hadisler
rivayet-i sahiha: senet ve delillerle sabıt olan doğru rivayet, hadis
sair: diğer, oteki.
senakarane: overek, sena ederek.
suizan: kotu dusunce
şahs-ı manevi-i Âl-i Beyt: Âl-i Beytın manevî şahsı, seyyidler cemaatının Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatıma ile devam eden manevî şahsıyeti
takdım etme: one geçirme
temsil etme: bir topluluğun adına hareket etme.
tenkis etme: noksanlaştırma
teselli: avutma, rahatlatma
teyit eden: doğrulayan, pekıştiren
ümmet: butun Muslumanlar
ziyade: fazla, cok.

Hazret-i Ali'ye (RA) karşı Şıa-i Velâyetin ifratkârâne muhabbetleri ve tarikat cihetinden gelen tafdilleri, kendilerini Şıa-i Hilâfet derecesinde mes'ul etmez. Çünkü, ehl-i velâyet, meslek itibanyla, muhabbet ile mürşitlerine bakarlar. Muhabbetin şe'ni ifrattır.[1] Mahbubunu makamından fazla görmek arzu ediyor. Ve öyle de görüyor. Muhabbetin taşkınlıklarında ehl-i hâl mazur olabilirler. Fakat onlann muhabbetten gelen tafdili, Hulefa-ı Raşidînin zemmine ve adavetine gitmemek şartıyla ve usul-i Islâmıyenın haricine çıkmamak kaydıyla mazur olabilirler.

Şıa-ı Hilâfet ise, ağraz-ı siyaset içine girdiği için, garazdan, tecavüzden kurtulamıyorlar, itizar hakkını kaybediyorlar. Hatta[2] لَا لِحُبِّ عَلِيٍّ بَلْ لِبُغْضِ عُمَرَ cümlesine mâsadak olarak, Hazret-ı Ömer'in (RA) eliyle İran milliyeti ceriha aldığı için,[3] intikamlanni hubb-ı Ali suretinde gösterdikleri gibi, Amr İbnü'l-Âs'ın Hazret-i Ali'ye (RA) karşı hurucu ve Ömer ibni Sa'd'ın Hazret-i Hüseyin'e (RA) karşı feci muharebesi,[4] Ömer ismine karşı şiddetli bir gayz ve adaveti Şıalara vermiş.

Ehl-i Sunnet ve Cemaate karşı Şıa-i Velâyetin hakkı yoktur ki, Ehl-i Sünneti tenkit etsin. Çünkü Ehl-i Sünnet, Hazret-ı Ali'yi (RA) tenkis etmediklen gibi, ciddî severler. Fakat hadisçe tehlikeli sayılan ifrat-ı muhabbetten[5] çekinıyorlar. Hadisçe Hazret-ı Ali'nın (RA) şıası hakkındaki sena-i Nebevî,[6] Ehl-i Sünnete aittir. Çünkü istikametli muhabbetle Hazret-i Alı'nın (RA) şıaları, ehl-ı hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaattir. Hazret-i İsa Aleyhisselâm

adavet: düşmanlık.
ağraz-ı siyaset: siyasî taraftarlığın doğurduğu kin ve düşmanlıklar.
arzu: istek.
ceriha almak: yara almak.
cihet: yon, taraf.
ehl-i hak: hak ve doğru yolda olan.
ehl-i hal: İlâhî aşka bağlanmış manevî coşkunluk ve heyecan sahibi.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâm'ın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
Ehl-i Sünnet: İslâm'ın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
ehl-i velayet: velî olanlar. Allah'ın dostluğunu kazananlar.
feci: dehşetli, korkunç.
garaz: kötü niyet, kasıt.
gayz: hiddet, öfke.
hadis: Hz. Peygamberin sözü.
harîç: dış.
hubb-ı Ali: Hz. Ali sevgisi.
Hulefa-ı Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife.
hurûç: ayaklanma, isyan.
ifrat: aşırı gitme.
ifrat-ı muhabbet: sevgide aşırı gitme.
ifratkârane: aşırı giderek, aşırı derecede.
intikam: öç alma.
istikametli muhabbet: yerinde doğru ve ölçülü olan sevgi.
itizar: özür dileme.
mahbup: sevilen, sevgili.
makam: derece, mevki.
masadak olmak: doğrulayıcı olmak, onaylamak.
mazur: özürlü olma, mazeretli.
meslek itibarıyla: gidilen, tutulan yol bakımından.
mes'ul etmek: sorumlu tutmak.
milliyet: millet.
muhabbetin şe'ni: sevginin özelliği.
muharebe: savaşma.
mürşit: doğru yolu gösteren, rehber.
sena-i Nebevî: Peygamberin sesinden, sevgisinden.
suret: biçim, görünüş.
şe'ni: gerek, icap.

1. *Ebu Davud*, Edep, 113; *Müsned*, 5/194, 6/450.
2. Maksat Hz. Ali'ye duyulan sevgi değil, Hz. Ömer'e duyulan kindir.
3. İbni Sa'd, *Tabakatü'l-Kubra*, 6/12, 21; Taberi, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Mulûk*, 3/283, 289.
4. Taberi, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Mulûk*, 3/298; İbni Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 8/193.
5. *Müsned*, 1/160; Nesâî, *Sünenu'l-Kubra*, 5/137; Hâkim, *Müstedrek*, 3/132.
6. Taberanî, *Mu'cemu'l-Evsad*, 6/354, 355, 7/343.

Şıa: Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alan topluluk.
Şıa-i Hilâfet: Hz. Ali'nin hakkı olan ilk halifeliğin elinden alındığını ileri süren Şîilik.
Şıa-i Velâyet: Hz. Ali'nin velî ve manevî makamının yüceliğini on planda tutan Şîilik.
tafdil: üstün tutma.
tarikat: yol, manevî yol.
tecavüz: haddini aşma, saldırma.
tenkit etmek: eleştirmek.
tenkis: noksanlaştırma, kusurlu hale getirme.
usul-i Islamiye: İslâm'ın kaideleri, prensipleri.
zem: kötüleme, kınama.

hakkındaki ifrat-ı muhabbet Nasarâ için tehlikeli olduğu gibi, Hazret-i Ali (RA) hakkında da o tarzda ifrat-ı muhabbet, hadîs-i sahihte tehlikeli olduğu tasrîh edilmiş.[1]

Şia-i Velâyet eğer dese ki: "Hazret-i Alı'nin (RA) kemalât-ı fevkalâdesi kabul olunduktan sonra Hazret-i Sıddık'ı (RA) ona tercih etmek kabil olmuyor."

Elcevap: Hazret-i Sıddık-ı Ekber'in ve Faruk-ı Azam'ın (RA) şahsî kemalâtıyla ve veraset-i nübüvvet vazîfesiyle zaman-ı hilâfetteki kemalâtıyla beraber bir mizanın kefesine, Hazret-i Alı'nın (RA) şahsî kemalât-ı harikasıyla hilâfet zamanındaki dahilî, bilmecburiye girdiği elîm vakıalardan gelen ve suizanlara maruz olan hilâfet mücahedeleri beraber mizanın diğer kefesine bırakılsa, elbette Hazret-ı Sıddık'ın (RA) veyahut Faruk'un (RA) veyahut Zinnureyn'in (RA) kefesi ağır geldiğini Ehl-i Sünnet görmüş, tercih etmiş.

Hem, On İkinci ve Yirmi Dördüncü Sözlerde ispat edildiği gibi, nübuvvet, velâyete nispeten derecesi o kadar yüksektir ki, nübüvvetin bir dirhem kadar cilvesi, bir batman kadar velâyetin cilvesine müreccahtır. Bu nokta-i nazardan, Hazret-i Sıddık-ı Ekber'in (RA) ve Faruk-ı Azam'ın (RA) veraset-i Nübuvvet ve tesis-i ahkâm-ı risalet noktasında[2] hisseleri taraf-ı İlâhîden ziyade verildiğine, hilâfetleri zamanlarındaki muvaffakıyetleri Ehl-ı Sünnet ve Cemaatçe delil olmuş. Hazret-i Ali'nin (RA) kemalât-ı şahsiyesi, o veraset-i nübüvvetten gelen o ziyade hisseyi hükümden ıskat edemediği için, Hazret-i Ali (RA),

1. Buhârî *Tarihu'l-Kebir*, 1.257; Ahmed İbni Hanbel *Fezailu's Sahabe*, h.no: 1087, 1221, 1222; Heysemî *Mecmau'z Zevaid*, 9.122; İbnu'l Cevzî *Ilelu'l Mütenahiye*, 1.223.

2. *Buhari* Fezailu'l-Ashab 6, Muslim Fezailu's-Sahabe 15-16; Tirmizi Ruya 9.

batman: ıkı kılo ile sekız kılo arasında degışen eskı bır ağırlık olçusu.
bilmecburiye: mecburen, zorunlu olarak.
cilve: görünme, ortaya çıkma, yansıma.
dahilî: içe aıt.
delil: bır meseleyı ıspatlayan şey, burhan.
dirhem: yaklaşık üç grama denk olan bir ağırlık olçusu.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Islam ın ılk gunku safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sunnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
Ehl-i Sünnet: Islam ın ılk gunku safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sunnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
elbette: şuphesız, her hâlde.
elim: elem acı veren, uzucu.
Faruk: Hz. Ömer ıçın kullanılmıs bır sıfât.
Faruk-ı Azam: gerçek ile yanlışı bırbırınden ayıran manasında Hz. Omer ın (ra) bir ismi.
hadis-i sahih: dogrulugu senet ve delillerle ıspatlanmış hadıs.
Hazret-i Sıddık-ı Ekber: doğruluktan asla tavız vermeyen en büyuk insan, Hz. Ebu Bekir'in lakabı.
hilafet: Hz. Peygamberin vekilliği, halifelik.
hisse: pay.
hükumden ıskat etmek: degerden duşurmek.
ifrat-ı muhabbet: sevgıde sevmede aşın gıtme.
ıspat: dogruyu delillerle gosterme.
kabil: olabılır, mumkun.
kemalat: mukemmel ve ustun ozellıkler.
kemalat-ı fevkalade: olağan ustu mukemmel ozellıkler.
kemalât-ı harika: olaganustu ustunluk ve mukemmellıkler.
kemalat-ı şahsıye: şahsî olan mukemmel ozellıkler.
maruz: bır şeyın karşısında hedef olma, muhataplık.
mizan: terazı.
muvaffakıyet: muvaffak olma, başarma.
mücahede: cıhad etme, mucadele.
müreccah: tercih edılen, seçılen.
nasarâ: Hıstıyanlar.
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak, oranla.
nokta-i nazar: bakış açısı.
nübüvvet: peygamberlik.
suizan: bırsı hakkında kotu duşunme.
şahsı: kendıne aıt, ozel.
Şia-ı Velâyet: Hz. Alı nın velî ve manevî makamının yuceliğini on planda tutan şîîlik.
taraf-ı ilahiden: Allah tarafından.
tarz: bıçım, suret.
tasrîh etme: açıkça söyleme.
tercih: seçme.
tesis-i ahkam-ı risalet: peygamberlik hukumlerının tesısı, kurulması, uygulanması.
vakıa: olay.
vazife: gorev.
velâyet: velîlik, Allah dostluğu.
veraset-i Nübüvvet: Peygamber vânsligi, vekilligi.
zaman-ı hilafet: hılafet zamanı, halıfelık devrı.
Zinnureyn: ıkı nurun sahıbı, Hz. Osman ın bir lâkabı.
ziyade: çok, fazla.

Şeyheyn-i Mükerremeynin zaman-ı hilâfetlerinde onlara şeyhülislâm olmuş ve onlara hürmet etmiş. Acaba Hazret-i Ali'yi (RA) seven ve hürmet eden ehl-i hak ve sünnet, Hazret-i Ali'nin (RA) sevdiği ve ciddî hürmet ettiği Şeyheyni nasıl sevmesin ve hürmet etmesin?

Bu hakikati bir misal ile izah edelim. Meselâ, gayet zengin bir zatın irsiyetinden, evlâtlarının birine yirmi batman gümüş ile dört batman altın veriliyor. Diğerine beş batman gümüş ile beş batman altın veriliyor. Öbürüne de üç batman gümüş ile beş batman altın verilse, elbette ahırdeki ikisi çendan kemiyeten az alıyorlar, fakat keyfiyeten ziyade alıyorlar. İşte, bu misal gibi, Şeyheynin veraset-i nübüvvet ve tesis-i ahkâm-ı risaletinde tecelli eden hakikat-i akrebiyet-i İlâhiye altınından hisselerinin az bir fazlalığı, kemalât-ı şahsiye ve velâyet cevherinden neş'et eden kurbiyet-i İlâhiyenin ve kemalât-ı velâyetin ve kurbiyetin çoğuna galip gelir. Muvazenede bu noktaları nazara almak gerektir.[1] Yoksa şahsî şecaati ve ilmi ve velâyeti noktasında birbiri ile muvazene edilse, hakikatin sureti değişir.

Hem Hazret-i Ali'nin (RA) zatında temessül eden şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt ve o şahsiyet-i maneviyede veraset-i mutlaka cihetiyle tecelli eden hakikat-i Muhammediye (ASM) noktasında muvazene edilmez. Çünkü orada Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın sırr-ı azîmi var.

Amma Şıa-i Hilâfet ise, Ehl-ı Sünnet ve Cemaate karşı mahcubiyetinden başka hiçbir hakları yoktur. Çünkü

1. *Tirmizî* Rüya, 10. *Ebu Davud* Sünnet, 8. *Musned* 5.44

ahir: sonraki
aleyhissalâtü vesselam: Allah'ın salat ve selâmı onun üzerine olsun." anlamında Peygamberimize dua.
batman: ıkı kilo ile sekiz kilo arasında değişen eski bir ağırlık ölçüsü
cevher: esas, öz
ciddî: gerçek.
cihet: yön.
çendan: gerçi, her ne kadar
Ehl-i Hak ve Sünnet: hak mezhepte ve Hz. Peygamberin sünneti dairesinde olan
ehl-i sünnet ve cemaat: İslâm'ın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
elbette: şüphesiz, her hâlde
evlat: veledler, çocuklar
galip: üstün gelen
gayet: çok, son derece.
hakikat: gerçek, doğru
hakikat-i akrebiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın insana yakın olduğu gerçeği
hakikat-i Muhammediye: Peygamberimizin (asm) manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası
hisse: pay
hürmet: saygı
irsiyet: soydan gelen
izah: açıklama yapma
kemalât-ı şahsiye: şahsa ait mükemmel üstün özellikler
kemalat-ı velayet: velîliğin mükemmel özellikleri
kemiyeten: nicelik, sayıca
keyfiyeten: nitelik ve özellik bakımından
kurbiyet: yakınlık.
kurbiyet-i İlahiye: İlâhî yakınlık, Allah'a yakın olma
mahcubiyet: utangaçlık.
mesela: misal olarak
misal: örnek olarak
muvazene etme: karşılaştırma
nazara almak: göz önüne almak, önemsemek.
neş'et etme: meydana gelme, çıkma
peygamber: Allah'ın elçisi.
sırr-ı azım: büyük sır
suret: biçim, görünüş
şahs-ı manevî-i Âl-i Beyt: Hazret-i Muhammed'in soyu olan Âl-i Beytin manevî kişiliği

şahsî: hususî, özel
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, kişilik.
şecaat: yiğitlik, cesaret, kahramanlık.
Şeyheyn: üstün şeref sahibi olan ıkı zat, Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer
Şeyheyn-i Mükerremeyn: saygıdeğer ve üstün şeref sahibi olan ıkı zat, Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer
şeyhülislâm: dîn ışlerine bakan en yüksek vazîfeli âlim, imam
Şıa-ı Hilafet: Hz. Alı'nın hakkı olan ılk halîfelîğin elinden alınmağını ileri süren Şîîlik.
tecelli: görünme, belirme.
temessül eden: bir şekilde görünen
tesis-i ahkam-ı risalet: peygamberlik hükümlerinin tesis kurulması, uygulanması
velâyet: velîlik, Allah dostluğu
veraset-i mutlaka: mutlak varıslık, kesinleşmiş temsilcilik.
veraset-i Nübüvvet: Peygamber varıslığı
zaman-ı hilafet: halîfelik devri
zat: kişi
zatında: şahsında.
ziyade: çok, fazla

bunlar Hazret-i Ali'yı (RA) fevkalâde sevmek davasında oldukları hâlde tenkıs ediyorlar ve suiahlâkta bulunduğunu onların mezhepleri iktıza ediyor. Çünkü diyorlar ki, "Hazret-i Sıddık (RA) ile Hazret-i Omer (RA) haksız olduklan hâlde Hazret-i Ali (RA) onlara mümaşat etmiş, Şıa ıstılahınca takıyye etmiş, yani onlardan korkmuş, riyakârlık etmiş." [1] Acaba böyle kahraman-ı İslâm ve "Esedullah" unvanını kazanan [2] ve sıddıkların kumandanı ve rehberi olan bir zatı riyakâr ve korkaklıkla ve sevmediği zatlara tasannukârâne muhabbet göstermekle ve yırmı seneden zıyade havf altında mümâşat etmekle, haksızlara tebaıyeti kabul etmekle muttasıf görmek, ona muhabbet değildir. O çeşit muhabbetten Hazret-i Ali (RA) teberri eder.

İşte, ehl-i hakkın mezhebi hiçbir cihetle Hazret-i Ali'yi (RA) tenkis etmez, suıahlâk ile itham etmez, öyle bir hanka-i şecaate korkaklık isnat etmez ve derler kı: "Hazret-ı Alı (RA) Hulefa-i Raşıdîni hak gormeseydi, bır dakika tanımaz ve itaat etmezdi. Demek kı, onlan haklı ve racıh gördüğü için, gayret ve şecaatini hakperestlik yoluna teslim etmiş." [3]

Elhâsıl: Her şeyin ifrat ve tefriti iyi değildir. İstikamet ıse, hadd-i vasattır ki, [4] Ehl-i Sunnet ve Cemaat onu ıhtıyâr etmiş. Fakat, maatteessüf, Ehl-i Sünnet ve Cemaat perdesi altına Vehhabîlik ve Haricîlik fıkn kısmen gırdığı gibi, siyaset meftunları ve bır kısım mülhitler, Hazret-i Ali'yi (RA) tenkıt edıyorlar. Hâşâ, sıyaseti bılmedığınden hilâfete tam lıyakat göstermemiş, idare edememiş

1. Razî, Itıkadatu Fırakı l Müslımın ve l-Muşnkîn, 1 60. 61. Ibnı Teymıye, Mınhacu's-Sünne 6.320.
2. Ahmed bin Abdullah Taberî, *Riyazu'n-Nazıra* 1.245, *Zehairu l Ukba* 1-92
3. Ibnı Ebı l-Hadîd, *Şerhu Nehcı l-Belaga* 1 130-132
4. Beyhakî, *Şuabü'l-Iman* 3 402, 5 261; Acîlûnı, *Keşfu l-Hafâ* 1 470

cıhet: yon, taraf
dava: ıddıa
ehl-i hak: dogru ve hak yolda olan kımseler
Ehl-i Sünnet ve Cemaat. İslam ın ılk gunku safıyetıyle kabul ederek Hz. Peygamberın sunnetınden ve yolundan ayrılmayanlar.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
esedullah: Allah ın aslanı, Hz Alı nın (ra) lâkabı
fevkalâde: olaganüstü
gayret: çalışma, çabalama
hadd-ı vasat: orta derece
hak. dogru
hakperest. doğruluktan ve haktan ayrılmayan
Harici: Sıffın Savaşında hakem olayını kabul etmeyerek, Hz Alı nın ordusundan ayrılıp ısyan eden topluluk
harika-i şecaat: yıgıtlık, harıkası, cesaret ve yureklılıkte benzersız olan.
haşa: Allah gostermesın, uzak olsun.
havf: korku
hilâfet: Hz Peygamberın vekıllıgı.
Hulefa-ı Raşidin: dogru yolda olan dort buyuk halıfe
ıstılah: bılınen genel anlamının dışında ozel bir anlamda kullanılan kelime, kavram
idare etmek: yonetmek, bir ışı yurutmek
ifrat: aşın gıtme
ıhtıyar etmek: seçmek, tercıh etmek.
iktıza etme: gerektırme
isnat etme: dayandırma, nıspet etme
ıstıkamet. dogruluk, adaletlı hareket.
ıtaat etme: boyun egme, uyma
itham etme: suçlama
kahraman-ı Islâm: İslam kahramanı
lıyakat: degerlılık, ehlıyet.
maatteessuf: uzuntuyle ifade etmek gerekır ku
meftun: muptelâ, duşkün.
mezhep: dınde tutulan yol
muttasıf: nıtelenmiş, belırgın ozellıge sahıp
mülhıt: Islâm dınınden ayrılan dınsız
mümaşat etme: bır kımsenın fıkrınne katılıyormuş gıbı gorunme
racıh gormek: daha ustun gormek.
riyakar: gostenşçi
sıddık: çok dogru, çok bagı
suıahlâk: kotu ahlâk, ahlıksızlık.
şecaat. yıgıtlık, cesurluk
Şıa: Hz. Alı nın taraftarlıgını esas alan topluluk.
takıyye etmek: çekınme, gerçek fıkrını soylememek, korkup ıkı yuzlulük etmek.
tasannukarane. nıya ve gostenş ıçın
tebaıyet. tâbı olma, uyma
teberri etme: yüz çevırme, sakınma
tefrit. tersine aşırılık, ılgısızlık.
tenkıs etme: kusurlu gorme, degerını duşurme, noksanlaştırma
tenkıt etme: eleştırme
unvan: lakap
Vehhabilik. Muhammed bin Abdulvehhab ın sebep olduguı Islamı bazı konularda aşırılıklan olan Musluman bır akım.
zat. kışı
ziyade: fazla

diyorlar. İşte bunların bu haksız ithamlarından, Alevîler Ehl-i Sünnete karşı küsmek vazıyetini alıyorlar. Hâlbuki, Ehl-i Sünnetin düsturları ve esas mezhepleri, bu fikirleri iktıza etmiyor, belki aksini ispat ediyorlar. Haricîlerin ve mulhitlerin tarafından gelen böyle fikirlerle Ehl-i Sünnet mahkûm olamaz. Belki Ehl-i Sünnet, Alevîlerden ziyade Hazret-i Ali'nin (RA) taraftarıdırlar. Bütün hutbelerinde, dualarında Hazret-i Ali'yi (RA) lâyık olduğu sena ile zikrediyorlar. Hususan, ekseriyet-i mutlaka ile Ehl-i Sünnet ve Cemaat mezhebinde olan evliya ve asfıya, onu mürşit ve şah-ı velâyet biliyorlar. [1] Alevîler, hem Alevîlerin, hem Ehl-i Sünnetin adavetine istihkak kesb eden Haricîleri ve mulhitleri bırakıp ehl-i hakka karşı cephe almamalıdırlar. Hatta bir kısım Alevîler, Ehl-i Sünnetin inadına sünneti terk ediyorlar. Her ne ise, bu meselede fazla söyledik, çünkü ulemanın beyninde ziyade medar-ı bahsolmuştur.

Ey ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat! Ve ey Âl-i Beytin muhabbetini meslek ittihaz eden Alevîler! Çabuk bu manasız ve hakikatsiz, haksız, zararlı olan nizaı aranızdan kaldırınız. Yoksa, şimdiki kuvvetli bir surette hükmeyleyen zındıka cereyanı, birinizi diğeri aleyhinde alet edip, ezmesinde istimal edecek. Bunu mağlûp ettikten sonra, o aleti de kıracak. Siz ehl-i tevhit olduğunuzdan, uhuvveti ve ittihadı emreden yüzer esaslı rabıta-i kudsiye mabeyninizde varken, iftirakı iktıza eden cüz'î meseleleri bırakmak elzemdir.

1. İmam-ı Rabbanî, *Mektubat*, 1.134 (251. Mektup).

adavet: düşmanlık.
alet: vasıta, araç.
Alevî: Şîî mezhebinden olan, Hz. Ali'ye özel ilgi gösteren, ona taraftar olan.
aleyh: karşıt.
Al-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asım) ailesinden olan.
asfıya: Hz. Peygamberin yolundan giden, ilim ve takva sahibi büyük zatlar.
cephe almak: bir fikre karşı olmak, direnmek.
cereyan: düşünce akımı.
cüz'î: küçük, önemsiz.
düstur: kaide, kural, prensip.
ehl-i hak: doğru ve hak yolda olan kimseler.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
Ehl-i Sünnet: Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
ehl-i tevhit: Allah'ın birliğine inanan kimseler.
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
elzem: daha (en pek) lüzumlu.
evliya: veliler, Allah dostları.
hakikat: gerçek, doğru.
hâlbuki: oysa ki.
Haricî: Siffin Savaşında hakem olayını kabul etmeyerek Hz. Ali'nin ordusundan ayrılıp isyan eden topluluk.
hususan: özellikle.
hutbe: Cuma ve bayram namazlarında hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan ilahî emirleri hatırlatan konuşma ve dualar.
hükmeyleyemek: egemen ve hâkim olmak.
iftirak: ayrılma.
iktıza: gerektirme.
ispat etme: doğruyu delillerle gösterme.
istihkak: hak kazanma.
istimal etme: kullanma.
itham: suçlama.
ittihat: birlik oluşturma.
ittihaz etme: kabul etme, edinme.
kesb: kazanma.
lâyık: uygun, münasip.
mabeyn: ara.
mağlûp etme: yenilgiye uğratma.
mahkûm: hükümlü, suçlu.
mana: anlam.
medar-ı bahs: bahs veya söz konusu.
mesele: konu, problem.
mezhep: dinde tutulan yol.
mülhit: İslâm dininden ayrılan, dinsiz.
mürşit: doğru yol gösteren.
nıza: kavga, anlaşmazlık.
rabıta-ı kudsiye: mukaddes, bağ.
sena: övgü, överek söz etme.
sünnet: Hz. Muhammed'in (asım) söz, fiil ve emirleri.
şah-ı velâyet: velîliğin şahı olan Hz. Ali.
terk etme: ayrılma, bırakma.
uhuvvet: din kardeşliği.
ulema: âlimler.
vazıyet almak: belli bir durumu benimsemek, tavır takınmak.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zikretme: anma.
ziyade: çok, fazla.

İkinci Makam

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ [1]

ayetinin ikinci hakikatine dair olacak. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Bu İkinci Makam On Birinci Lem'a olarak telif edilmiştir.

1. Ey Peygamber! eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi, 129.)

Arş: İlâhî kudret ve saltanatın belirip görünme yeri, arş ya ratılan en büyük varlıktır.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
dair: alâkalı, ilgili.
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot.
İbadet: kulluk.
lem'a: parıltı.
makam: konu.
peygamber: Allah'ın elçisi.
Rab: yaratan, besleyen, varlıkları ıslah ve terbiye eden Allah.
telif edilme: yazılma, yazılmış olma.
tevekkül etmek: Allah'a dayanmak, güvenmek.

Beşinci Lem'a

(*) (1) حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetinin gayet mühim bir hakikatini on beş mertebe ile beyan edecek bir risale olacaktı. Fakat hakikat ve ilmden ziyade, zikir ve tefekkurle münasebettar olduğundan, şimdilik tehir edildi. Çendan On Birinci Lem'a olan "Mirkatü's-Sünnet ve Tiryaku Marazi'l-Bid'a" namındaki gayet mühim bir risale Beşinci Lem'a namıyla, bidayeten yazılmıştı. Fakat o risale, on bir nükte-i muhimmeye inkısam ettiğinden, On Birinci Lem'aya girdi. Beşinci Lem'a açıkta kaldı.

Altıncı Lem'a

(**) (2) لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ cümlesinin ifade ettiği çok âyâtın mühim hakikatini yine on beş, yirmi mertebe-i fikriye ile beyan edecek bir risale olacaktı. Bu lem'a da, Beşinci Lem'a gibi, nefsimde hissettiğim ve harekât-ı ruhiyemde zikir ve tefekkürle müşahede ettiğim mertebeler olduğundan, ilim ve hakikatten ziyade zevk ve hâle medar olmak cihetiyle, hakikat lem'alan içinde değil, belki ahirlerinde yazılması münasip görüldü.

• • •

(* **) Hazret-i Ustadımız Yirmi Dokuzuncu Arabî Lem'anın Beşinci Babının haşiyesinde bu iki cümle hakkında, "Bu iki mubarek kelâmın meratibi ilmden ziyade fikir ve zikir olduğundan, Arabî zikredildi." diye beyanda bulunmaktadır. حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetinin hakikatine dair Dördüncü Şua olarak Hasbiye Risalesi namıyla sonradan Türkçe telif edilmiştir.

Hz. Üstadın Hizmetkârları

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
2. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak en yüce ve en büyük olan Allah'ın gücü ve yardımıyladır.

ahir: son.
Arabi: Arabca.
ayat: Kur'an ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bab: bölüm, kısım.
beyan etme: açıklama, izah etme.
bidayeten: önce, ilk olarak.
cihet: yön.
çendan: gerçi, her ne kadar.
dair: ait, ilgili.
gayet: çok, son derece.
hakikat: gerçek, doğru.
hâl: manevî zevk durumu.
harekat-ı ruhiye: ruhen yapılan hareket ve faaliyet.
haşiye: dipnot.
hissetme: anlama, sezme, gönlünde meydana gelen yankı.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış.
ilim: bilgi, marifet.
inkısam: kısımlara ayrılma.
kelam: söz.
lem'a: parıltı; bu Lem'alar eserindeki her bir bölümün adı.
medar olmak: sebep, vesile olmak.
meratip: mertebe, derece.
mertebe: derece, aşama.
mertebe-i fikriye: fikir ve düşüncenin derecelen, mertebeleri.
mirkatu s-sünnet: Peygamberimizin (asm) sünnetine uymanın derecelen, basamakları.
mübarek: hayırlı, sevaplı.
mühim: önemli.
münasebettar: ilgili, alakalı.
münasip: uygun.
müşahede: ilâhî sırlan ve tecellileri seyretme.
nam: isim, şan, un.
nefis: insanın kendisi, ruhu.
nükte-i muhimme: çok önemli bölüm.
tefekkür: derin düşünme.
tehir etme: erteleme.
telif: yazılmış kitap.
tiryaku marazi'l-bid'a: İslâmiyetin aslından olmayıp sonradan ortaya dine sokulan Kur'ân ve sünnete muhalif hastalıkların ilâcı.
zevk: tatma, lezzet, haz.
zikir: anma, hatıra getirme.
ziyade: çok, fazla.

Yedinci Lem'a

* *Yedinci Lem'a*, Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir

Sure-i Fethin ahırındeki ayetin yedi nevi ihbar-ı gaybîsine dairdir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ اِنْ
شَآءَ اللّٰهُ اٰمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ
تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ۞ هُوَ الَّذِي اَرْسَلَ رَسُولَهُ
بِالْهُدٰى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا ۞
مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ اَشِدَّآءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ
تَرٰيهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي
وُجُوهِهِمْ مِنْ اَثَرِ السُّجُودِ ۚ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيلِ
كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْئَهُ فَاٰزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوقِهِ يُعْجِبُ
الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ۗ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَاَجْرًا عَظِيمًا ۞ (1)

1. And olsun ki Allah, Resulünün gördüğü rüyanın hak olduğunu tasdik etti. İnşaallah hepiniz emniyet içinde ve saçlarınızı tıraş etmiş veya kısaltmış olarak Mescid-i Harama girecekstiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir; onun için, Mekke'nin fethinden önce size yakın bir fetih daha ihsan etti. • Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hidayet ve hak din ile gönderen Odur. Buna şahit olarak Allah yeter. • Muhammed Allah'ın resulüdür. Onunla beraber olanlar da kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında ise pek merhametlidirler. Sen onların rüku ve secde ettiklerini görürsün. Onlar, Allah'ın lütfunu ve rızasını ararlar. Yüzlerinde ise secde izi vardır. Onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları ise şöyledir: Onlar filizini çıkarmış, sonra gît gîde kuvvet bulmuş, kalınlaşmış ve gövdesi üzerinde yükselmiş bir ekine benzerler ki, ekincilerin pek hoşuna gider. Allah'ın onları böylece çoğalıp kuvvetlendirmesi, kâfirleri öfkeye boğmak içindir. Onlardan iman eden ve güzel işler yapanlara Allah mağfiret ve büyük bir mükâfat vaat etmiştir. (Fetih Suresi, 27-29.)

ahir: son
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
dair: alakalı, ilgili
ihbar-ı gaybî: bilinmeyen, görünmeyen âlemden gelen haberler
nevi: çeşit, tür
Sure-i Fetih: Fetih Suresi

SÛRE-İ FETHİN bu üç ayetinin çok vücuh-i i'cazı vardır. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın on vücuh-i külliye-i i'caziyesinden ihbar-ı bilgayp vechi, şu üç ayette, yedi sekiz vecihle görünüyor.

BIRINCISI

(1) لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا ilâahir. Feth-i Mekke'yi vukuundan evvel kat'iyetle haber veriyor. İki sene sonra, haber verdiği tarzda vuku bulmuştur.

IKINCISI

(2) فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ifade ediyor ki: Sulh-i Hudeybiye, çendan zahirî İslâm aleyhinde görülmüş ve Kureyşîler bir derece galip görünmüş olduğu hâlde, manen, Sulh-ı Hudeybiye manevî büyük bir fetih hükmünde olacak ve sair fütuhatın da anahtarı olacak diye ihbar ediyor.

Filhakika, Sulh-ı Hudeybiye ile, çendan maddî kılıç kılıfına muvakkaten konuldu. Fakat Kur'ân-ı Hakîm'in bârikaâsâ elmas kılıcı çıktı; kalbleri, akılları fethetti. Musalâha münasebetiyle birbiriyle ihtilât ettiler. Mehasın-ı İslâmiyet, envar-ı Kur'âniye, inat ve taassubat-ı kavmiye perdelerini yırtarak, hükmünü icra ettiler. Meselâ, bir dâhiye-i harb olan Halid bin Velid ve bir dâhiye-i siyaset olan Amr İbnü'l-Âs gibi, mağlûbiyeti kabul etmeyen zatlar, Sulh-ı Hudeybiye ile cilvesini gösteren seyf-i Kur'ânî

akılları fethetmek. akılları ikna ile açıp inandırmak
aleyh: karşı karşıt.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bârikaâsâ: şimşek gibi
cilve: tecelli, belirme
çendan: gerçi, her ne kadar
dahiye-i harb: çok becenkli bu yük komutan
dahiye-i siyaset: siyaset konusunda üstün dehası olan
derece: ölçü, mertebe.
elmas: çok değerli
envar-ı Kur'aniye: Kur'ân nurları
evvel: önce
Feth-i Mekke: Mekke'nin Peygamber Efendimiz tarafından fethi.
fetih: zafer, galebe
filhakika: gerçekte, işin doğrusu
fütuhat: zaferler, fetihler
galip: üstün gelen
hak. doğru, gerçek
hükmünde olmak. değerinde, yerinde olmak.
hüküm: karar, emir
icra: yürütme, fiile geçirme
ifade etme: anlatma, söyleme
ihbar etme: haber verme, bildirme
ihbar-ı bilgayb: bilinmeyen, görünmeyen âlemden gelen haberler
ihsan: bağış, lütuf, yardım
ihtilat. karışma
ilaahir: sonuna doğru
kat'iyet: katılık, kesinlik
Kur'ân-ı Hakîm. her ayet ve Sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm

1. And olsun ki Allah Resulünün gördüğü rüyanın hak olduğunu tasdik etti. (Fetih Suresi, 27.)
2. Bundan önce size yakın bir fetih daha ihsan etti. (Fetih Suresi, 27.)

Kureyş: Kureyşli olanlar
mağlubiyet: yenilme, yenilgi.
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, manevî yönden
mehasin-ı İslamiyet: İslâmiyetin güzellikleri
mesela: misal olarak
musalaha: barışma, sulh
muvakkaten: geçici olarak.
münasebet: alâka, yakınlık
Resul: Allah'ın elçisi, peygamber
sair: diğer, öteki.
seyf-i Kur'ânî: Kur'ân'ın kılıcı.
Sulh-i Hudeybiye. Hudeybiye Barışı
Sûre-i Fetih: Fetih Suresi
taassubat-ı kavmiye: kendi kavminin ırkının uğrun tutma
tarz: biçim, suret
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
vecih. cihet, yön
vuku: olma, meydana gelme.
vücuh-ı i'caz: mu'cizelik yönleri
vücuh-ı kulliye-i i'cazıye: pek çok yönleriyle mu'cize oluşu
zahiri: görünürde, görünen
zat. kişi

onları mağlûp edip, Medine-i Münevvere'ye kemal-i inkıyat ile İslâmiyete gerdendâde-i teslim olduktan sonra, Hazret-i Halid, bir "seyfullah" şekline girdi ve fütuhat-ı İslâmiyenin bir kılıcı oldu.

Muhim Bir Sual: Fahrülâlemîn ve Habib-i Rabbulâlemîn Hazret-i Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın Sahabelerinin, müşrikîne karşı Uhud'un nihayetinde ve Huneyn'in bidayetinde mağlûbiyetinin hikmeti nedir?

Elcevap: Müşrikler içinde, o zamanda saff-ı Sahabede bulunan ekâbir-i Sahabeye ıstıkbalde mukabıl gelecek Hazret-i Halid gibi çok zatlar bulunduğundan, şanlı ve şereflı olan istıkballeri nokta-ı nazarında bütün bütün ızzetlerini kırmamak için, hikmet-i İlâhiye, hasenat-ı istıkbaliyelerinin bir mükâfat-ı muaccelesi olarak mazide onlara vermiş, bütün bütün izzetlerini kırmamış. Demek mazideki Sahabeler, mustakbeldeki Sahabelere karşı mağlûp olmuşlar; tâ o müstakbel Sahabeler, berk-i süyuf korkusuyla değil, belki banka-i hakikat şevkiyle İslâmiyete girsin ve o şehamet-i fıtriyeleri çok zillet çekmesin.

ÜÇÜNCÜSÜ

(1) لَا تَحَافُونَ kaydıyla ihbar ediyor ki: "*Sizler emniyet-i mutlaka içinde Kâbe'yi tavaf edeceksiniz.*" Hâlbuki, Cezîretü'l-Arab'taki bedevî akvam, çoğu düşman olmakla beraber, Mekke etrafı ve Kureyş kabilesi kısm-ı azamı düşman iken, "Yakın bir zamanda, hiç havf hissedilmezken

1. Emniyetle korkusuzca

akvam: kavimler, milletler
banka-i hakikat: hakikat ışığı, gerçeğin parlaklığı, aydınlığı
Bedevî: çöldeki yaşayan
berk-i süyuf: kılıçların parıltısı
bidayet: başlangıç
Cezîretü'l-Arab: Arap Yarımadası
ekâbir-i Sahabe: Sahabelerin büyükleri
emniyet-i mutlaka: mutlak emniyet, tam güvenlik
Fahrü'l-Âlemîn: bütün âlemlerin iftihar vesilesi olan Hz. Muhammed
fütuhat-ı İslamiye: İslâm'ın zaferleri, fetihleri
gerdendâde-i teslim: tam teslim olmak
Habîb-i Rabbülâlemîn: Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın sevgili kulu Hz. Muhammed
hasenat-ı istikbaliye: gelecege ait olan güzellikler
havf: korkma
hikmet: gizli sebep
hikmet-i İlahiye: Allah'ın hikmeti, varlıkların yaratılışlarında Allah'ın gayeleri
Huneyn: Hicretin sekizinci senesinde meydana gelen ve Müslümanların zaferiyle sonuçlanan savaş.
ihbar etme: haber verme, bildirme
İslamiyet: Müslümanlık
istıkbal: gelecek zaman
ızzet: itibar, şeref, yücelik
kabile: boy, aşiret
kayıt: bir şartı bildirme
kemal-i inkıyat: tam itaat
kısm-ı azam: büyük kısım
Kureyş: koku Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arab kabilesi
mağlûbiyet: yenilme
mağlup: yenilmiş olma
mazi: geçmiş zaman
Medine-i Münevvere: Hz. Muhammed'in (asm) kabrinin bulunduğu nurlu, nurlanmış şehir. Medine şehri
mukabil: karşılık
muhim: önemli
mükâfat-ı muaccele: önceden verilen mükâfat, ödül
müstakbel: gelecek
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan
nihayet: son
nokta-i nazar: bakış açısı
saff-ı Sahabe: Sahabelerin safında, yanında
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
Seyfullah: Allah'ın kılıcı
sual: soru
şanlı: tanınmış, büyük, ünlü
şehamet-i fıtriye: yaratılıştan gelen yiğitlik
şeref: başkalarının gösterdiği saygının dayandığı onur, haysiyet
şevk: şiddetli arzu ve istek
tavaf etme: hacıların Kâbe etrafında yedi defa dönmesi, ziyaret etmesi
Uhud: Medineli Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında, hicretin üçüncü yılında meydana gelen savaşın adı
zat: kişi
zillet: hor görülme, alçalma

Kâbe'yi tavaf edeceksiniz" ihbarıyla, Cezîretü'l-Arab'ı itaat altına ve bütün Kureyşi İslâmıyet içine ve emniyet-i tamme vazedilmesine delâlet ve ihbar eder. Aynen haber verdiği gibi vukua gelmiştir.

DÖRDÜNCÜSÜ

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ (1)

kemal-i kat'iyetle ihbar ediyor ki, "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın getirdiği din, umum dinlere galebe çalacak." Hâlbuki, o zamanda yüzer milyon tebaası bulunan Nasarâ ve Yahudî ve Mecusî dinleri ve Roma, Çin ve İran hükûmeti gibi yüzer milyon tebaası bulunan cihangır devletlerin edyan-ı resmîleri iken, kendi küçük kabilesine karşı tam galebe edemeyen bir vaziyette bulunan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın getirdiği din, umum dinlere galip ve umum devletlere muzaffer olacağını ihbar ediyor. Hem gayet vuzuh ve kat'iyetle ihbar ediyor. İstikbal, o haber-i gaybîyi, Bahr-i Muhît-i Şarkîden Bahr-ı Muhıt-ı Garbîye kadar İslâm kılıcının uzamasıyla tasdik etmiştir.

BEŞİNCİSİ

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا (2) ilâahir. Şu ayetin başı, Sahabelerin enbıyadan sonra nev-i beşer içinde en mümtaz olduklarına sebep olan secâyâ-i âliye ve mezâyâ-i galiyeyi haber

aleyhissalatü vesselâm: Allah'ın salât ve selamı onun üzerine olsun
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
Bahr-ı Muhit-i Garbî: Atlas Okyanusu
Bahr-ı Muhıt-ı Şarkı: Büyük Okyanus
cihangir devletler: meşhur dünyayı elde etmek isteyen savaşçı devletler
delalet: delil olma, gösterme
edyan-ı resmî: devletlerin resmî olarak kabul etikleri dinler
emniyet-i tamme: tam bir güvenlik
enbiya: nebîler, peygamberler
galebe çalma: üstün gelme
galebe etme: üstün gelme
gayet: çok, son derece
haber-i gaybî: görünmeyen âlemle ilgili verilen haber
hıdayet: doğru olan, hak olan İslâmiyet
hükumet: yönetim
ihbar etme: haber verme, bildirme
ihbar: haber verme, bildirme
ilaahir: sonuna doğru
İslâmiyet: Müslümanlık
istikbal: gelecek
itaat: boyun eğme, uyma
kabile: boy, aşiret
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik
kemal-ı kat'iyet: tam bir kesinlik
Mecusî: ateşe tapan, Zerdüşt dinini benimseyen
merhametli: acıması olan, sevgi gösteren
mezaya-i galiye: yüksek meziyetler, huy ve ahlaklar
Muhammed-i Arabî: Arab milletinin içinden seçilen Peygamberimiz
muzaffer: üstün gelmiş, zafer kazanmış
mümtaz: ayrıcalıklı, üstün tutulmuş
Nasarâ: Hıristiyanlar
nev-i beşer: bütün insanlar
Resul: Allah'ın elçisi, peygamber
Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm
rükû: namazda, baş dik durumda iken yere paralel şekilde öne doğru eğilme hareketi
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
secaya-i âliye: yüksek seciyeler, üstün ahlâkı değerler
secde etmek: namaz kılmak, namazda alnını beraber burnu yere koyma hareketi
tasdik etme: doğrulama, gerçekliğini kabul etme
tebaa: halk, ahali
umum: bütün, genel
vazetme: koyma, yerleştirme
vaziyet: durum
vukua gelme: olma, meydana gelme
vuzuh: açıklık.
Yahudî: İbrânî ve İsrâilî de denilen Sâmî kavimlerinden ırk ve bağlı olduğu dini inanç.

1. Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hıdayet ve hak dîn ile gönderen O'dur. (Fetih Suresi 28.)
2. Muhammed Allah'ın Resûludur. Onunla beraber olanlar da kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında ise pek merhametlidirler. Sen onların rükû ve secde ettiklerini görursün. (Fetih Suresi 29.)

vermekle, mana-i sarihiyle, tabakat-ı Sahabenin istikbalde muttasıf oldukları ayrı ayrı mümtaz has sıfatlarını ifade etmekle beraber, mana-i işarîsiyle, ehl-i tahkikçe vefat-ı Nebevîden sonra makamına geçecek Hulefa-i Raşidîne hilâfet tertibiyle işaret edip, her birisinin en meşhur medar-ı imtiyazları olan sıfât-ı hassayı dahi haber veriyor. Şöyle ki:

وَالَّذِينَ مَعَهُ[1] maiyet-i mahsusa ve sohbet-i hassa ile ve en evvel vefat ederek yine maiyetine girmekle meşhur ve mümtaz olan Hazret-i Sıddık'ı (RA) gösterdiği gibi, أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ[2] ile, istikbalde küre-i arzın devletlerini futuhatıyla titretecek ve adaletiyle zalımlere saika gibi şıddet gösterecek olan Hazret-i Ömer'i (RA) gösterir.[3] Ve رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ile, istikbalde en mühim bir fitnenin vukuu hazırlanırken, kemal-ı merhamet ve şefkatinden, İslâmlar içinde kan dökülmemek için ruhunu feda edip teslim-i nefis ederek Kur'ân okurken mazlumen şehit olmasını tercih eden Hazret-i Osman'ı da (RA) haber verdiği gibi,[4] تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا saltanat ve hilâfete kemal-i liyakat ve kahramanlıkla girdiği hâlde ve kemal-i züht ve ibadet ve fakr ve iktisadı ihtiyâr eden ve rukû ve sücutta devamı ve kesreti herkesçe musaddak olan Hazret-i Ali'nin (RA) istikbaldeki vaziyetini ve o fitneler içindeki harbleriyle mes'ul olmadığını ve niyeti ve matlûbu fazl-ı İlâhî olduğunu haber veriyor.

1. Onunla beraber olanlar. (Fetih Suresi, 29.)
2. Kâfirlere karşı şiddetli. (Fetih Suresi, 29.)
3. Kendi aralarında merhametli. (Fetih Suresi, 29.)
4. Sen onların rukû ve secde ettiklerini görürsün. Onlar Allah'ın lütfünü ve rızasını ararlar. (Fetih Suresi, 29.)

adalet: hak ve hukuka uygunluk, doğruluk.
ehl-i tahkik: gerçeği delilleriyle araştıran âlimler.
fakr: fakirlik, Allah'ın sonsuz zenginliğine karşı muhtaçlık.
fazl-ı İlâhî: Allah'ın lutfu, ihsanı.
feda etmek: uğruna vermek.
fitne: karışıklık, fesat.
futuhat: zaferler, fetihler.
has: hususî, özel.
Hazret-i Sıddık: doğruluğu içten olan Ebu Bekir (ra).
hilâfet: Hz. Peygamberin vekâlığı.
Hulefa-i Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ifade etmek: anlatmak.
ihtiyar etme: seçme, tercih etme.
iktisat: aşırı davranmama, tutumluluk üzere bulunma.
istikbal: gelecek.
işaret: belirtme, bildirme.
kemal-i liyakat: mükemmel bir şekilde layık oluş.
kemal-ı merhamet: tam bir merhamet.
kemal-i züht: dünyevî istek ve arzulardan tam sıyrılarak.
kesret: çokluk.
küre-i arz: dünya, yer küre.
maiyet-i mahsusa: bir kişinin yanında bulunan özel kimseler.
maiyetine girmek: bir kimsenin yanında bulunmak.
makam: yer, mevki.
mana-ı işarî: işaretlerle ifade edilen mana.
mana-i sarihi: açıkça anlatılan mana.
matlûp: talep edilen, istenen.
mazlumen: zulme uğrayarak.
medar-ı imtiyaz: farklı, üstünlük sebebi.
merhamet: acıma, iyilik, yardım.
mes'ul: sorumlu.
meşhur: tanınmış, şöhretli.
musaddak: tasdik edici, doğrulayıcı.
muttasıf: vasıflandırılan, özelliklere sahip.
mümtaz: ayrıcalıklı, üstün tutulmuş.
ruh: can, öz varlık.
rukû: namazda, baş dik durumdaken yere paralel şekilde öne doğru eğilme hareketi.
saika: yıldırım ateşi.
saltanat: birinin bir işte, bir yerde bulunan kimseler üzerindeki egemenliği, otoritesi.
secde etmek: namaz kılmak, namazda alnıla beraber burnu yere koyma hareketi.
sıfat: nitelikler, özellikler, vasıflar.
sıfat-ı hassa: şahsa ait özel sıfatlar.
sohbet-i hassa: özel sohbet ve yakınlık.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda eden.
tabakat-ı Sahabe: Sahabelerin derecelen.
tercih: seçme.
tertip: sıra, düzeni.
teslim-i nefis etme: kendini teslim etme, canını verme.
vaziyet: durum.
vefat-ı Nebevî: Peygamberimizin vefatı.
vuku: olma, meydana gelme.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.

ALTINCISI

[1] ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ fıkrası, iki cihetle İhbar-ı gaybîdir

Birincisi: Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm gibi ümmî bir zata nispeten gayp hükmünde olan Tevrat'taki evsaf-ı Sahabeyi haber veriyor.

Evet, Tevrat'ta, On Dokuzuncu Mektupta beyan edildiği gibi, ahirzamanda gelecek Peygamberin Sahabelen hakkında Tevrat'ta bu fıkra var: "*Kudsîlenn bayraklan beraberlerindedir.*" [2] Yani, onun Sahabeleri ehl-i taat ve ibadet ve ehl-i salâhat ve velâyettirler kı, o vasıflan "kudsîler," yani "mukaddes" tabiriyle ifade etmiştir. Tevrat'ın pek çok ayrı ayrı lısanlara tercüme edilmesi vasıtasıyla o kadar tahrifat olduğu hâlde, şu Sure-i Fethin ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ hükmünü müteaddit ayatıyla tasdik ediyor.

Ikıncı cihet İhbar-ı gaybî şudur kı مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ fıkrasıyla ıhbar edıyor kı, "Sahabeler ve Tabînler, ıbadette öyle bir dereceye gelecekler ki, ruhlarındaki nuraniyet yüzlerinde parlayacak ve cephelennde kesret-ı sücuttan hâsıl olan bir hatem-i velâyet nev'inde, alınlarında sikkeler görünecek."

Evet, ıstikbal bunu vuzuhla ve kat'iyetle parlak bir surette ıspat etmıştır. Evet, o kadar acıp fıtneler ve dağdağa-i siyaset içinde, gece ve gündüzde Zeynelabidin gibi

1. Onların Tevrat'taki vasıflan budur. (Fetih Suresi, 29.)

2. *Kitab-ı Mukaddes* (Turkçe Tercume), Eskı Ahıd, Tesnıye, Bab: 33, Ayet: 2

acip: hayret uyandıran şey, garip
ahırzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi
aleyhıssalatu vesselam: salat ve selam onun uzerme olsun.
ayat: Kur'ân ayeden
beyan: açıklama, anlatma, ızah
cephe: ön taraf
cıhet: yön, taraf
dagdaga-ı sıyaset: sıyasi kargaşa ve çalkantılar
derece: mertebe
ehl-i salâhat: Allah'ın emırlerını eksıksız yerine getırenler, salıh kımseler
ehl-ı taat: Allah'ın emırlerını yerine getırenler, ıbadete duşkun olanlar
evsaf-ı Sahabe: Sahabelerin ovulmeye lâyık ozellıklen, vasıfları.
fıkra: bend, madde
fıtne: karışıklık, fesat
gayp: gorunmeyen, gizli olan.
hâsıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan.
hatem-i velayet: velilik muhru, ışareti
hükmü: emrı
hükmünde olan: yerinde, degerinde olan
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazıfesını yapma
ifade: anlatma
ihbar: haber verme.
ihbar-ı gaybı: bilinmeyen ve gorunmeyen şeyler hakkında haber verme
ıspat: doğruyu delıl göstererek meydana koyma
ıstıkbal: gelecek.
kat'ıyet: kar'ilik, kesinlik
kesret-ı sücud: namazın secdenın çoklugu
kudsî: mukaddes, temiz.
lısan: dıl
mukaddes: kutsal olan, temiz, pak
muteaddit: çeşitli, farklı
nev: çeşit, tur
nispeten: kıyasla, gore, nıspetle
nuranıyet: nur saçan panldayış.
peygamber: Allah'ın elçısı
ruh: can, hayatın temelı olan manevi varlık
Sahabe: Hz. Muhammed'in mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu'mın kımse
sıkke: taklıt edılmez alâmet, nışan
Sure-i Fetih: Fetih Suresi
Suret: bıçım, tarz.
Tabiin: Hz. Muhammed'ın (asm) ashabıyla gorüşmüş, onlardan hadıs dınlemış ve ders almış olan Muslumanlar.
tabır: ifade, soz
tahrıfat: tahrifler, bozulmalar
tasdık etme: onaylamak, doğrulamak.
tercume: çevırı
Tevrat: Hz. Mûsa'ya ındırılmış olan İlâhı kıtap
ümmı: okuma yazması olmayan
vasıf: ozellik, sıfât.
vasıta: aracılık
velayet: velilik, Allah dostluğu
vuzuh: açıklık.
zat: kışı

bin rekât namaz kılan ve Tâûs-i Yemenî gibi kırk sene yatsı abdestiyle sabah namazını eda eden çok mühim pek çok zatlar [1] ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ sırrını göstermişlerdir.

YEDİNCİSİ

وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيلِ كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْئَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ [2]

fıkrası, iki cihetle ihbar-ı gaybîdir.

Birincisi: Nebî-i Ümmîye nispeten gayp hükmünde olan İncil'ın Sahabeler hakkındaki ihbarını ihbardır.

Evet, İncil'de, ahırzamanda gelecek Peygamberin (ASM) vasfında [3] مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ وَاُمَّتُهُ كَذٰلِكَ gibi ayetler var.

Yanı, Hazret-i İsa (AS) gibi kılıçsız değil, belki sahibu's-seyf bir peygamber gelecek, cihada memur olacak ve onun sahabeleri dahi kılıçlı ve cihada memur olacaklardır. O kadîb-i hadîd sahibi reis-i âlem olacak. Çünkü İncil'in bir yerinde der: "*Ben gidiyorum, tâ Âlemin Reisi (ASM) gelsin.*" [4] Yani, Âlemin Reisi geliyor.

Demek oluyor ki: İncil'in bu iki fıkrasından anlaşılıyor ki, Sahabeler çendan mebdede az ve zayıf görünecekler; fakat çekirdekler gibi neşvünema bularak yükselip, kalınlaşıp kuvvetleşerek, küffarın gayzlarını onlara yutkundurup boğduracak vakitte, kılıçlarıyla nev-i beşeri kendilenne musahhar edip, reisleri olan Peygamberin (ASM) ise âleme reis olduğunu ispat edecekler. Aynen şu Sure-i Fethin ayetinin mealini ifade ediyor.

1. Onların Tevrat'taki vasfıdır budur. (Fetih Suresi, 29.)
2. İncil'deki vasfıdır ise şöyledir: Onlar filizini çıkarmış, sonra gît gide kuvvet bulmuş, kalınlaşmış ve gövdesi üzerinde yükselmiş bir ekine benzer ki, ekincilerin pek hoşuna gider. Allah'ın onları böylece çoğaltıp kuvvetlendirmesi, kâfirleri öfkeye boğmak içindir. (Fetih Suresi, 29.)
3. Onun demirden bir asası, yanı kılıcı olacak ve onunla savaşacak. Ümmeti de onun gibi olacak. (İncil ayeti. Nebhanî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 99-114.)
4. *Kitab-ı Mukaddes* (Türkçe Tercume), Yeni Ahid, Yuhanna, Bab 16, Ayet. 7

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi.
âlem: dünya, cihan
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cihad: dîn yolunda hizmet; düşmanla savaşma
cihet: yön
çendan: gerçi
eda eden: yerine getiren
fıkra: bend, madde
gayb: gizli olan, görünmeyen
gayz: hiddet, öfke
hükmünde olmak: değerinde, yerinde olmak
ifade: anlatma
ihbar: haber verme, bildirme.
ihbar-ı gaybî: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında haber verme.
İncil: Hazret-i İsa'ya gönderilmiş olan İlâhî kitap
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
küffar: kâfirler
meal: mana, mefhum
mebde: başlangıç
musahhar etmek: boyun eğdirmek
mühim: önemli
namaz: İslâm'ın beş şartından biri olan salât.
Nebî-i Ümmî: okur yazarlığı olmayan peygamber, Hz. Muhammed
neşvünema: gelişme, yayılma, olgunlaşma
nev-i beşer: bütün insanlar
nispeten: kıyasla, göre, nispetle.
peygamber: Allah'ın elçisi
reis: başkan
Reis-i Âlem: bütün dünyanın reisi, Hz. Muhammed (asm)
rekât: namazda bir kıyam, bir rukû, iki secdeden oluşan bölüm
Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sahibu's-seyf: kılıç sahibi; maddî cihad ile vazifeli olan
sır: gizli hakikat.
Sure-i Fetih: Fetih Suresi
vakit: zaman
vasıf: nitelik, özellik.
zat: kişi

İkinci Vecih: Şu fıkra ihbar ediyor ki, Sahabeler çendan azlığından ve zaafından Sulh-ı Hudeybiye'yi kabul etmişler, elbette, her hâlde az bir zamandan sonra sür'aten öyle bir inkişaf ve ihtişam ve kuvvet kesb edecekler ki, rûy-i zemin tarlasında dest-ı kudretle ekilen, nev-i beşerin o zamanda gafletleri cihetiyle kısa, kuvvetsiz, nakıs, bereketsiz sümbüllerine nispeten gayet yüksek ve kuvvetli ve meyvedar ve bereketli bir surette çoğalacaklar ve kuvvet bulacaklar ve haşmetli hükûmetleri gıptadan, hasetten ve kıskançlıktan gelen bir gayz içinde bırakacaklar. Evet, istıkbal bu ihbar-ı gaybîyi çok parlak bir surette göstermiştir.

Şu ihbarda hafî bir ıma daha var ki: Sahabeyi tavsıfat-ı mühimme ile sena ederken, en büyük bir mükâfatın vaadi makamca lâzım geldiği hâlde [1] مَغْفِرَةً kelimesiyle işaret ediyor ki, istıkbalde Sahabeler içinde fitneler vasıtasıyla mühim kusurlar olacak. Çünkü mağfiret kusurun vukuuna delâlet eder. Ve o zamanda Sahabeler nazarında en mühim matlûp ve en yüksek ihsan, mağfiret olacak. Ve en büyük mükâfat ise, af ile, mücazat etmemektir.

مَغْفِرَةً kelimesi nasıl bu lâtif imayı gösteriyor; öyle de, surenin başındaki [2] لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ cümlesiyle münasebettardır. Surenin başı –hakîkî günahlardan mağfiret değil; çünkü ismet var, günah yok– belki makam-ı Nübüvvete lâyık bir mana ile Peygambere

1. Mağfiret olarak... (Fetih Suresi, 29.)

2. Ta ki Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın. (Fetih Suresi, 2.)

af: bağışlama, affetme
bereketli: bol, verimli, hayırlı
bereketsiz: kendisinden beklenen yararlığı sağlamayan, hayırsız
cihet: yön, taraf
çendan: gerçi, her ne kadar
delâlet etme: delil olma, gösterme
dest-i kudret: Allah'ın kudret eli
fıkra: bend, madde
fitne: karışıklık, fesat
gaflet: gafillik, Allah'ın emir ve yasaklarına duyarsız davranma hâli
gayet: çok, son derece
gayz: kin, öfke
gıpta: imrenme
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hafî: gizli
hakîkî: gerçek.
haset: kıskançlık
haşmetli: görkemli, büyük, gösterişli
hükûmet: yönetim, devlet.
ihbar: haber verme, bildirme
ihbar-ı gaybî: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında haber verme
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtişam: büyük gösteriş, görkem
ıma: işaret, belirti
inkişaf: açılma, gelişme
ismet: günahsızlık
istıkbal: gelecek.
kesb etme: kazanma
kusur: eksiklik, özür
latîf: hoş, güzel
lâyık: uygun, münasip
mağfiret olmak: Allah tarafından bağışlanmak.
mağfiret: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması, affetmesi
makamca: yerine göre
makam-ı Nübüvvet: Peygamberlik makamı.
mana: anlam
matlûp: talep edilen, istenilen
meyvedar: meyveli
mücazat etmemek: ceza vermemek.
mühim: önemli.
mükafat: ödül
münasebettar: ilgili, alâkalı
nakıs: noksan, eksik.
nazar: bakış, dikkat.
nev-i beşer: bütün insanlar
nispeten: nispetle, kıyaslaya, bir dereceye kadar
rûy-i zemin: yeryüzü
Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sena etme: överek bahsetme
Sulh-ı Hudeybiye: Hudeybiye Barışı
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, şekil, tarz
sür'aten: süratle, hız bakımından.
tavsıfat-ı mühimme: önemli özelliklerini güzel bir şekilde söyleme
vaat: söz
vasıtar: aracılık.
vecih: yön.
vuku: olma, meydana gelme
zaaf: zayıflık.

müjde-i mağfiret ve ahirinde Sahabelere mağfiret ile müjde etmekle, o imaya bir letafet daha katar.

İşte ahir-i Fethin mezkûr üç ayeti, on vücuh-i i'cazından yalnız ihbar-ı gaybî vechinin çok vücuhundan yalnız yedi vechini bahsettik. Cüz-i ihtiyârî ve kadere dair Yirmi Altıncı Sözün ahirinde, şu ahirki ayetin hurufatının vaziyetindeki mühim bir lem'a-i i'caza işaret edilmiştir. Bu ahirki ayet, cümleleriyle Sahabeye baktığı gibi, kayıtlarıyla dahi yine Sahabenin ahvaline bakıyor. Ve elfazıyla Sahabenin evsafını ifade ettikleri gibi, hurufatıyla ve o ayetteki hurufatın tekerrur-i adediyle yine Ashab-ı Bedir, Uhud, Huneyn, Suffe, Rıdvan gibi tabakat-ı meşhure-i Sahabede bulunan zatlara işaret ettikleri gibi, ilm-i cifrin bir nev'i ve bir anahtarı olan tevafuk cihetiyle ve ebcet hesabıyla daha çok esrarı ifade ediyor.

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ifade etmek: anlatmak, açıklamak.
ihbar-ı gaybi: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında haber verme.
ilm-i cifir: harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim.
ima: işaret, belirti.
kader: Cenab-ı hakkın takdir ve tayin etmesi.
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı.
letafet: latiflik, hoşluk.
mağfiret: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması, affetmesi.
mezkur: zikredilen, adı geçen.
mühim: önemli.
müjde-i mağfiret: Allah'ın affetme müjdesi.
nevi: çeşit, tür.
Rıdvan: kendilerinden memnun ve razı olunan Sahabeler.
Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
tabakat-ı meşhure-i Sahabe: meşhur Sahabelerin kendi aralarındaki dereceleri.
tekerrur-ı adet: peş peşe gelen tekrarlar.
tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak.
tevafuk: uygunluk.
vaziyet: durum.
vecih: yön, taraf.
vücuh: yönler.
vücuh-i i'caz: mu'cizelik yönleri.
zat: kişi.

ahir: son.
ahir-i Fetih: Fetih Suresinin son kısmı.
ahval: haller, durumlar.
Ashab-ı Bedir, Uhud: Bedir ve Uhud Savaşında bulunan Sahabeler.
Ashab-ı Huneyn: Huneyn Savaşında bulunan Sahabeler.
Ashab-ı Suffe: İşleri ilim ve hadis öğrenmek olan Peygamberimizin mescidinin avlusunda kalan Sahabeler. 2) Hayatları boyunca Peygamberimizin yanında bulunan Peygamberimizin mescidine bitişik bir yerde oturan ve orada yaşayan Peygamber Efendimizden ders alan Sahabeler.
sefmek: bir konu üzerinde konuşmak.
cihet: yön.
cüz-i ihtiyârî: insanda bulunan sınırlı irade, tercih ve arzu serbestliği, cüz'î irade.
dair: alakalı, ilgili.
elfaz: kelimeler, sözler.
esrar: sırlar.
evsaf: vasıflar, özellikler.
hak: gerçek, doğru.
hikmet: kainattaki ve yaratılışta ilahî gaye, fayda.
hurufat: harfler.

Sure-ı Fethın ahırındekı ayetın mana-ı işarîsıyle verdığı ıhbar-ı gaybî münasebetiyle, gelecek ayette aynı haber, aynı mana-ı işarî ile verdığı münasebetle, bır nebze ondan bahsedılecek

Bir Tetimme

وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۞ وَمَنْ يُطِعِ اللهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ
مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ
وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا [1]

Bu ayetin beyanında binler nüktelerden iki nükteye işaret edeceğiz.

Birinci Nükte

Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan, mefahımıyle, mana-i sarhıyle ifade-i hakaik ettiği gibi, üslûplarıyla, hey'atıyla çok mana-i işariyeyı dahi ifade ediyor. Her bır ayetin çok tabaka-i manaları var. Kur'ân ilm-ı muhitten geldiği için, bütün manaları murat olabilir. İnsanın cüz'î fıkrî ve şahsî iradesiyle olan kelâmlar gibi bır iki manaya ınhısar etmez.

İşte bu sırra binaen, âyât-ı Kur'âniyenin ehl-i tefsır tarafından hadsız hakaıkı beyan edılmış. Müfessırının beyan etmediği daha çok hakaikı var. Ve bilhassa hurufatında ve mana-ı sarhınden başka ışaratında çok ulûm-i mühimme vardır.

ahır: son
âyat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın ayetlerı
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
beyan etmek: açıklamak, ızah etmek.
beyan: anlatma
bılhassa: ozellıkle
binaen: dayanarak, den dolayı
cuz'ı: kuçuk.
ehl-i tefsır: tefsır ve yorum yapanlar
fıkır: duşunce
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakaık: hakıkatler, gerçekler
hey'at: hey etler
hurufat: harfler
ifade-i hakaik: hakıkatın ifade edılmesı
ıhbar-ı gaybi: gorunmeyen âlemden gelen haber
ilm-i muhit: kuşatıcı ılım
inhısar etmek: sınırlandırmak.
irade: bır şeyı yapma veya yapmama konusunda karar verebılme ve bu kararı yenne getırme gucu
işarat: ışaretler
ıtaat etme: uyma, tâbı olma
kelam: soz
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerinı yapmaktan âdız bırakan Kur'ân-ı Kerîm

1. Ve muhakkak onları dogru yola ıletırdık. • Her kım Allah a ve Peygambere ıtaat ederse, ışte onlar Allah ın kendılerıne pek buyuk nımetler bagışladıgı peygamberler, sıddıklar, şehıtler ve salıh kımselerle beraberdırler. Onlar ısc guzel arkadaşlardırl (Nisâ Suresı 68-69.)

mana: anlam.
mana-i işarî: ışaretlerle ifade edılen mana
mana-i sarih: açık ifade edılen anlaşılan mana
mefahım: mefhumlar, kavramlar
muhakkak: kesınlıkle
murat: ıstek, maksat.
müfessır: Kur'ân-ı Kerîm ı tefsır eden, yorumlayan âlım.
münasebet: alâka, ılgı
nebze: bır parça
nimet: ıkram, bağış
nükte: derın ve ınce manalı soz
sıddık: dogrulukta ustun olan
sır: bır şeyın veya ışın dıkkat, tecrübe, yetenek ve sezgı yardımıyla kavranabılen en zor ve en ınce yanı.
Sure-ı Fetih: Fetih Suresı
şahsı: ozel, kendıne aıt.
tabaka-i mana: mana derecelerı.
tetımme: bır konuyu tamamlamak ıçın eklenen kısım
ulûm-i mühimme: muhım ve degerlı ılmler
üslûp: ifade tarzı

İkinci Nükte

İşte bu ayet-i kerîme, مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا[1] tabiriyle, sırat-ı müstakimin ehli ve hakikî nîam-ı İlâhiyeye mazhar nev-i beşerdeki taife-i enbiya ve kafile-i sıddıkîn ve cemaat-i şüheda ve esnaf-ı salihîn ve enva-ı Tabiînin bulunduklarını ifade etmekle beraber, âlem-i İslâmiyet'te o beş kısmın en mükemmelini dahi aynca sarahaten gosterdikten sonra, o beş kısmının imamlan ve baştaki rüesalannı sıfât-ı meşhureleriyle zikretmekle onlara delâlet edip ifade ettiği gibi, İhbar-ı gayp nev'inden bir lem'a-i i'caz ile o taifelerin istikbaldeki reislerinin vazıyetlerini bir vecihle tayin ediyor

Evet, مِنَ النَّبِيِّينَ nasıl ki sarahatle Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâma bakıyor, وَالصِّدِّيقِينَ fıkrasıyla Ebu Bekri's-Sıddık'a bakıyor. Hem Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmdan sonra ikinci olduğuna ve en evvel yerine geçeceğine ve "Sıddık" ismi ummetçe ona ünvan-ı mahsus ve sıddıkînlerin başında görüneceğine işaret ettiği gibi, وَالشُّهَدَاءِ kelimesiyle Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman, Hazret-i Ali Rıdvanullahi Aleyhim Ecmaini, üçünü beraber ifade ediyor. Hem üçü Sıddık'tan sonra Nübüvvetin hilâfetine mazhar olacaklarını ve üçü de şehit olacaklarını, fazilet-i şehadetleri de sair fezaillerine

1. Peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salih kimselerle beraberdirler. Onlar ise ne güzel arkadaşlardır! (Nisa Suresi, 69.)

alem-i İslamiyet: İslam dünyası
aleyhissalatü vesselam: Allah'ın salât ve selamı onun üzerine olsun
ayet-i kerime: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cemaat-i şüheda: şehitler topluluğu, cemaatı
delalet: delil olma, gösterme
ehil: sahip, yetki sahibi olan
enva-ı Tabiîn: Hz. Muhammed'in Sahabeleri ile görüşmüş olanların oluşturduğu topluluk.
esnaf-ı salihin: dini emirlere uyup yasaklardan kaçınan insanlar sınıfı
fazilet-i şehadet: şehitlik mertebesinin yüksekliği
fezail: faziletler, üstün özellikler
fıkra: bend, madde
hakikî: gerçek
Hazret-i Peygamber: Hz. Muhammed
hilâfet: Hz. Peygamberin vekilliği
İfade: anlatım
İhbar-ı gayp: bilinmeyen şeyler hakkında gaypten gelen haber
istikbal: gelecek.
kafile-i sıddıkın: sadık ve doğru kimseler grubu
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı.
mazhar olmak: sahip olmak, şereflenmek.
mazhar: nail olma, kavuşma.
nev: çeşit, tür
nev-i beşer: bütün insanlar
nîam-ı İlâhî: Allah'ın nimetleri
Nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
nükte: derin ve ince manalı söz.
reis: başkan
rıdvanullahi aleyhim ecmain: Allah onların hepsinden razı olsun.
rüesa: reisler, başkanlar
sair: diğer, öteki
sarahat: açıklık.
sarahaten: açıkça
sıddık: hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabûllenen Hz. Ebu Bekir'in lakabı
sıddıkın: her zaman doğruluk üzere ve Allah'a ve peygambere bağlılıkta en ilende olanlar
sıfât-ı meşhure: bilinen meşhur özellikler
sırat-ı müstakim: hak yol
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek ölen Müslüman.
tabir: ifade, anlatım
taife: takım, grup, ruh
taife-i enbiya: peygamberler taifesi, gurubu
tayin etme: yerini belirleme, gösterme
ümmet: bütün Müslümanlar
ünvan-ı mahsus: bir kişiye özel olarak kullanılan ünvan
vaziyet: durum.
vecih: yön.
zikir: anma

ilâve edileceğini işaret ve gaybî bir surette ifade ediyor. وَالصَّالِحِينَ kelimesiyle Ashab-ı Suffe, Bedir, Rıdvan gibi mümtaz zevata işaret ederek, وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا cümlesiyle, mana-i sarihiyle onların ittibaına teşvik ve Tabiîn-lerdeki tebaiyeti çok müşerref ve güzel göstermekle, mana-i işarîsiyle Hulefa-i Erbaanın beşincisi olarak ve [1] إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً hadis-i şerifin hukmünü tasdik ettiren, müddet-i hilâfeti, azlığıyla beraber kıymetini azîm göstermek için o mana-i işarîsiyle Hazret-i Hasan Radıyallahü Anhı gösterir.

Elhâsıl, Sure-i Fethın ahırkı ayeti Hulefa-i Erbaaya baktığı gibi, bu ayet dahi, teyiden, ihbar-ı gayp nev'inden onların istikbaldeki vaziyetlerine kısmen işaret suretiyle bakar. Işte, Kur'ân'ın enva-ı i'cazından olan ıhbar-ı gayp nev'inin lemaat-ı i'cazıyesi âyât-ı Kur'âniyede o kadar çoktur ki, hasra gelmez. Ehl-i zahirin kırk elli ayete hasretmeleri, nazar-ı zahirî iledir. Hakikatte ise binden geçer. Bazen bir ayette dört beş vecihle ihbar-ı gaybî bulunur.

[2] رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

[3] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

❁❁❁

1. Şüphesiz hilafet benden sonra otuz sene sürecektir. (Munavî, Feyzu'l-Kadir, 3/509; *Fethu'r-Rabbanî*, 23/10; *Tirmizî*, Fiten, 48; *Musned*, 5/220, 221; Elbânî, *Sahîhu Camiu's-Sağîr*, no: 3336.)
2. Ey Rabbımız! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bızı onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)
3. Senı her turlu noksandan tenzih edenz. Senın bıze ogrettugınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bilir, her ışl hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ahır: son
Ashab-ı Bedir: Bedir Savaşında bulunan Sahabeler
Ashab-ı Rıdvan: Allah ın rızasını hoşnudluğunu kazanan Sahabeler
Ashab-ı Suffe: Peygamber efendimizin mescidinin bitişiğinde yaşayan, ve ondan ders alan Sahabeler
ayât-ı Kur'âniye: Kur'ân ın ayetleri.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
azım: buyuk, yuce.
Ehl-i zahir: sadece dış gorunuşe gore karar ve hukum verenler
elhâsıl: ozetle, sonuç olarak.
enva-ı i'caz: mu cızelıgının çeşıtlerı
gaybî: gayba aıt
hadıs-i şerif: Peygamberımızden aktarılan sozlerın genel adı.
hakıkat: gerçek, dogru.
hasretme: bır şeye ozel kılma sınırlandırma
hesaba çekmek: bır kısıden bır kuruldan yaptıgı ışlerden sormak, savunma ıstemek, sorgulamak
hıkmet: kaınattakı ve yaratılıştakı ılahî gaye ve fayda
hılâfet: halıfelık, peygamber vekılligi
Hulefa-i Erbaa: dort buyuk halıfe Hz. Ebu Bekır, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Alı
hukûm: karar, emır.
ifade: anlatım
ihbar-ı gaybî: bilınmeyen ve gorunmeyen şeyler hakkında haber verme
ilâve: ekleme
ıstıkbal: gelecek.
ittibai: tabı olma, uyma
kısmen: bazı yönden, bır kısmı
kıymet: deger
lemaat-ı i'cazıye: mu cızelık panıtılan
mana-ı işarî: ışaretlerle ifade edilen mana
mana-ı sarih: açık ifade edilen anlaşılan mana
muddet-ı hılafet: halıfelık suresı
mumtaz: ustun tutulmuş, seçkin
müşerref: şerefli, yuce
nazar-ı zahiri: dış gorunuşu dikkate alan bakış acısı.
nev: çeşıt, tur
noksan: kusur, eksıklik.
Rab: yaratan, besleyen, yaratılmışları ıslah ve terbiye eden Allah
Sure-i Fetih: Fetih Suresi
suret: bıçım, tarz
Tabıın: Hz. Muhammed ın (asm) ashabıyla gorüşmüş onlardan hadıs dınlemış ve ders almış olan Muslumanlar
tasdık ettiren: onaylayan, doğrulayan.
tebaiyet: tabı olma, uyma
tenzih etme: Allah ı kusurdan ve eksıklıkten uzak olduguna inanma
teşvik: şevklendırmek
teyiden: teyıt ederek, destekleyerek.
vazıyet: durum
vecih: yon, cihet
zevat: zatlar, şahıslar

Bu Tetimmeye İkinci Bir İzah (HAŞİYE)

Şu ahir-i Fethin işaret-i gaybiyesini teyit eden, hem Fatiha-i Şerifedeki sırat-ı müstakim ehli ve (1) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ayetindeki murat kimler olduğunu beyan eden, hem ebedulâbâdın pek uzun yolunda en nuranî, ünsiyetli, kesretli, cazibedar bir kafile-i rüfekayı gösteren ve ehl-i iman ve ashab-ı şuuru şiddetle o kafileye tebaiyet noktasında iltihak ve refakate mu'cizâne sevk eden şu ayet فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا (2) yine ahir-i Fethin ahirki ayeti gibi, ilm-i belâgatte "*maanızu'l-kelâm*" ve "*müstetbeatü'l-terakip*" tabir edilen mana-i maksuttan başka, işarî ve remzî manalarla Hulefa-i Erbaa ve beşinci halife olan Hazret-i Hasan'a (RA) işaret ediyor, gaybî umurdan birkaç cihette haber veriyor. Şöyle ki:

Nasıl ki şu ayet, mana-i sarihi ile nev-i beşerde nîam-ı âliye-i İlâhiyeye mazhar olan, ehl-ı sırat-ı mustakım olan kafile-i enbiya ve taife-i sıddıkîn ve cemaat-i şüheda ve enva-ı salihîn ve sınıf-ı Tâbiîn, muhsinîn olduğunu ifade ettiği gibi, âlem-i İslâm'da dahı o taıfelerın en ekmelı ve en efdalı bulunduğunu ve Nebî-i Ahırzamanın sırr-ı veraset-i nübüvvetten teselsül eden taife-i verese-i enbiya

HAŞİYE: Kardeşlerim, her ıkısını faydalı bulmasından, ıkı izahı beraber kaydetmişler. Yoksa bırı kâfı ıdı.

1. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduklarının yoluna. (Fatiha Suresi, 7.)
2. İşte onlar, Allah ın kendilerine pek buyük nimetler bağışladığı peygamberler, sıddıklar, şehıtler ve salıh kımselerle beraberdırler. Onlar ıse ne guzel arkadaşlardır! (Nisâ Suresi, 69.)

ahır: son.
ahır-ı Fetıh: Fetıh Suresının sonu
âlem-ı İslam: Islâm dunyası
ashab-ı şuur: şuurlu kımseler
ayet: her bır Kur'ân cumlesi
cazibedar: çekıcı cazıbelı
cemaat-i şüheda: şehıtler topluluğu
cihet: yon
ebedulabad: ahıret, ebedı hayat
efdal: en fazıletlı, en ustun
ehl-ı iman: ınanan, ımanı ve ınanç sahıbı kımseler
ehl-ı sırat-ı müstakim: dos-dogru yolda olanlar
ekmel: en mukemmel
enva-ı salihin: dının emır ve yasaklarını eksıksız olarak yerıne getırenler
Fatiha-i Şerife: Fatıha Suresı
gaybî: gorunmeyenle ılgılı gayba aıt.
halife: Hz. Muhammed ın vekılı olarak Muslumanların yonetıcısı olan kımse
haşiye: dıpnot.
Hulefa-i Erbaa: dort buyuk halıfe: Hz. Ebu Bekır, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Alı
ilm-i belagat: belâgat ılmı, sozu yerınde ve guzel soylemenın kurallarını konu eden ılm
iltihak: katılma
işaret-i gaybiye: gelecege ve bılınmeyen bır olaya ışaret.
işari: ışaret eden, gosteren.
kafile: topluluk, zumre
kafile-i enbiya: peygamberlerın meydana getırdıgı topluluk.
kafile-i rufeka: arkadaşlar kafilesı
kesretli: çok sayıda
maanızu'l-kelam: bır sozun asıl manası dışında gızlı başka manayı ıfade etmesı, başka manaların ıstenmesı
mana-ı maksut: kastedılen, hedeflenen mana
mana-ı sarih: açık ıfade edılen anlaşılan mana
mazhar: nail olma, kavuşma
mu'cizane: mu'cizeli şekılde
muhsinin: muhsınler, ıyılık yapanlar
murat: maksat.
müstetbeatu'l-terakip: bır sozdekı dogrudan kastedılen mana yerıne dolaylı manaların dıkkate alınması.
Nebi-i Ahırzaman: kıyametten once gondenlen en son Peygamber, Hz. Muhammed (asm)
nev-i beşer: butun ınsanlar
nıam-ı alıye-i Ilahıye: Allah ın yuce ve alı nımetlerı.
nuranı: nurlu
refakat: arkadaşlık.
remzi: ışaretle, dolaylı olarak
sevk: gonderme, yonlendırme
sınıf-ı Tabıın: Hz. peygamberın Sahabelerıyle gorüşmuş, onlardan ders almış olan Muslumanların topluluğu
sırat-ı müstakim: doğru yol
sırr-ı veraset-ı nubuvvet: Peygamberlık varıslıgı sırrı, hıkmetı, aslı esası
tabir etmek: yorumlamak.
taife: takım, guruh
taife-i sıddıkın: daima dogruluk uzere Allah a ve peygambere çok sadık olanların olusturdugu topluluk
taife-i verese-i enbiya: Peygamberlerın varıslerı olan alımler topluluğu
tebaiyet: tâbi olma, uyma
teselsul eden: bırbırını takıp eden, peş peşe zıncırleme gelen
tetimme: bır konuyu tamamlamak ıçın eklenen kısım
teyit: kuvvetlendırme
umur: ışler, gelişmeler, hususlar
ünsiyetli: dost, cana yakın

ve Sıddık-ı Ekber'in maden-i sıddıkıyetinden teselsül eden kafile-i sıddıkîn ve hulefa-i selâsenin şehadet mertebesiyle merbut bulunan kafile-i şüheda,

(1) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ sırrıyla bağlanan cemaat-i salihîn ve (2) قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ sırrını imtisal eden ve Sahabelerin ve Hulefa-ı Raşidînin refakatinde giden esnaf-ı Tabiîni ihbar-ı gaybî nev'inden gösterdiği gibi, وَالصِّدِّيقِينَ kelimesiyle, mana-ı işarî cihetinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan sonra makamına geçecek ve halifesi olacak ve ümmetçe "Sıddık" unvanıyla şöhret bulacak ve sıddıkîn kafilesinin reisi olacak Hazret-i Ebu Bekr'i's-Sıddık'ı ihbar ediyor.

وَالشُّهَدَاءِ kelimesiyle, Hulefa-ı Raşidînden üçünün şehadetini haber veriyor. Ve Sıddık'tan sonra uç şehit halife olacaklar. Çünkü شُهَدَاءِ cemdir, cem'in ekallı üçtür. Demek Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman, Hazret-i Ali (radıyallahu anhum), Sıddık'tan sonra riyaset-i İslâmiyet'e geçecekler ve şehit olacaklar. Aynı haber-i gaybî vuku bulmuştur.

Hem وَالصَّالِحِينَ kaydıyla, Ehl-i Suffe gibi taat ve ibadette Tevrat'ın senasına mazhar olmuş ehl-i salâhat ve takva ve ibadet, istikbalde kesretle bulunacağını ihbar etmekle beraber, وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا cümlesi, Sahabeye

1. İman eden ve güzel işler yapanlar. (Bakara Suresi, 82.)

2. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi, 31.)

aleyhissalâtü vesselâm: Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun anlamında Peygamberimize dua
cem: çokluk bildiren kelime
cemaat-i salihîn: salihler cemaatı
cihet: yön.
ehl-i salahat: takva sahiplen salih kimseler
Ehli Suffe: Peygamber camisinin avlusunda bulunup onun ders ve sohbetinde eğitim görenler
ekal: en az.
esnaf-ı Tabiîn: Hz. peygamberin Sahabeleriyle görüşmüş, onlardan ders almış olan Müslümanların topluluğu
haber-ı gaybî: bilinmeyen gayp âlemiyle ilgili haber.
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse
Hulefa-ı Raşidîn: İnsanlara doğru yolu gösteren dört büyük halife: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali
hulefa-i selâse: Hz. Ali'den önceki üç büyük halife.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme kulluk.
ihbar etmek: haber vermek, bildirmek
ihbar-ı gaybî: bilinmeyen ve görünmeyen şeyler hakkında gelen
imtisal: emre tamamen uyma
istıkbal: gelecek.
kafile: topluluk.
kafile-ı sıddıkîn: sadık ve doğru kimseler grubu.
kafile-ı şüheda: şehitler kafilesi topluluğu
kayıt: şart, not, sınırlandırma
kesret: çokluk
maden-ı sıddıkıyet: özü sözü doğru olmanın sadakatın kaynağı
makam: mevki, yer
mana-ı İşarî: işaretlerle ifade edilen mana
mazhar olmak: erişme, kavuşma
merbut: bağlı
nev: çeşit, tür
Radıyallahü Anhum: Allah onlardan razı olsun.
refakat: arkadaşlık, eşlik
reis: başkan
Resul-i Ekrem: çok cömert, Kerîm olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
riyaset-i İslâmiyet: İslâmî idarenin başı.
Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sena: övme
Sıddık: Hz. Ebu Bekir'in lakabı
Sıddık-ı Ekber: en büyük doğrulayıcı. Hz. Ebu Bekir
sıddıkîn: samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar
sır: bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor en ince yanı
şehadet mertebesi: şehitlik derecesi
şehadet: şehitlik
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek ölen Müslüman
taat: Allah'ın emirlerini yerine getirme itaat etme
takva: Allah'ın emirlerini tutup, günahlardan sakınma
teselsül eden: birbirini takip eden, peş peşe zincirleme gelen
Tevrat: Hz. Mûsa'ya indirilmiş olan ilâhî kitap
ümmet: bütün Müslümanlar
ünvan: ad, isim
vuku bulma: olma, meydana gelme

ilim ve amelde refakat ve tebaiyet eden Tabiînlerin tebaiyetini tahsin etmekle, ebed yolunda o dört kafilenin refakatlerini hasen ve güzel göstermekle beraber, Hazret-i Hasan'ın (RA) birkaç ay gibi kısacık müddet-i hilâfeti çendan az idi, fakat [1] اِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِى ثَلَاثُونَ سَنَةً hükmüyle ve ihbar-ı gaybiye-i Nebeviyenin tasdikiyle ve [2] اِبْنِى حَسَنٌ هٰذَا سَيِّدٌ سَيُصْلِحُ اللّٰهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ hadisindeki mu'cizâne ihbar-ı gaybî-i Nebevîyi tasdik eden ve iki büyük ordu, iki cemaat-i azîme-i İslâmiyenin musalâhasını temin eden ve nızaı ortalarından kaldıran Hazret-i Hasan'ın (RA) kısacık müddet-i hilâfetini ehemmiyetli gösterip Hulefa-ı Erbaaya bir beşincı halife göstermek için, ihbar-ı gaybî nev'inden mana-i işarîsiyle ve وَحَسُنَ اُولٰٓئِكَ رَفِيقًا kelimesinde beşincı halîfenin ismine, ilm-i belâgatte "mustetbeatü't-terakıp" tabir edilen bir sır ile işaret ediyor.

İşte, mezkûr işarî ihbarlar gibi daha çok sırlar var. Sadedimize gelmediği ıçın şimdilik kapı açılmadı. Kur'ân-ı Hakîm'in çok ayatı var ki, her bir ayet çok vecihlerle ihbar-ı gaybî nev'indendir. Bu nevı ihbarat-ı gaybiye-i Kur'âniye binlerdir.

[3] رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا

[4] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

❁❁❁

1. Şüphesiz hilâfet benden sonra otuz sene surecektir. (Munavî Feyzu l-Kadır, 3 509, *Fethu r-Rabbanî*, 23 10, *Tirmizî* Fiten 48, *Musned* 5 220, 221, Elbânî *Sahihu Camiu's Sagır* no- 3336.)
2. Şu benım oglum Hasan, seyyıddır. Allah onun vasıtasıyla Muslumanların ıkı buyûk ordusunu banştıracaktır. (*Buhari* Fiten 20, Sulh 9, Fezailu Ashabı n-Nebî 22, Menakıb- 25, *Darimî* Sunnet 12, *Tirmizî* Menakıb 25, *Nesel* Cuma 27, *Musned* 5 38, 44, 49, 51.)
3. Ey Rabbımız! Unutur veya hataya duşer de bır kusur ışlersek bızı onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi 286.)
4. Senı her turlu noksandan tenzih edenz. Senın bize ogrettıgınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)

amel: dının emırlerını yenne getırme ışl
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi
ayât: Kur'ân ayeden
cemaat-i azîme-i İslâmiye: İslâm'ın buyuk ve kalabalık cemaatı
çendan: gerçı
ebed: sonsuzluk
ehemmiyet: onemlı
hadis: Hz. Muhammed e aıt soz, emır veya fıller
halife: Hz. Muhammed ın vekılı olarak Muslumanların yoneticisi olan kımse
hasen: guzel
Hulefa-i Erbaa: dort buyuk halife.
hükum: karar.
ihbar: haber verme, bıldırme
ihbarat-ı gaybiye-i Kur'aniye: Kur'an ın gaybi olarak verdıgi haberler
ihbar-ı gaybî: bilinmeyen ve gorunmeyen şeyler hakkında haber verme
ihbar-ı gaybı-i Nebevî: Hz. Peygamberin gorunmeyen âlemlerden verdiği haberler
ilim: bılgı
ilm-i belagat: sozun duzgun, kusursuz, yerınde ve halın ve makamın ıcabına gore soylenmesi oğreten ilim
işarî: bır kelımenın acık manasına baglı olarak ıkıncı derecede ışaret yolu ıle yapılan acıklama
kafile: topluluk, grup
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
mana-i işarî: ışaretlerle ifade edilen anlam
mezkur: zıkredilen, adı geçen
mu'cizane: mu'cize gibi.
musalaha: banşma, sulh
müddet-i hilafet: halıfelık suresi
mustetbeatu't-terakip: bir sozdeki dogrudan kastedilen mana yerne dolayılı anlamların dıkkate alınması
nev': çeşıt, tür
nıza: kavga, uyuşmazlık.
refakat: arkadaşlık.
sadet: asıl konu
sır: bır şeyın dıkkat, yetenek, tecrube ve sezgı yardımıyla kavranabılen en ınce en zor yanı
Tâbın: Hz. Muhammed ın ashabıyla goruşmuş, onlardan hadıs dınlemış ve ders almış olan Muslumanlar
tabir: ifade, soz
tahsın: begenme, guzel bulma
tasdık: dogrulama, onaylama
tebaiyet: tabl olma, uyma.
temin: saglama.
vecih: cıhet, yon

Hatime

Kur'ân-ı Hakîm'ın tevafuk cihetinden tezahur eden i'cazî nuktelerinden bir nüktesi şudur ki:

Kur'ân-ı Hakîm'de ism-i *Allah*, *Rahman*, *Rahîm*, *Rab* ve *İsm-i Celâl* yerindeki هُوَ 'nin mecmuu dört bin küsurdur بسم الله الرحمن الرحيم, hesab-ı ebcedin ikinci nev'i ki, huruf-i hecâ tertibiyledir, o da dört bin küsur eder. Büyük adetlerde küçük kesirler tevafuku bozmadığından, küçük kesirlerden kat-ı nazar edildi. Hem الٓمٓ tazammun ettiği iki *vav*-ı atıf ile beraber iki yüz seksen küsur eder. Aynen Sure-i el-Bakara'nın iki yüz seksen küsur *İsm-i Celâl*'ine ve hem iki yüz seksen küsur ayatın adedine tevafuk etmekle beraber, ebcedin hecaî tarzındaki ikinci hesabıyla, yine dört bin kusur eder. O da, yukarıda zikri geçmiş beş esma-i meşhurenin adedine tevafuk etmekle beraber, بسم الله الرحمن الرحيم 'in kesirlerinden kat-ı nazar, adedine tevafuk ediyor. Demek, bu sırr-ı tevafuka binaen, الٓمٓ hem müsemmasını tazammun eden bir ısımdır, hem el-Bakara'ya ısım, hem Kur'ân'a ısım, hem ikisine muhtasar bir fihriste, hem ikisinin enmuzecı ve hulâsası ve çekirdeği, hem بسم الله الرحمن الرحيم 'in mücmelidir. Ebcedin meşhur hesabıyla بسم الله الرحمن الرحيم ısım-ı *Rab* adedine musavi olmakla

adet: sayı.
ayat: Kur'ân ayetleri
binaen: ...den dolayı
cihet: yön.
ebcet: Arab alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi
el-Bakara: bakara Suresi.
enmuzeç: numune, örnek.
esma-ı meşhure: meşhur ve çok bilinen isimler
fihriste: bir kitapta içindekileri gösteren özet liste
hatime: son söz
hecaî: Arab alfabesinde harflerin dizilişiyle ilgili
hesab-ı ebcet: Arab alfabesinde her bir harfe sayısal değerler verilerek yapılan bir yorum şekli
hulâsa: öz, kısacası.
huruf-ı hecâ: alfabe sırasına göre dizili harfler
i'cazı nükte: bir benzerini yapmada başkalarını aciz bırakan mucizeli ince ve derin anlam
İsm-i Allah: Allah ismi.
İsm-i Celâl: Cenab-ı Hakkın tüm isimlerini kapsayan "Allah" ismine verilen ad
ism-i Rab: yaratan, besleyip büyüten, islah ve terbiye eden anlamında Allah'ın bir ismi
kat-ı nazar: dikkate almamak.
kesirler: küsurlu sayılar
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve Suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
küsur: bir şeyden artan bölüm, üst.
mecmu: toplam
meşhur: ünlü, bilinen
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, özet.
müsavi: eşit, denk.
müsemma: isimlendirilmiş.
nevi: çeşit, tür
nükte: ince ve derin manalı söz
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah
Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
sırr-ı tevafuk: tevafuk sırrı
Sure-i el-Bakara: Bakara Suresi
tarz: biçim, şekil
tazammun etme: ihtiva etme, kapsama
tertip: düzen
tevafuk: uygunluk
tezahur eden: ortaya çıkan, belirlenen.
vav-ı atıf: atıf edatı kelimeyi veya cümleyi birbirine bağlayan Arabcaki vav harfi
zikri geçmek: anılmak, adı geçmek.

beraber, اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'deki müşeddet ر ıkı ر sayılsa, o vakit dokuz yüz doksan olup, pek çok esrar-ı mühimmeye medar olup, on dokuz harfiyle on dokuz bin âlemin miftahıdır.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da, Lâfza-ı Celâlin tevafukat-ı lâtifesindendir ki, bütün Kur'ân'da sahifenin ahırki satının yukarı kısmında seksen Lâfza-i Celâl birbirine tevafukla baktığı gibi, aşağıkı kısımda da aynen seksen Lâfza-i Celâl birbirine tevafukla bakar. Tam o ahirki satırın ortasında yine elli beş Lâfza-i Celâl birbiri üstüne düşüp ittihat ederek, güya elli beş Lâfza-i Celâlden terekkup etmiş bir tek Lâfza-i Celâldir. Ahirki satırın başında yalnız ve bazı uç harfli kısa bir kelime, fasıla ile yirmi beş tam tevafukla tam ortadaki elli beşin tam tevafukuna zammedilince, seksen tevafuk olup, o satının nısf-ı evvelindeki seksen tevafuka ve nısf-ı ahirdeki yine seksen tevafuka tevafuk ediyor. Acaba böyle lâtif, zarif, muntazam, mevzun, i'cazlı bu tevafukat nüktesiz, hikmetsiz olur mu? Hâşâ, olamaz. Belki o tevafukatın ucuyla muhim bir define açılabilir.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

Said Nursî

❁❁❁

1. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi 286.)

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)

ahır: son
âlem: cihan, dünya.
define: hazine
esrar-ı mühimme: önemli sırlar
fasıla: aralık.
güya: sanki
hakkıyla bilmek: her şeyi aslı ve esasıyla, en doğrusuyla bilmek.
haşâ: asla, öyle değildir
hikmetle yapmak: bir gaye ve faydaya yönelik olarak yapmak
hikmetsiz olmak: gayesiz, faydasız olmak.
i'caz: mu'cize, oluş, bir benzerini yapmakta insanlar âciz bırakma
ittihat: birleşme
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
Lâfza-ı Celâl: "Allah" lafzı kelimesi
lâtif: hoş, güzel
medar: dayanak noktası, vesile
mevzun: vezinli, ölçülü
miftah: anahtar
muntazam: intizamlı, düzenli
muhim: önemli
müşeddet: iki defa yan yana okunan harf, şeddeli harf
nısf-ı ahir: son yarı
nısf-ı evvel: ilk yarı
noksan: eksiklik.
nükte: ince ve derin manalı söz
Rab: yaratan, besleyen, varlıkları ıslah ve terbiye eden, yüce Allah
sahife: sayfa
tenzih etmek: Allah'ı eksik ve kusurdan uzak olduğuna inanma
terekküp etme: meydana gelme, karışıp birleşme
tevafuk: uygunluk.
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar
tevafukat-ı lâtife: ince ve güzel uygunluklar
vakit: zaman
zammetme: katma, ekleme
zarif: ince, nükteli, hoş

* Sekizinci Lem'a, Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Sekizinci Lem'a[1]

Gavs-ı Azamın Hizbü'l-Kur'ân'a Dair Keramet-i Gaybiyesidir. (HAŞİYE)

ŞU *RISALE* içindeki imzalarla gösterildiği gibi, hizmet-i Kur'âniyedeki arkadaşlarıma iştirakim var. Bir kısmı, benim imzam iledir. Bir kısmı onların tasvip ve istihracıyla ve tasdikleriyle olduğundan, bana ait haddimden fazla hisseyi, onların hatırı için sükût ile kabul ettim. Yoksa, bu risalenin başında söylediğim gibi, bunda öyle bir hisse-i şerefe hakkım yoktur. On sene mukaddem, o kaside-i gaybiyeyi gördükçe bana manevî bir ihtar gibi "Dikkat et!" diye kalbime geliyordu. O hatırayı iki cihetle dinlemiyordum:

Birincisi: Benim gibi, ehemmiyetli ömrü şan ve şeref perdesi altında hubb-i câh zehriyle zehirlenip öldüğü için yeniden bu suretle nefs-i emmareye diğer bir şeref kapısı açmak istememekti.

HAŞİYE: Üstadımızın şahsına sarihan işaret eden bu gibi gaybî keramet ve işaratın neşrini Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri arzu etmiyor. Fakat bizler düşündük ki, bu gibi delâlet derecesinde olan gaybî işaretlerin ehl-i imanca bilinmesine bu zamanda kat'î lüzum ve ihtiyaç var. Buna binaen neşrediyoruz.

Naşirler

1. Eksenyeti *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*'de ve bazı kısımları *Barla Lâhikası*'nda neşredilen bu Lem'a Osmanlıca Teksir Lem'alar'daki münderecatına uygun olarak buraya da derç edilmiştir. (Naşirler)

binaen: dayanarak, -den ötürü
cihet: yön, sebep
dair: alâkalı, ilgili
delâlet: delâlet olma, gösterme
derç etmek: yerleştirmek, koymak, karmak
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ekseriyet: büyük kısım, çoğunluk.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin lâkabı.
gaybî: gayba ait ve onunla ilgili, hazırda olmayan, görünmeyenlere ait
hak: pay
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
hatıra: anı
hisse: pay
hisse-i şeref: şeref hissesi, payı
hizbu l-Kur'ân: Kur'ân hizmetkârı. Kur'ân'a talebe olanlar, hizmet edenler
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, gayret gösterme
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
hubb-i câh: makam, mevkî sevgisi
ihtar: hatırlatma, uyarı
istihraç: bir şeyden bir manâ çıkarma
işarat: işaretler
iştirak: ortak olma, katılma
kaside-i gaybiye: içinde gelecekle ilgili bilgiler bulunan manzum yazı
kat'î: kesin.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller
keramet-i gaybiye: ileriye dönük istikbal ile alâkalı keramet.
lüzum: ihtiyaç, gerek.
manevî: manâya ait.
mukaddem: önce.
münderecat: bir kitabın içinde bulunan şeyler, içindekiler
naşir: eser neşreden, yayınlayan
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis
neşir: yayılma, herkese duyurulma
neşredilme: yayınlanma
neşretmek: yaymak, herkese duyurmak.
ömür: hayat.
sarihan: açıkça, açık olarak.
suret: şekil, biçim, tarz.
sükut: susma.
şan: şöhret, ün
şeref: iyi ün
tasdik: onaylama, doğrulama
tasvip: uygun bulma, münasip görme.
teksir: çoğaltma.
üstat: öğretici, öğretmen, bir ilimde üstün olan kimse

İkinci cihet: Bu muannit zamanda, bedihî davaları ve zahirî hüccetleri kabul etmeyenlere karşı, böyle işarat-ı gaybiye nev'inden hodfüruşâne bir tarzda izhar etmek hoşuma gitmemekti.

En nihayet, esaretimin sekizinci senesinde, en işkenceli ve en sıkıntılı bir zamanda, gayet kuvvetli bir teselli ve teşvike muhtaç olduğumuzdan bana ihtar edildi ki, bunu, tahdis-i nimet ve bir şükr-ı manevî nev'inden izhar et. Hem korkma, kanaat verecek derecede kuvvetlidir.

Bu izharda en mühim maksadım, esrar-ı Kur'âniyeye ait olan risalelerin makbuliyetine Gavs-ı Azamın imza bastırması nev'inden olduğudur.

İkinci maksadım, o kudsî üstadımın kerametini izhar etmekle, keramat-ı evliyayı inkâr eden mülhitleri iskât edip, hizmet-i Kur'âniyeye futur verecek çok esbaba maruz ve çok avaika hedef olan arkadaşlarımın kuvve-ı maneviyesini takviye ve şevklerini tezyit ve futurlarını izale etmek idi.

Benim için bir nevi hodfüruşluk nev'inden olduğu için ehemmiyetli zarardır. Fakat o zararımı, o kudsî ustadım ve arkadaşlarım hatırı için kabul ettim.

Şu "Keramet-i Gavsiye Risalesi" tedricen ıstıhraç edildiği için, birkaç parça ve tetimmelere inkısam etti. Gittikçe, birbirini tenvir ve teyit ettikçe vuzuh peyda ediyor. İşaretin bazısında zaaf varsa da, sair arkadaşlarının ittifakından aldığı kuvvet o zaafı izale eder.

• • •

avaik: engeller, zorluklar
bedihî: apaçık
cihet: yön, sebep
dava: takip edilen fikir, iddia
ehemmiyetli: önemli
esaret: esirlik.
esbap: sebepler
esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın bilgi ve tecrübe ile anlaşılabilecek gizlilikleri.
futur: gevşeklik, bezginlik, usanç.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı
gayet: son derece, çok.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hizmeti
hodfüruşâne: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak.
hodfüruşluk: kendini beğendirmeye çalışma
hüccet: delil
ihtar: hatırlatma, uyarı
inkâr etmek: kabul etmemek, inanmamak.
inkısam etmek: kısımlara ayrılmak
iskat etmek: susturmak, cevap veremeyecek hâle getirmek.
ıstıhraç etmek: bir şeyden bir mana çıkarmak.
işarat-ı gaybiye: bilinmeyen veya gelecekte olacak bir hâdiseye yapılan işaret.
İşkence: eziyet
ittifak: birleşme, birlik.
izale etmek: gidermek, ortadan kaldırmak
izhar etmek: açığa vurmak, göstermek
kanaat: fikir, görüş
keramat-ı evliya: velîlerin kerametleri, olağanüstü hâller
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller
Keramet-i Gavsiye Risalesi: Lem'alar'dan Sekizinci Lem'a risâlesidir
kudsî: Allah'a bağlı, mukaddes, azîz
kuvve-ı maneviye: manevî kuvvet, moral.
makbuliyet: beğenilmeye, kabul olunmaya layık olma
maksat: gaye, amaç
maruz: bir şeyin karşısında, etkisi altında bulunan
muannit: inatçı
muhtaç: ihtiyacı olan
mühim: önemli
mulhit: Allah'ı inkâr eden, dinsiz.
nevi: tür, çeşit.
nihayet: son
peyda etmek: meydana gelmek.
sair: diğer, öteki
şevk: şiddetli arzu, istek ve heves
şükr-i manevi: manevî şükür
tahdis-i nimet: Cenâb-ı Hakkın verdiği nimeti şükrederek anlatma, söyleme.
takviye: kuvvetlendirme.
tarz: hareket şekli, yol
tedricen: derece derece, azar azar
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma.
teselli: avutma, güzel sözler söyleyerek rahatlatma
teşvik: şevklendirme, istek ve arzu uyandırma
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım
teyit etmek: kuvvetlendirmek.
tezyit: arttırma.
ustat: öğretici, öğretmen, bir ilimde üstün olan kimse
vuzuh: açıklık, kolay anlaşılırlık.
zaaf: zayıflık.
zahirî: görünen, açık

ŞAYAN-I HAYRET BIR TEFEÜL ve MÜHIM BIR IHBAR-I GAYBÎ

Sabrı, Süleyman, Bekır, Galıp ve Tevfik'ın fıkrasıdır. Hem Husrev, Hafız Alî, Re'fet ve Asım'ın ve Kuleönü'nden Mustafa'ların fıkrasıdır.

Lâtif ve Müjdeli Bir Tefeül

Üstat, Galip ve Süleyman, Ümmî Sinan Divanında mesleğimize ve Sozlere dair tefeül edildi, şu beyitler çıktı. Baktık, "Sözler" lâfzı, bütün divanında yalnız bu kafiyelerde görünüyor. Demek Sozler "hak söz," hem "nur söz" oluyor.

Derim ki: Yardımcım Allah,
Şefaatçim Resulullah,
Ki burhanım kitabullah.
Budur bendeki hak söz.
Senin kapında kul çoktur.
Hesabı, haddi hıç yoktur.
Velâkin bir dahi yoktur
Sinan-ı Ümmî gibi nur söz.

• • •

Mühim Bir Ihbar-ı Gaybî

Şeyh-i Geylânî'nin (Kuddise Sırruhu) kendinden sekiz yüz sene sonra gaybâşına gözüyle haber verdiği bir hâdise-i Kur'âniyedir.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hizmetindeki kudsiyete, kerametkârâne sekiz yüz küsur sene evvel "Gavs-ı Azam"

beyit: iki mısradan oluşan şiir
bürhan: delil
dair: ilgili, alâkalı.
divan: Divan Edebiyatı şairlerinin şiirlerinin toplandığı kitap
evvel: önce
fıkra: paragraf, kısım, bölüm.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin ismi
gaybaşına: görünmeyen âlemi gören, gelecekten haber veren
hâdise-i Kur'âniye: Kur'an ile ilgili hadise
hak: doğru, gerçek.
ihbar-ı gaybî: gelecek zaman ile ilgili haber
kafiye: şiirde mısra sonunda yer alan kelimelerin ses benzerliği
kerametkârâne: kerameti, olağanüstü bir şekilde
kitabullah: Allah'ın kitabı
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik
kul: Allah'ın yarattığı mahlûk
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açık ilmalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân
lâf(ı)z: kelime.
lakin: ama, fakat.
lâtif: hoş, güzel
meslek: tutulan yol, tarz
mühim: önemli
müjdeli: sevindirici, iyi haber içeren
nur: aydınlık, ışık.
şayan-ı hayret: hayret edilecek, şaşılacak şey
şefaat: Hz. Peygamber'in ve diğer salih kulların bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri
tefeül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma
üstat: öğretici, öğretmen, bir ilimde veya sanatta üstün olan kimse

unvanıyla bihakkın iştihar eden Kutb-i Azam Şeyh-i Geylânî,

(1) نَصَرْتُ بِعَيْنِ الْفِكْرِ فِي حَالِ حَضْرَتِي ۞ جَلِيًّا تَجَلَّى لِلْقُلُوبِ فَحَسَّتِ

fıkrasıyla başlayan kasidesinin ahirinde, *Mecmuatü'l-Ahzab*'ın birinci cildinin 562. sayfasında, beş satırla şu zamanda hizmet-i Kur'âniyedeki heyete ve başında bulunan üstadımıza beş vecihle bakıyor ve gösteriyor.

İşte o beş satır şudur:

تَوَسَّلْ بِنَا فِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ ۞ أَعِيذُكَ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي

أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا مَا يَخَافُهُ ۞ وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ

مُرِيدِي إِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا ۞ أَغِيثُهُ إِذَا مَا سَارَ فِي أَيِّ بَلْدَةٍ

فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ ۞ فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ

(2) وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلَّهِ مُخْلِصًا ۞ تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي

Beşinci satırdan sonra gelen hatime-i kaside:

(3) وَحَدِّي رَسُولُ اللهِ أَعْنِي مُحَمَّدًا ۞ أَنَا عَبْدُ الْقَادِرِ دَامَ عِزِّي وَرِفْعَتِي

İşte evvelki beş satırda, beş vecihle ve beş tevafukla şimdi hizmet-i Kur'âniyenin başında bulunanı gösteriyor.

Birinci Vecih: Ahirdeki satırda (4) تَعِيشُ سَعِيدًا ismini sarahatle haber vermekle beraber, *maişet hususunda izzet ve saadetle geçineceğini* haber veriyor.

---

1. Baktım akıl gözüyle hazretimin anında. Tecelli ettı cennet, kalblerde parlak bır şekılde
2. Ahır zamanın fıtnelerıne yetışıp duştugun zaman. benım dua ve hımmetımı kendıne vesıle ve şefaatçı yap. Allah ın ıznıyle ve kuvvetıyle senın ımdadına yetışecegım
   Ben murıdımın muhafızıyım korktugu şeylerden. Korurum havl ve ızn-ı İlâhı ile onu her fıtne ve serden
   Murıdım şark ve garbın ne zaman neresınde bulunsa. hangi beldeye seyr u seyahate mecbur olsa havl ve kuvvet-i Rabbanî ile ona ımdat ve ıstımdat ederım
   Ey benım nazmımı okuyan. korkma söyle onu! Muhakkak kı. sen ınayet-i Ilahıyenin hıfzandasın
   Vaktın Abdulkadir'i ol. Lıllâh ıçın ıhlâs-ı etemmı kazan. Muhabbetımde sadık ve çalışmanda muhlıs ısen. maişetınde de mes ut olursun
3. Cedddım Resulullah. yanı Muhammeddır (ASM), Ben Abdülkadir'ım. devam eder ızzetım ve yuceliğım
4. Maişette de saadetle geçınır

---

ahır. son
bihakkın hakkıyla
evvel. once
fıkra. paragraf. kısım bolüm
hatıme-ı kaside. kasıdenın sonu
Hey'et. bır topluluğu meydana getıren kışılerın butunu
hizmet-i Kur'aniye. Kur an ın hızmetı
husus. konu
ıştıhar etme. meşhur olma şöhret bulma
İzzet. ıtıbar. şeref
kaside. buyuk kımseleri ya da herhangi bır şeyı ovmek ıçın kaleme alınmış ovgu şıır
kutb-i azam. en buyuk kutup. bır cok Muslumanın kendısıne bağlandığı buyuk evlıyadan zamanın en buyuk murşıdı
maişet. yaşayış. geçım
Mecmuatü l-Ahzab. Seyh Ahmed Zıyaeddın Gumuşhanevî'nın. uç cıltlık dua kıtabı
saadet. mutluluk
sarahat. açıklık.
tevafuk. uygunluk.
unvan. ad. nam
ustat. ogretıcı. oğretmen. bır ılımde ustun olan kımse
vecih. yon

Evet, hocamız, küçüklüğünden beri fakr-ı hâliyle istiğna-i tam ile beraber, maişet hususunda en mes'ut bir zattır.

İkinci Vecih: Aynı satırın başında وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ fıkrasıyla o müridine diyor ki. "*Vaktin Abdulkadirîsi ol.*" Bu قَادِرِي kelimatı, hesab-ı ebcedî ile üç yüz yirmi beş eder. Ustadımızın lâkabı "Nursî" olduğu cihetle, Nursî'nın makam-ı ebcedîsi üç yüz yirmi altı ediyor. Bir tek fark var, o tek, *elif*'tır. Bin manasında *elif*'e remzeder. Demek bin üç yüz yirmi beşte Şeyh-i Geylânî'ye mensup bir zat, Şeyh-i Geylânî tarzında hakikat-i Kur'âniyeyi müdafaa etmeye çalışacak, hakikaten Üstadımız, bin üç yüz yirmi altı senesinde –Hürriyetin ikinci senesi– mücahede-i maneviyeye atılmıştır.

Üçüncü Vecih: Onun iki ismi var. Said, Bediüzzaman. Bu iki ismin mecmuunun makam-ı ebcedîsi, *ez-zaman*'daki şedde sayılmazsa, üç yüz yirmi dokuz ediyor, iki *dal* bir sayılsa üç yüz yirmi beş. Aynen كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ 'deki muhatap o olmasına işaret ediyor, belki delâlet ediyor. Eğer *ez-zaman*'daki okunmayan *elif-lam* sayılsa, kaideten قَادِرِي 'ye dahi bir *elif-lam* dahil olmak lâzım gelir. Çünkü tarif için, *muzafünileyh* kalktıktan sonra, *elif-lam* lâzım gelir; o hâlde dahi müsavi olurlar.

cihet: yön
dahil: içinde
delâlet etmek. işaret etmek, göstermek.
elif: bın
ez-zaman: zaman
fakr-ı hal: fakır olma hâli
fıkra: paragraf, kısım, bölüm
hakıkaten: gerçekten
hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân ın hakıkatı
hesab-ı ebcet. ebcet hesabı. Arabca eskı Sami alfabesindekı harf sırasının harf sayısı değerine göre tertıplenmesinden meydana gelen bırıncı kelime bu tertıpte bütun harflerin 1 den 1000 e kadar rakam değeri vardır
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındakı adı
istıgna-ı tam: tam bır gonul toklugu
kaideten: kaide geregınce, kurala gore
kelimat: kelimeler, sözler
lakap: takma ad, ünvan.
lazım: gerek.
maişet. yaşayış, geçim
makam-ı ebcedi: ebcedî mana, ebcedî hesap
mana: anlam
mecmu: toplam.
mes'ut: saadetlı, mutlu
muhatap: hıtap olunan, konuşulan kımse
muzafü'n-ileyh: isim tamlaması
mücahede-i maneviye: manevi olarak yapılan cihad
müdafaa etmek. savunmak.
murit: isteyen, arzu eden, şeyhune ve murşidine ve onun iradesine bağlı olan kışı
müsavi: denk, eşıt.
remiz: işaret
şedde: Arabca ve Farsçada ikı defa okunması gereken bır harfin uzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tarif: bır şeyı butun ozellıklerını ıçıne alacak şekılde anlatma
tarz: hareket şekli, usul, yol.
üstat: öğretici, öğretmen, bir ilimde üstün olan kimse
vakit: zaman
vecih: yön, cihet.
zat. kişi

Dördüncü Vecih: Bu beş satırda Hazret-i Şeyh, istikbalde bir müridine teminat veriyor, قُلْ وَلاَ تَخَفْ "*Korkma, sozlerini soylel*" diyor. "Sen şark ve garba gideceksin; çok fitnelere ve şerlere girip, umumunda esbab-ı adiyenin fevkinde bir tarzla kurtularak mahfuz kalacaksın."

Evet, bu hizmet-i Kur'âniye içindeki zat, hakikaten esaretle şarka gitti. Ve yine acip bir esaretle Asya'nın garbında on dokuz sene kaldı. Hazret-i Şeyhin dediği gibi, çok şehirleri gezdi. Mücahedesi *Sözler*'ledir. قُلْ وَلاَ تَخَفْ hükmüyle, çekinmeyerek, Hazret-i Şeyhin dediği gibi yapmış. Yirmi sene zarfında yırmı fitne ve mehalik-i azîmeye düştüğü hâlde, bir hıfz-ı gaybî ile Hazret-i Şeyhin dediği gibi mahfuz kalmış.

Hem, fevka'l-me'mul, bir gurbet diyarında fevkalâde inayete mazhariyeti o dereceye gelmiş ki, bir risale sırf o inayatın tâdâdında yazılmıştır. Hazret-i Gavs'ın dediği gibi, biz onun etrafında مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ[1] fıkrasının mealini gözümüzle görüyoruz.

Beşinci Vecih: Üstadımız kendisi söylüyor ki: "Ben sekiz-dokuz yaşında iken, bütün nahiyemiz ve etrafında ahali Nakşî tarikatinde ve oraca meşhur Gavs-ı Hizan namıyla bir zattan istimdat ederken, ben akrabama ve umum ahaliye muhalif olarak 'Yâ Gavs-ı Geylânî!' derdim. Çocukluk itibarıyla elimden bir ceviz gibi ehemmiyetsiz bir şey kaybolsa, 'Yâ Şeyh! Sana bir Fatiha, sen

1. Sen inayet-i İlahiyenin hifzindasın

acip: hayret uyandıran, hayrette bırakan
ahali: halk.
diyar: memleket.
ehemmiyetsiz: önemsiz
esaret: esirlik.
esbab-ı adiye: basit sebepler
fevkalade: olağanüstü.
fevkalme'mul: umulanın üstünde.
fevkinde: üstünde
fıkra: paragraf, bölüm
fitne: karışıklık, fesat.
garb: batı
Gavs-ı Hizan: Üstat Bediuzzaman'ın doğduğu Nurs nahiyesinin bağlı olduğu Bitlis'in Hizan ilçesinden veli bir zat.
gurbet: yabancı yer
hakikaten: gerçekten
hıfz-ı gaybi: gizli koruma
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hizmeti
hükum: emir
inayat: yardımlar
inayet: yardım
istıkbal: gelecek.
istımdat etme: yardım isteme
mahfuz: korunmuş, gözetilmiş
mazhariyet: nail olma, kavuşma, şereflenme
meal: mana, sonuç, netice
mehalik-i azime: büyük tehlikeler, felâketler
meşhur: tanınmış.
muhalif: karşı, zıt.
mücahede: cihad etme, savaşma, mücadele
mürid: isteyen, arzu eden, şeyhine ve murşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi
nahiye: idari teşkilâtlanmada ilçe ile köy arasındaki kademe, bucak.
nam: ad.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
sırf: sadece
şark: doğu
şer: kötülük.
tadat: sayma
tarzı: şekil, biçim
teminat vermek: güvence vermek
umum: bütün.
ustat: öğretici, öğretmen, bir ilmde üstün olan kimse
vecih: yön
zarfında: içinde.
zat: kişi, şahıs.

benim bu şeyimi buldur.' Acayıptır ve yemin ediyorum ki, bin defa böyle Hazret-i Şeyh, himmet ve duasıyla imdadıma yetişmiş. Onun için bütün hayatımda umumiyetle Fatiha ve ezkâr ne kadar okumuşsam, zat-ı Risaletten (ASM) sonra Şeyh-i Geylânî'ye hediye ediliyordu. Ben üçdört cihetle Nakşî iken, Kadirî meşrebi ve muhabbeti bende ihtiyârsız hükmediyordu. Fakat tarikatle iştigale ilmin meşguliyeti mâni oluyordu.

"Sonra bir inayet-ı İlâhiye imdadıma yetişip gafleti dağıttığı bir zamanda, Hazret-i Şeyhin *Futuhu'l-Gayb* namındaki kitabı hüsnütesadüf ile elime geçmiş. Yirmi Sekizinci Mektupta beyan edildiği gibi, Hazret-i Şeyhin himmet ve irşadıyla eski Said (RA) yeni Said'e inkılâp etmiş. O *Futuhu'l-Gayb*'ın tefeulünde en evvel şu fıkra çıktı: أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ Yani, '*Ey bîçare! Sen Dârülhikmeti'l-İslâmiyede bir aza olmak cihetiyle güya bir hekimsin, ehl-i İslâm'ın manevî hastalıklarını tedavi ediyorsun. Hâlbuki, en ziyade hasta sensin. Sen, evvel kendine tabip ara, şifa bul; sonra başkasının şifasına çalış.*' İşte o vakit, o tefeül sırrıyla, maddî hastalığım gibi manevî hastalığımı da kat'iyen anladım. O şeyhime dedim: 'Sen tabîbim ol.' Elhak, o tabibim oldu. Fakat pek şiddetli amelıyat-ı cerrahiye yaptı. *Futuhü'l-Gayb* kitabında 'Yâ gulâm!" tabir ettiği bir talebesine pek müthiş amelıyat-ı cerrahiye yapıyor. Ben kendimi o gulâm yerine vazettim. Fakat pek şiddetli hitap ediyordu. 'Eyyühe'l-münafik!' 'Ey dinini dünyaya satan nyakâr!' diye diye yarısını ancak okuyabildim. Sonra o risaleyi terk

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici
amelıyat-ı cerrahiye: cerrahî ameliyat.
aza: uye
beyan: anlatma, izah.
biçare: çaresiz
cihet: yon, taraf
Dârülhikmeti'l-İslâmiye: İslam âleminde ortaya çıkan dinî meselelen çozmek gayesiyle 1918-1922 yılları arasında buyuk hizmetler yapmış olan Yuksek İslam Şûrası manasındaki dinî muessese
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
ehl-i İslam: Muslumanlar
elhak: doğru, gerçek.
evvel: once
eyyühe l-münafik: ey munafık
ezkâr: zikirler
fıkra: paragraf, bolum.
gafiet: dalgınlık, dikkatsızlık.
gulam: genç, delikanlı
guya: sanki
hekim: doktor
himmet: yardım
hitap etmek: soz soylemek
hukmetmek: hâkim olmak
hüsn-ı tesadüf: guzel tesaduf, guzel rastgelme
ihtiyarsız: elinde olmadan
ilm: okuyarak ogrenilen bilgi
imdat: yardım, yardım istegi.
inayet-i İlahiye: Allah ın yardımı
inkılap etmek: donüşmek, degişmek.
irşat: doğru yolu gösterme
iştigal: bir işle uğraşmak, meşgul olmak.
kat'iyen: kesinlikle
maddi: cısmanî, bedene ait.
manevi: fikri hissi
mani: engel
meşguliyet: meşgul olma, uğrasma
muhabbet: sevgi
müthiş: dehşet veren
nam: ad
nsale: belirli bir konuda yazılmış kuçuk kitap
nyakar: gösterişçi
sir: gizli hakikat, sebep
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme
tabip: doktor
tabir: ifade
talebe: ogrenci.
tarikat: Allah a ulaşmak için, şeyhin gozetiminde murıdın takip edecegi terbiye usul ve yolu
tefeül: bir kitabı rasrgele açarak denk gelen yeri okuma
umumiyet: genellik
vakit: zaman
vazetmek: koymak.
zat-ı Risalet: Peygamberlik makamında bulunan zat, Peygamberimiz Hz. Muhammed
ziyade: çok, fazla

ettim. Bir hafta bakamadım. Fakat ameliyat-ı cerrahiyenin arkasından bir lezzet geldi; iştıyakla o mübarek esen acı tiryak gibi veya sülfato gibi içtim. Elhamdülillâh, kabahatlerimi anladım, yaralarımı hissettim, gurur bir derece kırıldı." Hocamızın sözü bitti.

İşte hocamızın bu macera-ı hayatiyesi gösteriyor ki, Hazret-i Şeyhin muteveccih olduğu ve ehemmiyetle bahsettiği ve istikbalde gelecek müridi bu olmak için kuvvetli bir ihtimaldir. Hazret-i Şeyhin vefatından sonra hayatta oldukları gibi tasarrufu ehl-i velâyetçe kabul edilen üç evliya-ı azîmenin en azamı o Hazret-i Gavs-ı Geylânî'dir. Ve demiş:

(1) اَفَلَتْ شُمُوسُ الْاَوَّلِينَ وَشَمْسُنَا اَبَدًا عَلٰى فَلَكِ الْعُلٰى لَا تَغْرُبُ

fıkrasıyla, ba'delmemat dua ve himmetiyle müritlerinin arkasında ve onunde bulunmasıyla, boyle harika keramet-i acibe ile meşhur bir zat, elbette böyle bir zamanda kıymettar bir hizmet-ı Kur'âniye bir müridinin vasıtasıyla olacağını onun görmesi ve göstermesi şe'nindendir. Şeyhin bahsettiği ehemmiyetli mündi ve talebesi ve himayegerdesi olan şahıs, binden sonra, on dördüncü asırda geleceğine bir imadır.

Süleyman, Sabrı, Zekâı, Asım, Re'fet, Ali, Ahmed, Hüsrev, Mustafa Efendi, Rüştü, Lütfü, Şamlı Tevfik, Ahmed Galip, Zühtü, Bekir Bey, Lütfü, Mustafa, Mustafa, Mes'ut, Mustafa Çavuş, Hafız Ahmed, Hacı Hafiz, Mehmed Efendi, Ali Rıza

• • •

1. Tüm öncekilerin güneşleri batti, ancak bizim güneşimiz yüce felek üzerinde batmamaktadir

ameliyat-ı cerrahiye: cerrahi ameliyat.
azam: en büyük.
ba'delmemat: ölümden sonra
bahsetmek: sözünü etmek.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem
ehl-i velayet: velî olanlar
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun
evliya-i azime: büyük velîler Allah dostları
fikra: paragraf, bölüm
gurur: boş şeylere güvenerek aldanma
harika: olağanüstü
himayegerde: koruması altında olan
himmet: manevî yardım
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
ihtimal: olabilirlik
ima: işaret.
istıkbal: gelecek.
iştiyak: aşırı istek ve arzu
kabahat: kusur, hata
keramet-i acibe: hayret verici keramet.
kıymettar: kıymetli
lezzet: zevk, haz
macera-i hayatiye: hayat macerası
meşhur: bilinen, tanınan
mübarek: bereketli, hayırlı.
mürit: isteyen, arzu eden, şeyhine ve mürşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi
muteveccih: yönelen, dönen
sülfato: sıtma hapı
şahıs: kişi.
şe'n: özellik, iş
talebe: öğrenci
tasarruf: velîlerin Allah'ın izni dâhilinde eşya ve varlıklar üzerindeki manevî tesirleri
terk etmek: bırakmak.
tiryak: zehirlenmelerde veya hastalıklarda kullanılan çok etkili bir ilâç.
vasıta: aracılık.
vefat: ölüm
zat: kişi, şahıs.

Şeyh-i Geylânî'nin Fıkrasıyla Kerametkârâne Verdiği Haber-i Gaybînin Tetimmesidir

[1] أَنَا لِمُرِيدِي fıkrasında مُرِيدِي "Molla Said" kelimesine tam tevafuk ediyor; yalnız bir *elif* fark var. *Elif* ise, kaide-i sarfiyece "*elfun*" okunur. *Elfun* ise, bindır. Demek bin iki yüz doksan dörtte dünyaya gelecek bir muridi, bu مُرِيدِي lâfzında murattır. Çünkü لِمُرِيدِي 'de *lam* sayılsa iki yüz doksan dört eder ki, bir tek fark ile Said'in tarih-i velâdetine tevafuk eder. Esas Arabî sayılsa fark yoktur. *Lâm*'sız, مُرِيدِي ise iki yüz altmış dört eder. "Molla Said" dahi iki yüz altmış beş eder. *Molla*'daki *elif* bine işaret olduğu için, mütebakısı iki yüz altmış dört kalır.

Elhâsıl: Şu zamanda dellâl-ı Kur'ân ve hadim-i Furkan olan o adamın iki ismi ve iki lâkabı var. *el-Kürdî* lâkabı ile *Molla Said* ismi, أَنَا لِمُرِيدِي fıkrasında zahir görünüyor. *Nursî* lâkabıyla *Bediuzzaman Said* ismi, [2] كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ fıkrasında aşikâr görünüyor. Hatta hizmet-i Kur'âniyede en mühim bir arkadaşı ve halis bir talebesi olan Hulûsî Beye لِلّٰهِ مُخْلِصًا ❁ تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا

1. Benim mündimdir.
2. Vaktin Abdülkadirisi ol.

Arabî: Arabca.
aşikar: açık.
dellâl-ı Kur'ân: Kur'ân'ı ilân eden, tanıtan.
elfun: bin.
elhasıl: sonuç olarak.
esas: asıl.
fıkra: paragraf, bölüm.
Haber-i Gaybî: gayba ait haber, gelecekle ilgili haber.
hadim-i Furkan: hak ile batılı birbirinden ayıran Kur'ân'a hizmet eden.
halis: samimî, her amelini Allah rızası için işleyen.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
kaide-i sarfiye: sarf, dil bilgisi kuralı.
kerametkârâne: kerametli bir şekilde, olağanüstü olarak.
lâfız: kelime.
lakap: takma ad.
murat: maksat.
mühim: önemli.
müridi: mündim.
mütebakı: geri kalan.
talebe: öğrenci.
tarih-i veladet: doğum tarihi.
tetimme: ek.
tevafuk etmek: uygun gelmek.
zahir: açık.

(1) بِمَحَبَّتِي fıkrasında işaret olduğu gibi, diğer bir kısım talebelerine işaretler var.

Rısale-ı Nur Talebeleri namına
Ruştu, Husrev

• • •

Said kendi söylüyor:

Hazret-i Şeyh-ı Geylânî, hizmet-ı Kur'âniyeye nazar-ı dikkatı celp etmek ve o hizmet-i Kur'âniye, ahırzamanda dağ gıbı buyuk bir hâdıse olduğuna ışaret ıçın, keramet-kârâne şu hizmette istidat ve lıyakatımın pek fevkinde bulunması ve fedakâr, çalışkan kardeşlerimle çalıştığımıza fazilet noktasından değil, belkı sebkatıyet noktasından ısmımı bır derece göstermesi beni epey zamandır düşündürüyordu. Acaba bunun ızhannda manevî bir zarar bana terettüp eder, bir gurur, bır hodfüruşluk getirir dıye, sekız-on senedir tevakkuf ettim. Bugünlerde izhara bır ihtar hissettım.

Hem kalbıme geldı kı: Hazret-ı Şeyh bana bır paye vermedi. Belki Said ısminde bir müridim mühim bir hizmette bulunacak, fitne ve belâlardan ızn-i İlâhî ıle ve Şeyhin duasıyla ve himmetiyle mahfuz kalacak.

Hem uzak yerde taşlar görünmez, dağlar görünür. Demek, sekiz yüz sene bır mesafede görünen, hizmet-ı Kur'âniyenin şahîkasıdır; yoksa Said gibi karıncalar değıl. Madem bu keramet-ı Gavsıyeyı ılân ve ızharından, Kur'ân şakırtlerinin ve hizmetkârlarının şevki artıyor;

1. Allah ıçın ıhlâs-ı etmımı kazan. Muhabbetımde sadık ve çalışmanda muhlıs ısen, maişetınde de mes'ut olursun.

ahırzaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devrı
celp etmek: çekmek
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
fedakâr: kendını veya şahsı menfaatlerını hıçe sayan, feda eden
fevkinde: ustunde
fıkra: paragraf, bolum
fitne: karışıklık, fesat.
hadıse: olay
himmet: manevî yardım
hizmet: bır şey ıçın çalışma, gayret gosterme
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân ın hizmetı
hizmetkâr: hizmetçı
hodfüruş: kendını begendırmeye çalışan
ihtar: uyan hatırlatma.
ilan: açıklamak, herkese duyurmak.
istıdat: kabılıyet, yetenek.
izhar: açıga vurma, gosterme
izn-i ilahı: Allah ın ızını
keramet-ı Gavsıye: Abdulkadir Geylanı Hazretlerinin kerametı
kerametkârane: keramedı bır şe kılde olaganustu olarak.
lıyakat: layık olma
mahfuz: korunmuş
manevî: fıkrı, hıssı
mesafe: uzaklık
mühim: onemlı.
murıt: ısteyen, arzu eden, şeyhı ne ve murşıdıne ve onun ıradesıne baglı olan kişi.
namına: adına
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakış.
paye: rutbe, mertebe
sebkatıyet: ılende olma, once bulunma
şahıka: zırve, doruk
şakırt: ogrencı, talebe
şevk: şıddetlı arzu, ıstek ve heves
talebe: ogrencı
terettup etmek: netice olarak çıkmak
tevakkuf etmek: durmak.

elbette arkalarında Şeyh-i Geylânî gibi kahramanlar kahramanı zatlar himmet ve dualarıyla ve izn-ı İlâhî ile himaye ettiklerini bilseler, şevk ve gayretleri daha artar.

Elhâsıl: Bunu, kardeşlerimi fazla şevke ve ziyade gayrete getirmek için izhar ettim. Eğer kusur etmişsem, Cenab-ı Hak affetsin. [1] اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

• • •

Şu ahirki beyit, وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا ۞ تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي (HAŞİYE 1) [2] Said Nursî'yi iki üç vecihle gösterdiği gibi, medar-ı imtiyazı olan *ihlâsı* ima ederek ve hizmette ikinci olmak cihetiyle iki farkla مُخْلِصًا kelimesi Hulûsî Beye tevafukla işaret ediyor. قَادِرِيَّ الْوَقْتِ 'de قَادِرْ kelimesi üç fark ile üçüncü arkadaşı, takdir ve istihsan ile Hulûsî-i Sanı olan Sabrı'ye (HAŞİYE 2) tevafukla işaret ediyor. صَادِقًا kelimesiyle harika bir *sadakatle* mümtaz

HAŞİYE 1: صادقًا بمحبّتي fıkrasında nasıl ki sadık iki kardeşimize işaret ediyor, öyle de بمحبّتي kelimesiyle de Said'in birinci ve en mühim talebesi ve *Işaratu'l-I'caz*'ın telifinde muhatap, müsevvit, mübeyyiz olan şehit merhum Molla Habib e (RH) imadan hâli değildir.

HAŞİYE 2: Sabr'nın hakikî ismi Muhammed Sabrî'dir. Bu isim hesab-ı ebcedle tek bir fark ile Abdulkadirî olur. Demek ikinci Hulûsî, birinci Hulûsî gibi birincidir. Hem Hafız Ali (RH) ve Kuleonu'ndeki Mustafalar, hem de Zekâî ve Küçük Lütfu, onlar gibi işarat-ı Gavsiyede zahirdir.

1. Ameller niyetlere göredir. (*Buhârî*, Bed'ü'l-Vahy 1; Îman 41; Nikâh 5; Talak 11; Menâkıbu'l Ensar 45; Itk 6; Eyman 33; Hiyel 1; *Muslim* İmare 155; *Ebu Davud* Talâk 11; *Tirmizî* Fezailu'l Cihad 16; Nesef Tahara 59; Talâk 24; Eyman 19; *İbni Mâce* Zühd 26; Musned 1 25, 43.)

2. Vaktin Abdulkadir'i ol. Lillah için ihlas-ı etemmi kazan. Muhabbetimde sadık ve çalışmanda muhlis isen, maişetinde de mes'ut olursun.

af: bağışlama
ahir: son
amel: bir insanın dini emirler ve yasaklara göre yaptığı iş
beyit: iki mısradan oluşan şiir
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şerel ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elhâsıl: netice itibarıyla
fıkra: paragraf, bölüm
gayret: çalışma, çabalama
hakikî: gerçek.
halî: uzak.
harika: olağanüstü
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot
hesab-ı ebcet: ebcet hesabı. Arapça eski Sami alfabesindeki harf sırasının harf sayısı değerine göre dizilmesinden meydana gelen birinci kelime. bu dizilimde bütün harflerin 1 den 1000 e kadar rakam değeri vardır.
himaye: koruma
himmet: manevi yardım
hizmet: bir şey için çalışma, gayret gösterme
Hulûsî-i Sanı: ikinci Hulûsî
ihlâs: bir işi, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sadece Allah rızası için yapma
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
İstihsan: güzel bulma, beğenme
işarat-ı Gavsiye: Abdulkadir Geylânî Hazretlerinin işaretleri
izhar: açığa vurma, gösterme
izn-ı İlâhî: Allah'ın izni
medar-ı imtiyaz: farklı ve üstün olma sebebi
merhum: ölmüş, kendisine rahmet edilmiş
muhatap: kendisine söz söylenilen
mübeyyiz: müsveddeleri temize çeken
muhim: önemli
mumtaz: üstün özellikleriyle baş kalanından ayrılan, seçkin
müsevvit: başkasının temize çekeceği müsveddeyi yazan.
niyet: maksat, kalbin bir şeye karar vermesi
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sadık: doğru, dostluğu ve bağlılığı içten olan
şehit: din, vatan, bayrak gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse
şevk: şiddetli arzu, istek ve heves.
takdir: kıymet vermek
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tevafuk: uyguniluk.
vecih: yön.
zahir: açık, belli
zat: kişi
ziyade: çok, fazla

dördüncü arkadaşı olan Süleyman'a dört fark ile tevafuk cihetiyle işaret ediyor. صَادِقًا kelimesindeki *tenvin* dâhil edilse, hizmet-i sadıkanede mümtaz olan Bekir Ağa'ya, "Bekir Bey" ünvanıyla, bir fark ile işaret eder. Madem bu beyt-i ahir bu heyetin efradına bakar, bazılarına sarahate yakın işaret var; ötekilere edna bir ima dahi kanaat verir ki, onlar dahi murattır.

Elhâsıl: Bu dört zat, bu fakirle beraber hizmette sebkat edip Hulûsî ihlâsıyla, Sabrı takdiriyle, Süleyman sadakatiyle, Bekir hizmet ve gayretiyle, hizmet-i Kur'âniyede bulundular. Hem mertebelerine ima suretinde, bu beyit ihbar ediyor. Elbette denilebilir ki, Hazret-i Şeyh onları izn-i İlâhî ile Said'in etrafında görmüş, haber vermiş. Daha sair arkadaşlara işaretler var. (HAŞİYE) Şimdi izhara mezun olmadığımdan, bana tam görünmüyor.

(1) لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ

(2) فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي fıkrasında dahi Hazret-i Şeyhin (RA) muhatabı şüphesiz Bediüzzaman Molla Said'dir (RA).

Elhâsıl: Şu acip kasidesinin ahirindeki şu beş beyitte beş kelime, medar-ı nazar-ı Şeyh ve mahall-i hitab-ı Gavsîdir. Ve o beş kelime ise, لِمُرِيدِي ve مُرِيدِي ve مُنْشِدًا ve

HAŞİYE: Süleyman üç fark ile "Said"e dahil olduğu gibi, Abdullah (HAŞİYECİK) isminde birkaç mühim kardeşlerimiz ve Mes'ut ile beraber "Said"in içindedirler.

HAŞİYECİK: Bilhassa İslâmköylü ve Atabeyli Abdullahlar

1. Gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilemez. (Neml Suresi, 65'ten muktebes.)

2. Ey benim nazmımı okuyan!

acip: hayret uyandıran, hayrette bırakan
ahir: son
Bediüzzaman: zamanın çağın essiz güzelligi
beyit: iki misradan oluşan şiir
beyt-i ahir: son beyit.
cihet: yon
dahil etmek: katmak.
edna: az, pek az
efrat: fertler
elhasıl: sonuç olarak, netice itibanyla.
fikra: paragraf, bolum.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot
hey et. komite
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hizmet-i sadıkane: içten ve samimi olarak yapılan hizmet.
ihbar etme: haber verme
ihlas: bir işi, bir amali başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapma
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
izhar: açıga vurma, gosterme
izn-i ilahi: Allah'ın izni
kanaat: fikir, goruş
kaside: buyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi overmek için kaleme alınmış ovgu şiiri.
mahall-i hitab-ı Gavsi: Geylânî Hazretlerinin hitap ettigi muhatap alıp soz soylediği yer
medar-ı nazar-ı Şeyh: şeyhin ilgi gostenp bakmasının sebebi. Abdulkadir Geylâni Hazretlerinin bakıp dikkat etmesinin sebebi
mertebe: derece
mezun: izinli
muhatap: kendisine söz soylenilen.
murat: maksat
mumtaz: ustun ozelliklenyle baş kalarından ayrılan, seçkin
sadakat: dostluk, içten bağlılık, dogruluk.
sair: diger, oteki
sarahat: açıklık
sebkat etme: geçme, ilerleme
suret: şekil, biçim, tarz
takdir: begenme, onemini değerini gerekliligini anlamak.
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi için konulan işaret.
tevafuk: uygunluk.
ünvan: ad
zat: kişi, şahıs.

قَادِرِيّ ve سَعِيدًا lâfızlarıdır. Said'ın dahı, iki lâkabı olan *Nursî, el-Kürdî*; iki ismi *Molla Said, Bediuzzaman* bu beş kelimede bulunur. Hazret-i Gavs'ın medar-ı teveccüh ve hitabı olan şu beş kelimesinde, aşikâr bir surette, mezkûr ıkı ısım ve lâkap, ilm-i cifir kaidesinde makam-ı ebcet ile görünmesi şüphe bırakmıyor ki, Hazret-i Şeyh kasidesinin ahırında onunla konuşuyor, ona teselli verip teşci ediyor, [1] وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ sırrıyla muvaffakıyetine teminat veriyor. [3] لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللهُ [2] ۞ وَاللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي fıkrasında, نَظْمِي kelimesi, makam-ı ebcedîsi bin olup, رِسَالَةُ النُّورِ iki farkla, رَسَائِلُ كِتَابِ النُّورِ 'un –ıkı *medde* sayılmazsa ve *şedde* de *lâm* sayılsa– makam-ı ebcedîsi yine bindir. Demek [4] فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلاَ تَخَفْ fıkrasının meal-i gaybîsi şudur ki: [5] يَا مُؤَلِّفَ رِسَالَةِ النُّورِ جَاهِدْ بِهَا فَقُلْ وَلاَ تَخَفْ Yani, "*Korkma, sözlerini söyle, neşrine çalış!*" [6] وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ

Amma [7] فَقُلْهُ وَلاَ تَخَفْ fıkrasında şayan-ı hayret bir tevafuk var ki, ilm-i cifir kaidesiyle makam-ı ebcedîsi bin üç yüz otuz iki eder. Şu hâlde, يَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلاَ تَخَفْ meal-i gaybîsi "*Yâ Risaletu'n-Nur ve Sözler sahıbı! Bana bak. Gafil davranma. Bin üç yüz otuz ikide mücahedeye*

ahir: son
aşikar: açık.
Bediuzzaman: zamanın, çağın eşsiz güzelliği
fıkra: paragraf, bolum.
ilm-i cifir: harflere verilen sayı değerleri ile geleceğe veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi
kaide: kural
kasıde: buyuk kımselerı ya da herhangi bir şeyi overmek için kaleme alınmış overgü şıırı
lafız: kelime
lakap: takma ad
lakap: unvan
makam-ı ebcedî: ebcedî mana, ebcedî hesap
meal-i gaybî: gızlı meal, gizli anlam
medar-ı teveccüh ve hıtap: ıltıfat etme, ılgı gosterme ve soz soyleme vesıtesi
medde: uzerine konduğu elif harfini uzatarak okutan med işareti
mezkur: adı geçen
muvaffakıyet: başarılı olma.
mücahede: manevî cihad, hakkı soyleme

1. Akıbet ise Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlarındır. (A'raf Suresi, 128.)
2. Gaybı Allah'tan başka hıç kımse bilemez. (Neml Suresi, 65 ten muktebes.)
3. En doğrusunu ancak Allah bilir.
4. Ey benim nazmımı okuyan! korkma soyle onu!
5. Ey Risale-i Nur Muellifi! mucahededen kaçınma, soyle, sakın korkma!
6. Gerçek bilgi Allah katındadır.
7. Soyle, sakın korkma!

neşir: yayma, herkese duyurma
sır: gizli hakıkat
suret: şekıl, bıçım, tarz.
şayan-ı hayret: hayret edilecek, hayret verıcı
şedde: Arabca ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret
teminat: garantı, güvence
teselli vermek: guzel sozler soyleyerek rahatlatmak
teşci etme: cesaretlendırme.
tevafuk: uygunluk.

başla. Sözleri, korkma yaz, söyle." Fılhakıka Saıd (RA) Hürrıyetten sonra az bir zamanda mücahedesinde tevakkuf etmiş ıse, bın üç yüz otuz ıkıde *İşaratü'l-İ'caz*'ı telif ile beraber Eskı Saıd'den sıyrılmak nıyet edıp Yenı Saıd suretınde bütün kuvvetıyle mücahede-ı maneviyeye başlayıp, ıkı-üç sene sonra da Dârülhıkmet-ı İslâmıyede bır-ıkı sene Hazret-ı Gavs-ı Geylânî'nın şu vasıyetını ve emrını ımtısal ederek envar-ı Kur'ânıyeyı neşretmış. Lillâhılhamd, şımdıye kadar devam edıyor.

Bu şayan-ı hayret fıkrada cây-ı dıkkat şu nokta var kı, Hazret-ı Gavs, doğrudan doğruya altıncı asırdan şu asrımıza bakıyor. O altıncı asrın ahırlerınde Hülâgû felâketı gıbı feci, dehşetlı meşhur fıtnenın çok elîm ve feci ve kuburdakı emvatı ağlattıracak derecede dehşetlı bır nev'ı, şu on dördüncü asırda bulunuyor. Bu ıkı asır bırbınne tevafuk edıyor kı, Hazret-ı Şeyh ondan buna bakıyor.

Risale-i Nur Talebeleri namına
Re'fet (RH), Hüsrev (r.h), Hafız Alı (RH), Sabrı (RH)

• • •

Şu keramet-i Gavsiye münasebetiyle Üç Nokta beyan edilecek.

BİRİNCİ NOKTA: Hazret-i Gavs'ın kasıdesının başında bu beş satırdan evvel, acıp, pek garıp, çok belığ, nazdarâne tahdıs-ı nımet suretınde bır dava-ı iftıharkârâne ıfade eden ıkı sayfalık kasıdesındekı hanka davasına delıl olarak bır keramet-ı bâhireyı âdeta mu'cızeye yakın bır

acıp: hayret uyandıran, hayrette bırakan
âdeta: sankı
ahır: son
asır: yüzyıl, çağ
belıg: belagatle, düzgün olarak anlatılan
beyan etmek: anlatmak, ızah etmek.
cây-ı dıkkat: dıkkat edılecek, dıkkate deger
Darülhıkmet-i İslamıye: İslam âlemınde ortaya çıkan dını meselelerı çozmek gayesıyle 1918-1922 yılları arasında buyuk hızmetler yapmış olan Yuksek İslâm Şûrası manasındakı dınî muessese.
dava: ıddıa, takıp edılen fıkır
dava-ı iftıharkarane: ovunulecek dava
dehşetlı: korkutucu, korkunç.
delıl: burhan
elım: çok acı verıcı, acıklı
emvat: olüler
envar-ı Kur'ânıye: Kur'ân nurları
evvel: once
feci: korkunç.
felâket: çok buyuk zarar ve sıkıntı doğuran durum
fıkra: paragraf, bolum
fılhakıka: hakıkatte, ışın dogrusu
fıtne: karışıklık, fesat.
gafil: gaflette bulunan, ıhmal eden
garıp: hayret verıcı
hanka: olağanüstü
hurrıyet: 1908 de II. Meşrutıyetın ılânı ıle bırlıkte gerçeklesen yenı sıstemın halk arasındakı adı
ifade etme: anlatma
ımtısal etmek: emre tamamen uymak.
İşaratü'l-İ'caz: Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın Rısale-i Nur Kulliyatında yer alan bır eserı
kasıde: buyuk kımseleri ya da herhangi bır şeyı ovmek ıçın kaleme alınmış ovgu şıırı
keramet-i bâhıre: apaçık keramet
keramet-i Gavsıye: Abdulkadir Geylânı Hazretlerının keramet
kubur: kabırler, mezarlar
Lillahılhamd: Allah a hamd olsun kı.
meşhur: bılınen
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulmuş olaganustu hal ve hareket.
mucahede: savaşma, mucadele
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cıhad
münasebet: vesıle, ılgı, alâka
namına: adına
nazdarane: nazlı bır şekılde
neşır: yayma, herkese duyurma.
nevı: tur, çeşıt.
nıyet: kalbın bır şeye karar vermesi
suret: şekıl, bıçım, tarz.
şayan-ı hayret: hayret edılecek, hayret vencı
tahdıs-ı nımet: İlahî nımetı şukrederek anlatma
telıf: kıtap yazma
tevafuk etmek: uygun gelmek, denk gelmek.
tevakkuf: duraklama, durma
vasıyet: bır kımsenın oldukten sonra yapılmasını istedıgı şeyler ıçın saglıgında verdıgı emır ve ısmarlama

harikayı göstermek lâzım geliyordu. İşte o akılları hayrette bırakan mertebeye lâyık olduğunu gösterir bir keramet izhar ettı ki, sekiz yüz sene bir mesafede Cenab-ı Hakkın izniyle, ilâmıyla zamanımızı tafsilâtıyla görür tarzında, bizim gibi âcız, zayıf talebelerine ders verip teşvik eder. İşte Hazret-i Gavs'ın davasına bu ihbar-ı gaybîsi en bâhir burhan olduğu gibi, Risale-i Nur'un eczalarının hakkaniyet ve ulviyetine bir hüccet-i kâtıa hükmündedir. Evet, Hazret-i Şeyh, bu kasidesiyle Sözlerin hakkaniyetini imza ediyor.

İKİNCİ NOKTA: Ehl-i tarikat ve hakikatçe müttefekunaleyh bir esas var ki, tarik-ı hakta sulûk eden bir insan, nefs-i emmaresinin enaniyetini ve serkeşliğini kırmak için, lâzım gelir ki, nazarını nefsinden kaldırıp şeyhine hasr-ı nazar ede ede tâ fenâfişşeyh hükmüne gelir. "Ben" dediği vakit, şeyhinin hissiyatıyla konuşur. Ve hakeza, tâ fenâfirresul, fenâfillaha kadar gider.

Meselâ, nasıl ki, gayet fedakâr ve sadık bir hizmetkâr, bir yaver, efendisinin hissiyatıyla güya kendisi kendisinin efendisidir ve padişahıdır gibi konuşur. "Ben böyle istiyorum" der, yani "Benim seyyidim, üstadım, sultanım böyle istiyor." Çünkü kendini unutmuş, yalnız onu düşünüyor. "Böyle emrediyor," der.

Öyle de, Gavs-ı Geylânî, o harika kasidesinin tazammun ettiği ezvak-ı fevkalâde Hazret-i Şeyhin sırr-ı azîm-i Ehl-i Beytin irsiyetiyle Âl-i Beytin şahs-ı manevîsinin makamı noktasında ve zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın verasetiyle hakikat-i Muhammediyesinde (ASM)

acız: zayıf, güçsüz.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan Hz. Muhammed'in ev halkı.
bâhir: açık, apaçık.
bürhan: delil.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dava: iddia, takıp edilen fikir.
ecza: cüzler, parçalar.
ehl-i hakikat: hakikat ve gerçekleri bulan kimseler.
ehl-i tarikat ve hakikat: tarikat ve hakikat ehli kimseler.
enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur.
esas: bir işin temel usul ve kuralı.
ezvak-ı fevkalâde: olağanüstü zevkler.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.
fenâfillah: Allah'ın varlığında yok olma, kulun zat ve sıfatının Hakkın zat ve sıfatında fânî olması.
fenâfirresul: bütün varlığını Hz. Muhammed'in manevî şahsiyetinde yok etmek.
fenâfişşeyh: bütün varlığını şeyhinin manevî şahsiyetinde yok etmek.
gayet: son derece.
hakeza: bunun gibi, benzeri.
hakikat-i Muhammediye: Peygamberimizin mahiyetinin hakikatı.
hakkaniyet: doğruluk.
harika: olağanüstü.
hasr-ı nazar: sadece bir şeye bakıp ona dikkat etme.
hissiyat: hisler, duygular.
hizmetkâr: hizmetçi.
hüccet-i kâtıa: kesin delil.
hükmünde: değerine, yerine.
ihbar-ı gaybî: gelecek zamanla ilgili haber.
ilâm: bildirme, haber verme.
irsiyet: soydan gelen bedenî ya da ruhî yapı.
izhar etmek: açığa vurmak, göstermek.
kasîde: büyük kimseleri ya da herhangi bir şeyi övmek için kaleme alınmış övgü şiiri.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller.
lâyık: yakışır, münasip.
makam: manevî mevki, memurluk.
mertebe: derece, rütbe.
meselâ: örnek olarak.
müttefeku'n-aleyh: üzerinde birleşilen mesele.
nazar: bakış.
nefis: kötü vasıfları ruhtekiler kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı kötülüge sürükleyen nefis.
sadık: sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
serkeş: isyan eden, başıbozuk.
seyyid: efendi.
sırr-ı azîm-i Ehl-i Beyt: Ehl-i Beytin büyük sırrı.
sulûk etmek: nefsi düzeltmek ve vuslata ermek amacıyla tasavvuf yoluna girme, bu yolun gerektirdiği şartları yerine getirmeye başlama, herhangi bir tarikate girerek şeyhin manevî işaretleriyle manevî yolculuğa çıkma ve bu yolda mesafe katetme.
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
tafsilât: tafsiller, ayrıntılar.
tarik-i hak: hak ve hakikat yolu.
tarz: şekil, biçim.
tazammun etmek: içinde bulundurma, içine alma.
teşvik etmek: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.
ulviyet: ulvîlik, yücelik.
üstat: öğretmen, öğretici, usta.
veraset: vârislik, ölen birisinin mirasına sâhip olma hakkı.
yaver: yardımcı.
zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm: Peygamber Efendimizin zatı.

kendini gördüğü gibi, fenâ-i mutlak ile Cenab-ı Hakkın tecellî-i zatîsine mazhariyet noktasında, kasidesinde o sözleri söylemiş. Onun gibi olmayan ve o makama yetişmeyen onu söyleyemez; söylese mes'uldür.

Hazret-i Şeyh, veraset-i mutlaka noktasında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın kadem-i mübareğini omzunda gördüğü için, kendi kademini evliyanın omzuna o sırdan bırakıyor. Kasidesinde zahir görünen, temedduh ve iftihar değil, belki tahdis-i nimet ve âlî bir şukürdür. Yalnız bu kadar var ki, muhibbiyet makamı olan makam-ı niyazdan mahbubiyet makamı olan nazdarlık makamına çıkmış. Yani tarik-ı acz ve fakrdan, meşreb-i aşk ve istiğraka girmiş. Ve kendine olan niam-ı azîme-i İlâhiyeyi yâd edip, bihakkın müftehirâne şükretmiştir.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Keramet, mu'cize gibi Cenab-ı Hakkın fiilidir, hediyesidir, ihsanıdır ve ikramıdır; beşerin fiili değildir. O keramete mazhar olan zat ise, bazen biliyor; bazen bilmiyor, vukuundan sonra bilir. Keramete mazhariyetini kablelvuku bilen ve ikram-ı İlâhîye ihtiyârıyla tevfık-i hareket eden kısım, eğer enaniyetten bütün bütün tecerrut etmişse ve Hazret-i Gavs gibi kudsiyet kesb etmişse, Cenab-ı Hakkın izniyle, o kerametin her tarafını bilerek kendisi sahip çıkar, bilir ve bildirir. Fakat bununla beraber, madem o keramet ikramdır, bütün tafsilâtıyla keramet sahibine de meşhut olmak lâzım değildir. Bu sırra binaen, Hazret-i Şeyh, ilâm-ı Rabbanî ve izn-i İlâhî ile bu asrı görmüş ve hizmet-i Kur'ânıyenin etrafında bizleri müşahede edip nazar-ı şefkatiyle bakmış

Aleyhissalâtü Vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun
âlî: yüce, yüksek
beşer: insan, insanlık.
bihakkın: hakkıyla, tamamıyla
binaen: -dan dolayı
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur
evliya: veliler, Allah dostları
fenâ-i mutlak: mutlak yok oluş; kulun zat ve sıfâtını tam manasıyla yok sayması
Hazret-i Şeyh: Şeyh Abdulkadir Geylanî hazretleri
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hizmeti
iftihar: övünme
ihsan: ikram etme, lütuf yardım
ihtiyâr: tercih, irade
ikram: iyi bir şey verme, ihsan, bağış
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikramı, ihsanı
ilâm-ı Rabbanî: Allah'ın bildirmesi
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kablelvuku: olmadan önce
kadem: ayak
kadem-i mübarek: mübarek ayağı
kaside: büyük kımselen ya da herhangi bir şeyi ovmek için kaleme alınmış ovgu şiiri
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller
kesb etmek: çalışıp kazanmak
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik

mahbubiyet makamı: Allah tarafından seçilme makamı
makam: manevî mevki, yer
makam-ı niyaz: dua, yakarma, istememe makamı
mazhar: nail olma, şereflenme, bir şeyin çıktığı, göründuğü yer
mazhariyet: kavuşma, şereflenme, görünme, yen olma
mes'ul: sorumlu
meşhut: görünen.
meşreb-i aşk ve istiğrak: kulun kalbini dünya alâkalarından temizleyip Allah'a bağlanması, kendinden geçip nihayet derecede İlâhî aşk ve vecd dalgınlığı içinde bulunması hâli
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri.
muhibbiyet makamı: Allah'ı sevme makamı
müftehirâne: iftihar ederek, övünerek.
müşahede etme: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nazar-ı şefkat: şefkat ve merhamet bakışı
nazdarlık: nazlılık.
niam-ı azîme-i İlâhîye: Allah'ın yüce ve büyük nimetleri
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim olan peygamber, Hz. Muhammed.
sır: gizli hakikat.
şükretmek: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duymak.
tafsilat: tafsiller, ayrıntılar
tahdis-i nimet: İlâhî nimeti şükrederek anlatma
tarik-i acz ve fakr: Cenab-ı Hakka karşı acizliğini ve fakirliğini hissetme ve bunu bildirme yolu
tecelli-i zatî: Allah'ın zatının tecelli etmesi ve görünmesi
tecerrut etmek: soyutlanmak, sıyrılmak
temedduh: kendini methetme, ovma
tevfik-i hareket: uygun davranışta bulunma
veraset-i mutlaka: mutlak manada varislik, temsilcilik.
vuku: olma, meydana gelme
yâd etmek: anma, hatırı getirme.
zahir: açık.
zat: kişi, şahıs.

O beş satır, sırf bir keramet ve intak-ı bilhak ve bir ikram-ı İlâhî ve veraset-i Nebeviye itibarıyla zuhur ettiğinden, mu'cizevari, kudret-i beşer fevkinde bir şekil almış. Sun'î, irade-i şeyh ile olduğu değildir; çünkü intak tır. Ruh-i kudsîsi hissetmiş, görmüş. İrade ve ihtiyâr yetişemiyor. Akıl ise ruhun harekâtını ihata edemez. Lisan, ne kadar aklın dekaik-ı tasavvuratının tercümesinde âciz ise, ihtiyâr dahi ruhun dekaik-ı harekâtının derkinde o derece âcızdir.

Hazret-i Gavs, o derece yüksek bir mertebeye malik ve o derece hanka bır keramete mazhardır kı, kâfırlerin bır kısmı demış: "Biz İslâmıyet'i kabul edemıyoruz; fakat Abdulkadir-i Geylânî'yi de ınkâr edemiyoruz." Hem evlıyayı inkâr eden Vehhabînin müfrit kısmı dahi Hazret-i Şeyhi ınkâr edemıyorlar. Evlıya onun derece-i celâletine yetişmediği bütün ehl-i tarikatçe teslim edilmıştir.

İşte böyle güneş gibi bir mu'cıze-ı Muhammediye Aleyhıssalâtu Vesselâm, yuksek ve sonmez bır barika-i İslâmiyet olan bir zat-ı nuranînin, gaybaşına nazarıyla asnmızı gorup, boyle bir keramet ızhanyla tesellı verip teşcı etmek şe'nindendir. Acaba hıç mümkün müdür kı, "Sultanü'l-Evlıya" makamını ihraz etmiş ve hamıyet-ı İslâmiye ile zamanındaki padişahlan titretmiş ve kuvve-i kudsiye ıle mazı ve mustakbelı hazır gibi izn-i İlâhî ile görmüş ve mematında dahi hayatındaki gibi daimî tasarrufu bulunduğu tasdik edilmiş olan bır kahraman-ı velâyet, bu asnmıza ve bu asır içindeki kemal-i acz ve zaaf ile

âcız: zayıf, güçsüz
aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
asır: yüzyıl, çağ
barika-ı İslamıyet: İslamıyet parıltısı.
daimî: sürekli, devamlı
dekaik-ı harekât: hareketlerin inceliği, derinliği
dekaik-ı tasavvurat: düşüncelerin inceliği, derinliği
derece-ı celâlet: celâlli oluş, heybetlilik derecesi
derk: anlama, kavrama
ehl-i tarikat: kalbini dünyanın fânı işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
evliya: veliler, Allah dostları
fevkinde: üstünde
gaybaşına: gaybı bilen, gaypten haberi olan
hamiyet-i İslamiye: İslamı koruma, Müslümanlara sahip çıkma gayreti
harekat: hareketler
harika: olağanüstü
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylani Hazretleri
ihata etmek: kuşatmak.
ihraz etmek: nail olmak, erişmek, kazanmak.
ihtiyâr: tercih, irade
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı.
inkâr etmek: reddetmek, kabul etmemek.
intak: söyletme, söyletilme, konuşturma
intak-ı bilhak: Cenab-ı Hakkın konuşturması
irade: dileme, isteme.
irade-i şeyh: şeyhin iradesi
itibarıyla: bakımından
izhar: açığa vurma, gösterme.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
kahraman-ı velayet: velayet kahramanı
kemal-i acz ve zaaf: tam bir âcizlik ve zayıflık.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller
kudret-i beşer: insan gücü, kuvveti.
kuvve-i kudsiye: Allah'ın sırlarının kendisinde gözüktüğü peygamberlerin, velîlerin kuvveti
lisan: dil
makam: manevî mevki, yer
malik: sahip
mazhar: nail olmuş, şereflenmiş, erişmiş
mazi: geçmiş zaman
memat: ölüm
mu'cize-i Muhammediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mu'cizesi
mu'cizevari: mu'cize gibi
müfrit: ifrat eden, aşırıya kaçan
mustakbel: gelecek zaman
nazar: bakış
padişah: sultan
Ruh-ı kudsî: mukaddes ruh
Sultanü'l-Evliya: bütün evliyanın sultanı
sun'î: tabiî olmayan, yapma
şe'n: hâl, tavır, gerek.
tasarruf: velîlerin Allah'ın izni dairesinde eşya ve varlıklar üzerindeki manevî tesirleri
tasdik: doğrulama
tercüme: çevirı
tesellı vermek: güzel sözler söyleyerek rahatlatmak.
teslim etmek: doğrulama, doğru olduğunu kabul etme
teşcı etmek: cesaretlendirmek
Vehhabı: Muhammed bin Abdulvehhab tarafından geçen asırda Arabistan da meydana getirilen, İslamı bazı meselelerde aşırı giden mezhep ve bu mezhepten olan kişi
veraset-i Nebeviye: peygamber varisliği
zat-ı nuranı: nurlu zat.
zuhur etmek: meydana çıkmak.

Kur'ân'ın hizmetinde çalışan ve insafsız düşmanların hücumuna maruz ve teselli ve temine muhtaç bîçare, Kur'ân'ın hadimlerine ve talebelerine lâkayt kalabilir mi? Hiç mümkün müdür ki, bizimle münasebettar olmasın? Sekiz, dokuz, belki on beş kuvvetli delilden kat-ı nazar, edna bir işaret kelâmında bulunsa, bize baktığına delâlet eder, hafî bir işaret etse kâfidir. Çünkü, makam iktıza ediyor, mutabık-ı mukteza-ı hâldir ve münasebet kavîdir.

Ey benimle beraber Hazret-i Şeyhin teveccuh ve duasına mazhar kardeşlerim! Şu Üstadımız, bizi istikbalde adem zulumatı içinde düşünüp bizimle meşgul olurken, biz o mazide mevcut ve nur perdeleri içinde üstadımızı ve ustadımızın üstadı ve ceddi olan Fahrulâlemîn Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimizin teveccühlerinden gaflet etmek, onlara istinat etmemek lâyık mıdır? Madem onlar bizi düşünüyorlar; biz de bütün kuvvet ve ruhumuzla onlara itimat edip ve emirlerine bilâkayduşart itaat etmeliyiz.

Ehl-i dünyanın telsız, telgraf ve telefonları şarktan garba gittiği gibi, işte ehl-i hakikatin de maziden, dokuz yüz sene mesafe-i azîmeden mustakbele boyle manevî telefonlan işleyebilir ve manevî teleskoplan görebilir. Malûmdur ki, zayıf emareler, içtima ettıkçe kuvvet bulur, delil hükmüne geçer. İncecik ipler, içtima ettikçe kopmaz, halat olur. Kullî, umumî kayıtlar, içtıma ettikçe hususiyet peyda edip taayyün eder. Bu sırra binaen, Hazret-i Şeyhın bu beş satırında sekız-dokuz kuvvetli işaretın ıçtımaında hiç şek ve şüphe bırakmadı ki, Hazret-i Şeyh,

kat-ı nazar: dikkate almamak.
kavî: kuvvetli
kelam: söz.
kullî: çok fazla butune aıt parçalardan meydana gelen
lakayt. kayıtsız ilgisiz.
lâyık. uygun
makam: mevkı yer
malum: bilinen
maruz: bir şeyin tesın altında bulunan
mazhar: nail olma şereflenme
mazî: geçmiş zaman
mesafe-i azîme: büyük uzaklık.
meşgul olmak: ilgilenmek
mevcut. var olan
muhtaç. ihtıyacı olan
mutabık-ı mukteza-i hâl: hâlın geregine uygun
munasebet. ılgı alâka
munasebettar. ilgılı alâkalı.
müstakbel: gelecek zaman
nur: aydınlık panltı ısık.
perde: ortu
peyda etmek. meydana çıkmak.
sır: gizli hakıkat.
şark: doğu
şek: şuphe. tereddut.
taayyün etmek. belırlenmek, belli olmak.
talebe: öğrenci
temin: guvenlık, emnıyet hıssı verme şuphe ve korkuyu gıderme
teselli: guzel sozler soyleyerek rahatlatma
teveccuh: yonelme ılgı şeyhın ozel bır hımmet ve ırade ıle mürdine yonelmesi.
umumî: umumla ilgili genel.
zulûmat: karanlıklar

adem: yokluk.
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun uzenne olsun
biçare: çaresız
bilâkayduşart: kayıtsız şartsız.
binaen: -dan dolayı
cet: ata dede
delâlet etmek: delil olmak gostermek.
delil: burhan
dua: Allah a yalvarma, niyaz
edna: en kuçuk.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı ıçın yaşayan ahıretu düşunmeyen
ehl-i hakikat: gerçeği ve dogruyu bulup onun peşinden gıdenler
emare: belırtı işaret.
emir: buyruk
Fahrü'l-Âlemin: butün âlemlerin ıftıhar vesıleşi olan Hz Muhammed
gaflet. gafilik ıhmal dıkkatsızlık Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
garb: batı
hadim: hizmet eden
hafî: gizli
halat: kalın ıp
hususiyet. ozellik
hücum: saldırı
hükmüne: degerine yerine
içtima etmek: toplanmak, bır araya gelmek.
iktıza etmek: gerektırmek
istıkbal: gelecek.
istinat etmek. dayanmak.
işaret: nışan. ız.
itaat etmek: boyun eğmek uymak.
itimat etmek. guvenmek, dayanmak
kâfi: yeter

şimdiki Kur'ân-ı Hakîm'in şakırtlerine bıznıllah üstatlık ediyor, bihavlillah şefkatı altında himaye ediyor.

Cem-ı kutbıyet ve ferdiyet ve gavsiyet
Ile üç sütun üzenne durur.
Rāyet-i ulvıyet-i şeyh-i hakkanîdir hıtab-ı Abdülkadir.
İlham-ı Huda hitab-ı Abdülkadir.
Bāzu'l-eşheb ferd-i ferid-i deveran.
Gavs-ı Azam Cenab-ı Abdülkadir.

Said Nursî

• • •

Risale-i Nur Şakirtlerinin Bir Fıkrasıdır

(1) وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا ۞ تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي

İlm-i cıfırle manası:

"Ey Said! Sen, zamanın Abdulkadir'i ol, ihlâs-ı tammı kazan, fakrınla beraber maişetini düşünme, nâstan mınnet alma; ısmin '*Said*' olduğu gibi maişette de mes'ut olacaksın. Muhabbetimde sadık olduğundan ve ihlâsa çalıştığından, *Hulûsî* gibi muhlis talebeler ve yardımcılar ve *Suleyman, Bekir* gıbı sadık hizmetkârlar ve *Sabri* gıbı tam takdir edici ve ciddî müştak talebeler sıze verilmiş."

Evet, lillâhılhamd, Gavs'ın sarahat derecesinde ihbar ettiği hâl vuku bulmuştur. Gavs-ı Azam, "Said" namıyla tesmiye ettiği müridinin tarihçe-i hayatında en mühim noktaları beyan etmekle beraber, ılm-ı cıfır esranyla sekiz dokuz cihette, *Said*'in başına parmağını basıyor

1. Vaktın Abdulkadir ı ol! lillah ıçın ıhlâs-ı etemmı kazan. Muhabbetımde sadık ve çalışmanda muhlis ısen! maişetinde de mes ut olursun

bazü'l-eşheb: akdoğan. Hz. Geylânî'nın bir lakabı
beyan etmek: anlatmak, açık söylemek.
bihavlillah: Allah ın kuvvetı ıle
bilznillah: Allah ın ızını ile
cem-ı kutbıyet: velilik makamlarının en büyüğü olan kutbıyet makamının toplanması
Cenab-ı Abdülkadir: Pek yüce Abdulkadir
cihet: yon.
esrar: sırlar
fakr: fakırlık
ferd-ı ferid-ı deveran: devirler boyunca benzen olmayan seçilmiş tek sahıs
ferdiyet: birlik, teklik, evlıyalıkta bir makam
fıkra: paragraf, kısım
Gavs: velileri n başında bulunan en büyuk veli Abdulkadir Geylânî.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdulkadir-i Geylanî Hazretlerinin namı
gavsıyet: yardım edıcılık, evlıya arasında ihtıyacı olanlara yardımla görevlı olan buyuk velinin makamı
himaye etmek: korumak, esırgemek.
hitab-ı Abdulkadir: Abdülkadir Geylani Hazretlerinin hıtabı sıdzu
hizmetkâr: hizmet eden
ihbar etme: haber verme
ihlas: bir ışı bir ameli başka bır karşılık beklemeksızın Allah rızası ıçın yapmak
ihlas-ı tam: tam ve mukemmel ıhlas bir ışı bir ameli başka bır karşılık beklemeksızın sadece Allah rızası ıçın yapmak.
ilham-ı Huda: Allah tarafından kalbe indirilen ilham
ilm-i cifir: harflere verilen sayı degerlerı ile gelecege veya geçen hadıselere ıbarelerden tarıh veya ısme dair ışaretler çıkarma ılmı.
kitab-ı Abdülkadir: Abdülkadir Geylani Hazretlerinin kitabı
Kur an-ı Hakim: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur ān
lillahılhamd: Allah a hamd olsun
maişet: geçim
mana: anlam.
mes ut: saadetlı, mutlu
mınnet: bir ıyılık karşısında kendini manevi olarak borçlu hıssetme
muhabbet: sevgi
muhlis: bir ışı bir ameli başka bır karşılık beklemeksızın Allah rızası ıçın yapan ıhlaslı
mühim: onemlı
mürit: isteyen arzu eden şeyhine ve mürşidine ve onun ıradesine baglı olan kişi.
müştak: çok istekli çok arzulu
nas: insanlar
rāyet-i ulvıyet-i Şeyh-i hakkanî: haklı ve doğru olan Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin yuksekliginin ve yuceligi nın bayrağı
sadık: dostluğu ve bagılıgı ıçten olan
sarahat: açıklık.
sütun: direk.
şakırt: talebe öğrenci
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme
takdir edici: beğendıgınıı belırten
talebe: öğrenci
tarihçe-i hayat: bir insanın doğumundan olumune kadar başından geçen şeyler biyografi
tesmiye etmek: ısımlendırmek
vuku bulmak: olmak, meydana gelmek

Beyitlerin mana-i zahirîsi ile maani-i cifriyesi birbirine çok yakın olmakla dokuz vecihteki işaretler birbirini teyit ettiğinden, sarahat derecesine çıkmış.

(1) اَنَا لِمُرِيدِى حَافِظًا مَا يَخَافُهُ ۞ وَاَحْرُسُهُ فِى كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ

İlm-i cifirle manası:

"On dördüncü asırda *el-Kürdî* lâkabıyla yâd edilen *Molla Saıd, benim muridimdir. O fitne ve belâ asrının her şer ve fitnesinden, Allah'ın izniyle ve havl-i kuvvetiyle onun muhafızıyım.*"

Evet, Hürriyetten yirmi otuz sene sonraya kadar, yirmi fitne-i azîme içinde fevkalâde bir surette Gavs'ın o muridi mahfuz kalmıştır. Korktuğu şer ve mehalikten bir hıfz-ı gaybî ile kurtulmuştur.

(2) مُرِيدِى اِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا ۞ اَغِثْهُ اِذَا مَا سَارَ فِى اَىِّ بَلْدَةٍ

İlm-i cifirle manası:

"O Gavs'ın müridi olan *Said el-Kürdî*, Rusya'da esaretle Asya'nın şark-ı şımalîsinde ve ehl-i bid'anın eliyle Asya'nın garbına nefyolunarak kaldığı miktarca ve Sibirya taraflarından firar edip fevkalâde çok bilâdı seyrüseyahat etmeye mecbur olduğu zaman, Allah'ın izniyle, havl ve kuvvet-i Rabbanî ile ona imdat etmişim ve ıstımdadına yetişmişim."

Evet, Hazret-ı Gavs'ın müridi ünvanıyla irade ettiği Said (RA), üç sene esaretle Asya'nın şark-ı şimalîsinde

1. Ben muridimin muhafızıyım korktuğu şeylerden. Korurum havl ve izn-i İlahî ile onu her fitne ve şerden.

2. Muridim şark ve garbın ne zaman neresinde bulunsa, hangi beldeye seyr u seyahate mecbur olsa havl ve kuvvet-i Rabbanî ile ona imdat ve ıstımdat edenim.

asır: yüzyıl, çağ
beyit: iki mısradan oluşan şiir
bilâd: beldeler, memleketler
ehl-i bid'a: bid'atçılar, dinin asıllarında olmayan şeyleri dine sokmaya çalışanlar
esaret: esirlik
fevkalâde: olağanüstü
firar etmek: gizlice kaçmak
fitne: karışıklık
fitne-i azîme: büyük karışıklık
garb: batı
Gavs: velilerin başında bulunan en büyük veli. Abdülkadir Geylânî Hazretleri
havl: güç, kuvvet
havl-i kuvvet: güç ve kuvvet
Hazret-ı Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri
hıfz-ı gaybî: gizli koruma
ilm-i cifir: harflere verilen sayı değerleri ile geleceğe veya geçen hadiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi
ımdat: yardım
irade etmek: dilemek, istemek, murit olarak kabul etmek
ıstımdat: yardım isteme, yardıma çağırma
kuvvet-i Rabbanî: mahlûkatı yaratan, besleyen, yetiştiren uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın verdiği kuvvet
lâkap: takma ad
maani-i cifriye: harflerin sayı değerlerine göre çıkarılan manalar
mahfuz: korunmuş
mana: anlam
mana-i zahiri: açık mana, görünen mana
mehalik: helâk olunacak yerler, tehlikeler
molla: büyük âlim
muhafız: koruyucu
mürit: isteyen, arzu eden, şeyhine ve mürşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi
nefyolunmak: sürgün edilmek
sarahat: açıklık
seyrüseyahat: gezip dolaşmak
suret: şekil, biçim, tarz
şark-ı şimalî: kuzey doğu
şer: kötülük
teyit: kuvvetlendirme
ünvan: ad
vecih: yön
yâd etmek: anmak

mehalik içinde mahfuz kalıp, üç dört aylık mesafeyi firar suretiyle katederek çok şehirleri gezip Gavs'ın dediği gibi mahfuz kalmıştır.

فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ ۞ فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ[1]

Ilm-ı cifirle manası:

"Bediüzzaman Molla Said" namıyla yâd olunan ve evrad-ı muntazamasını okuyan müridine der ki: "*Benim nazmımı, yanı meslek ve meşrebimi ve mücahedatımı gösteren makalâtımı söyle.*" Yanı, nazmımdan murat, senin risalelerin ve Sözlerin ve Mektubatındır.

فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ : "Bin üç yüz otuz ikide o Sözler ile mücahedeye başla. *Sen inayet-i Ilâhiyenin hıfzındasın.*"

Evet, مُنْشِدًا ilm-i cifirle "Molla Said"i gösterdiği gibi, نَظْمِي zı ile *Risaletü'n-Nur*'u gösterir. Ve *mî* ile hem *Mektubat*'ı, hem كَلِمَاتُ سَعِيدِ الْكُرْدِي gösterir. "Kelimat" *Sözler* demektir.

فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ bin üç yüz otuz ikiyi gösterir. O tarih, mebde-i cihadıdır. O tarihte *İşaratü'l-I'caz* tefsirinin neşriyle mücahedeye başlamış.

• • •

1. Benim nazmımı, yanı meslek ve meşrebimi ve mücahedatımı gösteren makalâtımı söyle, korkma! Muhakkak ki sen inayet-i ilâhiyenin hıfzındasın.

evrad-ı muntazama: devamlı ve düzenli bir şekilde okunan virtler, dualar
firar: gizlice kaçmak.
Gavs: velîlerin başında bulunan en büyük velî; Abdülkadir Geylânî Hazretleri
hıfz: koruma, muhafaza
Ilm-ı cifir: harflere verilen sayı değerleri ile gelecege veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya ismine dair işaretler çıkarma ilmi
inayet-i ilâhiye: Allah'ın yardımı
katetmek: yol almak
kelimat: kelimeler, sözler
mahfuz: korunmuş
makalat: sözler
mana: anlam
mebde-i cihad: cihadın, mücadelenin başlangıcı
mehalik: helâk olunacak yerler, tehlikeler
meslek: tutulan yol, usul
meşrep: hareket tarzı
murat: maksat, kastedilen
mücahedat: mücadeleler, dine hizmet etmek için çaba ve gayret göstermeler
mücahede: mücadele, dine hizmet etmek için çaba ve gayret gösterme
münî: isteyen, arzu eden şeyhine ve mürşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi
nazım: kafiyeli ve vezinli söz, şiir
neşir: kitap basıp yayınlama
suret: tarzı, şekil, yol.
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
yâd etmek: anmak

Keramet-i Gaybiye-i Gavsiyenin İşaratını Teyit Eden Üç Remiz

Birinci Remiz: [1] أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا ilm-i cifir itibarıyla, makam-ı ebcedî hesabıyla, bin üç yüz otuz altıyı gösterir. Demek Hazret-i Gavs, "Bu tarihte, istikbalde gelecek müridini emr-i İlâhî ile muhafaza edecek" diyor.

Evet, bu bîçare Said dahi diyor: Nev-i beşere gelen en büyük bir musibet, Harb-i Umumî hengâmında, çok tehlikelere maruz kaldım. Hazret-i Gavs'ın gösterdiği Arabî tarihte veya az evvel harika bir surette kurtuldum. Hatta bir defa, bir dakikada üç gulle öldürecek yere mukabil bana isabet ettiği hâlde tesir etmediler. Bitlis'in sukutunda, bir mıktar talebelerimle Rus askerlerinin bir taburu içine düştük. Bizi sardılar, her tarafta el ele ateş edildi. Dört tanesi müstesna, bütün arkadaşlarım şehit olduktan sonra, taburun dört sıralarını yardık; yine onların içinde bir yere girdik. Onlar, üstümüzde, etrafımızda sesimizi, oksuruğumuzu işittikleri hâlde bizi görmüyordular. Otuz saat, o hâlde çamur içinde, ben yaralı iken hıfz-ı İlâhî ile ıstırahat-ı kalb içinde muhafaza edildim.

Bunun gibi müteaddit tehlikede Hazret-i Gavs'ın gösterdiği tarih-i Arabî itibarıyla, hakikaten bir hıfz-ı İlâhî içinde bulunduğumu hissediyordum. Demek Cenab-ı Hak o kudsî üstadımı, bir melâike-i sıyanet gibi bana muhafız kılmış.

---

1. Ben mündimin muhafiziyim.

Arabi tarih: Hicri tarih.
bîçare: çaresiz.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
emr-i İlahi: Allah'ın emri.
evvel: önce.
gülle: top mermisi.
hakikaten: gerçekten.
Harb-ı Umumi: 1914-1918 yılları arasında meydana gelen "Birinci Dünya Savaşı".
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylani Hazretleri.
hengamında: zamanında, sırasında.
hıfz-ı İlahi: Allah'ın koruması.
ilm-i cifir: harflere verilen sayı değerleri ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi.
istikbal: gelecek zaman.
ıstırahat-ı kalb: kalb rahatlığı.
işarat: işaretler.
itibarıyla: bakımından.
keramet-i Gaybiye-i Gavsiye: Abdülkadir Geylani Hazretlerinin derviş olmuş gelecek zamanla ilgili kerameti.
kudsî: Allah'a bağlı, mukaddes, aziz.
makam-ı ebcedi: ebcedî manasına ebcedî hesap.
maruz kalmak: bir şeyin karşısında, etkisi altında kalmak.
melâike-i sıyanet: koruyucu melekler.
muhafaza edilme: korunma.
muhafaza: koruma.
muhafız: koruyan, koruyucu.
mukabil: karşı.
musibet: felâket, belâ.
mürit: isteyen, arzu eden, şeyhine ve mürşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi.
müstesna: hariç, dışında.
müteaddit: birçok, çeşitli.
nev-i beşer: insanlar, insan soyu.
remiz: işaret.
sukut: düşme, bir yerin düşman eline geçmesi.
suret: şekil, biçim.
şehit: din, iman, vatan, bayrak gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse.
tabur: dört bölükten meydana gelen, alaydan küçük askerî birlik.
talebe: öğrenci.
tarih-i Arabi: Hicri tarih.
tesir: etki.
teyit etme: kuvvetlendirme, doğrulama.
üstat: öğretici, öğretmen, bir ilimde üstün olan kimse.

İşte bu [1] أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا fıkrası, bu fakirin mühim sergüzeştlerine işaret ettiği gibi, bu fakirin etrafında hizmet-ı Kur'âniye ışında toplanan arkadaşlarımdan dokuz talebesini حَافِظْ ismi ile işaret ediyor

[2] وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ fıkrasında iki hüküm var Biri şerden, diğeri fitnedendır. Demek ikincisi وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ وَفِتْنَةٍ ve bu cümle كُلِّ 'deki *şedde* sayılmazsa bin üç yüz kırk dört eder Evet, bu tarihten şimdiye kadar çok fitne-i muhimmeden bir himayet-i gaybî ile mahfuz kaldığımı [3] تَحْدِيثًا لِلنِّعْمَةِ ilân ediyorum.

İkinci Remiz:

[4] مُرِيدِي إِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا ❁ أَغِثْهُ إِذَا مَا سَارَ فِي أَيِّ بَلْدَةٍ fıkrasında bahsettiği ve konuştuğu müridi ise, şarka esareten gittiği tarihi gösterdiği gibi, garba nefyolduğu tarihi de gösterir Şöyle ki:

Şu fıkranın hakikî tabiri إِذَا مَا كَانَ مُرِيدِي أَسِيرًا فِي شَرْقٍ oluyor Demek zaman-ı esaret مَا كَانَ مُرِيدِي أَسِيرًا فِي شَرْقٍ 'de çıkıyor ve bin üç yuz otuz yedi ediyor. İşte bu fakir, o tarîh-i Arabîde Rus esaretinde, tek başımla Petroğra'dan

1. Ben mundımın muhafızıyım.
2. Bütün fitne ve şerlerden korurum
3. Tahdıs-i nimet olarak.
4. Mundım şarkta ve garpta nerede olursa olsun koşanın ımdadına hangi beldede bulunmak zorunda olursa olsun

esaret: eslrlık.
fıkra: paragraf bolum kısım.
fitne: karışıklık, fesat.
fitne-i mühimme: onemlı bır karışıklık.
garb: batı
hakıkı: gerçek
hımayet-i gaybı: gorunmeyen bır koruyucu tarafından korunma
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân ın hızmetı
hüküm. karar emir
mahfuz: korunmuş
mühim: onemlı
mürit: isteyen arzu eden şeyhine ve mürşidine ve onun ıra desine bağlı olan kışı.
nefyolma: sürgun edilme
remiz. işaret
serguzeşt: bır kımsenın başından geçen hâller ve olaylar seruven
şark. doğu
şedde: Arabcada üzennde bulundugu tek sessiz harfi ıkı defa okutan işaret
şer: kotuluk
tabır: yorum.
talebe: ogrenci
tarih-ı Arabî: Hıcrı tarıh
zaman-ı esaret. esırlık donemı

bir ay şimal-i şark tarafından firar edip, çok enva-ı mehalik varken, Rusça bilemediğim hâlde, bir muhafaza-ı gaybiye altında pek çok bilâdı seyrüseyahat ettim. Tâ Varşova, Avusturya tarikıyla İstanbul'a gelip uzun bir daire-i arzda seyahat ettim. Hazret-i Gavs'ın dediği gibi, o esaret-i şarkiye ve o seyr-i bilâd-ı kesîre içinde izn-i İlâhî ile istigaseme medet görüyordum. Demek izn-i İlâhî ile Hazret-i Gavs, melek gibi bu vazifeyi duasıyla yapmış.

Amma [1] مَا كَانَ مَغْرِبًا kaydı, tarih-i Arabî olarak bin üç yüz elli bir, meşhur Rumî tarihiyle iki sene fark var. İşte, Hazret-i Gavs'ın dediği gibi, bu fakir, tarih-i Arabî ile bin üç yüz elli birde, şeair-i İslâm içinde mühim tahavvülât zamanında bütün kuvvetimle şeainin muhafazasına hizmetle mükellef olduğum hâlde, o manevî hercümerçteki fırtınalar bizi sarsmadı.

Hem مَغْرِبًا kelimesi, ahirdeki tenvin ile beraber bin iki yüz doksan iki eder ki, bu fakirin dünyaya gelmesinden bir sene evvel, veyahut rahm-ı maderdeki tarihe işaretle beraber, مَا كَانَ مَغْرِبًا bin üç yüz on dört eder. Bin üç yüz on dört senelerinde mevzu-ı bahis olan müridi, mühim vartadan kurtulmasına Gavs (RA) işaret ediyor, "Onun imdadına yetiştim" diyor. Hayatta olan eski talebelerim biliyorlar ki, bin üç yüz on dört, bin üç yüz on beş-on altı senelerinde, Van Kalesi ki, iki minare yüksekliğinde sırf dağ gibi bir taştan ibarettir, eskiden kalma oda gibi bir ın kapısına gidiyorduk. Ayağımdan kunduralar kaydı,

1. Garpta, yani batıda olduğunda.

ahir: son
bilâd: beldeler, memleketler
daire-i arz: arz dairesi, yeryüzü
enva-ı mehalik: çeşitli ve bir çok tehlikeler
esaret-i şarkiye: doğudaki esirlik
firar: gizlice kaçma
Gavs: velîlerin başında bulunan en büyük velî, Abdülkadir Geylânî Hazretleri
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylani Hazretleri.
hercümerç: karışıklık, alt-üst olma
ibaret: meydana gelen oluşan
istigase: yardım isteyiş
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
manevî: manaya ait, fikrî
medet: yardım
meşhur: bilinen
mevzu-ı bahis: söz konusu
muhafaza: korunma
muhafaza-ı gaybiye: görünmeyen bir koruyucunun koruması.
mühim: önemli
mükellef: vazifeli, görevli
mürit: isteyen, arzu eden, şeyhine ve murşidine ve onun irادesine bağlı olan kişi
rahm-ı mader: anne rahmi
Rumî tarih: Osmanlı devletinde malı işlerde kullanılan güneş takvimindeki tarih
seyr-i bilâd-ı kesîre: bir çok ülkeleri gezmek.
seyrüseyahat: gezip dolaşmak.
şeair: İslâm'a sembol olan, bütün Müslümanları ilgilendiren işler ve ibadetler
şeair-i İslâm: İslâm'a sembol olmuş, bütün Müslümanları ilgilendiren işler ve ibadetler
şimal-i şark: kuzey doğu
tahavvulat: değişmeler, dönüşmeler, başkalaşmalar
talebe: öğrenci
tarih-i Arabî: Hicrî tarih
tarik: yol
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okumak için konulan işaret.
varta: uçurum, büyük tehlike.
vazife: görev

iki ayağım birden kaydı. Tehlike yüzde yüz... Başkaca nokta-ı istinat kalmadığı hâlde, büyük bir istınada basmış gibi üç metrelik bir kavisle o mağaranın kapısına atılmışım. Hem ben, hem beraberimdeki orada hazır arkadaşlarım, ecel gelmediği için, sırf bir hıfz-ı İlâhî, harika bir imdad-ı gaybî telâkki ettik.

İşte Hazret-i Gavs, madem bu kasidesinde sergüzeşt-i hayatımın mühim noktalarına işaret ediyor, elbette bu acip ve en tehlikeli bir sergüzeşt-i hayatıma şu cümlesiyle işaret ediyor denilebilir.

Elhâsıl: Hazret-i Gavs'ın mezkûr kelimatları, bu fakirin tarih-i hayatımda geçen en mühim noktaları manasıyla ifade ettikleri gibi, hesab-ı ebcet makamıyla mühim noktaların tarih-i vukularına tevafukları, elbette tesadufî ve tesadüf işi olamaz. Sair işaratın kuvvet-i kat'iyeti, tesadufu muhal derecesine getirmiştir. *Madem bu beş satır kasidesi bir keramettir, keramet ise, mu'cize gibi, Cenab-ı Hak tarafındandır, intak-ı bilhak nev'indendir, daha beyan etmediğimiz çok esran havidir, ihtiyâr-ı beşer yetişemez.*

Üçüncü Remiz: Hizmet-i Kur'âniyedeki arkadaşların bir kısmı "hafız" lâkabıyla, bir kısmı "muhlis" kelimesiyle işaret edildiği gibi, "sadık" kelimesinde Süleyman ve Bekir'e işaret olunmakla beraber, aynen onlar gibi sadakatte mümtaz ve kalemi bir elmas kılıç gibi Asım'a dahi işaret ediyor. Hem makamıyla beraber fedakâr arkadaşların altıncısı olduğuna işaret ediyor. Asım gibi elmas

acip: hayret uyandıran, hayrette bırakan
beyan etmek: anlatmak, bildirmek
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ecel: her canlı için Allah tarafından belirlenen ölüm zamanı.
elhâsıl: sonuç olarak.
esrar: sırlar
fedakâr: kendini ya da şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
harika: olağanüstü
havi: içine alan, içinde bulunduran
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.
hesab-ı ebcet makamı: ebcet hesabıyla elde edilen sayı değeri ya da tarih.
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması
hizmet-ı Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti
ihtiyâr-ı beşer: insan iradesi, insanın kendi tercihi ve isteği
imdad-ı gaybî: Cenab-ı Hakkın çaresiz kalan kullarına yapmış olduğu özel yardımlar
intak-ı bilhak: Cenab-ı Hakkın konuşturması
istinat: dayanak
işarat: işaretler
kaside: büyük kimselerin ya da herhangi bir şeyi övmek için kaleme alınmış övgü şiiri
kavisle: yay biçiminde bir yol izleyerek.
kelimat: kelimeler, sözler
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
kuvvet-i kat'iyet: kesinlik, kuvveti kesinlik derecesi
lâkap: takma ad
makam: manevî mevki, yer
mana: anlam
mezkûr: zikredilen, adı geçen
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
muhal: imkânsız.
muhlis: bir işi, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin Allah rızası için yapan, ihlaslı
mühim: önemli
mümtaz: seçkin, üstün özellikleriyle başkalarından ayrılan
nevi: çeşit, tür
nokta-ı istinat: dayanak noktası
remiz: işaret
sadakat: bağlılık, doğruluk
sadık: dostuğu ve bağlılığı içten olan
sair: diğer, öteki
sergüzeşt-i hayat: hayat macerası
tarih-i hayat: hayat tarihi
tarih-i vuku: meydana gelme tarihi
telakki etmek: kabul etmek.
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uygunluk.

kalemli Ahmed Hüsrev'i [1] تَعِيشُ سَعِيدًا cümlesi beşinci gösteriyor. Re'fet Bey [2] صَادِقًا بِمَحَبَّتِي cümlesiyle makamına işaretle Asım gibi altıncı arkadaş olduğunu altı fark ile göstermiştir. Ve hakeza, sair has arkadaşlar da içinde mündericdir. Hatta تَعِيشُ سَعِيدًا 'deki "said" kelimesinde beş-altı kardeşlerim dahil olduğu bence kat'î bir surette tahakkuk etmiştir.

Said Nursî

• • •

Lâtif Bir Tefeül

Şeyh Sadî-i Şirazî'nin Bostan'ından Sözler hakkında ben, Hafız Halıd, Galıb, Süleyman niyet edip açtık, tefeul bu çıktı:

نِگَرْ تَا گُلِسْتَانِ مَعْنَا شَگُفْتْ * بَرُو هِيچْ بُلْبُلْ چُنِينْ خُوشْ نَگُفْتْ

عَجَبْ گَرْ بَمِيرَدْ چُنِينْ بُلْبُلِي * كِه اَزْ اُسْتُخْوَانَشْ نَرُوِيَدْ گُلِي

Meali: Yani, "*Gel, bak, güller bağı şeklinde hakikat gülleri açılmış. Böyle hakikat bahçesinde hıçbır bülbül, böyle şirin, hoş nağme etmemiştir. Nasıl oluyor ki, böyle bir bülbül öldükten sonra onun kemıklerinden güller açılmasın.*"

---

1. Maişette de saadetle geçinir.
2. Himmetinde sadık ol.

---

hakeza: bunun gibi, böylece
hakıkat: gerçek, doğru
kat'î: kesin
lâtif: hoş, güzel
makam: manevî mevkı, yer
meal: mana, anlam.
mündericç: içinde yer almış, yerleştırılmış
nağme: güzel ses, ezgı
sair: diğer, ötekı
suret: şekıl, bıçım, tarz
tahakkuk etmek: bır şeyın doğrulugunun meydana çıkması, kesinleşmesi
tefeül: bır kıtabı rastgele açarak denk gelen yerı okuma ve o kısmı uğurlu sayma

Bu meal, maksadımıza o kadar yakındır ki, tabıre lüzum yoktur. Yalnız gülistanımız, ebedî Kur'ân cennetindendir, ondan gelmiştir.

Mehmed Tevfik, Galip, Süleyman, Hafız Halid, Said (RA)

• • •

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Gavs, meşhur kasidesinde, sarahat derecesinde, bızlerden, yani *hizbü'l-Kur'ân*'dan haber verdiği gibi, daha birkaç yerde, yine işarî bir tarzda haber veriyor. Ezcümle, o kasidenin arkasında *Mecmuatü'l-Ahzab*'ın 563'üncü sayfasında, yine o malûm mürıdından bahsediyor ve beytinde diyor ki:

فَمُرِيْدِي اِذَا دَعَانِي بِشَرْقٍ اَوْ بِغَرْبٍ اَوْ غَارٍ فِي بَحْرٍ طَامِي اَعِيْنُهُ[1]

"Garpta beni çağırdığı vakıt onun ımdadına yetişeceğim."

Evet, doğrudur. Arabî tarıhle bin üç yuz otuz dokuzda, müthiş bir buhran-ı ruhî ve dehşetlı bir heyecan-ı kalbî ve dağdağalı bır teşevvuş-i fikrî geçırdığım sıralarda, pek şiddetli bir surette Hazret-i Gavs'tan istimdat eyledim. Bırıkı yerde bahsettiğım gibi, *Fütuhu'l-Gayb* kıtabı ıle ve dua ve himmetiyle ımdadıma yetişti ve o buhranı geçirdim. İşte o mürıdı ıse, bîçare *Saıdu'l-Kurdî* olduğunu meşhur kasidesinde kat'î gösterdiği gibi, bu kasıdede de

1. Mürıdım benı çagırdıgında ıster şarkta ıster garpta ıster mağarada ısterse en azgın denızlerde olsun onun ımdadına yetişınım.

beyit: ıkı mısradan olusan şıır
bîçare: çaresız
buhran: bunalım.
buhran-ı ruhî: ruhî bunalım
dağdağa: sıkıntı ıztırap telaş
ebedî: sonsuz surekli devamlı
ezcümle: bu cumleden olarak.
Fütuhu l-Gayb: Abdulkadır Geylânı Hazretlerinin bır eserı
garb: batı
Gavs: Abdulkadır Geylânı Hazretlerı
gülistan: gul bahçesı
Hazret-i Gavs. Abdülkadır Geylânı Hazretlerı
heyecan-ı kalbî: kalbî heyecan
himmet: ermış bır kımsenın manevı yardımı ıle bırısını koruması yardım etmesı
hizbü l-Kur'ân: Kur'ân'a hızmet edenler Kur'an taraftarları
ımdat: yardım
istimdat eylemek: yardım ıstemek.
işarî: ışaretle olan
kaside: buyuk kımselerı ya da herhangı bır şeyı ovmek ıçın kaleme alınmış ovgu şırı
kat'ı: kesin
lüzum: gerek, ıhtıyaç.
maksat: gaye
malum: bılınen
meal: mana anlam
Mecmuatü l-Ahzab: Şeyh Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'nın üç cıltlık dua kıtabı
mürıd: ısteyen arzu eden şeyhine ve mürşıdıne ve onun ıradesine bağlı olan kışı.
sarahat: açıklık.
suret: şekil bıcım tarz
tabır: yorumlama yorum
tarz: şekil bıcım suret
teşevvüş-i fikrî: fikrı karışıklık
vakıt: zaman

فَمُرِيدِى 'den murat odur. Çünkü دَعَانِى بِغَرْبٍ ebcet hesabıyla bin üç yüz otuz dokuz eder. O zaman, memleketime nispeten garb sayılan İstanbul'da idim. دَعَانِى بِغَرْبٍ makam-ı ebcedîsi zaman-ı istımdadıma tevafuk ediyor. Hesapta اِذَا lâfzı dahil olmaz. Çünkü اِذَا zamanı gösteriyor; دَعَانِى بِغَرْبٍ cümlesi o müphem zamanı tayin ediyor.

Hem ezcumle, *Mecmuatü'l-Ahzab*'ın ikinci cildinin 379'uncu sayfasında Hazret-i Gavs'ın "Virdü'l-İşâ" namındaki munacatında şu fıkra var:

فَالْوَاصِلُ (HAŞİYE 1) اِلَى سَاحِلِ السَّلَامَةِ هُوَ السَّعِيدُ

وَدُوالْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبْعَدُ وَالْمُعَذَّبُ (1) (HAŞİYE 2) الْمُقَرَّبُ

İşte Gavs'ın şu fıkrası, فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ (2) ayetinin bir nevi tefsiridir. Şu kullî ayetin bir kısım efradını, altıncı

HAŞİYE 1: فَالْوَاصِلُ kelimesi, müteaddî olmak cihetiyle, "Sözleriyle selâmete isal edici" demektir.

HAŞİYE 2: الْمُقَرَّبُ müşeddet *ra*, bir sayılsa, Ustadımızın lâkabı olan *en-Nursî* kelimesinin aynıdır. Yalnız atıf için *vav* var. Tam tevafukla mukarrebden murat Nurslu olduğunu gösteriyor. اَلْمُقَرَّبُ de şeddeli *ra* iki sayılsa, *Bedüzzaman Nursî*, *yâ*-ı muhaffefle aynıdır, yalnız iki fark var. İki *hemze-i vasıl* sayılsa, tam tamına tevafukla الْمُقَرَّبُ doğrudan doğruya ona işaret ediyor.

Şamlı Tevfik, Süleyman, Ali

1. Sahil-i selâmete isal edici: Allah'a yakın olan saidler; helâke uğratan ise, azap gören ve cehennem ateşinde yanan şakîlerdir.

2. O gün insanlardan şakiler ve saidler vardır. (Hûd Sûresi: 105.)

atıf: bir kelimenin veya cümlenin, önceki kelime veya cümleye bağlanması; bağlaç.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
ebcet: Arapça eski Sami alfabesindeki harf sırasının; harf sayısı değerine göre dizilmesinden meydana gelen birinci kelime; bu dizilimde bütün harflerin 1'den 1000'e kadar rakam değeri vardır.
efrat: fertler.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fıkra: paragraf; kısım, bölüm.
garb: batı.
Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretlerin.
haşiye: açıklayıcı yazı; dipnot.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri.
hemze-i vasıl: okunan hemze harfi.
isal edici: ulaştırıcı; erştırıcı.
kullî: bütüne ait; parçalardan ve fertlerden meydana gelen, umumî.
lafz: söz; kelime.
lakap: takma ad.
makam-ı ebcedî: ebcet hesabıyla elde edilen sayı; değeri ya da tarih.
Mecmuatü'l-Ahzab: Şeyh Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'nin; üç ciltlik dua kitabı.
mukarrep: yakın; yakınlaştırılmış.
murat: maksat; kastedilen.
munacat: Allah'a dua etmek ve yalvarmak; maksadıyla yazılan şiir.
müphem: belirsiz.
müşeddet: şeddeli; üzerinde Arabcada tek sessiz harfi iki defa okutan işaret bulunduran.
müteaddî: geçişli fiil.
nam: ad.
nevi: çeşit; tür.
nispeten: göre; nispetle.
selâmet: hayırlı son; iyi ve güzel sonuç; kurtuluş.
şedde: Arabcada üzerinde bulunduğu tek sessiz harfi iki defa okutan işaret.
tayin etmek: belirli kılmak.
tefsir: açıklama; izah.
tevafuk etmek: denk gelmek, rastlamak.
tevafuk: uygunluk.
virdü'l-işa: yatsı vaktinde yapılan dua.
ya-i muhaffefe: hafifleştirilmiş ye harfi.
zaman-ı istimdat: yardım isteme zamanı.

asır ve on dördüncü asırda ayetin kulliyetinde dahil bır kısım efrad-ı mahsusayı ırae ettiğine müteaddit emareler var. Ayetin kulliyetinde (HAŞİYE) tevafuk sırrıyla (1) فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ kelimesinde bu zamanın en buyuk şakılerinden uçüne cifirce tevafuk etmesi, o kullî ayette bunlar dahı kasten murat olduklarına emaredir, belki işarettir. İşte Hazret-i Gavs, bu ayetteki bu emareden, bu zamana bakmış. Mezkûr fıkrasını kullî ayete bir nevi hususî tefsir yaparak, kasidesinde kerametkârâne bahsettiği fıtne-i ahırzaman içindekı şakirtlerını görüp, o zamanın şakilerinin şerrinden muhafaza edildiği ve burada münacatında dahı o kasidenin mealine bakıyor.

Şu fıkra-i Gavsıyede bir ima var. Buradaki "said" lâfzında, meşhur kasidesindeki (2) تَعِيشُ سَعِيدًا kelimesine hafî bir ışaret olduğu gibi, (3) ذُو الْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبَعَّدُ fıkrasıyla, kendisinden sonra vuku bulan ve ulûm-i İslâmiyeyi mahvetmek niyetiyle kütüphaneleri Dicle ve Fırat nehrine atan Hülâgû felâketini haber vermekle beraber, Hülâgû gibi ulûm-i Islâmıyeye perde çeken şakileri dahi mezkûr ayete istınaden haber veriyor.

HAŞİYE: Ayetin kulliyetinde, saadet noktasında mazhariyetine mâsadak olmak için, milyarlar dereceden yalnız bır derece murat olduğumuzu anlasak, ebede kadar şükretsek, o nimetlerin hakkını eda edemeyiz. Hazret-i Gavs'ın işaretinden anlaşılıyor ki, o muhit ayetin denizinden bır katre kadar hissemiz var (4) الْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي.

1. İnsanlardan şakı olanlar (Hûd Suresi, 105.)
2. Mesâşette de saadede geçınır
3. Helake ugratan ise cehennem ateşinde yanan şakîlerdir
4. Allah'a hamd olsun. (Fatiha Suresi, 2.) Bu, Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi, 40.)

asır: yuzyıl, çağ
ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesi
cifir: harflere verilen sayı kıymetı ile geleceğe veya geçen hadıselere ıbarelerden tarih veya ısme dair ışaretler çıkarma ilmi
ebed: sonsuzluk.
efrat-ı mahsusa: seçilmiş fertler
emare: belırtı, ışaret.
fazl: ıyılık, erdem, lutuf
felaket: musıbet, çok zarar ve sıkıntı doguran buyuk bela
fıkra: paragraf
fıkra-i Gavsıye: Abdulkadir Geylanı Hazretlerinin yazdıgı paragraf
fitne-i ahırzaman: ahır zaman fitnesi
hafî: gızlı
hakkını eda etmek: karşılıgını ödemek
haşıye: açıklayıcı yazı, dipnot
Hazret-i Gavs. Abdülkadir Geylanı Hazretleri.
helak.
hisse: pay
hususı: ozel
ima: dolaylı, ustü kapalı anlatma
ırae etmek: gostermek.
istınaden: dayanarak.
kaside: buyuk kımselerı ya da herhangi bır şeyı ovmek ıçın kaleme alınmış ovgu şıırı
kasten: kasıtlı olarak, bılerek
katre: damla.
kerametkarane: kerametlı, olagınustu bır şekılde
kullı: butune aıt parçalardan ve fertlerden meydana gelen umumî
külliyet: butunluk, umumıyet.
lâfız: soz, kelime
mahvetmek: yok etmek, ortadan kaldırmak
masadak: dogrulanan, doğrulayıcı
mazhariyet: elde etme, kavuşma, şereflenme
meal: mana, anlam
meşhur: bilinen
mezkûr: adı geçen
muhafaza edilme: korunma
muhıt: saran, kuşatan
murat: maksat, kastedilen.
munacat: Allah'a dua etmek ve yalvarmak maksadıyla yazılan şıır
müteaddit: bırçok, çeşıtlı
nevi: çeşıt, tur
nimet: Allah'ın bağışladığı maddı ve manevî şeyler
niyet: maksat, amaç.
saadet: mutluluk, hayra ebedı kurtuluşa ermek ıçın Allah'ın ınsana yardım etmesi
said: saadete eren, Allah'ın rızasına ve ahıret mutluluguna kavuşan, mutlu
şakı: her turlü günahı ışleyen ve kotulugu yapan, haydut
şakirt: talebe, ogrencı.
şer: kotulük
şükür: nımet ve lyılıgın sahıbını tanıma, ona karşı mınnet duyma, dıl ıle hamd etme
tefsir: açıklama, ızah
tevafuk etmek: uygun gelmek
tevafuk: uygunluk.
ulûm-i İslâmıye: Islâmı ılımler
vuku bulma: olma, meydana gelme

Evet, [1] فَالْوَاصِلُ إِلَى سَاحِلِ السَّلَامَةِ fıkrasıyla *hizbü'l-Kur'ân*'a işaret ettiği gibi, [2] ذُو الْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبْعَدُ وَالْمُعَذَّبُ fıkrasıyla ulûm-i İslâmiyeyi imha niyetiyle Hülâgû ve vüzerası gibi davranan bazı malûm insanların isimleri ilm-i cifrce dahi mezkûr ayetin işaretine istinaden tam tevafuk ediyor, gösteriyor.

Malûmdur ki, tevafuk, ilm-i cifrin anahtarlarından mühim bir anahtardır. Eğer bir tevafuk ise, delâlet denilmez, fakat hafî bir ıma olur. Eğer, iki cihet ile aynı meseleye tevafuk gelse, imadan remiz derecesine çıkar. Eğer, iki-uç cihetle aynı meseleye gelse işaret olur. Eğer, maani-i elfaz işarat-ı harfiyeye munasıp gelse ve işaretle bahsedilen insanların ahvali o manaya mutabık ve muvafık olsa, o işaret o vakit delâlet derecesine çıkar. Eğer altı-yedi vecihle tevafukla beraber, mana-ı kelimat, işaret-i harfiyeye muvafık gelse ve mukteza-ı hale de mutabık olsa, o delâlet o vakit sarahat derecesine çıkar. İşte bu düstura binaen, Şeyh-i Geylânî o meşhur kasıdesinde sarahat derecesinde hizbü'l-Kur'ân'dan bahsettiği gibi, Virdü'l-İşâ münacatında dahı mezkûr ayete istınaden hızbü'l-Kur'ân'ın bir hadimini tasrîhen ve arkadaşlarını da işaret derecesinde haber veriyor.

Gavs-ı Azamın istikbalden haber verdiği nev'inden, meşhur Şeyhulıslâm Ahmed Cami dahi İmam-ı Rabbanî (RA) olan Ahmed-i Farukî'den haber verdiği gibi, Celâleddın-ı Rumî Nakşıbendîlerden haber vermiş. Daha bu neviden çok evliyalar, vakıa mutabık haber vermişler;

1. Sahil-i selâmete ısal edıcı

2. Helâke ugratan ise, cehennem ateşinde yanan şakîlerdir

ahval: hâller
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bahsetmek: bir konu hakkında konuşmak, söz söylemek
binaen: dan dolayı
cihet: yön
delalet: gösterme, işaret etme, delil olma.
düstur: kural, prensip
evliya: veliler, Allah dostları
fıkra: paragraf
Gavs-ı Azam: Abdülkadir-i Geylanı Hazretlerinin namı
hadım: hizmet eden, hizmetkâr
hafi: gizli
hızbü'l-Kur'ân: Kur'ân'a hizmet edenler, Kur'ân taraftarları
ilm-i cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hadiselere ibarelerden tahmin veya isme dair işaretler çıkarma ilmi
ima: dolaylı, ustu kapalı anlatma
imha: yok etme, ortadan kaldırma.
ısal edıcı: ulaştırıcı, erıştırıcı
istıkbal: gelecek zaman
istınaden: dayanarak.
işarat-ı harfiye: harflerin işaretleri
maanı-i elfaz: kelimelerin sözlerinin manaları.
malum: bilinen.
mana: anlam
mana-i kelimat: kelimelerin manası
mesele: önemli konu
mezkur: adı geçen, zikredilen
mukteza-i hal: hâlin gerektirdiği durum
muvafık: uygun.
muhım: önemli.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.
münasıp: uygun
Naksibendi: Şeyh Muhammed Bahauddin Naksibend tarafından kurulan, gizli zikirle Allah sevgisini kalbe nakşetmeyi esas alan bir Ehl-i Sünnet tarikatı
nevi: çeşit, tür
niyet: maksat, amaç.
remiz: işaret
şakı: her türlü günahı işleyen ve kötülüğü yapan, haydut.
sarahat: açıklık.
Şeyh-i Geylanı: Abdülkadir Geylanı Hazretleri
tasrihen: açık açık anlatarak
tevafuk: uygunluk.
ulum-i İslamiye: İslâmî ilimler
vakıa: vuku bulan, olan, mevcut hâdise, olay
vakıt: zaman
vecih: yön
virdü'l-işa: yatsı vaktinde yapılan dua, zikir
vüzera: vezirler

fakat onların bir kısmı sarahate yakın haber vermişler. Diğer bir kısmı, haberleri çendan bir derece muphem, mutlaktır; fakat bahsettikleri zatlar makam sahibi ve büyük olduklarından, büyüklükleri ve taayyünleri cihetiyle o müphem ihbar-ı gaybîyı, bilistihkak kendilerine almışlar. Meselâ, Ahmed Cami (KS) demiş ki: "Her dört yüz sene başında mühim bir Ahmed gelir. Bin tarihi başındaki Ahmed en mühimidir." Yani o elfın müceddididir. İşte böyle mutlak bir surette söylediği hâlde, İmam-ı Rabbanî'nin (KS) büyükluğü ve teşahhusu, o haber-i gaybîyi kat'iyen kendine almış. Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî de (KS) Nakşibendîden müphem bir surette bahsetmiş; fakat Nakşîlerin büyükluğü ve yüksekliği ve teşahhuslan o haberi de bilistihkak kendilerine almışlar.

İşte bu kerametkârâne ihbar-ı gaybî nev'inden Gavs-ı Azam (KS) dahi, hizbu'l-Kur'ân'dan işarî bir surette haber verdiği gibi, hizbü'l-Kur'ân'ın bir hadimi olan bu bîçare Said'i (RA) iki yerde sarahaten haber veriyor. Müphem ve mutlak bırakmadığının sırrı budur ki: Bu bîçare Said, makam sahibi olmamışken ve büyük değilken ve mutlak tabiri teşhis edecek bir teşahhus yokken, lütf-u İlâhî ile, büyük bir makamın hizmetinde bulunmasıdır. Âdeta bir nefer iken, müşîriyet makamı hizmetinde bulunmasıdır. İşte küçükluğu ve ehemmiyetsizliği içindir ki, Hazret-i Gavs, öteki evliyaya muhalif olarak yalnız işaretle kalmayıp, sarahat derecesinde parmağını onun başına basıyor.

bîçare: çaresiz
bilistihkak: hak ederek, hakkıyla
cihet: yön
çendan: gerçi
ehemmiyet: önem
elf: bin
evliya: veliler, Allah dostları
haber-i gaybî: gelecek zamanla ilgili haber
hadim: hizmet eden, hizmetkar
hizbü'l-Kur'ân: Kur'ân'a hizmet edenler, Kur'ân taraftarları
ihbar-ı gaybî: gelecek zamanla ilgili haber verme
işarî: işaretle olan
kat'iyen: kesin olarak
kerametkârane: kerametli bir şekilde, olağanüstü
lütf-u İlâhî: Allah'ın lütfu, ihsanı, yardımı
makam: manevî mevkî, mevki
muhalif: zıt, aykırı, uymayan
mutlak: herhangi bir kayda bağlı olmayan
müceddit: Hadîs-i Şerîflerde her yüz senede bir geleceği bildirilen, dinin hakikatlerini, asrın ihtiyacına göre ders veren peygamber varisi olan âlim zat
mühim: önemli
müphem: belirsiz, örtülü, kapalı
müşîriyet: müşîrlik
Nakşî: Hz. Şâh-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikate bağlı olan
Nakşibendî: Şeyh Muhammed Bahâuddin Nakşibend tarafından kurulan, gizli zikirle Allah sevgisini kalbe nakşetmeyi esas alan bir ehl-i sünnet tarikatı: nakşibendîlik
nefer: rütbesiz asker, er
nevi: çeşit, tür
sarahat: açıklık
sarahaten: açıkça
sûret: şekil, biçim, tarz
taayyün: belli, itibarlı görünen insanlardan olma
tabir: yorum
teşahhus: şahsının belirli hale gelmesi
teşhis etmek: tanımak, kim olduğunu anlama
zat: kişi, şahıs

Serguzeşt-i hayatımda geçen ve çoğunu gizlediğim çok harika vakıalar vardı. Kendimi hıçbır vecihle kerامete lâyık gormedığım için, onları bazen tesadufe, bazen da başka esbaba ısnat ediyordum. Şimdi kanaatım gelıyor ki, o harikalar, Gavs-ı Azamın bir silsile-i kerامetini teşkil ederler. Demek onun duasıyla, himmetiyle, ona kerامeten ve bize ikram nev'inden, bir nevi inayet-i İlâhiyeye mazhar olmuşuz.

Ezcümle. Ben menfî olarak İstanbul'a getirildiğim vakit, bır zaman Meşihat-ı İslâmiye dairesinde bulunan Dârülhikmeti'l-İslâmiyedeki hizmet-i Kur'âniyeye çalıştığım için, o alâkadarlık cihetinde, "Meşihat dairesi ne hâldedir?" diye sordum. Eyvah! Oyle bir cevap aldım ki, ruhum, kalbim ve fikrim titrediler ve ağladılar. Sorduğum adam dedi ki: "Yuzer sene envar-ı şenatın mazharı olmuş olan o daire, şimdi büyük kızlanın lisesi ve mel'abegâhıdır." İşte o vakit oyle bir hâlet-ı ruhiyeye giriftar oldum ki, dünya başıma yıkılmış gibi oldu. Kuvvetim yok, kerامetim yok; kemal-i me'yusiyetle ah vah diyerek dergâh-ı İlâhiyeye müteveccih oldum. Ve bizim gibi kalbleri yanan çok zatlanın hararetli ahlan, benim ahıma iltihak ettiler. Hatırıma gelmiyor ki, acaba Şeyh-i Geylânî'nin duasını ve himmetini, duamıza yardım için istedim mi, istemedim mi? Bilmiyorum. Fakat her hâlde o eskiden beri nurlar yen olmuş bır yen zulmetten kurtarmak için, bizim gibilerin ahlarını ateşlendiren onun duasıdır ve himmetidir. Işte o gece Meşihat kısmen yandı. Herkes "Vâesefa" dedi; ben ve benim gibi yananlar, "Elhamdülillâh"

ah: beddua, ofke, acı duyulduğunda soylenen bir kelimedir
alâkadar: ilgılı, alâkalı
cihet: yon
Dârulhikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında bu yük hizmetler yapmış olan İslam Akademisi veya Yuksek İslam Şurası manasındakı dini muessese
dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın huzuru
elhamdülillâh: Allah a hamd olsun
envar-ı şeriat: şenatın nurları
esbap: sebepler
ezcümle: bu cumleden olarak.
Gavs-ı Azam: Abdulkadir-i Geylânı Hazretlennin namı
giriftar olmak: tutulmak, yakalanmak.
halet-i ruhiye: ruh hâlı.
hararetli: ateşlı
himmet: ermış bir kimsenin manevî yardımı ile binsını koruması, yardım etmesi, manevî yardım
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân ın hizmetı
ikram: lutuf, ihsan, bagış
iltihak etmek: katılmak.
inayet-i İlahiye: Allah ın yardımı
ısnat etmek: dayandırmak.
kanaat getirmek: akli yatmak, inanmak
kemal-i me'yusiyet: tam bir umutsızlık
kerامet: Allah ın velî kullarında gorulen olağanustu haller
kerامeten: Allah ın velî kullarında gorulen olaganustu bir hal olarak.
lâyık: yakışır, uygun.
mazhar olmak: erişmek, ulaşmak, şereflenmek.
mazhar: bir şeyin çıktıgı, gorundugu yer
mel'abegâh: oyun yerı
menfî: surgun edilmiş
meşihat: şeyhulıslamlık makamı. Osmanlı devletinde Diyanetin dini ilimlerle ilgili bolumu
Meşihat-ı İslâmiye: Osmanlı devletinde Diyanetin dini ilimlerle ilgili bolumu, şeyhulıslamlık makamı
müteveccih olmak: yonelmek, donmek.
nev': çeşit, tur
nur: aydınlık, ışık, ilim
serguzeşt-i hayat: hayat macerası
silsile-i kerامet: kerامet zincırı
teşkil etmek: meydana getirmek.
vaesefa: eyvah, çok yazık!
vakıa: olay
vakıt: zaman
vecih: yon
zat: kişi, şahıs.
zulmet: karanlık

dedik. Zannederim ki, bu fakir millete iki yüz milyon zarar veren Adliye dairesindeki yangında böyle bir mana var. İnşaallah bu da bir ıkaz ve intibahı verecektir. Ateş bazen sudan ziyade temizlik yapar.

Hakikatli Bir Lâtife

Sultan Süleyman Kanunî, kesretli kırk çeşme sularını İstanbul'a getirdiği vakit, Şeyhülislâm Zembilli Alı Efendi ona demiş: "Hilâf-ı şeriat kanunları Avrupa'dan getirdiğin cihetle, İstanbul'a öyle bir bok sıçtın ki, o getirdiğin suların cümlesi üzerinden akıp geçse yüz senede temizleyemez."

Sual: Gavs-ı Azam gibi büyük veliler, bazı evkatta, mazi ve mustakbeli hazır gibi muşahede ederler. Neden maziye ait cihette sarahat suretinde haber veriyorlar da, istikbalden hafî remizlerle, gizli işaretlerle bahsediyorlar?

Elcevap: [1] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ ayeti ile,

[2] عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ۝ إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ

ayeti ifade ettikleri kudsî yasağa karşı ubudiyetkârâne bir hüsnüedep takınmak için, tasrihten işaret mesleğine girmişler. Tâ ki işaretlerle, remizle anlaşılsın ki, ihtiyârsız, niyetsiz bir surette talim-i İlâhî olmuştur. Çünkü istikbalî olan gaybıyat, niyet ve ihtıyâr ile verilmediği gibi, niyetle de müdahale etmek, o yasağa karşı adem-i itaatı işmam ediyor.

• • •

1. [Göklerde ve yerde olanlar] gaybı bilemez.. Onu ancak Allah bilir. (Neml Suresi, 65.)

2. Görünmeyen âlemleri bilen Odur. O hiç kimseyi gayptan açıkça haberdar etmez. Ancak peygamberlerden bildirmek istediği müstesnadır. (Cin Suresi, 26-27.)

adem-i itaat: emre uymamak, itaatsizlik.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
âlem: dünya.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
evkat: vakitler, zamanlar.
gaybıyat: gayba ait olanlar.
gayb: gizli olan, göze görünmeyen şey.
haberdar: haberi olan, haberli.
hafî: gizli.
hakikat: gerçek.
hilaf-ı şeriat: şeriata aykırı.
husn-ı edep: güzel edep.
ihtıyar: kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
ikaz: uyarı.
inşaallah: Allah izin verirse.
intıbah: uyanma, uyanış.
istıkbal: gelecek zaman.
istıkbalî: gelecek zamanla ilgili.
işmam etmek: hafif olarak hisset ürmek.
kesretli: çokluğu olan.
kudsî: kutsal, Allah'la ilgili.
lâtife: güldürücü edep sınırlarını aşmayan söz.
mana: anlam.
mazi: geçmiş zaman.
müdahale etmek: karışmak.
mustakbel: gelecek zaman.
müstesna: hariç.
müşahede etmek: görmek, seyretmek.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
remiz: işaret.
sarahat: açıklık.
sual: soru.
suret: biçim, tarz.
suret: şekil, biçim, tarz.
talim-i İlâhî: Allah'ın öğretmesi, bildirmesi.
tasrih: açıkça anlatma, bildirme.
ubudiyetkârane: kulluğa yakışır bir şekilde.
vakit: zaman.
veli: Allah dostu, evliya.
ziyade: fazla, çok.

Hazret-i Gavs'ın Keramet-i Gaybiyesini Teyit Eden Bir Ayetin İşaratındaki Bir Nükte-i İ'caziyedir

Kur'ân'dan tereşşuh eden o Sözler ve risaleler, Kur'ânı-ı Hakîm'ın bir nevi müstakim tefsiri ve hakaik-ı imaniyenin istikametli ve kuvvetli delilleri olduğundan, o risaleler ve sözlere gelen şeref ve takdir ve tahsin, Kur'ânı'a ve hakaik-ı imana aittir. Madem öyledir; bilâperva derim ki: [1] وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ sırrıyla, Kur'ân'da elbette bu istikametli tefsirinin istikametine işaret var.

Evet, var. Kur'ân o tefsirine hususî bakıyor. Çünkü, âyât-ı mühimmeden Sure-i Hûd'daki (HAŞİYE) [2] فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ ayeti bulunan sayfanın karşısında فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ ayeti, *fâ-ı atıf* hariç olarak اِسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ makam-ı ebcedîsi bin üç yüz ikidir. Demek اِسْتَقِمْ 'deki emr-i has içinde bulunan hitab-ı âmmın hadsız müstakim efratları içinde, o bin üç yüz iki tarihinde bir ferdin bir cihette istikamet emrinin imtisalı bir hususiyet kazanacak. Demek on dördüncü asırda Kur'ân'dan iktibas edip, istikametsiz, sakim

HAŞİYE: Hatta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etmiş ki: شَيَّبَتْنِي سُورَةُ هُودٍ Yani, "*Sure-i Hûd'daki* فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ *ayeti beni ihtiyarlattırdı.*" [4] Çünkü, ehemmiyeti azîmdir, istikamet-ı tammeyi emrediyor.

1. Yaş ve kuru ne varsa apaçık bir kitapta yazılmıştır. (En'âm Suresi, 59.)
2. O gün insanlardan şakiler ve saîdler vardır. (Hûd Suresi, 105.)
3. Emrolundugun gibi dosdogru ol. (Hûd Suresi, 112.)
4. *Tirmizî*, Tefsîru Sure 56, 6.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asır: yüzyıl.
âyât-ı muhimme: önemli ayetler.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azîm: büyük.
bilâperva: korkusuzca.
cihet: yön.
efrat: fertler.
ehemmiyet: önem, değer.
emr-i has: özel emir.
fâ-ı atıf: atıf fâ'sı, bir kelimeyi veya cümleyi birbirine bağlayan harf.
ferman: emir, buyruk.
fert: şahıs, kişi.
hadsiz: sonsuz.
hakaik-ı iman: iman hakikatleri.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler.
haşiye: dipnot.
hitab-ı âmm: umumî hitap.
hususî: özel.
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
iktibas: alıntı.
imtisal: emre tamamen uyma.
istikamet: doğrultu, yön, dosdoğru bir yolda olma, doğruluk.
istikamet-i tamme: kusursuz mükemmel doğruluk.
işarat: işaretler.
keramet-i gaybiye: ileriye dönük, gelecek zamanla ilgili keramet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili harflere sayı değeri vermek suretiyle bazı manalar bulma ilmi olan ebcet hesabına göre elde edilen sonuç.
müstakim: doğru, düz, düzgün.
nevi: çeşit, tür.
nimet: ikram, lütuf, bağış.
nükte-i i'caziye: olağanüstü olan, herkesin anlayamadığı, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.
Rab: yaratan, besleyen, varlıkları ıslah ve terbiye eden yüce Allah.
Resul-i Ekrem: en kerîm, en değerli ve cömert olan peygamber, Hz. Muhammed.
saîd: mes'ut, mutlu, yükselen, güzel hallerinden dolayı Allah tarafından sevilen.
sakim: hasta, sağlam olmayan.
Sure-i Hûd: Hûd suresi.
şakî: haydut, asi, eşkıya.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: bir şeyin değerini, kıymetini, lüzumunu anlama.
tefsir: açıklamak, Kur'ân'ın mana bakımından izahı.
tereşşuh etmek: sızmak.
teyit etmek: kuvvetlendirme, doğrulama.
yâd etmek: anmak, hatırlamak.

yollar içinde sırat-ı müstakimi gösterecek âsârı neşreden bir adamı, o hadsız efrat içinde dahil ediyor.

Hem o istikametin bir hususiyeti var ki, tarihiyle işaret ediyor. Hâlbuki, o asırda şahsen istikamette mumtaz bir hususiyet kesb etmek çok uzaktır. Demek, şahsî istikamet değil. Öyle ise, o adamın teşebbüsüyle neşredilen esrar-ı Kur'âniye, o asırda istikamette imtiyaz kesb edecek. O adam şahsen gayr-i müstakim olduğu hâlde, müstakimler içine idhali, o imtiyaza remzeder. Madem hakikat budur; ben kat'î bir surette itiraf ediyorum ki, hayatım istikametsiz gitmiş, kalbim sakametten kurtulmamış, o kudsî emrin imtisalinden belki yüz derece uzağım. Fakat [1] وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ sırrıyla, o nimete bir şükür olarak derim ki: O bin üç yüz iki tarihi ise, Arabî tarih itibarıyla olsa, Kur'ân okumaya başladığım aynı tarihe tevafuk eder. Ve Rumî tarihi hesabıyla, ilme başladığım tarihe tevafuk eder. Öyle ise, o ima edileri fert olabiliriz. Hâlbuki şahsen bütün hayatı sakim ve istikametsiz olan bir ferde istikametle ima edilse ve gayr-i müstakim iken müstakimler içine idhal edilse, elbette o ferdin mazhar olacağı âsârın istikametine imadır. Ve o âsârın istikameti, o tarihte başlayıp dalâlet yolları ve zulümat tarikleri içinde sırat-ı müstakimi gösterecek, [2] اِسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ emrini imtisal edecek demektir. Evet, lillâhilhamd, Risale-i Nur eczaları Kur'ân'ın bu mu'cizâne ima-i gaybîsini bilfiil göstermiş, meydandadır.

1. Rabbinin nimetini de yâd et. (Duhâ Sûresi, 11.)

2. Emredildiğin gibi doğrulu ol. (Hûd Sûresi, 112.)

âsar: eserler
asır: yüzyıl.
bilfiil: bizzat kendisi.
dalalet: İslâmiyetten doğru yoldan aynılma, batıla yönelme.
ecza: cüzler, kısımlar.
efrat: fertler.
esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın sırları.
fert: şahıs, kişi.
gayr-i müstakim: doğru yolda olmayan.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
idhal: dahil olma, girme.
ima: işaret.
ima-i gaybî: gayptan ışaretle haber verme.
imtisal etmek: emre tamamen uymak.
imtisal: emre tamamen uyma.
imtiyaz: ayrıcalık.
istikamet: doğrultu, yön, doğru bir yolda olma, doğruluk.
itiraf: söylemek istemediği şeyi gizlemeyip açıklamak.
kat'î: kesin.
kesb: kazanma.
kudsî: mukaddes, kutlu.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun, hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a aittir.
mazhar olmak: eğilmek, kavuşmak.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
mümtaz: seçkin.
müstakim: doğru yolda olan.
neşir: yayma, tamim.
nimet: lütuf, ihsan.
remiz: işaret.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Rumî tarih: Milâdî takvimden 13 gün gen bir güneş takvimi olan Rumî takvim olarak kullanılır.
sakamet: bozukluk, sakatlık.
sakim: hasta, sağlam olmayan.
sırat-ı müstakim: en doğru yol, İslâm yolu.
suret: biçim, tarz.
şahsî: hususî.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık minnettarlık ifade etme.
tarik: yol.
teşebbüs: başlama, girişme.
tevafuk: uygunluk.
zulümat: karanlıklar.

Şu ayetin gizli imasına [1] إِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ayeti teyit ediyor. Çünkü إِنَّ 'deki şeddeli nun bir sayılsa, tam evvelki ayete tevafuk ile, hizbü'l-Kur'ân'ın faaliyetine vasıta olan bir hadiminin Kur'ân okumaya başladığı bin üç yüz iki tarihine iki fark ile tevafuk etmekle beraber, şeddeli nun iki nun sayılsa, bin üç yüz elli eder ki, bu tarihte Kur'ân'dan muktebes olan Risale-i Nur etrafında toplanan, bütün kuvvetleriyle Kur'ân'ın hizmetlerine çalışan, hizbü'l-Kur'ân'ın faaliyeti ve dalâlet ve zındıkaya manen galebe ettikleri bir zamana tevafuku ise, istikbalde tam galebelerine bir ima-i gaybîdir

• • •

Keramet-i Gaybiye-i Gavsiyenin Bir Tetimmesidir

[2] تَوَسَّلْ بِنَا فِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ ۞ أَغِيثُكَ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي

Hazret-i Gavs'ın keramet-i gavsiyesinde beş satırdan bahsedilmişti. O beşten dördü, her biri bir cihette hizbü'l-Kur'ân'a işaret ettiğini anlamıştık. Burada yazılan başta تَوَسَّلْ ile başlayan satırdan ise hiçbir işaretini anlamamıştık. Onun için onun altında haşiye olarak bir şey yazılmamıştı. Bu defa odamda talik edilen o levhaya baktım. Birden bire kalbime ihtar edildi ki, baştaki satırın size aidiyeti var, ilm-i cifrin kaideleriyle size bakıyor. Ne için dikkat etmiyorsun? Ben dikkat ettim, bir şey anlamadım. Tekrar ihtar edildi ki, bu satır birisine emrediyor,

1. Şüphesiz Allah'a tâbi olan topluluk gerçek galiplerin ta kendisidir. (Mâide Sûresi, 56.)

2. Ahir zamanın fitnelerine yetişip düştüğün zaman, benim dua ve himmetimi kendine vesile ve şefaatçi yap. Allah'ın izniyle ve kuvvetiyle senin imdadına yetişecegim.

ayet. Kur'ân'ın her bir cümlesi
cihet. yön
dalâlet: İslamiyetten doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme
faaliyet. icraat, çalışma
galebe etme: üstün gelme
galebe: üstün gelme
hadım: hizmet eden, hizmetkâr
haşiye. dipnot.
hizbu'l-Kur'an: Kur'an tarafın Kur'an'a hizmet eden.
ihtar etme. hatırlatma, bildirme
ihtar: hatırlatma, bildirme
ilm-i cifri: harflere sayı degen venlerek tanih düşürme ilmi
ima: işaret.
ima-i gaybi: gayptan işaretle haber verme
istıkbal: gelecek zaman
kaide: kural, prensip
keramet-i Gavsiye: büyük gavs "Seyyid Abdülkadir Geylânî"nin keramet
keramet-i gaybiye-i Gavsiye: "büyük gavs" diye meşhur olan Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin görünüp bilinmeyen gizli kerametî
manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca
muktebes: alıntı yapılmış.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
talik edilen: (duvara) asılan
tetimme: ek, ilâve
tevafuk: uygunluk.
teyit etme: kuvvetlendirip doğrulama, onaylama.
vasıta: aracılık.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

nida ediyor. Her hâlde bir adamın ismi *yâ*-ı nida ile beraber örfen ve makamen ve kaideten mana cihetinde mevcut bulunmak lâzım gelir. Bundan sonra gelen beyitlerde medar-ı hıtap olan مُرِيدِى kelimesinden murat kim ise, burada dahi o murattır. Öyle ise, تَوَسَّلْ kelimesinden sonra bir isim, nida ile murat ve mukadderdir. Hem اَغِيثُكَ 'deki hitap kime ait olduğu anlaşılmak için, nida ile bir isim zikretmek lâzım geliyor. Madem her hâlde bir isim lâzımdır, elbette o isme delâlet eden bir karine, bir emare vardır. O vakit bir emare aradım. Gördüm ki, ahirdeki satırda سَعِيدْ ismi *yâ*-i nida ile beraber bu iki yerde murat olduğuna iki delil var:

Birinci delil: Bu beytin dört arkadaşı سَعِيدْ ismine işaretleridir.

İkinci delil: Hem birinci, hem ikinci fıkrada aynı bin iki yüz doksan dört eder ki, müteaddit yerde Cenab-ı Gavs'ın işaret-i gaybiyesinden fitne-i ahirzamanın başlangıcı olan tarihi gösteriyor. O tarih ise, hem bu isim sahibinin Arabî tarih-i velâdetine, hem âlem-i İslâm'ın başına gelen hâdisat-ı elîmenin havl ve şiddetinin en büyük sebebi olan doksan üç Rus Harbinin şiddet-i tarihine tesadüf ediyor. O vakit hem taun ve veba ve kaht ve galâ ve hem Rus'un zulüm ve istilâ zamanına tesadüf ediyor.

beyit: iki mısradan oluşan şiir
Cenab-ı Gavs: pek saygın Abdulkadir Geylani
cihet: yön
delâlet: delil olma, ispat.
emare: alâmet, belirti
fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi, dünya ömrünün son zamanlarında ortaya çıkan bozgun kargaşa, her alanda görülen anarşi
galâ: kıtlıkla gelen pahalılık
hadisat-ı elîme: elem ve acı veren olaylar
havl: güç, kuvvet.
hıtap: söz söyleme
istilâ: işgal etme, yayılma
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret.
kaht: kıtlık, kuraklık
kaideten: kaidece, kural gereğince
karine: işaret, delil
makamen: makam, yer bakımından
mana: anlam
medar-ı hıtap: hıtap sebebi
mevcut: var
mukadder: takdir olunmuş, belirlenmiş
müteaddit: çok, bir çok
nida: çağırma, seslenme
örfen: örfi olarak
şiddet-i tarih: tarihin şiddetli olayları
tarih-i veladet: doğum tarihi
taun: salgın veba hastalığı
veba: bulaşıcı ve öldürücü hastalık, taun
yâ-i nida: ünlem ifadesi olan 'ya harfi, ey gibi
zikir: anma
zulüm: haksızlık, eziyet

ahir: son
âlem-i İslâm: İslâm dünyası

Hazret-i Gavs bu beytinde ve bu kasidesinde fitne-i ahırzamana bakıyor. O fitnenin başlangıcı olan bin iki yüz doksan üç ve dört tarihine تَوَسَّلْ satırının her fıkrası سَعِيدْ يَا kelimesiyle beraber aynı tarihi gösteriyor. Bin bin iki yüz doksan dört, diğeri bin iki yüz doksan beş tarihini gösteriyor. O tarih, Rumî hesap ile olsa Said'in mebde-i tufuliyetine, eğer Arabî tarihiyle olsa velâdet zamanına tevafuk ediyor. Eğer fıkra-i ulâdaki هَوْلٍ kelimesinin üstündeki tenvin ve ikinci fıkradaki دَهْرًا kelimesindeki tenvin, nun sayılsalar, o vakit her bir fıkranın bin üç yüz kırk dört ve kırk beş tarihini gösterecek, fitne-i ahırzamanın maneviyat cihetinde en elîm zamanına ve izn-i İlâhî ile himaye ve himmet ve dua-i Gavsiyede bulunan Said'in dahi en elîm, en sıkıntılı zaman-ı esaretine tevafuk ediyor.

Bu تَوَسَّلْ beytinin işaret-i gaybiyesi çendan zayıf ise de, öteki dört beytin sarahate yakın işaretleri bunun zayıf işaretini takviye ediyor. Çünkü, gayet zayıf ve incecik iplerin içtimaında kopanlamayacak bir derecede kuvvet bulunduğundan, elbette, bir zayıf emare kavi işaretlerin işaret ettikleri aynı şeye işaret etse, delâlet derecesinde bir işarettir denilebilir.

• • •

beyit: iki mısradan oluşan şiir
cihet: yön
çendan: gerçi
delâlet: delil olma, belirtme
dua-i Gavsiye: çok saygın olan Gavsın duası
elîm: çok acı verici, acıklı
emare: alamet, belirti
fıkra-ı ulâ: birinci fıkra, paragraf
fitne: fesat, bozgunculuk.
fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi, dünya ömrünün son zamanlarında ortaya çıkan bozgun, kargaşa, her alanda görülen anarşi
Hazret-i Gavs: pek saygın olan Abdulkadir-i Geylânî
himaye: koruma, muhafaza etme
himmet: ermiş bir kimsenin manevi yardımı ile birisini koruması.
içtıma: toplanma, birleşme
işaret-i gaybiye: gayple ilgili işaret.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni
kaside: belli bir konuda yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
kavi: kuvvetli, güçlü
maneviyat: manevî olan hususlar, ruha, hisse, inanca ait şeyler
mebde-i tufuliyet: çocukluk, başlangıç
Rumî: Milâdî takvimden 13 gün geri bir güneş takvimi. Rumi takvim adında kullanılır
sarahat: sarihlik, açıklık.
takviye: kuvvetlendirme, teyit etme
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak
tevafuk: uygunluk.
velâdet: doğum
zaman-ı esaret: esirlik, kölelik, devr

Muhtasar Bir Tahlil

Fıkrası: تَوَسَّلْ بِمَا فِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ[1] شِدَّةٍ lâfzındaki ت, kelimesinin huruf-i asliyesinden olmadığından, vakıf vaktinde kaideten ه 'ye kalbolduğu cihetle, o ت , ه sayılır Baştaki تَوَسَّلْ 'de ت ile شِدَّةٍ 'deki ش yedi yüz, şeddeli س yüz yirmi, فِي 'deki ف seksen, mecmuu dokuz yüz; dört ل yüz yirmi; ن , ب , üç و , iki ه , ك , ى ve bir *elif* yüz on bir; شِدَّةٍ 'deki şeddeli د sekiz; mecmuu bın yüz otuz dokuz; تَوَسَّلْ 'den evvel veyahut sonra يَا سَعِيدُ kelimesi yüz elli beş ediyor; yekûnu bin iki yüz doksan dört eder.

İkinci Fıkra: اَغِيثُكَ فِي الْاَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي[2] fıkrasında اَغِيثُكَ kelimesi hesaba dahil değildir. O kelimedeki *kâf-ı hitap*'tan murat Said olduğundan, elbette يَاسَعِيدُ kelimesi mukadderdir. Öyle ise, اَغِيثُكَ يَاسَعِيدُ فِي الْاَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي aynen evvelki fıkra gibi bin iki yüz doksan beş eder. Eğer okunmayan *hemze-i vasıl* sayılmazsa, bin iki yüz doksan dört eder. Çünkü ش ile ت yedi yüz, ر iki yüz, ف iki ى ile beraber yüz, oldu bin. Müşeddet م seksen, د , ب ,

---

1. Ahir zamanın fitnelerine yetişip düştüğün zaman benim dua ve himmetimi kendine vesile ve şefaatçi yap.
2. Allah'ın izniyle ve kuvvetiyle senin imdadına yetişeceğim.

---

cihet: yön
elif: Arab alfabesinin ilk harfi
hemze-i vasıl: Arabcada iki kelimeyi birleştiren elif harfi
huruf-ı asliye: temel harfler
kâf: Arabca da kâf harfi
kaideten: kural ve prensibe göre
lâfız: söz, kelime
mecmuu: toplamı
muhtasar: kısa, özet
mukadder: takdir olunmuş belirlenmiş
müşeddet: iki harf kuvvetinde okunan şeddeli harf
şedde: Arabcada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret
tahlil: bir meseleyi çözümleme, analiz etme
vakıf: Arabca bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma, durak.
yekûn: toplam, bütün

dört *elif*, bir ى ile beraber yirmi, o seksen ile yüz edip, evvelki yekûn ile bın yüz; ل otuz, iki ه ile beraber kırktır, يَا سَعِيدُ 'de olan yüz elli beş ile beraber bin iki yüz doksan beş, eğer sakıt olan *hemze-ı vasıl* sayılmazsa bin iki yüz doksan dört eder. Aynen evvelki fıkra ile tam tevafuk edip, her birisi fitne-i ahırzamanın hem başlangıcı tarihine (ki, bin iki yüz doksan dörttür), hem tenvinler ile beraber o fitnenin en karanlıklı zamanı olan bin üç yüz kırk dört tarihine ve fitnelerin içinde mahfuziyetle beraber pek çok çalkanan bîçare Said'ın hem tarih-i velâdetine, hem işkenceli tarih-i esaretine tevafuk ediyor. Her hâlde bu acip tevafuk, ittifakî ve tesadüfî bir tevafuk değildir.[1] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ

Sual: Sen bu zamanın hâdısatına fitne-i ahırzaman diyorsun. Hâlbuki hadiste varit olmuş ki, "*Ahırzamanda Allah Allah (cc) denilmeyecek, sonra kıyamet kopacak.*"[2]

Elcevap: *Evvelâ*, fitne-i ahırzamanın müddeti uzundur; biz, bir faslındayız.

Sanıyen: Yerde Allah Allah (cc) denilmeyecekten murat, Allah'a iman kalkacak demek değildir; (HAŞİYE)

HAŞİYE: Çunku hadıste vardır ki:[3] لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ Bu hadıs dıger hadisi takyit ediyor.

---

1. Gaybı Allah tan baska hıc kımse bılemez. (Neml Suresi 65 ten muktebes.)
2. Askalanî, *Fethü'l-Bârı*, 6 454. Heysemî, *Mecmau z-Zevaid* 8 12
3. Ümmetımden bır taife kıyamet gunune kadar galıbâne hak uzerine olacaktır (Bu hadıs kaynaklarda hem bu lâfızlarla hem de aynı manayı ifade eden farklı lafızlarla da rıvayet edilmıştır (*Buhari*, I'tısam 10; *Müslim*, Iman 247 Imare 170 173 174 *Ebu Davud* Fiten 1 *Tirmizî* Fiten 27 51; *Ibni Mâce* Mukaddime 1 Fiten 9 *Musned*, 5 34 269 278 279 *Hakim Mustedrek* 4 449-450 550.)

---

acip şaşılacak ve hayret uyandıran şey
ahırzaman: dunya hayatının kıyamete yakın son devresi
bîçare: çaresız
elif: Arab alfabesinin ılk harfi
fasıl: bolum
fitne: fesat, bozgunculuk.
fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi ahırzaman fitnesi dunya omrunun son zamanlarında ortaya çıkan bozgun kargaşa her alanda gorulen anarşi
hadis: Hz Muhammed e aıt olan soz emir ış veya onaylamış oldugu davranış ve haber
hadısat: hâdıseler olaylar
haşiye: dıpnot
hemze-i vasıl: Arabcada ıkı kelımeyı bırleştıren elif harfi
ittifakı: tesadûfi, rastgele
kıyamet: dunyanın sonu
mahfuziyet: korunmak.
murat: istenılen
sakıt: duşen duşme
sanıyen: ıkıncı olarak.
sual: soru
takyıt etme: bağlama
tarih-i esaret: esır olduğu tarıh
tarih-i veladet: doğum tarıhı
tenvin: Arabca bır kelımenın sonunu nun gıbi okutmak uzere konulan ışaret.
tesadufi: rastgele tesadûf olarak.
tevafuk: uygun gelme uygunluk.
varıt: ulaşan gelen enşen.
yekun: toplam butun

belki Allah'ın namını değiştirecekler demektir. Nasıl ki yerde Allah Allah (cc) denilmezse kıyamet-i kübra kopacak, bir memlekette de Allah Allah (cc) denilmezse, bir nevi kıyamet kopmasına işarettir. (HAŞİYE)

تَوَسَّلْ بِنَافِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ ❁ أَعِينُكَ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي

İlm-i cıfırle manası: "Yâ Saıd! *Ahırzamanın fıtnelerine yetişıp düştüğün zaman, benim dua ve himmetimi kendine vesile ve şefaatçi yap.* İnşaallah, senin her şeyinde ve her işinde uzun bir zamanda, yani tufuliyet zamanından, tâ ihtiyarlığın vaktinde işkenceli esaretine kadar, yani bin iki yüz doksan dörtten, tâ bin üç yüz kırk beş, belki altmış dörde, daha ziyade bir zamana kadar, *Allah'ın izniyle ve kuvvetiyle senin imdadına yetişeceğim.*"

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا [1]

Said Nursi

• • •

Re'fet, Mustafa, Mustafa, Ruştu, Hafız Halıd, Mes'ut, Süleyman'ın ve Hüsrev'in bir nüktesidir.

فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ [2] Şöyle ki: Bu fıkra, إِنَّكَ hitabıyla bınsıyle konuşuyor. أَعِينُكَ'deki gıbı, يَاسَعِيدُ burada dahi mukadderdir. Zaten إِنَّكَ altındaki mubarek

HAŞİYE: Yedı sene evvel yazılan bu ışaret-ı gaybıye aynen vukua geldı. Herkes gordu. Evet bu geçen zelzele, kıyametın zelzele-i kubrasından haber verır gıbı sarstı, fakat akıllan başlanna gelmedı

1. Ey Rabbımız! Unutur veya hataya düşer de bır kusur işlersek bızı onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi 286)

2. Muhakkak kı sen inayet-i İlâhıyenın hıfzındasın

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi
esaret: esırlık, köleliık
fitne: fesat, bozgunculuk
galıbâne: ustunluk saglayarak
gayp: gorunmeyen, gızlı
hadıs: Hz. Muhammed'e aıt olan soz, emır, ış veya onaylamış oldugu davranış ve haber
hak: dogruluk
hasıye: dıpnot
himmet: manevî yardım
hıtap: soz
ılm-ı cıfır: harflenn sayı degerlerınden mana çıkararak elde edılen ılım
ınşaallah: Allah ızın verırse manasında bir dua
ışaret-i gaybıye: gayptan gızlı verılen ışaret
kıyamet: dünyanın sonu ecelı
kıyamet-ı kübra: en buyuk kıyamet
lafız: soz
mukadder: takdır olunmuş belırlenmış
mübarek: bereketlı, hayırlı, kutlu
nevı: çeşıt, tur
nükte: ınce ve derın manalı soz
rıvayet: bır haber, soz veya olayı naklıetme
şefaat: gunahkar bır kımsenın affını Allah tan nıyaz etme
taife: gurup, takım
tevafuk: uygunluk
tufulıyet: cocukluk, kucuklük
ümmet: butun Muslumanlar
vesıle: aracı
vukua gelme: olma, meydana gelme
zelzele: deprem
zelzele-i kübra: buyuk deprem
ziyade: çok, fazla

tevafukun nihayeti görünen Said اِنَّكَ 'de görünmeyen يَا سَعِيدُ 'ı gösteriyor. Şu hâlde,

(1) فَاِنَّكَ يَا سَعِيدُ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ bin üç yüz on dört eder (eğer şeddeli *nun* bır tek sayılsa); eğer ıkı *nun* sayılsa, bın üç yüz altmış dört eder. Demek Said elli senelik müddette ınayete mazhar olacaktır.

Bın uç yuz on dortte, Van'da tedrise başlaması ve Avrupa'dan gelen efkâr-ı batılaya karşı mücahedesi o tarihte başlıyor. Şimdıye kadar o esas uzerıne ınayet feyzi altında bın üç yüz elli ikiye kadar devam etmiş. Demek, daha on iki sene, işarat-ı Gavsıye ile, ınayete mazhar olmasını rahmet-i İlâhiyeden bekliyoruz. Kendisi bu dünyadan gitse de, onun yerinde onun talebeleri ve âsân o ınayete ilâmaşaallah mazhar olmasına bir imadır.

İcmalen Bir Tahlil

فَاِنَّكَ 'deki şeddeli nun iki nun sayılsa iki yüz bir, مَحْرُوسٌ üç yüz on dört, بِعَيْنِ yüz otuz iki, اِنَّكَ beş yüz altmış iki, اِنَّكَ 'den sonraki يَاسَعِيدُ lâfzı yuz elli beş, yekûnu bin üç yüz altmış dört, eğer şeddeli *nun* bir *nun* olup elli tarh edilse, bin uç yuz on dort kalır.

Cây-ı dikkattir ki, Gavs'ın bu beş satınnda, üç yerinde يَا سَعِيدُ lâfzıyla sırr-ı gaybîsi tezahür ediyor. يَاسَعِيدُ yerini

1. Ey Said! Muhakkak kı sen ınayet-i İlahıyenın hıfzındasın.

âsar: eserler
cay-ı dikkat: dıkkate deger
efkar-ı batıla: batıl fikırler
feyiz: bereket, ihsan
Gavs: buyuk velî Abdulkadır Geylanı Hazretlerı
icmalen: kısaca, ozetle
ilâmaşaallah: Allah ın istediği gibi, sonuna kadar
ima: işaret
inayet: yardım
işarat-ı Gavsıye: buyuk gavs olan Abdulkadir-i Geylanî hazretlerinin işaretleri
lafız: soz, kelime
mazhar olma: erişme, kavuşma
mücahede: savaşma, mucadele
nihayet: son
rahmet-i İlahiye: Allah ın sonsuz rahmetı, merhametı
sırr-ı gaybi: gorunmeyen gayba aıt, gızlı sır
tahlil: çozumleme, analız etme
tarh etmek: bir sayıyı başka bir sayıdan çıkarmak.
tedris: oğretme, ders verme
tezahür: ortaya çıkma, gorunme
yekûn: toplam, butun

başkası tutmuyor. Demek bu beş satırında dört "Said" ismi tasrih edilmiş hükmündedir. Medar-ı hayrettir ki, Şeyhin bu beş satırında sekiz on defa şu zamanımızı ve Said'in başına gelen en mühim hâdisatın aynı tarihini gösteriyor.

وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ[1]

Şu fıkrada olan وَكُنْ hitap ediyor. Her hâlde sair fıkraların işaretiyle وَكُنْ يَا مُرِيدِي veyahut وَكُنْ يَا سَعِيدْ كُرْدِي veyahut وَكُنْ يَا نُرْسِي manasında ve takdırında olacak. Çünkü bu üç ısım, üç fıkrada, ıkısi sarahaten, birisi zımnen murat olduğundan buradaki emirde de onlardan birisi her hâlde mukadderdir. Belki üçünde beraber murat olabilir. İşte şu fitne-ı ahırzamanın üç ehemmiyetli tarihlerine ve şu bîçare Said'ın en mühim üç hâdise-i hayatıyesinin tarihlerine bu üç isimle beraber şu fıkra tam tevafuk ediyor. Şöyle ki:

وَكُنْ يَا مُرِيدِي قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ[2] müşeddet lâm ikı lâm sayılmak cıhetiyle tam bin üç yüz dokuz tarihine tevafuk ediyor kı, o tarih bu asr-ı acîbın mebde-i başlangıcı, hem hizmet-i Kur'âniye için yaşayan Saıd'ın dahı on sene medrese usulünce okunan ulûmu üç dört ayda pek hanka bir surette tahsil ettiği bir tarihtir.

---

1. Vaktin Abdulkadir'i ol!
2. Ey talebem, vaktin Abdulkadirisi ol!

---

asr-ı acip: şaşırtıcı ve dehşetli olaylarıyla hayrete düşüren devir
bîçare: çaresiz
cihet: yön
ehemmiyet: onem
fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi, dunya omrunun son zamanlarında ortaya çıkan bozgun, karışıklık, her alanda gorulen anarşı
hadısat: hâdıseler, olaylar
hadıse-ı hayatıye: onemli hayat olayları
hizmet-i Kur'anıye: Kur'ân'ın hizmeti
hükmunde: değerinde
mana: anlam
mebde-i başlangıç: başlangıcın kaynağı, ilk basamağı
medar-ı hayret: hayret sebebi
medrese: Islâm dünyasında duzenli ogretim kuruluşu, mektep
mukadder: takdir olunmuş, belirlenmiş
mühim: onemli
müşeddet: ikı harf kuvvetun de okunan şeddeli harf
sair: diger, otekı
sarahaten: açıkça
suret: biçim, tarz
şeyh: tarıkat buyuğu, reisi
tahsil etmek: ilim ogrenmek
takdir: deger verme
tasrih: açıkça ifade etme
tevafuk etme: uygun gelme
ulum: ilimler
usul: metot, tarz
zımnen: kapalı bir şekilde

Elhâsıl كُنْ emrinden sonra nida ile isim manen var.

Hem bu uç ismin bu üç tarihe tevafuku kat'iyen tesadüf olamaz. Hem onların yerinde başka bir isim bulunmak hiç münasebet, hiçbir emare, hiçbir netice görünmüyor veyahut görmüyoruz. Demek kastî bir tevfiktir. Hem sair fıkralarda bulunan on beş işaretle teeyyüt eden bir işaret-i gaybiyedir. Hem de Said'in en sıkıntılı ve işkenceli olan şımdıkı bu musıbet zamanında Gavs'ın bu işaret-i gaybıyesınin zuhuru ve anlaşılması, kudsî ve en muhım bır tesellıdır.

وَكُنْ يَا سَعِيدُ كُرْدِي قَادِرِيَّ الْوَقْتِ cifir ve ebcet hesabıyla tam bin üç yüz yirmi yedi tarih-i meşhuresine ve inkılâb-ı azîmine ve Said'in mebde-i mücahedesine tevafuk ettiği gibi; وَكُنْ يَا نُرْسِي قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ müşeddet lâm bir sayılmak şartıyla, şu bin üç yüz elli bir tarih-i acibesine ve Said'in bır cihette munteha-i mücahedesıne tevafuk ediyor. Bu surette لِلّٰهِ kelimesi var. Onunla işaret ediyor ki, inşaallah bıdayette olduğu gibi vakit ve zamana uymak değıl, belkı lillâh ıçin mücahede edecek ve edıyor. Hem keramet-i Gavsıye işaretlen ve bu işaret-i gaybıyesı aynen bu musıbetli tarıhte ve en sıkıntılı bir zamanda anlaşılması ve intışar etmesi bir lütf-u İlâhîdir. Ve Kur'ân hızmetkârlanna kuvvetli ve kat'î bir tesellıdır. Yoksa bu çok sıkıntılı musıbet ise çekilir belâlardan değildir. Tam Gavs

bıdayet: once baslangıç
cifir: harflerin sayı degerlenmeden mana çıkararak elde edılen ılım
cıhet: yön
ebcet: Arab alfabesinin ılk tertıbı ve harflennın taşıdıgı sayı degerlenne dayanan hesap sıstemı
elhasıl: özetle sonuç olarak.
emare: alâmet belırtı
fazl: ıyılık lutuf yardım
Gavs: buyuk velı, Abdulkadır Geylânî Hazretlerı
hızmetkâr: hizmet yapan kımse
inkılab-ı azım: buyuk ınkılap degışım
inşaallah: Allah ızın venrse manasında bır dua
intışar: yayılma neşrolunma
ışaret-ı gaybıye: gaypla ılgılı ışaret.
kastî: ıstenılen kasıtlı olarak
kat'ıyen: kesın olarak
kat'ı: kesın.
keramet-i Gavsıye: Seyyıd Abdulkadır Geylânî'nın kerametı
kudsî: mukaddes temız kutlu
lillâh: Allah ıçın.
lütf-u ilahi: Allah ın lutfu, ıhsanı
mebde-i mücahede: mücadelenın baslangıcı
musıbet: felâket, belâ
mücahede: savaşma, mücadele
mühim: onemlı
munasebet: uygunluk.
münteha-i mücahede: dın duşmanlanna karşı Islamıyet ugruna hizmet çalışmasında ust noktada olmak.
müşeddet: ıkı harf kuvvetinde okunan şeddelı
nıda: ses çagrı
Rab: yaratan, besleyen, varlıklan ıslah ve terbiye eden Allah.
sair: dıger otekı
suret: bıçım, tarz
tarıh-i acıbe: acayıp hayret vencı tarıh
tarıh-i meşhure: meşhur olan tarıh
teeyyüt etme: kuvvet bulma, saglamlaşma
tesellı: avunma.
tevafuk: uygun gelme
tevfik: Allah ın yardımı
zuhur: gorunme, meydana çıkma

kendi mündinin ve o mürıdın arkadaşlarının imdadına bu suretle yetişip teselli etti. [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Abdullah, Mustafa, Mustafa, Rüştü, Husrev, Re'fet, Mustafa Çavuş, Abdullah Çavuş, Daimî Hizmetkârı Suleyman

• • •

Risale-ı Nur'un tesvit ve tebyizinde çok hizmeti sebkat eden Şamlı Hafız Tevfik'in, Risale-i Nur'un hakkaniyetine dair istihracî bir fıkrasıdır

بِاسْمِهٖ سُبْحَانَهٗ [2] ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ [3]

Malûm olsun ki, *Zübdetü'r-Resail Umdetü'l-Vesail* namında, kutbü'l-arifîn Ziyaeddin Hazret-i Mevlâna Halid Kuddise Sırruhunun mektubat ve resail-i şerifelerinden muktebes nasayih-i kudsiyenin tercümesine dair bir risaleyi on üç sene mukaddem Bursa'da Hoca Hasan Efendiden almıştım. Nasılsa mütalâasına muvaffak olamamıştım. Tâ bugünlerde, kitaplarımın arasında bir şey ararken elime geçti. Dedim: "Bu Hazret-i Mevlâna Halid, Üstadımın hemşehrisidir. Hem İmam-ı Rabbanî'den sonra, tarik-ı Nakşînin en mühim kahramanıdır. Hem tarik-ı Halidiye-i Nakşiyenin piridir." Risaleyi mutalâa ederken, Hazret-i Mevlâna'nın tercüme-i hâlinden şu fıkrayı gördüm:

"Ashab-ı Kütüb-i Sitteden İmam-ı Hâkim *Mustedrek*'inde ve Ebu Davud *Kitab-ı Sünen*'inde, Beyhakî

ashab-ı Kütüb-i Sitte: altı adet hadis kitaplarının sahipleri
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk
istihracî: bir şeyden anlam çıkarma
kuddise sirruhu: sırrı mukaddes olsun, sırrı azız olsun
kutbü l-arifîn: arîflerin en büyüğü
malum: bilinen
mukaddem: önce
muktebes: iktibas edilmiş, alıntı yapılmış
muvaffak: başarılı, başarılı
muhim: önemli
murit: isteyen, arzu eden, şeyhine ve mürşidine ve onun iradesine bağlı olan kişi

1. Allah'a hamd olsun. (Fatiha Suresi, 2.) Bu, Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi, 40.)
2. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih edenz
3. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

mütalaa: dikkatli okuma, tetkik
nasayih-i kudsiye: mukaddes nasihatler, temiz ve değerli yüksek öğütler
pir: bir tarikatın ilk kurucusu, şeyh
resail-i şerife: mübarek ve şerefli risaleler, kitaplar
risale: mektup, kitap
sebkat: geçme, ilerleme
suret: biçim, tarz
tarık-ı Halidiye-i Nakşiye: Nakşibendî tarikatının Halidiye kolu, yolu
tarık-ı Nakşî: Nakşibendi'nin kurduğu tarikat yolu
tebyiz: temize çekme
tenzih etme: Allah'ın, bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak.
tercüme-i hâl: hâl tercümesi, biyografi, hayat hikâyesi.
tesbih etmek: Allah'ı şanına layık ifadelerle anmak.
teselli: avunma
tesvit: yazı taslağı

Şuâb-ı Iman'da tahrîç buyurduklan, إِنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ لِهٰذِهِ الْأُمَّةِ عَلٰى رَأْسِ كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا[1] yani, *'Her yüz senede Cenab-ı Hak bir müceddid-i din gönderiyor'* hadis-i şeriflerine mazhar ve mâsadak ve muzhır-i tam olan Mevlâna eş-Şehîr, kutbü'l-arifîn, gavsü'l-vasılîn, vâris-i Muhammedî, kâmilu't-tarikatı'l-âliye ve'l-müceddidiye Halid-i Zülcenaheyn Kuddise Sırruhu..." (ilh.)

Sonra tanhçe-ı hayatında gördüm kı, tevellüdü 1193 tarihindedir. Sonra gördüm ki, 1224 tarihinde Saltanat-ı Hind'ın payıtahtı olan Cihanâbâd'a dahil olmuş, tank-ı Nakşî silsilesine girip müceddidiyete başlamış.

Sonra 1238'de, ehl-i siyasetin nazar-ı dıkkatını celp edip, vatanını terk ederek dıyar-ı Şam'a hicretle gitmiştir. Hem içinde gördüm kı, Hazret-i Mevlâna'nın nesli, Hazret-ı Osman bin Affan'a (radıyallahü anh) mensuptur.

Sonra gördüm kı, tercüme-i hâlinde ıstıdad-ı fıtrî ve kabiliyet-i harika ile, sinni yirmiye baliğ olmadan evvel a'lem-i ulema-i asır ve allâme-i vakit olmuş. Süleymaniye kasabasında tedris-i ulûm ile iştıgal eylemiştir.

Sonra Üstadımın tarihçe-i hayatını düşündüm. Baktım, dort muhim noktada tevafuk ediyorlar:

• *Birincisi:* Hazret-i Mevlâna 1193'te dünyaya gelmiş; Ustadım ise 1293'te, tam Mevlâna Halid'ın yüz senesi hitam bulduktan sonra dünyaya gelmiş

1. Hakîm, Mustedrek, 4 522. Munavi *Feyzu l-Kadir* 2 281. hadis no. 1845

a'lem-i ulema-i asır: asrının en bilgili alimi
allâme-i vakit: zamanın her ilme aşina en buyuk alimi
baliğ olmak: ermış olmak.
celp etmek: kendine çekmek.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan Allah
dıyar-ı Şam: Şam dıyarı bolgesi
ehl-i siyaset: siyaset adamlan politikacılar
gavsü l-vasılîn: hakka kavuşanlanın yardımıcısı büyuk evliyası
hadıs-ı şerif: Peygamber Efendimızın soz, emn, hal ve hareketini anlatan söz veya yazı
Halid-ı Zülcenaheyn: ıkı tarafı ıkı kanadı olan Mevlana Halid
hıcret: goç.
hitam bulma: sona erme, tamamlanma
istidad-ı fıtrî: yaratılıştan gelen kabiliyet.
ıştıgal etmek: bır ışle uğraşmak.
kabiliyet-i harika: olağanüstu kabiliyet, yetenek
kamilü t-tarikatı'l-aliye ve l-müceddidiye: yuce tarikatın olgun rehben ve yenileyicisı
kuddise sirruhu: sırrı mukaddes olsun. sırrı azız olsun
kutbü'l-arifîn: ariflerin yanı Allah ı guzelce tanıyanların başı
masadak: bır sozu gerek dil gerekse hal ile onaylaıp dogrulayan
mazhar: enşme kavuşma şerefleenme.
mensup: bır kımseye nıspetı olan.
Mevlâna eş-Şehîr: meşhur Mevlana lardan bın olan
müceddıd-i dın: Hadıs-ı sahıh ile her yuz senede bır gelecegı bıldırılen dının hakıkatlerını asrın ıhtıyacına gore ders veren peygamber varısı âlım zat.
müceddıdıyet: müceddıtlık, yenileyıcılık
mühım: onemlı.
müzhır-i tam: tamamıyla gosteren ortaya koyan
nazar-ı dıkkat: ılgılı dıkkatlı bakış
nesil: soy-sop, nesıl.
payıtaht: başkent, yuce makam
Saltanat-ı Hind: Hindıstan saltanatı
sılsıle: zıncır
sın: yaş
tahrîç: hadıslen ılk rıvayet edenlerı ortaya çıkarma
tarihçe-i hayat: biyografi, hayat tarihi
tarik-ı Nakşî: Nakşıbendî tarikatı yolu
tedris-i ulûm: ılımlerın ogrenımı ve ogretılmesı
tercüme-i hal: hâl tercumesi, bıyografi, hayat hıkayesı
tevafuk etme: uygun gelme
tevellüd: dogma, doğum
vâris-i Muhammedî: Hz. Muhammed ın (asm) varısı mıraşçısı

• *İkincisi:* Hazret-i Mevlâna'nın (KS) tecdid-i din mücahedesine başlangıcı ve mukaddemesi, Hindıstan'ın payıtahtına 1224'te girmiş. Üstadım ise, aynen yüz sene sonra, 1324'te Osmanlı Saltanatının payitahtına girmiş, mücahede-i maneviyesine hazırlanmış.

• *Üçüncüsü:* Ehl-i siyaset, Hazret-i Mevlâna'nın (KS) fevkalâde şöhretinden tevehhüm ederek diyar-ı Şam'a nakl-i mekân ettirilmesi, 1238'de vaki olmuştur. Üstadım ise, aynen yüz sene sonra 1338'de Ankara'ya gidip, onlarla uyuşamayıp, onları reddederek, küserek tekrar Van'a gidip, bir dağda inziva ederken 1338 senesini müteakıp, Şeyh Said hâdisesinin vukuu münasebetiyle ehl-i siyasetin vehmine dokunmuş. Üstadımızdan korkarak, Burdur ve Isparta, Kastamonu, Afyon vilâyetlerinde, sekizer sene, yirmi beş sene ikamet ettirilmiş.

• *Dördüncüsü:* Hazret-i Mevlâna, yaşı yırmıye balığ olmadan evvel, allâme-i zaman hükmünde, fuhûl-i ulemanın üstünde görünmüş, ders okutmuş. Üstadım ise, tarihçe-i hayatını görenlere ve bilenlere malûmdur ki, on dört yaşında icazet alıp a'lem-i ulema-i zamana karşı muarazaya girişmiş, on dört yaşında iken, icazet almaya yakın talebeleri tedris etmiştir.

Hem Hazret-i Mevlâna (KS), neslen Osmanî olduğu ve sünnet-i seniyeye bütün kuvvetiyle çalıştığı gibi, Üstadım Kur'ân-ı Hakîm'e hizmet noktasında, meşreben Hazret-i Osman-ı Zinnureyn'in (RA) arkasından gidip, Hazret-i Mevlâna (KS) gibi, Risale-i Nur eczalanyla, bütün kuvvetiyle sünnet-i seniyenin ihyasına çalıştı.

a'lem-i ulema-i zaman: zamanın en bilgili alimi
allâme-i zaman: zamanın ilmi seviyesi en yüksek olan büyük alim
bâliğ: ermiş.
diyar-ı Şam: Şam diyarı bölgesi
ecza: cüzler, kısımlar
ehl-i siyaset: siyaset adamları, politikacılar
fevkalâde: olağanüstü
fuhûl-i ulema: büyük âlimlerin ilen gelenleri
hâdise: olay
hükmünde: değerinde, yerinde
icazet: diploma, ruhsat.
İhya: canlandırma, kuvvet ve tazelik verme
ikamet: bir yerde oturma
inziva: tek başına yaşama, yalnızlığa çekilme
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
malûm: bilinen
meşreben: gidişatça, meşrep olarak.
muaraza: söz mücadelesi
mukaddeme: önce, başlangıç.
mücahede: din hizmetinde çalışma, mücadele etme
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihad
münasebet: vesile, ilgi
müteakıp: sonra, ardı sıra
nakl-i mekân: yer değiştirmek
neslen: nesil, soy bakımından.
payitaht: başkent, başşehir
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
sünnet-i seniye: Peygamberimizin sözlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yüksek ve kıymetli haller
talebe: öğrenci
tarihçe-i hayat: biyografi, hayat tarihi
tecdid-i din: dinin esaslarına dokunmadan, asrın şartlarına göre yeni izah ve ispatlarla insanların anlayışına en uygun bir şekilde ortaya koyma, yorumlama
tedris: okutma, ders verme
tevehhüm etme: kuruntuya düşme, şüphelenme
vaki: vuku bulma, olma.
vehim: kuruntu, manasız korku
vilâyet: il
vukuu: olma, meydana gelme

İşte bu dört noktadaki tevafukat, tam yüz sene fasıla ile Risale-i Nur'un takviye-i dın hususundaki tesıratı, Hazret-i Mevlâna'nın (KS) tarik-ı Nakşiye vasıtasıyla hizmeti gibi azîm görünüyor. (HAŞİYE)

Üstadım kendine aît methûsenayı kabul etmiyor. Fakat, Risale-i Nur Kur'ân'a ait olup, methûsena Kur'ân'ın esrarına aittir.

Yalnız, Üstadımla Hazret-i Mevlâna'nın (KS) bırkaç farkı var:

Bırincisi: Hazret-ı Mevlâna (KS), zulcenaheyndir. Yani, hem Kadirî, hem Nakşî tarîkat sahibi iken, Nakşîlik tarikati onda daha galıptır. Üstadım, bılâkis, Kadırî meşrebi ve Şazelî mesleğı daha ziyade onda hükmediyor.

Ben Üstadımdan ışıttım kı:

"Hazret-i Mevlâna (KS) Hindıstan'dan tarîk-ı Nakşîyi getirdığı vakit, Bağdat dairesi, Şah-ı Geylânî'nin (KS), ba'delmemat, hayatta olduğu gibi taht-ı tasarrufunda ıdi. Hazret-ı Mevlâna'nın (KS) manen tasarrufu, bidayeten cây-ı kabul göremedi. Şah-ı Nakşîbend (KS) ıle İmam-ı Rabbanî'nin (KS) ruhanıyetleri Bağdat'a gelip Şah-ı Geylânî'nin (KS) ziyaretıne gıderek rıca etmişler kı, 'Mevlâna Halid senin evlâdındır, kabul et.' Şah-ı Geylânî, onların

HAŞİYE: Hazret-ı Mevlâna (KS), milyonlar etbalarının ittıfaklarıyla müceddıttır ve baştakı hadıs-ı şerifın bır mâsadakıdır. Ve madem tam yüz sene sonra, dort mühım cihet-i tevafukla beraber Rısale-ı Nur aynı vazifeyı görüyor, demek, nass-ı hadıs ıle,[1] Rısale-ı Nur eczaları tecdit ve takvıye-ı dın vazifesını gorüyorlar.

1. Hakîm, *Mustedrek*, 4 522. Munavı *Feyzu l-Kadır* 2 281, hadıs no: 1845

azım: buyuk yuce.
ba delmemat: olumden sonra
bidayeten: başlangıçta
bılakıs: tersıne olarak, aksıne
cay-ı kabul: kabule değer
cihet-i tevafuk: uyan benzer yonler
ecza: cuzler, parçalar
esrar: sırlar
etba: tâbi olan, uyan
fasıla: ara
hadis-i şerif: Peygamberımızın şerefli sozlerı
haşiye: dıpnot.
husus: konu
hükmetmek: hâkim olmak, etkılemek.
iltimas: kayırma, koruma
ittifakla: söz bırlıgıyle
Kadırı: Abdülkadır ı Geylanı hazretlerının yolunda olan
manen: ruhça, manevî yonden
masadak: bir sozu gerek dıl gerekse hâl ıle onaylayıp dogrulayan
meşrep: gıdış yolu, meslek
methusena: ovguyle söz etmek.
müceddit: Hadıs-ı şerıf ıle her yuz senede bır gelecegı bıldırılen dının hakıkatlerını asrın ihtiyacına gore ders veren peygamber vârısı olan âlım zat
Nakşî: Nakşıbendî tarıkatune mensup olan
nass-ı hadis: hadısın nassı, peygamber efendımızın bıze ulaşan kesın, kuşkudan uzak sozlerı
ruhanıyet: olmuş bır kımsenın devam etmekte olan manevî kuvvet ve kudretı.
Şazelî: Şazelı tarıkatınden olan, bu tarıkate mensup kımse
taht-ı tasarruf: Idare altında.
takviye-i din: dının kuvvetlenmesı, desteklenmesı
tarik-i Nakşi: Nakşıbendî tarikatı yolu
tarık-ı Nakşıye: Nakşıbendî tarıkatı
tecdit: yenileme, tazeleme.
tesirat: etkıler
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar
ziyade: çok, fazla
zülcenaheyn: ıkı tarafli, ıkı kanatlı

iltimaslarını kabul ederek Mevlâna Halıd'i kabul etmiş. Ondan sonra Mevlâna Halıd (KS) bırden parlamış. Bu vakıa, ehl-i keşıfçe vaki ve meşhut olmuştur. O hâdise-i ruhanıyeyı, o zaman ehl-ı velâyetın bir kısmı müşahede etmiş, bazı da rüya ile görmüşler."

Üstadımın sözü burada hitam buldu.

İkinci fark şudur ki: Üstadım kendi şahsıyetini merciiyetten azlediyor, yalnız Risale-i Nur'u merci gösteriyor. Hazret-i Mevlâna'nın (KS) şahsıyeti ise, kutbü'l-ırşat, merciü'l-has ve'l-âmm olmuştur.

Üçüncü fark: Hazret-i Mevlâna (KS), zülcenaheyndir. Fakat, zamanın muktezasıyla, sünnet-i seniyeye çok kuvvet vermekle beraber, ilm-i tarikati esas tutmak cihetiyle, tarikatı daha ziyade tutmuş. O noktada sarf-ı hımmet etmiş. Üstadım ise, şu dehşetli zamanın muktezasıyla, ilm-ı hakıkatı ve hakaık-ı imanıye cıhetini ıltızam ederek, tarikate üçüncü derecede bakmışlar.

Elhâsıl: Baştaki hadıs-i şerifin, "*Her yüz sene başında dini tecdit edecek bir müceddidi gönderiyor*" [1] vaad-i İlâhîsine binaen, Hazret-i Mevlâna Halıd, ekser ehl-i hakıkatçe, 1200 senesinin, yani on ikinci asrın müceddididir. Madem tam yüz sene sonra, aynen dört cihette tevafuk ederek, Risale-i Nur eczaları aynı vazıfeyi görmüştür, kanaat verir ki, nass-ı hadıs ile, Risale-ı Nur tecdıd-ı din hususunda bir müceddit hükmündedir.

Benim Üstadım daima diyor ki:

asır: yüzyıl
azletmek: vazıfesine son vermek.
binaen: -den dolayı, dayanarak.
cihet: yon.
ecza: cuzler, parçalar.
ehl-ı hakıkat: gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı.
ehl-ı keşif: bazı sırlan bılınmeyen hakıkatlerı Allah ın lutuf ve ihsanı ile bılen velıler.
ehl-ı velayet: velı olanlar, Allah ın dostluğunu kazananlar.
ekser: çok çok.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
hadıse-ı ruhanıye: ruhen yaşanan olay.
hadıs-ı şerif: Hz. Peygamberımızın şerefli sozlerı.
hakaık-ı imanıye: ıman hakıkatlerı.
hıtam: son.
husus: mevzu, konu.
hükmünde: değennde, yerınde.
ilm-ı hakıkat: hakıkat ılmı.
ilm-ı tarikat: tarikat, tasavvuf ılmı.
ıltımas: kayırma, koruma.
ıltızam: kendısı ıçın gerekli gorme, taraftarlık.
kanaat vermek: ınanmak konusunda fikir vermek.
kutbu'l-ırşat: insanları ıman yoluna davet eden buyuk evlıya.
merci: başvurulacak yer, merkez.
merciü'l-has ve'l-amm: halkın ve idarecılerin genel başvuru merkezi.
merciyet: merkezılık, kaynak olan yer.
meşhut: gorunen, şehadet edılen.
muktezai gereken.

1. Hakim, *Mustedrek*, 4.522; Munavi, *Feyzu'l-Kadir*, 2.281, hadis no: 1845.

müceddit: Hadıs-ı şerif ıle her yuz senede bır geleceğı bıldırılen, dının hakıkatlerını asrın ıhtıyacına gore ders veren peygamber varısi olan alım zat.
müşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme.
nass-ı hadıs: hadısın açık ve kesin hukmu.
sarf-ı hımmet: emek verme, onem verdiği şeylerı kayırma, koruma, gelıştırme konusunda çalışma.
sünnet-i seniye: Peygamberımızın sozlerine emırlerıne ve hareketlerine dair en yuksek ve kıymetlı haller.
şahsıyet: kışılık.
tecdıd-ı dın: dının esaslarına dokunmadan, asrın şartlarına gore yenı ızah ve ıspatlarla, insanların anlayışına en uygun bir şekilde ortaya koyma, yorumlama.
tecdit: yenıleme, tazeleme.
tevafuk: uygun gelme.
vaad-ı İlâhî: Allah ın verdiği soz.
vakıa: olay.
vakı: vuku bulan, olan.
vazıfe: gorev.
zaman: vakıt.
ziyade: çok, fazla.
zülcenaheyn: ıkı tarafı ıkı kanatlı.

"Ben bir neferim, fakat müşir hizmetini görüyorum. Yani kıymet bende değil, belki Kur'ân-ı Hakîm'ın feyzinden tereşşuh eden Risale-i Nur eczaları bir müşiriyet-i maneviye hizmetini görüyor."

Üstadımı kızdırmamak için şahsını sena etmiyorum.

Şamlı Hafız Tevfik

• • •

Re'fet Bey ve Husrev ve Rüştü gibi Risale-i Nur şakirtlerinin Risale-i Nur bereketine işaret eden buldukları bir tevafuk-ı lâtîftir

Risale-i Nur'un Isparta'ya ne derece rahmet olduğuna delâlet eden bir tevafukat-ı acîbe:

Risale-i Nur'un mazhar olduğu inayatın küllıyetinden mühim bir ferdi de şudur ki: Isparta vilâyeti sekiz seneden beri Risale-i Nur'un müellifini sinesinde saklamıştı ve Barla gibi şirin bir nahiyesinde, Cenab-ı Hakkın lütuf ve keremiyle muhafaza etmişti. Bu müddet zarfında yavaş yavaş intişar eden Risale-i Nur'dan, binler adam Isparta'da imanlarını takviye ettiler. Bilhassa gençler pek çok istifade ve istifaza ettiler.

Vakta ki, Üstadımızın Barla gibi lâtif ve şirin bir mahaldeki sıkıntılı ve pek acıklı ve en katı kalbleri ağlatan işkenceli esareti bitti; Risale-i Nur'un müellifi olan Üstadımızın nazan Cenab-ı Hakkın inayetiyle Isparta'ya müteveccih oldu. Evhama düşen bazı zalim ehl-i dünyanın teşebbuskârâne harekât-ı zahiriyesi bir sebeb-ı adî olarak Üstadımız Isparta'ya getirildi.

bilhassa: özellikle
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan yüce Allah
delâlet: delil olma
ecza: cüzler, parçalar
ehl-i dünya: dünya adamı, âhireti düşünmeyen
esaret: esirlik, tutsaklık.
evham: vehimler, kuruntu ve zanlar
fert: tek, benzersiz, ayrı ayrı olan
feyiz: ilim bolluğu, bereket.
harekât-ı zahiri: görünüştekı davranışlar
inayat: lütuflar, ihsanlar, yardımlar
inayet: yardım, ihsan, lütuf
intişar: yayılma, neşrolunma
istifade: faydalanma
istifaza etmek: feyizlenmek, iman ilmini elde edip aydınlanmak.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
küllıyet: bütünlük.
lâtif: hoş, güzel
lütuf: ihsan, kerem
mahal: yer
mazhar: erişme, kavuşma
muhafaza: koruma.
müellif: kitap telif eden, yazar
mühim: önemli
müşir: mareşal, en yüksek askerî unvan
müşiriyet-i maneviye: manevî mareşallik, en üst komutanlık.
müteveccih olmak: bir tarafa yönelmek.
nahiye: ilçelere bağlı olarak bir müdürle yönetilen küçük yerlerin her biri
nazar: bakış, yönelme
nefer: tek kişi, er
rahmet: koruma, şefkat, gösterme, merhamet etme
sebeb-i adî: basit sebep
sena: övme
sinesinde: içinde, bağrında
şakirt: talebe, öğrenci
tereşşuh eden: sızan
teşebbuskârane: bir işe girişerek.
tevafukat-ı acîbe: acayip uygunluklar, dikkat çeken benzerlikler
tevafuk-ı lâtîf: güzel münasebet, uyumluluk
vakta ki: ne zaman ki.
vilâyet: il
zalim: zülmeden, haksızlık eden.
zarfında: süresince

Fakat Üstadımızın teşrif ettiği zaman, yaz mevsiminin en hararetli zamanı idi. Yağmurlar kesilmiş, Isparta'yı iska eden sular azalmış, bir kısm-ı mühimminin menbaı kesilmiş, ağaçlar sararmaya, otlar kurumaya, çiçekler buruşmaya başlamıştı.

Risale-i Nur'un en ziyade intişar ettiği mahal Isparta vilâyeti olduğu için, Risale-i Nur hakkındaki inayat-ı Rabbaniyeyi pek yakından müşahede eden Risale-i Nur'un şakirtleri olan bizler, acip bir vakıaya daha şahit olduk.

Bu hâdise ise, Risale-i Nur müellifinin Isparta'ya teşrifini müteakip, bir asır içinde bir veya iki defa vukua gelen, bu yaz mevsimindeki yağmurun kesretli yağması olmuştur. Pek harika bir surette yağan bu yağmur, Isparta'nın her tarafını tamamen iska etmiş; nebatata yeniden hayat bahş edilmiş; bağlar, bahçeler başka bir letafet kesb etmiş, ekserisi hemen hemen ziraatle iştigal eden halkın yüzleri, Risale-i Nur'un nail olduğu inayatından ve bereketinden olan bu yağmurdan istifade ederek gülmüş, ruhlan inbısat etmişti. Cenab-ı Hak, kemal-i rahmetiyle, bu yaz mevsiminin bu şiddetli ve hararetli vaziyetini, bahann en letafetli, en şirin ve en hoş vazıyetine tebdil etti. Güya Risale-i Nur, yüz on dokuz parçasıyla, müellifi olan Ustadımıza bir taraftan hoşamedî etmek ve mahzun olan kalbine teselli vermek ve gamnâk ruhunu tatyîb etmek, ve diğer taraftan da, sekız seneden ben yaşadığı Barla'yı unutturmak ve o muhteşem çınar ağacını ve dostlannı ve alâkadar olduğu şeylerden gelen fırak hüznünü hatırlatmamak için, Cenab-ı Hak'tan yüz on dokuz

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
alâkadar olmak: bağlı olmak, ilgilenmek.
asır: yüzyıl
bereket: bolluk, mübareklik.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan yüce Allah
ekseri: çoğunlukla.
fırak: ayrılık
gamnak: gamlı, uzuntulu
güya: sanki
hadise: olay, meydana gelen durum
hararet: sıcaklık.
hayat bahşedilmek: canlandırılmak
hoşamedî: hoş geldin deme, karşılama
inayat: lutuflar, ihsanlar, yardımlar
inayat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın yardımları
inbısat etme: yayılma, açılma.
intişar: yayılma, neşrolunma
iska: sulama
istifade etme: faydalanma
iştigal etmek: bir işle uğraşmak.
kemal-i rahmet: rahmetin mertebe ve şefkatin mükemmelliği
kesb etme: kazanma
kesretli: çok fazla.
kısm-ı mühim: önemli kısım
letafet: latiflik, güzellik
mahal: yer
mahzun: hüzünlü, üzgün
menba: kaynak
muellif: telif eden, yazar
müşahede: ilâhî sırları ve tecellileri seyretme.
müteakip: takip eden, ...den sonra
nail: erişmek, kavuşmak.
nebatat: bitkiler
suret: biçim, tarz.
şakırt: talebe, öğrenci.
tatyîb etmek: gönlünü hoş etmek.
tebdil: değişme, dönüşme
teselli vermek: avutmak, avundurmak
teşrif etmek: şeref vermek, onurlandırmak.
vakıa: vuku bulan olan, geçen şey
vaziyet: durum, hâl
vilayet: il
vukua gelmek: meydana gelmek.
ziyade: çok, fazla

risalenin eliyle, yüz on dokuz bin kelimeleri diliyle dua etti, yağmur istedi. Cenab-ı Hak, öyle bereketli bir yağmur ihsan etti ki, bir misli doksan üç tarihinde yağdığını ihtiyarlarımızdan işitiyoruz ki, bu tarih, Üstadımızın tarih-i velâdetine tesadüf etmekle beraber, bu umumî hâdise-i rahmet olan kesretli yağmur, hususî bir surette Risale-i Nur'a baktığına bir delili de şudur ki:

Risale-i Nur'un neşrine vasıta olan Üstadımız, geldiği gün Isparta'yı gayet hararetli ve yağmursuzluktan toz toprak içinde görmüş. "Barla gibi bir yayladan gelip böyle bir yerde dayanamayacağım" diye telâş ediyordu. Üçüncü ve dördüncü günü bahçeleri kısmen gezdiği vakit, sebze ve ot ve çiçeklerin susuzluktan buruştuklarını görerek gayet müteessirâne su istiyor, yağmur talep ediyordu. Arkadaşımız olan Bekir Bey'den, değirmenleri çeviren suyu göstererek "Isparta'nın suyu bu kadar mıdır?" diye sormuştu. Bekir Bey cevap verdi: "Golcük'ün suyu kesilmiş, gelmiyor. Isparta'nın dörtte birini sulayan bu sudan başka yoktur" dedi.

Ustadımızın Isparta'da çok talebesi bulunduğundan, ruhen yağmurun gelmesini istiyordu. Aynı günde öyle bir yağmur geldi ki, elli seneden beri Isparta böyle bir hâdiseyi görmemiş. O yağmur yüzde doksan dokuz menfaat vermiştir. Bundan anlaşılıyor ki, o tevafuk tesadüfî değil, bu rahmet, Isparta'ya rahmet olan Risale-i Nur'a bakıyor. Lillâhilhamd!

bereket: bolluk, hayırlı uğurlu oluş
Cenab-ı hak: hakkın tanıkendisi olan yüce Allah
hadise: olay
hadise-i rahmet: İlâhî rahmet ve merhamet esen olarak gelişen olaylar
hararet: sıcaklık
hususî: özel
İhsan etmek: İkram etmek, bağışlamak
kesretli: çok, fazla
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun
menfaat: fayda
müteessirâne: müteessir olarak, üzülerek
neşir: yayma, tamım
rahmet: faydalı yağmur, bereket
suret: biçim, tarz
talebe: öğrenci
talep: isteme
tarih-i velâdet: doğum tarihi
tesadüfî: tesadüf olarak
tevafuk: uygunluk
umumî: herkesle alâkalı, genel
vasıta: aracı

Bu kerem-i İlâhî neticesi olarak Üstadımız diyor ki: "Isparta bana Barla'yı unutturdu. Unutamayacağım bir şey varsa, o da, her yerde olduğu gibi, Barla'da bulunan ciddî dost ve talebelerimdir."

Mustafa, Lutfu, Ruştu, Husrev, Bekir Bey, Re'fet

• • •

Risale-i Nur bereketine ait yağmur hâdisesini teyit eden Muhacir Hafız Ahmed, Süleyman, Mustafa Çavuş ve Bekir Bey ve Şem'i'nin bir fıkrasıdır. Isparta'daki kardeşlerimizin fıkrasındaki davayı ispat eden kuvvetli ikı delili gösteriyor.

Evet, Re'fet Bey ve Hüsrev gibi kardeşlerimizin, harika bir surette yağan umumî yağmur içinde Risale-i Nur bereketine hususiyetle baktığına, bizim de kanaatimiz geliyor. Çünkü, gözümüzle yağmur hâdisesinin hususî bir şekilde hizmet-i Kur'ân ve Risale-i Nur'a baktığını iki suretle gördük.

Birinci Suret: Risale-i Nur'un vasıta-i neşri olan Üstadımızın camii, Barla'da seddedildi. Risale-i Nur'u yazacak hariçteki talebelerinin yanına gelmeleri men edildiği hengâmda kuraklık başladı. Yağmura ihtiyac-ı şedit oldu. Sonra yağmur başladı, her tarafta yağdı. Yalnız Karaca Ahmed Sultandan itibaren, bir daire içinde kalan Barla mıntıkasına yağmur gelmedi. Üstadımız bundan pek müteessir olarak dua ediyordu.

Sonra dedi ki: "Kur'ân'ın hizmetine set çekildi, bu köydeki mescidimiz kapandı. Bunda bir eser-i itap var ki, yağmur gelmiyor. Öyle ise, madem Kur'ân'ın itabı var; Yâsin Suresini şefaatçi yapıp, Kur'ân'ın feyzini ve bereketini isteyeceğiz."

bereket: bolluk, hayırlı, uğurlu oluş
daire: alan, saha
dava: iddia
eser-i itap: azarlama, danılma belirtisi
feyiz: bolluk, bereket.
hâdise: olay
hengam: zaman, sıra
hizmet-i Kur'an: Kur'an hizmeti
hususî: özel.
hususiyet: ayırıcı özellik.
ihtiyac-ı şedit: şiddetli ihtiyaç.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
itap: azarlama, tersleme
itibaren: sayılmak üzere
kanaat: inanma, görüş
kerem-i İlâhî: İlâhi lütuf ve ikramlar
men: manı olma, engelleme
mıntıka: bölge.
müteessir: hüzünlü, üzgün.
netice: sonuç.
seddedilmek: kapatılmak, engel olmak.
set çekmek: engel olmak.
suret: biçim, tarz.
şefaat: bir ihtiyaç sahibinin affı ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.
talebe: öğrenci
teyit etmek: doğrulamak, onaylamak.
umumî: genel
vasıta-i neşir: yayma, neşretme vasıtası

Üstadımız, Muhacir Hafız Ahmed Efendiye dedi ki: "Sen kırk bir Yâsin-i Şerif oku."

Muhacir Hafız Ahmed Efendi bir kamışa okudu. O kamışı suya koydular. Daha yağmur alâmeti görünmezken, ikindi namazı vaktinde, Üstadımız, dama itimat ettiği bir hatırasına binaen Muhacir Hafız Ahmed Efendiye söyledi ki: "Yâsin-i Şerifler tılsımı açtı; yağmur gelecek."

Aynı gecede, evvelce yağmadığı Barla dairesi içine öyle yağdı ki, Üstadımızın odasının altındaki Çoban Ahmed'in bahçesindeki duvar yağmurdan yıkıldı. Hâlbuki Karaca Ahmed Sultanın arkasında ve deniz kenarında balık avlamakla meşgul olan Şem'i ile arkadaşları bir damla yağmur görmediler.

İşte bu hâdise kat'iyen delâlet ediyor ki, o yağmur, hizmet-i Kur'ân'la münasebettardır. O rahmet-i amme içinde bir hususiyet var. Sure-i Yâsin anahtar ve şefaatçi oldu ve yağmur kâfi miktarda yağdı.

İkinci Suret: Kuraklık zamanında, yirmi otuz gün içinde yağmur Barla'ya yağmamışken, Yokuşbaşı Çeşmesi yapıldığı bir zamanda, menbaına yakın, Üstadımız ve biz (yani, Süleyman, Mustafa Çavuş, Ahmed Çavuş, Abbas Mehmed ve sair kardeşlerimiz) beraber cemaatle namaz kıldık. Tesbihattan sonra dua için elimizi kaldırdık; Üstadımız yağmur duası etti. Kur'ân'ı şefaatçi yaptı. Birden, o güneş altında, her birimizin ellerine yedi-sekiz damla yağmur düştü. Elimizi indirdik, yağmur kesildi. Cümlemiz bu hale hayret ettik. O vakte kadar yirmi otuz

alâmet: belirtiler.
binaen: ...den dolayı, dayanarak.
cemaat: topluluk.
delâlet: delil olma, gösterme.
hâdise: olay.
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti.
hususiyet: hususilik, özellik.
itimat etmek: güvenmek.
kâfi: yeterli.
kat'iyen: kat'i olarak, kesin olarak.
Kur'an'ı şefaatçi yapmak: Kur'an-ı Kerîm'in bağışlanmaya vesile ve sebep olmasını istemek.
menba: kaynak.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
rahmet-i amme: umumî genel rahmet.
sair: diğer, öteki.
suret: biçim, tarz.
şefaat: bir ihtiyaç sahibinin affa ve yiğine kavuşması için yapılan aracılık.
tesbihat: Allah'ın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlarla sahip olduğunu ifade eden sözler.
tılsım: gizli sır.
Yâsin-i Şerif: şerefli Yâsin Suresi.

gündür yağmur gelmemişti. Yalnız o yağmur duası anında, dua eden her ele yedi-sekiz damla düşmesi gösteriyor ki, bunda bir sır var. Üstadımız dedi ki: "Bu bir işaret-i İlâhiyedir. Cenab-ı Hak manen diyor ki: Ben duayı kabul ediyorum, fakat şimdi yağmur vermiyorum." Demek, sonra Sure-i Yâsin şefaat edecek. Ve nitekim de öyle olmuştur.

Elhâsıl: Isparta'daki kardeşlerimizin umumî rahmet içindeki Risale-i Nur'un bereketine dair dava ettiklen hususiyeti, bu iki kuvvetli delille tasdik ediyoruz.

Şem'i, Mustafa Çavuş, Bekir Bey,
Süleyman, Muhacir Hafız Ahmed
(rahmetullahi aleyhim.)

• • •

Sadakatte meşhur olan Barlalı Süleyman'ın vazife-i sadakatini tamamıyla yapan Ispartalı Süleyman Ruştu'nun bir fıkrasıdır.

Aziz Ustadım,

Kardeşlerimin Yirmi Yedinci Mektuba giren fıkralarını, kendi fikrime ve hissiyatıma muvafık bulduğumdan, onlar bu nokta-i nazardan kendi fıkralarımdır diye başka fıkra yazmaya lüzum görmedim. Fakat bu ahirlerde Risale-i Nur'un kerametine temas eden bazı hâdiseler benimle de münasebettar olarak vücuda geldiğinden, ondan bir ihtar hükmünde idi ki, onlar munasebetiyle, benim de bir hususî fıkram kardeşlerimin hususî fıkraları içine girsin diye, o hâdiselerden bazı lâtif tevafukatı ve bazı rüya-ı sadıkayı ve birkaç hâdiseyi yazıyorum.

ahir: son
aziz: muhterem, değerli
bereket: bolluk, hayırlı ve uğurlu oluş
dava etmek: iddia etmek
elhasıl: özetle, sonuç olarak
hadise: olay, olan, geçen
hissiyat: hisler, duygular
hususî: özel
hususiyet: özellik
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtar: hatırlatma, uyarı
işaret-i İlâhiye: İlâhi olan işaret, ihtar
keramet: kerem, lütuf, ihsan
lâtif: hoş, güzel
lüzum: gerekme
manen: mana bakımından, manevi yönden, manaca
muvafık: uygun
münasebet: vesile, bağ
münasebettar: alâkalı, ilgili
nokta-ı nazar: bakış açısı
rahmet: esirgeme, şefkat gösterme, faydalı yağmur
rahmetullahi aleyhim: Allah onlara rahmet eylesin
rüya-ı sadıka: doğru olan rüya
sadakat: bağlılık, doğruluk
şefaat: bir ihtiyaç sahibinin affı ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık
şefaatçi: Allah'ın bağışına vasıta, aracı olan
tasdik etme: doğrulugunu kabul etme
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar
umumî: genel
vazife-i sadakat: bağlılık, doğruluk görevi

Bu rüyalar, birbirine yakın ve birkaç gün zarfında görülmüş ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm içinde bulunduğu cihetle, rüya-i sadıkadır. Çünkü, hadisçe sabittir ki, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm görülen rüyada, şeytan o rüyaya karışamıyor. Bu rüya-ı sadıkadan her biri, gerçi rüyadır, delil ve hüccet olamaz; fakat her birinin aynı mealde ittifakları bir müjde veriyor ve Risale-i Nur'un makbuliyetine ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın daire-i rızasında bulunduğuna bizlere kanaat veriyor. Ezcümle:

• *Birincisi:* Risale-i Nur Şakirtlerinden Rıza görüyor. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, camide Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık Radıyallahü Anha emrediyor: "Çık, hutbe oku." Ebu Bekri's-Sıddık koşarak minberin en yukarı basamağına kadar çıkar, hutbe okur. Hutbe içinde cemaate der ki: "Bu söylediğim hakikatlerin izahatı Yirmi Dokuzuncu Sözdedir."

• *İkincisi:* Risale-i Nur'un şakirtlerinden Osman Nuri diyor ki: Rüyamda, Şemail-i Şerife muvafık, gayet nuranî bir surette Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâmı oturduğu yere dayanmış bir vaziyette gördüm. Bu anda bir seda geldi ki, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın bir yaveri geliyor. Kapılar birden bire kendi kendine açıldı. Risale-i Nur naşirlerinin Ustadı olan zat içeriye girdi. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, Ustadımıza şefkatkârâne bir iltifat göstererek, dayandığı vaziyetten doğruldu. Ben de ağlayarak uyandım.

aleyhissalâtü vesselâm: Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
cihet: yön.
daire-i rıza: memnunluk ve hoşnutluk ölçüsü içinde.
ezcümle: bu cümleden olarak.
hadis: Hz. Peygamberin sözü, emri, hal ve hareketini anlatan söz veya yazı.
hakikat: gerçek, asıl.
Hazret-i Peygamber: Allah'ın elçisi Hz. Muhammed.
hutbe: Cuma veya bayram namazlarında hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan İlâhî emirleri hatırlatan konuşma ve dualar.
hüccet: delil, burhan.
iltifat: ilgilenmek, sevgi saygı göstermek.
ittifak: fikir birliği etme.
izahat: açıklamalar.
kanaat vermek: inanmak, fikir vermek.
makbuliyet: makbulluk, geçerlilik.
meal: mana, anlam.
minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü.
muvafık: uygun.
naşir: yayan, neşreden.
nurani: nurlu.
rüya-ı sadıka: doğru olan rüya.
seda: ses.
suret: biçim, görünüş.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde.
Şemail-i Şerif: şerefli nur saçan şekil, dış görünüş.
vaziyet: durum, hâl.
yaver: yardımcı.
zarfında: süresinde.
zat: kişi, şahıs.

• *Üçüncüsü*: Risale-i Nur Şakirtlerine köşkünü tahsis eden Şükrü Efendidir. Rüyada ona diyorlar ki: "Senin o köşküne Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm gelmiş." O da koşarak gidip, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı çok nuranî ve sürurlu bir hâlde bulup ziyaret etmiş.

• *Dördüncüsü*: Risale-i Nur Şakirtlerinden Nazmi'dir. Rüyasında ona diyorlar ki: "Risale-i Nur Şakirtleri imansız ölmezler; kabre imanla girerler."

Bu rüyalar Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ile munasebettar olmak cihetiyle, o rüyalar zamanında *Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesi* münasebetiyle lâtif ve küçük bir iki tevafukun letaifini zikredeceğim. Şöyle ki:

Risale-i Nur eczalarından birkaç vecihle kerameti görülen mu'cizat-ı Ahmediyeye (ASM) dair On Dokuzuncu Mektubun tashihi zamanında, yedi mu'cizat-ı Ahmediyeye (ASM) mazhar yedi çocuğun bahsine geldiği vakitte, Meliha isminde yedi yaşındaki kızım, umulmadık bir vakitte hanemden çıkıp Üstadımın oturduğu köşke geldi, o yedi çocuk bahsini masumâne çocukçasına dinlemeye başladı. Çay içmesini çok sevdiği hâlde, kendine verildi, çocukların bahsi bitinceye kadar içmedi.

O saatten on dakika evvel, hem On Dokuzuncu Mektup, hem Miraç Risalesi ayrı ayrı tashih ediliyordu. On Dokuzuncu Mektubun yüz elli sahifesi içinde bir tek sahifede kuru direğin ağlamasından bahis var. Miraç Risalesinde altı yüz satırdan bir tek satır ondan bahseder

cihet: yön
ecza: cüzler, parçalar
keramet: kerem, lütuf.
latif: hoş, güzel
letaif: lâtifeler, güzel ve hoş his-
ler
masumane: günahsızca, suçsuz olarak.
mazhar: nail olmuş, kavuşmuş
Miraç Risalesi: 31. Söz
Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesi: Peygamber Efendimizin mu'cizelerini konu eden 19. mektup
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
münasebetiyle: dolayısıyla.
münasebettar: alâkalı, ilgili
nurani: nurlu, ışık saçan
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci
tahsis etmek: ayırmak
tashih: düzeltme, kusursuz hale getirme.
tevafuk: uyguniluk.
vecih: yön
zikir: anma

Muhtelif tarzlarda, muhtelif vakitte, muhtelif adamlar, muhtelif kitaplarda birden bir tek sözü söylediklerini ben işittim.

O da kuru direğin ağlaması idi. Her biri iki kişiden ibaret iki kısım tashihçiler, aynı kelime üstündedirler, o kelimeyi söylüyorlardı.

Ben hayretle dedim: "İki taraf da bir kelimeyi söylüyorsunuz."

Sonra baktık, Miracın tashihi aynı kelimeye geldiği gibi, On Dokuzuncu Mektubun tashihi de aynı kelime üzerindedir. Biz hazır olanlar şüphemiz kalmadı ki, yedi yaşında Meliha'nın yedi çocuk bahsine tevafuku ve bu iki kısım musahhihlerin aynı kelimede ittifakları, o mu'cizat-ı Ahmediye bahsinin bir kerametinin bir şuaıdır.

Yine Hazret-i Peygamberin (ASM) mektubuyla münasebettar üçüncü bir tevafuk:

Milas'tan gelen ve oraya gonderilen kitapların listesini bir sebebe binaen saklamak lâzım gelmişti. Üstadım bu listeyi saklamak için bana verdiğini biliyormuş. Bir gun o listeye lüzum olacağını düşünerek benden isteyecekti. Fakat istememişti. O gece kalkar o listeyi seccadesinin yanında görür, hayret eder. "Bu, saklandığı yerden çıkıp, nasıl burada bulunsun?" Sabahleyin benden soruyor. "Ben getirmedim, haberim yok" dedim. Zaten gece yanına çıkmamıştım. "Bunda bir mana var," biz düşündük. Aynı gün Milas'tan listeye göre kitap istemeye bir hak

binaen. -den dolayı
ibaret. meydana gelen, oluşan
ittifak: fikir birliği etme
keramet. kerem, lütuf, ihsan
lüzum: gerekme.
Miraç: peygamber efendimizin Allah'ın huzuruna yükselişi ve bütün kâinat âlemlerini gezdiği yolculuk.
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
muhtelif: çeşitli
musahhih: tashih eden, düzeltmeyi yapan
münasebettar: alâkalı
şua: ışık hüzmesi
tashih: düzeltme, kusursuz hale getirme
tevafuk. uygun gelme

kazanmak için, Hazret-i Peygamberin (ASM) Mısır azizi Mukavkıs'a yazdığı mektup, eski Mısırlılara ait kitaplar içinde bulunarak İstanbul'a gönderilmiş. Bu mektubun fotoğrafla alınan aynının bir sureti, o gecenin gündüzünde bize geldi, o geceki liste hâdisesine tevafuk etti. Bunda şüphemiz kalmadı ki, saklı olan o listenin kendi kendine orada bulunması, bu mektub-i Nebeviyenin gelmesine bir istikbal ve bir işaret idi.

İşte o günlerde Hazret-i Peygamber (ASM) rüyada Risale-i Nur'la munasebettar görülmesi ve mektup da aynı vakitte gelmesi, o günlerde telif edilen hastalara ait yirmi beş devâ-i maneviyeyi beyan eden Yirmi Beşinci Lem'a ve iktisada ait On Dokuzuncu Lem'a ve onların akabinde ihtiyarlara ait yirmi altı ncayı beyan eden Yirmi Altıncı Lem'anın telif zamanlarına tevafuk etmesi şüphe bırakmıyor ki, bu üç Risale, Hazret-i Peygamberin (ASM) makbuliyetine mazhar olmuş.

Yine Risale-i Nur'la münasebeti tahakkuk eden hâdiselerden birisi de şudur ki:

Risale-i Nur'un Isparta'ya medar-ı bereket olduğunu çok emarelerle gördük ve görüyoruz. Ezcümle, Şükrü Efendi hem kendi köşkünü, hem merhum kardeşi Nuri Efendinin köşkünü Risale-i Nur'un ders ve telifine verdiği zaman, onun şehirdeki evine müttasıl büyük bir haliçe binası ateş aldı. Bütün o büyük bina yandığı hâlde, Şükrü Efendinin evine sirayet etmedi. Hatta yanan haliçe binasının müştemilâtından olup, haliçe binası ile Şükrü Efendinin hanesine bitişik olan ahşap odunluk dahi

akabinde: peşi sıra, ardı sıra
azız: vali, Mısır valisi
beyan eden: açıklayan, izah eden
devâ-i maneviye: manevî bir ilâç.
emare: alâmet, belirti
ezcümle: bu cümleden olarak
hâdise: olay
haliçe binası: halı fabrikası binası.
iktisat: tutumluluk, tasarruf
istikbal: karşılama, gelecek zaman
lem'a: parıltı
makbuliyet: kabul görmüş, geçerlilik
mazhar olmak: erişmek, kavuşmak.
medar-ı bereket: bereket sebebi, bolluk vesilesi.
mektub-i Nebeviye: Hz. Peygamberin (asm) mektubu
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş
müttasıl: bitişik.
münasebet: alâka, yakınlık
münasebettar: alâkalı, ilgili
müştemilât: bir şeyin içine aldığı şeyler
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sirayet etme: bulaşma, yayılma.
suret: nüsha, kopya
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme
telif edilen: yazılan kitap
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tevafuk: uygun gelme

yanmadı. Bu vaziyeti gören herkes hayret içinde kaldı. Fakat Risale-i Nur ile alâkalan olanların şüpheleri kalmadı ki, Şükrü Efendi Risale-i Nur'un telifine bu iki köşkü verdiği için, onun bereketiyle, harika bir surette, hem kendi hanesi, hem merhum kardeşinin hanesi o müthiş yangından kurtuldu.

Hem Risale-i Nur yazın nasıl ki büyük bir yağmur ve rahmete sebep olduğu delillerle beyan edilip Gavs-ı Geylânî'nın (KS) kerametine dair risalede kaydedilen hâdise Risale-i Nur'un bir kerameti olduğu gibi, bu seneki kışta Risale-i Nur'un merkez-ı faaliyeti, Barla'dan Isparta'nın bağlarına nakledilmişti. Bağlarda soğuk ve fırtına şehirden çok şiddetli oluyordu. Bu şiddetli kışta Risale-i Nur'un dersi tatil olmamak ve neşri de devam edebilmek için, bir eser-i rahmet olarak bu senenin kışı gayet mutedil geçti. Evet, herkes biliyor ki, şimdiye kadar böyle mutedil ve bazı günleri yaza benzer tarzda bir kış, bu yakın zamanlarda görülmemişti. İşte bugün, yeni Mart on iki, eski Şubat yirmi yedidir. Sitte-ı Sevr denilen fırtınalı altı meşhur günün üçüncü günü olan bugün, Nevruz Günü gibi açıktır, güzeldir. Nasıl ki Risale-i Nur'un bereketi yüzünden rahmet-i İlâhiye yaz ortasında bir bahar getirdiğini kanaat verecek emareler ile görmüştük, öyle de, bu kış ortasında Risale-i Nur'un bereketi yüzünden bir güz mevsimi olmasına bir vesile olduğuna kanaat ettik.

Hem Risale-i Nur eczasından *İktisat Risalesi*'nin telifine çok yakın bir zamanda, Ustadımın maişetindeki iktisadı ifrat derecesine girmişti. Ben ve Hüsrev ve daha

alaka: ilgi, ilişki.
bereket: feyiz, hayırlı ve uğurlu şeylerin çokluğu.
beyan: açıklama, izah.
ecza: cüzler, parçalar.
emare: alamet, belirti.
eser-i rahmet: İlâhî merhametin eseri, belirtisi.
Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir-i Geylânî.
gayet: çok, son derece.
hadise: olay.
ifrat: aşırılık.
İktısat Risalesi: 19. Lem'a.
iktısat: tutum, tasarruf.
kanaat etmek: inanmak, fikir sahibi olmak.
kanaat vermek: fikir vermek, inandırmak.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller, ikram, lütuf, ihsan.
maişet: yaşayış, geçinme.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş.
merkez-ı faaliyet: faaliyet, çalışma merkezi.
mutedil: ıtdalli, orta halde bulunan.
neşir: neşretmek, kitap yazan, yayan.
Nevruz: bahar.
rahmet: Allah'ın kullarına maddî ve manevî nimetler vermesi, faydalı yağmur.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
Sitte-i Sevr: Güneş'in boğa burcunda bulunduğu Nisan ayındaki altı günlük fırtına.
suret: biçim, tarz.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
vesile: vasıta.

diğer arkadaşlarımız bütün biliyoruz ki, Üstadımızın hasta olmadığı hâlde bütün Ramazan'da yediği gıdayı hesap ettik, bir tek francala ekmeği, yarım okka kese yoğurdu, yüz elli dirhem pirinç idi. Biz tahmin ettik ki, yirmi dört saatte üç hurma tanesi kadar gıda ile külfetsiz idare etti. Fazlaya iştihası olmadığı için yemiyordu. Bu hâl, güya Ramazan'dan sonra ona yazdırılacak olan *İktısat Risalesi*'nin bereketine ve mübarekiyetine ve kerametine bir işaret idi.

Ve bir de Risale-i Nur'un takviye-i dîn hakkında hizmetine işaret eden bir diğer hâdise şudur ki: Isparta'nın muhim bir âliminin, takriben otuz-kırk sene evvel yazdığı istikbale dair kasıdesinin fıkraları, Risale-i Nur'a tam tevafuk ediyor ve Risale-i Nur'u gösteriyor. Şöyle ki:

Allah rahmet etsin ve kabri pürnur olsun, Topal Şükrü Efendi namında ehl-i kalb ve Isparta'nın bir medar-ı fahri olan zatın kerametkârâne buraca meşhur bir şiirini gördüm, getirip arkadaşlarıma gösterdim. Dedim: Bu zat, bu dalâletli zamanımızdan bahsettiği gibi, bir fıkrası da Harb-ı Umumîden bahsediyor gibi görünüyor. Çünkü bu şiirinde diyor:

Aferin çarha ki, çattırdı kuduzu kuduza.

Yani, bütün dünya kâfirlerini birbirine musallat ettirdi. Ve iki satır sonra yine diyor:

Sûk-ı asr içre bütün dâd ü sited, küfr ü dalâl,

Müşteri kalmadı, dîn indi ucuzdan ucuza.

aferin: bravo, yaşasın, alkış
âlim: çok bilgili, ilim adamı
bereket: hayırlı ve uğurlu şeylerin çokluğu.
çarh: çark, dönen şey, sistem, felek.
dâd ü sited: alış veriş
dalâlet: dinsizlik, doğru yoldan ayrılma, azma
dirhem: uç gramlık ağırlık ölçüsü
ehl-i kalb: kalbi uyanık basiretli olan
francala: kaliteli undan yapılmış ince uzun ekmek.
hadise: olay
Harb-i Umumî: genel harb. Birinci Dünya Savaşı
istikbal: gelecek.
iştiha: açlıktan gelen istek, arzu
kâfir: Allah'a inanmayan, dinsiz
kaside: belli bir konuda yazılmış olan şiir
keramet: ikram, lütuf, bağış
kerametkârane: kerametli bir şekilde
küfr-i dalâl: kâfirlik, sapıklık, dinsizlik
külfetsiz: zahmetsiz, zorluksuz
medar-ı fahr: iftihar, övünme sebebi
Musallat etmek: birini bir başkasının başına belâ etmek.
mübarekiyet: bereketlilik, kutluluk.
muhim: önemli
müşteri: alıcı
okka: 1200 gr. ağırlık
pürnur: çok nurlu
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama.
suk-ı asr: asrın çarşısı, şimdiki zamanın çarşısı
takriben: tahminen, yaklaşık olarak
takviye-i dîn: dini inancın kuvvetlenmesi
tevafuk: uygunluk.
zat: kişi, şahıs

Yani, o asrın çarşısında alışveriş dinsizlik elinde olacak, dinsizlik hükmedecek, dın gayet ucuza düşecek ve İslâm'ın şeairi gizlenecek. Sonra diyor:

Şükrîyâ! Bılmezem esrar-ı gayptan amma,
Ya ıleri, ya gen taknp edenim üç otuza.

Kendı tefsir edıyor. Yanı, "otuz üç"e, şıddetlı kafıyesı-ni müraat ıçın, "otuz üç" yerine "üç otuz" demıştır. Hem Harb-i Umumîye ışaret ettığı fıkrasıyla, "dınsızlık düsturları, kanunları, o asır çarşısında hükmettiği ..." fıkrasının ortasında şoyle dıyor.

Erış ey avn-i şeriat, (HAŞİYE 1) *eriş ey muhyi'd-dın!*
Elem-i rîş-i (HAŞİYE 2) *cefa sîneden erişti oze.*

Şımdi benim kanaatim geliyor ki, bu zat, otuz üç senesinden sonra Risale-i Nur'u Isparta'nın imdadına çağırıyor. "*Ey avn-i şeriat, ey muhyi'd-dın yetiş!*" diyor. Yani vefatından takriben otuz üç sene sonra şeriate ve dinin şeairine, Isparta'ya yetişecek bir nuru çağırıyor. Cenab-ı Hak duasını kabul etmiş ki, vefatından otuz-kırk sene sonra Risale-i Nur o vazifeyi görmüş.

Talebenız ve hızmetkârınız
Süleyman Rüştü

• • •

HAŞİYE 1: Şeriat, cifirle dokuz yuz seksen eder. *Rısaletü'n-Nur* dahı النُّور'dakı *kam*, asl-ı *lam* olsa, cifirle dokuz yüz yetmiş sekız edip, ıkı farkla tevafuk eder.

HAŞİYE 2: Rış: Cenha, yara demektir.

asır: yuzyıl
avn-ı şeriat: şerıatın yardımı
cifir: harflere verılen sayı degerlerı ıle geleceğe veya geçen hâdıselere cumlelerden tanh veya ısme dair ışaretler çıkarma ılmı
düstur: kaıde kural esas.
elem-i rış-i cefa: ezıyet görmekten dolayı olan yaranın acısı
erişmek: yetışmek, kavuşmak
esrar-ı gayp: gızlı, gorunmeyen alemlere aıt sırlar
Harb-i Umumi: genel harb birınci Dunya savaşı
haşiye: dıpnot.
hızmetkar: hızmet yapan kımse
hükmetmek: hâkım egemen olmak
kafiye: ses uyuşması uyak
kanaat: inanma fikir
müraat: uymak.
nur: aydınlık, ışık.
şeair: dının alâmetlerı, ışaretlerı
şeriat: Islâm dını. Ilâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
takriben: yaklaşık olarak
takrip: yaklaştırma tahmın etme
talebe: ogrencı
tefsir: bır manayı açıklamak, yorum
tevafuk etmek: uygun gelmek.
vazife: gorev
vefat: olum
zat: kışı şahıs.

Risale-i Nur'un musadere hâdisesi münasebetiyle İs parta Süleyman'ı Ruştu'nun, evvelki fıkrasına zeyil olarak yazdığı bir fıkrasıdır

Risale-i Nur Şâkirtlerinin merkezi olan Şükrü Efendinin köşkünün komşusu seksen yaşında muhterem Alî Osman Çavuş namında bir zat, Risale-i Nur naşirlerine hücum zamanından bir gün sonra rüyasında görüyor ki, güneş ile kamer, beraber olarak köşkün içine girip parlıyorlar.

Diğer bir rüyada Keçeci Mustafa Efendinin hafîdi Bekir yine hâdise-i elîmeden bir iki gün sonra görüyor ki, güneş kıble tarafından çıkıyor. Şuaatı içinde, güneş yüzünde Risale-i Nur naşirinin sureti temessül edip, aynen güneşin kursunda görünüyor.

Hem, mütedeyyin bir kadın yine hâdiseden sonra görüyor ki, semavattan mubarek kâğıtlar yağıyor. Soruyorlar: "Bu nedir?" Rüyada demişler: "Risale-i Nur'un sayfalarıdır." Yani, tabirce, Risale-i Nur, Kur'ân'ın tefsiri olduğu cihetle, vahy-i semavî olan Kur'ân'ın semavî ve ilhamî bir tefsiridir. Hem yağmur gibi, insanlara kesretli bir rahmettir.

Hâdisenin vukuundan evvel, Risale-i Nur Şâkirtlerinin her biri bir cesedin azaları gibi, bir cihette o cesede gelen müessir bir anzayı bütün azanın hissetmesi nev'inden, bu hâdiseyi Risale-i Nur'un dört şâkirdi, vukuundan bir iki gün evvel şöyle gördüler: Üçü, yanı Mehmed Zühdü, Halil Ruhi, Mehmed Niyazi, Risale-i Nur naşirlerinin

aza: organ
cihet: yon, taraf, sebep
fıkra: yazılmış bir haber
hâdise: olay
hâdise-i elîme: elem, acı veren olay
hafîd: torun
ilhamî: ilhamla ulaşılan, ilham sonucu olan
kamer: ay
kesretli: çokça, bolca.
kıble: namazda dönülen yon Mekke şehrinde Kâbe nın bulunduğu taraf
güneşin kursu: güneşin uzaktan görünen yüzü
muhterem: saygı deger, aziz.
mübarek: feyizli, bereketli.
müessir: tesirli, etkili
münasebetiyle: dolayısıyla
müsadere: toplatma, elde olanı alma.
mütedeyyin: dindar, dine bağlı
nam: ad, isim
naşir: kitap yazan, neşreden, yayan
nevî: çeşit, tür
rahmet: Ilâhî merhamet ve şefkat olarak gelen
semavat: semalar, gökler
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
suret: biçim, görünüş
şâkirt: talebe, öğrenci.
şuaat: şualar, parıltılar
tabir: açıklama, yorumlama
tefsir: Kur'an ın mana bakımından izahı, yorumu
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
vahy-i semavî: Allah tarafından melekle Peygambere gelen vahiy
vuku: olma, meydana gelme
zat: kişi, şahıs
zeyil: ek, ilâve

üstadını vefat etmiş görüyorlar ki, vefat ise tabirce Risale-i Nur'un tatilini haber veriyor. Dördüncüsü Fazıl Bey görüyor ki, hâdiseden bir gün evvel rafta kitapları karıştırır, bazı kitapları düşürür. Üstat bana hiddet ediyor, ben de diyorum: "Re'fet düşürdü." Birden haneye polisler doluyorlar, her şeyi alıyorlar.

Hem bundan yedi buçuk ay evvel Risale-i Nur naşirlerine gelen elîm polishaneye çağırma meselesinde Risale-i Nur'un şakirtlerinin dört tanesi (aynı hâdiseyi bir ikisi, yanı Ruştu ile Lütfü aynen görüyorlar, ikisi de az bir tabirle) aynı hâdiseyi görmeleri ve bu defaki hâdiseyi, yine dort tane şakırtler aynen görmesi göstenyor kı, Rısale-i Nur Şakirtleri, bir cesedin azaları gibidirler ki, Risale-i Nur'a gelen hâdiseyi, bir cesedın azaları gibi hıssedıyorlar.

Hem Risale-i Nur Şakirtlerinden Bekir'e o musibet gününden bir gün evvel bıri demiş: "Üstadın seni çağırıyor." Bir hiss-ı kablelvuku ile ikinci gün Üstadının başına gelen ve rahmet-i Ilâhıye ile hafıf geçen müthış musıbeti, düşmanların plânları derecesinde buyuk, ağır hissetmiş tarzında, ağlayarak gayet korkaklık ve heyecan ile koşup geldi. O halecan ve ağlamasına hiç sebeb-i zahırî yokken, yine heyecanını, ağlamasını teskin edemiyordu. Demek Risale-i Nur'a gelen musıbet, şakirtlerini kerametkârâne ikaz ediyordu.

Hem musibetin aynı gününde Üstadımız gezmekten dönerken –Hüsrev ve Mehmed'ın ihbanyla– bırdenbıre sebepsiz ehl-i dünyaya karşı hiddete başladı. Yirmi beş

aza: organ
ehl-i dünya: dunya adamı, ahıreti duşunmeyen
elîm: acı veren, sıkıntılı durum
hadise: olay
halecan: heyecan
hiddet etmek: kızmak, ofkelenmek.
hiddet: ofke, gazap
hiss-i kablelvuku: bir olay olmadan once onu hissetmek, ón sezi
ihbar: haber verme, bıldırme
ikaz etme: uyarma
kerametkârâne: kerametli bır şekılde
mesele: konu
musibet: felâketi bela
naşir: kıtap yazan, neşreden yayan,
polishane: karakol
rahmet-i Ilâhıye: Allah ın son suz rahmetı, Ilahı rahmet.
sebeb-i zahirî: gorunurdekı sebep
şakırt: talebe, oğrencı
tabir: açıklama, yorumlama
tatıl: çalışmaya ara verme
teskin: sakinleştırme, yatıştırma.
vefat: olum

sene evvel Divan-ı Harb-i Örfîde kendi ıdam kararını beklerken, sebepsiz, kalbsiz, rütbeli iki adam, mahpus olduğu koğuşa tahkir için geldikleri zaman gayet acip bır surette söylediği o hale mahsus meşhur bir şetmi üç defa zalim ve garazkâr ehl-i dünyaya karşı sarf ediyor, "Benden ne ıstıyorsunuz?" dıye bağırarak tekrar edıyor, sonra susuyor. Aynı dakikada, zabıta, köşku basmak için yedi-sekiz polis köşkün etrafına gırdikleri zamana tevafuk edıyor

Medar-ı İbret Bir Hâdise: Rısale-ı Nur naşırlerının tazyiki yüzünden amirlennin yanında yüz bulmak niyetiyle Rısale-ı Nur naşirlerine ilişenlerin, aks-i maksadıyla tokat yedıklennın yuz hâdıseden bır hâdısesi şudur kı:

Sebepsiz, sırf bazı garazkârların keyifleri için Risale-i Nur naşirlerine bir kulp takıp mahkemelerde süründürmek ve belki mahvetmek ıçın sureten kendini dost gösterıp gayet hainâne bir nıyakârlıkla dairemize sokulup, bırtakım yalanlarla âmirlerini iğfal edip Risale-i Nur naşirlerine müthış darbe gelmesine vesile olan bır adam, teveccüh ve makam kazanmak değil, bilâkıs oyle bır tokat yedi ki, dünyada kaldıkça, vicdanı varsa vicdan azabı çektirecek. Hem o kolay vazifesinden müşkül bir vazifeye tahvil ettıler ve hem de ona yalancı nazarıyla baktılar. Ve hem nefret-i ammeyi kazandı. Ve hem taharri hâdisesinden iki gün sonra bir ihtiyar adamı hanesinden çıkarıp yolda getirirken o ihtiyar zat füc'eten vefat edip, hem mes'uliyet-ı maddiyeye ve maneviyeye maruz kalmıştır

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
aks-i maksat: kastedılenın hedef lenenin aksı, zıddı
amir: ıdareci, yonetıcı
azap: acı
bılakıs: aksine, tersine
Dıvan-ı Harb-ı Örfi: Sıkıyonetım Mahkemesı
ehl-i dünya: dunya adamı, ahıreti duşunmeyen
füc'eten: bırdenbıre, ansızın
garazkar: kınlı, duşmanlık guden
hadıse: olay
hainane: haınce, kotu bir nıyet taşıyarak, zarar vermekten hoşlanan
iğfal etmek: yanıtmak, aldatmak.
kulp takmak: bınnı sebepsız suçlu gostermek ıçın uydurma bahane bulmak
mahpus: hapsedılmış
mahsus: has, ozel.
mahvetmek: yok etmek, zarar vermek
makam: mevkı
maksat: gaye, hedef
maruz: tesir altında kalma
medar-ı ibret: ibret sebebi vesilesi.
mes'uliyet-i maddiye maneviye: maddî ve manevî sorumluluk.
muşkul: guç, zor
naşir: kitap yazan, neşreden yayın
nazar: bakış
nefret-ı amme: herkesin genelin nefreti
nıyakar: ıkı yuzlu, sahtekâr
suret: bıçım, tarz.
sureten: dış gorunuş bakımından
şetim: kotu soz soyleme, yerme
taharri: araştırma, inceleme.
tahkir: hakaret etme
tahvil: bır halden bır hale getırme, degıştırme
tazyik: sıkıştırma, baskı
tevafuk: uygun gelme
teveccüh kazanmak: ilgi, iltıfat, sevgi kazanmak.
vazife: gorev
vefat: olme.
vesile: sebep, araç.
vicdan: iyiyi kotuden, hayırdan şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zabıta: şehırlerde guvenlıgı saglamakla gorevli yonetım
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zat: kişi, şahıs

Evet, Risale-i Nur'a hücum edenler, vaktiyle kefenini boynuna takınmalı ve rezalete bürünmeli ve manevî cehenneme dünyada girmeyi göze almalı.

Hem o musibet hâdisesinden ıkı gun evvel, Rısale-ı Nur Şakirtlerinden olmayan ve hiç bizimle zihnen meşgul olmayan bırı rüyada göruyor ki: Isparta'nın altındakı ovada çok ormanlar bulunuyor. Kuvvetli bir sel geliyor, bu ormanın çok ağaçlannı devırıyor. Bırden bıre bır zelzele-i arz oluyor, Risale-i Nur naşiri, elbisesiyle heybetli bir surette yer yarılıp çıkıyor. (HAŞIYE) O da korkusundan uyanıyor. İkı gün sonra Risale-i Nur'u tatil ve manen toprağa defnetmek nıyetıyle küre-i arzı titretecek derecede bir hata ile Risale-i Nur'un eczalannı evrak-ı muzırra nev'inden taharri edip, toplayıp merkez-ı hükumete, tâ Dahiliye Vekâletine göndenr. Hiçbir daire kanunca mucib-i muaheze ve mes'uliyet bir şey Risale-i Nur'da bulamadığından, o manevî zelzele içinde öldürdük, defnettik zannettikleri Risale-i Nur, dirilip, yer yarılıp meydana çıktığı gibi, yine o rüya işaret ediyor ki, bir zelzele-ı azîme ve bir sel içinde Risale-i Nur bu vatan ve millete bir halâskâr, bir münci suretinde musibetzedelerin imdadına yetişecek.

Rısale-i Nur Şakırtlerinden (Yıldırım) Süleyman Rüştü

• • •

HAŞİYE: Demek bu geçen senekı zelzele, yanı İzmır zelzelesi, Rısale-ı Nur'un dırılmesıne ve meydana çıkmasına bir emaredır ve o rüyayı tabir edıyor. Evet, o zelzeleden evvel Rısale-ı Nur defnolunmuş gıbı gayet gızlı perde altında intişar ediyordu. Zelzele başladıktan sonra eskı elbıse-i fâhiresiyle meydan-ı zuhura ve ıntişara çıktı.

Dahiliye Vekaleti: İç işleri Bakanlığı.
defnetmek: gömmek, gomulmek.
eczâ: cuzler, parçalar.
elbise-i fahire: kendisiyle ovunulen süslü, gösterişli elbise.
emare: belırtı, ız.
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kagıtlar.
hadise: olay.
halâskar: kurtancı.
haşıye: dipnot.
heybetli: görunuşü korku ve sevgi uyandıran büyükluk.
intişar etmek: yayılmak, dagılmak.
kefeni boynuna takmak: her an olumu gozlemek.
küre-i arz: dunya, yer kure.
manen: mana bakımından, manevi yonden.
manevi: manaya aıt, maddî olmayan, ruhî.
merkez-i hükumet: hukûmet merkezi.
mes uliyet: sorumluluk.
meydan-ı zuhur: gorunen meydan, alan.
mucib-i muaheze: sorgulamayı gerektıren sebep.
musıbet: felâket, bela.
musıbetzede: musıbete uğrayan.
münci: necat vencı, kurtancı.
naşir: kıtap yazan, yayan, neşreden.
nev: çeşıt, tür.
nıyet: kalbın bir şeye karar vermesi.
rezalet: rezıllık, alçaklık.
sûret: bıçım, gorunuş.
şakirt: talebe, öğrencı.
tabir etmek: açıklamak, yorumlamak.
taharri: araştırma, inceleme.
tatil: çalışmaya ara verme.
zan: sanma.
zelzele: deprem.
zelzele-i arz: yer sarsıntısı.
zelzele-i azime: büyük sarsıntı, deprem.

Husrev ve Rüştü kardeşlerimizin fıkraları na küçük bir haşıyedir.

Haşiye: Emirdağ'ında yağmursuzluk zamanında Ustadımıza ara sıra benimle hizmet eden Mehmed, Ali, İsmail ve ben, Ustadımızdan yağmur duasını köylülerin ricasıyla istedik. Ustadım, bizleri masum çocuklar deyip, hatırımızı kırmamak için söz verdi. Hem dedi: "Böyle musibet-i ammeden hususî dua mukabil gelemiyor. Bunun çaresi Risale-i Nur'u serbest bırakıp okusunlar ki, bu belâyı def'e vesile olur."

İkindiden sonra camie gittiği vakit hiçbir bulut yoktu. Bizim ricamız hatırına geldi. *Hizbu'n-Nuriye*'nin İkinci Mertebesindeki

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ وَعَلٰى غَايَةِ وُسْعَةِ رَحْمَتِهِ فِى سُرْعَةِ فَعَّالِيَةِ قُدْرَتِهِ اَلْجَوُّ الشَّاهِدُ بِكَلِمَاتِ السَّحَابِ وَالرِّيَاحِ وَالرُّعُودِ وَالْبُرُوقِ وَالْاَمْطَارِ [1]

okurken [2] وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ ayetini okudu. Aynı kelimede ikı aydan beri işitmediği kuvvetli ra'd sedası olan gok gürültüsü başladı. O kelimeden bir mıktar sonra, yağmur alâmetı yokken, bıze verdiği söz için [3] اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا dediği aynı kelimede yağmurun seslerini işitti. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Guzel bir tevafuktur kı, Ustadımız, bu yazdığımızı, içinde ısmı geçen Ismaile, bana tekrar ederken, اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا kelimesını okurken, aynen camideki gıbı yağmur şıddetli ses vererek geldiğini gorduk. Ustadımız o gun fazla yağmur duasını ettiğini anladık. ***Ceylân, İsmail***

1. Bulutlar, ruzgârlar, gok gurultulen, şımşekler, yağmurlar kelımatının şahadetıyle vahdet ıçındekı vucub ı vucuduna ve nihayet derecede sur'atlı faalıyet ı kudretı ıçındekı gayet derecedekı vus at ı rahmetıne cevv ı semanın delalet ettıgı Allah'tan başka hıçbır ılah yoktur.
2. Gok gurultusu hamd ederek tesbih eder. (Ra'd Suresi, 13.)
3. Allah'ım, rahmetınle bereketlenmış olan yagmurdan bize ıçır.

alâmet: belırtı, ız, ışaret.
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı.
cevv-i sema: gokyuzu.
def: uzaklaşturma.
delâlet etme: delıl yanı kanıt olma, ışaret etme.
faaliyeti kudret: kudretın faalıyetı. Ilahı gucun surekli çalışıp ış yapması.
gayet: pek, çok.
hamd etmek: Allah a karşı olan şukran ve memnunıyetını onu overek, bıldırmek.
haşiye: dıpnot.
Hizbü'n-Nuriye: Nura ozgu hızıp bazı ayet ve hadıslerden oluşan dua kitabı.
hususi: ozel.
kelimat: kelımeler.
masum: suçsuz.
mertebe: derece, basamak.
mukabil: karşılık.
musibet-i amme: umumî musıbet, bela.
nihayet: son derece, çok.
ra'd: gok gürultüsü.
seda: ses.
sür'atli: hızlı.
şahadet: şahıt olma.
tesbih etmek: Allah ı şanına uygun ıfadelerle anmak, ıbadet etmek.
tevafuk: uygunluk.
vahdet: bırlık.
vesile olmak: vasıta, aracı olmak.
vucub-ı vucut: varlıgın zarurî olması, var olmak ıçın hıç bır sebebe ıhtıyaç olmaması.
vus'at-i rahmet: rahmetın vus atı, Ilâhı merhametın genış ve kapsamlı olması.

Sonra sabahleyin bana kimseye söyleme diye hikâye ettı. Ben dedim: Aynen gök gürültüsünden yanım dakika evvel *Hızb-ı Nuriye*'nin o makamın tercümesini *Hüccetüllahi'l-Bâliğa*'da babamla beraber hanemizde okurken bulutların ordu gibi toplanması, ra'dın bağırması kelimesinde camidekı Üstadımın aynı kelimesine tevafuku ve melek-i ra'dın bağırmasına tam tetabuku bize kanaat verdi kı, Risale-i Nur'la yağmur alâkadardır. Okunmasına, yazılmasına mânıalar olduğu zaman kuraklık başlar. Ve intişan rahmet olduğu için, rahmetin gelmesine vesile olduğuna inandık. Hem Isparta'daki kardeşlerimizin fıkralannı tasdik ettik. Evet, geçen kışın başında burada Rısale-i Nur serbest okunduğu ıçın, yaz gibi geçtı. Ne vakit Risale-i Nur'a iliştiler, birden görülmemiş bir kış başladı. Bu ıkı aydır butun butun tazyik neticesinde bu kuraklık başladı. Demek Risale-i Nur ayn-ı rahmettir.

Mehmed, Ceylân

• • •

Barla'daki kardeşlerimizin dediklen gibi, kuraklık Rısale-i Nur'un tatiliyle munasebettar olduğunu tasdik edıyoruz. Çünkü iki aydan beri taharri ile okumaktan menedildi, kuraklık da başladı. Bugünlerde ben babamla beraber dört beş kardeşlerimiz, Risale-i Nur'u yazmaya başladığı hâlde, yağmur daha gelmeden Ankara'ya giden ıstıdanın tesiri olarak, iki memur Üstadımın bir derece hatırını almak için yanına geldiler. "Madem ıaşeyı kabul etmiyorsun, hiç olmazsa ev kirası için bakî kalan senin

alâkadar: ilgili, munasebetli
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi
bakı kalan: artan, geri kalan
Hızb-ı Nuriye: Nura özgu hızıp, bazı ayet ve hadıslerden oluşan dua kıtabı
Hüccetüllah'l-Bâliğa: Allah ın açık delili. Risale-i Nur kulliyatından Asa-yı Musa nın ikinci kısmı.
ıaşe: yedinip içirme, geçindirme
intişar: yayılma, neşrolunma
istıda: dilekçe
kanaat vermek: inandırmak, fikir vermek.
makam: durak.
mânıa: manı, engel
melek-i ra'd: gok gurultusu ile gorevlı melek.
men edilmek: yasak edilmek, onune geçilmek.
münasebettar: alâkalı
ra'd: gok gurultusu
rahmet: Allah ın kullarını koruması, acıma, merhamet ve şefkat etme, faydalı yağmur
Risale-i Nur: Nur Risalesi
taharri: arama, araştırılmak, takıp edilmek.
tasdık etme: dogruluğunu kabul etme
tasdik: doğruluğunu kabul etme
tazyik: zorlama, baskı
tesir: etkı
tetabuk: uygunluk, mutabık olma
tevafuk: birbirine uyma, uygun gelme
vesile: vasıta

harcırahından kırk banknotu kabul et" dediler, hem de ısrar ettiler. Üstadım da o gün yüz doksan kuruş bir hayra sarf ettiği münasebetiyle, (Yani bana, kese yoğurdu yemediği için, "Haydi Ceylân, sen bu medresenin talebesisin, teberrük olarak bunu yiyeceksiniz.") iki üç saat sonra ümidin hilâfında o kırk banknot ısranyla verilmesi, demek bu yoğurdun hayn bire on değil, yirmiye çıktı diye o hatıra için kabul ettı. O iki memur gittikten dört beş saat sonra Üstadım camie gitti. Aynı duayı

(1) اَللّٰهُمَّ اَسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا okurken, beş dakika fasıla ile aynen o iki defaki gibi gürültülü yağmurun tatlı şıngıltıları fazlaca başladı. Demek tazyik kuraklığa ve tatyîb ise rahmete vesiledir.

Mehmed, Ceylân

1. Allah'ım, rahmetinle bereketlenmiş olan yağmurdan bize ıçır

banknot: kağıt para
fasıla: ara
harcırah: yolluk giden, masrafı
hilâf: ters, zıt, karşı
medrese: ders okutulan yer
münasebet: ilgi, vesile
rahmet: merhamet, esirgeme, bağışlama.
talebe: öğrenci
tatyîb: iyi davranma
tazyik: sıkıntı verme, zorlama, baskı
teberrük: bereket ve hayır umma
vesile: vasıta, aracı, sebep

Dokuzuncu Lem'a[1]

Bu Lem'ayı herkes okumasın. Vahdetülvücudun ince kusurlarını herkes göremez ve muhtaç değil.

باسمه[2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[3]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[4]

Aziz, Sıddık, Muhlis, Halis Kardeşim,

Kardeşimiz Abdülmecid'e ayrı mektup yazmadığımın sebebi, size yazdığım mektuplan kâfi gördüğümdendir ki, Abdülmecid, Hulûsî'den sonra kıymettar bir kardeşim, bir talebemdir. Her sabah akşam Hulûsî ile beraber, bazen daha evvel duamda ismiyle hazır oluyor. Size yazdığım mektuplardan, evvel Sabri, sonra Hakkı Efendi istifade ediyorlar. Onlara da ayrı mektup yazmıyorum. Cenab-ı Hak seni onlara mübarek büyük bir kardeş yapmış. Sen benim yerime Abdülmecid ile muhabere et, merak etmesin, Hulûsî'den sonra onu düşünüyorum. Fakat talebeliğini hakkıyla ifa etmiyor. Onun için bizzat onunla muhabere etmiyorum.

Birinci Sualiniz: Cetlerinizden birisinin imzası "es-Seyyid Muhammed"e dair mahrem sualiniz var.

1. Osmanlıca teksir Lem'alar'da bulunan bu lem'a, *Lâtif Nükteler*'de neşrini müteakip asli yeri olan burayı da derç edilmiştir. (Nâşirler)
2. Allah'ın adıyla.
3. Hiç bir şey yoktur ki, Onu övüp tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
4. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

✻ *Dokuzuncu Lem'a*, Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

azîz: muhterem, saygın
bereket: Allah'ın bol nimet vermesi, çok fayda, ilim, hayırlı, uğurlu şeylerin değişmemesi
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi, şeref ve büyükluk sahibi olan Allah
cet: ata, dede.
dair: ait, ilgili
derç edilmek: yerleştirilmek.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce
halis: hilesiz, temiz, samimî, her işini yalnız Allah rızası için yapan
ifa etmek: yerine getirmek.
ihsan: ikram, bağış
istifade: faydalanma
kabiliyet: dışından gelen etkiye açık olma özelliği, yetenek.
kâfi: yeter, yeterli
kıymettar: değerli, kıymetli.
lem'a: parıltı
mahrem: gizli, herkesçe bilinmemesi gereken
muhabere: haberleşme
muhlis: ihlâslı, samimî, dostluğu temiz, her halı içten ve gönülden olan
muhtaç: ihtiyaç sahibi
müteakip: sonra, ardı sıra
naşir: kitap yayımlayan.
neşir: kitap yayım ve dağıtımı
rahmet: acıma, koruma, merhamet ve şefkat etme
sıddık: çok doğru, çok dürüst, hakkı ve hakikatı şüphesiz kabulleneen
sual: soru.
talebe: öğrenci
teksir: çoğaltma
tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan uzak ve temiz olduğuna inanmak.
tesbih etmek: Allah'ı şanına layık ifadelerle anmak.
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş

Kardeşim, buna ilmî ve tahkikî ve keşfî cevap vermek elimde değil. Fakat ben arkadaşlanma derdim ki: "Hulûsî ne şimdiki Türklere ve ne de Kürdlere benzemiyor. Bunda başka bir hasiyet görüyorum." Arkadaşlanm da beni tasdik ediyordular.[1] دَادِ حَقْ رَا قَابِلِيَّتْ شَرْطْ نِيسْتْ sırrıyla, "*Hulûsî'de büyük bir asalet tezahürü bir dâd-ı Hak'tır*" derdik. Hem kat'iyen bil ki, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın iki âli var. Biri nesebî âldir, biri de şahs-ı manevîsi ve nuranîsinin risalet noktasındaki âli var. Bu ikinci âlde kat'iyen sen dahil olmakla beraber, birinci âlde dahi delilsiz bir kanaatım var ki, ceddinin imzası sebepsiz değildir.

Aziz Kardeşim,

Senin ikinci sualinin hulâsası: Muhyiddin-i Arabî demiş: "Ruhun mahlûkıyeti, inkişafından ibarettir." O sual ile, benim gibi zayıf bir bîçareyi Muhyiddin-i Arabî gibi müthiş bir harika-i hakikat, bir dâhiye-i ilm-i esrara karşı mübarezeye mecbur ediyorsun. Fakat madem nusûs-i Kur'ân'a istinaden bahse girişeceğim; ben sinek dahi olsam, o kartaldan daha yüksek uçabilirim.

Bil ki, Hazret-i Muhyiddin aldatmaz, fakat aldanır. Hâdîdir, fakat her kitabında muhdî olamıyor. Gördüğü doğrudur, fakat hakikat değildir. Yirmi Dokuzuncu Sözde, ruh bahsinde, medar-ı sualiniz olan o hakikat izah edilmiştir.

1. Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsan ettiğinde kabiliyet aranmaz.

ait: aile, soy.
Aleyhissalâtü vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun.
asalet: asıllık, soyluluk.
aziz: muhterem, saygın.
bahse girişmek: konuşmaya başlamak.
bîçare: çaresiz, zavallı.
ced: ata, dede.
dâd-ı Hak: Allah'ın vergisi.
dahiye-i ilm-i esrar: manevî sırlarla ilgili ilim alanında deha sahibi olan.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
hâdî: hidâyet eden, doğru yolu gösteren.
hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet.
harika-i hakikat: hakikat harikası, varlıkların ardındaki gerçeğe ulaşmada hanka olan.
hasiyet: bir şeyin özelliği.
hulâsa: özetle, kısacası.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ilm: ilimle ilgili bilgiye dayalı.
inkişaf: açığa çıkma, keşfolunma.
istinaden: bir görüşe dayanarak, güvenerek.
izah etmek: açıklamak.
kanaat: inanç, görüş, fikir.
kat'iyen: kat'ı olarak, kesinlikle.
keşfî: keşfe ait, gizli olanı ortaya çıkarıp bilinir hale getirme.
mahlûkıyet: yaratılmışlık.
mecbur: zorunlu kılma.
medar-ı sual: soru sebebi.
muhdî: doğru ve hak yola ulaştıran.
mübareze: mücadele, karşı karşıya gelme.
müthiş: dehşet veren, korkunç.
nesebî: soy yönünden nesli ile ilgili.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
nusûs-ı Kur'ân: Kur'an'ın açık hükümleri ve emirleri.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed.
risalet: peygamberlik.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dik kat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor yanı.
sual: soru.
şahs-ı manevî: manevî şahıs.
tahkikî: gerçeği bulmaya çalışarak, araştırmak.
tasdik etmek: doğrulamak.
tezahür: görünme, belirme.

Evet, *ruh mahiyeti itibarıyla bir kanun-ı emrîdir, fakat, vücud-ı haricî giydirilmiş bir namus-ı zîhayattır ve vücud-ı haricî sahibi bir kanundur.* Hazret-i Muhyiddin, yalnız mahiyeti noktasında düşünmüştür. Vahdetülvücut meşrebince, eşyanın vücudunu hayal görüyor. O zat, harika keşfiyatıyla ve müşahedatıyla ve mühim bir meşrep sahibi ve müstakil bir meslek ihtiyâr ettiğinden, bilmecburiye, zayıf tevilâtla, tekellüflü bir surette, bazı âyâtı meşrebine, meşhudatına tatbik ediyor, âyâtın sarahatini incitiyor. Sâir risalelerde cadde-i müstakime-i Kur'âniye ve minhac-ı kavm-i ehl-i sünnet beyan edilmiştir.

O zat-ı kudsînin kendine mahsus bir makamı var. Hem, makbulîndendir, fakat mizansız keşfiyatında hudutlan çiğnemiş ve cumhur-ı muhakkikîne çok meselelerde muhalefet etmiş. İşte bu sır içindir ki, o kadar yüksek ve harika bir kutup, bir ferid-i devran olduğu hâlde, kendine mahsus tarikati gayet kısacık, Sadreddin-i Konevî'ye münhasır kalıyor gibidir ve âsârından istikametkârâne istifade nadir oluyor. Hatta çok muhakkikîn-i asfiya, o kıymettar âsârını mütalâa etmeye revaç göstermiyorlar; hatta bazılan menediyorlar.

Hazret-i Muhyiddin'in meşrebiyle ehl-i tahkikin meşrebinin mabeyninde esaslı fark ve onlann mehazlannı göstermek, çok uzun tetkikata ve çok yüksek ve geniş nazarlara muhtaçtır. Evet, fark o kadar dakik ve derin ve mehaz o kadar yüksek ve geniştir ki, Hazret-i Muhyiddin hatasından muaheze edilmemiş, makbul olarak kalmış. Yoksa, eğer ilmen, fikren ve keşfen o fark, o mehaz

âsâr: eserler
ayat: Kur'an ayetleri.
beyan etme: açıklama izah etme
bilmecburiye: mecburiyetle zorunlu olarak.
cadde-i müstakime-i Kur'âniye: Kur'an'ın çizdiği insanları doğru yola ulaştıran cadde
cumhur-ı muhakkikin: hakikatı araştırıp bulan kişilerden oluşan seçkin topluluk.
dakik: ince
ehl-i tahkik: hakikat ehli doğruları delilleri ile araştıran âlimler
esas: asıl temel
ferid-i devran: bir dönemin en önemli benzersiz tek şahsiyeti
fikren: fikir ile.
gayet: çok, son derece
hudut: had sınır
ihtiyar etmek: seçmek tercih etmek.
istikametkârane: doğru bir şekilde
itibarıyla: bakımından
kanun-ı emri: işlere fiillere ait kanunlar. Allah'ın bir şeyi yaratmak için "Ol!" diye emretmesi
keşfen: keşif ile keşfederek.
keşfiyat: keşfiyat: Allah'ın ilham etmesiyle gösterdikleri gizli âlemlerle ilgili sırlar buluşlar
kıymettar: değerli kıymetli
kutup: Allah dostlarının (velilerin) en büyüğü manevî önder olan kişi
mabeyninde: iki şeyin arasında
mahiyet: bir şeyin aslı iç yüzü
mahsus: özel kişiye has olan
makam: manevî mevki derece, yer
makbul: geçerli muteber
makbulin: kabul görmüş olanlar
mehaz: bir şeyin alındığı çıkarıldığı yer kaynak.
menetmek: yasaklamak
mesele: konu.
meslek: tutulan yol ekol çizgi
meşhudat: müşahede edilen görülen şeyler
meşrep: hareket tarzı metot, meslek
minhac-ı kavim-i Ehl-i Sünnet: doğru esaslar üzerine kurulmuş Ehl-i Sünnet topluluğunun yolu.
mizan: ölçü, tartı
muaheze: bir meseleyi alıp sorgulamak
muhakkikîn-i asfiya: asfiyanın muhakkik olanlan her şeyin gerçeğini araştırıp bulan büyük İslâm âlimlen
muhalefet etme: karşı olma aykırı davranma
münhasır: özellikle bir kimse ile ayrılmış olan sınırlanmış
müstakil: kendi başına, bağımsız
müşahedat: müşahede edilen, görülen şeyler
mütalâa etme: okuma.
nadir: seyrek az
namus-ı zihayat: canlı yaşayan kanun
nazar: bakış görüş
revaç: geçerli değer sürüm
risale: Risale-i Nur'dan kısımlar
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sâir: diğer öteki
sarahat: sarihlik açıklık, belirlilik.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe yetenek ve sezgi ile kavranabilen en zor ve ince yanı.
sukut: değerden düşme
suret: biçim tarz, şekil
tarikat: manevî yönden olgunlaşma ve ilerlemeye götüren yol
tatbik etme: uygulama
tekellüf: kulfetli zahmetli iş görme
temsil: misal getirme örnek.
tetkikat: inceleme araştırma
tevilat: teviller yorumlamalar
Vahdetulvücut: varlıkta birlik, gerçek vücut sahibi olarak sadece Allah'ı bilmek ve diğer varlıklara önem vermemek.
vücud-ı haricî: maddî varlık, beden varlığı ortaya çıkarı.
vücut: varlık
zat: kendi şahıs fert sayılan kişi
zat-ı kudsî: kudsî zat yüksek deger ve derecelere ulaşan sayılan kişi

görünseydi, onun için gayet büyük bir sukut ve ağır bir hata olurdu. Madem fark o kadar derindir; bir temsil ile o farkı ve o mehazları, Hazret-i Muhyiddin'in o meselede yanlışını göstermeye muhtasaran çalışacağız. Şöyle ki:

Meselâ, bir âyinede güneş görünüyor. Şu âyine, güneşin hem zarfı, hem mevsufudur. Yani, güneş bir cihette onun içinde bulunur ve bir cihette âyineyi ziynetlendirip parlak bir boyası, bir sıfatı olur. Eğer o âyine, fotoğraf âyinesi ise, güneşin misalini sabit bir surette kâğıda alıyor. Şu hâlde, âyinede görünen güneş, fotoğrafın resim kâğıdındaki görünen mahıyeti, hem âyineyi süslendirip sıfâtı hükmüne geçtiği cihette, hakîkî güneşin gayrıdır. Güneş değil, belki güneşin cilvesi başka bir vücuda girmesidir. Âyine içinde görünen güneşin vücudu ise, hançteki görünen güneşin ayn-ı vücudu değilse de, ona irtibatı ve ona işaret ettiği için, onun ayn-ı vücudu zannedilmiş.

İşte bu temsile binaen, "Âyinede hakîkî güneşten başka bir şey yoktur" denilmek ve âyineyi zarf ve içindeki güneşin vücud-i hariccîsi murat olmak cihetiyle denilebilir. Fakat âyinenin sıfatı hükmüne geçmiş münbasit aksı ve fotoğraf kâğıdına intikal eden resim cihetiyle "Güneştir" denilse hatadır, "Güneşten başka içinde bir şey yoktur" demek yanlıştır. Çünkü, âyinenin parlak yüzündeki akıs ve arkasında teşekkul eden resim var. Bunların da ayn ayn birer vücudu var. Çendan o vücutlar güneşin cilvesindendir, fakat güneş değiller. İnsanın zihni, hayalı, bu âyine misaline benzer. Şöyle ki:

akıs. yansıma
ayn-ı vücut bir varlığın aynı, vücudunun ta kendisi
binaen den dolayı, dayanarak.
cihet. yön
cilve görüntü, yansıma
çendan gerçi, her ne kadar
gayr başkası
hakîkî. gerçek.
hükmüne geçmek. yerine geçmek, degennde olmak
intikal etme bir yerden geçme, başka bir yere ulaşma
irtibat. bağlantı, ilgi
mahıyet bir şeyin aslı, esası, iç yüzü
mehaz bir şeyin alındığı çıkarıldığı yer, kaynak.
mesele konu, önemli iş
mevsuf özelliği ve niteliği belirlenen
misal benzer numune, örnek.
muhtasaran özet olarak
murat. maksat, amaç, gaye
münbasit yayılan, genişleyen
sıfat nitelik, vasıf, özellik
suret biçim, görünüş, şekil
temsil benzetme, misal getirme
teşekkul eden şekillenip meydana gelen
vücud-i hariccî dış âleme çıkmış varlık, maddî varlık
vücut. var olma, varlık.
zan sanma
zarf kılıf, mahfaza
zihin bellek, hafıza
ziynetlendirmek. süslemek.

İnsanın âyine-i fikrindeki malûmatın dahi iki vechi var: Bir vecihle ilmdir, bir vecihle malûmdur. Eğer zihni o malûma zarf yapsak, o vakit o malûm, mevcud-i zihnî bir malûm olur; vücudu ayrı bir şeydir. Eğer zihni o şeyin hulûlüyle mevsuf yapsak, zihne sıfat olur, o şey o vakit ilim olur, bir vücud-i haricîsi vardır. O malûmun vücudu ve cevheri dahı olsa, bunun gibi arazî bir vücud-i haricîsi olur.

Işte bu iki temsile göre, kâinat bir âyinedir, her bir mevcudatın mahıyeti de bir âyinedir, kudret-i Ezeliye ile icad-ı İlâhîye maruzdurlar. Her bir mevcut, bir cihetle Şems-i Ezeli'nin bir ısminin bir nevi âyinesi olup, bir nakşını gösterir. Hazret-i Muhyiddin meşrebinde olanlar, yalnız âyinelik ve zarfiyet cihetinde ve âyinedeki vücud-i misali, nefiy noktasında ve akıs ayn-ı mün'akıs olmak üzere keşfedip, başka mertebeyi düşünmeyerek, [1] لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ diyerek, yanlış etmişler, [2] حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ kaide-i esasiyeyi inkâr etmek derecesine düşmüşler.

Amma ehl-i hakikat ise, veraset-ı Nubüvvetin sırrıyla ve Kur'ân'ın kat'î ifadatıyla görmüşler ki, âyine-i mevcudatta kudret ve ırade-i İlâhıye ile vücut bulan nakışlar Onun eserlerindir. "Heme ezost"tur; (HAŞİYE 1) "Heme ost" (HAŞİYE 2) değil. Eşyanın bir vücudu vardır ve o vücut bir

HAŞİYE 1: Yani her şey Ondandır. O icat eder.
HAŞİYE 2: Her şey O değil ki; 'Lâ mevcûde illâ Hü" denilsin.

1. Ondan başka mevcut yoktur
2. Eşyanın hakikati sabittir

akıs: yansıma, görünme.
arazî: kendi başına var olmayan varlığı bir cevhere bağlı olan, sonradan ortaya çıkan.
ayine-i fikir: düşünce aynası.
ayine-i mevcudat: bir ayna şeklinde olan varlıklar.
ayn-ı mün'akıs: aynaya vurup oradan ziyası şekli gelen veya görünen şeyin kendisi.
cevher: esas, öz.
cihet: yön.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden giden âlimler.
haşiye: dipnot.
heme ezost: her şey ondandır.
heme ost: her şey odur.
husul: hâsıl olma, meydana gelme.
icad-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın var etmesi, yoktan yaratması.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ifadat: ifadeler, açıklamalar.
ilim: ilim, bilgi okuyarak öğrenilen bilgi.
inkar etmek: kabul ve tasdik etmeme, reddetme.
ırade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, dilediğini yapabilme gücü.
kaide-i esasiye: temel prensip.
kâinat: yaratılmış bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
keşfetmek: gizli bir şeyi meydana çıkarmak.
kudret: kuvvet, iktidar.
Kudret-i Ezeliye: Cenab-ı Hakkın geçmiş ve gelecekteki kuşatmış sonsuz kudreti, kuvveti.
mahıyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.
malûm: bilinen şey.
malûmat: bilgiler.
maruz: bir şeyin etkisi altında bulunan.
mertebe: derece, basamak.
meşrep: hareket tarzı, meslek, metot.
mevcudat: var olan her şey, yaratılan varlıklar.
mevcud-ı zihnî: insanın zihninde, hafızasında var olan.
mevcut: var olan.
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
nakış: süs.
nefiy: yok sayma, reddetme.
nevi: çeşit, tür.
sıfat: nitelik, vasıf, özellik.
sırrıyla: bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor yanı.
Şems-i Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan, nurların, hayırların, hakikatlerin kaynağı olan Cenab-ı Hak.
temsil: örnek, benzetme.
vakıt: zaman, an.
vecih: yön.
veraset-i Nübüvvet: Peygamberimizin varisi durumunda olan, büyük âlim ve velîlerin yolu.
vücud-ı harici: gözle görülebilen maddî varlık.
vücud-ı misalî: benzer, yansımaya dayalı varlık.
vücut: varlık.
zarf: kap, kılıf, mahfaza.
zarfiyet: zarf olma, bir şeyin bir başka şeyi içine alması, kuşatması.
zihin: bilinç, dimağ.

derece sabittir. Çendan o vücut, vücud-i Vacib'e nispeten vehmî ve hayalî hükmünde zayıftır; fakat, Kadîr-i Ezelî'nin icat ve irade ve kudretiyle vardır.

Nasıl ki, temsilde âyine içindeki güneşin hakikî vücud-i haricîsinden başka bir vücud-i misalîsi var; ve âyineyi ziynetli boyalayan münbasıt aksinin dahi arazî ve ayn bir vücud-i haricîsi var; ve âyinenin arkasındaki fotoğrafın resim kâğıdına intikaş eden suret-i şemsiyenin dahi ayn ve arazî bir vücud-i haricîsi vardır, hem bir derece sabit bir vücuttur. Öyle de, kâinat âyinesinde ve mahiyat-ı eşya âyinelerinde esma-i kudsiye-i İlâhiyenin irade ve ihtiyâr ve kudret ile hâsıl olan cilveleriyle tezahür eden nukuş-i masnuatın, vücud-ı Vacib'den ayn hâdis bir vücudu var. Hem o vücuda Kudret-i Ezeliye ile sebat verilmiş. Fakat eğer irtibat kesilse, bütün eşya birden fenâya gider. Beka-ı vücut için her an, her şey, Hâlık'ının ibkasına muhtaçtır. Çendan [1] حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ 'dur; fakat Onun ispat ve tespitiyle sabittir.

İşte, Hazret-ı Muhyiddin, "Ruh mahlûk değil, âlem-i emirden ve sıfat-ı iradeden gelmiş bir hakîkattir" demesi, çok nusûsun zahirine muhalif olduğu gibi, mezkûr tahkikata binaen iltibas etmiş, aldanmış, zayıf vücutları görmemiş.

Esma-i İlâhiyeden *Hallâk, Rezzak* gibi çok isimlerin mazharları vehmî ve hayalî şeyler olamaz. Madem o esma hakikatlıdırlar, elbette mazharlarının da hakikat-i hariciyeleri vardır.

1. Eşyanın hakikatı sabittir.

akıs: yansıma, görüntü
âlem-i emir: Cenab-ı Hakkın de ğişmeyen sabit hakikatler şeklinde devam eden kanunları, âlemi
arazî: kendi başına var olmayan varlığı bir cevhere bağlı olan
Beka-i vücut: varlığın ebedîliği sonsuzluğu
binaen: den dolayı, dayanarak.
cilve: görüntü, yansıma
çendan: gerçi, her ne kadar
esma: isimler
Esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
esma-ı kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın mukaddes güzel isimleri
fenâ: yokluk.
hâdis: sonradan olan şey, yaratılan
hakıkat: gerçek.
hakıkat-ı hariciye: dışa yansıyan gerçeklik.
hakıkî: asıl, gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
Hallâk: sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden, Allah.
hâsıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan
hayalî: gerçek olmayan, hayal ile ilgili
hükmünde: değerinde
ibka: bâkileştirme, devamlı ve kalıcı hale getirme
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihtıyar: tercih, irade
iltıbas: birbirine benzeyen şeyleri karıştırma
intıkaş: nakışlanma, nakışlı olma
irade: dileme, isteme.
irtibat: bağ, ilgi, münasebet.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
Kadır-ı Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının öncesi olmayan, Allah
kudret: kuvvet, iktidar
Kudret-i Ezelî: Allah'ın ezelî kudreti, başlangıcı olmayan kuvveti
mahiyat-ı eşya: eşyanın asıl esası, iç yüzü
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış varlık, yaratık
mazhar: yansıma ve görünme yeri.
mezkur: adı geçen, anılan
muhalif: karşıt, zıt, ters.
münbasıt: yayılan, genişleyen
nispet: kıyas, ölçü
nukuş-i masnuat: sanatla yapılmış mahlûkların nakışları
nusus: Kur'ân-ı Kerîm ve hadisin açık hükümleri
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sebat: sabit durma, kalıcı olma
sıfat-ı irade: Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren gösteren tercih ve seçme özelliği
suret-i şemsiye: güneşin sureti, görüntüsü
tahkıkat: araştırmalar, soruşturmalar
temsil: benzetme, misal
tespit: sağlam şekilde yerleştirme, sabitleştirme
tezahür: ortaya çıkma, görünme
vehmî: gerçekte olmayıp fakat sanılan kuruntu
vücud-ı harıcı: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen
vücud-ı mısalî: yansımaya dayalı varlık.
vücud-i Vacip: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah'ın varlığı
vücut: varlık.
zahir: açık, görünen, anlaşılan
ziynet: süs

Üçüncü Sualiniz: İlm-i cifre anahtar olacak bir ders istiyorsunuz.

Elcevap: Biz kendi arzu ve tedbirimizle bu hizmette bulunmuyoruz. İhtiyârımızın fevkinde, bize, daha hayırlı bir ihtiyâr, işimize hâkimdir. *İlm-i cifir, meraklı ve zevkli bir meşgale olduğundan, vazife-i hakikiyeden alıkoyup meşgul ediyor.* Hatta, kaç defadır esrar-ı Kur'âniyeye karşı o anahtar ile bazı sırlar açılıyordu; kemal-i iştiyak ve zevk ile müteveccih olduğum vakit kapanıyordu. Bunda ıkı hikmet buldum:

Birisi, لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ[1] yasağına karşı hilâf-ı edepte bulunmak ihtimali var.

İkincisi, hakaik-ı esasiye-i imaniye ve Kur'âniyenin berahın-ı kat'iye ile ümmete ders vermek hizmeti ise, ilm-i cifir gibi ulûm-i hafiyenin yüz derece daha fevkinde bir meziyet ve kıymeti vardır. Bu vazife-i kudsiyede kat'î hüccetler ve muhkem deliller suiistimale meydan vermiyorlar. Fakat cifir gibi, muhkem kaidelere merbut olmayan ulûm-i hafiyede suiistimal girip şarlatanların istifade etmeleri ihtimalidir. Zaten hakikatlerin hizmetine ne vakit ihtiyaç görülse, ihtiyaca göre bir nebze ihsan edilir.

İşte, ilm-i cifrin anahtarları içinde en kolayı ve belki en safîsi ve belkı en guzeli, ısm-ı *Bedî*'den gelen ve Kur'ân'da Lâfza-ı Celâlde cilvesini gösteren ve bizim neşrettiğimiz âsân zıynetlendıren tevafukun envalandır. Keramet-ı Gavsıyenin birkaç yerinde bir nebze gösterilmış.

1. Gaybı Allah tan başkası bilemez (Neml Suresi 65. ayetten muktebes.)

asar: eserler, kitaplar
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
berahin-i kat'iye. kat ı burhanlar, kesin deliller
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hadıselere ıbarelerden tarih veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmı
cilve: tecelli, goruntü, yansıma
delil: insanı aradıgı gerçeğe ulaştıran İz, kanıt.
envaı: çeşitler, türler
esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân ın sırları
fevkinde: ustünde
gayb: gorunmeyen, fakat varlıgı kesin olan ve ıç yuzu Allah tarafından bilinen başka âlemler
hakaik-ı esasiye-i imaniye ve Kur'âniye: ıman ve Kur'ân esaslarının hakıkatı, dogruluğu.
hakikat. gerçek, dogru
hâkim: hukmeden, sozunu geçıren, egemen
hikmet: gaye, gızlı nokta, yerli yerinde ve faydalı olus
hilâf-ı edep: edep dışı, inceliğe aykırı
hüccet: delil, tanıtan şahıt.
ihsan: bagış, ikram etme, lütuf
ihtimal: bır şeyın olabılmesi durumu, olabılırlılık
ihtimal: bır şeyın olabılmesi durumu, olabılırlılık
ihtiyar: istek, tercih, buyruk
ilm-i cifir: harflerin sayı degerlerinden mana çıkararak elde edilen ilm.
ısm-i Bedi: Allah ın varlıklan eşsız ve benzersız olarak yarattıgını ifade eden ısmı
istifade etme: faydalanma
kaide: esas, temel prensıp
kat'i: kesın
kemal-i iştiyak. tam bır istek ve arzu
Keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadır Geylani'nın kerametı
kıymet. deger
Lafza-ı Celal: Allah lâfzı, Allah kelımesi
merbut: bağlı
meşgale: ış, ugraş
meziyet. degerlı, ustun ozellik.
muhkem: saglam
muktebes: ıktıbas edilen, alıntı
müteveccih olmak: yönelmek.
nebze: bır parça.
neşretme: yayma
safî: saf, arınmış, temız olan
sır: gizli hakıkat.
sual: soru.
su-i istimal. bır şeyı kotuye kullanma
şarlatan: yalancı
tedbir: onlem, onceden dusunerek, hazırlıklı bır bıçımde
tevafuk: uygunluk
ulum-i hafiye: gizli ılımler
vakıt: zaman
vazife-i hakikiye: asıl vazife, esas gorev.
vazife-i kudsiye: kutsal vazife
zıynet: sus

Ezcümle, tevafuk bir kaç cihette bir şeyi gösterse, delâlet derecesinde bir işarettir. Bazen bir tek tevafuk, bazı karâinle delâlet hükmüne geçer. Her ne ise, şimdilik bu kadar yeter. Ciddî ihtiyaç olsa size bildirilecektir.

Dördüncü Sualiniz: Yani sizin değil, İmam Ömer Efendinin sualı kı, bedbaht bir doktor, Hazret-i İsa Aleyhisselâmın peder varmış diye, [HAŞIYE] divanecesine bir tevil ile bir ayetten kendine guya şahit gösteriyor...

O bîçare adam bir zaman huruf-i mukattaa ile bir hat icadına çalışıyordu. Hem pek çok hararetli çalışıyordu. O vakit anladım ki, o adam zındıkların tavrından hissetmiş ki, hurufat-ı İslâmiyenin kaldırılmasına teşebbüs edecekler. O adam güya o sele karşı, hizmet edeceğim diye, çok beyhude çalışmış. Şimdi bu meselede ve hem ikinci meselesinde yine zındıkların esasat-ı İslâmiyeye karşı müthiş hücumunu hissetmiş ki, böyle manasız tevilât ile bir musalâha yolunu açmak istediğini zannediyorum. [1] إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِندَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ gibi nusûs-ı kat'iye ile

aleyhisselâm: ona selâm olsun
arz: yeryüzü
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bedbaht: bahtsız, zavallı
beyhude: boşuna
biçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön, taraf
delâlet: delil olma, işaret etme
derece: mertebe
divane: deli
edna: çok aşağı, en alt düzeyde
esasat-ı İslâmiye: İslâm esasları, asılar
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle
ferd-i insan: insanlardan tek bir şahıs
gayr-ı fitrî: yaratılıştan olmayan
güya: sanki
hararetli: coşkun, ateşli, canlı
haşiye: dipnot
hat: yazı
hurufat-ı İslamiye: İslam harfleri
huruf-ı mukattaa: sure başlarında bulunan ve birer ilâhî şifre mahiyetini taşıyan harfler(Ya Sin, Elif Lam Mim, vb)
hücum: saldırı
hükmüne geçmek: yerine geçmek.
icadına çalışmak: meydana getirmeye çalışmak
iktıza etmek: gerektirmek, icap etmek.
intikal eden: bir yerden başka bir yere ulaşan
kanun-ı cinsiyet-i melek: meleklerin cinsiyet kanunu.
kanun-ı sarahat-ı Kur'aniye: Kur'an'daki açıkça belirtilen kanun, hükum
kanun-ı tenasül: üreme kanunu
karain: kanıtlar, ip uçları

HAŞİYE: Nev-ı beşerin bir rub'unun başına reis olarak geçen ve nev-ı beşerden nev-ı melâikeye bir cihette intikal eden ve arzı bırakıp semavatı vatan ittihaz eden hanka bir ferd-ı insanın bu hanka vazıyetleri kanun-ı tenasülün harika bir suretini ıktıza ederken, kanun-ı tenasülün şüpheli, meçhul, gayr-ı fitrî, belki edna bir tarzıyla o kanun içine almak, hiç yakışmadığı gibi, hiç mecburiyet de yoktur. Hem, sarahat-i Kur'âniye tevil kaldırmaz. Yüz cihette zedelenen kanun-ı tenasülün tamiri hesabına, hiçbir cihette zedelenmeyen ve tenasülün haricinde bulunan kanun-ı cinsiyet-i melek, hem kanun-ı sarahat-ı Kur'âniye gibi kuvvetli kanunlar nasıl tahrip edilir?

1. Allah katında İsa'nın hali Âdem'in yaratılışı gibidir. (Âl-i İmran Suresi, 59)

manasız: anlamsız
meçhul: bilinmeyen.
mesele: konu
musalaha: barışma, uzlaşma
müthiş: korkunç, dehşetli.
nev-i beşer: insanoğlu
nev-i melaike: melek türleri
nusus-ı kat'iye: kesin naslar, Kur'an'ın hükmü ve emri kesin olan ayetleri
peder: baba
reis: baş, başkan, manevî lider
rub'u: dörtte bir
sarahat-ı Kur'aniye: Kur'an ayetlerinin açık olan ifadeleri
semavat: gökler
sual: soru
suret: şekil, biçim, görünüş.
tahrip etmek: bozmak, yıkmak.
tenasül: üreme, çoğalma
teşebbüs etmek: başvurmak, girişmek.
tevafuk: uyguniuk.
tevil: yorumlama, yorum
tevilat: teviller, yorumlar
vakit: zaman
vatan ittihaz etmek: yurt edinmek, mekan tutmak.
vazıyetler: durumlar, haller
zannetmek: sanma, düşünme
zedelenme: ezilme, zarar görme
zındık: Allah'ı inkâr eden, imansız.

Hazret-i İsa Aleyhisselâm pedersiz olduğu kat'iyeti varken, tenasüldeki bir kanunun muhalefetini gayr-i mümkün telâkki etmekle, vâhî tevilât ile bu metin ve esaslı hakikati değiştirmeye teşebbüs edenlerin sözüne ehemmiyet verilmez ve ehemmiyete değmez.

Çünkü hiçbir kanun yoktur ki, şüzuzları ve nadirleri bulunmasın ve haricine çıkmış fertleri bulunmasın. Ve hiçbir kaide-i külliye yoktur ki, harika fertler ile tahsis edilmesin. Zaman-ı Âdem'den beri bir kanundan hiçbir fert şüzuz etmemek ve haricine çıkmamak olamaz.

Evvelâ, bu kanun-i tenasul, mebde itibarıyla, iki yüz bin enva-ı hayvanatın mebdeleriyle hark edilmiş ve nihayet verilmiş. Yani, eri evvelki pederleri âdeta Âdem'leri hükmünde, iki yüz bin o evvelki pederleri, kanun-i tenasülü hark etmişler. Peder ve valideden gelmemişler ve o kanun haricinde vücut verilmiş.

Hem her baharda gözümüzle gördüğümüz, yüz bin envain kısm-ı azamı, hadsiz efratları, kanun-i tenasûl haricinde –yaprakların yüzünde, taaffün etmiş maddelerde– o kanun haricinde icat edilir. Acaba mebdeinde ve hatta her senede bu kadar şazlarla yırtılmış, zedelenmiş bir kanunu, bin dokuz yüz senede bir ferdin şüzuzunu akla sığıştıramayan ve nusûs-i Kur'âniyeye karşı bir tevile yapışan bir akıl, kaç derece akılsızlık ettiğini kıyas et.

O bedbahtların kanun-i tabiî tabir ettiği şeyler, emr-i İlâhî ve irade-i Rabbaniyenin küllî bir cilvesi olan âdetullah kanunlarıdır ki, Cenab-ı Hak, o âdâtını bazı hikmet

kaide-i külliye: her şeyde tatbik edilebilen prensip
kanun: kural, kaide, prensip
kanun-ı tabii: tabiat, doğa kanunu.
kanun-ı tenasül: üreme kanunu.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik
kısm-ı azam: büyük kısım
kıyas etme: karşılaştırma
küllî: bütüne ait, büyük, kapsamlı
mebde: başlangıç.
metin: sağlam
muhalefet: zıtlık, muhaliflik.
nadir: az, ender bulunan
nihayet: son
nusûs-i Kur'aniye: Kur'ân'ın nasları, hükümleri.
peder: baba, ata
şaz: kural dışı olan
şüzuz etme: kural dışı kalma
şüzuz: kural dışı kalanlar
taaffün etme: çürüme, kokuşma, pıs kokma
tabir etme: ifade etme, isimlendirme
tahsis etme: kişiye özel uygulama yapma
telâkki etmek: düşünmek, kabul etmek.
tenasül: üreme, çoğalma
teşebbüs etmek: başvurmak, girişmek.
tevil: yorumlama
tevilât: teviller, yorumlar
vahî: boş, faydasız
valide: ana, anne
vücut: varlık
Zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı
zedelenme: hasar, zarar görme

âdât: adetler
Âdem: Cenab-ı Allah'ın yarattığı ilk insan ve insanlığın ilk atasıdır
âdeta: sanki
Âdetullah: Allah'ın kâinatta uyguladığı kanun ve prensipler
Aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun
bedbaht: kötü bahtlı, talihsiz, zavallı, nasıpsız
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ'kendisi şeref ve azamet sahibi olan Allah
cilve: yansıma, görüntü
efrat: fertler, şahıslar
ehemmiyet: önem
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
enva: çeşitler, türler
enva-ı hayvanat: hayvan ve canlı türleri
evvel: önce
evvela: ilk olarak
fert: tek, şahıs, kişi
gayr-i mümkün: mümkün olmayan, imkânsız
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hariç: dış, dışarısı, dışta kalan
harika: olağanüstü
hark etme: yıkma, parçalama, kesme
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
hukmünde: değerinde, yerinde
icat edilmek: yaratılmak, yoktan var edilmek.
irade-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresi konusundaki yapabilme gücü, kudreti
itibarıyla: sayılmak üzere, bakımından

için değiştirir, her şeyde ve her kanunda irade ve ihtiyânnın hükmettiğini gösteriyor. Harikulâde bazı fertlerde hark-ı âdât eder.[1] اِنَّ مَثَلَ عِيسٰى عِنْدَ اللّٰهِ كَمَثَلِ اٰدَمَ fermanıyla bu hakikati gösterir.

Ömer Efendinin o doktora dair ikinci suali:

O doktor, o meselede o kadar eblehâne hareket ediyor ki, sözlerini dinlemek yahut ehemmiyet verip cevap vermekten çok aşağıdır. Bu bîçare, küfür ve iman ortasını bulmak istiyor. Onun ehemmiyetsiz bahsine karşı değil, belki yalnız Ömer Efendinin istifsarına göre deriz:

Me'murat ve menhiyat-ı şer'iyede illet, emr-i İlâhîdir ve nehy-i İlâhîdir. Maslahatlar ve hikmetler ise, müreccihtirler; emir ve nehyin taallûklarına ism-i Hakîm noktasında sebep olabilir.

Meselâ, sefer eden, namazını kasreder. Bu namazın kasrına bir illet ve bir hikmet var. İllet, seferdir; hikmet, meşakkattir. Sefer bulunsa, meşakkat olmasa da, namaz kasredilir. Sefer olmasa, hanesinde yüz meşakkat görse, yine namaz kasredilmez. Çünkü meşakkat fılcümle bazen seferde bulunması, kasr-ı namaza hikmet olmasına kâfidir ve seferi illet yapmasına da yine kâfidir.

İşte, bu kaide-i şer'iyeye binaen, ahkâm-ı şer'iye hikmetlere göre tagayyür etmiyor, hakikî illetlere bakar. Meselâ, o doktorun bahsettiği gibi, hınzırın etinden bildiği zarardan, hastalıktan başka, "Hınzır eti yiyen bir cihette

1. Allah katında İsa'nın hali Âdem'in yaratılışı gibidir. (Âl-i İmran Suresi, 59.)

ahkâm-ı şer'iye: şeriatın dinin hukum ve emirleri
bahis: konuşulan şey, mevzu
biçare: çaresiz, zavallı.
binaen: dayanarak.
cihet: yon, taraf
dair: alâkalı, ilgili.
eblehane: akılsızcasına, budalaca
ehemmiyet: onem.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
fermanıyla: emriyle, buyurmasıyla
fert: tek, şahıs, kişi.
fılcümle: ozetle, hepsinde, butunuyle
hakikî: gerçek.
hane: ev
harikulâde: fevkalâde, olaganustu
hark-ı âdât: âdetlen ve kanunlan devre dışı bırakarak var etme
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, bir faydaya yonelik olarak tam yerli yerinde oluş
hınzır: domuz
hükmetme: hâkimiyeti altına alma, emretme
ihtiyar: tercih, irade
illet: esas sebep, gaye.
iman: inanma, itikat, İslâm'ın gerekli olan esaslarına iman etmek.
irade: dileme, tercih
ism-i Hakîm: Hakîm ismi, Cenab-ı Hakkın hikmetle fayda lan gozeterek iş goren manasındaki ismi
istifsar: ifade isteme, sorup anlama
kâfi: yeterli
kaide-i şer'iye: şer'i kaide, İslamiyetin ortaya koydugu kural
kasr: kasretme, kısaltma.
kasretme: kısaltma
kasr-ı namaz: namazın kısaltılması
küfür: imansızlık, dinsizlik
maslahat: fayda, maksat, gaye
me'murat ve menhiyat-ı şer'iye: dinin yapılmasını emrettigi ve yasakladıgı şeyler
menhiyat-ı şer'iye: İslamiyetin yapılmasını yasakladıgı şeyler
mesela: omek olarak.
mesele: onemli konu
meşakkat: zahmet, sıkıntı
müreccih: tercih ettiren sebep, ustun tutan.
nehy: yasaklama, menetme.
nehy-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın men etmesi
sual: soru
taallûk: ilgili ve baglantılı olma
tagayyür etmek: değişmek, başkalaşmak

hınzırlaşır" (HAŞİYE) kaidesiyle ve o hayvan, sair hayvanat-ı ehliye gibi zararsız yapılmıyor. Etinden gelen menfaatten ziyade, çok zarar iras etmekle beraber, etindeki kuvvetli yağ, kuvvetli soğuk memleketi olan Frengıstan'dan başka tıbben muzır olduğu gibi manen ve hakikaten çok zararlı olduğu tahakkuk etmiş.

İşte bu gibi hikmetler, onun haram olmasına ve nehy-i İlâhî taallûkuna da bir hikmet olmuştur. Hikmet her ferte ve her vakitte bulunmak lâzım değildir. O hikmetin tebeddülü ile illet değişmez. İllet değişmezse hüküm değişmez. İşte bu kaideye göre, o bîçare adamın ne kadar şeriatın ruhundan uzak konuştuğu anlaşılsın. Şeriat namına onun sözüne ehemmiyet verilmez. Hâlık'ın çok akılsız filozoflar suretinde hayvanları vardır!

• • •

Muhyiddin-i Arabî Hakkındaki Sualin Cevabına Zeyildir

Sual: Muhyiddin-i Arab, vahdetülvücut meselesini en yüksek bir mertebe telâkkı ettiği gibi, ehl-i aşk bir kısım evliya-i azîme dahi ona ittiba etmişler. Sen bu meselenin en yüksek mertebe olmadığını, hem hakıkî olmadığını,

---

HAŞİYE: Acaba Frengıstanın bu kadar harika terakkiyat-ı medeniyetiyle ve kemalât-ı fenniyesiyle ve insaniyetperverâne ulûmuyla ileri gıttiği hâlde, o terakkıyat ve kemalâta ve o ulûma butun bütün zıt olan maddiyyunluk ve tabiiyyunluk zulumatında hınzırcasına saplanmalarında, hınzır etinin yemesinin medhali yok mudur? Soruyorum. İnsan, beslendiği şeyle mizacı muteessır olduğuna delil, "kırk gunde her gun et yıyen kasavet-ı kalbiyeye duçar olduğu" darbımesel hukmune geçmesidir.

biçare: çaresiz, zavallı
darb-ı mesel: ata sozu
delil: ız, emare, kanıt.
duçar olmak: bir şeye uğramak, yakalanmak
ehemmiyet: onem
ehl-i aşk: kalbleri Allah sevgisiyle dolu olanlar
evliya-i azime: buyuk velîler
fert: tek şahıs kısı
filozof. felsefe ile uğraşan kımse
Frengistan: Avrupa
hakıkat: gerçek, asıl
hakikî: gerçek, doğru
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
haram: Islâmıyetçe yasaklanan ışler
haşiye: dıpnot
hayvanat-ı ehliye: insanlara alışık hayvanlar, evcil hayvanlar
hikmet olmak. sebep ve gaye olmak
hikmetin tebeddülü: sebep gaye ve faydaların değışmesi
hikmetler: sebepler, faydalar, sırlar
hınzır: domuz.
hınzırca: domuzca
hükmune geçme: yerine geçme
hüküm: karar, emır
illet: esas sebep, maksat.
iras etmek: vermek, sebep olmak.
ittiba: tâbi olma, uyma
kaide: kural, prensip
kasavet-ı kalbiye: sertlik, kalb katılıgı, acımasızlık, sıkıntı, gaflet, uzuntu
kemalât-ı fenniye: ılım ve sanat alanlarındaki gelişmeler
lâzım: gerekli
maddiyyun: maddecilik, materyalizm
manen: manaca, manevî yönden.
medhal: katkı.
menfaat. fayda, yarar
mertebe: derece, basamak.
mesele: konu.
mizaç. yaratılış, karakter
muzır: zararlı
muteessır olmak: tesırınde kalmak, etkılenmek.
nehy-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın men etmesi, yasaklaması
sair: diger, oteki
sual: soru.
suret: bıçım, gorunuş
şeriat: Allah tarafından bıdırılen emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
taallûk: alâkalı oluş, munasebet.
tabiiyyun: tabiatçılar, "her şeyi tabıat yapıyor" dıyen maddeye dalmış, Allah'tan manen uzaklaşmış kısıler
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme
telakkı etme: anlama, kabul etme
terakkiyat-ı medeni: medeniyet alanındakı ilerlemeler
tıbben: tıbbi olarak, tıbba göre
ulum: ilımler
Vahdetulvucut. vücudun birlıgi, varlıgın bır ve tek olduğu duşuncesi, her şeyin bir olan Allah'ın degişik görünuşleri olduğuna inanma temelıne dayanan tasavvufi goruş
vakıt: zaman
zeyil: zeyil, ek.
ziyade: çok, fazla
zulumat: karanlıklar

belki bir derece ehl-i sekir ve istiğrakın ve ashab-ı şevk ve aşkın meşrebi olduğunu söylüyorsun. Öyle ise, muhtasaran sırr-ı veraset-ı Nubüvvetle ve Kur'ân'ın sarahatiyle gösterilen tevhidin yüksek mertebesi hangısıdır? Göster.

Elcevap: Benim gibi hiç ender hiç, âciz bir bîçarenin kısa fiknyle bu yuksek mertebeleri muhakeme etmek, yuz derece haddimin fevkindedir. Yalnız, Kur'ân-ı Hakîm'in feyzinden gelen gayet muhtasar bir iki nükteyi söyleyeceğim, belki bu meselede faydası olacak.

Birinci Nükte: Vahdetülvücudun meşrebine ve saplanmasına çok esbap var. Onlardan bır ikısi kısaca beyan edilecek.

Birinci Sebep: Mertebe-i rububiyetin hallâkıyetini azamî derecede zihinlerine sığıştıramadıklanndan ve sırr-ı ehadıyet ile her şeyi bizzat kabza-i rububiyetinde tuttuğunu ve her şey kudret ve ihtiyâr ve iradesiyle vücut bulduğunu kalblerine tam yerleştiremediklennden, "Her şey Odur" veyahut "yoktur" veya "hayaldir" veya "tezahüriyetidır" veya "cilveleridir" demeye kendilenni mecbur bilmişler.

İkinci Sebep: Firakı hiç istemeyen ve firaktan şiddetle kaçan ve aynlıktan titreyen ve bu'diyetten cehennem gibi korkan ve zevalden gayet derece nefret eden ve visalî ruhu ve canı gibi seven ve kurbiyeti cennet gıbı hadsız bir iştiyak ıle arzulayan aşk sıfatı, her şeydekı akrebiyet-i İlâhiyenin bir cilvesine yapışmakla, firak ve bu'diyeti hiçe

âcız: zayıf, güçsuz.
ashab-ı şevk: manevi zevklen tadıp şevke gelen kişiler
azamî: nihayet derecede.
beyan etme: açıklama, izah etme
bıçare: çaresiz, zavallı
bu diyet: uzaklık.
cilve: tecelli, goruntü
derece: mertebe
ehl-i sekir: aklıyla hareket edemeyip hıssı ve zevki ile hareket eden, manevi alemlere gınp gorduklen şeylter karşısında kendinden geçmesi halı
elcevap: cevap
esbap: nedenler, sebepler
fevkinde: ustünde, üzennde
feyiz: manevî bereket, ilim, irfan
fikir: düşunce.
firak: ayrılık.
gayet: son derece
had: hak ve yetki
hallâkıyet: yaratıcılık.
hiç ender hiç: hıcbır şey
İhtiyar: tercih, irade
irade: dileme, isteme.
istıgrak: kulun kendınden geçip son derecede İlâhı aşk ve coşkunluk ıçinde bulunması halı.
kabza-ı Rububiyet: Cenab-ı Hakkın butun varlıklara hukmeden terbiye elı
kalb: insanın manevı bunyesındekı hıslerın ve duygulann merkezi
kudret: kuvvet, ıktıdar
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mecbur: zorunlu olarak.
mertebe: derece
Mertebe-ı Rububiyet: Allah ın butun varlık âlemını kuşatan egemelıgı, yaratıcılıgı, ıdare etme derecesı
mesele: konu
meşrep: hareket tarzı, gıdılen yol, metot, meslek
muhakeme etmek: duşunmek, akıl suzgecınden geçırıp hukum vermek.
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
muhtasaran: ozet olarak, kısaltılmış
nükte: derin ve ince manalı soz
sarahat: açıklık
sırr-ı Ehadiyet: Allah ın bırlıgınin ve ısımlerının her bir varlıkta ayrı ayrı gorulen tecellısınin sırrı
sırr-ı veraset-i Nübüvvet: Peygamberlik makamının vârisi, mirasçısı olmanın sırrı.
tevhid: Allah ın bır olduğuna inanma
tezahüriyet: belırme, ortaya çıkma
Vahdetülvücut: vucudun bırlıgı, varlıgın bır ve tek olduğu duşuncesi, her şeyın bır olan Allah ın degışık gorunuşlen olduguna inanma temelıne dayanan tasavvufi goruş
vücut: varlık.
zihin: bılınç, dımağ

sayıp, lika ve visali daimî zannederek [1] لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ diye, aşkın sekriyle ve o şevk-i beka ve lika ve visalin muktezasıyla, gayet zevkli bir meşreb-i hâli vahdetulvucutta bulunduğunu tasavvur ederek, müthiş firaklardan kurtulmak için, o vahdetulvucut meselesini melce ittihaz etmişler.

Demek, birinci sebebin menşei, aklın gayet geniş ve gayet yüksek olan bazı hakaik-ı imaniyeye yetişmediğinden ve ihata edemediğinden ve aklın iman noktasında tamamıyla inkişaf etmediğindendir; ikinci sebebin menşei, kalbin aşk noktasında fevkalâde inkişafından ve harikulâde inbisatından ve genişliğinden ileri gelmiştir.

Amma sarahat-i Kur'âniye ile veraset-i Nübüvvetin evliya-i azîmesi ve ehl-i sahv olan asfiyanın gördükleri mertebe-i uzma-i tevhid ise, hem çok yüksektir, hem rububiyet ve hallâkiyet-i İlâhiyenin mertebe-i uzmasını, hem bütün esma-i İlâhiyenin hakikî olduklarını ifade ediyor. Ve esasatı muhafaza edip, ahkâm-ı rububiyetin muvazenesini bozmuyor. Çünkü derler:

Cenab-ı Hakkın ehadiyet-i zatiyesiyle ve mekândan munezzehiyetiyle beraber, her şey bütün şuunatıyla, doğrudan doğruya ilmiyle ihata ve teşhis edilmiş ve iradesiyle tercih ve tahsis edilmiş ve kudretiyle ispat ve icat edilmiştir. Bütün kâinatı bir tek mevcut gibi icat ve tedbir ediyor. Bir çiçeği kolaylıkla halk ettiği gibi, koca bahan dahi o sühuletle halk eder. Bir şey bir şeye mâni olmaz.

1. Allah'tan başka mevcut yoktur.

ahkam-ı rububiyet: rububiyet hükümleri. Allah'ın mahlûkatı terbiye, sevk ve idare edicilliği ile ilgili emirleri.
akrebiyet-i İlâhiye: Allah'ın kula olan yakınlığı.
asfiya: Peygamberimin (asm) vârisi yerinde, onun yolundan giden ilim ve takva sahibi alim şahıslar.
bu'diyet: uzaklık.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi. şeref ve azamet sahibi olan Allah.
cilve: tecelli, görüntü.
ehadiyet-i zatiye: Allah'ın zâtına ait birlik, her şeyde Allah'ın birliğinin tecellisi ve her şeyin dizaynının Cenab-ı Hakkın kudret elinde oluşu.
ehl-i sahv: uyanık, aklı başında iken hakikatlere görerek ulaşan Allah dostları.
esasat: asıllar, temeller.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
evliya-i azîme: büyük veliler.
firak: ayrılık.
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.
halk etme: yaratma.
hallâkiyet-i İlâhiye: Allah'ın kendi zâtına ait yaratıcılık.
harikulâde: eşi görülmemiş, çok güzel, şaşırtıcı.
icat etme: yaratma, vücuda getirme, yoktan var etme.
ihata etme: içine alma, kuşatma, bütünüyle kavrama.
ihata: içine alma, kapsama.
inbisat: genişleme, yayılma.
inkişaf: açılma, gelişme.
irade: dileme, isteme.
iştiyak: çok arzu ve istek.
ittihaz etme: kabul etme, edinme.
kainat: yaratılmış bütün âlemler, varlıklar, evren.
kudret: kuvvet, iktidar.
kurbiyet: yakınlık.
lika: buluşma, görüşme, kavuşmak.
melce: sığınılacak yer, dayanak.
menşe: bir şeyin çıktığı yer, kaynak.
mertebe-i uzma: en büyük mertebe, derece.
mertebe-i uzma-i tevhid: tevhid hakikatlerine ulaşmak için varılacak olan en büyük derece.
meşreb-i hâl: manevî haz ve feyiz almayı hedef kabul eden tasavvufî bir yöntem.
muhafaza etme: koruma, saklama.
mukteza: gereken, lâzım gelen.
muvazene: denklik, denge, ölçü.
münezzehiyet: kusur ve eksiklikleriden arınmış ve yüce olma.
rububiyet: Rablik, Allah'ın bütün varlık âlemlerini kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, tedbir, idare ve terbiye edicilliği.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sarahat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın açık bir şekilde ortaya koyduğu hükümler.
sekir: manevî sarhoşluk.
sühulet: kolaylık.
şevk-i beka: sonsuzluk, ebediyet arzusu.
şuunat: olaylar, işler, haller, özellikler.
tahsis: özel olarak belirleme.
tasavvur etme: bir şeyi düşünme, hayal etme.
tedbir etme: idare etme, yönetme, çekip çevirme.
tercih: seçme, irade.
teşhis: suret ve şekillendirme.
vahdetülvucut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu, düşüncesi, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş.
veraset-i Nübüvvet: Peygamberimizin vârisi durumunda olan büyük velilerin yolu.
visal: kavuşma.
zeval: sona erme, yok olma.

Teveccühünde tecezzi yoktur. Aynı anda, her yerde, kudret ve ilmiyle tasarruf noktasında bulunuyor. Tasarrufunda tevzi ve inkısam yok. On Altıncı Söz ve Otuz İkinci Sözün İkinci Mevkıfının İkinci Maksadında bu sır tamamıyla izah ve ispat edilmiştir.[1] لَا مُشَاحَّةَ فِي التَّمْثِيلِ kaidesiyle temsildeki kusura bakılmadığından, gayet kusurlu bir temsil söyleyeceğim; tâ ıkı meşrebin bir derece farkı anlaşılsın.

Meselâ, harika ve emsalsız, gayet büyük ve gayet ziynetli, şark ve garba bir anda uçacak ve şimalden cenuba ulaşan kanatlarını kapayıp açacak, yüz binler nakışlarla tezyin edilmiş ve kanadının her bir tüyünde gayet dâhiyâne sanatlar derç edilmiş bir tavus kuşu farz ediyoruz. Şimdi seyirci iki adam var. Akıl ve kalb kanatlarıyla bu kuşun yüksek mertebelerine ve hanka ziynetlerine uçmak istiyorlar.

Birisi, bu tavus kuşunun vaziyetine ve heykeline ve harikulâde her bir tüyündeki kudret nakışlarına bakar ve gayet aşk ve şevk ile sever. Dakık tefekkuru kısmen bırakır ve aşka yapışır. Fakat görür ki, her gün o sevimli nakışlar tahavvul ve tebeddul eder. Sevdiği ve perestiş ettiği o mahbuplar kayboluyor, zeval buluyor. O adam kendine teselli vermek ve aklına sığıştıramadığı vahdet-i hakikî ile rububiyet-i mutlaka ve ehadiyet-i zatî ile hallâkıyet-i küllîyeye malik bir nakkaşın bir nakş-ı sanatıdır demek lâzım gelirken, o itikat yerine, "Bu tavus kuşundaki ruh o kadar âlîdir ki, onun sânı onun içindedir veya o olmuş. Hem o ruh, vücuduyla müttehit; ve vücudu ise,

1. Temsilde hata olmaz.

âli: yüce, yüksek.
aşk: şiddetli sevgi.
cenup: güney.
dahiyane: dâhice, çok güzel.
dakik: ince, ölçülü.
derç edilme: yerleştirilme.
ehadiyet-i zatî: zatının yanı ken dısının tek olması.
emsal: benzerler, örnekler.
farz etme: öyle kabul etme, var sayma.
garb: batı.
gayet: çok, son derece.
hallakıyet-i kulliye: her şeyi kuşatan yaratıcılık.
harika: çok güzel, olağanüstü.
harikulâde: çok üstün güzellikte, olağanüstü.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
İspat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak, kanıtlamak.
itikat: bir fikre inanma, inanç.
izah: açıklama yapma.
kaide: kural, prensip.
kısmen: bütün olarak değil, bazı yönden.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahbup: sevgili.
maksat: istenilen, gaye, hedef.
malik: sahip.
mertebe: rütbe, basamak, derece.
meşrep: hareket tarzı, metot, meslek.
mevkif: durak, kısım, bölüm.
müttehit: birleşmiş, birleşik.
nakış: süs.
nakkaş: nakış yapan, süsleyen.
nakş-ı sanat: sanadı nakış.
perestiş: tapar derecede sevme.
rububiyet-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız terbiye edicilik.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık, canlılık.
sânî: sanatlı bir şekilde yapan, usta.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yanı.
şark: doğu.
şevk: şiddetli arzu ve istek.
şimal: kuzey.
tahavvül: değişme, dönüşme.
tasarruf: dilediği gibi kullanma ve yönetme, icraat.
tavus: tüyleri uzun, kuyruğu parlak, güzel renkli bir kuş.
tebeddül etme: başkalaşma, değişme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
tefekkür: denilmesine düşünme.
temsil: misal, örnek, benzetme.
teselli vermek: avutmak, avundurmak.
teveccüh: ilgi, yönelme.
tevzi: dağıtma, paylaştırma.
tezyin edilme: süslenme.
vahdet-i hakikî: Allah'ın gerçek anlamda tek oluşu.
vaziyet: durum, hâl.
vücut: varlık.
zeval bulma: sona erme, yok olma.
ziynet: süs, bezek.
ziynetli: süslü, bezenmiş.

suret-i zahiriye ile mümteziç olduğundan, o ruhun kemalı ve o vücudun yüksekliği, bu cilveleri böyle gösterir, her dakika başka bir nakşı ve ayrı bir hüsnü izhar eder. Hakikî ihtiyâr ile bir icat değil, belki bir cilvedir, bir tezahürdür" der.

Diğer adam der ki: "Bu mizanlı ve nizamlı, gayet sanatkârâne nakışlar, kat'î bir surette, bir irade ve ihtiyâr ve kasıt ve meşieti iktiza eder. İradesiz bir cilve, ihtiyârsız bir tezahür olamaz. Evet, tavusun mahiyeti güzel ve yüksektir, fakat onun mahiyeti fail olamaz. Belki münfaildir; faili ile hiçbir cihette ittihat edemez. Ruhu güzel ve âlîdir, fakat mucit ve mutasarrıf değil, belki ancak mazhar ve medardır. Çünkü her bir tüyünde, bilbedahe, nihayetsiz bir hikmetle bir sanat ve nihayetsiz bir kudretle bir nakş-ı ziynet görünüyor. Bu ise iradesız, ihtiyârsız olamaz. Bu kemal-i kudret içinde kemal-i hikmeti ve kemal-ı ihtiyâr içinde kemal-i rububiyeti ve merhameti gösteren sanatlar, cilve milve işi değil. Bu yaldızlı defteri yazan kâtip onun içinde olamaz, onunla ittihat edemez. Belki, yalnız o defter, o kâtibin yazı kaleminin ucuyla teması var. Öyle ise, o kâinat denilen misalî tavusun hankulâde ziynetleri, tavus hâlıkının yaldızlı bir mektubudur."

İşte şimdi o kâinat tavusuna bak, o mektubu oku, Kâtibine "maşaallah, tebârekâllah, sübhanallah" de. Mektubu kâtip zanneden veya kâtibi mektup içinde tahayyül eden veya mektubu hayal tevehhüm eden, elbette aşk perdesinde aklını saklamış, hakikatın hakikî suretini görmemiş.

âlî: yüce, yüksek.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
cihet: yön, taraf
cilve: tecelli, görüntü, yansıma
fail: fiili işi yapan
gayet: son derece
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakikî: gerçek, doğru
Hâlık: yoktan yaratan, yaratıcı, Allah
hankulâde: çok güzel, olağanüstü
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
hüsn: güzellik.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihtiyar: seçme, tercih
ihtiyarsız: iradesiz
iktiza etme: gerektirme
irade: dileme, isteme.
ittihat etme: birleşme.
İzhar etme: açığa vurma, gösterme
kâinat: yaratılmış bütün âlemler, varlıklar, evren
kâinat: yaratılmış bütün âlemler, varlıklar, evren
kasıt: hedef, maksat.
kat'î suret: kesin biçim, tarz
katıp: yazan, yazıcı
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemal-ı hikmet: faydalı, gayeli, yerli yerinde iş yapmadaki mükemmellik.
kemal-ı ihtiyar: Allah'ın kusursuz iradesi, istediği şeyi istediği gibi eksiksiz idare etmesi
kemal-i kudret: kudretin kemali, İlâhî gücün mükemmelliği
kemal-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan malıkiyet, yaratıcılık ve terbiye etmesindeki mükemmelliği.
kudret: kuvvet, iktidar
mahiyet: bir şeyin aslı esası, niteliği.
maşaallah: Allah dilemiş ve ne güzel yaratmış
mazhar: bir şeyin zuhur ettiği göründüğü yer
medar: dayanak noktası, sebep
meşiet: dileme, irade
misalî: örnek olarak verilen
mizanlı: ölçülü, dengeli
mucit: yaratan, yoktan var eden
mutasarrıf: tasarruf eden, idare ettiği gibi idare eden
mümteziç: birleşik, iç içe, bitişik, kaynaşmış
münfail: fiilden etkilenen, yapılan
nakış: süs
nakş-ı ziynet: nakışlı, süslü işleme
nihayetsiz: sonsuz
nizam: düzen, düzgünlük.
ruh: hayata etkinlik ve canlılık kazandıran öz
sanatkârâne: sanatlı bir şekilde.
suret: biçim, görünüş
suret-i zahiriye: dış görünüş
sübhanallah: Allah her türlü eksiklikten uzaktır ve bütün mükemmel sıfatların sahibidir' manasında bir tabir
tahayyül etme: hayale getirme, düşünme.
tavus: tüylen uzun kuyruğu parlak güzel renkli bir kuş
tebarekallah: Allah mübarek etsin, bereket versin.
temas: değme, dokunma, bağlantı
tevehhum etme: vehmetme, zannetme
tezahür: zuhur etme, görünme, belirme, oluşma
vücut: varlık.
yaldız: altın
yaldızlı: yaldızla süslenmiş, parlak.
zannetme: sanma.
ziynet: süs

Vahdetülvücudun meşrebine sebebiyet veren aşkın envaından en mühim cihetî, aşk-ı dünyadır. Mecazî olan aşk-ı dünya, aşk-ı hakikîye inkılâp ettiği zaman, vahdetülvücuda inkılâp eder. Nasıl ki insandan şahsî bir mahbubu muhabbet-i mecazî ile seven, sonra zeval ve fenâsını kalbine yerleştiremeyen bir âşık, mahbubuna aşk-ı hakikî ile bir beka kazandırmak için "Ma'bud ve Mahbub-ı Hakikî'nin bir âyine-i cemalidir" diye kendini teselli eder, bir hakikate yapışır. Öyle de, koca dünyayı ve kâinatı hey'et-i mecmuasıyla mahbup ittihaz eden, sonra o muhabbet-i acibe daimî zeval ve firak kamçılarıyla muhabbet-i hakikîye inkılâp ettiği vakit, o çok büyük mahbubunu zeval ve firaktan kurtarmak için vahdetülvucut meşrebine iltica eder. Eğer gayet yüksek ve kuvvetli iman sahibi ise, Muhyiddin-i Arab'ın emsali gibi zatlara zevkli, nuranî, makbul bir mertebe olur. Yoksa, vartalara, maddiyata girmek, esbapta boğulmak ihtimali var.

Vahdetüşşuhut ise, o zararsızdır, ehl-ı sahvın da yüksek bir meşrebidir.

اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ (1)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (2)

1. Allahım bize hakkı hak olarak göster ve ona ittibâ etmekle bizi rızıklandır.

2. Senî her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiç bir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

âşık: çok aşırı seven, şiddetli muhabbet besleyen
aşk: şiddetli sevgi
aşk-ı dünya: dünya ile ilgili şeylere karşı gösterilen aşırı sevgi
aşk-ı hakikî: gerçek aşk, ilâhî aşk.
âyine-i cemal: güzelliği gösteren ayna
beka: bâkîlik, sürekli olarak var olma, sonsuzluk.
cihet: yön, taraf
daimî: sürekli, devamlı
ehl-i sahv: uyanık iken hakikatleri görerek onlara ulaşan Allah dostları
emsal: misaller, benzerler
envaı: çeşitler, neviler
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
fenâ: yok olma, ölümlülük.
firak: ayrılık
gayet: çok, son derece.
hak: doğru, gerçek
hakikat: gerçek, doğru
hakkıyla bilmek: her şeyin en doğrusunu bilmek.
hey'et-i mecmua: bütünün gösterdiği hal ve manzara
hikmetle yapmak: her şeyi bir gaye ve faydaya yönelik olarak yapmak
iltica etme: sığınma
iman: inanç, Allah'a inanma, itikat
inkılâp etme: değişme, dönüşme
ittiba etmek: uymak, tâbi olup bağlanmak.
ittihaz etme: alma, kabullenme, edinme
kâinat: yaratılan bütün âlemler, varlıklar, evren
Ma'bud: kendisine ibadet olunan, kulluk edilen Allah
maddiyat: maddî ve elle tutulur cismanî şeyler
Mahbub-ı Hakikî: sevilen ve gerçek anlamda sevilmeye layık olan Allah.
mahbup: sevilen, sevgili
makbul: kabul gören, geçerli
mecazî: mecaz niteliğinde olup gerçek olmayan
mertebe: derece, basamak.
meşrep: hareket tarzı, meslek, metot.
muhabbet-i acibe: hayret verici, şaşırtıcı ve garip sevgi
muhabbet-i hakikî: gerçek sevgi
muhabbet-i mecazî: Allah'ın dışındaki dünyevî varlıklara yönelik olan sevgi
mühim: önemli
nuranî: nurlu, ışık saçan
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek şeyler
sebebiyet: sebep olma
şahsî: kişiye has olan, özel
tenzih etmek: Allah'ı eksik ve kusurdan uzak olduğuna inanmak
teselli etmek: avundurmak, avutmak.
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş
vahdetüşşuhud: kulun her şeyi bir olarak görmesi, Allah'tan başka bir şeyin görülmemesi hali, Allah'tan başka her şeyin unutkanlık perdesiyle örtülmesi
varta: tehlike
zat: kişi, şahıs
zeval: sona erme, yok olma.
zevk: tat, manevî haz

* *Onuncu Lem'a*, Isparta'da 1934'te Turkçe olarak telif edilmiştir.

Onuncu Lem'a

Şefkat Tokatları Risalesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ
مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ
نَفْسَهُ وَاللّٰهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ [1]

ayetinin bir sırrını hizmet-i Kur'âniyede arkadaşlarımın beşeriyet muktezası olarak sehiv ve hatalarının neticesinde yediklen şefkat tokatlanını [2] beyan etmekle tefsir ediyor. Hizmet-i Kur'âniyenin bir silsile-i kerameti ve o hizmet-i kudsiyenin etrafında izn-i İlâhî ile nezaret eden ve himmet ve duasıyla yardım eden Gavs-ı Azamın bir nevi kerameti beyan edilecek. Tâ ki, bu hizmet-i kudsiyede bulunanlar, ciddiyetlerinde, hizmetlerinde sebat etsinler.

Bu hizmet-i kudsiyenin kerameti üç nevidir.

Birinci Nevi: O hizmeti ihzar etmek ve hadimlerini o hizmete sevk etmek cihetidir.

---

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Herkes hayır olarak ne işlemiş, kötuluk olarak ne işlemişse, kıyamet gununde hepsini onunde hazır bulur. O zaman ister kı, işledigi kotuluk lerle kendisi arasında buyuk bır mesafe bulunsun ve onu gormesin. Allah sızı Kendısınden gelecek bır azaptan sakındırıyor. Cunku Allah kullarına çok şefkatlıdır. (Âl-i İmran Suresi, 30.)

2. Şûra Suresi, 30.

---

ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesi
beşeriyet: insanlık.
beyan: açıklama, anlatma
ciddiyet: ciddilik.
cihet: yon.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nami.
hadim: hizmet eden
himmet: yardım, manevî yardım
hizmet-i kudsiye: mukaddes hizmet.
Hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
ihzar: hazırlama, huzura getirme
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kerامet: Allah'ın velî kullarında gorulen olağanustu hâller.
muktezâ: gereken
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tur
nezaret: gozetme
sebat: kararlı olma, dayanma
sehiv: hata, kusur
sevk etme: yonlendirme, idare
silsile-i kerامet: zincirleme kerامet.
sır: gizli hakikat.
tefsir: açıklama, izah

İkinci Kısım: Mânileri bertaraf etmek ve muzırların şerrini def edip, onlan tokatlamaktır.

Bu ıkı kısmın hâdıseleri çoktur, hem çok uzundur (HAŞİYE) Başka vakte talıkan, en hafif olan üçüncü bir kısımdan bahsedeceğiz.

Üçüncü Kısım şudur ki: Hizmette halisen çalışanlara futur geldiği vakit şefkatlı bir tokat yerler, intıbaha gelerek yine o hizmete girerler. Bu kısmın hâdisatı, yuzden fazladır. Yalnız yirmı hâdiseden on üç-on dördü şefkatli tokat yemişler, altı yedisi zecır tokadı gormüşler.

BİRİNCİSİ

Bu bîçare Said'dir. Her ne vakit hizmete futur verir, neme lâzım deyip hususî, nefsime aıt işlerle meşgul olduğum zaman tokat yemişım. Hem de kanaatım geliyor ki, ihmalimden tokat yedim. Çünkü, hangı maksadım beni iğfale sevk etmiş ise, onun aksıyle tokat yerdım. Sair halis arkadaşlanmın da yedıkleri şefkat tokatlan, dikkat ede ede, benim gibi, hangı maksat için ihmal etmişse, onun aksiyle şefkat tokatlarını yediklerinden kanaatimiz gelmiş ki, o hâdıseler, hizmet-i Kur'âniyenin kerametindendir.

Meselâ, bu bîçare Saıd, Van'da ders-ı hakaık-ı Kur'âniye ile meşgul olduğum miktarca Şeyh Said hâdisatı zamanında vesveselı hükumet, hıçbır cıhette bana ılışmedi ve ilişemedi. Vakta ki neme lâzım dedim, kendi

HAŞİYE: Meselâ dın muhalıflerının, Nur Talebelerine verdikleri azap ve sıkıntı ve ıhanetlerden, kendileri dunyada daha zıyade cezasını çektıler, aynını gorduler.

aksı: ters, zıt.
bahsetme: bır konu uzerinde konuşma.
bertaraf: bır tarafa atmak, ortadan kaldırmak.
bıçare: çaresız.
def: ortadan kaldırma, yok etme.
ders-i hakaık-ı Kur'aniye: Kur'an hakıkatlen dersı.
futur: gevşeklik, usanç.
hadısat: hadıseler, olaylar.
hadıse: olay.
halis: samımî, saf.
halısen: halıs olarak, samımî.
haşiye: dıpnot.
hususı: ozel, şahsı.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an'a hizmet etme.
ıgfal: yanıtma, geflete dikkatsızlıge duşurerek kandırma, aldatma.
ıhanet: arkadan vurma, hanlık etme.
ıhmal: ehemmıyet vermeme.
ıntıbah: uyanma.
kanaat: inanma, goruş.
keramet: Allah ın ıhsanıyla ve yardımıyla gorulen olağanustu haller.
kısım: bölüm.
maksat: gaye, hedef, kastedılen.
mânî: engel.
muhalıf: karşı, zıt, aykırı.
muzır: zararlı.
neme lazım: bana ne gerek.
sair: dıger, başka.
sevk etme: yonelıtme.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme.
şer: kotulük.
talık: geckıtırmek, başka zamana bırakmak, askıya alma.
vakıt: zaman.
vesvese: şüphe, bazı meselelerden dolayı tereddude ve şüpheye duşmek.
zecır: menetme, yasaklama.
ziyade: çok.

nefsimi düşündüm, ahiretimi kurtarmak için Erek Dağı'nda harabe mağara gibi bir yere çekildim. O vakit sebepsiz beni aldılar, nefyettiler, Burdur'a getirildim.

Orada yine hizmet-i Kur'âniyede bulunduğum miktarca –o vakit menfîlere çok dikkat ediliyordu, her akşam ispat-ı vücut etmekle mükellef oldukları hâlde– ben ve halis talebelerim mustesna kaldık. Ben hiçbir vakit ispat-ı vücuda gitmedim, hükûmeti tanımadım. Oranın valisi, oraya gelen Fevzi Paşa'ya şikâyet etmiş. Fevzi Paşa demiş: "Ona ilişmeyiniz, hürmet ediniz." Bu sözü ona söylettiren, hizmet-i Kur'âniyenin kudsiyetidir. Ne vakit nefsimi kurtarmak, yalnız ahiretimi düşünmek fikri bana galebe etti, hizmet-i Kur'âniyede muvakkat fütur geldi; aksi maksadımla tokat yedim. Yani, bir menfâdan diğerine, Isparta'ya gönderildim.

Isparta'da yine hizmet başına geçtim. Yirmi gün geçtikten sonra bazı korkak insanların ihtarlarıyla, "Belki bu vaziyeti hükûmet hoş görmeyecek, bir parça teenni etsen, daha iyi olur" dediler. Bende tekrar yalnız kendimi düşünmek hatırası kuvvet buldu. "Aman, halklar gelmesin" dedim. Yine o menfâdan dahi üçüncü nefiy olarak Barla'ya venildim.

Barla'da ne vakit bana fütur gelmişse, yalnız kendimi düşünmek hatırası kuvvet bulmuşsa, bu ehl-i dünyanın yılanlarından, münafıklarından birisi bana musallat olmuş. Bu sekiz senede seksen hâdiseyi, kendi başımdan geçtiği için hikâye edebilirim. Usandırmamak için kısa kesiyorum.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aksi: ters, zıt.
biçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
ders-i hakaik-i Kur'âniye: Kur'an hakikatleri dersi.
ehl-i dünya: dünyaya bağlanıp ahireti düşünmeyenler.
fikir: düşünce.
fütur: gevşeklik, usanç.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hadisat: hadiseler, olaylar.
hâdise: olay.
halis: samimi, saf.
halk: topluluk.
harabe: çok eski, yıkılmaya yüz tutmuş.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an'ın hizmeti.
hükûmet: yönetim.
hürmet: ihtiram, saygı.
iğfal: gafilete düşürerek kandırma.
ihmal: ehemmiyet vermeme, önemsememe.
ihtar: uyarı.
ispat-ı vücut: varlığını gösterme.
kanaat: inanma, görüş.
keramet: Allah'ın ihsanıyla görülen olağanüstü haller.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
maksat: gaye.
menfa: sürgün yeri.
menfi: sürgün edilmiş.
meselâ: misal olarak.
meşgul: ilgilenen, uğraşan.
musaiiat: rahatsız eden.
muvakkat: geçici.
mükellef: mecbur olan, vazifeli.
münafık: ikiyüzlülük eden.
mustesna: istisna olan, hariç.
nefis: kendi, şahıs.
nefiy: sürgün etme.
nefyetme: sürgün etme.
sair: diğer, öteki.
sevk etme: yöneltme.
talebe: öğrenci.
teenni: temkinli davranma, dikkatli davranma.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.
vesvese: kuruntu, şüpheli.

Ey kardeşlerim, başıma gelen şefkat tokatlarını söyledim. Sizlerin de başınıza gelen şefkat tokatlarını, izin verseniz ve helâl etseniz, soyleyeceğim. Gücenmeyiniz. Gücenen olursa ismini tasrîh etmeyeceğim.

İKİNCİSİ

Öz kardeşim ve en birinci ve yüksek ve fedakâr bir talebem olan Abdülmecid'in Van'da güzel bir evi vardı. İdaresi yerinde, hem muallim idi. Hizmet-i Kur'âniyenin daha revaçlı bir yeri olan hududa gitmekliğim için arzumun hilâfına olarak teşebbüs edenlere, içtihadınca, güya menfaatim için iştirak etmedi, rey vermedi. Güya, ben hududa gitseydim, hem hizmet-i Kur'âniye siyasetsiz, safî olmayacak, hem onu Van'dan çıkaracak idiler diye iştirak etmedi. Maksadının aksiyle şefkatli bir tokat yedi. Hem Van'dan, hem o güzel evinden, hem memleketinden ayrıldı. Erganı'ye gitmeye mecbur kaldı.

ÜÇÜNCÜSÜ

Hizmet-i Kur'âniyenin pek mühim bir azası olan Hulûsî Bey, Eğirdir'den memlekete gittiği vakit, saadet-i dunyeviyeyi tam zevk ettirecek ve temin edecek esbap bulunduğundan, bir derece sırf uhrevî olan hizmet-i Kur'âniyede fütura yüz göstermeye dair esbap hazırlandı. Çünkü, hem çoktan gormediği peder ve valıdesine kavuştu, hem vatanını gördü, hem şerefli, rütbeli bir surette gittiği için dünya ona güldü, güzel göründü. Hâlbuki hizmet-i Kur'âniyede bulunana, ya dünya ona küsmeli

aksi: ters, zıt.
arzu: istek
aza: üye
dair: alâkalı, ilgili
esbap: sebepler
fedakâr: feda eden.
fütur: gevşeklik, usanç.
güya: sanki.
helâl: İslâmî ölçüler içinde kazanılmış şey
hilâf: ters, zıt
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
hudut: sınırlar
içtihat: fikir, kanaat
idare: tutum, yeter olma
iştirak: ortak olma
maksat: gaye
mecbur: zorunda kalma
memleket: bir insanın doğup büyüdüğü yer
menfaat: fayda
muallim: öğretmen
mühim: önemli
peder: baba
revaç: rağbet, değer
rey: oy
saadet-i dünyeviye: dünya saadeti, dünya mutluluğu
safi: saf olan, samimî
sırf: sadece
siyaset: politika
suret: biçim, tarz.
şeref: manevî büyükluk, yüceliik.
talebe: öğrenci
tasrîh: açık açık söyleme
temin: sağlama
teşebbüs: bir işi yapmak için harekete geçme, girişme.
uhrevî: ahirete dair
valide: ana
zevk: tat, lezzet, haz

veya o dünyaya küsmeli, tâ ihlâsla, ciddiyetle hizmet-i Kur'âniyede bulunsun.

İşte, Hulûsî'nin kalbi çendan lâyetezelzel idi. Fakat bu vazıyet onu fütura sevk ettiğinden, şefkatli tokat yedi. Tam bır iki sene bazı münafıklar ona musallat oldular. Dünyanın lezzetini de kaçırdılar. Hem dünyayı ondan, hem onu dünyadan küstürdüler. O vakit vazife-i maneviyesindeki ciddiyete tam manasıyla sarıldı.

DÖRDÜNCÜSÜ

Muhacir Hafız Ahmed'dir. O kendisi söylüyor:

Evet, ben itiraf ediyorum kı, hizmet-i Kur'âniyede ahiretim nokta-i nazarında içtihadımda hata ettim. Hizmete fütur verecek bir arzuda bulundum. Şefkatli, fakat şiddetli ve kefaretli bir tokat yedim. Şoyle kı:

Üstadım yeni icatlara (HAŞİYE) taraftar olmadığı için –benim camiim onun komşusudur, Şuhur-i Selâse geliyor– camiimi terk etsem, hem ben çok sevap kaybediyorum, hem mahalle namazsızlığa alışacak. Yeni usul yapmazsam, menedileceğim. İşte bu ıçtihada göre ruhum kadar sevdiğim Üstadımın muvakkaten başka bir köye gitmesını arzu ettim. Bılmedim kı, o yenni değıştırse, başka bir memlekete gitse, hizmet-i Kur'âniyeye muvakkaten futur gelir. Tam o sıralarda ben tokat yedim. Şefkatli, fakat öyle dehşetli bir tokat yedım ki, üç aydır

HAŞİYE: Yani, Turkçe ezan gibi şeair-i İslâmıyeye muhalif bıd'atlardır.

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
arzu: istek, heves.
bid'at: sonradan dine konulan şeyler.
cıddiyetle: gerçek olarak, samımı şekılde.
çendan: gerçi.
dehşet: korkunç.
fütur: gevşeklık, usanç.
haşiye: dipnot.
hizmet-ı Kur'aniye: Kur'ân ın hizmetı.
icat: sonradan vucuda getırılen.
içtıhat: fikır, kanaat.
ihlas: samımıyet.
itıraf: kabahatını gizlemeyıp soylemek.
kefaret: dinî bır suçu affettırmek umıdıyle Allah nzası yolunda yapılan amel.
lâyetezelzel: sarsılmaz.
mana: anlam.
memleket: dıyar.
men: yasak etme, engelleme.
muhalif: zıt, karşıt.
musallat: rahatsız eden.
muvakkaten: geçıcı olarak.
münafık: ıkıyuzluluk eden.
nokta-i nazar: bakış açısı.
ruh: can.
sevap: mukafat.
sevk: yoneltme.
şeair-i İslâmiye: Islâm dınıı esasları.
Şuhur-i Selâse: uç aylar.
terk etme: bırakma.
usul: esaslar, kaıdeler.
vakıt: zaman.
vazife-i maneviye: manevî vazıfe.
vaziyet: durum.

daha aklım başıma gelmedi. Fakat, lillâhilhamd, Ustadımın kat'î ihbarıyla, ona ihtar edilmiş ki, o musibetin her dakikası bir gün ibadet hükmünde olduğunu rahmet-i İlâhiyeden ümitvar olabiliriz. Çünkü, o hata bir garaza binaen değildi. Sırf ahıretimi düşünmek noktasında o arzu geldi.

BEŞİNCİSİ

Hakkı Efendidir. Şimdi burada olmadığı için Hulûsî'ye vekâlet ettiğim gibi, ona da vekâleten derim ki:

Hakkı Efendi talebelik vazifesini hakkıyla ifa ederken, ahlâksız bir kaymakam geldi. Hem Üstadına, hem de kendine zarar gelmemek için, yazdıklarını sakladı. Muvakkaten hizmet-i Nuriyeyi terk etti. Birden, bir şefkat tokadı manasında bin lirayı vermeye mükellef olacak bir dava başına açıldı. Bir sene o tehdit altında kaldı. Tâ geldi, burada görüştük, avdetinde hizmet-i Kur'âniyeye talebelik vazifesine girdi. Şefkat tokadının hükmü kalktı, tebrie etti.

Sonra Kur'ân'ı yeni bir tarzda (HAŞİYE) yazmak hususunda talebelere bir vazife açıldı. Hakkı Efendiye de hisse verildi. Elhak, o hissesine sahip çıktı. Bir cüz'u güzel yazdı. Fakat derd-i maişet zaruretiyle kendini mecbur bilip, gizli dava vekâletine teşebbüs etti. Birden bir şefkat tokadı daha yedi. Kalemi tutan parmağı muvakkaten kırıldı. "Bu parmakla hem dava vekâleti yapmak, hem Kur'ân'ı yazmak olmayacak" diye, lisan-ı mana ile ihtar

HAŞİYE: Tevafuk mu'cizesini gösterir bir surette demektir.

âhıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
arzu: istek, heves
avdet: geri gelme, dönme
binaen ...den dolayı
cüz: parça, kısım
dava vekâleti: avukatlık.
dava: duruşma, celse.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı
elhak: doğru, gerçek.
garaz: kötü niyet ve kın.
haşiye: dipnot.
hisse: pay
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti. Risale-i Nur'lar ile iman ve Kur'ân'a hizmet ve Risale-i Nur için çalışıp çabalama.
husus: mevzu, konu.
hükmüne: değerine
hüküm: karar
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
ifa: yerine getirme
ihbar: haber verme, bildirme
ihtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma, dikkatini çekme, tembih, uyarma
kat'î: kesin.
lillahilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
lisan-ı mana: mana dili, mana lisanı.
mana: anlam
mecbur: zorunda kalmış.
mu'cize: peygamberlere has olan olağanüstü harikulâde haller
musibet: felâket, belâ
muvakkaten: geçici olarak.
mükellef: bir şeyi ödemeye mecbur olan
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
sırf: sadece
suret: biçim
talebe: öğrenci
tarz: biçim, suret.
tebrie: borçtan kurtarma, beraat ettirme
terk: bırakma, vazgeçme.
teşebbüs: harekete geçme, girişme
tevafuk: uygun gelme, rastlantı
ümitvar: umitli oluş
vazife: görev
vekâlet: vekillik.
vekâleten: vekâlet yoluyla
zaruret: yoksulluk, şiddetli ihtiyaç

edildi. Dava vekâletine teşebbüsünü bilmediğimiz için, parmağına hayret ediyorduk. Sonra anlaşıldı ki, kudsî, safî hizmet-i Kur'âniye, gayet temiz, kendine mahsus parmakları başka işe karıştırmak istemiyor. Her ne ise... Hulûsî Beyi kendim gibi bildim, ona bedel konuştum. Hakkı Efendi de aynen onun gibidir. Eğer benim vekâletime razı olmazsa, kendi tokadını kendi yazsın.

ALTINCISI

Bekir Efendidir. Şimdi hazır olmadığı için, ben, kardeşim Abdülmecid'e vekâlet ettiğim gibi, onun itimat ve sadakatine itimadım ve Şamlı Hafız ve Süleyman Efendi gibi bütün has dostlarının hükümlerine, bildiklerine istinaden diyorum ki:

Bekir Efendi Onuncu Sözü tab etti. İ'caz-ı Kur'ân'a dair Yirmi Beşinci Sözü yeni huruf çıkmadan tab etmek için ona gönderdik. Onuncu Sözün matbaa fiyatını gönderdiğimiz gibi, onu da göndereceğiz diye yazdık. Bekir Efendi, benim fakr-ı hâlimi düşünüp matbaa fiyatı dört yüz banknot kadar olduğunu mulâhaza ederek ve kendi kesesinden vermek, belki Hoca razı olmaz diye, onun nefsi onu aldattı. Tab edilmedi. Hizmet-i Kur'âniyeye muhim bir zarar oldu. İki ay sonra dokuz yüz lira hırsızların eline geçti. Şefkatli ve şiddetli bir tokat yedi. İnşaallah, zıyaa giden dokuz yüz lira, sadaka hükmüne geçti.

YEDİNCİSİ

Şamlı Hafız Tevfik'tir. O kendisi diyor:

Evet, itiraf ediyorum ki, ben bilmeyerek ve yanlış düşünerek hizmet-i Kur'âniyede fütur verecek harekâtım

banknot: kâğıt para
bedel: karşılık
dava vekâleti: Avukatlık.
fakr-ı hâl: fakir olma hâli
fütur: gevşeklik, usanç
gayet: son derece
harekât: hareketler
has: özel
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
huruf: harfler
hükmüne: değerine yerine
hukum: karar.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın yüksek ve erişilmez ifadesi
inşaallah: Allah izin verirse manasında bir dua
istinaden: dayanarak, güvenerek
itimat: güvenme
itiraf: kabahatını gizlemeyip söylemek
kudsî: mukaddes, kutlu.
mahsus: has
matbaa: basımevi
mühim: önemli
mülâhaza: düşünme
nefis: maddî arzuların kaynağı olan duygu
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
sadakat: bağlılık, doğruluk.
safî: halis, samimî.
tab: kitap basma
teşebbüs: harekete geçme, girişme
vekâlet: vekîllik.
zıyâ: zarar, ziyan, kaybolma

sebebiyle iki şefkatli tokat yedim. Şüphem de kalmadı ki, bu tokat o cihetten geldi.

Birincisi: Lillâhilhamd, benim hatt-ı Arabıyem Kur'ân'a bir derece uygun bir tarzda ihsan edilmişti. Üstadım en evvel üç cuz bana yazdırmakla sair arkadaşlanma taksim etti. Kur'ân yazmak ıştiyakı, Risalelerin tebyiz ve tesvidindeki hizmetime arzumu kırdı. Hem Arabî hattı bulunmayan sair arkadaşlara tefevvuk edeceğim diye, gururkârâne bir tavırda bulundum. Hatta Üstadım yazıya ait bir tedbir bana söylediği vakit, "Bu iş bana aittir," o vakıt dedim. "Ben bunu biliyorum, ders almaya ihtıyacım yoktur" gibi mağrurâne söyledim. İşte bu hatama göre, fevkalâde hiç hatıra gelmeyen bir tokat yedim. En az Arabî hattı olan bir kardeşime (Hüsrev'e) yetişemedim. Bizler bütün hayret ettik. Şimdi anladık ki, o bir tokattır.

İkincisi: Ben ıtıraf edıyorum ki, hizmet-i Kur'ânıyedeki kemal-i ihlâs ve sırf livechillâh için hızmeti, iki vazıyetim ihlâl edıyordu. Şiddetli bır tokat yedim. Çünku ben bu memlekette garip hükmündeyim, garibim. Hem, şekva olmasın, Ustadımın en muhım bir dusturu olan iktısada ve kanaate nayet etmedığımden, fakr-ı hâle maruzum. Hodbın, mağrur insanlarla ihtılâta mecbur olduğumdan –Cenab-ı Hak affetsin– mürüvvetkârâne bir surette nyaya ve tabasbusa da mecbur oluyordum. Üstadım çok defa beni ikaz ve ihtar ve tekdir ediyordu. Maatteessüf, kendimi kurtaramıyordum. Hâlbukı, Kur'ân-ı Hakîm'in ruh-ı hizmetine zıt olan bu vazıyetimden

af: bağışlama
Arabı: Arabcaya aıt.
arzu: istek, heves
Cenab-ı Hak: Allah.
cihet: yon
cuz: kısım, parça
düstur: kaıde, prensıp
evvel: once, ılk.
fakr-ı hal: fakır olma hâlı
fevkalâde: olaganustu.
garip: kımsesız, yabancı
gururkârane: gururlu bır şekılde
hat: yazı
hatt-ı Arabıye: Arab harfleryle yazılan yazı
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân ın hızmetı
hodbin: enanıyetlı bencıl
hukmunde: yennde
ihlal: halel getırme, bozma.
ihsan: ıkram etme, lutuf.
ihtar: tembıh, uyarı
ihtilat: karışma, beraber yaşama
ıkaz: uyarma
ıktısat: tasarruf, aşın davranmama
ıştıyak: aşın ıstek
kanaat: elındekıyle yetınme, goz tokluğu
kemal-i ihlas: mukemmel ve kusursuz samımıyet, ihlâs.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lillahilhamd: Allah a hamd olsun kı
livechillah: Allah ıçın
maatteessüf: uzulerek
mağrur: gururlu
magrurane: gururlanarak.
maruz: bır şeyın tesın alında bulunan
mecbur: zorunda kalmış
memleket: vatan, dıyar
muhim: onemlı
mürüvvetkârane: comertçe, ıyılıkseverlıkle
nayet: uyma
nya: ıkı yuzluluk
ruh-i hizmet: hizmetın ruhu, ozü
sair: dıger, otekı
sırf: sadece
suret: bıçım, gorunuş
şekva: şıkayet, yakınma
tabasbus: nyakârlık etme
taksim: bolme, paylaştırma.
tarz: bıçım, suret.
tavır: tutum, durum.
tebyiz: musveddeyı temıze çekme
tedbir: onlem
tefevvuk: ustunluk
tekdir: azarlama, uyarma
tesvit: musvedde yapma
vazıyet: durum
zıt: ters

şeytan-ı cinnî ve insî istifade etmekle beraber, hizmetimize de bir soğukluk, bir fütur veriyordu.

İşte ben bu kusuruma karşı şiddetli -fakat inşaallah şefkatli- bir tokat yedim. Şüphemiz kalmadı ki, bu tokat, o kusura binaen gelmiş. O tokat da şudur:

Sekiz senedir beri Üstadımın hem muhatabı, hem müsevvidi, hem mubeyyizi olduğum hâlde, sekiz ay kadar Nurlardan istifade edemedim. Bu hale hayret ettik. Ben de ve Üstadım da, "Bu neden böyle oluyor?" diye esbap arıyorduk. Şimdi kat'î kanaatimiz geldi ki, o hakaik-ı Kur'âniye nurdur, ziyadır. Tasannu, temelluk, tezellül zulmetleriyle birleşemiyor. Onun için, bu nurların hakikatlerinin mealı benden uzaklaşıyor tarzında bulunarak bana yabanî görünüyor, yabanî kalıyordu. Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyorum ki, bundan sonra Cenab-ı Hak bana o hizmete lâyık ihlâs ihsan etsin, ehl-i dünyaya tasannu ve riyadan kurtarsın. Başta Üstadım olarak kardeşlerimden dua rica ediyorum.

Pürkusur
Şamlı Hafız Tevfik

SEKİZİNCİSİ

Seyranî'dir. Bu zat, Hüsrev gibi Nura müştak ve dirayetli bir talebemdi. Esrar-ı Kur'âniyenin bir anahtarı ve ilm-i cifrin mühim bir miftahı olan tevafukata dair Isparta'daki talebelerin fikirlerini istimzaç ettim. Ondan başkaları, kemal-i şevkle iştirak ettiler. O zat başka bir fikirde ve başka bir merakta bulunduğu için, iştirak

binaen -den dolayı
Cenab-ı Hak. Allah
dair: alâkalı, ilgili
dirayet: incelikleri kavrayış, beceriklilik
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i dünya: dünya adamı, âhireti düşünmeyen
esbap: sebepler
esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın sırları
fikir: düşünce
fütur: gevşeklik, usanç.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
hakikat: gerçek.
hal: durum
hayret: şaşkınlık.
ihlas: samimiyet.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ilm-i cifir: harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim
insî: insan cinsinden
inşaallah: Allah izin verirse manasında bir dua
istifade: faydalanma
istimzaç: fikir öğrenmeye çalışma, nabız yoklama
iştirak: ortak olma, katılma
kanaat: inanma, görüş
kat'î: kesin
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kusur: özür, kabahat
meal: mana, mefhum
miftah: anahtar
muhatap: kendisine söz söylenilen
mübeyyiz: müsveddeleri temize çeken
mühim: önemli
müsevvit: müsveddeyi yazan
müştak: iştiyaklı, arzulu
niyaz: yalvarma, dua
nur: Risale-i Nur
pürkusur: çok kusurlu
rica: niyaz etme.
riya: ikiyüzlülük.
şeytan-ı cinnî: görünmeyen cinnî şeytan.
şiddet: sertlik, katılık.
talebe. öğrenci
tarz. biçim, şuret.
tasannu: yapmacık.
temellük. dalkavukluk, yaltaklanma
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar
tezellül: aşağılanma.
yabanî: yabşi, yabancı
zat. kişi, şahıs.
ziya. ışık, nur
zulüm. eziyet.

etmemekle beraber, beni de kat'î bildiğim hakikatten vazgeçirmek istedi. Cidden bana dokunmuş bir mektup yazdı. "Eyvah!" dedim. "Bu talebemi kaybettim." Çendan fikrini tenvir etmek istedim; başka bir mana daha karıştı. Bir şefkat tokadını yedi. Bir seneye karip, bir halvethanede (yarı hapıste) bekledi.

DOKUZUNCUSU

Büyük Hafız Zühtü'dür. Bu zat, Ağrus'taki Nur Talebelerinin başında nazırları hükmünde olduğu bir zaman, sünnet-i seniyeye ittiba ve bid'alardan içtinabı meslek ittıhaz eden talebelerin manevî şerefini kâfi görmeyerek ve ehl-i dünyanın nazarında bir mevki kazanmak emeliyle muhim bir bid'anın muallimliğini deruhte etti. Tamamıyla mesleğimize zıt bir hata işledi. Pek müthiş bir şefkat tokadını yedi. Hanedanının şerefini zıruzeber edecek bir hâdiseye maruz kaldı. Fakat, maatteessüf, Küçük Hafız Zühtü, hiç tokada istihkakı yokken, o elîm hâdise ona da temas ettı. Belki, inşaallah, o hâdise onun kalbini dünyadan kurtarıp tamamıyla Kur'ân'a vermek için bir ameliyat-ı cerrahiye-i nafia hükmüne geçer.

ONUNCUSU

Hafız Ahmed (RH) namında bir adamdır. Bu zat, Risalelerin yazmasında iki-üç sene teşvikkârâne bir surette bulunuyordu ve istifade ediyordu. Sonra ehl-i dunya zayıf bir damanndan istifade ettı. O şevk zedelendi. Ehl-i dünyaya temas ettı; belkı o cihetle ehl-ı dünyanın zarannı görmesin, hem onlara sözünü geçirsin ve bir nevi

ameliyat-ı cerrahiye-i nafia: faydalı cerrahi ameliyat.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
cidden: gerçekten, ciddî olarak.
cihet: yön.
çendan: gerçi
deruhte: üstüne alma, yüklenme
ehl-i dunya: dunyaya bağlı ahreti düşünmeyen
elim: elem verici
emel: umut, şiddetli arzu
fikir: düşünce.
hadise: olay
hakıkat: gerçek.
halvethane: çile doldurma yeri, hücre, çilehane (hapıshane).
hanedan: kökten asıl ve büyük aile
hükmunde: yerinde
hükmüne: degenne, yerine
içtinap: çekinme, kaçınma
inşaallah: Allah ızın verirse manasında bir dua
istifade: faydalanma
ıstihkak: hak etme
ittıba: tabi olma, uyma
ittıhaz: edinme
kâfi: yeterli
karip: yakın
kat'i: kesin
maatteessuf: üzülerek
mana: anlam
manevi: manaya ait.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesir altında bulunan, uğrama
meslek: gıdış, tutulan yol.
mevki: makam
muallim: öğretmen, öğretici
muhim: onemli
müthiş: dehşet veren
nam: ad
nazar: bakış, düşunce
nazır: nezaret eden, bakan
nevi: çeşit, tur
suret: bıçım, tarz.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şeref: manevi buyukluk.
şevk: şıddetli arzu
talebe: ogrenci
temas etmek: değmek.
temas: degmek.
tenvir: nurlandırma, bir konu hakkında başkalarını aydınlatma
teşvikkârane: teşvik ederek.
zat: kişi
zedelenme: vurulma, çarpılma
zirüzeber: paramparça
zıt: ters

mevki kazansın ve dar olan maişetine bir sühulet olsun. İşte, hizmet-i Kur'âniyeye o suretle, o yüzden gelen fütur ve zarara mukabil iki tokat yedi. *Birı.* Dar maişetiyle beraber beş nüfus daha ilâve edildi, perişaniyeti ehemmiyet kesb etti. *İkıncı tokat.* Şeref ve haysiyet noktasında hassas ve hatta bır tek adamın tenkit ve ıtırazını çekemeyen o zat, bilmeyerek bazı dessas insanlar onu öyle bır suretle kendilenne perde ettiler kı, şerefi zirüzeber oldu, yüzde doksanını kaybetti ve yuzde doksan adamı aleyhine çevirdi. Her ne ise, Allah affetsın, belkı inşaallah bundan intibaha gelir, yine kısmen vazifesine doner.

ON BİRİNCİSİ

Belkı rızası yok dıye yazılmadı.

ON İKİNCİSİ

Muallim Galib'dir (RH). Evet, bu zat, sadıkane ve takdırkârâne Rısalelerin tebyizinde çok hizmet ettı ve her müşkülât karşısında zaaf göstermedi. Ekser günlerde geliyordu, kemal-i şevkle dinliyordu ve istinsah edıyordu. Sonra kendine, otuz lira ücret mukabilinde umum *Sözler*'i ve *Mektubat*'ı yazdırdı. Onun maksadı, memleketinde neşretmek ve hem hemşehrilenni tenvir etmekti. Sonra bazı düşünceler neticesinde Rısalelen tasavvur ettiği gibi neşretmedi, sandığa bıraktı. Birden elîm bir hâdise yüzunden bır sene gam ve gussa çektı. Risalelerin neşri ile ona adavet edecek resmî birkaç düşmanlara bedel, zalim, ınsafsız çok düşmanlan buldu, bır kısım dostlarını kaybetti.

adavet: duşmanlık.
af: bağışlama, affetme
aleyh: karşı
bedel: karşılık
dessas: desise eden, hileci
ehemmiyet: onem
ekser: pek çok
elîm: çok acı veren, elemlı
fütur: gevşeklik, usanç
gam: keder, uzuntu
gussa: keder, gam
hadise: olay
hassas: çabuk tesır alan
haysiyet: şeref
hemşehri: aynı memleketten olan
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hızmen
inşaallah: Allah ızın venrse manasında bır dua
intıbah: uyanma
istinsah: nushasını yazma
ıtıraz: kabul etmedığını belırtme, karşı çıkma
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kesb: kazanma
kısım: parça, takım
kısmen: kısmî olarak.
maişet: geçım
maksat: gaye
memleket: yurt, vatan
mevki: makam
mukabil: karşılık.
muşkülât: zorluklar
neşir: yayma, tamım
netice: sonuç.
perde: ortu
perişaniyet: perişanlık.
resmî: devlet adına olan
rıza: razı olma
Rısale: Rısale-i Nur küllıyatı nın herbir esen
sadıkane: doğruluk uzerine
suret: bıçım, tarz
sühulet: kolaylık.
şeref: manevi buyukluk.
takdırkârane: takdır ederek.
tasavvur: tasarlama, yapılmasını duşunme
tebyiz: mûsveddeyı temıze çekme
tenkit: eleştırı
tenvir: nurlandırma
umum: butun.
vazife: gorev
zaaf: zayıflık.
zalım: zulmeden
zat: kışı
zirüzeber: paramparça

ON ÜÇÜNCÜSÜ

Hafız Halid'dir (RH). Kendisi der:

Evet itiraf ediyorum, Üstadımın hizmet-i Kur'âniyede neşrettiği âsârın tesvidinde hararetli bir surette bulunduğum zaman, mahallemizde bir cami imamlığı vardı. Eski kisve-i ilmiyemi, sarığı bağlamak niyetiyle muvakkaten o hizmete fütur verip, bilmeyerek çekildim. Maksadımın aksiyle şefkatli bir tokat yedim. Sekiz dokuz ay imamlık ettiğim hâlde, müftünün çok vaatlerine rağmen, fevkalâde bir surette, sarığı saramadım. Şüphemiz kalmadı ki, o kusurdan bu şefkatli tokat geldi. Ben Üstadımın hem bir muhatabı, hem bir müsevvidi idim. Benim çekilmemle tesvit hususunda sıkıntı çekmişti. Her ne ise, yine şükür ki, kusurumuzu anladık ve bu hizmetin de ne kadar kudsî olduğunu bildik. Ve Şah-ı Geylânî gibi arkamızda melek-i sıyanet gibi bir Üstat bulunduğuna itimat ettik.

Ez'afü'l-ibad Hafız Halid

ON DÖRDÜNCÜSÜ

Üç Mustafa'nın küçücük üç tokat yemelerdir.

Birincisi: Mustafa Çavuş (RH) sekiz senedir bizim hususî küçük camie, hem sobasına, hem gaz yağına, hem kibritine kadar hizmet ediyordu. Hatta gaz yağını ve kibritini sekiz senedir kendi kesesinden sarf ettiğini sonra öğrendik. Cemaate, hususan Cuma gecelerinde, gayet zarurî bir ış olmayınca gen kalmıyordu. Sonra ehl-ı dünya onun saffet-i kalbinden istifade ederek dediler ki:

aksi: ters, zıt.
asar: eserler
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen
ez'afü l-ibad: halkın kulların en zayıfı
fevkalâde: olağanüstü
fütur: gevşeklik, usanma
gayet: son derece
hararet: coşkunluk, heyecanlılık.
hizmet-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
husus: mevzu, konu
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
istifade: faydalanma
itimat: güvenme
itiraf: kabahatını gizlemeyip söylemek
kisve-i ilmiye: ilmî kıyafet.
kudsî: mukaddes, kutlu
kusur: suç, kabahat.
maksat: gaye
melek-ı sıyanet: koruma melegi.
muhatap: kendisine söz söylenilen
muvakkaten: geçici olarak.
müsevvit: başkasının temize çekeceği müsveddeyi yazan
neşir: yayma, tamim
rağmen: olduğu hâlde
saffet-ı kalb: kalbin safiliği
sarf: harcama
suret: biçim, tarz
Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdulkadir Geylânî (bkz. Geylânî.)
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür
tesvit: müsvedde yapma
vaad: söz verme
zarurî: mecburî, zorunlu

"Sözler'in bir kâtibi olan Hafızın sarığına ilişecekler. Hem gizli ezan muvakkaten terk edilsin. Sen kâtibe söyle, cebir görmeden evvel sarığı çıkarsın."

O bilmiyordu ki; hizmet-i Kur'âniyede bulunan birisinin sarığını çıkarmaya dair sözü tebliğ etmek, Mustafa Çavuş gibi yüksek ruhlulara pek ağırdır. Onların sözlerini tebliğ etmiş. O gece rüyada ben görüyordum ki, Mustafa Çavuş'un elleri kirli, kaymakam arkasında olarak odama geldi. İkinci gün ona dedim:

"Mustafa Çavuş, sen bugün kimle görüştün? Seni, elin mülevves bir surette kaymakamın arkasında gördüm."

Dedi: "Eyvah! Bana böyle bir söz, muhtar söyledi, 'Kâtibe söyle.' Ben arkasında ne olduğunu bilmedim."

Hem aynı gün bir okkaya yakın gaz yağını camie getirmiş. Hiç vuku bulmayan, o gün kapı açık kalmış, bir keçi yavrusu içeriye girmiş, büyük bir adam gelmiş, keçi yavrusunun seccademe yakın bıraktığı müzahrefatı yıkamak için, ibrikteki gaz yağını su zannedip bütün o gaz yağını, temizlik yapıyorum diye, camiin her tarafına serpmiş. Acaiptir ki, kokusunu duymamış. Demek, o mescit lisan-ı hâl ile Mustafa Çavuş'a diyor: "Senin gaz yağın bize lâzım değil. Ettiğin hata için gaz yağını kabul etmedim" diye işaret vermek için o adama koku işittirilmedi. Hatta o hafta içinde, Cuma gecesinde ve birkaç muhim namazda, o kadar çalıştığı hâlde cemaate yetişemiyordu. Sonra ciddî bir nedamet, bir istiğfar ettikten sonra saffet-i aslıyesini buldu.

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici
cebir: zorlama, baskı
ciddî: gerçek.
dair: alâkalı, ilgili.
evvel: önce.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmeti.
ibrik: toprak, bakır vs. maden den yapılan emziklı su kabı
istiğfar: af dileme
kâtip: yazan, yazıcı.
lisan-ı hâl: hal dili.
muvakkaten: geçici olarak.
mühim: önemli
mülevves: kirli, pis
müzahrefat: çirkinlikler, pis lıklar
namaz: İslâm'ın beş şartından bir olan salat.
nedamet: pişmanlık.
okka: dört yüz dirhemden oluşan bir ağırlık ölçüsü birimi
ruh: insanın kalb boşluğundaki latif cisme binen, özü kavranamayan, idrak edici sır
saffet-i aslıye: hakikatte olan temizlik, safiik.
suret: biçim, görünüş
tebliğ: bildirmek.
terk: bırakma
vuku: olma, meydana gelme

İkinci Mustafa'lar: Kuleönü'ndeki kıymettar, çalışkan muhim bir talebem olan Mustafa ile, onun çok sadık ve fedakâr arkadaşı Hafız Mustafa'dır (RH). Ben bayramdan sonra, ehl-i dünya bize sıkıntı verip hizmet-i Kur'âniyeye fütur vermemek için, "Şimdilik gelmesinler," diye haber göndermiştim. "Şayet gelecek olurlarsa birer birer gelsinler." Hâlbuki bunlar, üç adam birden, bir gece geldiler. Fecirden evvel hava müsaitse gitmek niyet edildi. Hiç vuku bulmadığı bir tarzda, hem Mustafa Çavuş, hem Süleyman Efendi, hem ben, hem onlar, zahir bir tedbiri düşünemedik, bize unutturuldu. Her birimiz ötekine bırakıp ihtiyatsızlık etti. Onlar fecirden evvel gittiler. Öyle bir fırtına onları iki saat mütemadiyen tokatladı ki, bu fırtınadan kurtulamayacaklar diye telâş ettim. Şimdiye kadar bu kışta ne öyle bir fırtına olmuş ve ne de bu kadar kimseye acımıştım. Sonra Süleyman'ı, ihtiyatsızlığının cezası olarak arkalarından gönderip, sıhhat ve selâmetlerini anlamak için gönderecektim. Mustafa Çavuş dedi: "O gitse, o da kalacak. Ben de onun arkasından gidip aramak lâzım. Benim arkamdan da Abdullah Çavuş gelmek lâzım." Bu hususta "Tevekkelnâ alâllah" dedik, intizar ettik.

Sual. Has dostlarınıza gelen musibetleri, tokat eseri deyip hizmet-i Kur'âniyede fütürlan cihetinde bir itap telâkki ediyorsun. Hâlbuki size ve hizmet-i Kur'âniyeye hakikî düşmanlık edenler, selâmette kalıyorlar. Neden dosta tokat vuruluyor, düşmana ilişilmiyor?

cihet: yon.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahiret düşünmeyen.
evvel: once.
fecir: sabaha karşı.
fedakâr: feda eden.
fütur: gevşeklik, usanç.
hakikî: gerçek.
has: hususî, özel.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
husus: konu.
ihtiyat: tedbirli bulunma.
intizar: umut ederek bekleme.
itap: azarlama.
kıymettar: değerli, kıymetli.
musibet: felâket, bela.
muhim: onemli.
musait: uygun.
mütemadiyen: sürekli olarak.
niyet: bir işi yapmayı onceden düşunme.
sadık: sadakatli, dostuğu ve bağlılığı içten olan.
selâmet: salımlık, emnlık, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
sıhhat: hasta olmama, vucut ça sağlamlık.
sual: soru.
talebe: ogrenci.
tarz: biçim, suret.
tedbir: onlem, çare.
telâkki: anlama.
tevekkelnâ alâllah: biz Allah'a tevekkul ettik.
vuku: olma, meydana gelme.
zahir: görünürde.

Elcevap: [1] اَلظُّلْمُ لَا يَدُومُ وَالْكُفْرُ يَدُومُ sırrınca, dostların hataları, hizmetimizde bir nevi zulüm hükmüne geçtiği için, çabuk çarpılıyor. Şefkatli tokat yer, aklı varsa intıbaha gelir.

Düşman ise, hizmet-i Kur'âniyeye zıddıyeti, mümanaatı, dalâlet hesabına geçer. Bilerek veya bilmeyerek hizmetimize tecavüzü, zındıka hesabına geçer. Küfür devam ettiği için, onlar ekseriyetle çabuk tokat yemiyorlar.

Nasıl ki küçük kabahatleri işleyenlerin, nahiyelerde cezaları verilir, büyük kabahatleri de büyük mahkemelere gönderilir; öyle de, ehl-i imanın ve has dostların hükmen küçük hataları, çabuk onları temizlemek için, kısmen dünyada ve sür'aten verilir. Ehl-i dalâletin cinayetleri o kadar büyüktür ki, kısacık hayat-ı dünyeviyeye cezaları sığışmadığından, mukteza-i adalet olarak, âlem-i bekadaki Mahkeme-i Kübraya havale edildiği için, ekseriyetle burada cezaya çarpılmıyorlar.

İşte, hadîs-i şerîfte [2] اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ mezkûr hakikate dahı işaret ediyor. Yanı, dünyada şu mü'min, kısmen kusuratından cezasını gördüğü için, dünya onun hakkında bir dâr-ı cezadır. Dünya, onların saadetli ahiretlerine nispeten bir zindan ve cehennemdir. Ve kâfirler, madem cehennemden çıkmayacaklar, [3] hasenatlarının mükâfatlarını kısmen dünyada gördükleri ve büyük seyyiatları tehir edildiği cihetle, onların ahiretine nispeten dünya cennetleridir. Yoksa, mü'min bu

1. Zulüm devam etmez, fakat küfür devam eder. (Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 2/107.)
2. Dünya mü'minin zindanı, kâfirin cennetidir. (*Müslim*, Zühd, 1; *Tirmizî*, Zühd, 16; *İbni Mâce*, Zühd, 3; *Müsned*, 2/197, 323, 389, 485.)
3. Bakara Suresi, 39, 81, 217, 257, 275; Nisâ Suresi, 14, 169; Mâide Suresi, 37, 80.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
cihet: yön.
cinayet: cana kıyma derecesinde ağır suç.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dâr-ı ceza: iyi veya kötü işlerin karşılığının verildiği ceza ve mükâfat yeri.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i iman: inananlar.
ekseriyet: çoğunluk.
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikat: gerçek.
has: hususî.
hasenat: güzellikler, iyilikler.
havale: bırakma.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hükmen: hüküm yoluyla.
hükmüne: değerine, yerine.
intıbah: uyanma.
kabahat: kusur, suç.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kısmen: kısmî olarak.
kusurat: suçlar, kabahatler.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
mahkeme-i kubra: öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.
mezkur: zikredilen, adı geçen.
mukteza-ı adalet: adaletin gereği, icabı.
mükâfat: ödül.
mümanaat: manı olma, engel olma.
mü'min: iman eden, inanan.
nahiye: ilçeden küçük olan yerleşim birimi, bucak.
nevi: çeşit, tür.
nispet: ilgi, bağ, münasebet.
nispeten: kıyaslayarak.
saadet: mutluluk.
seyyiat: seyyieler, kötülükler.
sür'at: çabukluk, hızlılık.
tecavüz: saldırma, sataşma.
tehir: erteleme.
zıddiyet: zıtlık, karşıtlık.
zindan: hapishane.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zulüm: eziyet.

dünyada dahi kâfirden manen ve hakıkat nokta-i nazarında çok ziyade mes'uttur. Âdeta mü'minin ımanı, mü'minin ruhunda bir cennet-i maneviye hükmüne geçiyor, kâfirin küfrü, kâfirin mahiyetinde manevî bir cehennemi ateşlendiriyor.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [1]

1- Senı her turlu noksandan tenzih edenz. Senın bıze ogrettıgınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

hakikat: gerçek.
hükmüne: degerine, yerine.
iman: ınanma, itıkat.
kafir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkâr eden, dınsız.
küfür: Allah ın varlığına, bırlığıne ınanmama, dınsızlık.
manen: mana ıtıbanyla, manaca.
manevi: manaya aıt, maddı olmayan.
mes'ut: saadetlı, bahtıyar.
mu'min: ıman eden, ınanan.
nokta-ı nazar: bakış açısı.
ruh: ınsanın kalb boşlugundakı lanf cısme bınen, ozü kavranamayan ıdrak edicı sır.
ziyade: fazla.

âdeta: sanki.
cennet-i manevî: manevî bır cennet.

On Birinci Lem'a

Mirkatü's-Sünnet ve Tiryaku Marazi'l-Bid'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ (1)

Bu AYETIN birinci makamı Mınhacü's-Sunnet, ikinci makamı Mirkatü's-Sünnettir.

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ (2) قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ (3)

Bu iki ayet-i azîmenin yüzer nüktesinden on bir nüktesi icmalen beyan edilecek.

Birinci Nükte

Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâm ferman etmiş:

مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ اُمَّتِي فَلَهُ اَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ (4)

Yani, "*Fesad-ı ümmetim zamanında kim benim sünnetime temessük etse, yüz şehidin ecrini, sevabını kazanabilir.*"

* *On Birinci Lem'a*, Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun anlamında.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.
beyan: anlatma, açıklama.
ferman: emir, buyruk.
icmalen: kısaca, özetle.
makam: durak.
Marazı l-Bid'a: dının aslına uymayan hastalık, illet.
Mınhacu s-Sunnet: Hz. Peygamberin gittiği ve emrettiği şeriat yolu.
Mirkatü's-Sünnet: Peygamberimizin (asm) sünnetine uymanın derecelen.
nükte: ince söz ve mana.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan Hz. Muhammed (asm).
tiryak: panzehir, ilâç.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Ey insanlar! size kendi içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona pek ağır gelir. O size çok duşkun, mü'minlere çok şefkatli, çok merhametlidir. (Tevbe Suresi: 128.)
2. Ey Peygamber! eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi: 129.)
3. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmrân Suresi: 31.)
4. *Musnedü l-Firdevs*: 4/198; *Cem'ü l-Fevaid*: 1/29; *Feyzu l-Kadîr*: hadis no: 9/171; *Fethu l-Kebîr*: 3/353.

Evet, sünnet-i seniyeye ittiba, mutlaka gayet kıymettardır. Hususan bid'aların istilâsı zamanında sünnet-i seniyeye ittiba etmek daha ziyade kıymettardır. Hususan fesad-ı ümmet zamanında sünnet-ı seniyenin küçük bir adabına müraat etmek, ehemmiyetli bir takvayı ve kuvvetli bir imanı ihsas ediyor. Doğrudan doğruya, sünnete ittiba etmek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı hatıra getiriyor. O ihtardan, o hatıra bir huzur-i İlâhî hatırasına inkılâp eder. Hatta en küçük bir muamelede, hatta yemek, [1] içmek [2] ve yatmak [3] adabında sünnet-i seniyeyi müraat ettiği dakikada, o adî muamele ve o fıtrî amel, sevaplı bir ibadet ve şer'î bir hareket oluyor. Çünkü, o adî hareketiyle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ittibaını düşünüyor ve şeriatın bir edebı olduğunu tasavvur eder. Ve şeriat sahibi o olduğu hatırına gelir. Ve ondan, şâri-i hakikî olan Cenab-ı Hakka kalbı müteveccih olur. Bir nevi huzur ve ibadet kazanır.

İşte bu sırra binaen, *sünnet-i seniyeye ittibaı kendine âdet eden, âdâtını ibadete çevirir, bütün ömrünü semeredar ve sevaptar yapabilir.*

İkinci Nükte

İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî (RA) demiş ki: "*Ben seyr-i ruhanîde kat-ı meratip ederken, tabakat-ı evliya içinde en parlak, en haşmetli, en letafetli, en emniyetli,*

adap: usul, davranış kuralları.
adat: adetler, davranışlar
âdet: alışkanlık, yol
adî: bayağı, değersiz.
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun" anlamında.
amel: fiil, iş
bid'a: dının aslına uymayan adetler
binaen: -den dolayı, -dayanarak.
Cenab-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan Allah
ecir: karşılık, sevap
edep: terbiye, güzel ahlâk.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik
emniyet: emniyik, güvenlik.
fesad-ı ümmet: İslâm toplumunun bozulması, imanın zayıflaması, ibadetin terk edilmesi, günahların yaygın biçimde işlenmesi gibi kötü hâllere girmesi
fıtrî: tabiî, doğuştan olan
gayet: son derece
haşmet: ihtişam, gösterişlilik.
hafız: zihin, fikir, hafıza.
hatıra: hatıra gelen anı
hususan: bilhassa, özellikle
huzur: gönül ferahlığı, rahat.
huzur-i İlâhî: Allah'ın huzuru
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihtar: hatırlatma, uyarma
iman: inanç, inanma
inkılâp: dönüşüm, hâl değiştirme
istilâ: yayılma
ittiba: tabı olma, uyma.
kat-ı meratip: mertebelerde yükselmek, ilerlemek
kıymettar: değerli
letafet: hoşluk, güzellik.
muamele: iş, davranış
müraat etme: uymak, tatbik etmek.
müraat etmek: uymak, tatbik etmek.
müteveccih: teveccüh eden, yönelen
nevi: çeşit, tür
nükte: ince söz ve mana
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan Hz. Muhammed (asm)
semeredar: meyveli, neticeli
sevap: Allah tarafından verilen mükâfat
sevaptar: sevap kazandıran, sevaplı
seyr-i ruhanî: ruhanî ve manevî âlemlerdeki seyir
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) mübarek söz, fiil ve emirleri
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvirleri
şâri-i hakikî: şeriatın kurucusu ve gerçek sahibi olan Allah
şehit: Allah'ın ve yüce dininin uğrunda mücadele edip öldürülen Müslüman ölü
şer'î: İslâmiyetin temel kaidelerine uygun
şeriat: Hak dîn yolu, İslâm dını
tabakat-ı evliya: velîlerin tabakaları, mertebeleri
takva: Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
temessük: yapışma, sıkıca tutunma
ziyade: çok, fazla

1. *Tirmizî*, Et'ime 47; *Ebu Davud*, Eşribe 15; *İbni Mâce*, Et'ime 7; *Müsned* 6/143, 207, 265
2. *Buhârî*, Eşribe: 26; *Müslim*, Eşribe: 122, 123; *Tirmizî*, Eşribe: 14
3. *Buhârî*, Daavat 8; *Tirmizî*, Daava 29; *Ebu Davud*, Edep 177

sünnet-i seniyeye ittıbaı esas-ı tarikat ittihaz edenleri gördüm. Hatta o tabakanın âmî evliyaları, sair tabakatın has velîlerinden daha muhteşem görünüyordu." [1]

Evet, müceddid-i elf-i sani İmam-ı Rabbanî (RA) hak söylüyor: *Sünnet-i seniyeyi esas tutan, Habibullahın zıllı altında makam-ı mahbubiyete mazhardır.*

Üçüncü Nükte

Bu fakir Said, Eski Said'den çıkmaya çalıştığı bir zamanda, rehbersizlikten ve nefs-i emmarenin gururundan gayet müthiş ve manevî bir fırtına içinde akıl ve kalbim hakaik içerisinde yuvarlandılar. Kâh Süreyya'dan serâya, kâh serâdan Süreyya'ya kadar bir sukut ve suud içerisinde çalkalanıyorlardı.

İşte, o zaman müşahede ettim ki, sünnet-i seniyenin meselelerı, hatta küçük adapları, gemilerde hatt-ı hareketi gösteren kıblenumâlı birer pusula gibi, hadsiz zararlı, zulümatlı yollar içinde birer düğme hükmünde görüyordum. Hem o seyahat-i ruhiyede, çok tazyikat altında, gayet ağır yükler yüklenmiş bir vaziyette kendimi gördüğüm zamanda, sünnet-ı seniyenin o vaziyete temas eden meselelerine ittiba ettikçe, benim bütün ağırlıklarımı alıyor gibi bir hiffet buluyordum. Bir teslimiyetle, tereddütlerden ve vesveselerden, yani, "Acaba böyle hareket hak mıdır, maslahat mıdır?" diye endişelerden kurtuluyordum. Ne vakit elimi çektiysem, bakıyordum, tazyikat çok. Nereye gittikleri anlaşılmayan çok yollar var. Yük ağır, ben de gayet âcizim. Nazarım da kısa, yol da zulümatlı.

---

1. *İmam-ı Rabbanî*, Mektubat, 1.240 (260. Mektup).

âciz: güçsüz.
adap: yol, davranışlar.
ami: bilgisiz, cahil.
endişe: kaygı, korku.
esas-ı tarikat: tarikadın esası, temeli.
evliya: velîler, Allah dostları.
gayet: fazla, son derece.
Habibullah: Allah'ın sevdiği, Hz. Muhammed (asm).
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: gerçek, doğru.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
has: yüksek kalite, seçkin.
hatt-ı hareket: hareket çizgisi.
hiffet: hafiflik.
ittıba: tabi olma, uyma.
ittihaz: edinme, kabul etme.
kah: zaman olur, bazen.
kıblenümalı: kıble göstergeli, kıble gösterir.
makam-ı mahbubiyet: Allah'ın sevgisini kazanma makamı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maslahat: keyfiyet, fayda.
mazhar: erişmiş, kavuşmuş.
mesele: konu, husus.
müceddid-i elf-i sani: ikinci bin yılın müceddidi.
müşahede: seyretme, gözlem.
nazar: düşünce, bakış.
nefs-i emmare: kötülüğü emreden nefis.
nükte: ince söz ve mana.
pusula: yön tespit etme aleti.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
sair: diğer, öteki.
serâ: toprak, yeryüzü.
seyahat-i ruhiye: ruhun seyahatı.
sukut: düşüş, aşağı inme.
suud: yukarı çıkma, yükselme.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
Süreyya: Ülker yıldızı.
tabaka: topluluk, sınıf.
tabakat: tabakalar.
tazyik: baskı, zorlama.
tazyikat: baskılar, zorlamalar.
temas: değmek.
tereddüt: kararsızlık, şüphe.
teslimiyet: kendini Allah'ın iradesine bırakma.
vaziyet: durum, hâl.
velî: Allah dostu, evliya.
vesvese: kuruntu, şeytandan gelen şüphe.
zıll: gölge, koruma.
zulümat: karanlıklar, dinsizlik.

Ne vakit sünnete yapışsam yol aydınlaşıyor, selâmetli yol görünüyor. Yük hafifleşiyor, tazyıkat kalkıyor gibi bir hâlet hissediyordum. İşte o zamanlarımda İmam-ı Rabbânî'nin hükmünü bilmüşahede tasdik ettim.

Dördüncü Nükte

Bir zaman rabıta-ı mevtten ve [1] اَلْمَوْتُ حَقٌّ kaziyesindeki tasdikten ve âlemin zeval ve fenâsından gelen bir hâlet-i ruhiyeden kendimi acip bir âlemde gördüm. Baktım ki, ben bir cenazeyim, üç mühim büyük cenazenin başında duruyorum.

• *Birisi*: Benim hayatımla alâkadar ve mazi kabrine giren zîhayat mahlûkatın heyet-i mecmuasının, cenaze-i maneviyesi başında bir mezar taşı hükmündeyim.

• *İkincisi*: Küre-i arz mezarıstanında nev-i beşerin hayatıyla alâkadar enva-ı zîhayatın heyet-i mecmuasının mazi mezarına defnedilen azîm cenazenin başında bulunan, mezar taşı olan bu asrın yüzünde çabuk silinecek bir nokta ve çabuk ölecek bir kanıncayım.

• *Üçüncüsü*: Şu kâinatın kıyamet vaktinde ölmesi, muhakkaku'l-vuku olduğu için, nazarımda vaki hükmüne geçti. O azîm cenazenin sekeratından dehşet ve vefatından beht ve hayret içinde kendimi görmekle beraber, istikbalde de muhakkaku'l-vuku olan vefatım o zaman vuku buluyor gibi göründü ve [2] فَاِنْ تَوَلَّوْا (ilâahır) sırrıyla, bütün mevcudat, bütün mahbubat, benim vefatımla bana

1. Ölüm kesin bir gerçektir.
2. Eğer senden yüz çevirirlerse (Tevbe Suresi, 129.)

acip: hayret uyandıran, garip
alâkadar: ilgili, ilişkili
âlem: dünya, cihan
asır: yüzyıl
azîm cenaze: büyük cenaze
azîm: büyük
beht: şaşkınlık
bilmüşahede: görerek
cenaze: insan ölüsü
cenaze-i maneviye: manevî cenaze
enva-ı zîhayat: canlı türleri, canlı çeşitleri
fenâ: geçip gitme, son bulma
hâlet: hal, keyfiyet
hâlet-i ruhiye: insanın ruh halı
heyet-i mecmua: bir şeyin tefer ruatına ve parçalarına bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara
hükmünde: yerinde
hükmüne: değerine, yerine
hüküm: karar, büyrük
ilâahır: sonuna doğru
İstikbal: gelecek
kabir: ölüleri defnetmek için kazılan mezar
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kaziye: hükum, fikir
kıyamet: dünyanın sonu
küre-i arz mezarıstanı: dünya mezarlığı, yer yüzü mezarlığı
mahbubat: sevilenler
mahlûkat: yaratılmışlar
mazi mezarına defnedilme: geçmiş zaman içine gömülüp gitme
mazi: geçmiş zaman
mevcudat: var olan her şey
mezar: kabir
muhakkaku'l-vuku: olması, gerçekleşmesi muhakkak olan
muhim: önemli
nazar: bakış, düşünce
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar
nükte: ince söz ve mana
rabıta-ı mevt: ölüm bağı
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi
selâmet: emnîlik, güvenlilik
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) mübarek söz, fiil ve emirleri, kabulleri veya takrîleri
tasdik: doğrulama, kabul etme
tazyıkat: baskılar, zorlamalar
vâki: olmuş
vefat: ölüm, ölme
vuku: olma, meydana gelme
zeval: sona erme, yok olma
zîyahat: hayat sahibi, canlı

arkalarını çevirip beni terk ettiler, yalnız bıraktılar. Hadsız bir deniz suretini alan ebed tarafındaki istikbale ruhum sevk ediliyordu. O denize ister istemez atılmak lâzım geliyordu. İşte o pek acıp ve çok hazin hâlette iken, iman ve Kur'ân'dan gelen bir medetle, فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ[1] ayeti imdadıma yetişti ve gayet emniyetli ve selâmetli bir gemi hukmüne geçti. Ruh kemal-i emniyetle ve sürurla, o ayetin içine girdi.

Evet, anladım ki, ayetin mana-ı sarihinden başka bir mana-i işarîsi beni teselli etti ki, sükûnet buldum ve sekînet verdi.

Evet, nasıl ki, mana-ı sarihi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma der: "Eğer ehl-i dalâlet arka verip senin şeriat ve sünnetinden i'raz edip Kur'ân'ı dinlemeseler, merak etme. Ve de ki: 'Cenab-ı Hak bana kâfidir. Ona tevekkul ediyorum. Sizin yerlerinize, ittiba edecekleri yetiştirir. Taht-ı saltanatı her şeyi muhittir, ne asiler hududundan kaçabilirler ve ne de istimdat edenler medetsiz kalırlar!'"

Oyle de, mana-ı işarîsiyle der ki: "Ey insan ve ey insanın reisi ve mürşidi! Eğer bütün mevcudat seni bırakıp fenâ yolunda ademe giderse, eğer zîhayatlar senden müfarakat edip ölüm yolunda koşarsa, eğer insanlar seni terk edip mezanstana girerse, eğer ehl-ı gaflet ve dalâlet seni dinlemeyip zulümata düşerse, merak etme. De ki:

1. Eger insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. Ben Ona tevekkul ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi, 129.)

acip: hayret uyandıran şey, garip
adem: yokluk.
aleyhissalâtü vesselâm: "Salat ve selam onun (Peygamberimizin) üzerine olsun" anlamında
asi: isyan eden, karşı gelen
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
ebed: sonsuzluk, daimlik.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler, doğru ve hak yoldan sapanlar
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan
emniyet: emnilik, güvenlik.
fena: yok olma, son bulma
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: hal, suret
hazın: hüzün veren, acıklı
hudut: sınırlar
hukmüne: yerine
iman: inanma, itikat, inanç.
imdat: yardıma yetişme
i'raz: yüz çevirme.
istikbal: gelecek.
istimdat: yardım isteme
ittiba: tâbi olma, uyma
kafi: yeter
kemal-i emniyet: tam bir emniyet.
lâzım: gerekli, lüzumlu
mana-ı işarî: işaretlerle ifade edilen mana
mana-ı sarih: açık mana
medet: yardım.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
mezarıstan: mezarlık
muhit: kuşatan
müfarakat: uzaklaşma, ayrılma
mürşit: doğru yolu gösteren, kılavuz
reis: başkan
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
sekînet: sükûnet, gönül huzuru.
selâmet: salımlık, korku ve endişeden uzak olma
sevk: yönlendirme
suret: biçim, görünüş
sükûnet: rahat, huzur
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Müslümanlara örnek olan, mübarek söz, fiil ve emirleri
sürur: sevinç, mutluluk.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
taht-ı saltanat: saltanat tahtı
teselli: avutma
tevekkul: Allah'a dayanma ve güvenme
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zulümat: dinsizlik, zulüm ve küfür

'Cenab-ı Hak bana kâfıdır. Madem O var, her şey var. Ve o hâlde, o gidenler ademe gitmediler; Onun başka memleketine gidiyorlar. Ve onların bedeline o Arş-ı Azîm Sahibi, nihayetsiz cünud ve askerinden, başkalarını gönderir. Ve mezarıstana girenler mahvolmadılar, başka âleme gidiyorlar. Onların bedeline başka vazifedarları gönderir. Ve dalâlete düşenlere bedel, tarik-ı hakkı takıp edecek mutî kullarını gönderebilir. Madem öyledir; O her şeye bedeldir. Bütün eşya, bir tek teveccühüne bedel olamaz'" der.

İşte, şu mana-i ışarî vasıtasıyla, bana dehşet veren üç müthiş cenaze, başka şekil aldılar. Yani, hem *Hakîm*, hem *Rahîm*, hem *Âdil*, hem *Kadîr* bir Zat-ı Zülcelâl'in taht-ı tedbir ve rububiyetinde ve hikmet ve rahmeti içinde hikmetnüma bir seyeran, ibretnüma bir cevelân, vazifedarâne bir seyahat suretinde bir seyrüseferdir, bir terhis ve tavzîftir ki, boylece kâinat çalkalanıyor, gidiyor, geliyor.

Beşinci Nükte

(1) قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ ayet-i azîmesi, ittıba-ı sünnet ne kadar mühim ve lâzım olduğunu pek kat'î bir surette ilân ediyor. Evet, şu ayet-i kerîme, kıyasat-ı mantıkıye içinde, kıyas-ı istisnaî kısmının en kuvvetli ve kat'î bir kıyasıdır. Şöyle ki:

Nasıl mantıkça kıyas-ı istisnaî misali olarak deniliyor: "Eğer güneş çıksa, gündüz olacak." Müspet netice için denilir: "Güneş çıktı. Öyle ise netice veriyor ki, şimdi gün-

1. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi, 31.)

adem: yokluk.
Âdil: hakkı haksızdan ayıran Allah.
âlem: cihan.
Arş-ı Azîm: Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının büyük dairesi.
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
bedel: karşılık.
Cenab-ı Hak: Allah.
cenaze: ölü.
cevelân: dolanma, gezinme.
cünud: askerler.
dalâlet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak.
Hakîm: her şeye hükmeden, her şeye galip olan Allah.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hikmetnüma: hikmetli, hikmet gösteren.
ibretnüma: ibret gösteren, ibretli.
ittıba-ı sünnet: Peygamberimizin (asm) sünnetine uyma.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâfi: yeter.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin.
kıyas: iki doğru hükümden üçüncü bir hükümü çıkarma.
kıyasat-ı mantıkıye: mantık ölçülen.
kıyas-ı istisnai: neticesi veya tersi bizzat kendi içinsinde zikredilen kıyas şekli.
kul: Allah'ın yarattığı mahluk.
lâzım: gerekli.
mahv: yok olma, ortadan kalkma.
mana-i işarî: işaretlerle ifade edilen mana.
mezarıstan: mezarlık.
misal: örnek.
mutî: itaat eden, uyan.
mühim: önemli.
müspet: olumlu.
müthiş: dehşetli.
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
nükte: ince söz ve mana.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
rahmet: merhamet etme, esirgeme, şefkat gösterme.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın terbiye, tedbir ve mülkiyeti ve besleyiciliği durumu.
seyeran: bakıp seyretme, temaşa.
seyrüsefer: bir hedefe doğru gidiş.
suret: biçim, tarz.
taht-ı tedbir: yönetimi, idaresi altında.
tarik-i hak: hak ve hakikat yolu.
tavzif: vazifelendirme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
teveccüh: hoşlanma, güler yüz gösterme, iltifat etme.
vasıta: aracı.
vazifedar: vazifeli.
vazifedarane: vazifeli olarak.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

düzdür." Menfî netice için deniliyor. "Gündüz yok. Öyle ise netice veriyor ki, güneş çıkmamış." Mantıkça, bu müspet ve menfî iki netice kat'îdirler.

Aynen böyle de, şu ayet-i kerîme der ki: "Eğer Allah'a muhabbetiniz varsa, Habibullaha ittiba edilecek. Ittıba edilmezse, netice veriyor ki, Allah'a muhabbetiniz yoktur. Muhabbetullah varsa, netice verir ki, Habibullahın sünnet-i seniyesine ittibaı intaç eder."

Evet, *Cenab-ı Hakka iman eden, elbette Ona itaat edecek. Ve itaat yolları içinde en makbulü ve en mustakımı ve en kısası, bilâşüphe, Habibullahın gösterdiği ve takip ettiği yoldur.*

Evet, bu kâinatı bu derece in'amat ile dolduran Zat-ı Kerîm-i Zülcemal, zîşuurlardan o nimetlere karşı şükür istemesi, zarurî ve bedihîdir. Hem bu kâinatı bu kadar mu'cizat-ı sanatla tezyin eden o Zat-ı Hakîm-i Zülcelâl, elbette bilbedahe, zîşuurlar içinde en mümtaz birisini Kendine muhatap ve tercüman ve ıbadına mübelliğ ve imam yapacaktır. Hem bu kâinatı had ve hesaba gelmez tecelliyat-ı cemal ve kemalâtına mazhar eden o Zat-ı Cemîl-i Zülkemal, elbette bilbedahe, sevdiği ve izhannı istediği cemal ve kemal ve esma ve sanatının en cami' ve en mükemmel mikyas ve medan olan bir zata, her hâlde en ekmel bir vaziyet-i ubudiyeti verecek ve onun vaziyetini sairlerine numune-i imtısal edip, herkesi onun ittibaına sevk edecek. Tâ ki, o güzel vaziyeti başkalarında da görünsün.

ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet
bedihî: açık, aşikâr
bilâşüphe: şüphesiz
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cami: toplayan, içine alan
cemal: güzellik
Cenab-ı Hak: Allah
ekmel: en mükemmel ve kusursuz olan
esma: isimler
Habibullah: Allah'ın sevgilisi Hz. Muhammed
had: sınır
ibad: kullar
imam: önder
iman: inanma, itikat, inanç.
in'amat: yardımlar, nimet vermeler
intaç: netice verme
itaat: boyun eğme, uyma
ittiba: tâbi olma, uyma
izhar: açığa vurma, gösterme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin
kemal: olgunluk, mükemmellik
kemalât: kemâller, mükemmellikler
makbul: kabul edilmiş olan, geçerli
mazhar: nail olma
medar: eksen, kaynak
menfî: olumsuz
mikyas: ölçü
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri
muhabbetullah: Allah sevgisi
muhatap: hitap olunan
mübelliğ: tebliğ eden, bildiren
mükemmel: tam, olgun
mümtaz: seçkin.
müspet: olumlu
mustakim: doğru
netice: sonuç.
nimet: lütuf, ihsan
numune-i imtisal: örnek alınacak model
sair: diğer, öteki
sevk etme: yönlendirme
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
şükür: nimetin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tecelliyat-ı cemal: ilâhî güzelliklerin tecellileri, görünüleri
tecelliyat-ı kemalât: kemâller, mükemmellikler
tercüman: tercüme eden.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
vaziyet: durum, hâl
vaziyet-ı ubudiyet: kulluk, ibadet vaziyeti
zarurî: zorunlu
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi
Zat-ı Cemîl-i Zülkemal: sonsuz güzellik ve olgunluk, mükemmellik sahibi olan Allah
Zat-ı Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve celâl sahibi ve her işi hikmetle yapan zat.
Zat-ı Kerîm-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi, kerîm ve cömert olan zat.
zîşuur: şuur sahibi

Elhâsıl: Muhabbetullah, sünnet-i seniyenin ittibaını istilzam edip intaç ediyor. Ne mutlu o kimseye ki, sünnet-ı seniyeye ittibaından hissesi ziyade ola. Veyl o kimseye ki, sünnet-i seniyeyi takdir etmeyip bid'alara giriyor.

Altıncı Nükte

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

(1) كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ Yani,

(2) اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ sırrı ile, kavaid-i Şeriat-ı Garra ve desatir-i sünnet-i seniye tamam ve kemalini bulduktan sonra, yeni icatlarla o düsturları beğenmemek veyahut –hâşâ ve kellâ– nakıs görmek hissini veren bid'aları icat etmek dalâlettir, ateştir.

Sünnet-i seniyenin meratibi var. Bir kısmı vacıptir, terk edilmez. O kısım, Şeriat-ı Garrada tafsilâtıyla beyan edilmiş. Onlar muhkemattır, hiçbir cihette tebeddül etmez. Bir kısmı da nevafil nev'indendir. Nevafil kısmı da iki kısımdır:

Bir kısmı, ibadete tâbi sünnet-i seniye kısımlarıdır. Onlar dahi şeriat kitaplarında beyan edilmiş, onların tağyiri bid'attır. Diğer kısmı, "adap" tabir ediliyor ki, Siyer-i Seniye kitaplarında zikredilmiş. Onlara muhalefete bid'a denilmez; fakat adab-ı Nebevîye bir nevi muhalefettir ve onların nurundan ve o hakikî edepten istifade etmemektir. Bu kısım ise, örf ve âdât, muamelât-ı fıtriyede Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın tevatürle malûm olan harekâtına ittiba etmektir. Meselâ, söylemek adabını

1. Her bid'at dalalettir ve her dalalet cehennem ateşindedir. (Müslim: Cuma 43; *Ebu Davud*: Sünnet 5; Nesei: İdeyn 22; *İbni Mâce*, Mukaddime 6, 7; *Darimî*: Mukaddime 16, 23; Müsned 3,310, 371, 4,126, 127; *Beyhakî*: Sünen 3,213, 214)

2. Bugün sizin dininizi kemale erdirdim. (Mâide Suresi 3)

adab-ı Nebeviye: Hz. Peygamberin edebi hal ve davranışları
adap: davranış kaideleri, ahlâk ve terbiyenin gerektirdiği hareket tarzı.
adât: âdetler, görenekler
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun" anlamında
beyan: anlatma, açıklanma, izah etme
bid'a(t): dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler
cihet: yön
dalalet: doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme
desatir-i sünnet-ı seniye: Hz. Peygamberin sünnetinin kaideleri, prensipleri
düstur: kaide, prensip
edep: iyi ahlâk, güzel terbiye
elhasıl: netice itibarıyla
ferman: emir, buyruk
harekât: davranışlar, tutumlar
haşa ve kellâ: Allah korusun, asla
hisse: pay, nasip
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
icat: sonradan ortaya çıkma
intaç: netice verme
istifade: faydalanma
istilzam: gerektirme
ittiba: tâbi olma, uyma
kavaid-i Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu İslam şeriatının kaideleri, prensipleri
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
malûm: bilinen
meratip: mertebeler, basamaklar
meselâ: misal olarak
muamelat-ı fıtriye: doğuştan gelen muameleler
muhabbetullah: Allah sevgisi
muhalefet: aykırılık, muhaliflik.
muhkemat: hükum ihtiva eden âyetler
nakıs: noksan, kusurlu
nevafil: nafileler
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, ışık
nükte: ince söz ve mana
örf: zamanın gereğine ve yöre âdetlerine uyan uygulama biçimi, gelenek.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Siyer-i Seniye: Hz. Peygamberin (asm) yüksek ahlâk ve vasıflarına dair yazılan kitap
sünnet-ı seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
Şeriat-ı Garra: parlak dini İslâmiyet.
tâbi: uyan, itaat eden
tabir: ifade
tafsilât: tafsiller, açıklamalar
tağyir: değiştirme
takdir: beğenme, kıymetini anlama
tebeddül: değişme
tevatür: bir hadis-i şerifin, yalan söylemelerin kabullenilmesi mümkün olmayan bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi
vacip: dini bakımdan yapılması şart olan, terki caiz olmayan
veyl: yazıklar olsun.
zikir: anma
ziyade: fazla

gösteren ve yemek ve içmek ve yatmak gibi hâlâtın adabının düsturlarını beyan eden ve muaşerete taallûk eden çok sünnet-i seniyeler var. Bu nevi sünnetlere "adap" tabir edilir. Fakat o adaba ittiba eden, âdâtını ibadete çevirir. O adaptan mühim bir feyiz alır. En küçük bir adabın müraatı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tahattur ettiriyor, kalbe bir nur veriyor.

Sünnet-i seniyenin içinde en muhimmi, İslâmiyet alâmetlen olan ve şeaire de taallûk eden sünnetlerdir. *Şeair, âdeta hukuk-i umumiye nev'inden, cemiyete ait bir ubudiyettir.* Birisinin yapmasıyla o cemiyet umumen istifade ettiği gibi, onun terkiyle de umum cemaat mes'ul olur. Bu nevi şeaire riya giremez ve ilân edilir. Nafile nev'inden de olsa, şahsî farzlardan daha ehemmiyetlidir.

Yedinci Nükte

Sünnet-i seniye edeptir. Hiçbir meselesi yoktur ki, altında bir nur, bir edep bulunmasın. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

(1) أَدَّبَنِي رَبِّي فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِي

Yani, "*Rabbım bana edebi güzel bir surette ihsan etmiş, edeplendirmiş.*"

Evet, Siyer-i Nebeviyeye dikkat eden ve sünnet-i seniyeyi bilen, kat'iyen anlar kı, edebin envaını, Cenab-ı Hak, Habibinde cem etmiştir.(2) Onun sünnet-i seniyesini terk eden, edebi terk eder.(3) بِي أَدَبٌ مَحْرُومٌ بَاشَدْ از لُطْفِ رَبّ kaidesine mâsadak olur, hasaretli bir edepsizliğe düşer

1. Aclunî, *Keşfü'l-Hafa* 1.70; Munâvî, *Feyzü'l-Kadîr* 1.224
2. Bkz. Kalem Suresi, 4
3. Edepsiz, Allah'ın lutfundan mahrum kalır

adap: davranış kaidelen, ahlak ve terbiyenin gerektirdiği hareket tarzı
adat: adetler, gerenekler
adeta: sanki
alâmet: belirti, nişan
aleyhissalâtü vesselam: "Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzenne olsun," anlamında
beyan: anlatma, açıklama, izah etme
cem: toplama
cemaat: topluluk.
cemiyet: topluluk.
Cenab-ı Hak: Allah
düstur: kaide, prensip
edep: iyi ahlak, güzel terbiye
ehemmiyet: onem
envaı: çeşitler, turler
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
ferman: emir, buyruk
feyiz: bolluk, bereket.
Habip: sevgili, Hz. Muhammed (asm)
hâlât: hâller, durumlar
hasaret: hasar, zarar
hukuk-ı umumiye: umumun hak ve hukuku
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
ihsan: ikram etme, lutuf
ilân: açıktan yapılma
istifade: faydalanma
ittiba: tabi olma, uyma
kaide: kural, prensip
kat'iyen: kesin olarak.
masadak: doğrulayıcı
mesele: onemli konu
mes'ul: sorumlu, yukumlu
muaşeret: birlikte yaşayıp iyi geçinme, muaşeret
muhim: onemli
müraat: uymak.
nafile: farz ve vacip olmayan ibadet.
nev: çeşit, tür
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
Rab: her şeyin malıki, yaratan, büyuten, terbiye eden Allah
Resul-i Ekrem: çok comert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
riya: iki yuzluluk, yalandan gosteris
siyer-i nebeviye: Peygamberimizin hayatı ve ahlâkı ve gayesinden bahseden kitap
suret: biçim, tarz
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) yapmayı âdet edindiği ibadetler
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şahsî: şahsa ait, hususî
şeair: dinin alâmetleri, işaretleri
taallûk: ilgi, munasebet.
tabir: ifade.
tahattur: hatıra getirme
ubudiyet: kulluk
umum: bütün, herkes.
umumen: umumî olarak, genel olarak.

Sual. Her şeyi bilen ve gören ve hiçbir şey Ondan gizlenemeyen Allâmü'l-Guyûb'a [1] karşı edep nasıl olur? Sebeb-i hacalet olan hâletler Ondan gizlenemez. Edebin bir nev'i tesettürdür, mucib-i istıkrah hâlâtı setretmektir. Allâmü'l-Guyûb'a karşı tesettür olamaz.

Elcevap: *Evvelâ*, Sâni-i Zülcelâl nasıl ki kemal-i ehemmiyetle sanatını güzel göstermek istiyor ve müstekreh şeylen perdeler altına alıyor ve nimetlerine, o nimetleri süslendirmek cihetiyle nazar-ı dikkati celp ediyor. Öyle de, mahlûkatını ve ibadını sair zîşuurlara güzel göstermek istiyor. Çirkin vaziyetlerde görunmeleri, *Cemîl* ve *Müzeyyin* ve *Lâtif* ve *Hakîm* gibi isimlerine karşı bir nevi isyan ve hilâf-ı edep oluyor. İşte, sünnet-i seniyedeki edep, o Sâni-i Zülcelâl'in esmalarının hudutlan içinde bir mahz-ı edep vazıyetini takınmaktır.

Saniyen. Nasıl ki bir tabip, doktorluk noktasında, bir namahremin en namahrem uzvuna bakar ve zaruret olduğu vakit ona gösterilir, hilâf-ı edep denilmez. Belki, edeb-i tıp öyle iktiza eder denilir. Fakat o tabip, reculiyet ünvanıyla yahut vaız ismiyle yahut hoca sıfatıyla o namahremlere bakamaz, ona gösterilmesini edep fetva veremez. Ve o cihette ona göstermek hayâsızlıktır. Öyle de, Sâni-i Zülcelâl'ın çok esması var; her bir ismin ayn bir cilvesi var. Meselâ, *Gaffar* ismi günahların vücudunu ve *Settar* ismi kusuratın bulunmasını iktıza ettiklen gibi, *Cemîl* ismi de çirkinliği görmek istemez. *Lâtif, Kerîm, Hakîm, Rahîm* gibi esma-ı cemaliye ve kemaliye, mevcudatın güzel bir surette ve mümkün vaziyetlerin en

Allâmü'l-Guyûb: görünmeyen şeylen bilen Allah.
celp: çekme, çekiş.
Cemîl: sonsuz güzellik sahibi olan Allah.
cihet: yön.
cilve: tecelli.
edeb-i tıp: doktorluk terbiyesi.
edep: iyi ahlak, güzel terbiye.
esma: isimler.
esma-ı cemaliye ve kemaliye: Cenab-ı Hakkın güzellik ve mükemmellik isimlen.
fetva: izin.
Gaffar: kullanın günahlarını örten, bağışlayan, bağışlaması bol olan Allah.
günah: dini suç.
Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
halat: haller.
halet: hal.
haya: ahlak kurallarına bağlı olma, edep.
hilâf-ı edep: edebe zıt.
hudut: sınırlar.
ibad: kullar.
iktıza: gerektirme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik.
kemal-i ehemmiyet: son derece önemli olma.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar.
Lâtif: Allah'ın güzel isimlerinden, yarattığı varlıklara çok lütuf ve ihsanda bulunan Allah.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mahz-ı edep: terbiyenin en güzeli.
meselâ: misal olarak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mucib-i istıkrah: nefret sebebi.
müstekreh: istıkrah edilmiş, tiksindirici.
Müzeyyin: her şeyi en güzel biçimde süslendiren Cenab-ı Hak.
namahrem: mahrem olmayan yabancı, nikâhlanmanın haram olmadığı kişi.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nev': çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan.
perde: örtü.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
reculiyet: erkeklik.
sair: diğer, öteki.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
saniyen: ikinci olarak.
sebeb-i hacalet: utanç sebebi.
setr: örtme, gizleme.
Settar: kullarının bütün kusurlarını örten, ayıplarını en çok gizleyen Allah.
sıfat: vasıf.
sual: soru.
suret: biçim, tarz.
Sünnet-i seniyye: Hz. Muhammed'in yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
tabip: doktor.
tesettür: örtünme, gizlenme.
uzuv: organ.
ünvan: nam.
vaız: dini meseleler üzerinde öğüt vererek irşat eden.
vaziyet: durum, hâl.
vücut: varlık.
zaruret: mecburiyet, zorunluluk.
zişuur: şuur sahibi.

1. Bkz. Maide Suresi, 106, 109; Tevbe Suresi, 78; Sebe Suresi, 48

iyisinde bulunmalarını iktıza ederler. Ve o esma-i cemaliye ve kemaliye ise, melâike ve ruhanî ve cin ve insın nazarında güzelliklerini, mevcudatın güzel vaziyetleriyle ve hüsn-i edepleriyle göstermek isterler. İşte, sünnet-i seniyedeki adap, bu ulvî adabın işaretidir ve düsturlarıdır ve numuneleridir.

Sekizinci Nükte

(1) فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ 'dan evvelki olan

(2) لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ ilâahir ayeti, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ümmetine karşı kemal-i şefkat ve nihayet re'fetini gösterdikten sonra, şu فَإِنْ تَوَلَّوْا ayetiyle der ki:

"Ey insanlar, ey Müslümanlar! Böyle hadsız bir şefkatiyle sizi irşat eden ve sizin menfaatiniz için bütün kuvvetini sarf eden ve manevî yaralarınız için, kemal-i şefkatle, getirdiği ahkâm ve sünnet-i seniyesiyle tedavi edip merhem vuran şefkatperver bir zatın bedihî şefkatini inkâr etmek ve gözle görünen re'fetini itham etmek derecesinde onun sünnetinden ve tebliğ ettiği ahkâmdan yüzlerinizi çevirmek ne kadar vicdansızlık, ne kadar akılsızlık olduğunu biliniz.

"Ve ey şefkatli Resul ve ey re'fetli Nebî! Eğer senin bu azîm şefkatini ve büyük re'fetini tanımayıp akılsızlıklarından sana arka verip dinlemeseler, merak etme. Semavat

1. Eğer yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. (Tevbe Suresi: 129.)
2. Ey insanlar! size kendi içinizden bir peygamber geldi. (Tevbe Suresi: 128.)

adap: davranış kaideleri, ahlâk ve terbiyenin gerektirdiği hareket tarzı
ahkam: emirler, hükümler
aleyhissalatü vesselam: "Salat ve selam onun (Peygamberimizin) üzerine olsun." anlamında
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azîm: büyük, yüce
bedihî: açık, aşikâr
cin: gözle görünmez, ladf cisimlerden ibaret bir yaratık.
dustur: kaide, prensip
esma-i cemaliye ve kemaliye: Cenab-ı Hakkın güzellik ve mükemmellik isimleri...
evvel: önce.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hüsn-i edep: güzelce terbiye edilmiş
iktıza: gerektirme
ilaahir: sonuna kadar
inkar: reddetme, inanmama
ins: insan
irşat: doğru yolu gösterme
itham: suçlama
kemal-i şefkat: tam ve mükemmel şefkat.
manevî: manaya ait.
melâike: melekler
menfaat: fayda
merhem: ilaç.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
nazar: bakış
Nebî: Allah'ın elçisi, peygamber
nihayet: son derece
nükte: ince söz ve mana
re'fet: esirgeme, merhamet, şefkat etme.
Resul: Allah'ın elçisi, peygamber
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
ruhanî: gözle görülmeyen, cısmı olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sarf: harcama
semavat: semalar, gökler
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
şefkatperver: şefkat etmeyi seven
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
ulvî: yüksek, yüce
ümmet: Müslümanların tamamı.
vaziyet: durum, hal
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu.
zat: kişi, şahıs.

ve arzın cünudu taht-ı emrinde olan, Arş-ı Azîm-i Muhîtın tahtında saltanat-ı rububiyeti hükmeden Zat-ı Zülcelâl sana kâfidir. Hakikî mutî taifeleri senin etrafında toplattırır, seni onlara dinlettirir, senin ahkâmını onlara kabul ettirir!"

Evet, *şeriat-ı Muhammediye ve sünnet-i Ahmediyede hıçbir mesele yoktur ki, müteaddit hikmetleri bulunmasın.* Bu fakir, bütün kusur ve aczimle beraber bunu iddia ediyorum ve bu davanın ispatına da hazırım. Hem şimdiye kadar yazılan yetmiş seksen Risale-i Nuriye, sünnet-i Ahmediyenin ve şeriat-ı Muhammediyenin (ASM) meselelerin ne kadar hikmetli ve hakikatli olduğuna yetmiş seksen şahid-i sadık hükmüne geçmiştir. Eğer bu mevzua dair iktidar olsa, yazılsa, yetmiş değil, belki yedi bin risale, o hikmetleri bitiremeyecek.

Hem ben şahsımda bilmüşahede ve zevken, belki bin tecrübatım var ki, mesail-i şeriatla sünnet-i seniye düsturları, emraz-ı ruhaniyede ve akliyede ve kalbiyede, hususan emraz-ı içtimaiyede gayet nafi birer devadır bildiğimi ve onların yerini başka felsefî ve hikmetli meseleler tutamadığını, bilmüşahede kendim hissettiğimi ve başkalarına da bir derece risalelerde ihsas ettiğimi ilân ediyorum. Bu davamda tereddüt edenler, Risale-i Nur eczalarına müracaat edip baksınlar.

İşte böyle bir zatın sünnet-i seniyesine elden geldiği kadar ittibaa çalışmak ne kadar kârlı ve hayat-ı ebediye için ne kadar saadetli ve hayat-ı dünyeviye için ne kadar menfaatli olduğu kıyas edilsin.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahkam: emirler, hükümler.
Arş-ı Azîm-i Muhît: Cenab-ı Allah'ın izzet, kudret ve saltanatının geniş dairesi, makamı.
arz: yer, dünya.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cünud: askerler.
dair: alâkalı.
dava: takip edilen fikir, ülkü, iddia.
deva: ilâç, çare.
düstur: kaide, prensip.
eczâ: cüzler, kısımlar.
emraz-ı içtimaiye: sosyal hastalıklar.
emraz-ı ruhaniye ve akliye: ruh ve akıl hastalıkları.
felsefî: felsefe ile ilgili.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, asıl.
hakikî: gerçek.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hikmet: gizli sebep, gaye.
hususan: özellikle.
hükmeden: hakim olan.
hükmüne: değerine.
iddia: bir fikri ısrarla savunma.
ihsas: hissettirme.
iktidar: kuvvet, kabiliyet.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
ittiba: tabi olma, uyma.
kâfi: yeter.
kıyas: karşılaştırma.
kusur: eksiklik, noksan.
menfaat: fayda.
mesail-i şeriat: şeriatın meselelerin kaideleri.
mesele: problem, önemli konu.
mevzu: konu.
mutî: itaat eden, uyan.
müracaat: başvurma.
müteaddit: birçok.
nafi: faydalı.
saadet: mutluluk.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şahid-i sadık: doğru sözlü şahit.
Şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in Allah'tan getirdiği İslam dini.
taht-ı emir: emir ve idare altında.
taife: takım, grup, ruh.
tecrübat: tecrübeler.
tereddüt: kararsızlık.
zat: kişi, şahıs.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

Dokuzuncu Nükte

Sünnet-ı seniyenin her bir nev'ine tamamen bilfiil ittiba etmek, ehass-ı havassa dahi ancak müyesser olur. Ona bilfiil olmasa da, binniyet, bilkasıt, taraftarâne ve iltizamkârâne talip olmak, herkesin elinden gelir. Farz ve vacip kısımlara zaten ittıbaa mecburiyet var. Ve ubudiyetteki mustehap olan sünnet-i seniyenin terkinde, günah olmasa dahi, büyük sevabın zayiatı var. Tağyirinde ise büyük hata vardır. Âdât ve muamelâttaki sünnet-i seniye ise, ittiba ettikçe, o âdât, ibadet olur. Etmese itap yok, fakat Habibullahın adab-ı hayatiyesinin nurundan istifadesi azalır.

Ahkâm-ı ubudiyette yeni icatlar bid'attır. Bid'atlar ise, [1] اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ sırrına münafi olduğu için, merduttur. [2] Fakat, tarikatte evrat ve ezkâr ve meşrepler nev'inden olsa ve asılları Kitap ve sünnetten ahzedilmek şartıyla, ayrı ayrı tarzda, ayn ayrı surette olmakla beraber, mukarrer olan usul ve esasat, sünnet-i seniyeye muhalefet ve tağyir etmemek şartıyla, bid'a değillerdir. Lâkin bir kısım ehl-i ilim, bunlardan bir kısmını bid'aya dahil edip, fakat "bid'a-i hasene" namını vermiş. İmam-ı Rabbanî Müceddid-i Elf-i Sani (RA) diyor ki:

"Ben seyr-i sülûk-i ruhanîde görüyordum ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan mervi olan kelimat nurludur, sünnet-i seniye şuaı ile parlıyor. Ondan mervi olmayan parlak ve kuvvetli virtleri ve hâlleri gördüğüm

1. Bugün sizin dininizi kemale erdirdim. (Mâide Suresi, 3.)

2. *Buhari*, I'tisam, 5; Buyu', 60; Sulh, 5; *Müslim*, Akdiye, 18; *Ebu Davud*, Sünnet, 6.

adab-ı hayatiye: hayata ilişkin kaideler, kurallar
âdat: âdetler, görenekler
ahkâm-ı ubudiyet: kulluğun hükümleri.
ahz edilme: alma
aleyhissalatü vesselam: "Salât ve selam onun (Peygamberimizin) üzerine olsun" anlamında
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar, sonradan ortaya çıkan
bid'a-i hasene: Hz. Peygamberden sonra ortaya çıkan fakat Kur'an ve sünnete aykırı olmayan
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler
bilfiil: sırf kendisi, gerçek olarak.
bilkasıt: kasıtlı olarak.
binniyet: niyet ederek.
dahil: içine girme
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini
ehl-i ilim: ilim sahipleri.
esasat: esaslar
evrat: virtler, okunması âdet olan dini dualar
ezkâr: zikirler
farz: İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir
günah: dini suç
Habibullah: Allah'ın sevgilisi
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
icat: sonradan ortaya çıkan
iltizamkârane: taraftar olma
istifade: faydalanma
itap: azarlama
ittiba: tabi olma, uyma
kelimat: kelimeler
lâkin: fakat.
mecburiyet: zorunluluk.
merdut: reddolunmuş, gen çevrilmiş.
mervi: rivayet edilen, nakledilen.
meşrep: hareket tarzı, tutum, meslek.
muamelat: fıkıhta şahıs ve aile hukuku, ayni haklar, miras, ticaret, borçlar ve iç hukukuyla ilgili konular
muhalefet: aykırılık, zıtlık.
mukarrer: kararlaştırılmış
Müceddid-i Elf-i Sani: İkinci bin yılın müceddidi.
münafi: zıt, aykırı
mustehap: sevap olan, fakat terkinde de günah olmayan sünnetler
müyesser: kolay olan.
nev': çeşit, tür
nur: aydınlık, ışık.
nur: aydınlık, ışık
nükte: ince söz ve mana
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sevap: mükafat
seyr-i suluk-i ruhani: manevi ve ruhanî makamlarda seyir ve seyahat.
suret: biçim, tarz
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Müslumanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünnetl yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şuaı: ışın
tağyir: değiştirme
tağyir: değiştirme
talip: istekli
taraftarane: taraf tutarak.
tarikat: Allah'a ulaşmak için seyir u sülûk sırasında tutulan yol.
ubudiyet: kulluk.
usul: esaslar, kaideler
vacip: dini bakımdan yapılması şart olan, terki caiz olmayan.
virt: zikir belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.
zayiat: kayıplar, zararlar

vakıt, üstünde o nur yoktu. Bu kısmın en parlağı, evvelkinin en azına mukabil gelmiyordu. Bundan anladım ki, sünnet-i seniyenin şuaı bir iksirdir. Hem o sünnet, nur isteyenlere kâfidir; hariçte nur aramaya ihtiyaç yoktur."

İşte, böyle hakikat ve şeriatın bir kahramanı olan bir zatın bu hükmü gösteriyor ki, *sünnet-i seniye, saadet-i dâreynin temel taşıdır ve kemalâtın madeni ve menbaıdır.*

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا اتِّبَاعَ السُّنَّةِ السَّنِيَّةِ [1]

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ [2]

Onuncu Nükte

[3] قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ ayetinde i'cazlı bir icaz vardır. Çünkü çok cümleler bu üç cümlenin içinde derç edilmiştir. Şöyle ki:

Şu ayet diyor ki: "Allah'a (celle celâluhû) imanınız varsa, elbette Allah'ı seveceksiniz. Madem Allah'ı seversiniz, Allah'ın sevdiği tarzı yapacaksınız. Ve o sevdiği tarz ise Allah'ın sevdiği zata benzemelisiniz. Ona benzemek ise, ona ittiba etmektir. Ne vakit ona ittiba etseniz, Allah da sizi sevecek. Zaten sız Allah'ı seversiniz, tâ ki Allah da sizi sevsin."

İşte bütün bu cümleler, şu ayetin yalnız mücmel ve kısa bir mealidir. Demek oluyor ki, insan için en mühim, âlî maksat, Cenab-ı Hakkın muhabbetine mazhar olmasıdır. Bu ayetin nassıyla gösteriyor ki, o matlâb-ı âlânın

ali: yüce.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
celle celâluhû: şanı yüce olan.
Cenab-ı Hak: Allah.
derç: içine girme.
evvel: önce.
hakıkat: gerçek.
hariç: dışarısı.
hüküm: emir.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
i'caz: mu'cizeli oluş.
iksir: bir şeyin kuvvetli esas maddesi.
iman: itikat, inanç, inanma.
ittiba: tabi olma, uyma.
kâfi: yeter.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
maden: asıl kaynak.
maksat: gaye.
matlab-ı ala: en yüksek talep ve arzu.
mazhar: nail olma, şereflenme.
meal: mana, mefhum.
menba: kaynak.
mukabil: karşılık.
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş.
mühim: önemli.
nas: kesin hüküm.
nur: aydınlık, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
saadet-i dareyn: dünya ve âhiret mutluluğu.
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri.
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
şua: ışın.
zat: kişi, şahıs.

1. Allah'ım, bize sünnet-i seniyeye uymayı nasip eyle.
2. Ey Rabbımız! Biz indirdiğin kitaba inandık ve peygambere uyduk, sen de bizi Senin birliğine ve peygamberinin doğruluğuna şâhitlik edenlerle beraber yaz. (Âl-i İmran Suresi, 53.)
3. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi, 31.)

yolu Habibullaha ittibadır ve sünnet-i seniyesine iktidadır. Bu makamda üç nokta ispat edilse, mezkûr hakîkat tamamıyla tezahür eder.

• **Birinci Nokta:** Beşer, fıtraten, şu kâinatın Hâlık'ına karşı hadsız bir muhabbet üzerine yaratılmıştır. Çünkü fıtrat-ı beşeriyede cemale karşı bir muhabbet ve kemale karşı perestiş etmek ve ihsana karşı sevmek vardır. Cemal ve kemal ve ihsan derecatına göre, o muhabbet tezayüt eder, aşkın en munteha derecesine kadar gider.

Hem bu küçük insanın küçücük kalbinde kâinat kadar bir aşk yerleşir. Evet, kalbin mercimek kadar bir sandukçası olan kuvve-i hafıza, bir kütüphane hükmünde binler kitap kadar yazı, içinde yazılması gösteriyor ki, kalb-i insan, kâinatı içine alabilir ve o kadar muhabbet taşıyabilir.

Madem fıtrat-ı beşeriyede ihsan ve cemal ve kemale karşı böyle hadsiz bir istidad-ı muhabbet vardır. Ve madem bu kâinatın Hâlık'ı, kâinatta tezahür eden âsânıyla bilbedahe tahakkuku sabit olan hadsız cemal-i mukaddesi, bu mevcudatta tezahür eden nukuş-ı sanatıyla bizzarure subutu tahakkuk eden hadsiz kemal-i kudsîsi ve bütün zîhayatlarda tezahür eden hadsiz enva-ı ihsan ve in'amatıyla bilyakîn ve belki bilmüşahede vücudu tahakkuk eden hadsiz ihsanatı vardır. Elbette, zîşuurların en camii ve en muhtacı ve en mütefekkiri ve en müştakı olan beşerden, hadsiz bir muhabbeti iktiza ediyor.

âsâr: eserler
beşer: insanlık.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
bilyakîn: delil ve burhan ile, şüphesiz.
bizzarure: ister istemez mecburen.
camii: kapsayıcı, ihtiva edici olan.
cemal: güzellik.
cemal-i mukaddes: mukaddes ve kusurdan uzak olan güzellik.
derecat: dereceler, basamaklar.
enva-ı ihsan: nimet ve ihsanın çeşitleri.
fıtraten: yaratılıştan.
fıtrat-ı beşeriye: insanın tabiatı.
Habibullah: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed (asm.).
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîkat: gerçek, esas.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah.
hükmünde: değerinde.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ihsanat: ihsanlar, lütuflar.
iktida: birini örnek alarak ona benzemeye çalışma, ittiba etme.
iktiza: gerektirme.
in'amat: nimetler.
ispat: delil göstererek doğruyu ortaya koyma.
istidad-ı muhabbet: sevgi kabiliyeti.
ittiba: tâbi olma, uyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kalb-i insan: insanoğlunun kalbi.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemal-i kudsî: mukaddes mükemmellik.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
makam: durak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
muhabbet: sevgi.
muhtaç: ihtiyaç içinde bulunan.
munteha: son.
müştak: ıştıyaklı, arzulu.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen.
nukuş-i sanat: sanat nakışları.
perestiş: aşırı sevgi, meftunluk.
sandukça: küçük sandık.
sübut: sabit olma, meydana çıkma.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm.) yüksek hal, söz, tavır ve tasvirleri.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme.
tezahür: zuhur etme, görünme, ortaya çıkma.
tezayüt: artma, çoğalma.
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu.

Evet, her bir insan o Hâlık-ı Zülcelâl'e karşı hadsiz bir muhabbete müstait olduğu gibi, o Hâlık dahi herkesten ziyade cemal ve kemal ve ihsanına karşı hadsiz bir mahbubiyete müstahaktır. Hatta insan-ı mu'mınde, hayatına ve bekasına ve vücuduna ve dünyasına ve nefsine ve mevcudata karşı türlü türlü muhabbetleri ve şedit alâkaları, o istidad-ı muhabbet-i İlâhiyenin tereşşuhatıdır. Hatta insanın mütenevvi hissiyat-ı şedidesi, o ıstıdad-ı muhabbetin istihaleleridir ve başka şekillere girmiş reşhalandır.

Malûmdur ki, insan kendi saadetiyle mütelezziz olduğu gibi, alâkadar olduğu zatların saadetleriyle dahi mütelezziz oluyor. Ve kendini belâdan kurtaranı sevdiği gibi, sevdiklerini de kurtaranı öyle sever. İşte, bu hâlet-i ruhiyeye binaen, insan, eğer her insana ait enva-ı ihsanat-ı İlâhiyeden yalnız bunu düşünse ki: "Benim Hâlık'ım beni zulumat-ı ebediye olan ademden kurtarıp bu dünyada güzel bir dünyayı bana verdiği gibi, ecelim geldiği zaman beni idam-ı ebedî olan ademden ve mahvdan yine kurtarıp bâkî bir âlemde ebedî ve çok şaşaalı bir âlemi bana ihsan ve o âlemin umum enva-ı lezaiz ve mehasininden istifade edecek ve cevelân edip tenezzüh edecek zahirî ve bâtınî hasseleri, duyguları bana in'am ettiği gibi, çok sevdiğim ve çok alâkadar olduğum bütün akarip ve ahbap ve ebna-ı cinsimi dahi öyle hadsız ihsanlara mazhar ediyor ve o ihsanlar bir cihette bana ait oluyor. Zira onların saadetleriyle mes'ut ve mütelezziz oluyorum. Madem (1) اَلْاِنْسَانُ عَبِيْدُ الْاِحْسَانِ sırrıyla, herkeste ihsana

adem: yokluk.
ahbap: dostlar
akarip: akrabalar, yakınlar
alâka: ilgi
alâkadar: ilgili
âlem: cihan
bâkî: ebedî, daimî
bâtınî: içe ait, görünmeyen.
beka: bâkîlik, ebedîlik.
bela: musibet.
binaen: den dolayı
cemal: güzellik.
cevelan eden: dolaşan, gezen
cihet: yön.
ebedî: sonsuz, daimî
ebna-ı cins: aynı cinsten olanlar
ecel: ölüm vaktı
enva-ı ihsanat-ı İlâhiye: İlâhî ihsan çeşitleri
enva-ı lezaiz: lezzetlerin çeşitleri
hadsız: sınırsız, sonsuz
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
Hâlık-ı Zülcelâl: "celâl azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfatı
hasse: duygu
hissiyat-ı şedit: şiddetli arzular, duygular
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş
ihsan: İkram, iltme, lütuf
in'am: nimetlendirme
insan-ı mu'min: imanlı insan
istidad-ı muhabbet: sevgi kabiliyeti
istidad-ı muhabbet-i İlâhiye: İlâhî muhabbetin mahiyetinde olan

1. İnsanda ihsan edene karşı bir muhabbet vardır

istifade: faydalanma
istihale: bir halden başka bir hale geçiş, dönüşme
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
mahbubiyet: sevilecek hâlde bulunma
mahv: yok olma
malûm: bilinen
mazhar: nail olma, şereflenme
mehasin: güzellikler
mes'ut: saadetli, bahtiyar
mevcudat: var olan her şey
muhabbet: sevgi
müstait: kabiliyetli kimse
müstehak: hak etmiş
mütelezziz: lezzet alan, hoşlanan
mütenevvi: çeşit çeşit.
nefis: can, kendi
reşha: sızıntı, damla
saadet: mutluluk
şaşaalı: parlak.
şedit: şiddetli
tenezzüh etmek: gezinti yapmak.
tereşşuhat: sızıntılar
umum: bütün
vücut: varlık, var olma
zahirî: görünen
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla
zulûmat-ı ebediye: ebedî, sonsuz karanlıklar

karşı perestiş var; elbette, boyle hadsiz ebedî ihsanata karşı, kâinat kadar bır kalbim olsa, o ihsana karşı muhabbetle dolmak ıktıza eder ve doldurmak isterim. Ben bilfıl o muhabbeti etmezsem de, bilistıdat, bıliman, bınnıyet, bilkabul, bittakdir, biliştıyak, bililtizam, bilırade suretinde ediyorum" diyecek. Ve hakeza, cemal ve kemale karşı insanın göstereceği muhabbet ise, icmalen işaret ettiğimiz ihsana karşı muhabbete kıyas edilsin.

Kâfir ise, küfür cihetiyle, hadsiz bır adavet eder. Hatta kâinata ve mevcudata karşı zalimâne ve tahkırkârâne bir adavet taşıyor.

• **İkinci Nokta:** Muhabbetullah, ıttıba-ı sünnet-i Muhammediye Aleyhissalâtu Vesselâmı istilzam eder. Çünkü Allah'ı sevmek, Onun marziyatını yapmaktır. Marziyatı ise, en mukemmel bir surette zat-ı Muhammediyede (ASM) tezahür ediyor. Zat-ı Ahmediyeye (ASM) harekât ve ef'alde benzemek iki cihetledir:

Birısı: Cenab-ı Hakkı sevmek cihetinde emnne ıtaat ve marziyatı dairesinde hareket etmek, o ittibaı iktiza ediyor. Çünkü bu işte en mükemmel imam, zat-ı Muhammediyedir (ASM). [1]

İkincisi: Madem zat-ı Ahmediye (ASM) insanlara olan hadsız ıhsanat-ı Ilâhıyenın en mühım bir vesılesıdır; elbette Cenab-ı Hak hesabına hadsiz bir muhabbete lâyıktır. Insan, sevdiği zata eğer benzemek kabilse, fıtraten benzemek ister. İşte, Habibullahı sevenlerin, sünnet-i seniyesine ittıba ile ona benzemeye çalışmalan kat'ıyen ıktıza eder. [2]

1. Bkz. Ahzab Suresi, 21
2. Bkz. Enbiya Suresi, 107

adavet: duşmanlık.
aleyhissalatü vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygamberımızın) uzenne olsun" anlamında.
bilfiil: fıilen, uygulamalı olarak.
bililtizam: ozel surette kast u nıyetle, sıkıca sarılarak.
bilıman: ıman ile ınanarak.
bilırade: ırade ıle, isteyerek.
bilistidat: kabıliyetlerle.
biliştiyak: ıştıyakla, ozlem duyarak, arzu duyarak.
bilkabul: kabul ederek.
bınnıyet: kastederek, nıyetle.
bittakdir: takdır ederek.
cemal: guzellik.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihet: yon.
ebedî: zevalsız, sonsuz.
ef'al: fıiller, işler.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan.
Habibullah: Allah'ın sevgılısı, Hz. Muhammed.
hadsız: sonsuz.
hakeza: boylece, bunun gibi.
harekat: davranışlar, tutumlar.
icmalen: kısaca, ozetle.
ihsan: ıkram etme, lutuf, iyılık.
ihsanat: ihsanlar, nimeder, lutuflar, iyilikler.
ihsanat-ı Ilâhiye: Allah'ın iyilikleri, bağışları.
iktıza: gerektırme.
imam: onder.
istılzam: gerekli gorme, luzumlu gorme.
itaat: boyun eğme, uyma.
ittıba: tâbi olma, uyma.
ittıba-ı Sunnet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) sunnetine uymak, tatbık etmek.
kabil: mumkun.
kâfir: Allah'ı ve Islâmıyetı ınkar eden, dınsız.
kâinat: butun âlemler, varlıklar.
kat'iyen: kat'i olarak, kesınlıkle.
kemal: olgunluk, yetkınlık, mukemmelık.
kıyas: karşılaştırma.
küfür: Allah'ın varlığına, bırlıgıne ınanmama.
layık: uygun, yakışır.
marziyat: Allah'ın rızasına mazhar olacak hal ve hareketler.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar.
muhabbet: sevgi.
Muhabbetullah: Allah sevgisi.
muhım: onemlı.
perestiş: aşırı sevgi, meftunluk, aşırı derecede sevme, düşkünlük.
suret: bıçım, tarz.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yuksek hal, soz, tavır ve tasvıplen.
tahkırkârane: hakaret edercesine.
tezahür: zuhur etme, meydana çıkma.
vesile: vasıta.
zalimâne: zulmeder surette, zalımce.
zat: kışı, şahıs.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberın zatı, kişılıgi.
zat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in şahsıyetı.

• **Üçüncü Nokta:** Cenab-ı Hakkın hadsiz merhameti olduğu gibi, hadsız bir muhabbeti de vardır. Bütün kâinattaki masnuatın mehasini ile ve süslendirmesi ile Kendini hadsız bir surette sevdirdiği gibi; masnuatını, hususan sevdirmesine sevmekle mukabele eden zîşuur mahlûkatı sever. cennetin bütün letaif ve mehasini ve lezaizi ve niamatı bir cilve-i rahmeti olan bir Zatın nazar-ı muhabbetini kendine celbe çalışmak ne kadar mühim ve âlî bir maksat olduğu bilbedahe anlaşılır. Madem, nass-ı kelâmıyla, Onun muhabbetine yalnız ittiba-ı sünnet-i Ahmediye (ASM) ile mazhar olunur; [1] elbette ittiba-ı sünnet-i Ahmediye (ASM) en büyük bir maksad-ı insanî ve en mühim bir vazife-i beşeriye olduğu tahakkuk eder.

On Birinci Nükte

Üç Meseledir.

Birinci Mesele: *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnet-ı seniyesinin menbaı üçtür: akvalı, ef'alı, ahvalidir. Bu üç kısım dahı üç kısımdır: feraiz, nevafil, âdât-ı hasenesidir.*

Farz ve vacip kısmında ittibaa mecburiyet var; terkinde azap ve ikap vardır. Herkes ona ittibaa mükelleftir.

Nevafil kısmında, emr-i istihbabî ile, yine ehl-i iman mükelleftir; fakat terkinde azap ve ikap yoktur. Fiilinde ve ittibaında azîm sevaplar var. Ve tağyir ve tebdili bid'a ve dalâlettir ve büyük hatadır.

1. Bkz. Âl-i İmran Suresi, 31

âdat-ı hasene: güzel ve sevaplı âdetler
ahval: haller, durumlar
akval: sözler
aleyhissalatü vesselâm: "Salât ve selam onun (Peygamberimizin) üzerine olsun." anlamında
âlî: yüce
azap: ceza.
azîm: büyük, yüce
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
celp: çekme
Cenab-ı Hak: Allah
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lutfunun görüntüsü
dalalet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
ef'al: fiiller, işler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
emr-i istihbabî: bir şeyi veya bir işi mubah kılan emir.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
feraiz: farzlar
fiil: iş
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hususan: özellikle
ikap: azap, ceza, eziyet.
ittiba: tâbi olma, uyma
ittiba-ı Sünnet-i Ahmediye: Peygamberimizin (asm) sünnetine uyma
kainat: bütün âlemler, varlıklar
letaif: güzel ve hoş şeyler
lezaiz: zevkler, lezzetler
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
maksad-ı insanî: insanın gayesi, maksadı
maksat: gaye
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: nail olma, şereflenme
mecburiyet: mecburluk, zorunluluk.
mehasin: güzellikler, hüsünler
menba: kaynak.
merhamet: şefkat, göstermek, esirgemek.
mesele: problem, önemli konu.
muhabbet: sevgi
mukabele: karşılık.
muhim: önemli.
mükellef: vazifeli
nass-ı kelâm: kesin ve doğru olan söz
nazar-ı muhabbet: muhabbetli, sevgili bakış.
nevafil: nafileler, farz ve vacipler dışındaki ibadetler
niamat: nimetler
nükte: ince söz ve mana
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
sevap: mükafat.
suret: biçim, tarz.
sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (asm) yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
tağyir: değiştirme
tahakkuk: delil ile ispat edilme, kesinleşme
tebdil: değiştirme, dönüştürme
vacip: dini bakımdan yapılması şart olan, terki caiz olmayan
vazife-i beşeriye: insanlık vazifesi
Zat: azamet ve ululuk sahibi olan Allah
zişuur: şuur sahibi

Âdât-ı seniyesi ve harekât-ı müstahsenesi ise, hikmeten, maslahaten, hayat-ı şahsıye ve nev'iye ve içtimaiye itibarıyla onu taklît ve ittıba etmek gayet müstahsendir. Çünkü her bir hareket-i adiyesinde çok menfaat-i hayatiye bulunduğu gibi, mütabaat etmekle o adap ve âdetler ibadet hükmüne geçer.

Evet, madem dost ve düşmanın ittifakıyla, zat-ı Ahmediye (ASM) mehasin-i ahlâkın en yüksek mertebelerine mazhardır. Ve madem bilittifak nev-i beşer içinde en meşhur ve mümtaz bir şahsiyettir. Ve madem, binler mu'cizatın delâletiyle ve teşkil ettiği âlem-ı Islâmıyetin ve kemalâtının şahadetiyle ve mübelliğ ve tercüman olduğu Kur'ân-ı Hakîm'in hakaıkının tasdıkıyle, en mükemmel bir insan-ı kâmil ve bir mürşid-i ekmeldir. Ve madem semere-ı ittıbaıyla mılyonlar ehl-i kemal, meratıb-i kemalâtta terakki edıp saadet-i dâreyne vasıl olmuşlardır. Elbette o zatın sünneti, harekâtı, ıktıda edilecek en guzel numunelerdir ve takip edilecek en sağlam rehberlerdir ve düstur ittıhaz edilecek en muhkem kanunlardır. Bahtiyar odur ki, bu ittiba-ı sünnette hissesi ziyade ola. *Sünnete ittıba etmeyen, tembellik ederse hasaret-i azîme, ehemmiyetsiz görürse cinayet-i azîme, tekzibini ışmam eden tenkit ise dalâlet-i azîmedir.* [1]

İkinci Mesele: Cenab-ı Hak, Kur'ân-ı Hakîm'de [2] وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ferman eder. Rivayat-ı sahiha ile Hazret-ı Aişe-ı Sıddıka (RA) gıbı Sahabe-i Güzin, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı tarif ettikleri

1. Bkz *Buhârî* I'tsam 2 Ahkam 1, Cihad 109 *Muslim*, Imaret 33 Nesei Bey'at, 27 Musned 2 361

2. Hiç şuphesiz sen pek buyuk bır ahlak uzerindesın (Kalem Suresi 4)

adap: davranış kaıdelerı ahlak ve terbıyenın gerektırdıgı hareket tarzı
Âdât-ı Seniyye: Peygamberımızın guzel ahlakı
âdet: gorenek alışkanlık.
alem-ı Islamıyet: Islâm dunyası
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun (Peygamberımızın) uzerıne olsun anlamında
bahtıyar: mes ut mudu
bılıttıfak: bırlıkte beraber
Cenab-ı Hak: Allah
cinayet-i azîme: buyuk cinayet
dalalet-ı azıme: en buyuk dalâlet, sapkınlık.
delâlet: delıl olma gosterme
düstur: kaıde, kural.
ehl-ı kemal: olgun ve degerlı kışıler
hakaik: hakıkatler gerçekler
harekat-ı müstahsene: her kesın begendıgı guzel hareketler davranışlar
hareket-ı adiye: basıt gibi gorunen hareketler
hasaret-i azime: buyuk zarar ve ziyan
hayat-ı nev'iye: aile hayatı
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hayat-ı şahsıye: şahsa aıt hayat, kısısel yaşam
hikmeten: hikmet açısından
hisse: pay, naslp
hukmüne: degerıne
ibadet: Allah ın emrettıklennı yerıne getırme
iktida: tâbı olma uyma
insan-ı kamil: mukemmel insan.
ışmam: koklatma cıdatma
itıbar: degerıyle
ittiba: tabı olma uyma
ittıba-ı Sunnet: Peygamberımızın (asm) sunnetıne uyma
ittifak: fıkır bırlıgı etme.
ittıhaz: edınme
kemalat: kemalıler olgunluklar mukemmelıtıkler.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
maslahaten: maslahat fayda açısından
mazhar: naıl olma şereflenme
mehasin-i ahlak: ahlakı guzellıkler
menfaat-i hayatiye: hayata faydalı seyler.
meratıb-i kemalat: yukselme yuceelme yolu.
mertebe: derece basamak.
meshur: şohretlı şanlı şerefli
mu'cızat: mu cızeler
muhkem: sağlam.
mubelliğ: teblıg eden bıldıren
mumtaz: seckın
mürşid-i ekmel: en mukemmel ve kusursuz dogru yol gostencı.
mustahsen: herkesın guzel bulup begendıgı makbul
mütabaat: ittıba etme bırıne tâbı olma
nev-ı beşer: ınsanlık ınsanoğlu
rivayat-ı sahiha: dogru nakıller dogru hadısler
saadet-i dareyn: dunya ve ahıret mutlulugu
Sahabe-i Güzin: seckın Sahabeler Hz Muhammed ın (asm) en yakın dort Sahabesı, Hz. Ebu Bekır Hz Ömer Hz Osman Hz Alı
semere-ı ittıba: uymanın vermış olduğu netıce ve verımlılık.
sünnet: Hz Muhammed ın (asm) Muslumanlara omek olan mubarek soz fıl ve emırlerı
şahadet: şahıtlık.
tasdik: doğrulugunu kabul etme
tekzip: yalanlama
terakki: yukselme ılerleme
teşkıl: şekllendırme
vasıl: ulaşan kavuşan
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberın zatı kışılıgı
ziyade: fazla

zaman, [1] خُلُقُهُ الْقُرْآنُ diye tarif ediyorlardı. Yani,

"Kur'ân'ın beyan ettiği mehasin-i ahlâkın misali, Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâmdır. Ve o mehasını en ziyade imtisal eden ve fitraten o mehasin üstünde yaratılan odur."

İşte böyle bir zatın ef'al, ahval, akval ve harekâtının her birisi nev-i beşere birer model hükmüne geçmeye lâyık iken, ona iman eden ve ümmetinden olan gafillerin (sünnetine ehemmiyet vermeyen veyahut tağyir etmek isteyen) ne kadar bedbaht olduğunu divaneler de anlar.

Üçüncü Mesele: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hilkaten en mutedil bir vaziyette ve en mükemmel bir surette halk edildiğinden, harekât ve sekenatı itidal ve istikamet üzerine gitmiştir. Siyer-i seniyesi, kat'î bir surette gösterir ki, her hareketinde istikamet ve itidal üzere gitmiş, ifrat ve tefritten içtinap etmiştir.

Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, [2] فَاسْتَقِمْ كَمَآ أُمِرْتَ emrini tamamıyla imtisal ettiği için, butun ef'al ve akval ve ahvalinde istikamet, kat'î bir surette görünüyor. Meselâ, kuvve-i akliyenin fesat ve zulmetı hükmundekı ifrat ve tefrıtı olan gabavet ve cerbezeden müberra olarak, hadd-i vasat ve medar-ı istikamet olan hikmet noktasında kuvve-ı akliyesi daima hareket ettiği gibi; kuvve-i gadabiyenin fesadı ve ifrat ve tefrıtı olan korkaklık ve tehevvürden münezzeh olarak, kuvve-i gadabiyenin medar-ı istikameti ve hadd-i vasatı olan

ahval: hâller, durumlar
akval: sözler
aleyhissalâtü vesselâm: Salât ve selâm onun (Peygamberimizin) üzerine olsun, anlamında.
bedbaht: bahtsız, zavallı
beyan: açıklama, anlatma, izah etme
cerbeze: aldatıcı sözlerle kurnazlık
daıma: sürekli, her zaman
dıvane: deli
ef'al: fiiller
ehemmiyet: önem
fesat: bozukluk, fitne.
fıtraten: yaratılış itibarıyla.
gabavet: kalın kafalılık, ahmaklık.
gafil: gaflette bulunan, ihmal eden.
hadd-i vasat: orta derece
halk: yaratma
harekat: davranışlar
hikmet: Ilahî gaye, yüksek bilgi
hilkaten: yaratılıştan, fitraten
hükmünde: değerinde
hükmüne: değerine, yerine.
içtinap: çekinme, sakınma
ifrat: aşırı gitme, aşırılık
iman: inanma
imtisal: bir örneğe uygun şekilde hareket etme
istıkamet: doğruluk
itıdal: aşırı olmama, orta hâlde olma
kat'î: kesin
kuvve-i akliye: akıl duygusu
kuvve-ı gadabiye: hiddet, öfke duygusu
layık: uygun, munasıp
medar-ı istikamet: istikamet sebebi
mehasin: güzellikler, hüsünler
mehasın: güzellikler, hüsünler
mehasın-ı ahlak: ahlaki güzellikler
mesela: misal olarak.
mesele: önemli konu
misal: örnek, nümune.
mutedil: itidalli, aşırıya kaçmayan, ölçülü
müberra: aklanmış, mustesna
mükemmel: kâmil, noksansız, tam.
münezzeh: tenzih edilmiş, uzak.

1. Kur'an ahlâkı. Müslim, Salatu'l-Musafirin, 139; Ebu Davud, Tatavvu, 26; Nesei, Tatavvu, 2; Müsned, 6/54, 91, 163, 188, 216; Munavi, Feyzu'l-Kadîr, 5/170

2. Emrolunduğun gibi dosdoğru ol. (Hud Suresi, 112.)

nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
sekenat: durmalar
Siyer-ı Seniyye: Hz. Peygamberin (asm) yüksek ahlâk ve vasıflarına dair yazılan kitap
suret: biçim, tarz, görünüş
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri
tağyir: değiştirme.
tefrit: normalin altında kalma, ifratın zıddı
tehevvür: öfkelenme, aşırı hiddet.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vaziyet: durum, hal
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla
zulmet: Allah'ın nurundan mahrum olma hâli

şecaat-ı kudsiye ile kuvve-i gadabiyesi hareket etmekle beraber; kuvve-i şeheviyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan humud ve fücurdan musaffa olarak, o kuvvenin medar-ı istikameti olan iffette, kuvve-ı şeheviyesi daima iffeti, azamî masumiyet derecesinde rehber ittihaz etmiştir. Ve hakeza, bütün sünen-i seniyesinde, ahval-ı fıtriyesinde ve ahkâm-ı şer'iyesinde, hadd-i istikameti ihtiyâr edip, zulüm ve zulümat olan ifrat ve tefritten, israf ve tebzirden içtinap etmiştir. Hatta tekellumunde ve ekl ve şürbünde iktısadı rehber ve ısraftan kat'iyen içtinap etmiştir. Bu hakikatin tafsilâtına dair binler cilt kitap telif edilmiştir.[1] اَلْعَارِفُ تَكْفِيهِ الْاِشَارَةُ sırrınca, bu denizden bu katre ile iktifa edip, kıssayı kısa keseriz

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى جَامِعِ مَكَارِمِ الْاَخْلَاقِ وَمَظْهَرِ سِرِّ «وَاِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ» الَّذِى قَالَ: «مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِى عِنْدَ فَسَادِ اُمَّتِى فَلَهُ اَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ»[2] ۞ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ لَوْلَآ اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ[3]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[4]

---

1. Arife bir işaret yeter.
2. Allah'ım, bütün güzel huyları kendisinde toplayan ve "Hiç şüphesiz sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin" (Kalem Sûresi, 4.) ayetinin sırrına mazhar olan ve "Ümmetimin fesadı zamanında benim sünnetime uyanlara yüz şehit sevabı vardır" buyuran zata salât eyle.
3. Dediler: "Bizi bu saadete erştiren Allah'a hamd olsun. Yoksa Allah hidayet etmeseydi biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler." (A'raf Sûresi, 43.)
4. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğretmiştiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi: 32.)

---

ahkâm-ı şer'iye: şeriatın esas ve kanunları
ahval-i fıtriye: doğuştan gelen, fıtrî hâller
azamî: en fazla
dair: alâkalı
ekl: yeme
fesat: bozukluk, fitne
fücur: şeret, ahlâka aykırı durum
hadd-i istikamet: istikamet sınırı, hududu
hakeza: böylece, bunun gibi
hakıkat: gerçek, esas
humud: helâle de, harama da İştahsızlık
içtinap: çekinme, sakınma
iffet: ahlâkı temizlik, helâle razı olup haramdan kaçınma
ifrat: aşırı gitme, aşırılık
ihtiyar: seçme, tercih
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme
iktısat: aşırı davranmama, uygun hareket
israf: savurganlık
ittihaz: edinme
kat'iyen: kat'ı olarak, kesinlikle
katre: damla
kıssa: anlatılan, ibret verici hikâye
kuvve: kuvvet, meleke
kuvve-i gadabiye: hiddet, öfke duygusu
kuvve-ı şeheviye: cinsi istek duygusu, dünya zevklerine istek duygusu
kuvve-ı şeheviye: dünya zevklerine istek duygusu
masumiyet: suçsuzluk
medar-ı istikamet: doğruluk vesilesi
musaffa: safleşmiş, arınmış
rehber: yol gösteren, kılavuz
sünen-i Seniyye: Hz. Peygamber'in sünnetleri, ahlâk ve yaşayışı
şecaat-ı kudsiye: kusursuz ve noksansız cesaret
şürb: içme
tafsilat: tafsiller, açıklamalar
tebzir: israf
tefrit: normalin altında kalma, ifratın zıddı
tekellum: konuşma
telif: kitap yazma, eser, kitap
zulüm: haksızlık, eziyet
zulümat: dinsizlik, zulüm ve küfür

* On İkinci Lem'a, Isparta da 1934 te Türkçe olarak telif edilmiştir.

On İkinci Lem'a

Re'fet Bey'in iki cüz'î sualî münasebetiyle, iki nükte-i Kur'ânıyenin beyanına dairdir.

(2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) ۞ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

(3) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى إِخْوَانِكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Azîz, Sıddık Kardeşim Re'fet Bey,

Senin, bu musaadesiz zamanımda suallerin, beni muşkil bir mevkide bulunduruyor. Bu defaki iki sualin çendan cüz'îdir, fakat iki nükte-i Kur'ânıyeye münasebettar olduklarından ve küre-i arza dair sualiniz coğrafya ve kozmoğrafyanın yedi kat zemin ve yedi tabaka semavata temkitlerine temas ettiğinden, bana ehemmiyetli geldi. Onun için, sualin cuz'iyetine bakmayarak, ilmî ve küllî bir surette, iki ayet-i kerîmeye dair İki Nükte icmalen beyan edilecek. Sen de cüz'î sualine karşı ondan hisse alırsın.

BİRİNCİ NÜKTE

İki Noktadır

Birinci Nokta

(4) وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ۞

(5) إِنَّ اللهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ayetlerinin sırrınca,

rızık doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelâl'in elindedir ve

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
azîz: muhterem, değerli
bereket: bolluk, saader, mutluluk.
beyan: açıklama, anlatma, izah etme
coğrafya: yeryüzünün tabiî beşeri, iktısadî, zirai durumlarını, yer yüzü şekillerini, iklim vb. yönlerini inceleyen ilim dalı
cüz'î: küçük
cuz'iyet: cuz'î oluş, küçükluk.
çendan: gerçi.
dair: alâkalı, ilgili
ehemmiyet: önem
hisse: pay
icmalen: kısaca, özetle
ilmî: ilim ile ilgili
Kadîr-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kat: tabaka
kozmoğrafya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi
kudret: güç, kuvvet, takat.
küllî: umumî, genel
küre-i arz: dünya, yer küre
mevkî: durum, vaziyet.
mutlak: kayıtsız, şartsız.
münasebet: vesile
münasebettar: ilgili, alâkalı
müsaade: elverişli, uygun olma durumu
muşkül: zor, güç.
nokta: konu ile ilgili önemli bolum
nükte: ince söz ve mana
nükte-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait nükte.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan rızık.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi sizin ve kardeşlerimizin üzerine olsun.
4. Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızkını yüklenemeyen nice canlının ve sizin rızkınızı Allah verir. (Ankebut Suresi, 60.)
5. Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zâriyat Suresi, 58.)

met.
semavat: semalar, gökler
sıddık: hiçbir zaman yalan söylemeyen, sözünde duran, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneri
sır: gizli hakikat.
sual: soru
suret: biçim, tarz
tabaka: kat, katman.
temas: değmek.
temkit: eleştiri
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
zemin: yer

hazine-i rahmetinden çıkar. Her bir zîhayatın rızkı taahhüd-i Rabbanîsi altında olduğundan, açlıktan ölmek olmamak lâzım gelir. Hâlbuki, zahiren açlıktan ve rızıksızlıktan ölenler çok görünüyor. Şu hakîkatın ve şu sırrın hâllı şudur ki...

Taahhüd-i Rabbanî hakîkattır; rızıksızlık yüzünden ölenler yoktur. Çünkü o Hakîm-i Zülcelâl, zîhayatın bedenine gönderdiği rızkın bir kısmını ihtiyat için şahm ve iç yağı suretinde iddihar eder. Hatta bedenin her hücresine gönderdiği rızkın bir kısmını, yine o hücrenin bir köşesinde iddihar eder; istikbalde, hariçten rızık gelmediği zaman sarf edilmek üzere bir ihtiyat zahiresi hükmünde bulundurur. İşte, bu iddihar edilmiş ihtiyat rızık bitmeden evvel ölüyorlar. Demek o ölmek rızıksızlıktan değildir. Belki sû-i ihtiyârdan tevellüt eden bir âdet ve o sû-i ihtiyârdan ve âdetin terkinden neş'et eden bir marazla ölüyorlar.

Evet, zîhayatın bedeninde şahm suretinde iddihar edilen rızk-ı fıtrî, hadd-ı vasat olarak kırk gün mükemmelen devam eder. Hatta bir marazın veya bir istiğrak-ı ruhanî neticesinde iki kırkı geçer. Hatta bir adam şedit bir inat yüzünden, Londra mahpushanesinde yetmiş gün, sıhhat ve selâmetle, hiçbir şey yemeden hayatı devam ettiğini on uç (şimdi otuz dokuz) sene evvel gazeteler yazmışlar.

Madem kırk günden yetmiş seksen güne kadar rızk-ı fıtrî devam ediyor. Ve madem *Rezzak* ismi, gayet geniş bir surette rûy-i zemininde cilvesi görünüyor. Ve madem hiç ümit edilmediği bir tarzda, memeden ve odundan

âdet: usul, alışkanlık
cilve: tecelli
evvel: önce
gayet: son derece
hadd-i vasat: orta derece
hakîkat: gerçek
Hakîm-i Zülcelâl: "sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan" anlamında Allah'ın bir ismi
hâl: durum
hariç: dışarısı
hazine-i rahmet: rahmet hazînesi
hükmünde: yerinde
iddihar: toplama, saklama
ihtiyat: tedbirli hareket etme
istiğrak-i ruhanî: tasavvufta Allah aşkından dolayı ruhen kendinden geçme hâli
istikbal: gelecek
kısım: bölüm, parça
mahpushane: hapis yeri
maraz: hastalık
mükemmelen: mükemmel bir şekilde
neş'et: meydana gelme, oluşma
netice: sonuç
rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
rızk-ı fıtrî: yaratılışla birlikte verilen rızık, gıda
rûy-ı zemin: yeryüzü
sarf: harcama
selâmet: salımlık, esenlik
sıhhat: hasta olmama, vücutça sağlamlık.
sır: gizli hakîkat.
su-i ihtiyar: kötü seçim
suret: biçim, tarz
şahm: etler arasında bulunan yağ
şedit: şiddetli
taahhüd-i Rabbanî: Allah'ın idaresi ve taahhüdü altında
tarz: biçim, şekil
terk: bırakma
tevellüt: doğma
zahire: gerektiği zaman harcanmak üzere saklanan yiyecek.
zahiren: görünüşte
zîhayat: hayat sahibi, canlı olan insan veya hayvan

rızıklar akıyor, baş gösteriyor. Eğer pürşer beşer sû-i ihtiyârıyla müdahale edip karışmazsa, her hâlde rızk-ı fıtrî bitmeden evvel o zîhayatın imdadına o isim yetişiyor, açlıkla ölüme yol vermiyor. Oyle ise, açlıktan ölenler, eğer kırk günden evvel ölseler, kat'iyen rızıksızlıktan değildir. Belki "*Terku'l-âdat mine'l-muhlikât*" [1] sırrıyla, sû-ı ihtiyârdan gelen bır âdet ve terk-ı âdetten neş'et eden bır illetten, bir marazdan ileri gelmiştir. Öyle ise, "Açlıktan ölmek olmaz" denilebilir.

Evet, bilmüşahede görünüyor ki, *rızık iktidar ve ihtıyâr ile makusen mutenasıptır*. Meselâ, daha dunyaya gelmeden evvel, bır yavru, rahm-ı maderde ihtıyâr ve iktıdardan bütün bütün mahrum olduğu bir zamanda, ağzını kımıldatacak kadar muhtaç olmayacak bir surette rızkı verilıyor.

Sonra, dunyaya geldiği vakıt, ıktıdar ve ıhtıyâr yok, fakat bir derece istidadı ve bilkuvve bir hissi olduğundan, yalnız ağzını yapıştırmak kadar bir harekete ıhtıyaç ile en mükemmel ve en mugaddi ve hazmı en kolay ve en lâtif bir surette ve en acip bir fıtratta, memeler musluğundan ağzına veriliyor.

Sonra, ıktıdar ve ihtiyâra bir derece alâka peyda ettikçe, o kolay ve güzel rızık, bır derece çocuğa karşı nazlanmaya başlar. O memeler çeşmeleri kesilir, başka yerlerden rızkı gonderilir. Fakat iktıdar ve ıhtıyârı rızkı takıp etmeye müsaît olmadığı için, *Rezzak-ı Kerîm*, peder ve valıdesınırı şefkat ve merhametlerini, ıktıdar ve ihtiyârına yardımcı gönderiyor. Her ne vakit iktidar ve ihtiyâr

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey
âdet: usul, alışkanlık.
alâka: ilgi, bağ
beşer: ademoğlu
bilkuvve: potansiyel olarak.
bilmüşahede: görerek.
derece: miktar
evvel: once
fıtrat: yaratılış, tabiat.
hazım: sindirim
hıs: duygu
ıhtıyar: kendi istek ve arzularına gore hareket etme, seçme, tercih etme.
iktıdar: güç yetme, yapabilme, bir ışı gerçekleştirmek ıçın gereken kuvvet.
illet: hastalık.
ımdat: yardıma yetişme
istıdat: kabiliyet.
kat'iyen: kesinlikle
latıf: güzel, narın
mahrum: yoksun
makusen: aksine olan, zıt, ters
mütenasip: ters oranlılı birbirine ters olarak bağlanan

1. Âdetlerin terkı, helâketin sebeplerindendir.

bırı arttıkça, dıgerinin azalması
maraz: hastalık
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak
mesela: mısal olarak.
mugaddi: gıdalı, besleyici
muhtaç: ihtıyacı olan
müdahale: karışma
müsait: uygun
mütenasip: birbirine uyumlu, uygun, munasip
naz: cıve
neş'et: meydana gelme, olma
peder: baba
peyda: meydana çıkma
pürşer: kotulük dolu
rahm-ı mader: ana rahmı.
Rezzak-ı Kerîm: ıkram sahıbı olan rızık vencı, Cenab ı Hak.
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın aynlmış ve takdır edılmış olan nımet.
rızk-ı fıtrî: yaratılışla birlikte verilen rızık.
sır: gızlı hakıkat.
su-ı ihtıyar: kotu seçım
suret: bıçım, tarz
şefkat: ıçten ve karşılıksız merhamet.
terk-i âdet: âdetin terkı
terku'l-âdat mine l-mühlikât: adetlerin terkı, helâketin sebeplerindendır
valıde: ana, anne
ziyahat: hayat sahıbı

tekemmül eder, o vakit rızkı ona koşmaz ve koşturulmaz. Rızık yennde durur, der. "Gel, beni ara ve bul ve al!" Demek nzık, iktidar ve ihtiyâr ile makusen mütenasıptir. Hatta çok risalelerde beyan etmişiz ki, en ihtiyârsız ve iktidarsız hayvanlar daha iyi yaşıyorlar, daha iyi besleniyorlar.

İkinci Nokta

İmkânın envaı var. İmkân-ı aklî, imkân-ı orfî, ımkân-ı adî gibi kısımlan vardır. Bir hâdise, eğer imkân-ı aklî dairesinde olmazsa reddedilir; imkân-ı orfî dairesinde olmazsa dahi mu'cize olur; fakat kolayca keramet olamaz. Eğer örfen ve kaıdeten nazın bulunmazsa, şuhut derecesinde bir burhan-ı kat'î ile ancak kabul edilir.

İşte, bu sırra binaen, kırk gün ekmek yemeyen Seyyid Ahmed-i Bedevî'nın harıkulâde hâlleri imkân-ı örfî dairesindedir. Hem keramet olur, hem harikulâde bir âdeti de olabilir. Evet, Seyyid Ahmed-i Bedevî'nın acip ve ıstığrakkârâne hâllerde bulunduğu, tevatür derecesinde naklediliyor. Kırk gunde bır defa yemek yemesi vakı olmuştur. Fakat her vakit öyle değil; keramet nev'inden bazı defa olmuştur. Bir ıhtimal var ki, hâlet-i istığrakıyesi yemeye ihtiyaç görmediği için, ona nispeten âdet hükmüne gırmiştir. Seyyid Ahmed-i Bedevî nev'inden çok evlıyalardan bu tarz harikalar mevsukan rivayet edilmiş. Madem Birinci Noktada ıspat ettiğımız gibi, müddehar nzık kırk günden fazla devam eder ve o miktar yememek âdeten mümkundur ve mevsukan hanka adamlardan o hâl rivayet edilmiştir, elbette inkâr edilmeyecektir.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
âdet: usul alışkanlık.
beyan: açıklama, anlatma, izah etme
binaen: -den dolayı
bürhan-ı kat'î: kat'î, kesin delil
derece: mertebe
envaı: çeşitler, türler
evliya: veliler, Allah dostlan
hâdise: olay
hâl: durum
hâlet-i istiğrakiye: kendinden geçip dunyayı unutma manevî bır sarhoşluk hâline gırme
harika: olaganustu
harikulâde: olaganustu
hükmüne: degerine.
ihtimal: olabılırlık.
ihtiyaç: gereklilik.
ihtiyarsız: elinde olmadan
iktidar: guç yetme, bır ışı gerçekleştırmek için gereken kuvvet
imkân: olabılırlık.
ımkan-ı âdî: her zaman olabilen
imkân-ı aklî: aklen mumkun olma
imkân-ı örfî: bır şeyın olabılırlıgının genel kabul gormesi
inkâr: reddetme, inanmama
ispat: dogruyu delil gostererek meydana koyma
istiğrakkârâne: vecd ıçınde, ilahi aşka dalmış gibi
kaıdeten: kural olarak.
keramet: Allah ın velî kullann da gorulen olağanustu hâller
kısım: bolum, parça
makusen: bırbırine ters olarak.
mevsukan: guvenılır ve sağlam şekılde
mu'cize: benzerini yapmaktan insanlann acız kaldıgı şey
muddehar: bınktınılmiş, toplanıp saklanmış
mümkün: olabilir
mütenasip: munasıp, uygun olan
nakl: anlatma, söyleme
nazır: bakan
nev': çeşit, tur
nispeten: nispetle, gore
nokta: konu ile ilgili dinemli bdlüm.
orfen: orfî olarak.
ret: reddetme, kabul etmeme
rivayet: bir haber, soz veya olayı nakletme
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
sır: gizli hakıkat.
şuhut: şahıt olma, muşahede etme
tarz: bıcım, şekıl
tekemmül: olgunlaşma
tevatur derecesi: yalanda birleşmelen imkansız olan insanlann verdiği kesin haber
vâkı: vuku bulan olan

İkinci sual münasebetiyle iki mesele-i mühimme beyan edilecek.

Çunku coğrafya ve kozmoğrafya fenlerinin kısacık kanunlarıyla ve daracık düsturlarıyla ve küçücük mizanlarıyla Kur'ân'ın semavatına çıkamadıklarından ve âyâtın yıldızlarındakı yedi kat manaları keşfemedıklerinden, ayetı tenkıt, belki inkârına divanecesine çalışmışlar.

Birinci Mesele-i Mühimme: Semavat gibi arzın da yedi tabaka olmasına dairdir. Şu mesele, yeni zamanın feylesoflarına hakıkatsiz gorunuyor; onların arza ve semavata dair olan fenlen kabul etmiyor. Bunu vasıta ederek bazı hakaik-ı Kur'ânıyeye ıtıraz ediyorlar. Buna dair muhtasaran birkaç işaret yazacağız.

Birincisi: Evvelâ, ayetin manası ayrıdır ve o manaların efradı ve mâsadakları ayrıdır. İşte o küllî mananın müteaddit efradından bir ferdi bulunmazsa, o mana inkâr edilmez. Semavatın yedi tabakasına ve arzın yedi katına dair mana-ı küllîsinin çok efradından yedi mâsadak zahiren görünüyor.

Sanıyen, ayetin sarahatinde "yedi kat arz" dememiş.[1] اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ ilâahir. Ayetin zahiri diyor ki: "Arzı da o seb'a semavat gibi halk etmiş. Ve mahlûkatına mesken ittıhaz etmiş." Yedi tabaka olarak halk ettim, demiyor. Mislıyet ise, mahlûkıyet ve mahlûkata meskenıyet cıhetıyle bir teşbîhtir.

İkincisi: Kure-i arz her ne kadar semavata nıspeten çok küçüktür; fakat hadsız masnuat-ı İlâhiyenin meşheri,

1. O Allah kı yedı gogu yaratti ve yeryuzunu de onlar gibi yaratarak mahluklarına mesken yaptı. (Talâk Suresi 12)

arz: yer, dünya
âyat: Kur'an ayetlen.
ayet: Kur'ân ın her bır cümlesı
beyan: açıklama, anlatma, izah etme
cihet: yön
coğrafya: yeryuzunun tabıı, beşerı, iktısadı, zıraı durumlarını, yer yuzu şekıllerini, ıklım vb. yonlen nı ınceleyen ilım dalı
dair: alakalı, ılgılı.
divane: delı
düstur: kanun, kaıde.
efrat: fertler
evvelâ: her şeyden once
fen: tecrubı ıspatla meydana gelmış ılımlere venlen genel ad
feylesof: felsefe ıle ugraşan filo zof
hakaik-i Kur'âniye: Kur'an ın ha kıkatlerı, gerçekler
hakıkat: gerçek, asıl
halk: yaratma
ilâahir: sonuna doğru
inkâr: reddetme, inanmama.
itıraz: kabul etmedıgını belırtme karşı çıkma
ittıhaz: edınme.
kanun: bır ılmın duzenlenmış kaıdelen
kat: tabaka
keşf: açma, gizlı bır seyı bulup meydana çıkarma
kozmografya: yıldızların yerlenn den ve hareketlerinden bahseden ılım
Kur'ân'ın semavatı: Kur'ân ın yu-

ce makam ve manaları
küllî: umumi, genel
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mahlûkıyet: yaratılmışlık
mana: anlam
mana-i küllî: geniş ve emralı manasıyla
mâsadak: doğrulayıcı
mesele: problem, onemlı ko nu
mesele-i mühimme: onemlı mesele.
mesken: oturulacak yer
meskenıyet: mesken olus
mislıyet: benzen ve mıslı ol mak.
mizan: terazı, olçu
muhtasaran: muhtasar ola rak, ozet olarak.
münasebet: vesıle
müteaddit: çeşıt çeşıt.
sanıyen: ikinci olarak.
sarahat: sarıhlık, açıklık.
seb'a: yedi
semavat: semalar, gokler
sual: soru
tabaka: kat, katman.
tenkıt: eleştıri
teşbıh: benzetme
vasıta: aracı
zahir: gorunen, açık anlam
zahiren: gorunuşte

mazhar, mahşeri, merkezi hükmünde olduğundan, kalb cesede mukabil geldiği gibi, küre-i arz dahi koca, hadsız semavata karşı bir kalb ve manevî bir merkez hükmünde olarak mukabil gelir. Onun için,

- zeminin küçük mikyasta eskiden beri yedi (HAŞIYE) iklimi,
- hem Avrupa, Afrika, Okyanusya, iki Asya, iki Amerika namlanyla maruf yedi kıt'ası,
- hem denizle beraber şark, garp, şimal, cenup, bu yüzdeki ve yeni dunya yüzundeki malûm yedi kıt'ası,
- hem merkezinden tâ kışr-ı zahirîye kadar hikmeten, fennen sabit olan muttasıl ve mütenevvi yedi tabakası,
- hem zîhayat için medar-ı hayat olmuş yetmiş basit ve cüz'î unsurlan tazammun edip ve "yedi kat" tabir edilen meşhur yedi nevi kullî unsuru,
- hem "dört unsur" denilen su, hava, nâr, toprak (turap) ile beraber, "mevalid-i selâse" denilen maadin, nebatat ve hayvanatın yedi tabakalan ve yedi kat âlemleri,
- hem cin ve ifrit ve sair muhtelif zîşuur ve zîhayat mahlûkların âlemleri ve meskenleri olduğu, çok kesretli ehl-i keşif ve ashab-ı şuhudun şahadetiyle sabit yedi kat arzın âlemleri, hem küre-i arzımıza benzeyen yedi küre-i uhra dahi bulunmasına, zîhayata makar ve mesken olmasına ışareten yedi tabaka, yanı, yedi küre-i arziye bulunmasına işareten, küre-i arz dahi, yedi tabaka, âyât-ı Kur'âniyeden fehmedilmiştir

HAŞİYE: *Seb'a* ile beraber, *yedi* kelimesi yedi kere tevafuku pek guzel duşmuş.

âlem: varlık sınıflarından her bir
arz: yer, dünya
ashab-ı şuhud: her şeyi gorur gibi inanan itikat sahibi veliler
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın ayetleri
cenup: guney
ceset: vucut, beden
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dunyanın insandan sonra en muhim sakini
cüz'î: parçaya ait olan, küçük
ehl-i keşif: bazı sırlan Cenab ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bilen veliler
fehmetme: anlama
fennen: fence
garp: batı
hadsiz: sınırsız, sonsuz
haşiye: dipnot
hayvanat: hayvanlar
hikmeten: hikmet açısından
hükmünde: değerinde
ifrit: cin taifesinden çok zararlı, kotu ve korkunç bir cins
işareten: işaret ederek
kesretli: cokluklu
kışr-ı zahiri: dış gorunuş.
kıt'a: dunyanın kara parçalarından her biri
kullî: umumi, tumel
küre-i arz: dünya, yer küre
küre-i arziye: yer kuresi, dunya
küre-i uhra: diger dünyalar
maadin: madenler
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış
mahşer: toplanılacak yer
makar: oturulan yer, mesken
malum: bilinen
manevi: manaya ait.
maruf kıt'a: bilinen kıt'a
masnuat-ı ilahiye: Allah tarafından sanatla yaratılanlar
mazhar: gorunduğu yer
medar-ı hayat: hayat sebebi
mesken: oturulacak yer
meşher: teşhir yeri, sergi yeri
mevalid-i selâse: nebat, hayvan ve madde olmak uzere tabiatın uç âleminden bahseden ilim, tabiat ilmi
mikyas: olçu
muhtelif: çeşitli
mukabil: karşılık
muttasıl: bitişik, yapışık.
mütenevvi: çeşit çeşit.
nam: ad
nâr: ateş
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit, tur
nispeten: kıyaslayarak, nispetle
sabit: ispatlanmış
sair: diger, oteki
seb'a: yedi sayısı
semavat: semalar, gökler
şahadet: şahıtlık
şark: doğu
şimal: kuzey
tabaka: kat, katman
tabir: ifade.
tazammun: ihtiva etme, icine alma
tevafuk: uygun gelme
türâb: toprak
unsur: birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her bir
zemin: yeryuzu
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu

İşte, yedi nevi ile yedi tarzda arzın yedi tabakası mevcut olduğu tahakkuk ediyor. Sekizincisi olan ahırkı mana başka nokta-i nazarda ehemmiyetlidir; o yedide dahil değildir.

Üçüncüsü: Madem Hakîm-i Mutlak israf etmiyor, abes şeyleri yaratmıyor. Ve madem mahlûkatın vücutlan zîşuur içindir ve zîşuurla kemalini bulur ve zîşuurla şenlenir ve zîşuurla abesiyetten kurtulur. Ve madem bilmüşahede o Hakîm-i Mutlak, o Kadîr-i Zülcelâl, hava unsurunu, su âlemini, toprak tabakasını hadsız zîhayatlarla şenlendiriyor. Ve madem hava ve su, hayvanatın cevelânına mâni olmadığı gibi, toprak, taş gibi kesif maddeler elektrik ve rontgen gibi maddelerin seyrine mâni olmuyorlar. Elbette o Hakîm-i Zülkemal, o Sâni-i Bîzeval, küre-i arzımızın merkezinden tut, tâ meskenimiz ve merkezimiz olan bu kışr-ı zahirîye kadar birbirine muttasıl yedi küllî tabakayı ve geniş meydanlarını ve âlemlerini ve mağaralarını boş ve hâlî bırakmaz. Elbette onlan şenlendirmiş, o âlemlerin şenlenmesine münasip ve muvafık zîşuur mahlûkları halk edip orada iskân etmiştir. O zîşuur mahlûklar, madem ki melâike ecnasından ve ruhanî envalanndan olmak lâzım gelir, elbette, en kesif ve en sert tabaka, onlara nıspeten, bahğa nıspeten deniz ve kuşa nıspeten hava gibidir. Hatta zeminin merkezindeki müthiş ateş dahi, o zîşuur mahlûklara nispeti, bizlere nıspeten güneşin harareti gibi olmak iktiza eder. O zîşuur ruhanîler nurdan olduklan için, nâr onlara nur gibi olur.

abes: boş, lüzumsuz şey
abesiyet: faydasız, lüzumsuz ve boş olma
ahır: sonraki
alem: varlık sınıflanndan her bın dunya
arz: yer, dünya
bilmüşahede: gozle gorerek
cevelân: gezinme, hareketlilik.
ecnas: cınsler, turler
ehemmiyet: onem
envaı: çeşitler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahıbı ve her şeyı her hangı bır kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah
Hakîm-i Zülkemal: kemal sahıbı, her şeyı faydalı ve hikmetlı yaratan Allah
hâlî: tenha, boş
halk: yaratma
hararet: sıcaklık.
hayvanat: hayvanlar
iktiza: lâzım gelme, gerekme
iskan: yerleşurme
israf: savurganlık.
Kadîr-i Zülcelâl: buyukluk sahıbı ve her şeye gücü yeten Allah
kemal: olgunluk, yetkınlık, mukemmelilik
kesif: kaba, şeffaf olmayan
kışr-ı zahirî: dış gorunuş
küllî: umumî, tumel
küre-i arz: dunya, yer kure
lâzım: gerekli
mahluk: Allah tarafından yaratılmış
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mana: anlam
manî: engel
melâike: melekler
merkez: bır şeyın ortası
mesken: oturulacak yer
mevcut: var olan
muttasıl: bıtışık
muvafık: uygun, munasıp
münasip: uygun, lâyık.
müthiş: dehşet veren, korkutan
nar: ateş
nevi: çeşıt, tur
nispet: kıyas, oran
nispeten: kıyaslayarak, nıspetle
nokta-ı nazar: bakış açısı
nur: aydınlık, ışık.
ruhanî: gozle gorulmeyen, cısmı olmayan, elle tutulamayan varlıklar
Sâni-i Bîzeval: sonsuz ve tukenmez sanar sahıbı olan Allah
seyr: ilerleyış, gıdış.
tabaka: kat, katman.
tahakkuk: kesinleşme
tarz: bıçım, şekıl
unsur: bırleşık bır şeyı meydana getıren elemanlardan her bırı
vücut: varlık.
zemin: yeryüzu
zîhayat: hayat sahıbı.
zişuur: şuurlu, şuur sahıbı

Dördüncüsü: On Sekizinci Mektupta tabakat-ı arzın acaibine dair ehl-i keşfin tavr-ı akıl hancında beyan ettikleri tasvirata dair bir temsil zikredilmiştir. Hulâsası şudur ki:

Küre-i arz, âlem-i şahadette bir çekirdektir; âlem-i misaliye ve berzahiyede bir büyük ağaç gibi, semavata omuz omuza vuracak bir azamettedir. Ehl-i keşfin küre-i arzda ifritlere mahsus tabakasını bin senelik bir mesafe görmelen, âlem-i şahadete ait küre-i arzın çekirdeğinde değil, belki âlem-i misalîdeki dallarının ve tabakalarının tezahürüdür. Madem küre-i arzın zahiren ehemmiyetsiz bir tabakasının böyle başka âlemde azametli tezahüratı var; elbette yedi kat semavata mukabil yedi kat denilebilir. Ve mezkûr noktaları ihtar için, icaz ile i'cazkârâne bir tarzda âyât-ı Kur'âniye, semavatın yedi tabakasına karşı bu küçücük arzı mukabil göstermekle işaret ediyor.

İkinci Mesele-i Mühimmedir:

(1) تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ilâahir.

(2) ثُمَّ اسْتَوٰى إِلَى السَّمَاءِ فَسَوّٰهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

Şu ayet-i kerîme gibi muteaddit ayetler, semavatı yedi sema olarak beyan ediyor. *İşaratü'l-I'caz* tefsirinde, eski Harb-ı Umumînin birinci senesinde cephe-i harbde ihtisar mecburiyetiyle gayet mücmel beyan ettiğimiz o meselenin yalnız bir hulâsasını yazmak munasıptır. Şöyle ki:

Eski hikmet, semavatı dokuz tasavvur edip, lisan-ı şer'îde Arş ve Kürs'ü yedi semavat ile beraber kabul edip

1. Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. (İsra Suresi, 44.)

2. Bundan başka semaya da iradesini yöneltti ve gökleri yedi tabaka olarak tanzim etti. (Bakara Suresi, 29.)

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
alem: varlık sınıflarından her biri
alem-i berzahiye: ruhların kıyamete kadar bekledikleri âlem.
âlem-i misalî: görüntülere ait âlem
alem-i misaliye: bütün varlıkların ve olayların görüntülerinin yansıdığı görüntüler âlemine ait.
alem-i şehadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz alem
Arş: göğün en yüksek katı
arz: yer, dünya
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti
azamet: büyüklük, yücelik.
beyan: açıklama, anlatma, izah etme
cephe-i harb: harb cephesi
dair: alâkalı, ilgili.
ehemmiyet: önem
ehl-i keşif: bazı sırları, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
gayet: son derece
Harb-i Umumî: umumî savaş, 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı"
hariç: bir şeyin dışı
hikmet: felsefe.
hulasa: kısaca, özet.
icaz: az sözle çok mana ifade etme
i'cazkârane: mucizeli bir şekilde.
ifrit: cin taifesinden çok zararlı, kötü ve korkunç bir cins
ihtar: hatırlatma, uyarma
ihtisar: kısaltma, özetleme
ilaahir: sonuna doğru
irade: dileme, isteme
İşaratü'l-I'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nin Risale-i Nur Külliyatında yer alan bir eseri
küre-i arz: dünya, yer küre
Kürs: arşın altındaki gök tabakası
lisan-ı şer'î: şer'î lisan, dinî literatür
mahsus: has.
mecburiyet: zorunluluk.
mesafe: uzaklık.
mesele: önemli konu
mesele-i mühimme: önemli mesele
mezkûr: zikredilen, adı geçen
mukabil: karşılık
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, özet.
munasip: uygun
müteaddit: birçok, çeşitli
sema: gökyüzü
semavat: semalar, gökler
tabaka: kat, katman
tabakat-ı arz: yerin tabakaları
tanzim: düzene koyma
tarz: biçim, şekil
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tasvirat: tasvirler, suretlendirmeler
tavr-ı akıl: akıl ölçüleri
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı
temsil: benzetme
tesbih: Allahı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tezahür: zuhur etme, görünme
tezahurat: görünüşler, belirmeler
zahiren: görünüşte
zikr: anma

acıp bir suretle semavatı tasvir etmiştiler. O eski hikmetin dâhî hükemasının şaşaalı ifadelen, nev-i beşen çok asırlar müddetince tahakkümleri altında tutmuşlar. Hatta, çok ehl-i tefsir, âyâtın zahirlerini onlann mezhebine gore tevfik etmeye mecbur kalmışlar. O suretle Kur'ân-ı Hakîm'in i'cazına bir derece perde çekilmişti.

Ve hikmet-i cedide namı verilen yeni felsefe ise, eski felsefenin mürur ve ubura ve hark ve iltiyama kabil olmayan, semavat hakkındaki ifratına mukabil tefrit edip, semavatın vücudunu âdeta inkâr ediyorlar. Evvelkiler ifrat, sonrakiler tefrit edip, hakikati tamamıyla gösterememişler.

Kur'ân-ı Hakîm'in hikmet-i kudsıyesi ise, o ifrat ve tefriti bırakıp, hadd-i vasatı ihtiyâr edip, der ki: Sânı-i Zülcelâl yedi kat semavatı halk etmiştir. Hareket eden yıldızlar ise, balıklar gibi sema içinde gezerler ve tesbih ederler. Hadiste[1] اَلسَّمَاءُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ denilmiş. Yani, "*Sema, emvacı karardâde olmuş bir denizdir.*"

İşte bu hakikat-i Kur'âniyeyi yedi kaide ve yedi vecih mana ile gayet muhtasar bir surette ispat edeceğiz.

Birinci kaide: Fennen ve hikmeten sabittir ki, bu haddi yok feza-ı âlem, nihayetsiz bir boşluk değil, belki "esîr" dedikleri madde ile doludur.

İkincisi: Fennen ve aklen, belki müşahedeten sabittir ki, ecram-ı ulviyenin cazibe ve dafia gibi kanunlannın rabıtası ve ziya ve hararet ve elektrik gibi maddelerdeki

acip: hayret veren, garip
adeta: sanki.
asır: yüzyıl
ayat: Kur'an ayetlen.
cazibe: çekim.
dafia: itme
dahi: olaganüstü zekaya sahip
ecram-ı ulviye: yıldızlar ve gezegenler
ehl-i tefsir: Kur'an-ı Kerîm'in manasını açıklayanlar
emvaç: dalgalar
esîr: kâinattaki boşluklan dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
evvel: once
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fennen: fence, fen vasıtası ile.
feza-i alem: gökyüzü
gayet: son derece
had: sınır
hadd-i vasat: orta derece
hadis: Hz. Muhammed e (asm) ait söz, emir, fiiller.
hakıkat: gerçek.
hakikat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ifade ettiği hakikat.
halk: yaratma
hararet: sıcaklık.
hark (r¥rônN): yarma, yırtma, suyun aktığı yank.
hark ve iltiyam: yarma ve yapışturma, yırtılma ve iyileşme
hikmet: felsefe
hıkmeten: felsefece
hikmet-i cedide: yeni fenler, müspet ilimler.
hikmet-i kudsiye: kusursuz ve eksiksiz hikmet
hukema: hakimler, filozoflar
i'caz: mu'cizeli oluş
ifade: anlatma, deyiş.
ifrat: aşırı gitme
ihtiyar: seçme, tercih
iltiyam: yaranın kaparıp iyi olması
inkar: reddetme, inanmama
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
kabil: olabilir, mümkün
kaide: kural, esas
kanun: kaide
kararda de: karan verilmiş
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mana: anlam
mecbur: zorunda kalma.
mezhep: bir dinin bazı noktalarda goruş farklan bulunan kollannda her bir

1. Müsned, 2/370; Tirmizî, 5/8. Surenin tefsiri, 1; Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, 8/132.

muhtasar: kısa, ozet.
mukabil: karşılık.
müddet: sure.
mürur: bitme, sona erme.
müşahedeten: müşahede yoluyla, gozle gorunur şekilde
nam: ad
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar
nihayetsiz: sonsuz.
perde: ortu
rabıta: bag
sabit: ispat edilmiş.
Sânı-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
sema: gökyüzü
semavat: semalar, gokler
suret: biçim, tarz.
şaşaa: zahirî parlak gorunuş
tahakkum: zorla hukmetme
tasvir: bir şeyin ozelliklerini anlatarak goz onunde canlandırma
tefrit: normalın altında kalma, ifratın zıddı
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tevfik: uygun duşurme, bir şeyi uygun duruma getirme.
ubur: geçme, atlama
vecih: yon
vücut: varlık.
zahir: açık, anlam
ziya: ışık, aydınlık.

kuvvetlerin naşiri ve nâkili, o fezayı dolduran bir madde mevcuttur.

Üçüncüsü: Madde-i esîriye, esîr kalmakla beraber, sair maddeler gibi muhtelif teşekkülâta ve ayrı ayrı suretlerde bulunduğu tecrübeten sabittir. Evet, nasıl ki buhar, su, buz gibi havaî, mayi, camit uç nevi eşya ayrı maddeden oluyor. Öyle de, madde-i esîriye den dahı yedi nevi tabakat olmasına hiçbır mâni-i aklî olmadığı gibi, hiçbir ıtıraza medar olmaz.

Dördüncüsü: Ecram-ı ulviyeye dıkkat edılse gorunuyor ki, o ulvî âlemlerin tabakatında muhalefet var. Meselâ, Nehrussema ve Kehkeşan namıyla maruf, Türkçe Samanyolu tabir olunan, bulut şeklindeki daire-i azîmenin bulunduğu tabaka, elbette sevabıt yıldızların tabakasına benzemiyor. Güya tabaka-i sevabit yıldızlan, yaz meyveleri gibi yetişmiş, ermişler. Ve o Kehkeşandaki bulut şeklinde görülen hadsız yıldızlar ise, yeniden yeniye çıkıp ermeye başlıyorlar. Tabaka-ı sevabıt dahi, sadık bır hads ıle, Manzume-i Şemsiyenin tabakasına muhalefeti görünüyor. Ve hakeza, yedi manzumat ve yedi tabaka bırbırine muhalif bulunması, his ve hads ile derk olunur.

Beşıncısı: Hadsen ve hıssen ve istıkraen ve tecrübeten sabit olmuştur ki, bir maddede tanzim ve teşkil düşse ve o maddeden başka masnuat yapılsa, elbette muhtelif tabaka ve şekillerde olur. Meselâ, elmas madeninde teşkilât başladığı vakıt, o maddeden hem ramat, yanı hem kül, hem kömür, hem elmas nevileri tevellüt ediyor.

âlem: varlık sınıflarından her bir
camit. katı madde
daire-i azime: arzın merkezinden geçerek sema küresini kesen her hangi bir düzlemin kestıgı ara kesit.
derk etme: anlama, kavrama
ecram-ı ulviye: yıldızlar ve gezegenler
esir: kainattakı boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
feza: uzay
güya: sanki
hads: zan, sezgi
hadsen. sezmekle
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakeza: boylece, bunun gibi
havaî: gaz hâlinde
hiss: duygu
hissen: hıssî olarak.
istıkraen: etraflı bılgi edinerek.
itiraz: kabul etmedığını belirtme, karşı çıkma
Kehkeşan: samanyolu
madde-i esiriye: esır maddesi
mâni-i aklî: aklî ımkânsızlık.
manzumat. sıralanmalar
manzume-i şemsiye: güneş sıstemı
maruf: bılınen
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mayi: su hâlinde bulunan şey sıvı
medar: dayanak noktası, sebep
meselâ: mısal olarak.
mevcut. var olan
muhalefet: zıtlık, muhalıflık
muhalif: zıt
muhtelif: çeşıdı
nâkıl: nakleden, taşıyan
nam: ad
naşir: yayan
Nehrussema: samanyolu
nevi: cıns, çeşıt, tur.
remat: ateş kulu.
sabit: ıspat edılmış
sadık. doğru, gerçek
sair: dıger, otekı
samanyolu: açık gecelerde gok yuzunde boydan boya gorulen uzun yıldız kumesı
sevabit. sabıt olanlar
suret: bıçım, görünüş
şekil: gorunuş, bıçım
tabaka: kat, katman
tabaka-ı sevabıt. sabıt bılınen yıldızlar tabakası.
tabakat. tabakalar
tabir: ifade
tanzım: düzenleme.
tecrübeten: tecrube ederek, tecrube olarak.
teşekkülât. teşekkuller, oluşumlar
teşkıl: şekıllendırme, vucut verme
teşkilat. düzen verişler.
tevellüt: doğma
ulvi: yuce, semavî

Hem meselâ ateş teşekküle başladığı vakıt, hem alev, hem duman, hem kor tabakalarına ayrılıyor. Hem meselâ müvellidülmâ, müvellidülhumuza ile mezç edildiği vakit, o mezçten hem su, hem buz, hem buhar gibi tabakalar teşekkul ediyor. Demek anlaşılıyor ki, bir madde-i vahitte teşkilât düşse, tabakata ayrılıyor. Öyle ise, madde-i esîriyede kudret-i fâtıra teşkilâta başladığı için, elbette ayrı ayrı tabaka olarak, فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ[1] sırrıyla yedi nevi semavatı ondan halk etmiştir.

Altıncısı: Şu mezkûr emareler, bizzarure, semavatın hem vücuduna, hem taaddüdüne delâlet ederler. Madem kat'ıyen semavat muteadditir, ve Muhbir-i Sadık, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın lisanıyla yedidir der; elbette yedidir.

Yedincisi: Yedi, yetmiş, yedi yüz gibi tabırat, üslûb-i Arabîde kesreti ifade ettiği için, o küllî yedi tabaka çok kesretli tabakalan havi olabilir.

Elhâsıl: Kadîr-i Zülcelâl, esîr maddesinden yedi kat semavatı halk edip tesviye ederek, gayet dakik ve acip bir nızamla tanzim etmiş ve yıldızlan içinde zer' edip ekmiştir. Madem Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan umum ins ve cinnin umum tabakalanna karşı konuşan bir hutbe-i ezeliyedir, elbette nev-ı beşerin her bir tabakası, her bir âyât-ı Kur'âniyeden hissesini alacak ve âyât-ı Kur'âniye, her tabakanın fehmini tatmin edecek surette, ayrı ayrı ve muteaddit manaları zımnen ve işareten bulunacaktır.

1. Gökleri yedi kat olarak tanzim etti. (Bakara Suresi, 29.)

acip: hayrette bırakan, şaşılacak şey
alev: ateş
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetleri
bizzarure: zarurî olarak, mecburen
cin: gözle görünmez, latif cısımlerden ibaret bir yaratık.
dakik: ince, düzenli işleyen.
delâlet: delîl olma, gösterme
elhâsıl: netice itibarıyla
emare: alâmet, belirti
esîr: kâinattaki boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
fehmetme: anlama, kavrayış.
gayet: son derece
halk: yaratma
havi: içine alan, kapsayan.
hisse: pay
hutbe-i ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın insanlara ve cinlere bir hutbesi olan Kur'ân
ifade: anlatma
ins: insan
işareten: işaret ederek.
Kadir-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kat: tabaka
kat'ıyen: kesin olarak, kesinlikle
kesret: çokluk.
kesretli: çok.
kudret-i fâtıra: yaratıcı kudret, kuvvet
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
küllî: kapsamlı, tümel
lisan: dil
madde-i esîriye: esîr maddesi
madde-i vahıt: bir tek çeşit madde.
mana: anlam
mesela: misal olarak.
mezcetme: karıştırma
mezkûr: zikredilen, adı geçen
Muhbir-i Sadık: doğru haberci. Allah ve ahırede ilgili doğru haberler veren Peygamberimiz (asm) ve diğer peygamberler
müteaddit: çeşitli
müvellidülhumuza: oksijen
müvellidülma: hidrojen
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar
nevi: cins, tür
nizam: düzen
semavat: semalar, gökler
sırr: gizli hakikat.
suret: biçim, tarz
taaddüt: birden çok olma
tabaka: kat, katman.
tabakat: tabakalar
tabırat: tabirler, deyimler, sözler
tanzim: düzenleme
tatmin: kalbe emniyet verme, şüpheleri giderme
tesviye: aynı düzeye getirme.
teşekkul: şekillenme, oluşum
teşkilât: düzen, ensler
umum: bütün
üslûb-ı Arabî: Arabca dil usûlübü
vücut: varlık.
zer': ekme
zımnen: dolayısıyla, kapalı bir şekilde

Evet, hitabat-ı Kur'âniyenin vüs'ati ve maanı ve işaratındaki genişliği ve en âmî bır avamdan en has bır havassa kadar derecat-ı fehimlerini müraat ve mümâşat etmesi gösterir ki, her bir ayetin her bır tabakaya bir vechi var, bakıyor. İşte bu sırra binaen, "yedi semavat" mana-ı küllîsinde yedi tabaka-i beşeriye, muhtelif yedi kat manayı fehmetmişler. Şöyle ki:

(1) فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ ayetinde, kısa nazarlı ve dar fikirli bir tabaka-i insaniye, hava-i nesiminin tabakatını fehmeder.

Ve kozmoğrafya ile sersemleşmiş diğer bir tabaka-i insaniye dahi, elsine-i enâmda "seb'a-ı seyyare" ile meşhur yıldızları ve medarlarını fehmeder.

Daha bir kısım insanlar, küremize benzer zevi'l-hayatın makarrı olmuş semavî yedi kure-i âhan fehmeder.

Diğer bir taife-i beşeriye, manzume-i şemsiyenin yedi tabakaya ayrılmasını, hem manzume-ı şemsiyemızle beraber yedi manzumat-ı şümusiyeyi fehmeder.

Daha dıger bır taife-ı beşerıye, madde-i esîriyenin teşekkülâtı yedi tabakaya ayrılmasını fehmeder.

Daha geniş fikirli bır tabaka-ı beşeriye, yıldızlarla yaldızlanıp bütün görünen gökleri bir sema sayıp, onu bu dünyanın semasıdır diyerek, bundan başka altı tabaka-i semavat var olduğunu fehmeder.

1. Gökleri yedi kat olarak tanzim etti. (Bakara Suresi, 29.)

ami: bilgisiz, cahil
avam: cahil halk tabakası, halkın büyük kısmı.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
binaen: -den dolayı
dahi: son derece zeki
derecat-ı fehim: anlayış dereceleri
elsine-i enam: canlı varlıkların dilleri
fehmetme: anlama, kavrayış
fikir: düşünce
has: seçkin.
hava-i nesimi: temiz hava
havas: marifet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka
hıtabat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın hitapları
işarat: işaretler
kat: tabaka
kısım: takım
kozmografya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi
küre: Dünya, yeryüzü
kure-ı ahar: başka, diğer küre
maanı: manalar, anlamlar
madde-ı esiriye: esir maddesi.
makar: oturulacak yer, mesken
mana: anlam
mana-i küllî: geniş ve etraflı manasıyla
manzumat-ı şumusiye: yıldızların sistemleri, galaksiler
manzume-ı şemsiye: güneş sistemi.
medar: yörünge.
muhtelif: çeşitli, farklı
mümaşat: uygun hareket etmek.
muraat: uymak, tatbik etmek.
nazar: bakış, düşünce
seb'a-ı seyyare: yedi gezegen
sema: gökyüzü
semavat: semalar, gökler
semavi: gökyüzünde bulunan
sersem: budala
sır: gizli hakikat.
tabaka: kat, katman
tabaka-ı beşeriye: insan sınıfları.
tabaka-ı insaniye: insan toplulukları, insana ait sınıflar
tabaka-ı semavat: gökteki tabakalar
tabakat: tabakalar
taife-i beşeriye: insan taifesi
teşekkülat: teşekküller, oluşumlar
vecih: yön
vüs'at: genişlik, bolluk.
yıldız: süsleme
zevilhayat: hayat sahipleri

Ve nev-i beşerin yedinci tabakası ve en yüksek taifesi ise, semavat-ı seb'ayı âlem-i şahadete münhasır görmüyor, belki avalim-i uhreviye ve gaybiye ve dünyeviye ve misaliyenin birer muhit zarfı ve ihatalı birer sakfı olan yedi semavatın var olduğunu fehmeder.

Ve hakeza, bu ayetin küllîyetinde, mezkûr yedi kat tabakanın yedi kat manaları gibi daha çok cüz'î manaları vardır. Herkes fehmine göre hissesini alır ve o mâide-i semaviyeden herkes nzkını bulur.

Madem o ayetin böyle pek çok sadık mâsadaklan var. Şimdiki akılsız feylesofların ve serseri kozmoğrafyalarının, ınkâr-ı semavat bahanesiyle böyle ayete taarruz etmesi, haylaz ahmak çocukların semavattaki yıldızlara bir yıldızı düşürmek niyetiyle taş atmasına benzer. Çünkü ayetin mana-ı küllîsinden bir tek mâsadak sadıksa, o küllî mana sadık ve hak olur. Hatta vakide bulunmayan, fakat umumun lisanında mütedavil bulunan bir ferdi, umumun efkârını muraat için o küllîde dahil olabilir. Hâlbuki, hak ve hakikî çok efradını gördük. Ve şimdi bu insafsız ve haksız coğrafyaya ve sersem ve sermest ve sarhoş kozmoğrafyaya bak: Nasıl bu iki fen hata ederek, hak ve hakikat ve sadık olan küllî manadan gözlerini yumup ve çok sadık olan mâsadaklan görmeyerek hayalî bir acip ferdi, mana-i ayet tevehhüm ederek ayete taş attılar, kendi başlarını kırdılar, imanlarını uçurdular!

Elhâsıl: Kıraat-ı seb'a, vücuh-ı seb'a ve mu'cızat-ı seb'a ve hakaik-ı seb'a ve erkân-ı seb'a üzerine nazil

acip: hayrette bırakan, şaşılacak şey
ahmak: sersem, budala
âlem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem
avalım-i dünyeviye: dünyadaki alemler
avalım-i gaybiye: gaybî, görünmeyen âlemler
avalim-i misaliye: misalî âlemler
avalım-ı uhreviye: ahiret âlemleri
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
bahane: yalandan sebep
coğrafya: yeryüzünün tabiî beşeri, iktısadî, ziraî durumlarını, yer yüzü şekillerini, iklim vb. yönlerini inceleyen ilim dalı
cüz'î: tefemuat, dar kapsamlı
efkâr: düşünceler, fikirler
efrat: fertler
elhasıl: : netice itibanyla...
erkan-ı seb'a: yedi esas
fehmetme: anlama, kavrayış
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fert: şahıs, kişi
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
hak: gerçek, hakikatli
hakaik-i seb'a: yedi hakikat, gerçek
hakeza: böylece, bunun gibi
hakıkat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hayali: hayalle ilgili
haylaz: serseri
hisse: pay
ihata: kuşatma
iman: inanma, inanç
ınkâr-ı semavat: gökleri inkâr etme
kat: tabaka
kıraat-ı seb'a: yedi kıraat şekli
kozmografya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi
küllî: bütüne ait, umumî, genel
küllîyet: bütünlük, genellik
lisan: dil
mâide-i semaviye: semavî sofra
mana: anlam
mana-i ayet: ayetin manası.
mana-ı küllî: geniş ve etraflı manasıyla
masadak: doğrulayıcı
mezkur: zikredilen, adı geçen.
mu'cizat-i seb'a: yedi mu'cize
muhit: ihata eden, kuşatan.
münhasır: bir şeye mahsus, sınırlı
muraat: uymak.
mütedavil: dönen
nazil: nüzul eden, inen
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar
niyet: maksat.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan rızıklar.
sadık: bağlı, sözünü dinleyen, uyan, doğru, gerçek.
sakf: tavan, çatı
semavat: semalar, gökler
semavat-ı seb'a: yedi kat sema
sermest: başı dönmüş, kendinden geçmiş
sersem: budala, akılsız
serseri: budala
taarruz: şiddetle saldırma
tabaka: kat, katman
taife: bölük, takım
tevehhum: vehimlenme, zannetme.
umum: bütün, herkes
vaki: olma, meydana gelme.
vücuh-i seb'a: Kur'ân'ın yedi tarzda okunuşu
zarf: kılıf, mahfaza

olan Kur'ân semasının o yedişer tabakalarına cin ve şeyatin hükmündeki itikatsız maddî fikirler çıkamadıklarından, âyâtın nücumunda ne var, ne yok bilmeyip, yalan ve yanlış haber verirler. Ve onların başlarına o âyâtın nücumundan mezkûr tahkikat gibi şahaplar inerler ve onları yakarlar.

Evet, cin fikirli feylesofların felsefesiyle o semavat-ı Kur'âniyeye çıkılmaz. Belki, âyâtın yıldızlarına, hikmet-i hakikiyenin mıracıyla ve iman ve İslâmiyetin kanatlarıyla çıkılabilir.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى شَمْسِ سَمَآءِ الرِّسَالَةِ وَقَمَرِ فَلَكِ النُّبُوَّةِ وَعَلٰى آلِهِ
وَصَحْبِهِ نُجُومِ الْهُدٰى لِمَنِ اهْتَدٰى (1)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (2)

اَللّٰهُمَّ يَا رَبَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ زَيِّنْ قُلُوبَ كَاتِبِ هٰذِهِ الرِّسَالَةِ
وَرُفَقَائِهِ بِنُجُومِ حَقَائِقِ الْقُرْاٰنِ وَالْاِيمَانِ اٰمِينَ (3)

1. Allah'ım! risalet semasının güneşi, nubuvvet feleğinin ayı olan zata ve onun doğru yolu bulanlar için hidayet yıldızları olan âl ve ashabına salât eyle.

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

3. Ey göklerin ve yerin Rabbi olan Allah'ım! Bu risaleyi yazanın ve arkadaşlarının kalblerini Kur'ân ve iman hakikatlerinin yıldızlarıyla süsle. Âmin.

âl: Peygamberimizin evlât ve ailesi
âmin: "Kabul eyle" anlamında
Ashap: Müslüman olarak Peygamber'e görüp ona iman eden kimseler
âyat: Kur'ân âyetleri
cin: gözle görünmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
felek: gök, sema
felsefe: düşünce.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
fikir: düşünce
hakikat: gerçek.
hidayet: kurtuluş
hikmet: ilâhî gaye, fayda
hikmet-i hakikiye: gerçek hikmet.
hükmünde: değerinde
İman: inanma, inanç.
itikat: inanma, inanç.
maddî: madde ile alâkalı, cismânî
mezkûr: zikredilen, adı geçen
mıraç: en yüksek makam
nubuvvet: peygamberlik.
nücum: yıldızlar
Rab: eğiten, büyüten ve terbiye eden Allah.
risale: mektup
risalet: peygamberlik.
salât: dua
sema: gökyüzü.
semavat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın yüce makam ve manaları
şahap: yıldızlardan fırladığı kabul edilen atmosfere girdiğinde kaybolan göktaşı
şeyatin: şeytanlar
tabaka: kat, katman.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
zât: kişi

On Üçüncü Lem'a

Hikmetü'l-İstiaze

(1) أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ sırrına dairdir.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(2) وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ۝

(3) وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

Şeytandan istiaze sırrına dairdir. On Üç İşaret yazılacak. O ışaretlerin bir kısmı müteferrik bir surette Yirmi Altıncı Söz gibi bir kısım risalelerde beyan ve ispat edildiğinden, burada yalnız icmalen bahsedilecek.

BİRİNCİ İŞARET

Sual. Şeytanların kâinatta icat cihetinde hiçbir medhalleri olmadığı, hem Cenab-ı Hak rahmet ve inayetiyle ehl-i hakka taraftar olduğu, hem hak ve hakıkatın cazibedar güzellikleri ve mehasinleri ehl-i hakka müeyyit ve

1. Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım.
2. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
De ki: "Ey Rabbim! şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım." (Mu'minun Suresi: 97.)
3. Onların yanımda bulunmalarından da, yâ Rabbi! Sana sığınırım. (Mu'minun Suresi: 98.)

beyan etmek: anlatmak, açıklamak.
cazibedar: çekici.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
cihet: yön.
dair: ilgili, alâkalı.
ehl-i hak: iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan kimseler.
hak: doğru, gerçek.
hakıkat: gerçek.
Hikmetü'l-İstiaze: Allah'a sığınmanın sebeplen ve faydaları.
icat: yoktan var etme, yaratma.
icmalen: kısaca, özet olarak.
inayet: yardım.
ispat etmek: doğruyu, delil göstererek ortaya koymak.
istiaze: Allah'a sığınma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
medhal: katkı, etki, karışma.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
müeyyit: kuvvetlendiren, doğrulayan, yardım eden.
müteferrik: ayrı ayrı, dağınık.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
sır: bir şeyin ve ışın dikkat, tecrübe ve yetenekle anlaşılabilen en zor ve en ince yanı.
sual: soru.
suret: şekil, biçim, tarz.

müşevvik bulunduğu, hem dalâletin müstekreh çirkinlikleri ehl-i dalâleti tenfir ettikleri hâlde, hizbu'ş-şeytanın çok defa galebe etmesinin hikmeti nedir? Ve ehl-i hak, her vakit şeytanın şerrinden Cenab-ı Hakka sığınmasının sırrı nedir?

Elcevap. Hikmeti ve sırrı şudur ki: Eksenyet-i mutlaka ile dalâlet ve şer, menfîdir ve tahriptir ve ademîdir ve bozmaktır. Ve ekseriyet-i mutlaka ile hidayet ve hayır, müspettir ve vücudîdir ve imar ve tamirdir. Herkesçe malûmdur ki, yirmi adamın yirmi günde yaptığı bir binayı, bir adam bir günde tahrip eder. Evet, bütün aza-ı esasiyenin ve şerait-i hayatiyenin vücuduyla vücudu devam eden hayat-ı insan Hâlık-ı Zülcelâl'ın kudretine mahsus olduğu hâlde, bir zalım, bir uzvu kesmesiyle, hayata nispeten ademî olan mevte o insanı mazhar eder. Onun için, [1] اَلتَّخْرِيبُ اَسْهَلُ durub-i emsal hukmune geçmiş.

İşte bu sırdandır ki, ehl-i dalâlet, hakikaten zayıf bir kuvvetle pek kuvvetli ehl-i hakka bazen galip oluyor. Fakat ehl-i hakkın öyle muhkem bir kalesi var ki, onda tahassun ettikleri vakit, o müthiş düşmanlar yanaşamazlar, bir halt edemezler. Eğer muvakkat bir zarar verseler, [2] وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ sırrıyla, ebedî bir sevap ve menfaatle o zarar telâfi edilir. O kal'a-i metin, o hısn-ı hasin ise, şeriat-ı Muhammediye (ASM) ve sünnet-i Ahmediyedir (ASM).

1. Tahrip çok kolaydır.
2. Akibet, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlarındır. (A'raf Suresi, 128.)

ademî: yokluğa ait, yokluklaılgili
aza-i esasiye: varlığı gerekli temel organlar
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
dalalet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten ayrılmak
durub-i emsal: atasözleri, meşhur sözler
ebedî: sonsuz
ehl-i dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten çıkmış olanlar
ehl-i hak: iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan kimseler
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk
galebe etmek: galip gelmek, üstün gelmek
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz celâl, haşmet ve azamet sahibi olan ve her şeyi yaratan Allah
halt etmek: uygunsuz fiil ve ya davranışta bulunmak
hayat-ı insan: insan hayatı
hidayet: iyi, doğru ve hak olan İslâmiyet
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli, bilinmeyen nokta
hısn-ı hasin: çok sağlam kale
hizbuşşeytan: şeytanın taraftarları
hükmüne: yerine, değerine
imar: yapma, tamir etme
kal'a-i metin: sağlam kale
kudret: güç, kuvvet
mahsus: başkasında bulunmayan, bir şeye veya kişiye has olan
malum: bilinen, belli
mazhar etme: kavuşturmak, erişdirmek
menfaat: fayda
menfi: olumsuz
mevt: ölüm
muhkem: sağlam, kuvvetli
muvakkat: geçici
müspet: olumlu
müstekreh: tiksintiyi uyandıran
müşevvik: istek arttıran, teşvik eden
müthiş: dehşet veren, korkutan
nispeten: kıyasla, göre
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi, acıyan, esirgeyen Allah
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
sevap: yapılan iyi ve güzel işlere karşılık olarak Allah'ın verdiği mükâfat
sır: bir şeyin ve işin dikkat, tecrübe ve yetenekle anlaşılabilen en zor ve en ince yanı
sünnet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in sözleri, hareketleri, tavırları ve başkalarının yapıp da hoş karşıladığı davranışlar
şer: kötülük
şerait-i hayatiye: hayat şartları
şeriat-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e Allah tarafından bildirilen emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tahassun etmek: kapanmak, sığınmak
tahrip: yıkma, bozma
tamir: onarma, düzeltme
telafi edilme: zararı karşılanma
tenfir: nefret etmek
uzuv: organ
vesvese: kalbe gelen asılsız, kötü ve sırsız düşünce, kuruntu, şüphe
vücudî: vücutla, var olan şey ile ilgili
vücut: var oluş, varlık
zalim: haksızlık ve kötülük yapan, zarar veren

İKİNCİ İŞARET

Sual Şerr-i mahz olan şeytanlann icadı ve ehl-i imana taslitleri ve onların yüzünden çok insanlar küfre girip cehenneme girmeleri, gayet müthiş ve çirkin görünüyor. Acaba *Cemîl-i Alelıtlak* ve *Rahîm-ı Mutlak* ve *Rahman-ı Bilhak*'kın rahmet ve cemalı, bu hadsız çirkinliğin ve dehşetli musibetin husulüne nasıl müsaade ediyor ve nasıl cevaz gösteriyor? Şu meseleyi çoklar sormuşlar ve çoklann hatırına geliyor.

Elcevap Şeytanın vücudunda cüz'î şerlerle beraber birçok makasıd-ı hayriye-i külliye ve kemalât-ı insaniye vardır. Evet, bir çekirdekten koca bir ağaca kadar ne kadar mertebeler var, mahiyet-i insaniyedeki istıdatta dahi ondan daha ziyade meratip var. Belki zerreden şemse kadar dereceleri var. Bu ıstıdadatın ınkışafatı, elbette bir hareket ister, bir muamele iktiza eder. Ve o muameledeki terakkı zembereğinin hareketi, mucahede ıle olur. O mucahede ise, şeytanlann ve muzır şeylerin vücuduyla olur. Yoksa, melâıkeler gibi, insanlann da makamı sabit kalırdı. O hâlde insan nev'inde binler enva hükmünde sınıflar bulunmayacak... Bir şerr-i cüz'î gelmemek için bin hayrı terk etmek, hikmet ve adalete münafidir.

Çendan, şeytan yüzünden ekser insanlar dalâlete giderler. Fakat ehemmiyet ve kıymet, eksenyetle keyfıyete bakar; kemiyete az bakar veya bakmaz. Nasıl ki, bin ve on çekirdeği bulunan bır zat, o çekırdekleri toprak altında bır muamele-i kimyeviyeye mazhar etse, ondan on

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi
cemal: güzellik
Cemıl-ı Alelıtlak: sonsuz sınırsız ve kusursuz güzellik sahibi olan Allah.
cevaz: ızın, müsaade
cüz'ı: az, sınırlı
çendan: gerçi
dalalet: doğru yoldan ıman ve ıslamıyetten ayrılmak.
dehşetli: korkunç
ehemmiyet: onem.
ehl-i ıman: Allah a ınananlar, ıman sahıpleri.
ekser: pek çok.
ekseriyet: çoğunluk
enva: turler, cinsler
gayet: son derece, çok
hadsız: sınırsız
hatır: zihın
hayır: ıyılık, fayda
hikmet: ilahı gaye, faydalı, anlamlı ve yerlı yerınde olus
husul: meydana gelme
hukmunde: yerınde, degerınde
icat: yoktan var etme, yaratma
ıktıza etmek: gerektırmek.
inkişafat: açılmalar, gelişmeler
istıdat: kabıliyet, yetenek
işaret: nişan, alamet
kemalât-ı insanıye: insana aıt mukemmellıkler
kemiyet: sayıca çokluk, nıcelık.
keyfiyet: kalıte, nıtelık.
kıymet: deger
kufur: ınançsızlık, dınsızlık, ınkar
mahıyet-i insanıye: insanın maddı ve manevı yapısını meydana getıren ozellıkler
makam: manevi mevkı, derece, yer
makasıd-ı hayrıye-ı kulliye: buyuk hayırlı maksatlar, gayeler
mazhar etmek: ersturmek.
melâike: melekler
meratip: mertebeler, dereceler
mertebe: derece, kademe
mesele: onemlı konu, sorulup cevabı istenen soru
muamele: davranış, ış.
muamele-i kimyeviye: kimyasal ışlem
musibet: felâket, bela, sıkıntı doguran durum
muzır: zararlı
mücahede: mucadele etme, savaşma
münafi: zıt, aykın, ters
müsaade etmek: ızın vermek.
müthiş: dehşet vencı, korkutucu
nev': tur, cins
Rahım-ı Mutlak: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı olan Allah
Rahman-ı Bilhak: hakkıyla, çok çok merhametlı olan Allah
rahmet: Allah'ın kullannı esırgemesi, onlara acıyıp bagışlaması, onlara maddî ve manevî nımetler vermesi
sınıf: insan grubu, tabaka, kısım
sual: soru
şems: gunes
şer: kotulukk
şer-ı cüz'ı: az ve sınırlı kotulukk
şer-ı mahz: tamamıyla şer ve kotu, ıyı tarafı hıç olmayan
taslit: bınnın başka bınne sa taşması, başına bela olması
terakkı: yukselme, gelişme
terk: bırakma, bakmama
vücut: var olus, varlık
zat: şahıs, kışı
zemberek: hareketı sağlayan guç kaynagı
zerre: en kuçuk parça, atom.
ziyade: fazla, çok.

tanesi ağaç olmuş, bini bozulmuş. O on ağaç olmuş çekirdeklerin o adama verdiği menfaat, elbette, bın bozulmuş çekirdeğin verdiği zaran hıçe indirir. Öyle de, nefis ve şeytanlara karşı mücahede ile, yıldızlar gibi nev-i insanı şereflendiren ve tenvir eden on insan-ı kâmil yüzünden o nev'e gelen menfaat ve şeref ve kıymet, elbette, haşarat nev'inden sayılacak derecede suflî ehl-i dalâletin kufre girmesiyle insan nev'ine vereceği zaran hiçe indirip göze göstermediği için, rahmet ve hikmet ve adalet-ı İlâhiye, şeytanın vücuduna müsaade edip tasallutlanna meydan vermiş.

Ey ehl-i iman! Bu müthiş düşmanlarınıza karşı zırhınız, Kur'ân tezgâhında yapılan takvadır. Ve sıpennız, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnet-i seniyesidir. Ve silâhınız, ıstıaze ve ıstığfar ve hıfz-ı İlâhıyeye iltıcadır.

ÜÇÜNCÜ IŞARET

Sual: Kur'ân-ı Hakîm'de ehl-i dalâlete karşı azîm şekvaları ve kesretli tahşidatı ve çok şiddetli tehdidatı, [1] aklın zahirine göre, adaletli ve münasebetli belâgatine ve üslûbundaki itidalıne ve istikametine münasip düşmüyor. Âdeta âcız bir adama karşı, ordulan tahşit ediyor. Ve onun cüz'î bir hareketi için, binler cınayet etmiş gıbı tehdit ediyor. Ve müflıs ve mülkte hıç hissesi olmadığı hâlde, mutecaviz bır şerik gıbı mevki verip ondan şekva ediyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevap: Onun sır ve hikmetı şudur kı: Şeytanlar ve şeytanlara uyanlar, dalâlete sülûk ettikleri için, küçük bir

1. Bkz. Bakara Suresi 85, Âl-i İmran Suresi 88, Nisâ Suresi 173, A'raf Suresi 18, Meryem Suresi 88-95, Şad Suresi 85, Talâk Suresi 8, Gâşiye Suresi 23-24, Fecr Suresi 25.

âcız: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, dengeli davranma.
adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti.
adeta: sanki.
azîm: büyük.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde, hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi.
cüz'î: küçük, az.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslamiyetten ayrılmak.
ehl-i dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslamiyetten çıkmış olanlar.
ehl-i iman: Allah'a inananlar, iman sahipleri.
ehl-i küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmayan, inançsız insanlar.
haşerat: zararlı böcekler.
hıfz-ı İlâhiye: Allah'ın koruması.
hikmet: İlâhî gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde yaratılması.
İltıca: sığınma.
insan-ı kâmil: olgun, mükemmel insan, dünyaya gönderiliş maksadını anlamış, Cenab-ı Hakkın emirlerine göre ve Onun rızası dairesinde hareket eden güzel ahlâk sahibi kimse.
ıstıaze: Allah'a sığınma.
ıstığfar: Allah'tan af dileme, tevbe etme.
ıstıkamet: doğruluk, doğru yolu takip etme.
itidal: dengeli ve ölçülü olma, aşırıya kaçmama.
kesretli: çokluklu, pek çok.
kıymet: değer.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
menfaat: fayda.
mevkı: yer.
mücahede: mücadele etme, savaşma.
müflis: iflâs etmiş, her şeyini kaybetmiş.
mülk: sahip olunan, üzerinde kullanım hakkı bulunan şey.
münasebet: iki şey arasındaki uygunluk.
münasip: uygun.
müsaade etmek: izin vermek.
mutecaviz: tecavüz eden, saldırgan.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nev-i insan: insan türü, insanlık.
nevi: tür, cins.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara açıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
sıper: koruyucu engel, kalkan.
sır: bir şeyin ve işin dikkat, tecrübe ve yeteneklerle anlaşılabilen en zor ve en ince yanı.
süflî: aşağılık, alçak, adî.
sülûk etmek: bir yola girmek, bir yol tutmak.
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve davranışları.
şekva: şikâyet, yakınma.
şerik: ortak.
tahşidat: bir şeyin üzerinde fazlaca durmalar.
tahşit etmek: toplamak, yığınak yapmak.
takva: Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
tasallut: son derece rahatsız etme, sataşma.
tehdidat: tehditler.
tehdit: hiddet etme, korkutma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
üslûp: ifade tarzı, anlatım şekli.
vücut: var oluş, varlık.
zâhir: görünür, açık.

hareketle çok tahribat yapabilirler. Ve çok mahlûkatın hukukuna, az bir fiil ile çok hasaret veriyorlar.

Nasıl ki, bir sultanın büyük bir ticaret gemisinde, bir adam az bir hareketle, belki küçük bir vazîfeyi terk etmekle, o gemiyle alâkadar bütün vazîfedarların semere-i sa'yelerinin ve netice-i amellerinin mahvına ve iptaline sebebiyet verdiği için, o geminin sahib-i zîşanı, o asiden, o gemiyle alâkadar olan bütün raiyetinin hesabına azîm şikâyetler edip dehşetli tehdit ediyor. Ve onun o cüz'î hareketini değil, belki o hareketin müthiş neticelerini nazara alarak ve sahib-i zîşanın zatına değil, belki raiyetinin hukuku namına dehşetli bir cezaya çarpar.

Öyle de, *Sultan-ı Ezel ve Ebed* dahi, küre-i arz gemisinde ehl-ı hidayetle beraber bulunan, ehl-ı dalâlet olan hizbü'ş-şeytanın zahiren cüz'î hatiatlarıyla ve isyanlarıyla pek çok mahlûkatın hukukuna tecavüz ettikleri ve mevcudatın vezaif-i âliyelerinin neticelerini iptal etmesine sebebiyet verdikleri için, onlardan azîm şikâyet ve dehşetli tehdidat, ve tahribatlarına karşı mühim tahşidat etmek, ayn-ı belâgat içinde mahz-ı hikmettir ve gayet munasip ve muvafıktır. Ve mutabık-ı mukteza-i hâldir ki, belâgatin tarifidir ve esasıdır. Ve ısraf-ı kelâm olan mübalâğadan münezzehtir.

Malûmdur ki, böyle az bir hareketle çok tahribat yapan dehşetli düşmanlara karşı gayet metin bir kaleye iltica etmeyen, çok penşan olur. İşte, ey ehl-ı iman, o çelik ve semavî kale, Kur'ân'dır; içine gir, kurtul.

alâkadar: alâkalı, ilgili
âsi: isyan eden, karşı gelen
ayn-ı belâgat: belâgatın tâ kendisi, sözün düzgün, kusursuz, yerli yerinde, hâlin ve durumun gereğine göre söylenmesinin tâ kendisi
azîm: büyük.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi
cüz'î: küçük, basit.
dehşetli: korkunç, korkutucu
ehl-ı dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslamiyetten çıkanlar
ehl-ı hidayet: doğru yolda olanlar, Allah'a iman edenler
ehl-ı iman: Allah'a inananlar, iman sahipleri
esas: asıl, temel
fiil: iş, davranış
gayet: son derece, çok.
hasaret: zarar
hatıat: hatalar, yanlışlar
hesabına: adına
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları
hukuk: haklar
iltica etmek: Allah'a sığınmak.
iptal etmek: geçersiz kılmak
israf-ı kelâm: sözü israf etmek, fazla lâf etmek.
isyan: itaatsizlik, emre karşı gelme
küre-i arz: dünya, yer küre
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar, varlıklar
mahv: yok olma, ortadan kalkma
mahz-ı hikmet: hikmetin tâ kendisi, faydalı, anlamlı, yerli yerinde olmanın tâ kendisi
malûm: bilinen, belli
metin: sağlam ve dayanıklı.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
mutabık-ı mukteza-i hâl: hâlin gereğine uygun
muvafık: uygun, yerinde
mübalâğa: abartma, aşırı büyütme
mühim: önemli
münasip: uygun
münezzeh: uzak, temiz
müthiş: dehşet veren, korkutan
namına: adına
nazar: dikkat.
netice: sonuç.
netice-i amel: amelin, yapılan işin neticesi
raiyet: halk, vatandaş
sahib-i zişan: şanlı sahip
sebebiyet vermek: sebep olmak.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
semere-i sa'y: çalışma sonucu elde edilen meyve, netice
sultan: padişah, hükümdar
Sultan-ı Ezel ve Ebed: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyetiyle ezel ve ebede hükmeden Allah
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahşidat: bir şeyin üzerinde fazlaca durmalar
tarif: tanım, bir şeyin ne olduğunun anlatılması
tecavüz: saldırma, saldırma
tehdidat: tehditler, hiddet etmeler, korkutmalar
tehdit: hiddet etme, korkutma
terk: bırakma
vazife: görev
vazifedar: vazifeli
vezaif-i âliye: yüce vazifeler
zahiren: görünüşte
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi

DÖRDÜNCÜ İŞARET

Adem şerr-i mahz, ve vücut hayr-ı mahz olduğunu, ehl-i tahkık ve ashab-ı keşif ittifak etmişler. Evet, ekseriyet-i mutlaka ile, hayır ve mehasin ve kemalât, vücuda istinat eder ve ona raci olur. Sureten menfi ve ademî de olsa, esası subutîdir ve vücudîdir. Dalâlet ve şer ve musibetler ve masiyetler ve belâlar gibi bütün çirkinliklerin esası, mâyesi ademdir, nefiydir. Onlardaki fenalık ve çirkinlik, ademden geliyor. Çendan suret-i zahirîde müspet ve vücudî de görünseler, esası ademdir, nefiydir.

Hem bilmüşahede sabittir ki, bina gibi bir şeyin vücudu, bütün eczasının mevcudiyetiyle takarrür eder. Hâlbuki onun harabiyeti ve ademi ve in'idamı, bir rüknün ademiyle hâsıl olur. Hem vücut, her hâlde mevcut bir illet ister, muhakkak bir sebebe istinat eder. Adem ise, ademî şeylere istinat edebilir; ademî bir şey, madum bir şeye illet olur.

İşte bu iki kaideye binaendir ki, şeytan-ı ins ve cinnin kâinattaki müthiş âsâr-ı tahripkâraneleri ve enva-ı küfür ve dalâlet ve şer ve mehaliki yaptıkları hâlde zerre miktar icada ve hilkate müdahaleleri olmadığı gibi, mülk-i Ilâhîde bir hisse-i iştirakleri olamıyor. Ve bir iktıdar ve bir kudretle o işleri yapmıyorlar; belki çok işlerinde iktidar ve fiil değil, belki terk ve atalettir. Hayrı yaptırmamakla şerleri yapıyorlar, yani şerler oluyorlar. Çünkü mehalik ve şer, tahribat nev'inden olduğu için, illetleri, mevcut bir iktıdar ve fail bir icat olmak lâzım değildir. Belki bir

adem: yokluk.
ademî: yoklukla ilgili, yokluğa ait.
asar-ı tahripkârane: tahrip edici davranış ve hareketler.
ashab-ı keşif: iman hakikatlerine ve sırlarına manevî terakki ile ulaşan kimseler.
atalet: hareketsizlik, durgunluk.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
binaen: -den dolayı.
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insanından sonra en muhim sakini.
çendan: gerçi.
dalalet: doğru yoldan, iman ve İslamiyetten ayrılmak.
ecza: cüzler, parçalar.
ehl-i tahkık: gerçeği ve doğruyu araştırıcılar, ve sahibi olanlar.
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
enva-ı küfür ve dalalet ve şer ve mehalik: dinsizliğin, doğru ve hak yoldan çıkmanın, kötülüklerin ve helâk edici şeylerin çeşitleri, türleri.
esas: asıl, temel.
fail: işi yapan, fiili işleyen.
fiil: iş, davranış.
harabiyet: harap olma, yıkılma, dağılma.
hâsıl olmak: meydana gelmek.
hayr: iyilik, iyi iş.
hayr-ı mahz: tamamen hayır, hayrın tâ kendisi.
hilkat: yaratılış.
hisse-i iştirak: katılma payı, ortaklık payı.
icat: yoktan var etme, yaratma.
iktıdar: bir işi gerçekleştirmek için gereken güç ve kuvvet.
illet: bir şeye yol açan, bir şeyi gerektiren durum, esas sebep.
in'idam: yok olma.
istinat etmek: dayanmak.
ittifak etmek: fikir ve söz birliği etmek.
kaide: kural, prensip.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemalât: mükemmellikler.
kudret: kuvvet, güç.
madum: yok olan, yokluğa ve hiçliğe düşen.
masiyet: itaatsizlik, isyan, günah.
maye: asıl ve gerekli madde, esas, öz.
mehalik: helâk edici şeyler.
mehasin: güzellikler.
menfi: olumsuz.
mevcudiyet: var olma hali, varlık.
mevcut: var olan.
muhakkak: kesin.
musibet: felâket, belâ, sıkıntı doğuran durum.
müdahale: karışma.
mülk-ı ilahî: Allah'a ait mülk, kâinat.
müspet: olumlu.
müthiş: dehşetli, korkunç.
nefiy: yok, yokluk.
nevi: çeşit, tür.
raci: dönen, ait olan, ilgisi olan.
rükün: bir şeyi meydana getiren esas parçalardan her biri.
sabit: ispatlanmış, değişmeyen.
sureten: görünüşte.
suret-i zahiri: dış görünüş.
subuti: olumlu, bir şeyin sabit olduğuyla ilgili.
şer: kötülük.
şer-i mahz: tamamen kötülük, iyiliğin hiç olmayan.
şeytan-ı ins ve cin: insan ve cinlerden olan şeytanlar.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
takarrür etmek: sağlamca yerleşmek, kararlı hale gelmek.
terk: bırakma, vazgeçme.
vücudî: vücutla ilgili, varlığa dair.
vücut: var oluş, varlık.
zerre: çok küçük parça.

emr-i ademî ile ve bır şartın bozulmasıyla koca bir tahribat olur

İşte bu sır Mecusîlerde inkışaf etmedığı ıçındır kı, kâinatta "Yezdan" namıyla bir hâlık-ı hayır, dığerı "Ehrıman" namıyla bir hâlık-ı şer ıtıkat etmışlerdır. Hâlbukı onlann "Ehrıman" dedıkleri mevhum ilâh-ı şer, bir cüz-ı ıhtıyâr ıle ve ıcatsız bir kesb ıle şerlere sebebıyet veren malûm şeytandır.

İşte, ey ehl-i iman! Şeytanlann bu müthiş tahribatına karşı en muhım sılâhınız ve cıhazat-ı tamırıyenız istığfardır ve [1] أَعُوذُ بِاللهِ demekle Cenab-ı Hakka ılticadır. Ve kal'anız sunnet-i senıyedır.

BEŞINCI IŞARET

Cenab-ı Hak, kutub-i semavıyede beşere karşı cennet gibi azîm mukâfat ve cehennem gıbı dehşetlı mucazatı göstermekle beraber, çok ırşat, ıkaz, ıhtar, tehdıt ve teşvık ettiği hâlde; ehl-i iman, bu kadar esbab-ı hidayet ve istıkamet varken, hizbü'ş-şeytanın mükâfatsız, çırkın, zayıf desıselerine karşı mağlûp olmaları, bir zaman beni çok düşündürüyordu. Acaba, iman varken, Cenab-ı Hakkın o kadar şıddetlı tehdıdatına ehemmıyet vermemek nasıl oluyor? Nasıl, iman gitmiyor? [2] اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا sırnyla şeytanın gayet zayıf desıselerine kapılıp Allah'a ısyan edıyor? Hatta benım arkadaşlarımdan bazıları, yüz hakikat dersini kalben tasdık ile beraber, benden ışittiği

azim: buyük.
beşer: ınsanlık.
Cenab-ı Hak: doğru gerçek Hakkın tâ kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Allah
cıhazat-ı tamırıye: tamır ve onarım aletlerı
cüz-ı ıhtıyar: sınırlı ırade oldukça zayıf tercıh edebılme gücü.
dehşetlı: korkunç urkutucu
desıse: hile aldatmaca
ehemmıyet: önem.
ehl-i iman: Allah'a ınananlar ımanın sahıplerı
Ehrıman: Mecusî dınınde kotulukler ve karanlıkları yarattıgına ınanılan ılah
emr-i ademî: yokluğa sebep olan ış.
esbab-ı hidayet ve istıkamet: hıdayet ve doğru yola goturen sebepler ımana ve dogruluga göturen yollar
gayet: son derece çok
hakıkat: gerçek, doğruluk.
halık-ı hayır: hayırlann yaratıcısı
halık-ı şer: kötulukleın yaratıcısı
hizbü ş-şeytan: şeytanın taraftarlan
ıcat: yoktan var etme yaratma
ıhtar: hatırlatma uyan
ıkaz: dıkkat çekme uyarma
ılah-ı şer: kotulukler'ın ilâhı tannsı
ıltıca: sığınma
iman: ınanma ınanç ıtıkat
inkışaf etmek: açılmak ortaya çıkmak, manevı bır sırın gorunmesı
ırşat: doğru yolu gostermek.
istıgfar: af dıleme Allah tan gunahlannın bagıslanmasını ısteme
isyan etmek: emre karşı gelmek, ıtaatsızlık
işaret: nışan alâmet.
ıtıkat etmek: ınanmak.
kal'a: kale koruyucu sıgınak.
kesb: kazanma
kütub-i semavıye: semavı kıtaplar
maglup olmak: yenılmek
malum: bılınen belı
Mecusi: ateşe tapan Zerduşt dınını benımseyen.
mevhum: gerçekte olmadıg halde var sayılan.
mucazat: bır suça karşı verılen cezа karşılık.
muhım: onemlı.
mukafat: odul
müthiş: dehşetlı, korkunç.
namıyla: adıyla
sebebıyet vermek: sebep olmak.
sır: bır şeylın ve ışın dıkkat tecrube ve yetenekle anlaşılabılen en zor ve en ınce yanı, gizlı hakıkat.
sünnet-i seniye: Hz Muhammed ın (asm) yuce sunneti yuksek hal soz, tavır ve davranışları
şer: kotulluk.
şıddetlı: sert.
tahribat: tahrıpler yıkıp bozmalar
tasdik: doğruluğunu kabul etme
tehdıdat: tehdıtler hıddet etmeler korkutmalar
tehdit: hıddet etme korkutma
teşvık: şevklendırmek cesaret vermek.
Yezdan: Mecusî dınınde iyılıklen ve hayırlan yarattıgı kabul edılen ılah

1. Allah'a sıgınırım.
2. Muhakkak kı şeytanın hılesı pek zayıftır. (Nisâ Suresı 76)

ve bana karşı da fazla husn-i zannı ve ırtibatı varken, kalbsız ve bozuk bır adamın ehemmıyetsiz ve rıyakârâne iltifatına kapıldı, onun lehinde, benim aleyhimde bir vaziyete geldi. "Fesübhanallah!" dedim. "İnsanda bu derece sukut olabilir mi? Ne kadar hakıkatsiz bir ınsan idi!" diye o bîçareyı gıybet ettım, günaha girdim.

Sonra, sabık işaretlerdeki hakikat inkişaf etti, karanlıklı çok noktaları aydınlattı. O nur ile, lillâhılhamd, hem Kur'ân-ı Hakîm'in azîm tergibat ve teşvikatı tam yerinde olduğunu; hem ehl-i imanın desais-i şeytaniyeye kapılmaları imansızlıktan ve imanın zayıflığından olmadığını; hem günah-ı kebairi işleyen küfre girmediğini; hem Mutezile mezhebi ve bir kısım Hariciye mezhebi "Günah-ı kebairi irtikâb eden kâfir olur veya iman ve küfür ortasında kalır" diye hükümlerinde hata ettiklerini; hem benim o bîçare arkadaşım da yüz ders-i hakikati bir herifin iltifatına feda etmesi, düşündüğüm gibi çok sukut ve dehşetli alçaklık olmadığını anladım, Cenab-ı Hakka şükrettim, o vartadan kurtuldum. Çünkü, sabıkan dediğimiz gibi, şeytan, cüz'î bir emr-i ademî ile insanı mühim tehlikelere atar. Hem insandaki nefis ise, şeytanı her vakit dinler. Kuvve-i şeheviye ve gadabiye ise, şeytanın desiselerine hem kabile, hem nâkıle ikı cıhaz hükmündedirler.

İşte bunun içindir ki, Cenab-ı Hakkın *Gafur, Rahîm* gibi ikı ismi, tecelli-i azamla ehl-i imana teveccüh ediyor. Ve Kur'ân-ı Hakîm'de peygamberlere en mühim ihsanı mağfiret olduğunu gösteriyor ve onlan istiğfar etmeye davet ediyor.[1] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ kelime-i kudsiyesini

1. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla. (Fatiha Suresi 1. Neml Suresi 30.)

aleyh: karşı karşıt.
azım: büyük, yüce
bîçare: çaresiz zavallı
Cenab-ı Hak: doğru gerçek Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
cıhaz: alet, organ
cuz'î: küçük, az.
davet: çağırma
dehşetli: korkunç korkutucu
derece: ölçü
ders-ı hakikat: hakikat dersi doğruluk ve gerçek dersi
desais-i şeytaniye: şeytana ait gizli hileler, aldatmacalar
desise: hile aldatmaca
ehemmiyetsiz: önemsiz
ehl-i iman: Allah a inananlar iman sahipleri
emr-i ademi: yokluğa sebep olan iş
feda etmek: uğruna vermek.
Fesubhanallah: "Allah ı her turlu kusur, ayıp ve eksikler den tenzih ederim manasında olup şaşkınlığı anlatmak için kullanılır
Gafur: günahları bağışlayan Allah.
gıybet etmek: hazırda olmayan birisinin arkasından konuşmak.
günah: Allah ın emrlerine aykırı davranış
günah-ı kebair: büyük günahlar
hakikat: gerçek, esas.
hakıkatsiz: doğru olmayan asılsız
herif: adam
hükmünde: değerinde.
hükum: bir konu hakkında verilen karar
husn-ı zan: bir kimse veya mesele hakkında iyi ve güzel düşünceye sahip olma
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış
iltifat: güzel sözler söyleyerek bir nı ovmek, gönlünü hoş etmek.
iman: inanma inanç ıtıkat
inkışaf etmek: açılmak ortaya çıkmak, manevi bir sırrın görünmesi
irtibat: bağlantı bağ ilişki
ırtıkap etmek: yapmak, işlemek.
ıstıgfar: af dileme Allah tan günahlarının bağışlanmasını isteme
kabile: kabul edıcı alıcı
kafir: Allah ı ve İslâmiyeti inkâr eden dinsiz
kelime-i kudsıye: kutsal ve yüce söz
Kur'ân-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kuvve-i şeheviye ve gadabiye: öfke ve şehvet duygusu
küfür: imansızlık, inançsızlık, dınsızlık.
leh: onun tarafına ondan yana
lillâhılhamd: Allah a hamd olsun.
magfiret: Allah ın kullarının gunahlarını bağışlaması affetmesi
nakile: nakledıcı taşıyıcı
nefis: kötü vasıfları nıtelıkleri kendısınde toplayan kötülüğe sevk eden hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nur: ışık aydınlık bılgı
peygamber: Allah ın elçısı
Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah
riyakârane: riyakarca, ikıyüzlülükle
sabık: geçen önceki
sabıkan: bundan önce.
sukut: değerden düşme alçalış
şukretmek: Allah ın verdiği nımetler karşısında elhamdülillâh deme Allah a dil ile hamd etme
tecelli-i azam: en büyük tecelli
tergıbat: rağbet uyandırmalar isteklendırmeler
teşvikat: teşvikler istek ve arzu uyandırmalar
teveccüh etmek: yönelmek.
vakit: zaman
varta: tehlike
vaziyet: durum

her sure başında tekrar ile ve her mübarek işlerde zıkrine emretmesiyle, kâinatı ihata eden rahmet-i vâsıasını melce ve tahassungâh gösteriyor ve [1] فَاسْتَعِذْ emriyle [2] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ kelimesini siper yapıyor.

ALTINCI IŞARET

Şeytanın en tehlikeli bir desisesi şudur ki: Bazı hassas ve safîkalb insanlara, tahayyül-i küfrîyi tasdik-i küfürle iltibas ettiriyor. Tasavvur-i dalâleti, dalâletin tasdiki suretinde gösteriyor. Ve mukaddes zatlar ve münezzeh şeyler hakkında gayet çirkin hatıralan hayaline gösteriyor. Ve imkân-ı zatîyi imkân-ı aklî şeklinde gösterip, imandaki yakînine münafi bir şek tarzını veriyor. Ve o vakit o bîçare hassas adam, kendini dalâlet ve kufur içine duştuğunu tevehhüm edip imandaki yakîninin zaıf olduğunu zanneder, ye'se duşer, o yeisle şeytana maskara olur. Şeytan hem ye'sini, hem o zayıf damarını, hem o iltibasını çok işlettirir; ya divane olur, yahut "Her çi bad âbâd" der, dalâlete gider.

Şeytanın bu desisesinin mahiyeti ne kadar esassız olduğunu, bazı risalelerde beyan ettiğimiz gibi, burada icmalen bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Nasıl ki âyinede yılanın sureti ısırmaz ve ateşin misali yandırmaz ve murdarın aksı telvis etmez, öyle de, hayal veya fıkır âyinesinde kufriyatın ve şırkın akıslen ve dalâletin gölgeleri ve şetimli çirkin sözlerin hayalleri itikadı

1. Euzu çekl Allah a sığınl (Fussilet Suresi 36)
2. Allah ın rahmetinden kovulmuş şeytanın şerrinden Allah a sığınırım

akıs: yansıma.
bahsetme: bir konu hakkında konuşma anlatma.
beyan: anlatma, açıklamak.
bıçare: çaresiz zavallı
dalalet: doğru yoldan iman ve islâmıyetten çıkmak
desise: hile aldatmaca
divane: delı
esassız: asılsız temelsiz.
gayet: son derece çok
hassas: duyarlı alıngan kolay ve çabuk etkilenen
hatıra: hatıra gelen şey
her çibad âbâd: 'Battı balık yan gıdel 'Her ne olursa olsun fark etmez' manasında kullanılan bir deyim
icmalen: kısaca özet olarak
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
iltibas ettirmek: birbirine karıştırmak
iltıbas: birbirine karıştırma
iman: inanma inanç ıtıkat
imkan-ı aklî: aklen mumkün ve olabilir olma
imkan-ı zatî: bir şeyin aslında mumkun ve olabilir olması
itikat: inanç.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütun alemler varlıklar
küfriyat: kâfirliğe kufre sebep olan ışler sozler
kufur: inançsızlık, dınsızlık
mahiyet: bir şeyin aslı esası hakıkatı ıç yuzu
maskara olmak: herkesi kendine güldurmek.
melce: sığınılacak yer
mısal: goruntu yansıma
mukaddes: kutsal yuce
murdar: pıs kırlı ığrenç şey
mubarek: bereketlı hayırlı ugurlu.
munafi: zıt, aykırı.
münezzeh: temız kusur ve eksıklıkten uzak.
rahmet-i vâsıa: Allah ın butun yaratılmışlan ıçine alan genış rahmetı
safi kalb: kalbi temız
siper: koruyucu engel kalkan
sure: Kur ân-ı Kerim ın ayrıldığı 114 bolumden her bin
suret: şekil, bıcım, gorunüş goruntu
şek: şuphe tereddut.
şetim: kotu ve çirkin söz söyleme sovme
şirk: Allah a ortak koşma
tahassungah: sığınak, korunma yerı
tahayyul-ı küfrî: kufur ve ınkarla ılgili meselelen hayal etme.
tarz: şekil bıcım.
tasavvur-i dalalet: doğru ve hak yoldan çıkmış olmayı aklından geçırmek, duşunmek.
tasdik: doğrulamak, gerçeklıgını kabul etmek.
tasdik-ı kufur: kufur ve ınkarı doğrulamak, kabul etmek.
telvis etmek: kırletmek bulaşmak
tevehhüm etmek: aslında olmayan bir şeyi var kabul ederek umıtsızlığe ve korkuya duşme
vakit: zaman
yakîn: kesın ve doğru bır şekılde bılme
yeis: umıtsızlık.
zaıl olmak: sona ermek yok olmak.
zannetme: sanmak.
zat: kışı şahıs
zikir: Allah ın adını anma soylerme

bozmaz, imanı tağyir etmez, hürmetli edebi kırmaz. Çünkü meşhur kaidedir ki, "Tahayyül-i şetim, şetim olmadığı gibi, tahayyül-i küfür dahi küfür değil ve tasavvur-i dalâlet de dalâlet değil."

Imandaki şek meselesi ise, imkân-ı zatîden gelen ihtimaller, o yakîne münafi değil ve o yakîni bozmaz. İlm-i usul-i dinde kavaid-ı mukarreredendir ki.

(1) اِنَّ الْاِمْكَانَ الذَّاتِيَّ لَا يُنَافِي الْيَقِينَ الْعِلْمِيَّ

Meselâ, Barla Denizi su olarak yerinde bulunduğuna yakînimiz var. Hâlbuki, zatında mumkundur ki, o deniz, bu dakîkada batmış olsun. Ve batması mümkinattandır. Bu imkân-ı zatî, madem bir emareden neş'et etmiyor, zihnî bir imkân olamaz ki, şek olsun. Çünkü, yine ilm-i usul-i dinde bir kaide-i mukarreredir ki,

لَا عِبْرَةَ لِلْاِحْتِمَالِ غَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ

Yani, "*Bir emareden gelmeyen bir ihtimal-ı zatî ise, bir imkân-ı zihnî olmaz ki, şüphe verip ehemmiyeti olsun.*"

İşte bu desise-i şeytaniyeye maruz olan bîçare adam, hakaik-ı imaniyeye yakînini böyle zatî imkânlarla kaybediyor zanneder. Meselâ, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâm hakkında, beşeriyet itibanyla çok imkân-ı zatiye hatırına geliyor ki, imanın cezim ve yakînine zarar vermez. Fakat o zarar verdi zanneder, zarara düşer.

Hem bazen şeytan, kalb üstündeki lümmesi cihetinde, Cenab-ı Hak hakkında fena sözler söyler. O adam zanneder ki, onun kalbi bozulmuş ki böyle söyleyiyor, titriyor

1. "İmkân-ı zatî yakîn-i ilmiye zıt değildir." Yani, bir şeyin zatında mumkun olabilen birçok ihtimalin bulunması o şeyin mahiyeti hakkındaki kesin bilgiye zarar vermez.

Barla Denizi: Eğirdir Gölü.
beşeriyet: insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta Kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
cezim: kesin karar, niyet.
cihet: yon.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslamiyetten çıkmak.
desise-i şeytaniye: şeytanın hilesi.
edep: iyi ve güzel ahlâk, terbiye.
ehemmiyet: önem.
emare: belirti, işaret.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hatır: zihin, fikir.
hürmetli: saygılı.
ihtimal: olabilirlilik.
ihtimal-i zatî: bir şeyin zatında olabilme ihtimali.
İlm-i usul-i din: Allah'ın zat ve sıfatlarından, peygamberlikten ve inançla ilgili diğer meselelerden İslâmî esaslar dairesinde bahseden ilim.
iman: inanma, inanç.
imkân: olabilirlik, mümkün olma.
imkân-ı zatî: bir şeyin aslında mumkun ve olabilir olması.
imkân-ı zihnî: bir şeyin zihnen mumkun ve olabilir olması itibarıyla yonuyle açısından.
kaide: kural, prensip.
kaide-i mukarrere: kesinleşmiş, yerleşmiş kaide, kural, prensip.
kavaid-i mukarrere: yerleşmiş kaideler, kurallar, prensipler.
küfür: inkar, inançsızlık, dinsizlik.
lümme: insanın kalbinde bulunan şeytanın vesvese verdiği nokta.
maruz olmak: bir şeyin etkisinde, tesiri altında kalmak.
mesela: örnek olarak.
mesele: önemli konu.
meşhur: yaygınlık kazanmış, bilinen.
mümkinat: gerçekleşmesi mumkun olan şeyler.
munafi: ters, zıt, aykırı.
neş'et etmek: kaynaklanmak, meydana gelmek.
şek: şüphe, tereddüt.
şetim: kötü ve çirkin söz söyleme, sövme.
tağyir etmek: bozmak.
tahayyül-i küfür: kufru, inançsızlığı, inkâr etmeyi hayal etmek.
tahayyül-i şetim: kötü ve çirkin söz söylemeyi, sövmeyi hayal etmek.
tasavvur-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkmış olmayı aklından geçirmek, düşünmek.
yakîn: kesin ve doğru olarak bilme, kesin bilgi.
zannetmek: sanmak.
zatı imkân: bir şeyin zatında aslında mumkun ve olabilir olması.
zatında: bizzat kendisinde.
zihnî: zihnile ilgili, zihne ait.

Hâlbuki onun titremesi ve korkması ve adem-i rızası delîldir ki, o sözler kalbinden gelmiyor, belki lümme-i şeytaniyeden geliyor veya şeytan tarafından ihtar ve tahayyul ediliyor.

Hem insanın letaifi içinde teşhis edemediğim bir ikı lâtife var ki, ihtiyâr ve iradeyi dinlemezler, belki de mes'uliyet altına da gıremezler. Bazen o lâtıfeler hukmedıyorlar, hakkı dınlemiyorlar, yanlış şeylere giriyorlar. O vakit şeytan o adama telkin eder ki: "Senin istıdadın hakka ve ımana muvafık değil ki, böyle ihtiyârsız batıl şeylere giriyorsun. Demek senın kadenn seni şekavete mahkûm etmiştir." O bîçare adam ye'se düşüp helâkete gider.

Işte, şeytanın evvelki desiselerine karşı mu'mınin tahassungâhı, muhakkikîn-i asfıyanın düsturlanyla hudutlan taayyün eden hakaik-ı imaniye ve muhkemat-ı Kur'âniyedir. Ve ahirdeki desiselerine karşı, istıaze ile, ehemmıyet vermemektir. Çünkü ehemmıyet verdikçe, nazar-ı dikkati celp ettirip büyür, şişer. Mü'minin böyle manevî yaralarına tiryak ve merhem, sünnet-ı seniyedır.

YEDINCI IŞARET

Sual: Mutezile imamlan, şerrin icadını şer telâkki ettıkleri için, kufür ve dalâletın hilkatıni Allah'a vermiyorlar. Güya onunla Allah'ı takdis ediyorlar! "Beşer kendi ef'alının hâlıkıdır" dıye dalâlete gıdıyorlar. Hem derler: "Bir günah-ı kebireyi işleyen bir mü'minin imanı gider. Çünkü Cenab-ı Hakka ıtıkat ve cehennemi tasdik etmek, öyle günahı işlemekle kabil-i tevfik olamaz. Çünkü

adem-i rıza: razı olmama, hoşnutsuzluk, memnun olmama.
ahır: son
batıl: dinde yen olmayan, dını hukumlere zıt.
beşer: insan
bîçare: çaresız, zavallı
celp: kendine çekmek
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahıbı Allah.
dalâlet: doğru yoldan, ımandan ve islâmıyetten çıkmak.
delıl: bir şeyin doğruluğunu ıspat eden
desise: hile, aldatmaca.
dustur: kural, prensip
ef'al: fiiller
ehemmıyet: önem
evvelki: onceki
günah: Allah'ın emırlerine aykırı davranış, dınî suç.
günah-ı kebire: büyuk gunah
guya: sanki
hak: doğru, gercek
hakaık-ı imanıye: iman hakıkatleri.
hâlık: yaratan, var eden
helâket: yıkılma, mahvolma
hılkat: yaratılış.
hudut: sınırlar
hukmetme: yonetme, idare etme
icat: yoktan var etme, yaratma
ihtar: hatırlatma
ihtıyar: kendi istek ve arzularına gore hareket etme
imam: mezheple ılgılı konularda kendısıne uyulan ve onder olan kımse
iman: ınanma, ınanç, ıtıkat.
irade: bir şeyı yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yenne getırme gucu
istıaze: Allah'a sığınma
istıdat: kabıliyet, yetenek.
ıtıkat: inanmak, inanç
kabıl-i tevfik: uygun olabılır, uyar, bagdaştırılabılır
kader: Cenab-ı Hakkın takdır ve tayin etmesi, ilâhî hukum
kûfur: Allah'ın varlıgına, bırlıgıne ınanmama, ımansızlık, dınsızlık.
lâtife: hassas, ince ve manevi duygu
letaif: lâtıfeler, manevi duygular
lümme-i şeytanıye: insanın kalbinde bulunan şeytanın vesvese verdıgı nokta
mahkum: hukumlu, mecbur
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
merhem: yaraya surulen ılâç
mes'uliyet: mes'ulluk, sorumluluk
muhakkıkîn-ı asfıya: her şeyın gerceginı araştırıp bulan buyuk Islam alımlerı
muhkemat-ı Kur'ânıye: manası gayet açık ve net olan Kur'an ayetlerı
muvafık: uygun.
mu'mın: Allah'a ıman eden ınanan
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakış
sual: soru
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'ın (asm) yuce sunnetı, yuksek hal, soz, tavır ve davranışlan
şekavet: bahtı karalık, sıkıntı, mutsuzluk
şer: kotuluk.
şerr: kotuluk.
taayyün etmek: belırlenmek.
tahassungah: sıgınma yen, sıgınak.
tahayyul: hayale getırme
takdis etmek: Allah'ın her turlu kusur ve noksandan uzak oldugunu belırtmek.
tasdik etmek: gerçekliğini kabul etmek.
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek.
telkin etmek: fikır aşılama
teşhis etmek: fark etmek, ne oldugunu anlamak.
tiryak: ılâç, care
vakit: zaman
yeis: umıtsızlık.

dünyada gayet cüz'î bir hapis korkusuyla kendini hilâf-ı kanun her şeyden muhafaza eden adam, ebedî bir azab-ı cehennemi ve Hâlık'ın gazabını nazar-ı ehemmiyete almayacak derecede büyük günahlan işlerse, elbette imansızlığa delâlet eder."

Elcevap. Birinci şıkkın cevabı şudur ki:

Kader Risalesinde izah edildiği gibi, *halk-ı şer, şer değil, belki kesb-i şer, şerdir.* Çünkü, halk ve icat umum neticelere bakar. Bir şerrin vücudu çok hayırlı neticelere mukaddeme olduğu için, o şerrin icadı, neticeler itibarıyla hayır olur, hayır hükmüne geçer. Meselâ ateşin yüz hayırlı neticeleri var. Fakat bazı insanlar, sû-i ihtiyârıyla ateşi kendilerine şer yapmakla, "Ateşin icadı şerdir" diyemezler. Öyle de, şeytanların icadı, terakkiyat-ı insaniye gibi çok hikmetli neticelen olmakla beraber, sû-i ihtıyârıyla ve yanlış kesbiyle şeytanlara mağlûp olmakla, "Şeytanın hilkati şerdir" diyemez. Belki o, kendi kesbıyle kendine şer yaptı.

Evet, kesb ise, mübaşeret-i cüz'iye olduğu için, hususî bir netice-i şerriyenin mazhan olur, o kesb-i şer, şer olur. Fakat icat umum neticelere baktığı için, icad-ı şer, şer değil, belki hayırdır. İşte Mutezile bu sırrı anlamadıklan için, "Halk-ı şer, şerdir, ve çirkinin icadı çirkindir" diye, Cenab-ı Hakkı takdis için, şerrin icadını ona vermemişler, dalâlete düşmüşler, وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ[1] olan bır rükn-i imaniyeyi tevil etmişler.

1. Hayrı ve şerrı ıle kadere ımanettım.

azab-ı cehennem: cehennem azabı
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
cuz'ı: az, küçük.
dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkmak
delalet etmek: delil olmak, göstermek.
derece: ölçü
ebedî: sonsuz, devamlı
gayet: son derece, çok.
gazap: hıddet, öfke
günah: Allah ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
Hâlık: her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
halk: yaratma
halk-ı şer: şemrı kötülüğün yaratılması var edilmesi
hikmet: fayda, gaye
hilâf-ı kanun: kanuna aykın kanun dışı
hilkat: yaratılış
hususî: özel.
hükmüne: yerine, degerine
icad-ı şer: şerrı, kotulugu yaratmak
icat: yoktan var etme, yaratma
iman: inanma, inanç, itıkat.
itibarıyla: açısından, yonunden
izah etmek. bır konuyu ayrıntılarıyla ortaya koymak, eksıksız anlatmak.
kesb: kazanma, işleme
kesb-i şer: şem kotulugü işleme.
mağlup olmak: yenılmek.
mazhar: bır şeyın çıktıgı yer, gorundugu yer
meselâ: omek olarak.
muhafaza etmek: korumak
mukaddeme: başlangıç.
mubaşeret-ı cüz'iye: az ve sınırlı bir temas
nazar-ı ehemmiyet: onem vererek bakma
netice: sonuç.
netice-ı şer'iye: şerlı netice, kotu sonuç
rükn-i imaniye: ımanın şartı esası
sır: gızlı hakıkat.
sû-i ihtiyar: kotu seçim, kötu tercih
şer: kotuluk.
takdis: Allah ın her turlu kusur ve noksandan uzak oldugunu belirtmek
terakkıyat-ı insanıye: insanlıgın yukselmesi, ilerlemesi, gelişmesi
tevil etmek. yorumlamak.
umum: bütün.
vücut: varlık.

İkinci şık ki, "Günah-ı kebireyi işleyen nasıl mü'min kalabilir?" diye suallerine cevap ise:

Evvelâ, sabık Işaretlerde onların hatası kat'î bir surette anlaşılmıştır ki, tekrara hacet kalmamıştır. Saniyen, nefs-i insaniye, muaccel ve hazır bir dirhem lezzeti, müeccel, gaip bir batman lezzete tercih ettiği gibi, hazır bir tokat korkusundan, ilerde bir sene azaptan daha ziyade çekinir.

Hem insanda hissiyat galip olsa, aklın muhakemesini dinlemez. Heves ve vehmi hükmedip, en az ve ehemmiyetsiz bir lezzet-i hâzırayı ileride gayet büyük bir mükâfata tercih eder. Ve az bir hazır sıkıntıdan, ilerde büyük bir azab-ı müecceleden ziyade çekinir. Çünkü tevehhüm ve heves ve his, ilerayı görmüyor, belki inkâr ediyorlar. Nefis dahi yardım etse, mahall-i iman olan kalb ve akıl susarlar, mağlûp oluyorlar. Şu hâlde, kebain işlemek imansızlıktan gelmiyor, belki his ve hevesin ve vehmin galebesiyle akıl ve kalbin mağlûbiyetinden ilen gelir.

Hem sabık Işaretlerde anlaşıldığı gibi, fenalık ve hevesat yolu, tahribat olduğu için, gayet kolaydır. Şeytan-ı ins ve cinnî, çabuk insanları o yola sevk ediyor. Gayet cây-ı hayret bir hâldir ki, âlem-i bekanın –nass-ı hadisle– sinek kanadı kadar [1] bir nuru, ebedî olduğu için, bir insanın müddet-i ömründe dünyadan aldığı lezzet ve nimete mukabil geldiği [2] hâlde, bazı bîçare insanlar, bir sinek kanadı kadar bu fânî dünyanın lezzetini, o bâkî âlemin bu fânî dünyasına değer lezzetlerine tercih edip şeytanın arkasında gider.

alem-i beka: sonsuzluk âlemi; ahiret.
azab-ı müeccele: ertelenmiş; sonraya bırakılmış azap.
azap: ceza.
bâkî: sonsuz, devamlı olan.
batman: mıktan bölgelere ve tartılacak şeylere göre değişen; çoğunlukla 2 ile 8 kg. olan bir ağırlık ölçüsü birimi.
biçare: çaresiz, zavallı.
cây-ı hayret: hayrete vencı.
dirhem: şimdiki 3 grama denk olan eski bir ağırlık ölçüsü birimi.
ebedî: sonsuz, devamlı.
ehemmiyet: önem.
fanî: ölümlü, geçici.
gaip: görünmeyen, hazır olmayan.
galebe: galip gelme, üstün gelme.
galip olmak: üstün gelmek.
gayet: son derece, çok.
günah-ı kebire: büyük günah.
hacet: ihtiyaç, lüzum.
hâl: durum.
heves: nefsin hoşuna giden gelip geçici istekler ve arzular.
his: duygu.
hissiyat: hisler, duygular.
hükmetme: hâkim olma, üstün gelme.
iman: inanma, inanç, itikat.
inkar etmek: kabul etmemek, inanmamak.
kat'î: kesin.
kebair: büyük günahlar.
lezzet-i hazıra: peşin lezzet.
mağlûbiyet: yenilgi.
mağlup olmak: yenilmek.
mahall-i iman: imanın bulunduğu yer.
muaccel: peşin, hemen verilen.
muhakeme: bir konuyu akıl süzgecinden geçirme, tartma, değerlendirme.
mukabil: karşılık.
müddet-i ömür: ömür müddeti, yaşama süresi.
müeccel: sonraya bırakılmış, ertelenmiş.
mükâfat: ödül.
mü'min: Allah'a iman eden, inanan.
nass-ı hadis: hadisin kesin ve açık bir hükme veya manaya işaret etmesi.
nefis: insanda bulunan kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan; kötülüğe sevk eden; hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i insaniye: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan; kötülüğe sevk eden; hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: Allah'ın insana bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
nur: parlak ışık, aydınlık.
sabık: geçen.
saniyen: ikinci olarak.
sevk etmek: yönlendirmek.
suret: şekil, biçim.
şeytan-ı ins ve cinnî: cinlerden ve insanlardan olan şeytanlar.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tercih etmek: üstün tutmak, seçmek.
tevehhüm: vehimlenme; gerçekte var olmayanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya kapılma.
vehim: bir şeyi olmadığı hâlde var zannetme.
vehm: bir şeyi olmadığı hâlde var zannetme.
ziyade: fazla.

1. Dünyanın Allah katında sinek kanadı kadar bir değeri olsa idi, kâfirler ondan bir yudum su bile içemezlerdi. (*Tirmizî*, Zühd, 13; *İbni Mâce*, Zühd, 3; *Müsned*, 5/154, 177)

2. Bkz. Kurtubî, *Câmi'li Ahkâmi'l Kur'ân*, 13/7.

İşte bu sırlar içindir ki, Kur'ân-ı Hakîm, mü'minleri pek çok tekrar ve ısrar ile, tehdit ve teşvik ile, günahtan zecir ve hayra sevk ediyor.[1]

Bir zaman Kur'ân-ı Hakîm'in bu tekrar ile şiddetli irşadatı bana bu fikri verdi ki, bu kadar mutemadî ihtarlar ve ikazlar, mü'min insanları sebatsız ve hakikatsiz gösteriyorlar. İnsanın şerefine yakışmayacak bir vaziyet veriyorlar. Çünkü, bir memur, aminnden aldığı bir tek emri itaatine kâfi iken, aynı emri on defa söylese, o memur cidden gücenecek: "Beni itham ediyorsun, ben hain değilim" der. Hâlbuki, en halis mü'minlere Kur'ân-ı Hakîm musırrâne, mükerrer emrediyor.

Bu fikir benim zihnimi kurcaladığı bir zamanda, iki üç sadık arkadaşlarım vardı. Onları şeytan-ı insînin desiselerine kapılmamak için pek çok defa ihtar ve ikaz ediyordum. "Bizi itham ediyorsun" diye gücenmiyorlardı. Fakat ben kalben diyordum ki: "Bu mütemadiyen ihtarlanmla bunları gücendiriyorum, sadakatsızlikle ve sebatsızlıkla itham ediyorum."

Sonra, birden, sabık İşaretlerde izah ve ispat edilen hakikat inkişaf ettı. O vakit, o hakikatle hem Kur'ân-ı Hakîm'in tam mutabık-ı mukteza-i hâl ve yerinde ve israfsız ve hikmetli ve ithamsız bir surette ısrar ve tekrarattı yaptığını ve ayn-ı hikmet ve mahz-ı belâgat olduğunu bildim. Ve o sadık arkadaşlarımın gücenmediklerinin sırrını anladım. O hakikatin hulâsası şudur ki:

1. Bkz. Nahl Suresi, 90

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve surelerinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
mahz-ı belâgat: tam olarak maksada ve hâle uygun söz söyleme.
memur: bir aminin emri ile hareket eden kimse.
musırrâne: ısrarla.
mutabık-ı mukteza-ı hal: halin gereğine uygun.
mükerrer: tekrarla, bir çok kere.
mu'min: Allah'a iman eden, inanan.
mütemadî: sürekli, devamlı.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
sabık: geçen.
sadakatsizlik: içten bağlı olmama.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azimlilik.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, sözünde durma.
sevk etmek: yönlendirmek.
sır: gizli hakikat.
suret: şekil, biçim, tarz.
şeref: onur.
şeytan-ı insî: şeytan gibi olan insanlar.
şiddetli:
tehdit: hiddet etme, korkutma.
tekrarat: tekrarlar.
teşvik: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.
zecir: yasaklama.

âmir: emreden, iş buyuran.
ayn-ı hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde olmanın ta kendisi.
cidden: gerçekten, ciddî olarak.
desise: hile, aldatmaca.
emir: buyruk.
fikir: düşünce.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hakikat: asıl, esas, gerçek.
halis: samimî, içten.
hayır: iyilik.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olma.
hulâsa: bir şeyin özü, özeti.
ihtar: uyarma, hatırlatma.
ikaz: dikkat çekme, uyarma.
inkişaf etmek: açılmak, ortaya çıkmak.
irşadat: doğru yolu göstermeler, uyarmalar.
ispat: doğruyu, delil göstererek meydana koyma.
israf: gereksiz yere harcama.
itaat: uyma, alınan emre göre hareket etme.
itham etmek: suçlamak.
itham: suçlama.
izah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma.
kâfi: yeterli.
kalben: kalbden, samimî.

Şeytanlar, tahribat cihetinde sevk ettikleri için, az bir amel ile çok şerler yaparlar. Onun için, tarik-ı hakta ve hidayette gidenler, pek çok ihtiyat ve şiddetli sakınmaya ve mükerrer ihtarata ve kesretli muavenete muhtaç olduklarındandır ki, Cenab-ı Hak, o tekrarat cihetinde bin bir ismiyle ehl-i imana muavenetini takdim ediyor ve binler merhamet ellerini imdadına uzatıyor. Şerefini kırmıyor, belki vikaye ediyor. İnsanın kıymetini küçük düşürtmüyor, belki şeytanın şerrini büyük gösteriyor.

İşte, ey ehl-i hak ve ehl-i hidayet! Şeytan-ı ins ve cinnînin mezkûr desiselerinden kurtulmak çaresi: Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak mezhebini karargâh yap ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın muhkemat kalesine gir ve sünnet-i seniyeyi rehber yap, selâmeti bul.

SEKİZİNCİ İŞARET

Sual: Sabık İşaretlerde ispat ettiniz ki, dalâlet yolu kolay ve tahrip ve tecavüz olduğu için, çoklar o yola sülûk ediyorlar. Hâlbuki sair risalelerde kat'î delillerle ispat etmişsiniz ki, küfür ve dalâlet yolu o kadar müşkülâtlı ve sübetlidir ki, hiç kimse ona girmemek gerekti ve kabil-i sülûk değil. Ve iman ve hidayet yolu o kadar kolay ve zahirdir ki, herkes ona girmeliydi.

Elcevap: Küfür ve dalâlet iki kısımdır. Bir kısmı, amelî ve fer'î olmakla beraber, iman hükümlerini nefyetmek ve inkâr etmektir ki, bu tarz dalâlet kolaydır. Hakkı kabul etmemektir; bir terktir, bir ademdir, bir adem-i kabuldür. İşte bu kısımdır ki, risalelerde kolay gösterilmiş.

adem: yokluk, hıçlık.
adem-i kabul: kabul etmeme
amel: iş
ameli: uygulama ile ilgili, pratik.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek. Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah
cihet: yön.
dalalet: doğru yoldan iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
delil: bir meseleyi ispat etmeye yarayan şey
desise: hile, aldatmaca
ehl-i hak: iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar
ehl-i iman: Allah'a inananlar, iman sahipleri.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâm'ın ilk günkü saflığıyla kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp, Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
fer'i: asıla ilgili olmayan, ayrıntı
hak: doğru, gerçek.
hidayet: iyi, doğru ve hak olan İslâmiyet
hükûm: emir, esas
ihtarat: ihtarlar, hatırlatmalar, uyarılar.
ihtiyat: geleceği düşünerek dikkatli hareket etme
iman: inanma, inanç, itikat.
imdat: yardım
inkar etmek: kabul ve tasdik etmemek, inanmamak
ispat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.
kabil-i sülûk: yürünebilir, gidilebilir
karargah: durulan yer, merkez
kat'î: kesin
kesretli: pek çok.
kıymet: değer
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla insanlarını benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerim
küfür: imansızlık, inançsızlık, dinsizlik.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, yardımda bulunmak.
mezhep: dinde tutulan yol
mezkûr: adı geçen, anılan.
muavenet: yardım
muhkemat: sağlam ve kuvvetli olanlar
muhtaç: ihtiyacı olan
mükerrer: tekrarlanmış.
müşkülât: zorluklar
nefyetmek: inkâr etmek, yok saymak.
rehber: yol gösterici, kılavuz
sabık: geçen
sair: diğer, öteki
selâmet: korku ve endişeden uzak olma, kurtuluş
sevk etmek: yönlendirmek
sual: soru
sübbet: zorluk, güçlük.
sülûk etmek: bir yola girmek, bir yol tutmak.
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünnetı, yüksek hâl, söz, tavır ve davranışları
şer: kötülük
şeref: onur
şeytan-ı ins ve cinnî: cinlerden ve insanlardan olan şeytanlar
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
takdim etmek: sunmak.
tarik-ı hak ve hidayet: hak ve hakikat yolu
tarz: şekil, biçim.
tecavüz: haddi aşma, saldırma, başkasının hakkına dokunma
tekrarat: tekrarlar.
terk: bırakma, vazgeçme
vikaye etmek: korumak.
zahir: açık.

İkinci kısım ise, amelî ve fer'î olmayıp, belki itikadî ve fikrî bir hükümdür. Yalnız imanın nefyini değil, belki imanın zıddına gidip bir yol açmaktır. Bu ise batılı kabuldür, hakkın aksini ispattır. Bu kısım, imanın yalnız nefyi ve nakzı değil, imanın zıddıdır. Adem-i kabul değil ki, kolay olsun. Belki kabul-i ademdir ve o ademi ispat etmekle kabul edilebilir [1] اَلْعَدَمُ لَا يُثْبَتُ kaidesiyle, ademin ıspatı elbette kolay değildir.

İşte, sair risalelerde imtina derecesinde suubetli ve müşkülâtlı gösterilen küfür ve dalâlet bu kısımdır ki, zerre miktar şuuru bulunan, bu yola salık olmamak lâzımdır. Hem bu yol, risalelerde kat'î ispat edildiği gibi, o kadar dehşetli elemleri var ve boğucu karanlıklan var ki, zerre miktar aklı bulunan, o yola talıp olmaz.

Eğer denilse: Bu kadar elîm ve karanlıklı, muşkulâtlı yola nasıl ekser insanlar gidiyorlar?

Elcevap: İçine düşmüş bulunuyorlar, çıkamıyorlar. Hem insandaki nebatî ve hayvanî kuvvelen, akıbetı görmedikleri, düşünemedikleri ve o insandaki letaif-i insaniyeye galebe ettikleri için, çıkmak istemiyorlar ve hazır muvakkat bir lezzetle müteselli oluyorlar. [2]

Sual: *Eğer denilse:* Dalâlette öyle dehşetli bir elem ve bir korku var ki, kâfir, değil hayattan lezzet alması, hiç yaşamaması lâzım geliyor. Belki o elemden ezilmeli ve o korkudan ödü patlamalıydı. Çünkü insaniyet itibarıyla hadsiz eşyaya müştak ve hayata âşık olduğu hâlde, küfür vasıtasıyla, mevtini bir ıdam-ı ebedî ve bir firak-ı lâyezalî ve zeval-i mevcudatı ve ahbabının vefatlarını ve bütün

1. Yokluk ispat edilemez.

2. Bkz. Kıyamet Suresi, 20-21. İnsan Suresi, 27.

adem: yokluk, hıçlık.
adem-i kabul: kabul etmeme.
ahbap: dostlar.
akıbet: son.
aksi: tersi, zıddı.
amelî: uygulama ile ilgili, pratik.
âşık: çok aşırı seven, tutkun.
batıl: doğru ve hak olmayan, dinde yeri olmayan.
dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
derece: ölçü.
ekser: çok.
elem: kaygı, acı, ıztırap.
elîm: çok acı veren, elemli.
fer'î: asıla ilgili olmayan, ayrıntı.
fikrî: fikre, düşünceye ait.
firak-ı lâyezalî: bitmeyen ayrılık, ebedî ayrılış.
galebe etmek: galip gelmek, üstün olmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek, Allah.
hayvanî: hayvana ait.
hukum: karar.
ıdam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş.
iman: inanma, inanç, itikat.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
insaniyet: insanlık.
ıspat: doğruyu delil göstererek meydana koymaya çalışma.
itibarıyla: değeriyle, yönüyle.
itikadî: inançla ilgili.
kabul-i adem: yokluğu kabul etme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz, inançsız.
kaide: kural, prensip, esas.
kat'î: kesin.
kuvve: kuvvet, güç.
küfür: imansızlık, inançsızlık, dinsizlik.
letaif-i insaniye: insanı insan yapan manevî duygular, hisler.
mevt: ölüm.
miktar: kadar, ölçü.
muvakkat: geçici.
müşkülât: zorluklar.
müştak: aşırı isteyen, arzu eden.
müteselli olmak: teselli bulmak, avunmak.
nakız: bozan, bozucu.
nebatî ve hayvanî kuvveler: insanı insan yapan duyguların dışında yine insanda bulunan hayvanî ve bitkisel özellikler taşıyan duygular.
nebatî: bitkisel özellik taşıyan.
nefiy: inkâr etme, yok sayma.
sair: diğer, öteki.
salık olmak: bir yola girmek, bir yolda gitmek.
sual: soru.
suubet: zorluk, güçlük.
şuur: bilinç, anlayış, idrak.
talip olmak: istemek.
vefat: ölüm.
zerre: çok küçük parça.
zeval-ı mevcudat: varlıkların yok olması.
zıt: aksi, ters.

sevdiklerini idam ve müfarakat-ı ebediye suretinde, gözü önünde, daima küfür vasıtasıyla gören insan nasıl yaşayabilir? Nasıl hayattan lezzet alabilir?

Elcevap: Acıp bir mağlâta-i şeytaniye ile kendini aldatır, yaşar. Sûrî bir lezzet alır zanneder. Meşhur bir temsille onun mahiyetine işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Denilliyor. Devekuşuna demişler, "Kanatların var, uç." O da kanatlarını kısıp "Ben deveyim" demiş, uçmamış. Fakat avcının tuzağına düşmüş. Avcı beni görmesin diye başını kuma sokmuş. Hâlbuki koca gövdesini dışarda bırakmış, avcıya hedef etmiş. Sonra ona demişler, "Madem deveyim diyorsun, yük götür." O zaman kanatlarını açıvermiş, "Ben kuşum" demiş, yükün zahmetinden kurtulmuş. Fakat hamîsiz ve yemsiz olarak avcıların hücumuna hedef olmuş.

Aynen onun gibi, kâfir, Kur'ân'ın semavî ilânatına karşı küfr-i mutlakı bırakıp meşkûk bir küfre inmiş. Ona denilse: "Madem mevt ve zevali bir idam-ı ebedî biliyorsun. Kendini asacak olan darağacı göz önünde. Ona her vakit bakan nasıl yaşar, nasıl lezzet alır?" O adam, Kur'ân'ın umumî vech-i rahmet ve şümullü nurundan aldığı bir hisse ile der: "Mevt idam değil; ihtimal beka var." Veyahut, devekuşu gibi başını gaflet kumuna sokar -tâ ki ecel onu görmesin ve kabir ona bakmasın ve zeval-i eşya ona ok atmasın!

Elhâsıl, o meşkûk küfür vasıtasıyla, devekuşu gibi mevt ve zevali idam manasında gördüğü vakit, Kur'ân ve semavî kitapların "*imanün bilahiret*"e dair kat'î ihbaratı

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey
beka: kalıcılık, devamlılık, ebedî hayata ulaşma
daima: sürekli, her zaman
dair: alakalı, ait.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa
ecel: her canlının Allah tarafından belirlenen ölüm anı
elhasıl: sonuç olarak.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak, emir ve yasaklarına karşı duyarsız davranmak
hami: himaye eden, koruyan
hisse: pay
hücum: saldırı
idam: yok oluş
idam-ı ebedi: dinlenmemek üzere yok oluş
ihbarat: haber vermeler, bildirmeler
ihtimal: olabilirlilik.
ilânat: ilânlar, duyurular
imanun bi'l-ahiret: ahirete iman
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
kabir: mezar
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz, inançsız
kat'î: kesin
küfr-i mutlak: kesin ve tam bir inkâr, inançsızlık.
küfür: inançsızlık, imansızlık, dinsizlik.
mağlata-i şeytaniye: şeytanın insanları aldatmak ve şaşırtmak için telkin ettiği, söylediği sözler
mahiyet: bir şeyin hakikatı, iç yüzü, ne olduğu
meşhur: herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
meşkuk: şüpheli, şüphe edilen
mevt: ölüm
mufarakat-i ebediye: sonsuz ayrılık.
nur: parıltı, ışık, aydınlık.
semavî: Allah tarafından olan
suret: şekil, biçim, tarz.
sûrî: görünüşte
şümullü: kapsamlı, kuşatıcı
temsil: benzetme, misal getirme
umumî: herkesle alakalı, genel
vakit: zaman.
vasıta: aracılık.
vech-i rahmet: rahmet yönü.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zannetmek: sanmak.
zeval: sona erme, yok olma
zeval-i eşya: eşyanın, varlıklarının yok olması

ona bir ihtimal verir, o kâfir o ihtimale yapışır, o dehşetli elemi üzerine almaz. O vakıt ona denilse, "Madem bâkî bir âleme gidilecek, o âlemde güzel yaşamak için tekâlîf-i diniye meşakkatini çekmek gerektir." O adam şekk-ı küfrî cihetiyle der: "Belki yoktur. Yok için neden çalışayım?" Yani, vakta ki o hükm-i Kur'ân'ın verdiği ihtimal-ı beka cihetiyle idam-ı ebedî âlâmından kurtulur ve meşkûk küfrün verdiği ihtimal-ı adem cihetiyle tekâlîf-i diniye meşakkatı ona muteveccih olur, ona karşı kufûr ihtimalıne yapışır, o zahmetten kurtulur. Demek, bu nokta-i nazarda, mü'minden ziyade bu hayatta lezzet alır zannediyor. Çünkü tekâlîf-i diniyenin zahmetinden ihtimal-i kufrî ile kurtuluyor. Ve âlâm-ı ebediyeden ise ihtimal-i imanî cihetiyle kendi üzerine almaz. Hâlbuki bu mağlâta-i şeytaniyenin hukmu gayet sathî ve faydasız ve muvakkattır.

İşte, Kur'ân-ı Hakîm'in küffarlar hakkında da bir nevi cihet-i rahmeti vardır ki, hayat-ı dünyeviyeyi onlara cehennem olmaktan bir derece kurtarıp bir nevi şek vererek, şek ile yaşıyorlar. Yoksa, ahiret cehennemini andıracak, bu dünyada dahi manevî bır cehennem azabı çekeceklerdi ve intihara mecbur olacaklardı.

İşte, ey ehl-i iman! Sizi idam-ı ebedîden ve dünyevî ve uhrevî cehennemlerden kurtaran Kur'ân'ın hımayetı altına mü'minâne ve mutemidâne gırınız ve sünnet-i seniyesının dairesine teslımkârâne ve mustahsinâne dahıl olunuz, dünya şekavetinden ve ahirette azaptan kurtulunuz.

küffar: kafirler, inkarcılar, dinsizler
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
küfür: inançsızlık, imansızlık, dinsizlik.
mağlata-ı şeytaniye: şeytanın insanları aldatmak ve şaşırtmak için telkin ettiği söyledığı sozler
manevi: kalbi, ruhî, aklî, hissî, maddî olmayan
mecbur olmak: zorunda kalmak.
meşakkat: sıkıntı, zahmet.
meşkûk: şüphelı, şüphe edilen
mutemidâne: guvenerek, itımat ederek.
muvakkat: geçıcı
mü'minane: mu'mın olan kışıye yakısır şekılde
mü'min: iman eden, inanan
mustahsinane: beğenerek, guzelligini kabul ederek, severek
müteveccih: yönelmış
nevi: çeşit, tur
nokta-i nazar: bakış açısı
sathi: denne inmeyen, yuzeysel
Sünnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'ın (asm) yuce sunneti, yuksek hal, söz, tavır ve davranışları
şek: şuphe, tereddut.
şekavet: mutsuzluk, sıkıntı.
şekk-ı küfrî: inkardan kaynaklanan şüphe
tekalif-i diniye: dının emrettiği gorevler, sorumluluklar
teslımkârâne: teslım olarak.
uhrevî: ahırete aıt.
vakit: zaman
vakta ki: ne zaman kı, ne vakıt kı.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zan: sanmak.
ziyade: fazlasıyla

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikinci hayat.
alam: elemler, acılar, kederler
alam-ı ebediye: ebedî elemler, sürekli acılar
alem: dunya.
azap: ceza, acı, sıkıntı
baki: devamlı olan, sonsuz
cihet-i rahmet: rahmet yonu
cihetiyle: yonuyle, açısından
dahil olmak: gırmek
dehşetli: korkutucu, urkutucu
derece: olçu
dünyevî: dunyaya aıt.
ehl-i iman: Allah a inananlar, iman sahıplerı
elem: acı, ızdırap, kaygı
gayet: son derece, çok.
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
himayet: koruma
hukm-ı Kur'ân: Kur'an ın hukmu, emrı
hüküm: karar, kumanda, nufuz
idam-ı ebedi: dınlmemek uzere yok olus.
ihtimal: olabılırlılık.
ihtimal-i adem: yokluk ihtimalı
ihtimal-i beka: sonsuzluk ıhtımalı
ihtimal-i imani: imandan kaynaklanan bır ihtımal
ihtimal-i küfrî: inkardan kaynaklanan bır ıhtımal
intihar: kendini oldurme, canına kıyma
kâfir: Allah ı ve Islâmıyeti inkar eden, dinsiz, inançsız
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

DOKUZUNCU IŞARET

Sual: Hizbullah olan ehl-ı hidayet, başta enbiya ve onların başında Fahr-i Âlem Aleyhıssalâtu Vesselâm, o kadar inayet ve rahmet-i İlâhiye ve imdad-ı Sübhaniyeye mazhar olduklan hâlde, neden çok defa, hizbü'ş-şeytan olan ehl-ı dalâlete mağlûp olmuşlar? Hem, Hatemü'l-Enbiyanın güneş gibi parlak nübüvvet ve risaleti ve iksir-i azam gibi tesirli i'caz-ı Kur'ânî vasıtasıyla irşadı ve cazibe-ı umumiye-i kâinattan daha cazibedar hakaik-ı Kur'âniyenin komşuluğunda ve yakınında olan Medine münafıklarının dalâlette ısrarları ve hidayete girmemeleri niçindir ve hikmeti nedir?

Elcevap: Bu iki şık müthiş sualin hâlli için, derince bir esas beyan etmek lâzım gelir. Şöyle ki:

Şu kâinat Hâlık-ı Zülcelâl'inin hem cemalî, hem celâlî iki kısım esması bulunduğundan ve o cemalî ve celâlî isimler, hükümlerini ayrı ayrı cilvelerle göstermek iktiza ettiklerinden, Hâlık-ı Zulcelâl, kâinatta ezdadı birbirine mezç edip, birbirine mukabil getirip ve birbirine mütecaviz ve mudafi bir vaziyet verip, hikmetli ve menfaattar bir nevi mübareze suretine getirip, ondan, zıtları birbirinin hududuna geçirip ihtilâfat ve tagayyürat meydana getirmekle, kâinatı kanun-i tagayyür ve tahavvül ve düstur-i terakki ve tekâmüle tâbı kıldığı için, o şecere-i hilkatın cami bir semeresi olan insan nev'inde o kanun-i mübarezeyi daha açıp bir şekle getirip, bütün terakkiyat-ı insaniyeye medar bir mücahede kapısını açıp, hizbullaha

acip: hayret uyandıran, şaşırtıcı
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, izah etmek.
cami: birçok özelliği kendinde toplayan
cazibedar: çekici
cazibe-ı umumiye-i kainat: kainatta her yerde bulunan genel çekim
celâli: Allah'ın haşmetini, büyüklüğünü ve kahrını gösteren
cilve: görünme, yansıma.
dalalet: doğru yoldan inan ve İslâmiyetten ayrılmak.
düstur-i terakki ve tekâmül: gelişme ve mükemmelleşme kanunu
ehl-i dalalet: doğru ve hak yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar
enbiya: nebiler, peygamberler
esas: asıl, temel
esma: isimler
ezdad: zıtlar, tezatlar
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
Hâlık-ı Zülcelâl: celâl, azamet ve kibriyâ sahibi olan her şeyi yaratan Allah
hâlli: çözümü
Hatemü'l-Enbiya: peygamberlerin en sonuncusu Hz. Muhammed (asm)
hidayet: doğru ve hak olan
hikmet: gizli sebep
hikmetli: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde olan
hizbullah: Allah'a bağlı olan topluluk
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları
hudut: sınırlar
hüküm: karar, emir
i'caz-ı Kur'anî: Kur'ân'ın mu'cizeliği, olağanüstülüğü
ihtilâfat: anlaşmazlıklar, uyuşmazlıklar.
iksir-i azam: en büyük, en tesirli ilâç.
iktiza etmek: gerektirmek.
imdad-ı Sübhaniye: bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak olan Cenab-ı Hakkın yardımı
inayet: yardım
irşat: doğru yolu gösterme
ısrar: direnme, ayak direme
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kanun-ı mübareze: mücadele, çarpışma, vuruşma kanunu
kanun-ı tagayyür ve tahavvül: hal değiştirme ve bozulup başka laşma kanunu
lâzım: gerekli
mağlûp olmak: yenilmek.
mazhar olmak: erişmek, ulaşmak, şereflenmek.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
menfaattar: menfaatli, faydalı
mezcetmek: karıştırmak
mukabil: karşı, karşılık.
mübareze: kavga, vuruşma, çatışma
mücahede: cihad etme, çarpışma
müdafi: mudafaa eden, savunan
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
mütecaviz: tecavüz eden, haddi aşan, saldıran
müthiş: dehşetli.
nev: cins, tür
nevi: çeşit, tür
nübüvvet: peygamberlik, habercilik.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
risalet: peygamberlik, elçilik.
semere: meyve, netice
sual: soru
suret: şekil, biçim
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şekil: biçim, tarz.
tâbi: bağlı, uyan.
tagayyürat: başkalaşmalar, değişmeler
terakkiyat-ı insaniye: insanların ilerlemeleri ve gelişmeleri
tesir: etki
vasıta: aracılık
vaziyet: durum

karşı meydana çıkabilmek için hizbu'ş-şeytana bazı cihazat vermiş.

İşte bu sırr-ı dakık içindir ki, enbıyalar çok defa ehl-i dalâlete karşı mağlûp oluyor. Ve gayet zaaf ve aczde olan dalâlet ehli, manen gayet kuvvetlı olan ehl-i hakka muvakkaten galip oluyorlar ve mukavemet ediyorlar. Bu acip mukavemetın sırr-ı hikmetı şudur kı:

Dalâlette ve kufurde hem adem ve terk var kı, pek kolaydır, hareket istemez. Hem tahrip var ki, çok sehildir ve asandır, az bır hareket yeter. Hem tecavüz var kı, az bir amel ile çoklarına zarar verip, ihafe noktasında ve firavunıyet cıhetınden onlara bır makam kazandırır. Hem akıbeti görmeyen ve hazır zevke müptelâ olan insandaki nebatî ve hayvanî kuvvelerin tatmını, telezzüzu, hurriyetı vardır ki, akıl ve kalb gibi letaif-i insaniyeyi insanıyetkârâne ve akıbetendişâne olan vazıfelerınden vazgeçırıyorlar.

Ehl-i hidayet ve başta ehl-i nubuvvet ve başta Habıb-i Rabbülâlemîn olan Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın meslek-i kudsîsi, hem vucudî, hem subutî, hem tamir, hem hareket, hem hudutta istikamet, hem akıbeti düşunmek, hem ubudıyet, hem nefs-i emmarenin fıravunıyetini, serbestliğini kırmak gibi esasat-ı mühimme bulunduğundandır ki, Medine-i Munevvere'de bulunan o zamanın münafıklan, o parlak güneşe karşı yarasa kuşu gibı gözlerini yumup, o cazibe-i azîmeye karşı şeytanî bir kuvve-i dafiaya kapılıp dalâlette kalmışlar.

acip: şaşılacak ve hayret uyandıran şey
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk, hıçlık
akıbet: son netice
akıbetendişâne: bır şeyın neücesini sonucunu düşunerek.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun
amel: ış davranış
âsan: kolay
cazibe-i azîme: buyuk çekım gucu
cihazat: cihazlar aleder
dalâlet ehli: doğru yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kımseler
dalâlet: doğru yoldan ıman ve Islamıyetten ayrılmak
ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kımseler
ehl-i hak: ıman Islamıyet ve hak yolunda olan
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar
ehl-i nubuvvet: peygamberler
enbıya: nebîler peygamberler
esasat-ı mühimme: onemlı esaslar prensıpler
firavunıyet: nefsınıı enanıyetını ve benlıgını Firavun gıbı Ilâh seviyesine çıkartacak derecede buyuk gorme.
gayet: son derece, çok
Habib-i Rabbu'l-Alemin: alemlerin Rabbı olan Allah ın habıbi sevgılı kulu Hz Muhammed (asm)
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları
hudut: sınırlar
hürriyet: serbestlik, hur olus
ihafe: korkutma
insanıyetkârane: insanlıga yakışır tarzda.
istikamet: doğruluk.
kuvve-i dafia: defetme kuvvetı, ıtıcı guc.
kufür: inançsızlık, imansızlık dinsızlik.
letaif-i insaniye: insanı insan yapan manevi duygular hisler
mağlup olmak: yenılmek
makam: yer mevkı.
manen: inanç bakımından
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehrı.
meslek-i kudsî: kutsal yol
mukavemet etmek: karşı koymak dayanmak
mukavemet: karşı koyma dayanma direnme
muvakkaten: geçıcı olarak.
münafık: kalbinde kufru gızledıgı hâlde Musluman gorunen
müptelâ: tutkun duşkun
nebatî ve hayvanî kuvveler: insanı insan yapan duyguların dışında yine insanda bulunan hayvanı ve bıtkısel ozellıkler taşıyan duygular
nefs-ı emmare: insana kotu ve gunah olan işlerin yapılmasını emreden nefis
Resul-ı Ekrem: cok comert ve cok kerım olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
sehlî: kolay
sırr-ı dakik: ince sır
sırr-ı hikmet: herkesin bilmedıgı gızlı sebep
sübutı: gerçek doğru olumlu
şeytanî: şeytanca.
tahrip: yıkma bozma
tamir: onarma duzeltme
tatmin: doyurulma
tecavüz: haddını aşma saldırma.
telezzuz: lezzet, tad alma
ubudıyet: kulluk
vazife: görev
vücudî: vucutla ılgılı varlıga dair
zaaf: zayıflık

Eğer denilirse: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm madem Habîb-i Rabbülâlemîn'dir. Hem elindeki hak ve lisanındaki hakikattir. Ve ordusundaki askerlerin bir kısmı melâikedir. Ve bir avuç su ile bir orduyu sular. Ve dört avuç buğday ve bir oğlağın etiyle bin adamı doyuracak bir ziyafet verir. Ve küffar ordusunun gözlerine bir avuç toprak atmakla, o bir avuç topraktan her kuffarın gözüne bir avuç toprak girmesiyle onları kaçırır. Ve daha bunun gibi bin mu'cızat sahibi olan bir kumandan-ı Rabbanî, nasıl oluyor Uhud'un nihayetinde ve Huneyn'in bidayetinde mağlûp oluyor?

Elcevap: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nev-i beşere mukteda ve imam ve rehber olarak gönderilmiştir. Tâ ki, o nev-i insanî, hayat-ı içtimaiye ve şahsiyedeki düsturları ondan öğrensin ve Hakîm-i Zülkemal'ın kavanîn-i meşietine itaate alışsınlar ve desatir-i hikmetine tevfik-i hareket etsinler. Eğer Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm hayat-ı içtimaiye ve şahsiyesinde daima harikulâdelere ve mu'cizelere ıstınat etseydi, o vakit imam-ı mutlak ve rehber-i ekber olamazdı.

İşte bu sır içindir ki, yalnız davasını tasdik ettirmek için, ara sıra, indelhace, münkirlerin inkârını kırmak için mu'cizeler gösterirdi. Sair vakıtlerde nasıl ki herkesten ziyade evamir-i İlâhiyeye itaat etmiştir; öyle de, hikmet-i Rabbaniye ile ve meşiet-i Sübhaniye ile tesis edilen âdetullah kavaninine herkesten ziyade müraat ve itaat ederdi. Düşmana karşı zırh giyerdi, [1] "Sipere girinız" emrederdi, [2] yara alırdı, zahmet çekerdi, [3] tâ, tamamıyla

adetullah: Allah'ın varlık âlemin de koyduğu yaratılışa kanunları
Aleyhissalâtu Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
bidayet: başlangıç.
daima: sürekli, her zaman
dava: takip edilen fikir, iddia.
desatir-i hikmet: hikmet düsturları, prensipleri
düstur: kural, prensip
evamir-i İlâhiye: Allah'ın emirleri
Habîb-i Rabbü'l-Âlemîn: âlemlerin Rabbi olan Allah'ın habibi, sevgili kulu olan Peygamberimiz
Hakîm-i Zülkemal: sonsuz mükemmellikler sahibi, her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde yaratan Allah
harikuladeler: fevkalâde, olağanüstü olaylar.
hayat-ı içtimaiye ve şahsiye: sosyal ve şahsî hayat
hikmet-i Rabbaniye: her şeyi uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde iş gören hikmeti
Huneyn: Hicretin sekizinci senesinde meydana gelen ve Müslümanların zafeniyle sonuçlanan savaş
imam: önder, rehber, kendisine uyulan kimse
imam-ı mutlak: her yönüyle kendisine uyulan rehber, önder
indelhace: ihtiyaca göre, ihtiyaç duyulduğunda
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
istinat etmek: dayanmak.
itaat etme: uyma, boyun eğme
kavanîn: kanunlar.
kavanîn-i meşiet: Cenâb-ı Hakkın irade ve hikmetinden çıkan kanunlar
kumandan-ı Rabbanî: bütün varlıkları yaratan, besleyen, büyüten, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın seçtiği kumandan, Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm)
küffar: kâfirler, Müslüman olmayanlar
lisan: dil.
mağlûp olmak: yenilmek.
melâike: melekler
meşiet-i Sübhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Cenâb-ı Hakkın dilek, arzu ve istekleri
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri harika işler
mu'cize: Allah tarafından yalnız peygamberlere verilen, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldığı şey
mükteda: örnek alınan, kendisine uyulan
münkir: inkâr eden, İslâmiyeti kabul etmeyenler
müraat etmek: uymak.
nev-i beşer: insan türü, insanlar
nev-i insanî: insan türü
nihayet: son
rehber-i ekber: en büyük kılavuz, yol gösterici, rehber
Resul-i Ekrem: çok cömert ve çok kerim olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
sair: diğer, başka
siper: savaşta düşmana hedef olmamak ve vurulmamak için sığınılan yer
sır: gizli hakikat
tasdik ettirme: doğrulatma, gerçekliğini kabul ettirme
tesis edilme: kurulma, meydana getirilme
tevfik-i hareket: uygun hareket.
Uhud: Medineli Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında hicretin üçüncü yılında meydana gelen savaşın adı
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zırh: savaşta korunmak için giyilen demir ve tel levhalardan yapılmış giysi
ziyade: fazla, çok

1. *Ebu Davud*, Cihad, 75; *İbni Mâce*, Cihad, 18; *Müsned*, 3/449
2. *Buhârî*, Megazi, 29; Cihad, 34; 161; *Muslim*, Cihad, 125
3. *Buhârî*, Cihad, 80; 85; 163; Megazi, 24; *Muslim*, Cihad, 101; *Tirmizî*, Tıb, 34; *İbni Mâce*, Tıb, 15

hikmet-ı İlâhiye kanununa ve kâinattaki şeriat-ı fıtriye-i kübraya müraat ve itaati göstersin.

ONUNCU İŞARET

İblisin en mühim bir desisesi, kendini, kendine tâbi olanlara ınkâr ettırmektır. Şu zamanda, hususan maddıyyunların felsefeleriyle zîhni bulananlar bu bedihî meselede tereddut gösterdikleri ıçın, şeytanın bu desısesıne karşı bir iki söz söyleyeceğiz. Şöyle ki:

İnsanlarda şeytan vazifesini gören cesetli ervah-ı habise bilmüşahede bulunduğu gıbı, cinnîden cesetsiz ervah-ı habise dahi bulunduğu, o kat'iyettedır. Eğer onlar maddî ceset giyseydiler, bu şerir insanlann aynı olacaktılar. Hem eğer bu ınsan suretındekı insî şeytanlar cesetlerini çıkarabilseydiler, o cınnî iblisler olacaktılar. Hatta bu şiddetli münasebete binaendir kı, bir mezheb-i batıl hükmetmiş ki, "İnsan suretindeki gayet şerir ervah-ı habise, öldükten sonra şeytan olur."

Malûmdur ki, âlâ bir şey bozulsa, edna bir şeyın bozulmasından daha ziyade bozuk olur. Meselâ, nasıl ki süt ve yoğurt bozulsalar yine yenılebılır. Yağ bozulsa yenılmez, bazen zehir gibi olur. Öyle de, mahlûkatın en mükerremi, belkı en âlâsı olan insan, eğer bozulsa, bozuk hayvandan daha ziyade bozuk olur. Müteaffin maddelerin kokusuyla telezzüz eden haşarat gibi ve ısırmakla zehirlendirmekten lezzet alan yılanlar gibi, dalâlet bataklığındakı şerler ve habıs ahlâklarla telezzüz ve iftıhar eder ve zulmün zulümatındaki zararlardan ve cinayetlerden

ahlâk: huylar
ala: en iyi, en güzel, en yüksek.
bedihî: açık, besbelli
bilmüşahede: görme derecesinde, görür şekilde
binaen: -den dolayı
ceset: vücut, beden
cinayet: öldürme derecesinde ağır suç
cinnî: cin cinsinden olan
dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslamiyetten ayrılmak.
desise: hile, aldatmaca
edna: en aşağı, en bayağı
ervah-ı habise: habıs, kötü ruhlar
felsefe: görüş, düşünce
gayet: son derece, çok.
habis: kötü, pis.
haşerat: zararlı böcek, akrep vb. hayvanlar
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde iş gören hikmeti.
hükmetme: karar verme
İblis: şeytan
iftıhar etmek: övünmek.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul etmeme
insî: insan cinsinden olan.
İtaat: boyun eğme, uyma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
maddî: cismanî, gözle görülebilen, elle tutulabilen
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış, bulunduğuna inananlar, materyalistler
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
malum: bilinen, belli
meselâ: örnek olarak.
mesele: önemli konu
mezheb-i batıl: hak olmayan, batıl mezhep
mühim: önemli
mükerrem: ikram edilen, şerefli, saygı değer
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
müraat: uyma, tatbik etme.
müteaffin: bozulmuş, çürüyüp kokuşmuş
suret: görünüş, şekil
şer: kötülük.
şeriat-ı fıtriye-i kübra: Allah'ın tabiata koyduğu büyük kanun
şerir: şer işleyen, kötülük yapan
tâbi olan: boyun eğen, uyan
telezzüz etmek: lezzet almak.
tereddüt: kararsızlık, bir konuda şüphede kalma
vazife: görev
zihn: anlayış, kavrayış, dimağ
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık, kötülük, eziyet etmek.
zulümat: karanlıklar

lezzet alırlar, âdeta şeytanın mahiyetine girerler. Evet, cinnî şeytanın vücuduna kat'î bir delîl, insî şeytanın vücududur.

Sanîyen: Yirmi Dokuzuncu Sözde yüzer delîl-i kat'î ile ruhanî ve meleklerin vücudunu ispat eden umum o delîller, şeytanların dahi vücudunu ispat ederler. Bu cihetî o Söze havale ediyoruz.

Sâlisen: Kâinattaki umur-ı hayriyedeki kanunların mümessilî, nazırı hükmünde olan meleklerin vücudu, ittifak-ı edyan ile sabit olduğu gibi, umur-ı şerriyenin mümessilleri ve mübaşirleri ve o umurdaki kavaninin medarları olan ervah-ı habise ve şeytaniye bulunması, hikmet ve hakikat noktasında kat'îdir. Belki umur-i şerriyede zîşuur bir perdenin bulunması daha ziyade lâzımdır. Çünkü, Yirmi İkinci Sözün başında denildiği gibi, herkes, her şeyin hüsn-i hakikîsini göremediği için, zahirî şerriyet ve noksaniyet cihetinde Hâlık-ı Zülcelâl'e karşı itiraz etmemek ve rahmetini itham etmemek ve hikmetini tenkit etmemek ve haksız şekva etmemek için, zahirî bir vasıtayı perde ederek, tâ itiraz ve tenkit ve şekva o perdelere gidip, Hâlık-ı Kerîm ve Hakîm-i Mutlak'a teveccüh etmesin. Nasıl ki, vefat eden ibadın küsmesinden Hazret-i Azrail'i kurtarmak için hastalıklan ecele perde etmiş, öyle de, Hazret-i Azrail'i (AS) kabz-ı ervaha perde edip, tâ merhametsiz tevehhum edilen o hâletlerden gelen şekvalar Cenab-ı Hakka teveccüh etmesin. Öyle de, daha ziyade bir kat'ıyetle, şerlerden ve fenalıklardan gelen itiraz ve tenkit Hâlık-ı Zülcelâl'e teveccüh etmemek

adeta: sanki.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak kın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
cihet: yon.
cinnî: cin cinsinden olan.
delîl: bir meseleyi ispata yarayan şey.
delîl-i kat'î: kesin delîl.
ecel: her canlının Allah tarafından belirlenen ölüm anı.
ervah-ı habise ve şeytaniye: şeytan ve kötü yaranıkların ruhları.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi gayeli, faydalı ve yerli yerinde yaratan Allah.
hâlet: hâl.
Hâlık-ı Kerîm: sonsuz cömertlik ve ihsan sahibi olan yaratıcı Allah.
Hâlık-ı Zülcelâl: celâl, azamet ve kibriya sahibi olan her şeyi yaratan Allah.
havale etmek: bir ışı veya bir şeyi başka birine bırakmak, göndermek.
hikmet: ilâhî gaye; faydalı, anlamlı, yerli yerinde olma.
hükmünde: değerinde, yerinde.
husn-ı hakîkî: gerçek güzellik.
ibad: kullar.
insî: insan cinsinden olan.
ispat etmek: doğruyu delîl göstererek meydana koymak.
itham etmek: suçlu görmek, suçlamak.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
ittifak-ı edyan: dinlerin ittifakı: bir konuda birleşmeleri, aynı şeyi söylemeleri.
kabz-ı ervah: ruhların bedenlerden alınması.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kavanin: kanunlar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
lezzet: zevk, haz.
mahiyete girmek: nitelik, özellik kazanmak.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
merhamet: acıma, şefkat gösterme, esirgeme.
mübaşir: muallim olan, çağıran, geçici görevli.
mümessil: temsilci.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
perde: örtü.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış, değişmeyen.
sâlisen: üçüncü olarak.
sanîyen: ikinci olarak.
şekva etmek: şikayet etmek, yakınmak.
şekva: şikayet, yakınma.
şer: kötülük.
şerriyet: şerlilik, bir şeyin kötü olması.
tenkit etmek: eleştirmek.
tenkit: eleştiri.
teveccüh etmek: yönelmek.
tevehhüm etmek: gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
umum: bütün.
umur: işler.
umur-ı hayriye: hayırlı işler.
umur-ı şer'iye: kötü işler.
vasıta: aracı.
vefat etmek: ölmek.
vücut: varlık, var oluş.
zahirî: görünürdeki, görünüşteki.
zîşuur: şuurlu, bilinçli.
ziyade: fazla, çok.

için, hikmet-i Rabbaniye, şeytanın vücudunu iktiza etmiştir.

Rabıan: İnsan küçük bir âlem olduğu gibi, âlem dahi büyük bir insandır. Bu küçük insan o büyük insanın bir fihristesi ve hulâsasıdır. İnsanda bulunan numunelerin büyük asılları, insan-ı ekberde bizzarure bulunacaktır. Meselâ, nasıl ki insanda kuvve-i hafızanın vücudu, âlemde Levh-ı Mahfuzun vücuduna kat'î delildir; öyle de, insanda kalbin bir köşesinde lümme-i şeytaniye denilen bir alet-i vesvese ve kuvve-i vahimenin telkinatıyla konuşan bir şeytanî lisan ve ifsat edilen kuvve-i vahime küçük bir şeytan hükmüne geçtiğini ve sahiplerinin ihtiyânna zıt ve arzusuna muhalif hareket ettiklerini, hissen ve hadsen herkes nefsinde görmesi, âlemde büyük şeytanlann vücuduna kat'î bir delildir. Ve bu lümme-i şeytaniye ve şu kuvve-i vahime bir kulak ve bir dil olduklanndan, ona üfleyen ve bunu konuşturan haricî bir şahs-ı şerirenin vücudunu ihsas ederler.

ON BİRINCI İŞARET

Ehl-i dalâletin şerrinden kâinatın kızdıklannı ve anasır-ı külliyenin hiddet ettiklerini ve umum mevcudatın galeyana geldiklerini, Kur'ân-ı Hakîm, mu'cızâne ifade ediyor. Yani, kavm-i Nuh'un başına gelen tufan ile semavat ve arzın hucumunu ve kavm-i Semud ve Âd'ın inkânndan hava unsurunun hiddetini ve kavm-i Firavuna karşı su unsurunun ve denizin galeyanını ve Karun'a karşı toprak unsurunun gayzını ve ehl-i küfre karşı ahirette

Âd: tarihte Yemen tarafında bulunduğu bildirilen Hûd Peygambere isyan edip iman etmeyen ve bu yüzden Allah'ın gazabına uğrayıp helâk olan kavim.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: kâinat, dünya.
alet-i vesvese: vesvese aracı.
anasır-ı külliye: dünyanın her tarafına yayılmış olan unsurlar.
arz: yer, yeryüzü.
arzu: istek, heves.
asıl: gerçek, bir şeyin örneği, değil kendisi.
bizzarure: zorunlu olarak, mecburen.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey.
ehl-i dalalet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i küfür: kâfirler, Allah'ı inkar edenler.
fihriste: bir şeyin içindekilen sırayla gösteren özet liste.
galeyan: çalkalanma, kaynama.
gayz: hiddet, öfke.
hadsen: sezmekle, sezerek, sürütle anlayarak.
harici: dışarıya ait, dışta bulunan.
hikmet-i Rabbaniye: her şeyi uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde iş gören hikmeti.
hissen: hissi olarak, duygu olarak.
hulasa: bir şeyin özü, özeti.
hükmüne: yenne.
ifade etmek: anlatmak.
ifsat etmek: fesada uğratmak, bozmak.
ihsas etmek: hissettirmek.
ihtiyar: tercih, irade, seçim.
İktıza etmek: gerektirmek.
inkâr: Allah'ın varlığını, birliğine inanmama, kabul etmeme.
insan-ı ekber: en büyük insan, kâinat.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
Karun: Hz. Mûsa döneminde hırsı, cimrilliği ve kıskançlığı ile tanınmış çok zengin bir Yahudî.
kat'î: kesin.
kavm-i Firavun: Firavun'un kavmi.
kavm-i Nuh: Hz. Nuh'un peygamber olarak gönderildiği kavim.
kavm-i Semud: Hz. Salih'in peygamber gönderildiği fakat azgınlıklarından dolayı Allah'ın helâk ettiği kavim.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü, öğrenilen bilgiler unutmama kuvvetî.
kuvve-i vahime: vehim ve hayal duygusu, şüphe etme duygusu.
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
lisan: dil.
lümme-i şeytaniye: insanın kalbinde bulunan şeytanın vesvese verdiği nokta.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde olağanüstü ve harika bir şekilde.
muhalif: aykırı, zıt, uymayan.
nefis: kişinin kendisi.
numune: örnek.
rabıan: dördüncü olarak.
semavat: semalar, gökler.
şahs-ı şerir: kötülük yapan, kötü şahıs.
şer: kötülük.
şeytanî: şeytana ait, şeytandan gelen.
telkinat: telkinler, fikir aşılamalar.
tufan: Hz. Nuh zamanında Hz. Nuh'a inanmayarak yoldan çıkmış olanları cezalandırmak için Allah tarafından hem gökten yağdırılan hem de yerden kaynayarak bütün dünyayı kaplayan su.
unsur: bir şeyin parçası, madde, esas.
vücut: varlık.

[1] تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ sırrıyla cehennemin gayzını ve öfkesini ve sair mevcudatın ehl-i kufûr ve dalâlete karşı hıddetini gösterip ilân ederek gayet müthiş bir tarzda ve i'cazkârâne ehl-ı dalâlet ve isyanı zecrediyor.

Sual Ne için böyle ehemmiyetsiz insanların ehemmiyetsiz amelleri ve şahsî günahları, kâinatın hiddetini celp ediyor?

Elcevap Bazı risalelerde ve sabık İşaretlerde ispat edildiği gibi, kufur ve dalâlet, muthış bır tecavuzdur ve umum mevcudatı alâkadar edecek bır cınayettır. Çünku hılkat-ı kâınatın bır netice-i azamı, ubudıyet-i ınsanıyedır ve rububıyet-i Ilâhıyeye karşı ımân ve ıtaatle mukabeledir. Hâlbuki ehl-i kûfûr ve dalâlet ise, kufûrdekı inkârıyla, mevcudatın ille-i gayeleri ve sebeb-ı bekalan olan o netice-i azamı reddettikleri ıçın, umum mahlûkatın hukukuna bir nevi tecavüz olduğu gibi, umum masnuatın âyinelennde cilveleri tezahür eden ve masnuatın kıymetlerini âyinedarlık cihetinde âlî eden esma-i Ilâhiyenın cilvelerini inkâr ettikleri için, o esma-i kudsiyeye karşı bir tezyif olduğu gibi, umum masnuatın kıymetini tenzil ıle, o masnuata karşı bir tahkir-i azîmdir. Hem umum mevcudatın her biri birer vazife-i âliye ile muvazzaf birer memur-i Rabbanî derecesinde iken, küfür vasıtasıyla sukut ettirip, camit, fânî, manasız bir mahlûk menzilesinde gösterdiğinden, umum mahlûkatın hukukuna karşı bir nevi tahkırdir

1. Neredeyse öfkeden parçalanacak. (Mülk Suresi, 8.)

alâkadar: ilgili, alakalı
alı: yüce, yüksek.
ameli: ış, davranış
âyine: ayna
âyinedarlık: ayna olma
camıt: cansız
celp etmek: çekmek.
cihet: yon.
cilve: goruntü, yansıma, tecellı
cinayet: oldurme derecesınde agır suç
dalâlet: doğru yoldan ıman ve islâmıyetten ayrılmak.
ehemmiyet: onem
ehl-i dalalet ve ehl-i isyan: dogru yoldan çıkan azgın kımseler ve isyan edenler
ehl-ı kufur ve dalâlet: Allah ı ınkar eden kafirler ve dogru yoldan çıkan azgın kımseler
esma-i Ilâhiye: Allah ın ısımleri
esma-i kudsiye: Allah ın kutsal ve yüce ısımleri
fânî: olumlu, geçıcı
gayet: son derece, çok
gayz: hıddet, ofke
günah: Allah ın emırlerıne aykırı davranış, dinî suç.
hıddet: ofke, kızgınlık
hılkat-ı kaînat: kaınatın, butun varlıkların yaratılışı
hukuk: haklar
i'cazkârâne: mu cızelı bir sekılde benzenmı yapmaktan insanlan âcız bırakarak.
ilan etmek: herkese duyurmak, bıldırmek.
ille-i gaye: varılmak istenen temel gaye, maksat ve netıce
ıman: inanma, ıtıkat.
inkar: reddetme, inanmama
ispat etmek: dogruyu delıl göstererek ortaya koymak.
itaat: boyun egme, uyma
kaınat: yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun âlemler, varlıklar
küfür: Allah ın varlıgına, bırlıgıne inanmamak, ımansızlık, dınsızlık.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar, varlıklar.
mana: anlam.
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler
memur-ı Rabbanî: butun varlıkları yaratan, besleyen, buyuten, uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah ın emryle hareket eden memur
menzil: yer
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
mukabele: karşılık verme
muvazzaf: vazıfeli, gorevlı
muthiş: dehşet veren, korkutan
netice-i azam: en buyuk netice
nevi: çeşıt, tur
rububiyet-i İlâhiye: Allah ın butun varlıkları yaratması, beslemesi, buyutmesi, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesi
sabık: geçen
sair: dıger, otekı
sebeb-i beka: var olan şeylerın varlıklarının devam etme sebebı
sır: gızlı hakıkat.
sukut ettirmek: degerden dusurmek.
şahsî: şahsa, kşıye aıt.
tahkir: hakaret etme, aşagılama.
tahkir-i azım: buyuk hakaret, aşın şekılde aşagılama.
tarz: şekıl, bıçım
tecavüz: haddını aşma, soz ve harekette ileri gıtme, saldırma
tenzil: ındırme, dusurme
tezahür etme: gorunme, ortaya çıkma
tezyif: alay etme, kuçuk dusurme
ubudiyet-i insaniye: insanın kullugu
umum: butun
vasıta: aracılık
vazife-i aliye: yuce vazife
zecretmek: sakındırmak, yasaklamak, engel olmak.

İşte, enva-ı dalâlet, derecatına göre az çok kâinatın yaratılmasındaki hikmet-i Rabbaniyeye ve dünyanın bekasındaki makasıd-ı Sübhaniyeye zarar verdiği için, ehl-i isyana ve ehl-i dalâlete karşı kâinat hiddete geliyor, mevcudat kızıyor, mahlûkat öfkeleniyor.

Ey cirmi ve cismi küçük ve cürmü ve zulmü büyük ve ayb ve zenbı azîm bîçare insan! Kâinatın hiddetinden, mahlûkatın nefretinden, mevcudatın öfkesinden kurtulmak istersen, işte, kurtulmanın çaresi Kur'ân-ı Hakîm'in daire-i kudsiyesine girmektir ve Kur'ân'ın mübelliği olan Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın sunnet-i seniyesine ittibadır. Gir ve tâbi ol!

ON IKINCI IŞARET

Dört sual ve cevaptır.

Birinci sual: Mahdut bir hayatta, mahdut günahlara mukabil hadsiz bir azap ve nihayetsiz bir cehennem nasıl adalet olur?

Elcevap: Sabık işaretlerde, hususan bundan evvelki On Birinci Işarette kat'iyen anlaşıldı ki, küfür ve dalâlet cinayeti, nihayetsiz bir cinayettir ve hadsız bir hukuka tecavüzdür.

İkinci sual: Şeriatta denilmiştir ki, "Cehennem, ceza-i ameldir, fakat cennet fazl-ı İlâhî iledir." Bunun sırr-ı hikmeti nedir?

Elcevap: Sabık Işaretlerde tebeyyün etti ki, insan, icatsız bir cüz-ı ihtıyârî ile ve cüz'î bir kesb ile, bir emr-ı ademî veya bir emr-ı itibarî teşkil ile ve sübut vermekle

adalet: her hak sahibine hakkının tam, eksiksiz olarak verilmesi. âdillik
Aleyhissalatu Vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun
ayb: utanılacak şey, kusur
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza
azîm: büyük
beka: bâkilik, ebedîlik, sonsuzluk.
bîçare: çaresiz, zavallı
ceza-i amel: yapılan işin karşılığı
cinayet: adam öldürme derecesinde ağır suç.
cirm: vücut, cüsse, hacim
cisim: beden
cürüm: kusur, hata, günah
cüz'i: az, küçük.
cüz-ı ihtıyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti
daire-i kudsiye: kutsal daire
dalalet: doğru yoldan, iman ve İslamiyetten ayrılmak.
derecat: dereceler
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i isyan: isyan edenler
emr-i ademî: yokluğa sebep olan iş
emr-i itibarî: gerçekte olmadığı halde var olduğu kabul edilen iş
enva-ı dalalet: doğru ve hak yoldan sapmanın çeşitleri
evvelki: önceki
fazl-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ihsanı
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç
hadsız: sınırsız, sonsuz
hiddet: öfke, kızgınlık
hikmet-i Rabbaniye: her şeyi uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde iş gören hikmeti
hukuk: haklar
hususan: özellikle
icatsız: yoktan var edemeyen, yaratamayan
ittiba: tâbi olma, uyma
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'iyen: kesin olarak.
kesb: çalışmak, işlemek.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
mahdut: sınırlı, belirli
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
makasıd-ı Sübhaniye: her türlü kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hakkın kâinatı yaratmadaki maksatları
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
mukabil: karşılık.
mübelliğ: tebliğ eden, bildiren
nefret: bir şeyden veya kimseden ürkme, tiksinme
nihayetsiz: sonsuz
nihayetsiz: sonsuz
Resul-ı Ekrem: çok cömert ve çok kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sabık: geçen
sırr-ı hikmeti: hikmetinin gizli hakikatı, sebebi
sual: soru
sübut: gerçekleşme, meydana gelme, sabit bir şekilde var olduğunu kabul etme
Sunnet-i Seniyye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve davranışları.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tâbi: uyan, itaat eden
tebeyyün etmek: belli olmak, meydana çıkmak, anlaşılmak.
tecavüz: saldırma, başkasının hakkına dokunma
teşkil: meydana getirme, yapma.
zenb: günah, suç, kabahat.
zulüm: haksızlık, eziyet.

muthış tahribata ve şerlere sebebiyet verdiği gibi, nefsi ve hevası daıma şerlere ve zararlara meyyal olduğu için, o küçük kesbın neticesinden hâsıl olan seyyiatın mes'uliyetini o çeker. Çünkü onun nefsi istedi ve kendi kesbiyle sebebiyet verdi. Ve şer, ademî olduğu ıçın, abd ona fail oldu, Cenab-ı Hak da halk ettı. Elbette o hadsız cınayetın mes'uliyetını, nihayetsız bir azap ile çekmeye mustahak olur.

Amma hasenat ve hayrat ıse, madem ki vücudîdirler, kesb-i insanî ve cüz-i ihtiyârî onlara illet-i mucide olamaz. İnsan onda hakikî fail olamaz. Ve nefs-i emmaresi de hasenata taraftar değildır. Belki rahmet-i İlâhıye onları ıster ve kudret-i Rabbaniye ıcat eder. Yalnız, ınsan, ıman ıle, arzu ile, nıyet ile sahıp olabılır. Ve sahip olduktan sonra, o hasenat ıse, ona evvelce verılmış olan vucut ve ıman nimetleri gibi sabık hadsiz niam-ı Ilâhiyeye bir şükürdür, geçmış nımetlere bakar. Vaad-ı İlâhî ile verilecek cennet ise, fazl-ı Rahmanî ile verilir. Zahırde bir mükâfattır, hakikatte fazldır.

Demek seyyiatta sebep nefistır, mücazata bızzat mustahaktır. Hasenatta ise, sebep Hak'tandır, illet de Hak'tandır. Yalnız, insan ıman ıle tesahub eder. "Mukâfatını ısterim" diyemez, "Fazlını beklerim" diyebilir.

Üçüncü sual Beyanat-ı sabıkadan da anlaşılıyor kı, seyyiat, intişar ve tecavüz ile taaddüt ettiğinden, bir seyyıe bin yazılmalı; hasene ıse, vücudî olduğu ıçın, maddeten taaddüt etmediğinden ve abdin icadıyla ve nefsin

abd: kul
ademî: yokluga aıt, yoklukla ılgılı
amma: ama, lâkın
azap: gunahlara karşı ahırette çekılecek ceza
beyanat-ı sabıka: geçmış açıklamalar, yapılan ızahlar
Cenab-ı Hak: doğru gerçek Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Allah
cınayet: adam oldurme derecesınde agır suç.
cüz-ı ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından ınsana verılen arzu serbestlıgı, dıledıgı gibi hareket edebılme kuvvetı.
evvelce: onceden
fail: fılı ışleyen, yapan
fazl: ıkram, ınsan comertlik.
fazl-ı Rahmanî: sonsuz merhamet sahıbı Cenab-ı Allah ın ıkramı, ınsanı
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hak: her şeyı hakkıyla yaratan varlıgı hak olan ve her hakkın sahıbı olan Cenab ı Hak.
hakıkat: gerçek, asıl
hakıkı: gerçek.
halk etmek: yaratmak.
hasenat: ıyılıkler, ıyi ve guzel ışler
hasene: ıyılık, guzel ve hayırlı ış.
hasıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah nzası ıçın yapılan ıyılıkler
heva: ıstek, arzu, nefsın zararlı ve gunah olan arzuları.
ıcat etmek: yoktan var etmek, yaratmak
ıcat: yoktan var etme, yaratma
illet: bir şeye yol açan ve gerektıren esas sebep
illet-i mucide: var edıcı bir sebep
ıman: ınanma, ınanç, ıtıkat.
intişar: yayılma
kesb: çalışma, ısleme.
kesb-i insanî: ınsanın çalışması
kudret-i Rabbaniye: varlıkları yaratan, besleyen, yetıştıren, uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah ın sonsuz guç ve kuvvetı
maddeten: maddî olarak.
mes'uliyet: sorumluluk.
meyyal: cok meyllı, egılımlı, cok istekli, arzulu
mucazat: bir suça karşı verılen ceza
mukâfat: ödül
mustehak: hak eden, hak etmış
muthış: dehşet veren, korkutan
nefis: ınsanda bulunan kotu vasıfları, nıtelıkleri kendısınde toplayan, kotuluğe sevk eden, hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
nefs-ı emmare: ınsana kotu ve gunah olan ışlerın yapılmasını emreden nefis
netice: sonuç.
nıam-ı ılahıye: Cenab ı Hakkın nımetlerı
nihayetsiz: sonsuz.
nımet: Allah ın bağışladıgı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar
nıyet: kalbın bir şeye karar vermesi
rahmet-ı ılahıye: Allah ın sonsuz rahmetı
sabık: geçen
sebebiyet vermek: sebep olmak.
seyyıat: kotulukler, fenalıklar
seyyıe: fenalık, kotulük
sual: soru
şer: kotuluk.
şukur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
taaddüt etmek: çoğalmak, bır şeyın sayısının artması
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
tecavuz: soz ve harekette ılen gıtme, saldırma, başkasının hakkına dokunma
tesahub etmek: sahıp çıkmak, sahıplenmek
teveccüh etmek: yonelmek.
vaad-ı ılahı: Allah ın verdıgı soz
vücudî: vucutla ılgılı, varlıga dair
vücut: var olma, varlık.
zahırde: gorunuşte

arzusuyla olmadığından, hiç yazılmamalı veya bir yazılmalı idi. Neden seyyie bir yazılır, hasene on ve bazen bin yazılır?

Elcevap: Cenab-ı Hak, kemal-i rahmet ve cemal-i rahîmiyetini o suretle gösteriyor.

Dördüncü sual: Ehl-i dalâletin kazandıkları muvaffakıyet ve gösterdikleri kuvvet ve ehl-i hidayete galebeleri gösteriyor ki, onlar bir kuvvete ve bir hakikate istinat ediyorlar. Demek ya ehl-i hidayette zaaf var, ya onlarda bir hakikat var?

Elcevop: Hâşâ! Ne onlarda hakikat var, ne ehl-i hakta zaaf vardır. Fakat, maatteessüf, kàsıru'n-nazar, muhakemesiz bir kısım avam tereddüde düşüp vesvese ediyorlar, akidelerine halel geliyor.

Çünkü diyorlar: "Eğer ehl-i hakta tam hak ve hakikat olsaydı, bu derece mağlûbiyet ve zillet olmamak gerekti. Çünkü hakikat kuvvetlidir.[1] اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلَا يُعْلٰى عَلَيْهِ olan kaide-i esasiye ile, kuvvet haktadır. Eğer o ehl-i hakka mukabil, galibâne gelen ehl-i dalâletin hakikî bir kuvveti ve bir nokta-i istinadı olmasaydı bu derece galibiyet ve muvaffakıyet olmamak lâzım gelecekti?"

Elcevap: Ehl-i hakkın mağlûbiyeti kuvvetsizlikten, hakikatsizlikten gelmediği, sabık işaretlerle kat'î ispat edildiği gibi, ehl-i dalâletin galebesi kuvvetlerinden ve iktidarlarından ve nokta-i istinat bulmalarından gelmediği, yine o işaretlerle kat'î ispat edildiğinden, bu sualin cevabı, sabık işaretlerin heyet-i mecmuasıdır. Yalnız burada

1. Hak daima üstün gelir, ona karşı galebe edilmez. (*Keşfü'l-Hafa*, 1/127, hadis no: 362.)

akide: inanılan ve itikat edilen esas, iman.
avam: halk tabakası.
cemal-ı rahmiyet: Allah'ın sonsuz merhamet edicilliğinin güzelliği.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
ehl-i dalalet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hak: iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan.
ehl-i hidayet: hidayette, doğru ve hak yolda olanlar.
galebe: galip gelme, üstünlük.
galibâne: üstün bir şekilde.
galibiyet: üstünlük, üstün gelme.
hak: doğru.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikî: gerçek.
halel: bozukluk, eksiklik.
hasene: iyilik, güzel ve hayırlı iş.
hâşâ: asla.
heyet-i mecmua: bir şeyin bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
iktidar: güç, kuvvet.
ispat etmek: doğruyu, delil göstererek ortaya koymak.
istinat etmek: dayanmak, itimat etme.
kaide-i esasiye: temel prensip, temel kural.
kasıru'n-nazar: dar görüşlü.
kat'î: kesin.
kemal-ı rahmet: Allah'ın rahmetinin şefkat ve merhametinin mükemmelliği.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
maatteessüf: üzüntüyle ifade etmek gerekir ki... ne yazık ki...
mağlûbiyet: yenilme, yenilgi.
muhakeme: düşünme, akıl yürütüp doğru bir netice elde edebilme.
mukabil: karşılık.
muvaffakıyet: başarı, başarılı olma.
nokta-ı istinat: dayanak noktası.
sabık: geçen.
seyyie: fenalık, kötülük.
sual: soru.
suret: şekil, biçim, tarz.
tereddüt: kararsızlık, bir meselede karar vermeyerek şüphede kalmak.
vesvese: şüphe, tereddüt.
zaaf: zayıflık.
zillet: alçalma, hor ve hakir duruma düşme.

desiselerinde istimal ettikleri bir kısım silâhlarına işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Ben kendim mükerreren müşahede etmişim ki, yüzde on ehl-i fesat, yüzde doksan ehl-i salâhı mağlûp ediyordu. Hayretle merak ettim. Tetkik ederek kat'iyen anladım ki, o galebe kuvvetten, kudretten gelmiyor, belki fesattan ve alçaklıktan ve tahripten ve ehl-i hakkın ihtilâfından istifade etmesinden ve içlerine ihtilâf atmaktan ve zayıf damarlan tutmaktan ve aşılamaktan ve hissiyat-ı nefsaniyeyi ve ağraz-ı şahsiyeyi tahrik etmekten ve insanın mahiyetinde muzır madenler hükmünde bulunan fena istidatlan işlettirmekten ve şan ve şeref namıyla, riyakârâne nefsin firavuniyetini okşamaktan ve vicdansızca tahribatlarından herkes korkmasından geliyor. Ve o misillü şeytanî desiseler vasıtasıyla, muvakkaten ehl-ı hakka galebe ederler. Fakat [1] وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ sırnyla, [2] اَلْحَقُّ يَعْلُو وَلاَ يُعْلَى عَلَيْهِ düsturuyla, onların o muvakkat galebeleri, menfaat cihetinde onlar için ehemmiyetsiz olmakla beraber, cehennemi kendilerine ve cenneti ehl-i hakka kazandırmalanna sebeptir.

İşte, dalâlette, iktidarsızlar muktedir görünmeleri ve ehemmiyetsizler şöhret kazanmalan içindir ki, hodfüruş, şöhretperest, riyakâr insanlar ve az bir şeyle iktidarlarını göstermek ve ihafe ve ızrar cihetinden bir mevki kazanmak için ehl-i hakka muhalefet vaziyetine girerler. Tâ görunsün ve nazar-ı dikkat ona celp olunsun. Ve iktidar ve kudretle değil, belki terk ve ataletle sebebiyet verdiği

1. Akibet takva sahiplennindir. (A'raf Suresi 128.)

2. Hak daima ustun gelir, ona karşı galebe edilmez. (*Keşfu'l-Hafa* 1.127, hadis no: 362.)

ağraz-ı şahsiye: şahsi kinler, garazlar.
atalet: tembellik.
celp olunmak: çekilmek.
cihet: yon.
dalalet: doğru yoldan, iman ve islâmiyetten ayrılmak, sapkınlık, azgınlık.
desise: hile, aldatmaca.
düstur: kanun, prensip.
ehemmiyetsiz: onemsız.
ehl-i fesat: bozguncular, bozanlar.
ehl-ı hak: iman, Islâmıyet ve hak yolunda olan.
ehl-ı salah: salıh, doğru, adaletlı olan kimseler.
fenâ: kotu.
fesat: bozgunculuk.
firavuniyet: nefsinı, benlıgını ve enanıyetını Firavun gıbı Ilah seviyesıne çıkartacak derecede buyuk gorme.
galebe etmek: galıp gelmek, ustun gelmek.
galebe: galıp gelme, usrun gelme, yenme.
hayret: şaşkınlık, şaşırmak.
hissiyat-ı nefsaniye: nefse aıt duygular.
hodfüruş: kendini begendırmeye çalışan, ovunen.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihafe: korkutma.
ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, ayrılık.
iktidar: güç, kuvvet.
istıdat: kabılıyet, yetenek.
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
istimal etmek: kullanmak.
ızrar: zarara sokma.
kat'iyen: kesınlıkle, kesın olarak.
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar.
maden: kaynak.
mağlup etmek: yenmek, yenık duruma duşurmek.
mahiyet: nıtelık, ozellık.
menfaat: fayda.
mevki: yer, makam.
misillü: gıbı, benzen.
muhalefet: zıt duşuncede bulunma, aykın davranma, duşmanlık.
muktedir: ıktıdar sahıbı, gucu yeten.
muvakkat: geçıcı.
muvakkaten: geçıcı olarak.
muzır: zararlı.
mükerreren: tekrarla, defalarca.
müşahede etmek: gormek, şahıt olmak.
namıyla: adıyla.
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakış.
nefis: insanda bulunan kotu vasıflan, nıtelıklen kendısınde toplayan, kotulüğe sevk eden, hayırlı ışlerden alıkoyan güç.
riyakar: ıkı yuzlu, sahtekâr.
riyakarane: nyakârca, ıkıyuzlulukle.
sebebiyet vermek: sebep olmak.
sır: gizli hakıkat.
şan: şohret, un.
şeref: ovunulecek şey, ustunluk, seçkınlık.
şeytanî: şeytanca, şeytana aıt.
şöhret: herkesçe bilınme, tanınma durumu, un.
şöhretperest: şohret duşkunu, şohreu her şeyın ustunde tutan.
tahrıbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar.
tahrik etmek: harekete geçırmek.
tahrıp: harap etme, yıkma, bozma.
terk: bırakma, yapmama.
tetkik etmek: incelemek.
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum.
vicdan: ıyıyı kotuden, hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

tahrîbat ona isnat edilip, ondan bahsedilsin. Nasıl ki böyle şöhret divanelerinden birisi namazgâhı telvis etmiş, tâ herkes ondan bahsetsin... Hatta ondan lânetle de bahsedilmiş de, şöhretperestlik daman kendisine bu lânetli şöhreti hoş göstermiş diye darbımesel olmuş.

Ey âlem-i beka için yaratılan ve fânî âleme müptelâ olan bîçare insan![1] فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَآءُ وَالْأَرْضُ ayetinin sırrına dikkat et, kulak ver! Bak, ne diyor:

Mefhum-i sarîhiyle ferman ediyor ki, ehl-i dalâletin ölmesiyle, insan ile alâkadar olan semavat ve arz, onların cenazeleri üstünde ağlamıyorlar, yani, onların ölmesiyle memnun oluyorlar.

Ve mefhum-ı işarîsiyle ifade ediyor ki, ehl-i hidayetin ölmesiyle semavat ve arz, onların cenazeleri üstünde ağlıyorlar, fıraklarını istemiyorlar. Çünkü ehl-i iman ile bütün kâinat alâkadardır, ondan memnundur. Zira iman ile Hâlık-ı Kâinat'ı bildikleri için, kâinatın kıymetini takdir edip hürmet ve muhabbet ederler. Ehl-ı dalâlet gibi tahkır ve zımnî adavet etmezler.

Ey insan, düşün! Sen alâküllihâl öleceksin. Eğer nefis ve şeytana tâbı isen, senin komşuların, belki akrabaların senin şerrinden kurtulmak için mesrur olacaklar.

Eğer,[2] أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ deyip, Kur'ân'a ve Habîb-ı Rahman'a tâbı isen, o vakit semavat ve arz ve mevcudat, herkesin derecesine nispeten, senin derecene

1. Gök ve yer onları ağlamadı. (Duhan Suresi, 29.)
2. Allah'ın rahmetinden kovulmuş olan şeytandan Allah'a sığınırım.

adavet: düşmanlık.
alâkadar: alâkalı, ilgili.
alâküllihâl: ister istemez, her durumda.
âlem: dünya.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, âhiret.
arz: yer, yeryüzü.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahsedilmek: söz edilmek, anlatılmak.
bahsetmek: söz etmek, anlatmak.
biçare: çâresiz, zavallı.
cenaze: ölü.
darbımesel: atasözü.
divane: deli.
ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hidayet: hidayette, doğru ve hak yolda olanlar.
ehl-ı iman: Allah'a inananlar, iman sahipleri.
fânî: ölümlü, geçici.
ferman: emir, buyruk.
firak: ayrılık.
Habîb-i Rahman: rahmet ve merhamet sahibi olan Allah'ın sevgili peygamberi, Hz. Muhammed (asm).
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın yaratıcısı, bütün âlemlerin ve bütün varlıkların yaratıcısı olan Allah.
hürmet etmek: saygı göstermek.
ifade etmek: anlatmak.
iman: inanma, inanç, itikat.
İsnat edilmek: dayandırılmak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kıymet: değer.
lânet: beddua, kötülük, fenalık.
mefhum-i işarî: işaret edilen mana.
mefhum-i sarîh: açık anlam, açık ifade.
mesrur: sevinçli, memnun.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
müptelâ: tutkun, düşkün.
namazgâh: namaz kılınan yer.
nefis: insanda bulunan kötü ve sıfatları nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nispeten: kıyasla, göre.
semavat: semalar, gökler.
sır: gizli hakikat.
şer: kötülük.
şöhret: herkes tarafından bilinme, tanınma, ün.
şöhretperestlik: şöhret düşkünlüğü, şöhreti her şeyin üstünde tutma.
tâbi: boyun eğen, uyan.
tahkır: hakâret etme, hor ve aşağı görme.
tahrîbat: tahripler, yıkıp bozmalar.
takdir etmek: değer vermek.
telvis etmek: kirletmek, pislet mek.
vakit: zaman.
zımnî: gizli, üstü kapalı, ortulu.

gore senin firakından müteessir olup manen ağlarlar. Ulvî bir matem ile ve haşmetli bir teşyi ile, kabir kapısıyla girdiğin beka âleminde senin derecene nispeten senin için bir hüsn-i istikbal var olduğuna işaret ederler.

ON ÜÇÜNCÜ İŞARET

Üç Noktadır.

Birinci Nokta: Şeytanın en büyük bir desisesi, hakaık-ı imaniyenin azameti cihetinde dar kalbli ve kısa akıllı ve kâsır fikirli insanları aldatır, der ki: "Bir tek zat, umum zerrat ve seyyarat ve nücumu ve sair mevcudatı bütün ahvaliyle tedbir-i rububiyetinde çeviriyor, idare ediyor deniliyor. Böyle hadsiz acip, büyük meseleye nasıl inanılabilir? Nasıl kalbe yerleşir? Nasıl fikir kabul edebilir?" der. Acz-i insanî noktasında bir hiss-i inkârî uyandırıyor.

Elcevap: Şeytanın bu desisesini susturan sır اَللّٰهُ اَكْبَرُ[1] 'dir. Ve cevab-ı hakikîsi de, اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'dır. Evet, اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'in ziyade kesretle şeair-i İslâmiyede tekrarı, bu desiseyi mahvetmek içindir. Çünkü, insanın âciz kuvveti ve zayıf kudreti ve dar fikri, böyle hadsiz büyük hakikatleri اَللّٰهُ اَكْبَرُ nuruyla görüp tasdik ediyor ve اَللّٰهُ اَكْبَرُ kuvvetiyle o hakikatleri taşıyor ve اَللّٰهُ اَكْبَرُ dairesinde yerleştiriyor ve vesveseye düşen kalbine diyor ki:

1. Allah en yücedir, en büyüktür.

acip: hayret veren
âciz: zayıf, güçsüz.
acz-i insanî: insanın güçsüzlüğü
ahval: hâller, durumlar
azamet: büyükluk, yücelik
beka âlemi: sonsuzluk alemi, âhiret hayatı
cevab-ı hakîkî: gerçek cevap
cihet: yön.
desise: hile, aldatmaca
firak: ayrılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaık-ı imaniye: iman hakıkatleri
hakıkat: gerçek.
haşmet: ihtişam, heybet.
hiss-i inkârî: inkâr hissi, kabul etmeme duygusu
hüsn-i istıkbal: güzel ve iyi karşılama
idare etmek: yönetmek, bir işi yürütmek, çekip çevirmek
kabir: mezar
kasır: kısa
kesret: çokluk, fazlalık.
kudret: kuvvet, güç
mahvetmek: yok etmek, ortadan kaldırmak.
manen: mana itibarıyla, manaca
matem: hüzün, keder ve musibet karşısındaki ağlama, yas.
mesele: önemli konu
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
müteessir olmak: üzülmek.
nispeten: oranla, göre
nur: parlak ışık, aydınlık.
nücum: yıldızlar
sair: diğer, başka
seyyarat: gezegenler
sır: gizli hakikat.
şeair-i İslâmiye: İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler
tasdik etmek: bir şeyin doğrulugunu kabul etmek.
tedbir-i rububiyet: her şeyi idare ve terbiye eden Cenab-ı Hakkın kâinat ve mahlûkat üzerindeki hikmetli faaliyeti, tasarrufu, idaresi
teşyi: uğurlama
ulvî: yüksek, yüce.
umum: bütün
zat: şahıs, kişi
zerrat: zerreler
ziyade: fazlasıyla

Bu kâinatın gayet muntazamca tedbir ve tedviri bilmüşahede görünüyor. Bunda iki yol var:

Birinci yol: Mumkundur. Fakat gayet azîmdir ve harikadır. Zaten böyle harika bir eser, bir harika sanat ile, çok acip bir yol ile olur. O yol ise, mevcudat, belki zerrat adedince vücudunun şahitleri bulunan bir Zat-ı Ehad ve Samed'in rububiyetiyle ve irade ve kudretiyle olmasıdır.

İkinci yol: Hiçbir cihet-ı imkânı olmayan ve imtına derecesinde müşkülâtlı ve hiçbir cihette makul olmayan şirk ve küfür yoludur. Çünkü, Yirminci Mektup ve Yirmi İkinci Söz gibi çok risalelerde gayet kat'î ispat edildiği üzere, o vakit kâinatın her bir mevcudunda ve hatta her bir zerresinde bir ulûhiyet-i mutlaka ve bir ilm-i muhit ve hadsiz bir kudret bulunmak lâzım geliyor. Tâ ki, mevcudatta bilmüşahede görünen nihayet derecede nizam ve intizam ve gayet hassas mızan ve ımtıyaz ile mukemmel ve müzeyyen olan nukuş-ı sanat vücut bulabilsin.

Elhâsıl: Eğer tam lâyık ve tam yerinde olan azametli ve kibriyalı rububiyet olmazsa, o vakit her cihetçe gayr-i makul ve mümteni bır yol takıp etmek lâzım gelecek. Lâyık ve lâzım olan azametten kaçmakla, muhal ve imtinaa girmeyi şeytan dahi teklif edemez.

İkinci Nokta: Şeytanın mühim bir desisesi, insana kusurunu ıtıraf ettırmemektir, tâ ki istiğfar ve istıaze yolunu kapasın. Hem, nefs-i insaniyenin enaniyetini tahrik edip,

küfür: Allah ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
layık: uygun, yakışır.
lazım: gerekli, luzumlu.
makul: akla uygun.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
mevcut: varlık, var olan.
mizan: denge, ölçü.
muhal: imkansız.
muntazam: düzgün, düzenli.
mühim: önemli.
mükemmel: kusursuz, tam ve eksıksız olan.
mümkün: olabilir.
mümteni: mumkun olmayan, imkansız.
müşkülât: zorluklar.
müzeyyen: zıynetlendirilmiş, süslenmiş.
nefs-i insaniye: insanda bulunan ve onu kotülüge sevk eden duygu.
nihayet: son.
nızam: düzen.
nukuş-ı sanat: sanat nakışları, işlemeler.
rububiyet: Cenab-ı Allah ın butun varlıkları yaratması, beslemesi, yetıştırmesi, uyum icinde sevk ve idare etmesi.
şırk: Allah a ortak koşma.
tahrik etmek: harekete geçirmek, kışkırtmak.
tedbir: bir ışı belırlı gayeleri gozeterek ve neticelenni duşunerek idare etme.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
ulûhiyet-i mutlaka: hıçbir kayda ve şarta bagli olmaksızın ilâh olma.
vakit: zaman.
vesvese: şuphe, tereddut.
vücut bulmak: var olmak, meydana gelmek.
vücut: varlık.
Zat-ı Ehad ve Samed: tek olan ve hıçbır şeye muhtaç olmayıp her şey kendisine muhtaç olan Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en kuçuk parça, atom.

acip: hayrette bırakan.
adedince: sayısınca.
azamet: buyukluk, yucelik.
azim: buyuk.
bilmüşahede: gorerek, bızzat şahıt olarak.
cihet: yon.
cihet-i imkân: bır şeyın olabılırlık yonu.
desise: hile, aldatmaca.
elhasıl: sonuç olarak, ozede.
enaniyet: benlik, gurur.
gayet: son derece, çok.
gayr-i makul: akıl dışı, akla uygun olmayan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harika: olaganustu.
hassas: inceliklı.
ilm-i muhit: her şeyı ihata eden, kuşatan ılım.
imdna: imkânsız olma, imkânsızlık.
ımtıyaz: farklılık, başkalarından ayrılma.
intizam: düzgunlük, düzenlılık.
irade: dileme, isteme, bır şeyı yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine geurme gucu.
ispat etmek: doğruyu delil gostererek ortaya koymak.
istıaze: Allah a sığınma.
istiğfar: af dileme, tevbe etme, Allah tan gunahlannın bağışlanmasını isteme.
ıtıraf etmek: kabahatını gizlemeyıp söylemek.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar.
kat'i: kesin.
kibriya: azamet, buyukluk, yucelik.
kudret: güç, kuvvet, iktıdar.

tâ kı nefıs kendini avukat gıbi müdafaa etsin, âdeta taksirattan takdıs etsin.

Evet, *şeytanı dınleyen bir nefıs, kusurunu gormek ıstemez; gorse de, yüz tevıl ile tevıl ettirir.*
(1) وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ sırrıyla, nefsine nazar-ı nıza ile baktığı ıçin ayıbını gormez. Ayıbını gormediği için ıtıraf etmez, ıstığfar etmez, ıstıaze etmez, şeytana maskara olur. Hazret-ı Yusuf Aleyhısselâm gibi bir peygamber-i âlişan (2) وَمَآ اُبَرِّئُ نَفْسِي اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوْٓءِ اِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي dedığı hâlde, nasıl nefse ıtımat edılebılır?

Nefsını ıttıham eden, kusurunu görür. Kusurunu ıtıraf eden, istiğfar eder. İstiğfar eden, istiaze eder. İstiaze eden, şeytanın şerrinden kurtulur. Kusurunu görmemek, o kusurdan daha büyük bir kusurdur. Ve kusurunu itiraf etmemek, büyük bir noksanlıktır. Ve kusurunu görse, o kusur kusurluktan çıkar. İtiraf etse, affa müstahak olur.

Üçüncü Nokta: İnsanın hayat-ı içtimaiyesini ifsat eden bir desise-ı şeytaniye şudur ki: Bir mü'minin bir tek seyyiesiyle bütün hasenatını örter. Şeytanın bu desisesini dinleyen insafsızlar, o mu'mine adavet ederler. Hâlbuki, Cenab-ı Hak, haşirde adalet-i mutlaka ile mizan-ı ekberinde, a'mal-i mükellefîni tarttığı zaman, hasenatı seyyiata galibiyeti-mağlûbiyeti noktasında hükmeyler. Hem seyyiatın esbabı çok ve vücutları kolay olduğundan, bazen bir tek hasene ile çok seyyiatını örter.

---

1. Tarafgırlıkle bakan hıçbır kusuru goremez.
2. Ben nefsımı temıze çıkarmam. Çunku nefıs daıma kotulüge sevk eder. Ancak Rabbım rahmet ederse, o başka. (Yusuf Suresi, 53.)

---

adalet-i mutlaka: tam adalet, sonsuz adalet.
adavet: duşmanlık.
âdeta: sanki.
a'mal-i mükellefîn: dının emırlerını yerıne getırmekle yukümlü olanların amellerı, ışlerı.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Allah.
desise: gızlı hıle, aldatmaca.
desise-i şeytaniye: şeytanın hılesı, aldatmacası.
esbab: sebepler.
hasene: ıyı amel, guzel ve hayırlı ış.
haşir: oldükten sonra tekrar dırılup Allah ın huzurunda toplanma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hükmeylemek: karar vermek.
ifsat etmek: bozmak.
istiaze etmek: Allah a sıgınmak.
istiğfar etmek: af dılemek, tevbe etmek, Allah tan gunahlarının bağışlanmasını ıstemek.
ıtımat etmek: guvenmek.
itiraf etmek: kabahatını gizlemeyip soylemek.
ittıham etmek: suçlamak.
kusur: eksıklık, noksan.
maskara: herkesı kendıne gulduren soytarı.
mızan-ı ekber: mahşer gunu amellerın ölçüleceği hakıkı mahıyetı ancak ahırette bılınecek olan buyuk terazı.
mudafaa etmek: savunmak.
mu'min: ıman eden, Allah a ınanan.
müstehak: hak etmış, hak eden.
nazar-ı rıza: razı olarak, hoş goru ıle bakma.
nefıs: ınsanda bulunan hayırlı ışlerden alıkoyan ve onu kotuluge sevk eden duygu.
noksan: eksıklık, kusurlu olış.
peygamber-i âlişan: şanı yuce peygamber.
seyyiat: fenalıklar, kotulukler, gunahlar.
seyyie: fenalık, kotuluk, gunah.
sır: gızlı hakıkat.
şer: kotuluk.
takdis etmek: her türlu kusur ve noksanlıklardan uzak tutmak, yuceltmek.
taksirat: kusurlar, suçlar, gunahlar.
tevil etmek: yorumlamak.
vücut: varlık.

Demek bu dünyada o adalet-i İlâhiye noktasında muamele gerektir. Eğer bir adamın iyilikleri fenalıklarına kemiyeten veya keyfiyeten ziyade gelse, o adam muhabbete ve hürmete müstahaktır. Belki, kıymettar bir tek hasene ile çok seyyiatına nazar-ı af ile bakmak lâzımdır. Hâlbuki, insan, fıtratındaki zulüm damarıyla, şeytanın telkiniyle, bir zatın yüz hasenatını bir tek seyyie yüzünden unutur, mü'min kardeşine adavet eder, günahlara girer. Nasıl bir sinek kanadı göz üstüne bırakılsa bir dağı setreder, göstermez. Öyle de, insan, garaz damarıyla, sinek kanadı kadar bir seyyie ile dağ gibi hasenatı örter, unutur, mü'min kardeşine adavet eder, insanların hayat-ı içtimaiyesinde bir fesat aleti olur.

Şeytanın bu desisesine benzer diğer bir desise ile, insanın selâmet-i fikrini ifsat ediyor. Hakaik-ı imaniyeye karşı sıhhat-i muhakemeyi bozuyor ve istikamet-i fikriyeyi ihlâl ediyor. Şöyle ki:

Bir hakıkat-i imaniyeye dair yüzer delâil-i ispatiyenin hükmünü, nefyine delâlet eden bir emare ile kırmak ister. Hâlbuki, kaide-i mukarreredir ki, "Bir ispat edici, çok nefyedicilere tereccüh ediyor." Bir davaya müsbit bir şahidin hükmü, yüz nafilere racih olur. Bu hakikate bu temsil ile bak. Şöyle ki:

Bir saray, yüzer kapalı kapıları var. Bir tek kapı açılmasıyla o saraya girilebilir, öteki kapılar da açılır. Eğer bütün kapılar açık olsa, bir iki tanesi kapansa, o saraya girilemeyeceği söylenemez.

adalet-i İlâhî: İlâhî adalet, Allah'ın adaleti
adavet: düşmanlık.
dair: ait, ilgili
dava: takip edilen fikir, iddia
delâil-i ispatiye: ispat delilleri, bir şeyin varlığını ya da doğruluğunu ortaya koyan deliller
delâlet etmek: delil olmak, işaret etmek.
desise: hile, aldatmaca
emare: belirti, işaret
fenalık: kötülük.
fesat: bozgunculuk, fitne
fıtrat: yaratılış, mizaç
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dini suç.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri
hakıkat: gerçek, esas
hakıkat-i imaniye: iman hakikatı
hasenat: iyi ameller, güzel ve hayırlı işler
hasene: iyi amel, güzel ve hayırlı iş
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hükum: karar
hürmet: saygı.
ifsat etmek: fesada uğratmak, bozmak.
ihlâl etmek: bozmak
ispat: doğruyu, delil göstererek ortaya koyma
istikamet-i fikriye: fikirdeki doğruluk, istikamet.
kaide-i mukarrere: kesinleşmiş, üzerinde karar kılınmış, yerleşmiş kural
kemiyet: niceliik, sayı, çokluğu
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, kalite, nitelik.
kıymettar: kıymetli, değerli.
muamele etmek: davranmak.
muhabbet: sevgi
mü'min: İman eden, Allah'a inanan
müsbit: ispat eden, bir şeyin doğrulugunu, delil göstererek ortaya koyan
müstehak: hak eden, hak etmiş
nafi: bir şeyin yokluğunu savunan, inkar eden
nazar-ı af: affedici bakış
nefiy: yokluk, yok sayma, inkâr
nefyedici: bir şeyin yokluğunu savunan, inkar eden.
racih olmak: daha üstün tutulmak, tercih edilmek.
selâmet-i fikir: fikirdeki doğruluk, doğru düşünce
setretmek: örtmek.
seyyiat: fenalıklar, kötülükler, günahlar
seyyie: fenalık, kötülük, günah
sıhhat-ı muhakeme: sağlıklı akıl yürütme, değerlendirme, hüküm verme
şahit: şahitlik yapan.
telkin: fikir aşılama
temsil: örnek, benzetme
tereccüh etmek: üstün gelmek.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla

İşte, hakaik-ı imaniye o saraydır. Her bir delil, bir anahtardır; ispat ediyor, kapıyı açıyor. Bir tek kapının kapalı kalmasıyla o hakaik-ı imaniyeden vazgeçilmez ve inkâr edilemez. Şeytan ise, bazı esbaba binaen, ya gaflet veya cehalet vasıtasıyla kapalı kalmış olan bir kapıyı gösterir; ispat edici bütün delillen nazardan ıskat ediyor. "İşte bu saraya girilmez. Belki saray değildir, içinde bir şey yoktur" der, kandırır.

İşte, ey şeytanın desiselerine müptelâ olan bîçare insan! Hayat-ı dıniye, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyenin selâmetini dilersen ve sıhhat-ı fikir ve istikamet-i nazar ve selâmet-i kalb istersen, muhkemat-ı Kur'âniyenin mizanlarıyla ve sünnet-i seniyenin terazileriyle a'mal ve hatıratını tart. Ve Kur'ân'ı ve sünnet-i seniyeyi daima rehber yap. Ve [1] اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ de, Cenab-ı Hakka ilticada bulun.

İşte, bu On Üç İşaret, on üç anahtardır. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın en ahirki suresi ve

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ 'in mufassalı ve madeni olan

[2] اَسْتَعِيذُ بِاللّٰهِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۞ مَلِكِ النَّاسِ ۞ اِلٰهِ النَّاسِ ۞

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۞ الَّذِي يُوَسْوِسُ

[3] فِي صُدُورِ النَّاسِ ۞ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ

---

1. Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım.

2. Allah'a sığınırım. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlarım.

3. De ki: Sığınırım insanların Rabbine • İnsanların Melik'ine • İnsanların İlâhına • İnsanların kalbine sinsice vesvese verenlerin şerrinden • Cinden ve insanlardan olan şeytanların şerrinden (Nas Suresi 1-6.)

Kur'ân hükümleri, âyetleri.
muptelâ: tutulmuş, düşkün.
nazar: bakış, fikir, düşünce; itibar, değer.
rehber: yol gösterici, birinin doğruyu bulması için yardımcı olan.
selâmet: kurtuluş, dert ve sıkıntıdan uzak olma.
selâmet-i kalb: kalbin korku ve endişeden uzak olması.
sıhhat-ı fikir: fikrin sağlamlığı, sağlıklı düşünce.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve davranışları.
vasıta: aracılık.

atıf: son.
a'mal: ameller, işler.
bîçare: çaresiz, zavallı.
binaen: -den dolayı.
cehalet: cahillik, bilgisizlik, ilâhî hakikatlerden habersiz olma.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak kın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi Allah.
delil: bir mesleyi ispata yarayan şey.
desise: hile, aldatmaca.
esbap: sebepler.
gaflet: dikkatsizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.
hatırat: hatıra gelenler, düşünceler.
hayat-ı dıniye: dinî hayat.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, kişisel hayat.
iltica: sığınma.
inkar etmek: kabul ve tasdik etmemek, inanmamak.
ıskat etmek: düşürmek.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.
istikamet-i nazar: doğru görüş.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
maden: kaynak.
mizan: terazi, ölçü.
mufassal: ayrıntılı olarak açıklayıp anlatan.
muhkemat-ı Kur'âniye: manası gayet açık, net ve sağlam olan

suresinin hısn-ı hasini ve kal'a-i metîninin kapısını o on üç anahtarla aç, gır, selâmeti bul!

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [1]

وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ [2]

وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ [3]

1. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiç bir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2. De ki: Ey Rabbim! şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım.

3. Onların yanımda bulunmalarından da Sana sığınırım. (Mü'minûn Suresi, 97-98.)

hak: doğru, gerçek
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş
hısn-ı hasin: çok sağlam kale
İlah: tanrı, kendisine ibadet edilen, Allah
kal'a-i metîn: sağlam kale
Melik: bütün varlıkların sahibi ve hâkimi olan Allah
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah
Rahum: sonsuz merhamet sahibi, acıyan, esirgeyen Allah
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
selâmet: kurtuluş, derd ve sıkıntıdan uzak olma
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şer: felâket, kötülük
tenzih etmek: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutmak.
vesvese: kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce, kuruntu, şüphe

* On Dorduncu Lem'a Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir

On Dördüncü Lem'a

İki Makamdır.

Birinci Makamı

İki sualin cevabıdır.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Azîz, Sıddık Kardeşim Re'fet Bey,

Sevr ve *hut*'a dair sorduğun sualin bazı risalelerde cevabı vardır. O nevi suallere göre cevap, Yirmi Dorduncu Sözün Üçüncü Dalında "On İki Asıl" namıyla on iki kaide-i mühimme beyan edilmiştir. O kaideler ehadıs-i Nebeviyeye dair muhtelif tevilâta dair birer mihenktirler ve ehadise gelen evhamı defedecek mühim esaslardır. Maatteessüf şimdilik sünuhattan başka ilmî mesail ile iştigalime mâni bazı hâller var. Onun için sualinize göre cevap veremiyorum. Eğer sünuhat-ı kalbiye olsa, bilmecburiye meşgul oluyorum. Bazen suallere sünuhat tevafuk ettiği için cevap verilir, gücenmeyiniz. Onun için her bir sualinize lâyıkınca cevap veremiyorum. Haydı bu defaki sualinize kısa bir cevap vereyim.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Hıçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun.

asıl: esas, kaide
azîz: muhterem, değerli
beyan edilme: açıklanma
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak
dair: alâkalı, ilgili
def: savmak, uzaklaştırma
ehadis: Hz. Peygamberimizin sözleri
ehadıs-ı nebeviye: Hz. Peygamber tarafından söylenen sözler, hadis-i şerifler
esas: asıl, temel
evham: vehimler, zanlar
hut: balık.
iştigal: bir işle uğraşmak, meşgul olma
kaide: esas, temel
kaide-i mühimme: mühim, önemli kaide, ölçü.
lâyık: gerektiğince.
maatteessüf: ne yazık ki...
makam: durak.
mâni: engel olan
mesail: meseleler
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
mihenk: ölçü.
muhtelif: çeşitli
mühim: önemli
nam: isim, ad
nevi: çeşit, tür
sevr: öküz.
sıddık: çok doğru, çok dürüst.
sual: soru
sünuhat: akla, hatıra gelen, içe doğan şeyler
sünuhat-ı kalbiye: kalbe doğan manalar
tevafuk: uygun gelme
tevilat: teviller, yorumlar

Bu defaki sualinizde diyorsunuz ki: "Hocalar diyorlar: '*Arz öküz ve balık üstünde duruyor.*' Hâlbuki arz, muallâkta bir yıldız gibi gezdiğini coğrafya görüyor. Ne öküz var, ne de balık?"

Elcevap: İbni Abbas (RA) gibi zatlara isnat edilen sahih bir rivayet var ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan sormuşlar: "Dünya ne üstündedir?" Ferman etmiş:
[1] عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ

Bir rivayette, bir defa [2] عَلَى الثَّوْرِ demiş, diğer defada [3] عَلَى الْحُوتِ demiştir. Muhaddislerin bir kısmı, İsrailiyattan alınma ve eskiden beri nakledilen hurafevan hikâyelere bu hadisi tatbik etmişler. Hususan Benîisrail âlimlerinin Musluman olanlarından bir kısmı, kütüb-i sabıkada *sevr* ve *hut* hakkında gördükleri hikâyelerin hadise tatbik edip, hadısın manasını acip bir tarza çevirmişler. Şımdılık bu sualinize dair gayet mücmel Üç Esas ve Üç Vecih söylenecek.

Birinci Esas: Benîisrail ulemasının bir kısmı Muslüman olduktan sonra, eski malûmatlan dahi onlarla beraber Müslüman olmuş, Islâmiyete mal olmuş. Hâlbuki o eski malûmatlarında yanlışlar var. O yanlışlar elbette onlara aittir, İslâmiyete ait değildir.

İkinci Esas: Teşbih ve temsiller, havastan avama geçtikçe, yani, ilmın elinden cehlın elıne duştukçe, murur-i zamanla hakikat telâkki edilir

1. Dunya okuz ve balık uzerındedır (Hakım *Mustedrek*, 4 636, Munzırı *Tergıp ve Terhıp* 4.257, Heysemî *Mecmau z-Zevaıd* 8 131 Ibnı Hacer, *Metalıbu'l Âlıye* 3 391, Ibnu'l Cevzî, *el-Munta zam* 1 172
2. Ökuz uzerınde
3. Balık uzerınde

acip ganp tuhaf
aleyhissalâtü vesselam "Salat ve selam onun uzerne olsun" anlamında Peygambenmız Hz. Muhammed'in (asm)
alım bılgın
arz yer dunya
avam kulturlu yuksek tabakadan olmayan normal halk tabakası
Beni İsrail İsrail ogulları.
cehil cahıllık bılmezlık, ılmden mahrum olmaklık.
coğrafya. yeryuzunun tabıı beşeri, ıktısadî, zıraî durumlannı yer yuzu şekillennı ıklım vb yönlerini inceleyen ilm dalı
dair alâkalı ılgılı
esas asıl temel.
ferman emir buyruk
gayet son derece
hadis Hz Muhammed e (asm) aıt söz, emır, fıller
hakıkat gerçek, doğru
halbukı oysa kı
havas okumuşlar bılgınler alımler
hikâye oyku olmuş veya olması mumkun olaylan yazılı veya sozlu olarak anlatma
hurafevan uydurulmuş hıkâye gıbı
hususan bılhassa ozellıkle
hut. balık.
Islamıyet. Muslumanlık
ısnat. dayandırma
Israiliyat zamanla hurafeye donuşmuş. Yahudılıkten kalma hıkayeler hâdıseler Israıloğullarına mahsus hıkâyeler
kütüb-i sabıka (Kur'ân dan evvel) geçmıştekı kıtaplar
malumat: bılgıler
mana anlam
muallak. boşluk, feza.
muhaddıs hadıs ılmıyle uğraşan alım
mücmel kısa ve az sozle ifade edilmiş oz
murur-i zaman zamanın geçmesı zamanla
Muslıman İslam dınıne gırmiş Muslım
nakledilme taşıma bır yerden bır yere taşıma ulaştırma
Resul-i Ekrem cok comert, kenm olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
rivayet. Peygamberımızden işıtlenlen veya Sahabeden duyulanlannın nakledılmesı hadıs
sahıh doğru
sevr okuz
sual soru
tarz. bıcım
tatbık uygulama
telakkı anlama kabul etme.
temsıl omek getırme
teşbıh benzetme sanatı
ulema alımler bılgınler
vecih cıher yon yuz
zat kışı şahıs.

Meselâ, küçüklüğümde kamer tutuldu. Ben valideme dedim:

"Neden ay böyle oldu?"

Dedi: "Yılan yutmuş."

Dedim: "Daha görünüyor?"

Dedi: "Yukanda yılanlar cam gibi olup içlerinde bulunan şeyi gösterirler."

Bu çocukluk hatırasını çok zaman tahattur ediyordum. Ve der idim ki: "Bu kadar hakikatsiz bir hurafe, validem gibi ciddî zatlann lisanında nasıl geziyor?" diye düşünürdüm. Tâ, felekiyat fenninı mutalâa ettiğim vakit gördüm ki, valıdem gıbi öyle diyenler, bir teşbihı hakıkat telâkki etmişler. Çunkü, derecat-ı şemsiyenin medan olan "mıntıkatü'l-büruc" tabir ettikleri daire-i azîme, menazil-i kameriyenin medanı bulunan mail-i kamer dairesi birbiri üstüne geçmekle, o iki daire, her biri iki kavis şeklini vermiş. O iki kavse felekiyyun uleması lâtif bir teşbih ile büyük iki yılan namı olan "tinnîneyn" namını vermişler. İşte, o iki dairenin tekatu noktasına, "baş" manasına "re's," diğerine "kuyruk" manasına "zenep" demişler. Kamer re'se ve şems zenebe geldiği vakit, felekıyyun ıstılahınca "haylûlet-i arz" vuku bulur. Yani, küre-i arz, tam ikisinin ortasına düşer. O vakit kamer hasfolur. Sabık teşbih ile "Kamer tinnînin ağzına girdi" denilir. İşte bu ulvî ve ilmî teşbih, avamın lisanına girdikçe, murur-i zamanla, kameri yutacak koca bir yılan şeklini almış.

avam: kulturlu, yuksek tabakadan olmayan, âlım olmayan sıradan halk tabakası
ciddî: agırbaşlı gerçekçi
daire-i azîme: arzın merkezinden geçerek sema küresini kesen her hangi bir duzlemin kestıgi ara kesit.
derecat-ı şemsiye: güneşin girdiği burçlar dairesi
felekıyat: astronomi ilmi, gok bilimi
felekiyyun: astronomlar, uzay bilginleri
fen: tecrubi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
hakıkat: gerçek, dogru
hakıkatsiz: esassız.
hasf: ayın tutulması
hatıra: anı
haylulet-i arz: ay tutulması
hurafe: dinin aslına uymayan uydurma, batıl inanış
ilmî: ilme dair.
ıstılah: her hangi bir ilim, fen veya sanat alanında, o alana ait bir kavramı ifade etmek amacıyla kullanılan ve sozluk anlamından farklı bir anlam taşıyan kelime.
kamer: ay
kavis: yay şeklinde daire egrisi
küre-i arz: dunya, yer kure
lâtif: hoş, guzel
lisan: dil
mail-i kamer: ayın yorungesi
manı: anlam.
medan: yorunge
menazil-i kameriye: ayın girdiği, gezdiği menziller
mesela: ömeğin
mıntıkatü'l-büruc: on ıkı burcun bulundugu tutulma dairesi
murur-i zaman: zamanın geçmesi, zamanla
mütalaa: tetkik, araştırma
re's: baş
sabık: geçen, geçmiş
şems: güneş
tabir: ifade
tahattur: hatıra getirme
tekatu: kesişme
telâkki: anlama, kabul etme
teşbih: benzetme sanatı
tınnin: buyuk yılan
tınnineyn: ıkı yılan şeklinde
ulema: alimler, bilginler
ulvî: yuksek, yuce
valide: ana, anne
vuku: olma, meydana gelme
zat: kişi, şahıs
zeneb: kuyruk.

İşte, *Sevr* ve *Hut* namıyla iki büyük melek, bır teşbih-i lâtıf-i kudsî ile ve manıdar bır işaretle, sevr ve hut namıyla tesmiye edilmişler. Kudsî, ulvî lisan-ı Nubûvvetten umumun lisanına girdikçe, o teşbih hakîkate inkılâp etmiş, âdeta gayet büyük bir ökuz ve dehşetli bır balık suretini almışlar.

Üçüncü Esas: Nasıl ki Kur'ân'ın müteşabihatı var, gayet derin meselelen temsilât ile ve teşbihatla avama ders veriyor. Öyle de, hadisin müteşabihatı var, gayet derin hakıkatlen me'nus teşbihatla ıfade eder.

Meselâ, bir iki risalede beyan ettiğimiz gibi, bir vakıt huzur-i Nebevîde gayet derin bir gurultu işitildi. Ferman etti ki: "Yetmiş senedir yuvarlanıp, bu dakikada cehennemin dibine duşen bir taşın gurultusudur." Bırkaç dakika sonra birisi geldi, dedi: "Yetmiş yaşındaki meşhur münafık oldu." [1] Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın gayet beliğ temsilinin hakikatini ilân ettı.

Senin sualin cevabına şimdilik Üç Vecih söylenecek.

BİRİNCİSİ: Hamele-ı Arş ve Semavat denilen melâikenın birinin ismi "*Nesir*" ve dıgerinin ismi "*Sevr*"[2] olarak dört melâikeyi Cenab-ı Hak arş ve semavata, saltanat-ı rububiyetine nezaret etmek için tayin ettiği gibi, semavatın bır kuçük kardeşı ve seyyarelenn bır arkadaşı olan kure-ı arza dahi iki melek, nazır ve hamele olarak tayin etmıştır. O meleklerın bırının ısmı "*Sevr*" ve dıgerinin ısmi "*Hut*"tur. Ve o namı vermesinin sırrı şudur ki:

1. *Müslim*, Cennet, 12. *Musned*, 3.315, 341, 346
2. *Beyhakî*, Şuabu'l-Iman, 433; Zehebî, *Mizanü'l-itidal*, 4.352; Süyutî, *Dürru'l-Mensur*, 1.329

adeta: sanki.
aleyhissalatü vesselâm: "Salat ve selam onun uzerine olsun." anlamında Peygamberımız Hz. Muhammed'in (asm).
arş: gogun en yuksek katı.
avam: kultürlü yuksek tabakadan olmayan alım olmayan sıradan halk tabakası.
beliğ: belâgatla anlatılan düzgün ve sanatlı.
beyan: açıklama.
Cenab-ı Hak: Allah.
esas: asıl, temel.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) aıt soz, emir, fıller.
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkat: gerçek.
hamele: taşıyanlar, kaldıranlar.
hamele-ı arş: arşı taşıyan dort buyuk melek. (Israfil, Cebrail, Mikâil, Azrail.)
hut: buyuk balık.
huzur-ı nebevî: Peygamberın huzuru, sohbetı.
ıfade: anlatma.
inkılâp: degışım, donuşüm.
Kudsî: mukaddes, yuce.
kure-i arz: dunya, yer kure.
lisan: dıl.
lisan-ı nübüvvet: Peygamberımızın dılınden soylenen.
manıdar: nukteli, ince manalı.
melaike: melekler.
me'nus: alışılmış.
mesela: omegin.
mesele: onemli konu.
meşhur: şohretli, adı yayginlik kazanmış.
münafık: kalbinde kufru gizledıgi halde Musluman gorunen, kafirligini gizleyerek Musluman gibi davranan.
müteşabihat: Kur'an-ı Kerîm'ın manası açık olmayan ayetlen, muteşabih ayetler.
nazır: nezaret eden, bakan, gozeten.
nesir: arş ve semavata memur edılmış dort melekten bırı.
nezaret: gozetme, nazırlık.
Resul-ı Ekrem: çok comert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
saltanat-ı rububiyet: kainatı terbiye ve ıdare edıcı olan Allah'ın saltanatı.
semavat: semalar, gokler.
sevr: okuz, boğa.
seyyare: gezegen.
sual: soru.
suret: bıçım, gorunuş.
tayin: yennı belli etme, belirli kılma.
temsil: benzetme.
temsilat: temsiller, orneklendırmeler.
tesmiye: ısımlendırme.
teşbih: benzetme.
teşbihat: benzetmeler, teşbihler.
teşbih-i lâtıf-i kudsî: kusursuz ve guzel bır benzetme.
ulvî: yuksek, yuce.
umum: bütün.
vecih: yon, cıhet.

Arz iki kısımdır. biri su, biri toprak. Su kısmını şenlendiren balıktır. Toprak kısmını şenlendiren, insanların medar-ı hayatı olan ziraat, öküz iledir ve öküzün omzundadır. Küre-i arza müekkel iki melek, hem kumandan, hem nazır olduklarından, elbette balık taifesine ve öküz nev'i-ne bir cihet-i münasebetleri bulunmak lâzımdır. Belki,[1] وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ o iki meleğin âlem-i melekût ve âlem-i misalde sevr ve hut suretinde temessülleri var.[HAŞİYE] İşte bu münasebete ve o nezarete işareten ve küre-i arzın o iki mühim nevi mahlûkatına imaen, lisan-ı mu'cizülbeyan-ı Nebevî,[3] اَلْأَرْضُ عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ demiş, gayet derin ve geniş bir sahife kadar meseleleri havi olan bir hakikati gayet güzel ve kısa bir tek cümle ile ifade etmiş.

İKİNCİ VECİH: Meselâ, nasıl ki, denilse: "Bu devlet ve saltanat hangi şey üzerinde duruyor?" Cevabında[4] عَلَى السَّيْفِ وَالْقَلَمِ denilir. Yani, "Asker kılıcının şecaatine, kuvvetine ve memur kaleminin dirayetine ve adaletine istinat eder." Öyle de, küre-i arz madem zîhayatın meskenidir ve zîhayatın kumandanları da insandır ve

HAŞİYE: Evet, küre-i arz, bahr-ı muhit-i havaîde bir sefine-i Rabbanıye ve —nass-ı hadisle— ahiretin bir mezraası,[2] yani, fıdanlık tarlası olduğundan, o camit ve şuursuz büyük gemiyi o denizde emr-i İlâhî ile, intizamla, hikmetle yüzdüren, kaptanlık eden melâikeye "*Hut*" namı ve o tarlaya izn-i İlâhî ile nezaret eden melâikeye "*Sevr*" ismi ne kadar yakışığı zahirdir.

1. Gerçek bilgi Allah katındadır.
2. Geylani, *Fethu r Rabbanî*, s. 19; Zebidî, *İthafu s-Sade*, 5/413, 8/82.
3. Dünya öküz ve balık üzerindedir. (Hâkim, *Mustedrek*, 4/636; Munzirî, *Tergip ve Terhip*, 4/257; Heysemî, *Mecmau z-Zevaid*, 8/131; İbni Hacer, *Metalibu l-Aliye*, 3/391; İbnu l-Cevzî, *el-Muntazam*, 1/172.)
4. Kılıç ve kalem üzerindedir.

adalet: hakkaniyet, adillik.
ahiret: öteki dünya.
alem-i melekut: melekût âlemi, ruhlar ve melekler âlemi.
âlem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem.
arz: yer, dünya.
bahr-i muhit-i hava: geniş hava denizi, atmosfer.
camit: canısız.
cihet-i münasebet: münasebet sebebi, alaka vesilesi.
dirayet: zekâ, akıl, kabiliyet.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri, buyruğu.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot.
havî: içine alan, kaplayan.
hikmet: İlâhî bir gayeye yönelik olarak.
hut: balık.
hut: büyük balık.
ifade: anlatma.
imaen: ima ile, işaret ederek.
intizam: düzen, tertip.
istinat: dayanma, itimat etme.
işareten: işaret ederek.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni ile.
kumandan: komutan.
kuvvet: fizikî güç, kudret.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
Lisan-ı Mu'cizülbeyan-ı Nebevî: Peygamberimizin lisanından çıkan mu'cizeli anlatım delili.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar.
medar-ı hayat: hayat sebebi, hayat kaynağı.
memur: emir ile hareket eden, vazifeli.
mesela: örneğin.
mesele: önemli konu.
mesken: yer.
mezraa: tarla.
müekkel: vekil tayin edilmiş, muvekkel.
muhim: önemli.
münasebet: vesile, bağ.
nam: isim, ad.
nass-ı hadis: kesin hükümü ifade eden hadis-i şerif.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
nevi: çeşit, tür.
nevi: çeşit, tür.
nezaret: gözetme, idare.
sahife: sayfa.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
sefine-i Rabbanıye: Rabbimize ait gemi, dünya.
sevr: öküz, boğa.
suret: biçim, görünüş.
şecaat: yiğitlik, kahramanlık.
şuursuz: akılsız.
taife: boluk, grup.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
vecih: yön.
zahir: görünen, apaçık.
zihayat: hayat sahibi, canlı.
ziraat: ekincilik, çiftçilik, tarım.

insanın ehl-ı sevahil kısmının kısm-ı azamının medar-ı taayyüşleri balıktır ve ehl-i sevahil olmayan kısmının medar-ı taayyüşleri, ziraatle, öküzün omzundadır ve mühim bir medar-ı ticareti de balıktır; elbette, devlet seyf ve kalem üstünde durduğu gibi, küre-i arz da öküz ve balık üstünde duruyor, denilir. Zira, ne vakit öküz çalışmazsa ve balık milyon yumurtayı birden doğurmazsa, o vakit insan yaşayamaz, hayat sukut eder, Hâlık-ı Hakîm de arzı harap eder.

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, gayet mu'cizâne ve gayet ulvî ve gayet hikmetli bir cevap ile, [1] اَلْاَرْضُ عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ demiş. Nev-ı insanînın hayatı, ne kadar cins-i hayvanînın hayatıyla alâkadar olduğuna dair geniş bir hakikati iki kelimeyle ders vermiş.

Üçüncü Vecih: Eski kozmoğrafya nazarında güneş gezer. Güneşin her otuz derecesini bir burç tabir etmişler. O burçlardaki yıldızların aralarında birbirine raptedecek farazî hatlar çekilse, bir tek vaziyet hâsıl olduğu vakit, bazı esed (yani aslan) suretini, bazı terazi manasına olarak mizan suretini, bazı öküz manasına sevr suretini, bazı balık manasına hut suretini göstermişler. O münasebete binaen o burçlara o isimler verilmiş. Şu asrın kozmoğrafyası nazarında ise, güneş gezmiyor. O burçlar boş ve muattal ve işsiz kalmışlar. Güneşin bedelinde küre-i arz geziyor. Öyle ise, o boş, işsiz burçlar ve yukarıdaki muattal dairelerin yerine, yerde arzın medar-ı senevîsinde, küçük mikyasta o dairelerin teşkil etmek gerektir. Şu hâlde,

1. Dünya öküz ve balık üzerindedir. (Hâkim, *Müstedrek*, 4.636; Münzirî, *Tergîb ve Terhîb*, 4.257; Heyseme, *Mecmau'z Zevâid*, 8.131; İbni Hacer, *Metâlibü'l Âliye*, 3.391; İbnü'l Cevzî, el-*Muntazam*, 1.172)

alâkadar: ilgili, münasebetli
aleyhissalatü vesselam: "Salât ve selâm onun üzerine olsun." anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm)
arz: yer, dünya
asır: yüzyıl.
bedelinde: yerine
binaen: -den dolayı
burç: güneş sisteminde yer alan on iki takım yıldızdan her biri
cins-i hayvanî: hayvan cinsi, hayvan çeşidi, türü
dair: alâkalı, ait, ilgili.
ehl-ı sevahil: sahilde, deniz veya göl kenarında yaşayanlar
esed: aslan
farazî: farz, takdir ve tahmin
hasıl olma: meydana gelme, ortaya çıkma
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hut: balık.
kısm-i azam: büyük bir bölüm
kozmografya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi
küre-i arz: dünya, yer küre
mana: anlam
medar-ı senevî: dünyamızın bir senede döndüğü yörünge
medar-ı taayyuş: yaşama sebebi, geçinme vesilesi.
medar-ı ticaret: ticaret şekli
mıkyas: ölçek.
mizan: terazi
muattal: kullanılmaz, boş
mu'cizane: mu'cize gibi
mühim: önemli
münasebet: uygunluk, ilgi
nazarında: bakışında, -e göre
nev-ı insanî: insan cinsi
rapt: bağlama
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
sevr: öküz
seyf: kılıç.
sukut: değerini yitirme
suret: biçim, görünüş
tabir: ifade
teşkil: vücut verme, meydana getirme
ulvî: yüksek, yüce
vaziyet: durum.
vecih: yön.
ziraat: ekincilik, çiftçilik, tarım

büruc-i semaviye, arzın medar-ı senevîsinden temessül edecek. Ve o hâlde küre-i arz her ayda büruc-i semaviyenin birinin gölgesinde ve misalindedir. Güya arzın medar-ı senevîsi bir âyine hükmünde olarak, semavî burçlar onda temessül ediyor.

İşte bu vecihle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, sabıkan zikrettiğimiz gibi, bir defa [1] عَلَى الثَّوْرِ bir defa [2] عَلَى الْحُوتِ demiş. Evet, mu'cızülbeyan olan lısan-ı Nübüvvete yakışır bir tarzda gayet derin ve çok asır sonra anlaşılacak bir hakikate işareten bir defa عَلَى الثَّوْرِ demiş. Çünkü, küre-i arz, o sualin zamanında Sevr Burcunun misalinde idi. Bir ay sonra yine sorulmuş, عَلَى الْحُوتِ demiş. Çünkü, o vakit küre-i arz Hut Burcunun gölgesinde imiş.

İşte, istikbalde anlaşılacak bu ulvî hakikate işareten ve küre-i arzın vazifesindeki hareketine ve seyahatine imaen ve semavî burçlar, güneş ıtıbarıyla muattal ve mısafirsiz olduklarına ve hakîkî işleyen burçlar ise küre-i arzın medar-ı senevîsinde bulunduğuna ve o burçlarda vazife gören ve seyahat eden küre-i arz olduğuna remzen, [3] عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ demiştir. [4] وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

Bazı kütüb-i İslâmiyede sevr ve huta dair acip ve haric-i akıl hikâyeler, ya Israiliyattır veya temsilâttır veya bazı muhaddislerin tevilâtıdır ki, bazı dikkatsizler tarafından

1. Öküz üzerindedir
2. Balık üzerindedir
3. Öküz ve balık üzerindedir
4. Allah doğrusunu daha iyi bilir

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey, garip
aleyhissalatü vesselam: "Salât ve selam onun üzerine olsun." anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm)
arz: yer, dünya
asır: yüzyıl
âyine: ayna
burç: güneş sisteminde yer alan on iki takım yıldızdan her biri
büruc-i semaviye: gökteki yıldız burçları
dair: alâkalı, ait
gayet: son derece
güya: sanki
hakikat: gerçek, esas
hakîkî: gerçek
haric-i akıl: akıl dışı
Hut Burcu: balık burcu
hut: balık
hükmünde: yerinde, değerinde
imaen: ima ile, işaret ederek
Israiliyat: zamanla hurafeye dönüşmüş, Yahudilikten kalma hikâyeler, hadîseler, İsrailoğullarına mahsus hikâyeler
istikbal: gelecek
işareten: işaret ederek
küre-i arz: dünya, yer küre
kütüb-i İslâmiye: İslâmî kitaplar
lisan-ı nübüvvet: nübüvvet, peygamberlik dili
medar-ı senevî: dünyamızın bir senede döndüğü yörünge
misal: benzer, örnek
misal: yerinde, görüntü
Mu'cizülbeyan: açıklama ve izahlarımı cüzze olan, beyanı herkesi âciz bırakan
muattal: kullanılmaz, boş
muhaddis: hadîs ilmiyle uğraşan âlim, hadîs âlimi
remzen: işaret ederek, işaret yoluyla
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sabıkan: evvelce, bundan önce
semavî: gök ile ilgili
Sevr Burcu: Boğa Burcu
sevr: boğa
seyahat: yolculuk
sual: soru
tarz: biçim, şekil
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
temsilât: temsiller, örneklendirmeler
tevilât: teviller, yorumlar
ulvî: yüksek, yüce
vazife: görev
vecih: yön, cihet
zikir: anma, bildirme

hadis zannedilerek Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma isnat edilmiş.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

• • •

İKİNCİ SUAL: Âl-i Aba hakkındadır.

Kardeşim, Âl-i Aba hakkındaki cevapsız kalan sualinizin çok hikmetlerinden yalnız bir tek hikmeti söylenecek. Şöyle ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, giydiği mübarek abasını, Hazret-i Ali ve Hazret-i Fatıma ve Hazret-i Hasan ve Hz. Hüseyin'in üstlerine örtmesi ve onlara bu suretle [3] لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ayetiyle dua etmesinin [4] esrar ve hikmetleri var. Sırlarından bahsetmeyeceğiz. Yalnız, vazife-i Risalete taallûk eden bir hikmeti şudur ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, gaybaşina ve istikbalbin nazar-ı Nubuvvetle, otuz kırk sene sonra Sahabeler ve Tâbiînler içinde mühim fitneler olup kan dökuleceğini görmüş; içinde en mümtaz şahsiyetler, abası altında olan o üç şahsiyet olduğunu müşahede etmiş.

1. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek, bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi 286.)
2. Senin her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)
3. Ey Peygamber ailesi! Allah günahlarınızı gidenp sizi tertemiz yapmak istiyor. (Ahzab Suresi 33.)
4. *Müslim*, Fezailü's-Sahabe 61; *Tirmizî*, Menakıb 60; *Müsned* 1.330, 4.107, 6.292, 296, 298, 304; Hâkim, *Mustedrek* 2.416, 3.147; Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid* 9.166, 169; *Suyuti*, *Durru'l-Mensur* 5.197; Kandehlevî, *Hayatü's-Sahabe* 4.105.

aba: yünden yapılmış kaba kumaştan üstlük, hırka
aleyhissalâtü vesselâm: "Salat ve selâm onun üzerine olsun." anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm)
Âl-i Aba: Hz. Peygamber ve yakın akrabası
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
esrar: sırlar
fitne: karışıklık, fesat.
gaybaşina: gaybı bilen, görünmeyen âlemi gören
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller
hikmet: gizli sebep, gaye
isnat: dayandırma
istikbalbin: gelecegi gören.
mübarek: değerli.
mühim: önemli
mümtaz: seçkin
müşahede: görme
nazar-ı nubüvvet: Peygamberlik bakışı, görüşü
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sual: soru
suret: biçim, tarz
şahsiyet: kişi, kimse
taallûk: ilgili, alâkalı
Tâbiîn: Hz. Muhammed'in (asm) ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar.
vazife-i Risalet: Peygamberlik vazifesi
zan: sanma

Hazret-i Ali'yi (RA) ümmet nazarında tathir ve tebrie etmek ve Hazret-i Hüseyin'i (RA) taziye ve teselli etmek ve Hazret-i Hasan'ı (RA) tebrik etmek ve musalâha ile mühim bir fitneyi kaldırmakla şerefini ve ümmete azîm faydasını ilân etmek ve Hazret-i Fatıma'nın zürriyetinin tahir ve müşerref olacağını ve Ehl-i Beyt ünvan-ı âlîsine lâyık olacaklarını ilân etmek için, o dört şahsa, kendiyle beraber "Hamse-i Âl-i Aba" unvanını bahşeden o abayı örtmüştür.

Evet, çendan Hazret-i Ali (RA) halife-i bilhak idi. Fakat dökülen kanlar çok ehemmiyetli olduğundan, ümmet nazarında tebriesi ve beraatı vazife-i Risalet hasebiyle ehemmiyetli olduğundan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o suretle onu tebrie ediyor. Onu tenkit ve tahtie ve tadlil eden Hariciler ve Emevîlerin mütecaviz taraftarlarını sukûta davet ediyor. Evet, Hariciler ve Emevîlerin müfrit taraftarları Hazret-i Ali (RA) hakkındaki tefritleri ve tadlilleri ve Hazret-i Hüseyin'in (RA) gayet feci, ciğersuz hâdisesiyle Şiaların ifratları ve bid'alan ve Şeyheynden teberrileri, ehl-i İslâm'a çok zararlı düşmüştür.

İşte bu aba ve dua ile, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ali (RA) ve Hazret-i Hüseyin'i (RA) mes'uliyetten ve ittihamdan ve ümmetini onlar hakkında suizandan kurtardığı gibi, Hazret-i Hasan'ı (RA), yaptığı musalâha ile ümmete ettiği iyiliğini vazife-i risalet noktasında tebrik ediyor ve Hazret-i Fatıma'nın (RA) zurriyetinin nesl-i mübareği, âlem-i İslâm'da Ehl-i Beyt ünvanını

aba: yünden yapılmış kaba kumaştan ustluk, hırka
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
aleyhissalatü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun." anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm)
azim: büyük, yüce.
bahş: bağışlayan, veren
beraat: fazilet, erdem, olgunluk.
bid'a: sonradan ortaya çıkan ve dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
ciğersuz: ciğeri yakan, çok acı
çendan: gerçi.
davet: çağırma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli
Ehl-i Beyit: Peygamberimizin (asm) evine mensup ve onun nesline dâhil olanlar
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar
Emevîler: Hulefa-yı Râşidîn'den sonra 661-750 yılları arasında hükûm süren ilk İslâm hanedanı.
faide: fayda
feci: elem veren, dehşetli, korkunç
fitne: karışıklık, fesat.
gayet: son derece
hâdise: vakıa, olay
halife-i bilhak: asıl ve gerçek halife
Hamse-i Âl-i Aba: Hz. Peygamberimizle birlikte kızı Fatıma, damadı Hz. Ali, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin
Harici: Siffin Savaşında hakem olayını kabul etmeyerek "Hükûm Allah'ındır" diyerek Hz. Ali'nin ordusundan ayrılan asi topluluk.
hasebiyle: cihetince, dolayısıyla
İfrat: aşırı gitme, haddi sınırı aşma
ittiham: suç altında bulunma, tehmetli olma
layık: uygun, yakışır, münasip
mes'uliyet: mes'ullük, sorumluluk.
musalâha: barışma, uzlaşma
müfrit: ifrat eden, aşırıya kaçan
mühim: önemli
müşerref: şereflendirilmiş, yüceltilmiş
mütecaviz: saldırgan.
nazar: itibar
nesl-i mübarek: mübarek ve temiz nesil
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
su-i zan: bir kimse hakkında kötü düşünceye sahip olma
suret: biçim, tarz
sükût: suskunluk
şeref: onur, haysiyet.
Şeyheyn: iki şeyh manasında Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer
Şia: Hz. Ali (ra) tarafısı olanlar. Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alanlar topluluğu. Alevi, Şii
tadlil: doğru yoldan çıkartma, dalalete düşürme
tahir: temiz, pak.
tahtie: yanlışını göstermek.
tathir: temizlenme, paklama
taziye: baş sağlığı, teselli
teberri: sevmeyip yüz çevirme, uzaklaşma
tebrie: bir kimseyi şüpheden ve zan altından kurtarma, bilini temize çıkarma.
tefrit: tersine aşırılık, ifrattın zıddı
tenkit: eleştirme
teselli: avunma
ümmet: bütün Müslümanlar
ünvan: ad, lakap
ünvan-ı âlî: yüce ünvan, yüksek, kudsi ünvan
vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi
zürriyet: soy, nesil

alarak âlî bir şeref kazanacaklarını ve Hazret-i Fatıma (RA) وَاِنِّيٓ اُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ[1] diyen Hazret-i Meryem'in validesi gibi zürriyetçe çok müşerref olacağını ilân ediyor.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰٓى اٰلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ
الْاَبْرَارِ وَعَلٰٓى اَصْحَابِهِ الْمُجَاهِدِينَ الْمُكَرَّمِينَ الْاَخْيَارِ اٰمِين[2]

1) Onun ve neslinin kovulmuş şeytanın şerrinden korunması için Sana sığındım. (Âl-i İmran Suresi 36.)

2) Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e onun tayyip ve temiz ve ebrar olan Âline ve mücahit ve İlâhî ikrama mazhar ve hayırlı olan Ashabına salât eyle. Âmin.

âlî: yüce, yüksek.
Ashap: Sahabeler. Peygamber Efendimizi (asm) gören ve onunla konuşan Müslümanlar.
ebrar: sözü, sözü doğru olanlar, iyiler.
mazhar: erdirme, ulaştırma, şereflenme.
mücahit: cihad eden, din uğruna, din düşmanlarıyla Allah rızası için, Allah'ın adını yüceltmek gayesiyle savaşan, din için çalışan, hizmet eden.
müşerref: şereflendirilmiş, yüceltilmiş.
nesil: soy, sop.
salât: Peygamber Efendimize (asm) dua. Peygamberimiz ve Ashabına, ailesine, Allah'ın şefkat, merhamet ve bağışını, meleklerin ve Müslümanların dualarını dilemek.
şer: kötülük, fenalık.
şeref: manevî büyükluk, yüceliik.
tayyip: iyi, güzel, helâl.
valide: Ana, anne.
zürriyet: soy.

İkinci Makam

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **'in binler esrarından altı sırrına dairdir.**

İHTAR: *Besmelenin rahmet noktasında parlak bir nuru, sonuk aklıma uzaktan göründü. Onu kendi nefsim için nota suretinde kaydetmek istedim ve yirmi otuz kadar sırlar ile, o nurun etrafında bir daire çevirmek ile avlamak ve zaptetmek arzu ettim. Fakat, maatteessüf, şimdilik o arzuma tam muvaffak olamadım, yirmi otuzdan beş altıya indi. "Ey insan!" dediğim vakit, nefsimi murat ediyorum. Bu ders kendi nefsime has iken, ruhen benimle münasebettar ve nefsi nefsimden daha huşyar zatlara, belki medar-ı istifade olur niyetiyle, On Dördüncü Lem'anın İkinci Makamı olarak, müdakkik kardeşlerimin tasvipleriine havale ediyorum. Bu ders akıldan ziyade kalbe bakar, delilden ziyade zevke nazırdır.*

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَؤُا إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ (1)

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ (2)

Şu makamda birkaç sır zikredilecektir.

BİRİNCİ SIR: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'in bir cilvesini şöyle gördüm ki:

Kâinat simasında, arz simasında ve insan simasında birbirin içinde, birbirinin numunesini gösteren üç sikke-i rububiyet var.

---

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
   Mektubu alan Belkıs: "Ey kavminin ileri gelenleri," dedi: "Bana mühürlü bir mektup bırakıldı."
2. Süleyman'dan geliyor ve Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlıyor." (Neml Sûresi, 29-30.)

arz: yer, dünya
arzu: aşırı istek, heves.
besmele: Bismillâhirrahmanirrahîm (Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.) cümlesinin adı.
cilve: görüntü, tecelli.
dair: alâkalı, ait, ilgili.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
esrar: sırlar.
has: mahsus.
havale: bırakma.
huşyar: uyanık, akıllı, zeki.
ihtar: uyanı.
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
lem'a: parıltı.
maatteessüf: ne yazık ki.
makam: durak.
medar-ı istifade: faydalanma vasıtası.
murat: arzu.
muvaffak: başarılı.
müdakkik: inceden inceye dikkatle araştıran.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
nazır: yönelik.
nefis: kendi, şahıs.
niyet: maksat.
nota: özlü düşünce.
numune: örnek, misal.
nur: parıltı, ışık.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden.
sikke-i rububiyet: Rububiyet sikkesi. Cenab-ı Hakkın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye ve idare etmesi.
sima: yüz.
sır: herkesin bilmediği gizli şey.
suret: biçim, görünüş.
tasvip: munasip görme, uygun bulma.
zapt: kaydetme.
zat: kişi, şahıs.
zikir: anma.
ziyade: çok, fazla.

• *Biri:* Kâinatın heyet-i mecmuasındaki teavün, tesanüt, teanuk, tecavüpten tezahür eden sikke-i kübra-i ulûhiyettir ki,[1] بِسْمِ اللهِ ona bakıyor.

• *İkincisi:* Küre-i arz simasında nebatat ve hayvanatın tedbir ve terbiye ve idaresindeki teşabüh, tenasüp, intizam, insicam, lütuf ve merhametten tezahür eden sikke-i kübra-i rahmaniyettir ki,[2] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ ona bakıyor.

• *Sonra,* insanın mahiyet-i camiasının simasındaki letaif-i re'fet ve dekaik-ı şefkat ve şuaat-ı merhamet-i İlâhiyeden tezahür eden sikke-i ulya-i rahîmiyettir ki, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'deki[3] اَلرَّحِيمِ ona bakıyor.

Demek, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ sahife-i âlemde bir satır-ı nuranî teşkil eden üç sikke-i ehadiyetin kudsî ünvanıdır ve kuvvetli bir haytıdır ve parlak bir hattıdır. Yani, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ yukandan nüzul ile, semere-i kâinat ve âlemin nüsha-i musağğarası olan insana ucu dayanıyor. Ferşi arşa bağlar; insanî arşa çıkmaya bir yol olur.

İKİNCİ SIR: Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, hadsiz kesret-i mahlûkatta tezahur eden vahidiyet içinde ukulu boğmamak için, daima o vahidiyet içinde ehadiyet cilvesini gösteriyor. Yanı, meselâ, nasıl kı güneş, zıyasıyla hadsız eşyayı ihata ediyor. Mecmu-i ziyasındaki güneşin zatını

1. Allah'ın adıyla.
2. Dünyada mu'min ve kâfir ayırt etmeden rızık verici Rahman olan Allah'ın adıyla.
3. Yarattıklarına karşı pek merhametli ve şefkatli olan Rahîm.

âlem: dünya, cihan
Arş: gögün en yüksek katı
cilve: görüntü, tecelli
daima: her vakit, sürekli
dekaik-i şefkat: şefkat incelikleri, derinlikleri
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi. Allah'ın birliği.
Ferş: yeryüzü, zemin
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hayt: iplik.
hayvanat: hayvanlar
hey'et-i mecmua: bir şeyin tefferuatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ihata: kuşatma
insan arş: insanların ulaşabileceği en yüksek derece
insicam: birbiriyle uyuşma, uygunluk.
intizam: düzgünlük, tertipli olma
kesret-i mahlukat: yaratılmışların çokluğu
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
küre-i arz: dünya, yer küre.
letaif-i re'fet: şefkat ve merhametin güzellikleri, incelikleri
lütuf: iyilik, ihsan
mahiyet-i camia: çok manaları, vasıfları içinde toplayan mahiyet, kabiliyet
mecmu-i ziya: ışığın toplamı, ışığın hepsi
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek
mesela: örneğin
nebatat: bitkiler
nüsha-i musaggara: küçültülmüş nüsha
nüzul: yukarıdan inme, iniş.
sahife-i alem: alem sayfası
satır-ı nuranî: parlak ve nurlu satır
semere-i kâinat: kâinatın semeresi, netücesi, meyvesi.
sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, alâmet.
sikke-i kübra-i rahmaniyet: Allah'ın "çok merhametli ve her şeyin münasip rızkını verme" manasındaki sıfatını gösteren en büyük mühür
sikke-i kübra-i ulûhiyet: Allah'ın, her şeyin ilahı olduğunu gösteren en büyük mühür
sikke-i ulya-i rahimiyet: Allah'ın rahmet edici sıfatının yüce mühürü
sima: yüz
şuaat-ı merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhametinin şuaları parıltıları
teanuk: birbirine sarılma
teavün: yardımlaşma.
tecavüp: karşılıklı cevap verme
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tenasüp: uygunluk.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme
tesanüt: dayanışma
teşabüh: birbirine benzeme, benzeşme
teşkil: meydana getirme
tezahür: ortaya çıkma, belirme, görünme
ukul: akıllar, zihinler, uslar
ünvan: ad, isim
vahidiyet: birlik, teklik.
zat: kendi.
ziya: ışık

mülâhaza etmek için, gayet geniş bir tasavvur ve ihatalı bir nazar lâzım olduğundan, güneşin zatını unutturmamak için, her bir parlak şeyde güneşin zatını, aksi vasıtasıyla gösteriyor. Ve her parlak şey, kendi kabiliyetince güneşin cilve-i zatîsiyle beraber ziyası, harareti gibi hassalarını gösteriyor. Ve her parlak şey, güneşi bütün sıfâtıyla, kabiliyetine göre gösterdiği gibi; güneşin ziya ve hararet ve ziyadaki elvan-ı seb'a gibi keyfiyatlarının her birisi dahi, umum mukabilindeki şeyleri ihata ediyor. Öyle de,[1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى temsilde hata olmasın, ehadiyet ve samediyet-i İlâhiye, her bir şeyde, hususan zîhayatta, hususan insanın mahiyet âyinesinde bütün esmasıyla bir cilvesi olduğu gibi, vahdet ve vahidiyet cihetiyle dahi, mevcudatla alâkadar her bir ismi, bütün mevcudatı ihata ediyor.

İşte vahidiyet içinde ukulü boğmamak ve kalbler Zat-ı Akdes'ı unutmamak için, daima vahidiyetteki sikke-i ehadiyeti nazara veriyor ki, o sikkenin üç mühim ukdesini irae eden بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ 'dir.

ÜÇÜNCÜ SIR: Şu hadsiz kâinatı şenlendiren, bilmüşahede, rahmettir. Ve bu karanlıklı mevcudatı ışıklandıran, bilbedahe, yine rahmettir. Ve bu hadsiz ihtiyacat içinde yuvarlanan mahlûkatı terbiye eden, bilbedahe, yine rahmettir. Ve bir ağacın bütün hey'etiyle meyvesine müteveccih olduğu gibi, bütün kâinatı insana müteveccih eden ve her tarafta ona baktıran ve muavenetine koşturan, bilbedahe, rahmettir. Ve bu hadsiz fezayı ve boş ve

akis: yansıma
alâkadar: ilgili, münasebetli
bilbedahe: apaçık, aşikâr olarak.
bilmuşahede: görür şekilde görme derecesinde
cihet: yön.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i zatı: zatın tecellisi, zatın görüntüsü
daima: sürekli, her zaman
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, Allah'ın birliği
elvan-ı seb'a: yedi renk
esma: isimler
feza: uzay
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hararet: sıcaklık.
hassa: özellik.
hey'et: şekil, suret, görünüş, dal ve budaklar
hususan: bilhassa, özellikle
ihata: kuşatma
ihatalı: kuşatıcı.
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
irae: gösterme
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
keyfiyat: nitelikler
lâzım: gerekli.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muavenet: yardım
mukabil: karşılık.
mühim: önemli
mulahaza: dikkatle ve teferruatıyla inceden inceye bakma, düşünme
müteveccih: yönelen
nazar: bakış, dikkat.
nazar: dikkat.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara açıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
samediyet-i İlâhiye: Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmayıp, her şeyin Ona muhtaç olması sıfatı
sıfât: nitelik, vasıf
sikke: Allah'ın kendi mübarek isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı mahlûkları üzerindeki kendini tanıtan ve gösteren takılıp edilmez alâmeti, işareti
sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla de-gerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, alâmet.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama
temsil: benzetme, misal
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme
ukde: düğüm, bağ
ukul: akıllar, zihinler
umum: bütün, hepsi
vahdet: birlik, yalnızlık, bir ve tek olma
vahidiyet: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarının birliği ve kâinatı kuşatması
vasıta: aracılık.
zat: kendi
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan Zat, Allah
zihayat: hayat sahibi.
ziya: ışık.

1 En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Sûresi, 60.)

hâlî âlemi dolduran, nurlandıran ve şenlendiren, bilmuşahede, rahmettir. Ve bu fânî insanı ebede namzet eden ve ezelî ve ebedî bir zata muhatap ve dost yapan, bilbedahe, rahmettir.

Ey insan! Madem rahmet böyle kuvvetli ve cazibedar ve sevimli ve medetkâr bir hakikat-i mahbubedir, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ de, o hakikate yapış ve vahşet-i mutlakadan ve hadsiz ihtiyacatın elemlerinden kurtul. Ve o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in tahtına yanaş ve o rahmetin şefkatiyle ve şefaatiyle ve şuaatıyla o Sultana muhatap ve halil ve dost ol.

Evet, kâinatın envaını hikmet dairesinde insanın etrafında toplayıp bütün hacatına kemal-i intizam ve inayet ile koşturmak, bilbedahe, iki hâletten birisidir.

• Ya kâinatın her bir nev'i kendi kendine insanı tanıyor, ona itaat ediyor, muavenetine koşuyor –bu ise, yüz derece akıldan uzak olduğu gibi, çok muhalâtı intaç ediyor– ya insan gibi bir âciz-i mutlakta, en kuvvetli bir sultan-ı mutlakın kudreti bulunmak lâzım geliyor.

• Veyahut, bu kâinatın perdesi arkasında bir Kadîr-i Mutlak'ın ilmi ile bu muavenet oluyor. Demek kâinatın envaı insanı tanıyor değil, belki, insanı bilen ve tanıyan, merhamet eden bir Zatın tanımasının ve bilmesinin delilleridir.

Ey insan, aklını başına al! Hiç mümkün müdür ki, bütün enva-ı mahlûkatı sana müteveccihen muavenet

âciz-i mutlak: tam âcız, her bakımdan güçsüz, zayıf
alem: dünya, cihan
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cazibedar: çekici, cazibeli
delil: nişan, emare, burhan
ebed: sonsuzluk, daimlik
ebedî: sonsuz, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap
envaı: çeşitler, türler, neviler
enva-i mahlûkat: yaratıkların çeşitleri, cinsleri
ezelî: öncesiz, başlangıçsız
fânî: ölümlü, geçici
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek.
hakikat-i mahbube: sevimli hakikat, sevilen gerçek
hâlet: hal, keyfiyet.
hâlî: tenha, boş
halil: dost, yar
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
inayet: yardım
intaç: netice verme, sonuçlanma
itaat: boyun eğme, uyma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kudret: kuvvet, iktidar
lâzım: gerekli, lüzumlu
medetkar: medet eden, yardımcı
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
muavenet: yardım
muhalat: muhaller, olması mümkün olmayanlar.
muhatap: hitap olunan.
müteveccihen: yönelerek.
namzet: aday
nev': çeşit, tür
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
perde: örtü
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
sultan: hükümdar
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı hâlde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak.
sultan-ı mutlak: hâkimiyeti sınırsız sultan, Allah
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme
şuaat: şualar, ışınlar, nurlar
vahşet-i mutlaka: sınırsız tam bir yalnızlık, vahşet.
zat: azamet ve ululuk sahibi

ellerini uzattıran ve senin hacetlerine "Lebbeyk!" dedirten Zat-ı Zülcelâl seni bilmesin, tanımasın, görmesin?

Madem seni bılıyor, rahmetıyle bıldığını bıldırıyor; sen de Onu bil, hürmetle bıldığını bıldır. Ve kat'ıyen anla kı, senın gıbı zaıf-ı mutlak, âcız-ı mutlak, fakır-ı mutlak, fânî, küçük bır mahlûka bu koca kâınatı musahhar etmek ve onun ımdadına göndermek, elbette hikmet ve ınayet ve ılım ve kudreti tazammun eden hakıkat-ı rahmettır.

Elbette böyle bir rahmet, senden küllî ve halis bir şükur ve cıddî ve safî bır hürmet ister. İşte o halıs şükrun ve o safî hürmetin tercümanı ve ünvanı olan

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'i de; o rahmetin vusulüne vesile ve o Rahman'ın dergâhında şefaatçi yap.

Evet, rahmetin vücudu ve tahakkuku, güneş kadar zahırdır. Çunku, nasıl merkezî bır nakış, her taraftan gelen atkı ve iplerin intizamından ve vaziyetlerinden hâsıl oluyor, öyle de, bu kâınatın daıre-i kubrasında bin bir ısm-i İlâhînın cılvesinden uzanan nuranî atkılar, kâinat simasında öyle bir sikke-i rahmet içinde bir hatem-i rahîmıyeti ve bir nakş-ı şefkati dokuyor ve öyle bir hatem-i inayeti nesç ediyor kı, güneşten daha parlak kendini akıllara gösteriyor.

Evet, şems ve kameri, anasır ve maadini, nebatat ve hayvanatı bir nakş-ı azamın atkı ıpleri gıbı, o bın bır ısımlerin şualarıyla tanzim eden ve hayata hadım eden ve

acız-ı mutlak: her bakımdan güçsüz, zayıf
anasır: unsurlar, kısımlar, parçalar
cıddî: gerçek.
cilve: görüntü, tecelli
daire-i kubra: en büyük daire
dergâh: kapı makam.
fakir-i mutlak: sonsuz ihtiyaç için de olan.
fânî: olumlu, geçici
hacet: ihtiyaç.
hadim: hizmet eden, hizmetçi.
hakıkat-ı rahmet: rahmet ve şefkat içinde gizli olan gerçek.
halıs: saf, samımî
hasıl olma: meydana gelme, ortaya çıkma
hatem-i inayet: yardım mührü
hatem-i rahimiyet: Allah'ın rahmet ve merhametini gösteren mühür
hayvanat: hayvanlar
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hürmet: riayet, ihtiram.
ilim: bilgi
imdat: yardım
inayet: yardım
intizam: düzgünlük, nizam
İsm-i İlâhî: Cenâb-ı Hakkın İlâh olduğunu ifade eden Allah lâfzı
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kamer: ay
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak.
kudret: kuvvet, iktidar
küllî: umumî, genel
Lebbeyk: buyurun emredin efendim!
maadin: madenler
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış yaratık.
merkezî: merkezde bulunan
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
nakış: süs
nakş-i azam: işlenmiş, dokunmuş büyük nakış
nakş-i şefkat: şefkat nakışları, işlemeler
nebatat: bitkiler
nesc: örme, dokuma
nuranî: nurlu, ışıklı
Rahman: rahmeti bütün her kese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme
safî: saf olan, halis, samımî
sikke-i rahmet: Allah'ın rahmet, acıma, esirgeme alametî
sima: yüz.
şefaat: bir kimsenin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.
şems: güneş
şua: ışın
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme
tanzim: düzenleme
tazammun: ihtiva etme, içine
tercüman: tercüme eden, çeviren.
ünvan: ad, lâkap
vaziyet: durum
vesile: aracı, vasıta
vusul: kavuşma, ulaşma
zahir: açık
zaıf-i mutlak: sonsuz derecede zayıf
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah

nebatî ve hayvanî olan umum validelerin gayet şirin ve fedakârâne şefkatleriyle şefkatini gösteren ve zevi'l-hayatı, hayat-ı insaniyeye musahhar eden ve ondan rububiyet-i İlâhiyenin gayet güzel ve şirin bir nakş-ı azamını ve insanın ehemmiyetini gösteren ve en parlak rahmetini izhar eden o Rahman-ı Zülcemal, elbette kendi istığna-i mutlakına karşı rahmetini, ihtiyac-ı mutlak içindeki zîhayata ve insana makbul bir şefaatçi yapmış. Ey insan! Eğer insan isen, بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ de, o şefaatçiyi bul.

Evet, rûy-ı zeminde dört yüz bin muhtelif ayrı ayrı nebatatın ve hayvanatın taifelerini, hiçbirini unutmayarak, şaşırmayarak, vaktı vaktine, kemal-ı intızam ile, hikmet ve inayet ile terbiye ve idare eden ve küre-i arzın simasında hatem-ı ehadiyeti vazeden, bilbedahe, belki bilmüşahede, rahmettir. Ve o rahmetin vücudu, bu küre-i arzın simasındaki mevcudatın vücutları kadar kat'î olduğu gibi, o mevcudat adedince, tahakkukunun delilleri var.

Evet, zeminin yüzünde öyle bir hatem-i rahmet ve sikke-i ehadiyet bulunduğu gibi, insanın mahiyet-i maneviyesinin simasında dahi öyle bir sikke-i rahmet vardır ki, küre-i arz simasındaki sikke-i merhamet ve kâinat simasındaki sikke-i uzma-ı rahmetten daha aşağı değil. Âdeta bin bir ismin cilvesinin bir nokta-ı mihrakiyesi hükmünde bir camiiyeti var.

âdeta: sanki
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.
cilve: görüntü, tecelli
delil: nişan, emare, burhan
ehemmiyet: önem
fedakârane: fedakâr olana yakışacak surette, fedakârca
gayet: son derece
hatem-i ehadiyet: Allah'ın birliğini gösteren mühür
hatem-i rahmet: rahmet mührü
hayat-ı insaniye: insan hayatı, insana ait olan hayat
hayvanat: hayvanlar
hayvanî: hayvana ait.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hükmünde: yerinde, değerinde
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ihtiyac-ı mutlak: sınırsız ihtiyaç, her şeye muhtaç olma
inayet: yardım
istığna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiç bir şeye muhtaç olmaması
izhar: gösterme
kainat: bütün âlemler, varlıklar evren
katî: kesin
kemal-i intızam: tam ve eksiksiz düzen
küre-i arz: dünya, yer küre
mahiyet-i maneviye: her hangi bir şeyi meydana getiren manevi unsurlar
makbul: geçerli, muteber
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
nakş-ı azam: işlenmiş, dokunmuş büyük nakış.
nebatat: bitkiler
nokta-i mihrakiye: odak noktası.
Rahman-ı Zülcemal: cemal ve güzellik sahibi ve her şeye merhamet edip munasip rızkını veren Cenab-ı Hak.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, şefkat gösterme
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği
rûy-i zemin: yeryüzü
sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sifâtını gösteren hususî işaret, alâmet, damga
sikke-i merhamet: merhamet sikkesi, şefkat gösterildiğini, acımanın olduğunu gösteren işaret.
sikke-i rahmet: Allah'ın rahmet, acıma, esirgeme alâmeti
sikke-i uzma-ı rahmet: Allah'ın rahmetinin en büyük damgası.
sima: yüz.
şefaat: bir kimsenin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme
taife: bölük, grüh, familya
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme, besleyip büyütme
umum: bütün
vâlide: ana, anne
vaz etme: koyma.
zemin: yeryüzü
zevi'l-hayat: hayat sahiplen, canlılar
zîhayat: hayat sahibi

Ey insan! Hiç mümkün müdür ki, sana bu simayı veren ve o simada böyle bir sikke-i rahmeti ve bir hatem-i ehadiyeti vazeden Zat, seni başıboş bıraksın, sana ehemmiyet vermesin, senin harekâtına dikkat etmesin, sana müteveccih olan bütün kâinatı abes yapsın, hilkat şeceresini meyvesi çürük, bozuk, ehemmiyetsiz bir ağaç yapsın, hem hiçbir cihetle şüphe kabul etmeyen ve hiçbir vecihle noksaniyeti olmayan, güneş gibi zahir olan rahmetini ve zıya gibi görünen hikmetini inkâr ettirsin? Hâşâ!

Ey insan! Bil ki, o rahmetin arşına yetişmek için bir miraç var. O miraç ise, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'dir. Ve bu miraç ne kadar ehemmiyetli olduğunu anlamak istersen, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın yüz on dört surelerinin başlanna ve hem bütün mübarek kitapların iptidalarına ve umum mübarek işlerin mebdelerine bak. Ve besmelenin azamet-i kadrine en kat'î bir huccet şudur ki, İmam-ı Şafiî (RA) gibi çok büyük müçtehitler demişler: "Besmele tek bir ayet olduğu hâlde, Kur'ân'da yüz on dört defa nazil olmuştur."[1]

DÖRDÜNCÜ SIR: Hadsiz kesret içinde vahidiyet tecellisi, hitab-ı[2] إِيَّاكَ نَعْبُدُ demekle herkese kâfi gelmiyor, fikir dağılıyor. Mecmuundaki vahdet arkasında Zat-ı Ehadiyeti mülâhaza edip,[3] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ demeye küre-i arz vüs'atinde bir kalb bulunmak lâzım geliyor. Ve bu sırra binaen, cüz'iyatta zahir bir surette sikke-i ehadiyeti

1. Şafiî el Ümm 1.208. Gazalî *Mustasfâ* 1.82. Cevzî *Tahkîk fî Ehadîsi'l Hilâf* 1.345-347
2. Ancak Sana kulluk ederiz. (Fatiha Suresi 5)
3. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım istenz. (Fatiha Suresi 5)

abes: boş, lüzumsuz ve gayesiz
arş: gögün en yüksek katı
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet-i kadir: kıymetin büyüklüğü
besmele: Bismillahirrahmanirrahim (Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla) cümlesinin adı.
binaen: -den dolayı
cihet: yön, vecih
cüz'iyat: ufak tefek şeyler
ehemmiyet: önem
ehemmiyetli: önemli
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâşâ: asla
hatem-ı ehadiyet: ehadiyet muhru, Allah'ın birliğini gösteren mühür
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi
hilkat: yaratılış.
hitap: birine söz söyleme, nutuk.
huccet: delil, burhan.
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
iptida: başlangıç
kafi: yeter
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kat'î: kesin.
kesret: çokluk
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
küre-i arz: dünya, yer küre
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mebde: başlangıç.
mecmu: toplam
miraç: merdiven
mübarek: feyizli, bereketli
müçtehit: içtihat eden.
mülâhaza: dikkatle ve tefekkürüyle inceden inceye bakma, düşünme
müteveccih: yönelen.
nazil: nüzul eden, inici
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme
sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, alâmet, damga
sikke-i rahmet: rahmet sikkesi, Allah'ın rahmet, acıma, esirgeme alâmeti.
sıma: yüz.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, tarz.
şecere: ağaç
tecelli: görüntü, cilve
umum: bütün
vahdet: birlik.
vahidiyet: Cenâb-ı Hakkın isim ve sıfatlarının birliği ve kâinatı kuşatması
vaz' etme: koyma
vecih: yön, cihet.
vüs'at: genişlik, bolluk.
zahir: açık.
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi

Zat-ı Ehadiyet: Allah'ın her bir eserindeki birlik yansıması birlik sahibi olan Allah

zıya: ışık.

gösterdiği gibi, her bir nevide sikke-i ehadiyeti göstermek ve Zat-ı Ehad'i mülâhaza ettirmek için, hatem-i Rahmaniyet içinde bir sikke-i ehadiyeti gösteriyor. Tâ, külfetsiz, herkes her mertebede [1] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deyip, doğrudan doğruya Zat-ı Akdes'e hitap ederek müteveccih olsun.

İşte Kur'ân-ı Hakîm bu sırr-ı azîmi ifade içindir ki, kâinatın daire-i azamında, meselâ semavat ve arzın hilkatinden bahsettiği vakit, birden, en küçük bir daireden ve en dakik bir cüz'îden bahseder; tâ ki, zahir bir surette hatem-i ehadiyeti göstersin. Meselâ, hılkat-ı semavat ve arzdan bahsı içinde, hilkat-i insandan ve insanın sesinden ve simasındaki dekaik-ı nimet ve hikmetten bahis açar; tâ ki fikir dağılmasın, kalb boğulmasın, ruh Ma'budunu doğrudan doğruya bulsun. Meselâ,

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ [2]

ayeti mezkûr hakikati mu'cizâne bir surette gösteriyor.

Evet, hadsiz mahlûkatta ve nihayetsiz bir kesrette vahdet sikkeleri, mütedahil daireler gibi, en büyüğünden en küçük sikkeye kadar envaı ve mertebeleri vardır. Fakat, o vahdet, ne kadar olsa, yine kesret içinde bir vahdettir; hakikî hitabı tam temin edemiyor. Onun için, vahdet arkasında ehadiyet sikkesi bulunmak lâzımdır; tâ ki, kesreti hatıra getirmesin, doğrudan doğruya Zat-ı Akdes'e karşı kalbe yol açsın.

---

1. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz. (Fatiha Suresi, 5.)

2. Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin, seslerinizi ve simalarınızın farklılığı da yine Onun varlık ve birliğinin delillerindendir. (Rûm Suresi, 22.)

---

arz: yer, dünya
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cüz'î: küçük, az.
daire-i azam: en büyük derece ve daire
dakik: ince ve derin
dekaik-i nimet: nimetin inceliklerı
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, Allah'ın birliği
envaı: çeşitler, türler, neviler
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek
hatem-i ehadiyet: ehadiyet muhru, Allah'ın birliğini gösteren muhür
hatem-i rahmaniyet: Rahman olan Allah'ın muhru
hatır: zihin
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi
hilkat: yaratılış
hilkat-i insan: insanın yaratılışı
hilkat-i semavat: göklerin yaratılması
hitap: konuşma, nutuk.
ifade: anlatma
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kesret: çokluk.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
külfet: zahmet, sıkıntı.
lâzım: gerekli, luzumlu
ma'bud: kendisine ibadet olunan, kulluk edilen
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mertebe: derece, basamak.
meselâ: örneğin.
mezkûr: zikredilen, adı geçen
mu'cizane: mu'cize gibi
mülâhaza: dikkatle ve teferruatıyla, inceden inceye bakma, düşünme
mutedahil: birbiri içine geçen
müteveccih: yönelen.
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz
semavat: semalar, gökler
sikke: Allah'ın kendi mübarek isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı mahlukları üzerindeki kendini tanıtan ve gösteren, taklit edilmez alâmeti, işareti
sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, alâmet, damga
sikke-i ehadiyet. Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfatını gösteren hususî işaret, alâmet, damga
sima: yüz
sırr-ı azîm: büyük sır
suret: biçim, tarz
temin: sağlama, karşılama
vahdet: birlik.
zahir: açık.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
Zat-ı Ehad: ortağı olmayan, tek ve yalnız olan Zat, Allah

Hem, sikke-i ehadiyete nazarlan çevirmek ve kalbleri celp etmek için, o sikke-i ehadiyet üstünde gayet cazibedar bir nakış ve gayet parlak bir nur ve gayet şirin bir halâvet ve gayet sevimli bir cemal ve gayet kuvvetli bir hakikat olan rahmet sikkesini ve rahîmiyet hatemini koymuştur. Evet, o rahmetin kuvvetidir ki, zîşuurun nazarlarını celp eder, kendine çeker ve ehadiyet sikkesine îsâl eder. Ve Zat-ı Ehadiye'yi mülâhaza ettirir ve ondan,[1] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ 'deki hakikî hitaba mazhar eder.

İşte بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ Fatiha'nın fihristesi ve Kur'ân'ın mucmel bir hulâsası olduğu cihetle, bu mezkûr sırr-ı azîmin ünvanı ve tercümanı olmuş. Bu ünvanı eline alan, rahmetin tabakatında gezebilir. Ve bu tercumanı konuşturan, esrar-ı rahmeti öğrenir ve envar-ı rahîmiyeti ve şefkati görür.

BEŞİNCİ SIR: Bir hadîs-i şerîfte varit olmuş ki:

[2] إِنَّ اللهَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلٰى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ (ev kemâ kâl)

Bu hadîs-i şerîfi, bir kısım ehl-i tarîkat, akaid-i imaniyeye munasip düşmeyen acip bir tarzda tefsir etmişler. Hatta onlardan bir kısım ehl-i aşk, insanın sıma-i manevîsine bir suret-i Rahman nazarıyla bakmışlar. Ehl-i tarîkatin ekserinde sekir ve ehl-i aşkın çoğunda istiğrak ve iltıbas olduğundan, hakikate muhalif telâkkilerinde belki mazurdurlar. Fakat, aklı başında olanlar, fikren, onların esas-ı akaide munafi olan manalarını kabul edemez. Etse, hata eder.

1 Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz. (Fâtiha Sûresi, 5.)

2 Allah, insanı Rahman ismini tamamıyla gösterir bir surette yaratmıştır. (Buhârî, İstızan, 1; Muslim, Birr, 115; Cennet, 28; Musned, 2/244, 251, 315, 323, 434, 463, 519. Kaynaklarda "Kendisini tamamıyla gösterir bir surette" şeklinde geçmektedir.)

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey, garip.
akaid-i imaniye: İmanî esaslar, imanla ilgili hükümler.
cazibedar: çekici, cazibeli.
celp: kendine çekmek.
cemal: güzellik.
cihet: yön.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, Allah'ın birliği.
ehl-i aşk: Allah Teâlâ'ya bütün varlıklarıyla bağlı olanlar, Allah aşıkları.
ehl-i tarîkat: kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.
ekser: pek çok.
envar-ı rahîmiyet: Allah'ın her bir mahlûka merhamet ve şefkatinin nurları, parlamaları.
esas-ı akaid: inanç esası.
esrar-ı rahmet: rahmet sırları.
ev kemâ kâl: söylenildiği gibi.
Fâtiha: Kur'ân-ı Kerîm'in birinci sûresi.
fihriste: özet.
gayet: son derece.
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikî: gerçek.
halâvet: tatlılık.
hatem: muhur, damga.
hitap: konuşma, nutuk.
hulâsa: kısaca, özet.
iltıbas: birbirine benzeyen şeylerin şaşırıp karıştırma.
îsâl: ulaştırma, vardırma.
istiğrak: kulun kalbini dünya alâkalarından temizleyip Allah'a bağlanması, kendinden geçip nihayet derecede İlâhî aşk ve vecd dalgınlığı içinde bulunması halı.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazur: özürlü olma, mazeretli.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
muhalif: zıt.
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
mulâhaza: dikkatle ve teferruatıyla inceden inceye bakma, düşünme.
munafi: zıt, aykırı.
munasip: uygun.
nakış: süs.
nazar: bakış, düşünce.
rahîmiyet: merhamet edicilik.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme.
sekir: sarhoşluk, kendinden geçiş.
sikke: Allah'ın kendi mübarek isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı mahlûkları üzerindeki kendini tanıtan ve gösteren, taklit edilmez alâmeti, işareti.
sikke-i ehadiyet: Allah'ın isimlerine mazhar olmakla değerli kıldığı her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi manasındaki sıfâtını gösteren hususî işaret, alâmet.
sıma-ı manevî: manevî yüz, manevî şekil.
sırr-ı azîm: büyük sır.
Suret-i Rahman: her canlıya mu'min, kâfir ayırt etmeksizin herkese merhamet eden Allah'ın tarzı.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, karşılık bekleme, den yardım etme.
tabakat: tabakalar.
tarz: biçim, suret.
tefsir: açıklama.
telâkkî: anlayış.
tercüman: tercüme eden, çeviren.
varit: erişen, gelen, ulaşan.
Zat-ı Ehadiye: birlik sahibi olan Zat, Allah.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

Evet, bütün kâinatı bir saray, bir ev gibi muntazam idare eden ve yıldızları zerreler gibi hikmetli ve kolay çeviren ve gezdiren ve zerratı muntazam memurlar gibi istihdam eden Zat-ı Akdes-i İlâhî'nin şeriki, naziri, zıddı, niddi olmadığı gibi, [1] لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ sırrıyla, suretı, mislî, misalı, şebihi dahi olamaz. Fakat, [2] وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ sırrıyla, mesel ve temsil ile şuunatına ve sıfât ve esmasına bakılır. Demek, mesel ve temsil, şuunat nokta-i nazarında vardır.

Şu mezkûr hadis-i şerifin çok makasıdından birisi şudur ki:

İnsan, ism-i *Rahman*'ı tamamıyla gösterir bir surettedir. Evet, sabıkan beyan ettiğimiz gibi, kâinatın simasında bin bir ismin şualarından tezahür eden ism-ı *Rahman* göründüğü gibi ve zemin yüzünün simasında rububiyet-i mutlaka-i İlâhiyenin hadsız cilveleriyle tezahur eden ism-i *Rahman* gösterildiği gibi, insanın suret-i camiasında, küçük bir mıkyasta, zeminin siması ve kâinatın sıması gibi yine o ism-i *Rahman*'ın cilve-ı etemmini gösterir demektir.

Hem işarettir ki, Zat-ı Rahmanirrahîm'in delilleri ve âyineleri olan zîhayat ve insan gibi mazharlar, o kadar o Zat-ı Vacibü'l-Vücud'a delâletleri kat'î ve vazıh ve zahirdir ki, güneşin timsalini ve aksini tutan parlak bir âyine parlaklığına ve delâletinin vuzuhuna işareten, "O âyine

1 Onun hiçbir benzeri yoktur. O her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla görendir. (Şûra Suresi, 11.)

2 Göklerde ve yerde tecelli eden en yüce sıfatlar Onundur. Onun kudreti her şeye galiptir. O her şeyi hikmetle yapar. (Rûm Suresi, 27.)

akis: yansıma
âyine: ayna
beyan: anlatma, izah.
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i etem: tam ve mükemmel tecelli
delâlet: delil olma, gösterme
delil: nişan, emare, burhan.
esma: isimler
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hadsız: sınırsız, sonsuz
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ism-i Rahman: bütün mahlûkatı rahmet ve merhametle kuşatan ve kendisine itaat eden, etmeyen diye ayırt etmeden herkese her türlü ihsanda bulunan manasında Cenab-ı Hakka ait isim
istihdam: bir hizmette kullanma, hizmete alma
işareten: işaret ederek.
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin
makasıd: maksatlar, gayeler
mazhar: görünme yeri
mesel: örnek, benzer, numune
mezkûr: zikredilen, adı geçen
mıkyas: ölçek.
misal: eş, benzer
misil: benzer, eş
muntazam: intizamlı, düzgün.
nazır: benzer olan
nit: benzer, eş, nazır.
nokta-i nazar: bakış açısı.
rububiyet-i mutlaka-i İlâhiye: her şeyin İlâhî ve mabudu olan Allah'ın terbiye edicilliği
sabıkan: bundan önce, az önce.
sıfat: nitelik, vasıf
sima: yüz
suret: biçim, görünüş, şekil
suret: biçim, görünüş
suret-i camia: çok şeylerle alakalı ve çok mana ve özellikleri kendinde toplayan suret.
şebih: benzer
şerik: ortak.
şua: ışın
şuunat: işler
tecelli: görünme, yansıma
temsil: misal, örnek.
tezahür: ortaya çıkma, görünme.
timsal: örnek.
vazıh: açık, aşikar
vuzuh: vazıh olma hali, açıklık
zahir: açık.
Zat-ı Akdes-i İlâhî: en kudsî ve en mübarek sıfatların sahibi olan Allah
Zat-ı Rahmanırrahîm: yardım, ihsan ve merhamet sahibi olan Allah
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler
zerre: pek ufak parça.
zihayat: hayat sahibi

güneştir" denildiği gibi, "İnsanda suret-ı Rahman var" vuzuh-i delâletine ve kemal-i münasebetine işareten denilmiş ve denilir. Ve ehl-i vahdetülvücudun mutedil kısmı, لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ, bu sırra binaen, bu delâletin vuzuhuna ve bu munasebetin kemaline bir unvan olarak demişler.[1]

اَللّٰهُمَّ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ بِحَقِّ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ارْحَمْنَا كَمَا يَلِيقُ بِرَحِيمِيَّتِكَ وَفَهِّمْنَا أَسْرَارَ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَانِيَّتِكَ آمِين[2]

ALTINCI SIR: Ey hadsız acz ve nihayetsız fakr içinde yuvarlanan bîçare insan! Rahmet ne kadar kıymettar bir vesile ve ne kadar makbul bir şefaatçı olduğunu bununla anla ki O rahmet, öyle bir Sultan-ı Zülcelâl'e vesiledir ki, yıldızlarla zerrat beraber olarak kemal-i intizam ve itaatle, beraber, ordusunda hizmet ediyorlar. Ve o Zat-ı Zülcelâl'ın ve o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in istiğna-i zatîsi var, ve istiğna-i mutlak içindedir. Hiçbir cihetle kâinata ve mevcudata ihtiyacı olmayan bir Ganî-i Alelıtlak'tır. Ve bütün kâinat taht-ı emir ve idaresinde ve heybet ve azametı altında nihayet itaatte, celâline karşı tezellüldedir.

İşte, rahmet seni, ey insan, o Müstağni-i Alelıtlak'ın ve Sultan-ı Sermedî'nin huzuruna çıkarır ve Ona dost yapar ve Ona muhatap eder ve sevgili bir abd vaziyetini verir. Fakat, nasıl sen güneşe yetişemiyorsun, çok uzaksın, hiçbir cihetle yanaşamıyorsun; fakat güneşin ziyası,

---

1. Ondan başka hiçbir şey mevcut değildir.

2. Ey dünyada Rahman ve âhirette Rahîm olan Allah'ım! "Bismillâhirrahmanirrahîm" hürmetine bize merhamet et! Rahman olduğuna yakışır şekilde bize "Bismillâhirrahmanirrahîm"in sırlarını anlamayı nasip eyle! Âmîn.

---

abd: kul.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
azamet: büyükük, ululuk, yüceliik.
biçare: çaresiz.
binaen: -den dolayı.
celal: sonsuz büyükük, ululuk, haşmet, yüceelik sahibi olan Allah.
cihet: yön.
delalet: delil olma, gösterme.
ehl-i Vahdetü'l-Vücud: "Allah'tan başka mevcut yoktur" diyenler.
fakr: fakırlık.
Ganî-i Alelıtlak: her cihetle sonsuz zenginlik sahibi Allah.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
heybet: korkuyla birlikte hürmet, saygı ve hayranlık uyandıran ululuk, yüceelik, haşmet.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
istiğna-i mutlak: mutlak istiğna: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiç bir şeye muhtaç olmaması.
istiğna-i zatî: Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması.
işareten: işaret ederek.
itaat: boyun eğme, uyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kemal-i münasebet: tam bir münasebet.
kıymettar: değerli, kıymetli.
makbul: geçerli, muteber.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhatap: hitap olunan, konuşulan kimse.
mutedil: ıtıdallı, orta hâlde bulunan.
münasebet: münasiplik, uygunluk.
Müstağni-i Alelıtlak: her cihetle zengin olan ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah.
nihayet: son derece.
nihayetsız: sonsuz.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı hâlde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenâb-ı Hak.
Sultan-ı Sermedî: saltanatı zaman ve mekânla sınırlı olmayan ve daima devam eden Cenâb-ı Hak.
Sultan-ı Zülcelâl: celâl ve büyükük sahibi sultan.
suret-ı Rahman: her canlıya, mü'min, kâfir ayırt etmeksizin herkese merhamet eden Allah'ın tarzı.
şefaat: bir kimsenin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.
taht-ı emir: Cenâb-ı Hakkın zatına özel emri altında olmak.
tezellül: alçalma, küçülme.
ünvan: isim, lakap.
vaziyet: durum.
vesile: vasıta, aracılık.
vuzuh: vazih olma hâli, açıklık.
vuzuh-ı delalet: delillerdeki açıklık ve kesinlik.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükük sahibi olan Cenâb-ı Hak.
zerrat: zerreler.
ziya: ışık, aydınlık.

güneşin aksini, cilvesini senin âyinen vasıtasıyla senin eline verir. Öyle de, o Zat-ı Akdes'e ve o Şems-i Ezel ve Ebed'e biz çendan nihayetsiz uzağız, yanaşamayız; fakat Onun ziya-ı rahmeti Onu bize yakın ediyor.

İşte, ey insan! Bu rahmeti bulan, ebedî tükenmez bir hazine-i nur buluyor. O hazineyi bulmanın çaresi, rahmetin en parlak bir misali ve mümessili ve o rahmetin en beliğ bir lisanı ve dellâlı olan ve "Rahmeten Lilâlemîn" unvanıyla Kur'ân'da tesmiye edilen [1] Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın sünnetidir ve tebaiyetidir. Ve bu Rahmeten Lilâlemîn olan rahmet-i mücessemeye vesile ise, salâvattır. [2]

Evet, salâvatın manası rahmettir. Ve o zîhayat mücessem rahmete rahmet duası olan salâvat ise, o Rahmeten Lilâlemînın vusulune vesiledir. Öyle ise, sen, salâvatı kendine o Rahmeten Lilâlemîne ulaşmak için vesile yap ve o zatı da rahmet-i Rahman'a vesile ittıhaz et. Umum ümmetin, Rahmeten Lilâlemîn olan Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında, hadsız bir kesretle rahmet manasıyla salâvat getirmeleri, rahmet ne kadar kıymettar bir hediye-i İlâhiye ve ne kadar geniş bir dairesi olduğunu parlak bir surette ispat eder.

Elhâsıl: Hazine-i rahmetin en kıymettar pırlantası ve kapıcısı zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm olduğu gibi, en birinci anahtarı dahi بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'dir. Ve en kolay bir anahtarı da salâvattır.

1. Bkz. Enbiya Suresi, 107: "Seni de ancak âlemlere bir rahmet olarak gönderdik."

2. Bkz. Ahzab Suresi, 56: "Peygambere Allah rahmet eder, melekler de dua eder. Ey iman edenler, siz de teslimiyetle ona salât ve selâm getirin."

akis: yansıma
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun." anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm)
ayine: ayna
beliğ: belâgatla anlatılan, düzgün ve sanatlı
cilve: görüntü, tecelli
çendan: gerçi
dellal: ilan edici.
ebedî: zevalsız, sonsuz, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren
elhasıl: netice itibarıyla, sonuç olarak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hazine-i nur: nur hazinesi
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hediye-i İlâhiye: İlâhî armağan.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ittıhaz: edinme
kesret: çokluk.
kıymettar: değerli, kıymetli
lisan: dil
mana: anlam
misal: örnek, numune.
mücessem: cisimlenmiş
mümessil: temsilci
nihayetsiz: sonsuz
pırlanta: parlak, kıymetli elmas
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme
Rahmeten li'l-Âlemîn: âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (asm)
rahmet-i mücesseme: cisimleşmiş rahmet, yağmur gibi maddî vücut giymiş rahmet.
rahmet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın rahmeti, mahlûkata sonsuz şefkat ve merhametle muâmele eden Allah'ın rahmeti
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
salavat: Hz. Muhammed'e (asm) rahmet ve esenlik dileme, ona salât ve selâm etme.
suret: biçim, tarz
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Müslümanlara örnek olan mübarek sözü, fiil ve emirleri
Şems-i Ezel ve Ebed: bütün zamanlar ve mekânları ışımlenyle aydınlatan, zaman ve mekânla da kayıtlı olmayan Cenâb-ı Hak, tebaiyet: tâbilik, tâbi olma, uyma
tesmiye: ismlendirme
umum: bütün
ümmet: bütün Müslümanlar
ünvan: ad
vasıta: aracılık.
vesile: vasıta, aracılık
vusul: kavuşma, ulaşma
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği
Zat-ı Akdes: en mükaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zîhayat: hayat sahibi
ziya-ı rahmet: ilâhî rahmet ışığı

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ اَسْرارِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى
مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعالَمِينَ كَما يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ وَبِحُرْمَتِهِ وَعَلٰى
آلِهِ وَاَصْحابِهِ اَجْمَعِينَ وَارْحَمْنا رَحْمَةً تُغْنِينا بِها عَنْ رَحْمَتِ
مَنْ سِواكَ مِنْ خَلْقِكَ اٰمِينَ[1]

سُبْحانَكَ لا عِلْمَ لَنا اِلَّا ما عَلَّمْتَنا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

On Beşinci Lem'a

Risale-i Nur Kullıyatının *Sozler, Mektubat* ve On Dorduncu Lem'aya kadar olan kısmının fihristesidir. Her kısmın fihristesi, yani, *Sozler* kısmının fihristesi *Sozler* mecmuasında bulunduğundan, *Mektubat* ve *Lem'alar*'ın da kendilerine ait fihristeleri o mecmuaların ahırlenne ilhak edildiğinden burada yazılmadı.

1. Allah ım! "Bismillahırrahmanırrahîm in sırlan hurmetune alemlere rahmet olarak gonderdıgın zata onun butun Al ve Ashabına Senin rahmetune ve onun şanına yaraşır şekilde salat ve selâm eyle Bize de Senden gaynsının merhametune ıhtıyaç bırakmayacak bır merhamet ve şefkatle rahmet eyle Âmin (Dua)

2. Senı her türlü noksandan tenzih ederız. Senın bıze öğrettiğinden başka bizım hıçbır bilgımız yoktur Sen her şeyı hakkıyla bilir her ışı hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi. 32.)

ahır: son
Al ve Ashap: Peygamberimizin (asm) ailesi ve kendisiyle goruşen Muslumanlar
alem: dunya evren butun yaratılmışlar
fihriste: ozet.
hikmet: kainattakı ve yaratılıştakı Ilahı gaye fayda ılım
ilhak: ılave etme ekleme.
lem'a: parıltı parlayış parlama
mecmua: derlenip bır araya getırılen kitap
Mektubat: Risale-i Nur Kullıyatının dort buyuk kıtabından bırının adı
rahmet: merhamet bağış ıkram
Risale-i Nur Kullıyatı: Bedıuzzaman Said Nursi'nın yuz otuz parça rısaleden olusan kullıyatı
salât ve selâm: Hz Muhammed'e (asm) rahmet ve esenlik dileme ona saygı gosterme ona memnunıyet ve bağlılık ıçın dua etme
şefkat: karşılık beklemeden sevme
tenzih etmek: Allah'ı şanına uygun olmayan şeylerden her turlu eksıklık ve noksanlıktan uzak ve yuce tutmak.

On Altıncı Lem'a

بِاسْمِهِ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim Hoca Sabrı, Hafız Ali, Mes'ut, Mustafa'lar, Hüsrev, Re'fet, Bekir Bey, Rüştü, Lutfi'ler, Hafız Ahmed, Şeyh Mustafa ve Saire,

Sızlere, meraklı ve medar-ı sual olmuş dört küçük meseleyi malûmat kabîlinden muhtasar bir surette beyan etmekliğe, kalbimde bir hatıra hissettim.

BİRİNCİSİ

Kardeşlerimizden Çaprazzade Abdullah Efendi gibi bazı adamlar, ehl-i keşiften rivayeten, bu geçen ramazanda Ehl-i Sünnet ve Cemaat için bir fereç, bir fütuhat olacağını haber verdikleri hâlde, zuhur etmedi. Böyle ehl-i velâyet ve keşif neden hilâf-ı vaki haber veriyorlar? Benden sordular. Ben de, birden, sunuhat kabîlinden olarak verdiğim cevabın muhtasarı şudur:

Hadis-i şerifte varit olmuştur ki: "*Bazen belâ nazil oluyor, gelirken karşısına sadaka çıkar, geri çevirir.*"[4] Şu hadisin sırrı gösteriyor ki, mukadderat, bazı şeraitle vukua

1. Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Sûresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı ve rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.
4. Hâkim, Müstedrek, 1-492.

azız: muhterem, değerli
beyan: açıklama, izah etme
ehl-i keşif: keşif ehli, bazı sırlan bilinmeyen hakikatlen Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ehl-i velayet: veli olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar
fereç: tasa ve sıkıntıdan kurtulma, kederden darlıktan sonra gelen sevinç, zafer
fütuhat: zaferler, fetihler
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hatıra: anı
hilâf-ı vaki: gerçeğe zıt, vuku bulana aykırı
hissetme: algılama
kabil: tür, gibi
malûmat: bir konu hakkındaki bilgiler, haberler
medar-ı sual: soru sebebi
meraklı: çok şiddetli arzu
mesele: önemli konu
muhtasar: kısaltılmış, kısa, özet
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilerinde meydana gelecek haller ve olaylar
nazil: nüzul eden, inen
rivayeten: rivayet yoluyla, nakil yoluyla
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
sair: diğer, öteki
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleyen
sır: gizli hakikat
suret: biçim, tarz
sünuhat: hatıra gelen, içe doğan şeyler
şerait: şartlar
tenzih: Allah'ı şanına uygun olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Allah'ı şanına uygun ifadelerle anma, Allah'a söz, iş, davranış ve kalble içten ibadet etme
varit: gelen, ulaşan
vuku: meydana gelme
zuhur: meydana çıkma.

* *On Altıncı Lem'a*, Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

gelirken gen kalır. Demek, ehl-i keşfin muttali olduğu mukadderat mutlak olmadığını, belki bazı şeraitle mukayyet bulunduğunu ve o şeraitin vuku bulmamasıyla o hâdise de vukua gelmiyor. Fakat o hâdise, ecel-i muallâk gibi, Levh-i Ezelînin bir nevi defteri hükmünde olan Levh-i Mahv-İspat'ta mukadder olarak yazılmıştır. [1] Gayet nadir olarak Levh-i Ezelîye kadar keşif çıkar. Ekseri oraya çıkamıyor.

İşte bu sırra binaen, geçen ramazan-ı şerifte ve Kurban Bayramında ve daha başka vakitlerde, ıstıhraca binaen veya keşfiyat nev'inden verilen haberler, muallâk oldukları şeraiti bulamadıkları için vukua gelmemişler ve haber verenleri tekzip etmiyorlar. Çünkü mukadder imiş, fakat şartı gelmeden o da vukua gelmemiş.

Evet, ramazan-ı şerifte bid'aların ref'ine Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ekseriyetle halis duası bir şart ve bir sebeb-i mühim idi. Maalesef camilere ramazan-ı şerifte bid'alar girdiğinden, duaların kabulüne set çekip fereç gelmedi. Nasıl ki, sabık hadisin sırrıyla, sadaka belâyı ref eder; ekseriyetin halis duası dahi ferec-i umumîyi cezbeder. Kuvve-i cazibe vücuda gelmediğinden, fütuhat da verilmedi.

İKİNCİ MERAKLI SUAL

Bu iki ay zarfında heyecanlı bir vaziyet-i siyasiye karşısında bana, hem alâkadar olduğum çok kardeşlerime kavî bir ihtimalle fereç verecek bir teşebbüs etmek lâzımken, o vaziyete hiç ehemmiyet vermeyerek, bilâkis, beni tazyik eden ehl-i dünyanın lehinde olarak bir fikirde

1. Bkz. Nevevî, *Şerhu Sahîh-i Müslim*, 16/114; İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî*, 10/415-416.

alakadar: ilgili, münasebetli.
bela: musibet, sıkıntı.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
bilâkis: aksine, tersine.
binaen: -den dolayı.
cezp: kendine doğru çekme.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecel-i muallâk: Levh-i Mahv-ı İspat'ta kayıtlı olarak yazılı, bazı şartlara bağlı olan ecel.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dünya: dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
ehl-i keşif: keşif ehli, bazı sırların bilinmeyen hakikatleri. Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen ve ilîler.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
ekser: pek çok.
ekseriyet: büyük kısım, çoğunluk.
ferah: gönül açıklığı, sıkıntısız olma.
ferec-i umumî: umumî ferahlık, genel ferahlık.
fereç: ferahlık, sevinç.
fütuhat: zaferler, fetihler.
gayet: son derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller.
hâdise: vaka, olay.
halis: samimî.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtimal: olabilirlik.
ıstıhraç: bazı işaretlen belirten şeylerden ileriye ait olacak şeyleri çıkarmak.
kavî: kuvvetli, güçlü.
keşfiyat: evliyanın Allah'ın ilham etmesiyle gösterdikleri gayba ilgili sırlar, manevî sırlar, keşifler.
keşif: bir şeyin olacağını önceden bilme, olup bitecegi önceden öğrenme.
kuvve-i cazibe: çekme kuvveti, cezp etme kuvveti.
leh: onun tarafına, ondan yana.
Levh-i Ezelî: ezelî levha. Cenab-ı Hakkın olmuş ve olacak her şeyin üzerinde yazılı olduğu ezelî levhası.
Levh-i Mahv-ıspat: Cenab-ı Hakkın yazarı, ifade eder, sonra da bozar tahtası hükmünde olan işlen
maalesef: ne yazık ki.
muallak: bağlı, alakalı, ilgili.
mukadder: takdir olunmuş, alın yazısı.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ile
nde meydana gelecek hâller ve olaylar.
mukayyet: kayıdı.
muttali: bir işten haberli, haberdar.
nadir: seyrek.
nevî: çeşit, tür.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli ramazan ayı.
ref: kaldırma.
sabık: geçen.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sebeb-i mühim: önemli sebep.
set: tıkamak, kapamak, mani olmak.
sır: gizli hakikat.
sual: soru.
şerait: şartlar.
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme.
tekzip: yalanlama.
teşebbüs: girişme.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.
vaziyet-i siyasiye: siyasî durum, vaziyet.
vuku: olma, meydana gelme.
vücut: var olma.
zarfında: süresince.

bulundum. Bazı zatlar hayret içinde hayrette kaldılar. Dediler ki: "Sana işkence eden bu müptedi ve kısmen münafık baştaki insanların takip ettikleri siyaseti nasıl görüyorsun ki ilişmiyorsun?" Verdiğim cevabın muhtasarı şudur ki:

Bu zamanda ehl-i İslâm'ın en mühim tehlikesi, fen ve felsefeden gelen bir dalâletle kalblerin bozulması ve imanın zedelenmesidir. Bunun çare-i yegânesi nurdur, nur göstermektir ki, kalbler ıslah olsun, imanlar kurtulsun. Eğer siyaset topuzuyla hareket edilse, galebe çalınsa, o kâfirler münafık derecesine iner. Munafık, kâfirden daha fenadır. Demek, topuz böyle bir zamanda kalbi ıslah etmez. O vakit küfür kalbe girer, saklanır, nifaka inkılâp eder. Hem nur, hem topuz, ikisini, bu zamanda benim gibi bir âcız yapamaz. Onun için, bütün kuvvetimle nura sarılmaya mecbur olduğumdan, siyaset topuzu ne şekilde olursa olsun bakmamak lâzım geliyor.

Amma maddî cihadın muktezası ise, o vazife şimdilik bizde değildir. Evet, ehline göre kâfirin veya mürtedin tecavüzatına set çekmek için topuz lâzımdır. Fakat iki elimiz var. Eğer yüz elimiz de olsa, ancak nura kâfi gelir. Topuzu tutacak elimiz yok.

UÇUNCU MERAKLI SUAL

Bu yakında İngiliz ve İtalya gibi ecnebilerin bu hukumete ilişmesiyle, eskiden beri bu vatandaki hükûmetin hakikî nokta-ı istinadı ve kuvve-i maneviyesinin menbaı olan hamiyet-i İslâmiyeyi tehyiç etmekle şeair-i İslâmiyenin bir

âciz: zayıf, güçsüz
çare-i yegâne: tek çare
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma
ecnebi: yabancı, başka ülke
ehli: işi bilen kimse, kişi.
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslumanlar
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fen: ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fena: kötü
galebe: galip olma, üstün gelme
hakiki: gerçek.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyet için İslâmı gayeler uğruna fedakarlıkta bulunma çalışma
hayret: şaşkınlık, şaşırmak.
hukumet: yönetim
ıslah: iyi duruma getirme, düzeltme
iman: inanç, itikat.
inkılap: değişme, dönüşme
işkence: eziyet, maddî manevi sıkıntı, zulüm
kâfi: yeter
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kısmen: kısmi olarak
kuvve-i maneviye: manevi güç, moral
küfür: Allah'ın varlığına birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
lazım: gerekli, lüzumlu
maddi cihad: düşmanla savaşmak
mecbur: zorunda kalma
menba: kaynak.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısacası, özet.
mukteza: iktıza eden, gereken
mühim: önemli
munafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen, kafirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan
müptedi: itikatta ehli sünnet yolundan ayrılan, bid'at yolunu tutan kimse
mürtet: Müslüman olduğu hâlde dinden dönen
nifak: görünüşte Müslüman gibi davranıp aslında kâfir olma, münafıklık
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
nur: din, ilmi, iman, ilmi, ilim
set: tıkamak, mâni olmak.
siyaset: politika
siyaset topuzu: siyaset, politika
sual: soru
şeair-i İslâmiye: İslâm'a ait işaretler, İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler
tecavüzat: saldırılar, tecavüzler
tehyiç: heyecana getirme, coşkunluk verme
vakit: zaman
vazife: görev
zat: kişi, şahıs.

derece ihyasına ve bid'alann bir derece def'ine medar olacağı hâlde, neden şiddetle harb aleyhinde çıktın ve bu meselenin asayişle halledilmesini dua ettin ve şiddetli bir surette müptedilerin hükûmetlen lehinde taraftar çıktın? Bu ise, dolayısıyla bid'alara tarafgirliktir.

Elcevap: Biz fereç ve ferah ve sürur ve fütuhat isterız, fakat kâfirlerin kılıcıyla değil! Kâfirlerin kılıçlan başlannı yesin, kılıçlanndan gelen fayda bize lâzım değil. Zaten o mütemerrit ecnebilerdir kı, münafıklan ehl-i imana musallat ettiler ve zındıklan yetiştirdiler.

Hem harb belâsı ise, hizmet-i Kur'âniyemize mühim bir zarardır. Bizim en fedakâr ve en kıymettar kardeşlenmizin ekserîsi kırk beşten aşağı olduğundan, harb vasıtasıyla vazife-i kudsiye-i Kur'âniyeyi bırakıp askere gitmeye mecbur olacaktılar. Benim param olsa, hüsn-i rızamla, boyle kıymettar kardeşlerimin her birisini askerlikten kurtarmak için, bedel-i nakdiye bin lıra kadar da olsa verırdim. Böyle yuzer kıymettar kardeşlerimizin hizmet-i Kur'âniye-i Nuriyeyi bırakıp maddî cihad topuzuna el atmakta, yüz bin lira kendı zararımızı hissediyordum. Hatta Zekâî'nin bu iki sene askerliği, belki bin lira kadar manevî faydasını kaybettırdı.

Her neyse... Kadîr-ı Kullî Şey, bir dakikada, bulutlarla dolmuş cevv-i havayı süpürüp temizleyerek semanın berrak yüzünde zıyadar güneşi gösterdiği gibi, bu zulumatlı ve rahmetsiz bulutlan da izale edip hakaik-ı şeriatı güneş gıbı gösterir ve ucuz ve dağdağasız verebilir. Onun rahmetinden bekleriz ki, bize pahalı satmasın. Baştakilerin

aleyh: karşıt.
asayiş: kanun ve nızam hakımıyetinın sağlanması
bedel-i nakdiye: nakıt karşılık, peşin ödeme.
berrak: nurlu, pek parlak, açık
bid'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar
cevv-i hava: hava boşluğu
dağdağa: gurultu, beyhude telâş ve ıztırap
def: ortadan kaldırma, uzaklaştırma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
ehl-i ıman: inananlar, ıman sahıpleri
eksen: çoguncluk, bir çogu.
fedakar: kendını veya şahsı men faatlerinı hıçe sayan, feda eden
ferah: gönul açıklıgı, sevinme
fereç: ferahlık, sevinç.
fütuhat: zaferler, fetıhler
hakaik-i şeriat: şerıata aıt olan gerçekler
halledilme: bir problemin çozulmesi
harb: savaş
hızmet-i Kur'âniye: Kur'ân ın hızmetı
hizmet-i Kur'âniye-i Nuriye: Rısale-i Nur un Kur'an ın hizmetı
hukumet: yönetım
hüsn-i rıza: gonul rızası
ihya: hayat verme, yenıden kuvvetlendırme
izale: gıderme, ortadan kaldırma
Kadır-ı Kullî Şey: her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı olan Allah
kâfir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkâr eden dınsız.
kıymettar: değerlı, kıymetlı
lazım: gerekli, luzumlu
leh: onun tarafına, ondan yana
maddî cihad: duşmanla dırek sılahlı mucadele yapmak.
manevî: manevî olan, maddî olmayan
mecbur: zorunda kalma
medar: sebep, vesile
mesele: onemlı konu
musallat: fazlasıyla uzerine gıden, aşın derecede saraşan
mühim: onemlı
münafık: kalbinde kufru gızledıgı hâlde Muslıman gorunen, kafirlıgını gızleyerek Muslıman gıbı davranan
müptedi: ıtıkarta ehlı sunnet yolundan ayrılan, bıd at yolunu tutan kımse
mütemerrit: dık başlı, kotu fıılınde ınatlaşan
rahmet: Allah ın kullannı esır gemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nımetler vermesi
sema: gokyuzu
suret: bıçım, tarz
sürur: sevinç, mutluluk.
tarafgir: taraf tutan
taraftar: taraf olan
vasıta: aracılık.
vazife-i kudsiye-i Kur'âniye: mukaddes Kur'ân hizmetı vazıfesı
zındık: Allah a ve ahırete ınanmayan, ımansız, munkır
ziyadar: ışıklı, parlak.
zulümat: karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kufur

başlarına akıl ve kalblerine iman versin, yeter. O vakit kendi kendine iş düzelir.

DÖRDÜNCÜ MERAKLI SUAL

Diyorlar ki: "Madem sizin elinizdeki nurdur, topuz değildir. Nura karşı muaraza edilmez ve nurdan kaçılmaz ve nurun izhanndan zarar gelmez. Neden arkadaşlarınıza ihtiyatı tavsiye ediyorsunuz, çok nurlu risaleleri halklara gösterilmesini men ediyorsunuz?"

Bu suale karşı cevabın muhtasar mealı şudur ki:

Başlardaki başlann çoğu sarhoş, okumaz. Okusa da anlamaz, yanlış mana verip ilişir. İlişmemesi için, aklı başına gelinceye kadar göstermemek lâzım geliyor. Hem çok vicdansız insanlar var ki, garaz veya tamâ veyahut havf cihetiyle nuru inkâr eder veya gözünü kapar. Onun için, kardeşlerime de tavsiye ediyorum ki, ihtiyat etsinler, naehillerin eline hakıkatleri vermesinler.[1] Hem ehl-i dünyanın evhamını tahrik edecek işlerde bulunmasınlar. (HAŞİYE)

• • •

HAŞİYE: Ciddî bır meseleye vesile olabilecek bir lâtife:

Dunku gün sabahleyin bır dostumun damadı Mehmed yanıma geldi. Mesrurâne, beşaretkârâne dedi ki: 'Senin bir kitabını Isparta'da tab etmişler, çoklar okuyorlar.' Ben dedim: "O, yasak olan tab değil, belki mustensıhle bazı nushalar alınmış ki, hukûmet ona bır şey demez." Hem dedim: "Sakın bunu senin dostun olan iki munafığa söyleme. Onlar böyle bir şey anyorlar kı bahane etsınler." Işte, kardeşlerim, bu adam çendan bir dostumun damadıdır, o munasebetle benim de ahbabım sayılır. Fakat berberlık munasebetıyle, vicdansız muallim ve munafık müdürün dostudur. Orada kardeşlerimizden birısı bilmeyerek öyle söylemış. Iyı oldu kı, en evvel geldi, bana haber verdi. Ben de tembıh ettım, fenalığın onu alındı. Ve teksır makınesı bınler nüshaları bu perde altında neşrettı.

1. *Ibnı Mâce*. Mukaddıme. 17

beşaretkârane: müjdelercesıne
ciddî: gerçek, hakikat.
cihet: yön
çendan: gerçı
ehl-ı dunya: dunya adamı, ahıreti düşunmeyen
evham: vehımler, zanlar, esassız şeyler
garaz: kotu kasıt, duşmanca niyet
hakikat: gerçek.
halk: topluluk, ınsanlar
haşiye: dipnot.
havf: korku
ihtiyat: tedbırlı hareker etme
ıman: ınanç, ıtıkat.
inkar: reddetme, kabul ve tasdık etmeme, manmama
izhar: açıga vurma, gosterme
lâtife: hoş ve guzel.
lazım: gerekli, luzumlu
mana: anlam
meal: mana, mefhum
men: yasak etme, engelleme
mesele: konu
mesrurane: sevinçli bır şekilde
muallim: oğretmen
muaraza: birbınne karşı gelme, kavga, çekişme.
muhtasar: ıhtısar edılmiş, kısaca
münafık: ıkı yuzluluk eden
münasebet: ılgı, alâka, yakınlık.
mustensıh: bır yazının suretini çıkaran, kopya eden.
naehıl: ehıl olmayan, lıyakatsız
neşretme: yayma, basma
nur: dın ilmi, ıman ilmi, ilim
nüsha: yazılı bır metin.
sual: soru
tab: basma, kıtap basımı
tahrik: harekete geçirme.
tama: hırsla isteme, aç gozluluk.
tavsiye: ogutleme
teksir makinesi: fotokopi makinesi, çogaltma makinesi
vakıt: zaman
vesile: sebep
vicdan: iyiyi kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu

Hatime

Bugün Re'fet Beyin bir mektubunu aldım. Lihye-i Şerife hakkındaki suali munasebetiyle diyorum ki:

Hadisçe sabittir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın lihye-i saadetinden düşen saçların taneleri mahduttur. Otuz kırk tane veya elli altmış tane gibi az bir miktarda iken, binler yerde Lihye-i Saadetin saçları bulunması, beni bir zaman çok düşündürdü. O vakit hatırıma gelmiş ki, Lihye-i Saadet, yalnız Lihye-i Şerifin saçlarından ibaret değil. Belki re's-i mübareğinin tıraş oldukça hiçbir şeyini kaybetmeyen Sahabeler, [1] o nurlu ve mübarek ve daimî yaşayacak saçları muhafaza etmişler. Onlar, binlerdir, şimdiki mevcuda müsavi gelebilirler.

Yine o vakit hatırıma geldi ki: Acaba her camide bulunan, sened-i sahih ile bu saç Hazret-i Risaletin saçı olduğu sabit midir ki, ona karşı ziyaret makbul olabilsin?

Birden hatıra geldi ki, o saçların ziyareti vesiledir. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma karşı salâvat getirmeye sebep ve bir hürmet ve muhabbete medardır. [2] Vesilelik cihetı o şeyin zatına bakmaz, vesilelik cihetine bakar. Onun ıçın, eğer bir saç hakikî olarak Lihye-ı Saadetten olmazsa, madem zahir hâle göre öyle telâkki edilmiş ve o vesilelik vazifesini yapıyor ve hürmete ve teveccühe ve salâvata vesile oluyor; kat'î senetle o saçın zatını

aleyhissalâtü vesselâm. salât ve selâm onun üzerine olsun
cihet. yön
dâimî sürekli, devamlı
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller
hakikî gerçek.
hatime: son söz.
hatır: zihin
Hazret-i Risalet. Peygamberimiz Hz. Muhammed
hürmet: riayet, ihtiram
ibaret: meydana gelen, oluşan
kat'î: kesin
Lihye-i Saadet. Hz. Peygamberin sakalı, sakal-ı şerif
Lihye-i Şerife: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sakalları veya şerefli sakal
mahdut: sınırlı, belirli
makbul: kabul edilmiş olan, geçerli
medar: sebep, vesile
mevcut. var olan, bulunan
muhabbet. sevgi
mübarek. feyizli, bereketli
munasebet. vesile
müsavi eşit.
nur: aydınlık, parlaklık, ışık.
re's-i mübarek: mübarek olan baş
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan Hz. Muhammed (asm).
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
salavat: Hz. Muhammed'e (asm) rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gösterme, salât ve selâm etme
sened-i sahih. râvileri doğru, sözüne inanılır kişilerden meydana gelen sağlam hadis senedi
senet: kuvvetli delil olabilecek söz
sual: soru
telâkkî: anlama.
teveccüh: yönelme, iltifat etme
vakit: zaman
vazife: görev
vesile: vasıta, bahane, sebep
zahir: açık
zat. kendi, öz.

1. Bkz. Buhârî, Vudu, 33; Müslim, Hac, 311, 326; Müsned, 3/133, 137
2. Bkz. Ahzab Sûresi, 56; Müslim, Salât, 11, 70; Tirmizî, Vitir, 21; Ebu Davud, Salât, 36; Neseî, Cuma, 5; Ezan, 37; Sehv, 55; İbnu Mace, İkametu's-Salât, 79; Dârimî, Salât, 206; Müsned, 2/168, 375, 485; 3/102, 445; 4/8

teşhis ve tayin lâzım değildir. Yalnız, aksine kat'î delil olmasın, yeter. Çünku telâkkiyat-ı amme ve kabul-ı ümmet, bır nevı huccet hükmune geçer.

Bazı ehl-i takva, böyle işlerde, ya takva veya ihtıyat veya azimet noktasında ilişseler de, hususî ilişirler. Bid'a da deseler, bıd'a-ı hasene nev'inde dahıldır. Çünku vesile-ı salâvattır.

Re'fet Bey mektubunda diyor: "Bu mesele ihvanlar beynınde medar-ı münakaşa olmuş." Kardeşlerime tavsiye ediyorum ki, inşikaka ve iftiraka sebebiyet veren münakaşa etmesinler. Yalnız müdavele-i efkâr suretinde, nizasız mübahaseye alışsınlar.

aksine: tersine
azimet: kullanın, Allah tarafın dan kendılenne yuklenen goreviere tam bır kararlılıkla uymaların.
beynınde: arasında
bid'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar
bid'a-i hasene: güzel bıd'a. Hz. Peygamberden sonra ortaya çıkan fakar Kur'ân ve sünnete aykın olmayan
dahil: ıçıne gırmış
delil: bır meseleyı ıspata yarayan şey, burhan
ehl-i takva: Allah tan korkan emırlenne bağlı olan dındar kimseler
hususı: özel.
huccet: delil, burhan
hukmune: degerine, yerine
iftırak: aynıma, dagılma
ihtıyat: tedbırlı hareket etme
ihvan: kardeşler
inşıkak: yarılma, bolunme
kabul-i ümmet: ummetın kabul etmesı
kat'ı: kesın
lâzım: gerekli, luzumlu
medar-ı münakaşa: munakaşaya, tartışmaya sebep olan
mesele: onemlı konu
mübahase: bır şey hakkında ıkı veya daha çok kışı arasındaki konuşma
müdavele-i efkâr: karşılıklı fikir alış venşınde bulunma
münakaşa: tartışma, karşılıklı sozle çekışme
nevi: çeşıt, tür
niza: çekışme, kavga
sebebiyet: sebep olma
suret: bıçım, tarz
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgı şeylerden kaçınma
tavsiye: bır ışın yapılıp yapılmaması hakkında kanaat belırtme, ogutleme
tayin: belırlı kılma
telâkkiyat-ı amme: genel dusunıcı, umumi anlayış
teşhis: şekıl ve suret verme, şekıllendırme
vesile-i salâvat: Hz. Muhammed e (asm) salâvat getirmeye vesile olan

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Aziz, Sıddık Senirkentli Kardeşlerim İbrahim, Şükrü, Hafız Bekir, Hafız Hüseyin, Hafız Recep Efendiler,

Hafız Tevfik ile gönderdiğiniz üç meseleye mülhitler eskiden beri ilişiyorlar.

BİRİNCİSİ:

حَتّٰى إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ[4]

Ayetin ifade ettiği zahir manasına göre, "*Güneşin hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda gurup ettiğini görmüş*" diyor.

İKİNCİSİ: Sedd-i Zulkarneyn nerededir?

ÜÇÜNCÜSÜ: Ahırzamanda Hazret-i İsa'nın (AS) geleceğine[5] ve Deccali öldüreceğine dairdir.

Bu suallerin cevapları uzundur. Yalnız muhtasar bir işaretle deriz ki:

Âyât-ı Kur'âniye, uslûb-i Arabiye üzerine ve zahir nazara göre umumun anlayacağı bir tarzda ifade ettiği için, çok defa teşbih ve temsil suretinde beyan ediyor.

İşte,[6] تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ Yani, güneşin, hararetli ve çamurlu bir çeşme gibi görünen Bahr-ı Muhit-i Garbînin

ahırzaman: dünyanın son zamanı, kıyamete yakın son devresi.
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
aziz: muhterem, değerli.
Bahr-i Muhit-i Garbî: Atlas Okyanusu.
beyan etme: anlatma, izah etme, açıklama.
dair: alâkalı, ait.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı, İslamı şeytan tahrip edeceği, tanrıda görülmemiş zulumleri nifakla aldatarak yapacağı Hadis-i şeriflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
gurup: batma, batış.
hararet: sıcaklık.
ifade: anlatma, söyleme.
işaret: nişan, alâmet.
mana: anlam.
mesele: önemli konu.
muhtasar: kısa, özet.
mulhit: İslam dininden ayrılan, Allah'a ve dine inanmayan, dinsiz.
nazar: bakış.
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale.
sıddık: çok doğru, çok dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabul eden.
sual: soru.
suret: biçim, tarz.
tarz: biçim, şekil.
temsil: benzetme, misal getirme.
tenzih: Allah'ı şanına uygun olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
teşbih: aralarında maddî ve ya manevî bir münasebet bulunan iki şeyi birbirine benzetme sanatı.
umum: bütün.
uslûb-i Arabiye: Arabca ifade tarzı.
zahir: görünürdeki.

1. Allah'ın adıyla Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı ve rahmeti ve bereketi üzerine olsun.
4. Nihayet gün batısına vardı ve güneşin hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda gurup ettiğini gördü. (Kehf Suresi, 86.)
5. Bkz. Müslim, Fiten, 110; Tirmizî, Fiten, 59, 62; Ebu Davud, Melâhim, 14; İbni Mace, Fiten, 33; Müsned, 3/420, 4/181, 226, 390, 6/75.
6. Hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda battığını gördü. (Kehf Suresi, 86.)

sahilinde veya volkanlı, alevli, dumanlı dağın gözünde gurup ettiğini Zülkarneyn görmüş. Yani, zahir nazarda, Bahr-ı Muhıt-ı Garbînın sevahılında, yazın şıddet-ı hararetiyle etrafındaki bataklık hararetlenmiş, tebahhur ettiği bir zamanda, o buhar arkasında büyük bır çeşme havzası suretinde uzaktan Zülkarneyn'e görünen Bahr-i Muhitin bir kısmında, güneşin zahirî gurubunu görmüş. Veya volkanlı, taş ve toprak ve maden sularını karıştırarak fışkıran bir dağın başında, yeni açılmış ateşli gözünde, semavatın gözü olan güneşin gizlendiğini görmüş.

Evet, Kur'ân-ı Hakîm'ın mu'cizâne belâgat-i ifadesi bu cümle ile çok mesaili ders veriyor. Evvelâ, Zülkarneyn'in mağrip tarafına seyahatı, şiddet-i hararet zamanında ve bataklık tarafına ve guneşin gurup âvânına ve volkanlı bır dağın fışkırması vaktine tesadüf ettiğini beyan etmekle, Afrıka'nın tamam ıstılâsı gıbi çok ıbretli meselelere işaret eder.

Malûmdur ki, görünen hareket-i şems zahırîdir ve küre-i arzın mahfî hareketine delildir; onu haber veriyor. Hakikat-i gurup murat değildir.

Hem çeşme, teşbihtir. Uzaktan, büyük bir denız, küçük bir havuz gibı görünür. Hararetten çıkan sıs ve buharlar ve bataklıklar arkasında görünen bır denızı, çamur ıçınde bir çeşmeye teşbihi ve Arabca hem çeşme, hem güneş, hem göz manasında olan عَيْنٍ kelimesi,

âvân: vakıt, zaman
Bahr-ı Muhıt: Buyuk Okyanus
Bahr-i Muhit-i Garbî: Atlas Okyanusu
belâgat-i ifade: ıfadede anlatma ve beyan etmedeki belâgat
beyan: ızah etme, açıklama
delil: bır meseleyı ıspata yarayan şey, burhan
evvelâ: bınıcı olarak, ılk önce
gurup: batma, batış
hakıkat-i gurup: güneşın batışı
hararet: sıcaklık
hareket-ı şems: guneşın hareketi
havza: açık ve duz deniz kıyısı
ibret: bır hâdıseden alınan ders
istlıa: kaplama, yayılma
işaret: gosterme, bildirme
kısım: parça
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
küre-i arz: dünya, yer kure
maden: kaynak
magrip: garp, batı
mahfî: gizlı, saklı
malumdur ki: bilinir kı
mana: anlam
mesail: meseleler, onemlı konular
mesele: onemlı konu
mu cizâne: mu cize gibi
murat: arzu edilen
nazar: bakış
sahil: kıyı
semavat: semalar, gokler
sevahil: sahiller
seyahat: yolculuk.
suret: bıçım, gorunuş
şıddet-i hararet: sıcaklıgın, hararetun şıddetı
tebahhur: buharlaşma
tesadüf: rastgelme.
teşbih: benzetme
vakıt: zaman
volkan: yanar dag
zahir: gorunurde.
zahırı: gorunen, gorunurdekı gorunur
Zulkarneyn: Doğudan Batıya hukmeden buyuk bır hukumdar. Yemen padişahı

esrar-ı belâgatçe gayet manidar ve münasiptir.[HAŞİYE] Zülkarneyn'ın nazarında uzaklık cihetiyle öyle göründüğü gibi, Arş-ı Azamdan gelen ve ecram-ı semaviyeye kumanda eden semavî hitab-ı Kur'ânî, bir misafirhane-i Rahmaniyede siraç vazifesini gören musahhar güneşi Bahr-i Muhit-i Garbî gibi bir çeşme-i Rabbanîde gizleniyor demesi, azametine ve ulviyetine yakışıyor ve mu'cizâne üslûbuyla denizi hararetli bir çeşme ve dumanlı bir göz gösterir; ve semavî gözlere öyle görünür.

Elhâsıl: Bahr-i Muhit-i Garbîye "çamurlu bir çeşme" tabiri, Zülkarneyn'e nispeten uzaklık noktasında o büyük denizi bir çeşme gibi görmüş. Kur'ân'ın nazarı ise her şeye yakın olduğu cihetle, Zülkarneyn'in galat-ı his nev'indeki nazarına göre bakamaz. Belki Kur'ân semavata bakarak geldiğinden, küre-i arzı kâh bir meydan, kâh bir saray, bazen bir beşik, bazen bir sahife gibi gördüğünden, sisli, buharlı, koca Bahr-i Muhit-i Atlas-ı Garbîyi bir çeşme tabir etmesi, azamet-i ulviyetini gösteriyor.

İKİNCİ SUALİNİZ

Sedd-i Zülkarneyn nerededir? Ye'cüc, Me'cüc kimlerdir?[1]

HAŞİYE: تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ'deki عَيْنٍ tabiri esrar-ı belâgatçe latif bir manayı remzen ihtar ediyor. Şöyle ki:

'Sema yüzü, güneş gözüyle zeminin yüzündeki cemal-i rahmeti seyirden sonra, zemin dahi deniz gözüyle yukandaki azamet-i İlâhiyeyi temaşayı müteakip o iki göz birbiri içine kapanırken, rüy-i zemindeki gözlen kapıyor'' diye, mu'cizâne bir kelime ile hatırlatıyor ve gözler vazifesine paydos işaretine işaret ediyor.

1. Bkz. Enbiya Suresi 95-96

Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın arşı
ayn: göz
azamet: büyükluk, yücelik.
azamet-i İlâhiye: Allah'ın büyüklüğü, azameti, güç ve kuvveti
azamet-i ulviyet: Kur'ân'ın ulviliğindeki, yüceliğindeki büyükluk.
Bahr-i Muhit-i Atlas-ı Garbî: Atlas okyanusu
Bahr-i Muhit-i Garbî: Atlas Okyanusu
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, güzel ve muhatabın durumuna uygun söylenmesi
cemal-i rahmet: İlâhî merhametin güzelliği
cihet: yön
çeşme-i Rabbanî: Rabbânî çeşme, pınar, su kaynağı
ecram-ı semaviye: gök cisimleri
Elhasıl: hâsıl, netice itibarıyla
esrar-ı belâgat: belâgatin sirlan
galat-ı his: his yanılması, yanlış duygu
gayet: son derece
hararet: sıcaklık.
haşiye: dipnot.
hitab-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın insanlara olan hitabı, seslenişi
ihtar: uyarma.
işaret: gösterme
kâh: zaman olur, bazen
kumanda: komuta
küre-i arz: dünya, yer küre
latif: hoş, güzel
mana: anlam
manidar: nüktelî, ince manalı
misafirhane-i Rahmaniye: Rahman olan Allah'ın kullarını geçici olarak bulundurduğu misafirhane olan dünya
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde, mu'cize gibi
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
münasip: uygun, yerinde
müteakip: takiben, hemen arkasından
nazar: bakış
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
paydos: iş sonrası verilen dinlenme, tatil
remzen: işareten
rüy-i zemin: yeryüzü.
saray: görkemli, iyi zevkli döşenmiş yapı.
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale
sema: gök yüzü
semavat: semalar, gökler
semavî: İlâhî, gökyüzü ile ilgili olma
seyir: bakınma
siraç: lâmba
sual: soru
tabir: ifade, söz, lafız
temaşa: bakma, seyretme
ulviyet: ulvilik, yücelik.
üslûp: ifade tarzı
vazife: görev
Ye'cüc Me'cüc: Kur'ân'da bahsı geçen ve kısa boylu olacakları, ortalığı fitne, fesat ve anarşiye boğacakları bildirilen bir kavim
zemin: yer yüzü

Elcevap: Eskiden bu meseleye dair bir risale yazmıştım. O vaktın mülhitleri onunla mülzem olmuşlardı. Şimdilik hem o risale yanımda yoktur, hem kuvve-i hafızam tatil-i eşgal etmiş, yardım etmiyor. Hem Yirmi Dördüncü Sözün Üçüncü Dalında bir nebze bu meseleden bahsedilmiş. Onun için, bu meselenin yalnız iki üç nüktesine gayet muhtasar bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Ehl-ı tahkikin beyanına göre, hem Zulkarneyn ünvanının işaretiyle, Yemen padişahlarından, Zülyezen gibi zü kelimesiyle başlayan isimleri bulunduğundan, bu Zülkarneyn, İskender-i Rumî değildir. Belki Yemen padişahlarından birisidir ki, Hazret-i İbrahim'in zamanında bulunmuş ve Hazret-i Hızır'dan ders almış. İskender-i Rumî ise, Milâttan takriben üç yüz sene evvel gelmiş, Aristo'dan ders almış.

Tarih-i beşerî, muntazam surette üç bin seneye kadar gidiyor. Bu nakıs ve kısa tarih nazarı, Hazret-i İbrahim'in zamanından evvel doğru olarak hukmedemiyor. Ya hurafevari, ya münkirâne, ya gayet muhtasar gidiyor.

Bu Yemenî Zulkarneyn tefsirlerde eskiden beri İskender namıyla iştihannın sebebi, ya o Zülkarneyn'in bir ismi İskender'dir –ki İskender-ı Kebir ve Eski İskender'dir– veyahut âyât-ı Kur'âniyenin zikrettiği hâdisat-ı cüz'iyeler, küllî hâdisatın uçlan olduğu cihetle, Zülkarneyn olan İskender-i Kebir'in nübüvvetkârâne irşadatıyla akvam-ı zalime ile milel-i mazlume ortasında hâil ve gaddarlann garetlerine mâni olacak meşhur Sedd-i Çin'in binasını

akvam-ı zalime: zalim kavimler
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın ayetleri
bahsetme: üzerinde konuşma anlatma
beyan: anlatma ızah etme açıklama.
cihet: yön
dair: alâkalı ait.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıp peşinden gidenler
evvel: once
gaddar: zulum haksızlık, merhametsizlik eden
garet: hucum yağma
gayet: son derece
hadısat: hadıseler olaylar
hadısat-ı cüz'iye: kuçuk ve basıt hadıseler
hail: korku ve dehşet veren
hurafevari: saçma sapan
hükmetme: karar verme
irşadat: ırşatlar dogru yolu gostermeler
işaret: gosterme, bildirme
iştihar: meşhur olma şohret bulma tanınma
kuvve-i hafıza: hafıza gucu
küllî: umumî genel
mâni: engel olan
mesele: onemlı konu
meşhur: şohretlı, adı yaygınlık kazanmış
milel-i mazlume: mazlum milletler
muhtasar: kısa ozet.
muntazam: ınıtzamlı duzgun
mülhit: İslam dininden ayrılan Allah a ve dine inanmayan dinsiz
mülzem: ılzam edilen sustırulan
münkirane: ınkar edercesine
nakıs: noksan eksik.
nam: ad
nazar: bakış
nebze: bir parça
nubuvvetkarane: peygamberlik tarzında
nükte: ince söz ve mana.
padışah: hukumdar
Sedd-i Çin: Çin seddi
suret: bıçım tarz
takriben: tahminen yaklaşık olarak.
tarih-i beşeri: insanlık tarıhı
tatil-i eşgal: boş durma
tefsir: Kur'ân-ı Kerim i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
ünvan: ad lakap
vakit: zaman
zikir: anma
zü: sahıp malık.

kurduğu gibi, İskender-i Rumî misillü müteaddit cihangirler ve kuvvetli padişahlar maddî cihetinde ve manevî âlem-i insaniyetin padişahları olan bir kısım enbiya ve bazı aktap dahi manevî ve irşadî cihetinde, o Zülkarneyn'in arkasında gidip, iktida edip, mazlumları zalimlerden kurtaracak çarelerin mühimlerinden olan dağlar ortalarından setleri, (HAŞİYE) sonra dağlar başlarında kaleleri kurmuşlar. Ya bizzat maddî kuvvetleriyle veyahut irşat ve tedbirleriyle tesis etmişler. Sonra, şehirlerin etrafında surları ve ortalarında kaleleri, tâ son çare olan kırk ikilik topları ve kal'a-i seyyar gibi diritnavtları yapmışlar. Hatta rûy-i zeminin en meşhur seddi ve kaç günlük uzak bir mesafe tutan Sedd-i Çin'i, Kur'ân lisanıyla Ye'cuc ve Me'cüc'ün ve tabir-i diğerle tarih lisanında Mançur ve Moğol denilen ve âlem-i beşeriyeti kaç defa zirüzeber eden ve Himalaya Dağlarının arkasından çıkan ve şarktan garba kadar harap eden akvam-ı vahşiye ve garetkâr milletlerin Hint ve Çin'deki akvam-ı mazlumeye tecavüzlerini durdurmak için, o Himalaya silsilelerine yakın iki dağ ortasında uzun bir set yaptığı ve o akvam-ı vahşiyenin kesretle hücumlarına çok zaman mâni olduğu gibi, Kafkas dağlarında, Derbent cihetinde yine çapulcu, garetgir akvam-ı Tatanyenin hücumunu durdurmak için, Zülkameyn-misal eski İran padişahlarının himmetiyle setler yapılmıştır. Bu neviden çok setler var. Kur'ân-ı Hakîm, umum nev-ı beşerle konuştuğu için, zahiren bir

HAŞİYE: Rûy-i zeminde mürur-i zamanla dağ şeklini almış, tanınmayacak bir surete gelmiş çok sun'î setler vardır.

aktap: kutuplar, belli bir yer veya memlekettekı evliyanın başı olan en buyuk veli
akvam-ı mazlume: zulme uğramış kavimler, milletler
akvam-ı Tatariye: Tatarlar, Tatar milletleri
akvam-ı vahşiye: vahşi, medenileşmemiş kavimler
alem-i beşeriyet: insanlık âlemi
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi
cihangir: dunyayı cihanı zapt eden
cihet: yon
cinsî: irkî yakınlıklan olan millet.
çapulcu: yağmacı
diritnavt: büyük harb gemisi gibi olan
enbiya: nebiler, peygamberler
garb: batı
garetgir: yağmacı, talancı
gareckar: işi gücü yağmacılık, talancılık olan
harap etme: yıkma, alt ust etme
haşiye: dipnot.
himmet: çabalama, gayret gosterme
hücum: saldırma.
iktıda: tabi olma, uyma
irşadı: irşada ilgili, doğru yolu gostermekle ilgili
irşat: doğru yolu gosterme, gafletten uyandırıp hidayet yolunu gosterme
kal'a-i seyyar: hareket kabiliyeti olan kale
kesretli: çokça
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lisan: dil.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
manevî: manevî olan, maddî olmayan
mani: engel
mazlum: zulum gormuş, zulme ugramış
mesafe: uzunluk, ara
meşhur: şohretli, adı yaygınlık kazanmış
misillü: gibi, benzen.
mühim: onemli
mürur-i zaman: zamanın geçmesiyle
müteaddit: çeşitli
nev-i beşer: insanlık.
nevi: çeşit, tur
padişah: hukumdar
rûy-ı zemin: yer yuzu
rüy-ı zemin: yer yuzu
Sedd-i Çin: Çin seddi
set: engel, sur
sun'î: yapay
sur: şehrin etrafına çekilen kalın ve yuksek kale duvan
suret: şekil
şark: dogu
tabir-i diğer: diğer tabirle, başka bir ifadeyle
tecavüz: saldırma
tedbir: idare etme
tesis: kurmak, meydana getirmek.
umum: butun
Ye'cüc Me'cuc: Kur'ân da bahsı geçen ve kısa boylu olacakları ortalığı fitne, fesat ve anarşiye bogacakları bildirilen bir kavim
zahiren: görünüşte.
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zirüzeber: paramparça.
Zülkarneyn-misal: Zulkarneyn gibi, ona benzer

hâdise-i cüz'iyeyi zikredip, umum o hâdiseye benzer hâdisatı ihtar ederek konuşuyor. İşte bu nokta-ı nazardandır ki, Sedde ve Ye'cûc ve Me'cûc'e dair rivayetler ve akval-i müfessirîn ayrı ayrı gidiyor.

Hem Kur'ân-ı Hakîm, münasebat-ı kelâmiye cihetinde, bir hâdiseden uzak bir hâdiseye intikal eder. Bu münasebatı düşünmeyen zanneder ki, iki hâdisenin zamanları birbirine yakındır. İşte, Seddin harabiyetinden kıyametin kopmasını Kur'ân'ın haber vermesi, kurbiyet-i zaman cihetiyle değil, belki münasebat-ı kelâmiye cihetinde iki nükte içindir.

Yani, "Bu set nasıl harap olacak; öyle de dünya harap olacaktır. Hem nasıl ki fıtrî ve İlâhî setler olan dağlar metindir, ancak kıyametin kopmasıyla harap olurlar, öyle de, bu set dahı dağ gibi metindir, ancak dünyanın harap olmasıyla hâk ile yeksan olabilir. İnkılâbat-ı zaman tahribat yapsa da çoğu sağlam kalır" demektir. Evet, Sedd-i Zülkameyn'in külliyetinden bir ferdi olan Sedd-i Çînî binler sene yaşadığı hâlde daha meydanda duruyor. İnsanın eliyle zemin sayfasında yazılan mücessem, mütehaccir, manıdar, tanh-ı kadımden uzun bir satır olarak okunuyor.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ

Hazret-i İsa Aleyhisselâmın Deccali oldurmesi, hem Birinci Mektupta ve hem On Beşinci Mektupta gayet muhtasar ve size kâfi bir cevap vardır.

• • •

akval-i müfessirîn: tefsircilerin ifadeleri
cihet: yön
dair: alâkalı, ait.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı, İslâmî şeairi tahrip edeceği tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerîflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
fert: tek.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki
gayet: son derece
hadısat: hadiseler, olaylar
hadise: vakıa, olay
hadise-i cüz'iye: küçük ve basit hadise
hâk: toprak.
harabiyet: harâplık, yıkılma
harap olma: yıkılma, alt üst olma
ihtar: hatırlatma, uyarma
İlâhî: Allah'a dair.
inkılabat-ı zaman: zamana, çağlara bağlı olarak meydana gelen değişmeler, gelişmeler
intikal: konu değiştirme, bir bahisten başka bir bahse geçme
kâfi: yeter
kıyamet: dünyanın sonu
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kurbiyet-i zaman: zaman yakınlığı
külliyet: bütünlük
manıdar: nükteli, ince manalı
metîn: sağlam ve dayanıklı
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısa, özet
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş
münasebat: münasebetler, ilgiler, yakınlıklar
münasebat-ı kelâmiye: kelimelerin birbirine uygunluğu ve yakınlığı
mütehaccir: taşlaşmış
nokta-ı nazar: bakış açısı.
nükte: ince söz ve mana
rivayet: nakil
Sedd-i Çîn: Çin Seddi
set: engel
sual: soru
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tarih-i kadım: eski tarih
umum: bütün
yeksan: dümdüz, yerle bir olma.
zan: sanmak.
zikir: anma

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

[3] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, Fedakâr, Sıddık, Vefadar Kardeşlerim Hoca Sabri (RH) ve Hafız Ali (RH),

Mugayyebat-ı Hamseye dair Sure-i Lokman'ın ahirindeki ayetin [4] hakkında mühim sualiniz gayet mühim bir cevap isterken, maatteessuf, şimdiki hâlet-i ruhiyem ve ahval-i maddiyem o cevaba müsait değildir. Yalnız, sualinizin temas ettiği bir iki noktaya gayet mücmel işaret edeceğiz.

Şu sualinizin mealı gösteriyor ki, ehl-i ilhad tarafından tenkit suretinde, Mugayyebat-ı Hamseden yağmurun gelmek vaktine ve rahm-ı maderdeki ceninin keyfiyetine itiraz edilmiş.

Demişler ki: "Rasathanelerde bir aletle yağmurun vakt-i nüzulü keşfediliyor. Onu da, Allah'tan başkası da biliyor. Hem rontgen şuaıyla rahm-ı maderdeki ceninin müzekker, müennes olduğu anlaşılıyor. Demek Mugayyebat-ı Hamseye ittılâ kabildir."

Elcevap: Yağmurun vakt-i nuzulu bir kaideye merbut olmadığı için, doğrudan doğruya meşiet-i hassa-i İlâhiye ile bağlı ve hazine-ı rahmetten hususî iradeye tâbi olduğunun bir sırr-ı hikmeti şudur ki:

1. Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı ve rahmeti ve bereketi üzenne olsun.
4. Lokman Suresi, 34.

ahir: son
ahval-i maddiye: maddî durumlar
alet: bir iş yapmada kullanılan araç, aygıt.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
aziz: muhterem, değerli.
cenin: dol, ana rahmindeki çocuk.
dair: alakalı, ait.
ehl-i ilhad: hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar, dinsizler.
fedakar: feda eden.
gayet: son derece.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hususî: özel.
irade: dileme, isteme.
işaret: gösterme, bildirme.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
ittılâ: öğrenme, bilme.
kabil: mümkün.
kaide: kural, esas.
keşif: bir şeyin olacağını önceden öğrenme.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum.
maatteessüf: ne yazık ki..
meal: mana, mefhum.
merbut: bağlı.
meşiet-i hassa-i İlahiye: Allah'ın kendine özgü dilemesi.
Mugayyebat-ı Hamse: beş bilinmeyen şey: Kıyametin ne zaman kopacağı, yağmurun ne zaman yağacağı, rahmlerde olanı, kışının yarın ne kazanacağı ve kışının nerede, ne zaman öleceği.
mücmel: öz olarak anlatılmış.
müennes: dişi.
mühim: önemli.
müsait: elverişli, uygun.
müzekker: erkek.
nokta: konu ile ilgili husus.
rahm-ı mader: anne rahmi.
rasathane: gözlem evi.
rontgen: gözle görülmeyen fakat vücudun et kısmından geçerek filme tesir eden, hastalıkların teşhisinde kullanılan cihaz.
sıddık: çok doğru, çok dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı, herkesin bilmediği gizli sebep.
sual: soru.
suret: biçim, tarz.
şua: ışın.
tâbi: boyun eğen, uyan, temas: değmek.
tenkit: eleştiri.
tenzih: Allah'ı şanına uygun olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
vakit: zaman.
vakt-i nuzul: nüzul vaktı, yağma, gelme vaktı, inş vaktı.
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.

Kâinatta en mühim hakikat ve en kıymettar mahiyet vücut, hayat, nur, rahmettir ki, bu dört şey perdesiz, vasıtasız, doğrudan doğruya kudret-i İlâhiye ve meşiet-i hassa-i İlâhiyeye bakar. Sair masnuatta zahirî esbap kudretin tasarrufuna perde oluyorlar. Ve muttarıt kanunlar ve kaideler, bir derece irade ve meşiete hicap oluyor. Fakat vücut, hayat, nur ve rahmette o perdeler konulmamış. Çünkü perdelerin sırr-ı hikmeti o işte cereyanı etmiyor.

Madem vücutta en muhım hakıkat rahmet ve hayattır. Yağmur, hayata menşe ve medar-ı rahmet, belki ayn-ı rahmettir. Elbette vesaıt perde olmayacak, kaıde ve yeknesaklık dahi meşiet-i hassa-i İlâhiyeyi setretmeyecek. Tâ kı, her vakit, herkes, her şeyde şükur ve ubudiyete ve sual ve duaya mecbur olsun. Eğer bir kaide dâhilinde olsaydı, o kaideye güvenip, şükür ve rica kapısı kaparırdı.

Güneşin tulûunda ne kadar menfaatler olduğu malûmdur. Hâlbuki muttarıt bir kaideye tâbi olduğundan, güneşin çıkması için dua edilmiyor ve çıkmasına dair şükür yapılmıyor. Ve ilm-i beşerî, o kaidenin yoluyla yarın güneşin çıkacağını bildiği için, gaıpten sayılmıyor. Fakat yağmurun cüz'iyatı bir kaideye tâbi olmadığı için, her vakit insanlar rica ve dua ile dergâh-ı İlâhiyeye iltıcaya mecbur oluyorlar. Ve ilm-i beşerî vakt-i nüzulünü tayin edemediği için, sırf hazine-i rahmetten bir nimet-ı hassa telâkki edip hakikî şükrediyorlar. İşte bu ayet, bu nokta-i nazardan yağmurun vakt-ı nüzulunu Mugayyebat-ı Hamseye ithal ediyor.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi.
cereyan etme. olma, meydana gelme.
cuz'iyat. tekler, küçük parçacıklar.
dahil: iç.
dair: alâkalı, ait.
dergah-ı İlahiye. Cenab-ı Hakkın dergahı, kapısı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esbap: nedenler, sebepler.
gaip: görünmeyen.
hakıkat: gerçek, esas.
hakiki: gerçek.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hıcap: perde, örtü.
ilm-i beşerî: insanî ilimler.
iltıca: sığınma.
ırade: dileme, isteme.
ithal: içine alma, içine girdirme.
kaide: kural.
kaınat. bütün âlemler, varlıklar, evren.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kudret. kuvvet, iktidar.
kudret-i İlahiye: Allah'ın kudreti.
mahiyet. bir şeyin aslı, esası, hakikatı.
malum: bilinen, belli.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mecbur: zorunda kalma.
medar-ı rahmet. rahmete vesile, rahmetin icabı.
menfaat. fayda.
menşe: kaynak.
meşiet. dileme, irade.
meşiet-i hassa-ı İlâhiye: Allah'ın kendine özgü dilemesi.
Mugayyebat-ı Hamse: beş bilinmeyen şey: kıyametin ne zaman kopacağı, yağmurun ne zaman yağacağı, rahımlerde olanı, kışının yarın ne kazanacağı ve kışının nerede, ne zaman olecegi.
muttarıt. düzgün, intizamlı, muntazam.
mühim: önemli.
nimet-ı hassa: hususî, özel nimet.
nokta-i nazar: bakış açısı.
nur: aydınlık.
nur: ışık.
perde: örtü, engel.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rıca: yalvarma, niyaz etme.
sair: diğer, başka.
setr: örtme, gizleme.
sırf: sadece.
sırr-ı hikmet. hikmet sırrı, herkesin bilmediği gizli sebep.
sual: soru.
şükur: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tabi: boyun eğen, uyan.
tasarruf: güzel idare etme, yönetme.
tayin: belirli kılma.
telakki: anlama, kabul etme.
tulu: doğma.
ubudiyet: kulluk.
vakit: zaman.
vakt-ı nüzul: nüzul vaktı, yağma vaktı.
vasıta: aracı.
vesaıt: vasıtalar.
vücut. varlık, var olma.
yeknesaklık: tek düzen.
zahiri: görünürde.

Rasathanelerdeki aletle bir yağmurun mukaddematını hissedip vaktini tayin etmek gaibi bilmek değil, belki gaipten çıkıp âlem-i şahadete takarrübü vaktinde bazı mukaddematına ittilâ suretinde bilmektir. Nasıl en hafî umur-ı gaybıye vukua geldikte, veyahut vukua yakın olduktan sonra, hıss-i kablelvukuun bir nev'ıyle bilinir. O gaybı bilmek değil, belki o, mevcudu veya mukarrebü'l-vücudu bilmektir. Hatta ben kendi asabımda bir hassasiyet cihetiyle, yirmi dört saat evvel, gelecek yağmuru bazen hissediyorum. Demek yağmurun mukaddematı, mebadileri var. O mebadiler, rutubet nev'inden kendini gösteriyor, arkasından yağmurun geldiğini bildiriyor. Bu hâl, aynen kaide gibi, ilm-i beşerin gaipten çıkıp daha şahadete girmeyen umura vusule bir vesile olur. Fakat daha âlem-i şahadete ayak basmayan ve meşiet-i hassa ile rahmet-i hassadan çıkmayan yağmurun vakt-i nüzulünü bilmek, ilm-i Allâmu'l-Guyûb'a mahsustur.

Kaldı ıkıncı mesele. Röntgen şuaıyla rahm-ı maderdeki çocuğun erkek ve dışısini bilmekle [1] وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ ayetinin meal-i gaybîsine münafi olamaz. Çünkü, ayet yalnız zükûret ve ünûset keyfiyetine değil, belki o çocuğun acip istidad-ı hususîsi ve istikbalde kesb edeceği vaziyetine medar olan mukadderat-ı hayatiyesinin mebadileri, hatta simasındaki gayet acip olan sikke-i samediyet murattır ki, çocuğun o tarzda bilinmesi, ilm-i Allâmü'l-Guyûb'a mahsustur. Yüz bin röntgen-misal fikr-i beşerî birleşse, yine o çocuğun umum efrad-ı beşeriyeye karşı

1. Rahımlerde olanı O bilir. (Lokman Suresi, 34.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan, şaşılacak şey.
alem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem.
alet: bir iş yapmada kullanılan araç, aygıt.
asap: sinirler ve damarlar.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
efrad-ı beşeriye: insan ferdleri.
fikr-i beşerî: insanların fikir ve düşünceleri.
gaip: görünmeyen.
gayb: gizli olan.
hafî: gizli.
hassasiyet: hassaslık, ihtimamlılık, dikkatlilik.
hıss-i kablelvuku: bir hâdisenin meydana gelmeden önce hissedilmesi.
ilm-i Allamu'l-Guyûb: ezelden ebede kadar olmuş ve olacak her şeyi bilen, her şeyi kuşatan Cenâb-ı Hakkın ilmi.
ilm-i beşerî: insanların çabalarıyla buldukları ilimler.
ıstıdad-ı hususî: hususî ve gizli kabiliyet.
istikbal: gelecek zaman.
ittıla: öğrenme, bilme.
kaide: kural.
kesb: kazanma.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum.
mahsus: has.
meal-i gaybî: gayba ait mana.
mebadi: başlangıçlar.
medar: sebep, vesile.
mesele: önemli konu.
meşiet-i hassa: hususî makam ve emir dairesi.
mevcut: var olan.
mukaddemat: başlangıçlar, öncüler.
mukadderat-ı hayatiye: kader kalemiyle yazılmış hayatın programı.
mukarrebü l-vücut: olması yakın, vücuda gelmeye yakınlık.
murat: arzu, dilek.
münafi: zıt.
nevi: çeşit, tür.
rahmet-i hassa: Allah'ın hususî rahmeti.
rahm-ı mader: ana rahmi.
rasathane: gözlem evi.
röntgen: gözle görülmeyen fakat vücudun et kısmından geçerek filme tesir eden hastalıkların teşhisinde kullanılan cihaz.
röntgen-misal: röntgen gibi.
rutubet: nemlilik.
sikke-i samediyet: samediyet sikkesi, her şeyin Ona muhtaç olup, hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'ın mahluklar üzerindeki alâmeti.
sima: yüz.
suret: biçim, tarz.
şahadet: görünen âlem.
şuaı: bir ışık kaynağından uzanan ışık huzmesi.
takarrup: yakınlaşma, yaklaşma.
tarz: biçim, şekil.
tayin: belirli kılma.
umum: bütün.
umur: işler.
umur-ı gaybiye: gaybî işler, Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler.
ünûset: dişilik.
vaktı: zaman.
vakt-ı nüzul: nüzul vaktı, yağma vaktı.
vaziyet: durum.
vesile: vasıta.
vuku: olma, meydana gelme.
vusul: ulaşma.
zükuret: erkeklik.

birer alâmet-i farikası bulunan yalnız hakikî sima-i vechiyesini keşfedemez. Nerede kaldı ki, sima-i vechîsinden yüz defa daha harika olan, istidadındaki sima-i manevîyi keşfedebilsin!

Başta dedik ki: Vücut ve hayat ve rahmet, bu kâinatta en mühim hakikatlerdir ve en mühim makam onlarındır. İşte onun için, o camı hakikat-ı hayatıye, bütün inceliklerivle ve dekaikıyla irade-i hassaya ve rahmet-i hassaya ve meşiet-i hassaya bakmalarının bir sırrı şudur ki:

Hayat, bütün cihazatıyla ve cihatıyla şükür ve ubudiyet ve tesbihin menşe ve medarı olduğundandır ki, irade-i hassaya hicap olan yeknesaklık ve kaidelik ve rahmet-i hassaya perde olan vesait-i zahiriye konulmamıştır.

Cenab-ı Hakkın, rahm-ı maderdeki çocuklarının sima-i maddî ve manevîlerinde iki cilvesi var:

Birisi: Vahdetini ve ehadiyetini ve samediyetini gösterir ki, o çocuk aza-i esasîde ve cihazat-ı insaniyenin envarında sair insanlarla muvafık ve mutabık olduğu cihetle, Hâlık ve Sânîninin vahdetine şahadet ediyor. O cenin bu lisanla bağırıyor ki: "Bana bu sima ve azayı veren kim ise, bütün esasat-ı azada bana benzeyen bütün insanların sânii dahi Odur. Ve hem bütün zîhayatın sânii Odur."

İşte, rahm-ı maderdeki cenînin bu lisanı, gaybî değil, kaideye ve ıttırada ve nev'ine tâbi olduğu için malûmdur, bilinebilir. Âlem-ı şahadetten âlem-ı gayba girmiş bir daldır ve bir dildir.

alâmet-ı farika: farklılık belirtisi
alem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen görünmeyen başka dünyaları
alem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem
aza: organ
aza-i esasî: esas, temel organ.
camî: kapsayıcı, ihtiva eden
Cenab-ı Hak: Allah
cenîn: dol. ana rahmindeki çocuk.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
cihazat-ı insaniye: insandaki maddî ve manevî cihazlar, organlar
cihet: yön
cilve: görünme, tecelli
dekaik: incelikler, dennlikler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, Allah'ın birliği
envar: çeşitler, türler
esasat-ı aza: organın esasları ve mahiyetleri
gaybî: gayba ait, göze görünmeyenlere ait
hakikat: gerçek.
hakikat-ı hayatıye: hayatın hakikatı, gerçeği
hakikî: gerçek
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
harika: olağanüstü
hicap: perde, örtü
irade-i hassa: hususî, özel manadaki İlâhî İrade
istidat: kabiliyet, yetenek.
ıttırat: intizamlı, uygun bir şekilde hareket.
kaide: kural
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
keşif: bir şeyin olacağını önceden bilme
lisan: dil
makam: mevki.
malûm: bilinen
medar: sebep, vesile
menşe: esas, kaynak.
meşiet-i hassa: özel arzu ve istekler
mutabık: birbirine uyan
muvafık: uygun
mühim: önemli.
nevi: çeşit, tür
perde: örtü, engel
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
rahmet-i hassa: Allah'ın hususî rahmeti
rahm-ı mader: anne rahmi
sair: diğer, başka
samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması. Cenab-ı Hak'kın Rab ve Kayyum olması.
sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sima: yüz, çehre
sima-ı maddî: maddî yüz, sima-nın görünüşü
sima-i manevî: manevî yüz.
sima-i vechî: yüz hatları
sır: gizli hakikat.
şahadet: şahıdlık. Allah tarafından Peygamberimize bildirilen her şeyi kabul ve tasdik etme.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tabiî: boyun eğen, uyan.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlarından uzak tutma
ubudiyet: kulluk.
vahdet: birlik.
vesait-ı zahiriye: zahir sebepler, görünüşteki vasıtalar
vücut: varlık
yeknesak: tek düzen
zîhayat: hayat sahibi

İkinci cihet: Sima-i istidadiye-i hususiyesi ve sima-i vechiye-i şahsiyesi lisanıyla Sânının ihtiyârını, iradesini ve meşietini ve rahmet-i hassasını ve hiçbir kayıt altında olmadığını, bağırıp gösteriyor. Fakat bu lisan gaybü'l-gayptan geliyor. İlm-i Ezelî'den başkası, kablelvücut bunu göremiyor ve ihata edemiyor. Rahm-ı maderde iken bu simanın binde bir cihazatı, görünmekle bilinmiyor!

Elhâsıl: Ceninin sima-i istidadîsinde ve sima-i vechiyesinde hem delil-i vahdaniyet var, hem ihtiyâr ve irade-i İlâhiyenin hücceti vardır. Eğer Cenab-ı Hak muvaffak etse, Mugayyebat-ı Hamseye dair bazı nükteler yazılacaktır. Şimdilik bundan fazla vaktim ve hâlim müsaade etmedi, hatime veriyorum.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

• • •

(3) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (2) ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(4) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, sıddık, meraklı kardeşim Re'fet Bey, (5)

Mektubunda Letaif-i Aşereyi sual ediyorsun. Şimdi tarikatı ders vermek zamanı olmadığından; tarîk-ı Nakşî muhakkiklerinin Letaif-ı Aşereye dair eserleri var, şimdilik

aziz: muhterem, değerli
Cenab-ı Hak: Allah
cenin: dol, ana rahmindeki çocuk.
cihazat: azalar, organlar
cihet: yon.
dair: alakalı, ait.
delil-i vahdaniyet: Allah ın birliğinin delili
El-Bakî: ebedî olan, bâkî olan
elhasıl: hasılı, netice itibarıyla.
gaybü'l-gayp: kalbde olmayan şey, ortada esen varlığının ve geleceğinin izi ve nişanı olmayan
hâl: durum, vaziyet.
hatıme: son, nihayet.
hucceti: delili, burhan
Hüvelbâkî: Bâkî olan Odur. (Allah)
ihata: kuşatma
ihtiyar: tercih, irade
İlm-i Ezelî: ezelî ilim. Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ilmi.
irade: dileme, isteme
irade-i İlâhiye: Allah ın iradesi, Cenab ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti
kablelvücut: vucuda gelmeden önce, var olmadan evvel
Letaif-i Aşere: on latif duygu
lisan: dil
meşiet: dileme, irade
Mugayyebat-ı Hamse: beş bilinmeyen şey: kıyametin ne zaman kopacağı, yağmurun ne zaman yağacağı, rahimlerde olanı, kışının yarın ne kazanacağı ve kışının nerede, ne zaman öleceği.
muhakkik: gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan
Muvaffak etme: başarılı kılma.
müsaade: izin, uygun olma durumu
nükte: ince söz ve mana
rahmet-i hassa: Allah ın hususî rahmeti
Rahm-ı mader: anne rahmi
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sıddık: çok doğru, çok dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabul eden.
sima: yüz

1. Bâkî olan yalnız Allah tır
2. Allah ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz
3. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
4. Allah ın selâmı ve rahmeti ve bereketi üzerine olsun.
5. Osmanlıca tekstir. *Lem'alar*'da bulunan bu lâhika, *Lâtif Nükteler* de neşrini müteakip, asli yeri olan buraya da derç edilmiştir. (Neşrîler)

sima-i istidadî: simadaki farklı ve gizli özellikler
sima-i istidadiye-i hususiye: simadaki ayrıcalıklı ve hususî özellikler
sima-i vechiye: yüz hatları
sima-i vechiye-i şahsiye: kişinin kendine özgü olan yüzü
sual: soru
tarîkat: Allah a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tarîk-ı Nakşî: Şeyh Bahauddin Nakşibendî'nin kurduğu tarikatın yolu
vakit: zaman

vazifemiz ise istihrac-ı esrar-ı Kur'âniye olduğundan, mevcut mesaili nakil değildir; gücenme, tafsilât veremiyorum.

Yalnız bu kadar derim ki:

Letaif-i Aşereyi İmam-ı Rabbanî (RA) kalb, ruh, sır, hafî, ahfa, insanda anasır-ı erbaanın her bir unsurdan o unsura münasip bir lâtife-i insaniye tabir ederek seyr-i sülûkta her mertebede bir lâtifenin terakkiyat ve ahvalinden icmalen bahsetmiş.

Ben kendimce görüyorum ki, insanın mahiyet-i camiasında ve istıdad-ı hayatiyesinde çok letaif var; onlardan on tanesi iştihar etmiş. Hatta hükema ve ulema-i zahiriye dahı, o Letaif-i Aşerenin pencerelen veya numuneleri olan havass-ı hamse-i zahire ve havass-ı hamse-i bâtına ile o Letaif-i Aşereyi başka bir surette hikmetlenne esas tutmuşlar.

Hatta avam ve havas beyninde tearüf etmiş olan insanın letaif-i aşeresi, ehl-i tarikın letaif-i aşeresiyle munasebettardır. Meselâ, vicdan, asap, his, akıl, heva, kuvve-i şehevıye, kuvve-ı gadabıye gıbı letaif kalb, ruh ve sırra ilâve edilse, Letaif-ı Aşereyi başka bir surette gösterir. Daha bu letaiften başka, saika ve şaika ve hıss-ı kablelvukuu gibi çok letaif var. Bu meseleye dair hakikat yazılsa, çok uzun olur. Vaktım de kısa olduğundan, kısa kesmeye mecbur oldum.

Senin ikinci sualin olan mana-i ismî ile mana-i harfînin bahsı ıse, ilm-i nahvın umum kıtapları başlannda o mesele izah edildiği gibi ilm-i hakikatin Sözler ve Mektuplar

ahfa: çok gizli ruhun dennlıklerinde olan bir hıs. ahfa lâtifesi mertebelenn en sonunda ve en yuksek mertebede olanıdır
ahvai: haller, durumlar
anasır-ı erbaa: dort temel unsur: hava, su, toprak, ışık.
asap: sinirler ve damarlar
avam: yuksek tabakadan olmayan, normal sıradan halk tabakası
bahsi: mevzu, konu
bahsetme: üzerinde konuşma
dair: alâkalı, ait.
ehl-i tarik. tarikat ehli, kalbini dunyanın fânî işlennden ayırıp, Allah sevgısı ile bağlayan kımseler
esas. asıl, temel
hafi: gizli
hakıkat: gerçek.
havas: marifet ve yaşayışça ustun olan, ust tabaka
havass-ı hamse-i batına: kalbe bağlı beş duygu
havass-ı hamse-i zahire. zahın beş duygu
heva: nefsin zararlı ve gunah olan arzulan
hikmet. gizli sebep, İlahî gaye
hıss-i kablelvuku: bir şeyin meydana gelmeden once hıs sedilmesi
hukema: âlımler, filozoflar
Icmalen: kısaltarak, kısaca ozetle.
Ilave: ekleme, katma
ilm-i hakikat. hakıkat ılmı
ilm-i nahv: Arabca dil bılgısı
istıdad-ı hayatıye: hayatı kabilyetler
istihrac-ı esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân ın sırlarından çıkarılmalar
iştıhar: şöhret bulma.
ızah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma.
kuvve-i gadabiye: hıddet, öfke duygusu.
kuvve-i şeheviye: dunya zevklenne istek, duygusu, yeme, içme, konuşma, uyuma istek ve hıssi gıbı kabılıyetler
lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu
lâtife-i insaniye: insanî duygular, latifeler
letaif: manevi duygular
letaif-i aşere: on lâtif duygu.
mahiyet-i camia: çok manaları vasıfları içinde toplayan mahıyet.
mana-ı harfî: bir şeyin yaratıcısına bakan, onu tanıf eden ve tanıtan manası
mana-i ismi: bir şeyin bızzat kendısıne bakan ve kendısını tanıtan manası
mecbur: zorunda kalma
mertebe: derece, basamak.
mesaili: meseleler
mesela: omeğin.
mesele: onemlı konu
mevcut. var olan
münasebettar: ilgılı, alâkalı.
munasıp: uygun
nakıl: naklerme
numune. ornek, mısal
ruh: hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık.
saika: sevk eden, surukleyen, sebep
seyr-ı suluk. ruhun manevi mamlardakı seyir ve seyahatı
sır: Cenab ı Hakkın isim ve sıfatlarına ait gizli hakıkatlerin görundugu kalbdekı duygu, gizli hakıkat.
sual: soru
suret: bıçım, tarz
şaika: istek uyandırıcı.
tabir: ifade
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tearüf: bir şeyin herkes tarafından bilinmesi
terakkıyat. terakkıler, yuksellşler
ulema-ı zahıriye: Kur'ân ın zahır manalarına gore hakıkatlerı degerlendıren âlımler
umum: butun
unsur: esas, asıl madde
vakıt. zaman
vazife: gorev
vicdan: ıyıyı kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu

namındaki risalelerinde temsilâtla kâfi beyanat var. Senin gibi zekı ve müdakkik bır zata karşı fazla izahat fazla oluyor. Sen âyineye baksan, eğer âyineye şişe için bakarsan, şişeyi kasten görürsün; içinde Re'fet tebeî, dolayısıyla nazara ilişir. Eğer maksat, mübarek simanıza bakmak için âyineye baksan, sevimlı Re'fet'i kasten görürsün,[1] فَتَبَارَكَ اللهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ dersin; âyine şişesi tebeî, dolayısıyla nazara ilişir.

İşte birinci surette âyine şişesi mana-i ismîdir. Re'fet mana-i harfî oluyor. Ikinci surette âyine şişesi mana-i harfîdir, yani kendi için ona bakılmıyor, başka mana için bakılır ki, içinde olan akıstır. Akıs ıse mana-ı ismîdir, yani[2] دَلَّ عَلٰى مَعْنًى فِى نَفْسِهٖ olan tarif-i isimde bır cihette dahıldır. Ve âyine ise[3] دَلَّ عَلٰى مَعْنًى فِى غَيْرِهٖ olan harfın tanfine mâsadak olur. Kâinat nazar-ı Kur'ânî ile bütün mevcudatı huruftur, mana-ı harfî ıle başkasının manasını ifade ediyorlar. Yani, esmasını, sıfâtını bildırıyorlar. Ruhsuz felsefe, ekseriya mana-i ismiyle bakıyor, tabiat bataklığına saplanıyor.

Her ne ise... Şımdi çok konuşmaya vaktim yoktur. Hatta *Fihriste*'nın en mühim, en kolay, en ahır parçasını dahı yazamıyorum.

[4] اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

ahır: son.
akıs: yansıma
âyine: ayna
beyanat: açıklamalar, ızahlar
cıhet: yon
dahıl: içine gırmış
ekseriya: pek çok zaman, sık sık, çok defa olarak
esma: ısımler
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ınceleyen ılım
fihriste: ozet.
huruf: harfler
ifade: anlatma
ızahat: ızahlar, açıklamalar
kafi: yeter
kaınat: butun alemler, varlıklar evren
kasten: bile bile, isteyerek.
maksat: kastedılen, istenılen şey
mana: anlam
mana-ı harfî: bır şeyın yaratıcısına bakan, onu tanf eden ve tanıtan manası
mana-i ismî: bır şeyın bızzat kendısıne bakan ve kendısını tanıtan manası
mâsadak: dogrulayıcı
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar

1. Yaratıcılık mertebelerinin en guzelinde olan Allah'ın şanı ne yucedir! (Mu'minun Suresi, 14.)
2. Manası kendi içindedir ve kendine ışaret eder.
3. Tek başına bir manası yoktur, ancak, başkasının manasını gostenr.
4. Bâkı olan yalnız Allah tır.

mübarek: feyızlı, bereketlı
müdakkik: inceden, inceye dıkkatle araştıran.
muhım: onemlı.
nam: ad
nazar: bakış
nazar-ı Kur'ânı: Kur'ân'ın nazarı, bakış tarzı.
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sıfât: nıtelık, vasıf
sima: yuz.
suret: bıçım, tarz
suret: bıçım, tarz
tabıat: maddî âlem
tarif: bır şeyı belli noktalar ve ışaretlerle inceden inceye anlatıp tanıtmak, tanım
tanif-i isim: ısım tanıtımı
tebeî: asıl olmayan, dolaylı.
temsilât: temsıller, ornekler
vakit: zaman
zat: kışı

On Yedinci Lem'a

Zühre'den gelmiş "*On Beş Nota*"dan [1] ibarettir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mukaddime

BU LEM'ANIN telifinden on ikî sene evvel, [HAŞIYE] inayet-i Rabbaniye ile, marifet-i Ilâhiyede bir hareket-i fikriye ve bir seyahat-i kalbiye ve bir inkişafat-i ruhiyede tezahur eden bazı lemaat-ı tevhidiyeyi, Arabî olarak, Notalar suretinde *Zühre, Şule, Habbe, Şemme, Zerre, Katre* gibi risalelerde kaydetmiştim. Uzun bir hakikatin yalnız bir ucunu göstermek ve parlak bir nurun yalnız bir şuaını irae etmek tarzında yazıldığından, yalnız kendi kendime birer hatıra ve birer ihtar şeklinde olduğundan, başkalarının istifadesi mahdut kalmıştı. Hususan, en mumtaz ve en has kardeşlerimin kısm-ı azamı Arabî okumamışlar. Bunların ısrarı ve ilhahıyla, o Notaların, o Lem'aların kısmen izahlı ve kısmen kısa bir mealini Türkçe olarak yazmaya mecbur oldum. Şu Notalar ve Arabî risaleler, Yeni Said'in en evvel hakikat ilminden bir derece şuhut suretinde gördüğü için, tağyir edilmeden, mealleri yazıldı. Onun için, bazı cümleler sair Sözlerde de zikredilmekle beraber, burada da zikrediliyor. Ve bir kısmı,

HAŞIYE: On ikî sene evvel denilen tarih, Hicrî 1340, Milâdî 1921 seneleridir.

1. *Zühre*'nin tamamı On Yedi Nota olup On Altıncı Nota *Tabiat Risalesi* olan Yirmi Üçüncü Lem'a olarak neşredilmiştir. On Yedinci Nota ise Yedi Mesele olup İkinci ve Dördüncü Meselelen *İhlas Risaleleri* olan Yirmi ve Yirmi Birinci Lem'alar. Üçüncü Meselesi de Yirmi İkinci Lem'a gibi muhtelif risalelere inkısam ederek Nur Kulliyatının değişik yerlerinde derç edilmiştir. (Naşirler)

Arabî: Arabca
derç: içine alma, katma
evvel: ilk.
evvel: once
habbe: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale
hakikat: gerçek.
hareket-i fikriye: düşünülerek yapılan hareket.
has: hususî, özel
haşiye: dipnot.
hatıra: anı
hususan: bilhassa, özellikle
İbaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
İhtar: hatırlatma, uyarı
İlhah: zorlama, ısrar etme
ilim: bilgi
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın yardımı, Cenab-ı Hakkın yapmış olduğu lütuflar, yardımlar.
inkısam: kısım, parça
inkişafat-ı ruhiye: ruhî gelişmeler, ruhî ferahlık ve genişleme
irae: gösterme.
istifade: faydalanma
izah: açıklama yapma.
Katre: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale
kısmen: kısmî olarak.
kısm-ı azam: büyük kısım, çoğunluk
Lem'a: Lem'alar kitabın her bir parçası.
Lem'a: parıltı, On Yedinci Lem'a.
lemaat-ı tevhidiye: Allah'ın birliğini gösteren parıltılar
mahdut: sınırlı
marifet-i İlahiye: Allah'a mahsus ilim
meal: mana, mefhum
mecbur: zorunda kalma
muhtelif: çeşitli
mukaddime: giriş, ön söz.
mümtaz: seçkin
neşredilme: yayınlama.
nota: işaret
nur: parıltı, ışık.
risale: küçük kitapçık.
seyahat-i kalbiye: kalben seyahat.
suret: biçim, tarz
şemme: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale
şuaı: ışın
şuhut: şahit olma, müşahede etme
şule: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale
tağyir: değiştirme, başkalaştırma
tarz: biçim, suret.
telif: kitap yazma
tezahur: zuhur etme, ortaya çıkma
Zerre: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale
zühre: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale, çoban yıldızı

* *On Yedinci Lem'a*, Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

gayet mücmel olmakla beraber, izah edilmiyor, tâ letafet-ı asliyesini kaybetmesin

• • •

BİRİNCİ NOTA

Kendi nefsime hitaben demıştım: Ey gafil Saıd! Bil kı, şu âlemin fenâsından sonra sana refakat etmeyen ve dünyanın harabıyla senden müfarakat eden bır şeye kalbını bağlamak sana lâyık değildır. Hususan senin asrının inkırazıyla senı terk edip arka çevıren ve bahusus berzah seferinde arkadaşlık etmeyen ve hususan seni kabir kapısına kadar teşyı etmeyen, hususan bir iki sene zarfında ebedî bir fırakla senden ayrılıp günahını senin boynuna takan, hususan senın rağmına olarak husulü anında seni terk eden fânî şeylerle kalbini bağlamak kâr-ı akıl değildir.

Eğer aklın varsa, uhrevî inkılâbatında, berzahî etvarında ve dünyevî inkılâbatının müsadematı altında ezilen, bozulan ve ebedî seferde sana arkadaşlığa muktedir olmayan işleri bırak, ehemmıyet verme, onların zevalinden kederlenme.

Sen kendi mahiyetine bak ki: Senin lâtîfelerin içinde öyle bır lâtıfe var kı, ebedden ve Ebedî Zat'tan başkasına razı olamaz. Ondan başkasına teveccüh edemiyor. Masıvasına tenezzul etmez. Bütün dunyayı ona versen, o fıtrî ıhtiyacı tatmin edemez. O şey ise, senin duygularının

alem: dünya, cihan
asır: yüzyıl
bahusus: hususiyetle, en çok.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dunya ile ahıret arasındakı yer
berzahî: kabir hayatıyla ılgılı, berzah alemı ile ılgılı
dünyevî: dunyaya ılc ılgılı
ebed: sonsuzluk, daımılık.
ebedî: sonsuzluk, surekli, hıç son bulmayacak şekılde suren
ehemmiyet: onem
etvar: hal ve hareketler, ışler, tarzlar, tavırlar
fanı: olumlu geçıcı
fena: yok olma, son bulma
fırak: ayrılık
fıtrî: tabıî, yaratılıştakı
gafil: gaflette bulunan, dıkkatsız, ıhtıyatsız
gayet: son derece
günah: Allah ın emırlerıne aykırı davranış, dınî suç.
harap: yıkılma, alt ust olma
hitaben: hitap ederek, soyleyerek
husul: hâsıl olma, meydana gelme
hususan: bilhassa, ozellıkle
inkılâbat: inkılaplar, degışmeler
inkıraz: yok olma, bıtme
izah: açıklama yapma
kabir: mezar
kâr-ı akıl: akıl ışı, akla uygun.
keder: tasa, gam, acı, huzun.
lâtîfe: kalbe bağlı hassas bir duygu
lâyık: uygun, yakışır
letafet-ı asliye: aslı guzellikler
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, hakıkatı
masıva: Allah tan başka butun varlıklar
muktedir: ıktıdarlı, guclu
mücmel: kısa ve az sozle ifade edılmış, oz ozet.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılma
müsademat: musademeler, carpışmalar
nefis: kendısı.
nota: ışaret.
rağmına: ona ragmen
razı: hoşnut, memnun
refakat: arkadaşlık, yoldaşlık.
sair: dıger, başka
sefer: yolculuk.
tatmin: doyma, doygunluk.
tenezzul: inme, alçalma
teşyi: uğurlama
teveccüh: yonelme
uhrevî: ahırete dair
zarfında: suresınce
zat: azamet ve ululuk sahıbı kişi
zeval: zaıl olma, sona erme, yok olma
zikir: anma, anılma

ve lâtîfelerinin sultanıdır. Fâtır-ı Hakîm'ın emrine mutî olan o sultanına itaat et, kurtul.

IKINCI NOTA

Hakîkattar bir rüyada gördüm ki, insanlara diyordum:

"Ey insan! Kur'ân'ın desatîrindendir ki, Cenab-ı Hak-kın masıvasından hiçbir şeyi, ona taabbüt edecek bir derecede kendinden büyük zannetme. Hem, sen kendini hıçbır şeyden tekebbür edecek derecede büyük tutma. Çünkü mahlûkat ma'budıyetten uzaklık noktasında müsavi oldukları gibi, mahlûkıyet nıspetinde de birdırler."

ÜÇÜNCÜ NOTA

Ey gafil Said! Bil kı, galat-ı his nev'ınden, gayet muvakkat dünyayı lâyemut ve daimî görüyorsun. Etrafına ve dünyaya baktığın zaman bir derece sabıt ve müstemır gördüğünden, fânî nefsini de o nazarla sabıt telâkkî ettiğinden, yalnız kıyametin kopacağından dehşet alıyorsun. Güya kıyametin kopmasına kadar yaşayacaksın gibı, yalnız ondan korkuyorsun.

Aklını başına al. Sen ve hususî dunyan, daimî zeval ve fenâ darbesine maruzsunuz. Senin bu galat-ı hissin ve mağlatan şu misale benzer ki: Bır adam, elinde olan âyinesini bir hane veya bir şehre veya bir bahçeye karşı tutsa, misalî bır hane, bır şehır, bir bahçe, o âyinede görünür. Edna bir hareket ve küçük bır tagayyür âyinenin başına gelse, o hayalî hane ve şehır ve bahçede hercumerç ve karışıklık düşer. Hariçteki hakıkî hane, şehir ve

âyine: ayna
Cenab-ı Hak: Allah
daimî: sürekli, devamlı
desatir: dustırlar, kaıdeler
edna: pek aşagı, bayağı
fanı: olümlü, geçıcı
Fâtır-ı Hakım: her şeyı bır maksada uygun ve hikmede benzersiz bır şekılde yaratan Allah (cc)
fenâ: yok olma, son bulma, ölumlülük
gafil: gafletde bulunan, dikkatsiz, ihtiyatsız
galat-ı his: his yanılması, yanlış duygu
gayet: son derece
güya: sanki
hakıkattar: gerçekçi
hakıkî: gerçek.
hane: ev, mesken
hariç: bır şeyın dışı, dışarısı.
hercümerç: darmadagın, karmakarışık.
hususî: özel
itaat: boyun eğme, uyma
kıyamet: dunyanın sonu
latîfe: kalbe baglı hassas bır duygu
lâyemut: devamlı, olmez
ma'budıyet: ma'bud olus, ıbadet edılmeye lâyık olma
mağlâta: yanıltmak ıçın yanlışı dogru gosterme
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
mahlukıyet: Allah tarafından halk edılmış yaratılmış olmak.
maruz: bır şeyın karşısında ve tesın altında bulunan, uğrama
masıva: Allah tan başka butun varlıklar
mısal: ornek
mısalî: mısale aıt, numuneye aıt.
mutî: ıtaat eden, boyun eğen
muvakkat: geçıcı
müsavi: bırbırıne denk, aynı seviyede olan
müstemır: yerleşmıs devamlı
nazar: bakış
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan guç
nevi: çeşıt, tur
nıspet: olçu
nota: ışaret
sultan: hukumdar, mutlak ıktıdar sahıbı olan
taabbüt: ıbadet etme, kulluk etme
tagayyür: degışme, başkalaşma
tekebbür: kıbırlenme, kendını buyuk sayma.
telakkî: kabul etme
zan: sanma.
zeval: zaıl olma, sona erme, yok olma

bahçenin devam ve bekası sana fayda vermez. Çünkü, senin elindeki âyinedeki hane ve sana ait şehir ve bahçe, yalnız âyinenin sana verdiği mikyas ve mizan iledir.

Senin hayatın ve ömrün âyinedir. Senin dünyanın direği ve âyinesi ve merkezi, senin ömrün ve hayatındır. Her dakikada o hane ve şehir ve bahçenin ölmesi mümkün ve harap olması muhtemel olduğundan, her dakika senin başına yıkılacak ve senin kıyametin kopacak bir vaziyettedir. Madem öyledir; sen bu hayatına ve dünyana, çekemedikleri ve kaldıramadıklan yükleri yükletme!

DORDUNCÜ NOTA

Bil ki, ekseriyetle Fâtır-ı Hakîmin âdetidir: Ehemmiyetli ve kıymettar şeyleri aynıyla iade ediyor. Yani, ekser eşyanın misliyle tazelenmesi, mevsimlerin tebeddülünde, asırların değişmesinde o kıymettar, ehemmiyetli şeyleri aynıyla iade ediyor. Yevmî ve senevî ve asrî haşirlerin umumunda, şu kaide-ı âdetullah ekseriyetle muttant görünüyor.

İşte bu sabit kaideye binaen deriz. *Madem, fununun ittifakıyla ve ulûmun şahadetiyle, hilkat şeceresinin en mükemmel meyvesi insandır; ve mahlûkat içinde en ehemmiyetli insandır; ve mevcudat içinde en kıymettar insandır; ve insanın bir ferdi, sair hayvanatın bir nev'i hükmündedir, elbette, kat'î bir hads ile hükmedilir ki, haşir ve neşr-i ekberde, beşerin her bir ferdi aynıyla, cismiyle, ismiyle, resmiyle iade edilecektir.*

âdet: kanun
asır: yüzyıl.
asrî: yüzyıllık.
âyine: ayna
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
beşer: insanlık.
binaen: den dolayı
ehemmiyetli: önemli
ekser: pek çok
ekseriyet: çoğunluk.
faide: fayda
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (cc)
fert: birey
fünun: fenler
hads: zan, sezgi.
harap olma: yıkılma, alt üst olma
haşr: toplanma
haşr-ı ekber: en büyük dirilış ve toplanma
hayvanat: hayvanlar
hilkat: yaratılış
hükmetme: karar verme
hükmünde: değerinde, yerinde
iade: geri gönderme, gönderilme
ittifak: fikir birliği etme
kaide: kural
kaide-i âdetullah: Cenab-ı Allah'ın yaratmasındaki âdet prensibi
kat'î: kesin
kıyamet: dünyanın sonu
kıymettar: değerli, kıymetli
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mikyas: ölçü, nispet.
misil: benzer
mizan: ölçü.
muhtemel: ihtimal dahilinde olan
muttarıt: düzgün, intizamlı, düzenli
neşr-i ekber: en büyük neşir, mahşerde insanların dirilmesi
nevi: çeşit, tür
nota: işaret.
ömür: hayat.
sair: diğer, başka
senevî: senelik, yıllık.
şahadet: şahit olma, şahitlik
şecere: ağaç
tebeddul: başkalaşma, değişme
ulûm: ilimler
umum: hepsi, bütün
vaziyet: durum
yevmî: günlük.

BEŞINCI NOTA

Şu Notada, Avrupa fununu ve medeniyeti, Eski Said'in fikrinde bir derece yerleştiği için, Yeni Said harekât-ı fikriyede seyrettiği zaman, Avrupa'nın fünun ve medeniyeti o seyahat-i kalbiyede emraz-ı kalbiyeye inkılâp ederek ziyade müşkülâta medar olduğundan, bilmecburiye, Yeni Said zihnini silkeleyip, muzahref felsefeyi ve sefih medeniyeti atmak isterken, kendi ruhunda Avrupa'nın lehinde şahadet eden hissiyat-ı nefsaniyeyi susturmak için, Avrupa'nın şahs-ı manevîsi ile bir cihette gayet kısa, bir cihette uzun, gelecek muhavereye mecbur olmuştur.

Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir. Birisi, İsevîlik din-i hakikîsinden aldığı feyizle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nafi sanatları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fünunları takip eden bu birinci Avrupa'ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiatını mehasin zannederek beşeri sefahate ve dalâlete sevk eden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitap ediyorum. Şöyle ki:

O zaman, o seyahat-ı ruhiyede, mehasın-i medeniyet ve fünun-ı nafiadan başka olan malâyani ve muzır felsefeyi ve muzır ve sefih medeniyeti elinde tutan Avrupa'nın şahs-ı manevîsine karşı demiştim:

Bil, ey ikinci Avrupa! Sen sağ elinle sakîm ve dalâletli bir felsefeyi ve sol elinle sefih ve muzır bir medeniyeti tutup dava edersin ki, "Beşerin saadeti bu ikisiyledir."

adalet: hakkaniyet, âdillik
beşer: insanlık.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cihet: yon.
dalalet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dava: takip edilen fikir, iddia
din-i hakıkı: hakiki din, gerçek din
emraz-ı kalbiye: kalb hastalıkları, kalb ile ilgili hastalıklar
felsefe: madde ve hayatı baş langıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe
feyiz: bolluk, bereket.
fünun: fenler
fünun-i nafia: faydalı fenler
gayet: son derece.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk
harekât-ı fikriye: fikri hareketler, faaliyetler
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat
hissiyat-ı nefsaniye: nefse ait duygular
hitap: bir gruba veya bir topluluğa karşı söz söyleme
inkılap: değişme, dönüşme
İsevilik: Hz. İsa'nın dini, Hıristiyanlık.
leh: onun tarafına, ondan yana
malâyani: manasız, faydasız ve boş şey
mecbur: zorunda kalma
medar: sebep, vesile
medeniyet: uygarlık.
mehasin: güzellikler, hususiyetler, iyilikler
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri
muhavere: konuşma.
muzır: zararlı
müşkülat: müşküller, güçlükler, zorluklar
müzahref: sıpıntılı, pislik.
nafi: faydalı, menfaat sağlayıcı.
nota: işaret
saadet: mutluluk.
sakım: hastalıklı, doğru ve sağlam olmayan
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan, rezil, adi, bayağı.
sevk: yönlendirme
seyahat-i kalbiye: kalb yolculuğu, kalben seyahat.
seyahat-ı ruhiye: ruhun seyahatı, ruhen seyahat
seyyiat: seyyiler, fenalıklar, kötülükler
şahadet: şahit olma, şahıtlık
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevi şahıs
zan: sanma
zihin: bilinç, dimağ
ziyade: fazlasıyla.
zulmet: karanlık

Senin bu iki elin kırılsın ve şu iki pis hediyen senin başını yesin ve yiyecek!

Ey küfür ve kufranı dağıtıp neşreden bedbaht ruh! Acaba, hem ruhunda, hem vicdanında, hem aklında, hem kalbinde dehşetli musibetlerle musibetzede olmuş ve azaba düşmüş bir adamın, cismiyle zahirî bir surette, aldatıcı bir ziynet ve servet içinde bulunmasıyla saadeti mümkun olabilir mi? Ona mes'ut denilebilir mi?

Âyâ, görmüyor musun ki, bir adamın cüz'î bir emirden me'yus olması ve vehmî bir emelden ümidi kesilmesi ve ehemmiyetsiz bir işten inkısar-ı hayale uğraması sebebiyle, tatlı hayaller ona acılaşıyor, şirin vaziyetler onu tazip ediyor, dünya ona dar geliyor, zindan oluyor. Hâlbuki, senin şeametinle kalbinin en denin köşelennde ve ruhunun tâ esasında dalâlet darbesini yiyen ve o dalâlet cihetiyle bütün emelleri inkıtaa uğrayan ve bütün elemlen ondan neş'et eden bir bîçare insana hangi saadeti temin ediyorsun? Acaba, zail, yalancı bir cennette cısmi bulunan ve kalbı, ruhu cehennemde azap çeken bir insana mes'ut denilebilir mi? İşte, sen bîçare beşen boyle baştan çıkardın; yalancı bir cennet içinde cehennemî bir azap çektiriyorsun.

Ey beşerin nefs-i emmaresi! Bu temsile bak, beşeri nereye sevk ettiğini bıl. Meselâ bizim onumüzde iki yol var. Birisinden gidiyoruz. Görüyoruz ki, her adım başında bîçare, âcız bır adam bulunur. Zâlımler hücum edıp malını, eşyasını gasp ederek kulübeciğini harap ediyorlar

âcız. zayıf. güçsüz.
ayâ: acaba. nasıl oluyor gibi şaşkınlık bildiren bir edat.
azap: büyuk sıkıntı. şıddetli acı
bedbaht. bahtsız. zavallı
beşer: insan
bîçare: çaresiz
cihet. yön
cüz'î: küçük.
dalalet. doğru yoldan ayrılma. azma
ehemmiyet. onem.
elem: uzuntu, kaygı. maddî-manevî ıztırap
emel: umıt, umma. şıddetlı arzu
gasp: zorla alma. zaptetme
halbuki: oysa kı
Harap etme: yıkma. alt ust etme
hücum: saldırma
inkısar-ı hayal: hayal kırıklığı.
inkıta: kesılme. arkası gelmeme
kufran: görulen iyıtığı unutma. nankorluk.
küfür: Allah ın varlığına. birlığine inanmama. imansızlık. dinsizlik
meselâ: omeğın
mes'ut. saadetlı. bahtıyar. kutlu
me'yus: umıtsız. kederlı
musibet: felaket, bela
musıbetzede. belaya ugrayan. hastalık veya başka dertlere uğrayan
nefs-i emmare: insana kotu ve gunah olan ışlenn yapılmasını emreden nefis
neş'et: meydana gelme. ılen gelme
neşir: yayma
ruh: hayatın temelı ve sebebi olan manevi varlık
saadet. mutluluk.
servet. zenginlik.
sevk: yonlendırme
suret: bıçım. tarz.
şeamet. uğursuzluk. meymenetsizlik.
tazip: sıkıntı verme. azap ektırme
temin: sağlama. karşılama
temsil: benzetme. ornek.
vaziyet. durum.
vehm: vehmıle ılgılı gerçekte olmayıp fakat sanılan kuruntu
vicdan: ıyıyı kotuden. hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zahirî: gorunurde
zail: zeval bulan. sona eren. yok olan
zalim: zulmeden. haksızlık eden
zindan: hapıshane
ziynet: sus

Bazen de yaralıyorlar. Öyle bir tarzda ki, acınacak hâline sema ağlıyor. Nereye bakılsa, hâl bu minval üzere gidiyor. O yolda işitilen sesler zalimlerin gürültüleri, mazlumlann ağlayışlan olduğundan, umumî bir matem o yolu kaplıyor. İnsan, insanıyet cihetiyle gayrın elemiyle müteellim olduğundan, hadsız bır eleme gırıftar oluyor. Hâlbuki vicdan bu derece teellume tahammül edemediğinden, o yolda giden, ıkı şeyden birisine mecbur olur. Ya insaniyetten tecerrüt edip ve nihayetsız vahşeti iltızam ederek öyle bır kalbı taşıyacak ki, kendi selâmetiyle beraber umumun helâketi onu müteessir etmesin; veyahut kalb ve aklın muktezasını iptal etsin.

Ey sefahat ve dalâletle bozulmuş ve İsevî dininden uzaklaşmış Avrupa! Deccal gibi bir tek gözü taşıyan [1] kör dehan ıle ruh-i beşere bu cehennemî hâleti hediye ettin. Sonra anladın ki, bu öyle ilâçsız bir illettir ki, insanı âlâ-yı illiyyinden esfel-ı safilîne atar, hayvanatın en bedbaht derecesine indirir. Bu illete karşı bulduğun ilâç, muvakkaten iptal-i his hizmeti goren cazibedar oyuncakların ve uyutucu hevesat ve fanteziyelenndır. Senin bu ilâcın, senin başını yesin ve yiyecek! İşte, beşere açtığın yol ve verdiğin saadet bu misale benzer.

İkinci yol ki, Kur'ân-ı Hakîm hidayetiyle beşere hediye etmiştır, şoyledır:

Görüyoruz ki, o yolun her menzilinde, her mekânında, her şehnnde bir sultan-ı âdilin müstakım askerleri her tarafta bulunuyorlar, geziyorlar. Ara sıra o sultanın

1. Bkz. *Buhârî*, Enbıya, 48; Libas, 68; Tabır, 11, 13; Fiten, 26; *Müslim*, Iman, 273-276.

âlâyıllıyyin: Allah katında en ıyılerin derecesi en yuksek mertebe.
bedbaht: bahtsız, zavallı
beşer: insan
cazibedar: çekıcı, cazibeli
cehennemî: cehenneme benzer
cihet: yön
dalalet: doğru yoldan ayrılma, azma
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamî şeaire tahrip edeceği tarihte görulmemiş zulumleri nıfakla aldatarak yapacağı hadıs-ı şerifierde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
deha: ustün zekâ
elem: dert, üzüntu, maddî-manevî ıztırap
esfel-I safilîn: aşagıların en aşagısı
fanteziye: bol gostenş, debdebe
gayr: başka
gırıftar: tutkun, muptelâ
hadsız: sınırsız, sonsuz
halbuki: oysa kı
halet: hal.
hayvanat: hayvanlar
helaket: yıkılma, mahvolma
hevesat: hevesler
hidayet: doğru olan hak olan
illet: hastalık.
iltızam: gerekli gorme, taraftarlık yapma
insanıyet: insanlık.
iptal-i his: hıslen uyuşturma, hisleri vazıfelerini yapamaz hâle koyma
İsevî: Hz. Isa nın dınınden olanlar, Hıristıyan
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
matem: huzun, keder ve musıbet karşısındakı aglama, yas
mazlum: zulum gormuş, zulme ugramış
mecbur: zorunda kalma
mekân: yer, mahal
menzil: yer, ev
minval: hareket tarzı.
misal: omek.
muktezâ: ıktıza eden, gereken
muvakkaten: geçıcı olarak.
müstakîm: doğru
müteellim: elemlı, kederlı, huzunlu
müteessir: teessüre kapılan, üzulmuş, huzunlu
nihayetsiz: sonsuz
ruh-ı beşer: insan ruhu, insan varlığı
saadet: mutluluk.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik
selâmet: salımlık, emınlık, dert, sıkıntı, kusur, noksanlık ile korku ve endışeden uzak olma
sema: gokyuzü.
sultan: hukumdar
sultan-ı âdil: adıl hukumdar
tahammül: yuklenme
tarz: bıçım, suret.
tecerrüt: soyutlanma.
teellum: elemlenme, tasalanma, uzuntü duyma
umum: butun.
umumî: genel
vicdan: iyiyi kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu.
zalim: zulmeden, haksızlık eden

emriyle o askerlerin bir kısmını terhis ediyorlar. Silâhlarını, atlarını ve mirî levazımatlarını alıyorlar, onlara izin tezkeresini veriyorlar. O terhis olunan neferler, çendan ünsiyet ettikleri at ve silâhlarını teslim alınmasından zahiren mahzun oluyorlar; fakat hakikat noktasında, terhisle müferrah olup, sultanın ziyaretine ve padişahın payitahtına dönmesi ve padişahı ziyaret etmesi cihetinde gayet memnun oluyorlar.

Bazen terhis memurları acemi bir nefere rast geliyorlar. Nefer onları tanımıyor. "Silâhını teslim et" diyorlar. Nefer diyor: "Ben padişahın askeriyim, onun hizmetindeyim. Sonra onun yanına gideceğim. Sız neci oluyorsunuz? Eğer onun izin ve rızasıyla gelmişseniz, göz ve baş üstüne geldiniz. Emrini gösteriniz. Yoksa çekiliniz, benden uzak olunuz. Ben tek başımla kalsam, sizler binler dahi olsanız, yine sizinle dövüşeceğim. Kendi nefsim için değil, çünkü nefsim benim değil, benim sultanımındır. Belki bendeki nefsim ve silâhım, malikimin emanetidir. Emaneti muhafaza ve sultanımın haysiyetini himaye ve izzetini vikaye için size baş eğmeyeceğim!"

İşte, o ikinci yoldaki medar-ı sürur ve saadet olan binler ahvalden bu hâl bir numunedir. Sair ahvali sen kıyas et. Bütün o ikinci yolun seferinde, tevellüdat namında, sevinç ve şenlikle bir tahşıdat ve sevkıyat-ı askeriye vardır ve vefiyat namında sürur ve mızıka ile terhisat-ı askeriye görünüyorlar. İşte, Kur'ân-ı Hakîm beşere bu yolu hediye etmiştir. Bu hediyeyi kim tam kabul etse, böyle iki

ahval: hâller, durumlar
beşer: insanlık.
cihet: yön.
çendan: gerçi
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
gayet: son derece
hakikat: gerçek.
haysiyet: şeref, onur, itibar
hediye: armağan
himaye: koruma
izzet: değer, itibar, şeref.
kıyas: karşılaştırma.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve fayda lar bulunan Kur'an
levazımat: lüzumlu maddeler
mahzun: hüzünlü, kederli
malik: sahip
medar-ı sürur: sevinç ve neşe vesilesi, sebebi
memnun: hoşnut, razı
miri: devlete, hazineye ait.
mızıka: bando, armonika
muhafaza: koruma
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna kavuşmuş.
namında: adında
nefer: er
nefis: kendi, şahıs.
numune: örnek
padişah: hükümdar
payitaht: yüce divan
rıza: razı olma, kabul etme
saadet: mutluluk.
sair: diğer, başka
sefer: yolculuk
sevkıyat-ı askeriye: asker sevkiyatı
sultan: padişah, hükümdar
sürur: sevinç, mutluluk
tahşıdat: toplamalar, yığmalar
terhis: izin verme, serbest bırakma
terhisat-ı askeriye: asker terhisleri
teslim: bir emaneti yenne verme
tevellüdat: tevellütler, doğumlar
tezkere: resmî izin kâğıdı
ünsiyet: alışkanlık, ülfet.
vefiyat: ölümler, vefatlar
vikaye: ayakta tutma
zahiren: görünüşte

cihanın saadetine giden bu ikinci yoldan gider. Ne geçmiş şeyden mahzun ve ne de gelecek şeyden havf eder.

Ey ikinci, bozuk Avrupa! Senin çürük ve esassız esaslarının bir kısmı şunlardır ki: "En büyük melekten en küçük semeğe kadar her bir zîhayat kendi nefsine maliktir ve kendi zatı için çalışır ve kendi lezzeti için çabalar. Onun bir hakk-ı hayatı var. Gaye-i himmeti ve hedef-i maksadı yaşamak ve bekasını temin etmektir" diyorsun. Ve Hâlık-ı Kerîm'in kerem düsturlarından ve erkân-ı kâinatta kemal-i itaatle imtisal edilen düstur-i teavünle, nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanların yardımına koşmasından tezahür eden o umumî kanunun rahîmâne, kerîmâne cilvelerini cidal zannedip, "Hayat bir cidaldir" diye, ahmakane hükmetmişsin.

Acaba, o düstur-i teavunun cilvesinden olan, zerrat-ı taamiyenin kemal-i şevkle beden hücrelerinin gıdalandırılması için koşmaları nasıl cidaldır? Nasıl bir çarpışmaktır? Belki o imdat ve o koşmak, Kerîm bir Rabbin emriyle bir teavündür.

Hem çürük bir esasın, "Her şey kendi nefsine maliktir" diyorsun. Hiçbir şey kendi nefsine malik olmadığına kat'î bir delil şudur ki:

Esbabın içinde en eşrefi ve ihtiyâr noktasında en geniş iradelisi, insandır. Hâlbuki bu insanın düşünmek, söylemek ve yemek gibi en zahir ef'al-i ihtiyâriyesinden yüz cüz'ünden onun dest-i ihtiyânna verilen ve daire-i iktidarına giren, yalnız meşkûk tek bir cüz'üdür. Böyle en

kemal-i itaat: tam ve mükemmel itaat.
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
Kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi.
kerîmane: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
mahzun: hüzünlü, kederli.
malik: sahip.
meşkûk: şüpheli, şüphe edilen.
nebatat: bitkiler.
nefis: kendi, şahıs.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rahîmane: şefkat ve merhametli bir şekilde.
saadet: mutluluk.
semek: balık.
teavün: yardımlaşma.
temin: sağlama, karşılama.
tezahur: zuhur etme, ortaya çıkma.
umumî: genel.
zahir: açık.
zan: sanma.
zat: kişi, fert.
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreleri, yemek taneciklerin.
zîhayat: hayat sahibi.

ahmakane: ahmakçasına.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cidal: muharebe, kavga, çarpışma.
cihan: dünya, âlem.
cilve: görünme, tecellî.
cüz: kısım, parça.
daire-i iktidar: iktidar dairesi, yönetim dairesi.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
dest-i ihtiyar: irade eli, güç, kudret, kuvvet eli.
düstur: kanun, kaide.
düstur-i teavün: yardımlaşma prensibi.
ef'al-i ihtiyariye: kişinin kendi isteğiyle yaptığı işler.
erkan-ı kainat: kainatın direkleri.
esas: asıl, temel.
esbap: sebepler.
eşref: en şerefli.
gaye-i himmet: gayret ve çabanın gayesi, çalışmanın amacı.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.
halbuki: oysa ki.
Hâlik-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah.
havf: korku.
hayvanat: hayvanlar.
hedef-i maksat: maksat ve hedef.
hücre: canlı varlıkların en küçük yapısı.
hükmetmek: karar vermek, inanca varmak.
ihtiyar: tercih, irade.
imtisal: emre tamamen uyma.
irade: dileme, isteme.
kat'î: kesin.

zahir fiilin yüz cüz'ünden bir cüz'üne malik olmayan, nasıl kendine maliktir denilir?

Böyle en eşref ve ihtıyârı en geniş, bu derece hakikî tasarruftan ve temellükten eli bağlanmış bulunsa, "Sair hayvanat ve cemadat kendi kendine maliktir" diyen, hayvandan daha ziyade hayvan ve cemadattan daha ziyade camit ve şuursuz olduğunu ıspat eder.

Seni bu hataya atıp bu vartaya düşüren, bir gözlü dehandır. Yani, hanka, menhus zekândır. O kör dehan ile, her şeyin hâlıkı olan Rabbini unuttun, mevhum bir tabıata isnat ettin, âsârını esbaba verdin, o Hâlık'ın malını batıl ma'bud olan tağutlara taksim ettin. Şu noktada ve o dehan nazarında, her zîhayat, her bir insan, tek başıyla hadsiz a'dâya karşı mukavemet etmek ve nihayetsiz hacatın tahsiline çabalamak lâzım geliyor. Ve zerre gibi bir iktıdar, ince tel gibi bir ihtıyâr, zail lem'a gıbı bir şuur, çabuk söner şule gibi bir hayat, çabuk geçer dakika gibi bir ömürle, o hadsiz a'dâya ve hacata karşı dayanmaya mecbur oluyor. Hâlbuki, o bîçare zîhayatın sermayesi, binler matlûplarından birisine kâfi gelmiyor. Musibete ginftar olduğu zaman, sağır, kör esbaptan başka derdine derman beklemiyor, (1) وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ sırrına mazhar oluyor.

Senin karanlıklı dehan, nev-i beşerin günduzunu geceye kalb etmiş. Yalnız o sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli geceye ısındırmak için, yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvirettin. O lâmbalar sürurla beşerin yüzüne tebessüm

1. Kâfirlerin duası boşa gitmekten başka bir şeye yaramaz. (Ra'd Suresi, 14)

a'dâ: zalim, çok düşmanlık eden
âsâr: eserler
batıl: boş, çürük, hurafe
beşer: insanlık.
bîçare: çaresiz
camit: ruhsuz, sert, cansız madde.
cemadat: cansız yaratıklar
cüz': kısım, parça
deha: üstün zekâ
derman: ilâç, çare
esbap: nedenler, sebepler
eşref: en şerefli
fiil: iş
ginftar: tutkun, müptelâ
hacat: hacetler, ihtıyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkî: gerçek.
hâlbuki: oysa ki
hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hayvanat: hayvanlar
ihtıyar: tercih, irade
iktıdar: güç, yetme, bir ısı gerçekleştırmek için gereken kuvvet.
isnat: dayandırma.
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
kâfi: yeter
kalbetmek: bir hâlden diğer bir hale çevirmek.
lâzım: gerekli
lem'a: parıltı
ma'bud: kendisine ibadet edilen
mâlik: sahip
matlûp: istenilen, aranılan şey
mazhar: nail olma, erişme
mecbur: zorunda kalma.
menhus: uğursuz, kötü, meş'um
mevhum: evham ürünü olan, hakıkatte olmayan, vehim
mukavemet: karşı koyma, direnme
musibet: felâket, belâ
muvakkat: geçici
nazar: itibar
nev-i beşer: insanlık.
nihayetsiz: sonsuz.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
sâir: diğer, başka
sermaye: ana para
sürur: sevinç, mutluluk.
şule: alev
şuur: ıdrak, bilinç.
tabıat: maddî âlem, kâinat, âlem ve içindekiler
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her batıl ma'bud
tahsil: elde etme, kazanma
taksim: bölme
tasarruf: kullanma hakkı, idare, kullanma
tebessum: gülümseme
temellük: sahiplenme, mülk edinme
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma
varta: tehlike
zahir: açık.
zail: zeval bulan, sona eren, yok olan
zerre: pek küçük parça.
zıhayat: hayat sahibi
ziyade: fazla
zulmet: karanlık
zulüm: haksızlık, eziyet

etmiyorlar. Belki beşerin ağlanacak acı hâllerindeki eblehâne gülmesine, o ışıklar müstehzîyâne gülüp eğleniyor.

Her bir zîhayat, senin şakirtlerin nazarında, zalimlerin hücumuna maruz, miskin birer musibetzededirler. Dünya bir matemhane-i umumiyedir. Dünyadaki sedalar ölümlerden, elemlerden gelen vaveylâlardır. Senden tam ders alan şakirdin, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkkı eden bir firavun-ı zelildir.

Hem senin şakirdin mütemerrittir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerrittir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir.

Hem cebbardır. Fakat kalbinde bir nokta-i istinat bulamadığı için, zatında gayet âciz bir cebbar-ı hodfüruştur.

O şakirdin gaye-i himmeti hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin ve hamiyet ve fedakârlık perdesi altında kendi menfaat-i nefsini arayan ve hırs ve gururunu teskin etmeye çalışan bir dessastır. Nefsinden başka ciddî olarak hiçbir şeyi sevmiyor, her şeyi nefsine feda ediyor.

Amma Kur'ân'ın halis ve tam şakirdi ise, bir abddir. Fakat azam-ı mahlûkata karşı da ubudiyete tenezzül etmez ve cennet gibi en büyük ve azam bir menfaati gaye-i ubudiyet yapmaz bir abd-i azizdir.

Hem halim selimdir. Fakat Fâtır-ı Zülcelâl'inden başkasına, izni ve emn olmadan tezellule tenezzül etmez bir halim-i âlihimmettir.

abd: kul
abd-i aziz: izzedi ve şerefli kul
aciz: zayıf, güçsüz.
azam: en büyük.
azam-ı mahlukat: yaratıkların en büyüğü
beşer: insanlık.
cebbar: zorba
cebbar-ı hodfüruş: devamlı kendini beğendirmeye çalışan zalim ve gaddar zorba
dessas: desise eden, aldatıcı, hileci
eblehane: akılsızcasına, ahmakçasına
elem: derd, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakar: feda eden
firavun: inansız, kâfir
firavun-ı zelil: aşağılık firavun
gaye-i himmet: gayret ve çabanın gayesi, çalışmanın amacı
gaye-i ubudiyet: kulluk gayesi
gayet: son derece
gurur: boş şeylerle böbürlenme, kibir
halim: yumuşak huylu, uysal
halim-i alihimmet: yüce gayretli, yumuşak huylu ve ağırbaşlı
halis: samimi, saf, her amelini, yalnız Allah rızası için işleyen
hamiyet: gayret.
hasis: adi, alçak, bayağı
hevesat-ı nefsaniye: nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hücum: saldırma
ibadet: tapma, kulluk
maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.
matemhane-i umumiye: herkesin yas tuttuğu bir yer
menfaat: fayda
menfaat-i nefis: nefsin menfaatı
miskin: zavallı
musibetzede: belaya uğrayan, hastalık veya başka dertlere uğrayan
mustehzıyane: istihza edercesine alay ederek
mütemerrit: temerrut eden, dik başlı, inatçı
nazar: bakış, itibar
nefis: kendi kötülüğü isteyen ve teşvik eden kötü nefis
nihayet: sonsuz
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
perde: örtü, engel
rab: sahip, efendi
seda: ses
selim: temiz, samimi.
şakirt: talebe, öğrenci
tatmin: doyma, doygunluk
telakkı: kabul etme
tenezzül: alçalma
teskin: sakinleştirme
tezellül: kendini hor ve hakir gösterme, alçalma
ubudiyet: kulluk.
vaveyla: çığlık, feryat
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zat: asıl, öz
zihayat: hayat sahibi.
zillet: hakirlik, aşağılık, bayağılık.

Hem fakirdir. Fakat onun Malik-i Kerîm'i ona ilerde iddihar ettiği mükâfatla bir fakir-i müstağnidir.

Hem zayıftır. Fakat kudreti nihayetsiz olan Seyyidinin kuvvetine istinat eden bir zaif-i kavidir ki, Kur'ân hakikî bir şakirdine cennet-i ebediyeyi dahi gaye-i maksat yaptırmadığı hâlde, [1] bu zail, fânî dünyayı ona gaye-i maksat hiç yapar mı?

İşte iki şakirdin himmetlerinin ne derece birbirinden farklı olduğunu anla!

Hem felsefe-i sakîmenin şakirtleriyle Kur'ân-ı Hakîmin tilmizlerinin hamiyetkârlık ve fedakârlıklarını bununla muvazene edebilirsiniz; şöyle ki:

Felsefenin şakirdi, kendi nefsi için kardeşinden kaçar, onun aleyhinde dava açar. Kur'ân'ın şakirdi ise, semavat ve arzdaki umum salih ibadi kendine kardeş telâkki ederek, gayet samimî bir surette onlara dua eder. [2] Ve saadetleriyle mes'ut oluyor. Ve ruhunda şedit bir alâkayı onlara karşı hisseder ki, duasında [3] اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ der. Hem en büyük şey olan Arş ve şemsi musahhar birer memur ve kendi gibi bir abd, bir mahlûk telâkki eder.

Hem iki şakirdin ulviyet ve inbisat-ı ruhlarını bundan kıyas et ki:

Kur'ân, kendi şakirtlerinin ruhuna öyle bir inbisat ve ulviyet verir ki, doksan dokuz taneli tesbihe bedel, doksan dokuz esma-i İlâhiyenin cilvelerini gösteren doksan

abd: kul
alaka: ilgi, bağ.
aleyh: karşı, karşıt.
arş: gögün en yüksek katı.
arz: yer, dünya.
bedel: karşılık.
cennet-i ebediye: ebedî, sonsuz cennet hayatı.
clive: görüntü, tecelli.
dava: şikayetçi olma, davacı olma.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fakir-i müstağni: başkalarına ihtiyaç duymayan fakir.
fani: ölümlü, geçici.
fedakâr: feda eden.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımında inceleyen ilim.
felsefe-i sakîme: yanlış yoldaki felsefe, sakat felsefe.
gaye-i maksat: asıl gaye.
gayet: son derece.
hakikî: gerçek.
hamiyetkâr: hamiyet ve gayret gösteren.
himmet: çabalama, gayret gösterme.
ibad: abdler, kullar.
iddihar: biriktirme, toplama.
inbisat: yayılma, açılma, ferahlama.
inbisat-ı ruh: ruh genişlemesi, ruh ferahlığı.
istinat: dayanma, güvenme.
kıyas: karşılaştırma.
kudret: kuvvet, iktidar.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
Malik-i Kerîm: bol ihsan ve ikram sahibi olan, her şeyin gerçek sahibi Allah.
mes'ut: saadetli, bahtıyar.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
muvazene: mukayese.
mukafat: ödül.
nefis: kendi, şahıs.
nihayetsiz: sonsuz.
saadet: mutluluk.
salih: itikatlı, dindar, dinin emirlerine uyan.
semavat: semalar, gökler.
Seyyid: efendi.
suret: biçim, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şedit: şiddetli.
şems: güneş.
telakki: kabul etme.
tilmiz: talebe.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik.
umum: bütün.
zaif-i kavi: zayıflığı ile Cenab-ı Hakkın sonsuz kuvvetine dayanarak güç kazanan.
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan.

1. Tevbe Suresi, 72.
2. Bakara Suresi, 286; Âl-i İmran Suresi, 16, 147, 193; Neml Suresi, 19; Nuh Suresi, 28; İbrahim Suresi, 41.
3. Allah'ım! Mü'min erkek ve kadınları bağışla.

dokuz âlemlerin zerratını, birer tesbih taneleri olarak şakirtlerinin ellerine verir, "Evratlarınızı bununla okuyunuz" der. İşte, Kur'ân'ın talimzlerinden Şah-ı Geylânî, Rufaî, Şazelî (RA) gibi şakirtleri, virtlerini okudukları vakıt dinle, bak! Ellerinde silsile-i zerratı, katarat adetlerini, mahlûkatın aded-i enfasını tutmuşlar, onunla evratlarını okuyorlar, Cenab-ı Hakkı zikir ve tesbih ediyorlar.

İşte, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın mu'cizâne terbiyesine bak kı, nasıl edna bir kederle ve küçük bir gamla başı dönüp sersemleşen ve küçük bir mikroba mağlûp olan bu küçük insan, terbiye-ı Kur'ân ile ne kadar teâlî ediyor. Ve ne derece letâifi inbısat eder ki, koca dünya mevcudatını virdine tesbih olmakta kısa görüyor. Ve cenneti zikir ve virdine gaye olmakta az gördüğü hâlde, kendi nefsini Cenab-ı Hakkın edna bir mahlûkunun üstünde büyük tutmuyor [1]. Nihayet izzet içinde nihayet tevazuu cem ediyor. Felsefe şakirtlerinin buna nispeten ne derece pest ve aşağı olduğunu kıyas edebilirsin.

İşte, felsefe-i sakîme-i Avrupaiyeden yekçeşm olan dehasının yanlış gördüğü hakıkatleri, iki cihana bakan, gaybaşına parlak iki gözüyle iki âleme nazar eden, beşer için iki saadete iki eliyle işaret eden hüda-i Kur'ânî der ki: Ey insan! Senin elinde bulunan nefis ve malın senin mülkün değil, belki sana emanettir. O emanetin maliki her şeye kadîr, her şeyi bilir bir Rahîm-i Kerîmdir. O senin yanındaki mülkünü senden satın almak istiyor, tâ senin için muhafaza etsin, zayı olmasın. İlende mühim bir fiyat sana verecek. Sen muvazzaf ve memur bir askersin.

1. Bkz. Tirmizî, Zuhd, 9; İbni Mâce, 19.

aded-i enfa: en faydalı sayı, miktar
adet: sayı, miktar
âlem: dünya, cihan
beşer: insanlık
cem: toplama
Cenab-ı Hak: Allah
cihan: dünya, âlem
deha: çok akıllılık, zekiliğin son derecesi
edna: pek aşağı, en bayağı
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey
evrat: virtler, okunması adet olan dini dualar
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i sakîme-i Avrupaiye: Avrupa'nın sakat ve karanlık felsefesi.
gam: keder, tasa
gaybaşına: gaybı bilen, görünmeyen âlemi gören
gaye: maksat
hakıkat: gerçek
huda-ı Kur'anî: Kur'ân'ın gösterdiği doğru yol
inbısat: yayılma, açılma
işaret: gösterme
izzet: itibar, şeref
kadir: her şeye gücü yeten
katarat: katreler, damlalar
keder: tasa, kaygı, hüzün
kıyas: karşılaştırma
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
letâif: lâtifeler, manevî duygular
mağlûp: yenilme, yenilmiş olma
mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
maliki: sahip
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mu'cizane: mu'cize gibi
muhafaza: koruma
muvazzaf: vazîfeli
mühim: önemli
mulk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
nazar: göz atma, bakma
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nihayet: son derece
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
pest: alçak, aşağı
Rahîm-i Kerîm: ikramı bol olan ve kullarına çok çok merhamet eden Allah
saadet: mutluluk.
silsile-i zerrat: atomlar zincirin
şakirt: talebe, öğrenci
teâlî: yükselme, yücelme
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme, besleyip büyütme
terbiye-i Kur'an: Kur'ân'ın tanıtıtıgı ve verdiği terbiye.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tevazu: alçak gönüllülük.
tilmiz: talebe.
virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur'ân cüzleri, Esmâ-ı Hüsna ve dualar
yekçeşm: tek gözlü
zayı: elden çıkmış, telef olmuş.
zerrat: zerreler
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme

Onun namıyla çalış ve hesabıyla amel et. Odur ki, muhtaç olduğun şeylen sana rızık olarak gönderiyor ve senin takatin yetmediği şeylerden seni muhafaza eder. Senin şu hayatının gayesi, neticesi, o Malık'ın esmasına ve şuunatına bir mazhariyettir. Sana bir musibet geldiği vakit, de.[1] إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ Yani, "Ben Malık'imin hizmetindeyim, ey musibet! Eğer Onun ızin ve rızasıyla geldinse, merhaba, safa geldin. Çünkü, elbette bir vakit Ona doneceğiz ve Onun huzuruna gideceğiz ve Ona muştakız. Madem her hâlde bir zaman bizi hayatın tekâlifinden azat edecektir; haydi, ey musibet, o terhis ve o azat etmek senin elinle olsun, razıyım. Eğer benim emanet muhafazasında ve vazıfeperverliğimi tecrube suretinde sana emir ve irade etmiş, fakat sana teslim olmaklığıma izin ve rızası olmazsa, benim takatim yettikçe, emin olmayana, Malık'imin emanetini teslim etmem" der.

İşte, binden bir numune olarak, deha-i felsefînin ve hüda-i Kur'ânînin verdikleri derslerin derecelerine bak. Evet, ıkı tarafın hakıkat-i hâli, sabıkan beyan edilen tarzla gidiyor. Fakat hidayet ve dalâlette insanların dereceleri mutefavittir, gafletin mertebeleri muhteliftir. Herkes her mertebede bu hakikatı tamamıyla hissedemez. Çünku gaflet, hissi iptal edıyor. Ve bu zamanda öyle bir derecede iptal-i his etmiş ki, bu elîm elemin acısını ehl-i medeniyet hissetmiyorlar. Fakat hassasıyet-ı ilmıyenin tezayüdüyle ve her günde otuz bin cenazeyi gösteren mevtin ıkazatıyla o gaflet perdesi parçalanıyor. Ecnebilerin tağutlarıyla ve fünun-i tabiiyeleriyle dalâlete gidenlere

1. Hıç şuphesız bız Allah ın kullarıyız ve sonunda yine Ona donecegız. (Bakara Suresi 156)

amel: fiil, ış.
azat: serbest bırakma
beyan: anlatma, izah
cenaze: olu
dalalet: doğru yoldan ayrılma, azma
deha-ı felsefi: felsefi kuvvet, felsefeyle ılgılı deha
ecnebi: yabancı
ehl-i medeniyet: şehırlıler, uygar, gorgulu, kıbar ve nazık insanlar
elem: dert, uzuntu, maddi-manevi ıztırap
elîm: çok acı verıcı, elemlı
emanet: geri alınmak uzere bırakılan şey
emin: güvenılır
esma: ısımler
fünun-ı tabiiye: tabıat fenlerı, tabıatçılık
gaflet: gafıllık, boş bulunma, ıhtıyatsızlık.
gaye: maksat, amaç.
hakıkat: gerçek.
hakıkat-ı hal: durumun gerçek yonu, ışın ıç yuzu.
hassasıyet-ı ilmıye: ılme aıt olan dıkkat ve ıhtımam
hayat: yaşama, canlılık, dırılık.
hidayet: doğru olan
hüda-i Kur'anî: Kur'ân ın gosterdıgi dogru yol
ıkazat: ıkazlar, uyarmalar
iptal-i his: hıslerı vazıfelerını yapamaz hale koyma
irade: dileme, isteme
Malik: mulku veren Allah.
mazhariyet: elde etme, nail olma, kavuşma
mertebe: derece, basamak.
mevt: olum, vefat.
muhafaza: koruma
muhtaç: ihtıyacı olan
muhtelif: çeşıdlı
musibet: felaket, bela
müştak: ıştıyaklı, arzulu, âşık.
mütefavit: bırbırınden farklı
nam: ısım
netice: sonuç.
numune: ornek
razı: hoşnut olma
rıza: razı olma, kabul etme
rızık: yıyecek, ıçecek şey, azık
sabıkan: evvelce, bundan once
safa: rahat ve huzurlu olma, gonul şenlıgı
suret: bıçım, tarz
şuunat: ışler
tagut: ınsanları Allah a karşı ısyana sevk eden her batıl ma bud
takat: bır şeyı yapabılme, başarabılme gucu
tarz: bıçım, suret
tecrübe: deneyım.
tekâlif: teklıfler
terhis: ızın verme, serbest bırakma
teslim: bır emaneti yerine verme
tezayüt: artma, zıyadeleşme.
vazıfeperver: vazıfe sever

ve onları koru korune taklit edip ittiba edenlere binler nefrin ve teessüfler! [1]

Ey bu vatan gençleri! Frenkleri taklide çalışmayınız. Âyâ, Avrupa'nın size ettikleri hadsız zulüm ve adavetten sonra, hangi akıl ile onların sefahat ve batıl efkârlarına ittiba edip emniyet ediyorsunuz? Yok, yok! Sefihâne taklit edenler, ittiba değil, belki şuursuz olarak onlann safına iltihak edip kendi kendinizi ve kardeşlerinizi idam ediyorsunuz. Agâh olunuz ki, siz ahlâksızcasına ittiba ettikçe, hamiyet davasında yalancılık ediyorsunuz. Çünkü şu surette ittibaınız, milliyetinize karşı bir istihfaftır ve millete bir istihzadır.

[2] هَدَيْنَا اللهُ وَإِيَّاكُمْ إِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

ALTINCI NOTA

Ey kâfirlerin çokluklarından ve onların bazı hakaık-ı imaniyenin inkârındaki ittifaklanndan telâşa düşen ve itikadını bozan bîçare insan! Bil ki, kıymet ve ehemmiyet, kemiyette ve adet çokluğunda değil. Çünkü, insan eğer insan olmazsa, şeytan bir hayvana inkılâp eder. İnsan, bazı Frenkler ve Frenkmeşrepler gibi ihtirasat-ı hayvaniyede terakki ettikçe, daha şiddetli bir hayvaniyet mertebesini alır. Sen görüyorsun ki, hayvanatın kemiyet ve adet itibanyla hadsız bir çokluğu varken, ona nispeten insan gayet az iken, umum enva-ı hayvanat üstünde sultan ve halife ve hâkim olmuştur.

İşte, muzır kâfirler ve kâfirlerin yolunda giden sefihler, Cenab-ı Hakkın hayvanatından bir nevi habislerdir ki,

---

1. Bkz. Âl-i İmran Suresi, 100

2. Allah bizi ve sizi sirat-ı mustakimde eylesin

---

adavet: düşmanlık.
agâh: uyanık
âyâ: acaba, nasıl oluyor' gibi şaşkınlık bildiren bir edat
batıl: boş, beyhude, çuruk, hurafe
bîçare: çaresiz
Cenab-ı Hak: Allah
dava: takip edilen fikir, iddia
efkâr: düşünceler, fikirler, goruşler
ehemmiyet: önem
emniyet: emin olma, güvenme
enva-ı hayvanat: hayvanlann turlen, çeşitlen.
Frenk: Avrupalı
Frenkmeşrep: Batılılan taklit eden, onlar gibi yaşayan.
gayet: son derece.
habis: hilekâr, alçak, kotü, pıs, soysuz
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-ı imaniye: İman hakıkatleri
hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hukmu altında tutan
halife: Allah adına ve Onun izniyle hareket eden, yöneten, idare eden
hamiyet: gayret.
hayvanat: hayvanlar
hayvaniyet: hayvanlık.
idam: yok etme, öldürme
ihtirasat-ı hayvaniye: hayvanî hislerin remininé yeme, içme ve nefsin diger arzularını yenme, gelirme gibi konularda gösterilen aşırı arzu ve istekler
iltihak: katılma
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
inkılap: değişme, dönüşme
istihfaf: küçümseme, hafife alma.
istihza: alaya alma.
itibarıyla: ehemmiyetiyle, degeriyle
itikat: bir manca bağlanma, inanma
ittiba: tâbi olma, uyma
ittifak: fikir birliği etme
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kemiyet: sayı, çokluğu
kıymet: değer
koru körüne: sonucunu düşünmeme
mertebe: derece, basamak.
muzır: zararlı
nefrin: lânet, beddua
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nota: işaret.
sefahat: zevk, eglence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik
sefih: zevk ve eglenceye aşın düşkun olan, aşağılık, bayağı
sefihane: helal olmayan zevk ve eglencelere düşkun olarak.
sultan: padışah, hukumdar.
suret: biçim, tarz
şuur: idrak, bilinç
taklit: başkasının fikir ve görüşlerine koru korune uyma, onun gibi hareket etme
taklit: başkasının fikir ve goruşlerine koru korune uyma
teessüf: uzulme, eseflenme, acı duyma
telâş: endişe, kaygı.
terakki: yukselme, ilerleme
umum: bütün.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Fâtır-ı Hakîm onları dünyanın imareti için halk etmiştir. Mü'min ibadına ettiği nimetlerin derecelerini bildirmek için, onları bir vahid-i kıyasî yapıp, akıbetinde, müstahak oldukları cehenneme teslim eder.

İşte, kuffarın ve ehl-i dalâletin bir hakikat-i imaniyeyi inkâr ve nefyetmelerinde kuvvet yoktur. Çünkü, nefiy sırrıyla, ittifakları kuvvetsizdir. Bin nefyedıcıler, bir tek hukmündedir. Meselâ, bütün İstanbul ahalisi, ramazanın başında ayı görmediğinden nefyetse, iki şahidin ispatıyla o cemm-ı gafirin nefiy ve ittifakı sukut eder. Madem küfrün ve dalâletin mahiyeti nefiydir ve inkârdır, cehildir ve ademdir; küffarın kesretle ittifakı ehemmiyetsizdir. Ehl-i hakkın, hak ve sabit ve sübutu ispat olunan mesail-i imaniyede, şuhuda istinat eden iki mü'minin hükmü, hadsız o ehl-i dalâletin ittifakına racih olur, galebe eder.

Bu hakıkatın sırrı şudur ki: Nefyedenlerin davaları sureten bir iken, müteaddittir; birbiriyle ittihat edemez ki kuvvetlensin. İspat edicilerin davaları ittihat ediyor, birbirinden kuvvet alır. Çünkü gökteki hilâl-i ramazanı görmeyen der ki: "Benim nazarımda ay yoktur, benim yanımda görünmüyor." Başkası da "Nazarımda yoktur" der. Daha başkası da öyle der. Her biri kendi nazarında yoktur der. Her birinin nazarları ayrı ayrı ve nazara perde olan esbap dahi ayrı ayrı olabildiği için, davaları da ayrı ayrı olur, birbirine kuvvet veremez.

Fakat ispat edenler demiyor ki, "Benim nazarımda ve gözümde hilâl var." Belki "Nefsülemirde, göğün yüzünde hilâl vardır, görünür" der. Görenler bütün aynı davayı

adem: yokluk.
ahali: halk
akıbet: son
cehil: bilgisizlik, cehalet.
cemm-ı gafir: eksenyet, çoğunluk
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dava: takip edilen fikir, iddia
ehemmiyet: önem
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hak: Hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan
esbap: nedenler, sebepler.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (cc)
galebe: galip gelme, üstünlük.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hak: doğru, gerçek
hakıkat: gerçek.
hakıkat-i imaniye: imana ait hakıkat.
halk: yaratma
hilal: yeni ay.
hilâl-i ramazan: ramazan ayına girildiğini gösteren hilâl
hukmünde: değerinde, yerinde
hüküm: karar
ibad: abdler, kullar
imaret: bayındır hale getirme, mamurluk.
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istinat: dayanma
ittifak: fikir birliği etme
ittihat: fikir birliği etme
kesretle: çoklukla
küffar: kâfirler
kufur: Allah'ın varlığına birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü
mesail-i imaniye: imanî meseleler
meselâ: örneğin
mu'min: iman eden, inanan
mustahak: hak etmiş
müteaddit: çeşit çeşit.
nazar: bakış
nefiy: olumsuzlama, inkâr etme
nefsülemir: aslında, hakikatın kendisi
nimet: lütuf, ihsan
perde: örtü, engel
racih: daha daha üstün
sukut: düşme
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla
sübut: sabit olma
şahit: şahitlik yapan
şuhut: şahit olma, müşahede etme
vahid-i kıyasî: ölçü birimi

ve "Nefsülemirde vardır" der. Demek bütün davalar birdir. Nefyedenlerin nazarları ayrı ayrı olduğundan, davaların da ayrı ayrı olur. Nefsülemre hükmedemiyorlar. Çünkü nefsülemirde nefiy ispat edilmez. Çünkü ihata lâzımdır [1] وَالْعَدَمُ الْمُطْلَقُ لَا يُثْبَتُ اِلَّا بِمُشْكِلَاتٍ عَظِيمَةٍ bir kaide-i usuldür. Evet, bir şeyi dünyada var desen, yalnız o şeyi göstermek kâfi gelir. Eğer yok deyip nefyetsen, bütün dünyayı eleyip göstermek lâzım gelir ki, tâ o nefiy ispat edilsin.

İşte bu sırra binaen, ehl-i küfrün bir hakikati nefyetmesi ise, bir meseleyi halletmek veyahut dar bir delikten geçmek veyahut bir hendekten atlamak misalindedir ki, bin de, bir de, birdir. Çünkü birbirine yardımcı olamaz. Fakat ispat edenler nefsülemirde hakikat-i hâle baktıklarından, muddealarını ittihat ediyor. Kuvvetleri birbirine yardım eder. Büyük bir taşın kaldırmasına benzer ki, ne kadar eller yapışsa daha ziyade kaldırması kolay olur ve birbirinden kuvvet alır.

YEDİNCİ NOTA

Ey Müslümanlar dünyaya şiddetle teşvik eden ve sanat ve terakkıyat-ı ecnebiyeye cebirle sevk eden bedbaht hamiyetfuruş! Dikkat et, bu milletin bazılarının dın ile bağlandıkları rabıtaları kopmasın. Eğer böyle ahmakane, körü körüne topuzların altında bazıların dinden rabıtaları kopsa, o vakit hayat-ı içtimaiyede bir semm-i kâtil hükmünde o dinsizler zarar verecekler. Çünkü murtedin vicdanı tamam bozulduğundan, hayat-ı içtimaiyeye zehir

1. Adem-i mutlak (mutlak yokluk), pek büyük zorluklarla dahi olsa ispat edilemez.

ahmakane: ahmakçasına akılsızca
bedbaht: bahtsız, zavallı
binaen: -den dolayı
cebir: zorlama
dava: takip edilen fikir, iddia
ehl-i küfür: küfür ehli, kâfirler
hakikat: gerçek.
hakikat-i hâl: bir şeyin aslı esası ve hakikatı
hamiyetfuruş: gayretkeş hamiyetli görünmeye çalışan
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hendek: derince çukur
hükmetme: karar verme
hükmünde: değerinde, yerinde
ihata: kuşatma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ittihat: fikir birliği etme
kâfi: yeter
kaide-i usul: usul kaidesi, temel kural.
lazım: gerekli, luzumlu
mesele: önemli konu
misal: örnek
muddea: iddia olunan, iddia edilen şey
mürtet: Müslüman olduğu halde dinden dönen, dinden çıkan
nazar: bakış
nefiy: olumsuzlama, inkâr etme
nefsülemir: aslında, hakikatın kendisi, işin hakikatı
nota: işaret.
rabıta: bağ
semm-i kâtil: öldürücü zehir
sevk: onune katıp sürme.
terakkıyat-ı ecnebiye: yabancıların sağladığı gelişmeler, ilerlemeler
teşvik: şevklendirmek, cesaret vermek
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu.
ziyade: çok, fazla

olur. Ondandır ki, ilm-i usulde "Mürtedin hakk-ı hayatı yoktur. Kâfir eğer zimmî olsa veya musalâha etse hakk-ı hayatı var" diye usul-i şeriatın bir dusturudur. Hem mezheb-i Hanefiyede, ehl-i zimmeden olan bir kâfirin şahadeti makbuldür, fakat, fasık merdudu'ş-şahadettir. Çünkü haindir.

Ey bedbaht, fasık adam! Fasıkların kesretine bakıp aldanma ve "Ekseriyetin efkân benimle beraberdir" deme. Çünkü fasık adam, fıskı isteyerek ve bizzat talep edip girmemiş; belki içine düşmüş, çıkamıyor. Hiçbir fasık yoktur ki, salih olmasını temenni etmesin ve amirini ve reisini mütedeyyin görmek istemesin. İllâ ki, eliyazübillâh, irtidat ile vıcdanı tefessuh edip, yılan gibi zehirlemekten lezzet alsın!

Ey dıvane baş ve bozuk kalb! Zanneder mısın kı Müslümanlar dünyayı sevmiyorlar veyahut düşünmüyorlar ki fakr-ı hâle düşmüşler; ve ıkaza muhtaçtırlar, tâ kı dünyadan hissesini unutmasınlar?

Zannın yanlıştır, tahmının hatadır. Belki hırs şiddetlenmiş; onun için fakr-ı hâle düşüyorlar. Çünkü *mü'mınde hırs sebeb-ı hasarettir ve sefalettir.* [1] اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ durub-i emsal hükmüne geçmiştir. Evet, insanı dünyaya çağıran ve sevk eden esbap çoktur. Başta nefis ve hevası ve ihtıyaç ve havassı ve duygulan ve şeytanı ve dünyanın sûrî tatlılığı ve senin gibi kötü arkadaşlan gibi çok dâîleri var. Hâlbuki bâkî olan ahırete ve uzun hayat-ı ebediyeye davet eden azdır. Eğer sende zerre miktar bu

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amir: emreden, iş buyuran.
bakı: ebedî, dâimî.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
bizzat: kendisi, şahsen.
dâî: davet eden, çağıran.
davet: çağırma.
dıvane: deli.
durub-ı emsal: atasözleri.
dustur: kaide, kural.
efkâr: düşünceler, fikirler.
ehl-i zimme: İslam ülkesinde yaşayan gayrimüslimler.
ekseriyet: çoğunluk.
eliyazübillah: Allah'a sığınırım. Allah korusun!
esbap: nedenler, sebepler.
fakr-ı hal: fakir olma hâli, fakirlik.
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr.
fısk: Hak yoldan veya hak yoldan çıkma. Allah'a karşı isyan etme.
hain: hıyanet eden.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.
halbuki: oysa ki.
havas: hasseler, duyular, duygular.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
heva: heves, nefsin arzusu.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hisse: pay, nasip.
hukmüne: değerine, yerine.
ikaz: uyan.
ilm-i usul: usul ilmi, bir işin nasıl yapılması gerektiğini gösteren, o işin nasıl yapılırsa geçerli olacağını açıklayan ilim, metodoloji.
irtidat: İslam dininden çıkma.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kesret: çokluk.
makbul: geçerli, muteber.
merdudu'ş-şahadet: şahitlikleri kabul edilmeyenler.
mezheb-i Hanefiye: Hanefî mezhebi.
muhtaç: İhtiyacı olan, ihtiyaç için de bulunan.
musalaha: karşılıklı anlaşma, barışma.
mü'min: iman eden, inanan.
mürtet: Müslüman olduğu hâlde dinden dönen.

1. Hırs gösteren kişi umduğunu bulamaz ve zarara uğrar.

Müslüman: İslâm dininden olan Muslim.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren dindar, dine bağlı.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alı koyan güç.
reis: başkan.
salih: itikatlı, dindar, dinin emirlerine uyan.
sebeb-i hasaret: hasara, zarara, ziyana uğrama nedeni.
sefalet: sefilik, düşkünlük, maddî ve manevî yoksulluk, sonucu meydana gelen düşkünlük.
sevk: önüne katıp sürme.
sûrî: görünüşte olan.
şahadet: şahit olma, şahıtlık.
talep: isteme.
tefessuh: çürüme, bozulma.
temenni: olmasını veya olmamasını isteme.
usul-i şeriat: dinin kural ve kaideleri.
vıcdan: iyiyi kötüden, hayırlı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zan: sanma.
zerre: pek küçük parça.
zımmî: İslam devleti tebaasından olan ve cizye denilen vergiyi ödeyen gayrimüslimler.

bîçare millete karşı hamiyet varsa ve ulüvv-i himmetten dem vurduğun yalan olmazsa, hayat-ı bâkiyeye davet eden azlara imdat etmek lâzım gelir. Yoksa, o az dâîleri susturup çoklara yardım etsen, şeytana arkadaş olursun.

Âyâ, zanneder misin, bu milletin fakr-ı hâli dinden gelen bir züht ve terk-i dünyadan gelen bir tembellikten neş'et ediyor? Bu zanda hata ediyorsun. Acaba görmüyor musun ki, Çin ve Hint'teki Mecusî ve Berahime ve Afrika'daki zenciler gibi, Avrupa'nın tasallutu altına giren milletler bizden daha fakirdirler? Hem görmüyor musun ki, zarurî kuttan ziyade Müslümanların elinde bırakılmıyor? Ya Avrupa kâfir zalimleri veya Asya münafıkları, desiseleriyle ya çalar veya gasp ediyor.

Sızın cebren boyle ehl-i imanı mım'sız medeniyete sevk etmekteki maksadınız, eğer memlekette asayiş ve emniyet ve kolayca ıdare etmek ıse, kat'ıyen bılınız ki, hata ediyorsunuz, yanlış yola sevk ediyorsunuz. Çünkü itikadı sarsılmış, ahlâkı bozulmuş yüz fasıkın idaresi ve onlar içinde asayiş temini, binler ehl-i salâhatin idaresinden daha muşkuldür.

İşte bu esaslara binaen, ehl-i İslâm dünyaya ve hırsa sevk etmeye ve teşvik etmeye muhtaç değildirler. Terakkiyat ve asayişler bununla temin edilmez. Belki mesaillerinin tanzimine ve mabeynlerindeki emniyetin tesisine ve teavün düsturunun teshiline muhtaçtırlar. Bu ihtiyaç da, dının evamır-ı kudsıyesıyle ve takva ve salâbet-ı dınıye ile olur.

asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma, kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
âyâ: acaba, nasıl oluyor' gibi şaşkınlık bildiren bir edat
Berahime: Brahmanizm dinine bağlı olanlar
bîçare: çaresiz, zavallı
binaen: -den dolayı
cebren: zorla, cebirle.
dâî: davet eden, çağıran.
desise: hile, aldatmaca
düstur: kaide, kural
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ehl-i İslam: İslam topluluğu, Müslümanlar
ehl-i salâhat: iyi ve güzel ahlâklı olanlar, barıştırıcı kimseler
emniyet: emnilik, güvenlik, korkusuzluk.
esas: bir ışın aslî usul ve kaideleri
evamır-ı kudsiye: kudsî emirler
fakr-ı hal: fakir olma hâli, fakirlik.
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr
gasp: zorla alma, el koyma
hamiyet: gayret.
hayat-ı bakiye: bitmeyen, sonsuz hayat, ahiret hayatı
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
idare: yönetme, bir işi yürütme
itikat: Allah'a inanma, kesin inanış, iman
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
kat'iyen: kat'ı olarak, kesin olarak.
kut: yaşatacak gıda, yaşamak için yenen şey
lâzım: gerekli, luzumlu
mabeyn: ara
maksat: amaç, gaye
Mecusi: ateşe tapan, Zerdüşt dininı benimseyen
medeniyet: medenilik, uygarlık.
mesail: meseleler
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden
müşkül: zor, güç.
neş'et: meydana gelme, ortaya çıkma
salabet-ı dınıye: dınını ve dının emirlerini korumak ve tatbik etmedeki ciddiyet ve sağlamlık.
sevk: onune katıp sürme.
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettiği şeylerden kaçınma
tanzim: düzenleme, düzeltme, iyileştirme
tasallut: musallat olma, tahakkum
teavun: yardımlaşma
temin: sağlama, karşılama
terakkiyat: terakkiler, yükselişler, ilerlemeler
terk-i dünya: dünyayı terk etme, dünyadan vazgeçip bir köşeye çekilme
teshil: kolaylaştırma.
tesis: kurmak, meydana getirmek.
teşvik: şevklendirmek, cesaret vermek
ulüvv-i himmet: yüce himmet ve gayretlilik.
zalim: zulmeden, haksızlık eden, gaddar
zan: sanma.
zarurî: mecburi, zorunlu
ziyade: çok, fazla
züht: dünyaya karşı kalbde duyulan soğukluk ve isteksizlik, nefsî ve dünyevî arzuları terk etme

SEKİZİNCİ NOTA

Ey sa'y ve ameldeki lezzet ve saadeti bilmeyen tembel insan! Bil ki, Cenab-ı Hak, kemal-ı keremından, hizmetin mükâfatını hizmet içinde derç etmiştir. Amelin ücretini nefs-i amel içine koymuştur. İşte bu sır içindir ki, mevcudat, hatta bir nokta-i nazarda camidat dahi, evamır-i tekviniye tabir edilen hususî vazifelerinde, kemal-i şevkle ve bir çeşit lezzetle evamir-i Rabbaniyeyi imtisal ederler. Arıdan, sinekten, tavuktan tut, tâ şems ve kamere kadar her şey kemal-i lezzetle vazifesine çalışıyorlar. Demek hizmetlerinde bir lezzet var ki, akıllan olmadığından akıbeti ve neticelen düşünmeden, mükemmel vazifelerini ifa ediyorlar.

Eğer desen: *"Zîhayatta lezzet kabildir. Cemadatta nasıl şevk ve lezzet olabilir?"*

Elcevap: Cemadat kendi hesaplarına değil, onlarda tecelli eden esma-ı İlâhiye hesabına bir şeref, bir makam, bir kemal, bır güzellik, bir intizam isterler, arıyorlar. O vazife-i fıtriyelerinin imtisalinde, Nurü'l-Envar'ın isimlerine birer makes, birer âyine hukmune geçtiğinden, tenevvür eder, terakki eder. Meselâ, nasıl ki bir katre su, bir zerrecık cam parçası, zatında ziyasız, ehemmıyetsız iken, safî kalbiyle güneşe yüzünü çevirse, o vakıt o ehemmiyetsiz, zıyasız katre ve cam parçası, güneşin bir nevı arşı olup, senin yüzüne de tebessüm eder. İşte bu misal gibi, zerrat ve mevcudat, cemal-i mutlak ve kemal-ı mutlak sahibi olan Zat-ı Zülcelâl'ın isimlerine vazifeperverlik

akıbet: sonuç, netice.
amel: fiil, iş
arş: taht
ayine: ayna
camıdat: camit varlıklar, cansızlar
cemadat: cansızlar, cansız yaratıklar
cemal-ı mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
derç: sokma
ehemmiyet: onem
ehemmiyetsiz: onemsız.
esma-i İlahiye: Allah ın isimleri
evamır-ı Rabbaniye: Rabbımızın emırlerı terbıye ve idare edıcı kanunlan
evamır-i tekviniye: Allah ın tabıatta geçerli olan emir ve kanunlan
hususı: ozel.
hukmune: degerine, yerine
ifa: yerine geurme.
İmtisal: emıre tamamen uyma
intizam: düzgünlük, nızam
kabil: mumkun, ıhtımal dairesinde
kamer: ay
katre: damla.
kemal: olgunluk, tam ve eksıksiz olma, mukemmellik.
kemal-ı kerem: ıhsanın mukemmelı, tam bir ıkram edıcılık.
kemal-i lezzet: lezzetın mukemmelligi, tam ve mukemmel lezzet.
kemal-i mutlak: her yonuyle mukemmel olan
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
makam: manevî mevkı
ma'kes: bir seyin yansıdıgı yer, ayna
meselâ: omegın
mevcudat: var olan her şey, mahlukler
misal: omek
mükafat: odul
mükemmel: kemal bulmuş, noksansız, tam
nefs-i amel: amelın kendısı, amelin ta kendısı
netice: sonuç.
nevi: çeşıt, tur
nokta-i nazar: bakış açısı
nota: ışaret.
Nurü'l-Envar: nurların nuru, nurların aydınlıgı
saadet: mutluluk.
safî: saf olan, temiz
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme
şems: güneş
şeref: manevi buyukluk, yucelik.
şevk: şıddetlı arzu, aşın istek ve heves
tabir: ifade
tebessum: gulumseme
tecelli: belirme, gorunme
tenevvür: nurlanma, parlama
terakki: yukselme, ilerleme
vazife: gorev
vazife-i fıtriye: yaratılışa ait vazife
vazifeperver: vazife sever, çalışmayı sever
zat: kendi, oz.
Zat-ı Zulcelal: celal ve buyukluk sahıbı zat, Allah
zerrat: zerreler
zıhayat: hayat sahıbı
ziya: ışık

cihetinde âyine olmalarıyla, o katre ve zerrecik şişe gibi gayet aşağı bir dereceden gayet yüksek bir derece-i zuhura ve tenevvüre çıkıyorlar. Madem vazife cihetinde gayet nuranî ve yüksek bir makam alıyorlar; lezzet mümkün ve kabilse, yani hayat-ı ammeden hissedar iseler, gayet lezzetle o vazifeleri görüyorlar denilebilir.

Vazifede lezzet bulunduğuna en zahir bir delil: Sen kendi âzâ ve duygularının hizmetlerine bak. Her biri, beka-i şahsî ve beka-i nev'î için ettikleri hizmetlerinde ayrı ayrı lezzetleri var. Nefs-i hizmet, onlara bir telezzüz hükmüne geçiyor. Hatta hizmeti terk etmek, o uzvun bir nevi azabıdır.

Hem en zahir bir delil daha, horoz ve yavrulu tavuk gibi hayvanatın vazifelerinde gösterdikleri fedakârâne ve merdane vaziyetlerdir ki, horoz aç olduğu hâlde tavukların nefsine tercih edip, bulduğu rızka onları çağırır; yemez, onlara yedirir. Ve bir şevk ve iftihar ve telezzüzle o vazifeyi gorduğu görünür. Demek o hizmette, yemekten fazla bir lezzet alır. Hem küçük yavrularına çobanlık eden tavuk dahi, yavrularının hatırı için ruhunu feda eder, ite atılır. Kendini aç bırakıp onları doyurur. Demek o hizmette öyle bir lezzet alır ki, açlık acısına ve ölmek elemine tereccüh eder, ziyade gelir.

Hayvanî valideler, yavrularını, küçükken vazifeleri bulunduğundan, lezzetle himayeye çalışır. Buyuk olduktan sonra vazife kalkar, lezzet de gider. Yavrusunu döver, elinden daneyi alır. Yalnız, insan nev'indeki validelerin vazifeleri bir derece devam eder. Çünkü insanlarda, zaaf

âyine: ayna
aza: organlar, uzuvlar
azap: ceza
beka-i nev'î: bir canlı türün bir cinsin devamlılığı
beka-i şahsî: bir şahsın devamlılığı, bekası
cihet: yon
dane: tane, tohum
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
derece-i zuhur: ortaya çıkma derecesi, gorunme, meydana çıkma derecesi
elem: dert, üzuntu, maddî-manevî ıztırap
feda: gozden çıkarma, uğruna verme
fedakârâne: fedakârca, fedakârlıkla
gayet: son derece
hatır: zihin
hayat-ı amme: umuma ait olan ve herkesin paylaştığı yaşam tarzı
hayvanat: hayvanlar
hayvanî: hayvana ait.
himaye: koruma
hissedar: hisse sahibi
hükmüne: degerine, yerine
iftihar: ovunme
kabil: mumkun, ihtimal dairesinde
katre: damla
makam: manevi mevki
merdane: erkekçesine, mert çesine
mümkün: ihtimal dairesinde olabilir
nefs: kendi, şahıs.
nefs-i hizmet: hizmetin ta kendisi
nevi: çeşit, tur
nurani: nurlu, ışıklı
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
telezzüz: lezzet, tad alma
tenevvür: nurlanma, parlama
tereccüh: ustün gelme, galip us tunluk.
terk: bırakma, vazgeçme
uzuv: organ
valide: ana, anne
vazife: gorev
vaziyet: durum
zaaf: zayıflık, acızlık
zahir: açık.
ziyade: fazla

ve acz itibarıyla, daima bir nevi çocukluk var; her vakit de şefkate muhtaçtır.

İşte umum hayvanatın, horoz gibi çobanlık eden erkeklerine ve tavuk gibi validelerine bak, anla ki, bunlar kendi hesabına ve kendileri namına, kendi kemalleri için o vazifeyi görmüyorlar. Çünkü hayatını, vazifede lâzım gelse feda ediyorlar. Belki vazifeleri, onları o vazifeyle tavzif eden ve o vazife içinde rahmetiyle bir lezzet derç eden Mün'im-i Kerîm'in hesabına ve Fâtır-ı Zülcelâl'ın namına görüyorlar.

Hem nefs-i hizmette ücret bulunduğuna bir delil de şudur ki: Nebatat ve eşcar, bir şevk ve lezzeti ihsas eden bir tavırla Fâtır-ı Zülcelâl'in emirlerini imtisal ediyorlar. Çünkü, dağıttığı güzel kokular ve müşterilerin nazarını celp edecek zıynetlerle süslenmeleri ve sümbulleri ve meyveleri için çürüyünceye kadar kendilerini feda etmeleri, ehl-i dikkate gösterir ki, onların, emr-i Ilâhînin imtısalinden öyle bir lezzetleri var ki, nefsini mahvedip çürütüyor.

Bak, başında çok süt konserveleri taşıyan Hindistan cevizi ve incir gibi meyvedar ağaçlar, rahmet hazinesinden lisan-ı hâl ile süt gibi en güzel bir gıdayı ister, alır, meyvelerine yedirir, kendi bir çamur yer. Nar ağacı safî bir şarabı hazine-i rahmetten alıp meyvesine yedirir, kendisi çamurlu ve bulanık bir suya kanaat eder.

Hatta hububatta dahi sümbüllenmek vazifesinde zahir bir ıştıyak görünür. Nasıl ki dar bir yerde hapsedilen bir zat, bir bostana, geniş bir yere çıkmayı müştakane ister,

acz: zayıflık, güçsüzlük
bostan: sebze bahçesi
celp: kendi tarafına çekmek
daima: her vakit, sürekli
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
derç: sokma
ehl-i dikkat: dikkat sahipleri
emr-i Ilâhî: Allah'ın emri
eşcar: ağaçlar
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
gıda: insanı besleyen şeyler, besi
hayvanat: hayvanlar
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hububat: tanelli bitkiler, buğday, arpa v.b. tahıl
ihsas: hissettirme.
imtısal: emre tamamen uyma
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
itibarıyla: ehemmiyetiyle, değeriyle.
kanaat: kısmete razı olma, elinin dekiyle yetinme
kemal: olgunluk.
lâzım: gerekli, lüzumlu
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahv: yok, etme, ortadan kaldırma
meyvedar: meyveli
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan
Mün'im-i Kerîm: kerem sahibi, nimet veren, yedirip içiren, nimetlerin hakıkı sahibi olan Cenâb-ı Hak
müştakane: şevkle, çok isteyerek.
nazar: bakış, dikkat.
nebatat: bitkiler
nefis: kulun kötü ve günah olan hal ve huyları, süfli arzuları
nefs-i hizmet: hizmetin ta kendisi
nevi: çeşit, tür
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
safî: saf olan, duru, temiz
şarap: içilecek şey, içki
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme
umum: bütün
valide: ana, anne
vazife: görev
zahir: açık
zat: kişi, fert.
zıynet: süs

öyle de, hububatta, sümbüllenmek vazîfesinde öyle sürurlu bir vaziyet, bir iştiyak görünüyor.

İşte "*sünnetullah*" tabir edilen, kâinatta cereyan eden bu sırlı uzun düsturdandır ki, işsiz, tembel, istirahatle yaşayan ve rahat doşeğinde uzananlar, ekseriyetle, sa'y eden, çalışanlardan daha ziyade zahmet ve sıkıntı çeker. Çünkü, daima işsizler ömründen şikayet eder, eğlence ile çabuk geçmesini ister. Sa'y eden ve çalışan ise şakirdir, hamd eder, ömrünün geçmesini istemez.[1] "اَلْمُسْتَرِيحُ الْعَاطِلُ شَاكٍ مِنْ عُمْرِهِ وَالسَّاعِي الْعَامِلُ شَاكِرٌ" küllî düsturdur. Hem o sırladır ki, "*Rahat zahmette, zahmet rahattadır*" cümlesi darbımesel olmuştur.

Evet, cemadata dikkatle nazar edilse, bilkuvve yalnız istidat ve kabiliyet cihetinde nakıs kalıp inkişaf etmeyenlerin, gayet bir içtihat ve sa'y ile inbisat edip bilkuvveden bilfiil suretine geçmesinde, mezkûr sünnet-i İlâhiye düsturuyla bir tavır görünüyor. Ve o tavır işaret eder ki, o vazife-i fıtriyede bir şevk ve o meselede bir lezzet vardır. Eğer o camidin umumî hayattan hissesi varsa, şevk kendisinin olur; yoksa, o camidi temsil eden, nezaret eden şeye aittir. Hatta bu sırra binaen denilebilir: Lâtif, nazik su, incimat emnini aldığı vakit, öyle şiddetli bir şevkle o emre imtisal eder ki, demiri şak eder, parçalar. Demek burudet ve tahte's-sıfır soğuğun lisanıyla, ağzı kapalı demir kaptaki suya "Genişlen" emr-i Rabbanîsini tebliğinde, şiddet-ı şevkle kabını parçalar. Demiri bozar, kendisi buz olur.

1. Rahat içinde ve boş olan kimse ömründen şikayet eder, çalışıp iş gören kimse ise hâline şükreder.

bilfiil: fiilen, çalışarak
bilkuvve: tasavvun olarak, düşünce hâlinde
binaen: -den dolayı
burudet: soğukluk
camit: ruhsuz, sert, cansız
cemadat: cansız yaratıklar
cereyan: olma, meydana gelme
cihet: yön
daima: her vakit, sürekli
darbımesel: atasözü
düstur: kanun, kural, prensip
ekseriyet: çoğunluk
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri
gayet: son derece
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hisse: pay
hububat: taneli bitkiler, buğday, arpa v.b. tahıl
içtihat: anlayış, kanaat
imtisal: emre tamamen uyma
inbisat: yayılma, açılma
incimat: donma, buz hâline girme
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, keşfolunma
istidat: kabiliyet, yetenek
istirahat: dinlenme, rahatlama
işaret: gösterme, bildirme
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kabiliyet: istidat, yetenek
kainat: bütün âlemler, varlıklar evreni
küllî: umumî, genel
latif: yumuşak, hoş, güzel
lisan: dil
mesele: önemli konu
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
nakıs: noksan, eksik
nazar: bakış, dikkat
nazik: narin, ince
nezaret: gözetme, idare
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme
suret: biçim, tarz
sünnet-i İlâhiye: kainatta cereyan eden İlâhî kanunlar
sünnetullah: Allah'ın kâinatı idare etmedeki âdetullahî kanunları
sürur: sevinç, mutluluk
şakirt: talebe, öğrenci
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şiddet-i şevk: şevkin şiddeti, aşırı arzunun daha da şiddetlisi
tabir: ifade
tahte's-sıfır: sıfırın altı
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek
temsil: benzeme, bir şeyin yerine geçme
umumî: genel
vazife: görev
vazife-i fıtriye: yaratılışa ait vazife
vaziyet: durum
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
ziyade: çok, fazla

Ve hakeza, her şeyi buna kıyas et ki, güneşlerin deveranından ve seyrüseyahatlerinden tut, tâ zerrelerin Mevlevî gibi devir etmelerine ve dönmelerine ve ihtizazlarına kadar kâinattaki bütün sa'y ve hareket, kanun-ı kader-i İlâhî üzerine cereyan ediyor ve dest-ı kudret-i İlâhîden sudûr eden ve irade ve emir ve ilmi tazammun eden emr-i tekvinî ile zuhur eder.

Hatta her bir zerre, her bir mevcut, her bir zîhayat, bir nefer askere benzer ki, orduda muhtelif dairelerde, o neferin ayrı ayrı nispetleri, vazifeleri olduğu gibi, her bir zerre, her bir zîhayatın dahi öyledir. Meselâ senin gözünde bir zerre, gözün hücresinde ve gözde ve asab-ı vechiyede ve bedenin şerayin tabir edilen damarlarında birer nispeti ve o nispete göre birer vazifesi ve o vazifeye göre birer faydası vardır. Ve hakeza, her şeyi ona kıyas et.

Buna binaen her bir şey, bir Kadîr-i Ezelî'nin vücub-i vücuduna iki cihetle şehadet eder:

Biri: Takatinin binler derece fevkinde vazifeleri görmekteki acz-i mutlak lisanıyla o Kadîr'in vücuduna şehadet eder.

İkincisi: Her bir şey, nizam-ı âlemi teşkil eden düsturlara ve muvazene-i mevcudatı idame eden kanunlara tatbik-i hareket etmekle o Alîm-i Kadîr'e şehadet eder. Çünkü zerre gibi bir camit, arı gibi küçük bir hayvan, *Kitab-ı Mübin*'in mühim ve ince meseleleri olan nizam ve mizanı bilmez. Camit bir zerre, an gibi küçük bir hayvan nerede? Semavat tabakalarını bir defter sayfası gibi açıp,

acz-i mutlak: sonsuz ve sınırsız güçsüzlük, âcizlik.
Alîm-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen Allah.
asab-ı vechiye: yüzdeki sinir ve damarlar.
binaen: -den dolayı.
camit: ruhsuz, sert, cansız madde.
cereyan: olma, meydana gelme.
cihet: yön.
dest-ı kudret-i İlâhî: Allah'ın kudret eli.
deveran: dönüp dolaşma, dönme, dolaşım.
devir: dolanma, daire çizerek dolanma.
düstur: kanun, kaide, prensip.
emr-i tekvinî: kâinata yaratılıştan konulan İlâhî emir ve kanunlar.
fevk: üst.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hücre: canlılarda dokuları meydana getiren en küçük unsur.
idame: devam ettirme, sürdürme.
ihtizaz: haz duyma, şevk ile meyil ve hareket.
ilm: bilgi.
irade: dileme, isteme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni.
kanun-ı kader-i İlâhî: Allah'ın kader kanunu.
Kitab-ı Mübin: kâinattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esaslarını kanunlarını ihtiva eden manevî kitap, kudret kitabı.
kıyas: karşılaştırma.
lisan: dil.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
mevcut: var olan.
Mevlevî: Mevlevilik tarikatine mensup kimse.
mizan: ölçü.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muvazene-i mevcudat: varlıklardaki denge, kainattaki ölçü ve denge.
mühim: önemli.
nefer: er.
nispet: münasebet, yakınlık.
nizam: düzen.
nizam-ı âlem: Cenâb-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni.
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme.
Semavat: semalar, gökler.
seyr-i seyahat: gezip dolaşmak ve ibret alarak bakmak.
sudur: sâdır olma, meydana çıkma, olma.
şahadet: şahitlik etme.
şerayin: atardamarlar.
tabaka: kat, katman.
tabir: ifade.
takat: bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü.
tatbik-i hareket: uygun hareket etmek.
tazammun: ihtiva etme, içine alma.
teşkil: şekillendirme, meydana getirme.
vazife: görev.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zerre: pek küçük parça.
zîhayat: hayat sahibi.
zuhur: meydana çıkma.

kapayıp toplayan Zat-ı Zülcelâl'in elindeki *Kitab-ı Mübin*'in mühim, ince meselelerini okumak nerede? Eğer sen divanelik edip zerrede o kitabın ince hurufatını okuyacak kadar bir göz bulunduğunu tevehhüm etsen, o vakit o zerrenin şahadetini redde çalışabilirsin!

Evet, Fâtır-ı Hakîm, *Kitab-ı Mübin*'in düsturlarını gayet güzel bir surette ve muhtasar bir tarzda ve has bir lezzette ve mahsus bir ihtiyaçla icmal edip derç eder. Her şey öyle has bir lezzet ve mahsus bir ihtiyaçla amel etse, o *Kitab-ı Mübin*'in düsturlarını bilmeyerek imtisal eder. Meselâ, hortumlu sivrisinek dünyaya geldiği dakikada hanesinden çıkar, durmayarak insanın yüzüne hücum eder, uzun asasıyla vurur, âb-ı hayat fışkırtır, içer. Hücumdan kaçmakta, erkân-ı harb gibi maharet gösterir. Acaba bu küçük, tecrübesiz, yeni dünyaya gelen mahlûka bu sanatı ve bu fenn-i harbi ve su çıkarmak sanatını kim öğretmiş? Ve nerede öğrenmiş? Ben, yani bu bîçare Said, itiraf ediyorum ki, eğer ben o hortumlu sineğin yerinde olsaydım, bu sanatı, bu kerrufer harbini ve su çıkarmak hizmetini, çok uzun dersler ve çok müteaddit tecrübelerle ancak öğrenebilirdim. İşte, ilhama mazhar olan an, örümcek ve yuvasını çorap gibi yapan bülbül gibi hayvanatı bu sineğe kıyas et. Hatta nebatatı da aynen hayvanata kıyas edebilirsin.

Evet, Cevâd-ı Mutlak (celle celâluhü), her ferd-i zîhayatın eline lezzet midadıyla ve ihtiyaç mürekkebiyle yazılmış bir tezkereyi vermiş, onunla evamır-ı tekviniyenin programını ve hizmetlerinin fihristesini tevdi etmiştir

âb-ı hayat: hayat suyu
amel: fiil, iş.
asa: değnek, sopa
bîçare: çaresiz, zavallı.
celle celâluhü: şanı yüce olan
Cevâd-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve iyilik sahibi Cenab-ı Hak
derç: sokma
divane: deli
düstur: kanun, kaide, prensip
erkan-ı harb: harb erkanı, askerlik ilminde ihtisas yapmış kimse
evamir-i tekviniye: Allah'ın tabiatta geçerli olan emir ve kanunları
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (cc)
fenn-i harb: harb ilmi, harb sanatı
ferd-i zîhayat: hayat sahibi fert, kişi
fihriste: özet.
gayet: son derece.
hane: ev, mesken
harb: savaş
hayvanat: hayvanlar
hurufat: harfler
hücum: saldırma
icmal: ihtisar etme, kısaltma, özetleme
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından kalbe ihsan edilen feyiz ve hakikatler
imtisal: emre tamamen uyma
itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.
kerrufer: vur-kaç.
Kitab-ı Mübin: kâinattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esaslarını, kanunlarını ihtiva eden manevî kitap, kudret kitabı
kıyas: karşılaştırma
maharet: mahirlik, ustalık.
mahluk: yaratık.
mahsus: müstakil, hususî olarak.
mazhar: nail olma, kavuşma
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu
midad: yazı mürekkebi
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısa, özet
muhim: önemli.
müteaddit: çeşit çeşit.
nebatat: bitkiler
red: reddetme, kabul etmeme, inkar etme
suret: biçim, tarz
şahadet: şahitlik etme
tarz: biçim, suret.
tecrübe: deneyim
tevdi: emanet etme, bırakma
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma
tezkere: kısa yazı, pusula
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.
zerre: pek küçük parça

Bak o Hakîm-i Zülcelâl'e, nasıl *Kitab-ı Mubîn*'in düsturlarından, an vazîfesine ait mıktarını bir tezkerede yazmış, arının başındaki sandukçaya koymuştur. O sandukçanın anahtarı da, vazîfeperver arıya has bir lezzettir. Onunla sandukçayı açar, programını okur, emri anlar, hareket eder, [1] وَاَوْحٰى رَبُّكَ اِلَى النَّحْلِ ayetinin sırrını izhar eder.

İşte, eğer bu Sekizincî Notayı tamam ışıttın ve tam anladınsa, bir hads-i imanî ile [2] رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ 'in bir sırrını, [3] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ 'nin bir hakîkatini, [4] اِنَّمَآ اَمْرُهٗٓ اِذَآ اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُوْلَ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ 'nun bir düsturunu, [5] فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهٖ مَلَكُوْتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ 'un bir nüktesini anlarsın.

DOKUZUNCU NOTA

Bil ki, nev-i beşerde nübüvvet, beşerdeki hayır ve kemâlâtın fezlekesi ve esasıdır. Din-i Hak, saadetin fihristesidir. İman, bir husn-ı munezzeh ve mücerrettir. Madem şu âlemde parlak bir hüsün, geniş ve yüksek bir hayır, zahir bir hak, faik bir kemal görünüyor; bilbedahe, hak ve hakîkat, nübüvvet içindedir ve nebîler elindedir. Dalâlet, şer ve hasaret, onun muhalîfindedir.

Mehâsin-i ubudiyetin binlerinden yalnız buna bak ki:

Nebî Aleyhisselâm, ubudiyet cihetiyle muvahhidînin kalblerini ıyd ve cuma ve cemaat namazlarında ittihat

alem: dünya, cihan
aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beşer: insan, insanlık
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
cihet: yön
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
Dîn-i Hak: Hak dîn, İslâmiyet.
düstur: kanun, kaide, prensip
esas: asıl, temel
fâik: üstün, seçkin, yüksek.
feyiz: bolluk, bereket.
fezleke: hulâsa, özet
fihriste: özet.
hads-i imanî: iman yoluyla tam ve kesin bilme
hak: gerçek, doğru
hakîkat: gerçek.
Hakîm-i Zülcelâl: "sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan" anlamında Allah'ın bir ismi
hasaret: zarar, ziyan
husn-ı mücerret: saf, arınmış güzellik.
husn-ı munezzeh: yaratıklarınkine hiç benzemeyen ilâhî güzellik, Allah'ın kendine özgü güzelliği
hüsün: güzellik.
ıyd: bayram günü
ilham: bir kimsenin kalbine bırakılan mana
iman: inanmak, itikat.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
izhar: meydana çıkarma, gösterme
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemâlât: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
Kitab-ı Mubîn: kâinattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esâsatlarını, kanunlarını ihtiva eden manevî kitap, kudret kitabı.
mehâsin-i ubudiyet: ibâdetin kazandırdığı iyilik ve güzellikler.
muhalif: karşıt, zıt.
murat: isteme, dileme
muvahhidîn: tevhîd edenler, Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar
nebî: Allah'ın elçisi, peygamber
nev-i beşer: insan nevi, insanlık.
nota: işâret.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
nükte: ince söz ve mana
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, acıma, esirgeme
saadet: mutluluk.
sandukça: küçük sandık.

1. Rabbin arıya ilham etti. (Nahl Sûresi, 68.)
2. Rahmetim ise her şeyi kaplamıştır. (A'râf Sûresi, 156.)
3. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsrâ Sûresi, 44.)
4. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece "Ol!" demektir, o da oluverir. (Yâsîn Sûresi, 82.)
5. Şânı ne yücedir Onun, her şeyin hükûm ve tasarrufu elindedir. Siz de Ona döneceksiniz. (Yâsîn Sûresi, 83.)

şân: ün, ad
şer: kötü
tasarruf: kullanma hakkı ve yetkisi
tesbîh: Allah'ı her türlü noksan ve eksik sıfatlardan uzak tutma
tezkere: kısa yazı, pusula
ubudiyet: kulluk.
vazîfe: görev
vazîfeperver: vazîfe severe çalışmayı sever
zâhir: açık.

ettiriyor ve dillerini bir kelimede cem ediyor. Öyle bir surette ki, şu insan, Ma'bud-i Ezelî'nin azamet-i hitabına, hadsiz kalblerden ve dillerden çıkan sesler, dualar, zikirlerle mukabele ediyor. O sesler, dualar, zikirler birbirine tesanut ederek ve birbirine yardım edip ittifak ederek öyle geniş bir surette Ma'bud-i Ezelî'nin ulûhiyetine karşı bir ubudiyet gösteriyor ki, güya kure-i arz kendisi o zikri söylüyor, o duayı ediyor ve aktânıyla namaz kılıyor ve etrafıyla, semavatın fevkinde ızzet ve azametle nazıl olan[1] أَقِيمُوا الصَّلٰوةَ emrini, kure-i arz imtisal ediyor. Bu sırr-ı ittihat ile, kâinat içinde bir zerre gibi zayıf, küçük bir mahlûk olan şu insan, ubudiyetin azameti cihetiyle Hâlık-ı Arz ve Semavatın mahbup bir abdi ve arzın halîfesi, sultanı ve hayvanatın reisi ve hilkat-i kâinatın neticesi ve gayesi oluyor.

Evet, eğer namazların arkasında, hususan bayram namazlarında, bir anda[2] اَللّٰهُ اَكْبَرُ diyen yüzer milyon insanların sesleri, âlem-i gaypta ittihat ettikleri gibi, âlem-i şahadette dahi birbiriyle ittihat edip ıçtıma etse, kure-i arz tamamıyla büyük bir insan olup, azametine nispeten büyük bir seda ile söylediği اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'e müsavi geldiğinden, o muvahhidînin ittihadıyla bir anda اَللّٰهُ اَكْبَرُ demeleri, kure-i arzın büyük bir اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'i hükmüne geçiyor. Âdeta bayram namazlarında âlem-i İslâm'ın zikir ve tesbihiyle

1. Namaz doğdoğru kılınız! (Bakara Suresi 43, 83, 110; Nisâ Suresi, 77, 103; En'âm Suresi 72; Yunus Suresi 87; Hac suresi 78; Nur Suresi 56; Rûm Suresi 31; Mücadele Suresi 13.)

2. Allah en büyüktür, en yücedir.

abd: kul
adeta: sanki
aktar: taraflar, yanlar
âlem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
âlem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem
arz: dünya, yeryüzü
azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik
azamet-i hitap: Cenâb-ı Hakkın kullarına olan büyük hitabı.
cem: toplama
cihet: yön.
fevk: üst.
gaye: maksat, amaç.
güya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına yine Allah'ın izniyle hareket eden mahlûk.
Hâlık-ı Arz: yeryüzünün yaratıcısı, Allah
hayvanat: hayvanlar
hilkat-ı kainat: kâinatın yaratılışı
hususan: bilhassa, özellikle
hükmüne: değerine, yerine
içtıma: toplanma
imtisal: emre tamamen uyma, emre boyun eğme.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
ızzet: şeref, yücelik.
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren
küre-i arz: dünya, yer küre
Ma'bud-i Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve ibadete lâyık olan Allah
mahbup: muhabbet olunmuş sevilen
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık
mukabele: karşılık verme.
muvahhidin: tevhid edenler, Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar
müsavi: birbirine denk, aynı seviyede olan
nazıl: nüzul eden, inen
netice: sonuç
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
reis: başkan.
seda: ses
semavat: semalar, gökler
sırr-ı ittihat: ittihat sırrı, kainattaki birlik hakikatı
sultan: padişah
suret: biçim, tarz
tesanüt: birbirine dayanma
tesbih: Cenâb-ı Hakkı (cc) şanına lâyık ifadelerle anma, Allah'a sözlü, davranış ve kalble içten ibadet etme
ubudiyet: kulluk
ulûhiyet: ilâhlık, Allahlık.
zerre: pek ufak parça.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme

zemin zelzele-i kübraya mazhar olup, aktâr ve etrafıyla [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ deyip, kıblesi olan Kâbe-i Mükerreme'nin samimî kalbiyle niyet edip, Mekke ağzıyla, Cebel-ı Arafe diliyle اَللّٰهُ اَكْبَرُ diyerek, o tek kelime, etraf-ı arzdaki umum mü'minlerin mağara-misal ağızlarındaki havada temessül ediyor. Bir tek اَللّٰهُ اَكْبَرُ kelimesinin aks-i sedasıyla hadsız اَللّٰهُ اَكْبَرُ vuku bulduğu gibi, o makbul zikir ve tekbir, semavatı dahi çınlatıp berzah âlemlerine de temevvüç ederek seda veriyor.

İşte, bu arzı böyle kendine sacit ve âbid ve ibadına mescit ve mahlûklanna beşik ve kendine müsebbih ve mükebbir eden Zat-ı Zülcelâl'e, yerin zerratı adedince hamd ve tesbih ve tekbir edip ve mevcudatı adedince hamd ediyoruz ki, bize bu nevi ubudiyeti ders veren Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmına ümmet eylemiş.

ONUNCU NOTA

Bil, ey gafil, muşevveş Said! Cenab-ı Hakkın nur-i marifetine yetişmek ve bakmak ve âyât ve şahitlerin âyinelerinde cilvelerini görmek ve berahin ve deliller mesamatıyla temaşa etmek iktiza ediyor ki, senin üstünden geçen, kalbine gelen ve aklına görünen her bir nuru tenkit parmaklarıyla yoklama ve tereddüt eliyle tenkit etme. Sana ışıklanan bir nuru tutmak için elini uzatma. Belki gaflet esbabından tecerrüt et, onlara müteveccih ol, dur.

1. Allah en büyüktür, en yücedir.

abid: ibadet eden, kulluk eden
aks-i seda: ses yankılanması
aktâr: taraflar, yanlar
alem: varlık sınıflarından her biri
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun." anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm)
arz: dünya, yerküre
ayat: Kur'ân ayetleri.
ayine: ayna
berahin: burhanlar, delîller
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile âhiret arasındaki yer
Cenab-ı Hak: Allah
cilve: görüntü, tecelli.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
esbap: nedenler, sebepler
etraf-ı arz: yer küresinin etrafı.
gafil: gafletle bulunan, dikkatsiz, ihtiyatsız
gaflet: gafillik, ihtiyatsızlık, dikkatsizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme, Allah'ın yüceliğini övme
ibad: abdler, kullar
iktiza: lazım gelme, gerekme
kıble: namaza başlarken yönelinen taraf. Kâbe-i Muazzamanın bulunduğu Mekke-i Mükerreme
mağaramisal: mağara gibi
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
makbul: geçerli
mazhar: nail olma, kavuşma
mesamat: gözenekler
mescit: ibadet edilecek yer
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mükebbir: tekbir getiren, Allahu ekber diyen.
mü'min: iman eden, inanan.
müsebbih: tesbih çeken
müşevveş: teşevvüşe uğramış, karmakarışık.
müteveccih: teveccüh eden, bir tarafa, bir cihete yönelen
nevi: çeşit, tür
niyet: ibadetlere başlamadan evvel bunlarla ilgili dua okuma
nota: işaret.
nur: parıltı, ışık
nur-i marifet: Allah'ı tanımanın meydana getirdiği nur, ışık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sacit: secde eden
seda: ses
semavat: semalar, gökler
şahit: şahıtlık eden
tecerrüt: soyutlanma
tekbir: Allah'ı uluslama, Allahu Ekber sözünü söyleme
temaşa: bakma, bakıp seyretme
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
temevvüç: dalgalanma, dalga dalga olma
tenkit: eleştiri
tereddüt: kararsızlık.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Subhanallah deme
ubudiyet: kulluk.
umum: bütün
ümmet: bütün Müslümanlar
vuku: olma, meydana gelme
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah
zelzele-i kübra: en büyük zelzele
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler
zikir: Allah'ı anma

Çünkü, ben müşahede ettim ki, marifetullahın şahitleri, bürhanlan üç çeşittir:

• *Bir kısmı* su gibidir. Görünür, hissedilir, lâkin parmaklarla tutulmaz. Bu kısımda hayalâttan tecerrüt etmek, küllîyetle ona dalmak gerektir. Tenkit parmaklarıyla tecessüs edilmez; edilse akar, kaçar. O âb-ı hayat, parmağı mekân ittihaz etmez.

• *İkinci kısım*, hava gibidir. Hissedilir, fakat ne görünür, ne de tutulur. Ona karşı sen, yüzün, ağzın, ruhunla o rahmet nesimine karşı teveccüh et, kendini mukabil tut. Tenkit elini uzatma, tutamazsın. Ruhunla teneffüs et. Tereddüt eliyle baksan, tenkitle el atsan, o yürür, gider. Senin elini mesken ittihaz etmez, ona razı olmaz.

• *Üçüncü kısım ise*, nur gibidir. Görünür, fakat ne hissedilir, ne de tutulur. Öyle ise, sen kalbinin gözüyle, ruhunun nazarıyla kendini ona mukabil tut ve gözünü ona tevcih et, bekle. Belki kendi kendine gelir. Çünkü nur, elle tutulmaz, parmaklarla avlanmaz. Belki o nur ancak basiret nuruyla avlanır. Eğer hırs ve maddî elini uzatsan ve maddî mizanlarla tartsan, sönmese de gizlenir. Çünku oyle nur, maddîde hapse razı olmadığı gibi, kayda giremez, kesifi kendine malik ve seyyid kabul etmez.

ON BİRİNCİ NOTA

Bil ki, Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın ifadesinde çok şefkat ve merhamet var. Çünkü, muhatapların ekserîsi, cumhur-i avamdır. Onlarn zihinleri basittır. Nazarlan dahi dakik şeyleri görmediğinden, onların besatet-ı efkârını

âb-ı hayat: hayat suyu
basiret: gerçeği hissedip kalble anlama, kalb gözüyle görme.
besatet-ı efkar: fikir ve düşüncelerin basıtlığı.
burhan: delil, hucced.
cumhur-i avam: halkın çoğunluğu
dakik: ince ve derin
eksen: çoğu
hırs: çok hırslı olan
hayalat: hayaller
ifade: söz anlatım
ittihaz: edinme
kesif: şeffaf olmayan
Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
küllîyet: bütünlük
maddî: madde ile alâkalı cismanî
malik: sahip
marifetullah: Allah'ı tanıma anlama bilme
mekân: yer, mahal
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
mesken: oturulacak yer, ikamet olunan yer
mizan: terazi, ölçü
muhatap: hitap olunan, kendisine söz söylenilen
mukabil: karşılık.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama
nazar: bakış
nesim: hafif lâtif rüzgâr, esinti
nota: işaret.
nur: parıltı, ışık.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
ruh: insanın kalb boşluğundaki latif cisme binen, özü kavranamayan, idrak edici sır
seyyid: efendi
şahit: şahitlik yapan.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tecerrüt: soyutlanma.
tecessüs: bir insanın bilinmesini istemediği bir kusurunu, ayıbını veya özel durumunu araştırıp öğrenme arzusu
teneffüs: nefes alma, soluklanma
tenkit: eleştiri
tereddüt: kararsızlık.
tevcih: belirli bir yöne döndürme, çevirme, yönelme.
teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme.
zihin: anlayış, kavrayış

okşamak için, tekrarla, semavat ve arzın yüzlerine yazılan ayetleri tekrar ediyor, o büyük harfleri kolaylıkla okutturuyor. Meselâ, semavat ve arzın hilkati ve semadan yağmurun yağdırılması ve arzın dirilmesi gibi bilbedahe okunan ve görünen ayetleri ders veriyor. O huruf-i kebire içinde küçük harflerle yazılan ince âyâta nazarı nadiren çevirir, tâ zahmet çekmesinler.

Hem uslûb-i Kur'ânîde öyle bir cezalet ve selâset ve fıtrîlik var ki, güya Kur'ân bir hafızdır, kudret kalemiyle kâinat sayfalarında yazıları âyâtı okuyor. Güya Kur'ân, kâinat kitabının kıraatidir ve nizamatının tilâvetidir ve Nakkaş-ı Ezelî'sinin şuunatını okuyor ve fıllerini yazıyor. Bu cezalet-i beyaniyeyi görmek istersen, hüşyar ve müdakkik bir kalble, Sure-i Âmme ve قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ[1] ayetleri gibi fermanları dinle.

ON İKİNCİ NOTA

Ey bu Notaları dinleyen dostlarım! Biliniz ki, ben hilâf-ı âdet olarak, gizlemesi lâzım gelen, Rabbime karşı kalbimin tazarru ve niyaz ve münacatını bazen yazdığımın sebebi, olum, dilimi susturduğu zamanlarda, dilime bedel kitabımın söylemesinin kabulünü rahmet-i İlâhiyeden rica etmektir. Evet, kısa bir ömürde, hadsiz günahlarıma kefaret olacak, muvakkat hsanımın tevbe ve nedametleri kâfi gelmiyor. Sabit ve bir derece daim olan kitabın lisanı daha ziyade o işe yarar. İşte, on üç sene (HAŞİYE)

HAŞİYE: Bu risalenin tehlifinden on üç sene evvel.

1. De ki: "Ey mülkün hakiki sahibi olan Allah'ım!..." (Âl-i İmran Suresi, 26.)

arz: yer, dünya
ayat: Kur'ân ayeleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bedel: karşılık
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak.
cezalet: telâffuzu sert veya yumuşak olan kelimeleri mevzu ve makama uygun olarak söyleme hali, güzel anlatım
cezalet-i beyaniye: ifadede ve beyanda mevzu ve makamın durumuna göre sert veya yumuşak lafızlar kullanmak.
daim: devamlı, sürekli
evvel: önce
ferman: emir, buyruk
fiil: iş
fıtrî: tabiî
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dini suç.
güya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hafız: hifzeden, koruyan, ezberleyen
hakiki: gerçek.
haşiye: dipnot
hilâf-ı âdet: âdete aykırı
hilkat: yaratılış.
huruf-ı kebire: büyük harfler
hüşyar: uyanık, akıllı, zeki
kâfi: yeterli
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kefaret: karşılık.
kıraat: devamlı ve düzgün okuma.
kudret kalemi: her şeyi yaratan Allah'ın akıl sahiplerine kitap yazarcasına yoktan var eden kudreti
lâzım: gerekli, lüzumlu
lisan: dil
mesela: örneğin
muvakkat: geçici
mudakkik: tetkik eden, inceleyen, araştıran
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma
nadiren: ender olarak, az olarak.
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakkaş, her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah (cc)
nazar: bakış, dikkat
nedamet: nadım olma, pişmanlık.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua
nizamat: nizamlar, düzenler
nota: işaret.
ömür: yaşayış, hayat
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
rica: yalvarma, niyaz etme
risale: küçük kitapçık.
selaset: sözün akıcı olma hali, ifadedeki ahenk, açıklık, kolaylık ve akıcılık
sema: gökyüzü
semavat: semalar, gökler
şuunat: hâdiseler, olaylar, işler
tazarru: yalvarma, Allah'a huşu içinde yalvarma
telif: basım, yayım
tevbe: günah işlemekten ve kötülük yapmaktan vaz geçme ve Allah'tan af dileme.
tilâvet: okumak.
uslub-ı Kur'anî: Kur'ân'ın uslubu.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla

evvel, dağdağalı bir fırtına-i ruhiye neticesinde, Eski Said'ın gülmeleri Yeni Said'ın ağlamalarına inkılâp edeceği hengâmda, gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda, şu münacat ve niyaz, Arabî yazılmıştır. Bir kısmının Türkçe mealı şudur ki:

Ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerîm'im!

Benim sû-i ihtiyârımla ömrüm ve gençliğim zayi olup gittı. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elımde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı kalb ve hacaletli yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşahede, göre göre, gayet sür'atle, sağa ve sola ınhıraf etmeyerek, ihtiyârsız bir tarzda, vefat eden ahbap ve akran ve akaribim gibi, kabir kapısına yanaşıyorum.

O kabır, bu dar-i fânîden fırak-ı ebedî ile ebedülâbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır. Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, kat'î bir yakîn ile anladım ki, hâlıktır gider ve fânîdir olur. Ve bilmüşahede, içindeki mevcudat dahi, birbiri arkasından kafile kafile göçüp gıder, kaybolur. Hususan benim gibi nefs-ı emmareyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem takar, çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerîm'im!

(1) "كُلُّ آتٍ قَرِيب" *sırrıyla, ben şimdiden görüyorum ki, yakın bir zamanda, ben kefenimi giydim, tabutuma bindim,*

1. Gelmesi muhakkak olan her şey, uzak da olsa yakındır. (Hadis-i şerif, İbni Mâce, Mukaddime, 7/46; Feyzu'l-Kadir, 2/178.)

ahbap: dostlar
akarib: yakınlar, akrabalar
akran: eşler
Arabî: Arabca
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
dağdağa: gurultu, ıztırap
dalalet: iman ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak
dâr-ı dünya: dünya kapısı, dünya
dâr-ı fâni: ölümlü, muvakkat, yok olup giden
ebedülâbâd: sonsuzlukların sonsuzluğu, âhıret, ebedî hayat.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
evvelki: önceki.
fani: ölümlü, geçici
fırak-ı ebedî: ebedî, sonsuz ayrılık.
fırtına-i ruhiye: ruhta meydana gelen fırtına, çalkantı.
gaddar: çok fazla gadreden, zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden
gaflet: gafillik, dikkatsızlik, uyanık olmayan, olup biteni sezmeme
gayet: son derece.
günah: Allah'ın emrlerine aykırı davranış, dinî suç
hacalet: utanma, utanç.
halik: helak olan, fenâya giden, fani
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah.
hengâm: zaman, sıra
hususan: bilhassa, özellikle
ihtiyarsız: elinde olmadan.
inhıraf: doğru yoldan, sapma, dönme
inkılap: değişme, dönüşme.
kabir: mezar
kafile: sıra sıra gönderilen şeylerin her parçası
kat'i: kesin
kefen: gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez, kefin
meal: mana, mefhum
meftun: gönül vermiş, müptelâ, tutkun
mekkâr: hilekar, düzenbaz, hileci
menzil: yer, durak.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma
nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlenn yapılmasını emreden nefis
netice: sonuç.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua.
ömür: yaşayış, hayat.
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
sû-i ihtiyar: kötü seçim
sür'at: çabukluk.
tabut: içine ölü konulan sandık.
tarz: biçim, şekil
vefat: ölme
vesvese: şüphe, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zayi: elden çıkan, ziyan.
zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.

dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, Senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisan-ı hâliyle, ruhumun lisan-ı kâliyle bağırarak derim:

"El-aman, el-aman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Beni günahlarımın hacaletinden kurtar!"

İşte kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle feryat edip nida ediyorum:

"El-aman, el-aman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halâs eyle!"

İşte, kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyicileri beni bırakıp gittiler. Senin af ve rahmetini intizar ediyorum. Ve bilmüşahede gördüm ki, Senden başka melce ve mence yok. Günahların çirkin yüzünden ve masiyetin vahşî şeklinden ve o mekânın darlığından, bütün kuvvetimle nida edip diyorum:

"El-aman, el-aman! Yâ Rahman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Yâ Deyyan! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar! Yerimi genişlettir! İlâhî, Senin rahmetin melceimdir ve rahmeten lilâlemîn olan Habibin, Senin rahmetine yetişmek için vesilemdir. Senden şekva değil, belki nefsimi ve hâlimi Sana şekva ediyorum.

"Ey Hâlık-ı Kerîm'im ve ey Rabb-i Rahîm'im! Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnuun ve abdin, hem âsi, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alil, hem zelil, hem müsî, hem müsin, hem şakî, hem seyyidinden kaçmış bir

abd: kul
aciz: zayıf, güçsüz
alil: hasta, hastalıklı
asi: günah işlemiş, günahkar
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cahil: Allah'ı tanımayan, İlâhî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun.
cenaze: insan olusu
dergâh-ı rahmet: Allah'ın rahmet kapısı, dergâhı
el-aman: medet, imdat. Allah'ın yaratıklara güven veren ve yardım eden ismi
eleman: medet, imdat. Allah'ın yaratıklara güven veren ve yardım eden ismi
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, çağırma
gafil: gafletle bulunan, dikkatsiz, ihtiyatsız
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil
Habib: sevgili, Hz. Muhammed
hacalet: utanç
halâs: kurtulma, selâmete erme
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah
Hannan: çok acıyan, çok merhametli olan, Allah
İlâhî: Ey Allah'ım!
intizar: ümit ederek bekleme
kabir: mezar
kefen: gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez, kefin
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili
mahluk: Allah tarafından yaratılmış yaratık.
masiyet: itaatsizlik, isyan, günah
masnu: sanatla yapılmış olan
mekan: yer, mahal
melce: sığınılacak yer, iltica edilecek yer
mence: kurtulacak yer, kurtulma
Mennan: ihsanı bol olan, çok çok nimet veren Allah
müsî: itaatsiz, isyankar
müsin: yaşlı, ihtiyar, kocamış
nefis: kulun kötü ve günah olan hal ve huyları, sufîl arzuları
nida: bağırma, çağırma, seslenme
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
rahmeten lilâlemîn: âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (asm)
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
seyyid: efendi
şakı: bahtsız, talisiz.
şekva: şikayet, yakınma
teşyi: uğurlama
teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme
vahşî: yabanî
veda: ayrılma
vesile: vasıta, aracı
yâ Deyyan: Ey herkesin hakkını ve hesabını en iyi bilen ve gören Allah
ya Mennan: Ey ihsanı bol olan, çok çok nimet veren Allah.
yâ Rahman: Ey sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları nizklandıran Allah
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağılanmış

köle olduğu hâlde, kırk sene sonra nedamet edip Senin dergâhına avdet etmek istiyor. Senin rahmetine iltica ediyor. Hadsız günah ve hatıatlarını itiraf ediyor. Evham ve türlü türlü illetlerle müptelâ olmuş, Sana tazarru ve niyaz eder. Eğer kemal-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen, zaten o Senin şanındır; çünkü Erhamürrâhimîn'sin. Eğer kabul etmezsen, Senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki dergâhına gidilsin. Senden başka hak ma'bud yoktur ki ona iltica edilsin."

لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ اٰخِرُ الْكَلَامِ فِي الدُّنْيَا وَاَوَّلُ

الْكَلَامِ فِي الْاٰخِرَةِ وَفِي الْقَبْرِ اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ

اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ [1]

ON ÜÇÜNCÜ NOTA

Medar-ı iltibas olmuş olan beş meseledir

BİRİNCİSİ: Tarık-ı hakta çalışan ve mücahede edenler, yalnız kendi vazifelerini düşünmek lâzım gelirken, Cenab-ı Hakka ait vazifeyi düşünüp, harekâtını ona bina ederek hataya düşerler. *Edebüddin ve'd-Dünya* risalesinde vardır ki:

Bir zaman şeytan, Hazret-ı İsa Aleyhisselâma itiraz edip demiş ki: "Madem ecel ve her şey kader-i İlâhî İledir, sen kendini bu yüksek yerden at, bak nasıl ölecek-sin."

1. Senden başka ilâh yoktur. Sen teksin, ortağın yoktur. Dünyada son söz, âhirette ve kabirde ilk kelâm: "Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed, Allah'ın resulüdür." Allah ona salât ve selâm eylesin.

avdet: geri gelme, dönme
bina: yapma, kurma
dergah: büyük bir huzura gönderilecek kapı, sığınılacak yer
ecel: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
Edebüddin ve'd-Dünya: Maverdî'nin bir eseri
Erhamürrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah
evham: vehimler, zanlar
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dini suç.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hak: doğru, gerçek.
harekat: hareketler
hata: yanlışlık.
hatıat: hatalar, yanlışlıklar
illet: hastalık.
iltica: sığınma
itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kader-i İlâhî: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu
kemal-i rahmet: rahmetin mükemmelliği
lâzım: gerekli, lüzumlu.
ma'bud: kendisine ibadet edilen, ibadete layık olan
mağfiret: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması, affetmesi.
medar-ı iltibas: karıştırma sebebi.
mesele: önemli konu
mücahede: mücadele, uğraşma, çaba, gayret.
müptelâ: düşkün, hasta, başı sıkıntılı.
nedamet: nadim olma, pişmanlık.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua.
nota: işaret
Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren ve terbiye eden Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
şan: yücelik, büyüklük, şereflilik.
tarîk-i hak: hak ve hakikat yolu
tazarru: yalvarma, Allah'a huşu içinde yalvarma
vazife: görev

Hazret-i İsa Aleyhisselâm demiş ki:

إِنَّ اللّٰهَ أَنْ يَخْتَبِرَ عَبْدَهُ وَلَيْسَ لِلْعَبْدِ أَنْ يَخْتَبِرَ رَبَّهُ

Yanı, "*Cenab-ı Hak abdini tecrube eder ve der ki: 'Sen böyle yapsan, sana böyle yaparım. Göreyim seni, yapabilir misin?'* diye tecrübe eder. Fakat abdin hakkı yok ve haddi değil ki, Cenab-ı Hakkı tecrübe etsin ve desin: 'Ben böyle işlesem, Sen böyle işler misin?' diye tecrubevari bir surette Cenab-ı Hakkın rububiyetine karşı imtihan tarzı, sû-i edeptir, ubudiyete münafidir."

Madem hakikat budur; insan kendi vazifesini yapıp Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmamalı.

Meşhurdur ki, bir zaman İslâm kahramanlarından ve Cengız'ın ordusunu muteaddit defa mağlûp eden Celâleddin-i Harzemşah harbe giderken, vüzerası ve etbaı ona demişler:

"Sen muzaffer olacaksın. Cenab-ı Hak seni galip edecek."

O demiş:

"Ben Allah'ın emriyle, cihad yolunda hareket etmeye vazifedanm. Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmam. Muzaffer etmek veya mağlûp etmek Onun vazifesidir."

İşte o zat bu sırr-ı teslimiyeti anlamasıyla, harika bir surette çok defa muzaffer olmuştur.

Evet, *insanın elindeki cuz-i ihtiyârî ile işledikleri ef'allerinde, Cenab-ı Hakka ait netaici düşünmemek gerektir.*

abd: kul
Cenab-ı Hak: Allah
cihad: cihetler, taraflar, yönler
cüz-i ihtiyarî: icattan mahrum, kısbden başka hıçbır şeye gucu yetmeyen az bir arzu serbestlıgi, cüzî irade
ef'al: fiiller, işler
etba: bırının idaresinde olanlar, yonetilenler
hakikat: gerçek.
harika: olaganustu
harb: savaş
imtihan: deneme, sınama
mağlup: yenilme
muzaffer: ustun gelmiş, zafer kazanmış, yenmiş.
münafi: zıt, aykın
muteaddit: çok, birçok.
netaiç: neticeler, sonuçlar.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye, redbir ve malikiyeti ve besleyıcıligi
sırr-ı teslimiyet: teşebbusten sonra Allah'a olan tevekkul ve teslimiyet
sû-i edep: edep dışı, edebe aykın
suret: bıçım, tarz
tarz: bıçım, suret.
tecrübe: deneyim, sınama.
tecrubevari: tecrubeli olarak
ubudiyet: kulluk.
vazife: gorev
vazifedar: vazifeli, iş gören.
vüzera: vezirler, bakanlar, mıl letvekillen
zat: kişi, şahıs

Meselâ, kardeşlerimizden bır kısım zatlar, halkların Rısale-i Nur'a ıltıhaklan şevklerini ziyadeleştiriyor, gayrete getiriyor Dinlemedikleri vakıt, zayıfların kuvve-i maneviyeleri kınlıyor, şevklen bir derece sönüyor Hâlbuki, üstad-ı mutlak, mukteda-i küll, rehberi ekmel olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, [1] وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ olan ferman-ı İlâhîyı kendine rehber-i mutlak ederek, insanların çekilmesiyle ve dinlememesiyle daha ziyade sa'y ve gayret ve ciddıyetle teblığ etmiş

Çünkü [2] إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ sırrıyla anlamış ki, insanlara dinlettirmek ve hidayet vermek, Cenab-ı Hakkın vazifesidir; Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmazdı

Öyle ise, işte ey kardeşlerim! Siz de, size ait olmayan vazıfeye harekâtınızı bına etmekle karışmayınız ve Hâlık'ınıza karşı tecrübe vazıyetini almayınız

İKİNCİ MESELE: *Ubudiyet, emr-i İlâhîye ve rıza-i İlâhîye bakar. Ubudıyetın dâîsi emr-ı İlâhî ve netıcesı rıza-ı Haktır. Semeratı ve fevaidi uhreviyedir Fakat ıtle-ı gaıye olmamak, hem kasten ıstenılmemek şartıyla, dünyaya ait faydalar ve kendi kendine terettüp eden ve ıstenılmeyerek verilen semereler, ubudıyete munafi olmaz. Belki zayıflar için muşevvik ve müreccih hükmüne geçerler. Eğer o dünyaya ait faydalar ve menfaatler o ubudıyete, o vırde veya o zıkre illet veya illetın bır cüz'ü olsa,*

1. Peygambere düşen ancak teblığ etmektir (Maide Suresi, 99.)

2. Sen sevdığın kımseyı hıdayete erdıremezsın. Ancak Allah dıledıgıne hıdayet verır (Kasas Suresi 56.)

aleyhissalâtu vesselâm "salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamında (Peygamberımız Hz Muhammed(asm)
bına etmek yapma tesis etme kurma
cuz kısım parça
dâi sebep illet.
emr-i İlâhi Allah ın emrı
ferman-ı İlâhî Cenab ı Hakkın emır ve buyrugu
fevaid menfaatler faydalar
gayret çalışma çabalama
halbukı oysa kı
halık her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
harekât hareketler
hıdayet doğru ve hak olan
hükmüne değerine yerine
ıtle-i gaıye asıl sebep elde edılmeye çalışılan asıl gaye ve netıce
ıllet sebep gaye.
ıltıhak katılma.
kasten kasıtlı olarak.
kuvve-i maneviye manevi güç moral
menfaat fayda
mesela ornegin.
mesele onemlı konu
mukteda-ı küll her şeyde herkesın uyması gereken kımse olan Hz Peygamber (asm)
munafi zıt, muhalif
müreccih tercih eden üstün tutan.
muşevvık teşvık eden
netıce sonuç
rehber-ı ekmel en mukemmel rehber yol gostencı
rehber-ı mutlak her bakımdan rehber tam rehber
Resul-i Ekrem çok cömert, kerîm olan peygamber Hz Muhammed (asm)
rıza-ı Hak Cenab ı Hakkın rızası hoşnutluk
rıza-ı İlahi Allah ın rızası
sa'y çalışma çabalama gayret etme
semerat semereler meyveler
semere meyve
şevk şıddetlı arzu aşın ıstek ve heves
şevk şıddetlı arzu aşın ıstek ve heves
teblığ ulaştırmak bıldırmek
tecrübe sınama ımtıhan.
terettüp sıralanma
ubudıyet kulluk
uhreviye ahırete aıt.
üstad-ı mutlak ılımde üstunluğu ve ogretıcılıgı tartışmasız olan ustat
vazıfe gorev
vazıyet durum
vırd belli zamanlarda okunması manevi bır vazıfe olarak kabul edılen Kur'ân cuzlerı, esma-ı husna ve dualar
zat kışı şahıs.
zıkır Allah ın adlarını anarak dua etme
ziyade fazla

o ubudiyeti kısmen iptal eder. Belki o hasiyetli virdi akım bırakır, netice vermez.

İşte bu sırrı anlamayanlar, meselâ yüz hasiyeti ve faydası bulunan Evrad-ı Kudsıye-i Şah-ı Nakşıbendîyi veya bin hasiyeti bulunan *Cevşenü'l-Kebir*'i, o faydaların bazılarını maksud-i bizzat niyet ederek okuyorlar. O faydaları göremiyorlar ve göremeyecekler ve görmeye de hakları yoktur. Çünkü o faydalar, o evratların illeti olamaz ve ondan, onlar kasten ve bizzat istenilmeyecek. Çünkü onlar fazlî bir surette, o halis virde talepsiz terettüp eder. Onları niyet etse, ihlâsı bir derece bozulur. Belki ubudiyetten çıkar ve kıymetten düşer.

Yalnız bu kadar var ki: Boyle hasıyetlı evradı okumak için, zayıf insanlar bir müşevvik ve müreccihe muhtaçtırlar. O faydaları düşünüp, şevke gelip, o evradı sırf rıza-i İlâhî için, ahıret için okusa zarar vermez. Hem de makbuldür. Bu hikmet anlaşılmadığından, çoklar, aktaptan ve Selef-i Salihînden mervi olan faydaları görmediklerinden şüpheye düşer, hatta inkâr da eder.

ÜÇÜNCÜ MESELE:

(1) طُوبى لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ Yani, "*Ne mutlu o adama ki, kendini bilip haddinden tecavüz etmez.*"

Nasıl bir zerre camdan, bir katre sudan, bir havuzdan, denizden, kamerden seyyarelere kadar güneşin cilveleri var. Her birisi kabiliyetine göre güneşin aksini, misalini tutuyor ve haddini biliyor. Bir katre su, kendi kabiliyetine göre "Güneşin bir aksi bende vardır" der; fakat "Ben

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akım: neticesiz, beyhude, boş.
aksi: yansıma.
aktap: kutuplar, büyük zatlar.
bizzat: kendisi, şahsen.
Cevşenü'l-Kebir: Peygamberimize gelen büyük ve mühim bir dua.
cilve: görüntü, tecelli.
Evrad-ı Kudsıye-i Şah-ı Nakşıbendi: Nakşıbendî'nin kutsal virtleri, zikirleri.
evrat: virtler, okunması adet olan dini dualar. 2. Her vakit dilde ve ağızda dolaşan sözler.
fazlî: lutuf olarak.
halis: saf, samimi.
hasıyet: hususî fayda.
hikmet: gizli sebep, İlâhî gaye.
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
illet: sebep, gaye.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
iptal: geçersiz kılma.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kamer: ay.
kasten: kasıtlı olarak.
katre: damla.
kısmen: kısmî olarak.
kıymet: değer.
makbul: geçerli.
maksud-ı bizzat: bizzat kasdedilen.
mervi: rivayet edilen.

1. *Keşfü'l-Hafa*, 2.46. Tergib ve Terhib, 3.555. *İsafü'r-Râgıbîn*, s. 178 gibi kaynaklardaki hadislere bakılırsa hadis-i bilmana denilebilir. Hazret-i Ali'nin de böyle bir sözü bulunmaktadır.

mesela: örneğin.
mesele: önemli konu.
misal: benzer örnek.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müreccih: tercih eden, üstün tutan.
müşevvik: teşvik eden, arzu ve heveslerini arttıran.
netice: sonuç.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi, bir işin ne için yapılacağını bilmesi.
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası.
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve Ashab ile Tabiinin ileri gelenleri ile tebe-i Tabiinden olan Müslümanlar.
seyyare: gezegen, yıldız.
sırf: sadece.
suret: biçim, tarz.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
talep: isteme, dileme.
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ileri gitme.
terettüp: sıralanma.
ubudiyet: kulluk.
virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur'an cüzleri, esmâ-i hüsnâ ve dualar.
zerre: pek ufak parça.

de deniz gibi bir âyineyim" diyemez. Öyle de, esma-ı İlâhiyenin cilvesinin tenevvüüne göre, makamat-ı evliyada öyle meratip var. Esma-i İlâhiyenin her birisinin, bir güneş gibi, kalbden Arşa kadar cilveleri var. Kalb de bir arştır. Fakat "Ben de Arş gibiyim" diyemez.

İşte, ubudiyetin esası olan, acz ve fakr ve kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı ulûhiyete karşı secde etmeye bedel naz ve fahir suretinde gidenler, zerrecik kalbini Arşa müsavi tutar. Katre gibi makamını, deniz gibi evliyanın makamatıyla iltibas eder. Kendini o büyük makamata yakıştırmak ve o makamda kendini muhafaza etmek için, tasannuata, tekellufata, manasız hodfüruşluğa ve birçok muşkulâta düşer.

Elhâsıl, hadiste vardır ki:

هَلَكَ النَّاسُ إِلاَّ الْعَالِمُونَ وَهَلَكَ الْعَالِمُونَ إِلاَّ الْعَامِلُونَ وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ إِلاَّ الْمُخْلِصُونَ وَالْمُخْلِصُونَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ (1)

Yanı, medar-ı necat ve halâs, yalnız ihlâstır. İhlâsı kazanmak çok mühimdir. Bir zerre ihlâslı amel, batmanlarla halis olmayana müreccahtır. Ihlâsı kazandıran, harekâtındaki sebebi sırf bir emr-i İlâhî ve neticesi rıza-ı İlâhî olduğunu düşünmeli ve vazife-i İlâhiyeye karışmamalı.

Her şeyde bir ıhlâs var. Hatta muhabbetin de ihlâsla bir zerresi, batmanlarla resmî ve ücretli muhabbete tereccüh eder. İşte bir zat bu ihlâslı muhabbeti böyle tabir etmiş:

1. İnsanlar helâk olur, ancak bilenler kurtulur. Bilenler de helak olur, ancak bildiklerini yaşayanlar kurtulur. Bildiklerini yaşayanlar da helâk olur, ancak ihlâslı olanlar kurtulur. İhlâslı olanlar da her an onu kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. (*Keşfu'l-Hafa*, 2, 312.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
adem: yokluk
amel: fiil, iş
arş: gögün en yüksek katı
ayine: ayna
batman: iki ile sekiz kilo arasında değişen ağırlık ölçüsü
bedel: karşılık
cilve: görüntü, tecelli
dergâh-ı ulûhiyet: Allah'ın huzuru
elhâsıl: hâsıl, netice itibariyle
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
esas: asıl, temel
Esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
evliya: veliler, Allah dostları
fahir: övünme, böbürlenme
fakr: fakirlik
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller
halis: samimi, içten
harekat: hareketler
haşiye: ek, ilave, dipnot
hodfüruş: sadece nefsini beğenen, kendini beğendirmeye çalışan, övünen
ihlâs: halis, içten, samimi
iltibas: karıştırma
katre: damla
kusur: eksiklik, özür
makam: yer, mevki
makamat: makamlar
makamat-ı evliya: evliyanın veya ilerin makamları
mana: anlam
medar-ı necat: kurtuluş vesilesi
meratip: mertebeler, dereceler, rütbeler
muhabbet: sevgi
muhafaza: koruma
mühim: önemli
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan
müsavi: birbirine denk, aynı seviyede olan
muşkulat: zorluklar
naks: noksan, eksiklik
naz: kendini beğendirmek için takınılan yapmacıklık, cilve
netice: sonuç
niyaz: yalvarma, yakarma, dua
nüsha: bir eserin kopyalarından her biri
resmî: alayla, merasimle olan
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası
secde: baş eğme, başı yere koyma
suret: biçim, tarz
tabir: ifade
tasannuat: tasannular, yapmacık hareketler
tekellufat: tekellufler, güçlüklere, zorluklara katlanmalar
tenevvü: çeşitlenme, çeşit çeşit olma
tereccüh: üstün gelme, galip, üstünlük, tercih etme
ubudiyet: kulluk
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife
zat: kişi, şahıs
zerre: pek ufak parça

وَمَآ اَنَا بِالْبَاغِي عَلَى الْحُبِّ رُشْوَةً ۞ ضَعِيفٌ هَوًى يَبْغِي عَلَيْهِ ثَوَابُ

Yanı, *"Ben muhabbet uzenne bir rüşvet, bir ücret, bir mukabele, bir mükâfat istemiyorum."* Çünkü, mukabilinde bır mukâfat, bır sevap ıstenılen muhabbet zayıftır, devamsızdır. Hatta halis muhabbet, fıtrat-ı insanıyede ve umum valıdelerde derç edilmıştır. Işte bu halıs muhabbete tam manasıyla validelerin şefkatlen mazhardır. Valideler, o sırr-ı şefkatle, evlâtlanna karşı muhabbetlerine bir mükâfat, bir rüşvet istemediklerine ve talep etmediklerine delil; ruhunu, belkı saadet-ı uhrevıyesini de onlar için feda etmelendir. Tavuğun bütün sermayesi kendi hayatı iken, yavrusunu ıtın ağzından kurtarmak ıçin, Hüsrev'in müşahedesiyle, kafasını ıte kaptınr.

DÖRDÜNCÜ MESELE: Esbab-ı zahırıye elıyle gelen nimetlen o esbap hesabına almamak gerektir. Eğer o sebep ihtıyâr sahıbi değılse (meselâ hayvan ve ağaç gıbi), doğrudan doğruya o nimeti Cenab-ı Hak hesabına venr. Madem o lisan-ı hâl ile "Bismillâh" der, sana venr, sen de Allah hesabına olarak "Bismillâh" de, al. Eğer o sebep ihtiyâr sahibi ise, o "Bismillâh" demeli, sonra ondan al, yoksa alma. Çünkü وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ[1] ayetinin mana-ı sarihinden başka bir mana-i işarîsi şudur ki: *"Mün'im-ı Hakıkî'yı hatıra getırmeyen ve Onun namıyla verilmeyen nimeti yemeyiniz"* demektir.

O hâlde, hem veren "Bismillâh" demeli, hem alan "Bismillâh" demelı. Eğer o "Bısmıllâh" demıyor, fakat sen de almaya muhtaç isen, sen "Bismillâh" de, onun

1. Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanın etini yemeyin. (En'âm Suresi, 121.)

ayet: Kur'an'ın her bır cumlesı
Bısmıllâh: Besmele. Allah namına Allah ıçın. Allah'ın adı ve ızını ile
delil: bır meseleyı ıspata yarayan şey, burhan
derç: sokma.
esbab-ı zahır: açık, belli, apaçık gorunen.
esbap: nedenler, sebepler.
evlat: veletler, çocuklar
feda: gozden çıkarma, uğruna verme
fıtrat-ı insanıye: insanın fıtratı, insanın tabıatı, huyu
halıs: samımı, ıçten
ihtıyar: tercih, ırade
lisan-ı hal: hâl dılı, bır şeyın durüşü ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesi
mana: anlam
mana-i işarî: tam bır açıklıkla olmasa da, ışaretlerle ıfade edılen mana
mana-i sarih: açık mana
mazhar: nail olma, görünme, erişme
meselâ: ornegın
mesele: onemlı konu
muhabbet: sevgi
muhtaç: ihtıyacı olan
mukabele: karşılık.
mukabil: karşılık.
mükafat: odul
Mün'im-i Hakikî: hakıkî nımet vencı olan Allah
müşahede: bır şeyı gozle gorme, seyretme
nimet: Allah'ın bagışladığı maddî ve manevî lutuf ve ikramlar
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
rüşvet: bır hakkın iptalı ya da bır batılın revacı ıçın verılen şeydır. hakkı olmadığı hâlde bır başkasından bır ış ıçın alınan haram şey
saadet-i uhreviye: ahıretteki mutluluk.
sermaye: ana para
sevap: mukâfat.
sırr-ı şefkat: şefkat sırrı
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek severme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
talep: ıstek.
umum: butun
valide: ana, anne

başı üstünde rahmet-i İlâhiyenin elini gör, şükürle öp, ondan al. Yani, nimetten in'ama bak, in'amdan Mün'im-i Hakikî'yi düşün. Bu düşünmek bir şükürdür. Sonra o zahirî vasıtaya istersen dua et, çünkü o nimet onun eliyle size gönderildi.

Esbab-ı zahiriyeyi perestiş edenleri aldatan, iki şeyin beraber gelmesi veya bulunmasıdır ki, iktiran tabir edilir, birbirine illet zannetmeleridir. Hem bir şeyin ademi, bir nimetin madum olmasına illet olduğundan, tevehhüm eder ki, o şeyin vücudu dahi o nimetin vücuduna illettir. Şükrünü, minnettarlığını o şeye verir, hataya düşer. Çünkü bir nimetin vücudu, o nimetin umum mukaddematına ve şeraitine terettüp eder. Hâlbuki o nimetin ademi, bir tek şartın ademiyle oluyor.

Meselâ, bir bahçeyi sulayan cetvelin deliğini açmayan adam, o bahçenin kurumasına ve o nimetlerin ademine sebep ve illet oluyor. Fakat o bahçenin nimetlerinin vücudu, o adamın hizmetinden başka, yüzer şeraitin vücuduna tevakkufla beraber, illet-i hakikî olan kudret ve irade-i Rabbaniye ile vücuda gelir. İşte bu mağlâtanın ne kadar hatası zahir olduğunu anla ve esbapperestlerin de ne kadar hata ettiklerini bil!

Evet, iktiran ayrıdır, illet ayrıdır. Bir nimet sana geliyor. Fakat bir insanın sana karşı ihsan niyeti o nimete mukarin olmuş. Fakat illet olmamış. Illet rahmet-i İlâhiyedir. Evet, o adam ihsan etmeyi niyet etmeseydi o nimet sana gelmezdi, nimetin ademine illet olurdu. Fakat,

adem: yokluk.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esbab-ı zahiri: görünüşteki sebepler.
hakikî: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
iktiran: iki şeyin beraber gelmesi.
illet: sebep.
in'am: nimet verme, nimetlendirme.
madum: mevcut olmayan, yok olan.
mağlâta: boş ve manasız söz, saçma sapan söz.
meselâ: örneğin.
minnettar: iyilik yapan birisi için teşekkür duygusu içinde olan.
mukaddemat: başlangıçlar.
mün'im: nimet veren, Allah.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddi ve manevî lütuf ve ikramlar.
perestiş: tapma.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
şerait: şartlar.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tabir etme: ifade etme.
terettüp: sonuç olarak çıkma, sonucuna bağlı olma.
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
umum: bütün.
vasıta: aracı.
vücut: var olma, varlık.
zahiri: görünürdeki.
zannetme: sanma.

mezkûr kaideye binaen, o meyl-i ihsan, o nimete illet olamaz. Ancak yüzer şeraitin bir şartı olabilir.

Meselâ, Risale-i Nur'un şakirtleri içinde Cenab-ı Hakkın nimetlerine mazhar bazı zatlar (Hüsrev, Re'fet gibi), iktıranı illetle iltibas etmişler, Üstadına fazla minnettarlık gösteriyorlardı. Hâlbuki, Cenab-ı Hak onlara ders-i Kur'ânîde verdiği nimet-i istifade ile, Üstadlarına ihsan ettiği nimet-i ifadeyi beraber kılmış, mukarenet vermiş.

Onlar derler ki: "Eğer Üstadımız buraya gelmeseydi biz bu dersi alamazdık. Öyle ise onun ifadesi, istifademize illettir."

Ben de derim: Ey kardeşlerim! Cenab-ı Hakkın bana da, sizlere de ettiği nimet beraber gelmiş. İki nimetin illeti de rahmet-i İlâhiyedir. Ben de sizin gibi, iktıranı illetle iltibas ederek, bir vakit Risale-i Nur'un sizler gibi elmas kalemli yüzer şakirdlerine çok minnettarlık hissediyordum. Ve diyordum ki: "Bunlar olmasaydı, benim gibi yarım ümmî bir biçare nasıl hizmet edecekti?" Sonra anladım ki, sizlere kalem vasıtasıyla olan kudsî nimetten sonra, bana da bu hizmete muvaffakıyet ihsan etmiş. Birbirine ıktıran etmiş, birbirinin illeti olamaz. Ben size teşekkür değil, belki sizi tebrik ediyorum. Siz de bana minnettarlığa bedel, dua ve tebrik ediniz.

Bu Dördüncü Meselede gafletin ne kadar dereceleri bulunduğu anlaşılır.

adem: yokluk.
bedel: karşılık.
biçare: çaresiz, zavallı.
binaen: -den dolayı.
Cenab-ı Hak: Allah.
ders-i Kur'anî: Kur'ân dersi, Kur'ân'a ait ders.
elmas: çok değerli.
esbapperest: Allah'ı unutup sebeplere haddinden fazla değer veren, her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden veya Ona kıymet vermek istemeyen.
gaflet: gafilik, dikkatsizlik, endişesizlik, nefsi arzulara dalma.
halbuki: oysa ki.
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.
iktıran: iki şeyin beraber gelmesi.
illet: sebep.
illet-i hakıkı: hakiki sebep.
iltibas: karıştırma.
irade-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresi konusundaki yapabilme gücü, kudreti.
istifade: faydalanma.
kaide: kural.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudsî: mukaddes, yüce.
maglata: boş ve manasız söz, karşısındakini yanıltmak için söylenen boş lakırdı.
mazhar: nail olma, kavuşma.
mesela: örneğin.
mesele: önemli konu.
meyl-i ihsan: iyilik, lütuf, meyli bağışlama arzusu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mukarenet: bitişme, bitişikliki şeyin beraberce gelmesi.
mukarin: bitişik.
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
nimet-i İfade: ifade etme, söyleyebilme nimeti.
nimet-i istifade: faydalanma nimeti.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
şakırt: talebe.
şerait: şartlar.
tevakkuf: ilgili olma, bağlı olma.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vasıta: aracılık.
vücut: varlık.
zahir: açık.
zat: kişi.

BEŞİNCİ MESELE: Nasıl ki bır cemaatin malı bir adama verilse zulüm olur. Veya cemaate ait vakıflan bir adam zaptetse zulmeder. Öyle de, cemaatın sa'yleriyle hâsıl olan bir neticeyi veya cemaatin haseneleriyle teretttup eden bır şerefı, bir fazıleti o cemaatin reisine veya ustadına vermek hem cemaate, hem de o üstat veya reise zulümdür. Çünku enaniyeti okşar, gurura sevk eder. Kendini kapıcı iken padişah zannettirir. Hem kendı nefsine de zulmeder. Belkı bir nevi şırk-i hafîye yol açar.

Evet, bir kaleyi fetheden bir taburun ganimetini ve muzaffeniyet ve şerefini, bınbaşısı alamaz. Evet, ustat ve mürşit, mastar ve menba telâkki edilmemek gerektir. Belki mazhar ve makes olduklarını bilmek lâzımdır. Meselâ, hararet ve ziya sana bir âyine vasıtasıyla gelir. Sen de, güneşe karşı minnettar olmaya bedel, âyineyi mastar telâkki edip, güneşi unutup, ona minnettar olmak divaneliktir.

Evet, âyine muhafaza edilmelı, çunku mazhardır. İşte mürşidin ruhu ve kalbi bir âyinedir, Cenab-ı Hak'tan gelen feyze makes olur, müridine aksedilmesine de vesile olur. Vesîlelikten fazla, feyiz noktasında makam verilmemek lâzımdır.

Hatta bazı olur ki, mastar telâkki edilen bır üstad, ne mazhardır, ne mastardır. Belki müridinin saffet-i ihlâsıyla ve kuvvet-i irtıbatıyla ve ona hasr-ı nazarla, o murit, başka yolda aldığı füyuzatı, üstadının mir'at-ı ruhundan gelmiş görüyor. Nasıl kı bazı adam, manyetızma vasıtasıyla bir cama dikkat ede ede âlem-i misale karşı hayalinde bir

aksedilme: yansıma
alem-i misal: görüntüler alemi
âyine: ayna
bedel: karşılık.
cemaat: topluluk.
divane: deli
enaniyet: kendini beğenme bencillik, egoistlik.
fazilet: değer, meziyet
fethetmek: zaptetme, bir ülkeyi veya yeri ele geçirme
feyiz: bereket, verimlilik.
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayeder
ganimet: savaşta düşmandan alınan mallar
gurur: kıbır, kendini yüksek ve degerli tutma hissi.
hararet: sıcaklık
hasene: güzel ve hayırlı ış.
hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan
hasr-ı nazar: bakışı bır tarafa veya noktaya dikme.
kuvvet-i irtibat: bağlılıktaki kuvvet. İrtıbatta bulunan güç
lazım: gerekli, luzumlu
makam: manevi mevkı
makes: bır şeyin yansıdıgı yer
manyetizma: telkın ve hipnoz yolu ile bırını tesir altına alma
mastar: bır şeyin çıktıgı yer, kaynak, temel
mazhar: bır şeyin açıga çıktıgı, zuhur ettıgı yer
menba: kaynak, her hangi bır şeyin çıktıgı yer
mesela: omeğın
minnettar: iyilik yapan bırısine karşı teşekkür duygusu içinde olan
mir'at-ı ruh: ruhun aynası
muhafaza: koruma
muzaffeniyet: muzafferlik, düşmana üstün gelme, galıbıyet.
mürit: bır şeyhe bağlı kışı
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber
nefis: kendi şahıs
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür
padişah: hükümdar
reis: başkan
saffet-i ihlâs: ihlâsın doğru, halıs temız olusu
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme, emek sarf etme.
sevk: onune katıp sürme
şeref: manevî büyükluk, yüksekliik, yücelik.
şırk-ı hafî: gızlı şırk.
tabur: dort bolukten meydana gelen, boluk veya bataryadan büyük, alaydan küçük askerî birlik.
telâkki: kabul etme
terettup: sonuç olarak çıkma, sonucuna bagli olma
ustat: hoca, öğretmen
vakıf: sahibi tarafından dını şartlara uygun olmak kaydıyla hayırlı bır ışe, hayır ve hasenata bırakılan mal veya mülk.
vasıta: aracılık.
Vesile: vasıta, aracı
zannetme: sanma
zapt: idaresi altına alma, kendine mal etme
zıya: ışık, aydınlık.
zulmetme: haksızlık etme, eziyet etme
zulüm: haksızlık, eziyet.

pencere açılır, o âyinede çok garaibi müşahede eder. Hâlbuki âyinede değil, belki âyineye olan dikkat-i nazar vasıtasıyla, âyinenin haricinde hayalîne bir pencere açılmış, görüyor. Onun içindir ki, bazen nakıs bir şeyhin halıs müridi, şeyhinden daha ziyade kâmil olabilir. Ve döner, şeyhini irşat eder ve şeyhinin şeyhi olur.

ON DÖRDÜNCÜ NOTA

Tevhide dair dört küçük remizdir.

BİRİNCİ REMİZ: Ey esbapperest insan! Acaba, garip cevherlerden yapılmış bir acıp kasrı görsen ki, yapılıyor. Onun binasında sarf edilen cevherlerin bir kısmı yalnız Çin'de bulunuyor. Diğer kısmı Endülüs'te, bir kısmı Yemen'de, bir kısmı Sibirya'dan başka yerde bulunmuyor. Binanın yapılması zamanında, aynı günde şark, şimal, garb, cenuptan o cevherli taşlar kolaylıkla celp olup yapıldığını görsen, hiç şüphen kalır mı ki, o kasrı yapan usta, bütün küre-i arza hükmeden bir hâkim-i mu'cizekârdır?

İşte, her bir hayvan, öyle bir kasr-ı İlâhîdir. Hususan insan, o kasırların en güzeli ve o sarayların en acibidir. Ve bu insan denilen sarayın cevherleri, bir kısmı âlem-i ervahtan, bir kısmı âlem-i misalden ve Levh-i Mahfuz'dan ve diğer bir kısmı da hava âleminden, nur âleminden, anasır âleminden geldiği gibi, hacatı ebede uzanmış, emelleri semavat ve arzın aktârında intişar etmiş, rabıtaları, alâkaları dünya ve ahıret edvarında dağılmış bir saray-ı acip ve bir kasr-ı garîptir.

acip: garip, şaşılan ve hayret uyandıran şey
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
aktar: taraflar, yanlar
alaka: ilgi, ilişki, bağ
âlem: varlık sınıflarından her biri
âlem-i ervah: ruhlar âlemi
âlem-i misal: görüntüler âlemi
anasır: unsurlar
arz: yer, dünya
âyine: ayna
celp: kendi tarafına çekmek
cenup: güney
cevher: esas, maya, öz
dair: alâkalı, ait
dikkat-i nazar: inceden inceye düşünme ve bakma, bakış inceliği
ebed: sonsuzluk, daîmlik
edvar: devirler, zamanlar, asırlar
emel: umut
esbapperest: Allah'ı unutup sebeplere haddinden fazla değer veren, her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden veya Ona kıymet vermek istemeyen
garaip: tuhaf, şaşılacak, hayret edilecek şeyler
garb: batı
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hâkim-i mu'cizekâr: mu'cize gösteren hâkim, Allah
hâlbuki: oysa ki
halıs: samimi, içten
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı
hususan: bilhassa, özellikle
hükmeden: hükmü altına alan, hâkim olan
intişar: yayılma, neşrolunma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme
kâmil: mükemmel, kemale ermiş olgun
kasır: saray
kasr-ı garip: garip ve hayranlık kasır, saray
kasr-ı İlâhî: İlâhî köşk, saray
küre-i arz: dünya, yer küre
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilmiyle kainatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
mürit: bir şeyhe bağlı kişi
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama
nakıs: noksan, eksik
nota: işaret
nur: parıltı, ışık
rabıta: bağ
remiz: işaret
saray-ı acip: şaşırtıcı olan ve hayranlık uyandıran saray
sarf: harcama
semavat: semalar, gökler
şark: doğu
şeyh: bir tarikatte en üst mertebeye ulaşmış kimse, bir tekke veya zaviyede ders veren ve müntesibi bulunan kimse
şimal: kuzey
tevhid: Allah'ın varlığını, birliğini, denk ve ortağı bulunmadığını kabul etme
vasıta: aracılık
ziyade: çok, fazla

İşte, ey kendini insan zanneden insan! Madem mahiyetin boyledir; seni yapan ancak o Zat olabilir ki, dünya ve ahiret birer menzil, arz ve sema birer sahife, ezel ve ebed, dün ve yarın hükmünde olarak tasarruf eden bir Zat olabilir. Öyle ise, insanın ma'budu ve melcei ve halâskân O olabilir ki, arz ve semaya hükmeder, dünya ve ukba dizginlenne malıktır.

İKİNCİ REMİZ: Bazı eblehler var ki, güneşi tanımadıkları için, bir âyinede güneşi görse, âyineyi sevmeye başlar. Şedit bir hisle onun muhafazasına çalışır; tâ ki içindeki güneşi kaybolmasın. Ne vakit o ebleh, güneş, âyinenin ölmesiyle ölmediğini ve kırılmasıyla fenâ bulmadığını derk etse, bütün muhabbetini gökteki güneşe çevirir. O vakit anlar ki, âyinede görülen güneş, âyineye tâbi değil, bekası ona mütevakkıf değil. Belki güneştir ki, o âyineyi o tarzda tutuyor ve onun parlamasına ve nuruna medet veriyor. Güneşin bekası onunla değil; belki âyinenin hayattar parlamasının bekası, güneşin cilvesine tâbidir.

Ey insan! Senin kalbin ve hüviyet ve mahiyetin bir âyinedir. Senin fıtratında ve kalbinde bulunan şedit bir muhabbet-i beka, o âyine için değil ve o kalbin ve mahiyetin için değil. Belki o âyinede istidada göre cilvesi bulunan Bâkî-i Zülcelâl'in cilvesine karşı muhabbetindir ki, belâhat yüzünden, o muhabbetin yüzü başka yere dönmüş. Madem öyledir; [1] يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي de. Yani, madem

1. Ey Bâkî olan Allah! Bâkî ancak Sensin.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
arz: yer, dünya.
âyine: ayna
Bâkî-i Zülcelâl: heybet ve celâl sahibi olan Allah
beka: bâkîlik, ebedîlik.
belâhat: ahmaklık, düşüncesizlik, ne yaptığını iyi bilememek.
cilve. görüntü, tecelli
derk. anlama
dizgin: idare ve yönetim atın ağzına takılan kayıştan gem yular.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daîmilik
ebleh: ahmak, budala
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik
fenâ: yok olma
fıtrat. yaratılış, tabiat.
halâskar: kurtarıcı
hayattar: canlı, yaşayan
hükmetmek. emri altında tutmak, nüfuzunda bulundurmak
hükmünde: değerinde, yerinde
hüviyet. asıl, mahiyet
istidat: kabiliyet, yetenek.
ma'bud: kendisine ibadet edilen, ibadete layık olan
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü
malik: sahip
medet: inayet, yardım.
melce: sığınılacak yer, ilticâ edilecek yer
menzil: yer
muhabbet: sevgi
muhabbet-i beka: beka sevgisi, sonsuz yaşamayı sevme, arzu etme
muhafaza: koruma
mütevakkıf: tevakkuf eden, duran
nur: parıltı, ışık.
remiz: işaret.
sema: gökyüzü
şedit. şiddetli
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tarz. biçim, suret.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
ukba: ahiret, öbür dünya
zannetme: sanma.
Zat. azamet ve ululuk sahibi olan Allah

Sen varsın ve bâkîsin, fenâ ve adem ne isterse bize yapsın, ehemmiyeti yok!

ÜÇÜNCÜ REMİZ: Ey insan! Fâtır-ı Hakîm'in senin mahıyetine koyduğu en ganp bır hâlet şudur kı:

Bazen dünyaya yerleşemiyorsun, zindanda boğazı sıkılmış adam gibi "of, of" deyıp dünyadan daha geniş bir yer istediğin hâlde; bir zerrecik, bir iş, bir hatıra, bir dakika içine girip yerleşiyorsun. Koca dunyaya yerleşemeyen kalb ve fiknn o zerrecikte yerleşir. En şiddetli hissiyatınla o dakikacık, o hatıracıkta dolaşıyorsun.

Hem senin mahıyetine öyle manevî cihazat ve lâtıfeler vermiş ki, bazıları dünyayı yutsa tok olmaz; bazıları bir zerreyi kendinde yerleştıremiyor. Baş bır batman taşı kaldırdığı hâlde, göz bir saçı kaldıramadığı gibi; o lâtife, bir saç kadar bir sıkletı, yani, gaflet ve dalâletten gelen kuçük bir hâlete dayanamıyor. Hatta bazen söner ve ölür.

Madem oyledir; hazer et, dikkatle bas, batmaktan kork. Bir lokma, bir kelime, bir dane, bir lem'a, bir işarette, bir öpmekte batma. Dunyayı yutan buyuk letaiflerini onda batırma. Çünkü çok küçük şeyler var, çok büyukleri bır cihette yutar. Nasıl küçük bır cam parçasında gök, yıldızlanyla beraber içine girip gark oluyor. Hardal gibi kuçuk kuvve-ı hafızanda, senın sahife-i a'malin ekseri ve sahaif-i ömrün ağlebi içine girdiği gibi, çok cüz'î küçuk şeyler var, öyle buyuk eşyayı bır cihette yutar, ıstıap eder.

adem: yokluk.
agleb: eksenya, çok defa
bâkî: ebedî, daımî, sonsuz.
batman: ıkı ıle sekız kılo arasındakı bır ağırlık ölçüsü
cihazat: cihazlar
cihet: yon
cüz'î: kuçuk.
dalâlet: ıman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak.
dane: tane, tohum
ekser: pek coк.
Fatır-ı Hakım: her şeyı bir maksada uygun ve hikmetle benzersız bır şekılde yaratan Allah (cc)
fenâ: yok olma, son bulma, olumluluk
gaflet: gafillık, ıhıyatsızlık, dikkarsızlık, nefsının arzularına dalmak.
gark: batma
hâlet: hal
hardal: kuçuk tohumlu yaprakları yenen ve tıpta da kullanılan, tadı acı bır bıtkı.
hazer: sakınma, korunma
hıssıyat: hısler, duygular
ıstıap: ıçine alma, yutma
kuvve-ı hafıza: hafıza gucu
lâtife: kalbe bağlı hassas bır duygu
lem'a: parıltı
letaif: guzel, hoş ve ruhla ılgılı manevı duygular
mahıyet: bır şeyın asıl, esası, hakıkatı, ıç yuzu
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
remız: ışaret.
sahaif-i ömür: ömür sayfaları
sahife-i a'mal: amellerin sayfası
sıklet: ağırlık.
zerre: pek ufak parça
zindan: hapıshane

DÖRDÜNCÜ REMİZ: Ey dünyaperest insan! Çok geniş tasavvur ettiğin senin dünyan, dar bir kabir hükmündedir. Fakat o dar kabir gibi menzilin duvarlan şişeden olduğu için, birbiri içinde in'ikâs edip, göz görünceye kadar genişliyor. Kabir gibi darken, bir şehir kadar geniş görünür. Çünkü o dünyanın sağ duvarı olan geçmiş zaman ve sol duvan olan gelecek zaman, ikisi madum ve gayr-ı mevcut olduklan hâlde, birbiri içinde in'ikâs edip gayet kısa ve dar olan hazır zamanın kanatlannı açarlar. Hakıkat hayale karışır; madum bir dünyayı mevcut zannedersin.

Nasıl bir hat, sür'at-i hareketle bir satıh gibi geniş görünürken, hakıkat-i vücudu ince bir hat olduğu gibi, senin de dünyan hakikatçe dar, fakat senin gaflet ve vehim ve hayalinle duvarları çok genişlemiş. O dar dünyada, bir musibetin tahrikiyle kımıldansan, başını çok uzak zannettiğin duvara çarparsın. Başındaki hayali uçurur, uykunu kaçınr. O vakit görürsün ki, o geniş dünyan kabirden daha dar, köprüden daha müsaadesiz. Senin zamanın ve ömrün, berkten daha çabuk geçer; hayatın, çaydan daha sur'atlı akar.

Madem dünya hayatı ve cısmanî yaşayış ve hayvanî hayat böyledir. Hayvaniyetten çık, cismaniyeti bırak, kalb ve ruhun derece-i hayatına gir. Tevehhüm ettiğin geniş dünyadan daha geniş bir daire-i hayat, bir âlem-i nur bulursun. İşte o âlemin anahtarı, marifetullah ve vahdaniyet sırlarını ifade eden[1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ kelime-i kudsiyesiyle kalbi söylettirmek, ruhu işlettirmektir.

1 Allah'tan başka ilah yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)

âlem: varlık sınıflarından her biri.
âlem-i nur: nur alemi.
berk: şimşek.
cismanî: bedene mensup, vücutla alakalı.
cismaniyet: cismanî oluş, cisimle ilgili olma.
daire-i hayat: hayat dairesi.
derece-i hayat: hayat sıralanması, hayatın dereceleri.
dünyaperest: dünyaya tapan, dünyaya düşkün.
gaflet: gafillik, dikkatsizlik, nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece.
gayr-i mevcut: mevcut olmayan.
hakıkat: gerçek.
hakikat-i vücut: vücut gerçeği.
hat: çizgi.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hayvaniyet: hayvanlık.
hükmünde: değerinde, yerinde.
in'ikas: aksetme, yansıma.
kabir: mezar.
kelime-i kudsiye: yüce kudsî söz.
madum: mevcut olmayan, yok olan, olu.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
menzil: yer, kalınan yer.
mevcut: var olan, bulunan.
musibet: felaket, bela.
müsaade: izin.
remız: işaret.
satıh: yüzey.
sür'at-i hareket: sür'atlı hareket.
tahrik: harekete geçirme, kışkırtma.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma.
tevehhum: vehimlenime, kurunıtuya kapılma.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vehim: sebepsiz korku, yanlış ve esassız düşünce.
zannetme: sanma.

ON BEŞİNCİ NOTA

Üç meseledir

BİRİNCİ MESELE:

İsm-i *Hafiz*'in tecelli-i etemmine işaret eden فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ[1] ayetidir. Kur'ân-ı Hakîm'in bu hakıkatine delil istersen, *Kitab-ı Mübin*'in mistan üstünde yazılan şu kâinat kitabının sahıfelerine baksan, ism-ı *Hafiz*'ın cılve-ı azamını ve bu ayet-i kerîmenin bir hakîkat-i kübrasının naziresini çok cihetlerle gorebilirsin.

Ezcümle: Ağaç, çiçek ve otlann muhtelif tohumlarından bir kabza al. O muhtelif ve birbirine muhalif tohumlann cinslen birbirinden ayrı, nevileri birbirinden başka olan çiçek ve ağaç ve otların sandukçaları hükmünde olan o kabzayı, karanlıkta ve karanlık ve basıt ve camıt bir toprak içinde defnet, serp. Sonra, mizansız ve eşyayı fark etmeyen ve nereye yüzünü çevirsen oraya giden basıt suyla sula.

Sonra, senevî haşrin meydanı olan bahar mevsiminde gel, bak. İsrafılvari melek-ı ra'd, baharda, nefh-i Sur nev'inden yağmura bağırması, yer altında defnedilen çekirdeklere nefh-i ruhla müjdelemesi zamanına dikkat et ki, o nihayet derece karışık ve karışmış ve birbirine benzeyen o tohumcuklar, ısm-ı *Hafiz*'in tecellısı altında, kemal-i imtisalle, hatasız olarak, Fâtır-ı Hakîm'den gelen evamır-ı tekvinıyeyı imtısal edıyorlar. Ve öyle tevfik-ı hareket ediyorlar ki, onların o hareketlerinde bir şuur, bir

1. Kım zerre kadar ıyılık yaparsa onun mukafatını gorur. • Kım zerre kadar kotulluk yaparsa onun cezasını gorur. (Zilzal Suresi, 7-8.)

ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesi
ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayetı, azamet ve şerefi olan ayet
camıt: ruhsuz, cansız
cihet: yon
cılve-i azam: en buyuk tecellı goruntu
cins: nevı
defin: gomme
delil: bır meseleyı ıspata yarayan şey, burhan
evamır-ı tekvınıye: Allah'ın tabıatta geçerlı olan emır ve kanunlan
ezcümle: bu cumleden olarak.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyı bır maksada uygun ve hikmetle benzersız bır şekılde yaratan Allah (cc)
hakıkat: gerçek.
hakıkat-ı kubra: en buyuk gerçek.
haşır meydanı: insanların olduktan sonra tekrar dırılıp toplanacakları yer
hükmünde: degerınde, yerınde
imtisal: emre tamamen uyma, emre boyun egme
ism-i Hafiz: Cenab-ı Hakkın muhafaza eden, koruyan manasına gelen ismi.
İsrafilvari: Mahşer Gunu Sur bo rusunu uflemekle gorevlı Israfil (as) gibi
kabza: tutam, bir avucun alabile ceğı mıktar
kâinat: butun alemler, varlıklar evren
kemail-i imtisal: mukemmel uyumluluk
Kitab-ı Mubin: kainattakı olaylan ceteyan ettıren Allah'ın kudretıne ait nızam ve intizam esasatlannı kanunlarını ihtıva eden manevî kitap
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
melek-i ra'd: gok gurultusu ile vazifeli, gorevlı melek.
mesele: onemlı konu
mistarı: cetvel
mizan: olçu
muhalif: karşı, zıt, aykırı
muhtelif: çeşıtlı
müjde: sevindırıcı haber
nazıre: ornek, mısıl
nefh-i ruh: ruhun uflenmesi. Cebrail (as)'ın Hz. Meryem'e nefesıyle uflemesı sonucu Cenab-ı Hakkın kudretıyle Hz. Meryem'ın hamıle kalması
nefh-i Sur: Sur'un uflenmesi. Israfil (as)'ın kıyamet gununde Sur adı venlen boruyu uflemesıyle kıyametın kopması
nevi: çeşıt, tur
nihayet: son derece
nota: işaret
sandukça: küçuk sandık.
senevî: senelık, yıllık.
şuur: ıdrak, bılınç.
tecellı: gorunme
tecelli-i etem: noksansız tecelli, tam tecelli
tevfik-i hareket: uygun hareket

basiret, bir kasıt, bir irade, bir ilim, bir kemal, bir hikmet parladığı görünüyor. Çünkü, görüyorsun ki, o birbirine benzeyen tohumcuklar, birbirinden temayüz ediyor, ayrılıyor.

Meselâ bu tohumcuk bir incir ağacı oldu, Fâtır-ı Hakîm'in nimetlerini başlanmız üstünde neşre başladı. Serpiyor, dallarının elleriyle bizlere uzatıyor. İşte bu, ona sureten benzeyen bu iki tohumcuk ise, gün âşıkı namındaki çiçekle, hercai menekşe gibi çiçekleri verdi. Bizler için süslendi. Yüzümüze gülüyorlar, kendilerini bizlere sevdiriyorlar.

Daha buradaki bir kısım tohumcuklar, bu güzel meyveleri verdi. Ve sümbül ve ağaç oldular. Güzel tat ve koku ve şekilleriyle iştihamızı açıp, kendi nefislerine bizim nefislerimizi davet ediyorlar. Ve kendilerini müşterilerine feda ediyorlar. Tâ nebatî hayat mertebesinden, hayvanî hayat mertebesine terakki etsinler.

Ve hakeza, kıyas et. Öyle bir surette o tohumcuklar inkişaf ettiler ki, o tek kabza, muhtelif ağaçlarla ve mütenevvi çiçeklerle dolu bir bahçe hükmüne geçti. İçinde hiçbir galat, kusur yok (1) فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرٰى مِنْ فُطُورٍ sırrını gösterir. Her bir tohum, ısm-ı *Hafiz*'in cilvesiyle ve ihsanıyla, ona pederinin ve aslının malından verdiği irsiyeti, iltibassız, noksansız muhafaza edip gösteriyor.

1 Haydi çevir gözünü. En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Suresi 3.)

basiret: seziş, kavrayış, ferâset.
cilve: görünme, tecelli.
davet: çağırma.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (cc).
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
galat: yanlış.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hercai menekşe: menekşenin bir cinsi.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hükmüne: yerine.
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.
ilim: bilgi.
iltibas: karıştırma.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
irade: dileme, isteme.
irsiyet: soydan gelen, soya çekim.
ism-i Hafiz: Cenâb-ı Hakkın muhafaza eden, koruyan manasına gelen ismi.
iştiha: istek, arzu, iştah.
kabza: tutam, bir avucun alabileceği miktar.
kasıt: niyet, istek, asıl anlam.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kıyas: karşılaştırma.
kusur: eksiklik, noksan.
mertebe: derece, basamak.
mesela: örneğin.
muhafaza: koruma.
muhtelif: çeşitli.
mukafat: ödül.
müşteri: bir şeyi satın alan veya satın almaya talip olan kimse, alıcı.
mütenevvi: çeşit çeşit, cins cins, namında: adında.
nebatî: bitkisel.
nefis: insandaki bedenî canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
nesir: yayma, serpme.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
noksan: eksiklik, kusurlu oluş.
peder: baba, ata.
suret: biçim, tarz.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla.
temayüz: seçkin hale gelme, farklı ve yüksek vasfı olma.
terakki: yükselme.
zerre: en küçük madde.

İşte bu hadsız harika muhafazayı yapan Zat-ı Hafîz, kıyamet ve haşırde, hafîziyetin tecellî-i ekbenni göstereceğine kat'î bir işarettir.

Evet, bu ehemmiyetsiz, zaıl, fânî tavırlarda bu derece kusursuz, galatsız hafîziyet cilvesi bir hüccet-i kàtıadır ki, ebedî tesırı ve azîm ehemmıyeti bulunan, emanet-i kübra hamelesi ve arzın halîfesi olan insanlanın ef'al ve âsâr ve akvalleri ve hasenat ve seyyıatları, kemal-i dıkkatle muhafaza edilir ve muhasebesi görülecek.

Âyâ, bu insan zanneder mi ki, başıboş kalacak? Hâşâ! Belki insan ebede mebustur ve saadet-i ebediyeye ve şekavet-ı daımeye namzettir. Küçük büyük, az çok, her amelinden muhasebe görecek, ya taltif veya tokat yiyecek.

İşte, hafîziyetin cilve-i kübrasına ve mezkûr ayetin hakikatine şahitler had ve hesaba gelmez. Bu meseledekigösterdiğimiz şahit, denizden bir katre, dağdan bır zerredir.

İKİNCİ MESELE: [1]

ÜÇÜNCÜ MESELE: [2] Ey insan ve ey nefsim! Muhakkak bil ki, Cenab-ı Hakkın sana ın'am ettiği vücudun, cısmın, âzâlanın, malın ve hayvanatın ibahedir, temlik değildir. Yani, istifaden için kendi mülkünü senin eline vermiş, istifade et diye ibahe etmiş. Senin gıbı idare etmekten hakikaten âciz ve tedbirden cıdden cahil bir şahsa temlik etmemiş. Çunkü, mulk olarak verseydı, idaresını sana bırakmak lâzım gelirdi

âciz: zayıf, güçsüz
akvâl: sözler
amel: fiil, ış
arz: yer, dünya
asar: eserler
âyâ: şaşkınlık ve sorma ile karışık, "acaba mümkün mü?" manasında şüphe ve tereddüt bıldıren unlem edatı
âyet: Kur'ân ın her bır cumlesı
aza: organlar, uzuvlar
azîm: büyük, yüce, ulu
Cenab-ı Hak: Allah
cilve: görünme, tecellî.
cilve-i kübra: en büyuk cılve
ebed: sonu olmayan gelecek zamân, sonsuzluk, daımlık
ebedî: zevalsiz, sonu olmayan sürekli
ef'al: fiiller, ışler
ehemmiyet: önem.
emanet-i kübra: en buyuk emanet.
fânî: olumlu, geçıcı
galat: yanlış
hadsız: sınırsız, sonsuz
hafîziyet: Allah ın her şeyı muhafaza ve kaydedıcı sıfatı
halîfe: yeryuzunde bazı hususlarda Allah ın adına ve Allah ın ızniyle hareket eden
hamele: taşıyanlar, yuklenenler
hasenat: ıyı ameller, ıyı ışler, hayırlar
haşâ: asla, kat ıyen
haşir: kıyametten sonra butün ınsanların bır yere toplanmaları. Allah ın olulen dırılıp mahşere çıkarması
hayvanat: hayvanlar
hüccet-i katıa: kesin delıl.
ibahe: bır şeyın haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması, mubah kılma
idare: yonetme, bır ışı yurutme, kullanma
in'am: nımet verme, nımetlendırme
istifade: faydalanma
kat'î: kesin
katre: damla, rısale
kemal-i dikkat: tam ve mukemmel bır dıkkat
kıyamet: butün olulerin dırılerek mahşerde toplanması, varlıgın bozulup dağılması
mebus: gonderilen, yollanan, seçilen
mezkur: zikredilen, anılan
muhafaza: koruma.
muhasebe: hesaplaşma, karşılıklı hesap gorme
mülk: sahıp olunan, uzennde tasarruf hakkı bulunan şey
namzet: aday
nefis: kulun kotu ve gunah olan hâl ve huyları, sufî arzuları
saadet-i ebediye: zevalsiz, sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk
seyyiat: seyyıeler, fenalıklar, kötulukler
şahıt: şahıtlık yapan
şekavet-i daime: surekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.
taltîf: lutfat etme, mukâfatlandırma
tecellî-i ekber: en buyuk tecellî, gorunme, bılınme
tedbir: idare etme, çekıp çevirme
temlik: malık olma, mal sahıbı olma
zaıl: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan
Zat-ı Hafîz: her şeyı noksansız bır şekılde muhafaza eden Cenab-ı Hak
zerre: pek ufak parça

1. Yırmı Dorduncu Lem'a ıçınde yer aldığı ıçın orada neşredılmıştır. (Naşırler)

2. Bir kısmı Yırmı Dorduncu Lem'a olup, orada derç edılmıştır. Barla Lahıkası nda yer alan bu kısım ise, buraya da derç edılmıştır. (Naşırler)

Acaba en kolay, en zahir ve daire-i ihtiyâr ve şuurda dahil olan bir mıdenın idaresini yapamadığın hâlde, nasıl göz ve kulak gibi daire-i ihtiyâr ve şuurun haricinde idare isteyen şeylere malik olabilirsin?

Madem sana verilen hayat ve hayatın levazımatı temlik değil, ibahedir, elbette ibahenin düsturuyla hareket etmek lâzımdır. Yanı, nasıl bir zat ziyafete misafirleri davet eder. Onlara meclis ziyafetindeki eşyadan ve ziyafetten istifadeyi ibahe ediyor, temlik etmiyor. İbaha ve ziyafetin kaidesi ise, mihmandarın rızası dahilinde tasarruf etmektir. Oyle ise israf edemez, başkasına ikram edemez, sofradan kaldırıp başkasına sadaka veremez, dökemez, zayi edemez. Eğer temlik olsaydı, yapabilirdi ve kendi arzusuyla hareket edebilirdi.

Aynen bunun gibi, Cenab-ı Hak sana ıbahe suretinde verdiği hayatı intihar ile hatime çekemezsin, gözünü çıkaramazsın ve manen gözü kör etmek demek olan gözü verenin rızası haricinde harama sarf edemezsin. Ve hakeza, kulağı ve dili ve bunlar gibi cihazatı harama sarf etmekle manen olduremezsin. Ve etı yenilmeyen hayvanını luzumsuz tazip edip katledemezsin. Ve hakeza, bütün sana verilen nimetler, bu misafirhane-i dünyanın sahibi olan Mihmandar-ı Kerîm-i Zülcelâl'in kavanin-i şeriatı dairesinde tasarruf etmek gerektir.

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

• • •

1. Senı her turlu noksandan tenzih edenz. Senın bize ogrettıgınden başka bızım hıçbır bilgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bilir, her şeyı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

arzu: aşın istek, heves.
Cenab-ı Hak: Allah
cihazat: cihazlar, kendilenne ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler
dahil: içinde
daire-i ihtiyar: seçme isteme tercih etme dairesi
davet: çağırma
dustur: kanun, kaide, kural, prensip
hakeza: boylece, bunun gibi
haram: Islâmıyetçe yasaklanan işler
haram: Islâmıyetçe yasaklıanan işler
hariç: bir şeyın dışı
hatime: son, nihayet.
ıbahe: bir şeyln haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması, mubah kılma
idare: yonetme, bir ışı yurutme, kullanma
israf: ihtıyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
istifade: faydalanma
kaide: kural, esas
katl: oldurme
kavanin-i şeriat: şenat kanunlan
lâzım: gerekli, luzumlu
levazımat: luzumlu maddeler, lazım olan seyler
luzumsuz: gereksız
malik: sahıp
manen: mana lubanyla, manaca.
mihmandar: ev, hane, mülk sahıbı
Mihmandar-ı Kerım-i Zulcelal: şu dunya mısafırhanesınde kullarına yardım edıp nzıklandıran celal sahıbı Rabbımız
mısafırhane-ı dünya: dunya mısafırhanesı.
nımet: Allah ın bagışladıgı maddî ve manevî lutuf ve ikramlar
rıza: razı olma, hoşnutluk.
sadaka: Allah nzası ıçın ıhtıyaç sahıbı fakırlere yapılan yardım
sarf: harcama
suret: bıçım, tarz
şuur: ıdrak, bilinç.
tasarruf: bir şeyın sahıbı olup mülkunu istedıgı şekılde kullanma
tazıp: acı çektırme, sıkıntı verme, azap çektırme
temlik: malık olma, mal sahıbı olma
zahir: açık
zat: kışı
zayi: elden çıkan, zıyan
ziyafet: mısafıre yedınp ıçırme, ikram ıçın verılen yemek.

✻ On Sekizinci Lem'a, Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir

On Sekizinci Lem'a

Mahremdir, herkese gösterilmez [1]

OTUZ BİRİNCİ MEKTUBUN ON SEKİZİNCİ LEM'ASI

Risale-i Nur Şakirtlerine işaret eden Hazret-i Ali'nin (RA) bir keramet-i gaybiyesidir

ÇÂY-I DIKKAT: Şu acip Lem'anın ehemmiyeti üç noktadan geliyor

• *Birincisi ve en mühimi:* Gizli kalmış gaybî mühim bir mu'cize-i Ahmediyeyi (ASM) [HAŞİYE] beyan eder ki, cevamiu'l-kelim nev'inden ikî cümleden ibaret bir hadîs-i şerîfi iki sahife kadar hakaik-i tarihiyeyi ve iki devlet-i azîme-i İslâmiyenin hatimelerini ifade ediyor

• *İkincisi:* Keramet-i evliya hak olduğuna kat'î bir bürhan gösteren Hazret-i Ali'nin (RA), Lâtin harfinin kabulünü tam tarihiyle ve tarz-ı tatbikini iki kelimeyle göstermesidir

• *Üçüncüsü:* Risale-i Nur Şakirtlerine ve naşirlerine karşı Hazret-i Ali'nin (RA) irşatkârâne ve teveccühkârâne bakması ve işaret etmesidir

HAŞİYE: Mu'cizat-ı Ahmediyeye (ASM) dair olan On Dokuzuncu Mektubun cüz-i evvelinde zikredilen hadsiz ihbarat-ı gaybiye-i Ahmediye (ASM) nev'inden seksen mu'cize-i Ahmediye (ASM) bununla seksen bir olur

1. Tamamı Osmanlıca teksir *Lem'alar*da neşredilen bu Lem'a, Risale-i Nur Kulliyatından *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*'de de yer alıp, aslı yeniden olan buraya da derç edilmiştir. (Naşirler)

acayip: tuhaf, hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey
beyan: anlatma, izah etme, açıklama
burhan: delil, hüccet.
çây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkate değer
cevamiü'l-kelim: özlü sözler ve cizeler
cüz-i evvel: birinci parça.
devlet-i azime-i İslâmiye: İslâm'ın büyük devleti, İslâmî büyük devlet.
ehemmiyet: önem.
gaybî: gayba ait, gelecekle ilgili
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktardıkları sözlerin genel adı.
hadsiz: sınırsız
hak: doğru, gerçek.
hakaik-i tarihiye: tarihî hakikatler
haşiye: dipnot
hatime: son, nihayet.
ihbaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
ifade: anlatma
ihbarat-ı gaybiye-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin gelecekle ilgili verdiği haberler
işaret etme: dolaylı gösterme.
irşatkârane: irşat ederek.
kat'î: kesin
keramet-i evliya: velilerin Allah dostlarının kerametleri
keramet-i gaybiye: gelecek ile ilgili keramet
lem'a: parlıp Lem'alar kitabından bir bölüm
mahrem: gizli sır, vasfı olan, herkesçe bilinmemesi gereken
mu'cize-i Ahmediye (asm): Hz. Peygamberin mu'cizesi
muhim: önemli.
naşir: yayan, neşreden.
nevi: çeşit, tür
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm
şakirt: talebe
tarz-ı tatbik: uygulama tarzı, şekli
teveccühkârane: ilgi duyarak, yönelerek
zikretme: anma

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Hazret-i Gavs-ı Âzam Şeyh-i Geylânî'nin (RA), sarahat derecesindeki keramet-i gaybiyesini teyit ve takviye eden Hazret-i Esedullahi'l-Galib Ali İbni Ebu Talip (RA) ve kerremallahü vechehu, Kaside-i Ercûze-ı meşhuresinde aynen ihbarat-ı gavsiyeyi tasdik edip işaret ediyor.

Mecmuatü'l-Ahzab'ın 582. sahifesinden, 597. sahifesine kadar o *Ercûze*'dir. O *Ercûze*'nin mevzuu ve içindeki maksad-ı aslî İsm-ı Âzamı tazammun eden altı ismin ehemmiyetini beyan etmek, hem o münasebetle istikbaldeki bir kısım umur-i gaybiyeye ve tesis-i İslâmiyette bir kısım mücahedatına işaret etmektir.

Evet, Hazret-i İmam (RA), üstadı olan Habibullah Aleyhissalâtü Vesselâmdan aldığı dersin bir kısmını işarî bir surette zikrediyor. Feth-i Hayber'deki hem mu'cize-i Nebeviye, hem keramet-i Aleviye olan harika vakıayı bahsettiği gibi, tesis-i İslâmiyete temas eden mühim noktaları da bahsediyor. Sonra istikbale bakıyor. Peygamber-i Zîşandan (ASM) aldığı dersle, bir kısım Arabın ona karşı isyanlarından hiddet ederek demiş:

فِي عِلْمِ تِسْعِينَ حِسَابِ الْفَارِسِي ❁ مِنْ بَعْدِ قَرْنٍ تَاسِعِ الْمَعَاصِي

سَتَظْهَرُ الْفُرْسُ عَلَى الْأَعْرَابِ ❁ تَقْتُلُهُمْ كَقَتْلَةِ الدَّوَابِ

تَكُونُ مَبْدَأُ فِتَنٍ عَوَابِسٍ ❁ مُظْلِمَةً كَظُلْمَةِ الْحَنَادِسِ

bahsetme: üzerinde konuşma
beyan: anlatma, izah
ehemmiyet: önem
Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside
Feth-i Hayber: Hayber'in fethi
harika: olağanüstü
hiddet: öfke, kızgınlık
ihbarat-ı Gavsiye: Hz. Gavs'ın haber vermeleri
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
istikbal: gelecek zaman
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelip ayaklanma
işaret etme: dolaylı gösterme
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama
kısım: parça, takım
kaside-i Ercuze-i meşhure: Hz. İmam Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren meşhur kaside
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağan üstü fevkalâde hâl
keramet-i gaybiye: gelecekle ilgili keramet
maksad-ı aslî: asıl maksat, asıl gaye
Mecmuatü'l-Ahzab: Şeyh Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'nin üç cildlik dua kitabı
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan bahis, konu
mu'cize-i Nebeviye: Peygambere ait mu'cizesi
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar
mühim: önemli
münasebet: münasıplık, ilgi, alâka
nokta: konu ile ilgili önemli bolum
Peygamber-i Zişan: şanlı Peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sarahat: açıklık
suret: biçim, tarz
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hüküm etme
tazammun: ihtiva etme, içine alma
temas: değme, dokunma
tesis-i İslâmiyet: İslâmiyetin doğuşu, kuruluşu ve yayılışı, kökleşmesi
tesis-i İslâmiyet: İslâmiyetin doğuşu, kuruluşu ve yayılışı, kökleşmesi
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
umur-ı gaybiye: gaybî işler, Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler
vakıa: vuku bulmuş, var olan olay
zikir: anmak, Allah'ı zikretmek.

Yani, "Dokuz karn sonra Furs, yani akvam-ı Şarkıye, Arab üzerine hücum edecek, galebe edip hayvan gıbi Arabı kesecek. Öyle müthiş fitneler, karanlıklı musıbetler ki, en karanlıklı geceden daha ziyade karanlık olacak."

İşte Hazret-i Ali'nin (RA) bır keramet-i bâhiresi ki, kendinden beş yüz sene sonra gelen ve Arab Devlet-i Abbasiyesini mahveden ve hadsız kütüb-i Islâmiyeyi nehr-ı Fırat'a doken ve Arabı gayet zalımâne katleden Hulâgû vakıa-i meşhuresini haber veriyor. Çünkü meşhur olan, karn kırk sene değıl, o zaman ıstılahınca ağleb-i ömür olan altmış seneden ıbarettır. Çünku, bır devir altmış senede değişir. Bu surette Imam-ı Ali'nin (RA) hicretten otuz sene sonra Kûfe'de yazdığı bu *Ercûze*'dekı dokuz defa altmış, otuza ilâve edılse, beş yüz yetmış oluyor kı, Cengız'ın ve Hulâgû'nun hücum ve tahrıbat zamanıdır. Sonra Hazret-i Cebrail'ın, Âlâ Nebiyyinâ ve Aleyhıssalâtü Vesselâm huzur-i Nebevîde getirıp Hazret-i Alı'ye *Sekîne* namıyla bir sahifede yazılı İsm-i Âzam, Hazret-i Ali'nin (RA) kucağına düşmüş. Hazret-i Ali diyor: "Ben Cebrail'in şahsını yalnız alâimisema suretinde gördüm. Sesini işittim, sahifeyi aldım, bu isimleri içinde buldum" diyerek, bu İsm-i Âzamdan bahisle bazı hâdisatı zikırden sonra tahdis-i nimet suretinde diyor kı:

فَكُلُّ مَعْنًا مِنْ عُلُومٍ فَاخِرَةٍ ۞ مِنْ مَبْدَإِ الدُّنْيَا بِيَوْمِ الْآخِرَةِ
قَدْ صَارَ كَشْفًا عِنْدَنَا عِيَانًا ۞ فَكُلُّ ذِي شَكٍّ غَدًا مُهَانًا

agleb-i ömür: ömrün çogu
akvam-ı şarkiye: doğu kavımlerı
alâ nebiyyinâ: "Peygamberımız Hz. Muhammed (asm) uzerine olsun" manasında
alâimisema: gok kuşagı, al yeşıl kuşak
aleyhıssalâtü vesselam: "Salât ve selam onun uzerine olsun." anlamında. Peygamberımız Hz. Muhammed'ın (asm)
bahıs: uzennde konuşma
devir: zaman suresi belli zaman parçası
devlet-i Abbasiye: Abbasî devleti, Emevîlerden sonra kurulan devlet. (750-1258)
Ercuze: Hz. Alı tarafindan yazılan ve ıstıkbalden haber veren vezinli kasıde.
fitne: karışıklık, fesat.
Furs: Farslar. Farsça konuşanlar. Fars milletı
galebe: galıp gelme, yenme, ustunluk.
hadısat: hadıseler, olaylar
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hicret: göç. Peygamberımızin Mekke'den Medine'ye goç etmesi
huzur-i Nebevi: Peygamberin huzuru, sohbetı.
hücum: saldırma.
ıstılah: her hangi bir ilim, fen veya sanat alanında veya her hangi bir zamanda, o alana ait bir kavramı ifade etmek amacıyla kullanılan ve sözluk anlamından farklı bir anlam taşıyan kelime, tamlama veya terim.
ıbaret: meydana gelen olu, şan, müteşekkil
ilâve: ekleme, katma
İsm-i Âzam: Cenab-ı Hakkın bın bir ismınden en buyuk ve manaca diger ısımlen kuşatmıs olanı
karn: yuzyıl, asır
katl: oldurme, katletme
keramet-i bâhire: apaçık keramet.
kütüb-i Islâmiye: Islâmî kıtaplar
mahv: yok, etme, ortadan kaldırma
meşhur: herkesin bıldıgı şöhretlı, unlu, namlı.
musibet: felaket, bela
namıyla: adıyla
nehr-i Fırat: Fırat nehri
sahife: sayfa
Sekîne: İçerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok muhim, sukûnet ve emnıyet veren bir dua
suret: bıçım, gorunuş, tarz.
tahdis-ı nimet: Ilâhî nımetı şukrederek anlatma. Cenab-ı Hakka karşı şukrunu eda etme ve teşekkur etme maksadıyla nail oldugu nımetı anma
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
vakıa-i meşhure: meşhur hâdise
zalımane: zulmeder surette, zalımce
zıkır: anma
ziyade: çok, fazla

Yani, "*Evvel-i dünyadan kıyamete kadar ulûm-i esrar-ı muhimme bize meşhut derecesinde inkişaf etmiş, kim ne isterse sorsun, sözümüze şüphe edenler zelil olur.*"

Sonra, yine İsm-ı Âzam içinde bulunan o altı Esma-i Hüsnadan bahsedip, birden bire, aynen Gavs-ı Geylânî'nın ıhbar-ı gaybîsi gibi, Hülâgû asrından bu asrımıza bakıyor. İkinci bir keramet-i gaybiyeyi izhar ediyor. Ve diyor ki:

أَحْرُفُ عُجْمٍ سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا (HAŞİYE) ۞ بِتَّ بِهَا الْأَمِيرُ وَالْفَقِيرًا

Yani, on dördüncü asr-ı Muhammedîde (ASM) bin üç yüz kırk dokuz ve Rumîce bin üç yüz kırk yedide Arabî hurufunu terk edip, ecnebi ve acemi hurufuna İslâmlar içinde başlanacak. Hem umum, hem fakir ve zengin, emîr ve işçi, çoluk ve çocuk gece dersleriyle o hurufu cebren öğrenecekler. Çünkü bir nüshada بَاتَ 'dır. بَاتَ ise gece çalışmasıdır. بِتَّ ise kat'îyi ve cebri ifade ediyor.

HAŞİYE: Hazret-ı Ali'nin (RA) şu kerametı pek zahirdir. Çünkü, huruf-ı ecnebiyenin İslâm içinde cebren kabul ettirildiği zamanı سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا cümlesiyle tamı tamına aynı tarihini göstenyor. Cifirle ve hesab-ı ebcetle fıkranın manasını takviye ediyor. Şöyle ki: İlk س yüz yirmi (120), ikı ط on sekiz (18), ikı ت sekiz yüz (800), ıkı ر dört yüz (400), bir ى on (10), bir *elif* bir (1), bın uç yüz kırk dokuzdur (1349). Şımdi Arabî bın uç yuz elli uçtur (1353). Bu hurufun cebren kabulü ve ramazan gecelerinde çoluk ve çocuk ve kadınlara okutturulması dört sene evveldir.

acemi: Arab olmayan, Arab'dan başkası
Arabî: Arabcaya ait, Arab dili ile ilgili
asır: yüzyıl, asır
asr-ı Muhammedî (asm): Hz. Peygamberin yaşadığı asır
bahsetme: üzerinde konuşma, söz söyleme
cebir: zorlama, baskı
cebren: zorla, zorakı, zor kullanarak
cifir: harflere verilen sayılarla sözden anlam çıkarma ilmi, ebcet
derece: mertebe
ecnebi: yabancı
emîr: büyük bir soydan gelen
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
evvel-i dünya: dünyanın başlangıcı
fıkra: kısa yazı
haşiye: dipnot.
hesab-ı ebcet: Arab harflerinin dizilış sırası, bu harflerin rakam olarak değerlerinden yola çıkılarak yapılan hesap
huruf: harfler
huruf-i ecnebiye: yabancı harfler
ifade: anlatma
ıhbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
inkişaf: keşfolunma, manevî bir sırrın veya hâlin görünmesi
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
izhar: açığa vurma, gösterme
kıyamet: dünyanın sonu, bütün âlemlerin dirilerek mahşerde toplanması
kat'î: kesin
keramet: hankulade görülen haller
keramet-i gaybiye: gayba ilgili keramet, istikbal ile alâkalı keramet.
meşhut: görünen, şahadet edilen.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her bir
Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi
takviye: destekleme, kuvvetlendirme
terk: bırakma, vazgeçme
ulum-ı esrar-ı muhimme: önemli sırlı ilimler.
umum: bütün
zahir: apaçık, gözle görülen
zelil: aşağı, alçak, zillete düşen

اَحْرُفُ عُجْمٍ fıkrasındaki عُجْمٍ ise, o zamanın ıstılahınca Arabın gayn Lâtince ve Frengî huruf demektir.

Sonra diyor:

فَمَنْ اَرَادَ اللّٰهُ اَنْ يُعِينَهُ ۞ اَتْحَفَهُ بِهٰذِهِ السَّكِينَةِ

Yani, "*Kim inayet-i Ilâhiyeye mazhar ise, Hazret-i Cebrail'in tabiri ile bu Sekîne-i Kudsiye olan İsm-i Âzamı Cenab-ı Hak ona hediye eder. Onunla o zamanın şer ve fitnelerinden kurtarır.*"

Bu sözden dört sahife evvel yine demiş:

فَكُلُّ مَنْ لَاحَتْ لَهُ السَّعَادَةُ ۞ كَانَ لَهُ فِي الْجِيدِ كَالْقِلَادَةِ

Yani, "*Kim saadete mazhar ise, said ise, şaki değilse, o İsm-i Âzam onun boynunda mübarek bir gerdanlık hükmünde bir nüsha olur.*"

Sonra diyor:

ثُمَّ اعْلَمُوا مَعَاشِرَ الْاَخْوَانِ ۞ اَنَّ غُوَادَةَ اٰخِرِ الزَّمَانِ
هُمْ عُلَمَاءُ زَوَّقُوا اَفْوَاهَهُمْ ۞ ثُمَّ انْتَشُوا وَاتَّبَعُوا اَهْوَائَهُمْ

Yani, "*O bid'alar ve Acemî ve ecnebi hurufunun intişan zamanı olan o ahirzamanın fena adamları bir kısım ulemaüssûdur ki, hırs sebebiyle bâtınlarını haramla doldurmak için bid'alara yardım ve fetva verenlerdir.*"

Sonra bir kısım ulemaussûu tokatlamak için de bınsıyle konuşuyor. Der:

kıyamete yakın son devresi
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
Cenab-ı Hak: Allah
ecnebi: yabancı
fıkra: bent, madde
fitne: karışıklık, fesat.
Frengi: Avrupalı.
gayr: dış.
huruf: harfler
hukmünde: yerinde, derecesinde.
ıstılah: her hangi bir ilim, fen veya sanat alanında o alana ait bir kavramı ifade etmek amacıyla kullanılan ve sözlük anlamından farklı bir anlam taşıyan kelime, tamlama veya terim
inayet-i ilahiye: Allah'ın yardımı
intişar: yayılma, neşrolunma
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
mazhar: nail olma, kavuşma
mübarek: feyzli, bereketli
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her bir
saadet: mutluluk.
said: saadete eren, Allah'ın rızasına ve ahiret mutluluğuna kavuşan
Sekîne-i kudsiye: kudsî Sekîne, kutsal, yüce olan gönül ferahlatıcı
şaki: Allah'ın rızasından ve ahiret mutluluğundan yoksun kimse.
şer: kötülük.
tabir: ifade
ulemaüssû': kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler

Acemi: Arab olmayan, Arab'dan başkası.
ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının

فَاسْئَلْ لِمَوْلَاكَ الْعَظِيمِ الشَّانِ ۞ يَامُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ

بِاَنْ يَقِيكَ شَرَّ تِلْكَ الْفِتْنَةِ ۞ وَشَرَّ كُلِّ كُرْبَةٍ وَمِحْنَةٍ

Yani, "*Yâ o zamana yetişen ve âlimlerden olan insan! Cenab-ı Hak'tan o fitnenin şerrinden muhafaza için sana ders verdiğim İsm-i Âzam ile dua et.*"

فَاِنَّمَا نَحْنُ عَلَى التَّحْقِيقِ ۞ غَوْثٌ لِكُلِّ كُرْبَةٍ وَضِيقٍ

Yani, "*Biz Âl-ı Beytten her kurbet ve şıddet zamanında birer gavs çıkıp imdat ediyor.*"

Esedullahi'l-Galib Hazret-i Ali (RA) İbni Ebu Talip Kerremallahü Vechehu, ihbarat-ı gaybiyeye ait şu kasidesinin bir kısmında Risale-i Nur Şakirtlerine bilhassa baktığına müteaddit emareler var. O da, Gavs-ı Geylânî gibi, Risale-i Nur'un makbuliyetini imza ediyor ve alkışlıyor.

Birinci Emare: Latin hurufunun İslâmlar içinde cebren kabul ettirildiğini teessüfle bahsedip ve ulemaüssûu tokatladığı yerde birden bire binsiyle irşatkârâne konuşuyor ve diyor ki: يَامُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ "Sana verdiğim ders ile hıfz duasını et." İşte bu مُدْرِكْ aynen Hazret-ı Gavs'ın kaside-i meşhuresinde مُرِيدِى dediği adamın aynıdır. Çünkü ikisi de aynı fitneden bahsedip, umum içinde hususî bir adama iltifat gösteriyorlar.

Âl-ı Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan
âlim: çok okumuş bilgin
bahsetme: üzerinde konuşma, söz söyleme.
batın: kanın
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
bilhassa: özellikle
cebren: zorla, cebirle
Cenab-ı Hak: Allah.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
emare: alâmet, belirti
Esedullahi'l-Galib: galip gelen Allah'ın aslanı Hz. Ali (ra)
fetva: İslam'da bir mesele hakkında dinî meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şerî hukum veya karar
fitne: karışıklık, fesat
gavs: yardımcı, imdada yetişen
Gavs-ı Geylanî: Abdulkadir-i Geylanî
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
Hazret-ı Gavs: Abdulkadir Geylanî Hazretleri
hıfz: koruma
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık
huruf: harfler
ihbarat-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram
irşatkârane: irşat ederek.
İsm-i Âzam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlen kuşatmış olanı
kısım: parça, takım
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
kaside-i meşhure: meşhur kaside
kurbet: sıkıntı, bela, musibet.
makbuliyet: makbulluk, geçerlilik
muhafaza: koruma
müteaddit: çeşitli.
şer: kötülük.
teessüf: üzülme, eseflenime
ulemaussu: kötü alimler, dünyayı dine tercih eden âlimler
umum: bütün

Kaside-ı Gavsiyede مُرِيدِى ilm-i cifir ve on yedi emare ile مُلاَّ سَعِيدْ , hem اَلْكُرْدِى olduğu tahakkuk etmiş. Risale-i Nur'un bir vasıta-ı naşın olan Üstadımızın hem ısmı, hem lâkabı مُرِيدِى lâfzında olduğu gibi aynen Hazret-i Ali'nin (RA) (HAŞİYE) يَامُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ ilm-i cifirle ve hesab-ı ebcetle aynen hem مُلاَّ سَعِيدْ , hem اَلْكُرْدِى oluyor. Her birisi iki yüz altmış beş ediyor. مُدْرِكًا üstündeki tenvin vakıfta elif'e inkılâp ettiği için elfün oluyor. مُدْرِكًا lâfzı, mim'sız yukarıdan okunmasıyla "kurd" olduğu gibi اَلزَّمَانْ lâfzı da بَدِيعُ الزَّمَانْ 'ın bir parçasını okumakla bu emareyi letafetlendiriyor. Demek o zamana yetişenlerin arasında Hazret-i Ali'nin (RA) hitabına mazhar çok efrat içinde Risale-ı Nur naşirine hususî bir iltıfatı var.

İkinci Emare: Hazret-i Ali (RA) hırs ve tamâ yolunda bid'alara tâbi olan bir kısım ulemaussûu tokatladığı

HAŞİYE: يا مُدْرِكًا tenvin nun sayılmak şartıyla üç yüz yırmı beş olup, نُورْسِى bir farkla üç yüz yırmi altı ediyor. O fazla elif bine işaret ettiği için, üç yüz yırmı beş kalıp, hem يا مُدْرِكًا 'e tam tevafuk ediyor, hem fitnelerin başlangıcı ve o نُورْسِى 'nin mücahedesinin başlangıcı tarihini gösteriyor.

aynen: tıpkı tıpkısına olduğu gibi
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
efrat: fertler
emare: alâmet, belirti
fitne: bozgunculuk.
haşiye: dipnot.
hesab-ı ebcet: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak, tahlil düşürmek.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hitap: birine karşı konuşma, nutuk
hususî: özel
ilm-i cifir: cifir ilmi: harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram
inkılâp: değişme, dönüşme
Kaside-i Gavsiye: Hz. Gavs'ın kasidesi
lâfız: kelime
lâkap: bir kimseye, asıl adından ayrı olarak, vasfına dayanılarak daha sonra takılan ad
letafet: latîflik, hoşluk, güzellik.
mazhar: nail olma, şereflenme
mücadele: çarpışma, uğraşma
naşir: yayan, neşreden
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tahakkuk: delil ile ispat edilme, kesinleşme
tamâ: hırs, aç gözlülük.
tenvin: nunlama, iki üstün, iki esre, iki ötre
tevafuk: uygun gelme
ulemaussû: ilmi kötüye kullanan, dünyevî menfaat için ilmi alet ve vasıta yapan âlimler
vâkıf: durak.
vasıta-i naşir: yayma, neşretme vasıtası

vakit, ulema içinde birisiyle merhametkârâne konuşmaya başladı. Üstadımızı bilenlere malûmdur ki, Ankara rüesası İstanbul'da onun İngilizlere karşı mücahedatını takdir ederek, onu istediler. Ankara'ya gitti. Van'da Medresetuzzehra namında kendi dârülfunununa yüz elli bin banknot, iki yüz mebustan yüz altmış üçünün imzasıyla itâsı kararlaştırılan lâyiha-ı kanuniye kabul edilmekle beraber, Şeyh Sünusi makamında vilâyat-ı şarkiye vaiz-i umumîliği, ve hem Dârulhikmetin azaları orada Diyanet Riyasetinin azaları olmakla, o da içinde bulunmakla beraber, mebus olmak ve daha ne isterse yapılacak diye teklif ettikleri hâlde, sırf sünnet-i seniyeye muhalif hareket etmemek için, o tekhifleri kabul etmeyip şimdi yirmi beş sene işkenceli bir esareti kabul eden Üstadımıza, elbette, Hazret-i Ali'nin, (RA) ulemaüssûa hiddet ettiği zaman ona karşı hususî iltifatı olacak ve o manevî mecliste onu okşayacak. Onun için bu hâl bir emaredir ki, Hazret-i Ali (RA), Hazret-i Gavs-ı Geylânî (RA) gibi umum muhatapları içinde bu Risale-i Nur'un bir vasıtası olan Hocamıza işareten iltifat ediyor.

نَحْنُ عَلَى التَّحْقِيقِ غَوْثٌ لِكُلِّ كُرْبَةٍ وَضِيقٍ

fıkrasında, "gavs" lâfzıyla Gavs-ı Geylânî'nin mündine şefkatle bakmasına, Hazret-i Ali'nin (RA) baktığını ima ediyor.

Üçüncü Emare: Ulema bahsinin evvelki satırında diyor:

aza: üyeler
bahıs: üzerinde konuşulan mesele
dârülfûnun: üniversite
Dârülhikmet: Osmanlının en büyük din şurası
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
emare: alâmet, belirti
esaret: esirlik.
evvelki: önceki
fıkra: bent, madde
gavs: yardımcı, imdada yetişen
Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir-i Geylânî
hiddet: öfke, kızgınlık.
hususî: özel
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram
ima: işaret etmek.
işareten: işaret ederek
işkence: eziyet, bir kimseye verilen maddî manevî sıkıntı
itâ: verme
lâfız: kelime
lâyiha-ı kanuniye: henüz taslak edilmemiş kanun tasarısı
makam: mevki
malûm: bilinen
manevî: manaya ait.
mebus: milletvekili.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
merhametkârane: acıyarak, merhamet göstererek
muhalif: karşıt, zıt
muhatap: konuşulan kimse, konuyla ilgili sayılan kimse
mücahedat: mücahedeler savaşmalar
mürit: tarikatte bir şeyh ve murşide bağlanarak tarikat usul ve adetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse
namında: adında
rüesa: reisler
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
takdir: beğendiğini belirtme
ulema: âlimler, bilginler
ulemaussu: ilmi kötüye kullanan, dünyevî menfaat için ilmi alet ve vasıta yapan âlimler
umum: bütün
vaiz-i umumî: umumî vaiz, genel vaiz
vakit: zaman
vasıta: aracı
vilayat-ı şarkiye: şark, doğu vilâyetleri

فَمَنْ اَرَادَ اللّٰهُ اَنْ يُعِينَهُ (HAŞİYE 1) ۞ اَتْحَفَهُ بِهٰذِهِ السَّكِينَةِ (HAŞİYE 2)

İsm-i Azam bahsinde,

فَكُلُّ مَنْ لَاحَتْ لَهُ السَّعَادَةُ ۞ كَانَ لَهُ فِي الْجِيدِ كَالْقِلَادَةِ

HAŞİYE 1: Bu satırda Gavs'ın تَعِيشُ سَعِيدًا fıkrasındaki سعيدًا lâfzı, يُعِينَهُ dahi aynen, سكينة yine aynen gösteriyorlar. Her birisi سعيدًا oluyor. Demek Gavs gibi bu fıkra Said ile konuşuyor. ه harfi beştir. Dördü د'dır. Bırı د ustundeki tenvinden gelen vakıf için *elif*'e mukabıldır.

HAŞİYE 2: Cây-ı dikkattır ki, bu ıkı satır mana itibarıyla doğrudan doğruya Risale-i Nur naşirine baktığı gıbı, cifir ve ebcet hesabıyla yine bakıyor. Çünku اتحفه بهذه السكينة cıfır ve ebcet hesabıyla bın uç yüz kırk dokuz tarihini gösteriyor ki, Rısale-i Nur'un galıbâne intışar ve tekemmül tarihıdır. İkıncı satır, فكلُّ من لاحت له السَّعادةُ ۞ كان له في الجيد كالقلادة yine cıfır ve ebcet hesabıyla bin üç yüz yırmı dokuz ediyor ki, Rısale-i Nur naşirinin hakıkî mebde-ı mücahedesı tarıhıdır. Yalnız bu السَّعادةُ ve الْقلادة'dekı ıkı ة vakfa rast geldıklen ıçın kaıdeten ه sayılırlar.

Elhâsıl, bu ıkı satır uç cıhet ile Rısale-i Nur naşirine bakıyor.

Bırıncısı: Ism-i Azamı tazammun eden altı ısmin ona hediye edildiğini ve onunla muhafaza edilmesi aynen vakıa olmuş ve olmaktadır.

İkincisi يُعِينَهُ cıfırce Said, السكينه cıfırce yine Said, السَّعادةُ mana ve lâfızca yine Said oluyor.

Uçuncüsü: Evvelkı satır Rısale-ı Nur'la mücahedenin bugununu, ıkıncı satır mucahedenın mebdeini tamı tamına tarihıyle gösteriyor.

İşte bu ikı satır, Rısale-ı Nur naşirinin yırmı senelık mücahedatının, bırı mebdeı, dığerı muntehasını göstermesi, elbette tesadüf olamaz. Belkı mucahedenın makbulıyetıne bır ışaret-ı gaybıyedır. Ve Hazret-ı Alî'nın (RA) bir sikke-i tasdıkıdır.

Suleyman Ruştu, Hüsrev

bahis üzennde konuşulan mesele.
cay-ı dıkkat dıkkat edılecek noktа
cıfır harflere verılen sayılarla sözden anlam çıkarma ılmı: ebcet.
ebcet. Arab alfabesının ılk terubı ve harflennın taşıdıgı sayı degerlerine dayanan hesap sistemınce
elhâsıl sonuç olarak.
elif. Arabca alfabedekı ılk harf
fıkra bent paragraf
galıbâne ustun gelmış gıbı, galıp gelmış gıbı
Gavs yardımcı Abdulkadır Geylanî
mtışar yayılma
Ism-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bir ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısmıtlen kuşatmıs olanı
ışaret-i gaybıye gaypla ılgılı haber gelecekle ılgılı haber
kaıdeten kurala uygun olarak, kaıde gereğınce
lafız soz kelıme ağızdan cıkan cumlece
makbulıyet. begenılmıslık geçerlılık.
mebde baslangıc
mebde-ı mücahede uğraşma çaba gayretın baslangıcı
mukabil karşılık karşılığında
mücahedat uğraşmalar gayretler çabalar
mücahede uğraşma çaba, gayrer
munteha son sonuç
naşir nesreden, yayımlayan, yayan
rastgelme karşılaşma
satır yan yana dızılmıs kelımeler yazı sırası
sıkke-ı tasdıkı tasdık sıkkesı dogrulama muhru
tazammun ıçıne alma ıçınde bulundurma
tekemmül olgun mukemmel
tenvin nunlama ıkı ustun ıkı esre ıkı ötre.
tesaduf tevafuk rastgele
vakıa olan olmuş bır ış olay
vâkıf durak.

yanı, "*Kim inayete ve saadete mazhar ise, o ahirzaman fitnelerinden bu altı ismi verdiğim ders tarzında virt edenler mahfuz kalırlar.*"

Hazret-i Ali (RA) huruf-i ecnebiyi İslâmlar içinde cebren kabul ettirmek hâdisesi ile ulemaüssûun bid'alara yardımlarından teessüfle bahsedip, bu iki hâdise ortasında irşatkârâne bazılarından bahsediyor ki, o Sekîne olan İsm-i Âzamla ecnebi hurufuna karşı mukabele ediyor. Ve hem ulemaussûa muhalefet ediyor. Işte bu zamanda o adamların Risale-i Nur Şakirtleri ve naşirleri olduklan şüphesizdir. Çunkü, onlardır ki hatt-ı Kur'ân'ı muhafaza ediyorlar ve bid'akâr bir kısım ulemalara karşı da mukavemet ediyorlar.

Evet biz Hocamızdan anlamışız ki, on üç sene evvel Hazret-i Ali'nin (RA) bu kasidesinin sırrını bilmeden yedi sene evvel bu altı ismi İmam-ı Gazali'den ders alarak ve kendine daima virt ederek, bütün evratları tebeddül ve tahavvul ettiği hâlde, bu *Sekîne* tabir edilen, altı isme Hazret-i Ali'nin (RA) verdiği ders tarzında, mütemadiyen terk etmeden devam etmiş. Bu tarzda devam edenleri işitmemişiz. Hem hilâf-ı âdet bir tarzda, yirmi sene zarfında yirmi fitne-i azîmeye duştüğü gibi ve tesirli bir surette hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye karıştığı hâlde harika bir mahfuziyet altında olduğunu gözümüzle gördüğümüzden Hazret-i Ali'nin (RA) ahirzamandaki hitap ettiği dostları içinde bilhassa ona rûy-i iltıfatı olduğunu hissediyoruz.

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
bid'at: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
bid'akar: dinde olmayanı dine sokmaya çalışan, bid'atçı
bilhassa: özellikle
cebren: zorla, cebirle.
ecnebi: yabancı
evrat: virtler, okunması adet olan dini dualar
evvel. once
fitne: fesat, karıştırıcı, dinsizlik.
fitne-i azîme: büyük fitne
hadise: vakıa, olay
harika: olağanüstü
hatt-ı Kur'an: Kur'ân yazısı
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye. İslâm'ın sosyal hayatı
hilâf-ı âdet: âdete aykırı
hitap: birine söz söyleme
huruf: harfler
huruf-i ecnebi: yabancı harfler
inayet: yardım, ihsan
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
irşatkarane. irşat ederek.
kısım: parça, takım
kasîde: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
mahfuz. hifz olunmuş, gizlenmiş
mahfuziyet. korunmuş olma
mazhar: nail olma, şereflenme
muhafaza: koruma
muhalefet. uygun olmama, zıdık
mukabele: karşılık verme.
mukavemet. karşı koyma
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak.
naşir: yayan, neşreden
rûy-i iltıfat: güzel ve yumuşacık davranma yüzü
sır: gizli hakikat.
saadet: mutluluk.
Sekîne: içersinde on dokuz harfli, on dokuz ayet bulunan çok mühim, sükûnet ve emniyet veren bir dua
sureti: biçim, tarz
tabir: ifade.
tahavvül: değişme, dönüşme.
tarz: biçim, suret.
tebeddul: başkalaşma, değişme
teessüf: üzülme, esefenme
terk: bırakma
tesirli: etkili
ulema: âlimler, bilginler
ulemaüssû: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler
virt: belli zamanlarda okunması manevi bir vazife olarak kabul edilen Kur'ân cüzleri, esmâ-i hüsna ve dualar

Hem لَاحَتْ لَهُ السَّعَادَةُ lâfzıyla, yanı, saıd olmak ve ulema bahsine muttasıl bırısıne ınayete mazhar olduğunu ve يَامُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ fıkrası hesab-ı ebcetle on uçüncü asrın göstenp, o asırda dünyaya gelen ulemadan Saıd (RA) ısmınde bırısıne lâtıfâne bır ıma, bu emareyi zıynetlendırıyor. (HAŞİYE)

Dördüncü Emore: Hazret-ı Gavs-ı Geylânî fıtne-i ahırzamanda sünnet-ı seniyeyı ve esrar-ı Kur'âniyeyı muhafazaya ve neşre çalışan bır mürıdıne on beş emare ile iltifat eder ve onunla konuşursa, elbette Islâmıyetın tesısında *Esedullah* ünvanını alan ve ulûm-ı esrarıyede (1) اَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا hadısıne mazhar bulunan ve keramat-ı harıka ile ıştıhar eden ve Vehhabîlerın ecdadı olan Hancîlen kılıçtan geçıren ve Gavs-ı Âzam'ın ceddi ve ustadı olan Hazret-i Alı (RA) elbette Âl-i Beytıne bır cıhette düşman olan Vehhabîlerın Haremeyn-i Şerıfeyni ıstılâsı hengâmında ve Harıcîlerden daha berbat bır tarzda sünnet-ı seniyeye muhalefet eden bır kısım ulemaü's-sû ve zalımlerın ıstılâsı zamanında Rısale-i Nur vasıtası ıle Rısale-i Nur Şakırtlerı bütün kuvvetlerıyle sünnet-ı seniyenın

HAŞİYE: يَامُدْرِكًا , tenvın *nun* sayılmak şartıyla bın üç yüz yırmı beş tarıhı olan Hurrıyetın ıkıncı ve üçüncü senelerınde hılâfet-i Islâmıyeyı kaldırmaya teşebbüsle o hılâfetın kırılmasından fıtnelerın kapısı açıldığının zamanıdır. Hazret-i Alı (RA) o zamana dehşetlı bakıyor.

1. Ben ılmın şehrıyım. Alı ıse onun kapısıdır. (*Tırmızî*, Menâkıb, 20; Hâkim, *Mustedrek*, 3/126.)

Âl-i Beyit: Hz. Muhammed'ın (asm) aılesınden olan.
asır: yüzyıl.
bahıs: üzerınde konuşulan mesele.
cet: dede, ata.
cıhet: yön.
dehşetlı: korkunç.
ecdat: dedeler, büyük atalar.
emare: alamet, belırtı.
Esedullah: Allah'ın aslanı.
esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın sırları, Kur'ân'a aıt gızlılıkler.
fıkra: bent, madde.
fıtne: bozgunculuk.
fıtne-i ahırzaman: ahırzaman fıtnesı.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdulkadır-ı Geylânî Hazretlerının namı.
hadıs: Hz. Muhammed'e (asm) aıt söz, emır, fıller.
Haremeyn-i Şerıfeyn: Mekke'dekı Kâbe ıle Medîne'dekı Ravza-ı Mutahhara.
Harıcıler: Hz. Alı'ye (ra) karşı ısyan eden bır dalâlet fırkası.
haşıye: dıpnot.
Hazret-i Gavs-ı Geylânî: Abdulkadır Geylânî Hazretlerı.
hengâm: zaman, sıra.
hesab-ı ebcet: harflere verılen sayı degerlerıyle ıbarelerden geçmıse ve gelecege aıt ışaretler çıkarmak, tarıh düşürmek.
hılâfet: halıfelık.
hılâfet-ı Islâmıye: Islâm halıfelıgı.
iltıfat: ılgı gösterme, lutuf, ıkram.
ıma: ışaret etme.
ınayet: yardım, ıhsan, lütuf.
ıstılâ: kaplama, ele geçırme.
ıştıhar: meşhur olma, şöhret bulma.
kısım: parça, takım.
Keramat-ı harıka: harıka kerametler.
lâfız: kelıme.
latıfane: latıf bır şekılde, hoş ve güzel bır şekılde.
mazhar: naıl olma, şereflenme.
muhafaza: koruma, saklama.
muhalefet: bır düşünce, fıl veya harekete karşı durma.
muttasıl: bıtışık.
murıd: tarıkatte bır şeyh ve murşıde baglanarak tarıkat usul ve âdetlerı ıle tasavvufî hakıkatlerı ögrenen kımse.
neşır: yayma, herkese duyurma, tamım.
saıd: saadete eren, Allah'ın rızasına ve ahıret mutluluğuna kavuşan.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'ın (asm) yüce sünnetı, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvıplerı.
tarz: bıçım, suret.
tenvın: nunlama, ıkı ustün, ıkı esre, ıkı ötre.
tesıs: kurma, meydana getırme.
teşebbüs: girişım, bır ışe gırışme.
ulema: âlımler, bılgınler.
ulemaussû: kötü alımler, dünyayı dıne tercıh eden alımler.
ulum-i esrarıye: gızlı ılmler.
ünvan: ad, lâkap.
vasıta: aracılık.
Vehhabî: Muhammed bın Abdulvehhab tarafından geçen asırda Arabıstan'da meydana getırılen Islâmî bazı meselelerde ıfrat eden mezhep.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan, gaddar.
zıynet: süs.

gösteriyor. Elbette bu iltifatın gerçi çok efradı olabilir, fakat, bu karine-i hâl gösteriyor ki, Risale-i Nur Şakirtleri bir hususiyet kesb etmiş ki, Hazret-i Ali (RA) iltifatla Risale-i Nur'u alkışlıyor.

Altıncı Emare: ... Kuvvetlidir, fakat yazamayız.

Yedinci Emare: ... Zahirdir, fakat gösteremiyoruz.

Elhâsıl: Hazret-i Alı (RA) Kerremallahü Vechehu ecnebi hurufuna karşı şiddetli teessüf ve hıddet ettiği ve bid'aya taraftarlık eden bir kısım ulemaüssûa karşı şıddetlı nefret ve hiddet ettiği yerde irşatkârâne bazılarla konuşuyor. Ve Hazret-i Cibril'ın tabırıyle *Sekîne* ısmi verilen ve Ism-i Âzam sandukçası olan Esma-i Sitteye devam edeni irşat edıyor, taltıf edıyor. Işte o Esma-ı Sittenın devamından tereşşuh eden ve o Esmanın lemaatı olan Risale-i Nur ve o Risale-i Nur kendı şakirtleri ile lâakal yüzer kalemle yüz parça Rısale-i Nur'un eczalarıyla ve intişar eden yirmi bin nüshasıyla lâakal yüz bin adamı huruf-ı Kur'ânıye lehine ve sünnet-i seniyeye ittibaa ve ımanlannın takviyesine ve Hazret-i Ali'nin (RA) hiddet ettiği ıki cereyana karşı tamamıyla mukavemet ettiklerinden, elbette Hazret-i Ali'nin (RA) [1] يَا أَيُّهَا الْإِخْوَانُ tabır ettiği ihvanlan içinde hususî bir surette onlara bakıyor.

Evet, Hazret-ı Ali'nın (RA) bu zahir keramat-ı gaybiyesi, Hz. Peygamberin (ASM) ırşadıyla olduğu için, başka şekilde bir mu'cize-i Peygamberiye olduğu münasebetiyle, aynı keramet-ı Gavsiye ve ışarat-ı harıka-ı Alevıye gıbı beşinci asırla, on dördüncü asrın fitnelerine işaret

1. Ey azız kardeşler!

asır: yüzyıl.
bid'a: dinin asıma uymayan âdet ve uygulamalar
cereyan: akım
ecnebi hurufu: yabancı harfleri
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
efrat: fertler
elhasıl: hâsıl, netice itibarıyla
emare: alâmet, belirti
esma: isimler
Esma-i Sitte: Cenab-ı Hakkın altı büyük ismi
fitne: karışıklık, fesat.
hıddet: öfke, kızgınlık, gadap
huruf-ı Kur'aniye: Kur'ân harfleri
hususi: özel.
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik
işarat-ı harıka-ı Aleviye: Hz. Alı'nın olağanüstü işaretleri
ihvan: kardeşler
iltıfat: ilgi gösterme, lütuf, ikram
iman: inanç, itikat.
intişar: yayılma, neşrolunma
irşat: doğru yolu gösterme
irşatkârane: irşat ederek
Ism-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
işaret etme: dolaylı gösterme
ittıba: tabı olma, uyma.
karine-i hal: durumun gösterdiği işareti
keramat-ı gaybiye: gaybî kerametler
keramet-ı Gavsiye: Seyyid Abdulkadir Geylani'nin kerameti
kesb: kazanma
kısım: parça, takım
lâakal: en az.
leh: onun tarafına, ondan yana
lemaat: lem'alar, parıltılar
mu'cize-i Peygamberiye: Hz. Peygamberin mu'cizesi
mukavemet: karşı koyma, direnme.
munasebet: vesile, bağ.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
sandukça: küçük sandık.
Sekîne: içerisinde on dokuz harfli on dokuz âyet bulunan çok mühim sükûnet ve emniyet veren bir dua
suret: biçim, tarz
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
şakırt: talebe, öğrenci
tabir: ifade
takviye: kuvvetendirme, sağlamlaştırma
taltıf: iltıfat etme, gönül okşama.
taraftar: taraf olan.
teessüf: üzülme, eseflenime, acı duyma
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
ulemaüssu': ilmi kötüye kullanan, dünyevi menfaat için ilmî alet ve vasıta yapan âlimler
zahir: açık.

eden ve gizli kalıp manası anlaşılmayan bır mu'cize-i gaybıye-ı Nebevıyeyı beyan etmeye münasebet geliyor. Şöyle ki:

Hadis-ı sahihte vardır ki, Resul-ı Ekrem (ASM) ferman etmiş[1] اِنِ اسْتَقَامَتْ اُمَّتِي فَلَهُمْ يَوْمٌ وَاِلاَّ فَنِصْفُ يَوْمٍ ev kemâ kâl...

Şu hadis-i şerife her nasılsa kıyamete işaret suretinde mana verilmiş, mu'cize-i Nebeviye gızlenmiş, anlaşılmamış. Hem Şeyh-i Geylânî, hem Hazret-i Alı'nın (RA) ırşad-ı Nebevî ile beşinci ve altıncı ve on dördüncü asırların fitnelerinden kerametkârâne bahisleri gösteriyor ki, bu hadis-i şerif, onların bu zamana bakmak için bir teleskoplandır ki, bu iki asra bakıyorlar. Evet, hadiste يَوْمٌ tabiri,[2] اِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَاَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ayetinin delâletıyle, bın seneden ıbarettır. Hilâfet-i Islâmiye ve hukûmet-i Arabiye, hadis mucibince tam istikametle gitmediği için, tam nısf-ı yevm olan beş yüz kusur senede (HAŞIYE) Hulâgû hücumuyla hatime verildi. Üç-dört asır zaman-ı fetretten sonra[3] يَأْتِ اللهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ ayetinin

HAŞİYE: Hadisin hukmuyle, hukûmet-i Arabiye beş yuz sene yaşayacak. Hâlbukı beş yüzden bır miktar geçer. Bunun sırrı şudur kı: Yezıt, Velid, Haccac-ı Zalim gıbı zalemenin ve Ebu Muslim-ı Horasanî'nin tahakkumu ve Emevîlerin ınkırazından sonra Abbasîlenn tam takarrurune kadar olan zaman hukûmet-ı Arabıyenin fetret zamanı sayıldıgından bu fetret zamanı tayyedılmekle tam beş yüz kalır.

1. Eger ummetım istikamet üzere gıderse ona tam bır gun vardır. Aksı hâlde ancak yarım gundur. (Kaynaklarda hem mana ıtıbarıyla aynı, hem de mana ve lâfzıyla aynı geçıyor. *Ibni Kesîr* 1.13. *Mu'cemu'l-Taberânî* el-Kebîr 22.573, 576.)

2. Lâkın Rabbının katında bır gun, sizin hesabınıza gore bın yıl gıbıdır. (Hac Suresi, 47.)

3. Allah onların yerine oyle bır topluluk getırır kı: Allah onları sever, onlar da Allah ı sever. (Mâide Suresi, 54.)

asır: yuzyıl
bahis: uzerınde soz soylenen mesele
beyan: anlatma, açıklama, ızah etme
delâlet: delıl olma, gosterme
ev kema kal: soylediği gıbı
ferman: emır, buyruk
fetret: ıkı olay arasındakı ke sıntı zamanı.
fitne: karışıklık, fesat.
hadis: Hz. Muhammed e (asm) aıt soz, emır, fıller
hadis-ı sahih: sahıh hadıs, hakkında şüphe edılemeyen ve dogru senetlere ve ravılere ısnat edılerek müspet olarak kesın bılınen hadıs-ı nebevıdır
haşiye: dıpnot
hatime: son
hilâfet-i Islâmiye: Islâm halıfelıgı
hücum: saldırma
hukûmet-i Arabiye: Arab hukumetı
ıbaret: meydana gelen, olusan, muteşekkıl
ınkıraz: sonme, tukenme, son bulma
Irşad-ı Nebevî: Hz. Peygambere aıt ırşat, Hz. Peygambenn dogru yolu, hıdayet yolunu gosteren uyanları, oguderi.
istikamet: dogruluk, dürustlük.
işaret: gosterme, alamet.
kıyamet: dunyanın sonu, butun olulerın dırılerek mahşerde toplanması
kerametkârâne: kerametlı bır şekılde
mana: anlam
mucibince: geregınce
mu'cize-i gaybiye-i Nebeviye: Hz. Peygamber tarafından gaybı olarak haber verılen mu'cize
mu'cize-i Nebeviye: Peygambere aıt mu'cızesi
münasebet: vesıle.
nısf-ı yevm: gunun yarısı
suret: bıçım, tarz
tabir: ıfade
tahakkum: zorbalık etme.
takarrur: yakınlaşma
tayyedilme: sılmek, kaldırmak, çıkarmak
teleskop: gök cısımlerını gormekte ve incelemekte kullanılan çok guçlü dürbün.
zaleme: zulmeden.
zaman-ı fetret: fetret zamanı, fetret devr

sırrına mazhar olan Osmanlı âdil padişahları hadîs-i şerifteki istikameti yerine getirmeye çalıştıklarından, hadîsin hükmüyle ümmet için bin sene hilâfet-i İslâmiyeyi ve şer-i şerif üzerinde giden hükûmetin idamesine vasıta oldular.

Hadîsin ikinci cihetî ki, (1) فَلَهُمْ يَوْمٌ 'de tahakkuk ediyor

Ve İstanbul'un fethinden takriben yırmı sene evvel, yine hilâfet-i İslâmiyeye zemin ihzar ve tam umum âlem-i İslâm'ın merkez-i hukûmeti olacak bir vaziyet almaya ve müjde ve sena-i Nebevîye mazhar olan Sultan Fatih'in vasıtasıyla İstanbul'un fethi tarihinden fetret zamanını tayyedip Abbasîler nereden bırakmışlarsa oradan başlayarak âlem-i İslâm'ın bilistihkak başına geçtiler. Yine hadîs-i şerifin hükmüyle, eğer istikametle gitse bin seneden ibaret bir gün, yoksa yarım gün devam edecek. İşte aynen Abbasîler gibi, tam yarım gün, yani beş yüz sene devam etti.

Bu mu'cize-i Nebeviye pek parlak bir surette tezahür ediyor. İşte hilâfet-i Arabiye tam istikamete mazhar olmadığından yalnız yarım günü aldı. Osmanlı devleti dahi tek başıyla âhirlerinde ecnebîlerin ve münafıkların müdahaleleri yüzünden tam istikameti muhafaza edemediği için, o da yarım gün olan beş yüz seneyi aldı. Bu iki kardeş olan iki unsurun ittihatlarından tam istikamete mazhariyet sırrı vardır ki, bin sene olan bir günü tamam aldılar.

1. Onlar için bir gün vardır. (İbni Kesîr, 1/13.)

âdil: adaletli olan.
âhir: son.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
aynen: tıpkı tıpkısına, olduğu gibi.
bilistihkak: layıkıyla, liyakatı olarak, hakkıyla.
cihet: yön.
ecnebî: yabancı.
evvel: önce.
fetih: zaptetme, bir ülkeyi veya yeri ele geçirme.
fetret: iki olay arasındaki kesintî zamanı.
hadîs: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller.
hadîs-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hilâfet-i İslâmiye: İslâm halifeliği.
hilâfet-i Arabiye: Arab devletlerinin hilâfet devresi.
hükümî: karar, emir.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
idame: devam ettirme, sürdürme.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
mazhar: nail olma, kavuşma.
mazhariyet sırrı: görünme hakikatı.
merkez-i hükûmet: hükûmet merkezi.
mu'cize-i Nebeviye: Peygambere ait mu'cizesi.
muhafaza: koruma.
müdahale: karışma.
müjde: sevindirici haber.
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden, ara bozucu.
padişah: hükümdar, sultan.
sırr: gizli hakikat.
sena-i Nebeviye: Hz. Peygamberin övgüsü.
sûret: biçim, tarz.
şer-i şerif: şereflî, yüce din, İslâm dini.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
takriben: tahminen, yaklaşık olarak.
tayyetmek: atlamak, üzerinden geçmek.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, görünme.
umum: bütün.
unsur: bir şeyin parçası, esas, kök.
ümmet: bütün Müslümanlar.
vasıta: arıcılık.
vaziyet: durum.
zemin: yeryüzü.

Sual: Rüya-ı sadıka vasıtasıyla veya hakikî keşif cihetiyle, Hazret-i Ali (RA) ve Gavs-ı Âzam (RA) gibi zevat-ı kudsiye cuz'î işlere dair âmî adamlarla da temas edebilirler ve bazı şeyleri haber veriyorlar. Nedendir ki bunların bir işaret-i gaybiyelerini gayet ehemmiyetle bin keşif ve binler ruya-ı sadıka kadar tutuyorsunuz, ehemmiyet veriyorsunuz?

Elcevap: Sekiz yüz ve bin üç yüz sene mesafede, veraset-i Nübüvvet makamında, âlem-i İslâm'ın istikbali nokta-i nazarında, kulli bir nazara o uzun mesafede görünen hâdisatın, elbette çok ehemmiyeti olacak, dağ gibi bir büyüklüğü olacak ki; o uzun mesafede ve o külli nazarda, âlem-i İslâm'ın menfaati nokta-i nazarında, uzakta görünsün ve ona dikkat edilsin ve vücuda gelmeden evvel ondan haber verilsin. Rüya-i sadıka ve keşif ise, cüz'î ve hususîdir ve vücuda geldikten sonra yakından bakmaktır. Elbette böyle keşif cihetinde ruhanî temessül itibarıyla yakından bakıldığı vakıt, zerreler dahi görünebilir. Âmî adamlar da onların ruhanî misalleriyle görüşebilirler. Ve gayet ehemmiyetsiz şeyler de medar-ı nazar olabilir.

Evet, bir âyinede misalî güneşle münasebettar olmak ve sohbet etmek nerede, hakikî semadaki güneşle münasebettar olmak nerede? Âyinedeki güneşi herkes eline alabilir, iltifatına mazhar olabilir, konuşabilse belki konuşturabilir. Fakat, semadaki güneşin iltifatını celp eden ve kendisiyle konuşturan kimse kamere çıkmalı veya makamı kamerde olmalı veya kamer gibi bir vazife görmeli,

âlem-i İslâm: İslâm alemi, İslam dünyası
âmî: bilgisiz, cahil
âyine: ayna
celp: kendine çekmek.
cihet: yön
cüz'î: küçük
dair: alâkalı, ilgili
ehemmiyet: önem
ehemmiyetli: önemli
ehemmiyetsiz: önemsiz
evvel: önce
gayet: son derece
hadisat: hâdiseler, olaylar
hakikî: gerçek.
hususî: özel
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram
işaret-i gaybiye: gaypla ilgili işaret. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
İstikbal: gelecek zaman
itibarıyla: değerinde.
kamer: ay
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalb gözüyle görme
kullî: umumî, genel
makam: yer, mevki
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
menfaat: fayda
mesafe: uzaklık, ara
misalî: misal hâlinde
münasebettar: ilgili, alâkalı
nazar: bakış
nokta-i nazar: bakış açısı
ruhanî: ruhlar âlemine mensup, ruhlar âlemine ait.
rüya-i sadıka: doğru olan rüya. Peygamberimizin (asm) gördüğü rüya
sema: gökyüzü
sual: soru
temessül: bir şekil ve sürete girme, cisimlenme
vasıta: aracılık.
vazife: görev
veraset-i Nübüvvet: Peygamberimizin vârisi durumunda olan büyük alim ve velilerin yolu
vücut: varlık
zerre: pek ufak parça.
zevat-ı kudsiye: mukaddes zatlar

yoksa o Sultan-ı Semavî'nin haşmetli nazarı altında hiç görünmeyecek derecede gizlenecektir.

Risale-i Nur Şakirtleri Namına

Hüsrev, Hafız Ali, Galip, Re'fet, Süleyman, Sabri, Hulûsî, Mes'ut, Zekâi, Küçük Zuhtü, Süleyman Rüştü, Keçeci Mustafa, Mustafa, Mustafa, Küçük Ali, Kürd Bekir, Şamlı Tevfik, Asım, Babacan, Yakup Cemal, Hüseyin, Küçük Lütfi, Abdülbâkî

haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük
namına: adına
nazar: bakış
Sultan-ı Semavî: göklerin sultanı olan Allah

On Dokuzuncu Lem'a

İktisat Risalesi

✻ On Dokuzuncu Lem'a, Isparta'da 1935 te Turkçe olarak telif edilmiştir

İktisat ve kanaate, israf ve tebzire dairdir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا [1]

Şu AYET-İ KERİME, iktısada kat'î emir ve israftan nehy-i sarîh suretinde gayet mühim bir ders-i hikmet veriyor. Şu meselede Yedi Nükte var.

BİRİNCİ NUKTE

Hâlık-ı Rahîm, nev-i beşere verdiği nimetlerin mukabilinde şükür istiyor. [2] *İsraf ise şükre zıttır, nimete karşı hasaretli bir istihfaftır. İktısat ise, nimete karşı ticaretli bir ihtıramdır.*

Evet, ıktisat hem bir şükr-i manevî, hem nimetlerdeki rahmet-i İlâhiyeye karşı bır hürmet, hem kat'î bir surette sebeb-i bereket, hem bedene perhiz gibi bir medar-ı sıhhat, hem manevî dilencılık zilletinden kurtaracak bır sebeb-i izzet, hem nimet içindeki lezzeti hissetmesine ve

1. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla. • Yıyın ıçın fakat ısraf etmeyın. (A raf Suresi 31.)
2. Bkz. İbrahım Suresi 7.

ayet-i kerime: Kur ân ın ayetı
dair: alakalı aıt.
ders-ı hikmet. hikmet dersı faydalı bır ders
emir: emır buyruk
gayet: son derece
Hâlık-ı Rahım. butun varlık ların yaratıcı olan sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı Allah
hasaret: hasar zarar
hürmet: saygı ıhtıram
ıhtıram: hurmet etme saygı gosterme.
ıktısat: tutumluluk geregınden fazla veya az harcamaktan kaçınma
israf etme: saçıp savurma savurganlık.
ısraf: ıhtıyaçtan fazlasını harcama savurganlık.
istıhfaf: kuçumseme. hafife alma
kanaat: goz toklugu elindekı ıle yetınme
kat ı: kesın.
manevı. maddı olmayan ma naya aıt
medar-ı sıhhat: sağlık afıyet sebebı
mesele: onemlı konu
mukabılınde. karşılığında
mühım: onemlı
nehy-i sarih: yasak olduğu acık bellı olan.
nev-ı beşer: ınsan nevı butun ınsanlar
nımet: Allah ın bagışladığı maddı ve manevı lutuf ve ıkramlar yıyecek ve ıçecek şeyler
nükte: ınce manalı söz
perhiz. sağlıgı korumak veya dü zeltmek ıçın uygulanan beslenme duzenı dıyet.
Rahim: merhamet eden çok merhametlı olan bağışlayan acıyan koruyan Allah
Rahman: rahmetı herkese yayılan ve butun yaratılmışların nzıklannı ve geçım şeklıennı ıçıne alan rahmetın sahıbı olan Allah
rahmet-i ilâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı şefkat ve merhametı.
rısale: mektup kuçuk kıtap
sebeb-i bereket: bereket sebebı bollık ve saadet nedenı
sebeb-ı izzet: ızzet sebebı olgunluk ve şeref vesıtesı
suret. bıçım tarz
şukr-i manevî: manevı şukur ınsanın duygu ve azalarıyla ettığı şukur.
şükür: nımet ve ıyılığın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
tebzir: boş yere malını saçıp savurma. israf
zahıren: dış gorunuş bakımından.
zıllet: hakırlık, horluk aşağılık.

zahiren lezzetsiz görünen nimetlerdeki lezzeti tatmasına kuvvetli bir sebeptir. İsraf ise, mezkûr hikmetlere muhalif olduğundan, vahim neticeleri vardır.

IKINCI NUKTE

Fâtır-ı Hakîm, insanın vücudunu mukemmel bir saray suretinde ve muntazam bir şehir misalinde yaratmış. Ağızdaki kuvve-i zaikayı bir kapıcı, asap ve damarları telefon ve telgraf telleri gibi, kuvve-i zaika ile merkez-i vücuttaki mide ile bir medar-ı muhaberelendir ki, ağza gelen maddeyi o damarlarla haber verir. Bedene, mideye luzumu yoksa "Yasaktır" der, dışarı atar. Bazen de, bedene menfaati olmamakla beraber, zararlı ve acı ise, hemen dışarı atar, yüzüne tükürür.

İşte, madem ağızdaki kuvve-i zaika bir kapıcıdır; mide, cesedin idaresi noktasında bir efendi ve bir hâkimdir. O saraya veyahut o şehre gelen ve sarayın hâkimine verilen hediyenin yüz derece kıymeti varsa, kapıcıya bahşiş nev'inden ancak beş derecesi muvafık olur, fazla olamaz. Tâ ki, kapıcı gururlanıp, baştan çıkıp, vazifeyi unutup, fazla bahşiş veren ihtilâlcileri saray dahiline sokmasın.

İşte, bu sırra binaen, şimdi iki lokma farz ediyoruz: Bir lokma, peynir ve yumurta gibi muğaddı maddeden kırk para, diğer lokma en âlâ baklavadan on kuruş olsa, bu iki lokma, ağza girmeden, beden ıtıbarıyla farkları yoktur, müsavidirler. Boğazdan geçtikten sonra, ceset beslemesinde yine müsavidirler. Belki, bazen kırk paralık peynir daha iyi besler. Yalnız ağızdaki kuvve-i zaikayı okşamak

âlâ: üstün, yüce
asap: sinir
bahşiş: bir hizmet görene hakkından ayrı olarak verilen ücret, hediye
bahşişi: bir hizmet görene hakkından ayrı olarak verilen ücret, hediye
binaen: ...den ötürü, dayanarak.
ceset: vücut, beden
dahil: iç, içeri
farz etmek: var saymak, öyle kabul etmek.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan yüce Allah
hâkim: hükmeden, emir ve idaresi altında tutan, yöneten
hikmet: gaye, fayda, sebep
idare: yönetme, çekip çevirme.
ihtilâl: düzensizlik, karışıklık.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
ıtıbarıyla: sayılmak üzere, bakımından
kıymet: değer
kuvve-i zaika: tat alma duygusu
lüzum: ihtiyaç, gerekli olan
medar-ı muhabere: haberleşme vasıtası
menfaat: fayda
merkez-i vücut: vücudun merkezi
mezkûr: zikredilen, anılan.
misal: örnek, gibi, benzer
muğaddı: gıdalı, besleyici
muhalif: karşıt, zıt.
muntazam: intizamlı, düzgün
muvafık: yerinde, uygun
müsavi: eşit, denk.
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür
nimet: iyilik, ihsan, bağış
nükte: ince ve derin manalı söz
sır: bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor, en ince yanı
suret: biçim, tarz
vahim: ağır, sonu tehlikeli ve korkulu, dehşet verici
vazife: görev
zahiren: görünüşte, görünüşe göre

noktasında yarım dakika bir fark var. Yarım dakika hatın için kırk paradan on kuruşa çıkmak ne kadar manasız ve zararlı bir israf olduğu kıyas edilsin.

Şimdi, saray hâkimine gelen hediye kırk para olmakla beraber, kapıcıya dokuz defa fazla bahşış vermek, kapıcıyı baştan çıkarır. "Hâkim benim" der. Kim fazla bahşış ve lezzet verse onu içeriye sokacak, ihtilâl verecek, yangın çıkaracak. "Aman, doktor gelsin, hararetimi teskin etsin, ateşimi söndürsün" dedirmeye mecbur edecek.

İşte, iktısat ve kanaat, hikmet-i İlâhiyeye tevfik-i harekettir; kuvve-i zaikayı kapıcı hükmünde tutup, ona göre bahşış verir. Israf ise, o hikmete zıt hareket ettiği için çabuk tokat yer, mideyi karıştırır, iştiha-i hakikîyi kaybeder. Tenevvü-i et'imeden gelen sun'î bir ıştıha-ı kâzibe ile yedirir, hazımsızlığa sebebiyet verir, hasta eder.

UÇÜNCÜ NUKTE

Sabık İkinci Nuktede, "Kuvve-i zaika kapıcıdır" dedik. Evet, ehl-i gaflet ve ruhen terakki etmeyen ve şükür mesleğinde ileri gitmeyen insanlar için bir kapıcı hükmündedir. Onun telezzüzü hatırı için israfata ve bir dereceden on derece fiyata çıkmamak gerektir.

Fakat, hakikî ehl-i şükrün ve ehl-i hakikatin ve ehl-i kalbin kuvve-i zaikası, Altıncı Sözdeki muvazenede beyan edildiği gibi, kuvve-i zaikası rahmet-i İlâhiyenin matbahlarına bir nazır ve bir müfettiş hükmündedir. Ve o

bahşış: bir hizmet görene hakkından ayrı olarak verilen ücret, hediye
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı, âhirete ve Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız olanlar
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i kalb: kalb ehli, manevî derecelere ulaşanlar
ehl-i şükür: şükredenler, Allah'a karşı minnet duyanlar
hakikî: gerçek.
Hâkim: hükmü altında tutan, idare eden, yöneticî
hararet: ısı, sıcaklık, ateş
hazım: sindirim
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, bütün âlemde ve her şeyde gözettiği gaye, fayda
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtilâl vermek: düzensizlik ve karışıklığa sebep olmak.
iktısat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
İsrafat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar
iştiha-i hakıkı: gerçek iştah, özelliği
iştiha-ı kazibe: yalancı aldatıcı iştah.
kanaat: göz tokluğu, elindekî ile yetinme
kıyas etme: karşılaştırma
kuvve-i zaika: tat alma duygusu.
mana: anlam
matbah: mutfak.
muvazene: denge, kıyas
müfettiş: teftişçi, denetleyici memur
nazır: nezaret eden, gözeten.
nükte: ince ve derin manalı söz.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden
sabık: geçen
sun'î: uydurma, yapmacık
şükür: kulun Allah'a karşı minnet duyması, teşekkür etmesi
telezzuz: lezzet alma, tat alma
tenevvü-i et'ime: nimetlerin, yemeklerin çeşitliliği
terakki etme: yükselme, gelişme, ilerleme
teskin etme: sakinleştirme, rahatlatma
tevfik-i hareket: uygun hareket ve davranışta bulunma

kuvve-i zaikada taamlar adedince mizancıklarla nimet-i İlâhiyenin envaını tartmak ve tanımak, bir şükr-ı manevî suretinde cesede, mideye haber vermektir. İşte, bu surette kuvve-i zaika yalnız maddî cesede bakmıyor. Belki kalbe, ruha, akla dahi baktığı cihetle, midenin fevkinde hükmü var, makamı var. İsraf etmemek şartıyla ve sırf vazife-i şükraniyeyi yerine getirmek ve enva-ı niam-ı İlâhiyeyi hissedip tanımak kaydıyla ve meşru olmak ve zillet ve dilenciliğe vesile olmamak şartıyla, lezzetini takip edebilir. Ve o kuvve-i zaikayı taşıyan lisanı şükürde istimal etmek için leziz taamları tercih edebilir.

Bu hakikate işaret eden bir hâdise ve bir keramet-i Gavsiye:

Bir zaman, Hazret-i Gavs-ı Azam (KS) Şeyh Geylânî'nin terbiyesinde, nazdar ve ihtiyare bir hanımın bir tek evlâdı bulunuyormuş. O muhterem ihtiyare, gitmiş oğlunun hücresine, bakıyor ki, oğlu bir parça kuru ve siyah ekmek yiyor. O riyazattan zaafiyetiyle, validesinin şefkatini celp etmiş. Ona acımış. Sonra Hazret-i Gavs'ın yanına şekva için gitmiş. Bakmış ki, Hazret-i Gavs, kızartılmış bir tavuk yiyor. Nazdarlığından demiş:

"Yâ Üstat! Benim oğlum açlıktan ölüyor, sen tavuk yersin!"

Hazret-i Gavs tavuğa demiş:

"Kum biiznillah!"

O pışmış tavuğun kemikleri toplanıp tavuk olarak yemek kabından dışarı atıldığını, mutemet ve mevsuk çok

adet: sayı
celp etmek: kendine çekmek.
ceset: vücut, beden
cihet: yön, taraf
enva: neviler, çeşitler
enva-ı niam-ı İlâhiye: İlâhi nimetlerin çeşitleri, türleri
fevkinde: üstünde, üzerinde.
Gavs-ı Azam: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı. En büyük Gavs, evliya
hâdise: vâkıa, olay
hakikat: gerçek, doğru
hücre: oda
hükum: hâkim olma, emir, değer geçerlilik.
ihtiyare: yaşlı, ihtiyar kadın
İsraf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
istimal etmek: kullanmak.
keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdulkadir Geylânî'nin kerâmeti
kum biiznillah: Allah'ın izniyle kalk (dirilt)!
kuvve-i zaika: tat alma duygusu
lisan: dil
maddî: madde, cisim
makam: yer, mevki
meşru: helâl olan, dine uygun
mevsuk: vesikaya, belgeye dayanan, sağlam, inanılır
mizan: terazi, ölçü
mutemet: güvenilir, emin kimse
nazdar: nazlı
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti. Allah'ın bahşettiği her türlü rızık
riyazat: riyazetler, manevî ilerleme için nefsi eğitme, perhizle az gıda ile yetinerek yaşamak
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık, canlılığın öz kaynağı
sırf: sadece
suret: biçim, tarz.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi
şekva: şikâyet, yakınma
şükr-i manevî: manevî şükür, insanın aza ve duygularıyla ettiği şükür
şükür: Allah'a karşı minnet duyma, teşekkür etme.
taam: yemek, yiyecek.
terbiye: eğitim
valide: ana, anne.
vazife-i şükraniye: şükür vazifesi, görevi
vesile: vasıta, sebep
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük
zillet: hakirlik, horluk, aşağılık

zatlardan, Hazret-i Gavs gibi keramat-ı harıkaya mazhariyeti dünyaca meşhur bir zatın bir kerameti olarak, manevî tevatürle nakledilmiş.

Hazret-i Gavs demiş:

"Ne vakit senin oğlun da bu dereceye gelirse, o zaman o da tavuk yesin."

İşte, Hazret-i Gavs'ın bu emrinin manası şudur ki: Ne vakit senin oğlun da ruhu cesedine, kalbi nefsine, aklı midesine hâkim olsa ve lezzeti şükür için istese, o vakit leziz şeyleri yiyebilir.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

"İktisat eden, maişetçe aile belâsını çekmez" mealindeki[1] لَا يَعُولُ مَنِ اقْتَصَدَ hadis-i şerifi sırrıyla, iktisat eden, maişetçe aile zahmet ve meşakkatini çok çekmez.

Evet, iktisat kat'î bir sebeb-i bereket ve medar-ı hüsn-i maişet olduğuna o kadar kat'î deliller var ki, had ve hesaba gelmez. Ezcümle, ben kendi şahsımda gördüğüm ve bana hizmet ve arkadaşlık eden zatların şahadetleriyle diyorum ki:

İktisat vasıtasıyla bazen bire on bereket gördüm ve arkadaşlarım gördüler. Hatta dokuz sene (şimdi otuz sene) evvel benimle beraber Burdur'a nefyedilen reislerden bir kısmı, parasızlıktan zillet ve sefalete düşmemekliğim için, zekâtlarını bana kabul ettirmeye çok çalıştılar. O zengin reislere dedim: "Gerçi param pek azdır. Fakat iktisadım

1. *Musnad*, 1.447. Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, 5.454, no: 7939. Hindî, *Kenzu'l-Ummal*, 3.36, 6.49, 56, 57.

belâ: musibet, sıkıntı
bereket: bolluk, hayır
ceset: vücut, beden
delîl: ispatlayıcı kanıt, şahit, burhan
emr: emir, buyruk
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle
had hesaba gelme: sınırsız ve sonsuz bir şekilde
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
Hâkim olma: hükmü altında tutma, idare etme
Hazret-i Gavs: pek saygı değer, en büyük velî olan Abdulkadir-i Geylânî
iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma
kat'î: kesin
keramat-ı harika: harika kerametler, Allah'ın ikramı olan olağanüstü şeyler
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü olaylar
leziz: lezzetli, tatlı
maişet: geçim, yaşayış
maişet: geçim, yaşayış
mana: anlam
manevî: maddî olmayan manaya ait
mazhariyet: kavuşma, elde edip üzerinde gösterme
meal: mana, anlam
medar-ı hüsn-i maişet: kolay ve güzelce geçinme kaynağı
meşakkat: zahmet, sıkıntı
meşhur: tanınmış, ünlü
nakl: anlatma, aktarma
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç
nefyedilmek: sürülen, sürgün edilmek
nükte: ince ve derin manalı söz
reis: başkan, lider
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık, insandaki canlılığın ve dinlağın kaynağı
sebeb-i bereket: bolluk ve saadet nedeni
sefalet: sefillik, maddî ve manevî yoksulluk sonucu meydana gelen düşkünlük
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor, en ince yanı
şahadet: şahıtlık
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tevatür: yalan üzerine birleşmelerin mümkün olmayan topluluklarının bir haberi aktarması veya aktarılırken susmak suretiyle doğruluğunu tasdik etmesi
vakit: zaman
vasıta: aracılık, vesile
zat: kişi, şahıs
zekât: İslam'ın beş şartından birinin olan, mal veya paradan kırkta birinin muhtaçlara verilmesi
zillet: hakirlik, horluk, aşağılık

var, kanaate alışmışım. Ben sizden daha zenginim." Mükerrer ve musırrâne tekliflerini reddettim. Cây-ı dikkattir ki, iki sene sonra, bana zekâtlarını teklif edenlerin bir kısmı, iktisatsızlık yüzünden borçlandılar. Lillâhilhamd, onlardan yedi sene sonra, o az para, iktisat bereketiyle bana kâfi geldi, benim yüz suyumu döktürmedi, beni halklara arz-ı hacete mecbur etmedi. Hayatımın bir dusturu olan "nâstan istiğna" mesleğini bozmadı.

Evet, iktisat etmeyen, zillete ve manen dilencilliğe ve sefalete düşmeye namzettir. Bu zamanda israfata medar olacak para çok pahalıdır. Mukabilinde bazen haysiyet, namus rüşvet alınıyor. Bazen mukaddesat-ı diniye mukabil alınıyor, sonra menhus bir para verilıyor. Demek, manevî yüz lira zararla maddî yüz paralık bir mal alınır.

Eğer iktisat edip hacat-ı zaruriyeye iktisar ve ihtisar ve hasretse, [1] إِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ sırrıyla, [2] وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا sarahatiyle, ummadığı tarzda, yaşayacak kadar rızkını bulacak. Çünkü şu ayet taahhüt ediyor.

Evet, rızık ikidir.

Biri hakîkî rızktır ki, onunla yaşayacak. Bu ayetin hükmü ile, o rızık taahhüd-i Rabbanî altındadır. Beşerin sû-i ihtiyân karışmazsa, o zarurî rızkı her hâlde bulabilir. Ne dinini, ne namusunu, ne izzetini feda etmeye mecbur olmaz.

---

1. Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zâriyât Sûresi, 58.)
2. Yeryüzünde hareket eden hiçbir canlı yoktur ki, onun rızkını vermek Allah'a ait olmasın. (Hûd Sûresi, 6.)

---

arz-ı hacet: ihtiyacını bildirme.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bereket: bolluk, hayır.
beşer: insanlık.
cây-ı dikkat: dikkat çekici, ilginç.
dustur: kaide, kural, prensip.
feda etme: gözden çıkarma, uğruna verme.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.
hakîkî: gerçek.
halk: insanlar.
hasretmek: bir şeyi içine almak, yalnız bir şeye has kılmak.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hükümü: emir, hükmüyle, emriyle.
ihtisar: kısaltma, özetleme, gereksiz kısımları çıkarma.
iktisar: sınırlandırma, kısma.
iktisat etmek: tutumlu olmak, saçıp savurmaktan kaçınmak.
İktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.
israfat: israflar, saçıp savurma, gereksizce harcamalar.
istiğna: tok gözlülük, Cenâb-ı Hak'tan başka kimsenin minnetli altına girmeme, Ondan başkasına ihtiyacını arz etmeme.
izzet: değer, itibar, şeref.
kâfi: yeten, yeterli.
kanaat: göz tokluğu, elindeki ile yetinme.
Lillâhilhamd: hamd, Allah'a mahsustur, övgü, medih, minnet, şükür yalnız onadır.
maddî: para, mal vb. şeylerle ilgili.
manen: mana bakımından, manaca, manevî yönden.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mecbur etme: zorlama.
medar: sebep, kaynak, vesile.
menhus: uğursuz, kötü.
meslek: tutulan yol, davranış tarzı.
mukabil: karşılık.
mukabilinde: karşılığında.
mukaddesat-ı diniye: dince kutsal ve mübarek sayılan şeyler.
musırrâne: ısrarla, ısrar ederek.
mükerrer: tekrarlı, tekrarlanan.
namus: şeref, iffet, ahlak, doğruluk gibi olan yüksek değerde özellikler.
namzet: aday.
nâs: insanlar.
rızık: Allah tarafından her canlı için aynılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek-içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
rüşvet: doğru ve hak olmayanın geçerli olması için verilen şey, değer.
sarahat: sarihlik, açıklık.
sefalet: sefillik, yoksulluk, perişanlık, düşkünlük.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor yanı.
sû-i ihtiyar: kötü seçim.
taahhüd-i Rabbanî: Allah'ın bütün varlıkların ihtiyaçlarını kendi idaresi altında alma garantisi.
taahhüt etmek: garanti verme, üzerine alma.
umma: ümit etme, bekleme.
zarurî: mecburî, zorunlu.
zekât: İslam'ın beş şartından bin olan, mal veya paradan kırkta birinin muhtaçlara verilmesi.
zillet: hakirlik, horluk, aşağılanmak.

İkincisi, rızk-ı mecazîdir ki, suistimalâtla hacat-ı gayr-i zaruriye hacat-ı zaruriye hükmüne geçip, görenek belâsıyla tiryakı olup, terk edemiyor. İşte bu rızık taahhüd-i Rabbanî altında olmadığı için, bu rızkı tahsil etmek, hususan bu zamanda çok pahalıdır. Başta izzetini feda edip zilleti kabul etmek, bazen alçak insanların ayaklarını öpmek kadar manen bir dilencilik vaziyetine düşmek, bazen hayat-ı ebediyesinin nuru olan mukaddesat-ı dîniyesini feda etmek suretiyle o bereketsiz, menhus malı alır.

Hem bu fakr u zaruret zamanında, aç ve muhtaç olanların elemlerinden ehl-i vicdana rikkat-i cinsiye vasıtasıyla gelen teellüm, o gayr-i meşru bir surette kazandığı parayla aldığı lezzeti, vicdanı varsa acılaştırıyor. Böyle acıp bir zamanda, şüpheli mallarda, zaruret derecesinde iktifa etmek lâzımdır. Çünkü إِنَّ الضَّرُورَةَ تُقَدَّرُ بِقَدْرِهَا sırrıyla, *haram maldan, mecburiyetle zaruret derecesini alabilir, fazlasını alamaz.* Evet, muztar adam, murdar etten tok oluncaya kadar yiyemez. Belki ölmeyecek kadar yiyebilir. Hem, yüz aç adamın huzurunda kemal-i lezzetle fazla yenilmez.

İktisat, sebeb-i izzet ve kemal olduğuna delâlet eden bir vakıa:

Bir zaman, dünyaca sahavetle meşhur Hatem-i Tai, muhim bir ziyafet veriyor. Misafirlerine gayet fazla hediyeler verdiği vakit, çölde gezmeye çıkıyor. Bakar ki, bir

acip: tuhaf, hayret veren, şaşılacak şey
bereketsiz: hayırsız, yararsız, sıkıntılı olan
delâlet eden: delil olma, işaret etme
derece: ölçü
ehl-i vicdan: vicdan ve merhamet sahibi olanlar
elem: dert, üzüntü, maddî, manevî ıztırap
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
gayr-i meşru: helal olmayan, dine aykırı
hacat-ı gayr-ı zaruriye: zorunlu ve mecbun olmayan ihtiyaçlar
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar
haram: İslamiyetçe yasaklanan işler
hayat-ı ebediye. ebedi ve sonsuz hayat.
hususan: bilhassa, özellikle
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak
iktifa etmek: yeterli bulmak, kafi görmek.
iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma
İzzet: değer, itibar, şeref
kemal-i lezzet. tam ve mükemmel lezzet olarak
manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca
mecburiyet: zorunluluk.
menhus: uğursuz, kötü
meşhur: tanınmış, ünlü
muhtaç olmak: ihtiyaç duymak, ihtiyaç sahibi olmak.
mukaddesat-ı dîniye: dini bakımdan kutsal ve mübarek sayılan şeyler
murdar: pis, kirli, haram, dine uygun kesilmemiş hayvan
muztar: çaresiz, zorda kalan, mecbur
mühim: önemli
nur: parıltı, ışık
rikkat-i cinsiye: hem cinsine şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması
rızık. Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ile ilgili şeyler
rızk-ı mecazî: asıl, gerçek olmayan rızık, gıda
sahavet: el açıklığı, cömertlik
sebeb-i izzet ve kemal: üstünlük, olgunluk, saygı değer ve şeref sahibi olma sebebi
suistimalat: kötüye kullanmalar
suret: biçim, görüntü, tarz
taahhüd-i Rabbanî: Allah'ın bütün varlıkların ihtiyaçlarını kendi idaresi altında alma garantisi
tahsil etmek. elde etmek, kazanmak
teellüm: üzüntü duyma, tasalanma
terk: bırakma
vakıa: vuku bulan, oluşan olay
vakit: zaman
vasıta: aracı, sebep, vesile.
vaziyet: durum, hâl
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu.
zaruret: zorunluluk, yoksulluk.
zillet. hakirlik, horluk, aşağılanma

ihtiyar fakir adam, bir yük dikenli çalı ve gevenleri beline yüklemiş, cesedine batıyor, kanatıyor. Hatem ona dedi:

"Hatem-i Tai, hediyelerle beraber mühim bir ziyafet veriyor. Sen de oraya git, beş kuruşluk çalı yükünü bedel beş yüz kuruş alırsın."

O muktesit ihtiyar demiş ki: "Ben bu dikenli yükümü izzetimle çekerim, kaldırırım; Hatem-i Tâî'nin minnetini almam."

Sonra Hatem-i Tâî'den sormuşlar: "Sen kendinden daha civanmert, aziz kimi bulmuşsun?"

Demiş: "İşte o sahrada rast geldiğim o muktesit ihtiyarı benden daha aziz, daha yüksek, daha civanmert gördüm."

BEŞİNCİ NUKTE

Cenab-ı Hak, kemal-i kereminden, en fakir adama en zengin adam gibi ve gedaya, yani fakıre, padişah gibi, lezzet-i nimetini ihsas ettiriyor. Evet, bir fakirin, kuru bir parça siyah ekmekten açlık ve iktısat vasıtasıyla aldığı lezzet, bir padişahın ve bir zenginin israftan gelen usanç ve ıştahsızlıkla yediği en âlâ baklavadan aldığı lezzetten daha ziyade lezzetlidir.

Cây-ı hayrettir ki, bazı müsrif ve mubezzir insanlar, böyle iktısatçıları hisset ile itham ediyorlar. Hâşâ! İktisat, izzet ve cömertliktir. Hisset ve zillet, ehl-i israf ve tebzirin zahirî merdane keyfiyetlerinin iç yüzüdür. Bu hakikati teyit

alâ: en üstün
aziz: değerli, saygın, aşağılığa tenezzul etmeyen
cây-ı hayret: hayret edilen, hayret uyandıran şey
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi, şeref ve büyüklük sahibi olan yüce Allah
ceset: vücut, beden.
civanmert: yiğit, özü sözü sağlam, iyilik sever
comert: mert, eli açık, ikram eden
ehl-i israf ve tebzir: israf edenler, saçıp savuran kişiler
geda: dilenci, yoksul.
geven: dikenli bir çeşit çalımsı bitki
hakikat: gerçek, doğru
hâşâ: "asla, kesinlikle olamaz, imkânsız" anlamında bir düşünceyi reddetmek için söylenir
hisset: hassaslık, cimrilik, pintilik.
ihsas ettirmek: hissettirmek.
iktısat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
itham etmek: suçlu görmek, suçlamak
izzet: değer, şeref
kemal-i kerem: tam bir ikram edicilik, kusursuz cömertlik
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, özellik, hâl, durum
lezzet-i nimet: nimetin lezzeti
merdane: mertçe, yiğitçesine
minnet: bir iyilik karşısında kendini manevî olarak borçlu hissetmek.
muktesit: tutumlu, iktısada uygun davranan
mubezzir: lüzumsuz, gereksiz, yersiz harcayan
mühim: önemli
müsrif: israf eden, malını lüzumsuz yere harcayan
nükte: ince ve derin anlamlı söz
sahra: çöl
teyit eden: destekleyen, doğrulayıp kuvvet veren
vasıta: araç, vesile, sebep
zahirî: açıkça görünen, dış görünüş bakımından
zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.
ziya: ışık.
ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet

eden, bu risalenin telifi senesinde Isparta'da hücremde cereyan eden bir vakıa var. Şöyle ki:

Kaideme ve düstur-i hayatıma muhalif bir surette, bir talebem iki buçuk okkaya yakın bir balı, bana hediye kabul ettirmeye ısrar etti. Ne kadar kaidemi ileri sürdüm, kanmadı. Bilmecburiye, yanımdaki üç kardeşime yedirmek ve şaban-ı şerif ve ramazanda o baldan iktisatla otuz kırk gün üç adam yesin ve getiren de sevap kazansın ve kendileri de tatlısız kalmasın diyerek, "Alınız" dedim. Bir okka bal da benim vardı. O üç arkadaşım, gerçi müstakım ve iktısadı takdir edenlerdendi. Fakat, her ne ise, birbirine ikram etmek ve her biri ötekinin nefsini okşamak ve kendi nefsine tercih etmek olan, bir cihette ulvî bir hasletle iktisadı unuttular. Üç gecede iki buçuk okka balı bitirdiler. Ben gülerek dedim: "Sizi otuz kırk gün o bal ile tatlandıracaktım. Siz otuz günü üçe indirdiniz. Afiyet olsun!" dedim. Fakat ben, kendi o bir okka balımı iktısatla sarf ettim. Bütün şaban ve ramazanda hem ben yedim, hem, lillâhilhamd, o kardeşlerimin her birisine iftar vaktinde birer kaşık (HAŞİYE) verip, mühim sevaba medar oldu.

Benim hâlimi görenler, o vaziyetimi belki hisset telâkki etmişlerdir. Öteki kardeşlerimin üç gecelik vaziyetlerini bir civanmertlik telâkkı edebilirler. Fakat, hakıkat noktasında, o zahirî hisset altında ulvî bir izzet ve büyük bir bereket ve yüksek bir sevap gizlendiğini görduk. Ve o

HAŞİYE: Yani, büyükçe bir çay kaşığı ilediir.

bereket: bolluk, çokluk, feyiz, fayda
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cereyan: olma, meydana gelme
cihet: yön, taraf
civanmert: mert, özü sözü sağlam, iyilik sever
düstur-i hayat: hayat düsturu, hayatta umulan faydaların elde edilmesi için uyulan ilke, prensip
hakıkat: gerçek, doğru
haslet: güzel huy, iyi özellik
haşiye: dipnot.
hisset: hassaslık, cimrilik, pıntılık.
hücre: oda
iftar vakti: akşam vaktı, oruç açma zamanı
ikram etmek: ağırlamak, bir şey sunmak
iktısat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma
izzet: değer, itibar, şeref
kaide: kural
lillâhilhamd: hamd, Allah'a mahsustur, övgü, medih, minnet ve şükür yalnız onadır
medar olmak: dayanak, yardımı yararlığa vesile olmak
muhalif: zıt
mühim: önemli
müstakım: dosdoğru olan, istikamet sahibi
nefis: nefis, bir insanın kendisi
okka: 1 283 grama denk gelen ağırlık ölçüsü
sarf etme: harcama
sevap kazanmak: hayırlı bir davranışta bulunmak, Allah'ın rızasını kazandıran işler yapmak
sevap: yararlı, hayırlı bir davranışta bulunma, Allah'ın rızasını ve mükafatını kazandıran işler yapmak.
sureti: biçim, tarz
şaban-ı şerif: Hicri yılların sekizincisi ve mübarek Üç Aylardan mübarek şaban ayı
takdir etmek: beğenmek, bir şeyin değerini, önemini, gereğini anlamak.
talebe: öğrenci
telakkı etmek: anlamak, algılamak
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tercih etmek: öne almak, yeğlemek, öncelik vermek.
ulvî: yüksek, üstün, yüce
vakıa: olay, hadise
vaziyet: durum.
zahiri: açıkça görünen, dış görünüşteki

cıvanmertlik ve israf altında, eğer vazgeçilmeseydi, bir dilencilik ve gayrin eline tamahkârâne ve muntazırâne bakmak gibi, hissetten çok aşağı bir hâleti netice verirdi.

ALTINCI NÜKTE

İktisat ve hissetin çok farkı var. Tevazu, nasıl ki ahlâk-ı seyyieden olan tezellülden manen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır. Ve vakar, nasıl kı kötü hasletlerden olan tekebbürden manen ayrı ve sureten benzer bir haslet-ı memduhadır. Öyle de, ahlâk-ı âliye-i Peygamberiyeden olan ve belki kâinattaki nizam-ı hikmet-i İlâhiyenin medarlarından olan iktisat ise, sefillik ve bahîllik ve tamahkârlık ve hırsın bir halitası olan hisset ile hiç münasebeti yok. Yalnız sureten bir benzeyiş var. Bu hakikati teyit eden bir vakıa:

Sahabenin Abâdile-i Seb'a-i meşhuresinden olan Abdullah ibni Ömer Hazretleri ki, Halife-i Resulullah olan Faruk-ı Azam Hazret-i Ömer'in (RA) en mühim ve büyük mahdumu ve Sahabe âlimlerinin içinde en mümtazlarından olan o zat-ı mübarek çarşı içinde, alış veriş te, kırk paralık bir meseleden, iktisat için ve ticaretin medan olan emniyet ve istikameti muhafaza için şiddetli münakaşa etmiş. Bir Sahabe ona bakmış. Rûy-ı zeminin halife-i zîşanı olan Hazret-i Ömer'in mahdumunun kırk para için münakaşasını acip bir hisset tevehhum ederek, o imamın arkasına düşüp, ahvalini anlamak ister.

Baktı kı, Hazret-ı Abdullah hane-i mübareğine girdi. Kapıda bir fakir adam gördü. Bir parça eğlendi, ayrıldı,

Abâdile-i Seb'a-i meşhure: yedi Abdullah lar ismiyle meşhur olan Sahabeler
acip: tuhaf, hayret veren, şaşılacak şey
ahlâk-ı âliye-i Peygamberiye: Peygambere ait üstün ahlâk, Peygamberimizin üstün ahlâkı
ahlâk-ı seyyie: çirkin ahlâk, kötü huylar
ahval: haller, durumlar
alim: bilgin
bahîllik: cimrilik, hayırlı işlere malını harcamamak.
cıvanmert: mert, ozu sozu sağlam, iyilik sever
emniyet: emnilik, güvenlik
Faruk-ı Azam: hak ile batılı birbirinden ayıran manasında Hz. Ömer'in bir ismi
gayr: başka, öteki
hakikat: gerçek, doğru
hâlet: hal, durum
Halife-i Resulullah: Allah'ın Resulünün halifesi
halife-i zişan: şan ve şeref sahibi olan halife
halita: karma olan, karışım
hane-i mübarek: hayırlı, mübarek ev
haslet: güzel huy, iyi özellik.
haslet-i memduha: övülmüş ahlak, methedilmiş huy ve özellik.
hırs: sonu gelmeyen istek, aşırı tutku
hisset: hassislik, cimrilik, pintilik.
iktisat: tutumluluk, gereğinden fazla ya da noksan harcamaktan kaçınma
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan alim
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
istikamet: doğruluk, dürüstlük
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
mahdum: oğul, evlat.
manen: mana bakımından, manevi yönden, manaca
medar: dayanak noktası, kaynak, vesile
mesele: konu
muhafaza: koruma
muntazırâne: bekleyerek beklenti içinde
mühim: önemli.
mümtaz: seçkin
münakaşa etmek: sözlü olarak karşılıklı tartışmak
münakaşa: sözlü tartışma
münasebet: alâka, ilgi, yakınlık.
nizam-ı hikmet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın hikmetiyle bu âleme yerleştirdiği faydalı düzen
nükte: ince ve derin manalı söz
rûy-ı zemin: yeryüzü
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sefillik: sefalet çekme, aşırı yoksulluk, düşkünlük.
sureten: suret olarak, görünüş bakımından
tamahkârâne: cimrice, aç gözlülük yaparak
tamahkârlık: aç gözlülük.
tekebbür: kibirlenme, kendini büyük sayma
tevazu: alçak gönüllülük
tevehhüm etmek: evham, kuşku ve kuruntuya kapılmak.
teyit eden: destekleyen, kuvvet veren, doğrulayan.
tezellül: zillete katlanma, aşağılanma
vakar: ağırbaşlılık, değer sayıgınlık, ve şerefi koruma
vakıa: olay, hâdise
zat-ı mübarek: mübarek kişi, hayırlı insan

gitti. Sonra hanesinin ikinci kapısından çıktı, diğer bir fakiri orada da gördü. Onun yanında da bir parça eğlendi, ayrıldı, gitti.

Uzaktan bakan o Sahabe merak etti. Gitti, o fakirlere sordu. "İmam sizin yanınızda durdu, ne yaptı?"

Her birisi dedi: "Bana bir altın verdi."

O Sahabe dedi: "Fesübhanallah! Çarşı içinde kırk para için böyle münakaşa etsin de, sonra hanesinde iki yüz kuruşu kimseye sezdirmeden, kemal-i rıza-ı nefisle versin!" diye düşündü. Gitti, Hazret-i Abdullah ibni Ömer'i gördü, dedi.

"Yâ imam, bu müşkülümü hallet. Sen çarşıda böyle yaptın, hanende de şöyle yapmışsın."

Ona cevaben dedi ki: "Çarşıdaki vaziyet iktısattan ve kemal-i akıldan ve alış verişin esası ve ruhu olan emniyetin, sadakatin muhafazasından gelmiş bir hâlettir, hisset değildir. Hanemdeki vaziyet, kalbin şefkatinden ve ruhun kemalinden gelmiş bir hâlettir. Ne o hissettir ve ne de bu israftır."

İmam-ı Azam, bu sırra bir işaret olarak

لَا إِسْرَافَ فِي الْخَيْرِ كَمَا لَا خَيْرَ فِي الْإِسْرَافِ demiş. Yani,

"*Hayırda ve ihsanda –fakat müstahak olanlara– israf olmadığı gibi, israfta da hiçbir hayır yoktur.*"

cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
emniyet: emnilik, güvenme
esas: asıl, temel
Fesübhanallah: Allah (c.c.) ne güzel yaratmış. Allah bütün kusur ve noksanlıklardan münezzehtir, her şey kendine tesbih eder anlamında olup hayret ve şaşkınlığı ifade için söylenir.
hâlet: hâl, durum
halletme: çözme
hane: ev, mesken
hayır: iyilik, faydalı iş
hırs: aç gözlülük, cimrilik
hisset: hasislik, cimrilik, pintilik.
ihsan: iyilik etme, ikram etme, lütuf
iktısat: tutumluluk, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
işaret: nişan, alâmet.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik
kemal-i akıl: akılın olgunluğu, akılın mükemmelliği
kemal-i rıza-i nefis: nefsin tam rıza göstermesi
muhafaza: koruma
münakaşa: tartışma, karşılıklı sözle çekişme
müstahak: hak eden, muhtaç
müşkül: zor anlaşılması, güç konu
netice: sonuç.
nükte: ince ve derin manalı söz.
ruh: insandaki canlılığın ve dinliğin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve anlayış kabiliyetinin kaynağı, özü.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince, en zor yanı.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi
vaziyet: durum

YEDİNCİ NÜKTE

İsraf, hırsı intaç eder. Hırs uç neticeyi verir:

BİRİNCİSİ: Kanaatsızlıktır. Kanaatsizlik ise sa'ye, çalışmaya şevkı kırar. Şükür yerine şekva ettirir, tembelliğe atar. Ve meşru, helâl az malı (HAŞİYE) terk edip, gayrimeşru, külfetsiz bir malı arar. Ve o yolda izzetini, belki haysiyetini feda eder.

HIRSIN İKİNCİ NETİCESİ: Haybet ve hasarettir. Maksudunu kaçırmak ve istıskale maruz kalıp teshilât ve muavenetten mahrum kalmak, hatta اَلْحِرْصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ yani, *"Hırs, hasaret ve muvaffakıyetsizliğin sebebidir"* olan darbımesele mâsadak olur.

Hırs ve kanaatin tesiratı, zîhayat âleminde gayet geniş bir düsturla cereyan ediyor. Ezcümle, rızka muhtaç ağaçların fıtrî kanaatleri, onların rızkını onlara koşturduğu gibi, hayvanatın hırsla meşakkat ve noksaniyet içinde rızka koşmaları, hırsın büyük zarannı ve kanaatin azîm menfaatini gösterir.

Hem zayıf umum yavruların lısan-ı hâlleriyle kanaatleri, süt gibi lâtif bir gıdanın, ummadığı bir yerden onlara akması ve canavarların hırsla noksan ve mülevves rızklarına saldırması, davamızı parlak bir surette ispat ediyor.

HAŞİYE: İktisatsızlık yüzünden mustehlikler çoğalır, mustahsiller azalır. Herkes gözünü hükûmet kapısına dıker. O vakit hayat-ı içtimaiyenin medarı olan sanat, ticaret, ziraat tenakus eder. O millet de tedennı edip sukut eder, fakır düşer.

âlem: varlık sınıflarından her bırı, canlılar dünyası
azım: büyük
cereyan etme: oluşma meydana gelme
darbımesel: atasözü
dava: takıp edilen fikır, ıddıa
düstur: kaıde, kural, prensıp
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fıtrî: tabıî, yaratılıştakı
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, haram
gıda: besleyıcı özelliğı olan
hasaret: hasar, zarar, zıyan
haşiye: dıpnot.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı, sosyal hayat.
haybet: umduğunu bulamama, yoksun kalma
haysıyet: şeref, onur, ıtıbar
hayvanat: hayvanlar
helâl: Islâmî ölçüler ıçınde kazanılmış şey
hırs: aç gözlülük, cımrılık.
Iktısatsızlık: tutumlu olmamak, savurganlık
intaç etme: netıce verme, sonuçlanma
ispat: doğruyu delıl göstererek meydana koyma
israf: ıhtıyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istıskal: yüz vermeme, hor görme, küçümseme
izzet: deger, ıtıbar, şeref.
kanaat: göz tokluğu, elındekı ıle yetınme, kısmetıne razı olma
külfetsiz: zahmetsiz, sıkıntısız
latif: hoş, güzel
lısan-ı hal: hâl dıl, bır şeyın durusu ve görunuşu ıle bır mana ıfade etmesı
mahrum kalmak: yoksun kalmak, istedıgını elde edememek.
maksut: ıstek, arzu, gaye
maruz kalma: uğrama, etkılenme, hedef olma
mâsadak olan: tasdık olunan, dogrulanan, uygun
medar: dayanak noktası, kaynak.
menfaat: fayda, yarar
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük
meşru: şerıata dıne uygun, helal
muavenet: yardım, yardımlaşma
muhtaç: ıhtıyacı olan
muvaffakıyet: başarı, başarılı olma
mülevves: kırlı, pıs
müstahsıl: ureten, uretıcı
müstehlik: tuketıcı, tuketen
netıce: sonuç.
noksan: eksıklık.
noksanıyet: eksıklık, noksanlık
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın ayrılmış ve takdır edılmış olan nımet, yıyecek, ıçecek.
sa'y: çalışma, çabalama, emek harcama
sukut etmek: aşağı ınmek, düşmek
suret: bıcım, tarz
şekva etmek: şıkâyet etmek, yakınmak
şevk: aşın istek ve heves.
şükür: nımet ve ıyılığın sahıbı olan Allah ı tanıma ve ona karşı mınnet duyma, teşekkur
tedenni etmek: gerılemek, düşmek.
tenakus etmek: eksılmek, noksan kalmak
terk etme: bırakma, vazgeçme
teshilat: kolaylık, saglamalar
tesırat: tesırler, etkıler
umum: bütün, genel.
zıhayat: hayat sahıbı, canlı
zıraat: tarım

Hem semiz balıkların vaziyet-i kanaatkârânesi, mükemmel rızıklarına medar olması ve tilki ve maymun gibi zeki hayvanların hırsla rızıkları peşinde dolaşmakla beraber kâfi derecede bulmamalarından cılız ve zayıf kalmaları, yine hırs ne derece sebeb-i meşakkat ve kanaat ne derece medar-ı rahat olduğunu gösterir.

Hem Yahudî milleti hırs ile, ribâ ile, hile dolabı ile rızıklarını zilletli ve sefaletli, gayrimeşru ve arıcak yaşayacak kadar rızıklarını bulması ve sahranişinlerin, yani bedevîlerin, kanaatkârâne vaziyetleri, izzetle yaşaması ve kâfi rızkı bulması, yine mezkûr davamızı kat'î ispat eder.

Hem çok âlimlerin (HAŞİYE 1) ve ediplerin (HAŞİYE 2) zekâvetlerinin verdiği bir hırs sebebiyle fakr-ı hale düşmeleri ve çok aptal ve iktidarsızların, fıtrî kanaatkârâne vaziyetleriyle zenginleşmeleri kat'î bir surette ispat eder ki, rızk-ı helâl, acz ve iftikara göre gelir, iktidar ve ihtiyâr ile değil.

HAŞİYE 1: İran ın âdil padişahlarından Nuşirevan-ı Âdil'in vezîri, akılca meşhur âlim olan Büzürcmehr'den (Büzürg-Mihr) sormuşlar: "Neden ulema, umera kapısında görünüyor da, umera ulema kapısında görünmüyor? Hâlbuki, ilim, emaretin fevkindedir." Cevaben demiş ki: "Ulemanın ilminden, umeranın cehlindendir." Yani, umera cehlinden ilmin kıymetini bilmiyorlar ki, ulemanın kapısına gıdıp ilmi arasınlar. Ulema ise, marifetlerinden, mallarının kıymetini dahi bildikleri için, umera kapısında anyorlar. İşte Büzürcmehr, ulemanın arasında fakr ve zilletlerine sebep olan zekâvetlerinin neticesi bulunan hırslarını zarif bir surette tevil ederek nazikâne cevap vermiştir.

Hüsrev

HAŞİYE 2: Bunu teyit eden bir hâdise: Fransa'da ediplere, iyi dilencilik yaptıkları için dilencilik vesikası veriliyor.

Süleyman Rüştü

acz: zayıflık, güçsüzlük
adil: adaletli
âlim: ilim sahibi, bilgin
bedevî: göçebe, şehirden uzak, dağda, kırda yaşayan
cehlinden: cahilliğinden, bilgisizliğinden
dava: takip edilen fikir, iddia
edip: edebiyatçı, güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan kimse
emaret: amirler, yöneticiler
fakr: fakirlik, yoksulluk.
fakr-ı hal: fakir olma hali, yoksulluk
fevkinde: üstünde
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki
gayr-ı meşrû: helâl olmayan, dinen yasaklanmış olan, haram
hâdise: olmuş olay
haşiye: dipnot.
hile: aldatmaya, kandırmaya yönelik tertip, düzen, desise
hırs: aç gözlülük, kanaatsızlık, gözü doymazlık.
iftikar: fakirliğini gösterme, açığa vurma, kulun Allah'a karşı ne derece fakir, muhtaç olduğunu göstermesi
ihtiyar: tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme, hür irade
iktidar: güç, yetme, bir işi yapabilme gücü
iktidarsız: güçsüz, kuvvetsiz
ispat etme: doğruyu delil göstererek meydana koyma
izzet: değer, itibar, şeref
kâfi: yeterli, yeten.
kanaat: kısmetine razı olma, elindekiyle yetinme, tok gözlülük.
kanaat: kısmetine razı olma, göz tokluğu
kanaatkârane: tok gözlülükle kısmetine razı bir şekilde
kat'î: kesin
marifet: bilgi, hüner, yetenek.
medar: dayanak, nokta, kaynak, vesile
medar-ı rahat: rahatlama sebebi
mezkûr: zikredilen, anılan.
mükemmel: kusursuz, tam, eksiksiz
nazikane: nezakerle, ince ve hoş bir şekilde
Nuşirevan-ı Adil: adaletiyle ünsalmış eski bir İran Sasanî hükümdarı
ribâ: faiz
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan ni'met, yiyecek, içecek.
rızk-ı helâl: helâl, temiz rızık.
sahranişin: göçebe, çölde, çadırda yaşayan.
sebeb-i meşakkat: meşakkat, sıkıntı ve zorluk sebebi.
sefalet: sefilik, hakırlık, maddî ve manevî yoksulluk, perişanlık.
semiz: iri, büyük, yağlı, etine dolgun
sûret: tarz, şekil, biçim
tevil etme: izah etme, yorumlama
teyit eden: destekleyen, doğrulayan
ulema: âlimler, bilginler
ümera: amirler, padişahlar
vaziyet: durum, hâl
vaziyet-i kanaatkârane: kanaatkârane vaziyet, kısmetine razı bir şekilde
vesika: belge, ruhsat.
vezir: padişaha bakanlık, valilik yapan kimse.
zarif: zerafetli, güzel, şık.
zekâvet: zekâlık, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti
zeki: zekâ varlığı bulunan
zillet: hor görülme

Belki o rızk-ı helâl, iktidar ve ihtiyâr ile makusen mütenasiptir. Çünkü, çocukların iktidar ve ihtiyân geldikçe rızkı azalır, uzaklaşır, sakilleşir.[1] اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنٰى hadisinin sırrıyla, kanaat bir define-i hüsn-i maişet ve rahat-ı hayattır. Hırs ise, bir maden-i hasaret ve sefalettir.

ÜÇÜNCÜ NETİCE: Hırs, ihlâsı kırar, amel-i uhreviyeyi zedeler. Çünkü, bir ehl-i takvanın hırsı varsa, teveccüh-i nâsı ister. Teveccüh-i nâsı müraat eden, ihlâs-ı tammı bulamaz. Bu netice çok ehemmiyetli, çok cây-ı dikkattir.

Elhâsıl, *israf, kanaatsizliği intaç eder. Kanaatsizlik ise, çalışmanın şevkini kırar, tembelliğe atar, hayatından şekva kapısını açar, mütemadiyen şekva ettirir.* (HAŞİYE) *Hem ihlâsı kırar, niya kapısını açar. Hem izzetini kırar, dilencilik yolunu gösterir.*

İktisat ise, kanaati intaç eder.[2] عَزَّ مَنْ قَنَعَ ذَلَّ مَنْ طَمَعَ hadisin sırrıyla, *kanaat, izzeti intaç eder. Hem sa'ye ve çalışmaya teşci eder. Şevkini ziyadeleştirir, çalıştırır.* Çünkü, meselâ bir gün çalıştı. Akşamda aldığı cüz'î bir ücrete kanaat sırrıyla, ikinci gün yine çalışır. Müsrif ise, kanaat etmediği için, ikinci gun daha çalışmaz. Çalışsa da şevksiz çalışır.

HAŞİYE: Evet, hangi müsrifle görüşsen, şekvalar işiteceksin. Ne kadar zengin olsa da, yine dilî şekva edecektir. En fakir, fakat kanaatkâr bir adamla görüşsen, şükür işiteceksin.

---

1. Kanaat tükenmez bir hazinedir. (Beyhakî, Zuhd, 2.88; Acûnî, Keşfü'l-Hafa, 2.133; Fethu'l-Kebîr, 2.309.)

2. Kanaat eden azız olur, tamahkâr (açgözlü olan) aşağılanır. (İbnu'l-Esîr, en-Nihaye fî Garibi'l-Hadîs, 4.114; Zebîdî, Tâcu'l-Arûs, 22.90.)

---

amel-i uhreviye: ahirete ait fiil, iş, amel, ibadet.
aziz: değerli, şerefli.
cây-ı dikkat: dikkate değer, ilgi çekici.
cuz'î: az, küçük, sınırlı.
define-i hüsn-i maişet: iyi geçinme kaynağı, hazinesi.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i takva: Allah korkusuyla günahlardan sakınan, emirlerine titizlikle bağlı olan kimseler.
elhâsıl: hasılı, sonuç olarak.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir ve fiiller veya onun onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
haşiye: dipnot.
hırs: aç gözlülük, cimnlik.
ihlâs: samimiyet, içtenlik, doğruluk, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapmak.
ihlâs-ı tam: tam ihlâs, içtenlik, doğruluk, ibadet ve davranışlarda sırf Allah rızasını gözetmek.
ihtiyar: tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme, hür irade.
iktidar: güç yetme, bir işi yapabilme gücü.
iktisat: tutumluluk, tasarruf, gelirinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.
intaç etme: netice, sonuç verme.
intaç: netice verme, sonuçlanma.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
izzet: değer, itibar, şeref.
kanaat sırrıyla: kanaat esasına uyularak.
kanaat: göz tokluğu, elindekini yeterli görüp fazlasını istememe.
kanaatkâr: kanaat eden, kismetine razı olan, elindeki ile yetinen.
kanaatsizlik: gözü doymazlık, elindeki ile yetinmeme.
maden-i hasaret: kaybetmenin sebebi, kaynağı.
makusen mütenasip: ters orantılı.
meselâ: örneğin.
müraat etmek: uygulamak, uymak, tatbik etmek.
müsrif: israf eden, saçıp savuran.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak.
netice: sonuç.
rahat-ı hayat: hayatın rahatı, huzur ve esenlik üzere yaşama durumu.
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, insanlar görsünler diye ibadet yapmak, samimî olmamak.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek.
rızk-ı helal: helal rızık.
sakil: ağır, zor, sıkıntılı.
sa'y: çalışma, çabalama, emek harcama.
sefalet: sefillik, hakirlik, maddî ve manevî yoksulluk.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı.
şekva etmek: şikayet etmek, yakınmak.
şekva: şikâyet, yakınma.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şükür: Allah'a karşı minnet duyma, bütün nimetlerin sahibi olduğunu bilme, teşekkür etme.
teşci etmek: cesaret vermek.
teveccüh-ü nas: insanların teveccühü, ilgi ile yönelmesi.
ziyade: artma, çoğalma.

Hem *iktisattan gelen kanaat, şükür kapısını açar, şekva kapısını kapatır.* Hayatında daima şakır olur.

Hem *kanaat vasıtasıyla insanlardan istiğna etmek cihetinde, teveccühlerini aramaz. İhlâs kapısı açılır, riya kapısı kapanır.*

İktisatsızlık ve israfın dehşetli zararlarını geniş bir dairede müşahede ettim. Şöyle ki:

Ben, dokuz sene evvel mubarek bir şehre geldim. Kış münasebetiyle o şehrin menabi-i servetini göremedim. Allah rahmet etsin, oranın müftüsü birkaç defa bana dedi: "Ahalimiz fakirdir." Bu söz benim rikkatime dokundu. Beş altı sene sonraya kadar, daima o şehir ahalisine acıyordum.

Sekiz sene sonra yazın yine o şehre geldim. Bağlanna baktım. Merhum müftünün sözü hatırıma geldi: "Fesübhanallah," dedim: "Bu bağların mahsulâtı, şehrin hacetinin pek fevkindedir. Bu şehir ahalisi pek çok zengin olmak lâzım gelir." Hayret ettim. Beni aldatmayan ve hakikatlerin derkinde bir rehberim olan bir hatıra-i hakikatle anladım: İktisatsızlık ve israf yüzünden bereket kalkmış ki, o kadar menabi-i servetle beraber, o merhum müftü "Ahalimiz fakirdir" diyordu.

Evet, *zekât vermek ve iktisat etmek, malda bittecrübe sebeb-i bereket olduğu gibi, israf etmekle zekât vermemek, sebeb-i ref-i bereket*[1] olduğuna hadsız vakıat vardır.

1. Taberanî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, 10/128; *Mu'cemü'l-Evsat*, 2/161, 274; Beyhakî, *Sunenü'l-Kubrâ*, 3/382, 4/84.

iktisat: tutumluluk, tasarruf; gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma
iktisatsızlık: saçıp savurmak; israf etmek.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama; savurganlık.
istiğna etmek: aza kanaat etmek, eldekini yeterli bulup başkasına ihtiyaç duymamak; tok gözlülük.
kanaat: göz tokluğu; elindeki ile yetinme; kısmetine razı olma
lazım: gerekli; lüzumlu
mahsulat: toprak ürünleri
menabi-i servet: servet kaynakları
merhum: rahmete kavuşmuş; ölmüş
mübarek: feyizli; bereketli; hayırlı
münasebetiyle: ilgisi bakımından; dolayısıyla
müşahede etme: bir şeyi gözle görme; seyretme.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi; onlara acıyıp bağışlaması
rehber: kılavuz; delil
rikkat: merhamet; acıma; incelik; başkalarının düştüğü durumdan dolayı üzüntü duyma özelliği
riya: ikiyüzlülük; yalandan gösteriş; samimiyetsizlik
sebeb-i bereket: bereket sebebi; bolluk ve saadet nedeni
sebeb-i ref-i bereket: bereketin kalkma sebebi
şâkir: şükreden; teşekkür eden
şekva: şikâyet; yakınma
şükür: nimet ve iyliğin sahibi olarak Allah'ı tanıma ve ona teşekkür etme
teveccüh: yönelme; ilgi; alâka
vakıat: olaylar
vasıta: aracılık; vesile
zekât: İslam'ın beş şartından biri; zenginlerin malın kırkta birini muhtaçlara vermesi

ahali: halk.
bereket: bolluk; güzlük
bittecrübe: tecrübe ile deneyimle.
cihet: yön; taraf
daima: devamlı; sürekli
dehşetli: korkunç.
derk: derkinde: anlaşılma; kavranma
evvel: önce
fesübhanallah: şaşkınlığı anlatmak için kullanılır. Allah (c.c.) ne güzel yaratmış, Allah'ı her türlü ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim' anlamında bir hayret ifadesi
fevkinde: üstünde
hacet: ihtiyaç.
hadsız: sınırsız; sonsuz
hakıkat: gerçek; doğru
hatıra-i hakikat: hakikatin hatırası; kalbe gelen gerçek bir hatıra
Hicri: Peygamber Efendimizin Mekke'den Medine'ye göçüyle başlayan takvime göre olan; Hicrete göre olan
ihlâs: samimiyet; doğruluk; ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme
iktisat etmek: tutumlu olmak; tasarruf etmek; savurganlıktan kaçınmak.

İslâm hukemasının Eflâtun'u ve hekimlerin şeyhi ve feylesofların üstadı, dâhî-i meşhur Ebu Ali ibni Sına, yalnız tıp noktasında, [1] كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا ayetini şöyle tefsir etmiş. Demiş:

جَمَعْتُ الطِّبَّ فِي الْبَيْتَيْنِ جَمْعًا ❁ وَحُسْنُ الْقَوْلِ فِي قِصَرِ الْكَلَامِ
فَقَلِّلْ اِنْ اَكَلْتَ وَبَعْدَ اَكْلٍ تَجَنَّبْ ❁ وَالشِّفَاءُ فِي الْاِنْهِضَامِ
وَلَيْسَ عَلَى النُّفُوسِ اَشَدُّ حَالاً ❁ مِنْ اِدْخَالِ الطَّعَامِ عَلَى الطَّعَامِ

Yani, "İlm-i tıbbı iki satırla topluyorum. Sözün güzelliği kısalığındadır. Yediğin vakit az ye. Yedikten sonra dört beş saat kadar daha yeme. Şifa hazımdadır. Yani, kolayca hazmedeceğin miktarı ye, nefse ve mideye en ağır ve yorucu hâl, taam taam üstüne yemektir." (HAŞİYE)

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

HAŞİYE: Yanı, vucuda en muzır, dört beş saat fasıla vermeden yemek yemek, veyahut telezzüz için mutenevvi yemekleri birbiri üstüne mideye doldurmaktır.

ayet: Kur'ân ın her bir cumlesi
dahi-i meşhur: meşhur dahi de hasıyla meşhur olmuş kişi.
fasıla vermek: ara vermek.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
haşiye: dipnot.
hazım: sındırım
hekim: doktor
hikmet: gaye, fayda
ilm-i tıp: tıp ilmi.
İslâm hukeması: İslâm filozofları

1. Yiyin, için, fakat israf etmeyin. (A'raf Suresi, 31.)

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ısraf: saçıp savurma, savurganlık.
muzır: zararlı
mutenevvi: çeşit çeşit, türlü.
nefis: bir kimsenin kendisi, ruh, can
şeyh: büyük.
şifa: iyileşme, vücut veya ruh açısından sağlıklı olma
taam: yemek.
tefsir: açıklama, yorumlama, izah
telezzuz: lezzet alma
tenzih etmek: Allah'ı bütün kusur ve eksikliklerden uzak olduğunu bilmek, inanmak.
vakit: zaman

CÂY-I HAYRET VE MEDAR-I İBRET BİR TEVAFUK

İktisat Risalesini, üçü acemi olarak, beş altı ayrı ayrı mustensih, ayrı ayrı yerde, ayrı ayrı nüshadan yazıp, birbirinden uzak, hatları birbirinden ayrı, hiç *elif*'leri düşünmeyerek yazdıkları her bir nüshanın *elif*'leri, duasız 51, dua ile beraber 53'te tevafuk etmekle beraber, İktısat Rısalesinin tarih-i telif ve istınsahı olan Rumîce '51 ve Arabî '53 tarihinde tevafuku ise, şüphesiz tesaduf olamaz. İktisattaki bereketin keramet derecesine çıktığına bir işarettir. Ve bu seneye "Sene-i İktisat" tesmiyesi lâyıktır.

Evet, zaman, iki sene sonra bu keramet-i iktisadıyeyi, İkinci Harb-ı Umumiyede her taraftaki açlık ve tahribat ve israfatla ve nev-i beşer ve herkes iktisada mecbur olmasıyla ispat etti.

• • •

Arabi tarih: Hicrî tarih
bereket: bolluk, bereket, gurluk
cây-ı hayret: hayrete değer, dikkat çekici
derece: mertebe, basamak
dua. yalvarış bölümü
harb-ı umumi: dünya savaşı
hat: yazı
iktisat. tutumluluk, tasarruf, gereğinden fazla veya az harcamaktan kaçınma.
ispat etme: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
israfat. israflar, lüzumsuz yere harcamalar
istınsah: nüshasını yazma, kopya etme
keramet: Allah'ın bir ikramı olarak görülen olağanüstü hal ve hareketler
keramet-i iktisadiye: iktisadın kerameti, eldeki malları ve imkanları yerinde, dengeli kullanmanın harika sonucu
mecbur: zorunlu
medar-ı ibret: İbret sebebi, vesilesi
müstensih: istınsah eden, bir yazının suretini kopyasını çıkaran
nev-i beşer: insan nevi, insanlık
nüsha: yazılı olan metinlerden her biri
Rumi: Rumi tarih ve sene
sene-i iktısat. iktisat, tutumluluk yılı
tahribat. tahripler, yıkıp bozmalar
tarih-i telif: yazılış tarihi.
tesaduf: rastlantı
tesmiye edilen: isimlendirilen
tevafuk etmek: uygunluk, denk gelmek.
tevafuk: uygunluk.

✻ Yirmincı Lem'a, Barla da 1934 te Turkçe olarak telif edilmiştir

Yirminci Lem'a

İhlâs Hakkında

On Yedincı Lem'anın On Yedincı Notasının Yedı Meselesınden, Beş Noktadan ıbaret olan Ikıncı Meselesının Bırıncı Noktası ıken, ehemmıyetıne bınaen Yırmıncı Lem'a oldu

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّآ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۞ اَلَا لِلّٰهِ الدِّينُ الْخَالِصُ (1)

ayetıyle ve

هَلَكَ النَّاسُ اِلَّا الْعَالِمُونَ وَهَلَكَ الْعَالِمُونَ اِلَّا الْعَامِلُونَ وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ اِلَّا الْمُخْلِصُونَ وَالْمُخْلِصُونَ عَلٰى خَطَرٍ عَظِيمٍ (2)

(ev kemâ kâl) hadıs-ı şenfı, ıkısı de ıhlâs ne kadar İslâmıyette mühim bır esas olduğunu gösterıyorlar Bu ıhlâs meselesının hadsız nuktelennden yalnız Beş Noktayı muhtasaran beyan edenz

---

1 Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla

Muhakkak kî Bız sana kıtabı hak ıle indırdık Ibadetını Ihlâs ıle Ona yönelterek sadece Allah a kulluk et. • Bılın kı şırkten ve nyadan uzak halıs dın Allah a mahsustur (Zumer Sure sı 2, 3)

2 Insanlar helak olur ancak, bılenler hanç. Bılenler de helak olur ancak, bıldıklennı yaşayanlar hanç. Bıldıklennı yaşayanlar da helak olur ancak ıhlâslı olanlar hanç Ihlâslı olanlar da her an onu kaybetmek gıbı buyuk bır tehlıkeyle karşı karşıyadırlar (*Keşfu'l-Hafa* 2 312)

ayet: Kur'ân ın her bır cümlesı
beyan etmek: açıklamak, ızah etmek.
bınaen dayanarak den dolayı
ehemmıyet: deger onem
esas asıl temel
ev kemâ kâl soylediği gıbı veya buna benzer buyurmuşlardır
hadıs-ı şerıf Peygamberımızden aktarılan sozlerın genel adı.
hadsız sınırsız.
hak. dogru esas asıl
halıs. temız saf duru gerçek
helâk olmak. yok olmak yıkılmaktan kaynaklanan azap
ıbadet Allah ın emrettıklennı yerıne getırme Allah a karşı kulluk gorevını yapma.
ıbaret: meydana gelen oluşan
ıhlas. samımıyet bır ışı bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ıhlâslı olmak samımî durust, dosdogru olmak.
lem'a panltı gunes gıbı parlayan
mesele onemlı konu
muhakkak: doğrulugu kesınlık kazanmış suphesız.
muhtasaran. kısa olarak, ozet olarak.
mühım onemlı.
nokta konu ıle ılgılı bolum
nota. bıldırı, özlü düşunce
nükte ınce ve denn manalı soz.
Rahım merhamet eden çok merhametlı olan esırgeyen, koruyan acıyan Allah
Rahman. rahmetı butun her kese yayılan ve butun yaratılmışlann nızklannı ve geçım şekıllennı ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
rıya gostenş desınler
şırk Allah a ortak koşma

TEMBİH: Bu mubarek Isparta'nın medar-ı şukran bir husn-i tâlîdir ki, ondaki ehl-i takva ve ehl-i tarikat ve ehl-i ilmin, sair yerlere nispeten, rekabetkârâne ittifâkları görünmüyor. Gerçi lâzım olan hakikî muhabbet ve ittifak yoksa da, zararlı muhalefet ve rekabet de başka yerlere nispeten yoktur.

Birinci Nokta

Mühim ve müthiş bir sual: Neden ehl-i dünya, ehl-i gaflet, hatta ehl-i dalâlet ve ehl-i nifak rekabetsiz ittifak ettikleri hâlde, ehl-i hak ve ehl-i vifak olan ashab-ı diyanet ve ehl-i ilm ve ehl-i tarikat, neden rekabetli ihtilâf ediyorlar? İttifak ehl-i vifakın hakkı iken ve hilâf ehl-i nifakın lâzımı iken, neden bu hak oraya geçti ve şu haksızlık şuraya geldi?

Elcevap: Bu elîm ve feci ve ehl-i hamiyeti ağlattıracak hâdise-i müthişenin pek çok esbabından, yedi sebebini beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ

Ehl-i hakkın ihtilâfı hakikatsizlikten gelmediği gibi, ehl-i gafletin ittifakı dahi hakikattarlıktan değildir. Belki ehl-i dünyanın ve ehl-i siyasetin ve ehl-i mektep gibi hayat-ı içtimaiyenin tabakatına dair birer muayyen vazife ile ve has bir hizmet ile meşgul taifelerin, cemaatlerin ve cemiyetlerin vazifeleri taayyün edip ayrılmış. Ve o vezaif

ashab-ı diyanet: dindarlar, dinine titizlikle bağlı olanlar
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
cemaat: topluluk
cemiyet: topluluk, birlik.
dair: alâkalı, ilgili.
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, âhireti düşünmeyen
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhirete, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız olan kimseler
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan
ehl-i hamiyet: hamiyetli, onurlu, namuslu olanlar, gayret sahipleri
ehl-i ilm: ilim sahipleri, âlimler
ehl-i mektep: eğitimciler, okula gidenler, okuyanlar
ehl-i nifak: iki yüzlü kimseler, münafıklar, ara bozucular
ehl-i siyaset: siyaset adamları, yöneticiler, politikacılar
ehl-i takva: Allah'tan korkan, emirlerine bağlı olan dindar kimseler
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fâni işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
ehl-i vifak: uyum gösterenler, aynı görüşü paylaşanlar, barışçı davrananlar
elcevap: sorulan şeye verilen karşılık.
elîm: çok acı veren, üzüntü veren.
esbap: nedenler, sebepler
feci: elem, keder ve ızdırap veren, acıklı.
hâdise-i müthişe: müthiş hâdise, üzücü olay
hakikat: gerçek
hakikattar: doğruluk, bir gerçeğe dayanan
hakikî: gerçek.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık.
husn-ı tali: güzel bir kısmet, baht.
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, fikir ayrılığı
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme
lâzım: gerekli, lüzumlu
medar-ı şukran: şükrü gerektiren, şükür sebebi.
meşgul: bir işle uğraşan kimse
muayyen: belirli, kararlaştırılmış olan
muhalefet: karşı gelme
mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı
mühim: önemli
müthiş: dehşetli, ürkütücü
nispeten: oranla, kıyaslayarak.
nokta: konu ile ilgili bölüm
rekabet: rakip olma hali, kıskanma, çekişme
rekabetkârane: rakip olarak, rekabet ederek
sair: diğer, başka
sual: soru
taayyün etme: belli olma, belirlenme.
tabakat: tabakalar, dereceler, gruplar
taife: rakım, grup, topluluk
tembih: uyarı, ikaz
vazife: görev
vezaif: vazifeler, işler

mukabilindeki alacakları maişet noktasındaki maddî ücret ve hubb-i câh ve şan ve şeref noktasında teveccüh-i nâstan alacaklan (HAŞİYE) manevî ücret taayyün etmiş, ayrılmış. Müzaheme ve münakaşayı ve rekabeti intaç edecek derecede bır ıştirak yok. Onun için, bunlar ne kadar fena bır meslekte de gıtseler, birbınyle ıttıfak edebilırler.

Amma ehl-i din ve ashab-ı ılım ve erbab-ı tarikat ıse, bunlann her bınsının vazifesi umuma baktığı gibi, muaccel ucretlerı de taayyün ve tahassus etmedığı ve her bırının makam-ı içtimaîde ve teveccüh-ı nâsta ve hüsn-ı kabuldeki hissesi tahassus etmiyor. Bir makama çoklar namzet olur. Maddî ve manevî her bir ücrete çok eller uzanabilir. O noktadan müzaheme ve rekabet tevellut edip vifakı nifaka, ıttıfakı ihtilâfa tebdil eder.

İşte bu müthiş marazın merhemi, ilâcı, ihlâstır. Yani, hakperestlığı nefisperestliğe tercih etmekle ve hakkın hatın, nefsın ve enaniyetin hatınna galıp gelmekle, (1) إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ sırnna mazhar olup, nâstan

amel-i salih: Allah için yapılan ıyı ışler, emir doglrukusunda hareket etmek, maddî ve manevî kul haklannı yerine getırmek.
ashab-ı ilım: ilim sahipleri, âlimler
azab-ı kabir: kabır azabı, şiddetlı elem
ehl-i din: dındar, dınine bağlı olanlar
enaniyet: kendını beğenme, benclilik, gurur
erbab-ı tarikat: kendını tarikate, tasavvufa verenler
fena: kotu, zararlı
galip gelmek: ustun gelmek, yenmek
hakkın hatın: dogrunun asıl ve esas olanın degen
hakperest: dogruluktan ve haktan ayrılmayan, hak ve doğruluğu cıddî seven
haşıye: dıpnot.
hubb-ı cah: makam, mevkı sevgısı
hüsn-i kabul: guzel bir kabul görmek.
ihlas: samımıyet, bır ısı bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma.
ihlassızlık: samımıyetsızlık, bır ışte Allah rızasını gozetmemek
ihtılaf: uyuşmazlık, fikir ayrılığı
intaç etme: netice verme, sonuçlandırma
ıştirak: ortaklık etme
itap: paylama, azarlama
ittifak: fikır bırlıgı, uyuşma, bırleşme
kulaklan çınlasın: duşunsunler, ders alsınlar, anılan kimse ıçın soylenır
lezzet-i cüz'i: cuz'ı lezzet, pek az bir lezzet.
maddî: madde ıle alâkalı, para, mal v.b. şeylerle ılgılı
maişet: yaşama, geçım kaynağı
makam: mevkı, yer, derece
makam-ı içtimaî: sosyal hayattakı mevkı, makam
manevî: manaya aıt, mana yönunden
maraz: hastalık.
mazhar olmak: ulaşmak, elde etmek, şereflenmek.
muaccel: peşın, hemen verılen
mukabil: karşılık.
muvakkat: gecıcı, fânî
mücazat: cezalandırma
münakaşa: tartışma, atışma, karşılıklı sozle çekişme
müthiş: dehşetlı, ürkütücü, korkunç.
müzaheme: bırbınne zahmet ve sıkıntı vererek hareket etme

HAŞİYE: *Ihtar:* Teveccuh-i nâs istenılmez, belkı verılır. Verılse de onunla hoşlanılmaz. Hoşlansa ihlâsı kaybeder, rıyaya girer. Şan ve şeref arzusuyla teveccuh-ı nâs ıse, ücret ve mukâfat degil, belkı ıhlâssızlık yuzunden gelen bir itap ve bır mucazattır. Evet, amel-i salihîn hayatı olan ıhlâsın zararına teveccuh-i nâs ve şan ve şeref, kabir kapısına kadar muvakkat olan bir lezzet-i cüz iyeye mukabıl, kabrın öbür tarafında azab-ı kabir gıbı nahoş bir şekıl aldığından, teveccüh-ı nâsı arzu etmek degil, belki ondan urkmek ve kaçmak lâzımdır. Şöhretperestlerın ve şan ve şeref peşinde koşanların kulaklan çınlasın!

1. Benım mukafatımı ancak Allah verır. (Yunus Suresı, 72. Hûd Suresı, 29; Sebe' Suresı, 47.)

nahoş: kotu, hoş olmayan
namzet: aday
nas: insanlar
nefis: kulun kotu ve gunah olan hâl ve huylan, maddî lezzetlere yonlendıren aşagılık ıstekler
nefisperest: nefsin arzularına aşın derecede uyan
nifak: ıkı yuzluluk, munafıklık.
rekabet: rakip olma hâlı, yarışma, çekişme
rıya: gostenş, desınler ıçın yapılan
şan ve şeref: tanınma, unlenme, başkalannın gosterdıgı saygının dayandığı kışısel deger
şöhretperest: şöhret duşkunu, tanınmayı seven
taayyün: belli olma, belırlenme.
tahassus etmek: hususî, ozel olarak belırlenmek.
tebdil etme: degıştırme, donuşturme.
teveccüh-i nâs: insanlann ılgısı, insanlann insana deger vermesi, insanların ılgisi, yonelişi
tevellüt etme: ortaya çıkmak, dogmak.
vifak: aynı duşuncede olmaktan gelen uyum, uyguntluk, bırlıktelık.

gelen maddî ve manevî ücretten istiğna etmekle [HAŞIYE] [2] وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ sırrına mazhar olup, husn-i kabul ve hüsn-ı tesir ve teveccüh-i nâsı kazanmak noktalarının Cenab-ı Hakkın vazifesi ve ihsanı olduğunu ve kendi vazifesi olan teblığde dahil olmadığını ve lâzım da olmadığını ve onunla mükellef olmadığını bilmekle ihlâsa muvaffak olur. Yoksa ihlâsı kaçırır.

İKİNCİ SEBEP

Ehl-i dalâletin zilletindendir ittifakları, ehl-i hidayetin izzetindendir ihtilâfları. Yani, ehl-i gaflet olan ehl-i dünya ve ehl-ı dalâlet, hak ve hakikate ıstınat etmediklen ıçın, zayıf ve zelîldirler. Tezellül için, kuvvet almaya muhtaçtırlar. Bu ihtıyaçtan, başkasının muavenet ve ittıfakına samımî yapışırlar. Hatta, meslekleri dalâlet ıse de, yine ittifakı muhafaza ederler. Âdeta o haksızlıkta bir hakperestlik, o

HAŞİYE: Sahabelenn sena-ı Kur'âniyeye mazhar olan *ısar hasletini* kendine rehber etmek, yanı, hedıye ve sadakanın kabulunde başkasını kendıne tercih etmek ve hizmet-ı dınıyenın mukabılınde gelen menfaat-ı maddıyeyı ıstemeden ve kalben talep etmeden, sırf bir ıhsan-ı Ilâhî bilerek, nâstan mınnet almayarak ve hızmet-ı dınıyenin mukabilinde de almamaktır. Çunku, hizmet-ı dınıyenin mukabilinde dunyada bır şey istenilmemelı kı, ıhlâs kaçmasın. Çendan haklan var kı, ümmet onlann maişetlerini temin etsın. Hem zekâta da mustahaktırlar. Fakat bu istenılmez, belkı verilir. Verildiği vakıt de 'Hizmetımın ucretidır' denılmez. Mumkün olduğu kadar kanaatkarane, başka ehl ve daha mustahak olanların nefsini kendı nefsıne tercih etmek,[1] وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ sırrına mazhariyetle, bu mühiş tehlikeden kurtulup ıhlâsı kazanabilir.

1. Kendılen ihtıyaç halınde olsalar bile, onlan kendı nefislenne tercih ederler. (Haşır Suresı 9.)
2. Peygambere düşen ancak teblığ etmektır. (Maıde Suresı 99. Nur Suresı 54. Ankebut Suresı 18.)

âdeta: sankı
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendısı, şeref ve ustün buyukluk sahıbı Allah.
çendan: gerçı her ne kadar
dalâlet: ımân ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak
ehli: sahıp ihtıyaç sahıbı
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kımseler
ehl-i dünya: dunyaya bağlı, ahıreti düşunmeyen
ehl-i gaflet: dunyaya daldıgın dan dolayı ahırete, Allah ın emır ve yasaklarına karşı duyarsız olanlar
ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar, ımân edıp hıdâyete ulaşmış kımseler
hakperest: hak ve doğruluğu savunma
haşiye: dipnot.
hizmet-i dinîye: dın hızmetı
hüsn-i kabul: guzel bır kabul
hüsn-i tesir: guzel tesır, etkı
ihlâs: samımıyet, doğruluk, bır işte ve ıbadette sadece Allah ın rızasını gozeterek davranma
ihsan: ıkram etme, lutuf, bagış
ihsan-ı ilâhî: Allah ın ihsanı, bagışı, ıkramı
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, fikir aynlıgı.
ısar hasleti: kendisi muhtaç olduğu halde başkasını düşunup verme ahlakı
istiğna etmek: var olanla yetınmek, aza kanaat etmek, başkasına ihtıyaç duymamak.
ıstınat: dayanma, guvenme
ittifak: fikir birlıgı etme, uyuşma, birleşme
izzet: deger, ıtıbar, şeref, yucelik.
kanaatkarane: kısmetıne razı olarak, gonlu, gozu tok bır şekılde
lâzım: gerekli, luzumlu.
maddî: madde, para, mal v.b. şeylerle ılgılı
maişet: geçım kaynagı
manevî: maddî olmayan, manevî yonden, soyut
mazhar olmak: ulaşmak, elde etmek, şereflenmek.
mazhariyet: elde etme, edınme, ayna olma
menfaat-ı maddiye: maddı menfaat, fayda
minnet: bırının ıyılıgı karşısında kendını borclu saymak
muavenet: yardım
muhafaza etmek: korumak.
muhtaç: bır şeye ihtıyaç duyan
mukabil: karşı karşılık.
muvaffak olmak: başanlı olmak.
mükellef: vazifeli, yukumlu
mustahak: hak eden, layık
nâstan: ınsanlardan
nefsine tercih etmek: kendine tercih etmek, kendisi muhtaç olduğu halde başkasına vermek
rehber etmek: kılavuz, delil yapmak, ornek almak
Sahabe: Hz. Peygamberi (asm) hayattayken gorup Musluman olanlar
sena-ı Kur'âniye: Kur'ân ın ovgusu, methetmesi
sır: bır şeyın veya ısın dıkkat, tecrube, yetenekle anlaşılabılen en zor, en ınce yanı, manevî hakıkat.
talep etme: arzulama, ısteme
teblığ: ulaştırmak, bıldırmek.
temin: sağlama, hazırlama
teveccüh-i nâs: ınsanlann alâkası, yonelmesi
tezellül: zillete katlanma, aşagılanma
ummet: butun Muslumanlar
zekât: İslâm ın beş şartından bırnsı
zelîl: hor, hakır, aşağılanmış.
zıllet: hakırlık, horluk, aşagılık.

dalâlette bir ıhlâs, o dinsizlikte dinsizdarâne bir taassup ve o nifakta bir vıfak yaparlar, muvaffak olurlar. Çünkü *samımî bir ihlâs, şerde dahı olsa, neticesız kalmaz. Evet, ihlâs ile kim ne isterse Allah verir.* (HAŞİYE)

Amma ehl-i hıdayet ve dıyanet ve ehl-i ilm ve tarıkat, hak ve hakikate istınat ettikleri için ve her bırı bizzat tarık-ı hakta yalnız Rabbını düşünüp tevfıkıne ıtımat ederek gittiklerınden, manen o meslekten gelen izzetlerı var. Zaaf hissettiği vakit, insanlarn yenne Rabbine müracaat eder, medet Ondan ister. Meşreplerin ihtilâfıyla, zahır-i meşrebine muhalif olana karşı muavenet ıhtıyacını tam hıssetmiyor, ittıfaka ıhtiyacını göremiyor. Belki hodgâmlık ve enaniyet varsa, kendini haklı ve muhalifini haksız tevehhum ederek, ittifak ve muhabbet yerine, ihtilâf ve rekabet ortaya girer. Ihlâsı kaçınr, vazıfesi zirüzeber olur.

İşte bu müthiş sebebin verdiği vahım neticelerı görmemenın yegâne çaresı, Dokuz Emırdır:

❶ *Muspet hareket etmektır kı, yani, kendi mesleğinın muhabbetıyle hareket etmek. Başka meslekler*ın *adaveti ve başkalarnın tenkısi, onun fıkrıne ve ılmına mudahale etmesın, onlarla meşgul olmasın.*

❷ *Belki, daire-i İslâmiyet içinde, hangı meşrepte olursa olsun, medar-ı muhabbet ve uhuvvet ve ittifak olacak çok rabıta-ı vahdet bulunduğunu düşünüp ittifak ederek,*

HAŞİYE: Evet, [1] مَنْ طَلَبَ وَجَدَ وجد bir düstur-ı hakikattir. Küllıyetı genış ve genişlıgi mesleğimize de şamıl olabılır.

---

1. Kim ihlas ile istedıgı şeyde gayret gosterırse elde eder.

adavet: duşmanlık, husumet.
bizzat: kendısı.
daire-i İslâmiyet: İslâmıyet darası, alanı.
dalâlet: Iman ve İslâmıyetten ayrılmak, sapkınlık.
dınsızdarane: dınsızcesıne.
dustur-ı hakıkat: dogruluk kuralı, gerçek prensıp.
ehl-i dıyanet: dındar olanlar, dınıne tıtızlıkle bağlı olanlar.
ehl-i hıdayet: hak ve dogru yolda olanlar, ıman etmış kımseler.
ehl-i ılım: ılım sahıpleri, alımler.
ehl-i tarıkat: tarıkat ehlı, kalbını Allah sevgısı ıle bağlayan kımseler.
enanıyet: kendını begenme, benlık, gurur.
gayret: çalışma, kutsal şeylen koruma kayırma duygusu, çaba.
hak: dogru olan, gerçek.
hakıkat: gerçek, dogru.
haşıye: dıpnot.
hodgam: kendını duşunen, bencıllık.
ıhlâs: samımıyet, doğruluk, bır ışte, bır ıbadette başka bır karşılık beklemeksızın sadece Allah ın rızasını gozeterek davranma.
ıhtılaf: ayrılık, anlaşmazlık, uyuşmazlık.
ılım: ılım, bılgı, bılım.
istinat etme: dayanma, guvenme.
ıtımat etmek: dayanmak, guvenmek.
ittıfak: fikır bırlıgi etme, uyuşma, bırleşme.
izzet: deger, ıtıbar, şeref.
kullıyet: genellik, kapsamlı olus.
manen: mana bakımdan, manevi olarak, manaca.
medar-ı muhabbet: muhabbete, sevgıye sebep olan.
medet: mayet, yardım.
meşgul olmak: uğraşmak.
meşrep: meslek, metot, yaratılış, huy, mızaç.
muavenet: yardım.
muhalif: zıt, aykırı.
muvaffak olmak: başarılı olmak.
müdahale etmek: karışmak, araya gırmek.
müracaat etmek: başvurmak.
müspet: olumlu, uygun, pozıtıf.
netıce: sonuç.
nifak: ıkı yuzlulük, munafıklık.
Rab: yaratan, besleyen, yetıştıren, verdıgi nımetlerle her bır varlıgı ıslah ve terbıye eden Allah.
rabıta-ı vahdet: bırlık bagı.
rekabet: rakıp olma hâlı, yarıs, çekışme.
şamıl olma: kapsama, ıçıne alma.
şer: kotulük.
taassup: aşırı bağlılık, körü korune taraftarlık.
tarık-ı hak: hak ve doğru olan yol.
tenkıs etme: degerını dusurme, eksık gorme.
tevehhüm: evham etme, kuruntuya kapılma.
tevfık: Allah ın yardımı, basarılı kılması.
uhuvvet: kardeşlık.
vahım: agır, dehşet vencı.
vazıfe: gorev.
vıfak: dayanışma, uyum ıçınde hareket etme.
yegane: bıncık, tek.
zaaf: zayıflık, guçsuzlük.
zahır-i meşrep: hareket tarzı ve yontemın dışa yansıyan görunumu.
zirüzeber: karmakarışık, darmadagınık.

❸ *Ve haklı her meslek sahibinin, başkasının mesleğine ilişmemek cihetinde hakkı ise, "Mesleğim haktır," yahut "daha güzeldir" diyebilir. Yoksa, başkasının mesleğinin haksızlığını veya çirkinliğini ima eden "Hak yalnız benim mesleğimdir" veyahut "Güzel benim meşrebimdir" diyemez olan insaf düsturunu rehber etmek,*

❹ *Ve ehl-i hakla ittifak, tevfik-i İlâhînin bir sebebi ve diyanetteki izzetin bir medarı olduğunu düşünmekle,*

❺ *Hem ehl-i dalâlet ve haksızlık, tesanüt sebebiyle, cemaat suretindeki kuvvetli bir şahs-ı manevînin dehasıyla hücumu zamanında, o şahs-ı manevîye karşı, en kuvvetli ferdî olan mukavemetin mağlûp düştüğünü anlayıp, ehl-i hak tarafındaki ittifak ile bir şahs-ı manevî çıkarıp, o müthiş şahs-ı manevî-i dalâlete karşı hakkanıyeti muhafaza ettirmek,*

❻ *Ve hakkı, batılın saldırtından kurtarmak için,*

❼ *Nefsini ve enaniyetini,*

❽ *Ve yanlış düşündüğü izzetini,*

❾ *Ve ehemmiyetsiz, rekabetkârâne hissiyatını terk etmekle ihlâsı kazanır, vazifesini hakkıyla ifa eder.* (HAŞİYE)

HAŞİYE: Hatta, hadis-i sahihle, ahırzamanda İsevîlerin hakikî dindarları ehl-i Kur'ân ile ittıfak edip, [1] müşterek düşmanları olan zındıkaya karşı dayanacakları gibi, şu zamanda dahi ehl-i diyanet ve ehl-i hakıkat, değil yalnız dindaşı, meslektaşı, kardeşi olanlarla samimî ittifak etmek, belki Hıristiyanların hakikî dindar ruhanîleriyle dahi, medar-ı ıhtılâf noktaları muvakkaten medar-ı munakaşa ve nıza etmeyerek, müşterek düşmanları olan mütecaviz dinsizlere karşı ittıfaka muhtaçtırlar.

1. *Buhârî* 4.205 *Muslim* 1.136 *Fethu l-Kebir* 2.335

ahırzaman: kıyamete en yakın zaman dilimi
batıl: gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
cemaat: insan topluluğu
cihet: yön, taraf
deha: son derece zekâ ve anlayış sahibi olan
dindar: dını inançları güçlü, dine bağlı kımse.
dindaş: aynı dinden olan
diyanet: dındarlık, dine bağlılık
düstur: kaıde, kural, prensip
ehemmiyetsiz: onemsiz, basit.
ehl-i dalâlet: hak yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kımseler
ehl-i diyanet: dındar kişiler, dınına baglı kişiler
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmıyet ve hak yolunda olan
ehl-i hakikat: dogru ve hak yolda olan kımseler
ehl-i Kur'an: Kur'an ın yolundan gıdenler
enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur
ferdî: bireysel, ferde ılgılı olan, tek şey
hadis-i sahih: hakkında şüphe edilmeyen ve doğruluğu kesin olan Hz. Peygamberımızın mubarek sözleri
hak: dogru gerçek.
hakiki: gerçek.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk, hakka doğruluğa taraftar olma
haşiye: dıpnot.
hissiyat: hisler, duygular
hücum: saldırı, saldırma
ifa etmek: yapmak, yerine getirmek.
ihlas: samımıyet, bır ışı bır ıbadetı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ima eden: ışaret eden, dolaylı olarak ifade eden
İsevîler: Hıristıyanlar
ittıfak: fıkır bırlıgı, anlaşma, bırleşme
İzzet: deger, ıtıbar, şeref
mağlup düşmek: yenılmek.
medar olmak: dayanak noktası, kaynak, vesıle
medar-ı ıhtılâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık sebebi
medar-ı munakaşa: tartışmaya sebep olan.
mesrep: hareket tarzı, metot, meslek.
muhafaza: koruma
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme
muvakkaten: geçıcı olarak.
müşterek: ortak.
mütecaviz: saldırgan, haddı aşan
müthiş: dehşetlı, urkutucu, korkunç.
nefis: kulun kotu ve gunahı olan hâl ve huylan, maddî zevk ve ısteklere surukleyen duygu
nıza: kavga, geçımsızlık.
rehber etmek: kılavuz edınmek, omek almak
rekabetkârâne: rakıp olarak, rekabet ederek.
ruhanî: ruh ıle ılgılı, İslâm dışındakı dınlerde dın adamı, rahıp
samimî: ıçten, cıddî
saviet: şıddetlı hucum, saldırı
suret: bıçım, görünüş
şahs-ı manevî: belli bır kişi olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevî kışılık.
şahs-ı manevî-i dalalet: inkarcılığı, imansızlığı temsil edip yaymaya çalışan manevî kışılık.
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek
tesanüt: dayanışma
tevfik-i İlahî: Cenab-ı Hakkın insanı dogru yola lutfu ıle sevk etmesi, başarılı kılması
vazife: görev
zındıka: dınsız.

ÜÇÜNCÜ SEBEP

Ehl-ı hakkın ihtilâfı himmetsizlikten ve aşağılıktan ve ehl-ı dalâletin ittifakı ulüvv-i himmetten değildir. Belki ehl-i hidayetin ihtilâfı, uluvv-i himmetin suistimalinden ve ehl-i dalâletin ittifakı, himmetsizlikten gelen zaaf ve acz-dendir.

Ehl-i hidayeti, ulüvv-i himmetten suistimale ve dolayısıyla ihtilâfa ve rekabete sevk eden, ahiret nokta-i nazarında bir haslet-i memduha sayılan hırs-ı sevap ve vazife-i uhreviyede kanaatsizlik cihetinden ilen geliyor. Yani, "Bu sevabı ben kazanayım, bu insanlan ben irşat edeyim, benim sözümü dinlesinler" diye, karşısındaki hakikî kardeşi ve cidden muhabbet ve muavenetine ve uhuvvetine ve yardımına muhtaç bir zata karşı rekabetkârâne vaziyet alır. "Şakirtlerim niçin onun yanına gidiyorlar? Niçin onun kadar şakirtlerim bulunmuyor?" diye, enaniyeti oradan fırsat bulup, mezmum bir haslet olan hubb-i câha temayül ettırr, ihlâsı kaçırır, nya kapısını açar.

İşte bu hatanın ve bu yaranın ve bu muthiş maraz-ı ruhanînin ilâcı şudur ki:

Cenab-ı Hakkın rızası ihlâs ile kazanılır, kesret-i etba' ile ve fazla muvaffakıyetle değildir. Çünkü onlar, vazife-i İlâhiyeye ait olduğu için, istenilmez, belki bazen verilir. Evet, bazen bir tek kelime sebeb-ı necat ve medar-ı nza olur. Kemiyetin ehemmiyeti o kadar medar-ı nazar olmamalı. Çünkü bazen bir tek adamın ırşadı, bın adamın irşadı kadar rıza-i İlâhîye medar olur.

acz. güç yetmezlik, yetersizlik.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve büyükluk sahibi yüce Allah.
cihet: yon
ehemmiyet: onem
ehl-i dalalet. doğru ve hak yoldan çıkanlar azgın ve sapkın inançsız kimseler
ehl-ı dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkanlar azgın ve sapkın inançsız kimseler
ehl-i hak. hak ehli, iman İslâmiyet ve hak yolunda olan.
ehl-ı hidayet: doğru yolda olanlar, iman etmiş kimseler
enaniyet. kendini beğenme benciilik, benlik, gurur
hakıkı: gerçek, doğru
haslet: insanın yaratılışından gelen huy ve karakter, mızaç huy özellik.
haslet-ı memduha: ovulmuş ahlak methedilmeye layık huy ve özellik.
himmet: kayırma koruma daha ıyıye gotürmek ıçın çalışma gayreti ziddı ise gayretsızlıktır
hırs-ı sevap: daha çok sevap kazanma hırsı
hubb-i câh: makam mevkı sevgısı
ihlas: samımıyet, bır ışi, bir ıbadeti başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma.
ihtilaf: uyuşmazlık, anlaşmazlık.
irşat etmek: doğru yolu göstermek.
irşat: doğru yolu gösterme
ittıfak. fikır bırlığı etme uyuşma bırleşme
kanaatsızlık: yetınmeme açgozlulluk
kemiyet: nıcelik sayı çokluğu
kesret-i etba: taraftar veya tabı olanlann sayı çokluğu
maraz-ı ruhanî: ruhı psıkolojık hastalık.
medar olmak. dayanak noktası kaynak vesile
medar-ı nazar: goz onunde bulundurulması gereken
medar-ı rıza: razı olma sebebı
mezmum: kotülenmış aşağılanmış
muavenet. yardım
muhabbet. sevgı dostluk.
muhtaç: ihtıyacı olan
muvaffakıyet: Allah ın yardımıyla başanlı olma muvaffak olma
nokta-i nazar: bakış açısı
rekabet: rakıp olma hâlı, çekışme yarısma
rekabetkârâne: rakıp olarak, yarışır gibi
rıya: ıkı yuzlulük yalandan gosrenş samımıyetsızlık
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rıza-ı İlâhı: Allah ın rızası
sebeb-i necat: kurtuluş nedenı kurtuluş sebebı
sevap: hayırlı ışlerın karşılığı, ödul
sevk eden: yonlendıren sürukleyen
suistimal: bır şeyı kotüye kullanma
şakirt: talebe öğrencı
temayül: bır tarafa doğru egılme meyletme yonelme
uhuvvet: kardeşlık
ulüvv-i himmet. yuksek hımmet sahıbı olmak çok gayretlı olmak.
vazife-ı İlâhiye: dogrudan dogruya Allah a aıt olan ış ve vazıfe
vazife-i uhreviye: ahırete aıt vazıfeler
vazıyet: durum
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zat. kışı

Hem ihlâs ve hakperestlik ise, Müslümanların nereden ve kimden olursa olsun istifadelerine taraftar olmaktır. Yoksa, "Benden ders alıp sevap kazandırsınlar" düşüncesi, nefsin ve enaniyetin bir hilesidir.

Ey sevaba hırslı ve a'mal-i uhreviyeye kanaatsız insan! Bazı peygamberler gelmişler ki, mahdut bir kaç kişiden başka ittiba edenler olmadığı hâlde, yine o peygamberlik vazife-i kudsiyesinin hadsiz ücretini almışlar. Demek hüner, kesret-i etba' ile değildir. Belki hüner, rıza-i İlâhîyi kazanmakladır. Sen neci oluyorsun ki, böyle hırsla "Herkes beni dinlesin?" diye, vazifeni unutup vazife-i İlâhiyeye karışıyorsun? Kabul ettirmek, senin etrafına halkı toplamak Cenab-ı Hakkın vazifesidir. Vazifeni yap, Allah'ın vazifesine karışma.

Hem hak ve hakikati dinleyen ve söyleyene sevap kazandıranlar yalnız insanlar değildir. Cenab-ı Hakkın zîşuur mahlûkları ve ruhanîler ve melâikeler kâinatı doldurmuş, her tarafı şenlendirmişler. Madem çok sevap istersin; ihlâsı esas tut ve yalnız rıza-i İlâhîyi düşün. Tâ ki senin ağzından çıkan mübarek kelimelerin havadaki efratları, ihlâs ile ve niyet-i sadıka ile hayatlansın, canlansın, hadsız zîşuurun kulaklarına gidip onları nurlandırsın, sana da sevap kazandırsın. Çünkü, meselâ sen "Elhamdülillâh" dedin. Bu kelâm, milyonlarla büyük küçük *Elhamdülillâh* kelimeleri, havada izn-i İlâhî ile yazılır. Nakkaş-ı Hakîm abes ve israf yapmadığı için, o kesretli mübarek kelimeleri dinleyecek kadar hadsiz kulaklan halk etmiş

abes: lüzumsuz ve gayesiz iş
a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş, hareket ve ibadetler
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyükluk sahibi Allah
efrat: fertler
Elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü övgü, şükür ve minnet Allah'a aittir
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, benlik, gurur
esas: asıl, temel
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hak: doğru, gerçek
hakikat: gerçek.
hakperestlik: hak ve doğruluğu ciddî sevme, savunma
hile: oyun, tuzak, aldatma.
hırs: aç gözlülük, öfke.
hüner: marifet, bilgi, becen
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
israf: gereksiz yere harcama, savurganlık
istifade: faydalanma, yararlanma
ittiba etme: tâbi olma, uyma
izn-i İlâhî: Allah'ın izni
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kanaatsızlik: göz doymazlık, elindeki ile yetinmemek.
kelâm: söz
kesret-i etba: taraftarların çokluğu
kesretli: çokça, çoğunluk.
mahdut: sınırlı
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
melâike: melekler
meselâ: misal, örneğin
mübarek: feyizli, bereketli
Nakkaş-ı Hakîm: varlıkları sanatlı nakışlarla donatan ve her şeyi hikmetle, yerli yerinde yaratan Allah.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
niyet-i sadıka: doğru, gerçek ve içten olan iyi niyet.
nur: parıltı, ışık saçan
peygamber: Allah'ın elçisi, nebî.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, maddî varlıklar
sevap: mükafat, hayırlı işlerin karşılığı, ödül
vazife: görev
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş, görev
vazife-i kudsiye: kutsal vazifeler, görev
zîşuur: şuurlu, bilinçli, bilinç sahibi

Eğer ihlâs ile, niyet-i sadıka ile o havadakı kelimeler hayatlansalar, lezzetlı bırer meyve gıbi ruhanîlerın kulaklarına gırer. Eğer rıza-ı Ilâhî ve ihlâs o havadakı kelimelere hayat vermezse, dınlenılmez. Sevap da yalnız ağızdakı kelımeye münhasır kalır. Seslerının zıyade güzel olmadığından, dınleyenlerın azlığından sıkılan hafızların kulaklarına çınlasın!

DÖRDÜNCÜ SEBEP

Ehl-ı hidayetin rekabetkârâne ihtilâfı, akıbeti düşünmemekten ve kasr-ı nazardan olmadığı gibi, ehl-i dalâletin samimâne ittifakları, akıbetendişlikten ve yüksek nazardan değildir. Belkı ehl-i hıdayet, hak ve hakıkatın tesırıyle, nefsin kör hissiyatına kapılmayarak, kalbin ve aklın dûrendişâne temayulâtına tâbı olmakla beraber, ıstıkametı ve ihlâsı muhafaza edemedıklerınden, o yüksek makamı muhafaza edemeyıp ıhtılâfa düşüyorlar. Ehl-ı dalâlet ıse, nefsin ve hevanın tesırıyle, kör ve akıbeti görmeyen ve bir dırhem hazır lezzetı bır batman ılendekı lezzete tercıh eden hissiyatın mukteziyatıyla, bırbırıne samimî olarak, muaccel bır menfaat ve hazır bır lezzet ıçın şıddetlı ittıfak edıyorlar.

Evet, dünyevî ve hazır lezzet ve menfaat etrafında aşağı, kalbsız nefisperestler samımî ittifak ve ittihat edıyorlar. Ehl-ı hidayet, ahırete aıt ve ılerıye mutealllık semerat-ı uhreviyeye ve kemalâta, kalb ve aklın yüksek düsturlarıyla muteveccih oldukları ıçın, esaslı bır ıstıkamet ve tam bir ihlâs ve gayet fedakârâne bir ittihat ve

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp sonsuz devam edecek olan ıkıncı hayat
akıbet: nıhayet, sonuç.
akıbetendişlik: gelecekle ilgili endıseye kapılmak.
batman: 8 kg karşılığında bır agırlık ölçusu
dırhem: uç gramlık eskı bır agırlık olçu bırımı
dûrendışane: ılensı ıçın kaygılanırcasına
dunyevi: dunyaya aıt dunya ıle ılgılı
dustur: kaıde kural prensıp
ehl-ı dalalet: dogru yoldan çıkanlar azgın ve sapkın inançsız kımseler
ehl-ı hıdayet: hıdayette ve doğru yolda olanlar, ıman etmış kımseler
esas: asıl temel prensıp
fedakarâne: fedakarca ozverılı bır bıçımde
gayet: son derece çok
hafız: Kur'ân ı Kerîm i tamamen ezberleyen ve okuyan kımse
hak: dogru gercek
hakıkat: gercek bır şeyın aslı esası ıç yüzü
heva: ıstek, nefsın zararlı arzuları
hissiyat: hısler duygular
ihlas: samımıyet bir ışı veya ıbadetı başka bir karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ıhtılaf: anlaşmazlık uyuşmazlık, fikır ayrılıgı
istikamet: doğruluk dürustlük.
ittifak: anlaşma uyuşma bırleşme
ittıhat etme: bırleşme bırlık olusturma
kasr-ı nazar: kısa ve dar gorusluu olma
kemalat: fazıletler mükemmel ozellıkler
makam: mevkı derece
menfaat: fayda
muaccel: peşın, hemen verılen
muhafaza: koruma
mukteziyat: bır şeyı gereklı kılan ıktıza eden şeyler
münhasır: bir şeyle sınırlanmıs kışıye ozel
müteallik: alâkalı baglı
muteveccih olmak: bır tarafa yonelmek teveccuh etmek
nazar: bakıs fikır gorüs
nefis: Insanı kötu ve yasak olan zevklere yonelten istek ve duygulan
nefisperest: nefsin arzu ve ıstekleırne aşın derecede uyan
niyet-ı sadıka: dogru gercek ve ıcten olan yı nıyet.
rekabetkârane: rakıp olarak yarışır gibi
rıza-ı Ilâhî: Allah ın rızası hoş nutluğu
ruhanî: gozle gorulmeyen cısmı olmayan manevî varlıklar
samimane: ıcten gonulden gelerek
semerat-ı uhreviye: ahırete aıt meyveler netıceler
sevap: hayırlı ışlerın karşılıgı odul.
tâbı olmak: uymak, boyun egmek.
temayulat: meyıller ıstekler
tesir: erkı ız bırakma
ziyade: daha çok, fazla

ittifak olabilirken, enaniyetten tecerrüt edemedikleri için, ifrat ve tefrit yüzünden, ulvî bir menba-ı kuvvet olan ittifakı kaybedip, ihlâs da kırılır. Ve vazife-i uhreviye de zedelenir. Kolayca rıza-i İlâhî de elde edilmez.

Bu mühim marazın merhemi ve ilâcı, [1] اَلْحُبُّ فِي اللهِ sırrıyla, tank-ı hakta gidenlere refakatle iftihar etmek, ve arkalarından gitmek; ve imamlık şerefini onlara bırakmak, ve o hak yolunda kim olursa olsun kendinden daha iyi olduğunun ihtimaliyle enaniyetinden vazgeçip ihlâsı kazanmak; ve ihlâsla bir dirhem amel, ihlâssız batmanlarla amellere racih olduğunu bilmekle ve tâbiiyeti dahi, sebeb-i mes'uliyet ve hatarlı olan metbuiyete tercih etmekle o marazdan kurtulur ve ihlâsı kazanır, vazife-i uhreviyesini hakkıyla yapabilir.

BEŞİNCİ SEBEP

Ehl-i hidayetin ittilâfı ve adem-i ittifakı zaaflarından olmadığı gibi, ehl-i dalâletin kuvvetli ittifakı da kuvvetlerinden değildir. Belki ehl-i hidayetin ittifaksızlığı, iman-ı kâmilden gelen nokta-i istinat ve nokta-i istinattan neş'et eden kuvvetten ileri geldiği gibi, ehl-i gaflet ve ehl-i dalâletin ittifakları, kalben nokta-i istinat bulmadıkları itibarıyla zaaf ve aczlerinden ileri gelmiştir. Çünkü zayıflar ittifaka muhtaç olduklarından kuvvetli ittifak ederler. Kaviler, ihtiyacı tam hissetmediklerinden, ittifakları zayıftır. Aslanlar, tilkiler gibi ittifaka muhtaç olmadıklarından fer-dî yaşıyorlar. Yabanî keçiler, kurtlardan muhafaza için, bir sürü teşkil ederler.

1. Allah için sevmek. (*Feyzü'l-Kadîr*, 2.28, hadis no: 1241.)

acz: güçsüzlük, yetersizlik.
adem-i ittifak: ittifaksızlık birlik oluşturmamak.
amel: fiil, iş, dinin emirlerini yerine getirme.
batman: yaklaşık 8 kilo ağırlığında bir ağırlık ölçüsü.
dirhem: eskiden kullanılan 3 gramlık ağırlığa karşılık gelen ölçü birimi.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan çıkanlar, azgın ve saptırın inançsız kimseler.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı, ahirete, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız olanlar.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, iman etmiş kimseler.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, gurur.
ferdî: tek birey, fert olarak.
hak: doğru, gerçek.
hatar: tehlike.
ifrat: aşırı gitme, haddi sınırı, ölçüyü aşma.
iftihar etmek: övünmek.
ihlâs: samimiyet, bir işi bir ibadeti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ittilâf: uyuşmazlık, anlaşmazlık.
ihtimal: mümkün olabilirlik.
imam: önder, rehber.
iman-ı kâmil: imanın mükemmel hâle gelmesi.
itibarıyla: sayılmak üzere, bakımından.
ittifak: fikir birliği, ezme, uyuşma, birleşme.
kalben: kalb ile, kalbden, içten.
kavî: kuvvetli, güçlü.
maraz: hastalık.
menba-ı kuvvet: güç ve kuvvet kaynağı.
metbuiyet: kendisine uyulan, tabi olunan kimse.
muhafaza: koruma.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mühim: önemli.
neş'et etme: ileri gelme, kaynaklanma.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
racih: daha üstün tutulan, tercih edilen.
refakat: refiklik, arkadaşlık.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
sebeb-i mes'uliyet: sorumluluk nedeni.
sırrıyla: bir amaca ulaşmak için başvurulan yönteme uyularak.
şeref: manevî büyüklük, onur, erdem.
tâbiiyet: bir başkasına uymak, tabi olmak.
tarik-i hak: hakikat yolu, doğruluğa götüren yol.
tecerrüt etmek: soyutlanmak, sıyrılmak.
tefrit: ifratın zıddı, bir şeye aşırı derece ilgisiz kalma.
teşkil etme: meydana getirme.
ulvî: yüksek, yüce.
vazife-i uhreviye: ahirete ait vazifeler.
yabanî: vahşî, doğal ortamlarda yaşayan.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

Demek zayıfların cemiyeti ve şahs-ı manevîsi kavi olduğu gibi,[HAŞİYE] kavilerin cemiyeti ve şahs-ı manevîsi ise zayıftır. Bu sırra bir işaret-i lâtife ve zarif bir nükte-i Kur'âniyedir ki, ferman etmiş: [1] وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ Müennesleri cemaatine, iki katlı müennes olduğu hâlde, müzekker fiili olan [2] قَالَ buyurması, hem [3] قَالَتِ الْأَعْرَابُ buyurmakla, müzekkerlerin cemaatine, müennes fiili olan [4] قَالَتْ tabiriyle, lâtîfâne işaret ediyor ki: Zayıf ve halim ve yumuşak kadınların cemiyeti kuvvetleşir, sertlik ve şiddet kesb edip bir nevi reculiyet kazanır. Müzekker fiilini ıktıza ettiğinden, وَقَالَ نِسْوَةٌ tabiriyle, gayet güzel düşmüş. Erkekler ise, hususan bedevî Arab olsa, kuvvetlerine güvendikleri için, cemiyetleri zayıf olup, hem ihtiyatkârlık, hem yumuşaklık vaziyetini aldığından, bir nevi kadınlık hasiyeti takındıklan için, müennes fiilini iktiza ettiğinden, قَالَتِ الْأَعْرَابُ muennes fiiliyle tabir tam yerindedir.

Evet, ehl-i hak, gayet kuvvetli bir nokta-i istinat olan iman-ı billâhtan gelen tevekkul ve teslimle, başkalara arz-ı ihtiyaç edip muavenet ve yardımlarını istemez. İstese de

HAŞİYE: Avrupa komiteleri içinde en şiddetlisi ve en tesirlisi ve bir cihette en kuvvetlisi, cins-i lâtif ve zayıf ve nazik olan kadınların Amerika daki Hukuk ve Hürriyet-i Nisvan Komitesi olduğu, hem milletler içinde az ve zayıf olan Ermenilerin komitesi, gösterdikleri kuvvetli fedakârâne vaziyetle bu müddeamızı teyit ediyor.

arz-ı ihtiyaç: ihtiyacını bildirme
bedevî: göçebe, çölde yaşayan
cemaat: topluluk, grup
cemiyet: topluluk, birlik.
cihet: yön
ehl-i hak: hak ehli, iman islamiyet ve hak yolunda olan.
fedakârane: fedakârca, özveni bir şekilde
ferman etme: emretme, buyurma.
fiil: olumlu veya olumsuz zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile birlikte şahıs kavramı veren kelime
gayet: son derece, çok
halim: yumuşak huylu, uysal
hasiyet: özellik.
haşiye: dipnot.
hukuk ve hürriyet-i nisvan komitesi: kadın hak ve özgürlükleri kurulu, meclisi
hususan: bilhassa, özellikle
ihtiyatkâr: sakınan, ihtiyatlı bir biçimde
iktıza etme: lâzım gelme, gerekme
ıktıza: lazım gelme, gerekme
iman-ı billah: Allah a iman
işaret-i lâtife: güzel ve hoş işaret.
kavi: kuvvetli, güçlü
kavilerin cemiyeti: güçlü, kuvvetli olanların topluluğu
kesb etme: kazanma.
komite: bir maksat çerçevesinde oluşan kurul ve topluluklar
lâtîfâne: lâtif, hoş ve güzel bir şekilde
muavenet: yardım
muddea: iddia edilen, savunulan fikir
müennes fiili: dişlik fiili
müennes: dişi, dişilik.
müzekker fiili: erkeklik fiili
müzekker: erkek.
nevi: çeşit, tür
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nükte-i Kur'âniye: Kur ân a ait nükte, derin, ince ve zarif mana
reculiyet: erkeklik
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir topluluktan oluşan manevi kişilik.
tabir: ifade
tesirli: etkili
teslim: kendini Allah ın emrine bırakma, tam bir güven hâlinde olma, kaderin hükmüne boyun eğme.
tevekkül: Allah a dayanma ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah tan bekleme
teyit etmek: doğrulamak, desteklemek
vaziyet: durum
zarif: zerafetli, güzel

1. Şehirdeki birtakım kadınlar dedi ... (Yusuf Suresi, 30.)
2. Dedi. (erkekler için)
3. "Bedevilerden bazıları, iman ettik, dediler" meali ile başlayan Hücurat Suresinin, 14. ayeti.
4. Dedi. (kadınlar için)

gayet fedakârâne yapışmaz. Ehl-i dünya, dünya işlerinde hakikî nokta-i istinatlarından gaflet ettiklerinden, zaaf ve acze düşüp, şiddetli bir surette yardımcılara ihtiyacını hisseder; samimâne, belki fedakârâne ittifak ederler.

İşte, ehl-i hak, ittifaktaki hak kuvvetini düşünmediklerinden ve aramadıklarından, haksız ve muzır bir netice olan ihtilâfa düşerler. Haksız ehl-i dalâlet ise, ittifaktaki kuvveti, aczleri vasıtasıyla hissettiklerinden, gayet mühim bir vesile-i makasıd olan ittifakı elde etmişler.

İşte, ehl-i hakkın bu haksız ıhtılâf marazının merhemi ve ilâcı, وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ[1] ayetindeki şiddetli nehy-i İlâhî, وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ[2] ayetinde, hayat-ı içtimaiyece gayet hikmetli emr-i İlâhîyi dustur-i hareket etmek, ve ihtilâfın İslâmiyete ne derece zararlı olduğunu ve ehl-i dalâletin ehl-i hakka galebesini ne derece teshil ettiğini düşünüp, kemal-i zaaf ve acz ile, o ehl-i hakkın kafilesine fedakârâne, samimâne iltihak etmektir, şahsiyetini unutmakla riya ve tasannudan kurtulup ihlâsı elde etmektir.

ALTINCI SEBEP

Ehl-ı hakkın ıhtılâfı namertlıklerinden, himmetsızlıklerinden, hamiyetsizliklerinden olmadığı gibi; gafletli ehl-i dünyanın ve ehl-i dalâletin hayat-ı dunyeviyeye ait işlerde samimâne ittifakları dahi mertlikten, hamiyetten,

1. İhtilafa düşmeyin, sonra cesaretiniz kırılır, kuvvetiniz de elden gider. (Enfal Suresi, 46.)
2. Birbirinizle iyilik ve takvada yardımlaşın. (Mâide Suresi, 2.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bedevî: çölde yaşayan, göçebe
dustur-i hareket: hareket, davranış prensibi.
ehl-i dalalet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, âhireti düşünmeyen
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan
emr-i İlahî: Allah'ın emri
fedakarâne: canını feda edercesine, fedakârca.
gaflet: gafilik, umursamazlık, dikkatsizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
galebe: galip gelme, üstünlük
gayet: son derece, çok.
hak: doğru, gerçek.
hakikî: gerçek, doğru
hamiyet: mukaddes değerleri koruma duygusu ve gayreti
hayat-ı dunyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hikmet: kâinatta ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
himmet: çalışma, cıddî gayret gösterme.
ihlas: samimiyet, bir işi, bir ibadeti başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, fikir ayrılığı
iltihak etmek: katılmak, beraber olmak.
iman etmek: Allah'a iman etmek, inanmak.
ittifak: fikir birliği etme, anlaşma, birleşme
ittifakı elde etmek: birlik ve beraberliği sağlamak
kafile: topluluk, insan toplulugu
kemal-i zaaf: tam bir zaaf, zayıflık.
maraz: hastalık.
meal: mana, anlam
muzır: ziyan veren, zararlı
namert: mert olmayan, alçak, aşağılık
nehy-i İlahî: Allah'ın yasaklaması.
netice: sonuç
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
samimane: samimî bir tavırla, içtenlikle
suret: biçim, tarz
şahsiyetini unutmak: benlik, gurur, benciliği bırakmak, cemaatin ruhu olan manevî kişiliğe kuvvet vermek.
takva: Allah'a duyulan saygı sebebiyle günahlardan sakınma, Allah'tan uzaklaştırıcı şeylerden kaçma, nefsin hazlarını terk edip yasaklardan kaçınma
tasannu: yapmacık hareket, tavır
teshil etme: kolaylaştırma
vasıta: aracı, vesile, sebep
vesile-i makasıd: asıl maksada istenilen hedefe götüren vesile, vasıta
zaaf: zayıflık, güçsüzlük

himmetten değildir. Belki, ehl-i hakkın, ekseriyetle ahirete ait olan faydaları düşünmekle, o ehemmiyetli ve kesretli meselelere hamiyeti, himmeti, mertliği inkısam eder. Hakikî sermaye olan vaktini bir meseleye sarf etmediği için, meslektaşlarıyla ittifakı muhkemleşmiyor. Çünkü meseleler çok, daire dahı genıştır.

Gafletlı ehl-i dunya ise, yalnız hayat-ı dunyeviyeyi düşündüklerinden, bütün hissiyatıyla ve ruh ve kalbiyle, şiddetlı bir surette hayat-ı dünyeviyeye aıt meselelere sarılır. Ve o meselede ona yardım edene kuvvetli yapışır. Ve hakıkat nokta-ı nazarında beş paraya değmeyen ve ehl-ı hak ona on para kıymet vermeyen meselelere, divane olmuş elmasçı bır Yahudînın beş paralık cam parçasına beş lıra fiyat verdiği gıbı, beş yüz lira kıymetindeki vaktini o meseleye hasreder. Elbette bu kadar fıyat verip ve şiddetlı hissiyatla sarılmak, batıl yolunda dahi olsa, samimî bir ihlâs olduğundan, o meselede muvaffak olur ve ehl-ı hakka galebe eder. Bu galebe neticesinde ehl-i hak zıllete ve mahkûmiyete ve tasannua ve rıyaya duşup ihlâsı kaybeder. O namert, himmetsiz, hamiyetsiz bir kısım ehl-ı dunyaya dalkavukluk etmeye mecbur olur.

Ey ehl-i hak! Ey hakperest ehl-i şerıat ve ehl-i hakıkat ve ehl-i tarıkat! Bu muthiş maraz-ı ihtılâfa karşı birbirinizin kusurunu gormeyerek, yekdıgerınızın ayıbına karşı gözunuzü yumunuz.[1] وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا edeb-i Furkanî ıle edeplenınız. Ve harıcî duşmanın hucumunda dahilî munakaşatı terk etmek ve ehl-i hakkı sukuttan

ahıret. dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
dahilî: ıçe aıt, ıç ıle ılgılı.
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kımselere aşırı saygı ve hayranlık gostererek yaranmak isteyen kımse
divane olmak. deli bır şeye çok duşkun olmak
edeb-ı Furkanı dogru ıle yanlışı ayıran Kur'an'ın ortaya koydugu ahlak kuralı, egıtım dersi
edeplenmek. uslanmak, ince ve terbıyelı nezaket sahıbı olmak
ehl-i dunya: dunyaya bağlı ahıreti duşunmeyen
ehl-i hak: hak ehlı, iman-İslâmıyet ve hak yolunda olan
ehl-ı hakıkat: gerçeği bulup onun peşinden gıdenler
ehl-ı şerıat: Allah'ın emrınden ayrılmayan, dogru yoldan gıden
ehl-i tarikat: tarıkat ehlı, tarıkate bağlı kımseler.
ekseriyet coğunluk.
gaflet: gafillık, boş bulunma, umursamazlık Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
galebe: galıp gelme, yenme, ustunluk
hakperest. doğruluktan ve haktan ayrılmayan, hak ve dogrulugu cıddı seven
hamiyet: mukaddes degerlerı koruma gayretı
hamıyetsızlık: hamıyetsız olma durumu, mukaddes degerlerı koruma duygusu ve gayretı ıçınde olmama
hasretmek: bır şeyın butununu bınne bır şeye ayırmak, vermek.
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
himmet. çalışma, cıddî gayret gosterme
himmetsiz. gayretsız, çalışmaya çaba gostermeyen
hıssıyat. hısler, duygular
hucum: saldırı, saldırma
ihlâs: samımıyet, bır ışı, bır ıbadetı, başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
inkısam etme: bolunme, parçalanma
ittıfak: fikır bırlıgı etme, anlaşma, bırleşme
İzzet: onur, deger, ıtıbar
kesretli: çok sayıda olan.
kıymet verme deger verme, onemseme
mahkûmıyet. mahkumluk, kısıtlılık, ozgurlukten yoksun olus
maraz-ı ihtilâf: ayrılıga anlaşmazlıga sebep olan hastalık.
meslektaş: kışının kendi yapısına uygun bulup yuruduğu manevi yolda, aynı meslekten olanlardan her bırı.
muhkem: sağlam
muvaffak olma: başarılı olma, başarma
münakaşat. munakaşalar, tartışmalar
namert. mert olmayan, korkak, alçak.
nokta-ı nazar. bakış, goruş açısı
riya: ıkı yuzlulukk, yalandan gostenş, samımıyetsızlık.
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevi varlık, can
sarf etme: harcama, kullanma
sermaye: ana para, varlık, deger, konu
sukut. duşme, sukuttan dengerden duşmekten
suret: bıçım, tarz, şekıl
tasannu: yapmacık hareket.
Yahudı: İbranı ve İsraılı de denılen Samı kavımlerınden bır ırk ve bu ırkın bağlı olduğu dinî inanç, Yahudılık.
yekdıger: bır dıger
zıllet: hakırlık, horluk, aşağılanma

1. Boş sozlerle çırkın davranışlarla karşılaştıkları zaman, ızzet ve şereflerını muhafaza ederek oradan geçıp gıderler. (Furkan Suresi, 72.)

ve zilletten kurtarmayı en birinci ve en mühim bir vazife-i uhreviye telâkkı edip, yüzer âyât ve ehadis-i Nebeviyenin şiddetle emrettikleri uhuvvet, muhabbet ve teavünü yapıp, bütün hissiyatınızla, ehl-i dünyadan daha şiddetli bir surette meslektaşlarınızla ve dindaşlarınızla ittifak edinız, yani, ihtilâfa düşmeyiniz. "Böyle küçük meseleler için kıymettar vaktimi sarf etmektense, o çok kıymetli vaktimi zikir ve fikir gibi kıymettar şeylere sarf edeceğim" deyip çekilerek ittifakı zayıflaştırmayınız. Çünkü bu manevî cihadda küçük mesele zannettiğiniz, çok büyük olabilir. Bir neferin, bir saatte, mühim ve hususî şerait dahilindeki nöbeti bir sene ibadet hükmüne bazen geçmesi gibi, bu ehl-i hakkın mağlûbiyeti zamanında, manevî mücahede mesailinde, küçük bir meseleye sarf olunan senin kıymettar bir gunun, o neferin o saatı gibi bin derece kıymet alabilir, bir günün bin gün olabilir. Madem livechillâhtır, o işin küçüğüne, büyüğüne, kıymetli ve kıymetsizliğine bakılmaz. İhlâs ve rıza-i İlâhî yolunda zerre, yıldız gibi olur. Vesilenin mahiyetine bakılmaz, neticesine bakılır. Madem neticesi rıza-i İlâhîdir ve mâyesi ihlâstır; o küçük değildir, büyüktür.

YEDİNCİ SEBEP

Ehl-i hak ve hakikatin ihtilâf ve rekabetleri kıskançlıktan ve hırs-ı dünyadan gelmediği gibi, ehl-ı dünyanın ve ehl-i gafletin ittifakları dahi civanmertlikten ve ulüvv-i cenaptan değildir. Belkı ehl-ı hakıkat, hakıkatten gelen ulüvv-i cenap ve ulüvv-i himmet ve tarik-ı hakta memduh

âyât: Kur'ân ayeteri
civanmert: sozunde sağlam iyilik sever, mert
dindaş: aynı dinden olan dın kardeşi
ehadis-i nebeviye: Hz. Peygamber tarafından soylenen sozler, hadıs-i şerifler
ehl-i dünya: dunyaya bağlı ahıreti dusunmeyen
ehl-i gaflet: dunyaya daldığından dolayı ahırete ve Allah ın emırlerıne karşı duyarsız davranarlar
ehl-i hak ve hakikat: gerçeği bulan, doğru ve hak olan, iman-Islâmiyet yolunda olanlar
ehl-i hak: hak ehlı, iman-Islâmiyet ve hak yolunda olan.
ehl-i hakikat: hakıkatı gerçeği bulup onun peşinden gıdenler
hakıkat: gerçek, doğru
hırs-ı dünya: dunya hırsı, dunya nımetlerıne karşı gostertılen açgozluluk.
hissiyat: hisler, duygular
hususi: ozel
hükmüne geçme: yerine geçme, değerinde olma
ihlâs: samımıyet, bır ışı bır ıbadetı, başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
ihtilaf: uyuşmazlık, anlaşmazlık, fikir ayrılığı
kıymet: deger
kıymettar: değerli
livechillah: Allah ıçın, Allah rızasına uygun
mağlubiyet: yenılme, yenılgı
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, ıç yuzu
manevî cihad: manevî yonden, nefis ve şeytanla olan cihad, mucadele, dın hizmetı ıçın çalışma.
manevi mücahede: manevi yonden, nefis ve şeytanla olan cihad, mucadele, dın hizmetı ıçın çalışma
maye: maya, asıl ve gerekli madde, oz
memduh: beğenılmiş, ovulmuş
mesail: meseleler, konular
mesele: konu, onemli konu
meslektaş: kışının kendi yapısına uygun bulup yurudugu manevî yolda, aynı meslekten olanlardan her bırı
mühim: onemli
nefer: er, rutbesiz asker
netice: sonuç.
rekabet: yarışma, rakıp olma halı, çekışme, bırbırıni çekememe, kıskanma
rıza-i İlahî: Allah ın rızası, hoşnutlugu
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
sukut: düşme, sukuttan degerden duşmekten
suret: bıçım, tarz
şerait: şartlar
tarik-ı hak: hak ve hakıkat yolu
teavün: yardımlaşma
telakki etmek: anlamak, kabul etmek.
uhuvvet: kardeşlik
ulüvv-i cenap: büyukluk, comertlik, yıgıtlık.
ulüvv-i himmet: gayretin yuceligi, kayırma, koruma, daha ıyıye gotürme istegi, bu uğurda harcanan emek, anlamında
vazife-i uhreviye: ahırete aıt vazıfeler
vesiie: vasıta
zannetme: sanma.
zerre: maddenin en kuçuk parça, atom
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme
zillet: hakırlık, horluk, aşağılanma

olan müsabakayı tam muhafaza edemediklerinden ve nâehillerin girmesi yüzünden bir derece suistimal ettiklerinden, rekabetkârâne ihtilâfa düşüp, hem kendine, hem cemaat-ı İslâmiyeye ehemmiyetli zarar olmuş.

Ehl-i gaflet ve ehl-i dalâlet ise, meftun oldukları menfaatlerini kaçırmamak ve menfaat için perestiş ettikleri reislerini ve arkadaşlarını küstürmemek için, zilletlerinden ve namertliklerinden, hamiyetsizliklerinden, mutlak arkadaşlarıyla –hatta denî ve hain ve muzır olsalar dahi– halisâne ittihat, hem menfaat etrafında toplanan –ne şekilde olursa olsun– şerikleriyle samimâne ittifak ederler, samimiyet neticesi olarak istifade ederler.

İşte, ey musibetzede ve ihtilâfa düşmüş ehl-i hak ve ashab-ı hakikat! Bu musibet zamanında ihlâsı kaçırdığınızdan ve nıza-i İlâhîyi münhasıran gaye-i maksat yapmadığınızdan, ehl-i hakkın bu zillet ve mağlûbiyetine sebebiyet verdiniz.

umur-i dinîye ve uhreviyede rekabet, gıpta, haset ve kıskançlık olmamalı. Ve hakikat nokta-i nazarında olamaz. Çünkü kıskançlık ve hasedin sebebi: Bir tek şeye çok eller uzanmasından ve bir tek makama çok gözler dikilmesinden ve bir tek ekmeği çok mideler istemesinden, müzaheme, münakaşa, müsabaka sebebiyle gıptaya, sonra kıskançlığa düşerler. Dünyada bir şey-i vahide çoklar talip olduğundan ve dünya dar ve muvakkat olması sebebiyle insanın hadsız arzularını tatmin edemediği için, rekabete düşüyorlar. Fakat, ahirette tek bir adama beş

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: aşırı istek, heves
ashab-ı hakikat: doğruları bilen hak ve hakikat sahipleri
cemaat-ı İslâmiye: İslam cemaati, İslâm topluluğu, Müslümanlar
denî: ahlâksız, alçak.
ehemmiyet: önem
ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhirete ve Allah'ın emirlerine karşı duyarsız olanlar
ehl-i hak: doğru ve hak olan iman, İslamiyet ve hak yolunda olanlar
gaye-i maksat: asıl gaye, ulaşılmak istenen hedef
gıpta: imrenme, özenti, aynı hâli şiddetle arzu etme
hadsız: sınırsız, sonsuz
hain: hıyanet eden, zarar vermekten kotuluk yapmaktan hoşlanan.
hakikat: gerçek, doğru
halisâne: samimî ihlâsa uygun bir şekilde, içtenlikle
hamiyetsizlik: mukaddes değerleri koruma duygusu ve gayreti içinde olmama
haset: haset, çekememezlik, kıskançlık.
İhlâs: samimiyet, bir ışı, bir ibadetu, başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
ihtilâf: uyuşmazlık, anlaşmazlık, fikir ayrılığı
istifade etme: faydalanma.
ittifak: fikir birliği etme, anlaşma, birleşme
ittıhat: birleşme, birlik oluşturma
maglubiyet: yenilgi, yenilme
makam: mevki, yer, konum
meftun: gönül vermiş, muptelâ, tutkun
menfaat: fayda
muhafaza: koruma
musibet: felâket, belâ, sıkıntı
musibetzede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere uğrayan
mutlak: salt, kesin, serbest, sınırsız
muvakkat: geçici
muzır: zararlı
münakaşa: tartışma, atışma, karşılıklı sözle çekişme
münhasıran: özel olarak, sadece, yalnız olarak
müsabaka: yarış, yarışma
müzaheme: birbirine zahmet verme
nâehil: işin adamı olmayan, ehliyetsiz
namertlik: mertçe olmayan, alçaklık
netice: sonuç.
nokta-ı nazar: bakış açısı
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme
reis: başkan, amir
rekabet: rakip olma hâli, çekişme, kıskanma
rekabetkârane: rakip olarak, yarışır gibi
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
samimane: samimî bir tavırla, içten, ciddî
samimiyet: içten ve kalbden olan sevgi ve bağlılık
sebebiyet: sebep olma
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
şerik: ortak
şey-i vahıt: bir şey, tek şey, bir konu
talip olmak: istemek, istekli olmak.
tatmin etmek: güven vererek hoşnut etmek, doyurmak.
umur-i dinîye ve uhreviye: dine ve ahirete ait işler
zillet: hakirlik, horluk, aşağılanma

yüz sene (HAŞIYE) mesafelik bir cennet ihsan edilmesi ve yetmiş bin kasır ve huriler verilmesi ve ehl-i cennetten herkes kendi hissesinden kemal-ı rıza ile memnun olması işaretiyle gösteriliyor ki, ahirette medar-ı rekabet bir şey yoktur ve rekabet de olamaz. Öyle ise, ahirete ait olan a'mal-ı salihada dahi rekabet olamaz; kıskançlık yeri değildir. Kıskançlık eden ya riyakârdır, a'mal-i salıha

HAŞİYE: *Muhim bir taraftan ehemmiyetli bir sual.* Rivayette gelmiş ki, cennette bir adama beş yüz senelik bir cennet verilir. Bu hakikat akl-ı dünyevînin havsalasında nasıl yerleşir?

Elcevap. Nasıl ki bu dünyada herkesin dünya kadar hususî ve muvakkat bir dünyası var. Ve o dünyanın direği onun hayatıdır. Ve zahirî ve bâtınî duygularıyla o dünyasından istifade eder. "Güneş bir lâmbam, yıldızlar mumlarımdır" der. Başka mahlûkat ve zîruhlar bulunmaları, o adamın maliklyetine mânî olmadıkları gibi, bilâkis, onun hususî dünyasını şenlendiriyorlar, ziynetlendiriyorlar.

Aynen öyle de –fakat binler derece yüksek– her bir mü'min için binler kasır ve hurileri ihtiva eden has bahçesinden başka, umumî cennetten, beş yüz sene genişliğinde birer hususî cenneti vardır. Derecesi nispetinde inkişaf eden hissiyatıyla, duygularıyla, cennete ve ebediyete lâyık bir surette istifade eder. Başkaların iştirakı, onun malikiyetine ve istifadesine noksan vermedikleri gibi, kuvvet verirler. Ve hususî ve geniş cennetini ziynetlendiriyorlar.

Evet, bu dünyada bir adam, bir saatlik bir bahçeden ve bir günlük bir seyrangâhtan ve bir aylık bir memleketten ve bir senelik bir mesiregâhta seyahatinden ağzıyla, kulağıyla, gözüyle, zevkiyle, zaıkasıyla, sair duygularıyla istifade ettiği gibi; aynen öyle de, fakat bir saatlik bir bahçeden ancak istifade eden bu fânî memleketteki kuvve-ı şamme ve kuvve-ı zaıka, o bâkî memlekette bir senelik bahçeden aynı istifadeyi eder. Ve burada bir senelik mesiregâhtan ancak istifade edebilen bir kuvve-ı bâsıra ve kuvve-ı sâmıa, orada beş yüz senelik mesiregâhındaki seyahatten, o haşmetli, baştan başa ziynetli memlekete lâyık bir tarzda istifade eder. Her mü'min derecesine ve dünyada kazandığı sevaplar, haseneler nispetinde inbisat ve inkışaf eden duygularıyla zevk alır, telezzuz eder, mustefit olur.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akl-ı dünyevî: dünya işlerin yarkın akıl, ahiret işlerini meselelerini anlamaktan uzak duran akıl
a'mal-i salıha: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler. imandan sonra dinin davranışlarla ilgili olan önemli ikinci kısmıdır.
bâkı memleket: sonsuz hayat yurdu, cennet.
bâtınî: görünmeyen, içe ait, içle ilgili
bilakis: aksine, tersine.
ebediyete layık: sonsuzluğa uygun bir şekilde
ehemmiyet: önem, önemlilik.
ehl-i cennet: cennet ehli, cennetlikler
fânî: geçici, ölümlü
hakikat: gerçek, doğru.
has bahçe: özel bahçe.
hasene: iyilik, güzel iş. Allah'ın emrini yapmak ve yasaklarından kaçınmakla ilgili her iş bir hasenedir
haşiye: dipnot.
haşmetli: ihtişamlı, büyük, görkemli
havsala: idrak, anlama, kavrama gücü
hisse: pay, nasip
hissiyat: hisler, duygular
huri: cennet kızı
hususî: şahsa ait, özel
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtiva eden: içeren, kapsayan
inkişaf eden: ortaya çıkan, gelişen
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
iştirak: ortak olma, katılma
kasır: saray, köşk.
kemal-ı rıza: tam bir memnuniyet, hoşnutluk.
kuvve-i bâsıra: görme duyusu, göz
kuvve-i sâmıa: işitme duyusu
kuvve-i şamme: koku alma duyusu
kuvve-i zaıka: tat alma duyusu
layık: uygun
mahlûkat: varlıklar, yaratılmışlar
maliklyet: sahip olma, sahiplik.
mânî olmak: engel olmak.
medar-ı rekabet: rekabet sebebi, vesilesi
mesafe: uzaklık, ara
mesiregah: seyir ve gezintı yeri
muvakkat: geçici.
mü'min: iman eden. İman esaslarına, Allah'a, onun birliğine, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahirete ve kadere iman edip itaat eden kimse
müstefit olma: istifade etmek, faydalanmak.
nispet: oran, ölçü, kıyas
rivayet: Hz. Peygamber Efendimizden (asm) nakledilen hadisler, sözler
riyakar: riyacı, gösteriş meraklısı, iki yüzlü
sair: diğer, başka
sevap: mükafat, hayırlı işlerin karşılığı, ödül
seyrangah: gezi ve seyir yeri
sual: soru
telezzuz etme: lezzet alma
zahirî: dış görünüşte
zaıka: tat alma duygusu
zıruh: ruh sahipleri
ziynetlendirmek: süslendirmek, süslemek
ziynetli: süslü, nakışlı

suretiyle dünyevî neticeleri arıyor. Veyahut sadık cahildir ki, a'mal-i salıha nereye baktığını bilmiyor ve a'mal-i salihanın ruhu, esası, ihlâs olduğunu derk etmiyor. Rekabet suretiyle evliyaullaha karşı bir nevi adavet taşımakla, vüs'at-i rahmet-i İlâhiyeyi itham ediyor.

Bu hakikati teyit eden bir vakıa:

Eski arkadaşlarımızdan bir adamın, bir adama karşı adaveti vardı. O adamın yanında senakârâne onun düşmanı amel-ı salihle, hatta velâyetle tavsif edildi. O adam kıskanmadı, sıkılmadı. Sonra binsi dedi:

"Senin o düşmanın cesurdur, kuvvetlidir."

Baktık ki, o adamda şiddetli bir kıskançlık ve bir rekabet daman uyandı. Ona dedik:

"Velâyet ve salâhat hadsiz bir hayat-ı ebediyenin pırlantası gibi bir kuvvet ve bir yüksekliktir. Sen buna bu cihette kıskanmadın. Dünyevî kuvvet öküzde ve cesaret canavarda dahi bulunmakla beraber, velâyet ve salâhate nispeten, bir adî cam parçasının elmasa nispeti gibidir."

O adam dedi ki:

"Bir noktaya, bir makama ikimiz bu dünyada gözümüzü dikmişiz. Oraya çıkmak için basamaklanmız da kuvvet ve cesaret gibi şeylerdir. Onun için kıskandım. Ahiret makamatı hadsızdır. O, burada benim düşmanım iken, orada benim samimî ve sevgili kardeşim olabilir."

adavet taşımak: düşmanlık yapmak, kin beslemek.
adavet: düşmanlık, kin.
adi: basit, sıradan, değersiz.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amel-i salih: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler. İmandan sonra dinin davranışlarla ilgili ikinci önemli kısmıdır.
cahil: bilgisiz.
cesaret: cesurluk, yiğitlik.
cesur: cesaretli, yiğit.
cihet: yön, taraf.
derk etme: anlama, kavrama.
dünyevî: dünyaya ait, dünya ile ilgili.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
esas: asıl, temel.
evliyaullah: Allah'ın velî kulları, Allah dostları.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
hayat-ı ebediye: ebedî, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
ihlâs: samimiyet, bir işi bir ibadeti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
itham etmek: ittiham etmek, suçlamak.
makam: mevki, yer, derece, basamak.
makamat: makamlar, dereceler.
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür.
nispet: kıyas, oran.
nispeten: bir dereceye kadar oranla, kıyaslayarak.
rekabet: rakip olma, hâlâ kıskançlık, birbirini çekememezlik.
sadık cahil: cahil olmakla birlikte bağlılığı samimî, içten olan.
salâhat: dindarlıkta çok ileri olma hali, günahsız ve temiz oluş.
senakârâne: overek, sena ederek.
suret: biçim, tarz, şekil.
tavsif etmek: vasıflarını, özelliklerini sıralamak.
teyit eden: kuvvet veren, destekleyen.
vakıa: olay, hâdise.
velâyet: velilik, Allah dostluğu.
vüs'at-i rahmet-i İlâhiye: İlâhî rahmetin büyüklüğü, genişliği.

Ey ehl-i hakıkat ve tarikat! Hakka hizmet, büyük ve ağır bir defineyi taşımak ve muhafaza etmek gibidir. O defineyi omzunda taşıyanlara ne kadar kuvvetli eller yardıma koşsalar daha ziyade sevinir, memnun olurlar. Kıskanmak şöyle dursun, gayet samimî bir muhabbetle o gelenlerin kendilerinden daha ziyade olan kuvvetlerini ve daha ziyade tesirlerini ve yardımlarını müftehirâne alkışlamak lâzım gelirken, nedendir ki rekabetkârâne o hakikî kardeşlere ve fedakâr yardımcılara bakılıyor ve o hâl ile ihlâs kaçıyor? Vazifenizde müttehem olup, ehl-i dalâletin nazarında, sizden ve sizin mesleğinizden yüz derece aşağı olan, "din ile dünyayı kazanmak ve ilm-i hakikatle maişeti temin etmek, tamah ve hırs yolunda rekabet etmek" gibi müthiş ithamlara maruz kalıyorsunuz?

Bu marazın çare-i yegânesi. Nefsini itham etmek ve nefsine değil, daima karşısındaki meslektaşına taraftar olmak...

Fenn-ı adap ve ilm-ı münazaranın uleması mabeynindeki hakperestlik ve insaf düsturu olan şu:

"Eğer bir meselenin münazarasında kendi sözünün haklı çıktığına taraftar olup ve kendi haklı çıktığına sevinse ve hasmının haksız ve yanlış olduğuna memnun olsa, insafsızdır." Hem zarar eder. Çünkü haklı çıktığı vakit, o münazarada bilmediği bir şeyi öğrenmiyor. Belki gurur ihtimaliyle zarar edebilir. Eğer hak hasmının elinde çıksa, zararsız, bilmediği bir meseleyi öğrenip menfaattar olur, nefsin gururundan kurtulur. Demek insaflı hakperest,

çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol
daima: her vakit, sürekli
define: değerli gizli hakikatler, degen yüksek olan eşya.
düstur: kaide, kural, prensip
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın inançsız kimseler
ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olan kimseler, Müslümanlar
ehl-ı tarikat: Allah'ın rızasına ulaşmak için tasavvuf yoluyla manevi mertebeleri aşan kişiler
fedakar: fedâ eden, özvende bulunan, bir şey uğrunda sıkıntılara göğüs geren
fenn-ı adap: terbiye bilgisi, ahlak eğitimi
gayet: son derece, çok.
Hak: Hakka hizmet etmek, din, iman, gerçek ve doğruya hizmet etmek.
hakikî: gerçek
hakperest: doğruluktan ve haktan ayrılmayan, hak ve doğruluğu ciddî seven
hasım: düşman
hırs: aç gözlülük, doymazlık
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ibadeti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtimal: mümkün olabilirlik
ilm-ı hakikat: hakikat ilmi, gerçekleri inceleyen bilim
ilm-i münazara: münazara ilmi, ileri sürülen delilleri ve fikirleri inceleyerek bir meseleyi tartışarak çözümleme ilmi
insafsızlık: acımasızlık, vicdansızlık.
itham etmek: suçlu görmek, suçlamak.
itham: suçlu görme, suçlama
lazım: gerekli, lüzumlu
mabeyn: bir topluluğun içinde ve arasında olan
maişet: yaşama, geçim kaynağı
maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.
menfaattar: menfaatli, faydalı
mesele: konu, önemli konu
meslektaş: aynı meslekten olanlardan her biri
muhafaza etmek: korumak
müftehirane: iftihar ederek, övünerek, sevinçle
münazara: bir konu üzerinde yapılan tartışma
müthiş: dehşet veren, korkunç.
müttehem: ittiham olunan, suçlanan.
nazar: bakış, itibar
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
rekabet: rakip olma, hâlî kıskanma, birbirini çekememe
rekabetkarane: rakip olarak, rekabet ederek
tamah: hırs, açgözlülük.
temin etmek: sağlamak, karşılamak
tesir: etki, iz bırakma
ulema: âlimler, bilginler
vazife: görev
ziyade: çok, fazla

hakkın hatırı için nefsin hatırını kırıyor. Hasmının elinde hakkı görse, yine rıza ile kabul edip taraftar çıkar, memnun olur.

İşte bu düsturu ehl-i din, ehl-i hakikat, ehl-i tarikat, ehl-i ilim kendilerine rehber ittihaz etseler, ihlâsı kazanırlar. Ve vazife-i uhreviyelerinde muvaffak olurlar. Ve bu feci sukut ve musibet-i hâziradan rahmet-i İlâhiye ile kurtulurlar.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [1]

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

düstur: kaide, kural, prensip.
ehl-i dini: dindar olanlar, dinine bağlı insanlar.
ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler.
ehl-i ilim: ilim sahipleri.
ehl-i tarikat: tarikate bağlı kimseler.
feci: dehşetli, korkunç.
hakkıyla bilmek: her şeyin en doğrusunu bilmek, Allah'a has olmak.
hasım: düşman.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye ve fayda.
ihlas: samimiyet, bir işi bir ibadetti, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ittihaz etmek: edinmek, kabullenmek.
memnun: hoşnut, razı.
musibet-i hâzıra: şimdiki belâ ve musibet.
muvaffak olmak: başarılı olmak, başarmak.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rıza: razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
sukut: alçalış, düşme, değerden düşme.
tenzih etme: Allah'ı bütün kusur ve eksikliklerden uzak bilme, inanma.
vazife-i uhreviye: ahirete ait görevler.

Yirmi Birinci Lem'a

İhlâs Hakkında

* *Yirmi Birinci Lem'a, Barla'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir*

On Yedinci Lem'anın On Yedinci Notasının Yedi Meselesinden Dorduncu Meselesi iken, ihlâs munasebetiyle Yirminci Lem'anın İkinci Noktası oldu. Nuraniyetine binaen Yirmi Birinci Lem'a olarak Lemaata girdi.

Bu Lem'a lâakal her on beş günde bir defa okunmalı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ۞ [1] وَقُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ ۞ [2]
قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكّٰيهَا ۞ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰيهَا ۞ [3] وَلَا تَشْتَرُوا
بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا [4]

EY AHIRET KARDEŞLERİM ve ey hizmet-i Kur'âniyede arkadaşlarım! Bilirsiniz ve bilinizki:

Bu dünyada, hususan uhrevî hizmetlerde en muhım bir esas, en büyük bir kuvvet, en makbul bir şefaatçi, en

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
İhtilâfa düşmeyin, sonra cesaretiniz kırılır, kuvvetiniz elden gider. (Enfal Suresi, 46.)
2. Allah için namaza durup kıyamda bulunun. (Bakara Suresi, 238.)
3. Nefsini günahlardan arındıran, kurtuluşa ermiştir. • Nefsini günaha daldıran ise hüsrana düşmüştür. (Şems Suresi, 9-10.)
4. Benim âyetlerimi, az bir dünya menfaatiyle değiştirmeyin. (Bakara Suresi, 41.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
binaen -den dolayı
esas: asıl, temel
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hususan: bilhassa, özellikle
İhlâs: samimiyet, bir işi bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtilâf: ayrılık, uyuşmazlık, anlaşmazlık.
lâakal: en azından
lem'a: parıltı
lemaat: lem'alar
makbul: geçerli, muteber
menfaat: fayda, çıkar, yarar
mesele: önemli konu
muhım: önemli
munasebet: vesile
nefis: her türlü kötülüğü emreden ve insanı bütün kötülüklere sevk eden duygu
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.
nota: işaret
nuraniyet: nurluluk, parlaklık.
Rahman: sonsuz merhametiyle âciyan, esirgeyen, bütün varlıkların ilâhı olması sebebiyle hepsine genel anlamda merhametini yönelten, merhametiyle bütün yaratıkları kuşatan Allah
Rahîm: merhametli, âciyip esirgeyen, özellikle mü'minlere rahmet eden, yaratıklarına hususî merhamet olan Allah
şefaat: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait

metın bır nokta-ı istinat, en kısa bir tarik-ı hakıkat, en makbul bir dua-i manevî, en kerametli bir vesıle-i makasıd, en yuksek bır haslet, en safi bır ubudiyet, ihlâstır.

Madem ıhlâsta mezkûr hassalar gibi çok nurlar var ve çok kuvvetler var. Ve madem bu muthiş zamanda ve dehşetli düşmanlar mukabilinde ve şiddetli tazyikat karşısında ve savletli bıd'alar, dalâletler içerisinde bizler gayet az ve zayıf ve fakir ve kuvvetsiz olduğumuz hâlde, gayet ağır ve buyuk ve umumî ve kudsî bir vazıfe-i ımanıye ve hizmet-i Kur'âniye omzumuza ihsan-ı İlâhî tarafından konulmuş. Elbette, herkesten zıyade, butun kuvvetımızle ihlâsı kazanmaya mecbur ve mükellefiz. Ve ihlâsın sırrını kendimızde yerleştırmek ıçın gayet derecede muhtacız. Yoksa, hem şimdiye kadar kazandığımız hizmet-i kudsıye kısmen zayi olur, devam etmez, hem şıddetli mes'ul oluruz.[1] وَلَا تَشْتَرُوا بِاٰيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ayetindekı şıddetli tehditkârâne nehy-i İlâhîye mazhar olup, saadet-i ebediye zararına, manasız, lüzumsuz, zararlı, kederli, hodfuruşâne, sakıl, ryakârâne bazı hıssiyat-ı süflıye ve menafı-i cüz'iyenin hatın ıçin ihlâsı kırmakla, hem bu hizmetteki umum kardeşlerimizin hukukuna tecavüz, hem hizmet-i Kur'âniyenin hurmetine taarruz, hem hakaik-ı imaniyenin kudsiyetine hürmetsizlik etmiş oluruz.

Ey kardeşlenm! *Muhım ve buyuk bır umur-ı haynıyenin çok muzır mânileri olur. Şeytanlar o hizmetin hadimleriyle çok uğraşır. Bu mânilere ve bu şeytanlara karşı ıhlâs kuvvetine dayanmak gerektir.* İhlâsı kıracak esbaptan

ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
bıd'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar
dalalet: ıman ve islâmıyetten aynımak, azmak.
dehşetli: korkunç
dua-ı manevî: manevı dua
esbap: nedenler, sebepler
gayet: son derece
hadım: hademe, hızmetçı, hizmet eden
hakaık-ı ımanıye: ımanı hakıkatlen.
haslet: doguştan gelen ozellik, mızaç, tabıat, mezıyet.
hassa: bir şeye ozel olan nıtelik.
hissiyat-ı süfliye: nefse aıt aşagılık duygular
hizmet-i kudsiye: mukaddes hızmet, kutsal hizmet.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an ın hızmetı.
hodfuruşane: ovunerek, kendını begendırmeye çalışarak
hukuk: haklar
hürmet: nayet, ıhtıram
ihlas: samımıyet, bır ışı bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ihsan-ı İlâhî: İlahı ihsan. Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettıgı butun nımetler, ıkramlar, hedıyeler, bağışlar
keder: tasa, kaygı, acı, huzun
keramet: ermişçeslne yapılan ış, hareket veya söylenen soz.
kısmen: kısmı olarak.
kudsi: mukaddes, yuce
kudsıyet: kutsallık, mukaddeslık, azızlık.
lüzumî: lâzım olma hâlı, gerekme
makbul: geçerlı, muteber
mana: anlam.
manı: engel
mazhar: naıl olma, kavuşma
menafi-i cüz'iye: cuz'ı, küçük menfaatler
mes'ul: sorumlu
metın: saglam ve dayanıklı, kuvvetlı
mezkur: zıkredılen, anılan
mukabıl: karşılık
muzır: zararlı, zarara sokan
mühım: onemlı
mukellef: mecbur olan, vazıfelı
muthış: dehşet veren, korkutan
nehy-i İlahı: Allah ın yasaklaması
nokta-i istinat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası

1. Benım ayetlerımı az bır dunya menfaatıyle degıştırmeyın. (Bakara Suresı, 41.) [Ayetın devamı: "Ve yalnız benden korkun" yasaklarıma karşı gelmekten sakının" mealınde bıter.]

nur: parıltı, ışık.
riyakarane: nyakârca, nyakârlıkla, ıkıyuzlulukle.
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
safi: saf olan, halıs, samımı
sakıl: ağır sıkıntı veren, sıkıntılı
savlet: şıddetlı hücum, saldırma, hücum
sır: gızlı hakıkat.
taarruz: bır şeyın ve kımsenın uzerine şıddetle saldırma, hucum.
tarık-ı hakıkat: hakıkat yolu
tazyıkat: tazyıkler, baskılar, zorlamalar
tecavuz: haddını aşma, soz ve harekette ıleri gıtme, saldırma.
tehditkârâne: tehdıt savurarak.
ubudiyet: kulluk
umum: butun
umumî: herkesle alâkalı, genel
umur-i hayriye: hayırlı ışler
vazife-i imaniye: ımanla ılgılı vazıfe
vesile-i makasıd: asıl maksada goturen vesıle, vasıta
zayı: elden çıkan, zıyan olan.
zıyade: çok, fazla

yılandan, akrepten çekindiğiniz gibi çekininiz. Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm [1] إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي demesiyle, nefs-i emmareye itimat edilmez. Enaniyet ve nefs-i emmare sizi aldatmasın. İhlâsı kazanmak ve muhafaza etmek ve mânileri def etmek için, gelecek düsturlar rehberiniz olsun.

BİRİNCİ DÜSTURUNUZ

Amelinizde rıza-i İlâhî olmalı.

Eğer O razı olsa, bütün dünya kusse ehemmiyeti yok. Eğer O kabul etse, bütün halk reddetse tesiri yok. O razı olduktan ve kabul ettikten sonra, isterse ve hikmeti iktıza ederse, sizler istemek talebinde olmadığınız hâlde, halklara da kabul ettirir, onlan da razı eder. Onun için, bu hizmette, doğrudan doğruya, yalnız Cenab-ı Hakkın rızasını esas maksat yapmak gerektir.

İKİNCİ DÜSTURUNUZ

Bu hizmet-i Kur'âniyede bulunan kardeşlerinizi tenkit etmemek ve onların ustunde fazıletfuruşluk nev'ınden gıpta damarını tahrik etmemektir.

Çunkü nasıl insanın bır elı dığer elıne rekabet etmez, bir gözü bir gözünü tenkit etmez, dili kulağına itiraz etmez, kalb ruhun ayıbını gormez. Belki birbinnin noksanını ikmal eder, kusurunu örter, ihtiyacına yardım eder, vazifesine muavenet eder. Yoksa o vücud-ı insanın hayatı söner, ruhu kaçar, cismi de dağılır.

1. Şuphesiz nefis daima kotuluğe sevk eder–ancak Rabbım rahmet ederse o başka. (Yusuf Suresi 53.)

amel: fiil, iş.
def: ortadan kaldırma, yok etme, uzaklaştırma.
düstur: kaide, kural, prensip.
ehemmiyet: onem.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
esas: asıl.
fazıletfüruş: kendini faziletli gostermeye çalışan, fazilet satan.
gıpta: imrenme.
halk: insan topluluğu, insanlar.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmeti.
İhlâs: samımıyet, bir ışı, bır amelı, başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma.
ihtiyaç: gerekliilik, muhtaç oluş.
ikmal: tamamlama.
iktıza: gerekme.
itımat: guvenme.
kusur: eksıkliik, noksan.
maksat: gaye, amaç.
mani: engel.
muavenet: yardım.
muhafaza: koruma.
nefs-i emmare: insana kotu ve günah olan ışlerin yapılmasını emreden nefis.
nevi: çeşıt, tür.
noksan: eksıkliik.
razı: hoşnut.
red: gen verme.
rehber: kılavuz.
rekabet: rakıp olma hâlı, bırbınını çekememe.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rıza-ı İlahî: Allah'ın rızası.
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
tahrik: harekete geçırme.
talep: istek, arzu.
tenkit: eleştıri.
tesir: etki.
vazife: gorev.
vücud-ı insan: insanın bedenı.

Hem nasıl ki bir fabrikanın çarkları birbiriyle rekabetkârâne uğraşmaz, birbirinin önüne takaddüm edip tahakküm etmez, birbirinin kusurunu görerek tenkit edip, sa'ye şevkini kırıp atalete uğratmaz. Belki bütün istidatlarıyla birbirinin hareketini umumî maksada tevcih etmek için yardım ederler; hakikî bir tesanüt, bir ittifakla gaye-i hilkatlerine yürürler. Eğer zerre miktar bir taarruz, bir tahakküm karışsa, o fabrikayı karıştıracak, neticesiz, akım bırakacak. Fabrika sahibi de o fabrikayı bütün bütün kırıp dağıtacak.

İşte, ey Risale-i Nur Şakirtleri ve Kur'ân'ın hizmetkârları! Sizler ve bizler öyle bir insan-ı kâmil ismine lâyık bir şahs-ı manevînin azalarıyız. Ve hayat-ı ebediye içindeki saadet-i ebediyeyi netice veren bir fabrikanın çarkları hükmündeyiz. Ve sahil-i selâmet olan dârüsselâma ümmet-i Muhammediyeyi (ASM) çıkaran bir sefine-i Rabbaniyede çalışan hademeleriz. Elbette, dört fertten bin yüz on bir kuvvet-i maneviyeyi temin eden sırr-ı İhlâsı kazanmakla tesanüt ve ittihad-ı hakikîye muhtacız ve mecburuz.

Evet, üç elif ittihat etmezse, üç kıymeti var. Sırr-ı adediyet ile ittihat etse, yüz on bir kıymet alır. Dört kere dört ayrı ayrı olsa, on altı kıymeti var. Eğer sırr-ı uhuvvet ve ittihad-ı maksat ve ittifak-ı vazife ile tevafuk edip bir çizgi üstünde omuz omuza verseler, o vakit dört bin dört yüz kırk dört kuvvetinde ve kıymetinde olduğu gibi, hakikî sırr-ı ihlâs ile, on altı fedakâr kardeşlerin kıymet ve

akım: neticesiz.
atalet: tembellik.
aza: organlar, üyeler.
Dârüsselam: cennet, mutluluk ve rahatlık yeri olan âhiret âlemi.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fert: kişi.
gaye-i hilkat: yaratılış gayesi.
hademe: hizmetçiler, hadimler.
hakikî: gerçek.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hizmetkar: hizmetçi.
hükmünde: değerinde, yerinde.
insan-ı kâmil: kâmil insan, dünyaya gönderiliş maksadını anlamış, Cenâb-ı Hakkın emirlerine göre ve Onun rızası dâiresinde hareket eden, güzel ahlâk sahibi kimse.
istidat: kabiliyet, yetenek.
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme.
ittifak-ı vazife: görev birliği.
ittihad-ı hakikî: hakikî, gerçek birlik ve beraberlik.
ittihad-ı maksat: amaçlardaki birlik, aynı hedefi gaye edinme.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kıymet: değer.
kusur: eksiklik, noksanlık.
kuvvet-i maneviye: manevî kuvvet.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
maksat: gaye, amaç.
mecbur: zorunlu olma.
muhtaç: ihtiyacı olan.
netice: sonuç.
rekabetkârâne: rakip olarak, rekabet ederek.
saadet-i ebediye: zevalsiz, sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
sahil-i selâmet: selâmet sahili, korku ve endişenin olmadığı, güvenilir, emin kıyı.
sa'y: çalışma, çabalama, gayret etme.
sefine-i Rabbaniye: Rabbin gemisi.
sırr-ı adediyet: adet rubâniyla, sayıca.
sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı.
sırr-ı uhuvvet: kardeşlik sırrı.
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
taarruz: şiddetle saldırma, hücum, saldırma.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme.
takaddüm: öne geçmek, ilerlemek.
temin: sağlama.
tenkit etme: eleştiride bulunma.
tesanüt: dayanışma.
tevafuk: uygun gelme.
tevcih: belirli bir yöne döndürme, yönlendirme.
umumî: herkesle alâkalı, genel.
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in ümmeti.
vakit: zaman.
zerre: en küçük parça.

kuvvet-ı maneviyesi dört binden geçtiğine, pek çok vukuat-ı tarihiye şahadet ediyor.

Bu sırrın sırrı şudur ki: Hakikî, samimî bir ittifakta her bir fert, sair kardeşlerin gözüyle de bakabilir ve kulaklarıyla da işitebilir. Güya on hakikî müttehit adamın her biri yirmi gözle bakıyor, on akılla düşünüyor, yirmi kulakla işitiyor, yirmi elle çalışıyor bir tarzda manevî kıymeti ve kuvvetleri vardır. (HAŞİYE)

ÜÇÜNCÜ DÜSTURUNUZ

Bütün kuvvetinizi ihlâsta ve hakta bilmelisiniz.

Evet, kuvvet haktadır ve ihlâstadır. Haksızlar dahi, haksızlıkları içinde gösterdikleri ihlâs ve samimiyet yüzünden kuvvet kazanıyorlar.

Evet, kuvvet hakta ve ihlâsta olduğuna bir delil, şu hizmetimizdir. Bu hizmetimizde bir parça ihlâs, bu davayı ispat eder ve kendi kendine delil olur. Çünkü, yirmi seneden fazla kendi memleketimde ve İstanbul'da ettiğimiz hizmet-i ilmiye ve diniyeye mukabil, burada, sizinle yedi

---

HAŞİYE: Evet, sırr-ı ihlâs ile samimî tesanut ve ittihat, hadsiz menfaate medar olduğu gibi, korkulara, hatta ölüme karşı en mühim bir siper, bir nokta-ı istinattır. Çünkü ölüm gelse, bir ruhu alır. Sırr-ı uhuvvet-ı hakikîye ile, rıza-i İlâhi yolunda, ahirete muteallik işlerde kardeşlerin adedince ruhları olduğundan, biri ölse, "Diğer ruhlarım sağlam kalsınlar. Zira o ruhlar her vakit sevapları bana kazandırmakla manevî bir hayatı idame ettiklerinden, ben ölmüyorum" diyerek, ölümü gülerek karşılar. Ve "O ruhlar vasıtasıyla sevap cihetinde yaşıyorum, yalnız günah cihetinde ölüyorum" der, rahatla yatar.

ahiret: öteki âlem
cihet: yön
dava: takip edilen fikir, iddia
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan
düstur: kural, prensip
fert: kişi
güya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hak: doğru, gerçek
hakikî: gerçek
haşiye: dipnot
hizmet-i ilmiye ve diniye: ilim ve din hizmeti
idame: devam ettirme
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
ittifak: fikir birliği, etme, uyuşma, birleşme
ittihat: birleşme
kıymet: değer
kuvvet-i maneviye: manevî kuvvet
manevî: manaya ait
medar: kaynak
menfaat: fayda, yararlanılan şey
mukabil: karşılık
mühim: önemli
müteallik: ilgili, alâkalı
müttehit: ittihat eden, birleşmiş, birlik olmuş
nokta-ı istinat: dayanak noktası
rıza-i İlâhi: Allah rızası, Allah'ın hoşnutluğu
sair: diğer, başka
samimî: içten, candan, gönülden
samimiyet: samimîlik, içtenlik
siper: sığınak, korunak
sır: gizli hakikat
sırr-ı ihlas: Allah rızası için iş yapma hakikatı
sırr-ı uhuvvet-ı hakikîye: hakiki kardeşlik sırrı
şahadet: şahıtlık
tarz: biçim, suret
tesanut: dayanışma
vasıta: aracı
vukuat-ı tarihiye: tarihî hâdiseler
zira: fakat

sekiz senede yüz derece fazla edildi. Hâlbuki, kendi memleketimde ve İstanbul'da, burada benimle çalışan kardeşlerimden yüz, belki bin derece fazla yardımcılarım varken, burada beni yalnız, kimsesiz, garip, yarım ümmî; insafsız memurların tarassudat ve tazyikatları altında, yedi sekiz sene sizinle ettiğim hizmet, yüz derece eski hizmetten fazla muvaffakıyeti gösteren manevî kuvvet, sizlerdeki ihlâstan geldiğine kat'iyen şüphem kalmadı.

Hem itiraf ediyorum ki, samimî ihlâsınızla, şan ve şeref perdesi altında nefsimi okşayan riyadan beni bir derece kurtardınız. İnşaallah tam ihlâsa muvaffak olursunuz, beni de tam ihlâsa sokarsınız.

Bilirsiniz ki, Hazret-i Ali (RA), o mu'cizevari kerametiyle ve Hazret-i Gavs-ı Azam (KS) o harika keramet-i gaybiyesiyle, sizlere bu sırr-ı ihlâsa binaen iltifat ediyorlar. Ve himayetkârâne teselli verip hizmetinizi manen alkışlıyorlar. Evet, hiç şüphe etmeyiniz ki, bu teveccühleri ihlâsa binaen gelir. Eğer bilerek bu ihlâsı kırsanız, onların tokadını yersınız. Onuncu Lem'adaki şefkat tokatlarını tahattur ediniz.

Böyle manevî kahramanları arkanızda zahîr, başınızda üstat bulmak isterseniz, [1] وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ sırrıyla ihlâs-ı tammı kazanınız. *Kardeşlerinizin nefislerini nefsinize şeref te, makamda, teveccühte, hatta menfaat-ı maddiye gibi nefsin hoşuna giden şeylerde tercih edinız.* Hatta, en lâtif ve güzel bir hakikat-i imaniyeyi muhtaç bir mü'mine

1. Onları kendi nefislerine tercih ederler. (Haşr Suresi, 9.)

binaen: -den dolayı
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı
hakikat-i imaniye: imana ait hakikat.
harika: olağanüstü
himayetkârane: korumaya çalışarak, himaye ederek.
ihlas: samimiyet, bir işi, bir amelı başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihlas-ı tam: tam ihlas
iltıfat: ilgi gösterme, gönlü hoş etme, teveccüh etme
insafsız: hakkı kabul etmeme, adaletsizlik
inşaallah: Allah'ın emri olursa. Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua
itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.
kat'iyen: kesin olarak
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler
keramet-i gaybiye: gayple ilgili keramet, istikbal ile alakalı keramet.
latif: hoş, güzel
lem'a: parıltı
makam: mevkı, yer.
manen: mana itibarıyla, manaca
manevî: manaya ait
menfaat-ı maddiye: maddi menfaat
mu'cizevari: mu'cize gibi.
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan
muvaffak: başarılı
muvaffakıyet: başarı, başarılı olma
mü'min: iman eden, inanan
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
riya: ikı yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik
samimi: içten, candan, gönülden
sır: gizli hakikat.
sırr-ı ihlâs: ihlas sırrı
şan: şöhret, ün.
şeref: manevî büyüklük, yüksekliklı, yücelik.
şüphe: tereddüt, kuşku
tahattur: hatırlama, hatıra getirme
tarassudat: gözlemeler, gözetmeler
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
tercih: bir şeyi diğerlerinden üstün tutma, öne alma.
teselli: avutma, güzel sözler söyleyerek rahatlatma
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
ümmi: okuma, yazma bilmeyen, tahsil görmemiş
zahir: yardımcı

bildirmek ki, en masumâne, zararsız bir menfaattir, mümkünse, nefsinize bir hodgâmlık gelmemek için, istemeyen bir arkadaş ile yaptırması hoşunuza gitsin. Eğer "Ben sevap kazanayım, bu güzel meseleyi ben söyleyeyim" arzunuz varsa, çendan onda bir günah ve zarar yoktur; fakat mabeyninizdeki sırr-ı ihlâsa zarar gelebilir.

DÖRDÜNCÜ DÜSTURUNUZ

Kardeşlerinizin meziyetlerini şahıslarınızda ve faziletlerini kendinizde tasavvur edip, onların şereflenyle şakirâne iftıhar etmektir.

Ehl-i tasavvufun mabeyninde *fenâfişşeyh, fenâfirresul* ıstılahatı var. Ben sofî değilim. Fakat onların bu düsturu, bizim meslekte *fenâfilihvan* suretinde güzel bir düsturdur. Kardeşler arasında buna *tefânî* denilir. Yani, birbirinde fânî olmaktır. Yanı, kendi hissiyat-ı nefsaniyesini unutup, kardeşlerinin meziyyat ve hissiyatıyla fikren yaşamaktır.

Zaten *mesleğimizin esası uhuvvettir.* Peder ile evlât, şeyh ile mürit mabeyninindeki vasıta değildir. Belki hakîkî kardeşlik vasıtalandır. Olsa olsa bir ustatlık ortaya girer. *Mesleğimiz halîliye olduğu için, meşrebimiz hillettir.* Hillet ise, en yakın dost ve en fedakâr arkadaş ve en güzel takdir edici yoldaş ve en civanmert kardeş olmak iktiza eder. Bu hilletin üssülesası, samımî ihlâstır. Samimî ihlâsı kıran adam, bu hilletin gayet yüksek kulesinin başından sukut eder. Gayet derin bir çukura düşmek ihtımalı var; ortada tutunacak yer bulamaz.

arzu: aşırı istek, heves
civanmert: sözünde sağlam, iyilik sever, kahraman
çendan: gerçi
düstur: kaide, kural, prensip
ehl-i tasavvuf: kalbini dünyanın geçici heveslerinden arındırıp Allah'ın sevgisiyle yaşayan kimseler
esas: asıl, temel
evlât: çocuklar
fanî: yok olma
fazilet: kişiyi ahlâklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
fenâfilihvan: kardeşlerinde fânî olmak, kardeşlerinin sevinçleriyle sevinip acılarıyla üzülmek derecesinde onlarla bütünleşmek.
fenâfirresul: bütün varlığını Hz. Peygamberin şahsiyetine fedâ etmek, fenâ etmek.
fenafişşeyh: bütün manevî kemalatını şeyhin manevî şahsiyetinden almak manasındaki tabir
fikren: fikir ile düşünerek
gayet: son derece
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç
hakîkî: gerçek
halîliye: samimî dostluk ve kardeşlik
hillet: samimî dostluk
hissiyat: hisler, duygular
hissiyat-ı nefsaniye: nefse ait duygular
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil
iftıhar: övünme
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtımal: olabilirlik
iktıza: lazım gelme, gerekme
ıstılahat: ıstılahlar, her hangi bir ilim dalına ait kelimeler, tabirler
mabeyn: ara
masumane: günahsızca, suçsuz olarak
menfaat: fayda, çıkar, yarar
mesele: önemli konu
meslek: tutulan yol.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır
meziyet: bir kişiyi başkalarından ayıran veya yücelten vasıf, üstünlük vasfı
meziyyat: meziyetler, güzel ahlâk ve huylar
mürit: tarikat öğrencisi, bir şeyhe bağlı kişi
nefis: insanın içinde bulunan ve kötülüğü isteyen hayvanî bir duygu
peder: baba
samimî: içten, candan, gönülden
sevap: mükâfat.
sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı
sofî: tasavvuf erbabı, mutasavvıf
sukut: aşağı düşme
suret: biçim, tarz
şahıs: insanın kendi varlığı, nefsi, zât.
şakirâne: şükür edercesine, şükretmek suretiyle.
şeref: manevî büyüklük, yüksekliik, yücelik.
şeyh: bir tarikatte en üst mertebeye ulaşmış kimse, bir tekke veya zâviyede ders veren ve müntehi bulunan kimse
takdir: değer verme.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama
tefânî: birbirinde fânî olma, fikren arkadaşının meziyet ve hissiyatı ile yaşama
uhuvvet: kardeşlik.
üssülesas: hakiki, sağlam temel.
vasıta: araç, aracı
yoldaş: yol arkadaşı

Evet, yol ikı görünüyor. Cadde-i kübra-i Kur'âniye olan şu mesleğimizden şimdi ayrılanlar, bize düşman olan dınsızlık kuvvetine bilmeyerek yardım etmek ıhtimalı var. İnşaallah, Rısale-ı Nur yoluyla Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın daire-ı kudsıyesine gırenler, daıma nura, ıhlâsa, ımana kuvvet verecekler ve öyle çukurlara sukut etmeyeceklerdir.

Ey hizmet-i Kur'âniyede arkadaşlanm!

İhlâsı kazanmanın ve muhafaza etmenin en müessir bir sebebi, rabıta-i mevttir. Evet, ıhlâsı zedeleyen ve rıyaya ve dünyaya sevk eden tûl-ı emel olduğu gıbi, rıyadan nefret veren ve ıhlâsı kazandıran, rabıta-i mevttir. Yanı, ölümünü düşünüp, dünyanın fânî olduğunu mulâhaza edıp, nefsin desıselerınden kurtulmaktır. Evet, ehl-ı tankat ve ehl-ı hakıkat, Kur'ân-ı Hakîm'ın [2] إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ [1] كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ gıbi ayetlerınden aldığı dersle, rabıta-ı mevtı sülûklannda esas tutmuşlar; tûl-ı emelın menşeı olan tevehhüm-ı ebedıyetı o rabıta ıle ızale etmışler. Onlar farazî ve hayalî bır surette kendılerını ölmuş tasavvur ve tahayyul edıp ve yıkanıyor, kabre konuyor farz edıp, düşüne düşüne, nefs-ı emmare o tahayyul ve tasavvurdan müteessir olup, uzun emellerınden bır derece vazgeçer. Bu rabıtanın fevaıdı pek çoktur. Hadıste [3] أَكْثِرُوا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَّاتِ (ev kemâ kâl) yanı,

"Lezzetleri tahrıp edıp acılaştıran olumu çok zıkredınız" dıye bu rabıtayı ders verıyor.

1. Her nefıs olumu tadıcıdır. (Âl-ı İmran Suresı, 185; Enbıya Suresı, 35; Ankebut Suresı, 57.)
2. Muhakkak kı sen de oleceksın, onlar da olecekler. (Zumer Suresı, 30.)
3. Tırmızı, Zuhd, 4; Kıyamet, 26; Neseî, Cenaız, 3; İbnı Mâce, Zuhd, 31.)

ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
cadde-i kübra-i Kur'aniye: Kur'an ın büyük ve geniş sağlam caddesı
daıma: her vakıt, sureklı
daire-i kudsiye: mukaddes mu azzez daıre.
desise: hile, oyun.
ehl-ı hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeğı bulup onun peşınden gıdenler, Allah adamı.
ehl-i tankat: tarıkat ehlı kalbını dunyanın fanî ışlennden ayırıp Allah sevgısı ıle baglayan kımseler
emel: umıt, arzu
esas: asıl, temel
ev kema kal: soylediğı gıbı
fanî: geçıcı
farazî: var saylarak.
farz: saymak, oyle kabul etmek.
fevaid: menfaatler, faydalar.
hadıs: Hz. Muhammed e (asm) aıt söz, emır, fıller
hayalî: hayalle ılgılı, gerçek olmayan
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an ın hızmetı
ıhlâs: samımıyet, bır ışı, bır amelı, başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma.
ıhtımal: olabılırlık.
iman: manma ıtıkat.
inşaallah: Allahın emn olursa. Allah ızın verırse manalarında kullanılan bır dua
izale: gıderme
kabır: mezar
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanyla akıllan benzenıni yapmaktan âcız bırakan Kur'ân ı Kerım
menşe: esas, kaynak.
meslek: gıdıs, tutulan yol
muhafaza: koruma
muessir: tesır eden, tesırlı
mulahaza: duşunme, tefekkur
muteessir: teessure kapılan, huzunlu, kederlı
nefis: kotü vasıflan kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan güç
nefs-ı emmare: ınsana kotü ve gunah olan ışlenı yapılmasını emreden nefıs.
nur: parıltı, ışık.
rabıta: baglılık
rabıta-i mevt: olumunu dusunerek dunyanın fânî oldugunu mulahaza etmekle nefsın desıselennden kurtulma
rıya: ıkı yuzluluk, yalandan gosterış, samımıyetsızlık
sevk: onune katıp surme
sukut: aşagı duşme
suret: bıçım, gorunuş.
sülûk: nefsı düzeltmek ve vuslata ermek amacıyla tasavvuf yoluna gırme, bu yolun gerektırdıgı şartları, edep ve rukunlerı yerine getırmeye başlama
tahayyul: hayale getırme, zıhınde canlandırma.
tahrip: harap etme, yıkma
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme, tasarlama
tevehhüm-i ebediyet: ebedî zannetme, sonsuz yaşama zannı.
tûl-i emel: dunya hayatının kısa ve geçıcılıgıne ragmen dunyaya aıt ışlere karşı gostenlen aşın arzu, ıstek.
zikir: anma, hatıra getırme

Fakat mesleğimiz tarikat olmadığı, belki hakikat olduğu için, bu rabıtayı, ehl-i tarikat gibi farazî ve hayalî suretinde yapmaya mecbur değiliz. Hem meslek-i hakikate uygun gelmiyor. Belki, akıbeti düşünmek suretinde müstakbeli zaman-ı hâzıra getirmek değil, belki hakikat noktasında zaman-ı hâzırdan istikbale fikren gitmek, nazaran bakmaktır. Evet, hiç hayale, faraza luzum kalmadan, bu kısa ömür ağacının başındaki tek meyvesi olan kendi cenazesine bakabilir. Onunla yalnız kendi şahsının mevtini gördüğü gibi, bir parça öbür tarafa gitse asrının ölümünü de görür, daha bir parça öbür tarafa gitse dünyanın ölümünü de müşahede eder, ihlâs-ı etemme yol açar.

İkinci sebep, iman-ı tahkikînin kuvvetiyle ve marifet-i Sânî netice veren masnuattaki tefekkür-i imanîden gelen lemaat ile bir nevi huzur kazanıp, Hâlık-ı Rahîm'in hazır, nazır olduğunu düşünüp, Ondan başkasının tevecciihünü aramayarak, huzurunda başkalarına bakmak, medet aramak o huzurun edebine muhalif olduğunu düşünmekle o riyadan kurtulup ihlâsı kazanır.

Her ne ise, bunda çok derecat, meratip var. Herkes kendi hissesine göre ne kadar istifade edebilse o kadar kârdır. Risale-i Nur'da riyadan kurtaracak, ihlâsı kazandıracak çok hakaik zikredildiğinden, ona havale edip burada kısa kesiyoruz.

Ihlâsı kıran ve riyaya sevk eden pek çok esbaptan iki üçünü muhtasaran beyan edeceğiz.

akıbet: son
asır: yüzyıl
beyan: anlatma, izah
cenaze: insan ölüsü
derecat: dereceler
edep: terbiye, güzel ahlâk.
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fâni işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
esbap: nedenler, sebepler
faraza: farz etme, var sayma
farazî: farz etme esasına dayanan, zan ve tahmin edilen
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
havale: başka yere bırakma
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan
hâzır: huzurda olan
hisse: pay
ihlas: samimiyet, bir işi bir amaçla, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihlas-ı etem: tam ve mükemmel ihlâs
iman-ı tahkikî: inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma
istifade: faydalanma
istikbal: gelecek zaman
lemaat: parıltılar, parlayışlar
lüzum: gerekme, gereklik.
manfec-i Sânî: eşyayı tam bir hüner ve sanatla vücuda getiren sanatkârın manfeati
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mecbur: zorunlu
medet: inayet, yardım
meratip: mertebeler
meslek: gidiş, tutulan yol
meslek-i hakikat: hak ve hakikat meslegi, yolu
mevt: ölüm
muhalif: karşıt, zıt.
muhtasaran: muhtasar olarak, kısa olarak, özet olarak
müstakbel: gelecek zaman
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nazaran: bakarak.
nazır: nezaret eden, bakan
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür
rabıta: bağlılık.
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
sevk: sürme
suret: biçim, tarz
şahıs: kendi varlığı, nefis, zat.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mürşidin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyr u suluk sırasında tutulan yol.
tefekkur-i imanî: iman gözüyle bakıp tefekkür etmek.
tevecciih: yönelme.
zaman-ı hâzır: şimdiki zaman.
zikir: anma

BİRİNCİSİ: Menfaat-i maddiye cihetinden gelen rekabet, yavaş yavaş ihlâsı kırar. Hem netice-i hizmeti de zedeler. Hem o maddî menfaatı de kaçırır.

Evet, hakikat ve ahiret için çalışanlara karşı bu millet bir hürmet ve bir muavenet fikrini daima beslemiş. Ve bilfiil onların hakikat-i ihlâslarına ve sadıkane olan hizmetlerine bir cihette iştirak etmek niyetiyle, onların hacat-ı maddiyelerinin tedarikiyle meşgul olup vakitlerini zayi etmemek için, sadaka ve hediye gibi maddî menfaatlerle yardım edip hürmet etmişler. Fakat bu muavenet ve menfaat istenilmez, belki verilir. Hem kalben arzu edip muntazır kalmakla, lisan-ı hâl ile dahı istenılmez. Belki ummadığı bir hâlde verilir. Yoksa ihlâsı zedelenir. Hem [1] وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ayetinin nehyine yanaşır, ameli kısmen yanar.

İşte bu maddî menfaatı arzu edip muntazır kalmak, sonra nefs-i emmare, hodgâmlık cihetiyle, o menfaati başkasına kaptırmamak için, hakikî bir kardeşine ve o hususî hizmette arkadaşına karşı bir rekabet damarı uyandırır. İhlâsı zedelenir, hizmette kudsıyeti kaybeder, ehl-ı hakikat nazarında sakıl bir vaziyet alır. Ve maddî menfaati de kaybeder.

Her ne ise, bu hamur çok su goturur. Kısa kesip, yalnız, hakikî kardeşlerimin içinde sırr-ı ihlâsı ve samimî ittifakı kuvvetleştirecek ıkı misal soyleyeceğim.

Birinci Misal: Ehl-i dünya, buyuk bır servet ve şıddetli bir kuvvet elde etmek için, hatta bir kısım ehl-i siyaset

1. Benim ayetlerimi az bir dunya menfaatıyle değaştırmeyin. (Bakara Suresi 41.)

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikinci hayat.
amel: fiil, iş.
arzu: aşırı istek, heves.
ayet: Kur'an ın her bir cumlesi
bilfiil: kendi çalışması ile
cihet: yon.
daima: surekli, her zaman
ehl-i dünya: dunyaya bagli ahireti düşunmeyen
ehl-i hakikat: hakıkatı arzulayanlar gerçegi bulup onun peşinden gidenler
ehl-i siyaset: siyaset adamlari politikacılar
hacat-ı maddiye: maddî ihtıyaçlar
hakıkat: gerçek.
hakıkat-i ıhlas: ihlasın gerçegi, ozu, hakıkatı
hakıkı: gerçek.
hediye: karşılıksız olarak verilen şey, armagan
hodgam: kendi keyfini dusunen, bencil
hususi: ozel.
hurmet: nayet, ihtıram
ıhlas: samımıyet, bir ışı bir amelı başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası ıçın yapma.
ıştırak: ortak olma
ittıfak: fikir birlıgi etme, uyuşma, birleşme.
kalben: kalb ile kalbden samimî ıçten
kısım: parça, takım
kısmen: kısmî olarak.
kudsıyet: kutsallık, mukaddeslık, yuceelik.
lisan-ı hal: hâl dilı, bir şeyin durusu ve gorunüşu ile bir mana ifade etmesi

maddî: madde ile alakalı, para, mal v.b. şeylerle ilgili.
menfaat: fayda
menfaat-i maddiye: maddî menfaat.
meşgul: ilgilenme, uğraşma
misal: omek.
muavenet: yardım
muntazır: bekleyen, gozeten.
nazar: bakış, dikkat
nefs-i emmare: insana kotu ve gunah olan işlerin yapılma sını emreden nefis
nehiy: yasaklama, menetme.
netice-i hizmet: yapılan bir hizmetin neticesi
rekabet: rakıp olma hâlı, aynı amacı guden kimseler arasindaki çekişme, yarışma, yarış
sadaka: Allah rızası ıçın ihtıyaç sahıbi fakirlere yapılan yardım
sadıkane: sadık olarak, dogru bir şekilde.
sakıl: agır, sıkıntı veren, sıkıntılı
samimî: ıçten, candan, gonulden, kalbi
sırr-ı ıhlas: ihlâs sırrı
tedarik: hazırlama, elde bulundurma, sağlama
vakit: zaman
vaziyet: durum
zayı: elden çıkma, zıyan olma

ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin mühim amilleri ve komiteleri, iştirak-i emval düsturunu kendilerine rehber etmişler. Bütün suistımalât ve zararlarıyla beraber, harika bir kuvvet, bir menfaat elde ediyorlar. Hâlbuki, iştirak-i emvalin, çok zararlarıyla beraber, iştirakle mahiyeti değişmez. Her birisi umuma gerçi bir cihette ve nezarette malik hükmündedir, fakat istifade edemez.

Her ne ise, bu iştirak-i emval düsturu a'mal-i uhreviyeye girse, zararsız azîm menfaate medardır. Çünkü bütün emval, o iştirak eden her bir ferdin eline tamamen geçmesinin sırrını taşıyor. Çünkü, nasıl ki dört beş adamdan, iştirak niyetiyle biri gaz yağı, biri fitil, biri lâmba, biri şişe, biri kibrit getirip lâmbayı yaktılar. Her biri tam bir lâmbaya malik oluyor. O iştirak edenlerin her birinin bir duvarda büyük bir âyinesi varsa, her birinin noksansız, parçalanmadan, birer lâmba, oda ile beraber âyinesine girer. Aynen öyle de, emval-i uhreviyede sırr-ı ihlâs ile iştirak ve sırr-ı uhuvvet ile tesanüt ve sırr-ı ittihat ile teşriku'l-mesai, o iştirak-ı a'malden hâsıl olan umum yekûn ve umum nur her birinin defter-i a'maline bitamamiha gireceği, ehl-i hakikat mabeyninde meşhut ve vakidir. Ve vüs'at-i rahmet ve kerem-i İlâhînin muktezasıdır.

İşte, ey kardeşlerim! Sizleri inşaallah menfaat-i maddiye rekabete sevk etmeyecek. Fakat menfaat-i uhreviye noktasında bir kısım ehl-ı tarikat aldandıkları gibi, sizin de aldanmanız mümkündür. Fakat şahsî, cüz'î bir sevap nerede, mezkûr misal hükmündeki iştirak-ı a'mal noktasında tezahür eden sevap ve nur nerede?

a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş, hareket ve ibadetler
amil: idareci, vali
azim: büyük, yüce
bitamamiha: tamamen, bütünüyle
cihet: yön.
cüz'ü: az, küçük.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter
düstur: kaide, kural, prensip
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
emval: mallar
emval-i uhreviye: uhrevî mal ve servet.
fert: birey
fitil: mum, kandil ve lâmbada yağı emerek yanmayı sağlayan bükülmüş ip veya bez parçası
harika: olağanüstü
hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
hükmünde: değerinde, yerinde
istifade: faydalanma
Iştirak: ortak olma
Iştirak-i a'mal: aynı işe çalışmaya iştirak etmek, katılmak.
Iştirak-i emval: mal ortaklığı
kerem-i İlahi: İlahi lütuf ve ikramlar
kısım: parça, takım
komite: encümen, heyet.
kuvvet: güç, kudret.
mabeyn: ara
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü, nitelik.
malik: sahip
medar: sebep, vesile.
menfaat: fayda.
menfaat-ı maddiye: maddî menfaat
menfaat-i uhreviye: ahirete ait menfaat, fayda
meshut: görünen, şahadet edilen
mezkur: zikredilen, anılan
misal: örnek.
mukteza: iktüza eden, gereken, lazım gelen.
mühim: önemli
mümkün: olabilir
nezaret: gözetme
noksan: eksiklik.
nokta: yön, cihet.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rehber: kılavuz
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe
sevap: mükafat
sevk: sürme
sır: gizli hakikat.
sırr-ı ihlas: ihlâs sırrı
sırr-ı ittıhat: ittıhat sırrı, birleşme sırrı.
sırr-ı uhuvvet: kardeşlik sırrı.
suistımalat: kötü kullanmalar
şahsî: şahsla ilgili, hususî
tamamen: bütünüyle
tesanüt: dayanışma
teşriku'l-mesai: ortak, beraber çalışma
tezahür: ortaya çıkma, meydana çıkma
umum: bütün
vaki: vukua gelen, olan
vüs'at-ı rahmet: İlahi rahmet ve merhametin genişliği, büyüklüğü
yekûn: toplam

İkinci Misal: Ehl-i sanat, netice-i sanatı ziyade kazanmak için, iştirak-i sanat cihetinde mühim bir servet elde ediyorlar. Hatta dikiş iğneleri yapan on adam, ayrı ayrı yapmaya çalışmışlar. O ferdî çalışmanın, her günde yalnız üç iğne, o ferdî sanatın meyvesi olmuş. Sonra, teşrik-ü'l-mesai düsturuyla on adam birleşmişler. Biri demir getirip, biri ocak yandırıp, biri delik açar, biri ocağa sokar, biri ucunu sivriltir, ve hakeza... Her birisi iğne yapmak sanatında yalnız cüz'î bir işle meşgul olup, iştigal ettiği hizmet basit olduğundan vakit zayi olmayıp, o hizmette meleke kazanarak, gayet sur'atle işini görmüş. Sonra, o teşrik-i mesai ve taksimü'l-a'mal düsturuyla olan sanatın semeresini taksim etmişler. Her birisine bir günde üç iğneye bedel üç yüz iğne düştüğünü görmüşler. Bu hâdise, ehl-ı dünyanın sanatkârları arasında, onları teşrik-i mesaiye sevk etmek için dillerinde destan olmuştur.

Işte, ey kardeşlerim! Madem umur-ı dünyeviyede, kesif maddelerde böyle ittihat, ittifak ile neticeler, böyle azîm yekûn faydalar verir. Acaba, uhrevî ve nuranî ve tecezzi ve inkısama muhtaç olmayarak ve fazl-ı İlâhî ile her birisinin âyinesine umum nur in'ikâs etmek ve her biri umumun kazandığı misil sevaba malik olmak, ne kadar büyük bir kâr olduğunu kıyas edebilirsiniz. Bu azîm kâr, rekabetle ve ihlâssızlıkla kaçırılmaz!

İHLÂSI KIRAN İKİNCİ MÂNİ: Hubb-ı câhtan gelen şöhretperestlik saikasıyla ve şan ve şeref perdesi altında teveccüh-i ammeyi kazanmak, nazar-ı dikkati

ayine: ayna
azım: büyük, yüce
bedel: karşılık
cihet: yön.
cüz'i: az, küçük.
destan: dillerde dolaşan ünlü öyküdür.
düstur: kaide, kural, prensip
ehl-ı dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen
ehl-i sanat: sanatla uğraşanlar
fazl-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ihsanı
ferdî: şahsî.
gayet: son derece
hâdise: olay
hakeza: böylece, bunun gibi
hubb-ı câh: makam, mevki sevgisi
ihlâs: samimiyet, bir işi bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
in'ikâs: aksetme, yansıma
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
İştigal: bir iş işleme, bir işle uğraşmak
iştirak-ı sanat: bir sanat eserinin iş bölümü yapılarak ortaya konulması
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, birleşme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kesif: şeffaf olmayan.
kıyas: karşılaştırma
malik: sahip
mânî: engel
meleke: bir işi uzun süre tekrarlayarak elde edilen el alışkanlığı ve ustalık, yatkınlık
meşgul: ilgilenme, uğraşma
misal: örnek.
misil: kat.
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan
mühim: önemli
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
netice: sonuç.
netice-i sanat: sanatın neticesi
nur: parlak ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı
rekabet: rakip olma hâli, aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma
saika: sevk eden, sürükleyen, sebep
sanatkar: sanatla uğraşan
semere: meyve, netice
sevap: mükâfat.
sevk etme: sürme, yönlendirme
sür'at: çabukluk, hızlılık.
şan: şöhret, ün.
şeref: manevî büyüklük, yüksekliklik, yücelik.
şöhretperest: şöhret düşkünü, şöhrete çok önem veren
taksim: bölme, paylaştırma
taksimü'l-a'mal: iş bölümü
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme
teşrik-ü'l-mesai: ortak, beraber çalışma, birlikte çalışmak.
teveccüh-i amme: herkesin ilgisi ve sevgisi
uhrevî: ahirete dair
umum: bütün
umur-ı dünyeviye: dünyevî işler, emirler
yekûn: toplam
zayi: elden çıkma, ziyan olma
ziyade: fazlasıyla

kendine celp etmekle enaniyeti okşamak ve nefs-i emmareye bir makam vermektir ki, en mühim bir maraz-ı ruhî olduğu gibi, "şirk-i hafî" tabir edilen riyakârlığa, hodfüruşluğa kapı açar, ihlâsı zedeler.

Ey kardeşlerim! Kur'ân-ı Hakîm'ın hizmetindeki mesleğimiz hakikat ve uhuvvet olduğu ve uhuvvetin sırrı, şahsiyetini kardeşler içinde fânî edip (HAŞİYE) onların nefislerini kendi nefsine tercih etmek olduğundan, mabeynimizde bu nevi hubb-i câhtan gelen rekabet tesir etmemek gerektir. Çünkü mesleğimize bütün bütün münafidir. Madem kardeşlerin şerefi umumiyetle her ferde ait olabilir; o büyük şeref-i manevîyi şahsî, hodfüruşâne, rekabetkârâne, cuz'î bir şerefe ve şöhrete feda etmek, Risale-i Nur şakirtlerinden yüz derece uzak olduğu ümidindeyim.

Evet, Risale-i Nur Şakirtlerinin kalbi, akli, ruhu böyle aşağı, zararlı, süflî şeylere tenezzül etmez. Fakat herkeste nefs-i emmare bulunur. Bazı da hissiyat-ı nefsiye damarlara ilişir, bir derece hükmünü kalb, akıl ve ruhun rağmına olarak icra eder. Sizlerin kalb ve ruh ve aklınızı ittiham etmem. Risale-i Nur'un verdiği tesire binaen itimat ediyorum. Fakat nefis ve heva ve his ve vehim bazen aldatıyorlar. Onun için bazen şiddetli ikaz oluyorsunuz. Bu şiddet, nefis ve heva ve his ve vehme bakıyor; ihtiyatlı davranınız.

HAŞİYE: Evet, bahtıyar odur ki, kevser-i Kur'ânîden süzülen tatlı, büyük bir havuzu kazanmak için, bir buz parçası nev'indeki şahsiyetini ve enaniyetini o havuz içine atıp eritendir.

bahtıyar: tâlî'li, mutlu
binaen: -den dolayı
celp: çekme, kendine çekmek.
cuz'î: az, küçük.
enaniyet: kendini beğenme, bençillik, egoistlik.
fânî: ölümlü, geçici
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fert: şahıs, kişi
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot
heva: arzu, nefsin zararlı ve günah olan arzuları
hissiyat-ı nefsiye. nefsânî hisler ve duygular
hodfüruşâne: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak
hodfüruşluk: kendini beğendirmeye çalışma, övünme
hubb-i câh: makam, mevki sevgisi
hükûm: karar, emir
icra: yürütme, yapma
ihlâs: samimiyet, bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtiyat: tedbirli hareket etme
ikaz: uyarma
itimat: güvenme
ittiham: suç altında bulunma, töhmetli olma
kevser-i Kur'ânî: Kur'ân pınarı
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mabeyn: ara.
makam: mevki
maraz-i ruhî: ruhî psikolojik rahatsızlık
meslek: gidiş, tutulan yol
mühim: önemli
münafi: zıt, muhalif
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç
nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis
nevi: çeşit, tür
rağma: zıddına, tersine.
rekabet: rakip olma hali, aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma
rekabetkârane: rekabet ederek.
riyakârlık: ikiyüzlülük, sahtekârlık
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sırr: gizli hakikat.
süflî: aşağılık, bayağı, adî
şahsî: hususî.
şahsiyet: kişilik.
şakirt. talebe
şeref: manevî büyüklük, yüksekliik, yücelik.
şeref-i manevî. manevî şeref
şirk-i hafî: gizli şirk, gizli küfür
şöhret: ün, şan
tabir: ifade
tenezzül: inme, alçalma
tercih: üstün tutma, öne alma
tesir: etki.
uhuvvet. kardeşlik
umumiyet: umumîlik, genellik.
umut: umut.
vehim: yanlış ve esassız düşünce, kuruntu

Evet, eğer mesleğimiz şeyhlik olsaydı, makam bir olurdu veyahut mahdut makamlar bulunurdu. O makama müteaddit istidatlar namzet olurdu. Gıptakârâne bir hodgâmlık olabilirdi. Fakat mesleğimiz uhuvvettir. Kardeş kardeşe peder olamaz, mürşit vaziyetini takınamaz. Uhuvvetteki makam geniştir; gıptakârâne müzahemeye medar olamaz. Olsa olsa, kardeş kardeşe muavin ve zahir olur, hizmetini tekmil eder. Pederâne, mürşidâne mesleklerdeki gıptakârâne hırs-ı sevap ve uluvv-i himmet cihetiyle çok zararlı ve hatarlı neticeler vücuda geldiğine delil, ehl-i tarikatın o kadar muhim ve azîm kemalâtları ve menfaatlen içindeki ihtilâfatın ve rekabetin verdiği vahim neticelerdir ki, onlann o azîm, kudsî kuvvetlen bid'a rüzgârlanna karşı dayanamıyor.

ÜÇÜNCÜ MÂNİ: Korku ve tamâdır. Bu mâni diğer bir kısım mânilerle beraber Hücumat-ı Sittede tamamıyla ızah edildiğinden, ona havale edıp, Cenab-ı Erhamurrâhimîn'den bütün Esma-i Hüsnasını şefaatçi yapıp niyaz edıyoruz ki, bızlen ıhlâs-ı tamme muvaffak eylesın. Âmin.

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ سُورَةِ الْاِخْلَاصِ اجْعَلْنَا مِنْ عِبَادِكَ الْمُخْلِصِينَ
الْمُخْلَصِينَ اٰمِينَ اٰمِينَ ۞ (1)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (2)

• • •

1. Allah'ım, İhlâs Suresinin hakkı için bızı kendı ıradesıyle ıhlaslı olan ve Senin ıhlâslı kıldıgın kullanndan eyle. âmin.

2. Senı her turlu noksandan tenzih edenız. Senin bıze öğrettıginden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

âmin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azim: büyük, yüce.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
Cenab-ı Erhamurrâhimin: inayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahıplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahıbı olan yüce Allah (c.c.).
cihet: yön.
delil: bir meseleyı ıspata yarayan şey, burhan.
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbını dünyanın fânî işlennden ayırıp, Allah sevgısı ıle baglayan kımseler.
Esma-ı Husna: Allah'ın güzel ısımleri.
gıptakârane: gıpta ederek, ımrenerek.
hatar: tehlike.
havale: başka bınne bırakma.
hırs-ı sevap: daha çok sevap kazanma hırsı.
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil.
Hücumat-ı Sitte: altı hücum, şeytanın altı hücum ve desısesını alt üst eden bir Nur Risalesi.
ihlas-ı tam: tam ihlâs.
ihtilafat: ayrılıklar, anlaşmazlıklar.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
izah: açıklama yapma, bır konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma.
kemalat: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kudsî: mukaddes, kutlu, yüce.
mahdut: sınırlı.
makam: manevî mevkı.
mani: engel.
medar: sebep, vesile.
menfaat: fayda.
mesiek: gıdış, tutulan yol.
muavın: yardımcı.
muvaffak: başarılı.
muhım: onemlı.
mürşidâne: hakkı, hakıkatı, doğru yolu gostererek, mürşit gıbi.
mursit: ırşat eden, doğru yolu gösteren.
müteaddit: çeşıtlı.
muzaheme: bırbınne zahmet, sıkıntı verme.
namzet: aday.
netice: sonuç.
niyaz: yalvarma, yakarma, ınca, dua.
peder: baba.
pederane: babaya uygun şekılde, babaca.
rekabet: rakıp olma hâlı, aynı amacı güden kımseler arasındakı çekışme, yarışma.
şefaat: bır ıhtıyaç sahıbının af ve iyılıge kavuşması ıçın yapılan aracılık.
şeyh: bir tarikatte en üst mertebeye ulaşmış kımse, bir tekke veya zaviyede ders veren ve murıtlerı bulunan kımse.
tamâ': hırs, aç gozluluk.
tekmil: tamamlama.
uhuvvet: kardeşlik.
uluvv-i himmet: gayretin yüceligi.
vahim: agır, sonu tehlıkelı ve korkulu, dehşet verıcı.
vaziyet: durum.
vücut: varlık.
zahir: yardımcı, arka çıkan.

BİR KISIM KARDEŞLERİME HUSUSÎ BİR MEKTUPTUR

Yazıda usanan ve ibadet ayları olan Şuhur-i Selâsede sair evradı, beş cihetle ibadet sayılan [HAŞİYE] Risale-i Nur yazısına tercih eden kardeşlerime iki hadis-ı şerifin bir nüktesini söyleyeceğim.

BİRİNCİSİ:[1] يُوزَنُ مِدَادُ الْعُلَمَآءِ بِدِمَآءِ الشُّهَدَآءِ (ev kemâ kâl). Yanı, *"Mahşerde ulema-i hakikatin sarf ettikleri murekkep şehitlerin kanıyla muvazene edilir, o kıymette olur."*

İKİNCİSİ:[2] مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مِأَةِ شَهِيدٍ (ev kemâ kâl). Yanı, *"Bid'aların ve dalâletlerin istılâsı zamanında sünnet-i seniyeye ve hakikat-i Kur'âniyeye temessük edip hizmet eden, yüz şehit sevabını kazanabilir."*

Ey tembellik damarıyla yazıdan usanan ve ey sofî meşrep kardeşler! Bu iki hadisin mecmuu gösterir ki, böyle zamanda hakaik-ı imaniyeye ve esrar-ı şeriat ve sünnet-i seniyeye hizmet eden mübarek, halis kalemlerden akan

HAŞİYE: Bu kıymetli mektupta Üstadımızın işaret ettiği beş nevi ibadetin kendilerinden izahını talep ettik. Aldığımız izah aşağıya yazılmıştır:

1. En muhim bir mücahede olan ehl-i dalâlete karşı manen mücahede etmektir.
2. Üstadına neşr-i hakikat cihetinde yardım suretiyle hizmet etmektir.
3. Muslumanlara iman cihetinde hizmet etmektir.
4. Kalemle ilmi tahsil etmektir.
5. Bazen bir saatı bir sene ibadet hukmune geçen tefekkurî olan ibadeti yapmaktır.

Rüştü, Hüsrev, Re'fet

1. *İbni Hacer* 4.427. *Musnedü'l-Firdevs* 5.519. Gazalî, *İhyau Ulûmiddin* 1.6. Münavi *Feyzü'l-Kadîr* 6.466. Aclûnî *Keşfu'l-Hafa* 2.561, Suyutî *Camiu's Sağir* no: 10026.
2. *Musnedü'l-Firdevs* 4.196. *Cem'u'l-Fevaid* 1.29. *Feyzü'l-Kadir* h. No: 9171. *Fethu'l-Kebir* 3.253, Münzirî *Tergip ve Terhip* 1.41. Taberanî *Mecmeu'l-Kebir* 1394. Alî bin Husamuddin, *Müntehabatu Kenzu'l-Ummal* 1.100. Heysemî *Mecmau'z-Zevaid* 7.282.

bid'a: dinin asline uymayan âdet ve uygulamalar
cihet: yon
dalalet: iman ve islamiyetten ayrılmak, azmak
ehl-i dalalet: dinsizler
esrar-ı Şeriat: şeriatın sırları
ev kemâ kâl: soylediği gibi
evrat: virtler okunması âdet olan dini dualar
hadis: Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri
hakikat-i Kur'aniye: Kur'ân'ın ifade ettiği hakikat.
halis: saf, samimi, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
haşiye: dipnot.
hususi: özel
ibadet: kulluk.
istila: kaplama, yayılma
izah: açıklama.
kısım: parça, takım
kıymet: değer
mahşer: kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer
manen: manevî olarak.
mecmu: toplam
muvazene: mukayese, karşılaştırma
mübarek: feyizli, bereketli.
mücahede: din için çalışma
muhim: önemli.
murekkep: yazı yazmada kullanılan sıvı madde
neşr-i hakikat: hakikatin yayılması
nevi: çeşit
nükte: ince söz ve mana
sair: diğer, başka
sarf: harcama
sevap: mukafat.
sofimeşrep: tasavvuf ehli, riyazet ve nefisle mücahede ile hakikate ermeye çalışan
suret: biçim
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Muslumen
Şuhur-ı Selâse: Üç Aylar
tahsili: ilim elde etme.
talep: istek
tefekkürî: düşünceli olan
temessük: yapışma, sarılma
ulema-ı hakikat: hakikat âlimleri.
Üstat: Bediuzzaman Said Nursî

siyah nur veya âb-ı hayat hükmünde olan mürekkeplerin bir dirhemi, şühedanın yüz dirhem kanı hükmünde yevm-i mahşerde size fayda verebilir. Öyleyse onu kazanmaya çalışınız.

Eğer deseniz: "Hadiste âlim tabiri var. Bir kısmımız yalnız kâtibiz."

Elcevap: Bir sene bu risaleleri ve bu dersleri anlayarak ve kabul ederek okuyan, bu zamanın mühim, hakikatli bir âlimi olabilir. Eğer anlamasa da, madem Risale-i Nur şakirtlerinin bir şahs-ı manevîsi var; şüphesiz o şahs-ı manevî bu zamanın bir âlimidir. Sizin kalemleriniz ise, o şahs-ı manevînin parmaklarıdır. Kendi nokta-i nazarımda liyakatsiz olduğum hâlde, haydi, hüsn-i zannınıza binaen bu fakire bir üstatlık ve tebaiyet noktasında bir âlim vaziyetini verdiğinizden bağlanmışsınız. Ben ümmî ve kalemsiz olduğum için, sizin kalemleriniz benim kalemim sayılır, hadiste gösterilen ecri alırsınız.

Said Nursî

âb-ı hayat: hayat suyu
âlim: bilgin, ilim ile uğraşan.
binaen: -den dolayı
dirhem: ıkı ile sekiz kilo arasındaki bir ağırlık birimi
ecir: sevap
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller
hakikat: gerçek.
hükmünde: değerinde, yerinde
hüsn-i zan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma
kâtip: yazan, yazıcı
liyakat: layık olma, ehliyet.
mühim: önemli.
mürekkep: yazı yazmada kullanılan sıvı madde
nokta: yön, cihet
nokta-ı nazar: bakış açısı
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe
şühedâ: şehitler
tabir: ifade
tebaiyet: tâbilik, tâbi olma, uyma
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vaziyet: durum
yevm-i mahşer: mahşer günü

* *Yirmi İkinci Lem'a*, Barla'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir

Yirmi İkinci Lem'a

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Isparta'nın âdil valısine ve adliyesine ve zabıtasına, en mahrem ve en has ve halıs kardeşlerime mahsus olarak, yirmi ıkı sene evvel Isparta'nın Barla nahiyesinde iken yazdığım gayet mahrem bu rısalecıgımı, Isparta mılletıyle ve hükûmetıyle alâkadarlığını gösterdiği ıçin tak dım edıyorum. Eğer münasıp görülse, ya yenı veya eskı harfle daktılo ıle bırkaç nüsha yazılsın kı, yırmi beş otuz senedir esrarımı arayanlar ve tarassut edenler de anlasınlar kı, gızlı hıçbır sırrımız yok. Ve en gızlı bir sırrımız ışte bu rısaledır, bılsınler.

Said Nursî

İşarat-ı Selâse

On Yedıncı Lem'anın On Yedinci Notasının Uçüncü Meselesi iken, suallerinin şiddet ve şümulüne ve cevaplarının kuvvet ve parlaklığına binaen, Otuz Birinci Mektubun Yırmı Ikıncı Lem'ası olarak Lemaata karıştı. Lem'alar bu Lem'aya yer vermelidirler. Mahremdır, en has ve halıs ve sadık kardeşlerimize mahsustur.

1. Allah'ın adıyla. Onu her turlu kusur ve noksandan tenzih ederiz.

âdil: adaletli olan
adliye: mahkeme
alâkadar: ilgili, münasebetli
binaen: -den dolayı
daktilo: yazı makinesi.
esrar: sırlar
evvel: once
gayet: son derece
halıs: saf, samımi.
has: ozel
hukumet: devlet
işarat-ı selâse: uç işaret.
lem'a: panlı
lemaat: lem'alar
mahrem: gızlı olan, herkesçe bılınmemesi gereken
mahsus: bir kışıye has olan
mesele: onemlı konu.
millet: halk.
münasıp: uygun
nahiye: ılçeden kuçük yerle şım bırımı.
nota: ışaret.
nüsha: bırbırnın aynı olan yazılı metınlerden her bırı
rısale: belli bir konuda yazılan kitap, kitapçık
sadık: sadakatlı, dostlugu ve bağlılığı ıçten olan
sual: soru.
şümul: kapsamlı olma
takdım: arz etme, sunma
tarassut: gozetme, takıp etme
tenzih etmek: kusur kondurmamak, eksik ve noksandan uzak tutmak.
valı: bır ılı ıdare eden bırıncı derecedekı mülkî amır
zabıta: ünıformalı kontrol ve güvenlik gorevlısı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا (1)

Bu mesele "Üç İşaret"tir

BIRINCI İŞARET

Şahsıma ve Risale-i Nur'a ait mühim bir sual: Çoklar tarafından deniliyor ki, "Sen ehl-i dünyanın dünyasına karışmadığın hâlde, nedendir ki, her fırsatta onlar senin ahiretine karışıyorlar? Hâlbuki hiçbir hükümetin kanunu, târîkü'd-dünya ve münzevîlere karışmıyor."

Elcevap: Yeni Saıd'ın bu suale karşı cevabı sükûttur. Yeni Saıd, "Benim cevabımı kader-i İlâhî versin" der. Bununla beraber, mecburiyetle, emaneten istiare ettiği Eski Saıd'ın kafası diyor ki:

Bu suale cevap verecek, Isparta vilâyetinin hükûmetidir ve şu vilâyetin milletidir. Çünkü bu hükumet ve şu millet, benden çok ziyade bu sualin altındaki mana ile alâkadardırlar. Madem binler efradı bulunan bir hukumet ve yüz binler efradı bulunan bir millet benim bedelime düşünmeye ve müdafaa etmeye mecburdur; ben neden lüzumsuz olarak müddeilerle konuşup müdafaa edeyim?

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: ilgili, alakalı.
bedel: karşılık.
efrat: fertler.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
emaneten: emanet olarak.
hâlbuki: oysa ki.
hükûmet: devlet, yönetim.
istiare: bir kelimeyi konulduğu manada kullanmanın da caiz olmasıyla beraber, başka bir manada kullanma sanatı.
işaret: nişan, alâmet.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
lüzumsuz: gereksiz.
mana: anlam.
mecbur: zorunlu olma.
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik durumu, zorunluluk.

1. Rahman ve Rahım olan Allah'ın adıyla.
Allah'a tevekkul edene Allah kâfîdir. Allah emrini mutlaka gerçekleştirir. Allah her şeye bir ölçü takdir etmiştir. (Talâk Suresi, 3.)

mesele: önemli konu.
müdafaa: savunma.
muddei: dava eden, iddia sahibi.
mühim: önemli.
münzevî: inzivaya çekilen, herkesten uzaklaşıp yalnız yaşayan.
Rahman: sonsuz merhametiyle acıyan, esirgeyen, bütün varlıkların ilâhı olması sebebiyle hepsine genel anlamda merhametini yönelten, merhametiyle bütün yaratıkları kuşatan Allah.
Rahım: merhametli, acıyıp esirgeyen, özellikle mü'minlere rahmet eden, yaratıklarına hususî merhamet olan Allah.
sual: soru.
sükût: susma, konuşmama.
takdir: tayin etme, miktarını belirleme.
târîku'd-dünya: dünya işlerini bırakan.
tevekkul: Allah'a bırakma, Allah'a güvenme.
vilâyet: İl.
ziyade: fazla.

Çünkü dokuz senedir ben bu vilâyetteyim, gittikçe daha ziyade dünyalanna arkamı çevirmyorum. Hiçbir hâlım de mestur kalmamış. En gizli, en mahrem risalelerim dahi hükümetin ve bazı mebuslann ellerine geçmiş. Eğer ehl-i dünyayı telâşa ve endişeye düşürecek dünyevî bir karışmak hâlim ve kanıştırmak teşebbüsüm ve fikrim olsaydı, bu vilâyet ve kazalardaki hükumet, dokuz sene dikkat ve tecessüs ettikleri hâlde ve ben de çekinmeyerek yanıma gelenlere esranmı beyan ettiğim hâlde, hükümet bana karşı sükût edip ilişmediler. Eğer milletin ve vatanın saadetine ve istikbaline zarar verecek bir kabahatim varsa, dokuz seneden beri valisinden tut, köy karakol kumandanına kadar kendilerini mes'ul eder. Onlar kendilerini mes'uliyetten kurtarmak için, hakkımda habbeyı kubbe yapanlara karşı kubbeyi habbe yapıp beni müdafaa etmeye mecburdurlar. Öyle ise bu sualin cevabını onlara havale ediyorum.

Amma şu vilâyetin milleti, umumiyetle benden ziyade beni mudafaa etmek mecburiyetleri şundandır ki, bu dokuz senedir hem kardeş, hem dost, hem mübarek olan bu milletin hayat-ı ebediyesine ve kuvvet-i imaniyesine ve saadet-i hayatiyesine bilfiil ve maddeten tesirini gösteren yüzer risalelerle çalıştığımızı ve hiçbir dağdağa ve zarar, hiç kimseye o risaleler yüzünden gelmediği ve hiçbir garazkârâne tereşşuhat-ı siyasiye ve dünyeviye görülmediği ve lillâhilhamd şu Isparta vilâyeti, eski zamanın Şam-ı Şenfinin mubarekiyeti ve âlem-i İslâm'ın medrese-i umumîsi olan Mısır'ın Camiü'l-Ezher'ı mübarekiyeti

âlem-i İslâm: İslâm alemi, İslam dünyası
beyan: anlatma, izah
bilfiil: kendi çalışması ile
Camiü'l-Ezher: Mısır'daki Ez her üniversitenin adı
dağdağa: gürültü, patırtı
dünyevî: dünyaya ait, dünya ile ilgili
ehl-i dünya: dünyaya bağlı ahireti düşünmeyen
endişe: kaygı
esrar: sırlar
garazkârane: garazkârlıkla, düşmancasına
habbe: tane
havale: bir ışı veya bir şeyi başka birine bırakma
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hükümet: devlet, yönetim.
istikbal: gelecek zaman
kabahat: çirkin hareket, uygunsuz iş
kaza: ilçe
kumandan: komutan.
kuvvet-i İmaniye: iman kuvveti
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki
maddeten: maddî olarak
mahrem: gizli olan, herkesçe bilinmemesi gereken
mebus: milletvekili
mecbur: zorunda kalma
mecburiyet: zorunluluk.
medrese-i umumî: umuma ve her tarafa açık olan medrese
mestur: gizli, perdeli
mes'ul: sorumlu
mes'uliyet: sorumluluk.
mübarek: feyizli, bereketli
mübarekiyet: feyizlilik, bereketlilik.
müdafaa: savunma.
saadet: mutluluk.
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk
sual: soru.
sükût: susma, konuşmama
Şam-ı Şerif: şerefli Şam şehri
tecessus: iç yüzünü araştırma, araştırıcılık.
tereşşuhat-ı siyasiye ve dünyeviye: siyasî ve dünyevî belirtiler, arzular
tesir: etki, iz bırakma
teşebbüs: girişim
umumiyet: umumîlik, genellik
vilâyet: il.
ziyade: çok, fazla

nev'inden, kuvve-i imaniye ve salâbet-i diniye cihetinde bir mübarekiyet makamını Risale-i Nur vasıtasıyla kazanarak bu vilâyette, imanın kuvveti lâkaytlığa ve ıbadetin iştiyakı, sefahate hâkim olmasını ve umum vilâyetlerin fevkinde bir meziyet-ı dindarâneyi Risale-i Nur bu vilâyete kazandırdığından, elbette bu vilâyettekı umum insanlar, hatta faraza dinsizi de olsa, benı ve Rısale-ı Nur'u müdafaaya mecburdur. Onların çok ehemmıyetlı müdafaa hakları ıçınde, benim gibi vazifesini bitırmiş ve lillâhilhamd binlerle şakirtler, benim gibi bir âcızın yerinde çalışmış ve çalıştığı hengâmda, ehemmiyetsiz cuz'î hakkım beni müdafaaya sevk etmiyor. Bu kadar binlerle dava vekillen bulunan bır adam, kendi davasını kendı müdafaa etmez.

IKINCI IŞARET

Tenkıtkârâne bır suale cevaptır.

Ehl-i dünya tarafından denilliyor kı: "Sen neden bize kustun? Bir defa olsun hıç müracaat etmeyıp sukût ettın. Bizden şiddetlı şekva edıp 'Bana zulmediyorsunuz' diyorsun. Hâlbukı bizim bir prensıbımız var, bu asnn muktezası olarak hususî düsturlarımız var. Bunların tatbikini sen kendıne kabul etmıyorsun. Kanunu tatbık eden zalim olmaz. Kabul etmeyen isyan eder. Ezcümle, bu asr-ı hürriyette ve bu yeni başladığımız cumhuriyetler devrinde, müsavat esası üzerine tahakküm ve tagallübü kaldırmak düsturu bizim bır kanun-ı esasîmız hükmüne geçtiği hâlde, sen kâh hocalık, kâh zahitlik suretinde teveccüh-i ammeyi

acız: zayıf, güçsüz
asır: yüzyıl
asr-ı hürriyet: hürriyet asrı.
cihet: yön
cumhuriyet: sıyasi mekanızması seçımle kurulan, adalet ve hukukun ustunluguyle temel hak ve hürrıyetlerı saplamayı amaçlayan ıdare şekli
cüz'i: kuçuk
dava: mahkeme
dustur: kaide, kural, prensıp
ehemmiyet: önem.
ehemmiyetli: onemlı
ehl-i dünya: dunyaya bağlı, ahıreti düşunmeyen
esas: temel
ezcümle: bu cumleden olarak.
faraza: farz edelım kı
fevk: ust.
hâkim: hükmeden, hukmü altında tutan
hengâm: zaman, sıra
hususî: ozel.
hükmüne: yerine.
iman: ınanma, ıtıkat.
isyan: başkaldırma, ıtaatsızlık.
iştiyak: şevklenme, çok fazla arzu etme
kâh: zaman olur, bazen
kanun: yasa
kanun-i esasi: ana yasa.
kuvve-i imaniye: imanın kuvvetı
lakayt: ılgısız
lillahilhamd: Allah a hamd olsun kı...
makam: yer, mevkı
mecbur: zorunlu
meziyet-i dindarane: dindarlık duygu ve vasıfları
mukteza: ıktıza eden, gereken
mübarekiyet: feyızlılık, beretlılık.
müdafaa: savunma
müracaat: başvurma
müsavat: eşıtlık.
nevi: çeşıt, tur
prensip: temel fikır, esas
salabet-i diniye: dınını ve dının emırlerını korumak ve tatbik etmedekı cıddıyet ve sağlamlık
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
sevk: surme, yonlendırme.
sual: soru
suret: bıçım, gorunuş
sükût: susma
şakirt: talebe
şekva: şıkâyet, yakınma
tagallup: zorbalık, üstün gelme
tahakküm: zorbalık etme, zorla hukmetme
tatbik: uygulama
tenkıtkârâne: tenkıt ederce sıne
teveccüh-i amme: herkesin ılgısı ve sevgısı
umum: butun
vasıta: aracılık
vazife: gorev
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden
vilâyet: ıl
zahıt: dunyadan el etek çekmek
zalım: zulmeden, haksızlık eden
zulüm: haksızlık, eziyet

kazanarak, nazar-ı dikkatı kendine celp ederek, hukumetın nufuzu harıcınde bır kuvvet, bir makam-ı içtımaî elde etmeye çalıştığın, zahır hâlin ve eski zamandakı macera-i hayatının delâletiyle anlaşılıyor. Bu hâl ise, şimdiki tabirle, burjuvaların mustebıdâne tahakkumleri içinde hoş görünebilir. Fakat bizim tabaka-i avamın intıbahıyla ve galebesiyle tezahur eden tam sosyalızm ve bolşevizm dusturları bizim daha ziyade işimize yaradığı ıçın o sosyalizm dusturlarını kabul ettiğimiz hâlde, senin vaziyetin bize ağır geliyor. Prensiplerimize muhalif düşüyor. Onun ıçın sana verdiğimiz sıkıntıdan şekvaya ve kusmeye hakkın yoktur."

Elcevap. Hayatı ıçtımaiye-ı beşeriyede bır çığır açan, eğer kâinattakı kanun-ı fıtrata muvafık hareket etmezse, hayırlı ışlerde ve terakkıde muvaffak olamaz. Butun hareketi şer ve tahrip hesabına geçer. Madem kanun-i fıtrata tatbık-i harekete mecburiyet var, elbette fıtrat-ı beşeriyeyi değiştirmek ve nev-i beşerin hılkatindeki hikmet-i esasiyeyı kaldırmakla mutlak musavat kanunu tatbik edilebilir.

Evet, ben neseben ve hayatça avam tabakasındanım. Ve meşreben ve fikren musavat-ı hukuk mesleğini kabul edenlerdenim. Ve şefkaten ve Islâmıyetten gelen sırr-ı adalet ile, burjuva denilen tabaka-i havassın istibdat ve tahakkumlerine karşı eskiden beri muhalefetle çalışanlardanım. Onun için, bütün kuvvetimle adalet-i tamme lehinde, zulüm ve tagallubün ve tahakküm ve ıstıbdadın aleyhindeyim.

adalet-i tamme: tam ve eksiksiz olan adalet
aleyh: karşı karşıt.
avam: halk.
bolşevizm: Lenin tarafından geliştırılen komunıst nazarıye ve uygulama. ihtilâl yoluyla proletarya ıktıdarı kurma taraftarlığı
burjuva: zengin şehırlı soylu
celp: kendi tarafına çekmek
delalet: delil olma, gosterme
dustur: kanun, kaide, kural
fikren: fikir ile duşunerek, zihnen
fıtrat-ı beşeriye: insanın yaratılışı, insanın tabıatı
galebe: galip gelme, yenme, ustunluk
harıç: bır şeyın dışı, dışarısı
hayat-ı ıçtımaıye-i beşeriye: insanların sosyal hayatı
hikmet-i esasiye: yaratılıştakı hikmet.
hılkat: yaratılış.
hukumet: yonetim
intıbah: uyanma
istıbdat: despotluk, hak ve hukuku tanımama, zorbalık
kâinat: butun âlemler, varlıklar evren
kanun: yasa
kanun-i fıtrat: yaratılış kanunu
leh: onun tarafına, ondan yana
macera-ı hayat: hayat maceraşı, hayat seyrı
makam-ı ıçtımaı: sosyal hayattakı mevkı, makam
mecburıyet: zorunluluk.
meşreben: meşrepçe, meşrep olarak
muhalefet: bınnın düşuncesine zıt duşuncede bulunma
muhalif: karşıt, zıt.
mutlak: kesin
muvaffak: başarılı.
muvafık: uygun
musavat: eşıtlık.
müsavat-ı hukuk: hukuktakı eşıtlik.
mustebıdane: dıktatorcesine
nazar-ı dıkkat: dıkkatlı bakış
neseben: nesepçe, soy bakımından
nev-ı beşer: insan nev'ı, insanlık.
nüfuz: emir ve hukumlerin ışlemesi, geçerlı olması
prensip: esas, ılke
sırr-ı adalet: adalet sırrı
sosyalizm: uretım araçlarının ferdî olmaktan çıkarılıp kamuya mal edılmesi ve gelir paylaşımının duzenlenmesi esaslarına dayanan doktrın, toplumculuk
şefkaten: şefkat gostermek ve acımak suretıyle
şekva: şıkayet, yakınma
şer: kotuluk
tabaka-ı avam: avam tabakası, halk.
tabaka-ı havas: havas tabakası, yaşayışça ustün ve zengin olan sosyal sınıf
tabır: ıfade
tagallup: zorbalık, ustün gelme.
tahakkum: zorbalık etme, zorla hukmetme
tahrip: harap etme, yıkma
tatbık: uygulama
tatbık-ı hareket: uygun hareket etmek
terakkı: yukselme, ılerleme.
tezahur: zuhur etme, ortaya çıkma
vazıyet: durum.
zahır: gorunen
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık, ezıyet.

Fakat *nev-i beşerin fıtratı ve sırr-ı hikmeti, müsavat-ı mutlaka kanununa zıttır.* Çünkü Fâtır-ı Hakîm, kemal-i kudret ve hikmetini göstermek için az bir şeyden çok mahsulât aldırır ve bir sahifede çok kitaplan yazdırır ve bir şey ile çok vazifeleri yaptırdığı gibi, beşer nev'i ile de binler nev'ın vazifelerini gördürür. İşte o sırr-ı azîmdendir ki, *Cenab-ı Hak, insan nev'ini, binler nevileri sümbül verecek ve hayvanatın sair binler nevileri kadar tabakat gösterecek bir fıtratta yaratmıştır.* Sair hayvanat gibi kuvalarına, lâtîfelerine, duygularına had konulmamış, serbest bırakıp, hadsiz makamatta gezecek istidat verdiğinden, bir nevi iken, binler nevi hükmüne geçtiği içindir ki, arzın halîfesi ve kâinatın neticesi ve zîhayatın sultanı hükmüne geçmiştir.

İşte, *nev-i insanın tenevvuunun en mühim mâyesi ve zembereği, müsabaka ile, hakikî imanlı fazilettir.* Fazileti kaldırmak, mahiyet-i beşeriyenin tebdiliyle, aklın söndürülmesiyle, kalbin öldürülmesiyle, ruhun mahvedilmesiyle olabilir. Evet, şu hürriyet perdesi altında müthiş bir istibdadı taşıyan şu asrın gaddar yüzüne çarpılmaya lâyık iken ve hâlbuki o tokada müstahak olmayan gayet mühim bir zatın yanlış olarak yüzüne savrulan kâmilâne şu sözün,

Ne mümkün zulüm ile, bîdâd ile imha-i hürriyet?
Çalış, idrakı kaldır, muktedirsen âdemiyetten!

sözünün yerine, bu asrın yüzüne çarpmak için ben de derim:

ademiyet: insanlık.
arz: yer, dünya
asır: yüzyıl
beşer: insan
bidad: zulüm, işkence.
Cenab-ı Hak: Allah
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.)
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece
fıtrat: yaratılış, tabiat.
gaddar: çok fazla gadreden, zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden
gayet: son derece
had: sınır
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikî: gerçek.
hâlbuki: oysa ki
halîfe: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve Allah'ın izniyle hareket eden
hayvanat: hayvanlar
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hükmüne: değerine, yerine
idrak: anlayış, kavrayış
iman: inanç, itikat.
imha-ı hürriyet: hürriyeti ortadan kaldırmak
istıbdat: despotluk, hak ve hukuku tanımama, zorbalık.
istıdat: kabiliyet, yetenek
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren.
kâmilâne: olgunluk ve mükemmellik içinde
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
kuva: hisler, duygular, kuvvetler
latife: kalbe bağlı hassas bir duygu
layık: uygun, yakışır
mahiyet-i beşeriye: insanlığın mahiyeti, özelliği, vazifesi
mahsulât: elde edilen şeyler, ürünler
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
makamat: makamlar
maye: maya
muktedir: iktidarlı, kuvvetli
mühim: önemli
müsabaka: yarışma
müsavat-ı mutlaka: mutlak eşitlik, kayda şarta bağlı olmayan eşitlik
müstahak: hak etmiş
müthiş: dehşetli, korkunç.
netice: sonuç.
nev-i beşer: insan nev'i, insanlık
nev-i insan: insan cinsi
nevi: çeşit, tür
sahife: sayfa
sair: diğer, başka
sırr-ı azîm: büyük sır
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı
sultan: hükümdar
tabakat: tabakalar
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tenevvü: çeşitlenme, çeşit çeşit olma
vazife: görev
zat: kişi, şahıs
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı, hareket yaptıran alet
zîhayat: hayat sahibi
zulüm: haksızlık, eziyet

Ne mümkün zulüm ile, bîdâd ile ımha-i hakikat?
Çalış, kalbi kaldır, muktedirsen âdemiyetten!

Veyahut,

Ne mümkün zulüm ile, bîdâd ile ımha-i fazilet?
Çalış, vıcdanı kaldır, muktedirsen âdemiyetten!

Evet, *ımanlı fazılet medar-ı tahakküm olmadığı gıbı, sebeb-i istıbdat da olamaz.* Tahakküm ve tagallüp etmek faziletsizliktir. Ve bilhassa ehl-i faziletin en mühim meşrebi acz ve fakr ve tevazu ile hayat-ı içtimaiyeye karışmak tarzındadır. Lillâhilhamd, bu meşrep üstünde hayatımız gitmiş ve gidiyor. Ben kendimde fazilet var diye fahır suretinde dava etmiyorum. Fakat, nimet-i İlâhiyeyi tahdis suretinde şükür etmek niyetiyle diyorum ki:

Cenab-ı Hak, fazl ve keremiyle, ulûm-i ımaniye ve Kur'âniyeye çalışmak ve fehmetmek faziletini ihsan etmiştir. Bu ihsan-ı İlâhîyi bütün hayatımda, lillâhilhamd, tevfik-i İlâhî ile şu millet-i İslâmiyenin menfaatine, saadetine sarf ederek, hiçbir vakit vasıta-i tahakküm ve tagallüp olmadığı gibi, ekser ehl-i gafletçe matlûp olan teveccüh-i nâs ve hüsn-i kabul-i halk dahi, mühim bir sırra binaen benim menfurumdur; onlardan kaçıyorum. Yirmi sene eski hayatımı zayi ettiği için onları kendime muzır görüyorum. Fakat Risale-i Nur'u beğenmelerine bir emare biliyorum, onlan küstürmüyorum.

İşte ey ehl-ı dünya! Dünyanıza hıç karışmadığım ve prensiplerinizle hiçbir cihet-i temasım bulunmadığı ve

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âdemiyet: insanlık.
bîdâd: zulüm, işkence.
bilhassa: özellikle.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihet-i temas: bağlantı yönü, temas yönü.
dava: iddia.
ehl-ı dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i fazilet: fazileti kimseler, fazilet sahipleri.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan.
ekser: pek çok.
emare: alâmet, belirti.
fahır: övünme.
fakr: fakirlik.
fazilet: değer, meziyet; ilim, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
fazl: alicenaplık, ihsan, cömertlik.
fehim: anlama, kavrama.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hüsn-i kabul-i halk: halkın güzel alakası.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan. Cenab-ı Hakkın mahlukatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar.
iman: inanç, itikat.
ımha-ı fazilet: fazileti yok etmek.
ımha-ı hakıkat: hakikati susturmak, gerçeği ortadan kaldırmak.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan.
Lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
matlûp: talep edilen, istenilen.
medar-ı tahakküm: zorbalık sebebi, tahakkum vesilesi.
menfaat: fayda.
menfur: kendisinden nefret edilen.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır.
millet-i islamiye: İslam milleti.
muktedir: iktidarlı, kuvvetli.
muzır: zararlı.
mühim: önemli.
nimet-i İlahiye: Allah'ın nimeti.
niyet: maksat.
prensip: esas.
saadet: mutluluk.
sarf: harcama.
sebeb-i istibdat: istibdadın sebebi, baskı, zorlama nedeni.
sırra binaen: sırdan dolayı.
suret: biçim, tarz.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tagallüp: zorbalık, üstün gelme.
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme.
tahdis: nimete karşı şükretme.
tarz: biçim, suret.
tevazu: alçak gönüllülük.
teveccüh-i nâs: insanların alâkası, yönelmesi.
tevfik-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın insanı doğru yola lütfu ile sevk etmesi, başarılı kılması.
ulum-i imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'an ilimleri.
vakit: zaman.
vasıta-i tahakküm: baskı ve zorbalık vasıtası.
vıcdan: iyiyi kötüden hayırsızlıktan ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zayi: zıyan.
zulüm: haksızlık, eziyet.

dokuz sene esaretteki bu hayatımın şahadetiyle, yeniden dünyaya karışmaya hiçbir niyet ve arzum yokken, bana eski bir mütegallip ve daima fırsatı bekleyen ve fikr-i istibdat ve tahakkümü taşıyan bir adam gibi yapılan bunca tarassut ve tazyikiniz hangi kanunladır? Hangi maslahat iledir? Dünyada hiçbir hükümet böyle fevkalkanun ve hıçbir ferdin tasvibine mazhar olmayan bır muameleye müsaade etmediği hâlde, bana karşı yapılan bu kadar bed muamelelere, yalnız değil benim kusmem, belki eğer bilse nev-i beşer küser, belki kâinat küsüyor!

ÜÇÜNCÜ İŞARET

Mağlatalı, divanecesine bir sual.

Bir kısım ehl-i hükum diyorlar ki: "Madem sen bu memlekette duruyorsun, şu memleketin cumhurî kanunlanna ınkıyat etmek lâzım gelirken, sen neden inziva perdesi altında kendini o kanunlardan kurtanyorsun? Ezcumle, şimdiki hükümetin kanununda, vazife harıcinde bir meziyeti, bir fazileti kendine takıp, onunla bir kısım millete tahakkum edip nufuzunu icra etmek, müsavat esasına istinat eden cumhuriyetin bir düsturuna münafidir. Sen neden vazifesiz olduğun hâlde, elini optüruyorsun? Halk beni dinlesin diye hodfüruşâne bir vaziyet takınıyorsun?"

Elcevap: Kanunu tatbik edenler, evvelâ kendilerine tatbık ettıkten sonra başkasına tatbık edebilirler. Sız kendinize tatbik etmediğiniz bir düsturu, başkasına tatbık

arzu: aşırı istek, heves.
bed: fena, kötü, çırkın
cumhuri: halkın çoğunluguyla alâkalı
cumhuriyet: siyasî mekanızması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünluguyle temel hak ve hurriyetlen saglamayı amaçlayan idare şekli
divanece: deliler gibi, delice
düstur: kanun, kaide, kural.
ehl-i hüküm: hükmedenler, hukum verenler
esaret: esırlık.
esas: asıl, temel
evvelâ: bınıncı olarak, ilk once.
ezcümle: bu cumleden olarak.
fazilet: deger, meziyet, ılım, ıman ve ırfan itibanyla olan yuksek derece
fert: kışı
fevkalkanun: kanun harıcı, kanun dışı
fikr-ı istıbdat: baskı, duşuncesi, kanuna baglı olmaksızın keyfî idare sistemi fikrı
hariç: bir şeyın dışı, dışarısı.
hodfüruşane: ovunerek, kendini beğendirmeye çalışarak.
hükumet: yonetim
icra: yurutme.
inkıyat: boyun egme, uyma
inziva: bır köşeye çeklime, dunya ışlerinden vazgeçme
istinat: dayanma, güvenme.
kainat: butun âlemler, varlıklar, evren
kanun: yasa
lazım: gerekli, lüzumlu
maglata: mugalâta, zıhın karıştıracak saçma soz, karşısındakını yanıltmak ıçın soylenen boş lakırdı
maslahat: ış, emır, keyfiyet.
mazhar: nail olma, erişme
meziyet: üstunluk vasfı, degerlılık, yuksek karekter, fazılet.
muamele: davranış
münafi: zıt, aykırı.
müsaade: ızın
müsavat: eşıtlık.
mütegallip: Hak ve hukuka hurmet etmeden sahiplenen, kuvvet kullanarak sahıp olmaya çalışan, zorba
nev-i beşer: ınsan, nev'ı, ın sanlık.
niyet: kalbın bır şeye karar vermesı
nüfuz: emır ve hukumlennin ışlemesi, geçerli olması
sual: soru
şahadet: şahıt olma, şahıtlık.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hukmetme
tarassut: gozetme
tasvip: münasıp gorme, uygun bulma
tatbik: uygulama
tazyik: zorlama, baskı
vazife: gorev
vaziyet: durum

etmekle, herkesten evvel siz düsturunuzu, kanununuzu kınyorsunuz ve karşı geliyorsunuz. Çünkü bu müsavat-ı mutlaka kanununun bana tatbikini istiyorsunuz. Ben de derim:

Ne vakit bir nefer, bir müşirin makam-ı içtimaiyesine çıkarsa ve milletin o müşire karşı gösterdikleri hürmet ve teveccühe ıştırak ederse ve onun gibi, o teveccühe ve hürmete mazhar olursa veyahut o müşir, o nefer gibi adileşirse ve o neferin sönük vaziyetini alırsa ve o müşirin vazife haricinde hiçbir ehemmiyeti kalmazsa; hem eğer en zeki ve bir ordunun muzafferiyetine sebebiyet veren bir erkân-ı harb reisi, en aptal bir neferle teveccüh-i ammede ve hürmet ve muhabbette müsavata girerse, o vakit sizin bu müsavat kanununuz hükmünce bana şöyle diyebilirsiniz. "Kendine hoca deme! Hürmeti kabul etme! Faziletini inkâr et! Hizmetçine hizmet et! Dilencilere arkadaş ol!"

Eğer deseniz: "Bu hürmet ve makam ve teveccüh, vazife başında olduğu vakte mahsustur ve vazifedarlara hastır. Sen vazifesiz bir adamsın; vazifedarlar gibi milletin hürmetini kabul edemezsin."

Elcevap: Eğer insan yalnız bir cesetten ibaret olsa ve insan dünyada lâyemutâne daimî kalsa ve kabir kapısı kapansa ve ölüm öldürülse, o vakit vazife yalnız askerlik ve idare memurlarına mahsus kalırsa; sözünüzde dahi bir mana olurdu.

adi: bayağı, basit.
ceset: vücut, beden.
daimî: sürekli, devamlı.
düstur: kanun, kaide, kural.
ehemmiyet: önem.
erkan-ı harb: harb erkânı: askerlik ilminde ihtisas yapmış kimse, kurmay.
evvel: önce.
fazilet: değer, meziyet, ilim, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı.
hükmünce: kararınca.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
ıştırak: ortak olma.
kabir: mezar.
kanun: yasa.
lâyemutâne: ölmeyecekmiş çesine, ölümsüz olarak.
mahsus: bir şeye has olan.
makam: mevki.
makam-ı içtimai: sosyal makam, toplum hayatında sahip olunan konum.
mana: anlam.
mazhar: nail olma, erişme.
muzafferiyet: muzafferlik, üstünlük, galibiyet.
müsavat: eşitlik.
müsavat-ı mutlaka: mutlak eşitlik, kayda şarta bağlı olmayan eşitlik.
müşir: en yüksek askerî derece, mareşal.
nefer: er.
reis: başkan.
sebebiyet: sebep olma.
tatbik: uygulama.
teveccüh: yönelme, ilgi.
teveccüh-ı amme: herkesin ilgisi ve sevgisi.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, iş gören.
vaziyet: durum.
zeki: akıllı.

Fakat madem insan yalnız cesetten ibaret değil, cesedi beslemek için kalb, dil, akıl, dimağ koparılıp o cesede yedirilmez. Onlar imha edilmez, onlar da idare ister. Ve madem kabir kapısı kapanmıyor ve madem kabrin öbür tarafındaki endişe-i istikbal her ferdin en mühim meselesidir; elbette milletin itaat ve hürmetine istinat eden vazifeler yalnız milletin hayat-ı dünyeviyesine ait içtimaî ve siyasî ve askerî vazifelere münhasır değildir.

Evet, yolculara seyahat için vesika vermek bir vazife olduğu gibi, ebed tarafına giden yolculara da hem vesika, hem o zulumatlı yolda nur vermek öyle bir vazifedir ki, hiçbir vazife o vazife kadar ehemmiyetli değildir. Böyle bir vazifenin imkân, ölümün imkân ile ve her gün (1) اَلْمَوْتُ حَقٌّ davasını cenazelerinin mührü ile imza edip tasdik eden otuz bin şahidin şahadetini tekzip ve inkâr etmekle olur.

Madem manevî hacat-ı zaruriyeye istinat eden manevî vazifeler var. Ve o vazifelerin en muhimmi, ebed yolunda seyahat için pasaport varakası ve berzah zulümatında kalbin cep feneri ve saadet-i ebediyenin anahtarı olan imandır ve imanın ders ve takviyesidir. Elbette o vazifeyi gören ehl-i marifet, her hâlde küfran-ı nimet suretinde kendine edilen nimet-i İlâhiyeyi ve fazilet-i imaniyeyi hiçe sayıp, sefihler ve fasıkların makamına sukut etmeyecektir. Kendini aşağılanın bid'alarıyla ve sefahatleriyle bulaştırmayacaktır! İşte beğenmediğiniz ve musavatsızlık zannettiğiniz inziva bunun içindir.

1. Ölüm kesin bir gerçektir.

askerî: askere veya askerliğe ait.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile âhiret arasındaki yer.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
cenaze: insan olusu.
ceset: vücut, beden.
dava: fikir, iddia.
dimağ: akıl, şuur.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i marifet: bilim, hüner ve sanat sahibi kişiler, usta ve mahir olanlar.
endişe-i istıkbal: gelecek düşüncesi, gelecek kaygısı.
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket eden, günahkâr.
fazilet-i imaniye: imanın fazileti, imanın kazandırdığı güzellikler.
fert: şahıs, kişi.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hürmet: saygı.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
içtimaî: toplumsal.
iman: inanç, itikat.
imha: yok etme, ortadan kaldırma.
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vazgeçme.
istinat: dayanma, güvenme.
itaat: boyun eğme, uyma.
kabir: mezar.
küfran-ı nimet: Cenâb-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükursuzlük.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
makam: mevki.
manevî: manaya ait.
mesele: önemli konu.
muhim: önemli.
muhur: damga.
münhasır: ait kılınmış, bir şeye özel hale getirilmiş.
müsavat: eşitlik.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti.
nur: aydınlık, ışık.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan, aşağılık, bayağı.
seyahat: yolculuk.
siyasî: politik.
sukut: düşme, değerden düşme.
suret: biçim, tarz.
şahadet: şahitlik.
şahit: şahitlik yapan.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama.
tekzip: yalanlama.
varaka: yazılı kâğıt.
vazife: görev.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek, sağlam, delil, belge.
zannetme: sanma.
zulümat: karanlıklar.

İşte bu hakikatle beraber, beni işkence ile taciz eden ve sızın gibi enanıyette ve bu kanun-i müsavatı kırmakta firavunluk derecesinde ileri giden mütekebbirlere karşı demiyorum. Çünkü mütekebbirlere karşı tevazu, tezellül zannedildiğinden, tevazu etmemek gerektir. Belki ehl-i insaf ve mütevazı ve âdil kısmına derim ki:

Ben, felillâhilhamd, kendi kusurumu, aczimi biliyorum. Değil Müslumanlar üstünde mütekebbirâne bir makam-ı ihtiram istemek, belki her vakit nihayetsiz kusurlarımı, hiçliğimi görüp, istiğfar ile teselli bulup, halklardan ihtiram değil, dua istiyorum. Hem zannederim, benim bu mesleğimi benim bütün arkadaşlarım biliyorlar. Yalnız bu kadar var ki, Kur'ân-ı Hakîm'in hizmeti esnasında ve hakaık-ı imaniyenin dersi vaktinde, o hakaik hesabına ve Kur'ân şerefine, o makamın iktıza ettiği izzet ve vakar-ı ilmiyeyi ders vaktinde muhafaza edip, başımı ehl-i dalâlete eğmemek için, o izzetli vaziyeti muvakkaten takınıyorum. Zannederim, ehl-i dünyanın kanunlarının haddi yoktur ki, bu noktalara karşı çıkabilsin.

CÂY-I HAYRET BIR TARZ-I MUÂMELE:

Malûmdur ki, her yerde ehl-i maarif, marifet ve ilim noktasında muhakeme eder. Nerede ve kimde marifet ve ilmi görse, meslek itibanyla ona karşı bir dostluk ve bır hürmet besler. Hatta duşman bır hukümetin bır profesörü, bu memlekete gelse, ehl-i maarif, onun ilim ve marıfetıne hürmeten onu zıyaret ederler ve ona hürmet ederler.

acz: zayıflık, güçsüzlük
âdil: adaletli olan
cây-ı hayret: hayrete değer
ehl-i dalâlet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen
ehl-i insaf: insaf sahipleri, merhametli olanlar
ehl-i maarif: ilim irfan sahipleri, bilgili ve kültürlü kişiler
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
esna: sıra
felillâhilhamd: Allah'a hamd olsun, şükürler olsun
firavun: zalim, merhametsiz
had: yetki
hakaik: hakıkatler, gerçekler
hakaik-i imaniye: iman hakıkatleri
hakıkat: gerçek.
hükumet: yönetim
hürmet: saygı
hürmeten: hürmet, saygı ve ıkram maksadıyla
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme
iktıza: lâzım gelme, gerekme
ilim: okuyarak öğrenilen bilgi
istigfar: af dileme, tevbe etme. Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî manevî sıkıntı
itibanyla: degenyle
izzet: deger, itıbar, şeref, yücelik
kanun: yasa
kanun-ı müsavat: eşitlik kanunu
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kusur: eksıklık, noksan, ozur
makam: mevkı
makam-ı ihtıram: hurmet edilecek makam, karşısındakine değer verme makamı
malum: bilinen
marıfet: bılgı
muhafaza: koruma
muhakeme: düşunme, akıl yurutme
muvakkaten: geçıcı olarak
mutekebbir: tekebbur eden, kıbırlenen, kendını beğenmış
mütekebbirane: buyukluk taslayarak.
mütevazi: gururlu olmayan, alçak gonullü
nıhayetsız: sonsuz
şeref: manevî buyukluk, yüksekluk, yucelik.
taciz: rahatsızlık verme, incıtme.
tarz-ı muamele: muamele şeklı, davranış tarzı
teselli: avutma, guzel sozler soyleyerek rahatlatma
tevazu: alçak gonللuluk, kıbırsızlık.
tezellül: zillete katlanma, kendini hor ve hakır gosterme
vakar-ı ilmiye: ilımden gelen onurluluk, ilmi izzet.
vazıyet: durum.
zannetme: sanma

Hâlbuki, İngilizin en yüksek meclis-i ilmiyesinin Meşihat-ı İslâmiyeden sorduğu altı sualin cevabını altı yüz kelime ile Meşihat-ı İslâmiyeden istediklen zaman, bura Maarifinin hürmetsizliğine uğrayan bir ehl-i manfet, o altı suale altı kelime ile mazhar-ı takdır olmuş bir cevap veren ve ecnebilerin en mühim ve hükemaların en esaslı düsturlanna hakikî ilim ve marifetle muaraza edip galebe çalan ve Kur'ân'dan aldığı kuvvet-i manfet ve ilme istinaden Avrupa feylesoflarına meydan okuyan ve hürriyetten altı ay evvel İstanbul'da hem ulemayı ve hem de mekteplilen münazaraya davet edıp kendisi hiç sual sormadan suallerine noksansız olarak doğru cevap veren (HAŞIYE) ve bütün hayatını bu milletin saadetine hasreden ve yüzer risale, o milletin Türkçe olan lisanıyla neşredıp o mılleti tenvir eden, hem vatandaş, hem dindaş, hem dost, hem kardeş bır ehl-ı manfete karşı en zıyade sıkıntı veren ve hakkında adavet besleyen ve belki hürmetsizlik eden bir kısım maarıf dairesine mensup olanlarla az bir kısım resmî hocalardır.

İşte, gel, bu hale ne diyeceksin? Medeniyet mıdır? Maarifperverlik mıdır? Vatanperverlik mıdır? Millıyetperverlik mıdır? Cumhuriyetperverlik mıdır? Hâşâ, hâşâ! Hıç, hiçbir şey değil; belki bir kader-i İlâhîdir kı, o kader-ı İlâhî, o ehl-ı marifet adamın dostluk ümit ettiği yerden

HAŞIYE: Yenı Saıd dıyor kı: Şu makamda Eskı Saıd'ın iftıharkârâne söylediği şu sözlere ben ıştırak etmıyorum. Bu rısalede sözü ona verdığım ıçin susturamıyorum. Enanıyetlılere karşı bır parça enanıyetıni gösterdıyor sukût ediyorum.

adavet: düşmanlık.
cumhuriyetperver: cumhuriyetci, cumhuriyet taraftarı
davet: çağırma.
dindaş: din kardeşi
dustur: kaide, kural, prensip
ecnebi: yabancı
ehl-i marifet: bilim, hüner ve sanat sahibi kişiler, usta ve mahir olanlar
enaniyet: benlik
esas: asıl, temel
evvel: önce
feylesof: filozof
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük
hakikî: gerçek.
hâlbuki: oysa ki
hasretmek: yalnız bir şeye mahsus kılmak.
haşa: asla, kat'iyen
haşiye: dipnot.
hukema: âlimler, filozoflar
hürmet: saygı
hürriyet: 1908 de II. Meşrudiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
iftıharkarâne: övünürcesine
ilim: okuyarak öğrenilen bilgi
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
ıştırak: katılma
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kuvvet-i marifet: ilim ve irfan kuvveti
lisan: dil
maarif vekâleti: eğitim bakanlığı
maarif: Eğitim Bakanlığı
maarifperver: ilmin yayılmasına çalışan ve hizmeti sevek yapan, ilme düşkün.
makam: mevkı
marifet: bilgi
mazhar-ı takdir: takdıre şayan olmuş.
meclis-i ilmiye: ilim meclisi, âlimler parlamentosu
medeniyet: medenilik, uygarlık.
mekteplı: eğitim ve öğretim görmüş kişi
mensup: alâkası bulunan, bağlı
Meşihat-ı İslâmiye: İslâm'ın ilmî meselelerı ile uğraşan devlet dairesi
milliyetperver: millıyetını seven
muaraza: birbirine karşı gelme, kavga, çekişme
mühim: önemlı
münazara: tartışma
neşretmek: yayma, herkese duyurma, tamım
noksan: eksıklık.
resmî: devlet adına olan
saadet: mutluluk
sual: soru
sukut: susma
tenvir etme: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
ulema: âlimler, bilginler
vatanperver: vatan sever
ziyade: çok, fazla

adavet gösterdi ki, hürmet yüzünden ilmî riyaya girmesin ve ihlâsı kazansın.

Hatime

Kendimce cây-ı hayret ve medar-ı şükran bir taarruz:

Bu fevkalâde enaniyetli ehl-i dünyanın enaniyet işinde o kadar hassasiyet var ki, eğer şuuren olsa idi, keramet derecesinde veyahut büyük bir deha derecesinde bir muamele olurdu. O muamele de şudur:

Kendi nefsim ve aklım bende hissetmedikleri bir parça riyakârâne enaniyet vaziyetini, onlar enaniyetlerinin hassasiyet mizanıyla hissediyorlar gibi, şiddetli bir surette, ben hissetmediğim enaniyetimin karşısına çıkıyorlar. Bu sekız dokuz senede, sekız dokuz defa tecrubem var ki, onlann zalimâne bana karşı muamelelennin vukuundan sonra, kader-i İlâhîyı duşunüp, "Ne için bunları bana musallat etti?" diye nefsimin desiselerini anyordum. Her defada, ya nefsim şuursuz olarak enaniyete fıtrî meyletmiş, veyahut bilerek beni aldatmış anlıyorum. O vakıt, "Kader-i Ilâhî, o zalımlenn zulmü içensinde hakkımda adalet etmiş" derdim.

adavet: duşmanlık, husumet
cây-ı hayret: hayrete değer
deha: zekılığın ve anlayışlılığın son derecesi
desise: gizli hile, oyun
ehl-i dünya: dunyaya bağlı ahireti duşünmeyen
enaniyet: kendini beğenme, bencilik, egoistlik
fevkalade: olağanustü
fitrî: tabii, yaratılıştan
hassasiyet: ihtimamlılık, dıkkatlılık
hatime: son soz.
hürmet: saygı
ihlâs: samımıyet.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah ın kader kanunu
keramet: ermişçesine yapılan ış, hareket veya söylenen soz, fikir
medar-ı şükran: şukrü gerektiren, şukre sebep
meyletme: bir tarafa dogru eğilme, yonelme.
mizan: ölçu
muamele: davranış
musallat: aşırı derecede sataşan, sık sık rahatsızlık veren
nefis: kotu vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan guç
riya: ıkı yuzlulluk, yalandan gosterişi, samımıyetsizlik.
riyakarane: gosteriş yaparcasına
suret: bıçim, tarz.
şuur: anlayış, ıdrak.
şuuren: şuurla, ıdrakle
taarruz: saldırı, hucum
tecrübe: deneyim, sınama
vaziyet: durum
vuku: olma, meydana gelme
zalimâne: zulmeder surette, zalımce

Ezcümle, bu yazın arkadaşlarım güzel bir ata beni bindirdiler. Bir seyrangâha gittim. Şuursuz olarak nefsimde hodfuruşâne bir keyif arzusu uyanmakla, ehl-i dünya öyle şiddetli o arzumun karşısına çıktılar ki, yalnız o gizli arzuyu değil, belki çok iştihalarımı kestiler. Hatta, ezcümle, bu defa ramazandan sonra, eski zamanda manevî gayet büyük, kudsî bir imamın, (HAŞİYE) bize karşı gaybî kerametiyle iltifatından sonra kardeşlerimin takva ve ihlâsları ve ziyaretçilerin hürmet ve husn-i zanları içinde –ben bilmeyerek– nefsim müftehirâne, güya müteşekkirâne perdesi altında riyakârâne bir enaniyet vaziyetini

HAŞİYE: İmam-ı Alî Radıyallahü Anh, On Sekizinci Lem'ada Sekizinci Şua ile Yedinci Şuada [1] امنّي من الفجت fıkrasıyla kerametini Hayber Kalesinin fethi gibi, Eskişehir ve Denizli Mahkemesinden hanka bir tarzda kurtulacağımızı kerametiyle [2] لا تحش ، لا تحش kelimelerinde zahir ediyor. Çünkü evlâdından olan Gavs-ı Geylânî (RA) kendi omzunda Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın kademini gördüğü gibi, evlâdından olan ve her asırda Âl-ı Beytten gelen mehdî ve müceddit verese-i enbiya olan muhakkikleri, fertleri görüp, kendi kademini o mubarek gelecek zatlara basmış. Hususan Risale-i Nur'un müellifi, zamanın Abdülkadir'i ustadımız Said Nursî Hazretlerine sair evliyaya muhalif olarak müphem değil, sarihan haber vermesi bizce birinci âlâmet olduğu kat'îdir. Çünkü, sırrek gibi bir mahlûkun Ustadımızı tacize etmemesi neslinden olan Abdülkadir-i Geylânî'den irsiyet almıştır. Gerçi Ustadımız mahkemelerde ehl-i vukufa karşı ikinci Âl-i Beytten olduğunu onlara ispat etti, fakat maksadı tam ihlâsa muvafık olduğu için kendi şahsını azlediyor. Kur'ân'ın bir elmas kılıcı olan Risale-i Nur'u gösteriyor.

Küçük Ali

1. Beni kurtar, emân ve emniyet ver.
2. Çekinme.

adalet: hakkaniyet, âdillik.
Âl: Peygamberimizin aile fertleri.
Âl-i Beyt: Peygamberimizin evlât ve torunları.
azletme: vazifesine son verme.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i vukuf: iyi bilenler, bilir kişiler.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evliya: veliler, ermişler.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fert: kişi.
fethetme: bir yer savaş yoluyla elde etme.
fıkra: bent.
Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir Geylânî.
gaybî: gayba ait, göze görünmeyenlere ait.
gayet: son derece.
güya: sanki.
hayrânlık: uyandıran şey.
hâşiye: dipnot.
hodfuruşane: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak.
hususan: özellikle.
hürmet: saygı.
husn-i zan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma.
ihlas: samimiyet.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram.
imam: önder.
irsiyet: soydan gelen, soya çekim.
iştiha: istek, arzu, iştah.
izhar etmek: açığa çıkarmak, göstermek.
kadem: ayak.
kader-i İlâhî: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller ve tabiatüstü hâdiseler, ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kudsî: mukaddes, kutlu, yüce.
mahkeme: davaların görülduğu yer, yargılama yeri.
mahlûk: yaratık.
Mehdî: hadislere göre, ahırzamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslamiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
muhakkik: gerçeği araştıran, gerçeği bulan.
muhalif: aykırı, zıt.
muvafık: uygun.
mübarek: hayırlı, uğurlu.
müceddit: her asır başında gelecegi müjdelenen dinin yüksek hiz metkârı, dine yeni bir tarzda yaklaşan, asrın şartlarına göre, ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim.
müellif: yazar, kitap yazan.
müftehirane: iftihar ederek, gurur duyarak.
müphem: kapalı, ortulu, anlaşılmaz.
müteşekkirane: şükrederek.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nesil: soy.
ramazan: kameri ayların dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı.
riyakârâne: gösteriş yaparcasına.
sair: diğer.
sarihan: açık olarak.
seyrangah: gezinti yeri, geziecek yer, muhteşem manzaralı yerler.
şuur: anlayış, idrak.
taciz: rahatsız etme.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
tarz: biçim.
üstat: rehber, öğretmen.
vaziyet: durum.
verese-i enbiya: peygamberlerin varisleri, mirasçıları.
zahir: apaçık.
zalim: zulmeden.
zulüm: haksızlık, eziyet.

almak istedi. Birden bu ehl-i dünyanın hadsiz hassasıyetle ve hatta riyakârlığın zerrelerini de hissedebilir bir tarzda, birden bana iliştiler. Ben Cenab-ı Hakka şükrediyorum ki, bunların zulmü bana bir vasıta-i ihlâs oldu.

وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ۞
وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ [1]

اَللّٰهُمَّ يَا حَافِظُ يَا حَفِيظُ يَاخَيْرَ الْحَافِظِينَ ۞ اِحْفَظْنِي وَاحْفَظْ
رُفَقَائِي مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ ۞ وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْاِنْسَانِ
وَمِنْ شَرِّ اَهْلِ الضَّلَالَةِ وَاَهْلِ الطُّغْيَانِ اٰمِينَ اٰمِينَ اٰمِينَ [2]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [3]

1. De ki: "Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. • Onların yanımda bulunmalarından da, yâ Rabbi! Sana sığınırım." (Mu'minûn Sûresi: 97-98.)

2. Ey koruyan ve muhafaza eden, ey koruyucuların en hayırlısı olan Allah'ım! Beni ve arkadaşlarımı nefis ve şeytanın şerrinden, insanların ve cinlerin şerrinden, ehl-i dalâlet ve tuğyanın şerrinden muhafaza eyle. Âmin, âmin, âmin.

3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi: 32.)

Cenab-ı Hak: Allah
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, âhireti düşünmeyen
ehl-i dalâlet: İslâm'dan sapanlar, sapkınlar, iman ve İslâmiyetten ayrılanlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hassasiyet: ihtimamlılık, dikkatlilik
hikmet: İlâhî gaye
riyakâr: gösterişçi, içi dışı başka olan
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tarz: biçim, suret.
tenzih: noksan sıfatlardan uzak tutma
tuğyan: azgınlık, sapkınlık, isyandan sınır aşanlar
vasıta-i ihlâs: İhlâs vasıtası
vesvese: kuruntu, gereksiz kaygı
zerre: pek ufak parça.
zulüm: haksızlık, eziyet.

✻ Yirmi Üçüncü Lem'a önce Arabî olarak 1921'de İstanbul'da telif edilmiş (Bkz. On Yedinci Lem'anın başı) ve sonra da Ankara'da basılmıştır. Daha sonra 1933'te de Barla'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Yirmi Üçüncü Lem'a

Tabiat Risalesi

On Yedinci Lem'anın On Altıncı Notası iken, ehemmiyetine binaen, Yirmi Üçüncü Lem'a olmuştur. Tabiattan gelen fikr-i küfrîyi dirilmeyecek bir surette öldürüyor. Küfrün temel taşını zirüzeber ediyor.

İHTAR

Şu Notada, tabiiyyunun munkır kısmının gittikleri yolun iç yüzü ne kadar akıldan uzak ve ne kadar çırkın ve ne derece hurafe olduğu, lâakal doksan muhali tazammun eden Dokuz Muhal ile beyan edilmiş. Sair risalelerde o muhaller kısmen izah edildiğinden, burada gayet muhtasar olmak haysiyetiyle, bazı basamaklar tayyedilmiştir. Onun için, birden bire, "Bu kadar zahir ve aşıkâre bir hurafeyi nasıl bu meşhur âkıl feylesoflar kabul etmişler, o yolda gidiyorlar?" hatıra geliyor.

Evet, onlar mesleklerinin iç yüzünü görememişler. Hem, hakıkat-i meslekleri ve mesleklerinin lâzımı ve muktezası odur ki, yazılmış her bir muhalin ucunda beyan edilen o çırkın ve müstekreh ve gayrimakul (HAŞİYE) *hulâsa-i mezhepleri ve*

HAŞİYE: Bu risalenin sebeb-i telifi, gayet mutecavizâne ve gayet çirkin bir tarz ile, hakaik-i imaniyeyi tezyif edip, bozulmuş aklı yetişmediği şeye hurafe deyip, dinsizliği tabiata bağlayarak, Kur'ân'a hücum edilmesidir. O hücum ise şiddetli bir hiddeti kalbe ve kaleme verdi ki, şiddetli ve galiz tokatları o mulhidlere ve haktan yüz çeviren batıl mezheplilere yedirdi. Yoksa, Risale-i Nur'un mesleği, nezihâne ve nazıkâne ve kavl-i leyyindir.

akıl: akıllı olan
aşıkar: apaçık, belli
batıl: boş, saçma, gerçeğe, akla ve bilime aykırı.
beyan edilen: açıklanan, izah edilen
beyan etmek. açıklama, izah etmek.
binaen -den dolayı - dayanarak.
derece: ölçü
ehemmiyet. önem.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
fikr-i küfrî inançsızlıktan gelen inkar düşüncesi
galiz sert, incitici
gayet: son derece, çok.
gayr-ı makul aklın kabul etmediği, akla uymayan
hak. gerçek, doğru
hakaik-i imaniye. iman hakıkatleri, imana ait gerçekler
hakıkat-ı meslek. bir meslegin bir görüşün iç yüzü
haşiye: dipnot
hatıra gelmek. hatırlamak, aklına gelmek
haysiyetiyle özelliği bakımından
hiddet. kızgınlık, öfke.
hulâsa-i mezhep: bir fikir, görüş veya mezhebin özü, ana hatları
hurafe uydurma, düzme, dine bilime uymayan sözler, işler
hücum etme: saldırma, saldırıya geçme
ihtar: hatırlatma, uyarı
izah etmek. bir konuyu ayrıntılarıyla açıklamak
kavl-i leyyin: yumuşak söz ya da söyleyiş
kısmen. bir kısım, bazı yönden
küfür: kufur, Allah ın varlıgına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik
lâakal: en az
lem'a: parıltı, güneş gibi parlayan
meslek. gidiş, metot, tutulan yol
meslek. tarz, metot, usul
meşhur: şöhretli, ünlü
mezhep: gidilen yol, görüş
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen
muhtasar: kısa, özet.
muktezâ: iktıza eden, gereken
mülhit. dinsiz, Allah a inanmayan
münkır: Allah ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
mustekreh: kerih görülmüş, tiksindirici, çırkın
mutecavizane saldıran, hadlarını aşan
nazıkane. nezaketle, incelikle
nezihane: temiz, güzel, hoş bir biçimde
nota: konu
risale: Risale-i Nur'u oluşturan kitaplardan her birisi
sair: diğer, başka
sebep-i telif: telif sebebi, yazılış vesilesi
suret: biçim, tarz
tabiiyyun: tabiatçılar. Allah ın sanatı ve kanunu olan doğayı ilah sananlar
tayyetmek: geçmek, adamak.
tazammun etme: ihtiva etme, içine alma, içerme
tezyif etme: aşağılamak, alay etmek.
zahir: açık, dış görünen
zirüzeber: paramparça, darmadağın

mesleklerinin lâzımı ve zarurî muktezası olduğunu gayet bedihî ve kat'î burhanlarla, şüphesi olanlara tafsîlen beyan ve ispat etmeye hazırım

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ (1)

ŞU AYET-İ KERÎME, istifham-ı inkârî ile, "Cenab-ı Hak hakkında şek olmaz ve olmamalı" demekle, vücut ve vahdaniyet-i İlâhiye bedahet derecesinde olduğunu gösteriyor

ŞU SIRRI IZAHTAN EVVEL BİR İHTAR

Bin üç yüz otuz sekizde Ankara'ya gittim. İslâm ordusunun Yunana galebesinden neşe alan ehl-i imanın kuvvetli efkârı içinde, gayet muthiş bir zındıka fikri, içine girmek ve bozmak ve zehirlendirmek için dessasâne çalıştığını gordum. "Eyvah," dedim. "Bu ejderha imanın erkânına ilişecek!" O vakit, şu ayet-i kerîme bedahet derecesinde vucut ve vahdaniyeti ifhâm ettiği cihetle, ondan istimdat edip, o zındıkanın başını dağıtacak derecede Kur'ân-ı Hakîm'den alınan kuvvetli bir burhanı, Nurun Arabî risalesinde yazdım. Ankara'da, Yeni Gün Matbaasında tabettirmiştim. Fakat maatteessuf Arabî bilen az ve ehemmiyetle bakanlar da nadir olmakla beraber, gayet muhtasar ve mücmel bir surette o kuvvetli bürhan tesirini göstermedi. Maatteessüf, o dinsizlik fikri hem inkişaf etti, hem kuvvet buldu. Bilmecburiye, o bürhanı Türkçe olarak bir derece beyan edeceğim. O burhanın bazı parçaları bazı risalelerde tam izah

1. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla

Peygamberleri onlara: "Göklen ve yer yoktan var eden Allah hakkında şüphe olur mu?" dedi. (İbrahim Suresi 10)

Arabî: Arabca
ayet-i kerîme: Kur'ân ın ayetı degerlı ve şerefli olan ayet.
bedahet: açık, açıklık.
bedihî: açık, son derece açık ve ortada olan
beyan etme: açıklama izah etme
beyan: açıklama, izah
bilmecburiye: mecburıyetle zorunlu olarak.
burhan: delil, ispatlayıcı şahit kanıt
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendısı şeref ve buyukluk sahıbı olan Allah
cihet: yon
derece: mertebe, basamak, olçu
dessasane: aldatıcı bır şekılde hileyle ış yaparak.
efkar: düşunceler, fikirler
ehemmiyet: onem.
ehl-i iman: imananlar, iman sahıplerı Muslumanlar
ejderha: buyuk canavar, korkunç manzara
erkan: rukunler, esaslar, şartlar
evvel: ılk once
galebe: galıp gelme, zafer, yenme
gayet: son derece, çok
ifham: anlatma, bıldırme.
ihtar: hatırlatma, uyarı
iman: inanç, imanma
inkişaf etme: ortaya çıkma, açılım
ispat etme: dogruyu delıl gostererek meydana koyma
istifham-ı inkârî: bır sozu soylerken inkâr ederek sorma, ıçınde manmama bulunan soru sorma bıcımı "Hıç boyle olur mu?"
istimdat etmek: imdat isteme, yardım isteme
izah: ayrıntılı açıklama
kat'ı: kesın
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
maatteessuf: ne yazık kı... uzulerek.
meslek: gıdış tutulan yol, metot.
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
mukteza: ıktıza eden, gerekllık
mücmel: kısaca ifade edilmiş, ozet halınde
muthiş: dehşet veren, korkunç
nadir olmak: seyrek, az olmak
neşe almak: dışa vuran bır sevınçle keyıf almak.
Nurun Arabî risalesi: Risale-i Nurun Arabca yazılan kısımlarından.
Peygamber: Allah ın elçısı, nebı, resul
Rahîm: merhamet eden, acıyan, çok merhametlı olan, esırgeyen Allah
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şeklerını ıçıne alan rahmetın sahıbı olan Allah
sır: bır şeyın veya ışın dıkkat, tecrube yetenek, ve sezgı yardımıyla kavranabılen en zor ve en ınce yanı, manevî hakıkat ve bılgı
suret: bıçım, tarz
tabetmek: kıtap basmak.
tafsîlen: tafsıllı bır şekılde, ayrıntılı olarak
tesir: etkı
vahdaniyet: Allah ın bırlıgı ve varlıgı, benzersız olusu
vakit: vakıt, zaman
vücut ve vahdaniyet-i İlâhiye: Allah ın varlıgı, bır, tek ve benzersız olusu
vucut: var olma, varlık.
zarurî: mecburî, zorunlu olarak.
zındıka: dınsızlık, inançsızlık.

edildiğinden, burada icmalen yazılacaktır. Sair risalelerde inkısam etmiş olan muteaddit burhanlar, bu burhanda kısmen ittihat ediyor, her biri bunun bir cüz'ü hukmune geçiyor.

Mukaddime

Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var, ehl-i iman bilmeyerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz.

• **Birincisi:** *Evcedethü'l-esbap*, yani, "Esbap bu şeyi icat ediyor."

• **İkincisi:** *Teşekkele binefsihî*, yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor."

• **Üçüncüsü:** *İktezathü't-tabiat*, yani, "Tabîdir, tabiat iktıza edip icat ediyor."

Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem, her mevcut sanatlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadim değil, yeniden oluyor. Her hâlde, ey mülhit, bu mevcudu, meselâ bu hayvanı, ya diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icat ediyor, yani esbabın içtimaında o mevcut vücut buluyor, veyahut o kendi kendine teşekkul ediyor, veyahut, tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor, veyahut bir Kadîr-i Zülcelâl'in kudretiyle icat edilir.

beyan etme: açıklama, izah etme
burhan: delil, ispatlayıcı kesin kanıt.
cüz': kısım, parça
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, Müslümanlar
esbab-ı alem: varlığın nedenleri, âlemin sebepleri.
esbap: nedenler, sebepler
evcedethü'l-esbap: sebepler şartlar icat ediyor, yapıyor, yaratıyor, meydana getiriyor
hikmetli: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, belli hedeflere yönelik olma
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
icat etme: vücuda getirme, yaratma
icat: vücuda getirme, yaratma.
icmalen: kısaca, özetle
içtima: toplanma
iktezathü't-tabiat: tabiat, doğa böyle gerektiriyor
iktıza etme: gerektirme
inkâr etme: kabul ve tasdik etmeme, reddetme
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
istimal etme: kullanma
işmam etme: ıştırma, hissettirme
ittihat etme: birleşme, birlik oluşturma
kadim: değişmez, sonsuza kadar varlığını aynen sürdüren
Kadir-i Zülcelal: sonsuz bu yükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kısmen: bütün değil, bir kısım
kudret: kuvvet, iktidar
meselâ: örneğin
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
mevcut: varlık, bulunan
mukaddime: giriş, başlangıç, ön söz
muktezası: iktıza eden gereken
mühim: önemli
mülhit: Allah'a ve dine inanmayan, Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız
müteaddit: bir çok, çeşitli sayıda
sair: diğer, öteki
sanatlı: ustalıkla, bilgiyle yapılmış
tabiî: doğa, tabiat gereği
tesir: etki
teşekkele binefsihî: kendi kendine, meydana gelme, oluşma
teşekkül: şekillenme, meydana gelme
vücut: var olma, varlık

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvelki üç yol muhal, battal, mümtenî, gayr-i kabil olduklan kat'î ispat edilse, bizzarure ve bilbedahe, dördüncü yol olan tarîk-ı vahdaniyet şeksiz, şüphesiz sabit olur.

AMMA BİRİNCİ YOL ki, esbab-ı âlemin içtimaıyla teşkîl-i eşya ve vücud-i mahlûkattır. Pek çok muhalâtından yalnız uç tanesini zikrediyoruz.

BIRINCISI

Bir eczahanede, gayet muhtelif maddelerle dolu, yüzer kavanoz şişeler bulunuyor. O edviyelerden, zîhayat bir macun istenildi. Hem hayattar, harika bir tiryak, onlardan yapılmak icap etti. Geldik, o eczahanede, o zîhayat macunun ve hayattar tiryakın çoklukla efradını gördük. O macunlardan her birisini tetkik ettik.

Görüyoruz ki, o kavanoz şişelerden her birisinden, bir mizan-ı mahsusla, bir ikı dirhem bundan, uç dort dirhem ötekinden, altı yedi dirhem başkasından, ve hakeza, muhtelif miktarlarda eczalar alınmış. Eğer birinden, bır dirhem ya noksan veya fazla alınsa, o macun zîhayat olamaz, hasıyetini gösteremez. Hem o hayattar tıryakı da tetkik ettik. Her bır kavanozdan bir mizan-ı mahsusla bir madde alınmış ki, zerre mıktan noksan veya zıyade olsa, tiryak hassasını kaybeder. O kavanozlar elliden ziyade ıken, her bınsınden ayn bır mızanla alınmış gibi, ayrı ayrı miktarda eczalan alınmış

aklen: akla uygun olarak akıl yoluyla
battal: batıl, boş, hukumsuz, geçersiz
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak
bizzarure: zarurî olarak, mecburen
dirhem: eskıden kullanılan 3 gr ağırlığa denk gelen ölçu bırımı
ecza: parçalar, ilaç ham maddelerı
eczahane: ilaç dukkanı
edviye: ilaçlar, devalar
efrat: fertler, tek olanlar, bıreyler
esbab-ı alem: varlıgın nedenlerı, alemin sebepleri
gayet: son derece, çok.
gayr-ı kabil: ımkansız, gerçekleşmesi mumkun olmayan
hakeza: boylece, bunun gıbı
harika: olaganustu
hasıyet: ozellik, tesır
hassa: ozellik, nıtelik
hayattar: canlı, yaşayan
icap etme: gerekme
içtıma: toplanma
kat'i: kesin
macun: hamur, karışım halın dekı ılaç
mıktar: olçu
mızan: terazı, olçu
mızan-ı mahsus: ozel olçu, hassas terazı
muhal: ımkânsız, olabılmesi bulunabılmesı, duşunulemeyen
muhalât: ımkânsızlıklar, olması mumkun olmayanlar
muhtelif: çeşıtlı, farklı
mümtenî: mumkun olmayan, ımkânsız
noksan: eksık
şek: şuphe, tereddut.
tarîk-ı vahdaniyet: bir, benzersız ve tek olan Allah a goturen yol.
teşkîl-i eşya: eşyanın şekillendırılmesı, var edilmesı, meydana getırılmesı
tetkik etme: inceleme, araştırma
tetkik: inceleme, araştırma
tiryak: ılâç
vücud-i mahlûkat: yaratılmışlanın varlıgı
zerre: pek ufak parça, atom
zıhayat: hayat sahıbı.
zikretme: anma, bıldırme
ziyade: fazla

Acaba hiçbir cihette imkân ve ihtimal var mı ki, o şişelerden alınan muhtelif miktarlar, şişelerin garip bir tesadüf veya fırtınalı bir havanın çarpmasıyla devrilmesinden, her birisinden alınan miktar kadar, yalnız o miktar aksın, beraber gitsinler ve toplanıp o macunu teşkil etsinler? Acaba bundan daha hurafe, muhal, batıl bir şey var mı? Eşek muzaaf bir eşekliğe girse, sonra insan olsa, "Bu fikri kabul etmem" diye kaçacaktır.

İşte bu misal gibi, her bir zîhayat, elbette zîhayat bir macundur. Ve her bir nebat, hayattar bir tiryak gibidir ki, çok muteaddit eczalardan, çok muhtelif maddelerden, gayet hassas bir ölçüyle alınan maddelerden terkip edilmiştir. Eğer esbaba, anasıra isnat edilse ve "Esbap icat etti" denilse, aynen eczahanedeki macunun, şişelerin devrilmesinden vücut bulması gibi, yüz derece akıldan uzak, muhal ve batıldır.

Elhâsıl, şu eczahane-i kübra-i âlemde, Hakîm-i Ezelî'nin mizan-ı kaza ve kaderiyle alınan mevadd-ı hayatiye, hadsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilim ve her şeye şamil bir irade ile vücut bulabilir. "Kör, sağır, hudutsuz, sel gibi akan kullî anasır ve tabâyı ve esbabın ışıdır" diyen bedbaht, "O tiryak-ı acip, kendi kendine, şişelerin devrilmesinden çıkıp olmuştur" diyen divane bir hezeyancı, sarhoş bulunan bir ahmaktan daha ziyade ahmaktır. Evet, o küfür ahmakane, sarhoşâne, divanece bir hezeyandır.

ahmak: pek akılsız, sersem, budala
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca
anasır: unsurlar, elementler
batıl: boş, beyhude, manasız olan, gerçeğe uymayan.
batıl: boş, yalan, geçersiz
bedbaht: zavallı.
cihet: yön.
divane: deli, akılsız.
divanece: deliler gibi, delice
ecza: eczacılıkta, ilâç yapmada kullanılan çeşitli maddeler
eczahane-i kubra-i alem: kainatın (evrenin) büyük eczahanesi
elhasıl: özetle, sonuç olarak.
esbap: nedenler, sebepler
gayet: son derece, çok
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakim-i Ezeli: her işini hikmetle yapan ve varlığının başlangıcı olmayan zamanla sınırlı olmayan Allah
hassas: inceliklı, yapımı ve bakımı özen isteyen
hayattar: canlı, yaşayan
hezeyan: saçma, anlamsız konuşma
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhi gaye, fayda, manevî hakikat.
hudut: sınırlar
hurafe: uydurma, düzme, dine ve akla aykırı
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
ihtimal: mümkün olabilirlik
ilim: bilim, bilgi
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
irade: dileme, isteme, tercih etme
isnat: dayandırma
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
macun: hamur karışım halindeki ilâç.
mevadd-ı hayatiye: hayat yaşamak için gerekli olan maddeler
miktar: ölçü
misal: örnek, temsil
mizan-ı kaza ve kader: kaza ve kader terazisi, kaderde olanın tam da olması gerektiği gibi gerçekleşmesi ölçüsü
muhal: imkânsız olması, mümkün olmayan.
muhtelif: çeşitli.
muzaaf: kat kat.
muteaddit: adedi bir çok.
nebat: bitki
nihayetsiz: sonsuz
sarhoşâne: sarhoşçasına
şamil: şumulü bulunan, kapsayan, içeren
tabayı: tabiattaki temel unsurlar, özellikler
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey, sentez.
tesadüf: rastlantı
teşkil etmek: şekillendirmek, meydana getirmek, oluşmak.
tiryak: ilâç.
tiryak-ı acip: acayip, şaşırtıcı, hayret verici ilâç.
vücut: var olma, varlık
zihayat: hayat sahibi
ziyade: çok, fazla

İKİNCİ MUHAL

Eğer her şey, Vahid-i Ehad olan Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, belki esbaba isnat edilse, lâzım gelir ki, âlemin pek çok anasır ve esbabı, her bir zîhayatın vücudunda müdahalesi bulunsun. Hâlbuki, sinek gibi bir küçük mahlûkun vücudunda, kemal-i intizamla, gayet hassas bir mizan ve tamam bir ittifakla, muhtelif ve birbinne zıt, mübayin esbabın içtimaı o kadar zahir bir muhaldir ki, sinek kanadı kadar şuuru bulunan, "Bu muhaldır, olamaz" diyecektir.

Evet, bir sineğin küçücük cismi, kâinatın ekser anasır ve esbabıyla alâkadardır, belki bir hulâsasıdır. Eğer Kadîr-i Ezelî'ye verilmezse, o esbab-ı maddiye, onun vücudu yanında bizzat hazır bulunmak lâzım, belki onun küçücük cismine girmek gerektir. Belki, cisminin küçük bir numunesi olan gözündeki bir hücresine girmeleri icap ediyor. Çünkü, sebep maddî ise, müsebbebin yanında ve içinde bulunması lâzım geliyor. Şu hâlde, iki sineğin iğne ucu gibi parmaklan yerleşmeyen o hücrecikte, erkân-ı âlem ve anasır ve tabâyiîn, maddeten içinde bulunup, usta gibi içinde çalıştıklarını kabul etmek lâzım geliyor. İşte, Sofestaînin en eblehleri dahi böyle bir meslekten utanıyor.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

اَلْوَاحِدُ لَا يَصْدُرُ اِلَّا عَنِ الْوَاحِدِ kaide-i mukarreresiyle, *"Bir mevcudun vahdeti varsa, elbette bir vahitten, bir elden sudûr edebilir."* Hususan o mevcut, gayet mükemmel bir

alâkadar: ilgili, munasebetli
âlem: dünya, evren
anasır: unsurlar, elementler
cisim: beden, gövde
ebleh: pek akılsız, ahmak.
ekser: pek çok.
erkân-ı âlem: maddî âlemin temel esasları
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
esbap: nedenler, sebepler
gayet: son derece, çok.
hassas: inceliki, ölçülü yapımı ve bakımı özen isteyen
hulâsa: bir şeyin özü
hususan: bilhassa, özellikle
hücre: canlı varlıkların en küçük yapısı
icap etmek: gerekli olmak.
içtima: cem olma, toplanma
isnat etmek: dayandırmak.
ittifak: birleşme, birlik
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evvelî olmayan, Allah.
Kadîr-i Zülcelâl: büyükük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kaide-i mukarrere: kesinleşmiş, üzerinde karar kılınmış yerleşmiş kural
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
lâzım: gerekli, lüzumlu
maddeten: madde ve cısım olarak.
maddî: madde ile ilgili, cısım
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratılık.
meslek: gıdış, tutulan yol, metot
mevcut: var olan, varlık.
mizan: terazi, ölçü
muhal: imkânsızlık, olabilmesi, düşünülemeyen
muhtelif: değişik, çeşitli.
mübayin: başka türlü, ayrı
müdahale: karışma
mükemmel: kusursuz, olgun, tam
müsebbep: sebebin sonucu olarak meydana getirilen
numune: örnek.
Sofestaî: safsatacı, olumlu veya olumsuz hiç bir hükme varmayan, kâinatın yaratıcısını kabul etmeyen, hatta kendilerini de inkar eden küşkücü filozof
sudûr etme: sâdır olma, meydana çıkma, olma
şuur: idrak, anlayış, bilinç, varlıkların farkına varma
tabayı: tabiattaki temel unsurlar, özellikler
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (c.c.)
vahit: bir.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, görünen.
zîhayat: hayat sahibi

intizam ve hassas bir mizan içinde ve cami' bir hayata mazhar ise, bilbedahe, sebeb-i ihtilâf ve keşmekeş olan muteaddit ellerden çıkmadığını, belki gayet kadîr, hakîm olan bir tek elden çıktığını gösterdiği hâlde; hadsiz ve camit ve cahil, mutecaviz, şuursuz, karma karışıklık içinde, kör, sağır esbab-ı tabiiyenin karma karışık ellerine –hadsiz imkânat yolları içinde ve içtima ve ihtilâtla o esbabın körlüğü, sağırlığı ziyadeleştiği hâlde– o muntazam ve mevzun ve vahit bir mevcudu onlara isnat etmek, yüz muhali birden kabul etmek gibi akıldan uzaktır.

Haydi, bu muhalden kat-ı nazar, esbab-ı maddiyenin elbette tesirleri, mübaşeretle ve temasla olur. Hâlbuki, o esbab-ı tabiiyenin temasları, zîhayat mevcutların zahirleriyledir. Hâlbuki görüyoruz ki, o esbab-ı maddiyenin ellerî yetişmediği ve temas edemedikleri o zîhayatın bâtını, on defa zahirinden daha muntazam, daha lâtif, sanatça daha mükemmeldir. Esbab-ı maddiyenin elleri ve aletleriyle hiçbir cihetle yerleşemedikleri, belki tam zahirine de temas edemedikleri küçücük zîhayat, küçücük hayvancıklar, en büyük mahlûklardan daha ziyade sanatça acip, hilkatçe bedî bir surette oldukları hâlde, o camit, cahil, kaba, uzak, büyük ve birbirine zıt olan sağır, kör esbaba isnat etmek, yüz derece kor, bin derece sağır olmakla olur!

AMMA İKİNCİ MESELE *teşekkele binefsihî*'dir. Yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor." İşte bu cümlenin dahı çok muhalâtı var, çok cihetle batıldır, muhaldir. Numune için, muhalâtından üç tanesini beyan ederiz.

acip: şaşılan ve hayret verici şey, garip
alet: vasıta, araç, sebep
batıl: gerçek dışı, boş, düzme, anlamsız olan
batın: iç yüz
bedî: eşsiz, güzel
beyan etmek: açıklamak, izah etmek
bilbedahe: açıktan, aşıkar olarak
cahil: bilgisiz
camî: toplayan, geniş kapsamlı
camit: ruhsuz, sert, cansız
cihet: yön, taraf
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
esbab-ı tabiiye: tabiî, doğal sebepler
esbap: nedenler, sebepler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan
hassas: inceliklı, ölçülu yapımı ve bakımı özen isteyen
hilkat: yaratılış
içtima: toplanma, bir araya gelme
ihtilat: karışıklık
imkanat: olabilirlikler, ihtimaller
intizam: düzgünlük, nizam
isnat etmek: dayandırmak
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten
kat-ı nazar: dikkate almamak, nazara almamak
keşmekeş: karışıklık
latif: hoş, güzel, nazlı
mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründüğü yer
mesele: önemli konu
mevcut: var olan, varlık
mevzun: dengeli, ölçülu
mizan: terazi, ölçü
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen
muhalat: imkânsızlıklar, olması mümkün olmayanlar
muntazam: nizamlı, düzgün
mübaşeret: doğrudan bağlantıya geçme, girişme
mükemmel: kemal bulmuş, kusursuz, tam
muteaddit: değişik, çeşitli
mütecaviz: saldırgan, sınırı ve haddi aşan
numune: örnek
sebep-i ihtilâf: anlaşmazlık, ayrılık nedeni
suret: biçim, tarz, şekil
şuursuz: bilinçsiz, anlayıştan yoksun
temas etme: değmek, ulaşma, bağlantı kurma
temas: değmek, ulaşım, bağlantı
tesir: etkı, ız
teşekkele binefsihi: kendine kendine şekilleniyor, oluşuyor, olup bitiyor
teşekkul etme: şekillenme, meydana gelme, olma
vahit: bir
zahir: görünen, dış görünüş
zihayat: hayat sahibi canlılar
ziyade: fazla

BIRINCİSİ

Ey muannit münkir! Senin enaniyetin seni o kadar ahmaklaştırmış ki, yüz muhali birden kabul etmeyi bir derece hükmediyorsun. Çünkü sen mevcutsun. Ve basit bir madde ve camit ve tagayyürsüz değilsin. Belki, daima teceddütte olarak, gayet muntazam bir makine ve harika ve daima tahavvülde bir saray gibisin. Senin vücudunda her vakit zerreler çalışıyorlar. Senin vücudun kâinatla, hususan rızık münasebetiyle, hususan beka-i nev'î itibarıyla alâkadar ve alış verişi vardır. Senin vücudunda çalışan zerreler, o münasebatı bozmamak ve o alâkadarlığı kırmamak için dikkat ediyorlar, öylece ihtiyatla ayaklarını atıyorlar. Guya bütün kâinata bakıyorlar, senin münasebatını kâinatta görüp öyle vaziyet alıyorlar. Sen zahirî ve bâtınî duygularınla, o zerrelerin o harika vaziyetine göre istifade edersin.

Eğer sen vücudundaki zerreler, Kadîr-ı Ezelî'nin kanunuyla hareket eden küçücük memurlar veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları (her bir zerre bir kalem ucu) veya kalem-i kudretin noktaları (her bir zerre bir nokta) olduğunu kabul etmezsen, o vakit senin gözünde çalışan her bir zerreye öyle bir göz lâzım ki, senin mecmu-ı cesedinin her tarafını görmekle beraber, münasebettar olduğun bütün kâinatı dahi görecek bir gözü ve bütün senin mazi ve mustakbel ve nesil ve aslın ve anasının menbalarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak, yüz dahi kadar bir akıl vermek lâzım geliyor. Senin gibi bu meselelerde zerre kadar aklı olmayanın bir zerresine

ahmak: pek akılsız, sersem, budala
alakadar: ilgili, münasebetli
anasır: unsurlar, elementler
asıl: kök, temel, köken, kaynak olarak.
bâtınî: içe ait, dahilî, görünmeyen
beka-i nev'i: bir canlı türün bir cinsin devamlılığı
camit: ruhsuz, sert, cansız
daima: sürekli, her zaman
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, gurur
güya: sanki
harika: olağanüstü
hususan: bilhassa, özellikle
hükmetmek: karar vermek, düşüncede bir kanıya varmak
ihtiyat: tedbirli hareket etme
istifade: faydalanma
itibarıyla: bakımından, değerinyle.
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten varlığının öncesi, evvelî olmayan Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bitip yazması, takdir etmesi
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması
kanun: tabiat olaylarının bağlı bulunduğu, değişmez kaide
lâzım: gerekli, lüzumlu.
maden: asıl, esas kaynak
mazi: geçmiş zaman
mecmu-ı ceset: ceset, vücut, bir bütün olarak.
menba: kaynak
mesele: önemli konu
mevcut: var olan, varlık.
muannit: inatçı
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen
muntazam: nizamlı, düzgün, ölçülü
münasebet: vesile, ilgi
münasebettar: ilgili, alakalı
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
müstakbel: gelecek zaman
nesil: soy, sop, zürriyet.
nokta: işaret, yer, konu, sınır, derece
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
tagayyür: halden hale geçme, değişme, başkalaşma
tahavvül: bir halden başka hale geçme, değişme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme
vakit: zaman
vaziyet: durum, hâl
vücut: var olma, varlık.
zahirî: dış görünüştekî
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zerreler: atomlar, moleküller

bin Eflâtun kadar bir ilim ve şuur vermek, bin derece divanece bir hurafeciliktir.

İKİNCİ MUHAL

Senin vücudun bin kubbeli harika bir saraya benzer ki, her kubbesinde taşlar, direksiz birbirine baş başa verip muallâkta durdurulmuş. Belki senin vücudun, bin defa bu saraydan daha aciptir. Çünkü, o saray-ı vücudun, daima kemal-ı intizamla tazelenmektedir. Gayet harika olan ruh, kalb ve manevî letaifteki kat-ı nazar, yalnız cesedindeki her bir aza, bir kubbeli menzil hükmündedir. Zerreler, o kubbedeki taşlar gibi birbirleriyle kemal-ı muvazene ve intizamla baş başa verip, harika bir bina, fevkalâde bir sanat, göz ve dil gibi acıp birer mu'cize-i kudret gösteriyorlar.

Eğer bu zerreler, şu âlemin ustasının emrine tâbi birer memur olmasalar, o vakit her bir zerre, umum o cesetteki zerrelere hem hâkim-i mutlak, hem her birisine mahkûm-i mutlak, hem her birisine misil, hem hâkimiyet noktasında zıt, hem yalnız Vacibü'l-Vücud'a mahsus olan ekser sıfâtın mastarı, menbaı, hem gayet mukayyet, hem gayet mutlak bir surette olmakla beraber, sırr-ı vahdetle yalnız bir Vahid-i Ehad'in eseri olabilen gayet muntazam bir masnu-i vahidi o hadsiz zerrata isnat etmek –zerre kadar şuuru olan, bunun pek zahir bir muhal, belki yüz muhal olduğunu derk eder.

acip: şaşılan ve hayret verici şey
âlem: dünya, kâinat, evren
aza: organlar, uzuvlar
ceset: vücut, beden.
daima: sürekli, her zaman
divanece: deliler gibi, delice
ekser: pek çok
emir: emir, buyruk.
eser: nişan, iz, ortaya koyulan şey
fevkalade: olağanüstü, çok iyi, çok güzel
gayet: son derece, çok
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkim-i mutlak: hiçbir şekilde hâkimiyetine, egemenliğine sınırı konmayan, tam hükum sahibi
hâkimiyet: hâkim olma, egemenlik, hükumranlık
harika: olağanüstü
hurafe: uydurma, düzmece, dine, akla ve gerçeğe aykırı olan.
hükmünde: değerinde, yerinde
ilim: bilgi.
intizam: düzgünlük, nizam
isnat etmek: dayandırmak.
kat-ı nazar: dikkate almamak, nazara almamak, göz ardı etme
kemal-ı intizam: tam ve eksiksiz düzen
kemal-i muvazene: tam bir denge, ölçü
letaif: manevî duygular, kalb, ruh, akıl, sır gibi ince duygular, güzellikler
mahkûm-i mutlak: tam anlamıyla mahkum, hükum altında, emredileni yapmak zorunda
mahsus: bir kişiye has olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut
masnu-i vahit: bir tek sanatkârın elinden çıkmış olan harika sanat.
mastar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak.
memur: emir ile hareket eden görevli
menba: kaynak
menzil: ev, bina
misil: benzer, eş
muallâk: boşlukta asılı
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
muhal: imkansız, olabilmesi bulunabilmesi düşünülemeyen, mümteni
muhal: imkansız, olabilmesi, düşünülemeyen
mukayyet: kayıdı, bağlı
muntazam: düzenli, intizamlı
mutlak bir surette: sınırsız bir biçimde, her hangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız bir şekilde
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
saray-ı vücut: insan veya hayvan gövdesi.
sıfat: nitelik, vasıf, özellik.
sırr-ı vahdet: Cenâb-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı
şuur: bir şeyi anlama, kavrama gücü, idrak, bilinç
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, bağlı
umum: bütün
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vakit: zaman
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, görünen
zerrat: zerreler, moleküller, atomlar
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Eğer senin vücudun, Vahıd-i Ehad olan Kadîr-i Ezeli'nin kalemiyle mektup olmazsa ve tabiata, esbaba mensup matbu ise, o vakit senin vücudundaki bir hüceyre-i bedenden tut, birbiri içinde daireler misillü, binler mürekkepler adedince tabıat kalıplarının bulunması lâzım gelir. Çünkü, meselâ bu elimizdeki kitap eğer mektup olsa, bir tek kalem, kâtibinin ilmine istinat edip bütün onları yazar. Eğer o mektup olmazsa ve onun kalemine verilmezse, "Kendi kendine olmuş" denilse veya tabıata verilse, o vakit matbu kitap gibi her bir harfi için ayn bir demir kalem lâzımdır ki, tab edilsin.

Nasıl ki, matbaada hurufat adedince demir harfler bulunur, sonra o harfler vücut bulur. O vakit bir tek kaleme bedel, o hurufat adedince kalemler bulunması lâzım gelir. Belki o hurufat içinde -bazen olduğu gibi- küçük kalemle bır büyük harfte bir sahife ince hatla yazılmış ıse, binler kalem bir tek harf için lâzım geliyor. Belki, birbinnin içine girip muntazam bır vaziyetle senin cesedin gibi bir şekil alıyorsa, o vakit her bir dairede, her bir cüz' için, o murekkebat adedince kalıplar lâzım geliyor. Haydi, yuz muhal içinde bulunan bu tarzı mümkün desen dahi, bu muntazam sanatlı demir harflen ve mükemmel kalıpları ve kalemleri yapmak için, yine bir tek kaleme verilmezse, o kalemler, o kalıplar, o demir harflerin yapılması için, onların adetlerince yine kalemler, kalıplar ve harfler lâzım. Çunku onlar da yapılmışlar ve onlar da muntazam sanatlıdırlar. Ve hakeza, müteselsilen gittikçe gidecek

adedince: sayısınca
bedel: karşılık.
ceset: vucut, beden
cuz: kısım, parça
esbap: nedenler, sebepler
hakeza: boylece, bunun gıbı.
hat: yazı
hurufat: harfler
hüceyre-i beden: vucuttaki hucrecıkler
ilim: ilim, bilgı
istinat: dayanma
Kadır-ı Ezeli: her şeye gücu yeten, varlıgının evvelı olmayan, Allah
lâzım: gerekli, luzumlu
matbaa: basım evi
matbu: tabedilmiş, basılmış
mensup: bir şeye veya kımseye bagli olan, ilgili
mesela: omegin
misillü: gibi, benzen
muhal: ımkânsız, olabilmesi düşunülemeyen
muntazam: nızamlı, ıntızamlı, duzgun
mükemmel: kusursuz, olgun, tam
mümkün: ımkân dairesinde, olabilir
mürekkebat: terkıp edilmiş şeyler, bileşikler
mürekkep: ıkı veya daha çok şeyın karışmasından meydana gelen, birleşmiş, birleşık.
müteselsilen: bir biri peşi sıra zincirleme olarak.
sahife: sayfa
tab: basılmış olan kitap
tarz: bıçım, suret, şekil
Vahıd-i Ehad: bir olan ve bır lıgı her bır şeyde tecelli eden Allah (c.c.)
vakıt: zaman
vaziyet: durum, hâl
vücut: var olma, varlık.

İşte, sen de anla, bu öyle bir fikirdir ki, senin zerratın adedince muhalât ve hurafeler, içinde bulunuyor. Ey muannit muattıl! Sen de utan, bu dalâletten vazgeç.

ÜÇÜNCÜ KELİME: *Iktezathu't-tabiat*, yani, "Tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor." İşte bu hükmün çok muhalâtı var. Numune için üçünü zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Eğer mevcudatta, hususan zîhayatta görünen, basîrâne, hakîmâne olan sanat ve icat Şems-i Ezelî'nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kör, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnat edilse, lâzım gelir ki, tabiat, icat için her şeyde hadsız manevî makine ve matbaaları bulundursun, veyahut her şeyde kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet derç etsin. Çünkü, nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misalî ve aksî güneşçikler semadaki tek güneşe isnat edilmese, lâzım gelir ki, bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabiî, fıtrî ve güneşin hasiyetlerine malik, zahiren küçük, manen çok denn bir güneşin hariçî vücudunu kabul ederek, zerrat-ı zücaciye adedince tabiî güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi, aynen bu misal gibi, mevcudat ve zîhayat doğrudan doğruya Şems-i Ezelî'nin cilve-i esmasına verilmezse, her bir mevcutta, hususan her bir zîhayatta, hadsız bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, âdeta bir ilâhı, içinde kabul etmek lâzım gelir

adedince: sayısınca
âdeta: sanki
akis: yansıma
aksî: akseden, yansıyan
basîrâne: görerek, bilerek.
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri, görüntüsü
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
derç etme: yerleştirme, arasına koyma
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde, gayeli, faydalı
halk etmek: yaratmak.
hârici: dışarıya ait.
hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda, yüksek bilgi
hurafe: düzme, uydurma, delile dayanmayan
hususan: bilhassa, özellikle
hukum: karar, emir, bir konu, iş veya kimse hakkında verilen karar
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
idare etmek: yönetmek, bir işi yürütme, çekip çevirmek.
iktezathü't-tabiat: tabiat gereği
iktiza: gereklilik, gerektirme
İlâh: tanrı, ma'bud
ilim: bilgi.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karar yerine getirme gücü
isnat etme: dayandırma

kâinat: bütün âlemler, yaratılmış varlıklar, evren
kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi
katre: damla
kudret: kuvvet, iktidar
lazım: gerekli, lüzumlu
malik: sahip
manen: mana bakımından, manaca, manevî yönden
manevî: manaya ait, manevî yönden, soyut.
matbaa: basım evi
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar
mevcut: var olan, varlık.
misal: örnek
misalî: yansıyan, benzer
muannit: inatçı
muattıl: işe yaramaz, hâle getiren
muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar
nihayetsiz: sonsuz
numune: örnek.
sema: gökyüzü
şems: güneş
Şems-i Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenâb-ı Hak.
tabiî: normal, tabiatının gereği
vücut: var olma, varlık
zahiren: dış görünüşte, olan
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler, atomlar, molekuller
zerrat-ı zücaciye: parlak, parlayan, ışıldayan zerreler
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zikir: anma

Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhalâtın en batılı, en hurafesidir. Hâlık-ı Kâinat'ın sanatını mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

İKİNCİ MUHAL

Eğer gayet intizamlı, mizanlı, sanatlı, hikmetli şu mevcudat, nihayetsiz kadîr, hakîm bir zata verilmezse, belki tabiata isnat edilse, lâzım gelir ki, tabiat, her bir parça toprakta Avrupa'nın umum matbaalan ve fabrikalan adedince makineleri, matbaaları bulundursun; tâ o parça toprak, menşe' ve tezgâh olduğu hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetişmelerine ve teşkillerine medar olabilsin. Çünkü, çiçekler için saksılık vazifesini gören bir kâse toprak, içine tohumlan nöbetle atılan umum çiçeklerin birbirinden çok ayrı olan şekil ve hey'etlerini teşkil ve tasvir edebilir bir kabiliyeti, bilfiil görülüyor. Eğer Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, o vakit, o kâsedeki toprakta, her bir çiçek için manevî, ayrı, tabiî bir makinesi bulunmazsa, bu hâl vücuda gelemez. Çünkü tohumlar ise, nutfeler ve yumurtalar gibi, maddelen birdir. Yani, müvellidülmâ, müvellidülhumuza, karbon, azotun intizamsız, şekilsiz, hamur gibi halitasından ibaret olmakla beraber, hava, su, hararet, zıya dahı, her bir basit ve şuursuz ve her şeye karşı sel gibi bir tarzda gittiğinden, o hadsiz çiçeklerin teşkillen ayrı ayrı ve gayet muntazam ve sanatlı olarak o topraktan çıkması, bilbedahe ve bizzarure iktiza ediyor ki, o kâsede bulunan toprakta, manen Avrupa kadar, manevî ve küçük mikyasta matbaaları ve fabrikalan

adedince sayısınca
azot: havada beşte dört oranında bulunan renksiz, kokusuz ve basit gaz
batıl boş, hakkı ve gerçeğe uymayan
bilbedahe: açıktan aşıkar olarak
bilfiil: fiili olarak.
bizzarure: zarurî olarak mecburen.
ehemmiyet: önem.
gayet: son derece çok.
hadsiz: sınırsız sonsuz
hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan
hâl: durum
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı Allah
halıta: karışım
hararet: sıcaklık
hey'et: yapı, şekil, suret.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda
hurafe: düzme, uydurma, dine akla ve bilime aykırı
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
iktıza etme: lâzım gelme, gerekme
intizam: düzgünlük, nizam.
isnat etme: dayandırma.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten
Kadir-i Zülcelal: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
karbon: tabiatta elmas, linyit, maden kömürü, antrasit gibi şekilsiz olarak bulunan element.

kâse: çinden yapılma derince çanak, saksı.
lazım: gerekli, luzumlu
manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca
manevî: manaya ait, manevî olarak, soyut.
matbaa: basım evi
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
menşe': esas, kök, kaynak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar
mevhum: evham urunu olan, gerçekte olmadığı halde var sayılan
mikyas: ölçü
mizan: ölçü, denge
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen
muhalat: muhaller, olması mümkün olmayanlar
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün
müvellidülhumuza: oksijen.
müvellidülma: hidrojen
nihayetsiz: sonsuz
nutfe: dol suyu, tohum
şekil: dış görünüş, biçim.
şuur: bir şeyi anlama, kavrama gücü, idrak, bilinç.
şuursuz: anlayışsız, bilinçsiz
tabiî: doğal, tabiatla ilgili.
tarz: biçim, suret.
tarz-ı fikir: düşünce tarzı
tasvir: çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma
teşkil: şekillendirme, meydana getirme, yapma
umum: bütün, genel
vakit: zaman
vazife: görev
vücut: var olma, varlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.
zıya: ışık

bulunsun. Tâ ki, bu kadar hayattar kumaşları ve binler ayrı ayrı nakışlı mensucatları dokuyabilsin.

İşte, tabiiyyunlarını fikr-i küfrîleri ne derece daire-i akıldan hariç saptığını kıyas et. Ve tabiatı mucit zanneden insan suretindeki ahmak sarhoşlar, "Mütefennin ve akıllıyız" diye dava ettikleri hâlde, akıl ve fenden ne kadar uzak düştüklerini ve mümteni ve hiçbir cihetle mümkün olmayan bir hurafeyi kendilerine meslek ittihaz ettiklerini gör, gül ve tükür!

Eğer desen: Mevcudat tabiata isnat edilse böyle acip muhaller olur, imtina derecesinde müşkülât olur. Acaba Zat-ı Ehad ve Samed'e verildiği vakit o müşkülât nasıl kalkıyor? Ve o suubetli imtina, o sühuletli vücuba nasıl inkılâp eder?

Elcevap: Birinci Muhalde, nasıl ki güneşin cilve-i in'ikâsı kemal-i sühuletle, kulfetsiz, en küçük zerrecik camdan tut, tâ en büyük bir denizin yüzüne kadar feyzini ve tesirini misalî güneşciklerle gayet kolaylıkla gösterdikleri hâlde, eğer güneşteki nispeti kesilse, o vakit her bir zerrecikte tabiî ve bizzat bir güneşin haricî vücudu, imtina derecesinde bir suubetle olabilmesi kabul edilmek lâzım gelir. Öyle de, her bir mevcut, doğruları doğruya Zat-ı Ehad ve Samed'e verilse, vücup derecesinde bir sühulet, bir kolaylıkla ve bir intisap ve cilve ile, her bir mevcuda lâzım her bir şey ona yetiştirilebilir.

Eğer o intisap kesilse ve o memuriyet başıbozukluğa dönse ve her bir mevcut kendi başına ve tabiata bırakılsa, o vakit imtina derecesinde yüz bin müşkülât ve

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey, garip
ahmak: pek akılsız, sersem, budala
bizzat: kendisi, şahsen
cihet: yön, taraf
cilve: görünme, yansıma, tecelli
cilve-i in'ikâs: yansıyan görüntü, yansıma yoluyla görünüp belirme
daire-i akıl: akıl dairesi, akıl alanı
dava etmek: iddia etmek, savunmak
derece: ölçü
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad; fizik, kimya, matematik
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik
fikr-i küfri: kufur ve inkar fikri, imansızlık
gayet: son derece, çok.
haricî: dışarıya ait, afaki.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı.
hayattar: canlı, yaşayan
hurafe: düzme, uydurma, dine ve akla aykırı olan
imtina: imkansızlık, olamayış
inkılap: değişme, dönüşme
intisap: mensup olma, aidiyet, bağlanma, iman ile Allah'a bağlanma
isnat etmek: dayandırmak.
ittihaz etme: edinme, kabul etme
kemal-i suhulet: son derece tam bir kolaylık.
kıyas: karşılaştırma.
külfet: zahmet.
lâzım: gerekli, lüzumlu

memuriyet: memur, görevli olma hali
mensucat: dokunmuş şeyler, dokumalar
meslek: gidiş, tutulan yol, metot.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
mevcut: var olan, varlık.
misalî: yansıyan, benzer
mucit: icat eden, yaratan, yoktan var eden
muhal: imkansız olabilmesi, düşünülemeyen
mümkün: olabilir
mümteni: mümkün olmayan, imkansız.
müşkülât: zorluklar
mütefennin: fen bilimleri ile uğraşan
nakış: süs
nispet: oran, bağlılık, ilgi
suret: biçim, görünüş
suubet: güçlük, zorluk
sühulet: kolaylık.
tabiî: tabiatla ilgili, doğa gereği
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar
tesir: etki

vakit: zaman
vücup: vacip ve lüzumlu olma, varlığı gerekli olma
vücut: var olma, varlık
zan: sanmak.
Zat-ı Ehad ve Samed: Samed ve Ehad olan zat. Samed her şey kendisine muhtaç olduğu halde, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan zat, Ehad: bir, tek, benzersiz olan ve her bir eserini isimlerine ayna yapan Allah
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom

suubetle, sinek gibi bir zîhayatın, kâinatın küçük bir fihristesi olan gayet harika makine-i vücudunu icat eden, içindeki kör tabiatın, kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet sahibi olduğunu farz etmek lâzım gelir. Bu ise bir muhal değil, belki binler muhaldir.

Elhâsıl, nasıl ki Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un şerik ve nazîr mumteni ve muhaldir; öyle de rububiyetinde ve icad-ı eşyada başkalarının müdahalesi, şerik-i zatî gibi mümteni ve muhaldir.

Amma İkinci Muhaldeki müşkülât ise: Müteaddit risalelerde ispat edildiği gibi, eğer bütün eşya Vahid-i Ehade verilse, bütün eşya bir tek şey gibi sühuletli ve kolay olur. Eğer esbaba ve tabiata verilse, bir tek şey umum eşya kadar müşkülâtlı olduğu, müteaddit ve kat'î burhanlarla ispat edilmiş. Bir bürhanın hulâsası şudur ki:

Nasıl ki bir adam, bir padişaha askerlik veya memuriyet cihetiyle intisap etse, o memur ve o asker, o intisap kuvvetiyle, yüz bin defa kuvvet-i şahsiyesinden fazla işlere medar olabilir. Ve padişahı namına, bazen bir şahı esir eder. Çünkü gördüğü işlerin ve yaptığı eserlerin cihazatını ve kuvvetini kendi taşımıyor ve taşımaya mecbur olmuyor. O intisap münasebetiyle, padişahın hazineleri ve arkasındaki nokta-ı istinadı olan ordu, o kuvveti, o cihazatı taşıyor. Demek gördüğü işler, şahane olarak bir padişahın ışı gibi ve gösterdiği eserler bir ordu eseri misillü harika olabilir.

bürhan: delil, hucçet, kanıt.
cihazat: cihazlar, aletler, azalar
cihet: yön, taraf, sebep
elhâsıl: özet, sonuç olarak
esbap: nedenler, sebepler
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu ürün
esir: tutsak.
farz etmek: saymak, öyle kabul etmek.
fihriste: özet.
gayet: son derece, çok.
halk etme: yaratma, vücuda getirme
harika: hayret uyandıran, eksiksiz, mükemmel
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlahi gaye, fayda
hulâsa: kısaca, özet
icad-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
idare: yönetme, bir ışı yürütme, çekip çevirme
intisap: mensup olma, bağlanma
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
kat'î: kesin
kudret: kuvvet, iktidar
kuvvet-i şahsiye: şahsa ait kuvvet, şahsın kendi kuvveti
lâzım: gerekli, luzumlu
makine-i vücut: kâinatın küçük bir misali olan vücut makinesi
mecbur: zorunluluk.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
memuriyet: memurluk, görevli olma
misillü: gibi, benzer
muhal: imkânsız, olabilmesi, bulunabilmesi düşünülemeyen
müdahale: karışma
mümteni: olamaz, mümkün olmayan, imkânsız.
münasebet: ilgi, vesile
müşkülât: zorluklar, güçlükler
müteaddit: bir çok, çeşitli.
namına: adına
nazır: benzer olan
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
rububiyet: rabbilik, Allah'ın bütün varlık âlemlerin kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idare ve terbiye etmesi
suubet: güçlük, zorluk
suhulet: kolaylık.
şah: bir yere hâkim olan, sahip
şahane: mükemmel, görkemli
şerik: ortak.
şerik-i zatı: eşyanın icadında doğrudan Allah'a ortak olma, yaratmada iddia edilen asılsız ortaklık.
umum: bütün, genel
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (c.c.)
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı ve vücudu vacip olan, var olmak için hiç bir sebebe muhtaç olmayan Allah
zihayat: hayat sahibi, canlı

Nasıl ki karınca o memuriyet cihetiyle Firavunun sarayını harap ediyor. Sinek o intisapla Nemrut'u gebertiyor. Ve o intisapla, buğday tanesi gibi bir çam çekirdeği, koca çam ağacının bütün cihazatını yetiştiriyor. (HAŞIYE) Eğer o intisap kesilse, o memuriyetten terhis edilse, yapacağı işlerin cihazatını ve kuvvetini, belinde ve bileğinde taşımaya mecburdur. O vakit, o küçücük bileğindeki kuvvet miktarınca ve belindeki cephane adedince iş görebilir. Evvelki vaziyette gayet kolaylıkla gördüğü işleri bu vaziyette ondan istenilse, elbette bileğinde bir ordu kuvvetini ve belinde bir padişahın cihazat-ı harbiye fabrikasını yüklemek lâzım gelir ki, güldürmek için acip hurafeleri ve masalları hikâye eden maskaralar dahi bu hayalden utanıyorlar.

Elhâsıl, Vacibü'l-Vücud'a her mevcudu vermek, vücup derecesinde bir suhuleti var. Ve tabiata icat cihetinde vermek, imtina derecesinde müşkül ve haric-i daire-i akliyedir.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Bu Muhali izah edecek, bazı risalelerde beyan edilen iki misal.

HAŞIYE: Evet, eğer intisap olsa, o çekirdek, kader-i İlâhîden bir emir alır, o harika işlere mazhar olur. Eğer o intisap kesilse, o çekirdeğin hilkatı, koca çam ağacının hilkatinden daha ziyade cihazat ve iktidar ve sanatı iktiza eder. Çünkü, dağdaki, kudret eseri olan mücessem çam ağacının, bütün azaları ve cihazatıyla, o çekirdekteki kader eseri olan manevî ağaçta mevcut bulunması lâzım gelir. Çünkü o koca ağacın fabrikası o çekirdektir. İçindeki kaderî ağaç, kudretle hariçte tezahür eder, cismanî çam ağacı olur.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey, garip
adedince: sayısınca
azalar: organlar, parçalar
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
cephane: savunma, direnme gücü, silâhlık.
cihazat: cihazlar, aletler
cihazat-ı harbiye: savaş aletleri, harb teçhizatı
cihet: yön, taraf
elhasıl: özetle, sonuç olarak.
harap etme: yıkma, viran etme, alt üst etme
haric-i daire-i akliye: akıl dairesinin dışı, mantık kurallarına ters düşen
harika: mükemmel, kusursuz.
hasiye: dipnot
hilkat: yaratılış
hurafe: düzme, uydurma, dine ve akla aykırı olan
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
iktidar: güç, kuvvet.
iktıza etme: gerektirme, icap etme
imtina: imkansızlık, olamayış
intisap: mensup olma, bağlanma
izah etmek: açıklama yapmak.
kader: Allah'ın her şeyi önceden bilip takdir etmesi, planlaması
kader-i İlahî: İlâhî kader, Allah'ın bütün varlıkların ve olayların yerini ve zamanını bilmesi, yazması, belirlemesi
kaderî: kadere ait olan, kaderle belirlenen
kudret eseri: İlahı güç, kuvvet eseri olan sanatlı varlıklar
lâzım: gerekli, lüzumlu
manevî: manevî yönden, manaca, soyut.
masal: doğa üstü olağan dışı olayları anlatan hikâye, boş ve yalan söz
maskara: herkesi kendine güldüren soytarı
mazhar olmak: iyi bir şeye ermek, ulaşmak
mecbur: zorunda kalma
memuriyet: memurluk, görevli
mevcut: var olan varlık.
misal: örnek, temsil
muhal: imkansız, olabilmesi düşünülemeyen
mücessem: cısım durumunda olan somut, maddî
müşkül: zor, güç
saray: köşk, büyük yapı
suhulet: kolaylık
terhis: serbest bırakma
tezahür etme: ortaya çıkma, belirme, görünme
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vaziyet: durum
vücup: vacip ve lüzumlu olma
ziyade: fazla, çok.

Birinci Misal: Bütün âsâr-ı medeniyetle tekmil ve tezyin edilmiş, hâlî bir sahrada kurulmuş, yapılmış bir saraya gayet vahşî bir adam girmiş, içine bakmış. Binlerle muntazam sanatlı eşyayı görmüş. Vahşetinden, ahmaklığından, "Hariçten kimse müdahale etmeyip, o saray içinde o eşyadan birisi o sarayı müştemilâtıyla beraber yapmıştır" diye taharriye başlıyor. Hangi şeye bakıyor, o vahşetli aklı dahi kabil görmüyor ki, o şey bunlan yapsın. Sonra, o sarayın teşkilât programını ve mevcudat fihristesini ve idare kanunları içinde yazılı olan bir defteri görür. Çendan, elsiz ve gözsüz ve çekiçsiz olan o defter dahi, sair içindeki şeyler gibi, hiçbir kabiliyeti yoktur ki, o sarayı teşkil ve tezyin etsin. Fakat muztar kalarak, bilmecburiye, eşya-i âhara nispeten, kavanın-i ilmiyenin bir unvanı olmak cihetiyle, o sarayın mecmuuna bu defteri münasebettar gördüğünden, "İşte bu defterdir ki, o sarayı teşkil, tanzim ve tezyin edip bu eşyayı yapmış, takmış, yerleştirmiş" diyerek, vahşetini ahmakların, sarhoşlann hezeyanına çevirmiş.

İşte, aynen bu misal gibi, hadsiz derecede misaldeki saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve bütün etrafı mu'cizâne hikmetle dolu şu saray-ı âlemin içine, inkâr-ı ulûhiyete giden tabiiyyun fikrini taşıyan vahşî bir insan girer. Daire-i mümkinat haricinde olan Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un eser-i sanatı olduğunu düşünmeyerek ve Ondan i'raz ederek, daire-i mümkinat içinde, kader-i İlâhînin yazar bozar bir levhası hükmünde ve kudret-i İlâhiyenin kavanin-i icraatına tebeddül ve tagayyür eden

ahmak: pek akılsız sersem budala
âsar-ı medeniyet: medeniyet eserleri
aynen: tıpkı tıpkısına olduğu gibi
bilmecburiye: mecburiyetle zorunlu olarak.
cihet: yön taraf
çendan: gerçi her ne kadar
daire-i mümkinat: kâinat İmkan âlemi yaratılanlann oluş turduğu alem
eser-i sanat: sanat esen sanat degen olan eser
eşya-i âhar: diğer eşyalar
fihriste: özet
gayet: son derece
hadsız: sınırsız sonsuz.
hali: tenha boş ıssız
haricinde: dışında bir şeyin dışı
hezeyan: saçmalama boş konuşma
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştakı İlâhı gaye fayda
hükmünde: degerinde yerinde
idare: yönetme bir işi yürutme, çekip çevirme
inkâr-ı ulûhiyet: Allah ın varlıgını reddederek yokluğunu kabul ve iddia etme.
i'raz: yüz çevirme.
kabil: olabilir mümkün ihtimal dairesinde.
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kader-i İlâhi: İlâhı kader Allah ın kader kanunu
kanun: kural yasa prensip
kavanin-i icraat: işleri yürutken uygulanan kanunlar
kavanin-i ilmiye: ilmin kanunları ilimle ilgili kanunlar
kudret-i İlâhiye: Allah ın kudreti Allah ın kudretiyle yapuğı işler fiiler, tasarruflar
levha: tablo resim
mecmu: toplam
mevcudat: var olan her şey mahlûklar
misal: örnek, temsil
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
muntazam: nizamlı, intizamlı düzgün
muztar: çaresiz zorunluluk.
müdahale etme: karışma.
mukemmel: kemal bulmuş kamil tam.
münasebettar: ilgili alakalı.
müştemilat: bir yapıda ayrı ayrı işlevi bulunan bölümler içindekiler
nispeten: kıyaslayarak nispetle.
program: tasan plân proje
sahra: geniş ve susuz arazi çöl
sair: diğer başka
saray: köşk, büyük yapı.
saray-ı âlem: alem sarayı dünya sarayı
tabiiyyun: tabiatçılar. her şeyin tabiatın etkisiyle meydana geldiğini iddia edenler
tagayyür: değişme başkalaşma
taharri: araştırma inceleme tahkik etme
tanzim: düzenleme
tebeddül: başkalaşma değişme.
tekmil: tamamlama mükemmelleştirme
teşkil etmek. şekillendirmek, meydana getirmek.
teşkil: şekillendirme meydana getirme
teşkilat. meydana gelme oluşma kuruluş
tezyin etmek. süslemek.
tezyin: süsleme ziynetlendirme
unvan: isim sıfât.
vahşet: yabanlılık, vahşilik.
vahşi: yabanı ilkel, yabancı
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı olmayan zat, Allah

bir defteri olabilen ve pek yanlış ve hata olarak "tabiat" namı verilen bir mecmua-i kavanin-i âdât-ı İlâhiye ve bir fihriste-i sanat-ı Rabbaniyeyi görür. Ve der ki: "Madem bu eşya bir sebep ister. Hiçbir şeyin bu defter gibi münasebeti görünmüyor. Çendan hıçbir cihetle akıl kabul etmez ki, gözsüz, şuursuz, kudretsiz bu defter, rububiyet-i mutlakanın işi olan ve hadsiz bir kudreti iktıza eden icadı yapamaz. Fakat madem Sâni-i Kadîm'i kabul etmiyorum, öyle ıse, en münasibi, 'Bu defter bunu yapmış ve yapar' diyeceğim" der. Bız de deriz:

Ey ahmaku'l-humakadan tahammuk etmiş sarhoş ahmak! Başını tabiat bataklığından çıkar, arkana bak. Zerrattan seyyarata kadar butun mevcudat, ayrı ayrı lisanlarla şahadet ettikleri ve parmaklarıyla işaret ettikleri bir Sânı-i Zulcelâl'i gor. Ve o sarayı yapan ve o defterde sarayın programını yazan Nakkaş-ı Ezelî'nin cilvesini gör, fermanına bak, Kur'ân'ını dinle, o hezeyanlardan kurtul!

İkinci Misal: Gayet vahşî bir adam, muhteşem bir kışla dairesine girer. Gayet muntazam bır ordunun umumî, beraber talimlerini, muntazam hareketlerini görür. Bir neferin hareketiyle bir tabur, bir alay, bir fırka kalkar, oturur, gider. Bir "Ateş!" emriyle ateş ettiklerini müşahede eder. Onun kaba, vahşî aklı, bır kumandanın, devletin nizamatıyla ve kanun-i padişahî ile o kumandanın emrini, kumandasını anlamayıp inkâr ettiğinden, o askerlerin iplerle birbiriyle bağlı olduklarını tahayyül eder. O hayalî ıp ne kadar harikalı bır ıp olduğunu duşunur, hayrette kalır.

ahmak: pek akılsız, sersem, bu dala
ahmaku l-humaka: düşuncesizle nın en duşuncesızı.
cihet: yon, taraf
cilve: goruntu, yansıma, tecellı.
çendan: gerçi, her ne kadar
emir: buyruk.
ferman: emir, buyruk.
fihriste-i sanat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah ın sanatının fihristesi, ozeti.
fırka: tumen
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harika: olagenustu, hayret uyandıran mukemmellik.
hayali: hayale ılgılı, gerçek olmayan
hezeyan: saçmalama
icat: vucuda getirme, yoktan var etme, yaratma
iktıza: lazım gelme, gerekme
inkar: reddetme, tanımama, kabul ve rasdık etmeme
işaret: gosterme, bildırme
kanun-i padişahî: padişahlık kanunu
kudret: kuvvet, iktidar
kumanda: askerı idare etme, yonetme
kumandan: komutan
lisan: dıl
mecmua-i kavanin-i âdat-ı İlahî: Allah ın adetlerini yanı evrende neyi nasıl yaptığını ifade eden kanunların bır arada bulunduğu yer, yanlışlıkla (tabiat) denilen İlâhî kanunlar topluluğu
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
misal: ornek
muntazam: nızamlı, nıuzamlı, duzgun
münasebet: ılgı, vesile, bağ
münasip: uygun.
müşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakkaş, her şeyi zatına has olarak nakış nakış ışleyen, evvelı olmayan Allah (c.c.)
nam: ad, ısım
nefer: er
nizamat: duzenler, duzenlılık.
program: belırlı şartlara gore yapımı on gorulen ışlerin butunu, tasarı, plan
rububiyet-i mutlaka: Allah ın her şeyi kuşatan ve emn altında bulunduran egemenlıgi, kayıtsız şartsız terbiye edicılıgi
Sâni-i Kadîm: kudreti yanı gucu sonsuz olan sanatkâr, Allah
Sânı-i Zulcelal: sonsuz buyukluk sahıbı, her şeyi sanatla yaratan Allah
seyyarat: gezegenler
şahadet: şahıtlık.
şuur: bir şeyi anlama ve kavrama gucu, bılınç.
tabur: alaydan kuçuk askerî bırlık.
tahammuk etmek: akılsız bın gibi davranmak.
tahayyül: hayalınde canlandırma
talım: ogretme, yetıştırme, egıtme
umumî: genel
vahşî: yabanı, ılkel
zerrat: zerreler, atomlar

Sonra gider, Ayasofya gibi gayet muazzam bir camie, Cuma gününde dahil olur. O cemaat-i Müslimînin, bir adamın sesiyle kalkar, eğilir, secde ederek oturduklarını müşahede eder. Manevî ve semavî kanunların mecmuundan ibaret olan şeriatı ve Şeriat Sahibi'nin emirlerinden gelen manevî düsturlarını anlamadığından, o cemaatin maddî iplerle bağlandığını ve o acip ipler onları esir edip oynattığını tahayyul ederek, en vahşî, insan suretindeki canavar hayvanları dahı guldürecek derecede maskaralı bır fıkırle çıkar, gıder.

İşte, aynı bu misal gibi, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cunudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o Ma'bud-i Ezelî'nin muntazam bır mescidi olan şu kâinata, mahz-ı vahşet olan inkârlı fikr-i tabıatı taşıyan bir münkir gırıyor. O Sultan-ı Ezelî'nin hikmetinden gelen nizamat-ı kâinatın manevî kanunlarını birer maddî madde tasavvur ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i itibariyesi ve o ma'bud-i Ezelî'nin şeriat-ı fıtriye-i kübrasının, manevî ve yalnız vücud-ı ilmîsi bulunan ahkâmlarını ve düsturlarını, bırer mevcud-i harıcî ve maddî birer madde tahayyül ederek, kudret-ı İlâhiyenın yerine, o ilım ve kelâmdan gelen ve yalnız vücud-ı ilmîsi bulunan o kanunlan ikame etmek ve ellenne icat vermek, sonra da onlara "tabiat" namını takmak ve yalnız bir cilve-ı kudret-i Rabbanıye olan kuvveti, bir zîkudret ve müstakil bir kadîr telâkki etmek, misaldeki vahşîden bin defa aşağı bir vahşettir.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey, garip
ahkam: emirler, hukumler, buyruklar
âlem: dunya, cihan
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Muslumanlar topluluğu
cemaat-i Müslimin: Müslüman topluluğu, Musluman cemaatı
cilve-i kudret-i Rabbanıye: Rabbanî kudret ve iradenin yansıması, görunmesi
cunud: askerler
dahil olmak: katılmak
düstur: kanun, kural, esas
emir: buyruk.
esir: tutsak.
fikr-i tabiat: her şeyi tabiat yapıyor fikri, duşuncesi
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlahi gaye, fayda
ibaret: meydana gelen, olusan
icat: yaratıcılık, yaratma
ikame etme: yerine koyma
ilim: bılgı
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten
kâinat: butun alemler, varlıklar, evren
kanun: yasa, kural
kavanin-i itibariye: gorunmeyen varlığı neticelennden anlaşılan kanunlar
kelam: Allah ın konuşma sıfatı, özelliği
kışla: askerlenn topluca barındığı buyuk yapı
kudret-i İlâhiye: Allah ın kudreti, Allah ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
ma'bud-i Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve ibadete layık olan Allah
maddi: madde ile alâkalı, cısımle ilgili
mahz-ı vahşet: vahşetin tâ kendısı, korkunç ılkellik
manevî: manaya aıt, maddî olmayan, soyut.
mecmu: toplam
mevcud-i harıcî: vucudu belli ve muşahhas olan
muazzam: çok buyuk, gorkemli.
muhteşem: ıhtişamlı, haşmetli, gorkemli
muntazam: nızamlı, intizamlı, duzgun
münkir: inkar eden, reddeden
mustakil: bağımsız, başlı başına
müşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme
nam takmak: adlandırmak, ısım vermek.
nizamat-ı kainat: kainattakı duzenler, nızamlar
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı.
secde: baş egme, namazda alınla beraber bumu yere koyma şeklindeki ibadet hâlı.
semavî: Allah tarafından olan, İlahı
sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadıgı halde butun zamanlar ve mekanlar tasarrufu altında olan Allah
sultan-ı Ezelî: ezeli sultan, kudret, kuvvet ve hukumranlıgının başlangıcı olmayan Allah
sureti: bıçım, tarz
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildınlen İlahî emir ve yasaklara dayanan hukumlenn hepsi
şeriat-i fıtriye-i kübra: Allah ın tabiata koydugu buyuk kanun
tahayyül: hayalde, zıhınde canlandırma
tasavvur etmek: bır şeyı duşunmek, tasarlamak.
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek
vahşet: vahşîlik, ilkellik.
vahşi: yabanı, ılkel
vucud-i ilmi: varlığı ilim yoluyla sabit olan
zikudret: kudretlı, guç, kuvvet sahıbı

Elhâsıl, *tabîiyyunların, mevhum ve hakîkatsiz, tabîat dedikleri şey, olsa olsa ve hakîkat-i hariciye sahîbi ise, ancak bir sanat olabilir, sânî olamaz. Bir nakıştır, nakkaş olamaz. Ahkâmdır, hâkim olamaz. Bir şeriat-ı fitriyedir, şârî' olamaz. Mahlûk bir perde-i izzettir, hâlik olamaz. Münfail bir fitrattır, fâtir bir fail olamaz. Kanundur, kudret değildir, kadîr olamaz. Mistardır, mastar olamaz.*

Elhâsıl! Madem mevcudat var. Madem On Altıncı Notanın başında denildiği gibi, mevcudun vücuduna, taksim-i aklî ile, dört yoldan başka yol tahayyül edilmez. O dört cihetten uçunun –her birinin üç zahir muhallerle– butlanı kat'î bir surette ispat edildi. Elbette, bizzarure ve bilbedahe, dorduncü yol olan vahdet yolu, kat'î bir surette ispat olunuyor. O dördüncü yol ise, baştaki

(1) أَفِي اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ayeti, şeksiz ve şüphesiz, bedahet derecesinde, Zat-ı Vacibu'l-Vücud'un ulûhiyetini ve her şey doğrudan doğruya dest-i kudretinden çıktığını ve semavat ve arz kabza-i tasarrufunda bulunduğunu gösteriyor.

Ey esbapperest ve tabîata tapan bîçare adam! Madem her şeyin tabîatı, her şey gibi mahlûktur; çünkü sanatlıdır ve yeni oluyor. Hem her müsebbep gibi, zahirî sebebi dahi masnudur. Ve madem her şeyin vücudu pek çok cihazat ve aletlere muhtaçtır. O hâlde, o tabîatı icat eden ve o sebebi halk eden bir Kadîr-i Mutlak var. Ve o Kadîr-ı Mutlak'ın ne ihtiyacı var ki, âcız vesaiti rububiyetine ve icadına teşrik etsin? Hâşâ! Belki doğrudan doğruya,

1. Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah hakkında şüphe olur mu? (İbrahim Suresi, 10.)

âciz: zayıf, güçsüz
ahkam: hükümler, kanunlar
arz: yer, dünya
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bedahet: açık, açıklık.
biçare: çaresiz, zavallı.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bizzarure: zorunlu olarak, mecburen
butlan: batıl, geçersizlik, hükümsüzlük.
cihazat: cihazlar, aletler, azalar
cihet: yön, taraf
dest-i kudret: kudret eli, Allah'ın ezeli gücünün kuvvet eli
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
esbapperest: her şeyi bir sebebe bağlayarak, Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden
fail: işi yapan, fiili işleyen, yapan, tesir eden
fâtır: yaratan, yaratıcı
fitrat: yaratılış, tabiat, mizaç
hakîkat: gerçek, doğru
hakîkat-i hariciye: dış âlemde var olan, gözle görülen gerçek.
hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan, kanun uygulayan.
hâlik: yaratıcı
halk etmek: yaratmak.
hâşâ: asla.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
ispat: kanıtlama
kabza-i tasarruf: idare eli, tasarrufu altında olma
kadir: güç, kudret sahibi olan
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kat'î: kesin.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahlûk: halk edilmiş, yaratılmış.
masnu: sanatla yapılmış
mastar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel
mevcudat: varlıklar, yaratılmışlar
mevcut: var olan, varlık.
mevhum: evham ürünü olan, gerçekte olmadığı halde var sayılan
mistar: her hangi bir şeyin kaynağından çıkmasına yarayan alet.
muhal: imkânsız, olabilmesi düşünülemeyen
münfail: tesir ile harekete geçen, yapılan fiilden etkilenen
müsebbep: sebep olunarak meydana getirilen
nakkaş: nakış işi ustası
perde-i izzet: izzet, yani üstünlük, değerlilik, saygınlık perdesi
rububiyet: ilâhî terbiye. Allah'ın bütün varlıkları eksik bir halden mükemmel bir hâle doğru götürmesi, bu esnada her türlü ihtiyaçlarını vermesi, tehlikelerden koruması ve onları emrine itaat etirmesi
sânî: sanatlı yapan, işleyen
semavat: semalar, gökler
suret: biçim, tarz.
şârî: şeriat koyan, kanun koyucu
şek: şüphe
şeriat-ı fitriye: Allah'ın yaratılışa koyduğu kânûnatta düzeni ve âhengi sağlayan, bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı
tabîiyyun: tabîatçılar, materyalistler, tabîata tapanlar
tahayyül etmek: hayal etmek, düşünmek
taksim-i aklî: akıl ve fikir yürütülebilecek yollar, bölümler, kısımlar
teşrik etmek: ortak etmek
ulûhiyet: ilâhlık, "ibadet edilmeye layık olan yegâne mâbud bütün varlıkları yaratan" Allah'tır diye ifade edilen hakîkat.
vahdet: birlik, teklik
vesaît: vasıtalar, araçlar
zahir: açık, görünen
zahirî: açık, dış görünüşteki
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak için hiç bir sebebe muhtaç olmayan zat, Allah

müsebbebi sebep ile beraber halk ederek, cilve-i esmasını ve hikmetini göstermek için, bir tertip ve tanzim ile zahirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki zahirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksaniyetlere mercı olmak için, esbap ve tabiatı dest-i kudretine perde etmiş, izzetini o suretle muhafaza etmiş.

Acaba bir saatçi, saatin çarklarını yapsın, sonra saati çarklarla tertip edip tanzim etsin, daha mı kolaydır? Yoksa hanka bir makineyi o çarklar içinde yapsın, sonra saatin yapılmasını o makinenin camit ellerine versin, tâ saati yapsın, daha mı kolaydır? Acaba imkân hancında değil midir? Haydi, o insafsız aklınla sen söyle, sen hâkim ol.

Veyahut bir kâtip mürekkep, kalem, kâğıdı getirdi. Onunla kendi bizzat o kitabı yazsa daha mı kolaydır? Yoksa o kâğıt, mürekkep, kalem içinde, o kitaptan daha sanatlı, daha zahmetli, yalnız o tek kitaba mahsus olarak bir yazı makinesi icat etsin, sonra o şuursuz makineye "Haydi, sen yaz" desin de kendi karışmasın, daha mı kolaydır? Acaba yüz defa yazıdan daha müşkül değil midir?

Eğer desen: Evet, bir kitabı yazan makinenin icadı o kitaptan yüz defa daha müşkuldür. Fakat o makine, aynı kitabın birçok nüshalarını yazmasına vasıta olmak cihetiyle, belki bir kolaylık var.

Elcevap: Nakkaş-ı Ezelî, hadsiz kudretiyle, nihayetsiz cilve-i esmasını her vakıt tazelendirmekle ayrı ayrı şekilde göstermek için, eşyadaki teşahhusları ve hususî

camit: ruhsuz, sert, cansız
cihetiyle: yönüyle, tarafıyla
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri, görünrüsü
çark: bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimindeki makine parçası
dest-i kudret: kudret eli. Allah'ın ezeli gücünün eli.
esbap: nedenler, sebepler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkim: yargıç, bir konuda karar veren
halk etmek: yaratmak
hariç: bir şeyin dışı
hanka: olağanüstü, mükemmel
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda
hususî: bir kişiye has olan, özel
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
izzet: değer, itibar, şeref, üstünlük.
kâtip: yazan, yazıcı.
kudret: kuvvet, iktidar
kusur: eksiklik, noksan, özür
mercı: başvurulacak yer, kaynak.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muhafaza: koruma
mukarenet: bitişiklik.
müsebbep: sebep olunarak meydana getirilen sonuç.
müşkül: zor, güç.
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakkaş, her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evvelî olmayan Allah
nihayetsiz: sonsuz.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı meunlerden her bir kopya
perde: örtü, engel
sebebiyet: sebep olma, gerektirme
suret: biçim, tarz
şuur: bir şeyi anlama, kavrama gücü, bilinç.
tanzim: düzenleme
tertip: düzene koyma, düzen
teşahhus: belirlenme, maddî yapıya sahip olma, cisimlenme
vakıt: zaman
vasıta olmak: aracı olmak.
zahirî: dış görünüşteki.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

simaları öyle bir surette halk etmiştir ki, hiçbir mektub-i Samedanî ve hiçbir kıtab-ı Rabbanî, diğer kıtapların aynı aynına olamıyor. Alâkullihâl, ayrı manaları ifade etmek için, ayrı bir sîması bulunacak.

Eğer gözün varsa, insanın sımasına bak, gör ki: Zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar, belki ebede kadar, bu küçük sîmada, aza-i esasîde ittifakla beraber, her bir sîma, umum simalara nispeten, her birisine karşı birer alâmet-i farikası var olduğu kat'iyen sabittir. Bunun için, her bir sîma ayrı bir kitaptır. Yalnız sanatın tanzimi için ayrı bir yazı takımı ve ayrı bir tertip ve telif ister. Ve maddelerini hem getirmek, hem yerleştirmek ve hem de vücuda lâzım olan her şeyi derç etmek için, bütün bütün başka bir tezgâh ister.

Haydi, farz-ı muhal olarak, tabiata bir matbaa nazarıyla baktık. Fakat bir matbaaya ait olan tanzim ve basmak, yani, muayyen intizamını kalıba sokmaktan başka, o tanzimin icadından, icatları yüz derece daha müşkül bir zîhayatın cismindeki maddeleri aktâr-ı âlemden mizan-ı mahsusla ve has bir intizamla icat etmek ve getirmek ve matbaa eline vermek için, yine o matbaayı icat eden Kadîr-i Mutlak'ın kudret ve iradesine muhtaçtır. Demek bu matbaalık ihtimali ve farzı, bütün bütün manasız bir hurafedir.

İşte bu saat ve kıtap misallen gibi, Sânî-i Zülcelâl, Kâdir-i Küllî Şey, esbabı halk etmiş, müsebbebatı da halk ediyor. Hikmetiyle, müsebbebatı esbaba bağlıyor. Kâinatın harekâtının tanzimine dair kavanin-i âdetullahtan

aktâr-ı âlem: alemin her tarafı, âlemin dört bir yanı.
Alakullihal: her hâl ve durumda.
alâmet-i farika: farklılık belirtisi.
aza-ı esasî: esas, temel organlar.
cisim: beden, madde.
derç etmek: yerleştirmek.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman.
esbap: nedenler, sebepler.
farz: saymak, öyle kabul etmek.
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
halk etmek: yaratmak.
harekât: hareketler, haller.
has: özel olan, mahsus.
hikmetiyle: ilmiyle, ilâhî gaye ve faydalar gözeterek.
hurafe: düzme, uydurma, dine ve akla aykırı.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
ifade etmek: açıklamak, anlatmak.
ihtimal: mümkün olabilirlik.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
ittifak: birleşme, birlik.
Kadir-i Küllî Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi olan Allah.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: bütün alemler, varlıklar, evren.
kat'iyen: kesin olarak.
kavanin-i âdetullah: âdetullah kanunları, kainatta işleyen ilâhî kanunlar, yaratılış kanunları.
kitab-ı Rabbanî: ilâhî kitap, Cenab-ı Hakka ait her şey.
kudret: kuvvet, iktidar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mana: anlam.
matbaa: basım evi.
mektub-i Samedanî: bir mektuba benzeyen varlıkların Allah tarafından noksansız yaratılması.
misal: örnek, temsil.
mizan-ı mahsus: hassas terazi, özel ölçü.
muayyen: belirli.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müsebbebat: bir sebeple meydana çıkanlar, neticeler.
muşkül: zor, güç.
nazar: bakış.
nispeten: nispetle, oranla, kıyaslayarak.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi her şeyi sanatla yaratan Allah.
sima: yüz, çehre.
suret: biçim, tarz, şekil.
tanzim: sıraya koyma, düzenleme.
telif: yazma, kaleme alıp düzenleme.
tertip: düzene koyma, düzen.
umum: bütün.
vücut: varlık.
zaman-ı Adem: Hz. Âdem zamanı, insanlığın ilk devresi.
zîhayat: hayat sahibi.

ibaret olan şeriat-ı fıtriye-i kübra-i İlâhiyenin bir cilvesini ve eşyadaki o cilvesine yalnız bir âyine ve bir makes olan tabiat-ı eşyayı, iradesiyle tayin etmiştir. Ve o tabiatın vücud-i hancîye mazhar olan vechini, kudretiyle icat etmiş ve eşyayı o tabiat üzerinde halk etmiş, birbirine mezç etmiş. Acaba gayet derecede makul ve hadsiz bürhanların neticesi olan bu hakıkatin kabulü mü daha kolaydır? Acaba vücup derecesinde lâzım değil midir? Yoksa camit, şuursuz, mahlûk, masnu, basit olan o sebep ve tabiat dediğiniz maddelere, her bir şeyin vücuduna lâzım hadsiz cihazat ve alâtı verip hakîmâne, basîrâne olan işleri kendi kendilerine yaptırmak mı daha kolaydır? Acaba imtina derecesinde imkân hancında değil midir? Senin o insafsız aklının insafına havale ediyoruz.

Munkır ve tabiatperest diyor ki: "Madem beni insafa davet ediyorsun."

Ben de diyorum ki: Şimdiye kadar yanlış gittiğimiz yol hem yüz derece muhal, hem gayet zararlı ve nihayet derecede çirkin bir meslek olduğunu itiraf ediyorum. Sabık tahkikatınızdan, zerre miktar şuuru bulunan anlayacak ki, esbaba, tabiata icat vermek mümtenidir, muhaldir. Ve her şeyi doğrudan doğruya Vacibü'l-Vücud'a vermek vacıptır, zarurîdir. [1] اَلْحَمْدُلِلّٰهِ عَلَى الْاِيْمَانِ deyip iman ediyorum.

"Yalnız bir şüphem var. Cenab-ı Hakkın Hâlık olduğunu kabul ediyorum. Fakat bazı cüz'î esbabın ehemmiyetsiz şeylerde icada müdahaleleri ve bir parça methüsena

1. İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

alât: aletler, vasıtalar
ayine: ayna
basırane: görerek, bilerek, basiret sahibine yakışır şekilde
burhan: delil, hüccet, kanıt.
camit: ruhsuz, sert, cansız
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan büyükluk ve şeref sahibi yüce Allah
cihazat: cihazlar, aletler, azalar
cilve: görüntü, tecelli, yansıma
cüz'î: küçük.
davet: çağırma.
ehemmiyet: önem.
esbap: nedenler, sebepler
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, doğru
hakîmâne: hikmetli, faydalı bir şekilde
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
halk etmek: yaratmak.
havale etmek: göndermek, bir işin yapılması için başkasına yollamak.
ibaret: meydana gelen, oluşan
icat etmek: vücuda getirmek, yaratma
icat vermek: yaratma gücü olduğunu düşünmek.
icat: var etme, yaratma
iman: inanma, itikat.
imkân hancında: olması mümkün olmayan
imtina: imkânsızlık, olamayış
insafsız: haksız, adalete uygun davranmayan
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü
itiraf etmek: gerçeği gizlemekten vazgeçip söylemek, açıklamak, bildirmek
kudret: kuvvet, iktidar
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış
makes: akseden yer, yansıma yeri
makul: akla uygun
masnu: sanatla yapılmış olan
mazhar: sahip, bir şeyin görünüdüğü yer
meslek: gidiş, izlenilen yol
methusena: methedip övmek, yüceltme.
mezç etme: katma, karıştırma
muhal: imkânsız, olabilmesi düşünülemeyen
müdahale: karışma
mümtenî: olamaz, imkânsız
munkır: Allah'a inanmayan, inkâr eden, kabul etmeyen
nihayet: son derece.
nimet: ikram, lütuf, bağış
sabık: önceki, geçen, geçmiş
şeriat-ı fıtriye-i kübra-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın bütün kainatı kuşatan büyük yaratılış kanunları
şuur: insanda bir şeyi anlama, kavrama gücü, idrak, bilinç.
tabiat-ı eşya: eşyanın mahiyeti, tabiatı, karakteri
tabiatperest: her şeyin varlıkların ve olayların failı olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan, tabiatçı.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tayin etmek: belirlemek.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan, varlığı başkasının varlığına bağlı olmayan Allah
vacip: şart, zorunluluk
vechi: yüzü
vücud-i hariciye: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen
vücup: vacip ve gerekli olma
vücut: varlık
zarurî: mecburî, zorunlu.
zerre: pek ufak parça

kazanmaları, saltanat-ı rububıyetine ne zarar verir? Saltanatına noksanıyet gelir mi?"

Elcevap: Bazı risalelerde gayet kat'î ispat ettiğimiz gibi, hâkimiyetin şe'nı, müdahaleyi reddetmektir. Hatta, en edna bir hâkim, bir memur, daire-i hâkimiyetinde oğlunun müdahalesini kabul etmiyor. Hatta, hâkimiyetine müdahale tevehhümüyle, bazı dindar padişahlar, halife oldukları hâlde masum evlâtlarını katletmeleri, bu redd-i müdahale kanununun hâkimiyette ne kadar esaslı hükmettiğini gösteriyor. Bir nahiyede iki müdürden tut, tâ bir memlekette iki padışaha kadar, hâkimiyetteki istiklâliyetin iktıza ettiği men-i iştirak kanunu, tarih-i beşerde çok acıp hercümerç ile kuvvetini göstermiş.

Acaba âcız ve muavenete muhtaç insanlardaki amniyet ve hâkimiyetin bir gölgesi bu derece müdahaleyi reddetmeyi ve başkasının müdahalesini men etmeyi ve hâkimiyetinde iştirak kabul etmemeyi ve makamında istiklâliyetini nihayet taassupla muhafazaya çalışmayı gör, sonra, hâkimiyet-i mutlaka rububiyet derecesinde; ve amiriyet-i mutlaka ulûhıyet derecesinde; ve istiklâliyet-i mutlaka ehadiyet derecesinde; ve istiğna-i mutlak kadıriyet-ı mutlaka derecesinde bir Zat-ı Zülcelâl'de, bu redd-i müdahale ve men-i iştirak ve tard-ı şerik, ne derece o hâkimiyetin zarurî bir lâzımı ve vacip bir muktezası olduğunu, kıyas edebilirsen et.

Amma ikinci şık şüphen ki: Bazı esbap, bazı cüz'iyatın bazı ubudiyetlerine merci olsa, o ma'bud-i Mutlak

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey, benzeri görülmeyen ganp
âcız: zayıf, güçsüz
amiriyet: amirlik, yöneticilik.
amiriyet-i mutlaka: sınırsız ve tam emrediciliik, yöneticilik.
cuz'iyat: ehemmiyetsiz, değersiz, ufak tefek şeyler
daire-i hâkimiyet: hâkimiyet sahası.
dindar: dininin emirlerini yerine getiren mütedeyyin.
edna: en aşağı, bayağı
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin görünmesi
esas: asıl, temel
esbap: nedenler, sebepler
evlat: veletler, çocuklar
gayet: son derece, çok.
hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hukmu altında tutan.
hakimiyet: hâkim olus, hukmedis, hakimlik.
hâkimiyet-ı mutlaka: mutlak hâkimiyet, sınırsız kayıtsız bağımsızlık
halife: Müslumanların dini reisi, başkanı
hercümerç: karmakarışık, darmadağınık
hükmetme: hâkim olma, egemenliği altında bulundurma.
ıktıza: lazım gelme, gerekme
İspat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
İstiğna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiç bir şeye muhtaç olmaması
İstiklâliyet: hür ve özel olma, bağımsızlık.
İstiklâliyet-i mutlaka: kesin ve sınırsız bir bağımsızlık.
İştirak: ortak
kadıriyet-ı mutlaka: Cenab-ı Hakkın gücünün her şeye mutlak mağlup üstünlüğü
kanun: yasa, kural
kat'î: kesin
katl: öldürme, katletme
kıyas etmek: karşılaştırmak
ma'bud-i Mutlak: mutlak ibadet edilecek ve ibadet edilmeye lâyık olan Allah
masum: suçsuz, günahsız.
memur: emir ile hareket eden
men etme: mâni olma, engelleme.
men-i İştirak: ortaklığı kabul etmemek.
merci olmak: başvurulacak yer, merkez, kaynak.
muavenete muhtaç: yardıma ihtiyacı olan
muhafaza: koruma
muktezâ: ıktıza eden, gereken
müdahale: karışma
nahiye: bölge, belde, eskiden müdürlükle yönetilen küçük yer
nihayet: son derece, çok
noksanıyet: eksiklik, noksanlık.
redd-i müdahale: başkalarının müdahalesini, karışmasını reddetme
rububiyet: rablik, ilâhî terbiye, Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği ve yönetimi
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
saltanat-ı rububiyet: kainatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
şe'n: keyfiyet, temel özellik.
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık
tard-ı şerik: şeriki, ortağı reddetme
tarih-i beşer: insanlığın geçmişi, insanlık tarihi
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma
ubudiyet: kulluk.
ulûhıyet: ilâhlık, "ibadet edilmeye lâyık olan yegâne ma'bud bütün varlıkları yaratan" Allah'tır diye ifade edilen hakikat.
vacip: şart, zorunlu
zarurî: mecburî, zorunlu
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat: Allah

olan Zat-ı Vacibü'l-Vücud'a müteveccih, zerrattan seyyarata kadar mahlûkatın ubudiyetlerinden ne noksan gelir?

Elcevap: Şu kâinatın Hâlık-ı Hakîm'ı, kâinatı bir ağaç hükmünde halk edip, en mükemmel meyvesini zîşuur, ve zîşuurun içinde en camî' meyvesini insan yapmıştır. Ve insanın en ehemmiyetli, belki insanın netice-i hilkati ve gaye-i fıtratı ve semere-i hayatı olan şükur ve ibadetı, o Hâkim-i Mutlak ve Amir-i Müstakil, kendini sevdirmek ve tanıttırmak için kâinatı halk eden o Vahıd-i Ehad, butün kâinatın meyvesi olan insanı ve insanın en yüksek meyvesi olan şükur ve ibadetini başka ellere verir mi? Bütün bütün hikmetine zıt olarak, netice-i hilkati ve semere-i kâinatı abes eder mi? Hâşâ ve kellâ! Hem hıkmetıni ve rububiyetini inkâr ettirecek bir tarzda, mahlûkatın ibadetlerini başkalara vermeye rıza gösterir mi? Hiç musaade eder mi? Ve hem hadsız bir derecede kendini sevdirmeyi ve tanıttırmayı ef'alıyle gösterdiği hâlde, en mukemmel mahlûkatının şükür ve minnettarlıklannı, tahabbüp ve ubudiyetlerini başka esbaba vermekle kendini unutturup, kâinattakı makasıd-ı âlıyesini inkâr ettirir mi? Ey tabıatperestlikten vazgeçen arkadaş, haydi sen söyle!

O dıyor: "Elhamdulillâh, bu ıkı şüphem hallolmakla beraber, vahdaniyet-i İlâhiyeye dair ve ma'bud-i Bilhak O olduğuna ve Ondan başkalan ibadete lâyık olmadığına o kadar parlak ve kuvvetli iki delil gösterdin ki, onlan inkâr etmek, güneşi ve gündüzü inkâr etmek gıbı bır mükâberedir."

abes: boş saçma luzumsuz ve gayesiz iş
Amir-i Müstakil: bağımsız, tek başına hareket eden hiç bıt ortağı olmayan amir idareci.
camî: ıhtıva eden kapsamlı
dair: aıt ilgili
delil: bır meseleyı ispata yarayan şey kanıt, burhan
ef'al: fiiller işler hareketler
ehemmiyet: onem
elhamdulillah: hamd ve sukur sadece Allah a mahsustur
esbap: nedenlet sebepler
gaye-ı fıtrat: yaratılışın gayesı maksadı
hadsız: sınırsız sonsuz
Hâkim-i Mutlak: hıçbır şekılde hakımıyetıne sınır konmayan tam hüküm sahıbı kayıtsız şartsız her şeye hukmeden Allah.
Halık-ı Hakım: her varlığı belli bır gaye ve faydalara yonelik olarak yaratan Allah
halk eden: yaratan
halk etmek: yaratmak.
hallolmak. çozumlenmek
hâşâ: asla kesınlıkle
hikmet: ılâhi gaye, fayda maksat, ılım
hükmünde: değerınde ve yerınde olarak
ibadet: Allah a karşı kulluk va zıfesını yapmak.
inkar: kabul ve tasdık etmeme inanmama
kâinat: butun âlemler varlıklar evren
kellâ: hıç bır zaman asla
lâyık olmak. uygun ve yakışır olmak.
ma'bud-ı Bilhak: asıl ıbadet edilecek, hakkıyla ıbadete lâyık olan anlamında Allah ın bır sıfatı
mahlûkat: Allah tarafindan yaratılan var olan her şey
makasıd-ı alıye: yuce gayeler yuksek maksatlar
minnettarlık: ıyılık yapan bırısıne teşekkur duygusu içinde olmak.
mükâbere: gerceğı bıldığı hâlde buyukluk taslayarak kabul etmemek
mukemmel: olgun kusursuz tam
musaade etmek: ızın vermek.
müteveccih: teveccüh eden yonelen
netice-i hilkat: ınsanın ve varlıklannı yaranlış netıcesı amacı.
netice-i hilkat: yaratılışın yaratılmanın neticesi amacı
noksan: eksıklık kusur
rıza gostermek. razı olmak, onamak uygun bulmak.
rububiyet: rablık, Allah ın butun varlık alemlerın kuşatan egemenlığı yaratıcılığı ıdare ve terbıye etmesı
semere-i hayat: hayatın netice ve faydalan
semere-i kaınat: kâinatın meyvesi netıcesı
seyyarat: gezegenler
şükur: nımet ve ıyılığın sahıbını tanıma ve ona karşı minnet duyma
tabıatperest: kâınattakı varlıklann ve olaylann falı olarak tabıatı kabul eden, Allah a ınanmayan tabıatçı
tahabbup: sevgi gösterme muhabbet etme
tarz: bıçım şekıl
ubudiyet: kulluk
vahdaniyet-i ilahiye: ılahı bırlık, Allah ın bır tek olması
Vahıd-ı Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecelli eden gorunen Allah (c.c.)
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak ıçın hıç bıt sebebe muhtaç olmayan zat Allah.
zerrat: zerreler atomlar
zîşuur: şuurlu bilinç sahıbı

Hatime

Tabiat fikr-i küfrîsini terk eden ve imana gelen zat diyor ki: Elhamdülillâh, benim şüphelerim kalmadı. Yalnız merakımı mucip olan birkaç sualim var.

BİRİNCİ SUAL: Çok tembellerden ve târiku's-salâtlardan ışıtıyoruz. Diyorlar ki: "Cenab-ı Hakkın bizim ibadetimize ne ihtiyacı var ki, Kur'ân'da çok şiddet ve ısrarla, ibadeti terk edeni zecredip cehennem gibi dehşetli bir ceza ile tehdit ediyor? İtidalli ve istikametli ve adaletli olan ifade-i Kur'âniyeye nasıl yakışıyor ki, ehemmiyetsiz bir cüz'î hataya karşı nihayet şiddeti gösteriyor?"

Elcevap: Evet, Cenab-ı Hak senin ibadetine, belki hiçbir şeye muhtaç değil. Fakat sen ibadete muhtaçsın, manen hastasın. İbadet ise, manevî yaralarına tiryaklar hükmünde olduğunu çok nsalelerde ispat etmişiz. Acaba bir hasta, o hastalık hakkında, şefkatli bir hekimin ona nafi' ilâçları içirmek hususunda ettiği ısrara mukabil, hekime dese: "Senin ne ihtiyacın var, bana böyle ısrar ediyorsun?" Ne kadar manasız olduğunu anlarsın.

Amma Kur'ân'ın, terk-i ibadet hakkında şiddetli tehdidatı ve dehşetli cezaları ise: Nasıl ki bir padişah, raiyetinin hukukunu muhafaza etmek için, adî bir adamın, raiyetinin hukukuna zarar veren bir hatasına göre, şiddetli cezaya çarpar. Öyle de, ibadeti ve namazı terk eden adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in raiyeti hükmünde

adaletli: gerçekçi, âdil.
adi: basit, sıradan.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyükülük sahibi yüce Allah.
cüz'î: az, küçük.
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
ehemmiyet: önem.
elhamdülillah: hamd ve şükür Allah'a mahsustur.
fikr-i küfri: küfür ve inkâr fikri, düşüncesi.
hatime: sonuç, konunun özet kısmı.
hekim: doktor.
hukuk: haklar.
hükmünde olmak: değerinde ve yerinde olmak.
hükmünde: değerinde ve yerinde olduğunu.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirmek.
ifade-i Kur'aniye: Kur'ân'ın ifadesi.
iman: inanç, itikat.
İspat: doğruyu delil göstererek meydana koyma, kanıt.
ısrar etme: üstünde durma, direterne.
ısrar: üstünde durma, israrcılık.
ısrara mukabil: üstünde durmasına karşın, karşılık.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
itidal: denge, her konuda orta yolu tutma, aşırıya kaçmama.
mana: anlam.
manen: mana bakımından, manaca.
manevi: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
mucip olan: icap eden, gerek bireri.
muhafaza etmek: korumak.
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan.
nafi: faydalı.
namaz: İslâm'ın beş şartından biri olan salat.
nihayet: son derece, çok.
raiyet: halk, tabi olanlar.
sual: soru.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı halde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak.
şefkatli: merhametli, acıyarak seven, sevecen davranan.
tariku's-salat: namaz kılmayı terk etmiş olan kimse, namaz kılmayan.
tehdidat: tehditler.
tehdit etmek: korkutmak, gözdağı vermek.
terk etme: bırakma.
terk: bırakma.
terk-i ibadet: ibadetin terki, ibadet etmemek.
tiryak: ilaç.
zat: kişi.
zecretmek: yasaklamak, sakındırmak.

olan mevcudatın hukukuna ehemmiyetli bir tecavüz ve manevî bir zulüm eder. Çünkü, mevcudatın kemallerî, Sânia mûteveccih yüzlerinde tesbih ve ibadetle tezahür eder. İbadeti terk eden, mevcudatın ibadetini görmez ve göremez. Belki de inkâr eder. O vakit, ibadet ve tesbih noktasında yüksek makamda bulunan ve her biri birer mektub-i Samedanî ve birer âyine-i esma-i Rabbaniye olan mevcudatı âlî makamlarından tenzil ettiğinden ve ehemmiyetsiz, vazifesiz, camit, perişan bir vaziyette telâkkî ettiğinden, mevcudatı tahkir eder, kemalâtını inkâr ve tecavüz eder.

Evet, herkes kâinatı kendi âyinesiyle görür. Cenab-ı Hak, insanı kâinat için bir mikyas, bir mizan suretinde yaratmıştır. Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş, o âlemin rengini, o insanın itikad-ı kalbîsine göre gösteriyor. Meselâ, gayet me'yus ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve me'yus suretinde görür. Gayet sürurlu ve neşeli, müjdeli ve kemal-i neşesinden gülen bir adam, kâinatı neşeli, güler gördüğü gibi; mütefekkirâne ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakikaten mevcut ve muhakkak olan ibadet ve tesbihatlarını bir derece keşfeder ve görür. Gafletle veya inkârla ibadeti terk eden adam, mevcudatı, hakikat-i kemalâtına tamamıyla zıt ve muhalif ve hata bir surette tevehhüm eder ve manen onların hukukuna tecavüz eder.

Hem o târiku's-salât, kendi kendine malik olmadığı için, kendi malikinin bir abdi olan kendi nefsine zulmeder

abd: kul
âlem: dünya
âlî: yüce, yüksek.
âyine: ayna
âyine-i esma-i Rabbaniye: bütün varlıkları idare, tedbir ve terbiye eden Allah'ın isimlerinin aynası
camit: ruhsuz, sert, cansız
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyükluk sahibi Allah
ciddî ağırbaşlı
ehemmiyet: önem
gaflet: gafillik, dikkatsizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece, çok.
hakikaten: hakikat olarak, gerçekten
hakikat-ı kemalât: mükemmelliklerin hakikatı, iç yüzü, esası
hukuk: haklar
hususî: özel
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
inkâr etmek: reddetmek, kabul etmemek.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
itikad-ı kalbî: kalben inanmak
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kemalat: kusursuz ve mükemmel özellikler
kemal-i neşe: tam bir sevinç ve neşe hali
keşfetmek: gizli bir şeyi meydana çıkarmak.
makam: mevki, yer, konum
malik: sahip
manen: manevî yönden, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
matemli: hüzünlü, kederli, yaslı
mektub-i Samedanî: bir mektuba benzeyen varlıkların Allah tarafından eksiksiz, mükemmel yaratılması
mevcudat: var olan, yaratılan her şey
mevcut: var olan, varlık.
me'yus: umutsuz, ye'se düşmüş.
mikyas: ölçü aracı, kıyas aleti
mizan: denge, ölçü
muhakkak: gerçekleşmiş, şüphesiz
muhalif: zıt, aykırılık gösteren, karşıt
müjde: sevindirici haber, iyi haber
mütefekkirane: tefekkür ederek, Allah'ı düşünerek.
mütevecciih: teveccüh eden, yönelen
nefsine zulmetmek: kişinin kendisine haksızlık ve eziyet etmesi
sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sûret: biçim, tarz, görüntü
sürur: sevinç.
tahkir etmek: küçük ve basit görmek, aşağılamak
târiku's-salât: namaz kılmayı terk etmiş olan kimse, namaz kılmayan
tecavüz etmek: saldırmak, haddini aşmak.
tecavüz: saldırı, haddini aşma
telâkkî etmek: kabul etmek, anlamak
tenzil etme: indirmek, aşağı düşürmek.
terk etme: bırakma, uzaklaşma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutarak şânına uygun ifadelerle anma
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tevehhüm: vehmlenme, kuruntuya kapılma
tezahür etmek: meydana, ortaya çıkmak, görünmek
vakit: zaman
vazife: görev
vaziyet: durum, hâl
zulüm: haksızlık, eziyet.

Onun malikı, o abdinin hakkını onun nefs-i emmaresinden almak için, dehşetli tehdit eder. Hem netice-i hılkati ve gaye-i fıtratı olan ibadeti terk ettiğinden, hikmet-i İlâhiye ve meşiet-i Rabbaniyeye karşı bir tecavüz hükmüne geçer. Onun için cezaya çarpılır.

Elhâsıl, ibadeti terk eden hem kendi nefsine zulmeder –nefis ise Cenab-ı Hakkın abdı ve memlûkudur– hem kâinatın hukuk-i kemalâtına karşı bir tecavüz, bir zulümdür. Evet, nasıl ki küfür, mevcudata karşı bır tahkırdır; terk-ı ibadet dahi, kâinatın kemalâtını bir inkârdır. Hem hikmet-i İlâhiyeye karşı bir tecavuz olduğundan, dehşetli tehdide, şiddetli cezaya müstahak olur.

İşte bu istihkakı ve mezkûr hakikatı ifade etmek için, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, mu'cizâne bır surette o şiddetli tarz-ı ifadeyi ıhtıyâr ederek, tam tamına hakikat-i belâgat olan mutabık-ı mukteza-i hâle mutabakat ediyor.

İKİNCİ SUAL. Tabiattan vazgeçen ve imana gelen zat diyor ki: "Her mevcut, her cihette, her ışinde ve her şeyinde ve her şe'ninde meşıet-i İlâhiyeye ve kudret-i Rabbanıyeye tâbi olması, çok azîm bir hakikattir. Azameti cihetinde dar zihnlerımize sığışmıyor. Hâlbuki gözümüzle gördüğümüz bu nihayet derecede mebzuliyet, hem hılkat ve ıcad-ı eşyadaki hadsiz sühulet, hem sabık bürhanlarınızla tahakkuk eden, vahdet yolundakı icad-ı eşyada nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'ân ile beyan edilen [1] مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ [2] وَمَآ أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْهُوَ أَقْرَبُ gibi ayetlerin

abd: kul
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
azamet: buyukluk, yucelik.
azım: buyuk, yuce.
beyan etme: açıklama, anlatma, izah
bürhan: delil, huccet, kanıt.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendısı, şeref ve buyukluk sahıbı Allah
elhâsıl: ozetle, sonuç olarak.
gaye-ı fıtrat: yaratılışın gayesı, maksadı
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat-ı belagat: guzel ifadelerle anlatma gerçegi
hıkmet-i ilahıye: Allah ın hıkmetı, mahlukatın yaratılışında Allah ın gayeleri
hılkat: yaratılış
hukuk-ı kemalat: mukemmellıklerin takdır edılme hakkı, hukuku
hükmüne geçmek: degennde olmak, yerine geçmek.
icad-ı eşya: eşyanın vucuda getırılmesı, yaratılması
ifade etme: açıklama, anlatma
ıhtıyar etme: seçme, tercıh etme
iman: ınanç, tasdık
inkâr: kabul ve tasdık etmeme, ınanmama
istihkak: hak etme, hak kazanma
kemalât: mukemmellıkler
kıyamet: kainatın yıkılıp son bulması, butun canlıların olmesi, sonra yine butun olulerin dırıtılmesi gibi buyuk olayların tamamı
kudret-ı Rabbanıye: her şeyı terbıye eden Allah ın sonsuz kudret ve kuvvetı
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalanyla akılları benzenmı yapmaktan acız bırakan Kur'ân ı Kerîm
küfür: ımansızlık, dınsızlık, inkarcılık.
malık: sahıp
mebzuliyet: bolluk, cokluk.
memluk: kole, bınnın mulku olan
meşıet-i ılahıye: Cenab ı Hakka aıt, Onun bılgısı, arzusu, istegi ve ıradesi altında olan Allah ın varlıklar uzenndekı ıradesı
meşıet-i Rabbanıye: her varlıgı terbıye ve ıdare eden Cenab-ı Hakkın ıstek, arzu ve muradı
mevcudat: varlıklar
mezkûr: zıkredılen, adı geçen
mu'cizane: mu'cize gibi
mutabakat: uygunluk, uyum
mutabık-ı mukteza-i hal: halın geregıne uygun olarak.
müstahak: hak etmış.
nass-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm ın kesın ve acık hukmu
nefs-i emmare: ınsana kotu ve gunah olan ışlerın yapılmasını emreden nefıs
nefsine zulmetmek: kışının kendısıne haksızlık ve eziyet etmesı
netice-i hilkat: yaratılışın, yaratılmanın neticesi, amacı
sabık: geçen, geçmış.
suret: bıçım, tarz
suhulet: kolaylık.
şe'n: ış, fıl, hâl
tabi: boyun egen, uyan, ıtaat eden
tahakkuk eden: delıl ıle ıspat edılen, dogrulugu kesınleşen.
tahkir: hakaret etme, hor gorme, aşagılama
tarz-ı ifade: ıfade tarzı, acıklama şekli
tehdit: hıddet etme, kor kutma
terk-i ibadet: ıbadetın terk etme, yapmama.
vahdet: bırlık, teklık
zulüm: haksızlık, eziyet

1. Sızın yaratılmanız da, dırıtılmenız de, tek bır kışının yaratılıp dırıtılmesi gibıdır. (Lokman Suresi 28.)
2. Kıyametin gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi 77.)

sarahaten gösterdikleri nihayet derecede kolaylık, o hakikat-i azîmeyi, en makbul ve en makul bir mesele olduğunu gösteriyorlar. Bu kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?"

Elcevap: Yirminci Mektubun Onuncu Kelimesi olan (1) وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ beyanında, o sır gayet vazıh ve kat'î ve mukni bir tarzda beyan edilmiş. Hususan o mektubun zeylinde daha ziyade vuzuhla ispat edilmiş ki, bütün mevcudat, Sânî-i Vahid'e isnat edildiği vakit, bir tek mevcut hükmünde kolaylaşır. Eğer Vahid-i Ehad'e verilmezse, bir tek mahlûkun icadı bütün mevcudat kadar muşkulleşir. Ve bir çekirdek, bir ağaç kadar suubetli olur.

Eğer Sânî-i Hakikî'sine verilse, kâinat bir ağaç gibi ve ağaç bir çekirdek gibi ve cennet bir bahar gibi ve bahar bir çiçek gibi kolaylaşır, sühulet peyda eder. Ve bilmüşahede görünen hadsiz mebzuliyet ve ucuzluğun ve her nev'in sühuletle kesret-i efradı bulunmasının ve kesret-i sühulet ve sür'atle muntazam, sanatlı, kıymetli mevcudatın kolayca vücuda gelmesinin sırlarına medar olan ve hikmetlerini gösteren yüzer delillerinden ve başka risalelerde tafsilen beyan edilen bir ikisine muhtasar bir işaret ederiz.

Meselâ, nasıl ki yüz nefer bir zabitin idaresine verilse, bir neferin yüz zabitin idarelerine verilmesinden yüz derece daha kolay olduğu gibi, bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi bir merkez, bir kanun, bir fabrika ve bir padişahın emrine verildiği vakit, âdeta kemiyeten bir neferin teçhizatı kadar kolaylaştığı gibi, bir neferin teçhizat-ı askeriyesi müteaddit merkezlere, müteaddit fabrikalara, müteaddit

1. O her şeye kadirdir. (Mülk Suresinin 1. ayeti gibi pek çok ayette geçer.)

âdeta: sanki
beyan: açıklama, izah etme, anlatma
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
emir: emir, komut, buyurmak.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat-i azîme: en büyük hakikat, doğru
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, yüksek ilim
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
idare: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme.
isnat: dayandırma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kanun: yasa
katî: kesin ve doğru
kemiyeten: sayıca, çoğunluk olarak.
kesret-i efrat: fertlerin, çokluğu.
kesret-i sühulet: oldukça kolay, çok kolay bir şekilde
kıymetli: değerli
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
makbul: geçerli
makul: akla uygun
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk.
medar olan: dayanak noktası olan, kaynak, vesile
merkez: emir veren yönetim yeri, makamı.
merkez: yönetim yeri, emir komuta makamı
meselâ: örneğin
mesele: önemli konu
mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey
mevcut: var olan
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısaltılmış, özet.
mukni: ikna eden, inandırıcı
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
müşkül: zor, güç.
müteaddit: bir çok, çeşitli
nefer: er, rütbesiz asker
nevi: çeşit, tür
nihayet: son derece, çok.
peyda etme: ortaya çıkarma, meydana getirme
Sânî-i Hakikî: sanatın gerçek yaratıcısı olan Allah
Sânî-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sarahat: sarihlik, açıklık
sır: gizli hakikat, gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranıp anlaşılmasında en ince ve en zor yanı.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
sür'at: çabukluk, hızlılık.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, ayrıntılı olarak
tarz: biçim, metot.
teçhizat: teçhizler, donatımlar
teçhizat-ı askeriye: askerî donatım
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (c.c.)
vakit: zaman
vazıh: açık, net, aşikâr
vuzuh: vazıh olma hali, açıklık
vücut: var olma, varlık.
zabit: subay
zeyil: ek, ilâve.
ziyade: çok, fazla

kumandanlara havalesi de, âdeta bir ordunun teçhizatı kadar kemiyeten müşkülâtlı oluyor. Çünkü bir tek neferin teçhizatı için, bütün orduya lâzım olan fabrikaların bulunması gerektir.

Hem bir ağacın, sırr-ı vahdet cihetiyle, bir kökte, bir merkezde, bir kanunla mevadd-ı hayatiyesi verildiğinden, binler meyve veren o ağaç, bir meyve kadar sühuletli olduğu bilmüşahede görünür. Eğer vahdetten kesrete gidilse, her bir meyveye lâzım mevadd-ı hayatiye başka yerden verilse, her bir meyve bir ağaç kadar müşkülât peyda eder. Belki ağacın bir enmuzecı ve fihristesi olan bir tek çekirdek dahi, o ağaç kadar suubetli olur. Çünkü bir ağacın hayatına lâzım olan bütün mevadd-ı hayatiye bir tek çekirdek için de lâzım oluyor.

İşte bu misaller gibi yüzler misaller var, gösteriyorlar ki, vahdette nihayet derecede sühuletle vücuda gelen binler mevcut, şirkte ve kesrette bir tek mevcuttan daha ziyade kolay olur. Sair nsalelerde bu hakikat iki kere iki dört eder derecede ispat edildiğinden, onlara havale edip, burada yalnız bu sühulet ve kolaylığın ilim ve kader-i İlâhî ve kudret-i Rabbaniye nokta-i nazarında gayet muhim bir sırrını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Sen bir mevcutsun. Eğer Kadîr-i Ezelî'ye kendini versen, bir kibrit çakar gibi, hiçten, yoktan, bir emirle, hadsiz kudretiyle, seni bir anda halk eder. Eğer sen kendini Ona vermezsen, belki esbab-ı maddiyeye ve tabiata isnat etsen, o vakit sen, kâinatın muntazam bir hulâsası,

beyan etme: açıklama, izah etme.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yön, taraf.
emir: emirle, komutla, "ol" emriyle.
enmuzec: nümune, misal, model.
esbab-ı maddiye: maddi sebepler.
fihriste: özet, içindekiler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
halk etmek: yaratmak.
havale: yollama, gönderme, üstüne bırakma.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özet.
ilim: bilgi.
isnat etme: dayandırma.
kader-i İlâhî: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu.
Kadir-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanun: yasa, kural.
kemiyeten: sayıca, çoğunluk olarak.
kesret: çokluk.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
kumandan: komutan.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mevadd-ı hayatiye: hayat için gerekli ve zorunlu olan maddeler.
mevcut: var olan.
misal: örnek, temsil.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
mühim: önemli.
müşkülât: zorluklar, güçlükler.
nefer: er, rütbesiz asker.
nihayet: son derece, çok.
nokta-ı nazar: bakış açısı.
peyda etme: çıkarma, edinme, ortaya çıkarma.
sair: diğer, başka.
sır: gizli hakikat, gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranıp anlaşılmasında en ince ve en zor yanı.
sırr-ı vahdet: birlik sırrı.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, müşrilik.
teçhizat: teçhizler, donanımlar.
vahdet: birlik.
vakit: zaman.
vücut: var olma, varlık.
ziyade: çok, fazla.

meyvesi ve küçük bir fihristesi ve listesi olduğundan, senı yapmak için kâınatı ve anasın ince elekle eleyıp hassas ölçülerle aktâr-ı âlemden senin vücudundaki maddeleri toplamak lâzım gelir. Çünkü esbab-ı maddiye yalnız terkıp eder, toplar. Kendilerinde bulunmayanı hıçten, yoktan yapamadıklan, bütün ehl-i akıl yanında musaddaktır. Öyle ise, küçük bir zîhayatın cismini aktâr-ı âlemden toplamaya mecbur olurlar. İşte vahdette ve tevhidde ne kadar kolaylık ve şirkte ve dalâlette ne kadar muşkülât var olduğunu anla.

Ikincisi: İlim noktasında hadsiz bir sühulet vardır. Şöyle kı:

Kader, ılmın bır nev'ıdır kı, her şeyın manevî ve mahsus kalıbı hükmünde bir mıktar tayin eder. Ve o mıktar-ı kaderî, o şeyın vücuduna bir plân, bır model hukmune geçer. Kudret ıcat ettiğı vakit, gayet sühuletle, o kaderî miktar üstunde ıcat eder. Eğer o şey muhıt ve hadsiz ve ezelî bir ilmin sahibi olan Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, sabıkan geçtığı gibi, bınler muşkulât değıl, belki yuz muhalât ortaya düşer. Çünkü o miktar-ı kaderî ve mıktar-ı ilmî olmazsa, bınler harıcî ve maddî kalıplar, küçücük bir hayvanın cesedinde istimal edilmek lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsız kolaylık ve dalâlette ve şirkte hadsiz müşkülâtın bır sırrını anla,

(1) وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْهُوَ اَقْرَبُ ayeti ne kadar hakikatlı ve doğru ve yüksek bir hakikati ifade ettiğini bil

1. Kıyametın gerçekleşmesi goz açıp kapayıncaya kadar yahut ondan da yakındır (Nahl Suresi 77)

aktâr-ı âlem: âlemın dort bır yanı, her tarafı.
anasır: unsurlar, temel elemanlar
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi
ceset: vucut, beden.
dalalet: ıman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak
ehl-i akıl: akıllı olanlar, akıl sahıpleri
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
ezelî: oncesiz ve başlangıcı olmayan, sonsuz
fihriste: ozet, içindekiler
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, doğru.
harıcî: dışanya aıt, dışla ılgili
hassas: inceliklı ölçu aletı
hükmünde: degennde ve yerınde
hükmune geçme: değerine olma, yerine geçme
ıcat: yoktan var etme, yaratma
ilim: ilim, bılgı
istimal: kullanma
kader: Allah ın sonsuz ilmı ile kaınatta olmuş ve olacak butün şeylenn varlık ve yoklugunu, geçmiş ve gelecegini bilmesi, takdır etmesi, planlaması
kaderi: kader ıle alâkalı, ılgılı
Kadir-i Zülcelal: buyukluk sahıbı ve her şeye gucu yeten Allah.
kaınat: butun alemler, varlıklar, evren
kudret: güç, kuvvet, iktıdar
lâzım: gerekli, luzumlu
mahsus: bır şeye has olan, ozel
manevi: manaya aıt, maddî olmayan, soyut.
mecbur: zorunluluk.
mıktar-ı ilmi: ılâhî ılım ıle belırlenen olçu
miktar-ı kaderi: ılâhî kader ıle takdır edılmış, belırlenmış mıktar, olçu
model: ornek, numune
muhalat: muhaller, olması mumkun olmayanlar
muhit: ihata eden, kuşatan
musaddak: tasdık olunmuş, dogrulanmış
muşkülât: zorluklar
nevi: çeşıt, tur
nihayetsiz: sonsuz
plan: program, proje
sabıkan: biraz once
sır: gizli hakıkat.
sühulet: kolaylık.
şırk: Allah a ortak koşma, muşnklık
tayın etme: behrleme
terkıp etme: duzenleme, bır araya getırme, sentez.
tevhid: bırleme, Allah ın bir olduğuna ınanmak.
vahdet: Allah ın bırlıgının butun varlıklarda gorulmesi
vakit: zaman
vücut: var olma, varlık.
zıhayat: hayat sahıbı, canlı

ÜÇÜNCÜ SUAL: Eskiden düşman, şimdi dost olan mühtedi diyor ki: "Şu zamanda çok ilen giden feylesoflar diyorlar ki: 'Hiçten, hiçbir şey icat edilmiyor ve hiçbir şey idam edilmiyor, yalnız bir terkip, bir tahlildir ki, kâinat fabrikasını işlettiriyor.'"

Elcevap: Nur-i Kur'ân ile mevcudata bakmayan feylesoflann en ilen gidenleri bakmışlar ki, tabiat ve esbap vasıtasıyla bu mevcudatın teşekkulât ve vücutlannı –sabıkan ispat ettiğimiz tarzda– imtina derecesinde müşkülâtlı gorduklerinden, iki kısma ayrıldılar.

Bır kısmı Sofestaî olup, insanın hassası olan akıldan istifa ederek, ahmak hayvanlardan daha aşağı düşerek, kâinatın vucudunu inkâr etmeyi, hatta kendilerinin vucutlannı dahi inkâr etmesini, dalâlet mesleğinde esbap ve tabiatın icat sahibi olmalarından daha ziyade kolay gorduklerinden, hem kendilerini, hem kâinatı inkâr edip cehl-i mutlaka duşmuşler.

Ikinci guruh bakmışlar ki, dalâlette, esbap ve tabiat mucit olmak noktasında, bir sinek ve bir çekirdeğin icadı, hadsiz muşkulâtı var. Ve tavr-ı aklın haricinde bir iktidar iktıza ediyor. Onun için, bilmecburiye, icadı inkâr ediyorlar, "Yoktan var olmaz" diyorlar. Ve idamı da muhal görüyorlar, "Var yok olmaz" hükmediyorlar. Yalnız, harekât-ı zerrat ile, tesaduf ruzgârlarıyla bir terkip ve tahlil ve dağılmak ve toplanmak suretinde bir vaziyet-i itibariye tahayyul ediyorlar.

Işte, sen gel, ahmaklığın ve cehaletin en aşağı derecesinde, en yüksek akıllı kendini zanneden adamları gör!

ahmak: pek akılsız sersem budala
bilmecburiye: mecburiyetle zorunlu olarak.
cehalet: bilgisizlik cahillik
cehl-i mutlak: kara cahillik, aşırı derecede bilgisizlik cehalet.
dalalet: iman ve islamıyetten ayrılmak azmak.
esbap: nedenler sebepler
feylesof: filozof felsefe ile uğraşan
guruh: cemaat topluluk kısım
hadsiz: sınırsız sonsuz.
harekât-ı zerrat: zerrelerin atomların hareketleri
haricinde: dış dışında
hassa: özellik nitelik.
hükmetme: karar verme düşünüp degerlendirerek bir kanıya varma
icat: yoktan var etme yaratma
idam: yok olma
iktıdar: güç yetme yapabilme kuvvet!.
iktiza etme: lâzım gelme gerekme
imtina: imkânsızlık olamayış
inkar: kabul ve tasdik etmeme inanmama
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
kainat: bütün âlemler, varlıklar evren
meslek: gidiş tutulan yol
mevcudat: mevcutlar... var olan yaratılan her şey
mucit: yaratan yoktan var eden
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen mümkün
mühtedi: ihtida eden, hidayete eren
muşkulât: zorluklar
nur-ı Kur'an: Kur'ân nuru, aydınlatıcı ışığı
sabıkan: az önce geçtiği gibi
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkar eden
sual: soru
suret: biçim tarz
tahayyul etme: hayal etme zihinde canlandırma
tahlil: unsurlarına ayırma çözümleme analiz
tarz: biçim suret
tavr-ı akıl: akli metotlar aklın alabileceği kapasite
terkip: düzenleme bir araya getirme
teşekkulât: teşekküller oluşumlar meydana gelişler
vasıta: aracılık.
vaziyet-i itibariye: kabul edilen var sayılan durum var olması bir başkasına bağlı olan iş hâl.
vücut: var olma varlık
zan: sanma
ziyade: çok fazla

Ve dalâlet, insanı ne kadar maskara ve süflî ve echel yaptığını bıl, ibret al.

Acaba her senede dört yüz bin envaı birden zemin yüzünde icat eden, ve semavat ve arzı altı günde halk eden, ve altı haftada, her baharda, kâinattan daha sanatlı, hikmetli, zîhayat bır kâınatı ınşa eden bır kudret-ı ezelıye, bir ilm-i ezelînin dairesinde plânlan ve mıktarlan taayyün eden mevcudat-ı ilmiyeyi, göze gostermeyen bır ecza ıle yazılan ve görünmeyen bir yazıyı göstermek için sürülen bir ecza mısillü, gayet kolay o madumat-ı hariciye olan mevcudat-ı ilmiyeye vücud-i haricî vermeyi o Kudret-i Ezelıye'den uzak görmek ve icadı ınkâr etmek, evvelki güruh olan Sofestaîlerden daha ziyade ahmakane ve cahilânedir.

Bu bedbahtlar, âciz-i mutlak ve yalnız bir cüz-i ihtiyârîden başka ellerinde olmayan, firavunlaşmış kendi nefisleri hiçbir şeyi idam ve yok edemediklerinden ve hiçbir zerreyı, bir maddeyi hiçten, yoktan icat edemediklerinden ve güvendikleri esbap ve tabıatın ellerinde hıçten icat gelmediği cıhetle, ahmaklıklanndan dıyorlar: "Yoktan var olmaz, var da yok olmaz" deyip, bu batıl ve hata dusturu Kadîr-ı Mutlak'a teşmil etmek ıstıyorlar.

Evet, Kadîr-i Zülcelâl'in iki tarzda icadı var:

Biri ihtira ve ibda iledir. Yanı hiçten, yoktan vücut veriyor ve ona lâzım her şeyi de hiçten icat edıp elıne veriyor

âciz-ı mutlak: her bakımdan güçsüz, zayıf
ahmak: pek akılsız, sersem, budala
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca
arz: yer, dünya
batıl: boş, saçma, uydurma
bedbaht: zavallı, bahtsız, kısmetsız
cahilane: cahılce, bılgısız bır şekılde
cihet: yon
cüz-i ihtiyârî: azıcık bır seçme hurryetı, ırade ve dılemeye bağlı tercih fıılı
dalalet: ıman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak.
düstur: kaıde, prensıp, esas
echel: en cahıl bılgısız
ecza: ılâç yapmaya yarayan veya sanayıde kullanılan maddelenn genel adı.
envaı: çeşıtler, turler, nevlıer
esbap: nedenler, sebepler
evvel: once
firavunlaşmak: kotu, acımasız bır ınsan olmak.
gayet: son derece, çok.
güruh: cemaat, topluluk, takım
halk eden: yaratan, meydana geuren
hikmetli: bılgıye dayalı, gayelı, faydalı
ibda: omeksız olarak, eşsız bır şekılde yaratma
icat: yoktan var etme, yaratma
idam: yok olma
ihtira: benzen gorulmemış bır şey icat etme, hıçten yaratma
ilm-i ezeli: ezelî ılım, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ılmı
inkâr: kabul ve tasdık etmeme, ınanmama
ınşa: vucuda getırme, yaratma.
Kadır-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tâbı olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
Kadîr-ı Zülcelâl: buyukluk sahıbı ve her şeye gucu yeten Allah
kainat: bütün âlemler, varlıklar evren
Kudret-i Ezeliye: Ezelî kudret, başlangıcı olmayan sonsuz İlahi guç, kuvvet.
lazım: gerekli, lüzumlu
madumat-ı hariciye: hariçten başkası tarafından gorunmeyen, İlâhî ılım dairesinde olan.
maskara: herkesı kendıne guldurren soytan
mevcudat-ı ilmiye: başkası tarafından gorulmeyen, Allah ın sonsuz ılmı dairesındekı mevcudata aıt ılım ve planlar
mısillu: gibi, benzeri.
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
plan: program
semavat: semalar, gokler
Sofestaî: Allah ı kabul etmemek ıçın, kaınatı ve kendı varlığını da ınkâr eden.
süflî: aşagılık, bayağı, adî
taayyun: belli olma
tarz: bıçım, şekıl
teşmil etmek: ıçıne alma, genelleştırme
vücud-i harici: vucudu ve varlığı ortaya çıkan bılınen.
vücut: varlık
zemin: yeryüzü
zerre: en kuçuk parça, atom
zihayat: hayat sahıbı, canlı
ziyade: çok, fazla

Diğeri inşa ile, sanat iledir. Yani, kemal-i hikmetini ve çok esmasının cilvelerini göstermek gibi çok dakik hikmetler için, kâinatın anasınndan bir kısım mevcudatı inşa ediyor; her emrine tâbi olan zerratları ve maddeleri, rezzakıyet kanunuyla onlara gönderir ve onlarda çalıştırır.

Evet, Kadîr-i Mutlak'ın iki tarzda, hem ibda, hem inşa suretinde icadı var. Varı yok etmek ve yoğu var etmek en kolay, en sühuletli, belki daimî, umumî bir kanunudur. Bir baharda, üç yüz bin enva-ı zîhayat mahlûkatın şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten var eden bir kudrete karşı "Yoğu var edemez" diyen adam, yok olmalı!

Tabiatı bırakan ve hakikate geçen zat diyor ki:

"Cenab-ı Hakka zerrat adedince şükür ve hamd ve sena ediyorum ki, kemal-i imanı kazandım, evham ve dalâletlerden kurtuldum ve hiçbir şüphem de kalmadı.[1]

"اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِينِ الْاِسْلَامِ وَكَمَالِ الْاِيمَانِ"

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

adedince: sayısınca
ahval: haller, durumlar
anasır: unsurlar, temel elementler
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi Allah
cilve: görüntü, tecelli.
daimî: sürekli, devamlı
dakik: ince, hazık.
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
Elhamdulillahi ala dinilislam: kemalı-i iman, İslâm dininden ve mukemmel olan iman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun
emir: emir, komut, buyruk
enva-ı zihayat: canlı türleri
esma: isimler
evham: vehimler, zanlar, kuşkular
hakıkat: gerçek, doğru, asıl, esas.
hakkıyla bilmek: her şeyin iç yüzünü, gerçek aslını bilmek.
hamd: methetme, övme, şükretme
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
ibda: örneksiz olarak, eşsiz bir şekilde yaratma
icat: yoktan var etme, yaratma
inşa: vücuda getirme, yaratma
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
kanun: yasa, kural
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye
kemal-i İman: İmanın mükemmelliği ve sağlamlığı
keyfiyat: nitelikler, özellikler
kısım: parça, takım
kudret: kuvvet, iktidar
mahlûkat: yaratılmışlar, Allah tarafından yaratılanlar
mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey
rezzakıyet: her canlıya uygun rızık vericilik
sena: övme, medih
sıfat: nitelik, vasıf
suret: biçim, tarz
sühulet: kolaylık
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tarz: biçim, suret.
tenzih etme: Allah'ın bütün eksikliklerden uzak olduğuna inanmak
umumî: genel
zat: kişi, şahıs
zerrat: zerreler, atomlar

1. İslâm dını ve kâmil imandan dolayı Allah'a hamd olsun

2. Senî her türlü noksandan tenzih edenz Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın (Bakara Suresi 32)

* Yirmi Dördüncü Lem'a, Isparta'da 1934 te Türkçe olarak telif edilmiştir

Yirmi Dördüncü Lem'a

Tesettür Hakkındadır

On Beşinci Notanın Ikıncı ve Uçüncü Meseleleri iken, ehemmiyetine binaen Yirmi Dördüncü Lem'a olmuştur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ (1)

(ılâahır) ayeti, tesetturu emrediyor. Medeniyet-i sefihe ise, Kur'ân'ın bu hükmüne karşı muhalif gidiyor. Tesetturü fıtrî görmuyor, bır esarettir dıyor. (HAŞIYE)

HAŞİYE: Mahkemeye karşı ve mahkemeyı susturan Lâyıha-ı Temyizin mudafaatından bir parça

Ben de Adlıyenın mahkemesıne derım kı: Bın üç yüz ellı senede ve her asırda uç yüz ellı mılyon insanlann hayat-ı ıçtımaıyesınde en kudsî ve hakıkî ve hakıkatlı bir düstur-ı Ilâhîyi, üç yüz ellı bin tefsirin tasdıklerıne ve ıttıfaklarına istınaden ve bın üç yüz ellı sene zarfında geçmış ecdadımızın ıtıkatlarına ıktıdaen tefsır eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette rûy-ı zeminde adalet varsa, o karan red ve bu hukmü nakzedecektır.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla

Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü mınlenn hanımlarına soyle, evlerinden çıktıklannda dış ortulenni uzerlenne alsınlar. (Ahzab Suresi 59.)

adalet: doguruluk, eşıtlık.
adliye: adalet yen mahkeme yen
asır: yuzyıl
ayet: Kur an ın her bir cumlesi
binaen: dayanarak -den dolayı
düstur-ı ilâhî: Ilâhî prensıp. Allah ın emn kuralı
ecdat: cedler atalar
ehemmiyet: onem
esaret: esırlık tutsaklık
fıtrî: tabîî yaratılıştan
hakıkatlı: gerçekçi asıl, esas olan
haşıye: dipnot.
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayar toplum hayatı
hukum: emır buyruk, karar
ıktıdaen: uyarak, uyularak.
ıla ahır: sonuna kadar
ıstınaden: dayanarak.
ıtıkat: iman inanç
ittıfak: birlık halınde beraberlik.
kudsî: kutsal, temız, arınmış, yuce
Kur ân'ın hukmü: Kur ân ın emrı, buyrugu
layıha-ı temyiz: yerel mahkemenın yargısını denedeyebılen yuksek mahkemeye gondenlen yazı
lem a: parıltı Gunes gibi parlayan
mahkûm etmek: ceza vermek, kotu bır duruma surukleme k
medenıyet-ı sefıhe: zevk ve eglenceye sevk edıcı Batı medenıyetı
mesele: onemlı konu
muhalıf: karşıt zıt.
mudafaat: savunmalar
mü mın: Allah a ıman eden inanan
nakzetmek: bozmak yok saymak
nota: bıldırı ozlu duşunce
Peygamber: Allah ın elçısı nebı resul
Rahîm: cok merhametlı olan koruyan acıyan sefkat eden Allah
Rahman: rahmetı herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklannı ve geçım şekıllennı ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
red: gen çevırme
rûy-ı zemîn: yeryuzu
tasdık: dogrulugunu kabul etme onaylama
tefsir: yorum açıklama.
tesettur: ortunme.
zarfında: ıçınde

Elcevap. Kur'ân-ı Hakîmin bu hükmü tam fıtrî olduğuna ve muhalifi gayr-i fıtrî olduğuna delâlet eden çok hikmetlerinden yalnız dört hikmetini beyan ederiz.

BIRINCI HIKMET

Tesettür, kadınlar için fıtrîdir ve fıtratlan iktıza ediyor. Çünkü kadınlar hilkaten zaife ve nazik olduklarından, kendilerini ve hayatından ziyade sevdiği yavrularını himaye edecek bir erkeğin himaye ve yardımına muhtaç bulunduğundan, kendini sevdirmek ve nefret ettirmemek ve istiskale maruz kalmamak için fıtrî bir meyli var.

Hem kadınların on adetten altı yedisi, ya ihtiyardır, ya çirkindir ki, ihtiyarlığını ve çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Ya kıskançtır, kendinden daha güzellere nispeten çirkin düşmemek veya tecavüzden ve ittihamdan korkar; taarruza maruz kalmamak ve kocası nazarında hıyanetle müttehem olmamak için, fıtraten tesettür isterler. Hatta dikkat edilse, en ziyade kendini saklayan, ihtiyarlardır. Ve on adetten ancak iki üç tanesi bulunabilir ki, hem genç olsun, hem güzel olsun, hem kendini göstermekten sıkılmasın.

Malûmdur ki, insan sevmediği ve istiskal ettiği adamların nazarından sıkılır, müteessir olur. Elbette açık saçıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, bakmasına hoşlandığı namahrem erkeklerden onda iki üçü varsa, yedi sekizinden istiskal eder. Hem tefahhuş ve tefessüh etmeyen bir güzel kadın, nazık ve serütteessür olduğundan, maddeten tesiri tecrübe edilen, belki semlendiren pis

adet: sayı.
beyan etme: açıklama, anlatma, izah.
delâlet: delil olma, gösterme.
elcevap: cevap.
fıtrat: yaratılış, mizaç, huy.
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılış açısından.
fıtrî: tabiî, yaratılıştan.
gayr-i fıtrî: fıtrata, yaratılış gayesine aykırı.
hikmet: İlâhî gaye, fayda, yüksek bilgi.
hilkaten: yaratılıştan, fıtraten.
himaye etme: koruma, esirgeme, muhafaza etme.
hıyanet: ihanet, hainlik, vefasızlık, kendine olan güveni kötüye kullanma.
hüküm: emir, buyruk.
iktıza etme: gerektirme.
istiskal: hoşlanmama, yüz vermeme, küçümseme.
ittihamdan korkmak: suç altında olma, bulunmaktan korkmak.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
maddeten: maddî olarak.
malum: bilinen.
maruz: bir kişi ya da olayla karşı karşıya kalan, etkilenen.
meyil: bir tarafa doğru eğilim, istek.
muhalif: karşıt, zıt.
müteessir olmak: duygulanıp üzülmek, etkilenmek.
müttehem: suçlanma, zan altında kalma.
namahrem: evlenmelen haram olmayan, nikâh düşen kişi, yabancı.
nazar: bakış.
nazik: narin, ince.
nefret: bir şeyden veya kimseden iğrenme, tiksinme.
nispeten: nispetle, oranla, kıyaslayarak.
semlendirmek: zehirletmek, kirletmek.
serütteessür: çabuk tesir gören, çabuk üzülen.
taarruz: şiddetli saldırı, saldırma.
tecavüz: saldırı, saldırma.
tecrübe etmek: denemek, sınamak.
tefahhuş: fuhşa girme, ahlâksızlık.
tefessüh etmek: bozulmak, çürümek.
tesettür: örtünme.
tesir: etki, iz bırakma.
zaife: güçsüz, kuvvetsiz hanım.
ziyade: fazlasıyla.

nazarlardan elbette sıkılır. Hatta işitiyoruz, açık saçıklık yeri olan Avrupa'da çok kadınlar, bu dikkat-ı nazardan sıkılarak, "Bu alçaklar bizi göz hapsine alıp sıkıyorlar" diye polislere şekva ediyorlar. Demek, medeniyetin ref-i tesettürü hilâf-ı fıtrattır. Kur'ân'ın tesettür emri fıtrî olmakla beraber, o maden-i şefkat ve kıymettar birer refika-ı ebediye olabilen kadınlan, tesettür ile sukuttan, zilletten ve manevî esaretten ve sefaletten kurtanyor.

Hem kadınlarda ecnebi erkeklere karşı, fıtraten korkaklık, tahavvüf var. Tahavvüf ise, fıtraten, tesettürü iktıza ediyor. Çünkü, sekiz dokuz dakika bir zevki cidden acılaştıracak sekiz dokuz ay ağır bir velet yükünü zahmetle çekmekle beraber, hamîsiz bir veledin terbiyesiyle, sekiz dokuz sene, o sekiz dokuz dakika gayrımeşru zevkın belâsını çekmek ıhtımalı var. Ve kesretle vakı olduğundan, cıdden şıddetle namahremlerden fıratı korkar ve cibilliyeti sakınmak ister. Ve tesettür ile, namahremın ıştihasını açmamak ve tecavüzüne meydan vermemek, zayıf hilkati emreder ve kuvvetli ihtar eder. Ve bir siperi ve kalesi, çarşafı olduğunu gösteriyor.

Mesmuatıma gore, merkez ve payıtaht-ı hukûmette, çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet adî bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık bacaklı karısına bilfiil sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanlanın hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor!

ref-i tesettür: ortunmeyı ortadan kaldırma, hanımlann ortusunu yok etme
refika-i ebediye: sonsuz hayatta da eş, hayat arkadaşı olan kadın.
rütbeten: rutbece makam mevkı bakımından
sefalet: sefillik hakirlik aşağılık, duşkunluk.
siper: arkasına saklanılacak sığınak koruyucu mesmuat: işıtılen duyulan haber alınan şeyler
sukut: degerden duşme degennı yıtırme
şamar: tokat.
şekva: şikâyet, yakınma
tahavvüf: korkuya duşme korkma çekınme
tecavüz: saldırı sataşma
terbıye: besleme yetıştırme ıyı ahlaklı eğitme
tesettür: ortünme.
vakı: vuku bulma, olma meydana gelme
velet: çocuk, evlât.
zahmet: sıkıntı eziyet.
zillet: hor ve kuçuk gorulme aşa gilanma

âdi: sıradan
ahali: halk
aleyhinde: karşısında
belâ: sıkıntı zorluk.
bilfiil: fiilen çalışarak uygula yarak.
cıbilliyet: yaratılıştan olan huy tabıat karakter
dikkat-i nazar: dıkkatlı bakmak bakış
ecnebi: yabancı
fıtrat: yaratılış mızaç huy
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılış açısından
fıtrî: dogal yaratılıştan gelen mızaca uygun
gayet: son derece çok.
gayrımeşru: helal olmayan dıne aykırı
hamisiz: koruyucusuz himaye edeni olmayan
hayasız: utanmaz sıkılmaz
hilaf-ı fıtrat: yaratılış maksadına zıt.
hılkat: yaratılış
ihtar: hatırlatma uyarma
ihtimal: mumkun olabilirlik
iktıza etme: gerektırme
ıştıha: istek ıştah ilgi meyil
kesret: cokluk
kıymettar: değerli kıymetli
kundura: ayakkabı
maden-i şefkat: şefkat kaynagı
manevi esaret: manevi esırlık, psıkolojık baskı ve tutsaklık.
medeniyet: Avrupa medeniyetı kultüru
mesmuat: ışıtılenler
namahrem: evlenmeleri haram olmayan, nikah duşen kışı yabancı
nazar: bakış
payıtaht-ı hükûmet: hukûmetın merkezı başkent.

İKİNCİ HİKMET

Kadın ve erkek ortasında gayet esaslı ve şiddetli münasebet, muhabbet ve alâka, yalnız dünyevî hayatın ihtiyacından ileri gelmiyor. Evet, bir kadın, kocasına yalnız hayat-ı dünyeviyeye mahsus bir refika-ı hayat değildir. Belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-ı hayattır.

Madem hayat-ı ebediyede dahı kocasına refıka-ı hayattır, elbette, ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının nazarından gayn, başkasının nazannı kendı mehasinine celp etmemek ve onu darıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir. Madem mu'mın olan kocası, sırr-ı imana bınaen, onunla alâkası hayat-ı dünyeviyeye münhasır ve yalnız hayvanî ve güzellık vaktıne mahsus, muvakkat bir muhabbet değıl, belkı hayat-ı ebedıyede dahı bir refika-ı hayat noktasında esaslı ve cıddî bır muhabbetle, bır hürmetle alâkadardır. Hem yalnız gençliğinde ve güzellik zamanında değıl, belkı ıhtıyarlık ve çirkinlik vaktinde dahi o cıddî hürmet ve muhabbeti taşıyor. Elbette ona mukabil, o da kendi mehasinini onun nazarına tahsis ve muhabbetini ona hasretmesi, mukteza-i insaniyettir. Yoksa pek az kazanır, fakat pek çok kaybeder.

Şer'an koca, karıya küfüv olmalı, yani, birbirine münasip olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühımı, dıyanet noktasındadır.

Ne mutlu o kocaya ki, kadınının dıyanetine bakıp taklıt eder; refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek içın mütedeyyin olur.

alaka: ılgı, bağlılık
alakadar: ılgılı, bağlılık gosteren
bınaen: dayanarak, den dolayı
celp etmek: çekmek, getirmek.
cıddî: gerçek, ıçten, samımî
dıyanet: dını emırlere bağlılık, dındarlık.
dünyevî: dunya hayatı ıle ılgılı
ebedî: sonsuz, sürekli, daımî
esas: asıl, temel
gayet: son derece, çok.
gayr: başka
hasretme: yalnız bir şeye ozel tutma, bir seyın butununu bırıne ayırmak, vermek.
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayvanî: hayvanca
hıkmet: ılahî gaye, fayda, ılım
hürmet: nayet, saygı
küfüv: denk, uygun
lazım: gerekli, luzumlu
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan, ozel
mehasın: güzellik.
mukabil: karşılık.
mukteza-i insaniyet: insanlıgın geregi
muvakkat: geccı
mühım: onemlı
mü'mın: ımanı eden, ınanan
münasebet: ılgı, alâka, yakınlık
münasip: uygun
münhasır: bır şeye veya kımseye aıt, sınırlı
mütedeyyin: dının emırlerını eksıksız yerine getıren, dındar
nazar: bakış, dikkat.
refika: kadın, eş, zevce
refika-i hayat: hayat arkadaşı, eş
sırr-ı iman: ımanı sırrı, ımanı hakıkatı, gerçeği
şer'an: şenat bakımından, dını hukumlere gore
tahsis: has kılma, ozel tutma

Bahtıyardır o kadın ki, kocasının diyanetine bakıp "Ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim" diye takvaya girer.

Veyl o erkeğe ki, sâliha kadınını ebedî kaybettirecek olan sefahate girer.

Ne bedbahttır o kadın ki, müttakî kocasını taklit etmez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder.

Binler veyl o iki bedbaht zevç ve zevceye ki, birbirinin fıskını ve sefahatini taklit ediyorlar, birbirine ateşe atılmasında yardım ediyorlar.

UÇÜNCÜ HİKMET

Bir ailenin saadet-i hayatiyesi, koca ve kan mabeyninde bir emniyet-i mütekabile ve samimî bir hürmet ve muhabbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık saçıklık, o emniyeti bozar, o mütekabil hürmet ve muhabbeti de kırar. Çünkü, açık saçıklık kılığına giren on kadından ancak bir tanesi bulunur ki, kocasından daha güzeli görmediğinden, kendini ecnebiye sevdirmeye çalışmaz. Dokuzu, kocasından daha iyisini görür. Ve yirmi adamdan ancak bir tanesi, karısından daha güzelini görmüyor. O vakit o samimî muhabbet ve hürmet-i mütekabile gitmekle beraber, gayet çirkin ve gayet alçakça bir his uyandırmaya sebebiyet verebilir. Şöyle ki:

İnsan, hemşire misillü mahremlenne karşı fıtraten şehevanî his taşıyamıyor. Çünkü mahremlerin simaları, karabet ve mahremiyet cihetindeki şefkat ve muhabbet-i meşruayı ihsas ettiği cihetle, nefsî, şehevanî temayülâtı

bahtıyar: bahtlı, tâlî'li, mutlu
bedbaht: bahtı kara, kötü tâli'li, zavallı
cihet: yön
diyanet: dini emirlere bağlılık, dindarlık.
ebedî: sonsuz, sürekli, daimî
ecnebi: yabancı
emniyet: emnilik, güvenlik.
emniyet-i mütekabile: karşılıklı güven, emniyet.
fısk: hak yolundan çıkma, günaha dalma
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan
gayet: son derece, çok.
hürmet: nayet, saygı
hürmet-i mütekabile: karşılıklı saygı, hürmet.
ihsas: hissettirme
karabet: yakınlık, hısımlık, akrabalık
mabeyn: ara
mahrem: nikâh düşmeyen evlenilmesi haram ve yasak edilen
mahremiyet: mahremlik.
misillü: gibi, benzen
muhabbet-i meşrua: helâl muhabbet, dine uygun sevgi
mübarek: hayırlı, mutlu
mütekabil: karşılıklı
müttakî: günah ve haramdan uzak duran, takva sahibi
nefsî: kulun kötü ve günah olan hâl ve huyları.
saadet-i hayatiye: hayatın saadeti, mutluluğu
sâliha: iyi amel işleyen, takva sahibi, dindar kadın.
sebebiyet: sebep olma, gerektirme
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sima: yüz, çehre
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şehevanî: şehvetle ilgili, nefsanî arzularla ilgili
taklit etmek: bir kimseye benzemeye çalışmak.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma
temayülat: temayüller, meyiller, eğilimler
tesettür: örtünme.
veyl: yazıklar olsun!
zevce: nikâhlı kadın, hanım, eş.
zevç: koca, eş

kırar. Fakat bacaklar gibi şer'an mahremlere de göstermesi caiz olmayan yerlerini açık saçık bırakmak, süflî nefislere göre, gayet çirkin bir hissin uyanmasına sebebiyet verebilir. Çünkü mahremin siması mahremiyetten haber verir ve namahreme benzemez. Fakat meselâ açık bacak, mahremin gayri ile müsavidir. Mahremiyeti haber verecek bir alâmet-i farikası olmadığından, hayvanî bir nazar-ı hevesi, bir kısım süflî mahremlerde uyandırmak mümkündür. Böyle nazar ise, tüyleri ürpertecek bir sukut-i insaniyettir!

DÖRDÜNCÜ HİKMET

Malûmdur ki, kesret-i nesil, herkesçe matlûptur. Hiçbir millet ve hükümet yoktur ki, kesret-i tenasüle taraftar olmasın. Hatta Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:[1] تَنَاكَحُوا تَكَاثَرُوا فَإِنِّي أُبَاهِي بِكُمُ الْأُمَمَ (ev kemâ kâl). Yani, "İzdivaç ediniz, çoğalınız. Ben kıyamette sizin kesretinizle iftihar edeceğim."

Hâlbuki tesettürün ref'i, izdivacı teksir etmeyip çok azaltıyor. Çünkü, en serseri ve asrî bir genç dahi refika-i hayatını namuslu ister. Kendi gibi asrî, yani açık saçık olmasını istemediğinden bekâr kalır, belki de fuhşa sülûk eder.

Kadın öyle değil; o derece kocasını inhisar altına alamaz. Çünkü kadının –aile hayatında müdîr-i dahilî olmak haysiyetiyle kocasının bütün malına, evlâdına ve her şeyine muhafaza memuru olduğundan– en esaslı

1. Aclunî Keşfü'l-Hafâ 1:318, Münâvî Feyzü'l-Kadîr 3:269, hadis no: 3366

alâmet-i fârika: farklılık belirtisi
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamında Peygamberimize dua, ferman, emir buyruk.
asrî: modern, son çağda yaşayan
câiz olmayan: dince izin verilmeyen, yapılması sakınca olan
esas: asıl, temel
ev kemâ kâl: veya söylediği gibi
evlâd: veletler, çocuklar
fuhşa sülûk etme: helâl dairesini terk edip haram yola girme
gayet: son derece, çok.
gayri: başkası, diğer, yabancı
haysiyetiyle: "bakımından dolayı, sayılmak üzere" anlamında bir söz
hayvanî: hayvânca
hikmet: İlâhî gaye, fayda, yüksek bilgi, ince sır
hükûmet: devlet, yönetim.
iftihar etme: övünme
inhisar: hasredilme, tahsis olunma
izdivaç: evlilik, nikâh
kesret: çokluk
kesret-i nesil: neslin çokluğu, neslin çoğalması.
kesret-i tenasül: neslin çoğalması
kıyamet: kainatın yıkılıp son bulması, bütün canlıların ölmesi ve sonra
mahrem: nikâh düşmeyen evlenilmesi yasak olan.
mahremiyet: mahremlik, nikâh düşmeme özelliği, yasak olan
malûm: bilinen
matlûp: talep edilen, istenilen
mesela: örneğin.
muhafaza: koruma
müdîr-i dahilî: iç işleri idare eden, dahilî müdür
müsavi: eşit, denk.
namahrem: mahrem, yasak olmayan, nikâh düşen, evlenilmelen şer'an mümkün olan
namuslu: ahlak kurallarına uygun olarak davranan, değer taşıyan özelliklere gereği gibi uyan
nazar: bakış
nazar-ı heves: his ve hevesle bakmak.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
refika-i hayat: hayat arkadaşı, eş
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
sebebiyet: sebep olma, gerektirme.
sima: yüz, çehre.
sukut-i insaniyet: insanlığın yok olması, alçalması
süflî: aşağılık, alçak.
şer'an: dine göre, şeriat bakımından
teksir etme: çoğaltma, artırma
tesettürün ref'i: örtünmenin ortadan kaldırılması

hasleti sadâkattir, emniyettir. Açık saçıklık ise, bu sadâkatı kırar, kocası nazarında emniyeti kaybeder, ona vicdan azabı çektirir. Hatta erkeklerde iki güzel haslet olan cesaret ve sahavet kadınlarda bulunsa, bu emniyete ve sadâkate zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendir, kötü haslet sayılırlar. Fakat kocasının vazifesi, ona hazinedarlık ve sadâkat değil, belki himayet ve merhamet ve hürmettir. Onun için, o erkek inhısar altına alınmaz, başka kadınları da nikâh edebilir.

Memleketimiz Avrupa'ya kıyas edilmez. Çünkü orada, düello gibi çok şiddetli vasıtalarla, açık saçıklık içinde namus bir derece muhafaza edilir. İzzet-i nefis sahibi bir sinin kansına pis nazarla bakan, boynuna kefenini takar, sonra bakar. Hem memalik-i bârıde olan Avrupa'dakı tabiatlar, o memleket gibi bârid ve camittirler. Bu Asya, yani âlem-i İslâm kıt'ası, ona nispeten memalik-i harredir. Malûmdur ki, muhitin, insanın ahlâkı üzerinde tesiri vardır. O bârid memlekette, soğuk insanlarda hevesat-ı hayvaniyeyi tahrik etmek ve iştihayı açmak için açık saçıklık belki çok suistımalâta ve israfata medar olmaz. Fakat serütteessur ve hassas olan memalik-ı harredekı insanların hevesat-ı nefsanıyesını mutemadıyen tehyıç edecek açık saçıklık, elbette çok suistimalâta ve israfata ve neslin zaafiyetine ve sukut-i kuvvete sebeptir. Bır ayda veya yırmi günde ihtıyac-ı fıtrîye mukabil, her bırkaç günde kendini bir israfa mecbur zanneder. O vakıt, her ayda on beş gün kadar hayız gibi arızalar münasebetiyle

ahlak. huylar, tabıatlar
ahlak-ı seyyie: çırkın ahlak, kotu huylar
alem-i İslam: İslam alemi, İslam dunyası
arıza: aksama, aksaklık
azap: buyuk sıkıntı, şıddetli acı
bârid: soguk
camit: ruhsuz, sert, katı
duello: ıkı kışı arasında şahıtler yanında olan çarpışma, kavga
emniyet. emnıllk, ınanma, güvenme
haslet. ınsanın yaratılışından gelen huy ve karakter, doguştan gelen ozellik, mızaç.
hassas: duyarlı, ıçlı.
hayız: kadınlara aıt ozel ay halı, âdet.
hazinedar: malı muhafazaya memur olan
hevesat-ı hayvanıye: hayvanca arzular, hayvanı hıs ve arzular
hevesat-ı nefsanıye: nefse aıt ıstekler, nefsın gelip geçıcı olan çırkın arzu ve istekleri
himayet: koruma
hürmet: nayet, ıhtıram
ihtıyac-ı fıtrıye: doguştan gelen bir duygu ve ıhtıyaç
inhısar altına almak: tekelıne almak, ozel olarak sınırlandırmak
israf: ıhtıyaçtan fazlasını harcama
israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar
ıştıha: fazla istek, arzu
izzet-i nefis. şahsıyet, şerefli namuslu, ahlaklı kımselerın karaktennde bulunan tavizsız duygu

kıta: arazi, memleket, ulke.
kıyas etme: karşılaştırma
malum: bılınen
mecbur: zorunluluk.
medar: sebep, vesile.
memalik-i bârıde. soguk ıklımlı memleketler
memalik-i harre: sıcak memleketler
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak.
muhafaza: koruma
muhıt: çevre
mukabil: karşılık.
münasebet. vesile.
mütemadıyen: sürekli olarak, devamlı
namus. edep, hayâ, ahlak, dogruluk gibi fazıletlerın sonucu olan ve yuksek deger taşıyan ozellik.
nazar: bakış, nıyet
nesil: soy-sop, zurryet.
nıkâh etme: evlenme
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
sadakat. başlılık.
sahavet. el açıklıgı, comertlik
serütteessur: çabuk tesir goren, çabuk uzulen
suistımalat. koruye kullanmalar
sukut-ı kuvvet: kuvvetten duşme
tabıat: huy, karakter, mızaç.
tahrık etmek: hareketlendırme, duyguları uyandırma, kışkırtma
tehyıç etme: heyecana getırme
tesir: etkı, ız bırakma
vasıta: aracılık.
vazife: gorev
vıcdan: iyiyi kotuden hayırşerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu.
zaafiyet: zayıflık, güçsuzlük.
zan: sanma

kadından tecennüp etmeye mecbur olduğundan, nefsine mağlûp ise fuhşiyata da meyleder.

Şehirliler, köylülere, bedevîlere bakıp tesettürü kaldıramaz. Çünkü köylerde, bedevîlerde, derd-i maişet meşgalesiyle ve bedenen çalışmak ve yorulmak münasebetiyle, hem şehirlilere nispeten nazar-ı dikkati az celp eden, masume işçi ve bir derece kaba kadınların kısmen açık olmaları, hevesat-ı nefsaniyeyi tehyice medar olmadığı gibi, serseri ve işsiz adamlar az bulunduğundan, şehirdeki mefasidin onda biri onlarda bulunmaz. Öyle ise onlara kıyas edilmez.

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

EHL-İ İMAN AHİRET HEMŞİRELERİM OLAN KADINLAR TAİFESİ İLE BİR MUHAVEREDİR

Bazı vilâyetlerde taife-i nisâdan samimî ve hararetli bir surette Nurlara karşı alâkalarını gorduğum ve haddimden pek ziyade, onların Nurlara ait derslerime itimatlarını bildiğim sıralarda, mübarek Isparta'ya ve manevî Medresetüzzehra'ya üçüncü defa geldiğim zaman işittim ki, o mubarek ahiret hemşirelerim olan taife-i nisâ, benden bir ders bekliyorlarmış. Güya vaaz suretinde camilerde onlara bir dersim olacak. Hâlbuki, ben dört beş vecihle hastayım. Ve hem perişan, hatta konuşmaya ve

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alaka: ilgi, bağ.
bedevî: göçebe, çölde yaşayan.
celp etmek: çekmek, kendi tarafına çekmek.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
fuhşiyat: fuhuşlar, çok çirkin, helâl olmayan işler.
güya: sanki.
hâlbuki: oysa ki.
hararet: coşkunluk, heyecanlılık.
hevesat-ı nefsaniye: nefse ait istekler, nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve isrekleri.
itimat: güvenme.
kısmen: kısmı olarak, bir kısım.
kıyas: karşılaştırma.
mağlûp: yenilmiş, yenilen kimse.
manevî: maneviyata ait, maddî olmayan.
masume: masum, suçsuz ve günahsız olan.
medar olmak: dayanak olmak, sebep, vesile olmak.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mefasit: fesatlıklar, bozgunculuklar.
meşgale: iş, uğraş, meşguliyet.
meyletmek: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
muhavere: konuşma.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu.
münasebetiyle: dolayısıyla, sebebiyle.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
suret: biçim, tarz.
taife: takım.
taife-i nisâ: kadınlar topluluğu.
tecennüp etme: çekinme, sakınma.
tehyiç: heyecana getirme.
tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak.
tesettür: örtünme.
vaaz: dini meselelerle konuşup hitap etme.
vecih: yön, cihet.
vilâyet: il.
ziyade: çok, fazla.

düşünmeye iktidarsız bulunduğum hâlde, bu gece şiddetli bir ihtarla kalbime geldi ki:

"Madem on beş sene evvel gençlerin istemeleriyle *Gençlik Rehberi*'ni onlar için yazdın ve pek çok istifade edildi. Hâlbuki hanımlar taifesi, gençlerden daha ziyade bu zamanda öyle bir rehbere muhtaçtırlar."

Ben de bu ihtara karşı gayet perişan ve zaaf ve aczimle beraber, Üç Nükte ile, gayet muhtasar bazı lüzumlu maddeleri, o mübarek hemşirelerime ve manevî genç evlâtlarıma beyan ediyorum.

BIRINCI NÜKTE

Risale-i Nur'un en mühim bir esası şefkat olmasından, nisâ taifesi şefkat kahramanları bulunmaları cihetiyle daha ziyade Risale-i Nur'la fıtraten alâkadardırlar. Ve *lillâhilhamd* bu fıtrî alâkadarlık çok yerlerde hissediliyor. Bu şefkatteki fedakârlık, hakikî bir ihlâsı ve mukabelesiz bir fedakârlık manasını ifade ettiğinden, şimdi bu zamanda pek çok ehemmiyeti var.

Evet, bir valide veledini tehlikeden kurtarmak için hiçbir ücret istemeden ruhunu feda etmesi ve hakikî bir ihlâs ile vazife-i fıtriyesi itibarıyla kendini evlâdına kurban etmesi gösteriyor ki, hanımlarda gayet yüksek bir kahramanlık var. Bu kahramanlığın inkişafı ile hem hayat-ı dünyeviyesini, hem hayat-ı ebediyesini onunla kurtarabilir. Fakat bazı fena cereyanlarla, o kuvvetli ve kıymettar sevgiye inkişaf etmez. Veyahut suistimal edilir. Yüzer numunelerinden bir küçük numunesi şudur:

acz: zayıflık, güçsüzlük
alâkadar: ilgili, münasebetli
beyan: açıklama, anlatma, izah
cereyan: akım, aynı görüş ve fikir eğiliminde olanların oluşturduğu hareket.
cihet: yön
ehemmiyet: önem
esas: asıl, temel
evlât: veletler, çocuklar
evvel: önce
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakârlık: feda etme, bir şey uğrunda sıkıntıya katlanma, güçlüğe dayanma
fena: kötü
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan
fıtrî: tabiî, yaratılıştan
gayet: son derece, çok.
Gençlik Rehberi: Risale-i Nur içinde bulunan ve gençlere nasihatte bulunulan kitapçık
hakikî: gerçek, doğru
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
ifade: söz, anlatma
ihlâs: samimiyet, bir işi bir ibadetti başka bir maksat gözetmeden sırf Allah rızası için yapmak.
ihtar: hatırlatma, uyarı
iktidar: güç, yetme, yapabilme
inkişaf: ortaya çıkma, görülme, meydana çıkma.
istifade: faydalanma
itibarıyla: sayılmak üzere, bakımından
kıymettar: değerli, kıymetli
kurban etmek: bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek.
lillâhilhamd: Allah'a şükür ve hamd olsun ki
lüzumlu: gerekli
mana: anlam
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muhtaç: ihtiyacı olan
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısa, özet
mukabelesiz: karşılıksız.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu
mühim: önemli.
nisâ: kadın.
numune: örnek.
nükte: ince söz ve mana
rehber: kılavuz
Risale-i Nur: Nur Risalesi
seciye: yaratılış, huy, karakter
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi
taife: takım, kısım
valide: ana, anne
vazife-i fıtriye: yaratılışa ait vazife
veled: çocuk, evlât.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
ziyade: çok, fazla, fazlasıyla

O şefkatli valide, çocuğunun hayat-ı dünyeviyede tehlikeye girmemesi, istifade ve fayda görmesi için her fedakârlığı nazara alır, onu öyle terbiye eder "Oğlum paşa olsun" diye bütün malını verir, hafız mektebinden alır, Avrupa'ya gönderir. Fakat o çocuğun hayat-ı ebediyesi tehlikeye girdiğini düşünmüyor. Ve dünya hapsinden kurtarmaya çalışıyor, cehennem hapsine düşmesini nazara almıyor. Fıtrî şefkatin tam zıddı olarak, o masum çocuğunu, ahirette şefaatçi olmak lâzım gelirken, davacı ediyor. O çocuk, "Niçin benim imanımı takviye etmeden bu helâketime sebebiyet verdin?" diye şekva edecek. Dünyada da, terbiye-i İslâmiyeyi tam almadığı için, validesinin harika şefkatinin hakkına karşı lâyıkıyla mukabele edemez, belki de çok kusur eder.

Eğer hakikî şefkat suistimal edilmeyerek, bîçare veledini haps-i ebedî olan cehennemden ve idam-ı ebedî olan dalâlet içinde ölmekten kurtarmaya o şefkat sırrıyla çalışsa, o veledin bütün ettiği hasenatının bir misli, validesinin defter-i a'maline geçeceğinden, validesinin vefatından sonra her vakit hasenatlarıyla ruhuna nurlar yetiştirdiği gibi, ahirette de, değil davacı olmak, bütün ruhucanı ile şefaatçi olup ebedî hayatta ona mübarek bir evlât olur.

Evet, insanın en birinci üstadı ve tesirli muallimi, onun validesidir. Bu münasebetle, ben kendi şahsımda kat'î ve daima hissettiğim bu manayı beyan ediyorum:

Ben bu seksen sene ömrümde, seksen bin zatlardan ders aldığım hâlde, kasem ediyorum ki, en esaslı ve sarsılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi, merhum

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
beyan etme: açıklama, izah etme, anlatma
biçare: çaresiz, zavallı.
daima: sürekli, devamlı
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak.
davacı: dava eden, iddia eden şikayetçi
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter
ebedî hayat: sonsuz, daimî hayat, ahiret hayatı
esas: asıl, temel
evlât: veledler, çocuklar
fedakârlık: feda etme, kıymet ve ehemmiyet verilen bir şey uğrunda her şeyi gözden çıkarma
fıtrî: tabiî, yaratılıştan.
hafız mektebi: Kur'ân kursu
hakikî: gerçek.
haps-i ebedî: sonsuza dek kalınacak hapis
hasenat: iyi işler, davranışlar, hayırlar
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
helâket: yıkılma, mahvolma
idam-ı ebedî: sonsuz, yok oluş.
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma
kasem etme: yemin etme, ant
kat'î: kesin
kusur: eksiklik, noksan
lâyıkıyla: hakkıyla, gereğiyle
lâzım: gerekli, luzumlu
mana: anlam
masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş
misil: eş, benzer, kat, miktar
muallim: öğretici, öğretmen
mukabele etme: karşılık verme
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu
münasebet: sebep, vesile, dolayı
nazar: dikkat.
nazara almak: dikkate almak, önemsemek.
ruhucan: ruh ve can.
sebebiyet: sebep olma, gerektirme.
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
şefaatçi olmak: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için aracı olmak.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevme
şekva etme: şikâyet etme, yakınma
takviye etme: kuvvetlendirme, destekleme
terbiye etme: besleme, yetiştirme, eğitme
terbiye-i İslamiye: İslam terbiyesi
tesir: etki, iz bırakma
valide: ana, anne.
vefat: ölüm
velet: çocuk, oğul
zat: kişi, şahıs

validemden aldığım telkinat ve manevî derslerdir ki, o dersler fıtratımda, âdeta maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş. Sair derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini aynen görüyorum. Demek, bir yaşımdaki fıtratıma ve ruhuma merhum validemin ders ve telkinatını, şimdi bu seksen yaşımdaki gördüğüm büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esasiye muşahede ediyorum.

Ezcümle: Meslek ve meşrebimin dört esasından en mühimi olan şefkat etmek ve Risale-i Nur'un da en büyük hakikati olan acımak ve merhamet etmeyi, o validemin şefkatli fiil ve hâlinden ve o manevî derslerinden aldığımı yakînen görüyorum.

Evet, bu hakikî ihlâs ile hakikî bir fedakârlık taşıyan validelik şefkati suistimal edilip, masum çocuğunun elmas hazinesi hükmünde olan ahiretini düşünmeyerek, muvakkat fânî şişeler hükmünde olan dünyaya o çocuğun masum yüzünü çevirmek ve bu şekilde ona şefkat göstermek, o şefkati suistimal etmektir.

Evet, kadınların şefkat cihetiyle bu kahramanlıklarını hiçbir ücret ve hiçbir mukabele istemeyerek, hiçbir fayda-i şahsiye, hiçbir gösteriş manası olmayarak ruhunu feda ettiklerine, o şefkatin küçücük bir numunesini taşıyan bir tavuğun yavrusunu kurtarmak için aslana saldırması ve ruhunu feda etmesi ispat ediyor.

Şimdi terbiye-i İslâmiyeden ve a'mal-i uhreviyeden en kıymetli ve en lüzumlu esas, ihlâstır. Bu çeşit şefkatteki kahramanlıkta o hakikî ihlâs bulunuyor. Eğer bu iki nokta

âdeta: sanki
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş, hareket ve ibadetler
cihet: yön, taraf
çekirdek-i esasiye: özü, asıl esas çekirdek.
esas: asıl, temel
ezcümle: bu cümleden olarak.
faide-i şahsiye: şahsî fayda, şahsî menfaat
fânî: ölümlü, geçici.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakârlık: feda etme, bir şey uğrunda güçlüğe katlanma-sı, kıntıya dayanma
fıtrat: yaratılış, mizaç, huy
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hükmünde: değerinde, yerinde
ihlas: samimiyet, bir işi bir ibadetî başka bir maksat gözetmeden, sırf Allah rızası için yapmak.
ispat: doğruyu delillerle göstermek, kanıt.
kıymet: değer
lüzumlu: gerekli
maddî vücut: maddî varlık, beden, insan vücudu
mana: anlam
manevî ders: maddî olmayan ahlak ve moral dersi.
masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tutum, metot
mukabele: karşılık.
muvakkat: geçici.
mühim: önemli
muşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nümune: örnek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi
sair: diğer, başka
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi
şefkatli fiil: sevgi ve içtenlikle olan davranış
telkinat: telkinler, aşılamalar
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye, eğitim
valide: ana, anne
validelik: annelik.
yakînen: yakın olarak, hiç şüphe edilecek bir tarafı bulunmaksızın, şüpheye düşmeden

o mübarek taifede inkişafa başlasa, daire-i İslâmiyede pek büyük bir saadete medar olur. Hâlbuki erkeklerin kahramanlıkları mukabelesiz olamıyor, belki yüz cihette mukabele istiyorlar. Hiç olmazsa şan ve şeref istiyorlar. Fakat maatteessüf bîçare mübarek taife-i nisâiye, zalim erkeklerinin şerlerinden ve tahakkümlerinden kurtulmak için, başka bir tarzda, zaafiyetten ve aczden gelen başka bir nevide nyakârlığa giriyorlar.

IKINCI NÜKTE

Bu sene inzivada iken ve hayat-ı içtimaiyeden çekildiğim hâlde, bazı Nurcu kardeşlerimin ve hemşirelerimin hatırları için dünyaya baktım. Benimle görüşen ekserî dostlardan, kendi ailevî hayatlarından şekvalar işittim. "Eyvah!" dedim. "*İnsanın, hususan Müslümanın tahassungâhı ve bir nevi cenneti ve küçük bir dünyası aile hayatıdır.* Bu da mı bozulmaya başlamış?" dedim. Sebebini aradım. Bildim ki, nasıl İslâmiyetin hayat-ı içtimaiyesine ve dolayısıyla din-i İslâm'a zarar vermek için, gençleri yoldan çıkarmak ve gençlik hevesatıyla sefahate sevk etmek için bir iki komite çalışıyormuş. Aynen öyle de, bîçare nisâ taifesinin gafil kısmını dahı yanlış yollara sevk etmek için bir iki komitenin tesirli bir surette perde altında çalıştığını hissettim. Ve bildim ki, bu millet-i İslâm'a bir dehşetli darbe, o cihetten geliyor. Ben de siz hemşirelerime ve gençlerinize olan manevî evlâtlanma kat'iyen beyan ediyorum ki:

Kadınların saadet-ı uhreviyesi gibi saadet-ı dünyeviyeleri de ve fıtratlarındaki ulvî seciyeleri de, bozulmaktan

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ailevî: aileye mensup, aile ile ilgili.
beyan etmek: açıklama, izah etme.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
daire-i İslâmiye: İslâm dairesi, din sahası.
darbe: kötü duruma düşüren sarsan olay.
din-i İslâm: İslâm dinî.
ekseri: çok, çoğunluğu.
fıtrat: yaratılış, mizaç, huy.
gafil: gafletle bulunan, dikkatsiz, Allah'a ve âhirete karşı duyarsız davranan.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hevesat: gelip geçici istek ve heveslerler.
hususan: bilhassa, özellikle.
inkişaf: ortaya çıkma, görülme, meydana çıkma.
inziva: tek başına yaşama.
İslâmiyet: Müslümanlık.
kat'iyen: kat'î olarak, kesinlikle.
komite: bir maksat için oluşan heyet, topluluk.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek.
manevî evlât: bir kimsenin evlat edindiği kişi veya kişiler.
medar: sebep, vesile.
millet-i İslâm: İslâm milleti, Müslümanlar.
mukabele: karşılık.
mübarek: hayırlı, mübârek.
Müslüman: İslâm dininden olan, Müslim.
nevi: çeşit, tür.
nisâ: kadınlar.
nükte: ince söz ve mânâ.
nyakârlığa girmek: inandığı düşündüğü gibi olmayıp iki yüzlü davranmak.
saadet: mutluluk.
saadet-i dünyeviye: dünya hayatındaki mutluluk, huzur.
saadet-i uhreviye: Âhirette ilgili saadet, mutluluk.
seciye: yaratılış, huy, karakter.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sevk etmek: sürüklemek.
suret: biçim, görüntü, tarz.
şan: şöhret.
şekvâ: şikâyet, yakınma.
şer: kötülük.
şeref: büyüklük, yüksekliik, yücelik.
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme.
tahassungah: sığınak, huzur duyulan, korunma yeri.
taife: topluluk, gurup, takım.
taife-i nisâiye: kadınlar topluluğu, kadın kısmı.
tesir: etki, iz bırakma.
ulvî: yüksek, yüce.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.

kurtulmanın çare-i yegânesi, daire-i İslâmiyedeki terbiye-i dıniyeden başka yoktur. Rusya'da o bîçare taifenin ne hale girdiğini işitiyorsunuz.

Risale-i Nur'un bir parçasında denilmiş ki:

Aklı başında olan bir adam, refikasına muhabbetini ve sevgisini, beş on senelik fânî ve zahirî hüsn-i cemaline bina etmez. Belki, kadınların husn-ı cemalinin en güzeli ve daimîsi, onun şefkatine ve kadınlığa mahsus hüsn-i sîretine sevgisini bina etmeli; tâ ki, o bîçare ihtiyarladıkça, kocasının muhabbeti ona devam etsin. Çünkü onun refikası, yalnız dünya hayatındaki muvakkat bir yardımcı refika değil, belki hayat-ı ebediyesinde ebedî ve sevimli bir refika-i hayat olduğundan, ihtiyarlandıkça daha ziyade hürmet ve merhametle birbirine muhabbet etmek lâzım geliyor. Şimdiki terbiye-i medeniye perdesi altındaki hayvancasına muvakkat bir refakatten sonra ebedî bir müfarakata maruz kalan o aile hayatı, esasıyla bozuluyor.

Hem Risale-i Nur'un bir cüz'ünde denilmiş ki:

Bahtiyardır o adam ki, refika-i ebediyesini kaybetmemek için salıha zevcesini taklit eder, o da salih olur.

Hem bahtiyardır o kadın ki, kocasını mütedeyyin görür, ebedî dostunu ve arkadaşını kaybetmemek için o da tam mütedeyyin olur, saadet-i dünyeviyesi içinde saadet-i uhreviyesini kazanır.

Bedbahttır o adam ki, sefahate girmiş zevcesine ittiba eder, vazgeçirmeye çalışmaz, kendisi de iştirak eder.

bahtiyar: mutlu, mes'ut.
bedbaht: bahtı kara, zavallı.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cüz: kısım.
çare-i yegâne: tek çare.
daimî: süreklı, devamlı.
daire-i İslâmiye: İslâm dairesi, alanı.
ebedî: sonsuz, süreklı, daimî.
esas: asıl, temel.
fânî: ölümlü, geçici.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hürmet: saygı, ihtiram.
husn-i cemal: yüz güzelliği, güzellik.
hüsn-i sîret: hal, gidiş, hareket ve ahlak güzelliği, iç güzelliik.
iştirak: ortak olma.
ittiba: tâbi olma, uyma.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
maruz kalma: bir olay ve durumla karşı karşıya kalmak, uğramak.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak.
muvakkat: geçici.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılma.
mütedeyyin: dının emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar.
perde: örtü, engel.
refakat: arkadaşlık, yoldaşlık.
refika: eş, hanım.
refika-ı ebediye: sonsuza kadar arkadaş olarak kalacak eş, hanım.
refika-i hayat: hayat arkadaşı, eşi.
saadet-ı dünyeviye: dünya hayatındaki mutluluk.
saadet-i uhreviye: ahrettekı mutluluk.
salih: dindar, dının emirlerine uyan.
salıha: iyi amel işleyen, dının emir ve yasaklarına uyan hanım.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkunluk, sefihlik.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
taife: topluluk, takım.
terbiye-i dıniye: dini ve ahlâk eğitimi.
terbiye-ı medeniye: medeni terbiye, eğitim.
zahirî: dış görünüştekı.
zevce: hanım, eş.
ziyade: çok, fazla.

Bedbahttır o kadın kı, zevcinin fıskına bakar, onu başka bir surette taklît eder.

Veyl o zevç ve zevceye kı, bırbırını ateşe atmakta yardım eder. Yanı, medeniyet fanteziyelerine birbırını teşvik eder.

İşte, Rısale-i Nur'un bu mealdekı cümlelerinin manası budur kı:

Bu zamanda aile hayatının ve dünyevî ve uhrevî saadetinin ve kadınlarda ulvî seciyelerin inkişafının sebebi, yalnız daire-ı şeriattakı adab-ı İslâmıyetle olabılır.

Şimdi aile hayatında en mühim nokta budur kı:

Kadın, kocasından fenalık ve sadâkatsızlık görse, o da kocasının inadına, kadının vazîfe-i ailevîsi olan sadâkat ve emniyetı bozsa, aynen askerıyedekı ıtaatın bozulması gibi, o aile hayatının fabrıkası zıruzeber olur. Belkı o kadın, elinden geldiği kadar kocasının kusurunu ıslaha çalışmalıdır kı, ebedî arkadaşını kurtarsın. Yoksa, o da kendini açıklık ve saçıklıkla başkalara göstermeye ve sevdırmeye çalışsa, her cihetle zarar eder. *Çünkü hakıkî sadâkatı bırakan, dünyada da cezasını görür.* Çünkü namahremlerin nazarından fıtratı korkar, sıkılır, çekılır. Namahrem yırmi erkeğin on sekızinin nazarından istiskal eder. Erkek ise, namahrem yuz kadından, ancak bınsınden ıstiskal eder, bakmasından sıkılır. Kadın o cihette azap çektiği gıbi, sadâkatsızlık ıttıhamı altına gırer; zaafıyetıyle beraber, hukukunu muhafaza edemez.

adab-ı İslâmiyet: İslâm'a ait orf ve ahlâk, edep, terbiye
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı
bedbaht: bahtsız, zavallı
cihet: yon, taraf
daire-i şeriat: şeriat dairesi, alanı
dünyevî: dünyaya ait, dünya ile ilgili
ebedî: sonsuz, daimî
emniyet: emınlık, guvenme
fanteziye: yalandan gostenş, debdebe
fena: kotü
fısk: hak yolundan çıkma, gunaha dalma, ahlaksızlık
fıtrat: yaratılış, tabıat, mizaç
hakiki: gerçek, doğru
hukuk: haklar
ınkışaf: ortaya çıkma, gorulme, meydana çıkma
ıslah: yıleştırme, duzeltme
ıstıskal etmek: ağır bulmak, hoşlanmamak, sıkılmak.
ıtaat: boyun egme, uyma
ıttıham: suçlama
meal: mana, anlam
medeniyet: medenilik, uygarlık.
muhafaza: koruma
mühim: onemlı
namahrem: nikah düşen, evlenmelen haram olmayan kışı, yabancı kışı
nazar: bakış
saadet: mutluluk.
sadakat: bağlılık.
seciye: yaratılış, huy, karakter
suret: bıçım, tarz
teşvik etmek: ozendırmek, yonlendırmek.
uhrevî: ahırete ait.
ulvî: yuksek, yuce
vazîfe-i ailevî: aile ile ilgili gorev
veyl: yazıklar olsun
zaafiyet: zayıflık, âcızlık.
zevce: hanım, eş
zevç: erkek, eş, koca
zirüzeber: karma karışık, darmadagınık.

Elhâsıl. Nasıl ki kadınlar kahramanlıkta, ihlâsta, şefkat itibarıyla erkeklere benzemedikleri gibi, erkekler de o kahramanlıkta onlara yetişemiyorlar, öyle de, o masum hanımlar dahi, sefahatte hiçbir vecihle erkeklere yetişemezler. Onun için, fıtratlarıyla ve zayıf hılkatleriyle namahremlerden şiddetli korkarlar ve çarşaf altında saklanmaya kendilerini mecbur bilirler. Çünkü, erkek sekiz dakika zevk ve lezzet için sefahate girse, ancak sekiz lira kadar bir şey zarar eder. Fakat kadın sekiz dakika sefahatteki zevkın cezası olarak, dünyada dahi sekız ay ağır bir yükü karnında taşır ve sekiz sene de o hamîsiz çocuğun terbiyesinin meşakkatine girdiği için, sefahatte erkeklere yetişemez, yuz derece fazla cezasını çeker.

Az olmayan bu nevi vukuat da gösteriyor ki, mübarek taife-i nisâiye, fıtraten yüksek ahlâka menşe' olduğu gibi, fısk ve sefahatte dünya zevkı için kabılıyetleri yok hukmündedir. Demek onlar daire-i terbiye-i İslâmiye içinde mes'ut bir aile hayatını geçirmeye mahsus bir nevi mubarek mahlûkturlar. Bu mübarekleri ifsat eden komiteler kahrolsunlar! Allah, bu hemşirelerimi de bu serserilerin şerlerinden muhafaza eylesin. Âmin.

Hemşirelerim, mahremce bu sozumu size soyluyorum:

Maişet derdi için, serseri, ahlâksız, Frenkmeşrep bir kocanın tahakkümü altına girmektense, fıtratınızdaki iktisat ve kanaatle, köylü masum kadınların nafakalarını kendileri çıkarmak için çalışmaları nev'inden kendinizi

ahlak: huylar, tabıatlar
Âmin: "Ya Rabbı! Oyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir
daire-i terbiye-i İslâmiye: İslam ın terbiye dairesi, dini eğitim alanı
elhasıl: ozede sonuç olarak.
fisk: hak yolundan çıkma, gunaha dalma
fıtrat: yaratılış, mızaç
fıtraten: fitrî olarak, yaratılış ıtıbarıyla
Frenkmeşrep: Avrupalılar gibi yaşamak isteyen
hami: koruyan, himaye eden
hılkat: yaratılış
hukmunde: değerinde, yerinde
ifsat: fesada uğratma, bozma
ihlas: samımıyet, bir ışı bır ıbadetı başka bır maksat gozetmeden sırf Allah rızası için yapmak
iktisat: tutumlu olma, tasarruf
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kanaat: goz tokluğu, Allah ın nasıp ettıgı rızka razı olma, yetınme
komite: hey'et, komisyon
mahluk: Allah tarafından yaratılmış
mahrem: gizli ozelliği olan
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
maişet: geçim, yaşayış
masum: gunahı, kotuluğu olmayan, suçsuz
menşe: esas, kaynak.
mes'ut: saadetlı, bahtlı, bahtıyar, kutlu
meşakkat: zahmet, sıkıntı
muhafaza: koruma
mübarek: hayırlı, mutlu
nafaka: geçınmek için gerekli olan yiyecek, içecek parası
namahrem: nıkâh düşen, evlenmeleri haram olmayan kişi, yabancı
nevi: çeşit, tur
sefahat: zevk, eglence ve yasak şeylere duşkunluk
şefkat ıtıbarıyla: sevgi, merhamet bakımından
şer: kotulük.
tahakkum: baskı, zorbalık.
taife-i nısa: kadınlar toplulugu
terbiye: besleme, yetıştırme, bu yutme-yetıştırme
vecih: yon, taraf
vukuat: vakalar, hâdıseler

idareye çalışınız, satmaya çalışmayınız. Şayet size münasıp olmayan bir erkek kısmet olsa, siz kısmetinize razı olunuz ve kanaat edinız. İnşaallah, rızanız ve kanaatinizle o da ıslah olur. Yoksa, şimdiki işittiğim gibi, mahkemelere boşanmak için müracaat edeceksiniz. Bu da, haysıyet-i İslâmiye ve şeref-i milliyemize yakışmaz.

ÜÇÜNCÜ NUKTE

Aziz Hemşirelerim,

Kat'iyen biliniz ki, daire-i meşruanın haricindeki zevklerde, lezzetlerde, on derece onlardan ziyade elemler ve zahmetler bulunduğunu, Risale-i Nur yüzer kuvvetli delillerle, hâdisatlarla ispat etmiştir. Uzun tafsilâtı Risale-i Nur'da bulabilirsiniz.

Ezcümle, *Küçük Sözler*'den Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözler ve *Gençlik Rehberi* benim bedelime sizlere tam bu hakikati gösterecek. Onun için, *daire-i meşruadaki keyfe iktıfa edinız ve kanaat getiriniz.* Sizin, hanenizdeki masum evlâtlarınızla masumâne sohbet, yüzer sinemadan daha ziyade zevklidir.

Hem kat'iyen biliniz ki, bu hayat-ı dünyeviyede hakikî lezzet iman dairesindedir ve imandadır. Ve a'mal-i salihanın her binsinde bir manevî lezzet var. Ve dalâlet ve sefahatte, bu dünyada dahi gayet acı ve çirkin elemler bulunduğunu Risale-i Nur yüzer kat'î delillerle ispat etmiştir. Âdeta imanda bir cennet çekirdeği ve dalâlette ve sefahatte bir cehennem çekirdeği bulunduğunu, ben kendim çok tecrübelerle ve hâdiselerle aynelyakîn görmüştüm ve

âdeta: sanki
a'mal-i salîha: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
aynelyakîn: göz ile görür derecede kesin olarak bilme veya bu derecede inanma
azîz: muhterem, değerli
bedel: karşılık
daire-i meşrua: dinin uygun gördüğü helal daire
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
elem: uzunlu maddî manevî ıztırap
evlâd: yeğenler, çocuklar
ezcümle: bu cümleden olarak
gayet: son derece, çok
hadisat: hâdiseler, olaylar
hâdise: olay
hakikat: gerçek
hakiki: gerçek
hane: ev, mesken.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
haysiyet-i İslâmiye: İslâmiyetin değeri, itibarı, şerefi
idare: yönetme, çekip çevirme
iktıfa etmek: yeterli bulmak, kâfi görmek
iman: inanç, itikat.
İnşaallah: Allah'ın emri olursa. Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua
ıslah: iyi duruma getirme, düzeltme
ispat: doğruyu delillerle gösterme, burhan, kanıt.
kanaat: göz tokluğu. Allah'ın nasip ettiği rızka razı olma, yetinme
kanaat getirmek: göz tokluğu elindeki ile yetinmek.
kat'î: kesin
kat'iyen: kat'î olarak, kesinlikle
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhanî
masumâne: masumca, kötülüğü olmayan, iyi bir şekilde
münasıp: uygun
müracaat etmek: başvurmak
nükte: ince söz ve mana
razı: hoşnut olma, memnunluk.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
sefahat: yasak olan zevk ve eğlencelere düşkünlük, sefihlik.
şeref-i milliye: dine ve millete ait şeref
tafsilat: tafsiller, izahlar, etraflı olarak bildirmeler
tecrübe: deneyim, sınama
ziyade: fazlasıyla

Risale-i Nur'da bu hakikat tekrar ile yazılmış. En şedit muannit ve muterizlerin eline girip, hem resmî ehl-i vukuflar ve mahkemeler o hakikatı cerh edememişler. Şimdi sizin gibi mübarek ve masum hemşirelerime ve evlâtlarım hükmünde küçüklerinize, başta *Tesettür Risalesi* ve *Gençlik Rehberi* ve *Küçük Sözler* benim bedelime sizlere ders versin.

Ben ıştittim ki, benim size camide ders vermeklığımı arzu ediyorsunuz. Fakat benim perişaniyetimle beraber hastalığım ve çok esbap, bu vaziyete müsaade etmiyor. Ben de sizin için yazdığım bu dersimi okuyan ve kabul eden bütün hemşirelerimi, bütün manevî kazançlarıma ve dualarıma Nur Şakirtleri gibi dahil etmeye karar verdim. Eğer sız benim bedelime Risale-i Nur'u kısmen elde edip okusanız veya dinleseniz, o vakit, kaidemiz mucibince, bütün kardeşleriniz olan Nur şakirtlerinin manevî kazançlarına ve dualarına da hissedar oluyorsunuz.

Ben şimdi daha ziyade yazacaktım. Fakat çok hasta ve çok zayıf ve çok ihtiyar ve tashihat gibi çok vazifelerim bulunduğundan, şimdilik bu kadarla iktifa ettim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Duanıza muhtaç kardeşiniz
Said Nursî

1. Bakı olan yalnız Allah tır

arzu: aşırı istek, heves
Bakı: yok olmayan sürekli ve kalıcı olan. bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olan tek varlık. Allah
bedel: karşılık
cerh etmek: bir iddıayı bir fikri çürütmek.
ehl-i vukuf: bilir kişiler
esbap: nedenler, sebepler
evlât: veletler, çocuklar
hakıkat: gerçek.
hissedar: hisse, pay sahibi
hukmunde: değerinde, yerinde
iktıfa etmek: yeterli bulmak, kafi görmek.
kaide: kural, esas, prensip
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz.
muannit: inatcı
mucibince: gereğince
muhtaç: ihtiyacı olan
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan.
mübarek: hayırlı, mutlu
müsaade: izin
perişanıyet: perişanlık, düzenin bozulması, iyi olmayan durum
resmî: devletin olan, devlete ait.
şakırt: talebe
şedit: şiddetli
tashihat: bir kitap üzerinde yanlışları düzeltmek için yapılan çalışma
tesettür: örtünme.
vazife: görev
vaziyet: durum, hâl
ziyade: fazla

* *Yirmi Beşinci Lem'a*, Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir

Yirmi Beşinci Lem'a

YIRMİ BEŞ DEVADIR

Hastalara bir merhem, bir teselli, manevî bir reçete, bir ıyadetü'l-mariz ve geçmiş olsun makamında yazılmıştır.

İhtar ve İtizar

Bu manevî reçete, bütün yazdıklarımızın fevkinde bir sür'atle (HAŞİYE) *telif edildiği gibi, hem umuma muhalif olarak, tashihata ve dikkate vakit bulmayarak, telifi gibi gayet sür'atle, ancak bir defa nazardan geçirildi. Demek, müsvedde-i evvel hükmünde muşevveş kalmıştır. Kalbe fitrî bir surette gelen hatıratı sanatla ve dikkatle bozmamak için, yeniden tetkikata lüzum görmedik. Okuyan zatlar, hususan hastalar, bazı nahoş ıbarelerden veyahut ağır kelimelerden ve ifadelerden sıkılıp gücenmesinler, bana da dua etsinler.*

HAŞİYE: Bu risale dört buçuk saat zarfında telif edilmiştir

Evet	Evet	Evet	Evet
Rüştü	*Re'fet*	*Husrev*	*Said*

fevk: üst.
fitrî: tabiî, doğal.
gayet: son derece, çok.
haşiye: dipnot.
hatırat: hatıralar, hatırda kalan şeyler.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ıbare: söz, cümle.
ifade: anlatım, deyiş.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
itizar: özür dileme.
ıyadetü'l-mariz: hasta ziyaret etme, hâl ve hatırını sorma.
lem'a: parıltı, güneş gibi parlayan.
lüzum görmek: gerekli görmek.
makamında: yerinde.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî.
merhem: ilâç, acıyı gideren şey.
muhalif: zıt, karşıt.
müsvedde-i evvel: acele ile yazılan yazının temize çekilmeyen hali, ilk nüshası.
müşevveş kalma: karışık ve düzensiz olma.
nahoş: hoş olmayan.
nazar: bakış.
suret: biçim, tarz.
sür'at: çabukluk, hızlılık.
tashihat: bir eser üzerinde yanlışları gidermek amacıyla yapılan düzeltmeler, tashihler.
telif: kitap yazma.
teselli: avutma, acısını dindirme.
tetkikat: incelemeler.
umum: herkes.
vakit: zaman.
zatlar: kişiler, şahıslar.

deva: ilâç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ إِذَآ أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُوٓا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ۞ [1]

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ۞ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ [2]

SU LEM'ADA, nev-i beşerin on kısmından bir kısmını teşkil eden musibetzede ve hastalara hakikî bir teselli ve nafi bir merhem olabilecek Yirmi Beş Devayı icmalen beyan ediyoruz.

BİRİNCİ DEVA

Ey bîçare hasta! Merak etme, sabret. Senin hastalığın sana dert değil, belki bir nevi dermandır. Çünkü ömür bir sermayedir, gıdıyor. Meyvesi bulunmazsa zayı olur. Hem rahat ve gafletle olsa, pek çabuk gidiyor. Hastalık, senin o sermayeni buyuk kârlarla meyvedar ediyor. Hem, omrün çabuk geçmesine meydan vermiyor, tutuyor, uzun ediyor; tâ meyveleri verdikten sonra bırakıp gitsin. İşte, ömrün hastalıkla uzun olmasına işareten bu darbımesel dillerde destandır ki, *"Musibet zamanı çok uzundur, safa zamanı pek kısa oluyor."*

İKİNCİ DEVA

Ey sabırsız hasta! Sabret, belkı şükret. Senin bu hastalığın, ömür dakikalarını birer saat ibadet hükmüne getirebilir. Çunku ıbadet ıki kısımdır. Biri muspet ıbadettir kı, namaz, niyaz gibi malûm ibadetlerdir. Diğeri menfi

1. O sabredenler kı, başlarına bır musîbet geldıgınde "Bız Allah ın kullarıyız, sonunda yine Ona donecegız" derler. (Bakara Suresi, 156.)

2. Beni yedıren ve ıçıren Odur. • Hastalandıgımda bana şıfa veren de Odur. (Şuara Suresi, 79-80.)

beyan etmek: açıklamak, ızah etmek.
bıçare: çaresız, zavallı
darbımesel: atasozu
derman: ılâç, çare
dert: tasa, kaygı
deva: ılâç, çare
dillere destan: çok bilinen, yaygın olan
gaflet: gafıllık, dıkkatsızlık, Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakıkı: gerçek.
hükmune getırmek: yerine getırmek, degerinde olmak.
ibadet: Allah a karşı kulluk vazıfesını yapma
icmalen: kısaca, ozetle
işareten: ışaret ederek, belırterek.
kâr: kazanç.
kısım: çeşıt, tur, parça
lem'a: panltı, güneş gıbı panldayan
malum: bilinen
menfi: olumsuz, negatif
merhem: ılaç, acıyı gıderen şey
meyvedar: meyveli, meyve veren
musibet: felâket, belâ, dert, sıkıntı.
musıbetzede: musıbet gormuş, belaya, kazaya uğrayan
müspet: belâ, buyuk sıkıntı
nafi: faydalı
nev-ı beşer: ınsan nev'ı, ınsanlık.
nevi: çeşıt, tur
niyaz: yalvarma, yakarma, dua
omur: yaşayış, hayat.
Rahim: merhamet eden, çok merhamet eden, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların nzıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah.
sabır: başa gelen uzucu olaylara katlanma, dayanma. Allah a guvenıp sıkıntılara göğus germe.
safa: saglıklı, rahat ve huzurlu olma
sermaye: servet, varlık
şükur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
teselli: avutma, acısını dindırme.
teşkıl eden: oluşturan
zayı: elden çıkan, zıyan

ibadetlerdir ki, hastalıklar, musıbetler vasıtasıyla musibetzede aczini, zaafını hisseder, Hâlık-ı Rahîm'ine iltica eder, yalvarır. Halis, riyasız, manevî bir ibadete mazhar olur.

Evet, hastalıkla geçen bir ömür, Allah'tan şekva etmemek şartıyla, mü'mın ıçin ıbadet sayıldığına rivayat-ı sahiha vardır.[1] Hatta bazı sâbir ve şakir hastaların bir dakıkalık hastalığı, bir saat ıbadet hukmune geçtiği ve bazı kâmıllerin bir dakikası bır gün ibadet hükmüne geçtiği, rivayat-ı sahıha ve keşfıyat-ı sadıka ıle sabıttir. Senın bır dakika ömrünü bin dakıka hükmüne getirip, sana uzun ömrü kazandıran hastalıktan teşekkı değil, teşekkür et.

ÜÇUNCÜ DEVA

Ey tahammulsuz hasta! İnsan bu dunyaya keyif surmek ve lezzet almak için gelmedığıne, mütemadiyen gelenlerın gitmesi ve gençlenn ıhtiyarlaşması ve mutemadiyen zeval ve firakta yuvarlanması şahittir. Hem insan, zîhayatın en mukemmeli, en yukseği ve cihazatça en zengini, belki zîhayatların sultanı hükmünde iken, geçmiş lezzetleri ve gelecek belâlan duşunmek vasıtasıyla, hayvana nispeten en edna bır derecede, ancak kederli, meşakkatlı bir hayat geçırıyor. Demek insan bu dünyaya yalnız guzel yaşamak için ve rahatla ve safa ile ömür geçirmek ıçın gelmemıştır. Belkı azîm bır sermaye elinde bulunan ınsan, burada tıcaret ile, ebedî, daimî bir hayatın saadetine çalışmak ıçın gelmıştır. Onun elıne venlen sermaye de ömürdür.

1. Elbanı, *Sahıhu Camıu's-Sagır*, 256

acz: zayıflık, güçsuzlük.
azım sermaye: büyuk servet, zengınlık.
bela: musıbet, sıkıntı.
cihazat: cihazlar, donanımlar, organlar.
daimî: sureklı, devamlı.
deva: ilaç, çare.
ebedî: sonsuz.
edna: en aşağı.
firak: ayrılık.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah.
halıs: samımî, safî, temız.
hükmünde: değennde, yerınde.
hükmüne: degenne, yerlne.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazıfesını yapma.
ilıtıca etme: sığınma.
kamıl: kemale ermiş, olgun.
keder: tasa, kaygı, huzun.
keşfıyat-ı sadıka: dogru keşfler.
manevî: manaya aıt, maddı olmayan, ruhî.
mazhar olmak: enşmek, sahıp olmak.
meşakkat: zahmet, sıkıntı.
musibet: bela, dert, sıkıntı.
musıbetzede: musıbet, görmüş, belaya kazaya uğrayan.
mükemmel: olgun, güzel.
mü'min: ıman eden, inanan.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nispeten: nıspetle kıyaslayarak.
ömür: yaşayış, hayat.
rivayat-ı sahıha: sahıh rıvayetler. Peygamberımızden dosdogru olarak sahıh olarak nakledılmış hadıs, haber.
rıya: ıkı yüzlulük, yalandan gosteriş, samımıyetsızlık.
saadet: mutluluk.
sâbir: sabreden.
safa: saglıklı, rahat ve huzurlu olma.
sultan: padışah, hukumdar.
şakir: şukreden.
şekva: şıkâyet, yakınma.
tahammul: zora dayanma, sabretme, sabır gosterme.
teşekkı etmek: şıkâyet etmek, sıtem etmek.
vasıta: aracılık, vesile.
zaaf: zayıflık, guçsuzluk.
zeval: sona erme, yok olma.
zîhayat: hayat sahıbı, canlı.

Eğer hastalık olmazsa, sıhhat ve afiyet gaflet verir, dünyayı hoş gösterir, ahireti unutturur. Kabri ve ölümü hatırına getirmek istemiyor. Sermaye-i ömrünü badıheva boş yere sarf ettiriyor. Hastalık ise, birden gözünü açtırır. Vücuduna ve cesedine der ki: "Lâyemut değilsin, başıboş değilsin, bir vazifen var. Gururu bırak, seni yaratanı düşün, kabre gideceğini bil, öyle hazırlan."

İşte hastalık bu nokta-i nazardan hiç aldatmaz bir nasıh ve ıkaz edici bir mürşittir. Ondan şekva değil, belki bu cihette ona teşekkür etmek, eğer fazla ağır gelse sabır istemek gerektir.

DÖRDÜNCÜ DEVA

Ey şekvacı hasta! Senin hakkın şekva değil, şukurdür, sabırdır. Çünkü senin vücudun ve aza ve cihazatın, senin mulkün değildir. Sen onları yapmamışsın, başka tezgâhlardan satın almamışsın. Demek başkasının mülkidür. Onların maliki, mülkünde istediği gibi tasarruf eder.

Yirmi Altıncı Sözde denildiği gibi, meselâ gayet zengin, gayet mahir bir sanatkâr, güzel sanatını, kıymettar servetini göstermek için, miskin bir adama modellik vazifesini gördürmek maksadıyla, bir ücrete mukabil, bir saatçık zamanda, murassa ve gayet sanatlı diktiği bir gömleği, bir hulleyi o fakire giydirir. Onun üstünde işler ve vaziyetler verir. Harika enva-ı sanatını göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu ücretli miskin adam, o zata dese: "Bana zahmet veriyorsun, eğilip kalkmakla verdiğin vaziyetten bana sıkıntı veriyorsun

afiyet: hasta olmama hâli sağlıklı olmak.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aza: organlar, uzuvlar
badıheva: boşu boşuna, bedava
ceset: vücut, beden.
cihazat: cihazlar, donanımlar, organlar
cihet: yön.
deva: ilaç, çare
enva-ı sanat: çeşitli sanatlar
gaflet: gafillik, endişesizlik, ahirete ve Allah'ın emirlerine karşı duyarsız olma
gayet: son derece, çok.
harika: olağanüstü, çok güzel
hatırına getirmek: hatırlamak, aklına getirmek.
hulle: elbise
ikaz: uyarma
kabir: mezar
kıymettar: değerli, kıymetli
lâyemut: ölümsüz.
mahir: maharetli, hünerli, becerikli
malik: sahip
meselâ: örneğin
miskin: kendi kendini idare edemeyen, fakir, zavallı
mukabil: karşılık
murassa: kıymetli taşlarla, sırmalarla süslenmiş
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren
nasih: nasihat eden, öğüt veren
nokta-ı nazar: bakış açısı
sabır istemek: başa gelen, üzücü olaylara, belâ ve sıkıntılara karşı Allah'tan dayanma gücü istemek
sabır: başa gelen, üzücü olaylara katlanma, dayanma, Allah'a güvenip sıkıntılara göğüs germe
sanatkâr: sanat eseri ortaya koyan
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
sermaye-i ömür: ömür sermayesi
sıhhat: sağlık, esenlik.
şekva: şikayet, yakınma
şukur: nimet ve iyiliğini sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tasarruf: kullanma hakkı
vazife: görev
vaziyet: durum, hâl
vücut: var olma, varlık.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zat: kişi

Beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun" demeye hak kazanabilir mi? "Merhametsizlik, insafsızlık ettin" diyebilir mi?

İşte, aynen bu misal gibi, Sânî-i Zülcelâl sana, ey hasta, göz, kulak, akıl, kalb gibi nuranî duygularla murassa olarak giydirdiği cisim gömleğini, Esma-i Husnasının nakışlarını göstermek için, çok hâlât içinde seni çevirir ve çok vaziyetlerde seni değiştirir. Sen açlıkla onun Rezzak ismini tanıdığın gibi, Şâfî ismini de hastalığınla bil. Elemler, musibetler bir kısım esmasının ahkâmını gösterdikleri için, onlarda hikmetten lem'alar ve rahmetten şualar ve o şuaat içinde çok güzellikler bulunuyor. Eğer perde açılsa, tevahhuş ve nefret ettiğin hastalık perdesi arkasında sevimli, güzel manaları bulursun.

BEŞİNCİ DEVA

Ey maraza müptelâ hasta! Bu zamanda tecrübemle kanaatım gelmiştir ki, hastalık bazılara bir ihsan-ı İlâhîdir, bir hediye-i Rahmanîdir. Bu sekiz dokuz senedir, liyakatsiz olduğum hâlde, bazı genç zatlar hastalık münasebetiyle dua için benimle görüştüler. Dikkat ettim ki: Hangi hastalıklı gencı gördüm, sair gençlere nispeten âhiretini düşünmeye başlıyor. Gençlik sarhoşluğu yok. Gaflet içindeki hayvanî hevesattan bir derece kendini kurtarıyor. Ben de bakıyordum, onların tahammül dahilindeki hastalıklarını bir ihsan-ı İlâhî olduğunu ihtar ederdim. Derdim ki:

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahkâm: kanunlar, esaslar
cısım: beden
deva: ilâç, çare
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elem: dert, uzuntu, maddî manevî ıztırap
esma: isimler
Esma-ı Husna: Allah'ın güzel isimleri
gaflet: gafillik, sorumsuzluk, âhiretten ve Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız davranma
hâlat: haller, durumlar, özellikler
hayvanî hevesat: hayvanca heves ve arzular
hediye-i Rahmanî: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah'ın kullarına hediye olarak verdiği nimetler
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda ve ilim
ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan. Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar
ihtar: hatırlatma, uyarma
insafsızlık: adaletsizlik
kanaat: göz tokluğu, elindeki ile yetinme
lem'a: parıltı, güneş gibi parlayan
liyakat: layık olma, uygunluk
mana: anlam
maraz: hastalık, dert, belâ, da yanılması güç durum
merhametsizlik: acımasızlık.
misal: örnek, temsil
murassa: süslü, sanatlı
müptelâ: bağımlı, düşkün
nakış (nakış): süs
nefret etmek: iğrenmek, tiksinmek
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nuranî: nurlu, ışık saçan
perde: örtü, engel.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
sair: diğer, öteki
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
Şâfî: şifa veren, iyileştiren Allah
şua: ışın, parıltı
şuaat: şualar, ışınlar
tahammül dahilinde: katlanılabilir olma
tecrübe: deneyim, sınama
tevahhuş etmek: korkmak, ürkmek.
vaziyet: durum
zatlar: kişiler, şahıslar

"Kardeşim, senin bu hastalığının aleyhinde değilim. Hastalık için sana karşı bir şefkat hissedip acımıyorum ki, dua edeyim. Hastalık seni tam uyandırıncaya kadar sabra çalış. Ve hastalık vazifesini bitirdikten sonra, Hâlik-ı Rahîm inşaallah sana şifa verir."

Hem derdim: "Senin bir kısım emsalin, sıhhat belâsıyla gaflete düşüp, namazı terk edip, kabri düşürmeyip, Allah'ı unutup, bir saatlik hayat-ı dünyeviyenin zahirî keyfiyle hadsiz bir hayat-ı ebediyesini sarsar, zedeler, belki de harap eder. Sen hastalık gözüyle, her hâlde gideceğin bir menzilin olan kabrini ve daha arkasında uhrevî menzilleri görürsün ve onlara göre davranıyorsun. Demek, seninki için hastalık bir sıhhattir; bir kısım emsalindeki sıhhat bir hastalıktır."

ALTINCI DEVA

Ey elemden teşekki eden hasta! Senden soruyorum. Geçmiş ömrünü düşün ve o ömürde geçmiş lezzetli safa günleri ve belâ ve elemli vakitlerini tahattur et. Her hâlde ya "Oh," ya "Ah" diyeceksin. Yanı, ya "Elhamdülillâh, şükür," veyahut "Vâhasretâ, vâesefâ!" kalbin veya lisanın diyecek.

Dikkat et, sana "Oh, elhamdulillâh, şükür" dedireni, senin başından geçmiş elemler, musibetlerin düşünmesi, bir manevî lezzeti deşiyor ki, senin kalbini şukreder. Çünkü elemin zevali lezzettir. O elemler, o musibetler, zevaliyle ruhta bir lezzet ırsıyet bırakmış ki, düşünmekle deşilse, ruhtan bir lezzet akıyor, şükürler takattur ediyor.

aleyhinde: karşısında
bela: musibet, sıkıntı
deva: ilâç, çare
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
elem: derd, üzüntü, maddî manevî ıztırap
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun
emsal: benzerler, yaşıtlar
gaflet: gafillik, sorumsuzluk, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlik-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
harap etme: yıkma, alt üst etme
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
inşaallah: Allah dilerse, Allah izin verirse anlamında bir dua
irsiyet: soydan gelen, soya çekim
kabir: mezar
keyif: neşe
lisan: dil
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menzil: yer
musibet: felâket, belâ, sıkıntı
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabır: başa gelen üzücü olaylara, katlanma, dayanma. Allah'a güvenip sıkıntılara göğüs germe
safa: sağlıklı, rahat ve huzurlu olma
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
şefkat hissetmek: acımak.
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma
şükür: nimet ve iyiliklerin sahibi olarak Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahattur etmek: hatırlamak.
takattur etme: damlalar halinde sızılma
teşekki: şikâyet etme, sızlanma
uhrevî: ahirette, ilgili, ahirete ait.
vahasreta vaesefa: eyvah, yazık, hasret kaldım manasında
vazife: görev
zahirî: dış görünüşteki.
zeval: sona erme, yok olma

Sana "Vâesefâ, vâhasretâ!" dedirten, eski zamanda geçirdiğin lezzetli ve safalı o hâllerdir ki, zevalleriyle senin ruhunda daimî bir elem irsiyet bırakıp, ne vakit düşünsen o elem yine deşiliyor, esef ve hasret akıtıyor.

Madem bir günlük gayrimeşru lezzet bazen bir sene manevî elem çektiriyor. Ve muvakkat bir günlük hastalıkla gelen elem, çok günler manevî lezzet-ı sevapla beraber, zevalindeki halâs ve kurtulmaktan gelen manevî lezzet vardır. Senin başındaki şimdilik bu muvakkat hastalığın neticesi ve iç yüzündeki sevabı düşün. "Bu da geçer, yâ Hû" de, şekva yerinde şükret.

ALTINCI DEVA (HAŞİYE)

Ey dünya zevkini düşünüp hastalıktan ıztırap çeken kardeşim! Bu dünya eğer daimî olsaydı ve yolumuzda ölüm olmasaydı ve firak ve zevalin rüzgârları esmeseydi ve musibetli, fırtınalı istikbalde manevî kış mevsimleri olmasaydı, ben de seninle beraber senin hâline acıyacaktım. Fakat madem dünya bir gün bize "Haydi, dışarı" diyecek, feryadımızdan kulağını kapayacak. O bizi dışarı koymadan, biz bu hastalıklar ikazatıyla şimdiden onun aşkından vazgeçmeliyiz. O bizi terk etmeden, kalben onu terke çalışmalıyız.

Evet, hastalık bu manayı bize ihtar edip der ki: "Senin vücudun taştan, demirden değildir. Belki daima ayrılmaya

---

HAŞİYE: Fitrî bir surette bu Lem'a tahattur ettiğinden, altıncı mertebede iki deva yazılmış. Fitrîliğine ilişmemek için oylece bıraktık; belki bir sır vardır diye değiştirmedik.

daima: sürekli, her zaman
daimî: sürekli, devamlı
deva: ilaç.
elem: dert, üzüntü, maddî, manevî ıztırap
esef: üzüntü, hüzün, acı
feryat: sızlanma, haykırma, çığlık.
firak: ayrılık, ayrılma.
fitrî: yaratılıştan
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, haram.
halâs: kurtulma
hasret: özlem, üzülüp yanma, iç çekme
haşiye: dipnot.
Hû: O, Allah
ihtar: hatırlatma, uyarma
ikazat: ikazlar, uyarmalar
irsiyet: soydan gelen, soya çekim
istikbal: gelecek zaman
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap
lem'a: parıltı
lezzet-i sevap: sevap lezzeti, sevap kazanmanın lezzeti.
mana: anlam
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî
mertebe: derece, basamak.
musibet: felâket, belâ, sıkıntı
muvakkat: geçici
netice: sonuç.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
safa: sağlıklı, rahat ve huzurlu olma
sevap: Allah tarafından verilen mükafat, hayırlar
şekva: şikâyet, yakınma
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olarak Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahattur etme: hatırlama.
terk: bırakma
vahasreta vaesefâ: eyvah, yazık, hasret kaldım
vakit: zaman
vücut: varlık, beden
zeval: sona erme, yok olma

müsait muhtelif maddelerden terkip edilmiştir. Gururu bırak, aczini anla. Malikini tanı, vazifeni bil, dünyaya niçin geldiğini öğren." Kalbin kulağına gizli ihtar ediyor.

Hem madem dünyanın zevki, lezzeti devam etmiyor, hususan meşru olmazsa, hem devamsız, hem elemli, hem günahlı oluyor; o zevki kaybettiğinden hastalık bahanesiyle ağlama, bilâkis hastalıktaki manevî ibadet ve uhrevî sevap cihetini düşün, zevk almaya çalış.

YEDİNCİ DEVA

Ey sıhhatinin lezzetini kaybeden hasta! Senin hastalığın sıhhatteki nimet-i İlâhiyenin lezzetini kaçırmıyor, bilâkis tattırıyor, ziyadeleştiriyor. Çünkü bir şey devam etse tesirini kaybeder. Hatta ehl-i hakikat müttefikan diyorlar ki: إِنَّمَا الْأَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِأَضْدَادِهَا Yani, *"Her şey zıddıyla bilinir."* Meselâ, karanlık olmazsa ışık bilinmez, lezzetsiz kalır. Soğuk olmazsa hararet anlaşılmaz, zevksiz kalır. Açlık olmazsa yemek lezzet vermez. Mide harareti olmazsa, su içmesi zevk vermez. İllet olmazsa afiyet zevksizdir. Maraz olmazsa sıhhat lezzetsizdir.

Madem Fâtır-ı Hakîm insana her çeşit ihsanını ihsas etmek ve her bir nevi nimetini tattırmak ve insanı daima şükre sevk etmek istediğini, şu kâinatta çeşit çeşit, hadsiz envâ-ı nimeti tadacak, tanıyacak derecede, gayet çok cihazatla insanı teçhiz etmesi gösteriyor ki, elbette sıhhat ve afiyeti verdiği gibi, hastalıkları, illetleri, dertleri de verecektir. Senden soruyorum: "Bu hastalık senin başında

acz: zayıflık, güçsüzlük
afiyet: sağlık, hasta olmama hali
bahane: vesile, sebep
bilâkis: aksine, tersine
cihazat: cihazlar, donanımlar
cihet: yön
daima: sürekli, her zaman
deva: ilaç, çare
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler
elem: dert, üzüntü, acı
envâ-ı nimet: nimet çeşitleri, türleri
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.)
gayet: son derece, çok
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hararet: sıcaklık
hususan: bilhassa, özellikle
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihsas etmek: hissettirmek, sezdirmek
ihtar etme: hatırlatma, uyarma
illet: hastalık
kainat: bütün âlemler, varlıklar evreni
Malikini tanımak: gerçek mal ve mülkün sahibi olan Allah'ı tanımak
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî
maraz: hastalık, dert, belâ, dayanılması güç durum
meşru: şeriata uygun, helâl
muhtelif: çeşitli, farklı
müsait: uygun
müttefikan: müttefik olarak, hep beraber
nevi: çeşit, tür
nimet: lütuf, ihsan, bağış, ikram
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, Allah'ın bahşettiği her türlü rızık.
sevap: hayırlı davranışların karşılığı olarak, Allah tarafından verilen mükafat.
sevk etmek: göndermek, yönlendirmek
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olarak Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma
teçhiz etme: donatma
terkip edilmek: oluşturulmak, meydana getirilmeler
tesir: etki
uhrevî: âhirete ilgili
vazife: görev
zevk: lezzet, haz
ziyade: artma, çoğalma

veya elinde veya midende olmasaydı, sen başın, elin, midenin sıhhatindeki lezzeth, zevkli nimet-i İlâhiyeyi hissedip şükreder miydin?" Elbette şükür değil, belki düşünmeyecektin; şuursuz, o sıhhati, gafletle belki sefahate sarf ederdin.

SEKİZİNCİ DEVA

Ey ahiretini düşünen hasta! Hastalık, sabun gibi, günahların kirlerini yıkar, temizler. Hastalıklar kefaretu'z-zünup olduğu hadîs-i sahîhle sabittir.[1] Hem hadiste vardır ki, *"Ermiş ağacı silkmekle nasıl meyveleri düşer, imanlı bir hastanın titremesi de öyle günahları silker."*[2]

Günahlar, hayat-ı ebediyede daimî hastalıklardır, bu hayat-ı dünyeviyede dahi kalb, vicdan, ruh için manevî hastalıklardır. Sen eğer sabredip şekva etmezsen, şu muvakkat bir hastalıkla daimî pek çok hastalıklardan kurtuluyorsun. Eğer günahları düşünmüyorsan, yahut ahireti bilmiyorsan veya Allah'ı tanımıyorsan, sende öyle dehşetli bir hastalık var ki, milyon defa sendeki bu küçük hastalıktan daha büyüktür; ondan feryat et. Çünkü, bütün dünyanın mevcudatıyla kalbin, ruhun ve nefsin alâkadardır. Mütemadiyen fırak ve zeval ile o alâkalar kesilip, sende hadsiz yaralar açılır. Bahusus ahireti bilmediğin için, ölümü idam-ı ebedî tahayyül ettiğinden, âdeta, guya yara bere içinde, dünya kadar hastalıklı bir vücudun var. İşte en evvel, hadsiz yaralı ve hastalıklı bu büyük manevî vücudun hadsız hastalıklarına kat'î ilâç ve kat'î şifa verici bir tiryak olan iman ilâcını aramak ve itikadını

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alaka: ilgi, bağ.
alakadar: ilgili, münasebetli.
bahusus: özellikle, en çok.
daimî: sürekli, devamlı.
dehşetli: korkunç.
deva: ilaç, çare.
feryat: bağırma, sızlanma, çığlık.
fırak: ayrılık, ayrılma.
gaflet: sorumsuzluk. Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış.
guya: sanki.
hadîs-i sahîh: sahîh hadîs; doğruluğu kesin olan hadîs.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş.
iman: inanç, itikat.
itikat: inanma, inanç.
kat'î: kesin.
kefaretü z-zünup: günahların affı için vesile.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
muvakkat: geçici.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nefis: kötü vasıfların kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti. Allah'ın bahşettiği her türlü rızık.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabır: başa gelen üzücü olaylara katlanma, dayanma. Allah'a güvenip sıkıntılara karşı Ondan yardım isteme.
sabit: İspat edilmiş, ispatlanmış.
sarf: harcama.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
şekva: şikâyet, yakınma.
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.
şuur: bir şeyi anlama ve kavrama gücü, idrak, bilinç.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olarak Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahayyül: hayale getirme, zihinde canlandırma.
tiryak: ilaç, çare.
vicdan: İyiyi, kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
vücut: var olma, varlık.
zeval: sona erme, yok olma.
zevk: lezzet, haz.

1. *Sahîh-i Müslim*, 4/1991, 1992, 1993; *Sahîh-i İbni Hibbân*, 4/256; *Tergîb ve Terhîb*, 4/260.
2. Ramûzu'l-Ehâdîs, s. 234, hadîs no: 3; *Buhârî*, Merâdı, 1/2, 13, 16; *Müslim*, Birr, 45; *Dârimî*, Rikâk, 57; *Müsned*, 1/371, 441; 2/303, 335; 3/4, 18, 38, 48, 61, 81.

düzeltmek gerektir ki, o ilâcı bulmakta en kısa yol, bu maddî hastalığın yırttığı gaflet perdesinin altında sana gösterdiği aczin ve zaafın penceresiyle, bir Kadîr-i Zülcelâl'in kudretini ve rahmetini tanımaktır.

Evet, *Allah'ı tanımayanın, dünya dolusu belâ başında vardır. Allah'ı tanıyanın dünyası nurla ve manevî sürurla doludur; derecesine göre, iman kuvvetiyle hisseder. Bu imandan gelen manevî sürur ve şifa ve lezzet altında, cüz'î maddî hastalıkların elemi erir, ezilir.*

DOKUZUNCU DEVA

Ey Hâlık'ını tanıyan hasta! Hastalıklardaki elem ve tevahhuş ve korkmak ise, hastalık bazen ölüme vesile olduğu cihetindendir. Ölüm, nazar-ı gaflet ve zahirî cihetinde dehşetli olduğundan, ona vesile olabilen hastalıklar korkutuyor, telâş veriyor.

Evvelâ: Bil ve kat'î iman et ki, *ecel mukadderdir, tagayyür etmez.* Çok ağır hastaların başında ağlayanlar ve sıhhatlen yerinde olanlar olmuşlar, o ağır hastalar şifa bulup yaşamışlar.

Sanîyen: Ölüm, sureten göründüğü gibi dehşetli değil. Çok risalelerde gayet kat'î, şeksız, şüphesiz bir surette, Kur'ân-ı Hakîmin verdiği nurla ispat etmişiz ki, ehl-i iman için ölüm, vazife-i hayat külfetinden bir terhıstır. Hem dünya meydanındaki imtihanda, talim ve talimat olan ubudiyetten bir paydostur. Hem öteki âleme gitmiş yüzde doksan dokuz ahbap ve akrabasına kavuşmak için bir

acz: zayıflık, güçsüzlük
ahbap: dostlar
akraba: yakınlar, hısımlar
bela: musibet, sıkıntı
cihet: yön.
cüz'î: küçük.
dehşetli: korkunç, ürkütücü
deva: ilaç, çare
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan insanlar, iman sahipleri, mü'minler
elem: derd, üzüntü, maddî manevî ıztırap
evvelâ: birinci olarak, ilk önce
gaflet: gafillik, sorumsuzluk, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece, çok.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
iman: inanç, itikat.
imtihan: sınav, sınama. Allah'ın sıkıntı, hastalık, fakirlik gibi çeşitli şekillerde kullarını denemesi
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyükülük sahibi, her şeye gücü yeten Allah
kat'î: kesin
kudret: kuvvet, iktidar
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
külfet: zahmet, sıkıntı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mukadder: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş, belirlenmiş
nazar-ı gaflet: gaflet nazarı, Allah'ı, âhireti ve kendisinin kul olduğunu unutarak bakma
nur: parlak ışık.
paydos: ara verme, istirahat.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.
sanîyen: ikinci olarak.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sûret: biçim, tarz
sureten: suretce, biçimce, görünüşte
sürur: sevinç, mutluluk.
şeksız: şüphesiz
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma
tagayyür: değişme, başkalaşma.
talim: öğretme, yetiştirme
talimat: talimler, eğitimler
telaş: şaşkınlıktan doğan karışıklık.
terhis: serbest bırakma
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.
ubudiyet: kulluk
vazife-i hayat: hayat vazifesi
vesile: vasıta, aracı.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zahirî: dış görünüşteki, görünen

vesiledir. Hem hakikî vatanına ve ebedî makam-ı saadetine girmeye bir vasıtadır. Hem zindan-ı dünyadan, bostan-ı cınana bir davettir. Hem Hâlık-ı Rahîm'inin fazlından, kendi hizmetine mukabil ahz-ı ücret etmeye bir nöbettir. Madem ölümün mahiyeti hakikat noktasında budur; ona dehşetli bakmak değil, bilâkis rahmet ve saadetin bir mukaddemesi nazarıyla bakmak gerektir.

Hem ehlullahın bir kısmının ölümden korkmaları, ölümün dehşetinden değildir. Belki daha fazla hayır kazanacağım diye, vazife-i hayatın idamesinden kazanacaklan hayrat içindir.

Evet, *ehl-i iman için ölüm rahmet kapısıdır, ehl-i dalâlet için zulümat-ı ebediye kuyusudur.*

ONUNCU DEVA

Ey lüzumsuz merak eden hasta! Sen hastalığın ağırlığından merak ediyorsun. O merakın senin hastalığını ağırlaştırır. Hastalığın hafifleşmesini istersen, merak etmemeye çalış. Yani, hastalığın faydalarını, sevabını ve çabuk geçeceğini düşün, merakı kaldır, hastalığın kökünü kes.

Evet, merak hastalığı ikileştirir. Maddî hastalığın altında, merak ile manevî bir hastalığı kalbine verir; maddî hastalık ona dayanır, devam eder. Eğer teslimiyetle, rıza ile, hastalığın hikmetini düşünmekle o merak gitse, o maddî hastalığın mühim bir kökü kesilir, hafifleşir, kısmen gider. Hususan evhamla bir dirhem maddî hastalık,

ahz-ı ücret: ücret alma
bilakis: aksine, tersine
bostan-ı cinan: cennet bahçeleri
davet: çağrı
dehşetli: korkunç
deva: ilaç, çare
dirhem: eskiden kullanılan ve yaklaşık 3 gramlık bir ağırlık ölçüsü
ebedî: sonsuz, sürekli, daimî
ehl-i dalalet: doğru yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın, inançsız kimseler
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan insanlar, iman sahipleri, mü'minler
ehlullah: Allah adamı, velî, evliya, Allah dostu
evham: vehimler, kuşkular, şüphe ve kuruntular
fazl: iyilik, fazilet, erdem, lütuf
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler
hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi
hususan: bilhassa, özellikle
idame: devam ettirme, sürdürme
kısmen: bütün değil, bir kısım
lüzum: gerekme
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
mahiyet: bir şeyin asli esası, hakikatı, iç yüzü
makam-ı saadet: saadet yeri, insanın bütün duygularının tatmin edildiği ebedî cennet hayatı
mukabil: karşılık
mukaddeme: başlangıç, ön söz
muhim: önemli
nazar: bakış, görüş
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
rıza: razı olma, hoşnutluk
saadet: mutluluk
sevap: iyi davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükâfat
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş
vasıta: aracı
vazife-i hayat: hayat vazifesi
vesile: vasıta, aracı
zindan-ı dünya: dünya zindanı
zulümat-ı ebediye: ebedî, sonsuz karanlıklar

bazen merak vasıtasıyla on dirhem kadar büyür. Merak kesilmesiyle, o hastalığın onda dokuzu gider.

Merak, hastalığı ziyade ettiği gibi, hikmet-i İlâhiyeyi itham ve rahmet-i İlâhıyeyi tenkıt ve Hâlık-ı Rahîm'inden şekva hükmünde olduğu için, aks-i maksadıyla tokat yer, hastalığını zıyadeleştirir. Evet, nasıl kı şükur, nımetı zıyadeleştirır; öyle de, şekva, hastalığı, musîbetı tezyıt eder.

Hem merakın kendisi de bir hastalıktır. Onun ilâcı, hastalığın hikmetini bilmektir. Madem hikmetini, faydasını bildin, o merhemi meraka sur, kurtul. Ah yenne oh de; "Vâesefâ" yenne[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ söyle.

ON BİRİNCİ DEVA

Ey sabırsız hasta kardeş! Hastalık, hazır bir elemi sana vermekle beraber, evvelki hastalığından bugüne kadar, o hastalığın zevalindekı bır lezzet-i maneviye ve sevabındakı bir lezzet-i ruhıye veriyor. Bugünden, belki bu saatten sonraki zamanda hastalık yok, elbette yoktan elem yok. Elem olmazsa teessür olamaz. Sen yanlış bir surette tevehhum ettiğin ıçin sabırsızlık geliyor. Çunku, bugunden evvel bütün hastalık zamanının maddîsi gitmekle elemi de beraber gıtmış, kendındekı sevabı ve zevalındekı lezzet kalmış. Sana kâr ve sürur vermek lâzım gelirken, onlan duşunup muteellım olmak ve sabırsızlık etmek divanelıktir. Gelecek günler daha gelmemışler. Onları şimdıden düşünüp, yok bır gunde, yok olan bır hastalıktan, yok olan bir elemden tevehhüm ıle düşünüp

1. Her hâl uzere Allah a hamd olsun. (*Feyzu l-Kadîr*, 1 368, hadıs no. 662.)

aks-i maksat: maksadının tersi, zıddı
deva: ilâç, çare
dırhem: eskıden kullanılan ve yaklaşık 3 gramlık bir ağırlık ölçusü
dıvane: delı
elem: dert, uzuntu
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbi yaratıcı Allah
hikmet: gızlı sebep, gaye, fayda
hıkmet-i ilâhıye: Allah ın hıkmetı, bütün canlı cansız mahlûkatın yaratılışında Allah ın gayelen
hükmünde olmak: yerine geçmek, değerinde olmak
ıtham: tohmetlendırme, suçlu gorme.
lezzet-i maneviye: manevî lezzet.
lezzet-i ruhıye: ruha aıt lezzet ve zevk.
maddî: madde ve cısımle alâkalı
maksat: gaye, amaç.
musıbet: felâket, belâ, sıkıntı
muteellim: elemlı, kederlı, huzunlu
nımet: lutuf, ıhsan, bağış
rahmet-i ilâhıye: Allah ın sonsuz rahmetı, ilahı rahmet.
sabır: başa gelen üzücu olaylara katlanma, tahammul gostererek Allah a tevekkul edip sıkıntılara gogus germe
sabırsızlık: dayanmaz, katlanmaz duruma gelmek.
sevap: hayırlı, iyi davranışlara karşılık, Allah tarafından verilen mukafat
suret: bıçım, tarz
sürur vermek: huzur, sevinç ve mutluluk vermek.
şekva: şıkâyet, yakınma.
şükür: nımet ve iyiligin sahıbi olan Allah ı tanıma ve ona karşı mınnet duyma
teessür: kederlenme, üzulme, acı keder duyma
tenkit: eleştırme, kusurlu bulma
tevehhum: vehımlenme, kurunıtuya kapılma.
tezyıt: artırma, çogaltma.
vaesefâ: eyvah, yazık.
vasıta: aracılık.
zeval: sona erme, yok olma.
ziyade: artma, çogalma

müteellim olmak, sabırsızlık göstermekle, üç mertebe yok yoğa vücut rengi vermek, divanelik değil de nedir?

Madem bu saatten evvelki hastalık zamanları ise sürur veriyor. Ve madem, yine bu saatten sonraki zaman madum, hastalık madum, elem madumdur. Sen, Cenab-ı Hakkın sana verdiği bütün sabır kuvvetini boyle sağa sola dağıtma, bu saatteki eleme karşı tahşit et, "Yâ Sabûr!" de, dayan.

ON İKİNCİ DEVA

Ey hastalık sebebiyle ıbadet ve evradından mahrum kalan ve o mahrumiyetten teessüf eden hasta! Bil ki, hadisçe sabittir ki, "*Muttakî bir mü'mın, hastalık sebebiyle yapamadığı daimî vırdının sevabını, hastalık zamanında yine kazanır.*" [1] Farzı mümkun olduğu kadar yerine getiren bir hasta, sabır ve tevekkül ile ve farzlarını yerine getirmekle, o ağır hastalık zamanında sair sünnetlerin yerini, hem halis bir surette, hastalık tutar.

Hem hastalık, insandaki aczini, zaafını ihsas eder. O aczin lisanıyla ve zaafın diliyle, hâlen ve kâlen bir dua ettirir. Cenab-ı Hak insana hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir zaaf vermiş; tâ ki daimî bir surette dergâh-ı İlâhiyeye iltica edip niyaz etsin, dua etsin.

[2] قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ Yanı, "*Eğer duanız olmasa ne ehemmiyetiniz var?*" Ayetin sırrıyla, insanın hikmet-i hilkatı ve sebeb-i kıymetı olan samımî dua ve nıyazın bir sebebi hastalık olduğundan, bu nokta-ı nazardan

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyükluk sahibi yüce Allah.
daimî: sürekli, devamlı.
dergâh-ı İlâhiye: Allah'ın yüce katı, dergâhı, huzuru.
deva: ilâç, çare.
divane: deli.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem.
elem: dert, üzüntü.
evrat: virtler, devamlı okunan dualar, zikrler.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir ve fiiller.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlen: hareket ve davranış olarak.
halis: samimi, saf.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti ve gayesi.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ihsas etmek: hissettirmek.
iltica etme: sığınma.
kâlen: sözle, söyleyerek.
lisan: dil.
madum: yok olan, mevcut olmayan.
mahrum: yoksun.
mahrumiyet: yoksunluk, istediğini elde edememe.
mü'min: iman eden, inanan.
mümkün: olabilir.
müteellim olmak: üzülmek, hüzünlenmek.
müttakî: Allah'tan korkan ve emirlerine itiziklile uyan takva sahibi.
nihayetsiz: sonsuz.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua.
nokta-ı nazar: bakış açısı.
sabır: başa gelen üzücü olaylara katlanma. Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe.
sabırsızlık: dayanmaz, katlanmaz hâle gelmek.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sair: diğer, öteki.
samimî: içten, candan, gönülden, riyasız.
sebep-i kıymet: kıymetli, değerli oluş sebebi.
sevap: hayırlı, iyi davranışlara Allah tarafından verilen mükâfat.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla anlaşılabilen en zor ve en ince yanı.
suret: biçim, tarz.
sünnet: farz ibadetler dışında, Hz. Muhammed'in (asm) yapmayı adet edindiği ibadetler.
sürur: sevinç, mutluluk.
tahşit etmek: yığmak, birikmek.
teessüf eden: üzülen, acı duyan.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan bekleme.
virt: her gün düzenli şekilde okunan zikir.
vücut: varlık.
ya Sabur: ey sabır ve tahammülün kaynağı olan Allah!
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

1. Buhârî, 6/95; Ebu Davud, hadis no: 3091; Müsned, 4/410, 418; Ramuzü'l-Ehadis, hadis no: 5.
2. Furkan Suresi, 77.

şekva değil, Allah'a şükretmek ve hastalığın açtığı dua musluğunu, afiyeti kesb etmekle kapamamak gerektir.

ON ÜÇÜNCÜ DEVA

Ey hastalıktan şekva eden bîçare adam! Hastalık bazılara ehemmiyetli bir definedir, gayet kıymettar bir hediye-i İlâhiyedir. Her hasta, kendi hastalığını o neviden tasavvur edebilir.

Madem ecel vakti muayyen değil; Cenab-ı Hak, insanı ye's-i mutlak ve gaflet-i mutlaktan kurtarmak için, havf ve reca ortasında ve hem dünya ve hem ahireti muhafaza etmek noktasında tutmak için, hikmetiyle eceli gizlemiş. Madem her vakit ecel gelebilir; eğer insanı gaflet içinde yakalasa, ebedî hayatına çok zarar verebilir. Hastalık, gafleti dağıtır, ahireti düşündürür, ölümü tahattur ettirir; öylece hazırlanır. Bazı öyle bir kazancı olur ki, yirmi senede kazanamadığı bir mertebeyi yirmi günde kazanıyor.

Ezcümle, arkadaşlarımızdan –Allah rahmet etsin– iki genç vardı: biri İlâmalı Sabri, diğeri İslâmköylü Vezirzade Mustafa. Bu iki zat, talebelerim içinde kalemsiz oldukları hâlde, samimiyette ve iman hizmetinde en ileri safta olduklarını hayretle görüyordum. Hikmetini bilmedim. Vefatlarından sonra anladım ki, her ikisinde de ehemmiyetli bir hastalık vardı. O hastalık irşadıyla, sair gafil ve feraizi terk eden gençlere bedel, en mühim bir takva ve en kıymettar bir hizmette ve ahirete nafi bir vaziyette bulundular. İnşaallah, iki senelik hastalık zahmeti,

afiyet: sağlık, esenlik hâli
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bedel: karşılık.
bıçare: çaresiz, zavallı.
define: gizli hazine.
deva: ilaç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedî: sonsuz, sürekli, daimî.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm anı.
ehemmiyetli: önemli.
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle.
feraiz: farzlar, iman, İslâm'ın şartları.
gafil: gaflette bulunan, ahirete ve Allah'ın emirlerine karşı dikkatsiz, sorumsuz davranan.
gaflet-i mutlak: kesin umursamazlık, tam anlamıyla gaflet. Allah'a kul olduğunu unutma, olup bitenı sezmeme, başına gelecekleri önceden hiç düşünmeme, iman ve İslam gerçeklerinden uzaklaşma.
gayet: son derece, çok.
havf ve reca: korku ve umut hali.
hediye-i İlâhiye: Allah'ın hediyesi, İlahi armağan.
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye ve faydalara yönelik, ilim gerekçi olarak.
hikmetini bilmek: gizli sebebini bilmek.
iman: inanmak, itikat.
İnşaallah: Allah izin verirse anlamında bir dua.
irşat: doğru yolu gösterme, uyarma.
kesb etmek: kazanmak, elde etmek.
kıymettar: değerli, kıymetli.
muayyen: belirli, belirlenmiş.
muhafaza etmek: korumak.
mühim: önemli.
nafi: faydalı.
nevi: çeşit, tür.
nokta: yön, cihet.
rahmet: acıma, merhamet etme, koruma, şefkat gösterme.
sair: diğer, başka.
samimiyet: içtenlik, kalbden olan sevgi ve bağlılık.
şekva: şikayet, yakınma.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahattur ettirme: hatırlama, düşünme.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini titizlikle uyma.
tasavvur etme: bir şeyi düşünme, tasarlama, hayal etme.
terk etme: bırakma.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.
vefat: ölüm.
ye's-i mutlak: tam ümitsizlik.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: kişi, şahıs.

milyonlar sene hayat-ı ebediyenin saadetine medar oldu. Ben onların sıhhati için bazı ettiğim duayı, şimdi anlıyorum, dünya itibarıyla beddua olmuş. İnşaallah, o duam, sıhhat-i uhreviye için kabul olunmuştur.

İşte bu iki zat, benim itikadımca, on senelik bir takva ile elde edilecek bir kazanç kadar bir kâr buldular. Eğer ikisi, bir kısım gençler gibi sıhhat ve gençliğine güvenip gaflet ve sefahate atılsaydılar, ölüm de onları tarassut edip tam günahlarının pislikleri içinde yakalasaydı, o nurlar defînesi yerine, kabirlerini akrepler ve yılanlar yuvası yapacaklardı.

Madem hastalıkların böyle menfaati var. Ondan şekva değil, tevekkül, sabır ile, belki şükredip rahmet-i İlâhiyeye itimat etmektir.

ON DÖRDÜNCÜ DEVA

Ey gözüne perde gelen hasta! Eğer ehl-i imanın gözüne gelen perdenin altında nasıl bir nur ve manevî bir göz olduğunu bilsen, "Yüz bin şükür Rabb-i Rahîm'ime" dersin. Bu merhemi izah için bir hâdise söyleyeceğim. Şöyle ki:

Bana sekiz sene kemal-i sadâkatle, hiç gücendirmeden hizmet eden Barlalı Süleyman'ın halasının bir vakit gözü kapandı. O sâliha kadın, bana karşı haddimden yüz derece fazla hüsn-ı zan ederek, "Gözümün açılması için dua et" diyerek, cami kapısında beni yakaladı. Ben de, o mübarek ve meczube kadının salâhatini duama şefaatçı yapıp, "Yâ Rabbi, onun salâhatı hürmetine onun

beddua: kötü dua
deva: ilâç, çare
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
gaflet: sorumsuzluk, ahiretten habersiz davranma. Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, haram
hâdise: olay
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
hürmet: niyet, saygı.
hüsn-ı zan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma, olumlu düşünme
İnşaallah: Allah izin verirse, anlamında bir dua
itibarıyla: açısından, bakımından
itikat: inanma, inanç.
itimat etmek: güvenmek.
kemal-i sadakat: tam bağlılık, kusursuz sadakat.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî
meczube: cezbeye tutulmuş, İlâhî aşkla aklı dengesi değişmiş kadın, mecnun
medar olmak: dayanak noktası, sebep, vesile
menfaat: fayda, yarar
mübarek: hayırlı, uğurlu, mutlu
nur: parıltı, ışık.
nurlar: parıltılar, manevî ışıklar
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, merhameti
saadet: mutluluk.
sabır: başa gelen uzucu olaylara katlanma, dayanma. Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe
salahat: dindarlıkta çok ileri olma hali, günahsız ve temiz oluş
sefahat: yasak olan zevk eğlencelere düşkünlük, sefihlik
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sıhhat-i uhreviye: ahiret hayatında sağlıklı, esenlikli olma
şefaat: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık
şekva: şikâyet, yakınma
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerine titizlikle uyma
tarassut etmek: gözetleme, takip etme
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
vakit: zaman
zat: kişi, şahıs

gözünü aç" diye yalvardım. İkinci gün Burdurlu bir göz hekimi geldi, gözünü açtı. Kırk gün sonra yine gözü kapandı. Ben çok müteessir oldum, çok dua ettim. İnşaallah o dua ahireti için kabul olmuştur. Yoksa benim o duam, onun hakkında gayet yanlış bir beddua olurdu. Çünkü eceli kırk gün kalmıştı. Kırk gün sonra –Allah rahmet etsin– vefat eyledi.

İşte o merhume, kırk gün Barla'nın hazinâne bağlarına rikkatli ihtiyarlık gözüyle bakmasına bedel, kabrinde, cennet bağlarını kırk bin günlerde seyredeceğini kazandı. Çünkü imanı kuvvetli, salâhati şiddetli idi.

Evet, bir mü'min, gözüne perde çekilse ve gözü kapalı kabre girse, derecesine göre, ehl-i kuburdan çok ziyade o âlem-i nuru temaşa edebilir. [1] Bu dünyada nasıl çok şeylen biz görüyoruz, kör olan mü'minler görmüyorlar. Kabirde o körler, imanla gitmişse, o derece ehl-i kuburdan ziyade görür. En uzak gösteren dürbünlerle bakar nev'inde, kabrinde, derecesine göre, cennet bağlarını sinema gibi görüp temaşa ederler.

İşte böyle gayet nurlu ve toprak altında iken göklerin üstündeki cenneti görecek ve seyredecek bir gözü, bu gözündeki perde altında, şükürle, sabırla bulabilirsin. İşte o perdeyi senin gözünden kaldıracak, o gözle seni baktıracak göz hekimi, Kur'ân-ı Hakîm'dir.

---

1. Hadislerden iktibas. *Sahih-i Buhari* 7 151, *Fethu'l Kebir* 1 327, 2 121, 281, 284; *Kenzu'l-Ummal* 3 276

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i nur: nur âlemi, aydınlık âlemi.
beddua: kötü dua.
bedel: karşılık.
deva: ilâç, çâre.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm anı.
ehl-i kubur: kabir ehli.
gayet: son derece, çok.
hazinâne: keder veren, acı uyandıran görünüşte.
hekim: doktor.
iman: inanç, itikat.
İnşaallah: Allah izin verirse anlamında bir dua.
Kur'an-ı Hakim: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın.
mü'min: iman eden, inanan.
müteessir olmak: üzülmek.
nevi: çeşit, tür.
rikkatli: incelik, merhamet ve acıma hissi uyandıracak bir şekilde.
sabır: başa gelen üzücü olaylara katlanma, dayanma.
salâhat: dindarlıkta çok ileri olma hâli, günâhsız ve temiz oluş.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.
temaşa: bakıp seyretme.
vefat: ölme.
ziyade: fazla.

ON BEŞİNCİ DEVA

Ey ahüenin eden hasta! Hastalığın suretine bakıp ah eyleme; manasına bak, oh de. Eğer hastalığın manası güzel bir şey olmasaydı, Hâlık-ı Rahîm en sevdiği ibadına hastalıkları vermezdi. Hâlbuki, hadıs-ı sahihte vardır ki, [1] أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأَوْلِيَاءُ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ (ev kemâ kâl). Yani, *"En ziyade musibet ve meşakkate giriftar olanlar, insanlann en iyısı, en kâmıllendırler."* Başta Hazret-ı Eyüp Aleyhisselâm, enbiyalar, sonra evliyalar ve sonra ehl-ı salâhat, çektıkleri hastalıklara bırer ıbadet-ı halıse, birer hedıye-i Rahmanıye nazarıyla bakmışlar, sabır içinde şükretmişler, Hâlık-ı Rahîm'ın rahmetinden gelen bır ameliyat-ı cerrahiye nev'inden görmüşler.

Sen, ey ahüfızar eden hasta! Bu nuranî kafileye ıltıhak etmek istersen, sabır içinde şükret. Yoksa şekva etsen, onlar seni kafılelenne almayacaklar. Ehl-i gafletın çukurlarına düşersin. Karanlıklı bir yolda gideceksin.

Evet, hastalıkların bir kısmı var ki, eğer ölümle neticelense, manevî şehit hükmünde, şehadet gibi bir velâyet derecesine sebebiyet verir. [2] Ezcümle, çocuk doğurmaktan gelen hastalıklar [HAŞİYE] ve karın sancısıyla, gark ve hark ve taun ile vefat eden şehid-i manevî olduğu gibi, çok mübarek hastalıklar var ki, velâyet derecesini ölümle kazandırır. Hem hastalık, dünya aşkını ve alâkasını

HAŞİYE: Bu hastalığın manevî şehadeti kazandırması, lohusa zamanı olan kırk gune kadardır.

1. İnsanların en çok bela ve musibete maruz kalanları peygamberlerdir. Sonra evliyalar, sonra da derecelenne gore diğer salıh insanlar gelir. (*Kenzu'l Ummal*, 3.326/6780; Munavî, *Feyzu'l Kadîr*, 1.519, no: 1056; Hâkim, *Müstedrek*, 3.343; *Buharî*, Merda, 3; *Tirmizî*, Zuhd, 57; *İbnî Mâce*, Fiten, 23; *Dârimî*, Rikak, 67; *Müsned*, 1.172, 174, 180, 185; 6.369.)

2. Hadıslerden ıktıbas. *Buharî*, 1.167; *Muslim*, 4.1521.

ahüenin etmek: ah çekip inlemek.
ahüfızar etmek: ah edip ağlamak.
ameliyat-ı cerrahiye: cerrahi ameliyat, cerrahi operasyon.
ehl-i gaflet: gaflete dalanlar. Allah'a emir ve yasaklarına duyarsız, sorumsuz davrananlar.
ehl-i salahat: güzel ahlâklı, dindarlıkta ilen olan temiz insanlar.
enbiya: nebiler, peygamberler.
ev kemâ kal: söylendiği denildiği gibi.
evliya: veliler, Allah dostları.
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle.
gark: suda boğulma.
giriftar olan: tutulan, tutkun ve düşkün olan.
hadıs-ı sahih: sahih hadıs, peygamber efendimize ait olduğu kesin bilinen sağlam ve doğru senetle bildırılen haber.
Hâlık-ı Rahım: yüce yaratıcı, sonsuz merhamet ve şefkat sahibi Allah.
hark: yanma.
haşiye: dipnot.
hedıye-i Rahmanıye: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah'ın kullarına hedıye olarak verdiği nimetler.
hükmünde: degennde, yerinde.
ibad: abdler, kullar.
ibadet-ı halıse: içtenlikle, sırf Allah rızası için yapılan ibadet.
ıltıhak etmek: katılmak.
kafile: takım, gurup, topluluk.
kâmıl: kemale ermiş, olgun.
mana: anlam.
manevî şehadet: manevî şehıtlık.
meşakkat: zahmet, sıkıntı.
musibet: dert, sıkıntı.
nazar: bakış, niyet.
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür.
nuranı kafile: nurlu, ışık saçan topluluk, grup.
rahmet: İlâhî şefkat, merhamet, bağış.
sabır: başa gelen uzucu olaylara katlanma. Allah'a tevekkul edip sıkıntılara göğüs germe.
sebebiyet vermek: sebep olmak, gerektırmek.
suret: bıçım, görunüş.
şehadet: şehıtlık.
şehıd-i manevî: manevî olarak şehıt sayılan.
şehıt: Allah yolunda canını veren Müslüman.
şekva: şıkâyet, yakınma.
şükür: nimet ve ıyılığın sahıbı olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.
taun: veba hastalığı.
velayet: velilik, Allah dostluğu.
ziyade: çok, fazla.

hafifleştirdiğinden, vefat ile dünyadan, ehl-i dünya için gayet elîm ve acı olan müfarakatı tahfif eder, bazen de sevdirir.

ON ALTINCI DEVA

Ey sıkıntıdan şekva eden hasta! Hastalık, hayat-ı içtimaiye-i insaniyede en mühim ve gayet güzel olan hürmet ve merhametı telkın eder. Çunku ınsanı vahşete ve merhametsizliğe sevk eden istiğnadan kurtarıyor. Çünkü,[1] إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ ۞ أَنْ رَآهُ اسْتَغْنَىٰ sırrıyla, sıhhat ve afiyetten gelen istiğnada bulunan bir nefs-i emmare, şayan-ı hürmet çok uhuvvetlere karşı hürmeti hissetmez. Ve şayan-ı merhamet ve şefkat olan musibetzedelere ve hastalıklılara merhameti duymaz. Ne vakit hasta olsa, o hastalıkta aczini ve fakrını anlar, lâyık-ı hürmet olan ıhvanlanna ihtiram eder. Ziyaretine gelen veya ona yardım eden mü'min kardeşlerine karşı hürmeti hisseder. Ve rikkat-i cinsıyeden gelen şefkat-i insaniye ve en mühim bir haslet-i İslâmiye olan, musıbetzedelere karşı merhameti hissedip, onları nefsine kıyas ederek, onlara tam manasıyla acır, şefkat eder, elinden gelse muavenet eder, hıç olmazsa dua eder, hıç olmazsa şer'an sünnet olan keyfini sormak ıçin ziyaretine gider, sevap kazanır.

ON YEDİNCİ DEVA

Ey hastalık vasıtasıyla hayrat yapamamaktan şekva eden hasta! Şükret. Hayratın en halısının kapısını sana açan, hastalıktır. *Hastalık mütemadiyen hastaya ve lillâh*

1. Şüphesiz kı insan kendısını ıhtıyaçtan uzak gorunce azgınlaşıyenr. (Alak Suresi 6-7.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
afiyet: sağlık, esenlik.
deva: ilaç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i dünya: sadece dünyaya bağlı, ahreti düşünmeyen kişiler.
elîm: çok dert ve keder veren acıklı.
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
gayet: son derece, çok.
halis: samimî, içten.
haslet-i İslâmiye: İslâmî nitelik. İslâm dınınce guzel olan ozellik.
hayat-ı içtımaiye-i insanıye: insanın sosyal hayatı.
hayrat: hayırlar. Allah rızası ıçın yapılan ıyılıkler.
hürmet: nayet, saygı.
ihtıram: hurmet etme, saygı gosterme.
ıhvan: kardeşler.
istıgna: ıhtıyaç duymama, kanınma.
keyif sormak: birine hatır sorup sağlığı hakkında bılgı almak, saygı gostermek.
kıyas etmek: karşılaştırmak.
layık-ı hürmet: hurmete lâyık, saygı deger.
lillah: Allah ıçın.
mana: anlam.
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak.
muavenet: yardım.
musıbetzede: belaya, kazaya ugrayan, sıkıntıya duşmuş kimse.
musıbetzede: musıbet gormuş, belaya, kazaya ugrayan.
müfarakat: ayrılma, ayrılık.
muhım: onemlı.
mü'mın: ıman eden, ınanan.
mutemadıyen: surekli olarak, devamlı.
nefis (nefis): insanın kendısı, şahıs.
nefs-ı emmare: insana kotu ve gunah olan ışlerın yapılmasını emreden nefis.
rikkat-ı cinsıye: insanın kendı cınsınden olana ınce duygular, hissetmesi, sevmesi, acıması.
sevap: Allah tarafından verılen mukafat.
sevk eden: yoneltmek.
sıhhat: hasta olmama hâlı, sağlık, esenlik.
sır: gizlı hakıkat, bır şeyın dıkkat, recrube, yetenek, ve sezgı yardımıyla anlaşılabılen en ınce ve en gizlı yanı.
sünnet: farz ıbadetler dışında, Hz. Muhammed'ın (asm) yapmayı âdet edindıgı ıbadetler.
şayan-ı hürmet: saygı deger, hurmete lâyık.
şayan-ı merhamet: sevgı ve acımaya şefkate deger.
şefkat: ıçten ve karşılıksız merhamet, sevgı.
şefkat-ı insanıye: insana aıt şefkat hıssı.
şekva: şıkâyet, yakınma.
şer'an: şenata gore, dını acıdan.
şukur: nımet ve ıyılığın sahıbı olan Allah'ı tanıma ve ona karşı mınnet duyma.
tahfif etme: hafifletme.
telkın etmek: fikır aşılamak, ogut vermek.
uhuvvet: kardeşlik.
vahşet: yalnızlık, ılkelık.
vakit: zaman.
vasıta: aracılık.

için hastaya bakıcılara sevap kazandırmakla beraber, duanın makbuliyetine en mühim bir vesiledir.

Evet, hastalara bakmak, ehl-i iman için muhim sevabı vardır. Hastalanın keyfini sormak, fakat hastayı sıkmamak şartıyla ziyaret etmek, sünnet-i seniyedir,[1] kefaretü'z-zünup olur.[2] Hadiste vardır ki, *"Hastaların duasını alınız, onların duası makbuldür."*[3]

Bahusus hasta, akrabadan olsa, hususan peder ve valide olsa, onlara hizmet mühim bir ibadettir, mühim bir sevaptır. Hastalanın kalbini hoşnut etmek, teselli vermek, mühim bir sadaka hükmüne geçer. *Bahtiyardır o evlât ki, peder ve validesinin hastalık zamanında, onların serütteessür olan kalblerini memnun edip hayır dualarını alır.*

Evet, hayat-ı içtimaiyede en muhterem bir hakikat olan peder ve validesinin şefkatlerine mukabil, hastalıkları zamanında kemal-i hurmet ve şefkat-i ferzendâne ile mukabele eden o iyi evlâdın vaziyetini ve insaniyetin ulviyetini gösteren o vefadar levhaya karşı, hatta melâikeler dahı "Maşaallah, bârekâllah" deyip alkışlıyorlar.

Evet, hastalık zamanında, hastalık elemini hiçe indirecek gayet hoş ve ferahlı, etrafında tezahür eden şefkatlerden ve acımak ve merhametlerden gelen lezzetler var.

Hastanın duasının makbuliyeti ehemmiyetli bir meseledir. Ben otuz kırk seneden beri, bendeki kulunç denilen bir hastalıktan şifa için dua ederdim. Ben anladım ki, hastalık dua için verilmiş. Dua ile duayı, yani, dua kendi

bahtiyar: bahtlı, tâlih, mes'ut, mutlu
bahusus: özellikle, en çok.
barekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem
ehl-i iman: inananlar. Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye iman edenler
elem: dert, üzüntü, maddî, manevî ıztırap
evlat: veletler, çocuklar
evlât: veletler, çocuklar
ferah: gönül açıklığı, rahat, iç açıcı
gayet: son derece, çok
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir ve davranışlar
hakıkat: gerçek.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hususan: bilhassa, özellikle
hukmune geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
kefaretü z-zünup: günahların affı için vesile olan
kemal-i hurmet: kusursuz, mükemmel hürmet, saygı.
levha: manzara, tablo
makbul: geçerli
makbuliyet: kabul edilmişlik, geçerlilik
Maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel. Allah korusun
melâike: melekler
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak
mesele: önemli konu.
muhterem: saygı değer, aziz.
mukabele: karşılık verme
mukabil: karşılık.

1. *Feyzü'l-Kadîr*, 2.45, no: 1285
2. Hadislerden iktıbas. *Riyazü's-Salihîn*, s. 368-370; *Feyzü'l-Kadir*, 6.177
3. *Feyzü'l-Kadîr*, 1.341, 595; *İbni Mâce*, Cenaiz, 1; Deylemi, *Musnedü'l-Firdevs*, 1.280

mühim: önemli
peder: baba
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
serütteessür: çabuk etkilenen, çabuk uzulen
sevap: iyiliklerin karşılığında Allah tarafından verilen mükafat.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi
şefkat-i ferzendâne: evlâda yakışacak şekildeki şefkat, muhabbet, sevgi
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma
teselli: avutma, acısını dindirme
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, görünme
ulviyet: ulvilik, yücelik.
valide: ana, anne.
vaziyet: durum
vefadar: vefalı, dost olan, sevgisi geçici olmayan
vesile: vasıta, aracı

kendini kaldırmadığından, anladım ki, duanın neticesi uhrevîdir, (HAŞİYE) kendisi de bir nevi ibadettir ve hastalıkla aczini arılayıp dergâh-ı İlâhiyeye iltıca eder. Onun için, otuz senedir şifa duasını ettiğim hâlde, duam zahirî kabul olmadığından, duayı terk etmek kalbime gelmedi. Zira hastalık duanın vaktidir; şifa duanın neticesi değil. Belki Cenab-ı Hakîm-i Rahîm şifa verse, fazlından verir.

Hem dua istediğimiz tarzda kabul olmazsa, makbul olmadı denilmez. Hâlık-ı Hakîm daha iyi biliyor; menfaatimize hayırlı ne ise, onu verir. Bazen dünyaya ait dualarımızı, menfaatimiz için ahiretimize çevirir, öyle kabul eder.

Her ne ise, hastalık sırrıyla hulûsiyet kazanan, hususan zaaf ve aczden ve tezellul ve ihtiyaçtan gelen bir dua, kabule çok yakındır. Hastalık böyle halis bir duanın medarıdır. Hem dindar olan hasta, hem hastaya bakan mü'minler de bu duadan istifade etmelidirler.

ON SEKİZİNCİ DEVA

Ey şükrü bırakıp şekvaya giren hasta! Şekva bir haktan gelir. Senin bir hakkın zayi olmamış ki şekva ediyorsun. Belki senin üstünde hak olan çok şükürler var, yapmadın. Cenab-ı Hakkın hakkını vermeden, haksız bir surette hak istiyorsun gibi şekva ediyorsun. Sen, kendinden yukarı mertebelerdeki sıhhatli olanlara bakıp şekva

HAŞİYE: Evet, bir kısım hastalık duanın sebeb-i vücudu iken, dua hastalığın ademine sebep olsa, duanın vücudu kendi ademine sebep olur; bu da olamaz.

acz: zayıflık, güçsüzlük
adem: yokluk.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan büyüklük ve yüceliğe sahibi Allah.
Cenab-ı Hakîm-i Rahîm: sonsuz merhamet edeni ve her şeyi hikmetli yapan şeref ve azamet sahibi Allah.
dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın yüce katı, huzuru, kapısı.
deva: ilaç, çare.
dindar: dininin emirlerini yerine getiren.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fazl: cömertlik, fazladan lütfetme, nimet verme.
hak: emek, kazanç, doğruluk.
hakkı zayi olmamak: hakkı, emeği ve alacağı olmamak.
Hâlık-ı Hakîm: yarattıklarını hikmetli yaratan, her varlığı sayısız faydalarla yaratan Allah.
halis: samimi, içten, temiz.
haşiye: dipnot.
hulûsiyet: halislik, saflık, içtenlik.
hususan: bilhassa, özellikle.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
iltıca etme: sığınma.
istifade: faydalanma.
makbul: kabul gören, geçerli.
medar: sebep, vesile.
menfaat: fayda.
mertebe: derece, basamak.
mü'min: iman eden, inanan.
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür.
sebep-i vücudu: varlık sebebi.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranıp anlaşılabilen en ince ve en zor yanı.
suret: biçim, şekil, tarz.
şekva: şikayet, yakınma.
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma, ona teşekkür etme.
tarz: biçim, suret.
terk etmek: bırakmak.
tezellul: zillete katlanma, aşağılanma, küçülme.
uhrevî: Ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
vakit: zaman.
vücut: varlık.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zahirî: dış görünüşteki.

edemezsin. Belki sen, kendinden sıhhat noktasında aşağı derecelerde bulunan bîçare hastalara bakıp şükretmekle mükellefsin.[1] Senin elin kırık ise, kesilmiş ellere bak. Bir gözün yoksa, iki gözü de olmayan âmâlara bak, Allah'a şükret.

Evet, nimette kendinden yukarıya bakıp şekva etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Ve musibette herkesin hakkı, kendinden musîbet noktasında daha yukarı olanlara bakmaktır ki, şükretsin. Bu sır bazı misalelerde bir temsil ile izah edilmiş. İcmali şudur ki:

Bir zat, bir bîçareyi bir minarenin başına çıkarıyor. Minarenin her basamağında ayrı ayrı birer ihsan, birer hediye veriyor. Tam minarenin başında da en büyük bir hediyeyi veriyor. O mütenevvi hediyelere karşı ondan teşekkür ve minnettarlık istediği hâlde, o hırçın adam, bütün o basamaklarda gördüğü hediyeleri unutup veyahut hiçe sayıp, şükretmeyerek, yukarıya bakar. "Keşke bu minare daha uzun olsaydı, daha yukarıya çıksaydım! Niçin o dağ gibi veyahut öteki minare gibi çok yüksek değil?" deyip şekvaya başlarsa, ne kadar bir küfran-ı nimettir, bir haksızlıktır. Öyle de, bir insan hiçlikten vücuda gelip, taş olmayarak, ağaç olmayıp, hayvan kalmayarak, insan olup, Müslüman olarak, çok zaman sıhhat ve afiyet görüp yüksek bir derece-i nimet kazandığı hâlde, bazı anzalarla, sıhhat ve afiyet gibi bazı nimetlere lâyık olmadığı veya sû-i ihtiyânıyla veya suistimaliyle elinden kaçırdığı veyahut eli yetişmediği için şekva etmek, sabırsızlık göstermek, "Aman, ne yaptım böyle başıma geldi?" diye

1. Hadislerden iktibas. *Müslim* 4.2275, *Tirmizî* hadis no: 2515, *İbni Mâce* hadis no: 4142.

afiyet: sağlık, esenlik, hastalığı olmama hâli.
amâ: kör.
bıçare: çaresiz, zavallı.
derece-i nimet: nimet derecesi.
hıçlık: yokluk.
icmal: kısaca özet.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf.
izah: açıklama yapma, anlatma.
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme. Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek ve şükür etmeyip saygısızlık etmek.
lâyık: uygun, munasip.
minnettarlık: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olma, gönül borcu.
musibet: bela, dert, sıkıntı.
mükellef: vazifeli, sorumlu.
mütenevvi: çeşit çeşit.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
sabırsızlık göstermek: katlanamaz, dayanmaz duruma gelmek.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dik kat, tecrübe, yetenek, kabiliyet ve sezgi yardımıyla kavranılan en ince ve en gizli yanı.
sû-i ihtiyar: kötü seçim, tercih.
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
şekva etmek: şikayet etmek, yakınmak.
şekva: şikayet, yakınma.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona karşı minnet duyma.
temsil: benzetme, örnek.
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme.
vücut: varlık.
zat: kişi, şahıs.

rububiyet-i İlâhiyeyi tenkit etmek gibi bir hâlet, maddî hastalıktan daha musibetli, manevî bir hastalıktır. Kırılmış elle dövüşmek gibi, şikâyetiyle hastalığını ziyadeleştirir. Âkıl odur ki,

(1) اَلَّذِينَ اِذَآ اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوٓا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُونَ

sırrıyla teslim olup sabretsin; tâ o hastalık vazîfesini bitirsin, gitsin.

ON DOKUZUNCU DEVA

Cemîl-i Zülcelâl'in bütün isimleri, "Esmau'l-Hüsna" tabir-i Samedanîsiyle gösteriyor ki, güzeldirler. Mevcudat içinde en lâtif, en güzel, en cami âyine-i Samediyet de hayattır. Güzelin âyinesi güzeldir. Güzelin mehasinlerini gösteren âyine güzelleşir. O âyinenin başına o güzelden ne gelse güzel olduğu gibi, hayatın başına dahi ne gelse, hakikat noktasında güzeldir. Çünkü, güzel olan o Esmau'l-Hüsnanın güzel nakışlarını gösterir.

Hayat, daima sıhhat ve afiyette yeknesak gitse, nakıs bir âyine olur. Belki bir cihette adem ve yokluğu ve hiçliği ihsas edip sıkıntı verir, hayatın kıymetini tenzil eder, ömrün lezzetini sıkıntıya kalbeder. Çabuk vaktimi geçireceğim diye, sıkıntıdan ya sefahate, ya eğlenceye atılır. Hapis müddeti gibi, kıymettar ömrüne adavet edip, çabuk öldürüp geçirmek istiyor.

Fakat tahavvülde ve harekette ve ayrı ayrı tavırlar içinde yuvarlanmakta olan bir hayat, kıymetini ihsas ediyor, ömrün ehemmiyetini ve lezzetini bildiriyor. Meşakkatte ve musibette dahi olsa, ömrün geçmesini istemiyor.

1. O sabredenler ki, başlarına bir musibet geldiğinde: "Biz Allah'ın kullarıyız, sonunda yine Ona döneceğiz" derler. (Bakara Suresi, 156.)

adavet: düşmanlık.
adem: yokluk.
afiyet: sağlık, esenlik, hastalık olmama hâli.
âkıl: akıllı.
âyine: ayna.
âyine-i Samediyet: samediyet aynası; hiçbir şeye muhtaç olmayan ve bütün muhtaçlara yardım eden Allah'ın isim ve sıfatlarını gösteren ayna.
cami: içine alan, kuşatıcı.
Cemîl-i Zülcelâl: sınırsız hüsnü ve büyüklüğüyle beraber sonsuz güzellik sahibi Allah.
cihet: yön.
daima: sürekli, her zaman.
deva: ilaç, çare.
ehemmiyet: önem.
Esmau'l-Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
hâlet: hâl, durum.
ihsas etme: hissettirme, sezdirme.
kalbetme: değiştirme, dönüştürme.
kıymet: değer.
kıymettar: değerli, kıymetli.
lâtif: hoş, güzel, nazik.
mehasin: güzellikler, hüsnüler.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, yaratıklar.
musibet: felâket, belâ, dert, sıkıntı.
müddet: süre, zaman.
nakıs: noksan, eksik.
nakış: süs.
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan hâkimiyeti, yaratıcılığı ve terbiye ediciliği.
sabretme: başa gelen uzucu olaylara katlanma, dayanma.
sefahat: yasak olan zevk ve eğlencelere düşkünlük, sefihlik.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek, kabiliyet ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince yanı.
tabir-ı Samedanî: kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan, ama her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın yüce ifadesi, tabirı.
tahavvül: değişme, dönüşme.
tenkit etmek: eleştirmek.
tenzil etme: indirme, düşürme.
teslim olmak: emre boyun eğmek, razı olmak.
vakit: zaman.
vazife: görev.
yeknesak: tek düzen, monoton.
ziyade: artma, çoğalma.

"Aman güneş batmadı, ya gece bitmedi" diye sıkıntısından of, of etmiyor.

Evet, gayet zengin ve ıssız, istirahat döşeğinde her şeyi mükemmel bir efendiden sor, "Ne hâldesin?" Elbette, "Aman vakit geçmiyor, gel bir şeş beş oynayalım. Veyahut vaktı geçirmek için bir eğlence bulalım" gibi müteellimâne sözleri ondan işiteceksin. Veyahut tûl-ı emelden gelen, "Bu şeyim eksik, keşke şu işi yapsaydım" gibi şekvaları işiteceksin.

Sen bir musibetzede veya işçi ve meşakkatli bir hâlde olan bir fakirden sor, "Ne hâldesin?" Aklı başında ise diyecek ki: "Şükürler olsun Rabbime, iyiyim, çalışıyorum. Keşke çabuk güneş gitmeseydi, bu işi de bitirseydim. Vakit çabuk geçiyor, ömür durmuyor, gidiyor. Vakıa, zahmet çekiyorum, fakat bu da geçer. Her şey böyle çabuk geçiyor" diye, manen ömür ne kadar kıymettar olduğunu, geçmesindeki teessüfle bildiriyor. Demek, meşakkat ve çalışmakla, ömrün lezzetini ve hayatın kıymetini anlıyor. İstirahat ve sıhhat ise, ömrü acılaştırıyor ki, geçmesini arzu ediyor.

Ey hasta kardeş! Bil ki, başka risalelerde tafsilâtıyla kat'î bir surette ispat edildiği gibi, musibetlerin, şerlerin, hatta günahların aslı ve mayası ademdir. Adem ise şerdir, karanlıktır. Yeknesak istirahat, sükût, sükûnet, tevakkuf gibi hâletler, ademe, hiçliğe yakınlığı içindir ki, ademdeki karanlığı ihsas edip sıkıntı veriyor. Hareket ve tahavvül ise, vücuttur, vücudu ihsas eder. Vücut ise halis hayırdır, nurdur.

adem: yokluk.
arzu: aşırı istek, heves.
fakr: fakirlik
gayet: son derece, çok.
hâlet: hâl, gelip geçici durum
halis: karışıksız, saf, temiz.
hayır: iyilik.
ihsas etme: hissettirme, sezdirme
ispat: doğruyu, delil göstererek meydana koyma.
istirahat: dinlenme, rahatlama
kat'î: kesin
kıymet: değer
kıymettar: değerli, kıymetli
manen: mana itibarıyla, manaca, ruh ve kalbe ait.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük
meşakkatli: zahmetli, sıkıntılı.
musibet: felâket, bela, dert, sıkıntı
musibetzede: musibet görmüş, belaya, kazaya uğrayan
mükemmel: tam, kusursuz, çok güzel
müteellimâne: acı duyarak, elemli bir şekilde
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ömür: yaşayış, hayat
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
suret: biçim, tarz
sükûnet: durgunluk, dinginlik.
sükût: sessizlik
şekva: şikâyet, yakınma
şer: kötülük, fenalık.
şeş beş: oyun, tavla.
şükür: Allah'ın verdiği nimetler karşısında minnet duyma, Allah'a dil ile hamd etme
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tahavvül: değişme, dönüşme
teessüf: üzülme, esefleniş, etkilenme
tevakkuf: duraklama, durma
tûl-i emel: dünya hayatının kısa ve geçiciliğine rağmen dünyaya ait işlere karşı gösterilen aşırı arzu, istek.
vakıa: yaşanan olan
vaktı: zaman
vücut: varlık.
yeknesak: tekdüzelik, monotonluk.

Madem hakikat budur, sendeki hastalık, kıymettar hayatı safîleştirmek, kuvvetleştirmek, terakki ettirmek ve vücudundaki sair cihazat-ı insaniyeyi o hastalıklı uzvun etrafına muavenettarâne müteveccih etmek ve Sâni i Hakîm'in ayrı ayrı isimlerinin nakışlarını göstermek gibi çok vazifeler için, o hastalık senin vücuduna mısafir olarak gönderilmiştir. İnşaallah çabuk vazifesini bitirir, gider. Ve afiyete der ki: "Sen gel, benim yanımda daimî kal, vazifeni gör. Bu hane senindir, afiyetle kal."

YİRMİNCİ DEVA

Ey derdine derman arayan hasta! Hastalık iki kısımdır: bir kısmı hakikî, bir kısmı vehmîdir. Hakikî kısmı ise, Şâfi-i Hakîm-i Zülcelâl, küre-i arz olan eczahane-i kübrasında, her derde bir deva istif etmiş. O devalar ise dertleri isterler. Her derde bir derman halk etmiştir. Tedavi için ilâçları almak, istimal etmek meşrudur; fakat tesiri ve şifayı Cenab-ı Hak'tan bilmek gerektir. Dermanı O verdiği gibi, şıfayı da O veriyor.

Hazık, mutedeyyin hekimlerin tavsiyelerini tutmak, ehemmiyetli bir ilâçtır. Çünkü ekser hastalıklar suistimalâttan, perhızsızlıkten ve ısraftan ve hatıattan ve sefahatten ve dikkatsizlikten geliyor. Mütedeyyin hekim, elbette meşru bır dairede nasıhat eder ve vesâyâda bulunur. Suistimalâttan, israfattan men eder, teselli verir. Hasta o vesâyâ ve o tesellıye ıtımat edıp hastalığı hafıfleşır, sıkıntı yerinde bir ferahlık verir.

afiyet: sağlık, esenlik
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah
cihazat-ı insaniye: insandaki maddi ve manevi cihazlar, organlar
daimi: sürekli, devamlı
derman: ilaç, çare
dert: tasa, keder, gam
deva: ilaç, çare
eczahane-i kübra: en büyük eczahane
ehemmiyet: önem
ekser: pek çok.
hakıkat: asıl, gerçek.
hakıkı: asıl, gerçek
halk etme: yaratma
hane: ev, mesken.
hatıat: hatalar
hazık: ısının ehli, mesleğinde uzmanlık sahibi
hekim: doktor
İnşaallah: Allah izin verirse anlamında kullanılan bir dua
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
ısrafat: israflar, luzumsuz yere harcamalar
istif: düzgün şekilde sıralama ve yığma
ıtımat: güvenme
kıymettar: değerli, kıymetli
küre-i arz: dünya, yer küre, yeryüzü
men etme: mâni olma, engelleme
meşru: dine uygun.
muavenettarâne: yardımlaşarak
mutedeyyin: dının emırlerını tam yerine getiren, dindar
müteveccih etmek: teveccüh ettirmek, yöneltmek.
nakış: süs.
perhiz: sağlığı korumak, düzeltmek için uyulan beslenme düzeni, rejim.
safileştirmek: temizlemek, durulamak
sair: diğer, başka
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle, faydalı bir şekilde yaratan Allah
sefahat: yasak olan zevk ve eğlencelere düşkünlük, sefihlik.
suistimalat: kötüye kullanmalar
Şâfi-i Hakîm-i Zülcelâl: hastalıklara şifa veren, her şeyi hikmetle ve belli bir gaye ile yaratan sonsuz haşmet sahibi olan Allah
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma.
tavsiye: öğütleme
terakkı ettırmek: geliştirmek, ilerletmek.
teselli vermek: avutmak, acısını dindirmek
tesir: etki
uzuv: organ
vazife: görev
vehmi: gerçekte olmayıp fakat varsanılan kuruntu, hayal ürünü
vesaya: öğütler, nasihatler
vücut: varlık.

Amma vehmî hastalık kısmı ise, onun en müessir ilâcı, ehemmiyet vermemektir. Ehemmiyet verdikçe o büyür, şişer. Ehemmiyet vermezse küçülür, dağılır. Nasıl ki arılara ilştikçe insanın başına üşüşürler; aldırmazsan dağılır. Hem karanlıkta gözüne sallanan bir ipten gelen bir hayale ehemmiyet verdikçe büyür, hatta bazen onu divane gibi kaçırır. Ehemmiyet vermezse, adî bir ipin yılan olmadığını görür, başındaki telâşına güler.

Bu vehmî hastalık çok devam etse, hakikate inkılâp eder. Vehham ve asabî insanlarda fenâ bir hastalıktır, habbeyi kubbe yapar, kuvve-i maneviyesi kırılır. Hususan merhametsiz yanın hekimlere veyahut insafsız doktorlara rast gelse, evhamını daha ziyade tahrik eder. Zengin ise malı gider, yoksa ya aklı gider veya sıhhati gider.

YİRMİ BİRİNCİ DEVA

Ey hasta kardeş! Senin hastalığında maddî elem var. Fakat o maddî elemin tesirini izale edecek ehemmiyetli bir manevî lezzet seni ihata ediyor.

Çünkü, peder ve validen ve akraban varsa, çoktan beri unuttuğun gayet lezzetli o şefkatleri senin etrafında yeniden uyanıp, çocukluk zamanında gördüğün o şirin nazarlan yine görmekle beraber; çok gizli, perdeli kalan etrafındaki dostluklar, hastalığın cazibesiyle yine sana karşı muhabbettarâne baktıklarından, elbette onlara karşı senin bu maddî elemin pek ucuz düşer.

adi: sıradan, bayağı.
akraba: yakınlar, hısımlar
asabî: sinirli, öfkeli.
cazibe: cezp edicilik, çekicilik.
deva: ilâç, çare
divane: deli, akılsız
ehemmiyet: önem
ehemmiyetli: önemli
elem: dert, üzüntü, maddî ve manevî ıztırap
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fena: kötü
habbeyi kubbe yapmak: en küçük meselelen olduğundan büyük göstermek
hakikat: asıl, gerçek
hekim: doktor
hususan: bilhassa, özellikle
ihata: kuşatma
inkılâp etme: değişme, dönüşme
izale etme: giderme
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
maddî: madde ve cisimle ilgili
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî ve kalbî olan
merhametsiz: acımasız.
muhabbettarane: sevgi besleyerek, muhabbetle
müessir: tesir eden, etkili
nazar: bakış
peder: baba
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi
şirin: tatlı
tahrik etmek: harekete geçirmek.
tesir: etkı
valide: ana, anne
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu
vehmî: vehimle ilgili, gerçekte olmayıp fakat var sanılan kuruntu, hayal ürünü
ziyade: çok, fazla

Hem, sen müftehirâne hizmet ettiğin ve iltifatlarını kazanmasına çalıştığın zatlar, hastalığın hükmüyle sana merhametkârâne hizmetkârlık ettiklerinden, efendilerine efendi oldun.

Hem, insanlardaki rikkat-ı cinsiyeyi ve şefkat-ı nev'iyeyı kendine celp ettiğinden, hıçten, çok yardımcı ahbap ve şefkatli dost buldun.

Hem, çok meşakkatli hizmetlerden paydos emrini yine hastalıktan aldın, istirahat ediyorsun.

Elbette senin cüz'î elemin, bu manevî lezzetlere karşı senı şekvaya değil, teşekküre sevk etmelıdır.

YIRMİ İKİNCİ DEVA

Ey nuzul gıbı ağır hastalıklara müptelâ olan kardeş! Evvelâ sana müjde ediyorum ki, mü'mın için nüzul mübarek sayılıyor. Bunu çoktan ehl-i velâyetten ışıtıyordum, sırrını bılmezdim. Bir sırrı şöyle kalbime geliyor ki:

Ehlullah, Cenab-ı Hakka vasıl olmak ve dunyanın azîm manevî tehlikelerinden kurtulmak ve saadet-i ebediyeyi temın etmek ıçın, ıkı esası ıhtiyâren takıp etmişler.

Birisi: Rabıta-i mevttir. Yani, dünya fânî olduğu gıbi, kendisi de içinde vazîfedar fânî bır mısafır olduğunu düşünmekle, hayat-ı ebedîsine o suretle çalışmışlar.

Ikincisi: Nefs-i emmarenin ve kör hissiyatın tehlikelerinden kurtulmak için, çılelerle, nyazetlerle nefs-ı emmarenın öldürülmesine çalışmışlar.

ahbap: dostlar
azim: buyuk, yuce
celp etme: çekme
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan şeref ve yüceılık sahıbı Allah
cüz'i: küçük
çile: nefsı ıslah ıçın bir yere çekilerek kırk gun ıbadet etmek
deva: ilaç, care
ehl-i velâyet: veli olanlar. Allah ın dostluğunu kazananlar
Ehlullah: Allah adamı, velî evlıya
elem: dert, uzuntu
esas: asıl, temel
evvela: bırıncı olarak.
fani: olumlu, geçıcı
hayat-ı ebedi: ebedî, sonsuz hayat, ahıret hayatı
hissiyat: hısler, duygular
hizmetkar: hizmetçı
ıhtiyaren: seçerek, tercıh ederek.
iltifat: ilgi gosterme, ıyı dav ranıp hatır sorma
istirahat: dınlenme, rahatlama
manevi: manaya aıt, maddî olmayan, ruhî ve kalbı olan
merhametkârane: acıyarak, merhamet gostererek.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük.
mübarek: hayırlı, uğurlu
müftehirane: iftıhar ederek, overerek.
müjde: sevındırıcı haber
mü'min: ıman eden, inanan
mupteia: düşkün, dertlı, hasta
nefs-i emmare: insana kotu ve gunah olan ışlerın yapılmasını emreden nefıs
nüzul: vucudun tamamının veya bır kısmının tutulması, inme, felç.
rabıta-i mevt: olumu ve dünyanın fanî olduğunu düşunerek nefsın aldatmacalarından kurtulma.
rıkkat-ı cınsıye: insanın kendı cınsınden olana acıması, sevmesi
rıyazet: nefsı terbıye, dunya lezzetlerinden ve rahatından sakınma, perhızle kanaatle yaşama
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
sevk etme: yoneltme, ulaştırma
sır: gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat, tecrube, yetenek, kabılıyet ve sezgı yardımıyla kavranabılen en zor ve en ınce yanı
suret: bıçım, tarz
şefkat: ıçten ve karşılıksız merhamet, sevgı
şefkat-i nev'iye: kendı cınsıne karşı duyulan şefkat, merhamet ve sevme hıssı
şekva: şıkayet, yakınma
temin etmek: elde etmek, sağlamak.
teşekkür: yapılan bır iyılık karşısında mınnet, memnunıyet ve şukur ıfade etme
vasıl olmak: enşmek, ulaşmak
vazifedar: vazifeli, gorevlı
zat: kışı, şahıs.

Sizler, ey yarı vücudunun sıhhatini kaybeden kardeş! Sen ihtiyârsız, kısa ve kolay ve sebeb-i saadet olan iki esas sana verilmiş ki, daima senin vücudunun vaziyeti, dünyanın zevalini ve insanın fânî olduğunu ihtar ediyor. Daha dünya seni boğamıyor, gaflet senin gözünü kapayamıyor. Ve yarım insan vaziyetinde bir zata, nefs-i emmare, elbette hevesat-ı rezile ile ve nefsanî müştehiyatla onu aldatamaz; çabuk o nefsin belâsından kurtulur.

İşte, mü'mın sırr-ı imanla ve teslimiyet ve tevekkülle, o ağır nüzul gibi hastalıktan, az bir zamanda, ehl-i velâyetin çilelen gıbı istifade edebilir. O vakıt o ağır hastalık çok ucuz düşer.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ DEVA

Ey kimsesiz, garip, bîçare hasta! Hastalığınla beraber kimsesizlik ve gurbet, sana karşı en katı kalbleri rikkate getirirse ve nazar-ı şefkati celp ederse, acaba Kur'ân'ın bütün surelerinin başlarında kendini "Rahmanırrahîm" sıfatıyla bize takdim eden ve bir lem'a-ı şefkatiyle umum yavrulara karşı umum valideleri, o harika şefkatiyle terbiye ettiren ve her baharda bir cilve-i rahmetiyle zemin yüzünü nimetlerle dolduran ve ebedî bir hayattaki cennet, bütün mehasiniyle bir cilve-i rahmeti olan senin Hâlık-ı Rahîm'ine imanla intisabın ve Onu tanıyıp hastalığın lisan-ı acziyle niyazın, elbette senin bu gurbetteki kimsesizlik hastalığın, her şeye bedel Onun nazar-ı rahmetini sana celp eder.

bedel: karşılık
biçare: çaresiz, zavallı
celp etmek: kendi tarafına çekmek.
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lutfunun gösterisi, rahmetin yansıması
çile: nefsi ıslah ıçın bir yere çekilerek kırk gun ıbadet etmek.
daima: sürekli, her zaman
deva: ilaç, çare
ebedî: sonsuz, sürekli.
ehl-i velayet: veli olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar
esas: asıl, temel
fânî: olumlu, geçici.
gaflet: gafillik, sorumsuzluk, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
garip: kimsesiz, zavallı
gurbet: ganplik, yabancılık, yalnızlık
Hâlık-ı Rahîm: her bir varlıkta merhamet ve şefkatı yansıyan, sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah
harika: mükemmel, çok guzel
hevesat-ı nefsani: nefsle ılgılı heveslerı, nefsın arzularına aıt istekler
hevesat-ı rezile: rezılce heveslerı, gunah ve çırkın olan arzular
ıhtar etme: hatırlatma, uyarı
ıhtiyârsız: elinde olmadan, istemeden
iman: inanç, ıtıkat.
İntisap: bağlanma, mensup olma
istifade etme: faydalanma.
lem'a-ı şefkat: şefkat parıltısı, merhamet parıltısı
lisan-ı acz: zayıflık ve güçsüzlüğün dılı
mehasin: guzellıkler, husünler
mü'min: ıman eden, inanan.
müştehiyat: nefsin hoşuna giden şeyler
nazar-ı rahmet: şefkat ve rahmet lıce bakmak.
nazar-ı şefkat: sevgi ve merhametle bakmak.
nefs-i emmare: insana kotu ve gunah olan ışlerın yapılmasını emreden nefıs
nimet: lutuf, ihsan, bağış
niyaz: yalvarma, yakarma, dua
nüzul: felç hastalığı
Rahmanırrahım: dünya ve ahırette yarattıklarına çok şefkatlı, çok merhametlı olan Allah
rikkat: başkalarının duştuğu durumdan dolayı acıma etkılenme, yufka yureklılık.
sebep-i saadet: mutluluk nedenı, mutluluk vesıleşi
sıfat: vasıf, özellik.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sırr-ı iman: ıman sırrı, ımanın, inanmanın hakıkatı, aslı
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bırı
şefkat: ıçten ve karşılıksız merhamet, sevgi
takdim etmek: sunmak.
terbiye: besleme, eğitme, bu yutme, yetiştirme
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş
tevekkül: Allah'a dayanma ve guvenme, gucunun yetmedıgı yerde Allah'tan bekleme
umum: butun, genel
vakit: zaman
valide: ana, anne
vaziyet: durum
vücut: varlık, beden
zat: kişi, şahıs
zemin: yeryuzu
zeval: sona erme, yok olma

Madem O var, sana bakar, sana her şey var. Asıl gurbette, kimsesizlikte kalan odur ki, iman ve teslimiyetle Ona intisap etmesin veya intisabına ehemmiyet vermesin.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ DEVA

Ey masum hasta çocuklara ve masum çocuklar hükmünde olan ihtiyarlara hizmet eden hasta bakıcılar! Sizin önünüzde mühim bir ticaret-i uhreviye var. Şevk ve gayretle o ticareti kazanınız.

Masum çocukların hastalıklarını, o nazik vücutlara bir idman, bir riyazet ve ilende dünyanın dağdağalarına mukavemet verdirmek için bir şınnga ve bir terbiye-i Rabbaniye gibi, çocuğun hayat-ı dünyeviyesine ait çok hikmetlerle beraber ve hayat-ı ruhiyesine ve tasaffi-i hayatına medar olacak büyüklerdeki kefaretü'z-zunup yerine, manevî ve ileride veyahut ahirette terakkiyat-ı maneviyesine medar şırıngalar nev'indeki hastalıklardan gelen sevap, peder ve validelerinin defter-i a'maline, bilhassa sırr-ı şefkatle çocuğun sıhhatini kendi sıhhatine tercih eden validesinin sahife-i hasenatına girdiği, ehl-i hakikatçe sabittir.

İhtiyarlara bakmak ise, hem azîm sevap almakla beraber, o ihtiyarların –ve bilhassa peder ve valide ise– dualarını almak ve kalblerini hoşnut etmek ve vefakârâne hizmet etmek, hem bu dünyadaki saadete, hem ahiretin saadetine medar olduğu, rivayat-ı sahiha ile ve çok vukuat-ı tarihiye ile sabittir. İhtiyar peder ve validesine

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azîm: büyük, yüce.
bilhassa: hususan, özellikle.
dağdağa: telâş, sıkıntı, gürültü.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri.
deva: ilâç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem.
ehl-i hakikat: varlıkların ve olayların ardındaki gerçeği bulan ve onunla meşgul olan kişiler.
gayret: çalışma, çabalama.
gurbet: garîplik, yabancılık, yalnızlık.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı ruhiye: ruha ait olan hayat, ruhun hayatı.
hikmet: gizli sebep, yaratılış takı'ı, ilâhî gaye, fayda.
hükmünde: değerinde, yerinde olan.
idman: beden eğitimi, antrenman.
iman: inanç, itikat.
intisap etme: bağlanma, mensup olma.
kefaretü'z-zünup: mü'minlere işledikleri günahların affı için vesile olan sabretmek şartıyla gelen hastalık ve musibetler.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruhî.
masum: suçsuz, günahsız.
medar olmak: dayanak, noktası, sebep, vesile.
medar: sebep, vesile.
mukavemet: dayanma, karşı koyma, direnç.
mühim: önemli.
nazik: narin, ince.
nevi: çeşit, tür.
peder: baba.
rivayat-ı sahiha: sahih rivayetler. Peygamberimizden doğrudan olarak, sahih olarak nakledilmiş rivayetler, sözler.
riyazet: ahlâkı düzeltmek ve nefsi islâh etmek için eğitme.
saadet: mutluluk.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sahife-i hasenat: yapılan iyiliklerin, iyi hallerin ve hayırlı işlerin yazılmış olduğu sayfa.
sevap: iyi davranışlara karşılık Allah tarafından verilen mükâfat.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sırr-ı şefkat: şefkatin içinde gizli olan sır.
şevk: aşırı istek ve arzu, heves.
tasaffi-i hayat: hayatın günahlardan temizlenmesi.
terakkiyat-ı maneviye: manevî yükselmeler.
terbiye-i Rabbaniye: her şeyi yaratan, sevk ve idâre eden Allah'ın terbiye etmesi.
teslimiyet: Allah'ın irâdesine teslim olma, bağlanma, güvenme, boyun eğme.
ticaret-i uhreviye: âhiret hayatı için yapılan ticaret.
valide: ana, anne.
vefakârane: vefalı olarak.
vukuat-ı tarihiye: tarihî olaylar.
vücut: varlık, beden.

tam itaat eden bahtiyar bir velet, evlâdından aynı vaziyeti gördüğü gibi; bedbaht bir velet, eğer ebeveynini rencide etse, azab-ı uhrevîden başka, dünyada çok felâketlerle cezasını gördüğü, çok vukuatla sabittir.

Evet, ihtiyarlara, masumlara, yalnız akrabasına bakmak değil, belki ehl-i iman –madem sırr-ı imanla uhuvvet-i hakikiye var– onlara rast gelse, muhterem hasta ihtiyar ona muhtaç olsa, ruhucanla ona hizmet etmek İslâmiyetin muktezasıdır.

YİRMİ BEŞİNCİ DEVA

Ey hasta kardeşler! Siz gayet nafi ve her derde deva ve hakikî lezzetli kudsî bir tiryak isterseniz, imanınızı inkişaf ettiriniz. Yani, tevbe ve istiğfar ile ve namaz ve ubudiyetle, o tiryak-ı kudsî olan imanı ve imandan gelen ilâcı istimal ediniz.

Evet, dünyaya muhabbet ve alâka yüzünden, güya, âdeta ehl-i gafletin dünya gibi büyük, hasta, manevî bir vücudu vardır. İman ise, o dünya gibi zeval ve firak darbelerine, yara ve bere içinde olan o manevî vücuduna birden şifa verip, yaralardan kurtarıp hakikî şifa verdiğini pek çok risalelerde kat'î ispat etmişiz. Başınızı ağrıtmamak için kısa kesiyorum.

İman ilâcı ise, feraizi mümkün oldukça yerine getirmekle tesirini gösteriyor. Gaflet ve sefahat ve hevesat-ı nefsaniye ve lehviyat-ı gayrimeşrua, o tiryakın tesirini men eder. Hastalık madem gafleti kaldırıyor, iştihayı

âdeta: sanki
alâka: ilgi, bağ
azab-ı uhrevî: ahirete ait azap
bahtıyar: bahtlı, talihli, mesut.
bedbaht: bahtsız, zavallı
deva: ilâç, çare
ebeveyn: anne-baba.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahirete ve Allah'ın emirlerine karşı duyarsız davrananlar.
ehl-i iman: Allah'a ve Ondan gelen her şeye inananlar, mü'minler
evlat: veletler, çocuklar
felâket: musibet, büyük dert, bela
feraiz: farzlar, yapılması zorunlu olan dini emirler
firak: ayrılık.
gaflet: gafillik, sorumsuzluk. Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: çok, son derece.
hakikî: gerçek, doğru
hevesat-ı nefsaniye: nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri
iman: iman, inanç ve itikat.
inkişaf ettirmek: geliştirmek, açmak
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
istiğfar: af dileme. Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
istimal etme: kullanma.
iştiha: fazla istek, arzu
itaat: boyun eğme, uyma
kat'î: kesin
kudsî: mukaddes, yüce, temiz
lehviyat-ı gayrimeşrua: nefsin arzu ettiği kötülükler
manevî: maddî olmayan, anlam yönüyle ruhanî
masum: suçsuz, günahsız
men etme: mâni olma, engelleme
muhabbet: sevgi
muhtaç: ihtiyacı olan
muhterem: saygı değer
muktezâ: gereken
nâfi: faydalı, kârlı
namaz: İslâm'ın beş şartından birisi olan salat
rencide etmek: incitmek, üzmek.
ruhucan: ruh ve canla içtenlikle
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sefahat: yasak olan zevk ve eğlencelere düşkünlük, sefihlik.
sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikatı
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme, sağlığına kavuşma
tesir: etki, iz bırakma
tevbe: günah işlemekten ve kötülük yapmaktan vazgeçme ve Allah'tan af dileme
tiryak: ilâç, çare
tiryak-ı kudsî: kutsal manevî şifa, ilâç.
ubudiyet: kullük
uhuvvet-i hakikiye: hakikî, gerçek kardeşlik.
vaziyet: durum, hal
velet: çocuk.
vukuat: vak'alar, olaylar
vücut: varlık, cısım
zeval: sona erme, yok olma

kesiyor, gayrimeşru keyiflere gitmeye mâni oluyor, ondan istifade ediniz. Hakikî imanın kudsî ilâçlarından ve nurlarından, tevbe ve istiğfarla, dua ve niyazla istimal ediniz.

Cenab-ı Hak sizlere şifa versin, hastalıklarınızı kefaretü'z-zünup yapsın. Âmin, âmin, âmin.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ (1)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (2)

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ طِبِّ الْقُلُوبِ وَدَوَآئِهَا وَعَافِيَتِ الْاَبْدَانِ وَشِفَآئِهَا وَنُورِ الْاَبْصَارِ وَضِيَآئِهَا وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ (3)

وَهُوَ لِكُلِّ دَآءٍ دَوَآءٌ (4) Meali: *"Bu kıtap her derde dermandır."* Tevafukat-ı lâtifedendir ki, Re'fet Beyin birinci tesvitten gayet sur'atle yazdığı nüsha ile beraber, Husrev'in yazdığı diğer bir nüshada, ihtiyârsız, hiç düşünmeden satır başlarında gelen *elif*leri saydık. Aynen bu وَهُوَ لِكُلِّ دَآءٍ دَوَآءٌ cümlesine tevafuk ediyor. (HAŞİYE) Hem

HAŞİYE: Sonradan yazılan İhtarın ikı *elif*'i bu hesaba dahil olamayacağı ıçın dahil edilmemiştir

1. Bızı buna erıştıren Allah a hamd olsun" dedıler "Yoksa Allah hıdayet etmeseydı bız ken dılıgımızden buna erşemezdık Gerçekten Rabbımızın peygamberlerı bıze hakkı getırdıler " (A'raf Suresı 43)
2. Senı her turlu noksandan tenzıh edenız Senın bıze ogrettıgınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur Sen her şeyı hakkıyla bılır her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresı 32)
3. Allah ımı Kalblerın tabıbı ve ılâç, bedenlerın afıyetı ve şıfası gozlerın nuru ve zıyası olan Efendımız Muhammed e onun Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle
4. *Müslim* 4 1729 *Feyzu l-Kadîr* hadıs no 7306

afiyet: sagtık, esenlık.
Âl ve Ashap: peygamber efendımızın aile ve Sahabı arkadaşları
âmin: "Yâ Rabbı! oylece kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenır.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendısı olan şeref ve buyukluk sahıbı yucc Allah
dua: Allah a yalvarma niyaz
gayet: çok son derece
gayrimeşru: meşru olmayan haram
hak: doğru gerçek
hakiki: gerçek.
haşiye: dıpnot
hidayet: doğru olan ıman yolunu girme
hikmet: gaye fayda.
ihtiyarsız: ırade dışı, elınde olmadan seçmeden
ıman: ınanç, ıtıkat.
istifade: faydalanma
istiğfar: af dileme Allah tan gunahlarının bağışlanmasını isteme
istimal: kullanma
kefaretü'z-zünup: mu mınlere, ışledıklen gunahlann affına vesıle
kudsî: mukaddes yuce temız.
mâni olma: engelleme
meal: mana anlam
niyaz: yalvarma yakarma dua
nur: aydınlık, panltı ışık.
nüsha: yazılı sayfa, kopya
Peygamber: Allah ın elçısı habercısı nebı
Rab: yaratan besleyen varlıklan ıslah ve terbıye eden Allah
salat ve selam: peygamber efendımıze rahmet duası etme ve kendısıne bağlılıgımızı yenıleme
sur'at: çabukluk hızlılık.
şifa: ıyileşme saglıga kavuşma
tabip: doktor
tenzih etmek: Allah ın her turlu kusur ve eksıklıkten uzak olduğuna ınanmak
tesvit: bir yazıda henuz duzelbı memış ılk ornek, musvedde yapma
tevafuk: uygunluk
tevafukat-ı lâtife: hoş ve tatlı uygunluklar rast gelmeler
tevbe: günah ışlemekten ve kotuluk yapmaktan vazgeçme ve Allah tan af dileme
ziya: ışık aydınlık

bu risalenin müellifinin Said ismine, bir tek fark ile yine tevafuk ediyor. (HAŞİYE) Yalnız, risalenin ünvanına ait yazıdaki bir *elif* hesaba dahil edilmemiştir.

Cây-ı hayrettir ki, Süleyman Rüştü'nün yazdığı nusha, hiç *elif* hatıra gelmeden ve düşünmeden, yüz on dört *elif*, yüz on dort şifa-i kudsiyeyi tazammun eden yüz on dört suver-i Kur'âniyenin adedine tevafukla beraber, (1) وَهُوَ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ şeddeli lâm bir sayılmak cihetiyle, yüz on dört harfine tam tamına tevafuk ediyor.

Yirmi Beşinci Lem'anın Zeyli

On Yedinci Mektup olup, Mektubat mecmuasına idhal edildiğinden buraya derç edilmedi.

HAŞİYE: Madem keramet-ı Aleviyede ve Gavsıyede, *Said*'in ahirinde nida için vazedilmiş bir *elif* var, *Saidâ* olmuş, belki fazla olan bu *elif* o *elif*'e bakıyor.

Re'fet, Hüsrev

1: Bu kitap her derde dermandır. (*Müslim*, 4/1729, *Feyzu'l-Kadir*, hadis no: 7306.)

ahir: son, sonunda
cây-ı hayret: hayret edilen, hayret uyandıran
cihet: yön, taraf
dahil etme: katma, içine alma
derç etme: yerleştirme
elif: Arab alfabesinin ilk harfi.
haşiye: dipnot
idhal etme: dahil etme, içine alma, katma.
ihtar: ikaz, uyarı
Kerameti Aleviye ve Gavsiye: Hz. Ali ve Abdülkadir Geylânî'nin kerameti
lem'a: parıltı
Mektubat: Risale-i Nur Külliyatının dört büyük kitabından birinin adı.
müellif: telif eden, yazar
nida: seslenış
nusha: yazılı sayfa, kopya
suver-i Kur'aniye: Kur'ân'ın sureleri
şifa-i kudsiye: mukaddes temiz bir kaynaktan gelen iyileştirici şifa
tazammun: ihtiva etme, içine alma
tevafuk: uygun gelme.
vazedilmek: konulmak, yerleştirmek.
zeyil: ek, ilâve

Yirmi Altıncı Lem'a

İhtiyarlar Lem'ası

* *Yirmi Altıncı Lem'a*'nın çoğu Rıcaları Isparta da olmak üzere 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Yırmı altı rıca ve ziya ve tesellıyi camidir. (HAŞIYE)

İHTAR: Her bır Rıcanın başında manevî derdımı gayet elîm ve sızı muteessır edecek derecede yazdığımın sebebi, Kur'ân-ı Hakîm'den gelen ılâcın fevkalâde tesırını göstermek ıçındır. İhtıyarlara aıt bu Lem'a, üç dört cıhetle hüsn-ı ıfadeyı muhalaza edememiş.

Bırıncısı: Serguzeşt-ı hayatıma aıt olduğu ıçın, o zamanlara hayalen gıdıp o hâlette yazıldığından, ıfade, ıntızamını muhafaza edemedi.

İkincisi: Sabah namazından sonra gayet yorgunluk hıssettüğüm bır zamanda, hem sür'ate mecburiyet tahtında yazıldığından, ıfadede müşevveşıyet düşmüş.

Üçuncusü: Yanımda daım yazacak bulunmadığından, yanımda bulunan kâtîbın de Rısale-ı Nur'a aıt dört beş vazıfesı olmakla tashıhatına tam vakıt bulamadığımızdan ıntizamsız kaldı.

Dördüncüsü: Telıfın akabınde ıkımız de yorgun olarak, manayı dıkkatle düşunmeyerek gayet sathî bır tashıhle ıktıfa edıldığından, tarz-ı ıfadede elbette kusurlar bulunacak. Âlıcenap ıhtıyarlardan ıfadedekı kusurlarıma

HAŞİYE: Muellif-i muhtereminin tashihinden geçen yazma bir nushada, (Ilgazlı İsmail merhumun defterinde) bu lem'a hakkında, "Mutebakı kalan on dörtten tâ yırmi altıya kadar olan rıcalar, malûm musibet [Eskişehir hapsi] yuzunden yazılmadı, onun mevsimi geçtiği ıçın noksan kaldı" denılmektedır.

akabınde: ardından
âlıcenap: ıyılık sahıbı, yuksek ahlâklı.
camı: toplayan, içine alan
cıhet: yon.
daım: devamlı, surekli
elım: çok acı verıcı, elemlı.
fevkalâde: olağanustu.
gayet: son derece
halet: hal, keyfiyet
haşıye: dıpnot
hayalen: zıhın olarak, akıl olarak.
hıssetmek: algılamak.
husn-ı ıfade: ifadenin güzellığı.
ifade: anlatım, söyleyiş.
ihtar: hatırlatma, ikaz.
ihtıyar: yaşlı.
ıktıfa: yeterlı bulma, kâfi gorme
ıntızam: duzgun olma
kâtıp: yazıcı
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kusur: eksıklık, noksan.
lem'a: panıltı.
malûm: bilinen
mana: anlam
manevî: manaya aıt.
mecburıyet: zorunluluk.
muhafaza: koruma
musıbet: bela, sıkıntı
muellif-i muhterem: muhterem yazar
müşevveşıyet: karışıklık
mütebakı: geri kalan kısım
muteessir: huzunlu, kederlı
nüsha: kopya
rıca: istek, umıt.
Rısale-ı Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sathı: yuzeysel
serguzeşt-ı hayat: hayat hikâyesi
sür'at: hızlı, çabuk.
tahtında: altında.
tarz-ı ıfade: ifade tarzı, anlatış şekli
tashıh: duzeltme.
tashıhat: duzeltmeler, tashıhler
telıf: kıtap yazma
tesellı: acısını dındırme, avunma
tesır: etkı
vazıfe: gorev
zıya: ışık, nur

nazar ı musamaha ıle bakmak ve rahmet-ı Îlâhıye boş olarak dondurmedığı mubarek ıhtıyarlar ellerını dergâh-ı Îlâhıyeye açtıkları vakıt, bızı de dualarında dahıl etsınler

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

كٓهٰيٰعٓصٓ ۞ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ۞ اِذْ نَادٰى رَبَّهُ نِدَآءً خَفِيًّا ۞ قَالَ رَبِّ اِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ اَكُنْ بِدُعَآئِكَ رَبِّ شَقِيًّا (1)

Şu Lem'a Yırmı Altı Rıcadır.

BİRİNCİ RİCA

Ey sınrı-i kemale gelen muhterem ıhtıyar kardeşler ve ıhtıyare hemşıreler!

Ben de sizin gıbı ıhtıyarım. Ihtıyarlık zamanında ara sıra bulduğum rıcaları ve o rıcalardakı tesellı nurunu sızı de teşrik etmek arzusuyla, başımdan geçen bazı hâlâtı yazacağım. Gordüğüm zıya ve rast geldiğim rica kapıları, elbette benim rıakıs ve müşevveş istidadıma göre görülmüş, açılmış. Inşaallah sizlerin safî ve halis ıstıdatlarınız, gördüğüm ziyayı parlattıracak, bulduğum ricayı daha ziyade kuvvetleştırecek.

İşte, gelecek o rıcaların ve zıyalarını menbaı, madenı, çeşmesi, imandır.

İKİNCİ RİCA

Ihtıyarlığa gırdığım zaman, bır gun güz mevsımınıde, ikindi vaktinde, yüksek bir dağda dünyaya baktım. Birden,

1. Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla. • Kaf hâ ya ayn sâd. • Bu ayetler kulu Zekenya'ya Rabbının rahmetını zıkırdır. • Hanı o Rabbıne gizlice nıyaz etmıştı kı: "Ey Rabbım, artık benım kemıklerım yıprandı, başım ıhtıyarlıkla tutuşup saçlarım aklandı. Sana etdıgım dualarımda da, ey Rabbım, ben hıç mahrum kalmadım." (Meryem Suresi, 1-4.)

arzu: aşırı istek, heves
dahil: ıçıne alma
dergah-ı İlâhıye: Cenab-ı Hakkın dergahı, kapısı
dua: yalvarış, nıyaz.
güz: sonbahar
hâlât: haller, durumlar
halis: saf, samımı
hemşıre: bacı, kız kardeş
ıhtıyare: yaşlı hanım
ımanı: inanma, ıtıkat.
Inşaallah: Allah izin verırse
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
lem'a: parıltı
maden: asıl, kaynak
menba: kaynak
muhterem: saygı deger, azız.
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
müşevveş: karışık
nakıs: noksan, eksık.
nazar-ı müsamaha: hoş gören nazar
nur: aydınlık, ışık
rahmet-i İlâhıye: Allah ın sonsuz rahmetı, ilahı rahmet
rica: umut.
safî: saf olan, halıs, samımı
sınn-ı kemal: olgunluk yaşı
tesellı: avutma
teşrik: ortak etme
zıya: ışık, nur
ziyade: daha fazla, daha çok

gayet rikkatli ve hazin ve bir cihette karanlıklı bir hâlet bana geldi. Gördüm ki, ben ihtiyarlandım, gündüz de ihtiyarlanmış, sene de ihtiyarlanmış, dünya da ihtiyarlanmış. Bu ihtiyarlıklar içinde dünyadan firak ve sevdiklerimden iftirak zamanı yakınlaştığından, ihtiyarlık beni ziyade sarstı.

Birden, rahmet-i İlâhiye öyle bir surette inkişaf etti ki, o rikkatli hüzün ve fırakı, kuvvetli bir rica ve parlak bir teselli nuruna çevirdi.

Evet, ey benim gibi ihtiyarlar!

Kur'ân-ı Hakîm'de yüz yerde "Er-Rahmanü'r-Rahîm" sıfatlanyla kendini bizlere takdim eden ve dama zemininin yüzünde merhamet isteyen zîhayatların imdadına rahmetini gönderen ve gayptan her sene baharı hadsız nimet ve hediyeleriyle doldurup nzka muhtaç bizlere yetiştiren ve zaaf ve acz derecesi nispetinde rahmetinin cilvesini ziyade gösteren bir Hâlık-ı Rahîm'imizin rahmeti, bu ihtiyarlığımızda en büyük bir rica ve en kuvvetli bir ziyadir. Bu rahmeti bulmak, iman ile o Rahman'a intisap etmek ve feraizi kılmakla Ona itaat etmektir.

ÜÇÜNCÜ RİCA

Bir zaman gençlik gecesinin uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım vakit kendime baktım, vücudum kabir tarafına bir inişten koşar gibi gidiyor. Niyazi-i Mısrî'nın

Günde bir taşı binayı ömrümün düştü yere,
Can yatar gafil, binası oldu viran bihaber

acz: zayıflık, güçsüzlük
bihaber: habersiz
bina-i ömür: ömür binası
cihet: yön.
cilve: tecelli, görünme, yansıma
Er-Rahmanü'r-Rahim: Cenab-ı Hakkın yarattıklarını şefkatiyle beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
feraiz: farzlar
firak: ayrılık
gafil: gafletle bulunan
gayet: son derece
gayp: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavrana mayan
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halet: hâl, keyfiyet.
Hâlık-ı Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah.
hazin: hüzün veren, acıklı.
hüzün: keder, tasa.
iftirak: ayrılma, hicran
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım
inkişaf: açılma, görülme
intisap: bağlanma
itaat: boyun eğme, uyma
kabir: mezar
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muhtaç: ihtiyacı olan
nimet: lütuf, ihsan.
nispet: ölçü
nur: aydınlık, ışık.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
rahmet-i ilahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
rica: istek, arzu, umut.
rikkat: acıma, müteessir olma hasleti
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
sıfat: vasıf
suret: biçim, tarz
takdim: sunma
teselli: avunma
viran: yıkık, harap
zaaf: zayıflık, acızlık
zemin: yeryüzü
zihayat: hayat sahibi.
ziya: ışık, nur
ziyade: fazlasıyla

dediği gibi, ruhumun hanesi olan cismimin de her gün bir taşı düşmekle yıpranıyor. Ve dünya ile beni kuvvetli bağlayan ümitlerim, emellerim kopmaya başladılar. Hadsiz dostlarımdan ve sevdiklerimden müfarakat zamanının yakınlaştığını hissettim. O manevî ve çok derin ve devasız görünen yaranın merhemini aradım, bulamadım. Yine Niyazı-i Mısrî gibi dedim ki:

Dil bekası, Hak fenâsı istedi mülk-i tenim,
Bir devasız derde düştüm, ah ki Lokman bîhaber.[HAŞİYE]

O vakit birden merhamet-i İlâhiyenin lisanı, misali, timsali, dellâlı, mümessili olan Peygamber-i Zîşan Aleyhissalâtü Vesselâmın nuru ve şefaatı ve beşere getirdiği hediye-i hidayeti, o dermansız, hadsiz zannettiğim yaraya güzel bir merhem ve tiryak oldu. Karanlıklı ye'simi, nurlu bir ricaya çevirdi.

Evet, ey benim gibi ihtıyarlığını hisseden muhterem ihtiyar ve ihtıyareler!

Bız gidiyoruz, aldanmakta fayda yok. Gözümüzü kapamakla bızı burada durdurmazlar, sevkıyat var. Fakat gafletten ve kısmen de ehl-i dalâletten gelen zulûmat evhamlarıyla bize fıraklı ve karanlıklı görunen berzah memleketi, ahbapların mecmaıdır. Başta şefimiz olan Habibullah Aleyhıssalâtu Vesselâm ile butun dostlanmıza kavuşmak âlemidir.

HAŞİYE: Yanı, benim kalbim butün kuvvetıyle beka istedığı hâlde, hikmet-i İlâhiye cesedımın harabıyetini iktiza ediyor. Hekim-i Lokman da çaresini bulamadığı, dermansız bir derde duştüm.

ahbap: dostlar
alem: dünya
aleyhıssalatü vesselâm. "Salât ve selam onun uzerine olsun" anlamında Peygamberimız Hz. Muhammed
beka: bâkîlik, ebedîlik.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dunya ile ahıret arasındakı yer
beşer: insanlık.
bihaber: habersiz
ceset: beden, vucut.
cisim: beden, govde
dellâl: ilân edıcı, hakka davet eden
derman: ilâç, çare, tedavı
deva: ilaç, çare
ehl-i dalalet: dalâlet ehlı: azgın ve sapkın kımseler
emel: ümıt, şıddetlı arzu
evham: vehımler, esassız şeyler
fena: insanın maddî varlıgından sıyrılarak Hakka ulaşması
fırak: ayrılık
gafiet: gafilik.
Habıbullah: Allah ın sevgılısı Hz. Muhammed
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hak: varlıgı hak olan ve her hakkın sahıbi olan
hane: ev, mesken
harabiyet: yıkılma, harap olma
haşiye: dıpnot
hedîye-i hidayet: Peygamberımızın (asm) insanları hıdayete sevk edıcılıgı
hikmet-i İlâhiye: Allah ın her şeyı belırlı gayelere yonetık olarak, manalı, faydalı ve yerlı yennde yaratması
iktiza: gerektırme.
kısmen: kısmı olarak.
lisan: dıl
manevî: manaya aıt.
mecma: toplanma yen
merhamet-i İlâhiye: Allah ın rahmen merhametı
merhem: yaraya surulen ılâç.
misal: benzer, omek.
muhterem: saygı deger, azız
müfarakat: ayrılık.
mülk-i tenim: vucut, beden mulku
mümessil: temsılcı.
nur: aydınlık, ışık.
Peygamber-i Zîşan: şanlı Peygamber... Hz. Muhammed (asm)
rica: ıstek, arzu, umıt
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevı varlık.
sevkiyat: yollamak, gondermek
şefaat: Hz. Peygamberın ve dıger salıh kulların bazı gunahkâr mu mınlerı bagışlamasını Allah tan dılemelerı
şefi: şefaat eden
tımsal: suret, omek.
tıryak: çare, ılâç.
yeis: umıtsızlık.
zannetme: sanma
zulûmat: dınsızlık, zulûm ve kufur

Evet, bin üç yüz elli senede, her sene üç yüz elli milyon insanlann sultanı ve onların ruhlarının mürebbîsi ve akıllarının muallimi ve kalblerinin mahbubu ve her günde, [1] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, bütün o ümmetinin işlediği hasenatın bir mislı sahıfe-i hasenatına ılâve edılen ve şu kâinattakı makasıd-ı âlıye-i İlâhıyenin medan ve mevcudatın kıymetlerinin teâlîsinin sebebı olan o zat-ı Ahmediye Aleyhıssalâtü Vesselâm, dünyaya geldiği dakikada "Ummeti, ümmeti" rıvayet-i sahıha ile ve keşf-ı sadıkla dediği gibi, mahşerde herkes "Nefsî, nefsî" dediği zaman, yine "Ummeti, ümmeti" dıyerek en kudsî ve en yüksek bir fedakârlıkla, yine şefaatiyle ümmetinin imdadına koşan bir zatın gittiği âleme gidiyoruz. Ve o güneşin etrafında hadsız asfıya ve evlıya yıldızlanyla ışıklanan öyle bir âleme gıdiyoruz.

İşte o zatın şefaati altına girip ve nurundan istifade etmenin ve zulumat-ı berzahıyeden kurtulmanın çaresi, sünnet-i seniyesine ittibadır.

DÖRDÜNCÜ RİCA

Bir zaman, ihtıyarlığa ayak bastığımdan, gafleti ıdame ettiren sıhhat-i bedenim de bozulmuştu. İhtiyarlıkla hastalık muttefıkan bana hucum etti. Başıma vura vura uykumu kaçırdılar. Çoluk çocuk, mal gibi beni dünya ile bağlayacak alâkalar da yoktu. Gençlik sersemlığıyle zayı ettiğim sermaye-i ömrümün meyvelerini, bütün günahlar, hatıatlar gordüm. Nıyazı-ı Mısrî gıbı feryat eyleyerek dedim:

1. Bir şeye sebep olan onu yapan gibidir.

alâka: ılgı, bağ
alem: cihan
aleyhıssalâtü vesselâm: "salât ve selam onun üzenne olsun." anlamında Peygamberımız Hz. Muhammed
asfıya: Hz. Peygamberin (asm) meslek ve gayelerini hayata geçırmeye ve tatbıke çalışan âlım zatlar
evlıya: veliler, Allah dostlan
fedakâr: ozvenlı
feryat: yuksek sesle bağırma
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsının arzulanna dalmak
günah: dınî suç
hadsız: sınırsız, sonsuz
hasenat: ıyı ameller, hayırlar
hatıat: hatalar, yanlışlar
hucum: saldırma
ıdame: devam ettırme
ımdat: yardım
istifade: faydalanma
ittıba: tâbı olma, uyma
kâınat: butun âlemler, varlıklar
keşf-i sadık: olacak veya gızlı bır şeyı onceden dogruca bılmek.
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce
mahbup: sevgılı
mahşer: kıyamette olülerın dınlıp toplanacaklan yer
makasıd-ı âlıye-i İlâhıye: Allah ın kâınatı yaratmasındakı yuce maksadlar
medan: sebep, dayanak, vesıle
mevcudat: var olan her şey, mahluklar.
mislı: benzer, kat.
muallım: oğretmen.
mürebbî: terbıye eden, yetıştıren.
muttefıkan: ıttıfak ederek, bırleşerek.
nefsî: nefsımı
nur: aydınlık, ışık.
rıca: istek, arzu, ümit.
rıvayet-i sahıha: sahıh olan rıvayet, dogru haberler, hadısler
sahıfe-i hasenat: ıyılıklerın melekler tarafından yazıldıgı sayfa
sermaye-i ömür: omur sermayesı
sersem: düşunmeden hareket eden
sıhhat-ı beden: vucut saglığı
sır: bır şeyın dıkkat, yetenek, tecrube ve seva yardımıyla kavranılabılen en zor ve en ınce yanı
sultan: padışah, hukumdar
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed ın (asm) yuksek hal, söz, tavır ve tasvıplerı
şefaat: Hz. Peygamberın ve dıger salıh kulların bazı gunahkar mu'mınlen bagışlamasını Allah tan dılemelen
teâlî: yukselme, yucelme
ümmet: butun Muslumanlar
ümmetî: ummetımı
zat: kısı, şahıs. Hz. Muhammed
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberın zatı, kışılıgı
zayi: elden çıkan, zarar
zulûmat-ı berzahıye: kabır karanlıgı

Bir ticaret yapmadım, nakd-i ömür oldu heba,
Yola geldim, lâkin göçmüş cümle kervan bîhaber.
Ağlayıp, nâlân edip, düştüm yola tenha, garip,
Dide giryan, sine biryan, akıl hayran, bîhaber.

O vakıt gurbetteydim. Me'yusâne bir huzûn ve nedametkârâne bir teessüf ve istimdatkârâne bir hasret hissettim.

Birden, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan imdada yetişti. Bana o kadar kuvvetli bir rıca kapısını açtı ve öyle hakikî bir teselli ziyasını verdi ki, o vaziyetimin yüz derece fevkindeki ye'sı dahi izale eder ve o karanlıkları dağıtabilirdi.

Evet, ey benim gibi dünya ile alâkaları kesilmeye başlayan ve dünya ile bağlanan ipleri kopmaya yüz tutan muhterem ihtiyar ve ihtiyareler!

Bu dünyayı en mükemmel ve muntazam bir şehir, bir saray hükmünde halk eden bir Sâni-i Zülcelâl, mümkün müdür ki, o şehirde, o sarayda, en ehemmiyetli misafirleriyle ve dostlarıyla konuşmasın, görüşmesin? Madem bilerek bu sarayı yapmış ve irade ve ihtiyâr ile tanzim ve tezyin etmiş, elbette nasıl ki yapan bilir, öyle de bilen konuşur. Madem bu sarayı, bu şehri bize güzel bir misafirhane ve ticaretgâh yapmış, elbette bize karşı münasebatını ve bizden arzularını gösterecek bir defteri, bir kitabı bulunacaktır.

İşte o kudsî defterin en mükemmeli, kırk vecihle mu'cize ve her dakıkada hıç olmazsa yüz milyonun dillerinde gezen, nur serpen ve her bir harfinde asgarî olarak on

alâka: ilişki. Bağ
arzu: aşırı istek.
asgarî: en az
bihaber: habersiz.
biryan: pürüyan, kavrulmuş
dide: göz.
ehemmiyet: önem
fevk: üst.
giryan: gözyaşı döken, ağlayan
gurbet: yabancı memleket
hakikî: gerçek.
halk: yaratma
hasret: özlem.
heba: harcama, boşa gitme
hissetmek: algılamak.
hükmünde: yerinde
huzûn: keder, tasa.
ihtiyar: yaşlı erkek.
ihtiyâr: istek, tercih
ihtiyare: yaşlı kadın
imdat: yardım.
irade: dileme, isteme
istimdatkârane: yardım edercesine.
izale: giderme.
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
lâkin: ama, fakat.
me'yusâne: ümitsizce, üzülerek.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhterem: saygı değer, azız
muntazam: nizamlı, düzenli
mükemmel: en olgun, en kâmil
münasebat: münasebetler, ilişkiler
nakd-i ömür: ömür sermayesi
nâlân: inleyen, feryat eden
nedametkârane: pişmanlık duyarak
nur: aydınlık, ışık.
rica: istek, arzu, ümit
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sine: kalb, gönül.
tanzim: sıralama, düzenleme
teessüf: üzülme, acı duyma
tenha: yalnız, tek
teselli: avunma
tezyin: süsleme.
ticaretgâh: ticaret yapılan yer
vaziyet: durum, hâl
vecih: yön.
yeis: umitsizlik.
ziya: ışık, nur

sevap ve on hasene ve bazen on bin ve bazen –Leyle-i Kadir sırrıyla– bir harfine otuz bin hasene ve meyve-i cennet ve nur-ı berzah veren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'dır. Bu makamda ona rekabet edecek, kâinatta hiçbir kitap yoktur ve hiçbir kimse gösteremez. Madem bu elimizdeki Kur'ân, semavat ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'ının rububiyet-i mutlakası noktasından ve azamet-i ulûhiyeti cihetinden ve ihata-i rahmeti canibinden gelen kelâmıdır, fermanıdır, bir maden-i rahmetidir. Ona yapış, her derde bir deva, her zulmete bir ziya, her ye'se bir rica, içinde vardır.

İşte bu ebedî hazinenin anahtarı imandır ve teslimdir ve onu dinleyip kabul etmektir ve okumaktır.

BEŞİNCİ RİCA

Bir zaman, ihtiyarlığımın mebdeinde, bir inziva arzusuyla, İstanbul'un Boğaz tarafındaki Yûşa Tepesinde, yalnızlıkla ruhum bir istirahat aradı. Bir gün o yüksek tepede, daire-i ufka, etrafa baktım. Gayet hazın ve rikkatli bir levha-ı zeval ve firakı, ihtiyarlığın ihtanıyla gördüm. Şecere-i omrumun kırk beşinci senesi olan kırk beşinci dalındaki yüksek makamından, tâ hayatımın aşağı tabakalarına nazar gezdirdim. Gördüm ki, o aşağıda, her bir dalında, her bir senenin zarfında sevdiklerimden ve alâkadarlarımdan ve tanıştıklarımdan hadsız cenazeler var. Ve o firak ve iftiraktan gelen gayet rikkatli bir manevî teessürat içinde, Fuzulî-ı Bağdadî gibi müfarakat eden dostları düşünerek onlar edip,

alâkadar: ilişkili, münasebetli
arz: yer, dünya
arzu: aşırı istek
azamet-i ulûhiyet: Cenab-ı Allah'ın ilâhlığının büyüklüğü
canip: yön
cenaze: insan ölüsü
cihet: yön
daire-i ufuk: görüş alanı
deva: ilâç, çare
ebedî: sonsuz, daimî
emir: emirlerine, emirleyiş
ferman: emir, buyruk
firak: ayrılık
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Zülcelal: Celal, azamet ve kibriyanın sahibi yaratıcı anlamında Allah'ın bir sıfatı.
hasene: hayırlı amel, sevap
hazin: hüzün veren, acıklı.
iftirak: ayrılma
ihata-ı rahmet: rahmetin kuşatıcılığı
ihtar: hatırlatma, uyarı
iman: inanma, itikat.
inziva: bir köşeye çekilme, dünyadan el etek çekme
istirahat: dinlenme, rahatlama
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kelâm: söz
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
levha-ı zeval: bir şeyin yıkılışını gösteren levha.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi
maden-i rahmet: rahmet kaynağı.
makam: durak, mevkı
manevî: manaya ait.
mebde: başlangıç.
meyve-i cennet: cennet meyvesi.
müfarakat: ayrılma
nazar: bakış
nur-i berzah: kabir hayatındaki aydınlık.
rekabet: rakip olma hâli
rica: istek, arzu, umit.
rikkat: merhamet, acıma, muteessir olma hâleti
rububiyet-i mutlaka: her şeyi kuşatan ve emri altında bulunduran, terbiye eden Allah'ın kayıtsız, şartsız terbiye edicilığı.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
semavat: semalar, gökler
sevap: Allah tarafından verilen mükafat.
şecere-i ömür: ömür ağacı
tabaka: kat, katman
teessürat: kederler, üzüntüler, elemler
teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma
yeis: ümitsizlik.
zarfında: süresinde.
ziya: ışık, aydınlık.
zulmet: karanlık

Vaslını yâd eyledikçe ağlarım,

Tâ nefes varsa kuru cismimde feryat eylerim

diyerek bir teselli, bir nur, bir rica kapısını aradım. Birden, ahirete iman nuru imdada yetişti, hiç sönmez bir nur, hiç kırılmaz bir rica verdi.

Evet, ey benim gibi ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler!

Madem ahiret var ve madem bâkîdir ve madem dünyadan daha güzeldir. Ve madem bızı yaratan Zat hem Hakîm, hem Rahîm'dir. İhtiyarlıktan şekva ve teessüf etmemeliyiz. Bilâkıs, ihtiyarlık, iman ile ibadet içinde sinn-i kemale gelip, vazîfe-i hayattan terhis ve âlem-i rahmete ıstirahat için gitmeye bır alâmet olduğu cihetle, ondan memnun olmalıyız.

Evet, nass-ı hadis ile, nev-i beşerin en mümtaz şahsiyetleri olan yüz yirmi dört bın enbıyanın [1] icma ve tevatürle, kısmen şuhuda ve kısmen hakkalyakîne istinaden, muttefikan ahıretin vücudundan ve ınsanların oraya sevk edileceğinden ve bu kâinatın Hâlık'ının kat'î vadettiği ahireti getireceğinden haber verdikleri gibi, onların verdiklerini haben keşif ve şuhut ile, ilmelyakîn suretinde tasdik eden yuz yirmi dört milyon evlıyanın o ahiretin vücuduna şahadetleriyle ve bu kâinatın Sâni-i Hakîm'inin bütün esması bu dünyada gösterdikleri cılvelerıyle bir âlem-ı bekayı bilbedahe iktıza ettiklerinden, yine ahiretin vücuduna delâletiyle; ve her sene, baharda, rûy-ı zeminde ayakta duran had ve hesaba gelmez olmuş ağaçların cenazelerini emr-i [2] كُنْ فَيَكُونُ ile ihya edip *ba'su ba'delmevte* mazhar

1. *Müsned* 5.266; Velıyyuddin Tebrizî, *Mişkâtü l-Mesâbih*, 3.122; İbnü'l-Kayyım el-Cevzî, *Zâdü l-Meâd* (Tahkik: el-Amavud), 1.43-44.)

2. "Ol!" der oluverir. (Yâsin Sûresi, 82.)

ağaç cenazesi: dal budak, yaprak.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
alâmet: belırtı, nışan.
âlem-ı beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âlem-i rahmet: Cenab-ı Allah'ın sonsuz rahmet dünyası
bakı: ebedî, daımı
ba'su ba'delmevt: oldukten sonra dirilme
bilâkıs: aksine, tersine
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
cihet: yon
cilve: tecellî, görünme, yansıma
cısım: beden
delâlet: delil olma, gösterme
enbıyâ: nebîler, peygamberler
esmâ: ısımler
evlıyâ: velîler, Allah dostları
feryat: yuksek sesle bağırma, sızlanma
had hesaba gelmemek: sınırsız ve sayısız olmak.
Hakîm: her şeyı bır maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
hakkalyakîn: yaşayarak bilme, bılgının en kesin halı
Hâlık: her şeyı yoktan var eden yaratıcı, Allah
hemşire: bacı
İbadet: Allah'ın emrettıklerını yerine getirme
icma: fikir birlığı
ihtiyare: yaşlı kadın
İhyâ: hayat verme
ıktıza: gerektırme
ilmelyakîn: ılım yoluyla kesin olarak bilmek.
İman: inanma, itikat.
İmdat: yardım
istinaden: dayanarak.
Istırahat: dinlenme, rahatlama
kâinat: butun alemler, varlıklar
kat'î: kesin.
keşif: açma, Allah tarafından ilham edilme
kısmen: kısmı olarak.
mazhar: enştırme
mümtaz: seçkin
muttefikan: birlikte, ittifak ederek.
nass-ı hadis: hadısın delil olması
nev-i beşer: insanlık, bütun insanlar
nur: aydınlık, ışık.
Rahîm: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
rıca: ümit.
rûy-ı zemin: yeryuzu
Sâni-i Hakîm: her şeyı sanatla ve hıkmetle yaratan Allah
sevk: gonderme, yollama
sinn-i kemâl: olgunluk yaşı
suret: bıçım, tarz
şahadet: şahıdlık, tanıklık
şahsiyet: kişılık
şekva: şıkâyet, yakınma
şuhut: şahıt olma, müşahede etme
tasdik: doğrulama.
teessüf: uzulme, esefenme.
terhis: izin verme, serbest bırakma
teselli: avunma
tevatür: bir haberin yalan soylemelerini aklın kabullenemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktakı bır topluluk tarafından aktarılması
vadetmek: soz vermek.
vasıl: kavuşma, vısal
vazîfe-i hayat: hayat vazîfesi
vücut: varlık, var olma
yâd: hatırlama
Zat: azamet ve ululuk sahıbı Allah

eden ve haşir ve neşrin yüz binler numunesi olarak nebatat taifelerinden ve hayvanat milletlerinden üç yüz bin nevileri haşir ve neşreden hadsiz bir kudret-i ezeliye ve hesapsız ve israfsız bir hikmet-i ebediye ve rızka muhtaç bütün zîruhlan kemal-i şefkatle gayet harika bir tarzda iaşe ettiren ve her baharda az bir zamanda had ve hesaba gelmez enva-ı ziynet ve mehasini gösteren bir rahmet-i bâkîye ve bir inayet-i daimenin bilbedahe ahiretin vücudunu istilzam ile ve şu kâinatın en mukemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın en sevdiği masnuu ve kâinatın mevcudatıyla en ziyade alâkadar olan insandaki şedît, sarsılmaz, daimî olan aşk-ı beka ve şevk-i ebediyet ve âmâl-ı sermediyet, bilbedahe işaret ve delâletiyle, bu âlem-ı fânîden sonra bir âlem-ı bâkî ve bir dâr-ı ahıret ve bir dâr-ı saadet bulunduğunu o derece kat'î bir surette ispat ederler ki, dünyanın vücudu kadar, bilbedahe ahiretin vücudunu kabul etmeyi istilzam ederler. (HASİYE)

HAŞİYE: Evet, subutî bir emri ihbar etmenin kolaylığı ve inkâr ve nefyetmenin gayet muşkül olduğu bu temsilden görünür. Şöyle ki:

Biri dese, "Meyveleri sut konserveleri olan gayet harika bir bahçe küre-i arz üzerinde vardır", diğeri dese, 'Yoktur.' İspat eden, yalnız onun yerini veyahut bazı meyvelerini göstermekle, kolayca davasını ispat eder. İnkâr eden adam, nefyini ispat etmek için bütün küre-i arzı görmek ve göstermekle davasını ispat edebilir.

Aynen öyle de, cenneti ihbar edenler, yüz binler tereşşuhatını, meyvelerini, âsârını gösterdiklerinden kat-ı nazar, iki şahıd-ı sadıkın subutuna şahadetleri kâfi gelirken, onu inkâr eden, hadsiz bir kâinatı, hadsiz ebedî zamanı temaşa etmek ve görmek ve eledikten sonra inkârını ispat edebilir, ademini gösterebilir.

İşte, ey ihtiyar kardeşler, iman-ı ahiretin ne kadar kuvvetli olduğunu anlayınız.

adem: yokluk.
ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alakadar: ilişkili, münasebetli.
âlem-i bâkî: sonsuz olan ahıret âlemi.
âlem-i fânî: gelip geçici dünya, dünya hayatı.
âmâl-ı sermediyet: sonsuzluk arzuları ve istekleri.
âsar: eserler.
aşk-ı beka: sonsuzluk aşkı.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
daimî: sürekli, devamlı.
dar-ı ahıret: ahıret yurdu.
dar-ı saadet: mutluluk yeri.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebedî: daimî, sonu olmayan, sonsuz.
enva-ı mehasin: güzelliklerin, hüsnünün çeşitleri.
enva-ı ziynet: süs çeşitleri.
gayet: son derece.
had hesaba gelmemek: sınırsız ve sayısız olmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
harika: hayret verici, şaşırtıcı, harikulade.
haşir ve neşir: Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması ve yayması.
haşiye: dipnot.
hayvanat: hayvanlar.
hesapsız: sayısız.
hikmet-i ebediye: Allah'ın sonsuz gayeleri.
iaşe: yaşatma, besleme.
ihbar: haber verme.
inayet-i daime: devamlı olan yardım.
inkâr etme: inanmamak.
inkâr: inanmama.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: savurganlık.
istilzam: gerektirme.
işaret: gösterme.
kafi: yeterli.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kat-ı nazar: göz ardı etme.
kat'î: kesin.
kemal-i şefkat: tam ve eksiksiz şefkat.
kudret-i ezeliye: Cenâb-ı Hakkın başlangıcı olmayan, sonsuz kudreti.
küre-i arz: dünya, yer küresi.
masnu: sanatla yapılmış olan.
mehasin: güzellikler.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mukemmel: olgun, tam.
muşkul: zor.
nebatat: bitkiler.
nefyetmek: inkâr etmek.
nevi: çeşit, tür.
numune: örnek.
rahmet-i bâkiye: ebedî, sonsuz rahmet.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
suret: biçim, tarz.
subut: gerçek ve kesin olan.
subutî: gerçek ve kesin olan.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şahid-i sadık: doğru sözlü şahıt.
şedît: şiddetli.
şevk-i ebediyet: ebedî, sonsuz sevinç, mutluluk.
taife: grup, ailelya.
tarz: biçim, suret.
temaşa: seyretme, gözlemleme.
temsil: kıyaslama tarzında benzetme.
tereşşuhat: sızıntılar, izler.
vücut: varlık, var olma.
zîruh: ruh sahibi.
ziyade: çok, fazla.

Madem Kur'ân-ı Hakîm'in bize verdiği en mühim bir ders, iman-ı bilahirettir; ve o iman da bu derece kuvvetlidir, ve o imanda öyle bir rica ve bir teselli var ki, yüz bin ihtiyarlık bir tek şahsa gelse, bu imandan gelen teselli mukabil gelebilir. Elbette biz ihtiyarlar

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كَمَالِ الْاِيْمَانِ deyip ihtiyarlığımıza sevinmeliyiz.

ALTINCI RİCA

Bir zaman, elîm bir esaretimde, insanlardan tevahhuş edip Barla Yaylasında, Çam Dağı'nın tepesinde yalnız kaldım. Yalnızlıkta bir nur arıyordum. Bir gece, o yüksek tepenin başındaki yüksek bir çam ağacının üstündeki üstü açık odacıkta idim. Üç dört gurbeti birbiri içinde ihtiyarlık bana ihtar etti. Altıncı Mektupta izah edildiği gibi, o gece, ıssız, sessiz, yalnız, ağaçların hışırtılarından ve hemhemelerinden gelen hazin bir seda, bir ses, rikkatime, ihtiyarlığıma, gurbetime ziyade dokundu. İhtiyarlık bana ihtar etti ki: Gündüz nasıl şu siyah bir kabre tebeddül ettı, dunya siyah kefenini gıydi, öyle de, senın ömrünün gündüzü de geceye ve dünya gündüzü de berzah gecesine ve hayatın yazı dahi olumun kış gecesine inkılâp edeceğini kalbimin kulağına söyledi. Nefsim bilmecburiye dedi.

Evet, ben vatanımdan garip olduğum gibi, bu elli sene zarfındaki ömrümde zeval bulan sevdiklerimden ayrı düştüğümden ve arkalarında onlara ağlayarak kaldığımdan, bu vatan gurbetinden daha ziyade hazin ve elîm bir

1. Mukemmel iman nimeti için Allah a hamd olsun

berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
bilmecburiye: mecburiyetle zorunlu olarak.
Çam Dağı: Isparta nın Barla ilçesinin birkaç saatlik yakınında bulunan dağın adı. Bediüzzaman Said Nursî'nın Barla da kaldığı yıllarda uğrak yerlerindendir
elîm: çok dert ve keder veren, elemli
esaret: esirlik
gece kefeni: gece karanlığı
gurbet: gariplik, yabancılık.
hazin: hüzün veren, acıklı
hemheme: rüzgârın esmesi ile ağaç yapraklarından çıkan sesler
ihtar: hatırlatma, uyarma
iman: inanma, itikat.
iman-ı bilahiret: ahirete iman
inkılâp: değişme, dönüşme.
izah: anlatma, açıklama yapma
kabir: mezar
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mukabil: karşılık.
muhim: önemli.
nefis: ruh, can
nur: aydınlık, ışık.
ömür: yaşama, hayat
rica: umut.
rikkat: acıma, müteessir olma hasleti
seda: ses
tebeddül: değişme
teselli: avutma
tevahhuş: yabancılaşma
zarfında: suresinde
zeval: sona erme
ziyade: fazlasıyla

gurbettir. Ve bu gece ve dağın garibâne vaziyetindeki hazin gurbetten daha ziyade hazin ve elîm bir gurbete yakınlaşıyorum ki, bütün dünyadan birden müfarakat zamanı yakınlaştığını ihtiyarlık bana haber veriyor. Bu gurbet gurbet içinde ve bu hüzün hüzün içindeki vaziyetten bir rica, bir nur aradım.

Birden, iman-ı billâh imdada yetişti. Öyle bir ünsiyet verdi ki, bulunduğum muzaaf vahşet bin defa tezauf etseydi, yine o teselli kâfi gelirdi.

Evet, ey ihtiyar ve ihtiyareler! Madem Rahîm bir Hâlık'ımız var, bizim için gurbet olamaz. Madem O var, bizim için her şey var. Madem O var; melâikelen de var. Öyle ise bu dünya boş değil, hâlî dağlar, boş sahralar Cenab-ı Hakkın ibadıyla doludur. Zîşuur ibadından başka, Onun nuruyla, Onun hesabıyla taşı da, ağacı da birer munıs arkadaş hükmüne geçer, lısan-ı hâl ile bızımle konuşabilirler ve eğlendirnler.

Evet, bu kâinatın mevcudatı adedince ve bu buyuk kitab-ı âlemin harfleri sayısınca, vücuduna şahadet eden; ve zîruhlann medar-ı şefkat ve rahmet ve inayet olabılen cihazatı ve mat'umatı ve nimetleri adedince rahmetini gosteren delıller, şahitler, bıze Rahîm, Kerîm, Enıs, Vedûd olan Hâlık'ımızın, Sânıimizin, Hamî'mizin dergâhını göstenyorlar. O dergâhta en makbul bır şefaatçı, acz ve zaaftır. Ve acz ve zaafın tam zamanı da ihtiyarlıktır. Böyle bır dergâha makbul bır şefaatçı olan ıhtıyarlıktan kusmek değil, sevmek lâzımdır.

acz: zayıflık, güçsüzlük
adet: sayı
Cenab-ı Hak: Hz. Allah
cihazat: cihazlar, organlar
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
dergâh: sığınılacak yer, makam
elim: çok dert ve keder veren, elemli
Enis: yarattığı varlıklara çok yakın, dost olan Allah
garibâne: garipçe, garip olarak
gurbet: garıplık, yabancılık.
hâlî: tenha, ıssız
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
Hamî: himaye eden, koruyucu, koruyan, gozeten Allah
hazin: huzun veren, acıklı
hükmûne: yerine
huzun: keder, tasa
ibad: kullar
ihtiyare: yaşlı kadın
iman-ı billah: Allah'a iman
inayet: yardım
kâfi: yeter
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
Kerim: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi
kıtab-ı âlem: bir kitap huvıyetinde olan âlem, kainat.
lazım: gerekli, luzumlu
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve gorunuşu ile bir mana ifade etmesi.
makbul: reddedilmeyen, geçerli
mat'umat: yenecek şeyler
medar-ı şefkat: şefkat vesıleşi
melâike: melekler
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
munis: cana yakın, dost.
muzaaf: kat kat.
müfarakat: ayrılık.
nimet: lutuf, ihsan.
nur: aydınlık, ışık.
Rahim: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
Rahîm: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
rica: umıt.
sahra: genış ve susuz arazi, çöl
Sanî: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
şahadet: şahıtlık etme
şahit: tanık
şefaat: bir suçlu veya ıhtıyaç sahıbının af ve ıyılığe kavuşması ıçın yapılan aracılık
teselli: avunma
tezauf: kat kat artma
ünsiyet: dostluk, alışkanlık.
vaziyet: durum, hâl
Vedud: çok şefkatlı olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah
zaaf: zayıflık, âcızlık.
zîruh: ruh sahıbı, canlı.
zîşuur: şuur sahıbı.
ziyade: çok, fazla

YEDİNCİ RİCA

Bir zaman, ihtiyarlığın başlangıcında, Eski Said'in gülmelen Yeni Said'ın ağlamalanna inkılâp ettiği hengâmda, Ankara'daki ehl-i dünya beni Eski Said zannedip oraya istediler, gittim. Guz mevsiminin ahırlerinde Ankara'nın benden çok ziyade ihtiyarlanmış, yıpranmış, eskimiş kalesinin başına çıktım. O kale, tahaccûr etmiş hâdısat-ı tarihiye suretinde bana göründü. Senenin ihtiyarlık mevsimiyle benim ihtiyarlığım, kalenin ihtıyarlığı, beşerin İhtiyarlığı, şanlı Osmanlı Devletinin ihtiyarlığı ve Hilâfet Saltanatının vefatı ve dünyanın ihtiyarlığı, bana gayet hazin ve rikkatli ve fırkatli bir hâlet içinde, o yüksek kalede geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlanna baktırdı ve baktım. Birbiri içinde beni ihata eden dört beş ihtiyarlık karanlıkları içinde, Ankara'da en kara bır hâlet-i ruhiye hissettiğimden, (HAŞIYE) bir nur, bir teselli, bir rica aradım.

Sağa, yani, mazi olan geçmiş zamana bakıp teselli ararken, bana mazı, pedenmın ve ecdadımın ve nev'imin bır mezar-ı ekberi suretinde göründü. Teselli yerine vahşet verdı.

Sol tarafım olan istıkbale, derman ararken baktım. Gördüm kı, benım ve emsalimin ve nesl-i atinin buyuk ve karanlıklı bır kabri suretinde göründü, ünsıyet yerine dehşet verdi.

HAŞİYE: O zaman bu hâlet-ı ruhıye Farısî bir münacat suretınde kalbe geldı, yazdım. Ankara'da Hubab risalesinde tab edılmıştir.

ahır: son
beşer: insanlık, âdemoğlu.
derman: ilaç, çare
ecdat: dedeler, atalar.
ehl-ı dunya: dunya adamı, ahıreti duşunmeyen
emsal: benzerler
Farısı: Farsça
fırkat: ayrılık
gayet: son derece
güz: sonbahar
hadısat-ı tarihiye: tarıhî hâdıseler
hâlet: hâl
halet-i ruhiye: insanın ruh halı
haşiye: dıpnot.
hazin: hüzün veren, acıklı
hengam: zaman, sıra
hilafet: halıfelık, Islamlıgı koruma gorevi, Islâm devlet reıslıgi
Hubab: Bedıuzzaman Hazret lennin bir eserinin adı
ıhata: kuşatma
inkılap: değişme, donuşme
istikbal: gelecek zaman
kabir: mezar
mazi: geçmiş zaman
mezar-ı ekberi: cok buyuk mezar
münacat: Allah a dua etme, yalvarma
nesl-i ati: gelecek nesil
nevi: cins, tür
nur: aydınlık, ışık.
peder: baba
rica: umut.
rikkat: acıma, muteessır olma
risale: bır konu hakkında yazılan kuçuk bır eser, mektup
saltanat: sultanlık.
suret: bicim
şanlı: şohretlı, ünlu
tab edilme: basılma
tahaccur: taşlaşma
teselli: avunma
ünsıyet: dostluk, yakınlık.
vahşet: dehset, urkuntu
vefat: olme, yok olma
zan: sanma
ziyade: fazla

Sağ ile soldan tevahhuş edip hazır gününe baktım. O gafletli ve tanhvan nazanma o hazır gün, yanın ölmekte ve hareket-i mezbuhanedeki ıztırap çeken cismimin cenazesini taşıyan bir tabut suretinde göründü.

Sonra bu cihetten dahi me'yus olunca, başımı kaldırıp, ömrümün ağacının başına baktım. Gördüm ki, o ağacın tek bir meyvesi var, o da benim cenazemdir, o ağaç üstünde duruyor, bana bakıyor.

O cihetten dahı tevahhuş edıp başımı aşağıya eğdim, o ömür ağacının aşağısına, kökune baktım. Gördüm ki, o aşağıda olan toprak, kemiklerimin toprağıyla mebde-i hılkatımın toprağı birbirine karışmış bir surette, ayaklar altında çiğneniyor gördüm. O da derman değil, belkı derdime dert kattı.

Sonra mecburiyetle arkama baktım. Gördüm kı, esassız, fânî olan dünya, hiçlik derelerinde ve yokluk zulümatında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem ararken, zehır ilâve etti.

O cihette dahı hayır göremediğimden, ön tarafıma baktım, ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki, kabir kapısı tam yolumun üstünde açık görünüp, ağzını açmış, bana bakıyor. Onun arkasında, ebed tarafına giden cadde ve o caddede giden kafileler uzaktan uzağa nazara çarpıyor.

Ve bu altı cihetten gelen dehşetlere karşı bana nokta-i istinat ve silâh-ı müdafaa olacak, cüz'î bir cüz-i ihtiyârîden

cenaze: insan olusu
cihet: yon
cuz-ı ihtiyarî: kısbden başka hıçbır şeye gucu yetmeyen az bir arzu serbestlıgı
cuz'ı: kuçük.
derman: ilâç çare
ebed: sonsuzluk daimilik
esas: asıl
fanı: olumlu geçıcı
gaflet: gafillik endişesizlik.
hareket-ı mezbuhane: son umıt ile yapılan çırpınma hareketı
ıztırap: aşın elem, azap
kafile: topluluk
mebde-i hılkat: yaratılışın başlangıcı
mecburiyet: zorunluluk
merhem: yaraya surulen ılaç
me'yus: umıtsiz
nazar: bakış
nokta-i istinat: dayanak noktası
ömür: yaşama hayat.
silâh-ı müdafaa: savunma karşı koyma silâhı
suret: bıçım gorunuş.
tabut: ıçıne olu konulan sandık
tanhvarı: tanhe benzer
tevahhuş etmek: korkmak urkmek.
zulümat: karanlıklar

başka bir şey elimde yok. O hadsiz a'dâ ve hesapsız muzır şeylere karşı tek bir silâh-ı insanî olan o cüz-i ihtiyârî, hem nakıs, hem kısa, hem âciz, hem icatsız olduğundan, kesbden başka bir şey elinden gelmez. Ne geçmiş zamana geçebilir, tâ ondan bana gelen hüzünleri sustursun, ve ne de istikbale hulûl edebilir, tâ ondan gelen korkuları men etsin. Geçmiş ve geleceklere ait emellerime ve elemlerime faydası olmadığını gördüm.

Bu altı cihetten gelen dehşet ve vahşet ve karanlık ve me'yusıyet içinde çırpındığım hengâmda, birden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın semasında parlayan iman nurlan imdada yetişti. O altı ciheti o kadar tenvir edip ışıklandırdı ki, gorduğüm o vahşetler ve karanlıklar yüz derece tezauf etseydi, yine o nur onlara karşı kâfi ve vâfi idi. Bütün o dehşetlen bırer bırer tesellıye ve o vahşetlen bırer bırer unsıyete çevirdi. Şoyle ki:

Iman, o vahşetlı geçmış zamanın mezar-ı ekber suretini yırtıp, ünsiyetlı bir meclis-i münevver ve bir mecma-ı ahbap olduğunu biaynelyakîn, bihakkalyakîn gösterdi.

Hem iman, bir kabr-i ekber suretinde nazar-ı gaflete görünen gelecek zamanı, sevimlı saadet saraylannda bir ziyafet-i Rahmaniye meclisı suretinde biilmelyakîn gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gaflete bır tabut vaziyetinde görünen hazır zamanı ve o hazır günün tabutıyet şeklini kınp, o hazır gün uhrevî bır tıcaretgâh dükkânı ve şaşaalı bir misafirhane-i Rahmanî suretinde bilmüşahede gösterdi.

âciz: zayıf, güçsüz.
a'dâ: düşmanlar.
biaynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme.
bihakkalyakîn: hakikatı kesin bir şekilde bilerek, yaşar gibi kesin bilircesine.
bilmelyakîn: bir şeyi ilimle ve bazı işaretlerıyle bilme.
bilmüşahede: görerek, görür şekilde.
cihet: yon.
cüz-i ihtıyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestlıgı.
dehşet: büyük korku hâlı, korkma, şaşıp kalma.
elem: üzuntu, maddî manevî ıztırap.
emel: umıt, şıddetlı arzu.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hengâm: zaman, sıra.
hulûl: gırme, dahil olma.
hüzün: keder, tasa.
icat: vucuda gerirme, yaratma.
iman: inanma, itıkat.
istikbal: gelecek zaman.
kabr-i ekber: en büyük kabir.
kâfi: yeter.
kesb: çalışıp kazanma.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzenni yapmaktan âcız bırakan Kur'an-ı Kerîm.
meclis-i münevver: nurlu meclis.
mecma-ı ahbap: dostlann toplandıgı yer.
men etmek: mânı olmak, engellemek.
me'yusıyet: umıtsızlık.
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
misafirhane-i Rahmanî: Rahman'a ait misafirhane.
muzır: zararlı.
nakıs: noksan.
nazar-ı gaflet: gaflet bakışı, bır şeyın manasını anlamadan bakmak.
nur: aydınlık, ışık.
saadet: mutluluk.
sema: gökyüzü.
silâh-ı insanî: insana ait silâh.
suret: bıçım, gorunuş.
şaşaa: parlama.
tabut: içine olü konulan sandık.
tabutıyet: tabut gıbı.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tesellî: avunma.
tezauf: kat kat artma.
tıcaretgâh: tıcaret yapılan yer.
uhrevî: ahıret âlemıyle ılgılı.
ünsiyet: alışkanlık, ulfet.
vâfi: yeter, tam.
vahşet: urkuntu.
vazıyet: durum, hal.
ziyafet-i Rahmaniye: çok çok merhametlı olan Allah'ın mu'mın kulları ıçın hazırladıgı zıyafet.

Hem iman, nazar-ı gaflete ömür ağacının başında cenaze şeklinde görünen tek meyvesi cenaze olmadığını, belki ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzet olan ruhumun, eskimiş yuvasından, yıldızlarda gezmek için çıktığını bilmelyakîn gösterdi.

Hem iman, kemiklerimle mebde-i hilkatimin toprağı, ayak altında ehemmiyetsiz mahvolmuş kemikler olmadığını, belki o toprak, rahmet kapısı ve cennet salonunun bir perdesi olduğunu sırrı imanla gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gafletle arkamda, hıçlikte, yokluk karanlığında yuvarlanan dünyanın vaziyetini sırr-ı Kur'ân'la gösterdi ki, o zahirî zulumatta yuvarlanan dünya ise, vazifesi bitmiş, manasını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vucutta bırakmış bir kısım mektubat-ı Samedâniye ve sahaif-i nukuş-i Sübhaniye olduğunu gösterdi. Dünyanın mahiyeti ne olduğunu bilmelyakîn bildirdi.

Hem iman, ileride gözünü açıp bana bakan kabri ve kabrin arkasında ebede giden caddeyi, nur-ı Kur'ân ile gösterdi ki, o kabir, kuyu kapısı değil, belki âlem-i nurun kapısıdır. Ve o yol ise, hiçliğe ve ademistana değil, belki vücuda, nuristana ve saadet-i ebediyeye giden yol olduğunu, tam kanaat verecek bir derecede gösterdiğinden, dertlerime hem derman, hem merhem oldu.

Hem iman, o elinde pek cüz'î bir kesb bulunan cüz'î bir cüz-i ihtiyârî yenne, o hadsız düşman ve zulmetlere karşı, gayrimütenahi bir kudrete istinat etmek ve hadsiz

ademistan: yokluk ülkesi
alem-i nur: nur alemi
bedel: karşılık.
bilmelyakîn: bir şeyi ilimle ve bazı işaretleriyle bilme
cenaze: insan ölüsü
cuz-ı ihtiyârî: kısbden, başka hiçbir şeye gücü yetmeyen az bir arzu serbestliği
cuz'î: az
derman: ilâç, çare
ebedî: sonsuzluk, daimilik
ebedî: sonsuz, daimî
ehemmiyet: önem
gayrimütenahi: sonsuz, nihayetsiz
hadsiz: sınırsız, sonsuz
ifade: anlatma, söyleyiş
iman: inanma, itikat.
istinat: dayanma
kabir: mezar
kanaat: kanma, inanma
kesb: kazanma
kudret: kuvvet, iktidar
mahiyet: bir şeyin aslî esası, iç yüzü
mahv: yok olma, harap olma
mana: anlam
mazhar: nail olma, kavuşma
mebde-i hilkat: yaratılışın başlangıcı
mektubat-ı Samedaniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
merhem: yaraya sürülen ilâç.
namzet: aday
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun, idrak edemeyen bakış
netice: sonuç.
nuristan: nur ülkesi
nur-ı Kur'ân: Kur'ân'ın nuru
ömür: yaşama, hayat
rahmet: İlâhî şefkat ve merhamet.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
sahaif-ı nukuş-i Subhaniye: bütün noksanlıkta münezzeh olan Allah'ın nukuşlarını gösterdiği sayfalar
sırr-ı Kur'an: Kur'ân'ın sırrı
vazife: görev
vaziyet: durum, hâl
zahirî: görünen
zulmet: karanlık.
zulumat: karanlıklar

bir rahmete intisap etmek için o cüz-i ihtiyârînin elîne bir vesika veriyor, belki de iman, o cüz-i ihtiyârînin elinde bir vesika oluyor. Hem o cüz-i ihtiyârî olan silâh-ı insanî, gerçi zatında hem kısa, hem âciz, hem noksandır. Fakat, nasıl ki bir asker, cüz'î kuvvetini devlet hesabına istimal ettiği vakıt, binler derece kuvvetinden fazla işler görür; öyle de, sırr-ı imanla o cüz'î cüz-i ihtiyârî, Cenab-ı Hak namına, Onun yolunda istimal edilse, beş yüz sene genişliğinde bir cenneti dahi kazanabilir.

Hem iman, geçmiş ve gelecek zamana nüfuz edemeyen o cüz-i ihtiyârînin dizginini cismin elinden alıp kalbe ve ruha teslim eder. Ruh ve kalbin daire-i hayatı ise cisim gibi hazır zamana münhasır olmadığından, pek çok seneler maziden, pek çok seneler istikbalden daire-i hayatına dahil olduğundan; o cüz-i ihtiyârî, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesb eder. Zaman-ı mazinin en derin derelerine kuvvet-i imanla girebildiği ve hüzünlerin zulmetlerini def edebildiği gibi, nur-i imanla istikbalin en uzak dağlarına kadar çıkar, korkuları izale eder.

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık zahmetini çeken ihtiyar ve hemşire ihtiyareler!

Madem, elhamdülillâh, biz ehl-i imanız, ve madem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defineler var; ve madem ihtiyarlığımız bizi bu defînenin içine daha ziyade sevk ediyor; elbette imanlı ihtiyarlıktan şekva değil, belki binler teşekkür etmeliyiz.

acız: zayıf, güçsüz.
Cenab-ı Hak: Allah.
cisim: beden.
cüz-i ihtiyârî: kisbden başka hiç bir şeye gücü yetmeyen, az bir arzu serbestliği.
cüz'î: az.
cüz'iyet: azlık, cüz'î oluş.
daire-i hayat: hayat dairesi.
def: yok etme, kaldırma.
defîne: hazine.
dizgin: idaresi, yönetimi.
ehl-i iman: inananlar.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun.
hemşire: kız kardeş.
hüzün: keder, tasa.
iman: inanma, itikat.
intisap: bağlanma.
istikbal: gelecek zaman.
istimal: kullanma.
izale: gideme.
kesb: çalışıp kazanma.
kuvvet-i iman: iman kuvveti.
külliyet: bütünlük, tümlük.
mazi: geçmiş zaman.
münhasır: sınırlı.
namına: adına.
noksan: eksik.
nur: aydınlık, ışık.
nur-i iman: imandan gelen nur.
nüfuz etmek: etkilemek.
rahmet: merhamet, esirgeme, bağışlama.
ruh: emir âleminden inerek insanın kalb boşluğundaki latîf cisme binen, özü kavranamayan idrak edici sır.
sevk: gönderme, yollama.
silâh-ı insanî: insana ait silâh.
sırr-ı iman: iman sırrı.
şekva: şikâyet.
teslim: bir emaneti birine verme.
teşekkür etmek: yapılan iyilikten memnun kaldığını bildirmek için söylenen şükür ifadesi.
vesika: sağlam delil, belge.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zatında: şahsında.
ziyade: fazla.
zulmet: karanlık.

SEKİZİNCİ RİCA

İhtiyarlığın alâmeti olan beyaz kıllar saçıma düştüğü bir zamanda, gençliğin derin uykusunu daha ziyade kalınlaştıran Harb-ı Umumînin dağdağaları ve esaretimin keşmekeşlikleri ve sonra İstanbul'a geldiğim vakit, ehemmiyetli bir şan ve şeref vaziyeti, hatta Halîfeden, Şeyhulislâmdan, Başkumandandan tut, tâ medrese talebelerine kadar, haddimden çok ziyade bir hüsn-i teveccüh ve iltifat gösterdikleri cihetle, gençlik sarhoşluğu ve o vaziyetin verdiği hâlet-i ruhiye, o uykuyu o derece kalınlaştırmıştı ki, âdeta dünyayı daimî, kendimi de lâyemutâne dünyaya yapışmış bir vaziyet-i acîbede görüyordum.

İşte o zamanda, İstanbul'un Bayezit Cami-i mübareğine, ramazan-ı şerifte ihlâslı hafızlar dinlemeye gittim. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, semavî yüksek hitabıyla beşerin fenâsını ve zîhayatın vefatını haber veren gayet kuvvetli bir surette[1] كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ fermanını, hafızların lisanıyla ilân etti. Kulağıma girip, tâ kalbimin içine yerleşip, o pek kalın gaflet ve uyku ve sarhoşluk tabakalarını parça parça etti. Camiden çıktım. Daha çoktan beni başımda yerleşen o eski uykunun sersemliğiyle birkaç gün başımda bir fırtına, dumanlı bir ateş ve pusulasını şaşırmış gemi gibi kendimi gördüm. Âyinede saçıma baktıkça, beyaz kıllar bana diyorlar: "Dikkat et!"

İşte o beyaz kılların ihtarıyla vaziyet tavazzuh ettı. Baktım ki, çok güvendiğim ve ezvakına meftun olduğum

1. Her nefis ölümü tadıcıdır. (Âl-i İmran Suresi, 185; Enbiya Suresi, 35; Ankebut Suresi, 57.)

âdeta: sanki
alâmet: belirti, nişan
başkumandan: bir devletin silâhlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi
beşer: insanlık.
cihet: yön
dağdağa: gürültü, kargaşa
daimî: sürekli, devamlı
ehemmiyet: önem
esaret: esirlik.
ezvak: zevkler, hazlar
fenâ: yok olma, ölümlülük.
ferman: emir, buyruk.
gaflet: gafillik, dikkatsizlik, dalgınlık.
gayet: son derece
had: derece, mertebe
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hâlet-i ruhiye: insanın ruh halı
halîfe: hükümdar
Harb-i Umumî: genel harb, 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı"
hitap: nutuk
hüsn-i teveccüh: güzel alâka ve sevme
ihlâs: samimiyet.
ihtar: hatırlatma, uyarma
iltifat: güler yüzle muamele, teveccüh etme
keşmekeş: karışıklık, mücadele
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
lâyemutâne: olmeyecekmişçesine
lisan: dil
medrese: ders okutulan yer
meftun: müptela, düşkün
mübarek: bereketli, kutlu
pusula: yön
ramazan-ı şerif: mübarek ramazan ayı
rica: ümit.
semavî: İlâhî.
sûret: biçim, tarz
şan: şöhret, ün
şeref: yücelik, iyi ün.
Şeyhülislâm: Osmanlılar zamanında dîn işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazîfeli şahıs
tabaka: katman
talebe: öğrenci
tavazzuh: açıklanma, aydınlanma.
vaziyet: durum, hal
vaziyet-i acîbe: acip ve şaşırtıcı bir hal.
zîhayat: hayat sahibi.
ziyade: fazla

gençlik elveda diyor. Ve muhabbetiyle pek çok alâkadar olduğum hayat-ı dünyeviye sönmeye başlıyor ve pek çok alâkadar ve âdeta âşık olduğum dunya bana uğurlar olsun deyip, misafirhaneden gideceğimi ihtar ediyor. Kendısı de Allahaısmarladık deyıp, o da gitmeye hazırlanıyor. Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan[1] كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ayetinin küllıyetinde, *"Nev-i insanî bir nefistır, dırılmek üzere ölecek. Ve kure-i arz dahi bır nefistır; bâkî bir surete gırmek için o da ölecek. Dünya dahi bır nefistır; ahiret suretine girmek için o da ölecek"* manası, ayetin işaretinden kalbe açılıyordu.

İşte bu hâlette vazıyetıme baktım ki, medar-ı ezvak olan gençlik gıdıyor; menşe-ı ahzan olan ıhtıyarlık, yerine geliyor. Ve gayet parlak ve nuranî hayat gıdiyor, zahirî karanlıklı, dehşetli ölüm, yerine gelmeye hazırlanıyor. Ve o çok sevımlı ve daimî zannedilen ve gafıllerin maşukası olan dünya, pek sür'atle zevale kavuşuyor gördüm. Kendi kendimi aldatmak ve yine başımı gaflete sokmak için, İstanbul'da haddımden çok fazla gorduğum makam-ı içtimaînin ezvakına baktım, hıçbir faydası olmadı. Bütün onların tevecculıü, ıltıfatı, tesellılen, yakınımda olan kabır kapısına kadar gelebilir, orada söner. Ve şöhretperestlerin bir gaye-ı hayalı olan şan ve şerefin süslü perdesi altında sakil bir riya, soğuk bir hodfuruşluk, muvakkat bir sersemlik suretinde gördüğümden, anladım kı, beni şımdiye kadar aldatan bu ışler, hiçbir teselli veremez ve onlarda hıçbir nur yok.

1. Her nefis olumu tadıcıdır. (Âl-i İmran Suresi, 185; Enbıya Suresi, 35; Ankebut Suresi, 57.)

âdeta: sankı
ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
alakadar: ılışkılı, munasebetlı
âşık: çok aşın seven
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
bakî: ebedî, daimı
daimı: sureklı, devamlı
elveda: Allah a ısmarladık.
ezvak: zevkler, hazlar
gafil: gaflette bulunan.
gaflet: gafıllık
gaye-i hayal: hayal edllen gaye, ideal
gayet: son derece
had: yetkı, sevıye
hâlet: hâl
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat
hodfuruş: sadece nefsını beğenen
ıhtar: hatırlatma, uyarma.
ıltıfat: guler yuzle muamele, te veccuh etme
Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'an ı Kerîm
külliyet: butunluk, umumıyet.
kure-i arz: dunya, yer kure
makam-ı içtimaî: sosyal hayattakı makam
mana: anlam.
maşuka: sevgılı
medar-ı ezvak: zevklenn sebebı
menşe-ı ahzan: huzunlerın kaynagı
misafirhane: geçıcı bekleme yerı
muhabbet: sevgı
muvakkat: geçıcı
nefis: varlık, kışı.
nev-i insanî: insan cınsı
nur: aydınlık, ışık.
nuranî: nurlu, parlak.
riya: ıkı yuzluluk
sakil: ağır, sıkıntı veren
suret: bıçım, hal
şeref: ıyı un
şöhretperest: şöhret duşkunu
teselli: avunma
teveccuh: guler yuz gosterme, ıltıfat etme
vazıyet: durum, hal
zahırı: gorunurdeki
zan: sanma
zeval: sona erme, yok olma

Yine tam uyanmak için, Kur'ân'ın semavî dersini işitmek üzere, yine Bayezit Camiindeki hafızlan dinlemeye başladım. O vakit, o semavî dersten [1] وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا (ilâahir) nev'inden kudsî fermanlarla müjdeler işittim. Kur'ân'dan aldığım feyiz ile hariçten tesellî aramak değil, belki dehşet ve vahşet ve me'yusiyet aldığım noktalar içinde teselliyi, ricayı, nuru aradım. Cenab-ı Hakka yüz bin şükür olsun ki, ayn-ı dert içinde dermanı buldum, ayn-ı zulmet içinde nuru buldum, ayn-ı dehşet içinde teselliyi buldum.

En evvel, herkesi korkutan, en korkunç tevehhüm edilen ölümün yüzüne baktım. Nur-ı Kur'ân ile gördüm ki, ölümün peçesi gerçi karanlık, siyah, çirkin ise de, fakat mü'min için asıl sîması nuranîdir, güzeldir gördüm. Ve çok risalelerde bu hakikati kat'î bir surette ispat etmişiz. Sekizinci Söz ve Yirminci Mektup gibi çok risalelerde izah ettiğimiz gibi, ölüm, idam değil, firak değil, belki hayat-ı ebediyenin mukaddimesidir, mebdeidir ve vazife-i hayat külfetinden bir paydostur, bir terhistir, bir tebdil-i mekândır, berzah âlemine göçmüş kafile-i ahbaba kavuşmaktır. Ve hakeza, bunlar gibi hakikatlerle ölümün hakikî güzel sîmasını gördüm. Korkarak değil, belki bir cihetle muştakane mevtin yüzüne baktım. Ehl-i tarikatçe rabıta-i mevtin bir sırrını anladım.

Sonra, herkesi zevaliyle ağlatan ve herkesi kendine meftun ve muştak eden ve günah ve gafletle geçen ve geçmiş gençliğime baktım. O güzel, süslü çarşafı (elbisesi)

hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek, doğru
hariç: dışarıdaki
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
idam: yok olma, hiçlik.
ilâahir: sonuna kadar
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıklama yapma
kafile-i ahbap: dostların toplulugu
kat'î: kesin
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
külfet: zahmet, sıkıntı.
mebde: başlangıç.
meftun: müptela, düşkün
mevt: ölüm
me'yusiyet: umutsuzluk.
mukaddeme: başlangıç.
müjde: sevindirici haber
mü'min: iman eden, inanan
muştak: istiyaklı, çok arzulu
muştakane: şevkle, çok isteyerek.
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, ışık.
nuranî: nurlu, parlak.
nur-ı Kur'ân: Kur'ân nuru
paydos: istirahat.
peçe: ortu
rabıta-i mevt: ölümünü düşünerek dünyanın fânî olduğunu mülahaza etmekle nefsin desiselerinden kurtulma
semavî: ilâhî
sîma: yüz, çehre
suret: biçim, tarz
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tebdil-i mekân: mekân değişikliği
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tesellî: avunma.
tevehhum: vehimlenme, zannetme
vazife-i hayat: hayat vazifesi
zeval: sona erme, yok olma

1. İman edenlen ve güzel işler yapanlan müjdele... (Bakara Suresi, 25.) Ayetin devamı şöyledir: Altlarından ırmaklar akan cennetler onlarındır. O cennetlerden rızık olarak bir meyve yediklerinde: "Bu daha önce yediğimiz rızıktandır" derler. Rızıkları dünyadakine benzer şekilde kendilerine sunulur. Orada onlar için tertemiz kadınlar vardır. Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır.

ayn-ı dehşet: dehşetin kendisi
ayn-ı dert: derdin kendisi
ayn-ı zulmet: zulmetin kendisi
berzah alemi: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği âlem.
Cenab-ı Hak: Allah
cihet: yön
derman: ilaç, çare
ehl-i tarikat: kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
evvel: önce, ilk.
ferman: emir, buyruk.
feyiz: bolluk, bereket.
firak: ayrılık.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
günah: dini suç.
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hakeza: böylece, bunun gibi

içinde gayet çirkin, sarhoş, sersem bir yüz gördüm. Eğer mahiyetini bilmeseydim birkaç sene beni sarhoş edip güldürmesine bedel, yüz sene dünyada kalsam beni ağlattıracaktı. Nasıl ki öylelerden birisi ağlayarak demiş.

لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرَهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ

Yanı, *"Keşke gençliğim bir gün dönseydi, ihtiyarlık benim başıma ne kadar hazin hâller getirdiğini ona şekva edip söyleyecektim."*

Evet, bu zat gibi gençliğin mahiyetini bilmeyen ihtiyarlar, gençliklerini düşünüp teessüf ve tahassürle ağlıyorlar. Hâlbuki gençlik, eğer ehl-i kalb, ehl-i huzur ve aklı başında ve kalbi yerinde bulunan mü'minlerde olsa, ibadete ve hayrata ve ticaret-i uhreviyeye sarf edilse, en kuvvetli bir vesîle-i ticaret ve güzel ve şirin bir vasıta-i hayrattır. Ve o gençlik, vazife-i dinıyesini bilip suistimal etmeyenlere, kıymettar, zevkli bir nimet-i İlâhiyedir. Eğer istikamet, iffet, takva beraber olmazsa, çok tehlikeleri var; taşkınlıklarıyla saadet-i ebediyesini ve hayat-ı uhreviyesini zedeler. Belki hayat-ı dünyeviyesini de berbat eder. Belki bir iki sene gençlik zevkine bedel, ihtiyarlıkta çok seneler gam ve keder çeker.

Madem ekser insanlarda gençlik zararlı düşüyor. Biz ihtiyarlar Allah'a şükretmeliyiz ki, gençlik tehlikelerinden ve zararlarından kurtulduk. Her şey gibi, elbette gençliğin dahi lezzetleri gidecek. Eğer ibadete ve hayra sarf edilmişse, o gençliğin meyveleri onun yerinde bâkî kalıp, hayat-ı ebediyede bir gençlik kazanmasına vesîle olur.

bakî: ebedî, dâimî
bedel: karşılık
berbat: harap, perişan
ehl-i huzur: huzur sahibi
ehl-i kalb: kalbiyle manevî terakkide bulunanlar
ekser: çok çok
gam: tasa, keder
gayet: son derece
hâl: durum
hâlbuki: oysa ki
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayat-ı uhreviye: âhirete ait olan hayat.
hayır: iyilik, hayırlı şeyler
hayrat: hayırlar
hazin: hüzün veren, elemli
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
iffet: temizlik, ahlâkı temizlik.
istikamet: doğruluk.
keder: tasa, kaygı
kıymettar: değerli, kıymetli
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü
mü'min: iman eden, inanan
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sarf: harcama
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
şekva: şikâyet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahassür: özlem, elde edilemeyen şeye özülme
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma
teessüf: üzülme, eseflenime
ticaret-i uhreviye: âhiret hayatı için yapılan ticaret.
vasıta-i hayrat: hayırlara vasıta olan.
vazife-i dinîye: dinî vazifeler
vesîle: vasıta
vesîle-i ticaret: uhrevî ticaret vesîlesi, sebebi
zat: kişi, şahıs
zedelemek: zarar vermek.

Sonra, ekser nâsın âşık ve müptelâ olduğu dünyaya baktım. Nur-i Kur'ân ile gördüm ki, birbiri içinde üç küllî dünya var. Birisi esma-i İlâhiyeye bakar, onların âyinesidir. İkinci yüzü ahirete bakar, onun mezraasıdır. Üçüncü yüzü ehl-i dünyaya bakar, ehl-i gafletin mel'abegâhıdır.

Hem herkesin bu dünyada koca bir dünyası var. Âdeta insanlar adedince dünyalar birbiri içine girmiş. Fakat herkesin hususî dünyasının direği, kendi hayatıdır. Ne vakit cismi kırılsa, dünyası başına yıkılır, kıyameti kopar. Ehl-i gaflet, kendi dünyasının böyle çabuk yıkılacak vaziyetini bilmediklerinden, umumî dünya gibi daimî zannedip perestiş eder.

Başkalarının dünyası gibi çabuk yıkılır, bozulur, benim de hususî bir dünyam var. "Bu hususî dünyam, bu kısacık ömrümle ne faydası var?" diye düşündüm. Nur-i Kur'ân ile gördüm ki,

Hem benim, hem herkes için, şu dünya, muvakkat bir ticaretgâh; ve her gün dolar boşalır bir misafirhane; ve gelen geçenlerin alış verişi için yol üstünde kurulmuş bir pazar; ve Nakkaş-ı Ezeli'nin teceddut eden, hikmetle yazar bozar bir defteri; ve her bahar, bir yaldızlı mektubu; ve her bir yaz, bir manzum kasidesi, ve o Sâni-i Zülcelâl'in cilve-i esmasını tazelendiren, gösteren âyineleri; ve ahiretin fidanlık bir bahçesi; ve rahmet-i İlâhiyenin bir çiçekdanlığı; ve âlem-i bekada gösterilecek olan levhaları yetiştirmeye mahsus muvakkat bir tezgâhı mahiyetinde

adet: sayı
adeta: sanki
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret
aşık: çok aşırı seven
âyine: ayna
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki tecellileri, yansımaları
çiçekdanlık: çiçek bahçesi
daimî: sürekli, devamlı
ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan
ekser: pek çok
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hususî: özel
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
kıyamet: dünyanın sonu
küllî: umumî
levha: manzara, görünüş
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı
mahsus: has
manzum: düzenlenmiş, sıralanmış
mel'abegâh: oyun yeri
mezraa: tarla
misafirhane: geçici bekleme yeri
muvakkat: geçici
müptelâ: düşkün, tutkun.
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah
nâs: insanlar
nur-i Kur'ân: Kur'ân nuru
ömür: yaşama, hayat.
perestiş: tapma
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükülük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
teceddut: tazelenme, yenilenme.
tezgâh: dokuma aleti.
ticaretgâh: ticaret yapılan yer
umumî: herkese ait.
vaziyet: durum, hâl
yaldız: süs
zannetmek: sanmak.

gördüm. Bu dünyayı bu surette yaratan Hâlık-ı Zülcelâl'e yüz bin şükrettim. Ve anladım ki, dünyanın, ahirete ve esma-i İlâhiyeye bakan güzel iç yüzlerine karşı nev-i insana muhabbet verilmişken, o muhabbeti suistimal ederek fânî, çirkin, zararlı, gafletli yüzüne karşı sarf ettiğinden,[1] حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ hadis-i şerifinin sırrına mazhar olmuşlar.

İşte, ey ihtiyar ve ihtiyareler! Ben Kur'ân-ı Hakîm'in nuruyla ve ihtiyarlığımın ihtarıyla ve iman dahi gözümü açmasıyla bu hakikatı gördüm. Ve çok risalelerde kat'î bürhanlarla ispat ettim. Kendime hakikî bir teselli ve kuvvetli bir nica ve parlak bir zıya gördüm. Ve ihtiyarlığıma memnun oldum ve gençliğin gitmesinden mesrur oldum. Sız de ağlamayınız ve şükrediniz. Madem iman var ve hakikat böyledir; ehl-i gaflet ağlasın, ehl-i dalâlet ağlasın.

DOKUZUNCU RİCA

Harb-i Umumîde, esaretle Rusya'nın şark-ı şimalîsinden çok uzak olan Kosturma vilâyetinde bulunuyordum. Orada Tatarların küçük bir camii, meşhur Volga Nehrinin kenarında bulunuyordu. Oradaki arkadaşlarım olan esir zabıtler içinde sıkılıyordum. Yalnızlık istedim. Dışında izinsiz gezemiyordum. Tatar mahallesi, kefaletle beni o Volga Nehrinin kenarındaki küçük camie aldılar.

Ben yalnız olarak camide yatıyordum. Bahar da yakın. O şimal kıt'asının pek çok uzun gecelerinde çok

1. Dünya sevgisi bütün hataların başıdır. (*Kenzu'l-Ummal*, 3.192/6114; *Keşfü'l-Hafa*, 1.344/ 1099; Suyuti, ed-*Dureru'l-Müntesire*, 97; İsfehanî, *Hilyetu'l-Evliya*, 6.388; el-Münavî, *Feyzu'l-Kadîr*, 3.368, no: 3662.)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
burhan: delil, hüccet.
ehl-i dalalet: azgın ve sapkın kimseler
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan
esaret: esirlik.
esir: savaşta düşman eline düşen kimse
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
fanî: ölümlü, geçici
gaflet: gafilik, endişesizlik
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek
Hâlık-ı Zülcelâl: "celal, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sifatı
Harb-i Umumî: genel harb, 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı."
İhtar: hatırlatma, uyarma
ihtiyare: yaşlı kadın
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kat'î: kesin
kefalet: kefillik.
kıt'a: memleket, ana kara
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mazhar: nâil olma, şeref lenme, kavuşma
mesrur: sevinçli
muhabbet: sevgi
nev-i insan: insan cinsi
nur: aydınlık, ışık.
rica: ümit.
risale: Risâle-i Nur küliyatından her bir mektup
sarf: harcama
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
suret: biçim, görünüş
şark-ı şimalî: kuzey-doğu
şimal: kuzey
şükür: nimet ve iyliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
Tatar: Müslüman Türk boylarından birinin adı
teselli: avunma
vilayet: il
zabıt: subay
ziya: ışık, aydınlık.

uyanık kalıyordum. O karanlık gecelerde ve karanlıklı gurbette, Volga Nehrinin hazın şırıltılan ve yağmurun nkkatlı şıpıltılan ve rüzgânn firkatli esmesı, beni derin gaflet uykusundan muvakkaten uyandırdı. Gerçi daha kendimi ihtiyar bılmıyordum, fakat Harb-i Umumîyi gören ıhtiyardır. Guya [1] يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا sırrına mazhar olarak, öyle gunlerdir kı, çocukları ihtiyarlandırdığı cihetle, kırk yaşında iken, kendimi seksen yaşında bir vazıyette buldum. O karanlıklı, uzun gece ve hazın gurbet ve hazın vaziyet içinde hayattan ve vatandan bir me'yusiyet geldi. Aczıme, yalnızlığıma baktım, ümıdım kesıldi. O hâlette iken, Kur'ân-ı Hakîm'den imdat geldi. Dilim [2] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dedi. Kalbim de ağlayarak dedi:

غَرِيبَم بِيكَسَم ضَعِيفَم نَاتُوَانَم اَلاَمَانْ گُوَيَم

عَفْوُ جُوَيَم مَدَدْ خَوَاهَم زِدَرْ گَاهَتْ اِلٰهِى [3]

Ruhum dahi vatanımdakı eski dostlan düşünüp o gurbette vefatını tahayyül ederek, Niyazi-i Mısrî gibi dedim:

Dünya gamından geçip, yokluğa kanat açıp,
Şevk ıle her dem uçup, çağırırım dost, dost!

dıye dostlan anyordu.

Her ne ıse... O hüzünlu, nkkatlı, fırkatlı, uzun gurbet gecesinde, dergâh-ı İlâhîde zaaf ve aczim o kadar büyük bır şefaatçi ve vesıle oldu kı, şımdi de hayretteyım. Çünkü bırkaç gün sonra, gayet hilâf-ı me'mul bir surette,

1. Çocukları ıhtıyarlatan gun. (Muzzemmil Suresi, 17.)
2. Allah bize yeter. O ne guzel vekıldır. (Âl-i Imran Suresi, 173.)
3. Garıbım, kımsesızım, zayıfım, guçsuzum, ımdat denm.
Affını ıstıyorum, yardımını dılıyorum dergâhından, ey Allah'ım!

acz: zayıflık, guçsuzluk
cihet: yön.
dem: an, vakıt.
dergâh-ı İlâhî: İlâhî dergâh
fırkat: ayrılık.
gaflet: gafıllık, endışesızlık
gam: keder, tasa
gayet: son derece
gurbet: ganplık, yabancılık.
guya: sankı
hâlet: hal.
Harb-i Umumî: genel harb. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Bırıncı Dünya Savaşı
hazin: huzun veren, elemlı
hilâf-ı me'mul: beklenenın aksıne
hüzün: keder, tasa
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mazhar: naıl olma
me'yusiyet: umıtsızlık
muvakkaten: geçıcı olarak.
nıkkat: müteessır olma hâlettı
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
suret: bıçım, tarz
şefaat: bır suçlu veya ıhtıyaç sahıbının af ve yıllıge kavuşması ıçın yapılan aracılık
şevk: şıddetlı arzu, aşın istek.
tahayyül: hayale getırme
vazıyet: durum, hal
vazıyet: durum.
vefat: olum
vesile: vasıta.
zaaf: zayıflık, guçsuzluk

yayan gidilse bir senelik mesafede, tek başımla, Rusça bilmediğim hâlde firar ettim. Zaaf ve aczime binaen gelen inayet-i İlâhiye ile harika bir surette kurtuldum. Tâ Varşova ve Avusturya'ya uğrayarak İstanbul'a kadar geldim ki, bu surette kolaylıkla kurtulmak pek harika olmuştu. Rusça bilen en cesur ve en kurnaz adamların muvaffak olamadıkları çok teshilât ve çok kolaylıkla, o uzun firarî seyahati bitirdim.

Fakat o Volga Nehri kenarındaki camideki mezkûr gecenin vaziyeti bana bu karar verdirmiş ki, bakıye-i ömrümü mağaralarda geçireceğim. Bu insanların hayat-ı içtimaîsine karışmak artık yeter. Madem sonunda yalnız kabre gideceğim; yalnızlığa alışmak için şimdiden yalnızlığı ihtiyâr edeceğim, demiştim.

Fakat, maatteessüf, İstanbul'daki ciddî ve çok ahbap ve İstanbul'un şaşaalı hayat-ı dunyeviyesi, hususan haddimden çok fazla bana teveccüh eden şan ve şeref gibi neticesiz şeyler, o karanmı muvakkaten bana unutturdular. Güya o gurbet gecesi, hayatımın gözünde nurlu siyahlıktı. Ve İstanbul'un beyaz, şaşaalı gündüzü, o hayat gözümün nursuz beyazıydı ki, ileriyi göremedi, yine yattı. Tâ iki sene sonra Gavs-ı Geylânî, *Futuhu'l-Gayb* kitabıyla tekrar gözümü açtırdı.

İşte ey ihtiyar ve ihtiyareler! Biliniz ki, ihtiyarlıktaki zaaf ve acz, rahmet ve inayet-i İlâhiyenin celbine vesiledir. Ben kendi şahsımda çok hâdiselerle müşahede ettiğim gibi, zeminin yüzündeki rahmetin cilvesi de gayet zahir

acz: zayıflık, güçsüzlük
ahbap: dostlar
bakıye-i ömür: ömrün geri kalanı
binaen: den dolayı
celp: çekme
cilve: tecelli.
firar: kaçma.
firarî: kaçak.
Fütuhu'l-Gayb: Abdulkadir-i Geylani Hazretlerinin bir eseri.
Gavs-ı Geylânî: Abdulkadir-i Geylânî
gayet: son derece
gurbet: garipliik, yabancılık.
güya: sanki
had: derece, mertebe
hadise: olay
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayat-ı içtimaî: sosyal hayat.
hususan: özellikle
ihtiyar: yaşlı erkek.
ihtiyar etme: seçme, tercih etme
ihtiyare: yaşlı kadın
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
kabir: mezar
maatteessüf: üzüntüyle ifade etmek gerekir ki
mesafe: uzaklık.
mezkur: zikredilen
muvaffak: başarma
muvakkaten: geçici olarak.
müşahede: görme, seyrederek anlama
netice: sonuç.
nur: aydınlık, ışık.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
suret: biçim, tarz.
şan: şöhret, ün
şaşaa: zahirî parlak görünüş
şeref: yıl ün
teshilât: kolaylaştırmalar
teveccüh: güler yüz gösterme, iltifat etme
vaziyet: durum
vesile: vasıta.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zahir: açık
zemin: yeryüzü

bir tarzda bu hakikatı gösteriyor. Çünkü hayvanatın en âciz ve en zayıfı, yavrulardır. Hâlbuki, rahmetin en şirin ve en güzel cilvesine mazhar, yine onlardır. Bir ağacın başındaki yuvada bir yavrunun aczi, annesini en mutî bir nefer gibi, rahmetin cilvesi istihdam ediyor. Etrafı gezer, rızkını getirir. Ne vakit o yavru, kanatlarının kuvvetlenmesiyle aczini unutsa, validesi ona "Sen git, rızkını ara" der, daha onu dinlemez.

İşte bu sırr-ı rahmet yavruların hakkında cereyan ettiği gibi, zaaf ve acz noktasında yavrular hukmüne geçen ihtiyarlar hakkında da cârîdir. Bana kanaat-i kat'iye verecek derecede tecrübeler vardır ki, nasıl çocukların aczlerine binaen, rahmet tarafından, rızkları hanka bir surette memeler musluklarından göndeniliyor ve akıttırılıyor; öyle de, masumiyet kesb eden imanlı ihtiyarların rızkları da bereket suretinde gondenliyor. Hem bir hanenin bereket direği, o hanedeki ihtiyarlar olduğu; hem bir haneyi belâlardan muhafaza edici, içindeki beli bükülmüş masum ihtiyarlar ve ihtiyareler bulunduğu, (HAŞİYE) hadıs-i şerifin bir parçası olan

(2) وَلَوْ لاَ الشُّيُوخُ الرُّكَّعُ لَصُبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلاَءُ صَبًّا yani, *"Beli bükülmuş ihtiyarlarınız olmasaydı, belâlar sel gibi üzerinize dökülecekti"* diye ferman etmekle, bu hakikati ıspat ediyor.

HAŞİYE: Hadısın tamamı (1) وَلَوْلاَ الْبَهَائِمُ الرُّتَّعُ وَالصِّبْيَانُ الرُّضَّعُ ilâahir (ev kemâ kâl).

1. Dilsiz hayvanlar, süt emen masum yavrular olmasaydı... (Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2.163 hadıs no: 2119; Munavî, *Feyzu'l-Kadîr*, 5.344, hadıs no: 7523; Beyhakî, *Sunenu'l-Kubrâ*, 3.345.)

2. Hadısın tam mealı: Dilsiz hayvanlar, süt emen masum yavrular ve beli bükülmuş ihtiyarlarınız olmasaydı, belâlar sel gibi üzerinize dökülecekti.

âciz: zayıf, güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük
bela: musibet.
bereket: bolluk.
binaen: -den dolayı
cârî: geçerli
cereyan: olma, meydana gelme
cilve: tecellî
ev kemâ kâl: veya dediği gibi
ferman: emir, buyruk
hadıs: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hadıs-ı şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hakıkat: gerçek.
hâlbukî: oysa ki
hane: ev, mesken
haşiye: dipnot.
hayvanat: hayvanlar
hukmune: yerine
ilâahır: sonuna kadar
iman: inanma, itikat.
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
istihdam: bir hızmette kullanma
kanaat-i kat'iye: kesin kanaat.
kesb: kazanma
masum: günahı olmayan, suçsuz.
masumıyet: suçsuzluk.
mazhar: nail olma.
muhafaza: koruma
mutî: itaat eden, boyun eğen.
nefer: şahıs, er
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan rızmet.
sırr-ı rahmet: rahmet sırrı.
suret: biçim, tarz
tarz: biçim, suret.
tecrübe: deneyim.
valide: anne.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük

İşte, madem ihtiyarlıktaki zaaf ve acz, bu derece rahmet-ı İlâhiyenin celbine medardır. Ve madem Kur'ân-ı Hakîm,

إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۞ وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا (1)

ayetiyle, beş cihetle gayet mu'cizâne bir surette ihtiyar peder ve valideye karşı hürmete ve şefkate evlâtları davet ediyor. Ve madem İslâmiyet dini, ihtiyarlara hürmet ve merhameti emrediyor. Ve madem insaniyet fıtratı, ihtiyarlara karşı hurmet ve merhameti iktıza ediyor. Elbette biz ihtiyarlar, gençlik iştihasıyla olan muvakkat bir zevk-i maddî yerine, manevî ve daimî ve mühim inayet-i İlâhiyeden ve rikkat-i cinsiyeden gelen rahmet ve hürmet, ve rahmet ve hürmetten neş'et eden ezvak-ı ruhaniyeyi alıyoruz. O hâlde biz bu ihtiyarlığımızı yüz gençliğe değişmemeliyiz. Evet, ben kendim sizi temin ediyorum ki, Eski Said'in on senelik gençliğini bana verseler, ben şimdi Yeni Said'in bir senelik ihtiyarlığını vermeyeceğim. Ben ihtiyarlığımdan razıyım; siz de razı olmalısınız.

ONUNCU RİCA

Bir zaman, esaretten geldikten sonra, İstanbul'da bir iki sene yine gaflet galebe ettı. Sıyaset havası, nazarımı nefsimden kaldırıp afaka dağıtmışken, bir gün İstanbul'un Eyüp Sultan kabrıstanının dereye bakan yuksek bır yerınde oturuyordum. İstanbul etrafındaki afaka baktım

1. Anne ve babadan bın veya her ıkısı senin yanında ihtıyarlık çağına enşecek olursa onlara sakın "öf" bile deme onları azarlama onlara guzel soz soyle. • Onlara merhamet ve tevazu kanadını ger ve de ki "Ey Rabbım nasıl onlar beni küçükken besleyıp büyuttulerse Sen de onlara oylece merhamet buyur." (Isra Suresi. 23-24.)

acz: zayıflık, güçsuzluk.
afak: kışıyı ılgılendırmeyen dışarıdakı şeyler
ayet: Kur an ın her bır cumlesi
celp: çekme
cihet: yon
dalmı: sürekli devamlı
davet: çağırma
esaret: esırlık.
evlat: çocuklar
ezvak-ı ruhaniye: ruhen duyulan zevkler
fıtrat: yaratılış
gaflet: dalgınlık dunya ıle ılgılı ışlere dalmak
galebe: galip gelme.
gayet: son derece
hurmet: nayet, saygı şefkat ve merhamet.
iktıza: gerektırme
inayet-i İlahiye: Allah ın yardımı
İnsaniyet: insanlık mahıyetı
İslamıyet: Muslumanlık.
ıştıha: ıstek, arzu
kabrıstan: mezarlık.
Kur ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur an
manevî: manaya aıt.
medar: sebep, vesıle
merhamet: acımak, şefkat gostermek.
mu cizâne: mu cize gibi
muvakkat: geçıcı
mühim: onemlı
nazar: bakış
nefis: kendi şahıs.
neş'et: meydana gelme çıkma
peder: baba
rahmet: acıma, merhamet etme
rahmet-ı İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı.
rica: ümıt.
rikkat-ı cinsiye: İnsanın kendı cınsinden olana acıması
siyaset: politıka
suret: bıçım tarz.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme
temin etmek: guvenlık emnıyet hıssı vermek..
tevazu: alçak gonullulluk, kımseyı kuçuk gormemek
valide: anne
zaaf: zayıflık güçsuzluk.
zevk-i maddî: maddî olarak duyulan zevk.

Birden, bakıyorum, benim hususî dünyam vefat ediyor, bazı cihette ruh çekiliyor gibi bir hâlet-i hayâliye bana geldi. Dedim: "Acaba bu kabristanın mezar taşlarındaki yazılan mıdır ki, bana böyle hayal veriyor?" diye nazarımı çektim. Uzağa değil, o kabristana baktım.

Kalbime ihtar edildi ki: "Bu senin etrafındaki kabristanın, yüz İstanbul, içinde vardır. Çünkü yüz defa İstanbul buraya boşalmış. Bütün İstanbul'un halkını buraya boşaltan bir Hâkim-i Kadîr'in hükmünden kurtulup müstesna kalamazsın; sen de gideceksin."

Ben kabristandan çıkıp, bu dehşetli hayal ile Sultan Eyup Camının mahfelindeki küçük bir odaya, çok defa girdiğim gibi, bu defa da girdim. Düşündüm ki, ben üç cihette mısafirim. Bu menzilcikte misafir olduğum gibi, İstanbul'da da misafirim, dünyada da misafirim. Misafir, yolunu düşünmeli. Nasıl ki bu odadan çıkacağım, bir gün de İstanbul'dan da çıkacağım, diğer bir gün de dünyadan çıkacağım.

İşte bu hâlette, gayet rikkatli ve fırkatli, elemli bir hüzün ve gam, kalbime, başıma çöktü. Çünkü ben yalnız bir iki dostu kaybetmiyorum. İstanbul'da binler sevdiğim dostlarımdan mufarakat gibi, çok sevdiğim İstanbul'dan da ayrılacağım. Dünyada yüz binler dostlarımdan iftirak gibi, çok sevdiğim ve muptelâ olduğum o güzel dünyadan da ayrılacağım diye düşünürken, yine kabristanın o yüksek yerine gittim. Ara sıra sinemaya ibret için gittiğimden, bana, İstanbul içindeki insanlar, o dakikada,

cihet: yön
elem: üzüntü, maddî manevî ıztırap
fırkat: ayrılık, gam, keder, tasa
gayet: son derece
Hâkim-i Kadîr: her şeyi hikmetle yaratan ve kudret sahibi olan Allah.
hâlet: hal
hâlet-i hayâliye: hayal hâli
hususî: özel
hükûm: karar
hüzün: keder, gam
ibret: ders çıkarma
iftirak: ayrılma
ihtar: hatırlatma, uyarma
kabristan: mezarlık
mahfel: kapalı bölme
menzil: yer, ev
müfarakat: ayrılma.
müptelâ: tutkun, düşkün.
müstesna: ayrı
nazar: bakış
rikkat: müteessir olma hâleti
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
vefat: ölme

sinemada geçmiş zamanın gölgelerini hazır zamana getirmek cihetiyle, ölmüş olanları ayakta gezer suretinde gösterdikleri gibi, aynen ben de, o vakit gördüğüm insanları, ayakta gezen cenazeler vaziyetinde gördüm. Hayalim dedi ki: Madem bu kabristanda olanlardan bir kısmı, sinemada, gezer gibi görülüyor; ilerde kat'iyen bu kabristana girecekleri, girmiş gibi gör. Onlar da cenazelerdir, geziyorlar.

Birden, Kur'ân-ı Hakîm'in nuruyla ve Gavs-ı Azam Şeyh Geylânî Hazretlerinin irşadıyla, o hazin hâlet, sürurlu ve neşeli bir vaziyete inkılâp etti. Şöyle ki:

O hazin hale karşı Kur'ân'dan gelen nur böyle ihtar etti ki: Senin, şimal-i şarkîde, Kosturma'daki gurbetinde bir ikı esir zabıt dostun vardı. Bu dostların her hâlde İstanbul'a gideceklerini biliyordun. Sana birisi dese idi, "Sen İstanbul'a mı gideceksin, yoksa burada mı kalacaksın?" Elbette, zerre miktar aklın varsa, İstanbul'a ferah ve sürurla gitmesini kabul edecektin. Çünkü bin birden, dokuz yüz doksan dokuz ahbabın İstanbul'dadırlar. Burada bir ikı tane kalmış; onlar da oraya gidecekler. Senin için İstanbul'a gitmek hazin bir firak, elîm bir iftirak değil. Hem de geldin, memnun olmadın mı? O düşman memleketindeki pek karanlık, uzun gecelerinden ve pek soğuk fırtına kışlarından kurtuldun. Bu güzel, dünya cenneti gibi İstanbul'a geldin.

Aynen öyle de, senin küçüklüğünden bu yaşına kadar, sevdiklerinden yüzde doksan dokuzu, sana dehşet veren kabristana göçmüşler. Bu dünyada kalan bir ikı dostun

ahbap: dostlar
cenaze: insan ölüsü
cihet: yön.
elîm: çok acı veren, elemli.
esir: savaşta düşman eline düşen kimse
ferah: sevinç, sevinme
firak: ayrılık
gurbet: garıplık, yabancılık.
hal: durum
halet: hal
hazin: hüzün veren, elemli.
iftirak: ayrılma
ihtar: hatırlatma, uyarı
inkılâp: değişme, dönüşme
irşat: doğru yolu gösterme
kabristan: mezarlık.
kat'iyen: kesin olarak.
Kosturma: 1916 yılında Bediüzzaman Said Nursî'nin esir olarak iki yıl kaldığı Sibirya'nın Kosturma kasabası.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
nur: aydınlık, ışık.
suret: biçim, görünüş
sürur: sevinç, mutluluk.
şimal-i şarkî: kuzey doğu.
vaziyet: durum
zabıt: subay
zerre: pek ufak parça

var; onlar da oraya gidecekler. Dünyada vefatın firak değil, visaldir, o ahbaplara kavuşmaktır. Onlar, yani o ervah-ı bâkıye, eskimiş yuvalarını toprak altında bırakıp, bir kısmı yıldızlarda, bir kısmı âlem-i berzah tabakatında geziyorlar diye ihtar edildi.

Evet, bu hakikatı Kur'ân ve iman o derece kat'î bir surette ispat etmiştir ki, bütün bütün kalbsiz, ruhsuz olmazsa veyahut dalâlet kalbini boğmamışsa, görüyor gibi inanmak gerektir. Çünkü bu dünyayı hadsiz enva-ı lütuf ve ihsanıyla böyle tezyin edip mükrimâne ve şefikâne rububiyetini gösteren ve tohumlar gibi en ehemmiyetsiz cüz'î şeyleri dahi muhafaza eden bir Sâni-i Kerîm ve Rahîm, masnuatı içinde en mükemmel ve en cami', en ehemmiyetli ve en çok sevdiği masnuu olan insanı, elbette ve bilbedahe, sureten göründüğü gibi böyle merhametsiz, akıbetsiz idam etmez, mahvetmez, zayi etmez. Belki bir çiftçinin toprağa serptiği tohumlar gibi, başka bir hayatta sümbül vermek için, Hâlık-ı Rahîm o sevgili masnuunu, bir rahmet kapısı olan toprak altına muvakkaten atar. (HAŞİYE)

İşte bu ihtar-ı Kur'ânîyi aldıktan sonra, o kabristan, İstanbul'dan ziyade bana ünsiyetli oldu. Halvet ve uzlet, bana sohbet ve muaşeretten daha ziyade hoş geldi. Ben de Boğaz tarafındaki Sarıyer'de, bir halvethane kendime buldum. Gavs-ı Azam (RA) *Fütuhu'l-Gayb*'ıyla bana bir

HAŞİYE: Bu hakikat, iki kere iki dört eder derecesinde, sair risalelerde, hususan Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözlerde ispat edilmiştir.

ahbap: dostlar
akıbet: nihayet, son.
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları alem
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
cami': ihtiva eden, kaplayan.
cüz'î: az, onemsiz
dalâlet: iman ve islâmıyetten ayrılmak, azmak.
ehemmiyet: onem.
enva-ı lütuf: lutuf turleri
ervah-ı bâkıye: ebedî ruhlar
firak: ayrılık
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
halvet: yalnız ve tenha kalma
halvethane: gizli ibadet yeri
haşiye: dipnot.
hususan: ozellikle
idam: yok olma
ihsan: ikram etme, lutuf
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtar-ı Kur'ânî: Kur'ân ın hatırlatması, uyarması
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruluğunu delillendirme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kabristan: mezarlık
kat'î: kesin
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
masnu': sanatla yapılmış
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
merhamet: şefkat gostermek, korumak.
muaşeret: birlikte yaşayıp iyi geçinme
muhafaza: koruma
muvakkaten: geçici olarak.
mükrimâne: ikram ederek.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
risale: kuçuk mektup
rububiyet: Cenab-ı Allah ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye, tedbir ve malikiyeti ve besleyıcılıgı
sair: diger, başka
Sanı-i Kerîm: ikramı bol olan ve her şeyı sanatlı yaratan Allah
suret: bıçım, tarz
sureten: görunuş itibanyla
şefikane: şefkat ederek, merhametlice
tabakat: tabakalar
tezyin: suslemek.
uzlet: insanlardan uzak durma
ünsiyet: arkadaş, dost.
vefat: olüm
visal: kavuşma.
zayi: elden çıkan
ziyade: fazla

üstat ve tabip ve mürşit olduğu gibi, İmam-ı Rabbanî de (RA) Mektubat'ıyla bir enis, bir müşfik, bir hoca hükmüne geçti. O vakit, ihtiyarlığa girdiğimden ve medeniyetin ezvakından çekildiğimden ve hayat-ı içtimaiyeden sıyrıldığımdan pek çok memnun oldum, Allah'a şükrettim.

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık içine giren ve ihtiyarlığın ihtarıyla vefatı çok tahattur eden zatlar! Kur'ân'ın verdiği ders-i iman nuruyla, ihtiyarlığı ve vefatı ve hastalığı hoş görmeliyiz, belki bir cihette sevmeliyiz. Madem iman gibi hadsiz derecede kıymettar bir nimet bizde vardır, ihtiyarlık da hoştur, hastalık da hoştur, vefat da hoştur. Nahoş bir şey varsa, o da günahtır, sefahattir, bid'atlardır, dalâlettir.

ON BİRİNCİ RICA

Esaretten geldikten sonra, İstanbul'da Çamlıca tepesinde bir köşkte, merhum biraderzadem Abdurrahman ile beraber oturuyorduk. Bu hayatım, hayat-ı dunyeviye cihetinde bizim gibilere en mes'udâne bir hayat sayılabilirdi. Çünkü esaretten kurtulmuştum, Dârulhikmette, meslek-i ilmiyeme münasıp, en âlî bir tarzda neşr-i ilme muvaffakıyet vardı. Bana teveccüh eden haysiyet ve şeref, haddimden çok fazla idi. Mevkice İstanbul'un en güzel yeri olan Çamlıca'da oturuyordum. Hem her şeyim mükemmeldi. Merhum biraderzadem Abdurrahman gibi gayet zeki, fedakâr, hem bir talebe, hem hizmetkâr, hem kâtip, hem evlâd-ı maneviyem beraberdi. Dünyada herkesten ziyade kendimi mes'ut bilirken, âyineye baktım, saçımda, sakalımda beyaz kılları gördüm.

alî: yüce, yüksek.
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler.
biraderzade: yeğen.
cihet: yön.
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
Dârülhikmet: Osmanlının en büyük dîn şûrası.
ders-i iman: İman dersi.
enis: dost.
esaret: esirlik.
evlâd-ı maneviye: manevî evlât durumunda olan.
ezvak: zevkler, lezzetler.
fedakâr: feda eden.
gayet: son derece.
günah: dinî suç.
had: derece, mertebe.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
haysiyet: şeref, itibar.
hizmetkâr: hizmetçi.
hükmüne: değenne.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanma, itikat.
kâtip: yazıcı.
kıymettar: değerli, kıymetli.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş.
meslek-i ilmiye: ilim meslegi.
mes'udane: mutluca.
mes'ut: bahtıyar.
mevki: yer.
muvaffakıyet: başarı.
münasip: uygun.
mürşit: doğru yolu gösteren.
müşfik: şefkatli, sevgi ve ilgi gösteren.
nahoş: hoş olmayan.
neşr-i ilm: ilmin neşri.
nimet: lütuf, ihsan.
nur: aydınlık, ışık.
rica: umut.
sefahat: yasak şeylere düşkunluk, sefihlik.
şeref: haysiyet, iyi ün.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tabip: hekim, doktor.
tahattur: hatıra getirme.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
teveccüh: güler yüz gösterme, iltifat etme.
vefat: ölüm.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla.

Birden, esarette, Kosturma'daki camideki intibah-ı ruhî yine başladı. Onun eseri olarak, kalben merbut olduğum ve medar-ı saadet-i dünyeviye zannettiğim hâlâtı, esbabı tetkike başladım. Hangisini tetkik ettimse, baktım ki, çürüktür, alâkaya değmiyor, aldatıyor. O sıralarda, en sadâkatli zannettiğim bir arkadaşımda, umulmadık bir sadâkatsizlik ve hatıra gelmez bir vefasızlık gördüm. Hayat-ı dünyeviyeden bir ürkmek geldi. Kalbime dedim: "Acaba ben bütün bütün aldanmış mıyım? Görüyorum ki, hakîkat noktasında acınacak hâlimize, pek çok insanlar gıpta ile bakıyorlar. Bütün bu insanlar divane mi olmuşlar? Yoksa şimdi ben divane mi oluyorum ki, bu dünyaperest insanları divane görüyorum?"

Her ne ise... Ben, ihtiyarlığın verdiği şiddetli intibah cihetinde, en evvel, alâkadar olduğum fânî şeylerin fânîliğini gördüm. Kendime de baktım, nihayet-ı aczde gördüm. O vakit, beka isteyen ve beka tevehhumuyle fânîlere müptelâ olan ruhum bütün kuvvetiyle dedi ki: "Madem cısmen fânîyim; bu fânîlerden bana ne hayır gelebilir? Madem ben âcizim; bu âcizlerden ne bekleyebilirim? Benim derdime çare bulacak bir Bâkî-i Sermedî, bir Kadîr-i Ezelî lâzım" diyerek taharriye başladım.

O vakit, her şeyden evvel, eskiden beri tahsil ettiğim ilme müracaat edip, bir teselli, bir rica aramaya başladım. Maatteessüf, o vakte kadar ulûm-i felsefeyi ulûm-i İslâmiye ile beraber havsalama doldurup, o ulûm-i felsefeyi, pek yanlış olarak, maden-ı tekemmül ve medar-ı tenevvür zannetmiştim. Hâlbuki, o felsefî meseleler

âciz: zayıf, güçsüz
alâka: ilgi, bağ
alâkadar: ilişkili, bağlı
Bâkî-i Sermedî: varlığı sonsuz ve sürekli olan Allah
beka: bâkîlik, ebedîlik.
cihet: yön
divane: deli
dünyaperest: dünyaya tapan
esaret: esirlik.
esbap: sebepler
evvel: önce
fânî: ölümlü, geçici
felsefî: ile ilgili
gıpta: imrenme
hakıkat: gerçek.
hâlat: haller, durumlar
hâlbuki: oysa ki
hatır: zihin
havsala: anlama gücü
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
ilim: bilgi
intibah: uyanıklık.
intibah-ı ruhî: ruhî uyanış
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten varlığının evveli olmayan Allah
lâzım: gerekli
maatteessüf: ne yazık ki
maden-ı tekemmül: gelişme ilerlemenin madeni
medar-ı saadet-i dünyeviye: dünyadaki mutluluğun sebebi
medar-ı tenevvür: aydınlanma, nurlanma sebebi
merbut: bağlı
mesele: problem, önemli konu
müptelâ: düşkün, tutkun
müracaat: başvurma
nihayet-i acz: âcizin sonu
rica: umut.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sadâkat: bağlılık, doğruluk
taharri: dikkatlice araştırma
tahsil: ilim öğrenme, öğrenim
teselli: avunma
tetkik: dikkatle araştırma
tevehhum: vehimlenme, zannetme
ulum-i felsefe: felsefî ilimler
ulum-i İslâmiye: İslâmî ilimler
vefasız: sözünde durmayan
zannetme: sanma

ruhumu çok fazla kirletmiş ve terakkiyat-ı maneviyemde engel olmuştu.

Birden, Cenab-ı Hakkın rahmet ve keremiyle, Kur'ân-ı Hakîm'deki hikmet-i kudsiye imdada yetişti. Çok risalelerde beyanı edildiği gibi, o felsefî meselelerin kirlerini yıkadı, temizlettirdi.

Ezcümle, fünun-i hikmetten gelen zulümat-ı ruhiye, ruhumu kâinata boğduruyordu. Hangi cihete baktım, nur aradım; o meselelerde nur bulamadım, teneffüs edemedim. Tâ, Kur'ân-ı Hakîm'den gelen [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ cümlesiyle ders verilen tevhid, gayet parlak bir nur olarak, bütün o zulümatı dağıttı, rahatla nefes aldım. Fakat nefis ve şeytanı, ehl-i dalâlet ve ehl-i felsefeden aldıkları derse istinat ederek akıl ve kalbe hücum ettiler. Bu hücumdaki münazarat-ı nefsiye, lillâhilhamd, kalbini muzafferiyetiyle neticelendi. Çok risalelerde kısmen o münazaralar yazılmış. Onlara iktifa edip, burada yalnız binde bir muzafferiyet-i kalbiyeyi göstermek için, binler bürhandan bir tek bürhan beyan edeceğim. Tâ ki, gençliğinde hikmet-i ecnebiye veya fünun-i medeniye nâmı altındaki kısmen dalâlet, kısmen malâyaniyat meseleleriyle ruhunu kirletmiş, kalbini hasta etmiş, nefsini şımartmış bir kısım ihtiyarların ruhunda temizlik yapsın, tevhid hakkında şeytan ve nefsin şerrinden kurtulsun. Şöyle ki:

Ulûm-ı felsefiyenin vekâleti namına nefsim dedi ki: "Bu kâinattaki esbabın tabiatıyla bu mevcudata müdahaleleri var. Her şey bir sebebe bakar. Meyveyi ağaçtan,

1. Ondan başka ilâh yoktur. (Haşr Suresi, 22, 23; Bakara Suresi, 255; v.d.)

beyan: anlatma, izah
bürhan: delil, hüccet.
Cenab-ı Hak: Allah
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i felsefe: filozoflar, felsefeye taraftar olanlar
esbap: sebepler
ezcümle: bu cümleden olarak.
felsefî: felsefe ile ilgili
fünun-i hikmet: yaratıklardaki hikmet ve faydaları ortaya koyan fenler
fünun-i medeniye: medeniyetin ortaya çıkardığı fenler
gayet: son derece
hikmet-i ecnebiye: batı felsefesi ve bilimi
hikmet-i kudsiye: kusursuz ve eksiksiz hikmet
hücum: saldırma
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme
istinat: dayanma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kerem: cömertlik, lütuf
kısmen: kısmı olarak.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
malâyaniyat: faydasız, boş şeyler veya sözler.
mesele: problem, önemli konu
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
muzafferiyet: üstünlük, galibiyet.
muzafferiyet-i kalbiye: kalbi duyguların üstün gelmesi
müdahale: karışma
münazara: tartışma
münazarat-ı nefsiye: insanın kendi kendisiyle yaptığı münazaralar
nâm: ad
namına: adına
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan kötülüğe sevk eden şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç
netice: sonuç.
nur: aydınlık, ışık
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şer: kötülük.
tabiat: yaratılış
teneffüs: nefes alma
terakkiyat-ı maneviye: manevî yükselmeler
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma
ulûm-i felsefiye: felsefî ilimler
vekâlet: vekîllik, yerini tutma.
zulümat: karanlıklar
zulümat-ı ruhiye: ruha ait karanlıklar

hububatı topraktan istemeli. En cüz'î, en küçük bir şeyi de Allah'tan istemek ve Allah'a yalvarmak ne demektir?"

O vakit, nur-i Kur'ân ile, sırr-ı tevhid, şu gelecek surette inkışaf etti. Kalbim, o mutefelsif nefsime dedi: En cuz'î ve en küçük şey, en büyük şey gibi, doğrudan doğruya bütün bu kâinat Hâlık'ının kudretinden gelir ve hazinesinden çıkar. Başka surette olamaz. Esbap ise bir perdedir. Çünkü en ehemmiyetsiz ve en küçük zannettiğimiz mahlûklar, bazen sanat ve hilkat cihetinde en büyüğünden daha büyük olur. Sinek, tavuktan sanatça ileri geçmezse de, geri de kalmaz. Öyle ise, büyük küçük tefrik edilmeyecek. Ya bütünü esbab-ı maddiyeye taksım edilecek, veyahut bütünü birden bir tek zata verilecektir. Birinci şık muhal olduğu gibi, bu şık vaciptir, zarurîdir. Çünkü bir tek zata, yanı, bir Kadîr-i Ezelî'ye verilse, madem bütün mevcudatın intızamat ve hikmetleriyle vücudu kat'î tahakkuk eden ilmi her şeyi ihata ediyor, ve madem ilminde her şeyin miktarı taayyün ediyor; ve madem, bilmüşahede, her vakit hiçten, nihayetsiz sühuletle, nihayetsiz sanatlı masnular vücuda geliyor; ve madem o Kadîr-i Alîm'ın, bir kıbrıt çakar gibi, emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] ile, hangi şey olursa olsun icat edebildiğini, hadsız kuvvetli deliller ile çok risalelerde beyan ettiğimiz ve hususan Yirminci Mektup ve Yirmi Üçüncü Lem'anın ahirinde ispat edildiği gibi, hadsiz bir kudreti var; elbette, bilmüşahede görülen hankulâde sühulet ve kolaylık, o ihata-i ilmiyeden ve azamet-i kudretten geliyor.

1. Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

ahir: son
beyan: anlatma, izah.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yön
cuz'î: az, basit.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan
ehemmiyet: önem
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
esbap: sebepler
hadsız: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
harikulâde: olağanüstü.
hazine: define
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi
hilkat: yaratılış
hububat: taneli bitkiler
hususan: özellikle
icat: yaratma, yoktan var etme
ihata: kuşatma
ihata-i ilmiye: ilmin kuşatıcılığı
ilim: bilgi
inkışaf: açılma, keşfolunma
intızamat: düzenlemeler, düzenler
ispat: doğruyu delillerle gösterme
Kadîr-i Alîm: her şeyi hakkıyla bilen ve her şeye gücü yeten, Allah
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin
kudret: kuvvet, iktidar
lem'a: parıltı.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış
masnu: sanatla yapılmış
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
muhal: imkânsız
mütefelsif: felsefe yapan
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
nihayetsiz: sonsuz
nur-ı Kur'ân: Kur'ân nuru.
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliği sırrı
suret: biçim, tarz
sühulet: kolaylık.
taayyun: belirlenme
tahakkuk: delil ile ispat edilme, kesinleşme
taksim: bölme.
tefrik: birbirinden ayırma
vacip: zorunlu
zan: sanma.
zarurî: mecburî, zorunlu.
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi

Meselâ, nasıl ki göze görülmeyen eczalı bir mürekkeple yazılan bir kitaba, o yazıyı göstermeye mahsus bir ecza sürülse, o koca kitap birden her bir göze vücudunu gösterip kendini okutturur. Aynen öyle de, o Kadîr-i Ezelî'nin ilm-i muhitinde, her şeyin suret-i mahsusası, bir miktar-ı muayyenle taayyün ediyor. O Kadîr-i Mutlak, emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] ile, o hadsiz kudretiyle ve nafiz iradesiyle, o yazıya sürülen ecza gibi, gayet kolay ve suhulet-le, kudretin bir cilvesi olan kuvvetini o mahiyet-i ilmiyeye sürer, o şeye vücud-i hancî verir, göze gösterir, nukuş-i hikmetini okutturur.

Eğer bütün eşya birden o Kadîr-i Ezelî'ye ve Alîm-i Külli Şey'e verilmezse, o vakit sinek gibi en küçük bir şeyin vücudunu, dünyanın ekser nevilerinden hususî bir mizanla toplamak lâzım gelmekle beraber, o küçük sineğin vücudunda çalışan zerreler, o sineğin sırr-ı hilkatini ve kemal-i sanatını bütün dekaikıyla bilmekle olabilir. Çünkü esbab-ı tabiiye ile esbab-ı maddiye, bilbedahe ve umum ehl-i aklın ittifakıyla, hiçten icat edemez. Öyleyse, her hâlde, onlar icat etse, elbette toplayacak. Madem toplayacak, hangi zîhayat olursa olsun, ekser anasır ve envaından numuneler, içinde vardır. Âdeta kâinatın bir hulâsası, bir çekirdeği hükmündedir. Elbette, o hâlde bir çekirdeği bütün bir ağaçtan, bir zîhayatı bütün rûy-i zeminden ince elekle eleyip ve en hassas bir mizanla ölçüp toplattırmak lâzım geliyor. Ve madem esbab-ı tabiiye cahildir, camittir, bir ilmi yoktur ki bir plân, bir fihriste, bir model, bir

adeta: sanki
Alîm-i Külli şey: her şeyi bilen ve her şey ilmi dahilinde olan Allah
anasır: unsurlar, asıllar
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak.
cahil: bilgisiz
camit: ruhsuz, cansız
cilve: tecelli, görünme, yansıma
dekaik: incelikler
ecza: kimyevi özelliği olan madde
ehl-i akıl: akıl sahipleri
ekser: pek çok
envaı: çeşitler, türler
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
esbab-ı tabiiye: tabiî sebepler, doğal sebepler
fihriste: özet, liste
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hassas: inceliklı
hulâsa: öz, esas
hususî: özel
hükmünde: değerinde
icat: vücuda getirme, yaratma
ilm: bilgi
ilm-i muhit: kuşatıcı ilim
irade: dileme, isteme.
ittifak: fikir birliği etme
Kadîr-i Ezelî: varlığının başlangıcı ve sonu olmayıp zamanla sınırlı olmayan ve her şeye gücü yeten Allah
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şartla tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik
kudret: kuvvet, İktidar
lazım: gerekli
mahiyet-i ilmiye: bir şeyin ilmi mahiyeti
mahsus: has.
mesela: misal olarak
miktar-ı muayyen: belirli miktar
mizan: terazi, ölçü
model: ayrısı yapılmak üzere örnek alınan şey
nafiz: tesir eden, nüfuzlu
nevi: çeşit, tür
nukuş-i hikmet: hikmetle işlenen nakışlar
numune: örnek
plân: program
rûy-ı zemin: yeryüzü
sırr-ı hilkat: yaratılış sırrı
suret-i mahsusa: özel, hususî tarz.
sühulet: kolaylık.
taayyün: belirlenme
umum: bütün
vücud-i harici: maddî vücut, beden
zerre: pek ufak parça
zîhayat: hayat sahibi

1. "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Sûresi, 82.)

program takdir etsin, ona göre manevî kalıba gelen zerratı eritip dökstün, tâ dağılmasın, intızamını bozmasın. Hâlbuki her şeyin şekli, hey'eti hadsiz tarzlarda olabildiği için, hadsiz had ve hesaba gelmez eşkâller, miktarlar içinde bir tek şekil ve miktarda, sel gibi akan anasırın zerreleri dağılmayarak, muntazaman, miktarsız, kalıpsız, birbiri üstünde kitle hâlinde durdurmak ve zîhayata muntazam bir vücut vermek, ne derece imkândan, ihtimalden, akıldan uzak olduğu görünüyor. Elbette kimin kalbinde körlük yoksa görür.

Evet, bu hakikate binaen,

(1) إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ

bu ayet-i azîmenin sırrıyla, (HAŞİYE) bütün esbab-ı maddiye toplarısa, onların ihtiyarları da olsa, bir tek sineğin vücudunu ve o vücudun cihazatını mizan-ı mahsusla toplayamazlar. Toplasalar da, o vücudun miktar-ı muayyenesinde durduramazlar. Durdursalar da, daima tazelenmekte olan ve o vücuda gelip çalışan zerratı, muntazaman çalıştıramazlar. Öyle ise, bilbedahe, esbap bu eşyaya sahip çıkamazlar. Demek Sahib-ı Hakikîleri başkadır.

Evet, öyle bir Sahib-ı Hakikîleri var ki,

(2) مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ayetinin sırrıyla, bütün zeminin yüzündeki zîhayatı, bir sineğin ihyası kadar kolay yapar. Bir baharı, bir tek çiçek kolaylığında icat

HAŞİYE: Yanı, *"Allah'tan başka bütün çağırdığınız ve ibadet ettiğiniz şeyler toplansalar, bir sineği halk edemezler."*

1. Hac Suresi, 73

2. Sizin yaratılmanız da, dirilitilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilitilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

anasır: unsurlar, asıllar
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak
binaen: -den dolayı
cihazat: azalar, organlar
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
esbap: sebepler
eşkal: suretler, şekiller
had hesaba gelmemek: sınırsız ve sayısız olmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek.
hâlbuki: oysa ki
haşiye: dipnot.
hey'et: şekil, suret
icat: yoktan var etme
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyâr: tercih, irade
ihya: hayat verme, dirilitme
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
intızam: düzgünlük, nizam
kitle: kütle
manevî: manaya ait.
miktar-ı muayyen: belirlenmiş biçilmiş ölçüler
mizan-ı mahsus: hassas terazi
muntazaman: düzenli olarak
Sahib-i Hakiki: eşyanın gerçek sahibi olan Allah
takdir: değer biçme
tarz: biçim, suret.
zemin: yeryüzü
zerrat: insanın bedeninde gelen zerreler
zerre: pek ufak parça.
zîhayat: hayat sahibi, canlı

eder. Çünkü toplamaya muhtaç değil. Emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] 'e malik olduğundan, ve her baharda hadsız mevcudat-ı bahariyenin madde-i unsuriyesinden başka hadsız sıfât ve ahval ve eşkâllerini hiçten icat ettiğinden; ve ilminde her şeyin plânı, modeli, fihristesi ve programı taayyün ettiğinden; ve bütün zerrat Onun ilim ve kudreti dairesinde hareket ettiklerinden, kibrit çakar gibi her şeyi nihayet kolaylıkla icat eder. Ve hiçbir şey, zerre miktar hareketini şaşırmaz. Seyyarat mutî bir ordusu olduğu gibi, zerrat dahi muntazam bir ordusu hükmüne geçer. Madem o kudret-i ezeliyeye istınaden hareket ediyorlar ve o ilm-i ezelînin düsturuyla çalışıyorlar, işte o eserler, o kudrete göre vücuda gelir. Yoksa o küçük, ehemmiyetsiz şahsiyetlerine bakmakla o eserler küçülmez. O kudrete intisap kuvvetiyle bir sinek, bir Nemrut'u gebertir. Karınca, Firavun'un sarayını harap eder. Zerre gibi küçük çam tohumu, dağ gibi koca bir çam ağacının yükünü omzunda taşıyor. Bu hakikati çok risalelerde ispat ettiğimiz gibi, nasıl ki bir nefer, askerlik vesikasıyla padişaha intisap noktasında, yüz bin defa kendi kuvvetinden fazla, bir şahı esir etmek gibi eserlere mazhar olur. Öyle de, her şey, o kudret-i ezeliyeye intisabıyla, yüz bin defa esbab-ı tabiiyenin fevkinde mu'cizat-ı sanata mazhar olabilir.

Elhâsıl, her şeyin nihayet derecede hem sanatlı, hem suhuletli vücudu göstenyor ki, muhit bir ilim sahibi olan bir Kadîr-i Ezelî'nin eseridir. Yoksa, yüz bin muhal içinde, değil vücuda gelmek, belki ımkân dairesinden çıkıp imtina dairesine girecek ve mümkün suretinden çıkıp

ahval: hâller, oluşlar
düstur: kanun, kaide.
ehemmiyet: onem.
elhâsıl: netice itibarıyla
emr-i "kun feyekun": "ol deyince oluverir" emri
esbab-ı tabiiye: tabiî sebepler
esir: savaşta düşman eline düşen kimse
eşkâl: biçimler, şekiller
fevk: üst.
fihriste: özet, liste
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hükmüne: degerine
icat: yoktan var etme
ilim: bilgi.
ilm-i ezeli: Cenab-ı Hakkın sonsuz ezeli ilmi
ımkân: mümkün olma, olabilirlik.
imtina: imkânsızlık, olamayış
intisap: bağlanma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istınaden: dayanarak
Kadir-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan Allah

1. "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

kudret: kuvvet, iktıdar
kudret-i ezeliye: başı, sonu olmayan sonsuz İlahî kudret, kuvvet
madde-i unsuriye: kimyevî maddeler
malik: sahip
mazhar: nail olma
mevcudat-ı bahariye: bahar mevsiminde ortaya çıkan varlıklar
model: ayrıntı yapılmak üzere örnek alınan şey
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri
muhal: imkânsız.
muhit: her şeyi kuşatan
muhtaç: ihtiyacı olan
muntazam: nizamlı, düzgün.
mutî: itaat eden, boyun eğen
nefer: er
nihayet: son derece
padişah: hükümdar
plân: program
risale: mektup
seyyarat: gezegenler
sıfat: vasıf
suret: biçim, görünüş
sühulet: kolaylık.
şah: padişah, hükümdar
şahsiyet: kişi özelliği
taayyun: belirlenme
vesika: belge
vücut: var olma
zerrat: zerreler
zerre: en küçük parça

mümteni mahiyetine girecek ve hiçbir şey vücuda gelmeyecek, belki de vücuda gelmesi muhal olacaktır.

İşte bu gayet ince ve gayet kuvvetli ve gayet derin ve gayet zahir bir bürhanla, şeytanın muvakkat bir şakirdi ve ehl-i dalâletin ve ehl-i felsefenin bir vekili olan nefsim sustu. Ve, lillâhilhamd, tam imana geldi. Ve dedi ki:

Evet, bana öyle bir Hâlık ve Rab lâzım ki, en küçük hatırat-ı kalbimi ve en hafî niyazımı bilecek; ve en gizli ihtiyac-ı ruhumu yerine getirdiği gibi, bana saadet-i ebediyeyi vermek için, koca dünyayı ahirete tebdil edecek ve bu dünyayı kaldırıp ahireti yerine kuracak, hem sineği halk ettiği gibi, semavatı da icat edecek; hem güneşi semanın yüzüne bir göz olarak çaktığı gibi, bir zerreyi de göz bebeğimde yerleştirecek bir kudrete malik olsun. Yoksa, sineği halk edemeyen, hatırat-ı kalbime mudahale edemez, niyaz-ı ruhumu işitemez. Semavatı halk edemeyen, saadet-i ebediyeyi bana veremez. Öyle ise, benim Rabbım Odur ki, hem hatırat-ı kalbimi ıslah eder, hem cevv-i havayı bulutlarla bir saatte doldurup boşalttığı gibi dünyayı ahirete tebdil edip, cenneti yapıp, kapısını bana açar, "Haydi, gir!" der.

İşte, ey nefsim gibi bedbahtlık neticesinde bir kısım ömrünü nursuz felsefî ve ecnebi funununa sarf eden ihtiyar kardeşlerim! Kur'ân'ın lisanındaki mütemadiyen [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ferman-ı kudsiyesinden ne kadar kuvvetli ve ne kadar hakikatlı ve hiçbir cihette sarsılmaz ve zedelenmez ve tagayyür etmez kudsî bir rükn-i imanîyi anlayınız

1. Ondan başka ilah yoktur. (Haşr Suresi, 22, 23; Bakara Suresi, 255 v.d.)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan alem
bedbaht: bahtsız, zavallı
bürhan: delil, hüccet
cevv-i hava: hava boşluğu
cihet: yön
ecnebi: yabancı
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i felsefe: filozoflar, felsefeye taraftar olanlar
felsefî: felsefe ile ilgili
ferman-ı kudsiye: Kur'ân'ın lisanındaki mukaddes ferman
fünun: fenler
gayet: son derece
hafî: gizli
hakikat: gerçek
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halk etmek: yaratmak
hatırat-ı kalb: kalbe gelen hatıralar
icat: yoktan var etme
ihtiyac-ı ruh: ruhun ihtiyacı
iman: inanma, itikat
ıslah: iyileştirme, düzeltme
kudret: kuvvet, iktidar
kudsî: mukaddes, yüce
lâzım: gerekli
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
lisan: dil
mahiyet: bir şeyin aslî esası, hakikatı
malik: sahip
muhal: imkânsız, mümkün olmayan
muvakkat: geçici
mudahale: karışma
mümteni: mümkün olmayan, imkânsız
mütemadiyen: devamlı olarak, sürekli
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
netice: sonuç
niyaz: Allah'a yalvarma, dua
niyaz-ı ruh: ruhun duası
nur: aydınlık, ışık
ömür: yaşayış, hayat
Rab: yaratan, besleyen, büyüten ve terbiye eden Allah
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
rükn-i iman: imanın esası
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
sarf: harcama
sema: gökyüzü
semavat: semalar, gökler
şakirt: talebe, öğrenci
tagayyür: değişme
tebdil: dönüştürme
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden
zahir: açık
zedelemek: zarara sokmak
zerre: en küçük parça

ki, nasıl bütün manevî zulümatı dağıtır ve manevî yaraları tedavi eder!

Bu uzun macerayı –ihtiyarlığımın rica kapıları içinde derci, âdeta ihtiyârımla olmadı– istemiyordum, belki usandıracak diye çekiniyordum. Fakat bana yazdırıldı diyebilirim. Her ne ise, sadede dönüyorum.

Saç ve sakalımdaki beyaz kılların ve bir vefadarın sadâkatsızlığı neticesinde o şaşaalı ve zahiren tatlı ve suslu İstanbul'un hayat-ı dünyeviyesinin ezvakından bana bir nefret geldi. Nefis, meftun olduğu ezvakın yerinde manevî ezvak aradı. Bu ehl-i gafletin nazarında soğuk ve ağır ve nahoş görünen ihtiyarlıkta bir tesellî, bir nur istedi. Felillâhilhamd, Cenab-ı Hakka yüz bin şükür olsun, bütün o hakikatsız, tatsız, akıbetsız ezvak-ı dünyeviye yerine, hakikî, daimî ve tatlı ezvak-ı imaniyeyi [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ 'da ve nur-i tevhidde bulduğum gibi, ehl-i gafletin nazarında soğuk ve sakil görünen ihtiyarlığı, o nur-ı tevhidle çok hafif ve hararetli ve nurlu gördüm.

Ey ihtiyar ve ihtiyareler! Madem sizlerde iman var ve madem imanı ışıklandıran ve inkişaf ettiren namaz ve niyaz var; ihtiyarlığınıza ebedî bir gençlik nazarıyla bakabilirsiniz. Çünkü onunla ebedî bir gençlik kazanabilirsiniz. Hakikî soğuk ve sakil ve çirkin ve zulmetli ve elemli olan ihtiyarlık ise, ehl-i dalâletin ihtiyarlıklarıdır, belki de onların gençliklerdir; onlar ağlamalı, onlar "Vâesefâ, vâhasretâ!" demeli. Sizler, ey muhterem imanlı ihtiyarlar, [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ deyip mesrurâne şükretmelisiniz.

1. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Haşr Suresi, 22, 23.)

2. Her hâl üzere Allah'a hamd olsun. (*Feyzu'l-Kadîr*, 1.368, hadis no: 662.)

âdeta: sanki
akıbet: sonuç
Cenab-ı Hak: Allah.
daimî: sürekli, devamlı
derç: sokma
ebedî: sonsuz, daimî
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli: azgın ve sapkın kimseler.
ehl-ı gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan
elem: üzüntü, maddî, manevî ıztırap
ezvak: zevkler, hazlar
ezvak-ı dünyeviye: dünyevî geçici zevkler
ezvak-ı imaniye: imanın verdiği zevk ve manevî lezzetler
felillâhilhamd: Allah'a hamd olsun
hakıkat: asıl, esas.
hakikî: gerçek.
hararet: sıcaklık, heyecanlılık.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
ihtiyâr: istek, arzu, tercih
ihtiyare: yaşlı kadın
iman: inanma, itikat.
inkışaf: açılma, keşfolunma
macera: baştan geçen tehlikeli ve heyecanlı olay, seruven
manevî: manaya ait.
meftun: muptela, tutkun
mesrurâne: sevinçli bir şekilde
muhterem: saygı değer, aziz
nahoş: hoş olmayan
nazar: bakış
nefis: kötülüge sevk eden nefsanı istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefret: tiksinme
netice: sonuç.
niyaz: Allah'a yalvarma, dua
nur: aydınlık, ışık
nur-ı tevhid: Allah'ın birliğini kabul etmekle elde edilen nur
rica: ümit.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sadet: asıl konu
sakıl: ağır, sıkıntı veren
şaşaa: zahirî parlak görünüş
şukretmek: nimet ve iyliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
şükür: görülen bir iyiliğe karşı minnettarlık duyma
tesellî: avunma
vâesefâ: Eyvah, çok yazık.
vâhasretâ: Eyvah, hasret olsun
vefadar: vefalı, dost.
zahiren: görünüşte.
zulmet: Allah'ın nurundan mahrum olma hâli
zulümat: karanlıklar

ON İKİNCİ RİCA

Bir zaman, Isparta vilâyetinin Barla nahiyesinde, nefiy namı altında işkenceli bir esaretle, yalnız ve kimsesiz, bir köyde ihtilâttan ve muhabereden men edilmiş bir vaziyette, hem hastalık, hem ihtiyarlık, hem de gurbet içinde gayet perişan bir hâlde iken, Cenab-ı Hak kemal-i merhametinden, Kur'ân-ı Hakîm'ın nüktelerine, sırlarına dair benim için medar-ı teselli bir nur ihsan etmişti. Onunla o acı, elîm, hazin vaziyetimi unutmaya çalışıyordum.

Vatanımı, ahbabımı, akanbımı unutabiliyordum. Fakat, vâhasretâ, birisini unutamıyordum. O da hem biraderzadem, hem manevî evlâdım, hem en fedakâr talebem, hem en cesur bir arkadaşım olan merhum Abdurrahman idi. Altı yedi sene evvel benden ayrılmıştı. Ne o benim yerimi biliyor ki yardıma koşsun, teselli versin; ve ne de ben onun vaziyetini biliyordum ki onunla muhabere edeyim, dertleşeyim. Benim bu ihtiyarlık vaziyeti zamanımda öyle fedakâr, sadık birisi bana lâzımdı.

Sonra, birden, birisi bana bir mektup verdi. Mektubu açtım, gördüm ki, Abdurrahman'ın mahiyetini tam gösterir bir tarzda bir mektup ki, o mektubun bir kısmı Yirmi Yedinci Mektubun fıkraları içinde, üç zahir kerameti gösterir bir tarzda derç edilmiştir. O mektup beni çok ağlattırmış ve el'an da ağlattırıyor. Merhum Abdurrahman, o mektupla, pek ciddî ve samimî bir surette, dünyanın ezvakından nefret ettiğini ve en büyük maksadı, bana yetişip, küçüklüğünde benim ona baktığım gibi o da ihtiyarlığımda bana hizmet etmekti. Hem, dünyada benim

ahbap: dostlar
akarip: akrabalar, yakınlar
biraderzade: yeğen
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah
dair: alakalı, ilgili
derç: sokma
el an: şimdi, hâlâ
elîm: çok acı veren, elemli
esaret: esirlik, hukum altında bulunma
evlat: çocuklar
ezvak: zevkler, hazlar
fedakar: feda eden
fıkra: bend, paragraf
gayet: son derece
gurbet: garıplık, yabancılık.
hazin: hüzün veren, elîm
ihsan: ikram etme, lütuf
ihtilat: karışıp görüşme
kemal-i merhamet: tam bir merhamet ile
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lâzım: gerekli
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı
maksat: gaye
manevî: manaya ait.
medar-ı teselli: teselli kaynağı
men etme: engelleme
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş
muhabere: haberleşme.
nam: ad
nefiy: sürgün etme
nefret: iğrenme, tiksinme
nur: aydınlık, ışık
nükte: ince söz ve mana
rica: umut.
sadık: sadâkatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
suret: biçim, tarz
talebe: öğrenci
tarz: biçim, şekil
teselli: avutma, acısını dindirme
vahasreta: eyvah, hasret olsun
vaziyet: durum, hâl
vilayet: il.
zahir: açık.

hakikî vazifem olan neşr-ı esrar-ı Kur'âniyede, muktedir kalemiyle bana yardım etmekti. Hatta mektubunda yazıyordu: "Yirmi otuz risaleyi bana gönder, her birisinden yirmi otuz nüsha yazıp ve yazdıracağım" diyordu.

O mektup, bana, dünyaya karşı kuvvetli bir ümit verdi. Deha derecesinde zekâya malik ve hakikî evlâdın çok fevkinde bir sadâkat ve irtibatla bana hizmet edecek böyle cesur bir talebemi buldum diye, o ışkenceli esareti, o kimsesizliği, o gurbeti, o ihtiyarlığı unuttum.

O mektuptan evvel, iman-ı bilâhirete dair tab ettirdiğim Onuncu Sözün bir nüshası eline geçmişti. Güya o risale ona bir tiryak idi ki, altı yedi sene zarfında aldığı bütün manevî yaralarını tedavi etti. Gayet kuvvetli ve parlak bir imanla ecelini bekliyor gibi, bana o mektubu yazmış. Bir iki ay sonra Abdurrahman vasıtasıyla yine mes'udâne bir hayat-ı dünyeviye geçirmek tasavvurunda iken, vâhasretâ, birden onun vefat haberini aldım. Bu haber o derece beni sarstı ki, beş senedir daha o tesir altındayım. O vakit bulunduğum ışkenceli esaret ve yalnızlık ve gurbet ve ihtiyarlık ve hastalığım, on derece onların fevkinde bana bir fırkat, bir nikkat, bir hüzün verdi. Benim merhume validemin vefatıyla hususî dünyamın yarısı, onun vefatıyla vefat etmiş diyordum. Abdurrahman'ın vefatıyla da, bâkî kalan öteki yarı dünyam da vefat etti gördüm. Dünyadan bütün bütün alâkam kesildi. Çünkü o dünyada kalsaydı, hem dünyadaki vazife-i uhreviyemin kuvvetli bir medan ve benden sonra tam yerime geçecek bir hayrü'l-halef ve hem de bu dünyada en

alâka: ilgi, bağ
bakı: ebedi, daimi
dair: alâkalı, ilgili.
deha: olağanüstü zeka sahibi kimse
ecel: ölüm vaktı
esaret: esirlik, hükûm altında bulunma
evlâd: çocuklar.
evvel: önce.
fevk: üst.
fırkat: ayrılık.
gayet: son derece
gurbet: garipliк, yabancılık.
güya: sanki
hakiki: gerçek
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayrü'l-halef: hayırlı takipçi
hususî: özel, şahsî
hüzün: keder, gam
iman: inanma, itikat.
iman-ı bilâhiret: âhirete iman
irtibat: bağlantı, münasebet
malik: sahip
manevî: manaya ait.
medar: sebep, vesile
merhume: rahmete kavuşmuş kadın
mes'udane: mutluca, mutlu olarak geçen
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
neşr-i esrar-ı Kur'aniye: Kur'an'ın sırlarını neşretmek, yaymak
nüsha: yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
nikkat: müteessir olma hâleti.
sadakat: bağlılık
tab: kitap basma
talebe: öğrenci
tasavvur: bir şeyi zihinde tasarlama, kurma
tedavi: tıbbî tedavi, iyileştirme.
tesir: etki
tiryak: ilâç, çare
vâhasretâ: eyvah, hasret olsun
valide: anne
vasıta: aracılık.
vazife: görev
vazife-i uhreviye: âhirete ait vazifeler
vefat: ölüm
zarfında: süresinde

fedakâr bir medar-ı teselli, bir arkadaşım olabilirdi; ve en zeki bir talebem, bir muhatap ve Risale-i Nur eczalarının en emin bir sahibi ve muhafızı olurdu.

Evet, insaniyet itibarıyla böyle bir zayiat, benim gibi insanlara çok hırkatlıdır, yandırıyor. Gerçi zahiren tahammule çalışıyordum, fakat ruhumda şiddetli fırtına vardı. Eğer ara sıra Kur'ân'ın nurundan gelen teselli teskin etmeseydi, benim için dayanmak mümkün olamayacaktı. O zaman Barla derelerine, dağlarına yalnız gidip geziyordum. Hâlî yerlerde oturup o teessurat-ı hazine içinde, eski zamanda Abdurrahman gibi sadık talebelerimle geçirdiğim mes'udâne hayat levhaları sinema gibi hayalimden geçtikçe, ihtiyarlık ve gurbetin verdiği sür'at-ı teessür, mukavemetimi kırıyordu.

Birden,[1] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ayet-i kudsiyesinin sırrı inkişaf etti. Bana [2] يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي ۞ يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي dedirtti ve onunla hakikî teselli verdi.

Evet, ben o hâlî derede, o hazin hâlette, bu ayet-i kudsiyenin sırrıyla, Mirkatü's-Sünnet Risalesinde işaret edildiği gibi, kendimi üç büyük cenaze başında gördüm:

• Biri, elli beş yaşıma kadar elli beş ölmüş ve hayat-ı ömrümde defnedilmiş Said'lerin kabri üstünde bir mezar taşı olarak kendimi gördüm.

• İkinci cenaze, zaman-ı Âdem'den (AS) beri, benim hemcinsim ve nev'im vefat edip mazi kabrinde defnedilmiş olan o büyük cenazenin başında, mezar taşı

1. Her şey helak olup gidicidir. Ona bakan yüzü müstesna. Hüküm ve hükümranlık Onundur. siz de Ona döndürileceksiniz. (Kasas Sûresi, 88.)

2. Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sen bâkisin. • Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sen bâkisin.

ayet-i kudsiye: Kur'ân'ın kudsî ayeti.
bâkî: ebedî, sürekli, dâimî.
cenaze: ölü.
defnedilme: mezara koyma, gömme.
ecza: cüzler, kısımlar.
emin: güvenilir.
fedakâr: fedâ eden.
gurbet: garîplik, yabancılık.
hakikî: gerçek.
halet: hâl.
hali: boş, issız.
hayat-ı ömür: yaşanan hayat.
hazin: hüzün veren, elemli.
helak: yok etme.
hemcins: aynı cinsten olan.
hırkat: yanma.
hüküm: hükmetme, hükümranlık.
hükümranlık: hâkimiyet, saltanat.
inkişaf: açılma, keşfolunma.
insaniyet: insanlık mahiyeti.
itibarıyla: değeriyle.
kabir: mezar.
levha: tablo, manzara.
mazi: geçmiş zaman.
medar-ı teselli: teselli kaynağı.
mes'udâne: mutluca, mutlu olarak geçen.
Mirkatü's-Sünnet Risalesi: Risale-i Nur'da bulunan ve sünnet-i seniyeye bağlılığın önemini anlattığı risale.
muhafız: koruyan.
muhatap: konuşulan kimse.
mukavemet: karşı koyma, dayanma.
mümkün: imkân dahilinde.
müstesna: ayrı tutulan.
nevi: tür, cins.
nur: aydınlık, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sadık: sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
sür'at-i teessür: ıztırabın teessurun artması.
tahammul: zora dayanma, sabretme.
talebe: öğrenci.
teessürat-ı hazine: hazin bir uzuntü, keder.
teselli: avutma.
teskin: sakinleştirme.
vefat: ölüm.
zahiren: görünüşte.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı.
zayiat: kayıplar, zararlar.

hükmünde olan bu asrın yüzünde gezer, karınca gibi küçük bir zîhayat suretinde kendimi gördüm.

• Üçüncü cenaze ise, insanlar gibi her sene dünya yüzünde seyyar bir dünyanın vefatıyla, büyük dünya da bu ayetin sırrıyla vefat edeceği, hayalimin önünde tecessüm etti.

İşte, Abdurrahman'ın vefatının hüznünden gelen bu dehşetli manayı bütün bütün aydınlattıracak ve hakikî teselli ve sönmez nur verecek bu ayet-i kerîme, mana-i işarîsiyle imdada yetişti:

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ [1]

Evet, bu ayet bildirdi ki: Madem Cenab-ı Hak var, O her şeye bedeldir. Madem O bâkîdir, elbette O kâfîdir. Bir tek cilve-i inayeti, bütün dünya yerini tutar. Ve bir cilve-i nuru, mezkûr üç büyük cenazeye manevî hayat verir; cenazeler olmadığını, belki vazifelerini bitirmiş, başka âlemlere gitmiş olduklarını gösteriyor. Üçüncü Lem'ada bu sırrın izahı geçtiğinden, ona iktifaen burada yalnız derim ki: كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ [2] (İlâahır) ayetinin mealini gösteren, iki defa يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي ۞ يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي [3] beni gayet elîm o hazin hâletten kurtardı. Şöyle ki:

Birinci defa يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي dedim; dünya ve dünyadaki Abdurrahman gibi hadsiz alâkadar olduğum ahbapların

1. Ey Peygamber! eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyik hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi, 129.)
2. Her şey helak olup gidicidir-Ona bakan yüzü mustesnâ. (Kasas Suresi, 88.)
3. Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sen bâkisin. • Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sen bâkîsin.

alâkadar: ilişkili, münasebetli.
alem: cihan.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
bakî: ebedî, daimî.
bedel: karşılık.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
cenaze: ölü.
cilve-i inayet: İlâhî yardım cilvesi.
cilve-i nur: İlâhî nurun cilvesi.
elîm: çok acı verici, elemli.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
halet: hâl.
hazin: hüzün veren, elemli.
hükmünde: degennde.
hüzün: keder, gam.
iktifaen: yeterli görerek.
İlâahır: sonuna kadar.
imdat: yardım.
izah: açıkça anlatma.
kâfî: yeter.
lem'a: parıltı.
mana: anlam.
mana-ı işarî: İşaretlerle ifade edilen mana.
manevî: manaya ait.
meal: mana, mefhum.
mezkûr: zikredilen, anılan.
nur: aydınlık, ışık.
seyyar: hareket eden, gezen.
suret: biçim, görünüş.
tecessüm: cisimleşme.
teselli: avunma.
vazife: görev.
vefat: ölüm.
zîhayat: hayat sahibi.

zevalinden ve rabıtaların kopmasından neş'et eden hadsız manevî yaralar içinde bir ameliyat-ı cerrahiye nev'inde bir tedavi başladı.

İkinci defa[1] يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي cümlesi, bütün o hadsiz manevî yaralara hem merhem, hem tiryak oldu. Yani, "Sen bâkîsin. Giden gitsin, Sen yetersin. Madem Sen bâkîsin; zeval bulan her şeye bedel bir cilve-i rahmetin kâfidir. Madem Sen varsın; Senin varlığına iman ile intisabını bilen ve sırr-ı Islâmıyetle o intisaba gore hareket eden insana her şey var. Fenâ ve zeval, mevt ve adem bir perdedir, bir tazelenmektir, ayrı ayrı menzillerde gezmek hükmündedir" diye düşünüp, tamamıyla o hırkatlı, firkatlı, hazın, elîm, karanlıklı, dehşetli hâlet-ı ruhanıye, sürurlu, neşeli, lezzetli, nurlu, sevimli, ünsiyetli bir hâlete inkılâp ettı. Lısanım ve kalbım, belki lısan-ı hâl ıle butün zerrat-ı vücudum "Elhamdülillâh" dedıler.

İşte, o cılve-i rahmetin binden bır cuz'u şudur ki:

Ben o hüzüngâhım olan dereden ve o hüznengiz hâletten, Barla'ya dondüm. Baktım ki, Kuleönülü Mustafa namında bir genç, benden ilmihale ait, abdest ve namaza dair birkaç meseleyi sormak için gelmiş. O vakit mısafirleri kabul etmediğim hâlde, onun ruhundaki ihlâs ve ilerde Risale-i Nur'a edeceği kıymettar hızmeti[HAŞIYE] güya hıss-ı kablelvuku ile ruhum o gencin ruhunda okudu; onu

HAŞİYE: İşte o Mustafa'nın küçük kardeşi olan Küçük Alı, kendı guzel, sıhhatlı kalemiyle yedı yuzden zıyade Nur Rısalelerinı yazmakla, tamamıyla bılfıl bir Abdurrahman olduğu gıbi, muteaddit Abdurrahmanlan da yetıştırdı.

1. Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sen bâkîsin.

adem: yokluk.
ahbap: dostlar
ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî ameliyat
bakı: ebedî dairnî.
bedel: karşılık
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lutfunun tecellileri
cuz': parça
dair: alâkalı
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun
elim: çok acı verıcı elemlı
fenâ: yok olma son bulma
firkat: ayrılık.
güya: sankı
hadsiz: sınırsız sonsuz.
halet: hâl
hâlet-i ruhanî: ruh hâlı ruh durumu
haşıye: dipnot.
hazın: huzun veren elemlı
hırkatlı: yakıcı
hıss-ı kablelvuku: bır şeyı olmadan once hıssetmek.
hükmünde: değennde
hüznengiz: huzun dolu
hüzüngâh: huzun yen
ihlâs: samımıyet.
ilmihal: dın kurallannı içeren bılgıler
iman: inanma itıkat.
inkılâp: degışme donüşme
intisap: bağlanma
kâfi: yeter
kıymettar: değerlı kıymetlı.
lisan: dıl
lisan-ı hâl: bir şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi
manevî: manaya aıt.
menzil: yer
merhem: ılâç çare
mesele: problem onemlı konu
mevt: olüm
muteaddit: çok bırçok.
namında: adında
neş'et: meydana gelme oluşma.
nevi: çeşit, tur
nur: aydınlık, ışık.
perde: ortu
rabıta: bağ
Risale-i Nur: Nur Rısalesı
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sırr-ı Islâmıyet: Islâmıyetın sırrı.
surur: sevinç, muduluk.
tiryak: ılaç çare
ünsiyet: dostluk cana yakınlık.
zerrat-ı vücut: vucudun zerreleri
zeval: sona erme yok olma

geriye çevirmedim, kabul ettim. (HAŞIYE) Sonra tebeyyün etti ki, Risale-i Nur hizmetinde ve benden sonra hayrü'l-halef olarak, bir vâris-i hakikî vazifesini tam yerine getirecek olan Abdurrahman yerine, Cenab-ı Hak Mustafa'yı numune olarak bana göndermiş ki, "Senden bir Abdurrahman aldım; mukabilinde, bu gördüğün Mustafa gibi otuz Abdurrahman, o vazife-i diniyede sana hem talebe, hem biraderzade, hem evlâd-ı manevî, hem kardeş, hem fedakâr arkadaş vereceğim."

Evet, *lillâhilhamd*, otuz Abdurrahman'ı verdi. O vakit dedim: "Ey ağlayan kalbim! Madem bu numuneyi gördün

---

HAŞİYE: Elhak, o yalnız kabule değil, belki istikbale lâyık (HAŞİYECİK) olduğunu gösterdi.

HAŞIYECIK: Risale-i Nur'un birinci şakirdi Mustafa'nın istikbale liyakatine dair Ustadımın hükmünü tasdik eden bir hâdise.

Kurban arefesinden bir gün evvel Ustadım gezmeye gidecekti. At getirmek üzere beni gönderdiği zaman, Ustadıma dedim: "Sen aşağıya inme. Ben kapıyı arkasından örtüp odunluktan çıkacağım." Üstadım "Hayır," dedi: "Sen kapıdan çık" diyerek aşağıya indi. Ben kapıdan çıktıktan sonra kapıyı arkasından sürgüledi. Ben gittim, kendisi de yukarıya çıktı. Sonra yatmış. Bir müddet sonra Kuleönülü Mustafa, Hacı Osman'la beraber gelmişler. Ustadım hiç kimseyi kabul etmiyordu ve etmeyecekti. Hususan o vakit iki adamı beraber hiç yanına almaz, geri çevirirdi. Hâlbuki, bu makamda bahsedilen kardeşimiz Kuleönülü Mustafa, Hacı Osman'la gelince, kapı güya lisan-ı hâl ile ona demiş ki: "Ustadın seni kabul etmeyecek, fakat ben sana açılacağım" diyerek arkasından sürgülenmiş kapı kendi kendine Mustafa'ya açılmış. Demek Ustadımın onun hakkında "Mustafa istikbale lâyıktır" diye söylediği sözü istikbal gösterdiği gibi, kapı da buna şahit olmuştur.

Husrev

Evet, Husrev'in yazdığı doğrudur, tasdik ediyorum. Kapı bu mübarek Mustafa'yı benim bedelime hem istikbal etti, hem de kabul etti.

Said Nursî

biraderzade: yeğen
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şerel ve yücelik sahibi Allah
dair: ilgili, bağlı
elhak: doğrusu ya
evlad-ı manevî: manevî evlât.
fedakar: feda eden
hadise: olay
haşiye: dipnot.
haşiyecik: küçük dipnot.
hayrü l-halef: hayırlı takipçi, bir kimsenin yerini alan ve onasun ki...
hususan: özellikle
istikbal etmek: karşılamak, bir kimseyi ikramla karşılamak.
istikbal: gelecek zaman.
lillahilhamd: Allah'a hamd ol-
hiyakat: lâyık olma, uygunluk.
mukabil: karşılık.
müddet: zaman dilimi
numune: örnek, misal
Risale-i Nur: Nur Risalesi
şahit: tanık.
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulamak.
tebeyyün: anlaşılma
Üstat: Bediüzzaman Hazretleri
vâris-i hakikî: gerçek mirasçı.
vazife: görev
vazife-i diniye: dinî vazifeler

ve onunla o manevî yaralanın en mühimmini tedavi etti, sair bütün seni müteessir eden yaraların da tedavi edeceğine kanaatin gelmelidir."

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık zamanında gayet sevdiği evlâdını veya akrabasını kaybeden ve beline yüklenmiş ihtiyarlığın ağır yüküyle beraber firaktan gelen ağır gamların da başına yüklenen ihtiyar kardeşler ve ihtiyare hemşireler! Benim vaziyetimi, anladınız ki, sizinkinden çok şiddetli iken, madem böyle bir âyet-i kerîme tedavi etti, şifa verdi, elbette, Kur'ân-ı Hakîm'in eczahane-i kudsiyesinde, umum dertlerinize şifa verecek ilâçları vardır. Eğer iman ile ona müracaat edip ve ibadetle o ilâçları istimal etseniz, belinizde ve başınızdaki o ihtiyarlığın ve gamların ağır yükleri gayet hafifleşecektir.

Bu mebhasın uzun yazılmasının sırrı ise, merhum Abdurrahman'a ziyade dua-ı rahmet ettirmek düşüncesidir; sizi usandırmasın. Hem sizi belki ziyade müteellim edecek en acıklı ve nefret verip ürkütecek en dehşetli yaramı gayet nahoş, elîm bir surette size göstermekten maksadım, Kur'ân-ı Hakîm'in kudsî tiryakı ne derece harikulâde bir ilâç ve parlak bir nur olduğunu göstermektir.

ON ÜÇÜNCÜ RİCA (HAŞİYE)

Bu Ricada, serguzeşt-i hayatımın mühim bir levhasından bahsedeceğimden, her hâlde bir derece uzun olacak; usanmamanızı ve gücenmemenizi arzu ediyorum.

HAŞİYE: Lâtif bir tevafuktur ki, bu On Üçüncü Ricanın bahsettiği medrese hâdisesi on üç sene evvel oldu.

akraba: yakınlar, hısımlar
arzu: aşırı istek, heves.
âyet-i kerîme: Kur'an'ın âyeti
dua-ı rahmet: rahmetle dua okumak
eczahane-i kudsiye: İlâhî kudsî eczahane
elîm: çok acı veren, elemli
evlâd: çocuklar
firak: ayrılık.
gam: keder, hüzün
gayet: son derece
harikulâde: olağanüstü
haşiye: dipnot.
hemşire: bacı
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
iman: inanma, itikat.
istimal: kullanma
kanaat: kanma, inanma
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
levha: tablo, manzara
maksat: gaye.
manevî: manaya ait
mebhas: kısım, bölüm
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş
mühim: önemli.
müracaat: başvurma.
müteellim: elemli, hüzünlü.
müteessir: hüzünlü, kederli.
nahoş: hoş olmayan
nefret: ürküp kaçma
nur: aydınlık, ışık.
rica: ümit, konu başlığı, madde
sair: diğer, öteki
serguzeşt-i hayat: hayat hikâyesi
sûret: biçim, tarz
şifa: hastalıktan kurtulma
tiryak: ilaç, çare
umum: bütün
vaziyet: durum.
ziyade: fazlasıyla

Harb-i Umumîde Rus'un esaretinden kurtulduktan sonra, İstanbul'da, ıkı üç sene Dârülhıkmette, hızmet-i dinîye beni orada durdurdu. Sonra, Kur'ân-ı Hakîm'in irşadıyla ve Gavs-ı Azam'ın himmetiyle ve ıhtiyarlığın intibahıyla, İstanbul'daki hayat-ı medeniyeden usanç ve şaşaalı hayat-ı içtimaiyeden bir nefret geldi. Dâüssıla tabir edilen iştiyak-ı vatan hissi beni vatanıma sevk etti. Madem oleceğim, vatanımda öleyim diye Van'a gittim.

Her şeyden evvel, Van'da Horhor denilen medresemin ziyaretine gittim. Baktım ki, sair Van haneleri gibi onu da Rus istilâsında Ermeniler yakmışlardı. Van'ın meşhur kalesi ki, dağ gibi yekpare taştan ibarettir; benim medresem onun tam altında ve ona tam bitişiktir. Benim terk ettiğim yedi sekiz sene evvel, o medresemdeki hakîkaten dost, kardeş, enis talebelerimin hayalleri gözümün önüne geldi. O fedakâr arkadaşlarımın bir kısmı hakîkî şehit, diğer bir kısmı da o musibet yüzünden manevî şehit olarak vefat etmişlerdi.

Ben ağlamaktan kendimi tutamadım. Ve kalenin, tâ medresenin üstündeki, iki minare yüksekliğinde, medreseye nazır tepesine çıktım, oturdum. Yedi sekiz sene evvelki zamana hayalen gittim. Benim hayalim kuvvetli olduğu için, beni o zamanda hayli gezdirdi. Etrafta kimse yoktu ki, beni o hayalden çevirsin ve o zamandan çeksin. Çünkü yalnızdım. Yedi sekiz sene zarfında, gözümü açtıkça, bir asır zaman geçmiş kadar bir tahavvülât görüyordum.

asır: yüzyıl.
Dârülhikmet: Osmanlının en büyük din şûrası
daussıla: vatan özlemi.
enis: dost.
Ermeni: Kafkasya nın güneyindeki bir millet.
esaret: esirlik.
evvel: önce
fedakar: feda eden
hakıkaten: gerçekten.
hakıkî: gerçek.
hane: ev, mesken
Harb-i Umumî: genel harb 1914 1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı."
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hayat-ı medeniye: medenî hayat.
himmet: manevî yardım
hizmet-ı dinîye: dinî hizmet.
Horhor Medresesi: Bedîüzzaman Hazretlerinin Van daki medresesi nin adı
ibaret: meydana gelen, oluşan
intıbah: gafletten uyanma
irşat: gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme
istila: işgal, ele geçirme
iştiyak-ı vatan: vatan sevgisi, arzusu
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
manevî: manaya ait.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu
minare: camilerde ezan okumak için yapılmış kule şeklindeki yüksek yer
musibet: felâket, bela
nazır: bakan
sair: diğer, öteki
sevk: gönderme, yollama
şaşaa: zahiri parlak görünüş
şehit: Allah ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda ölen Müslüman
tabir: ifade
tahavvulat: değişmeler
talebe: öğrenci
usanç: bıkma
vefat: ölme
yekpare: tek parça.
zarfında: süresinde

Baktım ki, benim medresemin etrafındaki şehir içi, kale dıbı mevkii, bütün baştan aşağıya kadar yandırılmış, tahrip edilmiş. Evvelki gorduğumden şımdıkı gorduğume, güya iki yüz sene sonra dünyaya gelip öyle hazin nazarla baktım. O hanelerdeki adamların çoğuyla dost ve ahbap idim. Kısm-ı azamı, Allah rahmet etsin, muhaceret ile vefat etmişler, gurbette perişan olmuşlardı. Hem Ermeni mahallesinden başka, Van'ın bütün Müslümanlarının haneleri tahrip edilmiş gordum. Benim kalbim en derinden sızladı. O kadar rikkatime dokundu ki, binler gözum olsaydı, beraber ağlayacaktı. Ben gurbetten vatanıma döndüm, gurbetten kurtuldum zannediyordum. Vâesefâ, gurbetin en dehşetlısini vatanımda gordum. On İkinci Rıcada bahsı geçen Abdurrahman gibi ruhumla pek alâkadar yuzer talebelerimi, dostlarımı kabirde ve o ahbapların yerlerini harabezar gördüm.

Eskıden beri hatırımda olan bir zatın bir fıkrası vardı; tam manasını göremiyordum. O hazin levha karşısında tam manasını gördüm. Fıkra budur:

لَوْ لاَ مُفَارَقَةُ الْاَحْبَابِ مَا وَجَدَتْ لَهَا الْمَنَايَا اِلَى اَرْوَاحِنَا سُبُلاً

Yanı, *"Eğer dostlardan mufarakat olmasaydı, olum ruhlarımıza yol bulamazdı ki, gelsin, alsın."*

Demek, en ziyade insanı öldüren, ahbaptan müfarakattır. Evet, hiçbir şey benı o vazıyet kadar yandırmamış, ağlatmamış. Eğer Kur'ân'dan, imandan medet gelmeseydı, o gam, o keder, o hüzün, ruhumu uçuracak gıbı tesırat yapacaktı.

ahbap: dostlar
evvel: once
fıkra: bend, paragraf
gam: keder, tasa
gurbet: ganplık, yabancılık
güya: sankı
hane: ev
harabezar: vıranelık, yıkıntı yen.
hatır: zıhın
hazın: huzun veren, elemlı
hüzün: keder, tasa
ıman: inanma, ıtıkat
keder: gam, huzun
kısm-ı azam: buyuk kısım
levha: tablo, manzara.
manâ: anlam
medet: ınayet, yardım
medrese: Islam dunyasında duzenlı ogretım kuruluşu
mevkıı: yer
muhaceret: goç etme
müfarakat: ayrılma
nazar: bakış.
perişan: dagınık, karışık.
rahmet: merhamet etme, şefkat gosterme
rıkkat: müteessır olma hâletı
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık
tahrip: harap etme
talebe: oğrencı
tesırat: etkıler
vaesefâ: esefler olsun.
vazıyet: durum, hal
vefat: olme
zan: sanma.
zat: kışı, şahıs.
ziyade: fazla

Eskiden beri şairler şiirlerinde, ahbaplarıyla görüştükleri menzillerin mürur-i zamanla harabegâhlarına ağlamışlar. Bunun en fırkatli levhasını da ben gözümle gördüm. İki yüz sene sonra, gayet sevdiği dostların mahall-i ikametine uğrayan bir adamın hüznüyle, hem ruhum, hem kalbim, gözüme yardım edip ağladılar. O vakit, gözümün önünde harabezara dönmüş yerlerin, gayet mamur ve şenlikli ve neşeli ve sürurlu bir surette bulunduğu zaman, yirmi seneye yakın, en tatlı bir hayatta, tedris ile, kıymettar talebelerimle geçirdiğim hayatımın o şirin safahatı, birer birer, sinema levhaları gibi canlanıp görünerek, sonra vefat edip gider tarzında hayali gözümün önünde epey zaman devam etti.

O vakit, ehl-i dünyanın hâline çok taaccüb ettim: Nasıl kendilerini aldatıyorlar? Çünkü o vaziyet dünyanın tam fânî olduğunu ve insanlar da içinde misafir bulunduğunu bilbedahe gösterdi. Ehl-i hakikatin mütemadiyen "Dünya gaddardır, mekkârdır, fenadır; aldanmayınız" demeleri ne kadar doğru olduğunu gözümle gördüm. Hem insan nasıl cismiyle, hanesiyle alâkadardır; öyle de, kasabasıyla, memleketiyle, belki dünyasıyla alâkadar olduğunu kendim de gördüm. Çünkü, ben vücudum itibarıyla ihtiyarlık rikkatinden iki gözümle ağlarken, medresemin yalnız ihtiyarlığı değil, belki vefatından dolayı on gözle ağlamak istiyordum. Ve o şirin vatanımın yarı ölmesiyle, yüz gözle ağlamaya ihtiyacım vardı.

Rivayet-i hadiste vardır ki, her sabah bir melâike çağırıyor:

ehl-i dünya: dünya adamı, âhireti düşünmeyen
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
fanî: ölümlü, geçici
fena: geçici, ölümlü
fırkat: ayrılık
gaddar: çok fazla zulüm, haksızlık eden
gayet: son derece
hane: ev, mesken.
harabegâh: harabeye dönmüş yer
harabezar: yıkılmış harabe olmuş
hüzün: keder, tasa
kıymettar: değerli, kıymetli
levha: tablo, manzara
mahall-i ikamet: ikamet yeri
mamur: imar edilmiş
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu
mekkâr: düzenbaz, hileci
melâike: melekler
menzil: yer
mürur-i zaman: zamanın geçmesi
mütemadiyen: sürekli, devamlı olarak
rikkat: acıma, müteessir olma halleri
rivayet-i hadis: hadis rivayeti, Hz. Peygamberden aktarılan söz, fiil ve haller
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
safahat: safhalar, devreler
suret: biçim, görünüş
sürur: sevinç, mutluluk.
taaccüb: şaşma, hayret etme.
talebe: öğrenci
tarz: biçim, suret.
tedris: okutma, öğretme
vaziyet: durum, hâl
vefat: ölüm

ahbap: dostlar
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cisim: beden

[1] لِدُوا لِلْمَوْتِ وَابْنُوا لِلْخَرَابِ Yani, *"Olmek için tevellüt edip dünyaya gelirsiniz, harap olmak için binalar yapıyor sunuz"* dıyor. Işte bu hakıkatı kulağımla değıl, gozumle işıtiyordum!

Evet, o vaziyetım o vakıt beni nasıl ağlattırmış; on senedır hayalım o vaziyete uğradıkça yine ağlıyor. Evet, bınler sene yaşamış o ıhtiyar kalenın başındakı menzıllerin harap olması ve onun altındakı şehrin sekiz sene zarfında sekız yüz sene kadar ıhtiyarlanması ve kale altındakı gayet hayattar ve mecma-ı ahbap olan medresemin vefatı, umum Osmanlı Devletinde bütün medreselerin vefatını gösteren cenazesinin manevî azametine işareten, koca Van Kalesinin yekpare taşı ona bir mezar taşı olmuş. Âdeta o medresedekı, sekiz sene evvel benımle beraber bulunan merhum talebelerim, kabırlerınde benımle beraber ağlıyorlar. Belkı o kasabanın harabe duvarları, dağılmış taşları benımle beraber ağlıyorlar. Ve onları ağlıyor gıbi gordüm.

Ben o vakıt anladım kı, vatanımdakı bu gurbete dayanamayacağım. Ya ben de kabre, onların yanına gıtmelıyım; veyahut dağda bır mağaraya çekılıp ecelımı orada beklemelıyım dıye duşundum. Dedim: "Madem dunyada böyle tahammül edılmez, sabırşıken, mukavemetsûz, yandıncı fırkatler var; elbette mevt, hayata racıhtır. Hayatın bu ağır vazıyetı çekılır dertlerden değıldır."

O vakıt cihat-ı sitte denılen altı cıhete nazar gezdırdım, karanlıklı gördüm. O şıddet-i teessürden gelen gaflet,

1. *Keşfu'l-Hafa* 2.140 hadis no: 2041; *Feyzu'l-Kadîr* 5.483, no: 8053; *Mecmeu'z-Zevaid* 1.94

adeta: sankı
azamet: buyukluk.
cenaze: olu
cihat-ı sitte: altı taraf (sağ, sol, on, arka, alt, ust)
cihet: yon, taraf
ecel: olum vaktı
fırkat: ayrılık.
gaflet: gafillik, duyarsızlık, nefsinin tembelligine dalmak.
gayet: son derece
gurbet: ganplık, yabancılık.
hakıkat: gerçek.
harabe: yıkılmaya yuz tutmuş
harap: yıkılmış, vıran olmak
hayattar: canlı
ışareten: ışaret ederek.
kabır: mezar
manevî: manaya aıt.
mecma-ı ahbap: dostların toplandığı yer
medrese: Islâm dunyasında duzenlı ogretım kuruluşu
menzıl: yer
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş
mukavemetsûz: mukavemetı yok eden, dayanılmaz hale getıren.
nazar: bakış
racıh: daha daha ustün
sabırşıken: sabrı bozan, sabrı kıran
şıddet-i teessür: uzuntü ve ıztırabın şıddetı
tahammül: katlanma, sabretme
talebe: ogrencı
tevellüt: dogma, dogum.
umum: butun
vazıyet: durum, hâl
vefat: olum
yekpare: tek parça
zarfında: suresınce

bana dünyayı korkunç, boş, hâlî, başıma yıkılacak bir tarzda gösterdi. Ruhum ise, düşman vaziyetini alan hadsiz belâlara karşı bir nokta-i istinat ararken, ve ruhta ebede kadar uzanan hadsiz arzulan tatmin edecek bir nokta-i istimdat taharri ederken; ve o hadsiz firak ve iftiraktan ve tahrip ve vefattan gelen hüzün ve gama karşı teselli beklerken, birden, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ "(1)

ayetinin hakikati tecelli etti. O rikkatli, firkatli, dehşetli, hüzünlü hayalden beni kurtardı, gözümü açtırdı.

Baktım ki, meyvedar ağaçların başlarındaki meyveleri tebessüm eder bir tarzda bana bakıyorlar, "Bize de dikkat et, yalnız harabezara bakıp durma" diyorlardı. Bu ayet-i kerîmenin hakikatı böyle ihtar ediyordu ki:

"Van sahrasının sahifesinde misafir olan insanların eliyle yazılan ve şehir suretini alan sun'î bir mektubun, Rus istilâsı denilen dehşetli bir sel belâsına düşüp silinmesi neden seni bu kadar muteessir ediyor? Asıl Malik-i Hakikî ve her şeyin Sahibi ve Rabbi olan Nakkaş-ı Ezelî'ye bak ki, bu Van sahifesinde, mektubatı kemal-i şaşaa ile, eski zamanda gördüğün vaziyeti yine devam edip yazılıyorlar. O yerler boş, harap, hâlî kalmış diye ağlamaların, Malik-i Hakikîsinden gaflet ve insanları misafir tasavvur etmemekten ve malık tevehhum etmek yanlışından ileri geliyor."

arzu: aşırı istek, heves.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti.
bela: musîbet.
ebed: sonsuzluk, daîmîlik.
firak: ayrılık.
firkat: ayrılık.
gaflet: gafillik, habersizlik, duyarsızlık.
gam: keder, tasa.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, esas.
hâlî: boş, issiz.
harabezar: harabe olmuş, viranelik.
harap: yıkık, viran.
hüzün: keder, gam.
iftirak: ayrılmak.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
istilâ: yayılma, ele geçirme.
kemal-i şaşaa: oldukça şaşaalı, debdebeli, gösterişli.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
malık: sahip.
Malik-i Hakikî: her şeyin hakıkı sahibi ve malıkı olan Allah.
mektubat: mektuplar, yazılı şeyler.
meyvedar: meyveli.
muteessir: üzülmüş, kederli.
Nakkaş-ı Ezelî: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evvelî olmayan Allah.

1. Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. Onun kudretı her şeye galıptır ve hikmetı her şeyı kuşatır. • Göklerin ve yerin mulku Onundur. Dirilten de Odur, öldüren de. O her şeye hakkıyla kadırdır. (Hadıd Suresi, 1-2.)

nokta-i istımdat: İnsanın kalbindekı nıhayetsız emel ve arzuların yerine getırılmesıne olan ıhtıyaç.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
Rab: yaratan, buyuten, terbiye eden Allah.
rikkat: acıma, muteessir olma hâletı.
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sahife: sayfa.
sun'î: yapmacık.
suret: bıçım, görünuş.
taharrî: arama.
tahrip: harap etme, yıkma.
tarz: bıçım, suret.
tasavvur: düşünme.
tatmin: doygunluk.
tebessum: gülümseme.
tecellî: açılıp belırme.
teselli: acısını dındırme, avunma.
tevehhum: vehımlenme, zannetme.
Van sahrası: Van düzlüğü ovası.
vaziyet: durum, hâl.
vefat: ölüm.

Fakat o yanlışlıktan ve o yakıcı vaziyetten bir hakikat kapısı açıldı. Ve o hakikati tam kabul etmeye nefis hazırlandı. Evet, nasıl ki bir demir ateşe sokulur, tâ yumuşasın, güzel ve menfaattar bir şekil verilsin; öyle de, o hüznengiz hâlet ve o dehşetli vaziyet ateş oldu, nefsimi yumuşattı. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, mezkûr ayetin hakikatiyle, hakaik-i imaniyenin feyzini tam ona gösterdi, kabul ettirdi.

Evet, *lillâhilhamd*, şu ayetin hakikati, iman feyziyle, Yirminci Mektup gibi risalelerde kat'î ispat ettiğimiz gibi, herkesin kuvvet-i imaniyesi nispetinde inkişaf eden öyle bir nokta-i istinat ruha ve kalbe verdi ki, o vaziyetin dehşetinden yüz derece ziyade korkunç, zararlı musibetlere karşı gelebilir bir kuvveti, iman-ı billâhtan verdi. Ve şöyle ihtar etti ki: "Senin Hâlık'ın olan şu memleketin Malik-i Hakikî'sinin emrine her şey musahhardır. Her şeyin dizgini Onun elindedir. Ona intisabın yeter."

O Hâlık'ına dayanıp tanıdıktan sonra, düşman suretini alan bütün şeyler düşmanlıklarını terk ettiler, ağlattıran hazın hâller beni neşelendirmeye başladılar.

Hem çok risalelerde kat'î burhanlarla da ispat ettiğimiz gibi, o hadsiz arzulara karşı iman-ı bilahiretten gelen nur ile öyle bir nokta-i istimdat verdi ki, değil küçücük ve muvakkat, kısa dünyevî ahbaplara karşı arzu ve rabıtalarıma, belki ebedülâbâdda, âlem-i bekada, saadet-i ebediyede hadsiz uzun arzularıma kâfi gelebilir bir nokta-i istimdat verdi. Çünkü bir cilve-i rahmetiyle, muvakkat bir misafirhanesi olan bu dünyanın bir menzili olan şu

ahbap: dostlar
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, âhiret
arzu: aşırı istek, heves
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bürhan: delil, hüccet
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hak'kın merhamet, şefkat ve lutfunun görüntüsü, rahmet tecellileri
dizgin: yönetimi, idareyi
dünyevî: dünya ile ilgili
ebedülâbâd: sonsuzlukların sonsuzluğu, âhiret
feyiz: bolluk, bereket
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri
hakikat: gerçek, esas
hâlet: hâl
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
hazin: hüzün veren, elemli
hüznengiz: hüzün veren
ihtar: hatırlatma, uyarma
iman: inanma, itikat
iman-ı bilâhiret: âhirete iman
iman-ı billâh: Allah'a iman
inkişaf: açılma, keşfolunma
intisap: bağlanma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kâfi: yeter, kâfi gelen
kat'î: kesin
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kuvvet-i imaniye: iman kuvveti
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
Malik-i Hakikî: her şeyin hakiki sahibi ve malıkı olan Allah.
menfaattar: menfaatlı, faydalı
menzil: yer
mezkûr: zikredilen, anılan
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
musibet: felâket, belâ
muvakkat: geçici
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nispet: ölçü, oran
nokta-i istimdat: yardım dileme noktası
nokta-i istinat: dayanak noktası
nur: aydınlık, ışık
rabıta: bağ
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
sureti: biçim, görünüş
vaziyet: durum, hâl
ziyade: fazla

zeminin yüzünde, o mısafirlerini bır iki saat sevındırmek ıçın, bahar sofrasında had ve hesaba gelmez, sanatlı, şirin nimetlerini her baharda ihsan edip bir kahvaltı hükmünde o mısafirlere yedirdikten sonra, mesken-i ebedîlerinde sekız daımî cenneti hadsız bır zamanda hadsız envа-ı nimetiyle doldurup ibadına ıhzar eden bır Rahmanu'r-Rahîm'ın rahmetine iman ile istinat edip intisabını bilen, elbette öyle bir nokta-i istımdat bulur ki, en edna derecesi, hadsiz ebedî emellere medet verip idame eder.

Hem o ayetin hakikatiyle, imanın ziyasından gelen nur öyle parlak bir surette tecelli etti ki, o zulumatlı olan cihat-ı sitteyi gündüz gibi aydınlattırdı. Çünkü bu medresem ve bu şehirde talebe ve dostlarımın arkalarında kalıp ağlamak vaziyetini şöyle aydınlattırdı ki, "Ahbabın gittikleri âlem karanlıklı değil. Yalnız yerlerini değiştirdiler, yine görüşeceksiniz" diye ihtar etti. Ağlamayı tamamen kestirdi. Ve dunyada onların yenne geçecek ve benzeyecek olanlan bulacağımı ıfhâm etti.

Evet, lillâhilhamd, hem vefat eden Van medresesini Isparta medresesiyle ihya edip, oradakı ahbapları dahi, daha çok, daha kıymettar talebeler ve ahbaplarla manen ihya etti. Hem bildırdi ki, dünya boş, hâlî olmadığını ve harap olmuş bır memleket suretini yanlış tasavvur ettiğimi, belki Malik-i Hakikî, hikmetinin iktizasıyla, sun'î insanlann levhasını değıştinyor, mektubunu tazelendiriyor. Bır ağacın bir kısım meyvelerini kopardıkça yerine yine başka meyvelenn geldığı gıbı, nev-ı beşerde bu zeval ve firak dahi bir tecedduttur, tazelenmektir. İman noktasında,

ahbap: dostlar
âlem: cihan.
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
cihat-ı sitte: altı taraf (sağ, sol, on, arka, alt, ust)
ebedî: sonsuz, daimî
edna: en kuçuk.
emel: umıt.
envа-ı nimet: nimet çeşıtlerı, türlerı.
firak: ayrılık.
had hesaba gelmemek: sınırsız ve sayısız olmak.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
harap: yıkık, vıran olmuş.
hikmet: ılâhî gaye, yuksek bılgı
hukmunde: degennde
ibad: kullar.
ıdame: devamlı ve dalmî kılma
ıfham: anlatma, bıldırme
ihsan: ıkram etme, lutuf
ıhtar: hatırlatma, uyarma
ihya: hayat verme
ıhzar: hazırlama
ıktıza: gerekme.
ıman: inanma, itıkat.
intisap: bağlanma
istınat: dayanma
kıymettar: degerlı, kıymetlı.
levha: tablo, manzara
lillahilhamd: Allah a hamd olsun kı...
Malik-i Hakıkı: her şeyın hakıkı sahıbı ve malıkı olan Allah
manen: ruhça, mana ıtıbanyla
medet: yardım
medrese: Islâm dünyasında duzenlı ogretım kurulusu
mesken-i ebedi: ebedî mesken
nev-ı beşer: insanlık.
nimet: lutuf, ihsan
nokta-ı istımdat: yardım dıleme noktası
nur: aydınlık, ışık
Rahmanu r-Rahım: dunya ve ahırette yarattıklanna sonsuz rahmet, şefkat ve merhametıyle muamele eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gosterme
sun'i: el yapımı
suret: bıçım, gorunuş
talebe: ogrencı
tasavvur: duşunme
teceddut: tazelenme, yenılenme
tecelli: açılıp belırme, ortaya çıkma
vazıyet: durum, hâl
vefat: olme
zemin: yeryüzü
zeval: sona erme, yok olma
zıya: ışık, nur
zulumat: karanlıklar

ahbapsızlıktan gelen elîmâne bir hüzün değil, belki başka, güzel bir yerde görüşmek üzere ayrılmaktan gelen lezizâne bir hüzün veren bir tazelenmektir.

Hem o dehşetli vaziyetten, kâinatın mevcudatının karanlıklı görünen yüzünü aydınlattı. Ben de o vakıt o hâlete şükretmek istedim. Arabî şu fıkra geldi, tam o hakikatı tasvir ettı. Şoyle kı, dedim:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ الْمُصَوِّرِ مَايَتَوَهَّمُ اَحَابِبَ اَعْدَاءً اَمْوَاتًا مُوَحِّشِينَ اَيْتَامًا بَاكِينَ اَوِدَّاءً اِخْوَانًا اَحْيَاءً مُونِسِينَ مُرَخَّصِينَ مَسْرُورِينَ ذَاكِرِينَ مُسَبِّحِينَ

Yanı, *"O şiddetlı hâletin tesirinden gelen gafletle, kâinatın mevcudatı, bir kısmı düşman ve ecnebi,* (HAŞIYE) *bır kısmı muthış cenazeler, dığer kısmı ıse kimsesizlıkten ağlayan yetimler suretınde, gafil nefsıme tevehhümle gosterılen bu korkunç levhayı, nur-ı ımanla aynelyakîn gördüm ki. O ecnebi, düşman görünenler birer dost, kardeştirler. Ve o muthış cenazeler ise, kısmen hayattar ve ünsıyetkâr ve kısmen vazıfeden terhıs edılenlerdır. Ve o ağlayan yetımlerın vaveylâları ıse, zıkır ve tesbihin zemzemeleri olduğunu nur-ı imanla gördüğümden, o hadsız nimetlerin menbaı olan imanı bana veren Hâlık-ı Zülcelâl'e hadsiz hamd ediyorum. Ve bu dünyada, bu dünya kadar büyük, hususî dunyamdakı butun mevcudatı, hamd ve tesbihat-ı İlâhıyede tasavvur ve niyetimle istimal etmek bir hakkım olduğu nokta-ı nazarından, butun o*

HAŞİYE: Yani zelzele, fırtına, tufan, taun, ateş gibi.

ahbap: dostlar
Arabî: Arabca
aynelyakîn: gozle gorur derecede ınanma
cenaze: olu
ecnebî: yabancı
elîmâne: acı elem çekerek
fıkra: bend paragraf
gafil: gaflette bulunan
gaflet: gafillik, tembellik, duyarsızlık.
hadsız: sınırsız sonsuz
hakıkat: gerçek.
hâlet: hal
Hâlık-ı Zülcelâl: "celâl azamet ve kıbrıya sahıbı yaratıcı" anlamında Allah ın bir sıfatı
hamd: Allah a karşı olan şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme
haşiye: dipnot.
hayattar: canlı yaşayan
hususî: ozel şahsî
huzun: keder gam
iman: ınanma ıtıkat.
istımal: kullanma
kaınat: butun alemler, varlıklar
kısmen: kısmî olarak.
levha: tablo manzara
lezızane: lezzet alarak.
menba: kaynak.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
müthış: dehşetlı korkunç
nefsı: kotu vasıfları nıtelıkleri kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç
nımet: lutuf ıhsan
niyet: bır ışı yapmayı onceden duşunme
nokta-i nazar: bakış açısı
nur-i iman: ımandan gelen nur
suret: bıçım gorunuş
şükur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
tasavvur: duşunme zıhınde tasarlama
tasvır: bır şeyı çeşıtlı ıfade tarzlarıyla anlatma
terhıs: ızın verme serbest bırakma
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat-ı ilâhiye: Allah ı zıkır ve tesbih etmek.
tesir: etkı
tevehhüm: vehımlenme zannetme
ünsiyetkar: ahbaplık, yakınlık gosterır
vaveylâ: çıglık feryat.
vazife: gorev
vaziyet: durum, hâl
yetım: babası olmuş çocuk kımsesız
zemzeme: ezgılı nağmelı ses
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme

mevcudatın her birisinin ve umumunun lisan-ı hâlleriyle beraber, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ *deriz"* demektir.

Hem o gafletkârâne hâlet-i muthışeden hıçe inen ezvak-ı hayat ve bütün bütün çekilip kuruyan emeller ve en dar bır daire içinde sıkışıp kalan, belki mahvolan şahsıma ait nimetler, lezzetler, birden –başka risalelerde kat'î bir surette ispat ettiğimiz gibi– nur-i imanla, kalbin etrafındaki o dar daireyi öyle genişlettirdi ki, kâinatı içine aldı ve o Horhor bahçesinde kurumuş ve lezzetini kaçırmış nimetler yerinde, dâr-ı dünya ve dâr-ı ahireti birer sofra-ı nimet ve birer tabla-ı rahmet şekline getirdi. Göz, kulak, kalb gibi on değil, yüz cihazat-ı insaniyenin her birini, gayet uzun bir el suretinde, her mü'minin derecesi nispetinde o iki sofra-i Rahman'a uzatıp, her tarafından nimetleri toplayacak bir tarzda gösterdiğinden, hem bu ulvî hakikati ifade, hem o hadsız nimete şükür için, o vakıt böyle demiştim:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ الْمُصَوِّرِ لِلدَّارَيْنِ مَمْلُوئَتَيْنِ مِنَ النِّعْمَةِ
وَالرَّحْمَةِ لِكُلِّ مُؤْمِنٍ حَقًّا يَسْتَفِيدُ مِنْهُمَا بِحَوَاسِّهِ الْكَثِيرَةِ
الْمُنْكَشِفَةِ بِاِذْنِ خَالِقِهِ

Yani, *"Dünya ve ahireti nimet ve rahmetle doldurmuş bır surette, hakikî mu'minlerin nur-ı iman ve Islâmiyetle inkişaf ve inbısat etmiş bütün hasselerinin elleriyle o iki muazzam sofradan ıstifadeyi temin eden ve gösteren nur-ı iman nimetinin mukabiline, o imanı bana veren*

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan alem
cihazat-ı insaniye: insandaki maddi ve manevi cihazlar, organlar
dar-ı ahiret: ahiret yurdu
dar-ı dünya: dunya kapısı dunya
emel: umut.
ezvak-ı hayat: hayatın zevkleri
gafletkârane: gafletli bir şekilde
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız sonsuz.
hakıkat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
hâlet-i muthişe: muthış hâlde bulunmak.
hasse: duyu
ifade: anlatma soyleyış
ıman: inanma itıkat.
inbisat: yayılma genişleme
inkişaf: açılma keşfolunma

1. Iman nurundan dolayı Allah a hamd olsun

Islamiyet: Muslumanlık.
ispat: doğruyu delillerle göstermek
ıstıfade: faydalanma
kainat: butun alemler varlıklar
kat'i: kesin
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve gorunuşu ile bir mana ifade etmesi
mahv: yok etme ortadan kaldırma
mevcudat: var olan her şey mahluklar.
muazzam: çok buyuk
mukabil: karşılık.
mu'min: iman eden, inanan
nimet: lutuf ihsan
nispet: olçü
nur-i iman: imandan gelen nur
rahmet: acıma merhamet etme şefkat gosterme
sofra-i nimet: nimet sofrası
sofra-ı Rahman: Allah ın ihsan ettiği sofra sonsuz nimetler
suret: biçim tarz
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tabla-i rahmet: rahmet tezgahı
temin: saglama karşılama
ulvî: yuksek yuce.
umum: butun herkes

Hâlık'ıma, bütün zerrat-ı vücudumla, dünya ve ahiret dolusu hamd ve şükür, elimden gelse yaparım" demektir.

Madem iman bu âlemde bu tesirat-ı azîmeyi yapar; elbette dâr-ı bekada öyle semerat ve füyuzatı olacak ki, bu dünyadaki akılla onlar ihata edilmez ve tarif edilmez.

İşte, ey benim gibi ihtiyarlık münasebetiyle pek çok dostların firak acılarını çeken ihtiyar ve ihtiyareler! Sizin en ihtiyarınız her ne kadar zahiren benden yaşlı ise de, manen ben onlardan daha ziyade ihtiyarlığımı tahmin ediyorum. Çünkü fıtratımda rıkkat-ı cinsiye ile acımak hissi ziyade bulunduğundan, kendi elemimden başka, binler kardeşlerimin elemlerini de o şefkat sırrıyla çektiğimden, yüzler sene yaşamış gibi ihtiyarım. Ve siz ne kadar firak belâsını çekmişsenız, benim kadar o belâya maruz kalmamışsınız. Çünkü oğlum yoktur ki yalnız oğlumu düşüneyim. Bendeki fıtrî olan bu ziyade acımaklık ve şefkat, binler Müslüman evlâtlarının, hatta masum hayvanların teellümlerine karşı dahi bir rıkkat, bir elem, o sırr-ı şefkatle hissediyordum. Hususî bir hanem yoktur ki fikrimi yalnız ona hasredeyim. Belki bu memleketle ve belki âlem-i İslâm'ın kıt'asıyla, hanem gibi, hamiyet-i İslâmiye noktasında alâkadarım. Ve o iki büyük hanedeki dindaşlarımın elemleriyle müteellim ve firaklarıyla mahzun oluyorum.

İşte bütün ihtiyarlığımdan ve firak belâlarından gelen teessüratıma, bana nur-i iman tam kâfi geldi; kırılmaz bir rıca, kopmaz bir ümit, sönmez bir ziya, bitmez bir teselli verdi. Elbette sizlere ihtiyarlıktan gelen karanlık ve

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan alem
alakadar: ilişkili, münasebetli
âlem: dünya
âlem-i İslâm: İslâm âlemi
bela: musibet, gam
dar-ı beka: bâki ve sonsuz dünya, âhiret
dindaş: din kardeşi
elem: üzüntü, maddî manevî ıztırap
evlat: çocuklar
firak: ayrılık
fıtrat: yaratılış, tabiat
fıtrî: tabiî, yaratılışta
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hamiyet-i İslâmiye: İslâmı gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma
hane: ev, mesken
has: mahsus kılma
hususî: özel, şahsî
ihata: kuşatılma
iman: inanma, itikat, kâfi: yeter
kıt'a: memleket
mahzun: hüzünlü, kederli
manen: ruhça, mana itibarıyla
maruz: bir şeyin tesir altında bulunan, uğrama
masum: günahı olmayan, suçsuz
münasebet: vesile, bağ
Müslüman: İslâm dininden olan
müteellim: elemli, hüzünlü
nur-i iman: imandan gelen nur
rikkat: acıma, müteessir olma hâleti
rikkat-i cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması
semerat: semereler, meyveler
sırr-ı şefkat: şefkatin sırrı ve hakikatı
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
teellüm: elemlenme, üzülme
teessürat: teessürler, elemler
teselli: avunma
tesirat-ı azîme: büyük tesir
zahiren: görünüşte
zerrat-ı vücut: vücudun zerreleri
ziya: ışık, nur
ziyade: fazla

gaflet ve teessürat ve teellumata, iman kâfi ve vâfidir. Asıl en karanlıklı ve en nursuz ve tesellisiz ihtiyarlık ve en elîm ve muthiş firak, ehl-ı dalâletin ve ehl-i sefahatin ihtiyarlıklandır ve firaklandır. O rica ve ziya ve teselli veren imanı zevk etmek ve tesiratını hissetmek için, ihtiyarlığa lâyık ve İslâmiyete muvafık ubudiyetkârâne bir tavn şuurdarâne takınmakla olur. Yoksa, gençlere benzemeye çalışmak ve onlann sarhoşça gafletlenne başını sokup ihtiyarlığını unutmakla değildir.

(1) حَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ

(ev kemâ kâl) mealindeki hadisi düşununüz. Yani, "Genç lerinizin *en iyisi, temkinde ve sefahatlerden çekilmekte ihtiyarlara benzeyenlendir. Ve ihtiyarlannızın en fenâsı, sefahatte ve başını gaflete sokmakta gençlere benzeyenlerdir.*"

Ey kardeşlerim ihtiyarlar ve hemşire ihtiyareler! Hadıs-i şerifte vardır kı, "Altmış yetmiş yaşlarında ihtıyar bir mü'min dergâh-ı İlâhiyeye elini kaldınp dua ederken, rahmet-i İlâhıye onun elini boş dondurmeye hicap ediyor." (2) Madem rahmet size karşı böyle hürmet ediyor; siz de rahmetin bu hürmetini, ubudiyetinizle ihtiram ediniz.

ON DÖRDÜNCÜ RİCA

Dorduncu Şua olan Ayet-i Nuriye-i Hasbiyenin başının hulâsası diyor ki:

Bır zaman, ehl-ı dünya benı her şeyden tecrit ettiklerinden, beş çeşit gurbetlere düşmüştüm. Sıkıntıdan gelen

1. *Kenzu'l-Ummal*, 15.776, hadis no: 43058. Alı Mâverdî, *Edebu'd-Dünya ve'd-Dın*, s. 27; Imam-ı Gazalî, *Ihya-ı Ulûmi'd-Dın*, 1.142; *Feyzu'l Kadîr*, 3.487.

2. *Keşfu'l Hafa*, 1.244, *Mecmeu'z-Zevaid*, 10.149.

Ayet-i Nuriye-i Hasbiye: karşılıksız ve doğrudan doğruya Allah'a dayanmayı, Ona sığınmayı ifade eden nurlu ayet.
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli: azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i dünya: dünya adamı: âhireti düşünmeyen.
ehl-i sefahat: sefihler: nefsî zevk ve lezzeti için çok masraf yapanlar.
elîm: çok acı verici, elemli.
ev kemâ kâl: söylendiği gibi: manasındadır.
fena: kötü.
firak: ayrılık.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gurbet: garıplik, yabancılık.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller.
Hadıs-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hemşire: bacı.
hicap: perde, örtü.
hulâsa: öz, özet.
hürmet: nâyet, ihtıram.
ihtıram: hürmet etme, saygı gösterme.
İman: inanma, itikat.
İslâmiyet: Muslumanlık.
kâfi: yeter.
layık: uygun, munasıp.
meal: mana, mefhum.
muvafık: uygun.
mü'min: iman eden, inanan.
nur: aydınlık, ışık.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rica: ümit, konu, başlığı.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkunluk.
tavr-ı şuurdarane: şuurlu yapılan hareket.
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme, yalnız bırakma.
teellümat: teellümler: acı duymalar.
teessürat: teessürler: elemler.
temkin: ihtiyatlı hareket etme, tedbir.
teselli: avunma.
tesirat: etkiler.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyetkârane: kulluga yakışır tarzda.
vâfi: yeter.
ziya: ışık, nur.

bir gafletle, Risale-i Nur'un teselli verici ve medet edici nurlarına bakmayarak, doğrudan doğruya kalbime baktım ve ruhumu aradım. Gördüm ki, gayet kuvvetli bir aşk-ı beka ve şedit bir muhabbet-i vücut ve büyük bir iştiyak-ı hayat ve hadsız bir acz ve nihayetsiz bir fakr, bende hükmediyordu. Hâlbuki müthiş bir fenâ, o bekayı söndürüyor. O hâletimde, yanık bir şairin dediği gibi dedim:

Dil bekası, Hak fenâsı istedi mülk-i tenim,
Bir devasız derde düştüm, ah, ki Lokman bîhaber.

Me'yusâne başımı eğdim. Birden,

(1) حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ imdadıma geldi, "Beni dikkatle oku" dedi. Ben de günde beş yüz defa okudum. Okudukça, yalnız ilmelyakîn ile değil, aynelyakîn ile çok kıymettar envarından dokuz mertebe-i hasbiye bana inkişaf etti.

• **BIRINCI MERTEBE-İ NURIYE-I HASBIYE:** Bendeki aşk-ı beka, bendeki bekaya değil, belki sebepsiz ve bizzat mahbup olan kemal-i mutlak sahibi Zat-ı Zülkemal'in ve Zülcelâl'in bir isminin bir cilvesinin, mahiyetimde bir gölgesi bulunduğundan, fıtratımda o Kâmil-i Mutlak'ın varlığına ve kemaline ve bekasına müteveccih olan muhabbet-i fıtriye, gaflet yüzünden yolunu şaşırmış, gölgeye yapışmış, âyinenin bekasına âşık olmuştu. حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ geldi, perdeyi kaldırdı. Gördüm ve hissettim ve hakkalyakîn zevk ettim ki, bekamın lezzeti ve saadeti, aynen ve daha mükemmel bir tarzda Bâkî-i Zülkemal'in bekasına

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı
âyine: ayna
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma.
Bâkî-i Zülkemal: sonsuz olan ve sınırsız mükemmellik sahibi olan Allah
beka: bâkîlik, ebedîlik.
bîhaber: habersiz
bizzat: şahsen
cilve: tecelli
deva: ilaç, çare
envar: nurlar, ışıklar
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
fenâ: insanın maddî varlığından sıyrılarak Hakka ulaşması
fenâ: son bulma, olumsuzluk
fıtrat: yaratılış, tabiat.
gaflet: gafillik, duyarsızlık, tembellik.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah
hakkalyakîn: bizzat yaşar derecesinde bilme, inanma
hâlbuki: oysa ki
hâlet: hal
hükmetmek: hâkim olma
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilmek.
İmdat: yardım
inkişaf: açılma, keşfolunma
iştiyak-ı hayat: hayatı aşk derecesinde sevmek.
Kâmil-i Mutlak: tam, noksansız, eksiksiz, tam mükemmel
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemal-i mutlak: her yönüyle mükemmel olan
kıymettar: değerli, kıymetli
Lokman: peygamber olup olmadığı kesin olmayan, öğüdleri, ahlâkî ve tıbbî sözleri ile tanınan büyük bir zat.
mahbup: sevgili
mahiyet: bir şeyin asli, esası, hakikatı
medet: inayet, yardım.
mertebe-i hasbiye: "Hasbunallahu ve ni'me'l-vekîl" âyetinin mertebeleri, dereceleri
mertebe-i nuriye-i hasbiye: Hasbünallahu ve ni'me'l-vekîl (Allah bize yeter, o ne güzel vekîldir) âyetinin mertebesi, derecesi.
me'yusâne: umitsizce, uzulerek.
muhabbet-i fıtriye: yaratılıştan var olan sevgi.
muhabbet-i vücut: var olma sevgisi
mülk-i tenim: vücut, beden mülkü
müteveccih: yönelen
nihayetsiz: sonsuz
nur: aydınlık, ışık.
perde: örtü
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
şedit: şiddetli
tarz: biçim, şekil.
teselli: avunma.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah'ın bir ismi.
Zat-ı Zülkemal: sonsuz kemal ve olgunluk sahibi olan Zat.

ve benim Rabbim ve Ilâhım olduğuna tasdik ve imanımda ve iz'anımda vardır. Bunun edillesi, zevi'l-ihsası hayrette bırakacak gayet derin ve dakik on iki hemhemeler ve şuur-i imanlarla Risale-i Hasbiyede beyan edilmiştir.

• **İKINCI MERTEBE-I NURIYE-I HASBIYE:** Fıtratımdaki hadsiz aczimle beraber, ihtiyarlık ve gurbet ve kimsesizlik ve tecridim içinde, ehl-i dunya desiselenyle, casuslanyla bana hücum ettikleri hengâmda kalbime dedim: "Elleri bağlı, zayıf ve hasta bir tek adama ordular taarruz ediyor. Benim için bir nokta-i istinat yok mu?" diye,

(1) حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetine müracaat ettim. Bana o ayet bildirdi ki:

İntisab-ı imanî vesikasıyla, kadîr-i mutlak öyle bir Sultana intisap edersin ki, zemin yüzünde, her baharda dört yüz bin milletten mürekkep nebatat ve hayvanat ordularının bütün cihazatlarını kemal-i intizamla vermekle beraber, başta insan olarak, hayvanatın muazzam ordusunun bütün erzaklarını, değil medenî insanların son zamanlarda keşfettikleri et ve şeker ve sair taamların hulâsalarını gibi, belki yüz derece o medenî hulâsalardan daha mükemmel ve bütün taamların her nev'inden tohum ve çekirdek denilen Rahmanî hulâsalara koyup ve o hulâsaları, onların pişirmelerine ve inbisatlarına dair kaderî tarifeler içinde sarıp, muhafaza için küçük sandukçalara koyup tevdi eder. O sandukçaların icadı, *kün* emrinde bulunan *kâf-nun* fabrikasından o kadar çabuk ve kolay ve çokluk-la olur ki, Kur'ân der: "Hâlık emreder, meydana gelir."

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beyan: anlatma, izah
cihazat: cihazlar, organlar
dair: alâkalı
desise: gizli hile.
edille: deliller
ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen
erzak: yiyecek, içecek.
fıtrat: yaratılış, tabiat
gayet: son derece
gurbet: garıplık, yabancılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah
hayvanat: hayvanlar
hemheme: rüzgârın esmesi ile ağaç yapraklarından çıkan sesler
hengam: zaman, sıra.
hulâsa: öz
hücum: saldırma
icat: vücuda getirilme, yaratma
ilâh: ma'bud.
iman: inanma, itikat.
inbisat: yayılma, genleşme
intisab-ı imanî: iman ederek bir şeye dahil olmak.
intisap: bağlanma
iz'an: inanç, gönülden inanma
kaderî: kader ile alâkalı
kadir-i mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
keşif: meydana çıkarma, bulma
kün: ol manasında emirdir
medenî: uygar, modern
mertebe-i nuriye-i hasbiye: Hasbunallahu ve ni'me'l-vekil (Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir) ayetinin mertebesi, derecesi
muazzam: çok büyük.
muhafaza: koruma
mükemmel: kâmil, noksansız, tam
müracaat: başvurma.
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit, tür
nokta-i istinat: dayanak noktası
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
Rahmanî: Allah'tan gelen hayırlı şeyler
Risale-i Hasbiye: Hasbunallahu ve ni'me'l-vekil ayetinin sırlarını ve mertebelerini anlatan risale.
sair: diğer, öteki
sandukça: küçük sandık.
sultan: mutlak iktidar sahibi olan Allah
şuur-ı iman: iman şuuru, bilinci
taam: yemek.
taarruz: şiddetle saldırma
tarife: bir işlemin nasıl gerçekleştirileceğini gösteren belge
tasdik: doğrulama
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme, yalnız bırakma
tevdi: emanet etme
vesika: dayanılacak, güvenilecek sağlam delil
zemin: yeryüzü
zevi'l-ihsas: his sahipleri

Madem sen intisab-ı imanî tezkeresiyle böyle bir nokta-i ıstinat bulabildiğinden, hadsiz bır kuvvete ve kudrete dayanabilirsin, ben de ayetten bu dersimi aldıkça öyle bir kuvve-i maneviyeyi buldum kı, değil şimdiki düşmanlarıma, belkı dünyaya meydan okuyabilir bir iktidar-ı imanî hissederek, bütün ruhumla beraber حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] dedim

• **ÜÇÜNCÜ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE:** Ben o gurbetler ve hastalıklar ve mazlumıyetlerın tazyikiyle dünyadan alâkamı kesılmış bularak, ebedî bir dünyada ve bâkî bır memlekette daımî bır saadete namzet olduğumu ıman telkın ettığı hengâmda, tahassür akıtan "Of, of!"tan vazgeçıp, beşaşet izhar eden "Oh, oh!" dedım. Fakat bu gaye-i hayal ve hedef-i ruh ve netıce-ı fıtratın tahakkuku, ancak ve ancak bütün mahlûkatının bütun harekâtlarını ve sekenatlarını ve ahval ve a'mallerini kavlen ve fılen bilen ve kaydeden ve bu kuçücük ve âcız-i mutlak nev-i ınsanı kendıne dost ve muhatap eden ve bütun mahlûkat üstunde bir makam veren bır Kadîr-i Mutlak'ın hadsiz kudretıyle ve insana nıhayetsız inayet ve ehemmıyet vermesiyle olabilir diye düşunurken, bu iki noktada, yanı, böyle bir kudretin faalıyetı ve zahiren bu ehemmiyetsiz ınsanın hakıkatli ehemmıyeti hakkında imanın inkişafını ve kalbin ıtminanını veren bir izah ıstedim. Yine o ayete müracaat ettim. Dedi kı: حَسْبُنَا[2] 'daki

1. Allah bize yeter. O ne guzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

2. Bize yeter.

âcız-ı mutlak: her bakımdan güçsüz, zayıf
ahval: haller, durumlar
alaka: ılgı, bağ
a'mal: ameller, ışler
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
bâkı: ebedî, daımı.
beşaşet: guler yuzlulük
daımı: surekli, devamlı
ebedî: sonsuz, daımî
ehemmıyet: onem
faalıyet: ıcraat, ışler
fıllen: yaparak, ışleyerek.
gaye-ı hayal: hayal edilen gaye
gurbet: garıplık, yabancılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
harekat: hareketler
hedef-i ruh: ruhun hedefi
hengâm: zaman, sıra
ıktıdar-ı imanî: imandaki kuvvet ve iktıdar
ıman: inanma, ıtıkat.
ınayet: yardım, ihsan
ınkışaf: açılma, keşfolunma
ınkısab-ı imanî: iman ederek bir şeye dahil olmak.
ıtmınan: tatmin olma
izah: açıklama, anlatma.
izhar: gosterme
Kadîr-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kavil: söz
kudret: kuvvet, iktıdar
kuvve-ı maneviye: manevî güç, moral
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
makam: manevî mevkı
mazlumıyet: mazlumluk, zulum görmuşluk.
mertebe-ı nuriye-ı hasbiye: Hasbunallahu ve nı me'l-vekıl (Allah bize yeter. o ne guzel vekıldır) ayetinin mertebesi, derecesi.
muhatap: kendısıne soz soylenılen kımse
müracaat: başvurma
namzet: aday
netıce-ı fıtrat: yaratılışın gaye ve netıcesi
nev-ı ınsan: insan cinsi
nıhayetsız: sonsuz
nokta-ı ıstinat: dayanak noktası
ruh: hayatın temelı ve sebebi olan manevi varlık.
saadet: mutluluk.
sekenat: durma, hareket etmeme
tahakkuk: gerçekleşme.
tahassur: hasret çekme, uzulme
tazyik: zorlama, baskı.
telkın: fikir aşılama.
tezkere: belge, pusula.
zahıren: gorunuşte

(1) نَا 'ya dikkat edip, seninle beraber lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile حَسْبُنَا 'yı kimler söyluyorlar, dinle" emretti.

Birden baktım ki, hadsız kuşlar ve kuşçuklar olan sınekler ve hesapsız hayvanlar ve nihayetsiz nebatlar ve gayetsiz ağaçlar dahi benim gibi lisan-ı hâl ile (2) حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ manasını yâd ediyorlar. Ve herkesin yâdına getiriyorlar ki, bütün şerait-i hayatıyelerini tekeffül eden öyle bir vekilleri var ki, birbirine benzeyen ve maddeleri bir olan yumurtalar ve birbirinin misli gibi katreler ve birbirinin aynı gibi habbeler ve birbirine müşâbih çekirdeklerden, kuşların yüz bin çeşitlerini, hayvanların yüz bin tarzlarını, nebatatın yüz bin nev'ini ve ağaçların yüz bin sınıfını yanlışsız, noksansız, iltibassız, süslü, mizanlı, intizamlı, birbirinden ayrı farikalı bir surette, gözümüz önünde, hususan her baharda, gayet çok, gayet kolay, gayet geniş bir dairede, gayet çoklukla halk eder, yapar bir kudretin azamet ve haşmeti içinde, beraberlik ve benzeyişlik ve birbiri içinde ve bir tarzda yapılmalarıyla vahdetini ve ehadiyetini bize gösterir. Ve böyle hadsız mu'cizatı ibraz eden bir fiil-i rububiyete, bir tasarruf-i hallâkıyete müdahale ve iştirak mümkün olmadığını bildirir diye anladım. Her mü'min gibi benim hüviyet-i şahsiyemi ve mahiyet-i insaniyemi anlamak isteyenler ve benim gibi olmak arzu edenler, حَسْبُنَا 'daki نَا cemiyetinde bulunan *ene*'nin, yani nefsimin tefsirine baksınlar

arzu: aşırı istek, heves
azamet: büyükülük, yücelik.
cemiyet: topluluk.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
ene: ben
farika: fark eden, ayıran
fiil-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın tedbir, terbiye ve idareye ait işleri
gayet: son derece
gayetsiz: nihayetsiz, sonsuz
habbe: tane
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halk: yaratma.
haşmet: ihtişam, heybet.
hususan: özellikle
huviyet-i şahsiye: kişinin şahsı hüviyeti
ibraz: ortaya koyma, gösterme
iltibas: yanlışlık, karışıklık.
intizam: düzgünlük, tertipli olma
iştirak: ortaklık etme
katre: damla.
kudret: kuvvet, iktidar
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi

1. Biz.
2. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü.
mana: anlam.
misli: benzer, eş.
mizan: terazi, ölçü
mu'cizat: mu'cizeler
müdahale: karışma
mü'min: iman eden, inanan
müşâbih: benzeyen
nebat: topraktan biten bitki
nebatat: bitkiler
nefis: kendi, şahıs
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz
noksan: eksik.
suret: biçim, görünüş
şerait-i hayatiye: hayat şartları
tarz: biçim, şekil
tasarruf-i hallâkıyet: her şeyi yaratan Allah'ın kendi mülkündeki tasarrufu
tefsir: açıklama, izah
tekeffül: birine kefil olma
vahdet: birlik, teklik.
vekil: kullarının işlerine ve rızkına kefil olan, her şeyi idaresi altında bulunduran, gözeten, şahit ve koruyucu Allah
yâd: hatırlama, anma

Ehemmiyetsiz, hakir ve fakir görünen vücudum –her mü'minin vücudu gibi– ne imiş, hayat ne imiş, insaniyet ne imiş, İslâmiyet ne imiş, iman-ı tahkikî ne imiş, marifetullah ne imiş, muhabbet nasıl olacakmış, anlasınlar, dersini alsınlar.

• **DÖRDÜNCÜ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE:** Bir vakit ihtiyarlık, gurbet, hastalık, mağlûbiyet gibi vücudumu sarsan anzalar, bir gaflet zamanıma rast gelip, şiddetle alâkadar ve meftun olduğum vücudum, belki mahlûkatın vücutlan, "Ademe gidiyor" diye elîm bir endişe verirken, yine bu ayet-i hasbiyeye müracaat ettim. Dedi: "Manama dikkat et ve iman dürbünüyle bak."

Ben de baktım ve iman gözüyle gördüm ki, bu zerrecik vücudum, her mü'minin vücudu gibi, hadsiz bir vücudun âyinesi ve nihayetsiz bir inbisatla hadsiz vücutlan kazanmasına bir vesile ve kendinden daha kıymettar, bâkî, müteaddit vücutları meyve veren bir kelime-i hikmet bulunduğunu ve mensubiyet cihetiyle bir an yaşaması, ebedî bir vücut kadar kıymettar olduğunu ilmelyakîn ile bildim. Çünkü, şuur-i iman ile bu vücudum Vacibü'l-Vücud'un eseri ve sanatı ve cilvesi olduğunu anlamakla, vahşî evhamdan ve hadsız firaklardan ve hadsız müfarakat ve firakların elemlerinden kurtulup, mevcudata, hususan zîhayatlara taallûk eden ef'al ve esma-i İlâhıye adedince uhuvvet rabıtalanyla münasebet peyda eylediğim, bütün sevdiğim mevcudata, muvakkat bir firak içinde dâimî bir visal var olduğunu bildim. İşte, iman ile ve

marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
meftun: muptelâ, tutkun.
mensubiyet: ilgili olmak, bağlı oluş.
mertebe-i nuriye-i hasbiye: hasbunallahu ve ni'me'l-vekîl (Allah bize yeter, o ne güzel vekîldir) ayetinin mertebesi, derecesi.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muvakkat: geçici.
müfarakat: ayrılık.
mü'min: iman eden, inanan.
münasebet: ilgi, bağ.
müracaat: başvurma.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nihayetsiz: sonsuz.
peyda etme: ortaya çıkma.
rabıta: bağ.
şuur-ı iman: iman şuuru.
taallûk: ilgi, alakalı oluş.
uhuvvet: kardeşlik.
Vacibü'l-Vücud: varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahşî: korkutucu, ilkel.
vesile: vasıta.
visal: kavuşma.
vücut: beden, cisim.
zerrecik: maddenin en küçük parçası.
zihayat: hayat sahibi.

adem: yokluk.
alakadar: ilişkili, münasebetli.
arıza: isabet eden bela ve keder.
ayet-i hasbiye: "Allah bize yeter, O ne güzel vekîldir" manasındaki "Hasbunallahü ve ni'me'l-vekîl" ayeti.
âyine: ayna.
bâkî: ebedî, dâimî.
cihet: yön.
cilve: tecelli.
dâimî: sürekli, devamlı.
ebedî: sonsuz, dâimî.
ef'al: fiiller, işler.
ehemmiyet: önem.
elem: uzuntu, maddî manevî ıztırap.
elîm: çok acı verici, elemli.
endişe: kaygı.
esma-i İlâhıye: Allah'ın isimleri.
evham: vehimler, kurunrular.
firak: ayrılık.
gaflet: dalgınlık, umursamazlık.
gurbet: garıplık, yabancılık.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakir: adî, bayağı, kıymetsiz.
hususan: özellikle.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilmek.
iman: inanma, ıtıkat.
iman-ı tahkikî: şuurlu ve tahkikî iman.
inbisat: yayılma, açılma.
insaniyet: insanlık, mahiyeti.
İslâmiyet: Müslümanlık.
kelime-i hikmet: hikmetli, manıdar kelime.
kıymettar: değerli, kıymetli.
mağlûbiyet: yenilgi.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mana: anlam.

imandaki intisap ile, her mü'min gibi, bu vücudum dahi hadsiz vücutlanın firaksız envarını kazanır. Kendi gitse de onlar arkada kaldığından, kendisi kalmış gibi memnun olur.

Hulâsa, ölüm firak değil, visaldir, tebdîl-i mekândır, bâkî bir meyveyi sumbul vermektir.

• **BEŞİNCİ MERTEBE-İ NURIYE-I HASBİYE:** Yine bir vakit hayatım çok ağır şeraitle sarsıldı ve nazar-ı dikkatimi ömre ve hayata çevirdi. Gördüm ki, ömrüm koşarak gidiyor, ahirete yakınlaşmış, hayatım dahi tazyikat altında sönmeye yüz tutmuş. Hâlbuki, Hayy ismine dair risalede izah edilen hayatın mühim vazifeleri ve büyük meziyetleri ve kıymettar faydaları böyle çabuk sönmeye değil, belki uzun yaşamaya lâyıktır diye müteellimâne düşündüm. Yine üstadım olan [1] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetine müracaat ettim. Dedi: "Sana hayatı veren Hayy-ı Kayyum'a göre hayata bak."

Ben de baktım, gördüm ki, hayatımın bana bakması bir ise, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a bakması yüzdür; ve bana ait neticesi bir ise, Hâlık'ına ait bindir. Şu hâlde, marzî-i İlâhî dairesinde bir an yaşaması kâfidir, uzun zaman istemez.

Bu hakikat dört mesele ile beyan ediliyor. Ölü olmayanlar veyahut diri olmak isteyenler, hayatın mahiyetini ve hakikatını ve hakikî hukukunu o dört mesele içinde arasınlar, bulsunlar ve dirilsinler. Hulâsası şudur ki:

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Sûresi, 173.)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bâkî: ebedî, daimî.
beyan: anlatma, izah
dair: alâkalı, ilgili
envar: nurlar, ışıklar
firak: ayrılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas
hakikî: gerçek.
hâlbuki: oysa ki
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
Hayy: gerçek hayat sahibi olan Allah
Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah
hukuk: haklar
hulâsa: öz, özet, sözün kısası
İntisap: bağlanma
izah: açıklama, anlatma.
kâfi: yeter
kıymettar: değerli, kıymetli
lâyık: uygun, munasip
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı
marzî-i İlâhî: Allah'ın rızasına uygun işler
mertebe-i nuriye-i hasbiye: Hasbunallahu ve ni'me'l-vekîl (Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir) ayetinin mertebesi, derecesi
mesele: problem, önemli konu
meziyet: üstünlük, vasıf, fazilet.
mühim: önemli.
mü'min: İman eden, inanan
müracaat: başvurma
müteellimâne: elem duyarak, kederlenerek
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
netice: sonuç.
risâle: Risâle-i Nûr'dan bir mektup
şerait: şartlar
tazyikat: baskılar, zorlamalar
tebdîl-i mekân: mekân değişikliği
üstat: öğretici, muallim.
vazife: görev
visal: kavuşma
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilik, her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan her şeye, her hususta iktidarı yeten zat: Allah

Hayat, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a baktıkça ve iman dahi hayata hayat ve ruh oldukça beka bulur, hem bâkî meyveler verir. Hem öyle yükseklenir ki, sermediyet cilvesini alır; daha ömrün kısalığına ve uzunluğuna bakılmaz.

• **ALTINCI MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE:** Müfarakat-i umumiye hengâmında olan harab-ı dünyadan haber veren ahırzaman hâdısatı içinde müfarakat-i hususiyemi ihtar eden ihtiyarlık ve ahir ömrümde bir hassasiyet-i fevkalâde ile fıtratımdaki cemalperestlik ve güzellik sevdası ve kemalâta meftuniyet hisleri inkışaf ettikleri bir zamanda, daimî tahribatçı olan zeval ve fenâ ve mütemadî tefrik edici olan mevt ve adem, dehşetli bir surette bu güzel dünyayı ve bu güzel mahlûkatı hırpaladığını, parça parça edip güzelliklerini bozduğunu, fevkalâde bir şuur ve teessürle gördüm. Fıtratımdaki aşk-ı mecazî bu hale karşı şiddetli galeyan ve isyan ettiği zamanda bir medar-ı teselli bulmak için, yine bu ayet-i hasbiyeye müracaat ettim.

Dedi: "Beni oku ve dikkatle manama bak!"

Ben de Sure-i Nur'daki[1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ (İlâ-ahir) ayetinin rasathanesine girip, imanın dürbünüyle bu ayet-i hasbiyenin en uzak tabakalarına ve şuur-ı imanî hurdebinî ile en ince esrarına baktım, gördüm:

Nasıl ki âyineler, şişeler, şeffaf şeyler, hatta kabarcıklar, güneş ziyasının gizli ve çeşit çeşit cemalını ve o ziyanın elvan-ı seb'a denilen yedi renginin mütenevvi

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)

adem: yokluk.
ahırzaman: dünyanın son devresi
ahir: son
aşk-ı mecazî: nefis ve şehvet üzerine bina edilmiş aşk
ayet-i hasbiye: Hasbunallahu ve ni'me'l-vekil (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) ayeti
âyine: ayna
bakı: ebedî, daimî
beka: bâkîlik, ebedîlik
cemal: güzellik.
cemalperest: güzellik düşkünü
cilve: tecelli
daimî: sürekli, devamlı
elvan-ı seb'a: yedi renk
esrar: sırlar
fenâ: yok olma, ölümlülük.
fevkalâde: olağanüstü
fıtrat: yaratılış, tabiat.
galeyan: coşma, kaynama
hadısat: hadiseler, olaylar
harab-ı dünya: dünyanın yıkılması
hassasiyet-i fevkalâde: fevkalâde hassasiyet.
hengam: zaman, sıra
hurdebîn: mikroskop
ihtar: hatırlatma, uyarma,
İlâahır: sonuna kadar
iman: inanma, itikat.
inkışaf: açılma, keşfolunma
kemalât: fazıletler, kemaller, mükemmellikler
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mana: anlam
medar-ı teselli: teselli kaynağı
meftuniyet: meftun olma, hâlî tutkunluk.
mertebe-i nuriye-i hasbiye: Hasbünallahu ve ni'me'l-vekil (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) ayetinin mertebesi, derecesi.
mevt: ölüm
müfarakat-i hususiye: bir ferdin ayrılığı, ölümü.
müfarakat-i umumiye: kıyamet vaktı
muracaat: başvurma
mütemadî: sürekli, devamlı.
mütenevvi: türlü türlü, çeşitli
rasathane: gözlem evi
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sermediyet: daimilik, süreklilik
sevda: şiddetli aşk
sûret: biçim, tarz
şeffaf: saydam, parlak.
şuur: anlayış, idrak
şuur-ı imanî: imandan gelen şuur
tabaka: kat, katman
tahribat: yıkımlar, bozulmalar
teessür: kederlenme, üzülme
tefrik: birbirinden ayırma
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dünlüğü her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah
zeval: sona erme, yok olma.
ziya: ışık, nur

güzelliklerini gösteriyorlar, ve teceddüt ve taharrükleriyle ve ayn ayn kabiliyetleriyle ve inkisaratlarıyla o cemal ve o güzellikleri tazeleştiriyorlar; ve inkisaratlarıyla güneşin ve ziyasının ve elvan-ı seb'asının gizli güzelliklerini güzel izhar ediyorlar.

Aynen öyle de, Şems-i Ezel ve Ebed olan Cemîl-i Zülcelâl'in cemal-i kudsîsine ve nihayetsiz güzel Esma-i Husnasının sermedî güzelliklerine âyinedarlık edip cilvelerinin tazelenmesi için, bu güzel masnular, bu tatlı mahlûklar, bu cemalli mevcudat, hiç durmayarak gelip gidiyorlar. Kendilerinde görünen güzellikler ve cemaller kendilerinin malı olmadığını, belki tezahür etmek isteyen sermedî ve mukaddes bir cemalin ve daimî tecelli eden ve görünmek isteyen mücerret ve münezzeh bir hüsnün işaretleri ve alâmetleri ve lem'aları ve cilveleri olduğunun pek çok kuvvetli delilleri Risale-i Nur'da tafsılen izah edilmiş. Burada o bürhanlardan üç tanesi, kısaca, gayet makul bir surette zikredilmiştir diye beyana başlar. Bu risaleyi gören her bir zevk-i selim ashabı hayrette kalmakla beraber, kendilerinin istifadelerinden başka, gayrilerinin de istifadelenne çalışmayı lâzım buluyorlar. Hususan İkinci Bürhanda beş nokta beyan ediliyor. Aklı çürük, kalbi bozuk olmayan, her hâlde takdir ve tahsin ve tasviple "Maşaallah, fetebârekâllah" diyecek, fakir, hakır görünen vücudunu teâlî ettirecek harika bir mu'cize olduğunu derk ve tasdik edecek.

alamet: belirti, işaret.
ashap: sahipler, malik olanlar.
ayinedar: ayna tutan.
beyan: anlatma, izah.
burhan: delil, hüccet.
cemal: güzellik.
cemal-i kudsi: Cenab-ı Allah'ın mukaddes güzelliği.
Cemil-i Zülcelâl: büyüklük ve sonsuz güzellik sahibi Allah.
cilve: tecelli.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
derk: anlama, kavrama.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
Esma-i Husna: Allah'ın güzel isimleri.
fetebarekallah: Allah mübarek etsin.
gayet: son derece.
gayr: öteki, diğer.
hakir: adi, bayağı, ehemmiyetsiz.
hususan: özellikle.
husun: güzellik.
inkisarat: kırılmalar, bozulmalar.
istifade: faydalanma.
izah: açıklama, eksiksiz anlatma.
izhar: açığa vurma, gösterme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
lâzım: gerek.
lem'a: parıltı.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
makul: akla uygun.
masnu: sanatla yapılmış olan.
maşaallah: Allah korusun.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
mukaddes: takdis edilmiş, yüce.
mücerret: soyutlanmış.
münezzeh: tenzih edilmiş, uzak.
nihayetsiz: sonsuz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sermedî: ebedî, daimî.
suret: biçim, tarz.
Şems-i Ezel ve Ebed: ezel ve ebed güneşi, ezelden ebede bütün varlık âlemini aydınlatan Cenab-ı Hak için bir benzetme.
tafsilen: ayrıntılı olarak.
taharrük: hareketlenme, kımıldama.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: beğendiğini belirtme, lüzumunu anlama.
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
tasvip: uygun bulma.
teâlî: yüceltme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
tecelli: belirme, görünme.
tezahür: zuhur etme, görünme.
zevk-ı selim: en temiz, en yüksek derecedeki zevk.
zikir: anma, bildirme.
ziya: ışık, nur.

ON BEŞİNCİ RİCA (HAŞİYE)

Bir zaman Emirdağ'ında ikamete memur ve tek başıma, menzilde âdeta bir haps-i münfent ve bana çok ağır gelen tarassutlar ve tahakkümlerle bana işkence vermelerinden, hayattan usandım, hapisten çıktığıma teessüf ettim. Ruhucanımla Denizli hapsini arzuladım ve kabre girmeyi istedim. Ve "Hapis ve kabir bu tarz-ı hayata müreccahtır" diye, ya hapse veya kabre girmeye karar verirken, inayet-i İlâhiye imdada yetişti, kalemleri teksir makinesi olan Medresetüzzehra şakirtlerinin ellerine yeni çıkan teksir makinesini verdi. Birden, Nurun kıymettar mecmualarından her tanesi, bir kalemle beş yüz nüsha meydana geldi. Futuhata başlamaları, o sıkıntılı hayatı bana sevdirdi, "Hadsiz şükür olsun" dedirtti.

Bir miktar sonra, Risale-i Nur'un gizli düşmanları, fütuhat-ı Nunyeyi çekemediler, hukumeti aleyhimize sevk ettiler. Yine hayat bana ağır gelmeye başladı. Birden inayet-i Rabbaniye tecelli etti. En ziyade Nurlara muhtaç olan alâkadar memurlar, vazifeleri itibarıyla, müsadere edilen Nur Risalelerini kemal-i merak ve dikkatle mütalâa ettiler. Fakat Nurlar onların kalblerini kendine taraftar eyledi. Tenkit yerine takdire başlamalarıyla Nur Dershanesi çok genişlendi, maddî zararımızdan yüz derece ziyade menfaat verdi, sıkıntılı telâşımızı hıçe indirdi.

HAŞİYE: Nurun telif zamanı uç sene evvel bitmiş olmasından, bu On Beşinci Rica, ilende bir Nurcu tarafından İhtiyarlar Lem'asının tekmiline, telifine mehaz olmak üzere yazıldı.

âdeta: sanki
alâkadar: ilgili, münasebetli
aleyh: onun üzerine
arzu: aşırı istek, heves
fütuhat: fetihler, zaferler
fütuhat-ı Nuriye: Risale-i Nur ile yapılan iman ve Kur'ân hizmetinin akıl ve kalbleri fethetmesi
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haps-i münferit: hücre hapsi
haşiye: dipnot
hükumet: yönetim
ikamet: oturma
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inayet-i Rabbaniye. Allah'ın inayeti, yardımı
işkence: eziyet, maddî manevî sıkıntı, zulüm
itibarıyla: değerinde
kabir: mezar
kemal-i merak: tam bir merak
kıymettar: değerli, kıymetli
maddî: maddeye ait, para, mal vb. şeylerle ilgili
mecmua: toplanıp birikirilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
menfaat: fayda
menzil: yer, ev
muhtaç: ihtiyacı olan.
müreccah: tercih edilen
müsadere: el konulma
mütalâa: dikkatli okuma, tetkik
Nurlar: Risale-i Nur eserleri
Nur Dershanesi: Risale-i Nur'ların okunduğu, ve karşılıklı etütlerin yapıldığı evler. Medrese-i Nunye
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
ruh-ı can: bütün benliğiyle
sevk: gönderme, yollama
şakirt: talebe
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahakküm: zorla hükmetme, hükmü altına alma
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
tarassut: gözetme
tarz-ı hayat: hayat tarzı
tecelli: belirme, görünme
teessüf: üzülme, esefleme
teksir makinesi: baskı çoğaltma makinesi
teksir: çoğaltma
telaş: endişe, kaygı
tenkit: eleştiri
vazife: görev
ziyade: fazla

Sonra, gizli düşman münafıklar, hükümetin nazar-ı dikkatini benim şahsıma çevirdiler. Eski siyasî hayatımı hatırlattırdılar. Hem adliyeyi, hem maarif dairesini, hem zabıtayı, hem Dahiliye Vekâletini evhamlandırdılar. Partilerin cereyanları ve komünistlerin perdesinde anarşistlerin tahrikâtıyla o evham genişlendi. Bizi tazyik ve tevkif ve ellerine geçen risaleleri müsadereye başladılar. Nur şakirtlerinin faaliyetine tevakkuf geldi. Benim şahsımı çürütmek fikriyle, bir kısım resmî memurlar, hiç kimsenin inanmayacağı isnatlarda bulundular, pek acıp iftiralan ışaaya çalıştılar. Fakat kimseyi inandıramadılar.

Sonra, pek adî bahanelerle, zemheririn en şiddetli soğuk günlerinde beni tevkif ederek, büyük ve gayet soğuk ve iki gün sobasız bir koğuşta, tecrid-i mutlak içinde hapsettiler. Ben küçük odamda günde kaç defa soba yakar ve daima mangalımda ateş varken, zaafiyet ve hastalığımdan zor dayanabilirdim. Şimdi, bu vaziyette, hem soğuktan bir sıtma, hem dehşetli bir sıkıntı ve hiddet içinde çırpınırken, bir inayet-i Ilâhiye ile bir hakikat kalbimde inkişaf etti.

Manen, "Sen hapse medrese-i Yusufiye namı vermişsin. Hem Denizli'de, sıkıntınızdan bin derece ziyade hem ferah, hem manevî kâr, hem oradaki mahpuslarınn Nurlardan istifadeleri, hem büyük dairelerde Nurların fütuhatı gibi neticeler, size şekva yerinde binler şükrettirdi. Her bir saat hapsinizi ve sıkıntınızı on saat ibadet hükmüne getirdi, o fânî saatleri bâkîleştirdi. Inşaallah, bu üçüncü medrese-i Yusufiyedeki musibetzedelerin Nurlardan

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey
adî: bayağı, basit.
adliye: mahkeme
anarşist: yıkıcı, tahripkâr
bahane: uydurma sebep
bakı: ebedî, daimî
cereyan: siyaset hareketi
dahiliye vekaleti: İç işleri Bakanlığı
daima: sürekli, her zaman
evham: vehimler, esassız şeyler
faaliyet: icraat.
fani: geçici
ferah: gönül açıklığı, sevinç.
fütuhat: zaferler, fetihler
gayet: son derece
hakıkat: gerçek.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmüne: değerine
hükümet: yönetim
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inkişaf: açılma, keşfolunma
inşaallah: Allah izin verirse
isnat: dayandırma
istifade: faydalanma
işaa: herkese duyurma.
koğuş: hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kişinin oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda
komünist: komünizm yanlısı
maarif: Eğitim Bakanlığı
mahpus: hapsedilen kişi
manen: ruhça, mana itibarıyla.
manevî: manaya ait.
medrese-i Yusufiye: İman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane
musibetzede: belâya uğrayan
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden
müsadere: el konulma
nam: ad
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
netice: sonuç.
nur: aydınlık, ışık.
perde: örtü, himaye
resmî: devlet adına olan
sıtma: titreme, ateş ve terleme belirtileriyle kendini gösteren bir hastalık.
siyasî: politik.
şakirt: talebe
şekva: şikâyet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahrikat: ayaklandırma, kışkırtma
tazyik: zorlama, baskı
tecrid-i mutlak: hücre hapsinde bulundurmak.
tevakkuf: duraklama
tevkif: tutuklama
vaziyet: durum, hâl
zaafiyet: zayıflık, acizlik.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare.
zemherir: 22 Aralık'tan 31 Ocak'a kadar olan şiddetli kış dönemi
ziyade: fazla

istifadeleri ve teselli bulmaları, senin bu soğuk ve ağır sıkıntını hararetlendirip sevinçlere çevirecek. Ve hıddet ettiğin adamlar, eğer aldanmışlarsa, bilmeyerek sana zulmediyorlar; onlar hiddete lâyık değiller. Eğer bilerek ve garazla ve dalâlet hesabına seni incitiyorlar ve işkence yapıyorlarsa, onlar pek yakın bir zamanda ölümün idam-ı ebedîsiyle kabrin haps-i münferidine girip daimî sıkıntılı azap çekecekler. Sen onların zulmü yüzünden hem sevap, hem fânî saatlerini bâkîleştirmeyi, hem manevî lezzetleri, hem vazife-i ilmiye ve diniyeyi ihlâsla yapmasını kazanıyorsun" diye ruhuma ihtar edildi.

Ben de bütün kuvvetimle "Elhamdülillâh" dedim. İnsaniyet damarıyla o zalimlere acıdım, "Yâ Rabbi, onları ıslah eyle" diye dua ettim. Bu yeni hâdisede, ifademde Dahiliye Vekâletine yazdığım gibi, on vecihle kanunsuz olduğu ve kanun namına kanunsuzluk eden o zâlimler, asıl suçlu onlar olması gibi, öyle bahaneleri aradılar, işitenleri güldürecek ve hakperestleri ağlattıracak iftiraları ve uydurmalarıyla ehl-i insafa gösterdiler ki, Risale-i Nur'a ve şakirtlerine ilişmeye, kanun ve hak cihetinde imkân bulamıyorlar, divaneliğe sapıyorlar.

Ezcümle, bir ay bizi tecessus eden memurlar bir şey bahane bulamadıklarından, bir pusula yazıp, ki, "Said'in hizmetkârı bir dukkândan rakı almış, ona götürmüş," o pusulayı imza ettirmek için hiç kimseyi bulamayıp, sonra yabanî ve sarhoş bir adamı yakalamışlar, tehditkârâne "Gel bunu imza et" demişler. O da demiş: "Tevbeler

azap: eziyet, işkence
bahane: yalandan özür, uydurma sebep
bâkî: ebedî, daimî
cihet: yön, taraf
dahiliye vekâleti: İç işleri Bakanlığı
daimî: süreklı, devamlı
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
divane: deli
ehl-i İnsaf: insaf sahipleri, merhametli olanlar
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun
ezcümle: bu cümleden olarak
fânî: geçici
garaz: kötü kasıt, kin
hâdise: olay
hakperest: doğruluktan ve haktan ayrılmayan
haps-i münferit: hücre hapsi
hararet: ateşlilik, heyecanlılık
hiddet: öfke, kızgınlık
hiddet: öfke, kızgınlık.
hizmetkâr: hizmetçi
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere sonsuz yok oluş
ifade: anlatma, söyleyiş
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme
ihlas: samimiyet.
ihtar: hatırlatma, uyarma
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
insaniyet: insanlık, mahiyeti
ıslah: iyileştirme, düzeltme
istifade: faydalanma
kabir: mezar
kanun: kaide, yasa
kanunsuz: kuralsız
lâyık: yakışır, uygun
manevî: manaya ait.
namına: adına
pusula: küçük not kâğıdı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sevap: mükafat
şakirt: talebe, öğrenci
tecessüs: ayrıntısını öğrenme, araştırma meraklı
tehditkârane: tehdit savurarak.
teselli: avunma
tevbe: pişmanlık duyarak günahtan dönüş.
vazife-i ilmiye ve diniye: ilimle ve dinle uğraşma hizmeti
vecih: yön
Ya Rab: Ey Rabbim
yabanî: vahşi.
zâlim: zulmeden, haksızlık eden.
zulüm: haksızlık, eziyet.

tevbesi olsun, bu acıp yalanı kim imza edebilir?" Onları, pusulayı yırtmaya mecbur etmiş.

İkinci bir numune: Bilmediğim ve şimdi dahi tanımadığım bir zat, atını, beni gezdirmek için vermiş. Ben de, rahatsızlığım için, teneffüs kastı ile, ekser günlerde, yazda bir iki saat gezerdim. O at ve araba sahibine elli liralık kitap vermeye söz vermiştim; tâ kaidem bozulmasın ve minnet altına girmeyeyim.

Acaba bu işte hiçbir zarar ihtimali var mı? Hâlbuki, "O at kimindir?" diye, elli defa bizlerden hem vali, hem adliyeciler, hem zabıta ve polisler sordular. Güya büyük bir hâdise-i siyasiye ve asayişe temas eden bir vakıadır! Hatta, bu manasız soruşların kesilmesi için, iki zat, hamiyeten, biri "At benimdir," diğeri "Araba benimdir" dedikleri için, ikisini de benimle beraber tevkif ettiler.

Bu numunelere kıyasen, çok çocuk oyuncaklarına seyirci olup gülerek ağladık ve anladık ki, Risale-i Nur'a ve şâkirtlerine ilişenler maskara olurlar.

O *numunelerden lâtif bir muhavere:* Benim tevkif kâğıdımda sebep "emniyeti ihlâl" suçu yazıldığından, ben daha o pusulayı görmeden müddeiumuma dedim: "Seni geçen gece gıybet ettim. Emniyet müdürü hesabına beni konuşturan bir polise, 'Eğer bin müddeiumumî ve bin emniyet müdürü kadar bu memlekette emniyet-i umumiyeye hizmet etmemişsem –üç defa– Allah beni kahretsin' dedim."

Sonra, bu sırada, bu soğukta, en ziyade istirahate ve üşümemeye ve dünyayı düşünmemeye muhtaç olduğum

ekser: pek çok.
emniyet: güvenlik.
emniyet-i umumiye: genel güvenlik.
gıybet: hazırda olmayan birisinin aleyhinde konuşma.
güya: sanki.
hâdise-i siyasiye: siyasî hadise.
hâlbuki: oysa ki.
hamiyeten: mukaddes değerleri koruma gayreti ile.
ihlâl: bozma.
ihtimal: olabilirlik, mümkün olma.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kaide: kural.
kıyasen: kıyas yoluyla.
lâtif: hoş, güzel.
mana: anlam.
maskara: gülünç, soytarı.
mecbur: zorunda kalmış.
minnet: bir iyilik karşısında yük altında kalma.
muhavere: konuşma.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müddeiumumî: savcı.
numune: örnek, misal.
pusula: küçük not kâğıdı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şâkirt: talebe, öğrenci.
temas: değmek.
teneffüs: nefes alma, soluklanma.
tevkif: tutuklama.
vakıa: olay.
vali: bir vilâyeti idare eden en büyük memur.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazîfeli bulunan idare.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla.

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey.
asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.

bir hengâmda, garazı ve kastı ihsas eder bir tarzda, beni bu tahammülün fevkinde bu tehcir ve tecrit ve tevkif ve tazyike sevk edenlere, fevkalâde iğbirar ve kızmak geldi.

Bir inayet, imdada yetişti. Manen kalbe ihtar edildi ki:

"İnsanların sana ettikleri ayn-ı zulümlerinde, aynı adalet olan kader-i İlâhînin büyük bir hissesi var.

"Ve bu hapıste yiyecek rızkın var; o rızkın seni buraya çağırdı. Ona karşı rıza ve teslim ile mukabele lâzım.

"Hikmet ve rahmet-i Rabbaniyenin dahi büyük bir hissesi var ki, bu hapıstekileri nurlandırmak ve teselli vermek ve size sevap kazandırmaktır. Bu hisseye karşı, sabır içinde binler şükretmek lâzımdır.

"Hem senin nefsinin, bilmediğin kusurlarıyla onda bir hissesi var. O hisseye karşı istiğfar ve tevbe ile, nefsine 'Bu tokada müstahak oldun' demelisin.

"Hem gizli düşmanların, desiselerinyle bazı safdil ve vehham memurlan iğfal ile o zulme sevk etmek cihetiyle, onların da bir hissesi var. Ona karşı Risale-i Nur'un o münafıklara vurduğu dehşetli manevî tokatlar, senin intikamını tamamen onlardan almış. O, onlara yeter.

"En son hisse, bilfiil vasıta olan resmî memurlardır. Bu hisseye karşı, onlann Nurlara tenkit niyetiyle bakmalarında, ister istemez, şüphesiz, iman cihetinde istifadelerinin hatırı için,[1] وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ düsturuyla onları affetmek bir ulüvvücenaplık."

1. [O takva sahipleri ki] öfkelenni yutanlar ve insanlan affedenlerdir. (Âl-i İmran Suresi, 134)

müstahak: hak eden.
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nur: aydınlık, ışık.
resmî: devlet adına olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rızık: yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
sabır: zorluklara dayanma gücü.
safdil: saf kalbilik.
sevap: mükafat.
sevk: gönderme, yollama.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahammül: zora dayanma, sabretme.
tarz: biçim, suret.
tazyik: zorlama, baskı.
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme, yalnız bırakma.
tehcir: göç ettirme, sürme.
tenkit: eleştiri.
teselli: avunma.
teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma.
tevbe: Allah'tan af dileme.
tevkif: tutuklama.
ulüvvücenap: büyüklük.
vasıta: aracı.
vehham: çok şüphe ve vesvese eden.
zulüm: haksızlık, eziyet.

ayn-ı adalet: adaletin ta kendisi.
ayn-ı zulüm: zulmün ta kendisi.
bilfiil: fillen, uygulamalı olarak.
cihet: yön.
desise: gizli hile.
düstur: kaide, kural.
fevk: üst.
fevkalâde: olağanüstü.
garaz: kötü kasıt, kin.
hengâm: zaman, sıra.
hikmet ve rahmet-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın her şeyde İlâhî gayesi olışu ve rahmeti ve merhameti.
hisse: pay.
iğbirar: gücenme, kırılma.
iğfal: yanıltma.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
iman: inanma, itikat.
inayet: yardım.
intikam: öç alma.
istifade: faydalanma.
istiğfar: af dileme.
kader-i İlâhî: İlâhî kader.
kasıt: bilerek yapılan hareket.
kusur: eksiklik, noksan.
lâzım: gerekli.
manen: ruhça, mana itibarıyla.
manevî: manaya ait.
mukabele: karşılık verme.
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden.

Ben de bu hakikatli ihtardan kemal-i ferah ve şükür ile, bu yeni medrese-i Yusufiyede durmaya, hatta aleyhimde olanlara yardım etmek için, kendime mucib-i ceza, zararsız bir suç yapmaya karar verdim. Hem, benim gibi yetmiş beş yaşında ve alâkasız ve dünyada sevdiği dostlarından, yetmişten ancak hayatta beşi kalmış ve onun vazife-i Nuriyesini görecek yetmiş bin Nur nüshaları bâkî kalıp serbest geziyorlar. Ve bir dile bedel binler dile hizmet-i imaniyeyi yapacak kardeşleri, vârisleri bulunan benim gibi bir adama, kabir bu hapisten yüz derece ziyade hayırlıdır. Ve bu hapis dahi, haricinde hürriyetsiz tahakkümler altındaki serbestiyetten yüz derece daha rahat, daha faydalıdır. Çünkü, haricinde, tek başıyla yüzer alâkadar memurların tahakkümlerini çekmeye mukabil, hapiste yüzer mahpuslarla beraber, yalnız müdür ve başgardiyan gibi bir iki zatın, maslahata binaen hafif tahakkümlerini çekmeye mecbur olur. Ona mukabil, hapiste çok dostlardan kardeşâne taltifler, teselliler görür. Hem, İslâmiyet şefkati ve insaniyet fıtratı bu vaziyette ihtiyarlara merhamete gelmesi, hapis zahmetini rahmete çeviriyor diye, hapse razı oldum.

Bu üçüncü mahkemeye geldiğim sırada, zaafiyet ve ihtiyarlık ve rahatsızlıktan ayakta durmaya sıkıldığımdan, mahkeme kapısının haricinde, bir iskemlede oturdum. Birden bir hâkim geldi, hiddet etti, "Neden ayakta beklemiyor?" ihanetkârâne dedi. Ben de ihtiyarlık cihetinden bu merhametsizliğe kızdım. Birden baktım, pek çok Müslümanlar, kemal-i şefkat ve uhuvvetle, merhametkârâne

alâka: ilgi, bağ
alakadar: ilişkili, munasebetli.
aleyh: karşıt.
bâkî: ebedî, dâimî
başgardiyan: gardiyanların başı olan kimse
bedel: karşılık
binaen: ...den dolayı
cihet: yön.
faide: fayda
fıtrat: yaratılış, tabiat
hakikat: gerçek, esas
hâkim: yargıç.
hariç: dışarısı
hiddet: öfke, kızgınlık.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet.
hürriyet: serbestlik, hür oluş.
ihanetkârane: ihanet ederek.
ihtar: uyarı
insaniyet: insanlık mahiyeti
İslâmiyet: Müslümanlık.
kabir: mezar
kemal-i ferah: mükemmel bir ferahlık
kemal-i şefkat ve uhuvvet: tam ve eksiksiz şefkat ve kardeşlik.
mahpus: hapsedilen kişi
maslahat: fayda, gaye
mecbur: zorunda kalmış.
medrese-i Yusufiye: İman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane
merhamet: acımak, şefkat göstermek
merhametkârane: acıyarak, merhamet göstererek.
mucib-i ceza: ceza gerektiren
mukabil: karşılık.
nur: aydınlık, ışık.
nüsha: bir kitaptan veya yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
razı: hoşnut olma.
serbestiyet: rahat ve serbest olma hâli
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahakküm: zorbalık etme
taltif: iltifat etme, gönül okşama.
teselli: avutma
vâris: mirasçı
vazife-i nuriye: Risâle-i Nur hizmeti
vaziyet: durum, hâl
zaafiyet: zayıflık, âcizlik.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazla

bakıp etrafımızda toplanmışlar, dağıtılmıyorlar. Birden iki hakikat ihtar edildi:

Birincisi: Benim ve Nurların gizli düşmanlarımız, benim istemediğim hâlde hakkımdaki teveccüh-i ammeyi kırmakla Nurun fütuhatına set çekilir diye, bazı safdil resmî memurları kandırıp, şahsımı millet nazarında çürütmek fikriyle, ihanetkârâne böyle muameleye sevk etmişler. Buna karşı inayet-i İlâhiye, Nurların iman hizmetine mukabil, bir ikram olarak, o bir tek adamın ihanetine bedel bu yüz adama bak, hizmetinizi takdirle şefkatkârâne, acıyarak, alâkadarâne sizi istikbal ve teşyi ediyorlar. Hatta, ikinci gün, ben müstantık dairesinde müddeiumumun suallerine cevap verirken, hükümet avlusunda, mahkeme pencerelerine karşı bin kadar ahalı kemal-i alâka ile toplanıp lisan-ı hâl ile "Bunları sıkmayınız" dediklerini, vaziyetleriyle ifade ediyorlar gibi göründüler. Polisler onları dağıtamıyordular.

Kalbime ihtar edildi ki: Bu ahali, bu tehlikeli asırda tam bir teselli ve söndürülmez bir nur ve kuvvetli bir iman ve saadet-i bâkiyeye bir doğru müjde istiyorlar ve fıtraten arıyorlar ve Nur Risalelerinde aradıkları bulunuyor diye işitmişler ki, benim ehemmiyetsiz şahsıma, imana bir parça hizmetkârlığım için, haddimden çok ziyade iltifat gösteriyorlar.

İkinci hakikat: Emniyeti ihlâl vehmiyle bize ihanet etmek ve teveccüh-i ammeyi kırmak kastıyla tahkirkârâne, aldanmış mahdut adamların bed muamelelerine

ahali: halk.
alakadarane: ilgilenerek, alaka göstererek.
asır: yüzyıl.
bed: kötü, çirkin.
bedel: karşılık.
ehemmiyet: önem.
fıtraten: fitri olarak, yaratılıştan.
fütuhat: zaferler, fetihler.
had: derece, mertebe.
hakikat: gerçek, esas.
hizmetkar: hizmetçi.
hükumet: yönetim.
ifade: anlatma.
ihanet: haksızlık etme.
ihanetkarane: ihanet ederek.
ihlal: halel getirme, bozma.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ikram: bağış, ihsan.
iltifat: teveccüh etme, ilgilenmek.
iman: inanma, itikat.
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı.
istikbal: gelecek zaman.
kasıt: bilerek yapılan hareket.
kemal-i alaka: ciddî bir alâka, ilgi.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahdut: sınırlı.
muamele: davranma.
mukabil: karşılık.
müddeiumum: savcı.
müjde: sevindirici haber.
müstantık: sorguya çeken.
nazar: bakış.
nur: aydınlık, ışık.
resmî: devlet adına olan.
saadet-i bâkiye: sonsuz mutluluk.
safdil: saf kalblilik.
set: engel olma.
sevk: gönderme, yollama.
sual: soru.
şefkatkarane: şefkatli bir şekilde.
tahkirkarane: hakaret edercesine.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
teselli: avunma.
teşyi: uğurlama.
teveccüh-i amme: herkesin ilgisi ve sevgisi.
vaziyet: durum.
vehim: zan, esassız şey.
ziyade: fazla.

mukabil, hadsiz ehl-i hakikatin ve nesl-i atinin takdirkârâne alkışlamaları var diye ihtar edildi.

Evet, komünist perdesi altında anarşistliğin emniyet-i umumiyeyi bozmaya dehşetli çalışmasına karşı, Risale-i Nur ve şakirtleri, iman-ı tahkikî kuvvetiyle bu vatanın her tarafında o müthiş ifsadı durduruyor ve kınıyor, emniyeti ve asayişi temine çalışıyor ki, pek çok bir kesrette ve memleketin her tarafında bulunan Nur Talebelerinden, bu yirmi senede alâkadar uç dört mahkeme ve on vilâyetin zabıtaları, emniyeti ihlâle dair bir vukuatlarını bulmamış ve kaydetmemiş. Ve üç vilâyetin insaflı bir kısım zabıtaları demişler: "Nur Talebeleri manevî bir zabıtadır. Asayişi muhafazada bize yardım ediyorlar. İman-ı tahkiki ile, Nuru okuyan her adamın kafasında bir yasakçıyı bırakıyorlar, emniyeti temine çalışıyorlar."

Bunun bir numunesi Denizli Hapishanesidir. Oraya Nurlar ve mahpuslar için yazılan Meyve Risalesi girmesiyle, uç dört ay zarfında iki yüzden ziyade o mahpuslar öyle fevkalâde itaatli, dindarâne bir salâh-ı hâl aldılar ki, uç dört adamı olduren bir adam, tahta bitlerini oldurmekten çekiniyordu. Tam merhametli, zararsız, vatana nafi bir uzuv olmaya başladı. Hatta resmî memurlar bu hale hayretle ve takdirle bakıyordular. Hem, daha hüküm almadan, bir kısım gençler dediler: "Nurcular hapiste kalsalar, biz kendimizi mahkûm ettireceğiz ve ceza almaya çalışacağız, tâ onlardan ders alıp onlar gibi olacağız, onların dersiyle kendimizi ıslah edeceğiz."

alâkadar: ilgili, münasebetli
anarşist: yıkıcı, tahripkar
asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
dair: alâkalı, ilgili
dindarane: dindar bir kimseye yakışacak tarzda
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
emniyet: güvenlik, polis teşkilâtı
emniyet-i umumiye: genel güvenlik
fevkalade: olağanüstü
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayret: şaşkınlık.
hüküm: bir kimse hakkında verilen karar
ifsat: fesada uğratma, bozma
ihlal: halel getirme, bozma
ihtar: hatırlatma, uyarma
iman-ı tahkiki: imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve burhan ile inanma
ıslah: iyileştirme, düzeltme
itaat: boyun eğme, uyma
kesret: çokluk.
komünist: komünizm akımını benimseyen kişi
mahkeme: hüküm yeri
mahkûm: hükümlü
mahpus: hapsedilen kişi
manevî: manaya ait.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
Meyve Risalesi: Risale-i Nur kulliyatından bir parça.
muhafaza: koruma
mukabil: karşılık.
müthiş: dehşet veren
nafi: faydalı
nesl-i ati: gelecek nesil
numune: örnek, misal
nur: aydınlık, ışık.
resmî: devlet adına olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
salâh-ı hâl: hâlin durumun düzelmesi
şakirt: talebe, öğrenci
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
takdirkârâne: takdir ederek.
temin: sağlama
uzuv: organ
vilâyet: il
vukuat: vak'alar, hâdiseler
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare
zarfında: süresince
ziyade: fazla

İşte bu mahiyette bulunan Nur Talebelerini emniyeti ihlâl ile itham edenler, her hâlde ve gayet fenâ bir suretle aldanmış veya aldatılmış veya bilerek veya bilmeyerek anarşistlik hesabına hükûmeti iğfal edip bizleri eziyetlerle ezmeye çalışıyorlar.

Biz bunlara karşı deriz:

"Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapanmıyor ve dünya misafirhanesinde yolcular gayet sür'at ve telâşla, kafile kafile arkasında toprak arkasına girip kayboluyorlar, elbette pek yakında birbirimizden ayrılacağız. Siz zulmünüzün cezasını dehşetli bir surette göreceksiniz. Hiç olmazsa mazlum ehl-i iman hakkında terhis tezkeresi olan ölümün, idam-ı ebedî darağacına çıkacaksınız. Sizin dünyada tevehhüm-i ebediyetle aldığınız fânî zevkler bâkî ve elîm elemlere dönecek."

Maatteessüf gizli münafık düşmanlarımız, bu dindar milletin yüzer milyon velî makamında olan şehitlerinin, kahraman gazilerinin kanıyla ve kılıcıyla kazanılan ve muhafaza edilen hakikat-i İslâmiyete bazen tarikat namını takıp ve o güneşin tek bir şuaı olan tarikat meşrebini o güneşin aynı gösterip, hükûmetin bazı dikkatsiz memurlarını aldatıp, hakikat-i Kur'âniyeye ve hakaik-i imaniyeye tesirli bir surette çalışan Nur Talebelerine "tarikatçi" ve "siyasî cemiyetçi" namını vererek aleyhimize sevk etmek istiyorlar. Biz, hem onlara, hem onları aleyhimizde dinleyenlere, Denizli mahkeme-i âdilesinde dediğimiz gibi deriz:

aleyh: karşıt.
anarşist: yıkıcı, tahripkar.
bâkî: ebedî, daimî.
cemiyet: topluluk.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.
dindar: dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
ehl-i iman: mananlar.
elem: üzüntü, maddî manevî ıztırap.
elîm: çok acı veren, elemli.
emniyet: güvenlikle ilgili birim, polisiye teşkilâtı.
eziyet: sıkıntı, zahmet.
fânî: geçici.
fena: kötü.
gayet: son derece.
gazi: savaş sırasında yaralanan kimse.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakikat-i İslamiyet: İslamiyetin hakikatı.
hakikat-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hakikatı.
hesabına: namına.
hükûmet: yönetim.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere sonsuz yok oluş.
iğfal: yanıltma.
ihlal: halel getirme, bozma.
itham: suçlama, suç isnat etme.
kabir: mezar.
kafile: topluluk, fırka.
maatteessüf: ne yazık ki.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.
mahkeme-i adli: adaletle hükmeden mahkeme.
makam: manevî mevki.
mazlum: zulme uğramış.
meşrep: hareket tarzı, tavır, meslek.
muhafaza: koruma.
münafık: nifak sokan, ikiyüzlülük eden.
nam: ad.
sevk etmek: göndermek, yollamak.
siyasî: politik.
suret: biçim, görünüş.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yücelterek uğrunda ölen Müslüman.
şuaı: ışını.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürîdin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyr u sülûk sırasında tutulan yol.
telaşı: endişe, kaygı.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tesir: etki.
tevehhüm-i ebediyet: sonsuz yaşama zanni.
tezkere: belge.
velî: Allah dostu.
zulüm: haksızlık, eziyet.

"Yüzer milyon başların feda olduklan bir kudsî hakikate başımız dahı feda olsun. Dunyayı başımıza ateş yapsanız, hakikat-i Kur'âniyeye feda olan başlar, zındıkaya teslim-ı silâh etmeyecek ve vazife-i kudsiyesinden vazgeçmeyecekler inşaallah!"

İşte, ihtiyarlığımın sezgüzeştliğinden gelen ağnlara ve me'yusiyetlere, imandan ve Kur'ân'dan imdada yetişen kudsî tesellilerle bu ihtıyarlığımın en sıkıntılı bir senesini, gençliğimin en ferahlı on senesine değiştirmem. Hususan hapiste farz namazını kılan ve tevbe edenin her bir saati on saat ibadet hükmüne geçmesıyle ve hastalıkta ve mazlumiyette dahı her bir fânî gün, sevap cihetınde on gun bâkî bır ömru kazandırmasıyla, benim gibı kabır kapısında nöbetini bekleyen bir adama ne kadar medar-ı şükrandır, o manevî ihtardan bildim, "Hadsiz şükür Rabbime" dedim, ihtıyarlığıma sevındım ve hapsime razı oldum. Çünkü ömür durmuyor, çabuk gıdıyor. Lezzetle, ferahla gitse, lezzetin zevali elem olmasından, hem teessüf, hem şukursuzlukle, gafletle, bazı günahlan yerinde bırakır, fânî olur, gider. Eğer hapis ve zahmetli gitse, zeval-i elem bir manevî lezzet olmasından, hem bir nevi ibadet sayıldığından, bır cıhette bâkî kalır ve hayırlı meyveleriyle bâkî bir ömrü kazandırır. Geçmiş günahlara ve hapse sebebiyet veren hatalara kefaret olur, onları temızler. Bu nokta-i nazardan, mahpuslardan farzı kılanlar, sabır ıçınde şükretmelıdirler.

bâki: ebedî, daımı
cihet: yon
elem: uzunru, maddî manevî ızıtrap
fânî: geçıcı.
farz: Islamıyette kesın olarak yapılması gereken emir
feda: uğruna verme
ferah: gonul açıklıgı, sevınç.
gaflet: gafıllık, endışesızlık
günah: Allah ın emırlerine aykın davranış
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek
hakıkat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın hakıkatı
hususan: özellıkle
hükmüne: değenne
ibadet: Allah ın emrettıklennı yerine getırme
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iman: ınanma, ınkat.
inşaallah: Allah ızın verırse
kabir: mezar
kefaret: karşılık.
kudsi: mukaddes, yuce
mahpus: hapsedılen kışı
manevi: manaya aıt.
mazlumiyet: mazlumluk.
medar-ı şükran: şukru gerek tıren
me'yusiyet: umıtsızlık.
nevi: çeşıt, tur
nokta-ı nazar: bakış açısı
ömür: yaşama, hayat.
Rab: yaratan, buyuten, terbıye eden Allah
razı: hoşnutluk.
sebebiyet: sebep olma
sergüzeşt: bır kımsenın başından geçen hal ve olaylar
sevap: mukâfat.
şukretmek: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duymak.
şükür: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
teessüf: üzulme, eseflenme
teselli: avunma
tesilm-ı silâh: sılâhı teslım etmek.
tevbe: ışlenmış bır günahtan pışmanlık duyup bır daha ışlememek üzere söz verme
vazife-i kudsiye: mukaddes vazıfe
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zeval: sona erme
zevai-i elem: elemın sıkıntının sona ermesi
zındıka: dınsızlık, ınancsızlık

ON ALTINCI RİCA

Bir zaman, ihtiyarlık vaktinde, Eskişehir hapsinden, bir sene cezayı çekip çıktım. Beni Kastamonu'ya nefyettiler. Polis karakolunda iki üç ay misafir ettiler. Benim gibi, sadık dostlarıyla görüşmekten sıkılan bir münzevi ve kıyafetinin tebdiline tahammül etmeyen bir adam, böyle yerlerde ne kadar azap çeker, anlaşılır. İşte ben bu me'yusiyette iken, birden, inayet-i İlâhiye ihtiyarlığımın imdadına geldi. O karakoldaki komiser, polislerle beraber, sadık dost hükmüne geçtiler. Hiçbir vakit şapkayı başıma koymayı ihtar etmedikleri gibi, benim hizmetçilerim misillü, istediğim zaman beni şehrin etrafında gezdiriyordular.

Sonra, o karakolun karşısında, Kastamonu'nun medrese-i Nuriyesine girdim, Nurların telifine başladım. Feyzi, Emin, Hilmi, Sadık, Nazif, Salâhaddin gibi Nurun kahraman şakirtleri, Nurların neşri, teksiri için o medreseye devam ettiler. Gençlikte eski talebelerimle geçirdiğim kıymettar muzakere-i ilmiyeyi daha parlak bir surette gösterdiler.

Sonra gizli düşmanlarımız bazı memurları ve bir kısım enaniyetli hocalar ve şeyhleri aleyhimize evhamlandırdılar. Bizi Denizli hapsine, beş altı vilâyetlerden gelen Nur Talebelerini, o medrese-i Yusufiyede toplanmaya vesile oldular.

Bu On Altıncı Rıcanın tafsilâtı, Kastamonu'dan gönderip İlâhikaya geçen ve Denizli hapsinde, oradaki

aleyh: karşıt.
azap: ezayet, büyük sıkıntı
enaniyet: benciliik, egoistlik.
evham: vehimler, esassız şeyler
hükmüne: değerine
ihtar: hatırlatma, uyarı
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
kıymettar: değerli, kıymetli
İlâhika: ek, ilâve
medrese: ders okutulan yer
medrese-i nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okundugu yerler
medrese-i Yusufiye: iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında: hapishane
me'yusiyet: ümitsizlik.
misillü: gibi, benzeri
münzevi: inzivaya çekilen, yalnız yaşayan.
müzakere-i ilmiye: ilmî müzakere
nefiy: sürgün etme
neşir: yayma, tamim
nur: aydınlık, ışık.
sadık: sadâkatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
suret: biçim, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
tafsilat: açıklamalar, etraflı olarak bildirmeler
tahammül: zora dayanma
talebe: öğrenci
tebdil: değiştirme
teksir: çoğaltma
telif: kitap yazma
vesile: vasıta
vilâyet: il

kardeşlerime gizli gönderdiğim küçük mektuplar ve mahkemesindeki *Müdafaa Risalesi*'dir ki, bu Ricanın hakikatini parlak gösteriyorlar. Tafsilâtını lâhikaya, müdafaama havale edip, gayet kısa işaret edeceğiz.

Ben, mahrem ve mühim mecmuaları, hususan Sufyan'a ve Nurun kerametlerine dair risaleleri kömür ve odunlar altında sakladım, tâ benim vefatımdan veya baştaki başlar hakikati dinleyip akıllarını başlarına aldıktan sonra neşredilsinler diye müsterihâne dururken, birden taharri memurları ve müddeiumumun muavini, menzilimi bastılar. O gizli ve ehemmiyetli risaleleri odunların altından çıkardılar. Hem beni tevkif edip Isparta Hapishanesine, sıhhatim muhtel bir hâlde gönderdiler. Ben pek çok müteellim ve Nurlara gelen o zarardan dehşetli müteessir iken, bir inayet-i İlâhiye imdadımıza yetişti. O gizlenmiş ve ehl-i hükümet onları okumaya çok muhtaç olan o ehemmiyetli risaleleri kemal-i merak ve dikkatle okumaya başlayıp, büyük resmî daireler âdeta bir dershane-i Nuriye hükmüne geçti. Tenkit fikriyle takdire başladılar. Hatta Denizli'de, hiç haberimiz yokken, fevkalâde perde altında, matbu *Ayetü'l-Kübra*'yı resmî ve gayriresmî pek çok adamlar okudular, imanlarını kuvvetlendirdiler, bizim hapis musibetimizi hiçe indirdiler.

Sonra bizi Denizli hapsine aldılar. Beni tecrid-i mutlak içinde ufunetli, rutubetli, soğuk bir koğuşa soktular. İhtiyarlık, hastalık ve benim yüzümden masum arkadaşlarımın zahmetlerinden bana gelen çok teellüm ve Nurların tatil ve müsaderesinden gelen çok teessüf ve sıkıntı

âdeta: sanki
Ayetu'l-Kübra: Tevhid ve Marifetullah hakkında bir Risale
dair: alakalı, ilgili
dershane-i Nuriye: Nur dershanesi, Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler
ehemmiyet: önem
ehl-i hükümet: hükûmette olanlar
fevkalâde: olağanüstü
gayet: son derece
gayriresmî: resmî olmayan, sivil
hakikat: gerçek, esas
havale: üstüne bırakma
hususan: özellikle
hükmüne: yerine.
iman: inanma, itikat
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
kemal-i merak: tam bir merak.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
koğuş: hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kışının oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda
lâhika: ek, İlâve
mahrem: gizli olan.
masum: günahı olmayan, suçsuz
matbu: basılmış
mecmua: çeşitli konularla ilgili yazılardan meydana gelen kitap
menzil: yer, ev
muavin: yardımcı
muhtaç: ihtiyacı olan
muhtel: bozuk, karışık.
musibet: felâket, bela
Müdafaa Risalesi: Bediüzzaman Hazretleri ve Nur Talebelerinin çeşitli mahkemelere sunduğu savunmaların yer aldığı risale.
müdafaa: savunma
müddeiumumî: savcı
mühim: önemli
müsadere: el konulma
müsterihâne: gönül rahatlığı ile
müteellim: elemli, hüzünlü
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü
neşir: yayma, tamim
nur: aydınlık, ışık.
perde: örtü
resmî: devlete ait.
rutubet: nemlilik, ıslaklık
sıhhat: sağlıklık, doğruluk.
Sufyan: ahırzamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli dinsiz ve münafık şahıs
tafsilât: tafsiller, açıklamalar
taharri: inceleme, tahkik etme
takdir: kıymet verme, beğendiğini belirtme
tecrid-i mutlak: tek başına hücre hapsinde bulundurmak.
teellüm: elemlenme, tasalanma.
teessüf: üzülme, esefleme.
tenkit: eleştiri
tevkif: tutuklama
ufunet: kötü ve pis koku
vefat: ölüm
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

içinde çırpınırken, birden inayet-i Rabbaniye imdada yetişti. Birden o koca hapishaneyi bir dershane-i Nuriyeye çevirip bir medrese-i Yusufiye (AS) olduğunu ispat ederek, Medresetüzzehra kahramanlarının elmas kalemleriyle Nurlar intişara başladı. Hatta o ağır şerait içinde Nurun kahramanı, üç dört ay zarfında yirmiden ziyade Meyve ve Müdafaat Risalesinden yazdı. Hem hapiste, hem hariçte fütuhata başladılar. O musibetteki zararımızı büyük menfaatlere ve sıkıntılarımızı sevinçlere çevirdi.[1] وَعَسٰى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ sırrını tekrar gösterdi.

Sonra birinci ehl-i vukufun, yanlış ve sathî zabıtlara binaen aleyhimizde şiddetli tenkitleri ve Maarif Vekilinin dehşetli hücumuyla beraber, aleyhimizde bir beyanname neşretmesiyle, hatta bazı haberlerle bir kısmımızın idamına çalışıldığı hengâmda, bir inayet-i Rabbaniye imdadımıza yetişti. Başta Ankara ehl-i vukufunun şiddetli tenkitlerini beklerken, takdirkârâne raporları, hatta beş sandık Nur Risalelerinde beş on sehiv buldukları hâlde, mahkemede onların sehiv ve yanlış gösterdikleri noktalar ayn-ı hakikat olduğunu ve onların sehiv ve yanlış dedikleri maddelerde kendileri sehiv ettiklerini ispat ettiğimiz gibi, beş yaprak raporlarında beş on sehiv ve yanlışlarını gösterdik. Ve yedi makamata gönderdiğimiz Meyve ve Müdafaaname Risaleleri ve Adliye Vekâletine gönderilen Nurun umum risaleleri, hususan mahremlerin dokunaklı ve şiddetli tokatlarına mukabil tehditkârâne şiddetli emirler beklerken, gayet mülâyimâne, hatta tesellikârâne Başvekilin bize gönderdiği mektubu gibi,

1. Bazen de sevmediğiniz bir şey hakkınızda hayırlı olur. (Bakara Suresi, 216.)

adliye vekaleti: adalet bakanlığı.
aleyh: karşıt.
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi.
başvekil: başbakan.
beyanname: bildirge, tebliğ.
binaen: -den dolayı.
dershane-i Nuriye: Nur dershanesi. Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar.
fütuhat: zaferler, fetihler.
gayet: son derece.
hariç: dışarı.
hengâm: zaman, sıra.
hususan: özellikle.
hücum: saldırma.
idam: yok olma.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti.
intişar: yayılma, neşrolunma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
maarif vekili: eğitim bakanı.
mahrem: gizli olan.
makamat: makamlar.
medrese-i Yusufiye: Van'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
menfaat: fayda.
mukabil: karşılık.
musibet: felâket, belâ.
Müdafaaname Risaleleri: Bediüzzaman Hazretleri ve Nur Talebelerinin çeşitli mahkemelere sunduğu savunmaların yer aldığı risale.
Müdafaat Risalesi: Bediüzzaman Hazretleri ve Nur Talebelerinin çeşitli mahkemelere sunduğu savunmaların yer aldığı risale.
mülâyimane: yumuşak ve uslu bir şekilde.
neşir: yayma, tamim.
nur: aydınlık, ışık.
sathî: yüzeysel.
sehiv: hata, yanlışlık.
şerait: şartlar.
takdirkârâne: takdir ederek.
tehditkârâne: tehdit savurarak.
tenkit: eleştiri.
tesellikarane: teselli ederek.
umum: bütün.
zabıt: tutanak.
zarfında: süresince.
ziyade: fazla.

musalâha tarzında ilişmemeleri kat'î ispat etti ki, Risale-i Nur'un hakikatleri, inayet-i İlâhiye kerametiyle onlan mağlûp edip kendini onlara irşatkârâne okutturmuş, o geniş daireleri bir nevi dershane yapmış, çok müteredd it ve mütehayyirlerin imanlarını kurtarmış ve bizim sıkıntılanmızdan yüz derece ziyade manevî ferah ve fayda verdi.

Sonra gizli düşmanlar beni zehirlediler. Ve Nurun şehit kahramanı merhum Hafız Ali benim bedelime hastahaneye gitti ve benim yerimde berzah âlemine seyahat eyledi, bizi me'yusâne ağlattırdı. Ben bu musibetten evvel Kastamonu'nun dağında bağırarak mükerrer defa dedim:

"Kardeşlerim, ata et, aslana ot atmayınız." Yanı, "Her risaleyı herkese vermeyiniz, tâ bize taarruz edilmesin."

Yaya gidilse yedı gun uzaklıkta Hafız Alı (rahmetullâhi aleyh), manevî telefonuyla işitiyor gibi, aynı vakıt bana yazıyor ki: "Evet, Üstadım, Risale-ı Nur'un bir kerametidir ki, ata et, aslana ot atmaz. Belki ata ot, aslana et atar ki, o aslan hocaya İhlâs Risalesini verdi." Yedı gun sonra mektubunu aldık. Hesap ettik, aynı zamanda, ben dağda bağınrken, o da garip sözleri mektubunda yazıyormuş.

İşte, Nurun böyle bir manevî kahramanının vefatı ve gizli münafıkların aleyhimızde desıselerle bizi cezalandırmaya çalışmaları ve benim zehirli hastalığımdan dolayı benı de hastahaneye resmî emirle mecbur etmek endişesi bizi sıkarken, birden inayet-ı İlâhiye imdada geldi.

bedel: karşılık.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dunya ile ahıret arasındakı yer
desise: gizli hile
endişe: kaygı
evvel: once
ferah: gonul açıklıgı, sevinç
hakikat: gerçek.
iman: inanma, ıtıkat.
inayet-i İlâhiye: Allah ın yardımı
irşatkarane: irşat ederek.
ispat: delil, burhan
kat'î: kesin
keramet: kerem, ihsan
mağlûp: yenılme
manevi: manaya aıt.
mecbur: zorunlu.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş
me'yusane: umıtsızce
musalâha
musibet: felaket, belâ
mükerrer: tekrar tekrar
munafık: nıfak sokan, ikiyüzlülük eden
mütehayyir: hayrette kalan, şaşkın
müteredd it: kararsız olan, teredduttе kalan
nevi: çeşıt, cur
Rahmetullâhi aleyh: Allah onа rahmet eylesin
resmi: devlete aıt.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlennın adı
şehit: Allah ın ve yuce dınının adını yuceltme uğrunda olen Musluman
taarruz: şıddetle saldırma
tarz: bıcım, suret.
vefat: olum
ziyade: fazla

âlem: dünya.
aleyh: karşıt.

Mübarek kardeşlerimin halıs dualarıyla zehirin tehlikesi geçmiş ve o merhum şehidin, kuvvetli emarelerle, kabrinde Nurlarla meşgul olması ve sual meleklerine Nurlarla cevap vermesi, ve onun bedeline ve onun sisteminde Nurlara çalışacak Denizli kahramanı Hasan Feyzi (rahmetullâhi aleyh) ve arkadaşlan perde altında tesirli bir suretde hızmetler; ve düşmanlanmızın dahi, mahpuslann birden Nurlarla ıslah olmalan cihetinde, hapisten çıkmamıza taraftar olması, ve Ashab-ı Kehf mısillu Nur Şakirtleri o sıkıntılı çilehaneyi Ashab-ı Kehf ve eskı zaman ehl-i riyazatının mağaralarına çevirmesi, ve istırahat-i kalble Nurlann neşrine ve yazmasına sa'yleriyle, inayet-i Rabbanıyenin ımdadımıza yetiştiğini ispat etti.

Hem kalbıme geldi ki: Madem İmam-ı Azam gıbi eazım-ı müçtehidîn hapis çekmiş ve İmam-ı Ahmed ibni Hanbel gibi bir mücahıd-i ekber, Kur'ân'ın bir tek meselesi için hapıste pek çok azap verilmiş ve şekva etmeyerek kemal-i sabırla sebat edip o meselelerde sükût etmemiş. Ve pek çok imamlar ve allâmeler, sizlerden pek çok ziyade azap verildiği hâlde, kemal-i sabır içinde şükredip sarsılmamışlar. Elbette sizler, Kur'ân'ın müteaddit hakikatlen için pek büyük sevap ve kazanç aldığınız hâlde pek az zahmet çektiğinize binler teşekkür etmek borcunuzdur.

Evet, zulm-i beşer içinde bir cılve-ı inayet-i Rabbanıyeyi kısaca beyan edeceğim.

allâme: ilmî seviyesi çok yuksek olan âlim
Ashab-ı Kehf: Kur'an-ı Kerim'de anlatılan devirlerindeki zulumden kaçıp bir magarada Allah'a sıgınan ve 300 kusur sene uyuduktan sonra uyanarak bir muddet daha yaşadıktan sonra olen yedi kişi
azap: eziyet, ışkence
bedel: karşılık
beyan: anlatma, izah
cihet: yon
cilve-i inayet-i Rabbanıye: Rabbımızın gorunen yardımlan
çilehane: çile çekilen yer
ehl-i riyazat: az gıda ile nefsini kırmak, ilim ve ibadetle meşgul olanlar
emare: alâmet, belırtı
hakıkat: gerçek, esas
halıs: samımı
imam: mezheple ılgılı konularda kendısıne uyulan ve onder olan kımse
inayet-i Rabbanıye: Allah'ın ınayetı
ıslah: ıyı bır hâle koyma, düzeltme
ispat: doğruyu delillerle gosterme
istırahat-i kalb: kalben rahatlamak.
kabır: mezar
kemal-i sabır: tam ve mukemmel bir sabır
mahpus: hapsedilen kışi
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş
mesele: problem, onemli konu
meşgul: ılgılenen, ugraşan
mısillu: gibi, benzen
mübarek: feyızlı, bereketlı
mücahıd-i ekber: en buyuk mucahıt.
müteaddit: turlu turlu, çeşıtlı
neşır: yayma, tamım
nur: aydınlık, ışık
rahmetullâhi aleyh: Allah ona rahmet eylesin
sa'y: çalısma, gayret etme
sebat: sozunde durma, karanndan vazgeçmeme
sevap: mukafat
sual: soru
suret: bıçım, tarz
sükût: susma
şehit: Allah'ın ve yuce dınının adını yuceltme ugrunda olen Musluman
şekva: şıkayet.
şükur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma.
tesır: etkı ız bırakma
zahmet: sıkıntı, eziyet
ziyade: fazla
zulm-i beşer: insanlann yaptıklan zulum

Ben yirmi yaşında iken tekrarla derdim: "Eski zamanda mağaralara çekilen târiku'd-dunyalar gibi, ahir omrumde ben de bir mağaraya, bir dağa çekilip insanların hayat-ı içtimaiyesinden çıkacağım." Hem eski Harb-ı Umumîde, şark-ı şimalîdeki esaretimde karar vermiştim ki, "Bundan sonra ömrümü mağaralarda geçireceğim. Hayat-ı siyasiyeden ve içtimaiyeden sıyrılacağım. Artık karışmak yeter" derken, inayet-i Rabbaniye, hem adalet-i kaderiye tecelli ettiler. Kararımdan ve arzumdan çok ziyade hayırlı bir surette, ihtiyarlığıma merhameten, o mutasavver mağaralarımı hapishanelere ve inzivalara ve yalnızlık içinde çilehanelere ve tecrid-i mutlak menzillerine çevirdi. Ehl-i riyazet ve münzevilerin dağlardaki mağaralarının çok fevkinde Yusufiye medreseleri ve vaktimizi zayi etmemek için tecrithaneleri verdi. Hem mağara faide-i uhreviyesini, hem hakaik-i imaniye ve Kur'âniyenin mücahidâne hizmetini verdi. Hatta ben azmetmiştim ki, arkadaşlarımın beraatlerinden sonra, bir suç gösterip hapiste kalacağım. Hüsrev ve Feyzi gibi mücerretler benim yanımda kalsın ve bir bahane ile, insanlarla görüşmemek ve vaktimi lüzumsuz sohbetlerle ve tasannu ve hodfuruşlukla geçirmemek için tecrit koğuşunda bulunacağım. Fakat kader-i İlâhî ve kısmetimiz bizi başka çilehaneye sevk ettiler. اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللهُ[1] ۞ وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ[2] sırrıyla, ihtiyarlığıma merhameten ve hizmet-i imaniyede daha ziyade çalıştırmak için,

adalet-i kaderiye: kaderin adaletle iş görmesi
ahir omur: ömrün sonu.
arzu: aşırı istek, heves
azmetmek: gayret sarf etmek.
bahane: yalandan sebep
beraat: bir dava sonucunda temiz ve suçsuz olduğu anlaşılmak.
çilehane: çile çekilen yer, çile yeri
ehl-i münzevi: inzivaya çekilenler, herkesten uzaklaşıp yalnız yaşayanlar
ehl-i riyazet: fânî şeylerden nefsini çekenler
esaret: esirlik
faide-i uhreviye: ahiret için faydalı olan
fevk: üst.
hakaik-i imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'an hakikatleri
Harb-i Umumî: 1914-1918 yılları arasındaki Birinci Dünya Savaşı
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hayat-ı siyasiye ve içtimaiye: sosyal ve siyaset hayatı.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti
inziva: yalnız başına bir yere çekilip dünya işlenyle uğraşmama
kader-i İlâhî: Allah'ın kader kanunu
kısmet: nasıp, kader
lüzumsuz: boş, gereksiz
menzil: yer, mekan
merhameten: acıyarak, merhamet ederek.
mutasavver: hayal edilen
mücahidane: cihad ederek.
mücerret: tecrit edilmiş, yalnız, tek.
ömür: yaşayış, hayat.
sevk: gönderme, yollama
suret: biçim, tarz
şark-ı şimalî: kuzey doğu
târiku'd-dünya: dünya işlenni bırakan
tasannu: yapmacık.
tecelli: açılma, belirme
tecrid-i mutlak: tam bir yalnızlık.
tecrit: hücre hapsi
tecrithane: tek başına kalınan yer, hücre yeri
zayi: boşa geçirmek, kaybetmek
ziyade: çok, fazla

1. Hayır, Allah'ın seçtiğindedir.
2. Bazen da sevmediğiniz bir şey, hakkınızda hayırlı olur. (Bakara Suresi, 216.)

ihtiyâr ve kudretimizin haricinde bu üçüncü medrese-i Yusufiyede vazife verildi.

Evet, inayet-i İlâhiye, ihtiyarlığıma merhameten, kuvvetli ve gızlı duşmanı bulunmayan gençliğime mahsus olan mağaralarımı, hapishanenin tecrid-i münferit menzillerine çevırmesınde uç hıkmet ve hizmet-i Nunyeye üç ehemmıyetlı faydası var:

Birıncı hıkmet ve fayda: Nur Talebelerinin bu zamanda toplanmalan, zararsız olarak, medrese-i Yusufiyede olur. Ve birbırini görüp sohbet etmek, hançte masraflı ve şüpheli olur. Hatta benımle görüşmek için bazıları kırk elli lirayı sarf ederek gelip, ya yırmi dakika veya hiç goruşmeden döner, giderdi. Ben bazı kardeşlerimi yakından gormek için hapsın zahmetini severek kabul ederdim. Demek hapis bizim için bir nimettir, bir rahmettir.

İkinci hikmet ve fayda: Bu zamanda Nurlarla hizmet-i imaniye, her tarafta ilânatla ve muhtaç olanların nazar-ı dikkatlerini celp etmekle olur. İşte, hapsimızle, Nurlara nazar-ı dikkat celp olunur, bır ilânat hükmüne geçer. En ziyade muannit veya muhtaç olanlar onu bulur, imanını kurtanr ve inadı kınlır, tehlikeden kurtulur ve Nurun dershanesi genişlenir.

Üçüncü hıkmet ve fayda: Hapse gıren Nur Talebelen birbirinın hâllerinden, seciyelerinden, ihlâs ve fedakârlıklarından ders almalanyla beraber, Nurlar hızmetınde dünyevî menfaatleri daha aramazlar.

celp: kendi tarafına çekmek
dünyevî: dunya ile ılgılı
ehemmıyet: onem
fedakarlık: kıymet ve ehemmıyet verılen bır şey ugrunda her şeyı gozden çıkarma
harıç: bır şeyın dışı dışında
hikmet: gizlı sebep, gaye
hizmet-i imaniye: imana aıt hizmet
hızmet-ı Nuriye: Nur hizmetı
hukmüne: yerine, degenne
ihlas: samımıyet
ihtiyâr: ırade, ıstek, tercıh
ilânat: ilânlar
iman: ınanma, ıtıkat.
inayet-i İlahiye: Allah ın yardımı
kudret: kuvvet, ıktıdar
mahsus: bır şeye has olan
masraf: harcama
medrese-i Yusufiye: ımân ve Kur an a hizmetınden dolayı tevkif edılenlerın hapsedıldığı yer manasında hapıshane
menfaat: fayda
menzil: yer, mekân
merhameten: acıyarak, mer hamet ederek.
muannit: ınatçı
muhtaç: ihtıyacı olan
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakış
nimet: lutuf, ihsan
rahmet: merhamet etme, şef kat gosterme
sarf: harcama
seciye: yaratılış, tabıat.
tecrid-i münferit: tek kışılık hucre hapsı
vazife: gorev
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zıyade: çok, fazla

Evet, medrese-i Yusufiyede, çok emarelerle, her sıkıntı ve zahmetin on, belki yüz mislî maddî ve manevî faydalar ve güzel neticeler ve imana geniş ve halis hizmetler, gözleriyle gördüklerinden, tam ihlâsa muvaffak olurlar, daha cüz'î ve hususî menfaatlere tenezzül etmezler.

Bu çilehanelerin bana mahsus bir letafeti ve hazin, fakat tatlı bir vaziyeti var. Şöyle ki:

Ben gençlik zamanında bizim memlekette gördüğüm eski medresenin aynı vaziyetini görüyorum. Çünkü, vilâyât-ı şarkiyede eski âdet medrese talebelerinin bir kısmının tayinatları dışardan geliyordu. Ve bazı medreseler, içinde pişiriyorlardı. Ve daha kaç cihette bu çilehaneye benziyorlardı. Ben de lezzetli bir tahassür içinde buraya baktıkça, o eski gençlik ve şirin zamana hayalen gidiyorum ve ihtiyarlık vaziyetlerini unutuyorum.

Yirmi Altıncı Lem'anın Zeyli

Yirmi Birinci Mektup olup, Mektubat *mecmuasına idhal edildiğinden buraya derç edilmedi.*

Yirmi Yedinci Lem'a

Eskişehir Mahkeme Müdafaası olup, teksir Lemalar *mecmuasında ve kısmen* Tarihçe-i Hayat'*ta neşredilmiştir*

halis: saf, samimî
hazin: hüzün veren, elemli
hususî: özel
idhal edilme: dahil edilme, içeri alınma
ihlâs: samimiyet.
iman: inanma, itikat.
lem'a: parıltı
letafet: hoşluk, güzellik
maddî: maddeye ait, para, mal vb. şeylerle ilgili
mahsus: has, özel
manevî: manaya ait
mecmua: çeşitli konularla ilgili yazıların toplanmasından meydana gelen kitap
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu
medrese-i Yusufiye: İman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane
Mektubat: Risale-i Nur Külliyatının dört büyük kitabından birinin adı
menfaat: fayda.
misli: katı
muvaffak olmak: başarılı olmak.
müdafaa: savunma
neşir: yayma, tamim
netice: sonuç.
tahassür: hasret çekme, özlem
talebe: öğrenci
Tarihçe-i Hayat: Risale-i Nur müellifinin hayat hikâyesini anlatan eser
tayinat: erzak, yiyecekler
tenezzül etme: inme, alçalma
vaziyet: durum
vilâyat-ı şarkiye: doğu vilâyetleri
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zeyil: ek, ilâve
cihet: yön.
cüz'î: az.
çilehane: çile yeri
derç: yerleştirme
emare: alâmet, belirti

Yirmi Sekizinci Lem'a

* Yirmi Sekizinci Lem'a, Eskişehir Hapsinde 1935-36'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Eskişehir Hapishanesinde ihtilâttan ve konuşmaktan memnu olduğum zamanda karşımdaki kardeşlerime teselli için yazdığım kısacık fıkraların bir kısmıdır. [1]

Birinci Nükte

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Hapsin bir lâtif hatırasıdır ki:

RISALE-I NUR gizlenir, fakat sönmez ve söndürülmez. Bir âlem-i manada Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) ilminden sordum:

" اَحْرُفُ عُجْمٍ سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا demişsin, muradın nedir?"

Dedi: " عُجْمٍ yani hecevari terkipsiz ve vakıflarda rakamvarı şekilsiz harflerdir ki, Lâtinî hurufudur, lâdinî zamanında taammüm eder."

Sonra sordum: "*Ercûze*'nde benden bahisle 'Kendini muhafaza et' demişsin. Hem tam vaktinde emrinizi gördük. Fakat, maatteessüf, kendimizi muhafaza edemedik,

1. Yirmi Sekiz Nükte olan bu risale, telifattaki duruma göre karışık iken Fihrist Risalesi nazara alınarak yeniden tanzim edilmiştir. (Neşirler)

âlem-i mana: maneviyat bu yüklenince bilinen alem
bahıs: bahsetme, konu yapma
emir: buyruk.
Ercuze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.
fıkra: bent, kısım
hatıra: anı.
hecevari: hecece, hece sistemine göre
ihtilât: insanların arasına karışıp görüşme
ilim: bilgi, bilme.
kısım: parça, bölüm
ladini: din dışı
latif: hoş, güzel
Latini huruf: Lâtince harfler
maatteessüf: ne yazık ki
memnu: yasaklanmış, menedilmiş
muhafaza: koruma.
murat: maksat, meram.
nükte: ince söz ve mana, konu, durak.
rakamvari: rakamca, rakam gibi
taammüm: umumileşme, yaygınlaşma
terkip: tamlama, birleştirme
teselli: avunma
vakıf: durak
vakit: zaman

bu belâya düştük. Şahsımdan binler defa daha ehemmiyetli olan Risale-i Nur'dan bahıs ve işaretin yok mu?" dedim.

Dedi: "Yalnız ışaret değil, belki *Celcelûtıye*'mde tasrih ediyorum."

Ben bu cevaptan sonra kasaid-i Aleviyeden en meşhur ve en ziyade esrarlı olan *Celcelûtıye* kasidesinde bu fıkrayı gördüm:

تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً ۞ تُقَادُ سِرَاجُ السُّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ[1]

Dikkat ettim, sarahat derecesinde Risale-i Nur'a bakar.

Ezcümle: *Siracunnur* bir tek fark ile tam ve aynen Risale-i Nur'dur. Çünkü *Siracunnur*'da *elif*, *lâm*, cim ile beraber otuz dört eder. Risalede *lâm* ve *he* otuz beş eder ki, bir tek fark var. O tek fark elif'tir. O da bine işaret eder. Hem birinci fıkra cifir ve ebcet hesabıyla, şedde sayılmaz, bin üç yüz elli iki veya elli eder ki, bu tarih Risale-i Nur'un gizlenmesine ve gizli parlamasına ve iştialine tam tevafuk eder.

Eğer بَيَانَةً kelimesi sayılmazsa (HAŞİYE) o vakit سِرًّا kelimesinin ahırındeki tenvin, nun sayılır; bin uç yuz otuz üç veya otuz beş olur ki, bu tarih Risale-i Nur'un mebde-i intışandır.

HAŞİYE: بيانة kelimesindeki te vakfa rast geldiğinden he olur.

1. Nurun kandılı gizli olarak yakılıp aydınlatılır. Kandiller kandili gizli olarak tutuşturulur. o da tenevvür eder.

ahır: son
aynen: tıpkı tıpkısına, aynıyla
bahıs: bahsetme, konu yapma
bela: musibet
Celcelûtıye: ebcet cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Suryanice bir kaside
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cim: C harfinin Arabca adı olup ebcet hesabında uç sayısının karşılığıdır.
ebcet: Arab alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hadiseleri kaydetme ilmi
ehemmiyetli: onemli.
elif: ebcet hesabında değeri bir olan harf
esrar: sırlar
ezcumle: bu cumleden olarak.
fıkra: bent, fasıl
haşıye: dıpnot.
işaret: gösterme, dolaylı bıldırme
ıştıal: parlama, alevlenme
kasaıd-ı Aleviye: Alevi kasıdelen
lâm: Osmanlı alfabesinde yirmi altıncı harf olup ebcedî degeri otuzdur
mebde-i intişar: yayılma, neşrolunmanın başlangıcı
meşhur: şohretli
sarahat: açıklık.
Siracunnur: Nurun lâmbası. Nur külliyatında bir kitabın adı.
tasrih: açık açık soyleme
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak uzere konulan işaret.
tevafuk: uygun gelme
vakıt: zaman
ziyade: fazla

İkinci fıkra olan تُقَادُ سِرَاجُ السُّرْجِ سِرًّا 'da سِرَاجُ السُّرْجِ yine on farkla *Risaletü'n-Nur*'a ve farksız *Risale-i Nur*'a tevafuk etmekle beraber, tamam fıkra cifir ve ebcet hesabıyla, şedde sayılmaz, bin iki yüz doksan üç (1293) eder ki, Risale-i Nur müellifinin tarih-i velâdetidir. Ve سِرًّا 'daki tenvin, *nun* olsa, bin üç yüz kırk üç olur ki, Risale-i Nur'dan Onuncu Sözün intişan ile parlaması zamanıdır. Eğer السُّرْجِ 'deki şeddeli *sın*, iki *sin* sayılsa ve tenvin *nun* sayılmazsa bin üç yüz elli üç eder ki, bu tarih, Risale-i Nur'un bir musibet neticesinde muvakkat gizlenmesine ve gizli perde altında parlamasına ve tenvirine tam tevafuk eder.

Acaba Hazret-i Ali Radıyallahü Anh gibi esrar-ı huruf ve cifir ilminde üstad-ı mutlak ve *Celcelûtiye* gibi cifirli, ebcetli, sırlı bir kasidesinde bu mana cihetiyle ve cifir itibarıyla ve hakikat noktasında ve vakıa mutabık haysiyetiyle ve mukteza-i hale muvafık olan müteaddit ve manidar tevafukat-ı acibesi tesadüf olabilir mi? Hâşâ, olamaz. Belki, Hazret-i Ali'nin Radıyallahü Anhın bir kerametidir. *Ercûze*'deki çok zahir olan meşhur kerametini teyit ve onunla teeyyüt eder.

Celcelûtiye'nin Risale-i Nur'a işaretini teyit eden cây-ı dikkat bir tevafuk var. Şöyle ki:

Bu sırlı ve cifirli kasidenin cifrî ve hesabî rakamları her satırın altında matbu olarak yazılmış, o rakamlar ayrı

cây-ı dikkat: dikkate değer
Celcelutiye: ebcet cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryânice bir kaside
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cifrî: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma
ebcet: Arab alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiselen kaydetme ilmi
Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside
esrar-ı huruf: harflerin sırları
fıkra: bent, fasıl
hakikat: gerçek.
haşa: asla, kat'iyen
haysiyet: kıymet.
hesabî: hesaba dayalı
ilim: bilgi
intişar: yayılma, neşrolunma
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
itibarıyla: değeriyle
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
mana cihetiyle: manevî yön
manıdar: ince manalı
meşhur: şöhretli
mukteza-i hal: durumun gerektirmesi.
musibet: felâket, bela
mutabık: uygun
muvafık: uygun, munasip
muvakkat: geçici
müellif: yazar
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
netice: sonuç
perde: örtü
sır: gizli hakikat.
tarih-i veladet: doğum tarihi
teeyyüt: kuvvet bulma, doğru çıkma
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret.
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma
tesadüf: rastgelme.
tevafuk: uygun gelme, uygunluk.
tevafukat-ı acibe: şaşılacak tevafuklar, uygunluklar
teyit: kuvvetlendirme, doğrulama.
üstad-ı mutlak: ilimde üstünlüğü ve öğreticiliği tartışmasız olan üstat.
vakıa: hâdise.
zahir: açık.

ayrıdırlar. Fakat Risale-ı Nur'dan bahsettiği yerde o cifrî rakamlar resmen kabul edilen Milâdî tarihine tevafuk ediyor. Ve o tarihin tarih-i kabulünü ve Risale-i Nur'un perde altında tenvirinin tarihini gösteriyor. Bin dokuz yüz yirmi dokuzdan tâ otuz dokuza, tâ kırk dörde kadar gösterir. Otuz iki sahifeden ibaret olan o kasidenin yalnız bir iki yerde bu zamanın Milâdî tarihini gösterir. Zannederim ki, öteki yerde dahı bu zamandan bahsediyor. Daha tam anlamamışım.

Hem, başta Sure-i İhlâs ile işaret edilen وَفْقِ مُثَلَّثْ bin üç yüz elli bir eder.

Hem, bu işaret-i Aleviyeye bu da ima eder ki. O kasidenin nısf-ı evvelinde yetmiş fıkrada on yedi defa *nur* kelimesini (HAŞİYE) tekrar ediyor. Ve müteaddit defa Suryanîce *bedî* manasında olan *Celcelûtiye* kelimesini öyle ehemmiyetle zikreder ki, kasidenin ismi *Celcelûtiye* olmuştur. Risale-i Nur, Esma-i Hüsna içinde ism-i *Nur*, ism-i *Hakîm* ve ism-i *Bedîin* mazhandır. Zahirinde, tarz-ı beyanında ism-i Bedîin cilvesi görünüyor.

Hem تُقَادُ سِرَاجُ النُّور fıkrasından iki satır evvel bu fıkra-i rânâ, belki en ehemmiyetli ve en parlak fıkra olan, اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا وَبَهْجَةً ❁ مَدَى الدَّهْرِ وَالْاَيَّامِ يَا نُورُ

HAŞİYE: Risale-ı Nur'un sebeb-i tesmiyesi, on yedi cihetle nur ile alâkadar olduğundan ve on adetten ziyade, *Risale-i Kader*'in mesail-i müteferrikasının ahirinde zikredilmiştir. Elbette bu lâtif tevafuk manasız olamaz.

ahir: son
alakadar: ilgili
bahıs: üzerinde konuşulan mesele.
bedî: eşsiz güzel.
Celcelutiye: ebcet cifir hesabıyla alakalı Hz. Ali tarafından telif edilen Suryanîce bir kaside.
cifrî: cifir hesabına ait.
cihet: yön
cilve: tecelli, görünme
ehemmiyet: önem
ehemmiyetli: önemli
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
evvel: önce.
fıkra: bent, fasıl
fıkra-i rana: güzel ve lâtif fıkra
haşiye: dipnot.
ibaret: meydana gelen, oluşan
ima: işaret etmek
ism-i Bedî: eşi benzeri olmayan, hayret verici güzellikte olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Hakim: Cenab-ı Hakkın hikmetle faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi, Hakim ismi
ism-i Nur: Allah'ın Nur ismi
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
işaret-i Aleviye: Hz. Ali'nin işaret ettiği
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
lâtif: hoş, güzel
mana: anlam
matbu: basılmış
mazhar: göründüğü yer
mesail-i müteferrika: birbirinden ayrı meseleler, ayrı sorunlar
Miladî: bir takvim yılı adı
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
nısf-ı evvel: ilk yarı
nur: parlıtı, ışık.
resmen: resmî olarak
Risale-i Kader: Kader Risalesi
sahife: sayfa
sebeb-i tesmiye: isimlendirme sebebi
Sure-i İhlas: İhlâs suresi
tarih-i kabul: kabul tarihi
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli
tenvir: aydınlatma, ışıklandırma
tevafuk: uyguniuk.
vefk-i müselles: üçleştiren üst
zahir: açık, dış
zan: sanma
zikir: anma, bildirme
zikredilme: söylenme
ziyade: daha fazla

جَلْجَلَتْ yani, *"Yâ Rab! Benim yıldızımı nur eyle. Ahirzamana kadar bedî bir surette ışıklandır, şulelendir . ."*

Evet, İmam-ı Ali'nin Radıyallahû Anhın şu duası bu zamanda Risale-i Nur ile kabul olduğunu ve Risale-i Nur'u irade ettiğini şu bedî, acip tevafukat ispat eder. Şöyle ki:

اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا tam tamına aynen cifir ve ebcet hesabıyla Risale-i Nur oluyor. Çünkü *nur* kelimesi her ikisinde de var. اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ İki yüz doksan altı eder. Risale-i Nur'daki "risale" kelimesi aynen iki yüz doksan altıdır. Demek İmam-ı Ali Radıyallahû Anh bütün ulûmunun hazinesi olan Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın bir şule-i i'cazı olan Risale-i Nur'u Cenab-ı Hak'tan ahirzamanda Kur'ân'a çelik bir sur ve parlak bir yıldız olarak istemiş (HAŞIYE) ve duası kabul olmuş.

HAŞİYE: نُفَادُ سراجُ السَّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ 'den sonra muttasıl olarak gelen şu satır سُور حلالٍ بادخ وَشرنطح ۞ بقدُّوس بزكُوتٍ به النَّارُ اُخْمِدَتْ yine Risale-i Nur'a pek zahir bir surette bakar. Çünkü manası şudur:

Risale-i Nur, ahirzamanda perde altında gizlice tenevvür edip, nurlu isim شرنطح بقدُّوس بزكُوتٍ yani *Raûf* ve *Rahim*'den ve İsm-ı Azamın tesiri altında *Celâl* ve *Kibriya*'nın azametli nurundan iktibas ederek dalâlet ve ilhad ateşini söndurecek.

Evet, bu mana *Risale-i Nur*'a tam tamına mutabıktır. Çünkü *Risale-i Nur*'u mütalâa edenler bilirler ki, onun iki menbaı var. *Biri* İsm-i Azamın kibriyalı ve azametli cilvesi, *diğeri* isim-i *Rahim*'in şefkatli ve re'fetli tecellisidir. Ve onun nuruyla fitne-i diniye nân ve zındıka ateşi sönüyor ve sonecek.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi
azamet: büyükluk.
bedî: eşsiz güzel.
Celâl: sonsuz büyükluk, yüceliik, azamet, her şeye hükmedebilme.
Cenab-ı Hak: Allah
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cilve: görünme, yansıma
dalâlet: sapkınlık, iman ve İslamiyetten ayrılma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebcet: Arab alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hadiseleri kaydetme ilmi
fitne-i diniye: dine gelen fitne, İnsanın dini duygularını ve hayatını bozan gelişmeler, karıştıran durumlar
haşiye: dipnot.
iktibas: alıntı
ilhad: dinden çıkma, dinsizlik
irade: dileme
İsm-ı Azam: Allah'ın en büyük ismi
İsm-i Rahim: Allah'ın Rahim ismi
İspat: sağlam ve dayanıklı hale getirme
kibriya: Allah'ın her bakımdan büyük olması
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'an-ı Kerîm.
mana: anlam
menba: kaynak
mutabık: uygun, iki şeyin bir birine uyması
muttasıl: bitişik, yapışık.
mütalaa: okuma, inceleme, düşünme
nâr: ateş.
nur: parlıtı ışık.
Rab: besleyen, büyüten, terbiye eden ve her şeyin sahibi olan Allah
Rahim: merhametli, acıyan, esirgeyen, merhameti her şeye olan Allah
Raûf: çok esirgeyen, ilen derecede şefkat ve merhamet sahibi Allah
re'fet: merhamet, acıma
suret: biçim
şefkat: acıma, merhamet etme
şule: alev
şule-i i'caz: mu'cize derecesindeki parlıtı ışık.
tecelli: görülme, belirme
tenevvür: parlama, nurlanma
tesir: etki.
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar
ulûm hazinesi: ilimler hazinesi
zahir: açık, görünen.
zındıka: dinsizlik.

Daha *Celcelûtiye*'de bu zamana ve Risale-i Nur'a ima eden müteaddit emareler var. Hatta, hayretimi mucip bir rüya: Eskişehir hapsinde istintakımdan bir gece evvel görüyorum ki, *Celcelûtiye*'nin Süryanî şu fıkrası,

بِهَالِ اَهِيلٍ شَلْعٍ شَلْعُوبٍ شَالِعٍ ۞ طَهِيٍّ طَهُوبٍ طَيْطَهُوبٍ طَيَطَّهَتْ

imdadıma yetişmiş. Beni sıkıntıdan kurtarmış. Ben birkaç defa tekrar edip okuyorum. Uyandım, yattım, yine onunla meşgulüm. Sabahleyin fevkalme'mul istintaka çağrıldım. Hem fevkalâde cevap verdim. Müdafaatımın en mühim ve memurları hayrette bırakan parçası tekellüfsüz tezahür etti. Fakat o parçayı ben kaleme alamadım. Onlar yazdılar. Her ne ise... Bundan, bu *Celcelûtiye* bize bakar.

Bir hatıra geldi. Baktım ki, o Süryanî fıkranın tam arkasında, bir satır evvel Hazret-i Imam-ı Ali'nin (RA) Risale-i Nur'u tasrih etmişim diye başta yazdığım تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً ve ıkı satır evvel اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا manidar, müjdeli, kerametkâr fıkraları bulunuyor. Anladım ki, gecedeki meşguliyet bunun için imiş. Elhâsıl, *Celcelûtiye* bu işaretiyle kaside-i *Ercûziye*'deki zahir keramat-ı Aleviyeyi hem teyit eder, hem onunla teeyyut edip sarahat derecesine takarrup ediyor.

Cây-ı dikkattir ki, ben Üveysî bir tarzda bir kısım ilm-i hakikatı *Huccetülislâm* olan İmam-ı Gazalî'den (KS) almıştım. Şimdi anlıyorum ki, İmam-ı Gazalî (KS) aynı dersi Üveysî bir tarzda İmam-ı Ali'den (RA) almıştır. Demek

cây-ı dikkat: dikkate deger
Celcelûtiye: ebcet cifir hesabıyla alakalı Hz. Ali tarafından telif edilen Suryanice bir kaside.
derece: basamak
elhasıl: netice itibanyla
emare: alamet, belirti
evvel: once.
fevkalâde: olağanustu
fevkalme'mul: umulanın us tunde
fıkra: bend, fasıl
hatıra: anı
hüccetülislâm: Islâm ın dehli hucceti
ilm-i hakikat: hakikat ilmi
ima: işaret etme
imdat: yardım.
istıntak: söyletme
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
kaside-i Ercuziye: Hz. Ali tarafından kaleme alınan ve is tıkbalden haber veren meşhur kaside
keramat-ı Aleviye: Hz. Ali nın (ra) kerameden hanka halleri
kerametkar: kerametli
kısım: parça, bolum
manidar: nukreli, ince manalı
meşgul: ilgilenen, ugraşan
meşguliyet: uğraşılan şey
mucip: sebep, vesile
müdafaat: savunmalar
mühim: onemli
müjde: sevindırıcı haber
müteaddit: turlu turlu, çeşitli
sarahat: sarihlik, açıklık.
Süryanî: Sami ırkından bir Hristiyan topluluğu
takarrup: yaklaşma
tarz: biçim, suret.
tasrih: açıkça ifade etme
teeyyut: kuvvet bulma, sağlamlaşma.
tekellüf: zahmetli iş gorme.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tezahur: ortaya çıkma, belirme
Üveysî: Üveysî tarzı, kendisine bagli olduğu zatı gormeden gaybi olan sevgi ve baglılık
zahir: açık.

Hazret-i İmam-ı Ali'nin Radıyallahü Anhü mühim bir şakirdi olan İmam-ı Gazali'nın (KS) başı üstünde bu bîçare talebesine şefkatkârâne, tesellidarâne en sıkıntılı bir zamanda bakması acip değil, belki lâzımdır ve öyle olmak gerektir. Risale-i Nur'a üç fıkrasında kuvvetli işaret eden Hazret-i Ali'nin (RA) kaside-i *Celcelûtiye*'sinin hiçbir cihetle tesadufe hamledilemez tevafuklu bir kerametini beyan etmeye mecbur oldum. Şöyle ki:

Üç aydan beri her gün o kasideyi okuyorum. Yalnız, sekiz sahifeyi halledemediğim bir vefka dair olduğu cihetle, okumuyordum. Fakat ahirinde وَصَلِّ اِلٰهِى 'den başlayan ahirki iki sahifeyi ötekilerle beraber okurdum. Yetmiş defa kat'î, belki tahminime göre yüze yakın defalarda, her defa istisnasız, ne vakit elime alıp baştan okuduktan sonra ahirîni açarken فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى حَلَّ قَدْرُهُ ile başlayan sahife açılıyordu. Ben hayret ediyordum. Onu okumayarak iki sahife sonra وَصَلِّ اِلٰهِى ile başlayan iki sahife ahirîni okuduklarıma zammederdim. Her ne vakit baştan okuduğum ve terk ettiğim sekiz sahifeye gelirken, kitabın bâkî kalan yüze yakın sahifeleri içinde, açtıkça yine فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ sahifesi açılıyordu. Hayret içinde hayret ediyordum. Elli defadan sonra dedim: "Acaba bu sahife neden açılıyor? Onu da okusam ne olur?" Baktım ki, *kaside-i Celcelûtiye*'yi okuduğum maksadın neticesini o sahife gösteriyor. Ben terk ettiğimden hata ettiğimi

acip: garip
ahir: son
bâkî: geride kalan
beyan: anlatma, bildirme
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
dair: alâkalı
fıkra: bend, fasıl
haml: yüklenme, isnat
hata: yanılma
hayret: şaşkınlık
istisna: kaide dışı bırakma
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamber'in derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak telif edilen Süryanice kaside
kat'î: kesin
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
lâzım: gerekli
maksat: kasdedilen, istenen
mühim: önemli
netice: sonuç
sahife: sayfa
şâkirt: talebe, öğrenci
şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde
tahmin: aşağı yukarı belirleme, hemen hemen bilme
talebe: öğrenci
terk: bırakma, bakmama
tesadüf: rastlantı
tesellidârâne: teselli ederek
tevafuk: uygunluk
vakit: zaman
vefk: uygunluk
zammetme: katma, ekleme, ziyade etme

bildim. Ondan sonra okumaya başladım. Ondan sonra, belki kırk defadan fazla ele aldıkça, yine o sahife açılıyordu. Nihayet arkadaşlarıma hikâye ettim. Onlar da hayret içinde hayrette kaldılar. Dedim: "Bu, *Celcelûtiye*'nin bir kerametidir. Sizleri değil, başkalarını ikna edecek maddî delil elimde yok, yalnız benim müşahedatım var. Benim müşahedatım başkasına hüccet olamaz. Ben de şimdiye kadar delilsiz davaları yazmak âdetim değildi. Fakat madem şu tevafuk acıptır; elbette işarettir ki, 'Beni yaz!' İnanmayana kendini inandıracak ki, yazdırmak istiyor."

Cenab-ı Hakka yüz bin şükrediyorum ki, bana hem büyük bir teselli, hem davama büyük bir delil gösterdi. Ve tevafukun beş altı nev'i bize ve mesleğimize medar-ı imtiyaz ve vesile-i teşvik olarak verilmiş. Ve her me'yusiyet ve gevşeklik zamanımızda bir kamçı-i teşvik ve bir keramet-i hizmet-i Kur'âniyeye medar bir tevafuk-ı lâtife imdadımıza yetiştiği gibi, bu defa da yetişti. Evet, kalben gayet alâkadar olduğum kardeşlerimin müfarakat zamanının pek yakın olduğu bir zamanda ve hapiste yalnız kalacağım bir anda ve üç ayda yetmiş defa acıp bir tarzda bana açılan bir sahifenin kerametini dava ettiğim ve delilsiz kaldığım bir hengâmda Hz. Ali'nin (RA) *Celcelûtiye* kasidesinin yetmiş defa bilâistisna bana açılan

(1) فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ 'den başlayan üç-dört satırda üç-dört kuvvetli emare ve delil vardır ki, (2) فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ hitab-ı umumîsinde bize hususî bakıyor.

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran garip
adet: usul, alışkanlık
alakadar: ilgili, münasebetli
bilâistisna: istisnasız.
Celcelûtiye: ebcet cifir hesabıyla alakalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside
Cenab-ı Hak: Allah
dava: takip edilen fikir, iddia.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan
emare: alâmet, belirti
gayet: son derece
hayret: şaşkınlık.
hengâm: zaman, sıra
hikâye: anlatma
hitab-ı umumî: genel, herkese hitap
hususî: özel.
hüccet: delil, bürhan.
ikna: bir fikri, düşünceyi kabul ettirme, inandırma
imdat: yardım
işaret: dolaylı gösterme, alâmet.
kalben: kalb ile, gönülden.
kamçı-i teşvik: teşvik kamçısı
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
keramet-i hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmetinin kerameti
maddî: somut.
medar: sebep, vesile.
medar-ı imtiyaz: farklı ve üstün olma sebebi
me'yusiyet: umutsızlık
müfarakat: ayrılık.
müşahedat: gözlemler
nevi: tür, çeşit
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tarz: biçim, suret.
teselli: avunma
tevafuk: uygunluk.
tevafuk-ı latife: güzel münasebet, uyumluluk.
vesile-i teşvik: istek uyandırma sebebi, vesilesi

1. Ey ismiyle müsemmâ kadri yüce zat!

2. Ey ismiyle müsemmâ olan

BİRİNCİ EMARE:

(1) فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ fıkrası, hem makam, hem mana, hem cifir ve ebcet hesabıyla, bu nida-i umumî-i Alevîde hususî bir tarzda bu zamana ve Risale-i Nur'a ve Risale-i Nur'un müellifine bakıyor.

Çünkü فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ cifir ve ebcet hesabıyla bin üç yüz elli üç senesi zamanını tam gösterdiği, ve o zamanda da Risale-i Nur ve şakirtlerinin en korkulu bir zamanıdır ki, altı satırda yedi defa لَا تَخْشَ kelimelerini tekrar ediyor, فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ fıkrasındaki حَامِلَ الْاِسْمِ Molla Said (RA), فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ Molla Kürd ve Molla Said Bedî (RA) yalnız üç farkla tevafuk sırrıyla gösteriyor ve bu isim sahibi bu hitapta hususî murat olduğuna işaret ediyor. Ve manasıyla da, "Ey bin üç yüz elli üç senesinin tarihinde bu İsm-i Azamın hamili, yani İsm-i Azamı kendine muhafız ittihaz eden şahıs" demekle, o umumî hitapta böyle hususî bize bakıyor. Çünkü, *lillâhilhamd*, bin üç yüz elli üç tarihinde, her yirmi dört saatte yüz yetmiş bir defa اَلْاِسْمُ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ olan İsm-i Azamı okuyorum ve kendimi onunla muhafazaya çalışıyorum.

Evet, kaside-i *Ercûzıye*'sinde *Sekîne* tabir ettiği İsm-i Azam ve *Celcelûtiye*'sinde Süryanî ve Arabî olarak yine

---

1. Ey ismiyle musemma kadri yüce zat!

Arabî: Arabcaya ait.
Celcelûtiye: ebcet cifir hesabıyla alakalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiselen kaydetme ilmi.
emare: alâmet, belirti.
fıkra: bend, fasıl.
hamil: taşıyan.
hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.
hususî: özel.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
ittıhaz: edinme.
kaside-i Ercuzıye: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren meşhur kaside.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
makam: mevkı.
mana: anlam.
muhafaza: koruma.
muhafız: koruyucu.
murat: maksat, meram.
müellif: telif eden, yazar.
nida-i umumî-i Alevî: Hz. Ali'nin herkese seslenişi.
Sekîne: içensinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim sükûnet ve emniyet veren bir dua.
Süryanî: Sami ırkından bir Hristiyan topluluğu.
şahıs: kişi.
tabir: ifade.
tarz: biçim, suret.
tevafuk: uygun gelme.
umumî: herkesle alakalı, genel.

müteaddit tarzda اَلْاِسْمِ الْمُعَظَّمِ قَدْرُهُ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ gibi tabirlerle beyan ettiği esma-i sitte-i meşhure ki, İsm-ı Azamdır; gösterdiği bin üç yüz elli üç tarihinde (HAŞİYE) yüz yetmiş bir defa esma-ı sittesi Risale-i Nur muellifinin daimî virdidir. Ve o yüz yetmiş bir defa okuduğum esma-i sitte ile beraber yetmiş bir ayeti yirmi dört saatte on dokuz defa okuyarak, yekûnu bin üç yüz elli üç, hem bir cihette bin üç yüz kırk bir eder ki, bu İsm-i Azama bin üç yüz kırktan beri devam ettiğimin tarihine tevafuk ediyor. Hem bir defasında on dokuz ayet İsm-i Azam ile beraber on dokuz defa daimî okunur. Ve ayetlerin tekraratının hurufatının adedi altı bin altı yüz altmış altı âyât-ı Kur'âniyeye tevafuk ediyor. Sure-i İhlâs'ın üç, Fatiha-i Şenfenin tekerrur-ı nüzulü için ikı olsa, yine tam tamına tevafuk ediyor.

HAŞİYE: Belki يا nıda ile çağırdığı حامل الاسم الذى حلّ قدره hesab-ı ebcet ve cifir ile bin üç yüz elli dört eder ki, bu Arabî tarihte Risale-i Nur'un kırktan fazla şakirtlerini ve muellifini imha etmek plânı ile hapishaneye attıkları zamandır ve tevkif ettikleri tarihtir. Bu tarihte bu hitaba tam muhatap olacak yalnız bunlar görünüyorlar. Çünkü vaziyetleri gayet korkulu idi. Hâlbuki harika olarak selâmete çıktılar.

Bu fıkrada Hazret-ı Alî (RA) diyor: توقّى به كُلَّ الْاُمُور تسلّمتْ Yanı "*İsm-ı Azamın bereketiyle her bir tehlikeden selâmetle kurtulacaksınız.*" Evet, şükür kurtulduk.

Eğer الَّذِى حلّ 'deki ıkı şeddeli *lâm*lar birer sayılsa, bin ıkı yüz doksan dört eder ki, o zaman Risale-i Nur muellifinin dünyaya geldiği tarihtir. Ve Doksan Üç muhtıra harbinden tâ Harb-ı Umumiye kadar ve bin üç yüz elli dörde kadar olan tehlikeli bir zamanda yaşayacaksın ve çok tehlikelere düşeceksin, fakat korkma, kurtulacaksın diye işaret ediyor.

adet: sayı
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bereket: çokluk, bolluk
beyan: anlatma, bildirme
cihet: yön
daimî: sürekli, devamlı
esma-ı sitte: Cenâb-ı Hakkın altı büyük ismi: Fert, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddus ismileri
esma-ı sitte-i meşhure: Cenâb-ı Hakkın meşhur olmuş altı ismi
fıkra: bent
Harb-i Umumî: Birinci Cihan Savaşı
harika: olağanüstü, hayret verici
haşiye: dipnot
hesab-ı ebcet ve cifir: harflere sayı değeri vererek tarih düşürme hesabı
hitap: konuşma
hurufat: harfler
İsm-ı Azam: Cenâb-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer ismileri kuşatmış olanı
muhatap: kendisine konuşulan kimse, karşısındaki kimse
muellif: yazar, kitap yazarı
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
nıda: seslenme, ses
selâmet: esenlik, kurtuluş
şakirt: talebe
tabir: ifade
tarz: biçim, şekil
tekerrur-i nüzul: tekrar tekrar inme, inış, rekrarı
tekrarat: tekrarlar
tevafuk: uygun gelme
tevkif: hapsetme
virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur'an cüzleri, Esmâ-ı Husnâ ve dualar
yekûn: toplam

IKINCI EMARE:

فَيَاحَامِلَ ٱلاِسْمِ ٱلَّذِى satırından sonra فَقَاتِلْ وَلاَ تَخْشَ وَحَارِبْ وَلاَ تَخَفْ fıkrası pek zahir ve kat'î bir surette Harb-i Umumîyi gösterdiği gibi, Harb-i Umumîde gayet tehlikeli bir surette harbe iştirak eden bu fakirin en korkunç zamanına bakar ve teselli eder ve "Korkma!" der. Ve bu umumî hitapta hususî Risale-i Nur'un başlangıcı olan *Işaratu'l-I'caz*'ın mebde-i telifi ile ve âlem-i İslâm'ın en müthiş ve korkulu musibet zamanını manasıyla gösterdiği gibi cifir ve ebcet hesabıyla da gösterir. Mana ile cifir hesabı ittifak ettiği yerde, ima kuvvetlenip işaret derecesine çıkar. Çünkü وَلاَ تَخْشَ Hicrî bin üç yüz otuz yedi; Rumî ikı kusur fark eder, o hâlde bın üç yüz otuz dörde ınıyor kı, o tarihte yalnız, tek başımla Rusya'nın şimalinde en korkulu bir vaziyette esaretten firar ettığımin zamanıdır. فَقَاتِلْ وَلاَ تَخْشَ beraber olsa, bin dokuz yüz kırk kusur oluyor ki, bunda, *Allahü a'lem,* o tarihte diğer bir harb-i umumî çıkmasına ve iştirakimize işaret etmekle beraber, böyle büyük yekûnlarda üç dört farkın ehemmıyeti olmadığından; hem Rumî yenne, Arabî bu Milâdî tarihine girse, beş altı sene fark ediyor, yine otuz yedı tarihı, evvelkı hesaba tevafuk edip, en korkulu vazıyetımızde teselli venyor. وَحَارِبْ وَلاَ تَخَفْ ıse pek sarih bir surette Harb-i Umumîyi gösteriyor. Çünkü

âlem-i İslam: İslâm dunyası
Allahü a'lem: Allah bilir
Arabi: Hicri tarih
cifir: harflere verilen sayı kıymetı ile ıbarelerden tarih veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmı
derece: basamak, mertebe
ebcet: Arab alfabesinde yirmi sekiz harfe deger vererek tarih ve hadıseleri kaydetme ılmı
ehemmiyet: Osmanlı devletınde malî ışlerde kullanılan gunes takvımı
emare: alamet, belirti
esaret: esirlik.
evvel: once
fıkra: bend, fasıl
firar: kaçma, gizlice gıtme
gayet: son derece
Harb-i Umumi: genel harb 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dunya Savaşı
harb: savaş
Hicri: tarih başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in hicretunı esas alan takvım
hitap: bir topluluğa karşı söz soyleme
hususi: ozel
ima: dolaylı olarak gostermek.
Işaratü'l-I'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nın Risale-i Nur Kulıyatında yer alan bir eserı
Işaret: gösterme, dolaylı bildırme.
ıştırak: katılma
ittifak: birleşme
katı: kesin
kusur: fazlalar
mana: anlam
mebde-i telif: kıtap yazmanın başlangıcı
Milâdi: Hz. Isa nın dogumunu başlangıç olarak alan takvım.
musibet: felaket, belâ.
müthiş: dehşet veren
Rumi: Osmanlı devletınde malı ışlerde kullanılan gunes takvımı.
sarih: açık.
suret: bıçım, tarz
şimal: kuzey
teselli: avunma.
tevafuk: uygun gelme
umumi: genel
vaziyet: durum
yekûn: toplam.
zahir: açık.

وَلَا تَخَفْ وَحَارِبْ manası "*Dehşetli bir harb-i ahırzamandan korkma*" demekle beraber, cifir ve ebcet hesabıyla bın üç yüz otuz bır veyahut bın uç yüz otuz üç ettığınden, ve umumî hitaptan hususî bize baktığı sair emarelerle göründüğü gıbı, o tarıhte harb-i umumîde en muthış bır vazıyete giriftar olmuştum. *İşaratü'l-I'caz*'ın müsvedde-i evveliyesi düşmanın elinde parça parça olmuştu. Ben de bir defada dört mermi vücuduma isabet ederek, birisinde yaralı ayağım kınk, su ve çamur içinde otuz dort saat olume muntazır ve etrafımda düşman askerleri muhasara ettiği bir hengâmdır ki, en korkulu ve en me'yusıyetlı zamanıma bakıyor. Oyle ise, o umum içinde hususî bize işaret ediyor, (HAŞIYE) denilebilir.

HAŞİYE: فياحامل الاسم الذى (ilh.) dört satırda beş altı vecihle Risale-i Nur'a ve müellifine işaret ettiği gibi, hayatındakı vukuat-ı muhimmeye parmak basıyor.

Ezcumle: Dördüncu satırda فلا حَيَّةٌ نَحْشى fıkrasıyla bın uç yuz kırk sekiz raddelerinde ve Rumî ıse bin üç yüz kırk beşte Hocam, dağdakı cesim bir karaağaca dayandığı esnada yarım saat bir gurultü ıştıp bakmadı. Sonra baktı kı, gayet muthış ejderha gıbı bir yılan arkasında ağzını açmış, bekliyor. hucum edemıyor. Birden Hocam o yılanın onundan tarla içine çekildi, yılan ıse çoreklenmiş ve bir metre de ayağa kalkmış vaziyette ıken, onun hucumuna intizar edıyordu. Hâlbukı, harika olarak, o muthış hayvan kımıldanamadı. Çünku Hocamın o gun çok defa okuduğu Ayete'l-Kursî himayeti, o hayvana gem vurmuş gibi, üç metre mesafede durdurdu. En nihayet çekildi, gıttı.

Bu manayı teyit eden cifirce حَيَّةٌ 'deki *te* müennes alâmeti olduğu ıçun sayılmaz. Çünku o yılan dehşetine gore muzekker ımış. Tabîr-ı hakkı

Ayete'l-Kürsî: Bakara Suresinin 255 ayetı.
cesim: buyuk.
cifir: harflere verilen sayı kıymetı ile ıbarelerden tarıh veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmı.
dehşet: buyuk korku hâlı.
ebcet: Arab alfabesinde yırmı sekız harfe deger vererek tarıh ve hâdıselerı kaydetme ılmı.
emare: alâmet, belırtı.
ezcümle: bunun gıbı, bu cümleden olarak.
fıkra: bend, fasıl.
giriftar: tutkun, muptelâ.
harb-i ahırzaman: ahırzamanda çıkacak olan savaşı.
Harb-ı Umumî: genel harb. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Bırıncı Dunya Savaşı."
harika: hayret verıcı.
haşıye: dıpnot.
hengam: zaman, sıra.
himaye: koruma.
hitap: bir topluluğa karşı söz soyleme.
hususî: ozel.
intizar: bekleme.
Işaratü'l-I'caz: Bedıuzzaman Said Nursî'nın Risale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eserı.
manâ: anlam.
me'yusiyet: umıtsızlık.
muhasara: kuşatma.
muntazır: bekleyen, gozeten.
müellif: yazar, kitap yazan.
müennes: dışı.
müsvedde-i evveliye: acele ıle temız yazılmayan yazı ılk musvedde.
müthiş: dehşetlı korkunç.
müzekker: erkek.
radde: tahmın edılen zaman cıvarında derecesinde.
Rumî: Osmanlı devletinde malı ışlerde kullanılan güneş takvımı.
sair: dıger ötekı.
tabir-i hak: dogru bir deyiş, tabır.
teyit: dogrulama.
umum: genel olma, herkes.
umumî: genel.
vaziyet: durum.
vecih: yön.
vukuat-ı mühimme: onemlı olaylar.

ÜÇÜNCÜ EMARE:

Bu üç güz mevsimidir; aynı zamanda medar-ı teselli üç kerameti görüyoruz.

Birincisi: Gavs-ı Azam (RA) يَا مُرِيدِى كُنْ قَادِرِىَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا تَعِيشُ سَعِيدًا tabiriyle on beş emare-i kaviye ile bize baktığı ve teselli verdiği gibi, فَقُلْ وَلاَ تَخَفْ emriyle korkumuzu izale etmiş.

İkinci güzde: Aynı mevsimde Hazret-i Ali (RA) aynen o kudsî hafıdının başı üstünde bize bakıp korkulu, me'yusiyetli vaziyetimizden ve yakında başımıza gelecek

---

حيٌّ 'dur حيٌّ olsa, o vakit فلا حَيَّةٌ تَحْتَى Arabî bin uç yüz kırk sekiz eder ki, aynı tarihte bu hâdise vaki olmuştur.

Hem üçüncü satırda وحاصِمْ مَنْ نَشاءُ fıkrasında مَنْ نَشاءُ cifirce Hocamın husumet ettiği bu adamların aynı isimlerinin adedine muvafık geliyor. İzahata izin vermediği için bu kadar yazdırıldı. وحاربْ ولا تخف 'den sonra, دُسْ كُلَّ ارْضٍ (HAŞİYECİK) yanı arza bastığın zaman ki, cifirce bin iki yüz doksan beş Arabî, doksan üç Rumî tarihidir ki, tarih-i velâdetine ve Rus Harb-i müthişine tevafukla beraber, بالْوُحُوشِ تعمَّرتْ fıkrası işaret ediyor ki, yere bastığın zaman zemin, yer vahşîlerle şenleniyor, yanı vahşi Ruslar âlem-i İslâm'ı hırpalıyor. Kırk sene sonra o vahşîlerin elinde esir olup onların en vahşi memleketine gideceksin, haber veriyor.

Elhâsıl, فقاتلْ ولاَ تخشَ وحاربْ ولاَ تخفْ ve دُسْ كُلَّ ارْضٍ بالْوُحُوشِ تعمَّرتْ bu satırda dört kelime ile başa gelen dört vukuat-ı muhimmeyi sarahate yakın işaret ediyor.

HAŞİYECİK: كُلَّ ارْضٍ 'deki *tenvin*, *nun* sayılır.

Hafız Tevfik

âlem-i İslâm: İslâm âlemi
Arabî: Hicrî tarih
arz: dünya, yer küre
aynen: hiç değişmeden, aynı şekilde
cifir: harflere verilen sayı kıymetleri ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
elhâsıl: sonuç olarak
emare: alâmet, belirti
emare-i kaviye: kuvvetli emare, belirti
emir: buyruk
fıkra: bend, fasıl
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nanı
güz: sonbahar
hadise: olay
hafit: torun
haşiyecik: küçük dipnot
husumet: düşmanlık
izahat: açıklamalar
izale: giderme
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
kudsî: mukaddes, kutlu
medar-ı teselli: ferahlık sebebi
me'yusiyet: umutsızlık
muvafık: uygun
Rumî: Osmanlı devletinde mali işlerde kullanılan güneş takvimi
Rus Harb-i müthişi: Rusun meşhur 93 Harbi
sarahat: apaçık
tabir: ifade
tarih-i velâdet: doğum tarihi
tenvin: iki üstün, iki otre, iki esreye denir
teselli: avunma
tevafuk: uygun gelme
vaki: meydana gelen
vaziyet: durum
vukuat-ı mühimme: mühim olaylar, vakıalar

musibete karşı tahaffuz için İsm-i Azamı ders verip, وَيَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ tabiriyle beş kuvvetli delillerle o umumî hıtaptan bize hususî baktığını gördük.

Bu üçüncü güzde: Bizi ikaz ettiği musibet başımıza geldiği ve hapse düştüğümüz ve bütün ruhumla ünsiyet ettiğim arkadaşlarımın müfarakat zamanında yine فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِي حَلَّ قَدْرُهُ diye kerametkârâne bize teselli ve korkumuzu izale eder bir tarzda beyanatı görüldü.

Lâtif bir tevafuktandır ki, üç güz mevsiminde, aynı zamanda Sekizinci ve On Sekizinci ve Yirmi Sekizinci Lem'alar da bu üç keramat-ı azîmeye dair olduğundan, ihtiyârımız olmadan onar fasıla ile, sekiz, on sekiz, yirmi sekize tevafuk ediyor. Bu altı satırda yedi defa Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) لَا تَخْشَ diyerek bin üç yüz otuz yediden sonraki senelere, korkulu seneler olduğundan, en ziyade Kur'ân hesabına perişaniyet ve havfa düşmuş olanlara teselli ve teşci etmesi bu umumî hitapta her bir seneye bir لَا تَخْشَ kelimesiyle bakıp kırk ikiye ve daha sonrasına kadar, Risale-i Nur'un mebde-i intişarı ve telifi ve bu fakir, arkadaşlarımla beraber zamanın en dehşetli darbesine maruz olduğumuzdan, bu umumî hitapta bize hususî baktığına kuvvetli bir emaredir. Eğer لَا تَخْشَ manasında bulunan لَا تَخَفْ لَا تَحْزَنْ، وَخَاصِمْ مَنْ تَشَاءُ gibi

dair: alâkalı, ilgili
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
emare: alâmet, belirti
fasıla: aralık.
güz: sonbahar
havf: korku
hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme
hususî: özel
ihtiyar: tercih, irade
ikaz: uyarma
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
izale: giderme
keramat-ı azîme: büyük kerametler
kerametkârane: keramedi bir şekilde
latif: hoş, güzel
lem'a: parıltı
mana: anlam
maruz: bir şeyin karşısında ve tesir altında bulunan, uğrama
mebde-i intişar: neşrolmasının yayılmasının başlangıcı
musibet: felâket, belâ
müfarakat: ayrılık.
perişaniyet: perişanlık
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
satır: yazı sırası.
tabir: ifade
tahaffuz: korunma
tarz: biçim, suret.
telif: kitap yazma
teselli: avutma
teşci: cesaretlendirme
tevafuk: uygunluk.
umumî: genel
ünsiyet: alışkanlık, ülfet.
ziyade: çok, fazla

beyanat: açıklamalar, izahlar

dört-beş kelime daha ilâve olsa, bizim ve Risale-i Nur'un intişarıyla beraber en korkulu bir zamanda olduğumuzdan, yine sair emaratın işaratıyla bu fıkralar umumî hitap içinde hususî bir surette Risale-i Nur şakirtlerine bakar. Ve bilhassa, "Birbirine mukabil melıklerın ve reislerın tecavüzünden ve tevkifinden ve ihatasından korkma!" mealinde olan وَلَا تَخْشَ مِنْ بَأْسِ الْمُلُوكِ وَلَوْ طَغَتْ ۞ وَلَا تَخْشَ بَأْسًا لِلْمُلُوكِ وَلَوْ حَوَتْ iki fıkrayı şımdi tam izah edemediğim müteaddit emareler ile "Hâkimler, padişahlar, reislerın sana karşı hücumlarından ve esaretlerinden ve yakalamalarından korkma!" diye olan hitab-ı umumîsinde hususî bize bakıyor. Hem manaca, hem cifirce hakikî ve lâyık muhatap olacak, musibetzedeler içinde tam bizim gibi bu zamanda hiçbir kimse görülmüyor. Demek hususî bu iki fıkra bize bakar.

Hem فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ (ilh.) fıkrasının altındaki fıkra olan تَوَقَّى بِهِ كُلَّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَتْ manasıyla, yine cifir ve ebcet hesabıyla (HAŞIYE) بِهِ كُلَّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَتْ bin üç yüz elli dört

---

HAŞİYE: بِهِ كُلَّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَتْ bin uç yuz yırmı beştır, bu tarıhte o حامل الاسم Dıvan-ı Harbın darağacına asılmaktan me mulun hılâfına olarak selâmetle kurtulduğu gibi, حامل الاسم الذى حَلَّ قَدْرُهُ bin uç yuz elli dörttur, bu tarıhte bu muthiş musıbetten harıka olarak selâmetle çıktık

bilhassa: özellikle
cifir: harflere verilen sayı kıymetı ile ıbarelerden tarıh veya ısme dalr ışaretler çıkarmak ılmı
dıvan-ı harb: askerî mahkeme
ebcet: Arab alfabesinde yırmi sekiz harfe değer vererek tarıh ve hadıselen kaydetme ılmı
emarat: emareler alâmetler
emare: alâmet, belırtı
esaret: esırlık.
fıkra: bend fasıl
hakikî: gerçek.
hâkım: memleketı ıdare eden hukumdar
harıka: olaganüstu, hayret veren
haşıye: dıpnot.
hılâf: zıddına olan
hıtab-ı umumî: genel hıtap
hıtap: bır topluluğa karşı soz söyleme
hususî: ozel
hucum: saldırma
ihata: kuşatılma
ilave: ekleme
intişar: yayılma neşrolunma
ışarat: ışaretler belırtıler
mana: anlam
meal: mana mefhum
melık: hukumdar
me mul: umulan, emel hıssıyle gelmesı ya da olması beklenen
muhatap: kendısıne soz söylenılen
mukabıl: karşılık
musıbetzede: musıbet görmuş felakete ugramış.
muteaddıt: turlu turlu çeşıtlı
müthiş: dehşetlı
padışah: sulten melık
reis: başkan
sair: dıger oteki
selâmet: esenlik kurtuluş
suret: bıçım tarz
şakırt: talebe
tecavüz: saldırma
tevkif: durdurma
umumî: genel

Arabî tarihinde en sevdiğim kardeşlerimle hapiste ve me'yusiyetli bir vakitte, günde yüz yetmiş bir defa اَلْاِسْمُ الَّذِى حَلَّ قَدْرُهُ tabir edilen İsm-i Azamı okuduğum bir zamanda, elbette bu tesellı-ı selâmet *Celcelûtiye*'nin umumî müjdesinde hususî bize baktığını ehl-i insaf tereddüt etmemeli. Çünkü hakkımızdaki düşman plânından selâmete çıkmak harikadır ki, onu gösteriyor. Kasidenin ortasında en mühim ve en parlak yerde en mühim duasının neticesinde üç fıkrasının her birinde sarahate yakın Risale-i Nur'u manasıyla ve cifirce göstermesi, burada فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ fıkrasında dahı Risale-ı Nur şakirtlerine teselli ve temınat vermekle hususî bir surette baktığını kuvvetli teyit ediyor.

Bu emarelen teyit eden şu noktadır ki: Kaside-i *Celcelûtiye*, umumiyeti itibanyla Süryanî, Ibranî, esma-i llâhiyeyı ve suver-i Kur'ânıyeyi şefaatçı yapıp, hususî munacat olduğu hâlde, başta ❁ بَدَأْتُ بِسْمِ اللهِ رُوحِى بِهِ اهْتَدَتْ اِلَى كَشْفِ اَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ fıkrasıyla gösteriyor ki, bazı esrar-ı gaybiyenin keşfinden bahsedecek. Yalnız bir iki yerde hususî munacat ve duadan istikbale bakar tarzı var kı; bırısı, اَقِدْ كَوْكَبِى بِالْاِسْمِ نُورًا 'den başlıyor, üç satırda uç defa kuvvetli işaretle mana ve cifirle Risale-i Nur'u gösteriyor. Ikinci yer ise فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ

Arabî Arabcaya ait
bahsetme söz etme
Celcelutiye ebcet cifir hesabıyla alakalı Hz. Ali tarafından telif edilen Suryanîce bir kaside.
cifir harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ılmı.
dua Allah'a yalvarma niyaz.
ehl-i insaf insaf sahıplen
emare alamet belırtı
esma-i llahiye Allah'ın ısımlen
esrar-ı gaybiye gaybın sırları
fıkra bend fasıl
harika olaganustu
hususi özel
Ibrani Yahudî sülâlesi Yahudî sülalesinden olan kımse
ism-i Azam Cenab-ı Hakkın bın bir ismınden en buyuk ve manaca dıger ısımlen kuşatmış olanı
istıkbal gelecek zaman
işaret gösterme dolaylı bıldırme
kaside belli bır amaçla yazılmış şıır ve bu şıırın nazım şeklı
Kaside-i Celcelutiye Hz. Imam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslenne istınaden kaleme aldıgı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ıle alakalı olarak telif edilen Suryanıce kaside
keşif Allah tarafından ılham edilme kalb gozüyle gorme.
mana anlam
me'yusıyet umıtsızlık
muhim onemlı
müjde sevindırıcı haber
munacat Allah'a dua etme yalvarma
netice sonuç.
nokta konu cihet.
sarahat sarıhlık, açıklık.
selâmet salımlık kurtuluş eminlik.
suret bıçım tarz.
suver-ı Kur'anıye Kur'ân'ın surelen
Süryani Samı ırkından bir Hristıyan toplulugu.
şakırt talebe öğrenci.
şefaat bır ıhtıyaç sahıbının af ve iyılıge kavuşması ıçın yapılan aracılık.
tabir ifade
tarz bıçım suret
teminat inandırarak ve gu vendırerek emanet alıp vermek
tereddüt kararsızlık.
tesellî avunma
tesellı-ı selamet kurtuluş tesellısı.
teyit kuvvetlendırme saglamlaştırma
umumi genel
umumiyet genellik
vakit zaman

ile başlayan üç satırında üç kuvvetli işaretle Risale-i Nur şakirtlerine bakıyor. Yetmiş defa, yüz ihtimal içinde bir sahifenin açılması tesadüf olmadığı gibi, bu tarzdaki imalar, emareler, işaretler elbette tesadüfî olamaz. Belki bir keramet-i gaybiyedir, Kur'ân-ı Hakîm'in hizmetkârlarına bir ikramdır.

Said Nursî

• • •

Hafız Tevfik'in Fıkrasına Tetimme

Re'fet, Husrev, Rüştü'ye hediyedir

فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ (ilh.) bu beş altı satırda, yedi fıkrasıyla yedi cihetle de Risale-i Nur müellifine işaret ettiği gibi, diğer üç fıkra da, gerçi öteki fıkralar gibi kavi bir işaret değil, fakat bir hafî imadan hâlî değildir. Madem bütün fıkralar işaret ediyorlar, bu üç fıkra dahi onlar gibi işaret etmek gerektir.

Ezcümle: اَقْبِلْ وَلَا تَهْرَبْ fıkrası, belki altı satırdaki on üç fıkrada istikbalde gelen ve müthiş korkulara düşen birisine hitap ediyor ki, "Karşıla, kaçma!" deyip teşci ediyorlar. Sair fıkraların delâletiyle, bu umumî hitapta hususî bir muhatap 'Said Nursî'dir. O hâlde يَا سَعِيدَ النُّورْسِى

cihet: yön
delalet: delil olma, gösterme
emare: alâmet, belirti
ezcümle: bu cümleden olarak.
fıkra: bend, fasıl
hafi: gizli
hâlî: bir şeyden uzak.
hediye: armağan
hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme
hizmetkar: hizmetçi
hususî: özel
ihtimal: olabilirlik.
ikram: bağış, ihsan
ima: işaret etmek, dolaylı bildirme
istikbal: gelecek zaman
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
kavi: kuvvetli, güçlü
keramet-i gaybiye: gaybla ilgili keramet.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
muhatap: kendisine söz söylenilen
müellif: telif eden, yazar
müthiş: dehşet veren
sahife: sayfa
sair: diğer, öteki
şakirt: talebe
tarz: biçim, suret
tesadüfî: rastgele, tesadüf olarak.
teşci: cesaretlendirme
tetimme: ek.
umumî: genel

zammıyla, bin üç yüz yirmi beş eder. Çünkü şeddeli *nun* ıki *nun* ve اَلنُّورْسِى 'deki şeddeli *ye* ıkı *ye*'dır. Işte o tarıhte, 31 Mart Hâdisesi münasebetiyle, Istanbul'dan kaçarak muvakkat bir zaman mücahede-i maneviyeyi bırakmak niyetiyle, Hareket Ordusundan fırar edip Izmıt'e geldiği tarihe tevafuk ediyor.

لاَ عَقْرَبْ تَرَى fıkrasında dahi muhatap, hususî o "Nursî" olduğundan, يَا نُورْسِى izhar edilerek ilâve edilse, bin uç yüz kırk bır eder. Işte o tarıhte, ben Barla'da menfî olarak ınsan suretindekı akreplerın tacızlen altında azap çekerken, harap ve hususî küçük mescidımde otururken, seccademin altında yeri bulunan ve emsalını görmediğim büyük bır akrep çıktı. Bir zat onu oldurdü. Daha ondan sonra, on senedir dağlarda akrepli yerlerde kaldığım hâlde, hiçbir akrebi görmedim. Bu fıkranın tam manasına mazhar oldum. Eğer يَا نُورْسِى 'deki *ye* şeddeli olsa, o vakit bın üç yüz elli bır eder ki, o tarihte, ınsan akreplerinin o نُورْسِى 'nin mahvına ve idamına çalıştıkları, fakat muvaffak olamadıkları zamanına tam tevafuk eder.

وَلاَ اَسَدٌ يَاْتِى اِلَيْكَ بِهَمْهَمَتْ fıkrasının muhatabı, müteaddit emarelerle يَا كُرْدِى 'dir. Çünkü Hazret-i İmam-ı Alî (ra)

akrep: zararlı ve oldürücü bır yaratık.

azap: ezıyet, büyuk sıkıntı
emare: alâmet, belırtı
emsal: omekler, benzerler
fıkra: bend, fasıl
fırar: kaçma
harap: yıkık, vıran.
hususî: ozel
ıdam: yok etme.
ılave: ekleme.
ızhar: gosterme, belırtme
mahv: yok etme, harap etme
mana: anlam
mazhar: naıl olma, kavuşma
menfî: surgun edılmış
mescit: camı
muhatap: kendısıne soz soylenılen
muvaffak: başarma
muvakkat: geçıcı
mücahede-i maneviye: manevi olarak yapılan cıhad
münasebet: vesıle
müteaddit: turlu turlu, çeşıdı
niyet: maksat, meram
seccade: namaz bezi
suret: bıçım, tarz
taciz: rahatsızlık verme, ıncıtme.
tevafuk: uygun gelme.
vakit: zaman
zammetme: ekleme, zıyade etme
zat: kışı, şahıs

kaside-i *Ercûze*'sinde يَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ fıkrasında lâfzen ve manen "Kurdî" namını veriyor. O hâlde يَا كُرْدِي'deki ye şeddesiz olsa, o vakit bin üç yüz yirmi bir eder. O tarihte, o "Kurdî," Başit namındaki meşhur dağın başında bir taş üstünde akşam namazını kıldıktan sonra yalnız olarak otururken, o dağın esedi ve aslanı hükmünde olan bir canavar kurt yanına geldi. Bir arkadaş gibi ona ilişmedi. Eğer يَا كُرْدِي'deki ye şeddeli olsa, bin üç yüz otuz bir eder ki, o tarihte Ermeni-Rus komitesinin canavarları her tarafta o "Kürdî"yi sardıkları ve katline çalıştıkları ve fakat muvaffak olamadıkları tarihe tam tamına tevafuk eder.

İşte, bin üç yüz otuz bir tarihine ve o dehşetli Harb-i Umumînin şiddetli zamanına ve Said-i Kürdî'nin en musibetli ve en korkulu zamanına Hazret-i İmam-ı Ali (RA) bu altı satırda altı defa لَا تَخْشَ, لَا تَخْشَ, لَا تَخْشَ diye mükerreren o tarihe işaret etmek, elbette hiçbir cihetle tesadüf olmaz. Ve ilm-i esrar ve cifirde allâme-i ummet olan Hazret-i Ali (RA) sırlı ve kerametli olan meşhur kaside-i *Celcelûtiye*'sinde istikbale bakan altı satırda altı defa لَا تَخْشَ mükerreren aynı tarihe ve aynı korkulu vaktine kelimesinde cifir hesabıyla ve manasıyla göstermesi, şeksiz şüphesiz bir keramet-i gaybiyesidir. Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan almış, ümmete ders vermiş ve istikbalden haber veren meşhur kaside.

allame-i ummet: ummetin en büyük âlimi
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cihet: yön
dehşet: büyük korku hâli
esed: aslan
fıkra: bend, fasıl
Harb-i Umumî: genel harb 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı."
hükmünde: değerinde
ilm-i cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
ilm-i esrar: harflerin sırlarını ve hikmetlerini mevzu alan ilim
istikbal: gelecek zaman
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamber'in derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Süryanice kaside
kaside-i Ercûze: Hazret-i İmam-ı Ali tarafından yazılan
katl: öldürme, katletme
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
keramet-i gaybiye: gayba ilgili keramet
lâfzen: sözlü olarak
mana: anlam
manen: mana itibarıyla
meşhur: şöhretli
musibet: felâket, bela
muvaffak: başarılı
mükerreren: tekrar be tekrar
nam: ad
namaz: İslâm'ın beş şartından birinci olan salat
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sır: gizli hakikat
şek: şüphe
taraf: yer, yöre
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uygun gelme
ümmet: bütün Müslümanlar
vakit: zaman

Evet لَا تَخْشَ cifir ve ebcet hesabıyla bin üç yüz otuz bir eder. Çünkü لَا تَخْشَ 'deki *hı* altı yüz, *te* dört yüz, *şın* üç yüz, *lâm* elif otuz bir eder, mecmuu bin üç yüz otuz bir eder. وَلَا تَخْشَ مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنَ خَنْجَرٍ fıkrasındaki مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنَ خَنْجَرٍ cümlesi, سَيْفٍ ahirindeki tenvin *nun* sayılmak şartıyla, bin üç yüz dokuz eder. İşte o tarih ise, لَا تَخْشَ hıtabına mazhar olan Rısale-i Nur müellifini âdet-i mahalliye ve silâh-ı millî olan seyf ve hançerin hücumuna hedef olduğu, seyf ve hançer beraberinde taşımaya mecbur olduğu ve kıskançlık sebebiyle Siirt'te âlimler ve talebelerin büyük bir münazaa ve kavgalarına maruz bulunduğu hengâma tam tamına tevafuk eder. Bu tevafuk ise sair fıkraların ittifakıyla kuvvetleniyor, imadan işaret, belki delâlet derecesine çıkıyor.

وَلَا تَخْشَ مِنْ رُمْحٍ وَلَا شَرٌّ اَسْهَمَتْ fıkrasındaki وَلَا شَرٌّ اَسْهَمَتْ cümlesinde şeddeli *rı* iki n ve üstündeki tenvin *nun* sayılmak şartıyla bin iki yüz doksan üç eder. İşte bu tarih, Rusun âlem-i İslâm'ın felâketine sebep olan Doksan Uç dehşetli harbın zamanına ve Rısale-ı Nur müellifinin tarih-i velâdetine tam tamına tevafuku, şüphesiz kastî bir işaret-i gaybıyedır. Eğer şeddeli n bir sayılsa ve

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dehşet: büyük korku hâli.
delalet: delil olma, gösterme.
derece: basamak, mertebe.
ebcet: Arab alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiseleri kaydetme ilmi.
felâket: musibet, bela.
fıkra: bend, fasıl.
hançer: iki tarafı keskin, sivri uçlu büyük bıçak.
harb: savaş.
hedef: nişangâh.
hengam: zaman, sıra.
hıtap: bir topluluğa karşı söz söyleme.
hücum: saldırma.
ima: işaret etme, dolaylı bildirme.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
işaret-i gaybıye: gayple ilgili işaret.
ittifak: birleşme.
kastî: kasıtlı.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesir altında bulunan, uğrama.
mazhar: nail olma, şeref lenme.
mecbur: zorunlu.
mecmu: toplam.
müellif: telif eden, yazar.
münazaa: ağız kavgası, munakaşa.
sair: diğer, öteki.
seyf: kılıç.
silâh-ı millî: geleneksel olan millî silâh.
talebe: öğrenci.
tarih-i veladet: doğum tarihi.
tevafuk: uygun gelme.
ümmet: bütün Müslümanlar.

âdet-i mahalliye: bölge âdeti.
ahir: son.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi.
âlim: bilgin.

tenvin sayılmazsa, o vakit وَلَا تَخْشَ مِنْ رُمْحٍ وَلَا شَرٌّ اَسْهَمَتْ satırındaki رُمْحٍ وَلَا شَرٌّ اَسْهَمَتْ fıkrası bin iki yüz doksan bir eder. Yalnız iki fark ile aynı tarihi gösterir.

Bu fıkranın cifrî işaretine manası kuvvet verdiği gibi, suret-i mana dahi letafetlendiriyor. Çünkü رُمْحٍ mızrak, سَهْمٍ oktur. Mızrak ve oku harbde istımal eden, Arab ile eski zaman bedevî adamlarıdır. Doksan Üç Harbi ise asr-ı bedeviyete yakın olmakla beraber mıntıka-ı harre ehli olan mızraklı ve oklu Arablar o dehşetli harbde memalik-i bâride de kışta çarpıştıklan hâlde, devlet-i İslâmiyenin mağlûbiyetiyle neticelenmesi ve o harbde Arabın acınacak vazıyetlerini Seyyidu'l-Arab olan Hz. İmam-ı Alî (RA) görmüş gibi ifade ediyor. Evet, Üstad-ı Kudsîsi ona göstermiş, o da görmüş. Ve kahramanlık damanna dokunmuş, şiddetle "Korkma!" diye teşci etmiş.

• • •

Keramet-i Aleviyenin Neticesi

Madem Hazret-i Alî (RA)[1] اَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا hadisine mazhardır.

Hem madem "Şah-ı Velâyet" ünvanını alarak harika kerametleri göstermiştir.

1. Ben ilmin şehriyim. Alî ise onun kapısıdır. (Tirmizî, Menâkıb, 20; Hâkim, Mustedrek, 3/126.)

asr-ı bedeviyet: bedeviyet asrı, ilk asır
bedevî: iptidaî tarzda yaşayan, medenî olmayan
cifrî: cifir hesabına ait.
dehşet: büyük korku hali
devlet-i İslâmiye: İslâm devleti
fıkra: bend, fasıl
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil
harika: olağanüstü
harb: savaş
ifade: anlatma
istimal: kullanma
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller
Keramet-i Aleviye: Hz. Alî'ye ait keramet, olağan üstü fevkalâde hâl
letafet: latîflik, hoşluk
mağlûbiyet: yenilgi
mana: anlam
mazhar: nâil olma, şeref lenme
memalik-i bâride: soğuk memleketler
mıntıka-i harre: sıcak memleket
mızrak: uzun saplı, ucu sivri demirli harb aleti
netice: sonuç.
Seyyid-i Arab: Arabların efendisi, Hz. Alî
suret-i mana: mananın sureti, anlam biçimi
Şah-ı Velâyet: velîliğin şahı olan Hz. Alî (ra)
teşci: cesaretlendirme
unvan: ad, nam
Üstad-ı Kudsî: kutsal üstat, Hz. Muhammed
vakit: zaman
vazıyet: durum

Hem madem ahirzamanda gelen hâdiselere karşı, Kur'ân ve Âl-i Beyt cihetinde, herkesten ziyade alâkadardır.

Hem madem esrarlı kaside-i *Ercûze*'de ve meşhur kaside-i *Celcelûtiye*'sinde vakıat-ı istikbaliyeden haber veriyor. Ve "Esrar-ı gaybiyeyi benden sorunuz" diye iddia ederek kısmen davasını ihbarat-ı sadıka-i gaybiye ile ispat etmiştir.

Hem madem o iki kasidesinde takip ettiği en mühim esas ve en büyük ders İsm-i Azamdır. Ve İsm-i Azam ile meşgul olanlar ile konuşur, teselli ve teşci eder.

Hem madem o kasideler istikbale baktıklan vakıt çok emareler ve işaretler ile hem manalarıyla, hem cifrî hesabıyla şu zamanımızı ve şu zamandaki hadisat-ı acibeye parmak basıyor ve aynı hâdiseyi mükerreren işaretle gösteriyor.

Hem madem Risale-i Nur bu zamanda iman ve Kur'ân hizmetinde Hazret-i Ali'nin (RA) nazarına çarpacak en ehemmiyetli bir hâdisedir. Ve Hazret-i Ali (RA) tesisinde harika ilmiyle ve harikulâde şecaatıyla cihanpesendâne hizmet ettiği ve üstünde titredigi hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeyi harika bir tarzda kat'î burhanlanyla ispat eden Risale-i Nur, o kudsî hakikatleri güneş gibi göstermiştir.

Hem madem Hazret-i Ali'nın (RA) Kudsî Ustadından (ASM) aldığı ve bu ümmete verdiği en mühim dersi ve

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi
alakadar: ilgili, münasebetli
Âl-i Beyt. Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı
bürhan: delil, hucet.
cifrî: cifir hesabına ait.
cihanpesendane: cihan beğenir cesine
cihet. yön
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyet: önem
emare: alâmet, belirti
esrar: sırlar
esrar-ı gaybiye: gaybın sırları.
fevkalade: olaganüstü
hadisat-ı acibe: acip ve garip hâdiseler.
hâdise: olay
hakaik-ı imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'an hakikatleri
hakikat. gerçek.
harika: olaganüstü
hizmet: bir uğurda çalışma, gayret gösterme.
iddia: bir fikri ısrarla savunma
ihbarat-ı sadıka-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait doğru açıklamalar, doğru haber vermeler
ilim: bilgi
iman: inanma, itikat.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diger isimlen kuşatmış olanı
ispat. doğruyu delillerle gösterme
istikbal: gelecek zaman
işaret. gösterme, dolaylı bildirme
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
Kaside-i Celcelûtiye: Hz. Imam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak telif edilen Suryanice kaside
Kaside-i Ercuze: Hazret-i Imam-ı Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren meşhur kaside
kat'i: kesin
kısmen: kısmı olarak
Kudsı Üstat: Hz. Muhammed (asm)
kudsi: mukaddes, kutlu
mana: anlam
meşgul: uğraşan.
meşhur: şöhretli
mühim: onemli
mükerreren: tekrar be tekrar
nazar: bakış, dikkat.
şecaat: yiğitlik, cesurluk.
tarz: biçim, suret.
teselli: avunma
tesis: kurmak, meydana getirmek.
teşci: cesaretlendirme
ummet: butun Muslumanlar
vakıat-ı istikbaliye: gelecekte meydana gelecek olaylar
vakıt: zaman
ziyade: çok, fazla

bu iki kaside-ı gaybiyesinin mevzuu ve esası ve ruhu olan *Sekîne*'yi ve İsm-i Azamı bu zamanda herkesten ziyade kendine virt eden, ve on üç seneden beri İsm-i Azamla beraber bin bir esma-i İlâhiye içinde bulunan *Cevşenü'l-Kebir*'i ile ve o esma ile ulûm-i Kur'ânıyenin hazinesini açan yüz yirmi risaleyi o esmanın feyzi ile Kur'ân'a tefsir yapan, ve yirmi dört saatte yüz yetmiş bir defa *Sekîne* ve İsm-i Azam denilen esma-i sitte-i meşhureyi bin üç yüz mükerrer ayetle okuyan; ve Âl-i Beytin manevî ve gayet muhim bir mirası ve bir maden-ı feyzi olan *Cevşenü'l-Kebir*'ı kendine ustat eden ve bidayette her günde bir defa, bazen iki-uç defa tamamını okuyan ve talebelerine tavsiye eden adam, Risale-i Nur müellifidir

Hem madem iki kasidenin sarahate yakın altı yerinde ondan haber veriyor. Hatta yalnız فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى حَلَّ قَدْرُهُ makamında dahi, altı satırda altı defa لَا تَخْشَ ile bu zamanın en müthiş hâdisesi olan Harb-i Umumîyi gösterip, o harbde ilimce ve şeriatça ve şahısça korkulara düşen bir şakirdini teşci eden bu altı satır, bilâistisna, on üç cümlesiyle on üç defa aynı şakirdinin başına parmak basıyor. Ve on üç seneden beri İsm-i Azama devam eden o şakirdin tarih-i hayatının on üç vakıat-ı mühimmesine on üç surette işaret; ve umum işaretler birbirine kuvvet verip ittifak ettiklen adam, Risale-i Nur müellifidir.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bidayet: başlangıç.
bilâistisna: istisnasız
Cevşenü'l-Kebir: Peygamberimize gelen büyük ve mühim bir dua
esas: asıl, temel
esma: isimler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
esma-i sitte-i meşhure: Cenab-ı Hakkın meşhur olmuş altı ismi
feyiz: bolluk, bereket.
hâdise: olay
Harb-i Umumî: genel harb 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı"
harb: savaş
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
ilim: bilgi
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir ismünden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
işaret: gösterme, dolayılı bildirme
ittifak: birleşme
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
kaside-ı gaybiye: gayba ait kaside.
maden-i feyiz: bereket, bolluk madeni
makam: mevkı, yer
manevî: manaya ait.
mevzu: konu
müellif: telif eden, yazar
mühim: önemli
mükerrer: tekrarlanmış
muthiş: dehşet veren.
ruh: öz
sarahat: sarihlik, açıklık
Sekîne: içensinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim, sükûnet ve emniyet veren bir dua
sûret: biçim, tarz
şahıs: kişi
şakirt: talebe, öğrenci
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
talebe: öğrenci
tarih-i hayat: hayat tarihi
tavsiye: öğütleme.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı
teşci: cesaretlendirme
ulûm-i Kur'âniye: Kur'ân ilimleri.
umum: hepsi, bütün
vakıat-ı mühimme: önemli olaylar
virt: zikir
ziyade: fazla

Elbette, bu mezkûr dokuz hakikat, gayet kat'î bir surette netice verir ki, Hazret-i Ali (RA) *Ercûze ve Celcelûtiye*'sinde Risale-i Nur'u alkışlıyor, haber veriyor. Ve müellifi ile konuşuyor, teselli ediyor.

(HAŞIYE) (1) اَلْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ ۞ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

İkinci Nükte

Hakikatli Bir Teselli

Eskişehir'de, tevkifhanede Risale-i Nur Şakirtleri ne yazılan fıkralardır.

Azız kardeşlerim,

Sizin için pek çok müteessirdim. Elem beni eziyordu. Fakat bana ihtar edildi ki, kader ve kısmetinizde beraber bu hapishanenin suyunu içmek ve ekmeğini yemek vardı. Bir eser-i rahmet-i İlâhiye ve bir cilve-i inayet-i Rabbaniye olarak bu suyu ve bu ekmeği beraber yememizin

HAŞİYE: Bu keramet-i Aleviye, ya İafsilâtıyla ona gösterilmiş, o da ihbar etmiştir –ki, zahir de budur– veyahut icmali bildirilmiş, İafsilâtı bildirilmemiş, belki intak ı bilhak nev inden Cenab-ı Hak ona söylettirmiş. O hâlde, ona bir keramet ve Risale-i Nur'a bir ikram-ı İlâhî olarak, kelâmında bu ihbar-ı gaybî bulunmuş.

Evet keramet iki kısımdır. Elinde zahir olan zat bazen bilir, bazen İafsilen bildirilmez. İkisi de kerametdir. Belki, bildirilmezse daha selâmetlidir.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ قَالَ ﴿اَنَا مَدِيْنَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا﴾ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ آمِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ (2)

1. Gerçek bilgi Allah katındadır, ancak O bilir. Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır.
2. Allahım, "Ben ilmin şehriyim. Ali ise onun kapısıdır" diyen zata ve onun bütün âl ve ashabına salat ve selâm eyle. Âmin. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

azız: muhterem, değerli
Celcelûtiye: ebced cifir hesabıyla alâkalı. Hz. Ali tarafından telif edilen Süryânice bir kasîde.
cilve-i inayet-i Rabbaniye: Rabbimizin görünen yardımları
elem: uzuntu, maddî manevî ıztırap
Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kasîde.
eser-i rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmet eseri.
fıkra: bend, fasıl
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot.
ihtar: hatırlatma, uyarma
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kat'î: kesin
kısmet: nasip, kader
mezkûr: zikredilen, adı geçen
müellif: telif eden, yazar
müteessir: hüzünlü, kederli.
netice: sonuç.
nükte: ince söz ve mana
suret: biçim, tarz
şakirt: talebe
teselli: avunma
tevkifhane: tevkif yeri, hapishane

ve içmemizin en kolayı ve en hafifi ve en hayırlı ve sevaplısı ve Risale-i Nur Şakirtlerinin en menfaatli bir dershanelerı ve en feyizli bir çilehanelerı ve düşmanlarına karşı ne derece ihtiyatlı davranmak lâzım geldiğini talim eden en hassas bir imtihan meydanı ve her birinde ayrı ayrı güzel meziyetleri bulunan bu arkadaşların birbirinin âlî meziyetlerinden ve güzel hasletlerinden ve birbiriyle tesis ve tecdid-i uhuvvetlerinden istifade etmek ve ders almak için en nurlu bir dershane, bir tekye suretinde gördüğümden, bu vaziyetten değil şekva, belki bütün ruhumla şükür ettim.

Evet, mesleğimiz şükürdür ve her şeyde bir vech-i rahmeti, bir cihet-i nimeti görmektir.

Umumunuzun elemleriyle müteellim kardeşiniz

Said Nursî

Üçüncü Nükte

SADÂKATTE NAMDAR, SAFFET-İ KALBDE MÜMTAZ SÜLEYMAN RÜŞTÜ İLE BİR MUHAVERE-İ LÂTİFE MÜNASEBETİYLE

BÜYÜK BİR AYETİN KÜÇÜK BİR NÜKTESİDİR

Şöyle ki:

Güz mevsiminde, sineklerin terhisat zamanına yakın bir vakitte, hodgâm insanlar, cüz'î tacizleri için sinekleri

âlî: yüce, yüksek.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet-i nimet: nimet yönü.
cüz'î: küçük.
çilehane: çile yeri.
derece: miktar, ölçü.
dershane: ders yeri.
elem: uzuntu, maddî manevî ıztırap.
feyiz: bolluk, bereket.
güz: sonbahar.
haslet: güzel huy, iyi özellik.
hassas: inceliklı.
hodgâm: kendini düşünen.
ihtiyat: tedbirli hareket etme, uzak görüşlüluk.
imtihan: deneme.
istifade: faydalanma.
menfaat: fayda.
meslek: tutulan yol.
meziyet: üstünlük vasfı, fazilet.
muhavere-i latife: hoş, güzel konuşma.
mümtaz: seçkin.
münasebet: vesile.
müteellim: elemli, kederli.
namdar: nam sahibi.
nur: parıltı, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
ruh: can.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
saffet-i kalb: kalbin safiliği, temizliği.
sevap: mükâfat.
suret: biçim, tarz.
şakirt: talebe.
şekva: şikâyet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
taciz: rahatsız etme, huzursuz kılma.
talim: öğretme.
tecdid-i uhuvvet: kardeşliğin yenilenmesi, tazelenmesi.
tekye: zakirlerin, dervişlerin zikir ve ders için toplandıkları yer.
terhisat: terhisler.
tesis: kurma, meydana getirme.
umum: hep, bütün.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.
vech-i rahmet: ışın, rahmet yönü.

ittilâf etmek üzere hapishanedeki odamızda bir ilâç istimal ettiler. Benim fazla nikkatime dokunmuştu. Odamda çamaşır ipi vardı. Bilâhere, o insanların inadına, sinekler daha ziyade çoğaldılar. Akşam vaktinde, o küçücük kuşlar, o ip üstünde gayet muntazam dizilıyorlardı. Çamaşırları sermek için Rüştü'ye dedim: "Bu küçücük kuşlara ilişme, başka yere ser." O da, kemal-i ciddiyetle, dedi ki: "Bu ip bize lâzımdır; sinekler başka yerde kendilerine yer bulsun."

Her ne ise... Bu lâtife münasebetiyle, seher vaktinde, sinek ve karınca gıbı kesretli küçük hayvanlardan bahıs açıldı. Ona dedim ki:

Böyle nüshalan çoğalan nevilerin ehemmiyetli vazifelen ve kıymetleri vardır. Evet, bir kitap, kıymeti nispetinde nüshalan teksir edilir. Demek, sinek cinsi de ehemmiyetli vazifesi ve büyük kıymeti var ki, Fâtır-ı Hakîm, o küçücük kaderî mektuplan ve kudret kelimelerinin nüshalarını çok teksir etmiş. Evet, Kur'ân-ı Hakîm'in,

يَآ اَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ اِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَاِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لاَ يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ (1)

yani, *"Cenab-ı Haktan başka, bütün esbap ve ulûhiyetleri ehl-i dalâlet tarafından dava edilen âlîheler içtima etse, bır sineği halk edemezler. Yani, sineğin hilkati öyle bır mu'cize-i Rabbaniyedir ve bir ayet-i tekviniyedir ki, bütün*

1. Hac Suresi, 73

âlihe: batıl ilahlar, tanrılar
ayet-i tekviniye: kainatta geçerli işleyen ilahı kanunlar
bahıs: konu
bilâhere: daha sonra, sonradan
Cenab-ı Hak: Allah
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyet: onem
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
esbap: sebepler
Fatır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bır şekılde yaratan Allah (c.c.)
gayet: son derece
halk: yaratma
hilkat: yaratılış
içtıma: toplanma
istımal: kullanma
ıtlaf: telef etme, oldurme
kaderî: kader ile alâkalı
kemal-i ciddiyet: tam bır ciddiyet.
kesret: çokluk, fazlalık.
kıymet: deger
kudret: kuvvet, iktıdar
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
latıfe: guldurucu, ince şaka
lâzım: gerekli
mu'cize-i Rabbanıye: Rabbe mensup mu'cize.
muntazam: intizamlı, duzgun
münasebet: vesile
nevı: çeşıt, tür
nıspet: ölçü, oran
nüsha: bırbınnın benzen olan lardan her bır yazılı sayfa
nıkkat: merhamet, acıma
seher: tan yen agarmadan on cekı vakıt
teksır: çoğaltma
ulûhıyet: ilahlık, Allahlık.
vakıt: zaman
vazıfe: gorev
ziyade: çok, fazla

esbap toplansa, onun mislini yapamazlar, o ayet-i Rabbanıyeye muaraza edemezler, taklidini yapamazlar" mealindeki ayetine ehemmiyetli bir mevzu teşkil eden ve Nemrut'u mağlûp eden; ve Hazret-i Mûsa (AS) onlarn tacizlerine karşı müştekiyâne, "Yâ Rab, bu muacciz mahlûkları ne için bu kadar çoğaltmışsın?" deyince, ilhamen cevap gelmiş ki: "Sen bır defa sineklere ıtıraz ettin. Bu sinekler çok defa sual edıyorlar kı: 'Yâ Rab, bu koca kafalı beşer Seni yalnız bir lisan ıle zikrediyor. Bazı da gaflet edıyor. Eğer yalnız kafasından bizleri halk etseydin, binler lısan ile Sana zikredecek bizim gibi mahlûklar olurlardı'" dıye, Hazret-i Mûsa'nın (AS) şekvasına bın ıtıraz kuvvetınde hikmet-i hılkatini müdafaa eden sineğın, hem gayet nezafetperver, her vakit abdest alır gibi yüzünü, gözünü, kanatlarını temizleyen bu taifenin elbette muhim bir vazifesi vardır. Hikmet-i beşeriyenin nazarı kasırdır, daha o vazifeyi ihata edememiş.

Evet, Cenab-ı Hak, nasıl ki deniz yüzünü temizlemek ve her günde milyarlarla vefiyat bulunan hayvanat-ı bahriye cenazelerini (HAŞIYE) toplamak ve deniz yüzünü cenazelerle âlûde, müstekreh manzaradan kurtarmak için,

HAŞİYE: Evet, bir balık, binler yumurta, binler yavru ve bazen bır mılyon yumurtadan ibaret olan havyardan çıkan tevelludat-ı semekiyeye nıspeten vefıyatları bulunacak, tâ ki muvazene-i bahrıye muhafaza edılebılsın. Rahîmıyet-i İlâhîyenın lâtif cilvelenndendir kı, valıde balıklann yavrulanyla nispetsiz bır tefavût-i cismîde bulunduklarından, yavrulara valideleri kumandanlık edemiyorlar. Sokuldukları yere giremedıklen ıçın, *Hakîm* ve *Rahîm*, yavrular ıçınde onlara küçük bır kumandan çıkanp, validelık vazifesini o kuçuk kumandancıklara gördürür.

âlûde: bulaşmış
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i Rabbanıye: Rabbe ait mu cize. Allah'ın varlıgına ve birlıgıne en buyük delıl
beşer: insanlık.
Cenab-ı Hak: Allah
cenaze: olu
cilve: gorunme akıs yansıma.
ehemmıyet: onem
esbap: sebepler
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece
Hakim: "hak ve adalet uzere hukmeden, başkasını müdahale ettırmeden idare eden" manasında İlâhî ısım.
halk: yaratma.
haşıye: dipnot.
hayvanat-ı bahrıye: denızde yaşayan hayvanlar
hıkmet-i beşeriye: insanlann anlayışı bılgısı.
hıkmet-ı hılkat: yaratılış hıkmeti.
ihata: kuşatma
ilhamen: ilham yoluyla
itıraz: karşı çıkma
kasır: kısa
lâtif: hoş, guzel
lisan: dıl
mağlûp: yenılmış
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış olan
manzara: genel gorunuş
meal: mana, mefhum
mevzu: konu
mislî: benzer
muacciz: tacız eden, sıkıntı veren
muaraza: bırbırıne karşı gelme, mucadele
muhafaza: koruma
muvazene-i bahrıye: denızın dengesi
müdafaa: savunma.
muhım: onemlı
müstekreh: uksındırıcı
müştekiyane: şıkayet edercesine.
nazar: bakış, duşunme
Nemrut: Cenab-ı Hakka karşı kıbır taslayarak ısyan eden ve Hz. İbrahım'ı ateşe attıran kâfir hukumdar
nezafetperver: temızlık seven.
nıspet: oran
nıspeten: oranla.
Rab: yaratan, buyuten, terbıye eden Allah
Rahîm: acıyan, esırgeyen, ozellıkle mu'mınlere rahmet eden, yaratıklanna hususî merhamet olan gunesın her saydam şeyde yansıması gıbı, ehadıyet sırrıyla her ferde ozel olarak merhametını yoneltıen" manasında İlâhî ısım
rahımıyet-i İlâhiye: Allah'ın merhamet edıcı olması.
sual: soru
şekva: şıkâyet.
tacız: rahatsız etme, huzursuz kılma.
taife: guruh, famılya
taklıt: benzetmeye çalışma
tefavut-ı cismî: vucut farklılıkları
teşkıl: şekıllendırme
tevelludat-ı semekiye: balıkların uremesi
vakıt: zaman
valıde: anne
vazife: gorev
vefıyat: olumler, vefatlar.
zıkır: Allah'ın adlannı anarak dua etme

sıhhiye memurlan nev'inden gayet muntazam âkilüllâhm bır kısım hayvanatı halk etmış Eğer o bahrıye sıhhiye memurlan gayet muntazam vazıfelerını ıfa etmeseydıler, deniz yüzü âyine gibi parlamayacaktı. Belki hazin ve elîm bir bulanıklık gösterecekti.

Hem her gunde milyarlarla yabanî hayvanlar ve kuşların cenazelerini toplamakla rûy-i zemini o taaffûnattan temizlemek ve zîhayatlan o elîm, hazin manzaralardan kurtarmak için, nezafet ve sıhhiye memurlan hükmünde olan kartallar mısıllu, kerametkârâne, gızlı ve uzak, beş altı saat mesafeden bir sevk-ı Rabbanî ile o cenazenin yerini hısseden, gıden ve kaldıran âkılüllâhm kuşları ve vahşî hayvanları halk etmiş Eğer bu berriye sıhhiyeleri gayet mukemmel, ıntızamperver ve vazıfedar olmasa ıdıler, zemın yüzü ağlanacak bir şekil alacaktı

Evet, âkilüllâhm hayvanlann helâl nzıklan, vefat etmiş hayvanlann etleridir. Hayatta olan hayvanların etleri onlara haramdır. Eğer yeseler, ceza görürler.

(1) حَتّٰى يَقْتَصَّ الْجَمَّاءُ مِنَ الْقَرْنَاءِ (ev kemâ kàl) Yani, "*Boynuzsuz olan hayvanın kısası kıyamette boynuzludan alınır*" diye ıfade-i hadısıye gostenyor ki: Gerçi cesetlen fenâ bulur, fakat ervahları bâkî kalan hayvanat mabeynınde dahı, onlara münasıp bır tarzda, dâr-ı bekada mûcazat ve mükâfatlan vardır. Ona binaen, canavarlara sağ hayvanlann etleri haramdır, denilebilir.

Hem kuçucuk hayvanların cenazelerini ve nımetın küçücük parçalarını ve tanelerini toplamak vazifesiyle

1. *Müsned* 1 72 2 235 323 363 442

âkilüllâhm: et yıyen etçıl
bahrıye: deniz ışlenyle ılgılı
bakî: ebedî daımî.
berriye: karaya aıt.
binaen: -den dolayı
cenaze: olu
ceset: olu vucut.
ceza: azap
dar-ı beka: bakî ve sonsuz dunya ahıret.
elîm: keder veren acıklı
ervah: ruhlar
ev kema kal: soylediği gibi...
fena: yok olma
gayet: son derece
halk: yaratma.
haram: Islâmıyetçe yasaklanan ışler
hayvanat: hayvanlar
hazın: huzun veren elemlı
helâl: dın bakımından gunah olmayan şey
ıfa: yerine getırme
ıfade-ı hadısıye: hadıs sozu...
ıntızamperver: tertıp ve düzenı çok seven
kerametkârâne: kerametlı bır şekılde
kısas: oldurenı oldurme, yara layanı yaralama gıbı ceza verme
kısım: takım
kıyamet: kaınatın olumunden sonra butun olulenn dırılıp ayaga kalkmaları.
mabeyn: arası
manzara: genel gorunuş
memur: emır altında olan
mesafe: uzaklık, ara
mısıllu: gıbı benzen
muntazam: ıntızamlı duzenlı
mucazat: bır suça karşı verılen ceza karşılık.
mükafat: ıyı bır ışten dolayı verılen odul
mükemmel: kâmıl, tam
münasıp: uygun
nevî: çeşıt, tur
nezafet: temızlık.
nımet: lutuf ıhsan
nızık: yıyecek, ıçecek şey
rûy-ı zemin: yeryuzu
sevk-ı Rabbanî: Rabbın sevk etmesi
sıhhiye: saglık memuru
şekil: dış gorunuş bıçım
taaffunat: fena pıs kokular
tarz: bıçım suret.
vahşî: yabanî
vazıfe: gorev
vazıfedar: vazıfelı
vefat: olum
zemin: yeryuzu
zîhayat: hayat sahıbı

karıncaları nezafet memurları olarak, hem nimet-i İlâhiyenin küçücük parçalarını teleften ve çiğnemekten ve hakaretten ve abesiyetten sıyanet etmekle ve küçücük hayvanatın cenazelerini toplamakla, sıhhiye memurları gibi tavzıf olunmuşlar.

Aynen onlardan daha mühim, sinekleri dahı, insanın gözüne görünmeyen, hastalıkların mikroplarını ve madde-i semmiyeyi temizlemekle, sinekler muvazzaftırlar. Değil mikroplarını nakileleri, bilâkis, muzır mikroplan mass, yani emmek ve yemekle o mikroplan imha, o madde-i semmiyeyi istihaleye uğratırlar, çok sarı hastalıkların önünü alırlar. Hem sıhhiye neferleri, hem tanzifat memurları, hem kimyager olduklarına ve geniş bir hikmete mazhar bulunduklarına delil ise, onların gayet kesretidir. Çünkü kıymettar, menfaattar şeyler teksir edilir. (HAŞİYE)

Ey hodgâm insan! Sineklerin binler hikmet-i hayatıyesinden başka, sana ait bu küçücük faydasına bak, sinek düşmanlığını bırak. Çünkü, gurbette, kimsesiz, yalnızlıkta sana ünsiyet verdiği gibi, gaflete dalıp fikrini dağıtmaktan seni ikaz eder. Ve lâtif vaziyeti ve abdest alması gibi yüzünü, gözünü temizlemesiyle, sana abdest ve namaz, hareket ve nezafet gibi vazife-i insaniyeti ihtar eden ve ders veren sineği görüyorsun.

HAŞİYE: Bir sineğin kanadı ve vücudu ne kadar harika bir sanat-ı Rabbaniye olduğuna lâtîfâne bir işaret olarak, meşhur Yunus Emre'nin bu fıkrası ne güzel bildirir: "Bir sineğin kanadını kırk kağıya yüklettim / Kırkı da çekemedi, kaldı şöyle yazılı."

abesiyet: faydasız ve boş olma
bilakis: aksine
cenaze: ölü
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
fıkra: bent, fasıl
gaflet: gafillik, ihtiyatsızlık
gayet: son derece
gurbet: garıplık, yabancılık
hakaret: hakirlik, küçük düşürme
harika: hayret veren
haşiye: dipnot
hayvanat: hayvanlar
hikmet: yüksek ve derin bilgi
hikmet-i hayatiye: hayatın hikmeti
hodgam: kendini düşünen
ihtar: hatırlatma, uyarma
ikaz: uyarma
imha: yok etme, mahvetme
istihale: hâl değiştirme, dönüşüm
kesret: çokluk, fazlalık
kimyager: kimyacı
kıymettar: değerli, kıymetli
lâtif: hoş, güzel
lâtîfane: hoşça, güzelce
madde-i semmiye: zehirli madde
mass: emme, soğurma, yutma
mazhar: nail olma, kavuşma
menfaattar: menfaatlı, faydalı
muvazzaf: vazifeli
muzır: zararlı
mühim: önemli
nakile: nakleden, ileten
nefer: er
nezafet: temizlik
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti
sanat-ı Rabbaniye: Rabbimize özgü olan eşsiz sanat
sarı: sirayet eden, bulaşan
sıhhiye: sağlık memuru
sıyanet: koruma, muhafaza etme
tanzifat: temizlik işleri
tavzıf: görevlendirme
teksir: çoğaltma
telef: yok etme
ünsiyet: ülfet, dostluk
vazife-i insaniyet: insanlık vazifesi
vaziyet: durum

Hem sineğin bir sınıfı olan arılar, nimetlerin en tatlısı, en lâtîfi olan balı sana yedirdikleri gibi, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da, vahy-i Rabbanîye mazhariyetle serfiraz olduğundan, onları sevmek lâzım gelirken, sinek düşmanlığı, belki insana daima muavenete dostâne koşan ve her belâsını çeken o hayvanata düşmanlığı gadirdir, haksızlıktır. Muzırların yalnız zararlarını def için mücadele olabilir. Meselâ koyunları kurtların tecavüzünden korumak için onlara mukabele edilir. Acaba hararet zamanından vücudun idaresinden fazla olan kanın çoğalması ve bulaşık ve bazı mevadd-ı muzırrayı hamil evrâdede cereyan eden mülevves kana musallat, belki memur olan sivrisinek ve pireler fıtrî haccamlar olmasınlar mı? Muhtemel...

سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِي صُنْعِهِ الْعُقُولُ (1)

Nefsimle mücadele ettiğim bir zamanda, nefsim kendinde gördüğü nimet-i İlâhiyeyi kendi malı tevehhüm ederek gurura, iftihara, temeddühe başladı. Ben ona dedim ki: "Bu mülk senin değil, emanettir." O vakit nefis gurur ve iftiharı bıraktı, fakat tembelliğe başladı. "Benim malım olmayana ne bakayım? Zayi olsun, bana ne?" dedi. Birden gördüm. Bir sinek, elime kondu, emanetullah olan gözünü, yüzünü, kanatlarını güzelce temizlemeye başladı. Bir nefenn mirî silâhını, elbisesini güzelce temizlediği gibi, sinek de temizliyordu. Nefsime dedim: "Bak!" Baktı, tam ders aldı. Sinek ise, mağrur ve tembel nefsime hoca ve muallim oldu.

1. Sanatında akılların hayrete düştüğü Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

cereyan: akım
daima: her vakit, sürekli
def: manı olma, uzaklaştırma
dostane: dostça
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey
emanetullah: Allah'ın emaneti
evrâde: toplardamarlar
fıtrî: tabiî, doğuştan olan.
gadir: zulüm, haksızlık.
gurur: böbürlenme, kibir
haccam: kan alan
hamil: taşıyan
hararet: sıcaklık.
hayvanat: hayvanlar
iftihar: övünme
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
lâtîf: hoş, güzel
lâzım: gerekli
magrur: gururlu
mazhariyet: nail olma, kavuşma
mesela: misal olarak.
mevadd-ı muzırra: zararlı maddeler
mîrî: hükümete, hazineye ait.
muallim: öğretmen.
muavenet: yardım
muhtemel: ihtimal dahilinde olan
mukabele: karşılık verme
musallat: rahatsızlık veren
muzır: zararlı
mücadele: savaşma, karşı koyma.
mülevves: kirli, pis.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
nefer: er
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nimet: lütuf, ihsan
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, ihsanı
serfiraz: baş üstünde
tecavüz: saldırma.
temeddüh: kendini methetme.
tevehhum: vehimlenme, zannetme.
vahy-i Rabbanî: Rabbe ait vahiy
vakıt: zaman
zayi: elden çıkmış, ziyan

Sinek pıslığı, tıp cihetiyle zararı yok bir maddedir ki, bazen tatlı bir şuruptur. Fakat sinek, yediği binler muhtelif muzır maddelerin ve mikropların ve semlerin menşei olmakla, sinekler küçücük istihale ve tasfiye makineleri hükmüne geçmeleri hikmet-i Rabbaniyeden uzak değildir, belki şe'nindendir.

Evet, arıdan başka sineklerin bazı taifeleri var ki, (HAŞİYE) muhtelif ve müteaffin maddeleri yerler, mütemadiyen pislik yerine katre katre şurup damlatırlar.

O semli, müteaffin maddeleri ağaçların yapraklarına yağan kudret helvası gibi tatlı, şifalı bir şuruba tebdil ederek, bir istihale makinesi olduklarını ispat ederler. Bu küçücük fertlerin ne kadar büyük bir milleti, bir taifesi olduğunu göze gösterirler. "Küçüklüğümüze bakma

---

HAŞİYE: Evet, sineğin küçücük bir taifesi baharın ahırında, badem ve zerdalı ağaçlarının dallarında, siyah bir kutle hâlinde halk olunup, dala yapışık olup kalırlar. Mütemadiyen, pislik yerine damlacıklar onlardan akıyor. O katreler bal gibi, sair sinekler etrafına toplanırlar, emerler. Diğer bir başka taifesi de nebatatın çiçeklerinin ve mızır gibi bir kısım ağaçların telkihinde istihdam olunuyorlar. Sinek taifelerinden yıldızlı, mumlu, ışıklı olan yıldız boceği şayan-ı temaşa olduğu gibi, sinek taifelerinden yaldızlı, altın gibi parlak kısmı da şayan-ı dikkattir. Mızraklı sinek eşkıyaları hükmünde olan yabanî arıları da unutmamalıyız. Eğer Hâlık-ı Rahman onların dizginini çekmeseydi, bu mızraklı taifeler, pireler gibi insanlara hücum etseydiler. Nemrut'u öldürdükleri gibi, nev-ı insanı da hırpalayacaktılar.[1] وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ ayetinin mana-ı işarîsini tefsir ederdi. İşte, bunlar gibi yüz namdar hasıyetli taifeleri bulunan sinek cinsinin büyük bir ehemmiyeti vardır ki, mezkûr azîm ayet onu mevzu yapmış,[2] يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ (İlâahir) demiş.

---

1. Sinek onlardan birşey kapacak olsa, onu da gen alamazlar. (Hac Suresi, 73.)
2. Ey insanlar, bir misal getirildi... (Hac Suresi, 73.)

---

ahır: son
bazen: zaman zaman
cihet: yon
fert: yalnız olan şey
halk: yaratma, yaratılma
hasıyet: dipnot
hikmet-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın hikmet dairesindeki tedbir, terbiye ve idaresi
hükmüne: yerine
ispat: doğruyu delillerle göstermek
istihale: bir hâlden başka bir hâle dönüştürme
istihdam: kullanma
katre: damla
menşe: bir şeyin çıktığı yer
millet: benzer özellikleri olan topluluk
muhtelif: çeşitli
müteaffin: kokuşmuş, yamalı olarak.
nebatat: bitkiler
sair: diğer
sem: zehir
şe'n: iş
şifa: bedenî veya ruhî bir hastalığın son bulması.
taife: nevi, tür, çeşit, güruh, ailelerin
tasfiye: arıtma, temizleme
tebdil: dönüştürme
telkih: dölleme, aşılanma

Taifemizin azametine bak, 'Subhanallah' de!" diye lisan-ı hâl ile söylerler.

Dördüncü Nükte

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ [1]

ayetine dair gayet ehemmiyet kesb etmiş, mühim ve mütefennin bir adam bu sual ile bazı hocaları ilzam ettiği bir suale muhtasar bir cevaptır

SUAL: *Deniliyor ki:* "Demir yerden çıkıyor; yukardan inmiyor ki [2] أَنْزَلْنَا denilsin. Neden [3] أَخْرَجْنَا dememiş, zahiren muvafık görülmeyen أَنْزَلْنَا demiş?"

ELCEVAP: Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, أَنْزَلْنَا kelimesiyle, demirdeki azîm ve çok ehemmiyetli nimet cihetini ihtar etmek için أَنْزَلْنَا demiş. Çünkü yalnız demirin zatını nazara vermiyor ki, "ihraç" desin. Belki demirdeki nimet-i azîmeyi ve nev-ı beşerin demire ne derece muhtaç olduğunu ihtar içindir. Nimet cihetı ise aşağıdan yukarıya çıkmıyor, belki rahmet hazinesinden geliyor. Rahmet hazinesi elbette âlî, yukarı ve manen yüksek mertebededir.

1. Biz demirı de indirdik kı onda hem kuvvet ve şiddet hem de insanlar ıçın faydalar vardır (Hadid Suresi 25.)
2. İndirdik.
3. Çıkardık.

âlî: yüce, yüksek.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk, yücelik.
azîm: büyük, yüce
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili.
derece: miktar, ölçü
ehemmiyet: önem
gayet: son derece
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
ihraç: maden v.b. kazarak çıkarma
ihtar: hatırlatma, uyarma
ilzam: susturma
kesb: kazanma
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
manen: manaca
mertebe: derece
muhtaç: ihtiyacı olan
muhtasar: kısa, özet.
muvafık: uygun
muhim: önemli
mütefennin: fen öğrenimi gören
nazar: bakış, dikkat.
nev-ı beşer: insanlık
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
nimet-i azîme: büyük nimet.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet: Allah'ın kullarını acıyıp bağışlaması onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
sual: soru
Subhanallah: Allah'ı her türlü eksıklıkten, ayıp ve kusurlardan tenzih ederim manasına gelen zıkır ve tesbih sozu
taife: guruh, ailelya
zahiren: görünüşte.
zat: kendi, öz.

Elbette nimet yukandan aşağıyadır ve muhtaç olan beşerin mertebesi aşağıdadır. Elbette ın'am, ihtıyacın mafevkindedir. Onun için, nimetin hazine-i rahmetten beşerin ihtiyacına imdat için gelmesinin hak tabiri, أَنْزَلْنَا 'dır, "ihraç" değildir.

Hem tedricî ihracat beşerin eliyle olduğu için, "ihraç" kelimesi ihsan cihetini nazar-ı gaflete hissettirmez.

Evet, demirin maddesi murat olunsa, mekân-ı maddî itibanyla ihraçtır. Fakat demirin menfaati ve burada mana-ı maksudu olan "nimet" ise, manevîdir. Bu mana-i maddî, mekâna bakmıyor, belki manevî mertebeye bakar. Rahman'ın hadsiz mertebe-ı ulviyetinin bir tecellisi olan hazine-i rahmetten gelen nimet, elbette en yüksek makamdan en aşağı mertebeye gönderiliyor. Hak tabiri أَنْزَلْنَا 'dır. Bu tabirle nev-ı beşere ihtar eder ki, demir en büyük bir nimet-i İlâhiyedir.

Evet, nev-ı beşerin bütün sanatlarının madeni ve terakkiyatının menbaı ve kuvvetinin medan demirdir. İşte bu azîm nimeti ihtar için, makam-ı imtinan ve in'amda, kemal-i haşmetle [1] وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ ferman ediyor. Nasıl ki Hazret-i Davud'a (AS) en mühim bir mu'cize olarak [2] وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ferman ediyor, yani büyük bir peygambere büyük bir mu'cize ve büyük bir nimet olarak demiri yumuşatmasını gösteriyor.

1. Biz demirı de indırdik kı onda hem kuvvet ve şıddet, hem de ınsanlar ıçın faydalar vardır. (Hadıd Suresi 25)

2. Demırı de onun ıçın yumuşattık. (Sebe Suresi 10)

azîm: büyük, yüce
beşer: insanlık.
cihet: yön
ferman: emir, buyruk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hak: doğru
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
ihracat: çıkarmalar
ihraç: çıkarma
ihtar: hatırlatma, uyarma
ihtiyaç: gerekliliğ hâli, muhtaç oluş
imdat: yardım
in'am: nimetlendirme
kemal-i haşmet: mükemmel büyükluk ve heybet.
maden: asıl, kaynak
ma-fevk: bir şeyin üstü
makam: mevki
makam-ı imtinan: minnet etme mekânı
mana-i maddî: maddî mana
mana-i maksut: hedeflenen mana
manevî: manaya ait.
medar: sebep
mekân: yer, mahal
mekân-ı maddî: maddî mekân
menbaı: kaynak.
menfaat: fayda.
mertebe: derece, basamak.
mertebe-ı ulviyet: yüksek, yüce mertebe
mu'cize: benzerini yapmaktan ın sanların âciz kaldığı şey
muhtaç: ihtıyacı olan
murat: maksat.
mühim: önemli
nazar-ı gaflet: mana ve mahıyet ten yoksun olan bakış.
nev-ı beşer: insanlık.
nimet: Allah ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
nimet-i İlâhiye: Allah ın nımetı
peygamber: Allah ın elçısı, nebî
Rahman: rahmetı bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nzıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
tabir: ifade.
tecelli: açılıp bohrme, görünme
tedrıcı: derece derece, yavaş yavaş
terakkiyat: terakkıler, ilerlemeler, yükselmeler

Saniyen: "Yukarı," "aşağı" nisbîdir. Küre-i arzın merkezine göre yukarı ve aşağı oluyor. Hatta bize nispeten aşağı olan bir şey, Amerika kıt'asına nazaran yukarı oluyor. Demek, merkezden sath-ı arz tarafına gelen maddeler, sath-ı arzda olanlara göre vaziyeti değişir.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan i'caz lisanı ile ifade ediyor ki: Demirin o kadar çok menafii, o kadar geniş fevaidi vardır ki, insanın hanesi olan küre-i arzın mahzeninden çıkarılacak adî bir madde değildir. Ve rastgele hacatta istimal edilmiş fıtrî bir maden değildir. Belki Hâlık-ı Kâinat'ın tarafından rahmet hazinesinde ve kâinatın büyük tezgâhından ihzar edilmiş bir nimet olarak, "Rabbüssemavati velarz" unvan-ı haşmetiyle küre-i arz sekenesinin hacatına medar olmak için demiri inzal etmiş, indirmiş diye, demirdeki umumî menfaati ifade için, guya demirin gökten gelen rahmet, hararet ve ziya gibi öyle şümullü faydaları var ki, kâinat tezgâhından gönderiliyor, küre-i arzın dar ambarından değil. Belki kâinat sarayındaki büyük hazine-i rahmetten ihzar edilerek gönderilip, küre-i arzın ambarında yerleştirilmiş, o ambardan asırların ihtiyacına nispeten parça parça ihraç ediliyor.

Kur'ân-ı Azîmüşşan, bu küçük ambardaki parça parça çıkarılan demiri, yalnız "sarf etmek" manasını ifade etmek istemiyor. Belki Hazine-i Kübradan o nimet-i azîmeyi küre-i arz ile beraber indirdiğini ifade etmek için; yani, bu küre-i arz hanesine en lâzım şey demirdir ki, Hâlık-ı Zülcelâl, güya küre-i arzı güneşten ayırıp insanlar için indirdiği zaman, demiri de beraber inzal etmiş ve

adi: bayağı, basit.
ambar: eşya saklanan yer.
asır: yüzyıl.
fevaid: menfaatler, faydalar.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki.
güya: sanki.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
Hâlık-ı Zülcelâl: "celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfatı.
hane: ev, mesken.
hararet: sıcaklık.
Hazine-i Kübra: en büyük hazine.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
i'caz: mucizeli oluş.
ifade: anlatma.
ihraç: çıkarma.
ihzar: hazırlama.
inzal: indirme, indirilme.
istimal: kullanma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri.
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lisan: dil.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer.
mana: anlam.
medar: sebep, vesile.
menafi: menfaatler, faydalar.
menfaat: fayda.
merkez: bir şeyin ortası.
nazaran: nispeten, kıyasen.
nimet: lütuf, ihsan.
nimet-i azîme: büyük nimet.
nisbî: diğerine göre, göreceli, göreli, izafî.
nispeten: nispetle, oranla.
Rabbü's-Semavati ve'l-Arz: göklerin ve yerin Rabbi.
rahmet: Allah'ın kullarına acıyıp bağışlaması; maddî ve manevî nimetler vermesi.
sanıyen: ikinci olarak.
sarf: harcama.
sath-ı arz: yeryüzü.
sekene: ikamet edenler, oturanlar.
şümul: kaplama, ihata etme.
umumî: genel.
unvan-ı haşmet: yücelik ve haşmet unvanı.
vaziyet: durum.
ziya: ışık, aydınlık.

ekser ihtiyac-ı beşer onunla temin edilmiştir. Kur'ân-ı Hakîm, "Bu demirle işlerinizi görünüz ve onu çıkarmaya çalışarak istifade ediniz" diye, mu'cizâne ferman ediyor.

Bu ayette hem def-i a'dâya, hem celb-i menafie medar ikı nimet beyan ediyor. Nüzul-ı Kur'ân'dan evvel demirle ehemmiyetli menafi-i beşeriye temin edildiği görülmüş. Fakat istıkbalde demirin gayet harika ve muhayyirü'l-ukul bir surette, denizde, havada ve karada gezerek küre-i arzı musahhar edip, mevtâlûd bir harika kuvveti gösterdiğini ifade için, [1] فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ kelimesiyle, ıhbar-ı gaybî nev'inden bir lem'a-i i'caz gösteriyor.

Beşinci Nükte

Geçmiş nükteden bahsederken Hüdhüd-ı Süleymanîden bahis açıldı. Israrcı ve sualci bir kardeşimiz, [HAŞİYE] "Hudhud'un, Cenab-ı Hakkı tavsifte, [2] يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ diyerek en mühim makamda, mühim evsaf-ı İlâhiye içinde, nispeten hafif bu vasfın zikrine sebep nedir?"

HAŞİYE: Sual etmekte çalışkan, yazmakta tembellik eden Re'fet'tir.

1. Onda kuvvet ve şiddet vardır. (Hadid Suresi, 25.)
2. Göklerde ve yerdeki bütün gizlilikleri meydana çıkaran. (Neml Suresi, 25.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bahis: mevzu, konu.
bahsetmek: konuşmak
beyan: anlatma, izah
celb-i menafi: menfaatden faydalan çekmek.
Cenab-ı Hak: Allah
def-i a'dâ: düşmanın def edilmesi
ehemmiyet: onem
ekser: pek çok.
evsaf-ı İlâhiye: Allah'ın vasıfları.
evvel: once
gayet: son derece
harika: olaganustu
haşiye: dipnot.
Hudhud: Belkıs ile Suleyman Aleyhisselâm arasında muhabereye vesile olan kuşun ismi
Hudhud-ı Süleymanî: Belkıs ile Hz. Süleyman (as) arasındaki haberleşmede aracılık eden kuşun ismi
ifade: anlatma, soyleyiş
ıhbar-ı gaybî: gayba ait haber
ihtiyac-ı beşer: insanlığın ihtiyacı
istifade: faydalanma
istıkbal: gelecek zaman
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
kuvvet: güç, kudret.
küre-i arz: dunya, yer küre
lem'a-ı i'caz: mu'cizelik parıltısı.
makam: mevkı.
medar: sebep, vesile
menafi-i beşeriye: insanlığın menfaatı, faydası
mevtalud: olum gibi
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
muhayyirü'l-ukul: akıllara hayret verip hayranlık uyandıran
musahhar: boyun egen, emir altına giren
mühim: onemli.
nevi: çeşit, tur
nimet: Allah'ın bağışladığı maddi ve manevi lütuf ve ikramlar
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
nükte: ince soz ve mana.
nüzul-i Kur'ân: Kur'ân'ın indırılmesi
sual: soru.
sureti: biçim, tarz
tavsif: vasıflarını soyleme
temin: sağlama.
vasıf: nitelik, hususiyet.
zikir: anmak.

Elcevap: Belığ bir kelâmın bir meziyeti şudur ki, söyleyenin ziyade meşgul olduğu sanatını, meşgalesini ihsas etsin. Hudhud-i Suleymanî ise, suyu az olan sahra-i Ceziretü'l-Arab'da gizli su yerlerini ferasetle, kerametvari keşfeden bedevî arifleri gibi, nev-i hayvan ve tuyurun arifi olarak ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâma kürgânlık eden ve su buldurup çıkarttıran mübarek ve vazifedar bir kuş olmakla, kendi sanatının mikyasçığıyla Cenab-ı Hakkın semavat ve arzdaki mahfiyatı çıkarmakla ma'budiyetini ve mescudiyetini ispat ettiğini, kendi sanatçığıyla bilip ifade ediyor.

Evet, Hudhud pek güzel görmüş. Çünkü, toprak altındaki had ve hesaba gelmeyen tohumların, çekirdeklerin, madenlerin mukteza-i fıtrîsi, aşağıdan yukarıya çıkmak değildir. Çünkü ecsam-ı sakıle ihtıyârsız, ruhsuz olduğu için, kendi yukarıya çıkamaz; yukarıdan kendi kendine aşağıya düşebilir. Aşağıdan, hususan toprak sıkletı altında gizlenen bir cism-i camıt, omzundaki ağır yükü silkip çıkmak, kat'iyen kendi kendine olamaz. Demek bir kudret-i hariqa ile çıkarılıyor.

İşte, Hudhud, berahin-ı ma'budiyet ve mescudiyetin en gizlisini ve en mühimmini kendi arifliğiyle bilmiş, bulmuş, Kur'ân-ı Hakîm onun hakkındaki ifadesine bir i'caz vermiştir.

arif: çok bilgi sahibi olan
arıflik: bilgelik.
arz: yer, dünya.
bedevi: çölde yaşayan
belığ: belâgatle anlatılan, sanatlı
berahin-ı ma'budiyet: kulluğun burhanları, delilleri.
camıt: ruhsuz, katı madde
Cenab-ı Hak: Allah
cism-ı camıt: canısız cısım, canısız varlık.
ecsam-ı sakıle: ağır cısımler
feraset: anlayışlılık, çabuk sezış.
had ve hesaba gelmez: sınırsız ve sayısız şekilde
hususan: özellikle
Hüdhud: Belkıs ile Süleyman Aleyhisselâm arasında muhabereye vesile olan kuşun adı
Hudhud-ı Süleymani: Belkıs ile Hz. Süleyman (as) arasındaki haberleşmede aracılık eden kuşun ismi.
i'caz: mu'cizelik.
ifade: söyleyiş, söyleyiş tarzı.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ihtıyar: irade, isrek.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kat'iyen: kesin olarak.
kelâm: söz, lafız.
kerametvari: keramet gibi.
keşif: manevî bir sırrın kalb gözüyle görülmesi
kudret-i hariqa: olağanüstü kuvvet, iktidar
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
küngan: su borusu
ma'budiyet: ma'budluk, ilâhlık.
mahfiyat: giziller, saklılar
mescudiyet: secde edicilik, Allah'a secde eden
meşgale: uğraş, meşguliyet
meşgul olmak: uğraşmak.
meziyet: üstünlük, vasıf, de gerilik
mikyas: ölçü
mukteza-i fıtrî: fıtratın, yaratılışın gereği
mübarek: feyizli, bereketli
mühim: önemli
nev-i hayvan: hayvan cinsi
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sahra-i Ceziretü'l-Arab: Arap Yarımadasının büyük çölü
semavat: semalar, gökler
sıklet: ağırlık.
tuyur: Kuşlar
vazifedar: vazifeli
ziyade: fazlasıyla

Altıncı Nükte

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا [1]

Şu ayet-i azîme çok büyük ve çok âlî ve çok geniş bir denizdir. Onun cevherlerini beyan etmek için koca bir cilt kitap yazmak lâzım gelir. Onun o kıymettar cevahirini başka zamana talîkan, şimdilik yalnız birkaç gün evvel tahattur-ı hakaik noktasında, benim için ehemmiyetli bir zaman olan namaz tesbihatında, uzaktan uzağa fikrin nazanna ilişen bir nüktenin şuaı göründü. O zamanda kaydedemedik, gittikçe tebaud ediyordu. Bütün bütün kaybolmadan evvel o nüktenin bir cilvesini avlamak için, etrafında dairevari birkaç kelime söyleyeceğiz.

BİRİNCİ KELİME: Kelâm-ı ezelî, ilim, kudret gibi bir sıfat-ı Ilâhiye olduğu cihetle, gayrimütenahidir. Nihayetsiz olan bir şeye denizler murekkep olsa, elbette bitiremezler.

İKİNCİ KELİME: Bir zatın vucudunu ihsas eden en zahir, en kuvvetli eser, tekellümüdür. Bir zatın kelâmını işitmek, bin delil kadar vucudunu, belki şuhut derecesinde, ispat ettiği nokta-i nazarda, bu ayet-i kerîme mana-i işarîsiyle diyor ki: "Rabb-ı Zülcelâl'ın vücudunu gösteren kelâm-ı Ilâhînin adedini, denizler mürekkep olsa, ağaçlar

1. De ki: Rabbimin sözlerini yazmak için bütün denizler mürekkep olsa, hatta bir o kadarını daha getirip ilâve etsek, Rabbimin sözleri tükenmeden o denizler tükenirdi. (Kehf Suresi, 109.)

alî: yüce, yüksek.
ayet-i azîme: büyük ve azametli ayet.
ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti.
beyan: anlatma.
cevahir: cevherler, elmaslar.
cevher: öz.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görünme.
dairevarî: daire gibi.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
derece: ölçü.
ehemmiyet: önem.
eser: nişan, alâmet.
evvel: önce.
gayr-i mütenahî: sonsuz, nihayetsiz.
ihsas: hissettirme.
ilim: bilgi.
kelâm: söz.
Kelâm-ı Ezelî: varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'an-ı Kerîm ayetleri.
kelâm-ı Ilâhî: Allah kelâmı.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kudret: kuvvet, iktidar.
lâzım: gerekli.
mana-i işarî: işaretlerle ifade edilen mana.
nazar: bakış.
nihayetsiz: sonsuz.
nokta-ı nazar: bakış açısı.
nükte: ince söz ve mana.
Rab-ı Zülcelâl: büyükluk sahibi Rab.
sıfat-ı Ilâhiye: Allah'ın sıfatları.
şuaı: ışın.
şuhut: şahit olma.
tahattur-ı hakaik: hakikatleri hatırlamak.
talîkan: geciktirerek, bekleterek, askıya alarak.
tebaud: uzaklaşma.
tekellüm: konuşma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
vücut: varlık.
zahir: açık.
zat: kişi, şahıs.

kalem olsa, yazsalar, bitiremezler. Yani, bir zatın böyle bir kelâmı, vücuduna şuhut derecesinde delâlet ettiğine bedel, Zat-ı Ehad-i Samed'e, kelâmın mütekellime delâleti ve ihsası gibi had ve hesaba gelmeyen hadsızdır ki, umum denizlerin suyu mürekkep olsa, yazmasına kifayet etmez" demektir.

ÜÇÜNCÜ KELİME: Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan hakaik-ı imaniyeyi umum tabakat-ı beşere ders verdiği için, tespit ve tahkik ve ikna etmek hikmetiyle, bir hakikati zahiren tekrar ettiği için, ehl-i ilim ve ehl-ı kitap bulunan o zaman ulema-i Yehud, Peygamber-i Zîşan Aleyhissalâtü Vesselâmın ümmîliğine ve kıllet-i ilmine gayet haksız bir taarruz ettiklerine manen bir cevaptır. Şöyle ki:

Ayet-i kerîme der: "Tahkik ve ikna gibi pek çok hikmetler için ayrı ayrı faydalar nokta-i nazarında çok müteaddit neticeleri bulunan bir hakîkati, umumun, bilhassa avamın kalbinde yerleştirmek için, erkân-ı imaniye gibi her bir meselesi bin mesail kıymetinde ve binler hakaıkı tazammun eden meseleleri ayrı ayrı, mu'cizâne tarzlarda tekrarını, hasr-ı kelâmî ve kusur-i zihnî ve sermayenin noksaniyetinden değildir. Belki hadsiz, nihayetsiz hazine-i ezeliye-i kelâm-ı İlâhîden alınan ve âlem-i gayp hesabına âlem-i şahadete müteveccih olup, cin, ins, ruh, melekle konuşan ve her ferdin kulağında taninendaz olan Kur'ân'ın menbaı bulunan kelâm-ı ezelînin kelimatını saymak için denizler mürekkep olsa, zîşuurlar kâtip, nebatatlar kalem, belki zerratlar kalem ucu olsalar, yine bitiremezler. Çünkü bunlar mütenahi, o ise nihayetsizdir."

âlem-i gayp: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen görünmeyen dünyalar
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem
Aleyhissalatu Vesselam: "Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm)
avam: kaba ve cahil halk tabakası
Ayet-i kerîme: azamet ve şerefi olan ayet
bedel: karşılık
bilhassa: özellikle
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık
delâlet: delil olma, gösterme
derece: ölçü.
ehl-i ilim: ilim sahipleri.
ehl-i kitap: kitap ehli
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
fert: şahıs, kişi
gayet: son derece
had ve hesaba gelmez: sınırsız ve sonsuz bir şekilde
hadsız: sınırsız, sonsuz
hak: adalet.
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakaik-ı imaniye: iman hakıkatleri
hakıkat: gerçek, esas
hasr-ı kelâmî: konuşmanın yalnız belli şeyler üzerinde yoğunlaştırılması
hazine-i ezeliye-i kelâm-ı İlâhî: İlâhî konuşma sıfatının başlangıcı ve sonu olmayan hazinesi
hikmet: gizli sebep, İlâhi gaye
ihsas: hissettirme.
ikna: bir kanaati, fikri, düşünceyi inanmasını sağlama
İns: insan
kâtip: yazıcı
kelâm: söz
kelâm-ı ezelî: varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü
kelimat: kelimeler, sözler
kifayet: kafi miktarda olma, yeterlilik.
kıllet-i ilim: ilmin azlığı
kıymet: değer
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'an-ı Kerîm
kusur-ı zihnî: zihin ve düşünce açısından kusurlu olma
malum: bilinen
manen: mana itibarıyla, manaca
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı, her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahluk
menba: kaynak.
mesail: meseleler.
mesele: problem, önemli konu
mu'cizâne: mu'cize gibi
müteaddit: turlu turlu, çeşitli
mütekellim: konuşan
mütenahi: sonlu, sona eren, biten
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nebatat: bitkiler
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
nokta-i nazar: bakış açısı.
Peygamber-i Zîşan: şanlı Peygamber, Hz. Muhammed (asm)
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sermaye: ana para
şuhut: şahit olma
taarruz: saldırma
tabakat-ı beşer: insan tabakaları
tahkik: doğruluğunu, hakikatini araştırma
taninendaz: çınlayan
tarz: biçim, suret.
tazammun: ihtiva etme, içine alma
ulema-i Yehud: Yahudi âlimleri
umum: herkes
ümmî: okuma yazması olmayan, cahil
vücut: varlık.
zahiren: görünüşte.
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi
Zat-ı Ehad-i Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde kendisi hiçbir şeye muhtaç olamayan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
zerrat: zerreler
zîşuur: şuur sahibi

DÖRDÜNCÜ KELİME: Malûmdur ki, umulmadık bir şeyden kelâmın sudûru, kelâmı ehemmiyetleştirir; kendini dinlettiriyor. Hususan cevv-i sema ve bulutlar gibi büyük cirimlerde tekellümvari sedalar dahi ehemmiyetle herkese kendini dinlettiriyor. Hususan dağ cesametinde bir fonografın nağamatı daha fazla kulağın nazar-ı dikkatini celp eder. Hususan semavat tabakalarını plâklar ittihaz edip küre-i arzın kafasına işittirmek için sudûr eden seda-i semavî-i Kur'ânîyi, radyo kuvvetiyle, zerrat-ı havaiye o hurufata ahize ve nâkile olduklan gibi, elbette bu kudsî hurufat-ı Kur'âniyeye birer âyine, birer lisan, birer ibre ucu, birer kulak hükmüne geçtiğine remzen, Kur'ân-ı Hakîm'in hurufatının ne derece ehemmiyetli, kıymetli, hasiyetli, hayattar olduğuna işareten, ayet mana-i işarîsiyle diyor ki: "Kelâmullah olan Kur'ân o kadar hayattar ve kıymettardır ki, onu dinleyen, işiten kulakların adedini ve o kulaklara giren o kudsî kelimelerin sayısını, butun denizler mürekkep ve melâikeler kâtip ve zerreler, nutfeler ve nebatlar ve kıllar kalemler olsa, bitiremezler."

Evet, bitiremezler. Çünkü Cenab-ı Hak beşerin zayıf, ruhsuz kelâmının adedini havada milyonlar kadar teksir etse, elbette arz ve semavatın Padişah-ı Bîmisalinin arz ve semavata bakan ve arz ve semavatta umum zîşuurlara hitap eden kelâmının her bir kelimesi zerrat-ı havaiye adedince kelimeler olur.

BEŞİNCİ KELİME: İki Harftir.

Birinci Harf: Nasıl kı sıfat-ı *Kelâm*'ın kelimelen var. Oyle de, *Kudret*'in de mücessem kelimeleri var; İlmin de

ahize: alıcı, nakledici alet.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an-ın her bir cumlesi.
ayine: ayna.
beşer: insanlık.
celp: çekme.
Cenab-ı Hak: Allah.
cesamet: buyukluk, inlik.
cevv-i sema: gokyuzu.
cirim: vucut.
derece: miktar, olçu.
ehemmiyet: onem.
fonograf: seslen kaydeden ve kaydedilmiş sesleri çalan cihaz.
hasiyet: bir şeye has vasif.
hayattar: canlı yaşayan.
hitap: konuşma, nutuk.
hurufat: harfler.
hurufat-ı Kur'aniye: Kur'ân-ın harflen.
hususan: ozellikle.
ibre: derece belirten ıgne şeklindeki ince gosterge.
ilim: bilgi.
işareten: işaret ederek.
ittihaz: edinme.
katip: yazıcı.
kelâm: soz, konuşma.
Kelâmullah: Allah-ın kelâmı, Kur'an-ı Kerim.
kıymet: deger.
kıymettar: degerli, kıymetli.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudsî: mukaddes, yuce.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
kure-i arz: dünya, yer küre.
lisan: dil.
mana-i işarî: işaretlerle ifade edilen mana.
melâike: melekler.
mücessem: cısımlenmiş.
nağamat: nağmeler, guzel sesler.
nakil: taşıyan, nakleden.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nebat: bitki.
nutfe: dol suyu, meni.
Padişah-ı Bîmisal: benzersiz padişah.
remzen: işaret ederek.
seda: ses.
seda-i semavî-i Kur'ân: Kur'an-ın semavî sedası.
semavat: semalar, gokler.
sıfat-ı Kelâm: Cenab-ı Hakkın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı.
sudûr: sâdir olma, çıkma.
tabaka: kat, katman.
tekellümvari: konuşur gibi.
teksir: çogaltma.
umum: butun.
zerrat-ı havaiye: hava zerreleri.
zerre: pek ufak parça.
zişuur: şuur sahibi.

hikmetli kaderî kelimeleri var ki, bütün mevcudattır. Hususan zîhayatlar, hususan küçük mahlûklar, her bin birer kelime-i Rabbaniyedir ki, Mütekellim-i Ezelî'ye kelâmdan daha kuvvetli bir surette işaret eder. Ve onların adedini, denizler mürekkep olsa bitiremezler, demek olduğu manasına dahi şu ayet-i kerîme remzen bakıyor.

İkinci Harf: Bütün melâikelere ve insanlara, hatta hayvanlara gelen umum ilhamlar, bir nevi kelâm-ı İlâhîdir. Bu kelâmın kelimatı elbette gayrimütenahidir. Saltanat-ı mutlakanın nihayetsiz cunudunun mutemadiyen aldıkları ilham ve o evamir-i İlâhiyenin kelimatı ne derece çok ve nihayetsiz olduğunu ayet bize haber veriyor demektir.

اَلْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ ۞ لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللهُ [1]

Yedinci Nükte

Aziz Kardeşim,

Vahdetülvücuda dair, bir parça izahat istiyorsunuz. Bu meseleye dair Otuz Birinci Mektubun bir lem'asında, Hazret-i Muhyiddin'in bu meseledeki fikrine karşı gayet kuvvetli ve izahlı bir cevap vardır. Şimdilik bu kadar deriz ki:

Bu mesele-i vahdetülvücudu şimdiki insanlara telkin etmek, ciddî zarar verir. Nasıl ki teşbihat ve temsiller, havassın elinden avamın eline ve ilmin elinden cehlin

1. Gerçek bilgi Allah katındadır. Gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilemez.

avam: kaba ve cahil halk, taba kası
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti
azîz: muhterem, değerli
cehil: cahillik, bilmezlik.
ciddî: hakiki
cunud: askerler
dair: alakalı, ilgili
derece: miktar, ölçü
evamir-i İlâhiye: Allah'ın emirleri
gayr-ı mütenahi: sonsuz, nihayetsiz.
havas: bilginler, âlimler
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hususan: özellikle
ilham: Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
ilm: bilgi.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
İzah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma.
izahat: izahlar, açıklamalar
kaderî: kader ile alâkalı
kelâm: söz
kelâm-ı İlâhî: Allah kelâmı
kelimat: kelimeler
kelime-i Rabbaniye: bütün mahlûkata muhtaç olduğu şeylen veren, onları terbiye edip idâresi altına alan Allah'ın sözü
lem'a: parıltı
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış yaratık.
manâ: anlam
melâike: melekler
mesele: problem, önemli konu
mesele-i vahdetülvücut: varlıkta birlik, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi. "Yalnız Allah var gensi hayal" diyen anlayış meselesi
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfâtına sahip olan Allah
mütemadiyen: sürekli, devamlı olarak.
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz.
nükte: ince söz ve mana
remzen: işaret ederek.
Saltanat-ı mutlaka: kainatta hükümfermâ olan Cenâb-ı Hakkın tek ve mutlak saltanatı
sûret: biçim, tarz
telkin: zihinde yer ettirme, anlatma
temsil: misal getirme.
teşbihat: benzetmeler, teşbihler
umum: bütün
vahdetülvücut: varlıkta birlik, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi. "Yalnız Allah var gensi hayal" diyen anlayış.
zihayat: hayat sahibi

eline girse, hakikat telâkki edilir.[HAŞİYE] Öyle de, vahdetülvücut meselesi gibi hakaik-ı ulviye, ehl-i gaflet ve esbap içine dalan avamlara girse, tabiat telâkki edilir ve üç mühim zarar verir.

Birincisi: Vahdetulvucudun meşrebı, Cenab-ı Hak hesabına kâinatı âdeta inkâr etmek iken, avama girdikçe, gafil avamlara, hususan maddıyyun fıkırlenyle âlûde olan fikırlere girdikçe, kâinat ve maddiyat hesabına ulûhiyeti ınkâr yoluna gıder.

İkincisi: Vahdetülvücut meşrebi, masıva-i İlâhînin rububiyetini o derece şiddetle reddeder ki, masivayı inkâr ve ikiliği ref ediyor. Değil nüfus-i emmarenin, belki her bir şeyın müstakil vücudunu görmemek iken, bu zamanda fikr-i tabiatın istilâsıyla ve gurur ve enaniyetin nefs-i emmareyi şişirmesiyle ve ahireti ve Hâlık'ı bır derece unutmak cihetiyle bazı nüfus-i emmare küçük birer firavun, âdeta nefsini ma'bud ıttıhaz etmek istidadında bulunan insanlara vahdetülvücudu telkın etmek, nefs-i emmareyi, eliyazübillâh, öyle şımartır ki, ele avuca sığmaz.

Üçüncüsü: Tagayyur, tebeddül, tecezzi, tahayyüzden mukaddes, münezzeh, müberra, muallâ olan Zat-ı Zülcelâl'ın vucub-ı vücuduna ve takaddüs ve tenezzühune muvafık düşmeyen tasavvurata sebebiyet verir ve telkinat-ı batılaya medar olur.

HAŞİYE: Nasıl ki iki melâike (teşbihın sırrı munasebetıyle Sevr ve Hut tesmiye edilen), avamca koca bır oküz ve koca bir balık telâkkı edilmiştir.

âdeta: sanki
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
alude: bulaşmış
avam: kaba ve cahil halk tabakası
Cenab-ı Hak: Allah
cihet: yon, sebep
derece: olçu.
ehl-i gaflet: dunyaya daldıgından dolayı ahıretin farkında olmayan
eliyazübillâh: Allah muhafaza etsin
enaniyet: bencilik, egoistlik
esbap: sebepler
fikir: dusunce
fikr-i tabiat: her şeyı tabiat yapıyor fikrı
firavun: zalım kıbırlı gururlu
gafil: gaflette bulunan
hakaik-ı ulviye: yuce ve yuksek hakıkatler
hakıkat: gerçek.
Hâlık: her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
haşiye: dipnot.
hususan: ozellıkle
hut: balık.
inkâr: reddetme
istıdat: kabıliyet
istilâ: kaplama, yayılma
ittıhaz: edınme
kainat: bütün âlemler, varlıklar
ma'bud: kendısıne ıbadet olunan
maddiyat: maddî ve cısmanî şeyler
maddıyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduguna inananlar
masıva: Allah tan başka butun varlıklar
masıva-ı İlahı: Cenab-ı Hakkın dışındakı butun mahlûkat.
medar: sebep, vesile
mesele: problem, onemlı konu
meşrep: hareket tarzı, meslek.
muallâ: yuce, yuksek.
mukaddes: mubarek, kutsal
muvafık: uygun
müberra: temize çıkmış, aklanmış
muhım: onemlı.
munasebet: ıkı şey arasındakı uyum
münezzeh: anımsız, uzak, berî
müstakil: bagımsız
nefis (nefis): kotu vasıflan kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
nefs-ı emmare: insanı kotuluğe surukleyen nefis
nüfus-i emmare: kotuluğu emreden nefisler
red: reddetme
ref: kaldırma, gıderme
rububiyet: Cenab-ı Allah ın her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye, tedbir ve malıkıyeti
sebebiyet: sebep olma
sevr: okuz
sır: gızlılık, gızlı bılgi
tagayyür: degışme, başkalaşma.
tahayyüz: yer tutma
takaddüs: kudsî kılma, temız ve mukaddes olma
tasavvurat: tasavvurlar, dusunceler
tebeddül: başkalaşma
tecezzi: parçalara ayrılma, bolunme
telâkkı: anlama, kabul etme
telkin: fikır aşılama, zıhınde yer ettırme
telkinat-ı batıl: batıl olan zıhne yer ettırme
tenezzüh: kusur ve noksandan uzak olma.
tesmiye: ısımlendırme
teşbih: benzetme
ulûhiyet: ılahlık, Allahlık
vahdetülvücut: varlıkta bırlık, varlıgın bır ve tek olduğu duşuncesi "Yalnız Allah var gensi hayal" dıyen anlayış.
vucub-ı vücut: varlıgı gerekli olmak.
vücut: varlık
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı zat, Allah

Evet, vahdetülvücuttan bahseden, fikren serâdan Süreyya'ya çıkarak, kâinatı arkasında bırakıp nazarını Arş-ı Âlâya diken, istiğrakî bir surette kâinatı madum sayıp her şeyi doğrudan doğruya kuvvet-i imanla Vahid-i Ehad'den görebilir. Yoksa, kâinatın arkasında durup kâinata bakan ve önünde esbabı gören ve ferşten nazar eden, elbette esbap içinde boğulup tabiat bataklığına düşmek ihtimali var. Fikren Arşa çıkan, Celâleddin-i Rumî gibi diyebilir: "Kulağını aç! Herkesten işittiğin sözleri, fıtrî fonograflar gibi, Cenab-ı Hak'tan işitebilirsin." Yoksa, Celâleddin gibi bu derece yükseğe çıkamayan ve ferşten Arşa kadar mevcudatı âyine şeklinde görmeyen adama "Kulak ver, herkesten kelâmullahı işitirsin" desen, manen Arştan ferşe sukut eder gibi, hilâf-ı hakikat tasavvurat-ı batılaya giriftar olur.

قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ[1] ۞ مَا لِلتُّرَابِ وَلِرَبِّ الْأَرْبَابِ[2]

سُبْحَانَ مَنْ تَقَدَّسَ عَنِ الْأَشْبَاهِ ذَاتُهُ وَتَنَزَّهَتْ عَنْ مُشَابَهَتِ الْأَمْثَالِ

صِفَاتُهُ وَشَهِدَ عَلَى رُبُوبِيَّتِهِ آيَاتُهُ جَلَّ جَلَالُهُ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ[3]

Said Nursî

Bir Suale Cevap

Mustafa Sabri ile Mûsa Bekûf'un efkârlarını muvazene etmek için vaktim müsait değildir. Yalnız bu kadar derim ki:

Birisi ifrat etmiş, diğeri tefrit ediyor. Mustafa Sabri gerçi müdafaatında Mûsa Bekûf'a nispeten haklıdır,

1. De ki: "Kitabı indiren Allah'tır. Sonra da onları daldıkları batakta bırak, oyalanadursunlar." (En'âm Suresi, 91.)
2. Rabbü'l-Erbab olan Allah'ı anlatmak, topraktan halk olunan insanın haddine mi düşmüştür?
3. Zatı benzerlerden mukaddes ve sıfatları başkalarının mumaseletinden munezzeh olan; ayetleri rububiyetine delâlet eden; şanı yüce olan ve Kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan Zatı her türlü noksan sıfattan ve kusurdan tenzih ederiz.

arş: gögün en yüksek katı
Arş-ı Âlâ: en yüce ilâhî makam
âyine: ayna
Cenab-ı Hak: Allah
derece: ölçü
efkâr: düşünceler, fikirler
esbap: sebepler
ferş: yeryüzü, dünya
fikren: fikir ile, düşünerek.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki
fonograf: sesleri kaydeden ve kaydedilmiş sesleri çalan cihaz
giriftar: tutulmuş, düşkün.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe zıt.
ifrat: aşırı gitme
ihtimal: olabilirlik.
istiğrakî: Allah aşkıyla dünyayı unutup bütün bütün kendinden geçme hali
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kelâmullah: Allah'ın kelâmı
kuvvet-i iman: iman kuvveti
madum: yok.
manen: mana itibarıyla, manaca
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
muvazene: mukayese
müdafaat: savunmalar
muvafık: uygun
nazar: bakma
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
sera: Arz, yeryüzü
suâl: soru
sukut: düşme.
suret: biçim, tarz.
Süreyya: Ülker yıldızı
tasavvurat-ı batıla: batıl ve sapık düşünceler
tefrit: tersine aşırılık, ifratın zıddı
Vahdetülvücut: varlıkta birlik, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi. "Yalnız Allah var gensi hayal" diyen anlayış.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah)
vakit: zaman

fakat Muhyiddin gibi ulûm-i İslâmıyenin bir mu'cizesi bulunan bir zatı tezyifte haksızdır.

Evet, Muhyiddin, kendisi hâdî ve makbuldür. Fakat her kitabında muhdî ve mürşit olamıyor. Hakaikte çok zaman mizansız gittiğinden, kavaid-i Ehl-i Sünnete muhalefet ediyor ve bazı kelâmları, zahirî dalâlet ifade ediyor. Fakat kendisi dalâletten müberradır. Bazen kelâm küfür görünür, fakat sahibi kâfir olamaz. Mustafa Sabrı bu noktaları nazara almamış, kavaid-i Ehl-i Sünnete taassup cihetiyle bazı noktalarda tefrit etmiş.

Mûsa Bekûf ise, ziyade teceddude taraftar ve asrîliğe mümâşatkâr efkânyla çok yanlış gidiyor. Bazı hakaik-i İslâmıyeyi yanlış tevillerle tahrif ediyor. Ebu'l-Âlâ-i Maarrî gibi merdut bir adamı muhakkikînlerin fevkinde tuttuğundan ve kendi efkârına uygun gelen Muhyiddin'in Ehl-i Sünnete muhalefet eden meselelerine ziyade taraftarlığından, ziyade ifrat ediyor.

قَالَ مُحْيِ الدِّينِ: تَحْرُمُ مُطَالَعَةُ كُتُبِنَا عَلَى مَنْ لَيْسَ مِنَّا

Yanı, *"Bizden olmayan ve makamımızı bilmeyen, kitaplarımızı okumasın, zarar görür."*

Evet, bu zamanda Muhyiddin'in kitapları, hususan vahdetülvücuda dair meselelerini okumak zararlıdır.

Said Nursî

asrî: zamana uygun, çağdaş
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azma
Ebu'l-Ala-i Maarrî: kör olmasına rağmen fevkalâde hafızasıyla tanınmış, ümitsizlik, kötümserlikle ilgili kasideleriyle meşhur olmuş büyük bir Arab şairi (M. 973-1057)
efkâr: düşünceler, fikirler
Ehl-i Sünnet: İslâmiyetin ilk günkü safiyetiyle kabul ederek, Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
fevk: üst.
hâdî: hidayet veren, doğru yola ulaştıran
hakaik: hakikatler, doğrular
hakaik-i İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri
hususan: özellikle
ifrat: aşırı gitme
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kavaid-i Ehl-i Sünnet: Ehl-i Sünnetin kaide ve prensipleri
kelâm: söz.
küfür: Allah'ı inkar etme, inanmama
makam: mevkı
makbul: kabul edilmiş olan
merdut: reddolunmuş, kovulmuş, gen çevrilmiş.
mesele: problem, önemli konu
mizan: ölçü
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhakkikîn: muhakkikler, hakikatı bulup meydana çıkaranlar
muhalefet: uygun olmama, zıdlık
muhdî: hidayete getiren, iman yolunu bulmakta binne vesile olan
müberra: aklanmış, mustesna
mümâşatkâr: uyumlu
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren
nazar: dikkat.
taassup: şiddetli ve aşırı bağlılık.
tahrif: bozmak.
taraftar: taraf tutma
teceddüd: yenilik
tefrit: ifrasına aşırılık, ifratın zıddı
tevil: yorumlama
tezyif: küçük düşürme
ulum-ı İslâmiye: İslâmî ilimler
Vahdetülvücut: varlıkta birlik, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi. "Yalnız Allah var, gensi hayal" diyen anlayış
zahirî: görünen
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazlaca

Sekizinci Nükte

BU DA GÜZELDİR

اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَاَلْفُ اَلْفِ سَلاَمٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ [1]

cümlesi namaz tesbihatında okunurken inkişaf eden lâtif bir nükteyi uzaktan uzağa gördüm. Tamamını tutamadım, fakat işaret nev'inden bir iki cümlesini söyleyeceğim.

Gördüm ki, gece âlemi, dünyanın yeni açılmış bir menzili gibidir. Yatsı namazında o âleme girdim. Hayalin fevkalâde inbisatından ve mahiyet-i insaniyenin bütün dünya ile alâkadarlığından, koca dünyayı, o gecede bir menzil gibi gördüm. Zîhayatlar ve insanlar o derece küçüldüler, görünmeyecek derecede küçülduler. Yalnız o menzili şenlendiren ve ünsiyetlendiren ve nurlandıran tek şahsiyet-i maneviye-i Muhammediyeyi (ASM) hayalen müşahede ettim. Bir adam yeni bir menzile girdiği zaman menzildeki zatlara selâm ettiği gibi, "Binler selâm sana, yâ Resulallah" (HAŞİYE) demeye bir arzuyu içimde

HAŞİYE: Zat-ı Ahmediyeye (ASM) gelen rahmet, umum ümmetin ebedî zamandaki ihtiyacatına bakıyor. Onun için, gayr-ı mutenahî salât yerindedir. Acaba, dünya gibi koca, büyük ve gafletle karanlıklı, vahşetli ve hâli bir haneye birisi girse, ne kadar tedehhüş, tevahhuş, telâş eder. Ve birden o haneyi tenvir ederek enis, munis, habip, mahbup bir yaver-i ekrem (ASM), sâdırda görünüp, o hanenin Malik-i Rahîm-i Kerîm'ini, o hanenin her eşyasıyla tarif edip tanıttırsa, ne kadar sevinç, ünsiyet, sürur, ışık, ferah verdiğini kıyas ediniz. Zat-ı Risaletteki salâvatın kıymetini ve lezzetini takdir ediniz.

1. Milyonlar salat ve milyonlar selâm olsun sana, ey Allah'ın Resulü!

alâkadar: ilgili, munasebetli.
âlem: dünya.
derece: ölçü.
ebedî: sonsuz, başlangıçsız, süreklî olan.
enis: kendisine alışılmış arkadaş.
ferah: rahatlık, mutluluk.
fevkalâde: olaganüstü.
gafiet: gafillik, umursamazlık.
gayrimütenahî: sonsuz.
habip: sevgili.
hâli: boş.
hane: ev, mesken.
haşiye: dipnot.
hayalen: hayal olarak.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
inbisat: yayılma, genleşme.
inkişaf: görülme, keşfolunma.
işaret: gösterme, alamet.
kıyas: karşılaştırma.
lâtif: hoş, güzel.
mahbup: sevilen.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü.
Malik-i Rahîm-i Kerîm: sonsuz merhametiyle bol bol ikram eden ve bütün varlıkların sahibi olan Allah.
menzil: yer, mesken.
munis: kendisine alışılmış, sevimli.
müşahede: gözle görme, seyretme.
namaz: İslâm'ın beş şartından biri olan salât.
nevi: çeşit, tür.
nur: aydınlık, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet: merhamet etme, acıyıp esirgeme.
sadr: ön baş ilen.
salat: dua.
selâm: selâmet, esenlik.
sürur: sevinç.
şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) manevî şahsiyeti.
şen: göze ve gönüle hoş görünen hal.
takdir: bir şeyi kendi sınırları içinde belirleme.
tarif: tanıtım.
tedehhüş: dehşete düşme, korkma, irkilme.
telaş: kaygılı hal.
tenvir: aydınlatma.
tesbihat: Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tevahhuş: korkuya ve ürkütüye kapılma.
umum: bütün.
ümmet: İslâmiyet milliyetine mensup olanlar.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet.
vahşet: korkunç, dehşet veren.
yaver-i ekrem: en değerli memur.
zat: kişi, şahıs.
Zat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in zatı.
Zat-ı Risalet: peygamber olan zat, Hz. Muhammed.
zîhayat: hayat sahibi.

coşar buldum. Güya bütün ins ve cinnin adedince selâm ediyorum. Yanı, sana tecdıd-ı bıat edip, memuriyetini kabul ve getirdiğin kanunlarına itaat ve evamirine teslim ve taarruzumuzdan selâmet bulacağını selâmla ifade edip, benim dünyamın eczaları ve zîşuur mahlûkları olan umum cin ve insi konuşturup, her birerlerinin namına bir selâmı, mezkûr manalarla takdim ettim.

Hem o getirdiği nur ve hediye ile benim bu dünyamı tenvir ettiği gibi, herkesin bu dünyadaki dünyalarını tenvir ediyor, nimetlendiriyor diye, o hediyesine şakirâne bir mukabele nev'inden, "Binler salâvat sana insin" dedim. Yanı, "Senin bu iyiliğine karşı biz mukabele edemiyoruz. Belki Hâlık'ımızın hazine-ı rahmetinden gelen ve semavat ehlinin adedince rahmetler sana gelmesini niyaz ile şükranımızı izhar ediyoruz" manasını hayalen hissettim.

O zat-ı Ahmediye (ASM), ubudiyeti cihetiyle, halktan Hakka teveccühü hasebiyle, rahmet manasındaki salâtı ister. Risaleti cihetiyle, Hak'tan halka elçiliği haysiyetiyle, selâm ister. Nasıl ki cin ve ins adedince selâma lâyık ve cin ve ins adedince umumî tecdıd-i bıatı takdim ediyoruz; öyle de, semavat ehli adedince, hazine-i rahmetten, her binnin namına bir salâta lâyıktır. Çünkü, getirdiği nurla her bir şeyin kemali görünür ve her bir mevcudun kıymeti tezahur eder ve her bir mahlûkun vazife-i Rabbaniyesi müşahede olunur ve her bir masnudaki makasıd-ı İlâhiye tecelli eder. Onun için, her bir şey, lisan-ı hâl ile olduğu gibi, lisan-ı kâli de olsaydı,

arzu: aşırı istek, heves
cihet: yön
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık
ecza: cüzler, parçalar
evamir: emirler, buyruklar
güya: sanki
Hak: Cenab-ı Hak.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
halk: insanlar
haseb: dolayı
hayalen: hayalî bir şekilde
haysiyet: şeref, itibar
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hediye: armağan
ifade: anlatma, söyleyiş
ins: insan
itaat: boyun eğme, uyma
izhar: gösterme
kanun: kaide, usul
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kıymet: değer
lâyık: yakışır, münasip
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
lisan-ı kâl: söz ile anlatılan mana, konuşma dılı
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış yaratık.
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın maksatları, yaratıcının gaye leri.
mana: anlam
masnu: sanatla yapılmış.
memuriyet: memurluk.
mevcut: var olan
mezkûr: zikredilen, adı geçen
mukabele: karşılık verme
müşahede: gözle görme, seyretme
nam: ad
namına: adına, isim
nevi: çeşit, tür
nimet: lütuf, ihsan
niyaz: yalvarma, dua
nur: aydınlık, ışık.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
Risalet: nebilik, peygamberlik.
salat: Hz. Peygambere dua, namaz
salavat: namazlar, ibadetler
selam: selamet, esenlik
selamet: salımlık, emnlik
semavat: semalar, gökler
şakirâne: şükrederek
şükran: teşekkür etme, minnettarlık
taarruz: saldırma
takdim: arz etme, sunma.
tecdıd-ı bıat: bağlılığı yenileme
tecelli: belirme, görünme
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma.
teslim: boyun eğme, emrine uyma
teveccuh: yönelme
tezahur: ortaya çıkma, görünme.
ubudiyet: kulluk.
umum: bütün
umumî: genel
vazife-i Rabbaniye: mahlûkatın yapmış olduğu fıtrî ve İlâhî hizmet ve tesbihat.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.
zişuur: şuur sahibi

(1) اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ diyecekleri kat'î olduğundan, biz umum onların namına,

اَلْفُ اَلْفِ صَلاَةٍ وَاَلْفُ اَلْفِ سَلاَمٍ عَلَيْكَ يَارَسُولَ اللهِ بِعَدَدِ الْجِنِّ (2) وَالْاِنْسِ وَبِعَدَدِ الْمَلَكِ وَالنُّجُومِ manen deriz.

(3) فَيَكْفِيكَ اَنَّ اللهَ صَلَّى بِنَفْسِهِ ۞ وَاَمْلاَكُهُ صَلَّتْ عَلَيْهِ وَسَلَّمَتْ

Said Nursî

Dokuzuncu Nükte

(4) بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ اَوْهُمْ قَائِلُونَ

Re'fet, اَوْهُمْ قَائِلُونَ ayet-i celîlesindeki قَائِلُونَ kelimesinin manasını merak edip sorması münasebetiyle ve hapiste sabah namazından sonra sairler gibi yatmasından gelen rehavet dolayısıyla, elmas gibi kalemini atalete uğratmamak için yazılmıştır.

Uyku üç nevidir.

BİRİNCİSİ: Gaylûle'dır ki, fecirden sonra, tâ vakt-i kerahet bitinceye kadardır. Bu uyku, rızkın noksaniyetine ve bereketsizliğine hadisçe sebebiyet verdiği için, hilâf-ı sünnettir. Çünkü rızık için sa'y etmenin mukaddematını ihzar etmenin en munasıp zamanı, serinlik vaktıdır. Bu vakıt geçtikten sonra bir rehavet arız olur. O günkü sa'ye

arız: sonradan gelme
atalet: tembellik
ayet-i celîle: azîm ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
bereket: bolluk, güzlük
fecir: sabaha karşı tan yerinin ağarması
gaylûle: fecirden sonra, kerahet vaktı bitinceye kadar olan, sünnete aykırı uyku vaktı
hadîs: Hz. Peygamberin sözü
hilâf-ı sünnet: peygamberin sünnetine aykırı
ihzar: hazırlama
kat'î: kesin

1. Salât ve selâm olsun sana, ey Allah'ın Resulü!
2. Cinler, insanlar, melekler ve yıldızlar adedince milyonlar salât, milyonlar selâm sana, ey Allah'ın Resulü!
3. Allah'ın ve meleklerinin bizzat sana salât ve selâm etmeleri sana yeter.
4. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Veya gündüz uykusunda iken. (A'râf Sûresi, 4.)

mana: anlam
manen: mana itibarıyla
mukaddemat: başlangıçlar
münasebet: vesile.
münasip: uygun.
namına: adına
nevi: çeşit, tür
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
nükte: ince söz ve mana
rehavet: tembellik, uyuşukluk.
rızık: nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
sair: diğer, öteki.
sa'y: çalışma
sebebiyet: sebep olma
umum: bütün
vakıt: zaman.
vakt-i kerahet: güneşin doğuş, batış ve zeval vaktı

ve dolayısıyla da rızka zarar verdiği gibi, bereketsizliğe de sebebiyet verdiği, çok tecrübelerle sabit olmuştur.

İKİNCİSİ: Feylûle'dir ki, ikindi namazından sonra, mağribe kadardır. Bu uyku ömrün noksaniyetine, yanı, uykudan gelen sersemlik cihetiyle, o günkü ömrü nevmâlûd, yarı uyku kısacık bir şekil aldığından, maddî bir noksaniyet gösterdiği gibi, manevî cihetiyle de, o gün hayatının maddî ve manevî netîcesi eksenya ikindiden sonra tezahür ettiğinden, o vakti uykuyla geçirmek, o neticeyi görmemek hükmüne geçtiğinden, guya o günü yaşamamış gibi oluyor.

ÜÇÜNCÜSÜ: Kaylûle'dir ki, bu uyku sünnet-i seniyedir.[1] Duha vaktinden, öğleden biraz sonraya kadardır. Bu uyku, gece kıyamına sebebiyet verdiği için sünnet olmakla beraber, Cezîretü'l-Arab'da, vaktüzzuhur denilen şiddet-i hararet zamanında bir tatîl-i eşgal, âdet-i kavmiye ve muhîtiye olduğundan, o sünnet-ı seniyeyi daha ziyade kuvvetlendirmiştir. Bu uyku hem ömrü, hem rızkı tezyîde medardır. Çünkü yarım saat kaylûle, ikı saat gece uykusuna muadil gelir. Demek, ömrüne her gün bir buçuk saat ilâve ediyor. Rızık için çalışmak müddetine, yine bir buçuk saati, ölümün kardeşi olan uykunun elinden kurtarıp yaşatıyor ve çalışmak zamanına ilâve ediyor.

Said Nursî

---

1. *İbnı Mâce, Sıyam, 22; Feyzu l-Kadîr, 4, 531; Keşfü l-Hafa, 330*

---

adet-ı kavmiye ve muhitiye: millî ve orfî adetler
bereket: bolluk, gürlük
Cezîretü'l-Arab: Arab Yarımadası
cihet: yön
duha: kuşluk vaktı
eksenya: çoğu zaman
feylûle: ikindiden akşama kadar olan ve mekruh addedilen uyku
güya: sanki
hükmüne: yerine.
ilave: ekleme, katma
kaylule: öğle uykusu
kıyam: kalkma
maddî: maddeye ait.
magrip: güneşin batma vaktı, akşam
manevî: manaya ait.
medar: sebep, vesile
muadil: denk, eşit
müddet: zaman, süre
namaz: İslâm ın beş şartından bırı olan salat.
netice: sonuç.
nevmalud: uykulu
noksaniyet: eksıklık, noksanlık
ömür: yaşayış, hayat
rızık: nimet, yıyecek, içecek ve gıyecek ile ılgılı şeyler
sabit: ispatlanmış
sebebiyet: sebep olma
sünnet: Hz. Muhammed ın (asm) Muslumanlara örnek olan mübarek söz, fıl ve emırlerı.
sünnet-ı seniye: Hz. Muhammed ın (asm) yüksek hal, söz, tavır ve tasvıplerı
şiddet-i hararet: sıcaklıgın, hararetın şıddetı
tatîl-i eşgal: işlere son verme.
tecrübe: deneyim.
tezahür: görünme
tezyit: arttırma, çoğalırma
vakit: zaman
vaktüzzuhur: öğle vaktı.
ziyade: fazla

Onuncu Nükte

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Nev-ı beşerin ağlanacak gülmelerine, endişe-ı istıkbal ve akıbetbinlik adesesiyle, gayet şaşaalı bir gece bayramında, hapishane penceresinden bakarken, nazar-ı hayalime inkişaf eden bir vaziyeti beyan ediyorum.

Sinemada, eski zamanda mezaristanda yatanlann vaziyet-i hayatıyeleri göründuğü gıbi, yakın bir istıkbalde mezaristan ehli olanlann müteharrik cenazelerini görmüş gibi oldum. O gülenlere ağladım. Birden bır tevahhuş, bir acımak hissı geldi. Aklıma döndüm, hakıkatten sordum: "Bu hayal nedir?" Hakikat dedi ki:

Elli sene sonra, bu kemal-i neşe ile gülen ve eğlenen zavallılardan ellıden beşı, belı bukulmuş, yetmış yaşlı ıhtıyarlar gibi, kırk beşi, mezarıstanda çürümüş bulunacaklar. O guzel sımalar, o neşelı gülmeler, zıtlanna ınkılâp etmış olacaklar.[1] كُلُّ آتٍ قَرِيبٌ kaıdesıyle, madem yakında gelecek şeylerin gelmiş gibi görülmesi bır derece hakikattir, elbette gordüğün hayal değildir.

Madem dünyanın gafletkârâne gülmeleri, böyle ağlanacak acı hâllenn perdesıdır ve muvakkat ve zevale maruzdur; elbette bîçare insanlann ebedperest kalbini ve aşk-ı bekaya meftun olan ruhunu güldurecek, sevindirecek, meşru dairesinde ve müteşekkirâne, huzurkârâne,

1. Gelmesi muhakkak olan her şey yakındır. (*İbnı Mâce, Mukaddime, 7/46; Feyzu l-Kadîr, 2/178.*)

endişe-ı ıstıkbal: gelecek kaygısı
gafletkarane: gafletlı bır şekılde
gayet: son derece
hakikat: gerçek, asıl
hal: durum
huzurkârâne: huzurlu bır şekılde
ınkılap: degışım, dönüşüm.
ınkışaf: açılma, gorulme
ıstıkbal: gelecek.
kaıde: kural, esas
kemal-i neş'e: tam bir neşe.
maruz: uğrama
meftun: muptelâ, tutkun
meşru: şenata uygun
mezarıstan: mezarlık.
muvakkat: geçıcı
muteharrik: hareketlı
müteşekkirane: şukrederek.
nazar-ı hayal: hayalı tasavvur ve duşunce
nev-ı beşer: insanlık.
nükte: ınce soz ve mana.
perde: ortu
ruh: insanın kalb boşluğun dakı latıf cısme bınen, özu kavranamayan ıdrak edıcı sır
sima: yuz, çehre
şaşaalı: parlak gorunuşlu
tevahhuş: korkma, ürkme
vaziyet: durum, hâl
vaziyet-i hayatıye: yaşayış tarzlan
zeval: sona erme, yok olma

adese: bakış açısı
akıbetbinlik: bır ışın sonunu gormek.
aşk-ı beka: ebedı hayat aşkı
beyan: anlatma
bîçare: çaresiz
cenaze: insan cesedı.
ebedperest: sonsuz olana tapan

gafletsiz, masumâne eğlencelerdir ve sevap cihetiyle bâkî kalan sevinçlerdir. Bunun içindir ki, bayramlarda gaflet istilâ edip gayrimeşru daireye sapmamak için, rivayetlerde, zikrullaha ve şükre çok azîm tergîbat vardır. Tâ ki, bayramlarda o sevinç ve sürur nimetlerini şükre çevirip, o nimeti idame ve ziyadeleştirsin. Çünkü şükür nimeti ziyadeleştirir, gaflet ise kaçırır.

Said Nursî

On Birinci Nükte

Bir Düstur

Risale-i Nur Talebeleri, Risale-i Nur'un dairesi haricinde nur aramamalı ve aramaz. Eğer ararsa, Risale-i Nur'un penceresinden ışık veren manevî güneşe bedel, bir lâmbayı bulur; belki güneşi kaybeder.

Hem, Risale-i Nur'un dairesindeki halis, pek kuvvetli ve her ferdine çok ruhlan kazandıran ve Sahabenin sırr-ı veraset-i Nübüvvetle meşreb-i uhuvvetkârânesini gösteren "meşreb-i hillet ve meslek-i uhuvvet" ise, hariç dairelerde o pedere ve o mürşide üç cihetle zarar vermek suretiyle, bir peden aramaya ihtiyaç bırakmaz; bir tek peder yerine, pek çok ağabeyi buldurur. Elbette büyük kardeşlerin muteaddit şefkatleri, bir pedenin şefkatini hıçe indirir.

azîm: büyük, yüce
bâkî: ebedî, daimî
bedel: karşılık.
cihet: yön
düstur: kanun, kaide
fert: şahıs, kişi
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayr-ı meşrû: dinen uygun olmayan
halis: samimî, saf
hariç: dışarısı, dışta kalan
idâme: devam ettirme
ihtiyaç: gerekliliik, lüzum
istilâ: kaplama, basma
manevî: manaya ait
masumâne: günahsızca, suç suz olarak.
meslek-i uhuvvet: kardeşlik yolu, meslegi
meşreb-i hillet: candan arkadaşlık tarzı, gidişatı
meşreb-i uhuvvetkârane: kardeşlik hareket tarzı
mürşit: doğru yolu gösteren rehber
muteaddit: türlü türlü, çeşitli
nimet: lütuf, ihsan
nur: aydınlık, ışık
nükte: ince söz ve mana
peder: baba, ata
rivayet: nakil.
ruh: insanın kalb boşluğundaki latîf cisme binen, özü kavranamayan, idrak edici sır
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sevap: mükafat.
sırr-ı veraset-i Nübüvvet: Peygamber varisliğinin sırrı.
suret: biçim, tarz
sürur: sevinç, mutluluk
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, yürekten muhabbet besleme.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tergîbat: teşvikler, isteklendirmeler
zikrullah: Allah'ı zikretme
ziyade: artma, çoğalma

Daireye girmeden evvel bulduğu şeyhi, her fert o şeyhini, mürşidini, dairede dahi muhafaza edebilir. Fakat şeyhi olmayan, daireye girdikten sonra, ancak daire içinde mürşit arayabilir. Hem Risale-i Nur'un velâyet-i kübra olan sırr-ı veraset-i Nübüvvet feyzini veren ders-i hakaik dairesindeki ilm-i hakîkat dahi daire haricindeki tarikatlere ihtıyaç bırakmaz. Meğer tarikati yanlış anlayıp, güzel rüyalar, hayaller, nurlara ve zevklere müptelâ ve ahiret faziletinden ayrı olan dünyevî ve hevesî zevkleri arzulayan ve merciiyet makamını isteyen nefisperestler ola...

Bu dünya dârülhizmettir; külfet ve meşakkat ile ücret ölçülür; dârulmukâfat değil. Onun içindir ki, ehl-i hakikat keşif ve kerametteki ezvak ve envara ehemmiyet vermiyorlar. Belki bazen kaçıyorlar, setrini istiyorlar.

Hem Risale-i Nur'un dairesi çok geniştir; şakirtleri pek çoktur. Harice kaçanları aramaz, ehemmiyet vermez, belki daha içine almaz. Her insanda bir kalb var. Bir kalb ise, hem dairede, hem hariçte olamaz.

Hem hariçteki irşada hevesli zatlar, Risale-i Nur'un şakirtleriyle meşgul olmamalı. Çünkü uç cihetle zarar görmeleri muhtemeldir. Takva dairesindeki talebeler irşada muhtaç olmadıklan gibi, hariçte kesretli namazsızlar var. Onları bırakıp bunlarla meşgul olmak irşat değildir. Eğer bu şakirtleri severse, evvelâ daire içine girsin, o şakirtlere peder değil, belki kardeş olsun; fazileti ziyade ise, ağabeyleri olsun.

Hem bu hâdisede göründü ki, Risale-i Nur'a intisabın çok ehemmiyeti var ve çok pahalı düştü. Ve buna bu

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
arzu: istek, heves.
cihet: yön.
dârülhizmet: hizmet yeri.
dârulmükâfat: mukâfat yeri, cennet.
ders-i hakaik: hakikatler dersi
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyet: önem
ehl-i hakıkat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
envar: nurlar, ışıklar
evvela: birinci olarak.
ezvak: zevkler, lezzetler.
fazilet: değer, meziyet.
fert: şahıs, kişi
feyiz (feyz): bolluk, bereket, hâdise, olay.
hariç: bir şeyin dışı, dışta kalan
heves: istek, arzu
hevesî: zevk ve hevese göre
ihtiyaç: gereklilik, lüzum.
ilm-i hakıkat: hakikat ilmi
intisap: bağlanma, girme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
kesretli: fazlaca.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalb gözüyle görme.
külfet: zahmet, sıkıntı.
makam: mevki
merciiyet: merkezîlik, kaynak olan yer
meşakkat: zahmet, sıkıntı
meşgul: uğraşma
muhafaza: koruma
muhraç: ihtiyacı olan
muhtemel: ihtimal dahilinde olan
müptelâ: tutkun
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren
namaz: İslâm'ın beş şartından biri olan salât
nefisperest: nefsin arzularına aşırı derecede uyan
nur: aydınlık, ışık.
peder: baba
setr: örtme, kapama
sırr-ı veraset-i Nübüvvet: Peygamber vârislîğinin sırrı, hikmeti
şakirt: talebe, öğrenci
şeyh: bir tarikatte en üst mertebeye ulaşmış kimse
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma
talebe: öğrenci
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
velâyet-i kübra: en büyük velîlik.
zat: kişi, şahıs
zevk: lezzet, haz
ziyade: fazla

fiyatı veren ve o yolda bütün âlem-i İslâm namına dinsizliğe karşı mücahede vaziyetini alan aklı başında bir adam, o elmas gibi mesleğini terk edip başka mesleklere giremez.

Said Nursî

On İkinci Nükte

Azız Kardeşlerim,

Gücenmemek şartıyla bu defa takdirkârâne değil, belki tenkitkârâne iki küçük meseleyi beyan edeceğim.

Birincisi: Ben sizlen ve Risale-i Nur'u mudafaa için çok davalarda bulundum. O davalardaki şahitlerimin birinci sınıfı sizlerdiniz. Hâlbuki, inkârınızla hem beni şahitsiz bıraktınız, hem de hakkımdaki ithamı takviye ettiniz. Çünkü, sizin kaçmanız ve inkârınız, "Demek bir şey var ki, bunlar yanaşmıyorlar" diye fikir verdi. Hem ben sizlerin nasıl tebrienize çalıştım, sizden çoluk çocukları olmayan kısmı beni yalnız bırakmamak için merdane yanaşmak lâzımdı. Fakat, iş işten geçti, yeniden yanaşmaya luzum yok.

İkinci mesele: Seciye-i âliye-i Sahabeyi ve meşreb-i nuranî-i Peygamberîyi beyan eden Risale-i Nur dairesindeki feyze kanaat etmeyip, bir kısım kardeşlerimiz, tarikat hevesiyle, üstadının ve kardeşlerinin şahs-ı manevîsinin izasını ve iznini almadan başka yerde o hevesle, hem

âlem-i İslâm: İslâm âlemi
aziz: muhterem, değerli
beyan: anlatma, izah
dava: duruşma, celse
feyiz (feyiz): bolluk, bereket
fikir: düşünce
heves: istek, arzu
inkâr: kabul ve tasdik etmeme
itham: suç isnat etme
izin (İzin): müsaade
kısım: takım
luzum: gerekme
merdane: mertçesine
mesele: problem, önemli konu
meslek: tutulan yol, sistem
meşreb-i nuranı-i Peygamberi: Peygamberin nurlu yolu
mücahede: savaşma, mücadele
müdafaa: savunma
nam: ad
nükte: ince söz ve mana
rıza: razı olma
seciye-i âliye-i Sahabe: Sahabenin yüce seciyesi, huyu
şahs-ı manevî: manevî şahıs
takdirkârane: takdir ederek
takviye: kuvvetlendirme, teyit etme
tarikat: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde, mündin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tebrie: beraat ettirme
tenkitkarane: tenkit edercesine.
terk: bırakma
üstat: öğretici, muallim
vaziyet: durum.

kendine faydası olmayarak, hem bizlere, hem Risale-i Nur'a, hem musibetzede arkadaşlanmıza, Risale-i Nur'a girmeyen rüfekamıza zarar ve müteaddit ve dikkatle bizi tecessüs eden adamlann nazar-ı dikkatini celbe medar bir heveste bulundular. Ben ki her birinizi yüz hemşehrime değiştirmediğimi resmen mahkemede iddia ettim ve beni ziyaret edenlere karşı iddia etmişim ki, Risale-i Nur Talebelerinin en küçüğünü, hariç bir velîden daha ehemmiyetli gorduğumu, ve Kuleonülu Ali ve Lütfi gibi genç ve halis Risale-i Nur Talebelerini hariçteki büyükçe bir velîye tercih ettiğimi çok emarelerle benden anladığınız hâlde, nasıl oluyor ki menfaatsiz, belki zararlı bir heves yolunda arkadaşlann şahs-ı manevîsinin malûm ve âlî makamını ve üstadınızın müsellem size karşı hayırhahlığını düşünmeyip, hariçte makamı sızce meçhul ve hem o bîçareye zararlı bir surette şeyhlik damannı tahrik etmek suretinde sohbet etmek muvafık değildir. Bu tenkit, hâşâ, sizin umumunuza ve ekserinize ait değil, yalnız bir, iki, üç zatın kusurlanna da değil, kalblennin fazla saffetinden ve tarıkate ziyade heveslerindendir. Hem Isparta'nın en zayıf damarı, sebeb-i ithamımız olan tarikatı en kuvvetli sebep göstermelen, zannederim bu manasız tarîkat hevesi sebebiyet vermiştir. Burada bu tevkifimızın en kuvvetli sebebi, bu bazı safdillerin hevesinden ve benimle de münasebetlen tankat susu verdiğinden tahmın edenm. Pek çok nca ederim, benim bu tenkidimden gücenmeyiniz.

Said Nursî

alî makam: yuce mertebe, mevki
bîçare: çaresiz
ceip: kendi tarafına çekmek.
ehemmiyet: önem.
ekseri: çogu
emare: belirti
halis: samimi, saf
hariç: dişarısı, dişta kalan
hâşâ: asla
hayırhahlık: iyilik istemek
hemşehri: aynı memleketten olan
heves: istek, arzu
iddia: bir fikri ısrarla savunma
kusur: eksiklik, noksan
mahkeme: hükum yeri
makam: mevki
malum: bilinen
mana: anlam.
meçhul: bilinmeyen
medar: sebep, vesile
menfaat: fayda
musibetzede: belâya uğrayan
muvafık: uygun, munasip
münasebet: yakınlık, bağ
müsellem: dogrulugu, herkesçe kabul edilmiş olan, aşikar
müteaddit: turlu turlu, çeşitli
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
resmen: resmi olarak
rüfeka: arkadaşlar, refikler
safdil: saf kalblilik, saflık
saffet: saflık, halislik
sebebiyet: sebep olma
sebep-i itham: suçlama sebebi
suret: biçim, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs
tahrik suretî: kışkırtma biçimi
tarikat: Allah'a ulaşmak ıçın şeyhin gozetiminde muridin takip edecegi terbiye usul ve yolu.
tecessus: iç yüzünü araştırma.
tenkit: eleştiri
tercih: seçme
tevkif: tutuklama
umum: hep, bütün
velî: ermiş kimseler, Allah dostu
zan: sanma
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazlasıyla

On Üçüncü Nükte

Kardeşlerim,

Risale-i Nur'u müdafaa ve muhafazasında herkes, hatta ben de çekilsem, beş kardeşimizin çekilmemeleri gerektir. Bu arkadaşlarımız Hüseyin Usta, Halil İbrahim, Re'fet Bey, Husrev ve Hakkı Efendilerdir. Uç evvelkilerin ihtiyârsız ihtiyatsızlığı, diğer ikisinin zahirî düşmanlarının şahsî garazları yüzünden Risale-i Nur'a karşı çok fazla zarar yapılmak istenilmesine göre, Risale-i Nur ehemmiyetli bir surette iştihar ve intişar etmesi gibi bir nimet-i uzmayı netice vermese idi, bu kadar mazur ve masum Risale-i Nur Şakirtlerinin teellumatına sebebiyet verdiklerinden dolayı bu kardeşlerimizin ruhları pek çok sıkılacaktı. İşte herkesten ziyade bu beş kardeşimizin ihtiyat edip, yekvücut bulunmaları lâzımdır.

Said Nursî

On Dördüncü Nükte

Kardeşlerim,

Kalbime ihtar edildi ki: Nasıl ki, *Mesnevî-i Şerif* şems-i Kur'ân'dan tezahür eden yedi hakikatinden bir hakikatin âyinesi olmuş, kudsî bir şerafet almış, Mevlevîlerden başka daha çok ehl-i kalbin lâyemut bir mürşidi olmuş, öyle

âyine: ayna
ehemmiyet: önem
ehl-i kalb: kalbiyle manevî terakkide bulunanlar
evvel: önce
garaz: düşmanca niyet, kin
hakikat: gerçek, asıl
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtiyar: irade, istek, seçim, tercih
ihtiyat: tedbirli hareket etme
intişar: yayılma, neşrolunma
iştihar: meşhur olma, tanınma
kudsî: mukaddes, kutlu
lâyemut: ölmez, hayatı sonmez
lâzım: gerekli
masum: günahsız, suçsuz
mazur: özürlü olma, mazeretli
Mesnevî-i Şerif: Mevlâna'nın her beyti kendi aralarında kafiyeli olan, içinde dini ve ahlaki nasihatler bulunan Farsça eser
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatine mensup kimse.
muhafaza: koruma
müdafaa: savunma
mürşit: doğru yolu gösteren rehber
netice: sonuç.
nimet-i uzma: en büyük nimet
nükte: ince söz ve mana
ruh: insanın kalb boşluğundaki latif cisme binen, özü kavranamayan, idrak edici sır
suret: biçim, tarz
şahsî: hususî, kişisel
şakirt: talebe
şems-i Kur'an: Kur'an güneşi
şerafet: şereflilik.
teellümat: elemler, acı duymalar
tezahur: ortaya çıkma, görünme
yekvücut: tek vücut.
zahiri: görünürdeki
ziyade: fazla

de, Risale-i Nur, şems-i Kur'âniyenin ziyasındaki elvan-ı seb'ayı ve o güneşteki renk renk, çeşit çeşit yedi nuru birden âyinesinde temessul ettirdiğinden, inşaallah, yedi cihetle şerif ve kudsî ve yedi *Mesnevî* kadar ehl-i hakikate bâkî bir rehber ve bir mürşit olacak.

Said Nursî

On Beşinci Nükte

Kardeşlerim,

Hafîz-i Zülcelâl'in hıfz ve himayetine bakınız ki, meselemiz münasebetiyle Risale-i Nur'un risaleleri adedine muvafık olarak yüz yirmi küsur adamın mahrem evraklarıyla istintakta olduklan hâlde ve ecnebilerin entrikalarıyla ve muhalif komitecilerin dolaplarıyla mevcut ve muteaddit cemiyetlerin hiç biriyle Risale-i Nur'un hiçbir şakirdinin münasebettarlığını gösterecek hiçbir madde bulunmaması, gayet zahir ve parlak bir himaye-i Rabbaniye ve bir muhafaza-i İlâhiye ve İmam-ı Ali (RA) ve Gavs-ı Azamın (RA) Risale-i Nur'a ait keramet-i gaybiyelerini cidden teyit eden bir inayet-i Rahmaniyedir. Kırk ikilik bir top güllesini, kırk iki masum ve mazlum kardeşlerimizin dergâh-ı İlâhiyeye açılan elleriyle durdurup, geri çevirip, atanların başlarında manen patlattırdı. Bizlere zararı yalnız ehemmiyetsiz ve sevaplı hafif birkaç yara bereden başka olmadı. Böyle, bir seneden beri doldurulan bir

âyine: ayna
bâkî: ebedî, daimî
bere: yara, küçük darbe
cemiyet: topluluk, heyet.
cidden: ciddî olarak.
cihet: yön
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı
ecnebî: yabancı
ehemmiyet: önem
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
elvan-ı seb'a: yedi renk.
entrika: hile, desise
evrak: kağıtlar
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdulkadir-i Geylanî Hazretlerinin namı
gayet: son derece
gülle: top mermisi
Hafiz-ı Zülcelal: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan büyükluk sahibi Allah.
hâl: durum.
hıfz: koruma, muhafaza
himaye-i Rabbaniye: Rab olan Allah'ın himayesi
himayet: koruma, muhafaza etme
inayet-i Rahmaniye: Rahman olan Allah'ın yardımı.
inşaallah: Allah izin verirse
istintak: sorguya çekme
keramet-i gaybiye: gayple ilgili keramet.
kudsî: mukaddes, kutlu
küsur: fazlalar
mahrem: gizli olan, herkese söylenmeyen
manen: mana itibarıyla, manaca
masum: günahsız, suçsuz
mazlum: zulme uğramış
mesele: problem, önemli konu
Mesnevî: Mevlâna'nın 26000 beyitlik meşhur tasavvufî eseri
mevcut: var olan
muhafaza-i İlâhiye: Allah'ın koruması.
muhalif: muhalefet eden, karşıt.
muvafık: uygun.
münasebet: vesile.
münasebettar: alâkalı.
mürşit: doğru yolu gösteren rehber
müteaddit: turlu turlu, çeşitli
nur: parıltı, ışık
nükte: ince söz ve mana.
rehber: kılavuz
sevap: mükâfat.
şakırt: talebe
şems-ı Kur'aniye: Kur'an güneşi.
şerif: şerefli, yüce.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
teyit: kuvvetlendirme
zahir: açık.
ziya: ışık, nur

toptan, böyle pek az bir zararla kurtulmak harikadır. Böyle pek büyük bir nimete karşı şükür ve sürur ve sevinçle mukabele etmek gerektir. Bundan sonraki hayatımız bize ait olamaz, çünkü müfsitlerin plânına göre yüzde yüz mahv idik. Demek, bundan sonraki bu hayatı kendimize değil, belki hak ve hakıkate vakfetmeliyiz. Şekva değil, belki daıma şükrettırecek her şeyde rahmetin izini, yüzünü, özünü görmeye çalışmalıyız.

Said Nursî

On Altıncı Nükte

Kardeşlerimden rica edenm kı: Sıkıntı veya ruh darlığından veya titizlikten veya nefis ve şeytanın desiselerine kapılmaktan veya şuursuzluktan arkadaşlardan sudûr eden fena ve çirkin sözleriyle birbirine küsmesinler ve "Haysıyetime dokundu" demesinler. Ben, o fena sözleri kendime alıyorum. Damannıza dokunmasın. Bin haysiyetim olsa, kardeşlerimin mabeynındekı muhabbete ve samımıyete feda edenm.

Said Nursî

desise: gizli hile, aldatmaca hareketler.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fena: kötü.
hak: doğru, gerçek.
hakıkat: gerçek.
harıka: olağanüstü.
haysıyet: onur, itibar.
mabeyn: ara, arası.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma.
muhabbet: sevgi, dostluk.
mukabele: karşılık verme.
müfsit: ifsat eden, bozguncu.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: lütuf, ihsan.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
rica: dileme, isteme.
samımıyet: içten ve kalbden olan sevgi ve bağlılık.
sudûr: meydana çıkma.
sürur: sevinç, mutluluk.
şekva: şikayet.
şeytan: İlahî emre uymadığı için semadan kovulan ve o zamandan beri âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık.
şuur: idrak, bilinç.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
vakıf: bağışlama.

On Yedinci Nükte

Kardeşlerim,

Maatteessüf, başımıza gelen bir şefkat tokadını iki üç gündür, kat'î bir kanaatle anladım, hatta ehl-i isyan hakkında gelen bir ayetin çok işaratından bir işareti bize bakıyor gibi fehmettim. O da şudur:

(1) فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا ... أَخَذْنَاهُمْ Yani, *"Onlara ihtar ettiğimiz ders ve nasihati unuttukları ve amel etmedikleri vakit, onları tutup musibet altına aldık."*

Evet, en ahirde sırr-ı ihlâsa dair bir risale bize yazdırıldı. Elhak, gayet âlî ve nuranî bir düstur-ı uhuvvet idi. Ve on binler kuvvetle ancak mukabele edilir hâdiselere ve musibetlere karşı, o sırr-ı ihlâs ile on adamla mukavemet ettirebilir bir düstur-ı kudsî idi. Fakat, maatteessüf, başta ben, biz o ihtar-ı manevî ile amel edemedik. Bu ayetin mana-i işarîsiyle, أَخَذْنَاهُمْ cifrî tarihiyle bin üç yüz elli iki eder, aynı tarihiyle tutturulduk. Bir kısmımız şefkat tokadına gırıftar olduk. Bir kısmımız hakkında tokat değil, belki tokada maruz olan kardeşlerimize medar-ı teselli ve kendilerine medar-ı sevap ve istifade olmak için bu musibetin içine alındı.

Evet, ihtilâttan men olunduğum için üç aydan beri yeniden üç gündür ben, kardeşlerimin dahilî ahvalıne de muttalî oldum. Hiç hatır ve hayalime gelmez en halis

1. En'âm Suresi, 44

ahır: son
ahvâl: haller, durumlar
âlî: yüce, yüksek, ulu
amel: uygulama, meydana çıkarma
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cifrî tarih: cifir hesabına dayalı tarih
dahilî: içe dönük
dalır: alâkalı, ilgili
dustur-ı kudsî: mukaddes dustur, prensip
düstur-ı uhuvvet: kardeşlik dusturu
ehl-i isyan: isyan edenler
elhak: doğru, gerçek
fehm: anlama
gayet: son derece
gırıftar: tutulmuş, yakalanmış
hâdise: olay
halis: samimî
hatır: zihin
ihtar: hatırlatma, uyarma
ihtar-ı manevî: manevî uyarı
ihtilât: karışıp görüşme
istifade: faydalanma
ışarat: işaretler
ışaret: nişan, alâmet
kanaat: inanma
kat'î: kesin
maatteessüf: üzülerek ifade etmek gerekir ki, ne yazık ki
mana-ı işarî: işaretlerle ifade edilen mana
maruz: bir şeyin karşısında ve tesir altında bulunan, uğrama
medar-ı sevap: hayırlar, faydalar, mükafat
medar-ı teselli: teselli kaynağı
men: mânı olma, engelleme
mukabele: karşılık verme
mukavemet: karşı koyma
musibet: felâket, belâ
muttalî: haberdar
nasihat: öğüt
nuranî: nurlu
nükte: ince söz ve mana
sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı
vakit: zaman

zannettiğim kardeşlerimde sırr-ı ihlâsa munafi hareket vukua gelmişti. Ondan anladım ki:

(1) "فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا ... أَخَذْنَاهُمْ" ayetinin uzaktan uzağa bir mana-i işarîsi bize de bakıyor. Ehl-i dalâlet için nazil olan bu ayet onlara azaptır. Fakat bizim için terbiye-i nüfus ve kefaretü'z-zunup ve tezyid-i derecat için şefkat tokadıdır. Biz elimizdeki kıymettar nimet-i İlâhiyeyi tam takdir etmediğimizden, tokat yediğimize bir delil şudur ki:

En kudsî bir mücahede-i maneviyeyi tazammun eden ve sırr-ı veraset-i nübuvvetle velâyet-i kubranın feyzine mazhar ve Sahabenin sırr-ı meşrebine medar olan Risale-i Nur ile hizmet-i kudsiye-i Kur'âniyemize kanaat etmeyip, menfaatı şimdilik bize pek az ve bu vaziyetimize mühim zararı muhtemel tarikat hevesinin birkaç defa şiddetle ihtarımla önü alınmasıdır. Yoksa, hem vahdetimizi bozacaktı, hem dört elifin tesanudüyle bin yüz on birden dört kıymetine tenzil eden teşettüt-i efkâr ve bu gayet ağır hâdiseye karşı kuvvetimizi hiçe indiren tenafür-i kulûba uğrayacaktı.

Gülistan sahibi Şeyh Sadi-i Şirazî naklediyor: Der: "Ben bir ehl-i kalbı, tekkede seyr-i sulûk ile meşgul iken görmüştüm. Birkaç gün sonra onu talebeler içinde, medresede gördum. 'Ne için o feyizli tekkeyi terk edip, bu medreseye geldin?' dedim. O da dedi ki: 'Orada, yalnız herkes kendi nefsini –eğer muvaffak olursa– kurtarabilir. Burada ise, bu âlihimmet şahıslar, kendileriyle

1. En'âm Suresi, 44

âlihimmet: himmeti yüksek, gayretli
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azap: ceza, işkence
delil: emare, belirti
ehl-i dalâlet: azgın ve sapkın kimseler
ehl-i kalb: kalbiyle manevî terakkide bulunanlar
feyiz: bereket, ilim, irfanı bol
gayet: son derece
Gülistan: Şirazlı Şeyh Sadi'nin meşhur eseri
hâdise: olay
heves: istek, arzu
hizmet-i kudsiye-i Kur'aniye: Kur'ân'ın mukaddes, yüce hizmeti
ihtar: hatırlatma, uyarma
kanaat: elindekiyle yetinme
kefaretü z-zunup: günahların kefareti
kıymet: değer
kıymettar: değerli, kıymetli
kudsî: mukaddes, yüce
mana-i işarî: işaretlerle ifade edilen mana
mazhar: nâil olma, kavuşma
medar: sebep, vesile
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu
menfaat: fayda
meşgul: bir işle uğraşma
muhtemel: ihtimal dahilinde olan
muvaffak: başarılı
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihad
muhim: önemli
münafi: zıt, ters
nakil: rivayet etme, anlatma
nazil: nüzul eden, inen
nefis: ruh, can
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
seyr-i sulûk: ruhun manevî makamlardaki seyir ve seyahatı
sırr-ı ihlas: ihlâs sırrı
sırr-ı meşrep: gıdışat sırrı
sırr-ı veraset-i nübuvvet: peygamber varisliğinin sırrı, hikmeti
şahıs: zat, kişi
takdir: kıymet verme, değerini anlama
talebe: öğrenci
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürdin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tazammun: ihtiva etme, içine alma
tekye: dervişlerin zikir ve ders için toplandıkları yer, tekke
tenafür-i kulup: kalblerin nefret etmesi
tenzil: kıymetten düşürme
terbiye-i nüfus: nefislerin terbiyesi
terk: bırakma
tesanüt: dayanışma
teşettüt-i efkar: fikirlerin dağınık olması
tezyid-i deretat: derecelerin arttırılması
vahdet: birlik
vaziyet: durum, hal
velayet-i kübra: en büyük velâyet
vuku: meydana gelme
zan: sanma

beraber çoklarını kurtarmaya çalışıyorlar. Ulüvv-i cenap, ulüvv-i himmet bunlardadır. Fazilet ve himmet bunlardadır. Onun için buraya geldim.'"

Şeyh Sadi bu vakıayı, kısaca hulâsasını *Gülistan*'ında yazmıştır.

Acaba, talebelerin ... نَصَرَ، نَصَرَا، نَصَرُوا، نَصَرَتْ gibi sarf ve nahvin küçücük meseleleri tekkelerdeki virtlere racih gelirse, Risale-i Nur'un آمَنْتُ بِاللهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ[1] 'deki hakaik-ı kudsiye-i imaniyeyi en kat'î ve vazıh bir surette ders verip, en muannit zındıkları ve en mütemerrit feylesofları susturup ders verirken, onu bırakıp, yahut sekteye uğratıp, veyahut kanaat etmeyip, tarikat hevesiyle Risale-i Nur'dan izin almayarak kapanmış hangâhlara girmek, ne derece yanlış olduğunu ve bizim bu şefkat tokadına ne derece istihkak kesb ettiğimizi gösteriyor.

Said Nursî

TEMBİH: İKİ KÜÇÜK HİKÂYE

Birincisi. Bundan on beş sene evvel Rusya'nın şimalinde esir olduğum zaman doksan esir zabitlerimizle beraber büyük bir fabrika koğuşunda bulunuyorduk. Sıkıntı ve ruh darlığından çok münakaşalar, gürültüler oluyordu

1. Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe iman ettim.

derece: ölçü.
esir: savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak.
fazilet: değer, meziyet.
feylesof: felsefe ile uğraşan.
Gülistan: Şirazlı Şeyh Sadi'nin meşhur eseri.
hakaik-ı kudsiye-i imaniye: imanın mukaddes, yüce hakikatleri.
hangâh: Allah rızası için ihlas ile fakir ve dervişlere ve talebelere yemek verilen ve misafir edilen yer, tekke.
heves: istek, arzu.
hikâye: anlatılan olay, kıssa.
himmet: gayret gösterme.
hulâsa: sözün kısası, özet.
istihkak: hak etme.
kanaat: elindekiyle yetinme.
kat'î: kesin.
kesb: kazanma.
mesele: problem, konu.
muannit: inatçı.
münakaşa: tartışma.
mütemerrit: inatçı.
nahiv: cümle bilimi, sentaks.
racih: diğerinden üstün.
sekte: durgunluk.
suret: biçim, tarz.
şefkat tokadı: uyarı tokadı.
şimal: kuzey.
talebe: öğrenci.
tarikat: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tekke: zikirhane, tarikat evi, sofilerin usullerini uygulamak için toplandıkları yer.
tembih: uyarı.
ulüvv-i cenap: mertlik, cömertlik, büyüklük.
ulüvv-i himmet: yüce himmet ve gayretlilik.
vakıa: mevcut hadise, olay.
vazıh: açık, aşikâr.
virt: zikir.
zabit: subay.
zındık: Allah'ı inkâr eden, imansız.

Umumun bana karşı ziyade hürmetleri olduğundan teskin ediyordum. Sonra, sükûneti muhafaza için dört-beş zabiti tayin ettim. Ve dedim:

"Hangi köşede bir gürültü işittiniz, hemen yetişiniz. Hangi taraf haksız ise ona yardım ediniz."

Hakikaten bu tedbir ile gürültünün önü alındı.

Benden soruldu: "Ne için 'Haksıza yardım ediniz!' diyorsun?"

Cevaben, o zaman demiştim ki: "Haksız insafsızdır; bir dirhem menfaatini kırk dirhem istirahat-i umumîye için bırakmaz. Haklı adam ise insaflı olur; bir dirhem hakkını sukûnet-i umumiyedeki kırk dirhem arkadaşının menfaatine feda eder, bırakır. Gürültü kalkar, sukûnet iade edilir. Bu koğuştaki doksan zat istirahat eder. Eğer haklıya muavenet edilse, gürültü daha ziyadeleşecek. Bu nevi hayat-ı içtimaiyede menfaat-i umumiyenin ehemmiyeti nazara alınır."

İşte Ey Kardeşlerim!

Bu hayatın bu içtimaımızda, "Bu kardeşim bana haksızlık etti," diye, "küstüm." demeyiniz. Bu pek hatadır. O arkadaşın sana bir dirhem zarar vermiş ise, sen küsmekle kırk dirhem bizlere zarar veriyorsun. Belki kırk lira Risale-i Nur'a zarar vermek muhtemeldir. Fakat, lillâhilhamd, pek haklı ve kuvvetli müdafaatımız, arkadaşların mükerrer isticvaba gitmelerinin onunu aldığından, fesadın onu alındı. Yoksa, birbirinden küsmüş kardeşler, bir sinek kanadı kadar küçük bir çöpün göze girmesi gibi veyahut bir kıvılcımın baruta düşmesi gibi, az bir garazla büyük bir zarar verebilirdi.

İkinci hikâye: Bir vakıt ihtiyar bir kadının sekiz oğlu varmış. Her birisine mevcut sekiz ekmekten birer ekmek

dirhem: yaklaşık üç gram ağırlık.
ehemmiyet: önem.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fesat: bozukluk, nifak.
garaz: düşmanca niyet, kin.
hakikaten: gerçekten.
hata: yanlış.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hikâye: anlatılan olay, kıssa.
hürmet: riayet, ihtiram.
iade: geri verme.
içtima: toplanma.
insaf: merhamet ve adalet dairesinde hareket.
insaf: merhamet ve adalet dairesinde hareket.
isticvap: cevap isteme.
istirahat: dinlenme.
istirahat-ı umumiye: umumî rahatlık ve huzur.
koğuş: umumî binalarda çok sayıda kişinin yatmasına mahsus büyük oda.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki.
menfaat: fayda.
menfaat-i umumiye: genel menfaat.
mevcut: var olan.
muavenet: yardım.
muhafaza: koruma.
muhtemel: ihtimal dahilinde olan.
müdafaat: savunmalar.
mükerrer: tekrarlanmış.
nazar: dikkat.
nevi: çeşit, tür.
sükûnet: sakinlik, huzur.
sükûnet-i umumiye: genel sakinlik, rahatlık, huzur.
tayin: belirli kılma.
tedbir: önlem, çare.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma.
umum: herkes.
vakıt: zaman.
zabit: subay.
zat: kişi.
ziyade: artma, fazlalaşma.

verdi, kendine kalmadı. Sonra, her birisi ekmeğinin yarısını ona verdi. Onun ekmeği dört oldu; ötekiler yarıya indi.

Kardeşlerim, ben de kırkınızın her birinin musibet hissesinin manevî eleminin yarısını kendimde hissediyorum. Kendi şahsıma ait elemi, aldırmıyorum. Bir gün fazla muztar bulundum, "Acaba hatamın cezası mıdır çekiyorum?" diye geçmiş hâleti tetkik ettim. Gördüm ki, bu musibeti kaynatmaya ve tahrik etmeye hıçbir cihette mudahalem olmadığını ve bilâkis kaçmak için mümkün tedbirleri istimal ediyordum. Demek, bu bir kaza-ı İlâhîdir. Ve bililtizam, bir seneden beri müfsitler tarafından aleyhimize ihzar ediliyordu. Kaçınmak kabil değildi. Alâküllihâl başımıza geçirecek idiler. Cenab-ı Hakka yüz bin şükür ki, musibeti yüzden bire indirdi.

İşte bu hakikate binaen "Senin yüzünden bu belâyı çektik" diye minnet etmeyiniz. Belki beni helâl ediniz. Ve bana dua ediniz. Hem birbirinizi tenkit etmeyiniz. Demeyiniz ki: "Sen böyle yapmasaydın, böyle olmayacaktı." Meselâ, bir kardeşimiz iki üç imza sahibini söylemesiyle, müfsitlerin pek çok zatları belâya atmak için düşündükleri plânı küçültüp, çoklarını kurtarmış. Değil zarar, belki büyük menfaat olmuş. Çok masumların bu belâdan kurtulmasına bir vesile oldu.

Said Nursî

alâküllihal: ister istemez.
aleyh: karşı
bela: musibet.
bilakis: aksine
bililtizam: özel surette kasıt ve niyetle.
binaen: den dolayı
Cenab-ı Hak: Allah
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
elem: uzuntü, maddî manevî ıztırap
hakikat: gerçek.
hâlet: hal
helâl: İslâmî ölçüler içinde kazanılmış şey
hisse: pay
ihzar: huzura getirme
istimal: kullanma
kabil: olabilir, mümkün
kaza-ı İlâhî: Allah'ın emrinin takdirinin yerine gelmesi.
manevî: manaya ait.
masum: günahsız, suçsuz
menfaat: fayda.
mesela: söz gelişi
minnet: yük altında kalma
musibet: felâket, belâ.
muztar: zaruret içinde zorlanmış, mecbur
mudahale: karışma
müfsit: ifsat eden, bozguncu
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahrik: harekete geçirme, kışkırtma
tedbir: önlem, çare
tenkit: eleştirme
tetkik: inceleme, araştırma
vesile: vasıta, bahane
zat: kişi, şahıs

On Sekizinci Nükte

Eskişehir Hapishanesinde Yazılmış Bir Parça

Kardeşlerim,

Müteaddit defa Risale-i Nur'un şakirtlerini lâyık oldukları tarzda müdafaa etmişim. İnşaallah mahkemede bağırarak derim. Hem Risale-i Nur'u, hem şakirtlerinin kıymetlerini dünyaya ışıttireceğim.

Yalnız size bunu ihtar ederim ki: "Bu müdafaamdaki kıymeti muhafaza etmenin şartı, bu hâdisedeki ağız yanmasıyla Risale-i Nur'dan küsmemek ve Üstadından darılmamak ve kardeşlerinden –sıkıntıdan gelen bahanelerle– nefret etmemek ve birbirine kusur bulmamak ve isnat etmemektir."

Yalnız, tahattur edersiniz ki, Risale-i Kader'de ispat etmişiz ki: "Başa gelen zulümlerde iki cihet var ve iki hüküm vardır: biri insanın, biri kader-i İlâhînin. Aynı hâdisede insan zulmeder, fakat kader âdildir, adalet eder. Bu meselemizde, insanın zulmünden ziyade, kaderin adaleti ve hikmet-i İlâhiyenin sırrını düşünmeliyiz."

Evet, kader, Risale-i Nur Talebelerini bu meclise çağırdı. Ve mücahede-i maneviye inkişaf etmesinin hikmeti, onları bu hakîkaten çok sıkıntılı olan medrese-i Yusufiyeye sevk etti. İnsan zulmü ve bahanesi bir vesile oldu. Onun için sakınınız; birbirinize "Böyle yapmasaydın, ben tevkif olmazdım" demeyiniz.

Said Nursî

• • •

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, adillik.
adil: adaletli olan.
bahane: yalandan sebep.
cihet: yön.
hâdise: olay.
hakîkaten: gerçekten.
hikmet: gizli sebep, İlâhî gaye.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti.
hüküm: karar, emir.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
inkişaf: açığa çıkma, keşfolunma.
inşaallah: Allah izin verirse.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kader: İlâhî hüküm.
kader-i İlâhî: Allah'ın kader kanunu.
kıymet: değer.
mahkeme: hüküm yeri.
meclis: topluluk.
medrese-i Yusufiye: İman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
mesele: problem, önemli konu.
muhafaza: koruma.
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihad.
müdafaa: savunma.
müteaddit: turlu turlu, çeşitli.
nükte: ince söz ve mana.
Risale-i Kader: Kader Risalesi.
sevk: sürme, gönderme.
tahattur: hatırlama.
tarz: biçim, suret.
tevkif: tutuklama.
vesile: vasıta, sebep.
ziyade: fazla.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Bu parça mahkeme müdafaasının bir parçasıdır.
Her nasılsa buraya girmiş, çıkarılmamış, kalmış.

Mahkemenin reisi ve azalarından ehemmiyetli bir hakkımı talep ederim. Şöyle ki:

Bu meselede yalnız şahsım medar-ı bahis değil ki, siz beni tebrie etmekle ve hakıkat-ı hale muttalı olmanızla halledilmiş olsun. Çünkü, ehl-i ilim ve ehl-i takvanın şahs-ı manevîsi bu meselede nazar-ı millette ittiham altına girdiği ve hükûmette dahi ehl-i takva ve ehl-i ilme karşı bir emniyetsizlik geldiği ve ehl-i takva ve ehl-i ilim tehlikeli ve zararlı teşebbüslerden nasıl sakınacağını bilmesi lâzım olduğu için, benim müdafaatımın kendim kaleme aldığım bu son kısmını, her hâlde yeni hurufla matbaa vasıtasıyla intişarını isterim. Tâ ki ehl-i takva ve ehl-i ilim, entrikalara kapılmayıp, zararlı ve tehlikeli teşebbüslere yanaşmasınlar ve şahs-ı manevîsi nazar-ı millette ittihamdan kurtulsun. Ve hükûmet dahi ehl-i ilim hakkında emniyet etsin. Ve bu anlaşılmamazlık ortadan kalksın. Ve hükûmete ve millete ve vatana pek çok zararlı düşen bu gibi hâdiseler ve anlaşılmamazlıklar daha tekrar etmesin.

Said Nursî

aza: üye
ehemmiyet: önem
ehl-i ilim: ilim sahipleri
ehl-i takva: Allah'tan korkan dindar kimseler
emniyet: emnilik, güvenlik
entrika: birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile
hadise: olay
hakıkat-i hal: işin iç yüzü
hurûf: harfler
hükûmet: yönetim
intişar: yayılma, neşrolunma
ittiham: suç altında bulunma
lâzım: gerekli
mahkeme: hükum yeri
matbaa: basım evi
medar-ı bahis: söz konusu
mesele: problem, önemli konu
millet: din, dil, duygu, ortak tarih, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu
muttalı: haberdar
müdafaa: savunma
müdafaat: savunmalar
nazar-ı millet: milletin görüşü
reis: başkan
şahıs: kişi
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
talep: isteme
tebrie: birini temize çıkarma
teşebbüs: girişim
vasıta: aracılık

On Dokuzuncu Nükte

Sual: Kısa bir zamandaki küfre mukabil, hadsiz bir zaman cehennemde hapis nasıl adalet olur?

Elcevap: Sene üç yüz altmış beş gün hesabıyla, bir dakika katl, yedi milyon sekiz yüz seksen dört bin dakika hapis iktizası kanun-i adalet iken, bir dakika küfür bin katl hukmünde olduğundan, yirmi sene ömrünü kufurle geçiren ve küfürle ölen bir adam, kanun-ı adaletle, elli yedi trilyon iki yüz bir milyar iki yüz milyon sene, beşerin kanun-i adaletiyle hapse müstahak olur. Elbette خَالِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا[1] adalet-i İlâhî ile vech-i muvafakatı bundan anlaşılıyor.

Birbirinden gayet uzak iki adedin sırr-ı münasebeti şudur ki:

Katl ve küfür, tahrip ve tecavüz olduğu için, gayre tesirat yapar. Bir dakikada katl, lâakal, zahirî âdete göre, on beş sene maktulün hayatını selp eder, onun yerine hapse girer. Bir dakika küfür, bin bir esma-ı İlâhîyi inkâr ve nukuşlarını tezyif ve kâinatın hukukuna tecavüz ve kemalâtını inkâr ve hadsiz delâil-i vahdaniyeti tekzip ve şahadetlerini reddetmek olduğundan, kâfiri, bin seneden ziyade esfel-i safilîne atar, خَالِدِينَ 'de hapseder.

1. Orada ebedî olarak kalacaklardır. (Nisa Suresi, 169.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, adillik.
adalet-i İlâhî: Allah'ın şaşmaz adaleti.
âdet: görenek, usul.
beşer: insanlık.
delâil-i vahdaniyet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden görünen birlik tecellisinin delilleri.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, cehennemin en aşağı tabakası.
esma-i İlâhî: Allah'ın isimleri.
gayet: son derece.
gayr: başka, diğer.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hukuk: haklar.
hukmünde: değerinde.
iktiza: gerekme.
inkâr: reddetme, inanmama.
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kanun-ı adalet: adalet kanunu.
katl: öldürme, katletme.
kemalat: fazileler, kemaller, mükemmellikler.
kufur: imansızlık, dinsizlik.
lâakal: en azından.
maktul: öldürülmüş kimse.
mukabil: karşılık.
müstahak: hak eden.
nukuş: nakışlar.
nükte: ince söz ve mana.
ömür: yaşayış, hayat.
selp: zorla alma, rızasız alma.
sırr-ı münasebet: münasebet sırrı.
sual: soru.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tahrip: harap etme, yıkma.
tecavüz: saldırma.
tekzip: yalanlama.
tesirat: etkiler.
tezyif: çürütme, küçük görme.
vech-i muvafakat: uyumluluk yönü.
zahirî: görünen.
ziyade: fazla.

Yirminci Nükte

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ (1)

Ayet-i kerîmenin işaretiyle, emir ile ıcat oluyor. Ve Kudret hazinelerî *kâf-nun*'dadır. Bu sırr-ı dakîkin vücuh-i kesîresinden bırkaç vechi risalelerde zıkredilmıştir. Burada, huruf-i Kur'ân'ın, hususan surelerin başlarındakî mukattaat-ı hurufun hasiyetlerine ve fezaillerine ve tesirat-ı maddiyelerine dair vürut eden hadisleri, şu asnın nazar-ı maddîsine takrîp etmek ıçin, maddî bir misal üzerinde o sırrın tefhimine çalışacağız. Şöyle ki:

Zat-ı Zülcelâl olan Sahib-i Arş-ı Azam'ın, manevî bir merkez-i âlem ve kalb ve kıble-i kâinat hükmünde olan kure-i arzdakî mahlûkatın tedbinne medar, dört arş-ı Ilâhîsi var:

- *Birî*, hıfz ve hayat arşıdır ki, topraktır. İsm-ı *Hafiz*'in ve *Muhyî*'nin mazharıdır.
- *İkincisi;* arş, fazl ve rahmet arşıdır ki, su unsurudur.
- *Üçüncüsü*, ilim ve hikmet arşıdır ki, unsur-i nurdur.
- *Dördüncüsü*, emir ve iradenin arşıdır ki, unsur-i havadır.

Basıt topraktan, hadsız hacat-ı hayvanıye ve insanıyeye medar olan maadin ve hadsiz muhtelif nebatatın

1. Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla
Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman Onun işi sadece Ol demektir, o da oluverir (Yâsin Suresi: 82)

arş: gogun en yuksek katı Cenab-ı Hakkın isim ve sifatlarının tecelli ettugi Ilâhî makam taht.
arş-ı Ilâhî: Allah ın arşı Cenab-ı Hakkın isim ve sifatlarının hukmettugi Ilâhî makam, taht.
asır: yuzyıl
ayet-i kerime: azamet ve şerefi olan ayet
dair: alâkalı ılgılı
emir: buyruk.
fazıl: fazılet, ihsan comertlik.
fezail: fazıletler
hacat-ı hayvaniye ve insanı: hayvanı ve insanı ıhtıyaçlar
hadis: Hz Muhammed e (asm) aıt soz emir fıller
hadsiz: sınırsız sonsuz
hasıyet: bir şeye has vasıf ozellik
hıfz: koruma muhafaza etme
hikmet: Ilâhî gaye, yuksek ve denin bilgi.
huruf-ı Kur an: Kur'ân harfleri
hususan: ozellikle
hükmünde: degerinde
icat: yaratma yoktan var etme
ilim: bilme
irade: dileme isteme
ism-i Hafiz: Allah ın her şeyin hayatında yaptıklarını tek tek kaydeden muhafaza eden ismi
ism-ı Muhyi: Allah ın her şeye hayat veren ve her şeyi dıniten anlamındakı ismi
işaret: gosterme bildirme
kaf: Arabcada bır harf bazen sure başlarında 'huruf ı mukattaa' olarak bilinen bırer Ilâhî şifre mahıyetini taşıyan harfler
kıble-i kâinat: kâinatın kıblesi butun kainatın yoneldigi kıble
kudret: kuvvet, ıktıdar
küre-i arz: dunya yer küre.
maadin: madenler
maddî: madde ile alakalı cısmanî
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
manevî: manaya aıt.
mazhar: zuhur ettigi gorundugu yer
medar: vesile.
merkez-i alem: butun varlıklar alemının merkezi
misal: omek
muhtelif: cesıtlı
mukattaat-ı huruf: sure başlarında bulunan ve bırer Ilâhî şifre mahıyetini taşıyan harfler
nazar-ı maddî: maddî bakış olayları ve varlıkları sadece dış gorunuşune gore degerlendırme
nebatat: bıtkıler
nun: Arabcada bır harf bazen sure başlarında 'huruf ı mukattaa' olarak bilinen bırer Ilâhî şifre mahıyetini taşıyan harfler
nükte: ince soz ve mana
rahmet: merhamet etme şefkat gosterme
Sahıb-ı Arş-ı Azam: kâinatın payıtahtı ve merkezi olan buyuk arşın sahıbi
sırr-ı dakik: ince ve denn sır
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı.
takrip: yaklaştırma
tedbir: onlem
tefhim: anlatma
tesirat-ı maddiye: maddî tesırler etkıler
unsur-i hava: hava unsuru
unsur-i nur: nur unsuru
vecih: yon
vücuh-ı kesire: pek çok yonler
vürut: gelme
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı zat Allah
zikir: anma

basit bir unsurdan, kemal-i intizam ile, vahdetten hadsiz kesret, basıtten nihayetsiz muhtelif enva, sade bir sahîfede hadsiz muntazam nukuş gözümüzle gördüğümüz gibi, suyun, hususan hayvanat nutfelerinin su gibi basit bir madde iken hadsiz mu'cizat-ı sanatın muhtelif zîhayatlarda o su ile tezahürü gösteriyor ki, bu iki arş misillü, nur ve hava dahi, besatetleriyle beraber, Nakkaş-ı Ezelî'nin ve Alîm-ı Zülcelâl'in kalem-i ilim ve emir ve iradesine, evvelki iki arş gibi, acaib-i mu'cizatının mazharlarıdırlar.

Nur unsurunu şimdilik bırakıp, meselemiz munasebetiyle, küre-i arza göre emir ve irade arşı olan unsur-i havanın içinde emir ve iradenin acaibini ve garaibini örten perdenin bir derece keşfine çalışacağız. Şöyle ki:

Biz nasıl ki ağzımızdaki hava ile hurufat ve kelimatı ediyoruz, birden sümbülleniyorlar. Yani, havada, âdeta zamansız, bir anda, bir kelime bir habbe olup, haric-i havada sümbüllenir; küçük-büyük hadsiz aynı kelimeyi cami bir havayı sümbül veriyor.

Unsur-i havaiyeye bakıyoruz ki:

O derece emr-i [1] كُنْ فَيَكُونُ 'a mutî ve musahhar ve emirberdir ki, güya her bir zerresi bir nefer gibi, muntazam bir ordunun her dakika emrini bekler; zamansız, en uzak zerreden, emr-i [2] كُنْ 'den cilveger olan bir iradenin imtisalini, itaatini gösterir.

Meselâ, ahize ve nâkile radyo makineleri vasıtasıyla, havanın hangi yerinde olursa olsun, bir nutk-ı beşerî bütün küre-i arzın her tarafından –radyo ahizeleri

1. "Ol" der o da oluverir. (Yasin Suresi, 82.)
2. Ol.

acaib-i mu'cizat: Allah'ın insanları hayrette bırakan mu'cizeleri.
acayip: şaşılacak ve hayret verici şeyler.
âdeta: sanki.
ahize: alıcı, nakledici alet.
ahize: alıcı, nakledici alet.
Alîm-ı Zülcelal: celal ve sonsuz ilim sahibi Allah.
arş: göğün en yüksek katı. Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarının tecelli ettiği İlâhî makam, taht.
basit: yalın, tek unsurdan oluşan.
besatet: basıtlık, sadelik.
cami: toplayan, içine alan.
cilveger: cilveli.
derece: miktar.
emirber: emir alan.
emr-i kün feyekün. Cenab-ı Hakkın bir şeye "Ol" deyince onu hemen meydana getiren emri.
emr-i kün: Cenab-ı Hakkın verdiği "Ol" manasına gelen emri.
enva: türler, neviler.
garaip: şaşılacak, hayret edilecek şeyler.
güya: sanki.
habbe: tane.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haric-i hava: hava dışında, dış hava.
hayvanat: hayvanlar.
hurufat: harfler.
hususan: özellikle.
imtisal: emre tamamen uyma.
irade: dileme, isteme.
itaat: boyun eğme, uyma.
kalem-i ilim: Cenab-ı Hakkın ilim sıfatının tecellisini kâinata yazan manevî kalem.
kelimat: kelimeler.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kesret: çokluk.
keşif (keşif): açma, gizli bir şeyi meydana çıkarma.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mazhar: zuhur ettiği, göründüğü yer.
meselâ: misal olarak.
mesele: problem, önemli konu.
misillü: gibi, benzeri.
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri.
muhtelif: çeşit çeşit.
muhtelif: çeşitli.
muntazam: intizamlı, düzgün.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
münasebet: vesile.
nâkile: nakledici, taşıyıcı alet.
Nakkaş-ı Ezelî: her şeyi zatına has olarak, nakış nakış işleyen, evvelî olmayan Allah (c.c.).
nefer: er.
nihayetsiz: sonsuz.
nukuş: nakışlar.
nur: parıltı, ışık.
nutfe: dol suyu.
nutk-ı beşerî: beşerin, insanoğlunun konuşması.
sade: basit, karmaşık olmayan.
sümbüllenmek: başak vermek.
tezahur: zuhur etme, görünme.
unsur: bir şeyin parçası, madde.
unsur-i hava: hava unsuru.
unsur-i havaiye: havaya ait olan unsur.
vahdet: birlik.
vasıta: aracılık.
zerre: en küçük parça.
zihayat: hayat sahibi.

bulunmak şartıyla– zamansız, aynı nutuk, aynı anda, her bir yerde işitilmesi, emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] 'un cilvesine ne derece kemal-i imtısal ile her bır zerre-ı havaıyede ıtaat ettiğini gösterdiği gibi, havada sebatsız vücutları bulunan hurufatın, kudsiyet keyfiyetiyle, bu sırr-ı ımtısale gore, çok tesırat-ı harıcıyeye ve hasiyat-ı maddiyeye mazhar olabilırler. Âdeta manevıyatı maddıyata inkılâp ve gaybı şahadete tahavvül ettirir bır hasiyet onlarda görünüyor.

İşte bunun gibi, hadsiz emarelerle gösteriyor ki, mevcudat-ı havaiye olan hurufun, hususan huruf-i kudsıyenin ve Kur'âniyenin, hususan evail-i suredeki şifre-i İlâhiyenın hurufatı, muntazam ve nihayetsız hassas ve zamansız emirleri dinler ve yapar gibi göründüğünden, zerrat-ı havaiyede kudsiyet noktasında emr-i كُنْ فَيَكُونُ 'un cilvesine ve İrade-i Ezeliyenin tecellisine mazhar hurufatın maddî hassalarını ve harika ve mervi faziletlerini teslim ettirir.

İşte bu sırra binaendir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da bazen kudret esenni, sıfat-ı irade ve sıfat-ı kelâmdan gelir gibi tabiratı, gayet derecede sür'at-i icat ve gayet derecede inkıyad-ı eşya ve musahhariyet-i mevcudattan başka, ayn-ı emir, kudret gibi hükmediyor demektir. Yani, emr-ı tekvinden gelen hurufat, maddî kuvvet hukmunde vücud-i eşyada hükmeder. Ve emr-i tekvinî, âdeta, ayn-ı kudret, ayn-ı ırade olarak tezahür eder.

Evet, emır ve ıradenın bu gayet hafî ve vücud-ı maddîleri gayet gizli ve havayı âdeta nimmanevî, nimmaddî

1. "Ol!" der o da oluvenr. (Yasın Suresi 82.)

adeta: sanki.
ayn-ı emir: emrin kendisi.
ayn-ı irade: iradenin, dilemenin ta kendisi.
ayn-ı kudret: kudretin ta kendisi.
binaen -den dolayı.
cilve: İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi.
emare: alamet, belirti.
emr-i kün feyekün: Cenab-ı Hakkın bir şeye "Ol" deyince onu hemen meydana getiren emri.
emr-i tekvin: yaratma emri.
emr-i tekvinî: yaratma emri karşısında yaratılıştan konulan İlâhî kanun ve nizamlar.
evail-i sure: sure başlangıçları.
fazilet: değer, meziyet.
gayet: son derece.
gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan başka âlemler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafî: gizli.
harika: olağanüstü.
hasıyat-ı maddiye: maddî özellikler.
hasiyet: özellik.
hassa: bir şeye özel olan nitelik.
hurufat: harfler.
huruf-i kudsiye ve Kur'âniye: mukaddes ve Kur'ânî harfler.
hususan: özellikle.
hükmetmek: emri altında tutmak, nüfuzunda bulundurmak.
hukmunde: yerinde.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
inkıyad-ı eşya: eşyanın itaat altına girmesi.
irade: dileme, isteme.
irade-i ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın iradesi.
ıtaat: uyma, dinleme, alınan emre göre hareket etme.
kemal-i imtisal: mükemmel uyumluluk.
keyfiyet: bir şeyin iç yüzü.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'an-ı Kerîm.
kuvvet: güç, kudret.
maddî: maddeye ait.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler.
manevıyat: mana âlemine ait olanlar, manevî varlıklar.
mazhar: zuhur ettiği, göründuğü yer.
mervî: rivayet edilen.
mevcudat-ı havaiye: havaya ait varlıklar.
muntazam: intizamlı, düzgün.
musahhariyet-i mevcudat: varlıkların boyun eğişleri.
nihayetsiz: sonsuz.
nimmaddî: yarı maddî olma.
nimmanevî: yarı manevî olma.
nutuk: konuşma.
sebat: sabit durma.
sıfat-ı irade: Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren gösteren hâl ve keyfiyet.
sıfat-ı kelâm: Cenab-ı Hakkın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı.
sır: gizli hakikat.
sırr-ı imtisal: emre uyma sırrı.
sür'at-i icat: çok hızlı bir şekilde yoktan var etme.
şahadet: şahit olma, görme.
şifre-i İlâhiye: İlâhî şifre.
tabirat: tabirler, deyimler.
tahavvul: dönüşme.
tecelli: görünme.
tesırat-ı harıcıye: dış tesirler.
tezahur: zuhur etme, görünme.
vücud-ı eşya: eşyanın varlığı, vücudu.
vücud-ı maddî: maddî vücut, maddî olarak var olma.
zerrat-ı havaiye: havaya ait zerreler, atomlar.
zerre-i havaiye: hava zerresi.

nev'indeki mevcudatta, emr-i tekvinî, ayn-ı kudret gibi âsân görünüyor; belki aynı kudret olur. Âdeta maneviyat ile maddiyatın mabeyninde berzahî olan mevcudata nazar-ı dikkatı celp etmek için, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan[1] إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ferman ediyor.

Işte, evaıl-i suredekı الٓمٓ .. طٰسٓ .. حٰمٓ gibi huruf-i kudsiye-i şifre-i İlâhiye hava zerratı içinde, zamansız münasebat-ı dakıka-i hafiye tellerini ihtızaza getirecek bırer düğüm ve bırer düğme harfi olduklannı ve ferşten Arşa manevî telsız telefon muhaberat-ı kudsıyeyi ıfa etmeleri, o şifre-i kudsiye-i İlâhıyenin şe'nindendir ve vazıfesidır ve gayet makuldür.

Evet, havanın her bir zerresi ve bütün zerratı, telsız, telefon, telgraflar gıbi aktâr-ı âlemde münteşir zerreler, emirleri ımtısal ettıklerını ve elektrik ve seyyalât-ı lâtîfeye ahize ve nâkıledik vazıfesi gibi sair vezaif-i havaıyeden başka bir vazıfesini bir hads-i kat'î ile, belki müşahede ile ben kendim badem çiçeklerinde gördüm. Ağaçların rûy-ı zeminde muntazam bir ordu hükmünde, hava-i nesiminin dokunmasıyla, bir anda aynı emri o ahizeler hükmündekı zerrelerden aldığı vaziyet-i meşhudesı bana iki kere iki dört eder derecesinde kat'î bir kanaat vermiş.

Demek havanın rûy-i zemınde çevık ve çalâk bır hızmetkâr olması ve rûy-i zemindeki Rahman-ı Rahîm'in mısafırlerine hızmet ettiği gıbı, o Rahman'ın emırlennı tebliğ etmek için bütün zerratı telsiz telefonun ahizeleri

1. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman Onun ışı sadece "Ol" demektir, o da oluvenr. (Yâsın Suresi 82.)

âdeta: sanki.
ahize: alıcı, nakledici.
aktar-ı âlem: alemın her tarafı.
arş: göğün en yuksek katı. Cenab-ı Hakkın isım ve sıfatlannın tecelli ettiği ilahî makam, taht.
asar: eserler.
ayn-ı kudret: kudretın ta kendisi.
badem: meyveli bır ağaç.
berzahî: ıkı şey arasındakı geçış yen.
celp: kendı tarafına çekmek.
çalak: daıma çalışan.
çevik: çabuk hareket edebılen.
emirber: emre gore hareket eden.
emr-i tekvinî: yaratma emrı kaınata yaratılıştan konulan İlâhî kanun ve nizamlar.
evail-i sure: surelerın başlangıçlan.
evamir-i kudsiye: kudsî emırler.
ferman: emır, buyruk.
ferş: yeryuzu, zemın.
gayet: son derece.
hads-ı kat'î: kesın bılgı.
hava-i nesimi: temiz hava.
hayvanat: hayvanlar.
hizmetkar: hizmetçi.
huruf-ı kudsiye-i şifre-i İlâhiye: Allah ın şifresinin mukaddes harflen.
hükmünde: degennde.
ifa: yenne getirme.
İhtızaz: haz duyma, şevk ıle meyıl ve hareket.
ımtısal: emre tamamen uyma.
kanaat: inanma, fikır.
kat'i: kesın.
kudret: kuvvet, ıktıdar.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzennı yapamaktan aciz bırakan Kur an ı Kerîm.
mabeyn: ıkı şeyin arası.
maddiyat: maddî ve cısmanî şeyler.
makul: akla uygun.
manevî: manaya aıt.
maneviyat: mana âlemine aıt olanlar.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar.
muhaberat-ı kudsıye: mukaddes haberleşmeler.
muntazam: ıntızamlı, duzenlı.
münasebat-ı dakıka-i hafiye: gizlı ve ince munasebeder.
münteşir: yayılmış.
müşahede: gozle gorme, seyretme.
nâkıle: ileten.
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakış.
nebatat: bıtkıler.
nefer: er.
nevi: tur.
nüfus: nefısler, canlar.
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların nzıklannı ve geçım şekıllennı ıçine alan rahmetın sahıbı Allah.
Rahman-ı Rahîm: dunya ve ahırette yaratıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametıyle davranan Cenab-ı Hak.
rûy-ı zemin: yeryüzü.
sair: dıger, başka.
seyyalat-ı lâtife: hava, ışık ve elektrik gıbi akıp gıden guzel, hoş ve şeffaf maddeler.
şe'n: ış.
şifre-i kudsiye-i İlahiye: Allah ın mukaddes şifresi.
tebliğ: bıldırmek.
vaziyet-i meşhude: gorunen durumlar.
vezaif-i havaıye: hava alemine mensup vazıfeler, gorevler.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en kuçuk parça.

gibi emirber nefer hükmünde evamir-i kudsiyeyi nebatata ve hayvanata tebliğ eder. Nefeslere yelpaze, nüfusa nefes, yani, âb-ı hayat olan kanı tasfiye ve nâr-ı hayatî olan hararet-i garîzeyi iş'al vazifesini yaptıktan sonra, çıkıp, ağızda hurufatın teşekkülüne medar olduğu gibi, pek çok muntazam vazifeleri emr-ı كُنْ فَيَكُونُ[1] ile icra eder.

İşte, havanın bu hasıyetine binaendir ki, mevcudat-ı havaiye olan hurufat, kudsiyet kesb ettikçe, yani, ahizelik vazıyetini aldıkça, yanı, Kur'ân hurufatı olduğundan ahızelik vaziyetini aldığı ve düğmeler hükmüne geçtiği ve surelerin başlarındakı hurufat daha zıyade o munasebat-ı hafiyenin uçlarının merkezî ukdeleri, düğümleri ve hassas düğmeleri hukmunde olduğundan, vücud-i havaîleri bu hasıyete malik olduğu gibi, vücud-i zihnîleri dahi, hatta vücud-i nakşıyelen de bu hasıyetten hassaları ve hisseleri var. Demek o harflerin okunmasıyla ve yazılmasıyla, maddî ilâç gibi şifa ve başka maksatlar hâsıl olabilir.

Said Nursî

Yirmi Birinci Nükte

Manidar Bir Tevafuk-ı Lâtife

Rısale-i Nur Şakırtlerinı ıtham ettiklen ve cezalarını ıstedikleri yüz altmış üçüncü maddesi, Rısale-i Nur

1. "Ol!" der, oluverir. (Yâsın Suresi, 82.)

âb-ı hayat: hayat suyu
ahıze: alıcı, nakledici
binaen: den dolayı
hararet-ı garize. ateşlilik, vucudun normal sıcaklığı
hasıl: meydana gelen, ortaya çıkan.
hasıyet: özellik.
hassa: bir şeye mahsus özellik
hassas: inceliklı
hısse: pay
hurufat: harfler.
hükmünde: değerinde
hükmüne: değerine.
ıcra: yurutme, yerine getirme.
iş'al: yakma, alevlendirme
itham: suç ısnat etme
kesb: kazanma
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e ındırılmış, semavı kıtapların sonuncusu
maddı: maddeye aıt.
maksat. gaye
malık: sahıp
manıdar: nüktelı, ince manalı
medar: sebep, vesile
mevcudat-ı havaiye: havadan oluşan varlıklar
muntazam: intızamlı, düzenlı
munasebat-ı hafiye: gizlı munasebetler
nar-ı hayatır: hayatın ateşı ve sıcaklığı
nefes: soluk
nükte: ince söz ve mana
sure: Kur'an-ı Kerım'ın ayrıldığı 114 bolumden her bırı.
şakırt. talebe, ogrenci
tasfiye: saf kıma, temizleme
teşekkül: şekillenme
tevafuk-ı lâtife: guzel munasebet.
ukde: duğum, bag
vazıfe: gorev
vazıyet. durum
vücud-ı havaı: havadan meydana gelen
vucud-ı nakşıye: nakış halınde var olan
vücud-ı zihnî: zihınde var olan
ziyade: çok, fazla

Müellifinin medresesine yüz elli bin lira verilmesine dair lâyihanın, iki yüz mebustan yüz altmış üç mebusun adedine tevafuk edip, manen o tevafuk diyor ki: Hükûmet-i cumhuriyenin 163 mebusun takdırkârâne imzaları, yüz altmış üçüncü madde-i kanuniyenin hükmünü, onun hakkında ıptal ediyor.

Hem yine manidar tevafukat-ı lâtîfedendir ki, Risale-i Nur'un yüz yırmi sekiz parçası, yüz on beş parça kıtap ediyor. Risale-i Nur'un şakirtlerinin ve müellifinin mebde-i tevkifi olan 27 Nisan 1935 tarihi ile, mahkemenin karar ve hüküm tarihi olan 19 Ağustos 1935 tarihi olmasına nazaran, yuz on beş gun olup, Rısale-ı Nur kıtapları adedine tevafuk etmekle beraber, istıntak edilen, yüz on beş suçlu gösterilen eşhasın da adedine tam tamına tevafuk ettiği gibi, gösteriyor ki, Risale-i Nur Müellifinin ve Şakirtlerinin başına gelen musibet, bir dest-i inayetle tanzim ediliyor. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Cây-ı dikkattır ki, Rısale-ı Nur Şakırtlerinin tevkıflerinin bır kısmı 25 Nısan 1935 tarıhınde başlamış olup, kararnamede suçlu gösterilen yüz on yedi kimse ise de, ikisinin ismi mukerrer olmasına nazaran, bu suretle şakırtlerin adedi yuz on yedi adedine o kısmın tevkifinden hukum tarihine kadar yuz on yedi gun olmakla tevafuk edip, evvelki tevafukata bir letafet daha katmıştır.

Said Nursî

adet: sayı
cây-ı dikkat: dikkat çekici ilginç.
dest-i İnayet: inayet eli
eshas: şahıslar
haşiye: dipnot
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hukumetı, cumhuriyet idaresi
hüküm: karar
istıntak: sorguya çekme
lâyiha: mutalaaname
letafet: hoşluk, guzellik.
madde-i kanuniye: kanun maddesi
manen: mana ıtıbarıyla
manıdar: nukteli, mce manalı
mebde-i tevkif: tutuklamanın başlangıcı
mebus: milletvekili
medrese: ders okutulan yer, ilim ve irfan yerleri
musıbet: felaket, belâ
müellif: telif eden, yazar
mükerrer: tekrarlanan
nazaran: bakımından, gore
suret: şekil, bıcım
şakırt: talebe, öğrenci
takdırkârane: takdir ederek
tanzim: duzenleme
tevafuk etmek: denk duşmek, uygun gelmek.
tevafuk: uygun gelme
tevafukat-ı lâtife: hoş ve tadı uygunluklar
tevkif: tutuklama, hapsedilme

Yirmi İkinci Nükte

Bu parça çok kıymetlidir, tâ "İkinci Nükte"ye kadar herkese faydası var.

Eskişehir Hapishanesinde, sû-ı ahlâktan değil, belki sıkıntıdan gelen nahoş bazı hâller münasebetiyle, ahlâka dair bir nükte ile meşhur bir ayetin mestur kalmış bir nüktesine dairdir.

BİRİNCİ NÜKTE

Cenab-ı Hak kemal-ı kereminden ve merhametinden ve adaletinden, iyilik içinde muaccel bir mükâfat ve fenalıklar içinde muaccel bir mücazat derç etmiştir. Hasenatın içinde, ahiretin sevabını andıracak manevî lezzetler, seyyiatın içinde, ahiretin azabını ihsas edecek manevî cezalar derç etmiş.

Meselâ, mü'minler mabeyninde muhabbet, ehl-i iman için güzel bir hasenedir. O hasene içinde, ahiretin maddî sevabını andıracak manevî bir lezzet, bir zevk, bir inşirah-ı kalb derç edilmiştir. Herkes kalbine muracaat etse bu zevki hisseder.

Meselâ, mü'minler mabeyninde husumet ve adavet bir seyyiedir. O seyyie içinde, kalb ve ruhu sıkıntılarla boğacak bir azab-ı vicdanîyi, âlicenap ruhlara hissettirir. Ben kendim, belki yüz defadan fazla tecrübe etmişim ki, bir mü'min kardeşe adavetim vaktinde, o adavetten öyle bir

adalet: hakkaniyet, âdillik.
adavet: düşmanlık.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alicenap: cömert iyilik sahibi.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azab-ı vicdanî: vicdan azabı.
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza.
Cenab-ı Hak: Allah.
derç: sokma.
ehl-i iman: İnananlar.
hasenat: iyi ameller, hayırlar.
hasene: güzel ve hayırlı iş.
husumet: düşmanlık.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
inşirah-ı kalb: kalben rahat olma.
kemal-i kerem: tam bir ikram edicilik.
kıymet: değer.
mabeyninde: arasında.
maddî: maddeye ait.
manevî: manaya ait.
merhamet: acımak, şefkat gösermek, esirgemek.
mesela: misal olarak.
mestur: kapalı, gizli.
meşhur: herkesin bildiği, şöhretli.
muaccel: acele olunmuş.
mücazat: kötülüğe karşılık verilen ceza.
mükâfat: ödül.
mü'min: inanan.
münasebet: vesile.
müracaat: başvurma.
nahoş: hoş olmayan.
nükte: ince söz ve mana.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sevap: mükâfat.
seyyiat: fenalıklar, kötülükler.
seyyie: günah.
sû-ı ahlâk: kötü ahlâk.
tecrübe: deneyim.

azap çekiyordum, şüphe bırakmıyordu ki, bu seyyieme muaccel bir cezadır; çektiriliyor.

Meselâ, hürmete lâyık zatlara hürmet ve merhamete lâyık olanlara merhamet ve hizmet, bir hasenedir, bir iyiliktir. Bu iyilikte sevab-ı uhrevîyi ihsas eder derecede öyle bir zevk, lezzet vardır ki, hayatını feda etmek derecesine o hürmeti, o merhameti ileri getirir. Validenin çocuğa merhametindeki şefkat vasıtasıyla kazandığı zevk ve mükâfat için hayatını o merhamet yolunda feda eder dereceye gider. Yavrusunu kurtarmak için aslana saldıran bir tavuk, hayvanat milletinde bu hakikate bir misaldır. Demek, merhamet ve hürmette muaccel bir mükâfat var; âlihimmet ve âlicenap insanlar onları hisseder ki, kahramanâne bir vaziyet alıyorlar.

Hem, meselâ, hırs ve israfta öyle bir ceza var ki, şekvalı, meraklı, manevî ve kalbî bir ceza insanı sersem eder. Ve haset ve kıskançlıkta öyle bir muaccel ceza var ki, o haset, haset edeni yakar. Hem tevekkül ve kanaatte öyle bir mükâfat var ki, o lezzetli muaccel sevap, fakr ve hacatın belâsını ve elemini izale eder.

Hem, meselâ, gurur ve kibirde öyle bir ağır yük var ki, mağrur adam herkesten hürmet ister, ve istemek sebebiyle istiskal gördüğünden, daima azap çeker. Evet, hürmet verilir, istenilmez.

Hem, meselâ, tevazuda ve terk-i enaniyette öyle lezzetli bir mukâfat var ki, ağır bir yükten ve kendini soğuk beğendirmekten kurtarır.

alicenap: cömert, iyilik sahibi
alihimmet: himmeti yüksek, gayreti çok olan
azap: ceza
bela: musibet.
elem: uzuntu, maddî, manevî ıztırap
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hakikat: gerçek.
hasene: güzel ve hayırlı iş
haset: kıskançlık
hayvanat: hayvanlar
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık
hürmet: ihtiram, saygı
ihsas: hissettirme
israf: savurganlık.
istıskal: soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme
izale: giderme
kahramanâne: kahramanca-sına
kanaat: kısmete razı olma, elindekiyle yetinme
kibir: büyükluk taslama
lâyık: yakışır, münasip
mağrur: gururlu
manevî: manaya ait
merhamet: acımak, şefkat gostermek, esirgemek.
mesela: misal olarak.
misal: örnek, nümune
muaccel: acele olunmuş, peşin
mükafat: ödül
sevab-ı uhrevî: ahirete ait sevap
sevap: mukâfat.
seyyie: kötülük, günah
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet
şekva: şikâyet, yakınma
terk-i enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme
tevazu: alçak gönüllülük.
tevekkül: Allah a dayanma ve güvenme
valide: ana
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum.
zat: kişi, şahıs.

Hem, meselâ, suizan ve sû-i tevilde, bu dünyada muaccel bir ceza var. "Men dakka dukka" kaidesiyle, suizan eden, suizanna maruz olur. Mü'min kardeşinin harekâtını sû-i tevil edenlerin harekâtı, yakın bir zamanda sû-i tevile uğrar, cezasını çeker.

Ve hakeza, bütün ahlâk-ı hasene ve seyyie bu mikyasa göre ölçülmeli. Ben rahmet-i İlâhıyeden umut edenim ki, Risale-i Nur'dan bu zamanda tezahür eden manevî i'caz-ı Kur'ânîyı zevk eden zatlar, bu manevî ezvakı hissederler; sû-i ahlâka müptelâ olmayacaklar, inşaallah.

İKİNCİ NÜKTE

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۞ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ ۞ إِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ (1)

Şu ayet-i kerîmenin zahir manası çok tefsirlerin beyanına göre yüksek ifade-i i'caz-ı Kur'ânîyı göstermediğinden, çok zaman zihnime ilişiyordu. Kur'ân'ın feyzinden gelen gayet güzel ve yüksek manalarından üç vechini icmalen beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ: Cenab-ı Hak, Resulüne ait olabilecek bazı hâlleri, Resulünü tekrım ve teşrif noktasında bazen kendine isnat eder. İşte, burada da, "Resulüm sizden vazife-i risalet ve tebliğ-i ubudiyet hizmetine mukabil, sizden bir ecir ve ücret ve mükâfat, bir it'am istemez" manasında, "Ben sizi ibadet için halk etmişim, Bana rızık vermek ve it'am etmek için değil" mealindeki ayet,

ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk.
ahlâk-ı seyyie: kötü ahlâk.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti.
beyan: anlatma, izah.
Cenab-ı Hak: Allah.
ecir: sevap.
ezvak: zevkler, hazlar.
feyiz (feyiz): bereket, verimlilik.
gayet: son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi.
halk: yaratma.
harekat: hareketler.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
i'caz-ı Kur'anı: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
icmalen: kısaca, özetle.
ifade-i i'caz-ı Kur'anî: Kur'ân'ın mu'cizeliğinin ifadesi.
inşaallah: Allah izin verirse.
isnat: dayandırma.
it'am: doyurma.
kaide: kural, düstur.
mana: anlam.
manevî: manaya ait.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesirinin altında bulunan, uğrama.
meal: mana, mefhum.
men dakka dukka: "çalma kapıyı çalanlar kapını" anlamında Arabca bir söz.
meselâ: misal olarak.
mikyas: ölçek.
muaccel: acele olunmuş, peşin.
mukabil: karşılık.
mükafat: ödül.
mü'min: inanan.
müptelâ: düşkün, bağımlı.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
Resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
rızık: yiyecek, içecek şey.
su-i ahlâk: kötü ahlâk.
sû-i tevil: kötü yorumlama.
suizan: bir kimse hakkında kötü düşünceye sahip olma.
tebliğ-i ubudiyet: Allah'a kulluk vazifesinin anlatılması.
tefsir: açıklama, izah.
tekrim: hürmet, yüceltme.
teşrif: şereflendirme.
tezahür: zuhur etme, görünme.
vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi.
vecih: yön.
zahir: açık.
zat: kişi, şahıs.
zihin: bilinç, dimağ.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
Cinleri ve İnsanları ancak Bana İman ve İbadet etsinler diye yarattım. • Ben onlardan bir rızık istemiyorum; Beni doyurmalarını da istemiyorum. • Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zâriyat Sûresi, 56-58.)

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ait it'am ve irzakı murat etmek gerektir. Yoksa, gayet bedihî bir malûmu ilâm kabîlinden olur, i'caz-ı Kur'ân'ın belâgatine uygun gelmez.

İKİNCİ VECİH: İnsan rızka çok muptelâ olduğu için, rızka çalışmak bahanesi, ubudiyete mâni tevehhüm edip kendine bir özür bulmamak için, ayet-i kerîme diyor ki:

"Siz ubudiyet için halk olunmuşsunuz. Netice-i hilkatiniz ubudiyettir. Rızka çalışmak, emr-i İlâhî noktasında bir nevi ubudiyettir. Benim mahlûkatım ve rızıklarını deruhte ettiğim nefisleriniz ve ıyaliniz ve hayvanatınızın rızkını tedarik etmek, âdeta Bana ait rızık ve it'amı ihzar etmek için yaratılmamışsınız. Çünkü Rezzak Benim. Sizin müteallikatınız olan ibadımın rızkını Ben veriyorum. Sız bunu bahane edip ubudiyeti terk etmeyiniz."

Eğer bu mana olmazsa, Cenab-ı Hakka rızık vermek ve it'am etmek muhaliyeti bedihî ve malûm olduğundan, ilâm-ı malûm kabîlinden olur. İlm-i belâgatte bir kaide-i mukarreredir ki, bir kelâmın manası malûm ve bedihî ise, o mana murat değil, onun bir lâzımı, bir tabî murattır. Meselâ, sen birisine desen, "Sen hafızsın"; o, malûmu ilâm kabîlinden olur. Demek maksut manası budur ki: "Ben senin hafız olduğunu biliyorum." Bildiğimi bilmediği için ona bildiriyorum.

âdeta: sanki
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm)
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti
bahane: yalandan özür
bedihî: açık olan, aşikâr
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi
Cenab-ı Hak: Allah
deruhte: yapma, yerine getirme
emr-i İlahî: Allah'ın emri
gayet: son derece
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen kimse
halk: yaratma
hayvanat: hayvanlar
ibad: kullar
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mucizeliği
ihzar: hazırlama
ilâm: bildirmek
ilâm-ı malûm: bilineni açıklamak
ilm-i belâgat: belâgat ilmi
irzak: rızıklandırma
it'am: yemek verme
ıyal: bir adamın geçimini üstlendiği kimseler: aile fertleri, eş ve çocuklar
kabil: tür
kaide-i mukarrere: kesinleşmiş kaideler
kelâm: söz
lâzım: gerek
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
maksut: kastedilen şey
malûm: bilinen
mana: anlam
mâni: engel
meselâ: misâl olarak
muhaliyet: imkânsızlık
murat: maksat
muptelâ: düşkün, tutkun
müteallikat: yakın kimseler, akraba
nefis (nefis): şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi
nevi: çeşit, tür
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rızık (rızık): yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
tabî: doğal, kendiliğinden olan
tedarik: sağlama
tevehhüm: vehimlenme, kurun tuya kapılma
ubudiyet: kulluk
vecih: yön

İşte, bu kaideye binaen, şu ayet, Cenab-ı Hakka rızık vermeyi ve it'am etmeyi nefyetmekten kinaye olan mana şudur:

"Bana ait olup ve rızıklarını taahhüt ettiğim mahlûkatıma rızık yetiştirmek için halk olunmamışsınız. Belki asıl vazifeniz ubudiyettir. Evamirime göre rızka çabalamak da bir nevi ibadettir."

UÇÜNCÜ VECİH: Sure-i İhlâs'ta, nasıl ki لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ[1] zahir manası malûm ve bedihî olduğundan, o mananın bir lâzımı murattır. Yani, "Valide ve veledi bulunanlar ilâh olamazlar" manasında ve Hazret-i İsa (AS) ve Üzeyir (AS) ve melâike ve nücumların ve gayrihak ma'budların ulûhiyetlerini nefyetmek kastıyla, "ezelî ve ebedî" manasında, Cenab-ı Hakkın لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ gayet bedihî ve malûm hükmettiği gibi, aynen onun gibi, bu misalimizde de "Rızık ve it'am kabiliyeti olan eşya, ilâh ve ma'bud olamazlar" manasında, "Ma'budunuz olan Rezzak-ı Zülcelâl, sizden kendine rızık istemez ve siz Onu it'am için yaratılmamışsınız" mealindeki ayet, "Rızka muhtaç ve it'am edilen mevcudat, ma'budiyete lâyık değiller" demektir.

Said Nursî

1. O doğmamış ve doğurulmamıştır. (İhlas Suresi, 3.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bedihî: açık olan, aşikâr
binaen: -den dolayı
Cenab-ı Hak: Allah
ebedî: sonsuz, hiç son bulmayacak şekilde süren
evamir: emirler, buyruklar
ezelî: öncesiz, başlangıçsız
gayet: son derece
gayr-ı hak: hak olmayan, batıl olan
halk: yaratma
hükmetmek: emri altında tutmak.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ilâh: ma'bud
it'am: yemek verme
kabiliyet: istidat, yetenek
kaide: kural
kasıt: maksat
kinaye: dolaylı olarak söylenen söz
lâyık: yakışır, uygun
lâzım: gerek.
ma'bud: kendisine ibadet olunan kulluk edilen Allah
ma'budiyet: ma'budluk, ilâhlık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
malûm: bilinen.
mana: anlam
meal: mana, mefhum.
melâike: melekler
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
misal: örnek.
muhtaç: ihtiyacı olan
murat: maksat.
nefyetme: olumsuzlama
nevi: çeşit, tür
nücum: yıldızlar
Rezzak-ı Zülcelal: her bir mahlûkunun rızkını veren celâl sahibi Allah
rızık: yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
sure-i İhlas: İhlas suresi
taahhüt: üzerine alma, yüklenme
ubudiyet: kulluk.
ulûhiyet: ilâhlık, Allahlık.
Üzeyir: Kur'an-ı Kerîm'de ismi bulunan fakat peygamber olup olmadığı kesin olarak belirtilmeyen zat.
valide: ana
vazife: görev
vecih: yön.
velet: çocuk.
zahir: açık.

Yirmi Üçüncü Nükte

Tarafgirâne ve Risale-i Nur'a rakîbâne söylenen sözlere mukabildir

Ger methetmekse tefahurla kendinizi maksadın,
Risale-i Nur'un en sönük yıldızının peykisiniz.
Zinhar seyyare zannetme kardeşim, Risale-i Nur'un
Arz değil, afitap dahi peykidir onun.
Pek yakında parlayacaktır âlemde Risale-i Nur,
Sönmez, belki gizlenir, zira odur nurun âlâ nur.
Bir nur ki, bahr-i hakikat ve mahz-ı hidayettir o.
(1) مَنْ اَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدٰى 'yı oku

Haktan olmaz şikâyet, belki maksat hikâyet.
Şer'in üzere giderken Hakka malûm,
Risale-i Nur'a ki, eylemiştim hem de hizmet,
Risale-i Nur ki, Aliyyü'l-Murtaza ve Gavs-ı Azam,
Celcelûtiye'de ve bazı kasaidde etmişler ışaret.
Risale-i Nur ki, urvetü'l-vüska, lenfisam,
Temessük etmiştim, zira hem hidayet ve ayn-ı hakikat,
Koydular bizleri ki, orada durmuştu Yusuf Aleyhisselâm
Hem beraberimizde idi Hazret-i Üstat.

Halil İbrahim

1. Doğdoğru yolun yolcusu olan ve hidayete eren kimmiş. (Taha Suresi, 135.)

afitap: güneş
alem: dünya, cihan.
Aliyyü'l-Murtaza: Hz. Ali'nin bir ünvanı.
arz: yer, dünya.
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi.
bahr-i hakikat: hakikat denizi.
Celcelutiye: Peygamberimizin dersleriyle dayanarak ebced ve cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Surya-nice bir kaside.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı.
ger: eğer.
Hak: Allah.
hidayet: doğru olan, hak olan.
hikayet: hikâye.
kasaid: kasideler.
lenfisam: asla kınılmaz, kopmaz.
mahz-ı hidayet: hidayetin en güzeli.
maksat: gaye.
malum: bilinen.
methetmek: övmek.
mukabil: karşılık.
nurun ala nur: nur üzerine nur.
nükte: ince söz ve mana.
peyk: uydu.
rakıbane: rakip olarak.
seyyare: gezegen, yıldız.
şer': İlâhî emir ve yasaklar, İslam dini.
tarafgirâne: taraftarlık göstererek.
tefahur: iftihar, övünme.
temessük: sıkıca tutunma.
urvetü'l-vüska: kopmaz ve sağlam kulp.
zan: sanma.
zinhar: sakın, asla.
zira: çünkü, ondan ki.

Yirmi Dördüncü Nükte

Zekâî'nin Rüyası

Bu sabah rüyamda, İstanbul'un Tophane sahiline benzer, saf ve berrak bir deniz kenarındayım. Kuşluk zamanında olduğunu zannettiğim güneşin zıyası, o derya-i azîmin üzerinde hoş parıltılar husule getiriyor. Ben deryaya müteveccihim. Denizin orta cenubu tarafından yüze yüze sahile gelen bir genç, omzundaki bir sabanı sahile çıkardı. Orada bütün kardeşlerimize tahliyeden sonra istikbal edilmekteler iken, sahil boyunu takiben, garptan dolu dizgin iki atlı geliyor. "Üstad geliyor" dediler. Bu izdiham yarıldı. Hiç durmaksızın, bu muhîb yağız atlı ve esmer çehreli iki zat, şarka doğru uzaklaştılar. Ben o deryaya dalmak üzere iken uyandım.

Zekâî

Yirmi Beşinci Nükte

Bu Lem'anın başında İmam-ı Ali (RA) Risale-ı Nur'a işaret ettiğinden, bir kardeşimiz heyecanlı bir iştiyakla Risale-i Nur'a "Elmas, Cevher, Nur" ismini takıp tekrar ederek yazmıştı. Bu Lem'anın ahirinde derci münasip görüldü.

Takva dairesinde bulunan talebe, deli de olsa, acaba Risale-i Nur'un ve kıymetli elmasın nurundan ayrılabilir

ahir: son
berrak: duru, açık.
cenup: Güney.
cevher: elmas, değerli taş
derç: sokma
derya: deniz.
derya-i azîm: büyük deniz
dolu dizgin: hızlıca koşar adım
elmas: çok değerli
garb: batı
husul: meydana gelme.
istikbal: gelecek zaman
iştiyak: şevklenme, aşırı isteme
izdiham: aşırı kalabalık.
kıymetli: değerli
lem'a: parıltı
muhib: heybetli.
münasip: uygun.
müteveccih: yönelen
nur: zıya, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
saban: hayvanla tarla sürmede kullanılan alet.
safî: temiz.
şark: doğu
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
takîben: takibinde, peşinden.
takva: Allah'tan korkma, ya saklanından kaçınmada azamî titizlik gösterme
talebe: öğrenci
zan: sanma.
zat: kişi, şahıs
ziya: ışık.

mi? Öyle tahmin ederim ki, Risale-i Nur'un, bu âciz talebenız kadar mu'cızesını, kerametını, fazıletını, lezzetini goren ve yiyen, tatlı meyvesinden koparan nadirdir. Hem bu kadar âcizliğimle beraber, Risale-i Nur'a hizmet edemediğim hâlde göstermiş olduğunuz teveccühe medyun-i şükranım. Binaenaleyh, Risale-i Nur'dan bendenız değil, hiçbir talebenız o mübarek Elmastan ve lezzetten ayrılamaz.

Affınıza mağruren, Rısale-i Nur'un bu defakı taharriyatında iki kerameti meydana aynen çıkmıştır. Hapishane içerısinde polıs, jandarma ve gardiyanlar müthış arama yaparken, o esnada hiç kimse görmeden, yedi sekiz yaşında, hemşıremin mahdumu, mektep çantasının içerısine Risale-i Nur'un nüshalarını koyarak alıp gitmiştir. Arama, bendenızin odasındaydı. Çocuk odaya geldi, odada telâş görünce, odanın bır tarafında ayrıca duran Risale-i Nur'ları çantasına koydu ve içerideki memurların hiçbirisi farkına varmadı, çocuğa da bir şey demediler.

Fedakâr çocuk doğruca validesine gidiyor, "Dayımın daima bize okuduğu Rısale-i Nur'ları getırdim. Bunları alacaklarmış. Ben onların haberi olmadan, onlar başka mektup, kitap karıştırırlarken aldım, çantama koydum. Bunları iyice bir yere koyunuz, muhafaza ediniz. Ben bunların okunmasını çok seviyorum. Dayım bize bunları okuyordu. O okurken ben başka bir hâlet kesb ediyordum" diye validesine söylüyor ve mektebine avdet ediyor. Bu sayede Elmas, Cevher, Nurlar ele geçmemiş oluyor.

aciz: zayıf, güçsüz.
avdet: geri dönme
binaenaleyh: bundan dolayı
cevher: elmas, değerli taş
daima: sürekli, her zaman
elmas: çok değerli
esna: sıra
fazilet: değer, meziyet
fedakâr: feda eden
gardıyan. hapıshane nöbetçısı, muhafız.
hâlet: hâl
hemşıre: kız kardeş
keramet. ermişçesine yapılan hareket veya söylenen söz.
kesb: kazanma
mağruren: gururlanarak.
mahdum: oğul
medyun-ı şukran. şukran ve teşekkür borçlu.
mektep: okul
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muhafaza: koruma, saklama
mübarek. feyizli, bereketli.
nadir: az, eşi benzeri az bulunan
nur: ziya, ışık
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri
taharriyat. araştırmalar
talebe: öğrenci
telâş: endişe, kaygı.
teveccüh: yönelme.
valide: ana

Bu keramet değil de nedir? Kur'ânî bir mu'cize değil de nedir? Acaba bu fazilet, acaba bu lezzet, acaba bu Elmas, Cevher hangi telifatta vardır ki, bu Elmas, Cevher, Nurlar şimdiye kadar hangi zatın ağzından dökülmüştür? Ben de, hapis değil, bu Elmas, Cevher, Nurlar için, her an, her dakika, her fedakârlığı memnuniyetle kabul ederim. Benden sonra bu Elmas, Cevher, Nurlar yoluna evlâdım Emin de bütün hayatını sarf etmeye hazırdır.

İşte bu Elmas, Cevher, Nurun ikinci kerametini ispat ile, üç yaşından sekiz yaşına kadar akrabalarım ve evlâdım, bu Elmas, Cevher, Nurlar için fedakârâne ve bu yolda hayatlarını hiç düşünmeden feda edeceklerini ispat ederim. Çünkü bu Elmas, Cevher, Nuru okurken hepsi başıma toplandı. Onları sevdim ve birer çay verdim, bu Elmas, Cevher, Nuru okumaya devam ettim. Hepsi birden "Bu nedir, bu yazı nasıl yazıdır?" sordular. Ben dedim: "Bu Elmas, Cevher, Nurdur" diye bunlara okumaya başladım.

Onuncu Sözü okurken saatler geçmiş. Çocuklar, merakından, anlayamadıklan zaman hemen bendenize soruyorlardı. Ben de bu Elmas, Cevher, Nuru onların anlayabileceği şekilde izah ederken, çocukların renkleri, renk renk oluyordu ve güzelleşiyordu. Bendeniz de çocukların yüzlerine baktıkça, hepsinde ayrı ayrı nurlu Said görüyordum.

Suallerinde "Nur hangisi, Cevher hangisi ve Elmas hangisi?" diye sorduklarında, "Evet, Nur bunu okumaktır

akraba: yakınlar, hısımlar
cevher: elmas, değerli taş.
elmas: çok değerli
evlat: çocuklar
fazilet: değer, meziyet
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakâr: feda eden
fedakârâne: fedakârca.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izah: anlatma, ayrıntılarıyla ortaya koyma
keramet: ermişçesine yapılan hareket veya söylenen söz.
Kur'ânî mu'cize: Kur'ân'a ait olan mu'cize
lezzet: zevk, haz.
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
nur: ziya, ışık.
sarf: harcama
sual: soru
telifat: telifler, kaleme alınan eserler
zat: kişi, şahıs

Bak, sizde bir güzellik meydana geldi." Onlar da birbirinin yüzüne baktılar ve tasdik ettiler.

"Ya Elmas nedir?"

"Bu Sözleri yazmaktır. O zaman, yanı yazdığınız zaman sizin yazılarınız elmas gibi kıymetli olur." Tasdik ettiler.

"Ya Cevher nedir?"

"İşte o da bu kitaptan aldığınız imandır." Hepsi birden şahadet getirdiler.

Bu sohbette uç dört saat geçmiş, bendeniz farkına varmadım. "İşte Elmas, Cevher, Nur budur" dedim. Tasdik ettiler. Hepsi birden bana bakıyorlardı ve "Bunu kim yazdı?" diyorlardı.

Âciz talebeniz Şefik

Yirmi Altıncı Nükte

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلٰثٍ [1]

ayeti, [2] وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ ayetinde beyan ettiğimiz nüktenin aynını tazammun edip, hem onu teyit ediyor, hem onunla teeyyüt ediyor.

acız: zayıf, güçsüz.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: anlatma, bildirme.
cevher: elmas, değerli taş.
ehli: ehil.
elmas: çok değerli.
iman: inanma, itikat.
kıymetli: değerli.
nur: ziya, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
şahadet: kelime-i şahadet getirme.
şefik: şefkatli, merhametli.
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulama.
tazammun: ihtiva etme, içine alma.
teeyyüt: kuvvet bulma, sağlamlaşma.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Sizin için erkekli-dişli sekiz çift ehli hayvan indirdi. Annelerinizin karnında sizi üç karanlık içinde bir yaratılıştan diğerine çevirerek yaratıyor. (Zümer Suresi: 6.)

2. Demiri indirdik. (Hadid Suresi: 25.)

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan Sure-i Zümer'de

(1) وَخَلَقَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ demeyip,

(2) وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ demesiyle ifade ediyor ki: "Sekiz nevi hayvanat-ı mübarekeyi size hazine-i rahmetinden, güya cennetten nimet olarak indirilmiş, gönderilmiş." Çünkü o mübarek hayvanlar, bütün cihetleriyle, bütün beşere nimet olduğundan, saçından bedevîlere seyyar haneler, elbiseler, etinden güzel yemekler, sütünden güzel, leziz taamlar ve derilerinden pabuçlar vesaire, hatta gübreleri mezruatın erzakı ve insanların mahrukatı hükmünde olup, güya o mübarek hayvanlar, tecessüm etmiş ayn-ı nimet ve rahmettirler.

Onun içindir ki, yağmura "rahmet" namı verildiği gibi, bu mübarek hayvanlara da "en'am" namı verilmiş. Güya, nasıl ki rahmet tecessüm etmiş, yağmur olmuş, öyle de nimet dahi tecessüm etmiş, keçi, koyun, öküz ile manda ve deve şekillerini almış. Çendan cismanî maddeleri yerde halk olunuyor; fakat nimetiyet sıfâtı ve rahmetiyet manası, maddesine tamamıyla galebe ettiğinden, (3) أَنْزَلْنَا tabiriyle, doğrudan doğruya bu mübarek hayvanlan hazine-i rahmetın bırer hedıyesi olarak, Hâlık-ı Rahîm, yüksek mertebe-i rahmetinden ve manevî, âlî cennetinden yeryüzüne indırmış.

Evet, nasıl ki bazen beş paralık bir maddede beş liralık bir sanat derç edilir; o zaman o şeyin maddesi nazara alınmıyor, sanat noktasında kıymet veriliyor –sineğin

âli cennet: yüksek, yüce cennet.
ayn-ı nimet: nimetin kendisi
bedevî: göçebe
beşer: insanlık.
cihet: yön
cismanî: bedene mensup
çendan: gerçi
derç: sokma
en'am: deve, sığır, koyun gibi hayvanlar
erzak: yenilecek, içilecek şeyler
galebe: galip gelme, üstünlük.
güya: sanki
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
halk: yaratma
hane: ev, mesken
hayvanat-ı mübareke: bereketli hayvanlar
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hükmünde: değerinde
ifade: anlatma, söyleme
kıymet: değer
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
mahrukat: odun, kömür gibi yakılacak şeyler
mana: anlam.
manevî: manaya ait
mertebe-i rahmet: rahmetin derecesi
mezruat: ekili olan şeyler
mübarek: feyizli, bereketli
nam: ad
nazar: itibar, dikkat.
nevi: çeşit, tür
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ikramlar.
nimetiyet: nimetlilik.
pabuç: ayakkabı
rahmet: merhamet etme, esirgeme, şefkat gösterme
rahmetiyet: rahmet oluş
seyyar: sabit olamayan, hareket eden
sıfat: vasıf
taam: yemek.
tabir: sözlü ifade
tecessüm: cisimleşme.
vesaire: bunun gibi

1. Sizin için erkekli dişili sekiz çift ehlî hayvan yarattı
2. Sizin için erkekli dişili sekiz çift ehlî hayvan indirdi. (Zümer Suresi, 6.)
3. İndirdik

küçücük maddesi ve içindeki pek büyük sanat-ı Rabbaniye gibi. Bazen beş liralık bir maddede beş kuruşluk bir sanat bulunur; o vakit hükûm maddenindir. Aynen onun gibi, bazen cismanî bir maddede o kadar nimet ve rahmet manası bulunur ki, yüz defa maddesinden ziyade ehemmiyetli oluyor. Âdeta cismanî maddesi gizlenir; hüküm, nimetiyet cihetine bakar.

İşte, demirin pek azîm menafiî ve çok semereleri, onun maddî maddesini gizlediği gibi, mezkûr mubarek hayvanların dahi her cüz'ünde nimet bulunması, onların cismanî maddelerini güya nimete kalbettirmiş. Onun içindir ki, cismanî maddelerin hükmü nazara alınmadan manevî sıfatlan nazara alınmış,[1] وَأَنْزَلَ , وَأَنْزَلْنَا tabir edilmiştir.

Evet, وَأَنْزَلَ , وَأَنْزَلْنَا hakîkat itibanyla sabık nükteyi ifade ettikleri gibi, belâgat noktasında da ehemmiyetli bir manayı mu'cizâne ifade ediyorlar. Şöyle ki:

Demir gayet sert fıtratıyla ve gizliliği ve derinliğiyle beraber, her yerde hazır bulunmak ve hamur gibi yumuşatmak hasıyetini ihsan ettiğinden, herkes, her yerde, her işte kolayca elde etmesini ifade etmek için,[2] وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ tabiriyle, güya fıtrî ve semavî nimetler gibi, demir aletlerini yukarı bir tezgâhtan indirip beşerin ellerine verilmiş gibi, kolaylıkla elde ediliyor.

Hem hayvanat cinsinden, sıvrisinekten tut, tâ yılan, akrep, kurt, aslana kadar insanlara zararlı vaziyetleriyle

1. İndirdik.

2. Demiri indirdik. (Hadîd Sûresi 25)

adeta: sanki
azîm: büyük, yüce
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi
beşer: insanlık.
cihet: yön.
cismanî: maddî ve cisimli olma
cüz: parça
ehemmiyet: önem
fıtrat: tabiat, mizaç.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki
gayet: son derece
güya: sanki
hakîkat: gerçek.
hasıyet: özellik
hayvanat: hayvanlar
hükûm: karar
ifâde: anlatma
ihsan: ikram etme, lütuf
itibarıyla: değeriyle
kalbettirmek: başka bir hâle çevirmek, dönüştürmek.
maddî: maddeye ait.
mana: anlam
manevî: manaya ait.
menafi: menfaatler, faydalar
mezkûr: zikredilen, adı geçen
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
mübârek: bereketli
nazar: itibar, dikkat
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
nimetiyet: nimetlik, bağış, ikram, nimet oluş.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
sabık: geçen
sanat-ı Rabbaniye: Cenâb-ı Hakkın sanatı
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
semere: meyve, fayda
sıfat: vasıf
tabir: ifâde.
vaziyet: durum.
ziyade: fazlasıyla

beraber, hayvanatın muhimlerinden olan koca manda ve öküz ve deve gibi büyük mahlûkat gayet derece musahhar, mutî, hatta zayıf bir çocuğa da yularını verip itaat etmek manasını ifade için, وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ[1] tabiriyle, güya bu mübarek hayvanlar dünya hayvanları değil ki, içinde tevahhuş ve zarar bulunsun. Belki manevî bir cennetin hayvanları gibi menfaattar, zararsızdırlar. Yukarıdan, yani rahmet hazinesinden indirilmiştir, diye ifade ediyor.

Muhtemeldir ki, bazı müfessirlerin bu hayvanlar hakkında "Cennetten indirilmiştir" dedikleri, bu manadan ileri gelmiştir. (HAŞİYE) Kur'ân-ı Hakîm'in bir harfi için bir sahife yazılsa, uzun olmuş denilmemeli. Çünkü kelâmullahtır. Onun için أَنْزَلَ tabiri için iki üç sahife yazılmakla israf edilmiş olmaz. Bazen Kur'ân'ın bir harfi, bir hazine-i maneviyenin anahtarı olur.

Said Nursî

HAŞİYE: Bazı müfessirler, 'Mebdeleri semavattan gelmişler" demelerinden muratları şudur ki:

Bu en ahsen denilen hayvanatın bekaları rızık ile devir ve rızıkları ottur; onların rızkı da yağmurdur. Yağmur ki, âb-ı hayattır ve rahmettir; ve rızık da semavattan gelir. وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ[2] ayeti buna işaret eder. Madem o hayvanların devam eden müteceddit vücutları semavattan gelen yağmur içindedir, semadan indirilmiş manasını ifade eden أَنْزَلَ[3] tabiri yerindedir.

âb-ı hayat: hayat suyu
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beka: ebedîlik, devamlılık.
en'am: nimetler
gayet: son derece
güya: sanki
haşiye: dipnot
hayvanat: hayvanlar
hazine-i maneviye: manevî hazine
ifade: anlatma
israf: savurganlık.
işaret: gösterme, belirtme
itaat: boyun eğme, uyma
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'ân-ı Kerîm.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mana: anlam
manevî: manaya ait.
mebde: başlangıç
menfaat: fayda
muhtemel: ihtimal dahilinde olan
murat: maksat.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
mutî: itaat eden, boyun eğen
mübarek: feyizli, bereketli
müfessir: tefsir eden
mühim: önemli
müteceddit: yenilenen
rahmet hazinesi: Cenâb-ı Allah'ın hazinesindeki nimetler
rahmet: Ilâhî şefkat, merhamet.
rızık: yiyecek ve içecek nimetleri
sahife: sayfa.
sema: gök.
semavat: gökler
tabir: ifade, söz
tevahhuş: vahşîleşme
vücut: beden

1. Sizin için erkekli dişili sekiz çift ehlî hayvan indirdi. (Zümer Sûresi, 6.)
2. Gökte de rızkınız vardır. (Zâriyat Sûresi, 22.)
3. İndirdik.

Yirmi Yedinci Nükte

Bu parçanın herkese faydası var

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

(2) اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوْءِ Meali: "*Nefis daima kötü şeylere sevk eder*" ayetinin; hem de

(3) اَعْدٰى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِى بَيْنَ جَنْبَيْكَ mana-i şerifi. "*Senin en zararlı düşmanın, nefsindir*" hadisinin bir noktesidir.

Tezkiyesiz nefs-i emmaresi bulunmak şartıyla, kendi nefsini beğenen ve seven adam başkasını sevmez. Eğer zahirî sevse de samimî sevemez; belki ondaki menfaatini ve lezzetini sever. Daima kendini beğendirmeye ve sevdirmeye çalışır. Ve kusurunu nefsine almaz, belki avukat gibi kendini müdafaa ve tebrie eyler. Mübalâğalarla, belki yalanlarla nefsini medih ve tenzih ederek, âdeta takdis eder ve derecesine göre, (4) مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهٗ هَوٰيهُ ayetinin bir tokadını yer.

Temeddühü ve sevdirmesi ise, aksülamelle istiskali celp eder, soğuk düşürür. Hem amel-i uhrevîde ihlâsı kaybeder, riyayı karıştırır. Akıbeti görmeyen ve neticeleri düşünmeyen ve lezzet-i hâzıraya müptelâ olan hisse ve heva-i nefse mağlûp olup, yolunu şaşırmış hissin fetvasıyla, bir saat lezzet için bir sene hapiste yatar. Bir dakika gurur veya intikam yüzünden on sene ceza görür

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla
2. Yusuf Suresi, 53
3. *Keşfu'l-Hafa*, 1/143; Gazali, *İhya-ı Ulûmiddîn*, 3/4
4. Heves ve zevklerini ilâh edinen kimseyi gördün mü? (Casiye Suresi, 23) Ayetin devamı şöyledir: "Onun bu hâlini bildiği için Allah onu saptırmış, kulağını ve kalbini muhürlemiş, gözüne de perde çekmiştir. Allah'tan sonra artık onu doğru yola iletecek kimse yoktur. Hâlâ düşünmez misiniz?"

adeta: sanki
akıbet: son
aksülamel: tepki
amel-i uhrevî: neticesi ahirette görülecek amel
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
celp: kendine çekme.
faide: fayda.
fetva: izin
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller
heva-ı nefis: nefsin zararlı ve günah olan arzuları
hisse: pay, nasip
ihlâs: samimiyet.
istiskal: soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme
kusur: eksiklik, noksan
lezzet-i hazıra: peşin lezzet.
mağlup: yenilmiş
mana-i şerif: şerefli mana.
meal: mana, mefhum.
medih: övmeye ve methetmeye sebep olan şey
menfaat: fayda
mübalaga: abartı, küçük bir şeyi büyük gösterme
mudafaa: savunma
müptela: düşkün, tutkun.
nefis (nefis): kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.
netice: sonuç
nükte: ince söz ve mana.
riya: ikiyüzlülük.
samimî: halis, saf
sevk: yönlendirme, gönderme
takdis: yüceltme, kudsi ve mübarek sayma
tebrie: birini temize çıkarma
temeddüh: kendi kendini övme.
tenzih: Allah'ı her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tezkiye: nefsi kötülüklerden arındırma.
zahiri: görünüşte

Âdeta, ders aldığı Amme Cüz'ünü bir tek şekerlemeye satan havaî bır çocuk gıbi, elmas kıymetınde bulunan hasenatını, hissini okşamak ıçın ve hevasını memnun etmek ıçın ve hevesini tatmın etmek ıçın, ehemmıyetsız cam parçaları hukmündekı lezzetlere, enanıyetlere vesıle edıp, kârlı ışlerde hasaret eder.

اَللّٰهُمَّ احْفَظْنَا مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْاِنْسَانِ [1]

Yırmi Sekızıncı Lem'anın Yırmı Sekızıncı Nüktesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَا يَسَّمَّعُونَ اِلَى الْمَلَاِ الْاَعْلٰى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۞ دُحُورًا
وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ۞ اِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَاَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ [2]
وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ [3]

gıbı ayetlerın mühım bır nuktesı, ehl-i dalâletın bır tenkıdi münasebetıyle beyan edılecek. Şöyle kı:

Cın ve şeytanın casusları, semavat haberlerıne kulak hırsızlığı yapıp, gaybî haberlerı getırerek, kâhınler ve maddıyyunlar ve bazı ıspırtızmacılar gıbı gaıpten haber verenlere haber vermelerıni, nüzul-i vahyın bidayetınde,

âdeta: sanki.
amme cüz: Kur'an-ı Kerîm'in Nebe Suresinden başlayan son otuz sayfası.
ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesı.
beyan: anlatma, ızah.
bıdayet: başlangıç.
casus: hafıye, gızlı haberlen ögrenerek veya sırlan çozerek haber veren.
cin: gozle gorunmez, lâtıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
ehemmıyet: onem.
ehl-i dalalet: azgın ve sapkın kımseler.
elmas: çok degerlı.
enanıyet: kendını beğenme, ben cılık.
gaıp: gorunmeyen âlem.
gaybı: gaypla ılgılı.
hasaret: zarar.
hasenat: guzellıkler, yı ışler.
havaî: hoppa, uçarı.
heva: gelıp geçıcı ıstek, nefsın arzusu.
hukmünde: degennde.
ıspırtızma: olulerın ruhlanyla bazı şartlar altında haberleşmenın mumkun olduguna ınanan goruş ve bu maksatla yapılan deneyler.
kahın: gaıpten haber vermek iddıasında bulunan kımse.
kıymet: deger.
lem'a: panlı.
maddıyyun: maddenin ezelı ve ebedî olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduguna ınananlar.
mühım: onemlı.
münasebet: vesıle.
nükte: ınce soz ve mana.
nuzul-ı vahıy: vahyın ındırılışı.
semavat: semalar, gokler.
tenkıt: eleştırı.
vesıle: vasıta, sebep.

1. Allah'ım! Bızı nefıs ve şeytanın şerrınden, cın ve ınsanların şerrınden muhafaza eyle.
2. Onlar yüce âlemlerdekı melekten dınleyemezler, her taraftan taşlanıp kovulurlar. Ahırette ise onlar ıçın dalmî bır azap vardır. • Kulak hırsızlıgı yapıp bır şeyler dınleyenlerı ise, delıp geçen yakıcı bır yıldız takıp eder. (Saffat Suresi, 8-10.)
3. And olsun kı, dünya semasını Bız kandıllerle süsledık ve onları şeytanlar ıçın bırer taş yaptık. (Mulk Suresi, 5.)

vahye bir şüphe getirmemek için onların o daimî casusluğu o zaman daha ziyade şahaplarla recim ve men edildiğine dair olan mezkûr ayetler münasebetiyle, gayet mühim üç başlı bir suale muhtasar bir cevaptır.

Sual: Şu gibi ayetlerden anlaşılıyor ki, cüz'î ve bazen şahsî bir hâdise-i gaybiyeyi de haber almak için, gayet uzak bir mesafe olan semavat memleketine casus şeytanların sokulması ve o çok geniş memleketin her tarafında o cüz'î hâdisenin bahsi varmış gibi, hangi şeytan olsa, hangi yere sokulsa, yanın yamalak o haberi işitecek, getirecek diye bir manayı akıl ve hikmet kabul etmiyor.

Hem, nass-ı ayetle, semavatın ustunde bulunan cennetin meyvelerini bazı ehl-i risalet ve ehl-i keramet, yakın bır yerden alır gıbi alıyormuş, bazen yakından cenneti temaşa ediyormuş diye, nihayet uzaklık, nihayet yakınlık ıçınde bir meseledır kı, bu asnn aklına sığmaz.

Hem cüz'î bir şahsın cüz'î bir ahvali, küllî ve geniş olan semavat memleketindekı mele-i âlânın medar-ı bahsı olması, gayet hakîmâne olan tedvir-i kâinatın hikmetine muvafık gelmıyor. Hâlbukı bu üç mesele de hakaık-ı Islâmiyeden sayılıyor.

Elcevap:

Evvelâ: On Beşincı Söz namındakı bir risalede, Yedi Basamak namında yedi kat'î mukaddıme ile,

(1) وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ

1. And olsun kı dunya semasını bız kandıllerle susledık ve onlan şeytanlar ıçın bırer taş yap tık. (Mulk Suresi 5.)

ahval: haller, durumlar
asır: yuzyıl, devır
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi
casus: hafıye, gızlı haberlerı ogrenerek veya sırları çozerek haber veren
cüz'î: kuçuk
dair: alakalı, ılgılı
ehl-i keramet: keramet sahıplen
ehl-i risalet: kıtap sahıplen
evvelâ: ılk olarak.
gayet: son derece
hadise: olay
hadise-i gaybiye: gaybî, gorunmeyen hadise
hakaik-ı Islâmiye: Islâm'a aıt hakıkatler
hakımane: hıkmetlı bır şekılde
hâlbukı: oysa kı
hikmet: Ilâhî gaye, yuksek bılgı
kat'ı: kesın.
kullî: umumî, genel
mana: anlam
medar-ı bahıs: soz konusu
mele-i alâ: Cenab-ı Hakka daha yakın olan buyuk melekler bulunduğu âlem
men: mânı olma, engelleme
mesafe: ara
mesele: problem, onemlı konu
mezkur: zıkredılen, adı geçen
muhtasar: kısa, ozet.
mukaddime: on soz.
muvafık: uygun, münasıp
muhım: onemlı.
münasebet: vesıle
namında: adında
nass-ı ayet: ayetın açık ve kesın hukmu
nihayet: son derece
recm: taşlama.
semavat: semalar, gokler
sual: soru
şahap: alev, ateş parçası
şahsî: şahsa aıt.
tedvir-i kainat: kaınatın ıdaresı
temaşa: bakıp seyretme
vahiy: bir emrın Allah (c.c.) tarafından peygamberlere bildırılmesı.
ziyade: fazla

ayetinin ifade ettiği, yıldızlarla, şeytan casuslarının semavattan ref' ve tardı öyle bir surette ispat edilmiş ki, en muannit maddiyyunu dahi ikna eder, susturur ve kabul ettirir.

Saniyen: Bu uzak zannedilen o üç hakikat-i İslâmiyeyi kısa zihinlere yakınlaştırmak için bir temsil ile işaret edeceğiz:

Meselâ, bir hükûmetin daire-i askeriyesi memleketin şarkında ve daire-i adliyesi garbında ve daire-i maarifi şimalinde ve daire-i ilmiyesi cenubunda ve daire-i mülkiyesi ortasında bulunsa; telsiz, telefon, telgrafla, gayet muntazam bir surette, her daire alâkadar olduğu vaziyetleri görse, haber alsa; âdeta umum o memleket, adliye dairesi olduğu hâlde, askerî dairesidir ve mülkiye dairesi olduğu gibi, ilmiye dairesi oluyor.

Hem meselâ, müteaddit devletler ve ayrı ayrı payitahtları bulunan hükûmetlerin, bazen oluyor ki, mustemlekât cihetiyle veya imtiyazat haysiyetiyle veya ticaretler münasebetiyle bir tek memlekette ayrı ayrı hâkimiyetleri bulunur. Raiyet ve millet bir olduğu hâlde, her bir hükûmet, kendi imtiyazı cihetiyle, o raiyetle munasebettardır. Birbirinden çok uzak o hükûmetlerin muamelâtı birbirine temas ediyor, her hanede birbirine yakınlaşıyor ve her adamda iştirakleri oluyor. Cüz'î meseleleri, temas noktalarındaki cüz'î bir dairede görülür. Yoksa, her cüz'î bir mesele, daire-i külliyeden alınmıyor. Fakat o cüz'î meselelerden bahsedildiği zaman, doğrudan doğruya daire-i külliyenin kanunuyla olduğu cihetiyle, daire-i külliyeden

âdeta: sanki.
adliye dairesi: yargılama işlerinin yürütüldüğü daire
alakadar: ilgili, munasebetli.
askeri daire: askeri işlerin yürütüldüğü daire
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
casus: hafiye, gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren
cenup: güney
cihet: yön, vesile.
cüz'î: küçük.
daire-i adliye: adliye dairesi
daire-i askeriye: askerlik dairesi
daire-i ilmiye: ilim dairesi.
daire-i külliye: her şeyi kaplayan bütüne ve umuma ait daire
daire-i maarif: eğitim-öğretim dairesi
daire-i mülkiye: devlet idaresiyle meşguliyet dairesi
garb: batı
gayet: son derece
hakikat-ı İslâmiye: İslâmiyet hakikatı, gerçeği.
hâkimiyet: hâkimlik, egemenlik.
hane: ev, mesken
haysiyet: itibar
hükûmet: yönetim
ifade: anlatma.
ikna: inandırma.
ilmiye dairesi: talim ve terbiye işlerinin, millî eğitim işlerinin yürütüldüğü daire
imtiyaz: ayrıcalık, özel izin
imtiyazat: imtiyazlar, izinler
ispat: doğruyu delillerle göstermek
iştirak: ortak olma
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar
mesela: misal olarak.
mesele: problem, önemli konu
muamelât: muameleler, iç hukukla ilgili konular
muannit: inatçı
muntazam: intizamlı, düzenli
mülkiye dairesi: maliye işlerinin yürütüldüğü daire
münasebet: vesile
münasebettar: ilgili, alâkalı
müstemlekat: müstemlekeler, sömürgeler
müteaddit: çeşitli
payitaht: başkent.
raiyet: halk, vatandaş
ref': kaldırma
saniyen: ikinci olarak
semavat: semalar, gökler
suret: biçim, tarz
şark: doğu
şimal: kuzey
tard: kovma
temas: değmek, ilişkilenmek.
temsil: benzetme, misal
umum: bütün
vaziyet: durum
zan: sanma
zihin: bilinç, dimağ

alınıyor gibi ve o dairede medar-ı bahis olunmuş bir mesele şekli verilir tarzda ifade edilir.

İşte bu iki temsil gibi, semavat memleketi, payitaht ve merkez itibarıyla gayet uzak olduğu hâlde, arz memleketinde insanlann kalblenne uzanmış manevî telefonlan olduğu gibi, semavat âlemı, yalnız âlem-i cismaniye bakmıyor; belki âlem-i ervahı ve âlem-i melekûtu tazammun ettiğinden, bır cihette perde altında âlem-ı şahadetı ihata etmıştır

Hem âlem-i bâkîden ve dâr-ı bekadan olan cennet dahi, hadsiz uzaklığıyla beraber, yine o daire-i tasarrufatı, perde-ı şahadet altında, her tarafta nuranî bır surette uzanmış, yayılmış Sâni-i Hakîm-i Zülcelâl'ın hikmetiyle, kudretıyle, nasıl kı insanın başında yerleştirdığı duygulannın merkezleri ayrı ayrı olduğu hâlde, her biri umum o vucuda, o cisme hükmediyor ve daire-i tasarrufuna alabıliyor. Öyle de, bu insan-ı ekber olan kâinat dahi, mütedahil ve bırbırı içinde bulunan daireler gibı, binler âlemleri ihtiva ediyor. Onlarda cereyan eden ahvalin ve hâdiselerin küllî ve cüz'iyetı ve hususiyeti ve azameti cihetiyle medar-ı nazar olur, yanı, o cüzler cüz'î ve yakın yerlerde ve kullî ve azamethıler küllî ve buyuk makamlarda görülür.

Fakat bazen cüz'î ve hususî bir hâdise büyük bir âlemi istilâ eder. Hangı koşede dınlenilse, o hâdise işıtılır. Ve bazen de büyük tahşidat, düşmanın kuvvetine karşı değil, belkı izhar-ı haşmet ıçin yapılır. Meselâ, hâdise-ı Muhammediye (ASM) ve vahy-i Kur'ân'ın hâdise-i kudsiyesi,

ahval hâller durumlar
alem dünya cihan
alem-i bâki sonsuz olan ahıret âlemı
âlem-ı cismaniye cısım âlemı
alem-i ervah ruhlar alemı
alem-ı melekût ruhlar ve melekler alemı
alem-i şahadet gozle görülen alem
arz yer dunya
azamet buyukluk, yucelik.
azamet buyukluk yucelik.
cereyan bir tarafa dogru akış
cihet yon
cuz parça
cüz'i küçuk.
cüz'iyet cuz'î oluş kuçuklük.
daire-i tasarrufi tasarruf sahası
daire-i tasarrufat tasarruflar dairesi
dâr-ı beka bakı ve sonsuz dünya ahıret.
gayet son derece
hadise olay
hadise-ı kudsiye mukaddes kusursuz hadıseler
hâdise-i Muhammediye Hz Muhammed ın peygamberlığı ve mu cizeleri
hadsiz sınırsız sonsuz.
hikmet ilâhî gaye yuksek bılgı
hususi ozel
hususiyet ayırıcı ozellik.
hükmetmek emn alunda tutmak hakim olmak
İfade anlatma soyleme
ihata kuşatma
ihtiva içine alma
insan-ı ekber buyuk ve en makbul olan insan
istilâ kaplama
itıbarıyla degenyle
izhar-ı haşmet haşmet ve heybetin gorunmesı
kainat butun âlemler varlıklar
kudret kuvvet, ıktıdar
küllî umumî genel oluş.
makam mevkı.
manevî manaya aıt olan
medar-ı bahis soz konusu
medar-ı nazar goz onunde bulundurulması gereken
mesela mısal olarak.
mesele problem onemlı konu
mütedahil. bırbırıne geçmış
nurani nurlu
payıtaht. başkent.
perde-i şahadet gorunen eşya (alem) perdesı
Sâni-i Hakîm-i Zülcelâl her şeyı ızzet, heybet ve hıkmet ıle yaratıp sanat ıle donatan Allah
semavat. semalar gokler
suret bıçım tarz
tahşidat toplamalar yığmalar
tarz bıçım suret.
tazammun ihtıva etme ıçine alma
temsil benzetme omek.
umum butun
vahy-i Kur'ân Kur'ân ın vahıy yoluyla ındırılmesı

umum semavat memleketinde, hatta o memleketin her köşesinde en mühim bir hâdise olduğundan, doğrudan doğruya çok uzak ve çok yüksek olan koca semavatın burçlarına nöbettarlar dizilip, yıldızlardan mancınıklan atarak casus şeytanları tard ve defediyorlar vaziyetinde göstermek ve ifade etmekle, vahy-i Kur'ânînin derece-i haşmetini ve şaşaa-ı saltanatını ve hiçbir cihette şüphe girmeyen derece-i hakkaniyetini ilâna bir işaret-i Rabbaniye olarak, o vakitte ve o asırda daha ziyade yıldızlar düşürülüyormuş ve atılıyormuş Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan dahi, o ilân-ı tekviniyeyi tercüme edip ilân ediyor ve o işaret-i semaviyeye işaret eder

Evet, bir melâikenin üfürmesiyle uçurulabilir olan o casus şeytanları böyle işaret-i azîme-i semaviye ile, melâikelerle mübareze ettirmek, elbette o vahy-i Kur'ânînin haşmet-i saltanatını göstermek içindir Hem bu haşmetli olan beyan-ı Kur'ânî ve azametli tahşîdat-ı semaviye ise, cinnîlerin, şeytanların, semavat ehlini mübarezeye ve müdafaaya sevk edecek bir iktıdarlan, bir müdahaleleri bulunduğunu ifade için değil, belki kalb-i Muhammedîden (ASM) tâ semavat âlemine, tâ Arş-ı Azama kadar olan uzun yolda, hiçbir yerde cin ve şeytanın müdahaleleri olmamasına işaret için, vahy-i Kur'ânî, koca semavatta, umum melâikece medar-ı bahis olan bir hakikattir ki, bir derece ona temas etmek için, şeytanlar tâ semavata kadar çıkmaya mecbur olup, hiçbir şeye muvaffak olamayarak recmedilmesiyle işaret ediyor ki, kalb-ı Muhammediye (ASM) gelen vahiy ve huzur-i Muhammediyeye (ASM)

âlem: dünya cihan
Arş-ı Azam: en büyük arş Allah'ın arşı.
asır: yüzyıl
azamet: büyüklük, yücelik.
beyan-ı Kur'ân: Kur'ân'ın beyanı ve ifadesi
burç: kale
casus: hafiye gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren
cihet: yön
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık
cinnî: cin taifesinden olan
def': savmak, uzaklaştırma
derece-i hakkaniyet: doğruluk gerçekçilik derecesi
derece-i haşmet: ihtişamın derecesi.
ehl: bir yerde oturan
hâdise: olay
hakıkat: gerçek.
haşmet: ihtişam heybet
haşmet-i saltanat: sultanlığın haşmeti ihtişamı
huzur-i Muhammediye: Hz Peygamberin huzuru sohbeti
ifade: anlatma
iktıdar: bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
ilân-ı tekviniye: İlâhî yaratılışın ilânı.
işaret-i azîme-i semaviye: semavatın büyük işaret ve hareketleri
işaret-i Rabbaniye: Cenâb-ı Allah'ın işareti
işaret-i semaviye: semavî ilâhî işaret.
kalb-i Muhammedî: Hz Muhammed'in kalbi.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
mancınık: ağır taşlar fırlatmak için kullanılan bir ucunda bir kepçe öbür ucunda da bir karşı ağırlık bulunan eski bir savaş aleti
mecbur: zorunlu
medar-ı bahis: söz konusu
melâike: melekler
muvaffak: başarılı
mübareze: kavga dövüşme
müdafaa: savunma
müdahale: karışma ilişme
mühim: önemli
nöbettar: nöbet tutan
recmedilmek: taşlanmak.
semavat: semalar gökler
sevk: yönlendirme, gönderme
şaşaa-ı saltanat: parlak ve gösrenşli saltanat
tahşîdat-ı semaviye: gökteki kalabalık ve yığınlamalar
tard: kovma
temas: değmek.
tercüme: çevirı
umum: bütün
vahiy: bir emrin Allah (c.c.) tarafından peygamberlere bildirilmesi.
vahy-i Kur'ânî: Kur'ân'ın vahiy hakıkatı
vaziyet: durum
ziyade: fazlasıyla

gelen Cebrail ve nazar-ı Muhammediye (ASM) görünen hakaik-ı gaybıye, sağlam ve müstakımdır, hiçbir cihetle şüphe girmez diye, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, mu'cizâne haber veriyor.

Amma cennetin uzaklığıyla beraber, âlem-i bekadan olduğu hâlde en yakın yerlerde görülmesi ve bazen ondan meyve alınması ise, evvelki iki temsil sırrıyla anlaşıldığı gibi, bu âlem-ı fânî ve âlem-i şahadet ise, âlem-i gayba ve dâr-ı bekaya bir perdedir. cennetin merkez-i kübrası uzakta olmakla beraber, âlem-i misal âyinesi vasıtasıyla her tarafta görünmesi mümkün olduğu gibi, hakkalyakîn derecesindeki imanlar vasıtasıyla, cennetin bu âlem-i fânîde –temsîlde hata olmasın– bir nevi müstemlekeleri ve dairelerî bulunabilir. Ve kalb telefonuyla, yüksek ruhlarla muhabereleri olabilir, hediyelen gelebilir.

Amma bir daire-i kulliyenin cüz'î bir hâdise-i şahsıye ile meşgul olması, yani, kâhinlere gaybî haberleri getirmek için şeytanlar tâ semavata çıkıp kulak veriyorlar, yanın yamalak yanlış haberler getiriyorlar diye tefsirlerdeki ifadelerin bir hakikati şu olmak gerektir ki:

Semavat memleketinin payitahtına kadar gidip o cüz'î haberi almak değildir. Belki cevv-i havaya dahı şümulü bulunan semavat memleketinin –teşbihte hata yok– karakolhaneleri hükmünde bazı mevkileri var ki, o mevkilerde arz memleketiyle münasebettarlık oluyor. Cüz'î hâdiseler için, o cüz'î makamlardan kulak hırsızlığı yapıyorlar. Hatta kalb-i insanî dahi o makamlardan birisidir.

alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret.
âlem-i fânî: geçici âlem, dünya.
âlem-i gayb: görülmeyen âlem.
alem-i misal: görüntüler âlemi.
alem-i şahadet: gözle görülen âlem.
arz: yer, dünya.
Cebrail: Allah tarafından peygamberlere vahiy götürmekle vazifeli melek.
cevv-ı hava: hava boşluğu.
cihet: yön.
cuz'i: küçük.
daire-i küllîye: her şeyi kapsayan, bütüne ve umuma ait daire.
dar-ı beka: bâki ve sonsuz dünya, ahıret.
evvel: önce.
gaybi: gayba dair.
hadise: olay.
hadise-i şahsıye: şahsî ve ferdî hadiseler.
hakaik-ı gaybiye: gizli olan ve bilinmeyen gerçekler.
hakikat: gerçek.
hakkalyakîn: en kesin bir surette gerçeği görüp yaşamak hâli.
hata: yanlış, galat.
hukmünde: yerinde.
ifade: anlatma.
iman: inanma, itikat.
kâhin: gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse.
kalb-i insanî: insan kalbi.
karakolhane: sorgulama yeri.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
makam: yer, mevki.
merkez-i kübra: en büyük merkez.
mevki: yer, mekân.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muhabere: haberleşme.
münasebettar: alakalı, bağlantılı.
müstakim: doğru, istikamet sahibi.
müstemleke: sömürge.
nazar-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in nazarı, bakışı.
nevi: çeşit, tür.
payitaht: başkent.
perde: örtü.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
semavat: semalar, gökler.
şümul: içine alma, kaplama.
tefsir: Kur'an-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
temsil: benzetme, örnek.
teşbih: benzetme.
vasıta: aracılık.

ki, melek-i ilham ile şeytan-ı hususî, o mevkide mübareze ediyorlar. Ve hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye ve hadisat-ı Muhammediye (ASM) ise, ne kadar cüz'î de olsa, en büyük, en küllî bir hâdise-i mühimme hükmünde, en küllî bir daire olan Arş-ı Azamda ve daire-i semavatta –temsilde hata olmasın– mukadderat-ı kâinatın manevî ceridelerinde neşrolunuyor gibi, her köşede medar-ı bahis oluyor diye beyan ile beraber, kalb-i Muhammedîden (ASM) tâ daire-i Arşa varıncaya kadar ise, hiçbir cihetle müdahale imkânı olmadığından, semavatı dinlemekten başka şeytanların çaresi kalmadığını ifade ile, vahy-i Kur'ânî ve nübüvvet-i Ahmediye (ASM) ne derece yüksek bir derece-i hakkaniyette olduğunu ve hiçbir cihetle hilâf ve yanlış ve hile ile ona yanaşmak mümkün olmadığını, gayet belîğâne, belki mu'cizâne ilân etmek ve göstermektir.

Said Nursî

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (1)

Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın arşı
belîğâne: maksadı tam olarak ve mükemmel bir uslupla ifade ederek.
beyan: anlatma, izah
ceride: gazete
cihet: yön
cüz'î: küçük
daire-i Arş: Arş dairesi, İlâhî makam dairesi
daire-i semavat: gökler âlemi
derece-i hakkaniyet: doğruluk, gerçekçilik derecesi
gayet: son derece
hadisat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in olayları
hâdise-i mühimme: önemli olay
hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye: İman ve Kur'ân hakikatleri.
hata: yanlış, galat
hilâf: zıt.
hile: desise
hükmünde: değerinde
ifade: anlatma

1. Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

imkân: mümkün olma, olabilirlik.
kalb-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in kalbi
küllî: umumî, genel
manevî: mana ile ilgili
medar-ı bahis: söz konusu
melek-i ilham: insanlara iyi şeyler yapmayı ve kötü şeylen yapmamayı ilham eden melek
mevki: yer, makam.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
mukadderat-ı kâinat: kâinatta meydana gelecek hadiseler, olaylar
mübareze: vuruşma, çatışma
müdahale: karışma, ilişme.
neşir: yayma, tanıtım
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
semavat: semalar, gökler
şeytan-ı hususî: herkesin şahsına mûsallat olan özel şeytan
temsil: benzetme, örnek.
vahy-i Kur'ânî: Kur'ân'ın vahiy hakikatı

İfade-i Meram

On üç seneden beri, kalbim aklım ile imtizaç edip Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'ın

لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ۞ [1] لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۞ [2]

اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي اَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ۞ [3]

لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ [4]

gibi ayetlerle emrettiği tefekkur mesleğine teşvik ettiği ve تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ [5] hadıs-ı şenfi, bazen "*bir saat tefekkur bir sene ibadet*" hukmunde olduğunu beyan edip, tefekkure azîm teşvikat yaptığı cihetle, ben de bu otuz seneden beri meslek-i tefekkurde akıl ve kalbime tezahur eden buyuk nurları ve uzun hakıkatleri kendime muhafaza etmek ıçın, ışarat nev'inden bazı kelimatı, o envara delâlet etmek ıçın değil, belki vucutlarına ışaret ve tefekkuru teshıl ve ıntızamı muhafaza ıçın vazettim. Gayet muhtelif Arabî ıbarelerle kendi kendime o tefekkurde gittiğim zaman o kelimatı lisanen zikrediyordum. Bu uzun zamanda ve bınler defa tekrarında ne bana usanç geliyordu ve ne de verdiği zevk noksanlaşıyordu ve ne de onlara ihtıyac-ı ruhî zaıl oluyordu. Çünkü butun o tefekkurat, âyât-ı Kur'âniyenın lemaatı olduğundan, âyâtın bır hassası olan usandırmamak ve halâvetını muhafaza etmek hassasının bır cılvesi, o tefekkur âyınesinde temessul etmiştir.

Bu ahırde gordum kı, Rısale-ı Nur'un eczalarındaki kuvvetlı ukde-ı hayatıye ve parlak nurlar, o sılsıle-ı tefekkuratın lem'alarıdır. Bana ettıklen tesırı başka zatlara da edeceği düşuncesiyle, ahır ömrumde mecmuunu kaleme

1. Tâ düşunnuz. (Bakara Suresi, 219, 266.)
2. Tâ düşunsunler. (A'raf Suresi, 176; Nahl Suresi, 44; Haşr Suresi, 21.)
3. Onlar kendi uzerlerindekı ılâhî sanat mu'cızelerını hıç düşunmezler mı? Gokler ve yer ve her ıkısı arasındakıler Allah yararmıştır. (Rum Suresi, 8.)
4. Düşunen bır topluluk ıçın ayetler, delıller vardır. (Yunus Suresi, 24; Ra'd Suresi, 3; v.d.)
5. Bır muddet tefekkur, bır senelık nafıle ıbadetten daha hayırlıdır. (*Keşfü'l-Hafâ*, 1/1004; *Mecmau'z-Zevaid*, 1/78; *İhya-ı Ulûmiddin*, 4/409.)

ahır: son, sonunda, sonra
akıl: ınsandakı düşunce, anlama ve tedbır alma, iyiyi ve kotuyu ayırt edebılme kabılıyetı, us
Arabî: Arabcaya aıt, Arab dılı ıle ılgılı
ayat: ayetler, Kur'ân ayetlerı
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetlerı
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesı, âyıne, ayna
azîm: buyuk, yuce, ulu
beyan: anlatma, açık soyleme, bıldırme, ızah
cihet: yon
cilve: gorunto, yansıma
delâlet etmek: delıl olma, gostermek
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
emir: buyurma, buyruk
envar: nurlar, parlak ışıklar
hadıs-ı şerif: Peygamberımızden aktarılan sozlerın genel adı
halâvet: tatlılık, sırnlık
hassa: nıtelık, ozellık
hukmunde olmak: yerınde olmak, yerine geçmek
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazıfesını yapmak
ibare: cumle
ifade-i meram: dılek ve maksadını anlatma, maksadı ifade etme
ihtıyac-ı ruhî: ruhen duyulan ıhtıyaç
imtizaç: uyuşma, uyguncluk, bağdaşma
işarat: ışaretler, belırtıler
kelimat: kelımeler, sozler
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla mu'cize olan, benzerını yapmakta akılları âcız bırakan Kur'ân
lem'a: parıltı, parlayış, parlama
lemaat: parıltılar, parlamalar
lisanen: sozle, dıl ıle soyleyerek
mecmu: toplam, tum
meslek-i tefekkur: tefekkur meslegı, metodu
muhafaza etmek: korumak, saklamak
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
nevi: çeşıt, tur
niyet: bır ışın yapılmasını onceden dusunme, kalbın bır ışe yonelmesi, karar vermesi
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, şule
sılsıle-i tefekkurat: zincırleme tefekkur dairelerı, halkaları
tefekkur: varlıklar uzerınde Allah'ı tanımayı sonuç verecek şekılde dusunme
tefekkurat: tefekkurler, dusunmelerı
temessul: belırmek, gorunmek
teshıl: kolaylaştırma, kolay hâle getırme
tesir: etkı
teşvik etmek: ıstek uyandırmak, cesaret vermek
teşvikat: teşvikler, ısteklendırmelerı
tezahür: gorunmek, ortaya çıkmak
ukde-i hayatiye: hayat çekırdeğı, hayat duğumu
vazetmek: yerleştırmek, koymak
vücut: var oluş, varlık
zaıl: sona eren, devamlı olmayan, yok olan
zikir: anma

almak niyet etmiştim. Gerçi çok mühim parçaları risalelerde derç edilmiştir, fakat heyet-i mecmuasında başka bir kuvvet ve kıymet bulunacaktır.

Ahir-i omur muayyen olmadığı için, bu Eskişehir hapsindeki mahkûmiyetim ve vaziyetim ölümden daha beter bir şekil aldığından, ahir-i hayatı beklemeyerek, Nur kardeşlerimin istifade arzularıyla ısrar ve ilhahlarıyla, tağyir etmeyerek, o silsile-i tefekkurat Yedi Bab üstünde yazıldı.

Bu nevi kudsî hakikatlerin ekseriyet-i mutlakası namaz tesbihatında hatıra geldiklerinden, *sübhanallah, elhamdülillâh, Allahü ekber, lâ ilâhe illâllah* kudsî kelimelerinin her birisi bir menba hükmüne geçtiğinden, aynen namaz tesbihatındaki tertip gibi yazılmak lâzım gelirken, o zaman tecritteki müşevveşiyet-i hâl o tertibi bozmuş. Şimdi o Lem'anın *Birinci Babı* subhanallah, *İkincisi* elhamdülillâh, *Üçüncüsü* Allahü ekber, *Dördüncüsü* lâ ilâhe illâllaha dair olacak. Çünkü Şafiîlerin namaz tesbihatından ve duadan sonra otuz üç defa aynen *sübhanallah, elhamdülillâh, Allahü ekber* gibi otuz üç defa da *lâ ilâhe illâllahı* çok Şafiîler okuyorlar.

Dördüncü Bab iki fasıldır. Birinci Fasıl, Hazret-i Hızır'ın meşhur ve mühim bir virdi mebde ve esas olarak marifetullahta ve tevhidin meratibinde altmış üç mertebeye işaret ediyor. O altmış üç mertebenin her birisi iki cümledir. *Lâ ilâhe illâllah* vahdaniyeti ispat ettiği gibi, hüve ile başlayan isimler vücud-i Vacib'i ispat ediyor. Âdeta birinci cümle vahdaniyeti gösterdiği zaman, bir sual-i mukadder hatıra geliyor: "O *Vahid* kimdir, nasıl bileceğiz?" diye vakı olan suale, meselâ "Hüve'r-rahmanü'r-rahîm" ile cevap veriyor. Yani, kâinatı dolduran âsâr-ı şefkat ve merhamet, o *Rahman*'ı tanıttırıyor. Ve hakeza, kıyas et.

Said Nursî

âdeta: sanki
ahir-i hayat: hayatın son devresi, hayatın sonu
ahir-i omur: ömrün sonu
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
asar-ı şefkat: şefkat eserleri, sevgi ve merhamet nişanları, izleri
bab: kısım, bölüm, konu, kapı, giriş
dair: alâkalı, alt, ilgili
derç etmek: almak, kaydetmek, yerleştirmek.
dua: yalvarma, yakarış, niyaz
ekseriyet-i mutlaka: çoğunluk, çokluk, kesin çoğunluk
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü hamd, şükür ve minnet Allah'a aittir
esas: asıl, temel, dip, kök.
fasıl: kısım, bölüm
hakeza: böylece, bunun gibi
hatıra gelme: hatırlama, zihne veya akla gelme
heyet-i mecmua: bir şeyin bütünü, genel
hükmüne geçmek: yerine geçme, yerinde olma
hüve: O (Allah)
hüverrahmanü'r-rahim: O (Allah) Rahman ve Rahim'dir
ilhah: fazlaca, üstüne düşme, zorlama
ispat etme: doğruyu, delil göstererek meydana koyma
ısrar: çok isteme.
istifade: faydalanma, yararlanma
kıyas etme: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme
kıymet: değer, şeref, onur, itibar
kudsî: mukaddes, kutlu, temiz, değerli
lâ ilâhe illâllah: Allah'tan başka ilah yoktur
lem'a: parıltı, parlayış, parlama
mahkumiyet: hükum giyilen sure.
marifetullah: Allah'ı bilme, tanıma
mebde: başlangıç.
menba: kaynak.
meratip: mertebeler, basamaklar, dereceler
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.
mertebe: derece, basamak
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği, ünlü
muayyen: belli, belirli
müşevveşiyet-i hâl: hâl ve durum karışıklığı
namaz tesbihatı: namazdan sonra yapılan tesbihler
nevi: çeşit, tür
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
silsile-i tefekkurat: zincirleme tefekkur dairelen, halkaları
sual-i mukadder: gelmesi beklenen soru
sübhanallah: Allah'ı her türlü eksiklikten, ayıp ve kusurlardan, her çeşit noksan sıfatlardan tenzih eder, bütün mükemmel sıfatlarla muttasif olduğunu kabul ederim manasına gelen zikir ve tesbih sözü
tağyir etme: değiştirme, bozma.
tecrit: ayırma, bir tarafta tutma, yalnız başına bırakma
tertip: düzene koyma, sıralama
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
Vahit: bir, tek, biricik, dengi ve ortağı olmayan, eşi, benzeri olmayan Allah
vakı: vuku bulan, olan
vaziyet: durum
virt: belli zamanlarda okunması manevi bir vazife olarak kabul edilen Kur'an cüzleri, Esma-i Hüsna ve dualar.
Vücud-i Vacib: varlığı vacip olan Allah'ın vücudu

اَلْبَابُ الْاَوَّلُ

فِي «سُبْحَانَ اللهِ» ۞ وَهُوَ ثَلَاثَةُ فُصُولٍ

اَلْفَصْلُ الْاَوَّلُ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

• فَسُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ السَّمَاءُ بِكَلِمَاتِ نُجُومِهَا وَشُمُوسِهَا وَأَقْمَارِهَا، بِرُمُوزِ حِكَمِهَا ۞

• وَيُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ «الْجَوُّ» بِكَلِمَاتِ سَحَابَاتِهَا وَرُعُودِهَا وَبُرُوقِهَا وَأَمْطَارِهَا بِإِشَارَاتِ فَوَائِدِهَا ۞

• وَيُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ رَأْسُ الْأَرْضِ بِكَلِمَاتِ مَعَادِنِهَا وَنَبَاتَاتِهَا وَأَشْجَارِهَا وَحَيَوَانَاتِهَا، بِدَلَالَاتِ انْتِظَامَاتِهَا ۞

• وَتُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ النَّبَاتَاتُ وَالْأَشْجَارُ بِكَلِمَاتِ أَوْرَاقِهَا وَأَزْهَارِهَا وَثَمَرَاتِهَا بِتَصْرِيحَاتِ مَنَافِعِهَا ۞

• وَتُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الْأَزْهَارُ وَالْأَثْمَارُ بِكَلِمَاتِ بُذُورِهَا وَأَجْنِحَتِهَا وَنَوَاتَاتِهَا بِعَجَائِبِ صَنْعَتِهَا ۞

• وَتُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ النَّوَاتَاتُ وَالْبُذُورُ بِأَلْسِنَةِ سَنَابِلِهَا وَكَلِمَاتِ حَبَّاتِهَا بِالْمُشَاهَدَةِ ۞

Birinci Bab

Sübhanallah'a dair Üç Fasıldır

Birinci Fasıl

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Ey semavat ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'i!

• Sema, nihayet derecede sanatlı yıldızlar ve güneşler ve peykler kelimatının hikmetli rumuzatıyla;

• cevv-i sema ise, bulutlar ve gök gürültüsü ve şimşekler ve yağmurlar kelimelerinin fevaidinin işaratıyla,

• bir baş misillü küre-i arz ise, maadın ve nebatat ve eşcar ve hayvanat kelimelerinin intizamatının delâlâtıyla;

• nebatat ve eşcar ise, yapraklar ve çiçekler ve meyveler kelimatının menafiinin tasrihatıyla;

• çiçekler ve meyveler ise, acaib-i sanat olan tohumlarının, kanatçıklarının ve çekirdeklerinin kelimatıyla;

• çekirdekler ve tohumlar ise, bilmüşahede sumbullennin lisanıyla ve habbeciklerinin kelimatıyla,

acaib-i sanat: Cenab-ı Hakkın sanatının harika ve hayret uyandırıcı durumları.
arz: yer, dünya
bab: kapı, giriş kısım, konu
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cevv-i sema: gökyüzü, hava âlemi
dair: alâkalı, ait, ilgili
delâlât: işaretler, yol gösterme, kılavuzluklar
derece: basamak, aşama, ölçü, mertebe.
eşcar: ağaçlar
fasıl: kısım, bölüm
fevaid: faydalar, kârlar, kazançlar
habbe: tane
Halık-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk ve yücelik sahibi yaratıcı Allah
hayvanat: hayvanlar
hikmet: kâinatta ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
intizamat: düzenlemeler, düzgün oluş
işarat: işaretler, belirtiler
kelimat: kelimeler, sözler
kure-i arz: dünya, yer küresi
lisan: dil
maad: dönüp gidilecek yer.
menafi: faydalar, yararlar, çıkarlar
misillü: gibi, benzeri
nebatat: bitkiler
nihayet: son
peyk: uydu
rumuzat: işaretler, belirtiler
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, becerı, bilgi
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler
Sübhanallah: "Allah'ı her türlü eksikliklerden sonsuz derecede yücedir" manasına gelen zikir ve tesbih sözü
tasrihat: açık açık anlatmalar, izah etmeler

• وَيُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ كُلُّ نَبَاتٍ بِغَايَةِ الْوُضُوحِ وَالظُّهُورِ عِنْدَ انْكِشَافِ أَكْمَامِهَا وَتَبَسُّمِ بَنَاتِهَا بِأَفْوَاهِ مُرَبَّيَاتِ أَزَاهِيرِهَا وَمُنْتَظِمَاتِ سَنَابِلِهَا، بِكَلِمَاتِ مَوْزُونَاتِ بُذُورِهَا وَمَنْظُومَاتِ حَبَّاتِهَا، بِلِسَانِ نِظَامِهَا فِي مِيزَانِهَا فِي تَنْظِيمِهَا فِي تَوْزِيعِهَا فِي صَنْعَتِهَا فِي صِبْغَتِهَا فِي رِيقَتِهَا فِي نُقُوشِهَا فِي رَوَائِحِهَا «حاشيه» فِي طُعُومِهَا فِي أَلْوَانِهَا فِي أَشْكَالِهَا ۞

كَمَا تَصِفُ تَجَلِّيَاتِ صِفَاتِكَ وَتُعَرِّفُ حَلَوَاتِ أَسْمَائِكَ وَتُفَسِّرُ تَوَدُّدَكَ وَتُعَرِّفُكَ بِمَا يَتَقَطَّرُ مِنْ طَرَافَةِ عُيُونِ أَزَاهِيرِهَا وَمِنْ طَرَاوَةِ أَسْنَانِ سَنَابِلِهَا مِنْ رَشَحَاتِ لَمَعَاتِ حَلَوَاتِ تَوَدُّدِكَ وَتَعَرُّفِكَ إِلَى عِبَادِكَ ۞

سُبْحَانَكَ يَاوَدُودُ يَامَعْرُوفُ مَا أَحْسَنَ صُنْعَكَ وَمَا أَزْيَنَهُ وَمَا أَبْيَنَهُ وَمَا أَتْقَنَهُ ۞

حاشيه اون ايكى پرده پرده اوستنده، برهان ايجنده، دليل دليل ايجنده بر چيچكدن مختلف نغمات و متنوع لمعات ايله نقاش أزلى بى قلبه كوستريور، عملك كوزيسى باقديريور.

• ve bütün nebatat ise, tomurcuklarının inkişafında müzeyyen çiçeklerinin ve muntazam sümbüllerinin ağzıyla yavrularının tebessümü hengâmında gayet vazıh ve zahir bir surette görülduğü gibi, mevzun tohumlarının ve muntazam habbelerinin kelimatıyla, şekillerinin ve o şekiller içindeki renklerinin ve o renkler içindeki tatlarının ve o tatmaklar içindeki güzel kokularının ve o güzel kokular içindeki (HAŞİYE) nakışlarının ve o nakış içindeki zıynetinin ve o ziynet içindeki boyasının ve o boya içindeki sanatın ve o sanat içindeki tevzinin ve o tevzın içindeki tanzimin ve o tanzim içindeki mizanın ve o mizan içindeki nizamatın lisanıyla Sana hamd ederler, Seni bütün kusur ve noksan sıfatlardan tenzih ederek tesbih ve takdis ederler.

Öyle ki, nebatatın her bir, zarif gözler misillü çiçeklerinden ve sümbüllerinin taze yaprakçıklarından takattur eden, Senin kendini kullarına tanıtıp sevdiren tearrüf ve teveddüdünün cilveleriindeki lemaatın tereşşuhatının tarifleriyle, Senin tecelliyat-ı sıfâtını tavsif, cilve-i esmanı tarif ve teveddüdünü tefsir ederler.

Ey nihayet derecede mükemmel, müzeyyen ve güzel sanatının delilleriyle mahlûkatını seven, kendini onlara sevdiren ve tanıttıran Vedûd ve Maruf, ey bütün kusur ve noksanlardan münezzeh olan Sâni-i Zülcelâl!

HAŞİYE: On iki perde perde üstünde, burhan burhan içinde, delil delil içinde, bir çiçekten muhtelif nağamat ve mütenevvi lemaatla Nakkaş-ı Ezeli'yi kalbe göstenyor, aklın gözünü baktırıyor.

cilve: görünme, yansıma
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki esen görüntüsü. Allah'ın isimlerinin tecellileri
delil: insanı gerçeğe ulaştıran ız, kanıt, şahıt.
habbe: tane
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme. Allah'ın yüceliğini övme
haşiye: dipnot, derkenar
hengam: sıra, vakır
inkişaf: açılma, görülme, meydana çıkma
kelimat: kelimeler, sözler
kul: insan, abd
kusur: eksiklik, noksan
lemaat: parıltılar
lisan: dil
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar. Allah tarafından yaratılanlar
maruf: bilinen
mevzun: ölçülü, biçimli, uygun, düzgün
misillü: gibi, benzen
mizan: ölçü
muntazam: tertipli, düzenli
mükemmel: noksansız, tam, eksiksiz
münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan.
müzeyyen: süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış
nakış: resim, süs, resim süsleme sanatı.
nebatat: bitkiler
nihayet derece: sonsuz derece.
nizamat: nizamlar, düzenler
noksan: eksiklik.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, hüner, bilgi
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanarla yaratan Allah
sıfat: hâl, özellik, nitelik, vasıf
suret: biçim, görünüş
takattur: damlama, damla damla akma
takdis: Allah'ın hamde ve övgüye layık olduğunu bildirme. Allah'ı her türlü kusur ve noksanlıklardan tenzih etme
tanzim: düzenleme, tertipleme
tarif: tanım, bir işin yapılış şeklini açıklama
tavsif: asılını ve özelliklerini ortaya koyma, etraflıca tanıf etme
tearrüf: karşılıklı anlaşma, tanışma
tebessüm: gülümseme, gülümseyiş
tecelliyat-ı sıfat: İlâhî sıfatların tecellileri.
tefsir: açıklama, yorum, izah
tenzih etme: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına uygun ifadelerle anma
teveddüd: sevgi gösterme, dostluk etme
tevzın: tartma, ölçülü hale koyma
vazıh: açık, ayan, aşikâr, besbelli, kapalı olmayan
Vedud: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah
zahir: görünen, görünürdeki
zarif: zerafetli, güzel, şık.
ziynet: süs, bezek.

سُبْحَانَكَ يا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ جَمِيعُ الْأَشْجَارِ بِكَمَالِ الصَّرَاحَةِ وَالْبَيَانِ عِنْدَ افْتِتَاحِ أَكْمَامِهَا وَانْكِشَافِ أَزْهَارِهَا وَتَرَايُدِ أَوْرَاقِهَا وَتَكَامُلِ أَثْمَارِهَا وَرَقْصِ بَنَاتِهَا عَلَىٰ أَيَادِي أَغْصَانِهَا حَامِدَةً بِأَفْوَاهِ أَوْرَاقِهَا الْخُضْرَةِ بِكَرَمِكَ، وَأَزْهَارِهَا الْمُتَبَسِّمَةِ بِلُطْفِكَ، وَأَثْمَارِهَا الضَّاحِكَةِ بِرَحْمَتِكَ، بِأَلْسِنَةِ طَعَامِهَا فِي مِيزَانِهَا فِي تَنْظِيمِهَا فِي تَوْرِيقِهَا فِي صَنْعَتِهَا فِي صَبْغَتِهَا فِي رِيحِهَا فِي نُقُوشِهَا فِي طُعُومِهَا فِي رَوَائِحِهَا فِي أَلْوَانِهَا فِي أَشْكَالِهَا فِي اخْتِلَافِ لُحُومِهَا فِي كَثْرَةِ تَنَوُّعِهَا فِي عَجَائِبِ «حاشه» خِلْقَتِهَا ۞

كَمَا تَصِفُ صِفَاتِكَ وَتُعَرِّفُ أَسْمَاءَكَ وَتُفَسِّرُ تَحَبُّبَكَ وَتَعَهُّدَكَ لِمَصْنُوعَاتِكَ بِمَا يَتَرَشَّحُ مِنْ شِفَاهِ ثِمَارِهَا مِنْ قَطَرَاتٍ رَشَحَاتٍ لَمَعَاتٍ حَلَوَاتٍ تَحَبُّبِكَ وَتَعَهُّدِكَ لِمَحْلُوقَاتِكَ ۞

حَتَّى كَأَنَّ الشَّجَرَ الْمُزْهِرَةَ قَصِيدَةٌ مَنْظُومَةٌ مُحَرَّرَةٌ لِتُنْشِدَ لِلصَّانِعِ الْمُدَاتِحِ الْمُبَهِّرَةَ ۞

حاشيه بو اون بش دليل دلل ايچنده، برهان برهان إيچنده صانع ذوالجلاله إشارت ايديور

Bütün eşcar, tomurcuklarının çatlaması, çiçeklerinin açması, yapraklarının çoğalması ve meyvelerinin olgunlaşıp dallarının ellerinde masum çocuklar gibi oynaşması anında, kereminle yeşillenen yapraklarının ve lütfunla tebessüm eden çiçeklerinin ve rahmetinle gülen meyvelerinin ağzıyla, acaib-i hilkatleriyle ve o acaib-i hilkat içindeki kesret-i tenevvüünün ve o kesret-i tenevvü içindeki muhtelif etlerinin ve o muhtelif etlerdeki şekillerinin ve o şekillerdeki renklerinin ve o renkler içindeki güzel kokularının ve o güzel kokular içindeki ayrı ayrı tatlarının ve o tatlar içindeki nakışlarının ve o nakışlar içindeki ziynetlerinin ve o ziynetlerdeki boyalarının ve o boyalar içindeki sanatın ve o sanat içindeki tevzinin ve o tevzin içindeki tanzimin ve o tanzim içindeki mizanın ve o mizan içindeki nizamın lisanıyla, (HAŞİYE) kemal-i sarahat ve bedahetle Seni hamd ve tesbih ederler.

Bütün o ağaçlar, Senin kendini mahlûkatına yakından tanıtan ve sevdiren tahabbüp ve taahhüdünün cilvelerindeki lem'alardan tereşşuh eden ve meyvelerinin ağızlarından dökülen katrelerle, Senin sıfâtını tavsif, esmanı tanıf ve masnuatına tahabbüp ve taahhüdünü tefsir ederler.

Yani, güya çiçek açmış her bir ağaç, güzel yazılmış manzum bir kasidedir ki, o kaside Fâtır-ı Zülcelâl'in medayih-i bâhiresini inşad edip, şairâne, lisan-ı hâl ile söylüyor.

HAŞİYE: Bu on beş delil delil içinde, burhan burhan içinde, Sâni-i Zülcelâl'e işaret ediyor.

medayih-i bâhire: çok açıktan birisini veya bir şeyi övmek, methetmek.
mizan: ölçü
muhtelif: çeşitli
nakış: resim, süsleme sanatı
nizam: düzen, tertip
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet sahibi olan ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, bilgi, hüner
sıfat: hal, özellik, nitelik, vasıf
şairâne: şairce, şair gibi
taahhüt: bir işin yapılması için söz verme, üzerine alma.
tahabbup: sevgi gösterme, muhabbet etme
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tarif: tanım, etrafıyla bildirme, açıklama
tavsif: aslını ve özelliklerini ortaya koyma, etraflıca tanıf etme
tebessüm: gülümseme, gülümseyiş
tefsir: açıklama, yorum, izah
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına uygun ifadelerle anma
tevzin: tartma, ölçülü hâle koyma.
ziynet: süs, bezek.

acaib-i hilkat: şaşırtıcı, hayret verici yaratılış
bedahet: açıklık, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
bürhan: delil, şahit, kanıt
cilve: görünme, belirme
esma: adlar, isimler
eşcar: ağaçlar
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah
güya: sanki, sözde.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme, Allah'ın yüceliğini overek
haşiye: dipnot, derkenar
inşad: şiir okuma, şiiri kuralına uygun olarak okuma
kaside: overek amacıyla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
katre: damla
kemal-i sarahat: mükemmel açıklıkta
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
kesret-i tenevvu: çeşitlerin çokluğu
lem'a: parıltı, parlayış, parlama
lisan: dil
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
lütuf: iyilik, iyi ve dostça davranış
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manzum: dizilmiş, düzenlenmiş, sıralanmış
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
masum: suçsuz, günahsız

اَوْفَتَحَتْ بِكَثْرَةٍ عُيُونَها الْمُبَصَّرَةُ لِتَنْظُرَ لِلْفَاطِرِ الْعَجَائِبَ الْمُنَشَّرَةَ ۞

اَوْ زَيَّنَتْ لِعِيدِهَا اَعْضَاءُهَا الْمُحَضَّرَةَ لِيَشْهَدَ سُلْطَانُهَا آثَارَهَا الْمُوَّرَةَ ۞ وَتُشْهِرَ فِي الْمَشْهَرِ مُرَصَّعَاتِ الْجَوْهَرِ ۞ وَتُعْلِنَ لِلْبَشَرِ حِكْمَةَ خَلْقِ الشَّجَرِ ۞

سُبْحَانَكَ مَا اَحْسَنَ اِحْسَانَكَ مَا اَبْيَنَ تِبْيَانَكَ مَا اَبْهَرَ بُرْهَانَكَ وَمَا اَظْهَرَهُ وَمَا اَنْوَرَهُ ۞ سُبْحَانَكَ مَا اَعْجَبَ صَنْعَتَكَ .

• تَلَأْلُؤُ الضِّيَاءِ بِدَلَالَةِ حِكَمِهَا مِنْ تَنْوِيرِكَ، تَشْهِيرِكَ ۞

• تَمَوُّجُ الْاَعْصَارِ بِسِرِّ وَظَائِفِهَا؛ خُصُوصًا فِي نَقْلِ الْكَلِمَاتِ؛ مِنْ تَصْرِيفِكَ، تَوْظِيفِكَ ۞

• تَفَجُّرُ الْاَنْهَارِ بِاِشَارَةِ فَوَائِدِهَا مِنْ تَدْخِيرِكَ، تَسْخِيرِكَ ۞

Veyahut o çiçek açmış her bir ağaç, binler bakar ve baktırır gözlerini açmış; tâ Sâni-ı Zülcelâl'ın neşir ve teşhir olunan acaib-i sanatını bir iki gözle değil, belki binler gözlerle baksın, tâ ehl-i dikkati öyle baktırsın.

Veyahut o çiçek açan her bir ağaç, umumî bayram olan baharın içindeki hususî bayramında ve resmigeçit-misal bir anda yeşillenmiş azalarını en süslü müzeyyenat-la süslemiş. Tâ ki, onun Sultan-ı Zülcelâl'i, ona ihsan ettiği hedâyâyı ve letaifi ve âsâr-ı nuraniyesini müşahede etsin. Hem meşher-i sanat-ı İlâhiye olan zemin yüzünde ve bahar mevsiminde, murassaat-ı rahmetini enzar-ı halka teşhir etsin. Ve şecerin hikmet-i hilkatini beşere ilân etsin.

Sen her kusur ve noksandan münezzehsin ey en güzel ihsan, en aşikâr beyan, en zahir ve bâhir ve münevver bürhan sahibi olan Sâni-i Hakîm-i Zülcelâl!

Senin hikmetin ile vücut bulan acaib-i sanat olan bütün mevcudat, Seni bütün kusur ve noksandan tenzih eder. Zira,

• Hikmetlerinin delâletiyle, ziyanın parlaması Senin tenvirin ve Senin teşhirinledir.

• Hususan kelimatın naklindeki vezaifinin de sırrıyla, rüzgârın dalgalanması Senin tasrifin ve tavzifinledir.

• Fevaidinin işaratıyla, nehirlerin çağlaması Senin tedhirin ve teshirinledir.

acaib-i sanat: Cenab-ı Hakkın sanatının harika ve hayret uyandırıcı durumları.
asar-ı nuraniye: nurlu ışık saçan eserler
aşikar: apaçık, belli, meydanda.
aza: organlar, üyeler
bahir: belli, besbelli, açık, apaçık.
bayram: neşe ve sevinç günü, şenlik
beşer: insan, insanlık
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
bürhan: delil, ispat, şahit.
delâlet: delil olma, gösterme
ehl-i dikkat: dikkat edenler, dikkat sahipleri
enzar-ı halk: halkın bakışları ve nazarı
fevaid: faydalar
hedâya: hediyeler, armağanlar, bağışlar
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli, bilinmeyen nokta, İlâhî gaye, fayda
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti, gaye, fayda
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
ihsan etme: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama, iktam etme
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
kelimat: kelimeler, sözler
kusur: eksıklık, noksan
letaif: lâtifeler, güzellikler
meşher-i sanat-ı İlâhiye: İlâhî sanatın sergisi
mevcudat: var olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar
murassaat-ı rahmet: Allah'ın rahmetinin süslü sanatlı eserleri
münevver: nurlanmış, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış
münezzeh: bir şeye muhtaç olmayan, arınmış, temiz.
müşahede etme: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama
müzeyyenat: süslenmiş, süslü şeyler
nakil: bir yerden başka bir yere götürme, iletme, taşıma, aktarım
neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpme
noksan: eksıklık, ozur
resmigeçit-misal: devlete ait geçit töreni gibi, benzeri.
Sâni-i Hakîm-i Zülcelâl: her şeyi bir izzet, heybet ve hikmet ile yaratıp, sanat ile donatan Allah
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
sırrıyla: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranılabilen en zor, en ince yanı
Sultan-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi sultan, Allah.
şecer: ağaç
tasrif: istediği şekilde idare etme, kullanma
tavzif: görevlendirme
tedhir: depolama
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tenzih etme: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden uzak olduğuna inanma
teshir: emri altına alma, emrine itaat ettirme, boyun eğdirme
teşhir etmek: sergilemek, göstermek
teşhir: gösterme, sergileme
umumî: herkesle alakalı, herkese ait.
vezaif: vazifeler, işler, görevler
vücut: var olma, varlık.
zahir: görünen, apaçık, belli, meydanda
zemin: yeryüzü
ziya: ışık, aydınlık, nur

• وتَرَبُّ الأَحْجارِ والْحَدِيدِ بِرُمُورِ خواصِّها ومَنافِعِها؛ خُصُوصًا في نَقْلِ الأَصْواتِ والْمُحاوَراتِ؛ مِنْ تَدْبِيرِكَ، تَصْوِيرِكَ.

• تَبَسُّمُ الأَزْهارِ بِعَجائِبِ حِكَمِها؛ مِنْ تَحْسِينِكَ، تَزْيِينِكَ ۞

• تَبَرُّجُ الأَثْمارِ بِدَلائِلِ فَوائِدِها؛ مِنْ إِنْعامِكَ، إِكْرامِكَ ۞

• تَسَجُّعُ الأَطْيارِ بِإِشارَةِ انْتِظامِ شَرائِطِ حَياتِها؛ مِنْ إِنْطاقِكَ إِرْفاقِكَ ۞

• تَهَرُّجُ الأَمْطارِ بِشَهادَةِ فَوائِدِها؛ مِنْ تَنْزِيلِكَ، تَفْصِيلِكَ ۞

• تَحَرُّكُ الأَقْمارِ بِشَهادَةِ حِكَمِ حَرَكاتِها؛ مِنْ تَقْدِيرِكَ، تَدْبِيرِكَ، تَدْوِيرِكَ، تَنْوِيرِكَ ۞

• سُبْحانَكَ ما أَنْوَرَ بُرْهانَكَ ما أَبْهَرَ سُلْطانَكَ ۞

❖ ❖ ❖

• Bilhassa ses ve muhaberatın naklindeki hassa ve menafiinin de remziyle, taşların ve demir gibi madenlerin süslenmesi, Senin tedbirin ve tasvirinledir.

• Çiçeklerin acaib-ı hikmetle tebessümü de Senin tahsinin ve tezyininledir.

• Fevaidinin delâletiyle, meyvelerin süslenmesi Senin in'amın ve ikramınladır

• Şerait-i hayatlarındaki intizamın işaretiyle, kuşların ötüşmeleri Senin onları birbiriyle anlaştırman ve konuşturman iledir

• Fevaidinin şahadetiyle, yağmur damlalarının ihtizazı, Senin onlan tenzilin ve tafdilinledir

• Harekâtındaki hikmetlerin şahadetiyle, aylann hareketi Senin takdirin, tedbirin, tedvirin ve tenvirinledir.

Seni her turlu kusur ve noksandan tenzih ederiz, ey nihayet derecede burhan-ı munevver ve saltanat-ı aşikâr sahibi olan Zat-ı Zülcelâl-i Velcemal-i Velikram!

❖ ❖ ❖

acaib-ı hikmet: hayret verici maksat ve gayeler
bilhassa: özellikle, mahsus
bürhan-ı munevver: nurlu ve parlak delil
delâlet: delil olma, gösterme
fevaid: faydalar, yararlar
harekat: kımıldanmalar, depremler, hareketler
hassa: bir kimseye, ya da bir şeye özel olan nitelik.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhi gaye, maksat, nokta
ihtizaz: gönlü ferahlama, haz duyma, ferah, sevinç.
ikram: değer verip ağırlama, saygın bir konuma getirme, karşılık beklemeden gerekli olanı verme
in'am: nimet verme, ihsan etme, iyilik yapma
intizam: düzgün olma, düzgün dizilme, düzgünlük, tertipli olma
işaret: gösterme, bildirme
menafi: menfaatler, faydalar, yararlar
muhaberat: haberleşmeler
nakil: bir yerden başka bir yere götürme, iletme, taşıma, aktarım
nihayet derece: sonsuz
noksan: eksiklik, azlık, tam olmayış
remiz: işaret, belirti
saltanat-ı aşikar: apaçık saltanat.
şahadet: şahitlik, tanıklık
şerait-i hayat: hayat şartları
tafdil: birisini öteki'lerden üstün tutma
tahsin: güzel yapma, güzelleştirme
takdir: kader, tayin etme, olçüsünü, miktarını belirleme
tasvir: ifade etme, anlatma
tebessüm: gülümseme, gülümseyiş
tedbir: önlem, yol, çare
tedvir: idare, yönetme, döndürme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak olduğuna inanma
tenzil: indirme, yavaş yavaş indirme
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
Zat-ı Zülcelâl ve'l-Cemâl ve'l-İkram: sonsuz büyükluk, güzellik, lutuf ve rahmet, sahibi olan zat, Allah

اَلْفَصْلُ الثَّانِى

سُبْحَانَكَ لاَ أُحْصِى ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ فِى فُرْقَانِكَ ۞ وَأَثْنِى عَلَيْكَ حَبِيبُكَ بِإِذْنِكَ ۞ وَأَثْنَتْ عَلَيْكَ جَمِيعُ مَصْنُوعَاتِكَ بِأَلْسِنَتِكَ ۞

سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ يَا مَعْرُوفُ بِمُعْجِزَاتِ جَمِيعِ مَصْنُوعَاتِكَ وَبِتَوْصِيفَاتِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ وَبِتَعْرِيفَاتِ جَمِيعِ مَوْجُودَاتِكَ ۞

سُبْحَانَكَ وَمَا ذَكَرْنَاكَ حَقَّ ذِكْرِكَ يَا مَذْكُورُ بِأَلْسِنَةِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ وَبِأَنْفُسِ جَمِيعِ كَلِمَاتِ كِتَابِ كَائِنَاتِكَ وَبِتَحِيَّاتِ جَمِيعِ ذَوِى الْحَيَاةِ مِنْ مَخْلُوقَاتِكَ لَكَ وَبِمَوْرُوثَاتِ جَمِيعِ الْأَوْرَاقِ الْمُهْتَرَّةِ الذَّاكِرَةِ فِى جَمِيعِ أَشْجَارِكَ وَنَبَاتَاتِكَ ۞

İkinci Fasıl

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Zat-ı Akdes!

Biz Seni lâyıkıyla sena edemeyiz, kemal sıfatlarını saymakla bitiremeyiz. Sen öyle bir Zat-ı Zülcelâl'sın ki, ancak Furkan'ında kendi zatını senana, Habibinin Senin izninle Seni senasına ve bütün masnuatının Senin intakınla Seni senasına lâyıksın.

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Maruf!

Biz Sana lâyık bir marifetle Seni tanıyamadık. Sen öyle bir Hakîm-i Zülcelâl'sin ki, bütün masnuatının mu'cizatıyla ve bütün mahlûkatının tavsîfatıyla ve bütün mevcudatının tarifatıyla ancak tarif edilebilirsin.

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Mezkûr!

Biz Sana lâyık bir zikirle Seni zikredemedik. Sen öyle bir Rabb-i Zülcelâl'sin ki, bütün mahlûkatının hususî lisanlarıyla ve kitab-ı kâinatın kelimatı olan bütün mevcudatının nefisleriyle ve mahlûkatın olan bütün zevi'l-hayatın hayatlarıyla Sana takdim ettikleri tahiyyatıyla, bütün eşcar ve nebatatın da ihtizazla zikreden mevzun yapraklarıyla zikrine lâyıksın.

eşcar: ağaçlar
fasıl: kısım, bölüm
Furkan: hak ile batıl, iyi ve kötü, hayır ve şer arasındaki farkı gösteren, Kur'an
Habib: Allah'ın sevgili kulu, Allah'ın çok sevdiği Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (asm)
Hakîm-i Zülcelâl: "sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan" anlamında Allah'ın bir ismi
hususî: özel
ihtizaz: zevkle titreyip sallanma
intak: konuşturmak, söylemek, dile getirmek.
kelimat: kelimeler, sözler
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
lisan: dil
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar
maruf: bilinen, tanınmış, herkesçe tanınmış, belli
masnuat: sanatla yapılmış şeyler, varlıklar
mevcudat: var olan her şey, yaratılmış varlıklar
mevzun: vezinli, ölçülü, tartılı
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cizat: mu'cizeler, büyük hanka'a işler
münezzeh: hiç bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan
nebatat: bitkiler
nefis: hayat, ruh, can
noksan: eksiklik
Rabb-i Zülcelâl: büyüklük ve yücelik sahibi Allah, terbiye edici
sena: overek bahsetme, met hetme
sıfat: hâl, özellik, nitelik, vasıf
tahiyyat: tahiyyeler, selâmlar, dualar
takdim: arz etme, sunma
tarif etmek: tanımlamak, açıklamak
tarifat: tanıflar, tanımlar
tavsıfat: tavsifler, birinin ya da bir şeyin sıfatlarını, özelliklerini anlatmalar
zat: Allah
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi zat, Allah.
zevi'l-hayat: canlı, hayat sahibi
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme, iyilikle anma
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme

سُبْحانَكَ ما شَكَرْناكَ حَقَّ شُكْرِكَ يا مَشْكُورُ بِأَثْنِيَةِ جَميعِ احْسانَاتِكَ عَلىٰ احْسانِكَ عَلىٰ رُؤُسِ الْاَشْهادِ وباعْلانَاتِ جَميعِ نِعَمِكَ عَلىٰ انْعامِكَ فِي سُوقِ الْكائِناتِ وبِمَنْظُومَاتِ جَميعِ ثَمَراتِ رَحْمَتِكَ ونِعْمَتِكَ لَدى انْظارِ الْمَخْلُوقاتِ وبِتَحْميداتِ جَميعِ مَوْزُونَاتِ اَزاهِيرِكَ وَعَناقِيدِكَ الْمُنَظَّمَةِ فِي خُيُوطِ الْاَشْجارِ وَالسّاناتِ ۞

سُبْحانَكَ ما اَعْظَمَ شانَكَ وَما اَرْقىٰ بُرْهانَكَ وَما اَظْهَرَهُ وَما اَبْهَرَهُ ۞

سُبْحانَكَ ما عَبَدْناكَ حَقَّ عِبادَتِكَ يا مَعْبُودَ جَميعِ الْمَلٰئِكَةِ وَجَميعِ ذَوِي الْحَياةِ وَجَميعِ الْعَناصِرِ وَالْمَخْلُوقاتِ، بِكَمالِ الْاِطاعَةِ وَالْاِمْتِثالِ وَالْاِنْتِظامِ وَالْاِتِّفاقِ وَالْاِشْتِياقِ ۞

سُبْحانَكَ ما سَبَّحْناكَ حَقَّ تَسْبِيحِكَ يا مَنْ ﴿تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوٰاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾ ۞

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Meşkûr!

Biz Sana olan şükrümüzü hakkıyla eda edemedik. Sen öyle bir Rahîm-i Zülcelâl'sin ki, gözler önündeki şahıtlerin başları üstündeki ihsan içinde ihsanatının bütün senalanyla ve kâinat çarşısındaki in'am içindeki bütün nimetlerinin ilânatıyla ve enzar-ı mahlûkat önündeki nimetinin ve rahmetinin bütün meyvelerinin manzumatıyla ve eşcar ve nebatatın ince, nazik dallarında dizilmiş bütün mevzun ve muntazam çiçek ve salkımlarının tahmıdatıyla şükrüne lâyıksın.

Seni her türlu kusur ve noksandan tenzih ederiz, ey nihayet derecede şe'n-i azam, gayet derecede zahir ve bâhir burhan-ı müzeyyen sahibi Zat-ı Zülcelâl!

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Ma'bud!

Biz Sana lâyık bir ibadetle kulluk edemedik. Sen öyle bir Ma'bud-ı Cemîl-i Zulcelâl'sın ki, bütün melâike ve zevi'l-hayatın, bütün anasır ve mahlûkatın kemal-i itaat ve imtisal ve intizam ve ittifak ve ıştıyakla ettikleri bütün ibadetlere lâyıksın.

Ey bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Rabbü's-Semavatı ve'l-Aradîn!

Biz Sana lâyık bir tesbihat ile Seni hakkıyla tesbih ve tenzih edemedik. Hâlbuki, تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) ayetinin delâletiyle,

1. Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. Hıçbir şey yoktur ki Onu ovup Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

anasır: elemanlar, unsurlar, madenler
ayet: her bir Kur'ân cümlesi
bahir: belli, besbelli, açık, apaçık.
bürhan-ı müzeyyen: süslenmiş, zıynetli delîller
delâlet: delîl olma, gösterme
eda etme: borçunu ödeme, yapmak, davranış sergileme
enzar-ı mahlûkat: yaratılmış lann bakışları.
eşcar: ağaçlar
gayet: son derece, çok.
hakkıyla: asıl ve doğrulugun gereğiyle
hâlbuki: hakıkat ve doğrusu, şudur ki
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, yasaklarından kaçınma, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama, ikram etme, lutuf, yardım
ihsanat: iyilikler, bağışlar, yardımlar, nimetler, lutuflar
ilanat: ilanlar, duyurular.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
in'am: nimet vermeler, bağışlar, iyilikler
intizam: düzgünlük, tertıplı olma
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
ittifak: birleşme, birlik
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kemal-i itaat: tam ve mükemmel itaat.
kulluk: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
lâyık: uygun olan, yaraşan, yakışan, yaraşır, yakışır
Ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen, Allah
Ma'bud-ı Cemîl-i Zülcelâl: sonsuz güzel ve her şeyin kendisine ibadet ettiği Allah
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manzumat: düzenlenmeler, sıralanmalar
melâike: melekler, nurdan yaratılmış, fıtratları safi, makamları sabit olan, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûklar
meşkûr: teşekküre layık, teşekkür edilecek
mevzun: ölçülü, uygun, biçimli
muntazam: düzgün, tertıplı, intizamlı
münezzeh: bir şeye ihtıyacı bulunmayan, muhtaç olmayan
nebatat: bitkiler
nihayet derece: son derece.
nimet: iyilik, lutuf, ihsan, bağış
Rabbüssemavatı ve'l-Aradîn: yerlerin ve göklerin sahibi, terbiye edicisi olan Allah
Rahîm-i Zülcelâl: sonsuz şefkatli, merhametli, büyükluk sahibi Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
sena: övme, methetme
sıfat: hâl, özellik, nitelik, vasıf
şe'n-i azam: büyük neticeler, işler, eserler, hâl ve durumlar
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
tahmîdat: hamd etmeler, şükredip övmeler.
tenzih etmek: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak olduguna inanmak.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenab'ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
zahir: apaçık, görünen, belli, meydanda
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi zat, Allah.
zevi'l-hayat: canlı, hayat sahibi

سُبْحَانَكَ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ جَمِيعِ مَصْنُوعَاتِكَ وَبِجَمِيعِ تَحْمِيدَاتِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ لَكَ .

سُبْحَانَكَ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الْأَرْضُ وَالسَّمَاءُ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ جَمِيعِ أَنْبِيَائِكَ وَأَوْلِيَائِكَ وَمَلَائِكَتِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتُكَ وَتَسْلِيمَاتُكَ ۞

سُبْحَانَكَ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الْكَائِنَاتُ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ حَبِيبِكَ الْأَكْرَمِ ﷺ وَبِجَمِيعِ تَحْمِيدَاتِ رَسُولِكَ الْأَعْظَمِ لَكَ، عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ أَفْضَلُ صَلَوَاتِكَ وَأَتَمُّ تَسْلِيمَاتِكَ ۞

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ هٰذِهِ الْكَائِنَاتُ بِأَصْدَقِ تَسْبِيحَاتِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَكَ؛ إِذْ هُوَ الَّذِي تَتَمَوَّجُ أَصْدَقُ تَسْبِيحَاتِهِ لَكَ عَلَى أَمْوَاجِ الْأَعْصَارِ وَأَفْوَاجِ الْأَجْيَالِ ۞ اَللّٰهُمَّ فَامْدُدْ عَلَى صَفَحَاتِ الْكَائِنَاتِ وَأَوْرَاقِ الْأَوْقَاتِ إِلَى قِيَامِ الْعَرَصَاتِ أَصْدَقَ تَسْبِيحَاتِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ ۞

bütün semavat ve arz, içindekilerle beraber Seni tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki Seni hamd ile tesbih etmesin! Ben dahi onların bütün tesbihatıyla Seni takdis ederim.

Hem sema ve arz, içindeki bütün masnuatın bütün tesbihatıyla ve bütün mahlûkatının bütün tahmidatıyla Seni tesbih eder. Ben dahi onların bütün tesbihat ve tahmidatıyla Seni takdis ederim.

Hem arz ve sema, Senin bütün peygamberlerinin ve bütün velîlerinin ve bütün meleklerinin –salât ve selâmın onlar üzerine olsun– bütün tesbihatıyla Seni tahmid ile tesbih eder. Ben dahi onların bütün tesbihat ve tahmidatıyla Seni takdis ederim.

Hem kâinat, Habib-i Ekrem'inin (ASM) bütün tesbihatıyla ve Resul-i Azam'ının bütün tahmidatıyla –efdal-i salâvat ve etemm-i teslimatın onun ve Âlinin üzerine olsun– Seni tesbih eder. Ben dahi onun bütün tesbihat ve tahmidatıyla Seni takdis ederim.

Ey Zat-ı Zulcelâl!

Bu kâinat Seni Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın tesbihatının sedalarıyla tahmid ile tesbih eder. Sen bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzehsin.

Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm öyle bir zattır ki, onun tesbihatının sedaları asırlar boyunca milletlerin üzerinde celâl ile temevvüç eder.

âl: Hz. Muhammed'in ailesi ve neslinden gelenler.
arz: yer, dünya.
asır: yüzyıl.
celâl: sonsuz derecede büyüklük, azamet.
efdal-i salâvat: salâvatların en fazilethisi, en üstün olanı.
etemm-ı teslimat: en mükemmel ve noksansız selâm, esenlik.
Habib-i Ekrem: Allah'ın en kerimi, en saygın habibi, yani sevgili kulu manasında Hz. Muhammed.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
melek: Allah'ın nurdan yarattığı, iradeleri, cinsiyetleri, yeme ve içmeleri olmayan, çeşitli şekillere girebilen, gözle her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.
münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan.
noksan: eksiklik.
peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebî, resul.
Resul-i Azam: en büyük peygamber, Hz. Muhammed.
salat ve selam: peygamber efendimize rahmet duası etmek ve kendisine bağlılığımızı yenilemek.
seda: ses.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler.
sıfat: hal, keyfiyet, nitelik, vasıf.
tahmidat: hamd etmeler, şükretmeler.
tahmid: hamd etme, şükretme.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsi ve mübarek sayma.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma.
temevvüç: dalgalanma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, ve şânına uygun ifadelerle anma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
velî: Allah'ın sevgisine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu.
zat: kişi, şahıs.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükleme sahibi zat, Allah.

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الدُّنْيَا بِآثَارِ شَرِيعَةِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ۞ اَللّٰهُمَّ قَرِّبِ الدُّنْيَا بِآثَارِ دِيَانَةِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامِ ۞

سُبْحَانَكَ يَامَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ الْأَرْضُ سَاجِدَةً تَحْتَ عَرْشِ عَظَمَةِ قُدْرَتِكَ بِلِسَانِ مُحَمَّدِهَا عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ۞ اَللّٰهُمَّ فَانْطِقِ الْأَرْضَ بِأَقْطَارِهَا بِلِسَانِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ وَالْقِيَامِ ۞

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ تُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ جَمِيعُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فِي جَمِيعِ الْأَمْكِنَةِ وَالْأَوْقَاتِ بِلِسَانِ مُحَمَّدِهِمْ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ. اَللّٰهُمَّ فَانْطِقِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامِ بِأَصْدِيَةِ تَسْبِيحَاتِ مُحَمَّدٍ لَكَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ۞

❖ ❖ ❖

Allah'ım, Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâmın tesbihatının sedalarını kâinatın sayfaları ve zamanın yaprakları üzerinde kıyamet gününe kadar daim kıl.

Ey Zat-ı Zülcelâl!

Dünya Seni Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâmın âsâr-ı şeriatıyla tahmid ile tesbih eder. Sen bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzehsin.

Allah'ım, dünyayı kıyamet gününe kadar Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın diyanetiyle müzeyyen kıl.

Ey Zat-ı Zülcelâl!

Küre-ı arz, Senin azamet-ı kudretinin arşı altında Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın lisanıyla Seni tahmid ile tesbih eder. Sen bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzehsin.

Allah'ım, dünyayı bütün aktârıyla beraber kıyamet ve dirilişe gününe kadar Muhammed Aleyhıssalâtu Vesselâmın lisanıyla intak eyle.

Ey Zat-ı Zülcelâl!

Bütün mü'min ve mü'minat, her yerde ve her zamanda Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâmın lisanıyla Seni tahmid ile tesbih ederler. Sen bütün kusurlardan ve noksan sıfatlardan münezzehsin.

Allah'ım, bütün mü'min ve mü'minatı kıyamet gününe kadar Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın tesbihatının sedalanyla intak eyle.

❖ ❖ ❖

aktar: her taraf, her yer
Aleyhıssalatu vesselam: "salat ve selâm onun üzerine olsun" anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in ismi duyulunca söylenmesi sünnet olan dua.
arş: İlâhî kudret ve saltanatın belirip görünme yeri, dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, çoğun en yüksek katı.
asâr-ı şeriat: dinin bütün işaret ve belirtileri, eserleri
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü
daim: sonsuz, sürekli, devamlı olmak
diyanet: din, dini emirlere nâyet, dindarlık
intak eylemek: konuşturmak, dile getirmek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanması, varlığın bozulup dağılması, kâinatın olumundan sonra bütün ölülerin dirilip ayağa kalkmaları, mahşerde toplanmaları
Küre-ı arz: arz küresi, dünya, yer küre
lisan: dil
mü'min: iman eden, inanan
mü'minat: iman eden kadınlar
münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan, temiz, arı, uzak
müzeyyen kılmak: süslemek, bezemek.
noksan: eksiklik
seda: ses
sıfat: hâl, özellik, nitelik, vasıf
tahmid: hamd etme, şükretme, güzel ifadelerle anma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemâl sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi zat, Allah

اَلْفَصْلُ الثَّالِثُ

ذُوالْجَلَالِ سُبْحَانَ اللهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنِ الْأَضْدَادِ وَالْأَنْدَادِ وَالشُّرَكَاءِ ۞

ذُوالْجَلَالِ سُبْحَانَ اللهِ الْقَدِيمِ الْأَزَلِيِّ الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنِ الْمُعِينِ وَالْوُزَرَاءِ ۞

ذُوالْجَلَالِ سُبْحَانَ اللهِ الْقَدِيمِ الْأَزَلِيِّ الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنْ مُشَابَهَةِ الْمُحْدَثَاتِ الزَّائِلَاتِ ۞

ذُوالْجَلَالِ سُبْحَانَ اللهِ الْوَاجِبِ وُجُودُهُ الْمُمْتَنِعِ نَظِيرُهُ الْمُمْكِنِ كُلُّ مَا سِوَاهُ الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنْ لَوَازِمِ مَاهِيَاتِ الْمُمْكِنَاتِ ۞

ذُوالْجَلَالِ سُبْحَانَ اللهِ الَّذِي «لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ» الْمُتَقَدِّسُ الْمُنَزَّهُ عَمَّا تَتَصَوَّرُهُ الْأَوْهَامُ الْقَاصِرَةُ الْحَاطِئَةُ ۞

Üçüncü Fasıl

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Vahid-i Ehad'dir ki, zıttan, nıdden ve şerikten münezzeh ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kadîr-ı Ezelî'dir ki, muin ve vezirlerden münezzeh ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kadım-ı Ezelî'dir ki, hâdıs ve zail olan her şeye müşabehetten münezzeh ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Vacıbü'l-Vücud'dur ki, Onun nazırı mümtenidir. O, daire-i mümkinatın bütün kusur ve noksanlarından münezzeh ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Semî-i Basîr'dır ki,

(1) لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ hakikatinin şahadetiyle kasır ve hatalı vehimlerin her türlü tasavvuratından münezzeh ve mukaddestir.

---

1. Onun benzeri hiçbir şey yoktur. O her şeyi hakkıyla işiten Semî ve her şeyi hakkıyla gören Basîr dır. (Şûra Suresi, 11.)

---

daire-i mümkinat: kâinat, mümkün olan, şartların hâkim olduğu alem, olabilme alanı, varlıkların yaratılıp meydana geldiği alem.
fasıl: kısım, bölüm
hâdıs: sonradan olan şey
hakıkat: gerçek, asıl, esas.
Kadım-ı Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan Allah.
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan, Allah.
kasır: kusurlu
kusur: eksıklık, noksan
muin: yardımcı, muavin
mukaddes: takdıs edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş.
mümtenî: mümkün olmayan, imkansız
münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan, temiz, arı, uzak
müşabehet: benzeme, benzeyiş, andırma
naziri: benzeri
nıdden: bir şeyin mıslı, dengi, eşıtı
noksan: eksıklık
Semî-i Basîr: işiten ve gören
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şerik: ortak
tasavvurat: tasuvvurlar, tasarlamalar, zihne getirmeler.
Vacıbü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
Vahıd-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecellî eden Allah.
vehim: sebepsiz korku, belirsiz ve manasız korku
vezir: yardımcı, padişah vekili
zail: sona eren, devamlı olmayan, yok olan
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyukluk sahıbı zat, Allah.
zıddan: bir şeyin zıddı, karşıtı

ذُوالْجَلَالِ سُبْحَانَ اللهِ الَّذِي ﴿لَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ الْمُتَقَدِّسُ الْمُنَزَّهُ عَمَّا تَصِفُهُ الْعَقَائِدُ النَّاقِصَةُ الْبَاطِلَةُ ۞

ذُوالْجَلَالِ سُبْحَانَ اللهِ الْقَدِيرِ الْمُطْلَقِ الْغَنِيِّ الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنِ الْعَجْزِ وَالْاحْتِيَاجِ ۞

ذُوالْجَلَالِ سُبْحَانَ اللهِ الْكَامِلِ الْمُطْلَقِ فِي ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ وَأَفْعَالِهِ الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنِ الْقُصُورِ وَالنُّقْصَانِ، بِشَهَادَاتِ كَمَالَاتِ الْكَائِنَاتِ. اِذْ مَجْمُوعُ مَا فِي الْكَائِنَاتِ مِنَ الْكَمَالِ وَالْجَمَالِ ظِلٌّ ضَعِيفٌ بِالنِّسْبَةِ إِلَى كَمَالِهِ سُبْحَانَهُ، بِالْحَدْسِ الصَّادِقِ وَبِالْبُرْهَانِ الْقَاطِعِ وَبِالدَّلِيلِ الْوَاضِحِ. اِذِ التَّنْوِيرُ لَا يَكُونُ إِلَّا مِنَ النُّورَانِيِّ وَبِدَوَامِ تَجَلِّي الْجَمَالِ وَالْكَمَالِ مَعَ تَمَادِي الْمَرَايَا وَسَيَّالِيَّةِ الْمَظَاهِرِ وَبِاجْتِمَاعِ وَاتِّفَاقِ جَمَاعَةٍ كَثِيرَةٍ مِنَ الْأَعَاظِمِ الْمُخْتَلِفِينَ فِي الْمَشَارِبِ وَالْكَيْفِيَّاتِ الْمُتَّفِقِينَ عَلَىٰ ظَلِّيَّةِ كَمَالَاتِ الْكَائِنَاتِ لِأَنْوَارِ كَمَالِ الذَّاتِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ ۞

ذُوالْجَلَالِ سُبْحَانَ اللهِ الْأَزَلِيِّ الْأَبَدِيِّ السَّرْمَدِيِّ الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنِ التَّغَيُّرِ وَالتَّبَدُّلِ اللَّازِمَيْنِ لِلْمُحْدَثَاتِ الْمُتَجَدِّدَاتِ الْمُتَكَامِلَاتِ ۞

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Azız-i Hakîm'dir ki,

(1) لَهُ ٱلْمَثَلُ ٱلْأَعْلَىٰ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ

ayetinin de delâletiyle, nakıs ve batıl akidelerin her türlü tavsıfatından münezzeh ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kadîr-i Mutlak'tır ki, aczden ve ihtiyaçtan münezzeh ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kâmil-i Mutlak'tır ki, kâinatın kemalâtı Onun zatında ve sıfâtında ve ef'alinde bütün kusur ve noksanlardan münezzeh ve mukaddes olduğuna şahadet eder. Çünkü, hads-i sadık ve bürhan-ı kat'î ve delîl-i vazıh ile sabittir ki, bütün kâinatın bütün kemalâtı, Onun kusursuz ve noksansız cemal ve kemalinin ancak zayıf bir gölgesidir. Zira, nuranî olmayan bir şey tenvir edemez. Keza, hem âyinelerin fânîliği ve mazharların seyyaliyetine rağmen cemal ve kemalin devamı, hem de eazım-ı beşerin meşrepleri muhtelif pek çok cemaatlerinin müttefik keşfiyatının icma ve ittifakı da, kemalât-ı kâinatın, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un envar-ı kemalinin bir gölgesi olduğunu ıspat eder.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Zat-ı Ezelî ve Ebedî olan Bâkî-i Sermedî'dir ki, daimî teceddüt ve tekâmülde olan hâdis mevcudatın hasıyetı tagayyür ve tebeddülden münezzeh ve mukaddestir.

---

1. Göklerde ve yerde en yüce sıfatlar Onundur. O kudretli her şeye galip olan Azız ve hikmeti her şeyi kuşatan Hakîm'dir. (Rûm Suresi, 27.)

---

acz: zayıflık, güçsüzlük
akide: inanç, inanılan gerçek
ayet: her bir Kur'an cümlesi
ayine: ayna
Azız-ı Hakîm: her şeyiyle hikmetli ve izzetli olan Allah
Bâkî-i Sermedî: ezeli ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
bürhan-ı kat'î: kat'î, kesin delil, en sağlam, şüksüz delil, her hangi bir şüphe bırakmayan delil
cemal: güzellik, iç ve dış güzelliği.
daimî: sürekli, devamlı
delâlet: delil olma, gösterme
delîl-i vazıh: açık delil, belli kanıt
eazım-ı beşer: insanoğlunun en büyükleri
ebedî: zevalsız, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren
ef'al: fiiller, işler, ameller
envar-ı kemal: mükemmellik ışığı, olgunluk nurları
fanî: ölümlü
hâdis: sonradan olan şey, yapılan
hads-ı sadık: tam, doğru ve şüphesiz idrak etme, kesin bilme
hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik
icma: toplama, büyük alimlerin bir konuda birleşmeleri. İslâm hukukçularının bir konuda söz birliği etmeleri
ıspat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
ittifak: birleşme, birlik.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
Kamil-i Mutlak: sınırsız mükemmellik sahibi, tam, noksansız, eksiksiz
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemalat: iyilikler, kemaller, olgunluklar.
kemalât-ı kainat: kainatın, evrenin mükemmelliği, kusursuzluğu
keşfiyat: keşifler, açmalar, meydana çıkanlan şeyler, göstermeler
keza: böyle, böylece, bu da, öyle, öylece
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar, yaratılmışlar
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, azız, temiz
münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan
müttefik: ittifak eden, birleşen, anlaşan, uyuşan
nakıs: noksan, eksik, tam olmayan
nuranî: nurlu, ışık saçan
seyyaliyet: akıcılık
sıfat: hal, özellik, nitelik
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tagayyur: değişme, başkalaşma
tavsıfat: tavsıfler, bırının ya da bir şeyin özelliklerini anlatmalar
tebeddül: başkalaşma, değişme, başka hale getirme, başka şekil alma
teceddüt: tazelenme, yenilenme, yenileşme, yenilik
tekâmül: kemale erme, olgunlaşma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
Zat-ı Ezelî: başlangıcı olmayan, kendinden önce yokluk geçmemiş Allah'ın zatı
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi zat, Allah

ذُوالْجَلاَلِ سُبْحَانَ اللهِ خَالِقِ الْكَوْنِ وَالْمَكَانِ الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنِ التَّحَيُّزِ وَالتَّحَرُّءِ اللاَزِمَيْنِ لِلْمَادِّيَّاتِ وَالْمُمْكِنَاتِ الْكَثِيفَاتِ الْكَثِيرَاتِ الْمُقَيَّدَاتِ الْمَحْدُودَاتِ ۞

ذُوالْجَلاَلِ سُبْحَانَ اللهِ الْقَدِيمِ الْبَاقِي الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنِ الْحُدُوثِ وَالزَّوَالِ ۞

ذُوالْجَلاَلِ سُبْحَانَ اللهِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ الْمُتَقَدِّسِ الْمُنَزَّهِ عَنِ الْوَلَدِ وَالْوَالِدِ وَعَنِ الْحُلُولِ وَالاتِّحَادِ وَعَنِ الْحَصْرِ وَالتَّحْدِيدِ وَعَمَّا لاَ يَلِيقُ بِجَنَابِهِ وَمَا لاَ يُنَاسِبُ وُجُوبَ وُجُودِهِ وَعَمَّا لاَ يُوَافِقُ أَزَلِيَّتَهُ وَأَبَدِيَّتَهُ ۞

جَلَّ جَلاَلُهُ ۞ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ ۞

❖ ❖ ❖

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Hâlık-ı Kevn ve Mekân'dır ki, kesafet ve kesretle mukayyet ve mahdut olan mümkün maddiyatın hasiyeti tahayyüz ve tecezziden münezzeh ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Kadim-i Bâkî'dir ki, hudus ve zevalden münezzeh ve mukaddestir.

Zat-ı Zülcelâl olan Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. O öyle bir Vacıbu'l-Vücud'dur ki, doğurmak ve doğurulmaktan, hulûl ve ittihattan, hasr ve tahdîtten, kendisine yakışmayan ve vücub-ı vücuduna münasıp düşmeyen her şeyden ve ezeliyet ve ebediyetine gayr-i muvafık bütün şeylerden münezzeh ve mukaddestir.

Evet, Onun celâlı pek yücedir ve Ondan başka hiçbir ilâh yoktur.

❖ ❖ ❖

celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
ebediyet: sonsuzluk.
ezeliyet: öncesizlik, başlangıcı olmayan.
gayr-i muvafık: uygun olmayan.
Hâlık-ı Kevn: kâinatın yaratıcısı.
hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik.
hasr: yalnız bir şeye mahsus kılma, yalnız bir şeye kullanma.
hudus: sonradan çıkma, sonradan meydana gelme.
hulûl: girme, dahil olma, içine sokulma.
ilah: tanrı, ma'bud.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma, bir olma.
Kadîm-i Bâkî: ezelî ve ebedî olan Allah.
kesafet: kalınlık, yoğunluk, kesiflik, koyuluk, sıklık.
kesret: çokluk.
kusur: eksiklik, noksan.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler.
mahdut: sınırlanmış, çevrilmiş, belirli.
mekan: yer, mahal.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, azız, temiz.
mukayyet: kayıtlı, bağlı.
mümkin: var edilmiş olan, yaratılan.
münasip: uygun, yerinde.
münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç.
münezzeh: bir şeye ihtiyacı bulunmayan, muhtaç olmayan, temiz, arı, uzak.
noksan: eksiklik.
tahayyüz: yer tutma, yer alma.
tahdît: sınırlama, çevreleme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma.
Vacıbü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vücub-ı vücud: varlığı zorunlu ve şart olmak, vazgeçilmez olmak.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi zat, Allah.
zeval: sona erme, yok olma.

اَلبَابُ الثَّانِي ﴿حاشیه﴾

فِي «اَلحَمْدُ لِلّٰهِ»

فِي هٰذَا البَابِ تِسْعُ نُقَاطٍ

اَلنُّقْطَةُ الأُولَى

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَىٰ نِعْمَةِ الإِيمَانِ الْمُزِيلِ عَنَّا ظُلُمَاتِ الْجِهَاتِ السِّتِّ ۞

اِذْ جِهَةُ الْمَاضِي فِي حُكْمِ يَمِينِنَا مُظْلِمَةٌ وَمُوحِشَةٌ بِكَوْنِهَا مَرَارًا أَكْثَرَ ۞

حاشیه رسالهٔ نورك فكردن صوكره أن مهم بر أساسی شكر اولدیغندن شكر و حمدك اكثر مراتب و حقیقتلری رسال نورك أحرالرنده كمال ایضاح ایله بیان ایدلدیكندن نوراده اولمره اكتفاءً عایب مختصر بر صورتده ایمان نعمتنه مقابل اولان حمدك برقاچ مرتبه لری دكرایدیله حكذر ایمان نعمتك مرتبه لریه كوره حمدك مرتبه لری وار

İkinci Bab (HAŞİYE)

Bu İkinci Bab, "Elhamdülillâh" hakkındadır.

İkinci Bab ile tabir edilen şu risalecikte "Elhamdülillâh" cümlesini insanlara dedirten imanın sonsuz fayda ve nurlarından, yalnız dokuz tane beyan edilecektir.

BİRİNCİ NOKTA:

Evvelâ iki şey ihtar edilecektir.

1. Felsefe, her şeyi çirkin, korkunç gösteren siyah bir gözlüktür. İman ise, her şeyi güzel, ünsiyetli gösteren şeffaf, berrak, nuranî bir gözlüktür.

2. Bütün mahlûkatla alâkadar ve her şeyle bir nevi alış verişi olan ve kendisini abluka eden şeylerle lâfzen ve manen görüşmek, konuşmak, komşuluk etmeye hilkaten mecbur olan insanın sağ, sol, ön, arka, alt, üst olmak üzere altı cihetî vardır.

İnsan, mezkûr iki gözlüğü gözüne takmakla, mezkûr cihetlerde bulunan mahlûkatı, ahvali görebilir.

Sağ cihet: Bu cihetten maksat, geçmiş zamandır. Binaenaleyh, felsefe gözlüğü ile sağ cihete bakıldığı zaman, mazi ülkesinin kıyameti kopmuş, altı üstüne çevrilmiş,

---

HAŞİYE: Risale-i Nur'un fikirden sonra en mühim bir esası şükür olduğundan şükür ve hamdin ekser meratip ve hakikatlen Risale-i Nur'un eczalarında kemal-i izah ile beyan edildiğinden burada onlara iktifaen gayet muhtasar bir surette iman nimetine mukabil olan hamdın birkaç mertebeleri zikredilecektir. İman nimetinin mertebelerine göre hamdin mertebeleri var.

abluka: etrafını sarıp dışarı ile alakasını kesmek, kuşatmak.
ahval: haller, durumlar, oluşlar
bab: kısım, bölüm, konu
berrak: pek parlak, duru, açık
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı
cihet: yön, taraf
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü hamd, şükür ve minnet Allah'a aittir.
felsefe: hikmet bilgisi, her şeyi maddede arayan düşünce
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
hilkat: yaratış, yaratılma, yaratılış
ihtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
kıyamet: dünyanın sonu
lâfzen: sözlü olarak
mahlukat: yaratıklar, Allah'ta rafından yaratılanlar
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta
mazi: geçmiş zaman
mecbur: zorunluluk.
mezkûr: adı geçen, anılan
nevi: çeşit.
nokta: işaret.
nur: aydınlık, ışık.
nurani: nurlu, ışık saçan
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
şeffaf: saydam, kapalı veya saklı olmayan, açık.
tabir: ifade, söz

وبنعمة الإيمان تزول تلك الظلمة ويتكشف المزار الأكبر عن مجلس منور ۞

ويسارنا الذي هو الجهة المستقبلة، مظلمة وموحشة بكونها قبرا عظيما لنا ۞

وبنعمة الإيمان تتكشف عن جنان مزينة فيها صيافات رحمانية ۞

وجهة الفوق وهو عالم السموات موحشة مدهشة نظر الفلسفة ۞

karanlıklı, korkunç, büyük bir mezaristanı andıran bir şekilde görünecektir. Ve bu görünüşte insan pek büyük bir dehşete, vahşete, me'yusiyete maruz kaldığında şüphe yoktur.

Fakat, iman gözlüğü ile o cihete bakıldığı zaman, hakikaten o ülkenin altı üstüne çevrilmiş bir şekilde görünürse de, fakat can telefi yoktur. Mürettebatı, sakinleri daha güzel, nuranî bir âleme nakledilmiş olduklarını anlaşılıyor. Ve o kabirler, çukurlar da, nuranî bir âleme girmek için kazılan yeraltı tünelleri şeklinde telâkki edilecektir. Demek imanın insanlara verdiği sürur, ferahlık, itminan, inşirah, binlerce "Elhamdülillâh" dedirten bir nimettir.

Sol cihet: Yani, gelecek zamana felsefe gözlüğü ile bakıldığı zaman, bizleri çürütecek, yılan ve akreplere yedirip imha edecek, zülümatlı, korkunç, büyük bir kabir şeklinde görünecektir.

Fakat iman gözlüğü ile bakılırsa, Cenab-ı Hakkın, Hâlık, Rahman, Rahîm'in insanlara ihzar ettiği çeşit çeşit nefis, leziz, me'kûlât ve meşrubata zarf olan bir mâide ve bir sofra-i Rahmanî şeklinde görünecektir. Ve binlerce "Elhamdülillâh" okutturarak tekrar ettirecektir.

Üst cihet: Yani, semavat cihetine felsefe ile bakan bir adam, şu sonsuz boşlukta, milyarlarca yıldız ve kureleri'n at koşusu gibi veya askerî bir manevra gibi yaptıkları pek sür'atli ve muhtelif hareketlerinden büyük bir dehşete, vahşete, korkuya maruz kalacaktır.

âlem: dünya, cihan
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön, taraf
dehşet: büyük korku, hâlı korkma, ürkme
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü hamd, övgü, şükür ve minnet Allah'a aittir
felsefe: hikmet bilgisi, her şeyi maddede arayan düşünce
ferah: gönül açıklığı, sevinç, geniş, rahat, iç açıcı
hakikaten: doğrusu, gerçekten
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hamd Allah'a aittir
ihzar etmek: hazırlamak.
imha etmek: yok etmek, mahvetmek, yıkmak.
inşirah: açılma, genişleme
itminan: inanma, tam olarak bilme, tatmin olmuşluk.
kabir: mezar
küre: dünya, yeryüzü
leziz: lezzetli, tadı, tadı güzel, hoşa giden şey
mâide: yemek sofrası
manevra: eğitim ve deneme için savaş taklidi olarak yapılan hareketler, tatbikat.
maruz kalmak: bir şey veya olayla karşı karşıya kalmak
me'kûlât: yiyecekler
meşrubat: içilecek şeyler, içecekler, şuruplar
me'yusiyet: ümitsizlik.
mezaristan: mezarlık.
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit, farklı
mürettebat: gemi, uçak gibi taşıtlarda iş başında hazır olan görevli kimseler
nakil: götürme, taşıma
nefis: pek hoş, istek uyandırıcı, çok güzel
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
nuranî: nurlu, parlak, ışık saçan.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi Allah
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
sakin: hareketsiz olan, kımıldanmayan, durgun
semavat: semalar, gökler
sofra-ı Rahmanî: Cenab-ı Hakkın rahmet sofrası
sür'at: çabukluk, hız, acele
sürur: sevinç.
şekil: dış görünüş, biçim
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek.
telef: yok etme, öldürme
vahşet: yabanilik, vahşilik, yalnızlık, ıssız, korkunç yer
zarf: kap, kılıf, muhafaza
zulumat: karanlıklar

فَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ تَنْكَشِفُ تِلْكَ الْجِهَةُ عَنْ مَصَابِيحَ مُتَبَسِّمَةٍ مُسْحَرَةٍ بِأَمْرِ مَنْ زَيَّنَ وَجْهَ السَّمَاءِ بِهَا يُسْتَأْنَسُ بِهَا وَلَا يُتَوَحَّشُ مِنْهَا ۞

وَجِهَةُ التَّحْتِ وَهِيَ عَالَمُ الْأَرْضِ مُوحِشَةٌ بِوَضْعِيَّتِهَا فِي نَفْسِهَا بِنَظَرِ الْفَلْسَفَةِ الضَّالَّةِ ۞

فَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ تَنْكَشِفُ عَنْ سَفِينَةٍ رَبَّانِيَّةٍ مُسْحَرَةٍ وَمَشْحُونَةٍ بِأَنْوَاعِ اللَّذَائِذِ وَالْمَطْعُومَاتِ قَدْ أَرْكَبَهَا صَانِعُهَا نَوْعَ الْبَشَرِ وَجِنْسَ الْحَيَوَانِ لِلسِّيَاحَةِ فِي أَطْرَافِ مَمْلَكَةِ الرَّحْمٰنِ ۞

وَجِهَةُ الْأَمَامِ الَّذِي يَتَوَجَّهُ إِلَىٰ تِلْكَ الْجِهَةِ كُلُّ ذَوِي الْحَيَاةِ مُسْرِعَةً قَافِلَةً خَلْفَ قَافِلَةٍ، تَغِيبُ تِلْكَ الْقَوَافِلُ فِي ظُلُمَاتِ الْعَدَمِ بِلَا رُجُوعٍ ۞

وَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ تَنْكَشِفُ تِلْكَ السِّيَاحَةُ عَنْ انْتِقَالِ ذَوِي الْحَيَاةِ مِنْ دَارِ الْفَنَاءِ إِلَىٰ دَارِ الْبَقَاءِ، وَمِنْ مَكَانِ الْخِدْمَةِ إِلَىٰ مَوْضِعِ الْحَدِّ

Fakat, imanlı bir adam baktığı vakit, o garip, acip manevranın bir kumandanın emri ile, nezareti altında yapıldığı gibi, semavat âleminı tezyin eden ve o yıldızların bize de ziyadar kandiller şeklinde olduklarını görecek ve o atlar koşusunda korku, dehşet değil, ünsiyet ve muhabbet edecektir. Âlem-i semavatı şöylece tasvir eden iman nimetine elbette binlerce "Elhamdulillâh" söylemek azdır.

Alt cihet: Yani, arz âlemine felsefe gözü ile bakan insan, küre-i arzı başıboş, yularsız, şemsin etrafında serseri gezen bir hayvan gibi veya tahtası kırık, kaptansız bir kayık gibi görür ve dehşete, telâşa düşer.

Fakat iman ile bakarsa, arzın Rahmanî bir sefine olup, Allah'ın kumandası altında bütün me'külât, meşrubat, melbusatı ile beraber, nev-i beşen tenezzüh için şemsin etrafında gezdiren bir sefine şeklinde görür. Ve imandan neş'et eden şu büyük nimete büyük büyük elhamdulillâhları söylemeye başlar.

Ön cihet: Felsefeci bir adam bu cihete bakarsa görür ki, bütün canlı mahlûkat –insan olsun, hayvan olsun– kafile be kafile, büyük bir sür'atle o cihete gidip kaybolurlar. Yani, ademe gider, yok olurlar. Kendisinin de o yolun yolcusu olduğunu bildiğinden, teessüründen çıldıracak bir hale gelir.

Fakat iman nazanyla bakan bir mü'min, insanların o cihete gidişleri, seyahatleri adem âlemine değil, göçebeler gibi bir yayladan bir yaylaya bir intıkaldır. Ve fânî menzilden bâkî menzile, hizmet çiftliğinden ücret dairesine,

acip: hayrette bırakan, şaşılacak şey.
adem alemi: yokluk âlemi.
adem: yokluk.
alem: dünya, cihan.
âlem-i semavat: gökler âlemi.
arz: yeryüzü, dünya.
baki: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan.
cihet: yön.
dehşet: korkma, ürkme.
Elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü hamd, övgü, şükür ve minnet Allah'a aittir.
emir: iş buyurma, buyruk, komut.
fânî: ölümlü.
felsefe: hikmet bilgisi, her şeyi maddede arayan düşünce.
iman: inanma, inanç, itikat.
intıkal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme.
kafile be-kafile: yolculuk yapan bir topluluktan öbürüne kafileler halinde.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
kandil: lâmba.
kumanda: emir verme, güç, amirlik, yönetme.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manevra: hareket kabiliyeti, eğitim amaçlı tatbikat.
me'külat: yiyecekler.
melbusat: giyecekler, elbiseler, esvaplar, libaslar.
menzil: yer, durak, mekân, dünya.
meşrubat: içilecek şeyler.
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
mü'min: iman eden, inanan.
neş'et etme: meydana gelme, ilen gelme.
nev-i beşer: insan nevi, insanlık, bütün insanlar.
nezaret: görüş, bakış, etrafı, görme, seyir, manzara.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan.
Rahmanî: Rahman olan Allah'a ait, merhamete sonsuz olan Allah tarafından gönderilen.
sefine: gemi, vapur.
semavat alemi: gökyüzü dünyası, gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar.
seyahat: yolculuk, uzun yolculuk.
sür'at: çabukluk, hız, acele.
şems: güneş.
tasvir: şekillendirme, resmini yapma.
teessür: üzüntü, içlenme, bir şeyin etkisini duyma.
tenezzüh: gezinti, eğlenmek amacıyla yapılan gezinti.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk, ahbaplık, arkadaşlık.
ziyadar: ışık veren.

ٱلأُجْرَةِ، ومِنْ محَلِّ الرَّحْمَةِ إِلىٰ مَقَامِ الرَّحْمَةِ وَٱلاسْتِرَاحَةِ. وَأَمَا سُرْعَةُ دَوَى ٱلحَيَاةِ فِي أَمْوَاجِ ٱلْمَوْتِ، فَلَيْسَتْ سُقُوطًا ومُصِيبَةً، بَلْ هِيَ صُعُودٌ بِاشْتِيَاقٍ وَتَسَارُعٍ إِلىٰ سَعَادَاتِهِمْ ۞

وَجِهَةُ ٱلخَلْفِ أَيْضًا مُظْلِمَةٌ مُوحِشَةٌ. فَكُلُّ ذِي شُعُورٍ يَتَحَيَّرُ مُتَرَدِّدًا ومُسْتَفْسِرًا بـ«مِنْ أَيْنَ ؟ إِلىٰ أَيْنَ ؟». فَلِأَنَّ ٱلْعَقْلَةَ لاَ تُعْطِي لَهُ جَوَابًا، يَصِيرُ التَّرَدُّدُ وَالتَّحَيُّرُ ظُلُمَاتٍ فِي رُوحِهِ ۞

فَبِنِعْمَةِ ٱلإِيمَانِ تَنْكَشِفُ تِلْكَ ٱلجِهَةُ عَنْ مَبْدَأِ ٱلإِنْسَانِ وَوَظِيفَتِهِ، وَبِأَنَّ السُّلْطَانَ ٱلأَزَلِيَّ أَرْسَلَهُمْ مُوَظَّفِينَ إِلىٰ دَارِ ٱلإِمْتِحَانِ ۞

zahmetler memleketinden rahmetler memleketine göç etmek olup, adem âlemine gitmek değil diye, bu cîheti memnuniyetle karşılar. Fakat, yol esnasında ölüm, kabir gibi görünen meşakkatler netice itibanyla saadetlerdir. Çünkü, nuranî âlemlere giden yol kabirden geçer ve en büyük saadetler büyük ve acı felâketlerin neticesidir. Meselâ, Hazret-i Yusuf, Mısır azızliği gibi bir saadete, ancak kardeşleri tarafından atıldığı kuyu ve Zeliha'nın iftirası üzerine konulduğu hapis yoluyla nail olmuştur.

Ve keza, rahm-ı maderden dünyaya gelen çocuk, mahut tünelde çektiği sıkıcı, ezici zahmet neticesinde dünya saadetine nail oluyor.

Arka cihet. Yani geride gelenlere felsefe nazarıyla bakılsa, "Yahu, bunlar nereden nereye gidiyorlar ve niçin dünya memleketine gelmişlerdir?" diye edilen suale bir cevap alınamadığından, tabiî, hayret ve tereddüt azabı içinde kalınır.

Fakat nur-i iman gözlüğü ile bakarsa, insanların kâinat sergisinde teşhir edilen garip, acip kudretin mu'cizelerini görmek ve mutalâa etmek için Sultan-ı Ezelî tarafından gönderilmiş mütalâacı olduklarını anlar. Ve bunlar o mu'cizenin derece-i kıymet ve azametine ve Sultan-ı Ezelî'nin azametine derece-i delâletlerine kesb-i vukuf ettiklen nispetinde derece ve numara aldıktan sonra, yine Sultan-ı Ezelî'nin memleketine dönüp gideceklerini anlar ve bu anlayış nimetini kendisine ıras eden iman nimetine "Elhamdülillâh" diyecektir.

acip: hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey
adem âlemi: yokluk âlemi
alem: dünya, cihan
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik
azap: ceza
azızlik: üst düzey yöneticilik, bakan
cihet: yön, taraf
derece-i delalet: yol gösterme derecesi
derece-i kıymet: kıymet derecesi, değer düzeyi
Elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü hamd, şükür ve minnet Allah'a aittir
esna: ara, aralık, sıra, zaman
felaket: musibet, çok zarar sıkıntı doğuran durum
felsefe: hikmet bilgisi, her şeyi madde de arayan düşünce
hayret: şaşkınlık, şaşırmak
İftıra: aslı olmadan birine suç yükleme
İman: inanç, itikat
Iras etme: sebep olma
kainat sergisi: evren sergisi
kesb-i vukuf: vukuf kazanma, bir şeyi öğrenme, vâkıf olma
keza: bunun gibi, böylece
kudret: güç, kuvvet
mahut: belli olan, bilinen
memnuniyet: razılık, oluş, hoşnutluk, sevinçli oluş
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mütalâa: bir konuda karar ve rebilmek için iyice düşünme
nail olmak: kavuşmak, ulaşmak, elde etmek
nazar: görüş, bakış
netice: sonuç
nimet: iyilik, lütuf, bağış, ikram
nimet: iyilik, lütuf, bağış
nispet: oran, ölçü
nurani: nurlu, ışık saçan
nur-ı iman: imandan gelen nur, aydınlık, parlaklık
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
rahm-ı mader: anne rahmi
saadet: mutluluk
sual: soru
Sultan-ı Ezelî: ezelî sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
tabiî: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan
tereddüt: kararsızlık, bir konuda şüphede kalma
teşhir: gösterme

فمِنْ هٰذِهِ الْحَقِيقَةِ يَكُونُ «اَلْحَمْدُ» عَلٰى نِعْمَةِ الْإِيمَانِ الْمُزِيلِ لِلظُّلُمَاتِ عَنْ هٰذِهِ الْجِهَاتِ السِّتِّ اَيْضًا نِعْمَةً عَظِيمَةً تَسْتَلْزِمُ «اَلْحَمْدَ». اِذْ بِـ«اَلْحَمْدِ» يُفْهَمُ دَرَجَةُ هٰذِهِ النِّعْمَةِ وَلَذَّتُهَا ۞

فَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ» فِي تَسَلْسُلٍ يَتَسَلْسَلُ فِي دَوْرٍ دَائِرٍ بِلَا نِهَايَةٍ» ۞

اَلنُّقْطَةُ الثَّانِيَةُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْإِيمَانِ الْمُنَوِّرِ لَنَا الْجِهَاتِ السِّتَّ. فَكَمَا اَنَّ الْإِيمَانَ بِإِزَالَتِهِ لِظُلُمَاتِ الْجِهَاتِ السِّتِّ نِعْمَةٌ عَظِيمَةٌ مِنْ جِهَةِ دَفْعِ الْبَلَايَا؛ كَذٰلِكَ اَنَّ الْإِيمَانَ لِتَنْوِيرِهِ لِلْجِهَاتِ السِّتَّةِ نِعْمَةٌ عَظِيمَةٌ اُخْرٰى مِنْ جِهَةِ جَلْبِ الْمَنَافِعِ. فَالْإِنْسَانُ لِعَلَاقَتِهِ بِجَامِعِيَّةِ فِطْرَتِهِ بِمَا فِي الْجِهَاتِ السِّتَّةِ مِنَ الْمَوْجُودَاتِ ۞ وَبِنِعْمَةِ الْإِيمَانِ يُمْكِنُ لِلْإِنْسَانِ اِسْتِفَادَةٌ مِنْ جَمِيعِ الْجِهَاتِ السِّتَّةِ فَاَيْنَمَا يَتَوَجَّهُ ۞

فَيَسِيرُ ﴿فَاَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ﴾ يَتَنَوَّرُ لَهُ تِلْكَ الْجِهَةُ بِمَسَافَتِهَا الطَّوِيلَةِ بِلَا حَدٍّ حَتّٰى كَاَنَّ الْإِنْسَانَ الْمُؤْمِنَ لَهُ عُمْرٌ مَعْنَوِيٌّ يَمْتَدُّ مِنْ اَوَّلِ الدُّنْيَا اِلٰى اٰخِرِهَا، يَسْتَمِدُّ ذٰلِكَ الْعُمْرُ مِنْ نُورِ حَيَاةٍ مُمْتَدَّةٍ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ ۞

Mezkûr zulmetleri izale eden iman nimetine "Elhamdülillâh" diye edilen hamd dahi bir nimet olduğundan, ona da bir hamd lâzımdır. Bu ikinci hamde de üçüncü bir hamd, üçüncüye dördüncü hamd lâzım. [1] وَهَلُمَّ جَرًّا

Demek, bir hamd-i vahitten doğan hamdlerden ibaret gayr-ı mütenahi bir silsile-i hamdiye husule geliyor.

IKINCI NOKTA:

Cihat-ı sitteyi tenvir eden iman nimetine de "Elhamdülillâh" demesi lâzımdır. Çünkü, iman cihat-ı sittenin zulmatını izale etmekle def-i belâ kabîlinden büyük bir nimet sayıldığı gibi, tabiî o cihat-ı sitteyi tenvir ettiği cihetle de celbü'l-menafi kabîlinden ikinci bir nimet sayılır. Binaenaleyh insan fıtrî bir medeniyete sahip olduğundan, cihat-ı sittede bulunan mahlûkatla alâkadar olur ve iman nimetiyle de cihat-ı sitteden istifade edebilmesi imkânı vardır.

Binaenaleyh, [2] فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ayet-i kerîmesinin sırrıyla, cihat-ı sitteden herhangi bir cihette olursa insan tenevvur eder. Hatta mu'min olan bir insanın dünyanın kuruluşundan sonuna kadar uzanan manevî bir ömrü vardır. Ve insanın bu manevî ömrü, ezelden ebede uzanan bir hayat nurundan medet ve yardım alır.

1. Ve böylece sürüp gider.
2. Her nerede kibleye yönelirseniz Allah'ın rızası oradadır. (Bakara Sûresi, 115.)

alâkadar: ilgili, ilişkili
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti.
binaenaleyh: bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen
celbü'l-menafi: faydalı olanın alma, elde etme, çekme
cihat-ı sitte: altı yön, altı taraf
cihet: yön, taraf
def-i belâ: belânın def edilmesi, uzaklaştırılması
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daîmilik.
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her türlü hamd, şükür ve minnet Allah'a aittir.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
gayr-i mütenahi: sonsuz
hamd: methetme, övme, yüceltme
hamd-i vahit: bir tek hamd ifadesi
husule gelme: meydana gelme, oluşma
ibaret: meydana gelen, oluşan
iman: inanma, inanç
imkân: olabilecek hâlde bulunma, olabilirlik.
istifade: faydalanma, yararlanma.
izale etmek: yok etmek, gidermek.
izale: yok etme
kabîlinden: türünden, çeşidinden.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manevî: madde dışı olan, maddî olmayan, ruhî, batınî.
medeniyet: uygarlık.
medet: inayet, yardım, imdat.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mü'min: iman eden, inanan
nimet: iyilik, lütuf, ihsan
nokta: işaret.
nur: aydınlık, ışık.
silsile-i hamdiye: hamd, şükür silsilesi.
sır: gizli hakikat, bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ile anlaşılan en zor ve en ince yanı
tenevvür etme: nurlanma, aydınlanma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
zulmet: karanlık.
zulmat: karanlıklar

وَحَتّٰى اِنَّ الاِنْسَانَ يسرَ تَنْوِيرِ الاِيمَانِ لجهاته يَخْرُجُ عَنْ مضيقِ الزَّمَانِ الحاصرِ وَالْمَكَانِ الضَّيِّقِ اِلٰى سَاحَةِ وُسْعَةِ الْعَالَمِ، ويصيرُ الْعَالَمُ كَبَيْتِه، والْمَاضِي والْمُسْتَقْبَلُ زَمَانًا حَاضِرًا لرُوحِه وقَلْبِه ۞ وهٰكَذَا قِسْ... ۞

اَلنُّقْطَةُ الثَّالِثَةُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الاِيمَانِ الحَاوِي لِنُقْطَتَيِ الاِسْتِنَادِ وَالاِسْتِمْدَادِ ۞

نَعَمْ، يسرٌ غايَةِ عجزِ الْبَشَرِ وَكَثْرَةِ اَعْدَائِه يَحْتَاجُ الْبَشَرُ اَشَدَّ احْتِيَاجٍ اِلٰى نُقْطَةِ اسْتِنَادٍ يَلْتَجِئُ اِلَيْهِ لِدَفْعِ اَعْدَائِه الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ، وبغَايَةِ فَقْرِ الاِنْسَانِ مَعَ غايةِ كَثْرَةِ حاجَاتِه وآمالِه يحْتَاجُ اَشَدَّ احْتِيَاجٍ اِلٰى نُقْطَةِ اسْتِمْدَادٍ يَسْتَمِدُّ مِنْهَا، وَيَسْأَلُ حَاجَاتِه بِهَا ۞

فَالاِيمَانُ بِاللّٰهِ هِيَ نُقْطَةُ اسْتِنَادٍ لِفِطْرَةِ الْبَشَرِ ۞ وَالاِيمَانُ بِالآخِرَةِ هُوَ نُقْطَةُ اسْتِمْدَادٍ لِوِجْدَانِه ۞ فَمَنْ لَمْ يَعْرِفْ هَاتَيْنِ النُّقْطَتَيْنِ يَتَوَحَّشُ عَلَيْهِ قَلْبُهُ وَرُوحُهُ، وَيُعَدُّهُ وِجْدَانُهُ دَائِمًا ۞ وَمَنْ اسْتَنَدَ بِالاِيمَانِ اِلَى النُّقْطَةِ الاُولٰى، واسْتَمَدَّ مِنَ النُّقْطَةِ الثَّانِيَةِ احَسَّ مِنْ اعْمَاقِ رُوحِه لِذَائِذَ مَعْنَوِيَّةٍ وَاُنْسِيَّةٍ مُسَلِّيَةٍ واعْتِمَادًا يَطْمَئِنُّ بِهَا وِجْدَانُهُ ۞

Ve keza cihat-ı sitteyi tenvir eden iman sayesinde, insanın şu dar zaman ve mekânı geniş ve rahat bir âleme inkılâp eder. Bu büyük âlem bir insanın hanesi gibi olur ve mazi, müstakbel zamanlan, insanın ruhuna, kalbine bir zaman-ı hâl hükmünde olur. Aralannda uzaklık kalkıyor.

ÜÇÜNCÜ NOKTA:

İmanın istinat ve istımdat noktalannı havi olmasından, "Elhamdülillâh" demesi iktıza eder

Evet, nev-i beşer, aczi ve düşmanların kesreti dolayısıyla dayanacak bir nokta-ı ıstınada muhtaçtır kı, duşmanlarını def için o noktaya iltica etsin. Ve keza, kesret-i hacat ve şıddet-ı fakr dolayısıyla da istımdat edecek bır nokta-i istimdada muhtaçtır ki, onun yardımıyla ihtiyaçlarını def etsin.

Ey insan! Senin nokta-i istinadın ancak ve ancak Allah'a olan imandır. Ruhuna, vicdanına nokta-i istimdat ıse ancak ahirete olan imandır. Bınaenaleyh, bu her iki noktadan haberi olmayan bir insanın kalbi, ruhu tevahhuş eder, vicdanı daima muazzep olur. Lâkın, binnci noktaya ıstinat ve ikincisinden de istimdat eden adam, kalben ve ruhen pek çok zevk ve lezzetlerı, unsıyetlen hısseder ki, hem müteselli, hem vicdanı mutmain olur

acz: zayıflık, güçsüzlük
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat
âlem: dünya, cihan
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı
cıhat-ı sitte: altı cıhet, altı taraf
def: uzaklaştırma, kovma, savma
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, ezelden ebede her turlu hamd, şukur ve minnet Allah'a aittir
hane: ev, mesken
havi: kapsayan, içine alan
hıss: duygu
hukmünde olmak: yerinde olmak, yerine geçmek, değerinde olmak
iltıca etme: sığınma, barınma
iman: inanma, inanç, ıtıkat.
inkılâp: bir halden diğer hâle geçme, hal degiştırme, değişım, dönüşum
istımdat etmek: yardım dilemek, ımdat istemek
istımdat: yardım dileme, ımdat isteme
istınat: dayanma
kalben: kalbden, samımî, içten, gönülden
kalb: insanın manevi bünyesindeki hislerin ve duyguların merkezi, gönül, dil
kesret: çokluk.
kesret-i hacat: ihtiyaçların çokluğu
keza: böyle, böylece
lâkin: ama, fakat.
lezzet: her hangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz, keyif
mazi: geçmiş zaman
mekân: yer, mahal
muazzep: azap içinde bulunan, azap çeken, azaplı, sıkıntılı
muhtaç: ihtiyacı olan, kendisine bir şey lâzım olan
mutmain: gönlü hoş, içi rahat olmak, emin, şüphesi olmayan
müstakbel: gelecek zaman, gelecekte olacak olan
müteselli: teselli bulan, avunan.
nev-i beşer: insan, nev'i, insanlık, bütün insanlar
nokta: konu, derece, işaret, yön.
nokta-ı istımdat: yardım dileme noktası
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
ruh: insandaki canlılıgın ve dırılıgın iradeyle ılgılı ve irade dışı hareketlerin ve ıdrak kabiliyetinin kaynağı, nefis.
ruhen: ruh yönünden, ruh olarak
şıddet-i fakr: fakırlıgın şiddetli olması
tenvir: aydınlatma, ışıklandırma
tevahhuş: korkma, ürkme
unsıyet: alışkanlık, ülfet, dostluk, ahbaplık, arkadaşlık.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
zaman-ı hâl: şimdiki zaman.
zevk: tatma, tat, lezzet.

اَلنُّقْطَةُ الرَّابِعَةُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ الْمُزِيلِ لِلْاٰلَامِ عَنِ اللَّذَائِذِ الْمَشْرُوعَةِ بِاِرَاءَةِ دَوَرَانِ الْاَمْثَالِ ۞

وَالْمُدِيمِ لِلنِّعَمِ بِاِرَاءَةِ شَجَرَةِ الْاِنْعَامِ، وَالْمُزِيلِ الْاَلَمَ الْفِرَاقِ بِاِرَاءَةِ لَذَّةِ تَجَدُّدِ الْاَمْثَالِ. يَعْنِي اَنَّ فِي كُلِّ لَذَّةٍ اٰلَامًا تَنْشَأُ مِنْ زَوَالِهَا ۞

فَنُورُ الْاِيمَانِ يَزُولُ الزَّوَالُ، وَيَنْقَلِبُ اِلٰى تَجَدُّدِ الْاَمْثَالِ. وَفِي التَّجَدُّدِ لَذَّةٌ اُخْرٰى ۞

فَكَمَا اَنَّ الثَّمَرَةَ اِذَا لَمْ تُعْرَفْ شَجَرَتُهَا تَنْحَصِرُ النِّعْمَةُ فِي تِلْكَ الثَّمَرَةِ. فَتَزُولُ بِاَكْلِهَا ۞ وَتُورِثُ تَاَسُّفًا عَلٰى فَقْدِهَا. وَاِذَا عُرِفَتْ شَجَرَتُهَا وَشُوهِدَتْ، يَزُولُ الْاَلَمُ فِي زَوَالِهَا لِبَقَاءِ شَجَرَتِهَا الْحَاضِرَةِ، وَتَبْدِيلِ الثَّمَرَةِ الْفَانِيَةِ بِاَمْثَالِهَا ۞

وَكَذَا اِنَّ مِنْ اَشَدِّ حَالَاتِ رُوحِ الْبَشَرِ هِيَ التَّاَلُّمَاتُ النَّاشِئَةُ مِنَ الْفِرَاقَاتِ. فَنُورُ الْاِيمَانِ تَمْتَرِقُ الْفِرَاقَاتُ وَتَنْعَدِمُ. بَلْ تَنْقَلِبُ بِتَجَدُّدِ الْاَمْثَالِ الَّذِي فِيهِ لَذَّةٌ اُخْرٰى اِذْ «كُلُّ جَدِيدٍ لَذِيذٌ» ۞

DÖRDÜNCÜ NOKTA:

İman nuru, lezaiz-i meşruanın zevale başladıkları zaman hâsıl olan elemleri, emsalinin vücut ve gelmekte olduklarını göstermekle izale eder.

Ve keza, nimetlerin devam edip tenakus etmemesini, nimetlerin menbaını göstermekle temin eder.

Ve keza, firak ve ayrılmaların elemlerini, teceddüd-i emsalinin lezzetini göstermekle izale eder. Yani zeval düşüncesiyle bir lezzette çok elemler olur ki, iman o elemleri teceddüd-i emsaliyle ihtar ve izale eder. Maahaza, lezzetlenn teceddüdünde de başka lezzetler vardır.

Evet, bir semerenın şeceresi olmasa, o semerede münhasır kalan lezzet, onun yemesiyle zail olur ve zevali de mucib-i teessür olur. Fakat o semerenin şeceresi maruf ise, o semerenın zevalinden elem hâsıl olmuyor, çunku yerine gelen var. Ve aynı zamanda, teceddüt haddızatında bir lezzettir.

Ve keza ruh-i beşeri en ziyade sıkan, ayrılmalardan neş'et eden elemlerdir. Nur-i iman o elemleri teceddüd-i emsal ve tahaddüs-i visal ümidiyle izale eder.

elem: uzuntu, kaygı, tasa, acı, maddî manevî ıztırap
emsal: eş, benzer
firak: ayrılık, ayrılma
haddızatında: esasında, aslında
hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan, belıren
ihtar: dikkatını çekme, tembih, uyarı
iman: inanma, inanç
izale: gıderme, gıdenlme
keza: boylece, bunun gibi, oylece
lezaiz-i meşrua: helal lezzetler
lezzet: her hangi bır şey karşısında duyulan zevk, haz, keyif
maahaza: boyle ıken, bununla beraber
maruf: bilinen, tanınmış,
menba: kaynak,
mucib-i teessür: uzuntu verıcı, uzuntuyu gerektıren
münhasır: ozel, sınırlanmış, sınırlı
neş'et etme: meydana geime
nimet: ıyılık, lutuf, bağış
nokta: konu, derece, işaret yon
nur: aydınlık, ışık.
nur-ı iman: iman nuru, imandan gelen ışık, aydınlık
ruh-ı beşer: insanın ruhu
semere: meyve, sonuç
şecere: ağaç.
tahaddüs-i visal: kavuşmayı tahmın etmek
teceddüd-i emsal: benzerlerının yenılenmesı
teceddüt: tazelenme, yenılenme, yenıleşme, yenılık.
temin: sağlama
tenakus: eksılme, azalma
vucut: var olma, varlık.
zail: sona eren, devamlı olmayan, yok olan
zeval: sona erme, yok olma.
ziyade: çok, fazla

اَلنُّقْطَةُ الْخامِسَةُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلىٰ نُورِ الْاِيمانِ الَّذِى يُصَوِّرُ مَا يُتَوَهَّمُ اَعْداءً واحْبابَ وَاَمْواتًا مُوحِشِينَ، وَاَيْتامًا باكِينَ مِنَ الْمَوْجُوداتِ، احْبابًا وَاِخْوانًا وَاَحْياءً مُوسِينَ، وَعِبادًا مُسَبِّحِينَ ذاكِرِينَ ۞

يَعْنِى اَنَّ نَظَرَ الْغَفْلَةِ يَرىٰ مَوْجُوداتِ الْعالَمِ مُضَرِّينَ كَالْاَعْداءِ وَيَتَوَحَّشُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَيَرَى الْاَشْياءَ كَالْاَجانِبِ. اِذْ فِى نَظَرِ الضَّلالَةِ تَنْقَطِعُ عَلاقَةُ الْاُخُوَّةِ فِى كُلِّ الْاَزْمِنَةِ الْماضِيَةِ وَالْاِسْتِقْبالِيَّةِ. وَما اُخُوَّتُهُ وَعَلاقَتُهُ اِلّا فِى زَمانٍ حاضِرٍ صَغِيرٍ قَلِيلٍ. فَاُخُوَّةُ اَهْلِ الضَّلالَةِ كَدَقِيقَةٍ فِى اُلُوفِ سَنَةٍ مِنَ الْاَجْنَبِيَّةِ. وَاُخُوَّةُ اَهْلِ الْاِيمانِ تَمْتَدُّ مِنْ مَبْدَإِ الْماضِى اِلىٰ مُنْتَهَى الْاِسْتِقْبالِ ۞

وَاِنَّ نَظَرَ الضَّلالَةِ يَرىٰ اَجْرامَ الْكائِناتِ اَمْواتًا مُوحِشِينَ. وَنَظَرَ الْاِيمانِ يُشاهِدُ اُولٰئِكَ الْاَجْرامَ اَحْياءً مُوسِينَ يَتَكَلَّمُ كُلُّ جِرْمٍ بِلِسانِ حالِهِ بِتَسْبِيحاتِ فاطِرِهِ. فَلَها رُوحٌ وَحَياةٌ مِنْ هٰذِهِ الْجِهَةِ. فَلا تَكُونُ مُوحِشًا مُدْهِشًا، بَلْ اَنِيسًا مُونِسًا ۞

وَاِنَّ نَظَرَ الضَّلالَةِ يَرىٰ ذَوِى الْحَياةِ الْعاجِزِينَ عَنْ مَطالِبِهِمْ لَيْسَ لَهُمْ حامٍ مُتَوَدِّدٌ وَصاحِبٌ مُتَعَهِّدٌ كَاَنَّها اَيْتامٌ يَبْكُونَ مِنْ عَجْزِهِمْ وَحُزْنِهِمْ وَيَأْسِهِمْ ۞

BEŞINCI NOKTA:

İnsan şu mevcudatta kendisine düşman ve ecnebi tevehhüm ettiği veya ölüler, yetimler gibi hayatsız, perişan vehmettiği şeyleri, nur-i iman ahbap ve kardeş sıfâtıyla gösterir ve hayattar tesbihhan (tesbih eden) şeklinde irae eder.

Yani, gafletle bakan adam, âlemin mevcudatını düşman gibi muzır telâkki ederek tevahhuş eder. Ve eşyayı ecnebiler gibi görür. Çünkü, dalâlet nazarında mazi ve istikbal zamanlarındaki eşya arasında uhuvvet, kardeşlik rabıtası ve bağlanış yoktur. Ancak eşya arasında küçük, cuz'î bir alâka olur. Binaenaleyh, ehl-i dalâletin yekdiğerine olan uhuvvetleri, binler senelik uzun bir zamanda bir dakika kadardır.

Ve keza, iman nazarında bütün ecramı, hayattar ve birbirine ünsiyetli olduklarını görüyor. Ve her bir cirmin lisan-ı hâliyle Hâlık'ına tesbihat yapmakta olduğunu gösteriyor. İşte, bu itibarla, bütün ecramın kendilerine göre bir nevi hayat ve ruhları vardır. Binaenaleyh imanın şu görüşüne nazaran o ecramda dehşet, vahşet yoktur, ünsiyet ve muhabbet vardır.

Dalâlet nazarı, matlûplarını tahsil etmekten âciz olan insanların sahipsiz, hamîsiz olduklarını telâkki eder ve hüzün, keder, aczlerinden dolayı ağlayan yetimler gibi zanneder.

âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük
ahbap: dostlar, sevilen dostlar
alâka: ilgi, ilişki, bağ.
âlem: dünya, cihan.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cirim: vücut, ten, cüsse, hacim, büyüklük.
cüz'î: az, parçaya ait.
dalâlet: İman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılmak.
dehşet: büyük korku hâli, ürkütü veren
ecnebi: yabancı, garip
ecram: gök cisimleri, cansız varlıklar, kütleler
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
eşya: şeyler, bir çok amaçla kullanılan insan yapısı, taşınabilir, cansız varlıkların hepsi
gaflet: sorumsuzluk, ahirete Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsızlık, dikkatsızlık.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hami: himaye edici, himaye eden, koruyucu
hayat: canlı olma hali, dirilik, canlılık
hayattar: canlı, yaşayan.
hüzün: üzüntü, tasa
iman: inanma, inanç, itikat.
irae etme: gösterme, göstererek öğretme
istikbal: gelecek, gelecek zaman
keder: tasa, kaygı, gam, acı, üzüntü
keza: böylece, aynı şekilde, böylece
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
matlup: istenilen, aranılan şey
mazi: geçmiş zaman
mevcudat: var olan her şey, yaratılmış varlıklar
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
muzır: zararlı, zarara sokan
nazar: bakma, bakış
nazaran: göre, oranla, kıyasla, bakımından
nevi: çeşit, tür
nokta: konu, işaret, derece, yön
nur-i iman: imandan gelen nur, ışık.
rabıta: bağ, ilgi.
ruh: insandaki canlılığın ve dirilliğin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis
sıfat: haller, özellikler, nitelikler
şekil: biçim
tahsil etmek: elde etmek, kazanmak
telakki etmek: anlamak, bir görüşe varmak.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şânına uygun ifadelerle anma
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tesbihhan: tesbih eden, zikreden.
tevahhuş: korkma, ürkütü, duyma, yabancılaşma
tevehhum: vehmlenme, kurunturuya düşme.
uhuvvet: kardeşlik.
ünsiyet: alışkanlık, arkadaşlık, cana yakınlık, dostluk
ünsiyeti: alışkanlık, arkadaşlık, cana yakınlık, dostluk.
vahşet: yabanîlik, yalnızlık, vahşîlik.
vehim: zan, şüphe, kuruntu.
yekdiğeri: bir başkası
yetim: ana babası veya babası ölmüş çocuk.
zannetmek: sanmak.

وَنظرُ الايمان يقُولُ: انَّ ذوى الحياة ليْسُوا ايْتامًا ناكين، بَلْ هُمْ عبادٌ مُكلَّفُونَ ومأمُورُونَ مُوظَّفُونَ وَذاكِرُونَ مُسبِّحُون ۞

النُّقْطَةُ السَّادسَةُ

اَلْحَمْدُلِلّٰهِ على نُورِ الايمانِ الْمُصَوِّرِ للدَّارَيْنِ كَسُفْرَتَيْنِ مَمْلُوءَتَيْنِ مِنَ النِّعَمِ يَسْتَفِيدُ مِنْهُمَا الْمُؤْمِنُ بِيَدِ الايمانِ بِأَنْوَاعِ حَوَاسِّهِ الظَّاهِرَةِ والْبَاطِنَةِ، وَاَقْسامِ لطائفه الْمَعْنَوِيَّةِ وَالرُّوحِيَّةِ الْمُنْكَشِفَةِ بِضِيَاءِ الايمانِ. نَعَمْ، انَّ فِي نَظَرِ الصَّلاَةِ تَتَصَاعَدُ دَائِرَةُ اسْتِفَادَةِ ذوى الْحَيَاةِ الى دَائِرَةِ لَذَائِذِهِ الْمَادِّيَّةِ الْمُغَصَّةِ بِزَوَالِها ۞

وَبِنُورِ الايمانِ تَتَوَسَّعُ دَائِرَةُ الاسْتِفَادَةِ الى دَائِرَةٍ تُحِيطُ بِالسَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ بَلْ بِالدُّنْيَا وَالاٰخِرَةِ. فَالْمُؤْمِنُ يَرَى الشَّمْسَ كَسِرَاجٍ فِي بَيْتِهِ وَرَفِيقًا فِي وَظِيفَتِهِ وَاَنِيسًا فِي سَفَرِهِ؛ وَتَكُونُ الشَّمْسُ نِعْمَةً مِنْ نِعْمَةٍ. وَمَنْ تَكُونُ الشَّمْسُ نِعْمَةً لَهُ؛ تَكُونُ دَائِرَةُ اسْتِفَادَتِهِ وَسُفْرَةُ نِعْمَتِهِ اوْسَعَ مِنَ السَّمٰوَاتِ ۞

فَالْقُرْاٰنُ الْمُعْجِزُ الْبَيَانِ بِامْثَالِ ﴿وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ﴾ ﴿وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ﴾ يُشِيرُ بِلاَغَتِهِ الى هٰذِهِ الاحْسَانَاتِ الْخَارِقَةِ النَّاشِئَةِ مِنَ الايمانِ ۞

İman nazarı ise, canlı mahlûkata, ağlar yetimler gibi değil, ancak mükellef memur, muvazzaf zakir ve tesbîhhan ibad sıfâtıyla bakar

ALTINCI NOKTA:

Nur-i iman, dünya ve ahiret âlemlerini çeşit çeşit nimetlere mazhar ikı sofra ile tasvir eder kı, mu'mın olan kımse ımanı elıyle ve zahirî, bâtınî duygularıyla ve manevî, ruhî olan letaifiyle o sofralardan istifade ediyor

Dalâlet nazarında ise, zevi'l-hayatın daire-i istifadesi küçülür, maddî lezzetlere münhasırdır

İman nazarında, semavat ve arzı ihata eden bir daire kadar tevessü eder.

Evet, bir mü'min, güneşi kendi hanesinin damında asılmış bir lüks, kameri bır ıdare lâmbası addedebilir. Bu ıtibarla şems, kamer, kendisine bır nimet olur. Binaenaleyh mü'min olan zatın daire-i istifadesi semavattan daha geniş olur.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan [1] وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ [2] وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ayetlenn belâgatı ile, ımandan neş'et eden şu hanka ıhsanlara, in'amlara işaret ediyor

1. Güneşi ve ayı da sızın hızmetınıze verdi (İbrahım Suresi 33)
2. Yer ve denızlerle onların içındeklen de sızın hızmetinize vermiştir (Ayetlerden muktebes)

addetmek: saymak, kabul etmek.
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat
âlem: dünya cihan
arz: yer dunya
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi
bâtınî: dahılî, gorunmeyen ıç gızlı
belâgat: maksada ve duruma uygun ıyı, güzel puruzsuz soz soylemc
bınaenaleyh: bundan dolayı
daire: sınır ıçı manevı bır hukmun ışın cari olduğu yer etki alanı
daire-i istifade: yararlanma alanı
dalâlet: dınsızlık, ıman ve Islâmıyetten ayrılmak.
hane: ev mesken
hanka. çok buyuk bır hayranlık uyandıran, eksıksız, tam kusursuz mukemmel
ıbad: kullar ıbadet edenler
ıdare lâmbası: kuçuk gaz lâmbası
İhata etmek: etrafını çevirmek, ıçıne almak, kuşatmak.
İhsan: ıyılık etme güzel davranma bağışlama ikram etme yardım
ıman: inanma inanç ıtıkat.
ın ام: nimet verme nimetlendırme ihsan etme ıyılık yapma
İstıfade: faydalanma yararlanma
ışaret: gosterme bildırme
kamer: ay
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan. açıklamalarıyla aklılan benzenni yapmaktan âcız bırakan Kur'ân
letalif: manevi duygular güzel, hoş ve ruhla ılgılı hısler
lezzet. her hangı bır şey karşısında duyulan zevk haz, keyif.
lüks: buyuk lamba
maddi: madde ile alâkalı cısmanî
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mazhar: zuhur yeri, ortaya çıkıp gorunme yeri.
muvazzaf: kendisine gorev verilmuş vazifeli
mukellef memur: gorevli memur emırle hareket eden kımse
mü'mın: Iman eden inanan
münhasır: ayrılmış bır şeye veya kımseye ozel
nazar: bakma bakış
neş'et etme: meydana gelme kaynaklanma
nimet: ıyılık lutuf bağış
nokta: konu derece yon ışaret.
nur-i iman: iman nuru imandan gelen ışık aydınlık.
ruhî: ruhla ılgılı
semavat: semalar gokler
sıfât: haller ozellıkler nıtelıkler
şems: gunes
tasvir etme: anlatma ifade etme şekıllendırme.
tesbıhhan: tesbih eden
tevessü: genısleme yayılma
yetim: ana babası veya babası olmuş cocuk.
zahırî: gorunen gorunurdekı gorunuşteki
zakır: zıkreden zikredıcı.
zat: kışı şahıs fert.
zevi'l-hayat: canlı, hayat sahıbı

اَلنُّقْطَةُ السَّابِعَة

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى اللهِ. فَوُجُودُ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ نِعْمَةٌ لَيْسَتْ فَوْقَهَا نِعْمَةٌ لِكُلِّ اَحَدٍ وَلِكُلِّ مَوْجُودٍ. وَهٰذِهِ النِّعْمَةُ تَتَضَمَّنُ اَنْوَاعَ نِعَمٍ لاَ نِهَايَةَ لَهَا، وَاَجْنَاسَ اِحْسَانَاتٍ لاَ غَايَةَ لَهَا، وَاَصْنَافَ عَطِيَّاتٍ لاَ حَدَّ لَهَا. قَدْ اُشِيرَ اِلٰى قِسْمٍ مِنْهَا فِي اَجْزَاءِ «رِسَالَةِ النُّورِ» وَبِالْخَاصَّةِ فِي الْمَوْقِفِ الثَّالِثِ مِنَ الرِّسَالَةِ الثَّانِيَةِ وَالثَّلاثِينَ. وَكُلُّ الرَّسَائِلِ الْبَاحِثَةِ عَنِ الْاِيمَانِ بِاللهِ مِنْ اَجْزَاءِ رِسَالَةِ النُّورِ تَكْشِفُ الْحِجَابَ عَنْ وَجْهِ هٰذِهِ النِّعْمَةِ. فَاكْتِفَاءً بِهَا نَقْتَصِرُ هُنَا ۞

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى رَحْمَانِيَّتِهِ تَعَالٰى الَّتِي تَتَضَمَّنُ نِعَمًا بِعَدَدِ مَنْ تَعَلَّقَ بِهِ الرَّحْمَةُ مِنْ ذَوِي الْحَيَاةِ. اِذْ فِي فِطْرَةِ الْاِنْسَانِ بِسِرِّ جَامِعِيَّتِهِ عَلَاقَاتٌ بِكُلِّ ذَوِي الْحَيَاةِ تَحْصُلُ لَهُ سَعَادَةٌ مَعْنَوِيَّةٌ بِسَبَبِ سَعَادَاتِهِمْ. وَفِي فِطْرَتِهِ تَأَثُّرٌ بِآلَامِهِمْ. فَالنِّعْمَةُ عَلَيْهِمْ تَكُونُ نَوْعَ نِعْمَةٍ لِذٰلِكَ الْاِنْسَانِ ۞

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى رَحِيمِيَّتِهِ تَعَالٰى بِعَدَدِ الْاَطْفَالِ الْمُنْعَمِ عَلَيْهِمْ بِشَفَقَاتِ وَالِدَاتِهِمْ. اِذْ كَمَا اَنَّ كُلَّ مَنْ لَهُ فِطْرَةٌ سَلِيمَةٌ يَتَأَلَّمُ وَيَتَوَجَّعُ مِنْ بُكَاءِ طِفْلٍ جَائِعٍ لاَ وَالِدَةَ لَهُ؛ كَذٰلِكَ يَتَنَعَّمُ بِتَعَطُّفِ الْوَالِدَاتِ عَلٰى اَطْفَالِهَا ۞

YEDİNCİ NOKTA:

Nur-ı iman ile bilinir ki, Allah'ın varlığı bütün nimetlerin fevkinde öyle büyük bir nimettir ki, sonsuz nimetlerin envaını, nihayetsiz ihsanların cinslerini, sayısız atıyyelerin sınıflarını havi bir menba, bir kaynaktır. Binaenaleyh, zerrat-ı âlemin adedince iman nimetlerine hamdusena etmek bir borçtur. Risale-i Nur'un eczasında bir kısmına işaretler yapılmıştır. Maahaza, iman-ı billâhtan bahseden Risale-i Nur'un cüzleri, bu nimetten perdeyi kaldırarak göstenyor.

"Elhamdülillâh" lâm-ı istiğrakla işaret ettiği umum hamdlerle hamd edilmesi lâzım olan nimetlerden birisi de, rahmaniyet nimetidir.

Evet, rahmaniyet, zevi'l-hayattan rahmete mazhar olanlann sayısınca nimetlen tazammun etmiştir. Çünkü, bilhassa insan, her bir zîhayatla alâkadardır. Bu itibarla insan her zîhayatın saadetiyle saıdleşır ve elemleriyle müteessir olur. Öyle ise, herhangi bir fertte bulunan bir nimet, arkadaşlanna da bır nimettir.

Ve keza, validelerin şefkatleriyle nimetlenen çocukların sayısınca nimetlen tazammun edip ona göre hamdlere, senalara kesb-i istihkak edenlerden birisi de rahîmiyettir.

Evet, annesız aç bir çocuğun ağlamasından muteessir ve acıyan bir vicdan sahibi, elbette validelerin çocuklanna olan şefkatlerinden zevk alır, memnun ve mahzuz olur. İşte, bu gibi zevkler birer nimettir, hamd ve şükürler ister

adedince: sayısınca
alakadar: ilgili ilişkili munasebetli bağlı
atıyye: hediye bahşiş
bahsetme: bir konu hakkında söz söyleme konuşma
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı
cüz: kısım parça bölük
ecza: cüzler parçalar kısımlar
elem: dert, üzüntü acı.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun her türlü hamd şükür ve minnet Allah'a aittir
envaı: türler neviler
fert: şahıs kişi
fevk: üst fevkinde üstünde
hamd ve sena: hamd edip sena etmek, övmek.
hamd: methetme, övme, yüceltme
havi: kapsayan, içinde bulunduran
ihsan: iyilik etme, güzel davranma bağışlama
iman: inanma inanç itikat.
iman-ı billah: Allah'a iman
işaret: gösterme bildirme, belirtme
itibar: itibarla bu sebepten böyle sayılmakla bu açıdan
kesb-i istihkak: hak etme hak kazanma
keza: böylece aynı şekilde öylece
kısım: parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü
lam-ı istiğrak: Arabca başına gelen kelimeyi genelleştiren onlan belirli yapan lâm el takısı
lâzım: gerekli lüzumlu
maahaza: bununla beraber böyle olmakla birlikte
mahzuz: hoslanmış hoşnut olmuş sevinmiş
mazhar olmak: iyi bir şeye ermek ulaşmak
menba: kaynak.
müteessir: üzülmüş hüzünlü kederli mahzun
nihayetsiz: sonsuz
nimet: iyilik, lütuf ihsan bağış
nokta: konu konu ile ilgili önemli bölüm
nur-i iman: imandan gelen ışık, aydınlık parlaklık.
perde: örtü
rahimiyet: rahmetı her şeyi kuşatan her bir varlığa ayrı ayrı şefkatını gösteren Allah'ın merhamet edicilıgi
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi koruması ve merhamet etmesi vasfı
rahmet: merhamet, bagıs şefkat etme koruma iyilik.
saadet: mutluluk.
saıdleşme: mutlu olma huzur bulma
sena: övme methetme
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme içten ve karşılıksız merhamet, yardım etme
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk memnunluk ve minnettarlık ifade etme teşekkür
tazammun etme: ihtıva etme içine alma kuşatma
umum: bütün.
valide: ana anne
vicdan: iyiyi kötüden hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zerrat-ı alem: alemde bulunan evrendeki zerreler
zevi'l-hayat: canlı hayat sahibi
zevk: tatma tat, lezzet, haz.
zîhayat: hayat sahibi canlı

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى حَكِيمِيَّتِهِ تَعالٰى بِعَدَدِ دَقَائِقِ جَمِيعِ أَنْوَاعِ حِكْمَتِهِ فِي الْكَائِنَاتِ. اِذْ كَمَا تَتَنَعَّمُ نَفْسُ الْاِنْسَانِ بِحَلَوَاتِ رَحْمَانِيَّتِهِ، وَيَتَنَعَّمُ قَلْبُ الْاِنْسَانِ بِتَجَلِّيَاتِ رَحِيمِيَّتِهِ؛ كَذٰلِكَ يَتَلَذَّذُ عَقْلُ الْاِنْسَانِ بِلَطَائِفِ حِكْمَتِهِ ۞

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى حَفِيظِيَّتِهِ تَعالٰى بِعَدَدِ تَجَلِّيَاتِ اِسْمِهِ «الْوَارِثِ»، وَبِعَدَدِ جَمِيعِ مَا بَقِيَ بَعْدَ فَوَاتِ أُصُولِهَا وَآبَائِهَا وَصَوَاحِبِهَا، وَبِعَدَدِ مَوْجُودَاتِ دَارِ الْآخِرَةِ، وَبِعَدَدِ آمَالِ الْبَشَرِ الْمَحْفُوظَةِ لِأَجْلِ الْمُكَافَاةِ الْأُخْرَوِيَّةِ. اِذْ دَوَامُ النِّعْمَةِ أَعْظَمُ نِعْمَةٍ مِنْ نَفْسِ النِّعْمَةِ؛ وَبَقَاءُ اللَّذَّةِ لَذَّةٌ أَعْلٰى لَذَّةً مِنْ نَفْسِ اللَّذَّةِ، وَالْخُلُودُ فِي الْجَنَّةِ نِعْمَةٌ فَوْقَ نَفْسِ الْجَنَّةِ. وَهٰكَذَا ۞

فَحَفِيظِيَّتُهُ تَعالٰى تَتَضَمَّنُ نِعَمًا أَكْثَرَ وَأَزْيَدَ وَأَعْلٰى مِنْ جَمِيعِ النِّعَمِ عَلَى الْمَوْجُودَاتِ فِي جَمِيعِ الْكَائِنَاتِ ۞

وَهٰكَذَا، فَقِسْ عَلٰى اِسْمِ «الرَّحْمٰنِ وَالرَّحِيمِ وَالْحَكِيمِ وَالْحَفِيظِ» سَائِرَ أَسْمَائِهِ الْحُسْنٰى. فَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ اِسْمٍ مِنْ أَسْمَائِهِ تَعالٰى حَمْدًا بِلَا نِهَايَةٍ. لِمَا أَنَّ فِي كُلِّ اِسْمٍ مِنْهَا نِعَمًا بِلَا نِهَايَةٍ ۞

Ve keza, kâinatta mündemiç hikmetlerin bütün enva ve efradı adedince hamd ve şükürleri iktıza edenlerden birisi de hakîmiyettir. Zira insanın nefsi, rahmaniyetin cilveleriyle, kalbi de rahîmiyetin tecelliyatıyla nimetlendikleri gibi, insanın aklı da hakîmiyetin letaifiyle zevk alır, telezzüz eder. İşte, bu itibarla ağız dolusu ile "Elhamdülillâh" söylemekle hamdusenalan istilzam eder.

Ve keza, Esma-i Husnadan "Vâris" isminin tecelliyatı adedince ve babalar gibi usulün zevalinden sonra bakî kalan furuatın sayısınca ve âlem-i ahiretin mevcudatı adedince ve uhrevî mükâfatlan almaya medar olmak üzere hıfzedilen beşenn amellen sayısınca, sedası ile şu fezayı dolduracak kadar büyük bir "Elhamdülillâh" ile hamd edilecek hafîziyet nimetidir. Çünkü, nimetin devamı, nimetin zatından daha kıymetlidir. Lezzetin bekası, lezzetten daha lezizdir. Cennette devam, cennetin fevkındedir. Ve hakeza ..

Binaenaleyh, Cenab-ı Hakkın hafîziyeti tazammun ettiği nimetler, bütün kâinatta mevcut bütün nimetlerden daha çok ve daha üstündedir. Bu itibarla dünya dolusu ile bır "Elhamdülillâh" ister.

Şu zikredilen dört isme, bakî kalan Esma-ı Husnayı kıyas et ki, her bir isimde sonsuz nimetler bulunduğu için sonsuz hamdleri, şükürlen istılzam eder.

Ve keza, bütün nimet hazinelerini açmak salâhiyetinde olan, nimet-i imana vesile olan Hazret-i Muhammed Aleyhıssalâtu Vesselâm dahı öyle bir nımettır kı, nev-i beşer ilelebet o zatı (ASM) methüsena etmeye borçludur.

âlem-ı ahiret: ahiret âlemi sonsuz hayat yurdu
amel: fiil iş emek.
bakî kalan: bır şeyden artan geride kalan
beşer: insanlık âdemoğlu.
binaenaleyh: bundan dolayı ondan dolayı.
Cenab-ı Hak: Allah doğru gerçek, Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cilve: görünme belirme yansıma. İlâhî isimlerin varlık aynalarında görülmesi
efrat: fertler tek olanlar birler
elhamdülillâh: Allah a hamd olsun ezelden ebede her turlu hamd şukur ve minnet Allah a aittir
enva: turler neviler çeşitler
Esma-i Hüsna: Allah ın guzel isimleri
fevk: ust fevkında. ustunde
füruat: ayrıntılar. aynı soydan gelenler. dınî hukumlerde ayrıntılar
hafîziyet: hafızlık. koruyuculuk. Allah ın butun varlıkları tehlıkelere karşı muhafaza etmesi guzun olen canlıların oz bilgilerini tohumlarında ve çekirdeklerinde saklaması, evrende olup biten her olayı yazdırıp sonsuza gondermesi
hakeza: boylece yine oyle
hakımıyet: hikmetlilik, faydalılık guzel gayelilik.
hamd: methetme ovme, yuceltme
hamd ve sena: hamd edıp sena etmek, ovmek.
hıfz: koruma muhafaza
hikmet: kainattakı ve yaratılıştakı ilahı gaye fayda ve maksatlar
ıktıza: gerekme ihtiyaç hissedilme
ilelebet: sonsuza kadar
istilzam etme: gerektırme, luzumlu gorme
itibar: deger bu itıbarla bu sebeple bundan dolayı
keza: aynı şekılde boylece
kıyas: bir şeyı başka bir şeye benzeterek hukum verme.
letaif: kalb akıl ruh gıbı manevî duygular guzellikler incelikler
leziz: lezzetli tatlı tadı guzel hoşa giden şey
medar: dayanak noktası sebep vesile
methüsena: hamd ve sena etmek ovmek
mündemiç: kapsayan, icine alan icine yerleşen
nefis: her turlu kotulugun kaynagı ve emredıcısı olan duygu
nev-ı beşer: insan kısmı. insanoglu
nimet: iyilik, lutuf ihsan bagış
nimet-i iman: iman nımetı
rahmıyet: rahmetı her şeyı kuşatan her bır varlığa ayrı ayrı şefkatını gosteren Allah ın merhamet edıcılıgı
rahmanıyet: Cenab ı Hakkın kullarını beslemesi koruması ve merhamet etmesi vasfı
salahiyet: yetkı
seda: ses
şükur: gorulen bir iyılıge karşılık hoşnutluk, memnunluk minnettarlık ifade etme nimetlerin sahibi olarak Allah ı tanıma ve Ona karşı kulluk gorevini yerine getirme
tazammun etmek: icine almak, icinde bulundurmak kapsama
tecelliyat: tecelliler gorunumler yansımalar ilahı isimlerin varlıklarda kendini gosermesi
telezzüz: lezzet tad alma hoşlanma
uhrevî: ahirete dair ahirete ait, ahiret alemıyle ılgılı
usul: asıllar ana baba ve onların ana baba ve dedeleri
Vâris: bakî olan her şeyin kendisine donecegi vârislerin en hayırlısı Allah.
vesile: bır şeyle ugraşmayı mumkun kılan yol vasıta fırsat elverışlı durum
zeval: sona erme yok olma.
zikir: anma zikredilen anılan

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْقُرْآنِ الَّذِى هُوَ تَرْجُمانٌ لِكُلِّ ما مَضَى مِنْ جَمِيعِ الْاِنْعامات الَّتِى يَطْلُبُوها وَيَقْرَأُها لاَ نِهايَةَ لَها حَمْدًا بِلاَ نِهَايَة. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ حَمْدًا بِلاَ نِهَايَة. اِذْ هُوَ الْوَسِيلَةُ لِلْاِيمانِ الَّذِى فِيهِ جَمِيعُ الْمَفاتِيحِ لِجَمِيعِ خَزائِنِ النِّعَمِ الَّتِى اَشَرْنَا اِلَيْها فِى هٰذَا الْبَابِ الثَّانِى اٰنِفًا. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى نِعْمَةِ الْاِسْلاَمِيَّةِ الَّتِى هِىَ مَرْضِيَّاتُ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَفِهْرِسْتَةٌ لاَنْواعِ نِعَمِهِ الْمَادِّيَّةِ وَالْمَعْنَوِيَّةِ، حَمْدًا بِلاَ نِهَايَة ۞

اَلنُّقْطَةُ الثَّامِنَةُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى يَحْمَدُ لَهُ وَيُثْنِى عَلَيْهِ بِاِظْهَارِ اَوْصافِ جَمالِهِ وَكَمالِهِ، هٰذَا الْكِتابُ الْكَبِيرُ الْمُسَمَّى بِـ«الْكَلِمَاتِ» بِجَمِيعِ اَنْوَاعِهِ وَفُصُولِها، وَبِجَمِيعِ صَحائِفِهِ وَسُطُورِها، وَبِجَمِيعِ كَلِماتِهِ وَحُرُوفِها ۞

كُلٌّ بِقَدْرِ نِسْبَتِهِ يَحْمَدُهُ تَعالَى وَيُسَبِّحُهُ بِاِظْهَارِ بَوارِقِ اَوْصافِ جَلالِ لِقَائِهِ الْاَحَدِ الصَّمَدِ بِمَظْهَرِيَّةِ كُلٍّ بِقَدْرِ نِسْبَتِهِ لِاَضْواءِ اَوْصافِ جَمالِ كائِنِهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ، وَبِمَظْهَرِيَّةِ كُلٍّ بِقَدْرِ لِاَنْوارِ اَوْصافِ كَمالِ مُنْشِئِها وَمُنْشِدِها الْقَدِيرِ الْعَلِيمِ الْعَزِيزِ بِنِسْبَتِهِ الْحَكِيمِ، وَبِمِرْآتِيَّةِ كُلٍّ بِقَدْرِ نِسْبَتِهِ لِاَشِعَّةِ تَجَلِّياتِ اَسْماءِ مَنْ لَهُ الْاَسْماءُ الْحُسْنَى. جَلَّ جَلالُهُ وَلاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ ۞

Ve keza, maddî ve manevî bütün nimetlerin envaına fihriste ve kaynak olan İslâmiyet ve Kur'ân nimeti de gayr-ı mütenahi hamdleri bilistihkak istilzam eder.

SEKİZİNCİ NOKTA:

Öyle bir Allah'a hamd olsun ki, kâinat ile tabir edilen şu kitab-ı kebir ve onun tefsiri olan Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın beyanına göre bütün babları ile fasılları ve bütün sayfaları ile satırları ve bütün kelimatı ile harfleri, o Zat-ı Akdes'e, sıfât-ı cemâliye ve kemâliyesini izhar ile hamdüsenahandır. Şöyle ki:

O kitab-ı kebirin her bir nakşı –küçük olsun büyük olsun– karınca kaderince, Vahid ve Samed olan Nakkaş'ının evsaf-ı celâliyesini izhar ile hamdüsenalar eder.

Ve keza, o kitabın her bir yazısı, Rahman ve Rahîm olan Kâtibinin evsaf-ı cemâlini göstermekle senahan oluyor.

Ve keza, o kitabın bütün yazıları, noktaları, nakışları, Esma-i Husnanın tecelliyat ve cilvelerine makes ve mazhar olmak cihetiyle, o Zat-ı Akdes'i takdis, tahmid, temcit ile senahandır.

Ve keza, o kitabın her bir nazmı, kasidesi, Kadîr, Alîm olan Nazım'ını takdîs ile tahmid eyler.

Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
bab: kısım, bölüm, konu
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
bilistihkak: uygun olarak, hakkıyla, hak ederek.
cihet: yön, taraf
cilve: tecelli, ayı şekilde ortaya çıkma
envaı: çeşitler, türler, neviler
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
evsaf-ı celâliye: Cenab-ı Hakkın büyüklük, heybet, haşmet vasıfları, Celâl isminin özellikleri
evsaf-ı cemal: Güzellik vasıfları, Cenab-ı Hakkın sahip olduğu Cemal isminde has vasıfları, özellikleri
fasıl: kısım, bölüm
fihriste: kitapta konuları sırayla gösteren liste, kitabın özeti
gayr-ı mütenahi: sonsuz.
hamd: methetme, övme, yüceltme
hamdüsena: hamd ve sena etmek, övmek
hamdüsenahan: Allah'a şükür ve övgüde bulunan
istilzam etme: gerekli görme, lüzumlu görme
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikar etme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kaside: övgü için yazılan divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
katip: yazan, yazıcı
kelimat: kelimeler, sözler
keza: böylece, bunun gibi
kitab-ı kebir: büyük kitap, kainat, tüm evren
Kur'ân-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
maddî: maddeye ait, madde ile alakalı, cismânî
makes: yansıma yeri, ayna
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar olmak: kavuşmak, erişmek, elde etmek.
methusena: medih ve övgü
nakış: resim, süsleme sanatı
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse
nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
nokta: işaret, belirti
Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan, sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların ıstıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
Samed: ihtiyaçlar için kendisine yönelinen, her şey kendisine muhtaç olduğu halde, kimseye ve hiç bir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı ve bekası kendisine bağlı bulunan Allah.
senahan: öven, sena eden
sıfat-ı cemâliye: Cenab-ı Hakkın cemal ismine ait olan güzellik sıfatları
sıfat-ı kemâliye: Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğunu ifade eden, olgunluk ve mükemmellik belirtisi olan sıfatları
tabir: ifade, söz
tahmid: bütün övgünün ve hamdın yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme.
takdis: Allah'ın hamde ve övülmeye layik olduğunu bildirme. Allah'ı her türlü kusur ve noksanlıklardan tenzih etme.
tecelliyat: tecelliler
tefsir: açıklama, yorum, izah
temcit: yüceltme.
Vahit: bir, tek, biricik, dengi ve ortağı olmayan, eşi, benzeri olmayan Allah
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah

اَلنُّقْطَةُ التَّاسِعَةُ

اَلْحَمْدُ ـ مِنَ اللهِ بِاللهِ عَلَى اللهِ ـ لِلّٰهِ بِعَدَدِ ضَرْبِ ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ مِنْ اَوَّلِ الدُّنْيَا اِلٰى آخِرِ الْخِلْقَةِ فِي عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ الْاَزْمِنَةِ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ ۞

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ» بِدَوْرٍ دَائِرٍ فِي تَسَلْسُلٍ «حاشيه» يَتَسَلْسَلُ اِلٰى مَا لَا يَتَنَاهٰى ۞

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْقُرْاٰنِ وَالْاِيْمَانِ عَلَيَّ وَعَلٰى اِخْوَانِي بِعَدَدِ ضَرْبِ ذَرَّاتِ وُجُودِي فِي عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ عُمْرِي فِي الدُّنْيَا، وَبَقَائِي وَبَقَائِهِمْ فِي الْاٰخِرَةِ ۞

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾

﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْ لَآ اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾

حاشيه دور و تسلسل ممكنات دائره سنده محالدرلر. چونكه انكيسى نهايسزلك اقتضا ايتدكلرندن و ممكنات دائره سى متناهى اولديغندن غير متناهى يرلشمز. فقط دائره وجوبه تعلق اندن حمد انسه او غير متناهيدر. دور و تسلسل انله غير متناهى بر دائره يه كيرر يرلشير.

DOKUZUNCU NOKTA: (HAŞİYE 1)

Hamd Allah'tan gelir, Allah ile kaimdir, Allah için ve Onun vücudu sebebiyledir. Dünyanın başlangıcından hilkatin ahirine kadar bütün zerrat-ı kâinatın, ezelden ebede bütün zamanlardaki dakikaların aşıreleriyle darbı adedince, Allah'a hamd olsun.

"Elhamdulillâh" nimeti için dahı, namütenahı bır devır ve teselsül (HAŞİYE 2) ile Allah'a hamd olsun.

Bana ve kardeşlerime ihsan ettiği Kur'ân ve iman nimeti için de, zerrat-ı vücudumun, dünyadaki ömrümün dakikalarının aşıreleriyle ve ahirette benim ve kardeşlerimin bekaları ile darbı adedince hamd olsun.

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ أَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ

(2) لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

HAŞİYE 1: Bu gıbı şıfrelerin anahtarı bende yoktur ki açayım. Maahaza oruçlu bır kafa, ne o şıfreleri açabılır ve o darpları yapabilir. Kusura bakmayınız. bu kadan da, ancak muellifinin manevî yardımıyla ve Leyle-i Kadrin bereketiyle ve Mevlâna'nın komşuluğundan istıfade ıle yapabildim.

Mütercim Abdülmecid Nursi

HAŞİYE 2: Devır ve teselsul, mumkınat dairesinde muhaldırler. Çunkü ıkısi nıhayetsızlık ıktıza ettıklerınden ve mümkınat dairesi mutenahı olduğundan, gayr-i mutenahi yerleşmez. Fakat daire-ı vucuba taallûk eden hamd ıse, o gayr-i mutenahıdır. Devır ve teselsulle gayr-i mütenahi bir daireye gırer, yerleşır.

1. Senı her turlu kusur ve noksandan tenzih ederız. Senın bıze ogrettıgınden başka bızım hıç bır bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)

2. Bızı bu saadete erıştıren Allah a hamd olsun. Yoksa Allah hıdayet etmeseydı bız kendılıgımızden buna erişemezdık. Gercekten Rabbımızın peygamberlerı bıze hakkı getırdıler. (A raf Suresi 43.)

ahırı: son
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat yurdu.
aşıre: onuncu
beka: ebedîlik, sonsuzluk
bereket: ilim bolluğu, fayda, Allah ın bolca nımet vermesı, rahmet, ugur.
daire-i vücup: varlıgı zarurî olan, Allah ın ısım ve sıfatların alanı
darp: çarpım, çarpma
devir: zaman, suresi belli zaman parçası
ebed: sonsuzluk, sürekliliк.
elhamdülillah: ezelden ebede kadar her turlu hamd, şükur ve mınnet Allah'a aıttır
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman
gayr-i mutenahi: sonsuz, nıhayetsı olmayan
hamd: methetme, övme, yüceltme
haşiye: dıpnot, açıklayıcı yazı
hikmet: yaratılıştakı ılahî gaye, fayda
hilkat: yaratış, yaratılma, yaratılış
ihsan: iyilik ve yardım etme, bagışlama, ıkram etme, lutuf
ıktıza etme: gerektırme
iman: inanma, inanç, ıtıkat, tasdık
istifade: yararlanma, fayda
kaim: mevcut, var olan, ayakta duran
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi
manevî: maddî olmayan, ruhî anlam yonuyle
müellif: eser yazan, yazar
mümkinat dairesi: yaratılan her şeyin varlık sahası, alanı
mutercim: tercume eden, çeviren
namutenahi: sonsuz.
nihayetsızlik: sonsuzluk.
nimet: iyilik, lutuf, ıhsan, bagış
nokta: konu, konu ıle ılgılı onemlı bolum
tenzih: Allah ın butun kusurlardan uzak olduguna inanma
teselsul: ard arda gelme, birbirini takip etme, zincirleme
vucut: var olma, var oluş, varlık.
zerrat-ı kainat: kâlnat zerreleri, kalnattakı atomlar
zerrat-ı vücut: vucudun zerreleri, atomları

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ وَعَلٰى اٰلِهِ
وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ اٰمِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞

❖ ❖ ❖

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهٖ وَعَلٰى اٰلِهٖ
وَصَحْبِهٖ وَسَلِّمْ اٰمِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [1]

❖ ❖ ❖

1. Allahım ummetinin hasenatı adedince Efendimiz Muhammed e ve onun Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle Âmin Âlemlerin Rabbi olan Allah a hamd olsun

Âl: Peygamber Efendimizin ailesi

Âlemlerin Rabbi: butun kâinatın ve dunyaların yaratanı sahibi idaresi olan Allah

Ashap: Hz.Peygamber Efendimizi görmuş, sohbetu ile şereflenmiş Muslumanlar

hasenat: iyilikler hayırlar

hamd: şukur ve ovgu

salat ve selam: Hz Muhammed e rahmet duası etme ve ona baglılıgımızı bildirme anlamında "Allahumme sallı alâ seyyidinâ Muhammed" deme

اَلْبَابُ الثَّالِثُ

فِي مَرَاتِبِ «اللّٰهُ اَكْبَرُ»

وبور اوچ مرتبه سندن بدی مرتبه یی ذکر ایده جکز. او مرتبه لردن مهم بر قسمنی بگرمسنی مکتوبلك ایکنجی مقامنده و اوبور ایکنجی سورك ایکنجی موقفلك آخرنده و اوچنجی موقفلك اوکنده ایضاح ایدیلمشدر. بو مرتبه لرك حقیقتنی آکلامق ایسه یلر او ایکی رساله یه مراجعت ایتسلر

اَلْمَرْتَبَةُ الْاُولٰى

﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا﴾

لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ. حَلَّ جَلَالُهُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا ۞

• اِذْ هُوَ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الَّذِي صَنَعَ الْاِنْسَانَ بِقُدْرَتِهِ كَالْكَائِنَاتِ،

• وَكَتَبَ الْكَائِنَاتِ بِقَلَمِ قَدَرِهِ كَمَا كَتَبَ الْاِنْسَانَ بِذٰلِكَ الْقَلَمِ ۞

Üçüncü Bab

"Allahü ekber"in mertebelerine dairdir.

Otuz üç mertebesinden yedi mertebeyi zikredeceğiz. O mertebelerden mühim bir kısmı Yirmincı Mektubun İkinci Makamında ve Otuz İkinci Sözün İkinci Mevkıfının ahirinde ve Üçüncü Mevkıfının evvelinde izah edilmiştir. Şu mertebelerin hakikatini anlamak isteyenler o iki Söze muracaat etsinler.

BİRİNCİ MERTEBE

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِى الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا (1)

Lebbeyk ve sa'deyk. Celâli yüce olan Allah, ilmi ve kudretiyle her şeyden nihayet derecede büyüktür. Öyle ki:

• Hâlık ve Bâri ve Musavvir olan o Zat-ı Zülcelâl, insanı kudretinin hangi kalem-i kaderiyle küçük bir kâinat gibi tasnî etmiş ve yazmış ise, kâinatı da aynı o kalem ile yazmıştır.

• Hem nasıl ki şu insan gayet manidar bir mektub-ı Rabbanîdir, muntazam bir kaside-i kaderdir; öyle de, şu kâinat dahi aynı o kalem-i kaderle, fakat büyük bir mikyasta yazılmış muntazam bir kaside-i kaderdir.

1. De ki: "Hamd olsun o Allah'a ki evlat edinmekten münezzehtir. Mülkünde ortağı bulunmaz ve hiçbir şeyden de âciz değildir ki yardımcıya ihtiyacı olsun." Ve hürmet ve tazimle onun yüceliğini an. (İsrâ Suresi, 111.)

ahir: son
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
bab: kısım, bölüm, bahis
Bari: "düzgün ve her yeri birbirine uygun yaratan" anlamında İlâhî isim.
celâli: büyüklük ve haşmeti ifâde eden Allah'ın sıfatlarına ait.
dair: alâkalı, müteallik, ait, ilgili
evvel: başlangıç.
gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek, asıl, esas
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hamd: şükür, övgü, minnet
ilim: bilme, biliş, bilgi
izah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kalem-i kader: kader kalemi, her şeyin plân ve programının yazıldığı İlâhî ilim
kaside-i kader: kader kasidesi, Allah'ın ilminin ve ölçülmesinin aynası olan şiir, yani düzenli, ölçülü ve güzel yaratılan varlık, özellikle insan, kâinat.
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar
Lebbeyk: buyurun, emrediniz efendimiz!
manidar: nükteli, ince manalı.
mektub-i Rabbani: Rabbimizin mektubu, sanatlı yapılışıyla ustasını bildiren her bir varlık, ağaç, hayvan ya da insan.
mertebe: derece, basamak.
mevkıf: durak, bölüm.
mikyas: ölçü.
muntazam: düzgün, tertipli, düzenli.
Musavvir: yaratıklarını istediği sıfat ve seçtiği sûrette yaratan, Allah.
mühim: önemli.
münezzeh: bir şeye ihtiyacı olmayan, arınmış, temiz, ân, pak, berî.
müracaat: başvurma, danışma, başvuru.
nihayet derece: son derece, en çok.
sa'deyk: buyur, senin emrinle bize ulaşan bütün iyilikler, mutluluklar Sendendir.
tasnî etme: düzme, sanatlı bir şekilde yapma, yakıştırma.
tazim: saygı, hürmet.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi zat, Allah.
zikir: bildirme, anma

• اِذْ ذَاكَ الْعَالَمُ الْكَبِيرُ كَهٰذَا الْعَالَمِ الصَّغِيرِ مَصْنُوعُ قُدْرَتِهِ مَكْتُوبُ قَدَرِهِ ۞ اِبْدَاعُهُ لِذَاكَ صَيَّرَهُ مَسْجِدًا ۞ اِيجَادُهُ لِهٰذَا صَيَّرَهُ سَاجِدًا ۞

• اِنْشَاؤُهُ لِذَاكَ صَيَّرَ ذَاكَ مُلْكًا. بَاؤُهُ لِهٰذَا صَيَّرَهُ مَمْلُوكًا ۞

• صَنْعَتُهُ فِي ذَاكَ تَظَاهَرَتْ كِتَابًا ۞

• صِبْغَتُهُ فِي هٰذَا تَرَاهَرَتْ خِطَابًا ۞

• قُدْرَتُهُ فِي ذَاكَ تُظْهِرُ حِشْمَتَهُ. رَحْمَتُهُ فِي هٰذَا تَنْظِمُ نِعْمَتَهُ ۞

• Sâni-i Hakîm âlem-i ekberi öyle bedî bir surette halk edip âyât-ı kibriyasını üstünde nakşetmiş ki, kâinatı bir mescid-i kebir şekline döndürmüş. Ve insanı dahi öyle bir tarzda icat edip, ona akıl vererek, onunla o mu'cizat-ı sanatına ve o bedî kudretine karşı secde-i hayret ettirerek, ona âyât-ı kibriyayı okutturup, kemerbeste-i ubudiyet ettirerek, o mescid-i kebirde bir abd-i sacit fıtratında yaratmıştır.

• Şu âlem-i ekberi mülk şeklinde inşa etmekle beraber, şu insanı dahi öyle bir surette halk etmiştir ve ona öyle cihazat ve aletler ve havas ve hissiyatlar ve bilhassa nefis, heva ve ihtiyaç ve iştiha ve hırs ve dava vermiştir ki, o geniş mülkünde bütün mülke muhtaç bir memlûk hükmüne getirmiştir.

• Sâni-i Zülcelâl'in âlem-i ekberdeki sanatı o derece manıdardır ki, o sanat, bir kitap suretinde tezahür edip kâinatı bir kitab-ı kebir hükmüne getirmiştir.

• Hem nasıl ki kâinattaki sanatı kemal-i intizamından kitap şekline girdi; insandaki sıbgatı ve nakş-ı hikmeti dahi hitap çiçeğini açtı. Yani, o sanat, o derece manidar ve hassas ve güzeldır ki, o makine-i zîhayattaki cihazatı, fonograf gibi nutka geldi, söylettirdi.

• Kudret-i İlâhiye âlem-i ekberde haşmet-i rububiyetini gösteriyor; rahmet-i Rabbaniye ise âlem-i asgar olan insanda nimetleri tanzim ediyor.

abd-i sacit: Allah'a secde eden kul.
âlem-i asgar: en küçük âlem, insan.
âlem-i ekber: en büyük alem, kainat.
alet: vasıta.
ayat-ı kibriya: Allah'ın büyüklüğüne, azametine ve celâline işaret eden âyetler, delîller.
bedî: eşi ve benzeri olmayan, eşsiz güzel.
bilhassa: özellikle, mahsus.
cihazat: manevî aletler. Lüzumlu aletler, azalar, organlar.
dava: takip edilen fikir, iddia, ülkü.
derece: değer, miktar, ölçü, basamak.
fıtrat: yaratılış.
fonograf: sesleri kaydeden ve kaydedilmiş sesleri çalan cihaz.
halk etme: yaratma, yaratış.
hassas: duygulu, incelikli, en ufak ölçülen sağlıklı ve kesin olarak veren.
haşmet-i rububiyet: rabblığın idare ve terbiye edicilliğin haşmeti, heybeti, büyüklüğü.
havas: manifest ve yaşayışça üstün olan üst tabaka.
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık, aşırı istek, şiddetli arzu, fazla isteme.
hissiyat: hisler, duygular.
hükmüne getirmek: yerine getirmek.
icat etme: yoktan var etme, yaratma.
ihtiyaç: gerekliliik, lüzumluluk halı.
inşa etmek: yaratmak, yapmak, bina etmek, kurmak.
iştiha: istek, fazla istek, arzu.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar evreni.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kemerbeste-i ubudiyet: kulluk için el bağlama.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
Kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
makine-i zîhayat: hayat sahibi makine, canlı makine, canlılar.
manidar: bir mana ifade eden, nükteli, ince manalı.
memlûk: köle, kul, esir, bende, hizmetkar.
mescid-i kebir: büyük mescit.
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri, harikaları.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mülk: ülke, egemenliği altında olup, sahip olunan.
nakış: resim, süs.
nakş-ı hikmet: her şeyi belli bir maksat ve fayda ile yaratan Allah'ın nakışları, süsleri.
nefis: hayat, ruh, can, kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
nutuk: bir topluluğa karşı konuşma, ikna maksadıyla bir topluluk önünde yapılan konuşma, hitap, söylev.
rahmet-i Rabbaniye: Allah'ın rahmeti, merhameti, şefkati.
sanat: ustalık ve bilgi ile yapılan bir şey, eser.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükülük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
secde-i hayret: hayret secdesi, şaşmaktan dolayı Allah'a şükür için yapılan secde.
sıbgat: boyalar.
suret: biçim, şekil.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tezahür etme: ortaya çıkma, belirme, görünme.

• حِشْمَتُهُ فِي ذَاكَ تَشْهَدُ هُوَ الْوَاحِدُ. نِعْمَتُهُ فِي هٰذَا تُعْلِنُ هُوَ الْأَحَدُ ۞

• سِكَّتُهُ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ سُكُونًا حَرَكَةً. خَاتَمُهُ فِي هٰذَا فِي الْجِسْمِ وَالْأَعْضَاءِ حُجَيْرَةً ذَرَّةً ۞

• فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِهِ الْمُتَّسِقَةِ كَيْفَ تَرَى كَالْفَلَقِ سَخَاوَةً مُطْلَقَةً مَعَ انْتِظَامٍ مُطْلَقٍ، فِي سُرْعَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ اقْتِرَانٍ مُطْلَقٍ، فِي سُهُولَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ اتِّقَانٍ مُطْلَقٍ، فِي وُسْعَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ حُسْنِ صُنْعٍ مُطْلَقٍ، فِي بُعْدَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ اتِّفَاقٍ مُطْلَقٍ، فِي حِلْطَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ امْتِيَازٍ مُطْلَقٍ، فِي رُخْصَةٍ مُطْلَقَةٍ مَعَ عُلُوٍّ مُطْلَقٍ ۞

فَهٰذِهِ الْكَيْفِيَّةُ الْمَشْهُودَةُ شَاهِدَةٌ لِلْعَاقِلِ الْمُحَقِّقِ، مُحْبِرَةٌ لِلْأَحْمَقِ الْمُنَافِقِ عَلَىٰ قَبُولِ الصَّنْعَةِ وَالْوَحْدَةِ لِلْحَقِّ ذِي الْقُدْرَةِ الْمُطْلَقَةِ، وَهُوَ الْعَلِيمُ الْمُطْلَقُ ۞

• Kâinatın heyet-i mecmuasında tezahür eden haşmet-i rububiyet, vahdaniyet-i İlâhiyeyi ispat edip gösterdiği gibi, zîhayatların cüz'iyatlarına mukannen erzaklanını veren nimet-i Rabbaniye dahı ehadiyet-i İlâhiyeyi ispat edip gösterir.

• Sâni-ı Zülcelâl, âlem-i ekberın heyet-ı mecmuasında bir sikke-i kübrası olduğu gibi, bütün eczasında ve envaında dahı bırer sıkke-i vahdet koymuştur. Âlem-ı asgar olan insanın cismınde ve yüzünde birer hatem-i vahdaniyet bastığı gibi, her bir azasında dahı bırer muhr-i vahdeti vardır.

Şımdi o Sânı-i Zülcelâl'in muntazam dizilmiş âsâr-ı sanatına bak ki: Nasıl gün gibı aşikâr bır surette, ruhsat-ı mutlaka ile hadsiz mahlûkatın istıfadesine arz edılmiş olarak, nihayet derecede kıymettarlıkla beraber bır mebzuliyet-i mutlakı, o kıymettarlık ile mebzuliyet içinde ihtilât-ı mutlaka ıle beraber bir imtiyaz-ı mutlakı, o ihtilât ile imtiyaz içinde bu'd-i mutlaka ile beraber bir ittifak-ı mutlakı, o bu'diyet ıle ittifak içinde vüs'ati mutlaka ıle beraber bir hüsn-i sanat-ı mutlakı, o vüs'at ile hüsn-i sanat içinde sühulet-i mutlaka ile beraber bir itkan-ı mutlakı, o sühulet ile itkan içinde sür'ati mutlaka ıle beraber bır ittizan-ı mutlakı ve o sür'at ile ittizan içinde sahavet-i mutlaka ile beraber bir intizam-ı mutlakı göreceksin.

Işte bu müşahede olunan keyfiyet, ehl-i tahkıkın aklına bir şahit olduğu gibi, ahmak bir münafığı dahı bütün bunların Alîm-ı Mutlak olan kudret-i mutlaka sahıbı bır Vahid'in eser-i sanatı olduğunu kabule ıcbar eder.

âlem-i asgar: en kuçuk âlem
alem-i ekber: en buyuk alem
Alim-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah
arz etme: sunma gosterme
asar-ı sanat: sanat eserleri
aza: organlar, uyeler, uzuvlar
bu diyet: uzaklık
bu d-i mutlak: mutlak uzaklık
cüz'iyat: parçalar, ayrıntılar bireyler, ufak tefek şeyler
ecza: parçalar, kısımlar
ehadiyet-i İlahiye: Cenab ı Allah ın her bır şeyde bırlıgının gorunmesi
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar gerçegin peşinden gideler
envaı: turler, neviler
eser-i sanat: sanat esen, sanat degen olan eser
haşmet-ı rububiyet: rabbıgın idare ve terbiye edıcılıgın haşmeti, gorkemlı olusu
hatem-ı vahdaniyet: Cenab ı Allah ın bırlık ve benzersızlık muhru
heyet-i mecmua: bır şeyın tefferuatına ve parçalarına bakılmaksızın butununun gosterdiği hal ve manzara
hüsn-i sanat: sanat guzelliği
hüsn-i sanat-ı mutlak: mukemmel sanat güzelliği
icbar etmek: zorlamak
ihtilat: karışma, karışıklık
ihtilat-ı mutlaka: tam bir karışıklık, ıç ıçelık
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük
imtiyaz-ı mutlak: mutlak ustunluk, eksıksız tam ayrıcalık farklılık
intizam-ı mutlak: tam intizam, her şeyı kuşatmış duzen, tertup
ispat: kanıtlama
istıfade: faydalanma, yararlanma
itkan: sağlamlaşma, sağlam ve puruzsuz yapma
itkan-ı mutlak: ustun sağlam ve puruzsuz yapılış
ittıfak-ı mutlak: tam bir bırlıktelik, bırlık halı
ittizan: vezınlı olçulu, tartılı olma
ittizan-ı mutlak: ustün olçulu ve tartılı olma
keyfiyet: bır şeyın nasıl olduğu, hal, durum, vazıyet, husus, ozellik, nıtelik, kalıte, ıç yuz
kudret-ı mutlak: sonsuz kudret, sınırsız kuvvet
mebzuliyet: ucuzluk, bollık, çokluk
mebzuliyet-i mutlak: sınırsız, kesın, kayıtsız ve şartsız çokluk, bollık, ucuzluk
mukannen: belırlı, şaşmaz zamanı veya nıteligı belı
muhr-ı vahdet: Allah ın bırlıgını gosteren muhur ve işaretler
münafık: inanmadığı halde inandıgını soyleyen
müşahede: gorulen, şahıt olunan
nimet-i Rabbaniye: butun mahlûkatı idare ve terbıye eden Allah ın nımetı
ruhsat-ı mutlaka: kesın izın, musaade, kolaylık
sahavet-i mutlak: tam bir comertlik, sonsuz, kayıtsız, şartsız comertlik
Sani-i Zulcelal: sonsuz buyukluk sahibi, her şeyı sanatla yaratan Allah
sikke-i kübra: en buyuk sıkkesi, işaretı
sikke-ı vahdet: vahdet muhru, Allah ın bırlıgını gosteren kendı zatına has alamet ve işaret
suret: bıçım, şekıl
suhulet: kolaylık
suhulet-i mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık
sür'at-i mutlaka: mutlak bır surat, ılık, hızlılık
tezahur: ortaya çıkma, meydana çıkma, belırme, gorunme
vahdaniyet-i ilahiye: Ilahî bırlık, Allah ın bır, tek olması
Vahid: bır tek, dengı ve ortagı olmayan, eşı ve benzen olmayan Allah
vüs'at: genişlik
vüs'at-ı mutlaka: sonsuz ve sınırsız genişlik
zıhayat: hayat sahıbı, canlı

وَفِي الْوَحْدَةِ سُهُولَةٌ مُطْلَقَةٌ، وَفِي الْكَثْرَةِ وَالشِّرْكَةِ صُعُوبَةٌ مُغْلَقَةٌ:

اِنْ أُسْنِدَ كُلُّ الْأَشْيَاءِ لِلْوَاحِدِ، فَالْكَائِنَاتُ كَالنَّحْلَةِ، وَالنَّحْلَةُ الثَّمَرَةِ سُهُولَةٌ فِي الْابْتِدَاعِ ۞

وَاِنْ أُسْنِدَ لِلْكَثْرَةِ فَالنَّحْلَةُ كَالْكَائِنَاتِ، وَالثَّمَرَةُ كَالشَّجَرَاتِ صُعُوبَةٌ فِي الْامْتِنَاعِ. اِذْ الْوَاحِدُ بِالْفِعْلِ الْوَاحِدِ يُحَصِّلُ نَتِيجَةً وَوَضْعِيَّةً لِلْكَثِيرِ بِلاَ كُلْفَةٍ وَلاَ مُبَاشَرَةٍ؛ وَلَوْ أُحِيلَتْ تِلْكَ الْوَضْعِيَّةُ وَالنَّتِيجَةُ اِلَى الْكَثْرَةِ لاَ يُمْكِنُ اَنْ تَصِلَ اِلَيْهَا اِلاَّ بِتَكَلُّفَاتٍ وَمُبَاشَرَاتٍ وَمُسَاحَرَاتٍ كَالْاَمِيرِ مَعَ النَّفَرَاتِ، وَالْبَانِي مَعَ الْحَجَرَاتِ، وَالْاَرْضِ مَعَ النُّجُومِ السَّيَّارَاتِ، وَالْفَوَّارَةِ مَعَ الْقَطَرَاتِ، وَنُقْطَةِ الْمَرْكَزِ مَعَ النُّقَطِ فِي الدَّائِرَةِ ۞

بِسِرِّ اَنَّ فِي الْوَحْدَةِ يَقُومُ الْانْتِسَابُ مَقَامَ قُدْرَةٍ غَيْرِ مَحْدُودَةٍ. وَلاَ يَضْطَرُّ السَّبَبُ لِحَمْلِ مَتَاعِ قُوَّتِهِ وَيَتَعَاظَمُ الْاَثَرُ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْمُسْنَدِ اِلَيْهِ. وَفِي الشِّرْكَةِ يَضْطَرُّ كُلُّ سَبَبٍ لِحَمْلِ مَتَاعِ قُوَّتِهِ؛

Evet, vahdette bir sühulet-i mutlaka, şirk ve kesrette ise imtina derecesinde bir suubet vardır.

Eğer bütün eşya tek bir zata isnat edilse, kâinatı hiç yoktan icat etmek bir hurma fidanını icat etmek kadar, bir hurma fidanı da bir meyve kadar kolay olur. Kesrete isnat edildiğinde ise, meyveyi ağaç kadar, ağacı ise kâinat kadar zorlaştıran bir imtina ortaya çıkar. Çünkü bir zat-ı vahit, tek bir fiil ile, külfetsiz ve mübaşeretsiz olarak pek çok eşyaya bir vaziyet verir ve bir neticeyi istihsal eder. Eğer o vaziyetin alınması ve o neticenin istihsali o eşya-i kesîreye havale edilse, o vakit pek çok külfetle ve pek çok hareketlerle ancak o vaziyet alınır ve o netice istihsal edilir–bir zabitin vazifesini neferata, ustanın vazifesini binanın taşlanna, arzın kendi etrafındaki dönüşüyle hâsıl olan yıldız ve seyyarelerin mevkilerindeki değişmeleri o yıldız ve seyyarelerin hareketlerine, daire merkezinin vazifesini o dairenin çevresindeki noktalara bırakmak gibi.

Vahdette, intisap sırrıyla, gayr-ı mahdut bir kudret bulunur. Bir şeyin vahdete intisabı, o şey için hadsız bir kuvvet hükmüne geçebilir. Zira, bu sır ile, bir sebep bütün menabi-i kuvvetini kendisi çekmediği ve taşımaya mecbur olmadığı için, o intisap ve istinat onun için tükenmez bir kuvvet, bir hazine hükmüne geçtiğinden, o sebep, istinat ettiği şey nispetinde büyük işler görebilir, neticeler verebilir. Şirkte ise, her bir sebep, kendi menabi-i kuvvetini kendi belinde taşımaya mecburdur; eseri de kendi cirmi kadar küçük olur. Bir karınca ve bir sinek,

arz: yer, dünya
cirim: vücut, hacim, büyükluk.
daire: saha, alan
eser: bir kimsenin meydana getirdiği ürün, sonuç.
eşya-i kesîre: çok eşya
fiil: iş, oluş, davranış, hareket.
gayr-ı mahdut: hadsiz, sınırsız, sonsuz.
hasıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan, beliren
havale: bir şeyi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma, ısmarlama
hazine: define, zenginlik, servet
hükmüne geçmek. yerine geçmek, yerinde olmak.
icat etmek. yaratmak, yoktan var etmek
imtina: imkânsızlık, olamayış
intisap: bağlanma, bir kimseye ait olma, aidiyet.
isnat etmek: dayandırmak, atfetmek.
istihsal: meydana getirme, elde etme, üretme
istinat etmek. dayanmak.
istinat: dayanma
kâinat. yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kesret. çokluk.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
külfet: zahmet, sıkıntı, zorluk, yorgunluk veren zahmetli iş
mecbur: zorunluluk.
menabi-ı kuvvet. kuvvet kaynağı
mevkı: yer, mekân
mübaşeretsiz: karıştırmadan, bulaştırmadan, temas etmek ve birlikte bulunmak zorunda olmaksızın
neferat. neferler, fertler, rütbesiz askerler, erler
netice: sonuç.
nispet: oran, kıyas, ölçü
nokta: sınır, yer, işaret.
seyyare: gezegen, yıldız.
sır: bir şeyin dikkat, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet-i mutlak. sonsuz kolaylık
şirk: Allah'a ortak koşma
vahdet. birlik, yalnızlık, teklik, bir ve tek olma
vakit: zaman, an
vazife: ödev, iş, görev
vaziyet: durum, duruş
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zat: Allah
zat-ı vahit. bir ve tek olan zat, Allah

فَتَصَاغَرُ الْأَثَرُ بِنِسْبَةِ حِرْمِهِ. وَمِنْ هُنَا غَلَبَتِ النَّمْلَةُ وَالذُّبَابَةُ عَلَى الْجَبَابِرَةِ، وَحَمَلَتِ النَّوَاةُ الصَّغِيرَةُ شَجَرَةً عَظِيمَةً ۞

وَيَسِرُ أَنَّ فِي إِسْنَادِ كُلِّ الْأَشْيَاءِ إِلَى الْوَاحِدِ لَا يَكُونُ الْإِيجَادُ مِنَ الْعَدَمِ الْمُطْلَقِ. بَلْ يَكُونُ الْإِيجَادُ عَيْنَ نَقْلِ الْمَوْجُودِ الْعِلْمِيِّ إِلَى الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ، كَنَقْلِ الصُّورَةِ الْمُتَمَثِّلَةِ فِي الْمِرْآةِ إِلَى الصَّحِيفَةِ الْفُوطُوغْرَافِيَّةِ لِتَثْبِيتِ وُجُودٍ خَارِجِيٍّ لَهَا بِكَمَالِ السُّهُولَةِ، أَوْ إِظْهَارِ الْخَطِّ الْمَكْتُوبِ بِمِدَادٍ لَا يُرَى، بِوَاسِطَةِ مَادَّةٍ مُظْهِرَةٍ لِلْكِتَابَةِ الْمَسْتُورَةِ ۞

وَفِي إِسْنَادِ الْأَشْيَاءِ إِلَى الْأَسْبَابِ وَالْكَثْرَةِ يَلْزَمُ الْإِيجَادُ مِنَ الْعَدَمِ الْمُطْلَقِ، وَهُوَ إِنْ لَمْ يَكُنْ مُحَالًا يَكُونُ أَصْعَبَ الْأَشْيَاءِ. فَالسُّهُولَةُ فِي الْوَحْدَةِ وَاصِلَةٌ إِلَى دَرَجَةِ الْوُجُوبِ، وَالصُّعُوبَةُ فِي الْكَثْرَةِ وَاصِلَةٌ إِلَى دَرَجَةِ الْامْتِنَاعِ ۞

وَبِحِكْمَةِ أَنَّ فِي الْوَحْدَةِ يُمْكِنُ الْإِبْدَاعُ وَإِيجَادُ «الْأَيْسِ مِنَ اللَّيْسِ»[1] يَعْنِي ابْتِدَاعَ الْمَوْجُودِ مِنَ الْعَدَمِ الصِّرْفِ بِلَا مُدَّةٍ وَلَا مَادَّةٍ، وَإِفْرَاغَ الذَّرَّاتِ فِي الْقَالَبِ الْعِلْمِيِّ بِلَا كُلْفَةٍ وَلَا خِلْطَةٍ. وَفِي الشِّرْكَةِ وَالْكَثْرَةِ لَا يُمْكِنُ الْابْتِدَاعُ مِنَ الْعَدَمِ بِاتِّفَاقِ كُلِّ أَهْلِ الْعَقْلِ. فَلَا بُدَّ لِوُجُودِ ذِي حَيَاةٍ جَمْعُ ذَرَّاتٍ مُنْتَشِرَةٍ فِي الْأَرْضِ

(١) الأيس موجود دمكدر ○ اللّيس عدم صرف دمكدر

işte bu intisap kuvvetiyle mütekebbir zâlimlere galebe eder, bir küçük çekirdek, bu sırla koca bir ağacı üzerinde taşır.

Bütün eşyanın bir Zat-ı Vahid'e isnadı hâlinde, ibda ve ihtira tabir edilen hiçten icat etmek, "adem-i mutlaktan çıkarmak" manasına gelmez. Zira, ilm-i muhit-i İlâhînin hâricî olmadığından, adem-i mutlak da yoktur. İşte, Zat-ı Vahid'in eşyayı icadı, tıpkı âyinedeki misalî suretin kemal-i sühuletle fotoğraf kâğıdına aksettirilerek ona bir vücud-i haricî verilmesi, yahut görünmez bir mürekkeple yazılan bir yazının gösterici maddeyi sürmekle görünmesi gibi, Sânîin ilminde plânları ve programları ve manevî miktarları bulunan eşyayı gayet kolay bir surette adem-i zahirîden vücud-i haricîye çıkarmasıdır.

Eşyanın esbaba ve kesrete havale edilmesi hâlinde ise, bir şeye vücut vermek için, o şeyi adem-i mutlaktan çıkarmak gerekir. Bu ise, eğer muhal olmazsa, suubetin en nihayet mertebesi olur. Demek, vahdette vücup derecesinde bir sühulet, kesrette ise imtina derecesinde bir suubet vardır.

Vahdette, maddeye ve zamana ihtiyaç olmadan, bir mevcudu adem-i sırftan ibda ve icat etmek mümkün olur ki, o mevcudun zerreleri külfetsiz bir şekilde ve hiçbir karışıklığa meydan vermeden bir ilmî kalıba dökülür. Şirkte ve kesrette yoktan var etmek ise, bütün ehl-i aklın ittifakıyla, imkân hâricidir. Çünkü bir zîhayatın vücudu için, yeryüzüne yayılmış zerrelerin ve anasının toplanması

adem-i mutlak: tam bir yokluk, tamamen yok oluş
adem-i sırf: yokluk, yokluğa mahkûm
adem-i zahirî: görünürde olmama, dışarıdan gözükmeme
aksetmek: yansıtmak.
anasır: elemanlar, unsurlar, kısımlar, parçalar
âyine: ayna
derece: mertebe, kademe, ölçü
ehl-i akıl: akıllı olanlar, akıl sahipleri
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
gaibe: üstünlük.
hâl: durum.
hâricî: dışarıya ait, içeriye ait olmayan, dışla ilgili
havale etmek: gönderme, üstüne bırakma
ibda: örneksiz olarak, eşsiz şekilde yaratma
icat etmek: yoktan var etmek, yaratmak.
icat: yoktan var etme, yaratma
ihtira: yeni bir şey bulma, benzeri görülmemiş bir şey icat etme, vücuda getirme
ihtiyaç: gereklilik.
ilim: bilme, bilis, bilgi
İlim-i muhit-i İlâhî: Allah'ın bütün varlıkları kuşatıp içine alan ilmi, her şeyi bilir olması
ilmî: ilim ile ilgili, bilgi olarak
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
İmtina: imkânsızlık, olamayış
intisap: bağlanma, bir kimseye ait olma, aidiyet.
İsnat: dayanma, dayandırma
İttifak: birleşme, birlik
kemal-i sühulet: kolaylığın son derecesi, tam bir kolaylık.
kesret: çokluk
külfet: sıkıntı, zorluk
mana: anlam
manevî miktar: maddî olmayan ölçülü, sayılı özellik.
mertebe: derece, basamak.
mevcut: var olan
misalî: misale ait, benzer
muhal: imkânsız olması mümkün olmayan
mumkun: olabilir
mürekkep: terkip edilmiş, iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen, birleşmiş, birleşik
mütekebbir: kibirlenen, kendini beğenmiş, büyükleme taslayan, büyüklenen
nihayet: son.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sır: gizli hakikat, esas, doğru
suret: biçim, şekil, görüntü
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şekil: biçim, şekil
şirk: Allah'a ortak koşma
tabir: ifade, söz
vahdet: birlik.
vücud-i haricî: dış âlemde var olma, sadece ilimde ve zihinde olmayıp, dış dünyada da gerçekleşme
vücup: şart olma, varlığı gerekli olma
vücut: var olma, var oluş, varlık.
zâlim: haksızlık eden, acımasız ve haksız davranan.
Zat-ı Vahid: bir ve tek olan zat, Allah
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zihayat: hayat sahibi, canlı

وَالْعَناصِرِ؛ وَبعدَمِ الْقَالِبِ الْعِلْمِيِّ يلْزَمُ لِمُحافَظَةِ الذَّرَاتِ فِي حِسْمِ ذِي الْحياةِ وُجُودُ عِلْمٍ كُلِّيٍّ، وارادَةٍ مُطْلَقَةٍ فِي كُلِّ ذَرَّةٍ. وَمَعَ ذٰلِكَ اَنَّ الشُّرَكَاءَ مُسْتَغْنِيَةٌ عنْها وَمُمْتَنِعَةٌ بِالذَّاتِ بِحَمْسَةِ وُجُوهٍ مُتَداخِلَةٍ وَالشُّرَكَاءُ الْمُسْتَغْنِيَةُ عنْهَا وَالْمُمْتَنِعَةُ بِالذَّاتِ وَتَحَكُّمِيَّةٌ مَحْضَةٌ، لاَ امارةَ عليْهَا وَلاَ اشارةَ اِلَيْهَا فِي شَيْءٍ مِنَ الْمَوْجُوداتِ ۞

اِذْ حلْقَةُ السَّمٰواتِ وَالْاَرْضِ تَسْتَلْزِمُ قُدْرَةً كامِلَةً غيْرَ مُتَناهِيَةٍ بِالضَّرُورَةِ. فَاسْتُغْنِيَ عَنِ الشُّرَكَاءِ؛ وَاِلاَّ لَزِمَ تَحْديدُ وَانْتِهَاءُ قُدْرَةٍ كَامِلَةٍ غيْرِ مُتَناهِيَةٍ فِي وَقْتِ عدَمِ التَّناهِي بِقُوَةٍ مُتَناهِيَةٍ بِلاَ ضَرُورَةٍ، مَعَ الضَرُورةِ فِي عَكْسِهِ؛ وَهُوَمُحَالٌ فِي خَمْسَةِ اوْجُهٍ. فامْتَنعت الشُّرَكَاءُ، مَعَ اَنَّ الشُّرَكَاءَ الْمُمْتَنِعَةَ بِتِلْكَ الْوُجُوهِ لاَ اشارَةَ الى وُجُودِها، وَلاَ امارةَ عَلَى تَحَقُّقِهَا فِي شَيْءٍ مِنَ الْمَوْجُودَاتِ ۞

فَقَدِاسْتَفْسَرْنَا هٰذِهِ الْمَسْأَلَةَ فِي«الْمَوْقِفِ الْاَوَّلِ مِنَ الرِّسَالَةِ الثَّانِيَةِ وَالثَّلاثِينَ» مِنَ الذَّاتِ اِلَى السَّيَّارَاتِ وَفِي «الْمَوْقِفِ الثَّانِي » مِنَ السَّمٰوَاتِ اِلَى التَّشَخُّصَاتِ الْوَجْهِيَةِ فَاَعْطَتْ جَمِيعُهَا جَوَابَ رَدٍّ مُحْكَمًا لاَشُرَكَاءَ لَهُ؛ كَذٰلِكَ لاَمُعِينَ

kaçınılmaz olur; ayrıca, ilmî bir kalıbın mevcut olmayışı sebebiyle, o zîhayatın cismindeki zerrelerin muhafazası için, her zerrede küllî bir ilmin ve bir irade-i mutlakanın bulunması gerekecektir. Bununla beraber, şerikler müstağniyetü'n-anha ve mümteniatü'n-bizzat, yanı hıç onlara ihtiyaç olmadığı gibi ve vücutları muhal olduklan hâlde, onlan dava etmek sırf tahakkümîdır ve mevcudattan hiçbir şeyde böyle bir ihtimal için ne bir emare, ne bir işaret mevcut değildir.

Zira kâinatın hilkati, bizzarure, gayr-i mütenahı bir kudret-i kâmile icap ettirir, şeriklere hıç ihtıyaç yoktur. Eğer şerik bulunsa, mütenahı dığer bir kuvvet, hiçbir zaruret olmadan, hatta zaruret bunun tam aksı iken, o nihayetsiz ve gayet kemaldekı kudreti, nihayetsiz olduğu bir vakitte tahdıt edip ona nihayet vermek lâzım gelir ki, bu, beş vecihle muhaldir. İşte, şerikler böylece mümtenidirler; ve kâinatın mevcudatından hıçbir şeyde, mezkûr vecihlerle mümteni bulunan şeriklerin varlığına dair bir işaret yahut tahakkukuna dair bir emare yoktur.

Bu mesele, Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfında zerrattan seyyarata, Ikıncı Mevkıfta semavattan teşahhusat-ı vechiyeye kadar, hepsi de üzerlerindekı sıkke-i tevhıdı göstererek şırkı reddeden mevcudatın cevaplarıyla izah edilmiştir.

aksı: ters zıt.
bizzarure: zarurî olarak, ıster ıstemez mecburen
cisim: beden gövde
dair: alâkalı aıt ılgılı
dava etmek: takıp edılen fıkır doğrultusunda ıddıa etmek
emare: alâmet nışan belırtı karıne
gayet: son derece çok.
gayr-i mütenahı: sonsuz
halı: durum vazıyet
hılkat: yaratma yaratış yaratılma yaratılış
icap: gerekme hâlı, lazım gelıyor, zorunlu olma
ihtimal: olabılırlık
ihtiyaç: gerekllık
ilim: bılıme bılış bılgı
ilmî: ılım ıle ılgılı, ılme dair
irade-i mutlak: mutlak ırade sınırsız seçme özelığı
işaret: nışan alâmet, ız
kainat: yaratılmış olan şeylerın tamamı evren
kemal: olgunluk.
kudret: güç kuvvet, ıktıdar
kudret-i kamile: tam ve noksansız kudret, kuvvet.
küllî: bütünü kapsayan genel
mevcut: var olan bulunan, olan
mevkıf: durak bolum
mezkûr: adı geçen anılan
muhafaza: koruma saklama hıfzetme
muhal: ımkansız olması mumkun olmayan
mümteni: ımkansız olamayış
mümteniatü'n-bizzat: kendısı bakımından ımkânsız olan var olmasına mumkun olmayan.
mustağniyetü'n-anha: kendılerıne hıç ihtıyaç duyulmayanlar
mütenahı: sonsuz
nihayet vermek: son vermek.
nihayetsiz: sonsuz
semavat: semalar gökler
seyyarat: gezegenler.
sıkke-i tevhid: tevhıd mühru, bırlık damgası ızı
sırf: ancak yalnız.
şerik: ortak
şırk: Allah a ortak koşma
tahakkuk: gerçekleşme meydana gelme olma
tahakkumî: manasız ıddıa delılsız olarak haklılık dava etme
tahdit etme: had koyma sınırlama
teşahhusat-ı vechiye: yuzdekı kışılık herkesın yuzunde onu dıger insanlardan ayıracak belırtılenn olması
vakıt: zaman an
vecih: yon, cıhet
vücut: var olma varlık.
zaruret: mecburıyet, zorunluluk.
zerrat: çok ufak parçalar molekuller atomlar
zerre: maddenın en küçük parçası molekul atom
zıhayat: hayat sahıbı canlı

فَكَمَا لاَ شُرَكَاءَ لَهُ؛ كَذٰلِكَ لاَ مُعِينَ وَلاَ وُزَرَاءَ لَهُ. وَمَا الْأَسْبَابُ الاَّ حِجَابٌ رَقِيقٌ عَلٰى تَصَرُّفِ الْقُدْرَةِ الْأَزَلِيَّةِ، لَيْسَ لَهَا تَأْثِيرٌ اِيجَادِيٌّ فِي نَفْسِ الْأَمْرِ. اِذْ اَشْرَفُ الْأَسْبَابِ وَاَوْسَعُهَا اخْتِيَارًا هُوَ الْاِنْسَانُ؛ مَعَ اَنَّهُ لَيْسَ فِي يَدِهِ مِنْ اَظْهَرِ اَفْعَالِهِ الْاِخْتِيَارِيَّةِ كَـ«الْاَكْلِ وَالْكَلَامِ وَالْفِكْرِ» مِنْ مِئَاتِ اَجْزَاءِ الاَّ جُزْءٌ وَاحِدٌ مَشْكُوكٌ. فَاِذَا كَانَ السَّبَبُ الْاَشْرَفُ وَالْاَوْسَعُ اخْتِيَارًا مَغْلُولَ الْاَيْدِي عَنِ التَّصَرُّفِ الْحَقِيقِيِّ كَمَا تَرٰى؛ فَكَيْفَ يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ الْبَهِيمَاتُ وَالْجَمَادَاتُ شَرِيكَةً فِي الْاِيجَادِ وَالرُّبُوبِيَّةِ لِخَالِقِ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتِ. فَكَمَا لاَ يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ الظَّرْفُ الَّذِي وُضِعَ السُّلْطَانُ فِيهِ الْهِدِيَّةَ، اَوِالْمِنْدِيلُ الَّذِي لُفَّ فِيهِ الْعَطِيَّةَ، اَوِالنَّفَرُ الَّذِي اَرْسَلَ عَلٰى يَدِهِ النِّعْمَةَ اِلَيْكَ، شُرَكَاءَ لِلسُّلْطَانِ فِي سُلْطَتِهِ؛ كَذٰلِكَ لاَ يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ الْاَسْبَابُ الْمُرْسَلَةُ عَلٰى اَيْدِيهِمُ النِّعَمُ اِلَيْنَا، وَالظُّرُوفُ الَّتِي هِيَ صَنَادِيقُ لِلنِّعَمِ الْمُدَّخَرَةِ لَنَا، وَالْاَسْبَابُ الَّتِي اُلْقِيَتْ عَلٰى عَطَايَا الْهِبَّةِ مُهْدَاةً اِلَيْنَا، شُرَكَاءَ اَعْوَانًا اَوْ وَسَائِطَ مُؤَثِّرَةً ۞

اَلْمَرْتَبَةُ الثَّانِيَةُ

جَلَّ جَلَالُهُ اللهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا، اِذْ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ الصَّانِعُ الْحَكِيمُ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ الَّذِي هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتُ

الأَرْضِيَّةُ وَالأَجْرَامُ الْعُلْوِيَّةُ فِي بُسْتَانِ الْكَائِنَاتِ مُعْجِزَاتُ قُدْرَةِ خَلَّاقٍ عَلِيمٍ بِالْبَدَاهَةِ، وَهٰذِهِ النَّبَاتَاتُ الْمُلَوَّنَةُ الْمُتَزَيِّنَةُ الْمَنْثُورَةُ، وَهٰذِهِ الْحَيَوَانَاتُ الْمُتَنَوِّعَةُ الْمُتَرَحِّةُ الْمَنْشُورَةُ فِي حَدِيقَةِ الْأَرْضِ حَوَارِقُ صَنْعَةِ صَانِعٍ حَكِيمٍ بِالضَّرُورَةِ، وَهٰذِهِ الْأَزْهَارُ الْمُتَبَسِّمَةُ وَالْأَثْمَارُ الْمُتَزَيِّنَةُ فِي جِنَانِ هٰذِهِ الْحَدِيقَةِ هَدَايَا رَحْمَةِ رَحْمٰنٍ رَحِيمٍ بِالْمُشَاهَدَةِ. تَشْهَدُ هَاتِيكَ وَتُنَادِي تَاكَ وَتُعْلِنُ هٰذِهِ بِأَنَّ خَلَّاقَ هَاتِيكَ وَمُصَوِّرَ تَاكَ وَوَاهِبَ هٰذِهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَبِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ قَدْ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا، تَتَسَاوَى بِالنِّسْبَةِ إِلَى قُدْرَتِهِ الذَّرَّاتُ وَالنُّجُومُ وَالْقَلِيلُ وَالْكَثِيرُ وَالصَّغِيرُ وَالْكَبِيرُ وَالْمُتَنَاهِي وَغَيْرُ الْمُتَنَاهِي. وَكُلُّ الْوُقُوعَاتِ الْمَاضِيَةِ وَعَرَائِبُهَا مُعْجِزَاتُ صَنْعَةِ صَانِعٍ حَكِيمٍ تَشْهَدُ عَلَى أَنَّ ذٰلِكَ الصَّانِعَ قَدِيرٌ عَلَى كُلِّ الْإِمْكَانَاتِ الْاِسْتِقْبَالِيَّةِ وَعَجَائِبِهَا، إِذْ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ وَالْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞

فَسُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَدِيقَةَ أَرْضِهِ مَشْهَرَ صَنْعَتِهِ. مَحْشَرَ فِطْرَتِهِ. مَظْهَرَ قُدْرَتِهِ. مَدَارَ حِكْمَتِهِ. مَزْهَرَ رَحْمَتِهِ. مَزْرَعَ جَنَّتِهِ. مَمَرَّ الْمَخْلُوقَاتِ. مَسِيلَ الْمَوْجُودَاتِ. مَكِيلَ الْمَصْنُوعَاتِ. مَمْرَضَ الْحَيَوَانَاتِ. مُنَقَّسَ الطُّيُورَاتِ. مُثَمَّرَ الشَّجَرَاتِ. مُزْهَرَ النَّبَاتَاتِ. مُعْجِزَاتُ عِلْمِهِ. حَوَارِقُ صُنْعِهِ. هَدَايَا جُودِهِ. مَوَاهِبُ لُطْفِهِ ۞

meyveler, bilmüşahede, o Rahmanırrahîm'in hedâyâ-i rahmetidir. O mu'cizat-ı kudret şöyle şahadet ediyor ve şu havarik-ı sanat nida ediyor ve bu hedâyâ-i rahmet ilân ediyor ki, evvelkinin Hallâk'ı ve diğerinin Musavvir'i ve ahirkının Vahîb'ı olan Zat her şeye kadîr, her şeye alîmdir. Onun rahmeti ve ilmi her şeyi kuşatmıştır. Kudretine nispeten zerreler ve yıldızlar, az ve çok, küçük ve büyük, mütenahi ve gayr-i mütenahi, her şey müsavidir. O Sânı-ı Hakîm'in mu'cizat-ı sanatı olan mazinin bütün vukuat ve garaibi şahadet eder ki, o Sânî, Hallâk-ı Alîm ve Aziz-i Hakîm olduğundan, istikbalin bütün imkânat ve acaibine kadirdir.

Her türlü noksandan ve kusurdan münezzehtir o Zat ki, ilminin mu'cizeleri, sanatının hankalan, cûd ve sehasının hediyeleri ve lütfunun bürhanları olan müzeyyen hayvanatı, münakkaş kuşlan, meyvelı ağaçlan ve çiçeklı nebatatı ile, yeryüzü bahçesini sanatının meşheri, mahlûkatının mahşeri, kudretinin mazhan, hikmetinin medan, rahmetinin çiçeklıği, cennetinin tarlası, mahlûkatının resmigeçit meydanı, mevcudatının seyelângâhı, masnuatının ölçeği yapmıştır

acayip: acayip, şaşırtıcı ve hayret verici olaylar, şeyler
ahir: son
alîm: çok bilen, en çok bilen
Aziz-i Hakîm: her şeyi faydalı, gayeli yapan ve yaratan sonsuz izzet ve kuvvet sahibi Allah
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak, görür şekilde
bürhan: delil, ispat, şahit.
cud: cömertlik, el açıklığı
garaip: görülmedik olup hayret verici şeyler
gayr-i mütenahi: sona ermeyen, sonsuz.
Hallâk: yaratan, her şeyi halk eden, Allah
Hallâk-ı Alîm: her şeyi bilen, sonsuz ilim sahibi olan yaratıcı Allah
hanka: her zaman rastlanmayan, olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
havarik-ı sanat: sanat hankalan
hayvanat: hayvanlar
hedayâ-i rahmet: rahmet hediyeleri
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilahi gaye, fayda, bilgi, ilim
ilan: ilan etmek, herkese duyurmak
ilim: bilme, bilış, bilgi
imkanat: olabilirlikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar
istıkbal: gelecek, gelecek zaman
kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahşer: kıyamet koptuktan sonra ölülerin dirilitilip toplanacakları yer
masnuat: sanatla yapılmış olan eserler, varlıklar
mazhar: zuhur yeri, ortaya çıkıp görünme yeri.
mazi: geçmiş zaman.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
meşher: sergi.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmış şeylerin tamamı
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri, yani Allah'ın sonsuz gücünün varlıklarda görünen mu'cizeleri
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
Musavvir: tasvir eden, şekil veren, biçimlendiren
münakkaş: nakışlı, resimli, işlemeli
münezzeh: temiz, arınmış, kusur ve eksiklikten uzak, ben
müsavi: eşit, denk.
mütenahi: nihayete eren, tükenen, biten
müzeyyen: süslü, bezenmiş, donanmış
nebatat: bitkiler
nida: seslenme, çağrı
nispet: oran, ölçü, kıyas
noksan: eksiklik
Rahmanırrahîm: hem bütün varlıklara ayırım yapmaksızın merhamet eden Rahman, hem de âcizlere elı ermez gücü yetmezlere yavrulara ve cenneti kazanan mu'minlere özel olarak merhamet eden Rahîm, Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, hüner, bilgi
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sânî-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı ve sanatlı yaratan Allah.
seha: cömertlik, el açıklığı, sahavet.
seyelângah: cereyan etme, sel gibi akıp gidilen yer
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
vahip: hibe eden, bağışlayan, bağışlayıcı
vukuat: vak'alar, hadiseler, olaylar
Zat: Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom

تَبسُّمُ الأَزْهارِ مِنْ رِينَةِ الأَثْمارِ، تَسَحُّجُ الأَطْيارِ فِي نَسْمَةِ الأَسْحارِ، تَهرُّحُ الأَمْطارِ عَلَى حُدُودِ الأَزْهارِ، تَرحُّمُ الْوالِداتِ عَلَى الأَطْفالِ الصِّغارِ، تَعَرُّفُ وَدُودٍ، تَوَدُّدُ رَحْمَنٍ، تَرَحُّمُ حَنّانٍ، تَحَنُّنُ مَنّانٍ لِلْجِنِّ وَالإِنْسانِ وَالرُّوحِ وَالْحَيَوانِ وَالْمَلَكِ وَالْجانِّ ۞

وَالْبُذُورُ وَالأَثْمارُ، وَالْحُبُوبُ وَالأَزْهارُ، مُعْجِزاتُ الْحِكْمَةِ، حَوارِقُ الصَّنْعَةِ، هَدايَاءُ الرَّحْمَةِ، بَراهِينُ الْوَحْدَةِ، شَواهِدُ لُطْفِهِ فِي دارِ الآخِرَةِ. شَواهِدُ صادِقَةٌ بِأَنَّ خَلاقَها عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. وَبِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ. قَدْ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ بِالرَّحْمَةِ وَالْعِلْمِ وَالْخَلْقِ وَالتَّدْبِيرِ وَالصُّنْعِ وَالتَّصْوِيرِ. فَالشَّمْسُ كَالْبُذْرَةِ وَالنَّجْمُ كَالزَّهْرَةِ وَالأَرْضُ كَالْحَبَّةِ لا تَثْقُلُ عَلَيْهِ بِالْخَلْقِ وَالتَّدْبِيرِ وَالصُّنْعِ وَالتَّصْوِيرِ ۞

فَالْبُذُورُ وَالأَثْمارُ مَرايَاءُ الْوَحْدَةِ فِي أَقْطارِ الْكَثْرَةِ. إِشارَاتُ الْقَدَرِ. رُمُوزاتُ الْقُدْرَةِ بِأَنَّ تِلْكَ الْكَثْرَةَ مِنْ مَنْبَعِ الْوَحْدَةِ، تَصْدُرُ شاهِدَةً لِوَحْدَةِ الْفاطِرِ فِي الصُّنْعِ وَالتَّصْوِيرِ. ثُمَّ إِلَى الْوَحْدَةِ تَنْتَهِي ذاكِرَةً لِحِكْمَةِ الصّانِعِ فِي الْخَلْقِ وَالتَّدْبِيرِ ۞

Bu yeryüzü bahçelerinde meyvelerin ziynetiyle gülen çiçeklerin tebessümü, seher yeliyle şakıyan kuşların sec'alan, çiçeklerin yaprakçıklarındaki damlaların şıpıltısı ve validelerin küçük yavrulara olan terahhumu cin ve insana ve hayvanat ve ruhaniyat ve melâikeye bir Vedûd'un kendisini tanıttırması, bir Rahman'ın kendini sevdirmesi, bir Hannan'ın terahhumu, bir Mennan'ın en lâtif rahmet cilvelerini izhar etmesidir.

Bütün meyve ve tohumlar, birer mu'cızat-ı hikmet, birer havarik-ı sanat, birer hedâyâ-i rahmet, birer berahin-i vahdet, dâr-ı ahirettekı eltaf-ı İlâhînin bırer şahıdıdır. Onlar birer şahid-i sadık olarak ilân ederler kı, kendilerinin Hallâk'ı her şeye kadîr ve her şeye alîmdir. Onun rahmeti ve ilmi ve halk ve tedbir ve sun' ve tasviri her şeyi ihata etmiştir. Onun halk ve tedbirine ve sun' ve tasvirine nispetle güneş bir tohumcuk gibi, yıldız bir çiçek gibi, arz bir habbe gibidir, hıçbir şey Ona ağır gelmez.

Meyve ve tohumlar, âlem-i kesretin aktârında vahdetın âyinelen, kadenn ışaretleri, kudretın remızlerıdır kı, bu kesretli mevcudatın menbalarının vahdetini gösterirler. Onlar, bır menbadan sudûrlan sırasında Fâtır'lannın sun' ve tedbirdekı vahdetine şahadet ettikleri gibi, tekrar vahdette nihayet bulmalarıyla da Sânı'lennın halk ve tedbirindeki hikmetini zikrederler.

aktar: her taraf, her yer
âlem-i kesret: çokluk âlemi
alım: çok bilen, en çok bilen
ayine: ayna
berahin-i vahdet: birlik delilleri
cilve: İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi
cın: gözle görünmeyen ruhanî varlık, lâtif cısımlerden ıbaret zekı yaratıklardır. Nefis sahıbı olup ımtıhana tâbıdırler. Müslümanları da vardır, kâfirleri de. Peygamberımız onlann da peygambendir
dar-ı ahıret: ahıret yurdu
eltaf-ı İlahi: İlâhî lütuflar, bağışlar
Fâtır: yaratıcı, Halık, benzersız ve harika şeyleri yaratan, her şeyi farklı fıtratlarda yaratan Allah.
habbe: tane, çekırdek
halk: yaratma, yaratış
Hallak: sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden, Allah
Hannan: çok merhametli olan, kullanna pek çok acıyan, Allah
havarik-ı sanat: sanat harika lan
hayvanat: hayvanlar
hedaya-i rahmet: rahmet hediyeleri
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştakı İlâhî gaye, maksat, ıhrım
ihata etmek: etrafını çevirmek, sarmak, kuşatmak
ilân: açıklamak, ilan etmek, herkese duyurmak.
İlm: bilim, bılış, bılgı
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve gelecegini bilmesi
kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gücü yeten.
kesret: çokluk.
kudret: güç, kuvvet.
latif: yumuşak, hoş, güzel, nazlıknann.
melaıke. melekler, nurdan yaratılmış, yaratılışları temiz, makamlan sabit olan, Allah'ın emırlerıne tam ıtaat eden varlıklar
menba: kaynak
Mennan: ihsanı bol, çok çok ihsan eden, en çok nımet veren. (Allah)
mevcudat: yaratılmış, var olan her şey
mu'cızat-ı hikmet: hikmet mu cizelen, maksattakı harikalıklar
nıhayet: son, uç, bıtım, en sonunda
nispet. oran, ölçü.
Rahman: ıster mu mın, ıster kâfir ıster ıyı ısterse kotu olsun, rahmetı bürün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklannı ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bagışlama
remız. ışaret, belıru
ruhanıyat: madde âleminden başka bir alemde, ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cınler ve melekler
Sanî: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sec'a: kumru, guvercın gibi kuşlann nagmelerını tekrarlamak sure tıyle ötmelen
sudur: meydana çıkma, çıkma, olma
sun': yapış, yapma, ış, etkı, sanat eserı
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şahıd-ı sadık: doğru sozlu şahıt.
şakıyan: öten
tasvir: resmını yapma, bıçımlendırme
tebessüm: gulumseme, gulumseyış
tedbir: önlem
terahhum: merhamet etme, acıma
vahdet: birlık.
valide: ana, anne
Vedud: çok şefkatlı olan ve çok sevgı beslenen, seven ve sevılen Allah
zikretme: bildırme, anma
ziynet: sus

وتَلْويحَاتُ الْحِكْمَةِ بانَّ خَالِقَ الْكُلِّ بِكُلِّيَّةِ النَّظَرِ اِلى الْجُزْئِيِّ يَنْظُرُ، ثُمَّ اِلىٰ جُزْئِه. اِذْ اِنْ كَانَ ثَمَرًا فهُوَ الْمَقْصُودُ الْاَظْهَرُ مِنْ خَلْقِ هذا الشَّجَرِ. فالْبَشَرُ ثَمَرٌ لِهٰذِهِ الْكَائِنَاتِ، فهُوَ الْمَقْصُودُ الْاَظْهَرُ لِخَالِقِ الْمَوْجُودَاتِ. وَالْقَلْبُ كَالنَّوَاةِ، فَهُوَ الْمِرْآةُ الْاَنْوَرُ لِصَانِعِ الْمَخْلُوقَاتِ. وَمِنْ هٰذِهِ الْحِكْمَةِ فَالْاِنْسَانُ الْاَصْغَرُ فِي هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ هُوَ الْمَدَارُ الْاَظْهَرُ لِلنَّشْرِ وَالْمَحْشَرِ فِي هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتِ، وَالتَّخْرِيبِ وَالتَّبْدِيلِ وَالتَّحْوِيلِ وَالتَّجْدِيدِ لِهٰذِهِ الْكَائِنَاتِ ۞

اَللّٰهُ اَكْبَرُ يَا كَبِيرُ اَنْتَ الَّذِي لَا تَهْدِي الْعُقُولُ لِكُنْهِ عَظَمَتِهِ ۞

كه لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ بَرَابَرْ مِي زَنَنْدْ هَرْشَيْ

دَمَادَمْ جُو يَدِنْدْ: «يَاحَقّ» سَرَاسَرْ كُوَيَدِنْدْ: «يَا حَيُّ»

اَلْمَرْتَبَةُ الثَّالِثَةُ ﴿حاشيه﴾

اِيضَاحُهَا فِي رَأْسِ «الْمَوْقِفِ الثَّالِثِ» مِنَ «الرِّسَالَةِ الثَّانِيَةِ وَالثَّلَاثِينَ» ۞

حاشيه: بو اوچنجی مرتبه حروفی بر چیچکی وکورل بر هادیسی نظره آلیور. قوجه بهار بر چیچکدر. جنّت دخی بر چیچك کبی در. او مرتب بلك مظهرلریدرلر، و عالم کورل ونویوك بر انسان، و حوریلر نوعی و روحانیلر طائفه سی و حیوانلر جنسی و انسان صنفی هر بری معنًا کورل بر انسان حکمنده بو مرتبه بلك کوستردیکی أسمایی صفحاتله کوستریور.

Hem o meyve ve tohumlar hikmet-i Rabbanıyenin telvihatıdır ki, Hâlık-ı Küllî Şey'ın, o cüz'î mevcutlara müteveccih küllî nazarının, onların cüzlerine dahî baktığını gösterir. Çünkü o ağacın halk edilmesinden en zahir maksat, onun meyvesidir. İşte, beşer de şu kâinatın meyvesidir ve Hâlık-ı Kâinat nazarında en zahir maksut odur. Kalb de bir tohumcuk gibidir ve Sâni-ı Mahlûkatın en münevver âyinesi odur. İşte şu hikmettendir ki, bu kâinattaki şu küçücük insan, bu mevcudatta haşir ve neşir gibi muazzam inkılâplara ve kâinatın tahrip ve tebdil ve tahvil ve tecdidine en zahir bir medar olur.

Allahu ekber. Sen, akılların künh-i azametine erişemediği bir Zat-ı Zülcelâl'sin, ey Kebîr!

Zira, bütün eşya [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ deyip kâinatın azîm halka-i zikrinde beraber zikrederek çalışıyorlar.

Vakitbevakit lisan-ı istidat ile Cenab-ı Hak'tan hukuk-i hayatını "Yâ Hak!" deyip hazine-i rahmetten istiyorlar. Baştan başa da hayata mazhariyetleri lisanıyla "Yâ Hayy!" ismini zikrediyorlar.

ÜÇÜNCÜ MERTEBE (HAŞİYE)

İzahı Otuz İkinci Sözün Üçüncü Mevkıfının başındadır.

HAŞİYE: Bu Üçüncü Mertebe, cüz'î bir çiçeği ve güzel bir kadını nazara alıyor. Koca bahar bir çiçektir. Cennet dahi bir çiçek gibidir. O mertebenin mazharlarıdırlar. Ve âlem, güzel ve büyük bir insan, ve hünler nev'i ve ruhanîler taifesi ve hayvanlar cinsi ve insan sınıfı, her bir manen güzel bir insan hükmünde, bu mertebenin gösterdiği esmayı safahatıyla gösteriyor.

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Haşr Suresi, 22, 23; Bakara Suresi, 255 v.d.)

akıl: insanda bulunan düşünce, anlama ve tedbir alma, iyiyi ve kötüyü ayırt edebilme hassası, us
Allahu ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
âyine: ayna
azım: büyük, yüce, ulu
beşer: insanlık, ademoğlu
Cenab-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cüz: kısım, parça, bölük.
cüz'î: pek az, küçük.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
Hâlık-ı Küllî Şey: kâinatta mevcut olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
halk etmek: yaratmak, yaratılış
halka-i zikir: zikir halkası; zikir esnasında daire şeklinde oturma
haşr: ölümden sonra dirilip toplanma, birleşme, bir araya gelme.
haşiye: dipnot, derkenar
Hay: gerçek hayat sahibi olan Allah
hayat: yaşayış, yaşama
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, ilim
hikmet-i Rabbanîye: Rabbimize özgü hikmet. Rabbimizin varlıkları bir gaye ve fayda gözeterek yaratması, terbiye etmesi
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı, hukuku
inkılâp: değişim, dönüşüm.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kebîr: büyük, ulu, yüce
küllî: umumî, bütün, hepsi
künh-i azamet: büyüklüğün cevheri, özü, kök ve asılları
lisan: dil
lisan-ı istidat: kabiliyet dili
maksat: istenilen şey, varılmak istenen nokta, hedef, niyet, meram.
maksut: istenen, arzu edilen, kastedilen şey.
mazhariyet: ayna olma, görünme yeri olma
medar olmak: dayanak noktası, sebep, vesile
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: yaratılan, var olan her şey
mevcut: var olan
mevkıf: durak, bölüm
muazzam: çok büyük, muhteşem.
münevver: nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış
müteveccih: yönelen.
nazar: göz atma, bakma, bakış
neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpme
Sâni-ı Mahlûkat: yaratıkların yaratıcısı, sanatkârı olan Allah
tahrip: yıkma, kırıp dökme, bozma
tahvil: bir hâlden bir hâle getirme, değiştirme, dönüştürme, çevirme
tebdil: değiştirme, dönüştürme, dönüştürme
tecdit: yenileme, yenilenme, yeni hâle getirme
telvihat: telvihler, açıklamalar
vakıtbevakıt: bir vakıttan bir vakte
yâ Hak: ya Allah
zahir: görünen, görünücü, açık, belli, meydanda.
Zat-ı Zülcelâl: celal ve büyükluk sahibi zat, Allah.
zikir: anma, anılma.
zikretme: anma, hatıra getirme, iyilikle anma

اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا اِذْ هُوَ الْقَدِيرُ الْمُقَدِّرُ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ الْمُصَوِّرُ الْكَرِيمُ اللَّطِيفُ الْمُزَيِّنُ الْمُنْعِمُ الْوَدُودُ الْمُتَعَرِّفُ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ الْمُتَحَنِّنُ الْجَمِيلُ ذُو الْجَمَالِ وَالْكَمَالِ الْمُطْلَقِ النَّقَّاشُ الْاَزَلِيُّ الَّذِي؛ مَا حَقَآئِقُ هٰذِهِ الْكَآئِنَاتِ كُلًّا وَاَجْزَآءً وَصَحَآئِفَ وَطَبَقَاتًا، وَمَا حَقَآئِقُ هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتِ كُلِّيًّا وَجُزْئِيًّا وَوُجُودًا وَبَقَاءً: اِلَّا وَهِيَ خُطُوطُ قَلَمِ قَضَآئِهِ وَقَدَرِهِ بِتَنْظِيمٍ وَتَقْدِيرٍ وَعِلْمٍ وَحِكْمَةٍ ۞ وَاِلَّا نُقُوشُ بَرْكَارِ عِلْمِهِ وَحِكْمَتِهِ بِصُنْعٍ وَتَصْوِيرٍ ۞ وَاِلَّا تَزْيِينَاتُ يَدِ بَيْضَآءِ صُنْعِهِ وَتَصْوِيرِهِ وَتَزْيِينِهِ وَتَنْوِيرِهِ بِلُطْفٍ وَكَرَمٍ ۞ وَاِلَّا اَزَاهِيرُ لَطَآئِفِ لُطْفِهِ وَكَرَمِهِ وَتَعَرُّفِهِ وَتَوَدُّدِهِ بِرَحْمَةٍ وَنِعْمَةٍ ۞ وَاِلَّا ثَمَرَاتُ فَيَّاضِ عَيْنِ رَحْمَتِهِ وَنِعْمَتِهِ وَتَرَحُّمِهِ وَتَحَنُّنِهِ بِجَمَالٍ وَكَمَالٍ ۞ وَاِلَّا لَمَعَاتُ جَمَالٍ سَرْمَدِيٍّ وَكَمَالٍ دَيْمُومِيٍّ بِشَهَادَةِ تَفَانِيَّةِ الْمَرَايَا وَسَيَّالِيَّةِ الْمَظَاهِرِ، مَعَ دَوَامِ تَجَلِّي الْجَمَالِ عَلٰى مَرِّ الْفُصُولِ وَالْعُصُورِ وَالْاَدْوَارِ، وَمَعَ دَوَامِ الْاِنْعَامِ عَلٰى مَرِّ الْاَنَامِ وَالْاَيَّامِ وَالْاَعْوَامِ ۞

نَعَمْ، تَفَانِي الْمِرْآةِ زَوَالُ الْمَوْجُودَاتِ مَعَ التَّجَلِّي الدَّآئِمِ مَعَ الْفَيْضِ الْمُلَازِمِ مِنْ اَظْهَرِ الظَّوَاهِرِ مِنْ اَبْهَرِ الْبَوَاهِرِ عَلٰى اَنَّ الْجَمَالَ

Alim: her şeyi hakkıyla bilen Allah
ayine: ayna
bâki: yok olmayan sürekli ve kalıcı olan
beka: ebedîlik, sonu olmama
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
Cemîl-i Zülcelâl: büyüklük, izzet ve azamet sahibi olan ve sonsuz güzellik sahibi Allah
cüz: az, parça, küçük.
cüz'iyet: azlık.
dehir: zaman, çok uzun zaman, çağ, devir
fânî: ölümlü, geçici
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış, kerem
füyuzat: manevî bolluk ve bereketler, inayetler
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hat: yazı
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, ilim
İlim: bilim, bilis, bilgi, bir şeyin en doğrusunu bilme.
İnâmat: yardımlar, inayetler
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
Kâmil-i Mutlak: sınırsız mükemmellik sahibi, her bakımdan tam, eksiksiz, her türlü kusurdan münezzeh ve mukaddes olan Allah
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması

Allahu Teâlâ ilim ve kudretiyle her şeyden nihayet derecede büyüktür. Zira o öyle bir Kadîr, Mukaddır, Alîm, Hakîm, Musavvir, Kerîm, Lâtif, Müzeyyin, Mün'im, Vedûd, Mütearrif, Rahman, Rahîm, Mütehannin, Cemîl-i Zülcemal, Kâmil-ı Mutlak ve Nakkaş-ı Ezelî'dir ki, bu kâinatın sahaif ve tabakatıyla, küll ve cüz olarak hakîkatı ve bu mevcudatın külliyet ve cüz'iyet ve vucut ve beka itibanyla hakıkatı,

• Onun kaza ve kader kaleminin ilim ve hikmetle tanzım ve takdır ettiği hatları;

• ılım ve hıkmet pergelinin sun' ile tasvir nakışları;

• sun' ve tasvirinin yed-i beyzasıyla, lütuf ve keremle tezyin ve tenvir ettiği tezyinatı;

• lutuf ve keremınin ve teveddut ve tearrufunun lâtifelerinden rahmet ve nimetle tebessüm eden çiçekleri;

• rahmet ve nimetinin ve terahhum ve tahannununun feyzinden cemal ve kemal ıle tezahür eden semereleri;

• ve, âyinelerin fânîlîği ve mazharların seyyaliyetiyle beraber, onlarda tecellî eden o mücerret ve sermedî cemalin bâkî kalarak, gelip geçen mevsimler ve asırlar ve dehirler üzerinde tecelliyat ve zuhuratının ve gelip geçen mahlûkat ve günler ve seneler üzerindeki ın'amatının devam etmesinin şahadetiyle, Onun cemal ve kemalinin tecelliyat ve lemaatından başka bir şey değildir.

Evet, âyinelerin fânîlîği ve mevcudatın zevaliyle beraber tecellıyatın ve fuyuzatın devam etmesi, bütün zuhurattan daha zahir bır surette, onlarda görünen cemalin

kemal: kusursuz, tam ve eksiksiz olma, ergınlik, mukemmellik
kerem: comertlik lutuf ihsan bagış bu vasıflara sahıplıkten doğan yardımseverlik, hayır ve güzel işler
Kerim: ıkram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah ın bir ısmı
küll: bütün çok, genel
külliyet: butunluk tumluk çokluk.
Lâdif: Allah ın güzel isımlerinden lutfedıcı iyilik eden incelikle guzel davranan
lemaat: parıltılar parlamalar
lutuf: hoşluk, guzellik ikram ve yardımda bulunma
mazhar: aynalık yapan göruntu yen olan.
Mukaddır: takdır eden kıymet bıçen belirleyen manasında Allah ın ısmı.
Musavvir: yarattıklannı istediği sıfât ve seçtiği surette yaratan Allah
mücerret: maddi varlıklardan ayrı olarak sadece zihinde düşunulen soyut kavram yalın tek.
Mün'im: nimet veren ikram eden yedinp içıren nimeden diren Allah
Mütearrif: araştırarak bilen Allah
Mutehannin: yarattıklarına çok merhametli çok, düşkun bol lutuf kerem ve bereket sahibi olan Allah
Müzeyyin: tezyin eden, "her esernı harıka zıynetlerle ve nakışlarla susleyen" manasında Ilâhî ısım
nakış: yapılan resim sus susleme sanatı
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah
nimet: Allah ın bagışladığı maddî ve manevî lûtuf ve ıkramlar
Rahim: sonsuz merhamet sahıbı rahmetı gazabını geçmiş bütün kâlnatı kuşatan acıması ve şefkatı sonsuz olan Allah
Rahman: ister mu mın ister kâfir ister iyi isterse kötu olsun rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekıllerini ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
rahmet: acıma merhamet etme esirgeme bağışlama
sahaif: sahifeler sayfalar
semere: meyve netice sonuç.
sermedî: surekli daimi olumsuz
seyyaliyet: sel gibi akıcılık
sun: yapış yapma
suret: bıçım şekıl.
şahadet: şahıtlık, tanıklık
tabakat: tabakalar sıralamalar
tahannun: merhamet edip acıyarak nimetlendırme
takdir etme: olçme olçuye vurma deger bıçme
tanzım: düzenleme tertipleme.
tasvir: resmını yapma bıçımlendırme
tearrüf: bılgı bılme
tebessüm: gulumseme
tecellî: belırme, bilinme, gorunme.
tecelliyat: tecelıler yansımalar gorunmeler
tenvir etme: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma
terahhum: merhamet etme acıma şefkat etme
teveddut: sevgi gösterme, dostluk etme
tezahür etme: ortaya çıkma meydana çıkma belirme.
tezyin etme: susleme zıynetlendırme
tezyinat: susler süslemeler
Vedud: çok şefkatlı olan ve çok sevgi beslenen seven ve sevilen Allah
vucut: var olma varlık.
yed-i beyza: en beyaz parlak nurlu el
zahir: gorunen gonunurdeki açık.
zeval: sona erme yok olma.
zuhurat: birden oluveren şeyler gorunen hâller

الظَّاهِرَ اَنَّ الْكَمَالَ الزَّاهِرَ لَيْسَ مُلْكَ الْمَظَاهِرِ مِنْ اَفْصَحِ بَيَانٍ مِنْ اَوْضَحِ بُرْهَانٍ لِلْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ لِلْاِحْسَانِ الْمُجَدَّدِ لِلْوَاجِبِ الْوُجُودِ لِلْبَاقِي الْوَدُودِ ۞

نَعَمْ فَالْاَثَرُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالْبَدَاهَةِ عَلَى الْفِعْلِ الْمُكَمَّلِ، ثُمَّ الْفِعْلُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالضَّرُورَةِ عَلَى الْاِسْمِ الْمُكَمَّلِ وَالْفَاعِلِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الْاِسْمُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِلَا رَيْبٍ عَلَى الْوَصْفِ الْمُكَمَّلِ ۞ ثُمَّ الْوَصْفُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِلَا شَكٍّ عَلَى الشَّأْنِ الْمُكَمَّلِ ثُمَّ الشَّأْنُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالْيَقِينِ عَلَى كَمَالِ الذَّاتِ بِمَا يَلِيقُ بِالذَّاتِ وَهُوَ الْحَقُّ الْيَقِينُ ۞

اَلْمَرْتَبَةُ الرَّابِعَةُ:

جَلَّ جَلَالُهُ اللهُ اَكْبَرُ اِذْ هُوَ الْعَدْلُ الْعَادِلُ الْحَكَمُ الْحَاكِمُ الْحَكِيمُ الْاَزَلِيُّ الَّذِي اَسَّسَ بُنْيَانَ شَجَرَةِ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ بِاُصُولِ مَشِيئَتِهِ وَحِكْمَتِهِ. وَفَصَّلَهَا بِدَسَاتِيرِ قَضَائِهِ وَقَدَرِهِ. وَنَظَّمَهَا بِقَوَانِينِ عَادَتِهِ وَسُنَّتِهِ. وَزَيَّنَهَا بِنَوَامِيسِ عِنَايَتِهِ وَرَحْمَتِهِ. وَنَوَّرَهَا بِجَلَوَاتِ اَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ بِشَهَادَاتِ انْتِظَامَاتِ مَصْنُوعَاتِهِ وَتَزَيُّنَاتِ مَوْجُودَاتِهِ وَتَشَابُهِهَا وَتَنَاسُبِهَا وَتَجَاوُبِهَا وَتَعَاوُنِهَا وَتَعَانُقِهَا، اِتْقَانَ الصَّنْعَتِ الشُّعُورِيَّةِ فِي كُلِّ شَيْءٍ عَلَى مِقْدَارِ قَامَةِ قَابِلِيَّتِهِ الْمُقَدَّرَةِ بِتَقْدِيرِ الْقَدَرِ ۞

adet: adetullah. Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kural ve kanunlar
Adl-i Adil: her zaman adaletle hükmeden adalet sahibi Allah.
akıl: insanda bulunan düşünce, anlama ve tedbir alma, iyiyi ve kötüyü ayırt edebilme hassası, us
asıl: esas, kök, temel
Bâkî-i Vedûd: çok şefkatli ve kendisine çok sevgi gösterilen ebedî ve daimî olan Allah.
bilâşek: şeksiz, şüphesiz
bilâşüphe: şüphesiz, kuşkusuz
bilbedahe: apaçık, açık seçik.
bizzarure: zorunlu olarak, ister istemez, mecburen
bürhan: doğruyu yanlıştan ayıran delil, kanıt
cemal: güzellik.
cilve: İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi
daimî: sürekli, devamlı
delâlet: delil olma, belirtme, gösterme
düstur: kaide, kural, prensip, esas
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
eser: iz, belirti, bir eylem sonucu ortaya çıkan yapı, kitap ve benzeri şeyler
esma: adlar, isimler
fail: işi yapan.
fasih: güzel, düzgün ve açık konuşan
fehim: anlama, anlayış, kavrayış
fiil: iş
Hâkem-i Hakîm-i Hakîm-i Ezeli: her şeyi hikmetle yapan ve her şeye hakkıyla hükmeden, her şeyin hakkını yerine

mazharlara ait olmadığına delâlet eder ve en fasih bir lisanla ve en vazıh bir burhanla gösterir ki, o tecelliyat, *Vacibü'l-Vücud*'un ve *Bâkî-i Vedûd*'un mücerret cemalinin ve mazharlar üzerinde daimî yenilenen ihsanatının cilveleridir.

Evet, eserin mükemmelliği, akıl sahipleri için, bilbedahe fiilin mükemmelliğine, fiilin mükemmelliği, fehim sahipleri için, bizzarure failin ve ismin mükemmelliğine; ismin mükemmelliği, bilâşüphe sıfâtın mükemmelliğine; sıfâtın mükemmelliği, bilâşek şe'nin mükemmelliğine; şe'nin mükemmelliği ise, hakkalyakîn derecesinde bir kat'iyetle ve o zata lâyık bir şekilde, zatın mükemmelliğine delâlet eder.

DÖRDÜNCÜ MERTEBE

Zat-ı Zülcelâl olan Allah, her şeyden nihayet derecede büyüktür. Zira O öyle bir *Adl-ı Âdil* ve *Hakem-i Hâkim-i Hakîm-i Ezeli*'dir ki, şu kâinat şeceresinin binasını, meşiet ve hikmetinin asılları üzerinde altı günde tesis etmiş, ve onu kaza ve kadernin düsturlarıyla tafsil etmiş; ve âdet ve sünnetinin kavaniniyle tanzim etmiş, ve inayet ve rahmetinin nevamisiyle tezyin etmiştir. Ve, masnuatındaki intizamatın, mevcudatındaki tezyinatın, kâinatın eczasındaki teşabüh, tenasüp, tecavüp, teavün ve teanukun, ve her şeyde o şeyin kamet-i kabiliyetine göre kader tarafından şuurkârâne takdir edilmiş itkan-ı sanatın şahadetiyle sabit olduğu üzere, esma ve sıfâtının cilveleriyle tenvir etmiştir.

getiren ve başlangıcı bulunmayan Allah
hakkalyakîn: kendisi yaşayarak ya da yaşamışçasına bilme, bir şeyin aslına kavuşma, özüne erme, bilginin en kesin hali
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda, ilim
ihsanat: ihsanlar, iyilikler, bağışlar, yardımlar, nimetler, lütuflar
inayet: yardım
intizamat: intizamlar, düzenlemeler, düzenlilikler
itkan-ı sanat: sanatın sağlamlığı, mükemmel ve pürüzsüz oluşu
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi
kamet-i kabiliyet: potansiyel yetenek boyu, mertebesi
kat'iyet: kesinlik
kavanin: kanunlar
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması
lisan: dil
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: aynalık eden, görünme yeri
mertebe: derece, basamak
meşiet: irade, arzu, murat, istek
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar
mücerret: gözle görülmeyen, elle tutulmayan, soyut, kavram
mükemmel: tam, eksiksiz
nevamis: kanunlar, şeriatlar
nihayet: son, son derece
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama
sıfat: hâl, özellik, nitelik
sünnet: sünnetullah, Allah'ın sünneti, Allah'ın kainatı idare etmedeki âdetullâhî kanunları
şahadet: şahitlik, tanıklık
şecere: ağaç
şe'n: iş, hal, durum, şan, bir şeyin özelliğinin fiili görünümü, sonucu
şuurkârane: şuurlu bir şekilde, bilinçle
tafsil etmek: ayrıntılarıyla bildirmek, açıklamak
takdir etmek: değer biçmek, değerlendirmek
tanzim etmek: düzenlemek, sıralamak, düzen vermek
teanuk: birbirine sarılma, kucaklaşma
teavün: yardım etme, yardımlaşma
tecavüp: cevaplaşma, birbirinin ihtiyaçlarına cevap verme
tecelliyat: tecelliler, görünmeler
tenasüp: uyma, uygunluk, birbirini tutma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma
tesis etme: meydana getirme
teşabüh: birbirine benzeme, benzeşme
tezyin etmek: süslemek, ziynetlendirmek
tezyinat: süsler, süslemeler
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah
vazıh: açık
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükülük sahibi zat, Allah

فَالْحِكْمَةُ الْعَامَّةُ فِي تَنْظِيمَاتِهَا، وَالْعِنَايَةُ التَّامَّةُ فِي تَزْيِينَاتِهَا، وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ فِي تَلْطِيفَاتِهَا، وَالْأَرْزَاقُ وَالْاِعَاشَةُ الشَّامِلَةُ فِي تَرْبِيَتِهَا، وَالْحَيَاةُ الْعَجِيبَةُ الصَّنْعَةِ بِمَظْهَرِيَّتِهَا لِلشُّئُونِ الذَّاتِيَّةِ لِفَاطِرِهَا، وَالْمَحَاسِنُ الْقَصْدِيَّةُ فِي تَحْسِينَاتِهَا، وَدَوَامُ تَحَلِّي الْجَمَالِ الْمُنْعَكِسِ مَعَ زَوَالِهَا، وَالْعِشْقُ الصَّادِقُ فِي قَلْبِهَا لِمَعْبُودِهَا، وَالْاِنْجِذَابُ الظَّاهِرُ فِي جَذْبَتِهَا، وَاتِّفَاقُ كُلِّ كُمَّلِهَا عَلَىٰ وَحْدَةِ فَاطِرِهَا، وَالتَّصَرُّفُ لِمَصَالِحَ فِي اَجْزَائِهَا، وَالتَّدْبِيرُ الْحَكِيمُ لِنَبَاتَاتِهَا وَالتَّرْبِيَةُ الْكَرِيمَةُ لِحَيَوَانَاتِهَا، وَالْاِنْتِظَامُ الْمُكَمَّلُ فِي تَغَيُّرَاتِ اَرْكَانِهَا، وَالْغَايَاتُ الْجَسِيمَةُ فِي اِنْتِظَامِ كُلِّيَّتِهَا، وَالْحُدُوثُ دَفْعَةً مَعَ غَايَةِ كَمَالِ حُسْنِ صَنْعَتِهَا بِلَا احْتِيَاجٍ اِلَىٰ مُدَّةٍ وَمَادَّةٍ، وَالتَّشَخُّصَاتُ الْحَكِيمَةُ مَعَ عَدَمِ تَجْدِيدِ تَرَدُّدِ اِمْكَانَاتِهَا، وَقَضَاءُ حَاجَاتِهَا عَلَىٰ غَايَةِ كَثْرَتِهَا وَتَنَوُّعِهَا فِي اَوْقَاتِهَا الْلَّائِقَةِ الْمُنَاسِبَةِ، مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمِنْ حَيْثُ لَا يُشْعَرُ مَعَ قَصْرِ اَيْدِيهَا مِنْ اَصْغَرِ مَطَالِبِهَا، وَالْقُوَّةُ الْمُطْلَقَةُ فِي مَعْدَنِ ضَعْفِهَا، وَالْقُدْرَةُ الْمُطْلَقَةُ فِي مَنْبَعِ عَجْزِهَا، وَالْحَيَاةُ الظَّاهِرَةُ فِي جُمُودِهَا، وَالشُّعُورُ الْمُحِيطُ فِي جَهْلِهَا، وَالْاِنْتِظَامُ الْمُكَمَّلُ فِي تَغَيُّرَاتِهَا الْمُسْتَلْزِمُ لِوُجُودِ الْمُغَيِّرِ الْغَيْرِ الْمُتَغَيِّرِ، وَالْاِتِّفَاقُ فِي تَسْبِيحَاتِهَا كَالدَّوَائِرِ الْمُتَدَاخِلَةِ الْمُتَّحِدَةِ

acıp: hayrer veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey
acz: güçsüzlük, yetersizlik, gücü yetmezlik
aşk: şiddetli sevgi, muhabbet.
cehil: cahillik, bilmezlik
cesim: kocaman, çok büyük.
cezbe: çekme, çekiş.
cumud: canısız, donuk olma, katı sert.
def'aten: bir defada, birden
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
ecza: parçalar, kısımlar
erkan: esaslar, temeller
erzak: yiyecek, içecek.
Fâtır: benzersiz ve hanka şeyleri yaratan, her şeyi farklı fıtratlarda yaratan Allah.
gaye: maksat, meram
gayet: çok son derece
hacet: ihtiyaç, lüzum, muhtaçlık
hakîmane: hikmetli, bir şekilde, gayeler ve faydalar gözeterek, asla abes, yersiz iş yapmayarak.
hayat: dirilik, canlılık, yaşayış, yaşama
hayvanat: hayvanlar
hikmet-i âmme: umumî hikmet, Allah'ın her şeyi gaye ve faydalarını takip ederek yaratması.
hüsn-i sanat: sanat güzelliği
hâşe-i şâmile: bütün canlıların yemek, içmek, beslenmek gibi ihtiyaçlarını temin etmek
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
icat etmek: yaratmak, yoktan var etmek.
ihata etme: sarma, kuşatma
imkanat: olabilirlikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar
inayet-i tamme: tam ve eksiksiz yardım, lütuf
incizab: cezp edilme, çekilme, çekici kuvvet
İn'ikâs: aksetme, yansıma
intizam: düzgünlük, tertipli olma
intizam-ı mükemmel: tam ve olgun düzen
istidat: yetenek, yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen kabiliyet, bir şeyin kabulüne ve kazanılmasına olan fitrî meyil, tohum hâlinde bulunan özellikler

Kâinatın tanzimatındaki hikmet-i amme; tezyinatındaki inayet-i tamme; taltîfatındaki rahmet-i vâsia; terbiyesindeki erzak ve iaşe-i şamile; *Fâtır*'ının şuunat-ı zatiyesine mazhariyetiyle açıp bir sanat izhar eden hayatı; tahsinatındaki mehasin-i kastiye; mevcudatının zevaliyle beraber onlarda in'ikâs eden tecelliyat-ı cemaliyenin devamı; kâinatın kalbinde, *Ma'bud*'una karşı sadık aşk; cezbelerinde zahir olan incizap; kâinattaki bütün kâmillerin, onun *Fâtır*'ının vahdetine dair ittifakları, eczasında fayda ve maslahatlan gözeten tasarrufat, nebatatındaki hakîmâne tedbir; hayvanatındaki kerîmâne terbiye; erkânının tagayyüratındaki mükemmel intizam; külliyetinin intizamında gözetilen cesim gayeler; maddeye ve zamana muhtaç olmayarak ve gayet kemaldeki bir hüsn-i sanatla def'aten ıcat edilmesi; sınırsız imkânat içinde mütereddit mevcudatına verilen hakîmâne teşahhusat; gayet kesretli ve mütenevvi hacetlerinin, ellerinin yetişmediği en küçük matlâplarına kadar, umulmadık tarzda ve hesapsız bir şekilde, lâyık ve münasip vakitte kaza edilmesi; zaafında tecelli eden kuvvet-i mutlaka; aczinde tecelli eden kudret-ı mutlaka; cümudunda tezahür eden hayat; cehline rağmen her şeyi her şe'niyle ihata eden kullî şuur; tagayyurden münezzeh bir tağyır edicının vücudunu ıstılzam eden tagayyüratındaki ıntızam-ı mükemmel; bir merkez etrafındaki mutedahil daireler gibi muttefik tesbihatlan, istidat lisanıyla, ihtiyac-ı fıtrî lisanıyla ve ıztırar lisanıyla edilen üç nevi dualanın makbuliyeti; mevcudatın münacatları ve ibadetleriyle mazhar olduklan

istılzam etme: gerektirme
ittifak: birleşme, birlik.
izhar: açıga vurma, meydana çıkarma
ıztırar: zorunluluk, çaresizlik ihtiyaç
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, evren
kamil: noksansız, mükemmel
kaza: olacagı Cenab ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması
kemal: tam ve eksiksiz olma, ergınlık, mükemmellik
kerîmane: comertçe, bol ihsan ve ıkram ile
kesretli: çokça, çokluk
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret
kuvvet-i mutlaka: sınırsız gerçek kuvvet.
kullî: umumî, bütün, hepsi
külliyet: bütünlük, tümlük.
lâyık: yakışan, yaraşır, uygun
lisan: dil
Ma'bud: kendisine tapınılan, kulluk edilen Allah
makbuliyet: begenilmişlik, gecerlilik.
maslahat: faydalı ış, maksat, guzel davranış
matlap: istenilen şey, istek.
mazhar olmak: ıyı bir şeye ermek, ulaşmak.
mazhariyet: mazharlık, ayna olma, gorunme, yeri olma
mehasin-i kastıye: kastedilendeki guzellikler
mevcudat: var olan her şey, mahluklar, yaratılmış şeylerin tamamı
mükemmel: tam, eksıksız
münacat: Allah a dua etme, yalvarma
münasip: uygun, ılgılı, orantılı.
münezzeh: muhtaç olmayan, arınmış, temiz, arı, pak, kusurdan uzak, berı
mütedahil: birbirine geçen, birbirine geçmiş, karışmış
mütenevvi: turlu, çeşıtlı, muhtelif
müttereddit: kararsız.
muttefik: birleşen, anlaşan, antlaşma ile baglanan
nebatat: bitkiler
nevi: çeşıt.
rahmet-ı vasıa: butun mahlûkatı icine alan genişlikte ve bol rahmet.
sadık: dogru, gercek.
sanat: bir şeyi yapmada gostenlen ustalık, ustalık, huner
şekil: bıçım
şe'n: ış, hal, durum, şan, bır şeyın ozelliğinin fıılı gorunumu, sonucu
şuunat-ı zatiye: Allah ın zatına has ışleri ve emir dairesine aıt kanunlari
suur: bır şeyı kavrama gucu, anlayış, ıdrak, bılınç.
tagayyür: degişme, başkalaşma
tagayyürat: başkalaşmalar, degişmeler
tagyir edici: değiştırıcı
tahsinat: begenmeler, guzel bulmalar
taltîfat: taltîfler, ıltıfatlar
tanzimat: ıntızamlar, duzenlemeler, duzenlılıkler
tarz: bıçım
tasarrufat: tasarruflar, ıdare etmeler, kullanımlar
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tecelliyat-ı cemaliye: Cenab ı Hakkın şefkat, merhamet, rahmet ve muhabbet gibi manaları ıhtıva eden Cemal ısmının tecellileri
tedbir: onlem
terbiye: yetıştırme, besleyip büyutme, egıtme
tesbihat: Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduguna ifade eden sozler
teşahhusat: şahıs hâline girmeler, şekıllenmeler
tezahur eden: ortaya çıkan, belıren, gorunen
tezyinat: susler, süslemeler
vahdet: bırlık.
vucut: var olma, varlık.
zaaf: zayıflık, ıktıdarsızlık, gücsuzluk
zahir: gorunen, gorunurdeki
zeval: sona erme, yok olma

الْمَرْكَزِ وَالْمَقْبُولِيَّةُ فِي دَعَوَاتِهَا الثَّلَاثِ «بِلِسَانِ اسْتِعْدَادِهَا، وَبِلِسَانِ احْتِيَاجَاتِهَا الْفِطْرِيَّةِ، وَبِلِسَانِ اضْطِرَارِهَا» وَالْمُنَاجَاةُ وَالشُّهُودَاتُ وَالْفُيُوضَاتُ فِي عِبَادَاتِهَا، وَالْانْتِظَامُ فِي قَدَرِيَّتِهَا، وَالْاطْمِئْنَانُ بِذِكْرِ فَاطِرِهَا، وَكَوْنُ الْعِبَادَةِ فِيهَا خَيْطَ الْوُصْلَةِ بَيْنَ مُنْتَهَاهَا وَمَبْدَءِهَا، وَسَبَبَ ظُهُورِ كَمَالِهَا وَلِتَحَقُّقِ مَقَاصِدِ صَانِعِهَا ۞

وَهٰكَذَا بِسَائِرِ شُئُونَاتِهَا وَأَحْوَالِهَا وَكَيْفِيَّاتِهَا شَاهِدَاتٌ بِأَنَّهَا كُلَّهَا بِتَدْبِيرِ مُدَبِّرٍ حَكِيمٍ وَاحِدٍ، وَفِي تَرْبِيَةِ مُرَبٍّ كَرِيمٍ أَحَدٍ صَمَدٍ، وَكُلَّهَا خُدَّامُ سَيِّدٍ وَاحِدٍ، وَتَحْتَ تَصَرُّفِ مُتَصَرِّفٍ وَاحِدٍ وَمَصْدَرُهُمْ قُدْرَةُ وَاحِدٍ الَّذِي تَظَاهَرَتْ وَتَكَاثَرَتْ حَوَائِمُ وَحْدَتِهِ عَلَى كُلِّ مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِهِ فِي كُلِّ صَفْحَةٍ مِنْ صَفَحَاتِ مَوْجُودَاتِهِ ۞

نَعَمْ: فَكُلُّ زَهْرَةٍ وَثَمَرٍ، وَكُلُّ نَبَاتٍ وَشَجَرٍ، بَلْ كُلُّ حَيَوَانٍ وَحَجَرٍ، بَلْ كُلُّ ذَرَّةٍ وَمَدَرٍ، فِي كُلِّ وَادٍ وَجَبَلٍ وَكُلِّ نَادٍ وَقَفْرٍ حَاتَمٌ؛ بَيْنَ النَّقْشِ وَالْأَثَرِ، يُظْهِرُ لِدِقَّةِ النَّظَرِ بِأَنَّ ذَاكَ الْأَثَرَ هُوَ كَاتِبُ ذَاكَ الْمَكَانِ بِالْعِبَرِ، فَهُوَ كَاتِبُ ظَهْرِ الْبَرِّ وَبَطْنِ الْبَحْرِ؛ فَهُوَ نَقَّاشُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ فِي صَحِيفَةِ السَّمَوَاتِ ذَاتِ الْعِبَرِ ۞ حَلَّ حَلَالُ نَقَّاشِهَا اللّٰهُ أَكْبَرُ

كَهْ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ. بَرَابَرْ مِي دَنْدْ عَالَمْ ۞

şuhudat ve fuyuzatları; mukadderatındaki intizam, *Fâtır*'ını zikretmekle mutmain oluşları; mevcudatın mebde ile müntehalarını birleştiren hayt-ı vuslatın ibadet oluşu ve ibadet vasıtasıyla kemalâtlarının zuhur edişi ve *Sânîinin* o mevcudu halk etmekteki makasıdının tahakkuk etmesi, ve hakeza, kâinatın sair şuunat ve ahval ve keyfiyatı şahadet eder ki, bütün bunlar bir tek Müdebbir-i Hakîm'in tedbirinde ve *Ehad-ı Samed* olan bir *Murebbî-i Kerîm*'in terbiyesi altındadır. Ve bunların hepsi, bir tek Seyyidin hizmetinde ve bir tek Mutasarrif'ın tasarrufundadırlar. Ve hepsinin de mastarı öyle bir Vahid'in kudretidir ki, mektubatından her bir mektup üzerinde ve sahaif-i mevcudatından her bir sahife üzerinde vahdet hatemleri kesretle tezahür etmiştir.

Evet, bütün vadilerdeki, dağlardaki, sahralardaki ve ovalardaki her bir çiçek ve meyve, her bir nebat ve ağaç, belki her bir hayvan ve taş, belki her bir zerre ve toprak, nakış ve hatlarıyla öyle bir hatem-i beyyinedir ve nazar-ı dikkatle bakanlara gösterir ki, o eserin sahibi kim ise, ibretamız ibarelerle yazılan onun içinde bulunduğu mekânın kâtibi de odur. Yeryüzünün ve denizaltının kâtibi dahi O olduğu gibi, semavat sahifesine şems ve kameri ibretle yerleştiren Nakkaş da yine Odur.

Evet, celâliyle her şeyden yüce *Nakkaş-ı Ezelî* olan Allah en yüce ve en büyüktür ki, âlem bütün eczasıyla hep birlikte [1] لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ hakikatini terennüm eder.

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Haşr Suresi, 22-23; Bakara Suresi, 255 v.d.)

ahval: hâller, durumlar, oluşlar
alem: bütün yaratılmışlar, dünya, evren
celâliyle: büyükluk, azamet ve heybetiyle
ecza: parçalar, kısımlar
Ehad-i Samed: her şey kendine muhtaç, fakat kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan tek bir Allah
Fâtır: benzersiz ve hanka şeylen yaratan, her şeyi farklı fıtratlarda yaratan Allah
fuyuzat: manevî bolluk ve bereketler, hayırlar
hakeza: böylece, bunun gibi
hakikat: gerçek, asıl, esas
halk etmek: yaratmak, yaratış, icat.
hat: çizgi
hatem: mühür, damga, işaret
hatem-i beyyine: apaçık bir mühür
hayt-ı vuslat: kavuşma ipi, iki şeyi birleştiren bağlantı
hizmet: bir kimsenin hesabına veya menfaatine iş görme
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ibare: cümle.
ibretamiz: ibretli, ders verici olay
intizam: düzgün olma, düzgünlük
kamer: ay
kâtip: yazan, yazıcı
kemalat: olgunluklar, mükemmellikler
kesretle: çokluklа, çokça
keyfiyat: nitelikler, özellikler
kudret: güç, kuvvet.
makasıd: maksatlar, gayeler
mastar: kaynak, temel
mebde: başlangıç.
mekân: yer
mektubat: mektuplar
mevcudat: yaratılan, var olan her şey
mevcut: var olan, varlık.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler
Mutasarrif: kendinde kullanma hakkı ve yetkisi bulunan
mutmain: gönlü hoş, içi rahat, emin
Müdebbir-i Hakîm: her şeyi hikmet ve tedbirle sevk edip idare eden, yapan, Cenab-ı Hak.
müntehâ: varılan son yer, en son derece, uç
Mürebbî-i Kerîm: kerem sahibi, ihsan edici, terbiye eden Allah
nakış: resim, süs
nakkaş: süsleme yapan sanatkâr
Nakkaş-ı Ezelî: her şeyi zarina has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nebat: bitki
sahaif-i mevcudat: mevcudatın sayfaları
sahra: çöl, ova
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gökler
Seyyid: efendi, reis
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şems: güneş
şuhudat: şahit olunanlar, görünenler
şuunat: olaylar, hâdiseler
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tasarruf: idare, yönetim, kullanım.
tedbir: idare etme, önlem alma, çekip çevirme
terbiye: yetiştirme, eğitim
terennüm etmek: güzel bir sesle söylemek, ötme, şakıma
tezahür etme: ortaya çıkma, meydana çıkma, görünme
vahdet: birlik.
Vâhit: bir, tek, biricik, dengi ve ortağı olmayan, eşi, benzeri olmayan Allah
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zikir: anma
zuhur etme: meydana çıkma, görünme

اَلْمَرْتَبَةُ الْخَامِسَةُ. ﴿حاشیه﴾

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اِذْ هُوَ الْخَلَّاقُ الْقَدِيرُ الْمُصَوِّرُ الْبَصِيرُ الَّذِى هٰذِهِ الْاَجْرَامُ الْعُلْوِيَّةُ وَالْكَوَاكِبُ الدُّرِّيَّةُ نَيِّرَاتُ بَرَاهِينِ اُلُوهِيَّتِهِ وَعَظَمَتِهِ، وَشُعَاعَاتُ شَوَاهِدِ رُبُوبِيَّتِهِ وَعِزَّتِهِ، تَشْهَدُ وَتُنَادِى عَلٰى شَعْشَعَةِ سُلْطَةِ رُبُوبِيَّتِهِ وَتُنَادِى عَلٰى وُسْعَةِ حُكْمِهِ وَحِكْمَتِهِ، وعلٰى حِشْمَةِ عَظَمَةِ قُدْرَتِهِ ۞

فَاسْتَمِعْ اِلٰى اٰيَةِ: ﴿اَفَلَمْ يَنْظُرُوٓا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا... الخ﴾

ثُمَّ انْظُرْ اِلٰى وَجْهِ السَّمَآءِ كَيْفَ تَرٰى سُكُونًا فِى سُكُونَةٍ، حَرَكَةً فِى حِكْمَةٍ، تَلَئْلُأً فِى حِشْمَةٍ، تَبَسُّمًا فِى رِبْقَةٍ مَعَ انْتِظَامِ الْحِلْقَةِ مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ ۞

تَشَعْشُعُ سَرَاحِهَا لِتَبْدِيلِ الْمَوَاسِمِ، تَهَلُّلُ مَصَابِيحِهَا لِتَنْوِيرِ الْمَعَالِمِ، تَلَئْلُأً نُجُومِهَا لِتَرْبِيَةِ الْعَوَالِمِ، تُعْلِنُ لِاَهْلِ النُّهٰى سَلْطَنَةً بِلَا انْتِهَآءٍ لِتَدْبِيرِ هٰذَا الْعَالَمِ ۞

حاشیه اولنور ایکنجی سورك برنجی مولفسك دیلنده ویکرمنجی مکتوبك ایکنجی مقامنده ایضاح ایدیلمشدر

BEŞINCI MERTEBE (HAŞİYE)

Allah her şeyden nihayet derecede yücedir, büyüktür. Zira O öyle *Kadîr* bir *Hallâk* ve öyle *Basîr* bir *Musavvir*'dir ki, şu ecram-ı ulviye ve incimisal yıldızlar Onun ulûhiyet ve azametinin berahin-i neyyiresi, rububiyet ve izzetinin şuaat-ı şevahididir. Bütün bunlar, Onun saltanat-ı rububiyetinin şaşaasını nida ile şahadet; ve hikmet ve hâkimiyetinin vüs'atini ve azamet-i kudretinin haşmetini nida edip ilân ederler.

Şimdi şu ayet-i kerîmeyi dinle:

(1) أَفَلَمْ يَنْظُرُوٓا إِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا...

ilâahir

Sonra dikkat-i nazar ile semanın yüzüne bak ki: Semanın yüzünde fevkalâde sükûnet içinde bir sükûtu, hikmet içinde bir hareketi, haşmet içinde bir parlamayı ve zînet içinde bir tebessümü, semanın yüzündeki mahlûkatın intizamını ve dakik mizanlar içinde masnuatın mevzuniyetini göreceksin.

Semanın müzeyyen tavanına güneş gibi ışık veren bir lâmbayı asmak, onun parlamasıyla mevsimleri tebdil etmek, kandili olan ayı kubbe-i semanın saat-ı kübrasına bir akrep yapmak ve her geceyi ayn bir hilâl ile aydınlatmak; ve kubbe-ı semada parlayan, tebessüm eden yıldızlarla göğün güzel yüzünü yaldızlamak, elbette nihayetsiz

HAŞİYE: Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfının Zeylinde ve Yirminci Mektubun İkinci Makamında izah edilmiştir

1. Üstlerindeki göğe bakmazlar mı, onu nasıl bina edip süsledik. (Kâf Suresi 6)

akrep: saatı gösteren mil
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti azamet ve şerefi olan ayet
azamet: büyükluk.
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü
Basîr: gören, görücü, her şeyi görüp bilen, tam, eksiksiz ve kusursuz gören Allah.
berahin-i neyyire: parlak delîller
dakik: pek ince
dikkat-i nazar: inceden inceye düşünme ve bakma bakış inceliği
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler
fevkalâde: olağanüstü, alışılmışın üstünde
hâkimiyet: hâkimlik, egemenlik
Hallâk: sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden, Allah
haşiye: dipnot, derkenar
haşmet: ihtişam, gösterişlilik, heybet, büyükluk.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda, ilim
hilâl: yeni ay
ilâahir: ayetin sonuna kadar
ilân: açıklamak, ilân etmek
intizam: düzgünlük, yerli yerinde olma, tertipli, sıralı olma
izzet: değer, itibar, şeref, yücelik
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kandil: aydınlatma kabı, lâmba
kubbe-ı sema: gökyüzü kubbesi
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler, eserler
mertebe: derece, basamak.
mevkıf: durak
mevzuniyet: ölçülülük, düzgünlük, düzenlilik.
mizan: tartı, ölçü aleti, terazi
Musavvir: yarattıklarını istediği sıfât ve seçtiği sûrette yaratan, Allah.
müzeyyen: süslenmiş, süslü
nida: çağırma, seslenme
nihayet: son, son derece.
nihayetsiz: sonsuz
rububiyet: Cenâb-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve sahipliği ve besleyiciliği özelliği
saat-ı kübra: büyük saat.
saltanat-ı rububiyet: Allah'ın kâinatı terbiye ve idare edicilik sıfâtının saltanatı
sema: gökyüzü, gök.
sükûnet: durgunluk, sakınlık, sessizlik
sükût: susma, sessizlik.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şaşaa: gösteriş, debdebe
şuaat-ı şevahit: şahıtlığın ışıkları, parıltıları, nûrlu hizmetleri
tebdil etmek: değiştirmek.
tebessüm: gülümseme
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın zât ve sıfatlarından söz eden bölüm, var olan hakıkatlerinin hepsini toplayan teklik.
vüs'at: genişlik, bolluk, zenginlik.
yaldızlamak: süslemek
zeyil: ek, ilâve.
zînet: süs

فذلك الخلاقُ القديرُ عليمٌ بكُلِّ شيءٍ، ومُريدٌ بإرادةٍ شاملةٍ ماشاءَ كان وما لم يشأ لم يكن. وهُوَ قديرٌ على كُلِّ شيءٍ بقُدرةٍ مُطلقةٍ مُحيطةٍ ذاتيةٍ. وكما لا يُمكنُ ولا يُتصوّرُ وُجودُ هذهِ الشمسِ في هذا اليومِ بلا ضياءٍ ولا حرارةٍ؛ كذلكَ لا يُمكنُ ولا يُتصوّرُ وُجودُ إلهٍ خالقٍ للسمواتِ بلا علمٍ مُحيطٍ، وبلا قُدرةٍ مُطلقةٍ ۞ فهُوَ بالضرورةِ عليمٌ بكُلِّ شيءٍ بعلمٍ مُحيطٍ لازمٍ ذاتيٍّ للذاتِ، يلزمُ تعلّقُ ذلكَ العلمِ بكُلِّ الأشياءِ لا يُمكنُ أنْ ينفكَّ عنهُ شيءٌ بسرِّ الحُضورِ والشهودِ والإحاطةِ النورانيةِ ۞

مما يُشاهَدُ في جميعِ الموجوداتِ منَ الانتظاماتِ الموزونةِ، والإتراناتِ المنظومةِ، والحكمِ العامةِ، والعنايةِ التامةِ، والأقدارِ المُنتظمةِ، والأقضيةِ المُثمرةِ، والأحوالِ المُهيّئةِ، والأرزاقِ المُهيّئةِ، والإتقاناتِ المُفتّنةِ، والاهتماماتِ المُربّيةِ وغايةِ كمالِ الامتيازِ والإتزانِ والانتظامِ والإتقانِ، والسهولةِ المُطلقةِ شاهداتٌ على إحاطةِ علمِ علّامِ الغيوبِ بكُلِّ شيءٍ ۞

bir saltanat-ı rububiyetin şeairidir, zîşuura onu iş'ar eder muhteşem bir ulûhiyetin işaratıdır ki, ehl-i fikri imana ve tevhide davet eder.

İşte o *Hallâk-ı Kadîr*, her şeyi her şe'niyle bilen *Alîm*'dir. O her şeye şamil irade sahibi bir *Murîd*'dir ki, dilediği olur, dilemediği olmaz. O her şeyi ihata eden zatî kudret-i mutlaka sahibi *Kadîr*'dir ki, her şeye gücü yeter. Nasıl ki gündüzde güneşin ziyasız ve hararetsiz vücudu mümkün değildir ve tasavvur edilemez; aynen öyle de, semavatın hâlıkı olan bir İlâh'ın da ilm-i muhit ve kudret-i mutlaka sahibi olmaması mümkün değildir ve tasavvur olunamaz. Demek, bizzarure, zatının lâzımı olan ve her şeye taallûk eden ve hıçbir şey ondan gizlenemeyen ilm-i muhitiyle O her şeyi her şe'niyle bilir. Zira o ilmin nuraniyetiyle her şeyi ihata eder, ihatasıyla her şey huzurunda olur, nufuzuyla her şey müşahedesi altındadır.

Bütün mevcudatta müşahede edilen intizamat-ı mevzune ve ittizanat-ı manzume, hikmet-i amme ve inayet-i tamme, akdar-ı muntazama ve kaza-i musmirre, ecel-i muayyene ve erzak-ı mukannene; düsturlarının sağlamlığıyla, kâinattaki fenleri netice veren itkanat ve her şeyi süslendiren ihtimamat ve gayet kemaldeki imtiyaz ve ittizan ve intizam ve itkan ve her şeyin hilkatinde görülen sühulet-i mutlaka namına hiçbir şey yoktur ki, her şeyi bilen bir *Allâmu'l-Guyûb*'un ilminin ihatasına şahit olmasın.

akdar-ı muntazama: muntazam kaderler, mükemmel düzenlenmiş programlar
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
Allâmü'l-Guyub: dış duyular yoluyla bilinmeyenleri en iyi bilen, görünmeyen ve bilinmeyen şeyleri bilen; manasında Allah'ın güzel isimlerinden biridir
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez
davet: çağırma, çağrı
düstur: kanun, kural, prensip, esas.
ecel-i muayyen: bilinen ölüm, Allah tarafından belirlenmiş, tayin edilmiş ölüm vakti
ehl-i fikir: tefekkür sahipleri, düşünen insanlar
erzak-ı mukannen: düzenli, erzak, ölçülü, zaman ve miktarı şaşmayan, sıraya dahil olarak kararlaştırılmış rızık.
gayet: çok, son derece
hâlik: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
Hallâk-ı Kadîr: gücü her şeye yeten ve her şeyi çokça yaratan yüce Allah
hararet: ısı, sıcaklık.
hikmet-i amme: genel hikmet, her şeyi kaplayan İlâhî gaye, fayda ve düzen
hilkat: yaratılma, yaratılış
huzur: hazır olma, hazır bulunma, mevcut olma
ihata etmek: sarmak, kuşatmak
ihata: sarma, kuşatma
İhtimamat: hassasiyetle, özenle iş görmeler, ihtimamlar
İlâh: tanrı, İslam geleneğinde kendisine ibadet edilmeye lâyık tek varlık, ma'bud, Allah.
ilm: bilim, bilis, bilgi
ilm-i muhit: kuşatıcı ilim
iman: inanma, inanç, itikat.
İmtiyaz: bir şeyi diğerinden ayıran fark, ayrıcalık, üstünlük.
inayet-i tamme: tam ve eksiksiz yardım etme
intizam: düzgün olma, düzgünlük.
intizamat-ı mevzune: ölçülü, düzenlilik.
ışar etme: işarede bildirme, semboller ile haber verme
işarat: işaretler, belirtiler
itkan: sağlam ve pürüzsüz sanat eseri
itkanat: sağlam yapılışlar
ittizan: ölçülü, tartılı
ittizanat-ı manzume: düzgün, sistemli ölçüler
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kaza-i müsmirre: hayır veren, meyve veren, ortaya çıkmış olan faydalı sonuçlar
kemal: mükemmellik, kusursuzluk
kudret-i mutlaka: mutlak kudret, sonsuz ve sınırsız kudret, güç
muhteşem: ihtişamlı, görkemli, büyük.
mümkün: olabilir, imkân dahilinde
Murîd: irade eden, emreden, buyuran Allah
müşahede: bir şeyi gözle görme.
nam: ad, isim
nuraniyet: nurluluk, aydınlık.
nüfuz: içe geçme, işleme
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
semavat: semalar, gökler
sühulet-i mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık.
şamil: içine alan, kaplayan
şeair: İslâma ait işaretler, İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler
şe'n: iş, durum, hâl, özellik, şan, yapı
taallûk: bağ, ilgi, alâka
tasavvur: yapılmasını düşünme
uluhiyet: ilâhlık, Allah'ın zat ve sıfatlarından söz eden bölüm, kısaca ibadet edilmeye layık olan yegâne ma'bud, bütün varlıkları yaratan Allah'tır" diye ifade edilebilen hakikat.
vücut: varlık
zatî: zata ait.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi, bilinci olan.
ziya: ışık, nur, parlaklık.

وَاَنَّ اٰيَةَ ﴿اَلا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ تَدُلُّ عَلٰى اَنَّ الْوُجُود فِي الشَّيْءِ يَسْتَلْزِمُ الْعِلْمَ بِهِ. وَنُورُ الْوُجُودِ فِي الْاَشْيَاءِ يَسْتَلْزِمُ نُورَ الْعِلْمِ فِيهَا ۞

فَنِسْبَةُ دَلَالَةِ حُسْنِ صَنْعَةِ الْاِنْسَانِ عَلٰى شُعُورِهِ، اِلٰى نِسْبَةِ دَلَالَةِ خِلْقَةِ الْاِنْسَانِ عَلٰى عِلْمِ خَالِقِهِ، كَنِسْبَةِ لُمْعَةِ نُجَيْمَةِ الدُّنْيَةِ فِي اللَّيْلَةِ الدَّهْمَاءِ اِلٰى شَعْشَعَةِ الشَّمْسِ فِي نِصْفِ النَّهَارِ عَلٰى وَجْهِ الْغَبْرَاءِ ۞

وَكَمَا اَنَّهُ عَلِيمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ فَهُوَ مُرِيدٌ لِكُلِّ شَيْءٍ لَا يُمْكِنُ اَنْ يَتَحَقَّقَ شَيْءٌ بِدُونِ مَشِيئَتِهِ. وَكَمَا اَنَّ الْقُدْرَةَ تُؤَثِّرُ، وَاَنَّ الْعِلْمَ يُمَيِّزُ؛ كَذٰلِكَ اَنَّ الْاِرَادَةَ تُخَصِّصُ، ثُمَّ يَتَحَقَّقُ وُجُودُ الْاَشْيَاءِ ۞

فَالشَّوَاهِدُ عَلٰى وُجُودِ اِرَادَتِهِ تَعَالٰى وَاخْتِيَارِهِ سُبْحَانَهُ بِعَدَدِ كَيْفِيَّاتِ الْاَشْيَاءِ وَاَحْوَالِهَا وَشُؤُونَاتِهَا ۞

نَعَمْ، فَتَنْظِيمُ الْمَوْجُودَاتِ وَتَخْصِيصُهَا بِصِفَاتِهَا مِنْ بَيْنِ الْاِمْكَانَاتِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ، وَمِنْ بَيْنِ الطُّرُقِ الْعَقِيمَةِ، وَمِنْ بَيْنِ الْاِحْتِمَالَاتِ الْمُشَوِّشَةِ، وَتَحْتَ اَيْدِي السُّيُولِ الْمُتَشَاكِسَةِ، بِهٰذَا النِّظَامِ الْاَدَقِّ الْاَرَقِّ، وَتَوْرِيثُهَا بِهٰذَا الْمِيزَانِ الْحَسَّاسِ الْجَسَّاسِ الْمَشْهُودِينِ؛ وَاَنَّ خَلْقَ الْمَوْجُودَاتِ الْمُخْتَلِفَاتِ الْمُنْتَظِمَاتِ الْحَيَوِيَّةِ مِنَ الْمَسَائِلِ الْجَامِدَةِ ـ كَالْاِنْسَانِ بِجِهَازَاتِهِ مِنَ النُّطْفَةِ، وَالطَّيْرِ

(1) أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ayetinin delâletiyle, bir şeyin vücudu, o şeye taallûk eden ilmi istilzam eder. Ve eşyadaki nur-i vücut, eşyaya taallûk eden nur-i ilmi istilzam eder.

İnsanın hüsn-i sanatının onun şuuruna delâleti ile hilkat-i insanın ilm-i *Hâlık*'a delâleti arasındaki nispet, karanlık gecedeki yıldız boceğı ışıkçığının gunduzun ortasında yeryüzünde parlayan güneşin şaşaasına nispeti gibidir.

O Hâlık'ın ilmi nasıl her şeyi muhit ise, iradesi de öylece her şeyi muhittir. Onun meşieti olmadan hiçbir şeyin tahakkuku mümkün değildir. Kudret tesir ettiği ve ilim temyiz ettiği gibi, irade de tahsis eder, ondan sonra eşya vücuda gelir.

Hak Sübhanehû ve Teâlâ'nın irade ve ihtıyânna dair şahitler, eşyanın keyfiyat ve ahval ve şuunatı adedincedir.

Evet, hadsiz imkânat ve akim yollar ve müşevveş ihtimaller arasından ve karma karışık seller altında bu dakik ve rakik nizamla ve bu gözle görünen hassas ve cessas mizanla mevcudatın tanzimi ve muayyen sıfatlarının onlara tahsis edilmesi, ve basıt ve camıt unsurlardan muntazam ve muhtelif zîhayat mevcudatın halk edilmesi –insanın bütün cihazatıyla nutfeden, kuşların bütün azalarıyla yumurtadan, ağacın muhtelif azalarıyla tohumdan halk edilmesi gibi– her şeyin tahsis ve tayini,

1. Yaratan bilmez olur mu? Onun ilmi her şeyin inceliklerine nüfuz eder ve O her şeyden hakkıyla haberdardır. (Mülk Suresi, 14.)

ahval: hâller, durumlar
akım: neticesiz, sonu yok, başıbozuk
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
aza: uzuvlar, organlar, parçalar
camıt: cansız
cessas: gizli hikmet ve sırları açığa çıkaran.
cihazat: cihazlar, azalar, organlar
dair: alâkalı, ait, ilgili.
dakik: ince
delalet: delil olma, işaret etme, gösterme
eşya: varlıklar, var olan şeyler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan anlamında Allah'ın ismi.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halk etmek: yaratmak, icat etmek.
hassas: inceliklı, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren
hilkat-i insan: insanın yaratılışı
hüsn-i sanat: sanat güzelliği
ihtimal: mümkün olan, olabilirlik.
İhtiyâr: seçme, tercih, irade.
ilim: bilim, bilış, bilgi
ilm-i Hâlık: yaratan, yaratıcı olan Allah'ın ilmi
imkanat: imkanlar, olabilirlikler
irade: dileme, isteme
istilzam etme: gerektirme
keyfiyat: keyfiyetler, şekiller, durumlar, hâller, özellikler
kudret: güç, kuvvet.
meşiet: dileme, irade, istek, arzu, matlûp, murat.
mevcudat: var olan her şey
mizan: ölçü
muayyen: belli, belirli
muhit: kuşatan, saran.
muhtelif: çeşitli, türlü, farklı
muntazam: düzgün, düzenli
müşevveş: belirsiz, karışık, düzensiz, karmakarışık.
nispet: oran, ölçü, kıyas
nizam: düzen
nur-i ilim: ilim nûru, ilmin aydınlığı
nur-i vücut: varlık nûru
nutfe: dol suyu, sperm, tohum
nüfuz etmek: bir şeyin içine işlemek, geçmek, etkilemek.
rakik: ince, nazik, narin, yufka
sıfat: keyfiyet, nitelik, özellik.
subhanehu: o Sübhan olan Allah. Allah'ın her türlü noksan sıfatlardan, kusurlardan uzak olduğuna inanmak.
şaşaa: parlaklık, gösteriş
şuunat: şeniler, şanlar, işler, olaylar, emir, yetenek ve kabiliyetler
şuur: bir şeyi anlama- kavrama gücü, idrak, bilinç.
taalluk etmek: ilgili bulunmak, alâkalı olmak.
taallûk: ilgi, bağ, münasebet.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme
tahsis: bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırma, has kılma, özgüleme.
tanzim: düzenleme, sıralama
tayin: gösterme, sınırını çizme, belirtme
teala: nâmı yüce olan
temyiz: ayırma, seçme.
tesir: etki.
unsur: madde, esas, kök.
vücuda gelmek: meydana gelmek.
vücut: varlık.
zîhayat: hayat sahibi, canlı

بحوارحه من البيضة، والشجر بأغصانه المتنوعة من النواة – تدلُّ على أنَّ تخصُّصَ كلِّ شيءٍ وتعيينَه بإرادته واختياره ومشيئته سبحانه ۞

فكما أنَّ توافقَ الأشياءِ من جنسٍ، والأفرادِ من نوعٍ في أساسات الأعضاء، يدلُّ بالضرورة على أنَّ صانعها واحدٌ أحدٌ؛ كذلك أنَّ تمايزها في التشخُّصات الحكيمة المشتملة على علامات فارقة منتظمة، تدلُّ على أنَّ ذلك الصانعَ الواحد الأحد هو فاعلٌ مختارٌ مريدٌ يفعلُ ما يشاء ويحكمُ ما يريدُ حلَّ حلالُه ۞

وكما أنَّ ذلك الخلاقَ العليمَ المريدَ عليمٌ بكلِّ شيءٍ، ومريدٌ لكلِّ شيءٍ، له علمٌ محيطٌ، وإرادةٌ شاملةٌ، واختيارٌ تامٌّ؛ كذلك له قدرةٌ كاملةٌ ضروريةٌ ذاتيةٌ ناشئةٌ من الذات ولازمةٌ للذات. فمحالٌ تداخلُ ضدِّها وإلا لزم جمعُ الضدَّين المحالُ بالاتفاق ۞

فلا مراتبَ في تلك القدرة. فتتساوى بالنسبة إليها الذرَّاتُ والنجومُ والقليلُ والكثيرُ والصغيرُ والكبيرُ والجزئيُّ والكلِّيُّ والجزءُ والكلُّ والإنسانُ والعالمُ والنواةُ والشجرُ:

• بسرِّ النورانيَّة والشفافيَّة والمقابلة والموازنة والانتظام والامتثال،

Hak Sübhanehû'nün irade ve ihtiyâr ve meşietiyle olduğuna delâlet eder.

Nasıl bir cinsten olan eşyanın tevafuku ve bir nev'ın efradının aza-i esasiyede tevafukları onların Sâniinin Vahid ve Ehad olduğuna bizzarure delâlet ederse, bütün o efradı şümulüne alan ve muntazam alâmet-i farikalarla tezahür eden hakîmâne teşahhusatlarındaki temayüz de, şanı her şeyden yüce olan o *Sâni-i Vahid-i Ehad*'ın *Fail-i Muhtar* ve *Mürîd* olduğuna ve dilediği gibi iş görüp dilediği gibi hükmettiğine delâlet eder.

Hem o *Hallâk-ı Alîm-i Mürîd*, nasıl ki *Alîm-ı Küllî Şey* ve *Mürîd-ı Küllî Şey*'dır, yani ilmi her şeyi muhit ve iradesi her şeye şamil ve ihtiyârı tam ve ekmeldir, öyle de, Onun kudreti dahi kâmildir, zarurîdir, zatîdir, zatından neş'et eder ve zatının lâzımıdır. O kudrete acz tedahül etmesi muhaldir; aksi takdirde bittifak muhal olan cem-i ziddeyn lâzım gelir.

O kudrette meratip de bulunmaz;

• nuranıyet, şeffafıyet, mukabele, muvazene, intizam ve imtisal sırrıyla,

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
alâmet-i farika: farklılık belirtisi, farklılık işareti
Alîm-i Küllî şey: her şeyi bilen Allah
aza-i esasiye: varlığı gerekli temel organlar
bittifak: ittifakla birleşerek
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen
cem-i ziddeyn: iki zıddın bir araya getirilmesi
delâlet etme: delil olma, işaret etme, gösterme
delâlet: işaret, delil olma, gösterme
efrat: fertler, tek olanlar, birler
Ehad: tek, bir, zatı tek olan Allah
ekmel: en uygun, en olgun, en eksiksiz
Fail-i Muhtar: istediğini yapan, kendi iradesiyle faaliyette bulunan, hakiki müessir Allah
Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan anlamında Allah'ın ismi
hakîmâne: hikmetle, bir şekilde, gayeler ve faydalar gözeterek, asla abes iş yapmayarak
Hallâk-ı Alîm-i Mürîd: istediği ve dilediği gibi bilerek yaratan Allah
hükmetmek: karar vermek, emir vermek.
ihtiyar: seçme, tercih, istek
ilim: bilis, bilgi
imtisal: benzemeye çalışma, uyma, uygun olma
intizam: düzgün olma, düzgünlük
irade: dileme, isteme
kâmil: tam, olgun, eksiksiz, noksansız, mükemmel
kudret: güç, kuvvet
lâzım: gerekli, lüzumlu
meratip: mertebeler, basamaklar
meşiet: dileme, irade, istek, arzu, matlûp, murat.
muhal: imkânsız
muhît: kuşatan, saran.
mukabele: karşılık verme
muntazam: düzgün, tertipli, düzenli
muvazene: denklik, denge
Mürîd-ı Küllî şey: her şeyi dileyen ve isteyen Allah
Mürît: isteyen, dileyen, arzu eden Allah
neş'et etmek: kaynağını bir yerden almak, doğmak, oluşmak
nevi: cins, tür, çeşit.
nuranıyet: nurluluk, aydınlık.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Vahid-i Ehad: tek ve yardımcısız olarak her şeyi sanatla yapan Allah
sırrıyla: dikkat, yetenek ve tecrübeyle manevî hakikat ve marifetlerin bilinmesi
Sübhanehû: Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan tenzih etmek.
şamil: içine alan, kaplayan
şan: şan, şöhret, ün
şeffafiyet: şeffaflık, saydamlık
şümul: içine alma, kaplama.
tedahül: birbirin içine girme
temayüz: seçkin hale gelme, sıyrılma, yükselme, üstün olma.
teşahhusat: şahıs hâline girmeler, cısımlenmeler
tevafuk: uygunluk, rastlamak, münasebet, birbirine denk gelme.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma
Vahit: bir, tek, biricik, dengi ve ortağı olmayan, eşi benzeri olmayan Allah
zarurî: zorunlu, ister istemez
zat: kendi, asıl, öz, Allah
zatî: zata ait.
zatından: kendinden

• بِشهادَةِ الانْتِظامِ الْمُطْلَقِ وَالاتِّزانِ الْمُطْلَقِ وَالامْتِيازِ الْمُطْلَقِ فِي السُّرْعَةِ وَالسُّهُولَةِ وَالْكَثْرَةِ الْمُطْلَقاتِ،

• بِسِرِّ امْتِدادِ الْواحِدِيَّةِ وَيُسْرِ الْوَحْدَةِ وَتَحَلِّي الأَحَدِيَّةِ،

• وَبِحِكْمَةِ الْوُحُوبِ وَالتَّجَرُّدِ وَمُباينَةِ الْماهِيَةِ،

• وَبِسِرِّ عَدَمِ التَّقَيُّدِ وَعَدَمِ التَّحَيُّزِ وَعَدَمِ التَّحَيُّزِ ۞

• بِحِكْمَةِ انْقِلابِ الْعَوائِقِ وَالْمَوانِعِ إِلَى الْوَسائِلِ فِي التَّسْهِيلِ إِنْ أُحْتِيجَ إِلَيْهِ،

• وَالْحالُ أَنَّهُ لا احْتِياجَ، كَاعْصابِ الإِنْسانِ، وَالْخُطُوطِ الْحَدِيدِيَّةِ لِنَقْلِ السَّيّالاتِ اللَّطِيفَةِ،

• بِحِكْمَةِ أَنَّ الذَّرَّةَ وَالْجُزْءَ وَالْجُزْئِيَّ وَالْقَلِيلَ وَالصَّغِيرَ وَالإِنْسانَ وَالنَّواةَ لَيْسَتْ بِأَقَلَّ حَرارَةً مِنَ اللَّحْمِ وَالنَّوْعِ وَالْكُلِّ وَالْكُلِّيِّ وَالْكَبِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْعالَمِ وَالشَّجَرِ مِنْ خَلْقِ هؤُلاءِ لا يُسْتَبْعَدُ مِنْهُ خَلْقُ هٰذِهِ ۞

• sür'at ve sühulet ve kesret-i mutlaka içinde müşahede edilen intizam-ı mutlak ve ittizan-ı mutlak ve imtiyaz-ı mutlakın şahadetiyle,

• imdad-ı vahidiyet ve yüsr-i vahdet ve tecelli-i ehadiyet sırrıyla,

• vücup ve tecerrüt ve mübayenet-i mahiyet hikmetiyle,

• adem-i takayyüt ve adem-i tahayyüz ve adem-i tecezzi sırrıyla, hiç ihtiyaç da yok.

Faraza ihtiyaç olsa,

• avaik ve mevanının dahi, insandaki asap gibi yahut seyyalât-ı lâtîfeyi nakleden madenî hatlar gibi, bir vesîle-i teshile inkılâp etmesi hikmetiyle,

• cezalet itibanyla zerre yıldızdan, cüz neviden ve kulldan, cüz'î küllîden, az çoktan, küçük büyükten, insan âlemden ve tohum ağaçtan daha aşağı olmadığı hikmetiyle,

• o kudrete nispeten zerreler ve yıldızlar, az ve çok, küçük ve büyük, cuz'î ve kullî, cüz ve küll, insan ve âlem, tohum ve ağaç müsavidir, onları halk edenin, bunları dahi halk etmesi istib'at olunamaz. Zira ihata olunan mevcudat, o küllî ve muhit mevcudatın misal-ı musağğarı olan küçücük mektuplar yahut onlardan sağılmış ve süzülmüş noktalar hükmündedir.

adem-i tahayyüz: hacimsizlik, yer kaplamamak, yer ile bağlı olmama
adem-i takayyut: kayıtsızlık, bir şeye bağlı olmayış
adem-i tecezzi: parçalanmazlık, ayrılmazlık, bölünmez oluş
âlem: dünya, cihan, kainat
asap: damarlar, sinirler
avaik: engeller, zorluklar, zor işler
cezalet: sözde, kelimelerin düzgün dizilişinden doğan güzellik.
cüz: parça, bütünü oluşturan parçalar
cuz'i: az parçaya ait.
faraza: farz edelim ki, var sayalım ki
halk etme: yaratma, yaratış
hat: yazı, çizgiler
hikmetiyle: gaye, maksat ve faydalarıyla
hükmünde: yerinde, değerinde
ihata: sarma, kuşatma.
ihtiyaç: gereklilik.
imdad-ı Vahidiyet: kâinattaki bütün mahlukatın bir elden çıkmış olmasının, kainatta yapılan faaliyetlerde sağladığı kolaylık
inkılap: değişim, dönüşüm
intizam-ı mutlak: tam intizam, her şeyi kuşatmış düzen
istib'at: uzak görme, şüphelenme
ittizan-ı mutlak: mutlak ölçülülük.
kesret-i mutlaka: sınırsız çokluk.
kudret: güç, kuvvet
küll: tümel, bütün, genel
küllî: tümel, genel, bütün bireyleri içine alan, genel kavram
madenî: madenle ilgili
mevanî: mânialar, engeller
mevcudat: var olan her şey
misal-ı musağğar: küçültülmüş örnek.
muhit: kuşatan, saran
mübayenet-i mahiyet: mahiyetteki farklılık, ayrılık, zıtlık, birbirine benzemezlik
müsavi: eşit, denk.
müşahede: bir şeyi gözle görme
nakletmek: bir şeyi başka bir yere götürmek, taşımak.
nevi: tür, çeşit.
nispet: oran, ölçü
seyyalat-ı latife: hava, ısı, ışık ve elektrik gibi akıp giden güzel, hoş ve şeffaf varlıklar
sır: bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor yanı
sühulet: kolaylık.
sür'at: çabukluk.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tecelli-i ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde görünen birliğinin tecellisi
tecerrüt: soyutlanma, ayrılma
vesile-i teshil: kolaylaştırma vesilesi
vücup: varlığı zorunlu olma, gerekme
yüsr-i vahdet: bir elde ve bir merkezde bütün işlerin kolaylıkla yapılması
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom, en küçük parça

اذ ٱلْمُحَاطَاتُ كَالْأَمْثِلَةِ ٱلْمَكْتُوبَةِ ٱلْمُصَغَّرَةِ، اَوْ كَالنُّقَطِ ٱلْمَحْلُوبَةِ ٱلْمُعَصَّرَةِ. فَلَا بُدَّ بِالضَّرُورَةِ اَنْ يَكُونَ ٱلْمُحِيطُ هِيَ قَبْضَةَ تَصَرُّفِ خَالِقِ ٱلْمُحَاطِ، لِيُدْرِجَ مِثَالَ ٱلْمُحِيطِ فِي ٱلْمُحَاطَاتِ بِدَسَاتِيرِ عِلْمِهِ، وَاَنْ يَعْصُرَهَا مِنْهُ بِمَوَازِينِ حِكْمَتِهِ. فَالْقُدْرَةُ ٱلَّتِي اَبْرَزَتْ هَاتِيكَ ٱلْجُزْئِيَّاتِ لَا يَتَعَسَّرُ عَلَيْهَا اِيْرَازُ تِلْكَ ٱلْكُلِّيَّاتِ ۞

فَكَمَا اَنَّ نُسْخَةَ قُرْآنِ ٱلْحِكْمَةِ ٱلْمَكْتُوبَةَ عَلَى ٱلْجَوْهَرِ ٱلْفَرْدِ بِذَرَّاتِ ٱلْأَثِيرِ لَيْسَتْ بِاَقَلَّ جَزَالَةً مِنْ نُسْخَةِ قُرْآنِ ٱلْعَظَمَةِ ٱلْمَكْتُوبَةِ عَلَى صَحَائِفِ ٱلسَّمٰوَاتِ بِمِدَادِ ٱلنُّجُومِ وَٱلشُّمُوسِ؛ كَذٰلِكَ لَيْسَتْ حَلْقَةُ نَحْلَةٍ وَنَمْلَةٍ بِاَقَلَّ جَزَالَةً مِنْ حَلْقَةِ ٱلنَّحْلَةِ وَٱلْفِيلِ، وَلَا صَنْعَةُ وَرْدِ ٱلزَّهْرَةِ بِاَقَلَّ جَزَالَةً مِنْ صَنْعَةِ دُرِّيِّ نَجْمِ ٱلزُّهْرَةِ. وَهٰكَذَا فَقِسْ ۞

فَكَمَا اَنَّ عَايَةَ كَمَالِ ٱلسُّهُولَةِ فِي اِيجَادِ ٱلْأَشْيَاءِ، اَوْ قَعَتْ اَهْلَ ٱلضَّلَالَةِ فِي ٱلْتِبَاسِ ٱلتَّشْكِيلِ بِٱلتَّشَكُّلِ ٱلْمُسْتَلْزِمِ لِلْمُحَالَاتِ ٱلْخُرَافِيَّةِ ٱلَّتِي تَمُجُّهَا ٱلْعُقُولُ، بَلْ تَنْفِرُ عَنْهَا ٱلْأَوْهَامُ؛ كَذٰلِكَ اَثْبَتَتْ بِٱلْقَطْعِ وَٱلضَّرُورَةِ لِاَهْلِ ٱلْحَقِّ وَٱلْحَقِيقَةِ تَسَاوِيَ ٱلسَّيَّارَاتِ مَعَ ٱلذَّرَّاتِ بِٱلنِّسْبَةِ اِلَى قُدْرَةِ خَالِقِ ٱلْكَائِنَاتِ ۞

جَلَّ جَلَالُهُ وَعَظُمَ شَانُهُ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۞

Demek, ihata olunan şeyin Hâlık'ı kim ise, ihata eden dahi, bızzarure, o Hâlık'ın kabza-i tasarrufunda olmak zarureti vardır, tâ ki, ihata edenin küçük mısali, Onun ilminin desatiriyle o ihata olunanlarda derç edilsin ve Onun hikmetiyle suzulup hulâsası çıkarılsın. İşte cüz'iyatta şunu gösteren kudrete, küllîyatta dahi bunu göstermek ağır gelmez.

Hem nasıl ki cevahır-ı fert üzerine esîr zerratıyla bir Kur'ân-ı hikmet yazmak, semavat sayfaları üzerine yıldızlar ve güneşler mürekkebiyle bir Kur'ân-ı azîm yazmaktan cezalet itibarıyla daha aşağı değildir; öyle de, bir an veya karınca, hilkatçe ağaçtan veya filden aşağı olmadığı gibi, bir çiçek dahi sanatça bir yıldızdan aşağı değildir. Ve hakeza, kıyas et.

Hem icad-ı eşyada görülen kemal-i sühulet, nasıl ehl-i dalâleti, aklın reddettiği ve hatta vehmin dahi ondan kaçtığı muhalât ve hurafeleri istılzam eden bir iltibasla, teşkîl teşekkül zannetmelerine sebep olmuşsa, ehl-i hak ve hakîkat nazarında da zerrat ve seyyaratın müsavi şekilde Hâlık-ı Kâinat'ın kudretine nispet edilmesi icap ettiğini kat'î ve zarurî bir şekilde ispat etmiştir.

Onun celâli pek yüce, şanı pek büyüktür ve Ondan başka ilâh yoktur.

akıl: idrak, bilip anlama, fehim, kavrayış, zeka
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk
cevahir-i fert: atomlar, zerreler
cezalet: tutuk olmayan, akıcı ve güzel ifade, düzgün söz
cüz'iyat: tekler, bireyler, ufak tefek şeyler
derç etme: yerleştirme, sokma, arasına sıkıştırma
desatir: düsturlar, kanunlar, prensipler
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan
esir: atomdan küçük olup kâinattaki boşlukları dolduran minicik madde, uzayı dolduran ve yıldızların tarlası olan lâtif varlık
hakeza: bunun gibi, böylece
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Kâinat: kainatı, evreni yaratan yaratıcı
hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda
hilkat: yaratılma, yaratılış
hulâsa: bir şeyin özü, özeti
hurafe: dinin aslına uymayan, akıl dışı, düzmece
icad-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi
ihata: sarma, kuşatma
ilâh: tanrı, kendisine ibadet edilen, eşsiz varlık, gerçek ma'bud, Allah
ilim: bilim, bilış, bilgi
iltibas: birbirine benzeyen şeylerin şaşırıp karıştırma, bırısını öteki zannetme
ispat: doğruyu, delil göstererek meydana koyma
istılzam: gerektirme
itibarıyla: bakımından, -sayılmak üzere
kabza-i tasarruf: idare, elî, yönetimi altında
kat'î: kesin, şüphesiz
kemal-i sühulet: tam bir kolaylık
kıyas: karşılaştırma, oranlama
kudret: güç, kuvvet
Kur'ân-ı azîm: yüce Kur'ân
Kur'ân-ı hikmet: hikmetli Kur'ân, faydalarla dolu olan ve muhatablarının ihtiyaçlarına göre faydalı sözler söyleyen Kur'ân-ı Kerîm
küllîyat: bir şeyin tamamı, geneli, hepsi
misal: örnek, numune
muhalât: olması mümkün olmayanlar
mürekkep: birleşmiş, birleşik
müsavi: eşit, denk
nispet: oran, ölçü
red: reddetme, kabul etmeme
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, becerî, bilgi
semavat: semalar, gökler
seyyarat: gezegenler
şan: şan, şöhret, ün
teşekkul: meydana gelme, şekillenme
teşkîl: şekillendirme, oluşturma, şekil verme
vehim: zan, şüphe
zan: zannetme, sanma
zarurete: çaresizlik, zorunluluk
zarurî: zorunlu, ister istemez
zerrat: zerreler, moleküller, atomlar

اَلْمَرْتَبَةُ السَّادِسَةُ «حاشيه»

جَلَّ جَلالُهُ وَعَظُمَ شَأْنُهُ اللهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا، اِذْ هُوَ الْعَادِلُ الْحَكِيمُ الْقَادِرُ الْعَلِيمُ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ السُّلْطَانُ الْاَزَلِيُّ الَّذِى هٰذِهِ الْعَوالِمُ كُلُّها هِيَ تَصَرُّفُ قَبْضَتَىْ نِظامِهِ وَمِيزانِهِ وَتَنْظِيمِهِ وَتَوْزِيعِهِ وَعَدْلِهِ وَحِكْمَتِهِ وَعِلْمِهِ وَقُدْرَتِهِ، وَمَظْهَرُ سِرِّ وَاحِدِيَّتِهِ وَاَحَدِيَّتِهِ بِالْحَدْسِ الشُّهُودِيِّ بَلْ بِالْمُشَاهَدَةِ. اِذْ لاَ خَارِجَ فِي الْكَوْنِ مِنْ دَائِرَةِ النِّظَامِ وَالْمِيزَانِ وَالتَّنْظِيمِ وَالتَّوْزِيعِ؛ وَ هُمَا بَيانانِ مِنَ «الْاِمامِ الْمُبِينِ وَالْكِتابِ الْمُبِينِ». وَ هُمَا عُنْوانانِ لِعِلْمِ الْعَلِيمِ الْحَكِيمِ وَاَمْرِهِ وَقُدْرَةِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ وَاِرادَتِهِ. فَذٰلِكَ النِّظامُ مَعَ ذٰلِكَ الْمِيزانِ فِي ذٰلِكَ الْكِتابِ مَعَ ذٰلِكَ الْاِمامِ بُرْهانانِ نَيِّرانِ لِمَنْ لَهُ فِي رَأْسِهِ ادْعاءٌ فِي وَجْهِ الْعِيانِ، اَنْ لاَ شَيْءَ مِنَ الْاَشْياءِ فِي الْكَوْنِ وَالزَّمانِ يَخْرُجُ مِنْ قَبْضَةِ تَصَرُّفِ رَحْمٍ، وَتَنْظِيمِ حَنانٍ، وَتَرْبِيَةِ مَنانٍ، وَتَوْزِيعِ دَيَّانٍ ۞

اَلْحاصِلُ: اِنَّ تَجَلِّي الْاِسْمِ «الْاَوَّلِ وَالْاٰخِرِ» فِي الْخَلاَقِيَةِ، اَلنَّاظِرِينَ اِلَى الْمَبْدَاِ وَالْمُنْتَهٰى وَالْاَصْلِ وَالنَّسْلِ وَالْماضِي وَالْمُسْتَقْبَلِ

حاشيه بو مرتبه سادسه ساتر مرتبلر كبى ياريلسه ايدى پك چوق اورون اولاجقدى چونكه «امام مبين، كتاب مبين» قيصه افاده الله بيان ايدلمه مر. اوتورىجى سورده بر سنده ذكر ايدلديگندن بوراده كتابة قيصه كسوب درسده ايضاحات ويردك

ALTINCI MERTEBE (HAŞİYE)

Onun celâlı pek yüce, şanı pek büyüktür. Allah ilim ve kudretiyle her şeyden büyüktür. Zira O öyle bir *Âdil*-i *Hakîm* ve *Kadîr*-i *Alîm* ve *Vahid*-i *Ehad* ve *Sultan*-ı *Ezeli*'dir ki, bütün bu âlemler Onun nizam ve mizanının, tanzim ve tevzininin, adl ve hikmetinin ve ilim ve kudretinin kabza-i tasarrufundadır; ve şuhut derecesinde bir hads ile, belki bilmüşahede, Onun vahidiyet ve ehadiyet sırrına mazhardır. Çünkü mükevvenatta nizam ve mizan ile tanzim ve tevzin dairesinden hariç hiçbir şey yoktur. Bunlar ise, *Imam*-ı *Mubin* ve *Kitab*-ı *Mubin*'den iki babdır. Ve şunlar dahi, biri o *Alîm*-ı *Hakîm*'in ilim ve emrine, diğeri de o *Azız*-ı *Rahîm*'in kudret ve iradesine iki ünvandır. Ve şu imam ile beraber şu kitaptaki şu mizanlı nizam, başında ız'an ve yüzünde gözü bulunan kimse için iki parlak bürhandır ki, kâinatta hiçbir şeyin hiçbir zaman o *Rahman*'ın kabza-i tasarrufundan ve o Hannan'ın tanziminden ve o *Mennan*'ın tezyininden ve o *Deyyan*'ın tevzininden hanç kalmadığını gösterir.

Elhâsıl: Mevcudatın hilkatinde ism-ı *Evvel* ve *Ahir*'in tecellisi mebde ile müntehaya, asıl ile nesle, mazi ile

---

HAŞİYE: Bu Mertebe-i Sadise sair mertebeler gibi yazılsaydı, pek çok uzun olacaktı. Çünkü İmam-ı Mubin, Kitab-ı Mubin, kısa ifade ile beyan edilemez. Otuzuncu Sözde bir nebze zikredildiğinden, burada kitabeten kısa kesip, derste izahat verdik.

Adli-i Hakim: hikmet ve adaletle iş görüp tasarruf eden
adl: doğruluk, eşitlik.
ahir: son
âlem: dünya cihan.
Alîm-ı Hakîm: hikmetli Alîm ya da gayeli faydalı, yerli yerinde iş gören ve her şeyi en iyi bilen
asıl: esas kök temel
Azız-i Rahîm: merhametli acıyıp esirgeyen her şeye galip olan Allah
bab: kısım bölüm bahis
beyan etme: açıklama izah etme
bilmüşahede: şahit olunarak, görerek.
bürhan: delil, ispat, şahit.
celâl: nihayet derecede büyükluk azamet, ululuk.
Deyyan: herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren Allah Hakim
Ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
elhâsıl: sonuç olarak özetle
emir: iş buyurma buyruk buyrultu
hads: sezgi sezış
Hannan: çok merhametli olan Allah
haşiye: dipnot açıklayıcı yazı
hikmet: yaratılıştaki İlâhi gaye fayda
hilkat: yaratılma yaratılış
ilm: bilim, bilış bilgi.
Imam: delil rehber
İmam-ı Mubin: İlâhi ilim ve emrin bir ünvanı gayp âlemine bakan eşyanın geçmiş ve geleceğe ait kaidelerinin yazıldığı kader defteri
irade: dileme isteme
ism-i Evvel: (Allah'ın) her şeyden önce de var olan manasında "Evvel" ismi
izahat vermek: ayrıntılı bilgi vermek
iz'an: basiret feraset anlayış
kabza-i tasarruf: idare eli yönetimi altında olma
Kadir-i Alim: her şeyi bilen güç ve kudret sahibi Allah
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı evren.
kitabeten: yazmakla yazma bakımından
Kitab-ı Mubin: geçmiş ve gelecekten ziyade şimdiki zamana bakan Allah'ın kudret ve iradesinin genel bir kanunlar mecmuası kudret defteri
kudret: güç, kuvvet.
mazhar: zuhur yeri görünme yeri enşme, kavuşma
mazi: geçmiş zaman.
mebde: başlangıç.
Mennan: çok çok ihsan eden en çok nimet veren Allah
mertebe: derece basamak.
mertebe-i sadise: altıncı mertebe.
mevcudat: var olan her şey
mizan: ölçü
mükevvenat: yaratılmışların tamamı "kün" yani "ol" emriyle Allah tarafından var edilen kainat ve içindekiler
müntehâ: en son.
nesil: kuşak nesil
nizam: düzen.
Rahman: ister mü'min ister kâfir ister iyi isterse kötü olsun rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
sir: bir şeyin dikkat, tecrübe yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince en zor yanı, gizli şey gizem
Sultan-ı Ezeli: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
şan: şan şöhret, ün
şuhut: şahit olma gözlemleme
tanzim: düzenleme tertipleme.
tecelli: görünme belirme
tevzin: vezinleme tartma dengeleme
tezyin: süsleme ziynetlendirme.
ünvan: ad isim
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
Vahidiyet: birlik Allah'ın bir ve tek oluşu

وَالْأَمْرِ وَالْعِلْمِ، مُشِيرَانِ إِلَى «الْإِمَامِ الْمُبِينِ» وَتَحَلِّي الْاِسْمِ «الظَّاهِرِ وَالْبَاطِنِ» عَلَى الْأَشْيَاءِ فِي صِمْنِ الْخَلَاقِيَةِ يُشِيرَانِ إِلَى «الْكِتَابِ الْمُبِينِ» ۞

فَالْكَائِنَاتُ كَشَجَرَةٍ عَظِيمَةٍ، وَكُلُّ عَالَمٍ مِنْهَا أَيْضًا كَالشَّجَرَةِ. فَمُثَلُ شَجَرَةٍ جُزْئِيَّةٍ لِحَلْقَةِ الْكَائِنَاتِ وَأَنْوَاعِهَا وَعَوَالِمِهَا. وَهٰذِهِ الشَّجَرَةُ الْجُزْئِيَّةُ لَهَا أَصْلٌ وَمَبْدَأٌ وَهُوَ النُّوَاةُ الَّتِي تَنْبُتُ عَلَيْهَا.

وَكَذَا لَهَا نَسْلٌ يُدِيمُ وَظِيفَتَهَا بَعْدَ مَوْتِهَا وَهُوَ النُّوَاةُ فِي ثَمَرَاتِهَا ۞

فَالْمَبْدَأُ وَالْمُنْتَهَى مَظْهَرَانِ لِتَحَلِّي الْاِسْمِ «الْأَوَّلِ وَالْآخِرِ» فَكَأَنَّ الْمَبْدَأَ وَالنَّوَاةَ الْأَصْلِيَّةَ بِكَمَالِ الْاِنْتِظَامِ وَالْحِكْمَةِ، فِهْرِسَتَهٌ وَتَعْرِفَةٌ مُرَكَّبَةٌ مِنْ مَجْمُوعِ دَسَاتِيرِ تَشَكُّلِ الشَّجَرَةِ. وَالنُّوَاتَاتُ فِي ثَمَرَاتِهَا الَّتِي هِيَ نِهَايَاتُهَا مَظْهَرٌ لِتَحَلِّي الْاِسْمِ الْآخِرِ. فَتِلْكَ النُّوَاتَاتُ فِي الثَّمَرَاتِ بِكَمَالِ الْحِكْمَةِ، كَأَنَّهَا صُنْدُقَاتٌ صَغِيرَةٌ أُودِعَتْ فِيهَا فِهْرِسَتَهٌ وَتَعْرِفَةٌ لِتَشَكُّلِ مَا يُشَابِهُ تِلْكَ الشَّجَرَةَ. وَكَأَنَّهَا كُتِبَ فِيهَا بِقَلَمِ الْقَدَرِ دَسَاتِيرُ تَشَكُّلِ شَجَرَاتٍ آتِيَةٍ ۞

وَظَاهِرُ الشَّجَرَةِ مَظْهَرٌ لِتَحَلِّي الْاِسْمِ «الظَّاهِرِ» فَظَاهِرُهَا بِكَمَالِ الْاِنْتِظَامِ وَالتَّزْيِينِ وَالْحِكْمَةِ، كَأَنَّهَا حُلَّةٌ مُنْتَظِمَةٌ مُزَيَّنَةٌ مُرَصَّعَةٌ قَدْ قُدَّتْ عَلَى مِقْدَارِ قَامَتِهَا بِكَمَالِ الْحِكْمَةِ وَالْعِنَايَةِ ۞

mustakbele, emir ile ilme bakar ve *İmam-ı Mubin*'e işaret eder. Eşyanın hilkati zımnında tecelli eden ism-i *Zahir* ve *Bâtın* ise, *Kitab-ı Mubin*'e işaret ederler.

Zira kâinat büyük bir ağaç gibidir. Kâinatın her bir âlemi dahi bir ağaca benzer. Binaenaleyh, cüz'î bir ağacı, bütün enva ve âlemleriyle beraber kâinatın hilkatine kıyas edebilirsiz. İşte şu cüz'î ağacın bir aslı ve mebdei vardır ki, ağaç o çekirdekten neş'et eder. Ve keza, ağacın ölümünden sonra onun vazifesini idame ettiren bir de nesli vardır ki, o dahi ağacın semeresindeki çekirdektir.

İşte, mebde ile münteha, ism-i *Evvel* ve *Ahir*'in tecellisine mazhardır. Ağacın mebde ve çekirdek-i aslîsi, intizam ve hikmetle, ağacın teşekkülâtına dair bütün düsturlar ihtıva eden bir fihriste ve tarife hükmündedir. Ağacın nihayetinde bulunan meyvenin çekirdeği ise, ism-i *Ahir*'in tecellisine mazhardır. Kemal-i hikmetle halk edilen meyvedeki çekirdek, kendisine o ağacın benzerinin teşekkülü için bir fihriste ve tarife tevdi edilmiş bir sandukça hükmündedir. Onda, kalem-i kaderle, gelecek ağacın teşekkülâtına dair düsturlar yazılmıştır.

Ağacın dış yüzü ise, ism-i *Zahir*'in tecellisine mazhardır. Kemal-i intizam ve tezyin ve hikmetle tanzim edilen o ağacın zahiri, sanki o ağacın kametine uygun şekilde kemal-i hikmet ve inayetle biçilmiş muntazam, müzeyyen ve murassa bir elbisedir.

ahir: son
alem: dünya cihan.
alem: dünya
asıl: esas
batın: Allah'ın güzel isimlerindendir. İnsanın kendisinden daha yakın, kendisinden daha gizli; sığınacak kimsenin Ondan başka sığınak bulamadığı Allah.
binaenaleyh: bundan dolayı
cüz'i: az.
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek oz
dair: ait, ilgili
düstur: kanun, kural, prensip, esas
emir: iş buyurma, buyruk, buyrultu
enva: türler, neviler
fihriste: özet liste
halk etmek: yaratmak, icat etmek.
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
hilkat: yaratılma, yaratılış.
hükmünde: yerinde
idame: devam ettirme, sürdürme
ihtıva: içine alma, içerme
ilim: bilgi, bilim
İmam-ı Mubin: İlâhî ilim ve emrin bir unvanı, gayb âlemine bakan, eşyanın geçmiş ve gelecege ait kaıdelerinin yazıldıgı kader defteri.
inayet: yardım
intizam: düzgünlük, sıralı olma
ism-ı Ahir: Allah'ın her şeyden evvel olduğu gibi ahirde de sonsuza kadar var olduğun gösteren ismi
ism-i evvel: (Allah'ın) her şeyden once de var olan manasında "Evvel" ismi
ism-i Zahir: Esma-yı Husnadan Cenab-ı Hakkın varlığının eserleriyle ve delilleriyle aşıkâr ve görünür olduğunu ifade eden ismi
işaret: gösterme, bildirme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kalem-i kader: kader kalemi. Allah'ın olacak hadiseleri olmadan once bilip yazması, takdir etmesi.
kamet: boy, endam
kemal-i hikmet: tam ve eksıksız bir hikmet, mukemmel fayda ve gaye.
kemal-ı intızam: intızamın mukemmel oluşu, tam ve eksıksız düzen.
keza: böylece
Kitab-ı Mubin: geçmiş ve gelecekten ziyade şimdiki zamana bakan Allah'ın kudret ve iradesinin genel bir kanunlar mecmuası, kudret defteri
kıyas etmek: karşılaştırmak, benzeterek hüküm vermek.
mazhar: görünme yeri, kavuşma, erişme
mebde: başlangıç.
muntazam: düzgün, düzenli.
murassa: kıymetli taşlarla, mücevherlerle sırmalarla süslenmiş şeyler
münteha: en son
müstakbel: gelecek zaman, istikbal
müzeyyen: süslenmiş, süslü
nesil: kuşak, nesil, soy
neş'et: meydana gelme, oluşma
nihayet: son, netice
semere: meyve, sonuç.
tanzim: düzenleme, sıralama
tarif: etrafıyla bildirme, tanım
tecelli: görünme, belirme
teşekkül: şekil alma, meydana gelme
teşekkülât: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler
tevdi: teslim etme, bırakma, emanet verme
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
zahiri: görünen, dış görünüşteki.
zımn: iç taraf, iç, dahil

وَبَاطِنُ تِلْكَ الشَّجَرَةِ مُظْهِرٌ لِتَحَلِّي الاسْمِ «الْبَاطِنِ». فَبِكَمَالِ الانْتِظَامِ وَالتَّدْبِيرِ الْمُحَيِّرِ لِلْعُقُولِ، وَتَوْرِيعِ مَوَادِّ الْحَيَاةِ إِلَى الأَعْضَاءِ الْمُخْتَلِفَةِ بِكَمَالِ الانْتِظَامِ، كَأَنَّ بَاطِنَ تِلْكَ الشَّجَرَةِ مَاكِينَةٌ خَارِقَةٌ فِي غَايَةِ الانْتِظَامِ وَالاتِّزَانِ تُشِيرَانِ إِلَى الْكِتَابِ الْمُبِينِ ۞

فَكَمَا أَنَّ أَوَّلَهَا نَعْرَةٌ عَجِيبَةٌ، وَآخِرَهَا فِهْرِسَةٌ خَارِقَةٌ تُشِيرَانِ إِلَى «الإِمَامِ الْمُبِينِ»؛ كَذٰلِكَ أَنَّ ظَاهِرَهَا كَحُلَّةٍ عَجِيبَةِ الصَّنْعَةِ، وَبَاطِنَهَا كَمَاكِينَةٍ فِي غَايَةِ الانْتِظَامِ تُشِيرَانِ إِلَى «الْكِتَابِ الْمُبِينِ» ۞

فَكَمَا أَنَّ الْقُوَّاتِ الْحَافِظَاتِ فِي الإِنْسَانِ تُشِيرُ إِلَى «اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ» وَتَدُلُّ عَلَيْهِ؛ كَذٰلِكَ أَنَّ النَّوَاتَاتِ الأَصْلِيَّةَ وَالثَّمَرَاتِ تُشِيرَانِ فِي كُلِّ شَجَرَةٍ إِلَى «الإِمَامِ الْمُبِينِ». وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ يَرْمُزَانِ إِلَى «الْكِتَابِ الْمُبِينِ». فَقِسْ عَلَى هٰذِهِ الشَّجَرَةِ الْجُزْئِيَّةِ شَجَرَةَ الأَرْضِ بِمَصَابِيهَا وَمُسْتَقْبَلِهَا، وَشَجَرَةَ الْكَائِنَاتِ بِأَوَائِلِهَا وَآتِيهَا، وَشَجَرَةَ الإِنْسَانِ بِأَجْدَادِهَا وَأَنْسَالِهَا وَهٰكَذَا..

جَلَّ جَلَالُ خَالِقِهَا وَلَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ ۞

يَا كَبِيرُ أَنْتَ الَّذِي لَا تَهْدِي الْعُقُولُ لِوَصْفِ عَظَمَتِهِ وَلَا تَصِلُ الأَفْكَارُ إِلَى كُنْهِ جَبَرُوتِهِ ۞

O ağacın bâtını ise, ism-i *Bâtın*'ın tecellisine mazhardır. İntizam ve tedbirindeki kemal ile akılları hayrette bırakan ve hayat için lüzumlu maddeleri muhtelif azalara kemal-i intizamla tevzi eden o ağacın bâtını, gayet intizam ve ıttizanla tanzim edilmiş harika bir makine gibidir.

Nasıl ağacın acip bir tarifesi olan evveli ile harika bir fihristesi olan ahırı *İmam-ı Mübin*'e işaret ediyorsa, pek acıp bir sanat eseri olan zahiri ile nihayet derecede muntazam bir makine olan bâtını da *Kitab-ı Mübin*'e işaret eder.

Bunun gibi, insandaki kuvve-i hafızalar dahi *Levh-ı Mahfuz*'a işaret eder ve onun vücuduna delil teşkil eder. Yine bunun gibi, her bir ağacın çekirdek-i aslîsi ve meyveleri *İmam-ı Mübin*'e işaret eder, zahir ve bâtını ise *Kitab-ı Mübin*'i gösterir. İşte bu cüz'î ağaca, mazi ve müstakbeliyle şecere-i arzı, evveli ve atisiyle şecere-i kâinatı, ecdadı ve nesliyle şecere-i insanı kıyas et. Ve hakeza...

O şecerenin Hâlık'ının şanı pek yücedir ve Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur

Ey *Kebîr*! Sen öyle bir *Zat-ı Zülcelâl*'sın ki, azametini tavsif etmekte akıllar âciz, ceberutunun künhüne erişmekte fikirler çaresiz kalır

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
âciz: gücü yetmez, güçsuz
ahir: son
atî: gelecek.
aza: uzuvlar, organlar
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik
bâtın: iç, iç yüz
ceberut: aşırı büyükluk
cüz'î: az.
çekirdek-i aslisi: asıl çekirdek, öz
delil: doğru yolu gösteren belge, şahit.
ecdat: cedler, atalar
eser: yapıt.
evvel: önce.
fihriste: özet liste
gayet: çok, son derece.
hakeza: böylece
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
ilâh: tanrı, ibadet edilmeye lâyık yegâne varlık, Allah, ma'bud
İmam-ı Mübin: İlâhî ilim ve emrin bir unvanı, gayb âlemine bakan, eşyanın geçmiş ve gelecege ait kurallarının yazıldıgı kader deftenı
intizam: düzgünlük, sıralı olma
ism-i Bâtın: gizli görünmeyeni de bilen Allah'ın "Bâtın" ismi
işaret: gösterme, bildirme
ittizan: vezinli, ölçülü
Kebîr: büyük, ey Kebîr, ey büyük olan Allah
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
Kitab-ı Mübin: geçmiş ve gelecekten ziyade şimdiki zamana bakan Allah'ın kudret ve iradesinin genel bir kanunlar mecmuası, kudret defteri.
kıyas: benzerme, yolu örnekleme
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
künh: asıl, kök, öz
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
mazhar: görünme yeri, kavuşma, eşme
mazi: geçmiş zaman
muhtelif: çeşitli, türlü, farklı
muntazam: düzgün, tertipli, düzenli
müstakbel: gelecek.
nesil: kuşak, nesil, soy
nihayet derece: çok, son derece
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, becerı, bilgi
şan: şan, şöhret, ün
şecere: ağaç.
şecere-i arz: yeryüzü, dünya ağacı.
şecere-i insan: insan ağacı
şecere-i kâinat: kâinat ağacı, ağaca benzeyen kâinat.
tanzim: düzenleme, tertipleme, sıralama
tarife: tanım, tanıtım
tavsif etmek: özelliklerini ortaya koymak, etrafıca tanıf etmek.
tecelli: görünme, belirme
tedbir: önlem
teşkil: şekil verme, biçimlendirme.
tevzi etmek: dağıtmak.
vücut: varlık
zahir: görünen, dış görünüştekı
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi zat, Allah

اَلْمَرْتَبَةُ السَّابِعَةُ:

جَلَّ جَلالُهُ اللهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا. اِذْ هُوَ الْخَلّاقُ الْفَتّاحُ ﴿حاشيه﴾ الْفَعّالُ الْعَلّامُ الْوَهّابُ الْفَيّاضُ شَمْسُ الْاَزَلِ الَّذى هٰذِهِ الْكائِناتُ بِاَنْواعِها وَمَوْجُوداتِها ظِلالُ اَنْوارِهِ، وَآثارُ اَفْعالِهِ، وَاَلْوانُ نُقُوشِ اَنْواعِ تَجَلِّياتِ اَسْمائِهِ، وَخُطُوطُ قَلَمِ قَضائِهِ وَقَدَرِهِ، وَمَرايا تَجَلِّياتِ صِفاتِهِ وَجَمالِهِ وَجَلالِهِ وَكَمالِهِ.

• بِاِجْماعِ الشّاهِدِ الْاَزَلِيِّ بِجَمِيعِ كُتُبِهِ وَصُحُفِهِ وَآياتِهِ التَّكْوِينِيَّةِ وَالْقُرْآنِيَّةِ.

• وَبِاِجْماعِ الْاَرْضِ مَعَ الْعالَمِ بِافْتِقاراتِها وَاحْتِياجاتِها فِي ذاتِها وَذَرّاتِها مَعَ تَظاهُرِ الْغِنَاءِ الْمُطْلَقِ وَالثَّرْوَةِ الْمُطْلَقَةِ عَلَيْها.

• وَبِاِجْماعِ كُلِّ اَهْلِ الشُّهُودِ مِنْ ذَوِي الْاَرْواحِ النَّيِّرَةِ وَالْقُلُوبِ الْمُنَوَّرَةِ وَالْعُقُولِ النُّورانِيَّةِ مِنَ الْاَنْبِياءِ وَالْاَوْلِياءِ وَالْاَصْفِياءِ بِجَمِيعِ تَحْقِيقاتِهِمْ وَكُشُوفاتِهِمْ وَفُيُوضاتِهِمْ وَمُناجاتِهِمْ.

حاشيه: بو اسمآء مباركه دوريسلريله موجوداتده كى جلوه لرى آلتنده أفعال الهيه و آثاريه ناقمقله مسمّاء دوالجلاله انتقال ايديلير.

alem: dünya, cihan, kâinat.
Allâm: her ilmi bilen yüce Allah
arz: yer, dünya
asar: eserler, yapıtlar, icraatlar
asfiya: samımi, saf, içi temiz olgunluk ve takva sahibi olan, Hz. Peygamberin (asm) varisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan Allah dostları, âlim zatlar
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayine: ayna
celal: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cemal: güzellik.
cilve: yansıma, görünme.
ef'al: fiiller, işler, ameller
ef'al-ı İlahiye: İlahi isimlerin fiilleri, işleyişleri, hareketleri
ehl-i şuhut: kainatta tevhid delillerini, âyetleri seyreden, İlahî ve gizli sırları, hakikatleri Hakkın izni ile gören, şuhut ehli, evliyalar
enbiya: nebiler, peygamberler
enva: türler, neviler
envar: nurlar, aydınlıklar
ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar
eser: yapıt.
esma: adlar, isimler
esma-ı mübareke: İlahi, mübarek isimler, hayırlı isimler
evliya: erenler, veliler, Allah dostları
Fa'al: bütün varlıkları yaratan, her an yaratmaya devam eden, çok işleyen, gücün sahibi Allah
Fettah: fetheden, açan, her

YEDINCİ MERTEBE

Celâlı yüce olan Allah, ilmi ve kudretiyle her şeyden nihayet derecede büyüktür. Zira O öyle bir *Hallâk, Fettah,* (HAŞİYE) *Fa'al, Allâm, Vehhâb* ve *Feyyaz*'dır ve öyle bir *Şems-i Ezelî*'dir ki, şu kâinat, bütün enva ve mevcudatıyla beraber, Onun envarının gölgeleri, Onun esmasının çeşit çeşit tecelliyatının renk renk nakışları, Onun kaza ve kader kaleminin hatları, Onun sıfâtının ve cemal ve celâl ve kemalinin tecelliyatının âyinelerindir.

• Bütün kütüp ve suhufuyla ve tekvînî ve Kur'ânî ayetleriyle *Şahıd-ı Ezelî*'nin icmaı,

• zatında ve zerratındaki iftikar ve ihtıyacatıyla beraber üzerinde tezahür eden gınâ-ı mutlak ve servet-i mutlaka ile, arz ve âlemin icmaı,

• zevi'l-ervahtan ervah-ı neyyire ve kulûb-i münevvere ve ukul-i nuraniye sahibi olan bütün ehl-i şuhut enbiya ve evliya ve asfiyanın, bütün tahkikat ve keşfiyat ve fuyuzat ve münacatlarının icmaı ile,

---

HAŞİYE: Bu esma-ı mübareke dürbünleriyle, mevcudattaki cilvelen altında, ef al-i İlâhiye ve âsârına bakmakla, Musemma-i Zülcelâl'e intikal edilir.

şeye lâyık bir şekil açan, gorunuş kazandıran" manasında İlâhî isim
Feyyaz: feyiz, bereket, bolluk veren Allah.
fuyuzat: manevî bolluk ve bereketler, inayetler
gına-i mutlak: mutlak ve sonsuz zenginlik, varlık.
Hallak: sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden Allah.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
hat: yazı, çizgi
icma: dağınık şeylen bir araya getirme, toplama, İslâm âlimlerinin bir meselede birleşmeleri
icma: toplama
iftıkar: fakirliğini gosterme.
ihtıyacat: ihtıyaçlar, lüzumlu olan şeyler
ilim: bilgi, bilim
intıkal etmek: anlamak, kavramak
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile, kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması
kemal: olgunluk, erginlik, mukemmellik
keşfiyat: keşifler, bulup meydana çıkarılan şeyler, evliyanın Allah'ın ilham etmesiyle gosterdikleri gaypla ilgili manevî sırlar
kudret: güç, kuvvet.
kulûb-i münevvere: nurlu kalbler
Kur'anî: Kur'an'a uygun, Kur'an'a ait.
kütüp: kitaplar
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: var olan her şey
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma.
Musemma-ı Zülcelâl: büyukluk sahibi olan ve en guzel isimlerle isimlendirilen guzel isimlerin sahibi olan
nakış: resim, süs.
nihayet derece: son derece
servet-ı mutlaka: mutlak zenginlik
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik.
suhuf: sahifeler, yapraklar
Şahıd-ı Ezelî: ezelden ebede her şeyi goren ve her şeye şahit olan Cenab-ı Hak.
Şems-i Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tecelliyat: tecelliler, gorunumler
tekvin: var etme, meydana getirme
tezahur: meydana çıkma, belirme, gorunme
ukul-i nuraniye: nurlu akıllar
Vehhâb: karşılıksız olarak mülkunu başkasına çok çok bağışlayan ve hediye eden Allah
zat: kendi.
zerrat: zerreler, molekuller, atomlar
zevi'l-ervah: ruh sahipleri

• قَدْ اتَّفَقَ الْكُلُّ مِنْهُمْ، ومِنَ الْأَرْضِ وَالْأَجْرَامِ الْعُلْوِيَّةِ وَالسُّفْلِيَّةِ بِمَا لَايُحَدُّ مِنْ شَهَادَاتِهِمُ الْقَطْعِيَّةِ وَتَصْدِيقَاتِهِمُ الْيَقِينِيَّةِ بِقَبُولِ شَهَادَاتِ الْآيَاتِ التَّكْوِينِيَّةِ وَالْقُرْآنِيَّةِ وَشَهَادَاتِ الصُّحُفِ وَالْكُتُبِ السَّمَاوِيَّةِ الَّتِي هِيَ شَهَادَةُ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ عَلَىٰ أَنَّ هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتِ آثَارُ قُدْرَتِهِ وَمَكْتُوبَاتُ قَدَرِهِ وَمَرَايَا أَسْمَائِهِ وَتَمَثُّلَاتُ أَنْوَارِهِ ۞

جَلَّ جَلَالُهُ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ ۞

❖ ❖ ❖

• arzdan ecram-ı ulviye ve süfliyeye kadar bütün bunlar, had ve hesaba gelmez kat'î şahadetleri ve yakîne dayanan tasdikleriyle, tekvinî ve Kur'ânî ayetlerin şahadetlerini ve Vacibü'l-Vücud'un bizzat şahadeti demek olan suhuf ve kütüb-i semaviyenin şahadetlerini kabul ile ittifak etmişlerdir ki, bu mevcudat Onun kudretinin âsârı ve kaderinin mektubatı, esmasının aynaları ve envarının temessülâtıdır.

Onun celâli her şeyden yücedir ve Ondan başka ilâh yoktur.

arz: yer, dünya
âsâr: eserler
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bizzat: kendisi, kendi şahsen
celâl: büyükük, azamet, ululuk.
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler
envar: nurlar, ışıklar
esma: isimler
had: sınır
ilâh: tanrı, ma'bud
ittifak: fikir birliği etme, uyuşma, bağdaşma
kader: Cenâb-ı Hakkın ezelî ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi
kat'î: kesin, şüphesiz
kudret: güç, kuvvet.
Kur'anî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait.
kütüb-i semaviye: semavî kitaplar
mektubat: mektuplar
mevcudat: var olan her şey
suhuf: sahifeler, yapraklar
süfliye: aşağıda olan, sıradan
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tasdik: doğrulama, gerçekliğini kabul etme.
tekvinî: var etme, yaratılış ile ilgili
temessulat: temessüller, bir şekil ve surete girme, benzeşme, özümseme
Vacibü'l-Vücud: varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendiliğinden olup, ezelî ve ebedî olan Allah
yakîn: hiç bir şekilde şüphe edilmeyecek derecede kesin olan ilim, bilgi

اَلْبَابُ الرَّابِعُ

فصلان

اَلْفَصْلُ الْاَوَّلُ

حضرت خضرك مشهور و مهم بر وردی مبدأ و أساس اولارق معرفتُ الله ده و توحیدك مراتبده آلتمش اوچ مرتبه یه اشارت ایدیور او آلتمش اوچ مرتبه نك هر بریسی ایکی جمله در.

«لآ اله الاّ الله» وحدانیّتی اثبات ایدیجی کبی «هُو» الله باشلایان اسملر وجود واجبی اثبات ایدیور عادتا برنجی جمله وحدانیّتی کوستردکی زمان بر سؤآل مقدّر خاطره کلیبور «او وحد کیمدر، ناصل بیله جکز؟» دیه واقع اولان سوآله مثلا «هُوَ الرَّحْمنُ الرَّحیمُ» الله جواب ویریور یعنی کائناتی طولدیران آثار شفقت و مرحمت اونك درء او «رحمانی» طاشدیریور وهکذا، قیاس ایت

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُمَّ اِنّي اُقَدِّمُ اِلَيْكَ بَيْنَ يَدَيْ كُلِّ نِعْمَةٍ وَرَحْمَةٍ وَحِكْمَةٍ وَعِنَايَةٍ، وَبَيْنَ يَدَيْ كُلِّ حَيَاةٍ وَمَمَاتٍ وَحَيَوَانٍ وَنَبَاتٍ، وَبَيْنَ يَدَيْ كُلِّ زَهْرَةٍ وَثَمَرَةٍ وَحَبَّةٍ وَبَذْرَةٍ، وَبَيْنَ يَدَيْ كُلِّ صَنْعَةٍ وَصَنْعَةٍ

Dördüncü Bab

İki Fasıldır

Birinci Fasıl

Hazret-i Hızır'ın meşhur ve mühim bir virdi, mebde ve esas olarak marifetullahta ve tevhidin meratibinde altmış üç mertebeye işaret ediyor. O altmış üç mertebenin her birisi iki cümledir.

Lâ ilâhe illâllah *vahdaniyeti ispat ettiği gibi, hüve ile başlayan isimler* Vücud-i Vacib'i *ispat ediyor. Âdeta birinci cümle vahdaniyeti gösterdiği zaman, bir sual-i mukadder hatıra geliyor. "O Vahid kimdir, nasıl bileceğiz?" diye vaki olan suale, meselâ hüve'r-rahmanu'r-rahîm ile cevap veriyor. Yani, kâinatı dolduran âsâr-ı şefkat ve merhamet Onundur, o Rahman'ı tanıttırıyor. Ve hakeza, kıyas et.*

بسم الله الرحمن الرحيم

Allah'ım,

Bütün mevcudatta ve zerrat-ı mevcudatta müşahede olunan her bir nimet ve rahmet ve hikmet ve inayetin önünde, her bir hayat ve memat ve hayvan ve nebatın önünde, her bir çiçek ve meyve ve çekirdek ve tohum

âdeta: sanki
asar-ı şefkat: acıma, merhamet etme eserleri
bab: kısım, bölüm, bahis
esas: asıl, temel
fasıl: kısım, bölüm
hakeza: böylece, bunun gibi
hatıra gelme: hatırlama, zihne gelme
hayat memat: ölüm kalım
Hazret-i Hızır: İkinci tabaka-i hayat mertebesinde yaşayan ve Kur'ân-ı Kerîm'de ismi geçen meşhur peygamber
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
hüve: O, Allah
hüve'r-rahmanü'r-rahîm: O Rahman ve Rahîm dir
inayet: yardım, ihsan, lütuf
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
işaret: gösterme, bildirme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kıyas: benzetme yolu, örnekleme
lâ ilâhe illâllah: Allah'tan başka hiçbir İlâh yoktur
marifetullah: Allah'ı bilmek, tanımak
mebde: başlangıç
meratip: mertebeler, dereceler
merhamet: acımak, şefkat göstermek, iyilik
mertebe: derece, basamak
meşhur: tanınmış, adı yaygınlık kazanmış, ünlü, namlı
mevcudat: var olan her şey
mühim: önemli
müşahede: bir şeyi gözle görme
nebat: bitki
nimet: iyilik, lütuf, ihsan
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat etme, koruma
sual: soru
sual-i mukadder: gelmesi beklenen soru
tevhid: birleme, birlik
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
Vahid: bir, tek, biricik, dengi ve ortağı olmayan, eşi, benzeri olmayan Allah
vaki: olan, olmuş
virt: zikir, belli zamanlarda, belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması
vücud-i Vacib: varlığı zorunlu olma
zerrat-ı mevcudat: mevcudat zerreleri

وَنِظَامٍ وَمِيزَانٍ، وَبَيْنَ يَدَيْ كُلِّ عَظِيمٍ وَنُورٍ وَنَمِيزٍ فِي كُلِّ الْمَوْجُودَاتِ وَذَرَّاتِهَا، شَهَادَةً نَشْهَدُ [حاشيه] أَنْ:

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ هُوَ الْبَاقِي الدَّيْمُومُ

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْغَفَّارُ

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ هُوَ الظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ

حاشيه بو شهادتلرده ايكى حكم وار: برى وحدانيتى كوسترر، «لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ» در. ديكرى او واحدك وجوديى اثبات ايدركه، «هُوَ» ايله باشلايان اسملردر. هر بر «هُوَ» كلديكى وقت بر سؤال مقدّره جواندر.

كويا دينليور كه: «او ال واحدى باصل طانيه جكز؟»

جوب ويريور كه: مثلا «هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ» بونده ديور كه: بو موجودانك دردلرينى كوروب ديكله يى بريسى وار كه، ايستدكلريني ياپيور. بويله آثار، افعال الهيه يى، و او افعال، سميع، بصير كبى اسملرى اثبات اندر. او اسملر موصوفلرك وجوديى كوسترلر.

ايشته بونون بو جمله لر بو طرزده در. آثار ايله افعالى، افعال ايله اسمايى، اسما ايله وجود واجبى اثبات اندرلر.

önünde, her bir sanat ve sıbgat ve nizam ve mizan önünde, her bir tanzim ve tevzin ve temyiz önünde, işte bu şahadeti Sana takdim ediyorum. (HAŞİYE)

Şahadet ederiz ki:

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hayyü'l-Kayyum*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Bâki'd-Deymûm*.

Allah'tan başka ilâh yok; birdir O, şeriki yok Onun.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Azizü'l-Cebbar*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hakîmü'l-Gaffar*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Evvel* ve *Ahir*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Zahır* ve *Bâtın*.

HAŞİYE: Bu şahadetlerde iki hüküm var. Biri vahdaniyeti gösterir, *lâ ilâhe illâllah* tır. Diğeri, o *Vahid*'in vücudunu ispat eder ki, *hüve* ile başlayan isimlerdir. Her bir *hüve* geldiği vakit, bir sual-i mukaddere cevaptır.

Güya denilyor ki: "O İlâh-ı Vahidi nasıl tanıyacağız?"

Cevap veriliyor ki: Meselâ, "Hüve's-semîü'l-basîr." Bunda diyor ki: Bu mevcudatın dertlerini görüp dinleyen birisi var ki, istediklerini yapıyor. Böyle âsâr, ef'al-i İlâhiyeyi, ve o ef'al, Semî, Basîr gibi isimleri ispat eder. O isimler, mevsufların vücudunu gösterirler.

İşte, bütün bu cümleler bu tarzdadır. Âsâr ile ef'ali, ef'al ile esmayı, esma ile vücud-ı Vacib'i ispat ederler.

âsâr: eserler, sanatlı yapıtlar
Azizü'l-Cebbar: istediğini mutlaka yapabilen, çok izzet sahibi olan Allah
Bâkî: bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
Basîr: her şeyi gören Allah
Bâtın ve Zahir: her şeyin içini ve dışını bilen Allah
Deymum: devamlı, berkarar, sonu olmayan
ef'al-i İlâhiye: Allah'ın isim ve sıfatlarına has, yaratmaları, yapmaları fiilleri
esma: isimler
Evvel ve Ahir: başlangıcı ve sonu olmayan Allah
Hakîmü'l-Gaffar: kulların günahlarını çok affeden, bağışlayan hikmet sahibi Allah
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
Hayyu'l-Kayyum: varlığı diri, her an için olup, gökleri yerleri her an için tutan, her şeye, her konuda gücü yeten Allah
hüve's-semîü'l-basîr: O her şeyi hakkıyla gören ve işiten Allah'tır
İlâh: tanrı, İbadet edilmeye lâyık yegâne varlık, ma'bud.
mevcudat: varlıklar, bütün yaratılmışlar
mizan: ölçü
nizam: düzen, tertip
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, becerı, bilgi.
Semî: her şeyi işiten Allah
sıbgat: boyalar
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şerik: ortak
takdim: arz etme, sunma
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
temyiz: ayırma, inceleyip seçme, seçilme
tevzin: ölçülü hale koyma
vücud-ı Vacib: varlığı gerekli olan Allah'ın var oluşu

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْغَفُورُ الشَّكُورُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْخَلَّاقُ الْقَدِيرُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمُصَوِّرُ الْبَصِيرُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْجَوَّادُ الْكَرِيمُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمُحْيِي الْعَلِيمُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمُعْطِي الْكَرِيمُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمُدَبِّرُ الْحَكِيمُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمُرَبِّي الرَّحِيمُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْعَلِيُّ الْقَوِيُّ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْوَلِيُّ الْغَنِيُّ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الشَّهِيدُ الرَّقِيبُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْقَرِيبُ الْمُجِيبُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Semîu'l-Basîr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Lâtîfu'l-Habîr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Gafuru'ş-Şekûr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hallâku'l-Kadîr*

Allah'tan başka ilâh yok, Odur *Musavviru'l-Basîr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Cevvâdu'l-Kerîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Muhyi'l-Alîm*

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Muğni'l-Kerîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Mudebbiru'l-Hakîm*

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Murebbi'r-Rahîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Azizu'l-Hakîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Aliyyü'l-Kavi*

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Veliyyü'l-Ganî*

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Şehîdu'r-Rakîb*.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur *Karîbü'l-Mucîb*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Fettahu'l-Alîm*

Aliyyü'l-Kavi: sonsuz güç sahibi ve yüce olan Allah

Azizu'l-Hakîm: hikmet sahibi azız olan Allah

Cevadu'l-Kerîm: çok çok ihsan eden, çok cömert ve inayet sahibi Allah.

Fettahu'l-Alîm: en iyi en çok fetheden, darlıktan kurtaran ve ilmi ebedî ve ezelî olan Allah

Gafuru ş-Şekur: bütün günahları bağışlayan ve şükredenlere karşı ikram ve ihsanı bol olan Allah

Hallaku'l-Kadir: her şeyi en mükemmel şekilde yaratan ve her şeye gücü yeten Allah.

İlâh: tanınmış bud, tanınmış ibadet edilmeye lâyık yegâne varlık, mabud. Allah

Karîbü'l-Mucîb: dualara cevap veren ve her şeye yakın olan Allah

Lâtîfü'l-Habîr: çok lütfedici olup iyilik ve ihsan sahibi ve bütün varlıkların küçük büyük, gizli aşikar her hâlinden haberdar olan Allah

Muğni'l-Kerîm: ikramı bol olan zengin Allah

Muhyi'l-Alîm: maddî ve manevî hayat veren ilim sahibi Allah

Musavviru l-Basır: her bir varlığa en uygun şekil ve suret veren gizli ve açık her şeyi gören ve varlıklara da görme kabiliyeti veren Allah

Mudebbiru'l-Hakîm: hikmetle ayarlayan, planlayan, tedbir eden Allah

Murebbi'r-Rahîm: çok çok merhametli, terbiye edici Allah

Semîu l-Basır: her şeyi gören ve işiten Allah

Şehîdü r-Rakîb: her şeyi daima görüp gözeten, ilminden asla bir şey kaybolmayan ve her şey ilminde hazır bulunan Allah

Veliyyü'l-Ganî: her şeye sahip ve hiç bir şeye muhtaç olmayan sonsuz ihsan ve ikramda bulunan Allah

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْخَلَّاقُ الْحَكِيمُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْاَحَدُ الصَّمَدُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْبَاقِي الْاَمْجَدُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْوَدُودُ الْمَجِيدُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْفَعَّالُ لِمَا يُرِيدُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمَلِكُ الْوَارِثُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْبَاقِي الْبَاعِثُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ اللَّطِيفُ الْمُدَبِّرُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ السَّيِّدُ الدَّيَّانُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْحَنَّانُ (حاشیه ۱) الْمَنَّانُ (حاشیه ۲)

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ السُّبُّوحُ الْقُدُّوسُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْعَدْلُ الْحَكَمُ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْفَرْدُ الصَّمَدُ

حاشیه ۱ «حنّانُ» رحمتلرك الك لطف حلوه سی كوستریدر

حاشیه ۲ «منّانُ» نعمت ویرنجی دیمكدر

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hallâku'l-Hakîm*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Rezzaku Zülkuvveti'l-Metîn*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Ehadü's-Samed*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Bâki'l-Emced*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Vedudü'l-Mecîd*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Fa'alün Lima Yürîd*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Melikü'l-Vâris*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Bâki'l-Bâis*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Bâriü'l Musavvir*.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur *Lâtifü'l-Mudebbir*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Seyyidü'd-Deyyan*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Hannanu'l-Mennan*. (HAŞİYE 1) (HAŞİYE 2)

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Sübbûhu'l-Kuddüs*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Adlü'l-Hakem*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Ferdü's-Samed*.

HAŞİYE 1: *Hannan*, rahmetlerin en lâtif cilvesini gösterendir.

HAŞİYE 2: Mennan, nimet veren demektir.

Adlü'l-Hakem: adaletle hüküm veren Allah.
Bâki'l-Bâis: ebedî, daimî, sonsuz ve yeniden yaratan, sebep olan, gönderen Allah.
Bâki'l-Emced: ebedî, daimî, sonsuz ve şerefi şanı çok yüce, pek büyük olan Allah.
Bariü'l-Musavvir: bir kalıptan döker gibi, düzgün, tertipli şekil veren, tasvir eden Allah.
Ehadü's-Samed: her şey kendine muhtaç olup, kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan tek yaratıcı Allah.
Fa'alün Lima Yürid: kayyumî yer sırrıyla ve fâaliyet-i daime sıyle her an istediğini istediği gibi yapan Allah.
Ferdü's-Samed: her şeyin kendine muhtaç olup, kendisi hiç bir kimseye muhtaç olmayan, tek ve benzen olmayan Allah.
Hallaku'l-Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan Allah.
Hannan: "kullarına pek çok acıyan, merhamet eden" manasında ilâhî isim.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
İlâh: tanrı, ibadet edilmeye lâyık yegâne varlık, mabud, Allah.
Latîfü'l-Müdebbir: nazik, güzel, uygun, hoşa giden şekilde tedbir eden, düzenleyen Allah.
Melikü'l-Vâris: her şeyin sultanı olan, Vâris olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
Mennan: ihsanı bol, çok çok ihsan eden, en çok nimet veren.
Rezzak: yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
Seyyidü'd-Deyyan: herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren anlamında Cenab-ı Allah.
Sübbuhu'l-Kuddüs: noksanlığı gerektirecek şeylerden son derece münezzeh olan, izzet ve kibriya sahibi Allah.
Vedudü'l-Mecid: sonsuz övgüye lâyık yegâne şeref, azamet ve sonsuz sevgiye layık şefkat sahibi olan Allah.
Zülkuvveti'l-Metîn: yenilmez, sarsılmaz ve asla galip gelinemez kuvvet sahibi olan Allah.

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ النُّورُ الْهَادِى

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمَعْرُوفُ لِكُلِّ الْعَارِفِينَ ﴿حاشیه ۰

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمَعْبُودُ الْحَقُّ لِكُلِّ الْعَابِدِينَ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمَشْكُورُ لِكُلِّ الشَّاكِرِينَ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمَذْكُورُ لِكُلِّ الذَّاكِرِينَ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمَحْمُودُ لِكُلِّ الْحَامِدِينَ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمَوْجُودُ لِكُلِّ الطَّالِبِينَ

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ هُوَ الْمَوْصُوفُ لِكُلِّ الْمُوَحِّدِينَ

حاشیه «هُوَ الْمَعْرُفُ لِكُلِّ الْعَارِفِينَ» فقره سندن صوکره کی فقره لرك متآلی شودر که او «اله واحدی» طابیمق ایسته یورسه ك ناقی بوتون نوع بشرده گلان عارفلرك آیری آیری یوللرله، دلیللرله طابیدقلری بر معروف وار. ایشته او معروف اودر. او «اله واحد» بویله حد و حسابه کلمز أهل معرفت، حد و حسابه کلمز آیری آیری طرزده طابیدقلری بر دائك وجودی کوستر. کی طاهر اولور.

هم نوع بشرده کی حد و حسابه کلمز عابدلرك برتك معبوده عبادت ایتدکلری و او عابدلك فارشوسنده مقابل معبوده کورمه لری و مباحات و فوضانه مظهر اولمالری کوستر کی او معبودك وجودینی مضاعف تواترلرله کوستریورلر وهکذا اوته کی فقره لری قیاس ایت

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Nurü'l-Hâdî*.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur bütün arifînin (HAŞİYE) *Maruf*'u.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur bütün âbidînin hak *Ma'bud*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün şâkirînin *Meşkûr*'u.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur bütün zâkirînin *Mezkûr*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün hamidînin *Mahmûd*'u.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur bütün talibînin *Mevcud*'u.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur bütün muvahhidînin *Mevsuf*'u.

HAŞİYE: *Huve'l-Ma'rûfu likulli'l-arifîn* fıkrasından sonraki fıkraların meali şudur ki:

O İlâh-ı Vahidi tanımak istiyorsan, bak: Bütün nev-i beşerde gelen arifleri ayrı ayrı yollarla, delilleriyle tarudıkları bir Maruf var. İşte o Maruf Odur. O İlâh-ı Vahit, böyle had ve hesaba gelmez ehl-i marifet, had ve hesaba gelmez ayrı ayrı tarzda tarudıkları bir Zatın vücudu güneş gibi zahir olur.

Hem nev-i beşerdeki had ve hesaba gelmez âbidlerin bir tek Ma'bud'a ibadet ettikleri ve o ibadetin karşısında mukabele-i manevîye görmeleri ve münacat ve fuyuzata mazhar olmaları, güneş gibi, o Ma'bud'un vücudunu muzaaf tevatürle gösteriyorlar.

Ve hakeza, öteki fıkraları kıyas et.

âbidîn: Allah'a ibadet eden kullar.
arifîn: arifler, bilenler, irfan sahipleri.
ehl-i marifet: Allah'ı bilen, tanıyan ve daha fazla tanımak için çaba harcayan mü'minler.
fıkra: kısa, ince ve derin anlamlı söz.
hak: doğru, gerçek.
hakeza: bunun gibi, buna benzer şekilde.
hamîdîn: hamd edenler, hamidler.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hüve l-Ma rûfü likullî'l-arifîn: O bürün anlayış sahibi insanlarca bilinen ve tüm varlıkların bildirdiği Ma'rûf olan Allah'tır.
İlâh: tanrı, İbadet edilmeye lâyık yegâne varlık, ma'bud, Allah.
İlâh-ı Vahid: ortağı olmayıp bir olan ve ibadete layık yegâne varlık olan Allah.
kıyas: karşılaştırma.
ma'bud: kendisine ibadet olunan Allah.
Mahmûd: övülmüş, övülmeye değer.
Maruf: her şeyi hakkıyla bilen ve yarattıkları tarafından bilinen Allah.
Meşkûr: verdiği bütün nimetlere karşı teşekküre layık, şükür edilen Allah.
mevcut: var olan.
mevsuf: bir sıfatla tavsif edilen.
Mezkûr: zikredilen, kullan ve mahlukatı tarafından zikredilip anılan (Allah).
muvahhidîn: Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar.
muzaaf tevatür: birbirine kuvvet veren ve birbirini destekleyen doğru haber.
nev-i beşer: insanlık, insanoğlu.
Nurü'l-Hadî: hidayet yolunu gösteren, hidayet bahşeden nur olan Allah.
şâkirîn: şükredenler, gördüğü iyiliğe karşı minnet duyup dua edenler.
talibîn: isteyenler, talep edenler.
zâkirîn: zikredenler, hatırlayıp ananlar.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur bütün muhibbînin hak *Mahbub*'u.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur bütün müridinin *Mergub*'u.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur bütün münîbînin (HAŞIYE 1) *Maksud*'u.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur bütün cenânın (HAŞIYE 2) *Maksud*'u.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur bütün enâmın (HAŞİYE 3) *Mucid*'i.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur her zamanda *Mevcud*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur her mekânda *Ma'bud*.

Allah'tan başka ilâh yok, Odur her lisanda *Mezkûr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur her ihsan için *Meşkûr*.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur imtinansız *Mun'im*.

Allah'tan başka ilâh yok; budur Allah'a imanım.

Allah'tan başka ilâh yok, budur Allah'tan emânım.

Allah'tan başka ilâh yok; budur Allah katında emanet.

Allah'tan başka ilâh yok; budur hak ve hakikat.

Allah'tan başka ilâh yok; budur iz'an ve sıdk.

Allah'tan başka ilâh yok; budur ibadet, Onadır kulluk.

Allah'tan başka ilâh yok; Odur *Melikü'l-Hakku'l-Mübin*.

Muhammed (ASM) Allah resulü; Odur *Sadıku'l-Va'di'l-Emin*.

❖ ❖ ❖

HAŞİYE 1: *munîb*: kâinattan yüzünü çeviren ve Bâkî-i Hakikî ye muteveccih olan kimse.

HAŞİYE 2: *cenan*: kalb.

HAŞİYE 3: *enâm*: mahlûkat.

cenan: gönül, kalb, yürek
emân: emnilik, güvenlik, korkusuzluk.
emanet: güvenilen kimseye bırakılan şey
enam: bütün yaratıklar, yaratılmış olan canlılar
hak: doğru, gerçek.
hak: doğru, gerçek
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
İhsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama
ilah: tanrı, ibadet edilmeye lâyık yegâne varlık, ma'bud, Allah.
iman: inanma, inanç, itikat.
imtinan: minnet, binsine yap tığı iyiliği başına kakmak.
iz'an: basiret, feraset, anlayış, kavrayış, akıl, zeka
lisan: dil
Ma'bud: kendisine ibadet olunan, kulluk edilen Allah
mahbup: sevilmiş, sevilen, sevgili
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye
mekân: yer, mahal
Melikü'l-Hakku l-Mübin: her şeyi layık olduğu şekilde açıklayan ve her şeyin sırrını hak olan Cenâb-ı Allah'ın bir ismi
mergup: rağbet edilen, beğenilen, istenen, çok değer verilen.
meşkur: teşekküre layık, teşekkür edilecek, şükredilen
mevcut: var olan
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mucit: yaratan, yoktan var eden
muhibbin: sevenler, dost olanlar
münibin: günahları terk ile hakka dönenler
Mun'im: nimet veren, ikram eden, yedirip içiren, nimetlendiren Allah.
müridin: isteyenler, talep edenler
resul: elçi, Allah'ın elçisi, peygamber
Sadıku'l-Va'di'l-Emin: verdiği şeyi yerine getireceğinden emin olunan, ahdine sadık olan Cenâb-ı Hak
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakikat.

اَلفَصلُ الثّالِثُ مِنَ البَابِ الرّابِعِ

اكثر اقطابك و بالخاصه عوث گيلانيك هر صباح وردلريك فاتحه‌سى حكمنده بش آلتى سطر تمجيد وتعظيم بيم انجون اوروں بر سلسل تفكّرك چكرده‌گى حكمه كحوب طوقسان طوقور مرتب معرفت و توحيده اشارت بوعندن بر سلسل معنوى ويرمش او طوقسان طوقور مرتبه‌سندن بعضى طوقور مرتبه سى بوراده ذكر ايدلدى. او اشاراتك هر بر فقره‌سنده ايكى جهتله ذات اقدسه نظار بر حاضر مشهود وصيغتيله شهادت ايدر معناسيله «الله شهيدٌ» تعبيرله افاده ايديليور و امثالريك بربرى آرقه‌سندن كلوب كچمه سندن ظاهر ايدن سلسله نك اشارتنه «على الله دليلٌ» ديه دلالت ايدر معناسنده افاده ايديلمشدر.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَصْبَحْنَا «حاشيه»

وَاَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ وَالْكِبْرِيَاءُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ؛

وَالْعَظَمَةُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالْهَيْبَةُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ

حاشيه «اصبحنا» بر صباحه كيردك؛ بو صباحك ملكنده الله شاهددر. بو بانده ايكى نكته وار.

برنجى نكته شودركه هرشى حال حاضر وجوديله جناب حقك وحوديه و وحدته شهادت ايتدكلرى كبى منتظما تدلّل اندوب آرقه سنده امثالرنه بر ويرمك انجون كسمه سيله بر تجدّد صورتى آلتنده عظم بر سلسله يى كوسترمكله جناب حقك وحود و وحدانيته دليل دمكدر

Dördüncü Babın İkinci Faslı

Ekser aktabın ve bilhassa Gavs-ı Geylânî'nin her sabah virtlerinin fatihası hükmünde beş altı satır-ı temcît ve tazîm, benim için uzun bir silsile-i tefekkürün çekirdeği hükmüne geçip, doksan dokuz mertebe-i marifet ve tevhide işaret nev'inden bir sumbul-ı manevî vermiş. O doksan dokuz mertebesinden yetmiş dokuz mertebesi burada zikredildi. O işaratın her bir fıkrasında ıkı cihetle Zat-ı Akdes'e bakar.

Biri, "Hazır, meşhut vaziyetiyle şahadet eder" manasıyla, "lillâhi şehîdun" tabiriyle ifade ediliyor. Ve emsallerinin birbirin arkasından gelip geçmesinden tezahur eden silsilenin işaretine, "Alâllahi delîlun diye delâlet eder" manasında ifade edilmiştir.

بسم الله الرحمن الرحيم

Asbahnâ. (HAŞİYE)

Sabahın mülkü Allah'a şahit; kibriya ise Allah'a delildir.

Azamet Allah'a şahit; heybet ise Allah'a delildir.

HAŞİYE: *asbahnâ.* Bız sabaha girdik. Bu sabahın mülkü de Allah'a şahittir.

Bu babda ıkı nükte var.

Birinci Nükte şudur ki: Her şey, hâl-i hazır vücuduyla Cenab-ı Hakkın vücuduna ve vahdetine şahadet ettikleri gibi, muntazaman tebeddül edip arkasında emsallerine yer vermek için gitmesiyle bir tecedduit suretî altında azîm bir silsileyi göstermekle, Cenab-ı Hakkın vücut ve vahdaniyetine delil demektir.

aktap: kutuplar, belli bir yerde ve memlekettekı evlıyaların başı olan Allah dostları, büyük zatlar
alellahi delil: Allah'a delildir
asbahnâ: bız sabaha girdik
azamet: buyukluk
azım: buyuk
bab: kısım, bolum, bahis
bilhassa: ozellikle, mahsus
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı, buyuklük ve yucelik sahibi olan Allah
cihet: yan, yon, taraf
delâlet: delil olma, gosterme
delil: doğru yolu gosteren ız, kanıt.
ekser: en coк, daha ziyade
elhasıl: ozetle, hulasa olarak
emsal: eşler, benzerler, musaller
fasıl: bolum
fatiha: başlangıç, gırış
fıkra: bolüm, paragraf, nukte, anekdot
hal-i hazır: şu hal, şımdıkı durum
haşiye: dipnot, açıklayıcı
heybet: yücelik, haşmet, gorkemlilik
hükmünde: yennde, degerinde
ifade: anlatma, açıklama
işaret: gosterme, bildirme
kibriya: azamet, buyukluk
lillâhi şahidün: Allah ıçın şahittir
mertebe: derece, basamak
meşhut: gorunen, şahadet edilen
muntazaman: duzenlı olarak
nevi: çeşit, tur
satır-ı temcit: Cenab-ı Hakkı oven sena eden cumle, satır
silsile: birbırını takıp eden şeylerin meydana getirdıgı sıra
silsile-i tefekkür: tefekkür dairelen, duşunce halkaları.
suret: şekil, gorunum, bıçım.
sumbul-ı manevi: manevi sumbul, çıçeğı
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şahit: tanık.
tabir: ifade, soz
tazim: hurmet, saygı
tebeddul: degışme, bır şeyı bedel olarak venp başka şey alarak degısıklık yapılması
tecedduit: yenılenme, yenılık.
tevhit: bırlemek, Allah ın bır oldugunu ve Ondan başka Ilah olmadıgına ınanmak.
tezahur: ortaya çıkma, meydana çıkma, gorunme.
vahdaniyet: bırlık, Allah ın bır oluşu hakıkatı
vahdet: bırlık.
vaziyet: durum, hâl
virt: zıkır, belli zamanlarda, belli sayıda, belli dualanın zıkır olarak belli bıçımde ve duzenlı şekılde okunması
Zat-ı Akdes: her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zikir: anma, hatırlama

Kuvvet Allah'a şahit, kudret ise Allah'a delildir.

Nimetler Allah'a şahit, [HAŞİYE] daimî in'amlar ise Allah'a delildir.

Elhâsıl, شهيدٌ fıkrasıyla hâl-i hazır vücudunu ve دليلٌ cümlesiyle de gelip geçen emsallerinin terkibinden teşekkül eden silsilesini gösteriyor.

İkinci Nükte: Kaide-i nahviye ile, الْأَلاءُ للهِ شهيدةٌ demek lâzım gelirken, للهِ شهيدٌ deniliyor. Çünkü, her bir الْأَلاءُ tek başıyla bir şahittir. شهيدٌ mezkûr lâfzıyla, her bir fert şahadet eder manasını ifade ediyor. Eğer شهيدةٌ deseydi, cemaatın manasını ifade ederdi. Meselâ, والرُّبُوبِيَّةُ للهِ شهيدٌ denilmiyor. Çünkü rububiyetten murat, Cenab-ı Hakkın rububiyetiyle ettiği terbiyeler, tedbirler şahadet ediyor demektir. Nefs-i rububiyet görünmüyor, fakat onun esen olan terbiyeler ve tedbirler görünüyor ki, görünen şeylen şahit yapmak için شهيدٌ denilmiş. Eğer شهيدةٌ denilseydi, doğrudan doğruya rububiyete racî olurdu.

(1) اِنَّ رَحْمَةَ اللهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ayetinin dahi, rahmet müennes iken قريبةٌ denmeyip قريبٌ denmesinin nüktesi, güneş hükmündeki âlî, kullî rahmetin yakınlığını ifade etmekten ziyade, o güneşin şuaları olan hususî ihsanlar murat edildiğinden, her bir muhsine yakın bir ihsan görülür. İhsan lâfzı ise müzekkerdir, onun hakkı قريبٌ'dur. Hem Cenab-ı Hakkın muhsinlere rahmetiyle karip olduğunu ifade içindir ki, قريبةٌ denilmedi.

HAŞİYE: Bunun emsalinde شهيدةٌ lâzım gelirken müzekker lâfzı bulunması, اِنَّ رَحْمَةَ اللهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ'deki قريبةٌ yerine قريبٌ'deki nükte içindir. Bazı yerde cemaat gelse de, kull-i vahit murat olduğundan, müzekker lâfzı olan شهيدٌ zikredilmiştir.

---

1. Allah'ın rahmeti iyilik yapan ve iyi kullukta bulunanlara muhakkak ki pek yakındır. (A'raf suresi, 56.)

âlî: yüce, yüksek.
delîl: doğru yolu gösteren, iz, kanıt.
emsal: eşler, benzerler, misaller.
ihsan: bağış, ikram.
kaide-i nahiv: Arapça dil bilgisi kuralları.
karip: yakın.
kudret: güç, kuvvet.
küllî: bütüne ait olan, genel.
kull-i vahit: tek bir bütün.
lafız: söz.
mezkûr: zikredilen, söylenen, anılan.
muhsin: ihsan eden, bağış yapan.
murat: istek, dilek, amaç, gaye.
müennes: dişi, kadın.
müzekker: erek.
nefs-i rububiyet: rububiyetin kendisi. Allah'ın her zaman, her yerde, her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi, tedbir ve sahipliği ve besleyiciliğinin aslı, özü.
nükte: ince ve derin manalı söz.
racî: yönelik.
rahmet: merhamet, şefkat, acıma.
silsile: zincir, sen, dizin.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şahit: tanık.
şuaî: ışın, ışık demeti.
terkip: parçaların bir araya gelip bir bütün oluşturması.
teşekkül: şekillenis, oluş, kuruluş.
zikretmek: anmak.
ziyade: fazla, çok.

Hüsun Allah'a şahit, cemal-i sermedî ise Allah'a delildir.

Celâl Allah'a şahit, kemal ise Allah'a delildir.

Azamût (HAŞİYE 1) Allah'a şahit; ceberut (HAŞİYE 2) ise Allah'a delildir.

Rububiyet Allah'a şahit, ulûhiyet-i mutlaka ise Allah'a delildir.

Saltanat Allah'a şahit, arz ve semavat orduları ise Allah'a delildir.

Kazalar (HAŞİYE 3) Allah'a şahit; takdir (HAŞİYE 4) ise Allah'a delildir.

Terbiye Allah'a şahit; tedbir ise Allah'a delildir.

Tasvir Allah'a şahit, tanzim ise Allah'a delildir.

HAŞİYE 1: *el azamût*: mübalâğalı azamet.

HAŞİYE 2: el-ceberut: azamûtun daha bâtını ve daha daimîsi.

HAŞİYE 3: *el-akziyetu*: hâl-i hazır ve cüz'iyatın mahsus ve muntazam mıkdarları, Fâtır-ı Hakîm'in vücuduna şahadet ettikleri gibi.

HAŞİYE 4: *et-takdir*: Küllî şeylerin ve cüz'iyatın zevaliyle başka bir takdırın ve muntazam bir mıktarın tezahurune, o Fâtır-ı Hakîm'in vücuduna delâlet ederler. Âdeta hayattaki intizamat-ı kazaîye şahadet ve hayat ve mevtin munavebeleri içindeki tecelli-i kader ve muntazamâne takdire, ihya ve imate delâlet ediyor demektir. Meselâ, terbiye, vücudunu şerâıtı dahilinde idare etmek, ve tedbir, onu değiştirmek, ve her biri ayrı ayrı delâlet eder. Sair fıkraları buna kıyas et.

arz: yer, dünya.
azamut: azamet, kibriya, büyüklük.
ceberut: aşırı büyüklük.
celal: büyükluk, azamet, heybet.
cemal-i sermedî: sonsuz güzellik.
cüz'iyat: az ya da küçük olanlar, tekler.
dâimî: sürekli, devamlı.
delâlet: işaret, belirti.
delil: doğru yolu gösteren, iz, kanıt.
hâl-i hazır: şu hâl, şimdiki durum.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hüsun: güzellik.
İn'âm: nimet verme, nimet lendirme.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, her konuda Allah'ın hükmünün yürümesi.
kemal: olgunluk, erginlik, mükemmellik.
muntazam: düzenli, tanzim edilmiş.
muntazamâne: düzenli olmaya yaraşır şekilde.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, ikram.
rububiyet: Allah'ın her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve sahipliği ve besleyicilliği, keyfiyeti, özelliği.
saltanat: hükümranlık, egemenlik.
semavat: semalar, gökler.
şahit: tanık.
şerait: şartlar.
takdir: İlâhî takdir, kader, tayin etme, miktarını belirleme, bir şeyi kendi sınırları içinde ölçüleme.
tanzim: düzenleme, tertipleme, sıralama.
tasvir: resmini yapma, biçimlendirme.
tedbir: önlem, bir işin sonunu düşünüp ona göre davranma.
terbiye: yetiştirme, eğitme; besleyip büyütme.
ulûhiyet-i mutlaka: hiçbir kayda ve şarta bağlı olmaksızın ilâh olma, Allah'ın bütün varlıkların tek İlâhı olması.
zeval: sona erme, bitme, ölme.

Tezyin Allah'a şahit, tevzin ise Allah'a delildir.

Itkan [HAŞİYE 1] Allah'a şahit, cûd ise Allah'a delildir.

Halk Allah'a şahit, icad-ı daimî ise Allah'a delildir.

Hukum Allah'a şahit, emir ise Allah'a delildir.

Mehasin Allah'a şahit, letaif [HAŞİYE 2] ise Allah'a delildir.

Mehâmid [HAŞİYE 3] Allah'a şahit, medâih ise Allah'a delildir.

Ibadat Allah'a şahit; kemalât [HAŞİYE 4] ise Allah'a delildir.

Tahiyyat [HAŞİYE 5] Allah'a şahit; berekât ise Allah'a delildir.

HAŞİYE 1: *el-itkan*, ehemmiyetli ve sanatlı yapılmasıdır.

HAŞİYE 2: *el-letaifü* görünen mehasinin zevaliyle manevî ve misalî suretlerine "letaif" irade edilmiştir. Veyahut o gelip geçen silsilenin mehasinü murattır.

HAŞİYE 3: *mehâmid*: hazır hamdleri murat edip, medâih, daimî ve sabit senalardır ki, güya hazır hamdlerin mazi ve müstakbeli ihata eden silsile-i emsalinden tezahür eden senalardır.

HAŞİYE 4: *kemalât*: ma budiyeti iktiza eden kemalât demektir; yani, âbidler ibadetleriyle gitse de, ma budiyeti istilzam eden kemalât bâkidirler ve bütün gelen silsilelerin geçenler yerine ibadete sevk eder.

HAŞİYE 5: *ve't-tahiyyatü*: Yani, bütün zihayatların, âsâr-ı hayatlarını muntazaman murad-ı İlâhî dairesinde gösterdikleri cihetle Sânı-ı Zülcelâl'lerinin sanatını alkışlıyorlar. Nasıl ki, bir zat hariçte bir makine yapsa, o makinenin başında bir fonograf, bir fotoğraf gibi ayrı ayrı, kendi kendine işler, konuşur, yazar, muhabere eder cihazat bulunsa, o adamın istediği tarzda işlese, neticelerini güzelce verse, o makineye bakan nasıl kı

âbid: ibadet ve kulluk eden
asar-ı hayat: hayat belirtileri, işaretleri
berekât: bolluklar, bereketler
cihet: yön, taraf
cûd: cömertlik, el açıklığı
daimî: sürekli, devamlı
delil: doğru yolu gösteren iz, kanıt
fonograf: ses kayıt cihazı, gramofon
halk: yaratma, yaratış
hamd: övme, yüceltme, methetme
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
hükûm: karar, emir, kumanda
kuvvet: kudret.
ibadat: ibadetler
icad-ı daimî: devamlı olarak vücuda getirmek, yoktan var etmek.
ihata: kapsama, kuşatma, bir şeyin etrafını sarma.
iktıza: lazım gelme, gerekme
irade: istek, büyrük, güç
istilzam: gerekirme, gerekli görme
itkan: pürüzsüz ve sağlam yapma
kemalât: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
letaif: latifeler, manevî duygular, hoş ve güzel hisler
manevî: madde dışı olan, ruhî, manaya ait olan
mazi: geçmiş
medâih: methetmeler, övmeler
mehâmid: şükür ve hamdler, medihler, sebeb-i şükür ve hamd olan haller
mehâsin: güzellikler
misalî: numuneye ait, örnekli
muhâbere etmek: haberleşmek, yazışmak.
murad-ı İlâhî: Allah'ın dileği, emri
murat: istek, irade
müstakbel: gelecek.
Sânı-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sena: övgü.
sevk etmek: ulaştırmak.
silsile: silsile, dizin, sen.
suret: biçim, tarz, nüsha, kopya.
tahiyyat: tahiyyeler, hediyeler, selâmlar, canlıların, varlıkların sanatkârlarına hayat hediyelerini sunmaları, ağacın meyve, koyunun süt, güneşin ışık vermesi onların tahiyyesi, hediyesi, armağanıdır
tevzin: ölçülü hâle koyma
tezahür etme: ortaya çıkma, belirme, görünme
tezyin: süsleme
zeval: sona erme, kaybolma, batma
zihayat: hayatlı, canlı

وَالصَّلَوَاتُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالطَّيِّبَاتُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ

وَالْمَحْلُوقَاتُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالْحَوَارِقُ الْمَاضِيَةُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ

وَالْمَوْجُودَاتُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالْمُعْجِزَاتُ الْآتِيَةُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ

وَالسَّمٰوَاتُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالْعَرْشُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ

وَالشُّمُوسُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالْأَقْمَارُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ

وَالنُّجُومُ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالسَّيَّارَاتُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ

وَالْجَوُّ بِتَصَرُّفَاتِهِ وَأَمْطَارِهِ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالْأَرْضُ عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ

بولونسه او آدملك ايسته دكى طرزده ايشله مه نتيجه لرينى گورلجه ويرسه او ماكينه يه ناقان ناصل كه او آدمى ماشآءالله وبارك الله لر ايله آلقيشلار، معنوى هديه لر ويرر. عيناً او ماكينه ده اوندن مقصود اولان نتيجه لرى اثرلرى مكمل اظهار ايتمكله او جهاراتك لسان حاليله صنعتكارينى تقديرلر و تحسينلر و معناً ماشآء الله لرله تبريك ايدوب آلقيشلار تحيه لر و هديه لر ويرر. ايشته بوتون دى حياتك هربرسى ناشده پك چوق مختلف نوعرافلر مطوعرافلر تلعراف و تلفون ماكينه لرى گبى چوق ماكينه لر وار. اونلر خلطلرنده كى نتائجى مقصدلرى نهايت درجه ده مكمل كوستردكلرندن حياتلرينك تظاهراتيله تحيات تعبير ايديلان معنوى آلقيشلار، هديه لر، تبريكلر و تحسينلرله صانع ذوالجلالنك تسبيحاتنى هم كمالات صنعتنى اعلان ايديورلر ديمكدر. بر انسه «التَّحِيَّاتُ» ديمكله كندى لسانمزله او تحياتلرى ياد ايدوب كندى حسابمزه دركاه الهيه يه تقديم اتمه رز. دائما لسان او ماكينه لردن بريسيدر. و اوندن مطلوب نتيجه لردن برحسبى بر ترجمانلغدر.

Salâvat Allah'a şahit; tayyibat ise Allah'a delildir.

Mahlûkat Allah'a şahit; havarik-ı mazı ise Allah'a delildir.

Mevcudat Allah'a şahit; mu'cizat-ı istikbal ise Allah'a delildir.

Semavat Allah'a şahit; Arş ise Allah'a delildir.

Güneşler Allah'a şahit; aylar ise Allah'a delildir.

Yıldızlar Allah'a şahit; seyyareler ise Allah'a delildir.

Cevv-ı sema, ondaki tasarrufat ve yağmurlarıyla Allah'a şahit, arz ise Allah'a delildir.

---

o adamı "Maşaallah," "Bârekâllah"larla alkışlar, manevî hediyeler verir. Aynen, o makine de, ondan maksut olan neticeleri, eserleri mükemmel izhar etmekle, o cihazatın lisan-ı hâliyle sanatkârını takdirler ve tahsinler ve manen "Maşaallah"larla tebrik edip alkışlar, tahiyyeler ve hediyeler verir.

İşte, bütün zîhayatın her birisi, başında pek çok muhtelif fonograflar, fotoğraflar, telgraf ve telefon makineleri gibi çok makineler var. Onlar, hilkatlerindeki netaici, maksatları nihayet derecede mükemmel göstermekleriyle, hayatlarının tezahuratıyla, "tahiyyat" tabir edilen manevî alkışlar, hediyeler, tebrikler ve tahsinlerle, Sâni-i Zülcelâl'inin tesbihatını, hem kemalât-ı sanatını ilân ediyorlar demektir. Biz ise, et-tahiyyatü demekle, kendi lisanımızla o tahiyyatları yâd edip, kendi hesabımıza dergâh-ı İlâhîye takdim ederiz. Zaten lisan o makinelerden birisidir ve ondan matlûp neticelerden birincisi, bir tercumanlıktır.

arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası
arz: yer, dünya
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve berekâtlı kılsın
cevv-i sema: gökyüzü, gök boşluğu
cihazat: manevî aletler. Bu zumlu aletler, azalar, organlar
delil: doğru yolu gösteren, iz, kanıt
fonograf: ses kayıt cihazı, gramofon
havarik-ı mazi: geçmişteki acayip ve garip hâdiseler
hilkat: yaratılış
ilan etmek: duyurmak.
İzhar etmek: açığa vurmak, göstermek
kemalât-ı sanat: sanat mükemmellikleri
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahlûkat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar
maksut: istenen, arzu edilen, kastedilen şey
manen: iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, ruhça
maşaallah: Allah'ın istediği gibi. Allah'ın dediği olur. Allah dilemiş ne güzel yaratmış.
matlup: talep edilen, istenen
mevcudat: var olan her şey
mu'cizat-ı istikbal: gelecek ile ilgili mu'cizeler
muhtelif: farklı, çeşitli
netaic: neticeler, sonuçlar
nihayet: son, bitim,
salavat: ibadetler, şükürler, dualar. Hazret-i Peygamber'e rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gösterme
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
semavat: semalar, gökler
seyyare: gezegen, yıldız
şahit: şahıdlık, tanıklık.
tahsin: güzel yapma, güzelleştirme
takdim etmek: sunmak.
tasarrufat: tasarruflar, kullanımlar
tayyibat: iyi ve güzel işler, hareketler
tahiyye: manevî hediyeler
takdir: kader, tayin etme, ölçüsünü, miktarını belirleme
tercüman: çevirici, çevirmen
tesbihat: tesbihler. Allah'ın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel özelliklere sahip olduğunu ifade eden sözler
tezahurat: görünüşler, belirmeler, ortaya çıkmalar
yâd etmek: anmak, hatırlamak.
zihayat: hayatlı, canlı

يعني. وَالْقُدْرَةُ الظَّاهِرَةُ فِي الْأَرْضِ، وَالْحِكْمَةُ الْبَاهِرَةُ فِيهَا، وَالصَّنْعَةُ الْمُكْمَلَةُ فِيهَا، وَالصِّبْغَةُ الْمُتْرِنَةُ فِيهَا، وَالنِّعْمَةُ الْمُتَنَوِّعَةُ فِيهَا، وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ فِيهَا عَلَى اللهِ دَلِيلٌ ۞

وَالْقُرْآنُ بِأُلُوفِ آيَاتِهِ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَمُحَمَّدٌ بِآلَافِ مُعْجِزَاتِهِ عَلَى اللهِ دَلِيلٌ ۞

وَالْبِحَارُ بِعَجَائِبِهَا وَغَرَائِبِهَا لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالنَّبَاتَاتُ بِأَوْرَاقِهَا بِأَزْهَارِهَا بِأَثْمَارِهَا عَلَى اللهِ دَلِيلٌ ۞

يَعْنِي فَالنَّبَاتَاتُ الْمُتَرَبِّيَاتُ الْمُتَزَهِّرَاتُ الْمُثْمِرَاتُ الْمُسَبِّحَاتُ بِأَوْرَاقِهَا، وَالْحَامِدَاتُ بِأَزْهَارِهَا، وَالْمُكَبِّرَاتُ بِأَثْمَارِهَا، عَلَى اللهِ دَلِيلٌ ۞

وَالْأَشْجَارُ بِأَوْرَاقِهَا الْمُسَبِّحَاتِ وَأَزْهَارِهَا الْحَامِدَاتِ وَأَثْمَارِهَا الْمُكَبِّرَاتِ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالْحَيَوَانَاتُ الْمُكَبِّرَاتُ، وَالْحُوَيْنَاتُ الْمُسَبِّحَاتُ، وَالطُّيُورَاتُ الْحَامِدَاتُ، وَالطُّيُورَاتُ الصَّافَّاتُ الْمُهَلِّلَاتُ عَلَى اللهِ دَلِيلٌ ۞

وَالْإِنْسُ وَالْجِنُّ بِعِبَادَاتِهِمْ وَصَلَوَاتِهِمْ فِي مَسْجِدِ الْكَائِنَاتِ لِلّٰهِ شَهِيدٌ ۞ وَالْمَلَكُ وَالرُّوحُ فِي مَسْجِدِ الْعَالَمِ بِتَسْبِيحَاتِهِمْ وَعِبَادَاتِهِمْ عَلَى اللهِ دَلِيلٌ ۞

Yanı, arzın yüzündeki kudret-i zahıre, hikmet-i bâhıre, sanat-ı mükemmele, sıbgat-ı mütezeyyine, nimet-i mütenevvia ve rahmet-i vâsıa Allah'a birer delildir.

Kur'ân bınler âyâtıyla Allah'a şahıt; Muhammed (ASM) ıse bınler mu'cizatıyla Allah'a delildir.

Denızler, acayıp ve garaıbiyle Allah'a şahıt; nebatat ise yapraklarıyla, çiçekleriyle ve meyveleriyle Allah'a delildir.

Yani, yapraklarıyla tesbih eden, çiçekleriyle hamd eden, meyveleriyle tekbir getiren o süslendirilmiş, çiçeklerle bezenmiş ve meyvelerle yüklenmiş nebatlar, Allah'a delildir.

Ağaçlar, tesbih eden yapraklarıyla ve hamd eden çiçekleriyle ve tekbır getıren meyvelerıyle Allah'a şahıt, tekbir getıren hayvanat, tesbıh eden huveynat, hamd eden kuşçuklar ve cevv-i semada kanat çırpan tehlil edici kuşlar ise Allah'a delildir.

İnsanlar ve cinler, kâinat mescidinde kıldıklan namaz ve ıbadetlerıyle Allah'a şahıt, melâıke ve ruhanıyat ıse âlem mescidinde yaptıklan ibadat ve tesbihatıyla Allah'a delildir.

acayıp: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
alem: dünya, cihan, kâinat.
arz: yer, dünya
ayat: Kur'ân ayetleri.
cevv-i sema: gökyüzü, hava âlemi, hava boşluğu.
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en muhım sakını
delil: doğru yolu gösteren, ispat eden, şahıt, tanık.
garaıp: tuhaf, şaşılacak, hayret edilecek şeyler
hamd: methetme, övme, yüceltme
hayvanat: hayvanlar
hikmet-i bahıre: geniş ve bol yük hikmet, faydalılık
huveynat: küçücük hayvanlar, mikroplar, hücreler
ıbadat: ibadetler
ıbadet: Allah a karşı kulluk vazifesini yapma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kudret-i zahıre: Cenab-ı Hakkın gözle görülen kudret
melaike: melekler
mu cizat: mu cizeler, olağanüstü haller
nebat: bitki
nebatat: bitkiler
nimet-i mütenevvia: ıyılıklerin, lutuflann, İhsanlann çeşitleri, rurleri.
rahmet-ı vâsıa: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.
ruhanıyat: ruhlar âlemınde yaşayan varlıklar
sanat-ı mükemmele: mükemmel sanat.
sıbgat-ı mütezeyyin: süslü boya
tehlil: Allah tan başka ilah olmadığını ifade etme. La ilahe illallah sözünü tekrarlama. lâ ilahe illallah deme
tekbir: yüceltme. Allah ı ululama
tesbih: Allah ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına uygun ifadelerle anma
tesbihat: Cenab ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler

وَالصَّنْعَةُ لِلّٰهِ فَالْمَدْحُ لِلّٰهِ ۞

وَالصَّنْعَةُ لِلّٰهِ فَالثَّنَاءُ لِلّٰهِ ۞

وَالنِّعْمَةُ لِلّٰهِ فَالشُّكْرُ لِلّٰهِ ۞

وَالرَّحْمَةُ لِلّٰهِ ۞ فَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞

❖ ❖ ❖

Sanat Allah'ındır; öyle ise medih de Allah'a aittir.

Sıbgat Allah'ındır; öyle ise sena da Allah'a aittir.

Nimet Allah'ındır; öyle ise şükür de Allah'a aittir.

Rahmet Allah'ındır; öyle ise hamd de Allah'a mahsustur ki, O bütün Âlemlerin Rabbidir.

ait: bir şeyle ilgili olan.
âlem: dünya, kâinat, evren.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
mahsus: özel.
medih: övmeye ve methetmeye sebep olan şey.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, ikram.
Rab: yaratan, besleyen, terbiye edip eğiten Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık.
sena: överek bahsetme, övme, methetme.
sıbgat: boyalar, renkler.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk, teşekkür etme.

فِي شَهَادَةِ:
نَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ

مَقَامَاتٌ

اَلْمَقَامُ الاَوَّلُ

اَللّٰهُمَّ، يَارَبَّ مُحَمَّدٍ الْمُخْتَارِ، وَيَارَبَّ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَيَارَبَّ النَّبِيِّينَ وَالاَخْيَارِ، يَارَبَّ الصِّدِّيقِينَ وَالاَبْرَارِ، يَارَبَّ الصِّغَارِ الْكِبَارِ، يَارَبَّ الْحُبُوبِ وَالاَثْمَارِ، يَارَبَّ الاَنْهَارِ وَالاَشْجَارِ، يَارَبَّ الصَّحَارٰى وَالْقِفَارِ، يَارَبَّ الْعَبِيدِ وَالاَحْرَارِ، يَارَبَّ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لِلّٰهِ ۞

اَمْسَيْنَا وَاَصْبَحْنَا نُشْهِدُكَ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ صِفَاتِكَ الْمُتَقَدِّسَةِ؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ اَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ مَلَكَتِكَ الْعُلْيَا؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ مَخْلُوقَاتِكَ الشَّتّٰى؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ اَنْبِيَآئِكَ الْعُظْمٰى، وَجَمِيعَ اَوْلِيَآئِكَ الْكُبْرٰى، وَجَمِيعَ اَصْفِيَآئِكَ الْعُلْيَا؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ اٰيَاتِكَ التَّكْوِينِيَّةِ الَّتِي لا تُعَدُّ وَلاَ تُحْصٰى؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ مَصْنُوعَاتِكَ الْمُرَيَّنَاتِ الْمَوْزُونَاتِ الْمَنْظُومَاتِ الْمُتَمَاثِلاَتِ؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ ذَرَّاتِ الْكَآئِنَاتِ الْعَاجِزَاتِ

تَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ [1]

CÜMLESİNİN ŞAHADETİNE DAİR

İki Makamdır.

BİRİNCİ MAKAM

Ey bu âlemde seçilmiş Muhammed'in (ASM) Rabbi, ey cennetin ve cehennemin Rabbi, ey enbıya ve ahyarın Rabbi, ey sıddıkîn ve ebrarın Rabbi, ey âlemlerde küçük ve büyük her şeyin Rabbi, ey habbelerin ve meyvelerin Rabbi, ey enhar ve eşcarın Rabbi, ey sahraların ve ovaların Rabbi, ey kölelerin ve hürlerin Rabbi, ey leyl ve neharın Rabbi olan Allah'ım!

Akşama erdiğimizde ve sabaha girdiğimizde hep Seni şahit tutarız; Senin bütün mukaddes sıfatlarını şahit tutarız; Senin bütün Esma-i Hüsnanı şahit tutarız, Senin yüce âlemlerdeki bütün meleklerini şahit tutarız; Senin muhtelif mahlûkatının hepsini şahit tutarız; Senin büyük peygamberlerinin hepsini şahit tutarız; Senin büyük evliyalarının hepsini şahit tutarız; Senin bütün yüksek asfıyalarını şahit tutarız; Senin had ve hesaba gelmeyen tekvinî ayetlerinin hepsini şahit tutarız, Senin hilkatte birbirine benzeyen bütün muzeyyen, mevzun ve manzum masnuatını şahit tutarız, kendileri âciz, camit ve cahil oldukları hâlde Senin havl ve kuvvetinle ve emir ve izninle

1. Şahadet ederiz ki Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (ASM) Onun resuludur

âciz: gücü yetmez, güçsüz
ahyar: hayırlı kimseler, iyiler, iyi işler yapanlar
âlem: dünya, kâinat, evren
asfiya: Hz. Peygamberin (asm) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan alım zatlar
ayet: açık belirti, işaret, Allah'ın varlığına delil olan şey, Kur'ân'ın her bir cümlesi
bab: kısım, bölüm, konu
cahil: bilgisiz, bilmeyen, habersiz
camit: cansız
dair: alâkalı, ait, ilgili
ebrar: iyiler, dindarlar, sözü özü doğru olanlar
emir: buyruk
enbıya: nebîler, peygamberler
enhar: nehirler, ırmaklar, çaylar
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
eşcar: ağaçlar
evliya: erenler, veliler, Allah dostları
habbe: tohum, bitki tanesi
had ve hesaba gelmemek: pek çok, ölçüsü sınırı olmamak
hal: durum, vaziyet
havl: güç, kuvvet
hilkat: yaratma, yaratılış
hür: bağımsız, özgür, köle olmayan
köle: hür olmayan, birinin emri altında olan, esir, kul
leyl: gece
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar
makam: durak, bölüm
manzum: düzenlenmiş, vezinli, ölçülü
masnuat: sanatla yapılmış şeyler, eserler
mevzun: vezinli, tartılı, düzgün
muhtelif: çeşitli, farklı
mukaddes: mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, temiz
müzeyyen: süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış
nehar: gündüz
peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebî, resul
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah
sahra: çöl, ova
sıddıkın: doğru sözlü olanlar, sözünde, işinde doğru olanlar
sıfât: keyfiyetler, özellikler, nitelikler
şahadet: şahitlik, tanıklık
şahit: tanık
tekvin: var etmek, meydana getirmek, yaratmak
tekvinî: yaratmakla ilgili, yaratmaya ait

الْحَامِدَاتِ الْحَاهِلاَتِ وَالْحَامِلَةِ بِحَوْلِكَ وَطَوْلِكَ وَأَمْرِكَ وَإِذْنِكَ عَجَائِبَ الْوَظَائِفِ الْمُنْتَظِمَاتِ؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ مُرَكَّبَاتِ الذَّرَّاتِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَاتِ الْمَوْعَاتِ الْمُنْتَظِمَاتِ الْمُتْقَنَاتِ الْمَصْنُوعَاتِ مِنَ الْبَسَائِطِ الْحَامِدَاتِ؛ وَنُشْهِدُ جَمِيعَ تَرَكُّبَاتِ الْمَوْجُودَاتِ النَّامِيَاتِ الْمُحْتَلِطَةِ مَوَادُّ حَيَاتِهَا فِي غَايَةِ الاِخْتِلاَطِ وَالْمُتَمَيِّزَةِ دَفْعَةً فِي غَايَةِ الاِمْتِيَازِ؛ وَنُشْهِدُ حَبِيبَكَ الأَكْرَمَ سُلْطَانَ الأَنْبِيَاءِ وَالأَوْلِيَاءِ أَفْضَلَ الْمَخْلُوقَاتِ ذَا الْمُعْجِزَاتِ الْبَاهِرَةِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ أَفْضَلُ الصَّلَوَاتِ وَالتَّسْلِيمَاتِ؛ وَنُشْهِدُ فُرْقَانَكَ الْحَكِيمَ ذَا الآيَاتِ الْبَيِّنَاتِ وَالْبَرَاهِينِ النَّيِّرَاتِ وَالدَّلاَئِلِ الْوَاضِحَاتِ وَالأَنْوَارِ السَّاطِعَاتِ:

بِأَنَّا كُلَّنَا نَشْهَدُ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الأَحَدُ الْفَرْدُ الصَّمَدُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ الْقَدِيرُ الْمُرِيدُ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ الْعَدْلُ الْحَكَمُ الْمُقْتَدِرُ الْمُتَكَلِّمُ، لَكَ الأَسْمَاءُ الْحُسْنٰى ۞

وَكَذَا نَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ وَحْدَكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ وَأَنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَبِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۞

وَكَذَا نَشْهَدُ بِكُلِّ مَا مَرَّ وَمَعَ كُلِّ مَا مَرَّ بِأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ وَصَفِيُّكَ وَحَبِيبُكَ؛ وَجَمَالُ مُلْكِكَ؛ وَمَلِيكُ صُنْعِكَ؛

pek acıp ve muntazam vazîfeleri kaldıran bütün zerrat-ı kâinatı şahit tutanz; basıt ve camıt zerrelerden yapılan mütenevvi, muntazam, itkanlı ve sanatlı hadsız mürekkebatın hepsini şahit tutanz; hayat maddeleri nihayet derecede karışıklık içinde olduğu hâlde nihayet derecede imtıyazla ve def'aten birbirinden ayırt edilerek neşvünema bulan muhtelif mevcudatın bütün terekkubatını şahit tutanz; enbiya ve evliyanın sultanı, mahlûkatının en efdalı ve bâhir mu'cizelerin sahibi olan Habib-i Ekrem'ini –salât ve selâmın en üstünü onun ve Âlinin üzerine olsun– şahit tutanz, âyât-ı beyyine, berahin-i neyyire, delâil-i vazıh ve envar-ı sâtıa sahibi Furkan-ı Hakîm'ini şahit tutanz, ve hepimiz şahadet ederiz ki:

Sen Vacibü'l-Vücud, Vahidü'l-Ehad, Ferdü's Samed, Hayyü'l-Kayyum, Alîmü'l-Hakîm, Kadîrü'l-Mürîd, Semî-ü'l-Basîr, Rahmanü'r-Rahîm, Adlü'l-Hakem, Muktedirü'l-Mütekellim olan Allah'sın ve bütün güzel isimler Sana aittir.

Ve keza şahadet ederiz ki, Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Sen birsin ve Senin şerikin yoktur. Sen her şeye kadîrsin ve her şeyi hakkıyla bilirsin.

Ve keza, mezkûr şehadat ve şahitlerin hepsini şahit tutarak ve onların hepsiyle beraber şahadet ederiz ki, Muhammed (ASM) Senin kulun, peygamberin, âlemlerde

acıp: tuhaf, hayret veren
Adlü'l-Hakem: adalette hüküm veren Allah
ait: ilgili olan
âl: sülâle, soy
âlem: dünya, cihan, varlık sınıflarından her biri
Alimü'l-Hakim: hikmet ve ilim sahibi Allah
ayat-ı beyyine: her şeyi açıkça, gün gibi aşikâr, apaçık belirten ayetler, deliller
bahir: açık, apaçık
berahin-i neyyire: nurlu, parlak deliller
camıt: cansız
def'aten: bir defada, birden
delâil-i vazıh: açık, aşikâr deliller
efdal: en iyiler, üstün olanlar
enbiya: nebîler, peygamberler
envar-ı satıa: yükselerek meydana çıkan, yükselerek görünen nurlar
evliya: erenler, velîler, Allah dostları
Ferdu s-Samed: her şeyin kendine muhtaç olup, kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan, tek ve benzeri olmayan Cenab-ı Allah
Furkan-ı Hakim: doğruyu yanlıştan ayıran, hikmetli Kur'ân
Habib-i Ekrem: Allah'ın en kerîmi, en saygın, en şerefli habibi, yani sevgili kulu manasında olan Hz. Muhammed
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hayyu l-Kayyum: varlığı dirliği her an için olup, gökleri yerleri her an için tutan, her şeye her hususta iktidarı yeten Allah
ilah: İslam geleneğinde hakiki ma'bud, ibadet edilmeye layık olan yegâne varlık, Allah
itkan: sağlam ve pürüzsüz yapma.
kadir: kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye kudreti yeten (Allah)
Kadirü'l-Murid: irade sahibi ve gücü her şeye yeten Cenab-ı Allah.
keza: böylece, bu da, öyle
kul: köle, esir
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
muhtelif: ihtilât etmiş, karışmış, karma, karışık
Muktedirü'l-Mütekellim: konuşma iktidarına sahip olan, anlamında Allah'ın bir ismi
muntazam: düzgün, düzenli, derli toplu
murekkebat: bileşikler, birleşmişler, karışımlar
mütenevvi: türlü, çeşitli
neşvünema: gelişme, yayılma, olgunlaşma
nihayet: çok, son derece
peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getirerek, ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebî, resul
Rahmanürrahim: hem bütün varlıklara ayırım yapmaksızın merhamet eden Rahman, hem de âcizlere, eli ermez, gücü yetmezlere, yavrulara ve cenneti kazanan mü'minlere özel olarak merhamet eden Rahîm, Allah
salât selâm: peygamber efendimize rahmet ve esenlik duası etmek, kendisine bağlılığımızı yenilemek, salâvat getirmek
Semiü l-Basir: her şeyi işiten ve gören Cenab-ı Allah
şahadet: şahit olma, şâhitlik, tanıklık.
şehadat: şahadetler, şâhitlikler
şerik: ortak
terekkubat: birden fazla şeyin karışıp birleşmesinden oluşma, bileşim
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah
Vahidü l-Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
zerrat-ı kainat: kâinat zerreleri.
zerre: en küçük parça

وعَيْنُ عنايتِكَ؛ وشَمْسُ هِدَايَتِكَ؛ ولِسَانُ مُحبَّتِكَ؛ ومِثَالُ رحْمَتِكَ ونُورُ خَلْقِكَ؛ وشَرفُ مَوْجُودَاتِكَ؛ (حاشيه ١) وكَشَّافُ طِلْسِمِ كَائِنَاتِكَ؛ ودَلَّالُ سلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِكَ؛ ومُعَرِّفُ كُنُوزِ أَسْمَآئِكَ؛ ومُعَلِّمُ أَوَامِرِكَ لِعِبَادِكَ ومُفَسِّرُ آيَاتِ كِتَابِ كَائِنَاتِكَ؛ ومَدَارُ شُهُودِكَ وَاشْهَادِكَ؛ ومِرْآةُ مَحبَّتِكَ لِجمالِكَ وَأَسْمَآئِكَ، ومُحبَّتِكَ لِصنْعَتِكَ ومَصْنُوعَاتِكَ، ولِمحَاسِنِ مَخْلُوقَاتِكَ؛ وحَبِيبُكَ ورَسُولُكَ الَّذِي أَرْسلْتَهُ رحْمَةً لِلْعَالَمِينَ؛ ولِبَيَانِ مَحَاسِنِ كَمَالَاتِ سلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِكَ بِحِكْمَةِ صِبْغَةِ صِبْغَةِ نُقُوشِ قَصْرِ الْعَالَمِينَ؛ ولِتعْرِيفِ كُنُوزِ أَسْمَآئِكَ بِاشَارَاتِ حِكَمِيَّاتِ كَلِمَاتِ آيَاتِ سُطُورِ كِتَابِ الْعَالَمِينَ؛ ولِبَيَانِ مَرْضِيَّاتِكَ (حاشيه ٢) يارَبَّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرَضِينَ ۞ عَلَيْهِ وعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وإِخْوَانِهِ أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ فِي كُلِّ آنٍ وزَمَانٍ ۞

حاشيه ١ بو ايكنجى شهادتده هر بر كلمه نبوّت احمديه نك ﷺ نور حق برهانه اما ايتدكجى نور وطيعاً نبوّته نور مقامات محمديه نه ﷺ اشارت ايتدكجى كبى برنجى شهادتده هر بر فقره دخى كلّى چوق براهين وحدانيته دلالت ايتدكجدر كويا هر بريى هم نسم شاهدم و هم نسمله شهادت ايدر و بن اونلرك لسان حال ايله شهادتلريمى لسان قاله نسمله قلب ايلدوب برابر شهادت كتيريورز دمكدر

حاشيه ٢ نسخه مرْضِيَّاتِ ربِّ السَّماوات

seçkin kıldığın kulun, halilin, mülkünün cemalı, sanatının meliki, inayetinin pınarı, hidayetinin güneşi, muhabbetinin lisanı, rahmetinin misali, mahlûkatının nuru, mevcudatının şerefi, (HAŞİYE 1) tılsım-ı kâinatının keşşafı, saltanat-ı rububiyetinin dellâlı, künuz-i esmanın tarif edicisi, kullarına Senin evamirinin muallimi, kitab-ı kâinatının âyâtının müfessiri, mahlûkatındaki tecelliyatını görmek ve zîşuur kullarına göstermek için medar yaptığın zat, kendi cemaline ve esmana olan muhabbetinin ve sanatına ve masnuatına mahlûkatının mehasinine olan muhabbetinin mir'atı, âlemlere rahmet olarak ve bu âlem sarayının nakışlarındaki renk ve sanatlann hikmetleriyle saltanat-ı rububiyetinin kemalâtındaki güzellikleri beyan etmek ve kitab-ı âleminin kelimatındaki, âyâtındaki ve satırlarındaki hikmetlerin işaratıyla Senin ısımlerinin hazinelerini tarif etmek ve marzıyatını bıldırmek uzere gönderdığın habıbın ve resulündür, ey Rabbü's-Semavatı ve'l-Aradîn! (HAŞİYE 2) Ona, onun Âline ve Ashabına ve ıhvanına, her anda ve her zamanda milyonlar salât ve selâm olsun.

HAŞİYE 1: Bu ikinci şahadette her bir kelime nübüvvet-i Ahmediyenin (ASM) birer hak burhanına ıma ettiği, birer vazîfe-ı nübüvvete, birer makamat-ı Muhammediyeye (ASM) işaret ettiği gibi, birinci şahadette her bir fıkra dahı külli çok berahin-ı vahdaniyete delâlet ettiğinden, güya her biri hem benim şahidim ve hem benimle şahadet eder. Ve ben onlann lisan-ı hâl ıle şahadetlerini lısan-ı kale niyetimle kalbedıp beraber şahadet getiriyoruz demektir.

HAŞİYE 2: *Nusha* Ey Rabüssemavat!

kul: köle esir
küllî: butüne aıt, hepsi genel.
kunuz-ı esma: ısım ad hazinelen
lisan: dil
lisan-ı hâl: hâl dılı bir şeyın durusu ve gorunuşu ıle bir mana ifade etmesi
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar
makamat-ı Muhammediye: Peygamber Efendımızın makamları
marzıyat: Allah ın rızasına mazhar olacak hal ve hareketler
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
medar: dayanak, yardımcı vesile
mehasin: guzellikler, hüsunler iyılıkler
melik: hukumdar padışah
mevcudat: var olan her şey yaratılmış şeylenn tamamı.
mir'at: aynne, ayna
muallim: ogretıcı oğretmen
muhabbet: sevgi sevme dostluk.
müfessir: açıklayan serh ve ızah eden
mülk: sahıp olunan mal
nakış: resim sus.
nur: aydınlık, ışık
pınar: yerden kaynayarak çıkan su memba
Rabbüssemavati ve'l-Aradın: yenın ve gogun Rabbı yaratıcı ve terbıye edıcısı
rahmet: acıma merhamet etme esırgeme baağışlama
resul: elçı Allah ın elçısı habercı, peygamber
salât selam: peygamber efendımıze rahmet ve esenlık duası etmek kendısıne baglılıgımızı yenılemek, salâvat getırmek.
saltanat-ı rububiyet: Allah ın kâlnatı rerbiye ve ıdare edıcılık sıfâtının saltanatı
şahadet: Allah ın varlıgına ve bırlıgine tanıklık, şahıtlık.
şeref: manevı buyukluk, yucelik, ululuk, seçkınlık.
tarif: etrafıyla anlatma
tecelliyat: tecellıler gorunmeler belırmeler.
tılsım-ı kâinat: kaınatın tılsımı evrenin gızlı sırrı
zat: Hz Muhammed
zişuur: şuurlu, şuur sahıbı bilinçlı

âl: soy ve sulale
âlem: dunya kâinat, evren.
Ashap: Sahabeler Hz Peygamberi (asım) gormuş ve onunla konuşmuş olan Musluman kımseler
ayat: işaretler delıller Allah ın varlık ve bırlıgıne ışaret eden delıller
berahin-ı vahdanıyet: bırlık delıllerı
beyan: anlatma acık soyleme bıldırme ızah
cemal: guzellık.
dellâl: ılan edıcı hakka davet eden
esma: ısımler
evamir: emırler buyruklar buyrultular ışler
fıkra: kısım bolum paragraf
habıp: sevılen Allah ın sevgılı kulu
halil: dost, samımı dost.
haşiye: dıpnot acıklayıcı not
hazine: kaynak, buyuk servet devlet malı
hidayet: dogru olan hak olan
hikmet: kaınattakı ve yaratılıştakı ılâhı gaye fayda
ıhvan: kardeşler
inayet: yardım ihsan lutuf
işarat: ışaretler belırtıler
kelimat: kelımeler sozler
kemalat: ıyılıkler, kemâller olgunluklar mukemmellıkler.
keşşaf: keşfeden açan gızlı şeylen bulup ortaya koyan.
kitab-ı âlem: âlem kıtabı bir kıtap huvıyetınde olan âlem kaınat
kıtab-ı kaınat: kaınat kıtabı, bir kıtap gıbı yazılan sayısız anlamlar ifade eden ve her kıtap gıbı yazanını gosteren kâinat evren

اَللّٰهُمَّ يَا حَفِيظُ يَا حَافِظُ يَا خَيْرَ الْحَافِظِينَ !

نَسْتَوْدِعُ حِفْظَكَ وَحِمَايَتَكَ وَرَحْمَتَكَ هٰذِهِ الشَّهَادَاتِ الَّتِي اَنْعَمْتَهَا عَلَيْنَا ۞ فَاحْفَظْهَا اِلٰى يَوْمِ الْحَشْرِ وَالْمِيزَانِ اٰمِينَ ۞ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞

اَلْمَقَامُ الثَّانِي «حاشيه»

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ، وَدَلَّ النَّاسَ عَلٰى اَوْصَافِ جَلَالِهِ وَجَمَالِهِ وَكَمَالِهِ، وَشَهِدَ عَلٰى اَنَّهُ وَاحِدٌ فَرْدٌ صَمَدٌ:

- اَلشَّاهِدُ الصَّادِقُ وَالْبُرْهَانُ الْمُصَدَّقُ النَّاطِقُ الْمُحَقِّقُ
- سَيِّدُ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ ۞ اَلْحَاوِي لِسِرِّ اِجْمَاعِهِمْ وَتَصْدِيقِهِمْ وَمُعْجِزَاتِهِمْ ۞
- وَاِمَامُ الْاَوْلِيَاءِ وَالصِّدِّيقِينَ ۞ اَلْحَاوِي لِسِرِّ اتِّفَاقِهِمْ وَتَحْقِيقِهِمْ وَكَرَامَاتِهِمْ ۞

حاشيه: بو مقامك ايضاحى اون طوقوزنجى مكتوب اولان معجزات احمديه نك ﷺ آخرنده در. شو مقامك هر بر كلمه سى رسالت احمديه نك ﷺ برر دليله اشارت ايدر. وقرآن حكيمك كلام الله اولديغيه دائر اولان برهانلره ايما ايدر. ييغمبر عليه الصلاة والسلام ايله قرآن هر ايكسى وحدانيت الهيه يه برر غايت پرلاق دليل اولارق بوراده ذكر ايدلمشدر.

aleyhissalatü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
âmîn: "ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eylet" anlamında duanın sonunda söylenir
asfiya: kemâlât ve takvâ sahibi olan, Hz. Peygamberin (asrı) varisi hükmünde, onun meslek ve gâyelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zâtlar
bürhan-ı nâtık-ı sâdık: doğru konuşan delil, bürhan: Hz. Muhammed
câmi: toplayan, içine alan, kaplayan
cemâl: güzellik.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daîmlik.
ehl-i tahkîk: hakikatleri delilleriyle bilen âlimler, tahkîk ehli
enbiyâ: nebiler, peygamberler
esrâr: sırlar, gizlenilen ve bilinmeyen şeyler
evliyâ: erenler, veliler, Allah dostları
evsâf-ı celâl: büyükluk, ulûhiyet, yücelik vasıfları
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman
Ferd: tek, birleşi bulunmayan Allah
Hâfiz: koruyan, saklayan, korunucu
hamd: methetme, övme, şükretme, yüceltme
haşiye: dipnot, açıklayıcı
haşr: dünyâ kıyâmetten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
Hayru'l-Hâfizîn: hifz edenlerin

Ey Hafiz, ey Hâfız, ey Hayru'l-Hâfızîn olan Allah'ım,

Bize ihsan ettiğin bu şahadetleri Senin hıfz ve himayene ve Senin rahmetine tevdi ediyoruz. Haşir ve mızan gününe kadar onlan hıfzeyle. Âmin. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

IKINCI MAKAM (HAŞIYE)

Ezelden ebede her türlü hamd, Allah'a mahsustur. Onun vücub-i vücuduna öyle bır zat delâlet eder, Onun evsaf-ı celâl ve cemal ve kemalını insanlara oyle bir zat ilân eder ve Onun Vahid ve Ferd ve Samed olduğuna öyle bır zat şahadet eder ki:

• O, bütun kâinatın ve bütün enbıya ve evliyanın ve bütün ehl-i tahkikin tasdik ve tahkikatıyla, vahdanıyet-i Ilâhiyeye şahit ve bûrhan-ı natık-ı sadık ve musaddaktır.

• Hem o zat, bütün enbıya ve mürselînin kuvvet-i icmaı ve tasdik ve mu'cizatlannın da şahadetıyle, butun mu'cizat-ı enbiyanın esrarını cami ve umum enbiyanın reısıdır.

• Hem o zat, onun terbiyesi ve ırşadı ve nur-i şerıatıyla kemal bulan bütün evliya ve asfıya ve sıddıkîne, bütün onların sırr-ı kerametlennın ve icmakârâne tasdıklerinin ve tahkiklerinin kuvvetini cami sultan ve üstattır.

HAŞIYE: Bu makamın izahı On Dokuzuncu Mektup olan Mu'cızat-ı Ahmedıyenin (ASM) ahırındedir. Şu makamın her bir kaydı ve her bir kelımesı risalet-ı Ahmedıyenin (ASM) birer delîline işaret eder ve Kur'ân-ı Hakîm'ın kelâmullah olduğuna dair olan burhanlara ıma eder. Peygamber Aleyhıssalâtu Vesselâm ile Kur'ân, her ıkısi vahdanıyet-i Ilâhıyeye bırer gayet parlak delîl olarak burada zıkredilmiştir.

nın koruyucularının en hayırlısı
hıfz: saklama, koruma
hımaye: koruma, muhafaza etme
icmakârâne: söz birlığı edercesine, bir mesele uzerinde birleşırcesine.
ihsan: iyilik etme, guzel davranma, bağışlama, ikram etme, lutuf, bağış, yardım
irşat: doğru yolu gosterme.
kemal: olgunluk, yetkınlik, tamlık, kusursuz, tam ve eksıksız olma, ergınlik, mukemmellik.
kuvvet-i icma: toplanmaktan ve fikir birlıgınden ortaya cıkan guç, kuvvet.
mahsus: ıayık
mızan: olçu, ölçevel
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gosterebilecekleri buyuk hanka ışler
Mu'cizat-ı Ahmedıye: Peygamber Efendımızın mu'cizelerinden bahseden Mektubat eserindekı On Dokuzuncu Mektup risalesi.
mu'cizat-ı enbiya: peygamberlerin (as) mu'cizeleri
musaddak: tasdik edılmış, tasdık olunmuş, dogrulanmış
mürselîn: peygamberler
nur-ı şerıat: şerıatın nuru, aydınlatıcı hukumlen
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bagışlama.
risalet-ı Ahmedıye: Peygamber Efendımızin risaletı, elçılıgı
samed: ıhtıyaçlar ıçin kendısine yonelınen her şey kendısine muhtaç olduğu hâlde, kımseye ve hıçbır şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlıgı ve bekası kendısıne baglı bulunan Allah
sıddıkîn: doğru sozlu olanlar, sozunde, ışınde, dogru olanlar, samımıyetle ıman etmiş olan ve bunun geregıne tam olarak uyanlar
sırr-ı keramet: kerametteki sır ve hakıkat.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tahkık: doğru olup olmadıgını araştırma
tahkıkat: araştırmalar, soruşturmalar
tasdik: dogrulugunu kabul etme, doğrulama, gerçeklıgını kabul etme
terbiye: yetıştırme, besleyip buyutme, egıtım
tevdi etmek: emanet etmek.
ustat: ogretıcı, muallım, ogretmen, usta
vahdanıyet-ı Ilahıye: Ilahı bırlık, Allah ın bır, tek olması
Vahid: bir, tek, dengi ve ortağı olmayan, eşi, benzeri olmayan Allah
vucub-ı vucut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak, varlıgı zaruri ve vacıp olmak, vazgeçılmez olmak
zıkretmek: soylemek, anlatmak.

• ذُو الْاِرْهَاصَاتِ الْخَارِقَةِ وَالْمُعْجِزَاتِ الْبَاهِرَةِ وَالْبَرَاهِينِ الْقَاطِعَةِ الْوَاضِحَةِ ۞

• ذُو الْاَخْلَاقِ الْعَالِيَةِ فِي ذَاتِهِ وَالْخِصَالِ الْغَالِيَةِ فِي وَظِيفَتِهِ وَالسَّجَايَا السَّامِيَةِ فِي سَرِيعَتِهِ ۞

• مَهْبَطُ الْوَحْيِ الرَّبَّانِي بِاِجْمَاعِ الْمُنْزِلِ بِتَوْفِيقٍ لَهُ ۞ وَالْمُنْزَلِ بِاِعْجَازِهِ وَالْمُنْزَلِ عَلَيْهِ بِقُوَّةِ اِيمَانِهِ وَالْمُنْزَلِ اِلَيْهِمْ بِكُشُوفِهِمْ وَتَحْقِيقَاتِهِمْ ۞

• سَيَّارُ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالْمَلَكُوتِ مُشَاهِدُ الْاَرْوَاحِ وَمُصَاحِبُ الْمَلَائِكَةِ مُرْشِدُ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ ۞

• وَاَنْوَرُ ثَمَرَاتِ شَجَرَةِ الْخِلْقَةِ سِرَاجُ الْحَقِّ بُرْهَانُ الْحَقِيقَةِ، لِسَانُ الْمَحَبَّةِ، مِثَالُ الرَّحْمَةِ، كَاشِفُ طِلَّسْمِ الْكَائِنَاتِ، حَلَّالُ مُعَمَّى الْخِلْقَةِ، دَلَّالُ سَلْطَنَةِ الرُّبُوبِيَّةِ، مَدَارُ ظُهُورِ مَقَاصِدِ خَالِقِ الْكَائِنَاتِ فِي خَلْقِ الْمَوْجُودَاتِ ۞ وَوَاسِطَةُ تَظَاهُرِ كَمَالَاتِ الْكَائِنَاتِ الْمُرْمِزُ بِشَخْصِيَّتِهِ الْمَعْنَوِيَّةِ اِلَى اَنَّهُ نَصْبَ عَيْنِ فَاطِرِ الْكَوْنِ فِي خَلْقِ الْكَائِنَاتِ يَعْنِي «اَنَّ الصَّانِعَ نَظَرَ اِلَيْهِ وَخَلَقَ لِاَجْلِهِ وَلِاَمْثَالِهِ هٰذَا الْعَالَمَ» ۞

ahlâk-ı âliye: yüce ahlâk, üstün ahlak
âlem: dünya, varlık sınıflarının dan her biri
âlem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar
âlem-i melekût: ruhlar ve melekler âlemi
bâhir: açık, apaçık.
bürhan: delil, ispat, şahit, hüc cet.
cami: toplayan, içine alan, kaplayan
camiiyet-i istidat: kabiliyetin bir çok özelliğinin bir arada bulundurulması
cihet: yön, taraf
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en muhim sakını
delâil-i nübüvvet: peygam- berlik delilleri, peygamberliğin hak olduğunu ispatlayan de- liller
dellâl: ilan edici, hakka davet eden
din: kurallar, Allah tarafından belirlenen ve peygamberler vasıtasıyla insanlara tebliğ edi- len, insanlara dünya ve ahi- rette saadet yollarını gösteren sistem
ekmel: mükemmel ve kusur- suz olan, en uygun
enmuzeç: nümune, misal, ör- nek.
ervâh: ruhlar
evsaf: sıfatlar, vasıflar, nitelik- ler, özellikler
Hâlik: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halk etmek: yaratmak, icat etmek, yoktan var etmek.

• Hem o zat kat'î, yakînî ve bâhir mu'cizat, harika irhasat, şüphesiz ve vazıh delâil-i nübüvvet sahıbıdır.

• Hem o zat, kendi zat-ı mubareğında ahlâk-ı âliyenin en nihayet meratibini, vazife-i risaletinde secaya-i samiyenin en yuksek derecesini, tebliğ ettığı şeriat ve dininde hasail-i galiyenin en ekmelini camidir.

• Hem o zat, kendı kendıne söylemıyor; belkı söylettırılıyor. Zıra o, kendisine Kur'ân'ı indiren Zat-ı Zülcelâl'ın tevfiki ve Kur'ân'ın i'cazı, kendisinin Kur'ân'ı indıren Zata olan kuvvet-i imanı ve kendisine indirileni dinleyen butun ummetinin keşif ve tahkikatının tasdıklenyle, vahy-ı Rabbanînin mazharıdır.

• Hem o zat, değil yalnız ınsve cın âlemini, belki âlem-i gayp ve âlem-i melekûtu seyir ve temaşa ediyor. Ervahlan goruyor, melâikelerle sohbet ediyor, cın ve insi de irşat ediyor.

• Hem o zat, şu kâınat ağacının en munevver ve mukemmel meyvesi ve rahmet-i İlâhiyenin timsali ve muhabbet-i Rabbanıyenin misali ve hakkın en munevver burhanı ve hakikatin en parlak sıracı ve tılsım-ı kâınatın miftahı ve muamma-i hılkatin keşşafı ve hikmet-i âlemin şarihi ve saltanat-ı İlâhiyenin dellâlı; ve mehasın-i sanat-ı Rabbanıyenın vassafı; ve camıiyet-ı istıdat cıhetıyle, o zat mevcudattakı kemalâtın en mukemmel enmuzecidir. Oyle ki, o zatın şu evsafı ve şahsiyet-i maneviyesi işaret eder, belki gosterır ki, o zat kâınatın illet-i gayesıdır. Yani, "O zata şu kâinatın Hâlık'ı bakmış, kâinatı halk etmiştir. Eğer onu icat etmeseydi, kâinatı dahi icat etmezdi" denilebilir

harika: her zaman rastlanmayan alışılmışın ustunde olup hayranlık hissi uyandıran şey
hasail-i galiye: yaratılıştan olan degerli ve yuksek huylar tabıatlar ozellikler
hikmet-i alem: alemin hikmetı kaınatın yaratılmasındakı gaye ve fayda
icat: yoktan var etme
i'caz: benzerini yapmada insanı acız bırakma, acze dusurme acız hâle getırme
illet-i gaiye: meydana gelmesi ıçın caba harcanan şey amaç ıdeal
ins: insan, beşer
irhasat: Hz Muhammed'in peygamberlığınden once meydana gelen harikulâde hâller onunla ılgılı olarak meydana gelen olaganustu olaylar
irşat: dogru yolu gosterme gafletten uyandırıp hıdayet yolunu gosterme
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı evren.
kat'i: kesin şüphesiz
kemalat: yılıkler kemaller olgunluklar mukemmellikler
keşif: olacak bir şeyi evvelden anlama gizli bir şeyin Allah tarafından birısıne ılham edilmesi yoluyla bilinmesi
keşşaf: keşfeden keşif sahıbı gizli bir şeyi meydana cıkaran
kuvvet-i iman: iman kuvvetı
mazhar: bir şeyin zuhur ettıgı gorunduğu yer
mehasin-i sanat-ı Rabbanıye: Rabbımızın dunyada gorunur hale gelen sanatının guzellikleri
meratip: mertebeler derecelerı
mevcudat: var olan her şey mahluklar.
miftah: anahtar
misal: benzer omek numune
muamma-i hilkat: yaratılıştakı sır ve gızlılıkler
mu'cizat: mu cizeler Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlerin gosterebilecekleri buyuk harika işler
muhabbet-i Rabbanıye: yaratan terbıye edıcı olan rabbımıze duyulan sevgı
mükemmel: noksansız, tam eksıksız
münevver: nurlanmış nurlandırılmış
rahmet-i ilahiye: Allah ın sonsuz rahmetı ilahı rahmet.
saltanat-ı ilâhiye: Cenab-ı Allah ın saltanatı.
secaya-i samiye: yuksek ve kıymetlı secıyeler ahlaklar
seyir: gorulmeye seyredilmeye deger şey
sıraç: ışık, kandıl, lamba
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsıyet, manevı kışılık.
şarih: şerh eden açıklayan kımse.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildırılen ilahi emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsı
tahkikat: araştırmalar soruşturmalar
tasdik: dogruluğunu kabul etme, dogrulama
tebliğ: ulaştırmak bıldırmek.
temaşa: bakma bakıp seyretme
tevfik: Allah ın yardımı, başarılı kılması
tılsım-ı kainat: kâinatın tılsımı evrenin gizli sırrı
timsal: resim suret, şekil
ummet: Muslumanlarin tamamı butun Muslumanlar
vahy-i Rabbani: peygamberlere ınmış ilâhı bılgı, emır ve yasaklar
vassaf: bınnın ya da bir şeyin ozelliklerını bıldırerek anlatan tanıtan veya oven
vazife-i risalet: peygamberlik vazıfesi
vazıh: açık, ayan aşıkar
yakın: katı şuphe edilmeyecek bılgıye aıt, onunla ılgılı
zat-ı mubarek: mubarek zat hayırlı kımse
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı zat Allah

• دُو الدِّينِ والشَّرِيعَةِ وَالاسْلامِيَّةِ الَّتِي هِيَ بَدَسَاتِيرِهَا اَلْمَوْدُوعُ دَسَاتِيرِ السَّعَادَةِ فِي الدَّارَيْنِ ۞ كَانَّ ذٰلِكَ الدِّينَ فِهْرِسَةٌ أُخْرِجَتْ مِنْ كِتَابِ الْكَائِنَاتِ ۞ فَكَانَّ الْقُرْآنَ الْمُنْزَلَ عَلَيْهِ قِرَاءَةٌ لِآيَاتِ الْكَائِنَاتِ الْمُشِيرُ دِينُهُ الْحَقُّ إِلَى أَنَّهُ نِظَامُ نَاظِمِ الْكَوْنِ ۞ فَنَاظِمُ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ بِهٰذَا النِّظَامِ الْأَتَمِّ الْأَكْمَلِ هُوَ نَاظِمُ ذٰلِكَ الدِّينِ الْجَامِعِ بِهٰذَا النِّظَامِ الْأَحْسَنِ الْأَجْمَلِ،

سَيِّدُنَا نَحْنُ مَعَاشَرَ بَنِي آدَمَ، وَمُهْدِيَنَا إِلَى الْإِيمَانِ نَحْنُ مَعَاشِرَ الْمُؤْمِنِينَ مُحَمَّدُ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ أَفْضَلُ الصَّلَوَاتِ وَأَتَمُّ التَّسْلِيمَاتِ مَادَامَتِ الْأَرْضُ وَالسَّمَوَاتُ ۞

فَانَّ ذٰلِكَ الشَّاهِدَ يَشْهَدُ عَنِ الْغَيْبِ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ عَلَى رُؤُسِ الْأَشْهَادِ بِطَوْرِ الْمُشَاهِدِ ۞

نَعَمْ؛ يُشَاهَدُ أَنَّهُ يُشَاهِدُ ثُمَّ يَشْهَدُ مُنَادِيًا لِأَجْيَالِ الْبَشَرِ خَلْفَ الْأَعْصَارِ وَالْأَقْطَارِ بِأَعْلَى صَوْتِهِ ۞ نَعَمْ؛ فَهٰذَا صَدَاءُ صَوْتِهِ يُسْمَعُ مِنْ أَعْمَاقِ الْمَاضِي إِلَى شَوَاهِقِ الْاسْتِقْبَالِ وَبِجَمِيعِ قُوَّتِهِ ۞

• Hem o zat, öyle bir dîn ve şeriat göstermiştir ki, iki cihanın saadetini temin edecek desatîri camıdır. Ve cami olmakla beraber, kâinatın hakaikını ve vezaifini ve Hâlık-ı Kâinat'ın esmasını ve sıfâtını kemal-i hakkaniyetle beyan etmiştir. Işte o Islâmıyet ve şeriat, öyle bir tarzda muhit ve mükemmeldir ve öyle bir surette kâinatı kendiyle beraber tanıf eder ki, onun mahiyetine dikkat eden, elbette anlar ki, o dîn bu guzel kâinatı yapan Zatın, o kâinatı kendiyle beraber tanıf edecek bir beyannamesidir ve bir tanfesidir. Ve onun getirdiği dîn-i hakkın ihata ve ulviyet ve hakkaniyeti, Kur'ân'ın kâinatı halk ve tedbir edenin kaleminden çıktığını gösterir. Ve o kâinatı güzelce tanzim eden kim ise, şu dini güzelce tanzim eden yine Odur. Evet, o nizam-ı ekmel, elbette bu nazm-ı ecmeli ister.

Yer ve gökler var oldukça salâvatın en efdali ve selâmetin en etemmi, bız âdemoğullan topluluğunun efendisi ve biz mü'minler topluluğunun imana hidayet edicisi olan Abdullah ibni Abdülmuttalib oğlu Muhammed'in üzerine olsun.

Evet, işte mezkûr sıfatlarla muttasıf şahid-i vahdaniyet olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, âlem-i şahadete müteveccih olarak, âlem-i gayp namına cin ve insin başları üzerine ilân ederek, kendisi gorup, sonra da gorduğunu istikbalde gelecek asırlar arkasında duran akvama ve milletlere hitap edip oyle bir nida eder ki, umum cin ve inse, umum yerlere, umum asırlara işittiriyor. Evet işitiyoruz. Hem öyle yuksek, kuvvetli hitap ediyor ki, bütün asırlar onu dinler.

akvam: milletler, kavimler, uluslar
alem-i gayb: gizli, gorunmeyen alem
alem-i şehadet: şahit olunan alem, gozlemlenebilen dunya
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun uzerine olsun. Peygamberimizin ismi anılınca soylenir, ona ozgu bir rahmet ve esenlik duasıdır.
asır: yuzyıl
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
beyanname: bildirge, yazılı açıklama, tebliğ bildiri
cami: cem eden, toplayan, içine alan
cihan: dunya, ahiret.
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en muhim sakini
desatir: dusturlar, kaideler
dîn: kaidelen Allah tarafından belirlenen ve peygamberler vasıtasıyla insanlara tebliğ edilen, insanlara dunya ve ahirette saadet yollanni gosteren sistem
dîn-i hak: hak dîn, Islâmıyet
efdal: en fazileti, daha ustun
esma: isimler
etem: daha tam.
hakaik: doğrular, gerçekler
hakkaniyet: haktan doğruluk ve adaletten ayrılmama
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
halk: yaratma, yaratış
hidayet: doğru ve hak olan iman yoluna girme
hitap: bir topluluga karşı konuşma, nutuk.
ihata: sarma, kuşatma
ilan: açıklamak, ilan etmek, herkese duyurmak.
iman: inanma, itikat, Allah'a inanma
ins: insan, beşer
istikbal: gelecek, gelecek zaman.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kemal-i hakkaniyet: hakkını tam vererek, doğrulugun en mukemmeli
mahiyet: iç yuz, bir şeyi belirleyen asıl unsur, neden ibaret olduğu ozellik
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhit: ihata eden, etrafını çeviren, kuşatan, saran
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan, ozellik kazanan.
mü'min: iman eden, inanan
müteveccih: yonelen
nam: ad, isim
nazm-ı ecmel: en guzel şekilde olçu ile duzenlenmiş, dizilmiş, sıralanmış
nida: bağırma, çağırma, seslenme.
nizam-ı ekmel: en mükemmel duzen, sistem, kanun
saadet: muduluk, bahtıyarlık
salavat: Hz. Muhammed'e (asm) rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gosterme, salât ve selâm etme
selâmet: kurtuluş, esenlik, emniyet.
sıfat: keyfiyet, ozellik, vasıf
suret: biçim, şekil, tarz
şahid-i vahdaniyet: vahdaniyet şahidi, Allah'ın birliğinin şahidi, delili
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
tanzim: duzenleme, tertipleme, sıralama
tarif: etrafıyla anlatma, tanıtma
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
temin: sağlama, elde etme.
ulviyet: yucelik, ululuk.
umum: butun, genel
vezaif: vazifeler, işler
zat: kimse, kişi, kendi, Hz. Muhammed

نَعَمْ؛ فَقَدْ اسْتَوْلَىٰ عَلَىٰ نِصْفِ الْأَرْضِ ۞ وَانْصَبَغَ بِصِبْغِهِ السَّمَاوِيِّ خُمُسُ بَنِي آدَمَ ۞ وَدَامَتْ سَلْطَنَتُهُ الْمَعْنَوِيَّةُ أَلْفًا وَثَلَاثَ مِائَةٍ وَخَمْسِينَ سَنَةً فِي كُلِّ زَمَانٍ، يَحْكُمُ ظَاهِرًا وَبَاطِنًا عَلَىٰ ثَلَاثَ مِائَةٍ وَخَمْسِينَ مِلْيُونًا مِنْ رَعِيَّتِهِ الصَّادِقَةِ الْمُطِيعَةِ بِانْقِيَادِ نُفُوسِهِمْ وَقُلُوبِهِمْ وَأَرْوَاحِهِمْ وَعُقُولِهِمْ لِأَوَامِرِ سَيِّدِهِمْ وَسُلْطَانِهِمْ ۞

• وَبِغَايَةِ جِدِّيَّتِهِ بِشَهَادَاتِ قُوَّةِ دَسَاتِيرِهِ الْمُسَمَّرَةِ عَلَىٰ صُخُورِ الدُّهُورِ وَعَلَىٰ جِبَاهِ الْأَقْطَارِ ۞

• وَبِغَايَةِ وُثُوقِهِ بِشَهَادَةِ زُهْدِهِ وَاسْتِغْنَائِهِ عَنِ الدُّنْيَا ۞

• وَبِغَايَةِ اطْمِئْنَانِهِ وَوُثُوقِهِ بِشَهَادَةِ سَيْرِهِ ۞

• وَبِغَايَةِ قُوَّةِ إِيمَانِهِ بِشَهَادَةِ أَنَّهُ أَعْبَدُ وَأَتْقَىٰ مِنَ الْكُلِّ بِاتِّفَاقِ الْكُلِّ، شَهَادَةً جَازِمَةً مُكَرَّرَةً بِـ«فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ» ۞

• اَلَّذِي دَلَّ عَلَىٰ وُجُوبِ وُجُودِهِ، وَصَرَّحَ بِأَوْصَافِ جَلَالِهِ وَجَمَالِهِ وَكَمَالِهِ، وَشَهِدَ أَنَّهُ وَاحِدٌ أَحَدٌ فَرْدٌ صَمَدٌ، اَلْفُرْقَانُ

adem-i tenezzül: tenezzul etmeme, muhatabın düzeyine inmeme
ahkâm: emirler, hükümler, buyruklar
aks-i sada: ses yankılanması
aktar: her taraf, her yer
asır: yüzyıl.
bâtınen: dahilen, iç yüzünde, içinden olarak.
cemal: güzellik. Cenâb-ı Hakkın güzellik sıfatları, cemal isminе ait özellikler
ciddiyet: ciddilik, içtenlik, samimilik.
dava: iddia edilen fikir, iman
dehr: zaman, çağ, devir
dellal: ilan edici
din: kaideleri Allah tarafından belirlenen ve peygamberler vasıtasıyla insanlara tebliğ edilen, insanlara dünya ve âhirette saadet yollarını gösteren sistem.
dustur: kanun, kural, prensip, esas
esas: asıl, temel, bir işin aslı, usul ve kaideleri
evamir: emirler, buyruklar
fânî: olumlu
fevkalâde: olağanüstü, normalin üstünde
Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli olan Kur'ân
Hâlik: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hums-i beşer: insanların beşte biri
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
istiğna: gönül ve göz tokluğu, var olanla yetinme, aza kanaat etme, uzak durma
itaat: boyun eğme, uyma

Evet, aks-i sedasını her bir asır işitiyor. Evet, nısf-ı arz onun nur-i hidayetiyle doldu, hums-i beşer sıbga-i semavîsiyle sıbgalandı. Ve 1350 seneden beri devam eden saltanat-ı maneviyesinde, her zamanda 350 milyon müntesıbı bulunan sadık ve mutî rayeti üzerinde, nefis ve kalb ve ruh ve akıllarının Seyyid ve Sultanlarının evamirine kemal-i inkıyadıyla, zahiren ve bâtınen hükmediyor.

• Hem öyle bir ciddiyetle davet ve öyle esaslı bir surette terbiye eder ki, düsturlarını asırların cephesinde ve aktârın taşlarında nakşediyor ve dehirlerin yüzlerinde payidar ediyor.

• Hem, fevkalâde zühdü ve istiğnası ve dünyanın fânî müzeyyenatına adem-i tenezzülü şahadet eder ki, tebliğ ettiği ahkâmın sağlamlığına nihayet derecede bir vüsuk ve güvenle söyleyiyor ve davet ediyor.

• Hem, bütün tarih-i hayatı ve sıyer-i seniyesi şahadet eder ki, o nihayet derecede bir itmınan ve vüsuk ile dava ediyor.

• Hem, dost düşman herkesin ittifakıyla, getirdiği dine herkesten ziyade itaatı ve Hâlık'ına karşı herkesten ziyade ubudiyeti ve menhiyata karşı herkesten ziyade takvası gösterir ki, o, nihayet derecede bir kuvvet-i iman ile, kat'iyetle, mükerreren ve mütemadiyen

(1) فاعلم أنه لا إله إلا الله der, vahdaniyeti ilân ediyor.

• Hem elindeki Furkan-ı Hakîm dahi, onun şahadet ettiği Zatın vücub-ı vücuduna dellâlık ediyor, o Zat-ı Vacıbü'l-Vücud'un sıfât-ı celâl ve cemal ve kemalini tasrih

1. Bilin ki Allah'tan başka ilah yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)

itmınan: inanma, tam olarak bilme.
ittifak: birleşme, birlik.
kat'iyet: kesinlik, şüphesizlik.
kemal: mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kemal-i inkıyat: mükemmel ve kusursuz boyun eğme.
kuvvet-i iman: iman kuvveti.
menhiyat: dince yasak edilenler, haramlar.
mutî: itaat eden, boyun eğen, uyan.
mükerreren: tekrar olarak, defalarca.
müntesip: intisap etmiş, bağlanmış.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak.
müzeyyenat: süslenmiş şeyler, süslü şeyler.
nakış: resim, süsleme sanatı.
nefs (nefis): ruh, can, kendi, özellikle maddî arzuların kaynağı olup sınır tanımayan duygu.
nihayet: son, bitim, son derece.
nısf-ı arz: dünyanın yarısı.
nur-ı hidayet: doğru, hak ve hakikat ve iman yolunun ışığı.
payidar: sürekli, kalıcı, sabit, devamlı.
raiyet: birisinin idaresine bağlı olanlar, halk, millet, vatandaş.
sadık: doğru, bağlılığı içten ve samimi olan.
saltanat-ı maneviye: manevî saltanat, insanların görünen ve görünmeyen yönlerine hükmeden sultan, peygamber efendimizin hem fizikî hem de ruhî bakımdan hükmedici olması.
seyyid: efendi, reis.
sıbga: boya.
sıbga-ı semavî: semavî, manevî âlemlerden gelen boya.
sıfat-ı celal: Cenab-ı Hakkın büyükluk ve heybetdilik manalarında olan celâl sıfâtı.
sıyer-i seniye: sena edilen gidişat, Peygamber efendimizin yüksek ahlak, tavır ve hal, davranış ve uygulamaları.
Sultan: padişah, hükümdar.
suret: biçim.
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
takva: Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dının yasak ettiği şeylerden kaçınma.
tarih-i hayat: hayat tarihi.
tasrih etmek: bildirmek, açıkça anlatmak.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
terbiye: yetiştirme, besleyip büyütme, eğitme.
ubudiyet: kulluk, itaat, bağlılık, samimiyet, kul olduğunu bilip Allah'a ibadet etme.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir, tek ve benzersiz oluşu.
vücub-i vücut: olmaması imkânsız olmak, varlığı zorunlu ve şart olmak, vazgeçilmez olmak.
vüsuk: sağlam inanç, güven, itimat.
zahiren: görünüşte, görünüşe göre.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
ziyade: artan, çok, bol, fazla.
zühd: nefsi ve dünyevî arzuları terk etme, Allah korkusuyla günahlardan kaçınıp vaktini ibadetle geçirme, takva.

الْحَكِيمُ الْحَاوِي لِسِرِّ اجْمَاعِ كُلِّ كُتُبِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأَوْلِيَاءِ وَالْمُوَحِّدِينَ الْمُخْتَلِفِينَ فِي الْمَشَارِبِ وَالْمَسَالِكِ الْمُتَّفِقَةِ قُلُوبُ هٰؤُلَاءِ وَعُقُولُ أُولٰئِكَ بِحَقَائِقِ كُتُبِهِمْ عَلٰى تَصْدِيقِ اَسَاسَاتِ الْقُرْآنِ الْمُنَوَّرِ جِهَاتُهُ السِّتُّ ۞

اِذْ عَلٰى ظَهْرِهِ سِكَّةُ الْاِعْجَازِ وَفِي بَطْنِهِ حَقَائِقُ الْاِيمَانِ وَتَحْتَهُ بَرَاهِينُ الْاِذْعَانِ وَهَدَفُهُ سَعَادَةُ الدَّارَيْنِ وَنُقْطَةُ اسْتِنَادِهِ مَحْضُ الْوَحْيِ الرَّبَّانِيِّ ۞ بِاجْمَاعِ الْمُنْزِلِ بِآيَاتِهِ ۞ وَالْمُنْزَلِ بِاعْجَازِهِ ۞ وَالْمُنْزَلِ عَلَيْهِ بِقُوَّةِ اِيمَانِهِ وَاُمِّيَّتِهِ «حاشيه» ۞ وَكَمَالِ تَسْلِيمِيَّتِهِ وَصَفْوَتِهِ وَوَضْعِيَّتِهِ الْمَعْلُومَةِ عِنْدَ نُزُولِهِ ۞

• مَجْمَعُ الْحَقَائِقِ بِالْيَقِينِ وَمَنْبَعُ اَنْوَارِ الْاِيمَانِ بِالْبَدَاهَةِ الْمُوصِلُ اِلَى السَّعَادَاتِ بِالْيَقِينِ ۞

• ذُو الْاَثْمَارِ الْكَامِلِينَ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞

• مَقْبُولُ الْمَلَكِ وَالْاِنْسِ وَالْجَانِّ بِالْحَدْسِ الصَّادِقِ مِنْ تَفَارِيقِ الْاَمَارَاتِ ۞

حاشيه نسخه: وَاُمِّيَّتِهِ

ahkâm hukumler emirler buyruklar
arş dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası gögün en yüksek katı
asır yüzyıl
berahin-i iz'an şüphelerden kurtarıp itaat ettiren idrak ettiren doğruları bildiren delil-ler
bidayet-i vahiy vahyin başlangıcı
bilayan açık olarak meydanda
bilmuşahede görerek, bizzat şahit olarak
bilyakin şüphesiz kuşkusuz kabul ederek
bizzarure zarurî olarak, ister istemez mecburen
camî toplayan, içine alan, kapsamlı
cihet yön, taraf
cin bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en muhim sakını
ehl-i kalb kalb ehli olanlar kalbiyle manevî yolda ilerleyenler
enbiya nebiler peygamber-ler
envar-ı imaniye iman nurları, imana ait parıltılar
esasat esaslar, kökler, temel-ler
evliya erenler veliler, Allah dostları
ezel başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
Ferd-i Samed hiçbir şeye ihtiyaç duymayan fert, Allah
Furkan-ı Hakîm doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân
hads-i sadık tam, doğru ve

ediyor, Onun Vahid-i Ehad ve Ferd-i Samed olduğuna şahadet ediyor. O öyle bir Furkan-ı Hakîm'dir ki, asırlan, meşrepleri, meslekleri muhtelif olan bütün enbiyanın, evliyanın muvahhidînin kitaplarının sırr-ı icmaını camıdır. Yani bütün o ehl-i kalb ve akıl, altı ciheti münevver olan Kur'ân-ı Hakîm'in mücmel ahkâmını ve esasatını tasdik eder bir surette o esasatı kitaplarında zikredip kabul etmişler.

Evet, Kur'ân'ın üstünde sikke-i i'caz parlıyor. İçinde hakaik-ı iman, altında berahîn-i ız'an vardır. Önünde ve hedefinde de saadet-i dâreyn var. Nokta-i istinadı ise, mahz-ı vahy-i Rabbanîdir. Çünkü, Kur'ân'ı nazil eden Zat-ı Zulcelâl, mu'cizat-ı Ahmediye ile, Kur'ân vahiy olduğunu gösterir, ispat eder. Ve nazil olan Kur'ân dahi, üstündeki i'caz ile gösterir ki, Arştan geliyor. Ve münzel-i aleyh olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın bidayet-i vahıydeki telâşı (HAŞİYE) ve nüzul-i vahiy vaktindeki vaziyet-i bîhuşu ve herkesten ziyade Kur'ân'a karşı ihlâs ve hürmeti gösteriyor ki, vahiy olup, ezelden geliyor, ona misafir oluyor.

• Hem Kur'ân, bilyakîn, hakaikın mecmaıdır; bizzarure, envar-ı imaniyenin madenidir; bilayan ve şüphesiz, saadet-i dâreyne îsal eder.

• Hem Kur'ân'ın verdiği meyveler, bilmüşahede, hem mukemmeldir, hem hayattardır.

• Hem hadsız muteferrik emarelerden neş'et eden bir hads-i sadık ve kanaatle, Kur'ân, hem ins, hem cin, hem meleğin makbulü ve mergubudur.

HAŞİYE: *Nusha:* Ve ümmî oluşu

şüphesiz kavrama ve bilme.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakaik-i iman: iman hakikatleri.
hayattar: canlı, yaşayan.
hedef: varılmak istenen nokta, ulaşılmak istenen gaye.
hürmet: nayet, ihtiram, saygı.
i'caz: âciz bırakma, âcze düşürme, âciz hale getirme; taklidi mümkün olmayacak derecede düzgün ve kusursuz söz söyleme.
ihlâs: samimî niyasız, karşılıksız sevgi ve bağlılık, samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
ins: insan, beşer.
îsal etme: ulaştırma, yetiştirme, erştirme.
kanaat: kısmetini kabullenme, elindekiyle yetinme, inanıp kabul etmek.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mahz-ı vahy-i Rabbanî: Allah'ın esas emirleri, yani Rabbimizin Hz. Peygambere hakikatleri bildirmesi.
makbul: kabul edilmiş, olanlar, reddedilmeyen.
mecma: toplanılacak yer, toplanma yeri.
mergup: beğenilmiş, çok kıymet verilen, istenilen, beğenilen.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, metot, meslek.
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler.
muhtelif: çeşitli, farklı.
muvahhidîn: Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar.
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
mükemmel: kemal bulmuş, kâmil, tamamlanmış, noksansız.
münevver: nurlanmış, aydınlanmış.
münzel-i aleyh: üzerine indirilmiş olan, kendisine Kur'ân-ı Kerîm indirilen Peygamberimiz.
muteferrik: ayrılan, dağınık, ayrı ayrı.
nazil: inen, inici.
neş'et etme: meydana gelme, ilerlemeye, oluşma.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
nüzul-i vahiy: vahyin inişi.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed.
saadet-i dareyn: iki cihan saadeti, dünya ve âhiret mutluluğu.
sikke-i i'caz: mu'cizelik, işareti, damgası.
sırr-i icma: sır ve hakikatlerin toplamı, dağınık şeylerin bir araya getirip toplama sırrı.
suret: biçim, şekil.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tasdik: doğrulugunu kabul etme, doğrulama.
telâş: her hangi bir sebeple acelecilik, tasa, endişe, kaygı.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vahiy: bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.
vaziyet-i bîhuşu: kendinden geçme hali.
Zat-ı Zülcelal: celal ve büyükluk sahibi zat, Allah.
zikir: anma, anılma, adını anma.
ziyade: fazla.

• اَلْمُؤَيَّدُ بِالدَّلَآئِلِ الْعَقْلِيَّةِ بِاتِّفَاقِ الْعُقَلَآءِ الْكَامِلِينَ ۞

• وَالْمُصَدَّقُ بِالْفِطْرَةِ السَّلِيمَةِ بِشَهَادَةِ اطْمِئْنَانِ الْوِجْدَانِ بِهِ ۞

• اَلْمُعْجِزَةُ الْاَبَدِيَّةُ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞

• ذُوالْبَصَرِ الْمُطْلَقِ يَرَى الْاَشْيَاءَ بِكَمَالِ الْوُضُوحِ، يَرَى الْغَائِبَ الْبَعِيدَ كَالْحَاضِرِ الْقَرِيبِ ۞

• ذُوالْاِنْبِسَاطِ الْمُطْلَقِ يُعَلِّمُ الْمَلَاَ الْاَعْلٰى مِنَ الْمُقَرَّبِينَ بِدَرْسٍ وَيُعَلِّمُ اطْفَالَ الْبَشَرِ بِعَيْنِ ذٰلِكَ الدَّرْسِ، وَيَشْمَلُ تَعْلِيمُهُ وَتَعْلِيمَاتُهُ، طَبَقَاتِ ذَوِي الشُّعُورِ مِنْ اَعْلَى الْاَعَالِي اِلٰى اَنْسَطِ الْبَسَائِطِ ۞ لِسَانُ الْغَيْبِ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ، شَهَادَةً جَازِمَةً مُكَرَّرَةً «لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ» وَ «فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ» ۞

❖ ❖ ❖

• Hem Kur'ân vahiy olmakla beraber, ukalâ-i kâmilînin ittifakıyla da sabittir ki, delâil-i akliye ile teyit ve tahkim edilmiştir.

• Hem Kur'ân, fıtrat-ı selime cihetiyle musaddaktır. Vicdanın itminanı şahadetiyle, fıtrat-ı selime onu tasdik ediyor.

• Hem Kur'ân, bilmüşahede ve bilbedahe, ebedî ve daimî bir mu'cizedir.

• Hem Kur'ân'ın içinde öyle bir göz var ki, bütün kâinatı kemal-i vuzuh ile görür, ihata eder, ve bir kitabın sayfaları gibi kâinatı göz önünde tutar, tabakatını ve âlemlerini beyan eder.

• Hem Kur'ân'ın mertebe-i dersinde öyle bir genişlik var ki, bir tek dersinde, mele-i âlâdaki melâike-i mukarrebîninin bir ferdi Hazret-i Cibril (AS), bir tıfl-ı nevresîde ile omuz omuza o dersi dinler, hisselerini alırlar.

İşte şöyle bir Kur'ân-ı Azîmüşşan'dır ki, (1) لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ve (2) فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ der, mükerrer ve kat'î şahadetleriyle, âlem-i şahadette âlem-i gaybın lisanı olarak vahdaniyeti ilân eder.

❖ ❖ ❖

1. Ondan başka ilâh yoktur (Bakara Suresi 163, 255; Âl-i İmran Suresi 2, 6, 18; Nisâ Suresi 87; En'âm Suresi 102, 106; A'râf Suresi 158; Tevbe Suresi 31, 129; Hûd Suresi 14; Ra'd Suresi 30; Tâhâ Suresi 8, 98; Mü'minûn Suresi 116; Neml Suresi 26; Kasas Suresi 70, 88; Fâtır Suresi 3; Zümer Suresi 6; Gâfir Suresi 3, 62, 65; Duhan Suresi 8; Haşr Suresi 22, 23; Teğabün Suresi 13; Müzzemmil Suresi 9)

2. Bilin ki, Allah'tan başka ilâh yoktur (Muhammed Suresi 19)

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar, varlık sınıflarından her biri
âlem-i gayb: dış duyularla gözlemlenemeyen, varlığı kesin olan, aslı Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar
âlem-i şehadet: görülen, şahit olunan âlem, dünya
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak,
bilmüşaheda: görerek, bizzat şahit olarak, görür şekilde
cihet: yön, taraf
daimî: sürekli, devamlı
delâil-i akliye: akıl ile bulunan deliller, akla ait deliller
ebedî: sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren
ferd: tek kişi
fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış, sağlam huy, tabiat
fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış, sağlam huy, tabiat
ihata: sarma, kuşatma
itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde, şüphesiz kabul etme
ittifak: bir konuda ortak bir gayede anlaşma, fikir birliği etme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
kat'î: kesin
kemal-i vuzuh: tam bir açıklık.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
melaike-i mukarrebîn: büyük meleklerden bir zümre
mele-i âlâ: semavatın en yüksek mertebesi
mertebe-i ders: ders mertebelerin eğitimde görev basamakları
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri, benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
musaddak: tasdik olunmuş, doğrulanmış, gerçekliği kabul edilmiş, tasdikli
mükerrer: tekrar ederek, defalarca
sabit: İspat edilmiş, ispatlanmış
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tabakat: tabakalar, dereceler, basamaklar
tahkim etmek: kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak.
tasdik etme: gerçek ve doğruluğunu kabul etme, onaylama
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme
tıfl-ı nevresî: yeni yetişen çocuk, genç çocuk
ukalâ-i kâmilîn: olgun, mükemmel akıl sahipleri
vahdaniyet: Allah'ın varlığı ve birliği
vahiy: bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu

اَلْبَابُ الْخَامِسُ

فِي مَرَاتِبِ «حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» ﴿حاشه ١﴾ وَهِي خَمْسُ نُكَتٍ

النُّكْتَةُ الْأُولَى:

فَهٰذَا الْكَلَامُ دَوَاءٌ مُجَرَّبٌ لِمَرَضِ الْعَجْزِ الْبَشَرِيِّ وَسَقَمِ الْفَقْرِ الْإِنْسَانِيِّ «حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» ﴿حاشه ٢﴾ ۞

حاشه ١ بن اون اوچ سه اوّل بوكسك بر بر اولان يوشع نبه سندن دينانه ناقدم بربرى اچنده كى موجودات طبقاتنه ومحاسبه، هركس كنى مقتون ايدم عادتا شديد بر تحمّله علاقه دار ايدم. حالبوكه، پك ظاهر بر صورتده هما و روالده يووارلاتمالريى عقلاً مشاهده ايتدم. دهشتلى بر آلم و فراق، بلكه حدسز فراقلردن كلان بر ظلمت حس ايتدم. بردن «حسبنا الله ونعم الوكيل» آنتى اوتور اوچ مرتبه‌سنه امدادنه يتيشدى. بن ده كله حك طرده رمزلى اوقوردم. معربه ناتسو اورته سنده دوام ايتديكم يدى جمله‌ء مباركه نك هربريسى برر لمعه اولارق اوتور برنجى مكتوبك لمعاتنه كيره جكدى. بش جمله سى كيردى بو ايكيسى قالمشدى. اوبك ايچون دردنجى بشنجى لمعه لرنك يرلرى آچيق قالمشدى. برى «حسبنا الله ونعم الوكيل»، دوى «لاحول ولا قوّت الا بالله العليّ العظيم»نك مراتبه دائر اولاجقدى. بو ايكى مباركك كلامك مراتبى علمندن زياده فكر و ذكر اولديغندن، بشنجى باب اولارق عربى ذكر ايدلدى

حاشيه ٢ بر زمان بو جمله‌ء مباركه نك چوق انوارينى و مقاماتنى كوردم. سى چوق مدهش ظلماتدن و ورطه لردن قورتاردى. بن او احوال و مقاماته اشارت ايچون عايت مختصر برر فقره، بعضاً برر كلمه ايله كتدى تخطّرم ايچون اشارتلر قويتشدم. او باشده كى فقره ايسه هركس كنى بمده بر محروم اولان قوحه دياينك روانى و هماسى و ايچينده كى دى حياتك اوله سنى دوشونديكمدن

Beşinci Bab

(HAŞİYE 1) حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ mertebelerine dair Beş Nüktedir.

Birinci Nükte

Bu حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ kelâmı, (HAŞİYE 2) acz-i beşer marazına ve fakr-ı insan hastalığına mücerrep bir devadır. Zira:

HAŞİYE 1: Ben on üç sene evvel yüksek bir yer olan Yûşa Tepesinden dünyaya baktım, birbiri içindeki mevcudat tabakatına ve mehasinine herkes gibi meftun idim. Âdeta şedit bir muhabbetle alâkadar idim. Hâlbuki, pek zahir bir surette fenâ ve zevalde yuvarlanmalarını aklen müşahede ettim. Dehşetli bir elem ve firak, belki hadsiz firaklardan gelen bir zulmet hissettim. Birden (1) حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayeti otuz üç mertebesiyle imdadıma yetişti. Ben de gelecek tarzda remizli okurdum. Mağriple yatsı ortasında devam ettiğim yedi cümle-i mübarekenin her birisi, birer lem'a olarak Otuz Birinci Mektubun Lemaatına girecekti. Beş cümlesi girdi, bu ikisi kalmıştı. Onun için Dördüncü, Beşinci Lem'aların yerleri açık kalmıştı. Biri حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ, diğeri (2) لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّتَ اِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ'in meratibine dair olacaktı. Bu iki mübarek kelâmın meratibi ilimden ziyade fikir ve zikir olduğundan, Beşinci Bab olarak Arabî zikredildi.

HAŞİYE 2: Bir zaman bu cümle-i mübarekenin çok envarını ve makamatını gördüm. Beni çok müthiş zulumattan ve vartalardan kurtardı. Ben o ahval ve makamata işaret için gayet muhtasar birer fikra, bazen birer kelime ile kendi tahatturum için işaretler koymuştum. O baştaki fikra ise, herkes gibi benim de bir mahbubum olan koca dünyanın zevalini ve fenâsını ve içindeki zîhayatın olmesini düşündüğümden,

---

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
2. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak Allah'ın yardımıyladır.

---

acz-i beşer: İnsanın zayıflığı, güçsüzlüğü
ahval: Haller, durumlar
Arabî: Arabca.
bab: kısım, bölüm, konu.
cümle-i mübareke: hayırlı, feyizli, bereketli cümle, sevaplı söz
dehşetli: korku veya ürkütü veren, çok fazla şaşırtıcı
deva: ilâç, çare, tedbir
elem: acı, sıkıntı
envar: nurlar, ışıklar
fakr-ı insan: insanın muhtaçlığı, fakirliği.
fenâ: geçicilik.
fikra: paragraf, kısım, bölüm
firak: ayrılık
gayet: pek, çok
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
haşiye: dipnot, derkenar
kelâm: söz, ifade
lem'a: parıltı
mağrip: güneşin batma vaktı, akşam
mahbup: sevilen
makamat: makamlar, basamaklar, dereceler
maraz: hastalık.
meftun: gönül vermiş, beğenmiş, tutulmuş, hayran.
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
muhtasar: özet olarak, kısaca
mübarek: bereketli, hayırlı.
mücerrep: denenmiş.
müşahede etmek: bir şeyi gözle görmek, seyrederek anlamak.
nükte: ince ve derin manalı söz.
remiz: sembol, işaret.
sûret: biçim, tarz
şedîd: şiddetli, tesirli
tabakat: katmanlar, tabakalar
varta: uçurum, tehlike
zahir: açık, aşikâr
zeval: sona erişi, kaybolup gidiş.
zîhayat: canlı, hayat sahibi
zikretmek: söylemek, anmak.
zira: çünkü, şundan dolayı
zulmet: karanlık.
zulumat: karanlıklar

اِذْ هُوَالْمُوحِدُ الْمَوْجُودُ الْبَاقِي فَلا بَاس بِزَوَالِ الْمَوْجُودَاتِ لِدَوَامِ الْوُجُودِ الْمَحْبُوبِ بِبَقَاءِ مُوحِدِهِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ ۞

وَهُوَ الصَّانِعُ الْفَاطِرِ الْبَاقِي فَلاَ حُزْنَ عَلَىٰ زَوَالِ الْمَصْنُوعِ لِبَقَاءِ مَدَارِ الْمَحَبَّةِ فِي صَانِعِهِ ۞

وَهُوَ الْمَلِكُ الْمَالِكُ الْبَاقِي فَلاَ تَأَسُّفَ عَلَىٰ زَوَالِ الْمُلْكِ الْمُتَجَدِّدِ فِي زَوَالٍ وَذِهَابٍ ۞

وَهُوَ الشَّاهِدُ الْعَالِمُ الْبَاقِي فَلا تَحَسُّرَ عَلَىٰ عَيْنُوبَةِ الْمَحْبُوبَاتِ مِنَ الدُّنْيَا لِبَقَائِهَا فِي دَائِرَةِ عِلْمِ شَاهِدِهَا وَفِي نَظَرِهِ ۞

وَهُوَ الصَّاحِبُ الْفَاطِرُ الْبَاقِي فَلا كَدَرَ عَلَىٰ زَوَالِ الْمُسْتَحْسَنَاتِ لِدَوَامِ مَنْشَأِ مَحَاسِنِهَا فِي اسْمَاءِ فَاطِرِهَا ۞

چوق اليم و درين دردلرعه مرهم اولارق « حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ »ى بولدم. باشده كى جمله لر بو سرّه كوره كيديور

O *Mûcid* ki, *Mevcud-ı Bâkî*'dir, öyle ise mevcudatın bâkî meyveler vermek için bu beka-i dünyeviyenin kabuğunu bırakarak zeval bulmalarından müteessir olmamak gerektir. Çünkü *Vacibu'l-Vücud* olan *Mûcid*'in bekasıyla ve varlığıyla o sevimli mahlûkatın vücutları mahv ve ademden kurtulup devam eder.

O *Sâni* ki, *Fâtır-ı Bâkî*'dir, öyle ise masnuatın zevalinden mahzun olmamak gerektir. Çünkü medar-ı muhabbet olan bâkî isim ve sıfatların sahibi *Sânî-i Zülcelâl*'in varlığı ve bekasıyla masnuatın devam-ı vücutları tahakkuk eder.

O *Melik* ki, *Malik-i Bâkî*'dir; öyle ise mülkün teceddüdündeki zeval ve firaklardan teessüf etmemek gerektir. Çünkü *Bâkî-i Sermedî*'ye intisapla hadsiz bir mülke malikiyet gibi, manen istifade edilir.

O *Şâhid* ki, *Âlım-ı Bâkî*'dir, öyle ise mahbubatın dünyadan kaybolup gitmelerinden tahassür etmemek gerektir. Çünkü o mahbubat, *Şâhid-i Ezelî*'nin bekası ve varlığıyla daire-i ilminde ve nazarında daimî bir vücut bulur.

O *Sahib* ki, *Fâtır-ı Bâkî*'dir, öyle ise güzel şeylerin zevalinden kederlenmemek gerektir. Çünkü onların hüsünlerinin menşei olan bâkî esmanın sahibi *Fâtır-ı Mutlak*'ın bekası ve varlığıyla eşya-i müstahsene beka bulur.

çok elîm ve derin dertlerime merhem olarak [1] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ 'i buldum. Baştaki cümleler bu sırra göre gidiyor.

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

adem: yokluk.
Âlım-ı Bâkî: sonsuz hayat sahibi ve sonsuz ilim sahibi olan Allah.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan.
Bâkî-i Sermedî: ezel ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah.
beka: ebedîlik, sonsuzluk, devamlılık.
beka-i dünyeviye: dünyaya ait ve dünya ile alâkalı şeylerin devamlılığı.
daire-i ilim: ilim dairesi, bilim alanı.
devam-ı vücut: varlığın devamı.
elim: acı ve sıkıntı veren.
esma: adlar, isimler.
eşya-i müstahsen: beğenilen, güzel ve herkesin beğendiği eşya.
Fâtır-ı Bâkî: bâkî olan yaratıcı Allah.
Fâtır-ı Mutlak: benzeri bulunmayan şeylerin mutlak yaratıcısı.
firak: ayrılık, ayrılma, hicran.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hüsun: güzellikler.
intisap: mensup olma, bağlanma.
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
keder: tasa, kaygı, gam, acı, hüzün.
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mahv: silme, yok etme, ortadan kaldırma.
Malik-i Bâkî: varlığı daimî olan Malik, Allah.
malikiyet: malik ve sahib olma.
manen: iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, ruhça.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
medar-ı muhabbet: muhabbete sebep olan.
Melik: saltanat sahibi, Allah'ın isimlerinden.
menşe: esas, kök, bir şeyin çıktığı ettiği yer.
mevcudat: var olan her şey.
Mevcud-ı Bâkî: sonsuza dek var olan, Bâkî olan Allah.
Mûcid: yaratan, yoktan var eden Allah.
mucit: yeni bir şey icat eden.
mülk: varlık, saltanat.
müteessir: duygulanmış, etkilenmiş, üzülmüş.
nazar: göz atma, bakma, bakış.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyükülük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sıfât: hâl, keyfiyet, nitelik, özellik.
Şâhid-i Ezelî: ezelden ebede her şeyi gören ve her şeye şahit olan Cenab-ı Hak.
tahakkuk etmek: gerçekleşmek, meydana gelmek, olmak.
tahassür etmek: hasret çekmek, özlemek.
teceddüd: tazelenme, yenilenme.
teessüf etmek: üzülmek, acı duymak.
Vacibü'l-Vücut: varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vücut bulmak: varlık sahibi olmak.
vücut: varlık.
zeval: sona erme, yok olma.

وَهُوَ الْوارِثُ الْباعِثُ الْباقِي فَلاَ تَلْهَف عَلىٰ فِرَاقِ الْأَحْبَابِ لِبَقَآءِ مَنْ يَرِثُهُمْ وَيَبْعَثُهُمْ ۞

وَهُوَ الْحَمِيلُ الْجَلِيلُ الْبَاقِي فَلا تَحْزَنْ عَلىٰ زَوَالِ الْحَمِيلاَتِ الَّتِي هُنَّ مَرَايَا لِلْأَسْمَآءِ الْحَمِيلاَتِ لِبَقَاءِ الْأَسْمَآءِ بِجَمَالِهَا بَعْدَ زَوَالِ الْمَرَايَا ۞

وَهُوَ الْمَعْبُودُ الْمَحْبُوبُ الْبَاقِي فَلاَ تَأَلَّمْ مِنْ زَوَالِ الْمَحْبُوبَاتِ الْمَجَازِيَّةِ لِبَقَاءِ الْمَحْبُوبِ الْحَقِيقِيِّ ۞

وَهُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ الْوَدُودُ الرَّؤُوفُ الْبَاقِي فَلا غَمَّ وَلاَ مَأْيُوسِيَّةَ وَلاَ اهَمِّيَّةَ مِنْ زَوَالِ الْمُنْعِمِينَ الْمُشْفِقِينَ الظَّاهِرِينَ لِبَقَاءِ مَنْ وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ وَشَفَقَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ ۞

وَهُوَ الْجَمِيلُ اللَّطِيفُ الْعَطُوفُ الْبَاقِي فَلا حِرْقَةَ وَلاَ عِبْرَةَ بِزَوَالِ اللَّطِيفَاتِ الْمُشْفِقَاتِ لِبَقَآءِ مَنْ يَقُومُ مَقَامَ كُلِّهَا، وَلاَ يَقُومُ الْكُلُّ مَقَامَ تَجَلٍّ وَاحِدٍ مِنْ تَجَلِّيَاتِهِ،

O *Vâris* ki, *Bâis-i Bâkî*'dir, öyle ise ahbabın fırakından ahufizar etmemek gerektir. Çünkü her şeyi tekrar dirilte-cek olan ve bütün onlar kendisine dönen *Bâkî-i Zülkemal*'in bekası ve varlığıyla, umum ahbap idam-ı ebedîden kurtulup bir saadet-ı sermediyeye mazhar olur.

O *Cemîl* ki, *Celîl-i Bâkî*'dır, öyle ise güzel şeylerin zevalıyle mahzun olmamak gerektir. Çünkü onlar öyle bir *Zat-ı Zülcemal*'in esmasının âyinelerıdır ki, kendilerinin zevalinden sonra da o güzel esmanın bekalan devam eder.

O Ma'bud ki, *Mahbub-i Bâkî*'dır, öyle ise mecazî mahbupların zevalinden elem çekmemek gerektir. Çünkü *Mahbub-i Hakikî*'nin bekası ve varlığıyla bütün o dostların vucutlan beka bulur.

O *Rahmanü'r-Rahîm* ki, *Vedûd* ve *Raûf-i Bâkî*'dir; öyle ise zahirî mün'im ve müşfiklerin zevaline ehemmiyet vermemek, onlar için gam çekmemek ve me'yus olmamak gerektir. Çünkü rahmet ve şefkati her şeyi ihata eden *Zat-ı Zülcelâl* bâkîdir.

O *Cemîl* ki, *Lâtif* ve *Atûf-ı Bâkî*'dir; öyle ise zahirî lütuf ve şefkat sahiplerinin zevalinden muazzep olmamak ve ehemmiyet vermemek gerektir. Çünkü onlara mukabil, hepsi Onun tecelliyatından bir tek tecellinin dahi yerini tutamayan *Fâtır-ı Zülcelâl* bâkîdir.

ahbap: dostlar, sevilen dostlar
ahufizar: ah edip ağlama
Atuf-i Bâkı: mahlûkatına çok acıyan, pek merhametli ve ebedî, sonu olmayan Allah
ayine: ayna
Bais-i Bâkı: yeniden yaratan, ölüleri tekrar dirilten Allah
bâkî: ebedî, daimî, sonu gelmez, sonsuz, olmayan şeylerı yaratan Allah
Bâkî-i Zülkemal: bâkî ve kemal sahibi olan Allah
beka: sonsuzluk, kalıcılık, devamlılık.
Celîl-i Bâkı: her şey yok olurken zatıyla yok olmayan, devamlılık ve sonsuz büyukluk sahibi, mertebesi çok yuksek olan Allah
Cemîl: güzel, Cenab-ı Hakkın isimlerinden bırı
ehemmiyet: kıymet, değer, onem.
esma: isimler
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk sahibi ve benzeri
fırak: ayrılık, ayrılma
gam: keder, uzuntu
idam-ı ebedi: sonsuza kadar yok olma, sonsuz yokluk.
ihata: kuşatma, sarılma
Lâtif: Allah ın guzel isimlerinden, yumuşak, hoş, guzel, nazık, narın
lütuf: iyilik, ikram ve yardım
Ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen Allah
Mahbub-ı Bâkı: olumsuz ve sonsuz sevgili olan Allah
Mahbub-ı Hakıkî: gerçek sevgili olan Allah
mahbup: sevilmiş, sevilen, sevgili
mahzun: uzulme, uzuntu
mazhar: gorunme yeri, kavuşma, ensme
mecazı: kelimenin kendisi için kondugu gerçek anlamının dışında
me'yus: umıtsız, umıdı kesilmiş, kederli
muazzep: azap içinde bulunma, acı duyma
mukabil: karşılık.
mün im: nimet veren, ikram eden, yedırıp içıren, nımetlendıren
müşfik: şefkatlı, merhametli, acıyan, seven, sevgi ve ilgi gosteren
Rahmanü'r-Rahîm: hem bütun varlıklara ayrım yapmaksızın merhamet eden Rahman, hem de acızlere el ermez, gucu yetmezlere, yavrulara ve cenneti kazanan mu mınlere ozel olarak merhamet eden Rahım olanAllah
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bagışlama, şefkat gosterme
Rauf-i Bakı: sonu olmayan, bakı olan ve çok esırgeyen, merhamet sahıbı Allah
saadet-i sermediye: sonsuz mutluluk
şefkat: acımak, karşılıksız merhamet etme, sevgi
tecelli: gorunme, belırme
tecelliyat: tecellıler, yansımalar
umum: bütun, herkes
Vâris: bakı olan, her şeyın kendisine donecegi, varslerin en hayırlısı Allah.
Vedud: çok muhabbetlı, çok şefkatlı Allah
vücut: varlık
zahiri: açık, gorunen, gorunurdeki.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan Allah
Zat-ı Zülcemal: cemal, lutuf, rahmet ve guzellik sahıbı olan Allah.
zeval: sona erme, yok olma

فَبَقَائُهُ بِهٰذِهِ الْأَوْصَافِ يَقُومُ مَقَامَ كُلِّ مَا فِي وَزَوَالِ مِنْ أَنْوَاعِ مَحْبُوبَاتِ كُلِّ أَحَدٍ مِنَ الدُّنْيَا «حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ»

نَعَمْ، حَسْبِي مِنْ بَقَاءِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا بَقَاءُ مَالِكِهَا وَصَانِعِهَا وَفَاطِرِهَا ۞

اَلنُّكْتَةُ الثَّانِيَةُ:

حَسْبِي ﴿حاشيه ١﴾ مِنَ الْبَقَاءِ أَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْهِيَ الْبَاقِي، وَخَالِقِيَ ﴿حاشيه ٢﴾ الْبَاقِي، وَمُوحِدِيَ الْبَاقِي، وَفَاطِرِيَ الْبَاقِي، وَمَالِكِيَ الْبَاقِي، وَشَاهِدِي الْبَاقِي، وَمَعْبُودِي الْبَاقِي، وَبَاعِثِي الْبَاقِي ۞

حاشيه ١ ياصلكه آفاقك و دنياك فنا و زوالنك آرفه سنده باقئ ذوالجلالك باقي اسماسنك حلوه لريني كوردم، تام تسلّي بولدم؛ اويله ده شخصمه نقدم، شخصمده كي متعدد مختلف طبق موجودات نفسيه و مفتون اولديغم صفات و حقائق شخصيه غايت سرعتله زوال و فنايه قوشدقلرندن انسانك فطرتنده كي عشق بقا سرّيله او فانيلرده بر بقا آرادم حالقمك باقي حلوه اسماسني كوردم. هربر صفتمك روالنده اوكا ممثّل ايدن بر اسمك حلوه سني باقي كوردم و قطعيًّا آكلادمكه فطرت انسانيه ده كي عشق بقا محبّت إلهيه دن تشعب ايدن بر محبّتدر. محبوبي ياكليش بر صورتده آرايور آييده ممثّل ايده بي سومك آرامق لازم ايكن آييه بي ويا آييه نك زينتي حكمته كيچن ممثّلك كفيتي سومكه ناشلايور. «هُو» يريه «انا»يه پرستش ايدر روالندن صوكره ياكليشني آكلايور قلب و ماهيت انسانيه دن شعور بر آييه در. اونده ممثّل ايدني شعور ايله حس ايدر. عشق بقا الله سوز

حاشيه ٢ شو كلمه حك آلتي كلمه ده كي «ى» حرفلري متكلّم ضميري اولوب كندني كوستريور

Keza, Onun bütün bu evsafıyla ve esmasıyla beraber bekası ve varlığı, dünyadaki her bir ferdin fenâ ve zeval bulan bütün enva-ı mahbubatına bedeldir. Öyle ise [1] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ demeliyiz.

Evet, dünyanın ve içindekilerin devam ve bekası için, onun Malik'inin ve Sâniinin ve Fâtır'ının varlığı ve bekası yeter.

İkinci Nükte:

Bekam için Allah bana yeter. (HAŞİYE 1) Çünkü benim *İlâh*'ım bâkî, *Hâlık*'ım (HAŞİYE 2) bâkî, *Mücid*'im bâkî, *Fâtır*'ım bâkî, *Malik*'im bâkî, *Şâhid*'im bâkî, *Ma'bud*'um bâkî ve *Bâis*'im bâkîdir. Öyle ise, benim vücudumun zevalinde beis yok, hüzün yok, teessüf yok, tahassür yoktur.

HAŞİYE 1: Nasıl ki afakın ve dünyanın fenâ ve zevalinin arkasında *Bâkî-i Zülcelâl*'in bâkî esmasının cilvelerini gördüm, tam teselli buldum, öyle de şahsıma baktım, şahsımdaki müteaddit, muhtelif tabaka-i mevcudat-ı nefsiye ve meftun olduğum sıfât ve hakaik-ı şahsıye gayet sür'atle zeval ve fenâya koştuklarından, insanın fıtratındaki aşk-ı beka sırrıyla, o fânîlerde bir beka aradım. Hâlık'ının bâkî cilve-i esmasını gördüm. Her bir sıfatının zevalinde ona temessül eden bir ismin cilvesini bâkî gördüm. Ve kat'iyen anladım ki, fıtrat-ı insaniyedeki aşk-ı beka, muhabbet-i İlâhiyeden teşaub eden bir muhabbettir. Mahbubunu yanlış bir surette arıyor. Âynede temessul edeni sevmek, aramak lâzımken, âyineyi veya âyinenin ziyneti hükmüne geçen temessülün keyfiyetini sevmeye başlıyor. *Huve* yerine *ene*'ye perestiş eder. Zevalinden sonra yanlışını anlıyor. Kalb ve mahiyet-i insaniye zîşuur bir âynedir. Onda temessül edeni şuur ile hisseder, aşk-ı beka ile sever.

HAŞİYE 2: Şu gelecek altı kelimedeki ى harfleri mütekellim zamiri olup, kendini gösteriyor.

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

afak: insanın kendisinin dışındaki varlıklar, insanın dış âlemi.
Bâis: yaratan, yeniden dirilten Allah
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, ebedî, daimî, yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, tek varlık olan Allah
Bâkî-i Zülcelâl: büyükluk ve haşmet sahibi sonsuz varlık olan Allah
bedel: karşılık, bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan
beis: sakınca, mahzur
beka: ebedilik, sonsuzluk.
cilve: görünme, yansıma
cilve-i esma: Cenâb-ı Hakkın isimlerinin yansımaları görünmeleri
ene: ben, benlik, şahsiyet.
enva-ı mahbubat: sevilenlerin sevgililerin çeşitleri, türleri
esma: isimler
evsaf: sıfatlar, vasıflar, nitelikler, özellikler
Fâtır: benzersiz ve harika şeyleri yaratan, her şeyi farklı fıtratlarda yaratan Allah
fenâ: fânîlik, olumluluk.
fert: şahıs, kişi
fıtrat-ı insaniye: insanın yaratılışı
hakaik-i şahsıye: her varlığın kendine ait g
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
haşiye: dipnot, açıklayıcı
hükmüne geçmek: yerine geçmek
Huve: Hû, Arabca O, yani Allah
hüzün: keder, tasa, gam
İlâh: tanrı, ibadet edilmeye layık yegâne varlık, ma'bud, Allah
keza: böylece, bunun gibi
Ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kuliuk edilen Allah
Malik: sahip, mülkün sahibi
meftun: tutkun, hayran, gönül vermiş
Mücid: icat eden, yaratan, yoktan var eden Allah
muhtelif: farklı, çeşitli
müteaddit: çok, birçok.
mütekellim: konuşan, söyleyen
nefis: insandaki her türlü kötülüğü emreden ve fenalıkların kaynağı olan duygu, şahsiyet, kışlık.
nükte: ince ve derin manalı söz
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sıfat: sıfatlar, özellikler, nitelikler
sıfat ve hakaik-i şahsiye: kişiliğe benliğe ait gerçekler ve sıfatlar
şâhit: şahitlik yapan, şahit, tanık.
şuur: anlama, kavrama gücü, bilinç
tabaka-ı mevcudat-ı nefsiye: nefse dair varlıkların tabakaları, dereceleri
tahassür: hasret çekme, özlem
teessüf: üzülme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
temessül: yansıma, görünme
vücut: varlık, beden
zâmir: ismin yerini tutan kelime.
zeval: sona erme, yok olma

فَلا بَأْس وَلاَ حُزْنَ وَلاَ تَأَسُّف وَلاَ تَحَسُّر عَلىٰ زَوالِ وُجُودِي لِبَقَاءِ مُوجِدِي وَإِيجَادِهِ بِأَسْمَائِهِ وَمَا هِيَ شَخْصِي مِنْ صِفَةٍ إِلاَّ وَهِيَ مِنْ شُعَاعِ اسْمٍ مِنْ أَسْمَائِهِ الْبَاقِيَةِ فَزَوَالُ تِلْكَ الصِّفَةِ وَفَنَائُهَا لَيْسَ إِعْدَامًا لَهَا لأَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِي دَائِرَةِ الْعِلْمِ وَبَاقِيَةٌ وَمَشْهُودَةٌ «حاشه ١» لِحَالِقِهَا ۞

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْبَقَاءِ وَلَذَّتِهِ عِلْمِي وَادِّعَائِي وَشُعُورِي وَإِيمَانِي بِأَنَّهُ الْهِيَ الْبَاقِي الْمُتَمَثِّلَ شُعَاعُ اسْمِهِ الْبَاقِي فِي مِرْآتِ مَاهِيَتِي وَمَا حَقِيقَةُ مَاهِيَتِي إِلاَّ ظِلٌّ لِذٰلِكَ الاسْمِ فَبِسِرِّ تَمَثُّلِهِ فِي مِرْآتِ حَقِيقَتِي صَارَتْ نَفْسُ حَقِيقَتِي مَحْبُوبَةً لا لِذَاتِهَا بَلْ بِسِرِّ مَا فِيهَا وَبَقَاءُ مَا تَمَثَّلَ فِيهَا أَنْوَاعُ بَقَاءٍ لَهَا ۞

الثَّلْثَةُ الثَّالِثَةُ: «حاشه ٢»

«حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» إِذْ هُوَ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي مَا هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتُ السَّيَّالاَتُ إِلاَّ مَظَاهِرُ لِتَجَدُّدِ تَجَلِّيَاتِ إِيجَادِهِ

حاشه ١ نسخه وَبَاقٍ وَمَشْهُودٌ

حاشه ٢ كائناتك اك مهم معمّاسى متعاديًا موت و حيات، زوال و فنا انجنده كى فعاليت دائمه نك طلسمى كشف ايدن نكرى دردجى مكتوبده بش رمز و بش اشارتله ايضاح ايديلان مهم بر حقيقتك مرائيه عايت إحمالى اشارتلر نوعندن اسكيدبرى تحطّرله تفكر اندييوردم و فنا و زوال و عدم ايسه، ناشقه باشقه وجودلرك عنوانلرى اولديغى وكثرتلى وجودلرى ثمره ويرديكنى وزواله كيدن برطى كندينه بذل جوق وجودلرى برقدغى كوستر بر نكته در بر دى حياتك

Zira *Mûcıd*'imin bâkîliğiyle beraber, Onun esmasıyla icadı dahı bâkîdır. Benim şahsımdakı sıfatlar ise, Onun esma-i bâkîsinden bir ismin bır şuaıdır. O sıfatlar, *Hâlık*'ının daire-i ilminde mevcut ve nazar-ı şuhudunda bâkî olduğundan, onlar zeval ve fenâya gitmekle ıdam olmuyorlar.

Keza, bâkî olan İlâhımın *Bâkî* ısminin benim mahıyetimin aynasındakı şuaının bâkî olduğuna, benim mahıyetimin hakikatinin dahi o ismin bir gölgesinden başka bir şey olmadığına; ve o ismin, benim mahiyetimin aynasında temessülü sırrıyla, benim hakıkatim dahi bizzat mahbup değil, onda olan ve onda bâkî kalan şeylerin çeşit çeşit bekalar olması hasebiyle mahbup olduğuna dair ilmim ve iz'anım ve şuurum ve imanım, beka ve lezzet-i beka ıtıbarıyla bana yeter.

Üçüncü Nükte (HAŞİYE)

(1) حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ile intisap peyda edilen Zat öyle bir *Vacibu'l-Vücud*'dur ki, bu mevcudat-ı seyyale Onun ıcat ve vucudunun daıma teceddut eden tecellıyatının ancak birer mazharıdır. Onunla ve Ona intisapla ve Onun

HAŞİYE: Kâinatın en mühim muamması mütemadıyen mevt ve hayat, zeval ve fenâ ıçındekı faalıyet-ı daımenin tılsımını keşfeden Yırmi Dördüncü Mektupta beş remız ve beş işaretle ızah edılen mühim bir hakıkatın meratıbine gayet ıcmallı ışaretler nev'ınden eskıden berı tahatturla tefekkür edıyordum. Ve fenâ ve zeval ve adem ise, başka başka vücutların ünvanları olduğunu ve kesretlı vücutları semere verdığını ve zevale gıden bir şey kendıne bedel çok vücutları bıraktığını göstenr bır nüktedır. ➥

1. Allah bize yeter. O ne guzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

adem: yokluk.
bakî: yok olmayan, sureklı ve kalıcı olan, olumsuz.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
bizzat: zatıyla yanı kendısi ıle.
daıma: her vakıt, sureklı her zaman.
daire-i İlim: ilim dairesi.
esma: ısımler.
esma-i bâkî: ebedı daımı ısımler.
faalıyet-i daime: devam eden, devamlı olan faalıyet, devamlı gayret etme.
fena: fanılık, yok olma, yokluk, olumluluk.
gayet: pek çok.
hakıkat: gerçek, dogru bır şeyın aslı ve esası.
Halık: her şeyı yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hasebiyle: dolayısıyla, geregınce.
haşiye: dıpnot, açıklayıcı yazı.
ıcat: yoktan var etme.
ıcmallı: ışın özetini verecek bıçımde.
ıdam: yok etme, yok olma.
İlâh: tanrı, ibadet edılmeye lâyık yegâne varlık, ma'bud; ıslam geleneğınde hakîkî ma'bud olan Allah.
İlim: bilim, bilış, bılgı.
İman: ınanç, ıtıkat.
İntisap: bağlanma, bır kımseye atılık, girme, ımanla Allah'a bağlanma.
ıtıbarıyla: sayılmak uzere, bakımından.
iz'an: anlayış, kavrayış, akıl.
kesret: çokluk, çoğunluk.
keza: boyle, boylece, bunun gibi.
lezzet-i beka: beka ve ebedî arzunun ıçındekı lezzet.
mahbup: sevilmış, sevilen, sevgılı.
mahıyet: bir şeyin aslı, esası, hakıkatı, ıç yuzu, bır şeyı tayın eden aslî unsur, neden ıbaret oldugu nıtelık.
mazhar: bır şeyın çıktıgı yer, zuhur etugı gorundugu yer.
meratıp: mertebeler, dereceler.
mevcudat-ı seyyale: akıp gıden varlıklar, aynı yerde ve hâlde kalmayıp, devamlı degışen varlıklar.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
mevt: olum.
Mucıd: ıcat eden, yaratan, yoktan var eden Allah.
nazar-ı şuhut: şahıtlerın goruş ve duşuncelerı.
nevı: tur, çeşıt.
nükte: ınce ve derın manalı soz.
peyda etmek: edınmek, kazanmak.
semere.
remiz: sembol, ışaret.
semere: meyve, sonuç.
sıfat: keyfıyetler, nıtelıkler, vasıflar.
sır: gızlı hakıkat, bir şeyın dıkkat, tecrube, yetenek ve sezgı yardımıyla kavranabılen en ınce, en zor yanı.
tılsım: herkesin bılıp çozemedıgı gızlı sır.
şuaı: ışın, ışık.
şuur: kavrama gucu, anlayış, ıdrak, bılınç.
teceddut: tazelenme, yenılenme.
tecelliyat: tecellıler, gorüntüler.
temessül: benzeşme, bir şekıl ve surete gırme, cısımlenme.
unvan: ad, ısım.
Vacibu'l-Vücut: varlıgı zarurî ve zatı olan varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vücut: var olma, varlık.
zat: kışı, şahıs.
zeval: sona erme, yok olma.
zıhayat: canlı, hayat sahıbı.

ووُجُودِهِ بِهِ وَبِالانْتِسَابِ إِلَيْهِ وَبِمَعْرِفَتِهِ أَنْوَارُ الْوُجُودِ بِلاَ حَدٍّ وَبِدُونِهِ ظُلُمَاتُ الْعَدَمَاتِ وَالآمُ الْفِرَاقَاتِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَاتِ ۞

وَمَا هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتُ السَّيَّالَةُ إِلاَّ وَهِيَ مَرَايَا وَهِيَ مُتَجَدِّدَةٌ بِتَبَدُّلِ التَّعَيُّنَاتِ الاعْتِبَارِيَّةِ فِي فَنَائِهَا وَزَوَالِهَا وَبَقَائِهَا بِسِتَّةِ وُجُوهٍ:

اَلأَوَّلُ بَقَاءُ مَعَانِيهَا الْجَمِيلَةِ وَهُوِيَّاتِهَا الْمِثَالِيَّةِ ۞

وَالثَّانِي بَقَاءُ صُوَرِهَا فِي الأَلْوَاحِ الْمِثَالِيَّةِ ۞

وَالثَّالِثُ بَقَاءُ ثَمَرَاتِهَا الأُخْرَوِيَّةِ ۞

وَالرَّابِعُ بَقَاءُ تَسْبِيحَاتِهَا الرَّبَّانِيَّةِ الْمُتَمَثِّلَةِ لَهَا الَّتِي هِيَ نَوْعُ وُجُودٍ لَهَا ۞

وَالْخَامِسُ بَقَاؤُهَا فِي الْمَشَاهِدِ الْعِلْمِيَّةِ وَالْمَنَاظِرِ السَّرْمَدِيَّةِ ۞

وَالسَّادِسُ بَقَاءُ أَرْوَاحِهَا إِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوِي الأَرْوَاحِ «حاشيه»

مونى و روانى برچوق وجودلرى ميوه ويروب آزقه سده بيراقير صوكره كيدر اوت، بر فانى چوق جهتلرله باقى قالر. بر دانه، چورومكله ثولور؛ يور دانه يى جامع بر مسلى يرنده بيراقير. ايشته بو مرّه شاءْ موت و عدملك ثوركمك و روالدن تاسّف ايتمك يرنده دكلدر.

حاشيه كما نُرْهِن على بقائها بالقطع بالصَّرُورة نراهن باهرة في الرّسالة التّاسعة والعشرين. وانْ لَمْ تكُنْ مِنْ ذوِ الأرْواح فبقاءُ قوانين حقيقتها ونواميس ماهيّتها ودساتير تشكّلها فانّ ذلك القانون والنّاموس والدُّستور رُوحٌ امْرِئٍ لذلك الفرْد

marifetiyle, hadsiz envar-ı vücut hâsıl olur. Ona iman ve intisap olmazsa, had ve hesaba gelmez zulümat-ı adem ve âlâm-ı firak ortaya çıkar.

Bu mevcudat-ı seyyale, *Bâkî-i Sermedî*'nin birer âyinesi olduğundan, zeval ve fenâ ve bekalarında taayyunat-ı itibariyelerinin tebeddülüyle teceddütleriyle beraber, altı cihetle bekaya mazhar olur:

Birincisi: Güzel manaları ve misalî hüviyetleri beka bulur.

İkincisi: Suretleri elvah-ı misaliyede bâkî kalır.

Üçüncüsü: Uhrevî semereleri beka kazanır.

Dördüncüsü: Onun için bir nevi vücut demek olan, elvah-ı mahfuzada temessül eden Rabbanî tesbihatı bâkî kalır.

Beşincisi: Meşahid-i ilmiye ve menazır-ı sermediyede bâkî kalır.

Altıncısı: Eğer zîruhlardan ise, ruhu beka bulur. (HAŞİYE)

Bir zîhayatın mevti ve zevali birçok vücutları meyve verip arkasında bırakır, sonra gider.

Evet, bir fâni, çok cihetlerle bâkî kalır. Bir dâne çürümekle ölür, yüz dâneyi camı bir sümbülü yerinde bırakır. İşte bu sırra binaen mevt ve ademden ürkmek ve zevalden teessüf etmek yerinde değildir.

HAŞİYE: Ruhun bekasına dair Yırmı Dokuzuncu Sözde katî ve zarurî bir şekilde ve bâhir burhanlar ile ispat edildiği gibi, eğer ziruh değil ise, kavanin-i hakaıkı, nevamıs-ı mahıyatı ve desatır-ı teşekkulâtı daimi, bâkî, mustemir ve sabittir. Zira kavanın, nevamis ve desatir, o fert ve nevi için bir ruh-ı emrî hükmündedir. Nasıl ki bir incir ağacı ölse, dağılsa yok olur, onun ruhu hükmünde olan kanun-ı teşekkulâtı zerre gibi bir çekirdeğinde olmeyerek bâkî kalır. İşte o ruh-ı emrî ölmemiş, belki suretler onun üzerinde yenileniyor, belki mahiyet-ı hayatı devam ediyor. Zira onun

adem: yokluk.
âlâm-ı firak: ayrılık elemleri, ayrılık acıları, ayrılık sıkıntıları.
âyine: ayna.
bâhir: apaçık, aşıkâr.
bâkî: olumsuz sonsuz, sürekli ve kalıcı olan.
Bâkî-i Sermedî: ezel ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
binaen: -den dolayı, dayanarak.
bürhan: delil, kanıt.
camî: toplayan, içine alan, kaplayan.
cihet: yön, taraf.
daimî: devamlı, sürekli, kesintisiz.
dâne: tane, çekirdek, tohum.
desatır: dusturlar, prensipler, ilkeler.
desatir-i teşekkulât: meydana geliş, ortaya çıkış esasları, ilkeleri.
elvah-ı mahfuza: muhafaza edilmiş, korunmuş levhalar.
elvah-ı misaliye: örnek tablolar, misalî manzaralar.
envar-ı vücut: varlık nurları.
fenâ: fânilik, son bulma, ölümlülük.
fânî: geçici.
had ve hesap: sayı ve sınır.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hasıl olmak: meydana gelmek, belirmek.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hüviyet: şahsiyet, kimlik.
İman: inanma, itikat.
İntisap: bağlanma, girme, katılanma.
kanun-ı teşekkulât: meydana geliş, ortaya çıkış kanunları, kuralları.
katî: kesin.
kavanin: kanunlar, kurallar.
kavanin-i hakaık: bir şeyin hakikatine, gerçek ve asıl yönlerine, mahiyetine ait kanunlar.
mahiyet-i hayat: hayatın esası, asıl maksadı, gayesi.
marifet: bilgi, tanıma.
mazhar olmak: iyi bir şeye erişmek, kavuşmak.
menazır-ı sermediye: daimî, sürekli manzaralar.
meşahid-i ilmiye: ilmî toplantılar.
mevcudat-ı seyyale: akıp giden varlıklar, aynı yerde ve hâlde kalmayıp, devamlı değişen varlıklar.
mevt: ölüm.
misalî: misallik, örneklik.
nevamıs-ı mahiyat: bir şeyin mahiyetleri, esas maksatları ve gayelerin ile ilgili ilkeler, kurallar.
nevi: çeşit, tür.
Rabbanî: Rabbe mensup, Rab olan Allah'a ait.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, can.
ruh-i emrî: faaliet ve iş ruhu; bir şeyin var olduğu sürece yapacakları ile ilgili kural ve programlar.
semere: meyve, fayda, verim, kâr, sonuç.
suret: biçim, görünüş, kılık, kıyafet.
sümbül: başak.
taayyunat-ı itibariye: İndî İlâhîde ve İlm-i İlâhîde bir şeyin var olup henüz şekilen ortaya çıkmamış olması.
tebeddül: başkalaşma, değişme, başka hâle getirme.
teceddüd: tazelenme, yenilenme.
teessüf: esflenme, üzülme, üzüntü duyma.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
tesbihat: tesbihler, Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
uhrevî: ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
ürkmek: korkmak, ürkmek.
vücut: var olma, varlık.
zeval: sona erme, yok olma.
zira: çünkü, bu sebepten.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zulümat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları.

وَما وظيفتُها في كَيفيّاتها الْمُتخالفة في موتِها وفَناتِها وزوالِها وعَدَمِها وظُهورِها وانطفائِها الّا اظهارُ الْمُقتضيات لِأسماءِ الهيّة ۞ فمن سرّ هذه الْوظيفة صارت الْموجوداتُ كسَيْلٍ في غاية السُّرعة تتموّجُ موتًا وحياةً ووجودًا وعدمًا ۞ ومن هذه الوظيفة تتظاهرُ الْفعاليّةُ الدّائمةُ والخلّاقيّةُ الْمستمرّةُ فلا بُدَّ لي ولكلِّ احدٍ ان يقولَ. «حَسْبُنا اللهُ ونعمَ الْوكيلُ» ۞

يَعْني حَسْبي من الْوجود اي اثرٌ من آثارِ واجبِ الْوجود كفاني انّ سَيّالٌ من هذا الْوجود الْمنوّر الْمطهّر من ملابين السّنة من الْوجود الْمزوّر الْاثر ۞

نعم، بسرّ الانسابِ الايمانيّ يقومُ دقيقةٌ من الْوجود مقامَ الْوف سنة بلا انسابٍ ايمانيّ بل تلك الدّقيقةُ اتمُّ واوسعُ بمراتبَ من تلك الْالاف سنة ۞

وكذا حَسْبي من الْوجود وقيمته اني صنعةُ من هو في السّماء عظمتُه وفي الْارض آياتُه وخلقَ السمواتِ والْارضَ في ستّة ايّام ۞

ولنوعه، كما انّ شجرة التّنة تموتُ وتعدمُ وتبقى روحُها الامريُّ الّذي هو قوانينُ تشكّله ويدومُ في نوائه التي كدرّةٍ فذلك الرّوحُ الامريُّ لا تموتُ بل تتجدّدُ عليه الصّورُ بل تدومُ ماهيّتُهُ للحياة، اذ ماهيّتها ظلٌّ لاسمٍ من الاسماء الحسنى الباقية، فتبقى تلك الماهيّةُ تحت شعاع الاسم الباقي وتبقى هويّتُهُ ايضًا هي كثير من الالواح المثاليّه فلا يكونُ العدمُ الّا عنوانًا لانتقال وجودٍ زائلٍ الى وجوداتٍ دائمةٍ

Zira onun mevtinde, fenâsında, zevalinde, ademinde, zuhurunda ve sönüp gitmesindeki muhtelif keyfiyet ve vazifeleri, esma-i İlâhiyenin mukteziyatını izhar etmekten ibarettir. Bu vazife sırrıyladır ki, mevcudat, gayet sür'atli bir tarzda mevt ve hayat, vücut ve adem dalgaları arasında gayet sür'atle cereyan eden bir sel hâline getirmiştir. Kâinattaki faaliyet-i daimenin ve hallâkıyet-ı müstemirrenin tezahürü, işte bu vazife sırrından neş'et eder. Öyle ise, hep birlikte, حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] demeliyiz.

Yanı, Vacibu'l-Vücud'un âsârından bir eser olmak, vücut olarak bana yeter. Sûrî ve akım bir vücutta milyonlar sene geçirmektense, böyle mazhar ve münevver bir vücutta bir an-ı seyyale bana kâfidir.

Evet, intisab-ı imanî sırrıyla bir dakikalık vücut, intisab-ı imanîden mahrum binlerce seneye mukabil gelir. Hatta o bir dakika, meratib-i vücut itibarıyla diğer binler seneden daha etem ve daha geniştir.

Keza, semada azameti ve arzda ayetleri görünen ve gökleri ve yeri altı günde yaratan Zatın sanatı olmam, bana vücut ve kıymet-i vücut itibarıyla yeter.

mahiyeti, bâkî olan Esma-ı Hüsnadan bir ismin gölgesidir ki, o mahiyet, o bâkî ismin şuası altında beka bulur ve onun huviyeti daha pek çok elvah-ı misaliyede devam eder. Öyle ise adem, zail bir vücuttan daimî vücutlara geçiş için bir unvandan başka bir şey değildir.

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

adem: yokluk.
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız.
an-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi.
arz: yer, dünya.
âsar: eserler, izler, nişanlar.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik.
cereyan eden: bir tarafa doğru akıp giden akım.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği ürün.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
etem: tam, mükemmel, kusursuz.
faaliyet-i daime: sürekli, hiç durmayan faaliyet.
fenâ: yokluk, geçip gitme, son bulma, olumluluk.
gayet: çok, son derece.
hâl: durum, vaziyet.
hallâkıyet-i müstemirre: kesintisiz devam eden sürekli yaratıcılık.
ibaret: oluşan, müteşekkil.
intisab-ı imanî: iman ederek bir şeye dahil olmak, bağlanmak, iman ile Allah'a bağlanmak.
İzhar etmek: açığa vurmak, meydana çıkarmak.
kâfi: yeter, yeten, kâfi gelen.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
keyfiyet: hal, durum, özellik, nitelik, kalite, ıç yüz.
keza: böyle, böylece.
kıymet-i vücut: varlığın, vücudun değeri, kıymeti.
mahrum: nasıpsız, yoksun.
mazhar: kavuşma, edinme, erişme.
meratib-i vücut: vücut mertebeleri, varlık dereceleri.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mevt: ölüm, vefat.
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit, farklı.
mukabil: karşılık, karşılığında.
mukteziyat: iktıza edenler, gerektirenler.
münevver: nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış.
neş'et etme: meydana gelme, oluşma.
sema: gökyüzü, gök.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince, en zor yanı.
sırrıyla: gizli hakikat, gerçeğin anlaşılıp kavranmasıyla.
sûrî: gösterişte, şekli, içten ve hakiki olmayan.
sür'at: çabukluk, hız, acele.
tezahür: ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vazife: ödev, görev.
vücut: var olma, varlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zeval: sona erme, yok olma.
zuhur: meydana çıkma, görünme.

وكذا حسبي من الوجود وكماله أني مصنوع من زين ونور السماء بمصابيح وزين وبهر الأرض بأزاهير ۞

وكذا حسبي من الفخر والشرف أني مخلوق ومملوك، وعد لمن هذه الكائنات بجميع كمالاتها ومحاسنها ظل ضعيف بالنسبة إلى كماله وجماله، ومن آيات كماله وإشارات جماله ۞

وكذا حسبي من كل شيء يدخر ما لا يعد ولا يحصى من نعمه في صندوقات لطيفة هي بين «الكاف والنون» فيدخر بقدرته ملايين قطار في قصة واحدة فيها صندوقات لطيفة تسمى بذورا ونواتا ۞

وكذا حسبي من كل ذي جمال وذي إحسان الجميل الرحيم الذي ما هذه المصنوعات الجميلات إلا مرايا متفاوتة لتجدد أنوار جماله بمر الفصول والعصور والدهور، وهذه النعم المتواترة والأثمار المتعاقبة في الربيع والصيف مظاهر لتجدد مراتب انعامه الدائم على مر الأنام والأيام والأعوام ۞

وكذا حسبي من الحياة وماهيتها أني خريطة وفهرسة وقائمة وميزان ومقياس لحلوات أسماء خالق الموت والحياة ۞

Keza, semayı kandillerle süsleyip nurlandıran ve zemini çiçeklerle göz kamaştırıcı bir şekilde tezyin eden Zatın masnuu olmam, bana vücut ve kemalı vücut itibarıyla yeter.

Keza, kâinat bütün kemalât ve mehasiniyle Onun kemal ve cemalıne nispetle bir zayıf gölgeden ve Onun âyât-ı kemalinden ve işarat-ı cemalinden ibaret olan Zatın mahlûku ve memlûkü ve abdi olmam, bana fahir ve şeref için yeter.

Keza, had ve hesaba gelmeyen nimetlerini kaf ve nun arasındaki lâtif sandukçalarda iddihar eden ve milyonlarla kantan tohum ve çekirdek denilen bir avuç dolusu lâtif sandukçalarda kudretiyle toplayan Zat, her şey için bana yeter.

Keza, bütün cemal ve ihsan sahipleri yerine, bana o *Cemîl* ve *Rahîm* olan Zat yeter ki, bu güzel masnuat, mevsimlerin ve asırların ve dehirlerin mururuyla Onun envar-ı cemalini tazelendirmek için fenâya mazhar olan âyinelerden başka bir şey değildir; ve bu bahar ve yaz mevsimlerinde tekrarlanan nimetler ve birbirini takip eden meyveler, mahlûkatın ve günlerin ve senelerin gelip geçmesiyle Onun daimî nimetlerinin tecedduddü için mazharlardan ibarettir.

Keza, *Hâlık-ı Mevt ve Hayat*'ın esmasının cilvelerine bir harita ve fihriste ve fezleke ve mizan ve mikyas olmam, bana hayat ve mahiyet-ı hayat itibarıyla yeter.

abd: kul, kole
asır: yüzyıl
ayat-ı kemal: mükemmelliğin delilleri
âyine: ayna
cemal: güzellik, iç ve dış güzelliği.
Cemîl: güzel, Allah'ın isimlerinden biri
cilve: esma-i İlâhînin tecellisi, eşya ve insanda, İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi
daimî: sürekli, devamlı
dehr: zaman, çok uzun zaman, çağ, devir
envar-ı cemal: güzellik nurlan ışıkları
esma: isimler
fahir: övünme, kıvanç.
fenâ: son bulma, olumluluk.
fezleke: netice, kısaltılmış, özet.
fihriste: özet, liste
had ve hesaba gelmeyen: pek çok, sınırı, ölçüsü olmayan
Hâlık-ı Mevt: ölümün yaratıcısı, Allah
hayat: dirilik, canlılık.
iddihar etme: biriktirme, depolama
ihsan: iyilik etme, bağışlama, ikram etme, lütuf, yardım
işarat-ı cemal: güzellik işaretleri
itibarıyla: sayılmak üzere, bakımından
kaf ve nun: Allah'ın Kün emriyle her işin olması. Kün emri "Ol" emri olan bu kelime "Kaf" ve "Nun" harfleriyle yazıldığından böyle denilmiştir
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kandil: yakılan aydınlatma kabı, lamba.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
keza: böylece, bunun gibi.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
lâtif: yumuşak, hoş, güzel, nazik.
mahiyet-i hayat: hayatın asli esası
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
masnu: sanat degen yüksek sanat eseri
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar olmak: iyi bir şeye ermek, ulaşmak.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründüğü yer
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler
memlûk: kole, kul
mikyas: derece, ölçü
mizan: ölçü, ölçme, ayar
mürur: geçip gitme, sona erme
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nispet: oran, ölçü.
nur: aydınlık.
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah
sandukça: küçük sandık, kutu
semâ: gökyüzü, gök.
şeref: manevî büyüklük, yücelik.
teceddud: tazelenme, yenilenme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
vücut: var olma, varlık
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zemin: yeryüzü

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَوَظِيفَتِهَا كَوْنِي كَكَلِمَةٍ مَكْتُوبَةٍ بِقَلَمِ الْقُدْرَةِ، وَمُفْهِمَةٍ دَالَّةٍ عَلَى أَسْمَآءِ الْقَدِيرِ الْمُطْلَقِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ بِمَظْهَرِيَّةِ حَيَاتِي لِلشُّئُونِ الذَّاتِيَّةِ لِفَاطِرِيَ الَّذِي لَهُ الْأَسْمَآءُ الْحُسْنَى ۞

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَحُقُوقِهَا اعْلَانِي وَتَشْهِيرِي بَيْنَ اِخْوَانِيَ الْمَخْلُوقَاتِ وَاِعْلَانِي وَاِظْهَارِي لِنَظَرِ شُهُودِ خَالِقِ الْكَائِنَاتِ بِتَرَبُّيِي بِحَلَوَاتِ أَسْمَآءِ خَالِقِيَ الَّذِي رَبَّانِي بِمُرَصَّعَاتِ حُلَةِ وُجُودِي وَحِلْعَتِ فِطْرَتِي وَقِلَادَةِ حَيَاتِيَ الْمُنَظَّمَةِ الَّتِي فِيهَا مُزَيَّنَاتُ هَدَايَا رَحْمَتِهِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مِنْ حُقُوقِ حَيَاتِي فَهْمِي لِتَحِيَّاتِ ذَوِي الْحَيَاةِ لِوَاهِبِ الْحَيَاةِ وَشُهُودِي لَهَا وَشَهَادَاتِي عَلَيْهَا ۞

وَكَذَا حَسْبِي مِنْ حُقُوقِ حَيَاتِي تَرَجِّي وَتَرَبُّيِي بِمُرَصَّعَاتِ جَوَاهِرِ اِحْسَانِهِ بِشُعُورِ اِيمَانِيِّ لِلْعَرْضِ لِنَظَرِ شُهُودِ سُلْطَانِيَ الْأَزَلِيِّ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَلَذَّاتِهَا عِلْمِي وَادِّعَائِي وَشُعُورِي وَاِيمَانِي بِأَنِّي عَبْدُهُ وَمَصْنُوعُهُ وَمَخْلُوقُهُ وَفَقِيرُهُ وَمُحْتَاجٌ إِلَيْهِ، وَهُوَ خَالِقِي رَحِيمٌ رَبِّي كَرِيمٌ لَطِيفٌ مُنْعِمٌ عَلَيَّ يُرَبِّينِي كَمَا يَلِيقُ بِحِكْمَتِهِ وَرَحْمَتِهِ ۞

Keza, bütün Esma-i Hüsnanın müsemması olan *Fâtır*'ımın şuunat-ı zatiyesine hayatımın mazhariyeti sırrıyla, kalem-ı kudretle yazılan ve o *Kadîr-ı Mutlak* ve *Hayy-ı Kayyum*'un esmasını gösterip anlatan bir kelime olmam, hayat ve vazife-i hayat itibarıyla bana yeter.

Keza, beni, hedâyâ-ı rahmetinin müzeyyenatını muhtevi vücut hullemin ve fıtrat kaftanımın ve muntazam hayat gerdanlığımın murassaatıyla tezyin eden Hâlık'ımın esmasının cîlveleriyle süslenerek kardeşlerim olan mahlûkata ilân ve teşhirim ve Hâlık-ı Kâinat'ın nazar-ı şuhuduna ilân ve izhanım, hayat ve hukuk-i hayat itibanyla bana yeter.

Keza, hukuk-i hayatım itibanyla, zîhayatların *Vahib-i Hayat*'a olan tahıyyatlarını fehmetmem ve onlara şahit olup şahitlik etmem bana yeter.

Keza, *Sultan-ı Ezeli*'nin nazar-ı şuhuduna arz olunmanın şuur ve ımanında olarak Onun cevahır-ı ihsanatının murassaatıyla süslenip güzelleşmem, hayatımın hukuku olarak bana yeter.

Keza, Onun abdi ve masnuu ve mahlûku olduğuma ve Ona muhtaç bulunduğuma ve Onun, hikmetine ve rahmetine lâyık bir surette beni terbiye eden ve bana lutufta bulunup nimetlerini ihsan eden *Hâlık-ı Rahîm*'im ve *Rabb-ı Kerîm*'im olduğuna dair ız'anım ve şuurum ve ımanım, hayat ve lezzet-i hayat itibarıyla bana yeter.

abd: kul, kole
arz: sunma, gösterme
cevahir-i ihsanat: lutuf, iyilik cevherleri
cîlve: esma-ı İlâhînin tecellisi, eşya ve insanda İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi
dair: ilgili
esma: isimler
Esma-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri
Fâtır: benzersiz ve hanka şeyleri yaratan, her şeyi farklı fıtratlarda yaratan Allah
fehm: anlama, anlayış, kavrayış, idrak
fıtrat: yaratılış, tabiat.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Kainat: kainatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
hayat gerdanlığı: hayatın güzellikleri, süsleri
hayat: dirilik, canlılık.
Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah
hedaya-i rahmet: rahmet hediyeleri
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
hukuk: haklar
hukuk-ı hayat itibarıyla: yaşama hakkı bakımından
hulle: elbise, cennet elbisesi
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf, bağış, yardım
ilân: açıklamak, ilan etmek, herkese duyurmak.
ilân: herkese duyurmak
iman: inanma, inanç, itikat.
ız'an: anlayış, kavrayış, akıl
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kaftan: çoğu ipek bir çeşit uzun süslü elbise
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması
keza: böylece, aynı şekilde
lâyık: yakışır, münasip
lezzet-i hayat: hayatın zatındaki lezzet
lutuf: iyilik, ikram ve yardımda bulunma
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
masnu: sanatla yapılmış, sanat değeri yüksek olan şey
mazhariyet sırrıyla: ayna olma, görünme, yen olma esasınca, bir şeyi edinme, sahip olma bakımından
muhtevi: içine alan, içinde bulunduran, kapsayan.
muntazam: derli toplu, düzenli.
murassaat: cevher ve inci gibi değerli taşlarla süslenmiş şeyler
müsemma: isimlendirilmiş, adlı, adlanmış
müzeyyenat: süslenmiş şeyler, süslü şeyler
nazar-ı şuhut: şahitlerin görüş ve düşüncelen
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
Rabb-ı Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan ve her şeyi terbiye eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
suret: biçim, şekil.
şahit: tanık
şuunat-ı zatiye: Allah'ın zatına has işleri ve emir dairesine ait kanunları.
şuur: kavrama gücü, anlayış, bilinç
tahıyyat: tahıyyeler, selamlar
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme, eğitme
teşhir: gösterme, sergileme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
Vahib-i Hayat: hayat veren, hayat bağışlayan
vazife-i hayat: hayat vazifesi
vücut: var olma, varlık.
zihayat: hayat sahibi, canlı

وَكَذا حَسْبِي مِنَ الْحَياةِ وَقِيمَتِها مِقْياسِيَّتِي بِأَمْثالِ عَجْزِي الْمُطْلَقِ وَفَقْرِي الْمُطْلَقِ وَضَعْفِي الْمُطْلَقِ، لِمَراتِبِ قُدْرَةِ الْقَدِيرِ الْمُطْلَقِ وَدَرَجاتِ رَحْمَةِ الرَّحِيمِ الْمُطْلَقِ وَعَلَقاتِ قُوَّةِ الْقَوِيِّ الْمُطْلَقِ ۞

وَكَذا حَسْبِي بِمَعْكُوسِيَّتِي بِجُزْئِيَّاتِ صِفاتِي مِنَ الْعِلْمِ وَالْإِرادَةِ وَالْقُدْرَةِ الْجُزْئِيَّةِ لِفَهْمِ الصِّفاتِ الْمُحِيطَةِ لِخالِقِي ۞ فَافْهَمْ عِلْمَهُ الْمُحِيطَ بِمِيزانِ عِلْمِيَ الْجُزْئِيِّ ۞

وَهٰكَذا حَسْبِي مِنَ الْكَمالِ عِلْمِي بِأَنَّ إِلٰهِي هُوَ الْكامِلُ الْمُطْلَقُ فَكُلُّ ما فِي الْكَوْنِ مِنَ الْكَمالِ مِنْ آياتِ كَمالِهِ إِشاراتٌ إِلىٰ كَمالِهِ ۞

وَكَذا حَسْبِي مِنَ الْكَمالِ فِي نَفْسِي الْإِيمانُ بِاللّٰهِ، إِذِ الْإِيمانُ لِلْبَشَرِ مَسْعٌ لِكُلِّ كَمالاتِهِ ۞

وَكَذا حَسْبِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ لِأَنْواعِ حاجاتِيَ الْمَطْلُوبَةِ بِأَنْواعِ أَلْسِنَةِ جِهازاتِي الْمُخْتَلِفَةِ، إِلٰهِي وَرَبِّي وَخالِقِي وَمُصَوِّرِي الَّذِي لَهُ الْأَسْماءُ الْحُسْنىٰ الَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي وَيُرَبِّينِي وَيُدَبِّرُنِي وَيُكَلِّمُنِي ﴿حاشيه﴾ حَلَّ جَلالُهُ وَعَمَّ نَوالُهُ ۞

حاشيه نسخه: وَتُكَلِّمُنِي

Keza, acz-i mutlak ve fakr-ı mutlak ve zaaf-ı mutlakımın misaliyle o Kadîr-i Mutlak'ın meratib-i kudretine ve o Rahîm-i Mutlak'ın derecat-ı rahmetine ve o Kavi-ı Mutlak'ın tabakat-ı kuvvetine mikyas teşkil etmem, hayat ve kıymet-i hayat itibarıyla bana yeter.

Keza, cüz'î ilim, irade ve kudret gibi sıfatlarımın cüz'îliğinin ma'kesiyetiyle Hâlık'ımın muhit sıfatlarını fehmetmem bana yeter. Nitekim benim cüz'î ilmimin mizanıyla Onun muhit ilmini fehmederim.

Hakeza, benim İlâhımın Kâmil-i Mutlak olduğuna ve kâinatta kemalât olarak ne varsa Onun kemalinin ayetlerinden bir ayet ve Onun kemalının işaretlerinden bir işaret olduğuna dair ilmim, kemal olarak bana yeter.

Keza, nefsimde kemalât olarak iman-ı billâh bana yeter; çünkü beşer için iman bütün kemalâtın menbaıdır

Keza, muhtelif cihazatımın lisanıyla istenilen enva-ı hacatımın hepsi için, bütün Esma-i Hüsnanın musemması olan, beni yediren ve içiren ve terbiye ve tedbir eden ve benimle konuşan, (HAŞİYE) celâlî her şeyden nihayetsiz derecede yüce olan ve lütuf ve ihsanı her şeyi kuşatan İlâhım ve Rabbim ve Hâlık'ım ve Musavvir'im bana yeter.

HAŞİYE: *Nusha:* Ve beni kemâle erdiren.

Kamil-i Mutlak: her şeyi ile tam mükemmel olan Allah
Kavi-i Mutlak: sınırsız güçlü da yanıklı
kemal: olgunluk, tam ve eksiksiz olma mükemmelik
kemalat: iyilikler kemaller olgunluklar mükemmellikler
keza: böylece, aynı şekilde, oylece
kıymet-i hayat: hayatın değerli kıymeti.
kudret: güç kuvvet
lisan: dil
lütuf: iyilik ikram ve yardımda bulunma
makesiyet: aynalık.
menba: kaynak.
meratib-i kudret: kuvvet kudret mertebeleri dereceleri
mikyas: kıyas derece ölçü
misal: benzer örnek numune.
mizan: ölçü tartı
muhit: ihata eden etrafını çevren kuşatan
muhtelif: çeşitli türlü farklı
Musavvir: yarattıklarını istediği sıfat ve seçtiği şekillerde yaratan Allah
müsemma: ad verilmiş isimlendirilmiş
nefs (nefis): kendi hayat, ruh, can
nihayetsiz: sonsuz
Rab: yaratan besleyen, varlıkları terbiye ve idare eden her şeyin sahibi olan Allah
Rahim-i Mutlak: sonsuz ve rahimiyeti olan, kayda şarta bağlı olmayan merhamet sahibi olan Allah
sıfat: özellik nitelik vasıf
tabakat-ı kuvvet: kuvvet tabakaları dereceleri
tedbir: idare etme çekip çevirme yönetme
terbiye: besleme yetiştirme eğitme besleyip büyütme
teşkil: şekil verme vücut verme.
zaaf-ı mutlak: sınırsız ve kuvvetsizlik zayıflık

acz-i mutlak: sonsuz ve sınırsız güçsüzlük, acizlik.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beşer: insan
celâl: nihayet derecede büyüklük azamet, ululuk
cihazat: azalar organlar
cüz'i: az parçaya ait.
dair: ilgili ait
derecat-ı rahmet: rahmet dereceleri
derece: mertebe, kademe, değer miktar
enva-ı hacat: türlü türlü ihtiyaçlar
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
fakr-ı mutlak: mutlak fakirlik, yoksulluk çaresizlik
fehm: anlama anlayış, kavrayış
hakeza: böylece bunun gibi
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
İhsan: iyilik etme, bağışlama ikram etme lütuf, yardım.
İlâh: kendine ibadet edilen İslam geleneğinde hakiki ma'bud olan Allah
ilim: bilis bilgi
İman: inanma inanç, itikat.
İman-ı billah: Allah'a inanma Allah'ı onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma
irade: dileme isteme
İşaret: nişan alâmet, iz
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı evren

النُّكتة الرابعة

حَسْبِي لِكُلِّ مَطَالِبِي مِنْ فَتْحِ صُورَتِي وَصُورَةِ أَمْثَالِي مِنْ ذَوِي الْحَيَاةِ فِي الْمَاءِ بِلَطِيفِ صُنْعِهِ وَلَطِيفِ قُدْرَتِهِ وَلَطِيفِ حِكْمَتِهِ وَلَطِيفِ رُبُوبِيَّتِهِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي لِكُلِّ مَقَاصِدِي مَنْ أَنْسَانِي وَشَقَّ سَمْعِي وَبَصَرِي، وَأَدْرَجَ فِي جِسْمِي لِسَانًا وَجَنَانًا، وَأَوْدَعَ فِيهَا وَفِي جِهَازَاتِي مَوَازِينَ حَسَّاسَةً لَا تُعَدُّ لِوَزْنِ مُدَّخَرَاتِ أَنْوَاعِ خَزَائِنِ رَحْمَتِهِ ۞ وَكَذَا أَدْمَجَ فِي لِسَانِي وَجَنَانِي وَفِطْرَتِي آلَاتٍ حَسَّاسَةً لَا تُحْصَى لِفَهْمِ أَنْوَاعِ كُنُوزِ أَسْمَائِهِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ أَدْرَجَ فِي شَخْصِيَ الصَّغِيرِ الْحَقِيرِ، وَأَدْمَجَ فِي وُجُودِيَ الضَّعِيفِ الْفَقِيرِ، هَذِهِ الْأَعْضَاءَ وَالْآلَاتِ وَهَذِهِ الْجَوَارِحَ وَالْجِهَازَاتِ وَهَذِهِ الْحَوَاسَّ وَالْحِسِّيَّاتِ وَهَذِهِ اللَّطَائِفَ وَالْمَعْنَوِيَّاتِ، لِاحْتِسَاسِ جَمِيعِ أَنْوَاعِ نِعَمِهِ وَلِإِذَاقَةِ أَكْثَرِ تَجَلِّيَاتِ أَسْمَائِهِ بِجَلِيلِ أُلُوهِيَّتِهِ وَجَمِيلِ رَحْمَتِهِ وَبِكَبِيرِ رُبُوبِيَّتِهِ وَكَرِيمِ رَأْفَتِهِ وَبِعَظِيمِ قُدْرَتِهِ وَلَطِيفِ حِكْمَتِهِ ۞

النُّكتة الخامسة:

لَا بُدَّ لِي وَلِكُلِّ أَحَدٍ أَنْ يَقُولَ حَالًا وَقَالًا وَمُتَشَكِّرًا وَمُفْتَخِرًا:

Dördüncü Nükte

Benim suretimi ve emsalim olan zîhayatların suretlerini basit bir sudan lâtif sanatıyla ve her şeye nüfuz eden kudreti ve hikmetiyle ve her şeyi her şe'niyle ihata eden rububiyetiyle açan Zat, bütün metalibim için bana yeter.

Keza, beni inşa eden, kulağımı ve gözümü açan, cismime lisanımı ve kalbimi derç eden, vücuduma ve cihazatıma, rahmet hazinelerinin çeşit çeşit muddeharatını tartacak hesapsız mizanlar yerleştiren ve keza lisanıma ve kalbime ve fıtratıma, esmasının çeşit çeşit definelerini anlamaya yarayacak hesapsız hassas aletler yerleştiren Zat, benim bütün makasıdıma yeter.

Keza, bana bütün enva-ı nimetini ihsas etmek ve ekser tecelliyat-ı esmasını tattırmak için, celîl ulûhiyetiyle ve cemîl rahmetiyle ve kebîr rububiyetiyle ve kerîm re'fetiyle ve azîm kudreti ve lâtif hikmetiyle benim küçük ve hakir şahsımda ve zayıf ve fakir vücudumda bu aza ve alâtı ve bu cevarih ve cihazatı ve bu havas ve hissiyatı ve bu letaif ve maneviyatı derç eden Zat bana yeter.

Beşinci Nükte

Ben ve her bir fert, hâlen ve kâlen, muteşekkir ve müftehir olarak, şöyle demeliyiz:

âlat: aletler
alet: organ
aza: organlar
azîm: büyük.
celîl: büyük, ulu.
cemîl: güzel
cevarih: el, ayak gibi organlar
cihazat: azalar, organlar
cisim: beden, vücut.
define: değerli eşyanın bulunduğu yer, hazine
derç etmek: arasına yerleştirmek
ekser: en çok, daha ziyade
emsal: numuneler, örnekler, eş, benzer
enva-ı nimet: nimet çeşitleri, türleri
esma: isimler
fert: şahıs, kişi
fıtrat: yaratılış
hakir: itibarsız, değersiz.
hâlen: durumca, hâl bakımından
hassas: inceliklı, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren
havas: hasseler, hisler, duygular
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
hesapsız: sayısız
hikmet: kâinattaki ve yaratılışıtaki ilâhî gaye, fayda, ilim
hikmet: yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda
hisliyat: hisler, duygular
ihata: sarma, kuşatma
ihsas etmek: hissettirmek, sezdirmek, duyurulmak.
inşa etmek: kurmak, yapmak, yaratmak
kâlen: sözle, söyleyerek.
kebîr: büyük.
kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi
keza: böylece, aynı şekilde
kudret: güç, kuvvet.
lâtif: yumuşak, hoş, güzel, nazik, nazlı
letaif: kalb, ruh, sır gibi duygular, inceliklar, güzellikler
lisan: dil
makasıd: maksatlar, gayeler
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, dinden, imandan ve mukaddesattan gelen kuvvet, manevî haller.
metalip: istenen şeyler, istekler, arzular
mizan: ölçü, tartı
muddeharat: depolananlar
müftehir: iftihar eden, övünen
muteşekkir: teşekkür eden, iyilik bilen
nüfuz etme: bir şeyin içine işlemek, geçmek, hükümlerinin işlemesi, geçerli olması
nükte: ince ve derin manalı söz.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama
re'fet: esirgeme, koruma, acıma, merhamet, şefkat etme
rububiyet: Allah'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye, tedbir ve sahipliği ve besleyiciliği, özellikleri
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, hüner, bilgi
suret: biçim, görünüş, kılık, kıyafet.
şe'n: şan, durum, özellik, tavır, olay
tecelliyat-ı esma: Allah'a ait isimlerin kâinat ve mahlukat üzerinde görülen yansımaları
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
vücut: var olma, varlık
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zihayat: hayat sahibi, canlı

حَسْبِي مَنْ خلقَنِي، وأخْرَجَنِي مِنْ ظُلْمَةِ العدمِ وأنْعم عَلَيَّ نُورِ الْوُجُود ۞

وكَذَا حَسْبِي مَنْ جعلَنِي حَيًّا فأنْعَم علَيَّ نِعْمَةَ الْحَيَاةِ الَّتِي تُعْطِي لِصَاحِبِهَا كُلَّ شَيْءٍ *حاشيه* وتُمدُّ يَدَ صاحِبِهَا إلى كُلِّ شَيْءٍ ۞

وكَذَا حَسْبِي مَنْ جعلَنِي إنسَانًا فأنْعم علَيَّ بِنِعْمَةِ الْإنْسَانِيَّةِ الَّتِي صَيَّرَتِ الْإنْسَانَ عَالَمًا صَغِيرًا أكْبَرَ مَعْنًا مِنَ الْعَالَمِ الْكَبِيرِ ۞

وكَذَا حَسْبِي مَنْ جعلَنِي مُؤْمِنًا فأنْعَم علَيَّ نِعْمَةَ الْإيمانِ الَّذِي يُصَيِّرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ كسُفْرَتَيْنِ مملُوئتَيْنِ مِنَ النِّعَمِ يُقَدِّمُهُمَا إلى الْمُؤْمِنِ بِيَدِ الْإيمَانِ ۞

وكَذَا حَسْبِي مَنْ جعلَنِي مِنْ أُمَّةِ حَبِيبِهِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ، فَأنْعَمَ عَلَيَّ بِمَا فِي الْإيمانِ مِنَ الْمَحَبَّةِ وَالْمَحْبُوبِيَّةِ الْإلٰهِيَّةِ، الَّتِي هِيَ مِنْ أعْلَى مَرَاتِبِ الْكَمَالَاتِ الْبَشَرِيَّةِ، وبِتِلْكَ الْمَحَبَّةِ الْإيمَانِيَّةِ تَمْتَدُّ أيَادِي اسْتِفَادَةِ الْمُؤْمِنِ إلى مَا لَا يَتَنَاهَى مِنْ مُشْتَمِلَاتِ دَائِرَةِ الْإمْكَانِ وَالْوُجُوبِ ۞

وكَذَا حَسْبِي مَنْ فَضَّلَنِي جِنْسًا وَنَوْعًا وَدِينًا وَإيمَانًا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ مَخْلُوقَاتِهِ، فَلَمْ يَجْعَلْنِي جَامِدًا وَلَا حَيَوَانًا وَلَا ضَالًّا، فَلَهُ الْحَمْدُ وَلَهُ الشُّكْرُ ۞

حاشيه نسخه حيّ

Beni halk eden ve adem zulmetinden çıkararak bana vücut nurunu in'âm eden Zât bana yeter.

Keza, sahibine her şeyi (HAŞİYE) veren ve onun elini her şeye uzatan hayat nimetini bana bağışlayarak beni hayat sahibi yapan Zât bana yeter.

Keza, insanı, âlem-i kebîrden manen daha büyük bir küçük âlem yapan insaniyet nimetini bana bağışlayarak beni insan yapan Zât bana yeter.

Keza, dünya ve ahireti nimetlerle dolu iki sofra hâline getirerek iman eliyle mü'mine takdîm eden iman nimetini bana bağışlayarak beni mü'min yapan Zât bana yeter.

Keza, beni habîbi olan Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâmın ümmeti yaparak, imanda bulunan ve bütün kemalât-ı beşeriye meratibinin fevkinde olan muhabbet ve mahbubiyet-i İlâhiye nimetini bana bağışlayan ve bu muhabbet-i imaniye ile, mü'minin istifadesini imkân ve vücup dairelerinin nihayetsiz müştemilâtına kadar genişleten Zât bana yeter.

Keza, beni camît kılmayıp, hayvan yapmayıp, dalâlette bırakmayarak, cins ve nevi ve din ve iman itibarıyla mahlûkatının pek çoğundan üstün kılan Zât bana yeter, hamd da Ona, şükür de Ona mahsustur.

HAŞİYE: *Nusha:* Hayatı.

adem: yokluk.
ahiret: öbür dünya, sonsuz hayat yurdu
âlem: dünya kâinat.
âlem-i kebîr: büyük âlem, kâinat.
camît: cansız katı sert.
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma azma batıla yönelme
fevkinde: fevk, üst fevkinde üstünde
habîp: sevilen sevgili
hâl: durum vaziyet özellik
halk etmek: yaratmak, yaratış
hamd: methetme övme, yüceltme
iman: inanma inanç itikat.
imkân: mümkün olma olabilirlik.
in'âm: nimet verme nimetlendirme ihsan etme iyilik yapma
insaniyet: insanlık İnsanlık mahiyeti insan olma hâli
kemalât-ı beşeriye: insanlara ait kemalât, insanların keşif buluş ve hünerleri
keza: böylece aynı şekilde
mahbubiyet-i İlâhiye: İlâhî sevgi
mahlûkat: yaratılmışlar yaratıklar
mahsus: özel
manen: mana itibarıyla manaca manevî yönden
meratip: mertebeler kademeler dereceler
muhabbet: sevgi sevme, dostluk.
muhabbet-i imaniye: iman sevgisi
mü'min: iman eden, inanan
müştemilât: bir şeyin içine aldığı şeyler eklentiler
nev': tür çeşit.
nihayetsiz: sonsuz
nimet: iyilik lütuf ihsan bağış.
nur: aydınlık
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk memnunluk ve minnettarlık ifade etme teşekkür
takdîm: arz etme sunma.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk. Müslümanların tamamı bütün Müslümanlar
vücup daireleri: varlığı sabit olan alanlar yokluğu mümkün olmayan sahalar
vücut: var olma varlık.
Zât: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zulmet: karanlık

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ جعلَنِي مَظْهَرًا جَامِعًا لِتَجَلِّيَاتِ أَسْمَائِهِ وَأَنْعَمَ عَلَيَّ بِنِعْمَةٍ لاَ تَسَعُهَا الْكَائِنَاتُ بِسِرِّ حَدِيثِ: «لاَ يَسَعُنِي أَرْضِي وَلاَ سَمَائِي وَيَسَعُنِي قَلْبُ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ.» يَعْنِي اِنَّ الْمَاهِيَّةَ الْاِنْسَانِيَّةَ مَظْهَرٌ جَامِعٌ لِجَمِيعِ تَجَلِّيَاتِ الْأَسْمَاءِ الْمُتَجَلِّيَةِ فِي جَمِيعِ الْكَائِنَاتِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مَنِ اشْتَرَى مُلْكَهُ الَّذِي عِنْدِي مِنِّي، لِيَحْفَظَهُ لِي ثُمَّ يُعِيدَهُ إِلَيَّ، وَأَعْطَانَا ثَمَنَهُ الْجَنَّةَ، فَلَهُ الشُّكْرُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِعَدَدِ ضَرْبِ ذَرَّاتِ وُجُودِي فِي ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ ۞

حَسْبِي رَبِّي جَلَّ اللهُ ۞ نُورُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ ۞ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ ۞

حَسْبِي رَبِّي جَلَّ اللهُ ۞ سِرُّ قَلْبِي ذِكْرُ اللهُ ۞ ذِكْرُ أَحْمَدَ صَلَّى اللهُ ۞ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ ۞

❖ ❖ ❖

Keza, [1] لَا يَسَعُنِي أَرْضِي وَلَا سَمَائِي وَيَسَعُنِي قَلْبُ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ hadîs-i kudsîsinin sırrıyla, arz ve semanın istiap edemediği Zat-ı Zülcelâl, bir mü'min kulunun kalbine yerleşir. Yani, bütün kâinatta tecellî eden esma-i İlâhiyenin bütün tecelliyatına insanın cami bir mazhar olması sırrıyla, kâinata sığmayan bir nimeti bana bağışlayarak beni esmasının tecelliyatına camı bir mazhar yapan Zat bana yeter.

Keza, bende bulunan mülkünü muhafaza etmek üzere benden satın alarak sonra bana iade eden ve karşılığında bize cenneti veren Zat bana yeter. Vücudumun zerrelerinin zerrat-ı kâinatla darbı adedince Ona şükür ve hamd olsun.

Hasbî Rabbı cellâllah.
Nur Muhammed sallâllah.
Lâ ilâhe illâllah.
Hasbî Rabbî cellâllah.
Sırru kalbî zıkrullah.
Zikrü Ahmed sallâllah.
Lâ ilâhe illâllah.

❖ ❖ ❖

1. Ben ne arz ne de semaya sığmam fakat mü'min bir kulumun kalbine sığarım. (Hadîs-i Kudsî, Sözler, Yeni Asya Neşriyat, 2004, s. 212; *Müsnedü l-Firdevs*, 3:174; Aclûnî, *Keşfü l-Hafa*, 2:165.)

arz: yer, dünya
camî: cem eden, toplayan, içine alan
Celâllah: ulu ve şeref sahibi Allah
darp: çarpma
esma: isimler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
hadîs-i kudsî: manası Hz. Allah'a, sözü Hz. Muhammed'e ait olan hadîslerdir.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme. Allah'ın yüceliğini övme.
hasbî: karşılıksız, Allah'ın izzeti için gönülden isteyerek.
iade: geri gönderme, geri çevirme
istiap: içine alma, kaplama, yutma, taşıma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
keza: böylece, aynı şekilde
kul: insan, abd
lâ ilâhe illâllah: Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur.
mazhar: bir şeyin zuhur ettiği, göründüğü yer
muhafaza: koruma, saklama
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
mü'min: iman eden, inanan
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
nur: aydınlık, parlaklık
Rabbî: benim Rabbim, Allah'ım.
sallallah: Allah'ın salât u selâmı üzerine olsun
sema: gökyüzü, gök.
sırru kalbî zikrullah: kalbin sırrı, işletücüsü Allah'ı zikretme.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
tecellî: belirme, görünme
tecelliyat: tecelliler, görünmeler, yansımalar
vücut: var olma, varlık.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi zat, Allah.
zerrat-ı kâinat: kâinat zerreleri, kâinattaki atomlar
Zikrü Ahmed: Ahmed'in zikri, peygamber efendimizin zikri

Altıncı Bab

(1) لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ hakkındadır (HAŞİYE)

Bu kelime-i mubareke-i tayyibe, meşhur "Beş Bâkıyat-ı Salihat" olarak tabir edilen Subhanallah, elhamdulillâh, lâ ilâhe illâllah, Allahü ekber, lâ havle velâ kuvvete illâ billâ hi'l-aliyyi'l-azîm kelimelerinin beşincisidir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Yâ Ilâhî ve yâ Seyyidî ve yâ Malikî!

Fakrım nihayetsiz, hacatım ve metalibim had ve hesaba gelmez derecede çok olduğu hâlde, iktidar ve ihtiyârımın eli o metalibimin en ednasına yetişmeyecek kadar

HAŞİYE: Çok risalelerde beyan etmişiz ki, insanın fıtratında hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir fakr bulunmakla beraber, hadsiz a'dâsı ve nihayetsiz metalibi vardır. İnsan, bu acz, bu fakrdan fıtraten bir Kadîr, bir Rahîm'e iltıcaya muhtaçtır. Nasıl ki (2) حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ birinci cümlesini aczine merhem ve bütün a'dâsına karşı bir melce gösterir (3) وَنِعْمَ الْوَكِيلُ cümlesi de fakrına deva ve bütün metalibine bir vesileyi gösterdiği gibi, *lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm* dahi başka bir surette, aynen *hasbunallah* gibi, acz ve fakr-ı beşerînin ilâcı, ve *lâ havle* kelimesi a'dâsına karşı nokta-i istinadı kendi kuvvetinden teberri etmekle kuvve-i İlâhiyeye iltıca, ve lâ kuvvete kelimesiyle metalibine, hacatına vesile-i mutlak tevekkül ile kudret-i İlâhiyeye itimattır. Bu *lâ havle ve lâ kuvvete* cümlesinin pek çok meratibini kendimde tecrubeyle hissetmiştim. O mertebeleri, birer birer, kısa kelime ile işaretler koymuşum. O işaretler vasıtasıyla o meratipleri mülâhaza ediyorum. Bu babda kısmen o mertebeleri remzeden kelimeler aynen zikredilecektir.

1. Kotuluklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak Allah'ın yardım ve kuvvetiyledir.
2. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
3. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

acz: güçsüzlük, zayıflık
a'dâ: düşman
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir
bab: kısım, bölüm, bahis
bâkıyat-ı sâlihat: sevabı sürüp giden şeyler
derece: mertebe, kademe
edna: sıradan, en bayağı, az
elhamdülillah: ne kadar hamd ve medih varsa kimden gelse ve kime karşı olsa ezelden ebede kadar her türlü şükür, medih ve minnet Allah'a aittir, hastır ve layıktır
fakr: fakırlık, muhtaçlık
fakr-ı beşerî: insanın yoksulluğu, fakırlığı
fıtrat: yaratılış
fıtraten: yaratılıştan, doğuştan
hacat: ihtiyaçlar, gerekli nesneler
had ve hesap: sayı ve sınır
hal: durum, vaziyet
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
ihtiyar: seçme, tercih, irade
iltıca: sığınma
Kadîr: sonsuz kuvvet, kudret sahibi olan Allah
kelime-i mubareke-i tayyibe: güzellik ve bereket dolu hayırlı söz
kuvve-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın sonsuz güç ve kudreti
lâ havle vela kuvvete illa billahi'l aliyyi'l-azim: kuvvet ve kudret, ancak büyük ve yüce olan Allah'a mahsustur
lâ ilâhe illallah: Allah'tan başka ilah yoktur
melce: sığınak
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği
metalip: istenen şeyler, istekler, arzular
mulahaza etmek: dikkatle bakmak, inceden inceye düşünmek
nihayetsiz: sonsuz
nokta-i istinat: dayanak noktası
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, acıyan, esirgeyen, koruyan Allah
remzetmek: bir şeyi belirleyen sembol haline getirmek
subhanallah: Allah'ı her türlü eksiklikten, ayıp ve kusurlardan, her çeşit noksan sıfatlardan tenzih eder, bütün mükemmel sıfatlarla muttasıf olduğunu kabul ederim manasına gelen zikir ve tesbih sözü
tabir: ifade, söz
vesile-i mutlak: tam ve kesin vasıta, fırsat, sebep
teberri etmek: uzak durmak, yüz çevirmek, sıyrılmak
tevekkül: Allah'a sığınma. Ona güvenip dayanma. Gücün yetmediği yerde Allah'tan bekleme
ya İlahı: ey Allahım!
ya Malikî: ey Malikim!
ya Seyyidî: ey Efendim!
zikretmek: söz etmek, anmak

الرَّحِيمِ! وَيَا خَالِقِي الْكَرِيمِ! يَا حَسِيبُ يَا وَكِيلُ يَا كَافِي ۞

إِلٰهِي اخْتِيَارِي كَشَعْرَةٍ ضَعِيفَةٍ، وَآمَالِي لاَ تُحْصَى، فَاعْجَزُ دَائِمًا، عَمَّا لاَ أَسْتَغْنِي عَنْهَا أَبَدًا؛ فَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِكَ يَا غَنِيُّ يَا كَرِيمُ يَا كَفِيلُ يَا وَكِيلُ يَا حَسِيبُ يَا كَافِي ۞

إِلٰهِي وَسَيِّدِي وَمَالِكِي!

اقْتِدَارِي كَذَرَّةٍ ضَعِيفَةٍ، مَعَ أَنَّ الْأَعْدَاءَ وَالْعِلَلَ وَالْأَوْهَامَ وَالْأَهْوَالَ وَالْآلاَمَ وَالْأَسْقَامَ وَالظُّلُمَاتِ وَالضَّلاَلَ وَالْأَسْفَارَ الطِّوَالَ مَا لاَ تُحْصَى. فَلاَ حَوْلَ عَنْهَا، وَلاَ قُوَّةَ عَلَى مُقَابَلَتِهَا إِلاَّ بِكَ يَا قَوِيُّ يَا قَدِيرُ يَا قَرِيبُ يَا مُجِيبُ يَا حَفِيظُ يَا وَكِيلُ ۞

إِلٰهِي حَيَاتِي كَشُعْلَةٍ تَنْطَفِئُ كَأَمْثَالِي وَآمَالِي وَآمَالِي لاَ تُحْصَى. فَلاَ حَوْلَ عَنْ طَلَبِ تِلْكَ الْآمَالِ، وَلاَ قُوَّةَ عَلَى تَحْصِيلِهَا إِلاَّ بِكَ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا حَسِيبُ يَا كَافِي يَا وَكِيلُ يَا وَافِي ۞

إِلٰهِي عُمْرِي كَدَقِيقَةٍ تَنْقَضِي كَأَقْرَانِي؛ مَعَ أَنَّ مَقَاصِدِي وَمَطَالِبِي لاَ تُعَدُّ وَلاَ تُحْصَى. فَلاَ حَوْلَ عَنْهَا وَلاَ قُوَّةَ عَلَيْهَا إِلاَّ بِكَ يَا أَزَلِيُّ يَا أَبَدِيُّ يَا حَسِيبُ يَا كَافِي يَا وَكِيلُ يَا وَافِي ۞

kısadır. Havl ve kuvvet ancak Senindir ey Rabb-i Rahîm'im ve ey Hâlık-ı Kerîm'im, yâ Hasîb, yâ Vekîl, yâ Kâfî!

İlâhî! İhtiyârım bir kıl kadar zayıf olduğu hâlde, emellerim hesaba gelmez derecede çoktur. Ben ise hıçbir zaman onlardan müstağnî kalamayacağım şeylere ulaşmaktan her zaman âcizim. Havl ve kuvvet ancak Senindir *yâ Ganî, yâ Kerîm, yâ Kefîl, yâ Hasîb, yâ Kâfî!*

Yâ İlâhî ve yâ Seyyidî ve yâ Malikî!

Iktıdarım zayıf bir zerre kadar olduğu hâlde, düşmanlar, illetler, evhamlar, korkular, elemler, hastalıklar, zulmetler, dalâletler ve uzun seferler ise hesaba gelmez derecede çoktur. Bütün bunlardan beni kurtaracak havl ve onlara mukabele edecek kuvvet ancak Senindir, *yâ Kavî, yâ Kadîr, yâ Karîb, yâ Mucîb, yâ Hafîz, yâ Vekîl!*

İlâhî! Tıpkı emsalim gibi, benim de hayatım çabuk söner bir şuleciktir. Emellerim ise hesaba gelmez derecede çoktur. Bütün bunlara talebimi karşılayan havl ve onların tahsiline kâfi kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Hayy, yâ Kayyum, yâ Hasîb, yâ Kâfî, yâ Vekîl, yâ Vâfî!*

İlâhî! Tıpkı akranım gibi, benim ömrüm de tükenip gidecek bir dakikadan ibarettir. Makasıdım ve metalibim ise had ve hesaba gelmeyecek kadar ziyadedir. Onlara ulaştıracak havl ve onlara yetecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Ezelî, yâ Ebedî, yâ Hasîb, yâ Kâfî, yâ Vekîl, yâ Vâfî!*

âciz: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
akran: eşitler, benzerler
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
elem: dert, uzuntu, kaygı, tasa.
emel: umut, arzu
emsal: eş, benzer
ey Malikî: ey Malikim! Sahibim
had ve hesap: sayı ve sınır
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı Allah
havl: güç, kuvvet.
ihtiyâr: seçme, tercih, irade
iktıdar: kuvvet, güç, yetme, yapabilme
İlâhî: ey Allah'ım!
illet: hastalık, sakatlık.
kâfî: yeterli
makasıd: maksatlar, gayeler
metalip: istekler, arzular
mukabele: karşılık verme, karşılama
müstağnî: minnetsiz, ihtiyacı olmayan, muhtaç bulunmayan
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak
sefer: yolculuk.
şule: alev, ateş alevi
tahsil: ele geçirme, elde etme, kazanma
talep: istek, arzu
yâ Ebedî: ey sonu olmayan Allah'ım!
yâ Ezelî: ey öncesiz, başlangıçsız olan Allah'ım!
yâ Ganî: ey zengin, varlıklı, hıçbir şeye ihtiyacı olmayan, Allah'ım!
yâ Hafîz: ey koruyan, saklayan, koruyucu Allah
yâ Hasîb: ey cömert, itibarlı, değerli olan Allah'ım!
yâ Hayy: ey gerçek hayat sahibi olan Allah
yâ Kadîr: ey kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah!
yâ Kâfî: ey kullarının her türlü ihtiyacını karşılayan Allah
yâ Karîb: ey yarattıklarına ilmiyle, kendisine dua edenlere cevap vermekle, dualarını kabul etmekle yakın olan, kulunun duasını ışıtıp her halini bilen Allah
yâ Kavî: ey kuvvetli, güçlü olan Allah'ım!
yâ Kayyum: ey her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah'ım!
yâ Kefîl: ey kefil olan Allah'ım!
yâ Kerîm: ey "ikramı ve ihsanı bol olan" Allah'ım!
yâ Mucîb: ey cevap veren, icabet eden, kendisinden istenileni yerine getiren Allah.
yâ Seyyidî: ey efendim!
yâ Vâfî: ey sözünde duran, ahde vefa eden Allah'ım!
yâ Vekîl: ey kullarının işlerine ve rızkına kefil olan, her şeyi idaresi altında bulundurarak kendisine dayanılan, gözeten, şahit ve koruyucu Allah'ım
zerre: en küçük parça.
ziyade: fazla
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, ıstırap, kıtlık

اِلٰهي شُعُوري كَلَمْعَةٍ تَزُولُ؛ مَعَ اَنَّ ما يَلْزَمُ مُحافَظَتُهُ مِنْ اَنْوارِ مَعْرِفَتِكَ، وَمَا يَلْزَمُ التَّحَفُّظُ مِنْهُ مِنَ الظُّلُماتِ وَالضَّلالاتِ لاَ تُعَدُّ وَلاَ تُحْصٰى. فَلاَ حَوْلَ عَنْ تِلْكَ الظُّلُماتِ وَالضَّلالاتِ وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى هٰاتِيكَ الْاَنْوارِ وَالْهِدايَاتِ اِلاَّ بِكَ يا عَلِيمُ يا خَبِيرُ يا حَسِيبُ يا كافِي يا حَفِيظُ يا وَكِيلُ ۞

اِلٰهي لِي نَفْسٌ هَلُوعٌ وَقَلْبٌ حَرُوعٌ وَصَدْرٌ ضَعِيفٌ وَجِسْمٌ نَحِيفٌ وَبَدَنٌ عَلِيلٌ دَلِيلٌ، مَعَ اَنَّ الْمَحْمُولَ عَلَيَّ مِنَ الْاَحْمالِ الْمادِّيَّةِ وَالْمَعْنَوِيَّةِ ثَقِيلٌ ثَقِيلٌ. فَلاَ حَوْلَ عَنْ تِلْكَ الْاَحْمالِ وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى حَمْلِها اِلاَّ بِكَ يا رَبِّي الرَّحِيمُ يا خالِقِي الْكَرِيمُ يا حَسِيبُ يا كافِي يا وَكِيلُ يا وافِي ۞

اِلٰهي لِي مِنَ الزَّمانِ اَنَّ يَسِيلُ فِي سَيْلٍ وَاسِعٍ سَرِيعِ الْجَرَيانِ؛ وَلِيَ مِنَ الْمَكانِ مِقْدارُ الْقَبْرِ مَعَ عَلاقَتِي بِسائِرِ الْاَمْكِنَةِ وَالْاَزْمِنَةِ. فَلاَ حَوْلَ عَنِ الْعَلاقَةِ عَنْها، وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْوُصُولِ اِلٰى ما فِيها اِلاَّ بِكَ يا رَبَّ الْاَمْكِنَةِ وَالْاَكْوانِ، وَيا رَبَّ الدُّهُورِ وَالْاَزْمانِ يا حَسِيبُ يا كافِي يا وَكِيلُ يا وافِي ۞

İlâhî! Şuurum, geçip giden bir lem'acıktır. Hâlbuki, envar-ı marifetini muhafaza etmek, zulümat ve dalâletlerden mahfuz kalmak için gerekli levazımat ise, had ve hesaba gelmeyecek kadar çoktur. O zulümat ve dalâletlerden muhafaza edecek havl ve o hidayet ve envara beni eriştirecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Alîm, yâ Habîr, yâ Hasîb, yâ Kâfî, yâ Hafîz, yâ Vekîl!*

İlâhî! Nefsim sabırsızdır; kalbim ise feryat eder durur. Üstelik sabrım çok zayıf, cismim gayet nahif, bedenim nihayet derecede alîl ve zelîldir. Hâlbuki, belime yüklenen maddî ve manevî yükler ise çok ağır, hem pek çok ağırdır. Bütün bu yüklerin ağırlığından beni halâs edecek havl ve onların hamline beni muktedir kılacak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir ey Rabb-i Rahîm'im ve *ey Hâlık-ı Kerîm'im, yâ Hasîb, yâ Kâfî, yâ Vekîl, yâ Vâfî!*

İlâhî! Sür'atle akan zaman-ı vâsia selinden nasibim ancak bir ân-ı seyyalecîktir. Mekândan ise hissem, ancak kabir kadar bir yerdir. Üstelik sair mekânlarla ve zamanlarla da alâkadarım. İşte bütün o alâkalardan gelen sıkıntımı giderecek havl ve bütün o zamanlardaki ve mekânlardakilere beni isal edecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir ey bütün kevn ve mekânların Rabbi, ey bütün asırların ve zamanların Rabbi *yâ Hasîb, yâ Kâfî, yâ Kefîl, yâ Vâfî!*

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli
alîl: hasta, hastalıklı
an-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi, su gibi geçen an
asır: yüzyıl
beden: vücut, beden, cısım, ten
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak
envar: nurlar, ışıklar
envar-ı marifet: marifet nurları, bilgi ışıkları
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, çağırma
gayet: çok, son derece
had ve hesaba gelmemek: ölçüsü, sınırı ve miktarı olmamak
halâs: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı Allah
hamil: yükleme, yüklenme, yükletme
havl: güç, kuvvet
hidayet: doğru olan, hak olan, İslâmiyet
hisse: pay, nasip, kısmet
İlâhî: ey Allahım!
isal: ulaştırma, eriştirme
kevn: varlık, vücut, âlem
lem'a: parıltı, parlayış
levazımat: ihtiyaç maddeleri, lâzım olan şeyler
mahfuz: korunmuş
mekân: yer, oturulan yer, mesken, ikametgâh
muhafaza: koruma, saklama
muktedir: gücü yeten, güçlü, kuvvetli
nahif: yaratılıştan ince, cılız, zayıf
nasip: pay, hisse, kısmet
nefis: koru vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç
nihayet: son derece
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sair: diğer, başka, gayrı, öteki
sür'at: çabukluk, hız, acele
şuur: kavrama gücü, anlayış, bilinç
yâ Alîm: ey her şeyi hakkıyla bilen Allah
yâ Habîr: ey her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Allah
yâ Hafîz: ey koruyucu olan Allah
yâ Hasîb: ey cömert, itibarlı, değerli olan Allahım!
yâ Kâfî: ey ihtiyacı karşılayan Allah
yâ Kefîl: ey kefil olan Allah.
yâ Vâfî: ey sözünde duran, ahde vefa eden Allah
yâ Vekîl: ey kullarının işlerine ve rızkına kefil olan, her şeyi idaresi altında bulunduran, kendisine dayanılan, gözeten, şahit ve koruyucu Allah
zaman-ı vâsia: geniş zaman
zelîl: zillete uğramış, hakir, aşağılanmış
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür

اِلٰهِي لِي عَجْزٌ بِلاَ نِهَايَةٍ وَضَعْفٌ بِلاَ غَايَةٍ، مع اَنَّ اَعْدَائِي وَمَا يُؤْلِمُنِي وَمَا اَخَافُ مِنْهُ وَمَا يُهَدِّدُنِي مِنَ الْبَلاَيَا وَالْآفَاتِ مَا لاَ تُحْصٰى. فَلاَ حَوْلَ عَنْ مَحَمَّاتِهَا وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى دَفْعِهَا اِلاَّ بِكَ يَا قَوِيُّ يَا قَدِيرُ يَا قَرِيبُ يَا رَقِيبُ يَا كَفِيلُ يَا وَكِيلُ يَا حَفِيظُ يَا كَافِي ۞

اِلٰهِي لِي فَقْرٌ بِلاَ غَايَةٍ وَفَاقَةٌ بِلاَ نِهَايَةٍ؛ مَعَ اَنَّ حَاجَاتِي وَمَطَالِبِي وَوَظَائِفِي مَا لاَ تُحْصٰى. فَلاَ حَوْلَ عَنْهَا وَلاَ قُوَّةَ عَلَيْهَا اِلاَّ بِكَ يَا غَنِيُّ يَا كَرِيمُ يَا مُغْنِي يَا رَحِيمُ ۞

اِلٰهِي تَبَرَّأْتُ اِلَيْكَ مِنْ حَوْلِي وَقُوَّتِي، وَالْتَجَأْتُ اِلٰى حَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ فَلاَ تَكِلْنِي اِلٰى حَوْلِي وَقُوَّتِي. وَارْحَمْ عَجْزِي وَضَعْفِي وَفَقْرِي وَفَاقَتِي. فَقَدْ ضَاقَ صَدْرِي، وَضَاعَ عُمْرِي، وَفَنِيَ صَبْرِي، وَتَاهَ فِكْرِي، وَاَنْتَ الْعَالِمُ بِسِرِّي وَجَهْرِي، وَاَنْتَ الْمَالِكُ لِنَفْعِي وَضَرِّي، وَاَنْتَ الْقَادِرُ عَلٰى تَفْرِيجِ كَرْبِي وَتَيْسِيرِ عُسْرِي. فَفَرِّجْ كُلَّ كَرْبِي وَيَسِّرْ عَلَيَّ وَعَلٰى اِخْوَانِي كُلَّ عَسِيرٍ ۞

اِلٰهِي لاَحَوْلَ عَنِ الزَّمَانِ الْآتِي، وَعَنْ اَهْوَالِهِ مَعَ سَوْقِ الْيَهِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى الْمَاضِي وَلَذَائِذِهِ مَعَ عَلاَقَةِ بِهِ اِلاَّ بِكَ يَا اَزَلِيُّ يَا اَبَدِيُّ ۞

اِلٰهِي لاَ حَوْلَ عَنِ الزَّوَالِ الَّذِي اَخَافُ وَلاَ اَخْلَصُ مِنْهُ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى اِعَادَةِ مَا فَاتَ مِنْ حَيَاتِي الَّتِي اَتَحَسَّرُهَا، وَلاَ اَصِلُ اِلَيْهَا اِلاَّ بِكَ يَا سَرْمَدِيُّ يَا بَاقِي ۞

İlâhî! Aczim nihayetsız, zaafım hadsiz olmakla beraber, bana elem veren düşmanlanm ve beni korkutan ve tehdit eden belâlar ve afetler de hadsizdir. Onlann hücumlanna karşı nokta-i istinat olacak havl ve onları def edecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Kavî, yâ Kadîr, yâ Karîb, yâ Rakîb, yâ Kefîl, yâ Vekîl, yâ Hafîz, yâ Kâfî!*

İlâhî! Fakrım hadsiz, ihtiyacım nihayetsız olmakla beraber, hacatım ve metalibim ve vezaifim de hesaba gelmez derecede çoktur. Onlara karşı koyacak havl ve onlan kaza edecek kuvvet ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Ganî, yâ Kerîm, yâ Muğnî, yâ Rahîm!*

İlâhî! Kendi havl ve kuvvetimden teberri edip Sana sığınıyor, Senın havl ve kuvvetine iltıca edıyorum. Beni kendi havl ve kuvvetime terk etme, benim aczime, zaafıma, fakrıma ve ıhtiyacatıma merhamet et. Göğsüm daraldı, ömrüm gitti, sabrım bitti ve fikrim uçup gitti. Sen ıse benim gizli ve açık her şeyımı çok ıyı bilirsin. Bana fayda ve zarar verecek şeylerin maliki Sensin. Üzüntümü sürura, güçlüklerimi kolaylığa çevırmeye de ancak Sen kàdirsın. Butün sıkıntılanmı gider, benim ve kardeşlerimin butün güçluklerini kolaylaştır.

İlâhî! Sevk edildiğim istikbal yolculuğumda ve ondan gelen endişelenmde nokta-ı ıstınadım olacak havl ve alâkadar olduğum geçmiş zamanın elemlerinden kurtaracak ve onlan benım ıçin lezzete kalbedecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir, *yâ Ezeliyyü'l-Ebedî!*

acz: zayıflık, güçsuzluk
afet: bela, musibet, büyük felaket.
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı
def: yok etmek, gidermek, savmak, uzaklaştırmak.
elem: dert, uzuntu, kaygı, tasa.
endişe: vesvese, kuşku, kaygı, şuphe, korku
ey Ganî: ey zengin, varlıklı, ihtıyacı olmayan, butun varlıklara sahip olan Allah
ey Kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah
ey Muğnî: ey zengin eden, doyuran, gozu gonlü tok eden Allah
Ezeliyyu'l-Ebedî: başlangıcı ve sonu olmayan Cenab-ı Allah
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık.
hacat: ihtıyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
havl: güç, kuvvet.
ihtiyacat: ihtıyaçlar
İlâhî: ey Allah ımı!
iltıca etmek: sığınmak, bannmak
istıkbal: gelecek, gelecek zaman
kadir: gucu yeten, kudret ve kuvvet sahıbı ve her şeye kudretu yeten
kaza etmek: bir ışln emirle yerine gelmesı
malik: sahıp
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak
metalip: istekler, arzular
nihayetsiz: sonsuz
nokta-i istinat: dayanak noktası
sabr: sabır, dayanma, katlanma
sevk: gönderme, yollama, ulaştırma
sürur: sevinç.
teberri etmek: yuz çevırmek, uzaklaşmak
tehdit: hıddet etme, korkutma
terk etmek: bırakmak, salıvermek, vazgeçmek
vezaif: vazıfeler, ışler, gorevler
yâ Hafiz: ey koruyan, saklayan Allah
yâ Kadir: ey kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
yâ Kafi: ey ıhtıyacı karşılayan Allah
yâ Karip: ey yarattıklanna ılmıyle, kendısıne dua edenlere cevap vermekle, dualannı kabul etmekle yakın olan, kulunun duasını ışıtıp her halını bilen Allah.
ya Kavi: ey kuvvetlı, guçlu olan Allah
yâ Kefil: ey kefalet eden, kefil olan Allah
yâ Rahim: ey sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı, çok bagıslayıcı olan Allah
ya Rakib: ey gozeten, bekleyen Allah
ya Vekil: ey kullannın ışlenne ve nzkına kefil olan, her şeyi idaresi alunda bulunduran, kendısıne dayanılan, gozeten, şahıt ve koruyucu Allah
zaaf: zayıflık, ıktıdarsızlık, kudretsızlık

اِلٰهِى لاَ حَوْلَ عَنْ ظُلْمَةِ الْعَدَمِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى نُورِ الْوُجُودِ اِلاَّ بِكَ يَا مُوجِدُ يَا مَوْجُودُ يَا قَدِيمُ ۞

اِلٰهِى لاَ حَوْلَ عَنِ الْمَصَارِّ اللاَّحِقَةِ بِالْحَيَاةِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْمَسَارِّ اللاَّزِمَةِ لِلْحَيَاةِ اِلاَّ بِكَ يَا مُدَبِّرُ يَا حَكِيمُ ۞

اِلٰهِى لاَ حَوْلَ عَنِ الْاٰلاَمِ الْهَاجِمَةِ عَلٰى ذِى الشُّعُورِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى اللَّذَآئِذِ الْمَطْلُوبَةِ لِذِى الْحِسِّ اِلاَّ بِكَ يَا مُرَبِّى يَا كَرِيمُ ۞

اِلٰهِى لاَ حَوْلَ عَنِ الْمَسَاوِى الْعَارِضَةِ لِذَوِى الْعُقُولِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْمَحَاسِنِ الْمُرَبِّيَةِ لِذَوِى الْهِمَمِ اِلاَّ بِكَ يَا مُحْسِنُ يَا كَرِيمُ ۞

اِلٰهِى لاَ حَوْلَ عَنِ النِّقَمِ لِاَهْلِ الْعِصْيَانِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى النِّعَمِ لِاَهْلِ الطَّاعَاتِ اِلاَّ بِكَ يَا غَفُورُ يَا مُنْعِمُ ۞

اِلٰهِى لا حَوْلَ عَنِ الْاَحْزَانِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْاَفْرَاحِ اِلاَّ بِكَ. فَاِنَّكَ اَنْتَ الَّذِى اَضْحَكَ وَاَبْكٰى يَا جَمِيلُ يَا جَلِيلُ ۞

İlâhî! Korku duyduğum ve kurtulamadığım zevale karşı nokta-i istinadım olacak havl ve hayatımdan kaybolup giden ve beni tahassüre sevk eden şeyleri bana tekrar verecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Bâkî-i Sermedî!*

İlâhî! Zulümat-ı ademden kurtaracak havl ve nur-i vücudu kazandıracak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Mucîd, yâ Mevcûd, yâ Kadîm!*

İlâhî! Hayatla beraber gelen zararlardan beni kurtaracak havl ve hayatın lâzımı olan sururu celp edecek kuvvet ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Müdebbir, yâ Hakîm!*

İlâhî! Zişuurları âlâmın hücumundan kurtaracak havl ve his sahiplerini metalibinin lezzetlerine eriştirecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Mürebbî, yâ Kerîm!*

İlâhî! Zevi'l-ukule arz olan fenalıklardan koruyacak havl ve sahib-i himmeti tezyin eden mehasine eriştirecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Muhsîn, yâ Kerîm!*

İlâhî! Ehl-i isyana verdiğin nikmetlerden beni muhafaza edecek olan havl ve ehl-ı taate erişen nimetlere kavuşturacak olan kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Gafûr, yâ Mun'im!*

İlâhî! Hüzünlerden kurtaracak havl ve feraha eriştirecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir. Zira güldüren de Sensin, ağlatan da ancak Sen *yâ Cemîl, yâ Celîl!*

âlâm: elemler, acılar, sızılar
arız: gelen, sonradan ortaya çıkan
Bâkî-i Sermedî: ezel ve ebedi kuşatan sonsuzluk sahibi Allah
celp: çekme, çekiş
ehl-i isyan: isyan edenler
ehl-i taat: Allah'ın emirlerini yerine getirenler
ey Kerîm: ey ikram ve ihsanı bol olan Allah
ey Mürebbî: ey terbiye eden ve yetiştiren Allah
fenalık: kötülük
ferah: iç, gönül açıklığı, sevinç, sevinme
havl: güç, kuvvet
hüzün: keder, hüzün
İlâhî: ey Allah'ım!
mehasin: güzellikler, iyilikler
metalip: istekler, arzular
muhafaza: koruma, saklama
nikmet: şiddetli ceza, ceza vererek cezalandırma
nimet: iyilik, lütuf, ihsan
nokta-ı istinat: dayanak noktası
nur-i vücut: varlık nuru, nurun kendi vücudu
sahib-i himmet: himmet ve gayret sahibi, Allah rızasına yönelik kalb isteği ile ciddî çalışan kimse
sevk: gönderme, yollama, ulaştırma
surur: sevinç
tahassür: hasret çekme, özlem
tezyin etmek: süslemek, ziynetlendirmek
yâ Celîl: ey sonsuz büyükluk ve heybet sahibi olan Allah
yâ Cemîl: ey çok güzel olan Allah
yâ Gafûr: ey suç bağışlayan, merhamet eden, günahları bağışlayan Allah
yâ Hakîm: ey her şeyi bir maksatla, uygun ve faydalı yaratan, hikmet sahibi Allah
yâ Kadîm: ey başlangıcı, evveli ve sonu olmayan Allah
yâ Mevcûd: ey var olan Allah.
yâ Mucîd: ey yaratan, yoktan var eden Allah
yâ Muhsin: ey iyilik yapan, bağışta bulunan Allah
yâ Müdebbir: ey tedbirli olan ve her şeyin sonunu gözeterek iş yapan Allah
yâ Mun'im: ey nimet veren, ikram eden, yedirip içiren Allah
zeval: sona erme, yok olma, ölme, olum.
zevi'l-ukul: akıl sahibi.
zişuur: şuurlu, şuur ve bilinç sahibi.
zulümat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları

اِلٰهِي لاَ حَوْلَ عَنِ الْعِلَلِ، وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْعافِيَةِ اِلاَّ بِكَ يَا شافِي يا مُعافِي ۞

اِلٰهِي لاَ حَوْلَ عَنِ الْاٰلاَمِ، وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْاٰمالِ اِلاَّ بِكَ يَا مُنْحِي يَا مُغِيثُ ۞

اِلٰهِي لاَ حَوْلَ عَنِ الظُّلُمَاتِ، وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْاَنْوارِ اِلاَّ بِكَ يا نُورُ يَا هَادِي ۞

اِلٰهِي لاَ حَوْلَ عَنِ الشُّرُورِ مُطْلَقًا، وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْخَيْراتِ اصْلاً اِلاَّ بِكَ يَا مَنْ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَبِعِبادِهِ بَصِيرٌ، وَبِحَوائِجِ مَخْلُوقاتِهِ خَبِيرٌ ۞

اِلٰهِي لاَحَوْلَ عَنِ الْمَعاصِي اِلاَّ بِعِصْمَتِكَ، وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الطَّاعَةِ اِلاَّ بِتَوْفِيقِكَ يا مُوَفِّقُ يَا مُعِينُ ۞

اِلٰهِي لِي عَلاقاتٌ شَدِيدَةٌ مَعَ نَوْعِيَ الْاِنْسانِيِّ، وَجِنْسِيَ الْحَيَوانِيِّ مَعَ اَنَّ اٰيَةَ «كُلُّ نَفْسٍ ذائِقَةُ الْمَوْتِ» تُهَدِّدُنِي وَتُطْفِئُ اٰمالِي الْمُتَعَلِّقَةَ بِنَوْعِي وَجِنْسِي، وَتَنْعِي عَلَيَّ بِمَوْتِهِما. فَلاَ حَوْلَ عَنْ ذٰلِكَ الْحُزْنِ الْاَلِيمِ النّاشِئِ مِنْ ذٰلِكَ الْمَوْتِ وَالنَّعْيِ، وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى تَسَلٍّ يَمْلأُ مَحَلَّ ما زالَ عَنْ قَلْبِي وَرُوحِي اِلاَّ بِكَ. فَاَنْتَ الَّذِي تَكْفِي عَنْ كُلِّ شَيْءٍ، وَلاَ يَكْفِي عَنْكَ كُلُّ شَيْءٍ ۞

İlâhî! Hastalıklardan kurtaracak havl ve afiyet verecek kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Şâfî, yâ Muafî!*

İlâhî! Elemlerden kurtaracak havl ve emellere kavuşturacak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Muncî, yâ Muğîs!*

İlâhî! Zulümattan kurtaracak havl ve envara kavuşturacak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir *yâ Nur, yâ Hâdî!*

İlâhî! Şerlerden mutlak kurtaracak havl ve hayırların aslına kavuşturacak kuvvet, ancak Senin havl ve kuvvetindir ey bütün hayırlar elinde bulunan ve her şeye gücü yeten Kadîr, ey ibadını her hâliyle gören *Basîr*, ey mahlûkatının bütün ihtiyaçlarından haberdar olan *Habîr!*

İlâhî! Maasıden koruyacak Senin ismetinden başka havl ve taate muvaffak kılacak Senin tevfikinden başka kuvvet yoktur *yâ Muvaffık, yâ Muîn!*

İlâhî! Nev'im olan insanlara ve cinsim olan hayvanata duyduğum şiddetli alâka münasebetiyle,
(1) كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ayetinin tehditkârâne ikazları nev'ime ve cinsime müteallik bütün emellerimi söndürüyor. Ve onların ölümünü bana haykırıyor. İşte bu mevt ve firaktan neş'et eden huzn-i elîmden kurtaracak ancak Senin havlin, zeval bulanların kalb ve ruhumdaki yerini tesellî ile dolduracak ancak Senin kuvvetindir. Çünkü Sen her şeye kâfisin ve hiçbir şey Senin yerini tutamaz

1. Her nefis ölümü tadıcıdır. (Âl-i İmran Suresi, 185.)

afiyet: sağlık, esenlik.
alaka: ilgi, ilişki.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
Basır: gören, görücü manasında İlâhî isimlerden.
elem: derd, üzüntü, kaygı, acı.
emel: ümit, umma, arzu.
envar: nurlar, ışıklar.
firak: ayrılık, ayrılma, hicran.
haberdar: haberi olan, bilen.
Habîr: her şeyi bilen, her şeyden haberi bilgisi olan Allah.
havl: güç, kuvvet.
hayır: iyilik.
hayvanat: hayvanlar.
huzn-i elîm: acı veren üzüntü.
ibad: kullar, ibadet edenler.
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma.
İlâhî: ey Allahım!
ismet: günahsızlık, masumluk.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâfi: yeter, yetecek.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.
maasi: günah.
mevt: ölüm, vefat.
mutlak: kayıtsız, şartsız, kesin.
muvaffak: neticeye varan, sonuç alan.
münasebet: uygunluk.
müteallik: ilgili, ilişkili olan, alâka.
neş'et: meydana gelme, hasıl olma.
nevi: tür, çeşit.
ruh: can, insandaki canlılığın ve dirliğin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis.
şer: kötülük.
taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma.
tehditkârane: tehdit, savurarak, korkutarak.
tesellî: avutma.
tevfik: yardım.
yâ Hâdî: ey mazluma yardım eden Allah.
yâ Muafî: ey afiyet veren, belâ ve musibeti def eden Allah.
yâ Muğîs: ey yardım eden Allah.
yâ Muîn: ey yardım eden Allah.
yâ Muvaffık: ey başarıya ulaştıran Allah.
yâ Muncî: ey necat veren, sıkıntıdan kurtaran Allah.
yâ Nur: ey nur sahibi Allah.
yâ Şafî: ey şifa veren Allah.
zeval: sona erme, yok olma.
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür.

اِلٰهِي لِي عَلاقَاتٌ شَدِيدَةٌ مَعَ دُنْيَايَ الَّتِي كَسَبْتِي وَمَنْزِلِي؛ مَعَ اَنَّ اٰيَةَ «كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۞ وَيَبْقٰى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلالِ وَالْاِكْرَامِ» تُعْلِنُ حَرَاسَةَ بَيْتِي هٰذَا، وَزَوَالَ مَحْبُوبَاتِي الَّتِي سَاكَنْتُهُمْ فِي ذٰلِكَ الْبَيْتِ الْمُنْهَدِمِ؛ وَلاحَوْلَ عَنْ هٰذِهِ الْمُصِيبَةِ الْهَائِلَةِ، وَعَنِ الْفِرَاقَاتِ مِنَ الْاَحْبَابِ الْاَفِلَةِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى مَا يُسَلِّيهِي عَنْهَا، وَيَقُومُ مَقَامَهُمَا اِلاَّ بِكَ يَامَنْ يَقُومُ حَلْوَةً مِنْ تَجَلِّيَاتِ رَحْمَتِهِ مَقَامَ كُلِّ مَا فَارَقَنِي ۞

اِلٰهِي لِي عَلاقَاتٌ «حاشيه» بِجَامِعِيَةِ مَاهِيَّتِي، وَعَابَةِ كَثْرَةِ حِهَازَاتِي الَّتِي اَنْعَمْتَهَا عَلَيَّ، وَاحْتِيَاجَاتٌ شَدِيدَةٌ اِلَى الْكَائِنَاتِ وَاَنْوَاعِهَا؛ مَعَ اَنَّ اٰيَةَ «كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ» تُهَدِّدُنِي وَتَقْطَعُ عَلاقَاتِي الْكَثِيرَةَ مِنَ الْاَشْيَاءِ. وَبِانْقِطَاعِ كُلِّ عَلاقَةٍ يَتَوَلَّدُ جُرْحٌ وَاَلَمٌ مَعْنَوِيٌّ فِي رُوحِي. وَلاَحَوْلَ عَنْ تِلْكَ الْجُرُوحَاتِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى اَدْوِيَتِهَا اِلاَّ بِكَ يَا مَنْ

حاشيه بو «لاَ حوْل ولا قُوَّة»يه دائر مرتبه لرده حقيقتلريه يالكز اشارتلر ايدلدى برهانلر دليللر دكر ايدلدى چونكه چمش باشلرده دكر ايدلان يورر تلكه بيكلر وحدانيت برهانلرى و ربوبيت دليللرى عموميتله «لا حوْل ولا قُوَّة»نك حقيقتلريه دليللردر. اونك ايچون آيرى دليللر دكر ايدلمدى

İlâhî! Evim ve menzilim olan dünyaya şiddetli alâkadarlığım cihetiyle,

(1) كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۞ وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

âyâtının, bu evimin harap olacağını ve yıkılmaya mahkûm o evin sakinleri olan mahbuplarımın zeval bulacağını ilân edişi ruhumda yaralar açıyor. İşte bu dehşet verici musibete ve göçüp giden ahbabımın firaklarına ancak Senin havlin ile karşı konulur; ve bu musibet ve firaklara karşı beni teselli edecek ve bütün onların yerini tutacak olan, ancak Senin kuvvetindir ey tecelliyat-ı rahmetinden bir tek cilve, benden ayrılan her şeyin yerini tutan Zat!

İlâhî! Mahiyetimin camiiyeti ve bana in'âm ettiğin cihazatımın kesreti itibarıyla pek çok alâkalarım (HAŞIYE) ve kâinata ve bütün envaına uzanan şiddetli ihtiyaçlarım var. Hâlbuki, (2) كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ayeti beni tehdit eder ve mevcudatın pek çoğuyla olan alâkamı keser. Ve her bir alâkanın kesilmesiyle, ruhumda bir yara ve manevî bir elem tevellüt eder. İşte bu nihayetsiz yaralara karşı nokta-i istinat ancak Senin havlin; onları tedavi edecek ise, ancak Senin kuvvetindir ey her şeye kâfi gelen ve bütün eşya bir tek şey için Onun

HAŞİYE: Bu *lâ havle ve lâ kuvvete*'ye dair mertebelerde, hakikatlerine yalnız işaretler edildi. Burhanlar, deliller zikredilmedi. Çünkü geçmiş bablarda zikredilen yüzer, belki binler vahdaniyet burhanları ve rububiyet delilleri, umumiyetle *lâ havle ve lâ kuvvete*'nin hakikatlerine delillerdir. Onun için ayrı ayrı deliller zikredilmedi.

1. Yeryüzündeki her şey fânidir. • Bâkî olan yalnız, celal ve ikram sahibi olan Rabbinin zatıdır. (Rahman Suresi, 26-27.)

2. Her şey helâk olup gidicidir. Ona bakan yüzü müstesna. Hüküm ve hükümranlık Onundur. Siz de Ona döndürileceksiniz. (Kasas Suresi, 88.)

ahbap: dostlar, sevilen dostlar
alaka: ilgi, ilişki
alakadar: ilgili, ilişkili
ayat: Kur'ân ayetleri, deliller
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bab: kısım, bölüm
Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olan tek varlık, Allah.
bürhan: delil, şahit, ispat.
camiiyet: toplayıcı, kuşatıcılık, kapsayıcılık
celâl: heybet, haşmet, büyüklük.
cihazat: azalar, organlar
cihet: yön, taraf
cilve: eşya ve insanda ilâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi
dair: alâkalı, ait.
dehşet: korkma, ürkme, olağanüstü heyecan verici.
elem: dert, uzuntu, acı
envaı: çeşitler, türler, neviler
fânî: geçici, ölümlü olan
firak: ayrılık.
hakikat: gerçek, doğru
harap: eskime, yıpranma, bozulma.
haşiye: dipnot, açıklayıcı not
havl: güç, kuvvet
helâk olmak: yıkılmak, bitmek, ölmek
ihtiyaç: gerekliik, lüzumluluk, hâli
İlâhî: ey Allah'ım!
ilân: açıklamak, ilân etmek, herkese duyurmak.
in'âm: nimetlendirme, ihsan etme, iyilik yapma
kâfî: yeter, yetecek
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kesret: çokluk, bolluk, fazlalık
lâ havle vela kuvvete illa billâhi l-aliyyi l-azim: kuvvet ve kudret ancak büyük ve yüce olan Allah'a mahsustur
mahbup: sevilmiş, sevilen
mahiyet: aslı, iç yüz, esas, içerik.
mahkûm: kendisine hükmolunan, hükümlü
menzil: yer, dünya, ev
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı.
musibet: büyük bela, dert, sıkıntı
müstesna: istisna olan, benzen olmayan, seçkin, ayrı tutulan, hariç.
nihayetsiz: sonsuz
nokta-ı istinat: dayanak noktası
Rab: yaratan, besleyen, büyütüp eğiten Allah.
rububiyet: Cenâb-ı Allah'ın her zaman, her yerde yaratılmış varlıklara muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları eğitip idare etmesi.
sakin: oturan, ikâmet eden
tecelliyat-ı rahmet: şefkat, merhamet, muhabbet gibi manaları içeren Allah'ın Rahmet sıfatının tecellileri, görüntüleri
tedavi: hastalığı iyileştirme, için yapılan bakım
tehdit: hiddet etme, korkutma
teselli: avunma, avutma
tevellüt: doğma, doğum
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
zat: kişi, şahıs.
zeval: sona erme, yok olma.
zikretmek: sözünü söylemek, anmak

يَكْفِي لِكُلِّ شَيْءٍ، وَلاَ تَكْفِي عَنْ شَيْءٍ واحد مِنْ تَوَجُّهِ رَحْمَتِهِ كُلُّ الْأَشْيَآءِ، وَيَا مَنْ اِذَا كَانَ لِشَيْءٍ كَانَ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَمَنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ لاَ يَكُونُ لَهُ شَيْءٌ مِنَ الْأَشْيَآءِ ۞

اِلٰهِي لِي عَلاَقَاتٌ شَدِيدَةٌ وَابْتِلاَءٌ وَمَفْتُونِيَّةٌ مَعَ شَخْصِيَّتِي الْجِسْمَانِيَّةِ، حَتّٰى كَانَ جِسْمِي عَمُودٌ فِي نَظَرِي الظَّاهِرِيِّ لِسَقْفِ جَمِيعِ اٰمَالِي وَمَطَالِبِي؛ وَفِيَّ عِشْقٌ شَدِيدٌ لِلْبَقَآءِ؛ مَعَ اَنَّ جِسْمِي لَيْسَ مِنْ حَدِيدٍ وَلاَ حَجَرٍ لِيَدُومَ فِي الْجُمْلَةِ، بَلْ مِنْ لَحْمٍ وَدَمٍ وَعَظْمٍ عَلٰى جَنَاحِ التَّفَرُّقِ فِي كُلِّ اٰنٍ؛ وَمَعَ اَنَّ حَيَاتِي كَجِسْمِي مَحْدُودَةُ الطَّرَفَيْنِ، سَتُخْتَمُ بِخَاتَمِ الْمَوْتِ عَنْ قَرِيبٍ؛ مَعَ اَنِّي قَدِ اشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا مِنِّي، وَقَدْ ضَرَبَ السَّقَمُ ظَهْرِي وَصَدْرِي، فَاَنَا فِي قَلَقٍ وَضَجَرٍ وَاضْطِرَابٍ وَتَالُّمٍ وَتَحَزُّنٍ شَدِيدٍ مِنْ هٰذِهِ الْكَيْفِيَّةِ. فَلاَ حَوْلَ عَنْ هٰذِهِ الْحَالَةِ الْهَائِلَةِ؛ وَلاَ قُوَّةَ عَلٰى مَا يُسَلِّينِي عَمَّا يَحْزُنُنِي، وَعَلٰى مَا يُعَوِّضُنِي مَا يَضِيعُ مِنِّي، وَعَلٰى مَا يَقُومُ مَقَامَ مَا يَفُوتُ مِنِّي اِلاَّ بِكَ يَا رَبِّي الْبَاقِي، وَالْبَاقِي بِبَقَآئِهِ وَاِبْقَآئِهِ مَنْ تَمَسَّكَ بِاسْمٍ مِنْ اَسْمَآئِهِ الْبَاقِيَةِ ۞

اِلٰهِي لِي وَلِكُلِّ ذِي حَيَاةٍ خَوْفٌ شَدِيدٌ مِنَ الْمَوْتِ وَالزَّوَالِ اللَّذَيْنِ لاَ مَفَرَّ مِنْهُمَا؛ وَلِي مَحَبَّةٌ شَدِيدَةٌ لِلْحَيَاةِ وَالْعُمْرِ اللَّذَيْنِ لاَ دَوَامَ لَهُمَا؛ مَعَ اَنَّ تَسَارُعَ الْمَوْتِ اِلٰى اَجْسَامِنَا بِهُجُومِ الْاٰجَالِ

teveccüh-i rahmetinin yerini tutamayan Zat, ey bir kimse için var olduğunda o kimse için her şey var olan ve bir kimse için var olmayışının yerini bütün eşya tutamayan Zat!

İlâhî! Cismanî şahsıyetime benim çok şiddetli alâkam ve iptilâ ve meftuniyetim var. Öyle ki, zahirî nazanmda, cısmim güya bütün âmâl ve metalibimin tavanına uzanan ve onlan ayakta tutan bir direktir. Bende şiddetli bir aşk-ı beka var. Hâlbuki cismim demirden veya taştan değil ki filcümle devam edebilsin. Belki cismim her an dağılmak üzere bulunan et, kan ve kemikten yapılmıştır. Hayatım dahi cismim gibi her iki taraftan tahdit edilmiştir ve yakın bir zamanda mevtin hatemiyle mühürlenecektir.

Bana gelince, ıhtıyarlıktan saçım tutuşmuş, hastalıktan sırtım ve göğsüm darbelenmiştir. Bu hâl bana meşakkat, sıkıntı, ıztırap, elem ve huzun veriyor. Bu feci vazıyet karşısında nokta-i istinat ancak Senin havlindir; bana hüzün veren şeylere karşı beni tesellî edecek ve kaybettiklerimi telâfi edecek ve elimden gidenlerin yerini tutacak ancak Senin kuvvetindir ey bâkî olan Rabbim, ey Onun bâkî esmasından bir isme yapışan herkes Onun beka ve ibkasıyla beka bulan Bâkî!

Ilâhî! Ben ve bütün zîhayatlar, kendisinden kaçış olmayan mevt ve zevalden şiddetli bir havf ile korkuyoruz. Ve benim, devamı olmayan hayat ve ömre karşı şiddetli bir muhabbetim var. Hâlbuki ecellerle bizim cisimlerimize

âmal: arzular, istekler, ummalar, umitler
aşk-ı beka: sonsuzluk aşkı, sonsuz yaşamaya karşı duyulan aşırı arzu
Bâki: sürekli ve kalıcı olan bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zaıyla var olacak tek varlık, Allah
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
cısım: beden, gövde
cismanî: bedene mensup, vücutla alakalı
ecel: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti, insan ömrünün belli vaktı
elem: dert, uzuntu, acı.
esma: isimler
feci: elem, keder ve ıztırap veren, acıklı
guya: sanki, sözde.
hatem: mühür, damga
havf: korku, korkma
havl: güç, kuvvet.
hüzun: uzuntu, tasa, gam
ibka: devamlı kılma, sürekli kılma
ilâhî: ey Allahım!
iptila: iyi veya kötü bir şeye olan aşırı düşkunluk
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı
meftuniyet: tutkunluk, düşkunluk.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
metalip: istenen şeyler, istekler, arzular
mevt: ölüm
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
nazar: bakma, bakış, düşünme, fikir, mülâhaza, niyet.
nokta-i istinat: dayanak noktası
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.
şahsıyet: kişilik, kimlik, özelliği
şiddet: fazlalık, çokluk, ziyadelik.
tahdit: sınırlandırma
telâfi: yerini doldurma, zararı karşılama
tesellî: avutma, acısını dindirme.
teveccüh-i rahmet: Ilâhî rahmetin yönelmesi, gelmesi
vazıyet: durum
zahirî: görünen, görünürdeki, görünüşteki
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zeval: sona erme, yok olma.
zîhayat: hayat sahibi, canlı

لاَ يُبْقِي لِي وَلاَ لأَحَدٍ أَمَلاً مِنَ الأَمالِ الدُّنْيَوِيَّةِ الاَّ وَيَقْطَعُهَا، وَلاَ لَذَّةً الاَّ وَيَهْدِمُهَا. فَلا حَوْلَ عَنْ تِلْكَ الْبَلِيَّةِ الْهَائِلَةِ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى ما يُسَلِّينَا عَنْهَا الاَّ بِكَ يَا خَالِقَ الْمَوْتِ وَالْحَيَاةِ لِلّٰهِ وَيَا مَنْ لَهُ الْحَيَاةُ السَّرْمَدِيَّةُ، اَلَّذِي مَنْ تَمَسَّكَ بِهِ وَتَوَجَّهَ اِلَيْهِ وَيَعْرِفُهُ وَيُحِبُّهُ؛ يَدُومُ حَيَاتُهُ وَيَكُونُ الْمَوْتُ لَهُ تَجَدُّدَ حَيَاةٍ وَتَبْدِيلَ مَكَانٍ. فَاِذاً فَلاَ حُزْنَ لَهُ وَلاَ الم عَلَيْهِ بِسِرِّ «اَلاَ اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللّٰهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ» ۞

اِلٰهِي لِي لِاَجْلِ نَوْعِي وَحَسْبِي عَلاَقَاتٌ بِتَالُّمَاتٍ وَتَمَنِّيَاتٍ بِالسَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَبِاَحْوَالِهَا. فَلاَ قُوَّةَ لِي بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ عَلَى اِسْمَاعِ اَمْرِي لَهُمَا، وَتَبْلِيغِ اَمَلِي لِتِلْكَ الْاَجْرَامِ، وَلاَ حَوْلَ عَنْ هٰذَا الْاِبْتِلاَءِ وَالْعَلاَقَةِ الاَّ بِكَ يَا رَبَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لِلّٰهِ وَيَا مَنْ سَخَّرَهُمَا لِعِبَادِهِ الصَّالِحِينَ ۞

اِلٰهِي لِي وَلِكُلِّ ذِي عَقْلٍ عَلاَقَاتٌ مَعَ الْاَزْمِنَةِ الْمَاضِيَةِ وَالْاَوْقَاتِ الْاِسْتِقْبَالِيَّةِ؛ مَعَ اَنَّنَا قَدِ انْحَبَسْنَا فِي زَمَانٍ حَاضِرٍ ضَيِّقٍ لاَ يَصِلُ اَيْدِيَنَا اِلَى اَدْنَى زَمَانٍ مَاضٍ وَمُسْتَقْبَلٍ لِجَلْبِ مِنْ ذَاكَ مَا يُفَرِّحُنَا، اَوْ لِدَفْعٍ مِنْ هٰذَا مَا يُحْزِنُنَا. فَلاَ حَوْلَ عَنْ هٰذِهِ

hücum eden mevtin sür'ati, ne bende, ne de bir başkasında dünyevî emellerden hiçbir emel bırakmaksızın hepsini kesip atıyor ve hiçbir lezzet bırakmaksızın hepsini tahrip ediyor. Bu feci belâya karşı nokta-i istınat ancak Senin havlin ve buna karşı bizi teselli edecek ancak Senin kuvvetindir, ey Hâlık-ı Mevt ve Hayat! Ey hayat-ı sermediye sahibi olan Zat! Ey kendisine temessük ve teveccüh edenlerin ve kendisini tanıyan ve sevenlerin hayatını idame eden ve ölümü onlar için teceddud-i hayat ve tebdil-i mekân hükmüne getiren Zat! İşte o zaman [1] أَلَآ إِنَّ أَوْلِيَآءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ sırrıyla, ölüm ne bir hüzün, ne de elem sebebi olur.

İlâhî! Nev'ım ve cinsim itibarıyla alâkalanım ve gökleri ve yeri kuşatan teellümat ve temenniyatım var. Fakat hiçbir surette emrimi ne göklere, ne de yere dinletecek ve emellerimi o cirimlere bildirecek bir kuvvetim olmadığı gibi, bu iptilâ ve alâkaya karşı bir nokta-ı istınadım da yok. Bütün bunlara yetecek ancak Senin havl ve kuvvetin var, ey Göklerin ve Yerin Rabbi, ve ey gökleri ve yeri salih kullarına teshir eden Zat-ı Zülcelâl!

İlâhî! Benim ve bütün akıl sahiplerinin, geçmiş ve gelecek zamanlarla alâkalarımız var. Hâlbuki biz daracık bir zaman-ı hazırda mahpusuz, mazi ve müstakbelden en yakınına bile elimiz yetişmez ki bizi sevindirecek bir şeyi celp edelim yahut bizi üzen bir şeyi kendimizden uzaklaştıralım. Bu hâl karşısında nokta-ı ıstınat ancak Senin havlin ve bu hâlin en güzel bir hale tahviline yetecek

1. Bilin ki Allah'ın dostları için ne bir korku vardır, ne de onlar mahzun olurlar. (Yunus Suresi 62.)

alâka: ilgi, ilişki
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı
celp etme: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cins: nevi, boy, soy, kavim, ka- bile
cirim: vücut, kütle
dünyevî: dünya ile ilgili
elem: dert, uzuntu, acı.
emel: umut, arzu
emr (emir): buyruk
hal: durum, vaziyet
Hâlık-ı Mevt: ölümün yaratıcısı, Allah.
havl: güç, kuvvet.
hayat-ı sermediye: sonsuz tükenmeyen hayat.
hükmüne getirmek: yerine getirmek
hüzün: keder, tasa, gam, hüzün
idame etme: devam ettirme, sürdürme
İlâhî: ey Allahım!
iptilâ: bağlılık, bırakmayacak derecede bağlanmak.
mahpus: hapsedilmiş
mazi: geçmiş zaman
mevt: ölüm, vefat.
müstakbel: gelecek zaman, istikbal.
nev: tür, çeşit.
nokta-ı istınat: dayanak noktası
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.
salih kul: hayırlı, faydalı iş yapan, dini emirlere uyan insan
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince, en zor yanı
sureti: biçim, şekil.
sür'ati: çabukluk.
tahrip: yıkma, kırıp dökme, bozma
tahvil: değiştirme, döndürme, çevirme
tebdil-i mekân: yer değişikliği
teceddud-i hayat: hayatın yenilenmesi
teellümat: acılar, elem, keder, acı duymalar
temenniyat: temenniler, dilekler, istekler
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma
teselli: avutma, avunma, acısını dindirme
teshir etme: emrine itaat ettirme, boyun eğdirme
teveccüh: yönelme, yöneliş
zaman-ı hazır: şimdiki zaman
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah

اَلْحَالَةِ، وَلاَ قُوَّةَ عَلىٰ تَحْوِيلِهَا اِلىٰ اَحْسَنِ الْحَالِ اِلاَّ بِكَ يَا رَبَّ الدُّهُورِ وَالاَزْمَانِ ۞

اِلٰهِي لِي فِي فِطْرَتِي وَلِكُلِّ احدٍ فِي فِطْرَتِهِمْ اٰمَالٌ اَبَدِيَّةٌ ومطالِبُ سَرْمَدِيَّةٌ تَمْتَدُّ اِلىٰ اَبَدِ الْاٰبَادِ. اِذْ قَدْ اَوْدَعْتَ فِي فِطْرَتِنَا اِسْتِعْدَادًا عجيبًا جامعًا، فِيهِ احْتِيَاجٌ ومَحَبَّةٌ لاَ يُشْبِعُهُمَا الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، وَلاَ يَرْضٰى ذٰلِكَ الاحْتِيَاجُ وَتِلْكَ الْمَحَبَّةُ الاَّ بِالْجَنَّةِ الْبَاقِيَةِ؛ وَلاَ يَطْمَئِنُّ ذٰلِكَ الْاِسْتِعْدَادُ الاَّ بِدَارِ السَّعَادَةِ الْاَبَدِيَّةِ. يَا رَبَّ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَيَا رَبَّ الْجَنَّةِ وَدَارِ الْقَرَارِ ﴿حاشيه﴾ ۞

حاشيه «لا حول ولا قوّة»نك مراتبده‌كى يگرمى مرتبه باشده ناريلاحقدى آحرده ياره حقم دييه تأخير ايىدم آحره كلديگمر وقت شيمدىلك تأخر ايىدى چونكه اضاح ايىلسه چوق اورون اولردى. كندىمه مخصوص يالكز اشارىلرله ناريلسه ايدى، آر استفاده ايديلاردى باشقه وقته تعليق ايىدى

kuvvet ancak Senin kuvvetindir, ey asırların ve zamanların Rabbi!

İlâhî! Benim fıtratımda ve her bir ferdin fıtratında, ebedülâbâda uzanan ebedî emeller ve sermedî matlâplar var. Çünkü fıtratımıza acıp ve cami bir istidat tevdi olunmuş, ve öyle bir ihtiyaç ve muhabbet verilmiş ki, dünya ve içindekiler onu doyurmaz; o ihtiyaç ve o muhabbet, bâkî cennetten başka hiçbir şeye razı olmaz ve o istidat saadet-i ebediyeden başka hiçbir şeyle tatmin olmaz, ey dünya ve ahiretin Rabbi ve ey cennetin ve dâr-ı karanın Rabbi! (HAŞİYE)

HAŞİYE: *Lâ havle ve lâ kuvvete*'nin meratıbındeki yirmi mertebe başta yazılacaktı. Ahırde yazacağım diye tehir ettim. Ahire geldiğimiz vakit, şimdilik teahhur etti. Çünkü izah edilse çok uzun olurdu. Kendime mahsus, yalnız işaretlerle yazılsaydı, az istifade edilirdi. Başka vakte talik ettim.

acıp: hayrette bırakan, şaşılacak şey.
ahir: son, sonuç.
ahiret: obur dünya, öteki dünya.
asır: yüzyıl.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan, ölümsüz.
cami: cem eden, toplayan, içine alan.
dâr-ı karar: karar kılınacak, durulacak yer, cennet.
ebedî: sonsuz, süreklı.
ebedülabad: sonsuzlar, sonsuzu, ahiret.
emel: ümit, arzu.
fert: şahıs, kişi.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
İlâhî: ey Allahım!
istidat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen yetenek, kabiliyet.
İstidat: ünsiyet etme, yetenek, kabiliyet.
İa havle vela kuvvete illa billâhi l aliyyi l azîm: kuvvet ve kudret, ancak büyük ve yüce olan Allah'a mahsustur.
mahsus: özel, has kılınmış.
matlap: istenilen şey, istek.
meratıp: mertebeler, basamaklar, dereceler.
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk.
sermedî: sürekli, daimî, ölümsüz.
talik etme: belli bir zamana bırakma, askıya alma.
tatmin: doyma, doygunluk.
teahhur etme: geriye kalma, gecikme.
tevdi etme: emanet etme.
tehir etme: erteleme, geciktirme.

* Otuzuncu Lem'a Eskişehir hapsinde 1935-36 da Türkçe olarak telif edilmiştir

Otuzuncu Lem'a

OTUZ BİRİNCİ MEKTUBUN OTUZUNCU LEM'ASI VE ESKİŞEHİR HAPİSHANESİNİN BİR MEYVESİ

Altı Nüktedir.

Denizli Medrese-i Yusufiyesinin bir ders-i azamı *Meyve Risalesi* olduğu ve Afyon Medrese-i Yusufiyesinin kıymettar bir ders-i ekmeli Elhüccetüzzehra olması gibi, Eskişehir Medrese-i Yusufiyesinin gayet kuvvetli bir ders-i azamı da, İsm-i Azamı taşıyan altı ismin altı nüktesini beyan eden bu Otuzuncu Lem'adır.

İsm-i Azamdan Hayy-ı Kayyum'a dair parçada pek derin ve geniş meseleleri herkes birden bilemez ve zevk etmez, fakat hissesiz de kalmaz.

Birinci Nükte

İSM-İ KUDDÜS'ÜN BİR NÜKTESİNE DAİRDİR

Bu Kuddüs nüktesi, Otuzuncu Sözün Zeylinin Zeyli olması munasıptır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ[1] ayetinin bir nüktesi ve bir İsm-i Azam veyahut İsm-i Azamın altı nurundan bir

1. Yer de döşeyip düzenledik. Biz ne güzel döşemeciyiz! (Zâriyât Sûresi, 48.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyan: anlatma, izah
ders-i azam: büyük ders.
ders-i ekmel: mükemmel bir ders.

Elhüccetüzzehra: Risâle-i Nur küllîyâtından olan On Beşinci Şuâ'nın adı.
gayet: son derece, çok olduka.
Hayy-ı Kayyum: her hususta ıkıdan olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, Allah.
hisse: nasip, pay.
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
İsm-i Kuddüs: Cenâb-ı Hakkın kâinatta her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan ismi.
kıymettar: değerli, kıymetli.
Kuddüs: kâinattaki her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenâb-ı Hak.
lem'a: parıltı.
lem'a: parıltı. Risâle-i Nur'dan parça.
Medrese-i Yusufiye: Îmân ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane.
mesele: problem, önemli konu.
munasıp: uygun.
nur: ışık, şule.
nükte: ince söz ve mana.
zeyl: ek.

nuru olan *KUDDUS* isminin bir cilvesi, şaban-ı şerif'in ahırında, Eskişehir Hapishanesinde bana göründü. Hem mevcudiyet-i İlâhiyeyi kemal-i zuhurla, hem vahdet-i Rabbaniyeyi kemal-ı vuzuhla gösterdi. Şöyle ki, gördüm:

Bu kâinat ve bu küre-i arz, daim işler bir büyük fabrika ve her vakit dolar boşalır bir han, bir misafirhanedir. Hâlbuki böyle işlek fabrikalar, hanlar ve misafirhaneler müzahrefatla, enkazlarla, süprüntülerle çok kirleniyorlar, bulaşık oluyorlar ve ufunetli maddeler her tarafında teraküm ediyorlar. Eğer pek çok dikkatle bakılmazsa ve tanzif edilmezse ve süpürülüp temizlenmezse, içinde durulmaz; insan onda boğulur.

Hâlbuki bu fabrika-i kâinat ve misafirhane-i arz o derece pak, temiz ve naziftir ve o kadar kirsiz ve bulaşıksızdır ve ufunetsizdir ki, bir luzumsuz şey ve bir menfaatsiz madde ve tesadüfî bir kir bulunmaz. Zahirî bulunsa da, çabuk bir istihale makinesine atılır, temizlenir.

Demek bu fabrikaya bakan Zat, çok iyi bakıyor. Ve bu fabrikanın öyle tanzifçi bir Sahibi var ki, o koca fabrikayı ve o büyük sarayı küçük bir oda gibi süpürtür, temizler, tanzim ve tanzif eder. Ve o pek büyük fabrikanın büyüklüğü nispetinde müzahrefatı ve enkazından kalma kirli maddeleri, süprüntüleri bulunmuyor. Belki büyüklüğü nispetinde temizliğine ve nezafetine dikkat ediliyor.

Bir insan, bir ayda yıkanmazsa ve küçük odasını süpürmezse çok kirlenir, pislenir. Demek bu saray-ı âlemdeki paklık, safîlik, nuranîlik, temizlik, mütemadiyen hikmetli bir tanziften, bir dikkatli tathirden ileri geliyor

ahir: son
cilve: görünme, tecelli
enkaz: yıkıntı, moloz, çöküntü
fabrika-ı kâinat: kâinat fabrikası
hâlbuki: oysa ki
han: yolcuların misafir olduğu yer
hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi, ilim
istihale: başkalaşım, dönüşüm
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
kemal-i vuzuh: tam bir açıklık
kemal-i zuhur: mükemmel ve berrak görünüm
Kuddüs: kâinattaki her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hak.
küre-i arz: dünya, yer küre
lüzumsuz: gereksiz
menfaat: fayda
mevcudiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın mutlak varlığının bilinmesi
misafirhane: geçici bekleme yeri
misafirhane-i arz: yeryüzü, dünya misafirhanesi
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
müzahrefat: süprüntüler, pislikler, sahte şeyler
nazif: temiz.
nezafet: temizlik
nispet: ölçü, oran, ilgi, bağ
nuranî: nurlu, parlak.
paklık: temizlik, saflık.
safîlik: saf oluş, temizlik.
saray-ı alem: kâinat sarayı
süprüntü: pislik, artıklar
şaban-ı şerif: şerefli şaban ayı
tanzif: temizleme
tanzim: düzenleme, iyileştirme.
tathir: temizlenme, paklama
teraküm: birikme, yığılma
tesadüfî: rastgele, tesadüf olarak.
ufunet: kötü ve pis koku
vahdet-i Rabbaniye: terbiye ve idare edici Allah'ın mutlak birliği
zahirî: görünürde, düş görünüşle ilgili.
zat: kişi, şahıs.

Ve eğer o daimî tathır ve süpürmek ve dikkatle bakmak olmasaydı, bir senede bütün hayvanların yüz bin milletleri arzın yüzünde boğulacaklardı. Ve semavatın fezasında tahnbe ve mevte mazhar olan kürelerin ve peyklerin, belki yıldızların enkazları, başımızı ve diğer hayvanatın başlarını, belki küre-i arzın başını, belki dünyamızın başını kıracaklardı, dağlar büyükluğundeki taşları başımıza yağdıracaklardı. Ve bizi bu vatan-ı dünyevîmizden kaçıracaklardı. Hâlbuki, eskiden beri o yukarı âlemlerdeki tahrip ve tamirden, medar-ı ibret olarak, yalnız birkaç semavî taşlar düşmüşse de, hiç kimsenin başını kırmamış.

Hem zeminin yüzünde her sene mevt ve hayatın değişmeleri ve dövüşmeleri yüzünden, yüz binler hayvanat milletlerinin cenazeleri ve ıkı yüz bin nebatatın taifelerinin enkazları, ber ve bahrin yüzlerini fevkalâde öyle kirleteceklerdi ki, zîşuur, o yüzleri değil sevmek, âşık olmak, belki öyle çirkinlikten nefret edip mevte ve ademe kaçacaklardı.

Bir kuş kolayca kanatlarını ve bir kâtip rahatça sahifelerini temizlediği gibi, bu tayyare-i arzın ve bu tuyur-i semaviyenin kanatları ve bu kitab-ı kâinatın sayfaları de öylece temizleniyor, güzelleşiyor ki, ahıretin hadsız güzelliğini görmeyen ve imanla düşünmeyen insanlar, dünyanın bu temizliğine, bu güzelliğine âşık olurlar, perestiş ederler.

Demek bu saray-ı âlem ve bu fabrika-i kâinat, ism-i *Kuddüs*'ün bir cilve-i azamına mazhardır ki, o tanzıf-i kudsîden gelen emirleri, değil yalnız denizlerin âkilülâhm

adem: yokluk.
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âkilülâhm: ede beslenen, et, obur.
âlem: gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar.
arz: yer, dünya.
bahir: deniz.
ber: kara, yer.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
enkaz: yıkıntı, moloz, çöküntü.
fabrıka-i kaınat: kainat fabrikası.
fevkalade: olağanüstü.
feza: kainatta boşluk, uzay.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halbuki: oysa ki.
hayvanat: hayvanlar.
iman: inanma, itikat.
ism-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkın kainatta her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan ismi.
kâtip: yazıcı.
kitab-ı kâinat: kainat kitabı, bir kitap gibi yazılan, sayısız anlamlar ifade eden ve her kitap gibi yazarını gösteren kâinat evreni.
küre: dünya, yeryüzü.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mazhar: görünme yeri.
medar-ı ibret: ibret sebebi.
mevt: ölüm.
nebatat: bitkiler.
perestiş: aşırı derecede sevme.
peyk: uydu.
saray-ı âlem: kâinat sarayı.
semavat: semalar, gökler.
semavî: gökten gelen.
tahrip: harap etme, yıkma.
taife: boluk, familya, grup.
tanzıf-i kudsî: kusursuz ve eksiksiz temizlik.
tayyare-i arz: uzayda uçak gibi uçan dünya.
tuyur-ı semaviye: uçuşan gök cisimleri.
vatan-ı dünyevî: bu dünyadaki vatan, tutulan yer.
zemin: yeryüzü.
zişuur: şuurlu, bilinç sahibi.

tanzifatçıları ve karaların kartalları, belki kurtlar ve karıncalar gibi, cenazeleri toplayan sıhhıye memurları dahi dinliyorlar.

Belki o kudsî evamir-i tanzifiyeyi, bedende cereyan eden kandaki küreyvat-ı hamra ve beyza dahi dinleyip bedenin hüceyratında tanzifat yaptıkları gibi, nefes dahi o kanı tasfiye eder, temizler.

Ve o emri, göz kapaklan gözleri temizlemek ve sinekler kanatlarını süpürmek için dinledikleri gibi, koca hava ve bulut dahi dinler. Hava, zeminin sathına, yüzüne konan toz toprak süprüntülere üfler, tanzif eder. Bulut sungeri, zemin bahçesine su serper, toz toprağı yatıştırır. Sonra, gökyüzünü çok zaman kirletmemek için, çabuk süprüntülerini toplayıp kemal-i intizamla çekilir, gizlenir. Göğün güzel yüzünü ve gözünü, silinmiş ve süpürülmüş, parıl parıl parlar gösteriyor.

Ve o evamir-ı tanzifiyeyi, yıldızlar, unsurlar, madenler, nebatlar dinledikleri gibi, bütün zerreler dahi dinliyorlar ki, hayretengiz tahavvülât fırtınaları içinde o zerreler nezafete dikkat ediyorlar. Bir yerde lüzumsuz toplanmıyorlar, kalabalık etmiyorlar. Mülevves olsalar çabuk temizleniyorlar. En temiz ve en nazif ve en parlak ve en pak vaziyetleri, en güzel, en saf, en lâtif suretleri almak için, bir dest-i hikmet tarafından sevk olunuyorlar.

İşte bu tek fiil, yani, bir tek hakikat olan tanzif, ism-i Kuddüs gibi bir Ism-ı Azamdan, kâinatın daire-ı azamında görünen bir cilve-i azamdır ki, doğrudan doğruya

cereyan: bir tarafa doğru akma hareketlenme
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü
daire-i azam: en büyük daire
dest-i hikmet: hikmet eli her şeyi bir gaye ve faydaya yönelik olarak yapan el.
evamir-i tanzifiye: temizleme emir ve kanunları.
fiil: iş
hakikat: gerçek, esas
hayretengiz: hayret içinde bırakan
hüceyrat: hücreler
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
Ism-ı Kuddus: Cenab-ı Hakkın kainatta her şeyi temiz olmasını sağlayan kusur ve noksanlıklardan uzak olan ismi
kainat: bütün âlemler, varlıklar evren
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kudsî: mukaddes yüce, temiz
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar
lâtif: hoş güzel
lüzumsuz: gereksiz
mülevves: kirli pis
nazif: temiz
nebat: bitki
nezafet: temizlik.
pak: temiz
safi: saf temiz
satıh: yüzey
sevk: sürme gönderme
sıhhıye: sağlık memuru.
suret: biçim görünüş
süprüntü: pislik, artık şeyler
tahavvülât: tahavvüller de gişmeler
tanzif: temizleme
tanzifat: temizlik işleri
tanzifatçı: temizlik işçileri
tasfiye: arıtma temizleme
unsur: kök, esas madde
vaziyet: durum
zemin: yeryüzü
zerre: maddenin en küçük parçası, atom

mevcudiyet-i Rabbaniyeyi ve vahdaniyet-i İlâhiyeyi, Esma-ı Hüsnasıyla beraber, güneş gibi, geniş ve dürbün gibi olan gözlere gösterir.

Evet, nasıl ki Risale-i Nur'un çok cüzlerinde kat'î burhanlarla ispat edilmiş ki, ism-i *Hakem* ve ism-i *Hakîm*'in bir cilvesi olan fiil-i tanzim ve nizam; ve ism-i *Adl ve Âdil*'in bir cilvesi olan fiil-i tevzin ve mizan, ve ism-i *Cemîl ve Kerîm*'in bir cilvesi olan fiil-ı tezyin ve ihsan; ve ism-i *Rab ve Rahîm*'in bir cilvesi olan fiil-i terbiye ve in'am, bu daire-i azam-ı âlemde, her biri bir tek hakikat ve bir tek fiil olduklarından, bir tek Zatın vücub-i vücudunu ve vahdetini gösteriyorlar. Aynen öyle de, ism-i *Kuddûs*'un bir mazhar ve bir cilvesi olan fiil-i tanzif ve tathir dahi, o *Zat-ı Vacibü'l-Vücud*'un hem güneş gibi mevcudiyetini, hem gündüz gibi vahdaniyetini gösteriyorlar.

Ve mezkûr tanzım, tevzın, tezyın, tanzıf mısillu o ef'al-i hakîmâne, azamî dairede vahdet-i nev'iyeleri noktasında bir tek *Sânı-ı Vahıd*'i gösterdikleri gibi; Esma-i Hüsnanın ekserisinin, belki bin bir esmanın her birinin böyle birer cilve-i azamı, bu daire-i azamda vardır. Ve o cilveden gelen fiil, büyükluğü nispetinde vuzuh ve kat'ıyetle *Vahid-i Ehad*'i gösterir.

Evet, her şeyi kanun ve nizamına itaat ettiren hikmet-i amme, ve her şeyi suslendirip yüzünü gülduren inayet-i şamile; ve her şeyi sevindirip memnun eden rahmet-i vâsıa, ve zîhayat her şeyi beslendirip lezzetlendiren rızk-ı umumî-i iaşe, ve her şeyi umum eşyaya münasebettar ve

azamı: en fazla, en çok
burhan: delil, hüccet.
cilve: görünme, tecelli
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü
cuz: kısım, parça.
daire-i azam: en büyük daire
daire-i azam-ı âlem: âlemin büyük dairesi
ef'al-ı hakîmane: hikmetli işler, maksatlı hareketler
ekseri: en çok, daha ziyade.
esma: isimler
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
fiil: iş
fiil-i tanzif ve tathir: temizleme ve temiz tutma işleri
fiil-i tanzim ve nizam: düzenleme işi ve düzen
fiil-i terbiye: terbiye etme işlemi
fiil-i tevzin ve mizan: ölçüye ve tartıya uygun olma fiili
fiil-i tezyin ve ihsan: süsleme ve ihsanda bulunma fiili
hakikat: gerçek, esas
hikmet-i amme: kâinattaki umumî ve İlâhî gaye
in'am: nimetlendirme
inayet-i şamile: geniş dairedeki İlâhî yardım ve koruma
ism-i Âdil: yaptığı her iş ve ve her şeyde mutlak adaleti gözeten Allah'ın adı
ism-i Adl: her şeyin kendine en uygununu en layık şekilde veren adalet sahibi Allah'ın adı
ism-i Cemil: her işi en güzel şekilde yapan ve güzellik sahibi anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın hakkı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan anlamında bir ismi
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.
ism-i Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Kuddus: Cenab-ı Hakkın kainatta her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan ismi
ism-i Rab: besleyen, yetiştiren ve terbiye eden anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ispat: kanıtlama
itaat: boyun eğme, uyma
kat'iî: kesin.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
mazhar: bir şeyin görünme yeri
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
mevcudiyet-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, terbiye eden Cenab-ı Hakkın mutlak varlığının bilinmesi
mezkûr: zikredilen, söylenen.
mısillu: gibi, benzeri.
münasebettar: ilgili, alakalı
nispet: ölçü, oran
nizam: düzen
rahmet-i vâsıa: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.
rızk-ı umumî-i iaşe: herkesin yaşaması için verilmiş olan rızk.
Sânî-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
tanzif: temizleme
tanzim: düzenleme
tevzin: tartma, ölçülü hâle koyma
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
umum: bütün
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir, tek olması
vahdet-i nev'iye: tür birliği, aynı türden olma durumu
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vuzuh: açıklık.
vücub-i vücut ve vahdet: varlığının ve birliğinin gerekli ve zorunlu olması
zat: şahıs, kişi
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
zîhayat: hayat sahibi

mustefit ve bir derece malik eden hayat ve ihya gibi, kâinatın yüzünü güldüren, ışıklandıran bedihî hakikatler ve vahdanî fiiller, ziya güneşi gösterdiği gibi, bir tek *Zat-ı Hakîm, Kerîm, Rahîm, Rezzak, Hayy* ve *Muhyî*'yi bilbedahe gösteriyorlar. Eğer her biri birer burhan-ı bâhir-i vahdaniyet olan o yüzer geniş fiillerden tek birisi *Vahid-i Ehad*'e verilmezse, yüzer vecihte muhaller lâzım gelir.

Meselâ, onlardan değil hikmet, inayet, rahmet, iaşe, ihya gibi bedihî hakikatler ve vahdanî deliller, belki yalnız tanzif fiili Kâinat Hâlık'ına verilmezse, o vakit ehl-i dalâletin o meslek-i kufrîsinde lâzım gelir ki, ya tanzifle alâkadar zerreden, sinekten tut, tâ unsurlara, yıldızlara kadar bütün mahlûkatın her biri, koca kâinatın tezyin ve tevzin ve tanzim ve tanzifini bilecek, düşünecek ve ona göre davranacak bir kabiliyette olacak, veyahut Hâlık-ı Âlem'in sıfât-ı kudsiyesi kendisinde bulunacak; veyahut bu kâinatın tezyinat ve tanzifatı ve varidat ve masarifinin muvazenelerini tanzim etmek için, kâinat büyüklüğünde bir meclis-i meşveret bulundurulacak ve hadsiz zerreler, sinekler, yıldızlar o meclisin azaları olacak. Ve hakeza, bunlar gibi hurafeli, safsatalı yüzer muhaller bulunacak, tâ ki her tarafta görünen ve müşahede olunan umumî ve ihatalı ulvî tezyin ve tathir ve tanzif vücut bulabilsin. Bu ise, bir muhal değil, belki yüz bin muhal ortaya girer.

Evet, eğer gündüzün ziyası ve zemindeki umum parlak şeylerde temessül eden hayalî güneşçikler güneşe verilmezse ve bir tek güneşin cilve-i ın'ikâsıdır denilmezse, o vakit zemin yüzünde parlayan bütün cam parçalarında

alâkadar: ilgili, münasebetli
aza: uye, organ
bedihî: açık, aşikar
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
burhan-ı bâhir-i vahdaniyet: Allah'ın birliğini gösteren açık ve kesin delil
cilve-i ın'ikâs: yansımanın görüntüsü
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan, kanıt
ehl-i dalalet: azgın ve sapkın kimseler
fiil: iş
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakeza: böylece, bunun gibi
hakikat: gerçek
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Âlem: bütün âlemi yaratan, Allah
hikmet: İlâhî gaye, fayda, yüksek bilgi, ilim
hurafe: batıl uydurma
iaşe: yaşatma, besleme, yedirip içirme
ihatalı: kuşatıcı
ihya: diriltme, hayat verme
inayet: yardım, ihsan
kabiliyet: istidat, yetenek
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
lâzım: gerekli
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
malik: sahip
masarif: masraflar, giderler
meclis-i meşveret: meşveret, danışma meclisi
meslek-i küfrî: küfür yolu ve mesleği
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
muvazene: iki şeyin eşit olma hâli, denge
mustefit: istifade eden
müşahede: görme, seyretme
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
safsata: boş, asılsız söz
sıfat-ı kudsiye: Allah'ın mukaddes sıfatları
tanzif: temizleme
tanzifat: temizlemeler
tanzim: düzenleme, tertipleme
tathir: temizlenme, paklama
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
tevzin: tartma, ölçülü hâle koyma
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
tezyinat: süslemeler
ulvî: yüksek, yüce
umum: bütün
umumî: genele ait, herkese ait
unsur: element, esas madde
vahdanî: Allah'ın birliği ile alakalı
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (c.c.)
varidat: gelirler
vecih: yön
vücut bulmak: var olmak, meydana gelmek
Zat-ı Muhyî: dirilten, hayat veren Zat, Allah
Zat-ı Hakîm: her işi hikmet ve İlâhî gaye ile yapan Zat
Zat-ı Hayy: gerçek hayat sahibi olan Zat, Allah
Zat-ı Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Zat
Zat-ı Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Zat
zemin: yeryüzü
zerre: en küçük parça, atom
ziya: ışık

ve su katrelerinde ve kanın şişeciklerinde, belki havanın zerrelerinde birer hakikî güneş bulunmak lâzım gelir, tâ ki o umumî ziya vücut bulabilsin.

İşte, hikmet dahi bir ziyadır. Rahmet-i muhita bir ziyadır. *Tezyin, tevzin, tanzim, tanzif,* muhit birer ziyadırlar ki, o şems-i Ezelî'nin şualarıdırlar. İşte gel, bak, dalâlet ve kufür nasıl hiç çıkılmaz bataklığa girer. Ve dalâletteki cehalet, ne derece ahmakane olduğunu gör,

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِينِ الْاِسْلَامِ وَكَمَالِ الْاِيمَانِ de.

Evet, kâinat sarayını tertemiz tutan bu ulvî, umumî tanzif, elbette ism-i *Kuddüs*'ün cilvesi ve muktezasıdır. Evet, nasıl ki bütün mahlûkatın tesbihatlarını ism-i *Kuddus'e* bakar; öyle de, bütün nezafetlerini de *Kuddüs* ismi ister. (HAŞİYE) Nezafetin bu kudsî intisabındandır ki,

(2) اَلنَّظَافَةُ مِنَ الْاِيمَانِ hadisi, nezafeti imanın nurundan saymış ve (3) اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ayeti dahı, tahareti muhabbet-i İlâhiyenin bir medan göstermiş

HAŞİYE: Kötü hasletler, batıl itikatlar, gunahlar, bid'alar manevî kirlerden olduklarını unutmamalıyız

1. İslam dini ve kamil iman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.
2. Temizlik imandandır. (Pek çok rivayetten bazıları: *Tirmizî* Daavat, 86; *Muslim*, Taharet, 1; *Darimi* Vudû, 2; *Musned* 5/342, 344; *Kesfu'l-Hafa* 291.)
3. Muhakkak ki Allah çok tevbe edenleri ve temiz olanları sever. (Bakara Suresi, 222.)

ahmakane: ahmakçasına, buda laca, kıt akıllı bir gibi
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
batıl: hak olmayan, geçersiz
bid'a: dinde olmayıp sonradan dine giren şeyler
cehalet: bilmezlik, cahillik.
cilve: görünme, tecelli
dalalet: doğru yoldan ayrılma, azma
dalalet: doğru yoldan ayrılma, azma, iman ve İslâmiyetten ayrılma
hadis: Hz. Peygamberin sözü.
hakikî: gerçek.
haslet: huy, karakter
haşiye: dipnot.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
iman: inanma, itikat.
intisap: mensup olma, bağlanma
ism-i Kuddus: Cenâb-ı Hakkın kâinatta her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan ismi
itikat: inanç, inanma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
katre: damla.
Kuddüs: kâinattaki her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenâb-ı Hak
kudsî: mukaddes, yüce
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, dinsizlik.
lâzım: gerekli.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
manevî: manaya ait.
medar: sebep, vesile
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi
muhit: ihata eden, kuşatan
mukteza: gereken, lâzım gelen
nezafet: temizlik, paklık
nur: parıltı, ışık
rahmet-i muhıta: her şeyi kuşatan rahmet.
şems-i Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenâb-ı Hak.
şua: ışın.
taharet: temizlik, paklık.
tanzif: temizleme
tanzim: düzenleme, tertipleme
tesbihat: Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tevzin: tartma, ölçülü hâle koyma
tezyin: süsleme
ulvî: yüksek, yüce
umumî: genel
vücut: varlık.
zerre: en küçük parça, atom.
ziya: ışık.

Otuzuncu Lem'anın İkinci Nüktesi

وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَآئِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ [1]

ayetinin bir nüktesi ve bir Ism-i Azam veyahut Ism-i Azamın altı nurundan bir nuru olan *ADL* isminin bir cilvesi, Birinci Nükte gibi, Eskişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa göründü. Onu yakınlaştırmak için yine temsil yoluyla deriz:

şu kâinat öyle bir saraydır ki, o sarayda mütemadiyen tahrip ve tamir içinde çalkanan bir şehir var. Ve o şehirde her vakit harb ve hicret içinde kaynayan bir memleket var. Ve o memlekette her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanan bir âlem var.

Hâlbuki, o sarayda, o şehirde, o memlekette, o âlemde o derece hayretengiz bir muvazene, bir mızan, bir tevzin hükmediyor, bilbedahe ispat eder ki, bu hadsiz mevcudatta olan hadsiz tahavvülât ve varidat ve masarif, her bir anda umum kâinatı görür, nazar-ı teftişinden geçirir bir tek Zatın mizanıyla ölçülür, tartılır. Yoksa, balıklardan bir balık, bin yumurtacıkla ve nebatattan haşhaş gibi bir çiçek, yirmi bin tohumla ve sel gibi akan unsurların, inkılâpların hücumuyla, şiddetle muvazeneyi bozmaya çalışan ve istilâ etmek isteyen esbap başıboş olsalardı veyahut maksatsız, serseri tesadüf ve mizansız, kör kuvvete ve şuursuz, zulmetli tabiata havale edilseydi, o muvazene-i eşya ve muvazene-i kâinat öyle bozulacaktı ki, bir senede, belki bir günde hercümerç olurdu. Yanı, deniz karma karışık şeylerle dolacaktı, taaffün edecekti.

1. Hiçbir şey yoktur ki, hazinelen Bizim yanımızda olmasın. Her şeyi Biz belirli bir miktar ile indiriniz. (Hicr Suresi, 21.)

Adl: adaletli olan Allah'ın bir ismi
âlem: dünya, cihan.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
cilve: görünme, tecelli.
esbap: sebepler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halbuki: oysa ki
harb: savaş, cenk.
haşhaş: Afyon çıkarılan bitki
havale etme: bir ışı veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme
hayretengiz: hayret içinde bırakan
hercümerç: darmadağın, karmakarışık.
hicret: göç.
hücum: saldırma, saldırı
hükmetmek: hâkim olma, emri altında tutma
inkılap: değişim, dönüşüm
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlen kuşatmış olanı
ispat: doğruyu delillerle göstermeme
istilâ: kaplama, sarma, kuşatma.
kainat: bütün âlemler, varlıklar evren
lem'a: parıltı
maksat: gaye, hedef
masarif: masraflar, giderler
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
mevt: ölüm
mızan: terazi, ölçü
muvazene: denge, iki şeyin eşit olma hali, ölçülü
muvazene-i eşya: eşyadaki ölçü ve denge
muvazene-i kainat: kâinattaki denge ve ölçü
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nazar-ı teftiş: kontrol, denetleme bakışı
nebatat: bitkiler
nur: parıltı, ışık.
nükte: ince söz ve mana
serseri: gayesiz, hedefsiz.
şuur: idrak, bilinç, anlayış
taaffun: kokuşma
tabiat: tüm varlıkların var oluş yaratılış kanunları.
tahavvülat: tahavvüller, değişmeler
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
temsil: misal getirme
tesadüf: rastlantı
tevzin: ölçülü hâle koyma
umum: bütün
unsur: esas madde, kök.
varidat: gelirler
zat: şahıs, kişi.
zulmet: karanlık

Hava gazat-ı muzırra ile zehirlenecekti. Zemin ise bir mezbele, bir mezbaha, bir bataklığa dönecekti. Dünya boğulacaktı.

İşte, cesed-i hayvanînın hüceyratından ve kandaki küreyvat-ı hamra ve beyzadan ve zerratın tahavvulâtından ve cihazat-ı bedeniyenin tenasübünden tut, tâ denizlerin varıdat ve masarifine, tâ zemin altındaki çeşmelerin gelir ve sarfiyatlarına, tâ hayvanat ve nebatatın tevellüdat ve vefiyatlarına, tâ guz ve baharın tahribat ve tamiratlarına, tâ unsurların ve yıldızların hidemat ve harekâtlarına, tâ mevt ve hayatın, ziya ve zulmetin ve hararet ve burudetin değişmelerine ve dövüşmelerine ve çarpışmalarına kadar, o derece hassas bir mizanla ve o kadar ince bir ölçüyle tanzim edilir ve tartılır ki, akl-ı beşer hiçbir yerde hakikî olarak hiçbir israf, hiçbir abes görmediği gibi, hikmet-i insaniye dahi her şeyde en mükemmel bir intizam, en güzel bir mevzuniyet görüyor ve gösteriyor. Belki, hikmet-i insaniye, o intizam ve mevzuniyetin bir tezahürüdür, bir tercumanıdır.

İşte, gel, güneş ile muhtelif on iki seyyarenin muvazenelerine bak. Acaba bu muvazene, güneş gibi, *Adl* ve *Kadîr* olan *Zat-ı Zülcelâl*'i göstermiyor mu? Ve bilhassa, seyyarattan olan gemimiz, yanı küre-i arz, bir senede yirmi dört bin senelik bir dairede gezer, seyahat eder. Ve o harika sür'atiyle beraber, zeminin yüzünde dizilmiş, istif edilmiş eşyayı dağıtmıyor, sarsmıyor, fezaya fırlatmıyor. Eğer sür'atı bir parça tezyit veya tenkis edilseydi, sekenesini havaya fırlatıp fezada dağıtacaktı. Ve bir dakika,

abes: lüzumsuz ve gayesiz iş.
Adl: adalet sahibi olan Allah
akl-ı beşer: insan aklı.
bilhassa: özellikle
burudet: soğukluk.
cesed-i hayvanî: hayvana ait ceset.
cihazat-ı bedeniye: vücudun organları uzuvları
feza: uzay
gazat-ı muzırra: zararlı gazlar
güz: sonbahar
hakikî: gerçek.
hararet: sıcaklık.
harekat: hareketler
hassas: inceliklı, en ufak ölçülen sağlıklı ve kesin olarak veren
hayvanat: hayvanlar
hidemat: hizmetler
hikmet-i insaniye: insana ait keşifler
hüceyrat: hücreler
intizam: düzen
israf: savurganlık.
istif: düzgün yığma, depolama
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
küre-i arz: dünya, yer küre
küreyvat-ı beyza: ak yuvarlar
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar
masarif: masraflar, giderler
mevt: ölüm
mevzuniyet: mevzuniyet, ölçülü olma
mezbaha: hayvan kesilen yer
mezbele: çöplük.
mizan: ölçü
muhtelif: turlu turlu, çeşitli
muvazene: dengeli, ölçülü olma
nebatat: bitkiler
sarfiyat: harcamalar, giderler
sekene: sakın olanlar, oturanlar
seyyarat: gezegenler
seyyare: gezegen
tahavvülât: tahavvuller, değişmeler
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tanzim: düzenleme
tenasüp: uygunluk.
tenkis: noksanlaştırma, eksiltme
tercuman: çeviren
tevellüdat: tevellütler, doğumlar
tezahür: görünme
tezyit: artırma, çoğaltma
unsur: esas madde, kök.
varıdat: gelirler
vefiyat: ölümler, vefatlar
Zat-ı zülcelal: celâl ve büyüklük sahibi olan Allah.
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler, atomlar
ziya: ışık.
zulmet: karanlık

belki bir saniye muvazenesini bozsa, dünyamızı bozacak, belki başkasıyla çarpışacak, bir kıyameti koparacak.

Ve bilhassa zemının yuzunde, nebatî ve hayvanî dört yüz bin taifenin tevellüdat ve vefiyatça ve ıaşe ve yaşayışça rahîmâne muvazenelen, zıya güneşı gösterdiği gibi, bır tek *Zat-ı Adl ve Rahîm*'i gösteriyor

Ve bilhassa o hadsiz milletlenn hadsiz efradından bir tek ferdın azası, cihazatı, duyguları o derece hassas bir mizanla birbiryle münasebettar ve muvazenettedir ki, o tenasup, o muvazene, bedahet derecesinde bir *Sânı-i Adl ve Hakîm*'i gösteriyor

Ve bilhassa her ferd-i hayvanînın bedenındekı huceyratın ve kan mecralannın ve kandaki küreyvatın ve o küreyvattakı zerrelenn o derece ınce ve hassas ve harıka muvazeneleri var; bılbedahe ispat eder ki, her şeyin dizgini elınde ve her şeyın anahtan yanında ve bır şey bır şeye mâni olmuyor, umum eşyayı bir tek şey gibi kolayca idare eden bır tek *Hâlık-ı Adl ve Hakîm*'ın mızanıyla, kanunuyla, nizamıyla terbiye ve idare oluyor

Haşrin mahkeme-i kübrasında, mizan-ı azam-ı adaletınde cin ve insin muvazene-i a'mallerini istib'at edıp inanmayan, bu dünyada gözüyle gördüğü bu muvazene-i ekbere dikkat etse, elbette istib'adı kalmaz

Ey israflı, iktısatsız, ey zulümlü, adaletsiz, ey kirli, nezafetsız, bedbaht ınsan! Butun kâınatın ve butun mevcudatın düstur-i hareketi olan iktısat ve nezafet ve adaleti

adalet: hakkanıyet, âdıllık
aza: uzuvlar parçalar
bedahet: açıklık.
bedbaht: bahtsız zavallı
bilbedahe: açıktan aşıkâr olarak.
bilhassa: ozellikle
cihazat: cihazlar organlar
cın: gozle gorunmez, latif cısımlerden ıbaret bır yaratık
dizgin: yonetım ıdare, çekıp çevirme
dustur-ı hareket: hareket prensıbı
efrat: fertler, bireyler
ferd-i hayvanî: her bır hayvan
fert: birey, kışı
hadsiz: sınırsız sonsuz.
Halık-ı Adl ve Hakım: her şeyı hikmet ve adaletle yaratan Allah.
hassas: incelıklı en ufak olculeri saglıklı ve kesın olarak veren
haşr: kıyametten sonra butun ınsanların bir yere toplanmaları Allah ın olulerı dırılıp mahşere çıkarması
hayvanî: hayvana aıt.
huceyrat: hucreler
ıaşe: yaşatma, besleme
ıdare: dondurme çekıp çevırme
ıktısat: tutum tasarruf
ins: ınsan.
Ispat: doğruyu delıllerle gösterme
israf: savurganlık.
istıb at: uzak gorme olmayacak sanma akıldan uzak gorme
kaınat: butun alemler varlıklar evren
kıyamet: dunyanın sonu, butun olulerın dırılerek mahşerde toplanması
küreyvat: yuvarlar
mahkeme-ı kübra: oldukten sonra butun ınsanların dırılılerek Allah huzurunda hesaba çekıleceğı mahkeme
mâni: engel olan
mecra: akma yerı kanal
mevcudat: mahlûklar yaratılmış şeylerın tamamı
mizan: terazi olçı
mizan-ı azam-ı adalet: adaletın en buyuk terazısı
muvazene: denklık, denge
muvazene-i a mal: amellerın tartılıp hesaplanması olçumu.
muvazene-ı ekber: en buyuk olcum tartı ahıret.
muvazenet: denk gelme
munasebettar: ılgılı alâkalı.
nebatı: bıtkısel
nezafet: temızlık, paklık.
nizam: duzen kanun.
rahımâne: şefkat ve merhametlı bır şekılde
Sânı-i Adl ve Hakım: her şeyı sanat ve hıkmetle yaratan adalet sahıbı Allah
taife: guruh famılya
tenasup: uygunluk.
terbıye: buyutme besleyıp buyutme egıtme
tevellüdat: tevellutler doğumlar
umum: butun genel
vefiyat: olumler vefatlar
Zat-ı Adl ve Rahım: adalet ve rahmetle hukmeden Allah.
zemin: yeryuzu
zıya: ışık
zulüm: haksızlık, ezıyet.

yapmadığından, umum mevcudata muhalefetinle, manen onların nefretlerine ve hıddetlerine mazhar oluyorsun. Neye dayanıyorsun ki, umum mevcudatı zulmünle, mizansızlığınla, israfınla, nezafetsizliğinle kızdırıyorsun?

Evet, ism-i *Hakîm*'in cilve-ı azamından olan hikmet-i amme-i kâinat, iktisat ve israfsızlık üzerinde hareket ediyor, iktisadı emrediyor.

Ve ism-i *Adl*'in cilve-i azamından gelen kâinattaki adalet-ı tamme, umum eşyanın muvazenelerini idare ediyor. Ve beşere de adaleti emrediyor. Sure-i Rahman'da,

وَالسَّمَآءَ رَفَعَهَا وَ وَضَعَ الْمِيزَانَ ۞ اَلاَّ تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۞
وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ۞ (1)

ayetindeki, dört mertebe, dört nevi mizana işaret eden, dört defa *mizan* zikretmesi, kâinatta mizanın derece-i azametini ve fevkalâde, pek büyük ehemmiyetini gösteriyor. *Evet, hiçbir şeyde israf olmadığı gibi, hiçbir şeyde de hakikî zulüm ve mizansızlık yoktur.*

Ve ism-ı *Kuddus*'un cilve-i azamından gelen tanzif ve nezafet, bütün kâinatın mevcudatını temizliyor, güzelleştiriyor. Beşerin bulaşık eli karışmamak şartıyla, hiçbir şeyde hakikî nezafetsizlik ve çirkinlik görünmüyor.

İşte, hakaik-ı Kur'âniyeden ve desatir-i Islâmiyeden olan adalet, iktisat, nezafet hayat-ı beşeriyede ne derece esaslı birer dustur olduğunu anla. Ve ahkâm-ı Kur'âniye ne derece kâinatla alâkadar ve kâinat içine kök salmış ve sarmış bulunduğunu ve o hakaıkı bozmak, kâinatı bozmak ve suretini değiştirmek gibi, mümkün olmadığını bil.

adalet: hakkaniyet, âdillik.
adalet-i tamme: tam ve eksiksiz olan adalet.
ahkam-ı Kur'aniye: Kur'an'ın hukumleri.
alâkadar: ilgili, ilişkili.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beşer: insanlık.
cilve-i azam: en buyuk tecelli, goruntu.
derece-i azamet: buyukluğun derecesi.
desatır-i İslamiye: İslamın kaide len, prensipleri.
dustur: kanun, prensip.
ehemmiyet: onem.
esas: asıl, temel.
eşya: şeyler, varlıkların hepsi.
fevkalade: olağanustu.
hakaık: hakikatler, gerçekler.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikî: gerçek.
hayat-ı beşeriye: İnsan hayatı.
hıddet: öfke, kızgınlık.
hikmet-i amme-i kainat: kainatın tamamını kuşatan hikmet.
idare: döndurme, çekip çevirme.
iktisat: tutum, tasarruf, bir nimeti yaratılış maksadına uygun bi çimde kullanma, gereğinden ne eksik ne de fazla harcamama.
ism-i Adl: Cenab-ı Hakkın adaletle hukmetme manasındaki Adl ismi.
ism-ı Hakim: Cenab-ı Hakkın hikmetle faydaları takip ede rek iş gören manasındaki ismi.
ism-i Kuddus: Cenab-ı Hakkın kainattaki her şeyin temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan an lamında Kuddus ismi.
israf: savurganlık.
kâinat: butun alemler, varlıklar, evren.
mazhar: erişme, kavuşma.
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mizan: terazi, olçu.
muhalefet: aykırılık, muhalif lik.
muvazene: denklik, denge.
nefret: tıksınme, ıkrah.
nevi: çeşit, tur.
nezafet: temizlik, paklık.
Sure-i Rahman: Rahman su resi.
suret: biçim, gorunuş.
tanzif: temizleme.
umum: butun.
zikir: anma.
zulüm: haksızlık, eziyet.

1. Göğü yukseltip aleme nizam ve ölçü verdi. • Ta ki adaletten ve dinin emirlerinden ayrılarak ölçude sınırı aşmayın. • Ölçüyü ve tartıyı adaletle yerine getirin ve tartıyı eksik tutmayın ki, ahirettekı mizanınızı ziyana duşurmeyin. (Rahman Suresi, 7-9.)

Ve bu üç ziya-i azam gibi, rahmet, inayet, hafîziyet misillü yüzer ihatalı hakikatler haşri, ahireti iktiza ve istilzam ettikleri hâlde, hiç mümkün müdür ki, kâinatta ve umum mevcudatta hükümferma olan rahmet, inayet, adalet, hikmet, iktisat ve nezafet gibi pek kuvvetli, ihatalı hakikatler, haşrin ademiyle ve ahiretin gelmemesiyle merhametsizliğe, zulme, hikmetsizliğe, israfa, nezafetsizliğe, abesiyete inkılâp etsinler?

Hâşâ, yüz bin defa hâşâ! Bir sineğin hakk-ı hayatını rahîmâne muhafaza eden bir rahmet, bir hikmet, acaba haşri getirmemekle, umum zîşuurların hadsız hukuk-i hayatlarını ve nihayetsiz mevcudatın nihayetsiz hukuklarını zayi eder mi? Ve, tabiri caizse, rahmet ve şefkatte ve adalet ve hikmette hadsız hassasiyet ve dikkat gösteren bir haşmet-i rububiyet ve kemalâtını göstermek ve kendini tanıttırmak ve sevdirmek için bu kâinatı hadsız hanka sanatlarıyla, nimetleriyle süslendiren bir saltanat-ı ulûhiyet, böyle, hem umum kemalâtını, hem bütün mahlûkatını hiçe indiren ve inkâr ettiren haşirsizliğe müsaade eder mi? Hâşâ! Böyle bir cemal-i mutlak, böyle bir kubh-ı mutlaka, bilbedahe, müsaade etmez.

Evet, ahireti inkâr etmek isteyen adam, evvelce bütün dünyayı bütün hakaikıyla inkâr etmeli. Yoksa, dünya bütün hakaikıyla, yüz bin lisanla onu tekzip ederek bu yalanında yüz bin derece yalancılığını ispat edecek. Onuncu Söz kat'î delillerle ispat etmiştir ki, ahiretin vücudu, dünyanın vücudu kadar kat'î ve şüphesizdir.

• • •

abesiyet: lüzumsuz ve gayesiz oluş
adalet: hakkaniyet, âdillik.
adem: yokluk
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
cemal-i mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
evvelce: daha önce
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hafiziyet: Allah'ın her şeyi muhafaza ve kaydedici sıfatı
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakikat: gerçek, asıl
hakk-ı hayat: yaşama hakkı
hassasiyet: hassaslık, dikkatlilik.
haşa: asla, kat'iyen
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları
haşmet-i rububiyet: rabliğin idare ve terbiye edicilliğin haşmeti, ışışamı, heybet ve büyüklüğü
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı
hükümferma: hükum süren, hükmeden
ihata: kuşatma
iktisat: tutum, tasarruf
iktiza: gerekme
inayet: yardım, ihsan
inkar: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
inkılap: değişim, dönüşüm
ispat: doğruyu delillerle göstermek
israf: savurganlık.
istilzam: gerektirme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni.
kat'î: kesin.
kemalat: fazîletler, kemaller, mükemmellikler
kubh-ı mutlak: mutlak çirkinlik.
lisan: dil
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
misillü: gibi, benzeri
muhafaza: koruma
müsaade: izin.
nezafet: temizlik, paklık.
nihayetsiz: sonsuz
nimet: lütuf, ihsan
rahimane: şefkat ve merhametli bir şekilde
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
saltanat-ı uluhiyet: kâinatta şerik, ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme
tabiri caizse: böyle ifadesi uygunsa, böyle demek sakıncalı değilse.
tekzip: yalanlama
umum: bütün.
vücut: var olma
zayi: ziyan
zîşuur: şuur sahibi.
ziya-i azam: büyük aydınlatıcı.
zulüm: haksızlık, eziyet.

ISM-I AZAMIN ALTI NURUNDAN
UÇUNCU NURUNA IŞARET EDEN

Üçüncü Nükte

(1) اُدْعُ اِلٰى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ ayetinin bir nüktesi ve bir İsm-i Azam veya İsm-i Azamın altı nurundan bir nuru olan İsm-i *HAKEM*'in bir cilvesi, Ramazan-ı şerif'te görüldü. Ona yalnız bir işaret olarak, Beş Noktadan ibaret Üçüncü Nükte acele olarak yazıldı, müsvedde hâlinde kaldı.

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN BİRİNCİ NOKTASI

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, İsm-i *Hakem*'in tecelli-i azamı şu kâinatı öyle bir kitap hükmüne getirmiş ki, her sahifesinde yüzer kitap yazılmış; ve her satırında yüzer sahife derç edilmiş; ve her kelimesinde yüzer satır mevcuttur; ve her harfinde yüzer kelime var; ve her noktasında kitabın muhtasar bir fihristecîği bulunur bir tarza getirmiştir. O kitabın sayfaları, satırları, tâ noktalarına kadar yüzer cihette *Nakkaş*'ını, *Kâtib*'ini öyle vuzuhla gösteriyor ki, o kitab-ı kâinatın müşahedesi, kendi vücudundan yüz derece daha ziyade *Kâtib*'inin vücudunu ve vahdetini ispat eder. Çünkü bir harf kendi vücudunu bir harf kadar ifade ettiği hâlde, kâtibini bir satır kadar ifade ediyor.

Evet, bu kitab-ı kebîrin bir sayfası, zemin yüzüdür. O sayfada nebatat, hayvanat taifeleri adedince kitaplar

1. Rabbinin yoluna hikmetle çağır. (Nahl Suresi, 125.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cihet: yön.
cilve: görünme, tecelli
derç etmek: almak, toplamak, kaydetmek
fihriste: özet, liste, içindekiler
hayvanat: hayvanlar
hükmüne: değerine
ibaret: oluşan, müteşekkil.
ifade: anlatma
İsm-i Hakem: Cenâb-ı Hakkın hakkı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan anlamında Hakem ismi
ispat: doğruyu delillerle göstermek, kanıtlama
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kâtip: yazıcı.
kitab-ı kainat: kâinat kitabı, bir kitap gibi yazılan sayısız anlamlar ifade eden ve her kitap gibi yazarını gösteren kâinat, evren
kitab-ı kebîr: büyük kitap
mevcut: var olan
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısaltılmış
müsvedde: sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk yazı, karalama
muşahede: görme, seyretme
nakkaş: nakış yapan sanatkâr
nebatat: bitkiler
nur: ziya, ışık.
nükte: ince söz ve mana
Ramazan-ı şerif: şerefli Ramazan ayı.
sahife: sayfa.
taife: bölük, ailelya, grup
tarz: biçim, suret.
tecelli-i azam: en büyük görüntü
vahdet: birlik.
vuzuh: vazih olma hâli, açıklık
vücut: var olma, varlık
zemin: yeryüzü
ziyade: fazla

birbiri içinde, beraber, bir vakitte, yanlışsız, gayet mükemmel bir surette, bahar mevsiminde yazıldığı gözle görünüyor.

Bu sayfanın bir satırı, bir bahçedir. O bahçede bulunan çiçekler, ağaçlar, nebatlar adedince manzum kasideler beraber, birbiri içinde, yanlışsız yazıldığını gözümüzle görüyoruz.

O satırın bir kelimesi, çiçek açmış, meyve vermek üzere yaprağını vermiş bir ağaçtır. İşte bu kelime, muntazam, mevzun, süslü yaprak, çiçek ve meyveleri adedince, *Hakem-i Zülcelâl*'ın methüsenasına dair manidar fıkralardır.

Güya çiçek açmış her ağaç gibi, o ağaç dahi, *Nakkaş*'ının medihelerini teganni eden manzum bir kasidedir.

Hem güya *Hakem-i Zülcelâl*, zeminin meşherinde teşhir ettiği antika ve acıp eserlerine binler gözle bakmak istiyor.

Hem güya o *Sultan-ı Ezeli*'nin o ağaca verdiği murassa hediye ve nişanları ve formaları, hususî bayramı ve resm-i küşadı olan baharda, padişahın nazarına arz etmek için, öyle müzeyyen, mevzun, muntazam, manıdar bir şekil almış ve öyle hikmetli bir şekil verilmiştir ki, her bir çiçeğinde, her bir meyvesinde, birbirin içinde çok vecihler ve delillerle *Nakkaş*'ının vücuduna ve esmasına şahadet ederler.

Meselâ, her bir çiçekte, her bir meyvede bir mizan var. Ve o mizan, bir intizam içinde; ve o intizam, tazelenen

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
antika: kıymetli değerli
arz: sunma, takdim
dair: alâkalı, ilgili.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
esma: isimler
forma: şekil, biçim
gayet: son derece, çok, oldukça
güya: sanki
Hakem-i Zülcelal: büyüklüğü ile haklı ve haksızı ayıran her işi bir hikmete göre yapan Cenab-ı Hak.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hususî: özel
intizam: düzgünlük, tertipli olma
kaside: övgü için yazılan şiir
manidar: ince manalı
manzum: vezinli, kafiyeli
medih: övgü
meşher: sergi, gösterme yeri
methüsena: güzel vasıflarıyla övmek
mevzun: ölçülü, vezinli
mizan: terazi, ölçü
muntazam: nizamlı, düzgün
murassa: kıymetli taşlarla, mücevherlerle süslenmiş
müzeyyen: zeynetlendirilmiş, süslenmiş
nakkaş: nakış yapan, süsleyen
nazar: bakış, dikkat.
nebat: bitki
nişan: iz, eser
resm-i küşat: açılış töreni, merasimi
Sultan-ı Ezeli: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
suret: biçim, tarz
şahadet: şahitlik
teganni: hoş, güzel bir ses ve makamla okuma, anlatma, söyleme
teşhir: gösterme, sergileme
vecih: yön
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü

bir tanzim ve tevzin içinde; ve o tevzin ve tanzim, bir ziynet ve sanat içinde; ve o ziynet ve sanat, manıdar kokular ve hikmetli tatlar içinde bulunduğundan, her bir çiçek, o ağacın çiçekleri adedince, *Hakem-i Zulcelâl'e* işaretler ediyor.

Ve bu bir kelime olan bu ağaçta, bir harf hukmünde olan bir meyvede bulunan bir çekirdek noktası, bütün ağacın fihristesini, programını taşıyan küçük bir sandukçadır. Ve hakeza, buna kıyasen, kâinat kitabının bütün satırları, sayfaları, boyle, ism-i *Hakem ve Hakîm'in* cılvesiyle, yalnız her bir sayfası değil, belki her bir satırı ve her bir kelimesi ve her bir harfi ve her bir noktası, birer mu'cize hükmüne getirilmiştir ki, bütün esbap toplansa, bir noktasının nazirini getiremezler, muaraza edemezler.

Evet, bu Kur'ân-ı azîm-i kâinatın her bir ayet-i tekviniyesi, o ayetin noktaları ve hurufu adedince mu'cizeler gösterdiklerinden, elbette serseri tesadüf, kor kuvvet, gayesiz, mizansız, şuursuz tabiat, hiçbir cihetle o hakîmâne, basîrâne olan has mizana ve gayet ince intizama karışamazlar. Eğer karışsaydılar, elbette karışık eseri görünecekti. Hâlbuki hiçbir cihette intizamsızlık müşahede olunmuyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN İKİNCİ NOKTASI

İki Meselidir.

Birinci Meselesi. Onuncu Sözde beyan edildiği gibi, nihayet kemalde bir cemal ve nihayet cemalde bir kemal, elbette kendini görmek ve göstermek, teşhir etmek

ayet. Allah'ın varlığına delâlet eden şey
ayet-i tekviniye: Cenab-ı Hakkı bütün isim ve sifatlarıyla bildiren tanıtıran kainattaki varlıkların her bir
basîrane: görerek.
beyan: anlatma, izah, açıklama, açıklama
cemal: güzellik.
cihet, yön.
cılve: görünme, tecelli
esbap: sebepler
fihriste: özet, liste, içindekiler
gaye: maksat, hedef
gayet, son derece, çok, oldukça
Hakem-i Zulcelal: büyükluğü ile haklı ve haksızı ayıran her işi bir hikmete göre yapan Cenab-ı Hak.
hakeza: böylece, bunun gibi
hakîmâne: hikmetli bir şekilde
halbuki: oysa ki
has: özel
hikmet: ilâhi gaye, fayda, ilim, yüksek bilgi
hurûf: harfler
hükmünde: değerinde.
hukmüne: değerine, yerine
intızam: düzgünlük, tertipli olma
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan anlamında Hakem ismi
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik
kıyasen: kıyas ederek.
Kur'an-ı azım-ı kainat: büyük bir Kur'an gibi derin manalar ifade eden kainat
manıdar: ince manalı.
mesele: önemli konu
mizan: terazi, ölçü
muaraza: karşı gelme
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muşahede: görme, seyretme
nazir: benzer olan
nihayet: son derece
nükte: ince söz ve mana.
sandukça: küçük sandık, kutu
serseri: gayesiz, hedefsiz
şuur: idrak, bilinç, anlayış
tabiat: maddi âlem
tanzim: düzenleme
tesadüf: rastgelme
teşhir: gösterme, sergileme
tevzin: vezinli ve ölçülü olma
ziynet: süs

istemesi, en esaslı bir kaidedir. İşte bu esaslı dustur-i umumîye binaendir ki, bu kitab-ı kebir-i kâinatın *Nakkaş-ı Ezelî*'si, bu kâinatla ve bu kâinatın her bir sahifesiyle ve her bir satırıyla, hatta harfleri ve noktalarıyla kendini tanıttırmak ve kemalâtını bildirmek ve cemalini göstermek ve kendisini sevdirmek için, en cüz'îden en küllîye kadar her bir mevcudun müteaddit lisanlarıyla cemal-i kemalini ve kemal-i cemalini tanıttırıyor ve sevdiriyor.

İşte, ey gafil insan! Bu *Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelâl-i Velcemal*, sana karşı kendisini her bir mahlûkuyla böyle hadsiz ve parlak tarzlarda tanıttırmak ve sevdirmek istediği hâlde, sen Onun tanıttırmasına karşı imanla tanımazsan ve Onun sevdirmesine mukabil ubudiyetinle kendini Ona sevdirmezsen, ne derece hadsiz muzaaf bir cehalet, bir hasaret olduğunu bil, ayıl.

İkinci Noktanın İkinci Meselesi: Bu kâinatın *Sâni-i Kadîr ve Hakîm*'inin mülkünde iştirak yeri yoktur. Çünkü her şeyde nihayet derecede intizam bulunduğundan, şirki kabul edemez. Çünkü müteaddit eller bir işe karışırsa, o iş karışır. Bir memlekette iki padişah, bir şehirde iki vali, bir köyde iki müdür bulunsa, o memleket, o şehir, o köyün her işinde bir karışıklık başlayacağı gibi, en edna bir vazifedar adam, o vazifesine başkasının müdahalesini kabul etmemesi gösteriyor ki, hâkimiyetin en esaslı hassası, elbette istiklâl ve infirattır. Demek intizam vahdeti ve hâkimiyet infiradı iktıza eder.

binaen: -den dolayı
cehalet: bilmezlik, cahillik
cemal: güzellik.
cemal-i kemal: mükemmel likteki güzellik
cüz'î: küçük.
dustur-i umumiye: her tarafta geçerli olan kanunlar
edna: en bayağı
esas: asıl, temel
gafil: gafletle bulunan.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
Hakim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelâl ve'l Cemal: her şeyin tasarrufu elinde olan ve her şeyi belli gaye ve faydalarla yaratan, sonsuz büyükluk sahibi olan Cenab-ı Hak
hâkimiyet: hâkim olma hâli, hükmetme.
hasaret: hasar, ziyan.
hassa: bir şeye mahsus özellik.
iktıza: gerektirme
iman: inanma, itikat.
infirat: tekilik, bir oluş
intizam: düzgünlük, nizam
istiklâl: kimseye bağlı olmayış, bağımsızlık.
iştirak: ortak olma, ortaklık.
kaide: kural, prensip
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kemalât: fazîletler, kemâller, mükemmellikler
kemal-i cemal: tam bir manevî güzellik ve olgunluk
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük bir kitap gibi manalar ve hikmetler ifade eden kainat
küllî: genel, umumî olan, bütüne ait
lisan: dil
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık
mesele: önemli konu
mevcut: var olan
mukabil: karşılık.
muzaaf: kat kat.
müdahale: karışma
mülk: sahip olunan, üzerinde kullanım hakkı bulunulan şey, varlık, saltanat.
müteaddit: çeşitli, birden fazla
Nakkaş-ı Ezelî: her şeyi zatına has olarak, nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah.
nihayet: son derece
Sâni-i Kadir ve Hakim: her şeyi hikmet ve sanatla yaratan, nihayetsiz kudret sahibi olan Allah
şirk: ortak koşma
tarz: biçim, suret.
ubudiyet: kulluk.
vahdet: birlik
vali: bir vilâyeti idare eden en büyük memur
vazife: görev
vazifedar: vazifeli

Madem hâkimiyetin bir muvakkat gölgesi, muavenete muhtaç ve âciz insanlarda böyle müdahaleyi reddederse, elbette, derece-i rububiyette hakikî bir hâkimiyet-i mutlaka, bir *Kadîr-i Mutlak*'ta, bütün şiddetiyle müdahaleyi reddetmek gerektir. Eğer zerre kadar müdahale olsaydı, intizam bozulacaktı.

Hâlbuki bu kâinat öyle bir tarzda yaratılmış ki, bir çekirdeği halk etmek için, bir ağacı halk edebilir bir kudret lâzımdır. Ve bir ağacı halk etmek için de, kâinatı halk edebilir bir kudret gerektir. Ve kâinat içinde parmak kanştıran bir şerik bulunsa, en küçük bir çekirdekte de hissedar olmak lâzım gelir. Çünkü o, onun numunesidir. O hâlde, koca kâinatta yerleşmeyen iki rububiyet bir çekirdekte, belki bir zerrede yerleşmek lâzım gelir. Bu ise, muhalâtın ve batıl hayalâtın en manasız ve en uzak bir muhalidir. Koca kâinatın umum ahval ve keyfiyatını mizan-ı adlinde ve nizam-ı hikmetinde tutan bir *Kadîr-i Mutlak*'ın aczini –hatta bir çekirdekte dahi– iktıza eden şirk ve küfür, ne kadar hadsiz derecede muzaaf bir hilâf, bir hata, bir yalan olduğunu; ve tevhid ne derece hadsiz muzaaf bir derecede hak ve hakikat ve doğru olduğunu bil, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيْمَانِ de.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Sânî-i Kadîr, ism-i Hakem ve Hakîm'i ile, bu âlem içinde binler muntazam âlemleri derç etmiştir. O âlemler içinde en ziyade kâinattaki hikmetlere medar ve mazhar olan insanı bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış

âciz: güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük
ahval: haller, durumlar
âlem: dünya, cihan
batıl: boş ve manasız olan
derç etmek: sokma, almak, toplamak, kaydetmek
derece-i rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde mahlûkatın muhtaç olduğu her şeyi vermesi, onları eğitmesi ve evirip çevirmesinin derecesi, düzeyi
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek.
hakîkî: gerçek.
hâkimiyet: hâkim olma hâli, hükmetme
hâkimiyet-i mutlaka: mutlak, kesin hâkimiyet
halbuki: oysa ki.
halk: yaratma
hayalât: hayaller
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hilâf: zıt, ters, karşıt, aykırı
hissedar: hisse sahibi
hükmünde: değerinde
iktıza: gerekme
intizam: düzgünlük, nizam
ism-i Hakem: Cenâb-ı Hakkın hakkı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre yapan anlamında Hakem ismi
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
keyfiyat: nitelikler.
kudret: kuvvet, iktidar
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık.
lâzım: gerekli
mana: anlam.
mazhar: göründuğü yer
medar: sebep, vesile.
mizan-ı adl: adâlet terâzisi
muâvenet: yardım.
muhal: imkânsız
muhâlât: muhâller, imkânsızlar
muhtaç: ihtiyacı olan
muntazam: intizamlı, düzgün
muvakkat: geçici
muzaaf: kat kat
müdahale: karışma
nizam-ı hikmet: Cenâb-ı Hakkın koyduğu tanzim ettiği her şeyin bir sebebe dayandığı hikmetli düzen
numune: örnek.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde mahlûkatın muhtaç olduğu her şeyi vermesi, onları eğitmesi ve evirip çevirmesi
Sânî-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
şerik: ortak
şirk: Allah'a ortak koşma
tarz: biçim, şekil
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma
umum: bütün
zerre: en küçük parça
ziyade: fazla

1. İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun

Ve o kâinat dairesinin en mühim hikmetleri ve faydaları insana bakıyor. Ve insan dairesi içinde dahi, rızkı bir merkez hükmüne getirmiş, âlem-i insanîde ekser hikmetler, maslahatlar, o rızka bakar ve onunla tezahür eder. Ve insanda, şuur ve rızıkta zevk vasıtasıyla, ısm-ı *Hakîm*'in cilvesi parlak bir surette görünüyor. Ve şuur-i insanî vasıtasıyla keşfolunan yüzer fenlerden her bir fen, *Hakem* ısminin bir nevide bir cilvesini tarif ediyor.

Meselâ, tıp fenninden sual olsa, "Bu kâinat nedir?" Elbette diyecek ki: "Gayet muntazam ve mükemmel bir eczahane-i kübradır. İçinde her bir ilâç güzelce ihzar ve istif edilmiştir."

Fenn-i kimyadan sorulsa, "Bu küre-i arz nedir?" Diyecek: "Gayet muntazam ve mukemmel bir kımyahanedır."

Fenn-i makine dıyecek: "Hiçbir kusuru olmayan, gayet mükemmel bir fabrikadır."

Fenn-ı ziraat diyecek: "Nihayet derecede mahsuldar, her nevı hububu vaktınde yetiştiren muntazam bir tarladır ve mükemmel bir bahçedir."

Fenn-i ticaret diyecek: "Gayet muntazam bir sergi ve çok intızamlı bir pazar ve mallan çok sanatlı bir dükkândır."

Fenn-i iaşe diyecek: "Gayet muntazam, bütün erzakın envaını camı bir ambardır."

Fenn-i rızık diyecek: "Yüz binler leziz taamlar beraber, kemal-ı intızamla içinde pişınlen bir matbah-ı Rabbanî ve bir kazan-ı Rahmanîdir."

âlem-i insanî: insana ait alem
ambar: eşya saklanan yer, depo
cilve: görunme, tecelli
eczahane-i kübra: en buyuk eczahane
ekser: daha ziyade
envai: çeşitler, turler
erzak: yenilecek, içilecek şeyler
fen: ilm
fenn-i iaşe: insan ve hayvanların beslenış ve yaşayışları hakkında bilgi veren ilm dalı
fenn-i kimya: kımya ılmı
fenn-i makine: makine ılmı, bilgisi
fenn-i rızık: gıda bılımleri
fenn-i ticaret: ticaret ılmı
fenn-i ziraat: zıraat ılmı
gayet: son derece, çok, ol dukça
Hakem: haklıyı haksızdan ayıran, haklıyı haksızı ayırt eden Allah
hikmet: Ilâhî gaye, yüksek bilgi
hububat: tohumlar, taneler
hükmune: değenne, yerine
ihzar: hazırlama
intızam: düzgunlük, nızam
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydalan takip ederek, iş gören manasındakı ısmı
istif: düzgun yıgma, depolama
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kazan-ı Rahmanî: nımetlenn yenecek hale getırıldıgı Rahmanı kazan
kemal-ı intızam: tam ve eksıksız düzen
kimyahane: kımya laboratuvarı
kusur: eksıklık, noksan
küre-i arz: dunya, yer küre
leziz: lezzetlı
mahsuldar: verımlı, mahsul veren
maslahat: fayda, yarar
matbah-ı Rabbanî: her şeyi terbıye eden ve rızıklandıran Allah ın nımetlerle dolu mutfagı
muntazam: ıntızamlı, duzgun
mühim: onemlı
mükemmel: kâmıl, tam.
nevi: çeşıt, tur
nihayet: son derece.
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın ayrılmış ve takdir edilmiş olan nımet.
sual: soru.
suret: bıçım, gorunuş
şuur: ıdrak, bılınç, anlama ve kavrama gücu
şuur-i insanî: insana aıt şuur
taam: yemek.
tarif: tanıtma
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma
vasıta: aracılık.

Fenn-i askeriye diyecek ki: "Arz bir ordugâhtır. Her bahar mevsiminde yeni taht-ı silâha alınmış ve zemin yüzünde çadırları kurulmuş dört yüz bin muhtelif milletler o orduda bulunduğu hâlde, ayrı ayrı erzakları, ayrı ayrı libasları, silâhları, ayrı ayrı talimatları, terhisatları, kemal-i intizamla, hıçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak, bir tek Kumandan-ı Azam'ın emriyle, kuvvetiyle, merhametiyle, hazinesiyle, gayet muntazam yapılıp idare ediliyor."

Ve fenn-i elektrikten sorulsa, "Bu âlem nedir?" Elbette diyecek:

Bu muhteşem saray-ı kâinatın damı, gayet intizamlı, mizanlı, hadsiz elektrik lâmbalarıyla tezyin edilmiştir. Fakat o kadar harika bir intizam ve mizan iledir ki, başta güneş olarak, küre-i arzdan bin defa büyük o semavî lâmbalar, mütemadiyen yandıkları hâlde muvazenelerini bozmuyorlar, patlak vermiyorlar, yangın çıkarmıyorlar. Sarfiyatları hadsiz olduğu hâlde, varidatları ve gaz yağları ve madde-i iştialleri nereden geliyor? Neden tükenmiyor? Neden yanmak muvazenesi bozulmuyor? Küçük bir lâmba dahi muntazam bakılmazsa soner. Kozmoğrafyaca, küre-i arzdan bir milyondan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan güneşi (HAŞİYE) kömürsüz, yağsız

HAŞİYE: Acaba dünya sarayını ısındıran güneş sobasına veyahut lâmbasına ne kadar odun ve kömür ve gaz yağı lâzım olduğu hesap edilsin. Her gün yanması için —kozmoğrafyanın sözüne bakılsa— bir milyon küre-i arz kadar odun yığınları ve binler denizler kadar gaz yağı gerektir. Şimdi düşün, Onu odunsuz, gazsız, daimî ışıklandıran Kadir-i Zülcelâl'ın haşmetine, hikmetine, kudretine, güneşin zerreleri adedince "Subhanallah, maşaallah, bârekâllah" de.

âlem: dünya, cihan.
arz: yer, dünya
barekallah: Allah hayırlı ve bereketli kılmış.
daimî: sürekli
erzak: yenilecek, içilecek şeyler
fenn-i askeriye: Askeriye ilmi
fenn-i elektrik: elektrik ilmi
gayet: son derece, çok, oldukça
hadsiz: sınırsız, sonsuz
haşiye: dipnot
haşmet: görkem, büyüklük, gösterişlilik.
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
intizam: düzgünlük, nizam
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi olan Allah
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kozmoğrafya: yıldızların yörelerinden ve hareketlerinden bahseden ilm, astronomi
kudret: güç, iktidar
Kumandan-ı Azam: yere ve her şeye hükmeden en büyük kumandan, Allah
küre-i arz: dünya, yer küre
libas: elbise
madde-i iştial: ışık veren parlatan
maşaallah: "Allah ın dilediği olur" anlamında hayret ve memnunluk ifade etmek için kullanılır
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
mizan: ölçü
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
muntazam: intizamlı, düzgün
muvazene: denge
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
ordugâh: ordunun konakladığı yer
saray-ı kainat: kâinat sarayı.
sarfiyat: sarflar, giderler, harcamalar
semavî: semaya ait.
Subhanallah: "Allah her türlü eksiklikten sonsuz derece yücedir"
taht-ı silâh: silah alanı
talimat: talimler, eğitimler
terhisat: terhisler, izin vermeler
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
varidat: gelirler
zemin: yeryüzü
zerre: maddenin en küçük parçası, atom
ziyade: fazla

yandıran, söndürmeyen Hakîm-i Zülcelâl'ın hikmetine, kudretine bak, [1] سُبْحَانَ اللهِ de. Güneşin müddet-i ömründe geçen dakikalarını aşiratı adedince [3] بَارَكَ اللهُ [2] مَاشَاءَ اللهُ [4] لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ söyle.

Demek bu semavî lâmbalarda gayet harika bir intizam var. Ve onlara çok dikkatle bakılıyor. Güya o pek büyük ve pek çok kütle-i nâriyelerin ve gayet çok kanadîl-i nuriyelerin buhar kazanı ise, harareti tükenmez bir cehennemdir ki, onlara nursuz hararet veriyor. Ve o elektrik lâmbalarının makinesi ve merkezî fabrikası daimî bir cennettir ki, onlara nur ve ışık veriyor; ism-i *Hakem ve Hakîm*'in cilve-i azamıyla, intizamla yanmakları devam ediyor.

Ve hakeza, bunlara kıyasen, yüzer fennin her birisinin kat'î şahadetiyle, noksansız bir intizam-ı ekmel içinde, hadsiz hikmetler, maslahatlarla bu kâinat tezyin edilmiştir. Ve o hanka ve ihatalı hikmetle mecmu-i kâinata verdiği intizam ve hikmetleri, en küçük bir zîhayat ve bir çekirdekte, küçük bir mikyasta derç etmiştir. Ve malûm ve bedihîdir ki, intizamla gayeleri ve hikmetleri ve faydaları takıp etmek, ihtiyâr ile, irade ile, kasıt ile, meşiet ile olabilir, başka olamaz. İhtiyârsız, iradesiz, kasıtsız, şuursuz esbap ve tabiatın işi olmadığı gibi, müdahaleleri dahi olamaz.

Demek bu kâinatın bütün mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle iktiza ettikleri ve gösterdikleri bir

1. Allah her türlü kusurdan ve noksan sıfatlardan münezzehtir.
2. Allah dilemiş ne güzel yapmış.
3. Allah dilemiş ne mübarek yapmış.
4. Ondan başka ilah yoktur. (Haşr Suresi, 22-23; Bakara Suresi, 255, v.d.)

aşirat: dakikanın sanîye, salise gibi on binde birden küçüğü olan zaman dilimleri
bedihî: açık olan, aşikâr
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü
derç etmek: sokma, almak, toplamak, kaydetmek.
esbap: sebepler
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimler
gaye: maksat, hedef
güya: sanki
hakeza: böylece, bunun gibi
Hakım-i Zülcelal: tasarruf ve iradesi her şeyi kuşatan sonsuz büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.
harika: olağanüstü
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
İhata: kuşatma
İhtiyar: tercih, irade.
iktıza: gerektirme
intizam: düzgünlük, nizam
intizamat: düzenler
intizam-ı ekmel: mükemmel düzen.
irade: dileme, isteme
ism-i Hakem: hakkı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Hakım: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
kanadîl-i nuriye: ışıklı, nurlu kandiller
kasıt: bir işi bile bile yapmak, niyet.
kat'î: kesin
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırılırsa
kudret: kuvvet, iktidar
kütle-i nâriye: ateş kütlesi
malûm: bilinen
maslahat: ehemmiyetli iş.
mecmu-ı kainat: kainatın tamamı
meşiet: dileme, irade
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mikyas: ölçü
müdahale: karışma.
müddet-i ömür: ömür süresi
noksansız: eksiksiz.
nur: parıltı, ışık.
semavî: semaya ait.
şahadet: şahıtlık
şuur: idrak, bilinç
tabiat: maddî âlem
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
zîhayat: hayat sahibi

Fail-i Muhtar'ı, bir *Sâni-i Hakîm*'i bilmemek veya inkâr etmek, ne kadar acip bir cehalet ve divanelik olduğu tarif edilmez.

Evet, dünyada en ziyade hayret edilecek bir şey varsa, o da bu inkârdır. Çünkü kâinatın mevcudatındaki hadsız intizamat ve hikmetleriyle vücut ve vahdetine şahitler bulunduğu hâlde Onu görmemek, bilmemek, ne derece körlük ve cehalet olduğunu, en kör cahil de anlar.

Hatta, diyebilirim ki, ehl-i küfrün içinde, kâinatın vücudunu inkâr ettiklerinden ahmak zannedilen Sofestaîler, en akıllılarıdır. Çünkü, kâinatın vücudunu kabul etmekle Allah'a ve Hâlik'ına inanmamak kabil ve mümkün olmadığından, kâinatı inkâra başladılar, kendilerini de inkâr ettiler. "Hiçbir şey yok" diyerek, akıldan istifa ederek, akıl perdesi altında sair münkirlerin hadsiz akılsızlıklarından kurtulup bir derece akla yanaştılar.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, bir *Sâni-i Hakîm* ve gayet hikmetli bir usta, bir sarayın her bir taşında yüzer hikmeti hassasiyetle takip etse, sonra o saraya dam yapmayıp, boşu boşuna harap olmasıyla, takip ettiği hadsız hikmetleri zayi etmesini hiçbir zîşuur kabul etmediği ve bir *Hakîm-i Mutlak*, kemal-i hikmetinden, bir dirhem kadar bir çekirdekten yüzer batman faydalan, gayelen, hikmetleri dikkatle takip ettiği hâlde, dağ gibi koca ağaca bir dirhem kadar bir tek fayda, bir tek küçük gaye, bir tek meyve vermek için o koca ağacın pek çok masarifini

acip: şaşılacak şey
ahmak: pek akılsız budala
batman: iki kilo ile sekiz kilo arasında değişen ağırlık ölçüsü
cahil: bilgisiz
cehalet: bilmezlik, cahillik.
dirhem: yaklaşık 3 gram
divane: deli
ehl-i küfür: inkârcılar, küfre gidenler
Fail-i Muhtar: istediğini yapan, kendi iradesiyle faaliyette bulunan, hakiki müessir
gaye: maksat, hedef
gayet: son derece, oldukça, çok.
hadsız: sınırsız, sonsuz
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah
Hâlik: her şeyi yoktan var eden Allah
harap: yıkık, viran olma
hassasiyet: hassaslık, dikkatlilik.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
inkâr: reddetme, inanmama
intizamat: düzenler
istifa etmek: terk etmek, bırakmak.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
kainat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye
masarif: masraflar, giderler
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
münkir: inkar eden, inanmayan
sair: diğer, başka
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkar eden
vahdet: birlik.
zan: sanma
zayi: ziyan
zişuur: şuur sahibi
ziyade: çok, fazla

yapmakla, kendi hikmetine bütün bütün zıt ve muhalif olarak, müsrifâne bir sefahat irtikâp etmesi hiçbir cihetle imkânı olmadığı gibi, aynen öyle de, bu kâinat sarayının her bir mevcudatına yüzer hikmet takan ve yüzer vazife ile teçhiz eden, hatta her bir ağaca meyveleri adedince hikmetler ve çiçekleri adedince vazifeler veren bir Sânî-i Hakîm, kıyameti getirmemekle ve haşri yapmamakla, bütün had ve hesaba gelmeyen hikmetleri ve nihayetsiz vazifeleri manasız, abes, boş, faydasız zayi etmesi, o Kadîr-i Mutlak'ın kemal-i kudretine acz-i mutlak verdiği gibi, o Hakîm-i Mutlak'ın kemal-i hikmetine hadsiz abesiyet ve faydasızlığı ve o Rahîm-i Mutlak'ın cemal-i rahmetine nihayetsiz çirkinliği ve o Adil-i Mutlak'ın kemal-i adaletine nihayetsiz zulmü vermek demektir. Âdeta, kâinatta herkese görünen hikmet, rahmet, adaleti inkâr etmektir. Bu ise en acip bir muhaldir ki, hadsiz batıl şeyler, içinde bulunur.

Ehl-i dalâlet gelsin, baksın. Gideceği ve düşündüğü kendi kabri gibi, kendi dalâletinde ne derece dehşetli bir zulmet, bir karanlık ve yılanların, akreplerin yuvası bir kuyu olduğunu görsün. Ve ahirete iman ise, cennet gibi güzel ve nuranî bir yol olduğunu bilsin, imana girsin.

BEŞINCI NOKTA

İki Meseledir.

Birinci Mesele: Sânî-i Zülcelâl, ism-i Hakîm'in muktezasıyla, her şeyde en hafif suretı, en kısa yolu, en kolay tarzı, en faydalı şekli ehemmiyetle takip ettiği gösteriyor

abes: boş, luzumsuz ve gayesiz iş
abesiyet: faydasız ve boş olma
acip: şaşılacak şey
acz-i mutlak: mutlak güçsüzlük, âciziik
adalet: hakkaniyet, âdillik.
âdeta: sanki
Âdil-i Mutlak: her şeye lâyık olduğunu veren, zulümden munezzeh olan mutlak adalet sahibi Allah
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
batıl: boş ve manasız olan
cemal-i rahmet: Rahmetin güzelliği, İlâhi rahmetteki güzellik.
cihet: yön
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ehemmiyet: önem
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
had hesaba gelmez: sınırsız ve sonsuz bir şekilde
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
iman: inanma, itikat.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkâr: reddetme, inanmama
irtikap: kötü iş
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları rakip ederek iş gören manasındaki ismi
kabir: mezar
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kemal-i adalet: eksiksiz ve noksansız bir adalet
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
kıyamet: kâinatın ölümü, varlığın bozulup dağılımı
mana: anlam
mesele: önemli konu
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
muhal: imkânsız, zıt, ters.
muhalif: karşıt
muktezâ: gereken.
müsrifâne: israf edercesine
nihayetsiz: sonsuz
nuranî: nurlu, aydınlık.
Rahîm-i Mutlak: sonsuz ve rahîmiyeti kayda, şarta bağlı olmayan merhamet sahibi olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.
Sânî-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sefahat: zevk ve eğlenceye nefsî istek ve arzulara aşırı derecede düşkünlük.
suret: biçim, görünüş
tarz: biçim, suret.
teçhiz: cihazlandırma, donatma, hazırlama
vazife: görev
zayi: ziyan, kayıp
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

ki, israf, abesiyet, faydasızlık, fıtratta yoktur. İsraf ise, ism-i Hakîm'in zıddı olduğu gibi, iktisat onun lâzımıdır ve düstur-i esasıdır.

Ey iktisatsız, israflı insan! Bütün kâinatın en esaslı dusturu olan iktisadı yapmadığından, ne kadar hilâf-ı hakikat hareket ettiğini bil;[1] كُلُوا وَشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا ayeti ne kadar esaslı, geniş bir düsturu ders verdiğini anla.

İkinci Mesele: İsm-i Hakem ve Hakîm, bedahet derecesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet ve istilzam ediyor denilebilir.

Evet, madem gayet manidar bir kitap, onu ders verecek bir muallim ister. Ve gayet güzel bir cemal, kendini görecek ve gösterecek bir âyine iktiza eder. Ve gayet kemalde bir sanat, teşhirci bir dellâl ister. Elbette, her bir harfinde yüzer manalar, hikmetler bulunan bu kitab-ı kebir-i kâinatın muhatabı olan nev-i insan içinde, elbette bir rehber-i ekmel, bir muallim-i ekber bulunacak. Tâ ki, o kitapta bulunan kudsî ve hakikî hikmetleri ders verecek, belki kâinattaki hikmetlerin vücudunu bildirecek; belki kâinatın hilkatindeki makasıd-ı Rabbaniyenin zuhuruna, belki hususlüne vesile olacak; ve umum kâinatta Hâlık tarafından gayet ehemmiyetle izharını irade ettiği kemal-i sanatını, cemal-i esmasını bildirecek, âyinedarlık edecek. Ve o Hâlık, bütün mevcudatla Kendini sevdirmek ve zîşuur mahlûklarından mukabele istediğinden, o zîşuurların namına birisi o geniş tezahürat-ı rububiyete karşı

1. Yiyin, için fakat israf etmeyin. (A'raf Süresi, 31.)

abesiyet: faydasız ve boş olma
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayinedar: ayna tutan
bedahet: açıklık
cemal: güzellik
cemal-i esma: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin güzelliği ve güzelliğinin parıltıları
delalet: delil olma, gösterme
dellal: ilân edici
düstur: kanun, kaide, kural
düstur-ı esas: esas kanun
ehemmiyet: önem
esas: asıl, temel
fıtrat: yaratılış, tabiat
gayet: son derece, oldukça, çok
hakikî: gerçek
hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
hilaf-ı hakikat: gerçeğe zıt
hilkat: yaratılış
husul: hâsil olma, meydana gelme
iktisat: tutum, tasarruf
iktiza: gerekme
irade: dileme, isteme
ism-i Hakem: hakkı ile haksızı ayıran ve her ışı bir hikmete göre olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi
israf: savurganlık
istilzam: gerektirme
izhar: meydana çıkarma, gösterme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük bir kitap gibi manalar ve hikmetler ifade eden kâinat
kudsî: mukaddes, yüce
lâzım: gerekli
mahluk: Allah tarafından yaratılmış
makasıd-ı Rabbaniye: terbiye edici olan Cenab-ı Hakkın maksatları
mana: anlam
manidar: ince manalı
mesele: önemli konu
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
muallim: hoca, öğretmen
muallim-i ekber: en büyük muallim
muhatap: kendisine söz söylenilen
mukabele: karşılık verme
namına: adına
nev-i insan: insan türü
rehber-i ekmel: en mükemmel rehber
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
risalet: nebilik, peygamberlik
teşhirci: sergileyici
tezahürat-ı rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin kainattaki görüntüleri
umum: bütün
vesile: vasıta
zişuur: şuur sahibi, bilinç, anlayış sahibi
zuhur: görünme, meydana çıkma

geniş bir ubudiyetle mukabele edip, ber ve bahri cezbeye getirecek, semavat ve arzı çınlatacak bir velvele-i teşhir ve takdis ile o zîşuurların nazannı o sanatlann Sânine çevirecek; ve kudsî dersler ve talimatla bütün ehl-i aklın kulaklarını kendine çevirecek bir Kur'ân-ı Azîmüşşan'la, o *Sâni-i Hakem-i Hakîm*'in makasıd-ı İlâhiyesini en güzel bir surette gösterecek, ve bütün hikmetlerinin tezahürüne ve tezahürat-ı cemaliye ve celâliyesine karşı en ekmel bir mukabele edecek bir zat, güneşin vücudu gibi bu kâinata lâzımdır, zarurîdir. Ve öyle eden ve en ekmel bir surette o vazifeleri yapan, bilmuşahede, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Öyle ise, güneş ziyayı, ziya gündüzü istilzam ettiği derecede, kâinattaki hikmetler risalet-i Ahmediyeyi istilzam eder.

Evet, nasıl ki ism-i *Hakem ve Hakîm*'in cilve-i azamı ile, azamî derecede risalet-i Ahmediyeyi iktiza ediyor; öyle de, Esma-i Husnadan Allah, *Rahman, Rahîm, Vedûd, Mün'im, Kerîm, Cemîl, Rab* gibi çok isimlerin her biri, kâinatta görünen bir cilve-i azamla, azamî derecede ve mertebe-i kat'iyette risalet-i Ahmediyeyi istilzam ederler.

Meselâ, ism-i *Rahman*'ın cilvesi olan rahmet-i vâsia, o Rahmeten Lilâlemîn ile tezahür eder. Ve ism-i *Vedûd*'un cilvesi olan tahabbub-i İlâhî ve tearrüf-i Rabbanî, o Habib-i Rabbülâlemîn ile netice verir, mukabele görür. Ve ism-i *Cemîl*'in bir cilvesi olan bütün cemaller, yanı cemal-i zat, cemal-i esma, cemal-i sanat, cemal-i masnuat o âyine-i Ahmediyede görülür, gösterilir. Ve haşmet-i rububiyetin ve saltanat-ı ulûhiyetin cilveleri dahi, o

arz: yer, dünya
âyine-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) hâl ve tavırlarında görülen güzellik
azamî: nihayet derecede
bahr: deniz
ber: kara
bilmüşahede: görerek
cemal: güzellik
cemal-i esma: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin güzelliği ve güzelliğinin parıltıları.
cemal-i masnuat: Cenab-ı Allah'ın mahlûkatındaki sanat-karane mükemmel, kusursuz güzellik.
cemal-i sanat: Cenab-ı Hakkın mahlûkatında bulunan İlâhî sanat güzelliği
cemal-i zat: zatın kendisinin güzelliği
Cemîl: güzellik sahibi olan Allah.
cezp: kendine doğru çekme
cilve: görünüm, tecelli
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü
ehl-i akıl: akıl sahibi
ekmel: en mükemmel
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
Habib-ı Rabbülâlemîn: Âlemlerin Rabbının sevgilisi olan Hz. Muhammed
haşmet-i rububiyet: rabbliğin idare ve terbiye edicilliğin haşmeti
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
iktiza: gerekme
ism-i Cemîl: bütün güzellik mertebelerinin en yüksegine ve mükemmel derecesine sahip olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Hakem: hakkı ile haksızı ayıran ve her işi hikmetle yapan Cenab-ı Hakkın ismi
İsm-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın ismi
ism-i Rahman: her şeyin rızkını ummadığı yerden veren Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Vedud: Cenab-ı Hakkın sevven sevilen manasındaki ismi
istilzam: gerektirme
Kerîm: ikram, ihsanı bol ve sonsuz olan Allah
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın maksatları.
mertebe-i kat'iyet: kesinlik derecesi
mukabele: karşılık verme.
Mün'im: nimet veren, nimetlendiren Allah
nazar: bakış, dikkat.
Rab: besleyen, büyüten, terbiye eden ve her şeyin sahibi olan Allah
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
Rahmeten Lilâlemîn: âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed
rahmet-i vâsia: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberliği
Sâni-i Hakem-i Hakîm: her varlığa hakkını veren, her şeyi hikmetle ve sanatla yaratan Allah
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
suret: biçim, tarz
tahabbub-ı İlâhî: Allah sevgisi
talimat: talimler, eğitimler
tearrüf-i Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın kendini hünerleriyle tanıtması
tezahür: zuhur etme, görünme.
tezahürat-ı cemaliye ve celâliye: Allah'ın büyüklük ve güzelliğinin kâinattaki görüntüleri
ubudiyet: kulluk.
Vedud: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah (c.c.)
velvele-i teşhir ve takdis: kusursuzluğu ve noksansızlığı ilan eden sesler, gürültüler
zarurî: mecburî, zorunlu.
zişuur: şuur sahibi

dellâl-ı saltanat-ı rububiyet olan zat-ı Ahmediyenin risaletiyle bilinir, görünür, anlaşılır, tasdik edilir. Ve hakeza, bu misaller gibi, ekser Esma-i Hüsnanın her biri, risalet-i Ahmediyeye birer parlak burhandır.

Elhâsıl: Madem kâinat mevcuttur ve inkâr edilmiyor, elbette kâinatın renkleri, ziynetleri, ışıkları, ziyaları, sanatları, hayatları, rabıtaları hükmünde olan hikmet, inayet, rahmet, cemal, nızam, mızan, zıynet gibi meşhut hakıkatler, hiçbir cihetle inkâr edilmez. Madem bu sıfatların, fıllerin ınkân mümkün değıldır, elbette o sıfatların mevsufu ve o fıllerin faili ve o zıyaların güneşi olan *Zat-ı Vacibü'l-Vucud, Hakîm, Kerîm, Rahîm, Cemîl, Hakem, Adl* dahı hiçbir cıhetle inkâr edılmez ve ınkân kabıl olmaz. Ve elbette o sıfatların ve o fıllerin medar-ı zuhurlan, belkı medar-ı kemalleri, belki medar-ı tahakkuklan olan rehber-i ekber, muallım-ı ekmel ve dellâl-ı azam ve tılsım-ı kâinatın keşşafı ve âyine-i Samedanî ve habıb-ı Rahmanî olan Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâmın rısaletı hıçbır cıhetle inkâr edılmez. Âlem-i hakikatin ve hakıkat-i kâinatın zıyalan gibi, bunun risaletı dahı, kâınatın en parlak bir zıyasıdır.

عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ الْأَيَّامِ وَدَرَّاتِ الْأَنَامِ (1)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (2)

• • •

1. Günlerin aşıreleri ve mahlûkatın zerrelerin adedince onu ve Âl ve Ashabına salât ve selam olsun.

2. Senî her turlu noksandan tenzih edenz Senin bize öğrettıgınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur. Muhakkak kı Sen her şeyı hakkıyla bılır her işi hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)

Adl: adalet sahıbı olan Allah.
alem-i hakıkat: hakıkat âlemı
âyine-i Samedanî: en genış bır kullık vazıfesıyle Ilahî rızaya ayı nedarlık eden Hz. Muhammed
burhan: delıl, hucceı.
cemal: guzellık.
Cemıl: sonsuz guzellık sahıbı olan Allah.
cıhet: yon
clive: gorunme, tecellı.
dellâl-ı azam: en buyuk ılancı
dellâl-ı saltanat-ı rububıyet: Allahın kaınatı terbıye ve ıdare eden saltanatının ılancısı
ekser: çoğunluk, çoğu
elhasıl: neuce rubanyla
Esma-i Hüsna: Allah ın guzel ısımleri.
fail: ışı yapan
fıl: ış, hareket.
habıb-i Rahmanı: Rahman olan Allah ın sevgılı peygamberi
Hakem: haklıyı haksızdan ayıran haklıyı haksıza ayırt eden Allah.
hakeza: boylece, bunun gıbı
hakıkat: gerçek
hakıkat-ı kaınat: kâinatın hakıkatı, gerçek mahıyetı
Hakım: her şeyı bır maksatla uygun ve hıkmetle yaratan, hikmet sahıbı Allah
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belırlı gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yerınde yaratılması
hukmünde: degennde
inayet: yardım, ihsan.
inkar: reddetme, ınanmama
kabıl: mumkun, ıhtımal dairesinde
kâinat: butun âlemler, varlıklar evren
Kerım: ıkram ve ıhsanı bol olan Allah
keşşaf: keşfeden.
medar-ı kemal: mukemmelılık sebebı
medar-ı tahakkuk: ortaya çıkmaya sebep olan.
medar-ı zuhur: gorunme sebebı
meşhut: gorunen, şahıt olunan
mevcut: var olan
mevsuf: vasıflanmış, nıtelenmış
mısal: ornek.
mızan: olçu
muallım-i ekmel: en mukemmel ogretmen
mumkun: ıhtımal dahılınde
nızam: duzen
rabıta: bag, ılgı
Rahım: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme
rehber-i ekber: en buyuk rehber
rısalet: nebılık, peygamberlik.
risalet-i Ahmedıye: Peygamber Efendımızın (asm) peygamberlıgı
saltanat-ı ulûhıyet: kâinatta şerik, ortak kabul etmeyen Ilahî saltanat.
sıfât: nıtelıkler, vasıflar
tasdık: dogrulama, gerçekligini kabul etme
tılsım-ı kâinat: kâinatın tılsımı
zat-ı Ahmedıye: Hz. Peygamberin zatı, kışılıgı
Zat-ı Vacıbü'l-Vücud: varlıgı mutlaka gerekli olan zat, Cenab ı Allah
zıya: ışık, nur
ziynet: sus, bezek.

Otuzuncu Lem'anın Dördüncü Nüktesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(1) قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ ayetinin bir nüktesini ve Vahid ve Ehad isimlerini tazammun eden bir İsm-i Azam veya İsm-i Azamın altı nurundan bir nuru olan *FERD* isminin bir cilvesi, şevval-i şerif'te Eskişehir Hapishanesinde bana göründü. O cılve-i azamın tafsilâtını Risale-i Nur'a havale edip, burada muhtasar yedi işaretle, ism-i *Ferd*'ın tecellî-i azamıyla gösterdiği tevhîd-i hakikîyi gayet muhtasar beyan edeceğiz.

BİRİNCİ IŞARET

Ferd İsm-i Azamı, azamî bir tecellî ile kâinatın heyet-i mecmuasına ve her bir nev'ine ve her bir ferdine birer sikke-i tevhîd, birer hatem-i vahdaniyet koyduğunu, Yirmi İkinci Söz ile Otuz Üçüncü Mektup tafsilen göstermişlerdir. Burada, yalnız üç sikkeye işaret edeceğiz.

Birinci Sikke: Ferdiyet cilvesi, kâinat yüzünde öyle bir sikke-i vahdet koymuştur ki, kâinatı tecezzi kabul etmez bir kull hükmüne getirmiştir. Bütün kâinata tasarruf edemeyen bir zat, hiçbir cüz'üne hakikî malik olamaz. O sikke de şudur:

Kâinatın mevcudatı, envaları en muntazam bir fabrika çarkları gibi birbirine muâvenet eder, birbirinin vazifesini

1. De ki: O Allah birdir. (İhlas Suresi, 1.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamî: en fazla, nihayet derecede
beyan: anlatma, izah.
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü
cüz: parça
envâ: türler, neviler
Ferd: tek, yalnız olan, eşi bulunmayan Allah
ferdiyet: tekilik, birlik, Allah'ın bir oluşu.
fert: tek olan kişi
gayet: son derece, çok, oldukça
hakikî: gerçek
hatem-i vahdaniyet: Cenâb-ı Hakkın birliğini gösteren mühür
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme
hey'et-i mecmua: bütünün gösterdiği hal ve manzara
hükmüne: değerine
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlen kuşatmış olanı
İsm-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi
İşaret: nişan, alamet.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kull: bütün
mâlik: sahip
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
muâvenet: yardım
muhtasar: kısa, özet.
muntazam: intizamlı, düzgün.
nevi: çeşit, tür
nur: parıltı, ışık.
nükte: ince söz ve mana
sikke: Allah'ın, mahlûkları üzerindeki kendini tanıtan ve gösteren taklit edilmez alâmeti, işareti
sikke: işaret, nişan.
sikke-i tevhîd: tevhîd mührü, birlik işareti
sikke-i vahdet: Allah'ın birliğini gösteren kendi zatına has alâmet ve işaret.
şevval-i şerif: şereflı şevval ayı
tafsilât: tafsiller, açıklamalar
tafsilen: tafsilli bir şekilde, ayrıntılı olarak
tasarruf etme: bir şeye sahip olup idare etme, yönetme.
tazammun: içine alma, içerme.
tecellî: görünme, belirme
tecellî-i azam: en büyük görüntü
tecezzî: parçalara ayrılma, bölünme
tevhîd-i hakikî: her bir şeyde Rabbini bulabilmek ve her şeyde Hâlık'ına giden yolu görür gibi kabul ve tasdik etmek
Vahid ve Ehad: bir olan ve her bir varlıkta birliği görülen Allah
vazîfe: görev
zat: kişi, şahıs.

tekmile çalışır. Öyle bir tesanüt, öyle birbirine muavenet, öyle birbirinin sualine cevap vermek ve birbirinin imdadına koşmak ve birbirine sarılmak, birbirin içine girmek suretiyle öyle bir vahdet-i vücut teşkil ediyorlar ki, bir insanın cesedindeki unsurlar gibi, birbirinden kabil-i tefrik olmaz. Bir unsurun dizginini tutan, umumun dizginlerini tutamazsa, o tek unsurun dizginini zaptedemez.

İşte, kâinatın simasındaki bu teavün, tesanüt, tecavüp, teanuk, pek parlak bir sikke-i kubra-i vahdettir.

İkinci sikke: Zeminin yüzünde ve bahar simasında öyle bir parlak *hatem-ı ehadiyet ve sikke-ı vahdaniyet* ism-i Ferd'ın cilvesiyle görünüyor ki, kure-i arzın yüzünde bütün zîhayatı bütün efradıyla ve ahval ve şuunatıyla idare etmeyen ve umumunu birden görmeyen ve bilmeyen ve icat etmeyen bir zat icat cihetinde hiçbir şeye karışmadığını ispat ediyor. O sikke de şudur:

Zeminin yüzünde madenî maddelerin, unsurların ve camidat mahlûkatın gayet muntazam, fakat gizli sikkelerinden kat-ı nazar, yalnız iki yüz bin hayvanat taifelerinin ve iki yüz bin nebatat envaının atkı ipleriyle dokunan nakışlı şu sikkeye bak ki. Birden, bahar mevsiminde, zeminin yüzünde, birbirin içinde, beraber, ayrı ayrı şekilleri, ayrı ayrı hizmetleri, ayrı ayrı rızıkları, ayrı ayrı cihazatları, hiçbirini şaşırmayarak, yanlış etmeyerek, nihayet karışıklık içinde nihayet derecede temyiz ve tefrikle, gayet hassas bir mizanla, her bir şeye lâzım olan her şeyleri külfetsiz, tam vaktinde, umulmadığı yerden verildiğini gözümüzle gördüğümüzden, zeminin simasında o keyfiyet,

ahval: haller, durumlar
camidat: canlısızlar, sert ve katı maddeler
ceset: beden.
cihazat: cihazlar
cihet: yön.
cilve: görüntü, tecelli.
efrat: fertler, bireyler
envaı: türler, neviler
gayet: son derece, çok, oldukça
hassas: inceliklı, en ufak ölçülen sağlıklı ve kesin olarak veren
hatem-i ehadiyet: Allah ın birliğini her bir şeyde gösteren mühür
hayvanat: hayvanlar
icat: vücuda getirme, yaratma
idare: yürütme, çekip çevirme, yönetme
imdat: yardım
ism-i Ferd: Allah ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kabil-i tefrik: ayrılması mümkün
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kat-ı nazar: dikkate almamak.
keyfiyet: vaziyet, nitelik, iç yüz
külfet: zahmet, sıkıntı
kure-i arz: dünya, yer küre
lâzım: gerekli.
madenî: madenle ilgili maddeler
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mizan: ölçü
muavenet: yardım
muntazam: intizamlı, düzgün
nakış: süs.
nebatat: bitkiler
nihayet: son derece.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve olan rızık: yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
sikke: işaret, nişan, mühür
sikke-i kübra-i vahdet: Cenab-ı Hakkın büyük birlik mühürü
sikke-ı vahdaniyet. Cenab-ı Allah ın birliğini ve varlığını gösteren hususi alamet, nişan
sima: yüz.
sual: soru
suret: biçim, tarz
şuunat: işler, olaylar, özellikler, bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar
taife: grup, ailye
teanuk: birbirine sarılma
teavün: yardımlaşma
tecavüp: cevaplaşma
tefrik: birbirinden ayırma
tekmil: tamamlama
temyiz: ayırma, seçme
tesanüt: dayanışma
teşkil: şekillendirme, vücut verme
umum: bütün, hepsi
unsur: parça
vahdet-i vücut: varlığının bir oluşu
vakit: zaman
zaptetmek: kontrolde tutmak.
zat: kişi, şahıs
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi

o tedbir, o idare öyle bir hatem-ı vahdaniyet ve öyle bir sıkke-i ehadiyettir ki, bütün o mevcudatı birden hiçten icat edip beraber idare etmeyen bir zat, rububiyet ve icat cihetiyle hiçbir şeye karışamaz. Çünkü karışmış olsa, o hadsiz geniş muvazene-ı idare bozulacak. Fakat insanların o kavanîn-i rububiyetin hüsn-i cereyanlarına, yine emr-i İlâhî ile, sûrî bir hizmeti var.

Üçüncü sikke: İnsanın yüzünde; belki insanın yüzü öyle bir sikke-i ehadiyettir ki, Âdem zamanından tâ kıyamete kadar gelmiş ve gelecek bütün efrad-ı insaniye birden nazar-ı mutalâasında bulunmayan; ve her birine karşı o tek yüzde birer alâmet-i farika koymayan ve o küçük yüzde hadsiz alâmet-i farika bırakmayan bir sebep, bir tek insanın yüzündeki hatem-i vahdaniyete icat cihetiyle el uzatamaz.

Evet, insanın yüzüne o sikkeyi koyan Zat, elbette bütün efrad-ı insaniye nazar-ı şuhudunda ve daire-i ilmindedir ki, her bir insanın siması göz, kulak, ağız gibi aza-i esasîde birbirine benzediği hâlde, birer alâmet-i farika ile hiçbirisine tamam benzemez. Nasıl ki o simada göz, kulak gibi azaların umum efradında birbirine benzemesi, o nev-i insanın Sânî bir ve vahit olduğuna şahadet eden bir sıkke-i tevhiddir; öyle de, hukuk-ı insaniyenin muhafazası için sair envaın fevkinde olarak o simalarda birbirine iltıbas olmamak ve birbirinden tefriki için, hikmetli pek çok alâmet-i farika ile iftirakları, o Sâni-i Vahid'in iradesini, ihtiyârını ve meşietini göstermekle beraber, ayrı ve çok dakik bir sikke-i ehadiyet oluyor ki, bütün

Âdem: Cenab-ı Allah'ın yaratıp ilk insan ve insanlığın ilk atası.
alâmet-i farika: farklılık belirtisi.
aza: organlar, uzuvlar.
âzâ-i esasî: esas, temel organlar.
cihet: yön.
daire-i ilm: ilim dairesi, sahası.
dakik: ince, dikkatli.
efrat: fertler, bireyler.
efrad-ı insaniye: insan bireyleri, her bir insan.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
envaı: neviler, türler.
fevkinde: üstünde.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hatem-ı vahdaniyet: Cenab-ı Allah'ın birliğini gösteren mühür.
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hizmet: çalışma, gayret gösterme.
hukuk-ı insaniye: insan hakları.
hüsn-i cereyan: iyi işlemek.
icat: vücuda getirme, yaratma.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme, yönetme.
iftirak: ayrılma.
ihtiyar: tercih, irade, istek.
iltıbas: karışma.
irade: dileme, isteme.
kavanîn-i rububiyet: Allah'ın idare ve terbiye edici kanunları.
kıyamet: dünyanın sonu, bütün olulerin dirilerek mahşerde toplanması.
meşiet: dileme, irade.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhafaza: koruma.
muvazene-i idare: idaredeki denge ve ölçü.
nazar-ı mutalaa: bilgi ve düşüncesi dahilinde.
nazar-ı şuhut: şahitlerin görüş ve düşünceleri.
nev-i insan: insan türü.
rububiyet: rablık, efendilik.
sair: diğer, başka.
Sâni-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sikke: işaret, nişan, mühür.
sikke-i ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesini gösteren mühür.
sikke-i tevhid: tevhid mührü.
sima: yüz.
sûrî: basit, önemsiz, dış görünüşte.
şahadet: şahitlik.
tedbir: idare etme, çekip çevirme; önlem alma.
tefrik: birbirinden ayırma.
umum: bütün.
vahit: tek, eşi, benzeri olmayan.
zat: kişi, şahıs.

insanlan, hayvanlan, belki kâinatı halk etmeyen bir zat, bir sebep, o sikkeyi koyamaz.

IKINCI IŞARET

Kâinatın âlemleri, envaları ve unsurlan öyle birbirine girift olarak girmiştir ki, kâinatın heyet-i mecmuasına malik olmayan bir sebep, hiçbir nev'ine, hiçbir unsuruna hakikî tasarruf edemez. Âdeta ism-i Ferd'in cilve-i vahdeti, bütün kâinatı bir vahdet içine almış, her şey o vahdeti ilân ediyor.

Meselâ: Bu kâinatın lâmbası olan güneşin bir olması, umum kâinat binnin olmasına işaret ettiği gibi; zîhayatlann çevik ve çalâk hizmetçileri olan hava unsuru bir olması, ve aşçıları olan ateş bir olması; ve zemin bahçesini sulayan bulut sünger bir olması; ve umum zîhayatın imdadına yetişen yağmur bir olması ve her yere yetişmesi; ve ekser hayvanat ve nebatat taifelerinin her birisi umum zemin yüzünde serbest yayılmaları, vahdet-i nev'iyeleri ve meskenleri bir bulunması gayet kat'î bir surette işaretler, şahadetlerdir ki, meskenleriyle beraber umum o mevcudat, bir tek Zatın malı olduğuna delâlet ederler.

İşte buna kıyasen, bütün kâinatın boyle birbirine girift olan envalan mecmu kâinatı öyle bir küll hükmüne getirmiştir kı, icat cihetiyle tecezzi kabul etmez. Umum kâinata hükmü geçmeyen bir sebep, rububiyet cihetiyle ve icat keyfiyetiyle hiçbir şeye hükmedemez ve bir tek zerreye rububiyetini dinlettiremez

âdeta: sanki
âlem: varlık sınıflarından her bir
cihet: yon.
cilve-i vahdet: Allah'ın birliğinin kâinattaki tecelileri
çalak: her bir hareketi çabuk olan
çevik: hızlı ve hareketli
delalet: delil olma, gösterme
ekser: pek çok
envaı: turler, neviler
gayet: son derece, çok, oldukça
girift: birbiri içine girmiş, karışık.
hakikî: gerçek.
halk: yaratma
hayvanat: hayvanlar
heyet-i mecmua: bütünün gostterdiği hâl ve manzara
hükmetme: hâkim olma, emin alında bulundurma
hükmune: yenne
hüküm: karar, emir
icat: vucuda getirme, yaratma
imdat: yardım
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi
işaret: gösterme, bildirme, nişan, alamet.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kat'î: kesin
keyfiyet: vazıyet, nitelik, iç yuz, ozellik.
kıyasen: kıyas ederek
küll: bütün
malik: sahip
mecmu: bütün
mesela: omegin
mesken: oturulacak yer
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit, tur
rububiyet: rabbik ılâhlık
sikke: ışaret, nışan, muhur
suret: bıçım, tarz
şahadet: şahıtlik.
taife: guruh, familya
tasarruf: bir şeyin sahibi olup guzel idare etme
tecezzi: parçalara ayrılma
umum: butun
unsur: parça
vahdet: birlik, yalnızlık, teklik.
vahdet-i nev'iye: tur birliği
Zat: azamet ve ululuk sahibi kişi
zat: kişi, şahıs
zemin: yeryüzü
zerre: maddenin en kuçuk parçası
zîhayat: hayat sahibi

ÜÇÜNCÜ IŞARET

İsm-i Ferd'in tecelli-i azamıyla kâinatı birbirin içinde hadsız mektubat-ı Samedâniye hükmüne getirip, her mektupta hadsiz hatem-i vahdaniyet ve pek çok mühr-i ehadiyet basılmış gibi, her bir mektubun kelimatı adedince ehadiyet mühürlerini taşıyor ve o mühürlerin adedince kâtibini gösteriyor.

Evet, her bir çiçek, her bir meyve, her bir ot, hatta her bir hayvan, her bir ağaç, birer mühr-ı ehadiyet ve birer sikke-i Samediyet olduklarını, ve bulundukları mekân ise, bir mektup suretini alması cihetiyle, her biri bir imza şeklini alır, o mekânın kâtibini gösteriyor. Meselâ, bir bahçede bir sarı çiçek, o bahçe nakkaşının bir mühru hukmündedir. O çiçek mührü kimin ise, bütün zemin yüzündeki o nevi çiçekler, o Zatın kelimeleri hükmünde olduğuna ve o bahçe dahi Onun yazısı olduğuna, açık bir surette delâlet ediyor.

Demek oluyor ki, her bir şey, umum eşyayı Hâlık'ına isnat edip azamî bir tevhide işaret ediyor.

DÖRDÜNCÜ İŞARET

İsm-i Ferd'in cilve-i azamı güneş gibi zahir olmakla beraber, vücup derecesinde bir makuliyet ve hadsiz bir kolaylıkla kabul edilir. Ve o cilvenin muhalifi ve zıddı olan şirk, nihayet derecede müşkül ve akıldan gayet derecede uzak, belki muhal ve mümtenî derecesinde olduğunu ispat eden çok bürhanlar, Risale-i Nur'un eczalarında

azamî: en büyük, nihayet derecede
bürhan: delil, hüccet.
cihet: yön
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i azamı: en büyük görüntü, tecelli
delâlet: delil olma, gösterme derece, ölçü
ecza: cüzler, parçalar
ehadiyet: Allah'ın yarattığı her bir şeyin zatıyla sıfatlarıyla ve isimleriyle bulunarak birliğini göstermesi
gayet: son derece, çok, oldukça
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
hatem-i vahdaniyet: Cenab-ı Allah'ın birliğini gösteren muhur
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: yerine, değerine
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi
isnat: dayandırma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
işaret: gösterme, bildirme, nişan, alamet.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
katip: yazıcı
kelimat: kelimeler
makuliyet: akla uygunluk.
mekân: yer
mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
meselâ: örneğin
muhal: imkânsız.
muhalif: zıt.
mühr-i ehadiyet: Allah'ın birliğini her bir şeyde gösteren muhur
mühür: damga, alâmet, işaret.
mümtenî: mümkün olmayan, imkânsız.
müşkül: zor, güç.
nakkaş: nakış işi yapan
nevi: çeşit, tür
nihayet: son derece
sikke-i Samediyet: her şeyin Ona muhtaç olup, hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'ın mahlûkât üzerindeki alâmeti
suret: biçim, tarz
şirk: Allah'a ortak koşma
tecelli-i azam: en büyük görüntü
tevhid: Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmaması
umum: bütün
vücup: zorunlu ve vacip olma
zahir: açık.
zat: şahıs, kişi.
zemin: yeryüzü

beyan edilmiş. şimdilik o delillerdeki o noktaların tafsilâtını o risalelere havale edip, yalnız üç noktasını burada beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ: Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözlerin ahırlerinde icmalen ve Yirminci Mektubun ahirinde tafsilen, gayet kat'î bürhanlar ile ıspat etmişiz ki, *Zat-ı Ferd ve Ehad*'ın kudretine nispeten en büyük şeyin icadı, en küçük bir şey gibi kolaydır. Bir bahar, bir çiçek gibi sühuletle halk eder. Binler haşrin numunelerini, her baharda gözümüz önünde kolaylıkla icat eder. Büyük bir ağacı, küçük bir meyve gibi rahatça idare eder. Eğer müteaddit esbaba havale edilse, her bir meyve, bir ağaç kadar masraflı ve müşkülâtlı ve bir çiçek, bir bahar kadar zahmetli ve suubetli olur.

Evet, nasıl ki bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi bir kumandanın emriyle bir fabrikada yapılsa, o ordunun teçhizatı, âdeta bir tek neferin teçhizatı gibi kolaylaşır; eğer her neferin cihazatı ayrı ayrı fabrikada yapılsa ve idare-i askeriyesi vahdetten kesrete girse, o vakit her bir nefer, ordu kadar fabrikalar ister. Aynen öyle de, eğer her şey *Zat-ı Ferd ve Ehad*'e verilse, bütün bir nev'in hadsız efradı, bir tek fert gibi kolay olur. Eğer esbaba verilse, her bir fert, o nevi kadar müşkülâtlı olur.

Evet, vahdet de, ferdiyet de, her şeyin o *Zat-ı Vahid*'e intısabıyla olur ve Ona istinat eder. Ve bu istınat ve intısap ise, o şey için hadsiz bir kuvvet, bir kudret hükmüne geçebilir. O vakıt küçük bir şey, o intısap ve istınat kuvvetiyle, binler derece kuvvet-i şahsiyesinin fevkinde işler

atur: son
beyan: anlatma, izah
bürhan: delil, hüccet
cihazat: cihazlar, lüzumlu aletler
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
derece: ölçü
efrat: fertler, bireyler
emir: buyruk
esbap: sebepler
ferdiyet: birlik, teklik, fertlik
fert: birey
fevk: üst
gayet: son derece, çok, oldukça
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halk: yaratma
haşr: Allah'ın ölülen dirilip mahşere çıkarması
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme
hükmüne: değerine, yerine
icat: yoktan var etme, yaratma
icmalen: kısaca, özetle
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
idare-i askeriye: askere ait yönetim
intisap: bağlanma
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
istinat: dayanma, güvenme
kat'î: kesin
kesret: çokluk, birden fazla olma hali
kudret: kuvvet, iktidar
kumandan: komutan
kuvvet-i şahsiye: şahsa ait kuvvet
müşkülat: güçlükler, zorluklar
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
nefer: tek kişi
nevi: çeşit, tür
nispeten: göre, kıyaslanarak
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm
numune: örnek
suubet: güçlük, zorluk
sühulet: kolaylık
tafsilat: tafsiller, etraflı olarak bildirmeler
tafsilen: uzun uzadıya, ayrıntılı olarak
teçhizat: donatımlar
teçhizat-ı askeriye: asker donanımı
vahdet: birlik
vakit: zaman
zahmet: meşakkat, zor
Zat-ı Ferd ve Ehad: benzeri olmayan ve her bir varlıkta birliği tecelli eden Zat, Allah
Zat-ı Vahid: bir ve tek olan Zat, Allah

görebilir, neticeler verebilir. Ve çok kuvvetli olan, Ferd ve Ehad'e istinat ve intisap etmeyen bir şey, kendi şahsî kuvvetine göre küçük işler görebilir ve neticesi ona göre küçülür.

Meselâ, nasıl ki başıbozuk, gayet cesur, kuvvetli bir adam, kendi cephanesini ve zahiresini beraberinde ve belinde taşımaya mecbur olduğundan, ancak on adam düşmanına karşı muvakkat dayanabilir. Çünkü şahsî kuvveti o kadar eser gösterebilir. Fakat askerlik tezkeresiyle bir kumandan-ı azama intisap ve istinat eden bir adam, kendi menabi-i kuvvetini ve erzak deposunu kendisi çekmediği ve taşımaya mecbur olmadığı için, o intisap ve istinat, onun için tükenmez bir kuvvet, bir hazine hükmüne geçtiğinden, mağlûp düşen düşman ordusunun bir müşirini, belki binler adamla beraber, o intisap kuvvetiyle esir edebilir.

Demek vahdette, ferdiyette, bir karınca bir Firavun'u, bir sinek bir Nemrut'u, bir mikrop bir cebban o intisap kuvvetiyle mağlûp edebildiği gibi, nohut tanesi küçüklüğünde bir çekirdek dahi, dağ gibi heybetli bir çam ağacını omzunda taşıyabilir.

Evet, nasıl ki bir kumandan-ı azam, bir neferin imdadına bir orduyu gönderebilir haysiyetiyle o neferin arkasında bir orduyu tahşid edebildiği cihetiyle, o nefer, bir ordu kendisinin arkasında manen bulunuyor gibi bir kuvvet-i maneviye ile, pek büyük işlere, kumandanı namına mazhar olur.

cebbar: zorba
cephane: her türlü mermi
cesur: cesaretli, yiğit.
cihet: yön
ehad: zatı tek olan Allah
erzak: yenilecek, içilecek şeyler, azıklar
eser: tesir, etki
esir: tutsak.
ferdiyet: teklik, birlik.
fert: tek ve yekta olan
gayet: son derece, çok, oldukça
haysiyet: şeref, itibar
heybetli: büyük olma, ihtişamlı
hükmüne: değerine, yerine
imdat: yardım
intisap: bağlanma, bir kimseye mensupluk.
istinat: dayanma.
kumandan: komutan.
kumandan-ı azam: en büyük kumandan
kuvvet-i maneviye: manevi kuvvet
mağlûp: yenilmiş
manen: mana itibanyla, manaca
mazhar: nail olma
mecbur olma: zorunda kalma
menabi-i kuvvet: kuvvet kaynağı
mesela: örneğin
mikrop: hastalığa sebep olan küçük canlı
muvakkat: geçici
müşir: mareşal
namına: adına, şöhretine
nefer: tek kişi, fert.
netice: sonuç.
şahsî: kendine ait.
tahşid: biriktirme, toplama
tezkere: belge, pusula
vahdet: birlik, bir ve tek olma
zahire: azık.

Öyle de, Sultan-ı Ezelî *Ferd* ve *Ehad* olduğundan, hiçbir cihetle ihtiyaç yok. Eğer, faraza ihtiyaç olsa, her şeyin imdadına bütün eşyayı gönderir, ve her bir şeyin arkasına kâinat ordusunu tahşıt eder, ve her bir şey, kâinat kadar bir kuvvete dayanır, ve her bir şeye karşı, bütün eşya –faraza, eğer ihtiyaç olsa– o *Kumandan-ı Ferd*'in kuvveti hükmüne geçebilir. Eğer ferdiyet olmazsa, her bir şey bütün bu kuvveti kaybeder, hiç hükmüne sukut eder, neticeleri dahi hiçe iner.

İşte, gözümüzle her vakit müşahede ettiğimiz bu çok harika eserlerin gayet küçük, ehemmiyetsiz şeylerden tezahürü, bilbedahe ferdiyet ve ehadiyeti gösteriyor. Yoksa her şeyin neticesi, meyvesi, eseri, o şeyin maddesi ve kuvveti gibi küçülerek hiçe inecekti. Ve gözümüz önündeki gayet kıymettar şeylerin gayet derecede ucuzluğu ve nihayet derecede mebzuliyeti, hiç kalmayacaktı. şimdi kırk parayla alacağımız bir kavunu, bir narı, kırk bin lirayla da yiyemezdik.

Evet, dünyadaki bütün sühulet, bütün ucuzluk, bütün mebzuliyet vahdetten gelir ve ferdiyete şahadet eder.

İKİNCİ NOKTA: Mevcudat iki vecihle icat ediliyor: Biri, ibda ve ihtıra tabir edilen hıçten icattır, diğeri, inşa ve terkip tabir edilen, mevcut olan anasır ve eşyadan toplamak suretiyle ona vücut vermektir. Eğer cilve-i ferdiyete ve sırr-ı ehadiyete göre olsa, hadsız derece bir sühulet, belki vücup derecesinde bir kolaylık olur. Eğer ferdiyete verilmezse, hadsız derece müşkül ve gayrimakul, belki

anasır: unsurlar, elemanlar, parçalar.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cihet: yön, sebep.
cilve-i ferdiyet: Allah'ın bir ve tek olduğunun cilvesi, tecellisi.
derece: miktar, ölçü.
Ehad: zatı tek olan Allah.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi.
ehemmiyet: önem.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği mahsul.
faraza: kabul edelim ki, söz gelişi.
Ferd: tek, yalnız, eşi bulunmayan Allah.
ferdiyet: teklik, birlik.
gayet: son derece, çok, oldukça.
gayrimakul: akıl dışı, akla uygun olmayan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harika: olağanüstü.
hükmüne: değerine, yerine.
İbda: örneksiz olarak, olmayan bir şey ortaya koyma.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihtıra: benzeri görülmemiş bir şey icat etme, vücuda getirme.
imdat: yardım.
inşa: yapma, vücuda getirme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kumandan-ı ferd: tek kumandan.
kuvvet: güç, kudret.
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mevcut: var olan, bulunan.
müşahede: görme, seyretme.
müşkül: güç, zor.
netice: sonuç.
nihayet: son derece.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı.
sukut etmek: düşme, değer kaybetmek.
Sultan-ı Ezelî: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
suret: tarz.
sühulet: kolaylık.
şahadet: şahıtlık.
tabir: ifade, anlatım.
tahşit: biriktirme, toplama.
terk ip: birkaç şeyin birleşerek yeni bir şey meydana getirme.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.
vahdet: birlik, bir ve tek olma.
vakit: zaman.
vecih: yön.
vücup: zarurî olma, olmaması imkânsız olma.
vücut: varlık.

imtına derecesinde bir suubet olacak. Hâlbuki, kâinattaki mevcudat, nihayet derecede külfetsiz olarak ve sühuletle ve kolaylıkla, gayet mükemmel bir surette vücuda gelmeleri, cilve-i ferdiyeti bilbedahe gösteriyor ve her şey doğrudan doğruya *Zat-ı Ferd-ı Zülcelâl*'in sanatı olduğunu ispat ediyor.

Evet, eğer eşya Ferd-i Vahid'e verilse, bir kibrit çakar gibi, eserleriyle azameti anlaşılan o nihayetsiz kudretiyle, hıçten icat eder. Ve ihatalı, nihayetsiz ilmiyle, her şeye manevî bir kalıp hükmünde bir miktar tayin eder. Ve o âyine-i ilmindeki her şeyin suretine ve plânına göre, kolayca, her bir şeyin zerreleri o kalıb-ı ilmî içine yerleşir, muntazaman vaziyetlerini muhafaza ederler.

Eğer etraftan zerreleri toplamak lâzım gelse de, ilmî kanunların ve kudretin ihatalı düsturlar cihetiyle, o zerreler, kanun-ı ilmî ve sevk-ı kudreti ile bağlanmaları haysiyetiyle, mutî bir ordunun neferatı gibi muntazaman, kanun-i ilmî ve sevk-i kudreti ile gelip o şeyin vücudunu ihata eden kalıb-ı ilmî ve miktar-ı kaderî içine girip, kolayca vücudunu teşkil ederler. Belki âyinedeki aksin fotoğraf vasıtasıyla kâğıt üstüne vücud-i haricî giymesi veyahut görünmeyen bir yazıyla yazılan bir mektuba gösterici maddeyi sürmekle görünmesi gibi, *Ferd-i Vahid*'in ilm-i ezelîsinin âyinesinde bulunan mahiyet-i eşya ve suver-i mevcudata, gayet sühuletle, kudret onlara vücud-i hancî giydirir. Ve âlem-i manadan âlem-ı zuhura getirir, gözlere gösterir.

akis: yansıma
alem-i mana: gözle gördüğümüz âlemin dışındaki âlem
alem-i zuhur: görünen âlem
âyine: ayna
âyine-i ilim: ilmin görüntüsü aynası
azamet: büyükluk, yücelik.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
cihet: yön.
cilve-i ferdiyet: Allah ın bir ve tek olduğunun cilvesi tecellisi
düstur: kanun, kaide, kural
eser: bir kimsenin meydana getirdiği şey
Ferd-i Vahid: benzersiz tek ve yalnız olan Allah
gayet: son derece, çok olduğuna
haysiyet: şeref, itibar
hükmünde: değerinde, yerinde
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihata: kuşatma
ihatalı: kuşatıcı
ilim: bilgi
ilm-ı ezelî: Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ilmi
ilmî: ilim ile ilgili
imtina: imkansızlık, olamayış
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kalıb-ı ilmî: ilmin manevî kalıbı, ölçüsü
kanun: yasa
kanun-ı ilmî: ilmin özel kanunlarını ifade eden prensipleri
kudret: kuvvet, iktidar
külfet: zahmet, meşakkat.
lâzım: gerekli
mahiyet-i eşya: eşyanın mahiyeti, iç yüzü, aslı
manevî: manaya ait
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
miktar: ölçü
miktar-ı kaderî: kaderin tayin ettiği miktar, kaderce belirlenen ölçü
muhafaza: koruma
muntazaman: düzenli ve sürekli olarak.
mutî: itaat eden, uyan
mükemmel: kemal bulmuş, noksansız, tam
neferat: neferler, erler
nihayet: son derece
nihayetsiz: sınırsız, sonsuz.
plân: program
sevk-ı kudreti: Allah ın kudretinin sevki
suret: biçim, görünüş
suubet: güçlük, zorluk
suver-ı mevcudat: varlıkların suretleri, biçim ve şekilleri
sühulet: kolaylık.
tayin: belirleme
teşkil: şekillendirme, meydana getirme
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum, hâl
vücud-i harici: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen
vücut: var olma.
Zat-ı Ferd-ı Zülcelâl: varlığı tek olan büyükluk ve heybet sahibi olan Cenab ı Hak.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom

Eğer *Ferd-i Vahid'e* verilmezse, bir sineğin vücudunu rûy-i zeminin etrafından ve anasınndan, gayet hassas bir mizanla toplamak, âdeta yeryüzünü ve unsurları eleyip her taraftan o mahsus vücudun mahsus zerrelerini getirerek sanatlı vücudunda muntazam yerleştirmek için maddî kalıp, belki azalan adedince kalıplar bulunmak ve o vücuttaki duygular ve ruh gibi ince, dakık, manevî letaifi dahi mizan-ı mahsusla manevî âlemlerden celp etmek lâzım gelir. İşte bu surette bir sineğin icadı kâinat kadar müşkülâtlı olur. Yüz derece müşkül müşkül içinde, belki muhal muhal içinde olacak. Çünkü *Hâlık-ı Ferd*'den başka hiçbir şey, hiçten ve ademden icat edemediğine bütün ehl-i din ve ehl-i fen ittifak ediyorlar. Öyle ise, esbap ve tabiata havale edilse, her şeye, ekser eşyadan toplamak suretiyle vücut verilebilir.

UÇUNCU NOKTA: Eğer bütün eşya bir *Zat-ı Ferd-i Vahid'e* verilse, bir tek şey gibi kolay olmasına, eğer esbaba ve tabiata havale edilse, bir tek şeyin vücudu, umum eşya kadar müşkülâtlı olduğuna işaret eden, başka risalelerde izah edilen iki üç temsili muhtasaran beyan edeceğiz.

Meselâ: Bir zabite, bin nefere ait vaziyet ve idare havale edilse ve bir nefer de on zabitin idaresine verilse, o bir neferin idaresi, bir taburun idaresinden on derece daha müşkülâtlı olur. Çünkü ona emredenler birbirine mâni olurlar; bir keşmekeşle, o nefer hiçbir istirahat yüzünü görmeyecek. Hem bir taburdan matlûp vaziyet ve netice bir tek zabite havale edilse, külfetsiz, kolayca o neticeyi

adem: yokluk.
adeta: sanki
âlem: varlık sınıflarından her bir
anasır: unsurlar, elemanlar
aza: uzuvlar, organlar, parçalar
beyan: anlatma, izah, açıklama
celp: çekme
dakık: ince, nazik.
ehl-i din: dindar olanlar
ehl-i fen: fen ilimlen ile uğraşanlar
ekser: pek çok.
esbap: sebepler
Ferd-i Vahid: benzersiz tek ve yalnız olan Allah
gayet: son derece, çok, oldukça
Hâlık-ı Ferd: tek, eşi benzen bulunmayan yaratıcı
hassas: inceliklı, en ufak ölçulen sağlıklı ve kesin olarak veren
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
idare: bir işi yürutme, çekip çevirme, yönetme
istirahat: dinlenme, rahatlama
işaret: gösterme
ittifak: fikir birliği etme
izah: bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
keşmekeş: karışıklık.
külfet: zahmet, meşakkat.
lâzım: gerekli, lüzumlu
letaif: manevî duygular, hisler
mahsus: bir şeye has olan
manevî: manaya ait olan
mâni: engel
matlûp: istenilen
meselâ: örneğin
mizan: ölçü
mizan-ı mahsus: özel bir ölçü
muhal: imkânsız.
muhtasaran: özet olarak.
muntazam: intizamlı, düzgün.
müşkül: güç, zor
müşkülât: güçlükler, zorluklar
nefer: tek kişi, fert.
netice: sonuç.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm
ruh: hayatın temeli olan manevî varlık
rûy-ı zemin: yer yüzü
suret: biçim, tarz
tabiat: maddî âlem
tabur: dört bölükten meydana gelen askerî birlik.
temsil: benzetme, misal getirme
umum: bütün
unsur: bir şeyin esas parçası
vaziyet: durum
vücut: varlık.
zabit: subay
Zat-ı Ferd-i Vahid: tek ve benzersiz olan Allah
zerre: en küçük parça

istihsal eder ve o vazıyeti verebilir. Eğer o vazıyeti almayı ve o neticeyi istihsal etmeyi, o taburdaki başsız, amirsiz, çavuşsuz neferata havale edilse, o matlûp vaziyeti ve neticeyi almak için, çok karışıklık içinde münakaşalarla, ancak nakıs bir sureti, muşkulâtla tahsil edebilir.

İkinci temsil: Meselâ, Ayasofya gibi kubbeli bir camiin kubbesindeki taşlarını durdurmak vazıyeti ve muallâkta durdurması bir ustaya verilse, o vaziyeti onlara kolayca verebilir. Eğer o vazıyete girmesi taşlara havale edilse, her bir taş, umum taşlara hem hâkim-i mutlak, hem mahkûm-ı mutlak olmak lâzım gelir; tâ ki, birbirine baş başa verip muallâkta durabilsinler. O hâlde, o ustanın kolayca gorduğü ışını görmek için, yüz usta kadar, yuz derece işinden daha ziyade işler görülecek, sonra o vaziyetler alınacak.

Üçüncü temsil: Meselâ kure-i arz, *Zat-ı Ferd-ı Vahıd*'in bir memuru, bir neferi olduğundan, yalnız o bir tek nefer, o tek Zatın tek emrini dinlediği için, mevsimlerin hususî ve gece ve gündüz vakıtlerinin vücudu ve semavattaki ulvî ve haşmetli harekâtın zuhuru ve sinemavan semavî levhaların tebdili gibi neticeleri istihsal için, arz gibi bir tek nefer, bir tek Zatın bır tek emrini almakla, o vazifenin neşesinden gelen bir cezbe ile, meczup Mevlevî gibi ikı hareketıyle semaa kalkar, butun o muhteşem neticelerin husulune ve zuhuruna vesile olur. Güya o tek nefer, kâınat yüzundekı muhteşem manevraya bır kumandanlık eder.

amir: emreden.
arz: yer, dünya.
cezp: kendine doğru çekme.
çavuş: onbaşıdan sonra gelen erbaş rutbesi.
emir: buyruk.
güya: sanki.
hakim-i mutlak: tam anlamıyla hükmedici, sahip ve idare edici.
harekat: hareketler.
haşmetli: ihtişamlı, heybetli, gorkemli gösterişli.
havale etme: bir ışı veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
husul: meydana gelme.
istihsal: hâsıl etme, elde etme.
kâinat: butun âlemler, varlıklar, evren.
kubbe: yarım kure veya kumbetınsı yapılan bina damı.
kumandanlık: komutanlık.
kûre-i arz: dunya, yer kure.
lâzım: gerekli, luzumlu.
levha: manzara, gorunuş.
mahkum-ı mutlak: mutlak anlamda hukmedilen, hâkim olunan.
manevra: gıdıp gelerek yapılan hareket.
matlûp: istenilen.
meczup: cezp edilmiş.
meselâ: orneğin.
Mevlevî: Mevlevî tarikatine mensup olan.
muallak: asılı, bir yere dayanmadan havada duran.
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, gorkemli.
münakaşa: tartışma.
muşkulât: güçlukler, zorluklar.
nakıs: noksan, eksik.
nefer: fert.
neferat: neferler, rutbesiz askerler.
netice: sonuç.
sema: Mevlevî ayinlerinde tarikat mensuplarının musıkı eşlığinde cezbe halinde ayakta donme hareketi.
semavat: semalar, gokler.
semavî: semaya aıt, gokten gelen.
sinemavari: sinema şeridi gibi.
sureti: bıçım, gorunuş.
tabur: dort bolukten meydana gelen askerî birlik.
tahsil: hâsıl etme, elde etme.
tebdil: değıştırme, donuşturme.
temsil: benzetme, mısal getirme.
ulvî: yuksek, yuce.
umum: butun.
vakıt: zaman.
vazife: gorev.
vaziyet: durum.
vücut: var olma, varlık.
zat: şahıs, kışı.
Zat-ı Ferd-i Vahıd: tek ve benzersiz olan Allah.
ziyade: fazla.
zuhur: gorunme, meydana çıkma.

Eğer hâkimiyet-i ulûhiyeti ve saltanat-ı rububiyeti umum kâinatı ihata eden ve hüküm ve emri umum mevcudata geçen bir *Zat-ı Ferd'e* verilmezse, o hâlde o neticeleri, o semavî manevrayı ve arzî mevsimleri tahsil etmek için, küre-i arzdan bin defa büyük milyonlarla yıldızlar ve küreler, milyonlar sene uzun bir mesafeyi her yirmi dört saatte, her bir senede gezmekle o neticeler gösterilebilir.

İşte, küre-i arz gibi bir tek memur, meczup bir Mevlevî gibi mihveri ve medan üstünde iki hareketle hâsıl olan o haşmetli neticelerin husulü ise, vahdette ne derece hadsiz sühulet olduğuna bir misal olması gibi, aynı neticeleri kazanmak için milyonlar defa o hareketten daha muşkul ve hadsiz uzun yollarla o neticeleri kazanmak ne derece muşkülâtlı, belki muhal olduğuna, şirk ve kufrun yolunda ne derece muhaller, batıl şeyler bulunduğuna misaldir.

Esbaba tapanların ve tabiatperestlerin cehaletlerine bu misalle bak. Meselâ: "Bir zat, harika bir fabrikanın veya acıp bir saatin veya muhteşem bir sarayın veya mükemmel bir kitabın gayet muntazam bir surette eczalarını, çarklarını fevkalâde sanatıyla hazır ettikten sonra, kendisi kolayca o eczaları terkip edip işletmeyerek, belki çok uzun masraflarla o eczaları kendi kendine işlemek ve usta yerine fabrikayı, sarayı, saati yapmak, kitabı yazmak için her bir cuz'ü, her bir çarkı, hatta kâğıdı, kalemi birer harika makine hükmüne getiriyor ve teşhirini çok istediği bütün hünerlerini, kemalâtını izhara vesile olan o üstatlığını ve sanatını onlara havale ediyor" diye

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
arzî: dünyaya ait, dünya ile ilgili
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma
cuz: kısım, parça
çark: mekanizma, sistem
ecza: cuzler, parçalar
emir: buyruk.
esbap: sebepler
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece, çok, oldukça
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkimiyet-i ulûhiyet: Allah'ın her şeyin üstündeki ilâhî tasarrufu
harika: olağanüstü
hâsıl: ortaya çıkan
haşmet: gorkem, büyüklük, gösterişlilik
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme
husul: meydana gelme
hükmüne: degerine, yerine
hükum: karar, emir.
hüner: marifet, maharet, becen
ihata: kuşatma
izhar: meydana çıkarma, gösterme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kemalât: fazıletler, olgunluklar, mükemmellikler
küfür: Allah'ın varlıgına, birlıgine inanmama
küre-i arz: dünya, yer küre
manevra: gidip gelerek yapılan hareket.
meczup: cezp edilmiş
medan: yorunge
mesafe: uzunluk, ara
mesela: ornegin
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
Mevlevî: Mevlevî tarıkatına mensup kimse
mihver: yorunge eksen
misal: ornek
muhal: imkânsız
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, gorkemli, gösterişli
muntazam: intizamlı, düzgün
mükemmel: kemal bulmuş, noksansız, tam
muşkul: güç, zor
muşkulât: güçlükler, zorluklar
netice: sonuç.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
semavî: semaya ait, gökten gelen
suret: biçim, tarz
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, küfür
tabiatperest: her şeyin kendi kendine olduğunu, sebeplerin meydana getirdiğini ve tabiatının gerekli var olduğunu kabul eden sapık insanlar
tahsil: elde etme, kazanma
terk ip: birkaç şeyi birleştirerek yeni bir şey meydana getirme
teşhir: gösterme, sergileme.
umum: bütün
üstat: ogretici, muallim
vahdet: birlik.
vesile: aracı
zat: kişi
zat-ı fert: tek ve benzersiz olan Zat, Allah

zannetmek, ne derece akıldan uzak ve cehalet olduğunu anlarsın. Aynen öyle de, esbaba ve tabıatlara icat isnat edenler, muzaaf bir cehalete düşerler. Çünkü tabiatların ve sebeplerin üstünde dahı gayet muntazam bir eser-i sanat var, onlar da sair mahlûkat gibi masnudurlar. Onları öyle yapan Zat, onların neticelerini dahi yapar, beraber gösteriyor. Çekirdeği yapan, onun üstünde ağacı o yapar. Ve ağacı yapan, onun üstünde meyveleri dahi o icat eder. Yoksa, ayrı ayrı tabıatların, sebeplerin vücuda gelmeleri için, yine muntazam başka tabiatları, sebepleri isteyecekler. Ve hakeza, git gide, nihayetsiz, manasız, imkânsız bir silsile-i mevhumatı mevcut kabul etmek lâzım gelir. Bu ise, cehaletlerin en antikasıdır.

BEŞINCI IŞARET

Çok yerlerde kat'î delillerle ispat etmişiz ki, hâkimıyetin en esaslı hassası istiklâldir, infirattır. Hatta, hâkimiyetin zayıf bir golgesi, âciz insanlarda dahi, istiklâliyetini muhafaza etmek için, gayrin müdahalesini şiddetle reddeder ve kendi vazifesine başkasının karışmasına musaade etmez. Çok padişahlar, bu redd-i müdahale haysiyetiyle masum evlâtlarını ve sevdiği kardeşlerini merhametsizce kesmişler. Demek, hakîkî hâkimiyetin en esaslı hassası ve ınfıkâk kabul etmez bır lâzımı ve dairnî bır muktezası ıstıklâldır, infirattır, gayrin müdahalesini reddir.

Işte bu çok esaslı hassa içindir ki, rububiyet-i mutlaka derecesindeki hâkimiyet-i İlâhiye, gayet şiddetle şirkı ve ıştırakı ve müdahale-ı gayri reddettiğinden, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan dahi gayet hararetle ve şiddetle ve pek çok

âciz: zayıf, güçsüz
antika: tuhaf, garip, anlaşılmaz, acayip
cehalet: cahıllık, ilmden yoksunluk
daimî: sürekli, devamlı
delil: burhan, hucceti
esas: asıl
esbap: sebepler
eser-i sanat: sanat eseri
evlât: çocuklar
gayet: son derece, çok, oldukça
gayr: başka
hakeza: böylece, bunun gibi
hakıkı: gerçek.
hâkimiyet: hakımlık, egemenlik.
hâkimiyet-i İlâhiye: Allah ın her şeyi idaresi ve tasarrufu
hararet. ateşlılık, coşkunluk.
hassa: özellik.
haysiyet. şeref, itıbar
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
imkân: mumkun olma, olabılırlık.
infikak. aynıma
infirat: teklik, bir olus
isnat. dayandırma
ispat. doğruyu delillerle gostermeme
istiklâl: bağımsızlık.
istıklâlıyet: bagımsızlık.
işaret: nışan, alâmet.
iştirak: ortak olma.
kat'ı: kesin.
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'ân
lâzım: gerekli
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
mana: anlam
masnu: sanatla yapılmış
masum: günahsız
merhamet. acımak, şefkat gostermek.
mevcut: var olan
muhafaza: koruma
mukteza: gereken.
muntazam: intizamlı, düzgün
muzaaf: kat kat.
müdahale: karışma
müdahale-i gayr: başkasının karışması
musaade: izin
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz
padişah: hukumdar
redd-i müdahale: başkalarının müdahalesini, karışmasını reddetme
rububiyet-i mutlaka: her şeyi kuşatan ve emrı altında bulunduran terbiye eden Allah ın kayıtsız, şartsız terbiye edicilıgi
sair: diğer, başka
sılsıle-i mevhumat: vucudu ve hakıkatı olmayan hayalî farazi silsile
şiddet: sertlik.
şirk. Allah a ortak koşma
tabiat: maddî alem
vazife: görev
vücut. var olma, varlık.
zan: sanma.
zat: şahıs, kişi

tekrarla tevhîdi gösterip şirki, ıştıraki azîm tehditlerle reddediyor.

İşte, rububiyetteki hâkimiyet-i İlâhiye, tevhid ve vahdeti kat'î bir surette ikriza ettiği ve gayet kuvvetli bir dâiyi ve gayet şiddetli bir muktazıyı gösterdiği gibi, kâinat yüzündeki nihayet derecede mükemmel ve mecmu-i kâinattan, yıldızlardan tut, tâ nebatat, hayvanat, maadin, tâ cüz'iyat ve efrada ve zerrelere kadar görünen intizam-ı ekmel ve insicam-ı ecmel, o ferdiyete, o vahdete hiçbir cihetle şüphe getirmez bir şahid-i âdil, bir bürhan-ı bâhirdir. Çünkü gayrin müdahalesi olsa, bu gayet hassas nizam ve intizam ve muvazene-i kâinat elbette bozulacaktı ve intizamsızlık eseri görünecekti.[1] لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ayetinin sırrıyla, bu harika, mükemmel nizam-ı kâinat karışacaktı ve fesada girecekti. Hâlbuki,

[2] فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرٰى مِنْ فُطُورٍ ayetiyle, zerrattan tâ seyyarata, ferşten tâ arşa kadar hiçbir cihetle kusur ve noksan ve müşevveşiyet esen görülmediğinden, gayet parlak bir surette, bu nizam-ı kâinat ve şu intizam-ı mahlûkat ve şu muvazene-i mevcudat, ism-i *Ferd*'in cilve i azamını gösterip vahdete şahadet eder.

Hem cilve-i ehadiyet sırrıyla, en küçük bir zîhayat mahlûk, kâinatın bir misal-i musağğarası ve küçük bir fihristesi hükmünde olduğundan, o tek zîhayata sahip çıkan, bütün kâinatı kabza-i tasarrufunda tutan Zat olabilir. Ve bir çekirdek, hilkatçe bir ağaçtan geri olmadığı ve

arş: gögün en yüksek katı
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azîm: büyük
bürhan-ı bâhir: büyük ve geniş delil
cihet: yön
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü
cilve-i ehadiyet: Allah'ın bir çok sıfatıyla ve isimleriyle her bir varlıkta görünmesi
cüz'iyat: ufak tefek şeyler
dâî: çağıran
efrat: fertler, bireyler
eser: nişan, alâmet
ferdiyet: teklik, birlik
ferş: yeryüzü, dünya
fesat: bozukluk, bozgunculuk
fihriste: özet, liste, içindekiler
gayet: son derece, çok, oldukça
gayr: başka
hâkimiyet-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi idâresi ve tasarrufu
hâlbuki: oysa ki
harika: olağanüstü
hassas: inceliklî, en ufak ölçülen sağlıklı ve kesin olarak veren
hayvanat: hayvanlar
hilkatçe: yaratılışça
hükmünde: değerinde, yerinde
iktiza: gerektirme
insicam-ı ecmel: en güzel uyum, uygunluk
intizam: düzgünlük, tertipli olma
intizam-ı ekmel: mükemmel sistem, düzen
intizam-ı mahlûkat: yaratılmışlardaki düzenlilik ve sistemlilik
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifâde eden ismi
ıştırak: ortak olma
kabza-i tasarruf: idâre, yönetim eli
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kat'î: kesin
maadin: madenler
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış
mecmu-i kâinat: kâinatın bütünü, tamamı
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek
muktazî: gerekçe, gerektirici sebep
muvazene-i kâinat: kâinattaki denge ve ölçü
muvazene-i mevcudat: kâinattaki ölçü ve denge
müdahale: karışma
mükemmel: kemâl bulmuş, noksansız, tam
müşevveşiyet: karışıklık, karma karışık vaziyet

1. Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiyâ Sûresi, 22.)

2. Haydi, çevir gözünü. En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Sûresi, 3.)

nebatat: bitkiler
nihayet: son derece
nizam: düzen, intizam
nizam-ı kâinat: kâinatın nizamı
noksan: eksik, kusurlu
rububiyet: Cenâb-ı Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve mâlikiyeti ve besleyiciliği
seyyarat: gezegenler
sırr: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı, İlâhî gaye, gizli hakîkat
sûret: biçim, tarz
şahadet: şâhitlik
şâhid-i âdil: doğru sözlü şâhit
şiddet: sertlik
şirk: Allah'a ortak koşma
tehdit: korku verme
tevhid: Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme
vahdet: birlik, bir ve tek olma
zat: şahıs, kişi
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: pek ufak parça
zîhayat: hayat sahibi

bir ağaç küçük bir kâinat hükmünde olduğu, her bir zîhayat dahi küçük bir kâinat ve küçük bir âlem hükmünde olduğundan, bu sırr-ı ehadiyet cilvesi, şirk ve iştiraki muhal derecesine getiriyor.

Bu kâinat, o sırla, değil yalnız tecezzi kabul etmez bir külldür, belki mahiyetçe, inkısam ve iştiraki ve tecezzisi imkânsız ve müteaddit elleri kabul etmez bir küllî hükmüne geçtiğinden, ondaki her bir cüz, bir cüz'î ve bir ferdi hükmünde ve o küll dahi bir küllî hükmünde olduğundan, hiçbir cihetle iştirakın imkânı olmuyor. Bu ism-i *Ferd*'in cilve-i azamı, hakikat-i tevhidi, bu sırr-ı ehadiyetle bedahet derecesinde ispat ediyor.

Evet, kâinatın envaları birbiri içine girift olması ve kenetleşmesi ve her birinin vazifesi umuma baktığı cihetle, kâinatı, rububiyet ve icat noktasında tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirdiği misillü, kâinatta faaliyet gösteren ef'al-i umumiye-i muhita dahi, birbirinin içinde tedahül cihetiyle, yani, meselâ hayat vermek fiili içinde, aynı anda iaşe ve terzık fiili görünüyor. Ve o iaşe, ihya fiilleri içinde, aynı zamanda o zîhayatın cesedini tanzim, teçhiz fiilleri muşahede olunuyor. Ve o iaşe, ihya, tanzim, teçhiz fiilleri içinde, aynı vakitte tasvir, terbiye ve tedbir fiilleri nazara çarpıyor. Ve hakeza, böyle muhit ve umumî ef'alin birbiri içine tedahülü ve girift olması ve ziyadaki yedi renk gibi imtızaç, belki ittihat etmesi haysiyetiyle ve o ef'alin her biri mahiyetçe bir birlik ve vahdet içinde ekser mevcudata ihatası ve şümulü ve vahdanî birer fiil olduğundan, her hâlde faiinin bir tek Zat olması ve her

lar, evren
küllî: bütün
küllî umumî: genel
mahiyet: bir şeyin iç yüzü, nitelik ve özelliği, aslı
mesela: örneğin
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
misillü: gibi, benzeri.
muhal: imkânsız
muhit: ihata eden, kuşatan
müşahede: görme, seyretme.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
nazar: bakış, dikkat.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, malikiyeti ve besleyicilik
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı, ilâhî gaye, gizli hakikat.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı
şirk: Allah'a ortak koşma
şumul: içine alma
tanzim: düzenleme
tasvir: şekil ve görünüm verme
tecezzi: parçalara ayrılma
teçhiz: cihazlandırma, donatma.
tedahul: birbirin içine girme, dahil olma
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme, eğitme
terzık: rızıklandırma
umum: bütün, genel
umumî: genele ait, hepsi
vahdanî: Allah'ın birliği ve varlığı ile ilgili
vahdet: birlik.
vakıt: zaman
vazife: görev
zat: şahıs, kişi.
zîhayat: hayat sahibi.
ziya: ışık

âlem: dünya, cihan
bedahet: açıklık, aşikâr olma
ceset: vücut, beden
cihet: yön, sebep
cilve: görünme, tecelli.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü
cüz: parça, kısım
cüz'î: az parçaya ait olan
ef'al: fiiller, işler
ef'al-i umumiye-i muhita: bütün kâinatta geçerli olan fiil, haller ve hareketler
ekser: çok, çok
envaı: türler, neviler
fail: işi yapan
fert: birey
fiil: iş, hareket
girift: birbirin içine girmiş, karışık
hakeza: böylece, bunun gibi
hakıkat-i tevhid: tevhid gerçeği
haysiyet: özellik
hükmünde: değerinde, yerinde
iaşe: geçindirme, besleme
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihata: kuşatma
ihya: hayat verme
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
imtizaç: birbiriyle karışma, kaynaşma
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi
ispat: doğruyu delillerle gösterme
iştirak: ortak olma
ittihat: birlik oluşturma
kâinat: bütün âlemler, varlık-

biri umum kâinatı istilâ etmesi ve sair ef'al ile muavenettarâne birleşmesi itibarıyla, kâinatı tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirdiği gibi, zîhayat mahlûkların her birisi, kâinatın bir çekirdeği, bir fihristesi, bir numunesi hükmünde olduğundan, kâinatı rububiyet noktasında tecezzi ve inkısamı imkân hariçinde bir küllî hükmüne getirmiştir.

Demek kâinat öyle bir külldür ki, bir cüz'e Rab olmak, umum o küllе Rab olmakla olur. Ve öyle bir kullîdir ki, her bir cüz, bir fert hükmüne geçip, bir tek ferde rububiyetini dinlettirmek, umum o kullîyi musahhar etmekle olabilir.

ALTINCI IŞARET

Ferdiyet-i Rabbaniye ve vahdet-i İlâhiye, bütün kemalâtın (HAŞIYE) medarı, esası olduğu ve kâinatın hilkatindeki hikmetlerin ve maksatların menşei ve madeni olduğu gibi, zîşuur ve zîaklın, hususan insanların metalibinin ve arzularının husul bulmasının menbaı ve çare-i yegânesidir. Eğer ferdiyet olmazsa, beşerin bütün metalip ve arzuları sönecek. Hem hilkat-ı kâinatın neticeleri hiçe inecek, hem mevcut ve muhakkak olan ekser kemalâtın in'idamına vesile olacak.

HAŞİYE: Hatta hadsiz kemal ve cemal-ı İlâhînin tahakkukuna en zahir burhan ve en kuvvetli bir delil, vahdettir. Çünkü, kâinatın Sânil, Vahid-i Ehad bilinse, bütün kâinattaki kemalât ve cemaller, o Sâni-i Vahid'de bulunan kudsî kemalâtın ve cemallerin gölgeleri ve cilveleri ve işaretleri ve tereşşuhatları olduğu bilinecek. Yoksa, kâinatın kemalâtı ve cemalleri, mahlûkata ve şuursuz bir kısım esbaba ait kalacaktı. O vakit, akl-ı beşer nazarında, kemalât-ı İlâhiyenin hazine-i sermediyesi anahtarsız, meçhul kalırdı.

ait: ilgili
akl-ı beşer: insan akılı.
arzu: aşırı istek, heves
beşer: insanlık.
burhan: delil, kanıt.
cemal: güzellik.
cemal-ı İlâhî: Allah'ın güzelliği
cive: akıs, görünme
cüz: kısım, parça.
çare-i yegane: tek çare
delil: kanıt, yol gösterici
ef'al: fiiller, işler
ekser: çok çok.
esas: asıl
esbap: sebepler
ferdiyet: tekilik, birlik.
ferdiyet-i Rabbaniye: tek terbiye edici olan Allah
fert: birey
fihriste: özet, liste, içindekiler
hadsiz: sınırsız.
hariç: bir şeyin dışı
haşiye: dipnot
hazine-i sermediye: sonsuza kadar bitmeyecek hazine
hikmet: fayda, gaye: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
hilkat: yaratılış
hilkat-ı kâinat: kâinatın yaratılışı
husul: meydana gelme.
hususan: özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: değerine, yerine.
in'idam: yok olma
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
istilâ: kaplama.
işaret: nişan, alamet
itibarıyla: değeriyle, cihetiyle, bakımından, sayılmak üzere.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kemal: fazilet, olgunluk.
kemalat: faziletler, olgunluklar, mükemmellikler
kemalat-ı İlâhiye: İlâhî faziletler
kudsî: kutsal, temiz, arınmış, yüce.
küll: bütün.
küllî: umumî, genel
mahluk: Allah tarafından yaratılmış
mahlûkat: var olan her şey, varlıklar
maksat: gaye, istenen
meçhul: bilinmeyen
medar: dayanak noktası, vesile, sebep
menba: kaynak
menşe: esas, kaynak
metalip: istekler, arzular
mevcut: var olan
muavenettarane: yardımlaşarak.
muhakkak: kesinlik kazanmış
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
nazar: bakış
netice: sonuç.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm
numune: örnek.
rab: ilah, yaratıcı
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, malikiyeti ve besleyiciliği
sair: diğer, başka
Sani: her şeyi sanatlı bir şekilde yapan ve yaratan Allah
Sani-i Vahid: her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan tek Allah
şuursuz: akılsız, düşüncesiz
tahakkuk: meydana çıkması, oluşması
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme
tereşşuhat: sızıntılar, belirtiler
umum: bütün
vahdet-i İlâhiye: Allah'ın tek olması
Vahid-i Ehad: tek ve bir olan Allah.
vesile: vasıta, sebep
zahir: görünen, açık
zîaklı: akıl sahibi
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu, anlayış sahibi

Meselâ, insanda en şedit ve sarsılmaz ve aşk derecesinde bir arzu-yu beka var. Ve o matlâbı vermek için, bütün kâinatı sırr-ı ferdiyetle kabzasında tutan ve bir menzili kapayıp öbür menzili açmak gibi kolay bir surette dünyayı kapayıp âhireti açabilir bir Zat, o arzu-i bekayı yerine getirebilir. Ve bu arzu gibi, ebede uzanmış ve kâinatın etrafına yayılmış, beşerin binler arzuları, sırr-ı ferdiyete ve hakikat-i tevhide bağlıdırlar. Eğer o ferdiyet olmazsa, onlar olmaz, akim kalırlar. Ve vahdetle bütün kâinata birden tasarruf eden bir *Zat-ı Ferd* olmazsa, o matlâplar yerine gelmez. Faraza gelse de çok nakıs olur.

İşte bu sırr-ı azîm içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, tevhid ve ferdiyeti pek çok tekrarla, kuvvetli bir hararetle, yüksek bir halâvetle ders verdiği gibi, bütün enbiya ve asfiya ve evlıya, en büyük zevklerini ve saadetlerini, kelime-i tevhid olan لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ[1] 'da buluyorlar.

YEDİNCİ IŞARET

İşte bu tevhid-i hakikîyi bütün meratıbıyle en mukemmel bir surette ders veren, ispat eden, ilân eden Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaleti, elbette o tevhidin kat'iyeti derecesinde sabit olmak lâzım gelir. Çünkü, madem daire-i vücudun en büyük hakikatı olan tevhidi bütün hakaikıyla o zat ders veriyor; elbette tevhidi ispat eden bütün bürhanlar, dolayısıyla, onun risaletini ve vazifesinin hakkaniyetini ve davasının doğruluğunu dahi kat'î ıspat eder denilebilir. Evet, böyle binler hakaik-i âliyeyi cem eden ferdiyet ve vahdaniyeti hakkıyla keşfedip

1. Ondan başka ilah yoktur. (Haşr Suresi, 22, 23; Bakara Suresi, 255 v.d.)

hararet: ateşlilik, coşkunluk.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
Işaret: nişan, alâmet.
kabza: el kavrama, tutma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kat'iyet: kesinlik.
kelime-i tevhid: Allah'tan başka ilah yoktur anlamında "La ilâhe illâ Hû" ifadesi.
keşif: bir sırrı öğrenme.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kuvvet: güç, kudret.
lâzım: gerekli.
matlâp: istenilen şey.
menzil: yer.
meratıp: mertebeler, dereceler.
meselâ: örneğin.
mukemmel: kâmil, noksansız, tam.
nakıs: noksan, eksik.
risalet: resûlük, peygamberlik.
saadet: mutluluk.
sabit: ispatlanmış.
sırr-ı azîm: büyük sır.
sırr-ı ferdiyet: bütün varlıkları yaratanın tek olmasının sırrı.
sûret: biçim, tarz.
şedit: şiddetli, ölen derecede.
Tasarruf eden: her şeyi dilediği gibi idare edip kullanan.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.
tevhid-i hakîkî: Allah'a varlığını gösteren delillerle isim ve sıfatlarıyla inanmak.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vahdet: birlik, bir ve tek olma.
vazife: görev.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Ferd: tek ve benzersiz olan Allah.

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akim: netücesiz, sonu yok.
arzu: aşırı istek, heves.
arzu-yu beka: sonsuzluk arzusu.
asfiya: safiyet, kemalât ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin (asm) vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar.
aşk: şiddetli sevgi.
beşer: insanlık.
bürhan: delil, hüccet.
cem: toplama.
daire-i vücut: yaratılmış olan.
dava: iddia.
ebed: sonsuzluk, daimlik.
enbiya: nebîler, peygamberler.
evliya: veliler, Allah dostları.
faraza: farz edelim ki.
ferdiyet: teklik, birlik.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakaik-i âliye: yüce gerçekler.
hakîkat: gerçek, esas.
hakîkat-i tevhid: tevhid gerçeği, Allah'ın bir ve tek olduğu ve Ondan başka ilâh olmadığı gerçeği.
hakkaniyet: doğruluk, hak ve adalete uygunluk.
halâvet: tatlılık.

ders veren bir risalet, gayet kat'î bir surette o tevhid, o ferdiyetin muktezasıdır ve lâzımıdır. Onlar, onu her hâlde isterler.

İşte o vazifeyi tam tamına yenne getiren Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın şahsiyet-i maneviyesinin derece-i ehemmiyetine ve ulviyetine ve bu kâinatın bir güneşi olduğuna şahadet eden pek çok delillerden, sebeplerden üç tanesini numune olarak beyan ediyoruz.

BİRİNCİSİ: Umum ümmet, umum asırlarda işledikleri umum hasenatın bir misli,[1] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın sahife-i hasenatına geçtiği gibi, umum ümmet, her günde ettikleri salâvat duasının kat'î makbuliyeti cihetiyle, o hadsiz dualann iktiza ettikleri makam ve mertebeyi düşünmekle, şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmın bu kâinat içinde nasıl bir güneş olduğu anlaşılır.

İKİNCİSİ: Âlem-i Islâm'ın şecere-i kubrasının menşei, çekirdeği, hayatı, medan olan mahiyet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmın, fevkalâde istidat ve cihazatıyla, âlem-i Islâmiyetin maneviyatını teşkil eden kudsî kelimatı, tesbihatı, ibadatı, en evvel, bütün manalarıyla hissedip yapmaktan gelen terakkiyat-ı ruhiyesini düşün, habibiyet derecesine çıkan ubudiyet-i Muhammediyenin (ASM) velâyeti sair velâyetlerden ne kadar yüksek olduğunu anla.

1. Bir şeye sebep olan onu yapan gibidir

alem-i İslam: İslam alemi
alem-i İslamiyet: İslam alemi.
asır: yüzyıl
beyan: anlatma, izah, açıklama
cihazat: cihazlar, maddî manevi donanımlar
cihet: yön
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
derece-i ehemmiyet: önem derecesi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce, ilk.
ferdiyet: teklik, birlik.
fevkalâde: olağanüstü
gayet: son derece, çok, oldukça
habibiyet: sevgililik, sevgili oluş
hadsız: sınırsız, sonsuz
hasenat: iyi ameller, iyi işler
ibadat: ibadetler
iktiza: gerektirme
istidat: kabiliyet, potansiyel yeteneklik.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kat'î: kesin
kelimat: kelimeler
kudsî: mukaddes, yüce
lazım: gerek.
mahiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) mahiyeti, aslı
makam: mevki
makbuliyet: makbullük, geçerlilik
mana: anlam.
maneviyat: dinden, imandan ve mukaddesattan gelen kuvvet
medar: dayanak, sebep
menşei: kaynak.
mertebe: derece, basamak.
misil: benzer, eş
muktezai: gereken
numune: örnek
risalet: resullük, peygamberlik.
sahife-i hasenat: iyiliklerin melekler tarafından yazıldığı sayfa
sair: diğer, başka
salavat: Hz. Peygambere memnuniyet ve bağlılık için yapılan dualar
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı, İlahi gaye, gizli hakikat.
suret: biçim, tarz.
şahadet: şahıdlık.
şahsiyet-i maneviye: manevî kişilik.
şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in manevî şahsiyeti varlığı
şecere-i kübra: her tarafa dal budak salmış en büyük ağaç.
terakkiyat-ı ruhiye: ruhen yükselmeler
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teşkil: şekillendirme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma
ubudiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) mükemmel kulluk ve ibadeti
ulviyet: ulvilik, yücelik.
umum: bütün
ümmet: bütün Müslümanlar
vazife: görev
velayet: velilik, Allah dostluğu
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği

Bir zaman, bir tek tesbihin, bir tek namazda, Sahabelerin tarz-ı telâkkisine yakın bir surette bana inkişafı, bir ay kadar ibadet derecesinde ehemmiyetli göründü, Sahabelerin yüksek kıymetini onunla anladım. Demek, bidayet-i İslâmiyede kelimat-ı kudsiyenin verdiği feyiz ve nurun başka bir meziyeti var, tazeliği haysiyetiyle başka bir letafeti, bir taraveti, bir lezzeti var ki, gaflet perdesi altında mürur-i zamanla gizlenir, azalır, perdelenir. Zat-ı Muhammediye (ASM) ise, onları menba-ı hakikîsinden (*Zat-ı Akdes*'ten) turfanda, taze olarak, fevkalâde istidadıyla almış, emmiş, massetmiş. Bu sırra binaen, o zat, bir tek tesbihten, başkasının bir sene ibadeti kadar feyiz alabilir.

İşte bu nokta-i nazardan, Zat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmın, haddi ve nihayeti olmayan meratib-i kemalâtta ne derece terakki ettiğini kıyas et.

UÇÜNCÜSÜ: Bu kâinatın Hâlık'ı, bu kâinattaki bütün makasıdının en ehemmiyetli medan nev-i insan olduğundan ve bütün hitabat-ı Sübhaniyenin en anlayışlı bir muhatabı nev-i beşer olduğundan; o nev-ı beşer içinde en meşhur, en namdar ve âsârıyla ve icraatıyla en mükemmel, en muhteşem fert olan Zat-ı Muhammediyeyi (ASM) o nevi namına, belki umum kâinat hesabına Kendine muhatap ittihaz eden *Zat-ı Ferd-i Zülcelâl*, elbette onu hadsiz kemalâtta hadsiz feyzine mazhar etmiştir.

âsâr: eserler
bidayet-i İslâmiye: İslamiyetin başlangıcı
binaen: -den dolayı
ehemmiyet: önem
fert: şahıs, kişi
fevkalâde: olağanüstü
feyiz: bolluk, bereket.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
haysiyetiyle: değeriyle, itibarıyla, dolayısıyla, sebebiyle
hesabına: namına, adına
hitabat-ı Sübhaniye: Allah'ın kusursuz ve noksansız konuşması
icraat: işler
inkişaf: manevi bir sırrın veya hâlin görünmesi
istidat: kabiliyet, potansiyel yetenek.
ittihaz: edinme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
kelimat-ı kudsiye: mukaddes sözler
kemalat: fazîletler, olgunluklar, mükemmellikler
kıyas: karşılaştırma
kıymet: değer
letafet: hoşluk, incelik.
makasıd: maksatlar, gayeler
mass: emme, emerek çekme
mazhar: nail olma, bir şeyin çıktığı göründüğü yer, şereflenme
medan: sebep, vesile, dayanak.
menba-ı hakiki: hakikî kaynak.
meratib-i kemalat: kemalatta ilerleme
meşhur: şöhretli, ünlü
meziyet: değerlilik, fazilet.
muhatap: kendisine hitap edilen
muhteşem: ihtişamlı, görkemli
mükemmel: kâmil, noksansız, tam
mürur-ı zaman: zamanın geçmesi
namaz: İslâmın beş şartından biri olan salat.
namdar: ünlü, şöhretli
namına: adına
nev-i beşer: insan cinsi, insanlık.
nev-i insan: insan cinsi, insanlık.
nevi: cins
nihayet: son
nokta: konu ile ilgili önemli bolum
nokta-i nazar: bakış açısı
nur: parıltı, ışık.
perde: örtü
Sahabe: Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve Onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sûret: biçim, tarz
taravet: tazelik
tarz-ı telakki: anlayış tarzı
terakki: yükselme, ilerleme
tesbih: her namazın sonunda otuz üçer defa Subhanallah, elhamdülillâh, Allahu ekber deme.
turfanda: yeni, ilk kez ortaya çıkan
umum: bütün.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
Zat-ı Ferd-i Zülcelâl: varlığı tek olan, büyükluk ve heybet sahibi olan Cenab-ı Hak.
zat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in şahsiyeti, kişiliği

İşte, bu üç nokta gibi çok noktalar var, kat'î bir surette ispat ederler ki, şahsıyet-i maneviye-i Muhammediye (ASM), kâinatın manevî bir güneşi olduğu gibi, bu kâinat denilen Kur'ân-ı kebîrin ayet-i kübrası ve o Furkan-ı azamın ism-i azamı ve ism-i *Ferd*'in cilve-i azamının bir âyinesidir. Kâinatın umum zerratının, umum zamanlarındaki umum dakikalarının bütün aşirelerine darp edilip, hâsıl-ı darp adedince o Zat-ı Ahmediyeye salâtüselâm, nihayetsiz hazine-i rahmetinden inmesini, *Zat-ı Ferd-ı Ehad-ı Samed*'den niyaz ediyoruz.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [1]

1. Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

aşire: onuncu, taşının 60'da birî
ayet-i kübra: en büyük ayet.
cilve-i azam: en büyük tecellî, görüntü
darp: çarpma
Furkan-ı azam: hakkı batıldan ayıran en büyük ve muazzam kitap olan Kur'ân-ı Kerîm
hâsıl-ı darp: çarpım miktarı.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hikmet: yaratılıştan gelen ilâhî gaye, fayda
ism-i azam: Cenâb-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ism-i Ferd: Allah'ın tek ve benzersiz olduğunu ifade eden ismi
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kat'î: kesin
Kur'an-ı Kebîr: büyük Kur'ân
nihayetsiz: sonsuz.
niyaz: yalvarma, dua
salâtüselâm: salât ve selâm, Peygamberimiz için yapılan dua
suret: biçim, tarz.
şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in manevî şahsiyeti, varlığı
tenzih etmek: bütün kusur ve noksanlardan uzak bilmek
umum: bütün
Zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin zatı, şahsı, kendisi
Zat-ı Ferd-ı Ehad-ı Samed: tek ve sonsuz hayat sahibi olan Allah
zerrat: zerreler, atomlar

Otuzuncu Lem'anın Beşinci Nüktesi

فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (1)

ayet-i azîmenin ve

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَاْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ (2)

ayet-i azîmin birer nüktesi ile, İsm-i Azam veyahut İsm-i Azamın iki zıyasından bir ziyası veya altı nurundan bir nuru olan ism-i *HAYY*'ın bir cilvesi, şevval-i şerif'te, Eskişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa aklıma göründü. Vaktinde kaydedilmedi ve çabuk o kudsî kuşu avlayamadık. Tebaud ettikten sonra, hiç olmazsa bazı remizlerle o hakîkat-i ekberin ve nur-i azamın bazı şualarını muhtasaran göstereceğiz.

BİRİNCİ REMİZ

İsm-ı *Hayy* ve ısm-i *Muhyî*'nin bir cilve-i azamından olan "*Hayat nedir? Ve mahiyeti ve vazifesi nedir?*" sualine karşı, fihristevari cevap şudur ki:

Hayat,

- *şu kâinatın en ehemmiyetli gayesi,*
- *hem en büyük neticesi,*
- *hem en parlak nuru,*
- *hem en lâtif mâyesi,*
- *hem gayet süzülmüş bir hulâsası,*

1. şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine. Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl dirilttiyor. Bunu yapan elbette ölüleri de öylece diriltecektir. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi, 50.)

2. Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O Hayy'dır, ezelî ve ebedî hayat sahibidir. O Kayyum'dur, varlığı için hiçbir sebebe ihtiyacı olmadığı gibi, bütün eşya Onun yaratmasıyla ve tedbiriyle devam eder ve vücutta kalır, beka bulur. Onu ne uyukluma ve ne de uyku tutmaz, gafletin hiçbir çeşidi hiçbir zaman Ona arız olamaz. (Bakara Suresi, 255.)

ayet-i azîm: büyük ve azametli ayet.
cilve: görünme, tecelli.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
ehemmiyet: önem.
fihristevari: fihriste gibi, kısaca içindekiler tarzında.
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece, çok olduçça.
hakîkat-i ekber: en büyük hakikat, gerçek.
Hayy: hayatı veren ve gerçek hayat sahibi olan Allah.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ism-i Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, dirilten anlamında ismi.
ism-i Muhyî: dirilten, hayat veren anlamında Cenab-ı Hakkın ismi.
kadir: gücü yeten, kudretli.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kudsî: mukaddes, yüce, temiz.
lâtif: hoş, nazik.
Lem'a: parıltı.
mahiyet: bir şeyin iç yüzü, nitelik.
mâye: esas, öz.
muhtasaran: kısa olarak, özet olarak.
netice: sonuç.
nur: aydınlık, ışık, parıltı.
nur-i azam: büyük nur, aydınlık.
nükte: ince söz ve mana.
rahmet: merhamet etme, şefkat etme, acıma, koruma, ikram etme.
remiz: işaret.
sual: soru.
şevval-i şerif: şerefli şevval ayı.
şua: ışın.
tebaud: uzaklaşma.
vakit: zaman.
vazife: görev.
zıya: ışık, nur.

• *hem en mükemmel meyvesi,*

• *hem en yüksek kemali,*

• *hem en güzel cemali,*

• *hem en güzel ziyneti,*

• *hem sırr-ı vahdeti,*

• *hem rabıta-i ittihadı,*

• *hem kemalâtının menşeı,*

• *hem sanat ve mahiyetçe en hârika bir zîruhu,*

• *hem en küçük bir mahlûku bir kâinat hükmüne getiren mu'cizekâr bir hakikati,*

• *hem güya kâinatın küçük bir zîhayatta yerleşmesine vesile oluyor gibi, koca kâinatın bir nevı fihristesini o zîhayatta göstermekle beraber, o zîhayatı ekser mevcudat la münasebettar ve küçük bir kâinat hükmüne getiren en hârika bir mu'cize-i kudrettir.*

• *Hem en büyük bir küll kadar, hayat ile küçük bir cüz'ü büyülten ve bir ferdi dahi küllî gibi bir âlem hükmüne getiren ve rububiyet cihetinde kâinatı tecezzı ve iştiraki ve ınkısamı kabul etmez bır kull, bir küllî hükmünde gösteren fevkalâde hârika bir sanat-ı Ilâhiyedir.*

• *Hem kâinatın mahıyetleri içinde Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un vücub-i vücuduna ve vahdetine ve ehadıyetine şahadet eden bürhanlann en parlağı, en kat'îsi ve en mükemmeli,*

• *hem masnuat-ı Ilâhiye içinde en hafîsi ve en zahiri, en kıymettan ve en ucuzu, en nezihı ve en parlak ve en manıdar bir nakş-ı sanat-ı Rabbaniyedir.*

bürhan: delil, hüccet.
cemal: güzellik.
cihet: yön.
cüz: parça.
ehadıyet: Allah'ın her bır şeyde birliğinin tecelli etmesi.
ekser: pek çok.
fert: şahıs, tek olan.
fevkalâde: olağanüstü.
fihriste: özet, liste, içindekiler.
güya: sanki.
hafî: gizli.
hakıkat: gerçek, esas.
hârika: olağanüstü.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmune: yerine, değerine.
ınkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
iştirak: ortak olma, birlik.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kemal: olgunluk, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kemalât: fazîletler, olgunluklar, mükemmelliklerî.
kıymettar: değerli, kıymetli.
küll: bütün.
küllî: umumî, genel.
mahiyet: bır şeyın hakıkatı, iç yüzü, nitelik.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
manıdar: ince manalı.
masnuat-ı Ilâhiye: Allah tarafından sanatla yaratılanlar.
menşe: kaynak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
mu'cizekâr: mu'cize sahibi.
mükemmel: kamil, noksansız, tam.
münasebettar: münasebetli, alâkalı, ilgili.
nakş-ı sanat-ı Rabbaniye: Cenâb-ı Hakkın idare ve terbiyesindeki sanatlı nakış.
nevı: çeşit, tür.
nezih: temiz, pak.
rabıta-ı ittihat: birlik bağı.
rububiyet: Cenâb-ı Allah'ın her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye, idare, besleyıcılığı.
sanat-ı Ilâhiye: Allah'ın sanatı.
sırr-ı vahdet: Cenâb-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı.
şahadet: şahıtlık.
tecezzı: parçalara ayrılma, bölünme.
vahdet: birlik, bir ve tek olma.
vesile: vasıta, sebep.
vücub-ı vücut: varlığının zarurı ve vacıp olması.
zahir: açık.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilıği her an için olup gökleri ve yerlen her an için tutan her şeye ıktıdarı yeten zat, Allah.
zîhayat: hayat sahıbı.
zîruh: ruh sahıbı.
ziynet: süs.

• *Hem sair mevcudatı kendine hadım ettiren, nazenin, nazdar, nazik bir cilve-i rahmet-i Rahmaniyedir.*

• *Hem şuunat-ı İlâhiyenin gayet cami bir âyinesidir.*

• *Hem Rahman, Rezzak, Rahîm, Kerîm, Hakîm gibi çok Esma-i Husnanın cilvelerini cami ve rızık, hikmet, inayet, rahmet gibi çok hakikatleri kendine tâbi eden ve görmek ve işitmek ve hissetmek gibi umum duyguların menşei, madeni bir acube-i hilkat-ı Rabbaniyedir.*

• *Hem hayat, bu kâinatın tezgâh-ı azamında öyle bir istihale makinesidir ki, mütemadiyen, her tarafta tasfiye yapıyor, temizlendiriyor, terakki veriyor, nurlandırıyor. Ve zerrat kafilelerine güya hayatın yuvası olan her ceset, o zerrelere vazife görmek, nurlanmak, talimat yapmak için bir misafirhane, bir mektep, bir kışladır. Âdeta Zat-ı Hayy ve Muhyî, bu makine-i hayat vasıtasıyla, bu karanlıklı ve fânî ve süflî olan âlem-i dünyayı lâtifleştiriyor, ışıklandırıyor, bir nevi beka veriyor, bâkî bir âleme gitmeye hazırlattırıyor.*

• *Hem hayatın iki yüzü, yanı mülk, melekût vecihleri parlaktır, kirsizdir, noksansızdır, ulvîdir. Onun için, perdesiz, vasıtasız, doğrudan doğruya dest-i kudret-i Rabbaniyeden çıktığını aşikâre göstermek için, sair eşya gibi zahirî esbabı, hayattaki tasarrufat-ı kudrete perde edilmemiş bir mustesna mahlûktur.*

• *Hem hayatın hakikati, altı erkân-ı imaniyeye bakıp manen ve remzen ispat eder. Yani,*

• *hem Vacibu'l-Vücud'un vücub-i vücudunu ve hayat-ı sermediyesini,*

acube-i hilkat-ı Rabbaniye: Allah'ın kudret eli
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
esbap: sebepler
Esma-i Hüsna: güzel isimler
fanî: ölümlü geçici
güya: sanki
hadim: hizmet eden.
hakikat: gerçek
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan hikmet sahibi Allah
hayat-ı sermediye: sonsuz tükenmeyen hayat
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
İnayet: yardım, ihsan
istihale: hal değiştirme, dönüşüm
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah
kışla: askerlerin toplucа barındığı büyük yer yapı
latif: güzel, hoş
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık
makine-i hayat: hayatı dondurenlâhi makine sistem.
manen: mana itibarıyla, manaca
mektep: eğitim ve öğretim yeri
melekut: varlıkların görünmeyen iç yönü
menşei: kaynak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
misafirhane: geçici bekleme yeri
mülk: varlıkların görünen dış yönü, sahip olunan, varlık, saltanat.
mustesna: seçkin, mümtaz
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazdar: nâzlı
nazenin: ince, nazik.
nazik: ince davranışlı
nevi: çeşit, tür
nur: parıltı, ışık
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: Allah'ın kullarına merhamet etmesi onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
remzen: işaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belirterek.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
süflî: bayağı, adî
şuunat-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın işlediği fiillen
tâbi: uyan, bağlanan
talimat: talimle eğitimler
tasarrufat-ı kudret: Cenab-ı Allah'ın kudretinin işlediği icraatları
tasfiye: saf kılma, arıtma
terakki: yükselme, gelişme
tezgâh-ı azam: büyük tezgâh
ulvî: yüksek, yüce
umum: bütün.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah (c.c.)
vasıta: aracılık.
vecih: yön
vücub-i vücut: varlığı gerekli ve zarurî olan
zahiri: görünen
Zat-ı Hay ve Muhyi: hayat veren ve hayat sahibi olan Cenab-ı Hak.
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, atom

• *hem dâr-ı âhireti ve hayat-ı bâkiyesini,*

• *hem vücud-ı melâike,*

• *hem sair erkân-ı imaniyeye pek kuvvetli bakıp iktıza eden bir hakîkat-i nuraniyedir.*

• *Hem hayat, bütün kâinattan süzülmüş en safî bir hulâsası olduğu gibi, kâinattaki en mühim bir maksad-ı Ilâhî ve hilkat-ı âlemin en mühim neticesi olan şükür ve ibadet ve hamd ve muhabbeti netice veren bir sırr-ı azamdır*

İşte, hayatın bu mezkûr yirmi dokuz ehemmiyetli ve kıymettar hassalarını ve ulvî ve umumî vazîfelerini nazara al. Sonra bak, *Muhyî* isminin arkasında ism-ı *Hayy*'ın azametini gör. Ve hayatın bu azametli hassaları ve meyveleri noktasından, ism-ı *Hayy* nasıl bir İsm-i Azam olduğunu bil.

Hem anla ki, bu hayat madem kâinatın en büyük neticesi ve en azametli gayesi ve en kıymettar meyvesidir, elbette bu hayatın dahi kâinat kadar büyük bir gayesi, azametli bir neticesi bulunmak gerektir. Çünkü ağacın neticesi meyve olduğu gibi, meyvenin de çekirdeği vasıtasıyla neticesi, gelecek bir ağaçtır. Evet, bu hayatın gayesi ve neticesi hayat-ı ebediye olduğu gibi, bir meyvesi de, hayatı veren *Zat-ı Hayy ve Muhyî*'ye karşı şükür ve ibadet ve hamd ve muhabbettir ki, bu şükür ve muhabbet ve hamd ve ibadet ise, hayatın meyvesi olduğu gibi, kâinatın gayesidir.

azamet: büyükluk, yücelik.
dar-ı âhiret: âhiret yurdu.
ehemmiyet: önem.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar.
gaye: maksat, hedef.
hakikat-i nuraniye: parlak, nurlu hakikat.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hassa: özellik.
hayat-ı bakiye: ebedî sonsuz hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hilkat-i alem: âlemin yaratılışı.
hulasa: bir şeyin özü, esası.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
iktıza: gerektirme.
ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ism-i Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, dirilten anlamında ismi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kıymettar: değerli, kıymetli.
maksad-ı ilâhî: Cenab-ı Hakkın insanlardan ve mahlûkattan emredip istedikleri.
mezkur: zikredilen, anılan.
muhabbet: sevgi.
Muhyî: ölüleri dirilten, hayat veren Allah.
mühim: önemli.
nazar: dikkat, bakış.
netice: sonuç.
safî: saf olan, halis.
sair: diğer, öteki.
sırr-ı azam: büyük sır.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
ulvî: yüksek, yüce.
umumî: herkesle alâkalı, genel.
vasıta: aracılık.
vazife: görev.
vücud-ı melâike: meleklerin vücudu, varlığı.
Zat-ı Hay ve Muhyî: hayat veren ve hayat sahibi olan Cenab-ı Hak.

Ve bundan anla ki, bu hayatın gayesini "rahatça yaşamak ve gafletli lezzetlenmek ve heveskârâne nimetlenmektir" diyenler, gayet çirkin bir cehaletle, münkirâne, belki de kâfirâne, bu pek çok kıymettar olan hayat nimetini ve şuur hediyesini ve akıl ihsanını istihfaf ve tahkir edip dehşetli bir küfran-ı nimet ederler.

IKINCI REMIZ

İsm-i *Hayy*'ın bir cilve-i azamı ve isim-i *Muhyî*'nın bir tecelli-i eltafı olan bu hayatın Birinci Remizdeki fihristesi zikredilen bütün mertebelen ve vasıflan ve vazifeleri beyan etmek, o vasıflar adedince risaleler yazmak lâzım geldiğinden, Risale-i Nur'un eczalarında o vasıfların, o mertebelerin, o vazifelerin bir kısmı izah edildiğinden, kısmen tafsilâtı Risale-i Nur'a havale edip, burada birkaç tanesine muhtasaran işaret edeceğiz.

İşte, hayatın yirmi dokuz hassalarından yirmi üçüncü hassasında şöyle denilmiştir ki: Hayatın iki yüzü de şeffaf, kirsiz olduğundan, esbab-ı zahiriye ondaki tasarrufat-ı kudret-i Rabbaniyeye perde edilmemiştir.

Evet, bu hassanın sırrı şudur ki: Kâinatta gerçi her şeyde bir güzellik ve iyilik ve hayır vardır. Ve şer ve çirkinlik gayet cüz'îdir ve vahid-i kıyasîdirler ki, güzellik ve iyilik mertebelerini ve hakikatlerinin tekessurunü ve taaddüdünü göstermek cihetiyle, o şer ise hayır ve o kubuh dahi husun olur. Fakat zîşuurlann nazar-ı zahirîsinde görünen zahirî çirkinlik ve fenalık ve belâ ve musîbetten gelen küsmekler ve şekvalar *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a teveccüh etmemek için, hem aklın zahirî nazarında habıs,

bela: musibet, sıkıntı
beyan: anlatma, izah, açıklama
cehalet: bilmezlik, cahillik.
cihet: yön, taraf
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü
cüz'î: küçük
dehşetli: korkunç
ecza: cüzler, kısımlar
esbab-ı zahiriye: görünüşe ait sebepler
fihriste: özet, liste, içindekiler
gafiet: gafillik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
gayet: son derece, çok, oldukça
habıs: pis, kötü
hakikat: gerçek.
hassa: özellik, nitelik.
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme
hayır: iyilik, faydalı iş
heveskârane: günahlı işlere heveslı olarak
husûn: iyilikler, güzellikler
ihsan: lütuf, ikram
İsm-i Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, dirilten anlamında ismi
İsm-i Muhyî: diriltten, hayat veren anlamında Allah'ın ismi
istihfaf: küçümseme, hafife alma.
işaret: gösterme, bildirme
izah: anlatma, ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma
kafirane: kafirce.
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kısmen: kısmî olarak
kıymettar: değerli, kıymetli
kubuh: çirkinlikler
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme
lâzım: gerekli
mertebe: derece, basamak.
muhtasaran: özet olarak.
musibet: felâket, bela, acı, sıkıntı
münkirane: inkâr edercesine.
nazar: bakış
nazar-ı zahirî: zahiri nazar, bir şeyin sadece dış görünüşüne bakma
nimet: lütuf, ihsan
perde: örtü, engel
remiz: işaret.
şeffaf: saydam.
şekva: şikâyet, yakınma
şer: çirkinlik.
şuur: anlayış, idrak, bilinç.
taaddüd: birden çok olma, çoğalma
tafsilat: tafsiller, açıklamalar
tahkir: hor görme, küçük görme.
tasarrufat-ı kudret-ı Rabbaniye: her şeyi özelliği ve kabiliyetine uygun bir tarzda terbiye eden Allah'ın kudretiyle istediği her işi gerçekleştirmesi
tecelli-i eltaf: hoş ve lâtif tecelli, görüntü
tekessür: çoğalma.
teveccüh: yönelme
vahid-i kıyasî: ölçmeye esas olan şey, birim.
vasıf: özellik.
vazife: görev.
zahirî: görünürdeki, dış görünüşle alakalı.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilik her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zişuur: şuur sahibi, anlayışlı

pıs görünen şeylerde, kudsî, münezzeh olan kudretin bizzat ve perdesız onlarla mübaşereti kudretin izzetine münafi gelmemek için, zahirî esbaplar o kudretin tasarrufatına perde edilmişler. O esbap ise icat edemiyorlar, belki haksız olan şekvalara ve itirazlara hedef olmak ve izzet ve kudsıyet ve münezzehiyet-i kudreti muhafaza içindirler.

Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamının Mukaddemesinde beyan edildiği gibi, Hazret-i Azrail (AS) kabz-ı ervah vazifesi hususunda Cenab-ı Hakka münacat etmiş, demiş: "Senin kulların benden küsecekler." Cevaben ona denilmiş: "Senin vazifen ile vefat edenlerin ortasında hastalıklar ve musibetler perdesini bırakacağım. Vefat edenler sana değil, belki itiraz ve şekva oklarını o perdelere atacaklar."

Bu münacatın sırrına göre, ölümün ve vefatın ehl-i iman hakkında hakikî güzel yüzünü görmeyen ve ondaki rahmetin cilvesini bilmeyenlerin küsmeleri ve itirazları *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a gitmemek için Hazret-i Azrail'in (AS) vazifesi de bir perde olduğu gibi, sair esbaplar dahi zahirî perdedirler. Evet, *izzet, azamet ister ki, esbap perdedar-ı dest-i kudret ola akln nazarında. Fakat vahdet ve celâl ister ki, esbap ellerini çeksinler tesir-i hakikîden.*

Fakat hayatın hem zahirî, hem bâtınî, hem mülk, hem melekût vecihleri kırsız, noksansız, kusursuz olduğundan, şekvaları ve itirazları davet edecek maddeler onda bulunmadığı gibi, izzet ve kudsıyet-i kudrete münafi olacak pislik ve çirkinlik olmadığından, doğrudan doğruya,

azamet: büyüklük, yücelik.
batını: görünmeyen, gizli
beyan: anlatma, izah, açıklama
celal: sonsuz büyüklük, haşmet, yücelik sahibi olan Allah
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan sevap ve büyüklük sahibi yüce Allah
cilve: görüntü, tecelli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslam dinini kabul edenler
esbap: sebepler
hakıkı: gerçek
Hazret-i Azrail: dört büyük melekten bin olan ruhların alınmasından sorumlu ölüm meleği
icat etmek: yoktan var etmek, yaratmak
izzet: şeref, yücelik
kabz-ı ervah: ruhların alınması, Azrail Aleyhisselâm tarafından ruhun bedenden alınıp ruhlar âlemine götürülmesi
kudret: kuvvet, iktidar
kudsi: mukaddes, yüce
kudsiyet: mukaddeslik, yücelik.
kudsiyet-i kudret: kudret-i İlâhî'deki kudsiyet, yücelik.
kul: Allah'ın yarattığı mahluk
kusur: eksiklik, noksan
makam: durak.
melekût: varlıkların görünmeyen iç yüzü
muhafaza: koruma
mukaddime: ön söz
musibet: felaket, bela, acı, sıkıntı
mübaşeret: doğrudan temas
mülk: varlıkların görünen dış yüzü
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma
münafi: zıt
münezzeh: arınmış, pak, uzak, temizlenmiş
münezzehiyet-i kudret: Allah'ın kudretinin eksiği, noksanı ve kusuru olmaması
nazar: bakış
noksan: eksiklik.
perde: örtü
perdedar-ı dest-i kudret: kudret elinin perdecisi
perdesiz: örtüsüz
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
sair: diğer, başka
şekva: şikâyet
tasarrufat: tasarruflar, icraatlar, işleyişler
tesir-i hakıkî: perde gerisindeki hakiki tesir
vahdet: birlik
vazife: görev
vecih: yön, taraf
vefat: ölme
zahiri: görünürdeki, dış görünüşle alâkalı
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan her şeye iktidarı yeten zat, Allah

perdesiz olarak, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un "ihya edici, hayat verici, diriltici" ismînin elîne teslîm edîlmişlerdîr. Nur da öyledîr, vücut ve icat da öyledîr. Onun içîndîr ki, icat ve halk, doğrudan doğruya, perdesiz, *Zat-ı Zülcelâl*'ın kudretîne bakar. Hatta yağmur bîr nevî hayat ve rahmet olduğundan, vakt-ı nüzulü bîr muttarıt kanuna tâbî kılınmamış, tâ ki her vakt-i hacette eller dergâh-ı İlâhîyeye rahmet istemek îçîn açılsın. Eğer yağmur, güneşîn tulûu gîbî, bîr kanuna tâbî olsaydı, o nîmet-i hayatîye, her vakt-i hacette rica île istenîlmeyecekti.

ÜÇÜNCÜ REMİZ

Yîrmî dokuzuncu hassasında denîlmîştîr ki: *Kâînatın neticesi hayat olduğu gibi, hayatın neticesi olan şukur ve ibadet dahi, kâînatın sebeb-i hılkatî ve îlle-i gayesi ve maksut neticesıdır.*

Evet, bu kâînatın *Sânî-i Hayy-ı Kayyum*'u, bu kadar hadsiz envâ-ı nîmetîyle kendînî zîhayatlara bildîrip sevdîrdîğîne mukabîl, elbette zîhayatlardarı o nîmetlere karşı teşekkür, ve sevdîrmesîne mukabîl sevmelerînî; ve kıymettar sanatlarına mukabîl methusena etmelerînî, ve evamîr-ı Rabbanîsîne karşı îtaat ve ubudîyetle mukabele etmelerînî ister.

İşte bu sırr-ı rububîyete göre teşekkür ve ubudîyet, bütün envâ-ı hayatın ve dolayısıyla butun kâînatırı en ehemmîyetlî gayesî olduğundarıdır ki, Kur'ârı-ı Mu'cizülbeyan pek çok hararetle ve şıddetle ve halâvetle şükür ve îbadete sevk edîyor. Ve "İbadet Cenab-ı Hakka mahsus

Cenab-ı Hak. hakkın ta kendisi olan sevap ve buyukluk sahîbî yuce Allah.
dergah-ı İlahıye. Cenab-ı Hakkın huzuru
ehemmıyet. onem.
envâ-ı hayat: hayat çeşıtlerı
envâ-ı nîmet nîmet çeşıtlerı turlerı
evamır-ı Rabbanî Allah ın terbîye ve îdare eden kanunları.
gaye: maksat hedef
hadsiz sınırsız sonsuz
halâvet: tatlılık.
halk yaratma
hararet: ateşlîk
hassa ozellik, nitelik.
ibadet. Allah ın emrettiklerînî yerîne getîrme
ıcat yoktan var etme yaratma
ıhya: dırıltme, hayat verme
îlle-i gaye varılmak istenen gaye maksat
ıtaat boyun eğme uyma
kaınat. butun alemler, varlıklar evren
kanun kaıde yasa
kıymettar. değerlî kıymetlî
kudret kuvvet ıktıdar
Kur ân-ı Mu'cızulbeyan açıklamalarıyla ınsanları benzerlerînî yapmaktan âcız bırakan Kur ân-ı Kerîm.
mahsus bir şeye has olan
maksut. kastedîlen istenîlen
methusena ovme yuceltme
mukabele etme karşılık verme.
mukabıl karşılık.
muttarıt: duzgun muntazam
netice sonuç.
nevî çeşît, tur
nımet. lutuf ihsan ıkram
nımet-ı hayatıye: hayat veren hayatla ılgılı nîmet
nur: aydınlık parıltı
perde ortu
rahmet: faydalı yağmur îlâhî şefkat merhamet.
remiz: ışaret.
rıca yalvarma dîleme
Sânı-i Hayy-ı Kayyum her canlıya hayat veren ve onların varlıklarını devam ettîren her şeyî sanatla yaratan Allah
sebeb-i hılkat. yaratılış sebebî
sevk. yonlendırme gonderme
sırr-ı rububıyet: Allah ın butun varlık âlemînî kuşatan egemenlîğînîn yaratıcılıgın îdaresînîn ve terbîyesînîn sırrı
şukur nîmet ve ıyılıgın sahîbînî tanıma ve ona karşı mînnet duyma
tâbî uyan ıtaat eden
teslîm dogrulugunu kabul etme
teşekkur yapılan bır ıyılık karşısında mînnet duyma- memnunîyet ve şukur ifade etme
tulû dogma
ubudıyet. kullukk
vakt-ı hacet ihtıyaç vaktî
vakt-ı nuzul: yagma ınme vaktı
vücut var olma
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlıgı dırılıgı her an ıçın olup gokler ve yerler her an ıçın tutan her şeye her hususta ıktıdarı yeten zat Allah
Zat-ı Zülcelal celâl ve buyukluk sahıbı olan Cenab ı Hak.
zıhayat. hayat sahıbı

ve şükür Ona lâyık ve hamd Ona hastır" diye çok tekrarla beyan ediyor. Demek bu şükür ve ibadet doğrudan doğruya *Malik-i Hakiki*'sine gitmek lâzım olduğunu ifade için, hayatı bütün şuunatıyla perdesiz kabza-ı tasarrufunda tutmasına delâlet eden

(1) وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۞

(2) هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ۞

(3) فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۞

gibi ayetler, pek sarih bir surette vasıtaları nefyedip, doğrudan doğruya hayatı *Hayy-ı Kayyum*'un dest-i kudretine münhasıran veriyor.

Evet, minnettarlık ve teşekkürü davet eden ve muhabbet ve sena hissini tahrik eden, hayattan sonra rızık ve şifa ve yağmur gibi vesile-i şükran şeyler dahi doğrudan doğruya *Zat-ı Rezzak-ı şafi*'ye ait olduğunu, esbap ve vesait bir perde olduğunu,

(5) هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۞ (4) وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ۞

(6) وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِن بَعْدِ مَا قَنَطُوا

gibi ayetlerle, rızık, şifa ve yağmur münhasıran *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un kudretine hastır. Perdesiz, Ondan geldiğini ifade için, kaide-i nahviyece alâmet-i hasr ve tahsis olan (7) وَهُوَ الَّذِي ۞ هُوَ الرَّزَّاقُ ifade etmiştir. İlâçlara hasiyetleri veren ve tesir halk eden, ancak o *şafi-i Hakiki*'dir

alâmet-i hasr: özellik, hususîlik ifade eden belirtiler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beyan: anlatma, izah, açıklama
delalet: delil olma, gösterme
dest-i kudret: kudret eli
esbap: sebepler
halk: yaratma.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
has: özel
hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik.
Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, Allah
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ifade: anlatma, söyleyiş
kabza-ı tasarruf: tasarrufu yönetimi altında olma
kaide-i nahviye: Arabca gramer kaidesi
kudret: kuvvet, iktidar
lâyık: yakışır, uygun
lâzım: gerekli
mahsus: özel kılınmış, has kılınmış
Malik-i Hakiki: her şeyin hakiki sahibi ve malıkı olan Allah
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan
muhabbet: sevgi
münhasıran: özel olarak.
nefyetme: reddetme, kovma, uzaklaştırma
perde: örtü, engel
rızık: yiyecek, içecek, maddî ve manevî nimetler
sarih: açık.
sena: övme
suret: biçim, tarz.
şafi-i Hakiki: gerçek şifayı veren Allah
şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma
şuunat: işler, olaylar, özellikler, bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahrik: harekete geçirme
tahsis: bir için yada bir iş için ayırma, özel tutma.
tesir: etki

1. Hayatı veren de, ölümü veren de Odur. Geceyle gündüzü değiştirmek de Ona mahsustur. (Mü'minun Suresi, 80.)
2. Dirilten de Odur, öldüren de. O bir şeyin olmasını dilediği zaman Onun işi sadece "Ol" demekten ibaret; o da oluverir. (Mü'min Suresi, 68.)
3. Ölümünden sonra yeryüzünü onunla [yağmurla] diriltir. (Rûm Suresi, 24.)
4. Rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zâriyât Suresi, 58.)
5. Hastalandığımda bana şifa veren Odur. (Şu'ara Suresi, 80.)
6. İnsanlar ümitsizliğe düştüklerinde yağmuru indiren Odur. (Şûra Suresi, 28.)
7. Rızık veren odur ki... • Ve Odur ki...

teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet duyma
vasıta: aracı
vesait: vasıtalar
vesile-i şükran: şükür vesileci
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
Zat-ı Rezzak-ı şafi: şifalı rızıklar veren Cenab-ı Hak

DÖRDÜNCÜ REMIZ

Hayatın yirmi sekizinci hassasında beyan edilmiştir ki: *Hayat, imanın altı erkânına bakıp ispat ediyor, onların tahakkukuna işaretler ediyor.*

Evet, madem bu kâinatın en mühim neticesi ve meyvesi ve hikmet-i hilkati hayattır, elbette o hakîkat-i âliye, bu fânî, kısacık, noksan, elemli hayat-ı dünyeviyeye münhasır değildir. Belki, hayatın yirmi dokuz hassasıyla mahıyetinin azameti anlaşılan şecere-i hayatın gayesi, neticesi ve o şecerenin azametine lâyık meyvesi, hayat-ı ebediyedir ve hayat-ı uhreviyedır, taşıyla ve ağacıyla, toprağıyla hayattar olan dâr-ı saadetteki hayattır. Yoksa, bu hadsiz cihazat-ı mühimme ile teçhiz edilen hayat şeceresı, zîşuur hakkında, hususan insan hakkında meyvesız, faydasız, hıkmetsiz, hakıkatsiz olmak lâzım gelecek. Ve sermayece ve cıhazatça serçe kuşundan meselâ yırmi derece ziyade ve bu kâınatın ve zîhayatın en mühım, yüksek ve ehemmiyetli mahlûku olan ınsan, serçe kuşundan, saadet-i hayat cihetinde yirmı derece aşağı düşüp en bedbaht, en zelîl bir bîçare olacak. Hem en kıymettar bir nimet olan akıl dahi, geçmiş zamanın hüzünlenni ve gelecek zamanın korkularını düşünmekle kalb-i insanı mütemadıyen incıtıp bır lezzete dokuz elemlerı karıştırdığından, en musîbetli bir belâ olur. Bu ise yüz derece batıldır. Demek bu hayat-ı dünyevıye, ahırete iman rüknünü kat'î ıspat ediyor ve her baharda haşrin üç yuz binden ziyade numunelerini gözümüze gösteriyor.

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
azamet: buyukluk, yucelik.
batıl: boş ve manasız olan
bedbaht: tâlî sız zavallı
bela: musıbet, gam, acı sıkıntı.
beyan: anlatma, ızah, açık lama
bîçare: çaresız zavallı.
cıhazat: cihazlar, kendilerine ihtıyaç duyulan maddî manevî aletler
cıhazat-ı mühimme: mühım onemlı cihazlar
cihet: yon
dâr-ı saadet: mutluluk yen cennet
ehemmiyetli: onemlı
elem: uzuntu, kaygı, maddî manevî ıztırap
erkan: rukunler, esaslar
fânı: olumlu, geçıcı
gaye: maksat, hedef
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: esas
hakıkat-i âliye: yuce, ulvi hakıkat, gerçek.
hassa: ozellik, nıtelik
haşır: Allah ın olulen dırılıp mahşere çıkarması
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
hayat-ı uhreviye: ahırete aıt olan hayat.
hayattar: hayatlı.
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yennde yaratılması
hikmet-i hilkat: yaratılıs hıkmetı
hususan: ozellikle
hüzün: keder, tasa
ıman: inanma, ıtıkat
ıspat: dogruyu delillerle gosterme
kaınat: butun alemler, varlıklar evren
kalb-i insan: insan kalbı
kat'î: kesın
kıymettar: değerlı, kıymetlı.
lâyık: yakışır, uygun.
mahıyet: bir şeyin hakıkatı, ıç yuzu, nıtelik
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
meselâ: omeğın
musıbet: felaket, belâ
muhım: onemlı
münhasır: hasredılmış, sınırlı
mütemadıyen: surekli olarak, devamlı
netice: sonuç.
nımet: lutuf, ıhsan.
noksan: eksik, kusurlu
numune: omek.
remiz: ışaret.
rükun: esas
saadet-i hayat: hayatın mutluluğu
sermaye: ana para
şecere: agaç.
şecere-i hayat: hayat ağacı
tahakkuk: gerçekleşme, olma.
teçhiz: donatma, cihazlandırma
zelîl: hakır, adî, bayağı
zıhayat: hayat sahıbı.
zîşuur: şuur sahıbı.
ziyade: fazla

Acaba senin cismînde, senin bahçende ve senin vatanında senin hayatına lâzım ve münasip bütün levazımatı ve cihazatı hikmet ve inayet ve rahmetle ihzar eden ve vaktinde yetiştiren, hatta senin midenin beka ve yaşamak arzusuyla ettiği hususî ve cüz'î olan nzık duasını bilen ve işiten ve hadsız leziz taamlarla o duanın kabulünü gösteren ve mideyı memnun eden bır *Mutasarrıf-ı Kadîr*, hiç mümkün müdür ki, seni bilmesin ve görmesin? Ve nev-i insanın en buyuk gayesi olan hayat-ı ebediyeye lâzım esbabı ihzar etmesin? Ve nev-ı insanın en büyük, en ehemmiyetli, en lâyık ve umumî olan beka duasını, hayat-ı uhreviyenin inşasıyla ve cennetin icadıyla kabul etmesin? Ve kâinatın en muhim mahlûku, belki zeminin sultanı ve neticesi olan nev-i insanın arşı ve ferşi çınlatan umumî ve gayet kuvvetli duasını işitmeyıp, kuçuk bır mide kadar ehemmiyet vermesin, memnun etmesin, kemal-i hikmetini ve nihayet rahmetini inkâr ettirsin? Hâşâ, yuz bin defa hâşâ!

Hem hıç kabil midir ki, hayatın en cuz'îsinin pek gizli sesini işitsin, derdini dinlesin ve derman versin ve nazını çeksin ve kemal-ı itina ve ihtimam ile beslesin ve ona dikkatle hizmet ettirsin ve büyük mahlûkatını ona hizmetkâr yapsın; ve sonra en büyük ve kıymettar ve bâkî ve nazdar bir hayatın gök sedası gıbı yüksek sesini işitmesin? Ve onun çok ehemmiyetli beka duasını ve nazını ve nıyazını nazara almasın? Âdeta bir neferin kemal-i itina ile teçhizat ve ıdaresını yapsın ve mutî ve muhteşem orduya hıç bakmasın? Ve zerreyi görsün, güneşi görmesin?

adeta: sanki
arş: gogun en yuksek katı
arzu: aşın istek, heves
baki: ebedî dairni kalıcı olan
beka: ebedîlik sonsuzluk.
cihazat: cihazlar kendilerine ihtıyaç duyulan maddî manevî aletler
cısım: maddî, beden, vucut.
cuz'î: kuçuk
derman: çare ilâç
dıkkat: incelik deger ve onem verme
dua: nıyaz yalvarma, ısterne
ehemmiyet: onem
ehemmiyetli: onemlı
esbap: sebepler
ferş: yeryuzu yer.
gaye: maksat hedef.
gayet: son derece çok oldukça
hadsız: sınırsız, sonsuz
hâşâ: asla katıyen
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
hayat-ı uhreviye: ahırete aıt olan hayat
hikmet: fayda, gaye- her şeyin belırlı gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yerinde yaratılması
hızmetkar: hizmetcı.
hususî: ozel.
icat: vucuda getirme yoktan var etme
idare: yonetme çekip çevirme
ihzar: hazırlama
inayet: ihsan lutuf yardım
inkâr: reddetme kabul ve tasdık etmeme
inşa: vucuda getirme yaratma
kabil: olabılır mumkun
kainat: butun alemler, varlıklar evren
kemal-i hikmet: mukemmel hikmet ve gaye
Kemal-i ihtımam: son derece dikkat ve ozen gosterme
kemal-i itina: son derece dıkkat ve itina
kıymettar: degerlı kıymetlı
layık: uygun yakışır
lazım: gerekli luzumlu
levazımat: luzumlu maddeler
leziz: lezzetlı
mahluk: Allah tarafından yaratılmış yaratık
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
memnun: hoşnut
muhteşem: ıhtışamlı gor kemlı
Mutasarrıf-ı Kadir: her şeyı sevk ve ıdare eden tukenmez guç ve kudret sahıbı olan Allah
mutî: ıtaat eden boyun egen
muhım: onemlı
munasip: uygun.
naz: cılve ışve
nazar: dıkkat bakış
nazdar: nazlı
nefer: rutbesiz asker er
netice: sonuc
nev-ı insan: insan turu
nihayet: son derece
nıyaz: yalvarma, dua
rahmet: esırgeme bagışlama maddı ve manevî nımetler verme
nzık: yıyecek, içecek şey
seda: ses
sultan: hükumdar padişah
taam: yemek
teçhizat: cıhazlandırmalar donatımlar
umumî: genel butune aıt.
vaklt: zaman
zemin: yeryuzu yer
zerre: pek ufak parça atom

Sivrisineğin sesini işitsin, gök gürültüsünü ışıtmesin? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ!

Hem hiçbir cihetle akıl kabul eder mi ki, hadsiz rahmetli, muhabbetli ve nihayet derecede şefkatli ve kendi sanatını çok sever ve kendini çok sevdirir ve kendini sevenlen zıyade sever bir *Zat-ı Kadîr-i Hakîm*, en zıyade kendini seven ve sevimli ve sevilen ve Sânîini fıtraten perestiş eden hayatı ve hayatın zatı ve cevheri olan ruhu, mevt-i ebedî ile idam edip, Kendinden o sevgili muhibbini ve habibini ebedî bir surette küstürsün, danıtsın, dehşetli rencide ederek sırr-ı rahmetini ve nur-i muhabbetini inkâr etsin ve ettirsin? Yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Bu kâinatı cilvesiyle süslendiren bir cemal-i mutlak ve umum mahlûkatı sevindiren bir rahmet-i mutlaka, böyle hadsiz bir çirkinlikten ve kubh-i mutlaktan ve böyle bir zulm-i mutlaktan, bir merhametsizlikten, elbette nihayetsiz derece münezzehtir ve mukaddestir.

Netice: Madem dünyada hayat var; elbette insanlardan hayatın sırrını anlayanlar ve hayatını sulistimal etmeyenler, dâr-ı bekada ve cennet-i bâkiyede hayat-ı bâkıyeye mazhar olacaklardır. Amenna.

Ve hem nasıl ki yeryüzünde bulunan parlak şeylerin güneşin akisleriyle parlamalan ve denizlerin yüzlerinde kabarcıklan zıyanın lem'alanyla parlayıp sönmeleri, arkalarından gelen kabarcıklar yine hayalî güneşçiklere âyinelik etmelen bilbedahe gösteriyor ki, o lem'alar, yüksek bir tek güneşin cilve-i in'ikâsıdırlar ve güneşin

mukaddes: kutsal, yüce
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
netice: sonuç
nihayet: son derece
nihayetsiz: sonsuz
nur-i muhabbet: muhabbet, sevgi nuru, sevgi ışığı
perestiş: aşırı derecede sevme
rahmet: esirgeme, bağışlama, maddi ve manevi nimetler verme.
rahmet-i mutlaka: Allah'ın mutlak rahmeti
rencide: incinmiş, kırılmış.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sırr-ı rahmet: rahmet sırrı
sulistimal: bir şeyi kötüye kullanma
suret: biçim, tarz
şefkat: karşılıksız ve merhametle sevme, koruma
umum: bütün.
vücut: varlık.
zat: öz, aşıl, esas
Zat-ı Kadîr-i Hakîm: her şeyi hikmetli yaratan ve her şeye gücü yeten Allah
zıya: ışık, parlaklık.
zıyade: fazlasıyla
zulm-i mutlak: tam zulüm, sonsuz ve sınırsız zulüm, işkence

akis: yansıma
amenna: inandık
aynıetlik: aynalık, görünmeyen
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak
cemal-i mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
cennet-i bâkiye: bâkî sonsuz cennet
cevher: esas, öz
cihet: yön, taraf, görüş açısı
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i in'ikâs: yansıyan görüntü
dar-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya
dehşetli: korkunç
ebedî: daimî, sonsuz
fıtraten: yaratılış itibarıyla
habip: sevgili
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâşâ: asla, kat'iyen
hayalî: hayale ait.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen, sonsuz hayat
idam: yok olma
inkâr: reddetme, kabul etmeme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
kellâ: hiç bir zaman, asla
kubh-i mutlak: mutlak çirkinlik
lem'a: parıltı
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mazhar olmak: nail olmak, serefleanmek, kavuşmak.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
mevt-i ebedî: sonsuz ölüm
muhabbet: sevgi
muhip: seven, muhabbet eden

vücudunu muhtelif dillerle yâd ediyorlar ve ışık parmaklarıyla ona işaret ediyorlar. Aynen öyle de, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un *Muhyî* isminin cilve-i azamı ile bernin yüzünde ve bahrin içinde zîhayatların kudret-i İlâhiye ile parlayıp, arkalarından gelenlere yer vermek için "*Yâ Hayy!*" deyip perde-i gaypta gizlenmelen, bir hayat-ı sermediye sahibi olan *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hayatına ve vücub-i vücuduna şahadetler, işaretler ettiklen gibi, umum mevcudatın tanziminde eseri görunen ilm-i İlâhîye şahadet eden bütün deliller ve kâinata tasarruf eden kudreti ispat eden bütün burhanlar ve tanzim ve idare-i kâinatta hukümferma olan irade ve meşieti ispat eden bütün hüccetler ve kelâm-ı Rabbanî ve vahy-ı İlâhînin medan olan risaletlen ispat eden bütün alâmetler, mu'cizeler ve hakeza yedi sıfât-ı İlâhiyeye şahadet eden bütün delâil, bilittifak *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hayatına delâlet, şahadet, işaret ediyorlar. Çünkü, nasıl bir şeyde görmek varsa, hayatı da var; işitmek varsa, hayatın alâmetidir; söylemek varsa, hayatın vücuduna işaret eder; ihtiyâr, irade varsa, hayatı gösterir. Aynen öyle de, bu kâinatta âsânıyla vücutlan muhakkak ve bedihî olan kudret-i mutlaka ve irade-i şamile ve ilm-i muhît gibi sıfatlar, bütün delâilleriyle, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hayatına ve vücub-ı vücuduna şahadet ederler ve bütün kâinatı bir gölgesiyle ışıklandıran ve bir cılvesiyle bütün dâr-ı ahıretı zerratıyla beraber hayatlandıran hayat-ı sermediyesine şahadet ederler.

Hem hayat, *melâikeye iman* rüknüne dahi bakar, remzen ispat eder. Çünkü, madem kâinatta en mühim netice

alâmet: belirti, işaret.
asar: eserler
bahr: deniz
bedîhî: açık olan, aşıkar
ber: kara
bilittifak: ittifakla, beraberce
bürhan: delil, tanık, ispat, hüccet.
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli
dar-ı ahiret: ahiret yurdu
delail: deliller, kanıtlar
delâlet: delil olma, gösterme
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan
eser: iz, alamet.
hakeza: böylece, bunun gibi
hayat-ı sermediye: sonsuz tükenmeyen hayat
hüccet: delil, bürhan, şahit.
hükümferma: hükum süren, hükmeden
idare-i kâinat: kâinatın idaresi, yönetimi.
ihtiyar: irade, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ilm-i İlâhî: Allah'ın ilmi
ilm-i muhît: her tarafı kuşatıcı ilim
iman: inanma, itikat.
irade: dileme, isteme.
irade-i şamile: Cenab-ı Hakkın bütün kainat ve mahlûkatı kuşatan kudreti
ispat: doğruyu delillerle gösterme
işaret: çeşitli ifade şekilleriyle gösterme
kâinat: bütün alemler, varlıklar evren
kelam-ı Rabbani: Allah'ın kelâmı
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret
medar: sebep, vesile, dayanak noktası
melâike: melekler
meşiet: irade, arzu
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhakkak: kesinlik kazanmış
muhtelif: çeşitli, farklı
Muhyî: dirilten, canlandıran, hayat veren Allah
mühim: önemli
netice: sonuç.
perde-i gayp: insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp alemdeki manevi perde
remzen: işaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belirterek
risalet: resulluk, peygamberlik.
rükün: esas şart, bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri.
sıfat: nitelikler, vasıflar
sıfât-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları
şahadet: şahitlik.
tanzim: düzenleme
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği şekilde kullanma
umum: bütün
vahy-ı İlâhî: bir emrin, bir hakikatin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi
vücub-ı vücut: varlığının zorunlu ve vacip olması
vücut: varlık, var olma
yâ Hayy: ey "ezelden beri hayat sahibi" olan Allah!
yâd: anma
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilişi her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan her şeye, her hususta İktidarı yeten zat, Allah.
zerrat: zerreler, atomlar
zîhayat: hayat sahibi

hayattır ve en ziyade intişar eden ve kıymettarlığı için nüshalan teksir edilen ve zemin misafirhanesini gelip geçen kafilelerle şenlendiren zîhayatlardır. Ve madem küre-i arz bu kadar zîhayatın envaıyla dolmuş ve mütemadiyen zîhayat envalarını tecdit ve teksir etmek hikmetiyle, her vakit dolar boşanır ve en hasis ve çürümüş maddelerinde dahı kesretle zîhayatlar halk edilerek bir mahşer-i huveynat oluyor. Ve madem hayatın süzülmüş en safî hulâsası olan şuur ve akıl ve en lâtif ve sabit cevheri olan ruh, bu küre-i arzda gayet kesretli bir surette halk olunuyorlar, âdeta küre-i arz, hayat ve akıl ve şuur ve ervah ile ihya olup öyle şenlendirilmiş. Elbette küre-i arzdan daha lâtif, daha nuranî, daha buyuk, daha ehemmiyetli olan ecram-ı semaviye, ölü, camit, hayatsız, şuursuz kalması imkân haricindedir. Demek gokleri, guneşleri, yıldızları şenlendirecek ve hayattar vaziyetini verecek ve netice-i hılkat-ı semavatı gosterecek ve hitabat-ı Subhaniyeye mazhar olacak olan zîşuur, zîhayat ve semavata münasıp sekeneler, her hâlde sırr-ı hayatla bulunuyorlar ki, onlar da melâikelerdir.

Hem hayatın sırr-ı mahıyeti, *peygamberlere ıman* ruknüne bakıp remzen ispat eder. Evet, madem kâınat, hayat ıçın yaratılmış ve hayat dahı *Hayy-ı Kayyum-ı Ezeli*'nin bir cilve-i azamıdır, bir nakş-ı ekmelidir, bir sanat-ı ecmelidir. Madem hayat-ı sermedıye, resullerin gönderilmesiyle ve kitapların indirilmesiyle kendini gösterir (Evet, eğer kıtaplar ve peygamberler olmazsa, o hayat-ı ezeliye bilinmez. Nasıl ki bir adamın söylemesiyle diri ve

grup: topluluk.
kaınat: butun alemler, varlıklar evren.
kesret: cokluk.
kıymettar: değerli, kıymetli.
küre-i arz: dunya, yer küre.
lâtif: hoş, guzel, tatlı.
mahşer-i huveynat: mikroskobık canlılar topluluğu.
mazhar olmak: nail olmak, şeref lenmek, ermek, elde etmek.
melaike: melekler.
misafirhane: geçıcı bekleme yerı.
münasıp: uygun.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nakş-ı ekmel: mukemmel nakış, sus.
netice-i hılkat-ı semavat: gokler yaratmanın neticesi.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak.
nüsha: yazılmış şey, kopya.
peygamber: Allah ın elçısı.
remzen: ışaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belırterek.
resul: Allah ın elçısı, peygamber.
rükün: esas, şart.
safî: saf olan, katışıksız, temiz.
sanat-ı ecmel: en guzel sanat.
sekene: bır yerde sakın olanlar, ıkamet edenler, oturanlar.
semavat: semalar, gokler.
sırr-ı hayat: hayatın sırrı, anlamı.
sırr-ı mahıyet: bır şeyın mahıyetının ıç yuzunun sırrı.
suret: bıçım, tarz.
şuur: anlayış, ıdrak.
tecdit: yenileme.
teksir: cogaltma.
vazıyet: durum, hal.
zemin: yeryüzü.
zıhayat: hayat sahıbı.
zişuur: şuur sahıbı, anlayışlı.
ziyade: fazla.

âdeta: sankı.
camit: cansız.
cevher: oz.
cilve-i azam: en buyuk goruntu, tecelli.
ecram-ı semaviye: gok cısımlerı.
ehemmiyetli: onemlı, değerlı.
envaı: çeşıtler, turler.
ervah: ruhlar.
gayet: son derece, çok, oldukça.
halk etmek: yaratmak.
halk olma: yaratılma.
hariç: dış.
hasis: bayağı, değersiz.
hayat-ı ezeliye: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan ezelî hayat sahıbı olan Allah.
hayat-ı sermediye: sonsuz tukenmeyen hayat.
hayattar: hayatlı, canlı.
Hayy-ı Kayyum-ı Ezeli: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan bir hayata sahıp olan ve her canlıya hayat veren, onların varlıklarını devam ettıren Allah.
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belırlı gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yennde yaratılması.
hitabat-ı Subhaniye: Allah ın kusursuz ve noksansız konuşması.
hulasa: oz.
ihya olma: dırıltme, hayat verme.
ıman: inanç, ıtıkat, inanma.
ımkan: olabılırlık.
intişar: yayılma.
ispat: doğruyu delıllerle gösterme.
kafile: bırbırının ardı sıra gonderılen şeylerın her parçası,

hayattar olduğu anlaşılır; öyle de, bu kâinatın perdesi altında olan âlem-i gaybın arkasında söyleyen, konuşan, emir ve nehyedip hitap eden bir Zatın kelimatını, hitabatını gösterecek, peygamberler ve ellerinde nazil olan kitaplardır.) Elbette kâinattaki hayat, kat'î bir surette *Hayy-ı Ezeli*'nin vücub-ı vücuduna kat'î şahadet ettiği gibi; o hayat-ı ezeliyenin şuaatı, celevatı, münasebatı olan "irsal-i rusul" ve "inzal-i kütüp" rükünlerine bakar, remzen ispat eder. Ve bilhassa risalet-i Muhammediye (ASM) ve vahy-i Kur'ânî hayatın ruhu ve aklı hükmünde olduğundan, bu hayatın vücudu gibi hakkaniyetleri kat'îdir denilebilir.

Evet, nasıl ki hayat bu kâinattan süzülmüş bir hulâsadır. Ve şuur ve his dahi hayattan süzülmüş, hayatın bir hulâsasıdır. Akıl dahi şuurdan ve hisden süzülmüş, şuurun bir hulâsasıdır. Ve ruh dahi, hayatın halis ve safî bir cevheri ve sabit ve müstakil zatıdır. Öyle de, maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (ASM) dahi, hayat ve ruh-ı kâinattan süzülmüş hulâsatü'l-hulâsadır ve risalet-i Muhammediye dahi (ASM), kâinatın his ve şuur ve aklından süzülmüş en safî hulâsasıdır. Belki maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (ASM), âsârının şahadetiyle, hayat-ı kâinatın hayatıdır. Ve risalet-i Muhammediye (ASM), şuur-i kâinatın şuurudur ve nurudur. Ve vahy-i Kur'ân dahi, hayattar hakaikının şahadetiyle, hayat-ı kâinatın ruhudur ve şuur-i kâinatın aklıdır.

Evet, evet, evet! *Eğer kâinattan risalet-i Muhammediyenin (ASM) nuru çıksa, gitse, kâinat vefat edecek*

alem-i gayb: görülmeyen fakat varlığı kesin olan, aslı Allah tarafından bilinen başka bir alem.
asar: eserler.
bilhassa: özellikle.
celevat: cilveler, güzel görünüşler.
cevher: esas, öz.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
halis: saf.
hayat-ı Ezeliye: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan ezelî hayat sahibi olan Allah.
hayat-ı kâinat: kâinatın hayatı.
hayat-ı Muhammediye: kâinatın hayatı olan Hz. Muhammed'in hayatı.
hayattar: hayatlı, canlı, yaşayan.
Hayy-ı Ezelî: ezelî hayat sahibi olan Allah.
hitabat: hitaplar, seslenişler.
hitap: birine söz söyleme.
hulâsa: öz, özet.
hulâsatü'l-hulâsa: özünün özü.
hükmünde: değerinde, yerinde.
inzal-i kütüp: kitapların indirilmesi.
irsal-i rusûl: peygamberlerin elçi olarak gönderilmesi.
ispat: doğruyu delillerle göstermek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kelimat: kelimeler, sözler.
maddî: cismânî.
manevî: manaya ait olan.
münasebat: münasebetler, ilgiler.
müstakil: bağımsız, ayrıca, başlı başına.
nazil: nüzul eden, men.
nehiy: yasaklama.
nur: parlak ışık.
peygamber: Allah'ın elçisi.
remzen: işaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belirterek.
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruh-i kâinat: kâinatın ruhu.
rükün: esas, şart.
safî: saf olan, karışıksız.
suret: biçim, tarz.
şahadet: şahitlik.
şuaat: şualar, ışınlar.
şuur: idrak, bilinç.
şuur-ı kâinat: kâinatın şuuru, evrenin bilinci.
vahy-i Kur'an: Kur'an'ın vahiy yoluyla indirilmesi.
vefat: ölme.
vücub-i vücut: varlığının zorunlu ve vacip olması.
vücut: var olma, varlık, maddî beden.
zat: öz, cevher.

Eğer Kur'ân gitse, kâinat divane olacak ve küre-i arz kafasını, aklını kaybedecek, belki şuursuz kalmış olan başını bir seyyareye çarpacak, bir kıyameti koparacak.

Hem hayat, *iman-ı bilkader* rüknüne bakıp, remzen ispat eder. Çünkü madem hayat âlem-i şahadetin ziyasıdır ve istilâ ediyor; ve vücudun neticesi ve gayesidir; ve *Hâlık-ı Kâinat*'ın en cami âyinesidir; ve faaliyet-i Rabbaniyenin en mükemmel enmuzeci ve fihristesidir, temsilde hata olmasın, bir nevi programı hükmündedir. Elbette âlem-i gayp, yani mazi, müstakbel, yani geçmiş ve gelecek mahlûkatın hayat-ı maneviyeleri hükmünde olan intizam ve nizam ve malûmiyet ve meşhudiyet ve taayyün ve evamir-i tekviniyeyi imtisale muheyya bir vaziyette bulunmalarını sırr-ı hayat iktiza ediyor.

Nasıl ki bir ağacın çekirdek-i aslîsi ve kökü ve müntehasında ve meyvelerindeki çekirdekleri dahi, aynen ağaç gibi, bir nevi hayata mazhardırlar, belki ağacın kavanin-i hayatiyesinden daha ince kavanin-i hayatı taşıyorlar, hem nasıl ki bu hazır bahardan evvel geçmiş güzün bıraktığı tohumlar ve kökler, bu bahar gittikten sonra gelecek baharlara bırakacağı çekirdekler, kökler, bu bahar gibi cilve-i hayatı taşıyorlar ve kavanin-i hayatiyeye tâbidirler. Aynen öyle de, şecere-i kâinatın bütün dal ve budaklarıyla her birinin bir mazisi ve müstakbeli var; geçmiş ve gelecek tavırlarından ve vaziyetlerinden müteşekkil bir silsilesi bulunur. Her nev'i ve her cüz'ünün ilm-i İlâhîyede muhtelif tavırlarla müteaddit vücutları bir silsile-i vücud-i ilmî teşkil eder. Ve vücud-i harîcî gibi, o

âlem-i gayp: görülmeyen fakat varlığı kesin olan aslı Allah tarafından bilinen başka bir alem
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz alem, kainat.
âyine: ayna
camı: içine alan, kapsayıcı
cilve-i hayat: hayat cilvelen güzellikleri
cüz': parça
çekirdek-i asli: kainatın özü aslı çekirdeği
divane: deli
enmuzeç: model, örnek.
evamir-i tekviniye: Allah'ın tabiatta geçerli olan emir ve kanunları
faaliyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın faaliyeti
fihriste: özet.
gaye: maksat, hedef
Hâlık-ı Kainat: kainatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
hayat-ı maneviye: manevi hayat.
hükmünde: değerinde, yerinde
iktıza: gerektirme
ilm-i İlâhiye: Allah'a ait ilim
iman-ı bilkader: kadere iman
imtisal: emre tamamen uyma, boyun eğme
intizam: düzgünlük, nizam.
istilâ: kaplama
kavanin-i hayat: hayat kanunları, prensipleri
kıyamet: dünyanın sonu, ecel
küre-i arz: dünya, yer küre
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
malûmiyet: bilinen, belirlilik
mazhar: nail olma, kavuşma, erme, bir şeyin çıktığı yer
mazi: geçmiş zaman
meşhudiyet: gözle görüş, şahıtlık.
muhtelif: çeşitli
muheyya: hazır
mükemmel: kamil, noksansız, tam
müntehâ: son
müstakbel: gelecek.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
müteşekkil: teşekkül ermiş, kurulmuş, şekillenmiş
netice: sonuç.
nevi: çeşit
nizam: düzen
remzen: işaret ederek, gizli bir manayı şifreyle belirterek.
rükün: esas, şart.
seyyare: gezegen, yıldız.
sırr-ı hayat: hayatın sırrı, hayata ait gizli manalar.
silsile: zincir
silsile-i vücud-i ilmî: ilim olarak var olma dizisi, ilimde varlık serisi.
şecere-i kainat: kainat ağacı
şuur: idrak, bilinç
taayyün: belli olma, belirlenme.
tabi: uyan, itaat eden
temsil: benzetme
teşkil: şekillendirme, meydana getirme
vaziyet: durum, hal
vücud-i harici: maddi varlık, görünen bir bedenle var olma
vücut: varlık.
ziya: ışık, aydınlık

vücud-i ilmî dahi, hayat-ı umumiyenin manevî bir cilvesine mazhardır ki, mukadderat-ı hayatiye, o manıdar ve canlı elvah-ı kaderiyeden alınır.

Evet, âlem-i gaybın bir nev'i olan âlem-i ervah, ayn-ı hayat ve madde-i hayat ve hayatın cevherleri ve zatlan olan ervah ile dolu olması, elbette mazi ve müstakbel denilen âlem-i gaybın bir diğer nev'i de ve ikinci kısmı dahi, cilve-i hayata mazhariyetini ister ve istilzam eder. Hem her bir şeyin vücud-i ilmîsindeki intizam-ı ekmeli ve manıdar vaziyetleri ve canlı meyveleri, tavırlan, bir nevi hayat-ı maneviyeye mazhariyetini gosterir. Evet, hayat-ı ezeliye guneşinin ziyası olan bu cilve-i hayat, elbette yalnız bu âlem-i şahadete ve bu zaman-ı hâzıra ve bu vucud-i harıcîye munhasır olamaz. Belki her bir âlem, kabiliyetine göre, o ziyanın cilvesine mazhardır. Ve kâinat, butun âlemleriyle o cilve ile hayattar ve ziyadardır. Yoksa, nazar-ı dalâletin gorduğu gibi muvakkat ve zahirî bir hayat altında her bir âlem, büyük ve müthiş birer cenaze ve karanlıklı birer virane âlem olacaktı.

İşte, kadere ve kazaya iman rüknü dahi, geniş bir vecihte sırr-ı hayatla anlaşılıyor ve sabit oluyor. Yani, nasıl ki âlem-i şahadet ve mevcut hazır eşya, intizamlanyla ve neticeleriyle hayattarlıkları görünüyor, öyle de, âlem-i gayptan sayılan geçmiş ve gelecek mahlûkatın dahi manen hayattar bir vucud-ı manevîlen ve ruhlu birer sübut-i ilmîleri vardır ki, Levh-i Kaza ve Kader vasıtasıyla o manevî hayatın eseri, mukadderat namıyla görünur, tezahür eder.

alem-i ervah: ruhlar âlemi.
alem-i gayp: gorulmeyen fakat varlığı kesin olan, aslı Allah tarafından bilinen başka bir âlem.
âlem-i şahadet: gozle gorduğumuz alem, kainat.
ayn-ı hayat: hayat pınarı.
cenaze: olu.
cevher: esas, oz.
cilve: gorunto, tecelli.
cilve-i hayat: hayat cilvelen, guzellikleri.
elvah-ı kaderiye: kader çizgilerini (yazılarını) içeren levhalar.
ervah: ruhlar.
hayat-ı ezeliye: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan ezelî hayat sahibi olan Allah.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı umumiye: toplum hayatı, genel hayat.
hayattar: hayatlı, canlı, yaşayan.
iman: inanç, itikat.
intizam: düzgünlük.
intizam-ı ekmel: mukemmel sistem, duzen.
istilzam: gerektirme.
kabiliyet: istidat, yeterlik.
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kainatta olmuş ve olacak butun şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi.
kainat: butun alemler, varlıklar evren.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması her konuda Allah'ın hukmunun yurumesi.
Levh-i Kaza ve Kader: keder ve kazanın yer aldığı levha, olmuş ve olacak şeylerin ilm-i İlâhideki varlıkları.
madde-i hayat: hayat maddesi.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar.
manen: mana itibarıyla, manaca, manevi yonden.
manevî: manaya ait, ruhî.
manıdar: ince manalı.
mazhar: bir şeyin gorunduğu yer.
mazhariyet: gorunme ve tezahur yeri olma.
mazi: geçmiş zaman.
mevcut: var olan.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler.
mukadderat-ı hayatiye: kader kalemiyle yazılmış hayatın programı.
muvakkat: geçici.
munhasır: hasredilmiş, sınırlı.
müstakbel: gelecek zaman.
müthiş: dehşet veren.
namıyla: adıyla.
nazar-ı dalalet: dalalet gozuyle bakış, imandan yoksun olan goruş.
netice: sonuc.
nevi: çeşit, tur.
rükün: esas.
sırr-ı hayat: hayatın sırrı.
sübut-ı ilm: varlığı ilmen sabit olan.
tezahür: zuhur etme, gorunme.
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum, hâl.
vecih: yon.
virane: yıkılmaya yuz tutmuş harabe.
vücud-i hariciye: vucudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen.
vücud-i ilmî: bir şeyin var oluşu ile ilgili bilgilerin varlığı.
vücud-i manevî: mana olarak var olmak, maddî beden giymemiş varlık.
zahirî: gorunurdeki.
zaman-ı hazıra: şimdiki zaman.
zat: kişi.
ziya: ışık, nur.
ziyadar: ışık saçan, ışıklı.

BEŞINCI REMIZ

Hem hayatın on altıncı hassasında denilmiş ki: *Hayat bir şeye girdiği vakit, o cesedi bir âlem hükmüne getirir, cüz ise küll gibi, cüz'iye dahi küllî gibi bir camiiyet verir.*

Evet, hayatın öyle bir camiiyeti var; âdeta umum kâinata tecelli eden ekser Esma-i Hüsnayı kendinde gösteren bir cami âyine-i ehadiyettir. Bir cisme hayat girdiği vakit küçük bir âlem hükmüne getirir, âdeta kâinat şeceresinin bir nevi fihristesini taşıyan bir nevi çekirdeği hükmüne geçiyor. Nasıl ki bir çekirdek, onun ağacını yapabilen bir kudretin eseri olabilir; öyle de, en küçük bir zîhayatı halk eden, elbette umum kâinatın Hâlık'ıdır.

İşte bu hayat, bu camiiyetiyle en gizli bir sırr-ı ehadiyeti kendinde gösterir. Yani, nasıl ki azametli güneş, ziyasıyla ve yedi rengiyle ve aksiyle, güneşe mukabil olan her bir katre suda ve her bir cam zerresinde bulunuyor. Öyle de, her bir zîhayatta, kâinatı ihata eden esma ve sıfât-ı İlâhiyenin cilveleri beraber onda tecelli ediyor. Bu nokta-i nazardan hayat, kâinatı, rububiyet ve icat cihetinde inkısam ve tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne, belki iştiraki ve tecezzisi imkân haricinde bulunan bir küllî hükmüne getirir.

Evet, seni yaratan, bütün nev-i insanı yaratan Zat olduğunu, bilbedahe senin yüzündeki sikkesi gösteriyor. Çünkü mahiyet-ı insaniye birdir, inkısamı gayrımümkündür. Hem hayat vasıtasıyla ecza-i kâinat onun efradı

âdeta: sanki
akis: yansıma
âyine-i ehadiyet: ehadiyet aynası, birlik aynası
azamet: büyüklük, yücelik.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
cami: kapsayan, içine alan
camiiyet: kapsayıcılık, ihtiva ve ihata edicilik.
cihet: yön, görüş açısı
cilve: görüntü, tecelli
cüz: parça
cüz'iye: parçaya ait olan
ecza-i kâinat: kâinatın eczaları, kısımları
efrat: fertler, bireyler
ekser: pek çok.
esma: isimler
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
fihriste: özet, içindekiler
gayrımümkün: mümkün olmayan, imkânsız
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halk: yaratma
hassa: özellik, nitelik
hükmüne: değerine, yerine
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihata: kuşatma
imkân: mümkün olma, olabilirlik
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
iştirak: ortaklık, etme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
katre: damla
kudret: kuvvet, iktidar
küll: bütün
küllî: bütüne ait, umumî
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü, hakikatı
mukabil: karşılık
nev-i insan: insan türü
nevi: çeşit, tür
nokta-i nazar: bakış açısı.
remiz: işaret.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye, idare ve malikiyeti
sıfat-ı İlâhiye: Allah'ın hayat, ilim, irade, kudret, görme, işitme ve konuşma gibi sıfatları
sikke: taklit edilmez alâmet, nişan
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı
şecere: ağaç.
tecelli: belirme, görünme
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme
umum: bütün.
vasıta: aracı, araç
zat: şahıs, kişi.
zerre: en küçük parça, atom
zîhayat: hayat sahibi, canlı
ziya: ışık, nur

hükmüne ve kâinat ise nev'i hükmüne geçer, sikke-i ehadiyeti mecmuunda gösterdiği gibi, her bir cüzde dahi o sikke-i ehadiyeti ve hatem-i Samediyeti göstererek, şirk ve iştirakı her cihetle tart eder.

Hem hayatta sanat-ı Rabbanıyenın oyle fevkalâde harika mu'cizeleri var kı, bütün kâinatı halk edemeyen bir zat, bir kudret, en küçuk bır zîhayatı halk edemez. Evet, bir nohut tanesinde bütün Kur'ân'ı yazar gibi, çamın gayet kuçük bır tohumunda koca çam ağacının fıhrıstesını ve mukadderatını yazan kalem, elbette semavatı yıldızlarla yazan kalem olabılır. Evet, bir annın kuçük kafasında, kâinat bahçesindeki çiçekleri tanıyacak ve ekser envaıyla munasebettar olacak ve bal gıbi bir hedıye-i rahmetı getırecek ve dünyaya geldiği günde şerait-i hayatı bilecek derecede bir ıstıdadı, bir kabiliyeti, bır cihazı derç eden zat, elbette bütün kâinatın hâlıkı olabilir.

Elhâsıl: Hayat nasıl ki kâinatın yüzünde parlak bir sikke-i tevhıddır, ve her bir zîruh dahi hayat noktasında bir sikke-i ehadiyettir; ve hayatın her bir ferdinde bulunan nakş-ı sanat bir mühr-ı samediyettir; ve zîhayatların adedince bu kâinat mektubunu *Zat-ı Hayy-ı Kayyum* ve *Vahid-i Ehad* namına hayatlanyla imza edıyorlar; ve o mektupta tevhid mühürleri ve ehadiyet hatemleri ve samediyet sikkelendirler. Oyle de, hayat gıbı, her bır zîhayat dahi, bu kitab-ı kâinatta bırer mühr-i vahdanıyet olduğu gibı, her bırının yüzunde ve sımasında bırer hatem-ı ehadıyet konulmuştur.

cihaz: alet, organ, donanım
cihet: yon, taraf
cuz: parça
derç: sokma, yerleştırme, içine alma
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
ekser: pek çok
elhâsıl: netice, ıtıbanyla
envaı: çeşıtler, türler
fert: kısı, aza, birey
fevkalâde: olaganustü
fihriste: ozet, ıçındekıler
gayet: son derece, çok, oldukça
Hâlık: her şeyı yoktan var eden yaratıcı, Allah
halk: yaratma
hatem: muhur, damga
hatem-ı ehadıyet: Allah ın birlığını gosteren muhur
hatem-i Samediyet: her şeyın Allah'a muhtaç olup, Allah'ın hıç bır şeye muhtaç olmadıgı gerçeginin tescili
hediye-i rahmet: rahmet hedıyesı
hukmüne: degerine, yerine
istıdat: yetenek, kabılıyet
ıştırak: ortak olma
kabiliyet: ıstıdat, yetenek, kapasite
kâinat: bütun âlemler, varlıklar, evren
kitab-ı kainat: kâinat kıtabı, bır kıtap gibi yazılan, sayısız anlamlar ıfade eden ve her kitap gıbı yazanını gosteren kainat, evren
kudret: kuvvet, ıktıdar
Kur'an: Allah tarafından vahly yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış semavî kıtaplann sonuncusu
mecmu: toplam
mu'cize: benzerini yapmakta ınsanlann acız kaldıgı şey
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş şeyler, ilende meydana gelecek hâller ve olaylar
muhr-i Samedıyet: Allah ın hıç bır şeye muhtaç olmadıgını, fakat her şeyın kendısıne muhtaç olduguunu gösteren mühür
mühr-i vahdanıyet: Allah ın tek ve benzersız olduğunun muhrü, tescili
muhur: damga
munasebettar: ılgılı, alâkalı
nakş-ı sanat: sanar nakşı
nevi: çeşıt, tur
samedıyet: her şeyın Allah a muhtaç olması, Allah ın hıç bır şeye muhtaç olmaması; Cenab ı Hakkın Rab ve Kayyum olması
sanat-ı Rabbanıye: her şeyın Rabbı olan Allah ın sanatı
semavat: semalar, gokler
sikke: taklıt edılmez alamet, nışan.
sıkke-ı ehadiyet: Allah ın ısımlerıne mazhar olmakla degerlı kıldıgı her bır şeyde bırlıgının tecelli etmesi manasındakı sıfâtını gosteren hususî ışaret, muhur
sikke-ı tevhid: tevhid muhrü
sima: çehre, yuz
şerait-i hayat: hayat şartları
şirk: Allah a ortak koşma.
tart: kovma, uzaklaştırma
tevhıd: Allah ın bırlıgı
Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecelli eden Allah (c.c.)
zat: kişi, şahıs, kendı
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlıgı dırılıgı her an ıçın olup gokler ve yerlerı her an ıçın tutan her şeye, her hususta ıktıdar yeten zat, Allah
zıhayat: hayat sahıbı.
zıruh: ruh sahıbı

Hem nasıl ki hayat, cüz'iyatı adedince ve zîhayat efradı sayısınca, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un vahdetine şahadet eden ımzalar ve muhurlerdir, oyle de, ihya ve dirilmek fıılı dahı, efradı adedince tevhıde imza basıyor. Meselâ, ıhyanın bir ferdı olan ıhya-i arz, güneş gibi parlak bır şahid-ı tevhıddir. Çünkü, baharda zemının dırılmesinde ve ıhyasında üç yüz bin envaın ve her nev'ın hadsız efradı beraber, bırbırı içınde, noksansız, kusursuz, mükemmel, muntazam ihya edilir ve dirilirler. Evet, böyle bır tek fille hadsiz muntazam fılleri yapan, elbette bütün mahlûkatın hâlıkıdır ve butun zîhayatları ihya eden *Hayy-ı Kayyum*'dur ve rububiyetinde iştıraki mümkün olmayan bir *Vahid-i Ehad*'dir.

şımdılık hayatın hassalarından bu kadar az ve muhtasar yazıldı. Başka hassaların beyanı ve tafsilâtını Risale-i Nur'a ve başka zamana havale edıyoruz.

Hatime

İsm-ı Azam herkes ıçın bır olmaz; belkı ayrı ayrı oluyor. Meselâ, İmam-ı Alî Radıyallahü Anhın hakkında *Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddus*, altı isimdir. Ve Imam-ı Azamın Ism-i Azamı *Hakem, Adl;* ikı isimdir. Ve Gavs-ı Azamın İsm-ı Azamı yâ *Hayy*'dır. Ve İmam-ı Rabbanînin İsm-i Azamı *Kayyum*'dur; ve hakeza pek çok zatlar daha başka isimleri İsm-i Azam görmüşlerdir.

Adl: adalet sahıbı ve her hak sahıbıne hakkını veren Allah
beyan: anlatma, izah
cüz'iyat: degersız ufak tefek şeyler
efrat: fertler, bireyler
envaı: çeşıtler, turler
Ferd: tek, yalnız, eşı bulunmayan Allah
fıil: ış, hareket.
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdülkadır-ı Geylanı Hazretlerının lakabı
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her ışı bır hıkmete gore olan Cenab-ı Hak.
hakeza: boylece bunun gibi
Halık: her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
hassa: ozellik, nıtelik.
Hatime: son soz.
havale etme: bır ışı veya bır şeyın yetkısını başkasına bırakma, devretme.
Hayy: gerçek hayat sahıbı olan Allah
Hayy-ı Kayyum: her hususta ıktıdarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah
ihya: dırıltme, hayat verme
ihya-ı arz: yeryuzunun dırıltılmesi
İmam-ı Azam: Hanefi mezhebının kurucusu Ebu Hanife Hazretlerı.
Ism-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bir ısımınden en büyuk ve manaca dıger ısımlerı kuşatmıs olanı
ıştırak: ortak olma
Kayyum: her şeyın varlıgı onunla ayakta duran ve devam eden Allah
Kuddüs: kâınattakı her şeyın temız olmasını saglayan kusur ve noksanlıklardan uzak olan Cenab-ı Hak.
kusur: eksıklık, noksan
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mesela: omegın
muhtasar: kısaltılmıs, ozet.
muntazam: ıntızamlı, duzgun.
mühür: damga
nevi: çeşıt, tur
noksan: eksık.
rububıyet: Cenab-ı Allah ın her mahluka muhtaç oldugu şeylerı vermesı, terbıye, ıdare ve malıkıyetı
şahadet: şahıtlık.
şahıd-ı tevhıd: Allah ın bırlıgının şahır ve delıllerı.
tafsilat: ızahlar, etrafı olarak bıldırmeler
tevhıd: Allah ın bırlıgı
vahdet: bırlık
Vahıd-i Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecelli eden Allah (c.c.)
zat: kışı, şahıs
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlıgı dırlıgı her an ıçın olup goklerı ve yerlerı her an ıçın tutan her şeye, her hususta ıktıdarı yeten zat: Allah.
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahıbı

Bu Beşinci Nükte ism-i *Hayy* hakkında olduğu münasebetiyle, hem teberrük, hem şahit, hem delil, hem kudsî bir hüccet, hem kendimize bir dua, hem bu risaleye bir hüsn-i hatime olarak, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, *Cevşenü'l-Kebir* namındaki münacat-ı azamında, marifetullahta gayet yüksek ve gayet camı derece-i marifetini göstererek böyle demiştir, biz de hayalen o zamana gidip, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dediğine âmin diyerek, aynı münacatı kendimiz de söylüyor gibi, seda-ı Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm ile deriz:

يَا حَيُّ قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ ۞ يَا حَيُّ بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ

يَا حَيُّ الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ حَيٌّ ۞ يَا حَيُّ الَّذِي لاَ يُشْبِهُهُ شَيْءٌ

يَا حَيُّ الَّذِي لاَ يَحْتَاجُ إِلَى حَيٍّ ۞ يَا حَيُّ الَّذِي لاَ يُشَارِكُهُ حَيٌّ

يَا حَيُّ الَّذِي يُمِيتُ كُلَّ حَيٍّ ۞ يَا حَيُّ الَّذِي يَرْزُقُ كُلَّ حَيٍّ

يَا حَيُّ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى ۞ يَا حَيُّ الَّذِي لاَ يَمُوتُ

(1) سُبْحَانَكَ يَا لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ الْأَمَانُ الْأَمَانُ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ۞ آمِين

(2) سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا إِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Ey bütün hayat sahiplerinden önce var olan Hayy • Ey bütün hayat sahiplerinden sonra bâkı kalacak olan Hayy
Ey hiçbir hayat sahibi kendisinin mislî olmayan Hayy • Ey hiçbir şey kendisine benzeme yen Hayy
Ey hiçbir hayat sahibine muhtaç olmayan Hayy, • Ey zîhayat hiçbir şerîki bulunmayan Hayy
Ey bütün zîhayata mevt veren Hayy • Ey bütün zîhayatı rızıklandıran Hayy
Ey bütün ölüleri dirilten Hayy • Ey kendisine asla ölüm arız olmayan Hayy

Seni bütün kusur ve noksan sıfatlardan tenzih ederiz yâ ilahî! Senden başka ilah yok kı bize imdat etsin. Emân ver bize. Senden emân diliyoruz. Bizi Cehennemden ve azap ateşin den kurtar. Âmîn. (*Cevşenü'l-Kebîr* 69. bend.)

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

amın: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
camı: kapsayan, içine alan.
Cevşenü'l-Kebîr: büyük zırh anlamındaki. Hz. Muhammed (asm) Efendimize vahiyle gelen Esmâ-ı Husnayı içine alan emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan.
derece-i marifet: irfan derecesi, bilme seviyesi.
eman: emin olma, güvende olma, korkusuzluk.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hayalen: hayal olarak.
hikmetli: gaye, fayda, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hüccet: delil, burhan.
hüsn-i hatime: güzel netice, son.
İsm-i Hayy: Cenâb-ı Hakkın hayatı veren, dinlten anlamında ismi.
kudsî: mukaddes, yüce.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
mevt: ölüm.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.
münacat-ı azam: büyük, muazzam dua.
münasebet: alaka, vesile, ilgi.
namında: adında.
nükte: ince söz ve mana.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
seda-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in sesi ve duası.
sıfat: nitelikler, vasıflar.
şerik: ortak, hissedar.
teberrük: mubarek ya da uğurlu kabul etme, bir şeyi bereket veya muriluluk vesilesi sayma.
tenzih etmek: bütün kusur ve noksanlardan uzak bilmek.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Otuzuncu Lem'anın Altıncı Nüktesi

İsm-i Kayyum'a bakar.

İsm-ı Hayy*'ın bir hulâsası, Nur Çeşmesi'nin bir zeylı olmuş. Bu isim-i* Kayyum *dahı, Otuzuncu Sozun zeylı olması munasip goruldu.*

İTİZAR: Bu çok ehemmiyetli meseleler ve çok derin ve geniş ısm-i Kayyum'un cılve-i azamı, hem muntazaman değil, belki ayrı ayrı lem'alar tarzında kalbe hutur ettiğinden, hem gayet müşevveş ve acele ve tetkiksız musvedde hâlinde kaldığından, elbette tabırat ve ıfadelerde çok noksanlar, intizamsızlıklar bulunacaktır. Meselelerin güzelliklerine benim kusurlarımı bağışlamalısınız.

İHTAR: *İsm-ı Azama aıt nukteler, azamî bır surette genış, hem gayet derın olduğundan, hususan ısm-ı Kayyum'a aıt meseleler ve bılhassa Bırıncı şuaı,* (HAŞİYE) *maddıyyunlara baktığı ıçın daha zıyade derın gıttığınden, elbette her adam her meseleyı her cıhette anlamaz. Fakat herkes her meseleden bır derece hısse alabılır. "Bır şey bütün elde edılmezse, bütün bütün elden kaçırılmaz" kaıdesıyle, "Bu manevî bahçenın bütün meyvelerını koparamıyorum" dıye vazgeçmek kâr-ı akıl değıldır. İnsan ne kadar koparsa o kadar kârdır. İsm-ı Azama aıt meselelerın ıhata edılmeyecek derecede genışlerı olduğu gıbı, akıl gormeyecek derecede ınceleri de vardır. Hususan ısm-ı* Hayy ve Kayyum'*a ve bılhassa hayatın ıman erkânına karşı remızlerıne ve bılhassa*

HAŞİYE: Bu rısaleyi okuyan eğer mütefennın değılse Bırıncı şuaı okumasın, ıkıncıden başlasın, veya ahırde okusun.

ahır: son
azami: en çok, en fazla, maksimum
bilhassa: ozellikle
cihet: yon
cilve-i azam: en buyuk tecelli, goruntu
ehemmiyetli: onemli
erkan: rukunler, esaslar
gayet: son derece, çok oldukça
haşiye: dıpnot
hisse: pay, nasıp
hulâsa: bır şeyın ozu
hususan: ozellikle
hutur: hatıra gelme
ifade: anlatım, soyleyış
ihata: kuşatma
ihtar: hatırlatma, uyarı
iman: inanma, ıtıkat.
intizam: duzgunluk, tertıplı olma
İsm-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısımlerı kuşatmış olanı
İsm-i Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, dırılten anlamında ismi
İsm-i Kayyum: her şeyın var lığı onunla ayakta duran ve devam eden anlamında Allah ın bır ismi
itizar: ozur dileme.
kaide: kural, esas, prensip
kar: kazanç
kâr-ı akıl: akıllıca ış
kusur: eksıklık, noksan.
lem'a: panıltı
maddiyyun: maddenın ezelî ve ebedî olduguna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar
mesele: onemlı konu
muntazaman: duzenlı olarak, surekli
münasip: uygun
müsvedde: karalama, yazı taslagı, sonradan duzeltılmek uzere yazılan ılk yazı
müşevveş: duzensız, karmakarışık
mütefennin: fen tahsılı goren, fen bılını, fen adamı
noksan: eksıklık.
nukte: ınce soz ve mana
remız: ışaret.
risale: mektup
suret: bıçım, tarz
şuaı: ışın.
tabırat: tabırler, deyımler
tarz: bıçım, suret.
tetkik: dıkkatle araştırma
zeyil: ek, ılave.
zıyade: fazlasıyla

kaza ve kader ruknune hayatın işaretine ve ısm ı Kayyum'un Birinci şuaına herkesin fikri yetişmez, fakat hissesiz de kalmaz. Belki her hâlde imanını kuvvetlendirir. Saadet-i ebediyenin anahtarı olan imanın kuvvetleşmesi ehemmiyeti çok azîmdir. İmanın bir zerre kadar kuvveti ziyade olması, bir hazinedir. İmam-ı Rabbanî Ahmed-ı Farukî diyor ki: "Bir küçük mesele-i imaniyenin inkişafı, benim nazarımda yüzler ezvak ve kerametlere müreccahtır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ [1] لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۞ [2]
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ ۞ [3] مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا [4]

gibi, kayyumiyet-i İlâhiyeye işaret eden ayetlerin bir nuktesi ve İsm-ı Azam veyahut İsm-ı Azamın ikı ziyasından ikinci ziyası veyahut İsm-ı Azamın altı nurundan altıncı nuru olan *KAYYUM* isminin bir cilve-i azamı, Zilkade ayında aklıma görundu. Eskişehir Hapishanesindeki musaadesizliğim cihetiyle, o nur-ı azamı elbette tamamıyla beyan edemeyeceğim. Fakat Hazret-i İmam-ı Ali (RA) kaside-i *Ercûze*'sinde "Sekîne" nam-ı âlîsiyle beyan ettiği İsm-ı Azam ve *Celcelûtiye*'sinde yine pek muhteşem ısımlerle İsm-ı Azam içinde bulunan o altı ismi en azam, en ehemmiyetli tuttuğu için ve onların bahsi içinde keramet-kârâne bize tesellı verdiği için, bu ism-ı *Kayyum*'a dahi, evvelki beş esma gibi, hıç olmazsa muhtasar bır surette, Beş şua ile o nur-ı azama işaret edeceğiz.

---

1. Her şeyin hukum ve tasarrufu Onun elindedir. (Yasin Suresi: 83.)
2. Göklerin ve yerin tedbir ve tasarrufu Ona aittir. (Zumer Suresi: 63.)
3. Hıçbir şey yoktur kı, hazinelen Bizim yanımızda olmasın. (Hicr Suresi: 21.)
4. Hıçbir canlı yoktur kı: Allah onu alnından tutup kudretine boyun eğdırmış olmasın. (Hûd Suresi: 56.)

---

ayet: Kur'ân ın her bir cumlesı
azam: en buyuk.
azım: buyuk, yuce
beyan: anlatma, izah, açıklama
Celcelûtiye: Peygamberimizin dersleriné dayanarak ebcet ve cifir hesabıyla Hz. Alı tarafından telif edilen Suryanîce bir kaside
cihet: sebep
cilve-i azam: en buyuk goruntu, tecellı
ehemmiyet: onem.
ehemmiyetli: onemlı
esma: ısımler
evvelki: onceki
ezvak: zevkler
iman: inanma, itikat.
inkişaf: açılma, keşfolunma
ism-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bir ismınden en buyuk ve manaca dıger ısımlerı kuşatmış olanı
ism-i Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden anlamında Allah ın bir ismi
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bu tun şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi
kaside-i Ercuze: Hz. Alı tarafından yazılan ve istıkbalden haber veren meşhur kaside
Kayyum: her şeyın varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah
kayyumiyet-i İlahiye: varlıgı ve dınlıgı her an için olup, goklen ve yerlen her an için tutan, daımı her şeye her hususta iktıdar olan Allah
kaza: olacagı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, her konuda Allah ın hukmunun yurumesi
keramet: kerem, lutuf, ihsan
kerametkarane: kerametlı bır şekılde
mesele-i imaniye: imanî mesele
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
müreccah: tercih edilen, ustun
müsaade: elverişli, uygun olma durumu
nam-ı âlî: bilinen meşhur ısım
nazar: bakış, ıtıbar
nur: parıltı, ışık.
nur-ı azam: buyuk nur, buyuk ışık
nükte: ince soz ve mana
rükün: esas şart.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sekine: içerısınde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan cok muhim sukunet ve emnıyet veren bir dua
surec: bıçım, tarz
şua: ışın
tesellı: avutma, acısını hafifletme
zerre: en kuçuk parça, atom.
Zilkade: Arabı ayların on bırıncısı.
ziya: ışık, nur
ziyade: fazla

BİRİNCİ ŞUA

Bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelâl'ı *Kayyum*'dur, yanı, bizatihi kaimdır, daimdir, bâkîdir. Bütün eşya Onunla kaimdir, devam eder ve vücutta kalır, beka bulur. Eğer kâinattan bir dakikacık olsun o nispet-i kayyumiyet kesilse, kâinat mahvolur.

Hem o *Zat-ı Zülcelâl*, kayyumiyetiyle beraber, Kur'ân-ı Azîmuşşan'da ferman ettiği gibi, لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ[1] 'dür. Yani, ne zatında, ne sıfâtında, ne ef'âlinde naziri yoktur, misli olmaz, şebihi yoktur, şeriki olmaz. Evet, bütün kâinatı bütün şuunatıyla ve keyfiyatıyla kabza-ı rububiyetinde tutup bir hane ve bir saray hükmünde, kemal-i intizamla tedbir ve idare ve terbiye eden bir *Zat-ı Akdes*'e, misil ve mesil ve şerik ve şebih olmaz, muhaldir.

Evet, bir Zat ki, Ona yıldızların icadı zerreler kadar kolay gele; ve en büyük şey, en küçük şey gibi kudretine musahhar ola, ve hiçbir şey hiçbir şeye, hiçbir fiil hiçbir fiile mâni olmaya; ve hadsiz efrat, bir fert gibi nazarında hazır ola, ve bütün sesleri birden işite; ve umumun hadsiz hacatını birden yapabile, ve kâinatın mevcudatındaki bütün ıntızamat ve mızanlanın şahadetiyle, hiçbir şey, hiçbir hâl daire-i meşiet ve iradesinden hariç olmaya, ve hiçbir mekânda olmadığı hâlde, her bir yerde ve her bir mekânda kudretiyle, ilmiyle hazır ola, ve her şey Ondan nihayet derecede uzak olduğu hâlde, O ise her şeye nihayet derecede yakın olabilen bir *Zat-ı Hayy-ı Kayyum-ı Zülcelâl*'ın elbette hıçbır cıhetle mıslı, nazırı, şenkı, vezin, zıddı, nıddı olmaz ve olması muhaldir. Yalnız, mesel ve

1. Onun hıçbır benzerı yoktur. (Şûra Sûresi, 11.)

bakı: ebedî daimî
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bizatihi: kendiliğinden
cihet: yön
daim: devamlı, sürekli
daire-i meşiet: Cenab-ı Hakka mahsus arzu, dilek ve işler dairesi
ef'al: fiiller, işler
efrat: fertler, bireyler
ferman: emir, buyruk.
fiil: ış
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmetiyle her şeyi yoktan yaratan Allah
hariç: dış
hükmünde: değerinde, yerinde
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
idare: yönetme, çekip çevirme
ıntızamat: tertipler, düzenlemeler
irade: dileme, isteme
kabza-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye eli
kaim: ayakta duran, var olan
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah
kayyumiyet: ezeli ve ebedî olarak kendi varlığı ile bütün yarattıklarının da varlığını sağlama hali
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
keyfiyat: nitelikler, özellikler
kudret: kuvvet, iktidar
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
mahv: yok olma
mâni: engel olan
mekan: yer
mesel: örnek, nümune
mesil: benzer, eş
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
misil: benzer
mızan: terazi, ölçü.
muhal: imkânsız
musahhar: boyun eğen, uyan
nazar: itibar, dikkat, bakış
nazir: benzer
nıd: benzer, eş
nihayet: son derece.
nıspet-ı kayyumıyet: bütün eşya ve mevcudatın Cenab-ı Hakkın kudretiyle mevcut hâlini koruyabilmesi
sıfat: nitelikler, vasıflar
şahadet: şahıtlık
şebih: benzeyen
şerik: ortak.
şua: ışın
şuunat: işler, olaylar, özellikler, bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar
tedbir: idare etme, çekip çevirme
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme
umum: bütün
vezir: vekil, yardımcı
zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
Zat-ı Hayy-ı Kayyum-ı Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi varlığı ve birliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, daimi her şeye her hususta iktidarı yeten Cenab-ı Hak.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi olan Cenab-ı Hak.
zerre: en küçük parça, atom

temsil suretinde şuunat-ı kudsıyesine bakılabilir. Risale-i Nur'daki bütün temsilât ve teşbihat, bu mesel ve temsil nev'indendirler.

İşte böyle misilsiz ve Vacibü'l-Vücud ve maddeden mücerret ve tecezzisi ve inkısamı her cihetle muhal ve tagayyür ve tebeddulü mümteni ve ihtıyaç ve aczi imkân haricinde olan bir Zat-ı Akdes'in kâinat safahatında ve tabakat-ı mevcudatında tecelli eden bır kısım cılvelennı ayn-ı Zat-ı Akdes tevehhüm ederek, bır kısım mahlûkatına ulûhiyetin ahkâmını veren ehl-i dalâlet insanların bir kısmı, o Zat-ı Zülcelâl'in bazı eserlerini tabiata isnat etmişler. Hâlbuki, Risale-ı Nur'un müteaddit yerlerinde kat'î bürhanlarla ispat edilmiş ki: *Tabıat bir sanat-ı Ilâhıyedır, sâni olmaz; bir kıtab-ı Rabbaniyedır, kâtıp olmaz, bir nakıştır, nakkaş olamaz; bır defterdir, defterdar olmaz, bır kanundur, kudret olmaz; bir mistardır, mastar olmaz; bir kabildır, münfail olur, fail olmaz, bir nizamdır, nazım olamaz, bir şenat-ı fıtrıyedır, şarı* olamaz.

Farzımuhal olarak, en küçük bir zîhayat mahlûk tabiata havale edilse, "Bunu yap" denilse, Risale-ı Nur'un çok yerlerinde kat'î bürhanlarla ispat edildiği gibı, o küçuk zîhayatın azalan ve cihazatlan adedince kalıplar, belki makineler bulundurmak gerektır, tâ kı tabıat o ışı görebilsın.

Hem, maddiyyun denılen bir kısım ehl-i dalâlet, zerrattaki tahavvülât-ı muntazama içinde hallâkıyet-ı Îlâhiyenin ve kudret-ı Rabbaniyenin bir cılve-ı azamını hissettiklerinden ve o cilvenin nereden geldiğini bilemediklerinden

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahkâm: hükümler, buyruklar
aza: organlar, uzuvlar
bürhan: delil, hüccet.
cehalet: bilmezlik, cahıllık
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtıyaç duyulan maddî manevî aletler
cihet: yon, taraf
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i azam: en buyuk goruntu, tecelli
defterdar: defter tutan
ehl-ı dalalet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
fail: ışı yapan
farzımuhal: var gıbı kabul etmek.
fesübhanallah: "Allah ı her turlu kusur, ayıp ve eksıklerden tenzih edenim" manasında olup, hayret ve şaşkınlıgı anlatmak ıçın kullanılır
hallakıyet-i Ilahıye: Allah'ın kendı zatına yaraşan yaratıcılığı
havale etme: bır ışi veya bir şeyin yetkısını başkasına bırakma, devretme
imkan: mümkün olma, olabılırlik.
inkısam: bolünme, kısımlara ayrılma
ısnat: dayandırma
kabil: olan, olabılır, mümkun.
kat'î: kesin
katıp: yazan, yazıcı
kıtab-ı Rabbanî: Cenab-ı Hakka aıt her şey
kudret: kuvvet, ıktıdar
kudret-ı Rabbanıye: her şeyı terbıye eden Allah ın sonsuz kudret ve kuvvetı
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduguna sonradan yaratılmamış bulunduguna inananlar, materyalıstler
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: yaratıklar, varlıklar
mastar: kaynak, temel
mısıl: benzer, eş
mıstar: çızgı cetvelı
muhal: ımkansız
mücerret: soyutlanmış
mümtenî: imkânsız
munezzeh: annmış, uzak
munfail: tesır ile harekete geçen
muteaddit: turlu turlu, çeşıtlı
nakış: süs
nakkaş: nakış ışleyen kımse
nazım: düzenleyen, tanzım eden
nevi: çeşıt, tur
nizam: düzen
safahat: safhalar, devreler
sanat-ı Ilahıye: Allah ın sanatı.
sanı: her şeyı sanatlı olarak yapan, sanatkâr
şarı: şerıat koyan, kanun koyucu
şerıat-ı fıtrıye: Allah ın yaratılışa koyduğu, butun varlıkların tabı olduğu kanunlar
şuunat-ı kudsıye: Cenab-ı Hakka mahsus mukaddes ışler ve emırler
tabakat-ı mevcudat: varlıkların tabakaları, grupları
tagayyür: degışme, başkalaşma
tahavvülat-ı muntazama: düzenlı ve muntazam degışıklıkler
tebeddul: başkalaşma, başka şekıl alma
tecelli: gorunme
tecezzi: parçalara ayrılma, bolunme
temsilat: temsıller, ornekler
teşbihat: benzetmeler, teşbıhler
tevehhüm: zannetme
uluhiyet: ibadete ve ıtaate lâyık olma, ılahlık.
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarurî olan ve kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.)
Zat-ı Akdes: her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı olan Cenab-ı Hak
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçuk parça, atom
zihayat: hayat sahıbı, canlı

ve o kudret-i Samedâniyenin cilvesinden gelen umumî kuvvetin nereden idare edildiğini anlayamadıklarından, madde ve kuvveti ezelî tevehhüm ederek, zerrelere ve hareketlerine âsâr-ı İlâhiyeyi isnat etmeye başlamışlar. Fesübhanallah! İnsanlarda bu derece hadsiz cehalet olabilir mi ki, mekândan münezzeh olmakla beraber, her bir yerde, her bir şeyin icadında her şeyi görecek, bilecek, idare edecek bir tarzda bulunur bir vaziyetle yaptığı fiillen ve eserleri camit, kör, şuursuz, iradesiz, mizansız ve tesadüf fırtınaları içinde çalkanan zerrata ve harekâtına vermek, ne kadar cahilâne ve hurafetkârâne bir fikir olduğunu, zerre kadar aklı bulunanların bilmesi gerektir.

Evet, bu herifler vahdet-i mutlakadan vazgeçtikleri için, hadsiz ve nihayetsiz bir kesret-i mutlakaya düşmüşler. Yani, bir tek ilâhı kabul etmedikleri için, nihayetsiz ilâhları kabul etmeye mecbur oluyorlar. Yani, bir tek *Zat-ı Akdes*'in hassası ve lâzım-ı zatîsi olan ezeliyeti ve hâlıkıyeti, bozulmuş akıllarına sığıştıramadıklarından, o hadsiz, nihayetsiz, camit zerrelerin ezeliyetlerini, belki ulûhiyetlerini kabul etmeye, meslekleri onlar mecbur oluyorlar. İşte sen gel, echeliyetin nihayetsiz derecesine bak!

Evet, zerrelerdeki cilve ise, zerreler taifesini *Vacibü'l-Vücud*'un havliyle, kudretiyle, emriyle, muntazam ve muhteşem bir ordu hükmüne getirmiştir. Eğer bir saniye o *Kumandan-ı Azam*'ın emri ve kuvveti geri alınsa, o çok kesretli, camit, şuursuz taife, başıbozuklar hükmüne gelecekler, belki bütün bütün mahvolacaklar.

âsâr-ı İlâhiye: İlâhî eserler
cahilâne: cahilce
camit: ruhsuz, cansız.
cehalet: bilmezlik, cahillik
cilve: görüntü, tecelli
dalalet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
echeliyet: çok bilgisizlik, çok cahil oluş
ezelî: öncesiz, başlangıçsız
ezeliyet: geçmiş ve gelecegi birden içine alıp, zamanla sınırlı olmamak.
fesübhanallah: "Allah'ı her türlü kusur, ayıp ve eksikler-den tenzih ederim" manasında olup hayret ve şaşkınlığı anlatmak için kullanılır
fiil: iş
gayet: son derece, çok olduğu kadar
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlıkıyet: yaratıcılık.
harekat: hareketler
hassa: özellik, nitelik
havl: güç, kuvvet.
hurafetkârane: saçmalayarak.
hükmüne: değerine, yerine
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
idare: yönetme, çekip çevirme
İlah: tanrı, ma'bud, kendisine tapılan ve ibadet edilen varlık.
İrade: dileme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü
isnat: dayandırma
kesret-i mutlaka: mutlak çokluk, sınırsız çokluk.
kesretli: çokluklu
kudret: kuvvet, iktidar
kudret-i Samedaniye: her şeyin kendine muhtaç olup, kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan Cenâb-ı Hakkın kudreti, kuvveti
Kumandan-ı Azam: her yere ve her şeye hükmeden en büyük kumandan, Allah
latif: hoş, güzel, tatlı
lâzım-ı zatî: zatın gerektirdiği, kendisinden asla ayrı düşünülmeyen
mahv: yok olma
mecbur olma: zorunda kalma
mekân: yer
mizan: ölçü
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, görkemli, gösterişli, büyük ve göz alıcı
muntazam: intizamlı, düzgün
münezzeh: arınmış, uzak
nihayetsiz: sonsuz
şuur: idrak, bilinç
taife: takım, güruh
tarz: biçim, şekil.
tesadüf: rastantı
tevehhüm: zannetme
ulûhiyet: ilâhlık.
umumî: genel
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.)
vahdet-i mutlaka: mutlak birlik, kesin ve tam bir teklik
vaziyet: durum
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça, atom
ziyade: fazla

Hem insanların bir kısmı, güya daha ileri görüyor gibi, daha ziyade cahilâne bir dalâletle, *Sânî-i Zülcelâl*'in gayet lâtif, nazenin, mutî, musahhar bir sahife-i icraatı ve emirlennin bir vasıta-ı nakliyatı ve zayıf bir perde-i tasarrufatı ve lâtif bir mıdad-ı (mürekkep) kitabeti ve en nazenin bir hulle-i icadatı ve bir maye-i masnuatı ve bir mezraa-ı hububatı olan esîr maddesini, cilve-i rububiyetine âyinedarlık ettiği için, mastar ve fail tevehhüm etmişler. Bu acip cehalet, hadsız muhalleri istilzam ediyor.

Çünkü *esîr* maddesi, maddiyyunları boğduran zerrat maddesinden daha lâtif ve eski hükemanın saplandığı heyulâ fihristesinden daha kesif, ihtiyârsız, şuursuz, camit bir maddedir. Bu hadsiz bir surette tecezzi ve inkısam eden ve nâkillik ve infial hassasıyla ve vazifesiyle teçhiz edilen bu maddeye, belki o maddenin zerreden çok derece daha küçük olan zerrelerine, her şeyde her şeyi görecek, bilecek, idare edecek bir ihtiyâr ve bir iktidar ile vücut bulan fiilleri, eserlen isnat etmek, esîrin zerreleri adedince yanlıştır.

Evet, mevcudatta görünen fiil-i icat öyle bir keyfiyettedir ki, her şeyde, hususan zîhayat olsa, ekser eşyayı ve belki umum kâinatı görecek, bilecek ve kâinata karşı o zîhayatın münasebetini tanıyacak, temin edecek bir iktidar ve ihtiyârdan geldiğini gösteriyor ki, maddî ve ihatasız olan esbabın hiçbir cihetle fiili olmaz.

Evet, sırr-ı kayyumiyetle, en cüz'î bir fiil-i icadî, doğrudan doğruya bütün kâinat hâlikının fiili olduğuna delâlet eden bir sırr-ı azamı taşıyor. Evet, meselâ bir arının

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
ayinedar: ayna tutan
cahilane: cahilce
camit: ruhsuz, cansız
cehalet: bilmezlik, cahillik
cihet: yön
cilve-i rububiyet: Allah'ın rabliğine ait olan tecelli, görüntüler
cüz'î: küçük.
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak.
delalet: delil olma, gösterme
ekser: pek çok.
esbap: sebepler
esir: bütün kalnatta bulunan ve her tarafı kaplamış olan lâtif madde
fail: işi yapan, tesir eden
fihriste: özet, içindekiler
fiil: iş
fiil-i icadı: yoktan yaratmaya dayalı fiil
fiil-i icat: yoktan yaratma fiili
güya: sanki
hadsız: sınırsız, sonsuz
halık: var eden, yaratan, yaratıcı
hassa: özellik, nitelik.
heyula: bütün cisimlerin ilk maddesi var sayılan madde, korkunç hayal
hulle-i icadat: icat edilmiş ve yaratılmışların fitri elbisesi
hususan: özellikle
hususî: özel
hükema: filozoflar
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
idare: yönetme, çekip çevirme
ihata: kuşatma
ihtiyar: tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ihtiyarsız: tercihsiz, iradesiz.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
İnfial: dış bir sebep ve tesirle ortaya çıkan hâl
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
isnat: dayandırma.
istilzam: gerektirme.
kainat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kesif: şeffaf olmayan, yoğun.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu durum
lâtif: hoş, güzel, tatlı
maddî: maddeye ait, cismani
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, materyalistler
mastar: kaynak.
maye-i masnuat: sanatlı biçimde yaratılmış varlıkların esası, özü, mayası
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
mezraa-i hububat: hububat tarlası
mıdad-ı kitabet: yazı mürekkebi
muhal: imkânsız.
musahhar: boyun eğen, uyan.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
munasebet: ilgi, yakınlık.
nakil: nakleden, taşıyan
nazenin: ince, nazik.
perde-i tasarrufat: hakimiyet ve saltanat faaliyetlerinin yansıdığı göründuğü perde.
ruy-i zemin: yeryüzü
sahife-i icraat: icraat ve faaliyet sayfası
Sanî-i Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sırr-ı azam: pek büyük sır
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı
suret: biçim, tarz
şuur: idrak, bilinç.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme
teçhiz: cihazlandırma, donatma
temin: sağlama
tevehhüm: zannetme
umum: bütün
vasıta-i nakliyat: taşıma vasıtası
vazife: görev
vücut: var olma
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, atom
zihayat: hayat sahibi
ziyade: fazla

icadına teveccüh eden bir fiil, iki cihetle *Hâlık-ı Kâinat*'a hususıyetini gösteriyor:

Birincisi: O annın bütün emsalinin, bütün zeminde, aynı zamanda, aynı fiile mazhariyetleri gösteriyor ki, bu cüz'î ve hususî fiil ise, ihatalı, rûy-i zemini kaplamış bır fiilin bir ucudur. Öyle ıse, o buyuk fiilin failı ve o fiilin sahibı kim ise, o cüz'î fiil dahi onundur.

Ikinci cihet: Bu hazır annın hilkatine teveccüh eden fiilin failı olmak için, o annın şerait-i hayatiyesini ve cihazatını ve kâinatla münasebetini temin edecek ve bilecek kadar pek büyük bir iktidar ve ihtiyâr lâzım geldiğinden, o cüz'î fiili yapan zatın ekser kâinata hükmü geçmekle ancak o fiili öyle mükemmel yapabilir.

Demek, en cüz'î fiil, iki cihetle *Hâlık-ı Küllî şey'e* has olduğunu gosterir.

En zıyade cây-ı dikkat ve cây-ı hayret şudur kı:

Vücudun en kuvvetlı mertebesi olan vucubun, ve vucudun en sebatlı derecesi olan maddeden tecerrüdün; ve vücudun zevalden en uzak tavrı olan mekândan münezzehiyetin; ve vücudun en sağlam ve tagayyürden ve ademden en mukaddes sıfâtı olan vahdetin sahibi olan *Zat-ı Vacibü'l-Vücud*'un en has hassası ve lâzım-ı zatîsi olan ezelıyetı ve sermedıyetı, vücudun en zayıf mertebesi ve en incecik derecesi ve en mütegayyir, mütehavvil tavrı ve en ziyade mekâna yayılmış olan hadsız, kesretlı bır maddî madde olan esîr ve zerrat gibi şeylere vermek ve onlara ezelıyet ısnat etmek ve onlan ezelî tasavvur etmek ve kısmen âsâr-ı İlâhiyenin onlardan neş'et ettiğini tevehhüm

adem: yokluk.
asar-ı İlâhiye: İlâhı eserler
batıl: boş ve manasız olan
bürhan: delıl, hüccet.
cây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta
cây-ı hayret: hayrete değer
cihazat: cihazlar, ihtıyaç duyulan maddı manevî aletler
cihet: yön
cüz: kısım, parça
cüz'i: küçuk, az, parçaya aıt
ekser: çogu
emsal: eşler, benzerler
esir: kainattakı boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışıgı nakleden cevher
ezeli: oncesız, başlangıçsız
ezelıyet: geçmış ve gelecek zamanı birden içine alıp, zamanla sınırlı olmamak.
fail: ışı yapan
fiil: ış
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
Hâlık-ı Küllî şey: kainatta var olan her şeyin yaratıcısı Allah
has: mahsus, ozel
hassa: ozellik, nıtelık
hilâf-ı hakikat: gerçeğe zıt.
hilkat: yaratılış
hususi: ozel.
hususiyet: ayırıcı özellik.
hukum: emır
ihatalı: kapsamlı
İhtıyar: tercih, kendı istek ve arzularına göre hareket etme
İktıdar: güç yetme, bır ışı gerçekleştırmek, için, gereken kuvvet
ısnat: dayandırma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kat ı: kesın
kesretli: yaygın, çogunluk, yogun.
kısmen: kısmı olarak.
lâzım: gerekli
lâzım-ı zatî: zatın gerekturdıgı kendısınden asla ayrı duşunulmeyen
maddi: maddeye aıt, cısmanı
mazhariyet: erişme, sahıp olma.
mekân: yer
mertebe: derece, basamak
muhalif: zıt, karşıt.
mukaddes: kutsal, yuce
munasebet: yakınlık, bag ılgı
münezzehiyet: hıçbır şeye muhtaç olmama, eksıksız, noksansız kusursuz olma
muteaddit: çeşıtlı
mütegayyir: degışen, başkalaşan
mütehavvil: degışen, başka bir hale donen
neş'et: meydana gelme, çıkma
ruy-ı zemin: yeryuzu
sebat: sabıt durma
sermediyet: damılık, sonsuzluk.
sıfat: nıtelıkler, vasıflar
şerait-i hayatiye: hayat şartları
tagayyür: degışme, başkalaşma.
tasavvur: tasarlama, duşunme
tecerrüt: soyutlanma
temin: sağlama.
teveccüh: yoneıme
tevehhum: zannetme
vahdet: bırlık.
vakıl: olan
vücup: vacıp ve zorunlu olma
vücut: var oluş.
zat: şahıs, kışı
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlıgı gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler, atomlar.
zeval: sona erme, yok olma.
ziyade: fazla

etmek ne kadar hilâf-ı hakikat ve vakıa muhalif ve akıldan uzak ve batıl bir fikir olduğu, Risale-i Nur'un müteaddit cüzlerinde kat'î burhanlarla gösterilmiştir.

İKİNCİ ŞUA

İki meseledir

BİRİNCİ MESELE:

İsm-i *Kayyum*'un bir cilve-i azamına işaret eden لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ[1] ۞ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا[2] ۞ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ[3] gibi ayetlerin işaret ettiği hakikat-i azamın bir vechi şudur ki:

şu kâinattaki ecram-ı semaviyenin kıyamları, devamları, bekaları, sırr-ı kayyumiyetle bağlıdır. Eğer o cilve-ı kayyumiyet bir dakikada yüzünü çevirse, bir kısmı küre-i arzdan bin defa büyük milyonlarla küreler, feza-i gayrimütenahi boşluğunda dağılacak, birbirine çarpacak, ademe dökülecekler. Nasıl ki, meselâ havada, tayyareler yerinde binler muhteşem kasırları kemal-i intizamla durdurup seyahat ettiren bir zatın kayyumiyet iktidarı, o havadaki sarayların sebat ve nizam ve devamlarıyla ölçülür. Öyle de, o *Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl*'in madde-i esîriye içinde hadsiz ecram-ı semaviyeye nihayet derecede intizam ve mizan içinde sırr-ı kayyumiyetle bir kıyam, bir beka, bir devam vererek, bazısı küre-i arzdan bin ve bir kısmı bir milyon defa büyük milyonlarla azîm küreleri direksiz, ıstınatsız, boşlukta durdurmakla beraber, her birini bir vazife ile tavzif edip gayet muhteşem bir ordu şeklinde,

1. Onu ne uyuklama ve ne de uyku tutmaz. gafletin hiçbir çeşidi hiçbir zaman Ona arız olamaz. (Bakara Suresi 255.)
2. Hiçbir canlı yoktur ki Allah onu alnından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın. (Hud Suresi, 56.)
3. Göklerin ve yerin tedbir ve tasarrufu Ona aittir. (Zumer Suresi, 63.)

adem: yokluk
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamî: nihayet derecede.
azım: büyük, yüce.
batıl: boş ve manasız olan
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
burhan: delil, hüccet.
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli
cilve-i kayyumiyet: bütün eşya ve kainatı ayakta tutan İlâhî kudretin tecellisi
cüz: kısım, parça
ecram-ı semaviye: gök cisimleri
ferman: emir, buyruk
feza-i gayrimütenahi: sonu olmayan uzay boşluğu
gayet: son derece, çok, oldukça
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat-i azam: büyük hakikat, gerçek.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe zıt.
iktidar: güç, yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
intizam: düzgünlük, nizam
ism-i Kayyum: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tuttuğunu ve varlıklarını devam ettirdiğini ifade eden ismi
ıstınat: dayanma
itaat: boyun eğme, uyma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kasır: saray
kat'î: kesin
kayyumiyet: ezelî ve ebedî olarak kendi varlığı ile bütün yarattıklarının da varlığını sağlama hâli
kemal-i inkıyat: tam itaat ve boyun eğme.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kıyam: ayakta durma, varlığını devam ettirme
küre: gezegen
küre-i arz: dünya, yer küre
madde-i esîriye: esir maddesi
mesele: önemli konu
mevcut: var olan
mizan: ölçü
müteaddit: çeşitli
nihayet: son derece
nizam: düzen
sebat: sabit durma
seyahat: yolculuk.
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı
şua: ışın
tavzif: görevlendirme
tayyare: uçak
tevehhum etmek: zannetmek.
vakıa muhalif: olana zıt, meydana gelene aykırı
vazife: görev
vecih: yön
zat: kişi, şahıs
Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl: varlığı ve dirilliği her an için olup gökleri, yerleri her an için tutan, dairmi her şeye her hususta güç ve kuvveti olan sonsuz büyükluk sahibi olan Allah.
zerre: en küçük parça, atom

emr-i [1] كُنْ فَيَكُونُ 'dan gelen fermanlara kemal-i inkıyatla itaat ettirmesi, ism-i *Kayyum*'un azamî cilvesine bir ölçü olduğu gibi, her bir mevcudun zerreleri dahi, yıldızlar gibi, sırr-ı kayyumiyetle kaim ve o sırla beka ve devam ediyorlar.

Evet, bir zîhayatın cesedindeki zerrelerin her bir azaya mahsus bir hey'et ile küme küme toplanıp dağılmadıkları ve sel gibi akan unsurların fırtınaları içinde vazıyetlerini muhafaza edip dağılmamaları ve muntazaman durmaları, bilbedahe, kendi kendilerinden olmayıp, belki sırr-ı kayyumiyetle olduğundan, her bir ceset muntazam bir tabur, her bir nevi muntazam bir ordu hükmünde olarak, bütün zîhayat ve mürekkebatın zemin yüzünde ve yıldızların feza âleminde durmaları ve gezmeleri gibi, bu zerreler dahi hadsiz dilleriyle sırr-ı kayyumiyeti ilân ederler.

İKİNCİ MESELE:

Eşyanın sırr-ı kayyumiyetle münasebettar faydalarının ve hikmetlerinin bir kısmına işaret etmeyi bu makam iktıza ediyor.

Evet, her şeyin hikmet-i vücudu ve gaye-i fıtratı ve faide-i hılkati ve netice-i hayatı üçer nev'idir:

• *Birinci nevi*, kendine ve insana ve insanın maslahatlarına bakar.

• *İkinci nevi*, daha mühimdir ki, her şey, umum zîşuur mutalâa edebilecek ve *Fâtır-ı Zülcelâl*'ın cilve-i esmasını bildirecek birer ayet, birer mektup, birer kitap, birer

1. "Ol" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
aza: organlar, uzuvlar
azamî: en fazla derecede; son derece
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki esen görüntüsü
faide-i hılkat: yaratılıştan gelen fayda
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeylen yaratan Allah
ferman: emir, buyruk
feza: uzay
gaye-i fıtrat: yaratılışın gayesi, maksadı
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hey'et: şekil, biçim, yapı
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
hikmet-i vücut: var oluş hikmeti
hükmünde: yerinde
ifade: anlatma
iktıza: gerektirme
ism-i Kayyum: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tuttuğunu ve varlıklarını devam ettirdiğini ifade eden ismi.
itaat: boyun eğme, uyma
kaim: ayakta duran, var olan
kasîde: kafiyeli ve ovgu dolu ifadeler içeren şiir
kemal-i inkıyat: tam itaat ve boyun eğme
mahsus: bir şeye has olan
makam: yer, konum
mana: anlam
maslahat: fayda, yarar
mesele: önemli konu
mevcut: var olan, varlık
muhafaza: koruma
muntazam: intizamlı, düzgün
muntazaman: düzgün olarak, devamlı
mühim: önemli
münasebettar: bağlantılı, alâkalı
mürekkebat: bileşikler, karışımlar
mütalaa: tetkik, araştırma, inceleme
netice-i hayat: hayatın neticesi, gayesi
nevi: çeşit, tür
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı
umum: bütün
unsur: bir şeyin parçası
vazıyet: durum
zemin: yer yüzü
zerre: en küçük parça, atom
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zîşuur: şuur sahibi, bilinçli

kaside hükmünde olarak, manalarını hadsız okuyucularına ifade etmesidir.

• *Üçüncü nevi* ise, Sâni-i Zülcelâl'e aittir, Ona bakar. Her şeyin faydası ve neticesi kendine bakan bir ise, Sâni-i Zülcelâl'e bakan yüzlerdir ki, Sâni-i Zülcelâl, kendi acaib-i sanatını kendisi temaşa eder, kendi cilve-i esmasına kendi masnuatında bakar. Bu azamî üçüncü nevide hikmet-i hilkatini ifade için, bir sanıye kadar yaşamak kâfidir.

Hem her şeyin vücudunu iktiza eden bir sırr-ı kayyumiyet var ki, Üçüncü şuada izah edilecek.

Bir zaman, tılsım-ı kâinat ve muamma-ı hilkat cilvesiyle mevcudatın hikmetlerine ve faydalarına baktım, dedim: "Acaba bu eşya neden böyle kendini gösteriyorlar, çabuk kaybolup gidiyorlar? Onların şahsına bakıyorum; muntazam, hikmetli giyinmiş, giydirilmiş, süslendirilmiş, sergiye, temaşagâha gönderilmiş. Hâlbuki bir iki günde, belki bir kısmı birkaç dakikada kaybolup faydasız, boşu boşuna gidiyorlar. Bu kısa zamanda bize görünmelerinden maksat nedir?" diye çok merak ediyordum. O zaman, mevcudatın, hususan zîhayatın dünya dershanesine gelmelerinin muhim bir hikmetini lûtf-ı Ilâhî ile buldum. O da şudur:

Her şey, hususan zîhayat, gayet manidar bir kelime, bir mektup, bir kaside-i Rabbanîdir, bir ilânname-i Ilâhîdir. Umum zîşuurun mütalâasına mazhar olduktan ve hadsız mütalâacılara manasını ifade ettikten sonra, lâfzı ve hurufu hükmündeki suret-i cismaniyesi kaybolur.

acaib-ı sanat: Cenab-ı Hakkın sanatının hanka ve hayret uyandırıcı durumları
azamî: en büyük.
bilhassa: özellikle
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri.
gayet: son derece, çok, oldukça
hadsız: sınırsız, sonsuz
halbuki: oysa ki
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gaycelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti
huruf: harfler
hususan: özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
ifade: anlatma, söz etme, açıklama
iktiza: gerektirme
ilânname-i ilâhî: Allah'ı ilân eden, Onu tanıtan
izah: açıkça anlatma
kâfi: yeter
kaside: kafiyeli ve ölçü dolu ifadeler içeren şiir
kaside-i Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkı öven metheden şiir
lâfız: kelime
lütf-ı Ilâhî: Allah'ın lütfu, ikramı
maksat: gaye
mana: anlam
manidar: ince manalı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek, kavuşmak.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
muamma-ı hilkat: yaratılıştaki sır ve gizlilikler
muntazam: intizamlı, düzgün
mühim: önemli
mütalaa: tetkik, araştırma, inceleme
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı
suret-i cismaniye: cisimleşmiş şekil ve suret.
şua: ışın.
temaşa: bakıp seyretme
temaşagâh: gezinti ve eğlenme yeri
tılsım-ı kâinat: evrenin gizli sırrı
umum: bütün
vücut: varlık.
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zîşuur: şuurlu, bilinçli

Bir sene kadar bu hikmet bana kâfi geldi. Bir sene sonra, masnuatta ve bilhassa zîhayatlarda bulunan çok hanika ve pek ince sanatın mu'cizeleri inkişaf etti. Anladım ki, bu çok ince ve çok harika olan dekaik-ı sanat, yalnız zîşuurların nazarlarına ifade-i mana için değildir. Gerçi her bir mevcudu hadsız zîşuurlar mütalâa edebilir. Fakat hem onların mutalâası mahduttur, hem de herkes o zîhayatın bütün dekaik-ı sanatına nüfuz edemezler.

Demek, zîhayatların en mühim netice-i hilkati ve en büyük gaye-i fıtratı, Zat-ı Kayyum-i Ezeli'nin kendi nazarına kendi acaib-i sanatını ve verdiği rahîmâne hediyelerini ve ihsanlarını arz etmektir.

Bu gaye ise, çok zaman bana kanaat verdi. Ve ondan anladım ki, her mevcutta, hususan zîhayatlarda hadsız dekaik-ı sanat bulunması, *Zat-ı Kayyum-i Ezeli*'nin nazarına arz etmek, yani, *Zat-ı Kayyum-ı Ezeli* kendi sanatını kendisi temaşa etmek olan hikmet-i hilkat, o büyük masarife kâfi geliyordu.

Bir zaman sonra gördüm ki, mevcudatın şahıslarında ve suretlerindeki dekaik-ı sanat devam etmiyor; gayet sür'atle tazeleniyor, tebeddül ediyor, nihayetsiz bir faaliyet ve bir hallâkıyet içinde tahavvul ediyorlar. "Bu hallâkıyet ve bu faaliyetin hikmeti, elbette o faaliyet derecesinde büyük olmak lâzım geliyor" diye, tefekkure başladım. Bu defa mezkûr iki hikmet kâfi gelmemeye başladılar, noksan kaldılar. Gayet merakla ayrı bir hikmeti aramaya ve taharriye başladım.

acaib-ı sanat: Cenab-ı Hakkın sanatının harika ve hayret uyandırıcı durumları.
arz: sunma
azım: büyük, yüce
bilhassa: özellikle
dekaik-ı sanat: sanatın inceliklerı
faaliyet: icraat, işleyiş
feyiz: bereket, verimlilik
gaye: maksat.
gaye-i fıtrat: yaratılışın gayesi, maksadı
gayet: son derece, çok, oldukça
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hallâkıyet: yaratıcılık.
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti.
hususan: özellikle
ifade-i mana: bir mananın ifadesi
ihsan: ikram etme, lutuf, bağış
inkişaf: görülme, keşfolunma
kâfi: yeter
kanaat: inanma
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla insanları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
lâzım: gerek.
lillahilhamd: Allah'a hamd olsun
mahdut: sınırlı
masarif: giderler
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mevcut: var olan, mahlûk.
mezkûr: zikredilen, anılan
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muhim: önemli.
mütalaa: tetkik, araştırma, inceleme
nazar: bakış, dikkat.
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi
nihayetsiz: sonsuz
noksan: eksiklik.
nüfuz: içe geçme, işleme
rahîmane: şefkatli ve merhametli bir şekilde
sırr-ı kayyûmiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı
suret: görünüş.
taharri: araştırma
tahavvül: başka hale geçme, değişme
tebeddül: başkalaşma, değişme
tefekkur: derin düşünme
temaşa: bakıp seyretme
Zat-ı Kayyum-i Ezeli: zaman ve mekânla sınırlı olmayan ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hak
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zîşuur: şuurlu, bilinçli

Bir zaman sonra, lillâhilhamd, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın feyziyle, sırr-ı kayyumiyet noktasında azîm, hadsız bir hikmet, bir gaye göründü. Ve onunla, tılsım-ı kâinat ve muamma-ı hilkat tabir edilen bir sırr-ı İlâhî anlaşıldı. Yırmı Dördüncü Mektupta tafsilen beyan edildiğinden, burada yalnız icmalen iki üç noktasını Üçüncü şuada zikredeceğiz.

Evet, sırr-ı kayyumiyetin cilvesine bu noktadan bakınız ki, bütün mevcudatı ademden çıkarıp, her birisini bu nihayetsiz fezada, [1] اَللّٰهُ الَّذِى رَفَعَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا sırrıyla durdurup, kıyam ve beka verip, umumunu böyle sırr-ı kayyumiyetin tecellisine mazhar eylıyor. Eğer bu nokta-i istinat olmazsa, hiçbir şey kendi başıyla durmaz, hadsiz bir boşlukta yuvarlanıp ademe sukut edecek.

Hem nasıl ki bütün mevcudat, vücutları ve kıyamları ve bekaları cihetinde Kayyum-i Zülcelâl'e dayanıyorlar, kıyamları Onunladır; öyle de, mevcudatın keyfiyat ve ahvalinde binler silsilelerin –temsilde hata olmasın– telefon, telgraf silsilelerinin merkezi ve santral direği hukmünde olan sırr-ı kayyumiyette [2] وَاِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ sırrıyla uçları bağlıdır. Eğer o nuranî nokta-i istinada dayanmazlarsa, ehl-ı akılca muhal ve batıl olan binler devirler ve teselsüller lâzım gelecek. Belki mevcudat adedince batıl olan devirler ve teselsüller lâzım gelir. Meselâ bu şey (hıfz veya nur veya vücut veya rızık gibi) bir cihette buna dayanır, bu da ötekine, o da ona... Git gide, her hâlde nihayetsız olamaz, bir nihayeti bulunacak.

adem: yokluk.
ahval: haller, durumlar.
azîm: büyük, yüce.
batıl: saçma, boş ve manasız olan.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
cihet: yön.
cilve: görüntü, tecelli.
devir ve teselsül: varlıkları bir ve tek Yaratıcıya vermeyi her bir şeyin varlığını zincirleme olarak sebeplere verme.
ehl-i akıl: akıl sahipleri.
feyiz: bereket, verimlilik.
feza: uzay.
gaye: maksat, hedef.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hıfz: koruma, muhafaza.
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hukmünde: yerinde.
icmalen: kısaltarak, özetle.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla insanları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
Kayyum-i Zülcelâl: varlığı ve dırılığı her an için olup, gökleri, yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı olan celal sahibi Allah.
keyfiyat: nitelikler.
kıyam: ayakta durma, var olma.
lâzım: gerekli.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun.
mazhar: bir şeyin zuhur ettiği göründüğü yer.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

1. O Allah ki, gökleri gördüğünüz gibi direksiz yükseltti. (Ra'd Suresi, 2.)
2. Bütün işler Ona döndürülür. (Hûd Suresi, 123.)

muamma-ı hilkat: yaratılış takı, sır ve gizlilikler.
muhal: imkânsız.
nihayet: son.
nihayetsiz: sonsuz.
nokta-ı istinat: dayanak noktası.
nur: parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı.
rızık: yiyecek, içecek, şey.
santral: merkez.
silsile: zincir.
sırr-ı İlâhî: Allah'a ait sır.
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.
sukut: düşme, değer kaybetme.
şua: ışın.
tabir: ifade, söz.
tafsilen: ayrıntılı olarak anlatma.
tecelli: görüntü.
temsil: benzetme, misal getirme.
tılsım-ı kâinat: evrenin gizli sırrı.
umum: bütün.
vücut: varlık.
zikretmek: anmak, anlatmak.

İşte, bütün böyle silsilelerin müntehaları, elbette sırr-ı kayyumiyettir. Sırr-ı kayyumiyet anlaşıldıktan sonra, o mevhum silsilelerde birbirine dayanmak rabıtası ve manası kalmaz, kalkar; her şey doğrudan doğruya sırr-ı kayyumiyete bakar.

UÇÜNCÜ ŞUA

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۞[1] فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ۞[2] يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۞[3] بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞[4] فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا[5]

gibi ayetlerin işaret ettikleri hallâkıyet-ı İlâhiye ve faaliyet-i Rabbaniye içindeki sırr-ı kayyumiyetin bir derece inkişafına bir iki mukaddime ile işaret edeceğiz.

Birincisi: şu kâinata baktığımız vakit görüyoruz ki, zaman seylinde mütemadiyen çalkanan ve kafile kafile arkasından gelip geçen mahlûkatın bir kısmı bir saniyede gelir, derakap kaybolur. Bir taifesi bir dakikada gelir, geçer. Bir nev'i, bir saat âlem-i şahadete uğrar, âlem-i gayba girer. Bir kısmı bir günde, bir kısmı bir senede, bir kısmı bir asırda, bir kısmı da asırlarda bu âlem-ı şahadete gelip, konup, vazife görüp gidiyorlar.

Bu hayret verici seyahat ve seyeran-ı mevcudat ve sefer ve seyelân-ı mahlûkat öyle bir intizam ve mizan ve hikmetle sevk ve idare edilir; ve onlara ve o kafilelere kumandanlık eden, öyle basîrâne, hakîmâne, müdebbirâne kumandanlık ediyor ki, bütün akıllar faraza ittihat edip

1. O her an bir tasarruftadır. (Rahman Suresi, 29.)
2. O dilediğini dilediği şekilde yapar. (Buruc Suresi, 16.)
3. O dilediğini dilediği şekilde yaratır. (Rum Suresi, 54.)
4. Her şeyin hükum ve tasarrufu Onun elindedir. (Yâsin Suresi, 83.)
5. Bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. (Rum Suresi, 50.)

âlem-i gayb: görünmeyen âlem
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem, dünya
asır: yüzyıl
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
basîrane: iç yüzünü görür gibi
derakap: hemen derhal
faaliyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın faaliyeti, icraatı
faraza: farz edelim ki, sayalım ki
hakîmâne: her şeyi belli bir gaye ve fayda gözeterek yaparak.
hallâkıyet-i İlâhiye: Allah'ın kendi zatına yaraşan yaratıcılığı
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
idare: yönetme, çekip çevirme
inkişaf: manevî bir sırrın veya hâlin görünmesi
intizam: düzgünlük, tertipli olma
işaret: gösterme, bildirme
ittihat: birleşme, birlik olma
kafile: birbirini takip eden gruplar
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kumandanlık: komutanlık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mana: anlam
mevhum: hakikatte olmayan, vehmedilen, hayalde oluşturulan
mizan: ölçü
mukaddime: ön söz.
müdebbirâne: tedbirlice, her işi önceden ayarlayarak.
müntehâ: son, netice
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nevi: çeşit, tür
rabıta: bağ
sefer: yolculuk
sevk: onune katıp sürme
seyahat: yolculuk.
seyelân-ı mahlûkat: yaratılmışların doğup ölmesi şeklinde cereyan eden hayat yolculuğu
seyeran-ı mevcudat: varlıkların seyir ve hareketi
seylinde: akışında
silsile: zincir
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı
şua: ışın
taife: takım, güruh.
vazife: görev

bir tek akıl olsa, o hakîmâne idarenin kunhüne yetişemez ve kusur bulup tenkit edemez.

İşte bu hallâkıyet-ı Rabbanıyenın içinde, o sevımlı ve sevdiği masnuatın, hususan zîhayatlanın hiç birine göz açtırmayarak âlem-i gayba gönderiyor. Hiç bırıne nefes aldırmayarak dünyadaki hayattan terhis ediyor. Mütemadiyen bu misafırhane-i âlemi doldurup misafırlerin nzası olmayarak boşaltıyor. Kalem-ı kaza ve kader, küre-ı arzı yazar bozar tahtası gıbi yaparak, يُحْيِي وَيُمِيتُ[1] cılveleriyle mütemadıyen küre-i arzda yazılarını yazar ve o yazılan tazelendinr, tebdil eder.

İşte bu faalıyet-i Rabbaniyenın ve bu hallâkıyet-i Ilâhiyenin bir sırr-ı hikmeti ve esaslı bır muktazısı ve bir sebeb-i dâîsi, yine üç mühim şubeye ayrılan hadsız, nihayetsiz bir hikmettir.

O hıkmetın birinci şubesi şudur ki: Faaliyetin her nev'i, cuz'î olsun kullî olsun, bır lezzet verir. Belki her faalıyette bir lezzet var. Belki faaliyet ayn-ı lezzettir. Belki faaliyet, ayn-ı lezzet olan vucudun tezahürüdür ve ayn-ı elem olan ademden tebaud ile silkinmesıdır.

Evet, her kabıliyet sahıbi, bir faalıyetle kabiliyetinin inkişafını lezzetle takıp eder. Her bır ıstıdadın faalıyetle tezahür etmesi, bir lezzetten gelir ve bir lezzeti netice verir. Her bır kemal sahıbı, faalıyetle kemalâtının tezahürünü lezzetle takip eder.

1. Dırıltmek ve olume mazhar etmek. (Mu'mın Suresi 68. 80.)

adem: yokluk.
âlem-i gayb: görunmeyen âlem.
ayn-ı elem: elemın acı ve sıkıntının ta kendısı.
ayn-ı lezzet: lezzetın ta kendısı.
cılve: goruntu, tecelli.
cuz'î: kuçuk, pek az.
dâi: gerektıren sebep, illet.
esas: asıl, temel.
faalıyet: icraat, ışleyış.
faalıyet-i Rabbanıye: her şeyı terbıye ve ıdare eden Allah'ın faalıyetı, icraatı.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakımane: her şeyı belli bır gaye ve fayda gozeterek yaparak.
hallâkıyet-i Ilâhıye: Allah'ın kendı zatına yaraşan yaratıcılığı.
hallâkıyet-i Rabbanıye: Allah'ın ıdare ve terbıyesıyle her şeyı yoktan yaratması.
hıkmet: Ilâhî gaye, fayda.
hususan: özellıkle.
ıdare: yonetme, çekıp çevırme.
ınkışaf: ortaya çıkma, gorulme.
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
kabılıyet: ıstıdat, yetenek.
kalem-i kaza ve kader: kaza ve kader kalemı.
kemal: olgunluk, yetkınlık, mukemmellık.
kemalât: fazıletler, olgunluklar, mukemmellıkler.
kusur: noksan, ozur.
küllî: butune aıt, umumî.
künhü: bır şeyın temelî, aslı.
küre-i arz: dunya, yer küre.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
misafırhane-i âlem: dünya misafırhanesı.
muktazî: gerekçe, gerekllık.
mühim: onemlı.
mütemadıyen: sürekli olarak, devamlı.
netice: sonuç.
nevî: çeşıt, tur.
nihayetsiz: sonsuz.
rıza: razılık, hoşnutluk.
sebeb-i dâî: gerekçe olan sebep.
sırr-ı hikmet: hikmetın sırrı, kâınattakı ve yaratılıştakı fayda ve gayelerın sırrı, esası, aslı.
şube: bolum, bir merkezın kolu.
tebaud: uzaklaşma.
tebdîl: değıştırme.
tenkît: eleştırme.
terhis: ızın verme, serbest bırakma.
tezahür: zuhur etme, gorunme.
vücut: varlık.
zîhayat: hayat sahıbı.

Madem her bir faaliyette böyle sevilir, istenilir bir kemal, bir lezzet vardır; ve faaliyet dahi bir kemaldir. Ve madem zîhayat âleminde daimî ve ezelî bir hayattan neş'et eden hadsiz bir muhabbetin, nihayetsiz bir merhametin cilveleri görünüyor. Ve o cilveler gösteriyor ki, kendini böyle sevdiren ve seven ve şefkat edip lütuflarda bulunan Zatın kudsiyetine lâyık ve vücub-i vücuduna munasip o hayat-ı sermediyenin muktezası olarak, hadsiz derecede –tabirde hata olmasın– bir aşk-ı lâhutî, bir muhabbet-i kudsiye, bir lezzet-i mukaddese gibi şuunat-ı kudsiye o *Hayat-ı Akdes*'te var ki, o şuunat böyle hadsiz faaliyetle ve nihayetsiz bir hallâkıyetle kâinatı daima tazelendiriyor, çalkalandırıyor, değiştiriyor.

Sırr-ı kayyumiyete bakan hadsiz faaliyet-i İlâhiyedeki hikmetin ikinci şubesi: Esma-i İlâhiyeye bakar. Malûmdur ki, her bir cemal sahibi, kendi cemalini görmek ve göstermek ister. Her bir hüner sahibi, kendi hünerini teşhir ve ilân etmekle nazar-ı dikkati celp etmek ister ve sever. Ve hüneri gizli kalmış bir güzel hakikat ve güzel bir mana, meydana çıkmak ve müşterilen bulmak ister ve sever.

Madem bu esaslı kaideler, her şeyde derecesine göre cereyan ediyor; elbette *Cemîl-i Mutlak* olan *Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl*'in bin bir Esma-i Hüsnasından her bir ismin, kâinatın şahadetiyle ve cilvelerinin delâletiyle ve nakışlarının işaretiyle, her birisinin her bir mertebesinde hakikî bir hüsün, hakikî bir kemal, hakikî bir cemal ve gayet güzel bir hakikat, belki her bir ismin her bir

âlem: varlık sınıflarından her bir.
aşk-ı lâhutî: Cenab-ı Hakka olan sevgi ve muhabbet.
celp: kendine çekmek.
cemal: güzellik.
Cemîl-i Mutlak: her şeyiyle güzel olan Cenab-ı Allah.
cereyan: bir tarafa doğru akış.
cilve: görüntü, tecelli.
daimî: sürekli, devamlı.
delâlet: delil olma, gösterme.
esas: asıl, temel.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
Esma-i İlâhiye: Allah'ın güzel isimleri.
ezelî: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp zamanla sınırlı olmamak.
faaliyet: icraat, işleyiş.
faaliyet-i İlâhiye: Allah'ın faaliyeti, icraatı.
gayet: son derece, çok olduğuna.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
hallâkıyet: yaratıcılık.
hata: yanlış.
hayat-ı akdes: Cenab-ı Hakkın zatına özel kusursuz ve noksansız hayatı.
hayat-ı sermediye: sonsuz, tükenmeyen hayat.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hüner: ustalık, maharet.
hüsun: güzellik.
ilan: duyurmak.
kaide: kural, prensip.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kudsiyet: kutsallık, yücelik.
lâyık: yakışır, uygun.
lezzet-i mukaddese: mukaddes, kudsî zevk ve lezzet.
lütuf: ihsan, iyilik.
malûm: bilinen.
mana: anlam.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mertebe: derece, basamak.
muhabbet: sevgi.
muhabbet-i kudsiye: mukaddes sevgi.
mukteza: gereken, icap eden.
munasip: uygun.
nakış: süs.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
neş'et: meydana gelme, çıkma.
nihayetsiz: sonsuz.
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.
şahadet: şahitlik.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
şuunat: işler, olaylar, özellikler; bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar.
şuunat-ı kudsiye: Cenab-ı Hakka mahsus, mukaddes işler ve emirler.
tabir: ifade.
teşhir: sergileme.
vücub-i vücut: varlığının zorunlu ve vacip olmak.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl: varlığı ve dirilişi her an için olup gökleri yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı olan celal sahibi Zat olan Allah.
zîhayat: hayat sahibi.

mertebesinde hadsiz enva-ı hüsünle hadsiz hakaik-ı cemîle vardır.

Madem bu esmanın kudsî cemallerini irae eden âyineleri ve güzel nakışlarını gösteren levhaları ve güzel hakikatlerini ifade eden sayfaları bu mevcudattır ve bu kâinattır. Elbette o daimî ve bâkî esma, hadsiz cilvelerini ve nihayetsiz manidar nakışlarını ve kitaplarını, hem müsemmaları olan *Zat-ı Kayyum-i Zülcelâl*'in nazar-ı muşahedesine, hem had ve hesaba gelmeyen zîruh ve zîşuur mahlûkatın nazar-ı mütalâasına göstermek ve nihayetli, mahdut bir şeyden nihayetsiz levhaları ve bir tek şahıstan pek çok şahısları ve bir hakikatten pek kesretli hakikatleri göstermek için, o aşk-ı mukaddes-i İlâhîye istinaden ve o sırr-ı kayyumiyete binaen, kâinatı umumen ve mütemadiyen cilveleriyle tazelendiriyorlar, değiştiriyorlar.

DÖRDÜNCÜ ŞUA

Kâinattaki hayretnüma faaliyet-i daimenin hikmetinin üçüncü şubesi şudur ki: Her bir merhamet sahibi, başkasını memnun etmekten mesrur olur. Her bir şefkat sahibi, başkasını mesrur etmekten memnun olur. Her bir muhabbet sahibi, sevindirmeye lâyık mahlûkları sevindirmekle sevinir. Her bir âlicenap zat, başkasını mes'ut etmekle lezzet alır. Her bir âdil zat, ihkak-ı hak etmek ve müstahaklara ceza vermekte hukuk sahiplerini minnettar etmekle keyiflenir. Hüner sahibi her bir sanatkâr, sanatını teşhir etmekle ve sanatının tasavvur ettiği tarzda işlemesiyle ve istediği neticeleri vermesiyle iftihar eder.

adil: adaletli olan.
alicenap: cömert.
aşk-ı mukaddes-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın zatına mahsus mukaddes sevgisi.
ayine: ayna.
bakı: ebedî, daimî, sonsuz.
binaen: -den dolayı.
cemal: güzellik.
cilve: görüntü, tecelli.
enva-ı hüsün: güzellik çeşitleri.
esma: isimler.
faaliyet-i daime: sürekli, hiç durmayan faaliyet, kesintisiz işleyiş.
had hesaba gelmeyen: sınırsız ve sayısız şekilde.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-i cemile: çok güzel hakikatler ve gerçekler.
hakikat: gerçek.
hayretnüma: hayret veren.
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hüner: ustalık, maharet.
ifade: anlatma.
iftihar: övünme.
ihkak-ı hak: hakkın yerine getirilmesi, gerçekleştirilmesi.
irae: gösterme.
istinaden: dayanarak.
kainat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kesret: çokluk.
kudsî: mukaddes, yüce.
lâyık: yakışır, uygun.
levha: görünen, ibretli manzara.
mahdut: sınırlı.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
manidar: ince manalı.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mertebe: derece, basamak.
mesrur: sevinçli, memnun.
mes'ut: mutlu, saadetli.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan.
müsemma: ismin gerçek sahibi.
müstahak: hak eden.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nakış: süs.
nazar-ı müşahede: göze görünecek şekilde.
nazar-ı mütalaa: tetkik eden, düşünen bakış.
netice: sonuç.
nihayetli: sonlu, sonu olan.
nihayetsiz: sonsuz.
sanatkar: sanatçı, usta.
sırr-ı kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
şua: ışın.
tarz: biçim, şekil.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama.
teşhir: sergileme.
umumen: genel olarak.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Kayyum-ı Zülcelâl: varlığı ve dirilişi her an için olup gökleri, yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı olan celâl sahibi Zat olan Allah.
zîruh: ruh sahibi.
zîşuur: şuur sahibi.

İşte bu mezkûr düsturların her biri birer kaide-i esasiyedir ki, kâinatta ve âlem-i insaniyette cereyan ediyorlar. Bu kaidelerin esma-i İlâhiyede cereyan ettiklerini gösteren üç misal, Otuz İkinci Sözün Üçüncü Mevkıfında izah edilmiştir. Bir hulâsası bu makamda yazılması münasip olduğundan, deriz:

Nasıl ki, meselâ gayet merhametli, sahavetli, gayet kerîm, âlicenap bir zat, fıtratındaki âlî seciyelerin muktezasıyla, büyük bir seyahat gemisine, çok muhtaç ve fakir insanları bindirip, gayet mükemmel ziyafetlerle, ikramlarla o muhtaç fakirleri memnun ederek, denizlerde, arzın etrafında gezdirir. Ve kendisi de, onların üstünde, onlar mesrurâne temaşa ederek, o muhtaçların minnettarlıklarından lezzet alır ve onların telezzüzlerinden mesrur olur ve onların keyflerinden sevinir, iftihar eder.

Madem böyle bir tevziat memuru hükmünde olan bir insan, böyle cüz'î bir ziyafet vermekten bu derece memnun ve mesrur olursa, elbette bütün hayvanları ve insanları ve hadsiz melekleri ve cinleri ve ruhları, bir sefine-i Rahmanî olan küre-i arz gemisine bindirerek, rûy-i zemini, enva-ı mat'umatla ve bütün duygulanın ezvak ve erzakıyla doldurulmuş bir sofra-i Rabbaniye şeklinde onlara açmak ve o muhtaç ve müteşekkir ve minnettar ve mesrur mahlûkatını aktâr-ı kâinatta seyahat ettirmekle ve bu dünyada bu kadar ikramlarla onları mesrur etmekle beraber, dâr-ı bekada, cennetlerinden her birini ziyafet-i dâime için birer sofra yapan *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a ait olarak, o mahlûkatın teşekkürlerinden ve

aktar-ı kâinat: kâinatın her tarafı
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi, dünyası
âlî: yüce, yüksek.
âlicenap: cömert
arz: yeryüzü, dünya
cereyan: olma, meydana gelme.
cin: bir cins ateşten yaratılan insanlar gibi imtihana tâbi tutulan varlık
cüz'î: küçük
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya
düstur: kanun, kaide
enva-ı mat'umat: yiyecekler, yiyecekler çeşitleri
erzak: yiyecek, içecek şeyler
esma-ı İlâhiye: Allah'ın güzel isimleri
ezvak: zevkler, tatlar
fıtrat: yaratılış, tabiat.
gayet: son derece, çok olduğuca
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hulâsa: özet.
hükmünde: değerinde, yerinde
iftihar: övünme
ikram: bağış, ihsan
izah: açıkça ortaya koyma
kaide: esas, kural.
kaide-i esasiye: temel kural
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
kerîm: ikram ve ihsanı bol olan
küre-i arz: dünya, yer küre
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
makam: durak, mertebe, aşama
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
mesrur: sevinçli, memnun
mesrurâne: sevinçli bir şekilde
mevkıf: durak, bir meselenin üzerinde durularak izah edildiği bölüm.
mezkur: zikredilen, anılan
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan.
misal: örnek.
muktezâ: gereken
münasip: uygun.
müteşekkir: iyiliğe karşı teşekkür eden
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rûy-ı zemin: yeryüzü.
sahavet: cömertlik
seciye: huy, tabiat
sefine-i Rahmanî: Cenâb-ı Hakkın rızık ve nimetlerle dolu gemisi
seyahat: yolculuk.
sofra-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın sofrası, nimetlerle donanmış Rabbânî sofra
telezzuz: lezzet alma
temaşa: bakıp seyretme
tevziat: dağıtım
zat: şahıs, kişi
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta, ikiden yeten zat, Allah.
ziyafet: yemekli davet, şölen.
ziyafet-i dâime: dâimî ziyafet

minnettarlıklarından ve mesruriyetlerinden ve sevinçlerinden gelen ve tabirinde âcız olduğumuz ve mezun olmadığımız şuunat-ı İlâhiyeyi "memnuniyet-i mukaddese," "iftihar-ı kudsî" ve "lezzet-i mukaddese" gibi isimlerle işaret edilen maani-i rububiyettir ki, bu daimî faaliyeti ve mütemadî hallâkıyeti iktıza eder.

Hem meselâ bir mahir sanatkâr, plâksız bir fonograf yapsa, o fonograf istediği gibi konuşsa, işlese, sanatkân ne kadar muftehir olur, mutelezziz olur, kendi kendine (1) مَاشَاءَ اللّٰهُ der.

Madem icatsız ve sûrî bir küçük sanat, sanatkânnın ruhunda bu derece bir iftihar, bir memnuniyet hissi uyandırsa, elbette bu mevcudatın Sâni-i Hakîm'i, kâinatın mecmuunu, hadsiz nağmelerin envaıyla seda veren ve ses verip tesbih eden ve zikredip konuşan bir musiki-i İlâhiye ve bir fabrika-i acibe yapmakla beraber, kâinatın her bir nev'ini, her bir âlemini ayn bir sanatla ve ayn sanat mu'cizeleriyle göstererek zîhayatlanın kafalarında birer fonograf, birer fotoğraf, birer telgraf gibi çok makineleri, hatta en küçük bir kafada dahi, yapmakla beraber, her bir insan kafasına, değil yalnız plâksız fonograf, birer âyinesiz fotoğraf, bir telsiz telgraf, belki bunlardan yirmi defa daha harika, her insanın kafasında öyle bir makineyi yapmaktan ve istediği tarzda işleyip neticeleri vermekten gelen iftihar-ı kudsî ve memnuniyet-i mukaddese gibi manaları ve rububiyetin bu nev'inden olan ulvî şuunatı, elbette ve her hâlde bu faaliyet-i daimeyi istilzam eder

âciz: zayıf, güçsüz
âlem: varlık sınıflarından her biri
envaı: çeşitler, türler
faaliyet: icraat
faaliyet-i daime: sürekli hiç durmayan faaliyet
fabrika-i acibe: acip ve harika fabrika
fonograf: sesi alıp geri veren cihaz
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hallâkıyet: yaratıcılık
icatsız: yoktan yaratmasız
iftihar: övünme
iftihar-ı kudsî: her türlü eksik ve çirkinlikten yüce sevinç ve övünme
iftihar-ı kudsî: pak, mukaddes övünme
ıktıza etme: gerektirme
istilzam: gerektirme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
lezzet-i mukaddese: kudsî zevk ve lezzet
maani-i rububiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idaresi ve terbiyesinin manaları
mahir: maharetli, hünerli, becerikli, usta
mana: anlam
maşaallah: Allah dilemiş, ne güzel yapmış
mecmuu: toplam
memnuniyet: memnunluk
memnuniyet-i mukaddese: Cenab-ı Hakkın zatına ait, kusursuz ve eksiksiz memnuniyeti
mesruriyet: sevinme, sevinçlilik
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
musiki-i İlâhiye: kâinattaki mahlûkatın fitrî olarak çıkardıkları sesler
muftehir: iftihar eden, övünen
mutelezziz: lezzet alan, haz duyan
mütemadî: sürekli, devamlı
nağme: güzel ses
netice: sonuç
nevi: çeşit, tür
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye, idare, malikiyeti
sanatkar: sanatçı
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
seda: ses
sûrî: görünüşte olan
şuunat: işler, olaylar, özellikler, bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar
şuunat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın işleri, fiilleri
tabir: ifade
tarz: biçim, şekil
tesbih: Allah'ın zatında, sıfatlarında ve fiillerinde bütün noksanlardan uzak olduğunu ifade etmek
ulvî: yüksek, yüce
zîhayat: hayat sahibi
zikir: Allah'ı anmak, hatırlamak

1. Allah dilemiş, ne güzel yaratmış,

Hem meselâ, bir hükümdar-ı âdil, ihkak-ı hak için mazlumların hakkını zalimlerden almakla ve fakirleri kavîlerin şerrinden muhafaza etmekle ve herkese müstahak olduğu hakkı vermekle lezzet alması, iftihar etmesi, memnun olması, hükümdarlığın ve adaletin bir kaide-i esasiyesi olduğundan, elbette *Hâkim-i Hakîm*, *Adl-i Âdil* olan *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un bütün mahlûkatına, hususan zîhayatlara "hukuk-ı hayat" tabir edilen şerait-ı hayatiyeyi vermekle, ve hayatlarını muhafaza için onlara cihazat ihsan etmekle; ve zayıflan kavîlerin şerrinden rahîmâne himaye etmekle; ve umum zîhayatlarda, bu dünyada ihkak-ı hak etmek nev'i tamamen ve haksızlara ceza vermek nev'i ise kısmen sırr-ı adaletin ıcrasından olmakla; ve bilhassa mahkeme-i kübra-i haşirde adalet-i ekberin tecellisinden hâsıl olan ve tabirinde âciz olduğumuz şuunat-ı Rabbaniye ve maani-i kudsiyedir ki, kâinatta bu faaliyet-i daimeyi iktıza ediyor.

İşte bu üç misal gibi, Esma-i Hüsnanın umumunda, her birisi bu faaliyet-i daimede böyle kudsî bazı şuunat-ı İlâhiyeye medar olduklarından, hallâkıyet-ı daimeyi iktıza ederler.

Hem madem her kabiliyet, her bir istıdat, inbısat ve inkişaf edip semere vermekle bir ferahlık, bir genişlik, bir lezzet verir. Hem madem her vazifedar, vazifesini yapmak ve bitirmekle, vazifesinden terhisinde büyük bir rahatlık, bir memnuniyet hisseder. Ve madem bir tek tohumdan birçok meyveleri almak ve bir dirhemden yüz

kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
kavî: güçlü
kısmen: kısmı olarak.
kudsî: mukaddes, yüce
maani-i kudsiye: mukaddes, yüce manalar
mahkeme-i kübra-i haşir: yeniden dirilişten sonraki büyük mahkeme
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mazlum: zulme uğramış.
medar: sebep, vesile
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş.
mesela: örneğin
misal: örnek.
muhafaza: koruma
müstahak: hak eden
nevi: çeşit, tür
rahîmane: şefkatli ve merhametli bir şekilde.
semere: meyve
sırr-ı adalet: adalet sırrı
şer: kötülük
şerait-ı hayatiye: hayat şartları.
şuunat-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın işlediği fiilleri.
şuunat-ı Rabbaniye: Allah'ın kâinatı kuşatmış olan zatına mahsus idare ve terbiye edicilik fiilleri.
tabir: ifade, söz
tamamen: büsbütün.
tecelli: görünme
terhis: izin verme, serbest bırakma.
umum: bütün
vazife: görev
vazifedar: vazifeli, görevli
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilişi her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zîhayat: hayat sahibi

âciz: zayıf, güçsüz
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, adillik.
adalet-i ekber: en büyük ve şaşmaz adalet.
Adl-i Âdil: her zaman adaletle hükmeden adalet sahibi olan Allah
bilhassa: özellikle
cihazat: cihazlar, azalar
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
faaliyet-i daime: sürekli, hiç durmayan faaliyet
Hâkim-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan hükmedici Allah
hallâkıyet-i daime: daimî olarak her şeyi yoktan yaratıcılık.
hâsıl: çıkan, meydana gelen
himaye: koruma, muhafaza etme.
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı
hususan: özellikle
hükümdar: padişah
hükümdar-ı adil: adaletli hükümdar
icra: yürütme, yerine getirme
iftihar: övünme
ihkak-ı hak: hakkın yerine getirilmesi, gerçekleştirilmesi
ihkak-ı hak: hakkın yerine getirilmesi
ihsan: ikram etme, lütuf
iktıza etme: gerekme, gerektirme
inbısat: genişleme, yayılma
inkişaf: ortaya çıkma, görülme
istıdat: potansiyel kabiliyet, yetenek
kabiliyet: becen, yetenek
kaide-i esasiye: asıl kaide, temel prensip

dirhem kâr kazanmak, sahiplerine çok sevinçli bir hâlettir, bir ticarettir. Elbette, bütün mahlûkattaki hadsız istidatları inkişaf ettiren ve bütün mahlûkatını kıymettar vazifelerde istihdam ettikten sonra terakkiyat terhis ettiren, yani, unsurları madenler mertebesine, madenleri nebatlar hayatına, nebatları rızık vasıtasıyla hayvanların derece-i hayatına ve hayvanları insanların şuurkârâne olan yüksek hayatına çıkarıyor.

İşte, her bir zîhayatın zahirî bir vücudunun zevaliyle (Yirmi Dördüncü Mektupta izah edildiği gibi) ruhu, mahiyeti, hüviyeti, sureti ve misalî vücutları ve ilmî ve gaybî mevcudiyetleri ve cesed-i necmîsi ve gılaf-ı ruhu gibi kendinden alınmış pek çok vücutlarını arkasında bırakıp ve yerinde vazife başına geçiren faaliyet-i daime ve hallâkıyet-i Rabbaniyeden neş'et eden maanı-ı kudsiyenin ve rububiyet-i İlâhiyenin ne kadar ehemmiyetli olduklarını anlaşılır.

Mühim bir suale kat'î bir cevap:

Ehl-i dalâletten bir kısmı diyorlar ki: "Kâinatı bir faaliyet-ı daime ile tağyir ve tebdil eden zatın, elbette kendisinin de mütegayyir ve mütehavvil olması lâzım gelir."

Elcevap: Hâşâ, yüz bin defa hâşâ! Yerdeki âyinelerin tagayyürü, gökteki güneşin tagayyürünü değil, bilâkis, cilvelerinin tazelendiğini gösterir. Hem ezelî, ebedî, sermedî, her cihetçe kemal-i mutlakta ve istiğna-i mutlakta, maddeden mücerret, mekândan, kayıttan, ımkândan münezzeh, müberra, muallâ olan bir *Zat-ı Akdes*'in

ayine: ayna
bilâkis: aksine
cesed-i necmî: parlayan bir yıldız gibi akıp giden nurani ceset
cihetçe: yönden
cilve: görünme, tecelli
derece-i hayat: hayatın dereceleri
ebedî: sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren
ehemmiyet: önem
ehl-i dalâlet: dalalet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ezelî: öncesiz, başlangıçsız
faaliyet-i daime: sürekli, hiç durmayan faaliyet
gaybî: görünmeyenlere ait
gılaf-ı ruh: ruhun örtüsü, perdesi
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâlet: hâl, durum
hallâkıyet-i Rabbaniye: Allah'ın idare ve terbiyesiyle her şeyi yoktan yaratması
hâşâ: asla, kat'iyen
hüviyet: asıl, mahiyet
ilmî: ilim ile ilgili
inkişaf: ortaya çıkma, görülme
istidat: kabiliyet, yetenek
istiğna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiç bir şeye muhtaç olmaması
istihdam: hizmet ettirme
izah: açıkça anlatma
kainat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kat'î: kesin
kemal-i mutlak: her yönüyle mükemmel olan
kıymettar: değerli, kıymetli
lâzım: gerekli
maanı-i kudsiye: mukaddes yüce manalar
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, nitelik
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mekân: yer

mertebe: derece, basamak
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
misalî: yansıyan görüntü hâlinde olan
muallâ: yüce, yüksek
müberra: müstesna, azade
mücerret: soyutlanmış
muhim: önemli
münezzeh: tenzih edilmiş, uzak, berî
mütegayyir: değişen, başkalaşan
mütehavvil: değişen, başka bir hale dönüşen
nebat: bitki
neş'et: meydana gelme, çıkma
rızık: yiyecek, içecek şey
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye edicilliği
sermedî: ebedî, sürekli, daimî
sual: soru
suret: görünüş
şuurkârâne: şuurluca, bilinçli olarak
tagayyür: değişme, başkalaşma
tağyir: bozarak, değiştirme, başkalaştırma

tebdil: değiştirme
terakkıyat: ilerleyerek yükselerek
terhis: izin verme, serbest bırakma
unsur: bir şeyin esas parçası
vasıta: aracılık
vazife: görev
zahirî: görünürdeki
zat: şahıs, kişi
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zeval: sona erme, yok olma
zîhayat: hayat sahibi

tagayyürü ve tebeddülü muhaldir. Kâinatın tagayyürü Onun tagayyürüne değil, belki adem-i tagayyürüne ve gayrimütehavvil olduğuna delildir. Çünkü müteaddit şeyleri intizamla daimî tağyir ve tahrik eden bir zat, mütegayyir olmamak ve hareket etmemek lâzım gelir. Meselâ, sen çok ıplerle bağlı çok güllelen toplan çevirdiğin ve daimî intizamla tahrik edip vaziyetler verdiğin vakit, senin, yerinde durup tagayyür ve hareket etmemekliğin gerektir. Yoksa o intizamı bozacaksın. Meşhurdur ki, intizamla tahrik eden hareket etmemek ve devamla tağyir eden mütegayyir olmamak gerektir –tâ ki o ış intizamla devam etsin.

Sanıyen: Tagayyur ve tebeddul, hudustan ve tekemmül etmek için tazelenmekten ve ihtıyaçtan ve maddîlikten ve imkândan ileri geliyor. *Zat-ı Akdes* ise, hem kadim, hem her cihetçe kemal-i mutlakta, hem istiğna-i mutlakta, hem maddeden mücerret, hem *Vacibü'l-Vücud* olduğundan, elbette tagayyür ve tebeddülü muhaldir, mümkün değildir.

BEŞINCI ŞUA

Ikı Meseledir.

Birinci Meselesi: Ism-i *Kayyum*'un cilve-i azamını görmek istersek, hayalimizi bütün kâınatı temaşa edecek, bin en uzak şeylen, dıgen en küçük zerreleri gösterecek ıki dürbün yapıp, birinci dürbünle bakıyoruz, görüyoruz ki: Ism-i *Kayyum*'un cilvesiyle, küre-i arzdan bin defa büyük milyonlar küreler, yıldızlar, direksız olarak, havadan

adem-i tagayyur: bozulmama
cihetçe: yönden
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan
gayrimütehavvil: hareketsizlik
hudus: sonradan meydana gelme
intizam: düzgünlük, tertipli olma
ism-i Kayyum: varlığı ve dinlığı her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan daimi her şeye her hususta iktidarı olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
istiğna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginlige sahip olması ve hıç bır şeye muhtaç olmaması
kadım: varlığının öncesi olmayan
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evren
kemal-i mutlak: her yönüyle mükemmel olan
küre: gezegen
küre-i arz: dünya, yer küre
lâzım: gerekli
mesele: önemli konu
meşhur: yaygınlık kazanmış, şöhret bulmuş
muhal: imkânsız.
mücerret: soyutlanmış
mümkün: imkân dahilinde olabilir
müteaddit: çeşitli, birçok.
mütegayyir: tagayyur eden, degişen, başkalaşan.
sanıyen: ikinci olarak.
şua: ışın
tagayyur: degişme, başkalaşma
tağyir: degiştirme, başkalaşma
tahrik: harekete geçirme.
tebeddül: başkalaşma, degişme.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme
temaşa: bakıp seyretme.
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zorunlu olan ve kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah
vaziyet: durum.
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zerre: en küçük parça, atom

daha lâtif olan madde-i esîriye içinde kısmen durdurulmuş, kısmen vazife için seyahat ettiriliyor.

Sonra, o hayalin, hurdebinî olan ikinci dürbünüyle, küçük zerratı görecek bir suretle bakıyoruz. O sırr-ı kayyumiyetle, zîhayat mahlûkat-ı arziyenin her birinin zerrat-ı vucudiyelen, yıldızlar gibi muntazam bir vaziyet alıp hareket ediyorlar ve vazifeler görüyorlar. Hususan zîhayatın kanındaki "kureyvat-ı hamra ve beyza" tabir ettiklen, zerrelerden teşekkül eden küçücük kütleleri, seyyar yıldızlar gibi, Mevlevîvan ıkı hareket-ı muntazama ıle hareket ediyorlar görüyoruz.

Bir Hulâsatü'l-Hulâsa (HAŞİYE)

İsm-i Azamın altı ismi, ziyadaki yedi renk gibi imtizaç ederek teşkil ettikleri ziya-i kudsiyeye bakmak için, bir hulâsanın zikri münasıptir. şöyle ki:

Bütün kâinatın mevcudatını böyle durduran, beka ve kıyam veren ism-ı *Kayyum*'un bu cılve-i azamının arkasından bak. İsm-i *Hayy*'ın cîlve-i azamı, o bütün mevcudat-ı zîhayatı cılvesiyle şulelendırmış, kâinatı nurlandırmış, bütün zîhayat mevcudatı cîlvesiyle yaldızlıyor.

şimdi bak, ısm-ı *Hayy*'ın arkasında ısm-ı *Ferd*'in cılve-i azamı, bütün kâinatı envaıyla, eczasıyla bir vahdet içine alıyor, her şeyin alnına bır sikke-ı vahdet koyuyor, her şeyin yüzüne bir hatem-i ehadiyet basıyor, nihayetsız ve hadsız dıllerle cılvesini ilân ettiriyor.

HAŞİYE: Otuzuncu Lem'anın altı nısaleciğinin esası ve mevzuu ve İsm-ı Azamın sırrını taşıyan altı mukaddes ısımlerın gayet kısa bır hulâsasıdır.

beka: bakîlik, sonsuzluk
cîlve: görüntü, tecelli.
cîlve-i azam: en büyük görüntü tecellî.
ecza: cuzler, parçalar
envaı: turler, neviler
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hareket-i muntazama: düzenlı hareket.
haşıye: dipnot
hatem-i ehadiyet: Allah ın birlıgını gosteren muhur
hulâsa: ozet.
hulâsatü l-hulâsa: sozun ozu
hurdebinî: gozle gorulmeyecek kadar kuçuk, mikroskobik
hususan: ozellikle
imtizaç: kaynaşmak, mezcolmak.
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısımlen kuşatmış olanı
ism-ı Ferd: Allah ın eşi benzennin olmadıgını, tek oldugunu ifade eden ismi
ism-ı Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, dırilten ismi
ism-ı Kayyum: Ism-ı Kayyum, varlıgı ve dırılıgı her an ıçın olup, gokleri ve yerlen her an ıçın tutan daımî her şeye her hususta ıktıdan olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
kâinat: butun âlemler, varlıklar evren
kısmen: kısmî olarak, bazı yonden
kıyam: ayakta durmasını sağlama
kureyvat-ı beyza: akyuvarlar
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar.
kütle: buyuk parça, kamı yıgın
latîf: şırın, berrak.
lem'a: parıltı
madde-i esîriye: esır maddesi
mahlûkat-ı arziye: dunyaya aıt varlıklar, yaratıklar
mevcudat: var olan her şey, mahlukler
mevcudat-ı zîhayat: hayat sahıbı, canlı olan varlıklar
Mevlevîvarî: donerek zıkre derek
mevzu: konu
mukaddes: mubarek, azîz, temiz.
muntazam: ıntızamlı, duzgun
münasıp: uygun
nihayetsız: sonsuz.
nur: parıltı, ışık.
nısalecik: kuçuk nısale, kıtapçık.
seyahat: yolculuk
seyyar: gezıcı, sabıt olmayan
sikke-i vahdet: Allah ın bırlıgını gosteren kendı zatına has alâmet ve ışaret.
sırr-ı kayyumiyet: Allah ın her şeyı kendı varlıgıyla ayakta tutmasının sırrı
suret: bıçım, tarz.
şule: parıltı, ışıltı
tabir: ifade
teşekkül: meydana gelme, şekillenme
teşkil: meydana getirme, ortaya koyma
vahdet: bırlık.
vazîfe: gorev
vazıyet: durum, hâl
zerrat: zerreler, atomlar
zerrat-ı vücudiye: beden hucrelen
zerre: en kuçuk parça, atom
zîhayat: hayat sahıbı
zikir: anma
ziya: ışık.
ziya-i kudsiye: kusursuz ve noksansız aydınlık

şimdi ism-i *Ferd*'in arkasından ism-i *Hakem*'in cilve-i azamına bak ki, yıldızlardan zerrelere kadar, hayalin iki dürbünüyle temaşa ettiğimiz mevcudatın her birisini, cüz'î olsun küllî olsun, en büyük daireden en küçük daireye kadar, her birine lâyık ve münasip olarak, meyvedar bir nizam ve hikmetli bir intizam ve semeredar bir insicam içine almış, bütün mevcudatı süslendirmiş, yaldızlandırmış.

Sonra ism-i *Hakem*'in cilve-i azamı arkasından bak ki, ism-i *Adl*'in cilve-i azamıyla, İkinci Nuktede izah edildiği vecihle, bütün kâinatı, mevcudatıyla, faaliyet-i daime içinde öyle hayretengiz mizanlarla, ölçülerle, tartılarla idare eder ki, ecram-ı semaviyeden biri, bir saniyede muvazenesini kaybetse, yani ism-i *Adl*'in cilvesi altından çıksa, yıldızlar içinde bir hercümerce, bir kıyamet kopmasına sebebiyet verecek.

Işte, bütün mevcudatın daire-i azamı, Kehkeşandan, yani Samanyolu tabir edilen mıntıka-i kübradan tut, tâ kan içindeki kureyvat-ı hamra ve beyzanın daire-ı hareketlerine kadar her bir dairesini, her bir mevcudunu hassas bir mizan, bir ölçü ile biçilmiş bir şekil ve bir vaziyetle, baştan başa, yıldızlar ordusundan tâ zerreler ordusuna kadar bütün mevcudatın emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1]'dan gelen emirlere kemal-ı musahhanyetle itaat ettiklerini gösteriyor.

1. "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

cilve: görüntü, tecelli
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli
cüz'î: küçük, az.
daire-i azam: en büyük daire
daire-i hareket: hareket ve faaliyet alanı
ecram-ı semaviye: gök cisimleri, yıldızlar
faaliyet-i daime: sürekli, hiç durmayan faaliyet
hassas: inceliklı, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren
hayretengiz: hayret içinde bırakan, şaşırtan
hercümerç: darmadağınık, karmakarışık
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
idare: yönetme, çekip çevirme
insicam: düzgünlük
intizam: düzgünlük, nizam.
ism-i Adl: Cenab-ı Hakkın adaletle hükmetme manasındaki Adl ismi
ism-i Ferd: Allah'ın eşi benzerinin olmadığını, tek olduğunu ifade eden ismi
ism-i Hakem: hakkı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
itaat: boyun eğme, uyma
izah: açıkça ortaya koyma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
Kehkeşan: Samanyolu
kemal-i musahhanyet: mükemmel, tam itaat.
kıyamet: dünyanın sonu.
küllî: bütüne ait, umumî
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar
lâyık: uygun
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
meyvedar: meyveli
mıntıka-i kübra: geniş ve büyük alan, bölge
mizan: ölçü
muvazene: denge.
münasip: uygun.
nizam: düzen
nükte: ince söz ve mana
Samanyolu: açık gecelerde gök yüzünde boydan boya görülen uzun yıldız kümesi
sebebiyet: sebep olma
semeredar: meyveli
tabir: ifade
temaşa: bakıp seyretme
vaziyet: durum, hâl
vecih: yön.
zerre: en küçük parça, atom

şimdi, ism-i *Adl*'in cilve-i azamı arkasından, Birinci Nüktede izah edildiği gibi, ism-i *Kuddus*'ün cilve-i azamına bak ki, kâinatın bütün mevcudatını öyle temiz, pak, safî, güzel, süslü, berrak yapar gösterir ki, bütün kâinata ve bütün mevcudata *Cemîl-i Mutlak*'ın hadsız derecede cemal-i zatîsine lâyık ve nihayetsiz güzel olan Esma-i Hüsnasına münasip olacak güzel âyineler şeklini vermiştir.

Elhâsıl, Ism-i Azamın bu altı ismi ve altı nuru, kâinatı ve mevcudatı ayn ayn güzel renklerde, çeşit çeşit nakışlarda, başka başka zıynetlerde bulunan yaldızlı perdeler içinde mevcudatı sarmıştır.

Beşinci şuaın İkinci Meselesi: Kâinata tecellî eden kayyumiyetin cilvesi vahidiyet ve celâl noktasında olduğu gibi, kâinatın merkezi ve medan ve zîşuur meyvesi olan insanda dahi, kayyumiyetin cilvesi, ehadiyet ve cemal noktasında tezahurü var. Yanı, nasıl ki kâinat sırr-ı kayyumiyetle kaimdir, öyle de, ism-i *Kayyum*'un mazhar-ı ekmeli olan insan ile, bir cihette kâinat kıyam bulur. Yani, kâinatın ekser hikmetleri, maslahatları, gayeleri insana baktığı için, güya insandaki cilve-i kayyumiyet, kâinata bir direktir.

Evet, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*, bu kâinatta insanı irade etmiş ve kâinatı onun için yaratmış denilebilir. Çünkü insan, camiiyet-i tamme ile bütün esma-i İlâhiyeyi anlar, zevk eder. Hususan rızıktaki zevk cihetiyle pek çok Esma-i Hüsnayı anlar. Hâlbuki melâikeler onları o zevkle bilemezler.

âyine: ayna
berrak: pek parlak, duru
camiiyet-i tamme: tam ve mükemmel bir bütünlük hâlinde
Celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, yücelik olma
Cemal: güzellik.
cemal-i zatî: (Allah ın) zatına mahsus güzellik.
Cemîl-i Mutlak: her şeyiyle güzel olan Cenab-ı Allah
cihet: yön.
cilve: görüntü, tecelli
cilve-i azam: en büyük görüntü, tecelli
cilve-i kayyumiyet: bütün eşya ve kainatı ayakta tutan İlahi kudretin tecellisi, cilvesi
ekser: pek çok
elhâsıl: netice itibarıyla
Esma-i Husna: Allah ın güzel isimleri
esma-i İlâhiye: Allah ın isimleri
gaye: maksat.
güya: sanki
hadsız: sınırsız, sonsuz
hâlbuki: oysa ki
hikmet: fayda, gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
hususan: özellikle
irade: dileme, isteme.
ism-i Adl: Cenab ı Hakkın adalede hükmetme manasındaki Adl ismi
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
ism-i Kayyum: Ism-i Kayyum: varlığı ve dirliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan daimî her şeye, her hususta iktidarı olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Kuddus: Cenab ı Hakkın kainatraki her şeyi temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan anlamında ismi
izah: açıkça anlatma
kaim: ayakta duran
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kayyumiyet: ezelî ve ebedî olarak kendi varlığı ile bütün yarattıklarının da varlığını sağlama hali
kıyam: ayakta durma, varlığı devam ettirme.
lâyık: yakışır, uygun
maslahat: faydalı iş
mazhar-ı ekmel: en mükemmel şekilde görünme yeri
medar: yörünge, dayanak noktası
melâike: melekler
mesele: önemli konu
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
münasip: uygun
nakış: süs
nihayetsiz: sonsuz.
nükte: ince söz ve mana
perde: örtü
rızık: yiyecek, içecek şey
safî: saf olan, duru
sırr-ı kayyumiyet: Allah ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı
tecelli: görünme, belirme
tezahur: zuhur etme, görünme
vahıdıyet: Cenab ı Hakkın her şeyde birden görülen birlik tecellisi
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zişuur: şuurlu
ziynet: süs

İşte, insanın bu ehemmiyetli camiiyetidir ki, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*, insana, bütün esmasını ihsas etmek ve bütün enva-ı ihsanatını tattırmak için öyle ıştıhalı bir mide vermiş ki, o midenin geniş sofrasını hadsiz enva-ı mat'umatıyla kerîmâne doldurmuş.

Hem bu maddî mide gibi hayatı da bir mide yapmış. O hayat midesine duygular, eller hükmünde gayet geniş bir sofra-i nimet açmış. O hayat ise, duyguları vasıtasıyla, o sofra-ı nimetten her çeşit istifadelerle, teşekkuratın her nev'ini yapar.

Ve bu hayat midesinden sonra, bir insaniyet midesini vermiş ki, o mide, hayattan daha geniş bir dairede rızık ve nimet ister. Akıl ve fikir ve hayal, o midenin elleri hükmünde, semavat ve zemin genişliğinde o sofra-i rahmetten istifade edip şükreder.

Ve insaniyet midesinden sonra, hadsiz geniş diğer bir sofra-i nimet açmak için, İslâmiyet ve iman akidelerini, çok rızık ister bir manevî mide hükmüne getirip, onun rızık sofrasının dairesini mümkinat dairesinin haricinde genişletip, esma-ı İlâhiyeyi de içine alır kılmıştır ki, o mide ile ism-i *Rahman*'ı ve ism-i *Hakîm*'i en büyük bir zevk-i rızkî ile hisseder,[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى رَحْمَانِيَّتِهِ وَعَلٰى حَكِيمِيَّتِهِ der.

Ve hakeza, bu manevî mide-i kübra ile hadsiz nimeti İlâhiyeden istifade edebilir. Ve bilhassa o midedeki muhabbet-i İlâhiye zevkinin daha başka bir dairesi var.

1. Rahmaniyet ve hâkimiyetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

akîde: iman, inanılan ve itikat edilen esas.
bilhassa: özellikle
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik, evrenselik.
ehemmiyetli: önemli
enva-ı ihsanat: iyiliklerin çeşitleri
enva-ı mat'umat: yiyeceklerin çeşitleri
esma: isimler
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri
gayet: son derece, çok, oldukça
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: böylece, bunun gibi
hariç: bir şeyin dışı
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: değerine, yerine
ihsas: hissettirme
iman: inanç, itikat.
insaniyet: insanlık
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi
ism-i Rahman: bütün mahlukatı rahmet ve merhametle kuşatan ve kendisine itaat eden-etmeyen diye ayırt etmeden herkese her türlü ihsanda bulunan manasında Cenab-ı Hakka ait isim
istifade: faydalanma
kerîmane: kerem sahibine yakışır surette, cömertçe
manevî: manaya ait, maddî olmayan, gözle görülmeyen
mide-i kübra: büyük ve geniş mide
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi.
mümkinat: var veya yok olması eşit olup, varlığı ve yokluğu için Allah'ın tercihine muhtaç olan şeyler. Allah'ın dışındaki bütün varlıklar
nevi: çeşit, tür
nimet: lütuf, ihsan, ikram
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, bağışı
rızık: yiyecek, içecek şey
semavat: semalar, gökler
sofra-ı nimet: nimet sofrası
sofra-i rahmet: Cenab-ı Hakkın bağış ve ikramının sofrası, rahmet sofrası.
şükretmek: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
teşekkurat: teşekkürler, memnuniyet ve şükur ifade etmeler
vasıta: aracılık
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah
zemin: yeryüzü
zevk-i rızkî: rızık ve nimetteki zevk, lezzet.

İşte, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*, insanı bütün kâinata bir merkez, bir medar yaparak, kâinat kadar geniş bir sofra-i nimet insana açtığının ve kâinatı insana musahhar ettiğinin ve kâinatın insan ile mazhar olduğu sırr-ı kayyumiyetle bir cihette kaim olduğunun hikmeti ise, insanın mühim üç vazifesidir.

Birincisi: Kâinatta munteşir bütün enva-ı nimeti insanla tanzim etmek. Ve insanın menfaati ipiyle tesbih taneleri gibi tanzim eder, nimetlerinin iplerinin uçlarını insanın başına bağlar, rahmet hazinelerinin umum çeşitlerine insanı bir liste hükmüne getirir.

İkinci vazifesi: *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hitabatına, insan, camiiyeti haysiyetiyle en mükemmel muhatap olmak ve hayretkârâne sanatlarını takdir ve tahsin etmekle en yüksek sesli bir dellâl olmak ve şuurdarâne teşekküratın bütün envaıyla, bütün enva-ı nimetine ve çeşit çeşit hadsiz ihsanatına şükür ve hamdusena etmektir.

Üçüncü vazifesi: Hayatı ile, üç cihetle *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a ve şuunatına ve sıfât-ı muhitasına âyinedarlık etmektir.

Birinci vecih: İnsan, kendi acz-i mutlakıyla Hâlik'ının kudret-i mutlakasını ve derecatını ve aczin dereceleriyle kudretin mertebelerini hissetmektir. Ve fakr-ı mutlakıyla rahmetini ve rahmetinin derecelerini idrak etmek ve zaafıyla Onun kuvvetini anlamaktır. Ve hakeza, noksan sıfatlarıyla *Hâlik*'ının evsaf-ı kemaline mıkyasvarı âyine olmak... Gecede nurun daha ziyade parlamasına nazaran,

acz: zayıflık, güçsüzlük
acz-ı mutlak: mutlak güçsüzlük, acizlik.
âyine: ayna
âyinedar: ayna tutan.
camiiyet: toplayıcı ihova ve ihata edicilik, evrenselik.
cihet: yon, taraf
dellal: ilan edici
derecat: dereceler, seviyeler, aşamalar
enva: turler, neviler
enva-ı nimet: nimet çeşitleri, turleri
evsaf-ı kemal: olgunluğun vasıfları
fakr-ı mutlak: mutlak fakirlik, çaresizlik.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: boylece, bunun gibi
Hâlik: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hamdusena: övmek.
hayretkârane: hayret ederek.
haysiyetiyle: itibarıyla
hikmet: gizli sebep
hitabat: hitaplar, seslenişler
hukmüne: degenne, yenne
idrak: anlama
ihsanat: ihsanlar, bagışlar, lutuflar
kaim: ayakta durma
kainat: bütün alemler, varlıklar
kudret: kuvvet, iktidar
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret
mazhar: nail olma, şereflenme
medar: yörünge
menfaat: fayda
mertebe: derece, basamak.
mıkyasvari: kıyaslama ile benzetme ile.
muhatap: kendisine hitap edilen
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
mühim: önemli
münteşir: yayılan
nazaran: göre, kıyaslayarak
nimet: lütuf, ihsan
noksan: eksiklik.
nur: parıltı, ışık.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
sıfât: nitelikler, vasıflar
sıfat-ı muhita: her şeyi kuşatan sıfatlar
sırr-ı Kayyumiyet: Allah'ın her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutmasının sırrı
sofra-i nimet: nimet sofrası
şuunat: işler, olaylar, özellikler, bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar
şuurdarane: bilerek, farkına vararak.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
tahsin: iyi ve güzel bulmak.
takdir: kıymet vermek.
tanzim: düzenleme
tesbih: Allah'ın zatında, sıfatlarında ve fiillerinde bütün noksanlardan uzak olduğunu ifade etmek
teşekkürat: teşekkürler, memnuniyet ve şükür ifade etmeler
umum: bütün
vazife: görev
vecih: yon
zaaf: zayıflık, acizlik
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilligi her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta iktidar yeten zat, Allah
ziyade: fazla

gece zulmetinin elektrik lâmbalarını göstermeye mükemmel bir âyine olduğu gibi, insan dahi böyle nakış sıfatlarıyla kemalât-ı İlâhiyeye âyinedarlık eder.

İkinci vecih: İnsan, cüz'î iradesiyle ve azıcık ilmiyle ve küçücük kudretiyle ve zahirî malikiyetiyle ve hanesini bina etmesiyle, bu Kâinat Ustası'nın malikiyetini ve sanatını ve iradesini ve kudretini ve ilmini, kâinatın büyüklüğü nispetinde anlar, âyinedarlık eder.

Üçüncü Vecih'teki âyinedarlığın iki yüzü var:

• *Birisi:* Esma-i İlâhiyenin ayn ayn nakışlarını kendinde göstermektir. Âdeta insan, camiiyetiyle kâinatın küçük bir fihristesi ve bir misal-i musağğarası hükmünde olup, umum esmanın nakışlarını gösteriyor.

• *İkinci yüzü:* şuunat-ı İlâhiyeye âyinedarlık eder. Yani, kendi hayatıyla *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un hayatına işaret ettiği gibi, kendi hayatında inkişaf eden sem' ve basar gibi duyguların vasıtasıyla, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un sem' ve basar gibi sıfatlarına âyinedarlık eder, bildirir.

Hem insan, hayatında bulunan ve inkişaf etmeyen ve his ve hassasıyet suretinde galeyan eden ve kesretli bir surette olan çok ince hayatî duygular, manalar ve hisler vasıtasıyla, *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un şuunat-ı kudsiyesine âyinedarlık eder. Meselâ, o hassasiyet içinde, sevmek, iftıhar etmek, memnun olmak, mesrur olmak, muferrah olmak gibi manalarla –*Zat-ı Akdes*'in kudsiyetine ve ginâ-i mutlakına münasıp ve lâyık olmak şartıyla– o nevıden olan şuunatına âyinedarlık eder.

âdeta: sanki
ayine: ayna
ayinedar: ayna tutan
ayinedarlık: aynalık yapma gösterme
basar: görme sıfatı kabiliyeti
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik, evrensellik.
cüz'i: küçük
esma: isimler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
fihriste: özet, içindekiler
galeyan: coşma çalkalanma.
gına-i mutlak: mutlak ve sonsuz zenginlik.
hane: ev
hassasiyet: ihtimamlılık, dikkatlilik duyarlık
hükmünde: değerinde yerinde
iftıhar: övünme
ilim: bilme bilgi
İnkişaf: açığa çıkma keşfolunma
İrade: dileme isteme.
kainat: bütün âlemler varlıklar
kemalât-ı İlâhiye: İlâhî güzellik ve mükemmellikler
kesret: çokluk.
kudret: kuvvet iktidar
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik
lâyık: yakışır uygun
malikiyet: malik ve sahib olma
mana: anlam
mesrur: sevinçli memnun
misal-i musaggar: küçültülmüş örnek.
müferrah: feraha kavuşmuş gönül huzuruna kavuşmuş
münasip: uygun
nakıs: noksan eksik.
nakış: süs.
nevi: çeşit, tür
nispet: ölçü
sem': işitme
sıfat: nitelikler vasıflar
suret: biçim tarz
şuunat: işler olaylar özellikler bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar
şuunat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın işleri fiilleri.
şuunat-ı kudsiye: Cenab-ı Hakka mahsus mukaddes işler ve emirler
umum: bütün
vasıta: aracılık.
vecih: yön
zahiri: görünürdeki dış görünüşteki
Zat-ı Akdes: her türlü noksandan uzak ve pak olan zat.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan her şeye her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zulmet: karanlık

Hem insan, nasıl ki hayat-ı camiasıyla *Zat-ı Zülcelâl*'in sıfât ve şuunatına bir mikyas-ı manfettir ve cilve-i esmasına bir fihristedir ve şuurlu bir âyinedir ve hakeza çok cihetlerle *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a âyinedarlık eder. Öyle de, insan şu kâinatın hakaiklerine bir vahıd-i kıyasîdir, bir fihristedir, bir mikyastır ve bir mizandır. Meselâ, kâinatta Levh-i Mahfuzun gayet kat'î bir delil-i vücudu ve bir numunesi, insandaki kuvve-i hafızadır. Ve âlem-i misalin vücuduna kat'î delil ve numune, kuvve-i hayaliyedir. (HAŞİYE) Ve kâinattaki ruhanîlerin bir delil-i vücudu ve numunesi, insandaki kuvvelerdir ve lâtîfelerdir. Ve hakeza, insan, küçük bir mikyasta, kâinattaki hakaik-i imaniyeyi şuhut derecesinde gösterebilir.

İşte, insanın mezkûr vazifeler gibi çok mühim hizmetleri var. Cemal-i bâkîye âyinedir, kemal-i sermediyeye dellâl-ı muzhirdir ve rahmet-i ebediyeye muhtac-ı müteşekkirdir. Madem cemal, kemal, rahmet bâkîdirler ve sermedîdirler, elbette o cemal-i bâkînin âyine-i müştakı ve o kemal-i sermedînin dellâl-ı âşığı ve o rahmet-i ebediyenin muhtac-ı müteşekkiri olan insan, bâkî kalmak için bir dâr-ı bekaya girecek ve o bâkîlere refakat için ebede gidecek. Ve o ebedî cemal ve o sermedî kemal ve

HAŞİYE: Evet, nasıl ki insanın anasırları kâinatın unsurlarından, ve kemikleri taş ve kayalarından, ve saçları nebat ve eşcarından, ve bedeninde cereyan eden kan ve gözünden, kulağından, burnundan ve ağzından akan ayrı ayrı suları, arzın çeşmelerinden ve madenî sularından haber veriyorlar, delâlet edip onlara işaret ediyorlar. Aynen öyle de, insanın ruhu âlem-i ervahtan, ve hafızaları Levh-ı Mahfuz dan; ve kuvve-ı hayaliyeleri âlem-i misalden, ve hakeza her bir cihazı bir âlemden haber veriyorlar ve onların vücutlarına kat'î şahadet ederler.

alem: dünya, cihan.
alem-ı ervah: ruhlar âlemi
alem-i misal: görüntüler âlemi, ruhların bulunduğu âlem
anasır: unsurlar, elementler
arz: yer, dünya
âyine: ayna
âyinedar: ayna tutan.
âyine-i müştak: Allah ı görmeye çok arzulu ayna
bâkı: ebedî, daimî, sonsuz.
cemal: güzellik
Cemal-i bâkı: sonsuz güzellik
cihet: yön.
cilve-i esma: Allah ın isimlerinin varlıklardaki eseri, görüntüsü
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya, âhiret
delâlet: delil, ispat.
delil: nişan, emare, kanıt.
delil-i vücut: vücudunun varlığının delili
dellâl-ı âşık: aşkını ilân edici.
dellal-ı muzhır: izhar edici, gösterici, dellal
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebedî: sonu olmayan, hiç son bulmayacak şekilde süren
eşcar: ağaçlar
fihriste: özet, içindekiler
gayet: son derece, çok, oldukça
hafıza: bellek.
hakaik: hakıkatler, gerçekler
hakaik-i imaniye: iman hakıkatleri
hakeza: böylece
haşiye: dipnot.
hayat-ı camia: hayata ait bütün özelliklere sahip
işaret. gösterme
kainat: evren.
kat ı: kesin
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik
kemal-i sermediye: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan bütün güzelliklerin sahibi olan Cenab ı Hak
kuvve: kuvvet, güç.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
kuvve-i hayaliye: hayal gücü
latife: kalbe bağlı hassas bir duygu
Levh-i Mahfuz: Allah ın ezelî ilmiyle kainatta olmuş ve olacak şeylerin takdir ettiği manevi levha
madeni su: kaynak suyu
mezkur: zikredilen, anılan
mikyas: ölçü
mikyas-ı marifet: bilme, bilgi ölçüsü
mizan: ölçü
muhtac-ı müteşekkir: teşekküre muhtaç ve mecbur
mühim: önemli
nebat: bitki
numune: örnek
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
rahmet-i ebediye: Cenab ı Hakkın sonsuz rahmeti
refakat: refiklik, arkadaşlık.
ruhani: gözle görülmeyen, elle tutulamayan varlıklar
sermedî: ebedî, sürekli
sıfât: nitelikler, vasıflar
şahadet: şahıdlık.
şuhut: şahıt olma, görme
şuunat: işler, olaylar, özellikler, bir şeyin var oluşunun gereği olan sonuçlar
şuur: idrak, bilinç, anlama, kavrama gücü
unsur: madde, esas, kök
vahıd-i kıyasi: ölçü birimi
vazife: görev
vücut: varlık, var olma
Zat-ı Hayy-ı Kayyum. varlığı dinliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi Cenab ı Hak.

daimî rahmete ebedülâbâdda refakat etmek gerektir, lâzımdır. Çünkü ebedî bir cemal, fânî bir müştaka ve zail bir dosta razı olmaz. Çünkü Cemal, kendini sevdiği için, sevmesine mukabil muhabbet ister. Zeval ve fenâ ise, o muhabbeti adavete kalbeder, çevirir. Eğer insan ebede gidip bâkî kalmazsa, fıtratındaki cemal-i sermediyeye karşı olan esaslı muhabbet yerine adavet bulunacaktır. Onuncu Sözün haşiyesinde beyan edildiği gibi, bir zaman bir dünya güzeli, bir âşığını huzurundan çıkarıyor. O adamdaki aşk birden adavete dönüyor ve diyor ki: "Tuh, ne kadar çirkindir!" diyerek, kendine teselli vermek için cemalinden küsüyor, cemalini inkâr ediyor.

Evet, insan bilmediği şeye düşman olduğu gibi, eli yetişmediği veyahut tutamadığı şeylerin adavetkârâne kusurlarını arar, âdeta düşmanlık etmek ister. Madem bütün kâinatın şahadetiyle, Mahbub-i Hakikî ve Cemîl-i Mutlak, bütün güzel Esma-i Husnasıyla kendini insana sevdiriyor ve insanların kendini sevmelerini istiyor; elbette ve her hâlde, kendisinin hem mahbubu, hem habibi olan insana fıtrî bir adaveti verip derinden derine kendinden küsturmeyecek. Ve fıtraten en ziyade sevimli ve muhabbetli ve perestiş için yarattığı en müstesna mahlûku olan insanın fıtratına bütün bütün zıt olarak bir gizli adaveti, ruhuna vermeyecek. Çünkü insan, sevdiği ve kıymetini takdir ettiği bir cemal-i mutlaktan ebedî ayrılmaktan gelen derin yarasını, ancak ona adavetle, ondan küsmekle ve onu inkâr etmekle tedavi edebilir. İşte, kâfirlerin Allah'ın düşmanı olması bu noktadan ileri geliyor.

adavet: düşmanlık.
adavetkârane: düşmancasına.
âdeta: sanki.
bâkî: ebedî, daimî, sonsuz.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
cemal: güzellik.
cemal-i mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
cemal-i sermediye: ezelî ve ebedî olan, zaman ve mekân gibi bütün kayıtlardan bağımsız güzellik.
Cemîl-i Mutlak: her şeyiyle güzel olan Cenab-ı Allah.
daimî: sürekli, devamlı.
ebed: sonsuzluk, daimlik.
ebedî: sonu olmayan, hiç son bulmayacak şekilde süren.
ebedülâbâd: tükenmez ebedî hayat, sonsuzluk.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
fânî: ölümlü, geçici.
fenâ: yok olma, son bulma.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki.
habip: sevilen, sevgili.
haşiye: dipnot.
inkâr: reddetme, kabul ve tasdik etmeme.
kalbetmek: dönüştürmek, çevirmek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kıymet: değer.
kusur: noksan, özür.
lâzım: gerekli.
Mahbub-i Hakikî: gerçek sevmeye layık olan Allah.
mahbup: sevilen, sevgili.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mukabil: karşılık.
müstesna: seçkin, mümtaz.
müştak: ıştıyaklı, arzulu.
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
razı: hoşnutluk, memnuniyet.
refakat: refiklik, arkadaşlık.
şahadet: şahit olma.
takdir: kıymet verme.
teselli: avunma.
zail: zeval bulan, sona eren.
zeval: sona erme, yok olma, kaybolup gitme.
ziyade: fazla.

Öyle ise, her hâlde o cemal-i ezelî, kendisinin âyine-i müştakı olan insan ile ebedülâbâd yolunda seyahatinde beraber bulunmak için, alâkullihâl, bir dâr-ı bekada bir hayat-ı bâkiyeye insanı mazhar edecek.

Evet, madem insan fıtraten bir cemal-i bâkîye müştak ve muhıp bir surette halk edilmiştir. Ve madem bâkî bir cemal, zail bir müştaka razı olamaz. Ve madem insan bilmediği veya yetişemediği veya tutamadığı bir maksuttan gelen hüzün ve elemden teselli bulmak için, o maksudun kusurunu bulmakla, belki gizli adavet etmekle kendini teskin eder. Ve madem bu kâinat insan için halk edilmiş ve insan ise marifet ve muhabbet-i İlâhıye için yaratılmış. Ve madem bu kâinatın Hâlık'ı, esmasıyla sermedîdir. Ve madem esmalarının cılveleri daim ve bâkî ve ebedî olacaktır. Elbette ve her hâlde insan bir dâr-ı bekaya gidecek ve bir hayat-ı bâkiyeye mazhar olacaktır. Ve insanın kıymetini ve vazıfelerini ve kemalâtını bildiren, rehber-i azam ve insan-ı ekmel olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, insana dair beyan ettiğimiz bütün kemalâtı ve vazifeleri en ekmel bir surette kendinde ve dininde göstermesiyle gösteriyor ki: Nasıl kâinat insan için yaratılmış ve kâinattan maksut ve müntehap insandır. Öyle de, insandan dahi en büyük maksut ve en kıymettar müntehap ve en parlak âyine-ı Ehad ve Samed, elbette Ahmed-ı Muhammed'dir.

عَلَيْهِ وَعَلَىٰٓ اٰلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ ۞ يَآ اَللّٰهُ ۞ يَا رَحْمٰنُ ۞ يَا رَحِيمُ ۞ يَا فَرْدُ ۞ يَا حَيُّ ۞ يَا قَيُّومُ ۞ يَا حَكَمُ

adavet: düşmanlık
alâkullihâl: ister istemez
âyine-ı Ehad ve Samed: tek ve hiç bir şeye muhtaç olmayan her şeyin kendisine muhtaç olduğu Allah'ın aynası
âyine-i müştak: Allah'ı görmeye çok arzulu ayna
bakî: ebedî, daimî, kalıcı, sonsuz
beyan: anlatma, izah, açıklama
cemal: güzellik.
cemal-i bâkı: sonsuz güzellik.
cemal-i ezelî: başlangıcı ve sonu olmayan güzellik
cılve: görüntü, tecelli
dar-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya, âhıret
ebedî: sonu olmayan, hiç son bulmayacak şekilde süren
ebedülâbâd: tükenmez, ebedî hayat
ekmel: daha (en) pek) kâmil, mükemmel ve kusursuz olan
elem: üzüntü, maddî manevî ıztırap
esma: isimler
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan
halık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
halk: yaratma
hayat-ı bâkı: ebedî ve daimî hayat.
insan-ı ekmel: en mükemmel insan
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemalât: fazîletler, olgunluklar, mükemmellikler
kıymet: değer
kıymettar: değerli, kıymetli.
kusur: noksan, özür
maksut: kasdedilen, istenen şey
marifet: bilgi, öğrenme, tanıma.
mazhar: nâil, olma, şereflenme.
muhabbet-ı İlâhıye: Allah sevgisi.
Muhammed-ı Arabî: Arabların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (asm)
muhip: seven
müntehap: seçilmiş
müştak: ıştıyaklı, arzulu
razı: hoşnutluk, memnuniyet.
rehber-i azam: en büyük rehber
sermedî: ebedî, daimî, sürekli, kesinlisiz
seyahat: yolculuk.
suret: biçim, tarz
teselli: avunma
teskin: sakinleştirme
vazife: görev
zail: sona eren, yok olan, kaybolup giden

يا عَدْلُ ۞ يَا قُدُّوسُ ۞ نَسْئَلُكَ بِحَقِّ فُرْقَانِكَ الْحَكِيمِ وَبِحُرْمَةِ حَبِيبِكَ الْأَكْرَمِ ۞ وَبِحَقِّ أَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى ۞ وَبِحُرْمَةِ اِسْمِكَ الْأَعْظَمِ ۞ اِحْفَظْنَا مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْاِنْسَانِ اٰمِينَ (1)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (2)

1. Ümmetinin hasenatı adedince ona ve Âline salat ve selâm olsun. Yâ Allah, ya Rahman, ya Rahîm, yâ Ferd, yâ Hayy, yâ Kayyum, yâ Hakem, ya Adl, yâ Kuddus! Furkan ı Hakîm inin hakkı için ve Habîb-i Ekrem inin hürmetine, Esma-ı Hüsnanın hakkı ve İsm-i Azâmının hürmetine Senden niyaz ediyoruz ki, Bizi nefis ve şeytanın, cin ve insanların şerrinden muhafaza eyle. Âmîn.

2. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin Bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyala bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah.
Âl: Peygamber Efendimizin aile fertleri, soyundan gelenler.
Esma-ı Hüsna: Allah ın güzel isimleri.
Ferd: eşi benzeri olmayan tek ve yekta olan Allah.
Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân.
Habîb-i Ekrem: en cömert ve Allah ın en çok sevdiği kul olan Hz. Muhammed.
hasenat: iyi işler, hayırlar, güzellikler.
Hayy: gerçek ve sonsuz hayat sahibi olan, hayatı veren yaratan Allah.
hikmet: İlâhî gaye, fayda, ilim.
Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan ve yarattıklarını varlık âleminde tutan, dilediği gibi onları yöneten ve her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah.
Kuddus: çok temiz, kusur ve eksikliklerden uzak ve temiz olan, fazilet ve güzelliklerle övülen, noksanlığı gerektirecek şeylerden son derece münezzeh olan, şeref ve büyükluk sahibi Allah.
muhafaza etmek: korumak.
nefis: kötü özellikleri kendisinde toplayan, kötülüğü sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
salat ve selâm: hayır ve esenlik.
Rahman: bütün yaratılmışları kuşatan merhamet ve ihsan sahibi olan Allah.
şer: kötülük.
ummet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.

Otuz Birinci Lem'a

Şualar'a inkısam etmiş olup, On Dorduncu Şua, Afyon Mahkemesi Mudafaası ve Mektupları, ve On Beşinci Şua ise, "Elhuccetüzzehra" olarak tesmiye edilmiş ve neşredilmiştir.[1]

Otuz İkinci Lem'a

Eski Said'in en son telifi ve yirmi gün ramazanda telif edilen, kendi kendine manzum gelen "Lemaat" risalesidir. *Sözler* mecmuasında neşredilmiştir.

Otuz Üçüncü Lem'a

Yeni Said'in en evvel hakikatten şuhut derecesinde kalbine zahir olan ve Arabî ibaresinde *Katre, Habbe, Şemme, Zerre, Hubab, Zühre, Şule* ve onların zeyillerinden ibarettir. Türkçe tercümesi *Risale-i Nur Külliyatından Mesnevî-i Nuriye* ismi altında intişar etmiştir.

1. Bilahere Üstadımızın tensibiyle On Dorduncü Şua "Afyon Mahkemesi Mudafaası ve Mektupları" ve On Beşinci şua "Elhuccetüzzehra" olarak tesmiye edilmiş ve neşredilmiştir.

Arabî: Arabcaya ait.
bilahere: sonra, sonradan.
Elhuccetüzzehra: Risale-i Nur Külliyatından bir eserin adı. On Beşinci şua.
evvel: once.
Habbe: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
hakikat: gerçek.
Hubab: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
ibare: cumle
ibaret: meydana gelen, oluşan
inkısam: bolunme, kısımlara ayrılma
intişar: neşrolunma, yayımlanma, dağılma
Katre: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
lem'a: parıltı
Lemaat: Risale-i Nur Külliyatından bir eserin adı
manzum: vezinli, ölçülü, nazım olarak yazılmış eser
mecmua: çeşitli konularla ilgili yazılmış eser, kitap, toplanıp birikti-rilmiş şeylerin hepsi.
Mesnevî-i Nuriye: aslı Arabca olup, sonradan tercumesi de yapılmış Risale-i Nur Külliyatından bir eser.
müdafaa: savunma
neşr: yayma, yayım.
şemme: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
şua: ışın
şuhut: şahit olma, görme
şule: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
telif: kitap yazma
tensip: uygun görme
tesmiye: isimlendirme
zahir: görünen, dış görünüş.
Zerre: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
zeyil: ek, ilâve
Zühre: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.

Münacat

Yâ Ilâhî ve yâ Rabbî!

Ben imanın gözüyle ve Kur'ân'ın talimiyle ve nuruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyle ve ism-i Hakîm'in göstermesiyle görüyorum ki:

Semavatta hiçbir deveran ve hareket yoktur ki, böyle intizamıyla Senin mevcudiyetine işaret ve delâlet etmesin.

Ve hıçbir ecram-ı semaviye yoktur ki, sükûtuyla, gürültüsüz vazife görerek direksiz durmalarıyla Senin rububiyetine ve vahdetine şahadeti ve işareti olmasın.

Ve hıçbir yıldız yoktur ki, mevzun hilkatiyle, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümaselet ve muşabehet sikkesiyle, Senin haşmet-i ulûhiyetine ve vahdaniyetine işaret ve şahadette bulunmasın.

Ve on iki seyyareden hiçbir seyyare yıldız yoktur ki, hikmetli hareketiyle ve itaatli musahhariyetiyle ve intizamlı vazifesiyle ve ehemmiyetli peykleriyle Senin vücub-i vücuduna şahadet ve saltanat-ı ulûhiyetine işaret etmesin.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun. Peygamber Efendimizin adı duyuldugunda veya okunuınca kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır.
delâlet etmek: delil olmak, belirtmek, göstermek.
deveran: dönüş, dolaşma, devretme.
ecram-ı semaviye: gök cisimleri.
ehemmiyet: önem.
haşmet-i ulûhiyet: Allah'ın ilâhlığının büyükluğu, heybeti, haşmeti.
hikmetli: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde olan.
hilkat: yaratılış.
iman: inanç, itikat.
intizam: düzen, tertip.
ism-i Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde yapan Allah'ın Hakîm ismi.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat: söz dinleme, emre göre hareket etme.
mevcudiyet: varlık, var olma.
mevzun: ölçülü, düzgün.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
musahhariyet: emre boyun eğme hâli.
mümaselet: benzerlik, benzeme.
münacat: dua, yakarış.
muşabehet: benzeme, benzeyiş.
nuranî: nurlu, aydınlık, parlak.
peyk: uydu.
Resul-i Ekrem: en cömert, kerîm olan peygamber. Hz. Muhammed (asm).
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
saltanat-ı ulûhiyet: ortaklık kabul etmeyen Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.
semavat: gökler.
seyyare: gezegen.
sikke: damga, muhur.
sükut: susukunluk, sessizlik.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
talim: öğretme, ders verme.
tebessüm: gülümseme.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vahdet: birlik.
vazife: iş, görev.
vaziyet: durum, duruş.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
yâ Ilâhî: ey Allah'ım!
yâ Rabbî: ey Rabbım, ey beni besleyen, büyüten ve terbiye eden Allah'ım!

Evet, gökler sekeneleriyle, her biri tek başıyla şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, derece-i bedahette *–ey zemin ve gökleri yaratan Yaratıcı!–* Senin vücub-i vücuduna öyle zahir şahadet *–ve ey zerratı muntazam mürekkebatıyla tedbirini gören ve idare eden ve bu seyyare yıldızları manzum peykleriyle dondüren, emrine itaat ettiren!–* Senin vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şahadet ederler ki, göğün yüzünde bulunan yıldızlar sayısınca nuranî burhanlar ve parlak deliller o şahadeti tasdik ederler.

Hem bu safî, temiz, güzel gökler, fevkalâde büyük ve fevkalâde sür'atli ecramıyla, muntazam bir ordu ve elektrik lâmbalanıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve her şeyi icat eden kudretinin azametine zahir delâlet, ve hadsiz semavatı ihata eden hâkimiyetinin ve her bir zîhayatı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklenne kuvvetli işaret; ve bütün mahlûkat-ı semaviyenin bütün işlerine ve keyfiyetlerine taallûk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her işe şümulüne şüphesiz şahadet ederler. Ve o şahadet ve delâlet o kadar zahirdir ki, güya yıldızlar, şahit olan göklerin şahadet kelimeleri ve tecessum etmiş nuranî delillendirler.

Hem, semavat meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ise, mutî neferler, muntazam sefineler, harika tayyareler, acayip lâmbalar gibi vaziyetiyle, Senin saltanat-ı ulûhiyetinin şaşaasını gösteriyorlar.

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici
azamet: büyükluk.
bürhan: delil, ispat edici.
cihet: yön
delalet: delil olma, gösterme, belirtme.
delil: bilinmeyeni keşfetmek veya bilinenin doğruluğunu göstermek için aracı olarak kullanılan şey, kanıt.
derece-i bedahet: ap açıklık derecesi
donanma: bir devletin deniz kuvvetleri, savaş gemilerinin tamamı
ecram: gök cisimleri, yıldızlar
fevkalade: olağanüstü
feza: uzay
güya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakimiyet: hükmedis, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
harika: çok güzel, olağanüstü, hayranlık uyandıran
haşmet: büyükluk, heybet.
hey et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı yerli yerli yerinde oluş
icat eden: yoktan var eden, yaratan
idare etmek: yönetmek.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
ihata: kuşatma, sarma, içine alma
ilm: bilis, bilgi
işaret: gösterme, bildirme
itaat ettirmek: emrine boyun eğdirmek
keyfiyet: durum, nitelik, özellik.
kudret: güç, kuvvet
mahlukat-ı semaviye: gökyüzündeki yaratılmışlar
manzum: düzenlenmiş, ölçülü
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
mutî: itaat eden, söz dinleyen, emre uyan
mürekkebat: parçaların birleşmesiyle meydana gelmiş şeyler
nefer: asker, er
nuranî: nurlu, parlak, aydınlık
peyk: uydu
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esirgeme
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
safi: temiz, duru
saltanat: sultanlık, padişahlık, hâkimiyet
saltanat-ı uluhiyet: Cenab-ı Hakkın İlâhlık saltanatı, hâkimiyeti
sefine: gemi
sekene: sakinler, bir yerde oturanlar, kalanlar, yaşayanlar
semavat: gökler
seyyare: gezegen
sür'at: hız
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şaşaa: parlaklık
şümul: kaplama, kuşatma
taallûk etmek: alâkalı olmak, ilgili bulunmak, ilgilendirmek
tanzim etmek: düzenlemek.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak
tayyare: uçak
tecessum etmek: cisimleşmek, maddeleşmek.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, duruş
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkansız olmak.
zahir: açık, görünür
zemin: yer, yeryüzü
zerrat: zerreler, atomlar, en küçük parçalar
zihayat: hayat sahibi, canlı

Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyarelerinde ve zemînimizdeki vazifelerinin delâlet ve ihtarıyla, güneşin sair arkadaşları olan yıldızların bir kısmı ahiret âlemlerine bakarlar ve vazifesiz değiller; belki bâkî olan âlemlerin güneşleridirler.

Ey Vacibü'l-Vücud, ey Vahid-i Ehad!

Bu hanka yıldızlar, bu acip güneşler, aylar, Senin mülkünde, Senin semavatında, Senin emrin ile ve kuvvetin ve kudretin ile ve Senin idare ve tedbirin ile teshir ve tanzım ve tavzif edilmişlerdir. Bütün o ecram-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden birtek Hâlık'a tesbih ederler, tekbir ederler, lisan-ı hâl ile "*Sübhanallah, Allahü ekber*" derler. Ben dahi onların bütün tesbîhatıyla Seni takdıs ederim.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından ihtifa etmiş olan Kadîr-i Zülcelâl, ey Kadîr-i Mutlak!

Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın talimiyle anladım. Nasıl ki gökler, yıldızlar Senin mevcudiyetine ve vahdetine şahadet ederler; öyle de, cevv-i sema, bulutlarıyla ve şimşekleri ve ra'dları ve ruzgârlarıyla ve yağmurlarıyla Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet ederler.

Evet, camit, şuursuz bulut, âb-ı hayat olan yağmuru muhtaç olan zîhayatların imdadına göndermesi, ancak Senin rahmetin ve hikmetin iledir. Karışık tesadüf karışamaz.

âb-ı hayat: hayat suyu, hayat için gerekli sıvı
acip: hayret verici
ahiret: dünya hayatından sonra sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan hayat
alem: dünya
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir
azamet-i kibriya: haşmetin azametin celâlin büyüklüğü
bakı: devamlı ve kalıcı, yok olmayan, sonsuz
camit: ruhsuz, cansız
cevv-i sema: hava boşluğu, atmosfer, gökyüzü
delâlet: delil olma
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler
efrat: fertler, bireyler
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah
harika: olağanüstü, hayranlık uyandıran
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olma
idare: yönetme, yönetim
ihtar: hatırlatma, dikkat çekme
ihtifa etmek: gizlenmek.
imdat: yardım
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
Kadîr-i Zülcelal: her şeye gücü yeten sonsuz haşmet, büyüklük ve yüceliğe sahibi olan Allah
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mevcudiyet: varlık, var olma
muhtaç: ihtiyaç duyan
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey
ra'd: gök gürültüsü
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sair: diğer
semavat: gökler
seyyare: gezegen
Sübhanallah: Allah her türlü eksıklıkten uzak ve bütün üstün sıfatlara sahiptir
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme
şuur: anlayış, bilinç, idrak.
takdıs etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitme
tanzım: düzene koyma, düzenleme
tavzif: görevlendirme, vazifelendirme
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tekbir etmek: Allah'ın büyüklüğünü dile getirmek
tesadüf: rastlantı
tesbih etmek: Allah'ın şanını yüceltmek, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutmak.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teshir: itaat ettirme, boyun eğdirme
Vacibü l-Vucut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen, varlığı Zatı ezeli ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vazife: iş, görev
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zemin: yer, yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi, canlı

Hem, elektriğin en büyüğü bulunan ve fevaid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şimşek ise, Senin fezadaki kudretini güzelce tenvir eder.

Hem, yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezayı konuşturan ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çınlatan ra'dat dahi, lisan-ı kâl ile konuşarak Seni takdis edip rububiyetine şahadet eder.

Hem, zîhayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefesleri vermek, nüfusları rahatlandırmak gibi çok vazifeler ile tavzif edilen rüzgârlar dahi, cevvi âdeta bir hikmete binaen Levh-i Mahv ve İspat ve "yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası" suretine çevirmekle, Senin faaliyet-i kudretine işaret ve Senin vücuduna şahadet ettiği gibi, Senin merhametinle bulutlardan sağıp zîhayatlara gönderilen rahmet dahi, mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle, Senin vüs'at-i rahmetine ve geniş şefkatine şahadet eder.

Ey Mutasarrıf-ı Fa'al ve ey Feyyaz-ı Müteal!

Senin vücub-ı vücuduna şahadet eden bulut, berk, ra'd, rüzgâr, yağmur, birer birer şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber, birlik, beraberlik, birbiri içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle, Senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler.

berk: şimşek.
cev: hava, yer ile gök arası.
faaliyet-i kudret: Allah'ın sonsuz kudretinin faaliyeti, iş görmesi.
fevaid-i tenviriye: nurlandırmanın, aydınlatmanın faydaları.
Feyyaz-ı Müteâl: çok feyz ve bereket veren, büyük ve yüce olan Allah.
feza: gökyüzü, boşluğu.
gayet: son derece, çok.
haysiyet: itibar, özellik, şeref, derece.
heyet-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta, İlahî gaye, fayda.
ifade etmek: anlatmak.
istifade: yararlanma, faydalanma.
İşaret: gösterme, bildirme.
katre: damla, yağmur taneleri.
keyfiyet: nitelik, özellik, durum.
kudret: güç, kuvvet.
Levh-i Mahv ve İspat: Cenab-ı Allah'ın yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası hükmünde olan işleyen.
lisan-ı kâl: konuşma dili, söz ile anlatım.
lüzumlu: gerekli.
mahiyet: bir şeyin aslî, iç yüzü, esası, nitelik, özellik.
merhamet: acıma, şefkat, gösterme, koruma, iyilik etme.
mevzun: ölçülü, düzgün.
muhalif: uymayan, zıt olan.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
Mutasarrıf-ı Fa'âl: her an zatına has ve lâyık iş yapan, devamlı işleyen, her an çekip çeviren, idare eden, yöneten Cenab-ı Hak.
nüfus: nefisler, canlar.
ra'd: gök gürültüsü.
ra'dat: gök gürültüleri.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rızık: Allah'ın herkese lütuf ve ihsan ettiği nimet.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şefkat: karşılıksız sevme, acıma, merhamet etme.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
tavzif edilmek: görevlendirilmek, vazifelendirilmek.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teşvik etmek: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.
vahdet: birlik.
vazife: görev.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma.
vüs'at-i rahmet: acımanın, şefkat ve merhametin genişliği.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Hem koca fezayı mahşer-i acayip yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rububiyetinin haşmetine ve o geniş cevvi, yazar değiştirir bir levha gibi ve sıkar ve onunla zemin bahçesini sulandırır bir sünger gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve her bir şeye şumulüne şahadet ettikleri gibi, umum zemine ve bütün mahlûkata cev perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine ve her şeye yetişmelerine delâlet eder.

Hem fezadaki hava, o kadar hakîmâne vazifelerde istihdam ve bulut ve yağmur, o kadar alîmâne faydalarda istimal olunur ki, her şeye ihata eden bir ilim ve her şeye şamil bir hikmet olmazsa, o istimal, o istihdam olamaz.

Ey Fa'âlun Lima Yurîd!

Cevv-i fezadaki faaliyetinle her vakit bir numune-i haşır ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışı yaza döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuunatta bulunan kudretin, dünyayı ahirete çevirecek ve ahirette şuunat-ı sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Ey Kadîr-i Zülcelâl!

Cevv-i fezadaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra'd, Senin mülkünde, Senin emrin ve havlinle, Senin kuvvet ve kudretinle musahhar ve vazifedardırlar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu feza mahlûkatı, gayet sür'atli ve

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar sürecek olan ikinci hayat.
alem: dünya.
alîmane: her şeyi bilircesine.
azamet: büyüklük.
berk: şimşek.
cev: hava, yer ile gök arası.
cevv-i feza: gökyüzündeki boşluk.
delalet: delil olma, gösterme.
faaliyet: iş görme, iş yapma.
Fa'âlun Lima Yurîd: dilediği işi kesintisiz ve mükemmel bir şekilde yapan, işleyen.
faide: fayda.
feza: gökyüzü.
gayb: gizli olan, görünmeyen.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîmane: hikmetli bir şekilde, belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
haşmet: heybet, büyüklük, görkem.
havl: güç, kuvvet.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş, İlâhî gaye.
idare etmek: yönetmek.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
ilim: bilis, bilgi.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma, kullanma.
istimal: kullanılma, kullanma.
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi, her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
levha: resim, tablo.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası, nitelik, özellik.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer.
misillü: gibi, benzeri.
musahhar: boyun eğen, emre itaat eden.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
numune-i haşir ve kıyamet: kâinatın yıkılıp mahvolması, olması ve sonra bütün insanların dirilitilip bir yerde toplanmalarının örneği.
âlem: dünya.
ra'd: gök gürültüsü.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sür'at: hız.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şamil: kaplayan, kuşatan.
şuunat: şuunlar. Allah'ın zatına has, zâtından ayrılmayan, zâtının gereği olan, mukaddes özellikler.
şuunat-ı sermediye: Cenâb-ı Hakkın ebedî ve sonsuz olan, ahirette görülecek olan, işlen, fiillen.
şumul: kaplama, kuşatma.
tasarruf etmek: bir şeyin sahibi olup, mülkünü istediği gibi kullanmak.
umum: bütün.
vakit: zaman.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, görevli, iş gören.
zemin: yer, yeryüzü.

anî emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren amir ve hâkimlerini takdis ederek, rahmetini methüsena ederler.

Ey arz ve semavatın Hâlık-ı Zülcelâl'i!

Senin Kur'ân-ı Hakîm'inin talimiyle ve Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyle iman ettim ve bildim ki: Nasıl semavat yıldızlanyla ve cevv-ı feza müştemilâtıyla Senin vücub-i vücuduna ve Senin birliğine ve vahdetine şahadet ediyorlar; öyle de, arz bütün mahlûkatıyla ve ahvaliyle Senin mevcudiyetine ve vahdetine, mevcudatı adedince şahadetler ve işaretler ederler.

Evet, zeminde hiçbir tahavvul ve ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını değiştirmek gibi hiçbir tebeddül –cüz'î olsun, küllî olsun– yoktur ki, intizamıyla Senin vücuduna ve vahdetine işaret etmesin.

Hem, hiçbir hayvan yoktur ki, zaafiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmâne rızkıyla ve yaşamasına lüzumu bulunan cihazatın hakîmâne verilmesiyle, Senin varlığına ve birliğine şahadeti olmasın.

Hem, her baharda gözümüz önünde icat edilen nebatat ve hayvanattan hiçbir tanesi yoktur ki, sanat-ı acibesiyle ve lâtif ziynetiyle ve tam temeyyüzüyle ve intizamıyla ve mevzuniyetiyle Seni bildirmesin. Ve zemin yüzünü dolduran ve nebatat ve hayvanat denilen kudretinin harikalan ve mu'cizelen, mahdut ve maddeleri bir ve müteşabih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden

ahval: haller, durumlar
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun. Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununca kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır.
amir: emreden, emir veren
anî: birden bire.
arz: yer, yeryüzü
cevv-i feza: gökyüzündeki boşluk.
cihazat: cihazlar, organlar
cuz'i: az, küçük parçaya ait olan
derece: miktar.
hâkim: hükmeden, kontrol ve emir altında bulunduran, itaat ettiren
hakîmâne: hikmetli bir şekilde, belirli gayelere yönelik, faydalı anlamlı ve yerli yerinde olarak.
Hâlık-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük, haşmet ve heybet sahibi olan bütün varlıkları yaratan Allah.
harikalar: olağanüstü olan, hayranlık uyandıran eserler
hayvanat: hayvanlar
icat edilen: vücuda getirilen, yoktan yaratılan
iman etmek: inanmak, kabul etmek.
intizam: düzen, tertip
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
itaat ettirmek: boyun eğdirmek, emre uydurmak
katre: damla.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
küllî: çok, büyük, bütüne ait olan
latif: güzel, hoş
lüzumu bulunan: gerekli olan
mahdut: sınırlandırılmış, sınırlı
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar
methüsena etmek: methetmek, övmek, yüceltmek.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar
mevcudiyet: varlık, var olma
mevzuniyet: ölçülü, düzgün, düzenli olma
mu'cize: Allah'ın sonsuz kudretiyle meydana gelen ve benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
müştemilat: içindekiler, içinde bulunanlar
müteşabih: birbirine benzeyen
nebatat: bitkiler
rahîmâne: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esirgeme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber. Hz. Muhammed (asm)
rızık: Allah'ın insan ettiği verdiği nimetler, yiyecekler
sanat-ı acibe: hayranlık uyandıran ve hayret veren sanatlı yapılış
semavat: gökler
şahadet: şahıtlık, tanıklık
tahavvül: hâl, değiştirme, başka hâle geçme
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek
talim: öğretme, eğitme
tebeddül: değişme, değişim
temeyyüz: benzerlerinden farklı, ustun olma, seçilme
urba: elbise
vahdet: birlik
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma
zaafiyet: zayıflık.
zemin: yer, yeryüzü
ziynet: süs

ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden, yanlışsız, mükemmel, süslü, alâmet-i farkalı olarak yaratılışlan, Sâni-i Hakîm'lerinin vücuduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şahadettir ki, ziyanın güneşe şahadetinden daha kuvvetli ve parlaktır.

Hem hava, su, nur, ateş, toprak gibi hiçbir unsur yoktur ki, şuursuzluklanyla beraber, şuurkârâne mükemmel vazifeleri görmesiyle, basit ve istilâ edici, intizamsız, her yere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvi meyveleri ve mahsulleri hazine-i gaybdan getirmesiyle, Senın bırlığıne ve varlığına şahadetı bulunmasın.

Ey Fâtır-ı Kadîr, ey Fettah-ı Allâm, ey Fa'al-i Hallâk!

Nasıl arz, bütün sekenesiyle Hâlık'ının Vacibü'l-Vücud olduğuna şahadet eder, öyle de, Senin –*ey Vahıd-i Ehad, ey Hannan-ı Mennan, ey Vehhâb-ı Rezzak!*– vahdetine ve ehadiyetine, yüzündeki sıkkesiyle ve sekenesinin yüzlerindeki sıkkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbirı içine girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rububiyet isimlerinin ve fiillennin bır olmak cıhetınde, bedahet derecesinde Senin vahdetine ve ehadiyetine şahadet, belkı mevcudat adedince şahadetler eder.

Hem nasıl zemın, bir ordugâh, bir meşher, bır talımgâh vaziyetiyle ve nebatat ve hayvanat fırkalarında bulunan dört yüz bın muhtelif milletlenn ayrı ayrı cıhazatlan muntazaman verilmesiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve kudretinın her şeye yetişmesine delâlet eder. Oyle de, hadsız bütün zîhayatın ayrı ayrı rızıklan, vakti vaktine,

alâmet-i farka: bir şeyı dığerlerinden farklı kılan, ayıran özellik.
arz: yeryüzü, dünya
bedahet: açıklık
cihazat: cihazlar, organlar
cihet: yon.
delâlet etmek: delîl olmak göstermek.
ehadiyet: Allah'ın her bır şeyde bırlıgını göstermesi
Fa'al-i Hallâk: her şeyı yaratan, dılediğini dılediği gibi yapan Allah
Fâtır-ı Kadîr: varlıkları farklı fıtratlarda, farklı yaratılış özelliklerıyle, benzersiz ve harika şekılde yaratan, her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahıbi Allah
Fettah-ı Allâm: her şeyı en ınce ayrıntılarına varıncaya kadar bılen ve her şeye ayrı ayrı suretler veren Allah
fiil: ış, olus, hareket
fırka: topluluk, grup
gayet: son derece, çok.
habbe: tohum, tane.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık: yaratıcı, her şeyı yoktan yaratan Allah
Hannan-ı Mennan: merhamet ve ihsanı bol olan Allah
haşmet: heybet, büyüklük
hayvanat: hayvanlar
hazine-i gayb: gayb hazınesi
hikmet: belırlı gayelere yönelık, faydalı, anlamlı ve yerlı yerınde olus, ilâhı gaye
intizamsız: düzensız
istilâ edici: yayılan, kaplayan, kuşatan
kudret: güç, kuvvet
mahsul: urün
meşher: sergi yerı
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
muhtelif: farklı, çeşıtlı
muntazam: düzenlı, düzenlenmiş
muntazaman: düzenlı olarak
mükemmel: kusursuz, eksıksız
mütenevvi: çeşıt çeşıt, çeşıtlı.
nebatat: bıtkıler
nur: ışık, aydınlık
ordugâh: ordunun konakladığı yer
rızık: Allah'ın verdiği nımetler, yıyecekler
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç olduğu şeylen vermesi, onları yetıştırmesi, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesi
Sâni-ı Hakım: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerlı yerınde ve sanatlı olarak yaratan Allah
sekene: bır yerde yaşayanlar, kalanlar
sıkke: damga, mühür
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şuur: bılınç olup bıtenin farkında olma, anlama ve kavrama gücü.
şuurkârane: şuurlu ve bılınçlı olarak, olup bıtenin farkındaymış gibi
talımgâh: eğıtım yerı
unsur: madde, bır şeyı oluşturan parçalardan her bırı
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen, varlığı zatî, ezelî, ebedî olup vücut tabakalannın en sağlamı, en kuvvetlısı, en esaslısı ve en mükemmelı olan Allah
vahdet: bırlık.
Vahıd-ı Ehad: bir olan ve bırlıgı her bır şeyde tecelli eden Allah
vakit: zaman, an, saat.
vazife: görev
vaziyet: durum, hâl
Vehhab-ı Rezzak: bol bol rızık verren, çok çok ıhsanda bulunan Allah
vücut: varlık, var olma
zemin: yer, yeryüzü
zîhayat: hayat sahıbı, canlılar
ziya: ışık

kuru ve basit bir topraktan, rahîmâne, kerîmâne verilmesiyle ve hadsiz o efradın kemal-i musahhariyetle evamir-i Rabbaniyeye itaatleri, rahmetinin her şeye şümulünü ve hâkimiyetinin her şeye ihatasını gösteriyor.

Hem, zeminde değişmekte bulunan mahlûkat kafilelerinin sevk ve idareleri, mevt ve hayat münavebeleri ve hayvan ve nebatatın idare ve tedbirleri dahi, her şeye taallûk eden bir ilimle ve her şeyde hükmeden nihayetsiz bir hikmetle olabilmesi, Senin ihata-i ilmine ve hikmetine delâlet eder.

Hem, zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsiz bir zaman yaşayacak gibi istidat ve manevî cihazat ile teçhiz edilen ve zemin mevcudatına tasarruf eden insan için, bu talimgâh-ı dünyada ve bu muvakkat ordugâhı zeminde ve bu muvakkat meşherde, bu kadar ehemmiyet, bu hadsiz masraf, bu nihayetsiz tecelliyat-ı rububiyet, bu hadsiz hitabat-ı Sübhaniye ve bu gayetsiz ihsanat-ı İlâhiye, elbette ve her hâlde, bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu karışık kederli hayata, bu belâlı ve fânî dünyaya sığışmaz. Belki, ancak, başka ve ebedî bir ömür ve bâkî bir dar-ı saadet için olabildiği cihetinden, âlem-i bekada bulunan ihsanat-ı uhreviyeye işaret, belki şahadet eder.

Ey Hâlık-ı Külli Şey!

Zeminin bütün mahlûkatı, Senin mülkünde, Senin arzında, Senin havl ve kuvvetin ile ve Senin kudretin ve iradetin ile ve ilmin ve hikmetin ile idare olunuyorlar ve

alem-i beka: sonsuzluk alemi, ahiret.
arz: dünya.
baki: devamlı, sonsuz.
bela: musibet, sıkıntı.
cihet: yön.
dar-ı saadet: mutluluk yeri, cennet.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
ebedî: sonsuz, bitmeyen.
efrat: fertler, bireyler.
ehemmiyet: önem.
evamir-ı Rabbaniye: bütün varlıkları besleyen, yetiştiren, büyüten, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın emirleri.
fanî: geçici, son bulan.
gayetsiz: sonsuz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
Hâlık-ı Külli Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah.
havl: güç, kuvvet.
hayat: dirilik, canlılık.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: yüksek bilgi, belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerle yeninde iş görme.
hitabat-ı Sübhaniye: kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın kendine has hitap ve konuşmaları.
hüzün: üzüntü, gam.
idare olunmak: yönetilmek, çekip çevrilmek.
idare: yönetilme, yönetme.
ihata: kuşatma, sarma.
ihata-i ilim ve hikmet: ilim ve hikmetin her şeyi kuşatması, sarması.
ihsanat-ı İlâhiye: Allah'ın ihsanları, lütufları.
ihsanat-ı uhreviye: âhirettekiihsanlar, ikramlar.
ilim: bilis, bilgi.
iradet: irade, istek, dileme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
İşaret: gösterme, bildirme.
itaat: alınan emre göre hareket etme, uyma.
kafile: topluluk, grup.
keder: üzüntü.
kemal-i musahhariyet: tam bir boyun eğmişlik.
kerîmâne: cömertçe, bol ihsan ile.
kudret: güç, kuvvet.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmıslar.
manevî cihazat: maddî olmayan cihazlar, donanımlar, duygular.
masraf: harcama.
meşher: sergi yeri.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
mevt: ölüm.
muvakkat: geçici, vakıtlı.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
münavebe: nöbetle iş görme.
nebatat: bitkiler.
nihayetsiz: sonsuz.
ordugâh-ı zemin: tüm yaratılanların oluşturduğu varlıklar ordusunun konaklama yeri olan yeryüzü.
ömür: yaşama süresi, hayat müddeti.
rahîmâne: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
sevk: yönlendirme, yönlendirme.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şümul: kaplama, kuşatma.
taallûk eden: ilgili ve alâkalı olan.
talimgâh-ı dünya: eğitim ve öğrenim yeri olan dünya.
tasarruf etmek: idare etmek, kullanmak.
tecelliyat-ı Rububiyet: Cenab-ı Hakkın varlıkları beslemesi, büyütmesi, yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesinin tecellileri, yansımaları.
teçhiz edilmek: cihazlandırılmak, donatılmak.
tedbir: idare edilme.
vazife: görev, iş.
zemin: yer, yeryüzü.

musahhardırlar. Ve zemin yüzünde faaliyeti müşahede edilen bir rububiyet, öyle ihata ve şümul gösteriyor ve onun idaresi ve tedbiri ve terbiyesi öyle mükemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki icraatı öyle birlik ve beraberlik ve benzemeklik içindedir ki, tecezzi kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir küllî hükmünde bir tasarruf, bir rububiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin, bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kalden daha zahir hadsiz lisanlarla Hâlık'ını takdis ve tesbih ve nihayetsiz nimetlerinin lisan-ı hâlleriyle Rezzak-ı Zülcelâl'inin hamd ve methusenasını ediyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından istitar etmiş olan Zat-ı Akdes!

Zeminin bütün takdisat ve tesbihatıyla, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ve bütün tahmidat ve senalarıyla Sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabbü'l-Berri ve'l-Bahr!

Kur'ân'ın dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle anladım ki: Nasıl gökler ve feza ve zemin Senin birliğine ve varlığına şahadet ederler; öyle de, bahirler, nehirler ve çeşmeler ve ırmaklar, Senin vücub-ı vücuduna ve vahdetine bedahet derecesinde şahadet ederler.

Evet, bu dünyamızın menba-ı acayip buhar kazanlan hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcut, hatta hiçbir katre su yoktur ki, vücuduyla, intizamıyla, menfaatiyle ve vaziyetiyle Hâlık'ını bildirmesin.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
Aleyhissalatü Vesselâm: salât ve selâm onun üzenne olsun
azamet-i kibriya: azamet ve heybetin büyüklüğü
bahr: deniz
bedahet: apaçık.
faaliyet: işleyiş, çalışma
feza: uzay, gökyüzü
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah
hamd: Allah ı övme, Ona şükretme
hassas: duyarlı
hükmünde: yerinde
icraat: işler, faaliyetler
idare: yönetme, çekip çevirmesi
ihata: kuşatma, sarma
inkısam: kısımlara ayrılma, bölünme
intizam: düzen, tertip
istitar etmek: gizlenmek
katre: damla
kusur: eksiklik, hata
küll: bütün
küllî: parçalardan oluşmuş bir bütüne ait
lisan: dil, anlatma şekli
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
lisan-ı kal: söz ile anlatım, konuşarak anlatma
menba-ı acayip: hayret verici şeylerin kaynağı.
menfaat: fayda
meth ü sena: methedip övmek.
mevcut: varlık, var olan
musahhar: boyun eğdirilmiş, emre verilmiş
mükemmel: kusursuz, eksiksiz
müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
nihayetsiz: sonsuz
nimet: maddi ve manevi faydalı olan her şey, iyilik, bağış
Rabbü l-Berri ve'l-Bahr: karaların ve denizlerin Rabbi olan Allah
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Rezzak-ı Zülcelal: her bir yaratığın rızkını veren haşmet ve büyükluk sahibi Allah
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
sekene: bir yerde yaşayanlar, kalanlar
sena: methetme, övme
şahadet: şahitlik, tanıklık
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
şükür: Allah ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etme
şümul: kaplama, kuşatma.
tahmidat: Allah ı övüp ona şükür ve hamd etmeler
takdis: Allah ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme
takdisat: Allah ı her türlü kusur ve noksanlardan uzak tutmalar, temiz ve yüce kabul etmeler
talim: öğretme, eğitme
tasarruf: dilediği gibi kullanma, idare etme, söz ve hak sahibi olma
tecezzi: bölünme, parçalanma
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme
terbiye: beslemek, yetiştirmek, büyütmek.
tesbih: Allah ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenab ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, duruş.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma
zahir: görünür, açık.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve yüce olan Zat, Allah
zemin: yer, yeryüzü

Ve basit bir kumda ve basit bir suda rızıkları mükemmel bır surette verilen garip mahlûklardan ve hilkatlen gayet muntazam hayvanat-ı bahriyeden, hususan bir tanesi bır milyon yumurtacıklan ile denizleri şenlendiren balıklardan hiçbirisi yoktur ki, hilkatiyle ve vazifesiyle ve idare ve taşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle Yaratanına işaret ve Rezzak'ına şahadet etmesin.

Hem denizde, kıymettar, hasıyetlı, ziynetlı cevherlerden hıçbırısı yoktur ki, guzel hilkatıyle ve cazıbedar fıtratıyla ve menfaatlı hasıyetıyle Seni tanımasın, bildirmesin

Evet, onlar birer birer şahadet ettikleri gibi, heyet-ı mecmuasıyla, beraberlik ve birbın ıçınde karışmak ve sıkke-i hilkatte birlik ve icatça gayet kolay ve efratça gayet çokluk noktalarından Senın vahdetıne şahadet ettıklen gibi; arzı, toprağıyla beraber bu küre-i arzı kuşatan muhit denızlenni muallâkta durdurmak ve dokmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdırmek ve toprağı istilâ ettırmemek; ve basıt kumundan ve suyundan, mütenevvi ve muntazam hayvanatını ve cevherlerini halk etmek, ve erzak ve sair umurlannı küllî ve tam bır surette ıdare etmek ve tedbirlerini görmek; ve yüzünde bulunmak lâzım gelen hadsız cenazelerinden hıçbırısi bulunmamak noktalarından, Senin varlığına ve Vacibü'l-Vücud olduğuna, mevcudatı adedince ışaretler ederek şahadet eder.

Ve Senın saltanat-ı rububıyetının haşmetıne ve her şeye muhit olan kudretinin azametine pek zahir delâlet

arz: yer, yeryüzü
azamet: buyuklük.
cazıbedar: çekıcı
cenaze: olu, olu beden
cevher: kıymetlı taş.
delalet: delil olmak, gostermek
efrat: fertler, bireyler
erzak: rızıklar, yıyecekler
fıtrat: yaratılış
garıp: hayret veren, şaşırıcı
gayet: son derece, çok
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halk etmek: yaratmak.
hasıyet: ozellik.
haşmet: heybet, buyukluk.
hayvanat-ı bahriye: deniz hayvanları
hey'et-ı mecmua: bır şeyın tamamı, parçalarına bakılmaksızın bır butun olarak gorunuşu.
hilkat: yaratılış, yapı
hususan: ozellıkle
taşe: beslenme, yedınlıp ıçınlme
icat: vucuda getırmek, yoktan yaratmak
ıdare: yonetılme, çekıp çevırılme
istila etmek: kaplamak, yayılmak.
kıymettar: kıymetlı, değerlı
kudret: guç, kuvvet.
küllî: umumi, butun, hepsi tamamı
küre-i arz: yer küre, dunya
lâzım: gerekli
mahlûk: yaratık, yaratılmış
menfaat: fayda
mevcudat: yaratılmış şeylenn tamamı, varlıklar
muallak: boşlukta asılı
muhit: her tarafı kuşatan
muntazam: duzenlı, nıuzamlı
mükemmel: eksıksız, kusursuz
mütenevvi: çeşıt çeşıt, farklı
Rezzak: butun yaratılmışlann çeşıt çeşıt nzıklannı veren ve ıhtıyaçlannı karşılayan Allah
rızık: Allah ın verdığı ve ıhsan ettıgı nımetler, yıyecekler
sair: dığer, başka
saltanat-ı rububıyet: butun varlıklan besleyen, yetıştıren, uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah ın butun varlıkları kuşatan saltanatı, hakımıyetı.
sıkke-i hilkat: yaratılş, muhrü, damgası
suret: şekıl, bıçım.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tedbir: ıdare etmek, çekıp çevırmek, yonetmek
terbıye: egıtme, beslenme, yetıştınlme, buyutulme
umur: ışler
Vacıbü'l-Vucut: varlıgı zorunlu, ve gerekli olan ve yokluğu dusunulemeyen, varlıgı, zatı ezelı, ebedî olup vucut tabakalannın en sağlamı, en kuvvetlısı, en esaslısı ve en mukemmelı olan Allah
vahdet: birlik.
vazıfe: gorev
zahır: gorunur, açık
ziynet: sus

ettikleri gibi, göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, tâ denizlerin dibinde bulunan gayet küçücük ve intizamla iaşe edilen balıklara kadar her şeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine delâlet, ve intizamatıyla ve faydalarıyla ve hikmetleriyle ve mizan ve mevzuniyetleriyle, Senin her şeye muhit ilmine ve her şeye şamil hikmetine işaret ederler.

Ve Senin, bu mısafirhane-i dünyada, yolcular için, böyle rahmet havuzları bulunması ve insanın seyr-üseyahatine ve gemisine ve istifadesine musahhar olması işaret eder ki, yolda yapılmış bir handa, bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden Zat, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle ebedî rahmet denizleri bulundurmuş ki, bunlar onların fânî ve küçük nümuneleridirler.

İşte, denizlerin böyle gayet harika bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acîbesiyle bulunması ve denizlerin mahlûkatı dahi gayet muntazam idare ve terbiye edilmesi bilbedahe gösterir ki, yalnız Senin kuvvetin ve kudretin ile ve Senin irade ve tedbirin ile, Senin mülkünde, Senin emrine musahhardırlar, Ve lisan-ı hâlleriyle Hâlık'ını takdis edip "Allahü ekber" derler.

Ey dağları zemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelâl!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım ki: Nasıl denizler

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
Allahü Ekber: Allah en büyük ve en yücedir
arz: dünya
bilbedahe: apaçık bir şekilde
delâlet: delil olma, gösterme
ebedî: sonsuz, sonu olmayan, bitmeyen
faide: fayda
fânî: geçici, son bulan
fevkinde: üstünde
gayet: son derece, çok
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah
han: yolcuların mısafir olduğu bina
harika: olağanüstü, hayranlık ve hayret uyandıran
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş
hikmet: yüksek bilgi
iaşe edilmek: beslenmek, yediriip içirilmek.
idare: yönetilme, çekip çevrilme
ikram etme: bağışlama, ihsan etme
ilim: bilış, bilgi
intizam: düzen
intizamat: düzenli olmalar
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu karan yerine getirebilme gücü
istifade: yararlanma, faydalanma
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mânâ ifade etmesi
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar
makarr-ı saltanat-ı ebediye: sonsuz saltanat merkezi, âhiret diyarı.
mevzuniyet: düzenli ve ölçülü olma
misafirhane-i dünya: dünya mısafirhanesi.
mizan: ölçü, denge
muhit: ihâta eden, her şeyi kuşatan
muntazam: düzenli, düzgün
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, saltanat ve hâkimiyet
nümune: örnek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sefine: gemi
seyr-ü seyahat: hareket etme ve gezme, gezip dolaşma.
şamil: kuşatan, kaplayan, çevreleyen
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme
talim: öğretme, eğitme
tarz: şekil, biçim
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme
terbiye edilme: beslenme, yetiştirilme, büyütülme.
vaziyet-i acîbe: hayret veren, şaşırtan hâl.
Zat: büyükluk ve yücelik sahibi Allah
zemin: yeryüzü

acayipleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar; öyle de, dağlar dahi, zelzele tesiratından zeminin sükûnetine ve içindeki dahilî inkılâbat fırtınalarından sükûtuna ve denizlerin istilâsından kurtulmasına, ve havanın gazat-ı muzırradan tasfiyesine, ve suyun muhafaza ve iddiharlarına, ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.

Evet, dağlardaki taşların envaından ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin aksamından ve zîhayata, hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvi olan madeniyatın ecnasından ve dağları, sahraları çiçekleriyle süslendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebatatın esnafından hiçbirisi yoktur ki, tesadüfe havalesi mümkün olmayan hikmetleriyle, intizamıyla, husn-i hilkatiyle, faydalarıyla, hususan madeniyatın tuz, limon tuzu, sülfato ve şap gibi, sureten birbirine benzemekle beraber, tatlarının şiddet-i muhalefetiyle ve bilhassa nebatatın basit bir topraktan, çeşit çeşit envalanıyla, ayn ayrı çiçek ve meyveleriyle, nihayetsiz kadir, nihayetsiz hakîm, nihayetsiz rahîm ve kerîm bir Sânîin vücub-i vücuduna bedahetle şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasındaki vahdet-i idare ve vahdet-ı tedbir ve menşe ve mesken ve hılkat ve sanatça beraberlik ve birlik ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından Sânıın vahdetine ve ehadiyetine şahadet ederler.

Hem nasıl ki, dağların yüzünde ve karnındaki masnular, zeminin her tarafında, her bir nevi aynı zamanda,

acayip: hayret veren ve şaşırtan şeyler
aksam: kısımlar
bedahetle: apaçık bir şekilde
bilhassa: özellikle
dahilî: içindeki, içe ait.
ecnas: cinsler, çeşitler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
envaı: türler, çeşitler
esnaf: sınıflar, cinsler
faide: fayda
gazat-ı muzırra: zararlı gazlar
hakîm: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş gören, hikmet ve yüksek bilgi sahibi olan
havale: bir ışı veya bir şeyi başka birisine bırakma, devretme
hazinedar: hazine bekçisi
heyet-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş
hilkat: yaratılış.
hususan: özellikle
husn-i hilkat: yaratılış güzelliği
iddihar: biriktirilme, depolanma
inkılabat: değişimler, dönüşümler
intizam: düzen, tertip
istila: kaplama, yayılma
kadir: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi
kerîm: ikramı, ihsanı ve bağışı bol olan
lâzım: gerekli
madeniyat: madenler
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık.
menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
mesken: kalınan, yaşanılan yer
muhafaza: korunma
muhtelif: çeşitli, farklı
mütenevvi: çeşitli, farklı
nebatat: bitkiler
nev: tür, cins.
nihayetsiz: sonsuz
rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan
sahra: kır, ova
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, usta'ca ve güzel yapılış
Sânî: her şeyi sanatla yaratan Allah
sulfato: sülfürik asit, tuz veya esteri
sureten: görünüşte, şekil ve biçim olarak.
sükûnet: sakinlik, durgunluk, hareketsizlik.
sükût: suskunluk, sessizlik.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şap: alüminyum ve potasyum sülfatından meydana gelen renksiz madde
şiddet-i muhalefet: çok çok farklı ve zıt olma
tasfiye: safileştirme, temizleme, arındırma
tesadüf: rastlantı
tesirat: etkiler
vahdet: birlik.
vahdet-i idare: idarenin tek elden yürütülmesi.
vahdet-i tedbir: neticelerini düşünerek idare etmenin tek elden olması.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkansız olmak.
zelzele: sarsıntı, deprem.
zemin: yeryüzü
zihayat: hayat sahibi canlılar

aynı tarzda, yanlışsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmalan ve bir iş bir işe mâni olmadan, sair neviler ile beraber karışık iken karıştırmaksızın icatlan, Senin rububiyetinin haşmetine ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen kudretinin azametine delâlet eder. Öyle de, zeminin yüzündeki bütün zîhayat mahlûklann hadsız hacetlerini, hatta mutenevvi hastalıklannı, hatta muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihalannı tatmin edecek bir surette, dağlann yüzlerini ve içlerini muntazam eşcar ve nebatat ve madeniyatla doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek cihetiyle, Senin rahmetinin hadsiz genişliğine ve hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atine delâlet; ve toprak tabakatı içinde gizli ve karanlık ve karışık bulunduğu hâlde, bilerek, görerek, şaşırmayarak, intizamla, hacetlere göre ihzar edilmeleriyle, Senin her şeye taallûk eden ilminin ihatasına ve her bir şeyi tanzim eden hikmetinin bütün eşyaya şümulüne ve ilâçlann ihzaratı ve madenî maddelerin iddiharatıyla, rububiyetinin rahîmâne ve kerîmâne olan tedabirinin mehasinine ve inayetinin ihtiyatlı letaifine pek zahir bir surette işaret ve delâlet ederler.

Hem, bu dünya hanında misafir yolcular için, koca dağları levazımatlanna ve istikbaldeki ihtiyaçlarına muntazam ihtiyat deposu ve cihazat ambarı ve hayata luzumu olan çok definelerin mükemmel mahzeni olmak cihetinde işaret, belki delâlet, belki şahadet eder ki, bu kadar kerîm ve misafirperver ve bu kadar hakîm ve şefkatperver ve bu kadar kadir ve rububiyetperver bir Sânin, elbette ve her hâlde, çok sevdiği o misafirleri için, ebedî

kerimane: comertçe, bol ihsan ile
kudret: güç, kuvvet.
letaif: güzellikler, incelikler
levazımat: lâzım olan şeyler
madenî: madenle ilgili
madeniyat: madenler
mahluk: yaratılmış
mahzen: içinde eşya saklanacak yer altı deposu.
mani: engel.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
misafirperver: misafir ağırlamayı seven
muhtaç: ihtiyaç duyan.
muhtelif: farklı, birbirine uymayan
muntazam: düzenli, düzene girmiş, tertipli
mükemmel: kusursuz, eksiksiz
mutenevvi: türlü türlü, çeşitli, farklı
nebatat: bitkiler
nev: tür, cins
nihayetsiz: sonsuz
rahîmane: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet, etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
rububiyetperver: beslemeyi, yetiştirmeyi, büyütmeyi, sevk ve idare etmeyi seven
sair: başka, diğer, öteki
Sani: her şeyi sanatla yaratan Allah
suret: şekil, biçim
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şefkatperver: şefkat etmeyi seven
şümul: kaplama, kuşatma
taalluk etmek: alakalı, ilgili olmak.
tabakat: tabakalar, katmanlar
tanzim etmek: düzene koymak, düzenlemek, sıralamak.
tarz: şekil, biçim, yol
tatmin etmek: doyurmak, ihtiyacını karşılamak
tedabir: neticelerini düşünerek idare etmeler, iş görmeler
teshir etmek: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.
vüs'at: genişlik.
zahir: görünür, apaçık.
zemin: yer, yeryüzü
zihayat: hayat sahibi, canlı

ambar: depo
azamet: büyükluk
cihazat: cihazlar, donanımlar, ihtiyaç duyulan maddeler
cihet: yön
define: hazine
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
delâlet: delil olma, yol gösterme
eşcar: ağaçlar
gayet: son derece, çok.
hacet: ihtiyaç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakîm: her şeyi bir maksatla, uygun, anlamlı, faydalı yaratan, yüksek bilgi sahibi
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
haşmet: heybet, büyükluk.
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak
iddiharat: depolanmalar, biriktirilmeler
ihata: kuşatma, sarma
ihtiyat: her hangi bir konuda ileriyi düşünerek, ölçülü davranma
ihzar etmek: hazırlamak.
ihzarat: hazırlanmalar
ilim: bilış, bilgi
inayet: yardım
intizam: düzen, tertip
istikbal: gelecek zaman
işaret: gösterme, bildirme
iştiha: istek, arzu, açlık, yemeğe karşı duyulan istek.
kadir: her şeye gücü yeten, sonsuz kudret sahibi
kerîm: ikram ve ihsanı bol olan

bir âlemde, ebedî ihsanatının ebedî hazineleri vardır. Buradaki dağlara bedel, orada yıldızlar o vazîfeyi görürler.

Ey Kadir-i Kullî Şey!

Dağlar ve içindeki mahlûklar Senin mülkünde ve Senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle musahhar ve müdahhardırlar. Onlar bu tarzda tavzif ve teshir eden Hâlik'ını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahman ve ey Rabb-i Rahîm!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talîmiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım: Nasıl ki sema ve feza ve arz ve deniz ve dağ, müştemilât ve mahlûklarıyla beraber Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar; öyle de, zemindeki bütün ağaç ve nebatat, yaprakları ve çiçekleri ve meyveleriyle, Seni bedahet derecesinde tanıttırıyorlar ve tanıyorlar.

Ve umum eşcarın ve nebatatın cezbedarâne hareket-i zikriyede bulunan yapraklarından ve ziynetleriyle Sâniinin isimlerini tavsif ve tarif eden çiçeklerinden ve letafet ve cilve-i merhametinden tebessum eden meyvelerinden her birisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan harika sanat içindeki nizam ve nizam içindeki mizan ve mizan içindeki ziynet ve ziynet içindeki nakışlar ve nakışlar içindeki güzel ve ayrı ayrı kokular ve kokular içindeki meyvelerin muhtelif tadlarıyla, nihayetsiz rahîm ve kerîm bir Sâniin vücub-ı vucuduna bedahet derecesinde şahadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasıyla, bütün zemin yüzünde birlik ve beraberlik, birbirine benzemeklik ve sikke-i hilkatte müşabehet ve tedbir ve idarede münasebet

âlem: dünya.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
arz: yer, yeryüzü.
bedahet: apaçık olma, açıklık.
bedel: karşılık, yerine.
cezbedarâne: kendinden geçmiş bir şekilde.
cihet-i imkân: bir şeyin olabilirlik yönü.
cilve-i merhamet: şefkat etme, acıma, bağışlamanın cilvesi, görüntüsü.
ebedî: sonsuz, hiç bitmeyen.
eşcar: ağaçlar.
feza: uzay, gökyüzü.
Hâlik: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
Hâlik-ı Rahman: bütün yaratılmışların rızıklarını veren ve ihtiyaçlarını gideren yaratıcı Allah.
hareket-i zikriye: zikir hareketi.
harika: olağanüstü, hayret ve hayranlık uyandıran.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma.
hazine: define, kıymetli şeylerin konulduğu yer.
heyet-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
ihsanat: ihsanlar, iyilikler, bağışlar.
ilim: bilis, bilgi.
Kadir-i Kullî Şey: her şeye gücü yeten, sonsuz güç ve kuvvet sahibi Allah.
kerîm: ikram ve ihsanı bol olan.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
letafet: güzellik, hoşluk.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
mizan: ölçü, denge.
muhtelif: çeşitli, farklı.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
müdahhar: depolanmış, biriktirilmiş.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey; saltanat, hâkimiyet.
münasebet: uyum, uygunluk, ilgi, ilişki.
müşabehet: benzeme, benzeyiş.
müştemilât: içindekiler.
nakış: işleme, süsleme.
nebatat: bitki.

nihayetsiz: sonsuz.
nizam: düzen.
Rabb-i Rahîm: besleyen, büyüten, yetiştiren, sevk ve idare eden, sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah.
rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
sanat: ustalıkla ve güzel yapılış.
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
sikke-i hilkat: yaratılış muhru, damgası.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
talîm: öğretme, eğitme.
tarif: bir şeyi belli noktalar ve işaretlerle inceden inceye anlatıp tanıtmak.
tarz: şekil, biçim.
tavsif: bir şeyin vasıflarını ve özelliklerini anlatma.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.

tebessum: gülümseme.
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme.
tesadüf: rastlantı.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
teshir: emrine itaat ettirme, boyun eğdirme.
vazife: görev, iş.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zemin: yer, yeryüzü.
ziynet: süs.

ve onlara taallûk eden icat fiilleri ve Rabbanî isimlerde muvafakat ve o yüz bin envaın hadsız efratlarını birbin içinde şaşırmayarak birden idareleri gibi noktalar, o Vacibü'l-Vücud Sânin bilbedahe vahdetine ve ehadiyetine şahadet ederler.

Hem nasıl ki onlar Senin vücub-ı vücuduna ve vahdetine şahadet ediyorlar, öyle de, rûy-ı zeminde dört yüz bin milletlerden teşekkül eden zîhayat ordusundaki hadsiz efradın yüz binler tarzda iaşe ve idareleri, şaşırmayarak, karıştırmayarak, mükemmel yapılmasıyla, Senin rububiyetinin vahdaniyetteki haşmetine ve bir baharı bir çiçek kadar kolay icat eden kudretinin azametine ve her şeye taallûkuna delâlet ettikleri gibi, koca zeminin her tarafında, hadsiz hayvanatına ve insanlara, hadsiz taamların çeşit çeşit aksamını ihzar eden rahmetinin hadsiz genişliğine; ve o hadsiz işler ve in'amlar ve idareler ve iaşeler ve icraatlar, kemal-i intizamla cereyanları ve her şey, hatta zerreler o emirlere ve icraata itaat ve musahhariyetleriyle, hâkimiyetinin hadsiz vus'atine kat'î delâlet etmekle beraber, o ağaçların ve nebatların ve her bir yaprak ve çiçek ve meyve ve kok ve dal ve budak gibi her binsinin her bir şeyini, her bir işini bilerek, görerek, faydalara, maslahatlara, hikmetlere gore yapılmakla, Senin ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümulüne pek zahir bir surette delâlet ve hadsiz parmaklarıyla işaret ederler. Ve Senin gayet kemaldeki cemal-i sanatına ve nihayet cemaldeki kemal-ı nimetine hadsiz dilleriyle sena ve methederler.

aksam: kısımlar, bölümler
azamet: büyükluk
bilbedahe: apaçık bir şekilde
cemal: güzellik
cemal-i sanat: sanatın güzelliği, sanattaki güzellik.
cereyan: akım, hareket.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
efrat: fertler, bireyler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
envaı: türler, nevler, çeşitler
faide: fayda, yarar
fiil: iş, oluş, hareket.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
haşmet: büyükluk, heybet
hayvanat: hayvanlar
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme
iaşe: beslemek, yedirip içirmek.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
icraat: iş, faaliyet.
idare: yönetme, çekip çevirme
ihata: kuşatma, sarma
ihzar etmek: hazırlamak.
ilim: bilis, bilgi
in'am: nimet verme, nimetlendirme
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
itaat: uyma, emre göre hareket etme
kat'i: kesin
kemal: mükemmellik.
kemal-i intizam: mükemmel ve kusursuz düzen
kemal-i nimet: nimetlerin mükemmelliği
kudret: güç, kuvvet.
maslahat: fayda, maksat
methetmek: övmek.
musahhariyet: emre boyun eğme hâli
muvafakat: uygunluk
munasebet: uyum, uygunluk ilgi, ilişki
nebat: bitki
Rabbanî: varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, sevk ve idare eden Allah'a ait.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
rûy-ı zemin: yeryüzü
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah
sena: methetme, övme, yüceltme.
suret: şekil, biçim, görünüş
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şümul: kaplama, kuşatma.
taallûk: alâkalı, ilgili olma
taam: yemek, yiyecek, gıda
tarz: usul, şekil, biçim
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme
teşekkül etmek: meydana gelmek, oluşmak
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen varlığı. Zatı, ezeli, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu
vahdet: birlik.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vus'at: genişlik.
zahir: görünür, açık.
zemin: yeryüzü
zerre: atom, molekül, en küçük parça
zihayat: hayat sahibi, canlı

Hem bu muvakkat handa ve fânî misafirhanede ve kısa bir zamanda ve az bir ömürde, eşcar ve nebatatın ellerinyle, bu kadar kıymettar ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar işaret, belki şahadet eder ki, misafirlerine burada böyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zat-ı Rahîm, bütün ettiği masrafı ve ihsanı, Kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyle, yanı bütün mahlûkat tarafından "Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi idam ettı" dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı ulûhiyetini ıskat etmemek ve nihayetsız rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün muştak dostlannı mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalanndan, elbette ve her hâlde, ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacağı abdlerine, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî cennetlerinde, ebedî ve cennete lâyık bir surette meyvedar eşcar ve çiçekli nebatlar ihzar etmiştir. Buradakiler ıse, muşterilere göstermek için numunelerdir.

Hem ağaçlar ve nebatlar, umumen yaprak ve çiçek ve meyvelerinin kelimeleriyle Seni takdis ve tesbih ve tahmid ettikleri gibi, o kelimelerden her birisi dahi ayrıca Seni takdis eder. Hususan meyvelerin bediî bir surette etleri çok muhtelif, sanatlan çok acıp, çekirdeklen çok hanka olarak yapılarak, o yemek tablalarını ağaçların ellerine venp ve nebatların başlanna koyarak zîhayat mısafirlenne göndermek cıhetinde, lisan-ı hâl olan tesbihatları, zuhurca lısan-ı kâl derecesıne çıkar. Butun onlar Senın mülkünde, Senin kuvvet ve kudretinle, Senin irade ve

abd: kul
acıp: hayret uyandıran
âlem: dünya
bedî: hayret verici güzellikte olan hanka
cemal: güzellik
cihet: yon.
ebedî: sonsuz, hıç bitmeyen.
eşcar: ağaçlar
fevkalade: olağanustu
hadsiz: sayısız, sınırsız.
han: yolculann mısafir oldugu yer, dünya
harika: hayret ve hayranlık uyandıran, olaganustu
hazine: kıymetlı şeylenn saklandıgı saglam yer
hususan: özellıkle
ıskat etmek: düşürmek, aşağı duşurmek.
ihsan: ıyılık, bağış, ikram
ihzar etmek: hazırlamak.
ikram: gerekli olanı verme, değer verip agırlama
inkar etmek: inanmamak, reddetmek
irade: dıleme, ısteme, bır şeyı yapma veya yapmama konusunda karar verebılme ve bu karan yerine getrebılme gucu.
işaret: gösterme, bıldırme
kemal-i nimet: nimetlerın mukemmelligi
keremkâr: ikram eden, cömert.
kıymettar: kıymetlı, degerlı
kudret: guç, kuvvet.
lâyık: uygun, yakışır
lisan-ı hâl: hal dıl, bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesı
lisan-ı kal: söz ıle anlatım, konuşma dılı
mahlûkat: yaratılmış, yaratıklar
mahrumiyet: dıledıgını ıstedıgını elde edememe, yoksun kalma
masraf: harcama
merhamet: acıma, şefkat gosterme, koruma, ıyılık etme
methetmek: övmek.
meyvedar: meyvelı
mısafirhane: mısafirlerın kaldıgı yer
muhtelif: çeşıtlı, farklı.
muvakkat: geçıcı, vakıtlı, surelı
mülk: sahıp olunan uzerınde tasarruf hakkı bulunulan şey
muştak: çok ısteyen, arzu eden
nebat: bıtkı
nebatat: bıtkıler
netice: sonuç.
nihayet: son
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: faydalı olan maddî ve manevî şeyler, ihsan, bağış
numune: ornek, mısal
ömür: hayat suresı
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esırgeme
saltanat-ı uluhiyet: ılâhlık saltanatı, hakımıyetı, Allah ın ortak kabul etmeyen saltanatı, hâkımıyetı
sanat: bır şeyı yapmada gosterılen ustalık, guzel yapılış.
sena: methetme, ovme, yuceltme.
suret: şekli, bıçım
şahadet: şahıtlık, tanıklık
tahmit: Allah a hamd etme, Onu ovme, şukretme
takdis: Allah ı her turlu kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yuce kabul etme
tesbih: Allah ın şanını yuceırme, butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahıp oldugunu ıfade eden sozler
umumen: butunuyle, genellikle
Zat-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahıbı olan Allah.
zıhayat: hayat sahıbı, canlı
zuhur: ortaya çıkma, meydana çıkma

ihsanatınla, Senin rahmet ve hikmetinle musahhardırlar ve Senin her bir emrine mutîdirler.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriya-ı azametinden tesettür etmiş olan Sânî-i Hakîm ve Hâlik-ı Rahîm!

Butün eşcar ve nebatatın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dilleriyle ve adediyle, Seni kusurdan, aczden, şenkten takdis ederek hamdüsena edenm.

Ey Fâtır-ı Kadîr, ey Müdebbir-i Hakîm, ey Mürebbî-ı Rahîm!

Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın tahmiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'ın dersiyle anladım ve iman ettim ki, nasıl nebatat ve eşcar Seni tanıyorlar, Senin sıfât-ı kudsiyeni ve Esma-i Hüsnanı bildiriyorlar. Öyle de, zîhayatlardan ruhlu kısmı olan insan ve hayvanattan hiçbirisi yoktur ki, cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dahilî ve haricî azalanyla ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bir mizan ve gayet mühim faydalar ile yerleştirilen alât ve duygulanyla ve cesedinde gayet sanatlı bir yapılış ve gayet hikmetli bir tefriş ve gayet dikkatli bir muvazene içinde konulan cihazat-ı bedeniyesiyle, Senin vücub-i vücuduna ve sıfatlarının tahakkukuna şahadet etmesin. Çünkü, bu kadar basîrâne nazık sanat ve şuurkârâne ince hikmet ve müdebbirâne tam muvazeneye, elbette kor kuvvet ve şuursuz tabiat ve sersen tesadüf karışamazlar ve onların işi olamaz ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhal içinde muhaldir. Çünkü, o

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
alât: aletler, organlar
Aleyhissalâtu Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, mealinde Peygamberimize yapılan dua
aza: organ, uzuv
basîrâne: görerek.
ceset: beden, vücut.
cihazat-ı bedeniye: vücudun cihazları, organları
cisim: vücut, beden
dahilî: içe ait
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
eşcar: ağaçlar
Fatır-ı Kadir: varlıkları farklı fıtratlarda farklı yaratılış özellikleriyle benzersiz ve harika şekilde yaratan, her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
gayet: son derece, çok.
Halik-ı Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, yoktan yaratan Allah
hamdüsena etmek: şükretmek ve övmek.
haricî: dışa ait
hassas: duyarlı, inceliklı yapımı özen isteyen iş
hayvanat: hayvanlar
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme
hikmetli: gayeli ve faydalı, anlamlı ve yerli yerinde
ihsanat: ikramlar, iyilikler, bağışlar
iman etmek: inanmak.
kibriya-ı azamet: Allah'a has ve ait olan son derece büyüklük ve kudret.
kudret: güç, kuvvet
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
mizan: ölçü, denge
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
muntazam: düzenli, düzgün
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş
mutî: itaat eden, söz dinleyen, emre uyan
muvazene: ölçü, denge.
müdebbirane: her şeyi önceden düşünerek, tedbirli bir şekilde
Müdebbir-i Hakim: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde sevk ve idare eden, hikmet sahibi idareci: Allah
Mürebbi-i Rahim: çok çok merhametli, terbiye edici Allah.
nebatat: bitkiler
nizam: düzen
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sanat: ustalık, hüner, bir şeyi güzel yapmak.
Sânî-i Hakim: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah
serseri: başıbozuk.
sıfat: nitelikler, vasıflar
sıfât-ı kudsiye: Allah'ın her türlü kusur ve çirkinlikten uzak sıfatları, özellikleri
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme
şuur: bilinç, anlama gücü
şuurkârane: şuurluca, bilerek ve farkında olarak.
tabiat: doğa, yaratılmış şeylerin tamamı
tahakkuk: gerçekleşme, hakikat olma
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitme
tefriş: döşeme, düzenleme.
tesadüf: rastlantı, rast gelme
tesettür etmek: örtünmek, gizlenmek.
teşekkül: meydana gelme, şekillenme.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zihayat: hayat sahibi, canlı

hâlde her bir zerresi, her bir şeyini ve cesedinin teşekkülünü, belki dünyada alâkadar olduğu her şeyini bilecek, görecek, yapabilecek, âdeta ilâh gibi ihatalı bir ilmi ve kudreti bulunacak, sonra teşkil-i ceset ona havale edilir ve "Kendi kendine oluyor" denilebilir.

Ve heyet-i mecmuasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev'iye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi noktalarda ittifak cihetinde muşahede edilen sikke-i fıtratta birlik ve her bir nev'in efradı simalarında görülen sikke-i hikmette ittihat ve taşede ve icatta beraberlik ve birbirinin içinde bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, Senin vahdetine kat'î şahadette bulunmasın. Ve her bir ferdinde, kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmakla, vahidiyet içinde Senin ehadiyetine işareti olmasın.

Hem, nasıl ki, insan ile beraber hayvanatın zeminin bütün yüzünde yayılan yüz bin envaı, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve talimat ve itaat ve musahhariyetle ve en küçükten tâ en büyüğe kadar, rububiyetin emirleri intizamla cereyanlarıyla o rububiyetinin derece-i haşmetine; ve gayet çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmakla beraber gayet çabuk yapılmaları ve gayet sanatlı olmakla beraber gayet kolay yapılışlarıyla kudretinin derece-i azametine delâlet ettikleri gibi, şarktan garba, şimalden cenuba kadar yayılan, mikroptan tâ gergedana kadar, en küçücük sinekten tâ en büyük kuşa kadar bütün onların rızklarını yetiştiren rahmetinin hadsız vüs'atine; ve her bir emirber nefer gibi vazife-i fıtriyesini

alakadar: alakalı, ilgili
cenup: güney
cereyan: bir şeyin olması, yapılması.
ceset: beden, vücut.
cihet: yön.
cilve: görünme, akıs, yansıma
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
derece-i azamet: büyükluğün derecesi
derece-i haşmet: ihtişamın ve görkemin derecesi
efrat: fertler, bireyler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
emir: iş, faaliyet, buyruk
emirber: emre göre hareket eden
envaı: nevler, türler
fert: birey, şahıs.
garp: batı
gayet: son derece, pek çok.
hadsız: sayısız, sınırsız.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma, ısmarlama
hayvanat: hayvanlar
heyet-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü
taşe: beslenilmek, yedirilip içirilmek
icat: vücuda getirilmek, yoktan yaratılmak.
ihatalı: her şeyi kuşatan, saran
ilâh: tanrı, tapılan, ibadet edilen varlık.
ilim: bilis, bilgi.
intizam: düzen, tertip
işaret: gösterme, bildirme.
itaat: emre uyma, söz dinleme
ittifak: birleşme, birlik.
ittihat: birleşme, birlik.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar, evren
kat'î: kesin
keyfiyet: durum, nitelik, özellik.
kıymet: değer
kudret: güç, kuvvet.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
muntazam: düzenli, düzene girmiş
musahhariyet: emre, boyun eğme
muşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
nefer: asker, er
nevi: tür, cins.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, nimetlendirme
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylerin vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
sanatlı: ustalıkla ve güzel yapılmış
sikke-i fıtrat: yaratılış mührü, damgası
sikke-i hikmet: hikmet mührü, faydalı, gayeli ve yerli yerinde oluşu gösteren mühür
sima: yüz, çehre.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şark: doğu
şimal: kuzey
talimat: eğitimler, öğretimler, yetiştirmeler
teçhiz: cihazlandırma, donatma
teşekkül etmek: meydana gelmek, şekillenmek.
teşekkül: meydana gelme, şekillenme
teşkil-i ceset: insan ve hayvan bedenlerinin meydana gelmesi, şekillenmesi.
umum: bütün, hep
vahdet: birlik.
vahdet-i cinsiye: cinsteki birlik, aynı cinsten oluş
vahdet-i idare: idarenin tek elden yürütülmesi
vahdet-i nevıye: türdeki birlik, aynı türden oluş
vahdet-i tedbir: neticelerini düşünerek idare etmenin tek elden olması.
vahidiyet: birlik.
vazife-i fıtriye: yaratılıştan gelen görev
vüs'at: genişlik.
zemin: yer
zerre: maddenin en küçük parçası, atom

yapmak ve zemin yüzü her baharda, güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak cihetiyle hâkimiyetinin nihayetsiz genişliğine kat'î delâlet ederler.

Hem, nasıl ki hayvanattan her birisi, kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-i musaggarı hükmünde, gayet derin bir ilim ve gayet dakik bir hikmetle, karışık eczaları karıştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırmayarak, hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla, ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümulüne, adetlerince işaretler ederler. Öyle de, her biri birer mu'cize-i sanat ve birer harika-i hikmet olacak kadar sanatlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğini ve teşhirini istediğin sanat-ı Rabbaniyenin kemal-i hüsnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret ve her birisi, hususan yavrular, gayet nazdar, nazenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatminî cihetiyle, Senin inayetinin gayet şirin cemaline hadsiz işaretler ederler.

Ey Rahmanirrahîm, ey Sadiku'l-Va'di'l-Emin, ey Malik-i Yevmiddin!

Senin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmının talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin irşadıyla anladım ki: Madem kâinatın en müntehap neticesi hayattır; ve hayatın en müntehap hulâsası ruhtur; ve zîruhun en müntehap kısmı zîşuurdur; ve zîşuurun en camii insandır. Ve bütün kâinat ise, hayata musahhardır ve onun için çalışıyor; ve zîhayatlar zîruhlara musahhardır, onlar için dünyaya gönderiliyorlar; ve zîruhlar insanlara musahhardır,

kat'i: kesin
kemal-i hüsün: güzelliğin mükemmelliği
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Malik-i Yevmiddin: din gününün sahibi, herkesin dünyada yaptıklarının karşılığını göreceği yer olan âhiretin sahibi olan Allah
misal-i musaggar: küçültülmüş örnek.
mu'cize-i sanat: sanat mu'cizesi.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş
müntehap: seçilmiş
nazdar: nazlı
nazenin: ince, nazik.
nefer: asker, er
netice: sonuç
nihayetsiz: sonsuz
noksan: eksiklik.
nüsha: birbirinin aynısı olan yazılı şeylerden her bin yazılı bir şeyden çıkarılan suret, kopya.
ordugâh: ordunun konakladığı yer
Rahmanü'r-Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan ve şefkatle bütün varlıkların rızıklarını veren Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, nimetlendirme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler
Sadiku'l-Va'di'l-Emin: vaat ve sözünde mutlaka duran, va'dinin doğruluğundan emin olunan Allah
sanat: ustalık, hüner, menfaat.
sanat-ı Rabbaniye: her şeyi kendi ölçüleri içerisinde terbiye eden Allah'ın sanatı
sehiv: hata, yanlış.
suret: şekil, biçim
şümul: kaplama, kuşatma
taht-ı silâh: silâh altı
talim: öğretme, eğitme
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
terhis edilme: vazifelerine son verilme
teşhir: sergileme, gösterme
vazife-i fıtriye: yaratılıştan gelen görev
vus'at: genişlik.
zemin: yer
zîruh: ruh sahibi, canlı.
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun. Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununcа kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır
arzu: istek
camî: pek çok manaları ve hakikatleri kendinde toplayan bir çok şeyle alâkalı olan.
cemal: güzellik.
cihet: yön.
dakik: ince ve derin
delâlet etmek: delîl olmak, göstermek
ecza: cüzler, parçalar
emirber: emre göre hareket eden
gayet: son
güz: sonbahar
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
harika-i hikmet: hikmetin olağanüstü, hayret ve hayranlık uyandıran eseri
hayvanat: hayvanlar
heves: istek, arzu, zevk
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hulâsa: öz, özet.
hususan: özellikle
hükmünde: gibi, yerinde
ihata: kuşatma, sarma
ilim: bilîş, bilgi
inayet: yardım, lütuf
irşat: doğru yolu gösterme.
işaret etmek: göstermek, bildirmek
işaret: gösterme, bildirme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar

onlara yardım ediyorlar. Ve insanlar fıtraten Hâlık'ını pek ciddî severler; ve Hâlık'ları onlan hem sever, hem Kendini onlara her vesile ile sevdirir, ve insanın istıdadı ve cihazat-ı maneviyesi, başka bir bâkî âleme ve ebedî bir hayata bakıyor, ve insanın kalbi ve şuuru, bütün kuvvetiyle beka istiyor ve lisanı, hadsız dualanyla beka için Hâlık'ına yalvarıyor. Elbette ve her hâlde, o çok seven ve sevilen ve mahbup ve muhıp olan insanlan dirilmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaratılmış iken, ebedî bir adavetle gücendirmek olamaz ve kabil değildir. Belki başka bir ebedî âlemde mes'udâne yaşaması hikmetiyle, bu dünyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecellî eden isimlerin bu fânî ve kısa hayattaki cilveleriyle, âlem-i bekada onlann âyinesi olan insanların, ebedî cilvelerine mazhar olacaklanna işaret ederler.

Evet, ebedînin sadık dostu ebedî olacak. Ve bâkînin âyine-i zîşuuru, bâkî olmak lâzım gelir.

Hayvanlann ruhlan bâkî kalacağını ve Hüdhüd-ı Süleymanî (AS) ve nemli ve Naka-i Salih (AS) ve kelb-i Ashab-ı Kehf gibi bazı efrad-ı mahsusa, hem ruhu, hem cesediyle bâkî âleme gıdeceği ve her bir nev'in, ara sıra istimal için bir tek cesedi bulunacağı rivayat-ı sahîhadan anlaşılmakla beraber, hikmet ve hakıkat, hem rahmet ve rububiyet öyle iktıza ederler.

Ey Kadîr-i Kayyum!

Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur, Senın mülkunde, yalnız Senin kuvvet ve kudretinle ve ancak Senin irade ve

adavet: düşmanlık.
âlem: dünya.
âlem-i beka: sonsuzluk alemi, ahıret.
âyine: ayna.
âyine-i zîşuur: şuur sahibi ayna, bilinçli ayna.
bâkî: sonsuz, sonu olmayan.
beka: sonsuzluk, devamlılık, varlıgı devam ettirme.
ceset: beden, vücut.
ciddî: gerçek, hakikat.
cihazat-ı maneviye: manevî cıhazlar, hisler ve duygular.
cilve: yansıma, görünme.
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
ebedî: sonsuz, hiç bitmeyen.
efrad-ı mahsusa: özel fertler.
fânî: geçici, ölümlü.
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde olus.
hikmet: gaye, maksat, sebep.
Hüdhüd-ı Süleymanî: Hz. Süleyman'ın haberleşme vasıtası olarak kullandığı kuş.
iktıza etmek: gerektırmek.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istimal: kullanma.
işaret etmek: göstermek, bildırmek.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirebilme gücü.
kabil: mümkün.
Kadır-ı Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan her şeye gücü yeten sonsuz güç ve kuvvet sahibi Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kelb-i Ashab-ı Kehf: Ashab-ı Kehf'in Kıtmır ısımlı köpegi.
kudret: güç, kuvvet.
lisan: dil.
mahbup: sevilen.
mazhar olmak: kavuşmak, erişmek.
mes'udane: mutlu bir şekilde.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhip: seven.
musahhar: emre verilmiş, boyun egdirilmiş.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
naka-ı Salih: Hz. Salih'ın devesi.
nemli: karınca.
nevi: tür, cins.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rivayat-ı sahîha: Peygamberimizden doğru olarak nakledilmiş rivayetler, sözler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç olduğu şeylen vermesi, onlan yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.
şuur: bilinç, anlayış.
tecelli etmek: görünmek, belirmek.
vesile: sebep, vasıta, yol.
zihayat: hayat sahibi, canlı.
zîruh: ruh sahibi.
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

tedbirinle ve rahmet ve hikmetinle, rububiyetinin emirlerine teshir ve fitrî vazîfelerle tavzif edilmişler. Ve bir kısmı, insanın kuvveti ve galebesi için değil, belki fıtraten insanın zaafı ve aczi için rahmet tarafından ona musahhar olmuşlar. Ve lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile Sânî'lerini ve Ma'budlarını kusurdan, şerikten takdîs ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, herbiri ibadet-i mahsusasını yapıyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından perdelenmiş olan Zat-ı Akdes!

Bütün zîruhların tesbîhatıyla Seni takdis edip, niyet edip,[1] سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ diyorum.

Yâ Rabbe'l-Âlemîn, yâ Ilâhe'l-Evvelîne ve'l-Ahirîn, yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'ın dersiyle anladım ve iman ettim ki, nasıl sema, feza, arz, berr ve bahr, şecer, nebat, hayvan, efradıyla, eczasıyla, zerratıyla Seni biliyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şahadet ve delâlet ve işaret ediyorlar. Öyle de, kâinatın hulâsası olan zîhayat ve zîhayatın hulâsası olan insan ve insanın hulâsası olan enbiya, evliya, asfıyanın hulâsası olan kalblerinin ve akıllarının müşahedat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla, yüzer icma ve yüzer tevatür kuvvetinde bir kat'iyetle, Senin vücub-ı vücuduna ve Senin vahdaniyet ve ehadiyetine şahadet edip ihbar ediyorlar, mu'cizat ve keramat ve yakînî bürhanlarıyla haberlerini ispat ediyorlar.

1. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederim ey su ile her şeyi canlandıran Zat-ı Akdes (Enbiya Suresi 30. ayetten iktibasla yapılan dua.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
arz: yer, dünya
asfıya: Peygamberimizin yolundan giden, kemalat ve takva sahibi alim Zatlar
azamet-i kibriya: Allah'ın kendine has heybet ve haşmetinin büyüklüğü
bahir: deniz
ber: kara, yer, toprak
bürhan: delil, ispat vasıtası.
delâlet: delil olma, gösterme
ecza: cüzler, parçalar
efrat: fertler, bireyler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
enbıya: peygamberler
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından
fıtrî: yaratılıştan gelen, doğal
galebe: üstün gelme
hamd etme: övme, şükür
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme
ibadet-i mahsusa: her bir varlığın kendisine has ibadetu kulluğu
icma: fikir birliği
ilâhe'l-Evveline ve l-Âhirîn: öncekilerin ve sonrakilerin, önce gelip gidenlerin ve sonra gelecek olanların ilâhı olan Allah
ilhamat: ilhamlar, Allah'tan kalbe ve zihne indirilen manalar
istıhracat: bir şeyden bir şey, bir sonuç, bir mana çıkarma
keramat: kerametler.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sırrı öğrenme
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mânâ ifâde etmesi
lisan-ı kâl: söz ile anlatım, konuşma dili.
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah
mu'cizat: mu'cizeler, peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketler
musahhar olmak: boyun eğmek, emrine girmek.
müşahedat: gözlemler, görülen şeyler
nebat: bitki
nimet: Allah'ın verdiği faydalı olan maddî ve manevî şeyler
Rabbe'l-Âlemîn: âlemlerin Rabbi; bütün âlemleri uyum içinde sevk ve idâre eden Allah
Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylerin vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idâre etmesi
Sânî: her şeyi sanâda yaratan Allah.
şahadet: şâhitlik, tanıklık
şecer: ağaç.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme
tavzif edilmek: görevlendirilmek.
tedbir: neticelerini düşünerek idâre etme, çekip çevirme
tesbîhat: Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sâhip olduğunu ifâde eden sözler
teshir: boyun eğdirme, itaat ettirme
tevatür: bir haberin yalan söylemelerin mümkün olmayan bir topluluk tarafından aktarılması
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
yakînî: şüphe edilmeyecek derecede kesin bir şekilde
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar.
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zîruh: ruh sahibi

Evet, kalblerde, perde-i gaybda ihtar edici bir Zata bakan hiçbir hatırat-ı gaybıye ve ilham edici bir Zata baktıran hiçbir ilhamat-ı sadıka ve hakkalyakîn suretinde sıfât-ı kudsiye ve Esma-i Hüsnanı keşfeden hiçbir itikad-ı yakîne ve enbıya ve evlıyada bir *Vacıbu'l-Vücud*'un envarını aynelyakîn ile müşahede eden hiçbir nuranî kalb ve asfıya ve sıddıkînde bır *Hâlık-ı Kullı Şey*'ın âyât-ı vücubunu ve berahın-i vahdetini ilmelyakîn ile tasdik eden, ıspat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki, Senin vücub-i vücuduna ve sıfât-ı kudsiyene ve Senin vahdetine ve ehadiyetine ve Esma-i Husnana şahadet etmesin, delâleti bulunmasın ve işareti olmasın.

Ve bilhassa, bütün enbıya ve evlıya ve asfıya ve sıddıkînin imamı ve reisi ve hulâsası olan Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâmın ihbarını tasdik eden hiçbir mu'cizat-ı bâhiresi ve hakkaniyetini gösteren hiçbir hakikat-i âliyesi ve bütün mukaddes ve hakikatli kıtapların hulâsatü'l-hulâsası olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hiçbir ayet-i tevhidiye-i katıası ve mesail-i imaniyeden hıçbir mesele-i kudsiyesi yoktur ki, Senin vücub-i vücuduna ve kudsî sıfatlanna ve Senın vahdetıne ve ehadiyetine ve esma ve sıfâtına şahadet etmesin ve delâleti olmasın ve işareti bulunmasın.

Hem, nasıl ki, bütün o yüz binler muhbir-i sadıklar, mu'cızatlanna ve keramatlarına ve hüccetlenne istinat ederek Senin varlığına ve birliğine şahadet ederler, öyle de, her şeye muhıt olan Arş-ı Azamın küllıyat-ı umurunu idareden, tâ kalbin gayet gizli ve cüz'î hatıratını ve

Arş-ı Azam. en büyük arş Allah ın büyukluğunun tecelli etttiği yüce ler yucesi ilahî makam
asfıya: Peygamberımızın yolundan gıden onun gayelennı hayata geçırmeye çalışan kemalât ve takva sahıbı âlım Zatlar
ayat-ı vucup varlıgı vacıp ve mutlaka gerekli olan Allah'ın ayetlen delilen
aynelyakın görür derecede kesin olarak bılme inanma
berahın-i vahdet. bırlık delıllen
cuz'ı: kuçuk.
delalet delıl olma gosterme
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde bırlıgını gostermesı
enbıya peygamberler
envar: nurlar
Esma-i Hüsna: Allah ın guzel ısımlen
evlıya velıler Allah dostlan
gayet. son derece çok oldukça
hakkalyakin yaşayarak bılme bılgının en kesın halı
Halık-ı Kulli Şey: her seyın yaratıcısı olan Allah
hatırat. hatırlamalar anılar
hatırat-ı gaybiye gorulemeyen bilinemeyen alemden kalbe gelen fikırler bılgıler
hüccet. delıl
icma fikır bırlıgı
ihbar etmek. haber vermek
ilham Allah tan kalbe ve zihne ındınlen mana
ilhamat-ı sadıka: Allah tarafından kalbe ve zihne indirilen dogru manalar
ilmelyakın ılım yoluyla kesin olarak bılme
ispat etmek. doğruyu delıl gostererek ortaya koymak.
istinat etmek. dayanmak
işaret. gosterme bıldırme
itikad-ı yakın suphesiz ve kesin olarak bılme
kat'iyet kesinlik
keramat. kerametler Allah ın velî kullarında gorulen olaganüstu hâl ve hareketler
küllıyat-ı umur ışlenn tamamı butunu
mu'cızat. mu'cizeler peygamberler tarafından ortaya konmuş olaganustu hâl ve hareketler
muhbır-ı sadık. dogru sozlu haber verıcı
muhıt. her şeyi kuşatan ve saran.
münevver nurlanmış aydınlanmış
müşahede etmek gormek şahıt olmak.
nuranî nurlu aydınlık, parlak
perde-ı gayb gayp perdesı gorunmeyen alemlerin gorulmesini engelleyen perde
sıddıkin samımıyetle ıman edıp bunun geregını tam olarak yerine getrenler
sıfat-ı kudsıye: Allah ın kusursuz olan kutsal sıfatlan
suret. şekıl bıçım
şahadet. şahıdlık, tanıklık
tasdık etmek doğruluğunu kabul etmek, onaylamak.
tevatur. bır haberin yalan soylemeleri mumkun olmayan bir topluluk tarafından aktarılması
Vacıbü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yoklugu dusunulemeyen varlıgı Zatî ezelî ebedî olup vucut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlısı en esaslısı ve en mukemmelı olan Allah
vahdanıyet: Allah ın bir oluşu.
vahdet. bırlık.
vücub-ı vücut. varlıgı zorunlu gerekli ve şart olmak olmaması imkansız olmak.
Zat: buyukluk ve yuçelik sahıbı olan Allah

arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar cereyan eden rububiyetinin derece-i haşmetini ve gözümüz önünde hadsiz muhtelif eşyayı birden icat eden, hiçbir fiil bir fiile, bir iş bir işe mâni olmadan, en büyük bir şeyi en küçük bir sinek gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini icma ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve ispat ediyorlar.

Hem nasıl ki, bu kâinatı, zîruha, hususan insana mükemmel bir saray hükmüne getiren ve cennetı ve saadet-i ebediyeyi cin ve inse ihzar eden ve en küçük bir zîhayatı unutmayan ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltifine çalışan rahmetinin hadsiz genişliğini ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün enva-ı mahlûkatı emirlerine itaat ettiren ve teshir ve tavzif eden hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atini haber vererek, mu'cizat ve hüccetleriyle ispat ederler. Öyle de, kâinatı, eczaları adedince nüsaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebir hükmüne getiren ve Levh-i Mahfuzun defterleri olan İmam-ı Mübin ve Kitab-ı Mübinde, bütün mevcudatın bütün sergüzeştlerini kaydedip yazan ve umum çekirdeklerde umum ağaçlarının fihristelerini ve programlarını ve zîşuurun başlarında, bütün kuvve-i hafızalarda, sahiplerinin tarihçe-i hayatlarını yanlışsız muntazaman yazdıran ilminin her şeye ihatasına ve her bir mevcuda çok hikmetleri takan, hatta her bir ağaçta meyveleri sayısınca netıcelen verdiren ve her bir zîhayatta azaları, belki eczaları ve hüceyratlan adedince maslahatları takıp eden, hatta insanın lisanını çok vazifelerde tavzif etmekle beraber, taamların tatlan adedince,

âciz: güçsüz
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemâlât ve takva sahibi alim zâtlar
ayet-i tevhidiye-i katıa: Allah ın birliğini gösteren kesin âyet; delil
aza: organ.
delalet: delil olma, gösterme
derece-i azamet: büyükluğün derecesi
derece-i haşmet: büyükluk ve ihtişamın derecesi
ecza: cüzler, parçalar
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birliğini göstermesi
enbiya: peygamberler
enva-ı mahlûkat: yaratıkların türleri, çeşitleri, çeşit çeşit yaratıklar
esma: isimler, adlar
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat-ı aliye: yüce ve yüksek hakikat.
hâkimiyet: hükmedış kontrol ve emir altında bulundurma itaat ettirme
hakkaniyet: haktan ve doğruluktan ayrılmamak.
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı anlamlı yerli yerinde iş görme.
hulâsatü'l-hulasa: özünün özü.
huceyrat: hücreler
icat: vücuda getirme, yoktan yaratma.
icma: fikir birliği.
ihata: kuşatma, sarma
ihzar etmek: hazırlamak.
imam: önder, rehber
imam-ı Mubin: gayp âlemine yanı geçmiş ve gelecege bakan, görünen vücuda degil asla nesle ve köke ve tohuma bakan İlâhi emrin bir nevi unvanı, her hangi bir şeyin bütün özelliklerinin yaratıcının ilminde kı plan ve programının kaydı
ins: insanlar.
ispat etmek: kanıtlamak.
itaat ettirmek: emre uydurmak.
ittifak: birleşme, uyuşma
keramat: kerâmetler. Allah ın veli kullarında görülen olağanüstü hâl ve hareketler
kitab-ı kebir: büyük kitap
Kitab-ı Mübin: her hangi bir şeyin yaratıcının ilminde kı plan ve programa göre gerçekleşme, vücut bulması kaydı, kainattaki olayların nizam ve intizam içinde cereyan ettiren kudret kitabı
Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an
kuvve-i hafıza: ezberleme kabiliyeti, hafıza duygusu
Levh-i Mahfuz: olmuş ve olacak her şeyin bütün ayrıntılarıyla yazıldığı kader levhası
lisan: dil
maslahat: fayda, yarar, iyilik.
mesail-i imaniye: imanî meseleler
mesele-i kudsiye: kutsal mesele.
mevcut: vücut sahibi, varlık.
mu'cizat: mu'cizeler. Peygamberler tarafından ortaya konulan olağanüstü hâl ve hareketler
mu'cizat-ı bahire: apaçık mu'cizeler
muntazaman: düzenli olarak.
netice: sonuç, ürün
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
risale: küçük kitap, kitapçık
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç olduğu şeylen vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, cennet hayatı
sergüzeşt: başa gelen hâller, maceralar
seyyarat: gezegenler
sıddıkın: samimiyetle iman edip bunun gereğini tam olarak yerine getirenler
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
taam: yiyecek, gıda maddesi
takıp etmek: gütmek, izlemek.
taltif: iyilikle gönül alma, gönul okşama
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya bir insanın doğumundan ölumüne kadar başından geçen şeyler, biyografi
tasdik eden: kabul eden, onaylayan
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme
teshir: boyun eğdirme, itaat ettirme
vahdet: birlik.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak
vüs'at: genişlik.
zerrat: zerreler, atomlar.
zıhayat: hayat sahibi, canlı
zıruh: ruh sahibi
zişuur: şuur sahibi, şuurlu

zevkî olan mizancıklar ile teçhiz ettiren hikmet-i kudsiyenin her bir şeye şümulüne; hem bu dünyada numuneleri görülen celâlî ve cemalî isimlerinin tecellileri, daha parlak bir surette ebedülâbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde numuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir surette dar-ı saadette istimranına ve bekasına ve bu dünyada onları gören müştakların ebedde dahi refakatlerine ve beraber bulunmalarına bilicma, bilittifak şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cizat-ı bâhiresine ve âyât-ı katıasına istınaden, başta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün ervah-ı neyyire ashabı olan enbiyalar ve kulûb-i nuraniye aktabı olan evliyalar ve ukul-i münevvere erbabı olan asfiyalar, bütün suhuf ve kütüb-i mukaddesede, Senin çok tekrar ile ettiğin vaatlerine ve tehditlerine istinaden ve Senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celâl ve cemalin gibi kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine ve izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden ve keşfiyat ve müşahedat ve ilmelyakîn itikatlarıyla, saadet-i ebediyeyi cin ve inse müjdeliyorlar ve ehl-i dalâlet için cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm, ey Rahman-ı Rahîm, ey Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm, ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını ve bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını tekzip edip, saltanat-ı rububiyetinin kat'î mukteziyatını ve sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve

aktap: kutuplar, büyük zatlar
aleyhissalatü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemalât ve takva sahibi alim zatlar
ashap: sahipler
ayat-ı katıa: kesin ayetler, delil ler
azamet: büyükluk.
beka: devamlılık, sonsuzluk.
bilicma: toplu halde, bütünüyle
bilittifak: ittifakla, beraberce, birlikte
celal: büyükluk, yücelik, haşmet.
celalî isimler: Allah'ın celal, büyükluk, haşmet, ululuk gösteren isimleri
cemal: güzellik, lutuf, ihsan.
cemalî isimler: Allah'ın güzellik, lutuf, ihsan gösteren isimleri
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, cennet.
delalet: delil olma, gösterme
ebed: sonsuzluk
ebedü'l-abad: sonsuzluklar, sonsuzluğu, âhiret, ebedî hayat.
ehl-i dalalet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm dan çıkmış olanlar
enbiya: peygamberler
erbap: sahipler
ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar
fânî: geçici, olumlu
hikmet: yüksek bilgi, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.
hikmet-i kudsiye: kutsal, kusursuz ve eksiksiz hikmet.
İhsanat: iyilikler, bağışlar, lütuflar
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iman etme: inanma, itikat etme
inayet: yardım
İns: insanlar
istimrar: devam, ediş, devamlılık.
istinaden: dayanarak.
işaret etmek: göstermek, bildirmek
itimaden: güvenerek.
izzet-i celâl: büyüklüğün izzeti ve şerefi
Kadîr-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah
Kahhar-ı Zülcelâl: kayıtsız şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyükluk sahibi Allah
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sırrı öğrenme
kulûb-i nuraniye: nurlu, aydınlık kalbler
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kütüb-i mukaddese: kutsal kitaplar
mizancık: ölçücük.
mu'cizat-ı bahire: apaçık mu'cizeler
mukteziyat: gerekliliklerle gerektiren şeyler
müşahedat: gözlemler, görülen şeyler
muşahede edilmek: görülmek, seyredilmek.
müştak: çok isteyen, arzu eden
Rahman-ı Rahîm: dünya ve âhirette yarattığı varlıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
refakat: arkadaşlık, beraberlik.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, cennet hayatı
Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm: vaadinde ve sözünde mutlaka duran, cömertlik ve ikram sahibi olan Allah
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.
suhuf: sahifeler
suret: şekil, biçim
şahadet: şahitlik, tanıklık
şaşaalı: parlak
şe'n: Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan mükâddes özellik.
şuunat: şuunlar, Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan mükâddes özellikler
şümul: kaplama, içine alma
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
tecelli: görünme, yansıma
teçhiz ettirmek: donatmak
tekzip etmek: yalanlamak.
ukul-i münevvere: nurlu, aydınlanmış akıllar
zevki: zevkle ilgili, zevke ait.
zihayat: hayat sahibi canlılar

itaatle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının hadsiz dualarını ve davalarını reddederek, küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle Senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalâlet ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüz bin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden, bir çirkinlikten Senin nihayetsiz adaletini ve cemalini ve rahmetini takdis ediyorum,

(1) سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ayetini vücudumun bütün zerratı adedince söylemek istiyorum.

Belki, Senin o sadık elçilerin ve o doğru dellâl-ı saltanatının hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekada ihsanatının definelerine ve dar-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadet, işaret, beşaret ederler. Ve bütün hakıkatlerin mercii ve güneşi ve hamîsi olan Hak isminin en büyük bir şuaı, bu hakıkat-i ekber-i haşriye olduğunu, iman ederek Senin ibadına ders veriyorlar.

Ey Rabbu'l-Enbıya ve's-Sıddıkîn!

Bütün onlar Senin mülkünde, Senin emrin ve kudretin ile, Senin irade ve tedbirin ile, Senin ilmin ve hikmetin ile musahhar ve muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmit, tehlil ile küre-i arzı bir zıkırhane-i azam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler.

1. Allah onların söylediklen şeylerden pek münezzeh ve pek büyük bir yücelikle yücedir. (İsra Suresi 43.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam olarak verilmesi
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret.
alî: yüce, yüksek.
ayet: Kur'ân cümlesi
aynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme, inanma
azamet-i kibriya: haşmetin büyüklüğü
beşaret etmek: müjdelemek, sevindirici haber vermek.
celal: büyükluk, yücelik, haşmet.
cemal: güzellik.
cilve: görünme, yansıma
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, cennet
dava: takip edilen fikir, iddia
dellal-ı saltanat: saltanatın hakimiyetinin ilancısı
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslam'dan çıkmış olanlar
ehl-i küfür: kâfirler, inkârcılar, inançsızlar
Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan anlamında Allah'ın ismi
hakikat-i ekber-i haşriye: en büyük diriliş hakikatı.
hakkalyakîn: yaşayarak bilme, bilginin en kesin hali
hamî: koruyan, sahip çıkan, gözeten.
haşr: kıyametten sonra, ölen bütün varlıkların dirilttip Allah'ın huzurunda toplanmaları.
haysiyet: itibar, şeref, değer
ibad: kullar
ihsanat: iyilikler, bağışlar, lütuflar
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iman etme: inanma, itikat etme
inkar: inanmama, reddetme, kabul etmeme
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirebilme gücü
isyan: baş kaldırma
izzet: şeref, üstünlük.
izzet-i celâl: büyükluğun izzeti ve şerefi
kat'i: kesin
küfür: Allah'ı inkâr, inançsızlık.
makbul: kabul edilen, geçerli.
mescid-i ekber: en büyük mescit.
merci: kaynak, baş vuru yeri
mukaddes: kutsal, ayıp ve noksanlardan uzak.
muvazzaf: vazifeli, görevli.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey
münezzeh: kusur ve noksanlıktan uzak ve temiz olan
müteessir: etkilenmiş.
Rabbu l-Enbıya ve's-Sıddıkın: peygamberlerin ve doğruluk sahibi büyük zatların Rabbi olan Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
sadık: doğru
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.
suret: şekil, biçim
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şefkat-i rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın şefkatı
şua: ışık kaynağından uzanan ışık demeti
tahmit: Allah'a hamd etme, onu övme, şükretme
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme
uhrevî: ahırete dair, öteki dünyaya ait
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vaat: söz verme
vücut: beden, varlık.
zerrat: zerreler, en küçük parçalar, atomlar
zıkırhane-i azam: en büyük zıkır yeri
zuhur etmek: ortaya çıkmak, görünmek.
zulüm: haksızlık, kötülük, eziyet.

Yâ Rabbı ve yâ Rabbe's-Semavatı ve'l-Aradîn! Yâ Hâlıkî ve yâ Hâlık-ı Kullî Şey!

Gokleri yıldızlarıyla, zemini muştemilâtıyla ve butun mahlûkatı butun keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimıyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana musahhar eyle ve matlûbumu bana musahhar kıl. Kur'ân'a ve ımana hızmet için, insanlann kalblerini Rısale-ı Nur'a musahhar yap. Ve bana ve ıhvanıma ıman-ı kâmil ve husn-ı hatime ver. Hazret-ı Mûsa Aleyhisselâma denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâma ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhısselâma dağı, demin ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâma cinni ve insı ve Hazret-ı Muhammed Aleyhıssalâtu Vesselâma şems ve kameri teshır ettığın gibi, Rısale-i Nur'a kalbleri ve akıllan musahhar kıl. Ve beni ve Rısale-i Nur Talebelerini nefis ve şeytanın şerrinden ve kabır azabından ve cehennem ateşınden muhafaza eyle ve Cennetu'l-Fırdevste mes'ut kıl. Âmin, âmin, âmin

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

(2) وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Kur ân'dan ve munacat-ı Nebeviye olan *Cevşenu'l-Kebir*'den aldığım bu dersımı, bır ıbadet-ı tefekkürıye olarak, Rabb-ı Rahîm'ımın dergâhına arz etmekte kusur etmışsem, kusurumun affı için, Kur'ân'ı ve *Cevşenu'l-Kebir*'ı şefaatçi ederek, rahmetinden, affımı nıyaz ediyorum.

• • •

1. Senı her turlu noksandan tenzıh edenz Senın bize öğrettıgınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur Sen her şeyı hakkıyla bılır her ışı hıkmede yaparsın (Bakara Suresi 32)

2 Dualan ıse şu sözlerle sona erer "Ezelden ebede her turlu hamd ve övgu şukur ve mınnet Alemlerin Rabbı olan Allah a mahsustur (Yunus Suresi 10)

aleyhissalâtü vesselâm salât ve selâm onun uzenne olsun mea lınde Peygamberimize yapılan dua
aleyhisselâm selâm onun uzerine olsun
âmin "Yâ Rabbi! öyle olsun ka bul eyle!" manasında duadan sonra soylenır
Cennetu l-Firdevs altıncı cennet tabakası.
hâkimıyet hukmedış kontrol ve emır altında bulundurma ıtaat et tırme
hıkmet yuksek bılgı gayeli fay dalı anlamlı yerli yerinde ış gorme
hukmünde yennde değerinde
husn-ı hatime guzel son ımanla olme
ıhvan kardeşler
iman ınanç ıtıkat.
iman-ı kamil mukemmel ıman
ins insanlar
iradet ırade ıstek, dileme
kabir mezar
kainat yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler varlıklar
kamer ay
keyfıyat durumlar hâller
kudret guç kuvvet.
kure-ı arz dunya yeryuzu.
mahlukat yaratıklar yaratılmış lar
matlûp ıstenen arzu edilen
mesut mutlu saadetlı
musahhar boyun egmiş emre verilmiş.
muştemilat ıçındekıler bır şeyın ıçınde bulunanlar
nefis kotu vasıflan nıtelıkleri ken dısınde toplayan ıyılıkten alıkoyan, kotuluge sevk eden guç
rahmet şefkat ve merhamet etme acıma esırgeme
şems güneş
ser kotulukı.
talebe ogrencı
tehlıl 'La ılâhe ıllallah' sozunun tekrar edılmesı
tekbır "Allah en buyuktur" manasına gelen "Allahu Ekber" so zunu soyleme
teshır etmek ıtaat ettırmek boyun egdırmek
teshır ıtaat ettırmek boyun eg dırmek
ya Halık-ı Kullî Şey her şeyın ya ratıcısı olan Allah!
ya Halıkı ey yaratıcım!
ya Rabbe's-Semavatı ve'l-Aradîn ey yerlerin ve goklerin Rabbı olan Allah!
ya Rabbi ey butun varlıkları terbıye ve ıdare eden Rabbımı!
zemin yeryuzu.
alem dunya cıhan evren.
arz etmek sunmak.
Cevşenu'l-Kebir Peygamberımıze gelen buyuk ve onemlı bır dua
dergah makam buyuk bır huzura gırılecek kapı
ebed sonu olmayan sonsuz dalmı
ezel başlangıcı olmayan başlangıçsız
kusur hata eksıklık.
mahsus ozel bırıne veya bır şeye has olan.
munacat-ı Nebeviye Peygamberımıze aıt dua
nıyaz etmek yalvarmak, yakarmak dua etmek.
Rab yaratan, besleyen buyuten egıten Allah
Rabb-ı Rahım sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı her şeyı terbıye ve ıdare eden Allah.
rahmet şefkat ve merhamet etme acıma esırgeme
şefaat af ve bagışlanma ıçın sebep ve vesıle olan
tenzih etmek Allah ın butun kusurlardan ve noksanlıklardan uzak olduğuna ınanma temiz tutma

Fihrist

Birinci Lem'a

15

Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın münacat-ı meşhuresı olan

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَنَادٰى فِي الظُّلُمَاتِ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ۞[1]

ayetinin bir sırr-ı muhimmini ve bir hakîkat-i azîmesini beyan ederek, her bir insan bu dünyada Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın bulunduğu vaziyette –fakat buyuk mikyasta– olduğunu beyan eder. Hazret-ı Yunus Aleyhisselâma "hut, denız, gece" ne ise, her insan için nefsi, dünyası, istıkbalı de odur.

İkinci Lem'a

20

Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmın münacat-ı meşhuresini beyan eder

---

1. Sonra karanlıklar ıçınde kaldıgında nıyaz etti: 'Senden başka ılah yoktur. Senı her turlu nok sandan tenzih ederım. Gerçekten ben kendıne zulmedenlerden oldum.' (Enbıya Suresı: 87.)

---

aleyhisselam: selâm onun uzenne olsun
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesı
beyan etmek: açıklamak, ızah etmek.
fihrist: bır şeyın ıçındekılen ozet olarak sırayla gosteren lıste
hakikat-i azîme: buyuk hakıkat
hut: balık.
istıkbal: gelecek zaman
lem'a: panıltı
mıkyas: olçu
münacat-ı meşhure: meşhur dua, yakarış
nefis: kotu vasıfların nıtelıkleri kendısınde toplayan, iyılıkten alıkoyan, kotuluğe sevk eden guç
sırr-ı muhim: onemlı sır, hakıkat
vaziyet: durum, hâl.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(1) إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

ayetinin mühim bir sırrını ve azîm bir hakikatini "Beş Nükte" ile tefsir edip, bütün musibetzedelere manevî bir tiryak ve gayet nafi bir ilâç hükmünde bir risaledir. Bu risale, maddî musibetleri, ehl-i iman için musibetlikten çıkarıyor. Asıl ehemmiyetli musibet, kalbe ve ruha gelen dalâlet musibetleri olduğunu beyan ettiği gibi, musibetzedelerin ömür dakikalarını ehl-i sabır ve şükür hakkında ibadet saatleri hükmüne geçip, şekva kapısını kapar, daima şükür kapısını açar bir risaledir.

Üçüncü Lem'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(2) كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ayetinin mühim iki hakikatini,

(3) يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي ۞ يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي olan meşhur iki cümlenin ifade ettikleri iki hakikat-i muhimme ile tefsir ediyor. Beka için halk edilen ve bekaya âşık olan ruh-ı insanî, Bâkî-i Zulcelâl'e karşı munasebet-i hakikiyesini bilse, fânî ömrünü bâkî bir ömre tebdil eder. Sanıyeleri seneler hükmüne geçtiğini ve Bâkî-i Zülcelâl'i tanımayan ruh-i insanın seneleri saniyeler

1. Rabbine şöyle niyaz etmişti: "Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisisin." (Enbiya Suresi, 83.)

2. Her şey helak olup gidicidir–Ona bakan yüzü müstesna. Hükum ve hükümranlık Onundur, siz de Ona döndürileceksiniz. (Kasas Suresi, 88.)

3. Ey Bâkı olan Allah! Ancak Sensin bâkı. Ey Bâkı olan Allah! Ancak Sensin bakı

aşık: çok aşın seven
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
azîm: büyük, yüce
bâkı: sonsuz, devamlı, hıç bitmeyen
Bâkı-i Zülcelâl: varlığı devamlı olan hıç yok olmayan sonsuz heybet ve celâl sahibi olan Allah
beka: sonsuzluk.
beyan etmek: açıklamak, ızah etmek
dalâlet: hak ve hakikatten doğru yoldan sapma, iman ve İslâmiyet'ten ayrılma
ehemmiyet: önem
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar, İslam dinini kabul edenler
ehl-i sabır: sabır ehli
fânî: geçici, son bulan
gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek.
hakikat-ı mühimme: önemli gerçek
halk edilmek: yaratılmak
helâk olmak: yok olmak, yıkılmak, mahvolmak.
hukmüne: yerine.
hüküm: karar, emir
hükümran: hükmeden, sözü geçen
ibadet: kulluk.
ifade etmek: anlatmak.
ilâh: tanrı, kendisine ibadet edilen, tapınılan.
lem'a: parıltı
maddî: madde ile alâkalı
manevî: maddî olmayan, kalbî, ruhî
merhamet: acıma, şefkat, gösterme, koruma, iyilik etme
musibet: belâ, felâket, sıkıntı
musibetzede: belaya uğrayan, hastalık veya başka dertlere uğrayan
mühim: önemli
münasebet-i hakikiye: gerçek bağ, ilişki
müstesna: hariç, ayrı tutulan
nafi: faydalı
niyaz etmek: Allah'a yalvarmak, dua etmek
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
ömür: hayat, süresi
Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren, bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
ruh-ı insanî: insan ruhu
ruh-i İnsanî: insanın ruhu
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
şekva: şikayet
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etme
tebdil etmek: değiştirmek.
tefsir etmek: Kur'an ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak
tenzih etmek: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden her türlü kusur ve noksandan uzak ve yüce tutmak.
tiryak: çok tesirli bir ilâç, panzehir

hükmünde olduğunu beyan edip ispat eden kıymettar bir risaledir. Fenâyı fenâ gören ve bekayı merak edenler, bu risaleyi merakla okumalı.

Dördüncü Lem'a

40

Minhacü's-Sünne namında gayet mühim bir risaledir. Ehl-i Şia ve Ehl-i Sünnet mabeyninde en mühim bir mesele-i ihtilâfiye olan mesele-i imameti gayet vazıh ve kat'î bir surette hal ve fasleder.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ۞ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۞ (1)

قُلْ لَآ اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰى (2)

âyât-ı azîmenin çok hakaik-ı azîmesinden iki büyük hakikatini "Dört Nükte" ile tefsir ediyor. Bu risale, Ehl-i Sünnet ve Cemaate, hem Alevîlere gayet kıymettar ve menfaattardır. Hakîkaten minhacü'l-sünnedir; sünnet-i seniyenin yolunu, o meselede tam beyan eder.

1. Ey insanlar! Size kendi içinizden bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona pek ağır gelir. O size çok duşkun, mü'minlere çok şefkatli, çok merhametlidir. • Ey Peygamber! eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbı de Odur." (Tevbe Suresi: 128-129.)

2. De ki: "Vazîfem karşılığında sizden bir ücret istemiyorum. Sizden istediğim ancak akrabaya sevgi ve Ehl-i Beyt'ime muhabbettir." (Şûra Suresi: 23.)

Alevî: Hz. Ali taraftarı olan.
Arş: İlâhî kudret ve saltanatın belirip göründüğü yer.
âyât-ı azîme: büyük ve çok manalar içeren ayetler.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beka: sonsuzluk, devamlılık.
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
Ehl-i Beyt: Peygamber Efendimizin (asm) soyundan gelenler.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâm'ın ilk günkü hâliyle kabul edip Peygamberimizin yolundan ayrılmayanlar.
Ehl-i Şia: Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alanlar topluluğu. Şî'î.
fenâ: yokluk, yok olma.
gayet: son derece, çok.
hakaik-ı azîme: büyük hakikatler.
hakîkat: gerçek.
hakîkaten: gerçekten.
hal ve fasletme: çözme ve ayırma, açıklayarak bitirme, olumlu bir neticeye bağlama.
hükmünde: yerinde, değerinde.
ibadet: kulluk.
ispat etmek: doğruyu delîllerle ortaya koymak.
kat'î: kesin.
kıymettar: kıymetli, değerli.
lem'a: parıltı.
mabeyn: ara.
menfaattar: menfaatlı, faydalı.
merak: bir şeyi öğrenmek istemek.
mesele: önemli konu.
mesele-i ihtilâfiye: üzerinde fikir ayrılığı ve anlaşmazlık olan önemli konu.
mesele-i imamet: halîfelik ve ümmete imamlık meselesi.
minhâcü'l-sünne: sünnet yolu.
mühim: önemli.
namında: adında, isminde.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
surette: şekil, biçim.
sünnet-i seniye: Peygamber Efendimizin (asm) yüce sünneti, hâllen sözleri ve davranışları.
tefsîr etmek: Kur'ân'ın âyetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.
tevekkul etmek: Allah'a güvenip dayanmak.
vazıh: açık.

① (1) حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetinin gayet mühim bir hakikatini on beş mertebe ile beyan edecek bir risale olacaktı. Fakat hakikat ve ilmden ziyade zikir ve tefekkur ile münasebettar olduğundan şimdilik tehir edildi. Çendan On Birinci Lem'a olan *Mirkatu's-Sünne ve Tiryakı Marazı'l-Bid'a* namındaki gayet mühim bir risale Beşinci Lem'a namıyla bidayeten yazılmıştı. Fakat o risale on bir nükte-i mühimmeye ınkısam ettiğinden On Birinci Lem'aya girdi. Beşıncı Lem'a açıkta kaldı.

Altıncı Lem'a 54

② (2) لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ cümlesinin ifade ettiği çok âyâtın mühim hakıkatını yine on beş yirmi mertebe-i fikriye ile beyan edecek bır risale olacaktı. Bu lem'a da Beşinci Lem'a gibi nefsimde hissettiğim ve harekât-ı ruhıyemde zikir ve tefekkürle müşahede ettiğim mertebeler olduğundan, ilim

①② Hazret-ı Ustadımız Yırmı Dokuzuncu Arabî Lem'anın Beşıncı Babının haşiyesinde bu ıkı cümle hakkında, "Bu ıkı mübarek kelâmın meratıbı, ılmden zıyade fıkır ve zıkır olduğundan Arabî zikredıldı..." dıye beyanda bulunmaktadır حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ âyetinin hakıkatıne dair Dördüncü Şua olarak *Hasbiye Risalesi* namıyla sonradan Turkçe telif edilmiştir.

Hz. Üstadın Hizmetkârları

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
2. Kötülüklerden uzaklaşmak ve İyılıge yönelmek ancak Allah ın yardımıyladır.

ahir: son
Arş. Allah ın kudret ve saltanatının tecelli ettiği yer
ayat: Kur'an ın cümleleri.
bab: bölüm, kısım.
Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan. bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
beyan etmek: açıklamak, İzah etmek.
bıdayeten: başlangıçta, ılk olarak.
cıhet: yon.
çendan: gerçi her ne kadar
Ehl-i Beyt: Peygamberımızın ev halkı ve onun neslinden olanlar
gayet: son derece, çok.
hakıkat: gerçek.
harekat-ı ruhıye: ruhen yapılan hareket ve faalıyet.
haşıye: dipnot, ek
ibadet: kulluk.
ıfade etmek: anlatmak.
İlâh: tanrı, kendısıne ıbadet edılen tapınılan.
ilim: bılış, bılgı
inkısam etmek: kısımlara ayrılmak
lem'a: panltı
medar: kaynak, sebep
meratip: mertebeler, seviyeler
merhamet: acıma, şefkat, gösterme, koruma, İyılık etme
mertebe: derece
mertebe-i fikriye: fikir ve düşunce dereceleri, mertebelen
muhabbet: sevgi
mübarek: hayırlı, sevaplı, uğurlu
muhım: onemlı
mu mın: ıman eden, Allah a ınanan
munasebettar: ılgılı, alâkalı
munasıp: uygun, layık.
müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
nam: ad, ısım
nefis: bır şeyin kendısi, şahsı.
nükte-i mühimme: ancak dikkat edıldıgınde anlaşılan ınce manalı onemlı soz, onemlı konu, bolum
Rab: besleyen, buyuten, yetıştıren butun varlıkları uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah
risale: belırlı bır konuda yazılmıs kucuk kitap
şefkat: karşılıksız sevme, acıma, merhamet etme
tefekkür: dusunme, derınlemesıne, ınceden ınceye dusunme
tehir edilmek: ertelenmek.
telif etmek: eser yazmak.
tevekkul: bır ışın gerçeklesmesı ıçın gerekenlen yaptıktan sonra ışı Allah a bırakmak, neticeyi ondan beklemek.
ustat: ılımde ve sanattan ustun olan kımse, buyuk hoca
vazife: gorev
Vekil: kendısıne guvenen kullannın ışlennı yoluna koyan her şeyi idaresi altında bulunduran, kendısıne dayanılan, guvenlen Allah
zevk: lezzet, haz, hoşa gıden hal
zikir: Allah ı çok anıp, buyuklugunu dusunme
zikretmek: anmak.
ziyade: fazla, çok.

ve hakıkatten ziyade zevk ve hâle medar olmak cihetiyle hakıkat lem'aları içinde değil, belki ahırlerinde yazılması münasip görüldü

Yedinci Lem'a

55

Sure-i Fethın ahırında,

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ
اِنْ شَآءَ اللّٰهُ اٰمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لاَ تَخَافُونَ
فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ۞ هُوَ الَّذِي
اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ
وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا ۞ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ اَشِدَّآءُ
عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ تَرٰيهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلاً
مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ اَثَرِ السُّجُودِ ذٰلِكَ
مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيلِ كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْئَهُ
فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ
بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ
مَغْفِرَةً وَاَجْرًا عَظِيمًا ۞ [1]

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • And olsun ki Allah Resulünün gördüğü rüyanın hak olduğunu tasdik etti. İnşaallah hepiniz emniyet içinde ve saçlarınızı tıraş etmiş veya kısaltmış olarak Mescid-i Harama gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir; onun için Mekke'nin fethinden önce size yakın bir fetih daha ihsan etti • Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hidayet ve hak din ile gönderen O'dur. Buna şahit olarak Allah yeter • Muhammed Allah'ın resûlüdür. Onunla beraber olanlar da kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında ise pek merhametlidirler. Sen onların rükû ve secde ettiklerini görürsün. Onlar Allah'ın lütfunu ve rızasını ararlar. Yüzlerinde ise secde izi vardır. Onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları ise şöyledir: Onlar filizini çıkarmış, sonra gıt gıdı ile kuvvet bulmuş, kalınlaşmış ve gövdesi üzerinde yükselmiş bir ekine benzer ki, ekincilerin pek hoşuna gider. Allah'ın onları böylece çoğaltıp kuvvetlendirmesi, kâfirleri öfkeye boğmak içindir. Onlardan iman eden ve güzel işler yapanlara Allah mağfiret ve büyük bir mükâfat vaad etmiştir. (Fetih Sûresi, 27-29.)

ahir: son.
Arabı: Arabca.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
âyet:
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
beyanda bulunmak: söylemek, bildirmek.
emniyet: güvenlik.
fetih: bir yere girmek.
fikir: düşünce.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek.
hâşiye: açıklayıcı yazı, dip not.
hidâyet: doğru ve hak olan.
hizmetkâr: hizmet eden.
ihsan etmek: vermek, ikram etmek.
iman etmek: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanmak.
İncil: Hz. İsa'ya indirilen kutsal kitap.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kelâm: söz, cümle.
lem'a: parıltı.
lütuf: ikram ve yardımda bulunma.
mağfiret: bağışlanma, günahların affedilmesi, örtülmesi.
meratip: mertebeler, dereceler.
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme.
mu'cize-i bâhire: apaçık mu'cize.
mubârek: bereketli, hayırlı.
mükâfat: ödül.
namıyla: adıyla, ismiyle.
Resul: elçi, peygamber, Hz. Muhammed (asm).
rıza: memnuniyet, hoşnutluk, kabul etme.
rükû: namazda eğilme.
secde: namazda alınla beraber burnu yere koyma.
Sûre-i fetih: Fetih Sûresi.
şahit: tanık.
telif edilmek: yazılmak.
Tevrat: Hz. Musa'ya indirilen kutsal kitap.
vaat etmek: söz vermek, vereceğini söylemek.
vasıf: özellik, nitelik, sıfat.
zikr: Allah'ı çok anıp büyüklüğünü düşünme.
zikretmek: söylemek.
ziyade: fazla, çok.

olan üç ayet-i azîmeden on vücuh-i i'cazıyeden yalnız ihbar-ı bılgayb vechınden sekiz ıhbarat-ı gaybiyeyi beyan ediyor, şu üç ayet tek başıyla bir mu'cize-i bâhire olduğunu ıspat ediyor.

Tetimmesinde,

فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الَّذِينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَآءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ اُولٰٓئِكَ رَفِيقًا [1]

ayetinin muhım bır nukte-i i'cazıyesını, Sure-i Fethın ahırındekı ayetın aynı ıhbar-ı gaybîsi nev'inden, gaybî ıhbarlanna ışaret eder.

Hatimesinde, Kur'ân-ı Hakîm'ın tevafukat cihetınde i'cazî nuktelerınden gayet parlak bır nukte-i i'cazıyesını beyan edıp; Kur'ân Fatiha'da, Fatıha Besmelede, Besmele *Elif, Lâm, Mım*'de bır cıhette derç edıldığını beyan ediyor.

Hem en münteşir ve mütedavil derkenar Mushaflarda lâfzullahın tevafukat-ı lâtife-i i'cazıyesinden bınsi şudur kı. Sahıfenın ahırkı satınnın yukan kısmında, butun Kur'ân'da seksen ve aşağı kısmında yine lâfza-i celâl birbın üstünde seksen olup, tevafuk ederek gelmesi ve sahifeler arkasında tam muvafakatla birbırıni göstermesi, âdeta seksen adetten bir tek lâfza-i celâl tezahür etmesi, hem ahırki satınn tam ortasında elli beş ve başında yirmi beş, beraber yine seksen ederek, bu seksen, o ikı seksene, seksenlıkte tevafuk ettikleri gıbi, ıki yüz kırk tevafukat-ı lâtife, yalnız sahifenin ahırkı satırlarında bulunması gösteriyor kı, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın hem âyâtı,

1. Her kım Allah a ve Peygambere ıtaat ederse, ışte onlar Allah ın kendılerıne pek buyuk nımetler bağışladığı peygamberler sıddıklar şehıtler ve salıh kımselerle beraberdırler Onlar ıse ne güzel arkadaşlardır! (Nisa Suresi 69)

ahır: son
âyat: Kur'an ın cümlelen
ayet: Kur an ın her bır cumlesı
ayet-i azîme: buyuk ve azametlı Besmele: "Bısmıllahırrahmanırrahîm" demek
beyan etmek: açıklamak, ızah etmek
cıhet: yon
derç edılmek: ıçıne konulmak, yerleştırılmek
derkenar: sayfanın kenarına çıkarılan yazı
Elif Lâm Mım: Kur an da "huruf ı mukattaa" dıye ıfade edılen harf lerdır
gaybî: gayba, bılınmeyen ve gorunmeyene aıt ve onunla ılgılı
hat: yazı
hatıme: son, bıtuş bolumu
i'cazı: taklıdı mumkun olmayacak derecede guzel ve duzgun soz soyleme âcız bırakmaya aıt.
ihbar: haber verme
ıhbarat-ı gaybıye: bılınmeyen, gorunmeyene dair haber vermeler
ihbar-ı bılgayb: bılınmeyen gorunmeyene dair haber verme.
ıhbar-ı gaybı: bılınmeyen gorunmeyen gayp âlemınden verılen haberler.
işaret etmek: gostermek, bıldırmek
itaat etmek: emre uymak.
Kur ân-ı Azımuşşan: şanı yuce olan Kur ân
Kur an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur an
lafza-ı celâl: Allah lâfzı kelimesi
lafzullah: "Allah lâfzı kelimesi
Mushaf: Kur an ın cıldlenmış hâlı
muvafakat: uygunluk.
muhım: onemlı
munteşır: basılmış ve yayılmış
mutedavıl: elden ele geçen kullanılan
nakışı: ışleme susleme
nevı: tur, çeşıt.
nımet: Allah ın bagışladıgı maddî ve manevı lutuf ve ıkramlar
nukte: dıkkat edıldıgınde anlaşılabılen ınce manalı soz.
nükte-i i'cazıye: şaşırtan âcız bırakan, ancak dıkkat edıldıgınde anlaşılabılecek ınce mana
sahife: sayfa
salıh: dının emır ve yasaklarına uygun hareket eden
sıddık: gerçekleri ve doğruları tereddutsuz kabul eden çok doğru durust.
şehıt: Allah yolunda ve dın uğrunda hayatını feda eden Müslumen
tetimme: ek, bır konuyu ya da esen ramamlamak ıçın eklenen kısım
tevafuk etmek: uygun duşmek, denk gelmek.
tevafuk: uygun duşme denk gelme
tevafukat: uygun duşmeler denk gelmeler
tevafukat-ı lâtife: hoş guzel uygunluklar, denk gelmeler
tevafukat-ı lâtife-i i'cazıye: mu cizeli oluşu gosteren guzel ve hoş uygunluklar
tezahur etmek: gorunmek ortaya cıkmak.
vecih: yuz yon
vücuh-i i'cazıye: mu cizelık yonlen

hem kelimatı, hem hurufatı, her biri ayrı ayrı medar-ı i'caz oldukları gibi, kelimatın nakışları ve hatları dahı ayrı bır şule-i i'caza mazhar olduğunu beyan eder.

Sekizinci Lem'a[1]

72

[2] فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ve [3] فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ ayetlerinin bır nükte-i gaybıyesini, Gavs-ı Azam Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin (RA) bir keramet-i gaybıyesiyle tefsir ediyor. Mütevatir keramat-ı harikaya mazhar olan o sultanü'l-evliya, mematında, aynı hayatında olduğu gibi, müritleriyle alâkadar olduğu, ehl-i keşf ve ehl-i velâyetçe kabul edilmiş. İşte o zat, sekiz yüz sene mukaddem, izn-i İlâhî ile kerametkârâne bu zamanımızı görmüş; yanı ona gösterilmiş. Bu dağdağalı ve fitneli zamanda, ona mensup bir kısım Kur'ân hizmetkârlanna teselli verip, teşci ve teşvik etmek suretinde bir meşhur kasidesinin ahirinde beş satır içinde on beş cıhetle aynı haberi veryor. Hem ilm-i cifrin üç dört vechiyle o beş satırın manası, hem kelimatı, hem hurufun adedi birbirini teyit ederek aynı hâdiseyi haber verdiğinden, kat'iyet derecesinde, dikkat edenlere kanaat vermiş.

Malûmdur ki, istikbalden haber veren enbiya ve evliya, [4] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ yasağına karşı hürmet ve teeddüp ıçın, ışaretler ve rumuzlarla iktıfa etmışler. Bazı bir ışaret, bazı ıkı ışaret, en kuvvetlisi beş

1. Daha once Fihrstın sonuna konulan bu bolum oradan alınıp buraya derç edilmıştır. (Naşırler)
2. O gun insanlardan şakıler ve saıdler vardır. (Hud Suresi 105)
3. Emrolundugun gibi dos dogru ol. (Hud Suresi 112)
4. Gaybı Allah'tan başka hıç kımse bılemez. (Neml Suresi 65 ten muktebes)

ahir: son
alakadar: alakalı, ıgılı
ayet: Kur'ân ın her bir cumlesi
cıhet: yon
dağdağa: gurultu, ıztırap, telâş ve zorluklar
ehl-i keşf: perdeli olan ve zahir hislerle bilinmeyen hakıkatlerı Allah ın lutuf ve ıhsanıyla bılen velıler
ehl-i velâyet: velîlik makamında olan Allah dostlan evliyalar
enbiya: nebîler, peygamberler
evliya: velîler, Allah dostlan
fitne: azgınlık ve bozgunculuk.
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs, Abdülkadir-i Geylânı Hazretlerinin namı.
hizmet-i Kur'ânıye: Kur'ân hizmetı
hizmetkâr: hizmet eden
hurûf: harfler
hürmet: saygı
ıktıfa etmek: yeterlı bulmak, yetınmek
ılm-i cifir: harflere sayı değerlen vererek sozlerden mana cıkarma ılmı
istikbal: gelecek zaman
ışaret etmek: gostermek, bildırmek.
izn-i İlâhî: Allah ın ızını
kanaat: goruş, düşunce
kaside: ıçınde ovgu ıfadeleri bulunan, duzenlenmiş, kafiyeli eser
kat'iyet: kesınlık
kelimat: kelimeler, sozler
keramat-ı harika: hayran bırakan olaganustu haller
keramet-i gaybiye: gelecekle ılgılı, gorunmeyen ve bılınmeyenlere aıt keramet.
kerametkârane: olaganustu ve harika bır sekılde
lem'a: parıltı
malûm: bilinen.
mana: anlam
mazhar olmak: bir seyın, cıktıgı gorunduğu yer olmak, erişmek, kavuşmak
medar-ı i'caz: mu cızelık sebebı, kaynağı
memat: olum
mensup: baglı
meşhur: unlu, bilinen
mukaddem: zaman ve mekân yonunden daha once olan.
murıd: tarıkat ogrencısı, bır şeyhe baglı kışı
mütevatır: yalan uzennde bırleşmelen aklen mumkun olmayan bır topluluğun naklettıgı haber
nükte-i gaybiye: gorunmeyene bilinmeyene aıt, herkesın anlayamayacagı haber, soz, ışaret.
rumuz: ışaretler, semboller
Sultanü'l-Evliya: butun Allah dostlannın sultanı.
suret: şekıl, bıcım
şule-i i'caz: mu cızelık parılnsı, ışıgı
teeddüp: edeplı olma, utanma, çekınme
tefsir etmek: acıklamak, yorumlamak
teselli vermek: uzuntulu bır kımseyı guzel sozler soyleyerek rahatlatmak.
teşci: cesaret verme
teşvik: ıstek ve arzu uyandırmak.
teyıt etmek: kuvvetlendırmek, dogrulamak.
vecih: yon, yuz.
zat: şahıs, kışı

altı işaretle aynı hâdiseyi göstermişler. Hâlbuki, Gavs-ı Azam, bu zamandaki hizmet-i Kur'âniyenin heyetini işaret edip, içinde bir hadimini sarahat derecesinde gösteriyor. Şu risale içindeki imzalar ile gösterildiği gibi, hizmet-i Kur'âniyedeki arkadaşlarıma iştirakim var. Bir kısmı benim imzam iledir. Bir kısmı onlarn tasvip ve istihraçlarıyla ve tasdikleriyle olduğundan, bana ait haddimden fazla hisseyi, onlarn hatırlan için kabul ettim. Yoksa, o risalenin başında söylediğim gibi, bunda, öyle bir hisse-i şerefe hakkım yoktur.

On sene mukaddem o kaside-i gaybiyeyi görmüştum; ve bana manevî bir ihtar gibi, "Dikkat et!" diye kalbime geliyordu. O hatırayı iki cihetle dinlemiyordum.

Birincisi: Benim ehemmiyetli bir kısım ömrüm, şanuşeref perdesi altında hubb-i câh zehriyle zehirlenip öldüğü için, yeniden bu suretle nefs-i emmareye diğer bir şeref kapısı açmak istememekti.

İkinci cihet: Bu muannit zamanda bedihî davalan ve zahir hüccetlen kabul etmeyenlere karşı böyle işaret-i gaybıye nev'inden hodfuruşâne bir tarzda izhar etmek hoşuma gitmiyordu.

En nihayet esaretimin sekizinci senesinde ve en işkenceli ve en sıkıntılı bir zamanda gayet kuvvetli bir teşvike muhtaç olduğumuzdan, bana ihtar edildi ki: "Bunu, tahdis-i nimet ve bir şükr-i manevî nev'in-

bedihî: apaçık, belli.
cihet: yön.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyet: önem.
esaret: esirlik.
esrar-ı Kur'âniye: Kur'an'ın sırlan, gizli hakikatleri.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
gayet: son derece, çok.
had: sınır.
hadim: hizmet eden, hizmetkâr.
hâdise: olay.
heyet: topluluk, cemiyet, cemaat.
hisse: pay.
hisse-i şeref: şeref hissesi, payı.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmeti.
hodfuruşâne: övünerek, kendini beğendirmeye çalışarak.
hubb-i câh: makam, mevki sevgisi.
hüccet: delil.
ihtar: hatırlatma, dikkat çekme.
istihraç: bir şeyden bir şey, bir sonuç, bir mana çıkarma.
işaret-i gaybiye: bilinmeyen veya gelecekte olacak bir hadiseye yapılan işaret.
işkence: bir kimseye verilen maddî, manevî sıkıntı, zulüm.
iştirak: ortaklık, katılım.
izhar etmek: ortaya koymak, açığa çıkarmak, göstermek.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kaside-i gaybiye: içinde gelecek zamanda gelecek kişilere ovgu ifadeleri bulunan düzenlenmiş, kafiyeli eser.
maksat: amaç, istenilen şey, varılmak istenen nokta.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
muannit: inatçı.
muhtaç: ihtiyaç duyan.
mukaddem: önce, önceki.
mühim: önemli.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe yönlendiren, iyi işlerden alıkoyan nefis, güç.
nevi: tür, çeşit.
nihayet: son.
ömür: hayat süresi.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sarahat: açıklık.
suret: şekil, biçim, tarz.
şanuşeref: şan ve şeref.
şükr-i manevî: manevî şükür.
tahdis-i nimet: Allah'ın verdiği nimeti şükrederek anlatma.
tarz: şekil, biçim, hareket şekli.
tasdik: onaylama, kabul etme.
tasvip: uygun ve doğru bulma.
teşvik: istek ve arzu uyandırma, cesaret verme.
zahir: görünür, açık.

den izhar et... Hem korkma, kanaat verecek derecede kuvvetlidir..."

O risalenin başında dediğim gibi, *bunu izharda en mühim maksadım*, esrar-ı Kur'âniyeye ait olan risalelerin makbuliyetine Gavs-ı Azam imza basması nev'inden olduğudur.

İkinci maksadım, o kudsî Üstadımın kerametini izhar etmekle, keramat-ı evliyayı inkâr eden mülhitlen iskât edip, hizmet-i Kur'âniyeye füturlar verecek çok esbaba maruz ve çok avaika hedef olan arkadaşlarımın kuvvet-i maneviyesini takviye ve şevklerini tezyit ve füturlarını izale etmek idi.

Benim için bir nevi hodfuruşluk nev'inden olduğu için, ehemmiyetli zarardır. Fakat o zararımı, Üstadımın ve arkadaşlarımın hatırı için kabul ettim.

Bu *Keramet-i Gavsiye* risalesi tedricen istihraç edildiği için, birkaç parça oldu ve tetimmelere inkısam etti. Gittikçe birbirini tenvir ve teyit ettikçe vuzuh peyda ediyor. Işaratın bazısında zaafiyet varsa da, sair arkadaşlarının ittifakından aldığı kuvvet o zaafı izale eder. Hatta cây-ı hayrettir ki, o beş satırın ahirinde, her birinin mertebesini ve has bir sıfâtını ima etmek suretinde on beşten fazla hizmet-i Kur'âniyedeki mühim kardeşlerimi gösteriyor.

Bu risalede, keramet-i Gavsiye münasebetiyle birkaç ehemmiyetli meseleler ve birkaç mühim hakikatler beyan edilmiştir.

ahir: son
avaik: engeller, zorluklar
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
cây-ı hayret: hayret edilecek şey
derece: seviye, düzey
ehemmiyet: önem
esbap: sebepler
fütur: usanç, gevşeklik
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylani Hazretleri
hakikat: gerçek
has: özel, sadece bir kimseye ait olan
hatır: gönül, saygı, ilgi
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
hodfuruş: sadece nefsini beğenen, kendini beğendirmeye çalışan, övünen
ima etmek: üstü kapalı anlatmak, işaret etmek
inkar etmek: inanmamak, kabul etmemek
inkısam etmek: kısımlara bölümlere ayrılmak
iskat etmek: susturmak
istihraç: bir şeyden bir şey, bir sonuç, bir mana çıkarma
işarat: işaretler
ittifak: birleşme
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek
izhar etmek: ortaya koymak, açığa çıkarmak, göstermek
kanaat: görüş, fikir, inanç
keramat-ı evliya: Allah veli kullarında görülen olağanüstü haller
keramet: lütuf, bağış, ikram edilen ve Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
keramet-i Gavsiye: Abdülkadir Geylani Hazretlerinin kerameti.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvvet-i maneviye: manevî kuvvet, moral gücü.
makbuliyet: beğenilmeye, kabul olunmaya layık olma
maksat: amaç, istenilen şey, varılmak istenen nokta
maruz: bir şeyin karşısında ve etkisi altında bulunan
mertebe: derece
mülhit: dinsiz.
münasebet: ilgi, alâka, vesile
nevi: tür, çeşit.
peyda etmek: meydana gelmek, kazanmak.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
sair: diğer, öteki
sıfat: nitelik, vasıf, özellik.
suret: şekil, tarz, yol
şevk: aşırı istek ve heves
takviye: destekleme, kuvvetlendirme
tedricen: derece derece, azar azar
tenvir: nurlandırma, aydınlatma
tetimme: ek, bir konuyu ya da eseri tamamlamak için eklenen kısım
teyit etmek: kuvvetlendirmek, desteklemek
tezyit: arttırma, çoğaltma
üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen, büyük hoca
vaziyet: durum.
vuzuh: açılma, açığa çıkma
zaaf: zayıflık.
zaafiyet: zayıflık.
zuhur: görünme, belirme, belli olma

Bu risaleyi herkese tavsiye etmiyorum ve izin vermiyorum. Belki saffet ve insaf ve ihlâs ve hususiyeti bulunan kardeşlerime müsaade ediyorum. Hem, başında olan maksatlarımı düşünerek öyle baksın, beni bir kerametfüruşluk vaziyetinde tasavvur etmesin.

Dokuzuncu Lem'a[1]

قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي[3] ve إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ[2] ayetlerinin birkaç sırlarına dair hizmet-i Kur'âniye içinde gayet mühim bir kardeşimiz olan Hulûsî Beyin suallerine cevaptır.

Birinci sual: Muhyiddin-i Arab, "Ruhun mahlûkıyeti inkişafından ibarettir" demesine karşı gayet mühim bir tahkik ile ruha ait bir meseleyi halletdiyor.

Diğer bir sual: Ilm-i cifre ait olarak gaybdan haber veren evliyaların yalnız işaretle iktifa ettiklerinin hikmetini beyan ediyor.

Diğer bir sualinde: Hazret-i İsa Aleyhisselâma bir peder tahayyul eden ve hınzırın etini bir cihette cevazına hükmeden bedbaht bir doktorun dalâletlerini başına vurup susturuyor.

Bu risalenin zeyli, ikinci sualin cevabına gayet mühim bir zeyildir ki, *vahdetülvücut* meşrebinin mahiyetini gösterdiği gibi, bu meşrebin en muhim ve en yüksek meşrep olmadığını ve Muhyiddin-i Arabî gibi zatların o meşrebe gitmelerinin sebeplerini gayet metin ve kat'î bir surette beyan ediyor.

---

1. Bu lem'anın asıl metni *Lem'alar*daki yerinde derç edildiğinden *Fihrist Risalesi*'ndeki fihristesi de buraya konulmuştur. (Neşriler)
2. Allah katında İsa'nın hâli Âdem'in yaratılışı gibidir. (Âl-i İmran Suresi, 59.)
3. De ki: "Ruh, Rabbimin emrindendir." (İsra Suresi, 85.)

---

aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.
âsâr: eserler, kitaplar.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bedbaht: kötü, fenâ.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
cevaz: izin.
cihet: yön.
dair: ait, ilgili.
dalâlet: hak ve hakikatten doğru yoldan sapma, iman ve İslâmiyetten ayrılma.
evliya: Allah dostu.
gayet: son derece, çok.
gayb: gizli olan, bilinmeyen, görünmeyen.
hınzır: domuz.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli nokta.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmeti.
hususiyet: özellik.
ibaret: meydana gelmiş, oluşmuş.
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak.
iksir-i azam: çok etkili büyük ilâç.
iktifa etmek: yeterli bulmak, yetinmek.
ilm-i cifir: harflere sayı değerleri vererek sözlerden mana çıkarma ilmi.
inkişaf: açılma, gelişme.
insaf: adaleti ve hakkı düşünerek davranma.
kat'î: kesin.
keramet: lütuf, bağış, ikram edilen ve Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller.
kerametfuruş: keramet gösteren bir olduğuna insanları inandırmaya çalışan.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, özellikleri.
mahlûkıyet: yaratılmışlık, yaratılmış olmak.
maksat: amaç, istenilen şey, varılmak istenen nokta.
meselе: önemli konu.
meşrep: feyiz alınan manevî bir yoldan hareket tarzı.
metin: kuvvetli, sağlam, güçlü.
muhim: önemli.
müsaade etmek: izin vermek.
peder: baba.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
saffet: saflık, temizlik.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
sual: soru.
suret: şekil, biçim.
tahayyül etmek: hayal etmek.
tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak.
tasavvur etmek: düşünmek.
tavsiye etmek: önermek.
ülfet: alışkanlık.
vahdetülvücut: varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlıkların bir bilme düşüncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş (Her şey Odur).
vaziyet: durum.
zat: kişi, şahıs.
zeyil: ek, ilâve.

Bu risale, *vahdetülvücut* ile ve Muhyiddin-i Arab'ın âsârıyla ülfet edenlere bir iksir-i azam hükmündedir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ وَاللّٰهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ (1)

ayetinin bir sırrını, hizmet-i Kur'âniyede arkadaşlarının beşeriyet muktezası olarak sehiv ve hataларının neticesinde yedikleri şefkat tokatlarını beyan etmekle tefsir ediyor.

Evet, bu risale *İki Kısım* olarak yazılmış: *Birinci Kısımda*, has ve sadık Kur'ân hizmetkârlarının sehiv ve hataları neticesinde yedikleri tenbihkârane şefkat tokatları; *İkinci Kısımda* zahiri dost ve kalbi muarız olanların bilerek verdikleri zarara mukabil zecirkârâne yedikleri tokatlarından bahsedilecekti. Fakat, lüzumsuz, bazıların hatırlarını rencide etmemek için, yüzer hâdisattan birinci kısmın yalnız on beş adedinden bahsedildi; ikinci kısım şimdilik yazılmadı. Tokat yiyen, kendi imza ve tasdiki tahtında, kabul ederek yazmıştır. Ben beş tokat yedim, yazdım.

1. Herkes hayır olarak ne işlemiş, kötülük olarak ne işlemişse, kıyamet gününde hepsini onun de hazır bulur. O zaman ister ki, işlediği kötülüklerle kendisi arasında büyük bir mesafe bulunsun ve onu görmesin. Allah sizi Kendisinden gelecek bir azaptan sakındırıyor. Çünkü Allah kullarına çok şefkatlidir. (Âl-i İmran Suresi, 30.)

âsâr: eserler, kitaplar
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azap: günahlara karşı âhirette çekilecek olan ceza, büyük acı.
bahsetmek: bir şey hakkında söz söylemek, anlatmak.
beşeriyet: insanlık
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
hadisat: hâdiseler, meydana gelen olaylar
has: seçkin, ilen gelen
hatır: gönül, kalb, his
hayır: iyilik, sevap
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmeti
hükmünde: yerinde, değerinde
iksir-i azam: çok etkili, büyük ilaç.
kıyamet: kâinatın ve dünyanın ölümü, kâinatın ve dünyanın ölümünden sonra, bütün ölülerin dirilitilip Allah'ın huzurunda toplanmaları
lem'a: parıltı
muarız: karşı çıkan, zıt, ters olan
mukabil: karşı, karşılık olarak
muktezası: gereği
netice: sonuç
rencide etmek: incitmek, kırmak.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan
sehiv: yanılma, kusur, yanlışlık
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
şefkat: karşılıksız sevme, acıma, merhamet etme.
taht: alt.
tasdik: onaylama, doğrulama
tefsir etmek: Kur'ân'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.
tenbihkârane: uyarıcasına
ülfet: alışkanlık
vahdetülvücut: varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlıkları bir bilme düşüncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufi görüş (Her şey Odur)
zahiri: görünüşte.
zecirkârane: eziyet ve sıkıntı görerek.

Nefsim gibi telâkki ettiğim Abdülmecid ile Hulûsî'ye vekâleten yazdım. Ötekilerin bir kısmı kendileri yazdılar, bir kısmı, hakkında yazılanı gördüler, kabul ettiler. Numune nev'inden olarak onlarla iktifa ettik. Yoksa hâdisat çoktur. Bununla kat'iyen kanaatimiz gelmiştir ki, bu hizmetimizde başıboş değiliz. Mühim bir nazar altındayız ve dikkatli bir inayet nazarındayız ve kuvvetli hıfz ve himayet tahtındayız. O risalenin ahirinde, اَلظُّلْمُ لاَ يَدُومُ وَالْكُفْرُ يَدُومُ[1] sırrına dair mühim bir hakikat beyan edilerek, hizmetimize zulüm nev'inden ilişen mülhitler, bu dünyada tokadını yiyecekler ve kısmen yediklerini; ve zındıka ve dalâlet hesabına ilişenler çabuk tokat yemeyip tehir edildiğinin sebep ve hikmetini beyan ediyor.

Mirkatu's Sünne ve *Tiryaku Marazi'l-Bid'a* namıyla gayet mühim bir risaledir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ[2] ۞ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ[3] ۞

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ[4]

ahir: son
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
dair: ilgili, alâkalı, ait
dalâlet: hak ve hakikatten, doğru yoldan sapma
gayet: son derece, çok.
hadisat: hadiseler, meydana gelen olaylar
hakikat: gerçek.
hıfz: koruma
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli nokta
himayet: koruma, esirgeme.
iktifa etmek: yeterli bulmak, yetinmek.
inayet: yardım
kanaat: inanç.
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle
küfür: dinsizlik, inançsızlık. Allah'ın varlığına, birliğine inanmama
lem'a: parıltı
mühim: önemli
mülhit: dinsiz
nam: ad, isim
nazar: bakma, bakış
nefis: bir şeyin kendisi
nev': tür, çeşit.
numune: örnek, misal.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
taht: alt
tefsir etmek: Kur'ân'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.
tehir edilmek: ertelenmek, sonraya bırakılmak.
telâkki etmek: kabul etmek.
vekâleten: vekil olarak, başkasının yerine
zındıka: dinsizlik, inançsızlık
zulüm: haksızlık, eziyet, kötülük

1. Zulüm devam etmez, fakat küfür devam eder. (Munâvî, *Feyzu'l-Kadîr*, 2/107.)
2. Ey insanlar! Size kendi içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona pek ağır gelir. O size çok düşkün, mü'minlere çok şefkatli, çok merhametlidir. (Tevbe Sûresi, 128.)
3. Ey Peygamber! Eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Sûresi, 129.)
4. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmrân Sûresi, 31.)

ayetlerinin gayet muhim iki hakikatini On Bir Nükte ile tefsir ediyor.

BIRINCI NÜKTE **173**

(1) مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ

hadis-i şerifinin sırrını beyan ediyor.

IKINCI NÜKTE **174**

İmam-ı Rabbanî (RA) "*Sünnet-i seniyenin ittıbaı en haşmetli, en letafetli, en emniyetli tarikattır*" demesine dairdir.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE **175**

Sünnet-i seniyenin ehemmiyeti hakkında İmam-ı Rabbanî'nın hukmünü tasdik ettiğini beyan ediyor.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE **176**

(2) اَلْمَوْتُ حَقٌّ hakikatının kapısıyla, gayet acıp bir âlem-i manevîye ait bir seyahat-i ruhiyeyi beyan ediyor.

BEŞINCI NÜKTE **178**

(3) قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ ayetinin sarahatiyle, muhabbetullah, kat'î bir kıyas-ı mantıkî ile, Sünnet-i seniyenin ittibaını intaç ettiğine dairdir.

ALTINCI NÜKTE **180**

(4) كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ hadisinin mühim bir sırrını ve (5) اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ayetinin bir hakikatini tefsir ediyor.

---

1. Fesad-ı ümmetim zamanında kim benim sünnetime temessük etse, yüz şehitin ecrini sevabını kazanabilir. (*Musnedu'l Firdevs*, 4.198; *Cem'u'l-Fevâid*, 1.29; *Feyzu'l-Kadîr*, hadis no 9-171; *Fethu'l-Kebîr*, 3.353.)
2. Ölüm kesin bir gerçektir.
3. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizin sevsin. (Âl-i İmran Sûresi, 31.)
4. Her bid'at dalalettir ve her dalâlet cehennem ateşindedir. (*Muslim*, Cuma, 43; *Ebu Davud*, Sünnet, 5; *Nesâî*, İ'deyn, 22; *İbni Mâce*, Mukaddime, 6, 7; *Dârimî*, Mukaddime, 16, 23; *Musnad*, 3.310, 371, 4.126, 127; *Beyhakî*, Sunen, 3.213, 214.)
5. Bugün sizin dininizi ikmal ettim. (Mâide Sûresi, 3.)

---

acip: hayret veren, hayret uyandıran
âlem-i maneviye: maddî olmayan mana âlemi
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
dair: ilgili, alâkalı
edep: iyi ahlak, güzel terbiye; nezaket, zerafet
ehemmiyet: önem
emniyet: güven
gayet: son derece, çok.
hadis: Peygamberimize ait söz, emir, fiil veya Peygamberimizin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözleri
hakikat: gerçek.
haşmet: heybet, büyüklük.
intaç etmek: netice vermek.
ittıba: uyma, tabi olma, arkasından gitme
kat'î: kesin
kıyas-ı mantıkî: mantıkî ölçü
letafet: güzellik, hoşluk, tatlılık.
mesele: önemli iş, konu, önemli prensip
muhabbetullah: Allah sevgisi
muhim: önemli
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
sarahat: açıklık, açık anlatım
seyahat-i ruhiye: ruhen seyahat, ruh ile yapılan yolculuk.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yonu
sünnet-i seniye: Peygamber Efendimizin yüce sünneti, hâlleri, sözleri ve davranışları
tarikat: yol, manevî yol.
tasdik etmek: onaylamak, doğrulamak, kabul etmek
tefsir etmek: Kur'ân'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.

YEDİNCİ NÜKTE 181

Sünnet-i seniyenin her bir meselesi altında bir edep bulunduğunu beyan eder. "Allâmü'l-Guyûb'a karşı edep ve hicap nasıl olabilir ve ne demektir?" sualine karşı güzel bir cevaptır.

SEKİZİNCİ NÜKTE 183

Sünnet-i seniyenin bir kısmı şefkat-ı Ahmediyenin (ASM) tereşşuhatı olduğu gibi, Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın nasıl bir maden-ı şefkat olduğunu gösteriyor.

DOKUZUNCU NÜKTE 185

Sünnet-i seniyenin her bir nev'ine tamamen bilfiil ittiba etmek ehass-ı havassa mahsus olduğu hâlde, herkes niyeti ile ve kast ile ve taraftarâne ve iltizamkârâne ve takdirkârâne talip olmakla, o ittiba-ı tammeden tam hissedar olabilir. Ehl-ı tarikatın ezkâr ve evrat ve meşrepleri, esasat-ı sünnete muhalefet etmemek şartıyla bid'ata dahil olmadığını, olsa olsa bid'a-i hasene olduğunu beyan eder.

ONUNCU NÜKTE 186

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ [1]

Muhabbet-i İlâhiyeye ve o muhabbetin neticesinde sünnet-ı seniyenin ittibaına dair, üç nokta ile, gayet merakaver ve mühim ve güzel beyanat var. Hatta kitabın nakşında şu Onuncu Nüktenin bir şua-ı kerametini, tevafukla nazara gösteriyor.

1. De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi, 31.)

âdat: adetler, her zaman yapılan şeyler, usuller.
ahval: haller
aksam: kısımlar, bölümler
akval: konuşmalar
aleyhissalatu vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun.
Allamü'l-Guyub: görünmeyen, bilinmeyen en gizli şeyleri en iyi şekilde bilen Allah.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
beyanat: beyanlar, açıklamalar
bid'a-ı hasene: güzel bid'a. Hz. Peygamberimizden sonra ortaya çıkan fakat Kur'ân ve sünnete aykırı olmayan şeyler.
bid'at: dinin aslından olmayıp sonradan uydurulan adetler
bilfiil: fiilen, başkası karışmadan, kendi çalışması ile.
dahil: içinde
dair: ilgili, alâkalı, ait
edep: iyi ahlak, güzel terbiye, nezaket, zerafet.
ef'al: fiiller, hareketler
ehass-ı havas: en seçkin, seçkinlerin en seçkini
ehl-i tarikat: kalbi dünyanın fânî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan, Allah'ın zikri ve ibadetle meşgul olanlar
esasat-ı sünnet: sünnetin esasları, temelleri
evrat: Kur'ân-ı Kerîm'den veya başka şeylerden sık sık ve devamlı okunan dualar, virdler
ezkâr: zikirler, Allah'ı anmalar
farz: dinen yapılması zorunlu olan işler, emirler
gayet: son derece, çok.
hicap: perde, örtü, utanma, utanma duygusu
hissedar: hisse sahibi, pay sahibi
iltizamkârane: gerekli bularak, taraftar olarak.
ittiba: uyma, tâbi olma.
ittiba-ı tamme: tam bir tâbi olma hali.
kasıt: bir şeyi isteyerek, bilerek yapma
maden-ı şefkat: karşılık bekleme den gösterilen sevgi, acıma ve merhamet etme
mahsus: başkasında bulunmayan bir kişiye has olan
menba: kaynak.
merakaver: merak veren, düşündürücü
meşrep: âdet, usul, yol, feyz alınan manevî bir yoldaki hareket tarzı
muhabbet: sevgi
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi
muhalefet: karşı gelme.
mühim: önemli
nakış: işleme, yazı
nazar: bakış, göz
netice: sonuç.
nevafil: nafileler, farz ve vacip olan ibadetlerin dışında kalan ibadetler
nevi: tür, çeşit.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
sual: soru
sünnet-i seniye: Peygamber Efendimizin yüce sünneti, hal, söz ve davranışları
şefkat-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin ümmetine olan karşılıksız sevgisi, acıması
şua-ı keramet: olağanüstülük parıltısı, ışığı
takdirkârâne: kıymet vererek, beğenerek.
talip: isteyen
taraftarane: taraf olarak, taraf tutarak
tereşşuhat: sızıntılar
tevafuk: uygunluk, rastlama
Zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin zatı, kendisi

Zat-ı Ahmediyenin sünnet-i seniyesinin menbaı, hem akvalı, hem ahvalı, hem ef'alı olduğunu ve her binsi hem farz, hem nevafil, hem âdât aksamına inkısam ettiğini ve Kur'ân'da [1] وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ sırrıyla, nev-i beşer içinde manen ve ruhen olduğu gibi, mizac-ı cismanîsinin cihetiyle dahi en mutedil noktasında ve kuva-i cısmanıye ve nefsıyede nokta-i itidalin vasatında ve kemalinde bulunan ferd-i ferit, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm olduğunu ispat ediyor. Bu risale dahi, başta denildiği gibi, bir tıryak-ı enfa ve bır iksir-i azamdır.

On İkinci Lem'a 194

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۞ [2] اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا [3]

ayetlerinin, ehl-i fennin ve şımdıkı coğrafyacı ve kozmoğrafyacılanın medar-ı tenkıtlen olmuş ıkı hakıkatını "Ikı Nükte" ile tefsır ediyor.

Bınncı Nükte: Umum nzık doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelâl'in elınde olduğunu ve hazıne-i rahmetınden çıktığını beyan ederek, nzıksızlıktan ölmek olmadığını ispat eder.

Ikınci Nükte: Küre-ı arzın, münkır coğrafyacı feylesofların rağmına olarak, yedi vecıhle yedi tabaka

1. Ve hıç şuphesız sen pek buyuk bır ahlâk uzennde sın. (Kalem Suresı, 4.)
2. Şüphesiz kı nzık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahıbı olan Allah tır. (Zarıyat Suresı, 58.)
3. O Allah kı, yedi çoğu yarattı ve yeryüzünü de onlar gıbı yaratarak mahlûklarına mesken yaptı. Bunlar arasında Allah ın emrı cereyan edıp durur –tâ kı Allah ın her şeye kadır olduğunu ve ılmının her şeyı kuşattığını bılesınız. (Talak Suresı, 12.)

âdat: âdetler, her zaman yapılan şeyler, usuller
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun
ahval: hâller
aksam: kısımlar, bolumler
akval: konuşmalar
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
cihet: yon
coğrafyacı: coğrafya ılmı ıle uğraşanlar
ehl-i fen: fen bılımlerı ıle uğraşanlar
ef'al: fıller, hareketler
farz: dınen yapılması zorunlu olan ışler, emırler
ferd-ı ferit: eşı benzerı olmayan fert, kişi, seçılmış Zat.
feylesof: filozof, felsefe bılgısı felsefe ıle uğraşan
hakıkat: gerçek.
hazıne-ı rahmet: rahmet hazınesı
ıksır-ı azam: etkısı buyuk ılâç
ınkısam etmek: kısımlara bolumlere ayrılmak.
ıspat: kanıt, kanıtlama
Kadır-i Zülcelal: buyukluk sahıbı ve her şeye gucu yeten Allah.
kemal: olgunluk, mukemmellik
kuva-i cismaniye ve nefsiye: cısmanı ve nefse ait kuvvetler
küre-ı arz: yer kure, dunya
lem'a: panltı
lıcam: hayvanın agzına vurulan gem
manen: manevî olarak, kalb, hıs fikir bakımından
medar-ı tenkit: eleştın sebebı
menba: kaynak.
mızac-ı cısmanı: bedensel ozellıkler, maddî ozellıklerın tamamı
mucedil: orta derecelı
münkir: ınkârcı, kabul etmeyen.
nefis: yeme, içme, şehvet gıbı bıyolojık ıhtıyaçlara duyulan tabîî ıstek, şehvet, gazap, fazılet gıbı şeylerın kaynağı
nevafil: nafileler, farz ve vacıp olan ıbadetlerın dışında kalan ıbadetler
nev-ı beşer: ınsanlık, butun ınsanlar
nokta-i itidal: ölçulu, dengelı ve orta hâlli olma noktası.
nükte: ince manalı soz, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana
rağmına: zıddına hareket.
Resul-ı Ekrem: çok comert, kerım olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
rısale: belırlı bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
rızık: yıyecek, ıçecek şey, gıda
ruhen: ruh bakımından
sır: gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat, tecrube, yetenek ve sezgı yardımıyla kavranabılen en zor ve ınce yonu
sünnet-ı seniye: Peygamber Efendımızın yuce sunnetı, hallerı, sozlerı ve davranışları
tabaka: kat.
tefsır etmek: Kur'an ın ayetlerını mana bakımından açıklamak, yorumlamak.
tıryak-ı enfa: en faydalı ılâç.
umum: butun
vasat: orta
vecıh: yon, taraf, tarz, şekıl
Zat-ı Ahmediye: Peygamberımızın zatı, kendısı

olduğunu; ve semavat dahi, kozmoğrafyacı feylesofların rağmına olarak, yedi vecihle yedi tabaka olduğunu ispat eder. Bu risale, öyle geveze mülhitlere bir lıcamdır, yani gemdir.

On Üçüncü Lem'a

208

Hikmetu'l-Istiaze namıyla maruf gayet kıymettar ve kuvvetli ve hakikatlı bir risaledir.

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۞ مَلِكِ النَّاسِ ۞ إِلَٰهِ النَّاسِ ۞ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۞ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۞ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (1)

suresinin en mühim bir hakikatini

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ۞ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ (2)

ayetinin muhım bır hıkmetini ve

(3) أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ 'in en muhım bir sırrını On Üç İşaret ile tefsir ederek, on üç anahtarla,

(4) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ 'ın kal'a-i hasınine girmek için kapı açar, tahassungâhı gösterir.

BIRINCI İŞARET

208

"Şeytanların kâinatta icat cihetinde hiç medhalleri olmadığı ve dalâletin müstekreh çirkinliklen ehl-i dalâleti tenfir ettikleri hâlde ve Cenab-ı Hak rahmet

1. De ki: Sığınırım insanların Rabbine • İnsanların Melikine • İnsanların İlahına • İnsanların kalbine sinsice vesvese verenlerin şerrinden • Cinden ve insanlardan olan şeytanların şerrinden (Nâs Suresi: 1-6)
2. De ki: Ey Rabbım! şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. • Onların yanımda bulunmalarından da, ya Rabbi, Sana sığınırım. (Mü'minun Suresi: 97-98)
3. Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım.
4. De ki: Sığınırım insanların Rabbine. (Nâs Suresi: 1)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hak kın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cereyan etmek: olmak, meydana gelmek.
cihet: yön
dalalet: iman ve İslamıyetten hak ve hakıkatten, doğru yoldan sapma
ehl-i dalalet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm darı çıkmış olanlar
gayet: son derece, çok.
hak: doğru, gerçek.
hakıkat: gerçek.
hıkmet: herkesin bilmedıgı gızlı sebep, gızlı nokta, ilahi gaye ve fayda
hikmetü l-istiaze: Allah'a sığınmanın sebep, maksat ve faydaları.
icat: vücuda getirme, yoktan yaratma
ilah: kendisine ıbadet edilen, tapınılan Allah
Kadir: her şeye gücü yeten, sonsuz kudret sahibi Allah
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kal'a-i hasın: sağlam kale
kıymettar: kıymetli, değerli
kozmoğrafyacı: astronomi, matematik ve fizik ilmi ile uğraşan.
kudret: güç, kuvvet
lem'a: parıltı
mahlûk: yaratılık, yaratılmış.
maruf: bilinen
medhal: karışma, katkı, etkı
Melik: hükümdar, saltanat sahibi, her şeyin sahibi olan, her şeye hükmeden Allah
mesken: kalınan, yaşanan yer
mutlak: her hangi bir kayda bağlı olmayan, sınırlandırılmamış, sonsuz, sınırsız
mühim: önemli
mülhit: dınsız
müstekreh: tıksınılen, nefret edilen, ıgrenç.
müşevvik: teşvik edıcı, istek uyandırıcı
Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren, bütün varlıkları uyum ıçınde sevk ve idare eden Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
semavat: gökler
sır: gizli hakikat, bir şeyin dıkkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ınce yönü
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in 114 bölümünden her bir
şer: kötülük, fenalık.
tahassungah: sığınak, sıgınma yerı.
tefsir etmek: açıklamak, yorumlamak
tenfir: nefret etırme, tıksındırme, ıgrendırme
vecih: yon, taraf, tarz, şekıl.
vesvese: kalbe gelen asılsız, kötu ve sınsı düşunce

ve inayetiyle ehl-i hakka taraftar olduğu ve hak ve hakikatin cazibedar güzellikleri ehl-i hakkı müeyyit ve muşevvik bulunduğu hâlde, hizbüşşeytanın çok defa hizbullaha galebe etmesinin hikmeti nedir?" diye suale karşı gayet kat'î ve vazıh bir cevaptır.

IKINCI IŞARET **210**

"Şerr-i mahz olan şeytanlann icadı ve ehl-i imana taslitleri ve onların yüzünden çok insanların küfre gırıp cehenneme girmelerine, Cemîl-i Alelıtlak ve Rahîm-i Mutlak ve Rahman-ı Bilhakkın rahmet ve cemalı bu hadsiz çırkinliğin ve bu dehşetli musîbetin husulune nasıl müsaade ediyor ve ne ıçin cevaz gösteriyor?" diye sualine karşı gayet kuvvetli ve mukni bir cevaptır.

ÜÇÜNCÜ IŞARET **211**

"Kur'ân-ı Hakîm'de, ehl-i dalâlete karşı azîm şekvalar ve kesretli tahşidat ve çok şiddetli tehdidat, aklın zahınne gore, adaletli ve munasebetli belâgatına ve üslûbundaki itidaline ve istikametine münasıp duşmuyor. Âdeta, âciz bır adama karşı orduları tahşid ediyor; ve müflis ve mülkte hissesiz, âciz bir adama kuvvetli bır şerik mevkıi verir gıbı, ondan şekvalar etmenin sırrı ve hikmeti nedir?" diye sualine karşı gayet kat'î ve ehemmiyetli bir cevaptır.

DÖRDÜNCÜ IŞARET **213**

Adem şerr-i mahz ve vücut hayr-ı mahz olduğundan, mehasin ve kemalât vücuda ve şerler ve musibetler ademe ıstınat ettiğini ve ondan neş'et ettiğini beyan ediyor.

âciz: güçsüz, becenksiz zavallı
adaletli: dengeli, her hak sahibine hakkını tam ve eksıksız veren
adem: yokluk.
azîm: buyuk.
belâgat: hıtap ettiği kımselere uygun tam yerınde duzgun ve hakıkatlı soz soyleme.
beşer: ınsan. ınsanlık.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
cazibedar: çekıcı
cemal: guzellik.
Cemîl-i Alelıtlak: sonsuz ve kusursuz guzellik sahıbı olan Allah
Cenab-ı Hak. doğru gerçek Hakkın tâ kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cevaz gostermek. ızın vermek
dehşetli: korkutucu. korkunç
ehemmiyet: onem
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar. ımân ve Islâm dan çıkmış olanlar
ehl-i hak: hak ve doğru yolda olanlar
ehl-i iman: ımân edenler Allah a ınananlar
galebe etme: galıp gelme
gayet: son derece. çok.
hayr-ı mahz: hayrın tâ kendısı tamamen hayır ıyılık.
hikmet: herkesın bılmedığı gızlı sebep gızlı nokta. fayda, gaye
hisse: pay ortaklık
hizbullah: Allah a bağlı olan topluluk.
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları
husul: olma meydana gelme
icat: vucuda getırmek, yoktan yaratmak.
inayet: yardım
istikamet: doğruluk.
İstınat etmek. dayanmak
ıtıdal: aşırı olmama ölçulıuk
kat'î: kesın
kemalat: mukemmelıkler olgunluklar
kesretli: çokça fazlaca, çoğunlukla
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küfür: ımansızlık, ınançsızlık, dınsızlık.
mehasin: guzellikler ıyılıkler
mevkı: yer
mukni: ıkna eden. ınandıran
musîbet: belâ felâket. sıkıntı
müeyyit: destekleyıcı yardım eden
müflis: ıflas etmiş hıçbır şeyı kalmamış kımse
mükafat: odul
mülk: sahıp olunan uzerınde tasarruf hakkı bulunulan şey
munasebet. ıkı şey arasındakı uygunluk bag ıgi
münasıp: uygun
musaade etmek: ızın vermek.
neş'et etmek: çıkmak meydana gelmek, kaynaklanmak.
Rahım-ı Mutlak: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah.
Rahman-ı Bilhak: hakkıyla çok çok merhametlı Allah
rahmet. şefkat ve merhamet etme acıma esırgeme
sır: gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat, tecrube, yetenek ve sezgı yardımıyla kavranabılen en zor ve ınce yonu
sual: soru.
şekva: şıkayet.
şer: korulluk, fenalık
şerik: ortak, rakıp
şerr-ı mahz: her yonuyle şer olan, kotuluk.
şıddetlı: kuvvetlı aşın sertlıkle
tahşidat: toplamalar yıgmalar bir şeyın uzerınde fazla durmalar
tahşit etmek. yıgmak toplamak.
taslit: musallat olma bela olma
tehdidat: tehdıdler gozdagı vermeler korkutmalar.
üslup: ıfade tarzı anlatış şeklı
vazıh: açık.
vücut. varlık, var olma
zahir: gorunen açık dış yuz

BEŞİNCİ IŞARET 214

"Cenab-ı Hak, kütüb-i semaviyede beşere karşı cennet gibi azîm bir mükâfatı ve cehennem gibi dehşetli bir mucazatı göstermekle beraber, çok irşat ve mükerrer ikaz ve defaatle ihtar ve müteaddit tehdit ve teşvik ettiği hâlde, hizbüşşeytanın çirkin ve mükâfatsız ve zayıf desiselerine karşı ehl-i imanın mağlûp olmalarının sırrı nedir?" diye müthiş suale karşı mukni bir cevaptır.

ALTINCI IŞARET 216

Şeytanların en tehlikeli ve kesretli bir desisesi onları tasavvur-ı küfrîyi tasdik-ı küfür suretinde, tasavvur-ı dalâleti tasdik-ı dalâlet tarzında göstermesiyle, hassas ve safî kalb insanları tehlikelere atmasına mukabil, ilmî ve mantıkî ve hakikatli bir cevaptır.

YEDİNCİ IŞARET 218

Mutezile imamları, şerrin icadını şer telâkkı ettikleri için, küfür ve dalâletin icadını Allah'a vermeyip, güya onunla Allah'ı takdis ediyorlar. Mutezilenin bu mühim meselelerine ve Mecusîlerin hâlık-ı şerri ayrı telâkkı etmelerine karşı gayet kuvvetli ve mantıkî bir cevab-ı müskit; hem, "Günah-ı kebireyi işleyen mü'min kalamaz" diyen Mutezile ve bir kısım Haricîlere karşı gayet makbul ve mukni bir cevaptır.

SEKİZİNCİ IŞARET 222

"Bazı risalelerde kat'î delillerle ispat edilmiş ki, küfür ve dalâlet yolu o kadar müşkülâtlı ve suubetlidir ki, hiç kimse oraya girmemek gerekti ve kabil-i sülûk değildir. İman ve hidayet yolu o kadar zahir ve

cevab-ı müskit: susturucu cevap
dalâlet: hak ve hakikatten doğru yoldan sapma
defaatle: defalarca, birçok kere
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
desise: gizli hile, aldatmaca
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar
gayet: son derece, çok.
gunah-ı kebire: büyük günah
güya: sanki
hakikat: gerçek.
hâlık-ı şer: şemri, kötülüğün yaratıcısı
hassas: duyarlı
hidayet: hak ve doğru yol üzere olmak, İslâmiyet
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
ihtar: hatırlatma, uyarma
ikaz: uyarı, dikkat çekme
İmam: mezheple ilgili konularda kendisine uyulan ve önder olan kimse
iman: inanmak, inanç, itikat.
irşat: hak ve doğru yolu gösterme
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak
kabil-i sülûk: yürünebilir, gidilebilir
kat'ı: kesin
kesretli: fazla, çok.
küfür: inkârcılık, inançsızlık, dinsizlik.
kütüb-ı semaviye: semavî kitaplar, Allah'ın gönderdiği kutsal kitaplar
mağlup olmak: yenilmek.
makbul: kabul edilen, geçerli
mantıkî: akla ve mantığa uygun
Mecusî: ateşe, tapan, ateşperest.
mesele: önemli konu
mukabil: karşı, karşılık olarak.
mukni: ikna eden, inandıran
mucazat: cezalar
mühim: önemli
mükafat: ödül
mükerrer: birçok kere tekrarlanmış
mü'min: iman eden, Allah'a inanan
müşkülât: zorluklar
müteaddit: ayrı ayrı, birkaç çeşit, çeşit.
müthiş: dehşet veren, korkutan, hayret veren, etkileyici
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
safî: saf, temiz
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
sual: soru
suret: şekil, biçim, tarz.
suubet: güçlük, zorluk.
şer: kötülük, fenalık.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
tarz: şekil, biçim
tasavvur-ı dalâlet: doğru ve hak yoldan sapmayı düşünme, zihninden geçirme
tasavvur-ı küfrî: kufru düşünme, inkârı zihninden geçirme
tasdik-ı dalâlet: doğru ve hak yoldan sapmayı kabul etme, onaylama
tasdik-ı küfür: kufur ve inkârcılığı doğrulamak, onaylamak, kabul etmek.
tehdit: gözdağı verme, korkutma
telakkı etmek: anlamak, kabul etmek
teşvik: şevklendirmek, istek uyandırmak
zahir: görünür, açık.

kolaydır ki, herkes ona girmeli idi, dediğiniz hâlde; bu *Hikmetü'l-İstiaze*'de dalâletli yolun kolay ve tahrip ve tecavüz olduğu için çoklar o yola sülûk ettiğini beyanın, birbirine muhalif oluyor; vech-i tevfiki nedir?" sualine karşı gayet merakaver ve mantıkî ve kat'î bir cevap olmakla beraber; "Dalâlette o kadar dehşetli bir elem ve korku var ki, kâfir, değil hayatından lezzet alması, belki hiç yaşamaması lâzım gelirken, ehl-i imandan ziyade kendini hayatta mes'ut görmesinin sırrı nedir?" diye sualine karşı gayet güzel bir temsil ile tam kanaat getirir bir cevaptır.

DOKUZUNCU IŞARET 226

"Hizbullah olan ehl-i hidayet, başta enbıya ve onların başında Fahr-i Âlem Sallâllâhü Teâlâ Aleyhi ve Sellem, o kadar inayat-ı İlâhiyeye ve imdadat-ı Sübhaniyeye mazhar oldukları hâlde, neden hizbüşşeytana karşı bazen mağlûp olmuşlar? Hem Hatemü'l-Enbıyanın güneş gibi parlak nübüvveti ve risaletinin komşuluğunda bulunan Medine münafıklarının dalâlette ısrarlan ve hidayete girmemelen ne içindir ve hikmeti nedir?" diye suale karşı, herkesi alâkadar edecek güzel ve kuvvetli bir cevaptır.

ONUNCU IŞARET 229

İblis'in, kendini, kendine tâbi olanlara inkâr ettirmek suretindeki desise maskesini yırtarak, İblis'in pis ve mülevves yüzünü gösterip, vücudunu ispat eder.

anasır-ı külliye: her tarafa yayılan unsurlar maddeler
beyan: açıklama anlatma
dalalet: hak ve hakikatten doğru yoldan sapma
dehşetli: korkutucu korkunç
desise: gizli hile aldatmaca
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar iman ve İslâm dan çıkmış olanlar
ehl-i hidayet: hak ve doğru yolda olanlar iman edenler
ehl-i iman: iman edenler Allah'a inananlar
elem: acı sıkıntı, keder
enbıya: nebiler peygamberler
Fahr-i Âlem: alemin kendisiyle ovunduğu Peygamberimiz
gayet: son derece çok.
Hatemü l-Enbıya: Peygamberlerin en sonuncusu Hz Muhammed (asm)
hidayet: hak ve doğru yol üzere olmak, İslamiyet.
hiddet etmek: öfkelenmek kızmak
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep gizli nokta
hikmetü'l-istiaze: Allah a sığınmanın sebep maksat ve faydaları.
hizbullah: Allah a bağlı olan topluluk
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları
İblis: şeytan
imdadat-ı Sübhanîye: her kusur ve eksiklikten uzak olan Allah ın yardımları
inayat-ı İlahiye: Allah ın yardımları
inkar etmek: inanmamak, kabul etmemek reddetmek
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak
kâfir: Allah ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kâinat: yaratılmış olan her şey bütün alemler varlıklar
kanaat getirmek: inanmak.
kat'i: kesin
mağlup olmak: yenilmek
mantıkî: akla ve mantıga uygun.
mazhar olmak: erişmek, kavuşmak
merakaver: merak verici düşündürücü
mes'ut: mutlu
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
muhalif: uymayan, aykırılık gösteren.
mülevves: pis kirli bulaşık.
münafık: inanmadığı hâlde inanır görünen
nübüvvet: nebîlik peygamberlik.
sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem: yüce Allah ona salât ve selâm eylesin
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
sual: soru.
suret: şekil biçim, tarz.
sülûk etmek: bir yola girmek.
şer: kötülük, fenalık
tâbi olmak: uymak arkasından gitmek.
tahrip: yıkma bozma
tecavüz: söz veya hareketle ilen gitme saldırma
temsil: örnek benzetme
umum: bütün
vech-i tevfik: bağdaşma yönü
vücut: varlık, var olma
ziyade: fazla çok.

ON BIRINCI IŞARET 231

Ehl-i dalâletin şerrinden kâinat kızdıklarını ve anasır-ı kullıye hıddet ettiklerini ve umum mevcudat manen galeyana geldiklerini Kur'ân-ı Hakîm mu'cizâne ifade ettiğine dair merakaver bir beyandır.

ON IKINCI IŞARET 233

Dört sual ve cevaptır. "Mahdut bir hayatta mahdut günahlara mukabıl hadsiz bır azap ve nıhayetsiz bir cehennem nasıl adalet olur?"; hem, "Şerîatta denılmıştır ki: *'Cehennem ceza-ı ameldır; fakat, cennet fazl-ı İlâhî iledir.'* Bunun hikmeti nedir?"; hem, "Seyyıat ıntışar ve tecavüz ettiğinden, bir seyyie bin yazılmak, hasene bir yazılmak lâzım gelirken; seyyienin bır, hasenenın on yazılmasının sırrı nedir?"; hem, "Ehl-i dalâletin kazandıklan muvaffakıyet ve gösterdikleri kuvvet, ehl-i hıdayette bır zaaf ve hakîkatsizlik olduğundan mıdır?" diye dört suale gayet kısa ve kuvvetli dört cevaptır.

ON ÜÇÜNCÜ IŞARET 238

"Üç Nokta"dır.

Birincisi: Şeytanın en büyük bır desisesi, hakaık-ı imaniyenın azameti cihetinde, dar kalbli ve kısa akıllı ve kasır fikirli insanlan aldatmasına mukabıl, tamamıyla şeytan-ı cinnî ve insîyi de susturacak bir cevaptır.

Ikinci Nokta: Şeytan, kusurlu ınsana kusurunu itıraf etmemek ile istiğfar ve istiaze yolunu kapayıp, enanıyeti tahrık ederek, avukat gıbı nefsını müdafaa ettirir. Âdeta nefsini taksirattan takdis ettirmesine

adalet: her hak sahıbine hakkının tam ve eksiksız verilmesi
azamet: buyukluk.
azap: günahlara karşılık olarak ahırette verilecek ceza
beyan: açıklama anlatma izah etme.
ceza-i amel: yapılan ışın karşılığı
cihet: yon
dair: aıt ılgılı alâkalı
desise: gızlı hıle aldatmaca
ehl-ı dalalet: dogru ve hak yoldan sapanlar iman ve Islâm dan çıkmıs olanlar
ehl-i hidayet: hak ve doğru yolda olanlar, iman edenler
enaniyet: benlik, gurur
fazl-ı İlahi: Allah ın lutfu ihsanı
galeyana gelmek: hıddetlenmek, ofkelenmek
gayet: son derece çok.
hadsiz: sınırsız sonsuz.
hakaik-i imaniye: iman hakıkatlen
hakıkat: gerçek, doğru
hasene: ıyılık guzellik, hayırlı ıs
hikmet: herkesin bilmedıgı gızlı sebep gizli nokta
ifade etmek: anlatmak.
ikna etmek: bir fikri bir düsünceyi kabul ettırmek inandırmak.
ıntışar etmek: yayılmak dagılmak
istiaze: şeytandan Allah a ve korumasına sıgınma
istiğfar: Allah tan gunahlarının bagışlanmasını isteme tevbe etme
itiraf etmek: kabahatını gizlemeyıp soylemek hatasını kabul etmek
kasır: kısa kusurlu
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kusur: suç kabahat hata
mahdut: sınırlı
manen: mana ıtıbarıyla ve manevî olarak.
merakaver: merak verıcı dusundurucu
mu'cizane: mu'cize gibi olaganustu bir şekilde
mukabıl: karşı karşılık olarak.
muvaffakıyet: basarı
müdafaa etmek: savunmak.
nıhayetsiz: sonsuz
seyyiat: kotulukler gunahlar, suclar
seyyie: kotuluk gunah suc
sual: soru
şerîat: Islâm dınının butun hukumlerı kuralları
şeytan-ı cinnî ve insî: insanlardan ve cınlerden olan şeytanlar
tahrik etmek: harekete gecırmek kışkırtmak.
takdis etmek: ayıplardan ve kusurlardan uzak tutmak, temız kabul etmek.
taksirat: kusurlar suclar gunahlar
tecavüz: soz veya hareketle ilen gırme saldırma
zaaf: zayıflık, gucsuzluk.

mukabil, herkesi ikna edecek bir cevaptır. Kusurunu görmemek, o kusurdan daha büyük bir kusur bulunduğunu ve kusurunu görmek, kusurunu kusurluktan çıkarmak olduğunu beyan eder.

Üçüncü Nokta: İnsanın hayat-ı içtimaiyesini ifsat eden en mühim bir desise-i şeytaniye, "mü'minin bir tek seyyiesiyle hasenatını örtmek" ile o mü'mine karşı adavet ettirmeye mukabil, mizan-ı ekberde adalet-ı mutlaka-i İlâhiyenin tecellisindeki düstur ile, herkese lüzumlu, hususan hadîdu'l-mizaç ve muşkülpesent insanlara kıymettar ve haklı ve kuvvetli bir cevaptır.

Işte, şu risale, On Üç Işaret ile, şeytan-ı insî ve cinnînin on üç hücum yollarını kapadığı gibi, [1] قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ suresinin kal'a-i metninde tahassun etmek için on üç anahtar olup, on üç kapıyı ehl-i imana açar.

Şu *Hikmetü'l-Istiaze Risalesi*'nin iki mühim kardeşi var. Birisi, Yirmi Dokuzuncu Mektubun altıncı risalesi olan *Hücumat-ı Sitte* mühim bir kale olduğu gibi; ikinci bir kardeşi olan Yirmi Altıncı Mektubun *Hüccetü'l-Kur'ân Aleşşeytan ve Hızbihî* namındaki risalesi dahi bir hısn-ı hasindir. Bu üç risale birbiriyle münasebettardır ve ehl-i imana bu zamanda çok lüzumlu olduğunu ihtar ediyorum. Fakat, şu risaleler tamamıyla Kur'ân'a sadık olanların ellerine verilebilir. Bid'a ve dalâlete taraftar veya siyasetçiliğe müptelâ olanların ellerine vermemek gerektir.

1. De ki: Sığınırım insanların Rabbine. (Nas Suresi, 1.)

adalet-i mutlaka-ı İlâhiye: Allah'ın tam ve sınırsız adaleti.
adavet: düşmanlık.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
bid'a: dının aslında olmayıp sonradan çıkarılan şey.
bilhassa: özellikle.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten, hak ve hakikatten, doğru yoldan sapma.
desise-i şeytaniye: şeytanın hileleri.
düstur: kanun, prensip, kural.
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.
hadîdü'l-mizaç: öfkeli, çabuk kızan.
hasenat: iyi işler, hayırlar, güzellikler.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hısn-ı hasin: çok sağlam kale.
hususan: özellikle.
ifsat etmek: bozmak, düzensizlik meydana getirmek.
ihtar: hatırlatma, dikkat çekme.
istiaze: şeytandan Allah'a ve korunmasına sığınma.
kal'a-ı metin: sağlam kale.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mizan-ı ekber: mahşer günü amellerin ölçüleceği en büyük terazi.
mukabil: karşı, karşılık olarak.
mühim: önemli.
mü'min: iman eden, Allah'a inanan.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müptelâ: bir şeye yuvarlanmış ve düşkün olan.
müşkülpesent: zor beğenen.
namında: adında, isminde.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.
seyyie: kötülük, günah, suç.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in 114 bölümünden her biri.
şeytan-ı insî ve cinnî: cinlerden ve insanlardan olan şeytanlar.
tahassun etmek: sığınmak.
tecelli: görünme, ortaya çıkma.

Bilhassa *Hücumat-ı Sitte*, içerisinde Eski Said'in şiddetli lisanı karıştığı için, en has ve en sadık kardeşlerime mahsustur. Şimdilik hakkı dinlemek ve kabul etmek istidadında olmayanlara gösterilmemesini tavsiye ediyorum. Hem de, *Işarat-ı Seb'a, Hücumat-ı Sitte* gibi şimdilik havassa mahsustur.

On Dördüncü Lem'a 244

Iki Makamdır.

BIRINCI MAKAM 244

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmdan sorulmuş ki: "Arz ne üstünde duruyor?" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

(1) عَلَى الثَّوْرِ وَالْحُوتِ yani, "*Öküz ve balık üstünde duruyor.*" Şu hâdise dair çok münakaşat vardır. Coğrafyacılar, hâşâ, bu hadisi inkâr ediyorlar.

İşte, bu hadisin hakikî manasını, üç vecihle, bu risalenin Birinci Makamı öyle bir tarzda beyan ediyor ki, münkirlerin zerre miktar insafı varsa, coğrafyacıların hakka karşı zerre miktar iz'anları bulunsa, bu hadisi, bâhir bir mu'cize-i Ahmediye (ASM) sayacaklardır. Çünkü o üç cevap hem hakikî ve kat'î, hem manidardırlar.

IKINCI MAKAM 254

(2) بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'ın en mühim beş altı sırlarını tefsir ediyor ve بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ Kur'ân'ın

1. Dünya öküz ve balık üzerindedir. (Hâkim, *Müstedrek*, 4:636; Münziri, *Tergîb ve Terhîb*, 4:257; Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid*, 8:131; İbni Hacer, *Metâlibu'l-Âliye*, 3:391; İbnu'l-Cevzî, *el-Muntazam*, 1:172.)
2. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Peygamber Efendimize rahmet ve esenlik duası olup, ona özgüdür.
arz: yer, dünya.
bâhir: apaçık.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
dair: ait, ilgili, alâkalı.
ferman: emir, buyruk.
fihrist: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste.
hadis: Peygamberimizin ait söz.
hak: gerçek, doğru.
hakikî: gerçek.
has: seçkin, ilen gelen.
hâşâ: asla, kesinlikle, hayır.
havas: ilen gelenler, seçkinler, bilgi ve yaşayışça üstün olanlar.
hulâsa: öz, özet.
inkâr etmek: reddetmek, kabul etmemek.
İnsaf: doğruları ve gerçekleri kabul etme esasına dayanan ilmî davranış.
istidat: kabiliyet, yetenek.
iz'an: anlayış, akıl, zeka.
kat'î: kesin.
lem'a: parıltı.
lisan: dil.
mahsus: özel.
mana: anlam.
manidar: manalı, anlamlı.
miftah: anahtar.
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) mu'cizesi.
muhim: önemli.
münakaşat: münakaşalar, tartışmalar.
münkir: inkârcı, kabul etmeyen.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
tarz: şekil, biçim, usul.
tefsir etmek: açıklamak, yorumlamak.
vecih: yön.
zerre miktar: çok çok az.

bir hulâsası ve bir fihristesi ve miftahı olduğunu gösterdiği gibi, Arştan ferşe kadar uzanmış bir hatt-ı kudsî-i nuranî olmakla beraber, saadet-i ebediye kapısını açan bir anahtar ve her mübarek şeye feyiz ve bereket veren bir menba-ı envar olduğunu beyan eder. Bu İkinci Makam, en birinci risale olan Birinci Söz'e bakar. Âdeta, Risale-i Nur eczalan bir daire hükmünde olup, müntehası iptidasına[1] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ hatt-ı mübarekiyle ittihat ediyor. Ve bu makamda Altı Sır yerine otuz yazılacaktı, şimdilik altı kaldı. Kısadır, fakat gayet büyük hakaıkı tazammun ediyor. Bunu dikkatle okuyan, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ne kadar kıymettar bir hazine-i kudsiye olduğunu anlar.

On Beşinci Lem'a 266

Risale-i Nur Külliyatının *Sözler, Mektubat* ve On Dördüncü Lem'aya kadar olan kısmının fihristesidir.

On Altıncı Lem'a 267

Mesail-i muhimmeden bazı mesail hakkında sorulan suallerin cevaplannı muhtevidir. Şöyle ki:

En başta, merakaver dört suale cevaptır.

Birincisi: "Ehl-i Sünnet ve Cemaat hakkında bir ferec ve bir fütuhat olacağı hakkında ehl-i keşfin verdiği haberlenn zuhur etmemesi nedendir?" diye sorulmasına mukabil, gayet güzel bir cevaptır.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla.

arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası gögün en yüksek tabakası
bereket: bolluk.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
eczalar: cüzler, parçalar
ehl-i keşif: bazı sırları bilinmeyen hakikatleri Allah ın lütuf ve ihsanıyla bilen veliler
ehl-i sünnet ve cemaat: İslâm ı ilk günkü saf haliyle kabul ederek dinde olmayan şeylen karıştırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ferec: felâhlık, sıkıntıdan kurtuluş
ferş: yer
feyiz: bolluk, bereket.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste
fütuhat: fetihler, zaferler
gayet: son derece çok.
hakaik: gerçekler, hakikatler
hatt-ı kudsî-i nurânî: nurlu kutsal çizgi
hatt-ı mübarek: bereketli hayırlı getiren yazı
hazine-i kudsiye: kutsal hazine
iptida: başlangıç
ittihat etmek: birleşmek
kıymettar: kıymetli, değerli
lem'a: parıltı
menba-ı envar: nurlann kaynağı
merakaver: merak veren, düşündürücü
mesail: meseleler, konular
mesail-i mühimme: önemli mesele, konu
muhtevi: içinde bulunduran.
mukabil: karşı, karşılık olarak
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
müntehası: son, en son.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
sual: soru
tazammun etmek: içinde bulundurmak.
zuhur etmek: meydana çıkmak, görünmek

İkincisi: "Risale-i Nur'un müellifi, kendisini şiddetli tazyikat altında tutan ehl-i dünyanın aleyhinde bulunması lâzım gelirken, onlara maddeten ilişmemesinin sebebi nedir?" sualine gayet lâtif bir cevaptır.

Üçüncüsü: "İngiliz ve İtalyan gibi hükûmetlerin bu hükûmetle muharebe etmek istemelerine karşı, neden şiddetli bir surette harb aleyhinde bulunuyorsunuz? Hâlbuki, bu gibi hâdiseler milletin kuvve-i maneviyesinin menbaı olan hamiyet-i İslâmiyeyi tehyiç etmekle, şeair-i İslâmiyenin ihyasına ve bid'aların ref'ine bir derece medar olur" diye vaki sualine verilen pek letafetli bir cevaptır.

Dördüncüsü: "Neden elinizdeki nurlu risaleleri herkese göstermemek için arkadaşlarınıza ihtiyatı tavsiye ediyorsunuz? Ve neden halkları bu nurların feyizlerinden mahrum ediyorsunuz?" sualine verilen pek hoş, pek güzel bir cevaptır.

Hatime'sinde Lihye-i Saadet hakkında sorulan bir suale karşı şüpheleri izale eden gayet mukni bir cevaptır.

Daha sonra, eskiden beri mülhitlerin iliştikleri üç meseleye dair soruları suallere verilen üç cevaptır.

Birinci Sual: حَتّٰى إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ[1] ayet-i kerîmesinin meali olan "Zülkarneyn, güneşi, hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda gurup ettiğini görmüş?"

1. Nihayet gün batısına vardı ve güneşin hararetli ve çamurlu bir çeşme suyunda gurup ettiğini gördü. (Kehf Suresi, 86.)

aleyhinde: karşısında.
ayet-i kerime: kıymetli ve şerefli ayet.
bid'a: dının aslında olmayıp sonradan çıkanlan şey.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayıp âhireti düşünmeyenler.
feyiz: bolluk, bereket.
gayet: son derece, çok.
gurup etmek: batmak.
hadise: olay.
halklar: insanlar.
hamiyet-i İslâmiye: İslâm'ı koruma, İslam için çalışma, Müslümanlara sahip çıkma gayreti.
hararet: sıcaklık.
harb: savaş.
ihtiyat: tedbirli hareket etme, sakınma.
ihya: dirilterme, hayat verme.
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek.
kuvve-i maneviye: manevî kuvvet, maneviyattan gelen dayanma gücü.
lâtif: güzel, hoş.
letafetli: güzel, hoş.
Lihye-i Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm) sakalı ya da sakalından alınan mübarek kılı.
maddeten: maddî olarak, sözle değil fiille.
mahrum etmek: yoksun bırakmak.
meal: mana, anlam.
medar: sebep, vasıta, vesile.
menba: kaynak.
mesele: önemli konu.
muharebe etmek: savaşmak.
mukni: ikna eden, inandıran.
müellif: telif eden, yazar.
mülhit: dinsiz.
nur: ilim.
ref: kaldırılma, hükümsüz bırakılma.
sual: soru.
suret: biçim, şekil.
şeair-i İslâmiye: İslâm'a sembol olmuş iş ve ibadetler.
şiddet: fazlalık, çokluk.
tazyikat: baskılar, sıkıntı vermeler.
tehyiç etmek: heyecanlandırmak, coşturmak, ayağa kaldırmak.
vaki: olan, olmuş.

İkinci Sual: Sedd-i Zülkarneyn nerededir? Ve Ye'cüc ve Me'cüc kimlerdir?

Üçüncü Sual: Hazret-i İsa Aleyhisselâm, ahırzamanda gelip Deccalı öldureceğine dair suallere o kadar ulvî cevaplar verilmiş ki, hem ehl-i imanın imanlarını takviye eder, hem belâgatiyle edipleri susturur, hem de mülhitleri ilzam ederek tokatlar.

Nihayetinde, mugayyebat-ı hamse'den yalnız ikisi hakkında sorulan mühim bir suale ehemmiyetli bir cevaptır.

Rüştü

On Yedinci Lem'a 287

Zühre'den gelmiş "On Beş Nota"dan ibarettir.

BİRİNCİ NOTA 288

Nefs-i insaniyetin müptelâ olduğu âfil ve nafil şeylerin, etvar-ı âlem üzerinde hakikatlerini göstenip, kalbin rabıtasını kesip, yüzünü beka ve ahirete çevirir.

İKİNCİ NOTA 289

Bir dustur-i Kur'ânî olan tevazuu emir ve tekebbürden men eder.

ÜÇÜNCÜ NOTA 289

كُلُّ آتٍ قَرِيبٌ[1] sırrıyla, mevtin hakıkatini güzel ve ayn-ı hakikat bir temsil ile açıp, uzun emelleri ve elemleri keser. *Hayy ü Kayyum* ve *Bâkî-i Daim* ve *Biyedihi'l-Hayr*'a her umuru teslim eder.

1. Gelmesi muhakkak olan her şey uzak da olsa yakındır. (Hadis. İbni Mâce, Mukaddime, 7/46; Feyzu'l-Kadir, 2/178)

âfil: batan, yok olan, kaybolan
ahırzaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.
aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun
ayn-ı hakikat: hakıkatın tâ kendisi
Bâkî-i Daim: varlığının sonu olmayan kalıcı ve sürekli olan Allah
beka: sonsuzluk, devamlılık.
belâgat: hitap ettiği kimselere uygun, tam yerinde, düzgün ve hakikatli söz söyleme
biyedihi'l-hayr: her hayır onun elindedir
dair: alâkalı, ilgili, alâkalı
dustur-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın prensibi, kuralı
edip: edebiyatçı, güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar
elem: acı, keder, sıkıntı
emel: şiddetli arzu, hırs
etvar-ı âlem: âlemde görülen haller ve hareketler
hakıkat: gerçek, doğru
Hayy ü Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan ve gerçek hayat sahibi olan Allah
ibaret: meydana gelmiş
ilzam etmek: tartışmada kuvvetli deliller öne sürerek karşısındakini cevap veremez hâle getirmek.
iman: inanç, itikat
lem'a: parıltı
menetmek: yasaklamak.
mevt: ölüm
mugayyebat-ı hamse: beş bilinmeyen şey
mühim: önemli
mülhit: dinsiz.
müptelâ: tutkun, tutulmuş, düşkün
nafile: boş, faydasız
nefs-i insaniyet: insanın nefsi, insanın arzu ve isteklerinin merkezi.
nihayet: son
rabıta: bağ, ilgi
Sedd-i Zülkarneyn: Kur'ân'da adı geçen büyük hükümdar olan Zülkarneyn'in yaptırdığı büyük duvar
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
sual: soru
takviye etmek: desteklemek, kuvvetlendirmek.
tekebbür: kibirlenme, kendini büyük sayma.
temsil: örnek, benzetme
tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik
ulvî: yüce, yüksek.
umur: işler

DÖRDÜNCÜ NOTA 290

Muttarıt bir kanun-ı âdetullah olan mevsimlerin, asırların değişmesinde, ekser eşyanın aynen iade ve tazelenmesiyle, şecere-i kâinatın en mükemmel meyvesi olan insanın mevsim-i haşr-ı ekberde aynen iade edileceğini kat'iyen ispat eder.

BEŞINCI NOTA 291

Şu asr-ı felâket ve helâketin en büyük musibeti olan ve dinsizliğe giden medeniyet-i sakimenin iç yüzünü ve yüzündeki peçeyi ve cehennemnumun mahiyetini, hüda-ı Kur'ânî ile muvazene suretiyle açar, gösterir. Ehl-i imanı ona temayülden şiddetli tenfir ettirip, sanki bir vebayı teşhis ile, eczahane-i Kur'âniyeden zemzem-i tiryaki içirir.

ALTINCI NOTA 301

Nefis ve şeytanın en büyük hile ve desiselerinden olan, kâfirlerin çokluklarını ve onların bazı hakaik-i imaniyenin inkârındaki ittifaklarını vesvese suretiyle göstererek, şüpheleri ve dine karşı lâkaytlığı, ayn-ı hak ve hakikat bir temsil ile kokunden kesen ve tuba-i cennet olan iman ağacını yetiştiren mücerrep bir iksir-i nuranîdir.

YEDINCI NOTA 303

Hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyenin muzır bir mikrobu olan ve terakkiyat-ı ecnebiyede saadet zannedilen zulümlü ve zulmetli ihtirasat-ı dünyevîye ehl-i imanı sevk eden sahtekâr hamiyetfüruşlan, Kur'ân'ın elmas kılıcı ile öldürerek, irtidada yüz tutan veyahut

asır: yüzyıl
asr-ı felâket ve helâket: belâ sıkıntı ve mahvoluş yüz yılı
aynen: değişmeden olduğu gibi
ayn-ı hak ve hakikat: doğru ve gerçek.
cehennemnumun: cehennem gibi cehennem gibi çok azap verici
desise: gizli hile aldatmaca
eczahane-i Kur'âniye: Kur'ân eczahanesi
ehl-i iman: iman edenler Allah'a inananlar
ekser: pek çok.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri
hamiyetfüruş: vatan millet, bayrak gibi değerleri korumak için çalıştığını iddia eden
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslâm'ın getirdiği kurallar çerçevesinde oluşan toplum hayatı
hüda-i Kur'ânî: Kur'ân'ın gösterdiği doğru yol
iade: geri verme
ihtirasat-ı dünyeviye: şiddetli arzu ve hırs ile dünyaya bağlılık.
iksir-i nuranî: nurlu çok etkili ilâç.
iman: inanç itikat, Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma
inkâr: reddetme inanmama
irtidat: dinden çıkma
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak
ittifak: birleşme
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden dinsiz
kanun-ı adetullah: adetullah kanunu: Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kanun
kat'iyen: kesin olarak
lâkayt: ilgisiz
mahiyet: nitelik, özellik.
medeniyet-i sakime: hasta medeniyet, ahlaksız ve günahlarla sakatlanan medeniyet.
mevsim-i haşr-i ekber: en büyük dirilip toplanmanın mevsimi, kıyametten sonrakı dirilip toplanma devresi
musibet: bela felâket, sıkıntı
muttarıt: düzenli devamlı kesintisiz
muvazene: karşılaştırma
muzır: zararlı, zarar veren.
mücerrep: denenmiş tecrübe edilmiş
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan yıllıkten alıkoyan kötülüğe sevk eden güç.
peçe: örtü
saadet: mutluluk.
sahtekâr: insanları aldatmaya yönelik işler yapan
sârî: bulaşıcı
sevk etmek: onune katıp sürmek yönlendirmek.
suret: metot, yol tarz
şecere-i kâinat: kainat ağacı
temayül: meyletme yönelme eğilme
temsil: örnek benzetme
tenfir ettirmek: nefret ettirmek.
terakkiyat-ı ecnebiye: yabancıların sağladığı gelişmeler
teşhis: hastalığın ne olduğunu anlama tanıma
tuba-ı cennet: koku yukarıda dalları aşağıda olan cennet ağacı
veba: bir çeşit salgın hastalık.
vesvese: şüphe tereddüt, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zannetmek: sanmak.
zemzem-i tiryak: çok etkili, lezzetli ve içilmesi kolay olan ilâç
zulmet: karanlık
zulüm: haksızlık, kötülük, eziyet

mertebe-i fıska inen ehl-i imanı Kur'ân-ı Hakîmin hastahanesine alır, tedavı eder.

SEKİZİNCİ NOTA **306**

(1) رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ 'in bir sırrını,

(2) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ 'nin bir hakıkatını,

(3) إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ 'un bır düstu-

runu, (4) فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

'un bir nuktesini tefsir edip, kâinatta zerreden şemse kadar her şey bir vazife ile mükellef olup, bütün sa'y ve hareketlen kanun-ı kader ile cereyan ettiğini ve Cenab-ı Hak kemal-i kereminden hizmet içinde mükâfat olarak bır lezzet derç ettiğini ispat ve izah ile, mevcudatın en mükemmelı ve zîhayatın reîsi ve arzın halîfesi olan insan, tembellik edip gaflete düşerse, cemadattan daha camıt, sinekten, çekirgeden daha kansız olacağını ıkaz ve inzar ile, insanları vazife-i fıtriyelerine sevk edip, ulûhiyet-ı mutlakayı ıspat eder.

DOKUZUNCU NOTA **312**

Cenab-ı Hak kemal-i keremiyle, en buyuk şeyi en küçük şeyde derç ettiği cihetle, kâinattaki hayır ve kemalâtı, şecere-i kâinatın meyvesi ve çekirdeği olan, nev-i insanın hakıkatini taşıyan nebîlerde gösterdığını, ve nebîlere ıntısap eden, hayır ve kemalâta, nura ve sürura çıkacağı gibi, ubudiyet cihetiyle de,

1. Rahmetım her şeyı kuşatmıştır (A'raf Suresi 156)
2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin (Isra Suresi 44)
3. Bir şeyın olmasını murat ettiği zaman Onun işi "Ol!" demektur o da oluvenir (Yâsin Suresi 82)
4. Şanı ne yucedır Onun kı her şeyın hukum ve tasarrufu elındedır Sız de Ona doneceksınız (Yâsin Suresi 83)

arz: yer yeryüzü dunya
camıt. cansız
cemadat. cansızlar
Cenab-ı Hak. dogru gerçek Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cereyan etmek: meydana gelmek olmak geçmek
cihet. yon.
derç etmek. yerleştırmek içine koymak, kaydetmek
düstur: prensıp ılke esas
ehl-i iman iman edenler Allah a mananlar
gaflet: ıhmal vurdumduymazlık, dıkkatsızlık.
hakikat. gerçek bır şeyın aslı ve esası
halife: idareci vekil başkan
ıkaz dikkat çekme uyarma
intisap etmek. baglanmak.
inzar korkutarak uyarma sakındırma
ıspat etmek: doğruyu delil gösterek meydana koymak.
ıspat: dogruyu delil gostererek meydana koyma
ızah açıklama
kainat. yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler varlıklar
kanun-ı kader kader kanunu
kemalat mukemmellıkler
kemal-i kerem mukemmel ıhsan kusursuz ıkram edıcılık.
Kur'ân-ı Hakim: her ayet ve surresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lezzet: zevk, haz keyif
mertebe-i fisk: Allah a karşı isyan etme derecesi
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı varlıklar
mükafat odul
mukellef vazifeli gorevlı
nebi peygamber haberci
nev-i insan insan turu.
nur: aydınlık.
nukte: ince manalı soz ancak dıkkatle anlaşılabilen mana.
reis. başkan
sa'y calışma
sevk etmek ulaştırmak yonlendırmek
sır: gizli hakikat, bir şeyın dıkkat, tecrube, yetenek ve sezgı yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yonu
sürur: mutluluk, neş e sevinç.
şecere-i kainat. kainat ağacı
şems: gunes
tedavi etmek. iyileştırmek.
tefsir etmek: Kur'ân ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak
ubudiyet: kulluk Allah a ıbadet etme
ulûhiyet-i mutlaka: hıçbır kayda ve şarta baglı olmaksızın ılah olma
vazife: gorev ış
vazife-i fıtriye yaratılıştan gelen gorev.
zerre: en küçük parça atom
zıhayat. hayat sahıbı canlılar

bir zerre gibi küçük bir mahlûk olan insanın, fihristiyet ve o intisap cihetiyle, ağzından çıkan "Allahü Ekber" sedası, küre-i arzın büyük bir "Allahü Ekber"i hükmüne geçtiğini, hakkalyakîn bir beyan ile, hakkın saadetini, ımanın husn-i kemalini bilbedahe izhar edip; dalâlet, şer, hasaret, dinin muhalifinde olduğunu kat'î ıspat eder.

ONUNCU NOTA 314

Cenab-ı Hakkın nur-i marifetine yetişmek ve bakmak ve âyât ve şahıtlerin âyinelerinde berahin ve delillerin emarelerini görmek üç çeşit olup, bir kısmı su gibi, ikinci kısmı hava gibi, üçüncü kısmı nur gibi olup, takarrübün tarifini ve bu'diyetin vartalanını beyan eder.

ON BIRINCI NOTA 315

Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'ın ıfadesindekı şefkat ve merhametin hikmetini, hem üslûb-ı Kur'âniyedekı cezalet ve selâsetteki fıtrîliği gosterir.

ON IKINCİ NOTA 316

(1) مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا kavl-i şerifine imtısalen, (2) كُلُّ اٰتٍ قَرِيبٌ sırnyla mevtın ve kabrın mahiyetini gosterip, serkeş nefs-i emmarenin dızgınını çeker. Hem, kısa bir ömür ve muvakkat bir hayatta, bu acip asırda, saadet-ı ebediyeye en yarayışlı amel ve en makbul hizmet ve en devamlı sevap "imanın takvıyesine medar, Rısale-i Nur Talebelerının tarzında, ulûm-i imaniyeye çalışmak" olduğunu beyan eden

1. Gerçek olumu tatmadan once nefsin arzularını terk etmek suretiyle kendinizi olmuş bilinız. (*Keşfu'l Hafa*, 2.291.)
2. Gelmesi muhakkak olan her şey uzak da olsa yakındır. (*İbni Mace*, Mukaddime: 7.46; *Feyzu'l Kadîr*, 2.178.)

acip: acayip, hayret verici
Allahü Ekber: Allah en buyuk ve en yucedır
amel: fiil, ış.
âyât: ayerler, delıller
ayine: ayna
berahin: burhanlar, guçlu delıller
beyan etmek: acıklamak, anlatmak
beyan: acıklama, ızah etme
bilbedahe: apaçık bır şekılde
bu'diyet: uzaklık.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın tâ kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cezalet: guzel ıfade, soylenışı sert ve yumuşak olan kelımelen konuya ve yerine uygun olarak soyleme hali.
cihet: yon.
dalalet: hak ve hakıkatten doğru yoldan sapma
dizginî çekmek: aşın davranışlara engel olmak.
emare: ışaret, belırtı, ız
fihristiyet: bır şeyın ıçınde bulunanlan sırayla gosreriş, listelenış.
fitrî: fıtrata, yaratılışa uygun
hakkalyakîn: yaşayarak bılme, bılgının en kesın halı
hasaret: zarar, kayıp
hikmet: fayda, gaye, gızlı sebep
hükmüne: yerine, degerine.
hüsn-i kemal: kusursuz, ustun guzellik, mukemmelıgın guzellıgı
ifade: anlatım, anlatış şeklı.
iman: ınanma, ınanç, ıtıkat.
imtısalen: uyarak, uygun hareket ederek.
intisap: bağlanma.
ıspat etmek: doğruyu delıl gostererek meydana koymak
izhar etmek: ortaya koymak, gostermek.
kabir: mezar
kat'î: kesın
kavl-i şerîf: şerefli soz.
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: acıklamalanyla akıllan benzenini yapmaktan acız bırakan Kur'an
küre-i arz: yer küre, dünya
mahiyet: bır şeyın aslı, ıç yuzu, nıtelık, ozellik
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
makbul: kabul edılmış, geçerli
medar: sebep, vasıta, vesıle
merhamet: acıma, şefkat gosterme, koruma, iyilik etme
mevt: olum
muvakkat: geçıcı, vakıtlı
nefs-i emmare: insanı kotülüğe surukleyen nefis
nur: aydınlık, ışık
nur-ı marifet: Allah ı tanıtan ısım ve sıfatları hakkında bılgı veren ılımden doğan nur
saadet: mutluluk
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk.
seda: ses
selaset: sozun akıcı olma hâlı, ıfadedekı açıklık, kolaylık ve akıcılık.
serkeş: asi, ıtaat etmeyen, dık kafalı
sevap: hayır, İlâhı mukâfatı kazandıran ışler
sır: gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat, tecrube, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabılen en zor ve ınce yonu
şefkat: karşılıksız sevme, acıma, merhamet etme.
şer: kotuluk
takarrüb: yakınlaşma, Allah a yakınlık
takviye: destekleme, kuvvetlendırme
tarz: metot, usul, şekıl
ulûm-i imaniye: ımanı ılımlen
üslûb-i Kur'âniye: Kur'an ın anlatım şekli.
varta: tehlıke, uçurum
zerre: en kuçuk parça, atom

ve ehl-i ilim ve ehl-i kalemi ikaz eden bir düstur-i hakikattır.

Medar-ı iltibas olmuş "Beş Mesele"dir.

Birincisi:

(1) إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

sırrıyla tarik-ı hakta çalışan ve mücahede edenler, yalnız kendi vazifesini düşünüp, Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmamalan lâzım geldiğini, ve şiddet-i hırs yüzünden, vazife-i ubudiyet ve memuriyeti, amiriyet ve ma'budiyetle iltibas edenlere karşı tefrik edip, haddini tecavüz eden insana makamını gösteren, herkese lüzumlu bir meseledir.

İkinci Mesele: Ubudiyetin menşei emr-i İlâhî ve neticesi rıza-ı İlâhî ve semeratı ve fevaidi, uhreviye olduğunu; ve dünyaya ait faydalar ve semereler ve menfaatler, ubudiyete, virt ve zikre illet veya illetin bir cüz'ü olsa, ubudiyeti kısmen iptal ettiğini beyan ile, sırr-ı ubudiyetin hikmetini ders veren çok mühim ve lüzumlu bir meseledir.

Üçüncüsü: (2) طُوبَىٰ لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ

hadis-i kudsîsinin mukaddes düsturunu güzel bir temsil ile izah edip, ubudiyetin esası olan acz, fakr ve kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı İlâhînin rahmet kapısını çalmak lâzım geldiğini, hem her amelde bir ihlâs ciheti olduğundan, insan,

1. Sen sevdiğin kimseyi hidayete erdiremezsin. Ancak Allah dilediğine hidayet verir. (Kasas Suresi 56.)

2. Ne mutlu o adama ki, kendini bilip haddinden tecavüz etmez.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
amel: fiil, iş.
amiriyet: amirlik, emredicilik.
beyan: açıklama, anlatma
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön
cüz: kısım, parça
dergâh-ı İlâhî: Allah katı
düstur: prensip, kural.
dustur-ı hakikat: gerçek doğru prensip
ehl-i ilim: ilim sahipleri
ehl-i kalem: eli kalem tutanlar, yazarlar
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
esas: temel, öz
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fevaid: faydalar, yararlar
had: sınır
hadis-i kudsî: manası Peygamberimize vahiy veya ilham edilen, sözü Peygamberimize ait olan hadis
hidayet: iman yoluna girme
hikmet: gizli, bilinmeyen nokta
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak
ikaz etmek: uyarmak.
illet: bir şeye yol açan ve gerektiren durum, sebep, gaye, hedef
iltibas etmek: karıştırmak
izah etmek: açıklamak
ma'budiyet: ibadet edilmeye layık oluş
makam: bulunulan yer, durak, bolum
medar-ı iltibas: karıştırma sebebi.
menfaat: fayda, yarar
menşe: kaynak.
mesele: önemli konu
mukaddes: kutsal
mücahede eden: cihad eden, çaba ve gayret gösteren
mühim: önemli.
naks: noksanlık, eksiklik.
netice: sonuç
niyaz: Allah'a yalvarmak, yakarmak, dua etmek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, açıma, esirgeme
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası
semerat: meyveler, neticeler
semere: meyve, netice
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yonu
sırr-ı ubudiyet: kulluğun sırrı
şiddet-ı hırs: arzu ve isteklerin şiddetli aşırılığı
tarik-ı hak: hak ve hakikat yolu, Allah yolu
tecavüz eden: söz veya hareketle ilen giden, aşan
tefrik etmek: birbirinden ayırmak, ayırt etmek
temsil: örnek, benzetme
ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etme
uhrevî: ahirete dair, öteki dünyaya ait
vazife: görev
vazife-i ubudiyet ve memuriyet: kulluk ve emre itaat etme vazifesi
virt: belli zamanlarda sürekli ve düzenli okunan dua
zikir: Allah'ın adını anarak dua etme

hareketinde rıza-i İlâhîyi düşünüp, vazife-i İlâhiyeye karışmamasıyla âlâ-ı illiyyine çıkacağını yol gösteren muhim bir meseledir.

Dördüncü Mesele: وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ[1] ayetinin mana-i işarîsiyle, Mün'im-i Hakikî'yi hatıra getirmeyen ve Onun namıyla verilmeyen nimeti yemek ve almak caiz olmadığını; eğer muhtaç ise, esbab-ı zahiriyenin başı üzerinde Mün'im-i Hakikî'nin rahmet elini görüp, Bismillâh deyip alınacağını; hem esbab-ı zahiriyeyi perestiş edenleri aldatan, iki şeyin beraber gelmesi veya bulunması olan iktiran'ı illet zannetmelerini güzel ve mukavemetsûz izahla, yüzleri Mün'im-i Hakikî'ye çevirir.

Beşıncı Mesele: Bir cemaatin sa'ylenyle hâsıl olan bir netice veya şerefi, o cemaatin reisine veya ustadına vermek, hem cemaate, hem de o ustat ve reise zulüm olduğu gibi; Cenab-ı Hakkın nur ve feyzine ma'kes ve vesile ve vasıta olan ustadın, mastar ve muktedir ve menba telâkki edilmemek lâzım geldiğini güzel bir temsil ile ıspat edip, hakıkat-ı hale pencere açıp gösterir.

ON DÖDUNCU NOTA 328

Tevhide dair dort küçuk remizdir.

Birincı Remiz: Dar nazarlı, kasır fikirli ve muhakemesiz akıllı, esbapperest insanın nazanni vahdaniyet-i İlâhiyenin delillerine çevirip, güzel bir temsil

1. Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanın etini yemeyin. (En'âm Suresi, 121.)

âlâ-ı illiyyin: yüceler yücesi.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
Bismillâh: Allah'ın adı ve izni ile.
caiz: yapılmasında sakınca olmayan.
cemaat: topluluk.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
esbap-ı zahiri: görünen sebepler.
esbapperest: sebeplere haddinden fazla değer veren, onları yaratıcı sanan kimse.
feyiz: ilim, irfan; Allah'ın kuluna bağışladığı manfaat ve dini heyecan.
hakıkat-ı hal: işin aslı, işin hakikatı.
hâsıl olmak: meydana gelmek.
ıktiran: birbirine yakın ve beraber olma.
illet: bir şeye yol açan ve gerektiren durum, sebep.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
izah: açıklama.
kasır: kısa.
ma'kes: yansıma yeri, ayna.
mana-ı işarî: işaretlerle ifade edilen mana.
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
menba: kaynak.
mesele: önemli konu.
muhakeme: düşünme, değerlendirme, akıl yürütüp doğru bir netice elde edebilme.
mukavemetsûz: karşı konulamayan, direnilemeyen.
muktedir: güçlü, kuvvetli.
mühim: önemli.
Mün'im-i Hakikî: gerçek nimet verici olan Allah.
namıyla: ismiyle, adıyla.
nazar: bakış, düşünce.
netice: sonuç.
nimet: yiyecek, içecek şeyler.
nur: ilim.
perestiş etmek: tapar derecesinde sevme.
rahmet: Allah'ın şefkat ve merhamet etmesi, acıması; maddî ve manevî nimetler vermesi.
reis: başkan.
remiz: işaret.
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası.
sa'y: çalışma, emek.
telâkki etmek: kabul etmek, anlamak.
temsil: örnek, benzetme.
tevhid: Allah'ın varlığına ve birliğine inanma.
üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen.
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir, tek olması.
vasıta: aracı.
vazife-i İlâhiye: Allah'a ait olan iş ve vazife.
vesile: bir şeye ulaşmayı mümkün kılan yol, sebep.
zannetmek: sanmak.
zulüm: haksızlık, eziyet.

üzerinde, [1] لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ der, tevhîdi ispat eder.

İkinci Remiz: [2] يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي 'nin bir sırrını tefsir edip, aşk-ı mecazîye muptelâ olan insana aşk-ı hakikîyi ve Ma'bud-ı Bilhakkı gösterir.

Üçüncü Remiz: Hayat-ı bâkıyeye ve sermedî manzaralara namzet, yüksek makamda halk olunan istidadat ve letaif-i insanıye, bazen hiç ender hiç olan heva-i nefse esir bulunduğundan, ikaz ve inzar ile insanı teyakkuza sevk eden büyük bir hakîkatın küçük bir ucudur.

Dördüncü Remiz: Uzun emellerden ve geçmiş ve gelecek elemlerden ruh ve kalbi güzel bir temsil ile kurtarıp, [3] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ kelime-i kudsiyesinin şifayab ve rahmetbahş hazînesine teslim eder.

ON BEŞİNCİ NOTA **332**

Üç Meseledir.

Birincisi. İsm-i Hafîz'in tecelli-i etemmine işaret eden فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ [4] ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ayetiyle, Hafîz-i Zülcelâl'in küre-i arz tarlasında ezel ilmiyle halk edip zer' ettiği tohumları, kesif toprak içinde ve şiddet-i bürudet karşısında mukavemetsiz, nihayetsiz zayıf ve küçük oldukları hâlde, muhafaza edip haşr-i baharîde, başka bir

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir. Allah bir olur, ortağı yoktur. (*Buhârî*, Ezan, 155; Tehecud, 21; *Muslim*, Zikir, 28, 30; *Ebu Davud*, Vitr, 24.)
2. Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sensin Bâkî!
3. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)
4. Kim zerre kadar iyilik yaparsa, onun mukâfatını görür. • Kim zerre kadar kötülük yaparsa onun cezasını görür. (Zilzal Suresi, 7-8.)

aşk-ı hakîkî: gerçek aşk, Allah'a karşı duyulan şiddetli sevgi.
aşk-ı mecazî: mecazî aşk, dünyaya ve varlıklara karşı gösterilen aşırı sevgi.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
elem: acı, keder.
emel: şiddetli arzu, hırs.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
Had: sınır.
Hafîz-i Zülcelâl: esirgeyen, koruyan, muhafaza eden, büyükük sahibi Allah.
hakîkat: gerçek.
halk etmek: yaratmak.
halk olunmak: yaratılmak.
haşr-i bahar: bahar mevsiminde bitkilerin ve hayvanların dirilişi.
hayat-ı bâkıye: bitmeyen, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
heva-i nefs: nefsin zararlı ve günah olan istekleri.
hiç ender hiç: hiç içinde hiç.
ikaz: uyarma, dikkat çekme.
ilim: bilîş, bilgi.
inzar: korkutarak uyarma, sakındırma.
ism-i Hafîz: Allah'ın muhafaza eden, koruyan manasına gelen ismi.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
istidadat: kabiliyetler, yetenekler.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
kelime-i kudsiye: kutsal söz.
kesif: kalın, koyu, yoğun.
küre-i arz: yer küre, dünya.
letaif-i insanıye: insanın manevî duyguları.
Ma'bud-ı Bilhak: asıl ibadet edilecek, hakkıyla ibadete layık olan Allah.
makam: manevî mevki, yer.
mesele: önemli konu.
muhafaza etmek: korumak.
mukavemetsiz: dayanıksız, dirençsiz.
muptelâ: tutkun, tutulmuş, düşkün.
namzet: aday.
nihayetsiz: sonsuz.
rahmetbahş: rahmet bağışlayan, veren.
remiz: işaret.
sermedî: ebedî, sürekli.
sevk etmek: ulaştırmak, yönlendirmek.
sır: gizli hakîkat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
şiddet-i bürudet: soğuğun şiddeti.
şifayab: şifa veren, iyileştiren.
tecavüz eden: söz veya hareketle ileri giden, aşan.
tecelli-i etem: eksiksiz, kusursuz ve tam olarak görünme, bilinme.
tefsir etmek: açıklamak, yorumlamak.
temsil: örnek, benzetme.
tevhîd: Allah'ın varlığı ve birliğine inanma.
teyakkuz: uyanıklık.
zer etmek: tohum ekmek.

âlemden gelmişler gibi, evamir-i tekviniyeye imtisal ile gelmeleriyle, emanet-i kübra hamelesi ve arzın halifesi ve kâinatın meyvesi olan insanların ef'al ve âsâr ve akvalleri ve hasenat ve seyyiatlan muhafaza edilip, haşrin sabahında meydan-ı muhasebeye getirileceğini kat'î ispat edip, haşr bazı sebepler neticesi baid goren insanlara, bilmüşahede numunesini gösterir.

Hafız Ali

On Sekizinci Lem'a[1]

336

Unutulmuş, yazılmamış, mübarekler heyetinin çalışkan kahramanı Küçük Ali'nin hissesidir ve hakkıdır kı yazsın. Onun için unutulmuş

Gizli kalmış gaybî mühim bir mu'cize-i Ahmediyeyi (ASM) beyan eden ve keramet-ı evlıyanın hak olduğuna kat'î bir burhan teşkil eden Hazret-i Alı'nin (RA) hem bir keramet-ı gaybîsını gosteren, hem de Rısale-i Nur Şakirtlen ile naşırlerine karşı irşatkârâne ve teveccühkârâne bakmasına işaret eden bir risaledir

On Dokuzuncu Lem'a

353

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا[2] ayet-i kenîmesini Yedı Nukte ile tefsir eden İktısadı emredip, israf ve

akval: sozler, konuşmalar
alem: dunya
arz: yer, dunya
asar: eserler
ayet-i kerime: kıymetlı ve şerefli ayet
bald: uzak
Bakı: yok olmayan, sureklı ve kalıcı olan, butun varlıklar yok olurken yok olmayan ve butun varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
beyan etmek: açıklamak, izah etmek
bilmüşahede: gozlemleyerek, gozlem ile, gorme derecesinde
burhan: delil
derç edilmek: konulmak, yerleştırılmek
ef'al: fiiller
emanet-i kübra: buyuk emanet
evamir-i tekviniye: Allah ın tabı atta geçerlı olan emır ve kanunlan
fihriste: bir şeyin ıçınde nelerin bulundugunu sıraylı gosteren liste
gaybı: bilinmeyen, gorunmeyen
hak: pay
halife: ıdareci
hamele: taşıyıcı, yuklenen, üzerine alan
hasenat: ıyı ve guzel ışler, hayırlar
heyet: topluluk, birlik oluşturan şahısların tamamı
hisse: ortaklık, pay
iktısat: tutumlu olma, tasarruf, bir şeyi yaratılış amacına uygun kullanma.
ilah: kendısıne ıbadet edilen, tapınılan
imtisal: uyma, uygun hareket etme.
irşatkarane: dogru yolu gostererek
ispat etmek: dogruyu delıl gostererek meydana koymak.
israf: bos yere harcama
işaret etmek: göstermek, bıldırmek
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar
kat'î: kesin
keramet-i evliya: Allah dostlannın olaganustu hallen
keramet-i gaybı: gelecek zamanla ılgılı keramet, olağanustu hâl
lem'a: panıtı

1. Bu Lem'anın asıl metnı *Lem'alar*dakı yennde derç edıldıgınden *Fihrist Rısalesi*'ndekı fihrıstesi de buraya konulmuştur. (Naşırler)

2. Yıyın, ıçın, fakat ısraf etmeyın. (A'raf Suresı, 31.)

meydan-ı muhasebe: hesaplannın gorulecegı meydan, haşır meydanı
mu'cize-i Ahmediye: Peygamberımız Hz. Muhammed'ın (asm) mu'cezesi
muhafaza edilmek: korunmak.
mübarek: hayırlı begenılen kımse hakkında soylenır
mühim: onemlı.
mukâfat: odul
naşır: neşreden, yayan, eser yayınlayan.
netice: sonuç.
numune: ornek.
nükte: ınce manalı soz, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana.
risale: belırlı bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
seyyiat: kotulukler, gunahlar, suçlar
tefsir etmek: Kur'an ın ayetlennı mana bakımından açıklamak, yorumlamak
teşkil eden: oluşturan, meydana getıren
teveccühkârane: yonelerek, ıltıfat ederek.
zerre: en kuçuk parça

tebzirden nehyeden ve bilhassa bu asırdaki beşere gayet mühim bir ders-i hikmet veren kıymettar ve çok mubarek bir risaledir.

Birinci Nükte: Cenab-ı Hak, beşere ihsan ettiği bilcümle nimetlerin mukabilinde beşerden ancak bir "şükür" istediğini; iktisat hem nimetlere karşı bir ihtıram, hem Cenab-ı Hakka karşı bır şükr-ı manevî, hem nimetin bereketlenmesine bir vesile olduğunu; israf ise, Mün'ım-ı Hakıkînin nimetlerine bir hürmetsizlik ve bir tahkir olmakla, vahim neticeleri bulunduğunu beyan eder.

Ikıncı Nukte: Vucud-i beşer bir saray, mide bır efendi, ağızdaki kuvve-i zaika bir kapıcı, et'imenin verdığı lezzetler bırer bahşış olduğunu göstererek; vücudun idaresi iktısat ile temin edildiğini, israf ise muvazenesızlığı ve hastalıklan tevlıt ettığıni beyan eder.

Üçüncü Nukte: Kuvve-i zaıka, maddî cesede inhisar etmekten ziyade, akla, ruha ve kalbe baktığından, israf etmemek, zillet ve sefalete düşmemek ve o kuvve-ı zaikayı taşıyan lisanı şukurde ıstimal etmek şartıyla leziz taamların tercih ve takip edilebileceğini; ve bu hakıkat, hanka kuvve-ı kudsıye sahibi Şah-ı Geylânî (KS) Hazretlerinin ihya-ı emvat keramet-i azîmesıyle izah edilerek, ruh cesede, kalb nefse, akıl mideye hâkim olduktan sonra, şükrün münteha derecelerine vasıl olmakla mumkun olduğunu beyan eder.

asır: yuzyıl
bahşış: bır hızmet gorene hakkından ayrı olarak verilen şey
bereket: bolluk.
beşer: insan insanlık
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
bilcümle: butun tum
bilhassa: ozellikle
Cenab-ı Hak: dogru gerçek Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
ceset: vucut beden
ders-i hikmet: hikmet dersi
et'ime: yemekler
hakıkat: gerçek.
hakım olmak: emır ve kont rolu altına alınma
harıka: olaganustu hayranlık uyandıran
hürmet: saygı
idare: yonetme çekıp çevnı mesı
ihsan: ıyılık, bağış ikram.
ihtıram: hurmet etme saygı gosterme
ihya-ı emvat: olulerin dırıtılmesı
iktisat: tutumlu olma tasarruf, bır şeyı yaratılış amacına uygun kullanma
inhisar etmek: yalnuz bır şeye atı kılmak.
israf: boş yere harcama
istimal etmek: kullanmak.
izah etmek: açıklamak.
keramet-i azıme: buyuk keramet, Allah dostunun gösterdıgı buyuk olaganustu hâl.
kıymettar: kıymetlı degerlı
kuvve-i kudsıye: kutsal kuvvet, Allah ın yardımıyla gelen kuvvet
kuvve-i zaika: tat alma duyusu
leziz: çok lezzetlı
lisan: dıl
maddî ceset: maddeden yapılmış vucut beden
mukabil: karşı karşılık olarak.
muvazene: olçu denge
mubarek: bolluk getıren uğurlu hayırlı
mühim: onemlı.
Mün ım-ı Hakıkî: gerçek nımet vencı olan Allah
münteha: son. en son bir şeyın en uç noktası.
nefis: kotu vasıfıan nıtelıkleri kendısınde toplayan, ıyılıkten alıkoyan kotuluge sevk eden guç.
nehyetmek. yasaklamak.
netıce: sonuç
nımet. yıyecek ıçecek şeyler. insana faydalı olan maddî ve manevî her şey
nükte: ince manalı soz ancak dıkkatle anlaşılabilen mana.
risale: belırlı bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
sefalet. pensanlık yoksulluk
şukr-i manevî: şukur manası taşıyan ışler yapmakla edılen şukur
şükür: Allah ın verdıgı nımetlere karşı memnunluğunu ıfade etmek, mınnet duymak elhamdülillah demek.
taam: yemek yıyecek, gıda
tahkir: hakaret etme aşağılama.
tebzir: boş yere malını harcamak, dagıtmak ısraf
temin edilmek. sağlanmak, karşılanmak
tercih: seçme.
tevlıt etmek. dogurmak netıce vermek.
vahim: ağır tehlıkelı.
vasıl olmak: ulaşmak erişmek.
vesile: sebep vasıta.
vucud-ı beşer. insan vucudu
zillet. aşagalık alçalma
ziyade: fazla çok.

Dördüncü Nükte: İktisat sebeb-i bereket olduğundan, muktesitlerin hayatlan ızzetle geçtiğini; israf edenlerin her vakit sefalete, hatta dilenciliğe kadar düştüklerini, hatta haysiyet ve namuslannı ve hatta mukaddesat-ı dinıyelerini bile feda ettiklenni, ve iktısadın menafi-ı azîmesini ve israfın dehşetli zararlannı ve sahavetin güzelliği içinde bir oduncu ihtıyann istiğnasını zikrederek, iktısadın kıymet ve ızzetini, sahavetin fevkine çıkarır.

Beşıncı Nükte: Gayet merakaver bir bal vakıasıyla, iktısattakı ızzet ve bereketın ve israftakı sefalet ve mahrumiyetin bir sırrını, pek hakikatlı bır surette ızah eder.

Altıncı Nükte: Hısset ile, hıssetten ayrı olan iktisat haslet-ı memduhasını, Hazret-ı Omer'in oğlu Hazret-i Abdullah'ın (RA) bir vakıasıyla öyle izah eder kı, iktısadın hısset olmadığını ve israftan ayrı olan sahavetin derece-i kemalini gösterir.

Yedıncı Nükte: İsraf hırsı, hırs kanaatsızlığı, kanaatsızlık haybet ve hasareti ve hem ihlâsı kaçırmakla a'mal-ı uhreviyeyi zedelemek gibi üç mühim neticeyı tevlit ettiğini, ve zekâvetlen yüzünden maruf edıplerın dilenciliğe kadar tenezzül ettiklenni; ve bir kısım âlimlerin hırs yuzunden dıyk-ı maışete giriftar olduklannı temsillerle o kadar güzel ızah eder kı, fevkınde beyan ve ızah tasavvur edilemez.

Hüsrev

alım: bılgın
a'mal-ı uhrevi: ahıretle ilgili hayırlı ve ıyı ısler
bereket: bolluk.
beyan: açıklama anlatma
dehşetli: korkurucu ürkurucu
derece-ı kemal: mukemmellik derecesi
dıyk-ı maışet: geçım darlığı
edip: edebıyatçı yazar
feda etmek: uğrunda harcamak.
fevkınde: ustunde uzerinde
fevkine: ustune uzerine
gayet: son derece çok.
giriftar olmak: tutulmak, yakalanmak.
hakıkat: gerçek.
hasaret: zarar etme kayıp
haslet-ı memduha: ovulmuş huy
haybet: istedıgını elde edemeyış.
haysiyet: ıtıbar deger şeref
hırs: açgözlulük aşın ıstek.
hısset: cımrılık.
ihlas: bır ışı başka bır karşılık beklemeksızın sadece Allah nzası ıçin yapmak.
iktısat: tutumlu olma, tasarruf bir şeyı yaratılış amacına uygun kullanma.
israf: boş yere harcama.
istiğna: Allah'tan başka kımsenın mınnetı altına gırmemek gonul toklugu
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
ızzet: şeref ustunluk.
kanaat: kısmete razı olma, elindekıyle yetınme.
kıymet: deger
mahrumiyet: yoksun kalma
maruf: bılınen tanınmış.
menafi-ı azıme: buyuk menfaatler faydalar yararlar
merakaver: merak vencı, duşundurucu
mukaddesat-ı dınıye: dınen kutsal sayılan şeyler
muktesit: iktısatlı tutumlu, boş yer harcamayan
mühim: onemlı
netice: sonuç.
nükte: ınce manalı soz ancak dıkkatle anlaşılabilen mana
sahavet: el açıklığı comertlik
sebeb-i bereket: bolluk sebebi.
sefalet: penşanlık, yoksulluk.
sır: gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat, tecrube yetenek ve sezgı yardımıyla kavranabılen en zor ve ınce yonu
suret: şekıl bıçım
tasavvur etmek: duşunmek hayal etmek.
temsıl: omek, benzetme
tenezzul etmek: kendine aykın duşen bır ışı veya durumu kabul etme
tevlit etmek: dogurmak, netıce vermek
vakıa: yaşanmış meydana gelmiş olay
vakıt: zaman an
zedelemek: zarar vermek
zekâvet: zekı olus kurnazlık.
zikretmek: sozunu etmek

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ[1] (ilâahir) ayet-i kerîmesiyle,

هَلَكَ النَّاسُ إِلَّا الْعَالِمُونَ وَهَلَكَ الْعَالِمُونَ إِلَّا الْعَامِلُونَ وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ إِلَّا الْمُخْلِصُونَ وَالْمُخْلِصُونَ عَلَىٰ خَطَرٍ عَظِيمٍ[2]

hadîs-ı şerîfi mucibince, İslâmiyette ihlâs en mühim bir esas olduğunun sırrını, hadsız nüktelerinden Beş Nokta ile tefsir ve ızah eder.

Birinci Nokta: "Ehl-i dünya ve ehl-i gaflet ve ehl-i dalâlet ve ehl-i nifak rekabetsiz bir surette ittifak ettikleri hâlde, neden ehl-i hak ve ehl-i hidayet rekabetli ihtilâf ediyorlar?" diye vâkı pek mühim ve pek müthiş ve ehl-i hak ve ehl-i hamiyeti hakikaten kan ağlattıran bu suale, çok esbaptan yedi sebep ile cevap verilmiştir. Şöyledir.

Ehl-i hak ve ehl-i hidayetin ihtilâfatı, hakikatsiz, zelil olduklarından ve himmetsiz, aşağı ve akıbeti düşünmeyerek kasırü'n-nazar olduklarından ve kıskanç ve dünyaya haris olduklarından olmadığı gibi, ehl-ı gaflet ve ehl-ı dalâletin de kuvvetli ittifakları hakikatli ve akıbeti düşündüklerinden ve yüksek

1. Muhakkak ki biz sana kitabı hak ile indirdik. (Zumer Suresi, 2)

2. İnsanlar helâk olur, ancak bilenler kurtulur. Bilenler de helâk olur, ancak bildiklerini yaşayanlar kurtulur. Bildiklerini yaşayanlar da helâk olur, ancak ihlâslı olanlar kurtulur. İhlâslı olanlar da her an onu kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. (*Keşfü'l Hafa*, 2:312)

akıbet: sonuç, netice, bir işin sonu
ayet-i kerîme: kıymetli ve şerefli ayet.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm'dan çıkmış olanlar
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayıp âhireti düşünmeyenler
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı Allah'ın emirlerini ve âhireti unutanlar
ehl-i hak: hak ehli, Allah yolunda olanlar.
ehl-i hamiyet: din, millet, vatan gibi yüce değerleri koruma duygusu taşıyanlar
ehl-i hidayet: hak ve doğru yolda olanlar, iman edenler
ehl-i nifak: münafıklar, iki yüzlülük yapanlar, ara bozucular
esas: temel prensip, kural
esbap: sebepler
hadîs-i şerîf: Peygamberimizin şerefli sözü
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek, doğru
hakikaten: gerçekten
haris: çok hırslı, açgözlü
himmet: kutsal değerleri koruma ve yüceltmede gösterilen ciddî gayret.
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık
ihtilâfat: anlaşmazlıklar, uyuşmazlıklar
ilâ ahir: sona kadar
ittifak: birleşme
ittifak etmek: birleşmek.
ızah: açıklama, anlatma
kasırü'n-nazar: dar görüşlü
lem'a: parıltı
mucibince: gereğince
mühim: önemli.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
rekabet: aynı amacı güdenler arasındaki çekişme, birbirini çekememe
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
sual: soru
sûret: şekil, biçim.
tefsir: Kur'an'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.
vâkı: meydana gelen, olan.
zelil: aşağılık, alçak

nazarlı olduklarından olmadığını o kadar âlî bir üslûpla ve hakikatli bir ifade ile beyan ve izah eder ki, "Fesübhanallah, sebepleri bilinmediğinden, her an için üç yüz elli milyon fedakâr tebaası bulunan bu âlî İslâmiyet, nasıl olmuş da hepsi yüz elli milyonu tecavüz etmeyen ve ölümden dehşetli korkan üç dört firenk hükûmetin elinde esir olmuşlar? Hem öyle bir esaretle mahkûm edilmişler ki –Allah, Allah!– her fırsatta öyle dehşetli şenâetler yapılmış ki, engizisyon mezalimine rahmet okutacak işkenceler, bîçare ehl-i İslâm'a tatbik edilmiş. Göz yaşlarına bedel, damarlarından mütemadiyen kanlar akıttırılmış. Bir değnek cezaya mukabil, ehl-i hamiyetin boyunları gaddar zalimlerin elleriyle koparılmış, atılmış. O bîçare Müslüman hamiyetperverlerinin bir kısmı darağaçlarına asılmış, hayatlarına hatime verilmiş, dünyanın ufuklarında merhametsizce teşhir edilmiş; hem hayat-ı dünyevîleri parça parça edilmiş, hem hayat-ı uhreviyeleri zedelenmiş. Bir kısmının ise her iki hayatlarını ve saadetleri birden imha edilmiş. Nedendir?" diye vaki olacak sualin cevapları, elmas hazinesine değer kıymetindeki bu risalenin Birinci Noktasının verdiği izahatın netîcesinden anlaşılmaktadır.

İşte bu zavallı Müslümanlar hak ve hakikat mesleğinde giderlerken, hataya ve yanlışa düşmeleri yüzünden ihlâsları zedelenmiş, aralarına rekabet girmiş, beynlerindeki ittifak ve ittihat yerine tefrika ve

âlî: yüce, yüksek.
bedel: karşılık, yenne
beyan: açıklama, anlatma
beyn: ara
biçare: çaresiz, zavallı
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
dehşetli: olağanüstü, korkutucu
ehl-i hamiyet: din, millet, vatan gibi yüce değerleri koruma duygusu taşıyanlar
ehl-i İslâm: Müslümanlar.
engizisyon: orta çağda Hıristiyanlıktan uzaklaşan veya dinin esaslarına aykırı davrananları cezalandırmak için kurulan Katolik Kilisesi mahkemeleri
esaret: esirlik.
fedakâr: değer verdiği bir şey uğrunda kendi menfaatini hiçe sayan, gözden çıkaran
Fesübhanallah: hayret ile şaşkınlık anlamında söylenen "Allah'ın kusur ve noksan sıfatlardan uzak sın" deme
firenk: Avrupalı
gaddar: acımasız, zalim
hak: gerçek, doğru.
hakîkat: gerçek.
hamiyetperver: din, millet, vatan gibi yüce değerleri korumak için çalışmayı seven
hatime: son
hayat-ı dünyevî: dünya hayatı
hayat-ı uhreviye: ahiret hayatı
helâk olmak: mahvolmak
ifade: söz, anlatım
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak
imha edilmek: yok edilmek.
ittifak: birleşme
ittihat: birlik.
izah etmek: açıklamak.
izahat: açıklamalar
kıymet: değer
mahkûm olmak: birisinin hükmü altına girmek.
merhametsizce: acımasızca
mezalim: zulümler, işkenceler, haksızlıklar ve kötülükler
mukabil: karşılık, karşı
mütemadiyen: hiç durmadan, devamlı bir şekilde
nazar: bakış, düşünce
netîce: sonuç.
rahmet: şefkat ve merhamet etmek, acımak, esirgemek.
rekabet: aynı amacı güdenler arasındaki çekişme, birbirini çekememe
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
saadet: mutluluk
sual: soru
şenaat: kötülük
tatbik etmek: uygulamak, yapmak.
tebaa: tâbi olanlar, uyanlar, halk.
tecavüz etmeyen: sınırı aşmayan, belli bir sayıyı geçmeyen.
tefrika: ayrılık, bölünme
teşhir etmek: sergilemek, göstermek.
üslûp: ifade tarzı, söyleme şekli
vaki: olan, olmuş.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

ihtilâf girmiş; binnetice, bu hâller tedavi edilmemiş, bu marazlar tevessü etmiş; bu hâllen gören ehl-i dalâlet, ehl-i İslâm'ın bu ihtilâfat ve tefrikasını ganimet bilmiş, desiselerle âlem-i İslâm'a hücum etmişler, zavallı ehl-i İslâm'ı pek müthiş bir esaret altına almışlar, mahvetmek için çalışmışlar. İşte, asırlardan beri, üç yüz elli milyon ehl-i İslâm'ı zincirler altında her gün, her saat, her an inim inim inleten hâletlerin sebepleri, bu risalenin Birinci Noktasıyla pek hakikatli bir surette izah edilmiş. Fakat, heyhat! Zaman ve zemin müsait değilmiş ki, Beş Noktadan yalnız bir Noktası yazılmış; diğerleri tehir edilerek yazılmamış.

Hüsrev

Yirmi Birinci Lem'a

389

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ۚ [1] وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ۚ [2]

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ۚ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۚ [3]

وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا [4]

ayetlerini tefsir eder. Her amel-i hayırda, hususan uhrevî hizmetlerde ihlâsın en muhim bir esas olduğunu bildiren çok kıymettar bir risaledir. Bu risale, evvelâ, bu müthiş zamandaki Kur'ân hadimleriyle konuşarak der ki: "Dehşetli düşmanlar karşısında,

1. İhtilafa düşmeyin, sonra cesaretiniz kırılır, kuvvetiniz de elden gider. (Enfal Suresi, 46.)
2. Ve Allah için namaza durup kıyamda bulunun. (Bakara Suresi, 238.)
3. Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir. • Nefsini günaha daldıran da husrana düşmüştür. (Şems Suresi, 9-10.)
4. Benim ayetlerimi az bir dünya menfaatiyle değiştirmeyin. (Bakara Suresi, 41.)

âlem-i İslâm: İslam âlemi
amel-i hayır: hayırlı iş, hayırlı çalışma
asır: yüzyıl
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
binnetice: netice itibarıyla, sonuç olarak
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
desise: gizli hile, oyun, aldatmaca
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm'dan çıkmış olanlar
ehl-i İslâm: Müslümanlar
esaret: esirlik
evvelâ: ilk önce
ganimet: çalışmaksızın elde edilen şey, emeksiz kazanç, savaşta düşmandan ele geçirilen mallar
hakikat: gerçek.
hâlet: hal, durum
heyhat: yazık, ne yazık.
hususan: özellikle
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak.
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık
ihtilâfat: anlaşmazlıklar, uyuşmazlıklar
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'ân hadimleri: Kur'ân'a hizmet edenler
lem'a: parıltı
mahvetmek: yok etmek.
maraz: hastalık, dert.
mühim: önemli.
müsait: uygun.
müthiş: dehşet veren, korkutan
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
sûret: şekil, biçim
tefrika: ayrılık, bölünme
tefsir etmek: Kur'ân'ın ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.
tehir edilmek: ertelenmek.
tevessü etmek: genişlemek, yayılmak
uhrevî: ahiretle ilgili, öteki dünyaya ait.
zemin: yer, içinde bulunulan şartlar

şiddetli tazyikat altında, müthiş dalâletler ve savletli bid'alar içinde, sizler gayet az ve gayet zayıf ve fakir ve kuvvetsiz olduğunuz hâlde, gayet ağır ve gayet büyük ve umumî ve kudsî bir vazife-i imaniye ve hizmet-i Kur'âniye, sırf bir ihsan-ı İlâhî olarak, Cenab-ı Hak tarafından omuzlarınıza konulmuştur. Öyle ise, herkesten ziyade ihlâsı kazanmaya ve onun sırlarını kendinizde yerleştirmeye mecbur ve mükellef olduğunuzu bilmelisiniz. Ve ihlâsı zayı ederi esbapları şiddetle kaçınmalısınız" der ve ihlâsı kazanmak için Dört Düsturu beyan eder.

Birinci Düstur: "Doğrudan doğruya rıza-i İlâhîyi maksat yapmalısınız" der.

İkinci Düstur: "Rekabetsız, tahakkumsuz, gıptasız, ataletsiz, hakîkî bir tesanüt ile, faaliyetlerini umumî maksada tevcih ederek çalışarı bir fabrikanın çarkları gibi olmalısınız" der. Ve "Saadet-i ebediyeyi netice veren ve ümmet-i Muhammediyeyi (ASM) dünya ve ahirette sahil-i selâmete çıkaran bir sefine-i Rabbaniyede hizmet ettirildiğiniz için, ihlâsa, ittifaka, tesanüde samimiyetle sarılmalısınız" diye emreder.

Üçüncü Düstur: Hem birkaç misal ile ihlâsın bir sırr-ı mühimmini izah eder, hem İmam-ı Ali (RA) ve Şah-ı Geylânî (RA) gibi kudsî, harika kahramanların, Nur Talebelerinin başlarında üstat ve arkalarında yardımcı olarak, her vakit hazır olduklarının vechini beyan eder.

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öte dünya
atalet: tembellik, çalışmama, boş durma
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
bid'a: dinin aslında olmayıp sonradan çıkarılan şey
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
çark: bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimdeki makine parçası, mekanizma, sistem
dalalet: hak ve hakikatten doğru yoldan sapma
düstur: prensip, temel kural
emir: emir, buyruk
esbap: sebepler
faaliyet: çalışma
gayet: son derece, çok.
gıpta: başkasında olan bir şeyi şiddetle isteme, imreneme.
hakikî: gerçek
harika: olağanüstü, son derece büyük ve değerli
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmeti
İhlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak.
ihsan-ı İlâhî: Allah'ın ihsanı, lütfu
İttifak: birleşme
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kudsî: kutsal
maksat: gaye, amaç, hedef
mecbur: zorunlu
misal: örnek.
mükellef: yükümlü, vazifeli
müthiş: dehşet veren, korkutan
netice: sonuç.
rekabet: aynı amacı güdenler arasındaki çekişme, birbirini çekememe, kıskanma
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası
saadet-i ebediye: sonsuz saadet, cennet hayatı, ebedî mutluluk.
sahil-i selâmet: kurtuluş sahili, güvenli yer
samimiyet: samimîlik, içtenlik.
saviet: şiddetli hücum, saldırı
sefine-i Rabbaniye: bütün varlıkları sevk ve idare eden Allah'ın gemisi, dünyamız.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
sırr-ı mühim: önemli gizli hakikat
şiddetli: kuvvetli, güçlü, fazla.
tahakküm: zorla hükmetme
tazyikat: baskılar, zorlamalar, sıkıştırmalar
tesanüt: dayanışma, birbirini destekleme
tevcih etmek: yönlendirmek, çevirmek
umumî: genel, herkesi ilgilendiren
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e (asm) bağlı olanlar ve yolunda gidenler
üstat: bilgi ve tecrübe sahibi, öğretici, öğretmen.
vakit: zaman
vazife-i imaniye: imanla ilgili vazife
vech: yön
zayi etme: kaybetme
ziyade: fazla, çok.

Dördüncü Dustur: Kardeşler arasında *tefânî* sırrını, yani, "*kardeş kardeşte fânî olmak*" esasını ikame eder.

Ve ihlâsı kuvvetlendiren bir vasıtanın *rabıta-i mevt* olduğunu ve zedeleyen sebeplerin *riya* ve *tûl-i emel* gibi merdut hasletler olduğunu bildirir.

İhlâsı kazanmanın ikinci sebebi, daima huzur-i İlâhîde olduğunu düşünmektir. Bu suretle, hem riyadan kurtulma çaresini, hem kazanılan ihlâsta çok meratip olduğunu beyan eder.

Daha sonra, ihlâsı kıran sebeplerden, *üç mânıden birincisinin* "*maddî menfaatler*" olduğunu ve a'mal-ı uhreviyedeki teşrik-i mesaide muazzam menfaat olduğunu; hem bu uhrevî kazanç, dünyevî şeriklerin kazançları gibi olmayıp, tecezzi ve inkısam etmeden, noksansız olarak, fazl-ı İlâhî ile, terakkum eden sevap yekûnlarının bir misli, iştirak eden fertlerin her birinin defter-i a'maline aynen gireceğini beyan ederek, rekabet ve ihlâssızlıkla bu ticaretin kaçırılmamasını tavsiye eder.

Mânının ikincisi, ihlâsı kıran ve en muhim bir maraz-ı ruhî olup şirk-i hafiye yol açan "teveccüh-i amme"den şiddetle kaçmayı ve bu gibi marazlara ehemmiyet verilmemesini ehemmiyetle emreder.

Üçüncü mânide de, "korku ve tama" yüzünden gelecek zararlar ile ihlâsın kırılacağını bahsederek, bu hususta *Hücumat-ı Sitte*'de izahat-ı kafiye verildiğinden, o kıymettar risaleye havale edilmekle

a'mal-i uhreviye: ahiretle ilgili işler
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
daima: sürekli, her zaman
defter-i a'mal: insanların yaptıkları, işledikleri şeylerin kaydedildiği defter, ameller defteri
dünyevî: dünyaya ait, dünyadaki
düstur: prensip, temel kural
ehemmiyet: önem
emir: emir, buyruk.
esas: hakikat, prensip
fânî olma: yok olma, kişinin kendi şahsiyetini düşünmeyip kendisini bir başkasının yerine koyarak yaşaması
fazl-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ihsanı
fert: şahıs, kişi.
haslet: huy, karakter, özellik
havale etmek: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakmak, göndermek
husus: konu
huzur-i İlâhî: Allah'ın huzuru
ihlâs: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak
ikame etmek: yerleştirmek.
inkısam etme: kısımlar ayrılma
iştirak etmek: ortak olmak, katılmak.
izahat-ı kafiye: yeterli derecede açıklamalar
kıymettar: kıymetli, değerli
mânî: engel
maraz: hastalık
maraz-ı ruhî: ruhî, psikolojik hastalık.
menfaat: fayda, çıkar
meratip: mertebeler, derecelerler
merdut: reddedilmiş, kabul edilmeyen
misil: benzer, tıpkısı, aynısı
muazzam: çok büyük.
mühim: önemli.
noksansız: eksiksiz
rabıta-i mevt: ölüm bağı, nefsin hilelerinden ve tehlikelerinden kurtulmak için kişinin kendi ölümünü düşünmesi, hayal etmesi
rekabet: aynı amaca güdenler arasındaki çekişme, birbirini çekememe, kıskanma
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
riya: kişinin kendisinde bulunan bazı iyi özellikleri insanlara gösstermeye ve beğenilenni kazanmaya çalışması.
sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah'ın verdiği mukâfat, ödül
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
suret: şekil, biçim.
şerik: ortak.
şirk-i hafî: gizli şirk.
tamâ: açgözlülük, hırs.
tecezzi: bölünme, parçalanma
tefânî: kişinin bir başkasına ait duyguları ya da iyi özellikleri sanki kendisine aitmiş gibi düşünmesi ve memnun olması.
terakum etmek: birikmek.
teşrik-i mesai: birlikte çalışma, iş birliği etme
teveccüh-i amme: herkesin ilgisi ve sevgisi
tûl-i emel: bitmeyen arzu
uhrevî: ahirete ait.
vasıta: aracı.
yekûn: toplam

hatime verilen, şirin ve lâtif ve çok âlî ve misilsiz ve herkesin muhtaç olduğu bir risale-i mübarektir.

Hüsrev

Bir kısım kardeşlerime hususî bir mektuptur.

Bid'aların istilâsı zamanında sünnet-i seniyeye ittibaın ehemmiyetini ve Risale-i Nur'u yazmanın beş nevi ibadet olduğunu bildiren kıymettar bir mektuptur.

Yirmi İkinci Lem'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ اَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا (1)

gibi ayetlerle, Üç Işaret ile, Risale-i Nur müellifine ve Risale-i Nur'a ait çoklar tarafından deniliyor ki: "Sen ehl-i dünyanın dünyasına karışmadığın hâlde, nedendir ki, her bir fırsatta senin âhiretine karışıyorlar? Hatta, hiçbir hukûmet tarîku'd-dünya ve münzevîlere karışmıyor" mealinde bir suale karşı gayet güzel cevap veriyor.

Birinci Işaret: Risale-i Nur müellifi ve Risale-i Nur, bütün ehl-i imanın, hususan Isparta vilâyetinin manevî terakkiyatlarına ve imanlarının inbısatına mühim bir medar olduğundan, bu sualin cevabını, din ve şeriat namına haklarını müdafaaya mecbur

1. Allah'a tevekkul edene Allah kâfidir. Allah emrini mutlaka gerçekleştirir. Allah her şeye bir ölçü takdir etmiştir. (Talak Suresi, 3.)

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.
âlî: yüce, yüksek.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bid'a: dinin aslında olmayıp sonradan çıkarılan şey.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayıp âhireti düşünmeyenler.
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.
gayet: son derece, çok.
hatime: son, nihayet.
hususan: özellikle.
hususî: özel.
hukûmet: devlet, devleti idare edenler, yönetim.
ibadet: kulluk.
iman: inanç, itikat.
inbisat: genişleme, yayılma.
istilâ: kaplama, yayılma.
ittibaı: uyma, tabi olma.
kâfî: yeterli, yeter.
kıymettar: kıymetli, değerli.
lâtif: güzel, hoş.
lem'a: parıltı.
manevî: kalbî, ruhî, hissî.
meal: mana, anlamı.
mecbur: zorunlu.
medar: sebep, vasıta, vesile.
misilsiz: benzersiz, eşsiz.
müdafaa: savunma.
müellif: yazar.
mühim: önemli.
münzevî: herkesten uzaklaşıp yalnız yaşayan, vaktini ibadetle geçiren.
namına: adına.
nevî: çeşit, tür.
ölçü takdir etmek: ölçü belirlemek, ölçü koymak.
risale-i mübarek: belirli bir konuda yazılmış, hayırlı, faydalı, küçük kitap.
sual: soru.
sual: soru.
sünnet-i seniye: Peygamber Efendimizin yüce sünneti, hâl, fiil, sözleri ve davranışları.
şeriat: İslâm dininin bütün hükümleri, kuralları.
tarîku'd-dünya: dünya işlerini terk eden, bırakan.
terakkiyat: gelişmeler, ilerlemeler, yükselişler.
tevekkül: bir işte gerekenleri yaptıktan sonra sonucu Allah'a bırakma.
vilâyet: il.

olduklarından, dinsizlere karşı müdafaa vazifesi, insanların, hususan Isparta vilâyetinin insanlarının hakları olduğunu kat'î gösterir.

İkinci İşaret: Tenkit ve istifsarkârane, mimsiz medeniyet tarafından denilen, "Sen neden bizden küstün ve bize müracaat etmiyorsun? Hâlbuki, bizim prensibimiz var, bu asrın muktezası olarak hususî düsturlarımız var. Bunların tatbikini, sen kendine ve ehl-i imana kabul etmiyorsun. Hâlbuki, bu cumhuriyetler devrinde tahakküm ve tegallübü kaldırmak düsturu var. Hâlbuki sen hocalık ve inziva perdesi altında nazar-ı dikkati celp etmekliğin ve hükûmetin rejimi hilâfına çalıştığını, macera-ı hayatın gösteriyor. Bu senin hâlin burjuvalara mahsustur. Bizim, avam tabakasının intibahı ile sosyalizm ve bolşevizm düsturlarını tatbik etmek işimize yarıyor. Prensiplerimize muhalif ve burjuva denilen tabaka-ı havassın istibdat ve tahakkümleri altında adalet-i mahzayı kabul etmek ağır geliyor" gibi suallerine karşı,

Ne mümkün zulüm ile, bîdâd ile imha-i hakîkat,
Çalış, kalbi kaldır, muktedirsen âdemiyetten!

dusturuyla, Cenab-ı Hakkın fazl ü keremiyle ulûm-i imaniye ve Kur'âniyeyi fehmetmek faziletini ihsan ettiğini; ve bu ihsanı kaldırmaya uğraşan, insan suretinde şeytanlar olduğunu, birkaç mühim misal ile, ehl-i ilhad ve kısmen münafıklar bu fevka'l-kanun muameleyi hiçbir hükûmet ve hiçbir ferdin tasvibine mazhar olmayan bu muameleye cumhuriyet hükûmeti müsaade etmediğini; değil yalnız Risale-i Nur

imha-ı hakikat: gerçeği ortadan kaldırmak.
intibah: uyanış
inziva: dünya işlerini bırakma, bir köşeye çekilme, vakdini ibadetle geçirme
istibdat: kanuna ve düzene tabi olmayan keyfî, baskıcı yönetim, zulüm ve tahakküm
istifsarkarane: soru sorarcasına
kat': kesin
kısmen: bir bölüm olarak.
macera-ı hayat: hayat macerası, hayat seyri
mahsus: özel, hususî, ait.
mazhar olmak: göstermek
mim sız medeniyet: yanı deniyet, alçaklık. "medeniyet" kelimesinin başındaki mim harfi atılırsa "deniyet" olur ki, bu da "alçaklık" demektir
muamele: davranış
muhalif: zıt olan, karşı duran
muktedir: kuvvetli, güçlü
muktezası: gereği
müdafaa: savunma
mümkün: olabilir
münafık: ikiyüzlü, ara bozucu, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan
müracaat etmek: başvurmak.
müsaade: izin.
nazar-ı dikkat: dikkat bakışı, dikkatli bakma.
prensip: temel kural, esas, ilke.
rejim: yönetim tarzı, idare şekli, usulü
sosyalizm: "mutlak eşitlik" sağlama adına bütün mal ve üretim araçlarını devlet elinde toplayan, özel mülkiyeti kaldıran yönetim şekli
tabaka-i havas: yaşayışça üstün ve zengin olan sosyal sınıf, üst tabaka
tagallüp: zorla hükum sürme, zorbalık.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, manevi baskı
tasvip: uygun görme, doğru bulma
tatbik: uygulama, yerine getirme
tenkit: eleştiri
ulum-i imaniye ve Kur'âniye: Kur'an ve iman esasları ile ilgili ilimler
vazife: görev
vilayet: il.
zulüm: zulüm, haksızlık, kötülük.

adalet-i mahza: tam adalet, kişinin rızası dışında toplum selâmeti için şahsın hukukunun feda edilememesini esas alan adalet anlayışı
âdemiyet: insanlık
asır: yüzyıl
avam: halk.
bid'at: adaletsizlik, zulüm, işkence
bolşevizm: Rusya'da Komünizm ihtilalini yapan hürriyet adına bütün insanı değerleri tahribe yönelerek, hiçbir kanun, ölçü, değer tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen görüş
burjuva: servet ve mal birikimi yapanlar, zenginler sınıfı
celp etmek: kendine çekmek
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cumhuriyet: halk yönetimi
devir: devre, dönem
düstur: prensip, temel kural
ehl-i ilhad: dinsizler
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar
fazilet: üstün nitelik, ilim, iman ve irfan bilgisiyle yüksek derecede olma
fazl ü kerem: ihsan ve iyilik, lütuf ve nimet.
fehmetme: anlama, kavrama
fert: şahıs, kişi, birey
fevkalkanun: kanun üstü, kanun dışı
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı
hususan: özellikle
hususî: özel.
hükûmet: devlet, devleti idare edenler, yönetim
ihsan: iyilik etme, bağışta bulunma

müellifi, eğer fehmetse nev-i beşer küseceğini ve anasının hiddetlendiğini göstermekle, gayet güzel bir cevap veriyor.

Üçüncü Işaret: İki sualin cevabıdır.

Birincisi: Ehl-i felsefe, zındıka hesabına diyorlar ki: "Bizim memleketimizde bulunan bir adam, mecburî cumhuriyetin kanunlarına inkıyat edecektir. Hâlbuki, sen, vazifesiz olduğun hâlde, halkların teveccühünü kazanmak istiyorsun" demelerine karşı bir müskit cevap veriyor ki, onların foyalarını ortaya çıkarıp ne olduklarını gösteriyor.

İkinci Sual: "Teveccüh-i nâsı ve mevki-i ammeyi kazanmak, bizim vazifedarlarımıza mahsus olup, sen vazifesiz bir adam olduğundan, teveccüh-i nâsı ve mevki-i ammeyi size hoş görmüyoruz" demelerine karşı, eğer insan bir cesetten ibaret olsaydı, lâyemutâne dünyada kalsa ve kabir kapısı kapansa ve ölüm öldürülse, o vakit vazifeler yalnız maddî askerlik ve idare memurlarına mahsus kalırdı. Hâlbuki, böyle manevî ve gayet mühim ve bütün beşeri alâkadar eden bir vazifenin inkân, [1] اَلْمَوْتُ حَقٌّ davasını her gün cenazelerinin mührüyle imza edip tasdik eden otuz bin şahidin şahadetini tekzip ve inkâr etmekle olur. Madem inkâr ve tekzip etmek muhaldir, öyle ise, manevî hacat-ı zaruriyeye istinat eden manevî çok vazifeler var olduğunu, güzel ve mühim bir iki temsil ile izah ve ispat eder.

1. Ölüm kesin bir gerçektir.

alâkadar etmek: ilgilendirmek.
anasır: unsurlar, temel maddeler, elementler.
beşer: insanlık.
cenaze: insan ölüsü.
ceset: beden, vücut.
cumhuriyet: halk yönetimi.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehl-i felsefe: felsefeye taraftar olanlar, felsefenin görüşlerini kabul edenler.
el-mevtü hakkun: ölüm haktır, gerçektir.
fehmetmek: anlamak.
foya: sahtekârlık, gizli hile.
gayet: son derece, çok.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ve gerekli ihtiyaçlar.
halklar: insanlar.
hiddetlenmek: öfkelenmek, kızmak.
ibaret olmak: meydana gelmek.
inkar: kabul etmeme, reddetme.
inkıyat etmek: boyun eğmek, itaat etmek.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
istinat etmek: dayanmak.
izah: açıklama, anlatma.
kabir: mezar.
lâyemutâne: ölümsüz olarak, ölmeyecekmişçesine.
mahsus: özel, hususî.
manevî: kalbe, ruha hisse ait, maddî olmayan.
mecburî: uyulması zorunlu olan.
memleket: ülke, yurt, vatan.
mevki-i amme: insanlar arasında elde edilen yer, makam.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
müellif: yazar.
mühim: önemli.
müskit: susturucu.
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.
sual: soru.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şahit: tanık.
tasdik etmek: onaylamak, doğrulamak.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
temsil: örnek, benzetme.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
teveccüh-i nâs: insanların ilgisi, yönelmesi.
vakıt: zaman.
vazife: görev.
zındıka: dinsizlik.

Şu risalenin hatımesinde, "Enaniyetli ehl-i dünyanın her işinde o kadar hassasıyet var kı, eğer şuurlan olsaydı, deha derecesinde bir muamele olurdu" diye, ehl-i imana, onlann o hassasıyet ve desiselenne aldanmamalarını tavsiye ile, onların bu hâlı bır istidraç olduğunu haber verir.

Küçük Ali

Yirmi Üçüncü Lem'a

420

Otuz Birinci Mektubun Yirmi Üçüncü Lem'ası olan *Tabıat Risalesi*'dır. Tabiattan gelen fikr-i kufrî-yi dinlmeyecek bir surette öldüren, ve küfrün temel taşını zîr ü zeber eden, ve çok çirkin ve mustekreh ve gayr-ı makul mudıll efkârı, insaflı kafilelerden tard edıp çıkaran, ve saadet-i ebediyenin o hakikatlı yollannı pek ehemmiyetlı, çok şirin ve gayet zevklı bir surette açarak delillenyle, burhanlanyla ispat eden; ve müellifine ebedî rahmet okunmasına vesile olan, âlî, gayet kıymettar bır risaledir.

Bu risale

(1) قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِي اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

ayet-i kerîmesinin bır tefsir-i vazıhı olup, "Cenab-ı Hak hakkında şek olamaz ve olmamalı" demekle, vücut ve vahdaniyet-i İlâhıyeyi bedahet derecesinde göstenr. Şu sırrı izahtan evvel, bır ihtar ile, bin uç yüz otuz sekiz senesinde ordu-yı İslâm'ın Yunan'a galebesinden neşe alan ehl-ı imanın kuvvetlı efkârı içine gayet müthiş bir zındıka fikri gırmek

1. Peygamberlen onlara, "Gokten ve yen yoktan var eden Allah hakkında şuphe olur mu?" de dı (İbrahim Suresi 10)

âlı yuce yuksek.
ayet-i kerime kıymetlı ve şerefli ayet.
bedahet açıklık ıspata ıhtıyaç olmayacak derece açıklık.
burhan delil
Cenab-ı Hak. dogru gerçek Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
deha çok akıllılık, olaganüstü zekılık.
desise gızlı hıle aldatmaca
ebedî sonsuz.
efkar fikırler düşünçeler
ehemmıyet: onem.
ehl-ı dunya sadece dunya hayatı ıçın yaşayıp ahıreti düşunmeyenler
ehl-ı iman Iman edenler Allah a mınanlar
enaniyet. benlik, gurur
evvel: once
fikr-i küfrî Allah ı ınkar fikrı
galebe ustun gelmek yenmek.
gayet: son derece çok.
gayr-ı makul akıl dışı akla uymayan
hakıkat. gerçek, dogru
hassasıyet. duyarlılık, hassaslık.
hatıme. son bıtış
ihtar hatırlatma dıkkat çekme
insaflı dogrulan ve gerçeklen kabul eden
ispat etmek. doğruyu delil gostererek meydana koymak.
ıstıdraç derece derece Allah ın rahmetınden uzaklaşıp azabına yaklaşması ıçın azgın ve günahkâr kişllere verilen bır takım dunyevi ustun makam ve hâller
ızah açıklama
kafile: topluluk, insan sınıfı
kıymettar: kıymetlı değerlı.
küfür dınsızlık, ımansızlık.
lem'a parıltı
muamele davranış
mudıll dalalete dusuren doğru yoldan ayıran sapuran
muellif yazar
mustekreh uksınılen
muthış dehşet veren, korkutan.
ordu-yu İslam ıslâm ordusu
rahmet okumak. Allah ın merhamet ve bagşlaması ıçın dua etmek
risale belırlı bır konuda yazılmış kuçuk kitap
saadet-i ebediye sonsuz mutluluk.
sır gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat, tecrube yetenek ve sezgı yardımıyla kavranabilen en zor ve ınce yonu
suret: şekil bıçım
şek: şuphe tereddut.
şuur anlayış ıdrak, bilınç.
tabıat. Allah a ınanmayanlann yaratıcı bir guç olarak kabul etuklen doğa canlı canısız varlıklar doğa.
tard etmek kovmak.
tefsir-i vazıh Kur ân ayetının kolay anlaşılan yorumu açıklaması
vahdaniyet-i İlâhıye Allah ın bir tek olması
vesile sebep vasıta.
vucut. varlık var olma
zındıka dınsızlık.
zırüzeber alt ust, yerle bır

üzere iken, o zındıka mefkûresinin başını dağıtmak gayesiyle Ankara'da Arabca olarak tab edilmiş olan bu risalenin, sonra aynen Türkçeye tercüme edildiğini hatırlatır.

MUKADDİME

İnsanların ağzından çıkan ve dinsizliği ışmam eden ve ehl-i imanın bilmeyerek istimal ettikleri kelimelerin en muhimlerinden üç tanesini beyan eder.

Birinci Kelime: "Evcedethü'l-esbab," yani, "Esbab-ı âlem icat ediyor."

İkinci Kelime: "Teşekkele binefsihî," yani, "Kendi kendine oluyor."

Üçüncü Kelime: "İktezathü't-tabiat," yani, "Tabiat iktıza edip yapıyor."

Bu üç dehşetli kelimelerin, lâakal doksan muhalâtı tazammun eden üçer muhalden dokuz muhal ile, açtıkları üç yolu tamamen kapayarak, dördüncü yol olan "tarık-ı vahdaniyet" ile, bilcümle mevcudat bir Kadîr-i Zülcelâl'in kudretiyle vücut bulduğunu, hakikî ve letafetli temsilleriyle ispat eder.

BIRINCI KELIME 423

"Evcedethü'l-esbab." Teşkil-i eşya, esbab-ı âlemin içtimaıyla vucut bulmasının pek çok muhalâtından üç tanesini zikreder.

Birincisi: "Herhangi bir zîhayatın icadı Vahid-i Ehade verilmeyip esbaptan talep edilse, bir eczahane-i kübrada mevcut kavanozların içindeki maddelerin garip bir tesadüf eseri veya esen rüzgârların kavanozları çarpıp devirerek içindeki maddelerin

beyan etmek: açıklamak, anlatmak
bilcümle: bütün, tamamen
dehşetli: korkunç, korkutucu
eczahane-i kübra: en büyük eczahane
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar
esbap: sebepler
esbab-ı alem: âlemdeki sebepler
evcedethü'l-esbap: onu sebepler meydana getirdi, yarattı
garip: tuhaf, hayret verici, şaşırtıcı
gaye: amaç, maksat
hakikî: gerçek
icat: vücuda getirme, yoktan yaratma
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak
içtima: toplanma
iktezathü't-tabiat: tabiatın iktıza etmesi, meydana getirmesi
iktıza etmek: gerektirmek
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak
istimal etmek: kullanmak
ışmam etmek: hissettirmek, duyurmak
Kadir-i Zülcelal: her şeye gücü yeten, sonsuz kudret ve büyüklük sahibi Allah
kudret: güç, kuvvet
lâakal: en az, hiç değilse
letafetli: güzel, hoş
mefkûre: düşünce, fikir
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
mevcut: var olan, bulunan
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
muhalat: muhaller, imkânsızlıklar
mukaddime: ön söz, başlangıç
mühim: önemli
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
tab edilmiş: basılmış
tabiat: Allah'a inanmayanların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa, canlı cansız varlıklar, doğa
talep etmek: istemek
tarık-ı vahdaniyet: bir benzersiz ve tek olan Allah'a götüren yol
tazammun etmek: içinde bulundurmak, içine almak
temsil: örnek, benzetme
tercüme: bir sözü veya yazıyı bir dilden başka bir dile çevirme
tesadüf: rastlantı
teşekkele binefsihi: kendi kendine teşekkül etme, meydana gelme
teşkil-i eşya: eşyanın meydana gelmesi
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vücut bulmak: var olmak, meydana gelmek
zihayat: hayat sahibi, canlı
zikretmek: sözünü etmek, söylemek
zındıka: dinsizlik

akması ve bir yere toplanması" temsiliyle gösterilen, vücud-i eşyayı esbaba vermek itikadının hadsız muhaliyetini beyan eder.

İkinci Muhal: Mevcudattan bir sineğin inşası Vacibü'l-Vücud'a verilmeyip, "Esbab-ı âlem yapıyor" denilse, kâinatın ekserîsiyle alâkadar olan bu sineğin her bir zerresini gözüne, kulağına, kalbine ve cesedine yerleştirmek için, erkân-ı âlemi ve anasır ve tabâyi, usta gibi, o sineğin hem zahirinde, hem bâtınında çalıştırmak lâzım geliyor. Bu muhal, Sofestaîleri dahi eblehâne meslekleri içinde utandırıyor.

Üçüncü Muhal: "Bir vahıdın vahdeti varsa, herhâlde bir elden sudûr ettiği" kaidesiyle, şu mükemmel intızam ve şu hassas mızan ve şu camı hayata mazhar olan bir mevcut, eğer Vahid-i Ehad'in bir masnuu kabul edilmezse, camıt, cahil, kör, sağır, şuursuz, karma karışık hadsız esbabın karıştırıcı elleri arasında inşa edildiği ve nihayetsız imkânat yolları içinde gayet mükemmel ve nihayet hassas ve camı bir hayata malik olarak vücudu kabul edilse, yüzler muhalı birden kabul etmek imkânsızlığını ve eşekleri dahı eşeklikleri içinde güldürecek derecede akıldan uzaklığını gösterir.

IKINCI KELIME **426**

"Teşekkele binefsihî." Yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor." Şu muhalin batıl olduğunu gösteren çok muhalâtlardan üç muhalı, numune olarak zikrediyor.

alakadar: alakalı, ilgili
anasır: unsurlar, elementler, maddeler
batıl: gerçek olmayan, gerçeğe uymayan şey
bâtın: iç, iç yüz
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
cahil: bilgisiz
camı: birçok farklı özelliği kendisinde toplayan
camıt: cansız
ceset: vücut, beden
eblehâne: aptalcasına
ekserîsiyle: genelliyle, çoğunluğuyla
erkân-ı âlem: kâinatı oluşturan esas unsurlar, maddî âlemin temel elemanları
esbap: sebepler
Esbap-ı âlem: âlemdeki sebepler
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hassas: duyarlı, ince
imkânat: imkânlar, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar
inşa: yapılma, yaratılma, vücuda getirilme
intızam: düzen, düzenlilik.
itikat: inanç, bir fikre bağlanma, inanma
kaide: kural, prensip
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar
malik: sahip
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık
mazhar: erişen, gösteren, ayna olan
meslek: kişinin kendi yapısına uygun bulup yürüdüğü manevi yol, kabul ettiği usul, metot, düşünce sistemi
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
mevcut: varlık.
mizan: ölçü, denge
muhal: imkânsız olması mümkün olmayan
muhalât: muhaller, imkânsızlıklar
muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş
mükemmel: kusursuz, eksiksiz, tam
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz
numune: örnek.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını inkâr eden
sudur etmek: çıkmak, meydana gelmek.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, bilinç
tabayı: tabiattaki unsurlar, doğadaki maddeler
temsil: örnek, benzetme
teşekkele binefsihi: kendi kendine teşekkül etme, meydana gelme
teşekkül etmek: meydana gelmek, şekillenmek.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gereklı olan ve yokluğu düşünülemeyen varlığı Zatı ezeli ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah
vahdet: birlik
Vahıd-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vahit: bir
vücud-ı eşya: eşyanın varlığı, meydana gelmesi.
vücut: varlık, var olma
zahir: görünen, açık, dış yüz
zerre: en küçük parça, atom
zikretmek: sözünü etmek, söylemek.

Birincisi: Her mevcut, basit bir madde olmadığı gibi, camit ve tagayyürsüz dahi olmadığından; ve hem de zerrelerden teşekkül ettirilmiş gayet acip bir makine ve gayet hanka bir saray olmakla beraber, zahirî ve bâtınî duygularla mücehhez bulunduğundan, kâinatla alâkası vardır. İşte, her bir mevcut, Hâlık-ı Kullı Şey'e ısnat edilmeyip, "Kendi kendine teşekkül ediyor" denilse, o vakit her bir mevcudun her bir zerresine bır Eflâtun'a bedel binler Eflâtun kadar ilim ve şuur vermek gibi hurafecilik ve divaneliğin en buyuklerinin ortasına duştuğunu beyan edip ıspat eder

İkincisi: Her bir mevcut, bilhassa ferd-i insan, birbiri içinde yerleştirilmiş binler kubbeli bir saray ve her bir kubbesi binler zerratın baş başa vermesiyle teşekkül etmiş acip nakışlı garip bir sanat-ı harıka olduğu hâlde, "Bu masnuat bır Sânî-i Vahıd'in eser-i sanatı değildir, kendi kendine teşekkül ediyor" denılse, hadsız ve hudut altına alınmayan zerrat-ı vücudiye adedince muhaller ortaya çıkar ki, bu mefkûre sahıplenni cehlın en muntehasında oturtarak, echeliyetle techil eder.

Üçüncü Muhal: Sânı-i Zulcelâl'ın icadı olan her bir masnu', kalem-i kader-i ezelînin bir mektubu olmazsa, "Esbab-ı âlem ıcat ediyor" denilse, o vakıt, o esbap, evvelâ o masnuun bedenindeki hücrelerden tut, bınler mürekkebat adedınce tabıat kalıplan, demir kalemleri ve harfleri, ve hatta bu demir

acip: şaşırtıcı, hayret veren
adedince: sayısınca
alaka: ilgi, bağ
batınî: görünmeyen, içe ait.
bedel: karşılık, yenne
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
bilhassa: özellikle
camit. cansız
cehil: cahillik, bilgisizlik.
divane: deli
echeliyet: çok cahillik, çok bilgisızlik.
esbab-ı âlem: âlemdeki sebepler
esbap: sebepler
eser-ı sanat. sanat eseri
ferd-i insan: insan ferdi, bireyi
garip: tuhaf, hayret verici, şaşırtıcı
gayet: son derece, çok
hadsız: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Kullı Şey. her şeyin yaratıcısı olan Allah
harıka: olağanustu, hayranlık uyandıran
hudut: sınırlar
hurafe: dine, bilime, akla uymayan yanlış söz ve ış
icat. vucuda getirme, yoktan yaratma
icat etmek: vucuda getirmek, yoktan yaratmak.
ilm: bilgi, bilş
ısnat edilmek: dayandırılmak, mal edilmek.
İspat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
kaınat. yaratılmış olan şeylenn tamamı, bütün varlıklar.
kalem-ı kader-i ezelî: ezelî kader kalemi
kubbe: yarım küre şeklinde yapılan bina damı
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler
mefkûre: fikir, düşunce
mevcut: varlık, vucut sahibi.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
mücehhez: cihazlandırılmış donatılmış
münteha: son, en son yer, zirve
mürekkebat. farklı maddelerin birleşmesiyle meydana gelmiş varlıklar
nakış. işleme
sanat-ı harıka: hayranlık uyandıran olaganustu sanat.
Sanı-ı Vahıt. her şeyı sanatlı bır şekılde yaratan ve bır olan sanatkar Allah
Sanı-i Zulcelal: sonsuz büyüklük sahıbı her şeyı sanatla yaratan Allah
saray: büyuk konak, kasır
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gucu, bilinç
tagayyür: bozulma, değişme, başkalaşma
techil etmek. bir kımsenin cahıllıgını ve bılgısızlıgını yuzune vurmak.
teşekkül etmek: meydana gelmek, şekillenmek
teşekkül ettirilmek: meydana getirilmek, şekillendirilmek.
zahırı: görunen, dışa aıt.
zerrat: zerreler, atomlar, en kuçuk parçalar
zerrat-ı vücudiye: vucudun zerreleri, parçacıkları, atomlan
zerre: en kuçuk parça, atom

harfleri ve kalemleri ve kalıplan dökmek için birçok fabrikalar; ve bu fabrikaların inşası için, keza fabrikaların vücudu lâzım gelir. Ve hakeza, bu teselsül gittikçe gidecek. Bu namütenahi muhalâtı intaç eden bu fikri kabul edenler, bu hakikatten yedikleri silleden ayrılıp, bu fikirlerinden vazgeçmelidirler, der.

ÜÇÜNCÜ KELİME 430

"İktezathü't-tabıat." Yani, "Tabıat ıktıza ediyor." Bu idlâl edici mudıll fikrin pek çok muhalâtından üç muhalinin;

Birincisi: Şudur ki: Şems-ı Ezelî'nin kalem-i kader ve kudreti olan alîmâne, basîrâne, hakîmâne sanat-ı icat o Zat-ı Zülcelâl'e verilmezse, hem kör, hem sağır, hem akılsız, hem düşüncesiz bir tabiata verilse, o tabiat, bu masnuatı yapmak için ya her şeyde hadsiz manevî makine ve matbaaların bulunduracak, veyahut her şeyde kâinatı halk edip idare edecek bir kudret ve hikmeti derç edecektir. Bu ise, her bir mevcutta hadsız bir kudret ve irade ve nihayetsız bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı veya bir kuvveti ve âdeta bir ilâhı, içinde kabul etmek lâzım gelir ki; bu ise, kâinattaki muhalâtın en batılı ve hurafenin en yalan bir şekli olduğunu; ve Hâlık-ı Kâinatın sıfât-ı kudsiyesinin tecelliyatına "tabiat" namı verenler, hayvanlardan yüz derece aşağı olduğunu gösterir.

İkincisi: Gayet ıntızamlı ve mizanlı ve hikmetli olan şu mevcudat, nihayetsiz kadîr ve hakîm bir

alîmane: her şeyi bilircesine
basîrane: görerek görür gibi
batıl: gerçek olmayan, gerçeğe uymayan şey
derç etmek: yerleştirmek koymak
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakeza: bunun gibi, benzeri
hakıkat: gerçek, doğru
hakîm: gayeli faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş yapan, yüksek bilgi sahibi
hakîmane: hikmetli bir şekilde, belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın yaratıcısı, bütün varlıkların yaratıcısı olan Allah
halk etmek: yaratmak.
hikmet: gaye, fayda, yüksek bilgi
hikmetli: gayeli ve faydalı, anlamlı ve yerli yerinde
hurafe: dine, bilime, akla uymayan yanlış söz ve iş
idlâl edici: gerçeklerden ve doğrulardan uzaklaştıran, saptıran
İktezathü't-tabıat: tabiatın ıktıza etmesi, meydana getirmesi
iktıza etmek: gerektirmek
ilâh: sonsuz ve sınırsız sıfatlara sahip varlık, tanrı
ilim: bilis, bilgi
inşa: yapılma, vücuda getirilme
intaç etmek: netice vermek, sonuç vermek.
intizam: düzen, tertip
irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirme gücü
kadir: her şeye gücü yeten sonsuz güç ve kudret sahibi
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar
kalem-i kader ve kudret: kader ve kudret kalemi
keza: aynı şekilde.
kudret: güç, kuvvet.
manevî: maddî olmayan
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
mevcut: varlık, vücut sahibi
mizan: ölçü, denge
mudıll: yoldan çıkaran, doğru yoldan saptıran
muhal: imkânsız olması, mümkün olmayan
muhalât: muhaller, imkânsızlıklar
nam: isim
namütenahi: sonsuz, sonu olmayan
nihayetsiz: sonsuz
sanat-ı icat: yaratma sanatı
sıfât-ı kudsiye: Allah'ın kutsal sıfatları
sille: tokat
Şems-ı Ezelî: varlığının başlangıcı bulunmayan, sonsuz nur sahibi ve her şeyi nurlandıran Allah hakkında kullanılan bir tabirdir
tabıat: Allah'a inanmayanların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa
tecelliyat: tecelliler, belirmeler, görünmeler, ortaya çıkmalar
teselsul: zincirleme bağlantı, silsile
vücut: varlık, var olma
Zat-ı Zülcelâl: büyükluk, haşmet, heybet sahibi yüce Zat, Allah

Zatın icadıdır denilmezse, tabiata verilse, o vakit tabiat, nebatatın menşei ve meskeni olan ve nebatata saksılık vazifesini gören bir parça toprakta, milyarlar adedince ayn ayn makineleri ve matbaaları yerleştirmeli ki, o toprak her türlü nebatatın menşei ve meskeni olabilsin ve hayatlanna lâzım her türlü ihtiyaçlarını muayyen miktarları dahilinde verebilsin. İşte bu hurafeyi ve hadsız muhalâtı netice veren bu mefkûreyi taşıyanlann eşekliklerine bakarak, yüzlerine tükürerek, der: Bu suubetli ve müşkülâtlı acip muhalâtın, nasıl sühuletli vücuda inkılâp ettiği hakkındaki suale hakikatli ve gayet makul bir cevap verilmiştir.

Üçüncüsü: İki misali var.

Birincisi: Hâlî bir sahrada kurulmuş gayet mukemmel ve müzeyyen bir saraya giren vahşî bir adamın misaliyle izah edilen bir hakikattir. Şöyle ki: O saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve her tarafı mu'cızat-ı hikmetle doldurulmuş olan şu âlem sarayının içine, ulûhiyeti inkâr eden vahşî tabiiyyunlar girer. Gordukleri mevcudatın, daire-i mumkinat haricinde olan Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un eser-i sanatı olduğunu düşünmeyerek, daire-i mümkinat içinde bulunan ve kudret-i İlâhiyenin tebeddül ve tagayyür eden icraat kanunlannın bir defteri hukmündeki mecmua-i kavanin-i âdetullaha ve bir fihriste-i sanat-ı Rabbaniye olan Ilâhî kanunlara yanlışlıkla *tabiat* namını verip, eşyanın icadını ona tahmil ederek,

acip: hayret verici, şaşırtıcı
daire-i mümkinat: kainat, imkan alemi, varlığı ve yokluğu eşit olup var veya yok olmak için Allah'ın tercihine muhtaç olan yaratıklar dairesi
eser-i sanat: sanat eseri.
fihriste-ı sanat-ı Rabbaniye: bu-run varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren sevk ve idare eden Allah'ın sanatının fihristesi, listesi.
gayet: son derece, çok
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek.
hâlî: boş, tenha
hurafe: dine bilime akla uymayan yanlış sözler ve işler
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
icraat: yapılan işler, faaliyetler
İlâhî: Allah'a ait olan
inkar etmek: kabul etmemek, reddetmek, inanmamak
inkılâp etmek: dönüşmek, değişmek.
izah edilmek: açıklanmak, anlatılmak.
kudret-ı İlahıye: Allah'ın kudreti sonsuz güç ve kuvveti
makul: akla uygun, mantıklı
mecmua-i kavanin-i âdetullah: Allah'ın adetlerini yani evrende neyi nasıl yaptığını ifade eden kanunların toplamı, tamamı
mefkure: fikir, düşünce
menşe: bir şeyin çıktığı yer, kaynak
mesken: kalınan, yaşanılan yer
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
misal: örnek
muayyen: belirli, belirlenmiş
mu'cizat-ı hikmet: faydalı, gayeli, anlamlı, yerli yerinde yapılmış olağanüstü eserler
muhalat: muhaller, imkansızlıklar
muntazam: düzenli, düzenlenmiş, intizamlı
mükemmel: kusursuz, eksiksiz, tam
müşkülat: zorluklar
müzeyyen: süslü
nam: isim
nebatat: bitkiler
netice: sonuç.
sahra: büyük çöl
sual: soru
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık
tabıat: Allah'a inanmayanların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa
tabiiyyun: tabiatçılar, Allah'a inanmayıp yaratıcı güç olarak doğayı kabul edenler
tagayyür: değişme, başkalaşma, bozulma
tahmil etmek: yüklemek
tebeddül: başkalaşma, değişme, dönüşüm
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın zatı ve sıfatları
vahşî: medenileşmemiş, eğitimsiz, yabanî
vazife: görev
vücut: varlık, var olma
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi Allah
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı ve vücudu zorunlu olan, yokluğu düşünülemeyen Zat, Allah

öylece ahmakane bir batıl yola girerler ki, ahmaklığın müntehasında en büyük ahmaklık nişanını göğüslerine kendi elleriyle takarlar.

Üçüncü Muhalin İkinci Misali: Gayet muhteşem bir kışlaya ve gayet muazzam bir camie giren vahşî bir adamın misaliyle temsil edilen ikinci bir hakîkattır. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası ve muazzam bir mescidi olan şu kâinata, tabiat fikirli münkirler girerler, bakarlar ki, bütün mevcudat iş başında, vazifededirler. Sâni-i Zülcelâl'ın zat-ı akdesinden i'raz ettiklerinden, Hâlık-ı Zülcelâl'in bir cilve-i Rabbaniyesi olan kuvvetini müstakil bir kadîr telâkki ederek, manevî kanunlarını birer maddî madde tasavvur etmekle beraber, o kanunların ellerine icat vererek "tabiat" namını taktıklarından, bütün gördükleri şu harikulâde mevcudatı tabiata isnat edip, vahşîlerin en vahşîsi olduklarını ilân ederler.

İşte, taksim-i aklî ile, mevcudun vücut bulması için dört yoldan başka yol olmadığından, bu yollar hadsiz ve hesapsız muhalleri icap eden dokuz muhal ile kapatılarak, bilbedahe ve bizzarure dördüncü yol olan vahdet yolu kat'î bir surette sabit olur. Ve her bir mevcudun vücudu, doğrudan doğruya Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un dest-i kudretinden çıktığını ve semavat ve arz kabza-i kudretinde olduğunu gösterir.

Esbapperest ve tabiata sapanların gittikleri ve göremedikleri yollarının iç yüzünü gösterdikten

ahmak: aklını gerektiği gibi kullanmayan, aptal
ahmakane: ahmakçasına, aklını gerektiği gibi kullanmayarak, aptalca
arz: yer, dünya
batıl: gerçek olmayan, gerçeğe uymayan
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bizzarure: zorunlu olarak.
cilve-i Rabbaniye: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, sevk ve idare eden Allah'ın kudret ve iradesinin cilvesi, görünmesi, yansıması
cünud: askerler
dest-i kudret: kudret eli. Allah'ın kudreti, güç ve kuvveti
esbapperest: Allah'ı unutup sebeplere gereğinden fazla değer veren, her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Halık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükük, haşmet ve heybet sahibi olan, bütün varlıkları yaratan Allah
harikulâde: olağanüstü, çok güzel, mükemmel
icap eden: gerektiren
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak
i'raz etmek: yüz çevirmek, başka tarafa dönmek.
isnat etmek: dayandırmak, mal etmek.
kabza-ı kudret: kudret eli. Allah'ın kudreti, güç ve kuvveti
kadir: her şeye gücü yeten, sonsuz kudret sahibi
kat'î: kesin
kışla: askerlerin topluca barınmağı büyük yapı, askerî birliklere ait bina
maddî: maddeden meydana gelmiş, maddeye ait.
manevî: maddî olmayan
mescit: Allah'a secde ve ibadet edilen yer, cami
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
mevcut: var olan, varlık.
muazzam: çok büyük.
muhal: imkânsız olması mümkün olmayan
muhteşem: ihtişamlı, gösterişli, büyük, göz alıcı
münkir: inkârcı, Allah'a inanmayan
müntehâ: son yer, en uç nokta, zirve
müstakil: bağımsız, başı başına.
nişan: bir şeyi belli etmek için konulan işaret.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
semavat: gökler
Sultan-ı Ezel Ebed: ezel ve ebed sultanı Allah, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan kudret ve hâkimiyet sahibi olan Allah
suret: şekil, biçim.
taksim-i aklî: akıl ve fikir yürütülebilecek yollar, bölümler, kısımlar
tasavvur etmek: düşünmek.
telâkki etmek: kabul etmek.
temsil: örnek, benzetme
vahdet: birlik.
vücut bulmak: var olmak, meydana gelmek.
vücut: varlık, var olma
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak olan, büyükük ve yücelik sahibi Zat, Allah
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı ve vücudu zorunlu olan, yokluğu düşünülemeyen Zat, Allah

sonra, onları insafa davet eden ve mesleklerini terk ettiren gayet ızahlı ve çok şirin ve gayet lâtif bir beyandan sonra, sorulan iki şüpheli sualin birincisinde "redd-i müdahale ve men-i iştirak' kanunlarının muktezasıyla, ikincisinde de Hâlık-ı Zülcelâl bütün bütün hikmetine zıt olan netice-i hilkati ve semere-i kâinatı abesiyete çeviren ve hikmet-i rububiyetini inkâr ettirecek bir tarz olan mahlûkatın ibadetlerini ve bilhassa insanın şükür ve ubudiyetini başkalara vermeye rıza göstermediği gibi, müsaade dahi etmediğini izah eden gayet güzel cevaplarla mukabele edilmiştir.

Hatime'sinde, tabiat fikr-i küfrîsini terk eden ve imana gelen zatın merakaver üç sualinden

Birincisi: "Tembelliklerinden dolayı namazı terk edenlerin cehennem gibi bir azap ile tehdit edilmelerinin sebebi nedir?"

İkincisi: "Gözle görülen bu nihayet derecede mebzuliyet ve icad-ı eşyadaki intizamlı suret, hem vahdet yolundaki nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'ân'la,

مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ۞ (1)

وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ۞ (2)

gibi ayetlerin nihayet derecede gösterdikleri kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?"

Üçüncüsü: "Kâinat fabrikasının işlettirilmesi bir terkip ve tahlil neticesi olduğunu ve 'Hiçten bir şey

1. Sizin yaratılmanız da diriltilmeniz de tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir (Lokman Sûresi 28.)
2. Kıyametin gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır (Nahl Sûresi 77.)

abesiyet: faydasız ve boş olma, lüzumsuz ve gayesiz oluş
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azap: dünyada günah işlemiş olanlara ahirette verilecek ceza
beyan: açıklama, anlatma, izah etme
bilhassa: özellikle
fikr-i küfrî: kufur ve inkâr fikri
gayet: son derece, çok.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükülük, haşmet ve heybet sahibi olan bütün varlıkları yaratan Allah
hatime: son, bitiş bölümü
hikmet: gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.
hikmet-i rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, sevk ve idare eden Allah'ın gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görmesi
icat-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi, yaratılması
iman: Allah'a inanma, inanç, itikat
inkar etmek: inanmamak, reddetmek, kabul etmemek.
insaf: doğruları ve gerçekleri kabul etme
intizam: düzen, tertip
izah: açıklama
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
lâtif: güzel, hoş.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk.
men-i iştirak: ortak olmayı engelleme
merakaver: merak ve/ya düşündürücü
meslek: tutulan yol, takip edilen fikir ve düşünce sistemi
mukabele edilmek: karşılık verilmek.
muktezâ: gereken, lazım gelen
müsaade etmek: izin vermek.
nass-ı Kur'an: Kur'an'ın kesin hükmü
netice: sonuç
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi
nihayet: son
redd-i müdahale: başkasının müdahalesini, karışmasını reddetme, kabul etmeme.
rıza: razı oluş

semere-i kâinat: kâinatın meyvesi, neticesi
sir: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
sual: soru
suret: şekil, biçim, görünüş.
sühulet: kolaylık.
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, minnet duymak, elhamdülillah demek.
tabiat: Allah'a inanmayanların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa
tahlil: çeşitli maddelerden oluşan bir şeyi parçalarına ayırma, analiz, çözümleme.
tarz: yol, usul, şekil
terkip: bir kaç şeyi birleştirerek yeni bir şey meydana getirme
ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etme
vahdet: birlik.
zat: kişi, şahıs

idam edilmediği gibi, hiçten bir şey de icat edilmez' diyen feylesofların bu sözleri nasıldır?" demesine karşı pek dakik ve çok derin ve gayet yüksek ve çok geniş ve nihayet derecede mukni ve müskit olarak serd ettiği delâil-i aklıye ile, esbaba tapan ve tabiat bataklığında boğulanlan kurtaran ve hâlen o meslekleri nde bulunanlan utandıran gayet hakikatli ve musîb cevaplar vardır

Hüseyin

Yirmi Dördüncü Lem'a

"Dört Hikmet"i havidir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ (1)

(ilh.) gibi ayetlerle Kur'ân-ı Hakîm tesettürü emrediyor. Sefih ve mimsiz medeniyetin ise, Kur'ân'ın bu hükmüne karşı muhalif gittiğini ve tesettürü fıtrî görmediğinden, "bir esarettir" deyip, dinsizcesine bir sualine karşı, Kur'ân-ı Hakîmin bu hükmü tam yerinde olup, belki esaret olmayıp, tesettürün fıtrî olduğunu çok tecrübe ve misallerle izah ve ispat edip, onları iskât ve tesettüre kat'î emrediyor.

1. Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin hanımlarına söyle, evlerinden çıktıkla rında dış örtülerini üzerlerine alsınlar. (Ahzâb Suresi, 59.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
dakik: ince ve derin
delâil-i aklıye: akla uygun deliller
esaret: esirlik.
esbap: sebepler
feylesof: filozof, felsefe ile uğraşan
fıtrî: yaratılışa uygun.
gayet: son derece, çok
hakikat: gerçek, doğru
hâlen: şu an, şimdi
havi: içinde bulunduran, içeren
hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi
hüküm: karar, emir
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
idam edilmek: yok edilmek, yokluğa gönderilmek.
iskât: susturma
ispat etmek: doğruyu, delil göstererek meydana koymak.
izah: açıklama, anlatma
kat'î: kesin.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lem'a: parıltı
meslek: tutulan yol, takip edilen fikir ve düşünce sistemi
mim sız medeniyet: yani deniyet, alçaklık "medeniyet" kelimesinin başındaki mim harfi atılırsa "deniyet" olur ki, bu da "alçaklık" demektir
misal: örnek.
muhalif: zıt, karşı, aykırı
mukni: ikna eden, inandıran, yeterli derecede izah ve ispat eden
musîb: isabetli, doğru
müskit: susturucu
nihayet: son
sefih: helal olmayan zevk ve eğlenceye aşırı düşkün, aşağılık
serd etmek: sözü düzgün, güzel ve anlaşılır bir şekilde söylemek
sual: soru
tabiat: Allah'a inanmayanların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa
tecrübe: deneyim, yaşayarak elde edilen kazanımlar
tesettür: örtünme

BIRINCISI **454**

Kadınların fıtratı tesettürü iktiza ediyor. Çünkü, hilkaten zaife ve nazik olduğundan, kendi hayatından ziyade çocuklarını himayeye fıtraten bir meyli bulunduğundan, onu himaye edene karşı kendini güzel göstermek ve nefret ettirmemeye ve ittihama maruz kalmamak için fıtrî bir meyli bulunduğunu; hem, kadınların ondan altısı ya ihtiyar, ya çirkin olmak cihetiyle çirkinliğini herkese göstermek istemediğini, hem güzellerden kendini göstermekten sıkılmayanlar ancak ondan bir-iki olup, diğerleri ise pis ve şehevanî ve sakil insanların nazarlarından istiskal ettiğinden kendini göstermek istemediğini; ve Kur'ân-ı Hakîm'in tesettüre emri fıtrî olmakla beraber, o nazik ve zaifeyi, bir refika-ı ebediye olabilmesi için, tesettürle zahirî ve bâtınî zilletten ve manevî bir esaretten kurtarıyor diye gayet güzel bir cevapla gaddar medeniyeti iskât ediyor.

IKINCI HIKMET **456**

Erkek ve kadın arasında şiddetli bir muhabbet, yalnız bu hayat-ı dünyeviyenin ihtiyacından ileri gelmediğini, belki ebedî bir hayatta ciddî bir arkadaş olmak için, o muhabbeti ahir ömre kadar devam ettiği ve etmesi lâzım geldiği cihetle, o kadının, ebedî arkadaşı olan kocasının ebedî arkadaşlığından mahrum kalmamak için tesettürü kat'iyen ve fıtraten iktıza ettiğini, ve sefih, gaddar medeniyetin "gayr-i fıtrî ve esarettir" demelerini iskât etmekle beraber, tesettüre kat'î emrediyor.

ahir ömür: ömrün sonu
bâtınî: görünmeyen, içe ait.
cihet: yön, sebep
ebedî: sonsuz
esaret: esirlik.
fıtrat: yaratılış, huy, tabiat.
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından
fıtrî: yaratılıştan gelen
gaddar: çok zalim, acımasız
gayet: son derece, çok
gayr-i fıtrî: fıtrata uymayan, yaratılış gayesine aykırı
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hikmet: İlâhî gaye, fayda, yüksek bilgi
hilkaten: yaratılıştan
himaye: koruma, gözetme, yardım etme
iktıza etmek: gerektirmek.
iskat etmek: susturmak.
iskat: susturma
istiskal etmek: ağır bulmak, hoşlanmamak.
ittiham: suçlama, suçlu durma düşürme
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mahrum: yoksun
manevî: kalbe, ruha, hisse ait, maddî olmayan
maruz kalmak: bir şeyin karşısında ve etkisi altında kalmak, uğramak.
medeniyet: uygarlık, sosyal meselelerde ilim, fen ve sanatta gelişmiş toplum
meyl: yönelme, eğilim, arzu.
muhabbet: sevgi
nazar: bakış
nazik: dayanıksız, zarif
nefret etmek: tiksinmek, hoşlanmamak
refika-ı ebediye: sonsuza kadar eş ve arkadaş
sakil: sıkıntı veren, can sıkıcı
sefih: helâl olmayan zevk ve eğlencelere aşırı düşkün, aşağılık.
şehevanî: şehvetle, nefsanî arzularla alakalı.
tesettür: örtünme
zahirî: görünen, dışa ait.
zaif: zayıf, güçsüz
zillet: aşağılık, horluk, alçaklık.
ziyade: fazla, çok

ÜÇÜNCÜ HIKMET 457

Aile saadeti, kadın ve koca mabeyninde bir emniyet-i mutekabile ve samimî bir muhabbetle devam ettiğini ve tesettürsuzlük o emniyet ve muhabbeti bozduğunu ve kırdığını; ve açık saçık kadının ondan bir tanesi, kocasından daha iyisini görmediğinden, kendini başkalara göstermek istemediğinden ve yirmi adamdan ancak bir tanesi kansından daha güzelini görmediğinden, açık saçıklık ve hayvanî nazarlar o emniyet ve muhabbeti kırdığını, hatta o hayvanî, suflî ve pıs görünmek, akrabalık misillü olanda dahı o emniyetı kırdığını ve o çıplak bacakla görünüş akraba misillü olanda dahi o emniyeti kırdığını ve o çıplak bacakla görünmesi, akrabanın mahremiyeti dahi gayr-i mahrem olduğunu gayet kat'î bir surette ispat eder.

DÖRDÜNCÜ HIKMET 458

Kesret-i nesil her cihetle matlûp olup, her millet ve her hükûmet buna taraftar olduğu, hatta Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm,

(1) تَنَاكَحُوا تَكَاثَرُوا فَإِنِّي أُبَاهِي بِكُمُ الْأُمَمَ yani, "*İzdıvaç ediniz, ben sizin çokluğunuzla iftıhar ederim*" buyurmasını; tesettürsüzlük izdivacı çoğaltmayıp pek azalttığını, çünkü sersen asrî bir genç dahi refikasının gayet namuslu olmasını istediğini; ve kadın ise, erkeğin çoluk ve çocuk ve malına ve her şeyine dahilî muhafız olduğundan kadında sadakat ve emniyet lâzım olduğunu, tesettürsüzlük ve açık saçıklık ve hayâsızlık ise o sadakati ve emniyeti kırdığından,

1. *Keşfu'l-Hafa* 1 318

aleyhıssalatü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun mealinde Peygamberimize yapılan dua.
asrî: batı tarzı, zamane.
cihet: yön.
dahilî: içe ait.
emniyet: güven, güvenilirlik.
emniyet-i mütekabile: karşılıklı güven.
gayet: son derece, çok.
gayr-i mahrem: mahrem olmayan, şeriatça evlenilmesine izin verilen.
haya: utanma duygusu.
hayvanî: hayvanca.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, bilinmeyen nokta, İlâhî gaye, fayda, yüksek bilgi.
iftıhar etmek: övünmek.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
izdıvaç: evlenme.
kat'î: kesin.
kesret-i nesil: neslin çokluğu, neslin çoğalması.
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu.
mabeyn: ara, iki şey arası.
mahremiyet: mahremlik, şeriatça evlenilmesi yasak edilmiş olma durumu.
matlûp: talep edilen, istenilen.
misillü: benzeri, gibi.
muhabbet: sevgi.
muhafız: koruyucu.
nazar: bakış, bakma.
refika: kadın eş, karı.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber Hz. Muhammed (asm).
saadet: mutluluk.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
suret: biçim.
süflî: alçak, adi.
tesettür: örtünme.

erkeğe vicdan azabı çektirdiğini ve kadınlarda şecaat ve sehavet o sadakat ve emniyetı ihlâl ettiğini ve memleketimızın Avrupa'ya kıyas edilemeyeceğini, eğer kıyas edilse neslin zaafına ve kuvvetin sukutuna sebep olacağını ve şehırlıler köylülere kıyas edilemeyeceğini, çünkü köylüler maişet meşgalesiyle uğraştığından, sanat ile ıştıgal eden şehırlıler onlara kıyas edilemeyeceğini ve daha çok hikmetlerini gayet kat'î ispat eder.

Ruştu

EHL-I IMAN AHIRET HEMŞIRELERIM DLAN KADINLAR TAIFESI ILE BIR MUHAVEREDIR 460

Rısale-i Nur'un mühim bir esası şefkat olması ve kadınlar taifesının şefkat kahramanları bulunmaları cihetiyle fıtraten Risale-i Nur'la alâkaları bulunduğunu, fakat bazı fenâ cereyanlarla o kıymetlı seciyenin suıstimal edildiğini ve kadınların saadet-i uhrevıyesı gıbı saadet-i dünyevıyelerinin de çare-i yegânesı dairе-i İslâmıyedeki terbıye-i dinıye olduğunu izah eden kıymetlı bir mektuptur.

Yirmi Beşinci Lem'a 470

"Yirmi Beş Deva"yı havidir. Bu Rısale,

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلَّذِينَ اِذَآ اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوٓا اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُونَ (1)

gıbı ayetler, ehl-ı ımanın musıbetlerı musıbet olmadığını, belkı bir ıhtar-ı Subhanî ve ıltıfat-ı Rahmanî

1. O sabredenler kı başlarına bır musıbet geldıgınde "Bız Allah'ın kullarıyız sonunda yıne Ona donecegız derler (Bakara Suresi 156)

ahıret: öte dunya ıkıncı hayat.
alaka: ılgı bag
ayet: Kur an ın her bır cumlesı
cereyan: fikir akımı fikir hareketı
cıhet: yon
çare-i yegâne: tek çare
dairе-i Islamıye: Islâm dairesi, Islam dının koydugu kurallar prensıpler
deva: ilaç çare
ehl-i iman: ıman edenler Allah a ınananlar
emnıyet: guven guvenılırlık.
esas: temel prensıp
fena: kotu
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından
gayet: son derece çok
havi: ıçınde bulunduran ıçeren
hemşıre: kız kardeş
hikmet: gizlı sebep bılınmeyen nokta
ıhlal etmek: bozmak, zarar vermek
ıhtar-ı Subhanı: her turlu kusur ve noksanlardan uzak olan Allah ın hatırlatması uyarması
ıltıfat-ı Rahmanı: sonsuz ve sınırsız merhamet sahıbı olan Allah ın ıltıfatı lutfu
ispat etmek: dogruyu delıl gostererek meydana koymak.
ıştıgal etmek: ugraşmak, çalışmak
izah etmek: açıklamak anlatmak.
kat ı: kesın
kıyas etmek: karşılaştırmak, bır şeyı başka bır şeye benzeterek karar vermek.
kıymet: deger
kıymetlı: degerlı
lem'a: panltı
maişet: geçınme yaşama
meşgale: ıs, meşguluyet.
muhavere: konuşma
musıbet: bela felaket dert, sıkıntı başa gelen acı durumlar
mühim: onemlı
nesıl: soy kuşak.
rısale: belırlı bır konuda yazılmış küçük kitap
saadet-i dünyevıye: dunya hayatının mutlulugu
saadet-i uhrevıye: oldukten sonra başlayacak olan ıkıncı hayatın mutluluğu huzuru
sadakat: baglılık dogruluk
sahavet: el açıklıgı comertlik.
sanat: el yatkınlıgına ve alışkanlıgına dayalı olarak yapılan ış meslek.
seclye: huy karakter güzel ahlak
suıstımal edılmek: kotuye kullanılmak
sukut: duşme, duşuş.
şecaat: cesaret.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet etme.
taife: topluluk, gurup
terbıye-i dinıye: dinî terbıye, dının verdıgı egıtım
vicdan: ıyıyı koruden hayırserden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zaaf: zayıflık guçsuzluk.

olduğunu gösterir gayet mukni bir tefsir ve o ehl-i imanın on kısmından bir kısmını teşkil eden musibetzedelere karşı manevî bir tiryak ve gayet nafi bir eczahane gibi olduğunu, hatta her bir Deva ayrı ayrı binler çeşit ilâçlar gibi hasiyetlerini gösteren bir eczahane hükmünde ve Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın eczahane-i kübrası olan ۞ وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ (1) وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ gibi şifa hakkındaki yüzer âyâtın sırr-ı tesirine şifalı, devalı bir mübarek ma'kes ve bir mâ-i zemzeme-i Kur'ân hükmünde olduğunu gösterir.

BİRİNCİ DEVA 471

İnsanın hastalığı zahiren bir nevi dert gibi ise de, dert değil, belki bir nevi derman olduğunu ve ömür sermayesi sıhhat ve afiyet ve istiğnadan gelen bir gafletle zayi olduğundan, hastalık o zayiatı meyvedar bir ömre çevirdiğini haber verir gayet güzel bir devadır.

İKİNCİ DEVA 471

İbadet iki kısım olup, bir kısmı müspet ibadettir ki, namaz ve niyaz gibi malûm ibadetler olup, diğeri menfi ibadettir ki, hastalıklar insana aczini, zaafını hissettirdiğinden, halis, riyasız manevî bir ibadet olduğunu ve bu hastalıkların, Allah'tan şekva etmemek şartıyla, mu'mın için, bir dakikası bir saat hükmüne geçtiğini; ve bazı kâmillerin hastalıklarının bir

1. Beni yedireni ve içireni Odur. • Hastalandığımda bana şifa veren de Odur. (Şuara Suresi, 79-80.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
afiyet: sağlık, hasta olmama hali
âyat: ayetler, Kur'an cümleleri.
derman: ilaç.
deva: ilaç, çare
eczahane-i kübra: en büyük eczahane
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar
gaflet: Allah'ı ve ahireti unutmak, nefsin arzularına dalmak
gayet: son derece, çok.
halis: sadece Allah rızası için olan, saf, temiz, gerçek.
hasıyet: özellik.
hükmünde: gibi, yerinde, değerinde
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymama
kâmillerin: olgun, güzel ahlaklı insanlar
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
mâ-i zemzeme-i Kur'an: Kur'an'ın zemzem suyu gibi dinleyene hayat veren hoş sesi
ma'kes: yansıtıcı, yansıma yeri, ayna.
malûm: bilinen
manevî: kalbe, ruha, hisse ait, maddî olmayan
menfi: olumsuz, negatif
meyvedar: meyveli
mukni: ikna eden, inandıran, yeterli derecede izah ve ispat eden.
musibetzede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere tutulan
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu
mu'min: İman eden, Allah'a inanan
müspet: olumlu, pozitif
nafi: faydalı
nevi: tür, çeşit.
niyaz: Allah'a yalvarmak, yakarmak, dua etmek
ömür sermayesi: sonsuz bir ömür kazandıran insan ömrü, insan hayatı
ömür: hayat
riya: kişinin kendisinde bulunan bazı iyi özellikleri insanlara göstermeye ve beğenilerini kazanmaya çalışması
sıhhat: sağlık.
sırr-ı tesir: tesirli, etkili olma sırrı.
şekva: şikâyet.
şifa: hastalıktan iyi olma, iyileşme
tefsir: Kur'an-ı Kur'an ayetlerini mana bakımından açıklamak, yorumlamak.
teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmak.
tiryak: panzehir, etkili tesirli ilâç.
zaaf: zayıflık.
zahiren: görünüşte
zayı olmak: kaybolmak, elden çıkmak.
zayıat: kayıplar, zararlar

dakikası bir gün ibadet hükmüne geçtiğini rivayet-i sahîha ve keşfiyat-ı sadıka ile sabit olduğunu bildirir gayet mühim bir devadır

UÇUNCU DEVA **472**

İnsan bu dünyaya keyif sürmek ve lezzet için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlanması ve mütemadiyen zeval ve firakta yuvarlanması şahit olduğunu; hem, insan zîhayatın en mükemmeli ve cihazatça en zengini olduğundan, geçen lezzetleri ve gelecek belâları düşündüğünden, kederli ve sıkıntılı bir hayat geçirdiğini; hastalık ise, sağlık ve afiyet gibi gaflet vermediğinden, dünyayı hoş göstermeyip o tahatturların elemlerinden vazgeçirdiğinden, hiç aldatmaz bir vaiz ve bir mürşit hükmünde olduğunu gösterir bir mübarek devadır

DÖRDÜNCÜ DEVA **473**

İnsan, hastalıktan şekva değil, hastalığa sabretmesi lâzım olduğunu gösterir. Çünkü o, cihazatını kendi yapmayıp ve başka bir yerden de satın almadığından ve mülk sahibi, bahçesini çapalamak, bellemek ve budamak gibi ezalarla o sayede güzel bir mahsul aldığından, o eza, o bağın hakkında eza değil, belki mahsulünü yetişmesine medar olduğundan, şikâyete hiç hakkı olmadığını gösterdiği gibi, insanın da hastalıkla yapılan tasarruftan şikâyet değil, tahammüle mecbur olduğunu, şiddetli olduğu zaman "Yâ Sabûr" deyip, sabır ile mukavemet edileceğini haber veriyor

afiyet: sağlık, hasta olmama hâli
bela: içinden çıkılması zor, sıkıntılı durum, afet, musibet.
cihazat: cihazlar, maddî manevî organlar
deva: ilâç, çare
elem: acı, uzuntu
eza: eziyet, incitip üzme
firak: ayrılık, ayrılma
gafiet: Allah'ı ve âhireti unutmak, nefsin arzularına dalmak.
gayet: son derece, çok
hükmünde: gibi, yerinde
hükmüne: yerine.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme
keder: uzuntu, acı
keşfiyat-ı sadıka: doğru keşifler, velî kulların bazı gizli gerçeklerden Allah'ın izniyle haberdar olması.
lâzım: gerekli, lüzumlu
mahsul: ürün
mecbur: zorunlu
medar: sebep, vasıta, vesile
mukavemet etmek: dayanmak, karşı koymak.
mübarek: hayırlı, uğurlu
mühim: önemli
mülk: sahip olunan, üzerinde kullanım hakkı olunan şey, mal
mürşit: doğru yolu gösteren
mütemadiyen: devamlı, şekilde, sürekli olarak
rivayet-i sahîha: sahih olan rivayet, Peygamberimizden doğru ve sağlam olarak aktarılan hadis
sabır: zorluklara dayanma, katlanma gücü
sabit: doğruluğu ispatlanmış
şahit: tanık.
şekva: şikâyet etmek, yakınmak
şiddetli: fazla, çok.
şikâyet: derd yanma, yakınma, sızlanma
tahammül: sabretme, katlanma, dayanma
tahattur: akla gelme, hatırlama
tasarruf: idare etme, faaliyet, kullanım
vaiz: öğüt veren, dinin emir ve yasaklarını hatırlatan
Yâ Sabûr: ey sabır sahibi, kullarına sabır veren Allah
zeval: sona erme, yok olma
zihayat: hayat sahibi canlılar

BEŞİNCİ DEVA **474**

Bu zamanda, hususan gençler hakkında, hastalık o gençleri gençlik sarhoşluğundan men ettiği için, onların hakkında o hastalık manevî bir sıhhat ve afiyet olduğunu haber verir gayet şirin bir devadır.

ALTINCI DEVA **475**

Musibetin gitmesiyle manevî bir lezzet geleceğini gösterir. Çünkü, "Elemin zevali lezzettir" diye, o elemli musibetler, zeval ile ruhta bir lezzeti irsiyet bıraktığını gayet güzel haber verir mühim bir devadır. Hatta bu devanın ehemmiyetindendir ki, telifatında iki kere aynı numara tekerrür etmesi ve öylece kaydedilmesi, ehemmiyetini ispat eder.

YEDİNCİ DEVA **477**

Hastalık, insanın sıhhatindeki nimet-i İlâhiyenin lezzetini kaçırmıyor, bilâkis tattırıyor. Çünkü, bir şey devam etse, tesirini kaybeder, usanç verir. Hatta ehl-i hakikat demişler: اِنَّمَا الْاَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِاَضْدَادِهَا

Yani *"Her şey zıddıyla bilinir." "Soğuk olmazsa hararet anlaşılmaz"* diye makul ve şirin bir devadır.

SEKİZİNCİ DEVA **478**

Hastalık, imanlı bir insanın ahiretini geri bırakmıyor, belki daha ziyade terakki ettiriyor. Çünkü, hastalık, sabun gibi, günahları siler, temizler güzel bir kefaretu'z-zünup olduğu hadîs-i şerifle sabit olduğunu; hem, imanlı olan bir insanın maddî hastalığı, manevî hastalıklardan kurtardığını; şahs-ı zahirîsinin hatasıyla şahs-ı manevîsi hasta olduğundan, zahir

afiyet: sağlık, hasta olmama hali
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat
bilâkis: aksine, tersine
deva: ilâç, çare
ehemmiyet: çok önemli olma
ehl-i hakikat: gerçekleri ve doğruları bulan, farkında olan kimseler
elem: acı, üzüntü
gayet: son derece, çok.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dini suç.
hadîs-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözü
hararet: sıcaklık
hususan: özellikle
iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.
irsiyet: kalıtım, soydan geçen özellik.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
kefaretü'z-zünup: günahları bağışlatan, temizleyen hastalık, musibet gibi şeyler
maddî: bedene ait, bedensel
makul: akla uygun
manevî: kalbe, ruha, hisse ait, manaya ait, maddi olmayan
men etmek: engellemek, engel olmak.
musibet: belâ, felâket, dert, sıkıntı, başa gelen acı durumlar
mühim: önemli
nimet-i İlâhî: Allah'ın verdiği nimet, faydalı, hayırlı şey
sabit: doğruluğu ispatlanmış
sıhhat: sağlık
şahs-ı manevî: görünmeyen, manevi şahıs
şahs-ı zahirî: görünen şahıs
tekerrür: tekrarlanma
telifat: telif edilmeler, yazılmalar
terakki ettirmek: yükseltmek, ilerletmek, geliştirmek
tesir: etki
zahir: görünen, görünürdeki
zeval: sona erme, yok olma.
ziyade: fazla, çok.

hastalığı o hatalardan geri koyup manevî istiğfara sebep olduğundan, o maddî hastalık çok büyük bir hazine olduğunu bildirir.

DDKUZUNCU DEVA **479**

Cenab-ı Hakkı tanıyan bir insan için, ölüme sebep olan hastalıktan korkmak olmadığını ve ölüm, insanın tanıdığı ve bildiği bütün ehl-i iman olan ahbaplarına kavuşmak olduğunu; hem ölüm mukadder olup, bazen hastalıkluların yanındaki sağ insanların ölmesi ve hastaların sağ kalması; hem ölüm, vazife-i hayattan bir paydos ve bir rahat olduğunu ve ehl-i dalâlet için gayet korkunç bir zulümat-ı ebediye olduğunu bildiren gayet mülâyimane güzel bir devadır.

ONUNCU DEVA **480**

İnsanın hastalığı, merak ettikçe gayet ağırlaşacağı, hususan evhamlı bir hastanın bir dirhem zahir hastalığı, merak vasıtasıyla on dirhem olacağını; hem merak da ayrıca bir hastalık olduğunu haber veren muhim bir devadır.

DN BİRİNCİ DEVA **481**

Hastalık insana hazır bir elem verdiğinden, evvelce geçirmiş olduğu hastalıktan sonra hiçbir elem kalmayıp, hemen lezzetı bu ana kadar devam ettiğini hatırlayıp, o andaki hastalığın hazır eleminden kurtulmakla, bulunduğu dakikadan sonra zamanın nasıl geleceğini bilmediğinden, ondan korkmamak lâzım olduğunu; hem yok bir zamanda, yok bir eleme, yok bir hastalığa vücut rengi vermek manasız

ahbap: dost, sevilenler
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
deva: ilâç, çare
dirhem: yaklaşık, şimdiki 3 grama denk olan eski bir ağırlık ölçüsü
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm dan çıkmış olanlar
ehl-i iman: iman edenler, Allah a inananlar
elem: acı, üzüntü
evham: olmayan bir şeyi olur zannederek meraklanma, gereksiz yere korkma
evvel: önce
gayet: son derece, çok.
hata: yanlışlık.
hususan: özellikle
istiğfar: Allah tan kusurların affedilmesini, günahların bağışlanmasını isteme
maddî: bedene ait, bedensel
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mukadder: belirlenmiş, takdir edilmiş olan
mühim: önemli
mülayimane: uyguncа, yumuşak bir şekilde
paydos: işi bırakma, ara verme, dinlenme, tatil.
vasıta: aracı, sebep
vazife-i hayat: hayat vazifesi, görevi
vücut: varlık, var olma
zahir: görünen, görünür
zulümat-ı ebediye: sonsuz karanlıklar

olduğunu ve sabır kuvvetini sağa ve sola dağıtmak fayda vermediğinden, bütün kuvvetiyle hazır zamana dayanmak lâzım olduğunu haber veren en âlâ bir devadır.

DN İKİNCİ DEVA **482**

Hem, insan hastalık sebebiyle ibadet ve evradından mahrum kaldığına teessüf etmemesine, sabır ve tevekkül ve namazını kılmak şartıyla, o hastalıkta, ibadet ve evradının sevabı aynen ve daha halis bir surette verileceği hadisçe sabit olduğu ve insan o sayede aczini ve zaafını bildiğinden, bütün cihazatının lisan-ı hâl ve lisan-ı kâliyle dergâh-ı İlâhiyeye iltica etmesine sebep olduğundan,

(1) قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ sırrını anlattığından,

şikâyet değil, şükretmek lâzım olduğunu gösterir.

DN ÜÇÜNCÜ DEVA **483**

Hastalıktan şikâyet edilmeyeceğini ve hastalık bazılarına bir define olduğunu; ve ecel muayyen olmadığından, her vakit havf ve reca ortasında bulunmak lâzım olduğunu; ve ölüm insanı gaflet içinde yakalamak ihtimali bulunduğundan, hastalık onun ahiretini düşündürmek cihetiyle gayet güzel bir nasih olduğunu gösterir muhim bir devadır.

DN DÖRDÜNCÜ DEVA **484**

Hem, ehl-i imanın göz hastalığı perdesi altında, yani kör olmasında pek mühim bir nur ve manevî büyük bir göz olup, birkaç sene dünyanın hazinâne fânî bir güzelliğini fânî bir surette seyredecek fânî

1. De ki: "Eğer duanız olmasa Rabbim katında ne ehemmiyetiniz var?" (Furkan Suresi, 77.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan İkinci hayat.
alâ: çok iyi, çok güzel.
cihazat: cihazlar, maddî manevî organlar.
cihet: yön.
define: hazine.
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı.
deva: ilâç, çare.
ecel: her canlının Allah tarafından belirlenen ölüm zamanı.
ehl-i iman: iman edenler, Allah'a inananlar.
evrat: Kur'an-ı Kerîm'den veya başka şeylerden sık sık ve devamlı okunan dualar, kısımlar, virdler.
fânî: geçici.
gaflet: Allah'ı ve ahireti unutmak, nefsin arzularına dalmak, dikkatsizlik, vurdumduymazlık.
gayet: son derece, çok.
hadis: Peygamberimizin sözü.
halis: gerçek, saf, temiz.
havf: korku, korkma.
hazinâne: hüzünlü, acı uyandıran, keder veren.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazîfesini yerine getirme.
iltica etmek: sığınmak.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mânâ ifâde etmesi, hâl dili.
lisan-ı kâl: konuşma dili, söz ile anlatım.
mahrum: yoksun, uzak kalma.
mânâ: anlam.
manevî: maddî olmayan, mânâya ait.
muayyen: belli, belirli.
muhim: önemli.
nasih: nasihat veren, öğüt veren.
nur: aydınlık, ışık.
reca: ümit.
sabır: zorluklara dayanma, katlanma gücü.
sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah'ın verdiği mukâfât, ödül.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü.
suret: şekil, biçim.
şükretmek: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifâde etme, teşekkür.
teessüf etmek: üzülmek.
tevekkul: bir işin gerçekleşmesi için gerekenleri yaptıktan sonra işi Allah'a bırakmak, neticeyi ondan beklemek.
zaaf: zayıflık.

bir göze bedel, kırk göz kuvvetinde ebedî gözlerle, ebedî bir surette, cennette cennet levhalarını seyretmesi daha evlâ olacağını beyan eder (HAŞİYE)

ON BEŞİNCİ DEVA 486

Hastalığın suretine bakıp "ah" eylemek caiz olmadığını, belki manasına bakılsa "oh" diye manevî lezzetler akıtacağını; çünkü, "Manevî sevap lezzeti olmasaydı, Cenab-ı Hak en sevdiği kullarına hastalığı vermezdi" diye hadis-i şerifte,

(1) أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأَوْلِيَاءُ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ

(ev kemâ kâl) hadis-i şerifinin sırrını ve bazı hastalıklar şehit makamını kazandıracağını, bahusus kadınların loğusa zamanında kırk gün zarfında vefat ederlerse şehit olacaklarını en güzel bir surette haber verir.

ON ALTINCI DEVA 487

Hastalık, hayat-ı içtimaiye-i insaniyede en mühim olan hürmet ve merhameti telkın ettiğini; çünkü, sıhhat ve afiyet, nefs-i emmareye her cihetçe istiğna gösterdiğinden, hastalık, o istiğna yerine hürmet ve merhameti hissettirdiğinden, rikkat-i cinsiyesine

HAŞİYE Bu devanın tesirindendir ki, misafireten bir köye gittiğimde, orada gözsüz Mehmet Ağa isminde bir zat gözünün hastalığından şikâyeti üzerine, yanımda bulunan Hastalar Risalesinin On Dördüncü Devasını okuyunca, onun manevî tesiriyle o zat dedi: "Keşki ben bu sevabı ve manevî bu kazancı bana açan bu hastalığımdan şikâyet etmeseydim" diye nedametkârâne bir şükür kapısına döndü. Onun için o hastalık, onun hakkında bir rahmet-i İlâhiye olduğunu kat'î anladı.

1. İnsanların en çok belâ ve musibete maruz kalanları peygamberlerdir. Sonra da derecelerine göre diğer salih insanlar gelir. (*Kenzu l-Ummal*, 3.326/6780; *Feyzü l-Kadîr* 1.519.)

afiyet: sağlık, hasta olmama hâli
bahusus: özellikle
bedel: karşılık, yerine
bela: içinden çıkılması zor sıkıntılı durum, afet, musibet.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
caiz: izin verilmiş, yapılmasında sakınca olmayan
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön
deva: ilaç, çare
ebedî: sonsuz, sonsuza kadar devam eden
ev kema kal: söylediği gibi, söylendiği gibi, manasındadır. hadis-i şerifi lâfzıyla aynen nakletmekte bir hata olmuşsa, mes'uliyetten kurtulmak için bu söz söylenir
evla: daha iyi, çok daha iyi
evliya: veliler, Allah dostları
hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözü
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanların sosyal hayatı
hiss: duygu
hürmet: saygı
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymama
kat'î: kesin.
levha: manzara, görüntü
loğusa: yeni doğum yapan kadın
makam: manevî mevkı, yer, rütbe
mana: anlam
manevî: kalbe, ruha, hisse ait, maddî olmayan
maruz kalmak: uğramak
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme
misafireten: misafir olarak
musibet: felâket, belâ
mühim: önemli
nedametkârâne: pişmanlıkla.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sevk eden nefis
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti, acıması, şefkat ve merhamet etmesi
rikkat-ı cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden
sıhhat: sağlık.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dıkkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
suret: şekil, biçim
şehit: Allah yolunda canını feda eden Müslüman.
telkın etmek: zihinde yer etmesi için bir fikri tekrar ederek aşılamak, öğüt vermek.
tesir: etki
vefat: ölüm
zarfında: içinde
zat: şahıs, kişi

karşı bir şefkat celp etmeye vesile olacağını gösteren gayet güzel ve en şirin ve lezzetli bir devadır.

DN YEDINCI DEVA **487**

İnsan, hastalık vasıtasıyla hayrat yapamadığından müteessir olmak caiz olmadığını, çünkü en mühim hayrat hastalıkta dahı bulunduğunu, hatta hastalara bakmak bile en mühim hayır ve sadaka hükmüne geçeceğini, çünku imanı olan bir hastanın hatırını sormak ve güzel teselli etmek, hususan ana ve baba olsa, onlann dualannı kazanmak en âlâ bır hayrat ve sadaka olduğunu pek mühim bir tarzda gösterir.

DN SEKIZINCI DEVA **489**

İnsan şükrü bırakıp şekvaya gitmeye ve bir hakkının zayı olmasından şikâyete hiç hakkı olmadığını; çünku senin ustunde Cenab-ı Hakkın çok nimetleri olmak cihetiyle, onlann şükür hakkını ifa etmediğinden dolayı Cenab-ı Hakka karşı bır haksızlık ettiğini; hem, sen sıhhat noktasında kendinden aşağıdaki bîçarelere bakmak lâzım olduğunu, yani, bir parmağın, bir elin, bir gözün yoksa, iki parmağı, iki eli, ıki gozu olmayanlara bakmak lâzım olduğunu; çünkü, sen hiçlikten vücuda gelip, taş, ağaç ve hayvan olmayıp, insan olup, İslâm nımetini ve sıhhat ve afiyet görüp yüksek bir dereceye nail olduğun hâlde, bazı anzalarla ve kendi sû-i ıhtiyârınla ve suıstımalinle elinden kaçırdığın ve elin yetişmediği nimetlerden şekva etmek, sabırsızlık gostermek bır küfran-ı nimet olduğunu gösterir bir devadır.

afiyet: sağlık, hasta olmama hali.
âlâ: çok iyi, çok güzel.
biçare: çaresiz, zavallı.
caiz: izin verilmiş, yapılmasında sakınca olmayan.
celp etmek: çekmek.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
cihet: yön.
deva: ilaç, çare.
dua: Allah a yalvarma, Allah tan istemek.
gayet: son derece, çok.
hak: pay, hisse.
hayır: iyilik, sevap.
hayrat: sevap kazanmak için Allah yolunda yapılan hayırlı işler ve iyilikler.
hiçlik: yokluk.
hususan: özellikle.
hükum: gibi, yerine, değerine.
ifa etmek: yerine getirmek, yapmak.
iman: Allah a inanma, inanç, itikat.
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etmek.
mühim: önemli.
müteessir olmak: üzülmek.
nail olmak: kavuşmak, erişmek, ulaşmak.
nimet: Allah ın verdıgi hayırlı ve faydalı şey, iyilik, lutuf, ihsan.
sabır: zorluklara dayanma, katlanma gücü.
sadaka: kişinin kendi istegiyle Allah rızası için yaptığı iyilik.
sıhhat: sağlık.
sû-i ihtiyar: iradenin kotuye kullanılması, yanlış tercih, yanlış seçim.
suıstımal: bir şeyi kotüye kullanma.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet etme.
şekva: şikâyet.
şükur: Allah ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, minnet duymak, elhamdulillâh demek.
tarz: şekil, biçim.
teselli etmek: güzel sözler soyleyerek rahatlatmak.
vasıta: aracı.
vesile: sebep, vasıta, aracı.
vücut: varlık, var olma.
zayı: kayıp.

ON DOKUZUNCU DEVA 491

Cemîl-ı Zülcelâl'in bütün ısimleri, "Esma-i Hüsna" tabir-i Samedanîsiyle güzel olduklarını, ve mevcudat içinde en lâtıf, en camı âyine-i samedıyet de hayat olduğunu, ve güzelin âyinesi güzel olduğunu ve güzelliklerini gösteren güzelleşeceğini ve o âyineye de o güzelden ne gelse güzel olduğunu, ve hayat daima sıhhat ve afiyet ve yeknesak gitse, nakıs bir âyine olacağını, ve hastalıklı bir uzvun etrafında, Sâni-i Hakîm sair azaları o uzva muavenettarâne teveccüh ettirip, nakışlarını ve vazifelerini göstermek için o hastalığı mısafireten göndenp, vazifesi bittikten sonra yerini yine afiyete bırakıp gittiğini ispat eder.

YIRMİNCİ DEVA 493

Hastalık iki kısım olup, bır kısmı hakikî, bir kısmı vehmî olduğunu, hakıkî kısmına Şafîi-i Zülcelâl küre-ı arz eczahane-i kübrasında her derde bir deva istif ettiğini, ve o devalar ise, dertleri istedığinden, onları istimal etmek meşru olduğunu, fakat devanın tesirinin Cenab-ı Hak'tan bilmek lâzım olduğunu; vehmî hastalığa ehemmiyet verilmeyeceği, ehemmiyet verildıkçe fazlalaşacağını, ehemmıyet verilmezse hafif geçeceğini güzel bir temsîl ile ıspat eder.

YIRMİ BIRINCI DEVA 494

Hastalıkta maddî bir elem olup, o elemi izale edecek manevî bir lezzet îhata ettiğini, ve zahiren peder ve valıde ve akrabalanın şefkatleri, onun etrafında hastalık cazibesiyle, ona karşı muhabbettarâne

afiyet: sağlık hasta olmama halı
âyine: ayna
âyine-i samediyet: Allah ın hıç bir şeye muhtaç olmadıgını her şeyın Allah a muhtaç olduguna gosteren ayna
aza: organ.
camı: bır çok farklı ozelliği kendisinde toplayan
cazibe: çekım çekıcılık
Cemıl-ı Zülcelal: buyukluk ve sonsuz guzellik sahıbı olan Allah
Cenab-ı Hak: dogru gerçek, Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
deva: ılaç çare
eczahane-i kübra: en buyuk eczahane
ehemmiyet vermek: çok onemlı gormek.
elem: acı uzuntu.
Esma-ı Hüsna: Allah ın guzel ısımlerı
hakıkî: gerçek.
ihata etmek: sarmak kuşatmak.
ıspat etmek: dogruyu delıl gostererek meydana koymak
istif etmek: duzgun bır şeklıde yıgmak yerleştırmek.
istimal etmek: kullanmak.
izale etmek: ortadan kaldır mak yok etmek.
küre-i arz: yer küre dünya
lâtif: guzel hoş
meşru: dine uygun dının ızın verdigi helâl
mevcudat: yaratılmış olan şeylenn tamamı varlıklar
misafireten: mısafir olarak
muavenettarane: yardımlaşarak.
muhabbettarane: sevgi beslleyerek muhabbetle
nakış: ısleme susleme
peder: baba
sair: otekı dıger
Sâni-ı Hakım: her şeyı gayelı faydalı anlamlı yerlı yennde ve sanatlı olarak yaratan Allah
sıhhat: saglık.
Şafi-ı Zulcelâl: buyukluk ve haşmet sahıbı olan her derde şıfa veren Allah
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet etme
tabır-ı Samedanı: her şey Kendısıne muhtaç olduguı hâlde Kendısı hıç bır şeye muhtaç olmayan Allah ın ifade tarzı
temsil: ornek, benzetme
tesir: etkı
teveccüh ettırmek: yonlendırmek yoneltmek.
uzuv: organ
valıde: anne
vazife: ış, gorev
vehmı: vehımden kaynaklanan aslında olmadıgı hâlde degışmeden varmış sanılan
yeknesak: devamlı aynı hâlde degışmeden monoton
zahıren: gorunuşte

baktığından, o elem çok ucuz düştüğünü, maddî ve manevî çok yardımcıları bulunduğundan, şikâyet değil, şükretmek lâzım olduğunu ispat eder.

YIRMI İKİNCİ DEVA 495

Nüzul gibi ağır hastalıklar mü'min için pek mübarek sayıldığını ve ehl-i velâyetçe mübarekiyeti meşhut olduğunu ve Cenab-ı Hakka vasıl olmak için iki esasla gidildiğini; nüzul gibi hastalıklar ise, o iki esasın hassasını verdiğini, o iki esasın birisi rabıta-i mevt, yani dünyanın fânî olduğunu bildiği gibi, kendinin de fânî ve vazifedar bir misafir olduğunu gösterir. İkincisi: Nefs-i emmarenin ve kör hissiyatın tehlikelerinden kurtulmak için, bir kısım ehl-i iman çilelerle nefs-i emmareyi öldürdüklerinden, hayat-ı ebediyelerini bu suretle kazandıklarını ve nüzul gibi hastalıklarda aynı o hassa bulunduğundan, o hastalık onun için gayet ucuz düştüğünü ispat edip gösterir.

YIRMI UÇUNCU DEVA 496

Hastalık, gurbette ve kimsesizlikte bulunduğu zaman, o kimsesizliği cihetiyle, kendine en cani kalblerin dahi rikkatini celp ettiğini; ve Kur'ân'ın bütün surelerinin başlarında "Errahmanürrahîm" sıfâtıyla kendini bize takdim eden Allah, bir lem'a-i şefkatiyle umum yavruların yardımına validelerini koşturduğunu ve her baharda bir cilve-i rahmeti ile nimetlerini bize gönderdiğini ve o nimetlere nail olmak iman ve intisapla ve Onu tanımakla olduğunu; ve o gurbet ve kimsesizlikteki hastalık ise, Cenab-ı Hakkın

cani: acımasız, gaddar
ceip etmek: çekmek.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön
cilve-i rahmet: acımanın şefkat ve merhamet etmenin cilvesi, tecellisi
çile: eziyet, sıkıntı
deva: ilaç, çare
ehl-i iman: iman eden, Allah'a inanan
ehl-i velâyet: evliyalar, Allah dostları
elem: acı, üzüntü
Errahmanürrahîm: merhametlilerin en merhamerlisi
esas: ana öge, temel prensip
fânî: geçici
gayet: son derece, çok.
gurbet: yabancı yerde kalmak, yabancılık.
hassa: bir şeye ait özellik
hayat-ı ebediye: öldükten sonra başlayan sonsuz hayat
hissiyat: duygular, hisler
iman: Allah'a inanma, itikat
intisap: bağlanmak.
ispat etmek: doğruyu, delil göstererek meydana koymak
lem'a-i şefkat: şefkat parıltısı
maddî: cismani, vücutla ilgili, bedensel
manevî: kalbe, ruha hisse ait, maddi olmayan
meşhut: görülen, gözlemlenen, müşahede edilen
mübarek: bereketli, hayırlı
mübarekiyet: mübarekliik
mü'min: iman eden, Allah'a inanan
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sevk eden nefis
nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, iyilik, lütuf, ihsan.
nüzul: inme, felç, vücudun tamamının ya da bir kısmının tutulması
rabıta-i mevt: ölüm bağı, nefsin hilelerinden ve tehlikelerinden kurtulmak için kişinin kendi ölümünü düşünmesi, hayal etmesi.
rikkat: acıma, yürekliilik, yumuşak kalblilik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in 114 bölümünden her biri
suret: şekil, biçim
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, elhamdulillâh demek.
takdim eden: tanıtan
umum: bütün
valide: anne.
vasıl olmak: ulaşmak, kavuşmak.
vazifedar: vazifeli, görevli

nazar-ı merhametini celp ettireceğini, ehemmiyetli haber verir.

YIRMİ DÖRDÜNCÜ DEVA 497

Masum çocuklara ve masum gibi ihtiyar hastalara bakan ve hizmet edenlerin hakkında uhrevî büyük bir ticaret olduğunu; ve o nazik çocukların hastalıkları, ileride hayat-ı dünyanın dağdağalarına tahammül için birer şırınga-ı Rabbaniye olduğunu ve o şırıngalardan gelen sevap ve ücret, onlara bakanların ve bilhassa validelerinin defter-i a'malîne yazıldığını ve bu hakîkatin ehl-i hakikatçe meşhut olduğunu; ve bilhassa ihtiyar peder ve valide ve akraba gibi ihtiyarların dualarını almak, ahiretin saadetine medar olduğunu; ve onlara bakanların da, ileride kendi evlâtlarından aynı vaziyeti göreceğini ve bakmadıkları cihetle, neticede azab-ı uhrevî olduğu gibi, dünyaca da çok felâketlere maruz kaldıkları ve kalacakları vukuat ile sabit olduğunu ve akrabası olmazsa bile, yine onlara bakmak İslâmiyetin iktizasından olduğunu gayet kat'î ispat eder.

YIRMİ BEŞİNCİ DEVA 498

Bütün hastalıkların gayet nafi ve manevî bir devası ve hakikî ve kudsî bir tiryakı ise, imanın inkişafı olduğunu; tevbe ve istiğfar ve namaz ve ubudiyet ile, o tiryak-ı kudsî olan iman ve imandan gelen ilâcını istimal edilmesi lâzım olduğunu; ehl-i gafletin zeval ve firak darbeleriyle yaralanan manevî büyük dünyalarının tedavisi, kudsî bir tiryak olan imanın şifa vermesiyle yaralardan kurtulacaklarını ve o imanı

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat
azab-ı uhrevî: dünyada işlenen suçlara karşılık ahirette çekilecek ceza
bilhassa: özellikle
celp etmek: çekmek.
cihet: yön
dağdağa: gürültü sıkıntı ıztırap boş yere telaş ve zorluklar
defter-i a'mal: insanların yaptıkları işledikleri şeylerin kaydedildiği defter, ameller defteri
deva: ilâç, çare
dua almak: yapılan iyi bir işle birinin hoşnutluğunu ve Allah'tan kendisi hakkında iyi dileklerde bulunmalarını kazanmak.
ehemmiyetli: çok önemli
ehl-i gaflet: Allah'ı ve ahireti unutanlar, nefsin arzularına dalanlar
ehl-i hakikat: gerçekleri ve doğruları bulan farkında olan kimseler
evlâtlar: çocuklar
felâket: çok zarar ve sıkıntı doğuran durum, büyük dert, belâ
firak: ayrılık
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hayat-ı dünya: dünya hayatı
iktıza: gerekme, gerektirme.
iman: Allah'a inanmak, inanç, itikat
inkişaf: gelişme, açılma
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
istiğfar: Allah'tan kusurların affedilmesini, günahların bağışlanmasını isteme.
istimal etmek: kullanmak.
kat'î: kesin.
kudsî: kutsal, yüce.
manevî: kalbe, ruha, hisse ait, maneviyata ait, maddî olmayan
maruz kalmak: bir şeyin karşısında ve etkisi altında kalmak, uğramak.
masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz.
medar: sebep, vasıta, vesile.
meşhut: görülen, gözlemlenen, müşahede edilen
nafi: faydalı.
nazar-ı merhamet: merhamet bakışı
nazik: dayanıksız.
netice: sonuç.
peder: baba
saadet: mutluluk.
şırınga: vücuda ilâç vermek için kullanılan ucu iğneli küçük pompa
şırınga-i Rabbaniye: Rabbımızın aşısı, dünyada başa gelecek zorluklara katlanması için Allah'ın insanlara, özellikle çocuklara tattırdığı bazı acılar, hasralıklar, musibetler
tahammül: sabretme, katlanma, dayanma
tedavi: hastalığı iyileştirme için yapılan bakım
tevbe: günah işlemekten ve kötülük yapmaktan vazgeçme
tiryak: çok tesirli bir ilâç, panzehir
tiryak-ı kudsî: çok tesirli kutsal manevî ilâç
ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etme
uhrevî: ahirete dair, öldükten sonra başlayacak olan ikinci hayatı ilgilendiren
valide: anne
vaziyet: durum, hâl
vukuat: meydana gelmiş olaylar, hadiseler
zeval: sona erme, yok olma

ilâcının tesiri ise feraizi yapmakla olduğunu ve sefahat ve hevesat-ı nefsaniye ve lehviyat-ı gayr-ı meşrua, o tiryakın tesirini men ettiğini göze gösterip, gayet kat'î bir surette izah ve ispat eder.

Hafiz Mustafa (RH)

Yirmi Altıncı Lem'a

501

كٓهٰيٰعٓصٓ ۞ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ۞ اِذْ نَادٰى رَبَّهُ
نِدَآءً خَفِيًّا ۞ قَالَ رَبِّ اِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ
شَيْبًا وَلَمْ اَكُنْ بِدُعَآئِكَ رَبِّ شَقِيًّا [1]

Yirmi Altıncı Lem'a, "Yirmi Altı Rica"dır.

BİRİNCİ RICA **502**

Her şeyin aslı, nuru, ziyası, menbaı, madeni, çeşmesi iman olduğunu, her şeyden evvel o kudsî, munezzeh, muallâ nuru kazanmaya çalışmak lâzım geldiğini beyan eden kıymetli, icazlı bir ricadır.

IKINCI RICA **502**

Hakîkatte sabî hükmünde olan ihtiyarlar, ihtiyarlıkta Hâlık-ı Rahîm'e iman ve intisap ve itaatle, sabiler gibi, Rahmanırrahîm isimlerinin mazhan olacağını tebşir eden nurefşan bir hakıkattir.

ÜÇÜNCÜ RICA **503**

Nev-i beşerin ister istemez müptelâ olduğu sevkıyat-ı berzahıye ve inkılâbat-ı uhreviyede, iki cihanın serven ve enbıyanın seyyıdı ve rahmet ve merhamet-i İlâhiyenin timsalî olan Peygamber-i Zîşanımız

1. Kaf ha ya ayn sad • Bu ayetler kulu Zekeriya ya Rabbinin rahmetini hatırlatmadır • Hani o Rabbine gizlice niyaz etmişti • Ve demişti ki Ey Rabbim, artık benim kemiklerim yıprandı, başım beyaz kılların aleviyle tutuştu. Sana ettiğim dualarımda da ey Rabbim, ben hiç mahrum kalmadım. (Meryem Suresi 1-4)

beyan etmek: açıklamak, anlatmak
cihan: dünya âlem
dua: Allah'a yalvarmak, Allah'tan istemek
enbiya: nebiler, peygamberler
evvel: once
feraiz: farzlar. Allah'ın kesin emirleri
hakıkat: gerçek.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi yaratıcı Allah
hevesat-ı nefsaniye: nefsin gelip geçici arzuları, istekleri
hükmünde: gibi yerinde de gerinde
icaz: az sözle çok mana ifade etmek.
iman: Allah'a inanmak, inanç, itikat.
inkılabat-ı uhreviye: ahiretle ilgili değişimler, dönüşümler
intisap: bağlanmak
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
izah: açıklama, anlatma
kat'i: kesin
kıymetli: değerli
kudsi: kutsal, yüce
lehviyat-ı gayr-ı meşrua: nefsin arzu ettiği kötülükler
lem'a: parıltı
mazhar olmak: erişmek, kavuşmak, bir şeyin göründüğü yer olmak
men etmek: engellemek.
menba: kaynak.
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhamet-i acıması.
muallâ: yüce, yüksek.
münezzeh: kusursuz, temiz, saf
müptelâ: bağımlı
nev-i beşer: insanlık, insanoğlu, insan nevi
niyaz etmek: yalvarmak, yakarmak, Allah'a dua etmek.
nur: aydınlık.
nurefşan: nur saçan
Peygamber-i Zişan: şanlı Peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren, bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
Rahmanırrahîm: dünya ve ahirette yarattığı varlıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah
rahmet: acıma, şefkat ve merhamet etme
rica: istek, umut.
sabi: çocuk, günahsız, masum
sabî: çocuk, günahsız, masum
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük.
server: reis, baş, başkan
sevkıyat-ı berzahıye: insanların ölüm yoluyla berzah yanı kabir âlemine gönderilmeleri
seyyid: efendi, ilen gelen
tebşir etmek: müjdelemek, iyi haber vermek.
tesir: etki
timsal: sembol, örnek, görüntü
tiryak: çok tesirli bir ilaç, panzehir
ziya: ışık

Habibullah Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnet-ı seniyesine ittıba ile selâmet ve necat bulunacağını beyan eder

DÖRDÜNCÜ RICA **505**

Dünyadan alâkaları kesilmeye başlayan ihtiyar ve ıhtiyarelerin, yakınlaştıkları kabır kapısını düşündükleri ve o zahiren karanlıklı görünen âlemleri, nuruyla tenvir eden ve aydınlaştıran ve insana bir harfi on sevap ve hayır ve bazen yüz ve bazen bın sevap ve hayır kazandıran ve hazine-i rahmetin miftahı olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı nur-ı iman ile dinleyip, evamırine itaat ve nevahisinden içtinap edenlerin âlem-i ebedîde muferrah olacaklarını müjdelemekle, çok kuvvetli bir rica kapısını gösterir.

BEŞINCİ RICA **507**

Her fertte ve her şahısta cuz'î kullî tesirini gösteren teselli-i iman-ı bilahiret, ihtiyarlara daha azîm ve kuvvetli bir rica ve tesellı verdiği ıçın, ihtıyarlığı emniyetli bir sefine-i Rabbaniye bilip sevmek ve hoşnut olmak ve Cenab-ı Hakka şükur ve hamd edilmesini tavsiye eder

ALTINCI RICA **510**

Nur-i iman ile kâinatın tabakaları ve arzın mevcudatı ve mahlûkatı, munıs birer arkadaş gıbi Hâlık-ı Rahîm'e şehadet edip, gurbet ve vahşeti ve zulmeti izale ettiği gıbı, ıhtıyarlıkla, hayatıyla refakat eden şeylerin müfarakat zamanında kitab-ı âlemin harfleri sayısınca şahıtlerı ve zîruhların medar-ı şefkat ve rahmet ve inayet olan cihazatı ve mat'umatı ve

alaka: ilgi bağ
âlem: dunya.
alem-ı ebedi: sonsuza kadar suren âlem
Aleyhissalatü Vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun mea lınde Peygamberımıze yapılan dua.
arz: yer dünya.
azim: buyuk.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
Cenab-ı Hak: dogru gerçek Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cihazat: cihazlar maddi manevî organlar
cuz'ı: az
emniyet: güven
evamır: emirler
fert: şahıs kişi birey
gurbet: yabancı yerde kalma yabancılık
Habibullah: Allah'ın en sevgili kulu Peygamberımız Hz Muhammed (asm)
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yoktan yaratan Allah
hamd etmek: Allahın yuceligini ovmek yuceltmek.
hayır: iyılık.
hazine-i rahmet: rahmet hazınesi
hoşnut: memnun
içtınap etmek: çekınmek kaçınmak, uzak durmak.
ihtiyar: yaslı erkek.
ihtiyare: yaşlı kadın.
inayet: yardım
itaat: uyma
ittıba: uyma tâbi olma arkasından gitme.
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek gıdermek
kitab-ı alem: alem kıtabı bır kıtap gıbı manalar ifade eden kainat.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanyla akıllari benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân
küllî: çok.
mahlukat: yaratıklar yaratılmışlar
mat umat: yemekler yiyecekler
medar-ı şefkat ve rahmet: şefkat ve rahmet sebebi vesilesi
miftah: anahtar
munis: insana yakın sevımlı, dost.
müfarakat: ayrılmalar ayrılıklar
müferrah: rahat, sevınçlı
necat bulmak: kurtulmak, kurtuluş ermek.
nevahî: yasaklar
nur: aydınlık, ışık.
nur-ı iman: ımandan gelen nur aydınlık ısık
refakat: arkadaşlık, yoldaşlık, eşlik
rica: istek, umut.
sefine-ı Rabbaniye: butun varlıkları sevk ve ıdare eden Allah ın gemisi dunyamız.
selâmet: tehlıkeden korktuklarından ve kotuluklerden kurtulma
sevap: hayırlı bır ışe karşılık Allah ın verdıgı mukafat ödul
Sünnet-i Seniye: Peygamber Efendımızın (asm) yuce sünnetı hallen sozlen ve davranışlan
şahadet: şahıtlik, tanıklık.
şükür: Allah ın verdıgi nımetlere karşı memnunlugunu ifade etmek minnet duymak, elhamdulillah demek.
tenvir etmek: nurlandırmak, aydınlatmak
teselli vermek: acısını dındırmek rahatlatmak.
teselli-i iman-ı bilahiret: ahırete inanmaktan gelen teselli, rahatlik.
tesir: etkı
vahşet: korku ve ürkuntu yalnızlık
zahiren: gorunuşte
zıruhı: ruh sahıbı canlı
zulmet: karanlık

nimetleri adedince rahmetin delilleri bulunan ve en makbul bır şefaatçı olan acz ve zaafın dürbünüyle ve ıhtiyarlık gözüyle görüleceğinden, ihtiyarlıktan küsmek değil, ihtiyarlığı sevmekle, nca yolunu gösterir.

YEDINCI RICA **512**

Fânî dünyaya eblehâne bâkî susu veren ve payıtaht-ı hükûmette görülen bina-ı evhamı altı cihetten çürütüp, dalâletten gelen muthiş zulmeti, nur-i Kur'ân ve sırr-ı iman ile dağıtıp, bîçare musibetzede ihtiyarları evham ve şubehat vadilerinden çıkarıp sahil-i selâmete ve Rahmet-i Rahman'a yetiştiren mücahıt bır ricadır.

SEKIZINCI RICA **517**

Cenab-ı Hak, kemal-i keremiyle ve nihayetsiz re'fet ve şefkatıyle, ebed ve ebedî bır hayat ıçın halk ettiği nev-i insanı nisyan-ı mutlaktan kurtarmak için, Kur'ân-ı Azîmüşşan'da [1] كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ferman-ı kudsiyesiyle her nefsın ölümünü haber verdiği gibi, o ölümün bir emaresi ve bir müjdecisi ve insanın daimî arkadaşı ve hocası olan saçlarının ağarmasıyla, başı aşağı olmaya hazırlanmış olan ve gaflete daimî meyyal ve fânîye muptelâ olan insanı, sırr-ı iman ve nur-i Kur'ân ile gaflet uykusundan ıkaz edıp, kuvvetli bir rica dusturunu eline verir.

DDKUZUNCU RICA **522**

Acz ve zaafı bilfıil tadan ve hissıyat cihetinde çocuklar ve yavrular hükmüne geçen ıhtıyarlık rahmet ve inayet-i İlâhiyenin celbine vesile olduğu gibi,

1. Her nefis ölümü tadıcıdır. (Âl-i İmran Suresi, 185.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
bakî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı, sonsuz
bıçare: çaresiz, zavallı.
bilfill: fiilen, fiillerle
bina-i evham: şüpheler yanlış ve gerçek olmayan düşüncelerden oluşan bina
celp etmek: çekmek.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön, taraf
daimî: devamlı
dalâlet: hak ve hakıkatten, doğru yoldan sapma
düstur: prensip, temel kural
ebed: sonsuzluk.
ebedî: sonsuz, sonsuza kadar devam eden
eblehane: aptalcasına
emare: işaret, belirtı, ız
evham: olmayan bır şeyı olur zannederek meraklanma, gereksız yere korkma
fanî: geçıcı, son bulan
ferman-ı kudsiye: kutsal hukum, Kur'an ın lısanındakı mukaddes ferman, hatırlatma
gaflet: Allah ı ve ahıreti unutmak, nefsin arzularına dalmak
halk etmek: yaratmak.
hissiyat: hisler, duygular
ıkaz etmek: uyarmak, uyandırmak, dikkat çekmek.
inayet-i İlâhiye: Allah ın yardımı
kemal-i kerem: kusursuz, mükemmel ikram edicilik.
Kur'an-ı Azîmüşşan: şanı yüce Kur'an.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
meyyal: meyilli, eğilimli, istekli
musibetzede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere tutulan
mücahıt: cihad eden, dın ıçın çalışan, çaba ve gayret gösteren, çalışan
müjde: sevindırıcı haber
muptelâ: tutkun, duşkun, bağımlı
muthiş: korkutan, ürküten.
nefis: can, kışı
nev-i insan: insan turu
nihayetsiz: sonsuz
nimet: Allah ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lutuf, insan, yıyecek, içecek şey
nisyan-ı mutlak: tam bir unutma, tam bir unutkanlık.
nur-i Kur'an: Kur'ân nuru, ışığı, aydınlığı
payıtaht-ı hükumet: hukumetin merkezi, devletin başkenti
rahmet ve inayet-i ilâhiye: Allah ın acıması, şefkatı ve yardımı
rahmet: Allah ın acıması, maddî ve manevî nimetler vermesi
rahmet-i Rahman: yarattığı varlıklara sonsuz şefkat ve merhametle davranan Allah ın acıması, şefkat, merhamet etmesi
re'fet: acıma, esırgeme, koruma, şefkat ve merhamet etme
rıca: istek, ümıt.
sahıl-i selâmet: kurtuluş sahılı, güvenlı yer
sırr-ı iman: imanın sırrı, imanın hakıkatı
şefaatçı: ıhtıyaçların gıderılmesı ıçın aracı
şefkat: karşılık beklemeden sevme, acıma, merhamet etme.
şubehat: şüpheler
vadi: dere
vesile: sebep, vasıta.
zaaf: zayıflık.
zulmet: karanlık

emr-i Kur'ân ve işaret-i Nebeviye (ASM) ile, küçükleri hürmet ve merhamet ve şefkatle emirber neferler gibi etrafında toplayan ve bu suretle hem Hâlık-ı Kerîm'in teveccühüne mazhar, hem insanların hizmet ve yardımına medar olan ihtiyarlıktan razı olmakla rica kapısını açar.

ONUNCU RICA 526

Kur'ân-ı Hakîm'in nuruyla, hakıkat ve vâkiu'l-hâl olan mevt, hayata tercih edilip sevildiği gibi, âlem-i berzahta olan emvatın, elbette dünyada muvakkat misafirler olup, onlar da oraya gidecek olan insanlardan ziyade ünsiyet ve ülfete lâyık olduğu, imanlı ihtiyarlık gözüyle yakînen müşahede edildiğinden, imanlı ihtiyarlığın büyük bir nimet-i İlâhiye olduğunu ve bazen seyr ü sülûk ile derecat-ı evliya gibi yüksek makam ile tebşir ve müjde ve sürur veren kuvvetli bir ricadır.

ON BIRINCI RICA 530

İhtiyarlığını susmaz bir dellâlı olan beyaz kılların ikazıyla, ebedî tevehhüm edilen vücudun, başka bir âleme namzet olup fânîliği ve bazı vefadar zannedilen vefasızların darbesiyle, bütün alâkadarların alâka-ı kalbe değmediği görülerek, bir melce', bir istinatgâh, taharriler neticesinde, Kur'ân-ı Hakîm'in lisanından çıkan [1] لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ ferman-ı kudsiyesi imdada yetişip, kâinatta esbap ve bu asrın yolunu şaşırtan tabıat bataklığının hıçlığını ve asılsız bir evham-ı küfrî olduğunu gösteren ayn-ı hakikat bir

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur

alakadar: alakalı, ilgili.
alaka-ı kalb: kalbin alakası, ilgisi.
âlem: dünya, kâinat.
alem-i berzah: ölenlerin ruhlarının kıyamete kadar bulundukları âlem, kabir âlemi.
asır: yüzyıl, dünya.
ayn-ı hakıkat: gerçeğin ta kendisi.
dellâl: ilân edici, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağıran.
derecat-ı evliya: evliyanın dereceleri.
ebedî: sonsuz, sonsuza kadar devam eden.
emirber: emir alan, emre göre hareket eden.
emr-i Kur'an: Kur'ân'ın emri.
emvat: ölüler.
esbap: sebepler.
evham-ı küfrî: Allah'ı inkâr fikrinden kaynaklanan vehimler, kuruntular, şüpheler.
fânî: geçici, sonu olan.
ferman-ı kudsiye: kutsal hükümdar, Kur'ân'ın lisanındaki mukaddes ferman, hatırlatma.
Hâlık-ı Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah.
hıçlık: yokluk.
hürmet: saygı.
ikaz: uyarma, uyandırma, dikkat çekme.
iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.
istinatgah: dayanak, dayanılacak yer.
işaret-i Nebeviye: Peygamberimizin işareti, açıklaması, haber vermesi.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisan: dil.
makam: yer, manevî mevki.
mazhar: kavuşmuş, erişmiş, ulaşmış.
medar: sebep, vesile.
melce: sığınak, sığınma yeri.
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme.
mevt: ölüm.
muvakkat: geçici.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
namzet: aday.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, lütfu, ihsanı.
nur: aydınlık, ışık.
rica: istek, umut.
seyrüsülûk: kalb ve ruhun manevî makamlardaki seyir ve seyahatı.
suret: hâl, durum.
sürur: neşe, sevinç.
şefkat: karşılık beklemeden sevme, acıma, merhamet etme.
taharri: araştırma.
tebşir: müjdeleme, iyi ve güzel haber verme.
tercih etmek: üstün tutmak, seçmek.
teveccüh: yönelme, ilgi.
tevehhüm edilen: zannedilen, sanılan.
ülfet: alışma, alışkanlık.
ünsiyet: alışkanlık, dostluk.
vakıu'l-hal: halin hakikatı, o işin hakikatı.
vefa: dostluk ve sevginin gerektirdiği davranışlarda devamlı olma.
vefadar: vefalı, dost, sözünde ve dostluğunda devamlı olan.
yakînen: şüphesiz olarak, bilme.
ziyade: fazla, çok.

iki temsil ile, zerreden şemse kadar, felekten meleğe kadar, sınekten semeğe, hayalden hayata kadar kabza-i tasarrufunda ve ihata-i ilminde olan bir Kadîr-ı Ezelî'nin vücub-i vücudunu ispat edip, nur-i imana vesile olan kuvvetli bir rica kapısını ihsan eder.

ON IKINCİ RICA 539

Rahmetullâhı aleyh, Abdurrahman'ın vefatı üzerine,[1] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ayet-i kudsiyesinin sırrıyla,

[2] يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي ۞ يَا بَاقِي أَنْتَ الْبَاقِي hakikatiyle, فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ [3] الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ayetinin tesellisiyle bir tek cilve-i inayeti bütün dünya yerini tutan ve bir tek cilve-i nuru bütün zulmeti izale eden Bâkî-i Zülcelâl ve Sermedî-i Zülkemal ve Rahîm-ı Zülcemal'in teveccühü bâkî ise, yeter. Gidenler Onun bâkî mülküne gittiğini ve yerlerine aynını gönderdiğini ve göndereceğini vakî bir hakikatle gösterip, eksenyetle iftirak ve hasrete müptelâ olan ihtiyarların yüzlerini bir Bâkî-i Zülcelâl'e çeviren, zulmeti nura tebdil eden, kalblere iman nuru bahşeden elektrik-misal bir ricadır.

ON ÜÇÜNCÜ RICA 545

Harb-i Umumîde Van şehrinin, Rusun ıstılâ etmesi ve ihrak etmesiyle harabezar olması ve ekser

1. Her şey helak olup gidicidir–Ona bakan yüzü mustesnâ. Hüküm ve hükümranlık Onundur, siz de Ona döndürüleceksiniz. (Kasas Sûresi, 88.)

2. Ey Bâkî olan Allah! Sensin ancak bâkî! • Ey Bâkî olan Allah! Sensin ancak bâkî!

3. Ey Peygamber! eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Sûresi, 129.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kudsiye: kutsal ayet, Kur'ân'ın kutsal cümlesi.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.
Bâkî-i Zülcelâl: bütün varlıklar yok olurken yok olmayan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak olan büyükluk sahibi Allah.
cilve-i inayet: Allah'ın yardımının görünmesi.
cilve-i nur: Allah'ın nurunun görünmesi.
ekser: pek çok.
eksenyet: çoğunluk.
elektrik-misal: elektrik gibi elektriğe benzeyen.
felek: gökyüzü, dünya.
hakikat: gerçek.
harabezar: viranelik, yıkıntı yeri.
Harb-i Umumî: Dünya Savaşı.
hasret: özleyiş.
iftirak: ayrılık.
ihata-ı ilm: ilmin kuşatması.
ihrak etmek: yakmak.
ihsan etmek: iyilik etme, bağışta bulunma.
iman: Allah'a inanma, inanç, itikat.
ispat etmek: doğruyu delil gösterek meydana koymak.
ıstılâ etmek: ele geçirmek.
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek.
kabza-ı tasarruf: idare elî.
Kadîr-ı Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının öncesi ve başlangıcı olmayan Allah.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
müptelâ: tutkun, tutulmuş.
nur: aydınlık.
nur-i iman: imandan gelen nur, ışık, aydınlık.
Rahîm-i Zülcemal: sonsuz güzellikler sahibi, şefkatli, merhametli, acıyan, esirgeyen Allah.
rahmetullahi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
rica: istek, ümit.
semek: balık.
Sermedî-i Zülkemal: sonsuz mükemmellikler sahibi ve ebedî, daimî, sürekli, olumsuz olan Allah.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavrayabilen en zor ve ince yönü.
şems: güneş.
tebdil etmek: değiştirmek.
temsil: örnek, benzetme.
tesellî: üzüntülü bir kimseyi güzel sözler söyleyerek rahatlatma.
teveccüh: yönelme, ilgi.
vakî': olmuş, olan.
vefat: ölüm.
vesile: sebep, vasıta.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olma, olmaması imkânsız olma.
zerre: en küçük parça, atom.
zulmet: karanlık.

ahalisinin şehadet ve muhaceretle kaybolması ve Medrese-i Horhor'un harap olup vefatı içinde, bu memlekette kapanan ve vefat eden bütün medreselerin, "Horhor'un başında duran ve yekpare bir taş olan Van Kal'ası" kabir taşı olarak görünmesi üzerine, Van Kal'asının başında, şiddet-i me'yusiyet ve matem içinde iken, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın,

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞
لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (1)

ayetinin hakikatı tecelli edip, o rikkatli, hırkatli, dehşetli hâlâttan kurtarıp, nazar afaka, âyât-ı kâinata baktırıp, misafir insanların eliyle yazılan sun'î bir mektubun silinmesi yerine, Nakkaş-ı Ezelî'nin, her bir harfinde bir kitap yazılı, silinmez ve solmaz koca kâinat kitabını hediye etmesi ve okutturmasıyla izale edip, bilâhere de Medrese-i Horhor yenne Isparta'yı medrese ve müfarakat eden talebe ve dostlara bedel daha çok talebe ve dostlar vermesiyle sırr-ı hikmetini ve rahmetini ve şefkatini gösteren bir Rabb-i Rahîm'in dergâhına yakınlaşan ve o dergâhta makbul birer abd olan imanlı ihtiyarların, dünyanın ehval-i muhavvifanesinden mükedder ve me'yus olmamalarını, o kudsî imanı ve müsellem İslâmiyetı ihsan eden bir Muhsin-i Kerîme nihayetsız hamd ve şükürle lisanımızın zevkini ve ubudiyet ve

1. Göklerde ve yerde ne varsa Allah ı tesbih eder Onun kudretı her şeye galıpdır ve hikmetı her şeyı kuşaur • Göklerın ve yerın mulku Onundur Dırılten de Odur olduren de O her şeye hakkıyla kadırdır (Hadid Suresi 1-2)

abd: kul
afak: ufuklar, dünya âlem kâinat.
arş: Allah ın kudret ve saltanatının tecelli ettıgı yer
ayat-ı kalnat: kalnatın ayetlen
ayet: Kur ân ın her bır cümlesı
Bakı: butun varlıklar yok olurken yok olmayan burun varlıklar yok olduktan sonra da zauyla var olacak olan Allah
bılahere: daha sonra
dehşetli: korkutucu urkutucu
dergâh: makam buyuk bır huzura gınlecek kapı
ehval-i muhavvifâne: dehşetlı korkular
hâlât: haller durumlar
hamd: Allah ın yuceligini ovmek, Onu yuceltmek.
helak olmak: yok olmak.
hırkat: yangın ates
hıkmet: belırlı gayelere yonelık faydalı anlamlı ve yerlı yennde olus
hükûm: karar emır
hükûmranlık: hâkimıyet, hukmetme
ihsan etmek: ıyılık etmek, bağışta bulunmak
iman: Allah a ınanma inanç, ıtıkat.
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek
kadır: gucu yeten
kal'a: kale
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanyla akıllan benzerinl yapmaktan aciz bırakan Kur'an
lisan: dıl
makbul: kabul edılmıs geçerlı
matem: buyuk acı ve uzuntu keder yas
medrese: Islam dunyasında duzenlı egtım veren kurulus yuksek okul universite
me'yus: umıtsız
muhaceret: goç etmeler hıcretler
Muhsin-i Kerîm: comertlik sahıbı ıkram etmeyı seven ve kullanna nımetler ihsan eden Allah.
müfarakat: ayrılıklar
mükedder: kederlı, uzuntulu
mülk: sahıp olunan uzennde tasarruf hakkı olunan şey
müsellem: dogrulugu gerçeklıgı herkes tarafından kabul edılmıs olan
mustesna: hanç.
Nakkaş-ı Ezelî: her şeyı zatına has olarak nakıs nakıs ışleyen varlıklara şekıl ve suret veren, varlıgının oncesı olmayan Allah
nazar: bakış dusunce fikır dıkkat
nihayetsız: sonsuz.
Rab: besleyen buyuten yetıstıren butun varlıklan uyum ıçınde sevk ve idare eden Allah
Rabb-i Rahîm: acıyıp esırgeyen besleyen buyuren yetıstıren butun varlıklan uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme acıma esırgeme
rikkat: başkalarının dustuğu durumdan dolayı etkılenme acıma uzulme halı
sırr-ı hikmet: belırlı gayelere yonelık, faydalı anlamlı yerlı yennde olusun sırrı gızlı gerçegi sebebi
şahadet: şehıtlık, Allah dın vatan gibi yuce değerler ugrunda olen Musluman
şefkat: karşılık beklemeden sevme, acıma merhamet etme
şiddet-i me'yusiyet: şıddetlı umıtsızlık.
şükür: Allah ın verdıgı nımetlere karşı memnunlugunu ıfade etmek, minnet duymak, elhamdulillâh demek.
tecelli etmek: gorunmek belırmek.
tesbih etmek: Allah ı butun kusur ve noksanlardan uzak tutmak, Onu şanına layık ıfadelerle anmak
tevekkul etmek: bır ıste gerekenlen yaptıktan sonra sonucu Allah a bırakma
ubudiyet: kulluk, Allah a ıbader etme
yekpare: tek parça

itaatle ruhumuzun şevkini tavsiye eden kıymettar bir ricadır.

Hafız Mustafa (Rahmetullâhi aleyhi rahmeten vâsiaten)

ON DÖRDÜNCÜ RICA 556

Ehl-i dünya, Üstadımızı her şeyden tecrit edip, beş çeşit gurbet içinde bulunduğu bir vakitte, gayet kuvvetli bir aşk-ı beka ve şiddetli bir muhabbet-i vücut ve büyük bir iştiyak-ı hayat ve hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir fakrın kendisinde hükmettiğini görüp, me'yusâne olarak başını eğdiği zaman,

(1) حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayet-i hasbiyesi imdadına yetişerek, "Beni dikkatle oku" demesi üzerine günde beş yüz defa okuduğunu ve okudukça bu ayetin çok kıymetli nurlarından dokuz Mertebe-i Hasbiyenin yalnız ilmelyakîn ile değil, aynelyakîn inkişaf ettiğini...

Birinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Ondaki aşk-ı beka, mutlak kemal sahibi Zat-ı Zülcelâl ve Zülcemal'ın bir ismının, bir cılvesinin mahıyetindeki bir gölgesine yapıştığı anda, حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayeti gelerek perdeyi kaldırdığını ve kendisindeki beka lezzetinin ve saadetinin daha mükemmel bir tarzda Bâkî-i Zülkemal'in bekasında ve Ona olan tasdik ve imanda bulunduğunu hissetmiş ve hakkalyakîn zevk aldığını ifade etmiştir.

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Sûresi, 173.)

acz: güçsüzlik, kuvvetsizlik
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, şiddetli sonsuzluk sevgisi
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayet-i hasbiye: "hasbunallahü ve ni'me'l vekil" ayeti, "Allah bize yeter, o ne güzel vekîldir" mealindeki ayet
aynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme veya bu derecede inanma
Bâkı-ı Zülkemal: mükemmellikler sahibi olup, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zâtıyla var olacak olan Allah
beka: varlığı devam ettirme, devamlılık, sonsuzluk.
cilve: görünme, yansıma
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayıp, âhireti düşünmeyenler
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
gayet: son derece, çok.
gurbet: yabancı yerde kalma, yabancılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakkalyakîn: bir şeyi yaşayarak, kesin olarak bilmek.
ifade etmek: anlatmak.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iman: Allah'a inanma, inanç, itikat
imdat: yardım
inkişaf etmek: gelişmek, açılmak, meydana çıkmak.
iştiyak-ı hayat: hayatı yaşamayı aşırı istemek.
itaat: söz dinleme, emre uyma.
kemal: mükemmellik.
kıymettar: kıymetli, değerli
mahıyet: bir şeyin aslı, esası, yapısı
mertebe-i hasbiye: "hasbunallahu ve ni'me'l-vekil" ayetinin mertebelen dereceleri
mertebe-i nuriye-i hasbiye: "hasbünallahu ve ni'me'l-vekil" ayetinin nurunun mertebelen dereceleri
me'yusâne: umutsuzca
muhabbet-i vücut: var olma sevgisi, varlığı sevme, vücudun, bedenin sevilmesi
mutlak: sonsuz, sınırsız
nihayetsiz: sonsuz
nur: aydınlık, ışık.
rahmeten vasiaten: geniş rahmet.
rahmetullâhi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
rica: istek, umut.
saadet: mutluluk.
şevk: şiddetli arzu, istek, neşe, sevinç.
tarz: şekil, biçim
tasdik: doğruluğunu kabul etmek, doğrulamak.
tecrit etmek: yalnız başına bırakmak.
üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen.
vakıt: zaman
Zat-ı Zülcelâl: büyükük, haşmet, heybet sahibi yüce Zat, Allah
Zülcemal: sonsuz güzellikler sahibi olan Allah

İkinci Mertebe-ı Nuriye-i Hasbiye: Ustadımız, ihtıyarlık, gurbet ve kımsesızlık ve tecrıt ıçınde bulunduğu ve ehl-i dünya desiseleriyle ve casuslarıyla ona hücum ettiklen zaman, "Eli bağlı, zayıf ve hasta bir tek adama ordular taarruz ediyor. Benim için bir nokta-i istinat yok mu?" diye kalbine hıtap edip [1] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetine müracaat ettiğı zaman, bu ayet ona, "Intisab-ı imanî vesıkasıyla Kadîr-ı Mutlak olan öyle bır Sultana ıntisap edersın kı, dört yüz bin milletten mürekkep nebatat ve hayvanat ordulan onun emrı altında ve kabza-i tasarrufunda bulunan hadsiz bir kudret ve kuvvet sahibine dayanabilırsın" dıye manevî bir ders verdiğını ve o dersle değil şımdıkı düşmanlara, belki bütün dünyaya meydan okuyabilir bır iktidar-ı imanî hissettiğini ve bütün ruhuyla beraber حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dediğini ifade etmiştir.

Üçüncü Mertebe-ı Nuriye-i Hasbıye: Ebedî bir dünyada ve bâkî bir memlekette, daimî bir saadete namzet olduğunu, fakat bu gaye-i hayal ve hedef-i ruh ve netice-i fıtratın tahakkuku, ancak mahlûkatın bütün harekâtlannı ve her şeylerini bılen ve kaydeden bir Kadîr-i Mutlak'ın hadsiz kudretiyle olabildiğını duşunurken, kalbıne ıtmınan veren bir izah istediğini ve yine o ayete müracaat ettiğinde, o ayet ona, [2] حَسْبُنَا 'dakı بَا 'ya dıkkat edip, "Senin ile beraber

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
2. Allah bize yeter. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
desise: gızlı hıle, oyun, aldatmaca.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı ıçın yaşayıp ahıreti düşunmeyenler.
gurbet: yabancı yerde kalma, yabancılık.
hitap etmek: konuşmak, soz soylemek.
Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: "Hasbunallahü ve ni'me'l-vekîl" ayetinin nurunun merte-belen derecelen.
müracaat etmek: başvurmak.
nokta-i istinat: dayanak noktası, dayanma yerı.
ordu: bir devletin silahlı kuvvetlerinin tamamı.
taarruz etmek: saldırmak.
tecrit: yalnız başına bırakılma.
üstat: bilgi ve tecrube sahıbi öğretıcı, öğretmen.

lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile [1] حَسْبُنَا 'yı kimler söylüyor?" diye emredince, bütün nebatat ve hayvanatın lisan-ı hâl ile [2] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ 'in manasını yâd ettiklerini gördüğünü ve kudretin azamet ve haşmetini mevcudatta nasıl temaşa ettiğini ifade etmiştir.

Dördüncü Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Kendi vücudu, belki bütün mahlûkatın vücutları ademe gidiyor diye elîm bir endişede iken, yine bu ayet-i hasbiyeye müracaat ettiğini ve iman dürbünü ile baktığında, ölümün fırak değil, visal olduğunu, bir tebdîl-i mekân ve bâkî bir meyvenin sümbüllenmesi olduğunu beyan etmiştir.

Beşinci Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Hayatın çabuk sönmesi teellumune karşı, ayet-i hasbiyeden aldığı imdat ile der: "Hayat, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a baktıkça ve iman dahi hayata hayat ve ruh oldukça beka bulur." Hem bâkî meyveler verdiği için, ömrün kısalığına ve uzunluğuna bakılmayacağını izah etmiştir.

Ölü olmayanlar veya dîn olmak isteyenler, hayatın mahiyetini ve hakîkatini anlamayı arzu edenler, Dördüncü Şuadaki bu mertebelenn dört meselesine baksınlar, dirilsinler.

Altıncı Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: Daimî tahribatçı olan zeval ve fenâ ve mütemadiyen ayıncı olan ölüm ve adem, dehşetli bir surette bu güzel dünyayı ve bu güzel mahlûkatı hırpaladığını, parça

1. Allah bize yeter. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

2. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

adem: yokluk, hıçlık.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i hasbiye: "hasbunallahu ve ni'me'l-vekîl" âyeti. "Allah bize yeter o ne güzel vekîldir" mealindeki ayet.
azamet: büyükluk.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.
beka: varlığını devam ettirme, devamlılık, sonsuzluk.
beyan etme: açıklama, anlatma.
daimî: devamlı.
ebedî: sonsuz, sonsuza kadar devam eden.
elîm: acı veren, üzücü.
fenâ: yokluk, yok olma, son bulma, ölümlülük.
fırak: ayrılık.
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, varılması hayal edilen nokta.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harekat: hareketler.
haşmet: büyükluk, heybet.
hayvanat: hayvanlar.
hedef-i ruh: ruhun ulaşmak istediği hedef.
ifade etmek: anlatmak.
iktidar-ı İmânî: imandan gelen güç, kuvvet.
İman: Allah'a inanma, inanç, itikat.
İntisab-ı İmânî: iman ederek bağlanmak.
intisap etmek: bağlanmak.
itminan: emin olma, kesin olarak bilme, tatmin olmuşluk.
İzah etmek: açıklamak, anlatmak.
kabza-ı tasarruf: idare eli.
Kadir-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi, her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
lisan-ı hal: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi, hâl dili.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası, nitelik, özellik.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
Mertebe-i Nuriye-i Hasbiye: hasbunallahu ve ni'me'l-vekîl âyetinin nûrunun mertebeleri, dereceleri.
mesele: önemli konu.
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.
müracaat etmek: başvurmak.
mürekkep: meydana gelmiş, oluşmuş.
mütemadiyen: devamlı şekilde, sürekli olarak.
namzet: aday.
nebatat: bitkiler.
netice-i fıtrat: yaratılışın neticesi ve gayesi.
saadet: mutluluk.
Sultan: her şeyi hâkimiyeti altında bulunduran, tüm kainatı idare eden, kudret ve saltanat sahibi olan Allah.
suret: şekil, biçim, tarz.
şuâ: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme.
tahribat: yıkıp bozmalar.
tebdîl-i mekân: yer değiştirme, yer değişikliği.
teellum: üzülme, üzüntü duyma, kederlenme.
temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek.
vesika: dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, belge.
visal: kavuşma.
vücut: beden, varlık.
yâd etmek: anmak, hatırlamak.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yaratıklarını ayakta, varlık âleminde tutan ve gerçek hayat sahibi olan Zat, Allah.
zeval: sona erme, yok olma.

parça edip güzelliklerini bozduğunu görmesi üzerine, fıtratındaki aşk-ı mecazî, bu hale karşı şiddetli galeyan ve isyan ettiği zamanda, bir medar-ı teselli bulmak için, bu ayet-i hasbiyeye müracaat ettiğinde, "Beni oku ve dikkatle manama bak" demesi üzerine, Sure-i Nur'daki [1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ayetinin rasathanesine girip, imanın dürbünüyle bu ayet-i hasbiyenin en uzak tabakalarına baktığını beyan etmekte ve dürbünüyle gördüğü esrarı zikretmektedir.

Bu güzel masnular, bu tatlı mahlûklar, bu cemalli mevcudat, Cemîl-i Zülcelâl'in cemal-i kudsîsine ve nihayetsiz güzel Esma-i Hüsnasının sermedî güzelliklerine âyinedarlık ettiklerini ve Risale-i Nur'un eczalarında çok kuvvetli delillerle bunların izah edildiğini beyan etmektedir.

ON BEŞİNCİ RİCA

565

Bu Rica, Denizli Hapsinden sonra, Nurların teksirle basılarak intişarı üzerine, futuhat-ı Nuriyeyi çekemeyen gizli düşman münafıkları, türlü desise ve iftiralarla hukûmeti aleyhe çevirerek Nur Risalelerini müsadere ettirip, tetkik edilmesi neticesinde, değil tenkit edip düşmanlık göstermek, belki tetkik eden memurların kalblerini de fethederek, tenkit yerine takdir ettirdiğini ve bu hâdise Nur dershanelerinin genişlemesine sebep olduğunu ve bir müddet sonra gizli din düşmanları, pek adî bahanelerle, zemherinin en şiddetli günlerinde Üstadımızı tevkif

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 33.)

adi: basit
aleyh: ona karşı, onun üzerine
aşk-ı mecazi: mecazî aşk, dünyaya ve varlıklara karşı gösterilen aşırı sevgi
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i hasbiye: "hasbunallahu ve ni'me'l-vekil" ayeti, "Allah bize yeter o ne güzel vekildir" mealindeki ayet
âyinedar: ayna olan, bir şeyin özelliklerini, sıfatlarını gösteren
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
cemal: güzellik
cemal-i kudsi: kutsal güzellik, kusur ve noksanlardan uzak güzellik
Cemîl-i Zülcelâl: büyükük, heybet ve sonsuz güzellik sahibi Allah
desise: gizli hile, oyun, aldatmaca
Esma-i Husna: Allah'ın güzel isimleri
esrar: sırlar, gizli hikmetler ve manalar
fethetmek: açmak, ele geçirmek.
fıtrat: yaratılış
futuhat-ı Nuriye: Nur Risalelerinde gerçekleştirilen fetihler
galeyan: kaynayıp coşma, yerinde durmama
hâdise: olay
iftira: birisini yapmadığı bir şeyle haksız yere suçlamak.
intişar: yayılma, dağılma, üreme
isyan: karşı gelme, kabul etmeme
izah etmek: açıklamak.
mahlûk: yaratılmış, yaratık
mana: anlam
masnu: sanatla yapılmış varlık.
medar-ı teselli: teselli kaynağı, rahatlama sebebi
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
müddet: zaman, süre
münafık: iki yüzlü, inanmadığı halde inanır görünen.
müracaat etmek: başvurmak.
müsadere etmek: toplatmak
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
rasathane: gözlem evi
rica: istek, ümit.
sermedi: ebedî, sürekli
şiddetli: sert.
tabaka: kat
takdir etmek: beğenmek, beğendiğini belirtmek
teksir: çoğaltma, arttırma, teksir makinesi
tenkit: eleştiri, eleştirme
tenkit etmek: eleştirmek.
tetkik etmek: dikkatle incelemek, araştırmak.
tevkif ettirmek: tutuklatmak, mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsettirmek.
zemherir: karakış dönemi (12 Aralık'tan 31 Ocak'a kadar olan şiddetli soğuk devresi.
zikretmek: söylemek, ifade etmek.

ettirerek, büyük, gayet soğuk, sobasız bir koğuşta hapsettiklerini ve bu hapiste inayet-i İlâhiye ile bir hakikat inkişaf ederek, Nurların hapishane dahilinde ve haricinde intişar ve fütuhatından dolayı binlerce şükrettiğini ve ruhuna, "Sen onların zulmü yüzünden hem sevap, hem fânî saatlerini bâkîleştirmeyi, hem manevî lezzetleri, hem vazife-i ilmiye ve diniyeyi ihlâs ile yapmasını kazanıyorsun" diye ihtar edilmesi üzerine, bütün kuvvetiyle "Elhamdulillâh" diye dua ettiğini gayet güzel beyan etmektedir.

Bu ncanın sonunda, Risale-i Nur Talebeleri, iman-ı tahkikî kuvvetiyle, bu vatanın her tarafında anarşistliği durdurduğunu, umumî emniyeti ve asayişi muhafaza ettiklerini ve yirmi senedir memleketin her tarafındaki Nur Talebelerinin hiç birisinin emniyeti ihlâle dair bir vukuatlarının bulunmadığını ve hatta insaflı bir kısım zabıta memurlarının, "Nur Talebeleri manevî bir zabıtadır, asayişi muhafazada bize yardım ediyorlar, iman-ı tahkikî ile Nuru okuyan her adamın kafasında bir yasakçı bırakıyorlar, emniyeti temine çalışıyorlar" diye olan itiraflarını ve turlü ısnat ve iftıralarla, Kur'ân ve iman nuruna sed çekmek isteyenlere karşı, Üstadımızın, "Yüz milyon başların feda olduklan bir kudsî hakikate, başımız dahi feda olsun. Dünyayı başımıza ateş yapsanız, hakikat-i Kur'âniyeye feda olan başlar, zındıkaya teslim-i silâh etmeyecek ve vazife-i kudsiyeden

ısnat: dayandırma, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
itiraf: bir şeyi gizlemeyip söylemek.
koğuş: hapishane odası.
kudsî: mukaddes, yüce, temiz.
manevî: kalble, ruhla, hisle ilgili, maddi olmayan.
muhafaza: koruma.
muhafaza etmek: korumak.
nur: aydınlık, ışık.
rica: istek, umut.
set çekmek: engel olmak.
sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah'ın verdiği mukâfat, ödül.
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, minnet duymak, elhamdulillah demek.
temin: sağlama, emniyet hissi verme.
teslim-i silah: silahı teslim etmek, mücadeleden vazgeçmek.
umumî: genel.
Üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen. Said Nursî Hazretleri.
vazife-i ilmiye: ilmle uğraşma, hizmet etme görevi.
vazife-i kudsiye: kutsal, yüce vazife.
vukuat: vak'alar, hâdiseler, olaylar.
zabıta: şehir güvenliğini sağlayan görevli.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

anarşist: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak, karışıklık tertip eden kimse.
asayış: güvenlik.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
dahil: iç kısım, iç.
dair: ait, ilgili.
Elhamdülillâh: her ne kadar hamd ve şükür varsa hepsi Allah'a mahsustur.
emniyet: güvenlik.
fânî: geçici.
feda: uğruna verme, gözden çıkarma, fakir.
fütuhat: fetihler, zaferler.
gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek.
hakikat-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'ân'ın ifade ettiği hakikat.
hariç: dış kısım, dış.
iftira: birisini yapmadığı bir şeyle haksız yere suçlamak.
ihlal: bozma.
ihlas: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah'ın rızası için yapmak.
ihtar: hatırlatma, uyarma, dikkat çekme.
iman: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma, inanç.
iman-ı tahkikî: imana dair meselelerin inceleyip araştırıp delillerle inanmak.
inayet-i ilâhiye: Allah'ın yardımı.
inkişaf etmek: açılmak, meydana çıkmak.
insaflı: doğruları ve gerçekleri kabul eden, hakkı ve adaleti düşünerek davranan.
inçişar: yayılma, dağılma.

vazgeçmeyecekler inşaallah!" dediğini beyan etmektedir.

Mahrem ve mühim mecmualar, hususan Süfyan'a ve Nurun kerametlerine dair olan risaleler, zamanı gelince neşredilsin diye saklandığı hâlde, bir aramada, o risaleler bulunduğu yerden çıkarılmış ve Üstadımız hasta bir hâlde tevkif edilerek hapishaneye götürüldüğünü ve Üstadımız müteellim ve Nurlara gelen zarardan müteessir iken, birden inayet-i İlâhiye imdada yetişerek, mahrem risaleleri okuyan resmî dairelerin, bir dershane-i Nuriye hükmüne geçip risaleleri takdirle karşıladıklarını ve yine Denizli Hapsinde, ihtiyarlık, hastalık ve masum arkadaşlara gelen zahmetlerden elem ve teessür içinde iken, birden inayet-i Rabbaniye yetişerek, hapishaneyi bir dershane-i Nuriyeye çevirip, bir Medrese-i Yusufiye (AS) olduğunu ispat ederek, Medresetüzzehra kahramanlarının elmas kalemleri ile Nurların intişara başlamasını ve gizli düşmanların Üstadımızı nasıl zehirlediklerini ve onun yerine merhum Hafiz Ali'nin şehit olarak berzah âlemine seyahat eylemesi üzerine, hepsi müteellim ve müteessir bir halde iken, yine birden inayet-i İlâhiye imdada yetişerek, Üstadımızdan zehir tehlikesinin geçmesi ve merhum şehidin, kabirde, Nurlarla meşgul olarak, sual meleklerine Nurlarla cevap vermesi ve onun bedeline Denizli kahramanı Hasan Feyzi Rahmetullahi Aleyh ve arkadaşlarının hizmete girmesi ve mahpusların

berzah alemi: ölenlerin ruhlarının kıyamete kadar bulundukları âlem, kabir âlemi
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
dair: ait, ilgili
daire: devlet işlerini gören kuruluşlardan her biri
dershane-i Nuriye: Nur dershanesi, Risale-i Nurların okunduğu yer
elem: acı, üzüntü
emare: işaret, belirti
hususan: bilhassa, özellikle
islah olmak: iyi bir hale gelmek, kötülüklerden kurtulmak.
İmdat: yardım
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inayet-i Rabbaniye: besleyen büyüten, yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın yardımı
inşaallah: Allah'ın izniyle
intişar: yayılma, dağılma
kabir: mezar
keramet: olağanüstü hâller
mahpus: hapsedilmiş
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
masum: suçsuz, kötülüğü olmayan
mecmua: çeşitli konularla ilgili yazıların toplandığı kitap
Medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf medresesi. Hz. Yusuf hapishanede bulunduğu için Allah yolunda mehkûm olanların kaldığı hapishanelere bu isim verilir.
merhum: ölmüş, Allah'ın rahmetine kavuşmuş
mühim: önemli
müteellim: acılı, üzüntülü, kederli
müteessir: tesir altında kalmış, etkilenmiş, üzülmüş.
neşredilmek: yayılmak, yayınlanmak.
resmî: devlete ait.
rica: istek, ümit.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
seyahat: yolculuk.
sual: soru, sorgulama
şehit: Allah yolunda canını feda eden Müslüman
takdir: beğenme, değerli bulma
teessür: keder, üzüntü, acı, etkilenmişlik.
tevkif edilmek: tutuklanmak, mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmek.
Üstat: bilgi ve tecrübe sahibi öğretici, öğretmen. Said Nursî Hazretleri
zahmet: sıkıntı, eziyet, zorluk

Nurlarla ıslah olmaları gibi çok emarelerle, inayet-i Rabbanıyenin yetiştiğini ifade ettikten sonra, gençliğinde ahir ömrünü mağarada geçirmek arzusuna mukabil, bu mağaraların hapishanelere, inzivalara, çilehanelere, mutlak tecrit hücrelerine çevrilip, Yusufiye medreseleri olarak Kur'ân ve imanın hakikatlerine mücahidâne bir surette hizmet ettirdiğini ve o çileli hapislerde üç hikmet ve Hizmet-i Nuriyeye ve üç ehemmiyetli fayda bulunduğunu beyan eden ehemmiyetli bir Ricadır.

Yirmi Altıncı Lem'anın Zeyli

Yirmi Birinci Mektup (İhtiyar peder ve validelere hürmet hakkında) olup Mektubat'ta derç edilmiştir.

Yirmi Yedinci Lem'a 582

Eskişehir Mahkeme Mudafaası olup *Tarihçe-i Hayat*'ta ve tamamı teksir *Lem'alar* mecmuasında neşredilmiştir.

Yirmi Sekizinci Lem'a [1] 583

Eskişehir Hapishanesinin hatırası olup Yirmi Sekiz Nüktedir.

BİRİNCİ NÜKTE 583

Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anhü, kaside-i *Ercuze*'sinde, [2] أَحْرُفُ عُجْمٍ سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا deyip, bu zamanda tamım edilen ecnebi harflerine bakıp, bu cümledeki harflerin cifrî ve ebcedî rakamlarının bu

1. Fihristin sonunda bir kısmı derç edilen bu Lem'anın fihristi tam olarak buraya konuldu (Nâşirler)
2. Satır satır yazılan birtakım yabancı (Arabca olmayan) harflerdir

hürmet: saygı
ifade etmek: anlatmak.
iman: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma inanç.
inayet-i Rabbanıye: besleyen büyüten yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın yardımı.
inziva: dünya işlerini bırakma bir köşeye çekilme vaktini ibadetle geçirme
işaret: gösterme bildirme
lem'a: parıltı
mukabil: karşı karşılık olarak.
mutlak: yalnız tek
mücahidane: Allah rızası için din uğruna cihad edercesine savaşırcasına
müdafaa: savunma
neşredilmek: yayınlanmak
nükte: ince manalı söz ancak dikkatle anlaşılabilen mana
peder: baba
radıyallahu Anh: Allah Ondan razı olsun
rica: istek, ümit.
suret: şekil biçim tarz
tamım edilen: genelleştirilen herkese yayılan
Tarihçe-i Hayat: Bediüzzaman Hazretlerinin hayatını anlatan kitap
tecrit: yalnız başına bırakılma
vaki: geçmiş olmuş rastlanan karşılaşılan
valide: anne
Yusufiye medresesi: Hz. Yusuf medresesi Hz. Yusuf hapishanede bulunduğu için Allah yolunda mahkum olanların kaldığı hapishanelere bu isim verilir
zeyil: ek, ilâve

ahir: son
beyan etmek: açıklamak anlatmak.
cifri: cifir hesabına ait, harflere verilen sayı değerleri ile ibarelerden geleceğe veya geçen hâdiselere tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmine ait.
çilehane: dervişlerin vakitlerini ibadetle geçirdikleri sıkıntı çektikleri kapalı yer
çileli: sıkıntılı zahmetli zorluklarla dolu
derç edilmek: içine konulmak, yerleştirilmek
ebcedi: Arab alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemine ait
ecnebi: yabancı
ehemmiyet: önem
Ercuze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside
hakikat: gerçek.
hikmet: ilahi gaye gizli sebep
hizmet-i nuriye: nur hizmeti Risale-i Nur'a çalışmak.
hücre: küçük oda

zamana parmak basmalarıyla, vakı cereyan-ı kufriyaneye işaret ettiği gibi, hem *Ercuze*'sinde, hem *Ercuze*'yi teyit ve takviye eden kaside-i *Celcelûtiye*'sinde sarahate yakın ❁ تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً

(1) تُقَادُ سِرَاجُ السُّرْحِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ fıkrasıyla, o cereyanın karşısında, vücudu ziyasıyla anlaşılan ve zulmetin pek şiddetli ve sislı, yakıcı dehşetine karşı sönmeyen ve gittikçe zulmeti yararak dünyayı ziyalandırmaya çalışan Risale-i Nur'a ve müellifine hususî iltifatını اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا وَبَهْجَةً ❁ مَدَى الدَّهْرِ وَالْاَيَّامِ

(2) يَا نُورُ جَلْجَلَتْ deyip, ahirzamana kadar Risale-i Nur'un bedî bir surette ışık vermesini ve yanmasını dua ve niyaz eden ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın en muhım bır şakırdı ve ulûmunun bırıncı naşın olan Hazret-i Imam-ı Ali Radıyallahu Anhu, bıdayet-i İslâm'da, Kur'ân'ın aleyhine açılan çok kapılara karşı mübarek İsm-i Azamı şefî tutup kahramanâne ve merdane hakaik-ı şeriatı ve esas-ı İslâmıyeti muhafazaya çalıştığı gibi, ahırzamanda bütün bütün Kur'ân'a muhalefet eden zındıka cereyanına karşı, İsm-i Azamı şefî ve melce ve tahassungâh ittıhaz edıp, cerh edılmez Kur'ân'ın i'cazından gelen ve hatem-i mu'cizeyi gösteren Risale-i Nur'un sönmez nuruyla ve susmaz lisanıyla şecaatkârâne mukabele ve mukavemet edip, yerin yüzünü yakıp çok çiçekleri

1. Nur un kandili gizli olarak yakılıp aydınlatılır Kandiller kandılı gizli olarak tutuşturulur O da tenevvur eder

2. Ey Celcelet Nur ul Ism-i Azamın hurmetine benim yıldızımı çağlar ve devirler boyu parlat.

ahırzaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
aleyh: karşı onun hakkında onun üzerine
azamet: büyukluk
bedi: eşi benzeri olmayan hayret verici guzellikte olan harika
bidayet-i İslam: İslâm ın başlangıcı İslam ın ilk zamanları
cereyan: akım fikir hareketi.
cereyan-ı kufriyane: inançsızlık fikrini yayan cereyanlar fikir akımları
cerh edilmek: çürutulmek.
dehşet: bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan urkuntu.
dua: Allah a yalvarma Allah tan isteme
Ercuze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istıkbalden haber veren vezinli kaside.
esas-ı İslamıyet: İslamıyetin esasları şartları
fıkra: bolum kısım paragraf
hakaik-ı şeriat: şeriatın hakikatleri
hatem-i mu'cize: mu cizelik muhru
i'caz: mu'cizelik, taklidi mümkün olmayacak derecede guzel ve düzgun soz soyleme
iltıfat: ılgı gosterme samımî olarak guzel sozler soyleme
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bın bir ısminden en buyuk ve manaca dıger ısımlerini kuşatmış olan ısımleri
ısm-ı Rahman ve Rahım: Allah ın Rahman ve Rahım ısımleri.
ittıhaz etmek: kabul etmek, edınmek.
kahramanâne: kahramancasına yıgıtçesine
Kaside-i Celcelutiye: Hz İmam ı Ali nın Hz. Peygamberin derslerine istınaden kaleme aldığı ve aslı cıfır ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Suryanıce kaside
kıbrıya: büyukluk ululuk.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'ân
lisan: dıl
melce: sıgınılacak yer sıgınak.
merdane: mertçesine erkekçesine er kişiye yakışır şekilde
muhafaza: korumak.
muhalefet etmek: karşı gelmek.
mukabele etmek: karşılık vermek
mukavemet etmek: dayanmak, direnmek.
mubarek: Ilahî hayrın bulundugu şey ugurlu hayırlı.
müellif: telif eden yazar
mühim: onemlı
naşir: neşreden yayan.
niyaz: yalvarma yakarma
radıyallahü Anh: Allah ondan razı olsun
sarahat: açıklık.
suret: şekil bıçım tarz.
şakırt: talebe oğrencı.
şecaatkarane: yıgıtçe korkusuzca mertçe kahramancasına
şefî: şefaatçi bir ihtıyaç sahıbının ihtıyacının gıdenlmesi ıçın aracılık eden
tahassungâh: sıgınma yerı, sıgınak
takviye: kuvvetlendırme destekleme
teyit: kuvvedendırme, destekleme dogrulama
ulûm: ılmler
vücut: varlık, var olma.
ziya: ışık, aydınlık.
zulmet: karanlık

kurutan zındıka nârını, İsm-i Azamın kibriyalı, azametli nuruyla ve ısm-i *Rahman ve Rahîm*'ın şefkatli ve re'fetli tecellisinden nebean eden âb-ı hayat ile söndüren ve yanan yerlerde kuruyan nehir ve bağ çiçeklerine mukabil, dağlarda ve kırlarda sema yağmuru ve rahmetiyle hararete mutehammıl ve şiddet-ı bürudete dayanıklı çiçekleri yetiştiren Risale-i Nur'u görmesi ve şefkatkârâne ve tesellidarane ve kerametkârâne bakması, Hazret-i İmam-ı Alî Radıyallahü anhın makam-ı velâyetinin iktiza ettiğini hakkalyakîn gösterir

Hem kaside-ı *Celcelûtiye*'nin bir kerameti olan (1) فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ 'dan başlayan üç dört satırda kuvvetli emare ve delilden,

Birinci emare: فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ cifir ve ebcedî hesabıyla bin üç yuz elli üç senesi ki, Risale-i Nur Şakirtlerinin en sıkıntılı bir zamanına ve o zamanda "Sekîne" tabir edilen İsm-i Azamı yetmiş bir ayet ile yuz yetmiş bir defa daimî virt eden Risale-i Nur Müellifinin isimlerine tevafuk sırrıyla parmak basması, o zamanda İsm-i Azamı hamil Risale-i Nur Müellifinin hususiyetini ve selâmetle kurtulacaklarını tebşir etmekle işaret ettiğini, lillâhilhamd, selâmetle kurtulmaları, keramet-i Aleviyeyi tasdik ettiğini ..

1. Ey ismiyle musemma kadr yuce zat!

âb-ı hayat: hayat suyu ebedî hayatı kazanmayı temin eden manevî değerler
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamet: buyukluk.
cifir: harflere verilen sayı değerleri ile İbarelerden geleceğe veya geçen hadıselere tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmi
daimî: devamlı
delil: kanıt.
derç edilmek: İçine konulmak, yerleştirilmek
ebcedî: Arab alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemine ait.
emare: işaret, belıru, delil
fıkra: bolüm, kısım, paragraf
fihrist: bir şeyin içindekileri özet olarak sırayla gösteren liste
hakkalyakın: bir şeyi yaşayarak, kesin olarak bilmek
hamil: taşıyan
hararet: sıcaklık.
hususiyet: ayırıcı özellik.
iktıza etmek: gerektırmek.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en buyuk ve manaca diger isimlerini kuşatmış olan isimlen
kandil: lâmba
kaside-i Celcelûtiye: Hz İmam-ı Alî nın Hz Peygamberin dersienne istınaden kaleme aldıgı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Süryanîce kaside
keramet: Allah ın ihsanıyla velîlerin gosterdikleri olaganüstu hâl.
keramet-ı Aleviye: Hz. Alî nın kerameti gosterdigi olaganustu hâl
kerametkârâne: kerametli bir şekilde.
lillahılhamd: Allah a hamd olsun kı...
makam-ı velâyet: eviyalık makamı
mukabil: karşılık olarak karşılık.
muellif: telif eden yazar
mütehammıl: dayanıklı
nar: ateş
nebean etmek: kaynayıp çıkmak, fışkırmak.
nihayet: en sonunda
radıyallahu anh: Allah ondan razı olsun.
rahmet: şefkat ve merhamet etme acıma esirgeme
re'fet: acıma esirgeme koruma şefkat ve merhamet etme
sekîne: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok muhim sükunet ve emniyet veren bir duadır
selâmet: hayırlı son ıyı ve guzel sonuç
sema: gok
sır: gizli hakıkat, bir şeyin dıkkat, tecrube yetenek ve sezgı yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yonu
şefkat: karşılık beklemeden sevme acıma merhamet etme
şefkatkârâne: şefkatlı bir sekilde acıyarak merhamet ederek
şiddet-i bürudet: soğukluk şıddetı sogugun şıddetı
tabir: ifade terim deyim yorum yorumlama
tasdik etmek: dogrulamak onaylamak.
tebşir etmek: mujdelemek ıyı ve guzel haber vermek
tecelli: gorunme belirme
tenevvür etmek: nurlanmak, panıdamak ışıldamak.
tesellidarâne: teselli ederek.
tevafuk: uygunluk denk gelme
virt etmek: bazı duaları ve ayetlen belli zamanlarda sık sık ve devamlı okumak.
zındıka: dınsızlık, inançsızlık.

Ikinci emare: [1] فَقَاتِلْ وَلاَ تَخْشَ وَحَارِبْ وَلاَ تَخَفْ fıkrasıyla, eski Harb-i Umumîye iştirak ile, yara, bereye ve nihayetsiz korkulara maruz kalıp, nihayet Rusya'ya esir giden, hem dehşetli bır harb-i ahırzamanda muhim bır vazife ıle mukellef edılıp, yılandan daha zehırlı akreplerın bulunduğu bir memlekete düşen ve gece gündüz yılanlarla harb eden Rısale-i Nur Muellifine فَقَاتِلْ وَلاَ تَخْشَ وَحَارِبْ وَلاَ تَخَفْ ile iltifatını ve manevî sıyanet ve muhafaza ve imdadını haber veriyor.

Üçüncü emare: Üç güz mevsiminde medar-ı teselli üç kerametter.

• *Birincisi,* Gavs-ı Azam Radıyallahü Anhü, [2] يَا مُرِيدِي كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا تَعِيشُ سَعِيدًا tabiriyle on beş emare-i kaviye ıle,

• *Ikinci güzde,* aynı mevsimde, Hazret-i Alî Radıyallahü Anhü, [3] يَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ tabiriyle kuvvetli delıllerle;

• *Üçüncu güzde,* [4] فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِي (ilâahir) diye, yine Hazret-i Alî Radıyallahü Anhü, kerametkârâne Rısale-ı Nur Muellifine bakıp, Sekiz, On Sekiz, Yirmı Sekizinci Lem'alar olan rısalelerın kuvvetlı ve i'cazlı telıfleriyle, havfa düşen ve teselliye muhtaç Risale-i Nur Şakırtlerinin altı yedi defa [5] لاَ تَخْشَ,

dehşetli: korkutucu, ürkütücü
emare: işaret, belirti, delil
emare-i kaviye: kuvvetli delil, işaret, belirti
eski Harb-i Umumî: Birinci Dünya Savaşı
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylânî Hazretleri
güz: sonbahar
harb-i ahırzaman: ahırzaman savaşı, dünyanın kıyamete yakın son devresinde meydana gelen savaş.
harb etmek: savaşmak
havf: korku
i'cazlı: şaşırtıcı, olağanüstü
ilâ ahır: sonuna kadar
iltifat: ilgi gösterme, samimî olarak güzel sözler söyleme
imdat: yardım
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek.
keramet: Allah'ın ihsanıyla velilerinin gösterdikleri olağanüstü haller
kerametkârâne: kerameti olarak, olağanüstü bir şekilde
lem'a: parıltı
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz kalmak: bır şeyın karşısında ve tesırı altında kalmak, uğramak
medar-ı teselli: teselli kaynağı, ferahlık sebebi
muhafaza: koruma
müellif: telif eden, yazar
mühim: önemlı
mukellef: yukumlu, vazifeli, görevli
nihayetsiz: son derece fazla.
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kıtap
sıyanet: koruma, himaye
tabir: ifade, söz, deyim
telif: bir kitabın yazılması, ortaya konulması
teşci etmek: cesaretlendirmek, cesaret vermek
vazife: görev

1. Çekınme, soyle, korkma harb et.
2. Ey mundımî! Halısane Allah ıçın vaktın Kadınsı ol kı, mesut olarak yaşayasın
3. Ey o zamana erişen zat!
4. Ey ısmıyle müsemmâ zat!
5. Korkma!

لَا تَخْشَ kelimeleriyle korkularını izale edip teşci etmeleri, Kur'ân hizmetkârlarına bir ikram-ı İlâhî olduğunu gösterir.

Hem [1] "وَاَقْبِلْ وَلَا تَهْرَبْ" fıkrasının yine evvelki fıkralar gibi muhatabı Saidu'n-Nursî olduğundan, "Yâ Saidü'n-Nursî! Karşıla, kaçma!" deyip teşci ediyor gibi, aynı [2] وَلَا عَقْرَبْ تَرَى fıkrasının hususî muhatabı o Nursî olduğuna kuvvetli delil, Barla'da küçük mescidinde otururken emsalî görülmemiş bir akrebin bulunması ve ekseriya insan akreplerinin aynı yılan ve akrep şeklinde maddî ve manevî ona görülerek ziyade meşgul olmasıdır.

Ve [3] "وَلَا اَسَدٌ يَاْتِي اِلَيْكَ بِهَمْهَمَتْ" fıkrası, يَا كُرْدِي diye nida ettiği bir keramettir. İnsan şeklindeki canavarların o Nursî'nin ismini كُرْدِي diye çağıracaklarına bir işaret olduğu gibi, bir canavar dağ başında bir arkadaş gibi gelip musahabe şeklini göstermesiyle de bu fıkranın hususî muhatabı o Nursî'dir.

[4] وَلَا تَخْشَ مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنَ خَنْجَرٍ cümlesi bedahet derecesinde Risale-i Nur Müellifini göstermesi, son zamana kadar üzerinde taşıdığı hançerinin kavim ve kabilesinin millî silâhı olan seyf ve hançeri olduğu emmaresiyle de bu fıkrada muhatap o olduğunu ispat edip başında parmağını gösterir.

---

1. Karşıla, kaçma!
2. Ve ne de bir akrep görürsün.
3. Ve arslan da gürleyerek sana gelmez.
4. Ne kılıçtan ne de bir hançerin yaralamasından korkma!

---

bedahet: açıklık
ekseriya: çoğunlukla, çoğu kez, pek çok zaman, çok defa.
emare: delil, işaret, belirti
emsal: benzer, eş
evvelki: önceki
fıkra: bölüm, kısım, paragraf
hizmetkar: hizmetçi
hususî: özel
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikramı, ihsanı.
İspat etmek: doğruyu, delil göstererek meydana koymak.
kabile: birlikte yaşayan, konup göçen, aynı sülâleden gelen insanlar
kavim: aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
keramet: Allah'ın ihsanıyla velîlerin gösterdikleri olağanüstü haller
maddî: cismanî
manevî: maddî olmayan
mescit: Allah'a secde edilen yer, namaz kılınan yer, camî
meşgul olmak: uğraşmak.
muhatap: kendisine hitap edilen, söz söylenilen
muhatap: kendisine hitap edilen, söz söylenilen
musahabe: karşılıklı konuşma, sohbet
müellif: telif eden, yazar
nida etmek: seslenmek.
seyf: kılıç.
teşci etmek: cesaretlendirmek, cesaret vermek.
ziyade: fazla, çok.

Netice: Dokuz "hem hem"lerin gösterdiği dokuz hakikatin Risale-i Nur'da ve müellifinde bilfiil icrası ve bilmüşahede görünmesi hatta düşmanlarının tasdikiyle de sabittir ki, Hazret-i Ali Radıyallahu Anhın Kaside-i Ercûze ve *Celcelûtiyesinde* şiddetli alâkadarlığını murat ettiği bir vâris-i Nebî ve mukavvî-i din ve hamil-i İsm-i Azam olan Risale-i Nur ve müellifi olduğu; çünkü bütün dünya meydandadır ve bütün nidaları işitiyoruz; ekseriya hareketleri görüyoruz ki, hak ve hakikatte yanılmayan ve Kur'ân'ın hukukunu, emrolunduğu gibi tevilsiz muhafaza çalışan Risale-i Nur'dur diye şek ve şüphesiz olarak Hazret-i Ali Radıyallahü Anhın muhatabı o olduğunu kat'î ispat eder.

Hafız Ali Rahmetullahı Aleyh

IKINCI NUKTE

606

Risale-i Nur Şakirtlerinin mukadderat-ı İlâhiye ile tanzim edilen hapishanede toplanmaları, yakından birbiriyle tesis-i uhuvvet ve yekdiğerlerinin yüksek ahlâk-ı şecaatkârânelerinden ders almak ve düşmanlarının fikirlerinde kuvveden fiile çıkaramadıkları en şe'ni niyetlerini yüzlerinde görüp onlara karşı ne derece ihtiyatlı davranmak ve her şeyde bir vech-i rahmeti ve bir cihet-i nimeti görmekle şükür etmek ve her me'yusiyet zamanında ye'se düşmemek lâzım geldiğini tavsiye eden, zahiren küçük, manen çok büyük bir fıkradır.

ahlâk-ı şecaatkârane: cesurca, kahramanca ahlak
alakadar: alâkalı, ilgili
bilfiil: fiilen, gerçek olarak.
bilmüşahede: görür şekilde, görerek, görme derecesinde
Celcelûtiye: Peygamberimizin derslerine dayanarak ebced ve cifir hesabıyla alâkalı, Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside
cihet-i nimet: nimet yönü, iyilik ve faydalılık yönü
ekseriya: çoğunlukla, çoğu kez, pek çok zaman, çok defa
fıkra: bölüm, kısım, paragraf
fiil: iş, oluş, hareket.
hak: doğru, doğruluk, adalet.
hakikat: gerçek.
hamil-i İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimlerini taşıyan
icra: gerçekleşme
ihtiyat: ilerisini düşünerek tedbirli davranma, sakınma
İspat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak
Kaside-i Ercuze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside
kat'î: kesin.
kuvve: niyet, fikir, düşünce
manen: mana olarak, manevî olarak
me'yusiyet: umutsızlık.
muhafaza: koruma
muhatap: kendisine hitap edilen, söz söylenilen
mukadderat-ı İlâhiye: Allah'ın belirlemiş olduğu kader, İlâhî takdir
mukavvî-i dın: dini kuvvetlendiren, dine kuvvet veren.
murat: istenen, talep edilen, isteme, arzu etme, maksat.
müellif: telif eden, yazar
netice: sonuç.
nida: seslenme, bağırma
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
radıyallahü Anh: Allah ondan razı olsun
şakirt: talebe, öğrenci
şek: şüphe, tereddüt.
şeni: fena, kötü, çirkin
şiddetli: çok, fazla
şükur: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, minnet duymak, elhamdülillâh demek.
şüphe: tereddüt, kuşku
tanzim edilme: düzenlenme, düzene konulma
tasdik: onaylama, doğrulama
tavsiye etmek: öğütlemek
tesis-i uhuvvet: kardeşlik bağının oluşturulması, gelştirilmesi
tevil: sözün ilk bakışta belirten anlamını değil de ihtimal dahilinde bulunan diğer anlamlarını alarak yorumlama
vâris-i Nebî: Peygamberimizin mirasına sahip çıkan mirasçı
vech-i rahmet: rahmet yönü.
yeis: umutsızlık.
yekdiğerlerinin: birbirlerinin, bir taraf diğer tarafın
zahiren: görünüşte

ÜÇÜNCÜ NÜKTE 607

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ
الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ [1]

ayet-i kerîmesiyle Cenab-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak eğer mahlûkatının yüzlenni insanın menfaatine yarayışlı bir tarzda halk buyurduğu gibi, sineğin hilkatinde dahi o menfaatten mühimmini derç ettiğini beyan ile, sineğe husumet değil, bilâkis muhabbet edilmesi lâzım geldiğini, her sene hilkatiyle nisyan ve gaflete düşen insanlara haşr-i ekberi, sağ ve sağlam insandan ziyade, hasta ve mikroplu insanlarla meşguliyetleriyle tabıplığını (HAŞIYE) ve yalnızlıkta ünsiyeti ve tembellikte taharet ve nezafetiyle muallimliğini ders veren sineğin insana ne kadar menfaattar olduğunu göstermekle mücerrep, insana sineği sevdiren, herkese lüzumlu bir nüktedir.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE 614

[2] وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ ayetinin [3] أَنْزَلْنَا kelimesine gelen bir itiraza gayet müskit bir

HAŞİYE: *Şu Nüktenin bir hakikatini ispat eden bir vaka:* Yakınımızda bir köyden bir kışı dağa gider. Dağda hayvanını yılan sokmasıyla hayvan şişer. Hayvanın köye gelmesinin imkânsız olduğunu gören sahibi, naümit olarak hayvanı bırakır, köye gelir. Ertesi gün derisini almak için gider. Hayvan iyi olmuş bulur. Dikkat eder, görür ki, hayvanın yattığı yerde sineğin bir nev'i olan yeşil başlı sineklerden binler sinek cenazesi var. Ondan anlar ki, sinekler hayvanın kanını emmekle kandaki semmi sormuşlar, hayvanı kurtarmışlar, fakat, kendileri ölmüşler.

1. Ey insanlar! size bir misal getirildi. Şimdi onu dinleyin. Sizin Allah'ı bırakıp da taptıklarınızın hepsi bir araya gelse, bir sinek bile yaratamazlar. Sinek onlardan birşey kapacak olsa onu da geri alamazlar. Isteyen de âciz, istenen de. (Hac Suresi, 73.)
2. Biz demiri de indirdik ki, onda hem kuvvet ve şiddet, hem de insanlar için faydalar vardır. (Hadîd Suresi, 25.)
3. İndirdik.

ayet: Kur'ânın her bir cümlesi.
ayet-i kerime: kıymetli ve şerefli ayet.
beyan: açıklama, anlatma.
bilâkis: aksine, tersine.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
derç etmek: içine koymak, yerleştirmek.
gaflet: dikkatsizlik, Allah'ı ve ahireti unutmak.
gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi gayeli ve faydalı yerli yerinde yaratan Allah.
halk buyurmak: yaratmak, var etmek.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
haşr-i ekber: kıyametten sonra ölülerin dirilttiğ Allah'ın huzurunda toplanmaları, büyük diriliş ve toplanma.
hilkat: yaratılış, yaratılma.
husumet: düşmanlık.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
menfaat: fayda, yarar.
menfaattar: menfaatli, faydalı, yararlı.
meşguliyet: iş yapma, uğraşma.
muallim: öğretmen, öğretici.
muhabbet: sevgi, sevmek.
mücerrep: denenmiş, tecrübe edilmiş.
mühim: önemli.
müskit: susturucu.
naümit: umitsiz.
nev': tür, çeşit.
nezafet: temizlik.
nisyan: unutma, unutkanlık.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
sem: zehir.
sormak: emmek.
tabip: doktor.
taharet: temizlenme, temizlik.
tarz: şekil, biçim.
ünsiyet: dostluk, arkadaşlık, yakınlık.
vaka: olay.
ziyade: fazla, çok.

cevap ve gayet lüzumlu bir ilim ve Kur'ân'ın hikmetli dersini gösteren kıymetli bir nüktedir.

BEŞINCI NÜKTE 617

يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ [1] ayet-i kerîmesindeki evsaf-ı İlâhiyeyi, sanatının mikyasçığıyla tarif eden Hüdhüd-ı Süleymanî hakkındadır.

ALTINCI NÜKTE 619

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا [2]

"Beş Kelime" ile, iki harf ile şu ayet-i kerîmedeki nihayetsiz kelimat-ı İlâhiyeye ışaret edip, kelâmdan, kelimeden Mütekellim-i Ezeli'ye yüzleri çeviren bahr-i hakaikın bir fihristesi ve âb-ı hayatın menba ve mehazı ve ilm-i hakikate mürşit bir nüktedir.

YEDINCI NÜKTE 622

Vahdetülvücut meşrebinin, bu zamanın esbab-ı maddiye içinde boğulan insanlarına üç mühim büyük zarar vereceğini izah ile, ahirinde bir sual ve cevapla Hz. Muhyiddin'in hâdî ve makbulînden olduğunu ve her kitabında muhdî ve mürşit olmadığını ve kavaid-i ehl-i sunnete muhalif sözleriyle muaheze edilmemesini iş'ar edip, Muhyiddin ve Muhyiddin makamında bazı evliya-i azîmeye taş atanları iskât eden, adaletperver bir mikyas-ı hakikattir.

SEKIZINCI NÜKTE 326

أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ [3]

1. Göklerde ve yerdeki bütün gizlilikleri meydana çıkaran... (Neml Suresi, 25.)
2. De ki: Rabbimin sözlerini yazmak için bütün denizler mürekkep olsa, hatta bir o kadarını daha getirip ilâve etsek, Rabbimin sözleri tükenmeden o denizler tükenirdi. (Kehf Suresi, 109.)
3. Milyonlar salat ve milyonlar selam olsun sana, ey Allah'ın Resulü!

ab-ı hayat: hayat suyu, ebedî hayatı kazanmayı temin eden manevî değerler
acız: güçsüz, kuvvetsiz
adaletperver: hak, özellikle hukukta, hak sahibine hakkını veren, adaletsever
ahir: son
ayet-i kerîme: kıymetli ve şereflî ayet
bahr-i hakaik: hakikat denizi
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
evliya-i azîme: büyük velîler
evsaf-ı İlâhiye: Allah'ın vasıfları, sıfatları
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu liste.
gayet: son derece, çok
hâdî: hidayete ermiş, hak ve doğru yolu bulmuş
Hüdhüd-i Süleymanî: Hz. Süleyman'ın gizli olan su kaynaklarını bulma, haberleşmeyi sağlama gibi işlerde görevlendirdiği kuş.
ilm-i hakikat: hakikat ilmi
iskat etmek: susturmak
iş'ar etmek: anlatma, bildirme
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
izah: açıklama
kavaid-i ehl-i sünnet: ehl-i sünnet olanların kaidelen ve prensipleri
kelâm: söz, konuşma
kelimat-ı İlâhiye: Allah'ın sözleri
makam: manevî mevki, manevî derece
makbulîn: kabul edilmiş olan, geçerli
mehaz: bir şeyin aslının alındığı yer, kaynak.
menba: kaynak.
meşrep: usul, manevî haz ve feyiz alınan yol
mikyas: ölçü
mikyas-ı hakikat: hakikat ölçüsü
misal: örnek
muaheze: eleştirme, ayıplama, itiraz
muhalif: aykırılık gösteren, uymayan, zıt olan
muhdî: hidayete getiren, iman yolunu bulmakta birine vesile olan
mühim: önemli
mürşit: doğru yolu gösteren, irşat eden
Mütekellim-i Ezeli: ezelden beri konuşma sıfâtına sahip olan Allah
nihayetsiz: sonsuz.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
sanat: ustalık, hüner, marifet.
sual: soru
tarif etmek: ayrıntılı olarak anlatmak, tanıtmak, bildirmek.
Vahdetülvücut: varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş.

cümlesinin namaz tesbihatında inkişaf eden bir hakikate dairdir. Şöyle ki:

Her şeyin ve kâinatın çekirdek-i aslîsi Zat-ı Ahmediye (ASM) olduğu gibi, her şeyin ruhu ve her menzilin nuru ve her makamın sururu yine bilmüşahede o Zat (ASM) olduğundan her ruh Ona (ASM) intisapla canlanacağına ve onunla (ASM) biat yerinde de salâtü selâm etmekle, rahmet ve selâmet bulacağına işaret edip der: "Madem bütün cin ve ins ve melek ve nücumun parlaması onun nuruyla ve onun getirdiği hediye iledir; onların lisan-ı kâl ve lisan-ı hâllerinden çıkan intisabın bir manasını niyet edip onların namına ve onların âdetlerini zikretmekle nihayetsız rahmete lâyık olan zat-ı Ahmediyeye (ASM)

(1) أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَارَسُولَ اللهِ

demeye teşvik ve tergip etmekle, salâtü selâmın kıymet ve ehemmiyetini ve zat-ı Risaletin (ASM) mahiyet ve kudsiyetini beyan eden, çok mühim ve herkesin muhtaç olduğu bir nüktedir.

DOKUZUNCU NÜKTE **628**

(2) أَوْهُمْ قَآئِلُونَ ayet-i celîlesinin قَآئِلُونَ kelimesinin manası olarak uykunun üç nev'ini ve menfaatli ve zararlı vakıtlerini ve sunnet-ı seniye dairesindekini gösterdiği gibi, insanın en mühim bir sermayesi olan ömrünün tezyidine ve mühim bir gayesi olan nzkının bereketine yardım eden vakitlerini ders

1. Milyonlar salat ve milyonlar selâm olsun sana ey Allah'ın Resulü!

2. Veya gündüz uykusunda iken. (A'raf Suresi 4)

adet: sayı
ayet-i celîle: büyük ve yüce manalar içeren ayet.
bereket: bolluk.
beyan etmek: açıklamak anlatmak.
biat: kabul etme uyma bağlanma
bilmüşahede: görme derecesinde görerek, görür şekilde
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek hepsinin başlangıcı olan çekirdek.
dair: ait, ilgili
ehemmiyet: önem
gaye: maksat amaç, hedef
hakikat: gerçek.
ilave etmek: eklemek
inkişaf: açılma meydana çıkma gelişme.
ins: insanlar
intisap: bağlanma
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler varlıklar
kıymet: değer
kudsiyet: kutsallık yücelik
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi hâl dili
mahiyet: bir şeyin aslı esası, iç yüzü nitelik
makam: yer mânevî mevki
mana: anlam
menfaat: fayda yarar
menzil: yer mekân
mühim: önemli.
namına: adına
nevi: tür çeşit.
nihayetsız: sonsuz
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi bir işin ne için yapılacağını bilmesi
nur: aydınlık, parıltı ışık.
nücum: yıldızlar
nükte: ince manalı söz ancak dikkatle anlaşılabilen mana
Rab: besleyen büyüten yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme adına esirgeme.
Resul: elçi peygamber Hz Muhammed (asm)
rızık: Allah'ın ihsan ettiği verdiği nimetler yiyecekler
salat: Peygamberimize Sahabelerine ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
salatüselam: salât ve selâm Peygamberimize rahmet duası
selam: rahatlık esenlik kurtuluş maddî ve manevî zararlardan uzak kalış dünyadaki belalar ile ahrettekı azaptan kurtulma
selamet: korktuklarından ve kötülüklerden kurtulma hayırlı sonıyi ve güzel sonuç.
sermaye: varlık servet.
Sünnet-i Seniye: Peygamber Efendımızın yüce sünneti, hallen sözlen ve davranışlan
sürur: sevinç, mutluluk, neşe.
tergip etmek: isteklendirmek, istek uyandırmak.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teşvik: şevklendirmek istek ve arzu uyandırmak.
tezyit: arttırma çoğaltma
vakit: zaman
Zat: şahıs kişi Hz. Muhammed (asm)
Zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin zatı şahsı kendisi
Zat-ı Risalet: kendisine kitap gönderilen peygamberlik makamında bulunan Hz Muhammed'in (asm) zatı
zikretmek: söylemek, ifade etmek.

vermekle ahsen-i takvîmde yaratılan insanı yüksek ahlâk-ı haseneye çıkarıp ataletten, betaletten kurtarır.

ONUNCU NUKTE 630

Nev-i beşerin ağlanacak gülmelerine ait endişe-i istikbal ve akıbetbinlik adesesiyle ve [1] كُلُّ آتٍ قَرِيبٌ sırrıyla, hak ve hakîkat muvazenesiyle görülen bir vaziyet-i me'yusâne ile şaşaalı bir bayram gecesinde hapishane penceresinden bakarken, o günlerin hâlî ağlanacak bir hâl olduğunu; ve ebedperest ve bekaya âşık insanların kalb ve ruhunu güldürecek ve sevindirecek meşrû dairesinde müteşekkirâne, huzurkârâne, gafletsiz eğlenceler ve sevap cihetiyle bâkî kalan sevinçler olduğunu ihtar eden ibretnüma bir fıkradır.

ON BIRINCI NUKTE 631

Risale-i Nur Talebelerine mühim bir düsturdur ki, işarat-ı Kur'âniye ve sena-i Nebeviye ile beklenilen (HAŞİYE) ve bu asrın karanlıklı peçesini kaldırıp dünyayı tenvîr eden ve Sahabenin sırr-ı veraset-i Nübuvvet meşrebini meslek tutan ve bütün âlem-i İslâm namına dinsizlikle mücahede eden Risale-i Nur'un haricinde, onun talebeleri, onu bırakıp başka yerde nur aramamalı. Eğer ararsa, nur yerine zulmet ve

HAŞİYE: Şehit merhum Hafız Ali'nin bu gibi makamlarda beyanatı, gerçi Risale-i Nur'a hizmetleriyle sair kardeşlerime ve bana da haddimden çok fazla hisse veriyor. Fakat onun hatırı için sükût edenim.

1. Gelmesi muhakkak olan her şey yakındır. (İbni Mâce, Mukaddime, 7/46; Feyzü'l-Kadîr, 2/178.)

adese: mercek.
ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk.
akıbetbin: ileri görüşlü, sonunu önceden gören.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi.
asır: yüzyıl.
aşık: çok aşırı seven.
atalet: tembellik, hareketsizlik, boş durma, işsizlik.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz.
beka: sonsuzluk.
betaleti: serseriik, boş gezme, işsizlik.
cihet: yön.
düstur: prensip, temel kural.
ebedperest: sonsuz hayatı çok istiyen, tapar derecede seven.
endişe-i istikbal: geleceğe ait endişe.
fıkra: bölüm, kısım, paragraf.
gaflet: Allah'ı ve âhireti unutmak.
hak: doğru, gerçek, adalet.
hakîkat: gerçek.
haricinde: dışında.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
huzurkârâne: huzurlu bir şekilde.
ibretnüma: ibretli, ibret alınan ders veren.
ihtar etmek: hatırlatmak, uyarmak, dikkat çekmek.
işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın, işaretlen

meslek: yol, usul, tarz.
meşrep: usul, yol.
meşru: şeriatın izin verdiği, dinin onayladığı.
muvazene: ölçü, denge.
mücahede: dîn düşmanlarına karşı savaşma, çarpışma, mücadele.
mühim: önemli.
müteşekkirane: şükrederek.
namına: adına.
nev-i beşer: insanlık.
nur: aydınlık, ışık, ilim.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
peçe: örtü.
Sahabe: Peygamberimizi görüp onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sena-i Nebeviye: Peygamber Efendimizin övmesi.
sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah'ın verdiği mükafat, ödül.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe, yetenek ve tecrübe ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı, gizli hakîkat.
sırr-ı veraset-i Nübüvvet: Peygamber vârislerinin sırrı.
şaşaalı: parlak, gösteriş.
talebe: öğrenciler.
tenvîr: nurlandırma, aydınlatma.
vaziyet-i me'yusane: ümitsizcesine durum.
zulmet: karanlık.

ticaret yerine hasarete uğrayacağını ihtar eden mücerrep ve muhakkaku'l-vuku hâdisatı görülen bir fıkradır.

ON IKINCI NÜKTE **633**

Bir tenkit olmasından yazılmadı.

ON UÇUNCU NÜKTE **635**

Risale-i Nur Talebelerinden beş kardeşimizden üçünün ihtiyatsızlığı ve ikisinin şahıslarına başkalarının garaz etmeleriyle Risale-i Nur'a düşmanlarının hücum ettiklerinden, herkes müdafaadan çekilseler, bu beş kardeşin çekilmemelerı lâzım geldiğini beyan eden küçük bir fıkradır.

ON DÖRDÜNCÜ NÜKTE **635**

Nasıl ki *Mesnevî-i Şerif* şems-i Kur'ân'dan tezahür eden yedi hakîkatten bir hakîkatinin âyinesi olmuş, kudsî bir şeref almış, Mevlevîlerden başka, daha çok ehl-i kalbin lâyemut bir mürşidi olmuş, öyle de, Risale-i Nur şems-i Kur'ân'ın zıyasındaki elvan-ı seb'a ve o güneşteki renk renk ve çeşit çeşit yedi nuru birden âyinesinde temessül ettirdiğinden, inşaallah yedi cihetle şerif ve kudsî, yedi *Mesnevî* kadar ehl-i hakıkate bâkî bir rehber ve murşit olacağını müjde eder. İnşaallah, Nur'un *Arabî Mesnevî*'si bu davayı tam tasdik edecek.

ON BEŞINCI NÜKTE **636**

Hafiz-i Zülcelâl'ın hıfz ve himayetiyle Risale-i Nur'un risalelerine muvafık olarak mevkuf bulunan yüz yirmi küsur Nur Talebelerinin mahrem evraklarında, dahilî ve ecnebi muhalif komitelere intisap ile

âyine: ayna
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
beyanat: beyanlar, açıklamalar
cihet: yön
dahilî: içe ait.
davâ: takip edilen fikir, iddia
ecnebî: yabancı
ehl-i hakîkat: gerçekleri ve doğruları bulan, peşinden giden kimseler
ehl-i kalb: kalb ehli olanlar, kalbiyle manevî terakkide bulunanlar
elvan-ı seb'a: yedi renk.
evrak: kitap, sayfaları, kâğıt yaprakları
fıkra: bölüm, kısım, paragraf
garaz: düşmanca niyet, kin
hâdisat: hâdiseler, olaylar
Hafiz-i Zülcelal: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan büyükluk sahibi Allah
hakîkat: gerçek.
hasaret: zarar, kayıp
hıfz: koruma
himayet: koruma, esirgeme
ihtar etmek: hatırlatmak, uyarmak, dikkat çekmek.
ihtiyat: ilensini düşünerek tedbirli davranma, sakınma
İnşaallah: Allah'ın izniyle
intisap: bağlanmak
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli topluluk, kuruluş
kudsî: kutsal, mukaddes, yüce
küsur: artan parçalar
lâyemut: devamlı olmez
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
makam: yer
merhum: ölmüş, Allah'ın rahmetine kavuşmuş.
Mesnevî: Mevlâna'nın her beytı kendi aralarında kafiyeli olan, dinî ve ahlâkî nasihatler bulunan Farsça eseri.
Mesnevî-i Şerif: Mevlâna'nın her beytı kendi aralarında kafiyeli olan, dinî ve ahlâkî nasihatler bulunan Farsça eseri
mevkuf: mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmiş, tutuklu
Mevlevî: Mevlevî tarikatına mensup kimse
muhakkak: kesin
muhakkaku l-vuku: gerçekleşmesi muhakkak olan
muhalif: uymayan, karşı olan, zıt düşüncede olan
muvafık: uygun.
mücerrep: denenmiş, tecrübe edilmiş
müdafaa: savunma.
müjde: sevindirici haber, iyi haber
murşit: doğru yolu gösteren
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
rehber: yol gösterici
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
sâir: diğer, öteki
sükut etmek: susmak
şehit: Allah yolunda canını feda eden Müslüman
şems-i Kur'ân: Kur'ân güneşi
şeref: manevî büyükluk, ululuk, seçkinlik
şerif: şerefli
tasdik etmek: onaylamak, doğrulamak
temessül: bir şeyin bir yerde suret ve mahiyetini aksettirmesi.
tenkit: eleştiri
tezahür etmek: ortaya çıkmak, görünmek.
zıyâ: ışık

medar-ı ittiham olacak mevcut bir evrak bulunmaması, gayet zahir bir himaye-i Rabbaniye ve bir muhafaza-i Ilâhiye ve İmam-ı Ali ve Gavs-ı Azam Radıyallahü Anhüma gibi zatların Risale-i Nur'a ait keramet-i gaybiyelerini cidden teyit eden bir sıyanet-ı Rahmaniye olduğunu ve bu büyük nimete karşı tahdis-i nimet yerinde hakikat yoluna hayatımızı feda ve vakfetmemiz lâzım geldiğini beyan eden ve her şeyde rahmetin izini, yüzünü, özünü görmeye çalışmaya teşvik eden beliğ bir nüktedir.

ON ALTINCI NÜKTE **637**

Risale-i Nur Talebelerinin hapishane sıkıntısından dolayı birbirlerinin galiz sözlerine tahammülü tavsiye eder.

ON YEDİNCİ NÜKTE **638**

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ ... أَخَذْنَاهُمْ[1]

ayeti, ihl-i isyan hakkında nazil olduğu hâlde, bir işaretle Risale-i Nur Şakirtlerine muteaddit ve müessir ve mukavemetli verilen ders-i ihlâsta nisyan edip, ayrı ayrı hatalarda bulunmalarından, أَخَذْنَاهُمْ'ün cifrî tarihiyle gösterdiği bin üç yüz elli ikide tutturulmaları, velillâhilhamd, umumun elemine iştirak edip maddî ve manevî mudafaa ve yardım eden Risale-i Nur'un kudsî şahs-ı manevîsiyle ve sarsılmaz dehası ile bu kaza-ı Ilâhîden hanka bir surette kurtulmalarına işaret eder.

1. Onlara ihtar ettiğimiz ders ve nasihatı unuttukları vakit, tutup musibet altına aldık. (En'âm Suresi, 44.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beliğ: söz söylenilen kişinin durumuna uygun ve güzel söz söyleyen
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
cidden: ciddî olarak, gerçekten.
cifrî: cifir hesabına ait harflere verilen sayı değerleri ile ibarelerden gelecege veya geçen hâdiselere tarih veya isme dair işaretler çıkarma ilmine ait.
ders-i ihlas: ihlas dersi: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmayı öğreten ders.
ehl-ı isyan: Allah'ın emirlerine karşı çıkanlar, isyan edenler
elem: acı, üzüntü, keder
feda etmek: uğruna vermek, göz den çıkarmak
galiz: kaba, çirkin, incitici.
gayet: son derece, çok
hakikat: gerçek.
hârika: olağanüstü, hayret uyandıran
himaye-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, yetiştiren, bütün varlıkları sevk ve idare eden Allah'ın koruması
işaret etmek: göstermek, bildirmek
işaret: gösterme, bildirme
iştirak etmek: ortak olmak, katılmak
kaza-ı ilâhî: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, meydana gelmesi
keramet-i gaybiye: Allah'ın velî kullarında görülen ilâhiye dönük, gelecek zamanla ilgili olağanüstü haller
kudsî: kutsal, mukaddes, yüce.
maddî: fiilî
manevî: fikir, manaya ait.
medar-ı ittiham: suçlama sebebi
mevcut: var olan, vücut sahibi varlık.
muhafaza-ı ilâhiye: Allah'ın koruması
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme, direnç
müdafaa: savunma
müessir: tesirli, etkili
muteaddit: birçok, çeşitli, türlü türlü
nazil olan: inen.
nimet: iyilik, iyi ve hayırlı hal
nisyan etmek: unutmak
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
radıyallahü Anhüma: Allah her ikisinden de razı olsun
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
sıyanet-i Rahmaniye: sonsuz rahmet sahibi olan Allah'ın yardımı
sûret: şekil, biçim.
şahs-ı manevî: tek bir şahıs olmayıp kendisine bir şahıs gibi muamele edilen topluluk.
tahammül: sabretmek, katlanmak, dayanmak.
tahdis-i nimet: Allah'ın verdiği nimeti şükrederek anlatma. Cenâb-ı Hakka karşı şükrünü yerine getirmek ve teşekkür etmek maksadıyla kavuştuğu nimeti anma
tavsiye etmek: öğütlemek
teşvik: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.
teyit etmek: doğrulamak, kuvvetlendirmek.
vakfetmek: sahip olunan bir şeyi Allah yolunda hayırlı bir işe bağışlamak.
ve lillâhilhamd: hamd Allah'a mahsustur
zahir: görünür, açık.
zat: şahıs, kişi

ON SEKIZINCI NÜKTE 643

Her başa gelen şeyin iki yüzü olup, biri kader-ı İlâhîye, diğeri insanın kisbine zahir baktığını, ve insanın kisbi bir perde olup, kader-i İlâhî, hikmet ve adalet ile, mazi ve müstakbel vukuatıyla perde arkasında hükmettiğinden, her şeyde dahi kader-i İlâhîye rıza lâzım olduğunu tavsiye eden hikmetnuma bir nüktedir.

ON DOKUZUNCU NÜKTE 645

"Kısa bir zamandaki küfre mukabil, hadsiz bir cehennem nasıl adalet olur?" sualine kanun-ı beşerin muvazenesiyle adalet-i İlâhiye ispat edilip, kâfiri esfel-i safilîne atan ve [1] خَالِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا 'de hapseden bir tahkiktir. Biaynelhakikat, tam bir muvazene-ı adalet ve müskit bir cevaptır.

YIRMINCI NÜKTE 646

[2] إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ayet-i kerîmesindeki yalnız emr ile icadının ve surelerin başlarındaki mukattaat hurufların hasiyetlerine ve fezaillerine ve tesirat-ı maddiyelerine dair vurut eden hadislerin fehme takribî için, dört unsurdan hava unsurunun insanda emir ve irade ile mübaşeretsiz, fiil ve icat cihetiyle insanın ağzından çıkan bir tek kelime, zamansız ve mekânsız, bir fırka asker kadar sümbül verip, o fırkayı hareket ettirdiği gibi; aynı havanın her bir zerresi, emr-i [3] كُن فَيَكُونُ 'e

1. Orada ebedî olarak kalacaklardır. (Nisa Suresi, 169.)
2. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece "Ol" demektir, o da oluverir. (Yasin Suresi, 82.)
3. "Ol" der, o da oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

adalet: hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli davranma.
adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, Allah'ın her hak sahibine hakkını tam ve eksiksiz vermesi.
ayet-i kerîme: kıymetli ve şerefli ayet.
biaynelhakikat: hakikatin ta kendisi, gerçeğin tâ kendisi.
cihet: yön.
dair: ait, ilgili.
emir: emir, buyruk, komut.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, cehennemin en aşağı tabakası.
fehm: anlayış, anlama.
fezail: fazîletler, değerler, üstün nitelikler, özellikler.
fırka: tümen.
fiil: iş, oluş, hareket.
hadis: Peygamberimizin sözü.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hasiyet: özellik.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde oluş.
hikmetnüma: hikmetli, hikmet gösteren.
huruf: harfler.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu, Allah'ın takdir ve tayin etmesi.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz, inançsız.
kanun-ı beşer: insanlığın kanunu, insanların hazırladığı kanunlar.
kisb: çalışarak elde etme, çalışıp kazanma.
küfür: inkârcılık, inançsızlık, dinsizlik, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmamak.
mazi: geçmiş zaman.
mekân: yer.
mukabil: karşılık olarak.
mukattaat: Kur'ân-ı Kerîm'de bazı surelerin başlarında bulunan kesik kesik, ikisi, üçü birleşik veya tek tek yazılı harfler. Elif Lam Mim, Ya Sin, Ta Ha gibi bunlar İlâhî bir şifre olup, manasını Peygamberimiz (asm) ve onun varisleri bilir.
muvazene: karşılaştırma.
muvazene-i adalet: adalet ölçüsü, adalet karşılaştırması.
mübaşeret: temas etme, meşgul olma.
müskit: susturucu.
müstakbel: gelecek zaman.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
rıza: razı oluş.
sual: soru.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in 114 bölümünden her biri.
sümbül vermek: netice vermek, meydana getirmek.
tahkik: bir konuda hakikatı bulmak için araştırma ve inceleme yapmak, meseleyi delillerle ispat etmek.
takrip: yaklaştırmak.
tesirat-ı maddiye: maddî etkiler.
unsur: madde.
vukuat: vak'alar, hadiseler, meydana gelen olaylar.
vurut eden: gelen, ulaşan.
zahir: açık.
zerre: en küçük parça, atom.

karşı, muntazam bir ordunun neferleri gibi, kâinatta cereyan eden kudret-i İlâhiye ve hikmet-i Sübhaniye ile o emir ayn-ı kudret gibi cilveler olduğunu müşahede ile tarif ve ispat edip, asrın akılsız, yularsız, gemsiz mahlûklarını gemleyip, kendi fenleriyle kendilerini iskât eden ve insaf ve imana davet eden kıymettar bir nüktedir.

YİRMİ BİRİNCİ NÜKTE 650

Risale-i Nur Müellifinin ve şakirtlerinin başına gelen musibet, bir dest-i inayetle tanzim edildiğini (beş manidar tevafukat-ı lâtife ile) ispat eder, gösterir.

YİRMİ İKİNCİ NÜKTE 652

İki mühim ve herkese lüzumlu ve fıtratı bozulmamış her bir kalb-i selim ve vicdan sahibi, daima kendi âyine-i hayatında hissedip görebileceği nüktedir.

Birincisi: Ahlâka dair olup, insanı

(1) تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللهِ mealindeki hadîs-i şerife mazhar eder.

İkincisi: وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۞ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ ۞ إِنَّ اللهَ (2) هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ayet-i kerîmesinin i'cazından süzülen bir mana ile beşerin en büyük ve

1. Ahlâk-ı İlâhiye ile müttasıf olmak. ("Ahlâk-ı hasene, en büyük ahlâk-ı İlâhiyedendir." (Tirmizî, Birr, 55; Dârimî, 2/232; Müsned, 3/5, 152, 158, 177 v.b. hadislerden muktebes.)

2. Cinleri ve insanları ancak Bana iman ve ibadet etsinler diye yarattım. • Ben onlardan bir rızık istemiyorum. Beni doyurmalarını da istemiyorum. • Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zâriyât Sûresi, 56-58.)

ahlak: huylar, seciyeler, insanın yaratılışından gelen özellikler
asır: yüzyıl, çağ
ayet-i kerîme: kıymetli ve şerefli ayet
âyine-i hayat: hayat aynası, hayatın birçok gerçeği göstermesi
ayn-ı kudret: Allah'ın kudretin, sonsuz güç ve kuvvetinin tâ kendisi
beşer: insan, insanlık
cilve: görünme, yansıma
daima: sürekli, her zaman
dair: ait, ilgili
dest-i inayet: yardım eli
emir: buyruk, komut
fen: ilim
fıtrat: yaratılış
hadîs-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözleri, emirleri
hikmet-i Sübhaniye: bütün kusur ve noksanlardan uzak olan Allah'ın hikmeti, her şeyi gayeli, faydalı ve yerli yerinde yaratması
i'caz: mu'cizelik, taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme
iman: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma
insaf: doğruyu ve gerçekleri kabul etme
İskat etmek: susturmak.
İspat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kalb-i selim: sağlam ve temiz gönül
kıymettar: kıymetli, değerli
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, sonsuz güç ve kuvveti
mahlûk: yaratık.
mana: anlam
manidar: manalı, anlamlı
mazhar etmek: kavuşturmak, erştirmek.
meal: mana, anlam
muntazam: düzene girmiş, düzenli, intizamlı
musibet: bela, sıkıntı
müellif: telif eden yazar
muhim: önemli
müşahede: görme, seyretme, şahit olma
nefer: asker
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
şakirt: talebe, öğrenci
tanzim edilmek: düzene konulmak, düzenlenmek
tarif: anlatma, tanıtma
tevafukat-ı latife: hoş ve güzel denk gelmeler
vicdan: iyiyi, kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu

hemen hemen umumî şeklini alan tahsil-i rızıkta şiddet-i hırs yüzünden şırk-i hafiye düşmekle beraber, ibadeti terk ettiklerinden rahmet-i İlâhiye ve hikmet-i Sübhaniye ve ilham-ı Rahmanî ile beşeri tevekkül ve rızaya, teslim ve ricaya sevk eden ve darü's-selâma davet eden ve çoklar üzerinde hayırhahlığını ve tesirini gösteren bir iksir-i nuranîdir.

YIRMİ ÜÇÜNCÜ NÜKTE 657

Risale-i Nur'un muhim erkânından bir şakirdinin tarafgirâne ve Risale-i Nur'a rakîbâne söylenen sözlere karşı tatlı ve şirin bir mukabele ve hakikatbin bir tahkikî fıkradır.

YIRMI DÖRDÜNCÜ NÜKTE 658

Risale-i Nur'un Müellifine şümul ve rumuzlu bulunan bir kardeşin rüyasıdır.

YIRMİ BEŞİNCİ NÜKTE 658

Risale-i Nur'dan ıman-ı tahkikî dersini alan ve ebede namzet ruhunun neşe ve sevinmesinden gelen zevk ile ona söylettirilen elmas ve cevahir ile müzeyyen bir kardeşin fıkrasıdır.

YIRMI ALTINCI NÜKTE 661

وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلٰثٍ [1]

ayet-i kerîmesiyle koyun, keçi, manda ve deve gibi hayvanların maddî hilkatlerinden ziyade manevî her cihetle nimet olup semadan rahmet hazinesinden inzal edildiğini göstermekle, her cihet-i istifadede,

1. Sizin için erkekli dişili sekiz çift ehlî hayvan indirdi. Annelerinizin karnında sizi üç karanlık içinde bir yaratılıştan diğerine çevirerek yaratıyor. (Zümer Sûresi 6.)

ahlak-ı hasene: güzel ahlak, güzel hâl, hareket ve davranışlar
ahlak-ı İlâhiye: Allah'ın razı olduğu, sevdiği ve yapılmasını istediği hâl, hareket ve davranışlar
ayet-i kerîme: kıymetli ve şerefli ayet.
beşer: insan, insanlık.
cevahir: cevherler
cihet: yön
cihet-i istifade: istifade cihetî, faydalanma yönü
dârüsselam: selâmet ve huzur yeri, Cennet.
ebed: sonsuzluk
erkân: rükünler, ilen gelenler
fıkra: kısım, bölüm, paragraf
hadis: Peygamberimizin sözü
hakikatbin: hakikatı gören, hakikatı anlayan
hayırhah: herkesin iyiliğini istiyen, iyilik sever
hikmet-i Sübhaniye: bütün kusur ve noksanlardan uzak olan Allah'ın hikmeti, her şeyi gayeli, faydalı ve yerli yerinde yaratması.
hilkat: yaratılış
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme
iksir-i nuranî: nurlu, çok etkili ilâç
ilham-ı Rahmanî: rahmeti her şeyi kuşatan, bütün yaratılmışların rızklarını veren Allah'ın kalbe ve zihne indirdiği mana.
ıman-ı tahkikî: tahkikî ıman, imana dair bütün meseleleri incelleyip delilleriyle inanma
inzal edilmek: indirilmek
kudret: güç, kuvvet.
maddî: cismanî, bedenî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mukabele: karşılık
muktebes: alıntı yapılmış, aktarılmış.
murat etmek: istemek, arzu etmek
mutlak: sonsuz, sınırsız
muttasıf olmak: sıfatlanmak, bir hâli, davranışı, özelliği kazanmak
müellif: telif eden, yazar
muhim: önemli
müzeyyen: süslü, süslenmiş
namzet: aday
neşe: sevinç.
nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütuf, ihsan
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
rahmet: şefkat ve merhamet etmesi, maddî ve manevî nimetler vermesi
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti, acıması, şefkat ve merhamet etmesi
rakıbane: rakıp olarak, üstünlük sağlamaya çalışırcasına
rıza: razı olma
rica: yalvarma, niyaz etme, umut etme, isteme
rumuz: işaretler
sema: gök.
sevk etmek: ulaştırmak.
şakirt: talebe, öğrenci
şekil: biçim
şiddet-i hırs: hırsın aşırı olması, arzu ve isteklerin aşırılığı
şırk-i hafî: gizli şirk, örtülü bir biçimde Allah'a ortak koşmak.
şümul: içine alma, ait olma, işaret etme
tahkikî: araştırmaya dayalı.
tahsil-i rızık: rızkı elde etmek, kazanmak
tarafgirane: taraftarlık göstererek, tesir etki
teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma
tevekkül: bir işin gerçekleşmesi için gerekenleri yaptıktan sonra işi Allah'a bırakmak, neticeyi ondan beklemek.
umumî: herkesle alakalı, herkesle ilgili, genel
ziyade: fazla, çok.

nimetli nimet bilip şükür kapısını açan, herkese lüzumlu bir i'caz-ı Kur'ânîdir.

YIRMI YEDİNCİ NUKTE **665**

(1) إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ ayet-i kerîmesinin ve (2) أَعْدَى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ hadis-i şerifinin meal-ı kudsîleri ile, insanın en zararlı düşmanı nefsi olduğunu; ve düşmanı sevmek ve okşamak ve malına ve bahçesine koymak ne kadar zararlı olduğunu ve bedahet derecesinde bir divanelik olduğu gibi, nefsini sevmek ve mal ve bahçesi olan a'mal-i uhreviyede tembellik etmek ve neticesi soğuk hodfûruşluk ve tasannu ve tezellüle kapı açan riya gibi silâhlanıyla nefsini korumak ve kanıştırmak kendi hanesini ihrak eden bir divane yerinde olduğunu ihtar ve inzar ile, ihlâs ve rıza-ı İlâhîyi tavsiye eden ve esfel-ı safilîne giden insanın yüzünü âlâ-i illiyyine çeviren çok mühim bir ders-i hakikattir.

YIRMI SEKİZİNCİ NÜKTE **666**

لَا يَسَّمَّعُونَ إِلَى الْمَلَإِ الْأَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۞ دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ۞ إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ (3) ۞ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ (4)

gibi ayetlere gelen şübehat ve itirazatı bir sual ve cevap ve mühim bir temsil ile tefsir ve izah ile beraber,

---

1. Nefis daima kötü şeylere sevk eder. (Yusuf Suresi, 53.)
2. Senin en zararlı düşmanın nefsindir. (*Keşfu'l-Hafa*, 1/143; *İhyâ'u Ulûmi'd-Dîn*, 3/4.)
3. Onlar yüce âlemlerdeki melekleri dinleyemezler; her taraftan taşlanıp kovulurlar. Ahirette ise onlar için dalmı bir azap vardır. • Kulak hırsızlığı yapıp bir şeyler dinleyenleri ise delip geçen yakıcı bir yıldız takip eder. (Saffat Suresi, 8-10.)
4. And olsun ki, dünya semasını biz kandillerle süsledik ve onları şeytanlar için birer taş yaptık. (Mülk Suresi, 5.)

---

ala-ı illiyyin: yücelerin en yücesi, Allah katında en iyilerin derecesi
a'mal-i uhreviye: ahirete ait ameller, işler, fiiller
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayet-i kerime: kıymetli ve şerefli ayet
bedahet: açıklık
ders-i hakikat: hakikat dersi.
divane: deli, aklı başında olmayan.
ehlî: kendisinden yararlanılabilen evcil
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, Allah katında en kötülerin derecesi
hadis-i şerif: Peygamberimizin şerefli sözü.
hane: ev
hodfûruş: sadece kendisini beğenen, kendini beğendirmeye çalışan, övünen.
i'caz-ı Kur'anî: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
ihlas: bir işi başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapmak
ihrak etmek: yakmak.
ihtar: hatırlatma, uyarma, dikkat çekme
inzar: tehlikeyi haber verip korkutarak uyarma, sakındırma
itirazat: itirazlar, kabul etmediğini bildirmeler
izah: açıklama, anlatma
meal-i kudsî: kutsal mana, yüce yüce anlam.
mühim: önemli
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
netice: sonuç
nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütuf, ihsan.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası
riya: kişinin kendisinde bulunan bazı iyi özellikleri insanlara gösstermeye ve beğenilerini kazanmaya çalışması
sual: soru
şübehat: şüpheler
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etmek, minnet duymak, elhamdulillah demek.
tasannu: yapmacık hareket, zorlayarak bir şeyi olduğundan daha iyi, daha değerli göstermeye çalışma
temsil: örnek, benzetme.
tezellül: alçalma, hor ve hakir olma, zillete düşme

mukadderat-ı kâinattan olan cennet, bir ağacın mukadderat-ı hayatını taşıyan çekirdeğinde dürbün gözlerin ağacı görmesi ve az bir fikirle meyveye vusulü nispetinde mukadderat-ı kâinatın fihristesi ve menbaının mahzeni ve mehazı olan kure-i arzda şecere-i kâinatın bir dalı olan cennetin her yerde bulunması ve meyvesinin yemesinin ıstıb'adını ızale edip hakkalyakîn gösterir.

Hem en büyük bir hâdise olan hadisat-ı Kur'âniye ve Risalet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmla meşgul ve kâinatın ecram ve âlemlerinde kulak hırsızlığı yapan şeytanlanın hıçbir cihetle mudahale edemediklerini ve Nübüvvet-i Ahmediye Aleyhıssalâtü Vesselâmın bütün cın ve ınse şümulunu, şeytanlanın melâikelerle o yüzden mübarezelerini mu'cızâne ilân etmekle bütün kâinata mebus olduğunu gösterir, ispat eder.

Hafiz Ali (Rahmetullâhi aleyhi biadedi hurufi mâ ketebehu. Âmin.)

Yirmi Dokuzuncu Lem'a[1]

673

Risaletü'n-Nur'un içinde lisan-ı cennet ve üslûb-i Hz. Muhammed (ASM) ve tarz-ı Kur'ân bahşayış-i rahmet ile meydan-ı zuhura gelerek *Tefekkurname* ismiyle müsemma olan Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i mübareke "Altı Bab" olup, Birinci Bab dahi Uç Fasıldır.

1. Tam metni derç edilen bu lem'anın Fihrist Risalesi'ndeki fihristi de konulmuştur. (Naşirler)

âlem: dünya
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" manasında duadan sonra söylenir.
bab: kapı, bölüm, kısım
bahşayış-i rahmet: Allah'ın rahmetinin ihsanı, bağışı, vergisi
biadedi: sayısı kadar
cihet: yön
ecram: yıldızlar, cansız cisimler, kütleler
fasıl: ayrılma, bölüm.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste
fikir: düşünme, düşünce
hadisat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın vahiyle indirilmesi, insanlara öğretilmesi ile ilgili hâdiseler, olaylar
hadise: olay
hakkalyakîn: bir şeyi yaşayarak, kesin olarak bilmek.
huruf: harfler
ilan etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
ins: insan.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
ıstıb'at: akıldan uzak görme, ihtimal vermeme, olmayacak sanma
ızale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
küre-i arz: yer küre, dünya.
lem'a: parıltı
lem'a-i mübarek: hayırlı, uğurlu, mübarek parıltı
lisan-ı cennet: Cennet dili
mâ ketebehu: yazdığı şeyler kadar
mahzen: içinde bir şeylerin saklandığı korunduğu depo
mebus: gönderilen, Allah tarafından peygamber olarak gönderilmiş olan.
mehaz: bir şeyin aslının alındığı yer, kaynak.
melâike: melekler
menba: kaynak.
meşgul: ilgilenen, uğraşan
meydan-ı zuhur: ortaya çıkma yeri
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde, olağanüstü olarak
mukadderat-ı hayat: hayat süresi içinde Allah tarafından takdir olunan ilende başına gelecek haller ve olaylar
mukadderat-ı kâinat: kâinatta meydana gelecek hâdiseler, olaylar
mübareze: çarpışma, çatışma, vuruşma, savaş.
müdahale etmek: karışmak.
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş
nispet: oran, ölçü.
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) nebi olması, peygamberliği
rahmetullâhi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun
Risalet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) risaleti, peygamberliği
şecere-i kâinat: kâinat ağacı
şümul: kaplama, içine alma, alt olma
tarz-ı Kur'an: Kur'an tarzı
üslûb-i Hz. Muhammed: Hz. Muhammed'in (asm) üslubu, ifade tarzı
vusul: kavuşma, ulaşma, erişme

Üç Fasıldır.

Birinci Fasıl: On iki perde perde üstünde ve on beş delil delil içinde bir burhan-ı bâhirdir. Bir çiçekten tâ şecere-i Tuba'ya kadar muhtelif nağamat ve mutenevvi lemaat ile Nakkaş-ı Ezelî ve Ebedî'yi akıl ve kalbe gösterir, aklın gözünü açtırır, kemal-ı intibahla Sânî-i Zülcelâl ve Fâtır-ı Zülkemâl'e baktırır.

İkinci Fasıl: Bütün masnuatın ve cemî-i mahlûkatın ve umum mevcudatın tarifat ve tavsifat ve tesbih ve senasıyla, cemî-i zîhayatın tahiyyat ve cemî-i evrak-ı muhtezze-i zakirînin tahmıdatıyla, Cenab-ı Rab, izzet-i zikir ve bu delâlet vecihle ibadete, zikir ve şukre abdin ne kadar muhtaç, ne kadar müstahak olduğunu, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ve tarz-ı üslûb-ı Nebî-i Zîşan (ASM) ile telkin ve tavsiye eden bir define-i hikmet ve hazine-i rahmettir.

Üçüncü Fasıl: Şeriksiz, vezirsiz, şebihsiz ve nazirsiz Sultan-ı Ezelî ve Ebedî olan Bâri-i Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerinin, her bir ayrı birer bürhan-ı vahdaniyet olan esma ve sıfât-ı İlâhiyesinin tecelliyat-ı mesrudesiyle ve berahin-i mahkeme ve mersunesiyle, ehl-i dalâlet ve kervan-ı tabıat ve hammal-ı belâhat ve kafile-i hamakatle, Firavunâne ihtiyâr ve Nemrudâne iltizam, Haccacâne ıcısar etmekte oldukları enva-ı şirki def ve reddederek Allah-ı Zülcelâl'ın takdis ve tenzih ve müstahak olduğu tesbih ve tazim ve temcidin vücubunu talim ve tarif eder.

abd: kul
bab: bölüm, kısım
Bâri-i Teala: varlıkları onların aza ve organlarını birbirine uygun, düzgün, tertipli yaratan Allah
berahin-i muhkeme ve mersune: kuvvetli, sağlam ve değiştirilmesi mümkün olmayan deliller.
burhan-ı bahir: açık delil.
bürhan-ı vahdaniyet: Allah'ın bir oluşunun delili
cemî-i evrak-ı muhtezze-i zakire: zikrederek sevinçlenden oynayan titreyen yaprakların tamamı
cemî-i mahlukat: yaratılmışların tamamı
cemî-i zîhayat: canlıların tamamı
Cenab-ı Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden şeref ve yüceliğe sahibi Allah
def: uzaklaştırma, kovma
define-i hikmet: hikmet definesi
delalet: delil olma
ehl-i dalalet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslam dan çıkmış olanlar
enva-ı şirk: Allah a ortak koşma nın çeşitleri, türleri.
esma: isimler
Fatır-ı Zülkemal: sonsuz mükemmellik sahibi olan, varlıkları farklı fıtratlarda, farklı özellikleriyle benzersiz ve hanka şekilde yaratan Allah
Firavunâne: Firavunca, Firavun gibi, dinsizce
Haccacane: Haccac gibi, zalimlik yaparak.
hammal-ı belâhat: ahmaklık ve düşüncesizliği yüklenenler, taşıyanlar
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
ictısar: cesaret göstermek
ihtiyar: tercih, seçme, isteme
iltizam: sanıma, gerekli görme
izzet-i zikir: Allah ı anmanın değeri, şerefi, yüceliği
kafile-i hamakat: aklını gerektiği gibi kullanmayan, anlayışsızlar topluluğu
kemal-ı intibah: tam bir uyanış, mükemmel uyanış
kervan-ı tabiat: tabiat kervanı
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıkla malanıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân
lemaat: lem alar, parıltılar
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler
müstahak: hak etmiş, hak eden
mütenevvi: çeşitli, türlü.
nagamat: nağmeler, güzel sesler
Nakkaş-ı Ezeli ve Ebedi: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, varlıklara şekil ve suret veren varlığının öncesi ve sonu olmayan Allah
nazir: benzer, eş
Nemrudane: Nemrutça, Nemrut gibi, inat ederek
Sanî-i Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
sena: methetme, övme
sıfat-ı İlahiye: Allah ın sıfatları
Sultan-ı Ezeli ve Ebedi: kudret, kuvvet ve hükümranlığı nın başlangıcı ve sonu olmayan Allah
şebih: benzer, benzeyen, aynı
şecere-i Tuba: Tuba ağacı, cennette bulunan bir ağaç
şerik: ortak, pay sahibi
tahiyyat: selâmlar, dualar
tahmıdat: Allah ı övüp ona şükür ve hamd etmeler
takdis: Allah ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme
tarifat: tanıtlar, tanıtmalar
tarz-ı uslub-ı Nebi-i Zişan: şan sahibi Peygamberimizin uslup ve ifade tarzı
tavsifat: vasıflandırmalar
tazim: büyük sayma, saygı gösterme, yüce olduğunu belirtme
tecelliyat-ı mesrude: söylenmiş, bildirilmiş tecelliler
tekaddes: mukaddes olan
telkin: zihinde yer etmesi için bir hkrı tekrar ederek aşılamak, öğüt vermek
temcit: Cenab-ı Hakkın büyüklüğünü ilan etmek, onu yüceltmek
tenzih: Allah ı her çeşit kusur, noksan ve ortaktan uzak bilip söyleme
tesbih: Allah ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
vechile: yönüyle, tarafıyla
vücup: vacip ve lazım olma, sabit olma, olmaması imkânsız olma, vazgeçilmesi mümkün olmama.
zikir: Allah ı çok çok anıma

Dokuz Noktadır.

Birinci Nokta: Cihat-ı sitteye arız olan zulmet, ye's ve füturu izale eder. Söyle ki:

Sağ cihet mazidir. Dalâlet gözüyle bakılsa mezar-ı ekber görünür. Hâlbuki sırr-ı iman ile zulmet zayi olur, münevver bir meclise inkılâp eder.

Sol taraf ki, müstakbeldir; sureten muzlım ve muvahhiştir, kabre nazırdır. Nur-ı iman ile ziyafet-i Rahmanıyenın guzergâhı olan cınan-ı muzeyyeneye intıkal eder.

Üst taraf ki, âlem-ı semavattır. Felsefe nazarında tevahhuş ve tedehhüşü mucip iken; nur-ı iman ile insana karşı güleryüzlü, taravetlı, halâvetli nevvar lem'alarla şefaatbahş ruhanîler ve nuranîler makamı, dest-i teavünü uzatan feriştehler makarrıdır.

Alt taraf ki, zemindir, bu dahi, felsefe-i dâlle indinde vahşet verir. Zira bütün mahlûkat ve bilhassa insan, hemcinslerinin zahiren zeminde çürümekte olduğunu hisseder. Nur-ı iman ile bakılırsa, enva-ı lezaiz ve mat'umatla memlû ve mücehhez zîruha musahhar çok mühim bir sefine-i İlâhiye olduğunu; hem beray-ı seyahat o gemiye gelen nev-i beşen ve cins-i hayvanı alıp gezdırıp bâkî bir menzile garimet için teshir edilmiş bır konak mahallı olduğu fehm edilir. Karşı tarafına cephedir. Ehl-ı gaflet nazarında umum zîhayatın sür'atle gıdıp kaybolduğu ıdam-ı ebedî kuyusudur. Fakat nimet-i iman yâr olursa, o

âlem-i semavat: gokler âlemı
arız olmak: sonradan ortaya çıkma
bab: bolum, kısım
bakî: yok olmayan, sureklı ve kalıcı olan, sonsuz
beray-ı seyahat: yolculuk ıçın
bilhassa: ozellıkle
cephe: bır şeyın on tarafı
cihat-ı sitte: altı yon, altı taraf
cihet: yon, taraf
cınan-ı muzeyyene: suslenmış cennetler
cins-ı hayvan: hayvan cınsı, hayvan turu
dalâlet: hak ve hakıkatten dogru yoldan sapma
dest-ı teavun: yardım elı
ehl-i gaflet: Allah ı ve ahıreti unutanlar, nefsın arzularına dalanlar
enva-ı lezaiz: lezzetlerın çeşıtlerı, turlerı
fehm etmek: anlamak
felsefe-i dâlle: dogru yoldan sapan dalalette olan felsefe
feriştah: melek
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç bıkma
garimet: alacak, borç odeme
güzergah: geçıp gıdılen yol, geçıt yerı
halâvet: tatlılık, şırınlık
hemcins: aynı cınsten olan
idam-ı ebedî: sonsuza kadar yok olus
indinde: yanında
inkılap etmek: degişmek, donuşmek
Intıkal etmek: geçmek, yer degıştırmek
izale etmek: ortadan kaldırmak, yok etmek
konak: yerleşme yerı, dınlenme yerı
lem'a: parıltı
mahal: yer
mahlukat: yaratıklar, yaratılmıslar
makam: yer, mevkı
makarr: karar kılınan, durulan yer, merkez
mat'umat: yemekler, yıyecekler
mazi: gecmıs, gecmıs zaman
memlu: dolu, doldurulmuş
menzil: yer, mekân
mezar-ı ekber: cok buyuk mezar
mucip: gerektıren, lazım gelen
musahhar: emre verılmıs, boyun egmıs
muvahhiş: dehset veren, korkutan, korkutucu
muzlim: karanlık, bilinmez, belırsız
mücehhez: cıhazlandırılmıs, donatılmıs
münevver: nurlanmıs, aydınlanmıs
müstakbel: gelecek, gelecek zaman
nazar: bakıs, dusunce, göz
nazır: bakan, bır yuzu bır tarafa bakan, yonelık
nev-ı beşer: insan nev'ı, insanlık, butun insanlar
nevvar: nurlu, parlayan
nimet-i iman: iman nımetı, inanc nımetı
nurani: nurlu, ışıklı, parlak
nur-i iman: imandan gelen nur, aydınlık, ışık
ruhani: gozle gorulmeyen, cısım olmayan, elle tutulmayan varlık, ruhlar âlemine aıt
sefine-i İlâhiye: Ilâhi gemi
sırr-ı iman: imanın sırrı, imanın hakıkatı
sureten: gorunuşte
şefaatbahş: şefaat eden
taravet: tazelık
tedehhuş: dehşetlenme
teshir etmek: itaat ettırmek, boyun egdırmek
tevahhuş: korkma, urkme, vahşete düşme
vahşet: korku, urkuntu, yalnızlık
yar: dost, yardımcı
yeis: umıtsızlık
zahiren: gorunuşte
zayi olmak: kaybolmak
zemin: yer, yeryuzu
zihayat: hayat sahıbı, canlılar
zıruh: ruh sahıbı
ziyafet-i Rahmaniye: cok cok merhametlı olan Allah ın mu'mın kullan ıçın hazırladıgı zıyafet
zulmet: karanlık

makam idam-ı ebedî değil, dâr-ı fenâdan dâr-ı bekaya intikal ve mahall-i zahmet ve meşakkatten mahall-i rahmet ve rahata terfi ve mekân-ı hizmetten makam-ı ahz-ı ücrete terakki mahallî olduğu zahir olur.

Arka taraf ki, ehl-i gafleti şaşırtır. Nereden gelip nereye gideceğini düşündükçe tahayyürde kalır. Lâkin nur-ı iman inkişaf ettikçe Sultan-ı Ezelî'nin memur muvazzafları, alâmet-i farika ile, dâr-ı imtihandan ahz-ı ücret dârına gitmek için hazır olma mahallî, içtima yeri, bekleme salonu olduğunu derk ederek ehl-i gaflet ve dalâletin efkâr-ı batılasını altı cihetle red ve nur-i imanı tecellî ve inkişaf ettirir.

İkinci Nokta: Nur-ı iman, Cenab-ı Hakka aramsız hamd ve senayı iktiza eder. Beşer, nur-i iman sırrıyla zaman ve mekân-ı hâzıranın tazyikatından tahlıs-i giriban edip vâsi bir âleme malik olur. Bütün âlem mu'min için, o mü'minin müstakil bir hanesi ve bir me'vasıdır. Hem mazi, hâl, müstakbel, mü'minin kalb ve ruhu için bir makarr-ı ebedî bulunduğunu, en selis beyanatla izah eder.

Üçüncü Nokta: Beşer acz ve zaafıyla kesretli a'dâsına galebe ve gayet faknyla hadsiz hacatını temin gayesiyle, nokta-i istinat ve istimdat arar. Buna yegâne çare, imanla munevver ve mücehhez olmasının fitrî ve insanî olduğunu; ve illâ kalb ve ruh ve vicdanın ebedî muazzep olacaklarını kanaatbahş bir surette tefhim eder.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
a'dâ: düşmanlar
ahz-ı ücret: ücret alma
alâmet-i farika: bir şeyi diğerlerinden farklı kılan özellik.
aram: durmak, ara vermek.
beşer: insan, insanlık.
beyanat: beyanlar, açıklamalar
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön, taraf
dar: yer
dâr-ı beka: devamlı, kalıcı, yok olmayan yer, âhiret.
dar-ı fena: gelip geçici yer, ölümlü yer, dünya
dar-ı imtihan: imtihan yeri, deneme, sınama yeri.
derk etmek: iyice anlamak.
ebedî: sonsuza kadar, sürekli
efkar-ı batıla: boş ve asılsız fikirler
ehl-i gaflet ve dalâlet: doğru yoldan sapanlar ve Allah'ı, âhireti unutup nefsin arzularına dalanlar
ehl-i gaflet: Allah'ı ve âhireti unutanlar, nefsin arzularına dalanlar
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık
fitrî: doğuştan, yaratılıştan.
galebe: üstün gelme, yenme
gaye: amaç, maksat.
hacat: ihtiyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâl: şimdi, şu an
hamd: Allah'a karşı olan şükür ve memnuniyetini onu overek bildirme. Onu yüceltme
içtima: toplantı, toplanma
idam-ı ebedî: sonsuza kadar yok oluş
iktiza etmek: gerektirmek.
illâ: ancak
iman: Allah'a inanma, inanç, itikat
inkişaf etmek: gelişmek, açılmak, meydana çıkmak.
inkişaf ettirmek: geliştirme, açmak, meydana çıkarmak.
insanî: insana yakışır şekilde, insanca
intikal: geçme, yer değiştirme.
istimdat: yardım isteme, medet umma
kanaatbahş: inandırıcı
kesretli: çok.
lâkin: fakat.
mahall-i rahmet: rahmet yeri
mahall-i zahmet: sıkıntı ve zahmet yeri
makam: yer, mevki
makam-ı ahz-ı ücret: ücret alma yeri.
makarr-ı ebedî: sonsuza kadar durulacak yer
malik: sahip
mazi: geçmiş, geçmiş zaman
mekân-ı hâzıra: hazır olarak bulunulan yer
mekân-ı hizmet: hizmet yeri
meşakkat: sıkıntı, güçlük, zorluk.
me'vâ: varılacak yer, yurt, sığınılacak yer
muazzep: azap çeken
muvazzaf: vazifeli, görevli.
mücehhez: cihazlandırılmış, donatılmış
mü'min: iman eden, Allah'a inanan
münevver: nurlanmış, aydınlanmış
müstakbel: gelecek, gelecek zaman
müstakil: başlı başına, kendi başına, bağımsız.
nokta-i istinat ve istimdat: yardım alınacak ve dayanılacak nokta
nur-ı iman: imandan gelen nur, aydınlık, ışık
selis: düzgün ve akıcı ifade
sena: methetme, övme
Sultan-ı Ezelî: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
suret: şekil, biçim, tarz.
tahayyürde kalmak: hayrette kalmak.
tahlıs-i giriban: yakayı kurtarma
tazyikat: baskılar, zorlamalar, sıkıştırmalar
tecellî: görünme, belirme
tefhim etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
terakki: yükselme, ilerleme
vâsi: geniş
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan duygu
yegâne: tek.
zaaf: zayıflık
zahir: görünen

Dördüncü Nokta: Zîşuurda imanın meyvedar bir ağaç gibi olduğunu; nasıl ki, semeredar bir ağacın bâkî maliki olan Zat, ağacın meyvesinin zevaliyle müteessir olmayıp daimî meyvedar ağacına istinat ve itimat ile muteselli olduğu gibi, iman-ı kâmil dahi, fânî vücudu, iman ile bâkî ve her türlü mahuf şeylerden siperi ve umum arzu ve ümitlerine muvaffak eder olduğunu telkin eder.

Beşinci Nokta: Nimet-i imanın ebeden hamd ve senayı iltizam ettiğini ve ehl-i gaflet ise, bütün mevcudatı her an menfaat-ı maddiyesini göremediği takdirde düşman ve muzır tanıdığı kat'î ve hakıkattır. Çünkü, ehl-i gaflette ve ehl-i dalâlette cemî-ı evkatta rabıta-i iman olmadığından alâka-i uhuvvet yoktur. Onların münasebetleri muvakkat olup hazır zamana münhasırdır. Tûl-i müddet alâkalan hiç hükmünde olup cüz'î bir infial ve hafif bir iğbirar, o imansız alâka ve münasebeti silip zirüzeber eder. Ehl-i imanın ise,[1] إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ sırrıyla, uhuvvet ve vefaları daimîdir. Mebde-i maziden münteha-i istikbale kadar imtidat ettiğinden nur-i imanın saadet-i dâreyne vesîle olması hasebiyle, mucib-i hamd ve sena olduğunu muvazzahan ispat eder.

Altıncı Nokta: Nimet-i iman ile, dünya ve ahiret, mutenevvi nimetlerle donanmış bir sofra gibi olduğunu; ve mü'min, imanla, zahirî ve bâtınî hasseleriyle o sofralardan istifade eder. Çünkü, iman sahibine nispeten güneş, bu dünya hanesinde bir elektrik

1. Ancak mü'minler kardeştirler. (Hucurat Suresi, 10.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat
alaka: ilgi
alâka-i uhuvvet: kardeşlik alakası, ilgisi
bâkî: ebedî, sonsuz
batınî: görünmeyen, içte olan
cemî-ı evkat: bütün vakıtlar, bütün zamanlar
cüz'î: pek az
daimî: devamlı
ebeden: sonsuza kadar
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar
ehl-i gaflet: Allah'ı ve ahireti unutanlar, nefsin arzularına dalanlar
ehl-i iman: İman edenler, Allah'a inananlar
fânî: geçici, son bulan, olumlu
hamd: şükür, övme
hasebiyle: dolayı, gereğince
hasse: duygu, duyu
iğbirar: gücenme, kınılma, danılma
iltizam etmek: gerektirmek, gerekli görmek
iman: inanma, inanç, itikat
iman-ı kâmil: mükemmel iman
imtidat etme: uzayıp gitme, sürme
infial: gücenme, danılma, kınılma, tepki
ispat etmek: kanıtlamak
istifade: yarar, yararlanma, fayda, faydalanma
istinat: dayanma
mahuf: korkulan
malik: sahip
mebde-i mazi: geçmişin, başlangıcı
menfaat-i maddiye: maddî fayda
meyvedar: meyveli
mucib-ı hamd ve sena: Allah'a şükretmeyi ve Onu övüp yüceltmeyi gerektiren
muvaffak: başarılı
muvakkat: geçici
muvazzahan: açık olarak, açıklanarak, ayrıntılı bir şekilde anlatılarak
muzır: zararlı
mü'min: iman eden, Allah'a inanan
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık
munhasır: sadece bir şeye has kılınmış, sınırlandırılmış
münteha-i istikbal: geleceğin sonu
müteessir olmak: tesir altında kalmak, etkilenmek, üzülmek
mütenevvi: çeşit çeşit, türlü türlü, çeşitli
muteselli: teselli bulan, üzüntüsü dağılan
nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütuf, ihsan, yiyecek ve içecek
nimet-i iman: iman nimeti, inanç nimeti
nispeten: göre
nur-i iman: imandan gelen nur, aydınlık, ışık
rabıta-i iman: iman bağı
saadet-i dareyn: iki dünya mutluluğu, dünya ve ahiret saadeti
semeredar: meyveli
sena: methetmek, övmek
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yönü
takdırde: ... durumda
telkın: zihinde yer etmesi için bir fikri tekrar ederek aşılamak, öğüt vermek
tul-ı müddet: uzun süre, uzun zaman
uhuvvet: kardeşlik
vefa: dostluk ve sevginin gerektirdiği davranışlarda devamlı olma
vesîle: sebep, vasıta
zahirî: görünen, görünürdeki
zeval: sona erme, yok olma
zirüzeber: alt üst, darmadağınık
zişuur: şuur sahibi, şuurlu, anlayışlı, bilinçli

vazifesini gören ciddî ve sebatkâr bir arkadaş ve yolculuğunda munis bir yoldaş hükmünde olduğundan, daire-i istifadesi semavattan geniş olduğunu [1] وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ (ilh.) ayet-i celîlesiyle istıdlâl ederek kâmıl-ı imana malıkıyete teşvık ve tergip eder.

Yedinci ve Sekizinci Nokta: Zat-ı Ecell-i Akdes'e, değil nev-i beşer, belkı kitab-ı kebir tesmiye edilen kâinat, bütün ebvap ve fusûl, sahaif ve sutur ve umum kelime ve harfleriyle, her bir takdir-i nisbîsiyle Nakkaş-ı Ezelî'nin kendi üzerlerinde lemaan eden Esma-ı Hüsnasının mazhariyetleri mukabilinde nihayetsiz hamd ve sena ve tesbîhatını talim ve tarif eder.

Dokuzuncu Nokta: Bin bir esma-i İlâhiye-i celîlenin tecelliyat-ı kulliyesiyle âlemlen mustağrak-ı nimet ve feyz-i bereket eden Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak Hazretlerine ebedî ve daimî tesbih ve tahmide, tazım ve şükrana zîşuurun medyun bulunduğum (ezelden ebede kadar umum zamanlanın dakikalarının aşıratıyla, dünyanın mebdeinden müntehasına kadar zerrat-ı kâinatın hâsıl darbı adedince tesbih ve tahmid ve senayı ırae eden) bir tarik-ı âliye-i vasıayı açarak; mahlûku hâlıkına rapteden bır mev'iza-i belâgatkârâne ile nev-i beşen, fikren ve ruhen terakki ve tealîye müşevvık ve çok vâsı bır mulâhazat safhası açarak matlûp ve maksudun Kàdıu'l-Hacat

1. Güneşi ve ayı da sızın hızmetınıze verdı. (Ibrahim Suresi, 33.)

aşirat: aşıreler, onda bırler
ayet-i celile: büyük ve yüce manaları içeren ayet
Cenab-ı Feyyaz-ı Mutlak: sonsuz bolluk ve bereket verici olan Cenab-ı Allah
daire-i istifade: yararlanma alanı
darp: çarpım, çarpma
ebed: sonsuzluk
ebedî: sonsuz, sonsuza kadar
ebvap: kapılar
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
esma-i İlahiye-i celile: sonsuz azamet ve büyükluk sahibi olan Yüce Allah'ın isimleri.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
feyz-i bereket etmek: bereketle bolluklu taşınıp akıtmak.
fikren: fikir bakımından, düşünce bakımından
fusûl: fasıllar, kısımlar, bölümler
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah
hamd: Allah'a karşı olan şukur ve memnuniyetini onu överek bildirme, Onu yüceltme
hâsıl: meydana gelen
ırae etmek: göstermek.
istidlâl etmek: delil getirmek, bir delile dayanarak netice çıkarmak
Kadıu'l-Hacat: bütün varlıkların ihtiyaçlarını veren Allah.
kamil-i iman: imanın olgunluğu, imanın mükemmelliği
kıtab-ı kebir: büyük kıtap
lemaan etmek: parlamak, parıldamak.
maksud: gaye, arzu edilen, istenilen şey
malikiyet: sahıplık, sahıp olma
matlup: talep edilen, istenen
mazhariyet: bir şeyin çıktığı, görründüğü yer olma
mebde: başlangıç.
medyun: borçlu
mev'iza-i belagatkarane: güzel, düzgün ve kusursuz şekilde yapılan nasıhat, verilen öğüt.
mukabil: karşılık, karşılık olarak.
munis: alışılmış, cana yakın.
mülâhazat: dikkatle bakmalar, ince düşünmeler
münteha: en son, son
mustağrak-ı nimet: nimete boğmak, nimetle doldurmak.
muşevvık: teşvik edici, istek ve arzu uyandırıcı
Nakkaş-ı Ezelî: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen varlıklara şekil ve suret veren, varlığının öncesi olmayan Allah.
nev-i beşer: insan nevi, insanlık, bütün insanlar
raptetmek: bağlamak.
sahaif: sayfalar.
sebatkar: sözünde ve kararında duran
sena: methetme, övme
sutur: satırlar
şükran: teşekkür etmek, iyiliğe karşı gösterilen iyi tavır, gönül borcu
tahmid: Allah'a hamd etme, Onu övme, Ona şükretme
takdir-i nisbî: varlıktan varlığa değişen belirli ölçü
talim: öğretme, eğitme.
tarif etmek: anlatmak, tanıtmak.
tarik-ı aliye-i vâsıa: geniş yüce yol
tazim: büyük saygı, saygı gösterme, yüce olduğunu belirtme
tealî: yükselme, yücelme.
tecelliyat-ı külliye: bütün tecellilerin yansıma ve görünmelerinin tamamı.
terakki: ilerleme, gelişme.
tergip: isteklendirme, rağbet verdirme.
tesbih: Allah'ın şânını yücelterme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tesmiye edilen: isimlendirilen.
umum: bütün
vâsi': geniş.
vazife: görev
yoldaş: yol arkadaşı
Zat-ı Ecell-i Akdes: en mukaddes ve kutsal sıfatlara sahip, her türlü eksıklık ve kusurdan uzak, celal ve haşmet sahıbı olan Allah
zerrat-ı kainat: kainat zerreleri, en küçük parçalar
zişuur: şuur sahıbı, şuurlu

tarafından kabule mazhariyeti için şümullü ve makbul şerait içinde mühim bir dua ile nihayet bulur.

(1) اَللّٰهُ اَكْبَرُ cümlesinin meratibinden bahseder ki;

ezan, kamet, namazların tekbiratı olan kelime-i tekbirin otuz üç mertebesinden alelihtisar yedi mertebesini havidir.

Birinci Mertebe: (2) ...وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ

ayet-i celîlesiyle ibtidar edip zerrattan seyyarata, ferşten arşa, semavattan teşahhusata kadar, bu mertebede icmalen, meratib-i sairede tafsilen, bilumum mevcudat ile vücub-ı vücut ve vahdet-i Bârî'yi güneş gibi celî bir surette ispat, ve şirkin bin derece mümteni ve muhaliyetini delâil-i aklıye ve naklıye, berahin-i şuhudiye ve sübutiye ile gösterip, muannitleri bile iskât ile irsaf ve imana getirecek bir mahiyettedir.

İkinci Mertebe: Cenab-ı Hak Celle ve A'lâ Hazretlerinin azamet ve kibriyasını اَللّٰهُ اَكْبَرُ Lâfza-ı Celâl'inin cami bulunduğu kudret-i kâmilenin tezahüratı *Hallâk, Alîm, Sânî, Hakîm, Rahman, Rahîm* gibi esma-i celîle-i muhitanın tecelliyat-ı şamilesiyle hayvanat ve nebatat üzerindeki ihsanat-ı marufe-i Rabbaniye ve Rezzakıye ve onlardaki hayretbahş hilkat-i acibe ve sanat-ı garibe ve gözleri kamaştıran ve akılları hayran eden müzeyyenat ve münakkaşat

1. Allah en büyüktür, en yücedir.

2. De ki: "Hamd olsun o Allah'a ki, ... münezzehtir." (İsra Suresi, 111.)

ala: en yüksek ve en yüce
alelihtisar: kısaltmak üzere
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
arş: göğün en yüksek tabakası
ayet-i celîle: büyük ve yüce manalar içeren ayet.
azamet: büyüklük.
bab: bölüm, kısım
berahin-i şuhudiye ve sübutiye: kesin olarak meydana çıkan ve görülebilen deliller
bilumum: tamamı, genel olarak
camî: toplayan, toplayıcı
celî: parlak.
Celle: yüce ve azız
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek Hakkın'ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
delâil-i aklıye ve naklıye: ayet, hadis gibi kaynaklardan gelen ve akla uygun deliller
esma-i celîle-i muhıta: Allah'ın her şeyi kuşatan büyük ve yüce isimleri.
ferş: yer
Hakîm: belirli gayelen gözetterek faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş gören, sonsuz hikmet sahibi olan Allah
Hallak: yaratıcı, her şeyi yaratan Allah
havi: içinde bulunduran, içine alan
hayretbahş: hayret veren
hayvanat: hayvanlar
hilkat-i acibe: hayret verici yaratılış
icmalen: kısaca, özet olarak.
İhsanat-ı marufe-i Rabbaniye ve Rezzakıye: bütün yarattıklarının rızklarını veren ve onları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Cenab-ı Hakkın bilinen iyilikleri, ihsanları
iman: Allah'a inanma, inanç
ıptıdar etmek: bir işe hızlı bir şekilde başlamak
iskat: susturma
ispat: kanıtlama, sabit kılma
kamet: farz olan bir namaza durmadan önce okunan ezan
kelime-i tekbir: tekbir kelimesi, "Allahu ekber" kelimesi
kibriya: büyükülük.
kudret-i kamile: Allah'ın mükemmel, kusursuz güç ve kuvveti
lafza-i celal: Allah lafzı, kelimesi
mahiyet: nitelik, özellik
mazhariyet: erişme, kavuşma
meratib-i saire: diğer mertebeler
meratip: mertebeler, dereceler
muannit: inatçı
muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş
mümteni: mümkün olmayan, imkânsız
münakkaşat: nakışlı, işlemeli şeyler
müzeyyenat: süslenmiş şeyler, süslü şeyler
nebatat: bitkiler
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, esirgeyen, koruyan, bağışlayan Allah
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatiyle bütün varlıkları rızklandıran Allah
sanat-ı garibe: önceden görülmemiş, eşsiz sanat.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
seyyarat: gezegenler.
suret: şekil, biçim, görünüş
şeraiti: şartlar
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka ilâh olduğuna inanma
şümullü: kuşatıcı, kaplayıcı
tafsilen: ayrıntılı olarak.
tecelliyat-ı şamile: kaplayıcı, kuşatıcı tecelliler, görünümler
tekbirat: tekbirler, "Allahu ekber" demeler
teşahhusat: şekillenmeler, cısımlenmeler, tanf edilebilir hâle girmeler
tezahürat: görünmeler, ortaya çıkmalar
vahdet-i Bârî: varlıkları düzgün, tertipli ve güzel şekilde yaratan Allah'ın birliği
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak
zerrat: zerreler, en küçük parçalar, atomlar

ve daha lâyüad ve lâyuhsa sanayi-ı Rabbaniye, delâil-i kat'iye ile serd edilip *Cenab-ı Hallâk-ı Azam* Hazretlerinin vücub-i vücut ve vahdetini ilân ve ispat eder.

Üçüncü Mertebe: [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ lâfza-i celâlinin muktezıyat-ı sairesinden *Mukaddirü'l-Alîmu'l-Hakîm, Musavvirü'l-Kerîmu'l-Latîf, Muzeyyinu'l-Mun'imu'l-Vedûd* gibi esma-i celîle-i muhıtasının âlem üzerindeki tecelliyat-ı hayretefzasını, misilsiz bir ızah, nazirsiz bir ispat ile tasvir ve tefhim edip, cüz'î bir çıçeği hüsna bir nazara havale eder. Bu mertebenin irae etmekte olduğu esma-ı celîle; ve fevaid-i menfıyeyı muntazaman safahatıyla nazargâh-ı ammeye açar, [2] فَاعْتَبِرُوا يا أُولِي الْأَبْصارِ der.

Dördüncü Mertebe: *Cenab-ı Vacibü'l-Vücud* ve *Feyyâzü'l-Hayrü ve'l-Cûd* Hazretlennin اَللّٰهُ اَكْبَرُ ısm-ı celîlinin *Adlü'l-Âdilü'l-Hakemü'l-Hâkimü'l-Hakîmü'l-Ezelî* esma-i mütecelliyesiyle müştemilâtını izhar ve şecere-i kâinatı mayet ve rahmetiyle kavanin-i âdet ve sünnetinin tanzimini, intizamat-ı meriye ve meşhudenin şahadetiyle ve cılve-i esma ve sıfâtının ıaşe ve terzıkdaki taltifatını, inayat-ı tamme ve rahmet-i vasianın şahadetiyle aşk-ı sadık, incızab-ı zahir, terbiye-i kerîm, intızam-ı mükemmel ve münasıp vakıtlerde, muhtac-ı erzak olanlara envaının tekessürü ile umum hacetlerinin kazası ve hayt u salât

1. Allah en buyuktur, en yucedir
2. İbret alın ey basıret sahıplerı! (Haşır Suresi 2)

Adlü'l-Âdilü l-Hakemü'l-Hakımu l-Hakîmu l-Ezelî: ezeli ezeli olan her şeyi hikmetle yapan, her şeye hükmeden hakkıyla haksızı ayıran adaletle hukmeden sonsuz adalet sahıbı Allah
aşk-ı sadık: doğru ve gerçek olan aşk, şıddetlı sevgi
Cenab-ı Hallâk-ı Azam: butun varlıklan yaratan sonsuz buyuklük ve yucelik sahıbi Allah.
Cenab-ı Vacibu'l-Vücud: varlıgı ve vucudu zorunlu olan, yokluğu dusunulemeyen yuce Allah
cılve-i esma ve sıfat: Allah ın sıfatlarının ve ısımlerının cılvesi gorunmesi
cüz'i: kucuk, az
delâıl-i kat'iye: kesın delılıler
envaı: turler, çeşıtler
esma-i celîle: Allah ın heybet, haşmet ve buyuklugunu gosteren ısımlen
esma-i celîle-i muhıta: Allah ın her şeyı kuşatan buyuk ve yuce ısımlen
esma-ı müteceliye: tecellı eden meydana çıkan ısımler
fevaıd-ı menfıye: olumsuzluklardan gelen faydalar
Feyyazü l-Hayru ve'l-Cûd Hazretleri: comertlik ve hayır sahıbı bollukk ve berekete kavuşturan Allah
hacet: ihtıyaç.
hayt u salat: namaz veya dua ıpı
hüsna: en guzel, pek guzel
ıaşe: geçindırmek, beslemek, yaşatmak.
inayat-ı tamme: tam yardım etmeler, mukemmel bıçımde yardım etmeler
inayet: yardım
incızab-ı zahır: açıkça gorunen çekılme
intizamat-ı mer'iye ve meshude: gozle gorulen ve şahıt olunan duzenlemeler
intızam-ı mükemmel: mukemmel duzen
ırae etmek: göstermek, goz onune koymak
ısm-ı celîl: Allah ın haşmet ve buyuklugunu gosteren ısım
ıspat: kanıtlama, dogrulama.
ızhar: ortaya koyma, gosterme
kavanin-i âdet ve sünnet: Allah ın kâinatı ıdare ederken takip ettıgı ve âdet edindıgı kanunlar, kâinatta ışleyen ılâhî kanunlar, yaratılış kanunlan
kaza: Allah ın takdır ettıgı bır şeyın zamanında meydana gelmesi
lafza-ı celâl: "Allah" kelımesı
layüad: sayısız.
layuhsa: hesapsız
mısıl: benzer eş
muhtac-ı erzak: rızka ıhtıyacı olan
Mukaddiru'l-Alimu l-Hakım: her şeyı bın bır hıkmetle bılerek olçu ve plânla yapan Allah
muktezıyat-ı saire: dıger gerektırenler
Musavvirü l-Kerîmü'l-Latîf: guzel, hoş lutuf ıhsan ve ıkramlar sahıbı ve her şeye mukemmel şekıl ve suretler veren Allah
muştemilât: bır şeyın ıçınde bulundurdugu, ıçıne aldıgı şeyler
Müzeyyinü'l-Mun'imü'l-Vedûd: çok şefkatlı yaratıklarını seven ve yaratıklan tarafından sevilen nımetler veren varlıkları suslıeyen, zıynetlendıren Allah
nazargâh-ı amma: herkesin baktıgı yer
nazır: benzer, eş
rahmet: şefkat ve merhamet etmek, acımak, esırgemek.
rahmet-i vâsıa: genış rahmet, Allah ın butun varlıklan kuşatan rahmetı
sanayı-ı Rabbaniye: beslıyen, buyuten, yetıştıren varlıkları uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah ın sanatları
serd: guzel soz ıle ıfade etmek.
şecere-i kaınat: kâınat ağacı
taltıfat: ılutfar etmeler, iyilklerle gonul almalar
tanzim: duzenleme
tasvir: bır şeyın ozellıklerını anlatarak, goz onunde canlandırma
tecelliyat-ı hayretefza: hayret veren tecelliler, gorunmeler, belırmeler
tefhım etmek: anlatmak, açıklamak, bıldırmek.
tekessur: çogaltma
terbiye-i kerîm: cömertçe yapılan besleme, yetıştırme, kabıllyetlerını geliştırme
terzık: rızklandırma
vahdet: bırlık.
vücub-i vücut: varlıgı zorunlu, gereklı ve şart olmak, olmaması ımkânsız olmak.

olan ibadetlerindeki munacat ve fuyuzatın ve vahdetle kalbin itminanı gibi pek çok lem'alar ile bir Hakîm'ın vucub-ı vucut, vahidiyet ve kudret-i kâmilesine şahadet ve delâlet ettiğini ifhâm ve ispat; ve nakş-ı hacerî gibi silinmez bir kanaat ve emniyet bahşeder

Beşıncı Mertebe: Cenab-ı Fâtır-ı Akdes Hazretlerinin [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ ism-i celâlinden *Hallâku'l-Kadîrü'l-Musavvirü'l-Basîr* Esma-i Hüsnasının tecellisi; hem [2] اَفَلَمْ يَنْظُرُوْٓا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ... ayet-i celîlesinin delâlet ettiği ecram-ı ulviye ve kevakib-i dürnye, ulûhiyet ve azametinin yekta bir burhanı ve rububiyet ve izzetinin muhkem şahıtlen bulunan semada, sükûnet içinde sükût, hikmet içinde asla inhiraf etmez bir hareket; hem şemsin müstekarrından, müstekarrane cereyanı ve kemal-i musahhariyet ve mutavaatla âlemlere serptiği nur ve ziya ve fuyuzatı, hem kamenn tebdil-ı mevasım ıçın burçtan burca şuurdarâne hareket-ı intıkalıyesi; elhâsıl, cemî-ı mevcudattaki mevzun intizamlar, muntazam mizanlar, hikmet-ı hassa-i zahire, inayet-ı tamme-ı bâhire, takdirat-ı muntazama, mekadir-i müsmirre; âcal-i muayyene, erzak-ı mukannene, nutfeden vücut bulan insan, cihazatıyla; yumurtadan husule gelen kuşlar, cevarihiyle; tohumdan neşv u nema bulan ağaçlar, mütenevvi azalarıyla; ve hakeza umum eşyanın icadının gayet sühuletli tezahüratı *Vucub-i Vücud, Vahid-i Ehad ve Samed*'e şahadet ettiğini, ukul-i beşerin

1. Allah en büyüktür, en yücedir
2. Üstlenndeki semaya bakmazlar mı? (Kaf Suresi, 6)

âcal-i muayyen: belirli eceller
azamet: büyükluk
burhan: delil
cemî-i mevcudat: varlıkların tamamı
Cenab-ı Fâtır-ı Akdes: her bakımdan pak ve temiz olan, eksiklik, kusur ve noksan kendisinde bulunmayan varlıkları farklı fıtratlarda farklı yaratılış özelliklenyle benzersiz ve hanka şekilde yaratan Allah
cevarih: el, ayak gibi vücut organlan
ecram-ı ulviye: büyuk gok cısımlerı yıldızlar
elhasıl: sonuç olarak, ozetle kısacası
erzak-ı mukannen: belırlenmış düzenli rızıklar
Esma-i Hüsna: Allah ın guzel isimlen
fuyuzat: feyızler bolluk ve bereketler
hakeza: bunun gibi, boylece
Hakım: belırlı gayelen gozeterek faydalı anlamlı ve yerli yerinde ış goren, sonsuz hikmet sahıbı olan Allah
Hallaku'l-Kadîrü'l-Musavviru'l-Basır: her şeyı goren, şekil ve suret veren, sonsuz güç ve kudret sahıbı olan, varlıkları yoktan yaratan Allah
hareket-ı intıkalıye: bır yerden bır yere geçş hareketı
hikmet-i hassa-i zahire: gorunen ozellik ve nıtelıklenn faydalan gayelerı yerlı yerınde olusları
ifham: anlatma, bildirme
inayet-ı tamme-i bahıre: apaçık olan kusursuz, mukemmel yardım
inhıraf: sapma, çıkma
ism-i celal: Allah ın heybetını, haşmetını, buyuklugunu ifade eden ismı
itminan: tatmın olma, kesin olarak bilme, inanma
kemal-i musahhariyet: tam bır boyun egmışlık, mukemmel bır şekılde emre uyma
kevakıb-i durriye: ıncı gibi yıldızlar
kudret-ı kamile: Allah ın mukemmel, kusursuz güç ve kuvvetı
lem'a: parıltı
mekadır-ı müsmirre: verımlı meyvelı mıktarlar
mevzun: olçülü, duzgun
muntazam: duzenlı
mutavaat: ıtaat etme, baş eğme
munacat: dua, yakarış
müstakar: karar kılınan, sabıt durulan yer
mustakarane: karar kılıp sabıt ve sakın dururcasına
mutenevvi: çeşıt çeşıt, çeşıtlı turlu
nakş-ı hacerî: taşa kazınmış ışleme
neşvünema: buyume ve yetışme, gelışme
nutfe: erkek ve dışı ureme hucrelerinin bırleşmış şeklı, zıgot
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç oldugu şeylen vermesi, onları yetıştırmesı, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesı
Samed: her şey Kendısıne muhtaç oldugu halde Kendısı hıç bır şeye muhtaç olmayan Allah
sühulet: kolaylık
şems: gunes
şuurdarane: şuurlu olarak, şuurlu bır şekılde
takdirat-ı muntazam: duzenlı ölçuler
tebdil-i mevasım: mevsımlerın degışmesı
tezahurat: ortaya çıkmalar, meydana gelmeler
ukul-i beşer: insanların akılları
ulûhiyet: ılâhlık, Allah ın hakımıyetı, kamattakı her şeyı Kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesı
vahdet: bırlık
Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecellı eden Allah
vahidiyet: bırlık, Allah ın bırlıgı
vucub-ı vücut: varlıgı zorunlu gereklı ve şart olmak, olmaması ımkânsız olmak
yekta: tek, eşsız
ziya: ışık, aydınlık

derecatına münasip çok zerafet ve nezaketle ve kanaat-i tamme verir bir surette beyan eder.

Altıncı Mertebe: Cenab-ı *Hâlık-ı Azam* Hazretlerinin ism-i celîli olan اَللّٰهُ اَكْبَر[1] lâfza-i celâlinin muktezıyatından *Âdilü'l-Hakem, Kadîrü'l-Alîm, Vahîdu'l-Ehad, Sultanu'l-Ezelî* esma-ı şerifesinin mevsufu ve bütün eşya kabza-i tasarrufunda olduğunu; bunlardaki nizam ve mizanın *Kıtab-ı Mübin* ve *İmam-ı Mübin* ünvanıyla iki bab olduğunu; ve ism-i *Evvel* ve *Ahir*'in tecellisi mebde ve müntehaya bakarak, asıl ve nesil, mazi ve mûstakbel, emir ve ilm *İmam-ı Mubin'e*; ve ism-i *Zahir ve Bâtın*'ın tecellisi ise, eşya üzerinde fâtiriyetin ve hallâkıyetin zımnında, *Kitab-ı Mübin'e* işaret ettiklerini ve bu mertebede gösterilecek fevaid-i kesîrenin bir kısmı da Otuz İkincî Sözde izah edilmiş olup burada da icmalen zikrolunduğu mukayyeddir.

Yedinci Mertebe: Cenab-ı Rabb-ı Yezdan Hazretlerinin her şeyden ilmen ve kudreten ve rahmeten azamet ve uluvv-i şanını, *Hallâku'l-Fettah, Fa'âlü'l-Allâm, Vehhâbu'l-Feyyâz* esma ve sıfât-ı İlâhîsiyle, kâinat enva-ı mevcudatıyla, Hâlık-ı Azam'ın nur-i cemalinin tecelliyatını ve ef'al ve kemalinin inkişafatını izhar, ve bu esma-i mübarekenin dürbünleriyle mevcudattaki gûnagûn cilveleri altında ef'al-ı İlâhiyeye ve âsârına nazar-ı ibretle bakılmakla müsemma-ı Zülcelâl'e ıntıkal ve kesb-i ittılâ edilir diye gayet güzel beyan eder.

1. Allah en büyüktür, en yücedir

Âdilü'l-Hakem: her hak sahibine hakkını veren, hakkıyla haksızı ayıran Allah
asar: eserler
bab: kapı, bölüm, kısım
beyan: açıklama, anlatma
Cenab-ı Hâlık-ı Azam: en büyük, en yüce yaratıcı olan Allah
Cenab-ı Rabb-ı Yezdan: şerleri yarattığı gibi bütün hayırları da yaratan, besleyen, büyüten, yetiştiren varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden şeref ve büyükluk sahibi Allah
ef'al: fiiller
ef'al-i İlâhiye: Allah'ın fiilleri.
enva-ı mevcudat: varlıkların çeşitleri
esma: adlar, isimler
esma-ı mübareke: mübarek isimler, hayırlı isimler
esma-i şerife: şerefli, değerli isimler
Fa'alu'l-Allam: sonsuz ilim sahibi olan ve her an faaliyette bulunan Allah.
fâtiriyet: Allah'ın varlıkları farklı fıtratlarda, farklı yaratılış özellikleriyle, benzersiz ve hanka şekilde yaratması
fevaid-i kesire: çok faydalar
gunagun: renk renk, çeşit çeşit.
Hâlık-ı Azam: sonsuz yüceliklere ve büyüklükte olan, her şeyi yoktan yaratan yaratıcı, Allah
hallâkıyet: Allah'ın varlıkları yoktan yaratması
Hallaku l-Fettah: her şeye layık bir şekil açan ve görünüş kazandıran yaratıcı, Allah.
icmalen: kısaca, özet olarak.
İmam-ı Mubin: gayp âlemine yani geçmiş ve geleceğe bakan, görünen vücuda değil, asla, nesle ve köke ve tohuma bakan İlâhî emrin bir nevi unvanı, her hangi bir şeyin bütün özelliklerinin yaratıcının ilmindeki plan ve programının kaydı
inkışafat: açılmalar, gelişmeler
ism-i celîl: Allah'ın haşmet ve büyüklüğünü gösteren İsim
ism-i Evvel ve Ahir: başlangıcı olmayan, her şeyden önce var olan ve varlığı sonsuza kadar devam edecek olan Allah'ın Evvel ve Ahir isimleri
İsm-i Zahir ve Batın: varlıkların içini yaratan, her şeyin iç yüzünü bilen ve varlığı her şeyde apaçık görünen, bütün varlıkların dış yüzünü yaratan Allah'ın Zahir ve Batın isimleri
izhar: gösterme
kabza-i tasarrufunda: idaresinin elinde, idaresi altında
Kadîru l-Alîm: sonsuz güç ve kudret sahibi, her şeyi hakkıyla bilen Allah
kanaat-ı tamme: kesin kanaat.
kesb-i ittılâ etmek: tanımak, bilmek, bilgi sahibi olmak.
Kitab-ı Mubin: her hangi bir şeyin yaratıcının ilmindeki plan ve programa göre gerçekleşme, vücut bulması kaydı, kâinattaki olayları nizam ve intizam içinde cereyan ettiren kudret kitabı.
lâfza-ı celâl: "Allah" kelimesi.
mebde: başlangıç.
mevsuf: sıfat sahibi
mukayyet: kayıtlı, yazılmış
mukteziyat: gerekler, gerektiren şeyler
müntehâ: son, en son
müsemma-ı Zülcelal: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi olan, en güzel isimlerle isimlendirilen, en güzel isimlerin sahibi olan Allah
nazar-ı ibret: ibretli bakış, ders alınacak bakış
nur-ı cemal: güzelliğin nuru, aydınlığı, parıltısı
rahmeten: şefkat, merhamet, acıma, esirgeme bakımından.
sıfât-ı İlâhî: Allah'ın sıfatları.
Sultanu'l-Ezelî: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
tecellî: görünme, belirme, bilinme
tecelliyat: tecelliler
uluvv-i şan: şanın yüceliği
ünvan: ad, isim.
Vahîdü l-Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
Vehhabü'l-Feyyaz: iyi ve güzel şeyleri bolca akıtan, nimetlerini karşılıksız olarak ihsan ve ikram eden Allah
zerafet: zarflık, incelik
zımnında: içinde
zikrolunmak: sözü edilmek, bahsedilmek.

Birinci Fasıl: Hazret-i Hızır Aleyhisselâmın mühim ve meşhur bir vırdini havidir ki, marifet-i İlâhiye ve tevhidin meratibinden altmış üç mertebeye işaret ederek, o mertebelerin her birisi vahdaniyeti ve vahdetin iktiza ettiği Esma-ı Hüsnadan tecelli eden âsâr ile ef'alını ve ef'alıyle esmasını ve esmasıyla vücub-i vücut ve vahdetini ispat eder.

İkinci Fasıl: Ekser eazım-ı evliya ve bilhassa Gavs-ı Azam'ın (RA) her sabah okudukları

(1) لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْبَاقِي الدَّيْمُومُ ۞ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

maba'diyle beraber virtlerinin mebdei olup, tazim ve temcidin intaç ettiği amik tefekkuratın çekirdeği hükmünde olan doksan dokuz mertebe-i tevhide bir sümbül-i manevî veren meratipten yetmiş dokuz mertebesini münderiç bulunan bu fasıl, iki vecihle Zat-ı Akdes'e bakıp, bin hâzır ve meşhur vaziyetle şahadet eder manasında (2) لِلّٰهِ شَهِيدٌ ile neticelenir, kalbe neşe verir. Diğer cümle de, bir diğerinin ardından gelip geçmesinden tezahur eden silsilesinin işaretine delâlet eder manasıyla (3) عَلَى اللّٰهِ دَلِيلٌ kazıyesiyle tamam olur; ruhu müstağrak, sürur ve hubur eder. Velhâsil, bunlara mumasil birçok Esma-ı Hüsna ve kelâmların delâlet ettikleri maani-i hayretefzanın lâtif haşıyelerle donanmış münferit ve müstakil bir rehber-i hayat-ı bâkiyedir.

1. Allah'tan başka ilâh yok, Odur Bâkî ve Deymum. Allah'tan başka ilah yok, Odur Hayyü'l Kayyum.
2. Allah'a şahıtur. Ona bakar.
3. Allah'a delildir. Onu gösterir.

aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun
amik. derin
asar: eserler
bab: kapı, bölüm, kısım
bilhassa: özellikle
delalet etmek: delil olmak, göstermek.
eazım-ı evliya. Allah dostlarının büyükleri
ef'al: fiiller
ekser: pek çok.
Esma: isimler
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
fasıl: ayrılma, bölüm
haşiye. açıklayıcı yazı, dipnot
havi: içine alan, içinde bulunduran
hazır: huzurda olan, göz önünde olan
hubur: sevinç, sürur, gönül ferahlığı, çok sevinme
iktıza etmek: gerektirmek.
intaç etmek: neuce vermek, sonuç vermek.
ispat etmek. doğruyu delil göstererek meydana koymak.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
işaret: gösterme, bildirme
kazıye: hükum, karar
kelam: söz.
latif: güzel, hoş
maani-i hayretefzan: hayret arttıran manalar
maba'd: sonrası
mana: anlam
marifet-i İlahiye: Allah'ı isim ve sıfatlarıyla tanıtan ilim
mebde: başlangıç.
meratip: mertebeler, dereceler
mertebe: derece
mertebe-i tevhid: Allah'ın bir olduğunu kabul etmenin, Onun bir olduğunu kabul etmenin derecesi.
meşhur: ünlü, bilinen.
mühim: önemli
mumasil: benzer, ayrı
münderiç: içine konulmuş, içinde bulunan
münferit: tek, yalnız, tek başına
müstağrak: sevince dalan.
müstakil: bağımsız, başı başına.
netice: sonuç
rehber-i hayat-ı bakıye: sonsuza kadar sürecek olan hayatın rehberi, yol göstericisi
silsile: zincirleme, sıralama
sümbül-i manevi: manevî sümbül, manevî netice
sürur: neşe, sevinç.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tazim: Allah'ın büyüklüğünü ifade etmek.
tecelli etmek. görünmek, belirmek.
tefekkurat. tefekkürler, zihni faaliyet göstermeler, düşünmeler
temcid: Cenab-ı Hakkın büyüklüğünü ve yüceliğini ilân etmek.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, varlığını, birliğini ve ortağı olmadığını kabul etme
tezahur etmek: görünmek, ortaya çıkmak.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu
vahdet. birlik.
vaziyet: durum, hâl
vecih: yön, şekil, tarz.
velhâsil: sözün kısası, özü, kısacası
vırt: belli zamanlarda sürekli ve düzenli okunan dua
virt: belli zamanlarda sürekli ve düzenli okunan dua
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan Zat, Allah

نَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ [1]

CÜMLESİNİN ŞAHADETİNE DAİR **805**

Allahü Azîmüşşan'ın vücub-i vücut ve vahdaniyetini ve Resul-ı Zîşan Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâmın nübüvvet ve risaletinin hakkaniyetini, İsm-i Azam ve Esma-i Husna, melâike-i ulya ve mahlûkat-ı şetta, cemî-i enbiya-i uzma ve cemî-i evliya-i kübra ve cemî-i asfiya-i ulya, hesapsız âyât-ı mukevvenat ve cemî-i masnuat-ı müzeyyenat ve cemî-i zerrat-ı kâinat gibi lâakal on ehemmiyettar bürhan-ı elmas-misal ile ispat edildiği gibi, daha birçok delâil-i kat'iyeyi cami bir bahr-i umman-ı hakıkattir.

Hem, her bir kelâm ve kelimesi risalet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletinin ayn ayn birer deliline işaret ettiği gibi, Kur'ân-ı Mübin de en büyük mu'cize-i Nübüvvet olduğuna dair sâdır olan bürhanlara; ve Habîb-i Zîşan (ASM), hem Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, her ikisi de vahdaniyet-i İlâhiyeye gayet parlak delil olarak bu makamda gösterilmiştir.

BEŞİNCİ BAB **823**

Beş Nüktedir.

Birinci Nükte (HAŞİYE) [2] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ 'in mertebelerine dair olup, zîşuurun ekseriyetle meftun ve merbut olduklan fânî dünyanın fânî, zail, âfil

HAŞİYE: Risale-i Hasbiye olan Dördüncü Şua, hem bu Nüktenin, hem yazılmayan Beşinci Lem'a'nın hakikatini bir derece beyan etmesiyle o lem'a yerine geçmiştir.

1. Şahadet ederiz ki Allah tan başka hiçbir ilah yoktur. Muhammed Allah ın elçisidir.
2. Allah bana yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

afil: batan, kaybolan, görünmez olan
Aleyhissalatü Vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun
Allahü Azimüşşan: şanı yüce ve büyük olan Allah.
ayât-ı mukevvenat: kainatın ayetleri, kainatın Allah ın varlığını gösteren delilleri.
bab: kapı, bölüm, kısım
bahr-i umman-ı hakikat: hakikat okyanusunun denizi
bürhan: delil
bürhan-ı elmas-misal: birer elmas gibi deliller
cami: toplayan, içinde bulunduran
cemi-i asfiya-i ulya: Peygamberimizin varisi hükmünde olup onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan yüce asfiyaların tamamı
cemi-i enbiya-i uzma: büyüklük sahibi peygamberlerin tamamı
cemi-i evliya-i kübra: büyük ve İlîlerin tamamı
cemi-i masnuat-ı müzeyyenat: süslenmiş sanatların bütünü
cemi-i zerrat-ı kainat: kainattaki zerrelerin tamamı.
dair: ait, ilgili
delâil-i kat'iye: kesin deliller
ehemmiyettar: önemli
ekseriyet: çoğunluk.
Esma-ı Hüsna: Allah ın güzel isimleri.
fânî: geçici, ölümlü
Habib-i Zişan: Allah ın şanlı ve sevgili kulu olan Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm)
hakkaniyet: gerçeklik, doğruluk.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri
İspat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
İşaret etmek: göstermek, bildirmek
kelâm: söz
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân
Kur'an-ı Mübin: hak ve hakikatı açıklayan Kur'an
lâakal: en az, hiç değilse, en azından.
mahlûkat-ı şetta: değişik çeşitli yaratıklar
meftun: aşık, aşın bir sevgiyle bağlanmış, tutkun
melaike-i ulya: yüce melekler
merbut: bağlı.
mertebe: derece
mu'cize-i Nübüvvet: peygamberlik mu'cizesi
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
Resul-ı Zişan: şan sahibi Peygamber, Hz. Muhammed (asm)
risalet: elçilik, peygamberlik.
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed in (asm) peygamberligi, elçiliği.
sâdır olan: çıkan, ortaya çıkan
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
vahdaniyet: Allah ın bir oluşu
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah ın bir oluşu.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkansız olmak.
zail: yok olan, son bulan
zişuur: şuur sahibi, şuurlu, anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip

mahbuplannı, hem vefasız, kararsız, rüya-misal olduğunu delâîl-i mukni ve berahin-i kat'iye serdiyle o kararsız mahbupları hakikî zannederek yanılanları ıkaz ile der: Mevcudatın zevalinde beis yoktur. Hem masnuatın zevalinde mahzun olma. Hem zeval-i mulkten muteessıf olma. Hem mahbubun gaybubetinden mütehassır olma. Hem zahirî müşfik ve mün'imlerin zevaline ehemmiyet verme. Hem zahiren şefik ve lâtıflerin zevaline acıyıp yanma. Zıra onların *Sânii*, *Fâtır*'ı, *Malik*'i, *Bâkî*'si, *Şahid-i Âlım*'ı bâkîdir. Ve onlar o *Şahıt ve Nazır-ı Hakıkî*'nin dâıre-i ilmındedirler. O *Şahıt ve Nazır-ı Hakıkî* ise ebedîdir, bâkîdir tarzında sâdır olan beliğ hitaba icazkâr senetler ve hakîkatlerle parlak bır cadde-i kubra, salâh ve felâhı fetheden ebvab-ı cinandan nevvar ve ziyadar bir babdır.

İkinci ve Üçüncü Nükte: Şahs-ı insan, bütün eşyadan alâkalarını kat' ile, mukabilinde ıstınatgâh olarak *Bâkî-i Hakikî*'yi bularak, teessüf, teessürden ve teellümden feragat ettikten sonra, kendi vücudunun zevalini bırıza imza etmeye arzu ve temayül gösterip bâkî bir Zata mal ve saadet-i ebediyeye namzet olmak, hem ister istemez er geç başa gelecek bır vakıadan ürkmek ve müteessir olmak faydasız olduğunu ve insaniyete lâyık olmadığını ihtar, hem zîhayatın mevt ve zevalı bırçok vücutları meyve verip arkaya bırakır, sonra menziline gider, binaenaleyh zahiren fânî iken çok cihetlerle bâkî kalacağını

bab: bolum, kısım
Bâki: yok olmayan, sureklı ve kalıcı olan, butun varlıklar yok olurken yok olmayan ve butun varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
Bâki-i Hakiki: gerçek bâkı yanı sonsuza dek yok olmayan sureklı ve kalıcı olan Allah
beis: zarar, sakınca
beliğ: maksadı tam olarak, noksansız ve guzel bır uslûpla ifade eden
berahin-i kat'iye: kesin delıler
binaenaleyh: bundan dolayı
birrıza: razı olarak, rızasıyla
cadde-i kubra: buyuk cadde
cihet: yon
daire-i ilmi: ilim dairesi
delail-i mukni: inandırıcı delıller
ebedi: varlığı devamlı, sonsuz
ebvab-ı cinan: cennet kapıları
ehemmiyet: onem
fanı: geçıcı, olumlu, son bulan
Fatır: butun varlıkları farklı fıtratlarda, farklı yaratılış ozellıklerıyle, benzersiz ve hanka şekılde yaratan Allah
felah: kurtuluş, muduluk
feragat: vazgeçmek, ıstırahat, rahatlık
fethetmek: açmak
gaybubet: kaybolma, yok olma
hitap: konuşma, soz soyleme
icazkar: az sozle, cok mana ifade eden
ihtar: hatırlatma, uyarma, dikkat çekme
ıkaz etmek: uyarmak, uyandırmak, dikkat cekmek
insaniyet: insanlık
istınatgah: dayanma yen, dayanak
kat: kesme, ayırma
latif: guzel, hoş
layık: yakışan, yaraşır, yakışır
mahbup: sevgılı, sevılen
mahzun: huzunlu, uzuntulu, kederlı
Malik: her şeyın gerçek sahıbı olan Allah
masnuat: sanatı olarak yaratılmış şeyler
menzil: yer, mekân, varılan yer
mevcudat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, varlıklar
mevt: olum
mukabil: karşı, karşılık olarak, bedel
mün'im: nımet veren
müşfik: şefkat gosteren, acıyan, esırgeyen
müteessif: esefleneen, uzulen, kederlenen
müteessir olmak: uzulmek, tesır altında kalmak, etkılenmek
mütehassır: hasret çeken, ozleyen
namzet: aday
Nazır-ı Hakiki: kâlnattakı her şeyı gerçek manada goren, gozeten Allah
nevvar: nurlu, parlayan, aydınlatan
nükte: ince manalı soz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
rüya-misal: ruya gibi
saadet-i ebediye: sonsuz mudulûk, cennet hayatı, ebedî saadet
sadır: ortaya çıkan
salah: bir şeyın en ıyı hâlı, rahatlık
Sani: sanatkâr, her şeyı sanatla yaratan Allah
senet: kuvvetlı delıl olabılecek soz
serd: guzel soz ıle ıfade etmek
Şahid: hıçbır şey kendısınden gızlenemeyen ve her şeyı goren Allah
Şahid-i Alım: her şeyı bılen, hıçbır şey kendısınden gızlenemeyen ve her şeyı goren Allah
şahs-ı insan: insanın şahsı
şefik: şefkatlı, merhametlı, acıyıp esırgeyen
tarzında: şeklınde, bıçımınde
teellum: acı duymak, uzulmek, tasalanmak
teessüf: uzulme, begenmeme ve razı olmadığını ıfade etme
teessür: tesır altında kalmak, uzulmek
temayül: meyletme, yonelme
vakıa: olay
vefa: dostluk ve sevgının gerektırdıgı davranışlarda devamlı olma
zahiren: gorunuşte
zahiri: gorunurdeki, gorunuşteki
zannetmek: sanmak
Zat: buyukluk ve yucelik sahıbı Allah
zeval: sona erme, yok olma
zeval-i mülk: sahıp olunan şeylerın yok olması
zîhayat: hayat sahıbı canlılar
ziyadar: ışık saçan

temin ile, nev-i beşeri hem mevte razı eder, hem habl-ı İlâhîye ilmelyakîn ile rapt eder.

Dorduncu Nükte: Zîşuura, Allah kâfıdır. Fânî şeylere lüzum yoktur. Zira insana yoktan vücut şeklini giydiren, insan suretini takan, göz, kulak gibi kıymettar hasseleri ihsan eden, cisimde iki mühim uzuv olan lisan ve cenanı derç eden, bütün cihazat, hayat ve maneviyat ve letaifi, tecelliyat-ı esma-i İlâhiyesiyle cemîl rahmetiyle, kerîm re'fetiyle, azîm kudretiyle, lâtif hikmetiyle ihsan eden o *Hâlık, Kerîm* ve *Rahmanürrahîm*'dir. Binaenaleyh, her şeyden kat-ı nazarla, "Ancak Rabbim bana kâfidir" demeye sâik ve mefhumu her şeye lâyık ve her an ahkâmıyla amel etmeye muvafık lâhutî bir nükte-i mühimmedir.

Beşıncı Nükte: Zîşuur, hâlen ve kâlen ve müteşekkiren [1] حَسْبِيَ اللهُ demek mecburiyetindedir. Çünkü, ademden vücuda getirip hayat nimetiyle mütene'im ettiği gibi, enva-ı hayvanat meydanında, efdal olarak insan yaratan ve insanlar içinde iman sıfâtıyla müşerref kılan ve Resul-i Zîşanına (ASM) ümmet olmayı müyesser eden ve kendi mahlûku olan bahtiyar vücudu iman ve Kur'ân yolunda çalıştıran, hem mutî ve munkad olanlara cennet gibi nazirsiz bir mükâfat veren *Cenab-ı Hannan-ı Mennan*'ın kabza-ı ebvab-ı rahmetine sarılmanın lüzumu vücubunu hakkıyla gösterir kıymettar bir nüktedir.

1. Allah bana yeter. (Tevbe Suresi, 129.)

adem: yokluk, hıçlık.
ahkam: hükümler, emirler.
amel etmek: uygulamak, yerine getirmek.
azim: büyük, yüce.
binaenaleyh: bundan dolayı.
cemil: güzel.
Cenab-ı Hannan-ı Mennan: kullarına bol bol nimetler veren, ihsanlarda bulunan ve çok çok acıyan, merhamet eden Cenab-ı Allah.
cenan: canlar, gönüller.
cihazat: cihazlar, organlar.
derç etme: koyma, yerleştirme.
efdal: en fazileti, en üstün.
enva-ı hayvanat: hayvanların türleri, çeşitleri.
fani: geçici, ölümlü, son bulan.
habl-i İlâhiye: Allah'ın ipi.
halen: hal ile, hareket ile, davranışlarla.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
hasse: duyu organı.
hikmetli: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olan.
ihsan etme: verme, bağışta bulunma.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilmek.
iman: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma, inanç.
kabza-i ebvab-ı rahmet: rahmet kapılarının kolu, tutacak yeri.
kalen: söyleyerek, sözle.
kat-ı nazar: dikkate almamak, bakışı kesmek, bakmamak.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan, kullarına maddî ve manevî nimetler veren, sonsuz cömertlik sahibi Allah.
lahutî: manevî âleme ait, ilâhî âleme ait.
lâtif: güzel, hoş.
lecaif: manevî duygular, güzel, hoş ve ruhla ilgili hisler.
lisan: dil.
mecburiyet: zorunluluk, mecbur olma.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana.
mevt: ölüm.
mutî: itaat eden, söz dinleyen.
muvafık: uygun.
münkad olmak: boyun eğmek, itaat etmek.
müşerref kılma: şereflendirme.
mütene'im etmek: nimetlendirmek, nimet vermek.
müteşekkiren: şükrederek, teşekkür ederek.
müyesser etmek: kolaylaştırmak, nasip etmek.
nazırsız: benzersiz.
nev-i beşer: insan türü, İnsanlık.
nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütuf, ihsan.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
nükte-i mühimme: çok önemli bölüm, konu, parça.
Rab: besleyen, büyüten, yetiştiren, bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
Rahmanürrahîm: Rahman ve Rahîm olan Allah, yarattığı varlıklara dünya ve âhirette sonsuz rahmet, şefkat, ve merhametiyle muamele eden Allah.
rahmet: Allah'ın kullarına şefkat ve merhamet etmesi, acıması, esirgemesi, maddî ve manevî nimetler vermesi.
rapt etmek: bağlamak.
re'fet: acıma, esirgeme, koruma, şefkat ve merhamet etme.
Resul-i Zîşan: şan sahibi Elçi, Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm).
sâik: sevk eden, sebep olan.
sıfat: özellikler, nitelikler, vasıflar.
suret: şekil, biçim.
tecelliyat-ı Esma-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin tecellileri, görünmeleri, varlıklarda manalarını göstermeleri.
temin: şüphe ve korkuyu gidermek, güvenlik hissi vermek.
ümmet: bir peygambere inanıp onun yolunda gidenlerin tamamı.
Vekil: kendisine güvenen kullarının işlerini yoluna koyan, kendisine dayanılan, güvenilen Allah.
vücup: zorunlu olma, vazgeçilmesi mümkün olmama.
vücut: varlık, var olma.
zişuur: şuur sahibi, şuurlu anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.
zişuur: şuur sahibi, şuurlu anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

(1) لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ kelime-i kudsiyesinin füyuzatına, otuz bir vechten, ilcaat-ı zaruriyeden, muhtasar bir vechinin fehmedebildiğim cümleleri, "Yâ İlâhî! Nihayetsiz faknım, aczim, zerreden zayıf ihtiyânım ve iktidarım, dakika gibi ömrüm, kısa şuurum, kasır hayatım, gayet haris ve âfil kalbimi, istinatsız fırtına-i seyelânım seri bir surette, acz ve zaafımla iktidar ve ihtiyânımdan feragat ve teberri ediyorum. Ve senin havl ve kuvvetine sığınıp iltıca ediyorum. Beni gaflet ve dalâlette bırakma. Acz ve fakrıma rahmet eyle. Kalbim müteellim, ömrüm zayı oldu. Sabrım yok, fikrim madum. Sen, *Âlimu's-Sırru ve'l-Hafiyyât*'sın, *Allâmu'l-Guyûb*'sun, *Gaffaru'z-Zunub*'sun. İhvanımla ma'an gumûm ve hümûmumu sürur ve hubura tebdil eyle. Usrumu yüsra tahvil eyle" gibi beşerin fıtraten *Hâlık-ı Kerîm* ve *Rabb-ı Rahîm*'ine ne derece muhtaç olduğuna bir numune olup, sair otuz vecihle tazarruat ve niyazatın bilkıyas anlaşılacağı aşikâr olup, şu bab-ı sadisin ihsanı vâsı bir hazine-i rahmet olduğu muhtac-ı izah değildir.

(2) وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى

اَلْحَمْدُلِلّٰهِ وَحْدَهُ وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنْ لاَ نَبِيَّ بَعْدَهُ.

اَمَّا بَعْدُ فَقَدْ قُسِّمَ بَعْضُ رِسَالَةِ النُّورِ بِتَقْسِيمِ الْاَعْمَالِ

1. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek, ancak Allah ın yardım ve kuvvetiyledir
2. İstikamet ve doğru yolda gidenlere selam olsun

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
âfil: sönüp giden, batan
Âlimu's-Sırru ve'l-Hafiyyat: gizli saklı ve sır halinde olan her şeyi bilen Allah.
Allâmu'l-Guyub: bilinmeyenleri ve görünmeyenleri hak kıyla bilen ve gören Allah.
aşikar: açık, belli, ortada
bab: kapı, bölüm, kısım
bab-ı sadis: altı kapı
beşer: insan, insanlık.
bilkıyas: kıyaslamakla karşılaştırmak.
dalâlet: hak ve hakıkatten, doğru yoldan sapma
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık
fehmetmek: anlamak
feragat: vazgeçmek.
fırtına-i seyelan: akıp giden fırtına
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler
Gaffaru'z-Zunub: günahları bağışlayan Allah
gaflet: Allah ı, emirlerini ve ahireti unutmak
gayet: son derece, çok.
gumûm: gamlar, uzuntüler, hüzünler
Halık-ı Kerîm: yarattığı varlıklara ihsan ve ikramlarda bulunan maddi ve manevî nimetler veren yaratıcı, Allah
haris: çok hırslı, açgözlü, çok isteyen
havl: güç, kuvvet
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hubur: sevinç, gönül ferahlığı
hümum: tasalar, kaygılar, kederler
ihsan: lutuf, bağış, yardım, iyilik etme
ihtiyar: irade, bir şeyi isteme ve yapabilme gücü, seçme, tercih etme
ihvan: kardeşler
iktidar: güç, kuvvet.
ilcaat-ı zaruriye: gerekli zorlamalar
iltıca etmek: sığınmak
istinat: dayanak.
kasır: kısa
kelime-i kudsiye: kudsî kelime, kutsal söz
ma'an: beraber
madum: yok
muhtac-ı izah: açıklamaya muhtaç, açıklanması gerekli
muhtasar: kısaltılmış, özet, hulasa
müteellim: acı çeken, uzuntülü, kederli
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
niyazat: yalvarmalar, dualar
numune: örnek.
ömür: hayat.
Rabb-i Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan, besleyen, büyüten, yetiştiren varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, bağışlama
sair: diğer, öteki
seri: çabuk, sür'atli, hızlı
suret: şekil, biçim.
sürur: neşe, sevinç.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, bilinç.
tahvil etmek: değiştirmek, bir halden başka bir hale getirmek.
tazarruat: yalvarışlar, yakarışlar
tebdil eylemek: değiştirmek, dönüştürmek.
teberri etmek: uzaklaşmak.
usr: zorluk.
vâsi: geniş
vecih: yön, taraf
ya İlahı: ey Allah ım!
yusr: kolaylık
zaaf: zayıflık.
zayi olmak: kaybolmak.
zerre: en küçük parça

وَوُدِّعَ لِي كِتَابُ «تَفَكُّرْنَامَه» لِتَحْرِيرِ فِهْرِسْتِهِ فَطَالَعْتُ عَلَى قَدْرِ الْاسْتِطَاعَةِ فَإِذَا فِيهِ حَقَائِقُ مُنِيفَةٌ وَحِكَمٌ وَفِيرَةٌ وَفَوَائِدُ كَثِيرَةٌ وَأَنَا عَاجِزٌ لِفَهْمِهَا حَقًّا وَأُعِيدَ لِي مُؤَلِّفُهَا الْافْتِتَاحَ حَقَائِقَهَا فَأَقُولُ جَزَى اللّٰهُ تَعَالَى الْمُؤَلِّفَ خَيْرًا كَثِيرًا وَأَسْكَنَهُ مَعَ طَلَبَةِ رَسَائِلِ النُّورِ وَرُفَقَائِهِمْ بِفَضْلِهِ جَنَّةَ النَّعِيمِ بِالدَّارِ الْآخِرَةِ أَنَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ أَمِينَ أَمِينَ أَمِينَ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ.[1]

M. Sabri

[2] رَحْمَةُ اللّٰهِ عَلَيْهِ بِعَدَدِ حُرُوفِ رَسَائِلِ النُّورِ

Onuncu Lem'a

868

Sekîne nam-ı âlîsıyle tabir edilen ve her bin bir İsm-i Azam olan veyahut altısı birden İsm-i Azam bulunan Esma-ı Husnadan *Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddûs* ism-i şeriflerine ait pek çok kıymettar ve Rısale-i Nur'un şaheserlerinden biri olan bu lem'a, yüksek bir ifade ve çok ince hakikatlerle kaleme alınmış; hem çok denn mesail-i vahdaniyet, azametli genişlikleriyle tefhim edilmiş, hem pek banz bır surette mevcudıyet-i Ilâhıyeye ışaret eden şu hayretengız faalıyetle, mûdebbiriyet-i Rabbanıye o kadar guzel ızah edılmış kı, ah ne olurdu, bu nsalenin hakîkatlerinin a'makına ulaşmak şöyle

1. Bir olan Allah'a hamd kendisinden sonra peygamber gondenlmeyecek olan Efendımıze de salâtuselâm olsun Fihristesini yazmak maksadıyla Taksımu'l a mal sırınca paylaştırılan Rı sale l Nur eserlerinden *Tefekkuname* ısımlı bu rısale bana tevdı edildı Gucum elverdıgı ölcude onda pek yuksek hakıkatlere pek âlî hıkmetlere ve pek çok faydalara muttalı oldum. fikr ı acızanem hakkıyla fehmetmeye muktedir olmadıgından bu hakıkatlerin açılması ve zaptedilmesi ıçın muellfine gonderıyorum Cenab-ı Hak Seyyıdı l-Murselın hurmetune bu hakıkatlerin ehl l takva ve ehl-ı maĝfiret olan muellfine çok buyuk hayırlar versın fazlukeremıyle Rısale-ı Nur Talebelerı ve arkadaşlarıyla bırlıkte cennet-ı naîmıne koysun

M. Sabri (rahmetullahı aleyh)

2. Allah ona *Rısale-i Nur*'un harfleri adedince rahmet eylesin

Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah.
a'mak: derinlikler
azametli: buyuk.
bariz: açık, besbelli.
ehl-i magfiret: affedilmiş
ehl-i takva: gunahlardan sakınan
Esma-ı Husna: Allah ın guzel ısımleri.
faalıyet: ış gorme çok çalışma hareket.
fazlukerem: bagış ve ikram
fehmetme: anlama
Ferd: tek bir eşsiz ve benzersiz olan Allah
fihriste: ozet, ıçındekıler
fikr-ı acizane: zayıf duşunce
Hakem: haklıyı haksızı ayıran her şeyı hıkmetle bır gaye ıçın ve faydalı bır şekılde yaratan Allah.
hakıkat: gerçek.
hamd: ovgu methıye şukur
Hayy: gercek hayat sahıbı olan ve butun hayat sahıplerıne hayat veren Allah
hayretengiz: hayret vencı
ifade: anlatım şekli söyleyış tarzı
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısımlerını kuşatmış olan ısımleri.
ism-i şerif: şerefli ısım
işaret etme: gosterme bıldırme
izah etme: açıklama anlatma
Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan ve yaratuklarını ayakta varlık alemınde rutan Allah
kıymettar: kıymetlı değerli
Kuddûs: butun çırkınlıklerden kusur ve noksanlardan uzak olan her şeyı kırlerden arındıran Allah
lem'a: parıltı
mesail-i vahdaniyet: Allah ın bır olduguna anlatan ve ıspat eden konular
muellif: yazan telif eden.
mevcudıyet-i Ilahıye: Allah ın var olması
mûdebbiriyet-i Rabbaniye: besleyen, buyuten yetıştıren Allah ın her şeyı onceden duşunerek varlıkları ıdare ermesi
nam-ı âlî: yuce nam yuce ısım
risale: belırlı bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
salatüselam: dua ve selâm
Sekine: ıçerısınde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok onemli sukûnet ve emnıyet veren bir duadır
Seyyidi l-Mürselin: Peygamberlerın Efendısı olan Hz Muhammed (asm)
suret: şekıl bıçım
şaheser: çok ustün değere ve guzelliğe sahıp eser
tabir edilen: ifade edilen
taksımü l-a'mal: ış bolumu
tefhim etme: anlatma bıldırme açıklama
tevdı edilme: emaneten verılme

dursun, sathını olsun bari görebilseydim. Heyhat! Kasır fehmime bakılmayarak, bu risale, hissesine isabet eden bir kardeşimizin seferber hâlinde bulunması mazeretinden dolayı bana gönderilmişti. Liyakatsizliğimle beraber perişan hâlim böyle bir şaheseri fihristeye idhal edebilecek surette hulâsa etmeye kâfi gelmediğinden, mahcubiyetle emre itaat ediyorum.

Bu kıymettar Lem'a, Altı Nükte-i mühimmeye inkısam etmiştir.

BIRINCI NÜKTE **868**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ (1)

ayetinin bir nüktesi ve Kuddüs Ism-i Azam'ının bir cilvesi olup, hem mevcudiyet-i İlâhiyeyi kemal-i zuhur ile, hem vahdaniyet-i İlâhiyeyi kemal-i vuzuh ile göstermektedir.

Evet, şu muntazam kâinat ve şu azametli gayet büyük fabrika, bütün mevcudatıyla hummalı bir faaliyet içinde mütemadiyen çalışmasıyla beraber, kâinatın her tarafını ter temiz tutan, kirli ve bulaşık maddelerden, luzumsuz olarak hiçbir tarafta hiçbir şey bulundurmayan, şu azametli seyyarattan tut, tâ zerrata kadar her mevcut, *Kuddüs-i Azam*'dan gelen emirlere müheyya ve münkad olarak gayet fa'al ve gayet harika bir istihale makinesi hâline getirilmekle, şu azametli kâinat ve bütün unsurları baştan

1. Yeri de döşeyip düzenledik. Biz ne güzel döşeyiciyiz. (Zâriyât Sûresi 48.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azametli: büyük.
cilve: görünme, yansıma
fa'al: çok işleyen, çalışan, devamlı harekette bulunan
faaliyet: çalışma, iş görme, hareket.
fehm: anlayış.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste
harika: olağanüstü, hayret uyandıran
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık
hissesine isabet eden: payına düşen
hulâsa: bir şeyin özü, temel kısmı
hummalı: süreklı, sıkı, yoğun, hararetli
idhal etmek: dahil etmek, içine almak.
inkısam etmek: kısımlara ayrılmak, bölünmek
Ism-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri
istihale: hâl değiştirme, dönüşüm, başkalaşım
kâfi: yeterli
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kasır: kısa
kemal-i vuzuh: tam bir açıklık.
kemal-i zuhur: mükemmel bir şekilde görünme, meydana çıkma
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kuddüs: bütün çirkinliklerden, kusur ve noksanlardan uzak olan, her şeyi kirlerden arındıran Allah.
Kuddüs-i Azam: bütün çirkinliklerden, kusur ve noksanlardan uzak, her şeyi kirlerden arındıran en büyük ve en yüce olan Allah.
Lem'a: parıltı.
liyakat: layık olma, uygunluk.
luzumsuz: gereksiz
mahcubiyet: utangaçlık.
mazeret: elde olmayarak meydana gelmiş kabul edilebilir sebep, özür
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
mevcudiyet-i İlâhiye: Allah'ın var olması
mevcut: varlık, var olan
muntazam: düzenli, düzene girmiş
müheyya: hazır
münkad olmak: boyun eğmek, itaat etmek.
mütemadiyen: devamlı şekilde, sürekli olarak
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
nükte-i mühimme: çok önemli bölüm, konu, parça.
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
satıh: dış taraf, dış yüz
seferber: savaşa yollanmış veya yollanmak üzere olan asker, yolcu
seyyarat: gezegenler
suret: şekil, biçim
şaheser: çok üstün değere ve güzelliğe sahip eser
unsur: madde, element, bir şeyi meydana getiren parçalardan her biri
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir oluşu
zerrat: zerreler, atomlar, en küçük parçalar

başa cennetnümun güzelliklenyle, kendilenni enzar-ı âleme arz edıyorlar. Ve şu kasr-ı âlemdeki masnuatın cephelennde müşahede edilen şu dılruba guzellik ve gayet mustahsen temizlik; bütün enzarı istihsanla kendilerine cezp ediyorlar ve Sânı'lerini takdır ve tahsınlerle methusena ettiriyorlar. Bu *Kuddûs-ı Azam* ısm-ı şerifinın tecellî-i azamından küçük bir cılvesını şaşaalı bır surette gosteren ve şu kışın bând ve haşin çehresi altından çıkan bahar mevsimine bak. Nasıl çiçekler açmış, hun-misal lıbaslar gıymiş, guzelleşmiş, ter temiz olmuş bütün ağaçlar ve zumrut gibi yeşillenmiş zemin yüzü, bütün hey'etleriyle, kendilerini bütün enzara arz edıyorlar. Camit ve şuursuz maddeler, az bir zaman içinde, istihale görmüş, zeminden yükselmiş, nur-ı hayatla suslenmış, sundus-misal güzelliklerle kendilerini Sânı'lerinin nazarına takdim ediyorlar. Bu vaziyet karşısında, değil yalnız ins ve cin, ruhanîler ve melâikeler de hayran oluyorlar. "Maşaallah, bârekâllah, bu ne hayret verici güzellik ve temizlik!" deyip, Sânı-ı Zulcelâl'lerini takdıs, tahmıt ve temcit edip, râkî ve sacit oluyorlar. Işte bu fîl-i tanzif, dıger ef'al-i llâhıye gibi vahdaniyet ve mevcudiyet-i İlâhıyeyi bedahet derecesinde ispat edip gostermektedir.

arz etmek: sunmak.
barekâllah: Allah ne mubarek yaratmış. Allah hayırlı ve bereketli kılsın.
barid: soğuk.
bedahet: açıklık.
camit: canısız, sert, katı.
cennetnümun: cennet gosteren.
cephe: yuz, on taraf.
cezp etmek: çekmek.
cılve: gorunme, yansıma.
çehre: yuz, surat.
dılruba: gonul alan.
ef'al-i llâhıye: Allah ın fıllen ışleri.
enzar: nazarlar, bakışlar.
enzar-ı alem: alemın bakışlan, butun yaratılmışlann bakışları.
fîl-i tanzif: temizleme ışl.
gayet: son derece, çok.
haşın: kıncı, sert, katı, kaba.
hey'et: topluluk.
hurî-misal: hurî gibi, cennetteki guzel kadınlar gıbı.
ins: insanlar.
ısm-ı şerif: serefli ısım.
ispat etmek: dogruyu delil gosterek meydana koymak.
istihale görmüş: hâl degışırmış, donuşume ugramış, başkalaşmış.
istihsan: begenme, guzel bulma.
kasr-ı alem: alem sarayı, bır saraya benzeyen kâınat.
Kuddûs-ı Azam: butun çırkınlıklerden, kusur ve noksanlardan uzak, her şeyı kırlerden arındıran, en buyuk ve en yuce olan Allah.
lıbas: elbıse.
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler.
Maşaallah: Allah korusun, ne guzel (hayret ve memnunluk anlatır).
melâike: melekler.
methusena: methedıp ovme.
mevcudiyet-i llâhıye: Allah ın var olması.
mustahsen: guzel bulunan begenilen, guzel.
muşahede etmek: gormek, seyretmek, şahıt olmak.
nazarına: bakışına, huzuruna.
nur-ı hayat: hayatın nurlu yuzu.
nukte: ince manalı soz, ancak dıkkatle anlaşılabilen mana.
râkî: ruku eden.
ruhanî: gozle gorulmeyen, cısım olmayan, elle tutulmayan varlıklar.
sacit: secde eden.
Sânî: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah.
Sânı-ı Zulcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı, her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah.
suret: şekıl, bıçım.
sündus-misal: ıpeklı kumaş gibi.
şaşaalı: gostenşlı parlak.
şuur: bir şeyı anlama, tanıma ve kavrama gucu, bilinç.
tahmıt: Allah a hamd etme, Onu ovme, Ona şukretme.
tahsin: begenme, iyi ve guzel bulma.
takdim etmek: sunmak.
takdir: begenme, degerli bulma.
takdis: Allah ı her turlu kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yuce kabul etme.
tecellî-i azam: en buyuk gorunme, belırme.
temcit: Cenab-ı Hakkın buyukluguno ılan etmek, Onu yuceltmek.
vahdaniyet: Allah ın bır oluşu.
vazıyet: durum, hâl.
zemin: yer, yeryuzu.
zumrüt: yeşıl renklı degerlı sus taşı.

(1) وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَآئِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

1. Hıçbır şey yoktur kı, hazıneleri Bizim yanımızda olmasın. Her şeyı Biz belırlı bır mıktar ile indırınz. (Hıcr Suresi, 21.)

ayetinin bir nüktesi ve *Adl* İsm-i Azamının bir cilvesidir. Şoyle ki:

Şu kâinat mütemadiyen tahrip ve tamir içinde çalkalanmakta, her vakit harb ve hicret içinde kaynamakta, her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanmaktadır. Bu hayretengiz tebeddülât ve tahavvülât ise, dehşetli cirimlerin intizamlı hareketlerinden ve küre-i zeminin yüzündeki dort yüz bin nebatî ve hayvanî zîhayatın muntazaman iaşe ve terbiyelerinden ve sel gibi akan kanştıncı ve istilâcı unsurlann gayet muntazam vazifelerinden zıya ve zulmetin, sıcak ve soğuğun, hayat ve mematın donüşmelerine vanncaya kadar bütün eşya öyle bir mizan-ı adalet içinde istikbalden gelip, hale uğrayarak, maziye akıp gidiyor ki, fesübhanallah, insaflı ve dikkatli bir nazarla bu âlem sarayına bakan her ferd-i insan, muhakkak olarak diyecek: "Bu saray-ı âlemin Sânii; bu saray-ı âlemi, *Adl* isminin azamî tecellisine mazhar etmekle beraber, hem *Vahid*'dir, hem de öyle mizan-ı adaletle işler görüyor ki, en ehemmiyetsiz ve en küçük, kıymetsiz telâkki edilen şeylerde dahi şırke yer bırakmıyor ve şirkin bu mizan-ı adalete sokulmasına zerre kadar müsaade etmiyor. Hem bu pek hanka intizam-ı ekmel içindeki gayet hassas mizan-ı adalete, elbette bu kâinatın Sâni-i Zülcelâl'inden başkası mudahale edemeyecek." Hem bütün esbap o Sâni-i Zülcelâl'ın dest-i kudretinin bir perdesi olduğunu anlayacak... Ve o Sânı-i Zülcemal'in hem Vahid olduğuna, hem mevcudiyetine

Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah
âlem: dünya, kâinat.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamî: en fazla, en çok.
cilve: görünme, yansıma
cirim: kütle, gök cismi, yıldız
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
dest-i kudret: kudret eli. Cenâb-ı Hakkın güç ve kuvveti
ehemmiyet: önem
esbap: sebepler
ferd-i insan: insan, ferdi, insanlardan tek bir şahıs
Fesübhanallah: hayret ile şaşkınlık anlamında söylenen "Allah'ın kusur ve noksan sıfatlardan uzaksın" deme
hâl: şimdi, içinde bulunulan an
hanka: olağanüstü, hayret uyandıran
harb: savaş, şiddetli mücadele
hassas: duyarlı
hayretengiz: hayrette bırakan, hayret veren
hayvanî: hayvan cinsinden
hicret: bir yerden bir yere göç etme
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma
insaf: gerçekleri ve doğruları kabul etme
intizam: düzen, tertip
intizam-ı ekmel: kusursuz, mükemmel düzen
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri
istikbal: gelecek, gelecek zaman
istilâ: kaplama, yayılma, ele geçirme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar. Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
küre-i zemin: yer küresi
mazhar: kavuşma, erişme; bir şeyin göründüğü yer
mazî: geçmiş zaman
memat: ölüm
mevcudiyet: varlık, var olma
mevt: ölüm
mizan-ı adalet: adalet terazisi
muhakkak: kesin, doğru
muntazam: düzenli, düzene girmiş
muntazaman: düzenli olarak
mudahale etmek: karışmak.
müsaade: izin
mütemadiyen: devamlı şekilde, sürekli olarak.
nazar: bakma, bakış
nebatî: bitki cinsinden.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sânî-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
saray-ı alem: âlem sarayı, bir saraya benzeyen kâinat.
şirk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka ilâh olduğuna inanma
tahavvulât: bir hâlden diğer hâle geçmeler, değişiklikler.
tahrip: yıkılma, bozulma.
tebeddülât: değişiklikler
tecelli: görünme, belirme, bilinme
telakki etmek: kabul etmek
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme
unsur: madde, element.
Vahid: bir olan Allah.
vazife: görev
zerre: en küçük parça.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar
zıya: ışık
zulmet: karanlık

hayranlık içinde, güneşin vücuduna inandığı gibi iman edecek.

UÇÜNCÜ NÜKTE **880**

(1) اُدْعُ اِلٰى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ ayetinin bir nüktesi ve Hakem Ismı-ı Azam'ının bir cilvesi olup, Beş Nokta ile izah edilmiştir.

Birinci Nokta: Ismı-ı *Hakem*'in tecelli-i azamı şu kâinatı öyle bir kitab-ı kebir hükmüne getirmiştir ki, o kitab-ı kebirin zemin yüzü bir sayfası ve her müzeyyen bahçe bir satır ve her süslü çiçeği ve yapraklı ağacı bir kelimesi suretinde halk etmiştir. O hâlde, şu kâinat baştan başa *Hakîm-i Zülcelâl*'in eserleriyle süslenmiş. Hem kendi sanatını kendisi müşahede ediyor, hem de namütenahi gözlerle birbirine baktıran ve birbiri içinde çok deliller ve vecihlerle nakkaşının vücuduna şahadet eden ve daima mizan ve intizam içinde tazelenen ve her küçük bir çekirdekte koca bir ağacı derç eden ve her bir ağaçta koca kâinatın fihristesini yerleştiren ve her bahar sayfasını murassa nişan ve münakkaş hediyelerle süsleyip, huzurunda resmigeçit ettiren ve her an bu masnuatının lisanıyla methüsena teganni ettiren bu azametli ve hikmetli kudrete, hangi tesadüfün haddi var ki, parmak uzatabilsin?

İkinci Nokta: "İki Mesele"dir.

Birinci Mesele: Nihayet kemalde bir cemal ve nihayet cemalde bir kemal, kendini görmek ve göstermek istemesine ve tanıttırıp sevdirmesine

1. İnsanları Rabbinin yoluna hikmetle çağır. (Nahl Suresi, 125.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azametli: büyük
cemal: güzellik.
cilve: görünme, yansıma
daima: her zaman, sürekli
derç etmek: içine yerleştirmek, koymak.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste
Hakem: haklıyı haksızı ayıran Allah
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz heybet, haşmet, büyükülük sahibi olan ve her şeyi belirli gayelere yönelik faydalı, anlamlı, yerli yerinde yaratan Allah
halk etmek: yaratmak.
hikmetli: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olan
iman etmek: Allah'a inanmak.
intizam: düzen, tertip
Ismı-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan ismi-leri
Ismı-ı Hakem: haklıyı haksızı ayıran, her şeyi hikmetle bir gaye için ve faydalı bir şekilde yaratan Cenab-ı Hakkın Hakem ismi
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kitab-ı kebir: büyük kitap, kâinat kitabı
kudret: güç, kuvvet.
lisan: dil
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler
mesele: önemli konu
methüsena: methedip övmek.
mizan: ölçü, denge
murassa: kıymetli taşlarla sırmalarla süslenmiş
münakkaş: nakışlı, işlemeli
müşahede etmek: görmek, seyretmek.
müzeyyen: süslü, süslenmiş
nakkaş: nakşı yapan, işlemeyi yapan
namütenahi: sonsuz
nihayet: son derece
nişan: bir hizmetten dolayı verilen madalya, işaret.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
resmigeçit: geçit töreni
sanat: ustalık, hüner, manfaat, güzel eser
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tecelli-i azam: en büyük görünme, belirme
teganni ettirmek: makamına uygun olarak okutmak.
tesadüf: rastlantı
vecih: yön, taraf
vücut: varlık, var olma
zemin: yer

mukabıl, iman ile Onu tanımayı ve ubudiyetle kendini Ona sevdirmeyi ders veriyor.

İkinci Meselesi: Bütün kuvvetiyle şirki reddedip kabul etmeyen bu hikmetli intizam-ı mükemmel, hem vahdeti, hem istiklâl ve infiradı iktiza ettiğini izah etmekle beraber, koca kâinatı umum ahval ve keyfiyatıyla mızan-ı adl ve nizam-ı hikmetinde tutan bir Kadîr-i Mutlak'a şirk ve küfür ile acz isnat etmek ne kadar büyük bir hata ve tevhid ile iman etmek ne kadar doğru, hak ve hakîkatli bir mukabele olduğunu bildiriyor.

Üçüncü Nokta: Sâni-i Kadîr, *ism-i Hakem ve Hakîm*'iyle, kâinatta en ziyade hikmetlere medar ve mazhar kıldığı insanı bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış. Ve insan dairesi içinde de, nzkı bir merkez hükmüne getirmiş. İnsanda şuur ve rızıkta zevk vasıtasıyla ism-ı *Hakem*'in parlak bir surette cilvesinin görundüğünü ve yüzer fenlerden her bir fennin bir cihette ism-ı *Hakem*'in cilvesini tarif ettiğini (meselâ fenn-i tıp, fenn-i kimya, fenn-i ziraat, fenn-i ticaret ve hakeza) bu fenlerin her birisinin kat'î şahadetleriyle, ihtiyâr ve irade, kast ve meşieti gösteren bu hadsiz intizamat ve hikmetleri o *Sâni-i Hakîm* umum kâinata verdiği gibi, en küçük bir zîhayatta ve en küçük bir çekirdekte dahı derç etmesiyle, Zat-ı Akdes'inin *Fail-i Muhtar* olduğunu ve her şey Onun emriyle vücut bulduğunu ve Onu bilmemek ve

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
ahval: haller.
cihet: yön, taraf.
cilve: yansıma, görünme.
derç etmek: içine koymak, yerleştirmek.
Fail-i Muhtar: kendi istek ve iradesiyle iş gören, kendi arzusuyla faaliyette bulunan Allah.
fen: ilim, bilim dalı.
fenn-i kimya: kimya ilmi.
fenn-i tıp: tıp ilmi.
fenn-i ticaret: ticaret ilmi.
fenn-i ziraat: ziraat ilmi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: bunun gibi, benzeri.
hakîkat: gerçek.
Hakîm: belirli gayeleri gözeterek faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş gören, sonsuz hikmet sahibi olan Allah.
hikmet: İlahi gaye, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.
hikmetli: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olan.
ihtiyar: tercih, seçme, isteme.
iktıza etmek: gerektirmek.
iman etmek: Allah'a inanmak.
iman: Allah'a inanma.
infirat: teklik, bir oluş.
intizamat: intizamlar, düzenler.
intizam-ı mükemmel: mükemmel, kusursuz düzen.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirme gücü.
ism-i Hakem: hakkı, haksızı ayıran, her şeyi hikmetle, bir gaye için ve faydalı bir şekilde yaratan Cenab-ı Hakkın Hakem ismi.
isnat etmek: dayandırmak.
istiklal: kendi başına olma, kimseye bağlı olmayış, bağımsızlık.
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
Kadir-i Mutlak: her hangi bir kayda bağlı olmayan, sonsuz ve sınırsız kudret sahibi, her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kasıt: bir işi bile bile yapmak.
kat'î: kesin.
keyfiyat: nitelikler, vaziyetler, durumlar, haller.
küfür: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık.
mazhar: ortaya çıkma ve görünme yeri, erişme, kavuşma.
medar: sebep, vasıta, kaynak.
medar: sebep, vasıta, kaynak.
meselâ: mısal olarak, söz gelişi, faraza.
meşiet: dilemek, irade, arzu, istek.
mizan-ı adl: adalet terazisi.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabil: karşılık olarak.
nizam-ı hikmet: hikmetli ve düzenlice.
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler.
Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Kadir: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka ilâh olduğuna inanma.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, bilinç.
tarif etmek: anlatmak, tanıtmak.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, varlığını, birliğini ve ortağı olmadığını kabul etme.
ubudiyet: kulluk, Allah'a ibadet etme.
umum: bütün.
vahdet: birlik.
vasıta: aracı.
vücut: varlık, var olma.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan Zat, Allah.
zevk: tat, lezzet, haz.
zihayat: hayat sahibi, canlılar.
ziyade: fazla, çok.

tanımamak ne kadar acip bir cehalet ve divanelik olduğunu ızah ediyor.

Dördüncü Nokta: Sâni-i Hakîm, her bir mevcuduna taktığı yüzler hikmeti, o mevcutların nihayet hassasıyetiyle tavzif ettiği yüzler vazifelennden pek çok fayda ve gayelen nihayet dikkat ile takip ettiği hâlde, Onun cemal-ı rahmet ve kemal-i adaletine ve nihayet derecede hikmetine zıt olan ve rahmet ve adaletını ınkâr ettıren haşırsızlığe hıçbır cıhetle mûsaade etmedığını beyan ediyor.

Beşıncı Nokta: "İki Mesele"dır.

Birinci Mesele: Fıtratta ısraf ve abesıyet ve faydasızlık bulunmadığından, [1] كُلُوا وَشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا ayet-i kerîmesıyle, iktisatsız hareket edenlen tehdit eder.

Ikinci Mesele: Cenab-ı Hakkın Hakem ve Hakîm isımlen, bır cıhette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet ve istilzam ettiklerini ve Esma-ı Hüsnadan çok isimlerin dahı, her bıri bir cihette, cilve-ı azamıyla, azamî derecede ve mertebe-i kat'ıyette risalet-i Ahmediyeyi (ASM) istilzam ettiklerini, pek parlak bir surette izah ediyor.

DDRDÜNCÜ NUKTE **893**

[2] قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ayetinin bir nüktesi, *Vahid* ve *Ehad* isimlerini tazammun eden Ferd İsm-i Azam'ının tecelli-i azamına dair tevhıd-ı hakıkîyı gösteren "Yedi Işaret"tir.

1. Yıyın ıçın. Fakat ısraf etmeyın. (A'raf Suresi 31.)
2. De ki: O Allah bırdır. (İhlâs Suresi 1.)

abesıyet: faydasız ve boş olma, luzumsuz ve gayesiz oluş
acip: şaşırtıcı, hayret verıcı
adalet: doğruluk, hakkanıyet.
Aleyhissalatu Vesselam: salât ve selam onun uzerine olsun
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
ayet-i kerime: kıymetlı ve şerefli ayet
azamî: en fazla, en çok.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
cehalet: cahıllık, bılgısızlık.
cemal-ı rahmet: rahmetın guzellıgı, ılahî rahmetteki guzellik
Cenab-ı Hak: doğru gerçek Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
cihet: yon
cilve-i azam: en buyuk yansıma, gorunme
dair: aıt, ılgılı
delâlet: delıl olma, gosterme
divanelik: delılık
Ehad: bir, tek, zatı tek olan anlamında Allah ın ısmı
Esma-ı Husna: Allah ın guzel ısmlerı
Ferd: tek, bır butun yaratılmışlardan farklı, eşsız ve benzersız olan Allah
fıtrat: yaratılış, tabıat
gaye: maksat, amaç, netice, sonuç
Hakem: haklıyı haksızı ayıran, her şeyı hıkmetle, bır gaye ıçın ve faydalı bır şekılde yaratan Allah.
Hakım: belırlı gayelen gozeterek, faydalı, anlamlı ve yerlı yennde ış goren, sonsuz hıkmet sahıbı olan Allah
hassasıyet: hassaslık, duyarlılık
haşır: ınsanlanın oldukten sonra tekrar dırılıp bır yerde toplanmalan.
hıkmet: ılâhî gaye, gayelı, faydalı, anlamlı, yerlı yennde oluş
iktisat: bir şeyı yaratılış amacına uygun kullanma, tutumlu olma, tasarruf
ınkâr: reddetme, ınanmama, kabul etmeme.
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bın bir ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısımlerını kuşatmış olan ısmlerı
ısraf: boş yere harcama
istilzam etmek: gerektırmek.
işaret: gosterme, bıldırme.
ızah etmek: açıklamak, anlatmak.
kemal-ı adalet: tam ve kusursuz adalet.
mertebe-i kat'iyet: kesınlik derecesı
mesele: onemlı konu
nihayet: son.
nükte: ınce manalı soz, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana
rahmet: Allah ın kullarına şefkat ve merhamet etmesı, acıması, esırgemesı, maddî ve manevî nımetler vermesi
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım olan peygamber.. Hz. Muhammed (asm)
risalet: elçılık, peygamberlik.
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed ın (asm) elçılıgı, peygamberlıgı
Sanı-i Hakım: her şeyı gayelı, faydalı, anlamlı, yerlı yennde ve sanatlı olarak yaratan Allah
suret: şekıl, bıçım, tarz.
tavzif etmek: vazıfelendırmek, gorevlendırmek.
tazammun etmek: ıçınde bulundurmak, ıçine almak.
tecelli-i azam: en buyuk gorunme, belırme
tehdit etmek: hıddet etmek, korkutmak.
tevhıd-ı hakıkî: Allah a varlıgını gosteren delıllerle ısım ve sıfatlarıyla ınanmak.
Vahid: bır olan Allah
vazife: gorev

Birinci İşaret İsm-i *Ferd*'in kâinat heyet-i mecmuasında koyduğu hadsız hatemlerden üç sikkeye işaret eder.

Birinci Sikke: Kâinatın mevcudatında ve envalannda görünen ve bir sikke-ı kübra-ı ehadiyet olan teavün, tesanüt, tecavüp, teanuk sikkesidir.

İkinci Sikke: Zeminin yüzünde her bahar mevsiminde muşahede edilen dört yüz bin nebatî ve hayvanî envain atkı ipleriyle dokunan hatem-i vahdaniyettir.

Üçüncü Sikke: Hazret-i Âdem'den tâ kıyamete kadar gelmiş ve gelecek bütün insanların aza-i esasîde bir olan simalarındaki sikke-i vahdaniyettir.

İkinci İşaret: İsm-ı *Ferd*'ın cilve-i vahdeti, kâinatın bütün envalanını ve unsurlarını öyle bir surette birbirine girift etmekle birbirinin içine almıştır ki, mecmu-i kâinatı tecezzi kabul etmez bir küll hükmüne getirdiği ve çok birliklerle vahdaniyeti ilân ettiğini gösteriyor.

Üçüncü İşaret: Yine ism-i *Ferd*'in cilve-i azamı, kâinatı öyle birbirin içine girmiş hadsız mektubat-ı Samedâniye hükmüne getirmiştir ki, her bir mektupta hadsız hatem-i vahdaniyet basılmış ve her bir mektup, kelimatı adedince, kâtibini bildiren ehadiyet mühürlerini taşıdığını gösteriyor.

Dördüncü İşaret: Ism-ı *Ferd*'in güneş gibi zahir cilve-i azamını gayet makul ve hadsiz kolaylıkla

âza-ı esasî: temel organlar
cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme
cilve-i vahdet: birlik görüntüsü, birlik yansıması
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
envâ: türler, çeşitler
gayet: son derece, çok
girift: iç içe girmiş karmaşık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hatem: mühür, damga
hatem-i vahdaniyet: Allah'ın birliğini gösteren mühür
hayvanî: hayvan cinsinden olan, hayvana ait.
hey et-i mecmua: bir şeyin tamamı parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü
hükmüne: yerine
ilan etmek: açıklamak, herkese duyurmak
ism-i Ferd: tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan Allah'ın Ferd İsmi
işaret: gösterme, bildirme
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kâtip: yazan, yazıcı
kelimat: kelimeler
kıyamet: kainatın ve dünyanın sonu, bütün kainatın Allah tarafından belirlenen bir vakitte yıkılıp mahvolması
küll: bütün
makul: akla uygun
mecmu-ı kainat: kainatın bütünü, tamamı
mektubat-ı Samedaniye: hiçbir şeye ihtiyacı bulunmayan bütün yaratıkların tüm ihtiyaçlarını veren Allah'ın kendini tanıtmak ve sevdirmek amacıyla yarattığı, her biri birer mektup gibi manalar ifade eden eserler
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
müşahede etmek: görmek, seyretmek, şahit olmak.
nebatî: bitki cinsinden olan, bitkiye ait
sikke: damga, mühür
sikke-i kübra-i ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli ettiğini gösteren en büyük mühür
sikke-ı vahdaniyet: Allah'ın birliğini gösteren mühür.
sima: yüz, çehre
suret: şekil, biçim.
teanuk: birbirine sarılma
teavün: yardım etme, yardımlaşma
tecavüp: cevaplaşma, birbirinin ihtiyaçlarına cevap verme
tecezzi: bölünme, parçalanma
tesanüt: dayanışma, birbirini destekleme
unsur: madde, bir şeyin parçası
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu
zahir: görünür, görünen, açık.
zemin: yer

kabul ettiren ve şirkin muhaliyetini ve nihayet derecede akıldan uzak olduğunu gösteren bürhanlardan üç tanesini beyan ediyor.

*Birincisi: Zat-ı Ferd'*in hadsiz kudretine nispeten en büyük şeyin icadı, en küçük bir şeyin icadı gibi kolay ve sühuletli olduğunu, bir bahan, bir çiçek kadar, bir ağacı bir meyve kadar rahatça icat edip idare ettiğini ve bu keyfiyet-i icat eğer müteaddit esbaba verilse, vahdetten kesrete girildiği için, en küçük bir şeyin icadı, en büyük bir şeyin icadı gibi pek çok masraflı, pek çok müşkülâtlı, pek çok zahmetli olduğunu temsilleriyle ispat eder.

İkincisi: Mevcudatın icadı ya ibda ve ihtira suretiyle hıçten ve yoktan olacak, veyahut inşa ve terkip suretiyle anasır ve eşyadan toplamakla olacak. Bu iki surette icad-ı eşya *Zat-ı Ferd-i Vahid'*e verilmez de esbaptan istenilse, hadsiz derece müşkülâtlı ve suubetli ve gayr-ı makul, belki de pek çok muhalâtı intaç edecek. Eğer cilve-i ferdiyete ve sırr-ı ehadiyete verilse, bir kibrit çakar gibi, eserleriyle azameti anlaşılan nihayetsiz kudretiyle, hiçten ve ademden veyahut anasır ve eşyadan toplamak suretiyle âyine-i ilmindeki muayyen ilmi kalıplarla, hadsiz derece kolaylıkla ve sühuletle eşyanın icat edildiği görülecek."

Üçüncüsü: Eğer bütün eşyanın icadı bir *Zat-ı Ferd-ı Vahid'*e verilse, bir tek şey gibi kolay olduğunu; ve eğer esbaba ve tabiata havale edilse, bir tek

adem: yokluk, hıçlık.
anasır: unsurlar, maddeler, elementler.
ayine-i ilm: ilmin aynası.
azamet: büyükluk.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
burhan: delil.
cilve-i ferdiyet: Allah'ın tek, bir, eşsiz ve benzersiz olusunu gösteren yansıma.
esbap: sebepler.
gayr-ı makul: akıl dışı, akla uymayan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
havale etmek: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakmak.
ibda: benzeri olmayan şeylerin örneksiz olarak yoktan yaratmak.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
icat-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi, yaratılması.
idare etmek: yönetmek, çekip çevirmek.
ihtira: yepyeni bir şey ortaya çıkarma, hıçten yaratma.
inşa: yapma, bina etme, kurma.
intaç etmek: netice vermek.
kesret: çokluk.
keyfiyet-i icat: yoktan var etmek durumu, hâli.
kudret: güç, kuvvet.
masraf: bir işi görmek için yapılan harcama.
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.
muayyen: belli, belirli.
muhalat: muhaller, imkansızlıklar.
muhaliyet: imkansızlık, imkânsız oluş.
müşkülât: zorluklar.
müteaddit: bir çok, birden fazla, ayrı ayrı, çeşit çeşit.
nihayet: son.
nihayetsiz: sonsuz.
nispeten: göre, kıyasla, oranla.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesinin gizli hakikatı, Allah'ın her şeydeki kendine ait birlik tecellisindeki sır, mana.
suret: şekil, biçim.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka ilâh olduğuna inanma.
tabiat: Allah'a inanmayanların yaratıcı bir güç olarak kabul ettikleri doğa, canlı cansız varlıklar.
temsil: örnek, benzetme.
terkip: birden fazla şeyin bir araya getirilerek birleştirilmiş hâli.
vahdet: birlik.
zahmet: sıkıntı, eziyet, zorluk.
Zat-ı Ferd: tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan yüce zat, Allah.
Zat-ı Ferd-i Vahid: tek ve benzersiz olan yüce zat, Allah.

şeyin vücudu umum eşya kadar müşkülâtlı olduğunu, üç şirin temsil ile izah eder.

Birinci temsil: Bin nefere ait bir vaziyet ve idare, o bin neferi idare eden bir zabite havale edilse ve bir nefer de on zabitin idaresine verilse, bin neferin idaresinin ne kadar kolay olduğunu ve bir neferin idaresinin ne kadar müşkülâtlı olduğunu...

İkinci temsil: Ayasofya gibi kubbeli bir camiin kubbesindeki taşların muallâkta durmaları ve o vaziyeti teşkil etmeleri taşlardan istenilse, nihayet derecede suubetli olduğunu ve bir ustadan o vaziyet istenilse, nihayet derecede kolay olduğunu...

Üçüncü temsil: Küre-i arz, *Zat-ı Ferd-i Vahid*'in bir memuru olarak hareket etse, o hareketten hâsıl olan haşmetli ve azametli neticelerin gayet sühuletle husulü, vahdettekı kolaylığı gosterdığı gibi, şırk ve küfür yolunda aynı neticeleri istihsal etmek ıçın, küre-i arzdan milyonlar defa büyük hadsiz, hesapsız cirimlerı hudutsuz bir mesafede kure-i arzın etrafında, hem küre-i arzın mihver-i yevmîsi üzerindeki devri gıbı yırmi dört saatte bir defa, hem mıhver-ı senevîsi üzerindeki devri gibi her senede bir defa dolaştırmak gibi suubet ve müşkülâtın en dehşetlisi olan bir vaziyetini kabul etmek lâzım geldiğini; ve esbap ve tabıata ıcat verenler, "kitap, saat, fabrika ve saray mısalleriyle" echeliyetlerin en antıkasını ırtikâp ettiklerini izah eder

antıka: acayip, tuhaf
azamet: buyukluk
cırım: kutle, gok cısmı
dehşetli: olaganustu
devir: donuş, donme
echeliyet: çok cahillik, çok cahil oluş
esbap: sebepler
hadsız: sınırsız.
hâsıl olan: meydana gelen oluşan
haşmet: heybet, buyukluk.
havale etmek: bir ısı veya bir şeyi başka binsıne bırakmak
huduc: sınır
husul: meydana gelme, oluşma
icat: vucuda getırmek, yoktan yaratmak
idare: yonetme, çekip çevirme
ırtıkap etmek: işlemek, kotu bir ış yapmak.
istıhsal etmek: elde etmek, meydana geurmek, uretmek.
izah etmek: açıklamak, anlatmak
kubbe: yarım kure bıçımınde yapılan bına damlan
küfür: Allah ı ınkar etme, inançsızlık.
küre-ı arz: yer küre, dünya
memur: emır ıle hareket eden, emır altında olan
mesafe: uzaklık.
mihver-i senevi: dünyanın güneş etrafında bır yıllık donuşunu yaptıgı eksen
mihver-i yevmi: dunyanın kendı etrafında bir gunluk donuşunu yaptıgı eksen
mısal: ornek
muallak durmak: bir yere dayanmadan, havada, boşta, boşlukta durmak.
muşkulât: zorluklar
nefer: asker, er
netice: sonuç
nihayet: son
suubet: güçluk, zorluk
sühulet: kolaylık.
şırk: Allah a ortak koşma, Allah tan başka ılah olduguna inanma
tabıat: Allah a inanmayanların yaratıcı bir guç olarak kabul ettıklen doğa, canlı cansız varlıklar
temsil: ornek, benzetme
teşkil etmek: meydana getırmek.
umum: butun
vahdet: bırlık.
vazıyet: duruş, durum
vucut: beden, varlık, var olma
zabıt: subay
Zat-ı Ferd-i Vahid: tek ve benzersız olan yuce zat, Allah

Beşinci İşaret: Mudahale-i gayrı şiddetle redde-den hâkimiyet-i ilâhiyedir.

(1) لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا ayetinin sırrıyla ve (2) فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ ayetinin işaretiyle, zerrattan seyyarata kadar, ferşten Arşa kadar hiçbir cihette kusur ve fütur, noksaniyet ve muşevveşiyet eseri görülmemesi, ferdiyetin cilve-i azamını gösterip, vahdete şahadet eder.

Altıncı İşaret: Bütün kemalâtın medarı ve esası, ve kâinatın hilkatindeki hikmetlerin ve maksatlarının menşei ve madeni ve zîşuur ve zîaklın, hususan insanın metalip ve arzularının husul bulmasının menbaı ve çare-i yegânesi, ferdiyet-i Rabbaniye ve vahdet-i İlâhiye olmasıdır.

Yedinci İşaret: Tevhid-i hakîkîyi bütün meratibiyle en ekmel bir surette ders verip ispat eden ve ilân eden Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaleti, o tevhidin kat'iyeti derecesinde sabıt olduğunu izahla beraber; şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmın derece-i ehemmiyet ve ulviyetine şahadet eden pek çok delillerden üç tanesini zikreder.

Birincisi: "*Essebebüke'l-fail*" sırrıyla, umum ümmetinin bütün zamanlarda işlediklen hasenatın bir misli defter-i hasenatına geçmekle ve hususan her günde umum ümmetin ettiklen salâvat duasının kat'î makbuliyeti cihetiyle; o hadsiz duaların iktıza

1. Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilahlar olsaydı ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya Suresi, 22.)

2. Haydi, çevir gözünü. En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Suresi, 3.)

aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, göğün en yüksek tabakası
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cihet: yön.
cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme
çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol
defter-i hasenat: insanların iyiliklerinin, hayırlı ve güzel işlerinin yazıldığı manevî defter
derece-i ehemmiyet: önemlilik derecesi.
ekmel: en mükemmel, en kusursuz
essebebüke l-fail: bir şeye sebep olan onu işlemiş gibidir
ferdiyet: fert oluş, Allah'ın tek, bir, eşsiz ve benzersiz oluşu
ferdiyet-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, yetiştiren, varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden, tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan Allah
ferş: yer, yeryüzü.
fütur: kusur.
hakimiyet-i ilahiye: Allah'ın hâkimiyeti
hasenat: iyilikler, hayırlı ve güzel işler
hikmet: İlahî gaye, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş
hilkat: yaratılış
husul bulmak: meydana gelmek, oluşmak.
hususan: özellikle
iktıza etmek: gerektirmek.
İspat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
İşaret: gösterme, bildirme
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'iyet: kesinlik.
kemalat: mükemmellikler, kusursuzluklar
kusur: eksiklik, hata
makbuliyet: beğenilmeye, kabul olunmaya layık olma
medar: sebep, vasıta, vesile, kaynak.
menba: kaynak.
menşe: bir şeyin çıkrığı, yer, kaynak
meratıp: mertebeler, dereceler
metalip: talep edilen, istenen şeyler, istekler, arzular
misli: benzeri, tıpkısı
mudahale-i gayr: başkasının karışması
muşevveşiyet: karışıklık.
risalet: elçilik, peygamberlik.
salâvat duası: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duası
seyyarat: gezegenler.
sır: gizli hakikat
suret: şekil, biçim, tarz
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) manevî şahsiyeti
tevhid: birleme, Allah'ın bir olduğuna ve Ondan başka ilah olmadığına inanma.
tevhid-i hakiki: Allah'a varlığını gösteren delillerle isim ve sıfatlarıyla inanmak.
ulviyet: yücelik, yükseklik
ümmet: Müslümanların tamamı, bir peygambere inanıp onun yolunda gidenlerin tamamı
vahdet: birlik.
vahdet-i ilahiye: Allah'ın birliği
zerrat: zerreler, en küçük parçalar, atomlar
zîaklı: akıl sahibi.
zikretmek: söylemek, sözünü etmek.
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu

ettikleri makam ve mertebeyi düşündürmekle şahsiyet-i maneviye-i Muhammediyenin (ASM) kâinat içinde nasıl bir güneş olduğu anlaşıldığını...

İkincisi: Mahiyet-i Muhammediye (ASM) âlem-i İslâmiyetin şecere-i kübrasının menşei, çekirdeği, hayatı, medan olduğundan, fevkalhad istidat ve cihazatıyla âlem-i İslâmiyetin maneviyatını teşkil eden kudsî kelimatı, tesbihatı, ibadatı en evvel bütün manalarıyla hissedip yapmasından gelen terakkiyat-ı ruhiyesini düşündürüp, habibiyet derecesine çıkan ubudiyet-i Muhammediyenin (ASM) velâyeti, sair velâyetlerden ne kadar yüksek olduğunu anlatır. O Zatın (ASM) had ve nihayeti olmayan meratib-i kemalâtta ne derece terakkı ettiğini bildirir.

Üçüncüsü: Zat-ı Ferd-i Zulcemal bütün nev-i beşer namına, belki umum kâinat hesabına Zat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmı kendine muhatap ittihaz etmekle, elbette onu hadsız kemalâtta hadsiz feyzine mazhar ettiğini ve şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm, kâinatın manevî bir güneşi ve bu kâinat denilen Kur'ân-ı kebirin ayet-i kübrası ve o *Furkan-ı Azam*'ın ve Ism-i Azamın ve ism-i *Ferd*'in cilve-i azamının bir âyinesi olduğunu ders verir.

BEŞINCI NÜKTE **913**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ

âlem-i İslâmiyet: İslâm dünyası
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
ayet-i azım: büyük ayet.
ayet-i kübra: en büyük ayet
ayine: ayna
cihazat: cihazlar, maddî ve manevî organlar
cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme
fevkalhad: haddinden fazla pek çok.
feyiz: Allah'ın kuluna verdiği ilim, irfan, manfaat, maddî ve manevî bolluk, bereket.
Furkan-ı Azam: en büyük hakkı batıldan ayırıcı, en büyük Kur'ân.
habibiyet: en sevgili oluş, en sevgili kul olma
had: sınır
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hesabına: adına, yerine.
ibadat: ibadetler
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri
ism-i Ferd: tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan Allah'ın Ferd ismi
istidat: kabiliyet, yetenek.
ittihaz etmek. kabul etmek.
kâinat. yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kelimat. kelimeler
kemalât: mükemmellikler, ahlâk ve huy güzellikleri
kudsî: kutsal, mukaddes, yüce
Kur'ân-ı kebir: büyük Kur'ân
mahiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e ait özellikler
makam: manevî mevki, manevî yer
mana: anlam
manevî: maddî olmayan, manaya ait.
maneviyat: ruha, hisse, inanca ait olan şeyler
mazhar: kavuşma, erişme, ortaya çıkma ve görünme yeri
medar: dayanak noktası, sebep, vesile, yörünge
menşe: bir şeyin çıktığı yer, kaynak
meratib-i kemalât: mükemmelliklerin, ahlâk ve huy güzelliklerinin derecelerin
mertebe: derece, mevki.
muhatap: kendisine hitap edilen, söz söylenilen
nam: ad, isim
nev-i beşer: insan türü, insanlık.
nihayet: son
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana.
sair: diğer, öteki
şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) manevî şahsiyeti, varlığı.
şecere-i kübra: her tarafa dal-budak salmış büyük ağaç.
terakkî etmek: yükselmek, ilerlemek.
terakkiyat-ı ruhiye: ruhen yükselmeler
tesbihat. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teşkil etmek. meydana getirmek, oluşturmak.
ubudiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in mükemmel kulluk ve ibadeti
umum: bütün
velâyet: velîlik, Allah dostluğu
Zat. şahıs, kişi, Hz. Muhammed (asm)
Zat-ı Ferd-i Zulcemal: sonsuz güzellik sahibi tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan yüce zat, Allah
Zat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) zatı, şahsı

(1) موْتِها اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ayet-i azîmesiyle,

(2) اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ

ayet-i azîminin bir nüktesi ve *Hayy* İsm-i Azamının bir cilvesi olup, muhtasaran Beş Remiz içinde gösterilmiştir.

Birinci Remiz: İsm-i *Hayy* ve ism-i *Muhyî*'nin cilve-i azamından olan "Hayat nedir? Mahiyeti ve vazifesi nedir?" sualine karşı fihristevârî, yirmi dokuz mertebede, iki sayfa içersinde, öyle güzel bir surette cevap verilerek tarif edilmiştir ki, bu nasıl acıp bir izah, bu nasıl fesahatli bir tarz-ı beyan, bu nasıl ganp bir tabirattır ki, misli görülmemiş. İnsan, bu hakikatlerin güzelliklerine meftun oluyor, hayretinden parmaklarını ısırıyor; daha fevkinde tarif tasavvur edilemiyor, takdir ve tahsinler içinde tefekküre dalıyor.

İkinci Remiz: Hayatın yirmi dokuz hassasından yirmi üçüncü hassasında, hayatın iki yüzünün de şeffaf ve parlak olduğunun ve ondaki tasarrufat-ı kudret-i Rabbaniyeye esbab-ı zahiriye perde edilmemesinin sırrını izah ediyor.

Üçüncü Remiz: Kâinatın neticesi hayat olduğu gibi, hayatın neticesi olan şükür ve ibadet de, kâinatın sebeb-i hilkatı ve maksut neticesi olduğundan, kâinatın *Sâni-i Hayy-ı Kayyum*'u, hadsız nimetleriyle kendini zîhayatlara bildirip sevdirmesine mukabil, zîhayatlardan teşekkür istemesi ve sevmesine

acıp şaşırtıcı, hayret verici
cilve: görünme, yansıma.
cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme
esbab-ı zahiri: görünürdeki sebepler, görünüşteki sebepler
fesahat: doğru ve düzgün söyleyiş, açık ve güzel ifade
fevkinde: üstünde, üzerinde.
fihristevârî: bir şeyin içinde neleri bulunduğunu sırayla gösteren liste gibi
garip: tuhaf, hayret verici, şaşırtıcı
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek.
hassa: bir şeye has özellik.
Hay: gerçek hayat sahibi olan ve bütün hayat sahiplerine hayat veren Allah.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yerine getirme
ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimleri
ism-i Hay: gerçek hayat sahibi olan ve bütün hayat sahiplerine hayat veren Allah'ın Hay ismi
ism-i Muhyî: bütün canlılara hayat veren, dirilten Allah'ın Muhyî ismi
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
izah: açıklama, anlatma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kıymettar: kıymetli, değerli
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü, sahip olduğu özellikler
maksut: istenen, arzu edilen
meftun: âşık, tutkun, aşırı sevgiyle bağlanmış.
mertebe: derece, mevkı
misil: benzer, eş, tıpkısı
muhtasaran: kısaca, özet olarak.
mukabil: karşı, karşılık olarak.
netice: sonuç.
nimet: Allah'ın verdiği hayırlı ve faydalı şey, lütuf, ihsan
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
remiz: işaret.
sanat: ustalık, hüner, marifet, güzel eser
Sâni-i Hayy-ı Kayyum: bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tutan, gerçek hayat sahibi olan, her şeyi sanatlı şekilde yaratan Allah
sebeb-i hilkat: yaratılış sebebi
sır: gizli hakikat.
sual: soru
suret: şekil, biçim, tarz
şeffaf: saydam, parlak
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnuniyetini ifade etmek, minnet duymak, elhamdulillâh demek
tabirat: tabirler, deyimler, sözler.
tahsin: beğenme, iyi ve güzel bulma
takdir: beğenme, değerli bulma
tarif: anlatma, tanıtma
tarif etmek: anlatmak, tanıtmak.
tarz-ı beyan: anlatım tarzı, açıklama şekli
tasarrufat-ı kudret-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın kudretinin tasarrufu, icraatı, işleri
tasavvur etmek: düşünmek
tefekkür: derin düşünme, inceden inceye düşünme, zihni faaliyet gösterme
vazife: görev
zihayat: hayat sahibi canlılar

1. Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine. Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan elbette ölüleri de diriltecektir. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi, 50.)

2. Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. O Hayydır, ezelî ve ebedî hayat sahibidir. O Kayyumdur, varlığı için hiçbir sebebe ihtiyacı olmadığı gibi, bütün eşya Onun yaratmasıyla ve tedbiriyle devam eder ve vücutta kalır, beka bulur. (Bakara Suresi, 255.)

mukabil sevmelerini ve kıymettar sanatlarına karşı methûsena etmelerini istediğini ve her bir zîhayatın hayatı doğrudan doğruya, vasıtasız olarak *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'un dest-i kudretinde olduğunu bildiriyor.

Dördüncü Remiz: Hayat, imanın altı erkânı olan

(1) آمَنْتُ بِاللهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ

rükünlerine bakıp ıspat ettiğini o kadar lâtif bir tarzda ders veriyor, izah ediyor ki, o belâgat-ı ifade, insanı hayran ediyor.

Beşinci Remiz: Birinci Remzin on altıncı hassasında zikredilen, hayat bir şeye girdiği vakit, o cesedi bir âlem hükmüne getirdiğini, cüz ise, küll gibi, cüz'î ise, küllî gibi bir camiiyet verdiğini çok güzelliklerle gayet şirin bir tarzda izah ediyor. Hem hatimesinde, İsm-i Azam bazı evliya için ayrı ayrı olduğunu beyan ediyor.

ALTINCI NUKTE **933**

Kayyumiyet-i İlâhiyeye bakan ayetlerin bir nüktesine ve *Kayyum* İsm-i Azamının bir cilve-i azamına, muhtasar olarak Beş Şua ile işaret eder.

Birinci Şua: Bu kâinatın *Hâlık-ı Zülcelâl*'i bizatihî *Kayyum*'dur, daimdir, bâkîdir. Bütün eşya onun kayyumiyetiyle kaimdir, devam eder, vücutta kalır, beka bulur. O nispet-i kayyumiyet bir an kesilse, bütün eşya birden mahvolur. Şerikı ve nazırı yoktur. Maddeden mücerret, mekândan münezzeh, tecezzi ve inkısamı muhal, tagayyür ve tebeddülü mümteni, ihtiyaç ve aczı imkân haricinde bir Zat-ı Akdes'in bir

1. Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve kadere iman ettim.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
âlem: dünya
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, sonsuz
beka: varlığını devam ettirme, devamlılık, sonsuzluk.
belâgat-ı ifâde: anlatımdaki güzellik, düzgünlük.
beyan etme: açıklama, anlatma
bizatihî: kendisi, kendi zatında, kendinden
camiiyet: çok şeylerle alâkalılık, birçok manayı ve hakikatı üzerinde toplayıcı olmak.
cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme
cuz: parça
cuzî: tek maddeden meydana gelmiş, parçaya ait olan, pek az.
daim: devam eden, devamlı
dest-i kudret: kudret eli, Cenâb-ı Hakkın güç ve kuvveti
erkân: rükünler, esaslar
evliyâ: veliler, Allah dostları
gayet: son derece, çok.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve heybet sahibi olan, bütün varlıkları yaratan Allah
hassa: bir şeye has, özellik.
hatime: son, bitiş, sonuç kısmı
hükmünde: yerine, değerine
iman: Allah'a ve diğer iman esaslarına inanma
inkısam: kısımlara ayrılma, bölünme.
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimlen
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kaim: ayakta duran
Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan ve yarattıklarını ayakta, varlık âlemlerinde tutan Allah
kayyumiyet: başlangıcı olmaksızın var olan Allah'ın yarattıklarını ayakta, varlık âlemlerinde tutması
Kayyumiyet-i İlâhiye: başlangıcı olmaksızın var olan Allah'ın yarattıklarını ayakta, varlık âlemlerinde tutması
küll: bütün
küllî: çok miktarda bütüne mensup parçalardan ve fertlerden meydana gelen bütün
latîf: güzel, hoş.
mekân: yer, kalınan, oturulan yer
methûsena: methedip övmek.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
muhtasar: kısaltılmış, kısa, özet.
mücerret: her şeyden uzak.
mümteni: mümkün olmayan, imkânsız
münezzeh: uzak, bir şeye ihtiyacı olmayan, muhtaç olmayan
nazîr: benzer, eş
nispet-i kayyumiyet: kayyumiyet bağı, bütün varlıkların Cenâb-ı Hakkın kudretiyle mevcut hallerini koruyabilmeleri, varlıklarını devam ettirebilmeleri.
nükte: ince manalı söz, ancak dikkatle anlaşılabilen mana
remiz: işaret.
rükün: temel, esas
şerik: ortak.
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.
tagayyür: değişme, başkalaşma, bozulma
tarz: usul, şekil
tebeddül: değişme, başkalaşma.
tecezzi: bölünme, parçalanma
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan Zat, Allah
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yarattıklarını ayakta, varlık âlemlerinde tutan ve gerçek hayat sahibi olan Zat, Allah
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zikretmek: söylemek, sözünü etmek.

kısım cilvelerini, bir kısım ehl-i dalâlet kımseler, zerrattaki tahavvulât-ı muntazama içinde hissettikleri hayretengiz hallâkıyet-ı İlâhiyenin ve kudret-i Rabbaniyenin cilve-i azamının nereden geldiğini bilemediklerinden ve kudret-i samedaniyetin cilvesinden gelen umumî kuvvetin nereden idare edildiğini anlayamadıklarından, madde ve kuvveti ezelî tevehhüm etmelenyle açtıklan inkâr-ı ulûhiyet meslekleri ndekı yollannın ıç yuzunu gosteren ve hak ve hakikat mesleğinin letafetli yüzünü sırr-ı kayyumiyetin tecellı-i azamıyla izah edıp, butun guzelliğiyle meydana çıkaran gayet dakik ve çok amik ve pek geniş bir ifade ile, tabiiyyun ve maddiyyun meslekleninı ıptal edip, onlan techil eden ve utandıran âlî bir beyandır.

İkinci Şua. "İki Mesele"dir.

Birincisi: Had ve hesapsız ecram-ı semaviyenin, nihayetsiz derecede intizam ve mizan içinde, sırr-ı kayyumiyetle kıyam ve beka ve devamları, ve emr-i [1] كُنْ فَيَكُونُ 'dan gelen emirlere kemal-ı inkıyatlan, ism-i Kayyum'un azamî cilvesine bir ölçü olduğu gibı, her bir zîhayatın cesedını teşkıl eden zerrelerin, o cesedin her azasında o azaya göre toplanmaları ve sel gıbı akan ve fırtınalar içinde çalkalanan unsurlann, dağılmayarak o cesette muntazaman durmaları ve o emr-ı llâhıyeye ınkıyatlan, sırr-ı kayyumiyeti ilân eden hadsız diller olduğunu beyan eder

1. "Ol" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

alî: yuce, yuksek.
amık: denn
aza: organ
azamî: en buyuk, en fazla, en çok.
beka: varlığını devam ettırme, devamılık, sonsuzluk.
beyan: açıklama, anlatma
beyan etmek: açıklamak, anlatmak
ceset: beden, vucut.
cilve: gorunme, yansıma
cilve-i azam: en buyuk yansıma, gorunme
dakık: ince ve derin
ecram-ı semavıye: gok cısımlen, yıldızlar, gezegenler
ehl-i dalalet: dogru ve hak yoldan sapanlar, ıman ve Islâm dan çıkmış olanlar
emr-i llahıye: Allah ın emri.
ezelî: varlıgının başlangıcı olmayan
gayet: son derece, çok.
had: sınır
hadsız: sınırsız, sonsuz
hak: dogru, gerçek.
hakıkat: gerçek, doğru.
hallakıyet-ı llahıye: Allah ın yaratıcılıgı
hayretengiz: hayret veren, şaşırtan
hesap: sayı
ifade: anlatım, anlatım şekli, söyleyiş tarzı
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
inkar-ı ulûhiyet: Allah ın varlıgını inkâr etmek, reddetmek, kabul etmemek.
inkıyat: boyun eğme, ıtaat etme
ism-ı Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan ve yarattıklarını ayakta varlık alemınde tutan Allah ın Kayyum ısmı
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kemal-i inkıyat: tam bir ıtaat ve boyun egme
kıyam: ayakta durma
kudret-i Rabbanıye: besleyen, buyuten, yetıştıren varlıklan uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah ın sonsuz güç ve kuvveti
kudret-i samedanıyet: hıçbır şeye ıhtıyacı bulunmayan butun yaratıklann tum ihtıyaçlannı veren Allah ın sonsuz guç ve kuvveti
letafet: guzellik, hoşluk.
maddıyyun: maddenin hep var olduguna, sonradan yaranılmadıgını bundan sonra da yok olmayacagını soyleyen maddeciler, manevıyata ınanmayan dınsız felsefecıler
mesele: onemlı konu
meslek: takıp edılen manevî yol
mızan: olçu, denge
muntazaman: düzenli olarak.
nihayetsız: sonsuz.
sırr-ı kayyumıyet: Kayyum olan Allah ın butun varlıkları ayakta varlık alemınde tutmasındakı sır, hakıkat
şua: bir ışık kaynagından uzanan ışık demeti
tabıiyyun: tabıatçılar, Allah a ınanmayıp dogayı, canlı cansız varlıkları yaratıcı bir guç olarak kabul edenler
tahavvulat-ı muntazama: duzenlı hal degışıklıkleri
tecellı-i azam: en buyuk gorunme, belırme
techıl etmek: cahıllıkle bılgısızlıkle suçlama.
teşkıl etmek: meydana getırmek, oluşturmak, şekıllendırmek
tevehhum etmek: zannetmek, gerçekte olmayanı var kabul etmek.
umumî: genel, herkesle alakalı, herkese aıt.
unsur: madde, element.
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, atom, molekul
zîhayat: hayat sahıbı, canlı

İkinci Meselesi: Eşyanın sırr-ı kayyumiyetle münasebettar fayda ve hikmetlerine işaret eden pek çok envaından üç nev'ine işaret eder.

Birinci Nev'i: Eşyanın kendisine ve insan ve insanın maslahatlarına bakar.

İkinci Nev'i: Hem umum zîşuurun mütalâasına bakar, hem Fâtır'ının esmasını bildiren birer ayet ve birer kaside olduğunu hadsiz okuyucularına ifade etmesine bakar.

Üçüncü Nev'i: Doğrudan doğruya Sânı-ı Zülcelâl'e bakar. İşte bu üçüncü nevide bir saniye kadar yaşamak kâfi olmakla beraber,

(1) اَللّٰهُ الَّذِى رَفَعَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ayetinin işaretiyle, kayyumiyet-i İlâhiye, hadsiz ecrama ve nihayetsiz zerrata nokta-i istinat olduğunu ve bilcümle mevcudatın keyfiyat ve ahvalinde binler silsilelerin uçları (2) وَاِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ işaretiyle sırr-ı kayyumiyete bağlı bulunduğunu iş'ar eder.

Üçüncü Şua. Hallâkıyet-i İlâhiye ve faaliyet-i Rabbaniye içindeki sırr-ı kayyumiyetin bir derece inkişafına işaret eden mukaddemelerin birincisi, zaman seylinde mütemadiyen çalkanan ve göz açtırmadan, nefes aldırmadan âlem-i şahadetten âlem-i gayba gönderilen bu mahlûkatın bu hayret verici seyahat ve seyranı, üç muhım şubeye ayrılan hadsız ve nihayetsiz bir hikmetten ileri geliyor.

---

1. O Allah ki gökleri gördüğünüz gibi direksiz yükseltti. (Ra'd Suresi, 2.)

2. Bütün işler Ona döndürülür. (Hûd Suresi, 123.)

ahval: haller
alem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar
alem-i şahadet: şahadet alemi, gözle gördüğümüz, duyularımızla algılayabildiğimiz âlem.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bilcümle: bütün
ecram: cansız cisimler, kütleler, gezegenler, yıldızlar
envaı: neviler, türler, çeşitler
Esma: isimler
faaliyet-i Rabbaniye: besleyen, büyüten, yetiştiren varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın faaliyeti, iş görmesi
Fâtır: bütün varlıkları farklı fıtratlarda, farklı yaratılış özellikleriyle, benzersiz ve hanka şekilde yaratan Allah
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hallâkıyet-i İlâhiye: Allah'ın yaratıcılığı.
hikmet: İlâhî gaye, gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş
ifade etmek: anlatmak.
inkişaf: açılma, meydana çıkma
iş'ar etmek: anlatmak, bildirmek.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
işaret: gösterme, bildirme
kâfi: yeterli, yeter
kaside: içinde övgü ifadeleri bulunan, düzenlenmiş, kafiyeli eser
Kayyumiyet-i İlâhiye: başlangıcı olmaksızın var olan Allah'ın yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutması
keyfiyat: durumlar, haller, nitelikler
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar
maslahat: fayda
mesele: önemli konu
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
mukaddeme: giriş, ilk söz, başlangıç
muhım: önemli
münasebettar: ilgili, alâkalı.
mutalâa: dikkatli okuma, bir şeyi iyice düşünme
mütemadiyen: devamlı şekilde, sürekli olarak.
nevi: tür, çeşit.
nihayetsiz: sonsuz
nokta-i istinat: dayanak noktası
Sânı-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk, heybet, haşmet, sahibi olan, her şeyi sanatla yaratan Allah
seyahat: gezme, dolaşma, yolculuk.
seyl: sel.
seyran: gezinme
sırr-ı kayyumiyet: Kayyum olan Allah'ın bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tutmasındaki sır, hakikat.
silsile: zincirleme sıralama, zincir, sıra
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti
şube: bölüm, kısım.
umum: bütün, tüm
zerrat: zerreler, en küçük parçalar, atomlar
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu, anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip

Birinci Şubesi: Faaliyetin her bir nev'i, cüz'î olsun küllî olsun, bir lezzeti netice vermesi sırrıyla –tabirde hata olmasın– Zat-ı Hayy-ı Kayyum'da bulunan bir aşk-ı lâhutînin ve bir muhabbet-i kudsiyenin ve bir lezzet-ı mukaddesenin şuunatı, hadsiz faaliyetle ve nihayetsiz hallâkıyetle kâinatı mütemadiyen tazelendirip çalkalandırdığını...

İkinci Şubesi: Her bir cemal ve hüner sahibi, kendi cemalini ve hunerini sevmesi ve teşhir edip ilân etmesi kaidesiyle Cemîl-i Zülkemal'in bin bir Esma-ı Hüsnasından her bir isminin her bir mertebesinde hadsiz enva-ı hüsün ile hadsiz hakaik-ı cemîle bulunmasındandır ki, o aşk-ı mukaddese-ı İlâhiye, o sırr-ı kayyumiyete binaen kâinatı mütemadiyen değiştirip tazelendirdiğini...

Üçüncü Şubesi, hem Dördüncü Şua: Her merhamet ve şefkat sahibi ve her âlicenap olan zat, başkalarını memnun ve mesrur etmekten, sevindirip mes'ut etmekten lezzet alması ve her âdil zat, *ihkak-ı hak* etmekten keyiflenmesi ve her hüner sahibi sanatkâr, yaptığı sanatını teşhir etmekten ve sanatının istediği tarzda işleyerek arzu ettiği neticeleri vermesiyle iftihar etmesi kaidelerine binaen, bu kâinatın Sâni-i Hakîm'i, bin bir Esma-i Hüsnasının had ve nihayeti olmayan güzelliklerine bu mevcudatı mazhar etmek için bu kâinatı böyle acip bir hallâkıyet-ı daime ve hayretengiz bir faaliyet-i sermediye içinde sırr-ı kayyumiyet ile mütemadiyen tazelendirip

acip: hayret verici.
adil: adaletli, her hak sahibine hakkını veren
alicenap: cömert, yüksek ahlâk sahibi, yüce.
aşk-ı lâhuti: Cenab-ı Hakta bulunan zatına has aşk, şiddetli sevgi
aşk-ı mukaddese-i İlâhiye: Cenab-ı Hakta bulunan zatına has kutsal aşk, şiddetli kutsal sevgi
binaen: den dolayı, bağlı olarak.
cemal: güzellik.
Cemîl-i Zülkemal: sonsuz mükemmellik ve güzellik sahibi olan Allah
cüz'î: az, küçük, parçaya ait olan
enva-ı hüsün: güzellik çeşitleri
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
faaliyet: çalışma, iş görme, hareket.
faaliyet-i sermediye: sürekli çalışma ve iş görme, sürekli hareket.
had: sınır
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik-ı cemîle: güzel hakikatler
hallâkıyet: yaratıcılık.
hallâkıyet-i daime: sürekli devamlı yaratıcılık
hayretengiz: hayret veren.
hüner: beceri, ustalık.
iftihar etmek: övünmek, kendisine ait iyi bir hale sevinmek.
ihkak-ı hak etmek: haklıya hakkını vermek.
ilan etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
kaide: kural, prensip
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
keyiflenmek: kendini iyi hissetmek, hoşlanmak, memnun olmak, sevinmek.
küllî: çok, büyük, bütüne ait olan
lezzet-i mukaddese: Cenab-ı Hakka ait ve zatına has mukaddes lezzet.
mazhar: erişme, kavuşma, bir şeyin göründuğu yer
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme
mertebe: derece
mesrur: sürurlu, sevinçli.
mes'ut: saadetli, mutlu
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
muhabbet-i kudsiye: Cenab-ı Hakta bulunan ve zatına has olan kutsal sevgi
mütemadiyen: hiç durmadan, devamlı şekilde, aralıksız
netice: sonuç.
nevi: tür, çeşit.
nihayet: son.
nihayetsiz: sonsuz.
sanat: ustalıkla yapılmış güzel eser, ustalık, hüner
sanatkar: sanatla uğraşan, sanat eseri ortaya koyan
Sani-i Hakim: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah
sır: gizli hakikat, ilâhi hikmet.
sırr-ı kayyumiyet: Kayyum olan Allah'ın bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tutmasındaki sır, hakikat
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti
şube: bölüm, kısım
şuunat: haller, işler, fiiller
tabir: ifade, söz, deyim.
tarz: usul, şekil, biçim.
teşhir etmek: sergilemek.
Zat: şahıs, kişi
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yaratıklarını ayakta, varlık âleminde tutan ve gerçek hayat sahibi olan Zat, Allah

tecdit ettiğini pek garip, pek şirin, pek lâtif, gayet hoş bir ifade ile izah ediyor. Ve bir kısım ehl-i dalâletin, "Kâinatı böyle tağyir ve tebdil eden Zatın, kendisinin de mütegayyir ve mütehavvil olması lâzım gelmez mi?" diye sordukları suale, bilâkis Zat-ı Zülcelâl'ın mütegayyir ve mütehavvil olmaması lâzım geldiğini gayet kat'î bir surette beyan eden bir cevapla mukabele edilmiştir.

Beşinci Şua: "İki Mesele"dir.

Birinci Mesele: İsm-ı *Kayyum*'un cilve-ı azamına baktırmak için, hayalî iki dürbünden biriyle, en uzaklarda esîr maddesi içinde sırr-ı kayyumiyetle durdurulmuş kısmen tahrik, kısmen tespit edilmiş milyonlar azametli cinnileri ve diğer dürbünle zîhayat mahlûkat-ı arziyenin zerrat-ı vücudiyelerinin vazıyet ve hareketlerini temaşa ettirir.

Hulâsası. Bu altı İsm-i Azam birbiriyle imtizaç ettiklerinden, bütün kâinatın bütün mevcudatını böyle durduran, beka ve kıyam veren isim-i *Kayyum* cilve-ı azamı arkasında tecelli eden isim-i *Hayy*'ın, bütün o mevcudatı hayat ile ışıklandırdığını; ve isim-i *Hayy*'ın arkasında tecelli eden isim-i *Ferd*'in, o mevcudatı bir vahdet içine alıp yüzlerine birer hatem-i ehadiyet bastığını, ve isim-i *Ferd*'in arkasında tecelli eden isim-i *Hakem*'in, o mevcudatı meyvedar bir nizam ve hikmetli bir intizam ve semeredar bir insicam içine alıp süslendirdiğini; ve isim-i *Hakem*'in cilvesi arkasında tecelli eden isim-i *Adl*'in, o mevcudatı

yaratan Cenab-ı Hakkın Hakem ismi
İsm-i Hay: gerçek hayat sahibi olan ve bütün hayat sahiplerine hayat veren Allah ın Hay ismi
İsm-i Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan ve yarattıklarını ayakta, varlık aleminde tutan Allah ın Kayyum ismi
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'i: kesin.
kısmen: bir kısım, bir bölüm olarak.
kıyam vermek: ayakta durdurmak
lâtif: güzel, hoş
mahlûkat-ı arziye: dünyadaki yaratıklar
mesele: önemli konu
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
meyvedar: meyveli
mukabele etmek: karşılık vermek.
mütegayyir: değişen, başkalaşan
mütehavvil: bir halde durmayıp başka bir hâle giren, değişen.
nizam: düzen
semeredar: meyveli
sırr-ı kayyumiyet: Kayyum olan Allah ın bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tutmasındaki sır, hakikat.
sual: soru.
suret: şekil, biçim.
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti
tağyir: başkalaştırma, değiştirme.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
tebdil etmek: değiştirmek
tecdit etmek: yenilemek, tazelemek
tecelli etmek: görünmek, belirmek.
temaşa etmek: hoşlanarak bakmak, seyretmek.
tespit edilmiş: sabit hale getirilmiş, yerleştirilmiş.
vahdet: birlik.
Zat: büyükluk ve yücelik sahibi Allah
Zat-ı Zülcelâl: büyükluk, haşmet, heybet sahibi yüce Zat, Allah
zerrat-ı vücudiye: vücudun zerrelerin parçacıkları, hücreler, atomlar.
zîhayat: hayat sahibi, canlı

azametli: büyük
beka: varlığını devam ettirme, devamlılık.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
bilâkis: aksine, tersine
cilve: görünme, yansıma
cilve-i azam: en büyük yansıma, görünme
cirim: kütle, cansız cisimler, gök cismi, yıldız
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâm dan çıkmış olanlar
esir: kâinatta bulunan, her tarafı kaplamış olan ısı ve ışığı nakleden madde
garip: tuhaf, hayret verici, şaşırtıcı
gayet: son derece, çok.
hatem-i ehadiyet: Allah ın birliğini her bir şeyde gösteren mühür
hikmetli: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olan
hulâsa: kısaca, sözün kısası
ifade: anlatım, anlatım şekli, söyleyiş tarzı
imtizaç etmek: bir araya gelip kaynaşmak, uyuşmak.
insicam: düzgün işleme, düzgünlük, uyumluluk, uyuşma
intizam: düzen, tertip
İsm-i Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah ın Adl ismi
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlerini kuşatmış olan isimlen
İsm-i Ferd: tek, bir, eşsiz ve benzersiz olan Allah ın Ferd ismi
İsm-i Hakem: hakkı haksızı ayıran, her şeyi hikmetle, bir gaye için ve faydalı bir şekilde

yıldızlar ordusundan tâ zerreler ordusuna kadar gayet hassas bir mizan-ı adl içinde tutarak emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] 'den gelen emirleri kemal-i inkıyat ile itaat ettirdiğini; ve ism-i *Adl*'in cilvesi arkasında tecelli eden ism-i *Kuddus*'ün, o mevcudatı *Cemîl-i Mutlak*'ın cemal-i zatına ve nihayetsiz güzel olan Esma-ı Hüsnasına lâyık ve munasip olacak gayet güzel âyineler şekline getirdiğini gösteriyor.

İkinci Mesele: Kayyumiyetin, vahidiyet ve celâl noktasında kâinatın tecellisi olduğu gibi, ehadiyet ve cemal noktasında insanda dahi cilvesinin tezahuratı olduğunu; ve bu tecelli ile *Zat-ı Zülcemal*'in, beşere, melâikelerin fevkinde ettiği ihsanatını; ve o ihsanatın camiiyetini ve yüksekliğini ve genişliğini izah eder. Ve kâinatı bir sofra-ı nimet edip, insana teshir etmesinin ve kâinatın, insanla mazhar olduğu sırr-ı kayyumiyetle bir cihette kaim olduğunun hikmeti, insanın üç mühim vazifesinden ileri geldiğini tadat eder. Ve insanın o üç mühim vazifesinden üçüncü vazifesiyle, üç vecihle *Zat-ı Hayy-ı Kayyum*'a âyinedarlık ettiğini anlatır. Ve bu âyinedarlık ettiği vecihlerden üçüncü vecihteki âyinedarlığının da iki yüzü olduğunu, birinci yüzüyle esma-i İlâhiyeye, ikinci yüzüyle de şuunat-ı İlâhiyeye âyinedarlık ettiğini emsali namesbuk bir talâkat-i lisan ile ifade ediyor ki, beşerin dâhîlerini dahi bu hakıkatlere meftun edip hayran eder.

Hüsrev

1. "Ol" der oluverir (Yâsin Suresi 82.)

ayine: ayna
âyinedarlık: aynalık.
beşer: insan, insanlık.
camiiyet: çok şeylerle alâkalılık, birçok manayı ve hakikatı üzerinde toplayıcı olmak
celal: büyükluk, haşmet, heybet.
cemal: güzellik.
cemal-i Zat: Allah'ın yüce zatına has ilâhi güzellik.
Cemîl-i Mutlak: sınırsız ve sonsuz güzellik sahibi olan Allah
cihet: yön
cilve: görünme, yansıma.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
emsal: örnekler, benzerler
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
Esma-i İlahiye: Allah'ın isimleri
fevkinde: üstünde, üzerinde.
gayet: son derece, çok.
hakıkat: gerçek, doğru
hassas: duyarlı
hikmet: ilâhi gaye, sebep
ifade etmek: anlatmak.
İhsanat: yıllıklar, bağışlar, lutuflar
İsm-i Adl: her hak sahibine hakkını veren Allah'ın Adl ismi.
İsm-i Kuddüs: bütün çırkınlıklerden, kusur ve noksanlardan uzak olan, her şeyi kirlerden arındıran Allah'ın Kuddus ismi
itaat etmek: emre uymak.
izah etmek: açıklamak, anlatmak.
kaim olmak: ayakta durmak.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar
Kayyumiyet: başlangıcı olmaksızın var olan Allah'ın yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutması
kemal-i inkıyat: tam bir itaat ve boyun eğme.
Kuddus: bütün çırkınlıklerden, kusur ve noksanlardan uzak olan, her şeyi kirlerden arındıran Allah
mazhar olmak: erişmek, kavuşmak, bir şeyin göründüğü, ortaya çıktığı yer olmak.
meftun: aşık, aşırı bir sevgiyle bağlanmış, tutkun
melaike: melekler
mesele: önemli konu
mevcudat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
mizan-ı adl: adalet ölçüsü, adalet terazisi
mühim: önemli
munasip: uygun.
namesbuk: benzeri olmamış
nihayetsiz: sonsuz
sırr-ı kayyumiyet: Kayyum olan Allah'ın bütün varlıkları ayakta, varlık âleminde tutmasındaki sır, hakikat
sofra-ı nimet: nimet sofrası
şuunat-ı İlâhiye: Allah'ın işleri, fiilleri
tadat etmek: saymak.
talakat-i lisan: dilin açık olması, düzgün ve güzel konuşabilmesi.
tecelli: görünme, belirme
teshir etmek: boyun eğdirmek, emrine itaat ettirmek
tezahürat: görünmeler, ortaya çıkmalar
vahidiyet: birlik
vazife: görev
vecih: yön
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan ve gerçek hayat sahibi olan Zat, Allah
Zat-ı Zülcemal: güzellik sahibi olan zat, Allah
zerre: en küçük parça, atom

Onuncu Birinci Lem'a 964

Şualara inkısam etmiş olup, On Dördüncü Şua Afyon Mahkemesi müdafaası ve mektuplan ve On Beşinci Şua ise *Elhuccetuzzehra* olarak tesmiye edilmiş ve neşredilmiştir.

Onuncu İkinci Lem'a 964

Eski Said'in en son telifi ve yirmi gün ramazanda telif edilen, kendi kendine manzum gelen *Lemaat* risalesidir. *Sozler* mecmuasında neşredilmiştir.

Onuncu Üçüncü Lem'a 964

Yeni Said'in en evvel hakikatten şuhut derecesinde kalbine zahir olan ve Arabî ibaresinde *Katre, Habbe, Şemme, Zerre, Hubab, Zühre, Şule* ve onlann zeyillerinden ibarettir. Türkçe tercümesi Risale-i Nur Külliyatından *Mesnevî-i Nuriye* ismi altında intişar etmiştir.

Münacat 965

Cenab-ı Hakka, ilmelyakîn ve hatta aynelyakîn derecesinde iktisab-ı manfet ederek, ubudiyetin (kemaliye hakkına) iktiza ettiği acz ve fakr-ı tammı izhar ederek dergâh-ı Ilâhiyeye iltıca ve huzur-i Rahman'a takarrüp gibi mezaya-i insaniyeyi bihakkın

Arabî: Arabca
aynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme veya bu derecede inanma
bihakkın: hakkıyla geregi gibi tamamıyla
Cenab-ı Hak: doğru gerçek Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dergah-ı Ilahiye: Cenab-ı Hakkın dergahı kapısı
evvel: once
fakr-ı tam: tam fakirlik, tam yoksulluk
hakikat: gerçek, doğru
huzur-ı Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatiyle butun varlıklan nzıklandıran Allah ın huzuru
ibare: cumle paragraf soz.
ibaret: meydana gelmiş olusan
iktisab-ı manfet etmek: Allah ı isim ve sıfatlanyla tanıtan bilgileri kazanmak.
iktiza etmek: gerektirmek.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iltıca: sıgınma
inkısam etmek: kısımlara ayrılmak bolunmek
intişar etmek: yayılmak, dağılmak
izhar etmek: ortaya koymak gostermek.
kemaliye hakkıha: geregi gibi layıkıyla
lem'a: panltı
manzum: duzenlenmiş dızılmış sıralanmış
mezaya-ı insaniye: insanlara has ustun ozellikler insanlık meziyetleri
müdafaa: savunma
münacat: dua yakanş
neşredilmek: yayınlanmak
şuhut: görme şahıt olma
takarrüp: yaklaşmak, yakınlaşmak.
telif: yazılan eser, kitap
tercüme: bir sozu ya da yazıyı bir dilden başka bir dile çevirme
tesmiye edilmek: isimlendirilmek.
ubudiyet: kulluk.
zahir olmak: gorunmek
zeyil: ek ilave

talim; ve dünya ve mafihaya malik ve kenz-i mahfiye mutasarrıf olan Ekrem-ı Enbıya Aleyhi Ekmeli't-Tahıyyat Efendimizin münacatından ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın tesbih ve tahmit ve sena ve duaya münhasır yedi yüz adet âyâtından me'huz nazirsiz şu *Münacat*'ın menba-ı manevîsi,

Evvelâ: Başta hilkat-i âlem hakkında âyât-ı adideden ve ayet-i celîleden

Sanıyen: *Cevşenü'l-Kebir*'in bin bir esmasından hılkat-i mevcudatla münasebettar bırkaç ukdelenmden...

Salısen: "İlim şehrinin kapısı" tabir-i senaiye-i Nebeviyesine bihakkın mazhar İmam-ı Ali Kerremallahu Vechehû Radıyallahu Anhın ecram-ı semavıye ve mevcudat-ı arziye ile *Vücub-i Vücud, Vahid-i Ehad*'ı ispat ettiği muhteşem bir hıtabeyı muktedabih ittıhaz ederek mevzu ve gaye-i maksadı o kadar ta'mik ve tevsi eder kı, bu hakaika ait takdırat ancak muellifinın lısan ve kalemine menut ve mütevakkıf olup, yalnız mükerreren sâdır olan emre mutavaat nıyet ve kastıyla şurû edilen şu *Fihriste*'de deriz

Bırıncı Fıkrada, semavattakı deveran ve bu kesret içındekı acip sukûnetle kemal-ı faalıyet, *Ma'bud-ı Bilhak* olan *Vacıbü'l-Vücud, Vahid-ı Ehad*'e delâlet ettiğini...

aleyhi ekmeli t-tahiyyat: en mukemmel selamlar ve dualar onun uzenne olsun
ayat: Kur'ân ın cumleleri.
ayat-ı adide: çok sayıda ayeder
ayet-ı celile: buyuk ve yuce manalar içeren ayet.
bihakkın: hakkıyla.
Cevşenu'l-Kebir: buyük zırh Peygamberımıze gelen ıçınde Allah ın ısımlerınıl bulunduran buyuk ve onemlı bır dua.
delalet etme: delıl olma gosterme
deveran. dönup dolaşma donuş dolaşma
ecram-ı semaviye: gok cısımlen yıldızlar gezegenler.
Ekrem-ı Enbiya: peygamberlerın en kerımı en comerdı
esma: ısımler
evvela: bınncı olarak, ılk önce.
fihriste: bır seyın ıçınde nelerın bulundugunu sırayla gosteren lıste
gaye-i maksat: asıl gaye ve maksat.
hakaik: hakıkader gerçekler.
hılkat-ı alem: alemın yaratılması kaınatın yaratılışı.
hilkat-i mevcudat: varlıkların yaratılışı
ittıha etme: kabul etme edinme
kemal-i faaliyet: tam bır faalıyet, mukemmel bır hareket ve ışleyış.
kenz-i mahfiye: gızlı hazine
kerremallahü vechehu: Allah onun yuzunu ak etsın
kesret. çokluk, bolluk kalabalık.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân
lısan: dıl
Ma'bud-ı Bilhak: asıl ıbadet edılecek hakkıyla ıbadete layık olan Allah
mafiha: ıçındekıler o seyın ıçınde olanlar
malık. sahip
mazhar: erışmış kavuşmuş bır seyın gorundugu ortaya çıkoğı şahıs.
me'huz: alınmış çıkanlmış
menba-ı manevî: manevî kaynak.
menut. baglı asılı
mevcudat-ı arziye: dunyadakı varlıklar
muhteşem: ıhtışamlı gorkemlı, buyuk.
muktedabih: kendısıne uyulan
mutasarrıf: kendısınde kullanma hakkı ve yetkısı bulunan
mutavaat: ıtaat etme baş eğme
muellif: telıf eden yazar
mükerreren: defalarca tekrarla yarak.
münacat: dua yakanş
münasebettar: ılgılı alakalı
münhasır: sadece bır şeye aıt olan ozel olan
mütevakkıf: bır şeye baglı olan ancak onunla olabılen
nazırsız: benzersız eşsız
radıyallahü Anh: Allah ondan razı olsun
sâdır olmak: çıkmak meydana gelmek
salısen: ucuncu olarak.
sanıyen: ıkıncı olarak
sena: methetme ovme
sukunet: sakınlık sessızlık durgunluk
şurû: baslanıp yazılan
tabir-ı senaiye-i Nebeviye: Peygamber Efendımızın ovucu tabın sozu
tahmit: Allah a hamd etme Onu ovme Ona şukretme
takdirat. takdırler ovguler
ta'mik. derınleştırmek.
tesbih: Allah ın şanını yuceltme butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tevsi etmek. genşletmek.
ukde: dugum halledılmesı zor mesele karışık ve zor ış
Vacıbü'l-Vucud: varlıgı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu dusunulemeyen varlıgı Zatı ezelî ebedî olup vucut tabakalarının en sağlamı en kuvvetlısı en esaslısı ve en mukemmelı olan Allah
Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecellı eden Allah
vücub-i vucut: Allah ın varlıgının zorunlu gerekli ve şart olması, olmamasının ımkânsız olması

İkinci Fıkrada, fezanın bulut, şimşek, yıldırım, rüzgâr, yağmurlarla faaliyet ve icraat-ı hayretefzası, yine mezkûr-ı bikülli-i lisan olan *Vacibü'l-Vücud, Vahid-i Ehad'e* dâll bulunduğunu...

Üçüncü Fıkrada, unsurlar sair muştemilâtıyla ve küre-i arz umum mahlûkatıyla ve teferruatıyla...

Dördüncü Fıkrada, edille-i sabıka gibi, denizler, nehirler, pınarlar, maruf-i bikülli-i ihsan olan Vacibü'l-Vücud, Vahid-i Ehad'e delâlet ettiğini...

Beşinci Fıkrada, geçen şahadet gibi, dağlar, zelzele tesiratından zeminin muhafaza ve sükûnetine ve içindeki inkılâbat fırtınalarından selâmetine ve denizlerin istilâsından halâsına, hem havanın muzır gazlardan tasfiyesine ve sulanın iddihanna ve zîhayatlara lâzım maddelerin hazinedarlığına ettiği hizmetler ve hikmetler ile *Vacibü'l-Vücud*'un vücuduna ve vahdetine şahadet ettiğini...

Altıncı Fıkrada, geçen delîller gibi, zemindeki ağaçların ve nebatatın, yapraklar, çiçekler ve meyvelerin cezbedarâne hareket-i zikriyeleri ve kemal-i sühuletle giydirilen cihazat ve ziynetleri bilbedahe vücub-i vücut ve vahdet-i *Bâri'e* delâlet ettiğini...

Yedinci Fıkrada, keza zîruhun ve hususan nev-i beşerin cısımlerinde mevcut ve muntazam saatler ve makineler gibi işleyen ve işlettirilen dahilî ve

bilbedahe: apaçık bir şekilde
cezbedarane: heyecanla coşkuyla kendinden geçerek, Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
cihazat: cihazlar maddî manevî aletler luzumlu edevat
cisim: beden, vücut.
dahilî: içe ait.
delâlet etmek: delil olmak gostermek
edille-i sabıka: geçen delîller
feza: gokyuzu
fıkra: kısım bolum paragraf
halâs: kurtulma kurtuluş
hareket-i zikriye: zikir hareketi
hazinedar: hazine bekçisi, degerli şeylen korumakla gorevli olan.
hikmet: gayeli faydalı anlamlı yerli yerinde oluş
hususan: bilhassa özellikle
icraat-ı hayretefza: hayret uyandıran işler
iddihar: depolanma birikterilme
inkılâbat: inkılaplar, degişiklikler
istilâ: kaplama yayılma ele geçirme
kemal-i sühulet: tam bir kolaylık.
keza: aynı şekilde
küre-i arz: yer kure, dunya
mahlûkat: yaratıklar yaratılmışlar
maruf-i bikülli ihsan: butun iyilikleri ve guzelliklerıyle bilinen
mevcut: var olan
mezkûr-i bikülli ihsan: butun dillerle anılan
muhafaza: koruma
muntazam: duzenli duzenlenmiş
muzır: zararlı, zarar veren
muştemilat: bir şeyin ıçinde bulundurduğu ıçine aldığı şeyler
nebatat: bitkiler
nev-i beşer: insan turu, insanlık.
sair: diger oteki
selâmet: kurtulma kurtuluş
sükûnet: sakınlık, durgunluk, hareketsizlik.
şahadet: şahıtlık tanıklık.
tasfiye: safileştirme, temizleme, arıtma
teferruat: ayrıntılar detaylar bolumler.
tesirat: etkiler
umum: butun
unsur: madde element bir şeyi oluşturan elemanlardan her biri.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu duşunulemeyen varlığı Zatı ezelî ebedî olup vucut tabakalarının en sağlamı en kuvvetlisi en esaslısı ve en mukemmeli olan Allah
vahdet: birlik.
vahdet-i Bari: varlıkları yaratan, onlara şekil ve biçim veren Allah ın birliği
Vahid-i Ehad: bır olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vücub-i vücut: Allah ın varlığının zorunlu gerekli ve şart olması olmamasının imkânsız olması.
zelzele: sarsıntı deprem
zemin: yer yeryüzu
zihayat: hayat sahibi canlı
zîruh: ruh sahibi canlı.
ziynet: sus

haricî aza ve cevarih ve bilhassa havass-ı hamse-i zahire gibi kemal-i faaliyetle iş gören duygularıyla vahdaniyeti ıspat ettiğini...

Sekizinci Fıkrada, kâinatın hulâsası olan insan ve insanın zübdesi olan enbiya ve evliya ve asfiyanın hulâsalan olan kalblerinin ve akıllarının müşahedat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla, yüzler ıcma ve tevatür kuvvetinde ve kat'iyetinde vücub-i vücut ve vahdet-i İlâhiyeye şahadet ettiklerini kemal-ı vuzuh ile beyan ve tahaccür etmiş kalbleri ıslah, hem Cenab-ı Kibriyaya münacat olan şu yekta ravza-i hakıkat, hatime-ı tazarru ve nıyazını şöyle bağlar ki: "Yâ Rabbi ve yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn! Yâ Hâlıkî ve yâ Hâlık-ı Kullî Şey! Gökleri yıldızlarıyla, zemini muştemilâtıyla ve butun mahlûkatı butun keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinın ve hikmetinin ve hâkimıyetinin ve rahmetinin hakkı ıçın nefsımı bana musahhar eyle ve matlûbumu bana musahhar kıl. Kur'ân'a ve imana hizmet için, insanların kalblerini Risale-i Nur'a musahhar yap. Ve bana ve ihvanıma iman-ı kâmil ve husn-i hatime ver. Hazret-i Mûsa Aleyhisselâma denizi ve Hazret-i Ibrahim Aleyhisselâma ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhısselâma dağı, demiri ve Hazret-i Suleyman Aleyhisselâma cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâma şems ve kameri teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalbleri ve akılları musahhar kıl. Ve beni ve Risale-i Nur Talebelerini,

aleyhissalatu vesselâm: salat ve selam onun uzenne olsun
Aleyhisselâm: selâm onun uzenne olsun
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan kemalât ve takva sahibi alim Zatlar
aza: organ
beyan: açıklama, anlatma.
bilhassa: özellikle
Cenab-ı Kibriya: sonsuz buyukluk ve kudret sahibi yuce Allah
cevarih: el, ayak gibi vucut organları
enbiya: nebiler peygamberler
evliya: veliler Allah dostları
fıkra: kısım, bolum, paragraf
hakımıyet: hukmedis, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
harici: dışa ait.
hatıme-ı tazarru: Allah a samımıyetle yalvarıp yakarmanın sonu son bolumu
havass-ı hamse-i zahire: gorunen beş duygu
hikmet: ilahî gaye, gayeli, faydalı anlamlı yerli yerinde oluş
hulasa: bir şeyin ozu, esası, temel kısmı
husn-i hatime: guzel son, imanla olme, imanla kabre girme
ıslah: iyileştirme, duzeltme
icma: fikir ve goruş birliği
ihvan: kardeşler
ilhamat: ilhamlar, Allah tan kalbe ve zihne gelen manalar
iman: Allah ın inanılmasını emrettiği hakıkatler, Iman esasları
iman-ı kâmil: mukemmel iman
ins: insanlar
iradet: irade, istek, dileme
ispat etmek: doğruyu delil gosterrerek meydana koymak
istıhracat: bir şeyin ıçınden başka bir şey, başka bir mana çıkarmak
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar
kamer: ay
kat'ıyet: kesinlik
kemal-i faaliyet: tam bir faaliyet, mukemmel bir hareket ve ışleyiş.
kemal-i vuzuh: tam bir açıklık.
keşfiyat: keşifler, Allah ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sırrı ogrenme
keyfiyat: durumlar, haller, nitelikler
kudret: guç, kuvvet.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar
matlup: istenen, arzu edilen
musahhar: emre venılmış, itaatkar
münacat: dua, yakarış
muşahedat: gozlemler, gorulen şeyler
muştemilât: bir şeyin ıçınde bulundurdugu, ıçine aldıgı şeyler
nıyaz: yalvarma, dua
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, bağışlama, maddî ve manevî nimetler verme
ravza-ı hakıkat: hakıkat bahçesi
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
şems: güneş
tahaccur etmek: taşlaşmak, taş gibi katılaşmak.
teshir etmek: itaat ettirmek boyun eğdirmek.
tevatür: yalan, soylemeleri mumkun olmayan bir toplulluk tarafından aktarılan haber
vahdanıyet: Allah ın bir oluşu
vahdet-i İlâhiye: Allah ın bir lıgi
vücub-i vucut: Allah ın varlıgının zorunlu gerekli ve şart olmasi, olmamasının imkânsız olmasi
Yâ Hâlık-ı Kullî Şey: ey her şeyi yaratan Allah
Yâ Hâlıkî: ey beni yaratan Allah ım!
Ya Rabbe s-Semavatı ve'l-Aradîn: ey yerlerin ve goklerin Rabbı olan Allah
Ya Rabbi: ey Rabbım!
yekta: tek, eşsiz.
zemin: yer, yeryuzü
zübde: netice, sonuç, oz

nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennetü'l-Firdevste mes'ut kıl. Âmin, âmin" kelimat-ı niyaziyeleriyle ihtitam eden şu Münacat, ehl-i imanın lâzıme-i gayr-i müfarıkı olmaya çok lâyık olduğu aşikâr olmasından, ziyade izaha lüzum görülmedi.

M. Sabri
(Rahmetullâhi Aleyh)

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!
aşikâr: açık, belli
Cennetü l-Firdevs: altıncı cennet tabakası
ehl-i iman: iman edenler. Allah'a inananlar
ihtitam etmek: sona ermek, bitmek
izah: açıklama, anlatma
kelimat-ı niyaziye: dua kelimeleri
lâzıme-i gayr-ı müfarık: ayrılması mümkün olmayacak kadar gerekli olan
mes'ut: mutlu, saadetli
muhafaza eylemek: korumak.
münacat: dua, yakarış.
ziyade: fazla, çok, meydanda

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ
يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ (1)

Îsm-i Azamın hakkına ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hurmetine ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefine; Lem'alar mecmuasını basıranları ve mubarek yardımcılarını ve Risale-i Nur Talebelerini Cennetü'l-Firdevste saadet-i ebediyeye mazhar eyle, âmin. Ve hizmet-i imaniye ve Kur'âniyede daima muvaffak eyle, âmin. Ve defter-i hasenatlarına, Lem'alar mecmuasının her bir harfine mukabil bin hasene yazdır, âmin. Ve Nurların neşrinde sebat ve devam ve ihlâs ihsan eyle, âmin.

Yâ Erhamerrâhimîn! Umum Risale-i Nur Şakirtlerini iki cihanda mes'ut eyle, âmin. Ensî ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle, âmin. Ve bu âciz ve bîçare Said'in kusuratını affeyle, âmin.

Umum Nur Şakirtleri namına

Said Nursî

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Ey Rahman, rahim, Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl ve Kuddûs olan Allah'ım!

âciz: gücü yetmez, güçsüz.
aleyhissalatü vesselam: "salât ve selâm onun üzerine olsun." anlamında dua
âmin: "yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bîçare: zavallı, çâresiz.
Cennetü'l-Firdevs: cennetin tabakalarından Firdevs cenneti.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
cinnî: cin taifesinden olan.
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri.
Erhamerrahimîn: merhametlilerin en merhametlisi.
hasene: güzellik, iyilik.
hizmet-i imaniye: iman hizmeti.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
ihlâs: içtenlik, samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, lütuf.
insî: insanla ilgili.
Ism-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kusurat: noksanlıklar, eksiklikler.
mazhar: kavuşma, nail olma, erişme.
mecmua: kitap.
mes'ut: saadetli, bahtlı, bahtiyar, mutlu.
muhafaza: koruma, saklama.
mukabil: karşılık, karşılığında.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mubarek: feyizli, bereketli, hayırlı.
neşir: yayma.
nur: aydınlık, parıltı, ziya, ışık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed.
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
sebat: sözünde durma, ahde vefa etme, sabit durma.
şakirt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük, fenalık.
umum: bütün.

YENİ ASYA
NEŞRİYAT

Gulbahar Caddesi, Gunay Sokak, No 4
34212 GUNEŞLI, ISTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

E-POSTA : risalenur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

Copyright © Her hakkı mahfuzdur.

ISBN 978-975-525-410-1 (Takım)
ISBN 978-975-525-298-8 (Mektubat)

ÜRÜN KODU: 1151

(DOKUZUNCU BASKI)

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A Ş

ISTANBUL
TEMMUZ 2013

İçindekiler

Takdim 9

Bediüzzaman Said Nursî kimdir? 11

Birinci Mektup 15

Dört sualin cevabıyla birlikte, birçok meseleye ışık tutan gayet güzel bir risaledir.

• *Birinci sual:* Hazret-i Hızır hayatta mıdır? Bu sualin cevabında hayat mertebelerinin neler olduğuna da cevap verilmektedir.

• *İkinci sual:* Ölüm görünüşte bir çürümek ve sönmek olduğu hâlde, Kur'ân'da ifade edildiği gibi, nasıl hayat gibi bir mahlûk ve nimet olabilir?

• *Üçüncü sual:* Cehennemin nerededir?

• *Dördüncü sual:* Aşk-ı mecazî ile aşk-ı hakikî nedir? Hemen hemen herkeste bulunan mecazî aşk, aşk-ı hakikîye dönüşebilir mi?

İkinci Mektup 27

Bu zamanda dine hizmet edenlerin ve halka nasihatte bulunanların, mecburiyet olmadan sadaka ve hediyeleri, dört sebepten dolayı kabul etmemesi gerektiğini izah eder.

Üçüncü Mektup 30

Dünyanın, feza denizinde yüzen İlâhî bir gemi olduğunu, bütün mevcudatın yaratılışını bir tek Allah'a vermekte son derece kolaylık ve rahatlık olacağını, eşyanın icadını değişik sebeplere ve tabiata dayandırmakla son derece zorluk ve müşkülât olacağını izah eden güzel bir tefsirdir.

Dördüncü Mektup 36

Risale-i Nur hakkında bir sırrı tecelli eden Bakara Suresinin 269. ayetinin bir tefsiri olup *Risale-i Nur*'un hikmete mazhariyet yönünü izah eder.

Beşinci Mektup 40

Velâyetin üç kısım olduğunu açıklayıp, bu zamanda velâyet-i kübra olan sünnet-i seniyeye ittiba ederek, imanın hakikatlerinin neşrinde son derece dikkat ve gayret gösterilmesi gerektiğini ispat eder.

Altıncı Mektup 43

"Hasbünallâhü ve ni'melvekîl" ayetinin güzel bir tefsiridir.

Yedinci Mektup 47

Peygamber Efendimizin birden fazla evlenmesinin, bilhassa Hazret-i Zeynep ile evlenmesinin hikmetlerini izah ve ispat eder.

Sekizinci Mektup 51

Besmelenin güzel bir sırrını tefsir eden Rahman ve Rahîm isimlerinin bir vesilesi olan şefkatin, aşktan çok daha yüksek ve keskin olduğunu gösteren güzel bir tefsirdir.

Dokuzuncu Mektup 54

Keramet, ikram, inayet ve istidracın mühim bir kaidesini izah eder. Ayrıca iman ve İslâm arasındaki mühim bir farkı açıklar. İmansız İslâmiyet'in, ya da İslâmiyet'siz imanın kurtuluş sebebi olup olmayacağını izah eder.

Onuncu Mektup 60

İki sualin cevabı olup, İmam-ı Mübin'in ne olduğunu, haşir meydanının nerede bulunduğunu izah eden parlak bir tefsirdir.

On Birinci Mektup 65

Şeytanın verdiği vesveseye karşı gayet kuvvetli manevî bir ilâç hükmünde, Nisâ Suresinin 76. ayetinin tefsiridir. Ayrıca medenî hukukun İslâm hukuku karşısındaki haksızlıklarını, mirastan kızın alması gerekli hakkı misal vererek anlatan güzel bir tefsirdir.

On İkinci Mektup 69

Hazret-i Âdem'in Cennetten kovulmasının ve bazı insanların Cehenneme atılmasının, şeytanın ve kötülüklerin yaratılmasının, masum insanlara ve hayvanlara belâlarla musibetlerin musallat edilmesinin hikmetlerini üç mühim sualin cevabında izah ve ispat eden ehemmiyetli bir risaledir.

On Üçüncü Mektup 77

Rahmet-i İlâhiyenin insana yakın olması hâlinde her yer ve her şeyin güzel ve sevimli olduğunu gösteren güzel bir risaledir.

On Dördüncü Mektup 83

Telif edilmemiştir.

On Beşinci Mektup 84

Altı mühim sualin cevabı olup, Sahabe devrinde ve daha sonra İslâm âlemi içinde cereyan eden bazı hâdiseleri izah eder.

On Altıncı Mektup 101

Âl-i İmran Suresi 173. ayetinin bir sırrını müellifin başına gelen bir hâdise münasebetiyle Beş Noktada tefsir eder.

On Yedinci Mektup 128

Çocuk Taziyenamesi adıyla, bulûğ çağına ermeden vefat eden çocukların durumlarını izah eden harika bir tefsirdir.

On Sekizinci Mektup 134

Vahdetülvücut meselesi ve kâinatın gizli sırlarından birkaçını izah eden güzel bir risaledir.

On Dokuzuncu Mektup 151

Peygamber Efendimizin (ASM) risaletinin delili olan üç yüzden fazla mu'cizesini anlatan son derece zevkli ve mükemmel bir tefsirdir.

Yirminci Mektup 374

Tevhit mertebelerini izah ve ispat eden, Kelime-i Şahadetin birinci sözü olan 'Eşhedü en lâ ilâhe illallah'ın hukmünü kuvvetle ispat eden, ayrıca, "Allah, şirk ile tevhit arasındaki farkı anlamanız için, birçok geçimsiz kimsenin ortaklığı altındaki köle misalini verdi..." (Zumer Suresi 29.) ilâahir ayetinin mühim ve büyük hakikatini gösteren hârika bir tefsirdir.

Yirmi Birinci Mektup 437

İhtiyar anne ve babaya veya akrabaya karşı şefkat ve güzel muamelenin ehemmiyetini izah eden güzel bir tefsirdir.

Yirmi İkinci Mektup 442

Uhuvvet Risalesi adıyla, Müslümanlar arasındaki kardeşliğin ehemmiyetini, kin, düşmanlık, hırs ve gıybetin ise verdiği zararı izah ve ispat eden bir tefsirdir.

Yirmi Üçüncü Mektup 468

Kur'ân'daki kıssa-ı Yusufiyenin hikmet ve ehemmiyetini göstererek, dünyanın saadetinden daha ferahlı, saadetli ve parlak bir ebedî saadetin bulunduğunu, bu hakikatten gaflet edilmemesi gerektiğini izah eden güzel bir tefsirdir.

Yirmi Dördüncü Mektup 478

Kâinatın yaratılış hikmet ve gayelerini, onun gizli sırlarını gösteren harika bir risaledir. Bu Mektubun Birinci Zeylinde duanın ehemmiyeti izah ve ispat edilir, İkinci Zeylinde ise *Mevlit*'teki Miraciyeye dair kısa bir açıklama getirilir.

Yirmi Beşinci Mektup 519

Telif edilmemiştir.

Yirmi Altıncı Mektup 520

Şeytandan bir vesvese geldiğinde Allah'a sığınmak gerektiğini ifade eden Fussilet Suresi'nin 36. ayetinin bir tefsiri olup, ayrıca ehemmiyetli birçok meseleyi izah eden mühim bir Mektuptur.

Yirmi Yedinci Mektup 578

Müellifin talebelerine yazdığı ve pek çok hakikatleri ihtiva eden mektupları olup, ayrı bir eser olarak neşredildiğinden buraya alınmamıştır.

Yirmi Sekizinci Mektup 579

Rüyanın hakikatı, sadık rüyanın faydası, Hazret-i Mûsa'nın Hazret-i Azrail'in gözüne tokat vurması, Vehhabîlik, Kur'ân daki tevafuklar gibi birçok meseleyi izah ve ispat eden sekiz ayrı risaleden muteşekkil bir mektuptur

Yirmi Dokuzuncu Mektup 659

Kur'ân'ın bazı sırlarını ve hikmetlerini, Kur'ân ın hakikî tercümesinin neden kabil olmadığını, Ramazan orucunun hikmet ve ehemmiyetini, Kur'ân'ın gözle görülebilecek mu'cizelerinden birkaçını, Müslümanlar içine girmiş, dinsizlerin ve şeytanın desiselerini, Mehdî ve Süfyan meselesi gibi birçok hususa açıklama getiren güzel bir tefsirdir

Otuzuncu Mektup 782

İşaratü'l-I'caz namıyla müstakil bir risale olarak neşredilmiştir

Otuz Birinci Mektup 782

Müstakilen neşredilen *Lem'alar* adlı eserdir

Otuz İkinci Mektup 782

Lemaat risalesi olup, Sözler mecmuasının sonunda neşredilmiştir

Otuz Üçüncü Mektup 782

Otuz uç pencereli "Otuz Üçüncü Söz" olarak, *Sozler* mecmuasında neşredilmiştir

İşarat-ı Gaybiye Hakkında Bir Takriz 783
Hakikat Çekirdekleri 793
Sikke-i Tasdik-i Gaybîden Bir Mektuptan Bir Parça 812
Gönüller Fatihi Büyük Üstada 814
Hakikat Işıkları 816

Fihrist 819
EKLER 873
Mektubat'ın Telif Tarihçesi 874
Şahıs Bilgileri 875
Yer Bilgileri 939
Ayet ve Arapça Metin İndeksi 955
Hadis İndeksi 973
Şahıs İndeksi 999
Yer İndeksi 1007
Genel İndeks 1009
Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî 1071

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmınkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır?*

Çünkü çağımızda, iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, 'Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" sualleri ne doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta, ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta, İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüslerı boşa çıkarılmakta, maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte. Ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sur'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yeniliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11 sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin 'telif tarihi' ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâli'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî münazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberlemesi gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında ikı yıl kaldıktan sonra Van'a gıttı. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilımde derinleştırırken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı, "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonrakı hayatını şekillendiren en önemlı ıkı hedefti.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi İşkodralı Tahir Paşa'nın teşvikı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gıttı. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padışahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Humayuna sundu. Ancak hükumet dilekçenin konusunu gerçekleştırmek için hıçbir gırışımde bulunmadı. Gelişinden ıki ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her muşkul hallolunur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükumet tarafından bırkaç kere tutuklanan Bediuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetımde kalmaya devam ettı, sadece yerı değıştı: tımarhaneden tekrar hapıshaneye gönderildi. Çünkü hükumet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada elbette eğitim hakkındakı teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman bu teklifleri süs payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapıshaneye gönderilmeyi tercih ettı.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediuzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketlı bir sıyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mıtıngde, daha sonra İttihatçıların ilen gelenlerıyle birlikte gittiği Selânık Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkıyı ortadan kaldırmak için, önemlı teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İlleri'ndekı nüfuzlu şahıslara telgraflar çektı. İstanbul'un muhtelif yerlerindekı avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gıttı. Meşrutiyetin ve anayasal sıstemın İslâmiyet'e aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerılımı hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediuzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyet e olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu mudafaası, İki Mekteb-i Musibetin Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediuzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkâri, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini Münazarat adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan Hutbe-i Şamiye adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediuzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra, Balkan Savaşının başlamasıyla inşaası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu Illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologni, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediuzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Darülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın relsi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediuzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair Nokta, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden Sünuhat, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden Şuaat, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan Rumuz, sosyal konularda Tulûat, tevhidin ispatı hakkında Katre, özlü sözleri içine alan Hakikat Çekirdekleri, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden Habbe, Zerre ve Şemme adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın Hutuvat-ı Sitte adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-ı Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet ettiler.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den istediği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı Şemme ve Şule risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında, yine hükumetin emniyle önce Isparta'ya sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen *Lem'alar* ise 26 Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettur Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Munacat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar tekrar edilmeye başlanmış ve 1947 yılında hacccin sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile tekrar edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde İskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve ümitle karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklen teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halîlürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

Birinci Mektup

✱ *Birinci Mektup* Barla'da 1929 da Türkçe olarak telif edilmiştir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَبِهِ نَسْتَعِينُ [1]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [2] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [3]

Dört sualin muhtasar cevabıdır.

BİRİNCİ SUAL: Hazret-i Hızır (AS) hayatta mıdır? Hayatta ise, niçin bazı mühim ulema hayatını kabul etmiyorlar?

Elcevap: Hayattadır. Fakat meratib-i hayat beştir. O, ikinci mertebededir. Bu sebepten, bazı ulema hayatından şüphe etmişler.

Birinci tabaka-i hayat. Bizim hayatımızdır ki, çok kayıtlarla mukayyettir.

İkinci tabaka-ı hayat. Hazret-i Hızır ve İlyas Aleyhimesselâmın hayatlarıdır ki, bir derece serbesttir. Yani, bir vakitte pek çok yerlerde bulunabilirler. Bizim gibi beşeriyet levazımatıyla daimî mukayyet değillerdir. Bazen, istedikleri vakit bizim gibi yerler, içerler, fakat bizim gibi mecbur değillerdir. Tevatür derecesinde, ehl-i şuhut ve keşif olan evliyanın Hazret-i Hızır ile maceraları, bu tabaka-i hayatı tenvir ve ispat eder. Hatta makamat-ı velâyette bir makam vardır ki, "makam-ı Hızır" tabir edilir.

1- Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla. Ve sadece Ondan yardım diliyoruz.

2- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla.

3. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

beşeriyet: insanlık.
daimî: devamlı.
ehl-i şuhut ve keşif: gizli ha kikatleri gören ve bulup meydana çıkaran kimseler.
evliya: veliler. Allah dostları.
ispat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
kusur: eksiklik, özür.
levazımat: ihtiyaç maddeleri, lazım olan şeyler.
macera: baştan geçen olay, serüven.
makam: manevi mevki.
makamat-ı velayet: velilik makamları.
makam-ı Hızır: Hz. Hızır ın (AS) makamı.
mecbur: zorunlu, yükümlü.
meratib-i hayat: hayat mertebeleri.
mertebe: derece, basamak.
muhtasar: özet, kısaltılmış.
mukayyet: kayıtlı, sınırlı.
mühim: önemli.
noksan: eksiklik.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını veren Allah.
sual: soru.
tabaka-i hayat: hayat tabakası, hayat seviyesi, derecesi.
tabir edilmek: ifade edilmek, denmek.
tenvir: aydınlatma.
tenzih: Allah ı her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
tesbih: Allah ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tevatür: İçinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
ulema: âlimler.
vakit: zaman.

O makama gelen bir velî, Hızır'dan ders alır ve Hızır ile görüşür. Fakat, bazen o makam sahibi, yanlış olarak ayn-ı Hızır telâkki olunur.

Üçüncü tabaka-i hayat: Hazret-i Idrıs ve Isa Aleyhımesselâmın tabaka-i hayatlandır ki, beşeriyet levazımatından tecerrütle, melek hayatı gibı bir hayata girerek nuranî bir letafet kesb eder. Âdeta beden-i misalî letafetinde ve cesed-i necmî nuraniyetinde olan cism-ı dünyevîleriyle semavatta bulunurlar. "*Ahir zamanda Hazret-i Isa Aleyhisselâm gelecek, şeriat-ı Muhammediye* (ASM) *ile amel edecek*" [1] mealindeki hadisin sırrı şudur ki:

Ahir zamanda felsefe-i tabiiyenin verdiği cereyan-ı küfrıye ve inkâr-ı ulûhıyete karşı, İsevîlik dını tasaffi ederek ve hurafattan tecerrüt edip İslâmiyet'e inkılâp edeceği bır sırada, nasıl kı Isevîlik şahs-ı manevîsi, vahy-ı semavî kılıcıyla o müthiş dinsizliğin şahs-ı manevîsini öldürur; öyle de, Hazret-i İsa Aleyhısselâm, İsevîlik şahs-ı manevîsini temsil ederek, dinsizliğin şahs-ı manevîsini temsil eden Deccali öldürür. Yanı, inkâr-ı ulûhıyet fikrıni öldürecek.

Dördüncü tabaka-i hayat: Şüheda hayatıdır. Nass-ı Kur'ân'la, şuhedanın, ehl-ı kuburun fevkinde bır tabaka-i hayatları vardır. Evet, şüheda, hayat-ı dünyeviyelerini tarik-ı hakta feda ettikleri için, Cenab-ı Hak, kemal-ı kereminden onlara hayat-ı dünyeviyeye benzer, fakat kedersiz, zahmetsız bır hayatı âlem-ı berzahta onlara ıhsan eder. Onlar kendilerini ölmüş bilmiyorlar. Yalnız kendilerinin daha ıyı bır âleme gittiklerini bılıyorlar. Kemal-ı saadetle

1 *Buhari* Mezalim, 31; Buyu, 102; *Muslim* Iman, 242, 343; *Ibni Mace* Fiten, 33

âdeta: sanki
ahir zaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
alem: dünya
alem-ı berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları alem
amel etmek: uygulamak, uymak, dinin emirlerini yerine getirmek.
ayn-ı Hızır: Hızır'ın ta kendisi.
bazen: ara sıra
beden-i misalî: farazî varsayımsal, hipotetik ceset.
beşeriyet: insanlık.
cereyan-ı küfrıye: inançsız olan ve inançsızlığı yayan akımlar
cesed-ı necmî: parlak, şeffaf ceset, parlayan bir yıldız gibi akıp giden nuranî ceset.
cism-i dünyevî: dünyaya ait vücut, maddi beden
Deccal: kıyamete yakın zamanda meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamı şeairi tahrip edeceği hadis-i şerifler de belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
ehl-i kubur: kabir ehli, mezardakiler
feda etmek: uğruna vermek.
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe
fevkinde: üstünde, üzerinde
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
Hazret-i İsa: dört büyük peygamberden üçüncüsüdür. Bkz. Şahıs Bilgileri: İsa (as)
Hızır: ikinci tabaka-i hayat mertebesinde yaşayan ve Kur'ân-ı Kerim de ismi geçen bir peygamber
hurafat: hurafeler, dının aslında olmayan, sonradan dine karışmış olan uydurmalar, batıl inanışlar
ihsan etmek: ikram etmek, lütfetmek.
inkar-ı ulûhiyet: Allah'ın varlığını reddederek yokluğunu kabul ve dava etme.
inkılap: değişim, dönüşüm
İsevilik: Hz. İsa nın dini, Hristiyanlık.
keder: tasa, hüzün, üzüntü, acı.
kemal-ı kerem: tam bir ikram edicilik.
kemal-ı saadet: tam bir saadet, mutluluk.
kesb etmek: kazanmak.
letafet: latiflik, incelik, hafiflik.
levazımat: ihtiyaç maddeleri, lâzım olan şeyler
makam: manevî mevki, seviye
mecal: anlam, mana
nass-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerim'in kesin şüpheye ihtimal bırakmayan hükmü
nuranı: nurlu
nuraniyet: nurluluk.
semavat: semalar, gökler
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in şeriatı, İslam dını
şüheda: şehitler, Allah'ın dınını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslümanlar
tabaka-i hayat: hayat tabakası, hayat seviyesi, derecesi
tarık-ı hak: hak ve hakikat yolu
tasaffi etmek: saflaşmak
tecerrüt etmek: soyutlanmak, sıyrılmak.
telakkı olunmak: kabul edilmek.
temsil etmek: bir topluluğun adına hareket etmek.
vahy-ı semavi: peygamberlere Allah'tan gelen vahiy
veli: Allah dostu
zahmet: sıkıntı.

mütelezziz oluyorlar. Ölümdeki firak acılığını hissetmiyorlar.[1] Ehl-i kuburun çendan ruhlan bâkîdir, fakat kendilerini olmüş bılıyorlar. Berzahta aldıkları lezzet ve saadet, şuhedanın lezzetine yetişmez.

Nasıl kı, iki adam bir rüyada cennet gibi bir güzel saraya girerler. Birisi ruyada olduğunu bılır, aldığı keyif ve lezzet pek noksandır. "Ben uyansam şu lezzet kaçacak" dıye düşünür. Diğeri rüyada olduğunu bılmıyor, hakikî lezzet ile hakikî saadete mazhar olur. İşte âlem-i berzahtaki emvat ve şühedanın hayat-ı berzahıyeden istifadelerı öyle farklıdır. Hadsiz vakıatla ve rivayatla, şühedanın bu tarz-ı hayata mazhariyetleri ve kendilerini sağ bıldıkleri, sabıt ve kat'îdır. Hatta, *Seyyidüşşüheda* olan Hazret-i Hamza (RA), mükerrer vakıatla, kendine ıltıca eden adamları muhafaza etmesi ve dunyevî işlerini görmesi ve gördürmesi gıbı çok vakıatla, bu tabaka-i hayat tenvır ve ıspat edılmış. Hatta, ben kendım, Ubeyd ısminde bir yeğenım ve talebem vardı. Benim yanımda ve benım yerıme şehit olduktan sonra, üç aylık mesafede esarette bulunduğum zaman, mahall-i defnini bılmedığım hâlde, bence bir rüya-i sadıkada, tahtelarz bir menzil suretındeki kabrine gırmişım. Onu şüheda tabaka-i hayatında gördüm. O beni ölmüş bilıyormuş; benim için çok ağladığını söyledi. Kendisini hayatta bilıyor. Fakat Rusun istılâsından çekindiği için, yeraltında kendine güzel bir menzil yapmış. Işte bu cuz'î rüya, bazı şerait ve emaratla, geçen hakikate, bana şuhut derecesinde bır kanaat vermıştır.

1- Tirmizî, Cihad 6; Nesei, Cihad 35; İbni Mâce, Cihad 16; Dârimî, Cihad 7

alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem
bâkî: ebedî, sonsuz.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahıret arasındakı yer.
cüz'î: küçük.
çendan: gerçi
dunyevî: dunyaya aıt.
ehl-i kubur: kabır ehlı mezardakıler
emarat: emareler, belırtıler
emvat: oluler
esaret: esırlık.
firak: ayrılık.
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
hayat-ı berzahıye: berzaha aıt olan hayat, dünya ile ahıret hayatı arasında yer alan safhada yaşanan hayat.
ıltıca etmek: sığınmak
ıspat: doğruyu delıllerle gösterme
istifade: faydalanma
ıstıla: ele geçırme, ışgal
kabir: mezar
kanaat: inanma, görüş, fikır
kat'î: kesın
lezzet: tad, haz, keyıf
mahall-i defin: cesedın gömuldugu yer
mazhar olmak: nail olmak, erişmek.
mazhariyet: nail olma, şereflenme, elde etme, kavuşma
menzil: yer, ev
mesafe: uzaklık
muhafaza etmek: korumak.
mukerrer: tekrarlanmış
mutelezziz olmak: lezzet almak.
noksan: eksıklık.
rivayat: rivayetler, nakledılen haber, söz veya olaylar
rüya-i sadıka: şeytanın karışmadıgı gerçek olan rüya, doğru rüya
saadet: mutluluk
sabit: ispatlanmış
seyyidüşşüheda: şehıtlerın efendısı
suret: şekıl, bıçım, görunuş
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Muslüman
şerait: şartlar
şuhut: şahıt olma, gozle görme
şüheda: şehıtler, Allah'ın ve yüce dınını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Muslumanlar
tabaka-ı hayat: hayat tabakası, hayat seviyesi, derecesi
tahtelarz: yer altı
talebe: ogrencı.
tarz-ı hayat: yaşama şeklı
tenvir: aydınlatma, nurlandırma
vakıat: olaylar

Beşinci tabaka-ı hayat: Ehl-i kuburun hayat-ı ruhanîleridir. Evet, mevt tebdîl-i mekândır, ıtlak-ı ruhtur, vazîfeden terhistir; idam ve adem ve fenâ değildir. Hadsiz vakıatla ervah-ı evliyanın temessülleri ve ehl-i keşfe tezahürleri ve sair ehl-i kuburun yakazaten ve menamen bizlerle münasebetleri ve vakıa mutabık olarak bizlere ihbaratlan gibi çok delâil, o tabaka-ı hayatı tenvir ve ispat eder. Zaten beka-i ruha dair Yırmı Dokuzuncu Söz bu tabaka-i hayatı delâil-i kat'iye ile ispat etmiştir.

İKİNCİ SUAL: Furkan-ı Hakîm'de,

(1) اَلَّذِى خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً

gibi ayetlerde, "*Mevt dahi hayat gibi mahlûktur, hem bir nimettir*" diye ifhâm ediliyor. Hâlbuki, zahiren mevt inhilâldir, ademdir, tefessühtür, hayatın sönmesidir, hâdimullezzattır. Nasıl mahlûk ve nimet olabilir?

Elcevap: Birinci sualin cevabının ahirinde denildiği gibi, mevt vazife-i hayattan bir terhistir, bir paydostur, bir tebdil-i mekândır, bir tahvil-i vücuttur, hayat-ı bâkiyeye bir davettir, bir mebdedir, bir hayat-ı bâkiyenin mukaddimesidir. Nasıl ki, hayatın dünyaya gelmesi bir halk ve takdir iledir, öyle de, dunyadan gitmesi de bir halk ve takdir ile, bir hikmet ve tedbir iledir. Çünkü, en basit tabaka-ı hayat olan hayat-ı nebatiyenin mevti, hayattan daha muntazam bir eser-i sanat olduğunu gösteriyor. Zira, meyvelerin, çekirdeklenn, tohumlann mevti tefessühle, çürümek ve dağılmakla göründüğü hâlde, gayet muntazam bir muamele-ı kımyeviye ve mızanlı bir

1 Hanginiz daha güzel işler yapacaksınız diye sizi imtihan etmek için olumü de hayatı da O yarattı (Mulk Suresi 2)

adem: yokluk
ahir: son
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
beka-ı ruh: ruhun ebedîliği, olumsüzlüğü
dair: alâkalı ilgili alt.
davet: çağrı.
delail: deliller
delail-i kat'iye: kesin deliller.
ehl-i keşif: bazı hakikatlen. Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bilen veliler
ehl-i kubur: kabir ehli mezardakiler
ervah-ı evliya: velilerin ermişlenn ruhlan
eser-i sanat: sanat eseri
fena: son bulma yok olma
Furkan-ı Hakim: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'an.
gayet: son derece çok.
hâdimullezzat: lezzetlen mahveden yıkan
hadsiz: sayılamayacak kadar çok, sınırsız.
halk: yaratma
hayat-ı bâkıye: bitmeyen sonsuz hayat ahiret hayatı
hayat-ı nebatiye: bitkilerin hayatı
hayat-ı ruhani: ruhanî hayat ruhtan ibaret olan cismanı olmayan hayat, ruhla ilgili hayat.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye yüksek bilgi
ıtlak-ı ruh: ruhun serbest bırakılması
idam: yok olma
ifham: anlatma bildirme bir konuda bilgi verme
ihbarat: haber vermeler
imtihan: deneme sınama
inhilal: çözulme bozulma dağılma
ispat etmek: doğruyu delillerle göstermek.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış yaratık.
mebde: başlangıç.
menamen: uykuda olarak, uyku dayken
mevt: ölüm.
mizan: ölçü
muamele-i kimyeviye: kimyasal işlem
mukaddime: başlangıç.
muntazam: intizamlı düzgün düzenli
mutabık: uygun
münasebet: alâka ilgi
nimet: lutuf ihsan iyilik, hayırlı hal faydalı şey
paydos: geçici dinlenme istirahat
sair: diğer başka
sual: soru
tabaka-i hayat: hayat tabakası hayat seviyesi derecesi
tahvil-i vücut: vucudun bir başka hâle girmesi.
takdir: ilâhî kader Allah'ın ezelî ilmiyle belirlemesi
tebdil-i mekan: yer değişikliği
tedbir: idare etme çekip çevirme
tefessüh: çürume bozulma
temessul: bir şekil ve surete girme
tenvir etmek: aydınlatmak nurlandırmak.
terhis: serbest bırakma görev verme
tezahür: görünme
vakıa: olay
vakıat: olaylar
vazife: görev
vazife-i hayat: hayat görevi.
yakazaten: uyanık olarak uyanıkken
zahiren: görünüşte
zira: çünkü şu sebepten ki

imtizacat-ı unsunye ve hikmetli bir teşekkülât-ı zerreviyeden ibaret olan bir yoğurmaktır ki, bu görünmeyen intizamlı ve hikmetli ölümü, sümbülün hayatıyla tezahür ediyor. Demek çekirdeğin mevti, sümbülün mebde-ı hayatıdır; belki ayn-ı hayatı hükmünde olduğu için, şu ölüm dahı hayat kadar mahlûk ve muntazamdır.

Hem zîhayat ve meyvelerin yahut hayvanların mide-i insaniyede ölümleri, hayat-ı insaniyeye çıkmalarına menşe' olduğundan, "O mevt, onların hayatından daha muntazam ve mahlûk" denilir.

İşte en edna tabaka-i hayat olan hayat-ı nebatiyenin mevti böyle mahlûk, hikmetli ve intizamlı olsa, tabaka-i hayatın en ulvîsi olan hayat-ı insaniyenin başına gelen mevt, elbette yeraltına girmiş bir çekirdeğin hava âleminde bir ağaç olması gibi, yeraltına giren bir insan da âlem-i berzahta elbette bir hayat-ı bâkiye sümbülü verecektir.

Amma mevt nimet olduğunun ciheti ise, çok vücuhundan dört veçhine işaret ederiz.

• *Birincisi:* Ağırlaşmış olan vazife-i hayattan ve tekâlif-i hayatiyeden azat edip, yüzde doksan dokuz ahbabına kavuşmak için, âlem-ı berzahta bir visal kapısı olduğundan, en büyük bir nimettir.

• *İkincisi:* Dar, sıkıntılı, dağdağalı, zelzeleli dünya zindanından çıkanp, vüs'atlı, sururlu, ıztırapsız bâkî bir hayata mazhariyetle, Mahbub-i Bâkî'nin daire-i rahmetine girmektir.

ahbap: dostlar
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları alem
ayn-ı hayat: hayat pınarı, hayatın ta kendisi
azat etmek: serbest bırakmak.
bâkî: ebedî, sonsuz, süreklı ve kalıcı
cihet: yon
çekirdek: tohum
dağdağa: gurultu, patırtı, ıztırap ve telâş
daire-i rahmet: rahmet dairesi
edna: en basit, en aşağı.
hava alemi: atmosfer
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat, ahiret hayatı
hayat-ı insaniye: insan hayatı
hayat-ı nebatiye: bitkilerin hayatı
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştakı İlâhî gaye, yuksek bilgi
hikmetli: İlahî gayeye yonelik.
hükmünde: değerinde, yerinde
ıztırap: aştırı acı, sıkıntı
ibaret olan: meydana gelen, oluşan
imtizacat-ı unsuriye: elementlerin birleşmesi, kaynaşması
intizam: duzen, tertip
Mahbub-i Bâkî: devamlı olumsuz sevgili, kalıcı sevgili Allah
mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mazhariyet: nail olma, kavuşma.
mebde-i hayat: hayatın başlangıcı
menşe: esas, kaynak.
mevt: olum
mide-i insaniye: insan midesi, insana ait sindirim organı
muntazam: intizamlı, duzgun, duzenlı
nimet: lutuf, ihsan, iyilik, hayırlı hâl, faydalı şey
sümbul: salkım çiçekli bir bitki
surur: sevinç.
tabaka-i hayat: hayat tabakası, hayat seviyesi, derecesi
tekâlif-i hayatiye: hayatla ilgili sorumluluklar, hayatın gerekleri, kulfetleri
teşekkulât-ı zerreviye: atomların teşekkulu, şekillenmesi
tezahür etmek: gorunmek.
ulvî: yuksek, yuce
vazife-i hayat: hayat gorevi
vecih: yon
visal: kavuşma
vücuh: yonler
vüs'atli: geniş.
zelzele: sarsıntı
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zindan: hapishane

• *Üçüncüsü:* İhtiyarlık gibi, şerait-ı hayatiyeyi ağırlaştıran birçok esbap vardır ki, mevti hayatın pek fevkinde nimet olarak gösterir. Meselâ, sana ıztırap veren pek ihtiyâr olmuş peder ve validen ile beraber, ceddin cetleri, sefalet-i hâlleriyle senin önünde şimdi bulunsaydı, hayat ne kadar nikmet, mevt ne kadar nimet olduğunu bilecektin. Hem meselâ, güzel çiçeklerin âşıkları olan güzel sineklerin, kışın şedaidi içinde hayatları ne kadar zahmet ve ölümleri ne kadar rahmet olduğu anlaşılır.

• *Dördüncüsü:* Nevm, nasıl ki bir rahat, bir rahmet, bır istirahattir –hususan musibetzedeler, yaralılar, hastalar için. Öyle de, nevmin büyük kardeşi olan mevt dahi, musıbetzedelere ve ıntıhara sevk eden belâlarla müptelâ olanlar için ayn-ı nimet ve rahmettir. Amma ehl-i dalâlet ıçın, müteaddıt Sözlerde kat'î ıspat edildiği gibi, mevt dahi hayat gibi nikmet içinde nikmet, azap içinde azaptır; o, bahısten harıçtır.

ÜÇÜNCÜ SUAL: Cehennem nerededır?

Elcevap: [2] قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ [1] ○ لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللهُ

Cehennemin yeri, bazı rivayatla, "*tahtelarz*" denilmıştır.[3] Başka yerlerde beyan ettiğimiz gibi, küre-i arz, hareket-i senevıyesıyle, ılende mecma-ı haşır olacak bir meydanın etrafında bir daire çiziyor. Cehennem ise, arzın o medar-ı senevîsi altındadır demektır. Görunmemelen ve hıssedılmemeleri, perdeli ve nursuz ateş olduğu içindır. Küre-i arzın seyahat ettiği mesafe-ı azîmede pek çok mahlûkat

arz: yer, dünya
âşık: çok aşırı seven, sevgili.
ayn-ı nimet ve rahmet: nimetin ve acımanın, merhametin ta kendisi
azap: şıddetlı ceza, acı, buyuk sıkıntı
bahis: konu
belâ: musıbet, afet.
beyan: anlatma, açıklama, bıldırme
cet: dede, buyuk baba
ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar, ımân Islâmdan çıkmış olanlar, azgın ve sapkın kimseler
esbap: sebepler
fevkinde: ustunde
hareket-i seneviye: yıllık hareket.
hariç: dışında.
hususan: bilhassa, ozellikle
ıztırap: acı, sıkıntı
ispat etmek: doğruyu delıllerle gostermek.
istirahat: dinlenme
kat'ı: kesın
küre-i arz: yer kure
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar, yaratık
mecma-ı haşır: ıkıncı dınlış olan haşırde toplanma yeri
medar-ı senevi: dünyanın guneş etrafında bır senede dondugu yorunge.
mesafe-ı azime: buyuk uzaklık
meselâ: ornek olarak.
mevt: olum
musıbetzede: belâya uğrayan
müptelâ: duşkun, tutulmuş.

1 De ki: Ona daır bılgı Allah katındadır. (Mulk Suresi, 26.)
2 Gaybı Allah tan başka kimse bilemez. [Ayet ve hadısten muktebes (Bkz. Neml Suresi, 65; Tırmızi, Sevabü'l-Kur'an, 7.)]
3 Aclunî, *Keşfu'l-Hafa*, 1.281; Hâkim, *Mustedrek*, 4-568

muteaddıt: çeşıtlı, bırçok.
nevm: uyku
nikmet: nimetsizlik, ceza, şıddetlı ceza.
nimet: lutuf, ıhsan, yıllık, hayırlı hâl, faydalı şey
nur: ışık, aydınlık.
peder: baba
rahmet: acıma, merhamet, etme, esırgeme, bağışlama, şefkat gosterme
rivayat: rivayetler, nakledılen haber veya sozler
sefalet-i hâller: hâllerinin sefıllıgı, perısanlıgı
sevk etmek: yonlendırmek, surukleme, goturmek, ıtmek.
sual: soru
şedaıt: şıddetler, zorluklar, eziyetlı zahmetlı, sıkıntılı durumlar, hâller
şerait-ı hayatiye: hayat şartları
tahtelarz: yer altı
valide: anne.
zahmet: sıkıntı, meşakkat

var ki, nursuz olduklan için görünmezler. Kamer, nuru çekildikçe vücudunu kaybettiği gibi, nursuz çok küreler, mahlûklar, gözümüzün önünde olup göremiyoruz.

Cehennem ikidir; biri suğra, biri kubradır. İlende, suğra kübraya inkılâp edeceği ve çekirdeği hükmünde olduğu gibi, ileride ondan bir menzil olur.

Cehennem-i suğra, yerin altında, yani merkezindedir. Kurenın altı, merkezidir. İlm-i tabakatülarzca malûmdur ki, ekseriya her otuz üç metre hafriyatta, bir derece-i hararet tezayüt eder. Demek, merkeze kadar, nısf-ı kutr-i arz altı bin küsur kilometre olduğundan, iki yüz bin derece-i harareti cami, yanı ıki yüz defa ateş-i dunyevîden şedit ve rivayet-i hadise [1] muvafık bir ateş bulunuyor.

Şu cehennem-i suğra, cehennem-i kübraya ait çok vezaifi dünyada ve âlem-i berzahta görmüş ve ehadislerle işaret edilmiştir. Âlem-i ahirette, küre-i arz nasıl ki sekenesini medar-ı senevîsindeki meydan-ı haşre döker, öyle de, içindeki cehennem-i suğrayı dahi cehennem-i kübraya, emr-i İlâhî ile teslim eder. Ehl-i İtizalin bazı imamları, "Cehennem sonradan halk edilecektir" demelen, hâl-i hâzırda tamamıyla inbısat etmediğinden ve sekenelerine tam münasip bir tarzda inkişaf etmediğinden galattır ve gabavettır.

Hem perde-i gayp içindeki âlem-i ahirete ait menzilleri dünya gozumuzle gormek ve gostermek ıçın, ya kâinatı küçültüp iki vilâyet derecesine getirmeli, veyahut gözümüzü buyutup yıldızlar gıbı gözlenmız olmalı kı, yerlerini

1- *Buhari*, Bed'u l-Halk, 10; *İbni Mâce*, 77-7; *Müslim*, Cennet, 30; *Tirmizi*, Cehennem, 7; *Müsned*, 2:313

âlem-i ahiret: ahiret âlemi
âlem-i berzah: kabir âlemi, ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem
ateş-i dunyevi: bu dünyanın ateşi
cami: toplayan, içine alan.
cehennem-ı kubra: büyük cehennem
çekirdek: tohum
dair: alakalı, ilgili, ait.
derece-i hararet: sıcaklık derecesi.
ehadis: hadisler, Hz. Muhammed'e ait sözler, emir ve fiiller.
ehl-i itizal: Ehli Sünnet dairesi dışında bulunan Mutezile mezhebine bağlı olan
eksertya: çok defa
emr-i İlahi: Allah'ın emri
gabavet: anlayışsızlık.
galat: yanlış, yanılma, hata.
gayp: gizli olan, göze görünmeyen.
hadis: Hz. Muhammed'e ait sözler, emir ve fiil
hafriyat: yer kazıp dennleştirmeler, kazılar
hal-i hazır: şu zaman, şimdiki zaman, şimdiki hâl
halk etmek: yaratmak.
hukmunde: değerinde, yerinde
ilm-i tabakatülarz: arzın tabakalarından bahseden ilim, jeoloji.
imam: mezhepleri ilgili konularda kendisine uyulan ve onder olan kimse.
inbisat etmek: yayılmak, genişlemek
inkılap: bir hâlden diğer hale geçme, degişim, donuşme
inkişaf etmek: açılmak, ortaya çıkmak, gorulmek.
kainat: butun alemler, varlıklar
kamer: ay
kübra: en buyuk.
küre: dünya, yeryuzu
küre-i arz: yer küre, dünya
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahsus: başkasında bulunmayan bir şeye veya kişiye has olan
malûm: bilinen
mana: anlam
medar-ı senevi: dunyamızın güneş etrafında bir senede dondu-ğu yorunge
menzil: yer
meydan-ı haşir: İkinci diriliş yeri olan haşir meydanı.
muvafık: uygun
munasip: uygun, yakışır
nısf-ı kutr-ı arz: dunyanın yarıçapı
nur: ışık, aydınlık.
perde-i gayp: gayp perdesi, gorunmeyen alemin perdesi
rivayet-i hadis: hadiste nvayet edilen, soylenen
sekene: sakin olanlar, oturanlar, bir yerde kalanlar, oturanlar
suğra: en küçük.
şedit: şiddetli
teslim etmek: bir şeyi başka bıne vermek, bırakmak.
tezayüt etme: artma, çoğalma
vezaif: vazifeler, işler
vilayet: il
vücut: varlık

görüp tayin edelim.[1] وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ, ahiret âlemine ait menziller, bu dünyevî gözümüzle görülmez. Fakat bazı rivayatın işaretiyle, ahiretteki cehennem bu dünyamızla münasebettardır. Yazın şiddet-i hararetine[2] مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ denilmiştir.

Demek, bu dünyevî, küçücük ve sonuk akıl gözüyle o büyük cehennem görülmez. Fakat ism-i Hakîm'in nuruyla bakabiliriz. Şöyle ki:

Arzın medar-ı senevîsi altında bulunan cehennem-i Kübra, yerin merkezindeki cehennem-i suğrayı güya tevkil ederek bazı vezaifini gördürmüş. Kadîr-i Zülcelâl'in mülkü pek çok geniştir. Hikmet-i İlâhiye nereyi göstermiş ise, cehennem-i kübra oraya yerleşir.

Evet, bir Kadîr-ı Zülcelâl ve emr-i[3] كُنْ فَيَكُونُ'e malik bir Hakîm-i Zülkemal, gözümüzün önünde, kemal-i hikmet ve intizam ile kamerî arza bağlamış, azamet-i kudret ve intizam ile arzı güneşe raptetmiş; ve güneşi, seyyaratıyla beraber, arzın sür'at-ı seneviyesine yakın bir sür'atle ve haşmet-i rububiyetiyle, bir ihtimale göre Şemsüşşümus tarafına bir hareket vermiş, ve donanma elektrik lâmbaları gibi yıldızları saltanat-ı rububiyetine nuranî şahıtler yapmış, onunla saltanat-ı rububiyetini ve azamet-i kudretini göstermiş bir Zat-ı Zülcelâl'in kemal-i hikmetinden ve azamet-ı kudretinden ve saltanat-ı rububiyetinden uzak değildir ki, cehennem-i kübrayı elektrik lâmbalarının fabrikasının kazanı hükmüne getirip, ahirete bakan

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alem: dünya
arz: yer, dünya
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü
azamet-i kudret ve intizam: güç ve düzenin yüceliği, büyüklüğü, ululuğu
cehennem-i kübra: büyük cehennem
cehennem-i suğra: küçük cehennem
donanma: bayram günlerinde gemilerin ve resmî yerlerin ışık ve bayraklarla süslenmesi
dünyevî: dünyaya ait
güya: sanki
Hakîm-ı Zülkemal: kemal sahibi, her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah.
hararet: sıcaklık
haşmet-i rububiyet: rabbliğin idare ve terbiye edicliğin haşmeti, heybeti, büyüklüğü
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, varlıkların yaratılmasındaki İlâhî gayeler
hükmüne getirmek: yerine geçirmek, durumuna sokmak, hâline getirmek
İhtimal: olabilirlik
ism-i Hakîm: Cenâb-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören, manasındaki İsmi
işarat: işaretler
Kadîr-i Zülcelal: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kamer: ay
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet.
kemal-i hikmet ve intizam: düzen ve İlâhî amacın mükemmelliği
malik: sahip
medar-ı senevî: dünyamızın güneş etrafında bir senede döndüğü yörünge
menzil: yer
mülk: varlık, saltanat, sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
münasebettar: ilgili, alakalı, bağlantılı
nur: ışık, aydınlık.
nuranî: nurlu
raptetmek: bağlamak.
rivayat: rivayetler, nakledilen haber, söz veya olaylar
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
seyyarat: gezegenler
sür'at: çabukluk, hızlılık.
sür'at-ı seneviye: dünyanın bir yıllık hareket ve hızı
şahit: tanık, görgü tanığı
Şemsüşşümus: güneşler güneşi denilen galaksi veya yıldız kümesi.
şiddet-ı hararet: sıcaklığın şiddeti
tayin etmek: belirlemek.
tevkil etmek: vekil etmek, geçici olarak görevlendirmek.
vezaif: vazifeler, görevler
Zat-ı Zülcelal: celal ve büyükluk sahibi zat, Allah

1 Gerçek bilgi Allah katındadır.
2. Cehennemin hararetindendir. (Hadis-i şerif. *Keşfu'l Hafâ*, 29; *Buhârî*, 1, 142, 162.)
3. "Ol!" der, o da oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

semanın yıldızlarını onunla iş'al etsin, hararet ve kuvvet versin. Yani, âlem-i nur olan cennetten yıldızlara nur verip, cehennemden nâr ve hararet göndersin; aynı hâlde, o cehennemin bir kısmını ehl-i azaba mesken ve mahbes yapsın.

Hem bir Fâtır-ı Hakîm ki, dağ gibi koca bir ağacı, tırnak gibi bir çekirdekte saklar. Elbette, o Zat-ı Zülcelâl'in kudret ve hikmetinden uzak değildir ki, küre-i arzın kalbindeki cehennem-i suğra çekirdeğinde cehennem-i kübrayı saklasın.

Elhâsıl. Cennet ve cehennem, şecere-i hılkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden bir dalın iki meyvesidir. Meyvenin yeri ise, dalın müntehasındadır.

Hem, şu sılsıle-i kâinatın iki neticesidir. Neticelerin mahalleri, sılsılenin iki tarafındadır. Süflîsi, sakîli aşağı tarafında; nuranîsi, ulvîsi yukarı tarafındadır.

Hem, şu seyl-i şuunatın ve mahsulât-ı maneviye-i arzıyenin iki mahzenidir. Mahzenin mekânı ise, mahsulâtın nev'ine göre, fenası altında, ıyısi üstündedir.

Hem, ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudat-ı seyyalenin iki havzıdır. Havzın yeri ise, seylin durduğu ve tecemmu ettiği yerdedir. Yani habısatı ve muzahrefatı esfelde, tayyibatı ve safiyatı âlâdadır.

Hem, lütuf ve kahrın, rahmet ve azametin iki tecelligâhıdır. Tecelligâhın yeri ise, her yerde olabilir. Rahman-ı Zülcemal ve Kahhar-ı Zülcelâl nerede isterse tecelligâhını açar.

âlâ: en yüksek, en yüce.
alem-i nur: nur âlemi.
azamet: büyükluk, ululuk.
cehennem-i kübra: büyük cehennem.
cehennem-i sugra: küçük cehennem.
cereyan etmek: bir tarafa doğru akmak.
çekirdek: tohum.
ebed: sonsuzluk.
ehl-i azap: azap ve ceza görecekler.
elhasıl: sonuç olarak.
esfel: en aşağı.
Fatır-ı Hakim: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetli bir şekilde yaratan Allah.
fena: kötü, çirkin.
habısat: kötü ve pis şeyler.
hararet: sıcaklık, ısı.
havz: havuz.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
iş'al etmek: parlak hale getirmek, parlatmak.
Kahhar-ı Zülcelâl: her an kahretmeye gücü yeten büyükluk sahibi Allah.
kahır: üstün gelerek mahvetme. Allah'ın şiddetli ve azap verici vasıflarının tecellisi.
kudret: kuvvet, iktidar.
küre-i arz: yer küre.
lütuf: iyilik, ihsan.
mahal: yer.
mahbes: zindan.
mahsulat: meydana gelen, elde edilen şeyler, ürünler, neticeler.
mahsulât-ı maneviye-i arzıye: yerkürenin manevi mahsulatı, neticeleri.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, yer altı, bodrum, depo.
mekân: yer.
mesken: kalınacak, oturulacak yer.
mevcudat-ı seyyale: akıp giden varlıklar.
müntehâ: son, uç.
muzahrefat: süprüntüler, pislikler, çöpler.
nâr: ateş.
netice: sonuç.
nev': tür, çeşit, cins.
nur: parlıtı, ışık, aydınlık.
nuranî: nurlu.
Rahman-ı Zülcemal: güzellik ve merhamet sahibi Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
safiyat: safi ve temiz olanlar.
sakîl: ağır, ağırlığı çok, çirkin.
sema: gökyüzü.
seyl: şiddetli akma, akıntı.
seyl-i şuunat: Allah'ın icraatının daima görünmesi ve hakikî mu'essir olan Allah'ın iradesiyle devamlı olan cereyan eden her çeşit hadiseler.
sılsıle: zincir, birbirini takip eden şeylerin meydana getirdiği sıra.
sılsıle-i kâinat: kâinat halkası, zincir.
süflî: aşağı, bayağı, adî.
şecere-i hılkat: yaratılış ağacı.
tayyibat: iyi ve güzel şeyler.
tecelligah: İlâhî kudret ve azametin göründüğü yer.
tecemmu: toplanma.
ulvî: yüksek, yüce.
Zat-ı Zülcelâl: celal ve büyükluk sahibi zat, Allah.

Amma cennet ve cehennemin vücutları ise, Onuncu ve Yirmi Sekizinci ve Yirmi Dokuzuncu Sözlerde gayet kat'î bir surette ispat edilmiştir. Şurada yalnız bu kadar deriz ki: Meyvenin vücudu dal kadar ve neticenin silsile kadar ve mahzenin mahsulât kadar ve havzın ırmak kadar ve tecelligâhın, rahmet ve kahrın vücutları kadar kat'î ve yakîndir.

DÖRDÜNCÜ SUAL: Mahbuplara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâp ettiği gibi, acaba ekser nâsta bulunan dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikîye inkılâp edebilir mi?

Elcevap: Evet. Dünyanın fânî yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fenâ çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, bâkî bir mahbup arasa, dünyanın pek güzel ve âyine-i esma-ı İlâhıye ve mezraa-i âhiret olan iki diğer yüzüne bakmaya muvaffak olursa, o gayrimeşru mecazî aşk, o vakit aşk-ı hakıkîye inkılâba yüz tutar. Fakat bir şart ile ki, kendinin zâil ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, hancî dünyaya iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalâlet ve gaflet gibi kendini unutup, afaka dalıp, umumî dünyayı hususî dünyası zannedıp ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer, boğulur. Meğer kı, harika olarak bir dest-i inayet onu kurtarsın. Şu hakıkatı tenvir için şu temsile bak:

Meselâ, şu güzel, zıynetlı odanın dort duvarında, dördümüze aıt dört endam âyinesi bulunsa, o vakıt beş oda olur: bırı hakıkî ve umumî, dördü mısalî ve hususî.

afak: dunya, gozle gorulen âlem.
aşık: bırıne bır şeye tutkun, çok aşırı seven.
aşk-ı hakıkî: gerçek aşk, İlâhî aşk, Allah aşkı.
aşk-ı mecazî: mecazî dünyevî aşk, dunyaya karşı gosterilen aşırı arzu, ıstek.
âyine-i esma-ı İlâhıye: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin aynası.
bâkî: ebedî, sonsuz, yok olmayan, surekli ve kalıcı.
dest-i inayet: yardım elı.
ehl-i dalâlet ve gaflet: azgın, sapkın ve nefsinin arzularına uyan kımseler.
ekser: pek çok.
endam âyinesi: boy aynası.
fânî: olümlü, geçıcı.
fenâ: yok olma, olumluluk.
gayet: son derece, çok.
gayrimeşrû: helâl olmayan, dine aykırı olan.
hakıkat: gerçek.
hakıkî: gerçek.
harıcî: dışandakı.
havz: havuz.
hususî: ozel.
iltibas etmek: karıştırmak.
inkılâp: bır hâlden dıger hale geçme, degışım, donuşme.
ispat: doğruyu delıllerle gosterme.
kahır: ustun gelerek mahvetme. Allahın şıddetlı ve azap verıcı vasıflarının tecellısı.
kat'î: kesın.
mahbup: sevgılı.
mahsulât: elde edılen urun.
mahzen: ıçınde eşya saklanacak yer, yer altı bodrum, depo.
mecazî aşk: geçıcı ve kaybolup gıden şeylere duyulan aşk, nefıs ve şehvet arzusuna dayalı aşk.
meğer: ancak, yalnız.
mesela: ornek olarak.
mezraa-ı âhiret: ahıretın tarlası.
mısal: benzer, ornek.
muvaffak: başarılı.
nâs: insanlar.
netice: sonuç.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gosterme.
silsile: zıncır, bırbırınıı takıp eden şeylerın meydana getırdıgı sıra.
suâl: soru.
suret: şekıl, tarz, bıçım.
tabiat: maddî âlem, kâinat, alem ve ıçındekıler.
tecelligâh: İlahı kudret ve azametın gorunduğu yer.
temsil: ornek, benzetme.
tenvir: aydınlatma.
umumî: herkese aıt, genel.
vücut: var olma, varlık.
yakın: kesın şupheden sıyrılarak bılme, kesın ve saglam bılgı.
zâil: sona eren, yok olan.
zeval: sona erme, yok olma.
zıynet: sus.

Her birimiz kendi âyinemiz vasıtasıyla, hususî odamızın şeklini, hey'etini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boya vursak, kırmızı; yeşil boyasak, yeşil gösterir. Ve hakeza, âyinede tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz. Çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat hancî ve umumî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz. Hususî oda ile umumî oda hakikatte birbirinin aynı iken, ahkâmda ayndırlar. Sen bir parmakla odanı harap edebilirsin; ötekinin bir taşını bile kımıldatamazsın.

Işte, dünya süslü bir menzildir. Her birimizin hayatı bir endam âyinesidir. Şu dünyadan her birimize birer dünya var, birer âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı hayatımızdır. Belki o hususî dünyamız ve âlemimiz, bir sahifedir, hayatımız bir kalem–onunla sahife-i a'malimize geçecek çok şeyler yazılıyor.

Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki, dünyamız, hayatımız üstünde bina edildiği için, hayatımız gibi zail, fânî, kararsızdır, hissedip bildik. Ona ait muhabbetimiz, o hususî dünyamız âyine olduğu ve temsil ettiği güzel nukuş-i esma-i İlâhiyeye döner, ondan cilve-i esmaya intikal eder.

Hem o hususî dünyamız, ahıret ve cennetin muvakkat bir fidanlığı olduğunu derk edip, ona karşı şedit hırs ve talep ve muhabbet gibi hissiyatımızı onun neticesi ve semeresi ve sümbülü olan uhrevî fevaidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk hakikî aşka inkılâp eder.

ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan alem
ahkam: hukumler kararlar yonetmeler
âlem: dunya
ayine: ayna
bina etmek: yapmak, kurmak.
cilve-i esma: Allah ın isimlerinin tecellisi cilvesinin gorunmesi
derk etmek: anlamak
endam ayinesi: boy aynası
fani: olumlu geçici
fevaid: menfaatler faydalar
hakeza: bunun gibi benzen
hakikatte: gerçekte
hakiki aşk: gerçek aşk İlâhî aşk Allah aşkı
harap etmek: alt ust etmek bozmak, yıkmak.
hancı: dışanya ait.
hey'et: gorunuş.
hissiyat: hisler duygular
hususi: ozel
inkılâp: bir halden diger hale geçme degişim donuşum
intikal etmek: geçmek bir meseleden diger bir hususu veya neticeyi anlamak.
mecazi aşk: mecazî, dunyevî aşk, dunyaya karşı gostenlen aşın arzu istek.
menzil: yer
muhabbet: sevgi
muvakkat: geçici
netice: sonuç.
nukuş-i esma-i ilahiye: Cenab-ı Allah ın isimlennin nakışları.
sahife: sayfa
sahife-i a'mal: amellerin yaptıgımız iyi veya kötü işlerin yazıldıgı sayfa
semere: meyve.
sümbül: salkım çiçekli bir bitki
şedit: şiddetli
tagyir etmek: bozmak başkalaştırmak
talep: istek.
tasarruf: kullanma degişiklikler yapma.
temsil etmek: bir şeyin sembolu olmak.
uhrevi: ahirete ait.
umumi: genele ait
vasıta: aracı
vaziyet: şekil
zail: yok olan, sona eren.

Yoksa, [1] نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

sırrına mazhar olup, nefsini unutup, hayatın zevalini düşünmeyerek hususî, kararsız dünyasını aynı umumî dünya gibi sabit bilip kendini lâyemut farz ederek dünyaya saplansa, şedit hissiyat ile ona sarılsa, onda boğulur gider. O muhabbet onun için hadsiz belâ ve azaptır. Çünkü, o muhabbetten yetimâne bir şefkat, me'yusâne bir rikkat tevellüt eder. Bütün zîhayatlara acır, hatta güzel ve zevale maruz bütün mahlûkata bir rikkat ve bir fırkat hisseder; elinden bir şey gelmez, ye's-i mutlak içinde elem çeker.

Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedit şefkatin elemine karşı ulvî bir tiryak bulur ki, acıdığı bütün zîhayatların mevt ve zevalinde bir Zat-ı Bâkî'nın bâkî esmasının daimî cilvelerini temsil eden âyine-i ervahlan bâkî görür; şefkatı bir sürura inkılâp eder. Hem zeval ve fenâya maruz bütün güzel mahlûkatın arkasında bir cemal-i münezzeh ve hüsnümukaddes ihsas eden bir nakış ve tahsin ve sanat ve tezyin ve ihsan ve tenvir-i daimîyi görür. O zeval ve fenâyı, tezyid-i hüsün ve tecdid-i lezzet ve teşhir-i sanat için bir tazelendirmek şeklinde görüp, lezzetini ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

âyine-i ervah: ruhlar aynası.
azap: sıkıntı, ıztırap.
bâkî: ebedî, sonsuz, sürekli ve kalıcı.
belâ: musibet, sıkıntı.
cemal-i münezzeh: her türlü kusur ve çirkinlikten uzak ve münezzeh olan İlâhî güzellik.
cilve: Allah'ın isimlerinin tecellisi, eşya ve insanda İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi.
daimî: sürekli, devamlı.
elem: üzüntü, tasa, kaygı, acı.
esma: isimler.
evvelki: önceki.
farz etmek: varsaymak.
fenâ: yok olma, son bulma.
fırkat: ayrılık.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hadsiz: sınırsız.
hayret: hayranlık.
hisliyat: hisler, duygular.
hususî: özel.
hüsnümukaddes: tertemiz ve takdis edilmiş olan İlâhî güzellik.
ihsan: iyilik etme, lütuf.
ihsas etmek: hissettirmek.
inkılâp: değişim, dönüşme.
lâyemut: ölmez, ölümsüz.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar, yaratıklar.
maruz: uğramış.
mazhar olmak: bir şeyin göründüğü yer olmak.
mevt: ölüm.
me'yusane: umutsızca.
muhabbet: sevgi.
nakış: süs, işleme.
rikkat: merhamet etme, acıma.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, hüner.
sürur: sevinç.
şedit: şiddetli.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek, keyif, neşe.
tahsin: süsleme, güzelleştirme.
tecdid-i lezzet: lezzet yenilenmesi.
temsil eden: sembolü olan.
tenvir-i daimî: sürekli nur landırma, aydınlatma.
teşhir-i sanat: sanatın sergilenmesi.
tevellüt etmek: doğmak.
tezyid-i hüsun: güzelliğin artırılması, çoğaltılması.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
tiryak: çare, ilâç.
ulvî: yüksek, yüce.
umumî: genel, herkese ait.
ye's-i mutlak: tam umutsızlık.
yetimâne: yetimler gibi.
Zat-ı Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık olan Allah'ın zatı.
zeval: sona erme, yok olma.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
ziyadeleşme: arttırma.

1 Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi akıbetlerini unuttürmuştur. Onlar yoldan çıkmış kimselerdir. (Haşir Suresi, 19.)

2. Bâkî olan yalnız Allah'tır.

✱ *İkinci Mektup*, Barla'da 1930 da Türkçe olarak telif edilmiştir

İkinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

O mezkûr ve malûm talebesinin hediyesine karşı cevaptan bir parçadır

SALİSEN: Bana bir hediye gönderdin; gayet ehemmiyetli bir kaidemi bozmak istersin. Ben demiyorum ki, "Kardeşim ve biraderzadem olan Abdülmecid ve Abdurrahman'dan kabul etmediğim gibi senden de kabul etmem." Çünkü sen onlardan daha ileri ve ruhuma daha yakın olduğundan, herkesin hediyesi reddedilse, seninki bir defaya mahsus olmak üzere reddedilmez. Fakat bu münasebetle o kaidenin sırrını söyleyeceğim. Şöyle ki.

Eski Said minnet almazdı. Minnetin altına girmektense ölümü tercih ederdi. Çok zahmet ve meşakkat çektiği hâlde kaidesini bozmadı. Eski Said'in, senin bu bîçare kardeşine irsiyet kalan şu hasleti ise, tezehhüt ve sun'î bir istiğna değil, belki dört beş ciddî esbaba istinat eder.

• *Birincisi*: Ehl-i dalâlet, ehl-i ilmı, ilmi vasıta-i cer etmekle ittiham ediyorlar, "Ilmı ve dını kendilerine medar-ı maişet yapıyorlar" deyip, insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. Bunlar fiilen tekzip lâzımdır.

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

biçare: çaresiz
biraderzade: kardeş çocuğu, yegen
ciddî: önemli
dın: kaidelen Allah tarafından belirlenen ve peygamberler vasıtasıyla insanlara tebliğ edilen, insanlara dünya ve ahirette saadet yollarını gösteren sistem.
ehemmiyet: önemli olma
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, dalâlette olanlar
ehl-i ilım: ilim sahipleri, bilimle uğraşanlar
esbap: sebepler
fiilen: yaparak, işleyerek
haslet: özellik
hediye: birine karşılıksız olarak verilen şey
hücum: saldırma
ilım: bilgi
insafsızca: acımasızca
irsiyet: soydan gelen
istiğna: tok gözlülük, gereksinimsizlik.
istinat: dayanma
ittiham: suçlama.
kaide: esas, kural
kusur: eksiklik, ozur
lâzım: gerekli
mahsus: hususî, özel.
malûm: bilinen
medar-ı maişet: geçim kaynağı
meşakkat: eziyet, zorluk.
mezkûr: zikredilen, adı geçen
minnet: bir iyilik karşısında kendini manevî olarak borçlu hissetme.
münasebet: vesile
noksan: eksiklik
red: geri çevirme
ruh: karakter, yaratılış
salisen: üçüncü olarak.
sun'î: yapmacık.
sır: bir şeyin kavranması en zor ve ince yanı.
talebe: öğrenci
tekzip: yalanlama
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
tercih: seçme, yeğleme
tezehhüt: kendini ibadete verme
vasıta-i cer etmek: bir şeyi kazanç veya menfaate alet etmek
zahmet: sıkıntı

• *İkincisi:* Neşr-i hak için enbiyaya ittiba etmekle mükellefiz. Kur'ân-ı Hakîm'de, hakkı neşredenler [1] إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللهِ ○ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللهِ diyerek, insanlardan ıstığna gostermişler. Sure-i Yâsın'de, [2] اِتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْئَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ cümlesi, meselemiz hakkında çok manıdardır.

• *Üçüncüsü:* Birinci Sözde beyan edildiği gibi, Allah namına vermek, Allah namına almak lâzımdır. Hâlbuki, eksenya ya veren gafildir, kendi namına verir, zımnî bir minnet eder. Ya alan gafildir, Mün'im-i Hakikîye ait şükrü, senayı zahirî esbaba verir, hata eder.

• *Dorduncusu:* Tevekkul, kanaat ve iktısat oyle bır hazine ve bir servettir ki, hıçbir şey ile değişilmez. İnsanlardan ahz-ı mal edıp o tukenmez hazine ve defınelen kapatmak istemem. Rezzak-ı Zülcelâl'e yüz binler şükredıyorum ki, kuçüklüğümden ben benı mınnet ve zillet altına girmeye mecbur etmemış. Onun keremine istınaden, bakıye-ı ömrümu de o kaıde ile geçırmesini rahmetinden niyaz ediyorum.

• *Beşıncısi.* Bir ıkı senedır çok emareler ve tecrubelerle kat'î kanaatim oldu ki, halkların malını, hususan zengınlerın ve memurlann hediyelerını almaya mezun değilim. Bazıları bana dokunuyor, belki dokunduruluyor, yedırılmıyor, bazen bana zararlı bır surete çevrılıyor. Demek, gayrın malını almamaya manen bir emirdir ve almaktan bır nehıydır.

1 Benim mukâfatım ancak Allah a aittir • Benim mukâfatum ancak Allah a aittir (Yunus Suresi 72, Hud Suresi 29, Sebe Suresi 47)

2 Doğru yolda olan ve sızden bır ucret de istemeyen kımselere uyun (Yâsın Suresi 21)

ahz-ı mal: mal ve servet toplayıp bırıktırmek
bakıye-ı ömur: omrün gen kalan kısmı
beyan: açıklama, izah, anlatma
define: çok degerli şeyler, gomu kıymetlı eşya
ekseriya: çogunlukla, coklukla
emare: alâmet, nışan
emir: buyruk
enbiya: nebîler, peygamberler
esbap: sebepler
gafil: gerçekleri gormeyen, sezmeyen, dıkkatsiz, dalgın
gayr: başka
hak: doğru, gerçek
hâlbuki: oysa ki
halk: insanlar, topluluk
hazine: degerlı şeylerın konuldugu yer
hususan: bılhassa, ozellıkle.
İktisat: tutum, her hususta ıtıdal uzere bulunma
Istıgna: çekınme, uzak durma
ıstınat: dayanma.
Ittıba: tabı olma, uyma.
kaide: esas, kural
kanaat: kısmetine razı olma
kat'i: kesın
kerem: comertlik, lutuf, ıhsan
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lazım: gerekli
manen: manevî olarak
manıdar: ince manalı, anlamlı
mecbur: zorunda kalma
mesele: konu
mezun: izinli
mınnet: bır yıllık karşısında kendını manevî olarak borçlu hıssetme
mükafat: karşılık, odül
mükellef: vazıfeli, gorevlı
Mün'im-i Hakıkî: gerçek nımet vencı olan Allah
nam: ad
nehiy: yasaklama
neşir: yayma
neşr-i hak: hakkı yayma, neşretme.
niyaz: yalvarma, dua
rahmet: acıma, merhamet etme, bagışlama
Rezzak-ı Zülcelâl: her bır mahlukunun rızkını veren celâl sahıbı Allah.
sena: ovme, ovgu
servet: zengınlıgı meydana getıren şey, zengınlık.
suret: bıçım, şekıl.
şükür: gorulen bır yılıge karşılık, hoşnutluk, memnunluk ıfade etme, teşekkür
tecrübe: deneyım, sınama
tevekkül: Allah a dayanma, guvenme, gucunun yetmedigi yerde Allah tan bekleme.
ucret: belli bir işe harcanan emegin hakkı olarak verilen karşılık
zahiri: gorunurdeki
zillet: hakırlık, horluk.
zımnı: ustu kapalı, ortulu, dolaylı şekılde

Hem bende bir tevahhuş var, herkesi, her vakıt kabul edemiyorum. Halkın hediyesini kabul etmek, onlann hatırını sayıp istemediğim vakitte onları kabul etmek lâzım geliyor. O da hoşuma gitmiyor. Hem, tasannu ve temelluktan beni kurtaran bir parça kuru ekmek yemek ve yüz yamalı bir libas giymek, bana daha hoş geliyor. Gayrin en âlâ baklavasını yemek, en murassa libasını giymek ve onların hatırını saymaya mecbur olmak, bana nahoş geliyor.

• *Altıncısı:* Ve istiğna sebebinin en mühimi, mezhebimizce en muteber olan İbni Hacer diyor ki: "*Salâhat niyetiyle sana verilen bir şey, salih olmazsan kabul etmek haramdır.*" [1]

İşte, şu zamanın insanlan, hırs ve tamâ yüzünden, küçük bir hediyesini pek pahalı satıyorlar. Benim gibi günahkâr bir bîçareyi, salih veya velî tasavvur ederek, sonra bir ekmek veriyorlar. Eğer, hâşâ, ben kendimi salih bilsem, o alâmet-i gururdur, salâhatin ademine delildir. Eğer kendimi salih bilmezsem, o malı kabul etmek caiz değildir. Hem ahirete müteveccih a'male mukabil sadaka ve hediyeyi almak, ahiretin bâkî meyvelerini dünyada fânî bir surette yemek demektir.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1- İbni Hacer-i Heytemî: *Tuhfetü'l-Muhtac Şerhi'l-Minhac*, I/178

2- Bâkî olan yalnız Allah'tır.

adem: yokluk
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem. öteki âlem
âlâ: güzel, tatlı
alamet-i gurur: gurur belirtisi.
a'mal: ameller, işler
bâkî: ebedî, daimî
bîçare: çâresiz.
caiz: yapılmasında sakınca olmayan
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, burhan, kanit.
fanî: ölumlü, geçici.
gayr: başka
günahkâr: günah işleyen
halk: insanlar
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hâşâ: Allah saklasın
hatır saymak: önem vermek, önemsemek
hediye: birine karşılıksız olarak verilen şey, armağan.
hoş: iyi, güzel, zevk verici
hoşa gitmek: iyi karşılamak, zevk almak.
hırs: aç gözlülük.
istiğna: sakınma, uzak durma
kabul etmek: buyur etmek, almak
lazım gelmek: gerekmek.
libas: elbise
mecbur olmak: zorunda kalmak.
mezhep: dinde anlayış ve ibadet yolu, dinde tutulan yol
mukabil: karşılık
murassa: süslü
muteber: itibarlı, geçerli, değerli, kıymetli
mühim: önemli
müteveccih: yönelik, yönelen
nahoş: hoş olmayan, zevk vermeyen
niyet: maksat.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
salâhat: dindarlıkta çok ilerlemiş olma hali
salih: dinin emirlerine uyan ve hayırlı iş yapan, dindar kişi
sebep: neden.
suret: biçim
tama: hırsla isteme, aç gözlülük.
tasannu: yapmacık, zorlayarak bir şeyi olduğundan daha değerli gösterme
tasavvur: düşünme
temelluk: dalkavukluk, yaltaklanma.
tevahhuş: yalnızlaşma, yabancılaşma
vakıt: zaman.
velî: emniş, Allah dostu.
yama: delik, yırtık veya eski bir yeri onarmak için kullanilan uygun parça.

✱ Üçüncü Mektup, Barla'da 1930'da Türkçe olarak telif edilmiştir

Üçüncü Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۝ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

O malûm talebesine gönderilen mektubun bir parçasıdır. [3]

HAMISEN, Bir mektupta, buradaki hissiyatıma hissedar olmak arzusunu yazmıştın. İşte binden birini işit.

Bir gece, yüz tabakalık irtifada, bir katran ağacının başındaki yuvada, semanın yıldızlarla yaldızlanmış güzel yüzüne baktım, Kur'ân-ı Hakîm'in

فَلَآ أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ ۝ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ [4]

kaseminde ulvî bir nur-i i'caz ve parlak bir sırr-ı belâgat gördüm. Evet, seyyar yıldızlara ve ıstıtar ve intişarlarına işaret eden şu ayet, gayet âlî bir nakş-ı sanat ve âlî bir levha-ı ibret, nazar-ı temaşaya gösteriyor.

Evet, şu seyyareler, kumandanları olan güneşin dairesinden çıkıyorlar, sabit yıldızlar dairesine girerek semada yeni yeni nakışlan ve sanatlan gösteriyorlar. Bazen kendileri gibi parlak bir yıldıza omuz omuza verir güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Bazen küçük yıldızlar içine girip bir kumandan suretini gösteriyorlar. Hususuyla bu mevsimde, akşamdan sonra, ufukta Zühre yıldızı ve fecirden evvel diğer parlak bir arkadaşı, gayet şirin ve güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Sonra, vazife-i teftişiyelerini ve

ali: yüce, yüksek.
arzu: istek, heves.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bazen: ara sıra.
evvel: önce.
fecir: sabah.
gayet: son derece, oldukça.
hamisen: beşinci olarak.
hissedar: ortak.
hissiyat: hisler, duygular.
hususuyla: özellikle.
intişar: yayılma.
irtifa: yükseklik.
istıtar: kapanma, örtünme.
kasem: yemin.
kumandan: komutan.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kusur: noksan, ozur, kabahat.
levha-i ibret: ibret levhası.
malûm: bilinen.
nakış: süs.
nakş-ı sanat: sanat süsü.
nazar-ı temaşa: seyir gözü, seyir bakışı.
noksan: eksiklik.
nur-i i'caz: mu'cizelik nuru.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık.

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsrâ Suresi, 44.)
3 Bu mektubun baş kısmı Barla Lâhikası'nın 421. sayfasında 215. mektup olarak yer almaktadır.
4 Yemin olsun gizlenen ve açığa çıkan yıldızlara. (Tekvir Suresi, 15-16.)

sema: gökyüzü.
seyyar: gezici.
seyyare: gezegen.
sırr-ı belâgat: belâgat sırrı, hâlin gerektirdiğine en uygun şekilde söz söyleme özelliği.
suret: görünüş, biçim.
tabaka: kat, katman.
talebe: öğrenci.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden uzak ve yüce tutma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
ulvî: yüksek, yüce.
vazife-i teftişiye: kontrol görevi.
vaziyet: hâl, durum.
yaldız: süsleme.
yemin: and.
Zühre Yıldızı: Çoban Yıldızı, Venüs.

nakş-ı sanatta mekiklik hizmetini ifadan sonra yine dönüp, sultanlan olan güneşin şaşaalı dairesine girip gizleniyorlar. Şimdi şu *hunnes, künnes* tabir edilen seyyarelerle şu zeminimizi kâinat fezasında birer gemi, birer tayyare suretinde kemal-i intizamla döndüren ve seyrüseyahat ettiren Zatın haşmet-i rububiyetini ve şaşaa-i saltanat-ı ulûhiyetini güneş gibi parlaklığıyla gösteriyorlar.

Bak bir saltanatın haşmetine ki, gemileri ve tayyareleri içinde öylelen var ki, bin defa küre-i arz kadar bir cesamette ve bir saniyede sekiz saat mesafeyi kateden sur'attedir. İşte, böyle bir Sultana ubudiyet ve imanla intisap etmek ve şu dünyada Ona misafir olmak, ne kadar âlî bir saadet, ne derece büyük bir şeref olduğunu kıyas et.

Sonra kamere baktım,

(1) وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ayetinin gayet parlak bir nur-i i'cazı ifade ettiğini gördüm. Evet, kamerin takdiri ve tedviri ve tedbir ve tenviri ve zemine ve güneşe karşı gayet dakik bir hesapla vaziyetleri o kadar hayretfeza, o derece harikadır ki, "Onu öyle tanzim eden ve takdir eden bir Kadîr'e hiçbir şey ağır gelmez, onu öyle yapan her şeyi yapabilir" fikrini, temaşa eden her bir zîşuura ders verir.

Hem öyle bir tarzda güneşi takıp ediyor ki, bir sanıye kadar yolunu şaşırmıyor, zerre kadar vazifesinden geri kalmıyor. Dikkatle bakana (2) سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِي صُنْعِهِ الْعُقُولُ dedirtiyor. Hususan Mayıs'ın ahırında olduğu gibi, bazı

1- Aya gelince, onun için de menziller takdir ettik ki, kurumuş hurma dalının ince yay hâlini alıncaya kadar incelir. (Yâsîn Suresi, 39.)

2- Sanatında akılları hayrete düşüren Zat her türlü kusur ve noksandan münezzehtir.

ahır: son
alî: yüce, yüksek.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cesamet: büyüklük, irilik.
dakik: dikkâtli, ölçülü.
feza: ucu bucağı bulunmayan boşluk, uzay.
gayet: son derece.
harika: olağanüstü.
haşmet: intişam, heybet.
haşmet-i rububiyet: rabbiliğin idare ve terbiye ediciliğin haşmeti.
hayretfeza: hayreti arttırıcı.
hunnes kunnes: takım yıldızlar, gündüz gizlenen, gece görünen seyyar yıldızlar.
hurma: hurma ağacının meyvesi, hurma ağacı.
hususan: bilhassa, özellikle.
ifa: yerine getirme.
ifade: anlatma.
iman: inanma, itikat.
intisap: mensup olma, bağlanma.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kainat: bütün âlemler, varlıklar.
kamer: ay.
katetme: yol alma.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kıyas: karşılaştırma.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mekik: nakış yapmada kullanılan alet.
menzil: yer, durak.
mesafe: uzaklık, ara.
misafir: konuk.
nakş-ı sanat: sanat süsü.
nur-i i'caz: mu'cizenin aydınlığı, nuru, mu'cizelik nuru.
saadet: mutluluk.
saltanat: hâkimiyet, otorite.
seyrüseyahat: gezip dolaşma, hareket etme ve yolculuk yapma.
seyyare: gezegen, yıldız.
sultan: hükümdar.
suret: biçim, görünüş.
sür'at: çabukluk, hız.
şaşaa-i saltanat-ı ulûhiyet: Cenâb-ı Hakkın, şaşaalı saltanatının büyüklüğü, gösterişliliği.
şaşaalı: parlak.
şeref: onur.
tabir: ifade.
takdir: Allah'ın ilmiyle belli bir düzen verilmesi, ölçme, biçme, ölçülü hareket.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tarz: biçim, suret.
tayyare: uçak.
tedvir: çevrilme, döndürülme.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma.
tenvir: nurlandırma.
ubudiyet: kullukluk.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl.
yay: çember, daire parçası, ok atmada kullanılan eğilmiş ağaç ve ya metal parça.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zemin: yeryüzü.
zerre: en küçük parça.
zişuur: akıl, şuur sahibi.

vakitte ince hilâl şeklinde Süreyya menzilîne girdiği vakit, hurma ağacının eğilmiş beyaz bir dalı suretini ve Süreyya bir salkım suretini gösterdiğinden, o yeşil sema perdesi arkasında, hayale nuranî büyük bir ağacın vücudunu tahayyül ettirir. Güya, o ağaçtan bir dalının bir sivri ucu o perdeyi delmiş, bir salkımıyla beraber başını çıkarmış, Süreyya ve hilâl olmuş; ve sair yıldızlar da o gaybî ağacın meyveleri olduğunu hayale telkın eder. İşte,[1] كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ teşbihinin letafetini, belâgatını gör.

Sonra,[2] هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا ayeti hatırıma geldi ki, zemin musahhar bir sefine, bir merkûb olduğunu işaret ediyor. O işaretten, kendimi feza-i kâinatta sür'atle seyahat eden pek büyük bir geminin yüksek bir mevkiinde gördüm. At ve gemi gibi bir merkûba binildiği zaman, kıraatı sünnet[3] olan[4] سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ayetini okudum.

Hem gördüm ki, küre-i arz, şu hareketle, sinema levhalarını gösteren bir makine vazıyetini aldı, bütün semavatı harekete getirdi, bütün yıldızları muhteşem bir ordu gibi sevke başladı. Öyle şirin ve yüksek manzaraları gösterdi ki, ehl-i fikri mest ve hayran eder. "Fesübhanallah," dedim. "Ne kadar az bir masrafla ne kadar çok ve büyük ve garip ve acip, âlî ve galî işler görülüyor!" Bu noktadan, ıkı nükte-i imaniye hatıra geldi.

---

1 Kurumuş hurma dalının ince, yay hali gibi. (Yâsin Suresi, 39.)

2. Üzerinde gezin Allah'ın verdiği rızıktan yiyin diye yeryüzünü sizin emrinize veren Odur. (Mülk Suresi, 15.)

3. Müslim, Hac, 425; Ebu Davud, Cihad, 72-74; Tirmizî, Deavat, 46.

4. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan o Allah ki, bunu bizim hizmetimize verdi. Yoksa biz buna güç yetiremezdik. (Zuhruf Suresi, 13.)

---

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
alî: yüce, yüksek.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde, hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi
ehl-i fikir: tefekkür sahipleri, düşünmeye önem verenler
fesübhanallah: "Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir" anlamında olup hayret ifadesidir
feza-i kainat: uzay
galî: değerinden çok pahalı olan
garip: şaşılacak, bambaşka
gaybî: göze görünmeyenlere ait.
güya: sanki
hatır: zihin, fikir, hafıza
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey
hayran etmek: şaşırtmak, hayrette bırakmak
hilâl: yeni ay
hurma: hurma ağacının meyvesi, hurma ağacı
kıraat: okuma
kusur: noksan, özür
küre-i arz: dünya, yer küre
letafet: latiflik, hoşluk.
levha: manzara, görüntü, perde
manzara: bakılıp seyredilen yer
masraf: harcama
menzil: yer, durak
merkûb: üzerine binilmiş, binek
mest: keyifle kendinden geçme
mevkı: yer, makam
muhteşem: görkemli, debdebeli
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
münezzeh: tenzih edilmiş, uzak
noksan: eksiklik.
nuranî: nurlu
nükte-i imaniye: ince ve manidar imanî husus
perde: örtü
rızık: yiyecek, içecek şey, İlâhî nimetler
sair: diğer, başka
salkım: ana saptan çıkan yan çiçek çekirdeklerinin sapları hep aynı uzunlukta olan çiçek durumu
sefine: gemi
sema: gök.
semavat: gökler
sevk: önüne katıp sürme
seyahat: yolculuk
suret: biçim, görünüş
sünnet: Hz. Peygamberin yaptığı ve Müslümanların da yapmayı âdet edindiği ibadetler
sür'atle: hızla
Süreyya: Ülker Yıldızı, Pervin
tahayyul: hayale getirme
telkin: fikir aşılama.
teşbih: benzetme.
vazıyet: durum, hâl
vücut: varlık.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zemin: yer, dünya

• *Birincisi.* Birkaç gün evvel bir misafirim bana sual etti. O şüpheli sualin esası şudur: "Cennet ve cehennem pek çok uzaktırlar. Haydi, ehl-i cennet lütf-u İlâhî ile berk ve burak gibi uçarak haşirden geçerler, cennete giderler. Fakat, ehl-i cehennem, sakîl cisimleri ve büyük ve ağır günahların yükleri altında nasıl gidecekler? Hangi vasıta ile?"

İşte hatıra gelen şudur: Nasıl ki, meselâ Amerika'da, bütün milletler umumî bir kongreye davet edilse, her millet büyük gemisine biner, oraya gider, öyle de, bahr-i muhit-i kâinatta, bir senede yirmi beş bin senelik uzun bir seyahate alışan küre-i arz, ahalisini alır, gider, mahşer meydanına boşaltır. Hem, her otuz üç metrede bir derece-i hararet tezayut ettiği delâletiyle, merkez-i arzda bulunan cehennem ateşinin hadisçe beyan olunan derece-i hararetine muvafık ikı yüz bin derece-i hararetı taşıyan ve hadisin rivayatına göre dünyada ve berzahta Büyük cehennemin bazı vazıfelerini gören ateşini [1] cehenneme döker. Sonra, emr-i İlâhî ile, daha güzel ve bâkî bir surete tebeddül eder, ahıret âleminden bır menzil olur.

• *Hatıra gelen ikinci nükte:* Sâni-i Kadîr, Fâtır-ı Hakîm, Vahıd-ı Ehad, kemal-i kudretini ve cemal-i hikmetini ve delil-i vahdetini göstermek için, pek az bir şeyle çok ışleri görmek, pek küçük bır şeyle pek büyük vazıfelerı gördürmeyi âdet etmıştir. Bazı Sözlerde demıştim ki: Eğer bütün eşya bır tek Zata ısnat edilse, vücup derecesinde bir sühulet, bir kolaylık peyda eder. Eğer eşya müteaddıt sânılere, esbaplara ısnat edilse, ımtına derecesınde

1- *Buhari*, Bed'ü'l-Halk, 10; *Muslim*, Cennet, 30; *Tirmizi*, Cehennem, 7; *Musned*, 2/313

âdet: alışkanlık.
ahali: halk.
ahıret âlemi: öteki dünya. öldükten sonrakı sonsuz hayat.
bahr-ı muhıt-ı kâinat: geniş kainat denizi, uzay.
bâkî: ebedî, daimî.
berk: şımşek.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği yer.
beyan: anlatma, bildirme, izah.
burak: cennete mahsus bir binek vasıtası, insan ehlini sırat köprüsünden geçirecek olan çok hızlı binek.
cemal-i hikmet: Allah'ın hikmetinin güzelliği.
davet: çağırma.
delalet: işaret.
delil-i vahdet: birlik kanıtı.
derece: seviye, düzey.
derece-i hararet: sıcaklık düzeyi.
ehl-i cehennem: cehennemlikler.
ehl-i cennet: cennetlikler.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
esas: asıl, aslı.
esbap: sebepler.
eşya: şeyler, varlıklar.
evvel: önce.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan Allah.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, suç.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların toplandıkları yer, mahşer yeri.
hatır: zihin, fikir, hafıza.
ımtına: imkansızlık.
ısnat: dayandırma.
kemal-i kudret: Allah'ın kudretinin mükemmelliği.
kongre: toplantı, kurultay.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lütf-u İlâhî: Allah'ın ikramı, ihsanı, yardımı.
mahşer meydanı: kıyametten sonra bütün insanların toplandıkları yer, haşır meydanı.
menzil: yer, durak.
merkez-i arz: arzın merkezi, yer küresinin merkezi.
mesela: örneğin, misal olarak.
millet: ülke.
misafir: konuk.
muvafık: uygun.
müteaddıt: birden fazla.
nükte: ince söz veya mana.
peyda: meydana çıkma.
rivayat: rivayetler, haberler, nakiller.
sakîl: ağır.
sânî: yaratan, yaratıcı.
Sânî-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
seyahat: yolculuk.
sual: soru.
suret: biçim, görünüş.
sühulet: uygunluk.
şüphe: kuşku.
tebeddül: değişme.
tezayut: artma, çoğalma.
umumî: genel.
Vahıd-ı Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vasıta: araç, taşıt.
vazife: görev.
vücup: lüzum, şart, gereklilik.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.

bir suubet, bir müşkülât ortaya düşer. Çünkü, bir zabit gibi veya usta gibi bir tek zat, kesretli efrada ve kesretli taşlara bir fille, bir hareketle ve suhuletle bir vazıyet verip bir netice hâsıl eder ki, eğer o vaziyeti alması ve o neticeyi istihsal etmesi, o ordudaki efrada ve o direksiz kubbedeki taşlara havale edilse, pek çok fiillerle, pek çok müşkülâtla, pek çok karışıklıklarla ancak yapılabilir.

İşte, şu kâinattaki raks ve deveran, seyrucevelân ve temaşa-i tesbihfeşan ve fusûl-i erbaa ve gece gündüzdeki seyeran gibi ef'al, eğer vahdete verilse, bir tek Zat, bir tek emirle, bir tek küreyi tahrik ile mevsimlerin değişmesindeki acaib-i sanatı ve gece-gündüzün deveranındaki garaib-i hikmeti ve yıldızların ve şems ve kamerin sûrî hareketlerinde şirin temaşa levhalarını göstermek gibi, o âlî vaziyetleri ve galî neticelen istihsal eder. Çünkü umum mevcudat ordusu Onundur. İstese, arz gibi bir nefen umum yıldızlara kumandan tayin eder. Koca güneşi ahalisine ısıtıcı ve ışık verici bir lâmba; ve elvah-ı nukuş-i kudret olan fusûl-i erbaayı da bir mekik, ve sahaif-i kıtabet-i hikmet olan gece-gündüzü de bir yay yapar. Her bir gününe, ayn bir şekilde bir kameri göstererek, evkatın hesabı için takvimcilik yaptırır. Ve yıldızların kendilerine, raksa gelen ve cezbeden raks eden melâikenin ellerinde süslü ve şirin, parlak, nazenin misbahlar suretini vermek gibi, arza ait çok hikmetlerini gösterir. Eğer bu vaziyetler umum mevcudata hükmü ve nizamı ve kanunu ve tedbirin müteveccih olan bir Zattan istenilmezse, o vakit umum

acaib-i sanat: hayrette bırakan sanat, sanat harikaları
ahali: halk.
alî: yüce, yüksek.
arz: yer, dünya
cezp etme: kendine çekme
deveran: dönüp dolaşma, dönüş
ef'al: fiiller, işler
efrat: fertler, kişiler, askerler
elvah-ı nukuş-i kudret: ilâhî kudretin nakışlı levhaları
evkat: vakitler
fiil: iş, hareket.
fusûl-i erbaa: dört mevsim
galî: değerinden çok pahalı olan.
garaib-i hikmet: hikmet harikaları.
hakikî: gerçek.
hâsıl: ortaya çıkarma.
havale: üstüne bırakma
hesap: sayısal işlem
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hükum: hâkimiyet, hâkim olma.
istihsal: meydana getirme, üretme, ortaya çıkarma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kamer: ay
kanun: kaide, yasa
kesretli: çokluğu olan, pek çok.
kubbe: yarım küre veya kümbe tırnı şekle benzeyen sema
kumandan: komutan
küre: gök cismi.
levha: tablo, görünüş, manzara.
mekik: bulunduğu yerde durmayıp devamlı gidip gelici dokuma aleti.
melâike: melekler
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
misbah: lâmba.
müşkülât: zorluklar
müteveccih: yönelmiş
nazenin: ince, nazik
nefer: fert, rütbesiz asker
netice: sonuç
nizam: düzen verme, tanzim etme
raks: oynama, hareketle geçme, cezbeyle dönme
sahaif-i kıtabet-i hikmet: hikmetle dolu yazılmış sahifeler
seyeran: gezme
seyrücevelân: dolaşma ve gezinme yeri
suret: biçim, görünüş, şekil
sûrî: görünüşte olan, şekli
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şems: güneş.
tahrik: harekete geçirme
tayin etmek: atamak.
tedbir: idare etme, çekip çevirme
temaşa: seyretme, bakış
temaşa-ı tesbihfeşan: kusursuzluk ilâncısı gösteren levhalar, manzaralar
umum: bütün
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, hâl, şekil.
yay: zemberek, zamanı gösteren saatin çalışmasını sağlayan metal parça
zabıt: subay
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah, kişi

güneşler, yıldızlar hakikî hareketle ve hadsiz bir sür'atle, hadsız bir mesafeyi her gün katetmeleri lâzım gelir.

İşte, vahdette nihayetsiz sühulet ve kesrette nihayetsiz suubet bulunduğundandır ki, ehl-i sanat ve ticaret, kesrete bir vahdet verir, tâ sühulet ve kolaylık olsun. Yani, şirketler teşkil ederler.

Elhâsıl: Dalâlet yolunda nihayetsız müşkulât var, hidayet ve vahdet yolunda nihayetsiz sühulet var.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Said Nursî

1. Bâkî olan yalnız Allah tır.

dalalet: imandan, İslâmıyetten ve doğru yoldan ayrılma, küfür

ehl-i sanat ve ticaret: ticaret ve sanatla uğraşanlar

elhâsıl: netice itibarıyla, sonuç olarak.

hadsiz: sınırsız.

hidayet: doğru, hak olan İslâmıyet.

katetmek: aşıp geçmek.

kesret: çokluk.

lâzım: gerekli olma

mesafe: uzaklık

muşkulat: zorluklar

nihayetsiz: sonsuz

suubet: güçlük, zorluk.

sühulet: kolaylık.

sür'at: çabukluk, hız

şirket: ortaklık

teşkil: kurma

vahdet: birlik, Allah a yakınlık

✱ *Dördüncü Mektup*, Barla'da 1930-31 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir

Dördüncü Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]
سَلَامُ اللهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى إِخْوَانِكُمْ
لَاسِيَّمَا... إِلَى آخِرِهِ[3]

Azız kardeşlerim,

Ben şimdi Çam Dağında, yüksek bir tepede, büyük bir çam ağacının tepesinde, bir menzilde bulunuyorum. İnsten tevahhuş ve vuhuşa ünsiyet ettim. İnsanlarla sohbet arzu ettiğim vakıt, hayalen sizleri yanımda bulur, bir hasbihal ederim, sizinle müteselli olurum. Bir mânî olmazsa, bir iki ay burada yalnız kalmak arzusundayım. Barla'ya dönsem, arzunuz veçhile sizden ziyade müştak olduğum şifahî bir musahabe çaresini arayacağız. Şimdi bu çam ağacında hatıra gelen iki üç hatırayı yazıyorum.

• *Birincisi:* Bir parça mahrem bir sırdır. Fakat senden sır saklanmaz. Şöyle ki:

Ehl-i hakikatin bir kısmı nasıl ki ism-i Vedûd'a mazhardırlar ve azamî bir mertebede o ismin cilveleriyle, mevcudatın pencereleriyle Vacibü'l-Vücud'a bakıyorlar, öyle de, şu hiç ender hiç olan kardeşinize, yalnız hizmet-i Kur'ân'a istihdamı hengâmında ve o hazine-i bînihayenin dellâlı olduğu bir vakitte, ism-i *Rahîm* ve ism-i *Hakîm*

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)

3 Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi sizin ve kardeşlerinizin hassaten... ilh., üzerine olsun

arzu: istek, heves.
azamî: nihayet derecede, en fazla, en çok.
azız: muhterem, değerli.
cilve: görüntü, akıs
çare: çıkış yolu, derman
dellâl: ilan edici, duyurucu
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulanlar
hasbihal: hâlleşme, sohbet.
hassaten: özellikle.
hatır: zihin, fikir
hatıra: anı
hayalen: hayalî olarak
hazine-i bînihaye: bitmez tükenmez hazine
hengam: zaman, sıra, an
hiç ender hiç: hiç içinde hiç, hiç bir şey, bir hiç kadar
hizmet-i Kur'an: Kur'an hizmeti
ins: insan
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi
ism-i Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah'ın ismi
ism-i Vedûd: seven ve sevilen manasında Cenab-ı Hakkın bir ismi
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
kısım: bölüm
kusur: noksan, özür
mahrem: gizli olan
mânî: engel.
mazhar: ayna, yansıma, görünme yeri
menzil: yer, oturma yeri.
mertebe: derece.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
musahabe: sohbet etme
müştak: iştiyaklı, arzulu
müteselli: teselli bulan
noksan: eksiklik.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama
sır: bir şeyin kavranması en zor ve ince yanı
şifahî: sözlü olarak.
tenzih: Allah'ı her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tevahhuş: yalnızlaşma, yabancılaşma
ünsiyet: alışma
Vacibü'l-Vücud: varlığı kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
veçih: cihet, yön
vuhuş: yabanlar, vahşiler
ziyade: çok, fazla

mazhariyetine medar bir vaziyet verilmiş. Bütün Sözler o mazhariyetin cilveleridir. İnşaallah, o Sözler

(1) وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا sırrına mazhardırlar.

• *İkincisi:* Tarık-ı Nakşî hakkında denilen

Der tarik-ı Nakşibendî lâzım amed çâr terk,
Terk-i dünya, terk-i ukba, terk-i hestî, terk-i terk,

olan fıkra-i rana birden hatıra geldi. O hâtıra ile beraber, birden şu fıkra tulû etti:

Der tarik-ı aczmendî lâzım amed çâr çîz;
Fakr-ı mutlak, acz-i mutlak, şukr-i mutlak,
şevk-i mutlak ey aziz!"

Sonra, senin yazdığın "Bak kitab-ı kâinatın safha-i rengîninе ... ilâahir" olan rengîn ve zengin şiir hatırıma geldi. O şiir ile semanın yüzündeki yıldızlara baktım. "Keşke şair olsaydım, bunu tekmil etseydim" dedim. Hâlbuki şiir ve nazma istidadım yokken, yine başladım. Fakat nazım ve şiir yapamadım. Nasıl hutur etti ise öyle yazdım. Benim vârisim olan sen, istersen nazma çevir, tanzim et. İşte birden hatıra gelen şu:

Dinle de yıldızları, şu hutbe-i şîrînine;
Name-i nurîni Hikmet, bak ne takrir eylemiş.

Hep beraber nutka gelmiş, hak lisanıyla derler:
Bir Kadîr-i Zülcelâl'in haşmet-i sultanına,

Birer burhan-ı nurefşanız biz vücud-i Sânia;
Hem vahdete, hem kudrete şahıtlerız biz.

1- Kime hikmet verilmişse, işte ona pek çok hayır verilmiştir. (Bakara Suresi, 269.)

acz-i mutlak: sonsuz ve sınırsız güçsüzlük.
aziz: muhterem.
burhan-ı nurefşan: nur saçan delil.
cilve: görünme, yansıma.
çâr: dört.
çâr çîz: dört şey.
der tarik-ı aczmendî: Cenab-ı Hakka karşı acz ve fakrını hissetme ve bunu bildirme yolunda.
der tarik-ı Nakşibendî: Nakşibendi tarikatında.
fakr-ı mutlak: tam fakirlik.
fıkra: fasıl, bölüm.
fıkra-i rana: güzel ve latif olan kısa yazı.
hak: doğru, her hakkın sahibi olan Allah.
hâlbuki: oysa ki.
haşmet-i sultan: sultanın haşmeti.
hatır: zihin, fikir.
hâtıra: hatıra gelen, hatırlanan anı.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda ve İlim.
hutbe-i şîrîn: sevimli ve tatlı konuşmalar.
hutur: hatıra gelme, kalbe doğma.
ilaahir: sonuna kadar.
inşaallah: Allah dilerse, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
istidat: kabiliyet.
Kadir-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.
kudret: kuvvet, iktidar.
lazım amed: lâzım gelir, gerekir.
lisan: dil.
mazhar: ayna, yansıma ve görünme yeri.
mazhariyet: görünme ve tezahur yeri, olma, ayna olma, şereflenme, nail olma.
medar: çerçeve, yörünge.
name-i nurin: nurlu parlak mektup.
nazım: kafiyeli, vezinli söz, şiir.
nutuk: konuşma.
rengin: suslu, rengarenk, güzel, latif, hoş.
safha-i rengin: rengarenk suslu bölümler, kısımlar, sayfalar.
sema: gökyüzü.
şahit: şahıdlık eden, tanık.
şair: şiir yazan veya söyleyen kimse.
şevk-i mutlak: tam mutluluk ve sevinç.
şükr-i mutlak: mutlak bir şükür içinde olma.
takrir: kararlaştırma, bildirme.
tanzim: sıraya koyma, düzenleme.
tarik-ı Nakşî: Nakşibendî tarikatı.
tekmil: tamamlama.
terk-i dünya: dünyayı terk etme.
terk-i hesti: varlığı, vücudu terk etme, düşünmeme.
terk-i terk: terkin terki, terk etmeyi bırakma, düşünmeme.
terk-i ukba: ahiretteki mukâfatları terk etme, düşünmeme.
tulu: doğma.
vahdet: birlik.
varis: mirasçı.
vaziyet: durum, hâl.
vücud-ı Sani: her şeyi sanatla yaratan Allah'ın varlığı.

Şu zeminin yüzünü yaldızlayan
Nazenin mu'cızatı çün melek seyranına,
Şu semanın arza bakan, cennete dikkat eden
Binler müdakkik gözleriz biz (HAŞİYE)

Tuba-ı hilkatten semavat şıkkına,
Hep Kehkeşan ağsanına,
Bir Cemîl-ı Zülcelâl'in dest-i hikmetiyle takılmış,
Pek güzel meyveleriz biz

Şu semavat ehline birer mescid-i seyyar,
Birer hane-ı devvar, birer ulvî aşıyâne,
Birer mısbah-ı nevvar, birer gemi-i cebbar,
Birer tayyareleriz biz

Bir Kadîr-i Zülkemal'in, bir Hakîm-i Zülcelâl'in,
Birer mu'cize-i kudret, birer harika-ı sanat-ı hâlıkane,
Birer nadire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat,
Birer nur âlemiyiz biz

Böyle yüz bin dil ile, yüz bin burhan gösteririz;
İşittiririz insan olan insana.
Kör olası dinsiz gözü, görmez oldu yüzümüzü,
Hem işitmez sözümüzü; hak söyleyen ayetleriz biz

HAŞİYE: Yani cennet çiçeklerinin fidanlık ve mezraacığı olan zeminin yüzünde hadsız mu'cizat-ı Kudret teşhir edildiğinden, semavat âlemindeki melâikeler, o mu'cizatı ve o harikaları temaşa ettikleri gibi, ecram-ı semaviyenin gözleri hükmünde olan yıldızlar dahi, güya melâikeler gibi, zemin yüzündeki nazenin masnuatı gördükçe, cennet âlemine bakıyorlar. O muvakkat harikaları bâki bir surette cennette dahi temaşa ediyorlar gibi, bir zemine, bir cennete bakıyorlar. Yani o iki âleme nezaretleri var demektir.

ağsan: dallar
âlem: cennet ve dünya, varlık sınıflarından her biri.
arz: yer, dünya
aşıyane: mesken, ev, yuva
ayet: delil.
bâkî: ebedî, daimî.
burhan: delil
Cemîl-i Zülcelâl: büyüklük ve sonsuz güzellik sahibi Allah
cennet âlemi: varlık sınıflarından her biri, cennetin varlıkları, cennet nimetleri
çün: gibi
dâhiye-i hilkat: yaratılıştan dâhî olan, üstün ve harikalıklarla yaratılan
dest-i hikmet: hikmet eli.
ecram-ı semaviye: gök cisimleri
gemi-i cebbar: büyük ve azametli gemi
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız
hak: doğru, gerçek.
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi hikmete yaratan Allah
hane-i devvar: devamlı dönen hane, yıldız.
harika-ı sanat-ı Hâlıkane: yaratıcıya yakışır şekildeki sanat harikası
haşiye: dipnot.
hükmünde: değerinde
Kadîr-i Zülkemal: sonsuz kemal sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
Kehkeşan: Samanyolu
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
melâike: melekler
melek: Allah'ın nurdan yarattığı, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahluk
mescid-i seyyar: gezici seyyar mescit.
mezraa: ekilecek yer
mısbah-ı nevvar: nurlu lâmba
mu'cizat: mu'cizeler
mu'cizat-ı kudret: Kudret mu'cizeleri
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
muvakkat: geçici
müdakkik: inceden inceye dikkatle araştıran
nadire-i hikmet: bir gayeye binaen benzersiz yaratılan
nazenin: nazlı, narin
nezaret: bakma, gözetme
nur: parlıtı, ışık.
sema: gökyüzü.
semavat ehli: gök ehli.
semavat: gökler
seyran: seyretme
suret: biçim, görünüş.
şık: seçenek.
tayyare: uçak.
temaşa: seyretme.
teşhir: gösterme
tuba-ı hilkat: yaratışın nurlu ağacı
ulvî: yüksek, yüce
yaldız: parlatmaya yarayan şey, süs.
zemin: yeryüzü

Sikkemiz bir, turramız bir, Rabbimize müsebbihiz;
zikrederiz abîdâne.
Kehkeşan'ın halka-ı kübrasına mensup
birer meczuplarız biz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1- Bâkî olan yalnız Allah'tır.

abîdâne: durmaksızın ibadet eden kullar gibi
halka-i kübra: en büyük halka
Kehkeşan: Samanyolu
meczup: cezp edilmiş.
mensup: bağlı, ait.
müsebbih: tesbih eden
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
sikke: muhur, damga.
turra: muhur, damga.
zikir: Allah'ı çok çok anıp büyüklüğünü düşünme

✱ *Beşinci Mektup* Barla'da 1930-31 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

Beşinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

SİLSİLE-İ NAKŞÎNİN kahramanı ve bir güneşi olan İmam-ı Rabbanî (RA) *Mektubat*'ında demiş ki: "Hakaik-ı imaniyeden bir meselenin inkişafını, binler ezvak ve mevacid ve keramata tercih ederim."

Hem demiş ki: "Bütün tarıkların nokta-ı müntehası, hakaik-ı imaniyenin vuzuh ve inkişafıdır."

Hem demiş ki: "Velâyet üç kısımdır. Biri velâyet-i suğra ki, meşhur velâyettir, bin velâyet-i vusta, biri velâyet-i kübradır. Velâyet-i kübra ise, veraset-i Nübüvvet yoluyla, tasavvuf berzahına girmeden, doğrudan doğruya hakikate yol açmaktır."

Hem demiş ki: "Tank-ı Nakşîde ıkı kanat ile sülûk edilir. Yani, hakaik-ı imaniyeye sağlam bir surette itikat etmek ve feraız-i dınıyeyi ımtısal etmekle olur. Bu ıkı cenahta kusur varsa, o yolda gidilmez." [3]

Öyle ise, tank-ı Nakşînin üç perdesi var:

Birısı ve en bınncısı ve en büyüğü, doğrudan doğruya hakaik-ı imaniyeye hizmettir ki, İmam-ı Rabbanî de (RA) ahırzamanında ona sulûk etmiştir.

---

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3. Bu bahisler için bakınız: İmam-ı Rabbanî, *Mektubat*, 1:87 (75. Mektup); 1:98 (91. Mektup); 1:99 (94. Mektup); 1:182 (210. Mektup); 1:240 (260. Mektup).

---

ahırzaman: dünyanın son devresi
berzah: ara yer, perde
cenah: kısım, taraf
ezvak: zevkler
feraız-ı dınıye: dının emrettiği farzlar
hakaik-ı imaniye: İmana ait hakikatler, imanî gerçekler, imanî
hakıkat: gerçek
ımtısal: emre tamamen uyma, emri yerine getirme
ınkışaf: açıga çıkma, gelişme, açılma, ortaya çıkma
itikat etmek: inanmak
keramat: kerametler, Allah'ın bir ikramı olarak, onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal ve hareketler
kusur: noksan, özür
Mektubat: İmam-ı Rabbanî'nın bir eseri
mesele: çözülmesi istenilen şey, problem
meşhur: tanınmış, herkesçe bilinen
mevacid: vecd halleri, kalbe zevk veren ıstıgrak halleri
noksan: eksıklık
nokta-ı münteha: en son nokta, en son sınır
silsile-i Nakşî: Naksıbendî tarikatının şeyh ve pir zincıri
suret: tarz, usul, yol
sulûk: bir yola girme
tarik: gıdılen, takıp edilen yol
tarikat: meslek, Allah'a ulaşmak ıçın şeyhin gözetımınde mündın takıp edecegı egıtım ve usul yolu.
tarık-ı Nakşı: Naksıbendı tarikatı
tasavvuf: Islamıyetin temel prensıplerıne dayanarak, Allah'a ulaşma yolundakı kalbe ahlaka ruha ait bılgıler, Allah'a ulaşma bılgısı ve yaklaşımı
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden yüce tutma, munezzeh sayma.
tercih: bir şeyı dıgerlerınden üstün tutma, yegleme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına layık ifadelerle anma.
velâyet: velîlik, Allah dostluğu
velayet-i kubra: en büyük velayet, tankat yoluna baş vurmadan peygamber vârslığından gelen Allah'a yakınlığın gelişmesi ile zahırden hakıkate geçen velîlik meslegı
velayet-i sugra: en küçük velâyet, küçük derecedekı velîlik.
velayet-i vusta: orta derecedekı velîlik
veraset-i nübüvvet: peygamber vârslıgı. Peygamberımızın vârsı durumunda olan büyük alımlerın yolu
vuzuh: açıklık, açık olma halı, açık olma durumu

İkincisi, feraiz-i diniyeye ve sünnet-i seniyeye tarikat perdesi altında hizmettir.

Üçüncüsü, tasavvuf yoluyla emraz-ı kalbiyenin izalesine çalışmak, kalp ayağıyla sülûk etmektir. Birincisi farz, ikincisi vacip, bu üçüncüsü ise sünnet hükmündedir.

Madem hakikat böyledir, ben tahmin ediyorum ki, eğer Şeyh Abdülkadir-i Geylânî (RA) ve Şah-ı Nakşibend (RA) ve İmam-ı Rabbanî (RA) gibi zatlar bu zamanda olsaydılar, bütün himmetlerini hakaik-ı imaniyenin ve akaıd-ı İslâmiyenin takviyesine sarf edeceklerdi. Çünkü, saadet-i ebediyenin medarı onlardır. Onlarda kusur edilse, şekavet-ı ebediyeye sebebiyet verir. *İmansız cennete gidemez, fakat tasavvufsuz cennete giden pek çoktur.* Ekmeksiz insan yaşayamaz, fakat meyvesiz yaşayabilir. *Tasavvuf meyvedir, hakaik-ı İslâmiye gıdadır.* Eskiden kırk günden tut, tâ kırk seneye kadar bir seyrüsülûk ile bazı hakaik-ı imaniyeye ancak çıkılabilirdi. Şimdi ise, Cenab-ı Hakkın rahmetiyle, kırk dakikada o hakaika çıkılacak bir yol bulunsa, o yola karşı lâkayt kalmak, elbette kâr-ı akıl değil. İşte, otuz üç adet Sözler, boyle Kur'ânî bir yolu açtığını, dikkatle okuyanlar hükmediyorlar.

Madem hakikat budur; esrar-ı Kur'âniyeye ait yazılan Sözler, şu zamanın yaralarına en münasip bir ilâç, bir merhem ve zulumatın tehacumatına maruz heyet-i İslâmiyeye en nafi bir nur ve dalâlet vadilerinde hayrete düşenler için en doğru bir rehber olduğu itikadındayım.

akaıd-ı İslâmiye: İslâm inançları ve esasları
Cenab-ı Hak: Allah
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, inançsızlık.
elbette: kesinlikle, her halde
emraz-ı kalbiye. kalp hastalıkları
esrar-ı Kur'âniye: Kur'an a ait sırlar
farz. kesinlikle yapılması gerekli olan emir
feraiz-i diniye: dinin emrettiği farzlar
gıda: insanı besleyen şeyler besin
hakaik: hakikatler doğrular
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri imana ait hakikatler imanî gerçekler
hakaik-ı İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri İslâmiyetin hakikatleri
hakikat: gerçek
heyet-i İslamiye: İslâm topluluğu Muslumanlar
himmet. çalışma çabalama gayret gösterme
hükmetme karar verme
hükmünde: değerinde.
ilâç deva çare
İtikat: inanma inanç.
izale: giderme.
kalp: insanın manevî bunyesindeki hislerin ve duyguların merkezi
kar-ı akıl: akılın kabul edeceği
Kur'ânî: Kur'ân'a uygun
kusur noksan ozur
lâkayt kalmak: ilgisiz kalmak kayıtsız kalmak.
lâkayt: ilgisiz kayıtsız
maruz: uğrama etkilenme
medar: sebep vesile
merhem: ilaç
münasip: uygun
nafi: faydalı
nur: parlıu ışık.
perde: örtü.
rahmet. acıma merhamet etme şefkat gösterme
rehber: kılavuz.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sarf etmek. harcamak.
sebebiyet vermek. sebep olmak yol açmak.
seyr-i sülûk: ruhun manevî makamlardaki seyir ve seyahatl bir terbiye yoluna girip devam etme
sülûk: bir yola girme, yol tutma
sünnet. Hz. Muhammed'in (ASM) sozfiil emir ve kabullen veya takrirleri.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (ASM) yüce sunneti
şekavet-i ebediye: ebedî sonsuz sıkıntı ve azap
şeyh: bir tarikatte en ust derecede bulunan degerli kimse
tahmin: aşağı yukarı bir fikir söyleme
takviye: kuvvetlendirme pekiştirme
tarikat: Allah'a ulaşmak için tutulan yol şeyhin gözetiminde mürîdin takip edeceği eğitim usul ve yolu
tasavvuf: İslâmiyetin temel prensiplerine dayanarak Allah'a ulaşma yolundaki kalbe ahlâka ruha ait bilgiler
tehacumat. hucumlar saldırışlar
vacip. yerine getirilmesi Muslıman için gerekli olan İlahî emir terki caiz olmayan emir. dini bakımdan şart olan kesinlik bakımından farzdan sonra gelen
zat. kişi şahıs
zulûmat. karanlıklar

Bilirsiniz ki, eğer dalâlet cehaletten gelse, izalesi kolaydır; fakat, dalâlet fenden ve ilimden gelse, izalesi müşkûldür. Eski zamanda ikinci kısım binde bir bulunuyordu. Bulunanlardan ancak binden biri irşat ile yola gelebilirdi. Çünkü, öyleler kendilerini beğeniyorlar, hem bilmiyorlar, hem kendilerini bilir zannediyorlar. Cenab-ı Hak şu zamanda i'caz-ı Kur'ân'ın manevî lemaatından olan malûm Sözleri, şu dalâlet zındıkasına bir tiryak hasiyetini vermiş tasavvurundayım.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1 Bâkî olan yalnız Allah tır.

Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah.

cehalet: bilmezlik, cahillik.

Cenab-ı Hak: Allah.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, inançsızlık.

fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere bilgi teknik sanata verilen genel ad.

hasiyet: özel fayda, kuvvet ve tesir.

i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân ın mu'cizeliği.

irşat: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, Allah yolunu gösterme.

İzale: giderime, ortadan kaldırma.

lemaat: lem'alar, parıltılar.

malûm: bilinen.

manevî: manaya ait, manevî yönden, manaca.

muşkûl: zor.

tasavvur: düşünce, fikir.

tiryak: ilaç.

zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

Altıncı Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

سَلَامُ اللهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى إِخْوَانِكُمْ مَادَامَ

الْمَلَوَانِ وَتَعَاقَبَ الْعَصْرَانِ وَمَادَامَ الْقَمَرَانِ وَاسْتَقْبَلَ الْفَرْقَدَانِ (3)

Gayretli kardeşlerim, hamiyetli arkadaşlarım ve dünya denilen diyar-ı gurbette medar-ı tesellilerim,

Madem Cenab-ı Hak sizleri, fikrime ihsan ettiği manalara hissedar etmiştir; elbette hissiyatıma da hissedar olmak hakkınızdır. Sizleri ziyade müteessir etmemek için, gurbetimdeki fırkatimin ziyade elîm kısmını tayyedip, bir kısmını sizlere hikâye edeceğim. Şöyle ki:

Şu iki üç aydır pek yalnız kaldım. Bazen on beş yirmi günde bir defa misafir yanımda bulunur. Sair vakitlerde yalnızım. Hem yirmi güne yakındır dağcılar yakınımda yok, dağıldılar.

İşte gece vakti, şu garibâne dağlarda, sessiz, sedasız, yalnız, ağaçların hazınâne hemhemelerin içinde, kendimi birbiri içinde beş muhtelif renkli gurbetlerde gördüm.

Birincisi: İhtiyarlık sırrıyla, hemen ekseriyet-i mutlaka ile, akran ve ahbabım ve akarıbımden yalnız ve garip kaldım. Onlar beni bırakıp âlem-ı berzaha gittiklerinden neş'et eden hazın bir gurbeti hissettim.

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi, gece ve gündüz devam ettikçe, sabah ve akşam geldikçe, ay ve güneş döndükçe, Ferkadan denilen iki kutup yıldızı doğdukça ikinizin ve kardeşlerinizin üzerine olsun.

ahbap: dostlar
akarıp: yakınlar, akrabalar
akran: eşitler, yaşıtlar
âlem-ı berzah: kabir âlemi
bereket: bolluk, uğurluluk, mutluluk.
Cenab-ı Hak: Allah
diyar-ı gurbet: gurbet diyarı, gurbet ili, yurdu.
ekseriyet-i mutlak: mutlak çoğunluk, kesin çoğunluk.
elbette: kesinlikle, her halde
elîm: çok acı veren, acıklı
Ferkadan: iki kutup yıldızı
fikir: akıl, düşünce.
fırkat: ayrılık, hasret.
garibane: garipçe, kimsesiz.
garip: kimsesiz, yabancı
gayret: çalışma, çabalama
gurbet: yabancı yer, gariplik, yabancılık.

✱ *Altıncı Mektup*, Barla'da 1930-31 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

hamiyet: mukaddes değerleri koruma duygusu, gayreti
hazin: hüzünlü
hazınane: hüzünlü bir şekilde, üzücü
hemheme: rüzgârın esmesi ile ağaç yapraklarından çıkan sesler
hikâye: anlatma, nakletme
hissedar: hisse sahibi, pay sahibi
hissiyat: hisler, duygular
ihsan: lütuf, ikram edilen
kusur: noksan, ozur
mana: anlam
medar-ı teselli: teselli kaynağı.
muhtelif: çeşitli, farklı, türlü
müteessir etme: üzme, esef etme
neş'et etme: meydana gelme, ileri gelme, oluşma
noksan: eksiklik.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
sair: diğer, başka
seda: ses, seda
tayyetmek: çıkarmak, geçmek, atlamak.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden uzak ve yüce tutma, şanına lâyık ifadelerle anma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
vakit: zaman
ziyade: çok, fazla

İşte, şu gurbet içinde ayrı diğer bir daire-i gurbet açıldı. O da, geçen bahar gibi alâkadar olduğum ekser mevcudat beni bırakıp gittiklerinden hâsıl olan fırkatli bir gurbeti hissettim. Ve şu gurbet içinde bir daire-i gurbet daha açıldı ki, vatanımdan ve akarîbimden ayrı düşüp yalnız kaldığımdan tevellüt eden fırkatlı bir gurbeti hissettim.

Ve şu gurbet içinde, gecenin ve dağların garîbâne vazıyeti bana ıkkatli bir gurbeti daha hissettirdi.

Ve şu gurbetten dahı, şu fânî mısafırhaneden ebedülâbâd tarafına harekete amade olan ruhumu fevkalâde bir gurbette gordum. Birden, "Fesübhanallah" dedim. "Bu gurbetlere ve karanlıklara nasıl dayanılır?" düşündum. Kalbim feryat ile dedi:

Yâ Rab! Garîbem, bîkesem, zaîfem, nâtüvanem, alîlem, âcizem, ihtıyarem.

Bîihtiyârem, el-amangûyem, afcûyem, medethâhem; zidergâhet İlâhî!

Birden nur-ı İman, feyz-i Kur'ân, lütf-i Rahman imdadıma yetiştiler. O beş karanlıklı gurbetleri, beş nuranî ünsiyet dairelerine çevirdiler. Lisanım (1) حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ söyledi; kalbim فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ (2) ayetini okudu; aklım dahi ıztırabından ve dehşetinden feryat eden nefsime hıtaben dedi:

---

1 Allah bize kâfidir. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173)

2. Ey Peygamber! eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hıçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi: 129.)

âcizem: güçsüzüm, âcizim
afcûyem: af dılıyorum
akarip: akrabalar, yakınlar
alakadar: ılgılı, munasebetlı, bağlı..
alîlem: hastayım
arş: göğün en yüksek katı
ayet: Kur'an ın her bir cumlesi
bihtiyârem: ıradesızım, kendı ırade ve seçımımle hareket edemıyorum
bıkesem: kımsesızım.
daire-i gurbet: garıplık, yabancılık dairesi
ebedulabâd: tukenmez, ebedî hayat, cennet.
ekser: en çok, daha zıyade
el-amangûyem: aman dılıyorum
fanî: olumlu geçıcı
feryat: yüksek sesle bağırma, çağırma
fesübhanallah: "Allah ı her türlü kusur ve eksıklerden tenzih ederım" anlamında olup, hayret ıfadesı olarak kullanılır, soylenır
fevkalade: olaganustu, alışılmışın dışında olan hâl
feyz-i Kur'an: Kur'an ın, feyzı Kur'ân ın verdığı ılım, ılham ve bereket çokluğu
fırkat: ayrılık, hasret.
garîbane: garıpçesıne, garıp gıbı
garîbem: garıbım, yalnız ve kımsesızım
gurbet: doğup yaşanılmış yerden uzakta kalan, yabancılık, garıplık
harekete amade: harekete hazır
hasıl olma: ortaya çıkma, meydana gelme
hıtaben: hıtap ederek, soyleyerek.
ıztırap: aşırı elem, sıkıntı
ıbadet: Allah ın emrettıklerını yerıne getırme, kulluk. Allah a karşı kulluk vazıfesını yapmak
ihtiyarem: yaşlıyım
ilâh: ma'bud, kendısıne ıbadet edılen
İlâhî!: yakarış. Ey Allah ım!
İmdat: yardım.
kafi: yeterlı
layık: yakışır, uygun.
lisan: dıl
lütf-ı Rahman: her varlığın rızkını çok guzel şekılde karşılayan Celnab ı Hakkın bağışı
medethâhem: yardım, ımdat ıstıyorum
mevcudat: var olanlar, varlıklar
misafırhane: yolcuların konakladıgı yer
nâtüvanem: hâlsız, ıktıdarsız ve çaresızım
nefis: kişinin kendısı
nurânî: nurlu, aydınlık.
nur-ı İman: ımandan gelen nur
peygamber: Allah ın elçısı.
Rab: her şeyın malıkı, yaratan, besleyen, mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
rıkkatlı: uzuntulu, acıklı
tevekkul: Allah a dayanma ve guvenme, vekıl kılma, ışı başkasına havale etme
tevellüt: doğma, meydana gelme
ünsiyet: alışkanlık, yakınlık.
vazıyet: durum, hâl
vekil: kullanın ışlenne ve rızkına kefıl olan her şeyı ıdaresı altında bulunduran, kendısıne dayanılan gozeten, şahıt ve koruyucu Allah (c.c.)
zaîfem: zayıf ve guçsuzum
zidergâhet: senın dergâhından, katından, yuce ilâhı katından

Bırak bîçare feryadı, belâdan kıl tevekkül
Zıra feryat, belâ ender, hata ender belâdır bil

Belâ vereni buldunsa eğer,
Safa ender, vefa ender, atâ ender belâdır bil!

Madem öyle, bırak şekvayı, şükret;
Çün belâbıl, demâ keyfinden güler hep gül mül

Ger bulmazsan, bütün dünya
Cefa ender, fenâ ender, heba ender belâdır bil

Cıhan dolu belâ başında varken,
Ne bağırırsın küçücük bir belâdan, gel tevekkül kıl

Tevekkül ile belâ yüzünde gül, tâ o da gülsün
O güldükçe küçülür, eder tebeddül.

Hem, üstatlarımdan Mevlâna Celâleddin'ın nefsine dediği gibi dedim:

أو گفت: «آلَسْتُ» وتو گفتی: «بَلَى» شکر «بَلَى» چیست؟
کشیدن بلا سر بلا چیست که یعنی منم خلقه زن در که فقر وفنا[1]

O vakit nefsim dahi, "Evet, evet! Acz ve tevekkül ile, fakr ve iltica ile nur kapısı açılır, zulmetler dağılır.[2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ وَالْاِسْلَامِ" dedi. Meşhur Hikem-ı Atâiye'nin şu fıkrası[3] مَاذَا وَجَدَ مَنْ فَقَدَهُ وَمَاذَا فَقَدَ مَنْ وَجَدَهُ

Yanı, "*Cenab-ı Hakkı bulan neyi kaybeder? Ve Onu kaybeden neyi kazanır?*"; yani, "Onu bulan her şeyi bulur, Onu bulmayan, hıçbir şey bulmaz. Bulsa da başına belâ

1- O "ben senin Rabbin değil miyim?" dedi, sen "Evet, Rabbimsin" dedin. "Evet" demenin şukrü nedir? "Belâ" çekmektir. Belanın sırrının ne olduğunu bilir misin? O, Allah'a karşı fakrını hissetmenin ve Allah'a dayanmadıkça hıçlığını bilmenin yoludur. (Bkz. *Divan-ı Kebir*, s. 157, Gazel 251.)

2- İman ve İslâmiyet nurundan dolayı Allah'a hamd olsun.

3- İbni Atâullahı İskenderî, *Şerhü'l Hikemi'l-Atâiye*, s. 208.

acz: zayıflık, güçsüzlük
ata ender bela: lutuf içinde sıkıntı, felaket.
belâ ender belâ: belâ içinde belâ, felaket, sıkıntı içinde sıkıntı
belâbıl: bulbuller
cefa ender bela: sıkıntı içinde felaket.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru gerçek, Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihan: dünya, kâinat, âlem.
çün: gibi, madem ki, çünkü, nasıl, nice, misilli, niçin
demâ: her zaman, vaktaki
fakr: varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma
fena ender bela: yokluk içinde sıkıntı, felâket.
hata ender bela: kusur, yanlışlık içinde sıkıntı, felaket.
heba ender bela: boşluk içinde sıkıntı
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
ger: eğer
iltica: sığınma, barınma
keyif: neşe, alkol veya uyuşturucu maddelerin meydana getirdiği hafif sarhoşluk.
madem: çünkü, için, değil mi ki, den dolayı, böyle ise, hele
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği, şöhretli, adı yaygınlık kazanmış, ünlü, namlı
mul: şarap
nefis: kendi, şahıs, kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, şule
safâ ender bela: rahatlık, zevk içinde sıkıntı, felaket.
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tebeddul: başkalaşma, değişme, başka hale getirme, başka şekil alma
tevekkül: bir işin gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma, neticeyi ondan bilme, kadere razı olma
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkâr
vefa ender belâ: istediğin yerine getirilmesi içinde sıkıntı, felaket.
zulmet: karanlık.

bulur" ne derece âlî bir hakikat olduğunu gördüm ve [1] طُوبىٰ لِلْغُرَبَاءِ hadisinin sırrını anladım, şükrettim.

İşte, kardeşlerim, karanlıklı bu gurbetler çendan nur-i imanla nurlandılar; fakat yine bende bir derece hükumlerini icra ettiler ve şöyle bir düşünceyi verdiler: "Madem ben garibim ve gurbetteyim ve gurbete gideceğim; acaba şu misafirhanedeki vazifem bitmiş midir? Tâ ki sizleri ve Sözleri tevkil etsem ve bütün bütün alâkamı kessem" fikri hatırıma geldi. Onun için sizden sormuştum ki, "Acaba yazılan Sözler kâfi midir, noksanı var mı? Yanı, vazifem bitmiş midir? Tâ ki rahat-ı kalp ile kendimi nurlu, zevkli, hakikî bir gurbete atıp, dunyayı unutup, Mevlâna Celâleddin'in dediği gibi,

دَانِي سَمَاعِ چِه بُوَدْ؟ بِي خُودْ شُدَنْ زِهَسْتِي
اَنْدَرْ فَنَايِ مُطْلَقْ ذَوْقِ بَقَا چَشِيدَنْ [2]

deyip, ulvî bir gurbeti arayabilir miyim?" diye sizi o sualler ile tasdi' etmiştim.

[3] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1 Müjdeler olsun o ganplere. (*Muslim*, Iman 232, *Tirmizi*, Iman 13, *Ibni Mace*, Fiten 15, *Darimi*, Rikak, 42, *Musned*, 1 184, 2 177, 222, 389, 4 73.) Hadisin tam metni: Islamiyet garip olarak başladı, ilende ganplige donecek ve ilk gunlerdeki gibi tekrar garip olarak inkişaf edecektir. Müjdeler olsun o ganplere.)

2 Semam ne olduğunu bilir misin? O, varlıktan geçip fenâ-ı mutlakta beka zevkini tatmaktır.

3 Bâki olan yalnız Allah'tır.

alâka: ilgi, bağ
alî: yuce, yuksek.
Bakî: yok olmayan, sureklı ve kalıcı olan, butun varlıklar yok olurken yok olmayan tek varlık, Allah
beka: bakilik, sureklilik
çendan: gerçi, her ne kadar
fenâ-ı mutlak: mutlak yok oluş
fikir: dusunce
garip: gurbette olan, kimsesiz.
gurbet: dogup buyuyup yaşanılan yerden uzaktaki yer, ganplik, yabancılık
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait soz, emir, fiiller
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek ile ilgili
hamd: methetme, ovme
hatır: zihin, kalp, akıl
hatırına gelmek: hatırlamak, akıma gelmek
hükum: karar, emir
icra: yuretme, uygulama
iman: inanmak, itikat, inanç.
İslamiyet: Muslumanlik, semavî dinlerin sonuncusu
kâfi: yeterli
misafirhane: yolcuların geçici konakladıgı yer
müjde: sevindirici haber
noksan: eksiklik.
nur: aydinlik, ışık.
nur-ı iman: imandan gelen nur
rahat-ı kalp: kalp rahatlıgı
sema: Mevlevilerin dinî ayını
sual: soru.
tasdi': baş ağrıtma, rahatsız etme
tevkil etme: vekil etme, edilme
ulvî: yuksek, yuce
vazife: gorev, ış

Yedinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا[3]

Azız Kardeşlerim,

Bana soylemek uzere Şamlı Hafıza ikı şey demışsınız:

Birincisi: "Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın Zeyneb'i tezevvücünü, eski zaman münafıklan gibi yenı zamanın ehl-i dalâleti dahi medar-ı tenkit buluyorlar; nefsanî, şehevanî telâkki ediyorlar" diyorsunuz.

Elcevap. Yuz bin defa hâşâ ve kellâ! O dâmen-i muallâya şöyle pest şübehatın elı yetişmez. Evet, on beş yaşından kırk yaşına kadar, hararet-ı gariziyenin galeyanı hengâmında ve hevesat-ı nefsaniyenin iltihabı zamanında, dost ve düşmanın ittifakıyla kemal-i iffet ve tamam-ı ismet ile Haticetü'l-Kübra (RA) gibi ihtıyarca bir tek kadınla iktifa ve kanaat eden bir zatın, kırktan sonra, yanı hararet-i garıziye tevakkufu hengâmında ve hevesat-ı nefsanıyenin sükûnetı zamanında kesret-ı izdıvaç ve tezevvücatı, bizzarure ve bilbedahe, nefsanî olmadığını ve başka ehemmıyetlı hıkmetlere mustenıt olduğunu, zerre kadar insafı olana ispat eder bir hüccettir. O hikmetlerden bınsı şudur kı:

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla.

2. Hiçbir şey yoktur kı: Onu overek tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44.)

3. Allah ın selâmı, rahmetı ve bereketı ebeden ve daıma uzerınızde olsun.

azız: muhterem, degerlı
bereket: mutluluklar, hayırlar
bilbedahe: açıktan, aşıkar olarak.
bizzarure: zorunlu olarak.
daıma: her zaman
damen-ı mualla: yuce ve yuksek etek, namuslu ve şerefli kışının ozellıgı anlamında kullanılır
ebeden: daıma, surekli
ehemmıyet: onemlı degerlı
ehl-i dalalet: dalâlet ehlı: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
galeyan: coşma, kaynama
hararet-i gariziye: duygulanın kuvvetlı olması hâlı, vucut sıcaklıgı
hâşâ: asla, kat ıyen
hengam: zaman, an
hengamında: sırasında, zamanında
hevesat-ı nefsanıye: nefse aıt ıstekler
hikmet: gaye, fayda
hüccet: delıl, kanıt.
ıktıfa: kanaat, yeterlı bulma
ıltıhap: alevlenme, tutuşma
insaf: hakkı ve adaleti duşunerek davranma
ıspat: dogruyu delıllerle goster me
ittıfak: fıkır bırlıgı etme.
kanaat etmek: kısmete razı olmak, yetınmek
kella: asla, hayır, kesinlıkle
kemal-ı iffet: mukemmel ve kusursuz iffet, namusluluk.
kesret-ı izdıvaç: çok evlılık
kusur: noksan, özür
medar-ı tenkit: tenkit, elestırı sebebı
munafık: kâfırlıgını gızleyerek Musluman gibi davranan, ıkı yuzlu
müstenıt: dayanan
nefsanı: nefsle ılgılı, nefsın hoşuna gıdecek şekılde
noksan: eksıklık.
pest: alçak, aşagı
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gosterme, koruma
sükunet: durgunluk, hareketsızlık.
şehevanı: şehvetle ılgılı
şübehatı: supheler
tamam-ı ısmet: hıçbır gunah ışleme, hatadan uzak.
telakkı etmek: anlamak, kabul etmek
tenzıh: Allah ı şanına layık olmayan şeylerden uzak ve yuce tutma, şanına layık ifadelerle anma
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tevakkuf: duraklama, durma
tezevvücat: evlılıkler
tezevvüç: ızdıvaç etme, evlenme
zat: şahıs, ferd. Hz. Muhammed
zerre: en kucuk parça

Zat-ı Risaletin akvali gibi, ef'al ve ahvali ve etvar ve harekâtı dahi menabi-i din ve şeriattır ve ahkâmın mehazlarıdır. Şıkk-ı zahirîsine Sahabeler hamele olduklan gibi, hususî dairesindeki mahfî ahvalâtından tezahür eden esrar-ı din ve ahkâm-ı şeriatın hameleleri ve ravileri de Ezvac-ı Tahirattır ve bilfiil o vazifeyı ifa etmişlerdir. Esrar ve ahkâm-ı dinin hemen yarısı, belki onlardan geliyor. Demek bu azîm vazifeye, birçok ve meşrepçe muhtelif ezvac-ı tahirat lâzımdır.

Gelelim Hazret-ı Zeyneb'in tezevvücüne:

Yırmı Beşıncı Sozün Bınncı Şulesinin Üçüncü Şuaının misallerinden olan,

(1) مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَٰكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ

ayetine dair şöyle yazılmış ki, insanların tabakatına göre bır tek ayet, müteaddıt vücuhlarla, her bır tabakanın fehmine göre bir mana ifade ediyor.

• Bır tabakanın şu ayetten hisse-i fehmi şudur ki:

Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın hizmetkân veya "Oğlum" hitabına mazhar olan Zeyd (RA), rivayet-i sahıha ile ıtırafına bınaen, izzetlı zevcesını kendıne manen kûfüv bulmadığı için tatlık etmiş. Yanı, Hazret-ı Zeyneb, başka yüksek bır ahlâkta yaratılmış ve bır peygambere zevce olacak fıtratta olduğunu, Zeyd ferasetle hissetmış. Ve kendısını ona zevç olacak fıtratta kendıne kûfüv bulmadığından, manevî ımtizaçsızlığa sebebiyet verdığı ıçın tatlık etmıştır. Allah'ın emrıyle Resul-ı Ekrem

1 Muhammed hıçbırınızın babası değıldır. O, Allah ın resulüdür ve peygamberlerın sonuncusudur. (Ahzab Suresi 40.)

ahkâm: emirler, hükumler
ahkam-ı din: dinin hukum ve kanunlan
ahkam-ı şeriat: şeriatın hukumlen, emirleri.
ahlak: insanın ıyı veya kotü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevı nıtelıkleri
ahval: hâller, durumlar
ahvalat: çeşıtlı haller
akval: sozler
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selam onun uzerıne olsun.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
azım: buyük.
bilfiil: gerçek olarak uygulama.
binaen: den dolayı.
dair: aıt, ılgılı
ef'al: fıller, ışler
esrar: sırlar, gızlı hakıkatler
esrar-ı din: dının sırları
etvar: hâl ve hareketler, tavırlar
Ezvac-ı Tahirat: Hz. Peygamber Efendımızın (ASM) tertemiz mübarek hanımlan
fehim: anlayış
feraset: anlayış, kavrayış kabıllıyetı
fıtrat: yaratılış
hamele: taşıyanlar
harekat: hareketler
hisse-i fehim: anlayış hussesı, kavrayıştakı pay
hıtap: söz
hizmetkâr: hizmetçı
hususı daire: ozel olan
hususı: ozel
Ifa: etme, yenne getırme.
Ifade etmek: anlatmak.
ımtizaç: uyuşma
itiraf: bıldırme, soyleme
Izzet: değer, şeref
kûfüv: denk, eşıt.
lazım: gerekli
mahfî: gızlı
mana: anlam
manen: mana bakımından, manevı yonden
manevî ımtizaçsızlık: manevî yonden uyumsuzluk, eşıtsızlık.
manevî: manaya aıt.
mazhar: enşme, nail olma
mehaz: menba, bir şeyln çıkarıldıgı yer
menabi-i din ve şeriat: Islam dını ve kurallannın kaynaklan
menabi-i din: dının kaynaklan
meşrep: huy, yaratılış, ahlâk.
mısal: omek.
muhtelif: çeşıtlı.
müteaddıt: bir çok, çeşıtlı
nıkahlamak: evlendırmek.
peygamber: Allah ın elçısı
ravi: nvayet eden, nakleden
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
Resul-ı Ekrem: çok comert, kerım olan peygamber. Hz. Muhammed (ASM)
rivayet-i sahıha: sahıh olan nvayet, saglam ve dogru olarak ulaşan haber
Sahabe: Hz. Muhammed ın mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerıne katılan mu mın kımse
sebebiyet: sebep olma
şıkk-ı zahiri: gorunuştekı şık, gorunurdekı kısmı
şua: ışın, parıltı
şule: ışık.
tabaka: topluluk, sınıf, derece
tabakat: tabakalar, dereceler
tatlık: boşama
tezahür: gorünme.
tezevvüc: ızdıvaç etme, evlenme
vazife: gorev
vücuh: vechler, yonler
zat-ı risalet: peygamberlik makamında bulunan zat. Hz. Muhammed
zevce: eş, hanım, kadın.
zevç: koca, eş

Aleyhıssalâtü Vesselâm almış. Yani, [1] زَوَّجْنَاكَهَا 'nın

ışaretiyle, o nikâh bir akd-ı semavî olduğuna delâletiyle, harikulâde ve örf ve muamelât-ı zahiriye fevkinde, sırf kadenn hukmüyledir ki, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm o hükm-i kadere inkıyat göstermiştir ve mecbur olmuştur; nefis arzusuyla değildir.

Şu kader hükmünün de ehemmiyetli bir hükm-i şer'î ve mühim bir hikmet-i ammeyi ve şümullü bir maslahat-ı umumiyeyi tazammun eden

[2] لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ

ayet-i kerîmesinin işaretiyle, büyüklerin küçüklere "oğlum" demelen, zıhar meseleleri gibi, yani kansına "Anam gibisin" dese haram olduğu gibi değildir ki, ahkâm onunla değişsin. Hem buyuklenn raıyetlerine ve peygamberlerin ümmetlerine pederâne nazar ve hitaplan, vazife-i risalet ıtıbanyladır, şahsiyet-i insaniye ıtıbanyla değildir ki, onlardan zevce almak uygun düşmesin

• İkinci bir tabakanın hisse-i fehmi şudur ki:

Bır buyuk amir, raıyetine pederâne bır şefkatle bakar. Eğer o amir, zahirî ve bâtınî bir padişah-ı ruhanî olsa, merhametı pedenn yüz defa şefkatinden ileri gittiği ıçın, raıyetinin efradı, onun hakikî evlâdı gibi, ona peder nazanyla bakarlar. Peder nazan ıse, zevç nazanna inkılâp edemediğinden ve kız nazan da zevce nazanna kolayca değişmediğinden; efkâr-ı ammede, Peygambenn,

1- Biz onu sana nikâhladık. (Ahzab Suresi: 37)
2- Tâ ki evlatlıkları hanımlarını boşadıktan sonra, o kadınla evlenmek hususunda mü'minlere bir güçlük olmasın. (Ahzab Suresi: 37)

ahkam: emirler, hükümler
akd-ı semavî: Cenab-ı Hakka verilen söz. Allah huzurunda yapılan antlaşma
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm üzerine olsun.
amir: emreden, idareci
arzu: istek, heves.
ayet-i kerime: Kur'ân ayeti
bâtını: görünmeyen
delâlet: delil olma, gösterme
efkâr-ı amme: genelin düşünceleri, kamuoyu
efrat: fertler, bireyler
evlat: çocuklar
fevkinde: üstünde
hakikî: gerçek.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
harikulâde: olağanüstü
hikmet-i amme: umumî hikmet, her şeyin alakalı olduğu İlâhî gaye, kâinattaki umumî ve İlâhî gaye.
hisse-i fehm: anlayış hissesi, anlama miktarı
hitap: konuşma.
husus: mevzu, konu
hukm-i kader: kaderin hükmü, kararı
hukm-i şer'i: dinî hükum, dının konusu
hükmüyle: kararıyle, emriyle.
hüküm: karar, emir
İlâhî akit: Hz. Zeynep'i Peygamberimize Cenab-ı Hakkın nikâhlaması
inkılap: değişme, dönüşme
inkıyat: boyun eğme, itaat etme
itibarıyla: özelliği bakımından
kader: Allah'ın meydana gelecek hadiselerin olmadan önce takdir ve tayin etmesi, planlaması
maslahat-ı umumiye: umuma, genele faydası olan şey
mecbur olmak: bir işi yapma zorunda kalmak.
merhamet: sevgi ve şefkat.
mesele: önemli konu, husus.
muamelât-ı zahiriye: görünür davranışlar, ilişkiler
mühim: önemli
mu'min: iman eden, inanan
nazar: bakış, görüş, bakma
nefis: insanın içinde bulunan ve kötülüğü isteyen duygu
nikâh: evlilik.
örf: âdet, gelenek.
padişah-ı ruhanî: ruhanî padişah, dinî bir hizmetle görevlendirilen peygamber ya da velî padişah
peder: baba
pederâne: babaya yakışacak şekilde, baba gibi
raiyet: birinin idaresine bağlı olanlar, halk, vatandaş
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
şahsiyet-i insaniye: insanın şahsiyeti
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten karşılıksız merhamet, sevgi.
şümullü: kapsamlı.
tabaka: topluluk, sınıf
tazammun: ihtiva etme, içine alma.
ümmet: hak dine davet için kendilerine gönderilen peygambere inanıp bağlanan topluluk.
vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi, görevi
zahiri: görünürdeki
zevce: eş, kadın.
zevç: koca, eş
zıhar: bir erkeğin karısını veya karısının beden, ruh, baş veya yüz gibi vücudunun bir bölümünü annesi, kardeşi ya da kayın validesi gibi evlenmesi haram olan birisine benzeterek ona yaklaşmamaya yemin etmesi

mü'minlerin kızlarını alması şu sırra uygun gelmediği için, Kur'ân o vehmi def maksadıyla der:

"Peygamber rahmet-ı Ilâhiye hesabıyla size şefkat eder, pederâne muamele eder. Ve risalet namına siz onun evlâdı gibisiniz. Fakat şahsiyet-i insaniye itibarıyla pederiniz değildir ki, sizden zevce alması münasip düşmesin. Ve sizlere 'Oğlum' dese, ahkâm-ı şenat itibarıyla siz onun evlâdı olamazsınız."

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Said Nursî

1. Bâki olan yalnız Allah'tır.

ahkâm-ı şeriat itibarıyla: şeriatın hükümleri ve esasları bakımından
Bâkî: sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
def: ortadan kaldırma, giderme
evlat: veletler, çocuklar
icbarıyla: özelliğiyle, özelliği bakımından, bakımından
maksat: amaç, gaye
muamele etmek: davranmak
mü'min: iman eden, inanan
münasip: uygun
nam: ad
peder: baba
pederane: babaya yakışır şekilde
peygamber: Allah'ın elçisi
rahmet-i Ilâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
risalet: elçilik, peygamberlik
sır: bir şeyin anlaşılması en zor ve ince olan yanı
şahsiyet-i insaniye: insan şahsiyeti, insan olma özelliği
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız sevgi
vehm: zan, şüphe
zevce: eş, hanım.

Sekizinci Mektup

بِاسْمِهِ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ[4]'e[3] الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ isimleri, girdiklerinin ve her mübarek şeyin başında zikredilmelerinin çok hikmetleri var. Onların beyanını başka vakte ta'lîkan, şimdilik kendime ait bir hissimi söyleyeceğim.

Kardeşim, ben الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ isimlerini öyle bir nur-ı azam görüyorum ki, bütün kâinatı ihata eder ve her ruhun bütün hacat-ı ebediyesini tatmin edecek ve hadsiz düşmanlarından emin edecek, nurlu ve kuvvetli görünüyorlar. Bu iki nur-i azam olan isimlere yetişmek için en mühim bulduğum vesile, fakr ile şükür, acz ile şefkattir. Yani, ubudiyet ve iftikardır.

Şu mesele münasebetiyle hatıra gelen ve muhakkikîne, hatta bir üstadım olan İmam-ı Rabbanî'ye muhalif olarak diyorum ki:

Hazret-i Yakup Aleyhisselâmın Yusuf Aleyhisselâma karşı şedit ve parlak hissiyatı, muhabbet ve aşk değildir, belki şefkattir. Çünkü, şefkat, aşk ve muhabbetten çok keskin ve parlak ve ulvî ve nezîhtir ve makam-ı nübüvvete lâyıktır. Fakat muhabbet ve aşk, mecazî mahbuplara

1- Allah'ın adıyla.
2- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3- Rahman ve Rahim.
4- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fatiha Suresi, 1; Neml Suresi, 30.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aşk: şiddetli sevgi.
beyan: anlatma, açıklama.
emin: emniyet sahibi, korkusuz.
fakr: fakirlik, ihtiyaç hâli.
hacat-ı ebediye: sonsuz ihtiyaçlar ve istekler.
hadsiz: sınırsız.
hatıra gelen: zihne, fikre ve kalbe gelen.
hikmet: gaye, fayda.
hissiyat: hisler, duygular.
iftıkar: kulun Allah'a karşı ne kadar fakir olduğunu hissedip göstermesi.
ihata etmek: kuşatmak, kapsamak.
kaınat: bütün âlemler, varlıklar.
layık: yakışır, uygun.
makam-ı nubuvvet: peygamberlik makamı.
mecazî mahbup: gerçek olmayan sevgili.
mesele: konu.
muhakkikun: gerçekleri araştıran ve hakikatleri delilleriyle bilen âlimler.
muhalif: karşıt.
mubarek: bereketli, hayırlı.
mühim: önemli.
münasebet: ilgi, vesile.
nezih: temiz, pak.
nur: aydınlık, ışık.
nur-i azam: çok büyük nur ve müazzam ışık.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
ruh: can, karakter ve yaratılış.
şedit: şiddetli.
şefkat: içten ve karşılıksız sevgi.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, teşekkür etme.
ta'lîkan: erteleyerek, askıya almak.
tatmin etmek: doyurmak, kalbe güven vermek.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
ubudiyet: kulluk, kul olduğunu bilip Allah'a itaat ve ibadet etme.
ulvî: yüksek, yüce.
üstat: bir ilim veya sanatta üstün olan öğretici, hoca.
vakit: zaman.
vesile: vasıta, araç.
zikir: anma.

ve mahlûklara karşı derece-i şiddette olsa, o makam-ı muallâ-ı nübüvvete lâyık düşmüyor. Demek, Kur'ân-ı Hakîm'in parlak bir i'caz ile, parlak bir surette gösterdiği ve ism-i *Rahîm*'in vusulüne vesile olan hissiyat-ı Yakubıye, yüksek bir derece-i şefkattir. Ism-i *Vedûd*'a vesile-i vusul olan aşk ise, Züleyha'nın Yusuf Aleyhisselâma karşı olan muhabbet meselesindedir. Demek, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, Hazret-ı Yakup Aleyhisselâmın hissiyatını ne derece Züleyha'nın hissiyatından yüksek göstermişse, şefkat dahı o derece aşktan daha yuksek gorunuyor.

Üstadım Imam-ı Rabbanî, aşk-ı mecazîyı makam-ı nübüvvete pek munasıp görmediği için demiş ki: "Mehasın-ı Yusufıye, mehasın-ı uhreviye nev'ınden olduğundan, ona muhabbet ise mecazî muhabbetler nev'ınden değıldır kı, kusur olsun." (1)

Ben de derim: "Ey Üstat, o tekelluflu bir tevıldır. Hakikat şu olmak gerektır ki: O, muhabbet değıl, belkı yüz defa muhabbetten daha parlak, daha genış, daha yüksek bır mertebe-ı şefkattır."

Evet, şefkat butun envaıyla lâtıf ve nezihtir. Aşk ve muhabbet ise, çok envaına tenezzül edilmiyor.

Hem, şefkat pek genıştır. Bır zat, şefkat ettığı evlâdı münasebetıyle, bütün yavrulara, hatta zîruhlara şefkatini ıhata eder ve *Rahîm* ısmının ıhatasına bır nevı âyınedarlık gösterir. Hâlbuki aşk, mahbubuna hasr-ı nazar edıp, her şeyı mahbubuna feda eder; yahut, mahbubunu ı'lâ

1. Imam-ı Rabbanî, *Mektubat*, 3.134 (100. Mektup).

aşk: şiddetli sevgi
aşk-ı mecazî: mecazî aşk, nefis ve şehveti doyuran tatmin eden aşk, Allah sevgisine ulaştıran Onun yarattıklarından birini sevme, dünyaya karşı gösterilen aşırı istek
ayınedar: ayna tutan.
derece-i şefkat: sevgi ve şefkat mertebesi.
derece-i şiddet: şiddet derecesi, şiddetli bir derece
envaı: çeşitler
evlat: veletler, çocuklar
feda etmek: uğruna vermek.
hakikat: gerçek
hâlbuki: oysa ki.
hasr-ı nazar: bir şeye bakıp ona dikkat etme, dikkatı sadece bir yere yoneltme.
hissiyat: hisler, duygular
hissiyat-ı Yakubıye: Hz. Yakup'un (as) hisleri, duyguları
I'caz: mu'cize olma, mu'cizelik özelliği
ıhata: kuşatma, kapsama
I'lâ: yüceltme
Ism-i Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah'ın Rahîm ismi
ism-i Vedud: seven ve sevilen manasında Cenab-ı Hakkın bir ismi
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kusur: ozur, eksıklık.
latıf: hoş, güzel
layık: uygun, munasip.
mahbup: sevilen, sevgili
mahluk: Allah tarafından yaratılanlar
makam-ı muallâ-ı nubuvvet: peygamberlıgın yuce makamı
makam-ı nubuvvet: peygamberlık makamı.
mecazı muhabbet: hakiki olmayan muhabbet, sevgi
mehasin-i uhreviye: Ahırete aıt guzellikler
mehasin-i Yusufiye: Hz. Yusuf'a (as) aıt guzellikler
mertebe-i şefkat: şefkat derecesi
mesele: ehemmıyetlı ış, konu.
muhabbet: sevgi
munasebet: ılgı, vesile
munasip: uygun
nev': tur, çeşıt.
nezih: temiz
Rahîm: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah.
suret: bıçım, şekıl.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet, sevgi
tekellüf: zorlama
tenezzul: alçalma, inme
tevil: bır fıkır veya sozden bır başka mana çıkarma, yorum
ustat: bir ilim veya sanatta ustün olan ogretici, hoca
vesile: vasıta, aracı.
vesile-i vusul: kavuşma vesıleşi
vusul: kavuşma, erişme
zat: kişı
zîruh: ruh sahıbı, canlı

ve sena etmek için başkalarını tenzil ve manen zemmeder ve hürmetlerini kırar. Meselâ, biri demiş: "Güneş mahbubumun hüsnünü görüp utanıyor; görmemek için, bulut perdesini başına çekiyor." Hey âşık efendi! Ne hakkın var, sekiz İsm-i Azamın bir sahife-i nuranîsi olan güneşi böyle utandırıyorsun?

Hem, şefkat halistir, mukabele istemiyor, safî ve ivazsızdır. Hatta en adî mertebede olan hayvanatın yavrularına karşı fedakârâne ivazsız şefkatlen buna delildir. Hâlbuki aşk ücret ister ve mukabele talep eder. Aşkın ağlamaları, bir nevi taleptir, bir ücret istemektir.

Demek, suver-i Kur'âniyenin en parlağı olan Sure-i Yusuf'un en parlak nuru olan Hazret-i Yakup'un (AS) şefkati, İsm-i *Rahman* ve *Rahîm*'i gösterir ve şefkat yolu, rahmet yolu olduğunu bildirir. Ve o elem-i şefkate deva olarak da, فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ اَرْحَمُ الرّٰحِمِينَ[1] dedirir.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي[2]

Said Nursî

1- En iyi koruyucu Allah'tır. Merhametlilerin en merhametlisi de Odur. (Yusuf Suresi, 64.)

2- Bakı olan yalnız Allah'tır.

adî: basit, sıradan.

âşık: şiddetli muhabbet besleyen.

aşk: şiddetli sevgi.

Bâkî: sürekli ve kalıcı olan bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık olan Allah.

delil: şahit, bürhan, bir meseleyi ispata yarayan şey.

deva: ilaç, çare.

elem-i şefkat: şefkat acısı.

fedakarane: uğruna vererek, fedakârca.

hâlbuki: oysa ki.

halis: içten, samimî, katıksız.

hayvanat: hayvanlar.

hürmet: saygı, riayet, ihtiram.

hüsün: güzellik.

İsm-i Azam: en büyük isim. Allah'ın bin bir isminden en büyük manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

İsm-i Rahman: bütün mahlûkatı rahmet ve merhametle kuşatan ve herkese her türlü ikram ve bağışta bulunan manasında Cenâb-ı Hakka ait isim.

ivazsız: karşılıksız, bedelsiz.

mahbup: sevilen, sevgili.

manen: manaca, manevî yönden.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, iyilik etmek, korumak.

mertebe: derece, basamak.

mesela: örneğin.

mukabele: karşılık.

nev: tür, çeşit.

nur: aydınlık, ışık.

Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.

safî: saf olan, temiz.

sahife-i nurani: nurlu, ışıklı sayfa.

sena: övme.

suver-i Kur'âniye: Kur'ân'ın sureleri.

şefkat: acıyarak ve koruyarak sevme, içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.

talep: istek.

tenzil: kıymetten düşürme, alçaltma.

zemmetmek: yermek, kötülemek.

✱ *Dokuzuncu Mektup*, Barla'da 1930'da Türkçe olarak telif edilmiştir

Dokuzuncu Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

Yine o halis talebesine gönderdiği mektubun bir parçasıdır

SANIYEN: Neşr-i envar-ı Kur'âniyedeki muvaffakıyetin ve gayretin ve şevkin, bir ikram-ı İlâhîdir, belki bir keramet-i Kur'âniyedir, bir inayet-i Rabbaniyedir. Sizi tebrik ediyorum. Keramet ve ikram ve inayetin bahsi geldiği munasebetiyle, keramet ve ikramın bir farkını söyleyeceğim. Şöyle ki:

Kerametin izhârı, zaruret olmadan zararlıdır. İkramın izhârı ise, bir tahdis-i nimettir.

Eğer kerametle muşerref olan bir şahıs, bilerek hârika bir emre mazhar olursa, o hâlde eğer nefs-i emmaresi bâkî ise, kendine güvenmek ve nefsine ve keşfine itimat etmek ve gurura düşmek cihetinde istidraç olabilir. Eğer bilmeyerek hârika bir emre mazhar olursa. Meselâ birisinin kalbinde bir sual var. İntak-ı bilhak nev'inden ona muvafık bir cevap verir; sonra anlar. Anladıktan sonra kendi nefsine değil, belki kendi Rabbisine itimadı ziyadeleşir ve "Beni benden ziyade terbiye eden bir Hafîz'ım vardır" der, tevekkülünü ziyadeleştirir. Bu kısım, hatarsız bir kerametdir; ihfasına mükellef değil. Fakat fahir için,

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2 Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp tesbîh etmesin. (İsrâ Suresi, 44.)

bahis: konu
bâkî: ebedî, daimî.
cihet: yön, taraf
emir: emir, iş, olay
fahir: övünme, gurur
gayret: çalışma, çabalama.
Hafîz: Koruyucu, yarattıkları koruyup gözeten Allah
halis: saf, temiz, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hatar: tehlike
ihfa: saklamak, gizlemek.
ikram: lütfen verilen bağış, ihsan
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı
inayet: yardım, İlâhî yardım, iyilik.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti, yardımı
İntak-ı bilhak: hakkın teslim edilmesi, Hakkın söylettirmesi, Cenâb-ı Hakkın konuşturması, bir şeyi dile getirmesi
istidraç: derece derece Allah'ın rahmetinden uzaklaşıp azabına yaklaşması için azgın ve günâhkâr kişilere verilen bir takım olağanüstü haller
itimat: güven
izhar: açığa vurma, aşikâr etme
keramet: Allah'ın ihsanıyla velîlerin gösterdikleri adet dışı olağanüstü haller
keramet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın kerâmeti
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme
kusur: noksan, özür
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğu yer, erişme, ulaşma, nâil olma, şereflenme
mesela: örnek
muvaffakıyet: başarılı olma
muvafık: uygun
mükellef: görevli, yükümlü
münâsebet: ilgi, vesile, bağlantı
muşerref: şereflenme
nefs-i emmâre: insanı kötülüğe sürükleyen nefis
nefsine: kendine, şahsına
Neşr-i envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurlarının yayılması
nev': çeşit, tür
noksan: eksiklik.
Rab: yaratan, büyüten, mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
sâniyen: ikinci olarak
sual: soru.
şevk: şiddetli arzu ve istek
tahdis-i nimet: Cenâb-ı Hak'ka karşı şükrünü eda etme maksadıyla kavuştuğu nimeti izhar etme
talebe: öğrenci
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden uzak ve yüce tutma
terbiye: yetiştirme, besleyip büyütme, eğitme
tesbîh: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına lâyık ifadelerle anma
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
zaruret: zorunluluk
ziyade: fazla, çok.

kasten izharına çalışmamalı. Çünkü, onda zahiren insanın kesbinin bir medhali bulunduğundan, nefsine nispet edebilir.

Amma ikram ise: O, kerametin selâmetli olan ikinci nev'inden daha selâmetli, bence daha âlîdir. İzhârı tahdis-i nimettir. Kısbin medhali yoktur; nefsi onu kendine isnat etmez.

İşte, kardeşim, hem senin hakkında, hem benim hakkımda, bahusus Kur'ân hakkındaki hizmetimizde eskiden beri gördüğüm ve yazdığım ihsanat-ı Ilâhiye, bir ikramdır, izhar tahdis-i nimettir. Onun için, sana karşı, tahdis-i nimet nev'inden, ikimizin hizmetimize ait muvaffakıyatı yazıyorum. Biliyordum ki, sende fahir değil, şükür damarını tahrik ediyor.

Salisen: Görüyorum ki, şu dünya hayatında en bahtiyar odur ki, dünyayı bir misafirhane-i askerî telâkki etsin ve öyle de iz'an etsin ve ona göre hareket etsin. Ve o telâkki ile, en büyük mertebe olan mertebe-i rızayı çabuk elde edebilir. Kırılacak şişe pahasına, daimî bir elmasın fiyatını vermez; istikamet ve lezzetle hayatını geçirir.

Evet, dünyaya ait işler, kırılmaya mahkûm şişeler hukmündedir. Bâkî umur-i uhreviye ise, gayet sağlam elmaslar kıymetindedir. İnsanın fıtratındaki şiddetli merak ve harareti muhabbet ve dehşetli hırs ve inatlı talep ve hakeza şedit hissiyatlar, umur-ı uhreviyeyi kazanmak için verilmiştir. O hissiyatı şiddetli bir surette fânî umur-i dünyeviyeye tevcih etmek, fânî ve kırılacak şişelere bâkî

âlî: yüksek.
bahtiyar: mutlu, mes'ut.
bahusus: özellikle, hususiyetle.
bâkî: sonsuz, sürekli, yok olmayan.
daimî: sürekli, devamlı.
damar: huy, his, mizaç.
dehşetli: çok fazla, son derece.
fahir: övünme, gurur.
fânî: olumlu, geçici.
fıtrat: yaratılış.
gayet: son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi.
harareti: sıcak, yoğun, kuvvetli, şiddetli.
hırs: aç gözlülük.
hissiyat: hisler, duygular.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İhsanat-ı İlâhî: Allah'ın ihsanları, lütufları, iyilikleri.
İkram: bağış, ihsan.
isnat etme: dayandırma.
istikamet: doğruluk, dürüstlük, inanç, düşünce ve niyetle tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun dürüstlük.
iz'an: anlama, kavrama.
izhar: açığa vurma, gösterme.
kasten: bile bile, isteyerek.
keramet: Allah'ın ihsanıyla velîlerin gösterdikleri âdet dışı olağanüstü haller.
kıymet: değer.
kısb: çalışma, kazanma.
mahkûm: mecbur, çaresiz.
medhal: giriş, karışma, katkı.
mertebe-i rıza: Allah'ın rızasına erenlerin mertebesi, derecesi.
misafirhane-i askerî: askerlere ait misafirhane.
muhabbet: sevgi.
muvaffakıyet: başarılı olma.
nefis: kişinin kendisi.
nefsine: kendine, şahsına.
nev': çeşit, tür.
nispet etmek: bağlamak.
paha: kıymet, değer.
salisen: üçüncü olarak.
selâmet: emnilik, tehlikeden, korktuklarından ve kötülüklerinden kurtulma, kurtuluş, emnilik.
suret: biçim, şekil.
şedit: şiddetli.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, teşekkür etme.
tahdis-i nimet: Cenâb-ı Hakka karşı şükrünü eda etme maksadıyla kavuştuğu nimetin sevincini anlatma.
tahrik: harekete geçirme.
talep: istek.
telâkkî: anlama, kabul etme.
tevcih etmek: yöneltmek.
umur-ı dünyeviye: dünyaya ait işler, emirler.
umur-i uhreviye: ahirete ait işler.
zahiren: görünüşte, görünürdeki.

elmas fiyatlarını vermek demektir. Şu münasebetle bir nokta hatıra gelmiş; söyleyeceğim. Şöyle ki:

Aşk, şiddetli bir muhabbettir. Fânî mahbuplara müteveccih olduğu vakit, ya o aşk kendi sahibini daimî bir azap ve elemde bırakır, veyahut o mecazî mahbup, o şiddetli muhabbetin fiyatına değmediği için, bâkî bir mahbubu arattırır; aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâp eder.

İşte, insanda binlerle hissiyat var. Her birisinin, aşk gibi, iki mertebesi var: biri mecazî, biri hakikî.

• *Meselâ, endişe-i istikbal hissi herkeste var.* Şiddetli bir surette endişe ettiği vakit, bakar ki, o endişe ettiği istikbale yetişmek için elinde senet yok. Hem, rızık cihetinde bir taahhüt altında ve kısa olan bir istikbal, o şiddetli endişeye değmiyor. Ondan yüzünü çevirip, kabirden sonra hakikî ve uzun ve gafiller hakkında taahhut altına alınmamış bir istikbale teveccüh eder.

• *Hem, mala ve câha karşı şiddetli bir hırs gösterir.* Bakar ki, muvakkaten onun nezaretine verilmiş o fânî mal ve afetli şöhret ve tehlikeli ve niyaya medar olan câh, o şiddetli hırsa değmiyor. Ondan, hakikî câh olan meratib-i maneviyeye ve derecat-ı kurbiyeye ve zâd-ı ahirete ve hakikî mal olan a'mal-i salihaya teveccüh eder. Fena haslet olan hırs-ı mecazî ise, âlî bir haslet olan hırs-ı hakikîye inkılâp eder.

• *Hem meselâ, şiddetli bir inat ile, ehemmiyetsiz, zâil, fânî umurlara karşı hissiyatını sarf eder.* Bakar ki, bir

afet: belâ, musibet.
âli: yüce, yüksek.
a'mal-ı sâliha: salih ameller. Allah rızası için yapılan iyi ve güzel şeyler.
aşk: şiddetli sevgi.
aşk-ı hakîkî: gerçek, her şeyin gerçek sahibine duyulan sevgi. Allah sevgisi.
aşk-ı mecazî: mecazi aşk, gerçek sevgiliye değil geçici ve sınırlı bir güzelliğe karşı duyulan sevgi.
azap: ceza, sıkıntı.
bâkî: ebedî, devamlı, yok olmayan.
câh: itibar, makam, mevki.
cihet: yön.
daimî: sürekli, devamlı.
derecat-ı kurbiye: Allah'a manevî yakınlık mertebeleri.
ehemmiyet: önemli olma.
elem: derd, üzüntü.
endişe: kaygı, düşünce.
endişe-i istikbal: gelecek kaygısı.
fânî: geçici, olumlu.
fena: kötü, çirkin.
gâfil: gafletle bulunan, duyarsız, sorumsuz, âhiretten ve Allah'ın emirlerinden habersiz davranan.
hakîkî: gerçek, doğru.
haslet: yaratılıştan gelen huy ve karakter.
hatır: zihin, fikir.
hırs: aç gözlülük, aşırı isteklilik.
hırs-ı hakîkî: Allah rızası ve âhiret için gösterilen ve hedefine yönelen hırs.
hırs-ı mecazî: gelip geçici olan şeylere karşı gösterilen hırs.
hissiyat: hisler, duygular.
inkılâp etme: değişme, dönüşme.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
istikbal: gelecek.
kabir: mezar.
mahbup: sevgili.
mecazî: gerçek olmayan, kendi manası dışında başka bir manayı gösteren.
medar: sebep, dayanak, vesile.
meratib-i maneviye: manevî makam ve mertebeler, dereceler.
mertebe: derece.
meselâ: örnek olarak.
muhabbet: sevgi.
muvakkaten: geçici olarak.
münasebet: bağlantı, ilişki, vesile.
müteveccih: yönelik, yönelen.
nezaret: idare, gözetim.
rızık: yiyecek, içecek şey.
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş.
sarf etmek: harcamak.
senet: dayanılan belge, tapu.
suret: biçim, şekil.
şöhret: ün, şan.
taahhüt: garanti altına alma.
teveccüh: yönelme.
umur: işler.
veyahut: ya da.
zâd-ı âhiret: Âhiret azığı, âhiret yolculuğunda lâzım olan iman ve ibadetler.
zâil: sona eren, devamlı olmayan.

dakika inada değmeyen bir şeye bir sene inat ediyor. Hem, zararlı, zehirli bir şeye, inat namına sebat eder. Bakar ki, bu kuvvetli his, böyle şeyler için verilmemiş. Onu onlara sarf etmek, hikmet ve hakikate münafidir. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umur-ı zaileye vermeyip, âlî ve bâkî olan hakaik-ı imaniyeye ve esasat-ı İslâmiyeye ve hidemat-ı uhreviyeye sarf eder. O haslet-i rezîle olan inad-ı mecazî, güzel ve âlî bir haslet olan hakikî inada, yani hakta şiddetli sebata inkılâp eder.

İşte, şu üç misal gibi, insanlar, insana verilen cihazat-ı maneviyeyi, eğer nefsin ve dünyanın hesabıyla istimal etse ve dünyada ebedî kalacak gibi gafilâne davransa, ahlâk-ı rezileye ve israfat ve abesiyete medar olur. Eğer hafiflerini dünya umuruna ve şiddetlilerini vezaif-i uhreviyeye ve maneviyeye sarf etse, ahlâk-ı hamideye menşe', hikmet ve hakikate muvafık olarak saadet-i dâreyne medar olur.

İşte, tahmin ederim ki, nasihlerin nasihatleri şu zamanda tesirsiz kaldığının bir sebebi şudur ki: Ahlâksız insanlara derler: "Haset etme, hırs gösterme, adavet etme, inat etme, dünyayı sevme!" Yani, "Fıtratını değiştir" gibi, zahiren onlarca mâlâyutak bir teklifte bulunurlar. Eğer deseler ki, "Bunların yüzlerini hayırlı şeylere çeviriniz, mecralarını değiştiriniz", hem nasihat tesir eder, hem daire-i ihtiyârlarında bir emr-i teklif olur.

Rabian: Ulema-i İslâm ortasında *İslâm* ve *iman*'ın farkları çok medar-ı bahıs olmuş. Bir kısmı "İkisi birdir,"

abesiyet: faydasız ve boş olma, gayesiz
adavet: düşmanlık.
ahlâk-ı hamide: beğenilen ve övülen güzel ahlâk.
ahlak-ı rezile: kötü ahlâk.
ali: yüce, yüksek.
bâkî: ebedî, devamlı, yok olmayan
cihazat-ı maneviye: manevî duygular ve hisler
daire-i ihtiyarlarında: yapılabilecek ve tercih edilebilecek sınırlar içinde
ebedî: sonsuz, dâimî.
emr-i teklif: birini bir şeyle görev yükümlü kılma işi, birini bir şeyle sorumlu tutan emir
esasat-ı İslâmiye: İslâm esasları, şartları
fıtrat: yaratılış, mizaç.
gafilane: sorumsuzca, körü körüne, umursamaz bir şekilde
hak: doğru, gerçek.
hakaik-ı imaniye: İmana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakıkat: gerçek, doğru bir şeyin aslı ve esası
hakikî: gerçek, doğru.
haset etmek: kıskanmak
haslet: yaratılışından gelen huy ve karakter
haslet-i rezile: kötü ve pis huy
hırs: aç gözlülük.
hidemat-ı uhreviye: Ahirette ilgili hizmetler
hikmet: İlâhî gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
iman: inanmak, itikat
İnad-ı mecazî: gereksiz, hedefsiz ve faydasız inat.
inkılâp etme: değişme, dönüşme
İslam: Hz. Muhammed'in (ASM) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din
israfat: israflar, savurganlıklar
istimal: kullanma
lüzumsuz: gereksiz
mâlâyutak: güç yetinilmez, zor
mecra: gidiş yolu, kanal, yön
medar: sebep, vesile, kaynak
medar-ı bahis: söz konusu
menşe': esas, kök.
misal: örnek.
muvafık: uygun
münafi: zıt, ters
nam: ad
nasih: nasihat eden, öğüt veren
nasihat: öğüt.
nefis: insanın kendisi, şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı olan ve kötülüğe sevk eden kuvvet.
Rabian: dördüncü olarak.
saadet-i dareyn: ikı cihan saadeti, dünya ve ahiret mutluluğu
sarf etmek: harcamak.
sebat: kararlı olma
tesir: etki
tesirsiz: etkisiz
Ulema-ı İslam: İslâm âlimleri
umur: işler
umur-ı zaile: kaybolan geçici ve fanî işler
vezaif-i uhreviye ve maneviye: ahirete ait manevî görevler
zahiren: görünüşte, dış görünüş bakımından.

diğer kısmı "İkisi bir değil, fakat biribirisiz olmaz" demişler ve bunun gibi çok muhtelif fikirler beyan etmişler.

Ben şöyle bir fark anladım ki: *Islâmiyet iltizamdır; iman iz'andır. Tabir-i diğerle, İslâmiyet hakka tarafgirlik ve teslim ve inkıyattır, iman ise, hakkı kabul ve tasdiktir.*

Eskide bazı dinsizleri gördüm ki, ahkâm-ı Kur'âniyeye şiddetli tarafgirlik gösteriyorlardı. Demek, o dinsiz, bir cihette hakkın iltizamıyla Islâmiyet'e mazhardı, *dinsiz bir Müslüman* denilirdi. Sonra bazı mü'minleri gördüm ki, ahkâm-ı Kur'âniyeye tarafgirlik gostermiyorlar, iltizam etmiyorlar; *gayrimüslim bir mü'min* tabirine mazhar oluyorlar.

Acaba, Islâmiyet'siz iman, medar-ı necat olabilir mi?

Elcevap: İmansız Islâmiyet sebeb-i necat olmadığı gibi, İslâmiyet'siz iman da medar-ı necat olamaz. *Felillâhilhamdü velminnetü*, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsinin feyziyle, Risale-i Nur mizanları, din-i İslâm'ın ve hakaik-ı Kur'âniyenin meyvelerini ve neticelerini öyle bir tarzda gostermişlerdir ki, dinsiz dahi onları anlasa, taraftar olmamak kabil değil. Hem, iman ve İslâm'ın delil ve bürhanlarını o derece kuvvetli gostermişlerdir ki, gayrimuslim dahi anlasa, herhâlde tasdik edecektir; gayrimüslim kaldığı hâlde iman eder.

Evet, *Sözler, tuba-ı cennetin meyveleri gibi tatlı ve guzel olan iman ve Islâmıyet'in meyvelerini ve saadet-i dâreynin mehasini gibi hoş ve şirin öyle neticelerini gostermişler ki, gorenlere ve tanıyanlara nihayetsiz bir*

ahkâm-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hükumleri, emirleri
beyan etme: açıklama, izah etme
biribirisiz: bir diğeri olmadan.
burhan: kanıt, ispat, doğruyu yanlıştan ayıran delil
cihet: yön, taraf
delil: kılavuz, doğru yolu gosteren bir davayı mescleyi ispata yarayan şey, bürhan.
din-i İslâm: İslâm dini
Felillahilhamdü velminnetü: hamd ve minnet sadece Allah'a aittir
feyiz: bereket, ilham, ikram
fikir: duşunce
gayrimüslim: Müslüman olmayan
hak: dogruluk, gerçek.
hakaik-i Kur'aniye: Kur'ân'a ait olan gerçekler.
i'caz-ı manevi: manevî mu'cizelik.
iltizam: kendisi için gerekli gorme, taraftar olma, taraftarlık.
iman: inanmak, itikat.
inkıyat: boyun eğme, itaat etme
İslâm: Hz. Muhammed'in (ASM) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din
Islamıyet: Muslumanlık.
iz'an: gonülden inanma, şupheden uzak kesin bir şekilde inanma
kabil: mumkun
mazhar olmak: erişmek, kavuşmak
mazhar: nail olma, erişme, şereflenme
medar-ı necat: kurtuluş vesilesi
medar-ı necat: kurtuluş vesilesi
mehasin: guzellikler, husunler
mizan: olçu
muhtelif: çeşitli, farklı
mü'min: iman eden, inanan.
Müslüman: Islam dinine girmiş olan
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi
saadet-i dareyn: iki dunya saadeti, dunya ve ahiret mutluluğu
sebeb-i necat: kurtuluş sebebi.
tabir: ifade, söz
tabir-i diğer: başka bir ifadeyle
tarafgirlik: taraftarlık
tasdik: dogrulugunu kabul etme
teslim: dogrulama, hukmu altına girme, boyun eğme, kendini emrine bırakma, verme
tuba-ı cennet: cennetteki tuba agacı.

tarafgirlik ve iltizam ve teslîm hissini verir. Ve silsile-i mevcudat gibi kuvvetli ve zerrat gibi kesretli iman ve İslâm'ın burhanlarını göstermişler ki, nihayetsiz bir iz'an ve kuvvet-i iman verirler. Hatta, bazı defa Evrad-ı Şah-ı Nakşıbendîde şahadet getirdiğim vakit,

عَلٰى ذٰلِكَ نَحْيٰى وَعَلَيْهِ نَمُوتُ وَعَلَيْهِ نُبْعَثُ غَدًا [1]

dediğim zaman, nihayetsiz bir tarafgırlık hissediyorum. Eğer bütün dünya bana verilse, bir hakıkat-ı imaniyeyi feda edemiyorum. Bir hakıkatın bir dakika aksini farz etmek bana gayet elîm geliyor. Bütün dünya benim olsa, bir tek hakaik-ı imaniyenin vücut bulmasına bilâtereddüt vermesine nefsim itaat ediyor.

وَاٰمَنَّا بِمَآ اَرْسَلْتَ مِنْ رَسُولٍ وَاٰمَنَّا بِمَآ اَنْزَلْتَ مِنْ كِتَابٍ وَصَدَّقْنَا [2]

dediğim vakit, nihayetsiz bir kuvvet-i iman hissediyorum. Hakaik-ı imaniyenin her binsinin aksini aklen muhal telâkkî ediyorum. Ehl-i dalâleti nihayetsiz ebleh ve divane görüyorum.

Senin valideynine pek çok selâm ve arz-ı hürmet ederim. Onlar da bana dua etsinler. Sen benim kardeşim olduğun için, onlar da benim peder ve validem hükmündedirler. Hem koyunuze, hususan senden Sozlen işitenlere umumen selâm ediyorum.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [3]

Said Nursî

1- Biz bu inanç üzere yaşıyoruz, bunun üzerinde oluruz ve yarın yine bunun üzerine dirilteleceğiz. (Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî, *Mecmuatu'l-Ahzab*, Evrad ı Nakşıbendî 1.7.)

2- Gönderdiğin her peygambere iman ettik, indirdiğin her kitaba inandık ve hepsini doğruladık. (Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî, *Mecmuatu'l-Ahzab*, Evrad ı Nakşıbendî 1.8.)

3- Bâkî olan yalnız Allah tır.

aklen: akıl yolu ile, mantıkça
aksi: ters, zıt
arz-ı hürmet: hürmet etme, saygı gösterme
Bâkî: sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak olan Allah
bilatereddüt: tereddütsüz, şüphesiz, şüpheyle kalmaksızın
burhan: delil, kanıt, şahıt
divane: deli
ebleh: ahmak, aptal
ehl-i dalalet: dalalet ehli, doğru ve hak yol olan İslâmdan uzaklaşan, azgın ve sapkın kimseler
elîm: acı veren
Evrad-ı Şah-ı Nakşıbendî: büyük İslam mutasavvıfı Şah-ı Naksıbendî'nin okuduğu virtler, dualar
farz etmek: var saymak, öyle kabul etmek
feda etmek: gözden çıkarma
gayet: son derece
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı, esası
hakıkat ı imaniye: imana ait hakikat, iman hakıkatı
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde
iltizam: kendisi için gerekli görme, taraftarlık
iman: inanmak, inanç, itıkat
inanç: iman etme
İslam: Hz. Muhammed'in (ASM) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu dın
itaat: boyun eğme, uyma
iz'an: feraset, anlayış
kesretli: çokluğu olan, çokluklu
kuvvet-i iman: iman kuvveti
muhal: imkansız
nefis: kişinin kendisi
nihayetsiz: sonsuz
peder: baba
peygamber: Allah ın elçisi
selam: selamet, esenlik
silsile-i mevcudat: yaratılmışlar silsilesi, varlıkların zincirleme bağlantısı
şahadet: şahitlik, tanıklık
tarafgirlik: taraftarlık
telakkı etme: anlama, kabul etme
umumen: herkese
vakıt: zaman
valide: anne
valideyn: anne-baba
vücut bulma: var olma
zerrat: zerreler

Onuncu Mektup

İki suâlin cevabıdır.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Birincisi: Otuzuncu Sözün İkinci Maksadının tahavvulât-ı zerrat tarifine dair olan uzun cümlesinin haşiyesidir.

Kur'ân-ı Hakîm'de *İmam-ı Mübin* ve *Kitab-ı Mübin* mukerrer yerlerde zikredilmiştir. Ehl-i tefsir, "İkisi birdir"; bir kısmı "Ayrı ayrıdır" demişler. Hakikatlerine dair beyanatları muhteliftir. Hulâsa, "İlm-i İlâhînin unvanlarıdır" demişler. Fakat, Kur'ân'ın feyzi ile şöyle kanaatım gelmiş ki:

İmam-ı Mübin, ilim ve emr-i İlâhînin bir nev'ine bir ünvandır ki, âlem-i şahadetten ziyade âlem-i gayba bakıyor. Yani, zaman-ı hâlden ziyade, mazi ve müstakbele nazar eder. Yanı, her şeyin vücud-i zahirîsinden ziyade aslına, nesline ve köklerine ve tohumlarına bakar. Kader-i İlâhînin bir deftendir. Şu deftenin vücudu, Yirmi Altıncı Sözde, hem Onuncu Sözün haşiyesinde ispat edilmiştir.

Evet, şu *İmam-ı Mubin*, bir nevi ilim ve emr-i İlâhînin bir ünvanıdır. Yani, eşyanın mebadileri ve kökleri ve asılları, kemal-ı intizam ile eşyanın vücutlarını gayet

alem-i gayb: görünmeyen başka dünyalar
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem
beyanat: açıklamalar, izahlar.
dair: ait, ilgili.
ehl-i tefsir: tefsir ve yorum yapanlar. Kur'ân-ı Kerîm'i mana bakımından yorumlayanlar
emr-i İlâhî: Allah'ın emir ve işleri, ilâhî emir, iş
feyiz: ilham, bereket, İhsan
gayet: son derece
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot.
hulâsa: sözün kısası, özetle.
İlm-i İlâhî: Allah'ın ilmi dahilinde bulunan her şey
İmam-ı Mübin: İlâhî ilim ve emrin bir unvanı ve gayb âlemine yanı geçmiş ve gelecege bakan görünen varlıga degil, asla, nesle, koke ve tohuma bakan İlâhî emrin ilmin bir çeşit unvanı
ispat: doğruyu delillerle gösterme
Kader-i İlâhî: Allah'ın kader kanunu.
kanaat: görüş, fikir
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
Kitab-ı Mübin: herhangi bir şeyin yaratıcının ilmindeki plan ve programa göre gerçekleşme, vücut bulma kaydı. Kâinattaki olayları nizam ve intizam içinde cereyan ettiren kudret kitabı
koke: dip, kaynak, köken
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kusur: noksan, özür
maksat: istenilen şey, gaye, konu

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2 Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

başlığı.
mazi: geçmiş zaman.
mebadi: tohum, başlangıç
muhtelif: çeşitli
mukerrer: tekrarlanmış, çok yerler, tekran çok yerlerde yapılmış
müstakbel: gelecek zaman
nazar: bakma
nesil: kuşak, soy
nevi: çeşit.
noksan: eksiklik
suâl: soru
tahavvulât-ı zerrat: zerrelerin değişmesi, atomların değişim, dönüşüm ve hareketleri
tarif: tanım
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden uzak ve yüce tutma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
ünvan: ad, sıfat.
vücud-i zahirî: görünüştekî vücut, varlık.
vücut: varlık.
zaman-ı hâl: şimdiki zaman
zikir: anma, anlatma.
ziyade: daha çok, fazla.

sanatkârâne intaç etmesi cihetiyle, elbette desatir-i ilm-i İlâhînin bir defteri ile tanzim edildiğini gösteriyorlar. Ve eşyanın neticeleri, nesilleri, tohumları, ileride gelecek mevcudatın programlarını, fihristelerini tazammun ettiklerinden, elbette evamir-i İlâhiyenin bir küçük mecmuası olduğunu bildiriyorlar. Meselâ, bir çekirdek, bütün ağacın teşkilâtını tanzim edecek olan programları ve fihristeleri ve o fihriste ve programları tayin eden o evamir-i tekviniyenin küçücük bir mücessemi hükmünde denilebilir.

Elhâsıl: Madem *İmam-ı Mübin*, mazi ve müstakbelin ve âlem-ı gaybın etrafında dal budak salan şecere-i hilkatin bir programı, bir fihristesi hükmündedir; şu manadaki *İmam-ı Mübin*, kader-i İlâhînin bir defteri, bir mecmua-ı desatiridir. O desatirin imlâsı ile ve hükmü ile, zerrat vücud-i eşyadaki hidematına ve harekâtına sevk edilir.

Amma *Kitab-ı Mübin* ise, âlem-i gayptan ziyade, âlem-i şahadete bakar. Yani, mazi ve müstakbelden ziyade zaman-ı hâzıra nazar eder ve ilim ve emirden ziyade kudret ve irade-i İlâhiyenin bir ünvanı, bir defteri, bir kitabıdır. *İmam-ı Mübin* kader defteri ise, *Kitab-ı Mübin* kudret deftendir. Yani, her şeyin vücudunda, mahiyetinde ve sıfât ve şuunatında, kemal-ı sanat ve intizamları gösteriyor ki, bir kudret-i kâmilenin desatiri ile ve bir irade-i nafizenin kavanîniyle vücut giydirilmiş; suretleri tayin, teşhis edilip birer miktar-ı muayyen, birer şekl-i mahsus verilmiş. Demek o kudret ve iradenin kullî ve

âlem-ı gayb: görünmeyen fakat varlığı kesin olan mahiyetler. Allah tarafından bilinen başka dünyalar
âlem-ı şahadet: gözle gördüğümüz âlem
cihet: yön, vesile
çekirdek: tohum
desatir: dusturlar, kurallar
desatir-i ilm-i İlâhî: İlâhî ilmin dusturları, kuralları
elbette: mutlaka, her halde.
elhâsıl: sonuç olarak, kısacası
evamir-i İlâhiye: Allah'ın emirleri.
evamir-i tekviniye: kainatta hükum süren emirler, yaratılışa ait kanunlar
fihriste: katalog, içindekiler listesi
harekât: hareketler
hidemat: hizmetler, vazifeler
hükmünde: değerinde, yerinde
hükum: emir
İmam-ı Mübin: İlâhî ilim ve emrin bir unvanı ve gayb âlemine yanı geçmiş ve geleceğe bakan, görünen varlığa değil, aslı, nesle, koke ve tohuma bakan İlâhî emrin, ilmin bir çeşit unvanı
imlâ: yazılma
intaç: netice verme
intizam: düzgünlük.
irade: dileme, isteme
irade-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, iradesi
irade-i nafize: her yere ve her şeye tesir ve nüfuz eden İlâhî irade.
kader defteri: Allah'ın meydana gelecek şeylen önce bilip takdir etmesi, plânlaması, İlâhî hükum
kader-i İlâhî: Allah'ın kader kanunu. Allah'ın meydana gelecek şeyleri olmadan önce bilip takdir etmesi, plânlaması
kavanîn: kanunlar
kemal-ı sanat: sanattaki mükemmellik.
Kitab-ı Mübin: herhangi bir şeyin yaratıcısının ilmindeki plan ve programa göre gerçekleşme, vücut bulma kaydı. Kainattaki olayları nizam ve intizam içinde cereyan ettiren kudret kitabı
kudret: kuvvet, iktidar
kudret-i kâmile: tam bir kudret, kusursuz İlâhî kuvvet.
kullî: bütüne ait, umumî
madem: böyle ise
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, nitelik.
mana: anlam
mazi: geçmiş zaman
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, dergi
mecmua-ı desatir: kanunlar mecmuası, kurallar kitabı
meselâ: misal olarak.
mevcudat: var olan her şey
miktar-ı muayyen: belirli miktar, ölçü
mücessem: cisimlenmiş
müstakbel: gelecek zaman
nazar: bakış, görüş
nesil: soy, kuşak.
netice: sonuç.
sanatkârane: sanatkârca, sanatlı bir şekilde
sevk: sürme, yönlendirme
sıfat: vasif, özellik
suret: biçim, görünüş
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şekl-i mahsus: özel şekil, kendine özgü biçim
şuunat: işler, haller, fiiller
tanzim: düzenleme
tayin: belirleme.
tazammun: içinde bulundurma, kapsama
teşhis: şahıslandırma, ayırma, şekillendirme.
unvan: ad, isim
vücud-i eşya: eşyanın varlığı, vücudu
vücut: varlık, cisim
zaman-ı hâzır: şimdiki zaman
zerrat: zerreler, atomlar
ziyade: çok, fazla

umumî bir mecmua-i kavanini, bir defter-i ekberi vardır ki, her bir şeyin hususî vücutlan ve mahsus suretleri ona göre biçilir, dikilir, giydirilir. İşte şu defterin vücudu, *İmam-ı Mübin* gibi, kader ve cüz-i ihtiyârî mesailinde ispat edilmiştir.

Ehl-i gaflet ve dalâlet ve felsefenin ahmaklığına bak ki, kudret-i Fâtıranın o *Levh-ı Mahfuz*'unu ve hikmet ve irade-i Rabbaniyenin o basîrâne kitabının eşyadaki cilvesini, aksini, misalini hissetmişler, hâşâ, "tabıat" namıyla tesmiye etmişler, körletmişler.

İşte, *İmam-ı Mübin*'in imlâsı ile, yani kaderin hükmüyle ve düsturuyla, kudret-i İlâhıye, icad-ı eşyada her bin bırer ayet olan silsile-i mevcudatı, *Levh-i Mahv-İspat* denilen zamanın sahife-ı mısalıyesinde yazıyor, ıcat edıyor, zerratı tahrik ediyor. *Demek, harekât-ı zerrat, o kitabetten, o istınsahtan, mevcudat âlem-ı gayptan âlem-ı şahadete ve ilmden kudrete geçmelerinde bir ihtizazdır, bir harekâttır.*

Amma *Levh-ı Mahv-İspat* ıse, sabit ve daim olan *Levh-ı Mahfuz-i Azam*'ın daire-ı mümkinatta, yani mevt ve hayata, vucut ve fenâya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir deftan ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-i zaman odur. Evet, her şeyin bir hakikati olduğu gibi, "zaman" dediğimiz, kâinatta cereyan eden bir nehr-i azîmin hakikati dahi *Levh-i Mahv-İspat*'taki kıtabet-i kudretin sahifesi ve mürekkebi hükmündedir.

(1) لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ

1 Gaybı Allah tan başka kımse bilemez (Ayetten ıktıbas. İslâmî bir kaıde: "Göklerde ve yerde olanlar gaybı bilmez onu ancak Allah bilir." (Neml Suresi: 65)

akıs: yansıma.
alem-ı gayp: gorunmeyen başka dunyalar
âlem-ı şahadet: gozle gorduğumuz âlem.
ayet: Allah ın varlığına delalet eden şey
basîrâne: gdrerek bilerek.
cereyan: akım meydana gelme
cilve: tecelli İlâhî kudret eserlennin gorunmesi goruntu akıs
cüz-i ihtıyarî: insandaki az bir irade serbestlıgı azıcık bir seçme hakkı
daire-i mümkinat: kaınat imkân alemi, yaratılanların tamamının teşkil ettıgı âlem
dalâlet: iman ve islâmıyetten ayrılma azma
defter-i ekber: butun İlâhı kanunlann ıçınde yer aldıgı buyuk defter
dustur: kanun.
ehl-ı gaflet: dunyaya daldıgından dolayı ahretın farkında olmayan
felsefe: hikmet bilgisi dine karşı tavır sergileyen maddeci felsefe.
fena: yok olma
gayp: gızlı olan
hakikat-i zaman: zamanın asıl yonu gerçeği.
harekat: hareketler
harekat-ı zerrat: zerrelenn hareketı
haşa: Allah gostermesın asla.
hikmet: kaınatta ve yaratılıştakı İlâhı gaye yuksek bilgi
hususî: ozel
hukmunde: degerınde yerınde
hukmüyle: karanyla emnyle
icad-ı eşya: eşyanın vucuda getırılmesı
ıhtızaz: hareket geçiş
İmam-ı Mübin: İlâhı ılım ve emnn bır unvan ve gayp âlemine yanı geçmiş ve gelecege bakan, gorunnen varlıga degil. asla nesle koke ve tohuma bakan İlâhı emnn ılmın bır çeşıt unvanı
irade-i Rabbaniye: Cenab ı Hakkın mahlûkatın terbıye ve ıdaresi konusundakı yapabılme gucu
istınsah: yazarak çoğaltmak.
kader: Cenab-ı hakkın onceden gelecek şeylen olmadan once bılıp takdır ve tayın etmesi planlama
kıtabet: yazı yazma
kitabet-i kudret: kudret kalemıyle yazılmış kıtabet.
kudret: kuvvet, ıktıdar
kudret-i fâtıra: yaratıcı kudret, kuvvet
kudret-i İlâhıye: Allah ın kudretı.
Levh-i Mahfuz: Allah ın ezelî ılmıyle kaınatta olmuş ve olacak her şeyın yazılı olduğu levha
Levh-i Mahfuz-i Azam: her şeyın butun aynntılarıyla ıçınde yazılı bulunduğunu gosteren İlâhî ılmın levhası yaz-boz tahtası.
Levh-i Mahv-İspat: Cenab-ı Allah ın yazar ıfade eder sonra bozar tahtası hukmunde olan ışlen
mahsus: bır şeye has olan, ozel
mazhar: gorunme ve yansıma yerı.
mecmua-i kavanin: kanunlar topluluğu kanunlar kıtabı
mesaıl: meseleler
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mevt: olüm
mürekkep: karışımdan meydana gelen bırleşik.
mutebeddil: degışen
nehr-i azîm: buyuk bır nehr gibi akıp giden zaman.
sahife-i mısalıye: mısale aıt sayfa asılların mısalleri.
sılsıle-i mevcudat: varlıklar sılsılesı zıncırı
suret: bıçım gorunuş.
tahrık: harekete geçırme
tesmiye: ısımlendırme
umumî: herkese aıt genel
vucut: var olma varlık cısım
zerrat: zerreler

İkinci sual: *Meydan-ı haşir nerededir?*

Elcevap: [1] وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ Hâlık-ı Hakîm'in her şeyde gösterdiği hikmet-i âliye, hatta tek küçük bir şeye, çok büyük hikmetleri takmasıyla tasrîh derecesinde işaret ediyor ki, küre-i arz serseriyâne, badîheva azîm bir dairey-i çizmiyor, belki mühim bir şey etrafında dönüyor ve meydan-ı ekberin daire-i muhitasını çıkıyor, gösteriyor. Ve bir meşher-i azîmin etrafında gezip mahsulât-ı maneviyesini ona devrediyor ki, ileride, o meşherde, enzar-ı nâs önünde gösterilecektir.

Demek, yirmi beş bin seneye karip bir daire-i muhitanın içinde, rivayete binaen [2] Şam-ı Şerif kıt'ası bir çekirdek hükmünde olarak o daireyi dolduracak bir meydan-ı haşir bast edilecektir. Küre-i arzın bütün manevî mahsulâtı, şimdilik perde-i gayp altında olan o meydanın defterlerine ve elvahlarına gönderiliyor; ve ileride meydan açıldığı vakit, sekenesini de yine o meydana dökecek, o manevî mahsulâtları da gaipten şahadete geçecektir.

Evet, küre-i arz bir tarla, bir çeşme, bir ölçek hükmünde olarak, o meydan-ı ekberi dolduracak kadar mahsulât vermiş ve onu istiap edecek mahlûkat ondan akmış ve onu imlâ edecek masnuat ondan çıkmış. Demek, küre-ı arz bir çekirdek, ve meydan-ı haşir, içindekilerle beraber bir ağaçtır, bir sümbuldur ve bir mahzendir. Evet, nasıl ki, nuranî bir nokta, sür'at-i hareketiyle nuranî bir hat olur veya bir daire olur; öyle de, küre-ı arz, sur'atlı, hikmetli

1- İlim ancak Allah katındadır. (Mülk Suresi, 26.)

2- Bu konudaki bazı hadisler Hâkim, *Müstedrek*, 2-440, *Fethu'l Kebir*, 1-432, Müsned 4-447, Tirmizi Kıyamet, 3.

azîm: büyük
badîheva: boşu boşuna faydasız heves
binaen: -den dolayı
çekirdek: tohum
daire-i muhîta: her şeyi kuşatan daire, gökyüzü
elvah: levhalar
enzar-ı nâs: insanların bakışları.
gaip: görünmeyen
Hâlık-ı Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan Allah
hat: çizgi
hikmet: kâinatta ve yaratılış takvîmî gaye, yüksek bilgi.
hikmet-i âliye: yüce hikmet, yüksek gaye ve maksat.
hükmünde: değerinde, yerinde
imlâ etmek: doldurmak, doldurulmak.
istiap: içine alma
karip: yakın
kıt'a: arazi, memleket.
küre-i arz: dünya, yer küre
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mahsulât: mahsuller, ürünler
mahsulât-ı maneviyye: manevî mahsuller, ürünler
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, depo
manevî: manaya ait.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
meşher: sergi, gösterme yeri.
meşher-i azîm: büyük sergi yeri
meydan-ı ekber: en büyük meydan
meydan-ı haşir: haşir meydanı, insanlar öldükten sonra toplanacağı yer
mühim: önemli
nuranî: nurlu, aydın, ışıklı
perde-i gayp: gayp perdesi, manevî âlemleri gözümüzden saklayan perde.
rivayet: haber
sekene: mesken edinenler, oturanlar
serseriyâne: serseri, başıboş bir şekilde
sual: soru
sümbül: salkım çiçekli kokulu bitki
sür'at: hızlılık.
sür'at-i hareket: sur'atlı hareket, hareketin hızı
şahadet: gözle görünen şeyler
Şam-ı Şerif: mübarek Şam şehri
tasrîh: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme

hareketiyle bir daire-i vücudun temessülüne ve o daire-i vücut mahsulâtıyla beraber bir meydan-ı haşr-i ekberin teşekkülüne medardır. [1] قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَاللهِ

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1. De ki: İlim ancak Allah katındadır. (Mülk Suresi: 26.)
2. Bâkî olan yalnız Allah'tır.

daire-i vücut: varlıkları kapsayan alan

mahsulât: mahsuller, elde edilen şeyler

medar: dayanak, eksen, kaynak.

meydan-ı haşr-ı ekber: en büyük haşir meydanı.

temessül: belirme, görünme, meydana gelme, kurulma

On Birinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۝ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

Bu Mektup mühim bir ilâç olup, dört ayetin hazinesinden dört küçük cevherine işaret eder.

Aziz Kardeşim,

Şu dört muhtelif meseleyi muhtelif vakitlerde Kur'ân-ı Hakîm nefsime ders vermiş. Arzu eden kardeşlerim dahi bundan bir ders veya bir hisse almalan için yazdım. Mebhas itibanyla başka başka dört ayet-i kerîmenin hazine-i hakaıkından birer küçük cevher numune olarak gösterilmiştir. O dört mebhastan her bir mebhasın ayrı bir sureti, ayrı bir faydası var.

BİRİNCİ MEBHAS: [3] إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

Ey sû-ı vesveseden me'yus nefsim!

Tedai-yi hayalât, tahattur-ı faraziyat, bir nevi irtisam-ı gayrıhtıyârîdir. Irtısam ise, eğer hayırdan ve nuranıyetten olsa, hakikatin hükmü bir derece suretine ve misalîne geçer. güneşin zıyası ve hararetı, âyinedekı mısalıne geçtiği gibi. Eğer şerden ve kesiften olsa, aslın hükmü ve hassası, suretıne geçmez ve tımsalıne sırayet etmez.

hakikat: gerçek.
hararet: ısı, sıcaklık.
hassa: özellik, nitelik.
hayır: iyilik, faydalı iş.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hazine-i hakaık: hakıkatler hazınesi, gerçekler hazınesi.
hile: tuzak.
hisse: pay.
hükümü: kuvvet, değer, emir, nüfuz, hakımıyet.
ilâç: deva.
irtısam: resmedilme, görüntü.
Irtısam-ı gayrılhtıyârî: istemeyerek hayale gelen düşunceler.
itıbanyla: sayılmak uzere, bakımından.
kesif: şeffaf olmama, koyu.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kusur: noksan, ozur.
mebhas: bolum.
mesele: onemlı ış, konu.
me'yus: ümıtsız.
misal: benzer, numune.
muhakkak: şuphesiz.
muhtelif: farklı, çeşıt.
mühım: onemlı.
nefis: kişının kendısı.
nev: çeşit.
noksan: eksıklik.
numune: omek.
nuranıyet: nurluluk, nur ozellığı, parlaklık.
sırayet: bulaşma.
sû-ı vesvese: kotu vesvese, şuphe.
suret: bıçım, gorunuş, tarz.
şer: kotuluk.
tahattur-ı faraziyat: aslı olmayan şeylenn hatıra gelmesi.
tedai-yi hayalat: hayale gelış, hayalı çagrışım.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden uzak ve yuce tutma.
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tımsal: goruntu.
ziya: ışık.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Hıçbir şey yoktur ki, onu ovüp tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44.)
3. Muhakkak ki, şeytanın hilesi pek zayıftır. (Nisa Suresi, 76.)

arzu: isteme.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti.
âyine: ayna.
aziz: muhterem, değerli.
cevher: öz, asıl, temel.
faide: fayda.

Meselâ necis ve murdar bir şeyin âyinedeki sureti ne necistir, ne murdardır; ve yılanın timsali ısırmaz.

İşte şu sırra binaen, tasavvur-ı kufur, kufur değil, tahayyül-i şetim, şetim değil. Hususan ihtiyârsız olsa ve farazî bir tahattur olsa, bütün bütün zararsızdır.

Hem ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaatın mezhebinde, bir şeyin şer'an çirkinliği, pisliği, nehy-i İlâhî sebebiyledir. Madem ki ihtiyârsız ve rızasız bir tahattur-ı farazîdir, bir tedai-yi hayalîdir; nehiy ona taallûk etmez. O dahi ne kadar çirkin ve pis bir şeyin sureti dahi olsa, çirkin ve pis olmaz.

İKİNCİ MESELE: Barla yaylası Tepelice'de çam, katran, karakavağın bir meyvesi olup, Sözler mecmuasına yazıldığı için buraya yazılmamıştır. [1]

ÜÇÜNCÜ MESELE: Şu iki mesele, Yirmi Beşinci Sözün, i'caz-ı Kur'ân'a karşı medeniyetin aczini gösteren misallerinden bir kısmıdır. Kur'ân'a muhalif olan hukuk-i medeniyetin ne kadar haksız olduğunu ispat eden binler misallerinden iki misal: [2] فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ olan hukm-ı Kur'ânî, mahz-ı adalet olduğu gibi, ayn-ı merhamettir.

Evet, adalettir. Çünkü, ekseriyet-i mutlaka itibarıyla bir erkek, bir kadın alır, nafakasını taahhüt eder. Bir kadın ise, bir kocaya gider, nafakasını ona yükler, irsiyetteki noksanını telâfi eder.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adalet: hakkanıyet, adillik
ayine: ayna
ayn-ı merhamet: merhametin ta kendisi, gerçek anlamıyla merhamet
binaen: ...den dolayı
ehl-i hak: iman, İslamiyet ve hak yolunda olan
ehl-i sünnet ve cemaat: Hz. Peygamberin sünnetinden ayrılmayanlar, sünnete uygun hareket edenler
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk, genel çoğunluk.
farazî: var sayılan, zan ve tahmin edilen
hukuk-i medeniyet: medenî hukuklar, kanunlar
hususan: özellikle.
hukm-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın hükmü, emri
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mucizeliği
ihtiyârsız: elinde olmadan
irsiyet: soydan gelen
ispat: doğruyu delillerle gösterme
itibarıyla: sayılmak üzere
kufur: imansızlık, dinsizlik.
madem: böyle ise
mahz-ı adalet: adaletin ta kendisi, tam anlamıyla eksiksiz adalet
mecmua: çeşitli konularla ilgili yazıların toplanmasından meydana gelen kitap
medeniyet: bir topluluğun hayat tarzı, uygarlık
meselâ: misal olarak.
mesele: ehemmiyetli iş, konu
mezhep: bir dinin bazı noktalarında görüş farkları bulunan kollarından her biri
misal: benzer, numune, örnek
muhalif: aykırı, uymayan
murdar: pis, kirli.
nafaka: geçimlik, geçim için gerekli olan şeyler
necis: pis, murdar
nehiy: yasaklama
nehy-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın yasaklaması
noksan: eksiklik.
rızasız: razı olmadan
sureti: şekil, biçim, görünüş.
şer'an: şeriat bakımından
şetim: çirkin söz, sövme
taahhüt: garanti altına alma
taalluk: ilgili, alâkalı olma
tahattur: hatıra getirme
tahattur-i farazî: asılsız şeylerin hatırlanması
tahayyül-i şetim: kötü şeylerin sövmeyi hayal etmek
tasavvur-ı kufur: kufur olan şeylen düşünmek.
tedai-yi hayalî: hayale gelis hayali çağrışım
telâfi: eksiği giderme
timsal: resim, suret.

1 Bakınız. Sözler, s. 353. Yeni Asya Neşriyat, İstanbul 2004

2. Erkeğin hakkı iki kadın payı kadardır. (Nisa Suresi, 176.)

Hem merhamettir. Çünkü, o zaife kız, pederinden şefkate ve kardeşinden merhamete çok muhtaçtır. Hükm-i Kur'ân'a göre o kız, pederinden endişesiz bir şefkat görür. Pederi ona, "benim servetimin yansını ellerin ve yabanîlerin ellerine geçmesine sebep olacak zararlı bir çocuk" nazanyla endişe edip bakmaz. O şefkate endişe ve hiddet karışmaz. Hem kardeşinden rekabetsiz, hasetsiz bir merhamet ve himayet görür. Kardeşi ona, "hanedanımızın yansını bozacak ve malımızın mühim bir kısmını ellerin eline verecek bir rakip" nazanyla bakmaz, o merhamete ve himayete bir kın, bir ığbirar katmaz.

Şu hâlde, o fıtraten nazik, nazenin ve hilkaten zaife ve nahife kız, sureten az bir şey kaybeder; fakat, ona bedel, akanbin şefkatinden, merhametinden tükenmez bir servet kazanır. Yoksa, rahmet-i Haktan ziyade ona merhamet edeceğiz diye hakkından fazla ona hak vermek, ona merhamet değil, şedit bir zulumdur. Belki, zaman-ı cahiliyette gayret-i vahşiyâneye binaen kızlarını sağ olarak defnetmek gibi gaddarâne bir zulmü andıracak şu zamanın hırs-ı vahşiyânesi, merhametsiz bir şenaate yol açmak ihtimali vardır. Bunun gibi, bütün ahkâm-ı Kur'âniye[1] وَمَآ أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ fermanını tasdik ediyorlar.

DÖRDÜNCÜ MESELE:[2] فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ

İşte, *mim'siz medeniyet*, nasıl kız hakkında, hakkından fazla hak verdiğinden böyle bir haksızlığa sebep oluyor; öyle de, valide hakkında, hakkını kesmekle, daha dehşetli haksızlık ediyor.

1. Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik. (Enbiya Suresi, 107.)

2. Anneye altıda bir vardır. (Nisâ Suresi, 11.)

ahkam-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hükümleri.
akarıp: akrabalar.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
bedel: karşılık.
binaen: -den dolayı.
defin: gömme.
endişe: düşünce, korku.
ferman: emir, buyruk.
fıtraten: yaratılıştan.
gaddarane: zalimce, gaddarca, acımasızca.
gayret-ı vahşiyane: vahşî medeniyetten uzak gurur ve haysiyet.
hanedan: büyük aile.
haset: kıskanma, kıskançlık.
hırs-ı vahşiyâne: vahşîce gösterilen hırs.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hilkaten: yaratılıştan.
himayet: koruma.
hükm-i Kur'ân: Kur'ân'ın hükmü, emri.
ığbirar: gücenme, danıma kırılma.
ihtimal: olabilirlik.
kın: garaz, gizli düşmanlık.
merhamet: şefkat gösterme, korumak.
mesele: ehemmiyetli iş, konu.
mim'siz medeniyet: "*deniyet*", materyalist ve dünyaperest medeniyet.
muhtaç: ihtiyaç duyan.
mühim: önemli.
nahife: zayıf, nazik.
nazar: bakış.
nazenin: nazik, nazlı.
naziki: narin, ince.
peder: baba.
rahmet: merhamet etme, esirgeme, şefkat gösterme.
rahmet-i Hak: Hakkın, Allah'ın rahmeti.
rekabet: rakip olma hali.
servet: zenginlik.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla.
şedit: çok şiddetli.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
şenaat: fenalık, kötülük, çirkinlik, alçaklık.
tasdik: doğrulama.
valide: anne.
yabanî: vahşî yabancı.
zaife: zayıf.
zaman-ı cahiliyet: İslâmdan önceki cahiliyet dönemi.
ziyade: fazla.
zulüm: eziyet, işkence; haksızlık.

Evet, rahmet-i Rabbaniyenin en hürmetli, en halâvetli, en lâtif ve en şirin bir cilvesi olan şefkat-i valide, hakaik-ı kâinat içinde en muhterem, en mükerrem bir hakikattir. Ve valide, en kerîm, en rahîm, öyle fedakâr bir dosttur ki, o şefkat saikasıyla, bir valide, bütün dünyasını ve hayatını ve rahatını, veledi için feda eder. Hatta, valideliğin en basit ve en edna derecesinde olan korkak tavuk, o şefkatin küçücük bir lem'asıyla, yavrusunu müdafaa için ite atılır, aslana saldırır.

İşte böyle muhterem ve muazzez bir hakikati taşıyan bir valideyi veledinin malından mahrum etmek, o muhterem hakikate karşı ne kadar dehşetli bir haksızlık, ne derece vahşetli bir hürmetsizlik, ne mertebe cinayetli bir hakaret ve arş-ı rahmeti titreten bir kufran-ı nimet ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin gayet parlak ve nafi bir türyakına bir zehir katmak olduğunu, insaniyetperverlik iddia eden insan canavarları anlamazlarsa, elbette hakikî insanlar anlar. Kur'ân-ı Hakîm'in [1] فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ hükmünü, ayn-ı hak ve mahz-ı adalet olduğunu bilirler.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

arş-ı rahmet: Allah'ın rahmetinin tasarruf makamı, arşı.
ayn-ı hak: hakkın, gerçeğin ta kendisi.
cilve: tecellî, belirme, görünme.
cinayet: katl veya o derece ağır suç.
edna: en bayağı, en küçük.
elbette: şüphesiz, her halde.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: feda eden.
gayet: son derece.
hakaik-ı kâinat: yaratılanlara ait gerçekler, kainattaki hakikatler.
hakaret: hakirlik, aşağılama.
hakikî: gerçek.
halavet: tatlılık, şırınlık.
hatta: üstelik.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
hukum: emir, buyruk.
hürmet: ihtiram, haysiyet, şeref, saygı.
iddia: davaya kalkışma.
insaniyetperverlik: insaniyetseverlik.
kerim: cömert, ihsanı bol olan.

1 Anneye altıda bir vardır. (Nisâ Suresi, 11.)

2 Bâkî olan yalnız Allah'tır.

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
kufran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme.
lâtif: hoş, güzel.
lem'a: parıltı.
mahrum: yoksun.
mahz-ı adalet: adaletin ta kendisi, hazinesi.
mertebe: derece.
muazzez: çok azız, muhterem.
muhterem: saygı değer.
müdafaa: savunma.
mükerrem: azız, saygıdeğer.
nafi: faydalı.
rahîm: merhamet eden.
rahmet-i Rabbanıye: Allah'ın rahmeti, merhamet.
sâika: sevk eden sebep.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
şefkat-i valide: ana şefkatı.
şirin: tatlı.
tiryak: ilâç, çare.
vahşet: yabanilik, vahşilik.
valide: anne.
velet: çocuk.

On İkinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ﴿1﴾ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ﴿2﴾

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى رُفَقَائِكُمْ ﴿3﴾

Azîz Kardeşlerim,

O gece benden sual ettiniz, ben cevabını vermedim. Çünkü, mesâil-i imâniyenin münâkaşa suretinde bahsi caiz değildir. Siz münâkaşa suretinde bahsetmiştiniz. Şimdilik, münâkaşanızın esâsı olan üç sualinize gayet muhtasar bir cevap yazıyorum; tafsîlini, Eczacı Efendinin isimlerini yazmış olduğu Sözlerde bulursunuz. Yalnız, kader ve cüz-i ihtiyârîye ait Yirmi Altıncı Söz hatırıma gelmemişti, size söylememiştim; ona da bakınız, fakat gazete gibi okumayınız.

Eczacı Efendinin o Sözleri mütalâa etmesini havale ettiğimin sırrı şudur ki: O çeşit meselelerdeki şüpheler, erkân-ı imâniyenin zaafından ileri geliyor. O Sözler ise, erkân-ı imâniyeyi tamamıyla ispat ederler.

Birinci Sualiniz: "Hazret-i Âdem'in (AS) cennetten ihracı ve bir kısım benî Âdem'in cehenneme idhali ne hikmete mebnidir?"

1- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın âdiyla

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsrâ Sûresi, 44.)

3- Allah'ın selâmı size ve arkadaşlarınızın üzerine olsun

azîz: şeref sahibi, saygın
bahis: bir şey üzerinde etraflıca konuşma, söz etme
beniâdem: Âdem'in çocukları
câiz: geçerli, kabul edilir, şüphesiz, uygun
cüz-i ihtiyârîye: Cenâb-ı Hak tarafından insanlara verilen arzu, serbestliği, seçme gücü, irâde
erkân-ı imâniye: İmana ait esâslar
gâyet: son derece
hatır: zihin, fikir
havale: ulaştırma, gönderme
hikmet: ilâhî gâye, yüksek bilgi
idhal: dahil etme, sokma
ihraç: dışarı çıkarma, çıkarılma
ispat: doğruyu delîllerle gösterme
kader: ilâhî hükûm, Allah'ın meydana gelecek hâdiselen olmadan önce takdîr etmesi, plân ve programı
kusur: noksan, özür
mebnî: -den dolayı, bir şeye dayanan
mesâil-i imâniye: İmânla ilgili meseleler, konular
mesele: önemli iş, konu
muhtasar: kısa
münâkaşa: tartışma, çekişme
mütalâa: dikkatli okuma
noksan: eksiklik
sual: soru
suret: biçim, şekil
şüphe: kuşku
tafsîl: etraflıca anlatma
tenzîh: Allah'ı her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
tesbîh: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
zaaf: zayıflık

Elcevap: Hikmeti, tavziftir. Öyle bir vazife ile memur edilerek gönderilmiştir ki, bütün terakkiyat-ı maneviye-i beşeriyenin ve bütün istidadat-ı beşeriyenin inkişaf ve inbısatlan ve mahiyet-i insaniyenin bütün esma-i İlâhiyeye bir âyine-i camia olması, o vazifenin netaicindendir. Eğer Hazret-i Âdem cennette kalsaydı, melek gibi makamı sabit kalırdı; istidadat-ı beşeriye inkişaf etmezdi. Hâlbuki, yeknesak makam sahibi olan melâikeler çoktur; o tarz ubudiyet için insana ihtiyaç yok. Belki hikmet-i İlâhiye, nihayetsiz makamatı kat' edecek olan insanın istidadına muvafık bir dâr-ı teklifi iktıza ettiği için, melâikelerin aksine olarak, mukteza-i fıtratlan olan malûm günahla cennetten ihraç edildi.

Demek Hazret-i Âdem'ın cennetten ıhracı, ayn-ı hikmet ve mahz-ı rahmet olduğu gibi, küffarın da cehenneme idhallerı haktır ve adalettir. Onuncu Sözün Üçüncü Işaretinde denıldığı gıbı, çendan kâfir az bır ömürde bır günah işlemiş, fakat o günah içinde nıhayetsiz bir cinayet var. Çünkü, küfür, bütün kâinatı tahkırdir, kıymetlerini tenzil etmektir ve bütün masnuatın vahdanıyete şahadetlerini tekziptir ve mevcudat âyinelerinde cilvelen görünen esma-ı İlâhiyeyi tezyiftir. Onun için, mevcudatın hakkını kâfırden almak uzere, mevcudatın sultanı olan Kahhar-ı Zülcelâl'in, kâfirleri ebedî cehenneme atması ayn-ı hak ve adalettir. Çünkü, nihayetsiz cinayet, nıhayetsız azabı ister.

aksi: tersi, ziddı.
ayine: ayna
ayine-i camia: kapsayıcı ayna.
ayn-ı hak ve adalet. hak ve adaletın ta kendısı
ayn-ı hikmet: hikmetın ta kendısi
azap: ceza, ışkence.
cilve: tecellı, belırme, yansıma
cinayet. katl veya o derecede agır suç.
çendan: gerci, her ne kadar
dâr-ı tekli: Allah ın emır ve yasaklarından sorumlu olunan yer, dunya
ebedi: sonsuz, zevalsız.
esma-ı İlâhiye: Allah ın ısmlerı
günah: Allah ın emırlerıne aykırı davranış
hâlbuki: oysa ki.
hikmet: İlâhı gaye, yuksek bilgi ?????????
hikmet-i İlâhiye: Allah ın hıkmetı gayesi
idhal: sokma, gırme
İhraç: dışarı çıkarma, çıkarılma
İktıza: gerekme.
inbısat: yayılma, genişleme
İnkişaf: açılma, gelişme, meydana çıkma
İstidadat-ı beşeriye: insanî kabılıyetler, yetenekler
İstidat: kabılıyet, yetenek.
işaret. ışaretinde: belırtılen konuda
kafir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkar eden, dınsız
Kahhar-ı Zülcelâl. kayıtsız şartsız galıp ve her an kahretmeye gucu yeten buyukluk sahıbı Allah
kâinat. butun alemler, varlıklar
kat': yol alma
küffar: kâfirler, dınsızler
kufur: Allah ı ve Islamıyetı ınkar etme
mahiyet-i insaniye: insanın esası, ıç yuzu, yapısı
mahz-ı rahmet: rahmetın ta kendısı
makam: mevkı, derece
makamat: makamlar, basamaklar
malum: bılınen
masnuat. sanatla yapılmış şeyler
melaike: melekler
melek: Allah ın nurdan yarattıgı emırlerıne tam ıtaat eden mahluk.
memur: vazıfelı, gorevlı
mevcudat: var olan her şey, mahlukler
mukteza-ı fıtrat: fıtratın, yaratılışın geregi
muvafık. uygun, munasıp
netaıç: neticeler, sonuçlar
nıhayetsız: sonsuz
sabit: degişmeyen, yerınde duran
sultan: hukumdar
şahadet: şahıtlık.
tahkır: hor gorme, aşağılama.
tavzif: vazıfelendırme.
tekzip: yalanlama.
tenzil: ındırme
terakkiyat-ı maneviye-i beşeriye: insanların manevî ılerlemelerı
tezyif: alaya alma, zayıfa çıkarma.
ubudiyet. kulluk.
vahdanıyet: Allah ın bır olusu
vazife: gorev
yeknesak. devamlı, aynı halde.

İkinci sualiniz: "Şeytanlann halkı ve icadı ne içindir? Cenab-ı Hak şeytanı ve şerleri halk etmiş, hikmeti nedir? Şerrin halkı şerdir, kabıhin halkı kabihtir."

Elcevap: Hâşâ, halk-ı şer şer değil, belkı kesb-i şer şerdir. Çünkü, halk ve icat bütün netaıce bakar. Kesb, hususî bir mübaşeret olduğu için, hususî netaice bakar. Meselâ, yağmurun gelmesinin bınlerle neticeleri var; bütünü de güzeldir. Sû-i ihtiyârıyla bazıları yağmurdan zarar görse, "Yağmurun ıcadı rahmet değildir" diyemez, "Yağmurun halkı şerdir" diye hükmedemez. Belki sû-i ıhtıyânıyla ve kesbiyle onun hakkında şer oldu. Hem ateşın halkında çok faydalar var, bütünü de hayırdır. Fakat bazılar, sû-ı kesbiyle, sû-i istimaliyle ateşten zarar görse, "Ateşin halkı şerdir" diyemez. Çünkü, ateş yalnız onu yakmak için yaratılmamış. Belki o, kendı sû-ı ihtiyânıyla, yemeğini pişıren ateşe elını soktu ve o hızmetkânnı kendine düşman etti.

Elhâsıl: Hayr-ı kesîr ıçın şerr-ı kalıl kabul edılır. Eğer şerr-i kalil olmamak için, hayr-ı kesîri intaç eden bir şer terk edilse, o vakit şerr-i kesîr irtikâp edilmiş olur. Meselâ, cihada asker sevk etmekte, elbette bazı cüz'î ve maddî ve bedenî zarar ve şer olur. Fakat o cıhadda hayr-ı kesîr var ki, İslâm, küffarın istilâsından kurtulur. Eğer o şerr-i kalil ıçın cıhad terk edilse, o vakit hayr-ı kesîr gıttikten sonra, şerr-i kesîr gelir. O, ayn-ı zulümdür. Hem meselâ, gangren olmuş ve kesılmesı lâzım gelen bır parmağın kesılmesi hayırdır, iyidir. Hâlbuki, zahiren bir şerdır. Parmak kesılmezse, el kesılır, şerr-ı kesîr olur.

ayn-ı zulüm: zulmün tı kendisi
bedenî: bedene aıt.
Cenab-ı Hak: Hz. Allah
cihad: düşmanla savaşma
cuz'î: kuçuk
elbette: şuphesız her halde
elhasıl: netıce ıtıbanyla sonuç olarak
faıde: fayda
gangren: vucudun sınırlı bır kısmında dokuların hayatıyetlennı kaybetmesı
halbukı: oysa kı.
halk: yaratma.
halk-ı şer: şerrın yaratılışı.
haşa: asla kat ıyen
hayır: faydalı ış.
hayr-ı kesîr: faydası daha çok olan
hıkmet: gızlı sebep. Ilahî gaye
hizmetkâr: hızmetçı
hususî: ozel
hükmetmek: karar vermek
icat: yoktan var etme
intaç: netıce verme.
irtikâp: kotu ış ışleme
istilâ: kaplama ele geçırme
kabıh: kotu. çırkın.
kesb: ışlemek, yapmak
kesb-i şer: şerlı bır ışı ışleme
küffar: kafırler
lâzım: gerekli
maddî: madde ile alâkalı cısmanı
meselâ: mısal olarak.
mübaşeret: gırışme temas
netaıc: netıceler sonuclar
netıce: sonuç.
rahmet: merhamet etme esırgeme şefkat gosterme.
sevk: gonderme, yollama
sual: soru
su-i ihtiyar: kötu seçım, ıradenın kötüye kullanılması
sû-i istimal: bır şeyi kötüye kullanma.
su-ı kesb: fıılın kotuye kullanılması. kotuluk ışlemek
şer: kötülük.
şerr-ı kalil: zararı az mıktarda olan
şerr-ı kesır: çok olan kotuluk
zahıren: gorunuşe gore

İşte, kâinattaki şerlerin, zararlanın, beliyyelerin ve şeytanların ve muzırların halk ve icatlan şer ve çirkin değildir; çünkü çok netaic-i mühimme için halk olunmuşlardır. Meselâ, melâikelere şeytanlar musallat olmadıklan için, terakkiyatlan yoktur, makamları sabittir, tebeddül etmez. Keza, hayvanatın dahi, şeytanlar musallat olmadıkları için, mertebeleri sabittir, nakıstır.

Âlem-i insanıyette ise, meratib-i terakkıyat ve tedenniyat, nihayetsizdir; Nemrutlardan, Firavunlardan tut, tâ sıddıkîn-ı evlıya ve enbıyaya kadar gayet uzun bır mesafe-i terakki var.

İşte, kömür gıbı olan ervah-ı safileyi, elmas gibi olan ervah-ı âliyeden temyiz ve tefrik için, şeytanlanın hilkatiyle ve sırr-ı teklif ve ba's-ı enbiya ile, bır meydan-ı imtihan ve tecrübe ve cihad ve müsabaka açılmış. Eğer mücahede ve müsabaka olmasaydı, maden-i insanıyetteki elmas ve kömür hükmünde olan istidatlar beraber kalacaktı. âlâyılliyyindekı Ebu Bekr-i Sıddık'ın ruhu, esfel-i safilîndekı Ebu Cehil'in ruhuyla bir seviyede kalacaktı.

Demek, şeyatin ve şerlerin yaratılması büyük ve küllî neticeye baktığı için, icatlan şer değil, çirkin değil. Belki, sû-i istimalâttan ve kesb denilen mübaşeret-i hususiyeden gelen şerler, çirkinlikler, kesb-ı insana aıttır, icad-ı İlâhîye ait değildir.

Eğer sual etseniz ki, "Bı'set-ı enbıya ıle beraber, şeytanların vücudundan ekser insanlar kâfir oluyor, küfre gıdıyor, zarar göruyor. 'El hükmü lilekser' kaıdesınce,

alayıllıyyin: en yuksek mertebe
Alem-i insanıyet: insanlık alemı
ba s ı enbıya: insanlara peygamberlerın gondenlmesı
beliyye: felaket, musibet
bi'set-i enbiya: peygamberlerın vazıfelı olarak gondenlmelerı.
cıhad: duşmanla savaşma
ekser: pek çok
el-hükmü lilekser: hüküm çoğunluga gore verılır
enbiya: nebiler, peygamberler
ervah-ı allye: yucc ruhlar
ervah-ı safile: alçak, kotu ruhlar
esfel-ı safilin: aşagıların en aşagısı
gayet: son derece
halk: yaratma
hayvanat: hayvanlar
hilkat: yaratılış.
hukmünde: değerınde.
icad-ı İlâhiye: Allah ın yoktan var etmesı
icat: yoktan var etme
istidat: kabılıyet, yetenek.
kafir: Allah ı ve Islamıyetı ınkar eden dınsız
kaide: esas kural
kainat: butun âlemler varlıklar
kesb: ışleme, yapma
kesb-i insan: insanın fıl ve harekettlen
keza: aynı şekılde, boylece
kufur: Allah ın varlıgına, bırlıgıne ınanmama
kulli: butune aıt, umumî
maden-i insanıyet: insandakı degerler, insanlıgın ozu
makam: derece, mevkı
melaike: melekler
meratıb-ı terakkıyat: terakkı ılerleme mertebelerı
mertebe: derece, mevkı.
mesafe-i terakki: ılerleme yukselme mesafesı
meselâ: mısal olarak.
meydan-ı imtihan: ımtıhan meydanı, dunya
musallat: rahatsız etme, sataşma
muzır: zarara sokan.
mübaşeret-i hususiye: hususı temaslar, ozel gırşımler
mücahede: savaşma, mucadele
musabaka: yarış, karşılaşma
nakıs: noksan, eksık.
netaıc-ı muhimme: onemlı muhum neticeler
netıce: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz
sıddıkın-ı evliya: sıddık olan evlıya toplulugu, Allah dostlarının arasında sadakatte en ılerı olanları
sırr-ı teklif: insanların dunyaya gelıp Allah tarafından vazıfelendırılmelerınin sırrı
sual: soru
su-ı istımalât: kotuye kullanmalar
şer: kotuluk
şeyatın: şeytanlar
tebeddül: degışme
tecrübe: deneyım, sınama
tedennıyat: gerılemeler
tefrik: bırbırınden ayırma.
temyiz: ayırma, seçme.
terakkıyat: terakkıler, yukselmeler
vücut: var olma

ekser ondan şer görse, o vakit halk-ı şer şerdir. Hatta bi'set-i enbiya dahi rahmet değil denilebilir."

Elcevap: Kemiyetin, keyfiyete nispeten ehemmiyeti yok. Asıl eksenyet, keyfiyete bakar. Meselâ, yuz hurma çekirdeği bulunsa, toprak altına konup su verilmezse ve muamele-i kimyeviye görmezse ve bir mücahede-i hayatiyeye mazhar olmazsa, yüz para kıymetinde yüz çekirdek olur. Fakat su verildiği ve mücahede-i hayatıyeye maruz kaldığı vakit, sû-i mizacından sekseni bozulsa, yirmisi meyvedar yirmi hurma ağacı olsa, diyebilir misin ki, "Suyu vermek şer oldu, eksenîsini bozdu"? Elbette diyemezsin. Çünkü, o yirmi, yirmi bin hükmüne geçti. Sekseni kaybeden, yirmi bini kazanan zarar etmez, şer olmaz.

Hem meselâ, tavus kuşunun yuz yumurtası bulunsa, yumurta itibanyla beş yüz kuruş eder. Fakat o yüz yumurta üstünde tavus oturtulsa, sekseni bozulsa, yirmisi yirmi tavus kuşu olsa, denilebilir mi ki, "Çok zarar oldu, bu muamele şer oldu, bu kuluçkaya kapanmak çırkin oldu, şer oldu"? Hayır, öyle değil, belkı hayırdır. Çünkü, o tavus milleti ve o yumurta taifesi, dort yüz kuruş fiyatında bulunan seksen yumurtayı kaybedip, seksen lira kıymetinde yırmi tavus kuşu kazandı.

Işte, nev-ı beşer, bı'set-i enbıya ıle, sırr-ı teklıf ıle, mucahede ıle, şeytanlarla muharebe ile kazandıkları yüz bınlerle enbıya ve mılyonlarla evlıya ve mılyarlarla asfıya gibi âlem-i insaniyetin güneşleri, aylan ve yıldızlan mukabılınde, kemıyetçe kesretlı, keyfıyetçe ehemmıyetsız

âlem-i insanıyet: insanlık âlemi
asfıya: Hazret-i Peygamberin (ASM) vârısı hukmunde onun meslek ve gayelennı hayata geçırmeye ve tatbıke çalışan alım zatlar
bi'set-i enbiya: peygamberlerin vazıfelı olarak gondenlmelen
ehemmıyet: onem
ekser: çoğunluk.
ekseri: çoğunluk.
eksenyet: coğunluk
enbiya: nebîler, peygamberler
evlıya: velîler, Allah dostları
halk-ı şer: şernn yaratılışı.
hatta: ustelik.
hükum: deger yer
ıtıbarıyla: sayılmak uzere
kemıyet. nıcelik, sayı coklu-ğu
kesretlı: cokluğu olan
keyfıyet. bır şeyın nasıl oldu-gu, nıtelik
kuluçkaya kapanmak. dışı kuşun cıvcıv çıkarmak uzere yumurtalanın usrune yatması
maruz: bir şeyın tesırı altında bulunan, uğrama
mazhar: kavuşma, erişme, nail olma
meselâ: mısal olarak.
muamele: davranış.
muamele-i kımyevıye: kımyevı ışlem
muharebe: savaşma, harp
mukabıl: karşılık.
mücahede: mücadele, cıhad etme
mücahede-ı hayatıye: hayat mucadelesı, hayatla ılgılı uğraşlar
nev-i beşer: ınsanlık.
nıspeten: kıyaslayarak, oranla
rahmet. acıma, şefkat gosterme.
sırr-ı teklıf: ınsanların dunyaya gelip Allah tarafından gorevlendırılmesinin sırrı
su-i mizaç: kötü huy ve tabiat.
şer: kotuluk.
taife: takım, familya
tavus: kuyrugu parlak, guzel renkli bir kuş

hayvanat-ı muzırra nev'inden olan küffan ve münafıkları kaybetti.

Üçüncü sualiniz: "Cenab-ı Hak musibetleri veriyor, belâları musallat ediyor. Hususan masumlara, hatta hayvanlara, bu zulüm değil mi?"

Elcevap: Hâşâ! Mulk Onundur, mulkunde istedığı gıbı tasarruf eder. Hem, acaba, sanatkâr bir zat, bir ücret mukabılınde senı bır model yapıp, gayet sanatkârâne yaptığı murassa bir libası sana giydiriyor; hünerini, maharetını gostermek için kısaltıyor, uzatıyor, bıçıyor, kesıyor, seni oturtuyor, kaldırıyor. Sen ona diyebilir misin ki, "Beni guzelleştıren elbıseyi çırkınleştirdin; bana oturtup kaldırmakla zahmet verdin"? Elbette diyemezsin. Dersen, dıvanelik edersın.

Aynen öyle de, Sâni-i Zülcelâl goz, kulak, lısan gibi duygularla murassa gayet sanatkârâne bir vücudu sana giydırmiş. Mütenevvi esmasının nakışlarını göstermek ıçın senı hasta eder, müptelâ eder, aç eder, tok eder, susuz eder, bu gibi ahvalde yuvarlatır. Mahiyet-i hayatiyeyi kuvvetleştirmek ve cilve-i esmasını göstermek için, seni böyle çok tavırlarda gezdiriyor. Sen eğer dersen, "Beni ne için bu mesaibe müptelâ ediyorsun?" Temsilde işaret edildiği gibi, yuz hikmet senı susturacak.

Zaten sükûn ve sükûnet, atalet, yeknesaklık, tevakkuf, bır nevı ademdır, zarardır. Hareket ve tebeddül vucuttur, hayırdır. Hayat, harekâtla kemalâtını bulur, belıyyat vasıtasıyla terakkı eder. Hayat, cılve-ı esma ıle muhtelif

adem: yokluk.
ahval: haller, durumlar
atalet: tembellik
bela: musibet, afet.
belıyyat: belalar, felâketler
Cenab-ı Hak: Hz. Allah
cılve-ı esma: Allah'ın isimlerinin tecellileri
dıvanelık: delilik.
elbette: şüphesiz, her hâlde
esma: isimler
gayet: son derece
harekat: hareketler
haşa: asla, kat'iyen
hayırlı: faydalı iş
hayvanat-ı muzırra: zararlı hayvanlar
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi
hususan: bilhassa, özellikle.
hüner: ustalık, becen
kemalat: faziletler, kemaller, olgunluklar
küffar: kafirler
libas: elbise
lisan: dil
maharet: mahırlık, ustalık
mahiyet-i hayatiye: hayatın öz mahiyeti
masum: günahı olmayan, suçsuz
mesaip: felaketler
model: örnek, nümune
muhtelif: çeşitli
mukabil: karşılık
murassa: süslü, süslenmiş
musallat: rahatsız eden, saldırma
musibet: felaket, bela
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, mal.
münafık: kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
müptelâ: alışkanlık kazanmış, tutkun, düşkün, tutulmuş
mütenevvi: çeşit çeşit.
nakış: nakış, süs
nev': tür, çeşit.
sanatkâr: sanatla uğraşan.
sanatkârane: sanatkârca
Sanı-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
sual: soru
sükun: sakınlık, huzur
sükunet: durgunluk, sakınlık.
tasarruf: güzel idare etme, kullanım hakkı
tavır: takınılan hal, durum
tebeddül: değişme
temsil: benzetme.
terakkı: yükselme, ilerleme
tevakkuf: durdurma
vasıta: aracı.
vücut: beden, cısım, varlık.
yeknesak: devamlı aynı hâlde olma.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zat: kişi
zulüm: haksızlık, eziyet.

harekâta mazhar olur, tasaffi eder, kuvvet bulur, inkişaf eder, inbisat eder, kendi mukadderatını yazmasına müteharrik bir kalem olur, vazifesini ifa eder, ücret-i uhreviyeye kesb-i istihkak eder.

İşte, münakaşanızın içindeki üç sualinizin muhtasar cevapları bu kadardır. İzahları otuz üç adet Sözlerdedir.

Azız Kardeşim,

Sen bu mektubu Eczacıya ve münakaşayı işitenlerden münasip gorduklerine oku. Benim tarafımdan da, yeni bir talebem olan Eczacıya selâm et, de ki:

Mezkûr mesail gibi dakik mesail-i imaniyeyi, mizansız mücadele suretinde cemaat içinde bahsetmek caiz değildir. Mizansız mücadele olduğundan, tiryak iken zehir olur; diyenlere, dinleyenlere zararlıdır. Belki böyle mesail-i imaniyenin itidal-i demle, insafla, bir mudavele-i efkâr suretinde bahsi caizdir.

Ve de ki: Eğer senin kalbine bu nevi mesailde şüpheler gelirse ve Sözlerden de cevabını bulmazsan, hususî bana yazarsınız.

Hem Eczacıya de ki: Merhum pederi hakkında gördüğü rüya için hatırıma şöyle bir mana geldi ki: Merhum pederi doktor olmak münasebetiyle, çok salih ve mübarek, belki velî insanlara faydası dokunmuş ve ondan memnun olan ve menfaat gören o mübareklerin ervahları, onun vefatı hengâmında kuşlar suretinde, en yakın

aziz: muhterem, saygın
bahıs: bir şey hakkında söz söylemek
caiz: yapılmasında sakınca olmayan şey
cemaat: topluluk
ervah: ruhlar
faide: fayda
harekat: hareketler
hatır: zihin, akıl
hengam: zaman, sıra
hususî: özel
ifa: yerine getirme, yapma
inbisat: yayılma, genişleme
inkişaf: açılma, meydana çıkma
insaf: adaleti ve hakkı düşünerek davranma
itidal-i dem: soğukkanlılık
İzah: açıklama
kesb-i istihkak: hak kazanma
mana: anlam
mazhar: kavuşma, erişme, ayna olma
menfaat: fayda, kâr
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş
mesail: meseleler, konular
mesail-i imaniye: İmanı meseleler, dini konular
mezkur: adı geçen
mizansız: ölçüsüz
muhtasar: kısaltılmış, özet
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler
mübarek: bereketli, hayırlı
mucadele: tartışma, fikri çekişme
müdavele-i efkâr: karşılıklı fikir alışverişinde bulunma
münakaşa: tartışma, çekişme
münasebet: alâka, vesile
münasip: uygun
mutehârrik: hareket eden
nev: çeşit
peder: baba
salih: dinin emirlerine uyan, iyi ve hayırlı işler yapan
sual: soru
suret: biçim, tarz
şüphe: tereddüt, kuşku
talebe: öğrenci
tasaffi: safiaşma, durulaşma
tiryak: ilaç
ücret-i uhreviye: ahirete ait ücret
vazife: görev
vefat: ölüm
veli: Allah dostu

akrabası olan oğluna görünmüş, onun ruhuna şefaatkârâne bir hoşamedî nev'inden bir istikbal ettikleri hatırıma geldi.

O gece burada beraber bulunan bütün dostlara selâm ve dua ederim.

اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي [1]

Said Nursî

1 Bâkî olan yalnız Allah tır

bakı: ebedî, daimî.
hatır: zihin, akıl
hoşamedî: hoş geldin demek
istikbal: gelecek
nev'i: çeşit.
suret: biçim, görünüş
şefkatkârane: şefkatli bir şekilde

✱ *On Üçüncü Mektup*, Barla'da 1929'da Türkçe olarak telif edilmiştir

On Üçüncü Mektup

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ [3] ... وَالْمَلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهَوَىٰ [4]

Azız Kardeşlerim,

Hâl ve istirahatımı ve vesika için adem-i müracaatımı ve hâl-i âlem siyasetine karşı lâkaytlığımı pek çok soruyorsunuz. Şu sualleriniz çok tekerrür ettiğinden, hem manen de benden sorulduğundan, şu üç suale yeni Said değil, belki eski Said lisanıyla cevap vermeye mecbur oldum.

BİRİNCİ SUALİNİZ: İstirahatin nasıl? Hâlin nedir?

Elcevap: Cenab-ı Erhamürrâhimîn'e yüz bin şükür ediyorum ki, ehl-i dünyanın bana ettiği enva-ı zulmü, enva-ı rahmete çevirdi. Şöyle ki:

Siyaseti terk ve dünyadan tecerrüt ederek bir dağın mağarasında ahireti düşünmekte iken, ehl-ı dünya, zulmen beni oradan çıkarıp nefyettiler. Hâlık-ı Rahîm ve Hakîm o nefyı bana bir rahmete çevirdi. Emniyetsiz ve ihlâsı bozacak esbaba maruz o dağdaki inzivayı emniyetli, ıhlâslı Barla dağlarındaki halvete çevirdi. Rusya'da

1- Allah'ın adıyla

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Selam doğru yola tâbi olanların üzerine olsun. (Taha Suresi, 47.)

4- Kınama ve azar da nefsin heva ve arzularına uyanlara olsun.

adem-ı müracaat: müracaat etmeme, başvurmama
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: istek, heves.
azız: muhterem, değerli
Cenab-ı Erhamürrahimin: rahmet, yardım ve lutuf sahiplerinin en merhametlisi olan azamet sahibi olan yüce Allah
ehl-ı dünya: dünyaya dalıp ahireti düşünmeyen
emniyet: güvenlik
enva-ı rahmet: rahmet çeşitleri
enva-ı zulum: zulum çeşitleri
esbap: sebepler
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun yaratan, hikmet sahibi Allah
hal: durum, vaziyet.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
hâl-ı âlem: dünya durumu, hali, şimdiki hâl ve yaşama şekli
halvet: yalnızlık, tek başına kalma
ihlas: samimiyet, ibadet ve davranışlarda Allah rızasından başka bir şeyi düşünmemek.
ihlas: samimiyet, ibadet ve davranışlarda Allah rızasından başka bir şeyi düşünmemek.
inziva: yalnızlığa çekilme, dünya işlerinden vazgeçme.
istirahat: dinlenme, rahat, huzur
lakayt: karışmayan, ilgisiz, kayıtsız.
lisan: dil
manen: mana itibariyle, manevî olarak
maruz: bir şeyin tesiri altında bulunma, uğrama
mecbur olmak: bir işi yapma zorunda kalmak
nefis: insanı devamlı kötülüğe sevk eden duygu
nefiy: sürgün etme
nefyetmek: sürgüne göndermek
rahmet: merhamet etme, bağışlama, esirgeme
selâm: rahatlık, esenlik, dünyadaki belâlar ile âhiretteki azaptan kurtulma
siyaset: politika, devlet yönetimi, sanatıyla ilgili görüş, anlayış.
sual: soru
şükür: nimet ve iyiliğin sahibine karşı minnet duyma, teşekkür
tâbi: uyan, itaat eden
tecerrüt etmek: soyutlanmak, sıyrılmak, her şeyden uzaklaşmak.
tekerrür etmek: tekrarlanmak
terk: bırakma, vazgeçme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma
vesika: belge, hükümet tarafından verilen izin kağıdı
zulmen: zulümle.

esarette iken niyet ettim ve niyaz ettim ki, ahir ömrümde bir mağaraya çekileyim. Erhamürrâhimîn, bana Barla'yı o mağara yaptı, mağara faydasını verdi. Fakat sıkıntılı mağara zahmetini, zayıf vücuduma yüklemedi.

Yalnız, Barla'da iki üç adamda bir vehhamlık vardı. O vehhamlık sebebiyle bana eziyet verildi. Hatta o dostlarım, güya istirahatımı düşünüyorlar. Hâlbuki o vehhamlık sebebiyle hem kalbime, hem Kur'ân'ın hizmetine zarar verdiler. Hem ehl-i dünya bütün menfîlere vesika verdiği ve canîleri hapisten çıkarıp affettikleri hâlde, bana zulüm olarak, vermediler. Benim Rabb-i Rahîm'im, beni Kur'ân'ın hizmetinde ziyade istihdam etmek ve Sözler namıyla, envar-ı Kur'ânıyeyi bana fazla yazdırmak için, dağdağasız bir surette beni şu gurbette bırakıp, bir büyük merhamete çevirdi.

Hem, ehl-i dünya, dünyalarına karışabilecek bütün nüfuzlu ve kuvvetli rüesaları ve şeyhleri, kasabalarda ve şehirlerde bırakıp akrabalarıyla beraber herkesle görüşmeye izin verdikleri hâlde, beni zulmen tecrit etti, bir köye gönderdi. Hiç akraba ve hemşehrilerimi, bir iki tanesi müstesna olmak üzere, yanıma gelmeye izin vermedi. Benim Hâlık-ı Rahîm'im, o tecridi benim hakkımda bir azîm rahmete çevirdi. Zihnimi safî bırakıp, gıllugıştan azade olarak, Kur'ân-ı Hakîm'in feyzini olduğu gibi almaya vesile etti.

Hem, ehl-i dünya, bidayette, iki sene zarfında iki adî mektup yazdığımı çok gördü. Hatta şimdi bile on veya

adî: basit, değersiz.
ahir ömür: ömrün hayatın son dönemleri
azade: hür, özgür
azîm: büyük
bidayet: başlangıç.
canî: cinayet işlemiş
dağdağa: gürültü, telaş
ehl-i dünya: dünyaya dalıp âhireti düşünmeyen
envar-ı Kur'ânîye: Kur'ân nurları
Erhamürrahimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi.
esaret: savaş esirliği
eziyet: sıkıntı
feyiz: ilham, ilim, irfan.
gıllugış: aklın değişik fikirler üzerindeki kararsızlığı
gurbet: yabancı memleket
güya: sözde
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah
istihdam etmek: hizmet ettirmek
istirahat: rahatlama, huzur
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
menfî: sürgün edilmiş
merhamet: şefkat göstermek, korumak.
müstesnâ: hariç
nam: isim
niyaz: yakarma, dua
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi
nüfuzlu: etkili, sözü geçerli.
ömür: yaşam, hayat.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak
rahmet: esirgeme, şefkat gösterme, acıma
rüesa: reisler, liderler
safî: temiz, saf
sûret: şekil, biçim, tarz
şeyh: bir tekke veya zâviyede ders veren ve müntesipleri olan kimse
tecrit etmek: yalnız başına bırakmak
vehham: çok şüphe ve vesvese eden
vehhamlık: çok şüphe ve kuruntu etme
vesika: belge, hükümet tarafından verilen izin kâğıdı
vesile: vasıta, sebep
zarfında: süresinde, içinde
zihin: anlama, bilme, kavrama gücü
ziyade: çok, fazla
zulmen: zulümle, haksızlıkla
zulüm: haksızlık, eziyet.

yırmi günde veya bir ayda bir iki misafirin sırf ahıret için yanıma gelmesini hoş görmediler, bana zulmettiler. Benim Rabb-i Rahîm'im ve Hâlık-ı Hakîm'im, o zulmü bana merhamete çevirdi ki, doksan sene manevî bir ömrü kazandıracak şu şuhur-i selâsede, beni bir halvet-i mergubeye ve bir uzlet-i makbuleye koymaya çevirdi.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ ; işte hâl ve istirahatim böyle...

İKİNCİ SUALİNİZ: Neden vesika almak için müracaat etmiyorsun?

Elcevap: Şu meselede ben kaderin mahkûmuyum, ehl-i dünyanın mahkûmu değilim. Kadere muracaat ediyorum. Ne vakit izin verirse, rızkımı buradan ne vakit keserse, o vakıt giderim. Şu mananın hakıkati şudur ki:

Başa gelen her işte iki sebep var: biri zahirî, diğeri hakikî. Ehl-i dünya zahirî bir sebep oldu, beni buraya getirdi. Kader-i İlâhî ise, sebeb-i hakikîdir; beni bu inzivaya mahkûm etti. Sebeb-i zahirî zulmetti, sebeb-i hakikî ise adalet etti. Zahirîsi şöyle düşündü: "Şu adam ziyadesiyle ilme ve dine hizmet eder, belki dünyamıza kanşır" ihtimaliyle beni nefyedip üç cihetle katmerli bir zulüm etti. Kader-i İlâhî ise, benim için gördü ki, hakkıyla ve ihlâsla ilme ve dine hizmet edemiyorum; beni bu nefye mahkûm ettı. Onlarn bu katmerlı zulmünü muzaaf bir rahmete çevirdi.

Madem ki nefyimde kader hâkimdir ve o kader âdildir, ona müracaat edenm. Zahırî sebep ıse, zaten bahane

1- Her hâl üzere Allah a hamd olsun. (*Feyzu'l Kadir*, 1.368, hadis no: 662; *Kenzü'l Ummal*, 1:72, 181; *Tirmizî*, 5:578, hadis no: 3599; *İbni Mâce*, 1:92, hadis no: 251; 2:1260, hadis no: 3830.)

adalet: hakkanıyet, âdillik.
âdil: adaletli olan.
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikinci hayat.
bahane: uydurma sebep.
cihet: yon.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı ahıreti dusunmeyen.
hak: doğru.
hakikat: gerçek, doğru, bir şeyin aslı esası.
hakikî: gerçek.
hakim: ustün olma.
hal: durum, vaziyet.
Hâlık-ı Hakîm: yarattıklarında hikmetli olduğunu gosteren yaratıcı Allah.
halvet-i mergube: istenılen ve ragbet edılen yalnızlık.
hamd: Allah a karşı olan şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
ihlas: samımıyet, davranışlarında Allah rızasından başka bır şeyı dusunmeme.
ihtimal: olabilirlik.
inziva: dunya ışlennden uzaklaşma, yalnızlığa çekilme.
istirahat: dınlenme, rahat.
kader: İlâhî hukum, Allah ın takdır ve tayın etmesi.
Kader-i İlahi: İlahı kader, takdır, Allah ın takdır ve tayın etmesi.
katmer: kat kat.
katmerli: kat kat.
mahkûm: hukumlu.
manevî: manaya aıt.
merhamet: şefkat gostermek, esırgemek.
mesele: onemlı ış, konu.
muzaaf: kat kat.
müracaat: başvurma.
nefiy etmek: surgun etme.
nefiy: surgun etme, surgun edılme.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahıbı olan Cenab ı Hak.
rahmet: merhamet etme, şefkat gosterme.
rızık: Allah tarafından aynılmış ve takdır edılmış olan, nımet, yıyecek, ıçecek ve gıyecek ile ılgılı şeyler.
sebeb-i hakikî: gerçek sebep.
sebeb-i zahirî: gorunurdekı sebep.
sual: soru.
şuhur-i selâse: uç aylar.
uzlet-i makbule: makbul olan yalnızlık.
vakit: zaman.
vesika: belge, hukumet tarafından verilen ızın kâgıdı.
zahirî: gorunen, gorunurdekı.
ziyade: fazla.
zulüm: haksızlık, ezıyet.

nev'inden bir şeyleri var. Demek onlara müracaat manasızdır. Eğer onların elinde bir hak veya kuvvetli bir esbap bulunsaydı, o vakit onlara karşı da müracaat olunurdu.

Başlarını yesin, dünyalarını tamamen bıraktığım ve ayaklarına dolaşsın, sıyasetlerini busbütün terk ettiğim hâlde, düşündükleri bahaneler, evhamlar, elbette asılsız olduğundan, onlara muracaatla o evhamlara bir hakikat vermek istemiyorum. Eğer uçlan ecnebi elinde olan dünya sıyasetine karışmak için bir ıştıham olsaydı, değil sekiz sene, belki sekiz saat kalmayacak, tereşşuh edecekti, kendini gösterecekti. Hâlbuki, sekiz senedir bir tek gazete okumak arzum olmadı ve okumadım. Dört senedir burada taht-ı nezarette bulunuyorum; hiçbir tereşşuh görünmedi. Demek Kur'ân-ı Hakîm'in hizmetinin bütün siyasetlerin fevkinde bir ulviyeti var ki, çoğu yalancılıktan ibaret olan dünya sıyasetine tenezzüle meydan vermiyor.

Adem-i muracaatımın ikinci sebebi şudur ki: Haksızlığı hak zanneden adamlara karşı hak dava etmek, hakka bir nevi haksızlıktır. Bu nevi haksızlığı irtikâp etmek istemem.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ: Dünyanın sıyasetine karşı ne için bu kadar lâkaytsın? Bu kadar safahat-ı âleme karşı tavrını hiç bozmuyorsun. Bu safahatı hoş mu görüyorsun? Veyahut korkuyor musun ki, sükût ediyorsun?

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîm'in hizmeti beni şiddetli bir surette sıyaset âleminden menettı; hatta düşünmesini de

arzu: istek, heves
bahane: uydurma sebep
dava: iddia
ecnebi: yabancı
elbette: şüphesiz, her hâlde
evham: vehimler, kuruntular, şüpheler, yanlış ve esassız düşünceler
fevkinde: üstünde, üzerinde
hak: doğruluk, gerçek, adalet
hakikat: gerçek, asıl
haksızlık: adaletsizlik, yanlışlık
ibaret olan: meydana gelen, oluşan.
irtikap etmek: kötü ve fena bir iş yapmak.
ıştıha: fazla istek, arzu
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lakayt: kayıtsız, ilgisiz, ilgi göstermeyen
mana: anlam
men etme: mânî olma, engelleme
müracaat: başvurma
nev: çeşit, tür
safahat: safahat, görünüşler, gelişmeler
safahat-ı alem: dünya olayları, dünyadaki gelişmeler
siyaset: politika, yönetim
sual: soru
sureti: şekil, biçim, tarz.
sükût etmek: susmak
taht-ı nezaret: gözetim altında, gözaltı.
tavır: olaylar ve insanlar karşısında takınılan hâl, tutum
tenezzül: inme, alçalma
tereşşuh: sızma, sızıntı.
ulviyet: ulvîlik, yücelik.
zan: sanma.

adem-i müracaat: muracaat etmeme, başvurmama
alem: dünya

bana unutturdu. Yoksa, bütün sergüzeşt-i hayatım şahittir ki, hak gördüğüm meslekte gitmeye karşı, korku elimi tutup menedememiş ve edemiyor.

Hem neden korkum olacak? Dünya ile, ecelimden başka bir alâkam yok. Çoluk çocuğumu düşüneceğim yok, malımı düşüneceğim yok, hanedanımın şerefini düşüneceğim yok. Rıyakâr bir şohret-i kâzibeden ibaret olan şan ve şeref-i dünyeviyenin muhafazasına değil, kınlmasına yardım edene rahmet! Kaldı ecelim. O, Hâlık-ı Zülcelâl'in elindedir. Kimin haddi var ki, vaktı gelmeden ona ilişsin? Zaten izzetle mevti, zilletle hayata tercih edenlerdeniz. Eski Said gibi, birisi şöyle demiş:

وَنَحْنُ أُنَاسٌ لَا تَوَسُّطَ بَيْنَنَا ۞ لَنَا الصَّدْرُ دُونَ الْعَالَمِينَ أَوِ الْقَبْرُ[1]

Belki hizmet-i Kur'ân, beni hayat-ı içtimaiye-i siyasiye-i beşeriyeyi düşünmekten menediyor. Şöyle ki:

Hayat-ı beşeriye bir yolculuktur. Şu zamanda, Kur'ân'ın nuruyla gördüm ki, o yol bir bataklığa girdi. Mülevves ve ufunetli bir çamur içinde, kafile-i beşer duşe kalka gidiyor. Bir kısmı selâmetli bir yolda gider. Bir kısmı mümkün olduğu kadar çamurdan, bataklıktan kurtulmak için bazı vasıtaları bulmuş. Bir kısm-ı ekseri, o ufunetli, pis, çamurlu bataklık içinde, karanlıkta gidiyor. Yüzde yirmisi, sarhoşluk sebebiyle, o pis çamuru miskûamber zannederek yüzüne gözüne bulaştırıyor, düşerek, kalkarak gider, tâ boğulur. Yüzde sekseni ise, bataklığı anlar, ufunetli, pis olduğunu hisseder; fakat mutehayyırdırler, selâmetli yolu göremiyorlar. İşte bunlara karşı iki çare var.

1- Biz öyle insanlarız ki, bizim için işin ortası yoktur. Ya her şeyin onunde yer alır, ya da olur kabre gideriz. [Emir Ebu Firas el-Hemedanî'nin şiiri. (M. Bahaeddin el-Amilî, el-Keşkûl, 2/200.)]

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
çare: çıkış yolu.
ecel: ölüm vaktı.
had: yetki, sınır.
hak: doğru, gerçek.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz yücelik ve haşmet sahibi, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı olan Allah.
hanedan: tanınmış, büyük aile.
hayat-ı beşeriye: insan hayatı.
hayat-ı içtimaiye-i siyasiye-i beşeriye: insanlığın siyasetle ilgili toplum hayatı, insanlığın sosyal ve siyasî hayatı.
hissetme: duyma, sezme.
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti.
ibaret olan: meydana gelen, oluşan.
izzet: şeref, yücelik.
kabir: mezar.
kafile-i beşer: insan kafilesi, topluluğu.
kısm-ı ekser: çoğunlukta olan kısım.
men etme: mâni olma, engelleme.
meslek: tutulan yol.
mevt: ölüm.
miskûamber: hoş ve güzel koku.
muhafaza: koruma.
mülevves: kirli, pis.
mütehayyir: hayrette kalan, şaşırmış.
rahmet: merhamet etme, şefkat etme, esirgeme, bağışlama.
rıyakar: ikiyüzlü, gösterişçi.
selâmetli: tehlikeden, korkuklarından ve kötülüklerden kurtaran, güvenli.
sergüzeşt-i hayat: hayat hikâyesi.
şahidi: tanık.
şan: şöhret, ün.
şeref: onur, haysiyet.
şeref-i dünyeviye: dünyaya ait şan ve şerefler.
şohret-i kâzibe: yalancı şöhret.
tercih eden: seçen.
ufunet: kötü ve pis koku.
vasıta: aracı, araç.
zannetme: sanma.
zillet: hakirlik, alçaklık.

Birisi, topuz ile o sarhoş yirmisini ayıltmaktır.

İkincisi, bir nur göstermekle mütehayyirlere selâmet yolunu irae etmektir.

Ben bakıyorum ki, yirmiye karşı seksen adam, elinde topuz tutuyor. Hâlbuki, o bîçare ve mütehayyir olan seksene karşı, hakkıyla nur gösterilmiyor. Gösterilse de, bir elinde hem sopa, hem nur olduğu için, emniyetsiz oluyor. Mütehayyir adam, "Acaba nurla beni celp edip, topuzla dövmek mi istiyor?" diye telâş eder. Hem de bazen arızalarla topuz kırıldığı vakit, nur dahi uçar veya soner.

İşte, o bataklık ise, gafletkârâne ve dalâletpişe olan sefihâne hayat-ı içtimaiye-i beşeriyedir. O sarhoşlar, dalâletle telezzüz eden mütemerritlerdir. O mütehayyir olanlar, dalâletten nefret edenlerdir, fakat çıkamıyorlar; kurtulmak istiyorlar, yol bulamıyorlar, mütehayyir insanlardır. O topuzlar ise siyaset cereyanlarıdır. O nurlar ise hakâik-ı Kur'âniyedir. Nura karşı kavga edilmez, ona karşı adavet edilmez. Sırf şeytan-ı racîmden başka ondan nefret eden olmaz.

İşte, ben de nur-i Kur'ân'ı elde tutmak için, [1] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ deyip, siyaset topuzunu atarak, iki elimle nura sarıldım. Gördüm ki, siyaset cereyanlarında, hem muvafıkta, hem muhalifte o nurların âşıkları var. Bütün siyaset cereyanlarının ve tarafgirliklerin çok fevkinde ve onların garazkârâne telâkkıyatlarından müberra ve safî olan bir makamda verilen ders-i Kur'ân ve gösterilen envar-ı Kur'âniyeden hiçbir taraf ve

1 Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.

adavet: düşmanlık.
arıza: aksama.
aşık: tutkun, aşırı seven.
biçare: çaresiz, zavallı.
celp etmek: kendine çekmek.
cereyan: akım, hareket, fikir.
dalâlet: doğru yoldan ayrılmak, iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dalâletpişe: dalâlet ve sapıklığı meslek hâline getirmiş.
ders-i Kur'an: Kur'ân dersi.
emniyet: inanma, güvenme.
envar-ı Kur'aniye: Kur'an nurları, ışıkları.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
gafletkarâne: gafletli bir şekilde, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalarak.
garazkarane: garazkârlıkla, düşmancasına, kötü niyet ve kinle.
hakâik-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın altı olan gerçekler.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
irae etmek: göstermek.
makam: manevî mevkı, yer.
muhalif: uymayan, bir düşünceye karşı gelen.
muvafık: uyan, bir düşünceyi kabul eden.
müberra: temiz, arınmış.
mütehayyir: hayrette kalmış, şaşırmış.
mütemerrit: inatçı, hakkı kabul etmemekte direnen.
nefret etme: ıgrenme, tiksinme.
nefret: ığrenme, tiksinme.
nur: parıltı, ışık, aydınlık.
nur-ı Kur'an: Kur'ân nuru.
safî: temiz, saf.
sefihane: helâl olmayan zevk ve eğlencelere düşkün olarak.
selâmetli: tehlikeden, korktuklarından ve kötülüklerden kurtaran, güvenli.
siyaset: politika.
şeytan-ı racim: taşlanmış, kovulmuş şeytan.
tarafgirlik: taraftarlık, taraf tutma.
telâkkiyat: telâkkiler, düşünceler.
telaş etme: endişelenme, kaygılanma.
telezzüz etmek: lezzetlenmek.
topuz: ucu top şeklinde eski bir silâh.
vakit: zaman.

hiçbir kısım çekinmemek ve ittiham etmemek gerekir. Meğer, dinsizliği ve zındıkayı siyaset zannedip ona tarafgirlik eden insan suretinde şeytanlar ola veya beşer kıyafetinde hayvanlar ola!

Elhamdulillâh, siyasetten tecerrüt sebebiyle, Kur'ân'ın elmas gibi hakıkatlerini propaganda-i siyaset ittihamı altında cam parçalarının kıymetine indirmedim. Belki, gittikçe o elmaslar kıymetlerini her tarfenin nazarında parlak bir tarzda ziyadeleştiriyor.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ (1)

(2) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

On Dördüncü Mektup

Telif edilmemiştir.

1- "Bizi bu saadete ensdiren Allah'a hamd olsun. Yoksa Allah hidayet etmeseydi, biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbımızın peygamberleri bize hakkı getirdiler" derler. (A'raf Suresi, 43.)

2- Bâkî olan yalnız Allah'tır.

Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan. bütün varlıklar yok olurken yok olmayan Allah.
beşer: insan.
elhamdulillâh: Allah'a hamd olsun.
elmas: mec. çok değerli.
hak: doğru, gerçek.
hakıkat: gerçeklik, doğruluk.
hamd: teşekkür, şükran, övgü.
hidayet etmek: doğru yolu göstermek.
ittiham etme: suçlama.
ittiham: suç altında bulunma.
kıymet: değer.
nazar: bakış, itibar, görüş.
propaganda-ı siyaset: siyaset propagandası.
saadet: mutluluk.
siyaset: politika.
suret: biçim, görünüş.
şer: kötülük.
taife: topluluk, grup.
tarafgirlik: taraftarlık, taraf tutma.
tarz: biçim, şekil.
tecerrüt: soyutlanma, sıyrılma.
telif: yazma, yazılma.
zan: sanma.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
ziyadeleştirmek: arttırmak, fazlalaştırmak.

On Beşinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۝ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

Aziz Kardeşim,

SENİN BİRİNCİ SUALİN Kİ:

Sahabeler nazar-ı velâyetle müfsitleri neden keşfedemediler? Tâ, Hulefa-i Raşidînin üçünün şehadetini netice verdi. Hâlbuki, küçük Sahabelere, büyük velîlerden daha büyük deniliyor.

Elcevap: Bunda İki Makam var.

Birinci Makam: Dakik bir sırr-ı velâyetin beyanıyla sual halledilir. Şöyle ki:

Sahabelerin velâyeti, velâyet-i kübra denilen veraset-i nübüvvetten gelen, berzah tarikına uğramayarak doğrudan doğruya zahirden hakikate geçip, akrebiyet-i İlâhiyenin inkişafına bakan bir velâyettir ki, o velâyet yolu, gayet kısa olduğu hâlde gayet yüksektir, hankalan az, fakat mezıyyatı çoktur. Keşif ve keramet orada az görünür.

Hem, evliyanın kerametleri ise, ekserîsi ihtiyârî değil. Ummadığı yerden, ıkram-ı İlâhî olarak bir hanka ondan zuhur eder. Bu keşif ve kerametlerin ekserîsi de, seyrüsulûk zamanında tarikat berzahından geçtiklen vakıt, adî

adî: bayağı, aşağı sıradan, basit.
akrebiyet-i İlâhiye: Allah'ın kula olan yakınlığı.
azız: muhterem.
berzah: iki şey arasındaki aralık.
beyan: anlatma, açıklama.
dakik: ince.
ekseri: çoğu zaman, çok defa, çoğunlukla.
evliya: veliler, Allah dostları.
gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek, asıl.
halbuki: oysa ki.
Hulefa-i Raşidin: doğru yolda olan dört büyük halife: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali.
ihtiyarî: istege bağlı, bir kimsenin isteğine bırakılmış olan.
Ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller.
keşfetmek: olacak bir şeyi önceden anlamak.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.
kusur: noksan, ozur.
mezıyyat: meziyetler, üstünlük vasıfları, özellikler.
müfsit: fesat çıkaran, bozguncu.
nazar-ı velâyet: velîlik bakışı.
netice: sonuç.
noksan: eksiklik.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
seyrüsulûk: bir terbiye yolunda girip devam etme.
sırr-ı velayet: velîlik sırrı.
sual: soru.
şehadet: şehitlik.
tarık: yol.
tarıkat: Allah'a ulaşmak için şeyhin yönetiminde mürdin takip edeceği terbiye ve usul yolu.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden uzak ve yüce tutma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
velâyet: velîlik, Allah dostluğu.
velayet-i kubra: en büyük velîlik.
veli: Allah dostu.
veraset-i nübüvvet: Peygamber varisliği.
zahir: görünen, dış görünüş.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

beşeriyetten bir derece tecerrüt ettiklerinden, hilâf-ı âdet hâlâta mazhar olurlar.

Sahabeler ise, sohbet-i nübüvvetin in'ikâsıyla ve inci-zabıyla ve iksiriyle, tarikatteki seyrusulûk daire-i azîminin tayyına mecbur değildirler; bir kademde ve bir sohbette zahirden hakikate geçebilirler.

Meselâ, nasıl ki dün geceki Leyle-i Kadre ulaşmak için iki yol var:

Biri, bir sene gezip dolaşıp tâ o geceye gelmektir. Bu kurbiyeti kazanmak için, bir sene mesafeyi tayyetmek lâzım gelir. Şu ise, ehl-i sülûkun mesleğidir ki, ehl-i tarikatin çoğu bununla gider.

İkincisi, zamanla mukayyet olan cism-i maddî gılafından sıyrılıp tecerrütle ruhen yükselip, dün geceki Leyle-i Kadri o bir gün leyle-i ıyd ile beraber bugünkü gibi hazır görmektir. Çünkü, ruh zamanla mukayyet değil. Hissiyat-ı insaniye ruh derecesine çıktığı vakit, o hazır zaman genişlenir; başkalarına nispeten mazi ve müstakbel olan vakitler, ona nispeten hazır hükmündedir.

İşte bu temsile göre, dün geceki Leyle-i Kadre geçmek için, mertebe-i ruha çıkıp mazıyi hazır derecesinde görmektir. Şu sırr-ı gamızın esası akrebiyet-i İlâhiyenin inkişafıdır. Meselâ, güneş bize yakındır; çünkü zıyası, harareti ve misali âyinemizde ve elimizdedir. Fakat biz ondan uzağız. Eğer biz nuraniyet noktasında onun akrebiyetini hissetsek, âyinemizdeki misali olan timsaline münasebetimizi anlasak, o vasıta ile onu tanısak, zıyası, harareti,

akrebiyet: daha yakın oluş, yakınlık
akrebiyet-i İlâhiye: Allah'ın kula olan yakınlığı
ayine: ayna
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
cism-i maddî: maddî beden
daire-i azîm: büyük ve geniş daire
ehl-i sülûk: manevî terbiye ve terakkî yoluna girenler
ehl-i tarikat: tarikate mensup olanlar
esas: asıl, temel
gılaf: kılıf
hakikat: gerçek, asıl
hâlât: haller, durumlar
hararet: sıcaklık, ısı
hilâf-ı âdet: âdete aykırı, kural dışı
hissiyat-ı insaniye: insana ait duygular, hisler
hükmünde: gibi, değerinde
iksir: etkili ve tesirli ilâç.
İncizap: cezp edilme, çekim, çekicilik
in'ikas: yansıma, tesir
inkişaf: açılma, ortaya çıkma
kadem: adım.
kurbiyet: yakınlık
lâzım: gerekli
leyle-i ıyd: bayram gecesi.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi.
mazhar olma: nail olma, erişme
mazî: geçmiş zaman
mecbur: zorunlu, bir işi yapmak zorunda bırakılmış.
mertebe-i ruh: ruh mertebesi
mesafe: uzaklık, ara
meselâ: örnek olarak.
misal: benzer görüntü
mukayyet: kayıtlı, sınırlı
münasebet: ilgi, yakınlık, ilişki
müstakbel: gelecek zaman
nispeten: kıyasla, oranla, göre
nuraniyet: nurluluk, parlaklık, nur özelliği.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
seyrusülûk: bir terbiye yoluna girip devam etme
sırr-ı gamız: anlaşılması güç ve zor olan sır, mesele
sohbet-i nübüvvet: Peygamber Efendimizin mübarek sohbeti.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin yönetiminde mürşidin takip edeceği terbiye ve usul yolu
tayyetmek: aşmak, atlamak, geçmek
tecerrüt: soyutlanma, sıyrılma.
temsil: benzetme, örnek
timsal: görüntü, suret.
vasıta: aracı, araç.
zahir: görünen, dış görünüş
ziya: ışık.

hey'eti ne olduğunu bilsek, onun akrebiyeti bize inkişaf eder ve yakınımızda onu tanıyıp münâsebettar oluruz. Eğer biz bu'diyetimiz nokta-i nazarından ona yakınlaşmak ve tanımak istesek, pek çok seyr-i fikrîye ve sülûk-i aklîye mecbur oluruz ki, kavanin-i fenniye ile fikren semavata çıkıp semadaki güneşi tasavvur ederek, sonra mahiyetindeki ziya ve hararetı ve zıyasındaki elvan-ı seb'ayı uzun uzadıya tetkikat-ı fenniye ile anladıktan sonra, binnci adamın kendi âyinesinde az bir tefekkürle elde ettiği kurbiyet-i maneviyeyi ancak elde edebilinz.

İşte şu temsil gibi, nübüvvet ve veraset-ı nübüvvetteki velâyet, sırr-ı akrebiyetin inkişafına bakar. Velâyet-i saire ise, ekserî kurbiyet esası üzerine gider. Birçok meratıpte seyrusulûka mecbur olur.

İkinci Makam: O hâdisata sebebiyet veren ve fesadı çeviren birkaç Yahudıden ıbaret değıldir ki, onları keşfetmekle fesadın önü alınsın. Çünkü, pek çok muhtelif milletlerin İslâmıyet'e girmeleriyle, birbinne zıt ve muhalif çok cereyanlar ve efkâr karıştı. Bahusus, bazıların gurur-i millîlen Hazret-i Ömer'in (RA) darbeleriyle dehşetli yaralandığından, seciyeten intikama fırsat beklerlerdı. Çünkü, onlann hem eski dini iptal edilmiş, hem medar-ı şerefi olan eskı hükûmeti ve saltanatı tahrip edilmiş. Intikamını bılerek veya bılmeyerek hâkımıyet-i İslâmiyeden almaya hissen taraftar bir suret almış. Onun ıçın, "Yahudı gıbı zekı ve dessas bır kısım munafıklar, o hâlet-i içtimaıyeden istifade ettiler" denilmiş. Demek o hâdısatın onünü almak, o vakıttekı hayat-ı ıçtımaıyeyi ve

akrebiyet: daha yakın oluş
ayine: ayna.
bahusus: özellikle.
bu'diyet: uzaklık
cereyan: akım, hareket.
dessas: hileci, aldatıcı.
efkar: fikirler
ekseri: çoğunlukla, çoğu zaman.
elvan-ı seb'a: yedi renk
fesat: karışıklık, bozgunculuk.
fikren: fikir ile düşünerek.
gurur-ı milli: millî gurur
hadisat: hadiseler, olaylar
hâkimiyet-i İslâmiye: İslâmiye'nin hâkimiyeti, egemenliği
halet-i içtimaiye: sosyal durum, toplumsal haller, yapı
hararet: sıcaklık.
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat, toplum hayatı
hey'et: şekil, suret, yapı
hissen: his itibarıyla, duyguca.
hukumet: yönetim
ibaret: oluşmuş, meydana gelmiş
inkişaf: açılma, ortaya çıkma
istifade etme: faydalanma, yararlanma
kavanin-i fenniye: fen ilimlerı ile ılgılı kanunlar
keşfetmek: ortaya çıkarmak, bulmak
kurbiyet: yakınlık.
kurbiyet-i maneviye: manevî yakınlık
mahiyet: nitelik, yapı, esas
mecbur: bir ışı yapmak zorunda kalmış
medar-ı şeref: şeref kaynağı, vesilesi
meratıp: mertebeler, aşamalar, dereceler
muhalif: aykırı, uymayan
muhtelif: çeşitli
munafık: kâfirlıgını gizleyerek Muslıman gıbı davranan ıkı yuzlu
münasebettar: ılgılı, alâkalı, yakın
nokta-i nazar: bakış açısı.
nubüvvet: nebilık, peygamberlik.
saltanat: sultanlık, devlet.
sebebiyet verme: sebep olma
sediyeten: huy ve karakter ıtıbarıyla, huy ve karakter bakımından
sema: gokyuzu
semavat: gokler
seyr-i fikri: fikir gezintisi, düşünme, tefekkur etme
seyrüsülûk: bir terbiye yolunu gırıp devam etme
sırr-ı akrebiyet: daha yakın olma sırrı
suret: bıçım, görünüş, şekil
sulûk-i aklıye: akın bır yol tutması
tahrip edilme: harap edilme, yıkılma
tasavvur etme: zıhınde şekillendırme, düşunme
tefekkür: düşünme
temsil: benzetme, omek.
tetkikat-ı fenniye: fennı bilimsel inceleme ve araştırmalar
velâyet: velîlik, Allah dostluğu.
velayet-i saire: dıger velılık usulleri, şekıllerı, çeşıtlerı.
veraset-ı nübuvvet: peygamber varıslıgı
ziya: ışık.

muhtelif efkârı ıslahla olurdu. Yoksa bir iki müfsidin keşfedilmesiyle olmazdı.

Eğer denilse: Hazret-i Ömer'in (RA) minber üstünde, bir aylık mesafede bulunan Sâriye namındaki bir kumandanına [1] يَا سَارِيَةُ، اَلْجَبَلَ اَلْجَبَلَ deyip, Sâriye'ye ışıttırıp, sevkulceyş noktasından zaferine sebebiyet veren kerametkârâne kumandası ne derece keskin nazarlı olduğunu gösterdiği hâlde, neden yanındaki katili Fıruz'u o keskin nazar-ı velâyetiyle görmedi?

Elcevap: Hazret-i Yakup Aleyhisselâmın verdiği cevapla cevap veririz. (HAŞİYE) Yani, Hazret-i Yakup'tan sorulmuş ki, "Ne için Mısır'dan gelen gömleğinin kokusunu işittin de, yakınında bulunan Kenan kuyusundaki Yusuf'u görmedin?" Cevaben demiş ki:

"Bizim hâlimiz şımşekler gıbıdır; bazen görünür, bazen saklanır. Bazı vakit olur ki, en yüksek mevkide oturup her tarafı göruyoruz gıbi oluruz, bazı vakıtte de ayağımızın üstünü göremiyoruz."

Elhâsıl: Insan her ne kadar fail-i muhtar ise de, fakat [3] وَمَا تَشَاۤؤُنَ اِلَّاۤ اَنْ يَشَاۤءَ اللّٰهُ sırrınca, meşiet-i İlâhiye asıldır,

---

HAŞİYE: رمضرش بُوی پیراهن شنیدی ○ چرا در چاه کنعانش نه دیدی

بگفت احوال ما برق جهانست ○ دمی پیدا و دیگر دم نهانست

[2] گهی بر طارم اعلیٰ نشینیم ○ گهی بر پشت پای خود نبینیم

1- Ey Sâriye dağa dikkat et dağa! (Musned *Fezailu's Sahabe*: 355, Taberî *Tarih*: 2/360.)

2- Sadı-ı Şirazî'nın *Gulistan*ından alınmış bir şiir olup, manası haşiyenin bulunduğu paragraf içinde verilmiş.

3- Allah dilemedikçe siz hiçbir şeyi isteyemezsiniz. (İnsan Suresi: 30.)

---

efkar: fikirler
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
fail-i muhtar: kendi istek ve iradesiyle iş gören
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
ıslah: iyileştirme, düzeltme
kerametkarane: keramet gösterircesine, olağanüstü bir şekilde
keşfetmek: ortaya çıkarmak, bulmak.
kumanda: komuta
kumandan: komutan
manı: anlam
mesafe: uzaklık.
meşiet-i İlahiye: Cenab-ı Hakkın bilgisi, arzusu, istegi ve iradesi
mevki: yer
minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü
muhtelif: çeşitli, farklı
müfsit: karışıklık çıkaran bozguncu
nam: ad
nazar: bakış, görüş
nazar-ı velayet: velilik bakışı.
sebebiyet verme: sebep olma
sevkulceyş: askerin, ordunun sevk ve idaresi
vakit: zaman.

kader hâkimdir. Meşiet-i İlâhiye, meşiet-i insaniyeyi geri verir, [1] إِذَا جَآءَ الْقَدَرُ عُمِيَ الْبَصَرُ hükmünü icra eder. Kader söylese, iktidar-ı beşer konuşmaz, ihtiyâr-ı cüz'î susar.

İKİNCİ SUALİNİZİN MEALİ:

Hazret-i Alı (RA) zamanında başlayan muharebelerın mahıyetı nedir? Muhariplere ve o harpte ölen ve öldürülenlere ne nam verebilınz?

Elcevap: Cemel Vak'ası denılen Hazret-i Ali ile Hazret-i Talha ve Hazret-i Zübeyir ve Aişe-ı Sıddıka (radıyallahü teâlâ aleyhim ecmain) arasında olan muharebe, adalet-i mahza ile adalet-i izafiye'nin mücadelesidir. Şoyle ki:

Hazret-i Alı, adalet-i mahzayı esas edip, Şeyheyn zamanındakı gıbi o esas uzerine gıtmek ıçın ıçtıhat etmiş. Muanzları ise, Şeyheyn zamanındakı saffet-i İslâmıye adalet-ı mahzaya musaıt ıdı; fakat murur-ı zamanla İslâmiyet'len zayıf muhtelif akvam hayat-ı içtimaiye-i İslâmıyeye girdıkleri ıçın, adalet-i mahzanın tatbıkatı çok muşkül olduğundan, "ehvenişern ıhtıyâr" denılen adalet-ı nısbıye esası üzerine ıçtıhat ettıler. Münakaşa-i ıçtıhadiye siyasete girdiği ıçın, muharebeyı ıntaç etmıştır.

Madem sırf lıllâh ıçın ve İslâmıyet'ın menafıı ıçın ıçtıhat edilmiş ve ıçtıhattan muharebe tevellüt etmiş, elbette hem katıl, hem maktul, ıkısı de ehl-ı cennettir, ıkısı de

adalet-i izafiye: izafi adalet, toplumun selâmeti ıçın ferdın cuzî hukukunun feda edılmesını on-görebılen adalet anlayışı
adalet-i mahza: tam adalet, toplumun selâmeti ıçın ferdın cuzî hukukunun feda edılemeyeceğını esas alan adalet anlayışı
adalet-i nisbiye: nısbî adalet, tam ve eksıksız adaletın (adalet-i mahza) uygulanması mümkün olmadığında ehvenişerrin (daha az kötü) tercih edildiği ruhsat-ı şer'iye dahılındekı adalet
akvam: mılletler, kavımler
ehl-i cennet: cennet ehlı, cennetlık.
ehvenişer: ıkı şerden daha az zararlı olan
hadis: Hz. Muhammed'e (ASM) aıt soz, emır, fıtler.
hakım: hukmeden
harp: savaş.
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslamın sosyal hayatı
hüküm: karar, emır
ıcra etme: yurutme, yerine getırme
ıçtıhat: dınen kesın olarak belırtılmeyen bır konuda âlımlerın Kur'ân ve hadıslerden hüküm çıkarmaları
ıhtıyar: seçme, tercih etme
İhtiyar-ı cuz'i: cuzî ırade, insana aıt sınırlı seçme ve dileme özgurluğu
İktidar-ı beşer: insanın ıktıdar kabılıyetı ve gucu
ıntaç etme: netıce verme.
ıtıbarıyla: bakımından
kader: Cenab-ı Hakkın takdır ve tayın etmesi.
lillah: Allah ıçın
mahıyet: hakıkat, ıç yuz, asıl esas
maktul: öldurulen
mana: anlam
meal: anlam
menafi: menfaatler, faydalar
meşiet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın bilgisi, arzusu, istegi ve iradesi. Allahın varlıklar uzerındekı iradesi
meşiet-i insaniye: insanların bilgisi ve iradesi dahılınde olan, insana aıt ırade, dileme
muarız: karşı çıkan, muhalif
muharebe: savaş, harp
muharip: harp eden, savaşan
muhtelif: çeşıtlı, farklı
mücadele: savaşma.
munakaşa-i içtihadiye: ıçtıhat konusunda yapılan tartışma
murur-ı zaman: zamanın geçmesi
musaıt: uygun.
muşkul: zor
nam: ad.
saffet-i İslâmiye: İslamıyetın saflıgı, temizlıgı
sırf: sadece, yalnızca.
siyaset: politıka, devlet ıdaresi
sual: soru.
Şeyheyn: ıkı şeyh, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'e verilen unvan
tatbikat: uygulamalar, yerine getırmeler
tevellüt etme: doğma, meydana gelme
zaif: zayıf

1 Kader gelince, gören goz görmez olur. (Mana ıtıbarıyla hadis. *Feyzu'l-Kadir*, hadis no: 3312, *Fethu'l-Kebir*, 3/37, 366, *Kenzü'l-Ummal*, hadis no: 3312.)

ehl-i sevaptır diyebiliriz. Her ne kadar Hazret-i Ali'nin içtihadı musîb ve mukabilindekilerin hata ise de, yine azaba müstahak değiller. Çünkü, içtihat eden, hakkı bulsa iki sevap var, bulmazsa, bir nevi ibadet olan içtihat sevabı olarak bir sevap alır, hatasından mazurdur. Bizde gayet meşhur ve sözü hüccet bir zat-ı muhakkik, Kürtçe demiş ki:

ژی شرّ صحابان مکه قال و قیل ○ لو را حتیه قاتل و هم قتیل [1]

Yani, "*Sahabelerin muharebesinde kıylukâl etme. Çünkü, hem kâtil ve hem maktûl, ikisi de ehl-i cennettirler.*"

Adalet-i mahza ile adalet-i izafiyenin izahı şudur ki:

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا [2]

Ayetin mana-i işarîsiyle, bir masumun hakkı, bütün halk için dahi iptal edilmez. Bir fert dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenab-ı Hakkın nazar-ı merhametinde, hak haktır; küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için iptal edilmez. *Bir cemaatın selâmeti için, bir ferdin, rızası bulunmadan, hayatı ve hakkı feda edilmez.* Hamiyet namına, rızasıyla olsa, o başka meseledir.

Adalet-ı ızafiye ise, küllün selâmeti için, cüz'u feda eder; cemaat için, ferdin hakkını nazara almaz. "Ehvenişer" diye, bir nevi adalet-i ızafiyeyi yapmaya çalışır. Fakat, adalet-i mahza kabil-i tatbik ise, adalet-i izafiyeye girdilmez; girdilse, zulümdür.

1- Nehcu'l Endâm, Molla Halil Sırdî, s. 18

2- Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. (Mâide Suresi, 32.)

adalet-i izafiye: izafi adalet, toplumun selâmeti için ferdin cüz'î hukukun feda edilmesini öngörebilen adalet anlayışı

adalet-i mahza: tam adalet, toplumun selâmeti için ferdin cuz'î hukukunun feda edilemeyeceğini esas alan adalet anlayışı

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi

azap: ceza, işkence

cemaat: topluluk

Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah

cüz: fert, bütünün parçası

ehl-i cennet: cennet ehli, cennetlik.

ehl-i sevap: Allah tarafından mukafata layık görülenler

ehvenişer: iki şerden daha az zararlı olan

feda edilme: uğruna verilme

feda etme: uğruna verme

feda: uğruna verme

fert: şahıs, kişi

fesat: bozgunculuk, karışıklık, fitne

gayet: son derece, çok.

hamiyet: din, millet, vatan gibi mukaddes değerler ile ailesi ve yakınlarını koruma gayreti ve duygusu

hüccet: delil

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma

içtihat: dinen kesin olarak belirtilmeyen bir konuda âlimlerin Kur'an ve hadisten hükümler çıkarmaları.

izah: açıklama

kabil-i tatbik: uygulanabilir

kâtil: öldüren

kıylukâl: dedikodu

küll: umum, bütün, genel

maktûl: öldürülen

mana-i işarî: işaret edilen mana.

masum: günahı olmayan, suçsuz

mazur: özürlü, mazeretli

mesele: ehemmiyetli iş, konu

meşhur: tanınmış.

muharebe: savaş, harp

mukabil: karşılık

musîb: isabet eden, isabetli

müstahak: hak etmiş.

nam: ad

nazar: dikkat.

nazar-ı merhamet: merhamet katında, merhamet noktası, merhamet bakımı

nevi: çeşit, tür

rıza: razı olma, hoşnutluk.

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse

selâmet: kurtulma, selâmete çıkma, güvenlik

sevap: hayırlı bir işe karşılık Allah tarafından verilen mukafat, karşılık.

umum: herkes, bütün

zat-ı muhakkik: hakikatleri gerçekleri araştıran ve delilleriyle bilen zat, kişi

zulüm: haksızlık, eziyet.

İşte, İmam-ı Ali Radıyallahu Anh, adalet-i mahzayı Şeyheyn zamanındaki gibi kabil-ı tatbiktir deyip, hilâfet-i İslâmiyeyi o esas üzerine bina ediyordu. Mukabilleri ve muarızları ise, "Kabil-i tatbik değil, çok müşkülâtı var" diye, adalet-i izafiye üzerine içtihat etmişler. Tarihin gösterdiği sair esbap ise, hakikî sebep değiller, bahanelerdir.

Eğer desen: Hilâfet-i İslâmiye noktasında İmam-ı Ali'nin fevkalâde iktidarı, harikulâde zekâsı ve yüksek liyakatiyle beraber, selefleriyle nispeten muvaffakıyetsizliği nedendir?

Elcevap: O mubarek zat, siyaset ve saltanattan ziyade, daha çok mühim başka vazifelere lâyık idi. Eğer tam muvaffakıyet-i siyasiye ve tamam saltanat olsaydı, "Şah-ı Velâyet" ünvan-ı manidarını bihakkın kazanamayacaktı. Hâlbuki, zahirî ve siyasî hilâfetin pek çok fevkinde, manevî bir saltanat kazandı ve üstad-ı küll hükmüne geçti; hatta kıyamete kadar saltanat-ı manevîsi bâkî kaldı.

Amma Hazret-i İmam-ı Ali'nin Vak'a-i Sıffin'de Hazret-i Muaviye'nin taraftarlarıyla muharebesi ise, hilâfet ve saltanatın muharebesidir. Yani, Hazret-i İmam-ı Ali, ahkâm-ı dini ve hakaık-ı İslâmiyeyi ve ahreti esas tutup, saltanatın bir kısım kanunlarını ve siyasetin merhametsiz mukteziyatlarını onlara feda ediyordu. Hazret-i Muaviye ve taraftarları ise, hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeyi saltanat siyasetleriyle takviye etmek için, azimeti bırakıp, ruhsatı iltizam ettiler, siyaset âleminde kendilerini mecbur zannedip ruhsatı tercih ettiler, hataya düştüler.

adalet-i izafiye: izafi göreceli adalet, toplumun selâmeti için ferdin cuzî hukukunu feda edilmesini öngörebilen adalet anlayışı
adalet-i mahza: tam adalet, toplumun selâmeti için ferdin cuzî hukukunun feda edilemeyeceğini esas alan adalet anlayışı
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
ahkam-ı din: dinin hükümleri ve kanunları
alem: dünya
azimet: kulların, Allah tarafından kendilerine yüklenen görevlere tam bir kararlılıkla uymaları
bahane: uydurma sebep
bâkî: ebedî, devamlı, sürekli
bihakkın: hakkıyla
bina etme: yapma, kurma
esbap: sebepler
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fevkalâde: olağanüstü
fevkinde: üstünde, üzerinde
hakaık-ı İslâmiye: İslâmiyetin hakikatleri, gerçekleri.
hakıkı: gerçek.
hâlbuki: oysa
harikulâde: olağanüstü, hayranlık verici.
hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye: İslâmın sosyal hayatı
hilafet: halifelik
hilâfet-i İslâmiye: İslâm halifeliği, Hz. Peygamber'e vekil olarak Müslümanları ve İslâmiyeti koruma görevi. İslâm devlet reisliği.
hükmüne: değerine, yerine
içtihat: dinen kesin olarak belirtilmeyen bir konuda âlimlerin Kur'ân ve hadisten hüküm çıkarmaları
iktıdar: güç, kuvvet, idare
İltizam etme: kendisi için gerekli görme.
kabil-i tatbik: uygulanabilir
kıyamet: kâinatın ölümü, dünyanın sonu, varlık âlemlerin bozulup dağılması
layık: yakışır, uygun
liyakat: layık olma, ehliyet.
manevî: manaya ait, madde dışı olan.
mecbur: zorunlu
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muarız: karşı çıkan, muhalif
muharebe: savaş, harp
mukabil: karşılık.
mukteziyat: gerekliliklerdir.
muvaffakıyet-i siyasiye: siyaseti başarma, siyasi başarı
muvaffakıyet: başarı
mubarek: bereketli, hayırlı.
muhim: önemli
müşkülat: zorluklar, güçlükler
nispeten: kıyasla, oranla
ruhsat: mevcut bir hükmün bir özür sebebiyle belirli şartlar içindeki mükellefler için kolaylaştırılması, izin, müsaade.
sair: başka, öteki, diğer
saltanat: sultanlık, hâkimiyet.
saltanat-ı manevî: manevî saltanat, hâkimiyet.
selef: öncekiler, önce geçen halifeler
siyaset: politika, devlet idaresi.
siyasî: siyaset gereği olan, devlet idaresiyle ilgili olan
Şah-ı Velayet: velilerin şahı, velilik makamının başı.
Şeyheyn: iki şeyh, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'e verilen ünvan
takviye etmek: kuvvetlendirme, güçlendirme.
tercih etme: seçme.
ünvan-ı manidar: manalı ünvan, manevî makamı yüksek ünvan
üstad-ı küll: herkesin üstadı, her çeşit ilimde ilen bilgisi olan ustat, öğretici
Vak'a-ı Sıffin: Sıffin vak'ası, olayı
vazife: görev
zahiri: görünürdeki, görünüşte
zat: kışı
ziyade: fazla, çok.

Amma Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in Emevîlere karşı mücadeleleri ise, din ile milliyet muharebesi idi. Yani, Emevîler, devlet-i İslâmıyeyi Arap milliyeti üzerine istinat ettirip, rabıta-i İslâmiyet'i rabıta-i milliyetten geri bırakıklarından, iki cihetle zarar verdiler.

Birisi: Milel-i saireyi rencide ederek tevhiş ettiler.

Diğeri: Unsuriyet ve milliyet esasları, adaleti ve hakkı takip etmediğinden, zulmeder, adalet üzerine gitmez. Çünkü, unsuriyetperver bir hâkim, millettaşını tercih eder, adalet edemez.[1] اَلْاِسْلَامِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ ۞ [2] لَا فَرْقَ بَيْنَ عَبْدٍ حَبَشِيٍّ وَسَيِّدٍ قُرَيْشِيٍّ اِذَا اَسْلَمَا ferman-ı kat'îsiyle, rabıta-i diniye yerine rabıta-i milliye ikame edilmez, edilse adalet edilmez, hakkaniyet gider.

İşte, Hazret-i Hüseyin, rabıta-i diniyeyi esas tutup, muhik olarak onlara karşı mücadele etmiş, tâ makam-ı şehadeti ihraz etmiş.

Eğer denilse: Bu kadar haklı ve hakikatli olduğu hâlde, neden muvaffak olmadı? Hem neden kader-i İlâhî ve rahmet-i İlâhiye onların feci bir akıbete uğramasına müsaade etmiş?

Elcevap: Hazret-i Hüseyin'in yakın taraftarları değil, fakat cemaatine iltihak eden sair milletlerde, yaralanmış gurur-i milliyeleri cihetiyle, Arap milletine karşı bir fikr-i intikam bulunması, Hazret-i Hüseyin ve taraftarlarının safî ve parlak mesleklerine halel verip, mağlûbiyetlerine sebep olmuş.

1- İslâm Cahiliyetten kalma ırkçılık ve kabileciliği ortadan kaldırmıştır. (Mana itibarıyla hadis olup, bu hususta birçok hadis vardır. Meselâ: "İslâm dini kendinden önceki batıl davranış ve âdetleri kökünden söküp atar." (*Keşfu'l-Hafa*, 1/127.)

2- Müslüman olduktan sonra Habeşli bir köle ile Kureyşli bir efendi arasında hiçbir fark yoktur. (Mana itibarıyla hadistir. Bu mealde birçok hadis mevcuttur. Meselâ *Müsned*, 3/338, 4/130, 202, 5/244; *Buhârî*, Ahkam, 4.)

âdet: görenek, gelenek.
akıbet: son, netice.
batıl: boş, hurafe, dinde yeri olmayan, yanlış.
cahiliyet: İslâmdan önceki kufur ve sapıklık devri.
cemaat: topluluk.
cihet: yön.
devlet-i İslâmıye: İslâm devleti.
feci: dehşetli, korkunç, acıklı.
ferman-ı kat'î: kesin emir.
fikr-i intıkam: intikam fikri, öç alma düşüncesi.
gurur-i milliye: millî gurur.
hadis: Hz. Muhammed'e (ASM) ait söz, emir, fiiller.
hakikat: gerçek, doğru.
hakim: hükmeden.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
halel verme: zarar verme, bozma.
ihraz etme: nail olma, eşme, kazanma.
ikame etme: yerine koyma, yerleştirme.
iltihak etme: katılma.
İslâm: İslâm dini.
istinat ettirme: dayandırma.
itibarıyla: bakımından.
kabilecilik: ırkçılık.
kader-i İlâhî: İlâhî kader.
mağlûbiyet: yenilme, yenilgi.
makam-ı şehadet: şehitlik makamı.
mana: anlam.
meal: anlam, mana.
meselâ: örnek olarak.
mevcut: var olan.
milel-i saire: diğer milletler.
millettaş: aynı milletten olan.
milliyet: bir milleti diğer millet lerden ayıran özelliklerin tamamı, ulusallık.
muharebe: savaş, harp.
muhik: haklı.
muvaffak: başarılı.
mücadele: savaşma, çekişme, kavga.
müsaade: izin.
rabıta-i diniye: din bağı.
rabıta-i İslâmiyet: İslâmiyet bağı.
rabıta-i milliyet: milliyet bağı.
rahmet-i İlâhiye: İlâhî rahmet, Allah'ın rahmeti.
rencide etme: incitme, kırma.
safî: temiz, saf.
sair: diğer, başka.
tercih etme: seçme.
tevhiş: korkutma, ürkütüp kaçırma.
unsuriyet: ırkçılık.
unsuriyetperver: ırkçı.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Amma kader nokta-i nazarında feci akıbetin hikmeti ise:

Hasan ve Hüseyin ve onların hanedanları ve nesilleri, manevî bir saltanata namzet idiler. Dünya saltanatı ile manevî saltanatın cem'i gayet muşkuldür. Onun için onlan dünyadan küstürdü, dünyanın çirkin yüzünü gösterdi, tâ, kalben dünyaya karşı alâkaları kalmasın. Onların elleri muvakkat ve sûrî bir saltanattan çekildi; fakat parlak ve daimî bir saltanat-ı maneviyeye tayin edildiler. Adî valiler yerine evliya aktaplanna merci oldular.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ:

"O *mübarek zatların başına gelen o feci gaddarâne muamelenin hikmeti nedir?*" diyorsunuz.

Elcevap: Sabıkan beyan ettiğimiz gibi, Hazret-i Hüseyin'in muarızları olan Emevîler saltanatında, merhametsız gadre sebebiyet verecek üç esas vardı:

Birisi: Merhametsız siyasetin bir düsturu olan, "Hükûmetin selâmeti ve asayişin devamı için eşhas feda edilir."

İkincisi: Onların saltanatı, unsuriyet ve milliyete istinat ettiği için, milliyetin gaddarâne bir düsturu olan, "Milletin selâmeti için her şey feda edilir."

Üçüncüsü: Emevîlerin Haşımîlere karşı an'anesindeki rekabet damarı, Yezit gibi bazılarda bulunduğu için, şefkatsız bir gadre kabiliyet göstermişti.

adî: sıradan, basit.
akıbet: son, neticeye
aktap: kutuplar, büyük velilerden zamanın en büyük mürşidi olan kimseler.
alaka: ilgi, bağ
asayiş: emniyet, güvenlik
beyan etme: anlatma, açıklama
cem'i: toplanma, bir araya gelme
daimî: sürekli, devamlı
damar: huy, tabiat.
düstur: kanun, kaide, prensip
eşhas: şahıslar, fertler
evliya: veliler, Allah dostları
feci: dehşetli, korkunç, acıklı
feda etme: gözden çıkarma, uğruna verme
gaddarâne: gaddarca, acımasızca, zalimce
gadir: zulüm, hainlik, acımasızlık
gayet: son derece, çok.
hanedan: kökten asli ve büyük aile
Haşımî: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in kabilesinden gelen
hikmet: gizli sebep, gaye, gizli bilinmeyen nokta, ilâhî gaye
hükumet: yönetim, devlet.
istinat etme: dayanma
kabiliyet: yatkınlık, kabul edebilirlik.
kader: İlâhî hüküm, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
merci: merkez, kaynak
merhamet: şefkat gösterme, koruma, acıma
milliyet: bir milleti diğer milletlerden ayıran özelliklerin tamamı, ulusallık.
muamele: davranma, davranış
muarız: karşı çıkan, muhalif
muvakkat: geçici.
mubarek: bereketli, hayırlı
müşkül: zor, güç.
namzet: aday
nesil: soy
nokta-ı nazar: bakış açısı
rekabet: çekememe, yarışma
sabıkan: evvelce, bundan önce
saltanat: sultanlık, hâkimiyet, devlet, otorite
saltanat-ı maneviye: manevî saltanat.
sebebiyet verme: sebep olma
selâmet: güvenlik, kurtulma
siyaset: devlet idaresi, politika
sual: soru
sûrî: görünüşte olan, şekli
şefkatsiz: acımasız.
tayin etme: vazifelendirme, görevlendirme, atama
unsuriyet: ırkçılık.
zat: kişi, şahıs

Dördüncü bir sebep de, Hazret-i Hüseyin'in taraftarlarında bulunuyordu ki, Emevîlerin, Arap milliyetini esas tutup, sair milletlerin efradına "memalik" tabir ederek köle nazarıyla bakmaları ve gurur-i milliyelerini kırmaları yüzünden, milel-i saire Hazret-i Hüseyin'in cemaatine intikamkârâne ve müşevveş bir niyetle iltihak ettiklerinden, Emevîlerin asabiyet-i milliyelerine fazla dokunmuş, gayet gaddarâne ve merhametsizcesine meşhur faciaya sebebiyet vermişlerdir.

Mezkûr dört esbap zahirîdir. Kader noktasından bakıldığı vakit, Hazret-i Hüseyin ve akrabasına o facia sebebiyle hâsıl olan netaic-i uhreviye ve saltanat-i ruhaniye ve terakkiyat-i maneviye o kadar kıymettardır ki, o facia ile çektikleri zahmet gayet kolay ve ucuz düşer. Nasıl ki bir nefer, bir saat işkence altında şehit edilse, öyle bir mertebeyi bulur ki, on sene başkası çalışsa ancak o mertebeyi bulur. Eğer o nefer şehit olduktan sonra ona sorulabilse, "Az bir şey ile pek çok şeyler kazandım" diyecektir

DÖRDÜNCÜ SUALİNİZİN MEALİ:

Ahir zamanda Hazret-i İsa Aleyhisselâm Deccalı öldürdükten sonra, insanlar ekseriyetle din-i hakka girerler. Hâlbuki rivayetlerde gelmiştir ki, "Yeryüzünde Allah Allah diyenler bulundukça kıyamet kopmaz." [1] Böyle umumiyetle imana geldikten sonra nasıl umumiyetle küfre giderler?

Elcevap: Hadis-i sahîhte rivayet edilen, "Hazret-i İsa Aleyhisselâmın geleceğini ve şeriat-i Islâmiye ile amel

1- Müslim, Iman 234, Musned 2/107, 201, 268, Hâkim, Mustedrek 4/494, Kenzu'l Ummal 14/227, 228

ahir zaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
amel: dinî emirler ve yasaklara göre yapılan hareket, iş
asabiyet-i milliye: ırkçılık damarı
cemaat: topluluk
Deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeairi tahrip edeceği hadislerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
din-i hak: hak din, İslamiyet.
efrat: fertler, şahıslar
ekseriyet: çoğunluk.
esbap: sebepler
facia: çok acı veren feci olay, musibet.
gaddarane: gaddarca, acımasızca, zalimce
gayet: son derece, çok.
gurur-i milliye: millî gurur
hadıs-ı sahih: sahih hadıs, hakkında şüphe edilmeyen ve doğru senetlere ve ravilere dayandırılarak doğruluğu kesin olarak bilinen hadisler.
hâsıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan
iltihak etme: katılma, sonradan girme
imana gelme: inanma
intikamkârane: intikam besleyerek, intikam alır gibi
kader: ilâhî hükum, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kıyamet: kâinatın olumu, dunyanın sonu, varlık âlemının bozulup dağılması.
kıymettar: degerli, kıymedı
köle: kul, esir
küfür: Allahın varlıgına, birlıgıne inanmama, inkâr etme.
meal: anlam, mana
memalik: kullar, köleler
merhamet: şefkat gösterme, koruma, acıma
mertebe: derece
meşhur: herkesin bıldıgı
mezkûr: zikredilen, anılan, sözü geçen
milel-i saire: dıger mılletler
milliyet: bir mılleti dıger mıllet lerden ayıran ozellıklerın tamamı, ulusallık.
müşevveş: karışık.
nazar: bakış, goruş
nefer: asker, er
netaic-i uhreviye: ahıretteki neticeler, sonuçlar
niyet: maksat, amaç
rivayet: nakıl, Peygamberımız den duyulan sozlerın aktarılması
sair: diger, başka, otekı
saltanat-ı ruhaniye: ruhanî saltanat, manen devam eden hâkımıyet.
sebebiyet verme: sebep olma
sual: soru
şehit: Allah yolunda olen Muslıman.
şeriat-ı Islâmiye: Islâm şerlatı dını
tabir etme: adlandırma
terakkiyat-ı maneviye: manevî yukselmeler, ılerlemeler
umumiyet: genellik.
vakit: zaman
zahırı: görunurde, dış görunuşte
zahmet: sıkıntı, ezıyet.

edeceğini, Deccalı öldüreceğini"[1] imanı zayıf olanlar istib'at ediyorlar. Onun hakikati izah edilse, hıç istib'at yeri kalmaz. Şöyle ki:

O hadisin ve Sufyan ve Mehdî hakkındaki hadislerin ifade ettikleri mana budur ki:

Ahır zamanda dınsızlığın ıkı cereyanı kuvvet bulacak.

Bırısı: Nifak perdesi altında rısalet-i Ahmedıyeyı (ASM) inkâr edecek Sufyan namında muthış bır şahıs, ehl-i nıfakın başına geçecek, şerıat-ı İslâmıyenin tahrîbine çalışacaktır. Ona karşı, Âl-ı Beyt-i Nebevînin sılsıle-ı nuranîsine bağlanan ehl-i velâyet ve ehl-i kemalin başına geçecek Âl-i Beytten Muhammed Mehdî ısminde bır zat-ı nuranî, o Sufyanın şahs-ı manevîsı olan cereyan-ı munafıkaneyi öldürüp dağıtacaktır.

Ikıncı cereyan ıse: Tabiiyyun, maddiyyun felsefesinden tevellüt eden bir cereyan-ı Nemrudâne, gittikçe ahir zamanda felsefe-i maddıye vasıtasıyla intişar ederek kuvvet bulup, ulûhıyeti inkâr edecek bir dereceye gelir. Nasıl bir padışahı tanımayan ve ordudaki zabitan ve efrat onun askerleri olduğunu kabul etmeyen vahşî bir adam, herkese, her askere bır nevi padişahlık ve bır gûnâ hâkimıyet verir; öyle de, Allah'ı inkâr eden o cereyan efratlan, birer küçük Nemrut hükmünde nefislerine birer rububıyet verir. Ve onların başına geçen en büyükleri, ispirtizma ve manyetizmanın hâdısatı nev'inden muthış hankalara mazhar olan Deccal ıse, daha ileri gidip, cebbarâne sûrî hukûmetını bır nevı rububıyet tasavvur edıp ulûhıyetını

1 *Tırmizi*, Fiten: 62; *Musned*, 4:226; *Sahih-i Buhari*, 4:205; *Sahih-i Muslim*, 1:136

aciz: zayıf, güçsüz
ahır zaman: dunya hayatının kıyamete yakın son devresi
Âl-i Beyt-i Nebevî: Peygamberımızın (ASM) aılesı ve soyundan gelenler
cebbarane: zorbalıkla, cebbarcasına, zor kullanarak.
cereyan: akım, hareket.
cereyan-ı münafıkane: munafıklık akımı, cereyanı, munafıkça cereyan
cereyan-ı Nemrudane: Nemrut gibi zulüm ve dınsızlık ıle ış goren cereyan
Deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacagı, İslâmı şeairi tahrip edecegi hadislerde belırtılmış yalancı ve zararlı şahıs
efrat: ferdler
ehl-i kemal: kemal sahıbı olgun kimseler
ehl-i nıfak: munafıklar, ıkı yuzluler, aslında kâfir olup gorunuşte Muslıman gibi davrananlar
ehl-i velâyet: velı olanlar, Allah ın dostlugunu kazananlar
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim, felsefe dine dayandıgında hakıkatı bulmuş sırt cevrdıgınde de çelıskıler ıçınde kalmıştır
felsefe-i maddıye: her şeyi maddede arayan ve maddeye dayandıran anlayış
gûne: tarz, çeşit.
hadis: Hz. Muhammed e (ASM) aıt soz, emir, fıtler
hadısat: hâdıseler, olaylar
hakımıyet: hakımlık, egemenlik.
hukmünde: gibi.
hukûmet: yonetım, rejım
icat: yoktan var etme, yaratma
iman: ıtıkat, inanç.
inkar etme: reddetme.
intişar etme: yayılma, genelleşme, umumileşme
ispirtizma: olulerin ruhlanyla bazı şartlar altında haberleşmenin mumkun bulunduguna inanan goruş ve bu maksatla yapılan faalıyet.
istib'at: akıldan uzak gorme
maddiyyun: maddeci, materyalıst, maddenin yaratılmayıp ezelı ve ebedı olduguna inanan
manyetızma: telkın ve hıpnoz yolu ıle bırnnı tesır altına alma
mazhar olma: enşme, sahıp olma
Mehdı: hadıslerc gore ahır zamanda tevhıdı esas alarak ımanı muhafaza edıp İslâmıyetı hurafelerden ve bıdı'alardan arındırarak zamanın anlayışına gore yenileyecek olan alım ve onder zat.
Nemrut: inanmamakta ınat eden ve Hz. Ibrahım ı ateşe attıran kafir ve zalım hukumdar
nevi: çeşit, tür
nifak: munafıklık, aslında kâfir olup gorunuşte Musluman gibi davranma, ıkı yuzluluk.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendımızın elçılıgı
rububiyet: rablık, ılâhlık.
sılsıle-i nuranı: nurlu, parlak sılsıle
sûri: gorunuşte olan, şeklî
Sufyan: ahır zamanda Muslumanlar arasından çıkacagı ve ummetın karanlık gunler yaşamasına sebep olacagı sahıh hadıslerde bıldırılen şahıs. İslam Decaalı
şahs-ı manevi: bır topluluğu temsıl ettıgı varsayılan manevî kışılık
şerıat-ı İslamıye: İslâm şerıatı, dını
tabiiyyun: tabıatçılar, tabıatı bır yaratıcı gibi kabul ve izah edenler.
tasavvur etme: zıhınde şekıllendırme, kurma, düşunme
tevellüt etme: dogma
ulûhiyet: Ilâhlık, Allah ın kâınattakı her şeye hakımıyetıyle kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesi
zabıtan: zabıtler, subaylar
zat-ı nurani: nurlu zat.

ilân eder. Bir sineğe mağlûp olan ve bir sineğin kanadını bile icat edemeyen âcız bir insanın ulûhıyet dava etmesi, ne derece ahmakçasına bir maskaralık olduğu malûmdur.

İşte böyle bir sırada, o cereyan pek kuvvetli göründüğü bir zamanda, Hazret-i İsa Aleyhisselâmın şahsiyet-i maneviyesinden ibaret olan hakikî İsevîlik dini zuhur edecek, yani rahmet-i İlâhiyenin semasından nüzul edecek, hâl-i hazır Hıristiyanlık dini o hakıkate karşı tasaffı edecek, hurafattan ve tahrifattan sıyrılacak, hakaik-ı İslâmiye ile birleşecek, manen Hıristiyanlık bir nevi İslâmiyet'e inkılâp edecektir. Ve Kur'ân'a iktıda ederek, o İsevîlik şahs-ı manevîsi tâbi ve İslâmıyet metbû makamında kalacak; din-i hak bu ittihak neticesinde azîm bir kuvvet bulacaktır.

Dinsizlik cereyanına karşı ayrı ayrı iken mağlûp olan İsevîlik ve İslâmıyet, ittihat neticesinde dınsizlik cereyanına galebe edip dağıtacak istidadında iken, âlem-i semavatta cism-i beşerîsiyle bulunan şahs-ı İsa Aleyhisselâm, o dın-i hak cereyanının başına geçeceğini, bir Muhbir-i Sadık, bır Kadîr-i Kullı Şey'in vaadine ıstinat ederek haber vermiştir. Madem haber vermiş, haktır. Madem Kadîr-i Kullı Şey vaat etmış,[1] elbette yapacaktır.

Evet, her vakıt semavattan melâikeleri yere gönderen ve bazı vakıtte ınsan suretine vazeden (Hazret-ı Cıbrıl'ın Dıhye suretine gırmesi[2] gibi) ve ruhanîleri âlem-i ervahtan gönderıp beşer suretine temessul ettıren, hatta

1- Bu husustaki İlâhi vaat, Nisâ Suresinin 156-159 ayetlerinde ifade buyurulur.
2- Buhârî, Menâkıb 25; Muslim, Fezâilu's Sahâbe 100; Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid 9/276.

ahmakça: akılsızca
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i semavat: gökler âlemi
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azîm: büyük
beşer: insan.
cereyan: akım, hareket.
cism-i beşerî: beşeri cesed, insanî beden.
dava: iddia
din-i hak: hak dın
elbette: şüphesiz, her hâlde
galebe etme: galip gelme, üstünlük sağlama.
hakaik-i İslâmiye: İslâmıyetın gerçekleri, İslâma ait hakıkatler
hakikat: gerçek.
hakîki: gerçek
hâl-i hazır: şimdıkı durum.
Hıristıyanlık: Hz. İsa'nın tebliğ ettiği dının adı. İsevîlik.
hurafat: hurafeler, aslı esası olmayan saçma inanışlar
husus: konu
ibaret olan: meydana gelen, oluşan
ifade buyurma: anlatma
ıktıda etme: tâbi olma, uyma.
ittıhak: katılma
inkılâp etme: değişım, dönüşüm
İsevîlik: Hz. İsa'nın dını, Hıristıyanlık.
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
istinat etme: dayanma
ittıhat: bırlık oluşturma, birleştirme.
Kadır-ı Küllı Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
mağlûp: yenılmış
makam: mevkı, yer
malûm: bılınen
manen: manaca
melaike: melekler
metbû: kendısıne tâbı olunan, uyulan
Muhbir-i Sadık: doğru sözlü habercı Peygamber Efendımız.
netice: sonuç
nev: çeşıt, tür
nüzul etme: ınme.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmetı
ruhanî: gözle görülmeyen, cısmı olmayan, elle tutulmayan varlıklar
sema: gökyüzü
semavat: gökler
suret: bıçım, görünüş, şekıl
şahs-ı İsa: Hz. İsa'nın (as) şahsı, kendısı
şahs-ı manevî: bir topluluğu temsıl ettıgı varsayılan manevî kışılık.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsıyet, belırlı bır kışı olmayıp bır topluluktan meydana gelen manevî kışı, şahıs.
tâbi: uyan, ıtaat eden
tahrifat: bır şeyın aslını bozmalar, değıştırmeler.
tasaffi etme: safılaşma
temessul: bır şekıl ve surete gırme, görunme
vaat: söz verme
vakıt: zaman
vazetme: koyma
zuhur etme: meydana çıkma

ölmüş evliyaların çoklarının ervahlarını cesed-i misaliyle dünyaya gönderen bir Hakîm-i Zülcelâl, Hazret-i İsa Aleyhisselâmı, İsa dinine ait en mühim bir hüsnühatimesi için, değil sema-i dünyada cesediyle bulunan ve hayatta olan Hazret-i İsa, belki âlem-i ahiretin en uzak köşesine gitseydi ve hakikaten ölseydi, yine şöyle bir netice-i azîme için ona yeniden ceset giydirip dünyaya göndermek, o Hakîmin hikmetinden uzak değil, belki onun hikmeti öyle iktıza ettiği için vaat etmiş ve vaat ettiği için elbette gönderecek.

Hazret-i İsa Aleyhisselâm geldiği vakit, herkes onun hakikî İsa olduğunu bilmek lâzım değildir. Onun mukarrep ve havâssı, nur-i iman ile onu tanır. Yoksa, bedahet derecesinde herkes onu tanımayacaktır.

Sual: Rivayetlerde gelmiş ki, "Deccalın bir yalancı cenneti var, kendine tâbi olanları ona atar. Hem yalancı bir cehennemi var, tâbi olmayanları ona atar. Hatta o kendi merkebinin de bir kulağını cennet gibi, bir kulağını da cehennem gibi yapmış. Azamet-i bedeniyesi bu kadardır, şu kadardır" [1] diye tarifat var.

Elcevap: Deccalın şahs-ı sûrîsi insan gibidir. Mağrur, firavunlaşmış, Allah'ı unutmuş olduğundan, sûrî, cebbarâne olan hâkimiyetine ulûhiyet namını vermiş bir şeytan-ı ahmaktır ve bir insan-ı dessastır. Fakat, şahs-ı manevîsi olan dinsizlik cereyan-ı azîmi pek cesimdir. Rivayetlerde Deccale ait tavsifat-ı müthişe ona işaret eder. Bir vakit Japonya'nın Başkumandanının resmi, bir ayağı

1 Birçok hadisin metnen sual olarak derç edilmiş. Hadislerden bazıları: *Müsned* 3:420, 4:226; *Ebû Davud*, Melâhim, 14; *Buhârî*, Enbiya, 3; *Müslim*, Fiten, 100, 105, 109; *Remuzu'l-Ehadis*, s. 207; *Müsnedü'l-Firdevs*, 5:510, 512)

âlem-i ahiret: ahiret alemi
azamet-i bedeniye: bedenin büyüklüğü
başkumandan: başkomutan
bedahet: açıklık, aşikâr
cebbarane: zorbalıkla, zor kullanarak.
cereyan-ı azîm: büyük akım, büyük fikir ve düşünce akımı.
ceset: vücut, cisim
cesed-i misal: misali ceset; maddi yapısı olmayan vücut.
cesim: çok büyük, iri
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeairi tahrip edeceği hadislerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
ervah: ruhlar
evliya: veliler, Allah dostları
firavunlaşmak: kendisini firavun gibi ilâh seviyesine çıkaracak derecede büyük görme
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller
hakikaten: gerçekten
hakiki: gerçek.
hakim: her şeyi bir maksatla uygun yaratan, hikmet sahibi Allah
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan Allah
hâkimiyet: hâkim oluş, hükümranlık
havas: bilgi ve yaşayışça üst tabakada olanlar, seçkinler
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde olması
hüsnühatime: güzel son
iktıza: lâzım gelme, gerekme, gerektirme.
insan-ı dessas: dessas insan, hırlebaz ve aldatıcı insan
lâzım: gerekli, lüzumlu
mağrur: gururlu
mânâ: mana, anlam
merkep: binek.
mukarrep: yakınlaşmış kimseler, yakınlar
muhim: önemli
netice-i azîme: büyük netice
nur-i iman: imandan gelen nur
rivayet: nakil. Peygamberimizden nakledilen hadisler, sözler
sema-i dünya: dünyamızla bağlantılı ve yakın gökler, gökyüzü
sual: soru
sûrî: görünüşte, şekilen
şahs-ı manevî: bir topluluğu temsil ettiği varsayılan manevî kişilik
şahs-ı sûrî: görünürdeki şahıs
şeytan-ı ahmak: pek akılsız ahmak şeytan
tâbi: uyan, itaat eden
tarifat: tanıtlar, tanıtmalar
tavsifat-ı müthişe: müthiş ve korkunç vasıflandırmalar
ulûhiyet: ilâhlık, Allahlık, tanrılık
vaat: söz verme

Bahr-i Muhîtte, diğer ayağı on günlük mesafedeki Port Arthur kal'asında tasvir edilmiş; o küçük Japon kumandanının bu surette tasviriyle, ordusunun şahs-ı manevîsi gösterilmiş.

Amma Deccalin yalancı cenneti ise, medeniyetin cazibedar lehviyatı ve fanteziyeleridir. Merkebi ise, şimendifer gibi bir vasıtadır ki, bir başında ateş ocağı bulunur; kendine tâbi olmayanları bazen ateşe atar. O merkebin bir kulağı, yani diğer başı cennet gibi tefriş edilmiş; tâbi olanlan oraya oturtur. Zaten sefih ve gaddar medeniyetin mühim bir merkebi olan şimendifer, ehl-i sefahat ve dünya için yalancı bir cennet getirir. Bîçare ehl-i diyanet ve ehl-i İslâm için, medeniyet elinde cehennem zebanîsi gibi tehlike getirir, esaret ve sefalet altına atar.

İşte, İsevîliğin din-i hakikîsi zuhur ile ve İslâmiyet'e inkılâp etmesiyle, çendan âlemde ekseriyet-i mutlakaya nurunu neşreder. Fakat, yine kıyamet kopmasına yakın tekrar bir dinsizlik cereyanı baş gösterir, galebe eder ve [1] اَلْحُكْمُ لِلْاَكْثَرِ kaidesince, yeryüzünde Allah Allah diyecek kalmayacak; [2] yani ehemmiyetli bir cemaat küre-i arzda muhım bir mevkie sahip olacak bır surette Allah Allah denilmeyecek demektir. Yoksa, ekalliyette kalan veyahut mağlûp düşen ehl-ı hak, kıyamete kadar bâkî kalacak, yalnız, kıyametin kopacağı anında, kıyametin dehşetlenni görmemek ıçın, bır eser-i rahmet olarak, ehl-i imanın ruhlan daha evvel kabzedilecek, kıyamet kâfırlerın başına kopacaktır. [3]

1- Hukum ekseriyete gore verilir.

2- *Muslim*, Iman: 234; *Tirmizi*, Fiten: 35; *Musned*, 3:107.

3- İbni Hacer, *Mutâlibu l-Aliye*, 4:353; Heysemi, *Mecmeu'z-Zevaid*, 8:9.

alem: dunya
Bahr-i Muhit: Buyuk Okyanus
bâkî: ebedî, kalıcı ve devamlı
biçare: çaresiz
cazibedar: çekici, cazibeli
cemaat: topluluk
cereyan: akım, hareket.
çendan: gerçi
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeaın tahrip edeceği hadislerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
din-i hakikî: gerçek ve doğru dın
ehemmiyetli: onemli.
ehl-i diyanet: dindar insanlar
ehl-i hak: hak ehli, dogru yolda olanlar
ehl-i iman: inananlar. Allah a ve ıman esaslanna inanan kımseler
ehl-i İslâm: Muslumanlar
ehl-i sefahat: sefihler, zevk eglence ve yasak şeylere duşkun olanlar
ekalliyet: azınlık.
ekseriyet: çogunluk
ekseriyet-i mutlaka: mutlak ke sin çogunluk.
esaret: esırlik, kolelik
eser-i rahmet: rahmet esen
evvel: once.
fanteziye: bol gostenş debdebe aşın sus ve luks.
gaddar: zulmeden acımasız zalım
galebe: galıp gelme, yenme, ustun gelme
hüküm: karar, emir
İnkılap etme: donüşme, değişme
İsevîlik: Hz. İsa nın dını, Hıristıyanlık.
kabzetmek: almak, teslim almak
kafir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkâr eden, dinsiz.
kaide: dustur, prensip
kala: kale
kıyamet: dunyanın, kainatın ölumu, sonu, varlık âlemının bozulup dagılması
kumandan: komutan
küre-i arz: dunya, yer kure
lehviyat: dinen yasak olan oyun ve eglenceler
mağlup düşme: yenilme
medeniyet: medenilik, uygarlık
merkep: binek.
mesafe: uzaklık.
mevki: yer, makam
muhim: onemli
neşretmek: yaymak.
nur: ışık, aydınlık
sefalet: sefillik, düşkunluk, penşanlık
sefih: suse gostenşe yasak zevk ve eglenceye aşın düşkün olan
suret: bıçım, gorunuş, şekil
şahs-ı manevî: belli bir kışı olmayıp bir topluluktan meydana gelen manevı şahıs
şimendifer: tren
tâbi: uyan, ıtaat eden
tasvir: resmini yapma
tefriş etme: doşeme, duzenleme
vasıta: araç, taşıt.
zebanî: cehennemde vazıfeli azap meleklen
zuhur: meydana çıkma, gorunme.

BEŞİNCİ SUALİNİZİN MEALİ:

Kıyametin hâdısatından ervah-ı bâkıye müteessir olacaklar mı?

Elcevap: Derecatlanna göre müteessir olacaklar. Melâikelenn tecellıyat-ı kahriyede kendilerine göre müteessır oldukları gibi müteessir olurlar. Nasıl ki bir ınsan, sıcak bir yerde ıken, hariçte kar ve tıpi içinde titreyenleri görse, akıl ve vicdan itibanyla müteessır olur. Öyle de, zîşuur olan ervah-ı bâkiye, kâinatla alâkadar olduklan için, kâinatın hâdısat-ı azîmesinden derecelerine göre müteessir olmalarını, ehl-i azap ise elemkârâne, ehl-i saadet ise hayretkârâne, istiğrapkârâne, belkı bır cıhette ıstibşarkârâne teessûratlan bulunmasını, işarat-ı Kur'âniye gösterıyor. Zira Kur'ân-ı Hakîm, her zaman kıyametın acaibinı tehdit suretinde zikrediyor, "Göreceksiniz" diyor. Hâlbukı, cısm-ı insanî ıle onu görenler, kıyamete yetişenlerdir. Demek kabirde cesetlerı çürüyen ervahların da o tehdid-ı Kur'âniyeden hısselen var.

ALTINCI SUALİNİZİN MEALİ:

(1) كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ *Bu ayetin ahirete, cennete, cehenneme ve ehillenne şumulü var mı, yok mu?*

Elcevap: Şu mesele, pek çok ehl-i tahkik ve ehl-ı keşıf ve ehl-ı velâyetın medar-ı bahsı olmuş; şu meselede söz onlanndır. Hem de şu ayetin çok genişlıgı ve çok meratıbı var.

1 Her şey helâk olup gıdıcıdır--Ona bakan yüzü mustesnâ (Kasas Suresi 88)

acaip: şaşılacak şeyler
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öteki dünya
alakadar: ilgili, munasebetli
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi
ceset: olu vucut, beden
cihet: yön
cısm-ı insanî: insan bedenı
derecat: dereceler
ehil: bır yerde oturan, lâyık olan
ehl-i azap: azap ve ceza gorecekler
ehl-ı keşif: bazı sırlan Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ıle bılen velıler.
ehl-i saadet: mutluluğa erenler
ehl-i tahkik: gerçeği araştıran ve delıllenyle bılenler
ehl-ı velayet: velî olanlar Allah'ın dostlugunu kazananlar
elemkârane: acılı bır şekılde üzuntu duyarak
ervah: ruhlar
ervah-ı bakıye: ebedî olumsuz ruhlar
hadisat: hadıseler, olaylar
hâdisat-ı azime: buyuk hâdıseler
hariç: dışarı, dış
hayretkarane: hayret ederek.
helak olma: yıkılma, mahvolma, yok olma
hisse: pay
istıbşarkârâne: müjdelercesıne sevinerek.
istiğrapkarane: şaşkınlık ıçınde
İşarat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın işaretlen.
kabir: mezar
kâinat: butun âlemler, varlıklar
kıyamet: dunyanın, kâinatın olumu, sonu, varlık âlemınin bozulup dağılması
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
meal: mana, anlam.
medar-ı bahis: söz konusu.
melaike: melekler
meratıp: mertebeler, dereceler
mesele: ehemmıyetlı ış konu, sorulup cevabı istenen şey
müstesnâ: hanç
muteessir olma: etkılenme, tesır altında kalma
sual: soru.
suret: bıçım, şekıl
şümul: ıçıne alma, kaplama
tecellıyat-ı kahriye: Cenab-ı Hakkın emır ve yasaklanna karşı gelenlen cezalandırmak maksadıyla ılgılı Kahhar ısmıyle olan kahredicl tecellılerin goruntuleri
teessürat: teessurler, etkılenmeler
tehdid-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın tehdıdı, korkutması.
tehdit: hıddet etme, korkutma
vicdan: iyyi kotüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zıkretmek: söylemek, anmak, hatırlatmak.
zîşuur: şuur sahıbı, şuurlu

Ehl-i tahkikın bır kısm-ı ekseri demişler kı: "Âlem-i bekaya şumulü yok." Dığer kısmı ise, "Anî olarak orılar da az bir zamarıda bır nevi helâkete mazhar olurlar. O kadar az bir zamanda oluyor ki, ferıâya gidip gelmiş hissetmeyecekler."

Amma bazı mûfrit fikırlı ehl-i keşfırı hükmettikleri ferıâ-ı mutlak ise, hakikat değildir. Çunku, Zat-ı Akdes-i İlâhî madem sermedî ve daimîdir, elbette sıfâtı ve esması dahi sermedî ve daimîdirler. Madem sıfâtı ve esması daimî ve sermedîdirler; elbette orıların âyıneleri ve cilveleri ve nakışları ve mazharları oları âlem-i bekadaki bâkıyat ve ehl-ı beka, ferıâ-i mutlaka, bizzarure, gidemez.

Kur'ân-ı Hakîm'ırı feyzınden şımdılık ıkı nıokta hatıra gelmiş, ıcmalen yazacağız:

• *Bırıncısı*: Cenab-ı Hak, oyle bir Kadîr-ı Mutlak'tır ki, adem ve vücut, kudretıne ve ıradesine nıspeten ıkı menzil gibi, gayet kolay bir surette oraya gonderır ve getirir. İsterse bir günde, isterse bir anda oradan çevirir.

Hem adem-i mutlak zaten yoktur. Çünkü bir ilm-i muhit var. Hem daıre-i ilm-i İlâhîrırı harici yok ki, bir şey ona atılsın. Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricîdir ve vücud-i ilmîye perde olmuş bir unvanıdır. Hatta bu mevcudat-ı ilmiyeye, bazı ehl-i tahkik "a'yânı-ı sabite" tabır etmışler. Oyle ıse, ferıâya gıtmek, muvakkaten haricî lıbasırı çıkarıp, vücud-i manevîye ve ilmîye girmektir. Yarıı, hâlık ve fânî olarılar, vücud-i harıcîyi bırakıp, mahıyetleri bir vücud-i manevî giyer, daire-i kudretten çıkıp daıre-ı ılme gırer.

adem: yokluk.
adem-i harıcı: Allah'ın ılmında var oldugu hâlde maddî varlıklar alemındekı yokluk.
adem-i mutlak: mutlak yokluk, kesın yokluk.
alem-i beka: sonsuzluk âlemı, devamlı ve kalıcı olan ahıret alemı.
a'yân-ı sabıte: Allah'ın ılmında eşyanın ezelde sabıt olan suret ve hakıkatlerı.
âyıne: ayna.
bakıyat: bâkıler, devamlı ve kalıcı olanlar.
bizzarure: mecburen, zorunlu olarak.
Cenab-ı Hak: Allah, Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Yüce Allah.
cıve: tecellı gorunme, yansıma.
daıre-i ılım: ılım dairesı.
daıre-i ılm-i İlahı: Allah'ın ılmının dairesı.
daıre-i kudret: kudret dairesı, Allah'ın ezelî gucunun hâkım olduğu daıre.
ehl-ı beka: bâkı olanlar, sonsuza dek yaşayanlar.
ehl-i keşif: bazı sırları Allah'ın lutuf ve ihsanıyla bılen velîler.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırranlar, gerçeklen dehlleryle bılenler.
esma: ısımler.
fanı: olumlu.
fenâ: yok olma, yokluk.
fena-ı mutlak: surekli yok oluş, sonsuza kadar yok olma.
feyız: bereket, ılham, ılım bolluğu.
gayet: son derece, çok.
hakıkat: gerçek, doğru.
hahk: helâk olan, yokluga gıden.
harıç: dış.
harıcı: gorunen, dışa aıt.
hatır: zıhın.
helâket: yıkılma, mahvolma, yok olma.
hukmetmek: karar vermek.
ıcmalen: kısaca, ozetle.
ılm-i muhıt: her şeyı ıhata edıcı, kuşatıcı ılım.
ırade: dıleme, istek, tercih.
Kadır-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şartа tâbı olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah.
kısm-ı ekser: coğunluk kısmı, buyuk bir kısmı.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar.
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lıbas: elbise.
mahıyet: nıtelık, asıl, esas.
mazhar olma: nail olma, enşme, gorunme, yen olma.
mazhar: gorunduğu yer, ayna.
menzıl: yer.
mevcudat-ı ılmıye: Allah'ın ılım dairesındekı varlıklar.
muvakkaten: geçıcı olarak.
mufrit: ıfrat eden, aşırıya gıden.
nakış: süs, işleme.
nev: çeşit, tür.
nıspeten: oranla, kıyasla.
sermedî: ebedî, surekli, devamlı.
sıfat: vasıflar, sıfatlar, ozellıkler.
suret: bıçım, tarz, şekıl.
şümul: içine alma, kaplama.
tabır etme: adlandırma, yorumlama, ıfade etme.
ünvan: ad, nam.
vucut: varlık.
vücud-i harıcî: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bılınen vucut, maddî varlık, beden.
vucud-ı ılmı: ılım ve mana olarak var olmak.
vücud-i manevî: manevî vücut, manevı varlık.
Zat-ı Akdes-i İlâhî: Allah'ın her turlu kusur ve noksandan uzak mukaddes ve yuce zatı.

• *İkincisi:* Çok Sözlerde izah ettiğimiz gibi, her şey, mana-i ismiyle ve kendine bakan vecihte hıçtır; kendi zatında müstakil ve bizatihi sabit bir vücudu yok ve yalnız kendi başıyla kaim bir hakikati yok. Fakat, Cenab-ı Hakka bakan vecihte ise, yani mana-i harfiyle olsa, hiç değil. Çünkü, onda cilvesi görünen esma-i bâkiye var. Madum değil; çünkü, sermedî bir vücudun gölgesini taşıyor. Hakikati vardır, sabittir, hem yüksektir. Çünkü, mazhar olduğu bâkî bir ismin sabit bir nevi gölgesidir.

Hem [1] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ insanın elini masıvadan kesmek için bir kılıçtır ki; o da, Cenab-ı Hakkın hesabına olmayan fânî dünyada, fânî şeylere karşı alâkaları kesmek için, hükmü dünyadaki fâniyata bakar. Demek, Allah hesabına olsa, mana-i harfiyle olsa, livechillâh olsa, masıvaya girmez ki, كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ kılıcıyla başı kesilsin.

Elhâsıl. Eğer Allah için olsa, Allah'ı bulsa, gayr kalmaz ki başı kesilsin. Eğer Allah'ı bulmazsa ve hesabıyla bakmazsa, her şey gayrdır. كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ kılıcını istimal etmeli, perdeyi yırtmalı, tâ Onu bulmalı.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [2]

Said Nursî

1 Her şey helâk olup gidicidir--Ona bakan yüzü müstesnâ. (Kasas Suresi 88.)

2. Bâkî olan yalnız Allah'tır.

alaka: ilgi, bağ.
bâkî: ebedî, devamlı, kalıcı.
bizatihi: kendi başına, başlı başına.
Cenab-ı Hak: Allah. Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cilve: tecelli, yansıma, görüntü.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
esma-i bâkiye: bâkî, ebedî isimler. Allah'ın kalıcı ve devamlı isimleri.
fânî: ölümlü, geçici.
fâniyat: fâniler, geçiciler, ölümlüler.
gayr: başka, diğer.
hakikat: gerçek.
hükümdar: karar.
istimal etme: kullanma.
izah etme: açıklama.
kaim: ayakta duran, var olan.
livechillâh: Allah adına, Allah için.
madum: yok, ölü.
mana-ı harfî: bir şeyin yaratıcısına bakan onu tanıtan manası.
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
masıva: Allah'tan başka bütün varlıklar, Allah'ın dışındaki her şey.
mazhar: görünme yeri, ayna.
müstakil: bağımsız, başlı başına.
nevi: çeşit, tür.
sermedî: ebedî, sürekli, devamlı.
vecih: yön.
vücut: varlık.
zat: öz, şahıs.

On Altıncı Mektup

✱ *On Altıncı Mektup*, Barla'da 1930-31 yıllarında Türkçe olarak telif edilmiştir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1]

Şu Mektup[2] فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا sırrına mazhar olmuş, şiddetli yazılmamış.

Çoklar tarafından sarihan ve manen gelen bir suale cevaptır. Şu cevabı vermek, benim için hoş değil, arzu etmiyorum. Her şeyimi Cenab-ı Hakkın tevekkülüne bağlamıştım. Fakat, ben kendi hâlimde ve âlemimde rahat bırakılmadığım ve yüzümü dünyaya çevirdikleri için, Yeni Said değil, bilmecburiye Eski Said lisanıyla, şahsım için değil, belki dostlarımı ve Sözlerimi ehl-i dünyanın evham ve eziyetinden kurtarmak için, hakikat-ı hâli hem dostlarıma, hem ehl-i dünyaya ve ehl-i hükme beyan etmek için Beş Noktayı beyan ediyorum.

BİRİNCİ NOKTA

Denilmiş: "Ne için siyasetten çekildin? Hiç yanaşmıyorsun?"

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Onlar öyle kimselerdir ki insanlar onlara "Düşman size karşı büyük bir kuvvet topladı, onlardan korkun" dediklen zaman onların imanı ziyadeleşti ve "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir" dediler. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

2- Ona tatlı dille söyleyin. (Taha Suresi, 44.)

alem: dünya
arzu: istek, heves
beyan: anlatma, izah, açıklama
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak
Cenab-ı Hak: Allah, hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ehl-i dünya: dünyaya dalıp sadece dünya için yaşayan, âhireti düşünmeyen.
ehl-i hüküm: hükmedenler, hüküm verenler.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
eziyet: büyük sıkıntı, meşakkat.
hakikat-i hal: işin iç yüzü
İman: inanmak, itikat, inanç.
lisan: dil.
manen: manevî olarak.
mazhar: nail olma, erişme
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
sarihan: açıkça
sır: insan aklının erişemediği ilâhî hikmet, gaye.
siyaset: politika, devlet idaresi ile ilgili esaslar
sual: soru
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
vekil: kendisine dayanılan, gözeten, şahit ve koruyucu Allah
ziyadeleşme: artma

Elcevap: Dokuz on sene evveldeki Eski Said, bir miktar siyasete girdi. Belki siyaset vasıtasıyla dine ve ilme hizmet edeceğim diye beyhude yoruldu. Ve gördü ki, o yol meşkûk ve müşkülâtlı ve bana nispeten fuzuliyâne, hem en lüzumlu hizmete mâni ve hatarlı bir yoldur. Çoğu yalancılık, ve bilmeyerek ecnebi parmağına alet olmak ihtimali var.

Hem siyasete giren, ya muvafık olur veya muhalif olur. Eğer muvafık olsa, madem memur ve mebus değilim, o hâlde siyasetçilik bana fuzulî ve malâyanî bir şeydir. Bana ihtiyaç yok ki, beyhude kanşayım.

Eğer muhalif siyasete girsem, ya fikirle veya kuvvetle karışacağım. Eğer fikirle olsa, bana ihtiyaç yok. Çünkü mesail tavazzuh etmiş, herkes benim gibi bilir. Beyhude çene çalmak manasızdır. Eğer kuvvetle ve hâdise çıkarmakla muhalefet etsem, husulü meşkûk bir maksat için binler günaha girmek ihtimali var; birinin yüzünden çoklar belâya düşer. Hem on ihtimalden bir iki ihtimale binaen günahlara girmek, masumları günaha atmak vicdanım kabul etmiyor diye, Eski Said, sigara ile beraber gazeteleri ve siyaseti ve sohbet-ı dünyeviye-i siyasiyeyi terk etti. Buna kat'î şahit, o vakitten beri, sekiz senedir bir tek gazete ne okudum ve ne dinledim. Okuduğumu ve dinlediğimi, biri çıksın, söylesin. Hâlbuki, sekiz sene evvel, günde belki sekiz gazete Eski Said okuyordu. Hem beş senedir bütün dikkatle benim hâlime nezaret ediliyor. Siyasetvari bir tereşşuh gören söylesin. Hâlbuki, benim gibi asabî ve [1] إِنَّمَا الْحِيلَةُ فِي تَرْكِ الْحِيَلِ düsturuyla en büyük

asabî: sinirli
bela: musibet, sıkıntı
beyhude: boşu boşuna
binaen: den dolayı, e dayanarak.
dustur: kaide, kural, prensip
ecnebi: yabancı
evvel: önce
fuzulî: boşuna, lüzumsuz
fuzuliyane: boşuna, lüzumsuz
günah: dinen yasaklanan ve suç sayılan fiiller, uygunsuz fiil, dini suç
hâdise: olay
hâlbuki: oysa ki
hatarlı: tehlike
hile: aldatma, kandırmaya yönelik tertip, düzen, desise
husul: olma, meydana gelme, oluşma
ihtimal: olabilirlik.
ilim: bilgi, fen
kat'i: kesin

1. Gerçek hile, hilesizliktedir.

lüzum: gerekli.
maksat: amaç, gaye
malayanî: manasız, faydasız, anlamsız.
mana: anlam
mani: engel.
masum: günahı olmayan, suçsuz
mebus: seçilen, milletvekili, temsilci
mesail: meseleler
meşkûk: şüpheli
muhalefet: aykırı davranma.
muhalif: uymayan, karşı
muvafık: uygun, taraftar
müşkülâtlı: zor, güç.
nezaret etme: gözetim altında tutma.
nispeten: göre, oranla.
siyaset: devlet idaresi, devletin işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş ve anlayış, politika
siyasetvari: siyasî bir ifade ve tavırla, siyasetle ilgili.
sohbet-ı dünyeviye-i siyasiye: dünya siyaseti'yle ilgili sohbet.
şahit: şahitlik eden, tanık.
tavazzuh: açıklığa kavuşma
tereşşuh: sızma, sızıntı
vakit: zaman
vasıta: aracılık.
vicdan: iyiyi kötüden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu

hileyi hilesizlikte bulan pervasız, alâkasız bir insanın, değil sekiz sene, sekiz gün bir fıkrı gizli kalmaz. Siyasete iştihası ve arzusu olsaydı, tetkikata, taharrıyata lüzum bırakmayarak, top güllesi gibi seda verecekti.

İKİNCİ NOKTA

Yeni Said ne için bu kadar şiddetle siyasetten tecennüp ediyor?

Elcevap: Milyarlar seneden ziyade olan hayat-ı ebediyeye çalışmasını ve kazanmasını, meşkûk bir iki sene hayat-ı dünyeviyeye lüzumsuz, fuzulî bir surette karışma ile feda etmemek için; hem en mühim, en lüzumlu, en saf ve en hakikatlı olan hizmet-i iman ve Kur'ân için şiddetle siyasetten kaçıyor. Çünkü, diyor:

Ben ihtiyar oluyorum; bundan sonra kaç sene yaşayacağımı bilmiyorum. Öyle ise, bana en mühim iş, hayat-ı ebediyeye çalışmak lâzım geliyor. Hayat-ı ebediyeyi kazanmakta en birinci vasıta ve saadet-i ebediyenin anahtarı imandır; ona çalışmak lâzım geliyor.

Fakat ilim itibarıyla insanlara dahi bir menfaat dokundurmak için şer'an hizmete mukellef olduğumdan, hizmet etmek isterim. Lâkin o hizmet, ya hayat-ı içtimaiye ve dünyeviyeye ait olacak; o ise elimden gelmez, hem fırtınalı bir zamanda sağlam hizmet edilmez. Onun için, o cihetî bırakıp, *en mühim, en lüzumlu, en selâmetli olan imana hizmet cihetini tercih ettim.* Kendi nefsime kazandığım hakaik-ı imaniyeyi ve nefsimde tecrübe

alâka: ilgi, bağ
arzu: istek, heves.
cihet: yön
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fuzulî: boşuna, lüzumsuz, gereksiz.
gülle: top mermisi
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri
hakikat: gerçek, doğru
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayat-ı içtimaiye ve dünyeviye: toplumsal ve dünyaya ait hayat
hile: aldatma, kandırmaya yönelik tertip, düzen, desise.
hizmet-i iman ve Kur'an: iman ve Kur'an hizmeti
ilim: bilgi, fen
iman: inanmak, itikat, inanç
İştiha: istek, arzu
lâkin: fakat.
lâzım: gerekli
lüzum: gereklilik, gerek.
lüzumsuz: gereksiz
menfaat: fayda
meşkûk: şüpheli.
mühim: önemli.
mukellef: yükümlü
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
pervasız: korkusuz
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
seda: ses
saf: temiz, halis
selâmet: salımlık, emnlik
siyaset: devlet idâresi, devletin işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş ve anlayış, politika
suret: biçim, tarz, şekil
şer'an: dinen, şeriata göre.
taharrıyat: araştırmalar
tecennüp: çekinme, sakınma, kaçınma
tecrübe: deneyim, sınama
tercih etme: seçme
tetkikat: incelemeler
vasıta: aracı, araç
ziyade: fazla, çok.

ettiğim manevî ilâçları, sair insanların eline geçmek için, o kapıyı açık bırakıyorum. Belki Cenab-ı Hak bu hizmeti kabul eder ve eski günahıma kefaret yapar. Bu hizmete karşı şeytan-ı racîmden başka hiç kimsenin –mü'min olsun, kâfir olsun, sıddık olsun, zındık olsun– karşı gelmeye hakkı yoktur. *Çünkü imansızlık başka şeylere benzemiyor. Zulümde, fıskta, kebairde birer menhus lezzet-i şeytaniye bulunabilir. Fakat imansızlıkta hiçbir cihet-i lezzet yok. Elem içinde elemdir, zulmet içinde zulmettir, azap içinde azaptır.*

İşte, böyle hadsiz bir hayat-ı ebediyeye çalışmayı ve iman gibi kudsî bir nura hizmeti bırakmak, ihtiyarlık zamanında lüzumsuz, tehlikeli siyaset oyuncaklarına atılmak, benim gibi alâkasız ve yalnız ve eski günahlarına kefaret aramaya mecbur bir adamda ne kadar hilâf-ı akıldır, ne kadar hilâf-ı hikmettir, ne derece bir divaneliktir; divaneler de anlayabilirler.

Amma "Kur'ân ve imanın hizmeti ne için beni men ediyor?" dersen, ben de derim ki:

Hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye birer elmas hukmünde olduğu hâlde, siyaset ile âlûde olsa idim, elimdeki o elmaslar, ığfal olunabilen avam tarafından, "Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-i siyaset değil mi?" diye düşünürler. O elmaslara adî şişeler nazarıyla bakabilirler. O hâlde, ben o siyasete temas etmekle, o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek hukmüne geçer. İşte, ey ehl-i dünya! Neden benimle uğraşıyorsunuz, beni kendi hâlimde bırakmıyorsunuz?

adî: bayağı, değersiz, basit.
alaka: ilgi, bağ.
alude: bulaşmış, karışmış.
avam: halk tabakası, sıradan insanlar.
azap: ceza, sıkıntı.
Cenab-ı Hak: Allah. Hakkın ta kendisi olan şeref ve yüceliğe sahibi Allah.
cihet-i lezzet: lezzet tarafı, lezzet veren yönü.
divane: deli.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya için yaşayan, âhireti düşünmeyen.
elem: maddî-manevî ıztırap, acı, keder, üzüntü.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
fısk: günah, gunahkârlık.
gunah: dinen yasaklanan ve suç sayılan fiiller.
hadsiz: sınırsız.
hakaik-ı imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'an hakikatleri.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hilâf-ı akıl: akıl dışı, akla aykırı.
hilâf-ı hikmet: hikmete zıt, anlamsız.
hukmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: değerine, yerine.
ığfal: yanıltma, aldatma, kandırma.
iman: inanmak, itikat, inanç.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kebair: büyük gunahlar.
kefaret: gunahların bağışlanmasına vesile olan şey, karşılık.
kudsî: mukaddes, kutsal.
lezzet-i şeytaniye: şeytanî lezzet, zevk.
lüzumsuz: gereksiz.
mecbur: zorunlu olma.
men etme: yasaklama, engelleme.
menhus: uğursuz, kötü, çirkin.
mü'min: iman eden, Allah'a ve gönderdiklerine inanan.
nazar: bakış.
nur: parıltı, ışık, aydınlık.
propaganda-i siyaset: siyaset propagandası.
sair: diğer, öteki, başka.
sıddık: hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen, Allah'a ve peygambere bağlılıkta en ileri olan.
siyaset: devlet idâresi, devletin işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş ve anlayış, politika.
şeytan-ı racîm: taşlanmış, kovulmuş şeytan.
temas: değmek.
tenzil: indirme, düşürme.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan.
zulmet: karanlık.
zulmetmek: eziyet, işkence etmek.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Eğer dersenız: "Şeyhler bazen işimize karışıyorlar. Sana da bazen şeyh derler."

Ben de derim: Hey efendiler! Ben şeyh değilim. Ben hocayım. Buna delil: Dört senedir buradayım. Bir tek adama tarikat verseydim, şüpheye hakkınız olurdu. Belki yanıma gelen herkese demişim: "İman lâzım, İslâmiyet lâzım; tarikat zamanı değil."

Eğer dersenız: "Sana Said-i Kurdî derler. Belki sende unsuriyetperverlik fikri var, o işimize gelmiyor."

Ben de derim: Hey efendiler! Eski Said ve Yeni Said'in yazdıkları meydanda. Şahit gösteriyorum ki, ben [1] اَلْاِسْلَامِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ ferman-ı kat'îsiyle, eski zamandan beri menfî milliyet ve unsuriyetperverliğe, Avrupa'nın bir nevi firenk illeti olduğundan, bir zehr-i kâtil nazarıyla bakmışım. Ve Avrupa, o Frenk illetini İslâm içine atmış, tâ tefrika versin, parçalasın, yutmasına hazır olsun diye düşünür. O Frenk illetine karşı eskiden beri tedaviye çalıştığımı, talebelerim ve bana temas edenler biliyorlar.

Madem böyledir; hey efendiler, her bir hâdiseyi bahane tutup, bana sıkıntı vermeye sebep nedir acaba? Şarkta bir nefer hata etse, garpta bir nefere askerlik münasebetiyle zahmet ve ceza vermek veya İstanbul'da bir esnafın cinayetiyle Bağdat'ta bir dükkâncıyı esnaflık münasebetiyle mahkûm etmek nev'inden, her hâdise-i dünyeviyede bana sıkıntı vermek hangi usul iledir, hangi vicdan hukmeder, hangi maslahat ıktıza eder?

1- İslâm Cahiliyetten kalma ırkçılık ve kabileciliği ortadan kaldırmıştır. [Bu ifade hadislerden iktıbastır. Mesela bir hadisin meali şöyledir: "İslâm dini kendinden önceki batıl davranış ve âdetleri kökünden sökup atar." (*Buhârî*, Ahkâm, 4; İmâre, 36, 37; *Ebu Dâvud*, Sünnet, 5; *Tirmizî*, Cihâd, 39; İlm, 16; *Nesâî*, Beya, 26; *İbni Mâce*, Cihâd, 39; *Müsned*, 4/69, 70, 199, 204.)]

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
bahane: uydurma sebep.
batıl: dinde yeri olmayan dinî hükümlere aykırı.
bazen: zaman zaman.
cinayet: adam öldürme.
esnaf: bir sanatla veya dükkancılıkla geçinen kimse.
ferman-ı kat'î: kesin emir, buyruk.
Frenk: Avrupalı, Fransız.
garp: batı.
hadis: Hz. Muhammed'e (ASM) ait söz, emir, fiiller.
hadise: olay.
hadise-i dünyeviye: dünya ile ilgili hadise, olay.
hükmetmek: karar vermek.
ırkçılık: menfî milliyetçilik, olumsuz, zararlı milliyetçilik.
ifade: söz, deyiş.
iktıbas: kısmen aktarma.
ıktıza: gerekme, gerektirme.
illet: hastalık.
iman: inanmak, itikat, inanç.
İslâmiyet: Hz. Muhammed'in (ASM) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din.
kabiledcilik: kavmiyetçilik.
lâzım: gerekli.
mahkûm: hükümlü.
maslahat: fayda, gaye.
meal: mana, anlam.
menfî milliyetçilik: ırkçılık, olumsuz ve zararlı milliyetçilik.
mesela: örnek olarak.
münasebet: alâka, bağ, ilişki.
nazar: bakış.
nefer: asker, er.
nev': çeşit, tür.
şahit: delil.
şark: doğu.
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider.
talebe: öğrenci.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tefrika: bölünme, parçalanma, ayrılık.
temas etmek: dokunmak, ilgilenmek, uğraşmak.
unsuriyetperverlik: ırkçılık, milliyetçilik.
usul: kanun, düzen, kural.
vicdan: iyiyi kötüden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zehr-i kâtil: öldürücü zehir.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Hâlimi, istirahatimi düşünen ve her musibete karşı sabırla sukûtumu istiğrap eden dostlarımın şöyle bir sualleri var ki: "*Sana gelen zahmetlere, sıkıntılara nasıl tahammul ediyorsun? Hâlbuki, eskiden çok hiddetli ve izzetli idin; edna bir tahkire tahammül edemezdin.*"

Elcevap: İki küçük hâdiseyi ve hikâyeyi dinleyiniz, cevabını alınız.

BİRİNCİ HİKÂYE: İki sene evvel benim hakkımda bir müdür sebepsiz, gıyabımda tezyifkârâne, hakaretli sözler söylemişti. Sonra bana söylediler. Bir saat kadar Eski Said damanyla müteessir oldum. Sonra Cenab-ı Hakkın rahmetiyle şöyle bir hakikat kalbe geldi, sıkıntıyı izale edip o adamı da bana helâl ettirdi. O hakikat şudur:

Nefsime dedim: Eğer onun tahkiri ve beyan ettiği kusurlar, şahsıma ve nefsime ait ise, Allah ondan razı olsun ki, benim nefsimin ayıplarını söyler. Eğer doğru söylemiş ise, beni nefsimin terbiyesine sevk eder ve gururdan beni kurtarmaya yardımdır. Eğer yalan söylemiş ise, beni riyadan ve riyanın esası olan şöhret-i kâzibeden kurtarmaya yardımdır. Evet, ben nefsim ile musalâha etmemişim. Çünkü, terbiye etmemişim. Benim boynumda veya koynumda bir akrep bulunduğunu biri söylese veya gösterse, ondan darılmak değil, belki memnun olmak lâzım gelir.

akrep: zehirli ve öldürücü bir böcek.
ayıp: kusur
beyan: anlatma, açıklama
Cenab-ı Hak: Allah. Hakkın ta kendisi olan şeref ve yüceliğe sahibi Allah
damar: huy, tabiat
edna: en basit, en küçük
evvel: önce
gıyap: hazır ve mevcut olmama, yokluk
gurur: kibir, böbürlenme, büyüklenme hissi
hâdise: olay
hakareti sözler: küçük düşürücü, onur kırıcı şeyler bulunan sözler
hakikat: gerçek.
hâlbuki: oysa ki
helâl etme: alacağından hakkından vazgeçme
hiddet: öfke, kızgınlık.
istığrap: şaşırma, hayret etme
istirahat: dinlenme.
izaie: giderme
izzet: itibar, şeref, haysiyet.
kusur: ayıp, özür
lazım: gerek.
memnun: hoşnut, razı
musalaha: barışma
musibet: bela, sıkıntı
müteessir: etkilenme, üzülme
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç, kendi şahsı
rahmet: esirgeme, şefkat, merhamet.
riya: ikiyüzlülük, gösteriş.
sevk: yönlendirme, yönetme
sukut: susma
şöhret-i kâzibe: yalancı şöhret.
tahammül: zora dayanma, sabretme, katlanma
tahkir: hakaret etme, aşağılama, hor görme, küçük görme
terbiye: yetiştirme, iyi ahlâk ve edep öğrenme.
tezyifkârâne: küçük düşürücesine
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

Eğer o adamın tahkiratı, benim imana ve Kur'ân'a hizmetkârlığım sıfatıma ait ise, o bana ait değil. O adamı, beni istihdam eden Sahib-i Kur'ân'a havale ediyorum. O Aziz'dir, Hakîm'dir.

Eğer sırf beni sövmek, tahkir etmek, çürütmek nev'inden ise, o da bana ait değil. Ben menfî ve esir ve garip ve elim bağlı olduğundan, haysiyetimi kendi elimle düzeltmeye çalışmak bana düşmez. Belki misafir olduğum ve bana nezaret eden şu köye, sonra kazaya, sonra vilâyete hükmedenlere aittir. Bir insanın elindeki esirini tahkir etmek, sahibine aittir; o müdafaa eder. Madem hakikat budur, kalbim istirahat etti,

وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللهِ إِنَّ اللهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ [1]

dedim. O vakıayı olmamış gibi saydım, unuttum. Fakat maatteessuf sonra anlaşıldı ki, Kur'ân onu helâl etmemiş.

İKİNCİ HİKÂYE: Şu senede işittim ki, bir hâdise olmuş. O hâdisenin vukuundan sonra, yalnız icmalen vukuunu işittiğim hâlde, o vakıa ile ciddî alâkadarmışım gibi bir muamele gördüm. Zaten muhabere etmiyordum, etsem de, pek nadir olarak bir mesele-i imaniyeyi bir dostuma yazardım. Hatta dört senede kardeşime bir tek mektup yazdım. Ve ihtilâttan hem ben kendimi menediyordum, hem de ehl-i dünya beni men ediyordu. Yalnız bir iki ahbapla haftada bir defa görüşebiliyordum. Köye gelen misafirler ise, ayda bir-ikisi, bazı bir-iki dakika, bir mesele-i ahirete dair benimle görüşüyordu. Bu gurbet hâlimde,

1- Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz ki Allah kullarını hakkıyla görendir. (Mü'min Suresi, 44.)

ahbap: dostlar, sevilenler
alakadar: ilgili, münasebetli
Aziz: çok izzetli, kuvvet ve kudret sahibi olan Allah
dair: alâkalı, ilgili
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen
esir: tutsak.
garip: kimsesiz, gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan.
gurbet: yabancı yerde kalma
hadise: olay
hakikat: gerçek, doğru
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun yaratan, hikmet sahibi Allah.
havale: bırakma, gönderme, üstüne bırakma
haysiyet: şeref, itibar
helal: din bakımından günah olmayan şey
hizmetkâr: hizmetçi.
hükmeden: hâkim olan.
icmalen: kısaca, özetle
ihtilat: karışıp, görüşme, insanlarla bir arada bulunma
iman: inanmak, itikat
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma
istirahat: dinlenme
kaza: ilçe
maatteessüf: üzülerek, ne yazık ki
men: engelleme, yasaklama
menfî: sürgün edilmiş.
mesele-i ahiret: âhiretle ilgili mesele
mesele-i imaniye: imanla ilgili mesele
muamele: davranış.
muhabere: haberleşme
müdafaa: savunma
nadir: seyrek, az.
nev': çeşit, tür
nezaret: gözetmek, bakmak.
Sahib-i Kur'an: Kur'ân'ın sahibi olan Allah.
sıfat: vasıf
sırf: sadece
tahkir: hakaret etme, aşağılama.
tahkirat: hakaretler, aşağılamalar
vakıa: hâdise, olay
vilayet: il
vuku: olma, meydana gelme

garip, yalnız, kimsesiz, nafaka için çalışmaya benim gibilere muvafık olmayan bir köyde, her şeyden, herkesten men edildim. Hatta, dört sene evvel, harap olmuş bir camii tamir ettirdim. Memleketimde imamlık ve vaizlik vesikam elimde olduğundan, o camide dört senedir –Allah kabul etsin– imamlık ettiğim hâlde, şu mübarek geçen ramazanda mescide gidemedim. Bazen yalnız namazımı kıldım, cemaatle kılınan namazın yirmi beş sevabından ve hayrından mahrum kaldım.

İşte, başıma gelen bu iki hâdiseye karşı, aynen iki sene evvel o memurun bana karşı muamelesine gösterdiğim sabır ve tahammulu gösterdim. İnşaallah devam da ettireceğim. Şöyle de düşünüyorum ve diyorum ki:

Eğer ehl-i dünya tarafından başıma gelen şu eziyet, şu sıkıntı, şu tazyik, ayıplı ve kusurlu nefsim için ise, helâl ediyorum. Benim nefsim belki bununla ıslah-ı hâl eder; hem ona kefaretüzzünup olur. Dünya misafirhanesinin safasını çok gördüm; azıcık cefasını görsem, yine şükrederim.

Eğer imana ve Kur'ân'a hizmetkârlığım cihetiyle ehl-i dünya beni tazyik ediyorsa, onun müdafaası bana ait değil; onu, Azîz-i Cebbar'a havale ediyorum.

Eğer asılsız ve riyaya sebep ve ihlâsı kıracak bir şöhret-i kâzibeyi kırmak için teveccüh-i ammeyi hakkımda bozmak murat ise, onlara rahmet. Çünkü teveccuh-ı ammeye mazhar olmak ve halkların nazarında şöhret kazanmak, benim gibi adamlara zarardır zannederim.

Azîz-i Cebbar: istediğini mutlaka yapabilen, çok izzet sahibi olan Allah.
cefa: eziyet, sıkıntı.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
cihet: yön.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen.
evvel: önce.
eziyet: büyük sıkıntı, zahmet.
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan.
hâdise: olay.
halk: topluluk, insanlar.
harap: yıkık, viran, yıkılmış.
havale: bırakma, gönderme.
hayır: fayda, sevap, iyilik.
helâl: din bakımından günah olmayan şey.
hizmetkâr: hizmetçi.
ıslah-ı hal: kendi halini ıslah etme, düzeltme.
ihlâs: samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme.
İmam: Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi.
iman: inanmak, itikat.
İnşaallah: Allah izin verirse.
kefaretüzzünup: günahların kefareti, bağışlanmaya vesile.
kusur: özür, kabahat.
mahrum: yoksun.
mazhar: nail olma, erişme, kavuşma.
memleket: vatan.
men: engelleme, yasaklama.
mescit: ibadet edilecek yer, cami.
misafirhane: geçici bekleme, konaklama yeri.
muamele: davranış.
murat: maksat, ulaşılmak istenen şey, kasdedilen, istenen.
muvafık: uygun.
mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı.
müdafaa: savunma.
nafaka: yiyecek, içecek parası, geçim için gerekli olan şey.
nazar: bakış, düşünce, göz.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç, kendisi.
rahmet: esirgeme, şefkat, merhamet.
ramazan: oruç ayı.
riya: ikiyüzlülük, gösteriş.
safa: zevk, eğlence.
şöhret: ün, nam.
şöhret-i kâzibe: geçici yalancı şöhret.
şükür: minnettarlık duyma, teşekkür.
tahammul: zora dayanma, sabretme, katlanma.
tazyik: zorlama, baskı, şiddet.
teveccüh-ü amme: herkesin ilgi ve sevgisi.
vaiz: ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden.
vesika: belge.
zannetme: sanma.

Benimle temas edenler beni bilirler ki, şahsıma karşı hürmet istemiyorum, belki nefret ediyorum. Hatta kıymettar mühim bir dostumu, fazla hürmeti için belki elli defa tekdir etmişim.

Eğer beni çürütmek ve efkâr-ı ammeden düşürtmek, ıskat ettirmekten muratlan, tercümanlık ettiğim hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeye ait ise, beyhudedir. Zira Kur'ân yıldızlarına perde çekilmez. Gözünü kapayan yalnız kendi görmez; başkasına gece yapamaz.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Evhamlı bir kaç sualin cevabıdır.

Birincisi: Ehl-i dunya bana der: "*Ne ile yaşıyorsun? Çalışmadan nasıl geçiniyorsun? Memleketimizde tembelce oturanları ve başkasının sa'yı ile geçinenleri istemiyoruz.*"

Elcevap: Ben iktisat ve bereketle yaşıyorum. Rezzak'ımdan başka kimsenin minnetini almıyorum ve almamaya da karar vermişim. Evet, günde yüz para, belki kırk para ile yaşayan bir adam, başkasının minnetini almaz.

Şu meselenin izahını hiç arzu etmiyordum. Belki bir gururu ve bir enaniyeti ihsas eder fikriyle, beyan etmek bana pek nahoştur. Fakat, madem ehl-i dünya evhamlı bir surette soruyorlar; ben de derim ki:

Küçükluğumden beri halkların malını kabul etmemek (velev zekât dahi olsa), hem maaşı kabul etmemek (yalnız bir ikı sene Dârülhikmeti'l-Islâmiyede dostlarımın

arzu: istek, heves.
bereket: Allah tan gelen bolluk.
beyan: anlatma, açıklama.
beyhude: boşu boşuna.
Darülhikmeti'l-Islamiye: 1918-1922 yılları arasında şeyhülislamlıga bağlı olarak faaliyet gösteren. Bediüzzaman Said Nursi'nin de görev yaptıgı islam Akademisi huviyetinde ilmi bir kuruluş.
efkar-ı amme: umuma ait düşunce, kamuoyu.
ehl-i dünya: sadece dunya hayatı için yaşayan, ahireti düşunmeyen.
enaniyet: kendini begenme benlik, gurur.
evham: vehimler, kuşkular, kuruntular.
gurur: kıbır, kendini yuksek ve degerli tutma hissi.
hakaik-ı imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'an hakikatleri.
hürmet: riayet, ihtiram.
ıskat: düşurme.
ihsas: hissettirme.
iktısat: tutumluluk, tasarruf.
izah: açıklama.
kıymettar: degerli, kıymetli.
memleket: vatan.
mesele: ehemmiyetli konu.
minnet: lutuf, bagış.
murat: maksat, ulaşılmak istenen şey, kastedilen istenen.
mühim: onemli.
nahoş: hoşa gitmeyen, hoş olmayan.
perde: örtu.
Rezzak: butun yaratılmısların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
sa'y: çalışma.
sual: soru.
suret: bıçım, tarz, şekil.
tekdir: uyarma, ikaz, azarlama.
temas etmek: ilişkide ve iletişimde bulunmak.
tercüman: tercume eden, birisinin veya bir şeyin maksadını anlatmaya bir hali veya bir şeyi ifadeye vasıta olan.
velev: hatta ola ki.
zekat: Allah için malın belli bir kısmının her yıl zekât verilebilecek kimselere dagıtılması. Islamın bir şartı.

icbarıyla kabul etmeye mecbur oldum ve o parayı da manen millete iade ettik), hem maişet-i dünyeviye için minnet altına girmemek, bütün ömrümde bir düstur-i hayatımdır. Ehl-i memleketim ve başka yerlerde beni tanıyanlar bunu biliyorlar. Bu beş seneki nefyimde, çok dostlar bana hediyelerini kabul ettirmek için çok çalıştılar; kabul etmedim.

"Öyle ise, nasıl idare edersin?" denilse, derim:

Bereket ve İkram-ı İlâhî ile yaşıyorum. Nefsim çendan her hakarete, her ihanete müstahak ise de, fakat Kur'ân hizmetinin kerameti olarak, erzak hususunda ikram-ı İlâhî olan berekete mazhar oluyorum.[1] وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ sırrıyla, Cenab-ı Hakkın bana ettiği ihsanatı yâd edip, bir şükr-i manevî nev'inde birkaç numunesini söyleyeceğim. Bir şukr-ı manevî olmakla beraber, korkuyorum ki, bir riya ve gururu ihsas ederek o mübarek bereket kesilsin. Çünkü müftehirâne gizli bereketi ızhar etmek, kesilmesine sebep olur. Fakat, ne çare, söylemeye mecbur oldum.

İşte birisi: Şu altı aydır otuz altı ekmekten ibaret bir kile buğday bana kâfi geldi, daha var, bitmemiş. Ne miktar kifayet (HAŞİYE) edecek, bilmiyorum.

İkincisi: Şu mübarek ramazanda, yalnız iki haneden bana yemek geldi, ikisi de beni hasta etti. Anladım ki, başkasının yemeğini yemekten memnuum. Mütebakısı, bütün ramazanda benim idareme bakan mübarek bir

HAŞİYE: Bir sene devam etti

1. Rabbinin nimetini şukranla an. (Duha Suresi, 11.)

bereket: Allah'tan gelen bolluk
Cenab-ı Hak: Allah, Hakkın ta kendisi olan şeref ve yüceliğe sahibi Allah
çendan: her ne kadar, gerçi.
düstur-ı hayat: hayat prensibi
ehl-i memleket: hemşehri, aynı memleketten
erzak: yenilecek, içilecek şeyler, rızıklar
gurur: kibir, kendini yüksek ve değerli tutma hissi
hakaret: hakirlik, aşağılama
hane: ev
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
hususunda: konusunda
icbar: zorlama
idare: az bir şeyle yetinme, yerinde harcama, bir işi yürütme, yönetme, çekip çevirme.
ihanet: arkadan vurma, kötülük etme
İhsanat: ihsanlar, lütuflar, bağışlar, iyilikler
ihsas: hissettirme
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı.
ızhar: açığa vurma, gösterme
kâfi: yeterli, yeter
kerameti: lütuf, ihsan, ikram, bağış
kifayet: yeterlilik, yeterli olma
kile: 36,5 kg.'a denk gelen bir ölçü birimi
maişet-i dünyeviye: dünyaya ait geçim
mazhar: nail olma, erişme
mecbur: bir işi yapmak zorunda kalmış
memnu: menedilmiş, yasaklanmış
minnet: insanın yapılan bir iyilik karşısında kendisini borçlu hissetmesi
mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı
müftehirane: gururla iftihar ederek.
müstahak: hak etmiş, lâyık.
mütebakı: geri kalan kısım
ne çare: çaresiz
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefiy: sürgün etme
nev': çeşit, tür
nimet: lütuf, ihsan, insana faydalı olan her şey
numune: örnek, misal.
Rab: besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah
rabbinin nimetini: verdiği nimetlerle mahlûkatı nettarlık
ramazan: oruç ayı.
riya: gösteriş
şükran: teşekkür etme, minnettarlık
şükr-i manevî: manevî şükur
yâd: anma

hanenin ve sadık bir arkadaşım olan o hane sahibi Abdullah Çavuşun ıhbarı ve şahadetiyle, üç ekmek, bir kıyye pirinç bana kâfi gelmiştir. Hatta o pirinç, on beş gün ramazandan sonra bitmiştir.

Üçüncüsü: Dağda, üç ay, bana ve mısafirlerime bir kıyye tereyağı, her gün ekmekle beraber yemek şartıyla, kâfi geldi. Hatta Süleyman isminde mubarek bir mısafirim vardı. Benim ekmeğim de ve onun ekmeği de bitiyordu. Çarşamba günü idi. Dedim ona:

"Git, ekmek getir." İki saat, her tarafımızda kimse yok ki, oradan ekmek alınsın.

"Cuma gecesi senin yanında bu dağda beraber dua etmek arzu ediyorum" dedi.

Ben de dedim: "تَوَكَّلْنَا عَلَى اللهِ[1]; kal."

Sonra hiç münasebeti olmadığı hâlde ve bir bahane yokken, ikimiz yürüye yürüye bir dağın tepesine çıktık. İbrikte bir parça su vardı. Bir parça şeker ile çayımız vardı. Dedim:

"Kardeşim, bir parça çay yap."

O ona başladı; ben de derin bir dereye bakar bir katran ağacı altında oturdum. Müteessifâne şöyle düşündüm ki: "Küflenmiş bir parça ekmeğimiz var; bu akşam ancak ikimize yeter. İki gün nasıl yapacağız ve bu safî kalp adama ne diyeceğim?" diye düşünmede iken, birden bire başım çevrilir gibi başımı çevirdim. Gördüm ki, koca bir ekmek, katran ağacının üstünde, dalları içinde bize bakıyor.

1. Allah'a tevekkül ettik. (Hûd Suresi 56'dan muktebes.)

arzu: İstek, heves.
bahane: sebep.
hane: ev.
ibrik: su testisi, kabı.
ıhbar: haber verme, bildirme.
kafi: yeterli, yeter.
kıyye: okka. 1283 grama karşılık gelen ağırlık ölçüsü.
mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı.
münasebet: yer, alâka.
müteessifâne: esefleneren, üzülerek.
ramazan: oruç ayı.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan, doğru.
safi: saf, temiz.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme. Gücünün yetmediği yerde Allah'tan bekleme.

Dedim: "Süleyman, müjde! Cenab-ı Hak bize rızık verdi."

O ekmeği aldık, bakıyoruz ki, kuşlar ve hayvanat-ı vahşiye, hıçbiri ilişmemiş. Yirmi otuz gündür hiçbir insan o tepeye çıkmamıştı. O ekmek ikimize iki gün kâfi geldi. Biz yerken, bitmek üzere iken, dört sene sadık bir sıddıkım olan müstakim Süleyman, ekmekle aşağıdan çıkageldi.

Dördüncüsü: Şu üstümdeki sakoyu, yedi sene evvel eski olarak almıştım. Beş senedir elbise, çamaşır, pabuç, çorap için dört buçuk lira ile idare ettim. Bereket, iktisat ve rahmet-i İlâhiye bana kâfi geldi.

İşte, şu nümuneler gibi çok şeyler var ve bereket-i İlâhiyenin çok cihetleri var. Bu köy halkı çoğunu bilirler. Fakat sakın bunları fahir için zikrediyorum zannetmeyiniz; belki mecbur oldum. Hem benim için iyliğe bir medar olduğunu düşünmeyiniz. Bu bereketler, ya yanıma gelen halis dostlarıma ihsandır; veya hizmet-i Kur'âniyeye bir ikramdır, veya iktisadın bereketli bir menfaatidir, veyahut "Yâ Rahîm, yâ Rahîm" ile zikreden ve yanımda bulunan dört kedinin rızıklandır ki, bereket suretinde gelir, ben de ondan istifade ederim. Evet, hazin mırmırlarını dikkatle dinlesen, "Yâ Rahîm, yâ Rahîm" çektiklenni anlarsın.

Kedi bahsi geldi, tavuğu hatıra getirdi. Bir tavuğum var. Şu kışta yumurta makinesi gibi, pek az fasıla ile her gün rahmet hazinesinden bana bir yumurta getiriyordu.

bahis: konu.
bereket: Allah'tan gelen bolluk.
bereket-i İlahiye: Allah'tan gelen ihsan, bolluk.
Cenab-ı Hak: Allah. Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
cihet: yön.
evvel: önce.
fahir: övünme.
fasıla: aralık, ara.
halis: temiz, samimi.
hatır: zihin.
hayvanat-ı vahşiye: vahşî olan hayvanlar.
hazin: hüzünlü.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân hizmeti.
idare: tutum, yeninde harcama.
İhsan: ikram etme, lütuf, bağış.
İkram: bağış, ihsan.
İktisat: tutumluluk, tasarruf.
İstifade: faydalanma.
kâfi: yeterli, yeter.
mecbur: bir işi yapmak zorunda kalmış.
medar: vesile, sebep.
menfaat: fayda, yarar.
müjde: sevindirici haber.
müstakim: istikametli, doğru.
nümune: örnek, misal.
pabuç: okçesiz ayakkabı.
Rahım: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rızık: yiyecek, içecek şey.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan, doğru.
sako: üste giyilen erkek elbisesi, pardösü, palto.
sıddık: çok doğru, çok bağlı.
sûret: biçim, tarz.
zannetme: sanma.
zikir: Allah'ı anma.
zikretmek: söylemek, anmak.

Hem bir gün iki yumurta getirdi; ben de hayrette kaldım. Dostlarımdan sordum, "Böyle olur mu?" dedim. Dediler: "Belki bir ihsan-ı İlâhîdir." Hem şu tavuğun yazın çıkardığı küçük bir yavrusu vardı. Ramazan-ı şerifin başında yumurtaya başladı, ta kırk gün devam etti. Hem küçük, hem kışta, hem ramazanda bu mübarek hâli bir ikram-ı Rabbanî olduğuna, ne benim ve ne de bana hizmet edenlerin şüphemiz kalmadı. Hem ne vakit annesi kesti, hemen o başladı, beni yumurtasız bırakmadı.

İkinci vehimli sual Ehl-i dünya diyorlar ki: "*Sana nasıl emniyet edeceğiz ki, sen dünyamıza karışmayacaksın? Seni serbest bıraksak, belki dünyamıza karışırsın. Hem nasıl bileceğiz ki, sen kurnazlık yapmıyorsun? Kendini târik-i dünya gösterip, halkın malını zahiren almaz, gizli alır bir kurnazlık olmadığını nasıl bileceğiz?*"

Elcevap. Yirmi sene evvelki Divan-ı Harb-i Orfîde ve Hürriyetten daha evvel zamanda çoklara malûm hâl ve vaziyetim ve *Iki Mekteb-i Musibetin Şahadetnamesi* nâmında o zaman Divan-ı Harbdeki müdafaatım kat'î gösterir ki, değil kurnazlık, belki edna bir hileye tenezzul etmez bir tarzda hayat geçirmişim. Eğer hile olsaydı, bu beş sene zarfında sizlere temellukkârâne bir müracaat edilecekti. Hileli adam kendini sevdirir, kendini çekmez; ığfal ve aldatmaya daima çalışır. Hâlbuki, bana karşı en mühim hücumlara ve tenkitlere mukabil, tezellüle tenezzül etmedim.[1] تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ deyip, ehl-i dünyaya arkamı çevirdim.

1- Allah'a tevekkül ettim. (Hûd Suresi, 56.)

Divan-ı Harb: askeri mahkeme.
Divan-ı Harb-i Örfî: İttihat ve Terakki hükumeti zamanında kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyönetim mahkemesi.
edna: en basit, en küçük.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen.
emniyet: emnilik, güvenlik, güvenme.
evvel: önce.
evvelki: önceki.
halbuki: oysa ki.
hücum: saldırı.
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
ığfal: yanıltma, aldatma, kandırma.
ihsan-ı İlâhî: Allah'ın ihsanı, ikramı, bağışı.
ikram-ı Rabbanî: Rabbimizin ikramı, ihsanı, bağışı.
kat'î: kesin.
malûm: bilinen, belli.
mukabil: karşılık, karşı.
mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı.
müdafaat: savunmalar.
mühim: önemli.
müracaat: başvurma, başvuru.
ramazan: oruç ayı.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli ramazan ayı.
sual: soru.
târik-i dünya: dünyayı terk eden.
temellukkârane: dalkavukluk yaparak, yaltaklanarak.
tenezzül: inme, düşme, alçalma.
tenkit: eleştiri.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme; gücünün yetmediği yerde Allah'tan bekleme.
tezellul: alçalma, kendini küçük düşürme.
vaziyet: durum.
vehim: yanlış ve esassız düşünce, kuruntu, kuşku.
zahiren: görünüşte.
zarfında: süresinde, içinde.

Hem de ahireti bilen ve dünyanın hakikatini keşfeden, aklı varsa pişman olmaz, yeniden dünyaya dönüp uğraşmaz. Elli seneden sonra, alâkasız, tek başıyla bir adam, hayat-ı ebediyesini dünyanın bir iki sene gevezeliğine, şarlatanlığına feda etmez. Feda etse kurnaz olmaz, belki ebleh bir divane olur. Ebleh bir divanenin elinden ne gelir ki onun ile uğraşılsın?

Amma zahiren târik-i dünya bâtınen talib-i dünya şüphesi ise[1] وَمَآ أُبَرِّئُ نَفْسِىٓ إِنَّ ٱلنَّفْسَ لَأَمَّارَةٌۢ بِٱلسُّوٓءِ sırrınca, ben nefsimi tebrie etmiyorum. Nefsim her fenalığı ister. Fakat şu fânî dünyada, şu muvakkat misafirhanede, ihtiyarlık zamanında, kısa bir ömürde, az bir lezzet için, ebedî, daimî hayatını ve saadet-i ebediyesini berbat etmek, ehl-i aklın kân değil. Ehl-i aklın ve zîşuurun kârı olmadığından, nefs-i emmarem ister istemez akla tâbi olmuştur.

Üçüncü vehimli sual: Ehl-i dünya diyorlar ki: "*Sen bizi sever misin? Beğeniyor musun? Eğer seversen, neden bize kusup karışmıyorsun? Eğer beğenmiyorsan, bize muarizsin; biz muarizlarımızı ezeriz.*"

Elcevap: Ben değil sizi, belki dünyanızı sevseydim, dünyadan çekilmezdim. Ne sizi ve ne de dünyanızı beğenmiyorum. Fakat karşmıyorum. Çünkü, ben başka maksattayım; başka noktalar benim kalbimi doldurmuş, başka şeylen düşünmeye kalbimde yer bırakmamış. Sizin vazifeniz ele bakmaktır, kalbe bakmak değil. Çünkü idarenizi, asayişinizi istiyorsunuz. El karşmadığı vakit, ne hakkınız var ki, hiç lâyık olmadığınız hâlde "Kalp de bizi sevsin" demeye?

1 Ben nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefis daima kötülüğe sevk eder. (Yusuf Suresi, 53.)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan alem, öteki dünya
alaka: ilgi
asayiş: huzur, emniyet, düzen, güvenlik.
batinen: iç yüzünde
divane: deli
ebedi: sonsuz, sürekli
ebleh: pek akılsız, ahmak.
ehl-i akıl: akıl sahipleri
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahireti düşünmeyen
fani: olumlu, geçici
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fenalık: kötülük.
hakikat: gerçek, mahiyet, esas, asıl
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat
idare: yönetim, yürütme
keşfetme: bulma, meydana çıkarma
layık: yakışır, uygun.
maksat: gaye, amaç
misafirhane: geçici bekleme ve konaklama yeri
muarız: karşı çıkan, muhalif
muvakkat: geçici.
nefis: kötü vasıfları, niteliklen kendisinde toplayan, kötülüge sevk eden hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı daima kötülüge, yasak zevk ve isteklere teşvik eden güç, nefis
saadet-i ebedîye: sonsuz mutluluk
sevk: sürme
sual: soru
şarlatan: yalancı, hayâsız aldatıcı
tabi: uyan, itaat eden
talib-i dünya: dünyayı isteyen
târik-i dünya: dünyayı terk eden
tebrie: temize çıkarma
vazife: görev, iş
vehim: yanlış ve esassız düşünce, kuşku, kuruntu
zahiren: görünüşte
zişuur: şuur sahibi, şuurlu, bilinçli

Kalbe karışsanız: Evet, ben nasıl bu kış içinde bahar temenni ediyorum ve arzu ediyorum, fakat irade edemiyorum, getirmeye teşebbüs edemiyorum. Öyle de, hâl-i âlemin salâhını temenni ediyorum, dua ediyorum ve ehl-i dünyanın ıslahını arzu ediyorum. Fakat irade edemiyorum, çünkü elimden gelmiyor. Bilfiil teşebbüs edemiyorum; çünkü ne vazifemdir, ne de iktidarım var.

Dördüncü şüpheli sual: Ehl-i dünya diyorlar ki: "O *kadar belâlar gördük ki, kimseye emniyetimiz kalmadı. Sana nasıl emin olabiliriz ki, fırsat senin eline geçse, arzu ettiğin gibi karışmazsın?"*

Elcevap: Evvelki noktalar size emniyet vermekle beraber, memleketimde, talebe ve akrabam içinde, beni dinleyenlerin ortasında, heyecanlı hâdiseler içinde dünyanıza karışmadığım hâlde, diyar-ı gurbette ve yalnız, tek başıyla, garip, zayıf, âciz, bütün kuvvetiyle ahirete müteveccih, ihtilâttan, muhabereden kesilmiş, iman ve ahiret münasebetiyle uzaktan uzağa yalnız bazı ehl-i ahireti dost bulan ve başka herkese yabanî ve herkes de ona yabanî nazarıyla bakan bir insan, semeresiz, tehlikeli dünyanıza karışsa, muzaaf bir divane olmak gerektir.

BEŞİNCİ NOKTA

Beş küçük meseleye dairdir.

Birincisi

Ehl-i dünya bana diyorlar ki: "Bizim usul-i medeniyetimizi, tarz-ı hayatımızı ve suret-i telebbüsümüzü ne için sen kendine tatbik etmiyorsun? Demek bize muarızsın?"

âciz: güçsüz
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan alem, öteki dünya
arzu: istek, heves.
bela: musibet, sıkıntı
bilfiil: kendi çalışması ile fiilen, uygulamada
dair: alakalı, ait, ilgili
divane: deli.
diyar-ı gurbet. gurbet diyarı, yurdu
ehl-i ahiret: ahiretini düşünen, ahiretini esas tutan
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahireti düşünmeyen
emin olma: güvenme
emniyet. emin, güven.
evvel: önce
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan.
hadise: olay
hâl-i alem: dünyanın vaziyeti, durumu
ıslah: iyileştirme, düzeltme
ihtilât: karışıp, görüşme, insanlarla bir arada bulunma
iktidar: güç, yetme
iman: inanmak, itikat.
irade: dileme, seçme, karar, yenne getirme gücü
memleket: vatan
mesele: ehemmiyetli iş, konu
muarız: karşı çıkan, muhalif
muhabere: haberleşme
muzaaf: kat kat, katmerli
münasebet: alâka, bağlantı, ilişki
müteveccih: yönelen
nazar: bakış, göz
salah: düzelme, iyileşme.
semere: netice, meyve
sual: soru
suret-i telebbüs: giyinme tarzı
şüphe: kuşku.
talebe: öğrenci
tarz-ı hayat. hayat tarzı
tatbik: uygulama
temenni. bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme
teşebbüs: harekete geçme, girişme, girişim
usul-i medeniyet: medeniyetin usulü, yöntemi, prensibi
vazife: görev, iş
zalif: zayıf

Ben de derim: Hey Efendiler! Ne hakla bana usul-i medeniyetinizi teklif ediyorsunuz? Hâlbuki siz, beni hukuk-i medeniyetten ıskat etmiş gibi, haksız olarak beş sene bir köyde muhabereden ve ihtilâttan memnu bir tarzda ikamet ettirdiniz. Her menfiyi şehirlerde dost ve akrabasıyla beraber bıraktınız ve sonra vesika verdiğiniz hâlde, sebepsiz beni tecrit edip, bir iki tane müstesna, hiçbir hemşehri ile görüştürmediniz. Demek beni efrad-ı milletten ve raiyetten saymıyorsunuz. Nasıl kanun-ı medeniyetinizin bana tatbikini teklif ediyorsunuz? Dünyayı bana zindan ettiniz. Zindanda olan bir adama böyle şeyler teklif edilmez. Siz bana dünya kapısını kapadınız. Ben de ahiret kapısını çaldım, rahmet-i İlâhiye açtı. Ahiret kapısında bulunan bir adama, dünyanın karma karışık usul ve âdâtı ona nasıl teklif edilir? Ne vakit beni serbest bırakıp, memleketime iade edip hukukumu verdiniz; o vakit usulünüzün tatbikini isteyebilirsiniz.

İkinci Mesele

Ehl-i dünya diyorlar ki: "Bize ahkâm-ı diniyeyi ve hakaik-ı İslâmiyeyi talim edecek resmî bir dairemiz var. Sen ne salâhiyetle neşriyat-ı diniye yapıyorsun? Sen madem nefye mahkûmsun; bu işlere karışmaya hakkın yok."

Elcevap: Hak ve hakikat inhisar altına alınmaz. İman ve Kur'ân nasıl inhisar altına alınabilir? Siz dünyanızın usulünü, kanununu inhisar altına alabilirsiniz. Fakat hakaik-ı imaniye ve esasat-ı Kur'âniye, resmî bir şekilde ve ücret mukabilinde, dünya muamelâtı suretine sokulmaz. Belki bir mevhibe-i İlâhiye olan o esrar, halis bir

adat: âdetler, görenekler, alışkanlıklar
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahkâm-ı diniye: dine ait hükümler, esaslar
efrad-ı millet: milletin fertleri, vatandaşlar.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahireti düşünmeyen
esasat-ı Kur'aniye: Kur'an esasları.
esrar: sırlar
hak: doğru
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri
hakaık-ı İslâmiye: İslâmiyetin hakikatleri, gerçekleri.
hakikat: gerçek, doğru
halbuki: oysa ki
halis: temiz, samimi, içten
hemşehri: aynı şehirden olan
hukuk-i medeniyet: medenî haklar, temel hak ve hürriyetler
ıskat: düşürme
iade: geri gönderme
ihtilat: karışıp görüşme, insanlarla bir arada bulunma
ikamet: oturma, bir yerde kalma
iman: inanmak, itikat.
inhisar altına almak: yalnız bir şeye ait kılmak, tekeline almak
inhisar: tekel, yalnız bir şeye ait kılma
kanun-ı medeniyet: medeniyet kanunu, kuralı
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
mahkûm: hükümlü
memleket: vatan
memnu: yasaklanmış
menfi: sürgün edilmiş
mesele: ehemmiyetli iş, konu
mevhibe-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın ihsan ve hediyesi
muamelat: muameleler, işlemler, davranışlar
muhabere: haberleşme
mukabil: karşılık.
müstesna: hariç, dışında
nefiy: sürgün, bir yerde ikamete mecbur etme.
neşriyat-ı diniye: dinî yayıncılık.
rahmet-ı İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
raiyet: halk, vatandaşlar
resmi: devlet adına olan
salahiyet: yetki
suret: biçim, şekil.
talim: öğretme, yetiştirme.
tarz: şekil, biçim
tatbik: uygulama
tecrit: yalnız başına bırakma, soyutlama.
teklif: birinden eziyetli, zahmetli, fakat diğeri hakkında yararlı bir iş isteme, yapılmasını ve kabulünü isteme
usul: esaslar, yöntem, metot, kural
usul-i medeniyet: medeniyetin usulü, yöntemi, prensibi
vesika: belge, izin kağıdı
zindan: hapishane.

niyetle ve dünyadan ve huzuzat-ı nefsaniyeden tecerrüt etmek vesilesiyle o feyizler gelebilir.

Hem de sizin o resmî dairenız dahi, memlekette iken beni vaiz kabul etti, tayin etti. Ben o vaizliği kabul ettim, fakat maaşını terk ettim. Elimde vesikam var. Vaizlik, imamlık vesikasıyla her yerde amel edebilirim. Çünkü benim nefyim haksız olmuştur. Hem menfîler madem iade edildi; eski vesikalarımın hükmü bâkîdir.

Saniyen: Yazdığım hakaik-i imaniyeyi doğrudan doğruya nefsime hitap etmişim. Herkesi davet etmiyorum, belki ruhları muhtaç ve kalpleri yaralı olanlar, o edviye-i Kur'âniyeyi arayıp buluyorlar. Yalnız, medar-ı maişetim için, yeni huruf çıkmadan evvel, haşre dair bir risalemi tabettirdim. Bunu da, bana karşı insafsız eski vali, o risaleyi tetkik edip, terikat edecek bir cihet bulamadığı için ilişemedi.

Üçüncü Mesele

Benim bazı dostlarım, ehl-i dünya bana şüpheli baktıkları için, ehl-i dünyaya hoş görünmek içiri benden zahiren teberri ediyorlar, belki tenkit ediyorlar. Hâlbuki, kurnaz ehl-i dünya, bunlarıri teberrisini ve bana karşı içtinaplarını, o ehl-i dünyaya sadakate değil, belki bir nevi riyaya, vicdansızlığa hamledip, o dostlarıma karşı feria nazarla bakıyorlar.

Ben de derim: Ey ahiret dostlarım! Benim Kur'âri'a hizmetkârlığımdan teberri edip kaçmayınız. Çünkü, inşaallah, benden size zarar gelmez. Eğer faraza musibet

memleket: vatan.
menfî: sürgün edilmiş.
mesele: ehemmiyetli iş, konu.
muhtaç: ihtiyacı olan.
musibet: felâket, belâ.
nazar: bakış, göz.
nefis: kişinin kendisi.
nefiy: sürgün, bir yerde ikamete mecbur bırakılma.
nevi: çeşit, tür.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi.
resmî daire: devlet dairesi, kamu kuruluşu.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
riya: iki yüzlülük.
sadakat: içten bağlılık.
sâniyen: ikinci olarak.
tab': basma.
tayin: görevlendirme.
teberri: uzaklaşma.
tecerrüt: soyutlanma, sıyrılma.
tenkit: eleştiri, eleştirme.
tetkik: inceleme, araştırma.
vaiz: dini meseleler üzerinde öğüt vererek irşat eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden.
vesika: belge.
vesile: vasıta, sebep.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen manevi bir his.
zahiren: görünüşte.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amel etmek: çalışmak, iş görmek.
bâkî: ebedî, sürekli, kalıcı.
cihet: yön.
dair: alâkalı, ilgili.
davet: çağırma.
edviye-i Kur'aniye: Kur'ân'ın devaları, ilâçları.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen.
faraza: farz edilsin, varsayılsın.
fena: kötü.
feyiz: bereket, bolluk.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
halbuki: oysa ki.
hamletme: yüklenme, yorumlama.
haşir: Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması, dünyadaki ikinci dirilişi.
hitap: söz söyleme, konuşma.
hizmetkar: hizmetçi.
huruf: harfler.
huzuzat-ı nefsaniye: nefsin hoşuna giden zevk ve hazlar.
hükum: yürürlük.
iade: geri verme.
içtinap: çekinme, kaçınma.
ilişmek: müdahale etmek, karışmak.
imam: Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi.
insafsız: merhametsiz.
inşaallah: Allah'ın izniyle.
kurnaz: açıkgöz, uyanık, başkalarını kandırabilen kimse.
medar-ı maişet: geçim kaynağı.

gelse veya bana zulmedilse, siz benden teberri ile kurtulamazsınız. O hâl ile, musibete ve tokada daha ziyade istihkak kesb edersiniz. Hem ne var ki evhama düşüyorsunuz?

Dördüncü Mesele

Şu nefiy zamanında görüyorum ki, hodfûruş ve siyaset bataklığına düşmuş bazı insanlar, bana tarafgırâne, rakîbâne bir nazarla bakıyorlar. Güya ben de onlar gibi dünya cereyanlarıyla alâkadarım!

Hey Efendiler! Ben imanın cereyanındayım. Karşımda imansızlık cereyanı var. Başka cereyanlarla alâkam yok. O adamlardan ücret mukabilinde iş görenler, belki kendini bir derece mazur görüyor. Fakat ücretsiz, hamiyet namına bana karşı tarafgirâne, rakîbâne vaziyet almak ve ilişmek ve eziyet etmek, gayet fena bir hatadır. Çünkü, sabıkan ispat edildiği gibi, siyaset-i dünya ile hiç alâkadar değilim. Yalnız, bütün vaktimi ve hayatımı hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeye hasr ve vakfetmişim. Madem böyledir, bana eziyet verip rakîbâne ilişen adam düşünsün ki, o muamelesi zındıka ve imansızlık namına imana ilişmek hükmüne geçer.

Beşinci Mesele

Dünya madem fânîdir. Hem madem ömür kısadır. Hem madem gayet lüzumlu vazifeler çoktur. Hem madem hayat-ı ebediye burada kazanılacaktır. Hem madem dünya sahipsiz değil. Hem madem şu misafirhane-ı dünyanın gayet Hakîm ve Kerîm bir Mudebbir var.

alaka: ilişki, bağ.
alakadar: alakalı, ilgili.
cereyan: akım, hareket.
efendi: saygın, muhterem.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
eziyet: büyük sıkıntı.
fânî: geçici, ölümlü.
fena: kötü.
gayet: son derece, çok.
güya: sözde.
hakaik-i imaniye ve Kur'âniye: iman hakikatleri.
Hakîm: her şeyi bir maksatla, bir amaca yönelik hikmetle yapan Allah.
hamiyet: din, vatan gibi mukaddes değerleri ve kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hasr: bir şeye ait kılma.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hey: ey.
hodfûruş: kendini beğenen.
hükmünde: yerine, değerine.
ilişmek: müdahale etmek, karışmak.
İman: inanmak, itikat.
imansızlık: dinsizlik.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istihkak: hak etme.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
kesb: kazanma.
lüzumlu: gerekli.
mazur: özürlü, mazeretli.
mesele: ehemmiyetli iş, konu.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.
muamele: davranış.
mukabil: karşılık.
musibet: felâket, belâ.
Müdebbir: her şeyi önceden ayarlayan, idare eden, çekip çeviren Allah.
nazar: bakış, göz.
nefiy: sürgün, bir yerde ikamete mecbur edilme.
rakîbâne: rakipçe, rekabet edercesine.
sabıkan: bundan önce, daha önceden.
siyaset: politika, devleti idare etme sanatı.
siyaset-i dünya: dünya siyaseti.
tarafgırane: taraf tutarcasına.
teberri: uzaklaşma.
vakfetmek: bağışlamak.
vazife: görev, iş.
vaziyet: durum.
zındıka: dinsizlik.
ziyade: fazla, çok.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Hem madem ne iyilik ve ne fenalık cezasız kalmayacaktır. Hem madem [1] لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا sırrınca teklîf-i mâlâyutak yoktur. Hem madem zararsız yol, zararlı yola müreccahtır. Hem madem dünyevî dostlar ve rütbeler kabir kapısına kadardır. Elbette, en bahtiyar odur ki, dunya için ahıreti unutmasın, ahıretini dünyaya feda etmesin, hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyevîye için bozmasın, malâyani şeylerle ömrünü telef etmesin, kendini misafir telâkki edip misafirhane sahibinin emirlerine göre hareket etsin, selâmetle kabir kapısını açıp saadet-i ebediyeye girsin. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Bu *madem*'ler içindir ki, şahsıma karşı olan zulumlere, sıkıntılara aldırmıyorum ve ehemmiyet vermiyorum. "Meraka değmiyor" diyorum ve dünyaya karışmıyorum.

1- Allah bir kimseye gücünün yettiğinden başka sorumluluk yüklemez. (Bakara Suresi: 286.)

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bahtiyar: bahtlı, mes'ut, tâlî'li.
dünyevî: dunya ile ilgili, dunyadaki.
ehemmiyet: onem.
elbette: şuphesiz, her hâlde.
feda: gozden çıkarma, ugruna verme.
fenalık: kotulluk.
haşıye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
kabir: mezar.
malâyani: manasız, boş şey.
misafir: konuk.
misafirhane: misafirlerin kaldıgı ev.
müreccah: tercih edilen.
rütbe: mertebe.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
selâmet: salımlık, guven, esenlik.
teklîf-ı mâlayutak: kişinin yapamayacagı, gucunun yetmeyeceği bir şeyi ona teklif etme, yukleme.
telâkki: kabul etme.
telef: yok etme, harcama.
zulüm: haksızlık, eziyet, kötuluk.

✱ *On Altıncı Mektubun Zeyli*, Barla'da 1931'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

On Altıncı Mektubun Zeyli

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

Ehl-i dünya, sebepsiz, benim gibi âciz, garip bir adamdan tevehhüm edip, binler adam kuvvetinde tahayyül ederek beni çok kayıtlar altına almışlar. Barla'nın bir mahallesi olan Bedre'de ve Barla'nın bir dağında bir iki gece kalmaklığıma musaade etmemişler. İşittim ki, diyorlar: "Said elli bin nefer kuvvetindedir; onun için serbest bırakmıyoruz."

Ben de derim ki: Ey bedbaht ehl-i dünya! Bütün kuvvetinizle dünyaya çalıştığınız hâlde, neden dünyanın işini dahi bilmiyorsunuz, divane gibi hükmediyorsunuz? Eğer korkunuz şahsımdan ise, elli bin nefer değil, belki bir nefer elli defa benden ziyade işler görebilir. Yani, odamın kapısında durup, bana "Çıkmayacaksın" diyebilir.

Eğer korkunuz mesleğimden ve Kur'ân'a ait dellâllığımdan ve kuvve-i maneviye-i imaniyeden ise, elli bin nefer değil, yanlışsınız, meslek itibarıyla elli milyon kuvvetindeyim, haberiniz olsun! Çünkü, Kur'ân-ı Hakîm'in kuvvetiyle, sizin dinsizlerinizi dahil olduğu hâlde bütün Avrupa'ya meydan okuyorum. Bütün neşrettiğim envar-ı imaniye ile, onların funun-i müspete ve tabiat dedikleri

1 Allah'ın adıyla.

2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Sûresi)

acız: güçsüz
bedbaht: bahtsız, zavallı
dellâl: ilan edici, hakka davet eden
divane: deli
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen
envar-i imaniye: iman nurları
funun-i müspet: pozitif ilimler, ispata dayalı fen ilimleri, maddî ilimler
garip: zavallı
hükmetmek: karar vermek.
itibarıyla: yönüyle, değeriyle.
kuvve-i maneviye-i imaniye: imandan kaynaklanan manevî kuvvet.
meslek: tutulan yol, gidiş usulü
musaade: izin
nefer: asker, er, fert, kişi.
neşir: dağıtma, yayma
tabiat: Allah'ın kâinata koyduğu kânunun düzenini devam ettiren tüm kanunlar
tahayyül: hayal etme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tevehhüm: vehimlenme, kurunturuya kapılma, gerçekte olmayanı var kabul etme
zeyil: ek, ilâve
ziyade: fazla.

muhkem kal'alarını zirüzeber etmişim. Onların en büyük dinsiz feylesoflarını hayvandan aşağı düşürmüşüm. Dinsizleriniz dahi içinde bulunan bütün Avrupa toplansa, Allah'ın tevfikiyle, beni o mesleğimin bir meselesinden geri çeviremezler, inşaallah mağlûp edemezler.

Madem böyledir, ben sizin dünyanıza karışmıyorum, siz de benim ahıretime karışmayınız. Karışsanız da beyhudedir.

"Takdir-i Hudâ, kuvve-i bâzû ile dönmez,
Bir şem'a ki, Mevlâ yaka, üflemekle sönmez!" (1)

Benim hakkımda, müstesna bir surette, pek ziyade ehl-i dünya tevehhüm edip, âdeta korkuyorlar. Bende bulunmayan ve bulunsa dahi siyasî bir kusur teşkil etmeyen ve ittihama medar olmayan şeyhlik, büyükülük, hanedan, aşiret sahibi, nüfuzlu, etbaı çok, hemşehrileriyle görüşmek, dünya ahvaliyle alâkadar olmak, hatta siyasete girmek, hatta muhalif olmak gibi, bende bulunmayan emirleri tahayyul ederek evhama düşmüşler. Hatta hapiste ve hançteki, yani kendilerince kabil-i af olmayanların dahi aflarını müzakere ettikleri sırada, beni âdeta her şeyden menettiler.

Fena ve fânî bir adamın, güzel ve bâkî şöyle bir sözü var:

"Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa,
Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır." (2)

1- Ziya Paşa'nın bir beyti.
2- Tevfik Fikret'in bir beyti.

âdeta: sanki
af: affedilme
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öteki dünya
ahval: hâller, durumlar
alakadar: ilgili, alâkalı
aşıret: kabile
baki: ebedî, sürekli, kalıcı, ölümsüz
beyhude: boşuna, boşu boşuna
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahireti düşünmeyen.
etbaı: tâbi olanlar, uyanlar
evham: vehimler, kuruntular, olmayan bir şeyi olur zanne derek meraklanmalar
fani: ölümlü, geçici.
fena: kötü
feylesof: filozof, felsefeci
gülle: top mermisi
hak: doğru, hakikat, gerçek.
hanedan: köklü ve büyük aile
hariç: dış, dışarısı
hemşehri: aynı şehirden olan
inşaallah: Allah'ın izniyle
ittiham: suç altında bulunma, suçlama, suçlu duruma düşürme
kabil-i af: affedilebilir
kal'a: kale
kusur: özür, suç.
kuvve-i bâzû: pazı kuvveti, bilek gücü
mağlup etme: yenme, üstün gelme
medar: sebep
men: yasak etme, engelleme.
mesele: ehemmiyetli iş, konu
meslek: tutulan yol, gidiş, usul
Mevlâ: Allah
muhalif: uymayan, karşıt, zıt.
muhkem: sağlam
müstesna: benzeri olmayan, kural dışı, sıra dışı.
müzakere: görüşme, karşılıklı fikir alışverişi
nüfuz: sözü geçer olma, sözü dinlenme, etki, tesir
siyaset: devlet idaresi, devletin işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş ve anlayış, politika
siyasî: siyasetle ilgili
suret: biçim, şekil
şem'a: mum.
şeyh: tarikat kurucusu, bir tarikatte en yüksek mertebeye ulaşmış kişi
tahayyül: hayal etme.
takdir-i Hudâ: Allah'ın takdiri
teşkil: meydana getirme, oluşturma
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme
tevfik: yardım, başarılı kılma
zirüzeber: paramparça, yerle bir
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık, adaletsizlik, eziyet.

Ben de derim:

Ehl-i dünyanın hükmü var, şevketi var,
kuvveti varsa,
Kur'ân'ın feyziyle, hadiminde de,
Şaşırmaz ilmi, susmaz sözü vardır,
Yanılmaz kalbı, sönmez nuru vardır.

Çok dostlarla beraber, bana nezaret eden bir kumandan, mükerreren sual ettiler. "Neden vesika için müracaat etmiyorsun, istida vermiyorsun?"

Elcevap: Beş altı sebep için müracaat etmiyorum ve edemiyorum:

• *Birincisi*: Ben ehl-i dünyanın dünyasına karışmadım ki, onların mahkûmu olayım, onlara müracaat edeyim. Ben kader-i İlâhînin mahkûmuyum ve ona karşı kusurum var; ona müracaat ediyorum.

• *İkincisi*: Bu dünya çabuk tebeddül eder bir misafirhane olduğunu yakînen iman edip bildim; onun için, hakikî vatan değil, her yer birdir. Madem vatanımda bâkî kalmayacağım; beyhude ona karşı çabalamak, oraya gitmek bir şeye yaramıyor. Madem her yer misafirhanedir; eğer Misafirhane Sahibinin rahmeti yâr ise, herkes yârdır, her yer yârar. Eğer yâr değilse, her yer kalbe bârdır ve herkes düşmandır.

• *Üçüncüsü*: Müracaat kanun dairesinde olur. Hâlbuki bu altı senedir bana karşı muamele, keyfî ve fevkalkanundur. Menfiler kanunuyla bana muamele edilmedi.

bakı: ebedî, daimî
bâr: yük, sıkıntı, zahmet.
beyhude: boşuna, boşu boşuna
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen

fevkalkanun: kanun üstü, kanun dışı, kanunun kabul etmediği
feyiz: bereket, ilim, irfan, ilham
hadım: hizmetçi
hakikî: gerçek.
hâlbuki: oysa ki
hükûm: hâkimiyet, kuvvet, kudret
iman: inanmak, itikat.
istida: dilekçe
kader-i İlâhî: İlâhî kader
kanun: yasa
keyfî: kanun ve nizama uygun olmayarak, keyfe arzuya, istege bağlı
kumandan: komutan.
kusur: özür, suç.
kuvvet: güç, kudret.
mahkûm: hükümlü
menfî: sürgün edilmiş
misafirhane: geçici bekleme yeri
muamele: davranma, davranış.
mükerreren: tekrarla, defalarca
müracaat: başvurma, başvuru. Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
nezaret: gözetme, gözetim altında tutma
nur: aydınlık, ışık.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
sual: soru.
şevket: büyüklük, heybet, debdebe
tebeddül: değişme, başkalaşma
vesika: izin kâğıdı
yakînen: kesin ve şüphesiz olarak.
yar: dost, yardımcı.

Hukuk-ı medeniyetten ve belki hukuk-ı dünyeviyeden ıskat edilmiş bir tarzda bana baktılar. Bu fevkalkanun muamele edenlere kanun namına müracaat manasız olur.

• *Dördüncüsü:* Bu sene, buranın müdürü, benim namıma, Barla'nın bir mahallesi hükmünde olan Bedre karyesinde tebdil-i hava için birkaç gün kalmaya dair müracaat ettı, müsaade etmedıler. Böyle ehemmıyetsiz bır ihtiyacıma cevab-ı red verenlere nasıl müracaat edilir? Müracaat edılse, zillet ıçınde faydasız bir tezellul olur.

• *Beşincisi:* Haksızlığı hak ıddıa edenlere karşı hak dava etmek ve onlara müracaat etmek bır haksızlıktır, hakka karşı bir hürmetsizliktir. Ben bu haksızlığı ve hakka karşı hürmetsızlıgi irtikâp etmek istemem vesselâm.

• *Altıncı sebep:* Bana karşı ehl-i dünyanın verdikleri sıkıntı, siyaset için değil. Çünkü, onlar da bilirler ki, siyasete karışmıyorum, siyasetten kaçıyorum. Belki, bilerek veya bilmeyerek zındıka hesabına, benim dine merbutiyetimden beni tazip ediyorlar. Öyle ise, onlara müracaat etmek, dinden pişmanlık göstermek ve meslek-i zındıkayı okşamak demektir.

Hem ben onlara müracaat ve dehalet ettikçe; âdil olan kader-i Ilâhî, benı onlann zalım elıyle tazıp edecektır. Çünkü, onlar diyanete merbutiyetimden beni sıkıyorlar, kader ıse, benim dıyanette ve ıhlâsta noksanıyetim var, ara sıra ehl-i dünyaya riyâkârlıklarımdan için beni sıkıyor. Öyle ıse, şımdılık şu sıkıntıdan kurtuluşum yok

âdil: adaletli olan
cevab-ı red: ret cevabı
dair: alakalı, ilgili
dava: iddıa
dehalet: sığınmak, yardım isteyış
diyanet: dını emırlere uyma dındarlık.
ehemmıyetsız: onemsiz
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı ıçın yaşayan, ahıretı duşünmeyen.
faide: fayda, yarar
fevkalkanun: kanun ustu kanun dışı, kanunun kabul etmedıgi
hak: doğru
hukuk-ı dunyevıye: dunyaya aıt haklar, hukuklar
hukuk-ı medenıyet: medenî haklar, temel hak ve hurnyetler
hükmünde: gibi, değennde
hürmet: saygı
ıskat: duşurme
ıddıa: bır fıkn ısrarla savunma
ıhlâs: samımıyet, bır ışı bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ırtıkap: kötü ış yapma, ışleme
kader: Ilâhî hukûm, Cenab-ı Hakkın takdır ve tayın etmesı
kader-ı Ilahı: Ilahı kader, Cenab ı Hakkın takdır ve tayın etmesı
kanun: yasa
karye: koy
mana: anlam.
merbutıyet: bağlılık.
meslek-ı zındıka: dınsızlık, ımansızlık meslegı
muamele: davranma, davranış
muracaat: başvurma, başvuru
müsaade: ızın
noksanıyet: eksıklık, noksanlık.
riyakar: gosteriş ıçın davranan
siyaset: devlet idaresi, devletin ışlenmı düzenleme ve yurutme sanatıyla ılgılı goruş ve anlayış.
tazip: azap çektırme, sıkıntı verme.
tebdil-i hava: hava değişımı
tezellul: aşagılanma, alçalma, kendısını kuçuk duşurme
vesselâm: ışte o kadar
zalım: zulmeden, haksızlık eden, acımasız ve haksız davranan
zındıka: dınsızlık
zillet: hor ve hakır görülme

Eğer ehl-i dünyaya müracaat etsem, kader der: "Ey riyakâr, bu müracaatın cezasını çek." Eğer müracaat etmezsem, ehl-i dünya der: "Bizi tanımıyorsun, sıkıntıda kal."

• *Yedinci sebep*: Malûmdur ki, bir memurun vazîfesi, heyet-i içtimaiyeye muzır eşhasa meydan vermemek ve nâfîlere yardım etmektir. Hâlbuki, beni nezaret altına alan memur, kabir kapısına gelen, misafir bir ihtiyar adama [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'taki imanın lâtif bir zevkini izah ettiğim vakit, bir cürm-i meşhut hâlinde beni yakalamak gibi, çok zaman yanıma gelmediği hâlde, o vakit güya bir kabahat işliyorum gibi yanıma geldi. İhlâs ile dinleyen o bîçareyi de mahrum bıraktı, beni de hiddete getirdi. Hâlbuki, burada bazı adamlar vardı; o onlara ehemmiyet vermiyordu. Sonra, edepsizliklerde ve köydeki hayat-ı içtimaiyeye zehir verecek surette bulunduklan vakit, onlara iltifat etmeye ve takdir etmeye başladı.

Hem malûmdur ki, zindanda yüz cinayeti bulunan bir adam, nezarete memur zabit olsun, nefer olsun, her zaman onlarla görüşebilir. Hâlbuki bir senedir, hem amir, hem nezarete memur hukûmet-i milliyece iki muhim zat, kaç defa odamın yanından geçtikleri hâlde, kat'a ve asla, ne benimle görüştüler ve ne de hâlimi sordular. Ben evvel zannettim ki, adavetlerinden yanaşmıyorlar. Sonra tahakkuk ettı ki, evhamlanndan, güya ben onlan yutacağım gibi kaçıyorlar!

1 Allah tan başka hıçbir ilah yoktur

adavet: duşmanlık.
amır: emreden
bîçare: çaresiz zavallı
cürm-i meşhut: suçüstü yakalamak.
edepsizlik: terbiyesizlik, kötü ahlaklılık.
ehemmiyet: onem
ehl-i dünya: sadece dunya hayatı için yaşayan, ahireti duşünmeyen
eşhas: şahıslar kışıler.
evham: vehimler kuruntular olmayan bir şeyl olur zannederek meraklanmalar
evvel: önce
güya: sanki sozde
hal: durum
halbuki: oysa ki.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
heyet-i içtimaiye: sosyal topluluklar toplumsal yapı
hiddet: öfke, kızgınlık.
hukumet-i milliye: milî hukûmet.
ihlâs: samımıyet, bir ışı bir ameli başka bir karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ilah: ma bud, tanrı, ibadet edilen
iltifat: guzel sozler soyleme nazik davranma
iman: inanmak, itikat, inanc.
izah: açıklamak.
kabahat: kusur, suç.
kabir: mezar
kader: ilahî hukum. Cenab-ı Hakkın takdır ve tayin etmesi
kat'a: hıçbir vakıt asla kesinlikle
lâtif: hoş, guzel, ince
mahrum: nasıpsız yoksunnan
malûm: bilinen
muzır: zararlı
muhim: onemlı
müracaat: başvurma, başvuru
nâfî: nefyedilen surulen sürgün edilen.
nefer: asker, er
nezaret: gozetme, kontrol, gozetim altında bulundurma
riyakar: gosteriş ıçın davranan
şekil: bıçım, tarz.
tahakkuk: bır şeyın doğrulugunun meydana çıkması
takdir: begendıgını belırtme
vakit: zaman
vazîfe: gorev ış
zabit: subay
zannetmek: sanmak.
zat: kışı
zindan: hapıshane.

İşte şu adamlar gibi eczası ve memurları bulunan bir hükûmeti hükûmet diyerek merci tanıyıp müracaat etmek kâr-ı akıl değil, beyhude bir zillettir. Eski Said olsaydı Antere gibi diyecekti:

مَاءُ الْحَيَاةِ بِذِلَّةٍ كَجَهَنَّمَ ۞ وَجَهَنَّمُ بِالْعِزِّ فَخْرُ مَنْزِلِي [1]

Eski Said yok; Yeni Said ise, ehl-i dünya ile konuşmayı manasız görüyor. "Dünyaları başlarını yesin! Ne yaparlarsa yapsınlar, mahkeme-i kubrada onlarla muhakeme olacağız" der, sükût eder.

• *Adem-i müracaatımın sebeplerinden, sekizincisi:* "Gayrimeşru bir muhabbetin neticesi, merhametsiz bir adavet olduğu" kaidesince, âdil olan kader-i İlâhî, lâyık olmadıkları hâlde meylettiğim şu ehl-i dünyanın zalim eliyle beni tazip ediyor. Ben de bu azaba mustahakım deyip sükût ediyordum. Çünkü, Harb-i Umumîde gönüllü alay kumandanı olarak ikı sene çalıştım, çarpıştım. Ordu Kumandanı ve Enver Paşa takdiratı altında, kıymettar talebelerimi, dostlarımı feda ettim. Yaralanıp esir düştüm. Esaretten geldikten sonra, *Hutuvat-ı Sitte* gibi eserlerimle kendimi tehlikeye atıp, İngilizlerin İstanbul'a tasallutu altında, İngilizlerin başlarına vurdum. Şu beni işkenceli ve sebepsiz esaret altına alanlara yardım ettim.

İşte onlar da bana, o yardım cezasını böyle veriyorlar. Uç sene Rusya'da esaretimde çektiğim zahmet ve sıkıntıyı, burada bu dostlarım bana üç ayda çektirdiler. Hâl bukı, Ruslar benı Kurd gönüllü kumandanı suretinde,

1- Zillette içilen âb-ı hayat, tıpkı cehennem gibidir. İzzette cehennem ise, benim için iftihar etti ğim bir menzildir.

âb-ı hayat: hayat suyu
adavet: düşmanlık
adem-i müracaat: başvurmama
âdil: adaletli.
azap: ceza, işkence, sıkıntı
beyhude: boşuna, boşu boşuna
ceza: karşılık
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahireti düşünmeyen.
esaret: esirlik, tutsaklık.
eser: basılmış kitap
esir: tutsak.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
gayrimeşru: helal olmayan, dine aykırı
hâlbukî: oysa ki.
Harb-i Umumî: 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
Hutuvat-ı Sitte: Altı Adım, İstanbul'u işgal eden İngilizlerin Müslüman halkı Osmanlı idaresinden soğutmak, kendisine bağlamak ve ümitsizlik aşılamak için yaydıkları hile ve şüpheleri gidermek için Bediüzzaman Hazretlerinin yazdığı risalenin ismi.
hükûmet: devlet.
iftihar: övünme
işkence: eziyet, zulüm
izzet: itibar, şeref
kader-i İlâhî: İlâhî kader. Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kaide: prensip, kural, düstur
kâr-ı akıl: akıllıca iş.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kumandan: komutan
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, ahirette Allah'ın mahkemesi.
mana: anlam
menzil: yer
merci: başvurulacak, sığınılacak yer
merhamet: acıma, şefkat gösterme
meyil: yönelme, eğilim.
muhabbet: sevgi
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hâkim huzuruna çıkmaları, duruşma
müracaat: başvurma, başvuru
müstahak: hak etmiş
netice: sonuç
suret: biçim, tarz
sükût: susma, sessiz kalma
takdirat: bilgiler, programlar
talebe: öğrenci
tasallut: musallat olma, sataşma, son derece rahatsız etme
tazip: azap çektirme, sıkıntı verme.
zahmet: sıkıntı
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zillet: hor ve hakir görülme, alçaklık, aşağılık.

Kazaklan ve esirleri kesen gaddar adam nazarıyla bana baktıkları hâlde, beni dersten menetmediler. Arkadaşım olan doksan esir zabitlerin kısm-ı ekserîsine ders veriyordum. Bir defa Rus kumandanı geldi, dinledi. Türkçe bilmediği için, siyasî ders zannetti, bir defa beni menetti; sonra yine izin verdi. Hem aynı kışlada bir odayı cami yaptık. Ben imamlık yapıyordum. Hiç müdahale etmediler, ihtilâttan menetmediler, beni muhabereden kesmediler.

Hâlbuki, bu dostlarım, güya vatandaşlarım ve dindaşlarım ve onların menfaat-i imaniyelerine uğraştığım adamlar, hiçbir sebep yokken, siyasetten ve dünyadan alâkamı kestiğimi bilirlerken, üç sene değil, belki beni altı sene sıkıntılı bir esaret altına aldılar, ihtilâttan menettiler. Vesikam olduğu hâlde, dersten, hatta odamda hususî dersimi de menettiler, muhabereye set çektiler. Hatta, vesikam olduğu hâlde, kendim tamir ettiğim ve dört sene imamlık ettiğim mescidimden beni menettiler. Şimdi dahi cemaat sevabından beni mahrum etmek için –daimî cemaatim ve ahiret kardeşlerim– mahsus şu üç adama dahi imamet etmemi kabul etmiyorlar. Hem, istemediğim hâlde birisi bana iyi dese, bana nezaret eden memur kıskanarak kızıyor, nüfuzunu kırayım diye vicdansızcasına tedbirler yapıyor, amirlerinden iltifat görmek için beni tacız ediyor.

İşte, böyle vaziyette bir adam, Cenab-ı Hak'tan başka kime müracaat eder? Hâkim, kendi müddei olsa, elbette ona şekva edilmez. Gel, sen söyle, bu hale ne diyeceğiz?

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
alaka: ilişki, bağ.
amir: emreden
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
Cenab-ı Hak: Allah. Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
daimî: devamlı, sürekli
dindaş: din kardeşi, aynı dinden olan.
elbette: şüphesiz, her hâlde
esaret: esirlik, tutsaklık
esir: tutsak.
gaddar: zulüm ve haksızlık eden
güya: sözde
hâkim: yargıç.
hâlbuki: oysa ki.
hususî: özel
ihtilat: karışıp görüşme, insanlarla bir arada bulunma
iltifat: iyi ve güzel muamele, davranış
imam: Müslüman topluluğa namaz kıldıran kişi
imamet: imamlık
kısm-ı ekserisi: büyük kısmı
kışla: askerlerin topluca barındığı büyük yapı.
kumandan: komutan
mahrum: nasipsiz, yoksun
mahsus: bile bile, özellikle
men: yasaklama, engelleme, mâni olma
menfaat-i imaniye: imanın verdiği fayda, yarar
mescit: ibadet edilecek yer, cami
muhabere: haberleşme
müdahale: karışma
müddei: davacı, savcı.
müracaat: başvurma, başvuru
nazar: bakış, göz
nezaret: gözetme, kontrol, gözetim altında bulundurma
nüfuz: sözü geçerli olmak, sözü dinlenme, etki, tesir
set çekme: engel olma
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat.
siyaset: devlet idaresi, devletin işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş ve anlayış, politika.
siyasî: siyasetle alakalı
şekvâ: şikâyet
tacız: rahatsız etme, sıkıntı verme.
tedbir: önlem.
vaziyet: durum, hâl
vesika: izin kâğıdı
vicdan: iyiyi kötüden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zabit: subay
zannetme: sanma.

Sen ne dersen de, ben derim ki: Bu dostlarım içinde çok münafıklar var. Münafık kâfirden eşeddir. Onun için, kâfir Rus'un bana çektirmediğini çektiriyorlar.

Hey bedbahtlar! Ben size ne yaptım ve ne yapıyorum? İmanınızın kurtulmasına ve saadet-i ebediyenize hizmet ediyorum. Demek hizmetim halis, lillâh için olmamış ki, aksülamel oluyor; siz ona mukabil her fırsatta beni incitiyorsunuz. Elbette mahkeme-i kübrada sizinle görüşeceğiz.

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] ۞ نِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ[2]

derim

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي[3]

Said Nursî

1. Allah bize kafidir. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
2. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır. (Enfal Suresi, 40; Hac Suresi, 78.)
3. Bâkı olan Ancak Allah tır.

aksülamel: tepki, beklenenin dışında karşılık görme
bakı: ebedi, daimi, kalıcı, devamlı
bedbaht: bahtsız, zavallı
elbette: şüphesiz, her hâlde
eşed: daha şiddetli
halis: temiz, samimî, içten
iman: inanmak, itikat, inanç
kâfir: yeter, yeterli
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden, dinsiz
lillah: Allah için
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme
mukabil: karşılık, karşı
munafık: ikiyüzlü, inanmadığı hâlde inanmış görünen kişi
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
vekil: kendisine dayanılan, gözeten, şahit ve koruyucu, Allah

✱ *On Yedinci Mektup* Barla'da 1930 yılında Türkçe olarak telif edilmiştir

On Yedinci Mektup

Yirmi Beşinci Lem'anın Zeyli

Çocuk Taziyenamesi

بِاسْمِهِ تَ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Aziz ahiret kardeşim Hafız Halit Efendi,

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ۝ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ[3]

Kardeşim, çocuğun vefatı beni müteessir ettı. Fakat, [4] اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ, kazaya rıza, kadere teslım Islâmıyet'ın bır şıarıdır. Cenab-ı Hak sizlere sabr-ı cemîl versin. Merhumu da sıze zahîre-ı ahıret ve şefaatçı yapsın. Sıze ve sızin gibi müttakî mü'minlere büyük bir müjde ve hakikî bır tesellı gösterecek Beş Noktayı beyan ederız.

1. Allah ın adıyla
2. Hıçbir şey yoktur kı Onu overek Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44)
3. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla. • Sabredenlerı müjdele • O sabredenler kı başlarına bir musibet geldığınde "Bız Allah ın kullarıyız sonunda yine Ona dönecegiz" derler (Bakara Suresi 155-156)
4. Hukum Allah ındır. (Mu mın Suresi, 12)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azız: muhterem, çok degerli
beyan: açıklama, anlatma, izah
Cenab-ı Hak: Allah, hakkın ta kendısi olan şeref ve azamet sahıbi yuce Allah
hafız: Kur'ân-ı Kerim ı tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
hakikî: gerçek.
hukum: karar, emir, hâkimiyet.
kader: İlâhî hukum, Cenab-ı Hakkın takdır ve tayin etmesi
kaza: olacagı Cenab ı Hak tarafından bilinen ve takdır olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması
lem'a: parıltı.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş
musibet: belâ, sıkıntı
müjde: sevindırıcı haber
mü'min: ıman eden, inanan
müteessir etmek: üzmek, etkilemek.
müttakı: takva sahıbı, Allah tan korkan, onun emır ve yasaklarına titizlikle uyan
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı olan Allah
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların nzıklarını ve geçim şekillerini ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
sabr-ı cemîl: güzel sabır, rıza göstererek dayanıp katlanma
şefaatçı: günahlarını bagışlanması ıçın vesile
şıar: sembol, dıger dınlerden ayırt edıcı işaret.
tazıyename: yenı olmuş bırsının yakınlarını tesellı eden ve acılarını hafifleten yazı mektup
tesbıh: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma ve şanına layık ıfadelerle anma
tesellı: acı bir olayı unuttırma, acısını dındırme
teslım: boyun eğme
vefat: olum
zahıre-i ahiret: ahıret azıgı
zeyil: ek, ilâve.

BİRİNCİ NOKTA

Kur'ân-ı Hakîm'de [1] وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ sırrı ve mealî şudur ki:

Mü'minlerin kablelbulûğ vefat eden evlâtları, cennette ebedî, sevimli, cennete lâyık bir surette, daimî çocuk kalacaklarını, ve cennete giden peder ve validelerinin kucaklarında ebedî medar-ı sürurları olacaklarını; ve çocuk sevmek ve evlât okşamak gibi en lâtif bir zevki, ebeveynine temine medar olacaklarını; ve her bir lezzetli şeyin cennette bulunduğunu, "Cennet tenasül yeri olmadığından, evlât muhabbeti ve okşaması olmadığını" diyenlerin hükümleri hakikat olmadığını; hem dünyada on senelik kısa bir zamanda teellumatla karışık evlât sevmesine ve okşamasına bedel, safî, elemsiz, milyonlar sene ebedî evlât sevmesini ve okşamasını kazanmak, ehl-i imanın en büyük bir medar-ı saadeti olduğunu şu ayet-i kerîme وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ cümlesiyle işaret ediyor ve müjde veriyor

İKİNCİ NOKTA

Bir zaman, bir zat, bir zindanda bulunuyor. Sevimli bir çocuğu yanına göndermiş. O bîçare mahpus, hem kendi elemini çekiyor, hem veledinin istirahatini temin edemediği için, onun zahmetiyle müteellim oluyordu. Sonra, merhametkâr hâkim ona bir adam gönderir, der ki:

1- Ebediyen yaşlanmayacak olan çocuklar. (Vâkıa Sûresi, 17; İnsan Sûresi, 19.)

ayet-i kerîme: şerefli ayet, Kur'an'ın ayeti, her bir cümlesi.
bedel: karşılık.
biçare: çaresiz, zavallı.
ebedî: sonsuz, daimî.
ebeveyn: anne, baba.
ehl-i iman: inananlar.
elem: dert, uzuntu, acı, keder.
elemsiz: acısız, uzuntusuz.
evlat: çocuk, çocuklar.
hakîkat: gerçek, doğru, bir şeyin aslı, esası.
hâkim: memleketi idare eden, hükümdar.
hükümler: kararlar.
kablelbulûğ: ergenlik öncesi, bulûğdan önce.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lâtif: hoş, şırın, güzel.
lâyık: yakışır, uygun.
mahpus: hapsedilmiş.
mânâ: mana, anlam.
medar: vesile, sebep.
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, kaynağı.
medar-ı sürur: sevinç ve neşe sebebi, kaynağı.
merhametkâr: merhametli, acıyan, şefkat ve merhamet gösteren.
muhabbet: sevgi.
müjde: sevindirici haber.
mü'min: iman eden, Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan.
müteellim: elemli, acı duyan.
peder: baba.
safî: saf, karışıksız, halis, temiz.
suret: şekil, biçim.
teellümât: teellümler, elemler, acılar.
temin: sağlama.
tenasül: üreme.
valide: anne.
vefat eden: ölen.
velet: çocuk.
zat: kişi.
zindan: hapishane.

"Şu çocuk çendan senin evlâdındır; fakat benim raiyetim ve milletimdir. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda beslettireceğim."

O adam ağlar, sızlar, "Benim medar-ı teselliim olan evlâdımı vermeyeceğim" der.

Ona arkadaşlan der ki: "Senin teessüratın manasızdır. Eğer sen çocuğa acıyorsan, çocuk şu mülevves, ufunetli, sıkıntılı zındana bedel, ferahlı, saadetli bır saraya gidecek. Eğer sen nefsin için müteessir oluyorsan, menfaatini anyorsan; çocuk burada kalsa, muvakkaten şupheli bir menfaatinle beraber, çocuğun meşakkatlerinden çok sıkıntı ve elem çekmek var. Eğer oraya gitse, sana bin menfaati var. Çünkü padişahın merhametini celbe sebep olur, sana şefaatçı hukmüne geçer. Padışah onu seninle görüştürmek arzu edecek. Elbette görüşmek için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkanp o saraya celp edecek, çocukla görüştürecek. Şu şartla ki, padışaha emniyetin ve ıtaatin varsa."

İşte, şu temsil gibi, aziz kardeşim, senin gibi mü'minlerin evlâdı vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli:

Şu velet masumdur; onun Hâlık'ı dahı Rahîm ve Kerîm'dir. Benim nakıs terbıye ve şefkatime bedel, gayet kâmıl olan ınayet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli, musibetli, meşakkatli zindanından çıkanp Cennetü'l-Firdevsine gönderdı. O çocuğa ne mutlu! Şu dunyada kalsaydı, kim bilir ne şekle girerdi! Onun için ben ona acımıyorum, bahtıyar bılıyorum. Kaldı kendı nefsıme ait

arzu: istek, heves
azız: muhterem, çok degerli
bahtıyar: tali'li, mutlu
bedel: karşılık
celp: çekmek.
Cennetü'l-Firdevs: Firdevs cenneti, cennetin en yüksek derecesi.
çendan: gerçi, her ne kadar
elbette: şuphesiz, her hâlde
elem: uzuntu, acı.
emnıyet: inanma, guvenme
evlat: çocuk, çocuklar
ferahlı: rahat, sıkıntısız
gayet: son derece, çok.
Hâlık: yoktan yaratan Allah
hukmune geçmek: yenne geçmek, degerinde olmak.
ınayet: yardım, ihsan, iyilik.
ıtaat: boyun eğme, emre uyma
kamıl: olgun, mukemmel, eksıksız
Kerım: ıkram ve ihsanı bol olan Allah
mana: anlam
masum: gunahı olmayan, suçsuz
medar-ı teselli: teselli kaynagı
menfaat: fayda, yarar
merhamet: acımak, şefkat gostermek, ıyılık etmek.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, imtıhan
musıbet: belâ, sıkıntı
muvakkaten: geçıcı olarak.
mulevves: kırlı, pıs
mu'mın: iman eden, Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan
müteessir olma: üzülme, etkılenme
nakıs: noksan, eksık.
nefis: insanın kendısi, şahsı.
padışah: sultan, hukumdar
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı olan Allah.
rahmet: merhamet etme, şefkat gosterme, koruma
raiyet: halk, vatandaş
saadet: mutluluk
şefaatçı: gunahların bağışlanması ıçın vesıle olan
şefkat: ıçten karşılıksız merhamet, sevgi
şupheli: kuşkulu
teessurat: teessurler, uzun tuler
temsıl: benzetme, ornek
terbıye: yetıştırme, egıtme
ufunetli: kotu ve pıs kokulu.
velet: çocuk.
zından: hapıshane.

menfaati için, kendime dahi acımıyorum, elîm müteessir olmuyorum. Çünkü dünyada kalsaydı, on senelik muvakkat elemle karışık bir evlât muhabbeti temin edecekti. Eğer salih olsaydı, dünya işinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî cennette on milyon sene bana evlât muhabbetine medar ve saadet-i ebediyeye vesile bir şefaatçı hukmüne geçer. Elbette ve elbette, meşkûk, muaccel bir menfaati kaybeden, muhakkak ve müeccel bin menfaati kazanan, elîm teessürat göstermez, me'yusâne feryat etmez.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Vefat eden çocuk, bir Hâlık-ı Rahîm'in mahlûku, memlûkü, abdi ve bütün hey'etiyle Onun masnuu ve Ona ait olarak ebeveyninin bir arkadaşı idi ki, muvakkaten ebeveyninin nezaretine verilmiş. Peder ve valideyi ona hizmetkâr etmiş. Ebeveyninin o hizmetlerine mukabil, muaccel bir ücret olarak, lezzetli bir şefkat vermiş.

Şimdi, binden dokuz yüz doksan dokuz hisse sahibi olan o Hâlık-ı Rahîm, mukteza-i rahmet ve hikmet olarak, o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine hatime verse, sûrî bir hisse ile, hakîkî bin hisse sahibine karşı şekvayı andıracak bir tarzda me'yusâne hüzün ve feryat etmek, ehl-i imana yakışmaz, belki ehl-i gaflet ve dalâlete yakışıyor.

abd: kul
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, sapmak.
ebedî: sonsuz sürekli devamlı
ebeveyn: anne-baba
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan, unutan.
ehl-i iman: mü'minler, inananlar, Allah'a ve her şeyin Allah'tan geldiğine inanan kimseler
elbette: kesinlikle, her halde
elem: üzüntü, acı.
elîm: çok acı veren, acıklı
evlat: çocuk
feryat: şikayet, bağırıp çağırma
hakiki: gerçek.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
hatime: son
hey'et: şekil, yapı
hisse: pay
hizmetkâr: hizmetçi
hükmüne geçmek: yerine geçmek.
hüzün: keder, gam, üzüntü.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış varlık
masnu: sanatla yapılmış varlık.
medar: vesile, sebep
memlûk: köle, kul
menfaat: fayda, yarar
meşkuk: şüpheli.
me'yusâne: ümitsizce.
muaccel: peşin, hemen verilen
muhabbet: sevgi.
muhakkak: kesinlik kazanmış
mukabil: karşılık.
muktedir: güçlü, kuvvetli
mukteza-ı rahmet ve hikmet: rahmetin ve hikmetin bir gereği, Allah'ın rahmet ve hikmetinin bir gereği
muvakkat: geçici
muvakkaten: geçici olarak.
müeccel: ertelenmiş, sonraya bırakılmış
müteessir olma: üzülme, etkilenme
nezaret: gözetim, bakım
peder: baba
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
salih: dindar, dinin emirlerine uyan
sûrî: görünüşte, şekli, şeklen.
şefaatçı: günahların bağışlanması için vesile olan
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
şekva: şikayet.
teessürat: teessürler, üzüntüler
temin etmek: sağlamak.
valide: anne
vefat eden: ölen
vefat: ölüm
vesile: vasıta, aracı

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde ebedî kalsaydı ve firak ebedî olsaydı, elîmâne teessürat ve me'yusâne teellümatın bir manası olurdu. Fakat madem dünya bir misafirhanedir, vefat eden çocuk nereye gitmişse, sız de, bız de oraya gıdeceğız. Ve hem bu vefat ona mahsus değil, umumî bir caddedir. Hem madem müfarakat dahi ebedî değil, ileride hem berzahta, hem cennette görüşülecektir; [1] "اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ," demeli. "O verdi, O aldı. [2] "اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ" deyip sabır ile şükretmeli.

BEŞİNCİ NOKTA

Rahmet-i İlâhiyenin en lâtif, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat, bır iksır-i nuranîdır; aşktan çok keskındır. Çabuk Cenab-ı Hakka vusule vesile olur. Nasıl, aşk-ı mecazî ve aşk-ı dünyevî pek çok müşkülâtla aşk-ı hakıkîye inkılâp eder, Cenab-ı Hakkı bulur; öyle de, şefkat, fakat müşkülâtsız, daha kısa, daha safî bir tarzda kalbi Cenab-ı Hakka rapteder.

Gerek peder ve gerek valide, veledini bütün dünya gıbı severler. Veledi elınden alındığı vakıt, eğer bahtıyar ıse, hakıkî ehl-i iman ıse, dünyadan yüzünü çevirir, Mun'im-ı Hakıkî'yı bulur. Der kı: "Dunya madem fânîdır, değmıyor alâka-i kalbe." Veledi nereye gitmişse, oraya karşı bır alâka peyda eder, buyuk manevî bır hâl kazanır.

1 Hukum Allah ındır. (Mu'mın Suresi 12.)

2. Her hal uzere Allah a hamd olsun. o (*Feyzu l-Kadîr* 1 368 hadis no 662 *Kenzu l-Ummal* 1 72 181 *Tırmızı* 5-578 hadis no 3599 *Ibnu Mâce* 1 92 hadis no- 251 2-1260 hadis no- 3830)

alaka peyda etmek: ılgı duymak.
alaka-i kalp: kalben bağlanma
aşk-ı dunyevî: dunya ıle ılgılı şeylere karşı gosterılen aşın sevgı muhabbet.
aşk-ı hakîkîye: gerçek aşk, Allah a karşı duyulan şıddetlı sevgı ve muhabbet.
aşk-ı mecazî: nefis ve şehvet uzerine bına edılmış aşk, aşırı sevgı
bahtıyar: tâlı'lı kısmetlı
berzah: ruhlarını kıyamete kadar bekleyecegı dunya ıle ahıret arasındakı yer kabır âlemı
Cenab-ı Hak: Allah Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cilve: yansıma, gorunto
ebedî: sonsuz surekli devamlı
ehl-i iman: mu'mınler Allah a ve her şeyın Allah tan geldıgıne ınanan kımseler
elimâne: acı elem çekerek
fanı: olumlu geçıcı
firak: ayrılık.
hakîkî: gerçek.
hamd: medih, overgu.
hukûm: karar, emır
iksir-i nuranî: nurlu, çok tesırlı ilaç
inkılâp: değışım, donüşüm.
latıf: hoş, guzel
mahsus: has, ozel
manâ: anlam
manevî: manaya aıt, manevî yonden
me'yusane: umıtsızce
misafirhane: misafırlerın kaldığı yer
müfarakat: ayrılık.
Mun'im-ı Hakîkî: nımetın gerçek sahıbı olan Allah
muşkulât: zorluklar, guçlukler
peder: baba
Rahmet-i İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı, şefkat ve merhamedı
raptetmek: baglamak
sabır: dayanma, katlanma
safî: samımî, saf, ıçten
şefkat: ıçten ve karşılıksız merhamet, sevgı
şükür: nımet ve yıllıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
teellümat: teellumler, elemler, acılar
teessurat: teessurler, uzuntuler
umumî: herkesle alâkalı, genel
vakıt: zaman
valide: anne
vefat eden: olen
velet: cocuk.
vesile olmak: vasıta, aracı olmak
vusul: kavuşma, erişme.

Ehl-i gaflet ve dalâlet, şu beş hakikatteki saadet ve müjdeden mahrumdurlar. Onların hâli ne kadar elîm olduğunu şununla kıyas ediniz ki: Bir ihtiyar hanım, gayet sevdiği sevimli bir tek çocuğunu sekeratta görüp, dünyada tevehhüm-i ebediyet hükmünce, gaflet veya dalâlet neticesinde, mevti adem ve firak-ı ebedî tasavvur ettiğinden, yumuşak döşeğine bedel kabrin toprağını düşünüp, gaflet ve dalâlet cihetiyle, Erhamurrâhimîn'in cennet-i rahmetini, firdevs-i nimetini düşünmediğinden, ne kadar me'yusâne bir hüzün ve elem çektiğini kıyas edebilirsin.

Fakat vesile-i saadet-i dâreyn olan iman ve İslâmiyet, mü'mine der ki: Şu sekeratta olan çocuğun Hâlık-ı Rahîm'i, onu bu fânî dünyadan çıkanp cennetine goturecek. Hem sana şefaatçi, hem ebedî bir evlât yapacak. Mufarakat muvakkattır, merak etme. (1) اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ

(2) اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ de, sabret.

(3) اَلْبَاقِي هُوَالْبَاقِي

Said Nursî

1- Hüküm Allah'ındır. (Mü'min Suresi, 12.)

2- Biz Allah'ın kullarıyız, sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi, 156.)

3- Bâkî olan ancak Allah'tır.

adem: yokluk.
Bâkî: ebedî, daimî, yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan; bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık: Allah.
bedel: karşılık.
cennet-i rahmet: Rahmet cenneti.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, sapmak.
ebedî: sonsuz, sürekli, devamlı.
ehl-i gaflet: Allah'a ve âhirete karşı duyarsız davranan.
elem: üzüntü, acı, sıkıntı.
elîm: çok acı verici, sıkıntılı.
Erhamurrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
evlât: çocuk.
fânî: ölümlü, geçici.
firak-ı ebedî: ebedî, sonsuz ayrılık.
firdevs-i nimet: cennetlik nimet, firdevs salkımları, nimet cenneti.
gaflet: gafillik, dünyaya daldığından dolayı âhireti unutma, farkında olmama.
gayet: son derece, çok.
hakikat: gerçek, asıl.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı: Allah.
hükmünce: kararınca, kararına göre, değerlendirmesince.
hüküm: karar, emir.
hüzün: tasa, üzüntü.
iman: inanmak.
İslâmiyet: İslâm dini.
kabir: mezar.
kıyas: karşılaştırma.
mahrum: nasıpsız, yoksun.
mevt: ölüm.
me'yusâne: umutsuzca.
muvakkat: geçici.
mufarakat: ayrılık.
müjde: sevindirici haber.
mü'min: inanan, Allah'a iman eden.
netice: sonuç.
saadet: mutluluk.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin can çekişme anı.
şefaatçi: günahların bağışlanması için vesile olan.
tasavvur: tasarlama, düşünme, hayal etme.
tevehhüm-ü ebediyet: sonsuzluk kuruntusu, sonsuza kadar yaşayacağını sanmak.
vesile-i saadet-i dâreyn: iki cihan saadetinin mutluluğunun sebebi.

On Sekizinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

Bu Mektup, Üç Mesele-i Muhimmedir

BİRİNCİ MESELE-İ MÜHİMME

Fütuhat-ı Mekkiye sahibi Muhyiddin-i Arabî (KS) ve *İnsan-ı Kâmil* denilen meşhur bir kitabın sahibi Seyyid Abdülkerim (KS) gibi evliya-i meşhure, küre-i arzın tabakat-ı seb'asından ve Kaf Dağı arkasındaki arz-ı beyzadan ve *Fütuhat*'ta "meşmeşiye" dedikleri acayipten bahsediyorlar, "Gorduk" diyorlar. Acaba bunların dedikleri doğru mudur? Doğru ise, hâlbuki bu yerlerin yerde yerleri yoktur. Hem coğrafya ve fen onların bu dediklerini kabul edemiyor. Eğer doğru olmazsa, bunlar nasıl velî olabilirler? Böyle hilâf-ı vaki ve hilâf-ı hak söyleyen, nasıl ehl-i hakikat olabilir?

Elcevap: Onlar ehl-ı hak ve hakikattirler, hem ehl-ı velâyet ve şuhutturlar. Gördüklerini doğru görmüşler; fakat ihatasız olan hâlet-i şuhutta ve rüya gibi ru'yetlerini tabirde verdikleri hükümlerinde haklan olmadığı için, kısmen yanlıştır. Rüyadaki adam kendi rüyasını tabir edemediği gibi, o kısım ehl-i keşif ve şuhut dahi ru'yetlerini

acaip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
arz-ı beyza: beyaz dünya; kötülükten arınmış dünya.
coğrafya: yer yüzü şekillerini, iklim vb. yönlerini inceleyen ilim dalı
ehl-i hak: hak ehli; iman İslamiyet yolunda doğruluk üzerinde olan kimseler
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i keşif ve şuhut: maddî duygularla bilinemeyen gayp âlemi ile ilgili hakikatleri keşfeden ve gören veliler
ehl-ı velayet: velî olanlar; Allah'ın dostluğunu kazananlar
evliya-i meşhure: meşhur veliler; tanınmış Allah dostları
fen: müspet bilimler; fizik, kimya, matematik gibi...
hâlbuki: oysa ki.
hâlet-i şuhut: Allah'ın varlık ve birliğini gösteren delilleri seyir hâli
hilâf-ı hak: hakka zıt, ters.
hilâf-ı vaki: gerçeğe zıt, aykırı
hükümlerinde: kararlarında
ihata: tam kavrayış, kavrama.
kısmen: kısmî olarak.
kusur: noksan, ozur
küre-i arz: dünya, yer küre
mesele-i muhimme: muhim, önemli mesele
meşhur: ünlü, tanınmış
meşmeşiye: bazı evliyanın keşfen müşahede ettikleri gaybî bir yer; misalî bir âlem
noksan: eksiklik
rü'yet: görme, seyretme.
şuhut: müşahede etme, görme
tabakat-ı seb'a: yedi tabaka
tabir: açıklama, yorumlama
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden uzak ve yüce tutma ve şanına lâyık ifadelerle anma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
velî: Allah dostu.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2. Hiçbir şey yoktur ki Onu ovup Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

o hâlde iken kendileri tabir edemezler. Onları tabir edecek, "asfıya" denilen veraset-i nübüvvet muhakkikleridir. Elbette o kısım ehl-i şuhut dahi, asfıya makamına çıktıkları zaman, Kitap ve Sünnetin irşadıyla, yanlışlarını anlarlar, tashih ederler, hem etmişler.

Şu hakikati izah edecek şu hikâye-i temsiliyeyi dinle. Şöyle ki:

Bir zaman ehl-i kalp iki çoban varmış. Kendileri ağaç kâsesine süt sağıp yanlarına bıraktılar. Kaval tabir ettikleri düdüklerini, o süt kâsesi üzerine uzatmışlardı. Birisi "Uykum geldi" deyip yatar. Uykuda bir zaman kalır. Ötekisi yatana dikkat eder. Bakar ki, sinek gibi bir şey, yatanın burnundan çıkıp süt kâsesine bakıyor ve sonra kaval içine girer, öbür ucundan çıkar, gider. Bir geven altındaki deliğe girip kaybolur. Bir zaman sonra, yine o şey döner, yine kavaldan geçer, yatanın burnuna girer; o da uyanır.

Der ki: "Ey arkadaş! Acip bir rüya gördüm."

O da der: "Allah hayır etsin, nedir?"

Der ki: "Sütten bir deniz gördüm. Üstünde acıp bir köprü uzanmış. O köprünün üstü kapalı, pencereli idi. Ben o köprüden geçtim. Bir meşelik gördüm ki, başları hep sivri. Onun altında bir mağara gördüm, içine girdim, altın dolu bir hazine gördüm. Acaba tabiri nedir?"

acıp: garip, hayret verici
asfıya: Hz. Peygamberimizin varisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar
ehl-i kalp: kalp ehli olanlar, kalbiyle maneviyatta ilerleyenler
ehl-i şuhut: gizli hakikatleri gören evliyalar
geven: çalı, dikenli bir bitki.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası
hayır: hayırlı, faydalı iş
hazine: define
hikâye-i temsiliye: temsilî hikâye, sembolik
irşat: doğru yolu gösterme.
izah: açıklama, ayrıntılarıyla anlatma
kâse: çanak, kap
kitap ve sünnet: Kur'ân ve Hz. Muhammed'in Müslümanlara örnek olan mübarek sözü, fiil ve emirleri
makam: yer, manevî mevki
meşelik: ağaçlık
muhakkik: gerçeği araştırıp bulan, delilleriyle ispat eden âlimler
tabir: açıklama, yorumlama.
tashih: düzeltme
veraset-i nübüvvet: Peygamberimizin varisi durumunda olan büyük âlim ve velilerin yolu.

Uyanık arkadaşı dedi:

"Gördüğün süt denizi, şu ağaç çanaktır. O köprü de şu kavalımızdır. O başı sıvrı meşelik de şu gevendir. O mağara da şu küçük deliktir. İşte, kazmayı getir, sana hazineyi de göstereceğim."

Kazmayı getirir. O gevenin altını kazdılar, ikisini de dünyada mes'ut edecek altınları buldular.

İşte, yatan adamın gorduğu doğrudur. Doğru gormüş; fakat rüyada iken ihatasız olduğu için tabirde hakkı olmadığından, âlem-i maddî ile âlem-i manevîyi birbirinden fark etmediğinden, hükmü kısmen yanlıştır ki, "Ben hakıkî, maddî bır denız gördüm" der. Fakat uyanık adam, âlem-i misal ile âlem-i maddîyi fark ettiği için, tabırde hakkı vardır ki, dedi: "Gördüğün doğrudur, fakat hakikî deniz değil. Belki şu süt kâsemiz senin hayaline deniz gibi olmuş, kaval da köpru gibi olmuş ve hakeza... "

Demek oluyor ki, âlem-i maddî ile âlem-i ruhanîyi birbirinden fark etmek lâzım gelir. Birbirine mezcedilse, hükumleri yanlış gorunur. Meselâ, senın dar bır odan var. Fakat dört duvarını kapayacak dört büyük âyine konulmuş. Sen ıçine gırdığın vakıt, o dar odayı bır meydan kadar geniş görürsün. Eğer desen, "Odamı geniş bir meydan kadar gorüyorum", doğru dersın. Eğer "Odam bır meydan kadar geniştir" dıye hükmetsen, yanlış edersin. Çünkü, âlem-ı mısalı âlem-ı hakıkîye karıştırırsın.

âlem-i hakıkî: gerçek âlem.
alem-ı maddı: maddî alem, gorunen âlem.
alem-i manevî: maneviyat âlemı, madde otesı âlem.
alem-ı mısal: butun varlıkların ve olayların goruntulerının yansıdıgı madde otesı alem.
âlem-i ruhanı: ruhlar dünyası, gozle gorunmeyen ruh âlemı.
ayıne: ayna.
geven: dikenlı ve çalımsı bır bıtkı.
hakeza: bunun gibi.
hakikî: gerçek.
hazine: define.
hukum: karar, değerlendırme.
hükmetmek: karar vermek, manca varmak, duşunmek.
hukmü: ınancı, degerlendırmesı, kararı.
ihata: kavrama, kavrayıs.
kase: çanak, kap.
kısmen: kısmî olarak.
lazım: gerekli.
mes ut: bahtlı, mutlu.
meselâ: soz gelişi, omegın.
mezcetme: karıştırma.
tabir: ifade, soz, yorum.
vakit: zaman.

İşte, küre-i arzın tabakat-ı seb'asına dair bazı ehl-i keşfin, Kitap ve Sünnetin mizanıyla tartmadan beyan ettiği tasvirat, yalnız coğrafya nokta-i nazarındaki maddî vaziyetten ibaret değildir. Meselâ demişler: "Bir tabaka-i arz, cin ve ifritlerindir. Binler sene genişliği var." Hâlbuki, bir iki senede devredilen küremizde o acıp tabakalar yerleşemez. Fakat âlem-i mana ve âlem-i misalde ve âlem-i berzah ve ervahta küremizi bir çamın çekirdeği hükmünde farz etsek, ondan temessül ve teşekkül eden misalî şeceresi o çekirdeğe nispeten koca bir çam ağacı kadar olduğundan, bir kısım ehl-i şuhut, seyr-i ruhanîlerinde, arzın tabakalarından bazılarını âlem-i misalde pek çok geniş görüyorlar, binler sene bir mesafe tuttuklarını görüyorlar. Gördükleri doğrudur. Fakat âlem-i misal sureten âlem-i maddîye benzediği için, iki âlemi memzuç görüyorlar, öyle tabir ediyorlar. Âlem-i sahveye döndükleri vakit, mizansız olduğu için, meşhudatlarını aynen yazdıklarından, hilâf-ı hakikat telâkki ediliyor. Nasıl küçük bir âyinede büyük bir saray ile büyük bir bahçenin vücud-i misaliyelen onda yerleşir. Öyle de, âlem-i maddînin bir senelik mesafesinde binler sene vüs'atinde vücud-i misalî ve hakaik-ı maneviye yerleşir.

HATİME: Şu meseleden anlaşılıyor ki, derece-i şuhut, derece-i iman-ı bilgayptan çok aşağıdır. Yanı, yalnız şuhuduna istinat eden bir kısım ehl-i velâyetin ihatasız keşfiyatı, veraset-ı nubuvvet ehli olan asfıya ve muhakkikîrin, şuhuda değil, Kur'ân'a ve vahye, gaybî fakat safî, ihatalı, doğru hakaik-ı imaniyelerine dair ahkâmlarına

acıp: garip
ahkam: emirler, hükümler
alem: varlık sınıflarından her bir, dünya çevre.
alem-i berzah: kabir âlemi
âlemi ervah: ruhlar âlemi
âlem-i maddî: maddî âlem, görünen âlem
âlem-i mana: gözle gördüğümüz âlemin dışındaki mana âlemi
âlem-i misal: misal âlemi, bütün varlıkların ve olaylarının görüntülerinin yansıdığı madde ötesi âlem
âlem-i sahve: uyanıklık, ayıklık âlemi
arz: yer, dünya
asfıya: Peygamberimizin varisi olup onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan zatlar
âyine: ayna
beyan: anlatma, açıklama
cin: gözle görünmez lâtif cısımlerden ibaret bir yaratık.
coğrafya: yer yüzü şekillerini, iklim vb. yönlerini inceleyen ilim dalı
dair: alakalı, ilgili, ilişkin, ait
derece-i iman-ı bilgayb: gayba, gözle görünmeyen şeylere inancın derecesi
derece-i şuhut: şahit olma, görme derecesi
ehl-i keşif: zahir hislerle bilinmeyen hakikatleri Allah'ın lütuf ve ihsanıyla bilen veliler
ehl-i şuhut: kalmatta tevhit delillerini aynen seyreden ilâhî ve gizli sırlarını Allah'ın izni ile gören şuhut ehli veli
ehl-i velâyet: veli olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar
farz etmek: saymak, öyle kabul etmek
gayb: gayp âlemine ait.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatlerin esasları
hakaik-ı maneviye: mana âlemine ait olan gerçekler
hatime: son söz
hilâf-ı hakikat: gerçeğe aykırı
hükmünde: değerinde, yerinde.
ibaret: oluşan, meydana gelen
ifrit: korkunç ve zararlı cin
ihata: tam kavrayış, zihnen ak lın ve bilgiyle kavrayış.
istinat: dayanma, dayanan
keşfiyat: keşifler, manevî âlemlerde bazı olayları ve hakikatleri görme
kitap ve sünnet: Kur'ân'ın ve Hz. Muhammed'in (ASM) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri
küre: dünya
küre-i arz: dünya, yer küre
memzuç: karışmış, karışık
mesafe: uzaklık.
meşhudat: görünen, görülen
misal: görüntüden ibaret, nümuneye ait, örneklik
mizan: terazi, ölçü
muhakkikîn: gerçeği araştırıp delilleriyle bulan âlimler
nispeten: nispetle, kıyasla, oranla
nokta-i nazar: bakış açısı
safi: saf, temiz
seyr-i ruhanî: ruhanî ve manevî âlemlerdeki seyir, seyahat.
sureten: suret olarak, görünüş bakımından.
şecere: ağaç.
şuhut: müşahede etme, kalp gözüyle görme
tabaka: kat, katman
tabaka-i arz: yer tabakası, yerin tabakası
tabakat-ı seb'a: yedi tabaka.
tabir: açıklama, yorum.
tasvirat: tasvirler, anlatımlar
telâkki: kabul etme, anlama
temessül: bir şekil ve surete girme, görünme
teşekkül: şekillenme, oluşum
vahiy: bir fikrin, hakikatin veya emrin Allah tarafından peygamberebildirilmesi.
vaziyet: durum
veraset-i nübuvvet ehli: Peygamberimizin varisi durumunda olan, büyük âlim ve veliler
vücud-i misaliye: misalî vücut, görüntüden ibaret şekil
vüs'at: genişlik.

yetişmez. Demek bütün ahval ve keşfiyatın ve ezvak ve müşahedatın mizanı Kitap ve Sünnettir. Ve mihenkleri, Kitap ve Sünnetin desatır-i kudsiyeleri ve asfiya-i muhakkikînin kavanin-i hadsiyelendir.

İKİNCİ MESELE-İ MÜHİMME

Sual: Vahdetülvücut meselesi, çoklar tarafından en yüksek makam telâkki ediliyor. Hâlbuki, velâyet-i kübrada bulunan, başta Hulefa-i Erbaa olmak üzere Sahabeler ve hem başta Hamse-i Âl-i Aba olarak Eimme-i Ehl-i Beyt ve hem başta Eimme-i Erbaa olarak Müçtehidîn ve Tâbiînden, bu çeşit vahdetülvücut meşrebi sarihan görülmemiş. Acaba onlardan sonra çıkanlar, daha ileri mi gitmişler, daha mükemmel bir cadde-i kübra mı bulmuşlar?

Elcevap: Hâşâ! Şems-i Risaletin en yakın yıldızları ve en karip vereseleri bulunan o asfiyadan, hiç kimsenin haddi değil, daha ileri gidebilsin. Belki cadde-i kübra onlarındır.

Vahdetülvücut ise, bir meşrep ve bir hâl ve bir nakış mertebedir. Fakat zevkli, neşeli olduğundan, seyrusulûkta o mertebeye girdiklen vakit, çoğu çıkmak istemiyorlar, orada kalıyorlar, en münteha mertebe zannediyorlar.

İşte şu meşrep sahibi, eğer maddiyattan ve vesaitten tecerrut etmiş ve esbap perdesini yırtmış bir ruh ise, istiğrakkârâne bir şuhuda mazhar ise, vahdetülvücuttan değil, belki vahdetüşşuhuttan neş'et eden, ilmî değil, hâlî bir vahdet-i vücut onun için bir kemal, bir makam temin edebilir. Hatta, Allah hesabına kâinatı inkâr etmek

ahval: haller
asfiya: Hz. Peygamberimizin varisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar
asfiya-i muhakkikîn: hakikatı tam olarak araştıran delilleriyle ispat eden büyük İslam âlimleri
cadde-i kübra: büyük ve geniş cadde
desatir-i kudsiye: kudsî dusturlar, prensipler
eimme-i Ehl-i Beyt: Hz. Peygamberin neslinden gelen manevî nufuz, ilim ve riyaset sahibi imamlar
Eimme-i Erbaa: Dört imam. İmam-ı Azam Ebu Hanife, İmam-ı Şafiî, İmam-ı Malik, İmam-ı Ahmed bin Hanbel (r.h.)
esbap: sebepler.
ezvak: manevî zevkler, hazlar
hadd: yetki, yetenek.
hâl: hal, durum ile ilgili.
Hamse-i Âl-i Aba: Hz. Peygamberimizle birlikte kızı Fatıma damadı Hz. Ali, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den meydana gelen beşli heyet. Âl-i Aba da denir.
Hulefa-i Erbaa: dört büyük halife.
ilmî: ilmle ilgili, ilme dair.
istiğrakkârane: Allah sevgisi ile kendinden geçen, hayrete düşen.
karip: yakın
kavanin-i hadsiye: sur'atli sezis ve anlayış kuralları, prensipleri
kemal: olgunluk, mükemmellik.
keşfiyat: keşifler, manevî alemlerde bazı olayları ve hakikatleri görme.
Kitap: Kur'ân.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, gözle görülüp elle tutulan şeyler.
mazhar: nail olma, kavuşma, erişme
mihenk: ölçü
mertebe: derece, basamak.
mesele-i mühimme: mühim mesele, önemli konu
meşrep: tarz, metot, usul
mizan: terazi, ölçü
müçtehidîn: ayet ve hadislerden hükum çıkarabilen büyük İslâm âlimleri
münteha: bir şeyin ulaşabildiği son yer, uç nokta
müşahedat: gözle görülen şeyler, gözlemler
nakış: noksan, kusurlu
neş'et: oluşma, meydana gelme, çıkma
Sahabe: Peygamberimizin mubarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sarihan: açıkça
seyrusülûk: bir terbiye yoluna girip devam etme
sual: soru
sünnet: Hz. Muhammed'in (ASM) Müslümanlara örnek olan mübarek sözü, fiil ve emirleri
şems-i risalet: Peygamberlik güneşi
şuhut: müşahede etme, kalp gözüyle görme
Tabiîn: Hz. Muhammed'in (ASM) ashabıyla görüşmüş, onlardan ders almış olan Müslümanlar
tecerrüt: soyutlanma, sıyrılma
telâkki: anlama, kabul etme.
temin etmek: sağlamak.
vahdet-i vücut: vücud-ı İlâhînin tekliği, her şeyde ve her yerde Onun görülmesi
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inancına dayanan tasavvufî görüş
vahdetüşşuhut: İlâhî tecelliler'in belirmesi anında Allah'tan başka bir şeyin görülmemesi hali, kulun her baktığı şeyde Allah'ı görmesi
vakıt: zaman
velâyet-i kübra: en büyük velâyet.
verese: vârisler, mirasçılar
vesait: vasıtalar, araçlar
zannetmek: sanmak.

derecesine gidebilir. Yoksa, esbap içinde dalmış ise, maddiyata mütevaggıl ise, vahdetülvücut demesi, kâinat hesabına Allah'ı inkâr etmeye kadar çıkar.

Evet, cadde-i kübra, Sahabe ve Tâbiîn ve asfiyanın caddesidir. [1] حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ cümlesi, onlarn kaide-i külliyeleridir. Ve Cenab-ı Hakkın, [2] لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ mazmunu üzere, hiçbir şey ile müşabeheti yok; tahayyüz ve tecezzıden münezzehtır. Mevcudatla alâkası, hâlıkıyettır. Ehl-i vahdetülvücudun dedikleri gıbi mevcudat evham ve hayalât değil. Görünen eşya dahı Cenab-ı Hakkın âsârıdır. "Heme ost" değil, "Heme ezost"tur. Yani, "Her şey O değıl, belkı her şey Ondandır." Çünkü, hâdisat aynı kadım olamaz. Şu meseleyi iki temsil ile fehme takrip edeceğiz.

Birincisi: Meselâ bir padişah var. O padişahın hâkım-ı âdıl ismiyle bir adliye dairesi var ki, o ismın cilvesıni gösteriyor. Bir ismi de halîfedir; bir meşıhat ve bir ılmıye dairesi, o ismin mazharıdır. Bir de kumandarı-ı azam ismi var; o isim ile devair-i askeriyede faaliyet gösterir, ordu o ismın mazhandır.

Şimdı, biri çıksa, dese ki: "O padişah yalnız hâkım-ı âdıldır, devaır-ı adlıyeden başka daıre yok." O vakıt, bilmecburiye, adliye memurları içinde, hakikî değil, itibarî bır surette, meşıhat dairesındekı ulemanın evsafını ve ahvalini onlara tatbik edıp, zıllî ve hayalî bir tarzda, hakıkî adlıye ıçınde tebeî ve zıllî bır meşıhat dairesi

1- Eşyanın vücudu kesin bir gerçektir.
2- Onun benzeri hıçbır şey yoktur. (Şûrâ Sûresi, 11)

adliye dairesi: yargı ve kararların geçerli olduğu yer, saha
adliye: mahkeme, yargı
ahval: haller, durumlar
alaka: ilişki, ilgi, bağ
asâr: eserler
asfiya: Hz. Peygamberin (asm) varisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar
ayn-ı kadim: kadımın kendısı kadım olan Allah gibi
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cadde-i kübra: büyük ve geniş olan cadde
Cenab-ı Hak: Allah
cilve: tecelli, görünme, yansıma
derece: basamak, aşama
devaır-ı adliye: adliye dairesi
devaır-ı askeriye: askerî dairelerdeki askere ait olanlar
ehl-i vahdetülvücut: Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibi ve varlık ismini almaya lâyık değiller şeklinde inanan tasavvufçular
esbap: sebepler
evham: vehimler, zanlar, kurunturlar
evsaf: vasıflar, özellikler
faaliyet: işler
fehme takrip etmek: akıl ve anlayışa yaklaştırmak.
hâdısat: hâdıseler, olaylar
hakikî: gerçek.
hâkım-ı âdil: adil hâkım, adaletli hakım
hâlıkıyet: yaratıcılık, yaratmak
halife: Müslümanların dini reisi
hayalat: hayaller, hülyalar
hayalî: hayale ait.
heme ezost: her şey Ondandır
heme ost: her şey Odur.
ilmiye: dim adamları sınıfı, eğitimle ilgili daire, ilmiye dairesi.
inkâr etme: reddetme
itibarî: var sayılan, gerçek ve fiili olmayan
kaide-i külliye: her şeyde geçerli olan kural
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kumandan-ı azam: en büyük kumandan, komutan
maddiyat: maddi ve cismani şeyler, gözle görülüp elle tutulan şeyler
mazhar olma: zuhur ettiği, göründüğü yer olma
mazmun: meal, mana, kavram, sanatlı, ince ve güzel söz
mesele: konu
meşihat: din işleri dairesi
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışların tümü
münezzeh: tenzih edilmiş, arınmış, uzak
muşabehet: benzeme, benzeyiş
mütevaggıl: bir şeyle ilgili derecede meşgul olan
padişah: sultan, hükümdar
Sahabe: Peygamberimizin mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mümin kimse
suret: biçim, tarz.
Tabiîn: Hz. Muhammed'in (asm) ashabıyla görüşmüş, onlardan ders almış olan Müslümanlar.
tahayyüz: yer tutma, yer kaplama
tatbik: uygulama
tebeî: dolaylı, başka bir şeye tabi olan
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme
temsil: misal getirme, örnek.
ulema: âlimler
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş
zıllî: gölgeli

tasavvur edilir. Hem daire-i askeriyeye ait ahval ve muamelâtını, yine farazî bir tarzda, o memurin-i adliye içinde itibar edip, gayr-ı hakikî bir daire-i askeriye itibar edilir ve hakeza... İşte, şu hâlde, padişahın hakikî ismi ve hakikî hâkimiyeti, hâkim-i âdil ismidir ve adliyedeki hâkimiyettir. Halife, kumandan-ı azam, sultan gibi isimleri hakikî değiller, itibarîdirler. Hâlbuki, padişahlık mahiyeti ve saltanat hakikatı, bütün isimleri hakikî olarak ıktıza eder. Hakikî isimler ise, hakikî daireleri istiyor ve ıktıza ediyorlar.

İşte, saltanat-ı ulûhiyet, *Rahman, Rezzak, Vehhâb, Hallâk, Fa'al, Kerîm, Rahîm* gibi pek çok esma-ı mukaddeseyi hakikî olarak ıktıza ediyor. O hakikî esma dahi, hakikî âyinelen ıktıza ediyorlar.

Şimdi, ehl-i vahdetulvucut madem لَآ مَوْجُودَ اِلَّا هُوَ [1] der, hakaik-ı eşyayı hayal derecesine indirir. Cenab-ı Hakkın *Vacibu'l-Vücud* ve *Mevcud* ve *Vahıd* ve *Ehad* isimlerinin hakikî cilveleri ve dairelen var. Belki âyineleri, daireleri hakikî olmazsa, hayalî, ademî dahi olsa, onlara zarar etmez. Belki vucud-i hakikînin âyinesinde vücut rengi olmazsa, daha ziyade safî ve parlak olur. Fakat *Rahman, Rezzak, Kahhar, Cebbar, Hallâk* gibi isimleri ise, tecellilen hakikî olmuyor, itibarî oluyor. Hâlbuki, o esmalar, *Mevcud* ismı gıbı hakıkattırler, gölge olamazlar, aslîdirler, tebeî olamazlar.

1. Ondan başka hıçbır varlık yoktur

adem: yokluga aıt.
adliye: mahkeme yargı
ahval: haller durumlar
aslî: esas teşkıl eden temelli
ayine: ayna.
Cebbar: güçlü ve kudretlı yarattıklarını istedıgı emır ve yasagına zorlayan Allah.
Cenab-ı Hak: Allah
cilve: tecelli gorunme yansıma.
daire: saha alan
daire-i askeriye: askerlik dairesi.
Ehad: her bır varlık uzerınde bırlıgınin izlen gorunen bır olan ve zatı tek olan Allah
ehl-i vahdetülvücut: varlıgın tek olduğunu kabul eden tasavvufi goruşu benımseyenler
esma: ısımler
esma-ı mukaddese: mukaddes ısımler her turlu kusur ve eksıklıkten uzak, yuce ısımler
Fa'al: her şeyı yaratan yaratma fıılı kesıntısız devam eden Allah
farazî: farz eme varsayım esasına dayanan
gayr-i hakiki: gerçek olmayan.
hakaık-ı eşya: varlıkların gerçek mahıyetı
hakeza: bunun gıbı
hakıkat: gerçek, bır şeyın aslı esası.
hakiki daireler: gerçek alanlar
hakiki: gerçek gerçekten
hakım-i adil: adaletlı adil hâkım
hakımıyet: hakım olus egemenlik hakımlık
hâlbuki: oysa kı.
halife: Muslumanların dını reısı
Hallak: yaratan çokça yaratan surekli her şeyı yaratan var eden Allah
hayalî: hayale aıt, gerçek olmayan
ıktıza: gerektırme.
ismi hakıkı: hakıkî gerçek ısım
itıbar etmek: farazî deger gerçekte olmayan fakat var sayılan deger farz etmek.
itıbarî: gerçek ve fıılî olmayan, var sayılan
Kahhar: kahreden kudret ve kuvvet sahıbı Allah
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah
kumandan-ı azam: en buyuk kumandan.
mahıyet: nıtelık, ıç yuz
memurin-i adliye: adliye memurları
Mevcut: vucudu ezelî olan Allah
muamelât: muameleler ışlemler
Rahım: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
Rahman: rahmetı butun her kese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şekıllerını ıçine alan rahmetın sahıbı Allah
Rezzak: butun yaratılmışların rızkını veren ve ıhtıyaçlarını karşılayan Allah.
safî: saf duru temiz.
saltanat: sultanlık padışahlık.
saltanat-ı uluhiyet: ortak kabul etmeyen Ilâhî saltanat, hakımıyet.
sultan: hukumdar
tasavvur: zıhınde tasarlama dusunme
tebeî: dolaylı bagımsız olmayıp başkasına tâbi olarak
tecelli: gorunme belırme yansıma
Vacıbü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl kendıl den olup mukerrer ezelî ve ebedî olan Allah.
Vahid: tek, bırıcık, dengi ve ortagı olmayan, benzeri olmayan Allah
Vehhab: herkese hakkı olan her şeyı veren, hak etmedıgı hâlde bağışlarla ıhsan eden, nımetlendıren Allah
vücut: varlık.
vücud-ı hakiki: gerçek vucut gerçek varlık
ziyade: fazla.

İşte Sahabe ve asfiya-i müçtehidîn ve eimme-i Ehl-i Beyt, [1] حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ derler ki, Cenab-ı Hakkın bütün esmasıyla hakikî bir surette tecelliyatı var. Bütün eşyanın Onun icadıyla bir vücud-i anzîsi vardır. Ve o vücut, çendan Vacibü'l-Vücud'un vücuduna nispeten gayet zayıf ve kararsız bir zıll, bir gölgedir; fakat hayal değil, vehim değildir. Cenab-ı Hak, *Hallâk* ismiyle vücut veriyor ve o vücudu idame ediyor.

İkinci Temsil: Meselâ şu menzilin dört duvarında dört tane endam âyinesi bulunsa, her bir âyine içinde her ne kadar o menzil öteki üç âyine ile beraber irtisam ediyor; fakat her bir âyine kendinin hey'etine ve rengine göre eşyayı kendi içinde ihtiva eyler, kendine mahsus misalî bir menzil hükmündedir. İşte, şimdi iki adam o menzile girse, birisi bir tek âyineye bakar, der ki: "Her şey bunun içindedir." Başka âyineleri ve âyinelerin içlerindeki suretleri işittiği vakit, mesmuatını o tek âyinedeki, iki derece gölge olmuş, hakikati küçülmüş, tagayyür etmiş o âyinenin küçük bir köşesinde tatbik eder. Hem der: "Ben öyle görüyorum, öyle ise hakikat böyledir."

Diğer adam ona der ki: "Evet, sen görüyorsun, gördüğün haktır. Fakat vakide ve nefsülemirde hakikatın hakikî suretı oyle değil. Senin dikkat ettiğin âyine gibi daha başka âyineler var; gorduğün kadar kuçucuk, gölgenin gölgesi değiller."

1. Eşyanın vucudu kesin bir gerçektir

asfiya-i müçtehidîn: Kur'an ve sunnetten yola çıkarak hukum ortaya koyan ve Hz. Peygamberin yolundan giden ilim ve takva sahibi alim kimseler
ayine: ayna
Cenab-ı Hak: Allah
çendan: gerci, her ne kadar
eimme-i Ehl-i Beyt: Hz. Peygamberin neslinden gelen Ehl-i Beytten yetişen manevî nufuz, ilim ve riyaset sahibi imamlar
endam âyinesi: boy aynası
esma: isimler
gayet: son derece
hak: doğru, gerçek
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakikî: gerçek
Hallâk: yaratan, her şeyi su rekli olarak ve çokça yaratan, her şeyi halk eden Allah
hey'et: şekil, görünüş, yapı
hükmünde: değerinde, yerine de
icat: vucuda getirme, yaratma
idame: devam ettirme
ihtiva: içine alma
irtisam: resmolma
mahsus: has, özel
menzil: ev, hane
mesmuat: işitilenler, duyulanlar
misalî: örneklik, görüntüden ibaret
nefsülemir: işin hakikatı, aslı
nispeten: nispetle, oranla, kıyaslayarak
Sahabe: Peygamberimizin mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu'min kimse
suret: biçim, görünüş, tarz
tatbik: uygulama
tecelliyat: tecelliler, yansımalar, görünmeler
tagayyür: değişme, başkalaşma
temsil: misal getirme, örnek
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup tekrar ezelî ve ebedî olan Allah
vakı: olan, mevcut
vehim: zan, şüphe, kuruntu
vücut: varlık
vücud-i arızî: vucudu ezelî olmayan, yaratılmış, sonradan yaratılan
zaif: zayıf
zıll: gölge

İşte, esma-i İlâhiyenin her biri, ayrı ayn birer âyine ister. Hem meselâ *Rahman, Rezzak* hakikatli, asıl olduklan için, kendilerine lâyık rızka ve merhamete muhtaç mevcudatı ister. *Rahman*, nasıl hakikî bir dünyada rızka muhtaç hakikatli zîruhlan ister; *Rahîm* de, öyle hakikî bir cenneti ister. Eğer yalnız *Mevcud* ve *Vacıbu'l-Vücud* ve *Vahid-i Ehad* isimlen hakikî tutulup ötekı isimler onların içine gölge olmak haysiyetiyle alınsa, o esmaya karşı bir haksızlık hükmüne geçer.

İşte, şu sırdandır kı, cadde-i kübra, elbette velâyet-i kübra sahipleri olan Sahabe ve asfıya ve Tâbiîn ve eımme-i Ehl-i Beyt ve eimme-i müçtehidînin caddesıdır kı, doğrudan doğruya Kur'ân'ın birıncı tabaka şakırtleridir

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ

اَنْتَ الْوَهَّابُ ۝ (2) اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً

لِلْعَالَمِينَ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ ۝ (3)

Hulûsî'nin İkinci Sualinin Cevabına Bir Zeyildir (4)

Sual: Muhyıddin-i Arabî vahdetülvücut meselesini en yuksek bır mertebe telâkki ettiği gibi, ehl-ı aşk bir kısım evlıya-i azîme dahi ona ittıba etmişler; bu meselenin en yuksek mertebe olmadığını, hem hakikî olmadığını,

1 Senı her turlu noksandan tenzih ederiz Senın bize ogrettıgınden başka bizlm hıçbır bılgımız yoktur Sen her şeyı hakkıyla bılır her ışı hıkmetle yaparsın (Bakara Suresı 32)

2. Ey Rabbımız! Bızı dogru yola enştırdıkten sonra kalplerımızı sapıklıga meylettırme Yuce katından bıze bır rahmet bagışla Muhakkak kl veren Sensın, ıstedıklenmızı bıze bagışlayan Sensın. (Âl i İmran Suresı 8)

3. Allah ım âlemlere rahmet olarak gonderdıgın Efendımıze ve onun butun Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle

4. Barla Lahıkasında yer alan bu zeyıl makam munasebetlyle aslı yen olan buraya da derç edılmıştır (Naşırler)

Al ve Ashab: Peygamberımızın aılesı soyundan olan çocuklan ve ona ınanan mubarek yuzunu gormekle sereflenen Onun sohbetlerıne katılan mu mınler

asfıya: Hz Peygamberın mıraşcıları yerınde onun meslek ve gayelennı hayata geçırmeye ve tatbıke çalışan âlım zatlar

cadde-i kübra: buyuk ve genıs cadde

ehl-ı aşk: kalpleri Allah sevgısıyle dolu ve vakıtlennı Allah ı zıkır ve tefekkurle geçıren ınsanlar Allah sevgısınde çok ılen dereceye yukselenler

eımme-i Ehl-i Beyt: Hz Peygamberın neslınden olup Ehl-i Beyt ten yetışen mânevi nufuz sahıbı olan ımamlar

eimme-i müçtehidin: ıçtıhat eden ımamlar

esma-ı ılahıye: Allah ın ısımlen

evlıya-ı azıme: buyuk velıler

haysiyetıyle: dolayısıyla vesılesıyle

hıkmet: kaınattakı ve yaratılıştakı Allahı gaye fayda yuksek bılgı

hukmune geçme: yenne geçme

ıttıba etme: uyma tabı olma ar kasından gıtme.

merhamet: şefkat gostermek korumak, ıyılık.

mertebe: derece mevkı makam

Mevcud: vucudu ezelı ve gerçek varlık sahıbı olan Allah

mevcudat: varlıklar

meyıl: eğılım ılgı taraftarlık.

muhakkak: şuphesız kesın

Rab: yaratan besleyen yetıştıren verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah

Rahım: sonsuz merhamet ve şefkar sahıbı olan Allah

Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışlann nzıklannı ve geçım şekllennı ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah

rahmet: merhamet etme şefkat etme bagışlama

Rezzak: butun yaratılmışlann nzkını veren ve ıhtıyaçlarını karşılayan Allah

Sahabe: Peygamberımızın mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerıne katılan mu mın kımse.

salât: Hz Peygambere dua

şakırt: talebe ogrencı

Tabiin: Hz Muhammed ın ashabıyla goruşmuş ve onlardan ders almış olan Muslumanlar

telakkı etmek: kabul etmek.

tenzih: şanına lâyık olmayan şeylerden Allah'ı uzak tutma

Vacıbü'l-Vücud: varlıgı zaruru ve zatı olan varlıgı kendınden olup ezelı ve ebedî olan Allah.

vahdetulvucut: vucudun bırlıgı varlıgın tek oldugunu her şeyın bır olan Allah ın degışık gorunuşlen olduguna ınanan tasavvufî dusunce

Vahıd-i Ehad: bır olan ve bırlıgı herbır şeyde tecellı eden Allah.

velayet-ı kubra: en buyuk velılık.

zeyıl: ek, ılâve.

zîruh: ruh sahıbı canlı

belki bir derece ehl-i sekir ve istiğrakın ve ashab-ı şevk ve aşkın meşrebi olduğunu diyorsun. Öyle ise, muhtasaran, sırr-ı veraset-i Nübüvvetle ve Kur'ân'ın sarahatiyle gösterilen tevhidin yüksek mertebesi hangisidir? Göster.

Elcevap: Benim gibi, hiç ender hiç âciz bir bîçarenin kısa fikriyle bu yüksek mertebeleri muhakeme etmek, yüz derece haddimin fevkindedir. Yalnız, Kur'ân-ı Hakîm'ın feyzinden gelen, gayet muhtasar bir-iki nukte söyleyeceğim. Belki bu meselede faydası olacak.

Birinci Nokta: Vahdetülvücudun meşrebine ve saplanmasına çok esbap var. Onlardan bir-ikisi kısaca beyan edilecek.

Birinci Sebep: Mertebe-i rububiyetin hallâkıyetini azamî derecesinde zihinlere sığıştıramadıklarından ve sırr-ı ehadiyetle, her şeyi bizzat kabza-i rububiyetinde tuttuğunu ve her şey kudret ve ihtiyâr ve iradesi ile vücut bulduğunu kalplerine tam yerleştiremediklerinden, "Her şey Odur" veyahut "yoktur" veya "hayaldir" veya "tezahüriyetidir" veya "cilvelendir" diye kendilerini mecbur bilmişler.

İkinci Sebep: Fırakı hiç istemeyen ve firaktan şiddetle kaçan ve ayrılıktan titreyen ve bu'diyetten cehennem gibi korkan ve zevalden gayet derecede nefret eden ve visali ruhu ve canı gibi seven ve kurbiyeti cennet gibi hadsız bir ıştıyak ile arzulayan aşk sıfatı, her şeydeki akrebiyet-i İlâhiyenin bir cilvesine yapışmakla, firak ve bu'diyetı hıçe sayıp, lika ve visalı daimî zannederek

âciz: güçsüz
akrebiyet-i İlahiye: Allah'a olan yakınlık.
ashab-ı şevk: şevk sahibi istek, sevinç ve heveslı kimseler
aşk: şiddetli sevgi. Allah sevgisi tasavvufta bir makam
ashab-ı aşk. tasavvufta aşk makamına erişenler
azami: en fazla, en çok
beyan etme: açıklama, izah etme
biçare: çaresiz
bu'diyet: uzaklık.
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme, iyi şekilde ortaya çıkma, akıs, yansıma
daimî: devamlı
ehl-i sekir: İlahî bir tecelli ile kendinden geçme halı
esbap: sebepler
fevkinde: üstünde, yüksek derecede
feyiz. bereket, ilim bolluğu, manevi gıda
firak: ayrılık, hıcran
gayet: çok, pek, çok
had: derece, yetki, deger
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hallâkıyet: yaratıcılık.
hiç ender hiç: hiç içinde hiç.
İhtiyâr: irade, kendi isteğiyle seçme ve hareket etme
irade: isteme, bir şeyi yapmak veya yapmamak için olan iktidar, güç.
istıgrak. Allah aşkıyla dünyayı unutup bütün bütün kendinden geçmek
İştiyak. aşırı istek, ihtiyaç duyma
kabza-i rububiyet: terbiye edicilik avucu, eli
kudret: güç, takat, Cenab-ı Hakkın bütün kainata hükmeden ezeli ve ebedi gücünü anlatan kudsî sıfatı
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kurbiyet. yakınlık.
lika: kavuşmak, buluşmak, go ruşmek.
mecbur bilmek. sorumlu bilmek, yükümlü saymak
mertebe: derece, mevkı, makam
mertebe-i rububiyet. terbiye edicilik mertebesi derecesi
mesele: konu
meşrep: adet, yaratılış, ahlak, takıp edilen yol
muhakeme etmek: tartmak, de ğerlendirmek.
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
muhtasaran: kısa olarak, ozetle
nükte: ince manalı soz
sarahat: açıklık.
sıfat: nitelik, vasıf, ozellik.
sırr-ı ehadiyet. Allah'ın her şeydeki Kendine ait birlik tecellisinden dekı sır, mana, kuvvet ve tesirı.
sırr-ı veraset-i Nubuvvet. Peygamber varisliginin, vekilliğinin sırrı
tevhit: Allah'ın bir olduguna ve Ondan başka ilâh olmadığına inanma
tezahürlyet: görüntü, belirti
vahdetülvucut: vücudun birliği, varlıgın tek olduguna, her şeyin bir olan Allah'ın degişik gorunuşlen olduguna inanma temeline dayanan tasavvufi düşunce
visal: vasıl olma, kavuşma, ayrılıktan kurtulma
vücut: varlık, var olma
zannetmek. sanmak, oyle oldugunu düşünmek
zevai: sona erme, yok olma.

(1) لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ diye aşkın sekriyle ve o şevk-i beka ve lika ve visalin muktezasıyla, gayet zevklı bır meşreb-ı hâli, vahdetülvücutta bulunduğunu tasavvur ederek, müthiş firaklardan kurtulmak için, o vahdetulvucut meselesini melce ittihaz etmişler.

Demek birinci sebebin menşei, aklın eli gayet geniş ve gayet yüksek olan bazı hakikat-ı imaniyeye yetişmediğinden ve ihata edemediğinden ve aklın iman noktasında tamamıyla inkişaf etmediğinden, ve ikinci sebebin menşei, kalbin aşk noktasında fevkalâde inkişafından ve harikulâde inbısatından ve genişliğinden ileri gelmiştir.

Amma sarahat-ı Kur'âniye ile, veraset-i nübüvvetin evlıya-i azîmesi ve ehl-ı sahve olan asfıyanın gördukleri mertebe-i uzma-ı tevhidî ise, hem çok yüksektir, hem rububiyet ve hallâkıyet-ı İlâhiyenin mertebe-i uzmasını, hem bütün esma-ı İlâhiyenin hakikî olduklarını ifade ediyor. Ve esasatını muhafaza edip ve ahkâm-ı rububiyetin muvazenesini bozmuyor. Çünkü, derler ki: Cenab-ı Hak, ehadiyet-i zatiyesiyle ve mekândan münezzehiyetiyle beraber, her şey bütün şuunatıyla doğrudan doğruya ilmiyle ihata ve teşhıs edilmiş ve iradesiyle tercih ve tahsis edilmiş ve kudretiyle ispat ve icat edilmiştir. Bütün kâinatı bir tek mevcut gibi ıcat ve tedbır edıyor. Bir çıçeği kolaylıkla halk ettiği gibi, koca baharı o sühuletle halk eder, bır şey bır şeye mânı olmaz. Teveccühunde tecezzı yok. Aynı anda her yerde kudret ve ilmiyle tasarruf noktasında bulunuyor. Tasarrufunda tevzı ve ınkısam yok.

1. Ondan başka hıçbır varlık yoktur

ahkam-ı rububiyet: rububiyetin hukumlen emırlen
asfiya: safiyet, olgunluk ve takva sahıplen
Cenab-ı Hak. Hakkın tâ kendisi olan şeref ve buyukluk sahıbı Allah
ehadiyet-ı zatiye: Allah ın zatına aıt bırlık, teklik.
ehl-i sahve: uyanık hâlde aklı başında bulunanlar
esasat: esaslar temeller
esma-ı İlahiye Allah ın ısımlen
evliya-i azime büyuk velıler
firak: aynlık hıcran
hakikat-i imaniye: ımana aıt hakikat dogruluk.
halk etmek. yaratmak.
hallakıyet-ı İlahiye: Allah ın yaratıcılıgı
harikulade: olağanustu şaşırtıcı derecede
ıcat: vucuda getırme yoktan yaratma
ihata: ıçıne alma tam kavrama kuşatma
inbisat. genişleme yayılma.
ınkısam: kısımlar bolumler
inkişaf: gelişme açılma meydana çıkma terakkı etme.
irade: isteme arzu etme bır şeyı yapmak veya yapmamak ıçın olan guç
ıspat etme: doğruyu delil gostererek meydana koyma kanıtlama
ittihaz etme: kabul etme edinme
kudret. guç, takat Cenab-ı Hakkın butun kâınata hukmeden ezelî ve ebedî kudsî sıfatı
lika: kavuşmak buluşmak, görüşmek.
mânî: engel
mekandan munezzeh: mekandan bagımsız olma
melce: sıgınak, sıgınılacak yer ıltıca edilecek yer
menşe: bır şeyin çıktıgı yer kaynak.
mertebe-i uzma: en buyuk mertebe derece
mertebe-i uzma-i tevhidî: tevhidin en buyuk mertebesi Allah ın bır olması gerçegının en buyuk derecesi bunun varlıklarda en buyuk oranda gözlenmesi
meşreb-ı hal: hal ve gıdıs
mevcut: var olan vucut sahıbi varlık.
muhafaza etmek. korumak.
mukteza: gereken lâzım gelen
muvazene: olçululuk, dengeli olma
rububiyet. Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde ve her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi terbiye ve idare etmesi.
sarahat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın açıklamaları
sekir: sarhoşluk, kendinden geçiş
sühulet: kolaylık.
şevk-i beka sonsuzluk arzusu istegi
şuunat şuunlar olaylar hâller emır ve kasıttakı istekler
tahsis etme: belli bır maksat ıçın kullanma bır şeye ozel kılma
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme mulkunu istediği gibi kullanma
tasavvur etme: düşünme tasarlama
tecezzı: bolunme parçalanma
tedbir onlem alma yonetim
teşhıs etme belırleme, şekil verme secme ayırma
teveccüh yonelme sevgi ilgi
tevzı dagıtma paylara ayırma
vahdetülvücut: vucudun bırlıgi varlıgın tek oldugunu her şeyin bır olan Allah ın degısık gorunuşlen olduğuna ınanma temelıne dayanan tasavvufi düşunce
veraset-i nübüvvet: peygamber vansı
visal vasıl olma kavuşma ayrılıktan kurtulma

On Altıncı Söz ve Otuz İkinci Sözün İkinci Mevkıfının İkinci Maksadında bu sır tamamıyla izah ve ispat edilmiştir.[1] لاَ مُشَاحَةَ فِي التَّمْثِيلِ kaidesiyle, temsildeki kusura bakılmadığından, gayet kusurlu bir temsil soyleyeceğim; tâ iki meşrebin bir derece farkı anlaşılsın.

Meselâ: Harika ve emsalsiz gayet büyük ve gayet ziynetli, şark ve garba bir anda uçacak ve şımalden cenuba ulaşan kanatlarını kapayıp açacak, yüz binler nakışlarla tezyin edilmiş o kanadının her bir tüyünde gayet dâhiyâne sanatlar derç edilmiş olan bir tavus kuşu farz ediyoruz.

Şimdi, seyircı iki adam var; akıl ve kalp kanatlarıyla bu kuşun yüksek meziyetlerine ve harika ziynetlerine uçmak istiyorlar.

Birisi, bu tavus kuşunun vaziyetine ve heykeline ve hankulâde her bir tüyündeki kudret nakışlarına bakar, gayet aşk ve şevk ile sever. Dakik tefekkürü kısmen bırakır ve aşka yapışır. Fakat görür ki, her gün o sevimli nakışlar, tahavvül ve tebeddül eder. Sevdiği ve perestiş ettiği o mahbuplar kayboluyor, zeval buluyor. O adam, kendine teselli vermek ve aklına sığıştırmadığı, "Vahdet-i hakikiye ile rububiyet-i mutlaka ve ehadiyet-i zatıye ile hallâkıyet-i küllıyeye malik bir Nakkaş'ın bir nakş-ı sanatıdır" demek lâzım gelirken, o itikat yenne, "Bu tavus kuşundaki ruh o kadar âlîdir ki, onun sânii onun içindedir veya o, o olmuş. Hem o ruh, vücuduyla muttehit, ve vücudu

1. Temsilde hata olmasın.

âlî: yüce, yüksek.
aşk: şiddetli sevgi, Allah sevgisi
cenup: güney
dâhiyâne: son derece zekice ve anlayarak
dakik: dikkatli, ölçülü
derç etmek: yerleştirmek
ehadiyet-i zatıye: Allah'ın zatına ait birlik ve her şeyin dizginin Cenab-ı Hakkın elinde oluşu
emsalsiz: eşsiz, benzersiz.
farz etmek: saymak, tutmak, kabul etmek
garp: batı
hallakıyet-i küllıye: genel ve kapsamlı yaratıcılık, Allah'ın bütün varlıkların yaratıcısı olması
harika: olağanüstü
harikulâde: olağanüstü, şaşırtıcı derecede
İspat etme: doğruyu delil göstererek meydana koyma, kanıtlama
itikat: inanç, gönülden tasdik ederek inanma
izah: açıklama
kaide: kural, prensip, usul
kısmen: bir bölüm olarak
kudret nakşı: Cenab-ı Hakkın bütün kâinata hükmeden ezeli ve ebedî kudsî gücüyle süslediği sanatlar
mahbup: sevilen, muhabbet edilen
maksat: maksat, istenilen şey
malik: sahip olan, mülk sahibi
meşrep: âdet, huy, yaratılış, ahlâk, takip edilen usul, yol
mevkıf: kısım, bölüm, durak, istasyon
meziyet: iyi ve doğru hareket, üstünlük vasıfları
müttehit: birleşmiş
nakış: işleme, süsleme, bir şeyi çeşitli renklerle ahenkli ve düzenli bir şekilde boyama.
nakkaş: nakış yapan, süsleyen.
nakş-ı sanat: sanat nakşı, süslü güzel sanat.
perestiş: aşırı bağlılık, tapar derecesinde sevme, mükemmel sevgi
rububiyet-i mutlaka: mutlak rububiyet, sınırsız, hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmadan, her şeyi kuşatan ve emri altında bulunduran, terbiye eden Allah'ın sevk ıdare edicilliği.
Sânii: her şeyi sanatla yaratan Allah.
şark: doğu
şevk: çok şiddetli arzu, neşe
şımal: kuzey
tahavvul: bir hâlden diğer bir hâle geçme, değişme, dönüşme.
tebeddül: başkalaşma, değişme
tefekkür: düşünme, derinlemesine, inceden inceye düşünme, fikretme
temsil: örnek, benzetme
teselli: üzüntülü bir kimseyi söz ve öğütle ferahlandırma
tezyin: süslemek, donatmak, bezemek
vahdet-i hakikiye: gerçek birlik.
vaziyet: durum, duruş, hâl
vücut: varlık, var olma
zeval: sona erme, yok olma
ziynet: süs.
ziynetli: süslü

ise, suret-i zahiriyle mümteziç olduğundan, o ruhun kemali ve o vücudun yüksekliği, bu cilveleri böyle gösterir, her dakika başka bir nakşı ve ayn bir hüsnü izhar eder, hakikî ihtiyânyla bir icat değil, belki bir cilvedir, bir tezahürdür."

Diğer adam der ki: "Bu mizanlı ve nızamlı gayet sanatkârâne nakışlar, kat'î bır surette bir irade ve ihtiyâr ve kasıt ve meşiet iktıza eder. İradesız bir cilve, ihtıyârsız bir tezahür olamaz.

"Evet, tavusun mahıyeti güzel ve yüksektir; fakat, onun mahıyetı, faıl olamaz. Belkı munfaıldır, faılı ıle hıçbir cıhetle ittihat edemez. Ruhu güzel ve âlîdir; fakat, mucit ve mutasarrıf değil, belkı ancak mazhar ve medardır. Çünkü, her bir tüyünde, bilbedahe nihayetsiz bir hikmetle bır sanat ve nihayetsız bır kudretle bır nakş-ı zıynet görünüyor. Bu ise, iradesiz, ihtiyârsız olamaz. Bu kemal-i kudret ıçınde kemal-i hıkmetı ve kemal-ı hıkmet içinde kemal-i rububiyeti ve merhameti gösteren sanatlar, cılve milve işı değil. Bu yaldızlı defterı yazan kâtıp, içinde olamaz, onunla ittihat edemez. Belki yalnız o defter o kâtibin yazı kalemının ucu ile teması var, öyle ıse o kâinat denilen misalı tavusun hankulâde zıynetlen, tavus Hâlıkının yaldızlı bır mektubudur."

Işte şımdi tavusa bak; o mektubu oku, kâtıbe "Maşaallah, tebarekâllah, sübhanallah" de. Mektubu kâtıp zanneden veya kâtıbı mektup ıçınde tahayyul eden veya mektubu hayal tevehhüm eden, elbette aklını aşk perdesinde saklamış, hakıkatın hakıkî suretını görmemış.

alî: yuce, yuksek
bilbedahe: açıkkıkla, meydanda olarak, besbellı
cıhet: yon, taraf
cılve: gorunme, akıs, yansıma
faıl: bır ışı yapan
hakıkat: gerçek
hakıkı: gerçek, geçege aıt, dogru
Halık: "yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan" anlamında Allah'ın bır ısmı
hankulade: olaganustu, şaşırtıcı derecede
hikmet: yaratılıştakı İlâhî gaye, ılım, guzellik, faydalılık.
husun: guzel
icat: vücuda getirme, yoktan yaratma
ihtıyar: irade, kendı istegıyle seçme ve hareket etme, isteme
ihtıyârsız: elınde olmadan.
ıktıza etme: gerekme, gerektırme, ıcap etme
irade: isteme, bır şeyı yapmak veya yapmamak ıçın olan ıktıdar, guç.
iradesiz: irade dışı, isteksiz
ittihat etme: aynı noktada bırleşme
izhar etme: ortaya koyma, açığa çıkarma, gosterme
kâinat: var olan her şey, butun varlıklar, evren
kasıt: bır ışı bıle bıle yapmak, isteyerek, nıyet ederek.
kat'ı: kesın
katıp: yazan, yazıcı
kemal: olgunluk, mukemmellik.
kemal-i hikmet: tam ve eksıksız hıkmet, şaşmaz bır hıkmet ve gaye
kemal-i kudret: kudretın mukemmellıgı.
kemal-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın yaratıklarını terbıye edıcılık ve besleyıp gozetıcılık vasfının mukemmellıgi.
kudret: guç, kuvvet, Cenab-ı Hakkın butun kâınata hukmeden ezelî ve ebedî kudsî gucu.
mahıyet: bır şeyın asıl ıç yuzu
maşaallah: Allah'ın istedıgı gıbi (Allah korusun, Allah saklasın manasında duadır.)
mazhar: nail olma, ortaya çıkma ve gorunme yerı
medar: sebep, aracı, vesile
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, ıyılık etmek
meşiet: dılemek, irade, murat, istek.
misalî: ornege benzer omek olarak gorulen
mizanlı: olçulu, dengelı
mucit: Icat eden, yoktan var eden.
mutasarrıf: tasarruf hakkı kullanma hakkı ve yetkısı olan, bır malın sahıbı
mümteziç: ımtızaç eden, kaynaşıp uyuşan
münfaıl: yapılan ış
nakış: işleme, susleme.
nakş-ı zıynet: suslu nakış, ışleme
nihayetsiz: sonsuz.
nızam: duzen, olçuler prensıp, usul ve esaslardakı uyumluluk.
sanatkârâne: sanatlı bır şekılde
suret: şekıl, gorunuş, yon
suret-i zahirî: gorunurdekı şekıl, tarz.
sübhanallah: "Allah her turlu eksıklıkten uzak ve butun ustun sıfatlara sahıptır" demek, tesbıh etmek.
tahayyül etme: hayale getırme, hayalde canlandırma
tavus: çok suslu bır kuş.
tebarekallah: Allah mubarek etsın maşaallah dua ıçın okunan bır kelam
temas: degmek, dokunma
tevehhüm etme: vehmetme, var zannetme
tezahür: gorunme, belırme, ortaya çıkma
yaldızlı: cılalı, parlak, suslu
zan: zannetme, sanma
zıynet: sus.

Vahdetülvücut meşrebine sebebiyet veren, aşkın envaından en mühim sebep, aşk-ı dünyadır. Mecazî olan aşk-ı dünya, aşk-ı hakikîye inkılâp ettiği zaman, vahdet-i vücuda inkılâp eder.

Nasıl ki, insandan şahsî bir mahbubu muhabbet-i mecazî ile sever. Sonra zeval ve fenâsını kalbine yerleştirmeyen bir âşık, mahbubuna aşk-ı hakikî ile bir beka kazandırmak için, "Ma'bud ve Mahbub-i Hakikî'nin bir âyine-i cemalidir" diye kendini teselli eder, bir hakikate yapışır.

Öyle de, koca dünyayı ve kâinatı hey'et-i mecmuasıyla mahbup ittihaz eden, sonra o muhabbet-i acibe daimî zeval ve firak kamçılarıyla muhabbet-i hakikîye inkılâp ettiği vakit, o çok büyük mahbubunu zeval ve firaktan kurtarmak için, vahdetülvücut meşrebine iltica eder. Eğer gayet yüksek ve kuvvetli iman sahibi ise, Muhyiddin-i Arabî'nin emsali gibi zatlara, zevkli, nuranî, makbul bir mertebe olur. Yoksa vartalara düşmek, maddiyata girmek, esbapta boğulmak ihtimali var. Vahdet-i şuhut ise, o zararsızdır, ehl-i sahvın da, yüksek bir meşrebidir.

(1) اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا اتِّبَاعَهُ

(2) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

---

1 Allah'ım, hakkı hak olarak göster ve ona uyma nimetini bize ihsan eyle.

2 Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Süresi, 32.)

---

aşk-ı dünya: dünya ile ilgili şeylere karşı gösterilen aşırı sevgi.

aşk-ı hakikî: gerçek aşk, ilâhî aşk.

ayine-i cemal: cemal âyinesi, güzelliğin görünmesi.

beka: varlığı devam ettirme, sonsuzluk.

daimî: devamlı.

ehl-i sahve: aklı başında olanlar, uyanık olanlar.

emsal: misaller, denk ve benzerler.

envâ: çeşitler, türler, cinsler.

esbap: sebepler.

fenâ: yokluk, yok olma.

firak: ayrılık.

hakikat: gerçek.

hey'et-i mecmua: bir şeyin ayrıntı ve parçalarına bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.

iltica etme: sığınma.

iman: inanç, itikat. Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinî esasları kabul ve tasdik etme.

inkılâp: köklü değişim, dönüşüm.

ittihaz etme: kabul etme, kabul lenme, edinme.

kâinat: var olan her şey, bütün varlıklar, evren.

kamçılama: etkinliğini arttırma, hızlandırma.

Ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen Allah.

maddiyat: maddî şeyler.

Mahbub-ı Hakikî: gerçek sevgili olan Allah.

mahbup: sevilen, muhabbet edilen.

makbul: kabul edilmiş olan, geçerli.

mecazî: hakikî olmayan (edebiyatta) hakikî manası ile değil de istenileni hatırlatır bir kelime ile konuşma.

mertebe: derece, mevki, makam.

meşrep: âdet, takip edilen usul, yol.

muhabbet-i acibe: hayrete düşüren sevgi.

muhabbet-i hakikî: gerçek sevgi.

muhabbet-i mecazî: mecazî muhabbet, sevgi.

mühim: önemli.

nuranî: nurlu, ışık saçan.

sebebiyet: sebep olma, vesile olma.

şahsî: şahsa ait, kişiye özel.

teselli etmek: avutmak, rahatlatmak.

vahdet-i şuhut: kulun her şeyi bir olarak görmesi, İlâhî tecellilerin belirmesi anında Allah'tan başka bir şeyin görülmemesi hâli.

vahdet-i vücut: vücud-ı İlâhînin tekliği, birliği, her şeyde ve her yerde onun görülmesi.

vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî düşünce.

varta: tehlike, uçurum, çukur yer.

zat: şahıs, kişi.

zeval: sona erme, yok olma.

ÜÇÜNCÜ MESELE

Hikmet ve akıl ile halledilmeyen bir mesele-i muhimme: كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۞[1] فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ[2]

Sual: Kâinattaki mütemadiyen şu hayretengiz faaliyetin sırrı ve hikmeti nedir? Neden şu durmayanlar durmuyorlar, daima dönüp tazeleniyorlar?

Elcevap: Şu hikmetin izahı bin sahife ister. Öyle ise, izahını bırakıp gayet muhtasar bir icmalini iki sahifeye sığıştıracağız.

İşte, nasıl ki bir şahıs, bir vazife-i fıtriyeyi veyahut bir vazife-i içtimaiyeyi yapsa ve o vazife için hararetli bir surette çalışsa, elbette ona dikkat eden anlar ki, o vazifeyi ona gördüren iki şeydir.

• *Birisi*: Vazifeye terettüp eden maslahatlar, semereler, faydalardır ki, ona "ille-i gaiye" denilir.

• *İkincisi*: Bir muhabbet, bir iştiyak bir lezzet vardır ki, hararetle o vazifeyi yaptırıyor ki, ona, "dâî ve muktazı" tabir edilir.

Meselâ, yemek yemek, iştihadan gelen bir lezzet, bir iştiyaktır ki, onu yemeğe sevk eder. Sonra da, yemeğin neticesi, vücudu beslemektir, hayatı idame etmektir.

Öyle de, وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ[3] şu kâinattaki dehşetengiz ve hayretnüma hadsız faaliyet, iki kısım esma-ı İlâhiyeye istinat ederek, iki hikmet-i vâsıa içindir ki, her bir hikmeti de nihayetsızdır.

---

1. O her gün yeni bir iştedir. (Rahman Suresi, 29.)
2. O dilediğini işleyendir. (Hûd Suresi, 107; Buruc Suresi, 16.)
3. En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

---

dâi: sebep, sevk edici sebep
dehşetengiz: dehşet verici, ürkütücü
elbette: şüphesiz, her hâlde
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
faaliyet: işler, fiiller, hareketler
fayda: fayda
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız
halletmek: mesele olmaktan, problem olmaktan çıkarmak, çözmek.
hararetle: coşkuyla, heyecanlı bir şekilde
hararetli: ateşli, coşkulu, sıcak.
hayretengiz: hayret veren
hayretnüma: hayret verici.
hikmet: felsefe, müspet ilimler, gizli sebep, kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda
hikmet-i vasıa: geniş ve büyük hikmet, sebep ve gaye
icmal: özetleme.
idame etmek: devam ettirme.
ille-i gaiye: asıl sebep, esas gaye
istinat: dayanma
iştiha: yemeğe karşı duyulan istek
iştiyak: aşırı isteme, arzu, etme, sevklenme
izah: açıklama.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
maslahat: uygun iş, fayda.
mesela: misal olarak.
mesele: konu
mesele-i mühimme: mühim, önemli mesele
muhabbet: sevgi
muhtasar: kısa, özet
muktazı: gerekçe, icap ettiren
mütemadiyen: devamlı olarak.
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
sahife: sayfa
semere: meyve, netice.
sevk etme: yönlendirme, ulaştırma
sıfat: vasıf, özellik.
sır: bir şeyin anlaşılması ve kavranması, en zor ve ince yanı, manevî hakikat ve bilgiler.
sual: soru
suret: biçim, tarz
tabir etme: ifade etme, adlandırma
terettüp: ait olma, gerekme.
vazife: görev
vazife-i fıtriye: yaratılışa ait vazife, yaratılışla ilgili görev, gaye
vazife-i içtimaiye: sosyal vazife, görev

Birincisi. Cenab-ı Hakkın Esma-i Hüsnasının had ve hesaba gelmez enva-ı tecelliyatı var. Mahlûkatın tenevvüleri, o tecelliyatın tenevvüünden geliyor. O esma ise, daimî bir surette tezahür isterler. Yani nakışlarını göstermek isterler. Yani, nakışlarının âyinelerinde cilve-i cemallerini görmek ve göstermek isterler. Yani, kâinat kitabını ve mevcudat mektubatını ânenfeânen tazelendirmek isterler. Yani, yeniden yeniye manidar yazmak ve her bir mektubu Zat-ı Mukaddes ve Müsemma-i Akdes ile beraber bütün zîşuurların nazar-ı mutalâasına göstermek ve okutturmak iktıza ederler.

Ikıncı sebep ve hikmet. Nasıl ki mahlûkattaki faaliyet bir iştiha, bir ıştıyak, bir lezzetten geliyor; ve hatta her bir faaliyette kat'iyen lezzet vardır, belki her bir faaliyet bir nevi lezzettir.

Öyle de, Vacibü'l-Vücud'a lâyık bir tarzda ve istiğna-ı zatîsine ve gınâ-ı mutlakına muvafık bir surette ve kemal-i mutlakına münasip bir şekilde hadsiz bir şefkat-i mukaddese ve hadsiz bir muhabbet-i mukaddese var.

Ve o şefkat-ı mukaddese ve o muhabbet-ı mukaddeseden gelen hadsiz bir şevk-i mukaddes var.

Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir sürur-i mukaddes var.

Ve o sürur-i mukaddesten gelen, tabir caiz ise, hadsiz bir lezzet-ı mukaddese var.

ânenfeânen: zamanla gıtgide devamlı
ayine: ayna
Cenab-ı Hak: Allah
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü
daimî: devamlı
enva-ı tecelliyat: yansıma ve görünme çeşitleri
esma: isimler
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
faaliyet: işler, fiiller, hareketler
gına-i mutlak: mutlak ve sonsuz zenginlik
had: sınır
hadsiz: sınırsız
hikmet: gizli sebep, fayda, kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
iktıza: lâzım gelme, gerekme
istıgna-ı zatî: zatına ait sınırsız zenginlik, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması
iştiha: istek, arzu
İştıyak: isteme, arzu etme
kainat: evren, bütün yaratılmışlar
kat'iyen: kesin olarak
kemal-i mutlak: her yönüyle sınırsız mükemmel olan
lâyık: yakışır, uygun
lezzet-i mukaddese: mukaddes zevk ve lezzet, her türlü kusur ve eksiklikten yüce bir lezzet
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar, yaratılmışlar, yaratıklar
manidar: ince manalı, anlamlı
mektubat: mektuplar
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
muhabbet-i mukaddese: mukaddes muhabbet, her türlü kusur ve eksiklikten uzak yüce sevgi
muvafık: lâyık, uygun
münasip: uygun
Müsemma-ı Akdes: en kudsi isimlerle isimlenmiş, en kudsi isimlerin sahibi olan Allah
nakış: süs
nazar-ı mütalaa: etraflıca inceleyip düşünen bir bakış
nevi: çeşit
suret: biçim, tarz
sürur-ı mukaddes: mukaddes bir sevinç ve ferahlık, her türlü kusur ve eksiklikten yüce bir mutluluk
şefkat-ı mukaddese: her türlü kusur ve noksandan yüce bir şefkat
şevk-i mukaddes: mukaddes şevk, her türlü kusur ve eksiklikten yüce bir arzu ve istek
tabir caiz ise: söz yerinde ise
tecelliyat: tecelliler, görüntüler, yansımalar
tenevvü: çeşitlilik, farklılık
tezahür: zuhur etme, görünme
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarun ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah
Zat-ı Mukaddes: her türlü noksan sıfatlardan uzak ve temiz olan Allah
zîşuur: şuur sahibi, bilinç sahibi

Hem o lezzet-i mukaddeseden gelen hadsız terahhumdan, mahlûkatın, faaliyet-i kudret içinde ve istidatlan kuvveden fiile çıkmasından ve tekemmül etmesinden neş'et eden memnuniyetlerinden ve kemallerinden gelen ve Zat-ı Rahman-ı Rahîm'e ait, tabir caiz ise, hadsiz memnuniyet-i mukaddese ve hadsiz iftihar-ı mukaddes vardır ki, hadsiz bir surette, hadsız bır faalıyetı ıktıza edıyor.

İşte, şu hikmet-i dakikayı felsefe ve fen ve hikmet bilmediği içindir ki, şuursuz tabiatı ve kör tesadüfü ve camit esbabı şu gayet derecede alîmâne, hakîmâne, basîrâne faaliyete karıştırmışlar, dalâlet zulûmatına düşüp nur-i hakıkatı bulamamışlar.

قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ۞ (1)

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ۞ (2) اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى كَاشِفِ طِلْسِمِ كَائِنَاتِكَ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْمَوْجُودَاتِ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ مَادَامَ الْاَرْضُ وَالسَّمٰوَاتُ ۞ (3)

(4) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

Âl ve Ashab: soy sülale ve Sahabeler. Hz. Peygamberimizin ailesi soyundan gelenler ve ona inanıp sahip çıkan mübarek yüzünü görmekle şereflenen, onun sohbetine katılan mü'minler.
alîmâne: her şeyi çok iyi bilerek.
Bâki: yok olmayan sürekli ve kalıcı olan. bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak olan tek varlık, Allah.
basîrâne: görerek, bilerek.
camit: ruhsuz, cansız.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, dinsizlik, azma.
esbap: sebepler.
faaliyet-i kudret: İlâhî kudretin faaliyetleri, işleyişleri.
felsefe: hikmet ilminin varlığı ve âlemi tevhit inancına dayanmadan inceleyen, aklı önceleyen kısmı.
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimler: fizik, kimya, matematik ve biyoloji gibi...
fiil: oluş, hareket.
hadsiz: sınırsız.
hakîmâne: hikmetli, bir maksat ve gayeye yönelik olarak, anlamlı ve tam yerli yerinde.
hikmet: hakîmlik, felsefe, müspet ilimler.
hikmet-i dakîka: ince ve hassas hikmet, derin ve ince olan İlâhî gaye.
iftihar-ı mukaddes: mukaddes övgü, her türlü kusur ve eksiklikten yüce bir iftihar ve sevinç.
ıktıza: lâzım gelme, gerekme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kuvve: melekeye, potansiyel güç, gerçekleşmemiş fakat gerçekleşme imkânı ve ihtimali olan iç dinamik.
lezzet-i mukaddese: mukaddes zevk ve lezzet, her türlü kusur ve eksiklikten yüce bir lezzet.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.
memnuniyet-i mukaddese: Cenâb-ı Hakkın zâtına ait kusursuz ve eksiksiz memnuniyeti.
meyletürme: bir tarafa doğru eğme, yöneltme.
neş'et: meydana gelme, çıkma.
nur-i hakîkat: hakîkat nuru, ışığı.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, terbiye ve ıslah eden Allah.
rahmet: acıma, şefkat ve merhamet etme, bağışlama.
salât: Hz. Muhammed'e, ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.

1. De ki: "[Kitabı indiren] Allah'tır." Sonra da onları daldıkları batakta bırak, oyalana dursunlar. (En'âm Sûresi, 91.)
2. Ey Rabbimiz! Bızı doğru yola erştırdıkten sonra kalplerimızı sapıklıga meylettürme. Yüce katından bize bir rahmet bağışla. Muhakkak kı veren Sensin. İstediklerimızı bize bağışlayan Sensin. (Âl-i İmrân Sûresi, 8.)
3. Allah'ım! kâinatının tılsımını açan Hz. Muhammed'e, onun Âl ve Ashabına yer ve gökler de vam ettıkçe mevcudatın zerrelerı adedince salât ve selâm eyle.
4. Bâki olan ancak Allah'tır.

suret: biçim, tarz.
şuur: anlayış, idrak, bilinç.
tabiat: doğa, maddî âlem, canlı, cansız bütün varlıklar.
tekemmül: olgunlaşma, mükemmelleşme.
terahhum: merhamet etme, acıma, şefkat etme.
tılsım: gizli sır.
Zat-ı Rahman-ı Rahîm: yardım, ihsan ve merhamet sahibi olan Rahman ve Rahîm olan Allah.
zerre: atom, molekül.
zulûmat: karanlıklar.

✱ *On Dokuzuncu Mektup* Barla da 1929 da Turkçe olarak telif edilmiştir

On Dokuzuncu Mektup

Bu risale, üç yüzden fazla mu'cizatı beyan eder. Risalet-i Ahmediyenin (ASM) mu'cizesini beyan ettiği gibi, kendisi de o mu'cizenin bir kerametidir. Üç dört nevi ile harika olmuştur.

• *Birincisi*: Nakıl ve rivayet olmakla beraber, yüz sahifeden fazla olduğu hâlde, kitaplara müracaat edilmeden, ezber olarak, dağ, bağ köşelerinde, üç dört gün zarfında, her günde iki üç saat çalışmak şartıyla, mecmuu on ıkı saatte telif edilmesi, harika bir vakıadır.

• *İkincisi*: Bu risale, uzunluğu ile beraber, ne yazması usanç verir ve ne de okuması halâvetini kaybeder. Tembel ehl-i kalemi öyle bir şevk ve gayrete getirdi ki, bu sıkıntılı ve usançlı bir zamanda, bu civarda bir sene zarfında yetmiş adede yakın nüshalar yazıldığı, o mu'cize-i risaletin bir kerameti olduğunu, muttalî olanlara kanaat verdi.

• *Üçüncüsü*: Acemi ve tevafuktan haberi yok ve bize de daha tevafuk tezahur etmeden evvel, onun ve başka sekiz müstensihin birbirini görmeden yazdıkları nüshalarda, lâfz-ı *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm* kelimesi, bütün risalede ve lâfz-ı *Kur'ân* beşinci parçasında öyle bir tarzda tevafuk etmeleri göründü ki, zerre miktar

adet: tane
beyan etmek: anlatmak, açıklamak.
civar: çevre, yöre, etrafı
ehl-ı kalem: eli kalem tutanlar, yazarlar
evvel: önce
gayret: büyük faaliyet, alışılmışın üstünde çalışma
halâvet: tatlılık, tat, sınıflık.
harika: olaganüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
kanaat: görüş, fikir
keramet: ikram; Allah'ın veli kullarında görülen olaganüstü hâller veya tabiat üstü hâdiseler
lafz-ı Kur'an: Kur'ân lâfzı, kelimesi
lafz-ı Resul-ı Ekrem: Peygamber Efendimizin bir unvanı olan "Resul-ı Ekrem" ifadesi
mecmu: toplam, tüm, bütün, hepsi
mu'cızat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklerin büyük, harika işler
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
mu'cize-i risalet: Peygamberlik mu'cizesi
muttalî olan: bir işten haberli olan, bilgi sahibi olan
müracaat: başvurma, danışma, herhangi bir eserden yararlanma
müstensih: bir yazının sürelerini kopyasını çıkaran
nakil: aktarma, anlatma
nev': çeşit, tür
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin peygamberliği
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma
sahife: sayfa
şevk: aşırı istek ve heves
telif etmek: kitap yazmak, eser ortaya koymak
tevafuk: uygun gelme, birbirine denk gelme
tezahur etmek: görünmek, ortaya çıkmak.
usanç: bıkkınlık, bıkma
vakıa: olay, hâdise
zarfında: içinde
zerre miktar: zerre kadar, çok az

insafı olan, tesadüfe vermez. Kim görmüşse kat'î hükmediyor ki, bu bir sırr-ı gaybîdir, mu'cize-i Ahmediyenin (ASM) bir kerametidir.

Şu risalenin başındaki esaslar çok mühimdirler. Hem, şu risaledeki ehadis, hemen umumen eimme-i hadisçe makbul ve sahih olmakla beraber, en kat'î hâdisat-ı nsaleti beyan ediyorlar. O risalenin mezâyâsını söylemek lâzım gelse, o risale kadar bir eser yazmak lâzım geldiğinden, müştak olanlan, onu bir kere okumasına havale ediyoruz.

Said Nursî

İhtar

Şu risalede çok ehadis-i şerife nakletmişim. Yanımda kütüb-i hadisiye bulunmuyor. Yazdığım hadislerin lâfzında yanlışım varsa, ya tashih edilsin, veyahut "hadıs-i bılmanadır" denilsin. Çünkü, kavl-i racih odur ki, "Nakl-i hadıs-i bilmana caizdir." Yani, hadisin yalnız manasını alıp, lâfzını kendi zikreder. Madem öyledir, lâfzında yanlışım varsa, hadıs-i bilmana nazanyla bakılsın.

beyan etmek. anlatmak, açıklamak.
caiz. yapılmasında sakınca olmayan, mümkün
ehadis: hadisler, Peygamber Efendimizin sözleri
ehadis-i şerife hadis-ı şerifler. Hz. Peygamberin sözleri
eimme-i hadis hadıs imamlan, hadıs ilminde sözü delil olarak kabul edilen, denn ve geniş bilga sahibi alımler
hadis Hz. Muhammed'e (a.s.m) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, ış veya davranış
hâdisat-ı risalet. Peygamberliğin ispatı ıçın meydana gelen hadıseler, olaylar
hadıs-ı bılmana manası ıtıbanyla doğru olan hadıs
havale etmek. bir işi veya bir şeyi birine bırakmak, göndermek.
hükmetmek. karar vermek.
ihtar hatırlatma, dikkatını çekme, uyarı
ınsaf adaleti ve hakkı düşünerek davranma
kat'î kesin, şüphesiz
kavl-i racih kabul ve tercih edilmiş söz, kanaat, fikir
keramet. ikram, Allah ın veli kullarında görulen olağanüstü haller veya tabıat üstü hâdıseler
kütüb-ı hadısıye hadıs kıtaplan
lafız kelime, söz, ifade
makbul: kabul edilmiş olan, reddedilmeyen
mezayâ meziyetler, üstün özellikler
mu'cızat-ı Ahmediye Peygamberimiz Hz. Muhammed ın mu'cizeleri
muhim önemli
müştak: arzulu, isteklı, çok ıs teyen
nakletmek. aktarmak, anlatmak, söylemek
nakl-i hadis-i bılmana hadısın manasını nakletme
nazar düşünce, bakış, görüş
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kıtap
sahih doğru, yanlış olmayan, ravilerin kesıntısı bulunmayan bir senetle rivayet ettikleri, doğruluğu ve Peygamberimize ait olduğu şüphe götürmeyen hadıs
sırr-ı gaybi gaybî âleme ait sır, gizli sır
tashih düzeltme
tesadüf: rastgele, hesaplamadan, kendiliğinden meydana gelme
umumen umumî olarak, genellikle
zikretmek. söylemek, ifade etmek.

Mu'cizat-ı Ahmediye (ASM)

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۝ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ
وَكَفَىٰ بِاللّٰهِ شَهِيدًا ۝ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ [3]

ilâahir.

Rısalet-i Ahmediyeye (ASM) dair On Dokuzuncu Sözle Otuz Birinci Söz, nübüvvet-i Muhammediyeyi (ASM) delâil-i kat'iye ile ispat ettiklerinden, ispat cihetini onlara havale edip, yalnız onlara bir tetimme olarak On Dokuz Nükteli İşaretler ile, o büyük hakikatin bazı lem'alarını göstereceğiz.

Birinci Nükteli İşaret

Şu kâinatın sahip ve mutasarrıfı, elbette bilerek yapıyor ve hikmetle tasarruf ediyor ve her tarafı görerek tedvir ediyor ve her şeyi bilerek, görerek terbiye ediyor ve her şeyde görünen hikmetleri, gayeleri, faydaları irade ederek tedvir ediyor.

Madem yapan bilir; elbette bilen konuşur.

1- Her türlü kusur ve noksanlıktan uzak olan Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hidayet ve hak din ile gönderen Odur. Buna şahit olarak Allah yeter. • Muhammed Allah'ın Resuludur. (Fetih Suresi, 28-29.)

cihet: yön, taraf
delâil-i kat'iye: kesin, şüphesiz deliller
fâide: fayda
gaye: maksat, amaç, hedef, netice.
hak: gerçek, doğru
hakikat: gerçek
havale etmek: bir işi veya bir şeyi birine bırakmak, göndermek
hidayet: doğru olan, hak olan İslamiyet.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye ve amaca uygunluk.
İlâ ahir: sonuna kadar
irade etme: isteme, dileme
İspat etmek: doğruyu delillerle göstermek
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
lem'a: parıltı
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mu'cizeleri
mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, kendinde kullanma hakkı ve yetkisi bulunan, her şeyin sahibi olan Allah
noksan: eksiklik, tam olmayış
nübüvvet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği
nükte: herkesin anlayamadığı, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
Rahim: çok merhamet olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını veren Allah
resul: elçi, peygamber
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği, elçiliği
şahit: bir olayın doğruluğunu tasdik eden, tanık.
tasarruf etme: güzel idare etme, kullanma.
tedvir etmek: çekip çevirmek, idare etmek.
tenzih etme: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü kusur ve noksandan uzak ve yüce tutma.
terbiye etme: besleme, büyütme, yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme, eğitme.
tesbih etme: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
tetimme: ek, bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım.

Madem konuşacak, elbette zîşuur ve zîfikir ve konuşmasını bilenlerle konuşacak.

Madem zîfikirle konuşacak, elbette zîşuurun içinde en cemiyetli ve şuuru külli olan insan nev'i ile konuşacaktır.

Madem insan nev'i ile konuşacak, elbette insanlar içinde kabil-i hitap ve mükemmel insan olanlarla konuşacak.

Madem en mükemmel ve istidadı en yüksek ve ahlâkı ulvî ve nev-i beşere mukteda olacak olanlarla konuşacaktır; elbette, dost ve düşmanın ittifakıyla, en yüksek istidatta ve en âlî ahlâkta ve nev-i beşerin humsu ona iktida etmiş ve nısf-ı arz onun hukm-i manevîsi altına girmiş ve istikbal onun getirdiği nurun ziyasıyla bin üç yüz sene ışıklanmış ve beşerin nuranî kısmı ve ehl-ı imanı mutemadiyen günde beş defa onunla tecdid-i biat edip, ona dua-i rahmet ve saadet edip, ona medih ve muhabbet etmiş olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ile konuşacak ve konuşmuş, ve resul yapacak ve yapmış; ve sair nev-ı beşere rehber yapacak ve yapmıştır.

İkinci Nükteli İşaret

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm iddia-i nübüvvet etmiş; Kur'ân-ı Azîmüşşan gibi bir fermanı göstermiş ve ehl-i tahkikin yanında bine kadar mu'cizat-ı bâhireyi göstermiştir.[1] O mu'cızat, heyet-ı mecmuasıyla, dava-ı nübüvvetin vukuu kadar vücutlan kat'îdir. Kur'ân-ı Hakîm'in çok yerlennde en muannıt kâfirlerden naklettiği

1 Askalanî, *Fethu l-Bârî*, 6/454; Nevevî, *Şerhu Sahîh-i Muslim*, 1/2

aleyhissalâtu vesselâm: salat ve selâm onun üzenne olsun.
âlî: yüce, yüksek
beşer: insan, insanlık.
cemiyetli: çok çok manaları ve hakıkatleri kendinde toplayan, bir çok şeyle alakalı olan
dava-i nübüvvet: peygamberlik davası, peygamber olduğunu ilân etme
dua-ı rahmet ve saadet: mutluluk ve rahmet duası
ehl-ı iman: inananlar, İman sahıplen.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, hakıkatleri delilleyle bilen âlımler
ferman: emir, buyruk.
heyet-ı mecmua: hepsi birden tamamı bir şeyin bütununun göstertdiği hâl ve manzara
hums: beşte bir
hukm-ı manevî: manevî hukum, hakimiyet
iddia-i nübüvvet: peygamberlik iddiası
iktida etmek: tabi olmak, uymak
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istıkbal: gelecek, gelecek zaman
ittifak: birleşme, fikir birliği, söz birliği
kabil-i hitap: hitaba lâyık, kendisiyle konuşulabilir, söz anlar.
kâfir: Allah'ı ve İslâmıyetı ınkar eden, dinsiz
kat'i: kesin, şüphesiz.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
külli: umumi, büyük, geniş.
medih etmek: övmek.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip yalnız peygamberlenn gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler
muannıt: inatçı, İnanmamakta direnen
muhabbet etmek: sevmek.
mukteda: kendisine uyulan (imam, reis vb.)
mutemadiyen: sürekli olarak.
nakletmek: aktarmak, anlatmak, söylemek.
nev: tür, çeşit, cins
nev-ı beşer: insanlar, İnsan turu, İnsanlık.
nısf-ı arz: dünyanın yarısı
nur: aydınlık, ışık
nuranî: nurlu, parlak, ışık saçan
nükte: ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
rehber: yol gösteren, kılavuz, delil
resul: peygamber, elçi.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sair: diğer, öteki
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak.
tecdid-i biat: söz ve bağlılığı yenileme
ulvî: yüksek, yüce
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma
vücut: varlık, var olma.
zıfikir: fikir, düşünce sahibi
zişuur: şuur sahibi, şuurlu
ziya: ışık.

sihir isnat etmeleri gösteriyor ki, o muannit kâfirler dahi mu'cizatın vücutlarını ve vukularını inkâr edemiyorlar. Yalnız, kendilerini aldatmak veya etbalarını kandırmak için –hâşâ– sihir demişler.

Evet, mu'cizat-ı Ahmediyenin (ASM) yüz tevatür kuvvetinde bir kat'iyeti vardır. *Mu'cize* ise, Hâlık-ı Kâinat tarafından onun davasına bir tasdiktir, *sadakte* hükmüne geçer.

Nasıl ki, sen bir padişahın meclisinde ve daire-i nazarında desen ki, "Padişah beni filân işe memur etmiş." Senden o davaya bir delil istenilse, padişah "Evet" dese, nasıl seni tasdik eder, öyle de, âdetini ve vaziyetini senin iltimasınla değiştirirse, "Evet" sözünden daha kat'î, daha sağlam, senin davanı tasdik eder.

Öyle de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dava etmiş ki: "Ben, Şu Kâinat Hâlıkı'nın mebusuyum. Delilim de şudur ki: Müstemir âdetini, benim dua ve iltimasımla değiştirecek. İşte, parmaklanma bakınız, beş musluklu bir çeşme gibi akıttırıyor. Kamere bakınız, bir parmağımın işaretiyle iki parça ediyor. Şu ağaca bakınız, beni tasdik için yanıma geliyor, şahadet ediyor. Şu bir parça taama bakınız, iki üç adama ancak kâfi geldiği hâlde, işte, iki yüz, üç yüz adamı tok ediyor." Ve hakeza, yüzer mu'cizatı böyle göstermiştir.

Şimdi, şu zatın delâil-i sıdkı ve berahin-i nübüvveti yalnız mu'cizatına münhasır değildir. Belki, ehl-i dikkat için, hemen umum harekâtı ve ef'alı, ahval ve akvalı, ahlâk ve

âdet: her zaman yapılan şey, kanun, usul
ahval: haller, durumlar
akval: sözler
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
berahin-i nübüvvet: peygamberlik delilleri
daire-i nazar: bakış, görüş dairesi
dava: takip edilen fikir, iddia
delâil-i sıdkı: doğruluğunun delilleri
delil: bir davayı, meseleyi ispatlamaya yarayan şey, kanıt
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ef'al: fiiller
etba: tabi olanlar, uyanlar
hakeza: bunun gibi, benzen
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın yaratıcısı, Allah
harekat: hareketler
hâşâ: asla, hiçbir zaman, öyle değil
hükmüne: yerine, değerine
iltimas: yapılmasını istemek, rica
inkâr: reddetme, kabul ve tasdik etmeme, inanmama
isnat etmek: dayandırmak.
kafi: yeterli
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden, dinsiz.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kamer: ay
kat'î: kesin, şüphesiz.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
mebus: seçilen, gönderilen peygamber
meclis: topluluk, toplantı
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mu'cizeleri
muannit: inatçı, inanmamakta direnen
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her biri
münhasır: sınırlı, sınırlanmış, mahsus
müstemir: değişmez, sabit, yerleşmiş, devamlı
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sihir: buyuculuk, göz boyama.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
taam: yiyecek
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak
tasdik: doğrulama, onaylama.
tevatür: bir Hadis-i Şerifin, yalan söylemelerini aklın kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi
umum: bütün, tüm
vaziyet: durum, hal
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma
vücut: var olma, varlık
zat: şahıs, kişi, fert.

etvan, sîret ve sureti, sıdkını ve ciddiyetini ispat eder. Hatta meşhur ulema-i Benîisrailiyeden Abdullah ibni Selâm gibi pek çok zatlar, yalnız o Zat-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın sımasını görmekle, "Şu simada yalan yok, şu yuzde hile olamaz" [1] diyerek imana gelmişler.

Çendan muhakkikîn-i ulema, delâil-i nübüvveti ve mu'cizatı bin kadar demişler, fakat binler, belki yüz binler delâil-i nübüvvet vardır. Ve yuz binler yol ile yüz binler muhtelif fikirli adamlar, o zatın nübüvvetini tasdik etmişler. Yalnız Kur'ân-ı Hakîm'de, kırk vech-i i'cazdan başka, nübüvvet-i Ahmediyenin (ASM) bin bürhanını gösteryor.

Hem madem nev-i beşerde nübüvvet vardır. Ve yüz binler zat, nübüvvet dava edip mu'cize gösterenler gelip geçmişler. [2] Elbette umumun fevkinde bir kat'iyetle, nübüvvet-i Ahmediye (ASM) sabittir. Çünkü, Isa Aleyhisselâm ve Mûsa Aleyhisselâm gibi umum resullere nebî dedirten ve risaletlerine medar olan delâil ve evsaf ve vaziyetler ve ümmetlerine karşı muameleler, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmda daha ekmel, daha cami bir surette mevcuttur.

Madem hukm-i nübüvvetin illeti ve sebebi, zat-ı Ahmedîde (ASM) daha mükemmel mevcuttur, elbette hukm-i nübüvvet, umum enbiyadan daha vazıh bir kat'iyet ile ona sabittir.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun uzerine olsun.
bürhan: delil
cami: pek çok manaları ve hakikatleri içinde toplayan
ciddiyet: ciddîlik
çendan: gerçi, her ne kadar
dava: takip edilen fikir, iddia.
delâil: delîller
delâil-i nübüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delîlleri
ekmel: en mükemmel ve en kusursuz
enbiya: nebîler, peygamberler
etvar: tavırlar, olaylar ve insanlar karşısında takınılan haller, tutumlar
evsaf: vasıflar, sıfatlar, ozellikler
fevkinde: üstünde, üzerinde
hadis: Hz. Muhammed'e ait soz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hile: aldatma, desise
hukm-i nübüvvet: peygamberlik hukmu
illet: sebep, bir şeye yol açan, bir şeyi gerektiren durum
İmana gelmek: inanmak, İslâm dinini kabul etmek
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
meshur: tanınmış, unlu
mevcut: var
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gosterebileceklerin buyuk hanka işler
muamele: davranış, davranma
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olaganustu hal ve hareketlerden her biri
muhakkikîn-i ulema: hakikatleri tahkik eden, araştıran Musluman âlimler
muhtelif: çeşitli, farklı
nebi: kendisine kitap indirilen peygamber
nev-i beşer: insan turu, insanlık
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik
nübüvvet-i Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in peygamberligi
resul: peygamber, elçi

1. Suyuti, *Hasais*, 1.473; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.207-247; *Mişkatu'l-Mesabih*, hadis no: 5870
2. *Musned*, 5.266; İbnu'l-Kayyım el-Cevzî, *Zâdu'l-Meâd* (tahkik: el-Arnavud), 1.43-44

Resul-i Ekrem: çok comert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
risalet: resulluk, elçilik, peygamberlik
sabit: doğruluğu ispatlanmış, kanıtlanmış
sıdk: doğruluk.
sima: yuz, çehre
sîret: ahlâk, karakter
suret: şekil, biçim, tarz, dış gorunuş.
tasdik: doğrulama, onaylama
ulema-i Benîisrailiye: Israiloğullarının alimleri, Yahudi bilginleri
umum: butun, herkes, tum
ümmet: bir peygambere inanıp onun yolundan gidenlerin tamamı, butun Muslumanlar
vazıh: açık, besbelli
vaziyet: durum, hal
vech-i i'caz: mu'cizelik yönu
zat: şahıs, kişi, fert.
Zat-ı Ekrem: Allah'ın çok ikramına mazhar olan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
zat-ı Ahmedî: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in zatı, kişiliği

Üçüncü Nükteli İşaret

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mu'cizatı çok mutenevvidir. Risaleti umumî olduğu için, hemen ekser enva-ı kâinattan birer mu'cizeye mazhardır. Güya, nasıl ki bir padişah-ı zîşanın bir yaver-ı ekremi mutenevvi hediyelerle muhtelif akvamın mecmaı olan bir şehre geldiği vakit, her taife onun istikbaline bir mumessil gönderir, kendi taifesi lisanıyla ona hoşamedî eder, onu alkışlar; öyle de, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in en büyük yaveni olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, âleme teşrif edip ve küre-i arzın ahalısı olan nev-i beşere mebus olarak geldiği ve umum kâinatın Hâlık'ı tarafından umum kâinatın hakkına karşı alâkadar olan envar-ı hakikat ve hedâyâ-ı maneviyeyi getirdiği zaman, taştan, sudan, ağaçtan, hayvandan, insandan tut, tâ aydan, güneşten, yıldızlara kadar her taife, kendi lisan-ı mahsusuyla ve ellerinde birer mu'cızesini taşımasıyla, onun nübuvvetini alkışlamış ve hoşamedî demiş.

Şimdi, o mu'cizatın umumunu bahsetmek için ciltlerle yazı yazmak lâzım gelir. Muhakkikîn-i asfiya, delâil-i nübüvvetin tafsilâtına dair çok ciltler yazmışlar. Biz, yalnız icmali işaretler nev'inden, o mu'cizatın kat'î ve manevî mütevatir olan külli envaına işaret ederiz.

İşte, *nübüvvet-ı Ahmediyenin* (ASM) *delâili, evvelâ iki kısımdır:*

• *Birisi*, "irhasat" denilen, nübüvvetten evvel ve velâdeti vaktında zuhur eden harikulâde hâllerdir.

ahali: halk.
akvam: kavimler, milletler.
alakadar: alakalı, ilgili.
alem: dünya.
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun.
dair: ait, ilgili.
delail: deliller.
delail-i nübüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delilleri.
ekser: pek çok.
enva: çeşitler.
enva-ı kâinat: kâinatın türleri, varlık çeşitleri.
envar-ı hakikat: hakikat nurları.
evvelâ: birinci olarak, ilk önce.
güya: sanki.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
harikulade: eşi ve benzeri olmayan, olağanüstü.
hedaya-ı manevi: manevî hediyeler.
hoşamedî: karşılama töreni, hoş geldin demek.
icmali: kısaca, toplu olarak.
irhasat: Hz. Muhammed'in peygamberliğinden önce meydana gelen ve peygamber olacağına işaret eden harika hâller, belirtiler.
istikbal: karşılama.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüphesiz.
külli: umumî, çok, büyük.
küre-i arz: yer küre, dünya.
lisan: dil.
lisan-ı mahsus: kendisine ait dil.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: bir şeyin çıktığı, göründuğu yer, nail olan, erişen.
mebus: peygamber, seçilen, gönderilen.
mecma: toplanma yeri.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından, yeniliş yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârikalar.
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her biri.
muhakkikîn-i asfiya: safî kalpli, her şeyin gerçeğini araştırıp bulan büyük âlimler.
muhtelif: farklı, çeşitli, birbirine uymayan.
mümessil: temsilci.
mutenevvi: çeşitli, türlü türlü.
mutevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir toplulugun verdiği haber; böyle bir toplulugun senedin başından sonuna kadar yine kendileri gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis.
nev: tür, çeşit.
nev-i beşer: bütün insanlar, insanlık.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği.
nükte: ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.
padişah-ı zişan: şan sahibi padişah.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
risalet: resulluk, elçilik, peygamberlik.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyet sahibi olan Allah.
tafsilat: açıklamalar, ayrıntılar.
taife: topluluk, grup, bölük.
teşrif etmek: şereflendirmek, gelmek.
umum: bütün, tüm, genel, herkese ait.
vakit: zaman.
veladet: doğum.
yaver: görevli emirleri ulaştıran.
Yaver-i Ekrem: Cenâb-ı Hakkın emrinde çalışan en makbul görevli olan Hz. Muhammed.
zuhur: görünme, meydana gelme, ortaya çıkma.

• *İkinci kısım*, sair delâil-i nübüvvettir. İkinci kısım da iki kısımdır.

Biri, nübüvvetinden sonra, fakat nübüvvetini tasdiken zuhura gelen harikalardır.

İkincisi, Asr-ı Saadetinde mazhar olduğu harikalardır. Şu ikinci kısım dahı, ıkı kısımdır:

Biri, zatında, sîretinde, suretinde, ahlâkında, kemalinde zahir olan delâil-i nübüvvettir.

İkincisi, afakî, haricî şeylerde mazhar olduğu mu'cizattır. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır:

Biri manevî ve Kur'ânîdir; *diğeri* maddî ve ekvanîdir. Şu ikinci kısım dahı iki kısımdır.

Biri, dava-ı nubüvvet vaktinde, ehl-ı küfrün ınadını kırmak veyahut ehl-i imanın kuvvet-i imanını ziyadeleştirmek ıçın zuhura gelen harıkulâde mu'cızattır. Şakk-ı kamer ve parmağından suyun akması ve az taamla çokları doyurması ve hayvan ve ağaç ve taşın konuşması gıbı yırmi nevi ve her bir nev'i manevî tevatür derecesinde ve her bir nev'in de çok mukerrer efradı vardır.

İkinci kısım, istikbalde İhbar ettiği hâdiselerdir ki, Cenab-ı Hakkın talimıyle o da haber vermiş, haber verdiği gıbı doğru çıkmıştır.

İşte biz de şu ahirki kısımdan başlayıp icmali bir fihriste gostereceğiz. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Maatteessüf niyet ettiğim gibi yazamadım. Ihtıyarsız olarak nasıl kalbe geldi, öyle yazıldı. Şu taksımattakı tertibı tamamıyla müraat edemedım.

afaki: zatı dışında kalan, dış dunyaya aıt.
ahir: son.
Asr-ı Saadet. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in peygamber olarak dunyada bulunduğu devre.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, hakkın ta kendisi olan Allah.
dava-ı nübüvvet: peygamberlik davası, peygamber olduğunu ilân etmek.
delail-i nubüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delıllen.
efrat. fertler.
ehl-i iman: inananlar, ıman sahıplen.
ehl-ı küfür: ınkar edenler, kafırler.
ekvani: varlıklarla, yaratılmışlarla ılgılı.
fihrist. bır kıtapta bulunan şeylerı sırayla gosteren lıste.
hâdise: olay.
harici: dışarıya aıt, dışla ılgılı.
harika: her zaman rastlanmayan olaganustü özellıkler taşıyan.
harıkulade: eşı ve benzerı olmayan, olaganustu.
haşiye: dıp not, açıklayıcı yazı.
icmali: kısa, kısaca, topluca.
ihbar etmek.: haber vermek, bıldırmek.
ıhtıyar: ırade, tercıh, seçme.
istıkbal: gelecek zaman.
kemal: olgunluk, mukemmellik, fazılet.
Kur'anî: Kur'ân'a aıt, Kur'ân'la ılgılı.
kuvvet-ı iman: ımanı kuvvetı.
maatteessüf: uzulerek belırteyım kı, yazık kı.
maddî: maddeyle ılgılı.
manevî tevatür: bır topluluğa aıt olayın o topluluga aıt bırısı tarafından nakledilmesi ve bu naklın topluluğun dıger fertlen tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenın doğruluğunun dıgerlerınınn susması şeklınde tasdık edılmış olması.
manevî: manaya aıt, maddı olmayan.
mazhar olmak: erışmek, ulaşmak, bır şeyın ortaya çıktıgı görundugu yer olmak.
mu'cizat: mu cızeler. Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlerın gosterebileceklerı buyuk harıka ışler.
mukerrer: tekrarlanmış.
müraat etme: nıyet etme, gozetme, uyma.
nev: tur, çeşıt, cıns.
nıyet. bır şeyı yapmayı onceden duşunme.
nubuvvet. nebıllık, peygamberlık.
sair: dıger.
sîret: ahlâk, karakter.
suret: şekıl, dış gorunuş, yuz.
şakk-ı kamer: ayın ıkıye bolunmesı. Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın ıznıyle, bır parmak ışaretıyle ayı ıkıye bolmesı suretıyle gösterdıgı buyük mu'cıze.
taam: yemek, yıyecek.
taksimat. kısımlara ayırma.
talim: ogretme, bılgı kazandırma.
tasdiken: tasdık ıçın, doğrulamak ıçın.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.
zahir olan. gorunen.
zat: şahıs, kişi.
ziyadeleştirmek. arttırmak, fazlalaştırmak.
zuhura gelme: görünme, meydana gelme, ortaya çıkma.

Dördüncü Nükteli İşaret

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, Allâmu'l-Guyûb'un talimiyle haber verdiği umur-i gaybiye, had ve hesaba gelmez. İ'caz-ı Kur'ân'a dair olan Yirmi Beşinci Sözde envaına işaret ve bir derece izah ve ispat ettiğimizden, geçmiş zamana dair ve enbiya-i sabıkaya dair ve hakaik-ı İlâhiyeye ve hakaik-ı kevniyeye ve hakaik-ı uhreviyeye dair ihbarat-ı gaybiyelerini Yirmi Beşinci Söze havale edip, şimdilik bahsetmeyeceğiz. Yalnız, kendinden sonra Sahabe ve Âl-i Beytin başına gelen ve ümmetin ilende mazhar olacağı hâdisata dair pek çok ihbarat-ı sadıka-i gaybiyesi kısmından, cüz'î birkaç misaline işaret edeceğiz. Ve şu hakikat tamamıyla anlaşılmak için, Altı Esas, mukaddime olarak beyan edeceğiz:

• **BİRİNCİ ESAS:** Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, çendan her hâli ve her tavrı, sıdkına ve nübüvvetine şahit olabilir, fakat her hâli, her tavrı harikulâde olmak lâzım değildir. Çünkü, Cenab-ı Hak onu beşer suretinde göndermiş, tâ insanın ahval-i içtimaiyelerinde ve dünyevî, uhrevî saadetlerini kazandıracak a'mal ve harekâtlarında rehber olsun ve imam olsun ve her bir birer mu'cizat-ı kudret-i İlâhiye olan adiyat içindeki harikulâde olan sanat-ı Rabbaniyeyi ve tasarruf-i kudret-i İlâhiyeyi göstersin. Eğer ef'alinde beşeriyetten çıkıp harikulâde olsaydı, bizzat imam olamazdı; ef'aliyle, ahvaliyle, etvarıyla ders veremezdi.

a'mal: ameller, işler
adiyat: her zaman olagelen alışılmış sıradan basit işler
ahval: haller, durumlar
ahval-i içtimaiye: sosyal haller, toplumla ilgili haller
aleyhissalâtu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan ve neslinden gelen kimseler
Allamü'l-Guyub: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen Allah.
beşer: insan.
beşeriyet: insanlık.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, izah etmek.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, hakkın ta kendisi olan Allah
cüz'î: az, küçük.
çendan: gerçi, her ne kadar
dair: ait, ilgili
dünyevî: dünyaya ait, dünya ile ilgili
ef'al: fiiller
enbiya-i sabıka: geçmiş peygamberler
enva: neviler, çeşitler, türler
esas: asıl, temel
etvar: tavırlar, olaylar ve insanlar karşısında takınılan haller, tutumlar
had: sınır
hâdisat: hâdiseler, olaylar
hakaik-ı kevniye: yaratılışa, varlıklara ait olan hakikatler
hakaik-ı İlâhiye: Allah'a ait olan hakikatler. Allah'ın Kur'ân'da açıklamış olduğu hakikatler
hakaik-ı uhreviye: ahiret ile ilgili olan hakikatler, gerçekler
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası
hâl: durum, vaziyet.
harikulade: eşi ve benzeri olmayan, olağanüstü.
havale etmek: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakmak, göndermek.
İ'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu'cizeliği
ihbarat-ı gaybiye: gayp âlemindeki verilen haberler
ihbarat-ı sadıka-i gaybiye: gayba ait doğru haberler
imam: önde ve ilende olan, kendisine uyulan, rehber
izah: açıklama
mazhar olmak: erişmek, ulaşmak, bir şeyin ortaya çıktığı, göründüğü yer olmak.
misal: nümune, örnek
mu'cizat-ı kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudretinin mu'cizeleri
mukaddime: başlangıç, giriş, ön söz
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
nükte: ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.
rehber: yol gösteren, kılavuz
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
saadet: mutluluk.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sanat-ı Rabbaniye: terbiye edici olan Allah'ın sanatı.
sıdk: doğruluk, samimîlik.
suret: şekil, biçim, görünüş.
talim: öğretme, bilgi kazandırma
tasarruf-i kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudretinin tasarrufu
tavır: olaylar ve insanlar karşısında takınılan hâl, tutum
uhrevî: ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
umur-i gaybiye: gaybî işler, Allah ve onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler
ümmet: Hz. Peygambere inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar

Fakat, yalnız nübüvvetini muannitlere karşı ispat etmek için harıkulâde işlere mazhar olur ve indelhace, ara sıra mu'cizatı gösterirdi. Fakat, sırr-ı teklif olan imtihan ve tecrube muktezasıyla, elbette bedahet derecesinde ve ister istemez tasdike mecbur kalacak derecede mu'cize olmazdı. Çünkü, sırr-ı imtihan ve hikmet-i teklif iktiza eder ki, akla kapı açılsın ve aklın ihtiyan elinden alınmasın. Eğer gayet bedihî bir surette olsa, o vakit aklın ihtiyan kalmaz, Ebu Cehil de Ebu Bekir gibi tasdik eder, imtihan ve teklifin faydası kalmaz, kömür ile elmas bir seviyede kalırdı.

Cây-ı hayrettir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, mubalâğasız binler vecihte binler çeşit insan, her biri bir tek mu'cizesiyle veya bir delil-i nübüvvetle veya bir kelâmıyla veya yüzünü görmesiyle ve hakeza, birer alâmetiyle iman getirdikleri hâlde, bütün bu binler ayn ayn insanları ve müdakkik ve mütefekkirleri imana getiren bütün o binler delâil-i nübüvveti, nakl-ı sahih ile ve asar-ı kat'iye ile şımdıki bedbaht bir kısım insanlara kâfi gelmiyor gibi, dalâlete sapıyorlar.

• **İKİNCİ ESAS:** Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hem beşerdir, beşeriyet itibanyla beşer gibi muamele eder; hem resuldur, risalet itibanyla Cenab-ı Hakkın tercümanıdır, elçisidir. Risaleti, vahye istinat eder. Vahiy iki kısımdır.

Biri vahy-ı sarihidir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onda sırf bir tercümandır, mübelliğdir, müdahalesi yoktur. Kur'ân ve bazı ehadıs-ı kudsıye gibi.

alâmet: işaret, iz, belirti
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
asar-ı kat'iye: kesin deliller, eserler
bedahet: açıklık.
bedbaht: tâlî sız, zavallı
bedihî: açık.
beşer: insan
beşeriyet: insanlık.
cây-ı hayret: hayret edilecek şey
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, hakkın ta kendisi olan Allah.
dalâlet. doğru yoldan ayrılma, İman ve İslamiyetten ayrılma
delil-i nubuvvet. peygamberlik delili
delâil-i nübüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delilleri
ehadıs-ı kudsıye: sözleri Hz. Peygambere manası Allah'a ait olan hadis-i şerifler
faide: fayda.
hakeza: bunun gibi, benzeri
harıkulade: eşi ve benzeri olmayan, olaganüstü
hikmet-i teklif: insanın vazifeli oluşunun hikmeti
ihtiyar: irade, tercih, seçme
iktiza etmek. gerektirmek.
iman: inanma, İslam dinini kabul etme
İmtihan: deneme, sınama
İndelhace: lâzım olduğunda, gerektiği zaman
İspat etmek. doğruyu delillerle ortaya koymak, kanıtlamak.
İstinat etmek: dayanmak.
itibarıyla: bakımından
kâfi: yeter, yeterli
kelâm: söz, konuşma
mazhar olmak. erişmek, ulaşmak, bir şeyin ortaya çıktığı göründüğü yer olmak
mecbur kalma: bir işi yapmak zorunda kalma
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklerı büyük harıka işler
muamele etmek: davranmak.
muannit. inatçı, İnanmamakta direnen.
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her biri.
mukteza: iktıza eden, gereken, lâzım gelen
mübalaga: abartma, abartı
mübelliğ: tebliğ eden, haber veren, bildiren
mudahale: karışma, araya girme
mudakkik. tetkik eden, incileyen, araştıran
mutefekkir: tefekkur eden, düşünen, düşünür
nakl-ı sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi
nübüvvet: nebilik, peygamberlik.
resul: peygamber, elçi.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
risalet. resulluk, peygamberlik, elçilik.
sırf: sadece, ancak, yalnız
sırr-ı imtihan: bu dünyada her insanın karşı karşıya bulunduğu İlâhi imtihanın sırrı
sırr-ı teklif: insanların dünyaya gelip Allah tarafından kul-lukla vazifelendirilmelerinin sırrı
sureti: şekil, biçim, tarz
tasdik: doğruluğu kabul etme, onaylama
tecrübe: deneyim, sınama, sınav
teklif: Allah'ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle yükümlü ve sorumlu tutması
tercuman: başkasının duygusunu, düşüncesini bildiren, dile getiren, anlatan
vahiy: bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi
vahy-i sarihî: hem sözü, hem manası tam ve açık olan vahiy
vecih: tarz, şekil, yön

İkinci kısım, vahy-i zımnîdir. Şu kısmın mücmel ve hulâsası, vahye ve ilhama istinat eder; fakat tafsilâtı ve tasvıratı Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma aittir. O vahiyden gelen mücmel hâdiseyi tafsil ve tasvirde, zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, bazen yine ilhama, ya vahye istinat edip beyan eder, veyahut kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihadıyla yaptığı tafsilât ve tasviratı, ya vazife-i risalet noktasında ulvî kuvve-i kudsiye ile beyan eder, veyahut örf ve âdet ve efkâr-ı amme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.

İşte, her hadiste, bütün tafsilâtına vahy-i mahz noktasıyla bakılmaz, beşeriyetin muktezası olan efkâr ve muamelâtında, risaletin ulvî âsân aranılmaz. Madem bazı hâdiseler mücmel olarak mutlak bir surette ona vahyen gelir, o da kendi ferasetiyle ve tearüf-ı umumî cihetiyle tasvir eder. Şu tasvirdeki müteşabihata ve müşkulâta bazen tefsir lâzım geliyor, hatta tabir lâzım geliyor. Çünkü bazı hakikatler var ki, temsil ile fehme takrip edilir. Nasıl ki bir vakit huzur-i Nebevîde derince bir gürültü işitildi. Ferman etti ki, "Şu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp, şimdi cehennemin dibine düşmüş bir taşın gürültüsüdür." Bir saat sonra cevap geldi ki, "Yetmiş yaşına giren meşhur bir münafık ölüp, cehenneme gitti." [1] Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın beliğ bir temsil ile beyan ettiği hâdisenin tevilini gösterdi.

• **ÜÇÜNCÜ ESAS:** Naklolunan haberler, eğer tevatür suretinde olsa, kat'îdir.

1- Muslim, 4/3184, hadis no: 2844; 4/2145, hadis no: 2782. Musned, 2/271, 3/341, 360.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
âsar: eserler, izler.
beliğ: belâgade anlatılan maksada ve hale uygun olarak anlatılan.
beşeriyet: insanlık.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön, taraf.
efkar-ı amme: umumun fikir ve düşünceleri.
fehim: anlayış, kavrayış.
feraset: anlayışlılık, çabuk seziş, kavrayış.
ferman: buyurma, haber verme, bildirme.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadise: olay, haber.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
hulâsa: öz, özet.
huzur-i nebevî: peygamberin huzuru, yanı.
içtihat: anlayış, kanaat. Kur'ân'ın hükümlerine göre bir konuda ortaya konulan görüş.
ilham: kalbe gelme, belli bilgi, vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
İstinat etmek: dayanmak.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kuvve-i kudsiye: kudsî kuvvet. Allah'ın sırlarını kendisinde görün düğü peygamberlerin kuvveti.
meşhur: tanınmış, ünlü.
muamelât: muameleler, davranışlar.
muktezası: gereği.
mutlak: kayıtsız, şartsız.
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
munafık: ara bozucu, iki yüzlülük eden, kalbinde inanç olmadığı hâlde inandığını söyleyerek Müslüman gibi davranan.
müşkulât: güçlükler, zorluklar, anlama zorlukları.
müteşabihat: benzetmeler, benzetme türü anlatım olup anlaşılması zor ifâdeler.
nakil: aktarma, anlatma, söyleme.
naklolunmak: aktarılmak, anlatılmak, söylenilmek.
örf: âdet, gelenek.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
risalet: resûllük, peygamberlik, elçilik.
suret: şekil, biçim, tarz.
tafsil: ayrıntılı olarak anlatma, açıklama.
tafsilât: açıklamalar, ayrıntılar.
takrip etmek: yaklaştırmak.
tasvir: bir şeyi sözle veya başka ifade tarzıyla anlatma.
tasvirat: tasvirler, bir şeyi yazıyla, sözle veya başka ifade tarzlarıyla anlatmalar.
tearüf-i umumî: genelin bilmesi, genel kabul.
tefsir: geniş olarak açıklama, izah, yorum.
temsil: benzetme, örnek verme.
tevatür: bir Hadîs-i Şerîf'in yalan söylemelerini aklın kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından rivâyet edilmesi.
tevil: yorum, yorumlama.
ulvî: yüksek, yüce.
vahiy: bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.
vahy-ı mahz: vahyin tamamen kendisi, sırf vahiy.
vahy-i zımnî: gizli vahiy, vahye dayalı vahiy kaynaklı.
vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi.
zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin kendisi.

Tevatür iki kısımdır: (HAŞIYE) Biri *sarih tevatür*, biri *manevî tevatür*'dür.

Manevî tevatür de iki kısımdır:

Biri sükûtîdir; yanı, sükûtla kabul gösterilmiş. Meselâ, bir cemaat içinde bir adam, o cemaatin nazarı altında bir hâdiseyi haber verse, cemaat onu tekzip etmezse, sükût ile mukabele etse, kabul etmiş gibi olur. Hususan, haber verdiği hâdisede cemaat onunla alâkadar olsa, hem tenkide müheyya ve hatayı kabul etmez ve yalanı çok çirkin görür bir cemaat olsa, elbette onun sükûtu o hâdisenin vukuuna kuvvetli delâlet eder.

Ikinci kısım tevatür-i manevî şudur ki: Bir hâdisenin vukuuna, meselâ "Bir kıyye taam, iki yüz adamı tok etmiş" denilse, fakat onu haber verenler ayrı ayrı surette haber veriyor. Bin bir çeşit, biri başka bir surette, diğeri başka bir şekilde beyan eder; fakat umumen aynı hâdisenin vukuuna müttefiktirler. İşte, mutlak hâdisenin vukuu, mütevatir-i bilmanadır, kat'îdir. İhtilâf-ı suret ise zarar vermez.

Hem bazen olur ki, haber-i vahit, bazı şerait dahilinde tevatür gibi kat'iyeti ifade eder. Hem bazen olur ki, haber-i vahit, hancî emarelerle kat'iyeti ifade eder.

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan bize naklolunan mu'cizatı ve delâil-i nübüvveti, kısm-ı azamı

HAŞIYE: Şu risalede tevatür lâfzı, Türkçe "şayıa" manasındaki tevatür değil, belki yakîni ifade eden, yalan ihtimali olmayan kuvvetli ihbardır.

alâkadar: alâkalı, ilgili
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek
cemaat: topluluk
dahilinde: içinde
delâil-i nübüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delîlleri
delâlet etme: delil olma, gösterme, işaret etme
emare: belirti, işaret.
haber-i vahit: bir kaynaktan gelmekle beraber meşhur olan hadîs, bir tek kişinin haber vermesi
hâdise: vaka, olay
hariç: dışında, dışarıya ait.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
hususan: bilhassa, özellikle
ihbar: haber verme, bildirme
ihtilâf-ı suret: görünüşteki ayrılıklar, şekil farklılığı
ihtimal: olabilirlik.
kat'i: kesin, şüphesiz.
kat'iyet: kesinlik.
kısm-ı azam: büyük kısım, çoğunluk.
kıyye: okka, eskiden kullanılan ve 1283 grama karşılık gelen bir ağırlık ölçüsü
lafız: söz, kelime
manevî tevatür: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun diğer fertleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması
mesela: misal olarak, örneğin, söz gelişi
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler
mukabele etmek: karşılık vermek, karşılamak.
mutlak: kayıtsız, şartsız
müheyya: hazır
mütevatir-i bilmana: nakledilen bir haberin, başka ifade ve kelimelerle, başka başka şekilde ifade edilerek tevatür halinde gelmesi
müttefik: ittifak eden, birleşen, birleşmiş
naklî: aktarma, anlatma
nazar: bakma, bakış
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
risale: belirli bir konuda yazılan küçük kitap
sarih: açık ve net olan.
suret: şekil, biçim, tarz
sükût: susma, konuşmama, söz söylememe
sükûtî: susarak kabullenme
şayıa: yayılmış haber, yaygın olan söylenti
şerait: şartlar
taam: yemek, yiyecek.
tekzip etmek: yalanlamak.
tenkit: eleştirme, eleştiri.
tevatür: bir hadîs-i şerîfin yalan söylemelerini aklın kabullenemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından rivayet edilmesi
tevatür-i manevî: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun diğer fertleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun, diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması
umumen: hepsi, bütünüyle
vuku: meydana gelme, olma, oluş
yakin: kesin, şüphesiz olarak bilme, doğruluğundan şüphe edilmeyen bilgi

tevatürledir; ya sarihî, ya manevî, ya sükûtî. Ve bir kısmı, çendan haber-i vahit iledir, fakat, öyle şerait dahilinde, nakkad-ı muhaddisîn nazarında kabule şayan olduktan sonra, tevatür gibi kat'iyeti ifade etmek lâzım gelir. Evet, muhaddisînin muhakkikîninden *el-hafız* tabir ettikleri zatlar, lâakal yüz bin hadisi hıfzına almış binler muhakkık muhaddisler, hem elli sene sabah namazını işâ abdestiyle kılan müttakî muhaddisler ve başta *Buharî* ve *Müslim* olarak Kütüb-i Sitte-i hadisiye sahipleri olan ilm-i hadis dâhîleri, allâmelen tashih ve kabul ettikleri haber-i vahit, tevatür kat'iyetinden geri kalmaz.

Evet, fenn-i hadisin muhakkikleri, nakkadları o derece hadisle hususiyet peyda etmişler ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın tarz-ı ifadesine ve üslûb-i âlîsine ve suret-i ifadesine ünsiyet edip meleke kesb etmişler ki, yüz hadis içinde bir *mevzu*'u görse, "Mevzudur" der. "Bu, hadis olmaz ve Peygamberin sözü değildir" der, reddeder. Sarraf gibi, hadisin cevherini tanır, başka sözü ona iltibas edemez. Yalnız, İbni Cevzî gibi bazı muhakkikler, tenkitte ifrat edip, bazı ehadis-i sahihaya da mevzu demişler. Fakat, her *mevzu* şeyin manası yanlıştır demek değildir; belki, "Bu söz, hadis değildir" demektir.

Sual: An'anelı senedin faydası nedir kı, lüzumsuz yerde, malûm bir vakıada, "*an fılân, an fılân, an fılân*" derler?

Elcevap: Faydaları çoktur. Ezcümle, bir faydası şudur: An'ane ile gösteriliyor kı, an'anede dahil olan mevsuk ve

aleyhissalâtü vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun
allâme: büyük bilgin, ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim
an filân: filândan filân bildirdi nakletti
an'ane: hadis naklının rivayet zincirlemesi.
cevher: esas, öz kıymetli taş
çendan: gerçi her ne kadar
dahi: son derece zeki anlayışlı uyanık.
ehadis-i sahiha: sahih hadisler. Hz. Muhammed'e ait olduğu kesin olan hadisler, sözler
el-hafız: hifzeden, ezberleyen, ezber kabiliyeti mükemmel olan
ezcümle: bu cümleden olarak, meselâ
fenn-i hadis: hadis ilmi
haber-i vahit: bir tek kişinin haber vermesi, bir kısı kanalıyla gelen haber veya hadis
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hıfz: koruma, ezberleme
hususiyet: yakınlık, özellik
ifrat etmek: aşırı gitmek, sınırı ölçüyü aşmak.
ilm-i hadis: hadis ilmi. Hz. Muhammed'in sözlerini inceleyen ve bunların manalarını çıkartan ilim
iltibas etmek: karıştırmak.
işa: yatsı.
kat'iyet: kesinlik
kesb etmek: kazanmak.
Kütüb-i Sitte-i hadisiye: hadise dair altı kitaptan meydana gelen hadis küliyatının adı.
lâakal: en azından, en az
malum: bilinen, belli
manevî: mana olarak.
meleke: uzun süre tekrarlanarak alışkanlık haline getirilen.
mevsuk: vesikaya dayanan, inanılır, güvenilir
mevzu: uydurulan ve hadis diye Peygamberimize dayandırılan haberler, sözler
muhaddis: hadis ilmiyle uğraşan, hadis âlimi
muhaddisîn: muhaddisler, hadis ilmiyle uğraşanlar.
muhakkik: gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkif olan.
muhakkikîn: muhakkikler, hakikati bulup meydana çıkaranlar, hakikatı araştırıanlar
müttakî: takva sahibi, günah ve haramdan uzak duran
nakkad: tenkitçi, eleştirici, bir şeyin iyisini kötüsünden ayıran.
nakkad-ı muhaddisîn: hadis ilminde uzman olan, araştırmacı hadis âlimleri
nazarında: düşüncesine göre, gözünde
peyda etmek: ortaya koymak, göstermek, açığa çıkarmak
reddetmek: geri çevirmek, kabul etmemek
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sarih: açık ve net olan
sarraf: değerli olanı bilen, cevherci, kuyumcu.
senet: dayanılacak şey, bir hadis metninde, o metni rivayet etmiş ravilerin, en son raviden başlayarak Hz. Peygamber'e varıncaya kadar uzanan isimler zincirin
suret-i ifade: anlatma şekli, ifade biçimi.
sükûtî: susarak kabullenmek.
şayan: değer, layık.
şerait: şartlar
tabir etme: isimlendirme, ifade etme
tarz-ı ifade: ifade tarzı, anlatım şekli
tashih: düzeltme.
tenkit: temizleme, fazlasını ve yanlışını atma, eleştirme, eleştiri
tevatür: bir hadis-i şerifin, yalan söylemelerini akılın kabulleneme yecegi kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi
ünsiyet: yakınlık, alışkanlık.
üslûb-i alî: yüksek ifade tarzı
vakıa: olay, hâdise
zat: şahıs, kişi, fert.

hüccetli ve sadık ehl-i hadisin bir nevi icmaını irae eder ve o senette dahil olan ehl-i tahkikin bir nevi ittifakını gösterir. Güya o senette, o an'anede dâhil olan her bir imam, her bir allâme, o hadisin hükmünü imza ediyor, sıhhatine dair mührünü basıyor.

Sual: Neden hâdısat-ı i'caziye, sair zarurî ahkâm-ı şer'iye gibi tevatür suretinde, pek çok tariklerle, çok ehemmiyetli nakledilmemiş?

Elcevap: Çünkü ekser ahkâm-ı şer'iyeye, ekser nâs, ekser evkatta muhtaçtır. Farz-ı ayn gibi, o ahkâmın her şahsa alâkası var. Amma mu'cizat ise, herkesin her bir mu'cizeye ihtiyacı yok. Eğer ihtiyaç olsa da, bir defa işitmek kâfi gelir. Âdeta farz-ı kifaye gibi, bir kısım insanlar onları bilse yeter.

İşte bunun içindir ki, bazı olur, bir mu'cizenin vücudu ve tahakkuku, bir hükmün vücudundan on derece daha kat'î olduğu hâlde, onun ravisi bir iki olur, hükmün ravisi on yirmi olur.

• **DÖRDÜNCÜ ESAS:** Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın istıkbalden haber verdiği bazı hâdiseler, cüz'î birer hâdise değil; belki tekerrür eden birer hâdise-i küllîyeyi cüz'î bir surette haber verir. Hâlbuki, o hâdisenin müteaddit vecihleri var. Her defa bir vechini beyan eder. Sonra ravi-i hadis, o vecihleri birleştirir. Hilâf-ı vaki gibi görünür.

ahkâm: hükümler, emirler
ahkâm-ı şer'iye: şer'î hükümler, şeriatın esas ve kanunları
alaka: ilgi
aleyhissalâtu vesselâm: salat ve selâm onun üzerine olsun
allâme: büyük bilgin, ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim
an'ane: hadis naklinin rivayet zincirlemesi
beyan etmek: bildirmek, açıklamak, izah etmek.
cüz'î: az, pek az
dahil olma: içinde olma, katılma
dair: ait, ilgili
ehemmiyetli: önemli
ehl-i hadis: kendini hadis ilmine vermiş olanlar
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, hakikatleri delilleriyle bilen âlimler
ekser: pek çok
evkat: vakitler, zamanlar
farz-ı ayn: teker teker, her yükümlü Müslümanın yerine getirmek zorunda olduğu farz
farz-ı kifaye: bir kısım Müslümanların yerine getirmesiyle diğerlerinin üzerinden kalkan farzlar (Cenaze namazı gibi)
güya: sanki
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hâdisat-ı i'caziye: mu'cizeli olaylar
hâdise: olay.
hâdise-i küllîye: umumî olan, herkesi ilgilendiren hâdise
hilâf-ı vaki: gerçeğe aykırı
hüccet: delil
hükum: karar, emir
icma: fikir birliği
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
irae etmek: göstermek.
istıkbal: gelecek zaman
ittifak: birleşme, fikir birliği, söz birliği
kâfi: yeterli
kat'i: kesin, şüphesiz.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cizeli: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her biri
müteaddit: birçok, çeşitli, birden fazla
nakletmek: aktarmak, anlatmak, söylemek.
nâs: insanlar
nevi: tür, çeşit
ravi: rivayet eden, hadis veya haberi başkalarına aktaran kimse. Hz. Peygamberden işittiği hadisi başkalarına aktaran kimse
ravi-i hadis: hadisin ravisi, hadisi rivayet eden, aktaran.
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sadık: doğru söyleyen
sair: diğer, başka, öteki
senet: kuvvetli delil olabilecek söz, bir hadis metninde o metni rivayet etmiş ravilerin en son raviden başlayarak Hz. Peygambere varıncaya kadar uzanan isimler zincirı
sıhhat: sahihlik, doğruluk, gerçeklik
sual: soru
suret: şekil, biçim, tarz
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tarik: yol, hadisin geliş kanalı
tekerrür etmek: tekrarlanmak
tevatür: bir hadis-i şerifin yalan söylemelerini akılın kabullenemeyeceği bir topluluk tarafından rivayet edilmesi
vecih: yüz, yön, taraf
vücut: varlık, var oluş.
zarurî: mecburî, zorunlu

Meselâ, Hazret-i Mehdîye dair muhtelif rivayetler var. Tafsilât ve tasvirat, başka başkadır. Hâlbuki, Yirmi Dördüncü Sözün bir Dalında ispat edildiği gibi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vahye istinaden, her bir asırda kuvve-i maneviye-i ehl-i imanı muhafaza etmek için, hem dehşetli hâdiselerde ye'se düşmemek için, hem âlem-i İslâmıyet'in bir silsile-i nuraniyesi olan Âl-i Beytine ehl-i imanı manevî raptetmek için, Mehdîyi haber vermiş. Ahırzamanda gelen Mehdî gibi, her bir asır, Âl-i Beytten bir nevi mehdî, belki mehdîler bulmuş. Hatta Âl-i Beytten ma'dud olan Abbasıye hulefasından, Büyük Mehdînin çok evsafına cami bir mehdî bulmuş. İşte, Büyük Mehdîden evvel gelen emsalleri, numuneleri olan hulefa-i mehdiyyîn ve aktab-ı mehdiyyîn evsaflan, asıl Mehdînin evsafına karışmış ve ondan rivayetler ihtilâfa düşmüş.

• **BEŞİNCİ ESAS:** Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, [1] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ sırrınca, kendi kendine gaybı bilmezdi. Belki Cenab-ı Hak ona bildirirdi, o da bildirirdi. Cenab-ı Hak hem *Hakîm*'dir, hem *Rahîm*'dir. Hikmet ve rahmeti ise, umur-ı gaybiyeden çoğunun setrini iktiza ediyor, müphem kalmasını istiyor. Çünkü, şu dünyada insanın hoşuna gitmeyen şeyler daha çoktur, vukuundan evvel onlan bilmek elîmdir. İşte bu sır içindir ki, ölüm ve ecel müphem bırakılmış ve insanın başına gelecek musibetler dahı perde-ı gaypta kalmış.

1- Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez. (Neml Suresinin 65. ayeti ve benzeri diğer ayetlerden alınmış bir kaidedir.)

ahırzaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
aktab-ı mehdiyyin: Mehdînin bazı özelliklerini taşıyan büyük velîler, hidayete doğru yolu gösteren büyük velîler
âlem-i İslâmıyet: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan ve neslinden gelen kimseler
cami: toplayan, içine alan.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, hakkın ta kendisi olan Allah.
dair: ait, ilgili
ecel: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
ehl-i İman: inananlar, iman sahipleri
elîm: çok acı verici, üzücü
emsal: benzerler, örnekler
evsaf: vasıflar, sıfatlar, özellikler
gayp: gizli olan, bilinmeyen, göze görünmeyen şey
hadise: olay
Hakîm: her şeyi bir maksatla, uygun ve hikmetle yaratan hikmet sahibi Allah.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta
hulefa: halifeler. Hz. Muhammed'in vekili olarak, Müslümanların yöneticisi olan kimseler
hulefa-i mehdiyyin: mehdî olan halifeler, ahırzamanda gelen Büyük Mehdînin bazı özelliklerine sahip olan halifeler
ihtilâf: uyuşmazlık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
iktıza etmek: gerektirmek, lâzım gelmek.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
istinaden: dayanarak.
kuvve-i maneviye-i ehl-i iman: mü'minlerin manevî kuvveti, gücü
ma'dud: addedilen, sayılan
manevî: mana olarak, fikrî, hissî, ruhî
Mehdî: hidayete eren, doğru yolu tutan, hidayete vesile olan. Hadislere göre, ahırzamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
muhafaza etmek: korumak.
muhtelif: çeşitli, farklı
musibet: felâket, bela, sıkıntı
müphem: belirsiz, gizli
nevi: tür, çeşit.
numune: örnek, misal
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde, insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemindeki manevî perde
raptetmek: bağlamak
Rahîm: çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rahmet: merhamet etme, acıma, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma
setr: örtme, gizleme, kapanma,
silsile-i nuraniye: nurânî silsile, nurlu nesil
tafsilât: açıklamalar, ayrıntılar
tasvirat: tasvirler, benzetmeler, anlatımlar
umur-ı gaybiye: gaybî işler. Allah ve onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler
vahiy: bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.
vuku: meydana gelme, ortaya çıkma, oluş, olma
yeis: umutsuzluk.

İşte, hikmet-i Rabbaniye ve rahmet-i İlâhiye böyle iktıza ettiği için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ümmetine karşı ziyade hassas merhametini ziyade rencide etmemek ve Âl ve Ashabına karşı şedit şefkatini fazla incitmemek için, vefat-ı Nebevîden sonra Âl ve Ashabının ve ümmetinin başlanna gelen muthış hâdisatı umumiyetle ve tafsilâtıyla göstermemek (HAŞİYE) mukteza-i hikmet ve rahmettir. Fakat, yine bazı hikmetler için, muhim hâdisatı –fakat dehşetli bir surette değil– ona talim etmiş, o da ihbar etmiş.

Hem, güzel hâdiseleri kısmen mücmel, kısmen tafsil ile bildirmiş, o da haber vermiş. Onun haberlerini de, en yüksel bir derece-i takvada ve adlde ve sıdkta çalışan ve (2) وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ hadisindeki tehditten şiddetle korkan ve (3) فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللهِ ayetindeki şiddetli tehditten şiddetle kaçan muhaddisîn-i kâmilîn, bize sahih bir surette o haberleri nakletmişler.

• **ALTINCI ESAS:** Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ahval ve evsafı, siyer ve tarih suretiyle beyan edilmiş. Fakat o evsaf ve ahval-ı galibi, beşeriyetine bakar.

HAŞİYE: Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâma, Aişe-i Siddıkaya karşı ziyade muhabbet ve şefkatını rencide etmemek ıçın, Vak a-ı Cemel hâdısesinde o bulunacağı kat î gösterilmediğine delil ıse, ezvac-ı tahirata ferman etmış kı: "Keşke bılseydım, hanginiz o vak ada bulunacak." Fakat sonra, hafif bir surette bildırılmış kı, Hazret-ı Alı ye (RA) ferman etmış: "Seninle Aişe beynınde bir hâdise olsa (1) فَارْفُقْ وَبَلِّغْهَا مَأْمَنَهَا"

1 Ona yumuşak davran ve onu guvenlı bir yere ulaştır. (*Musned* 6.393; Heysemi *Mecmau z-Zevaid* 7.234; *Ramuzu l-Ehadis* s. 303; Beyhakı *Delailu n-Nubuvve* 6.410.)

2. Kım bile bile benım soylemedıgım bır seyi soylemışım gıbı uydurursa, cehennemdekı yerıne hazırlansın. (*Buhari* 1.38, Muslım, 1.10; Kettani *Nazmu l-Mutenasir Fi l-Hadisi l-Mutevatir* s. 20-24.)

3 Allah adına yalan soyleyen kımseden daha zalım kım vardır? (Zümer Suresi, 32.)

sevme: karşılıksız merhamet etme
tafsil: etraflıca bildırme, ayrıntılı anlatma
tafsilât: ayrıntılar
talım etmek: ogretmek, bilgilendırmek
tehdit: korkutma
umumiyet: umumıllık, genellık.
ümmet: Hz Peygambere ınanıp onun yolundan gıdenler, Muslımanlar
vak'a: olay
Vak'a-i Cemel: Cemel Vak a-sı, Hz. Aişe nın deve sırtında katıldıgı savaş
vefat-ı Nebevi: Peygamberımızın vefatı
Zat-ı Ahmediye: Hz Peygamberın zatı, kışılıgı

Hâlbuki, o zat-ı mübareğin şahs-ı manevîsi ve mahiyet-i kudsiyesi o derece yüksek ve nuranîdir ki, siyer ve tarihte beyan olunan evsaf, o bâlâ kamete uygun gelmiyor, o yüksek kıymete muvafık düşmüyor.

Çünkü, [1] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, her gün, hatta şımdı de bütün ümmetinin ibadetleri kadar bir azîm ibadet sahife-i kemalâtına ilâve oluyor. Nihayetsiz rahmet-i İlâhiyeye, nihayetsiz bir surette, nihayetsiz bir istidat ile mazhar olduğu gibi, her gün hadsiz ummetinin hadsız duasına mazhar oluyor.

Ve şu kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın tercümanı ve sevgilisi olan o zat-ı mübareğin tamam-ı mahiyeti ve hakikat-i kemalâtı, siyer ve tarihe geçen beşerî ahval ve etvara sığışmaz.

Meselâ, Hazret-i Cebrail ve Mikâil ikı muhafız yaver hukmünde Gazve-i Bedir'de yanında bulunan bır zat-ı mübarek, [2] çarşı içinde bedevî bir Arapla at mübayaasında munazaa etmek, bir tek şahıt olan Huzeyfe'yi şahit göstermekle [3] görünen etvan içinde sığışmaz.

İşte, yanlış gitmemek için, her vakit mahıyet-i beşeriyeti ıtıbanyla ışıtılen evsaf-ı adıye içinde, başını kaldınp hakikî mahıyetine ve mertebe-i risalette durmuş nuranî şahsıyet-ı maneviyesine bakmak lâzımdır. Yoksa, ya hürmetsizlik eder veya şüpheye düşer. Şu sırrı izah için şu temsilı dinle:

1- Bir işe sebep olan onu işleyen gibidir.

2- Buhari, Megazi 11; Ahmedu l-Benna es-Sa'ati, Fethu r-Rabbani 21/26.

3- Ebu Davud, hadis no: 3607; Musned, 5/215; Heysemî, Mecmau z-Zevaid, 9/320; Hâkim, Mustedrek, 2/17.

ahval: haller
azım: büyük.
bâlâ kamet: yüksek, yüce şahsiyet.
bedevî: göçebe, çölde yaşayan
beşerî: insanla ilgili, insana ait.
beyan: anlatma, açıklama.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
etvar: tavırlar, olaylar ve insanlar karşısında takınılan haller, tutumlar
evsaf: vasıflar, sıfadar, özellikler
evsaf-ı adıye: normal vasıflar, sıradan özellikler
Gazve-i Bedir: Bedir Savaşı
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat-ı kemalât: olgunlukların, mükemmelliklerin gerçeği, esası
hakikî: gerçek, aslına uygun, gerçek olan
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı olan Allah
hükmünde: yerinde, değerinde
hürmet: saygı
ilâve: ek.
istıdat: kabiliyet, yetenek
itibarıyla: bakımından
izah: açıklama
kainat: yaratılmış şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
mahıyet: bır şeyin aslı, esası, hakıkatı, nitelik, özellik
mahiyet-i beşeriyet: insanlık mahıyeti, özelliği
mahiyet-i kudsiye: kudsi mahıyet, mukaddes özellik
mazhar olma: nail olma, erişme, kavuşma
mertebe-i risalet: peygamberlik mertebesi, derecesi.
muhafız: koruyan, muhafaza eden
muvafık: uygun, yerinde, münasip
mübayaa: satın alma.
munazaa: münakaşa, çekişme
netice: sonuç, son
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nuranı: nurlu, parlak.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti, Allah'ın acıması, merhamet etmesi ve şefkat göstermesi.
sahıfe-i kemalat: mükemmelliklerin sayfası
sır: gizli hakıkat, insanın aklının yetişemediği İlâhi hikmet.
siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını naklederen eserler.
suret: şekil, biçim, tarz.
şahs-ı manevî: manevi şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten, topluluktan meydana gelen manevi şahıs
şahsiyet-i maneviye: manevi şahsiyet, manevi kişilik.
tamam-ı mahiyet: mahiyetinin tamamı, bütün özellikleri
temsil: benzetme, örnek.
tercümân: tercüme eden, çeviren
ümmet: Hz. Peygambere inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar
yaver: yardımcı
zat-ı mübarek: mubarek zat, hayırlı kişi.

Meselâ, bir hurma çekirdeği var. O hurma çekirdeği toprak altına konup açılarak koca meyvedar bir ağaç oldu. Hem gittikçe tevessü eder, büyür.

Veya tavus kuşunun bir yumurtası vardı. O yumurtaya hararet verildi, bir tavus civcivi çıktı. Sonra, tam mükemmel, her tarafı kudretten yazılı ve yaldızlı bir tavus kuşu oldu. Hem, gittikçe daha büyür ve güzelleşir.

Şimdi o çekirdek ve o yumurtaya ait sıfatlar, hâller var. İçinde incecik maddeler var. Hem ondan hâsıl olan ağaç ve kuşun da, o çekirdek ve yumurtanın adî küçük keyfiyet ve vaziyetlerine nispeten büyük ve âlî sıfatlan ve keyfiyetleri var.

Şimdi o çekirdek ve o yumurtanın evsafını ağaç ve kuşun evsafıyla raptedip bahsetmekte lâzım gelir ki, her vakit akl-ı beşer başını çekirdekten ağaca kaldırıp baksın ve yumurtadan kuşa gözünü tevcih edip dikkat etsin tâ ıştıttiği evsafı, onun aklı kabul edebilsin. Yoksa, "Bir dirhem çekirdekten bin batman hurma aldım" ve "Şu yumurta, cevv-ı asumanda kuşların sultanıdır" dese, tekzip ve inkâra sapacak.

İşte, bunun gibi, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın beşeriyeti, o çekirdeğe, o yumurtaya benzer. Ve vazife-i risaletle parlayan mahiyeti ise, şecere-i tuba gibi ve cennetin tayr-ı hümayunu gibidir. Hem daima tekemmüldedir. Onun için, çarşı içinde bir bedevî ile niza eden o zatı düşündüğü vakit, Refrefe binip, Cebrail'i arkada bırakıp, Kab-ı Kavseyne koşup giden zat-ı nuranîsine

aleyhissalatu vesselam: salat ve selâm onun üzenne olsun.
ali: yüce, yüksek.
bahsetmek: bir konu üzennde söz söylemek, konuşmak.
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, yaklaşık altı okkaya denk gelen bir ağırlık ölçüsü. (1 okka = 1283 gram)
bedevi: göçebe, çölde yaşayan.
beşeriyet: insanlık.
cevv-ı asuman: gök yüzü boşluğu.
daima: sürekli, devamlı.
dirhem: şimdiki 3 grama denk olan eski bir ağırlık ölçüsü birimi.
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler.
hararet: sıcaklık, ısı.
inkar: reddetme, kabul etmeme, inanmama.
Kab-ı Kavseyn: iki yay mesafesi. Hz. Muhammed'in miraca çıkışıyla vardığı son nokta. bütün yaratılanlan arkasına alıp Yaratanla müşerref ve muhatap olduğu makam.
keyfiyet: durum, nitelik, özellik.
kudret: İlâhî güç ve iktidar.
mahiyet: nitelik, bir şeyin aslı, esası, hakikati.
meyvedar: meyveli.
nispeten: oranla, kıyasla.
niza: münakaşa, çekişme.
raptetmek: bağlamak.
Refref: Hz. Muhammed'in Miraç mucizesi sırasında bindiği dört binekten biri.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sıfat: vasıf, nitelik, hâl, özellik.
sultan: padişah, hükümdar.
şecere-i tuba: cennetteki Tuba ağacı.
tavus: sülüngillerden erkeğinin tüylen uzun, kuyruğu parlak, güzel renkli kuş.
tayr-ı hümayun: mübarek kutsal kuş.
tekemmül: mükemmelleşme, olgunlaşma.
tekzip: yalanlama.
tevcih etme: yöneltme, çevirme.
tevessü etmek: genişlemek, yayılmak.
vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi.
vaziyet: hal, durum.
yaldız: eşyaya altın veya gümüş görüntüsü vermek için kullanılan sıvı veya yaprak durumundaki altın, gümüş ve bunların taklidi olan madde.
zat: şahıs, kişi, fert.
zat-ı nurani: nurlu, nurlanmış zat.

hayal gözünü kaldırıp bakmak lâzım gelir. Yoksa ya hürmetsizlik edecek veya nefs-i emmaresi inanmayacak.

Beşinci Nükteli İşaret

Umur-ı gaybiyeye dair hadislerin birkaç misalini zikrederiz:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nakl-i sahih ile ve mütevatir bir derecede bize vasıl olmuş ki, minber üstünde, cemaat-i Sahabe içinde ferman etmiş ki:

(1) اِبْنِي حَسَنٌ هٰذَا سَيِّدٌ سَيُصْلِحُ اللّٰهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ

İşte, kırk sene sonra İslâm'ın en büyük iki ordusu karşı karşıya geldiği vakıt, Hazret-ı Hasan Radıyallahu Anh, Hazret-i Muaviye (RA) ile musalâha edip, cedd-i emcedinin mu'cize-i gaybiyesini tasdik etmiştir.

İkincisi: Nakl-i sahih ile, Hazret-i Ali'ye (RA) demiş:

(2) سَتُقَاتِلُ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ Hem Vak'a-ı Cemel, hem Vak'a-i Sıffin, hem Vak'a-ı Havariç hâdiselerini haber vermiş.

• Hem Hazret-ı Ali (RA) Hazret-ı Zubeyir ile sevıştığı bir zaman dedi: "Bu sana karşı muharebe edecek, fakat haksızdır." (3)

1- Bu benim oğlum Hasan. Seyyiddir. Allah onun vasıtasıyla iki buyuk grubun arasını duzeltecektir. (*Buhari*, Sulh, 244; *Alameru n-Nubuvve*, 249.)

2- Sen ahıtlerinden donenler, haktan sapanlar ve hak dinden ayrılanlarla savaşacaksın. (Heysemi, *Mecmau z-Zevaid*, 7/236; Beyhaki, *Delâilü n-Nübüvve*, 6/412-414; Hâkim, *Mustedrek*, 3/139-140.)

3- Hâkim, *Mustedrek*, 3/366, 367; Heysemi, *Mecmoü z-Zevaid*, 7/235; Beyhaki, *Delâilü n-Nübuvve*, 6/412.

ahıt: anlaşma, soz verme, sozleşme
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun uzerine olsun
cedd-i emced: en buyuk cet, dede
cemaat-i Sahabe: Sahabeler cemaatı, topluluğu
dair: aıt, ilgili
ferman: buyurma, haber verme, bildirme
hadis: Hz. Muhammed'e aıt soz, emir, fıil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına aıt soz, ış veya davranış
hadise: olay
hak: doğru, gerçek
hürmet: saygı
minber: camıde hatıbın hutbe okudugu merdıvenlı kursu
mısal: ornek, numune
mu'cize-i gaybiye: gayba aıt mu'cize, zamanı gelince ortaya çıkan ve gaybi olarak haber verilen mu'cize
muharebe: harp, savaş
musalaha: barış, sulh
mutevatir: yalan soylemekte bırleşmelennı aklın kabul etmeyecegi bır topluluğun verdıgi haber; boyle bır topluluğun senedın başından sonuna kadar yine kendıleri gibi bır topluluktan rivayet ettikleri sahih hadıs
nakl-i sahih: şuphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi
nefs-i emmare: kotulugu emreden nefis
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerım ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
seyyid: efendi, reis, ıleri gelen
tasdik: dogrulama, onaylama
umur-ı gaybiye: gaybi ışler. Allah ve onun bıldırdıgi kişıler dışında hıç kımsenın bılmedigi ışler
Vak'a-i Cemel: Cemel Vak'ası olayı
Vak'a-ı Havarıç: Harıcıler Vak'ası savaşı
Vak'a-ı Sıffin: Sıffin Vak'ası olayı
vasıl olma: ulaşma
vasıta: aracılık, aracı
zikretmek: anmak, bıldırmek, soylemek.

• Hem Ezvac-ı Tahiratına demiş: "İçinizden binsi, mühim bir fitnenin başına geçecek ve etrafında çoklar katledilecek." [1] [2] وَتَنْبَحُ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوْأَبِ

İşte şu sahih, kat'î hadisler, otuz sene sonra Hazret-i Ali'nın (RA) Hazret-i Aişe ve Zübeyir ve Talha'ya karşı Vak'a-i Cemelde ve Muaviye'ye karşı Sıffin'de, ve Havarice karşı Harevra'da ve Nehruvan'da muharebesi, o ihbar-ı gaybiyenin bir tasdik-ı fiilisidir.

• Hem Hazret-i Ali'ye, "senin sakalını senin başının kanıyla ıslattıracak bir adamı" ihbar etmiş. Hazret-i Ali o adamı tanırmış, o da, Abdurrahman ibni Mülcemü'l-Haricidir. [3]

• Hem Haricîlerin içinde Züssedye denilen bir adamı, garip bir nişanla alâmet olarak haber vermiştir ki, Havarîçlerin maktulleri içinde o adam bulunmuş, Hazret-i Ali onu hakkaniyetine hüccet göstermiş, hem mu'cize-i Nebeviyeyi ilân etmiş. [4]

• Hem Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ümmü Seleme'nin, daha diğerlerin rivayet-i sahihiyle, haber vermiş ki, "Hazret-i Hüseyin, Taff, yani Kerbelâ'da katledilecektir." [5] Elli sene sonra, aynı vak'a-i cigersuz vukua gelip o ihbar-ı gaybîyi tasdik etmiş.

• Hem, mükerreren ihbar etmiş ki: "Benim Âl-i Beytim, benden sonra يَلْقَوْنَ قَتْلًا وَتَشْرِيدًا, yani katle ve belâya ve nefye maruz kalacaklar." [6] Ve bir derece ızah etmiş, aynen öyle çıkmıştır.

alâmet: iz, belirti, işaret.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan ve neslinden gelen kimseler.
Ezvac-ı Tahirat: Hz. Peygamber Efendimizin iffetli, temiz hanımları.
fitne: karışıklık, fesat.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hakkaniyet: doğruluk, hak ve adalete uygunluk.
Harici: Hz. Ali'ye isyan eden.
Havarîç: asiler, zorbalar, isyankârlar. Hakemeyn Vak'asından sonra Hz. Ali'ye isyan eden topluluk.
hüccet: delil.
ihbar: haber verme, bildirme.
İhbar-ı gayb: gaypten gelen haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haberler.
ilân etmek: herkese duyurmak.
Izah etmek: açıklamak.
kat'î: kesin, şüphesiz.
katledilmek: öldürülmek.
maktul: öldürülen.
maruz kalma: uğrama, bir şeyin karşısında ve tesir altında bulunma.
mu'cize-i Nebeviye: Peygamberimize ait mu'cize.
muharebe: savaş, harp.
mühim: önemli.
mükerreren: tekrarlayarak, defalarca.
nefiy: sürgün.
nişan: iz, belirti, işaret.
Resul-ı Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet-i sahih: sahih olan rivayet, Peygamberimizden doğru olarak nakledilmiş hadis.

1. Cem'ü'l-Fevaid, 2/719; Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, 4/234; Beyhakî, 6/405.
2. Ve sana Hav'eb denilen yerin köpekleri havlayacaktır. (Hâkim, Mustedrek, 3/120; Cem'ü'l-Fevaid, 2/719; Silsiletü'l-Ehadîs-i Sahîha, hadis no: 475.)
3. Hâkim, Mustedrek, 3/113, 141; Câmiu's-Sağır, hadis no: 2586; Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, 9/138.
4. Buhari, 3/243; Muslim, 2/744, 745; Beyhakî, 6/426.)
5. Müsned, 1/85, 3/256; Câmiu's-Sağır, hadis no: 211; Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, 9/187.
6. Hâkim, Mustedrek, 4/116; Ramuzü'l-Ehadîs, s. 135; Aclûnî, Kenzü'l-Ummal, 14/267.

sahih: doğru, sağlam, şüphesiz.
Sıffin: Hz. Ali ile Hz. Muaviye'nin savaştığı yer ve bu savaşın adı.
tasdik: doğrulugunu kabul etme, doğrulama.
tasdik-ı fiili: fiilen tasdik edilme, doğrulanma.
Vak'a-i Cemel: Cemel Vak'ası, olayı.
vak'a-i cigersuz: ciğer parçalayıcı olay.
vukua gelme: meydana gelme, olma.

Şu makamda bir mühim sual vardır ki, denilir ki: Hazret-i Ali, o derece hilâfete liyakatı olduğu ve Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma karabeti ve harikulâde cesaret ve ilmi ile beraber, neden hilâfette takaddüm ettirilmedi? Ve neden onun hilâfeti zamanında İslâm çok keşmekeşe mazhar oldu?"

Elcevap: Âl-i Beytten bır kutb-i azam demiş ki: "Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ali'nın (RA) hilâfetini arzu etmiş, fakat gaıpten ona bildirilmış ki, murad-ı İlâhî başkadır. O da, arzusunu bırakıp, murad-ı İlâhîye tâbi olmuş." [1]

Murad-ı İlâhînin hikmetlerinden birisi şu olmak gerektir kı: Vefat-ı Nebevîden sonra, en zıyade ıttıfak ve ıttıhada gelmeye muhtaç olan Sahabeler, eğer Hazret-i Ali başa geçseydı, Hazret-ı Alı'nın hılâfetı zamanında zuhura gelen hâdisatın şahadetıyle ve Hazret-i Alı'nın mümâşatsız, pervasız, zahıdâne, kahramanâne, müstağniyâne tavrı ve şöhretgır-i âlem şecaati ıtıbarıyla, çok zatlarda ve kabılelerde rekabet damarını harekete getırıp tefrıkaya sebep olmak kavıyyen muhtemeldı.

• Hem, Hazret-i Alı'nın hılâfetının teehhur etmesının bir sırrı da şudur kı: Gayet muhtelıf akvamın bırbırıne karışmasıyla, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın haber verdiğı gıbı sonra inkişaf eden yetmiş üç fırka [2] efkârının esaslarını taşıyan o akvam ıçınde, fıtneengız hâdısatın zuhuru zamanında Hazret-i Ali gibi harikulâde bir cesaret ve feraset sahıbı, Haşımî ve Âl-ı Beyt gıbı kuvvetlı,

1- *Kamuzü'l Ehadis*: s. 293 Deylemî *Musnedü'l Firdevs*: 5,316 Suyutî *Tarihu'l Hulefa*: s. 64

2- *İbni Mace*: Fiten, 17 *Ebu Davud*: Sunnet, 1 *Tirmizî*: Iman, 18

akvam: kavımler, mılletler, ulusler
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun uzenne olsun
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan ve neslinden gelen kımseler
arzu: ıstek.
cesaret: yığıtlık, atılganlık ve gözu pek olma
efkar: fikırler, düşunceler, goruşler
feraset: anlayışlılık, çabuk sezış, kavrayış
fırka: ınsan toplulugu, grup
fitneengiz: fitne çıkaran
galp: gorunmeyen alem
gayet: çok, son derece
hadisat: hâdıseler, olaylar
harikulade: eşı ve benzeri olmayan, olaganustu
Haşimi: Peygamberımız Hz. Muhammed'in kabılesinden onun sulalesinden gelen.
hikmet: herkesin bılmedıgı gizli sebep; gızlı bılınmeyen noktâ.
hılâfet: halıfelık, Peygamberımızın vekılı olarak dın ve dunya ışlennde umumi reislik
inkişaf etme: ortaya çıkma
itibarıyla: bakımından
ittıfak: bır konuda, ortak bır gayede anlaşma, fikır bırlıgı etme
ittıhat: bırleşme, bırlık oluşturma
kabile: goçebe ınsanlarda aynı soydan sayılan ve bır başa ıtaat eden ınsan topluluğu; boy, aşıret.
kahramanane: kahramancasına, yıgıtçesine.
karabet: akrabalık, yakınlık.
kaviyyen: kuvvetle
keşmekeş: karışıklık
kutb-i azam: en buyuk kutup, bırçok Muslumanın kendısıne bagland ıklan buyuk evlıyadan zamanın en buyuk murşıdı.
liyakat: layık olma, uygunluk
makam: yer
mazhar: bır şeyın ortaya çıktıga, gorundugu yer
muhtelif: çeşıdı, farklı
muhtemel: ıhtımal dahılınde olan, olması mumkun
murad-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın muradı, ıstegi
muhim: onemlı.
mümaşat: hoş geçınmek ıçın uysallık gosterme, bır kımsenın fikrıne kabılıyormuş gıbı gorunme
müstagnıyane: tok gonullulukle, kanaatkar bır şekılde.
pervasız: korkusuz, çekınmeyen
rekabet: rakıp olma ve yarışa gırme
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım ve Allah'ın ınsanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed
Sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed'ın mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerıne katılan mu'mın kımse
sır: gızlı hakıkat.
sual: soru
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şecaat: yıgıtlık, cesurluk, kahramanlık.
şöhretgır-i alem: şohretı tum dunyaya yayılmış, dunyaca tanınan
tabi olmak: uymak, ıtaat etmek.
takaddüm: one geçme, ılerde olma
tavır: olaylar ve ınsanlar karşısında takınılan hâl, tutum
teehhur: gecıkme, sonraya kalma
tefrika: ayrılık, bolunme
Vefat-ı Nebevi: Peygamberımızın vefatı
zahıdane: zahıt gıbı, dının emırlerını yerıne getırıp yasaklarından kaçınarak.
zat: şahıs, kışı, fert.
ziyade: çok, fazla
zuhur: gorunme, meydana çıkma

hürmetli bir kuvvet lâzım idi ki, dayanabilsin. Evet, dayandı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın haber verdiği gibi, "Ben Kur'ân'ın tenzili için harp ettim; sen de tevili için harp edeceksin." (1)

Hem, eğer Hazret-i Alî (RA) olmasaydı, dünya saltanatı, mülûk-i Emeviyeyi bütün bütün yoldan çıkarmak muhtemeldi. Hâlbuki, karşılarında Hazret-i Alî (RA) ve Âl-i Beyti gördükleri için, onlara karşı muvazeneye gelmek ve ehl-i İslâm nazarında mevkilerini muhafaza etmek için, ister istemez, Emeviye Devleti reislerinin umumu, kendileri olmasa da, herhâlde teşvik ve tasvipleriyle, etbalan ve taraftarlan, bütün kuvvetleriyle hakaik-i İslâmiyeyi ve hakaik-i imaniyeyi ve ahkâm-ı Kur'âniyeyi muhafazaya ve neşre çalıştılar. Yüz binlerle müçtehidîn-i muhakkikîn ve muhaddisîn-i kâmilîn ve evliyalar ve asfiyalar yetiştirdiler. Eğer karşılarında Âl-i Beytin gayet kuvvetli velâyet ve diyanet ve kemalâtı olmasaydı, Abbasîlerin ve Emevîlerin ahirlerindeki gibi, bütün bütün çığırdan çıkmak kaviyyen muhtemeldi.

Eğer denilse: "Neden hilâfet-i İslâmiye Âl-i Beyt-i Nebevîde takarrür etmedi? Hâlbuki en ziyade lâyık ve müstahak onlardı."

Elcevap: Saltanat-ı dünyeviye aldatıcıdır. Âl-ı Beyt ise, hakaik-ı İslâmiyeyi ve ahkâm-ı Kur'âniyeyi muhafazaya memur idiler. Hilâfet ve saltanata geçen, ya nebî gibi masum olmalı, veyahut Hulefa-i Raşidîn ve Ömer bin Abdülazız-ı Emevî ve Mehdî-ı Abbasî gibi harikulâde bir

1 Aclûnî, *Kenzu'l-Ummal*, hadis no: 3296; Tirmizî, hadis no: 3715; 5/635; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 6/244

ahir: son
ahkâm-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hükümleri
aleyhissalatü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan, neslinden gelenler
Âl-ı Beyt-i Nebevî: Peygamberimizin ailesi ve soyundan gelenler
asfiya: safiyet, kemalât ve takva sahibi olan, Hz. Peygamber'in vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve uygulamaya çalışan zatlar
çığırdan çıkmak: düzeltilmesi zor bir durum almak, doğru gidişi bozmak.
diyanet: dindarlık
ehl-i İslâm: Müslümanlar, İslâm toplumu
etba: tâbi olanlar, uyanlar
evliya: veliler, Allah dostları.
hakaik-ı imaniye: İmana ait hakikatler, gerçekler.
hakaik-ı İslâmiye: İslâmiyetle ilgili hakikatler, gerçekler
harp: savaş
harikulâde: eşi ve benzeri olmayan, olağanüstü
hilâfet: halîfelik, Peygamberimizin vekili olarak din ve dünya işlerinde umumî reislik.
hilâfet-i İslâmiye: İslâm halîfeliği.
Hulefa-ı Raşidîn: dört büyük halîfe.
hürmet: haysiyet, şeref.
kaviyyen: kuvvetle
kemalât: fazîletler, iyilikler, ahlâk ve huy güzellikleri
lâzım: gerek, gerekli
masum: günahı, suçu olmayan
mevkı: yer, makam, durum
muhaddisîn-i kâmilîn: hadîsleri nakleden kâmil olgun insanlar
muhafaza: koruma.
muhtemel: ihtimal dahilinde olan, olması mümkün
muvazene: denge
müçtehidîn-i muhakkikîn: hakikatleri araştıran, âyet ve hadîsler başta olmak üzere diğer dinî delîllerden hükûm çıkarabilen büyük İslâm âlimleri
muluk-ı Emeviye: Emevî devlet başkanları
mustahak: hak eden, hak etmiş
nazarında: görüşünde, gözünde
nebî: haberci, Allah'ın elçisi, peygamber
neşir: yayma, dağıtma, herkese duyurma
reis: başkan, amir, bir topluluğun en üst idarecisi
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
saltanat: sultanlık, hükümdarlık, devlet, hükûmet.
saltanat-ı dünyeviye: dünya saltanatı
takarrür etme: karar bulma, yerleşme.
tasvip: uygun bulma.
tenzil: Kur'ân-ı Kerîm'in vahiy yoluyla Peygamberimize yavaş yavaş indirilmesi.
teşvik: şevklendirme, istekleandirme, cesaret verme
tevil: yorumlama, yorum
umum: bütün, genel
velayet: velîlik, Allah dostluğu
ziyade: çok, fazla.

zühd-i kalbi olmalı ki, aldanmasın. Hâlbuki, Mısır'da Âl-i Beyt namına teşekkül eden devlet-i Fatımiye hilâfeti ve Afrika'da Muvahhidîn hükûmeti ve İran'da Safevîler devleti gösteriyor ki, saltanat-ı dünyeviye Âl-i Beyte yaramaz, vazife-i asliyesi olan hıfz-ı dini ve hizmet-i İslâmiyet'i onlara unutturur. Hâlbuki, saltanatı terk ettikleri zaman, parlak ve yüksek bir surette İslâmiyet'e ve Kur'ân'a hizmet etmişler.

İşte, bak: Hazret-i Hasan'ın neslinden gelen aktaplar, hususan Aktab-ı Erbaa ve bilhassa Gavs-ı Azam olan Şeyh Abdulkadir-i Geylânî; ve Hazret-i Huseyin'in neslinden gelen imamlar, hususan Zeynelabidin ve Cafer-i Sadık ki, her biri birer manevî mehdî hukmüne geçmiş, manevî zulmü ve zulûmatı dağıtıp, envar-ı Kur'âniyeyi ve hakaik-ı imaniyeyi neşretmişler, cedd-ı emcedlerinin birer vârisi olduklarını göstermişler.

Eğer denilse: "Mübarek İslâmiyet ve nuranî Asr-ı Saadetin başına gelen o dehşetli kanlı fitnenin hikmeti ve vech-i rahmeti nedir? Çünkü onlar kahra lâyık değil idiler."

Elcevap: Nasıl ki baharda dehşetli yağmurlu bir fırtına, her taife-i nebatatın, tohumların, ağaçların ıstıdatlarını tahrik eder, inkişaf ettirir; her biri kendine mahsus çiçek açar, fıtrî birer vazife başına geçer. Öyle de, Sahabe ve Tabiînin başına gelen fitne dahı çekirdekler hükmündeki muhtelif ayrı ayrı ıstıdatları tahrik edip kamçıladı. "İslâmiyet tehlikededir, yangın var!" diye her taifeyi korkuttu, İslâmiyet'ın hıfzına koşturdu. Her biri kendi

Aktab-ı Erbaa: dört büyük kutup, dört büyük veli (A. Geylânî, Ahmed-i Bedevî, Ahmed-i Rufaî, Seyyid İbrahim Dessukî).
aktap: kutuplar, büyük veliler
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan, neslinden gelenler
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberimiz ve dört halifenin yaşadığı devire verilen ad
cedd-i emced: en büyük cet, dede
dehşetli: büyük korku veren, şiddetli
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurları
fıtrî: yaratılışran gelen
fitne: karışıklık, isyan
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylânî.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri
hıfz: koruma, muhafaza
hıfz-ı din: dini koruma
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta
hilafet: halifelik. Peygamberimizin vekili olarak din ve dünya işlerinde umumî reislik.
hizmet-i İslâmiyet: İslâmiyete yapılan hizmet.
hususan: özellikle.
hükmünde: yerinde, değerinde
hükmüne: yerine, değerine
imam: önder, rehber; bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
inkişaf etme: açılma, ortaya çıkma
ıstıdat: kabiliyet, yetenek
kahır: büyük eziyet, zulüm
mahsus: has, özgü.
mehdî: hidayete eren, doğru yolu tutan; hidayete vesile olan; insanları doğru yola ulaştıran
muhtelif: çeşitli, farklı
mübarek: bereketli, feyizli, hayırlı
namına: adına
nesil: soy
neşretmek: dağıtmak, yaymak, herkese duyurmak.
nuranî: nurlu, parlak.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
saltanat: sultanlık, hükümdarlık, devlet, hükümet
saltanat-ı dünyeviye: dünya saltanatı
suret: şekil, biçim, tarz.
Tâbiîn: Sahabeleri gören mü'minler
tahrik: harekete geçirme, hareket ettirme
taife: topluluk, grup
taife-i nebatat: bitkiler topluluğu
teşekkül etme: oluşma, kurulma
vâris: mirasçı
vazife: görev, iş
vazife-i asliye: asıl vazife
vech-i rahmet: rahmet yönü, acıma, şefkat ve merhamet yönü
zulüm: haksızlık, eziyet
zulûmat: karanlıklar
zühd-i kalp: kalp sağlamlığı, kalbin dünya alakalarından kesilmesi

istidadına göre camia-i İslâmiyet'in kesretli ve muhtelif vazifelerinden bir vazifeyi omzuna aldı, kemal-i ciddiyetle çalıştı. Bir kısmı hadislerin muhafazasına, bir kısmı şeriatın muhafazasına, bir kısmı hakaik-ı imaniyenin muhafazasına, bir kısmı Kur'ân'ın muhafazasına çalıştı ve hakeza, her bir taife bir hizmete girdi. Vezaif-i İslâmiyet'te hummalı bir surette sa'y ettiler. Muhtelif renklerde çok çiçekler açıldı. Pek geniş olan âlem-i İslâmiyet'in aktârına, o fırtına ile tohumlar atıldı, yarı yeri gülistana çevirdi. Fakat, maatteessuf, o güller ve gülistan içinde, ehl-i bid'a fırkalarının dikenleri dahi çıktı.

Güya dest-i kudret, celâl ile o asrı çalkaladı, şiddetle tahrik edip çevirdi, ehl-i himmeti gayrete getirip elektriklendirdi. O hareketten gelen bir kuvve-i anilmerkeziye ile, pek çok münevver müçtehitleri ve nuranî muhaddisleri, kudsî hafızları, asfiyaları, aktapları âlem-i İslâm'ın aktârına uçurdu, hicret ettirdi. Şarktan garba kadar ehl-i İslâm'ı heyecana getirip, Kur'ân'ın hazinelerinden istifade için gözlerini açtırdı. Şimdi sadede geliyoruz.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, umur-i gaybiyeden, haber verdiği gibi doğru vukua gelen işler binlerdir, pek çoktur. Biz yalnız cüz'î birkaç misaline işaret edeceğiz:

İşte, başta *Buhârî* ve *Muslim*, sıhhatle meşhur Kütüb-ı Sitte-i Hadisiye sahipleri, beyan edeceğimiz haberlerin çoğunda muttefik ve o haberlerin çoğu manen mutevatir; ve bir kısmı dahi, ehl-i tahkik onların sıhhatine ittifak etmesiyle, mütevatir gibi kat'î denilebilir.

aktap: kutuplar, belli bir yer veya memlekettaki evliyanın başı olan en büyük veli.
aktar: taraflar, her taraf, her yer.
âlem-i İslâm: İslâm dünyası.
âlem-i İslâmiyet: İslâm dünyası.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salat ve selâm onun üzerine olsun.
asfiya: safiyet, kemalât ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin varisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve uygulamaya çalışan zatlar.
asır: yüz yıl, çağ.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
camia-i İslâmiyet: İslâm topluluğu, Müslümanlar.
celâl: nihayet derecede büyüklük, ululuk ve azamet, sertlik, hışımlılık.
cüz'î: küçük, pek az.
dest-i kudret: Allah'ın kudret eli.
ehl-i bid'a: dinin aslında olmadığı halde sonradan çıkarılan şeyleri dine mal etmeye çalışanlar.
ehl-i himmet: himmet ve gayret sahipleri.
ehl-i İslâm: Müslümanlar.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, hakikatleri delilleriyle bilen âlimler.
fırka: insan topluluğu, grup, cemaat.
gayret: çalışma, çabalama.
güya: sanki.
gülistan: gül bahçesi.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kişi, çok sayıda hadis ezberlemiş olan kimse.
hakeza: bunun gibi, benzeri.
hicret: göç.
hummalı: hararetli ve hareketli.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istifade: faydalanma, yararlanma.
ittifak: birleşme, fikir ve söz birliği etme.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kemal-i ciddiyet: tam bir ciddîlik.
kesretli: çok çok.
kudsî: mukaddes, azîz.
kuvve-i anilmerkeziye: merkezî güç, kuvvet, merkez kaç kuvveti.
Kütüb-i Sitte-i hadisiye: hadise dair altı kitap.
maatteessüf: ne yazık ki.
manen: manevî yönden.
misal: örnek, numune.
muhaddis: hadis ilmiyle uğraşan, hadis âlimi.
muhafaza: koruma.
muhtelif: çeşitli, farklı.
müçtehit: içtihat eden, âyet ve hadisler başta olmak üzere diğer dinî delillerden hüküm çıkaran büyük İslâm âlimleri.
münevver: nurlanmış, aydınlanmış.
mutevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber ve rivâyet ettikleri sahih hadis.
muttefik: ittifak etmiş, birleşmiş, anlaşmış.
nuranî: nurlu, parlak.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sa'y etmek: çalışmak.
sıhhat: doğruluk, sağlamlık.
suret: şekil, biçim, tarz.
şark: doğu.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tahrik etmek: harekete geçirmek, hareket ettirmek.
taife: topluluk, grup.
umur-ı gaybiye: gaybî işler, Allah ve onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler.
vazife: görev, iş.
vezaif-i İslâmiyet: İslâmiyet ile ilgili vazifeler, görevler.
vukua gelme: meydana gelme, ortaya çıkma.

İşte, nakl-i sahih-i kat'î ile, Ashabına haber vermiş ki: "Siz umum düşmanlarınıza galebe edeceksiniz. Hem feth-i Mekke, hem feth-i Hayber, hem feth-i Şam, hem feth-i Irak, hem feth-i İran, hem feth-i Beytü'l-Makdis'e muvaffak olacaksınız. Hem o zamanın en büyük devletleri olan İran ve Rum padişahlarının hazinelerini beyninizde taksim edeceksiniz." [1] Haber vermiş. Hem, "Tahminim böyle veya zannederim" dememiş, belki görür gibi kat'î ihbar etmiş; haber verdiği gibi çıkmış. Hâlbuki, haber verdiği vakit, hicrete mecbur olmuş, Sahabeleri az, Medine etrafı ve bütün dünya düşmandı.

- Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, çok defa ferman etmiş:

عَلَيْكُمْ بِسِيرَةِ الَّذَيْنِ مِنْ بَعْدِي أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ [2]

deyip, Ebu Bekir ve Ömer kendinden sonraya kalacaklar, hem halife olacaklar, hem mükemmel bir surette ve rıza-ı İlâhî ve marzî-i Nebevî dairesinde hareket edecekler. Hem Ebu Bekir az kalacak, Ömer çok kalacak ve pek çok fütuhat yapacak. [3]

- Hem ferman etmiş ki:

زُوِيَتْ لِيَ الْأَرْضُ فَأُرِيتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَسَيَبْلُغُ مُلْكُ أُمَّتِي مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا [4]

deyip, "Şarktan garba kadar benim ümmetimin eline geçecektir. Hiçbir ümmet o kadar mülk zaptetmemiş." Haber verdiği gibi çıkmış.

1- Birkaç değişik hadisten alınmış haberlerdir. Bunlardan bazılarının kaynakları: *Sahih-i İbni Hibban*, 8/241, 243; *Şerhüs Siyer-i Kebir*, İmam-ı Muhammed, 1/46; *Mişkatu'l Mesabih*, hadis no: 3747; *Sahih-i Buhari*, 4/253; *Sahih-i Müslim*, 4/2236, 2237; *Fethu'l Kebir*, 1/162, 452.

2- Benden sonra Ebu Bekir ve Ömer'in yoluna sımsıkı sarılın. (*Müsned*, 5/382, 385, 399, 402; *Tirmizi*, Menakıb, 16/37; *İbni Mâce*, Mukaddime, 11; *Tuhfetü'l Ahvezi*, 10/147.)

3- *Tirmizî*, hadis no: 3662; Hâkim, *Mustedrek*, 3/75; *Cem'u'l-Fevaid*, 2/498.)

4- Yer benim için duruldu. Doğusu ve batısı bana gösterildi. Ümmetimin hakimiyeti bana gösterilen mesafeye kadar ulaşacaktır. (*Müsned*, 5/278; *Müslim*, 4/2215; 8/171; *İbni Mâce*, hadis no: 3952.)

ashap: Sahabeler. Hz. Peygamberi görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslümanlar.
beyninizde: aranızda.
ferman: buyurma, haber verme, bildirme.
feth-i Beytü'l-Makdis: Kudüs'ün fethi.
feth-i Hayber: Hayber'in fethi.
feth-ı Irak: Irak'ın fethi.
feth-ı İran: İran'ın fethi.
feth-ı Mekke: Mekke'nin Peygamber Efendimiz tarafından fethi.
feth-i Şam: Şam'ın Müslümanlarca fethi.
fütuhat: fetihler, zaferler.
galebe etmek: galip gelmek, üstünlük sağlamak.
garb: batı.
hakimiyet: hükmedişe egemenlik.
halife: vekil. Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse.
ihbar: haber verme, bildirme.
kat'i: kesin, şüphesiz.
marzı-ı Nebevi: Peygamberin arzusu, isteği.
mecbur: bir işi yapmak zorunda olan.
mesafe: uzaklık.
muvaffak: başarılı.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, varlık, saltanat.
nakl-i sahih-i kat'i: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma.
padişah: hükümdar, kral.
rıza-ı İlahi: Allah'ın rızası.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mümin kimse.
suret: şekil, biçim, tarz.
şark: doğu.
taksim etmek: bölüşmek, paylaşmak.
umum: bütün, tüm.
ümmet: bir peygambere inanıp onun yolundan gidenlerin tamamı. Hz. Peygambere inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar.
vakit: zaman.
zannetmek: sanmak.
zaptetmek: idaresi altına almak.

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Gazâ-ı Bedir'den evvel ferman etmiş:

هٰذَا مَصْرَعُ أَبِي جَهْلٍ هٰذَا مَصْرَعُ عُتْبَةَ هٰذَا مَصْرَعُ أُمَيَّةَ
هٰذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ وَفُلَانٍ [1]

deyip, müşrik-i Kureyş'in reislerinin her biri nerede katledileceğini göstermiş ve demiş: "Ben kendi elimle Übeyy ibni Halef'i öldüreceğim." [2] Haber verdiği gibi çıkmış.

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, bir ay uzak mesafede, Şam etrafında, Mute nam mevkideki gazve-i meşhurede muharebe eden Sahabelerini görür gibi ferman etmiş:

أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا ابْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ ثُمَّ
أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللّٰهِ [3]

deyip, birer birer hâdisatı Ashabına haber vermiş. İki üç hafta sonra Ya'le ibni Münebbih meydan-ı harpten geldi; daha söylemeden, Muhbir-i Sadık (ASM) harbin tafsilâtını beyan ettı. Ya'le kasem ettı: "Dediğin gibi, aynen öyle oldu." [4]

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş:

إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا عَضُوضًا [5]

وَإِنَّ هٰذَا الْأَمْرَ بَدَأَ نُبُوَّةً وَرَحْمَةً ثُمَّ يَكُونُ رَحْمَةً وَخِلَافَةً ثُمَّ
يَكُونُ مُلْكًا عَضُوضًا ثُمَّ يَكُونُ عُتُوًّا وَجَبَرُوتًا [6]

Ashap: Sahabeler, Hz. Peygamberi görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kımseler, arkadaşlar.
beyan etmek: anlatmak, bildirmek.
evvel: önce.
ferman: buyurma, haber verme, bildirme.
Gazâ-i Bedir: Bedir Savaşı.
gazve-i meşhure: meşhur savaş.
hâdisat: hadiseler, olaylar.
harp: savaş.
kasem: yemin, ant.
katledilmek: oldurulmek.
mevki: yer, mekân.
meydan-ı harp: harp meydanı, savaş alanı.
muharebe: harp, savaş.
Muhbir-i Sadık: doğru haberler veren Peygamberimiz.
müşrik-i Kureyş: Kureyş müşrikleri, Allah'a ortak koşan Kureyşliler.
nakl-i sahih-i kat'î: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma.
nam: ad, isim.
reis: baş, başkan, lider.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sancak: bayrak.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
tafsilât: tafsiller, ayrıntılar.

1. Bu Ebu Cehil'in oldüreleceği yerdir, bu Utbe'nin oldüreleceği yerdir, bu Ümeyye'nin oldüreleceği yerdir, bu falan ve falanın oldüreleceği yerdir. (Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.343; *Sahih-i Müslim*, 4.2203.)
2. Hâkim, *Müstedrek*, 2.327.
3. Sancağı Zeyd aldı ve şehit edildi. Sonra İbni Revaha aldı, şehit edildi. Sonra Cafer aldı, şehit edildi. Sonra onu Allah'ın kılıçlarından birisi aldı. (*Buhari*, 5.182; Aclüni, *Kenzü'l-Ummal*, 11.367; *Sahihu'l-Cami'u's-Sağir*, 1.122.)
4. Hafacî, *Şerhu'ş-Şifa*, 3.210; İbni Kayyım Cevzî, *Zâdu'l-Mead* (tahkik: Arnavud), 3.385.
5. Benden sonra hilafet otuz senedir. Sonra ısırıcı bir saltanata dönüşecek. (*Sahihu'l-Cami'u's-Sağir*, hadis no: 3336.)
6. Bu iş [dîn] peygamberlik ve rahmet olarak başladı. Sonra rahmet ve hilâfet olacak. Arkasından ısırıcı bir saltanat gelecek, daha sonra da yerini serkeşlik ve zorbalığa bırakacak. (Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.338; *Müsned*, 4.273.)

deyip, Hazret-i Hasan'ın altı ay hilâfetiyle Cihar-ı Yâr-ı Güzinin (Hulefa-i Raşidînin) zaman-ı hilâfetlerini ve onlardan sonra saltanat şekline girmesini, sonra o saltanattan ceberut ve fesad-ı ümmet olacağını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

• Hem, nakl-ı sahih-i kat'î ile, ferman etmiş:

يُقْتَلُ عُثْمَانُ وَهُوَ يَقْرَأُ الْمُصْحَفَ ۞ وَاَنَّ اللهَ عَسٰى اَنْ يُلْبِسَهُ قَمِيصًا وَاَنَّهُمْ يُرِيدُونَ خَلْعَهُ [1]

deyip, Hazret-i Osman halife olacağını ve hal'i istenileceğini ve mazlum olarak, Kur'ân okurken katledileceğini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, hacamat edip, mubarek kanını Abdullah ibni Zübeyir teberrüken şerbet gibi içtiği zaman ferman etmiş: [2] وَيْلٌ لِلنَّاسِ مِنْكَ وَوَيْلٌ لَكَ مِنَ النَّاسِ

deyip, harika bir şecaatle ümmetin başına geçeceğini ve müthiş hücumlara maruz kalacaklarını ve insanlar onun yüzünden dehşetli hâdiselere giriftar olacaklarını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış. Abdullah ibni Zübeyir, Emevîler zamanında, hilâfeti Mekke'de ilân ederek kahramanâne çok müsademe etmiş; nihayet Haccac-ı Zalim büyük bir ordu ile üzerine hücum ederek, şiddetli müsademeden sonra o kahraman-ı âlişan şehit edilmiş.

• Hem, nakl-ı sahih-i kat'î ile, Emeviye devletinin zuhurunu [3] ve onların padişahlarının çoğu zalim olacağını ve

1- Osman Kur'ân okurken şehit edilecek. Umuyorum ki Allah hilâfet gömleğini ona giydirecek, ancak onlar bu gömleği çıkarmak isteyecekler. (Ikı ayrı hadisten muktebestir. (Hâkim, *Müstedrek*, 3/100-103; *Cem'u l-Fevaid*, 1/1884-2/555; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/338-339.)

2- Insanların senden çekeceği var. Senin de insanlardan çekeceğin var. (*Metâlibu l-Âliye*, 4/21.)

3- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/338; *Alî el-Kârî*, 1/683; Hafacı, *Şerhu ş-Şifa*, 1/179.

ceberut: aşırı kibir, baskı, zorlama
dehşetli: büyük korku veren, şiddetli
ferman: buyurma, haber verme, bildirme
fesad-ı ümmet: ummetin fesada gitmesi, bozulup iyi özelliklerini kaybetmesi.
giriftar olma: tutulma, yakalanma
hacamat etmek: kan vermek, kan aldırmak.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadise: olay
halife: vekil. Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse
hal: görevine son verme; bertaraf etme
hilâfet: halifelik. Peygamberimizin vekili olarak din ve dünya işlerinde umumî reislik
Hulefa-ı Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife
ilân etmek: herkese duyurmak.
kahramanane: kahramancasına, yiğitçesine
kahraman-ı alişan: şanlı kahraman
katledilmek: öldürülmek.
maruz kalma: uğrama
mazlum: zulme uğramış
muktebes: bir yerden alınan
mubarek: bereketli, feyizli, hayırlı.
müsademe: çarpışma, vuruşma
müthiş: korkunç, dehşetli.
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
nakl-ı sahih-i kat'î: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma
nihayet: sonunda
padişah: hükümdar, sultan
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık, bolluk ve zenginlik, gösterişli ve şatafatlı yaşayış
serkeş: asi, isyan eden, baş kaldıran
şecaat: yiğitlik, kahramanlık, korkusuzluk.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
teberrüken: mübarek görerek, uğur sayarak.
ümmet: Hz. Peygambere inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar
zalim: zulmeden, haksızlık yapan, acımasız
zaman-ı hilâfet: hilâfet zamanı, halifelik zamanı
zorba: zor kullanarak başkalarının hakkını gasp eden, haydut
zuhur: ortaya çıkma.

içlerinde Yezit [1] ve Velîd bulunacağını ve Hazret-i Muaviye ümmetin başına geçeceğini [2] وَإِذَا مَلَكْتَ فَاسْحَحْ fermanıyla rıfk ve adaleti tavsiye etmiş. Ve Emeviyeden sonra, [3] يَخْرُجُ وَلَدُ الْعَبَّاسِ بِالرَّايَاتِ السُّودِ وَيَمْلِكُونَ أَضْعَافَ مَا مَلَكُوا deyip, devlet-i Abbasıyenin zuhurunu ve uzun muddet devam edeceğini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş,

[4] وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ deyip, Cengiz ve Hülâgû'nun dehşetli fıtnelerini ve Arap devlet-i Abbasiyesini mahvedeceklerini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Sa'd ibni Ebî Vakkas gayet ağır hasta iken ona ferman etmiş:

[5] لَعَلَّكَ تُخَلَّفُ حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيَسْتَضِرَّ بِكَ آخَرُونَ

İlende büyük bir kumandan olacağını, çok fütuhat yapacağını, çok milletler ve kavimler ondan menfaat görüp, yani İslâm olup ve çoklar zarar görecek, yani devletleri onun eliyle harap olacağını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış. Hazret-i Sa'd ordu-yu İslâm başına geçti. Devlet-i İraniyeyi zirüzeber etti, çok kavimlerin daire-i İslâm'a ve hidayete girmelerine sebep oldu.

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, imana gelen Habeş melîki olan Necaşî hicretin yedinci senesinde vefat ettiği gün, Ashabına haber vermiş, hatta cenaze namazını

1 Askalânî, *Metâlibü'l-Âliye*, h. no: 4528.
2. İktidara geldiğin zaman yumuşak ve adil ol. (Heyseme, 5/186.)
3. Abbâs'ın çocukları siyah sancaklarla çıkacaklar ve sahip olduklarının kat kat fazlasını elde edeceklerdir. (Kadı Iyaz, Şifa, 1/338.)
4. Yaklaşmakta olan bir kötülükten dolayı yazık oldu Arabâ!... (Buhârî, Fiten, 60.)
5. Bazı insanlar senden fayda görüp, diğer bazılarının ise senden zarar göreceği bir zamana kadar hayatta bırakılacağını ümit ediyorum. (Hilyetü'l-Evliyâ, 1/94.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
adil: adaletli olan, her hak sahibine hakkını tam ve eksiksiz veren.
Arap devlet-i Abbasiyesi: Arap Abbasîler devleti
Ashap: Sahabeler. Hz. Peygamber'i görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler
daire-i İslâm: İslâm dairesi
devlet-i Abbasiye: Abbasîler devleti. Emevîlerden sonra kurulan devlet. (750-1258)
Devlet-i İraniye: İran devleti
ferman: buyurma, haber verme, bildirme
fitne: karışıklık, kargaşa, fesat.
fütuhat: fetihler, zaferler
gayet: son derece, çok.
Habeş: bugünkü Etiyopya ülkesi
harap olma: yıkılma, bozulma
hicret: göç. Hz. Peygamber'in Mekke'den Medîne'ye göçü
hidayet: doğru ve hak yol
iktidar: devlet yönetimi, idâresi
iman: inanma, inanç, itikat.
kavim: insan topluluğu, aralarında tore, dil ve kültür ortaklığı bulunan boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu
kumandan: komutan
mahvetmek: yok etmek, ortadan kaldırmak.
melik: hükümdar, padişah, kral.
menfaat: fayda, yarar
müddet: süre, zaman
nakl-ı sahih-i kat'î: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma
ordu-yu İslâm: İslâm ordusu
rıfk: insanlara karşı yumuşak ve hoşgörülü davranma
sancak: bayrak
ümmet: Hz. Peygamber'e inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar
vefat etme: ölme
zirüzeber: yerle bir, alt üst.
zuhur: ortaya çıkma

kılmış [1] Bir hafta sonra cevap geldi ki, aynı günde vefat etmiş.

• Hem, nakl-i sahîh-i kat'î ile, Cihar-ı Yâr-ı Güzin ile beraber Uhud veya Hıra Dağının başında iken dağ titredi, zelzelelendi. Dağa ferman etti ki:

اُثْبُتْ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدٌ [2]

deyip, Hazret-i Ömer ve Osman ve Ali'nin şehit olacaklarını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Şimdi, ey bedbaht, kalpsız, bîçare adam, "Muhammed-i Arabî akıllı bir adam idi" diye o şems-i hakîkate karşı gözünü yuman bîçare insan! On beş enva-ı küllıye-ı mu'cizatından bir tek nev'i olan umur-ı gaybiyeden, on beş ve belki yüz kısmından bir kısmını ışittin. Manevî tevatür derecesinde kat'î bir kısmını duydun. Şu ihbar-ı gayp kısmının yüzden birisini akıl gözüyle gören bir zata "dâhî-i azam" denilir ki, ferasetiyle istikbali keşfediyor. Binaenaleyh, senin gibi haydi deha desek, yüz dâhî-i azam derecesinde bir deha-i kudsiyeyi taşıyan bir adam, yanlış görür mü, yanlış haber vermeye tenezzül eder mi? Böyle yüz derece bir deha-i azam sahibinin saadet-i dâreyne dair sözlerini dinlememek, elbette yüz derece divaneliğin alâmetidir.

Altıncı Nükteli İşaret

• Nakl-i sahih-i kat'î ile, Hazret-i Fatıma'ya (RA) ferman etmiş ki:

1. Buhârî Cenaiz 57 Menâkibu l-Ensar 3; Muslim Feraiz 14 Ebu Davud Cihad 133 Tirmizî Cenaiz 69 Nesei Cenaiz 66 67 İbni Mâce Sadakat 9 13 Sahih-i Buhârî 2 109 111 Sahih-i Muslim 2 656 Cem'u l-Fevaid 1 354)
2. Sakin ol! Çünkü üzerinde bir Peygamber bir Siddık ve bir Şehit bulunuyor (Buhârî Fezâilü s-Sahabe 5 6 Muslim 4 1880 Ebu Davud 2 515 Tirmizi hadis no 3758)

alamet belirti işaret.
bedbaht bahtsız tâli sız.
bîçare çaresiz zavallı
binaenaleyh bundan dolayı
Cihar-ı Yâr-ı Güzin seçkin dört dost, dört büyük halife Hz Ebu Bekir Hz Ömer, Hz Osman Hz Ali
dahi-i azam en büyük dahi en zeki kişi
dair alt, ilgili alâkalı.
deha olağanüstü zekâ sahibi kimse
deha-ı azam en büyük deha
deha-ı kudsî kudsî deha Allah vergisi olan olağanüstü zekâlık.
divane aklı başında olmayan deli.
enva-ı küllıye-i mu'cizat çeşitli ve çok yönlü mucizeler
feraset anlayışlılık, çabuk sezis, kavrayış
ferman emir buyruk haber verme bildirme.
hadis Hz Muhammed'e ait söz emir fiil veya Hz Peygamberin onayladığı başkasına ait söz iş ve ya davranış
ihbar-ı gayp gayptan gelen haber geçmiş veya gelecek zamana ait haberler
istikbal gelecek, gelecek zaman
kat'î kesin şüphesiz.
keşif bir şeyin olacağını önceden bilme Allah tarafından ilham edilme kalp gözüyle görme
manevî tevatür bir topluluğa ait olayın o topluluga ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin toplulugun diger fertleri tarafından yalanlanmamış olması soyleyenin dogrulugunun digerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması
nakl-i sahih-i kat'i kesinlikle doğru olan haberi bildirme aktarma
nev rur çeşit.
nükte herkesin anlayamadığı ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
saadet-i dâreyn iki cihan saadeti dünya ve ahiret mutluluğu
Siddık hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen. İslâmın ilk halifesi Hz Ebu Bekir in lâkabı
şehit Allah ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
şems-i hakîkat hakikat güneşi
tenezzül alçalma kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme
umur-i gaybiye gaybî işler Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler
vefat etme ölme
zat şahıs kişi fert.
zelzele yer sarsıntısı deprem

(1) أَنْتِ أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِي لُحُوقًا بِي deyip, "Âl-i Beytimden herkesten evvel vefat edip, bana iltihak edeceksin" diye söylemiş. Altı ay sonra, haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.

• Hem Ebu Zer'e ferman etmiş:

(2) سَتُخْرَجُ مِنْ هٰهُنَا وَتَعِيشُ وَحْدَكَ وَتَمُوتُ وَحْدَكَ deyip, Medine'den nefyedilip, yalnız hayat geçirip, yalnız bir sahrada vefat edeceğini haber vermiş. Yirmi sene sonra, haber verdiği gibi çıkmış.

• Hem, Enes ibni Malik'ın halası olan Ümmü Haram'ın hanesinde uykudan kalkmış, tebessüm edip ferman etmiş: (3) رَأَيْتُ أُمَّتِي يَغْزُونَ فِي الْبَحْرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ.

Ümmü Haram niyaz etmiş: "Dua ediniz, ben de onlarla beraber olayım."

Ferman etmiş: "Beraber olacaksın."

Kırk sene sonra, zevci olan Ubade ibni Samit refakatiyle Kıbrıs'ın fethine gitmiş; Kıbrıs'ta vefat edip, mezan ziyaretgâh olmuş. Haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.

• Hem, nakl-i sahih-ı kat'î ile, ferman etmiş ki:

(4) يَخْرُجُ مِنْ ثَقِيفٍ كَذَّابٌ وَمُبِيرٌ Yanı, "Sakıf kabilesinden bir dava-ı nübuvvet edecek ve bir hunhar zalım zuhur edecek" deyip, nübüvvet dava eden meşhur Muhtar'ı ve yüz bin adam öldüren Haccac-ı Zalımı haber vermiş.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in aile sinden olan, neslinden gelenler
dava etmek: iddia etmek.
dava-ı nübuvvet: peygamberlik davası, peygamber olduğunu ilan etmek
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ferman: buyurma, haber verme, bildirme
fetih: bir ülkeyi veya yeri ele geçirme
hane: ev
hunhar: zalım, kan döken
iltihak etme: katılma
kabile: göçebe insanlarda, aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy, aşiret
meşhur: tanınmış, ünlü
nakl-i sahih-i kat'î: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma
nefyedilme: sürgün edilme
niyaz: yalvarma, yakarma
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
refakat: arkadaşlık, beraberlik.
sahra: çöl
sultan: hükümdar, padişah
taht: padişah koltuğu.

1. Kadı Iyaz, *Şifa* 1.340; *Sahîh-i Buhârî* 4.246; *Beyhakî Delâilü'n-Nübüvve* 7.164
2. Sen buradan çıkarılacak, tek başına yaşayacak ve yalnız öleceksin. (Kadı Iyaz, *Şifa* 1.343; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve* 6.401; Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid* 9.332; Hâkim, *Müstedrek* 3.345.)
3. Ben ümmetimi, tahtlan üzerine kurulmuş sultanlar gibi denizde savaşırken görüyorum. (*Sahîhü'l-Câmiu's-Sağîr* 6.24; *Sahîh-i Müslim* 3.1518; *Fethu'l-Kebîr* 1.175, 2.128, 3.260.)
4. *Câmiu'l-Usûl* 10.99; *Cem'u'l-Fevaid* 2.725; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve* 6.478, 480.)

tebessüm: gülümseme, hafif çe gülme
ümmet: Hz. Peygambere inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar
vefat etme: ölme
zalım: zulmeden, haksızlık eden, acımasız
zevç: koca, eş
ziyaretgâh: ziyaret yeri
zuhur etmek: görünmek, ortaya çıkmak.

• Hem, nakl-ı sahîh-i kat'î ile,

(1) سَتُفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ فَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا وَنِعْمَ الْجَيْشُ جَيْشُهَا

deyip, İstanbul'un İslâm eliyle fetholacağını ve Hazret-i Sultan Mehmed Fatih'in yüksek bir mertebe sahibi olduğunu haber vermiş. Haber verdiği gibi zuhur etmiş.

• Hem, nakl-ı sahîh-i kat'î ile, ferman etmiş ki:

(2) إِنَّ الدِّينَ لَوْ كَانَ مَنُوطًا بِالثُّرَيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِنْ أَبْنَاءِ فَارِسَ

deyip, başta Ebu Hanife olarak, İran'ın emsalsiz bir surette yetiştirdiği ulema ve evliyaya işaret ediyor, haber veriyor.

• Hem ferman etmiş ki:

(3) عَالِمُ قُرَيْشٍ يَمْلَأُ طِبَاقَ الْأَرْضِ عِلْمًا deyip, İmam-ı Şafiî'ye işaret edip haber veriyor.

• Hem, nakl-ı sahîh-i kat'î ile, ferman etmiş ki:

سَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي ثَلَاثًا وَسَبْعِينَ فِرْقَةً النَّاجِيَةُ وَاحِدَةٌ مِنْهَا قِيلَ مَنْ هُمْ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي (4)

deyip, ümmeti yetmiş üç fırkaya inkısam edeceğini ve içinde fırka-i naciye-i kâmile, Ehl-i Sünnet ve Cemaat olduğunu haber veriyor.

• Hem ferman etmiş ki: (5) اَلْقَدَرِيَّةُ مَجُوسُ هٰذِهِ الْأُمَّةِ

deyip, çok şubelere inkısam eden ve kaden inkâr eden Kaderiye taifesini haber vermiş. Hem çok şubelere inkısam eden Rafızîleri haber vermiş.

1- İstanbul fethedilecektir. Onu fetheden kumandan ne güzel kumandan, onu fetheden ordu ne güzel ordudur. (Buhârî, *Tarihü's-Sağîr*, hadis no: 139; Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, 6:218; Hâkim, *Müstedrek*, 4:422.)

2- Din (ilmi) Süreyya yıldızına asılı bulunsa, İranlılardan bazı kimseler yine de ona ulaşacaklar. (*Buhârî*, Tefsir, 62; *Tirmizî*, 47, Surenin tefsiri, 3; *Lu'lu'u ve Mercan*, 3:183.)

3- Kureyş'in âlimi yeryüzünün tabakalarını ilmle dolduracaktır. (*Feyzü'l-Kadir*, 2:105, hadis no: 1460; Aclunî, *Keşfü'l-Hafa*, 2:53, 54.)

4- Ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Bu fırkalardan sadece birisi kurtulacaktır. Bunlar kimdir? diye soruldu. Cevap verdi: Benim ve Ashabımın üzerinde bulunduğu yolda olanlardır." (*Dârimî*, Siyer, 75; *Ebu Davud*, Sünnet, 1:4198; *Tirmizî*, İman, 18; *İbni Mâce*, Fiten, 17.)

5- Kaderi inkâr edenler (Kaderiye fırkası), bu ümmetin Mecusîlerindir. (*Sahîhu'l-Câmiu's-Sağîr*, 4:150; Hâkim, *Müstedrek*, 1:85; Müsned, 2:86, 125; 5:406.)

âlim: bilgin, ilim adamı
Ashap: Sahabeler. Hz. Peygamber'i görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmı ilk günkü saf haliyle kabul ederek dinde olmayan şeylerle karıştırmayıp Hz. Peygamber'in sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
emsalsiz: benzersiz.
evliya: veliler, Allah dostları.
ferman: buyurma, haber verme, bildirme.
fetih: bir ülkeyi veya yeri ele geçirme.
fırka: insan topluluğu, grubu.
fırka-i naciye-i kâmile: kurtuluşa eren mükemmel topluluk.
Hazret-i Sultan Mehmed: Fatih Sultan Mehmed Hazretleri.
ilm: bilgi.
İman: inanma, inanç.
inkar: reddetme, kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
inkısam etmek: kısımlara ayrılmak, bölünmek.
kader: takdir-i İlâhî, hükûm. Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi.
Kaderiye taifesi: Kaderin insan tarafından meydana getirildiğini kabul eden Mutezile mezheplerinden bir Cebriyecilerin zıddı olan görüş.
kumandan: komutan.
Kureyş: köku Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi.
Mecusî: ateşe tapan, Zerdüşt dininin benimseyen, bu dinle ilgili olan.
mertebe: derece.
nakl-ı sahîh-i kat'î: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma.
Rafızî: Ehl-i Sünnete aykırı akide veya fikir sahibi olan kimse.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: şekil, biçim, tarz.
Süreyya yıldızı: Ülker (Pervin) yıldızı.
şube: bölüm, bölük.
tabaka: kat, katman.
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri.
ümmet: Hz. Peygambere inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar.
zuhur etmek: görünmek, ortaya çıkmak.

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, İmam Ali'ye (RA) demiş:

"Sende, Hazret-i Isa (AS) gibi, iki kısım insan helâkete gider. Birisi ifrat-ı muhabbet, diğeri ifrat-ı adavetle. Hazret-i İsa'ya, Nasranî, muhabbetinden hadd-i meşrudan tecavüz ile, hâşâ, 'ibnullah' dediler.[1] Yahudi, adavetinden çok tecavüz ettiler, nübüvvetini ve kemalini inkâr ettiler. Senin hakkında da, bir kısım, hadd-i meşrudan tecavüz edecek, muhabbetinden helâkete gidecektir.[2] لَهُمْ نَبْزٌ يُقَالُ لَهُمُ الرَّافِضِيَّةُ demiş. "Bir kısmı, senin adavetinden çok ileri gidecekler; onlar da Havarîcîtir ve Emevîlerin mufrit bir kısım taraftarlarıdır ki, onlara 'Nasıbe' denilir."

Eğer denilse: Âl-i Beyte muhabbeti Kur'ân emrediyor, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm çok teşvik etmiş. O muhabbet, Şialar için belki bir özür teşkil eder. Çünkü, ehl-i muhabbet bir derece ehl-i sekirdir. Ne için Şialar, hususan Rafızîler o muhabbetten istifade etmiyorlar? Belki işaret-i Nebeviye ile, o fart-ı muhabbette mahkûmdurlar.

Elcevap: Muhabbet iki kısımdır.

Biri: Mana-i harfiyle, yani Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hesabına, Cenab-ı Hak namına Hazret-i Ali ile Hasan ve Hüseyin ve Âl-i Beyti sevmektir. Şu muhabbet, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın muhabbetini

1 Müsned, 1/160; Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, 9/133; Hâkim, Müstedrek, 3/123.

2. Onların bir lakabı vardır ki onlara Rafizî denilir. (Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, 10/22; Müsned, 1/103.)

adavet: düşmanlık, kin.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan, neslinden gelenler.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi olan Allah.
ehl-i muhabbet: muhabbet edenler, sevgi besleyenler.
ehl-i sekir: aklı ile hareket edemeyip hissi ve zevkı ile hareket eden, İlâhî bir tecelli ile kendinden geçen.
fart-ı muhabbet: aşırı sevgi, ifrat derecesinde sevmek.
hadd-i meşru: meşru sınır, kanunî sınır, şeriatın uygun gördüğü sınır.
hâşâ: asla, hiçbir zaman.
Havarîç: Hariciler. Hakemeyn Vak'asından sonra Hz. Ali'ye isyan eden topluluk, grup.
helâket: yıkılma, mahvolma, felâket.
hesabına: adına.
hususan: özellikle.
ibnullah: Allah'ın oğlu.
ifrat-ı adavet: düşmanlığı aşırıya götürme, kin.
ifrat-ı muhabbet: sevmede aşırı gitme, sevgide ölçüyü aşma.
İnkâr: reddetme, kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
istifade: faydalanma, yararlanma.
işaret-i nebevî: Peygamber Efendimizin haber vermesi, işaret etmesi.
kemal: mükemmellik, fazilet, ahlâk ve huy güzelliği.
lakap: takma ad.
mahkûm: mecbur.
mana-ı harfî: bir şeyin yaratıcısına bakan, onu tanıtan ve tanıtan manası.
muhabbet: sevgi, dostluk.
mufrit: ifrat eden, bir konuda bir işte çok ileri giden, aşırı.
nakl-ı sahih-i kat'î: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma.
namına: adına.
Nasıbe: Hancılere verilen bir ad.
Nasranî: İsevî, Hıristiyan.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
Rafizî: Ehl-i Sünnete aykırı akide veya fikir sahibi olan kimse.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
Şia: Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alanlar, Şî'.
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ileri gitme.
teşkil etme: oluşturma.
teşvik etmek: şevklendirmek, cesaret vermek, özendirmek.
Yahudi: İbranî ve İsrailî de denilen Sâmî kavimlerinden bir ırk.

ziyadeleştirir, Cenab-ı Hakkın muhabbetine vesile olur. Şu muhabbet meşrudur, ifratı zarar vermez, tecavüz etmez, başkalarının zemmini ve adavetini iktıza etmez.

İkincisi: Mana-ı ismiyle muhabbettir. Yani, bizzat onları sever. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı düşünmeden, Hazret-i Ali'nın kahramanlıklarını ve kemalini ve Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in yüksek faziletlerini düşünüp sever. Hatta, Allah'ı bilmese de, Peygamberi tanımasa da yine onları sever. Bu sevmek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın muhabbetine ve Cenab-ı Hakkın muhabbetine sebebiyet vermez. Hem ifrat olsa, başkaların zemminı ve adavetini ıktıza eder.

İşte, işaret-i Nebeviye ile, Hazret-i Ali hakkında ziyade muhabbetlerinden, Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık ile Hazret-i Ömer'den teberri ettiklerinden, hasarete düşmüşler. Ve o menfi muhabbet, sebeb-i hasarettir.

- Hem, nakl-i sahih kat'î ile, ferman etmiş ki:

اِذَا مَشَوُا الْمُطَيْطَاءَ وَخَدَمَتْهُمْ بَنَاتُ فَارِسٍ وَالرُّوم رَدَّ اللهُ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ وَسَلَّطَ شِرَارَهُمْ عَلَى خِيَارِهِمْ[1]

deyip, "Ne vakit size Fars ve Rum kızları hizmet ettiği o vakit belânız, fitneniz içinize girecek, harbiniz dahilî olacak, şenrlerinız başa geçip hayırlılar ve iyılerinize musallat olacaklar" haber vermiş. Otuz sene sonra haber verdiği gibi çıkmış.

1- Camiu'l-Usul, 10/40; Kadı Iyaz, Şifa, 1/237; Heysemî, Mecmau'z-Zevaid, 10/232-237.)

adavet: düşmanlık, kin
aleyhissalatü vesselâm: salat ve selam onun üzenne olsun
Cenab-ı Hak: Allah, Hakkın tarkendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dahilî: içe doruk.
Fars: İran
faziletler: kişiyi ahlâklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem
ferman: emir, buyruk.
fitne: karışıklık, arabozan, karıştırıcı
harp: savaş
hasaret: zarar.
ifrat: aşırı gitme, sınırı ölçüyü aşma
iktıza etmek: gerektirmek.
işaret-i Nebevî: Peygamber Efendimizin işaret etmesi, haber vermesi
kemal: mükemmellik, fazilet, ahlak ve huy güzelliği
mana-i isim: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
menfî: olumsuz, negatif
meşru: İslâma uygun, helal, haram ve yanlış olmayan
muhabbet: sevgi, dostluk.
musallat: rahatsız eden, aşırı derecede sataşan
nakl-i sahih-i kat'î: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
Rum: Doğu Roma İmparatorluğu ve sınırları içinde yaşayan halk.
sebeb-i hasaret: zarara uğrama sebebi.
sebebiyet verme: sebep olma
şerir: şer işleyen, kötülük yapan
teberri etmek: uzaklaşmak, sevmeyip yüz çevirmek
tecavüz: haddını aşma, söz ve harekette ilen gitme
vakit: zaman
vesile: vasıta, sebep
zem: kınama, ayıplama, kötüleme
ziyade: çok, fazla.

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş ki:

(1) وَتُفْتَحُ خَيْبَرُ عَلَى يَدَيْ عَلِيٍّ deyip, "Hayber kal'asının fethi Ali'nin eliyle olacak." Me'mulün pek fevkinde, ikinci gün bir mu'cize-i Nebeviye olarak, Hayber Kal'asının kapısını Hazret-i Ali çekip kalkan gibi istimal ederek fethe muvaffak olduktan sonra, kapıyı yere atmış. Sekiz kuvvetli adam o kapıyı yerden kaldıramamış. Bir rivayette kırk adam kaldıramamış.

• Hem ferman etmiş ki:

(2) لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتَتِلَ فِئَتَانِ دَعْوَاهُمَا وَاحِدَةٌ diye, Sıffin'de Hazret-i Ali ile Muaviye'nin harbini haber vermiş.

• Hem ferman etmiş ki: (3) اِنَّ عَمَّارًا تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ diye, "Bâğî bir taife Ammar'ı katledecek." Sonra, Sıffın harbinde katledildi. Hazret-i Ali, onu Muaviye'nin taraftarları bâğî olduklarına huccet gösterdi. Fakat, Muaviye tevil etti. Amr İbnü'l-As dedi: "Bâğî yalnız onun katilleridir, umumumuz değiliz."

• Hem ferman etmiş ki: (4) اِنَّ الْفِتَنَ لَا تَظْهَرُ مَادَامَ عُمَرُ حَيًّا diye, "Hazret-i Ömer sağ kaldıkça içinizde fitneler zuhur etmez" haber vermiş; öyle de olmuş.

• Hem, Suheyl ibni Amr daha imana gelmeden esir olmuş. Hazret-i Ömer, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma demiş ki: "Izın ver, ben bunun dişlerini

aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
bâğî: asi, haksızlık eden
dava: takip edilen fikir, iddia
esir: savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak, köle
ferman: emir, buyruk
fetih: bir ülkeyi veya yeri ele geçirme
fevkinde: üstünde, üzerinde
fitne: karışıklık, kargaşa, fesat
harp: savaş
Hayber Kal'ası: Hayber Kalesi
huccet: delil
iman: inanma, inanç
istimal etmek: kullanmak
isyan: başkaldırma, emre karşı gelip ayaklanma
kıyamet: son derece büyük yıkım, dünyanın sonu
me'mul: umulan, umit edilen
mu'cize-i Nebevî: nebevî mu'cize, Peygamberimizin mu'cizesi
muvaffak: başarılı
nakl-i sahih-i kat'î: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma
Sıffin: Hz. Ali ile Hz. Muaviye'nin savaştığı yer ve bu savaşın adı
taife: topluluk, grup
tevil etme: yorumlama
umum: hep, bütün
zuhur etmek: görünmek, ortaya çıkmak

1. Müsned, 5/333
2. Müslümanlardan davaları aynı iki grup birbirleriyle savaşmadıkça kıyamet kopmaz. (Sahîhu'l-Câmi'u's-Sağîr, 6/174; Müslim, Fiten, 4)
3. Ammar'ı isyancı bir grup öldürecektir. (Kadı Iyaz, Şifa, 1/339)
4. Ömer sağ kaldıkça fitneler baş göstermeyecektir. (Buhârî, 4/238)

çekeceğim. Çünkü o, fesahatiyle küffar-ı Kureyşî harbimize teşvik ediyordu." Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: [1] وَعَسٰى اَنْ يَقُومَ مَقَامًا يَسُرُّكَ يَاعُمَرُ

diye, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın vefatı hengâmında olan dehşetengiz ve sabırsûz hâdisede, Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık nasıl ki Medine-i Münevvere'de kemal-i metanetle herkese teselli verip mühim bir hutbe ile Sahabeleri teskin etmiş; aynen onun gibi, şu Süheyl, o hengâmda, Mekke-i Mükerreme'de, aynı Ebu Bekri's-Sıddık gibi Sahabeye teskin ve tesellî verip, malûm fesahatiyle Ebu Bekri's-Sıddık'ın aynı hutbesinin mealinde bir nutuk söylemiş. Hatta iki hutbenin kelimeleri birbirine benzer.

- Hem Süraka'ya ferman etmiş ki:

[2] كَيْفَ بِكَ اِذَا اُلْبِسْتَ سِوَارَىْ كِسْرٰى diye, "*Kisranın iki bileziğini giyeceksin.*" Hazret-i Ömer zamanında Kisra mahvedildi; ziynetleri ve şahane bileziklen geldi, Hazret-i Ömer Süraka'ya giydirdi.

Dedi: [3] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى سَلَبَهُمَا كِسْرٰى وَاَلْبَسَهُمَا سُرَاقَةَ

ihbar-ı Nebevîyi tasdik ettirdi.

- Hem ferman etmiş ki:

[4] اِذَا ذَهَبَ كِسْرٰى فَلَا كِسْرٰى بَعْدَهُ diye, "*Kisra-ı Fars gittikten sonra, daha Kisra çıkmayacak.*" Haber vermiş; hem oyle olmuş.

1- Ey Ömer! bu adamın seni sevindirecek bir makama çıkacağını umuyorum! (*İsabe*, 2:93-94; Hâkim, *Mustedrek*, 4:282)

2- Alıyyu'l-Kârî, *Şerhu'ş-Şifa*, 1:703

3. Onları Kisranın kollarından çıkarıp Suraka'ya takıran Allah'a hamd olsun. (Kadı İyaz, *Şifa*, 1:344)

4- *Tuhfetü'l-Ahvezî*, 6:4562-463

---

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun

dehşetengiz: dehşet verici, korkunç.

ferman: emir, buyruk.

fesahat: güzel ve açık konuşabilme, dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması

hâdise: olay

hamd: methetme, Allah'ın yüceliğini övme, teşekkür

harp: savaş.

hengam: zaman, vakit

hutbe: hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan İlâhî emirleri hatırlatan konuşma

ihbar-ı Nebevî: Peygamberimizin haber vermesi

kemal-i metanet: tam ve mükemmel bir dayanıklık.

Kisra: eskiden İran hükümdarlarına verilen ad

Kisra-ı Fars: eski İran hükümdarlarına verilen isim, unvan

küffar-ı Kureyş: Kureyş kâfirleri, müşrikleri

mahvedilme: yok edilme, ortadan kaldırılma

makam: yer, mevki

malûm: bilinen, belli

meal: anlam, mana

Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri

Mekke-i Mükerreme: kerem sahibi, azîz, mukaddes Mekke şehri

mühim: önemli

nutuk: konuşma

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed

sabırsuz: sabır taşıran, dayanılamayan.

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübârek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse

şahane: mükemmel, muhteşem

tasdik: doğrulama, onaylama

teselli verme: acısını dindirme, güzel sözler söyleyerek rahatlatma

teskin: sakinleştirme, yatıştırma, durdurma

teşvik etmek: şevklendirmek, cesaret vermek.

vefat: ölüm, ölme

ziynet: süs

• Hem Kisra elçisine demiş: "Şimdi, Kisranın oğlu Şirviye Perviz, Kisrayı öldürdü." O elçi tahkik etmiş, aynı vakitte öyle olmuş, o da Islâm olmuş. Bazı ehadiste, o elçinin adı Firuz'dur.[1]

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Hatıb ibni Beltea'nın, gızlı Kureyşe gönderdiği mektubu haber vermiş. Hazret-i Ali ile Mikdat'ı göndermiş, "Filân mevkide bir şahısta şöyle bir mektup var; alınız, getiriniz." Gittiler, aynı yerden aynı mektubu getirdiler. Hatıb'ı celp ettı. "Neden yaptın?" demiş, o da özür beyan etmiş. Özrünü kabul etmiş.[2]

• Hem, nakl-i sahih ile, Utbe ibni Ebî Leheb hakkında ferman etmiş ki:[3] يَاكُلُهُ كَلْبُ اللهِ diye, Utbe'nin akıbet-i fecıasını haber vermiş. Sonra, Yemen tarafına giderken bir aslan gelip onu yemiş, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın hem bedduasını, hem haberini tasdik etmiş.

• Hem, nakl-i sahih ile, feth-i Mekke vaktinde, Hazret-i Bilâl-i Habeşî Kâbe damına çıkıp ezan okumuş. Rüesa-ı Kureyşten Ebu Süfyan, Attab ibni Esıd ve Harıs ibni Hişam oturup konuştular.

Attab dedi: "Pederim Esid bahtiyar idi ki bu günü görmedi."

Harıs dedi ki: "Muhammed, bu sıyah kargadan başka adam bulmadı mı ki müezzin yapsın?" Hazret-i Bilâl-i Habeşî'yi tezyif ettı.

1 Kadı Iyaz *Şifa* 1.343; Alıyyu l-Karı *Şerhu ş-Şifa* 1.00; Beyhaki *Delâilü n-Nübüvve* 4.390

2. *Sahih-i Buhari* 4.72; *Sahih-i Muslim* hadıs no. 2494; Kadı Iyaz *Şifa* 1.342)

3. Onu Allah'ın köpeği yiyecek. (Aliyyu l-Karı *Şerhu ş-Şifa* 1.664; *Cem'u l-Fevaid* 2.64)

akıbet-i fecia: Feci akıbet, kotu son.
bahtıyar: bahtlı, tâli'li, mutlu.
beddua: kotu dua, bir kımsenın kotu duruma duşmesi ıçın yapılan dua.
beyan: açıklama, bildirme.
celp etmek: çekmek.
ehadis: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e aıt sozler.
ferman: emir, buyruk.
feth-i Mekke: Mekke'nin Peygamber Efendimiz tarafından fethi.
Kisra: eskıden Iran hukumdarlarına verilen ad.
Kureyş: koku Hz. Ibrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup oldugu meshur Arap kabilesi.
mevki: yer, mekân.
nakl-i sahih: suphe duyulmayan, dogru, gerçek haber bildırılmesi.
nakl-i sahih-i kat'î: kesınlıkle doğru olan haberi bildırme, aktarma.
peder: baba.
rüesa-ı Kureyş: Kureyş reslerı, Kureyş'ın onde gelenlerı.
tahkik etmek: doğru olup olmadıgını araştırmak, soruştur mak.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
tezyif etmek: kuçuk duşurmek, alay etmek.
vakıt: zaman.
vaktinde: zamanında, anında.

Ebu Süfyan dedi: "Ben korkanm, bir şey demeyeceğim. Kımse olmasa da, şu Batha'nın taşlan ona haber verecek; o bilecek."

Hakikaten, bir parça sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onlara rast geldi, harfiyen konuştuklannı söyledi. O vakit Attab ile Haris şahadet getirdiler, Müslüman oldular. (1)

İşte, ey bîçare mülhit, Peygamber Aleyhıssalâtü Vesselâmı tanımayan kalpsiz adam! Bak, Kureyş'in ıkı muannıt büyükleri, bir tek ihbar-ı gaybî ile imana geldiler. Ne kadar kalbin bozulmuş ki, manevî tevatürle, bu ihbar-ı gaybî gibi binler mu'cizatı işitiyorsun, yine kanaat-ı tammen gelmiyor! Her ne ise, sadede dönüyoruz.

• Hem, nakl-i sahih ile, Gazve-i Bedir'de, Hazret-ı Abbas Sahabelerin eline esir düştüğü vakitte, fidye-i necat istenılmış. O da demiş: "Param yok." Hazret-i Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: "Zevcen Ummu Fadl yanında bu kadar parayı filân yerde bırakmışsın." Hazret-i Abbas tasdik edip, "İkımızden başka kımsenın bılmedığı bır sır ıdı." O vakıt kemal-i imanı kazanıp İslâm olmuş. (2)

• Hem, nakl-i sahıh kat'î ile, muzır bır sahır olan Lebid-i Yahudi, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmı rencide etmek ıçın acıp ve müessır bir sıhır yapmış. Bir tarağa saçları sarmış, üstünde sihir yapmış, bir kuyuya atmış.

Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm, Hazret-ı Alı'ye ve Sahabelere ferman etmiş: "Gidiniz, filân kuyuda bu çeşıt sıhır aletlerını bulup getırnız."

1- Beyhaki, *Delâilu'n-Nübüvve*, 5/75; Alıyyu'l-Kari, *Şerhu'ş-Şifa*, 1/750.

2- Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid*, 6/85; Beyhaki, *Delâilu'n-Nübüvve*, 1/516.

acıp: hayret veren, hayrette bırakan
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
bıçare: çaresiz, zavallı
esir: savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak, köle
ferman: emir, buyruk
fidye-i necat: kurtuluş bedeli
filan: ismi belli olmayan veya söylenmek istenmeyen özel ismin yerini tutar
gazve-i Bedir: Bedir savaşı
hakikaten: gerçekten
harfiyen: harfi harfine, hiçbir değişiklik yapmadan, aynen
ihbar-ı gaybi: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
iman: inanma, inanç, itikat
kanaat-i tamme: tam kanaat, kesin şüphe edilmeyen düşünce, fikir
kat'i: kesin, şüphesiz
kemal-i iman: tam ve mükemmel bir iman
Kureyş: kökü Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi
manevi tevatür: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun diğer ferdleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
muannit: inatçı, inanmamakta direnen
muzır: zararlı
müessir: tesirli, etkili
mülhit: Allah'a ve dine inanmayan, dinsiz, imansız
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi
rast gelmek: karşılaşmak, rastlamak
rencide etmek: kırmak, gücendirmek.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sahır: sihir yapan, sihirbaz, büyücü
sihir: büyü
şahadet getirme: Kelime-i Şahadet getirip İslam dinine girme
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama
zevce: nikâhlı kadın, karı, eş

Gitmişler, aynen öyle bulup getirmişler. Her bir ipi açıldıkça, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dahı rahatsızlığından hiffet buluyordu. [1]

• Hem, nakl-i sahih ile, Ebu Hüreyre ve Huzeyfe gibi muhim zatlar bulunduğu bir heyette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki:

[2] ضِرْسُ أَحَدِكُمْ فِي النَّارِ أَعْظَمُ مِنْ أُحُدٍ diye, bırının ırtidadıyla müthiş akıbetini haber vermiş.

Ebu Hüreyre dedi: "O heyetten, ben bır adamla ikimiz kaldık. Ben korktum. Sonra öteki adam, Yemame Harbinde Müseylime tarafında bulunup, mürtet olarak katledildi." İhbar-ı Nebevînin hakikati çıktı.

• Hem, nakl-i sahih ile, Umeyr ve Safvan Müslüman olmadan evvel, mühim bir mala mukabil, Peygamberin (ASM) katline karar verip, Umeyr ise Peygamberin (ASM) katlini niyet ederek Medine'ye gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Umeyr'i gördü, yanına çağırdı. Dedi: "Safvan ile maceranız budur." Elini Umeyr'in göğsüne koydu, Umeyr "Evet" dedi, Müslüman oldu. [3]

Daha bunlar gibi pek çok sahih ıhbarat-ı gaybiye vuku bulmuş. Meşhur Kutüb-ı Sitte-i sahıha-i hadısıyede zikredilmiştir ve senetleriyle beyan edilmiştir. Bu risalede beyan edilen vakıatın eksen, tevatür-ı manevî hukmünde kat'îdır, yakînîdirler. Başta *Buharî* ve *Müslim* –ki, Kur'ân'dan sonra en sahıh kıtap olduklarını ehl-i tahkık

akıbet: son, sonuç
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, hakikatleri delilleriyle bilen alımlıler.
ekser: çoğunluk, en çok.
evvel: önce
ferman: emir, buyruk.
hakikat: gerçek, doğru, bir şeyin aslı ve esası.
harp: savaş
heyet: topluluk, bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü.
hiffet: hafiflik.
hukmünde: değerinde, yerinde.
İhbarat-ı gaybiye: gayp âleminden haber vermeler, geçmiş ve gelecek zamandan haber vermeler.
İhbar-ı Nebevî: Peygamberimizin haber vermesi.
ırtıdat: İslâm dınından çıkma.
kat'ı: kesin, şüphesiz.
katl: öldürme.
Kütüb-i Sitte-i sahıha-i hadısiye: altı sahıh hadıs kıtabı: Sahıh-ı Buharı, Sahıh-ı Muslım, Sunen-i Ibni Mâce, Sunen-i Ebu Davud, Sunen-i Tırmızî ve Sunen-i Nesei.
macera: cereyan eden, olup biten, baştan geçen şey.
meşhur: herkesin bildiği, ünlü.
mukabil: karşılık olarak, karşılığında.
mühim: önemli.
mürtet: Muslıman olduğu hâlde dınden dönen, dınden çıkan.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildırılmesi.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, kalbin bir şeye karar vermesi.
Resul-i Ekrem: çok cömert, keremlı ve Allah'ın insanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed.
risale: belli bır konuda yazılmış küçük kıtap.
sahih: doğru, sağlam, güvenilir.
senet: üzerine dayanılan şey, bır hadıs metnınde o metnı rıvayet etmış ravılerın, en son raviden başlayarak, Hz. Peygambere varıncaya kadar uzanan ısımlıler zıncırı.
tevatür-ı manevî: bır topluluğa aıt olayın o topluluğa dahıl bırısı tarafından nakledılmesi ve bu naklın topluluğun dığer fertlerı tarafından yalanlanmamış olması, soyleyenın doğruluğunun, dığerlerının susması şeklınde tasdık edılmış olması.
vakıat: olaylar, hâdıseler.
vuku bulma: meydana gelme.
yakîn: hıçbır şekılde şüphe edılmeyecek derecede kesin olan bılgı.
zat: şahıs, kışı, fert.
zikredilmek: anılma, bildırılme.

1 *Sahih-i Muslim*, 4.1720, hadis no: 2189; *Sahih-i Buhari*, 4.148; *İbni Mâce*, hadis no: 3545.

2. Cehennemde bırınızın dışı Uhud Dagından daha buyuk olacak. (Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.342; Alıyyü'l-Kârî, *Şerhü'ş-Şifa*, 1.298.)

3 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.344; Alıyyu'l-Kârı, *Şerhu'ş-Şifa*, 1.342-443; Heysemı, *Mecmau'z-Zevaid*, 8.284-286.

kabul etmiş– ve sair *Sahîh-i Tırmizî*, *Neseî* ve *Ebu Davud* ve *Müstedrek-i Hâkım* ve *Müsned-i Ahmed ıbnı Hanbel* ve *Delâil-i Beyhakî* gibi kıtaplarda an'anesiyle beyan edilmiştir.

Şımdı, ey mülhid-i bîhuş! "Muhammed-ı Arabî akıllı bir adam idi" deyip geçme. Çünku şu umur-ı gaybıyeye dair ıhbarat-ı sadıka-i Ahmedıye (ASM) ikı şıktan hâlî değil. Ya dıyeceksın ki, "O zat-ı kudsiyede oyle keskin bir nazar ve geniş bir deha var ki, mazi ve müstakbeli ve umum dünyayı gorur, bilir ve etraf-ı âlemi ve şark ve garbı temaşa eder bir gözü ve geçmiş ve gelecek bütün zamanlan keşfeder bir dehası vardır." Bu hâl ıse beşerde olamaz. Eğer olsa, Hâlık-ı Âlem tarafından verilmiş bir harika, bir mevhıbe olur. Bu ıse, tek başıyla bir mu'cıze-ı azamdır. Veyahut inanacaksın ki, "O zat-ı mübarek, öyle bir Zatın memuru ve şakırdıdır kı, her şey Onun nazarında ve tasarrufundadır ve bütün enva-ı kâinat ve bütün zamanlar Onun taht-ı emnındedır. Defter-i kebınnde her şey yazılıdır; istediği zaman talebesine bildirir ve gösterir." Demek, Muhammed-i Arabî Aleyhıssalâtu Vesselâm, Ustad-ı Ezelîsınden ders alır, öyle ders verir.

• Hem, nakl-ı sahıh ile, Hazret-i Halıd'i, harp ıçın Düvmetü'l-Cendel reısı olan Ükeydır'e gonderdığı vakıt ferman etmiş ki: [1] إِنَّكَ تَجِدُهُ يَصِيدُ الْبَقَرَ diye, bakar-ı vahşî avında bulacağını, kavgasız esır edileceğini ıhbar etmış. Hazret-i Halıd gitmiş, aynen öyle bulmuş, esir etmiş, getırmış.

1- Sen onu yabanı sıgır avlarken bulacaksın. (Kadı Iyaz, Şifa, 1.344; Hâkım, Müstedrek, 4.519.)

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun uzenne olsun
an'ane: hadıs naklının rivayet zıncırlemesı
bakar-ı vahşı: vahşî okuz, yaban okuzu
beşer: ınsan
beyan etmek: anlatmak, acıklamak, bıldırmek.
dair: alt, ılgılı alâkalı.
defter-i kebir: buyuk defter
deha: olaganustu zekâ
enva-ı kainat: var olan şeylerın turlerı, varlıkların çeşıtlerı
esir: savaşta düşman elıne düşen kımse, tutsak
etraf-ı alem: alemın her tarafı
ferman: emır, buyruk.
garb: batı
Halık-ı Âlem: âlemın yaratıcısı, butun alemı yaratan Allah
hâlî: uzak, mustesna
harp: savaş.
ıhbar etmek: haber vermek, bıldırmek.
ıhbarat-ı sadıka-i Ahmedıye: Peygamber Efendımızın dogru haberlerı.
keşfetmek: açma, meydana çıkarma
mazi: geçmiş zaman, geçmiş.
mevhibe: ınsan hediye, bagış
mu'cize-i azam: en buyuk mu'cize
Muhammed-i Arabî: Arapların ıçınden çıkan Peygamberımız Hz. Muhammed.
mulhid-i bihuş: akılsız, dinsiz, serserı, dınsız.
mustakbel: gelecek zaman, gelecek.
nakl-i sahıh: şüphe duyulmayan dogru, gerçek haber bıldırınmesı
nazar: bakış, goruş
reis: baş, başkan, bır toplulugun en ust idarecısı
sair: dıger, başka, otekı.
şakirt: talebe, oğrencı
şark: doğu
şık: seçenek
taht-ı emrinde: emrı altında
talebe: ogrencı
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıstedıgı gıbı kullanma, idare etme
temaşa etmek: bakmak, seyretmek.
umum: butun, tum
umur-i gaybiye: gaybî ışler, Allah ve onun bıldırdıgı kışıler dışında hıç kımsenın bılmedıgı ışler
Üstad-ı Ezeli: Ezelî Ustat, varlığının başlangıcı olmayan ve butun ilımlerın ogretıcısı olan Allah
Zat: sonsuz buyukluk ve yucelik sahıbı olan Zat, Allah.
zat-ı kudsi: kudsî zat, Hz. Muhammed
zat-ı mübarek: mubarek zat, hayırlı kısı.

• Hem, nakl-i sahih ile, Kureyş, Benîhaşimî aleyhinde yazdıkları ve Kâbe'nin sakfına astıkları sahife hakkında ferman etmiş ki: "Kurtlar yazılarınızı yemiş, yalnız sahifedeki esma-i İlâhiyeye ilişmemişler." Haber vermiş. Sonra sahifeye bakmışlar; aynen öyle olmuş. [1]

• Hem, nakl-ı sahih ile, "Beytü'l-Makdısın fethinde büyük bir taun çıkacak" ferman etmişti. Hazret-i Ömer (RA) zamanında Beytü'l-Makdıs fetholundu ve öyle bir taun çıktı ki, üç günde yetmiş bin vefiyat oldu. [2]

• Hem, nakl-ı sahih ile, o zamanda vücudu olmayan Basra ve Bağdat'ın vücuda geleceklerini ve Bağdat'a dünya hazinelerinin gireceğini [3] ve Türkler ve Bahr-i Hazar etrafındaki milletler ile Araplar muharebe edeceklerini ve sonra onlar çoklukla İslâmiyet'e girecek, Araplara, Araplar içinde hâkim olacaklarını haber vermiş. Demiş ki:

[4] يُوشِكُ أَنْ يَكْثُرَ فِيكُمُ الْعَجَمُ يَأْكُلُونَ فَيْئَكُمْ وَيَضْرِبُونَ رِقَابَكُمْ

• Hem ferman etmiş ki:

[5] هَلَاكُ أُمَّتِي عَلَى يَدِ أُغَيْلِمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ diye, Emeviyenin, Yezit ve Velid gibi şerir reislerinin fesadını haber vermiş.

• Hem Yemame gibi bir kısım yerlerde, irtidat vuku bulacağını haber vermiş. [6]

• Hem Gazve-i Meşhure-i Hendek'te ferman etmiş ki:

aleyh: karşı
Bahr-i Hazar: Hazar Denizi
Benihaşimi: Haşimoğulları.
Beytü'l-Makdıs: Mescid-i Aksâ, Kudus'te bulunan meşhur mukaddes mâbet.
esma-i İlâhiye: İlâhî isimler. Allah'ın isimleri.
ferman: buyurma, haber verme, bildirme.
fesat: fenalık, kötülük.
fetih: bir ülkeyi veya yeri ele geçirme.
gazve-i meşhure-i Hendek: meşhur Hendek Savaşı.
hâkim: hüküm süren, hükmeden.
helak: mahvolma, mahvoluş.
irtidat: İslâm dininden çıkma.
Kureyş: koku. Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi.
muharebe: savaş, harp.
nakl-ı sahih: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber, bildirimesi.
reis: baş, başkan, bir topluluğun en üst idarecisi.
sahife: sayfa.
sakf: tavan, çatı.

1. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.345; Beyhaki, *Delâilü'n-Nubuvve*, 2.311.
2. Beyhaki, *Delâilü'n-Nubuvve*, 6.383; *Musned*, 4.195, 196.
3. Adânî, *Kenzu'l-Ummal*, 14.216, 279; *Musnedü'l-Firdevs*, 2.73; *Cem'ü'l-Fevaid*, 2.600.
4. Pek yakında içinizde Arap olmayanlar çoğalacak, mallarınızı yiyecekler ve boyunlarınızı vuracaklar. (Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.345.)
5. Ümmetimin helâki Kureyşli birkaç yeni yetmenin eliyle olacak. (*Buhârî*, Fiten, 60; *Musned*, 2.324.)
6. *Buhârî*, 5.141; *Muslim*, 4.2274; Beyhaki, *Delâilü'n-Nubuvve*, 5.334, 336; 6.358, 360.

şerir: şer işleyen, kötülük yapan.
taun: veba, salgın hastalık.
ümmet: Hz. Peygamber'e inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar.
vefiyat: vefatlar, ölümler.
vuku bulmak: olmak, meydana gelmek.
yeni yetme: henüz tam yetişmemiş, üzerinde gençliğin heyecanı ve delişmenliği olan.

(1) اِنَّ قُرَيْشًا وَالْاَحْزَابَ لَا يَغْزُونِي اَبَدًا وَاَنَا اَغْزُوهُمْ diye, "Bundan sonra onlar bana değil, belki ben onlara hücum edeceğim." Haber vermiş, haber verdiği gibi çıkmış.

- Hem, nakl-i sahîh ile, vefatından bir iki ay evvel ferman etmiş ki: (2) اِنَّ عَبْدًا خُيِّرَ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللّٰهِ diye, vefatını haber vermiş.

- Hem Zeyd ibni Suvahan hakkında ferman etmiş ki:

(3) يَسْبِقُ عُضْوٌ مِنْهُ اِلَى الْجَنَّةِ Zeyd'den evvel bir uzvu şehit edileceğini haber vermiş. Bir zaman sonra, Nihavend Harbinde bir eli kesilmiş. Demek, en evvel o el şehit olup, manen cennete gitmiş.

İşte, bütün bahsettiğimiz umur-i gaybiye, on kısım enva-ı mu'cizatından bir tek nev'idir. O nev'in on kısmından bir kısmını söylemedik. Şimdi, bu kısımla beraber, i'caz-ı Kur'ân'a dair Yirmi Beşinci Sözde gayet geniş ihbar-ı gayp nev'inin dört nev'ini icmalen beyan etmişiz. İşte buradaki nev'i ile beraber, Kur'ân'ın lisanıyla gayptan haber verilen o dört büyük nev'i beraber düşün. Gör ki, ne kadar kat'î, şüphesiz, parlak, kuvvetli, kavî bir burhan-ı risalettir ki, bütün bütün kalbi, aklı bozulmayan, elbette iman edecek ki, zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, Hâlık-ı Küllî Şey ve Allâmü'l-Guyûb olan bir Zat-ı Zülcelâl'ın resulüdür ve Ondan haber alıyor.

1- Kureyş ve müşrik grupları bundan böyle bana asla savaş açamayacaklar. Onlara savaş açan ben olacağım. (*Müsned* 4:262; *Buhârî*, 5:141; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3:457.)

2- Bir kul, ölmekle hayatta kalmak arasında serbest bırakıldı, o, Allah katında olanı tercih etti. (*Buhârî*, 1:126; *Müslim*, 4:1854; *Tâc*, 3:306-307.)

3- Ondan önce bir organı cennete gidecek. (Kadı Iyaz, *Şifâ*, 1:343; *Cem'u'l-Fevâid*, 2:568.)

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
Allamu'l-Guyub: Gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen Allah.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
burhan-ı risalet: elçilik, peygamberlik delili.
dair: ait, ilgili, alakalı.
enva-ı mu'cizat: mu'cizelerin çeşitleri, türleri.
evvel: önce.
ferman: emir, buyruk.
gayp: manevî âlem, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka âlemler.
gayet: çok, son derece.
Hâlık-ı Küllî Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
icmalen: kısaca, özetle.
ihbar-ı gayp: gayptan gelen haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haberler.
îmân: inanma, inanç, itikat.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kavî: kuvvetli, güçlü.
Kureyş: koku. Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi.
lisan: dil.
manen: manevî olarak.
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan.
nakl-i sahîh: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildirilmesi.
nev': tür, çeşit.
resul: elçi, peygamber.
şehit olmak: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda savaşarak canını feda etmek.
umur-i gaybiye: gaybî işler. Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler.
uzuv: organ.
vefat: ölüm, ölme.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükük ve haşmet sahibi olan Allah.
zat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin zatı, şahsı.

Yedinci Nükteli İşaret

Mu'cızat-ı Nebeviyenin bereket-i taam hususunda olan kısmından birkaç kat'î ve manen mutevatır misaline işaret edeceğiz. Bahisten evvel bir Mukaddime zikri münasiptir.

MUKADDİME

Şu gelecek bereketli mu'cızat misalleri, her biri müteaddit tarikle, hatta bazıları on altı tarikle sahih bir surette nakledilmiş. Ekserisi bir cemaat-ı kesire huzurunda vuku bulmuş, o cemaat içinde muteber ve sadık insanlar onlardan bahsedip nakletmişler. Meselâ, "Sa' denilen dört avuç taamdan yetmiş adam yemişler, tok olmuşlar" naklediyor. O yetmiş adam onun sözünü işitiyor, tekzip etmiyor. Demek sükût ile tasdik ediyorlar. Hâlbuki, o asr-ı sıdk ve hakikatte ve o hakperest ve ciddî ve doğru adam olan Sahabeler, zerre miktar yalanı görse red ve tekzip ederler. Hâlbuki, bahsedeceğimiz vakıaları çoklar rivayet etmiş ve otekiler de sükût ile tasdik etmişler. Demek, her bir hâdise manen mütevatır gibi kat'îdir.

Hem, Sahabeler, Kur'ân'ın ve ayetlerin hıfzından sonra, en zıyade Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın ef'al ve akvalinin muhafazasına, bahusus ahkâma ve mu'cizata dair ahvalına bütün kuvvetleriyle çalıştıklarını ve sıhhatlerine pek çok dikkat ettiklerini, tarih ve siyer şahadet ediyor. Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma

ahkam: hükümler, emirler
ahval: haller, durumlar
akval: sözler, lafzlar
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asr-ı sıdk ve hakikat: doğruluk ve gerçeklik asrı
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bahıs: bir konu hakkında söz söyleme, konuşma
bahsetmek: sözünü etmek, bir konu hakkında konuşmak.
bahusus: özellikle
bereket: bolluk, Allah vergisi
bereket-i taam: yiyeceklerle yemeklerle ilgili bereket.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar
cemaat-i kesire: büyük ve kalabalık cemaat, topluluk.
ef'al: fiiller, davranışlar
ekserisi: çoğunluğu.
evvel: önce
hadise: olay
hakperest: haktan ve doğruluktan ayrılmayan, hakkı ve doğruluğu ciddî seven
hıfz: ezberleme, koruma
husus: mevzu, konu
kat'i: kesin, şüphesiz.
kutub-ı ehadısıye: hadis kitapları
manen: manevî olarak.
misal: örnek, numune.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
Mu'cizat-ı Nebeviye. Peygamberimizin mu'cizeleri
muhafaza: korunma, koruma.
mukaddime: başlangıç, giriş
muteber: itibar edilir, güvenilir
münasip: uygun, yerinde.
müteaddit: birçok, çeşitli
mütevatır: yalan söylemekte birleşmelerini akln kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber, böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendilerin gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis
nakil: aktarma, anlatma
nükte: herkesin anlayamadığı, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rivayet etmek: bir haberi, sözü veya olayı nakletmek, aktarmak.
sâ: bin dirhemlik (yaklaşık 3200 gram) tahıl ve gıda ölçü binimi
sadık: doğru sözlü
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sahih: gerçek, doğru, sağlam.
sıhhat: doğruluk, sözün yanlış ve eksik olmaması.
siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını nakleden eserler
suret: şekil, biçim, tarz
sükut: susma, söz söylememe
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
taam: yemek, yiyecek
tarik: yol, hadisin geliş kanalı
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama
tekzip: yalanlama
vakıa: olay
vuku: olma, meydana gelme
zerre miktar: çok küçük, çok az.
zikir: anma, bildirme, söyleme
ziyade: çok, fazla

ait en küçük bir hareketi, bir sîreti, bir hâli ihmal etmemişler. Ve etmediklerini ve kaydettiklerini, kütüb-i ehadisiye şahadet ediyor.

Hem, Asr-ı Saadette, mu'cızatı ve medar-ı ahkâm ehadisi, kitabetle çoklar kaydedip yazdılar. Hususan Abâdile-i Seb'a, kıtabetle kaydettiler. Hususan, Tercümanu'l-Kur'ân olan Abdullah ibni Abbas ve Abdullah ibni Amr İbnü'l-As, bahusus otuz kırk sene sonra Tabiînın binler muhakkikleri, ehadisi ve mu'cizatı yazı ile kaydettiler.

Daha ondan sonra, başta dört imam-ı müçtehit ve binler muhakkik muhaddisler naklettiler, yazı ile muhafaza ettiler.

Daha Hicretten iki yüz sene sonra, başta Buharî, Muslim, Kütüb-i Sitte-i makbule vazife-i hıfzı omuzlarına aldılar. İbni Cevzî gibi şiddetli binler münekkitler çıkıp, bazı mülhitlerin veya fikirsiz veya hıfzsız veya nâdanların karıştırdıkları mevzu ehadisi tefrik ettiler, gösterdiler.

Sonra ehl-i keşfin tasdikiyle, yetmiş defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm temessül edip yakaza hâlinde onun sohbetiyle muşerref olan Celâleddin-ı Suyutî gibi allâmeler ve muhakkikler, ehadis-i sahihanın elmaslarını, sair sözlerden ve mevzuattan tefrik ettiler. İşte, bahsedeceğimiz hâdiseler, mu'cizeler, böyle elden ele –kuvvetli, emin, müteaddit ve çok, belki hadsız ellerden– sağlam olarak bize gelmiş.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

1- Allah'a hamd olsun. Bu, Rabbimin ihsanıdır.

Abadile-i Seb'a: hadis İslâm hukuku, tefsir gibi ilimlerde otorite kabul edilen "Yedi Abdullahlar" ismiyle şöhret bulmuş Sahabeler.
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun.
allame: büyük bilgin, ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim.
Asr-ı Saadet: saadet mutluluk asrı. Peygamberimiz ve dört halifenin yaşadığı devire verilen ad.
bahusus: özellikle.
ehadis: hadisler. Peygamber Efendimizin sözleri.
ehadıs-ı sahıh: sahih hadisler, doğru hadisler.
ehl-i keşif: keşif ehli; bazı sırlan bilinmeyen hakikatlen Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler.
emin: inanılır, güvenilir.
hâdise: olay.
hadısız: sınırsız, sayısız.
hamd: övme, yüceltme.
hıfz: ezberleme, koruma.
hıcret: göç. Hz. Peygamberin Mekke'den Medine'ye göçü.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama.
imam-ı müçtehit: müçtehit imam, dini meselelerde görüş belirtme yetkisine sahip olan kimse.
kıtabet: yazı yazma, bir şeyi kurallarına uygun şekilde kaleme alma.
kütüb-ı ehadisiye: hadis kitapları.
Kutub-ı Sitte-i makbule: altı makbul hadis kitabı.
medar-ı ahkam: hukum getiren, hükum koymaya sebep olan.
mevzu ehadis: yalancıların uydurduğu ve hadis diye Peygamberimize dayandırdığı haberler, uydurma hadisler.
mevzuat: yalancıların uydurduğu ve hadis diye Peygamberimize isnat ettiği haberler, uydurma hadisler.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklen büyük harika işler.
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri.
muhaddis: hadis âlimi, hadis ilmiyle uğraşan âlim.
muhafaza etmek: korumak, saklamak.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkif olan.
mulhit: İslâm dininden ayrılan, Allah'a ve dine inanmayan.
munekkit: tenkit eden, eleştiren, hadisleri inceleyip gözden geçiren ve mevzu hadisleri ayıran hadis âlimleri.
muşerref olma: şereflenme.
muteaddit: birçok, çeşitli.
nadan: cahil, bilgisiz.
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sair: diğer, başka, öteki.
sîret: bir kimsenin içi, manevî durumu, hâli, tavrı, ahlak ve karakteri.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
Tabiîn: Hz. Muhammed'in ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar.
tasdik: onaylama, kabul etme.
tefrik etmek: ayırdetmek, seçmek, birbirinden ayırmak.
temessül etme: görünme, bir şeyin bir yerde suret ve mahiyetini aksettirmesi.
tercümanü'l-Kur'ân: Kur'ân'ın tercumanı, onu tercume eden.
vazife-i hıfz: ezberleme ve koruma görevi.
yakaza: uyanıklık.

İşte buna binaen, "Bu zamana kadar uzun mesafeden gelen, şu zamandan tâ o zamana kadar bu hâdiseleri nasıl bileceğiz ki karışmamış ve safîdir?" hatıra gelmemelidir.

Berekete dair mu'cizat-ı kat'iyenin *Birinci Misali:*

Başta *Buharî* ve *Muslim*, Kütüb-i Sitte-i sahiha müttefikan haber veriyorlar ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın Hazret-i Zeyneb ile tezevvücü velîmesinde, Hazret-i Enes'in validesi Ümmü Süleym, bir iki avuç hurmayı yağ ile kavurarak bir kaba koyup Hazret-i Enes'le Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâma gönderdi. Enes'e ferman etti ki: "Filân, filânı çağır. Hem, kime tesadüf etsen davet et." Enes de kime rast geldiyse çağırdı. Üç yüz kadar Sahabe gelip Suffe ve Hücre-i Saadeti doldurdular. Ferman etti: تَحَلَّقُوا عَشَرَةً عَشَرَةً Yani, "*Onar onar halka olunuz.*" Sonra, mübarek elini o az taam uzenne koydu, dua etti, "Buyurun" dedi. Bütün o üç yüz adam yediler, tok olup kalktılar. Enes'e ferman etmiş: "Kaldır." Enes demiş ki: "Bilmedim, taam kabını koyduğum vakit mi taam çoktu, yoksa kaldırdığım vakit mı çoktu, fark edemedim." (1)

Üçüncü Misal: Mihmandar-ı Nebevî Ebu Eyyubi'l-Ensarî, hanesine teşrif-i Nebevî hengâmında Ebu Eyyub der ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Ebu Bekri's-Sıddık'a kâfi gelecek iki kişilik yemek yaptım. Ona

1. Nesei, Nikâh, 83; *Buhari*, 4.234-235; *Muslim*, hadis no: 234

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun.
bereket: bolluk, Allah vergisi.
binaen: dan dolayı, dan ötürü.
dair: alâkalı, ilgili.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ferman: emir, buyruk.
hadise: olay.
hane: ev.
hengam: zaman, vakit.
hücre-i saadet: saadet odası, Peygamber Efendimizin odası.
kâfi: yeterli.
Kütüb-i Sitte-i sahiha: sahih olan altı büyük hadis kitabı.
misal: örnek, numune.
mu'cizat-ı kat'iye: apaçık ve kesin olan mu'cize.
mubarek: bereketli, hayırlı, feyizli.
müttefikan: birleşerek, fikir birliğiyle.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
safi: saf olan, katıksız.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
suffe: Hicretten sonra Medine mescidinin hemen yanında inşa edilen, içinde bir kısım Sahabîlerin Kur'ân, hadis, hukuk gibi ilimleri tahsil ettiği ve barındığı yer.
taam: yemek, yiyecek.
tesadüf etme: rastgelme, karşılaşma.
teşrif-i Nebevi: peygamberin gelişi, şereflendirmesi.
tezevvüç: evlenme.
valide: anne.
velime: düğün yemeği.

ferman etti: [1] اُدْعُ ثَلٰثِينَ مِنْ اَشْرَافِ الْاَنْصَارِ Otuz adam geldiler, yediler. Sonra ferman etti: [2] اُدْعُ سِتِّينَ.

Altmış adam daha davet ettim; geldiler, yediler. Sonra ferman etti: [3] اُدْعُ سَبْعِينَ.

Yetmiş daha davet ettim; geldiler, yediler. Kaplarda yemek daha kaldı. Bütün gelenler o mu'cize karşısında İslâmiyet'e girip, biat ettiler. O ikı kişilık taamdan yüz seksen adam yediler. [4]

Üçüncü Misal Hazret-i Ömer İbnü'l-Hattab ve Ebu Hüreyre ve Seleme İbnü'l-Ekvâ ve Ebu Amratü'l-Ensarî gibi, müteaddit tariklerle diyorlar ki:

Bir gazvede ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma müracaat ettiler. Ferman etti ki: "Heybelerinizde kalan bakıye-i erzakı toplayınız." Herkes azar birer parça hurma getirdi. En çok getiren, dört avuç getirebildi. Bir kilime koydular.

Seleme der ki: "Mecmuunu ben tahmin ettim, oturmuş bır keçi kadar ancak vardı." Sonra Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bereketle dua edip, ferman etti: "Herkes kabını getirsin." Koşuştular, geldiler. O ordu içinde hiçbir kap kalmadı, hepsini doldurdular. Hem, fazla kaldı.

---

1. "Ensarın ileri gelenlerinden otuz kişi çağır."
2. "Altmış kişi çağır."
3. "Yetmiş kişi çağır."
4. Kadı Iyaz *Şifa*, 1.294; Heysemi *Mecmaü'z-Zevaid*, 8.303; Beyhakı *Delâilu'n-Nubuvve*, 6.94.

---

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
bakıye-i erzak: ınzıklardan yiyeceklerden artakalan
bıat: bağlılık yemını, bağlanma
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
ensar: Hz. Peygambere yakınlık gösteren, onu koruyup yardım eden Medineli Müslümanlar
ferman: emir, buyruk.
gazve: savaş, harp, çarpışma
heybe: içine eşya konulan ıkı tarafı küçük torba, çift torba
mecmu: bütün, tüm, hepsi
misal: örnek, nümune
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her bırı
müracaat etmek: başvurmak.
müteaddit: bırçok, çeşitli.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerım ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
taam: yemek, yiyecek.
tarık: yol, hadısın geliş kanalı

Sahabeden bir ravi demiş: "O bereketin gidişatından anladım: Eğer ehl-i arz gelseydi, onlara dahi kâfi gelecekti." (1)

Dördüncü Misal: Başta *Buhari* ve *Müslim*, kütüb-i sahiha beyan ediyorlar ki:

Abdurrahman ibni Ebî Bekri's-Sıddık der: Biz yüz otuz Sahabe, bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Dört avuç miktan olan bir sa' ekmek için hamur yapıldı. Bir keçi dahi kesildi, pişirildi; yalnız ciğer ve böbrekleri kebap yapıldı. Kasem ederim, o kebaptan, yüz otuz Sahabeden her birisine bir parça kesti, verdi. Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm pişmiş etî iki kâseye koydu. Biz umumumuz tok oluncaya kadar yedik, fazla kaldı. Ben fazlasını deveye yükledim. (2)

Beşinci Misal: Kütüb-i sahiha kat'iyetle beyan ediyorlar ki:

Gazve-i Garra-i Ahzabda, meşhur yevmü'l-Hendek'te, Hazret-i Cabiru'l-Ensarî kasem ile ilân ediyor: "O günde, dört avuç olan bir sa' arpa ekmeğinden, bir senelik bir keçi oğlağından bin adam yediler ve öylece kaldı."

Hazret-i Cabir der ki: "O gün yemek, hanemde pişirildi. Bütün bin adam o sa'dan, o oğlaktan yediler, gittiler. Daha tencerem dolu kaynıyor, daha hamurumuz ekmek yapılıyor. O hamura, o tencereye mübarek ağzının suyunu koyup, bereketle dua etmişti." (3)

1 *Müslim* 1 56 hadis no 45 1729 Kadı İyaz *Şifa* 1 293
2 *Buhari* 7 90 *Müslim* 3 1626 1627
3 *Buhari* 5 138 139 *Müslim* hadis no 3029 Kadı İyaz *Şifa*, 1 290

aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
bereket: bolluk, Allah vergisi
beyan etmek: anlatmak, açıklamak bildirmek
ehl-i arz: dünyadakiler yerdekiler
Gazve-i Garra-i Ahzab: Büyük Ahzab Savaşı hendek savaşı
gidişat: olayların durumu işlerin gidiş tarzı
hadis: Hz Muhammed'e ait söz emir fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz iş veya davranış
kâfi: yeterli
kasem: yemin ant.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kütüb-i sahiha: doğru ve güvenilir hadis kitapları
meşhur: herkesin bildiği
misal: örnek numune
mübarek: bereketli feyizli, hayırlı
ravi: Hz. Peygamberden işittiği hadisi başkalarına aktaran kimse
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sa': bin dirhemlik (yaklaşık 3200 gram) tahıl ve gıda ölçü birimi
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sefer: vasıta kullanmadan beden ile yapılan yolculuk.
umum: bütün herkes
Yevmü'l-Hendek: Hendek savaşının yapıldığı gün Hendek teki çarpışma günü.

İşte, şu mu'cize-i bereketi, bin zatın huzurunda, onlan ona alâkadar göstererek Hazret-i Cabir kasemle ilân ediyor. Demek şu hâdise, bin adam rivayet etmiş gibi kat'î denilebilir.

Altıncı Misal: Nakl-i sahih-i kat'î ile, hadim-i Nebevî Hazret-i Enes'in amcası meşhur Ebu Talha der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, yetmiş seksen adamı, Enes'in koltuğu altında getirdiği az arpa ekmeğinden tok oluncaya kadar yedirdi. "O az ekmekleri parça parça edinız" emretti ve bereketle dua etti. Menzil dar olduğundan, onar onar gelip yediler, tok olarak gittiler. [1]

Yedinci Misal: Nakl-i sahih-i kat'î ile, *Şifa-i Şerif* ve *Müslim* gibi kütüb-i sahiha beyan ederler ki, Hazret-i Cabiru'l-Ensarî diyor:

Bir zat, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan ıyali için taam istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yarım yuk arpa verdi. Çok zaman o adam ıyalıyle ve misafirleriyle o arpadan yediler. Bakıyorlar, bitmiyor. Noksanıyetini anlamak ıçın olçtuler. Sonra bereket dahı kalktı, noksan olmaya başladı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma geldı, vak'ayı beyan ettı. Ona cevaben ferman ettı: لَوْلَمْ تَكِلْهُ لَأَكَلْتُمْ مِنْهُ وَلَقَامَ بِكُمْ Yanı, "*Eğer kile ıle tecrube etmeseydiniz, hayatınızca size yeterdi.*" [2]

Sekızıncı Misal: Tırmızî ve Neseî ve Beyhakî ve *Şifa-i Şerif* gıbı kütüb-ı sahıha beyan edıyorlar kı:

1- *Buhari* 3:234, 235; *Muslim*, hadis no: 1612, 2040; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:291, 297
2- *Muslim*, Fezail, 16; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:191

alakadar: alakalı, ilgili
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun uzenne olsun
bereket: bolluk, Allah vergisi
beyan: anlatma, açıklama, bildirme.
cevaben: cevap olarak.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ferman: emir, buyruk.
hadim-i Nebevî: Peygamber Efendimizin hizmetkarı.
hadise: olay
ıyal: bir kimsenin geçimini üstlendiği kişiler
kasem: yemin, ant.
kat'ı: kesin, şüphesiz
kile: ölçek, hububat ölçümünde kullanılan bir çeşit ağırlık ve hacim ölçüsü
kütüb-ı sahıha: doğru ve güvenilir hadis kitapları
menzil: yer
mısal: örnek, nümune
mu'cize-i bereket: bereketle ilgili mu'cize
nakl-ı sahih-i kat'i: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma
noksanıyet: noksanlık, eksiklik.
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rivayet etmek: bir haber, söz veya olayı nakletmek, aktarmak.
taam: yemek, yiyecek
tecrübe etmek: denemek, sınamak.
vak'a: olay
zat: kişi, şahıs, fert.

Hazret-i Semurete'bni Cündüb der: Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma bir kâse et geldi. Sabahtan akşama kadar fevç fevç adamlar geldiler, yediler. [1]

İşte, Mukaddimede beyan ettiğimiz sırra binaen, şu vakıa-ı bereket yalnız Semure'nin rivayeti değil; belki Semure, o yemeği yiyen cemaatlerin mümessili gibi, onların namına ve tasdiklerine binaen ilân ediyor.

Dokuzuncu Misal: *Şifa-i Şerif* sahibi ve meşhur İbni Ebu Şeybe ve Taberanî gibi mevsuk ve sahih muhakkikler rivayetiyle, Hazret-i Ebu Hüreyre der:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bana emretti: "Mescid-i Şerifin suffesini mesken ittihaz eden yüzden ziyade fukara-i muhacirîni davet et." Ben dahi onları aradım, topladım. Umumumuza bir tabla taam konuldu. Biz istediğimiz kadar yedik, kalktık. O kâse konulduğu vakıt nasıl idi, yine öyle dolu kaldı. Yalnız parmakların izi taamda görünüyordu. [2]

İşte, Hazret-i Ebu Hüreyre, umum kâmilîn-i Ehl-i Suffe tasdikine istinaden, onlar namına haber verir. Demek, manen umum Ehl-ı Suffe rivayet etmiş gibi kat'îdir. Hem hiç mümkün müdür ki, o haber hak ve doğru olmasa, o sadık ve kâmil zatlar sukût edip tekzip etmesinler.

Onuncu Misal: Nakl-ı sahih-i kat'î ile Hz. İmam-ı Ali der:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Benîabdülmuttalibi cem ettı. Onlar kırk adam ıdıler. Onlardan bazıları

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
binaen: dayanarak.
cem etmek: toplamak.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar.
davet etmek: çağırmak.
Ehl-ı Suffe: Suffe Ehli: hayatları boyunca Peygamberimizin yanında bulunan Peygamberimizin mescidine bitişik bir yerde oturan ve orada yaşayan, Peygamberimizden ders alan Sahabeler.
fevç: bölük, topluluk, grup.
fukara-i muhacirîn: Medine'ye hicret eden muhacirlerin fakir olanları.
hak: doğru, gerçek.
istinaden: dayanarak.
ittihaz etme: kabul etme, sayma.
kâmil: kemale ermiş olgun, mükemmel.
kâmilîn-i Ehl-i Suffe: ehl-i suffenin kâmilleri, alimleri.
kat'î: kesin, şüphesiz.
manen: manevi olarak.
Mescid-i Şerif: Mescid-i Nebevî: Peygamberimizin mescidi.
mesken: oturulacak yer, oturulan ev.
meşhur: tanınmış, ünlü.
mevsuk: vesikaya dayanan, sağlam, inanılır, güvenilir.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
mukaddime: başlangıç, giriş.
mümessil: temsilci.
nakl-ı sahih-i kat'î: kesinlikle doğru olan haber, bildirme, aktarma.

1. Tirmizî, 2/205; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/292.
2. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/293; Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, 8/305-308.

namına: adına.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma.
sadık: doğru, doğru sözlü.
sahih: doğru, güvenilir.
sır: insanın aklının erişemediği ilâhî hikmet.
Suffa: Hicretten sonra Medine Mescidinin hemen yanında inşa edilmiş olan, içinde bir kısım Sahabelerin Kur'an, Hadis, hukuk gibi ilimleri tahsil ettiği ve barındığı bina.
sükût: susma, konuşmama, söz söylememe.
taam: yemek, yiyecek.
tabla: kap, yemek kabı.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama.
tekzip: yalanlama.
umum: bütün.
vakıa-i bereket: bereket mucizesinin görüldüğü vakıa, olay.
vakit: zaman.
zat: şahıs, kişi, fert.
ziyade: çok, fazla.

bir deve yavrusunu yerdi ve dört kıyye süt içerdi. Hâlbuki, umum onlara bir avuç kadar bir yemek yaptı; umum yiyip tok oldular. Yemek eskisi gibi kaldı. Sonra, üç dört adama ancak kâfi gelir ağaçtan bir kap içinde süt getirdi. Umumen içtiler, doydular. İçilmemiş gibi bâkî kaldı. [1]

İşte, Hazret-i Ali'nin şecaatı ve sadakati kat'iyetinde bir mu'cize-ı bereket!

On Birinci Misal: Nakl-i sahih ile, Hazret-i Alı ve Fatımatu'z-Zehra velîmesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Bilâl-ı Habeşî'ye emretti: "Dört beş avuç un, ekmek yapılsın ve bir deve yavrusu kesilsin."

Hazret-i Bilâl der: Ben taamı getirdim. Mübarek elini üstüne vurdu. Sonra taife taife Sahabeler geldiler, yediler, gittiler. O yemekten bâkî kalan miktara yine bereketle dua etti, bütün ezvac-ı tahirata, her birine birer kâse gönderildi. Emretti ki: "Hem yesinler, hem yanlarına gelenlere yedirsinler." [2]

Evet, böyle mübarek bir izdivaçta, elbette böyle bir bereket lâzımdır ve vukuu kat'îdir.

On İkinci Misal: Hazret-i Imam-ı Cafer-i Sadık, pederleri İmam-ı Muhammedü'l-Bâkır'dan, o da pederi İmam-ı Zeynelabidîn'den, o dahi İmam-ı Ali'den nakleder ki:

Fatımatu'z-Zehra, yalnız ikisine kâfi gelecek bir yemek pişirdi. Sonra, Ali'yi gönderdi; tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gelsin, beraber yesinler. Teşrif ettı ve

1. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/293; Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, 8/302-303.
2. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/297; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3/60.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
bâkî kalma: geriye kalma, artma.
bereket: bolluk, Allah vergisi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ezvac-ı tahirat: Hz. Peygamber Efendimizin iffetli mübarek hanımları.
izdivaç: evlilik.
kâfi: yeterli.
kat'i: kesin, şüphesiz.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kıyye: okka, eskiden kullanılan ve 1283 grama karşılık gelen bir ağırlık ölçüsü.
misal: örnek, numune.
mu'cize-i bereket: bereketle ilgili mu'cize.
mübarek: bereketli, hayırlı, feyizli.
nakil: aktarma, anlatma.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildirilmesi.
peder: baba.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sadakat: doğruluk, içten ve samimî bağlılık.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimseler.
şecaat: yiğitlik, cesurluk, kahramanlık.
taam: yemek, yiyecek.
taife: topluluk, grup.
teşrif etmek: şereflendirmek, şeref vermek.
umum: bütün.
umumen: umumî olarak, bütünüyle.
velîme: düğün yemeği.
vuku: meydana gelme, olma, oluş.

emretti ki, o yemekten her bir ezvacına birer kâse gönderildi. Sonra kendine, hem Ali'ye, hem Fatıma ve evlâtlarına birer kâse ayrıldıktan sonra, Hz. Fatıma der: "Tenceremizi kaldırdık, daha dolu olup taşıyordu. Meşiet-i İlâhiye ile, hayli zaman o yemekten yedik." [1]

Acaba niçin bu nuranî, yüksek silsile-i rivayetten gelen şu mu'cize-i berekete, gözün ile görmüş gibi inanmıyorsun? Evet, buna karşı şeytan dahi bahane bulamaz.

On Üçüncü Misal: Ebu Davud ve Ahmed ibni Hanbel ve İmam-ı Beyhakî gibi sadûk imamlar, Dükeynü'l-Ahmes ibni Saidi'l-Müzeyn'den, hem altı kardeş ile beraber sohbete müşerref ve Sahabelerden olan Numan ibni Mukarrini'l-Ahmesiyyi'l-Müzeyn'den, hem Cerir'den naklederek, müteaddit tarıklerle Hazret-i Ömer Ibnu'l-Hattab'dan naklediyorlar ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ömer'e emretti: "Ahmesî kabilesinden gelen dört yüz atlıya yolculuk için zâdüzahire ver." Hazret-i Ömer dedi: "Yâ Resulallah, mevcut zahire, bırkaç sa'dır. Kümesi, oturmuş bir deve yavrusu kadardır." Ferman etti: "Git, ver." O da gitti, yanın yük hurmadan, dört yüz süvariye kifayet derecesinde zâdüzahire verdi. Ve dedi: "Hiç noksan olmamış gibi eski hâlinde kaldı." [2]

İşte şu mu'cize-i bereket, dört yüz adamla ve bahusus Hazret-i Ömer ile munasebettar bir surette vukua gelmiştir; rivayetlerin arkasında bunlar var. Bunların sukûtu, tasdiktir; iki uç haber-i vahıt deyip geçme.

aleyhissalâtü vesselam: salât ve selâm onun üzenne olsun
bahusus özellikle
ezvaç hanımlar eşler
ferman emir buyruk.
haber-i vahıt bir tek kişinin haber vermesi bir kişi kanalıyla gelen haber veya hadis
imam bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan alim
kabile göçebe insanlarda aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu boy aşiret.
kifayet. yeter yeterlilik.
meşiet-i İlâhiye: Allah'ın dilemesi iradesi
mevcut var olan
mu'cize-i bereket. bereketle ilgili mu'cize.
munasebettar ilgili, alâkalı
müşerref: şereflenen şereflendirilmiş
müteaddit: birçok, çeşitli
nakletmek aktarmak anlatmak
nuranî nurlu parlak.
Resulallah: Allah'ın Resulü peygamberi elçisi.
Resul-i Ekrem çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme aktarma.
sa. bin dirhemlik (yaklaşık 3200 gram) tahıl ve gıda ölçü birimi
sadûk. çok sadık, doğru.
Sahabe Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
silsile-i rivayet Hz. Muhammed'in hadislerinin kişiden kişiye aktarılmasıyla oluşturulan silsile halka
suret: şekil biçim tarz
sükût: susma konuşmama söz söylememe
süvari ata binmiş olan atlı
tarik yol hadisin geliş kanalı
tasdik: doğruluğunu kabul etme onaylama
vukua gelme meydana gelme ortaya çıkma
zâdüzahire azık ve yiyecek
zahire yiyecek.

1 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/294

2 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/294, Beyhakî, *Delâilu'n Nubuvve*, 5/365

Böyle hâdiseler haber-i vahıt dahi olsa, tevatür-i manevî hükmünde kanaat verir.

On Dördüncü Misal: Başta *Buharî* ve *Muslım*, kütüb-i sahiha haber veriyorlar ki:

Hazret-i Cabır'ın pederi vefat eder. Borcu çok, zıyade medyun; borç sahipleri de Yahudiler. Cabır, pederinin asıl malını guremaya verdi, kabul etmediler. Hâlbukı, bağındaki meyveleri, kaç senede deynine kâfi gelmeyecek Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm ferman ettı: "Bağın meyvelerini koparınız, harman ediniz." Öyle yaptılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, harman içinde gezdi, dua etti. Sonra Cabır, harmandan pederinin bütün guremasının borçlannı verdıkten sonra, yıne, bır senede bağdan gelen mahsulât kadar harmanda kaldı. [1] Bır rivayette, butun guremaya verdiği kadar kaldı. O hâdiseden borç sahipleri olan Yahudiler çok taaccüp edip hayrette kaldılar.

İşte şu mu'cize-i bâhıre-i bereket, yalnız Hazret-i Cabır gıbi birkaç ravilerin haben değil, belki manevî tevatür hükmünde, o hâdise ile münasebettar, hadd-ı tevatür derecesinde çok adamları temsil ederek rivayet etmişler.

On Beşincı Misal: Başta Tırmizî ve Imam-ı Beyhakî gıbi muhakkıkler, Hazret-ı Ebu Hüreyre'den nakl-i sahih ile beraber haber veriyorlar ki:

Ebu Hüreyre demiş ki: Bir gazvede (başka bir rivayette Gazve-i Tebük'te), ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: هَلْ مِنْ شَيْءٍ ؟ "Bır şey var

1- Buhari 3.88, 154, 156, 210, 135, 246; Kadı Iyaz, Şifa, 1.295

aleyhissalatu vesselâm: salat ve selam onun uzerine olsun
deyn: borç verilmesi lâzım gelen şey
ferman: emır, buyruk.
gazve: gazâ, savaş.
gazve-i Tebük. Tebuk Savaşı
gurema: alacaklılar
haber-i vahıt: bır tek kışının haber vermesi bır kışı kanalıyla gelen haber veya hadıs
hadd-i tevatür: tevatur derecesi, yalan uzerine birleşmeleri mümkün olmayan bir cemaatin rivayet ettikleri hadısın derecesi
hadise: olay, meydana çıkan hal
harman etmek: urunleri yaprak, sap, kok, vb. kısımlarından ayırarak mahsul elde etmek
harmanda kalmak: urunlerin mahsul edildiği yerde kalması
hukmünde: degerinde, yerinde
kâfi: yeterli
kanaat: goruş, fikir.
kütüb-i sahiha: doğru ve guvenilir hadıs kitapları
mahsulât: urunler
manevi tevatür: bır topluluga aıt olayın o topluluga aıt bırısı tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun dıger fertlerı tarafından yalanlanmamış olması, soyleyenin dogrulugunun dıgerlerının susması şeklinde tasdik edilmiş olması
medyun: borclu, vereceği bulunan
mısal: omek, numune
mu'cize-i bâhıre-i bereket: apacık olan bereket mu'cizesi.
muhakkık: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bır şeyin ıç yuzunu inceleyerek vakıf olan
münasebettar: ılgılı, alakalı
nakl-ı sahih: şuphe duyulmayan dogru, gercek haber bıldırılmesi
peder: baba
ravı: rivayet eden, hadıs ve haberı başkalarına aktaran kımse
Resul-i Ekrem: cok comert, kerım ve Allah ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rivayet: bır haber, soz veya olayı nakletme, aktarma
taaccüp etmek: şaşmak, hayret etme
temsil etmek: bırının veya bır topluluğun adına hareket etmek
tevatür-i manevî: bır topluluğa aıt olayın o topluluga aıt bırısı tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun dıger fertlerı tarafından yalanlanmamış olması, soyleyenin dogrulugunun dıgerlerının susması şeklinde tasdik edilmiş olması
vefat etme: olme
Yahudi: Ibranı ve Israılî de denılen Sami kavımlerınden bır ırk
ziyade: cok, fazla

mı?" diye emretti. Ben dedim: "Heybede bir parça hurma var." (Bir rivayette, on beş tane imiş.) Dedi: "Getir." Getirdim. Mübarek elini soktu, bir kabza çıkardı, bir kaba bıraktı, bereketle dua buyurdular. Sonra onar onar askeri çağırdı, umumen yediler. Sonra ferman etti: حُذْ مَا جِئْتَ بِهِ وَاقْبِضْ عَلَيْهِ وَلَا تَكُبَّهُ[1] Ben aldım, elimi o heybeye soktum. Evvel getirdiğim kadar elime geçti. Sonra Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hayatında, Ebu Bekir ve Ömer ve Osman hayatında o hurmalardan yedim." Başka bir tarikte rivayet edilmiş ki: "O hurmalardan kaç yük, fîsebîlillah sarf ettim. Sonra Hazret-i Osman'ın katlinde o hurma, kabıyla nehb ve garat edildi, gitti."[2]

İşte, hâce-ı kâinat olan Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâmın kudsî medresesi ve tekkesi olan Suffenin demirbaş bir mühim talebesi ve müridi ve kuvve-i hafızanın ziyadesi için dua-i Nebeviyeye mazhar olan Hazret-i Ebu Hüreyre, Gazve-i Tebük gibi bir mecma-ı nâsta vukuunu haber verdiği şu mu'cize-i bereket, manen bir ordu sözü kadar kat'î ve kuvvetli olmak gerektir.

On Altıncı Misal: Başta *Buhârî*, kütüb-i sahîha nakl-i kat'î ile beyan ediyorlar ki:

Hazret-i Ebu Hüreyre aç olmuş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın arkasından gidip menzil-i saadete gitmişler. Bakarlar ki, bir kadeh süt oraya hediye getirilmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: "Ehl-ı Suffeyı çağır." Ben kalbimden dedim ki: "Bu sütün

aleyhissalâtü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
bereket: bolluk, hayır
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dua-ı Nebevî: Peygamberin duası
Ehl-i Suffe: Suffe Ehli, hayadan boyunca Peygamberimizin yanında bulunan Peygamberimizin mescidine bitişik bir yerde oturan ve orada yaşayan Peygamberimizden ders alan Sahabeler
Fahr-i Âlem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamber Efendimiz
ferman: emir, buyruk
fîsebîlillah: Allah yolunda, sırf Allah için
garat: yağmalar, çapullar
Gazve-i Tebük: Tebük Savaşı
heybe: içine eşya konulan iki tarafı küçük torba, çifte torba
hâce-i kâinat: kâinatın hocası, öğretmeni: Hz. Muhammed
kabza: tutam, bir avucun alabileceği miktar
kadeh: bardak
kat'î: kesin, şüphesiz
katl: öldürülmek
kudsî: mukaddes, azız, Allah ile ilgili
kuvve-i hafıza: hafıza kuvveti, ezberleme gücü
kütüb-ı sahîha: doğru ve güvenilir hadis kitapları
manen: manevî olarak, manaca
mazhar olma: nail olma, şereflenme, kavuşma
mecma-ı nas: insanların toplandığı yer
medrese: ders okutulan yer, okul
menzil-i saadet: Peygamberimizin mübarek evi
misal: örnek, nümune
mu'cize-i bereket: bereketle ilgili mu'cize
muhafaza etmek: korumak, saklamak
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu
mühim: önemli

1. Getirdiğini al, muhafaza et, fakat ölçme.
2. Kadı İyaz, *Şifa*, 1/295-296; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/110.

murit: öğrenci, talebe; Hakkın ve mürşidinin iradesine tâbi olan mü'min kimse
nakl-ı kat'î: içinde yanlış ihtimali olmayan nakil, rivayet
nehb: yağma, talan, çapul
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma
sarf etmek: harcamak, kullanmak
suffe: Hicretten sonra Medine mescidinin hemen yanında inşa edilen, içinde bir kısım Sahabîlerin Kur'ân, hadis, hukuk gibi ilimleri tahsil ettiği ve bandığı yer
talebe: öğrenci, öğrenciler, tahsil görenler
tarik: yol; hadisin geliş kanalı
tekke: Allah'ı zikredenlerin zikir ve ders için toplandıkları yer, tekke
umumen: umumî olarak, bütünüyle
vuku: meydana gelme, oluş, olma
ziyade: artma, çoğalma

bütününü ben içebilirim, ben daha ziyade muhtacım." Fakat emr-i Nebevî için, onlan topladım, getirdim. Yüzü mütecaviz idiler. Ferman etti: "Onlara içir." Ben de, o kadehteki sütü birer birer verdim. Her birisi doyuncaya kadar içer, diğerine veririm. Böyle birer birer içirerek bütün Ehl-i Suffe o safî sütten içtiler. Sonra ferman etti ki [1] بَقِيَ اَنَا وَاَنْتَ فَاشْرَبْ Ben içtim. İçtikçe, "İç" ferman eder. Ta ben dedim: "Seni hak ile irsal eden Zat-ı Zülcelâl'e kasem ederim, yer kalmadı kı içeyim." Sonra kendisi aldı, "Bismillâh" deyip, hamd ederek bakıyesini içti. Yüz bin afiyet olsun! [2]

İşte şu safî, halis süt gibi lâtif, şüphesiz mu'cize-i bâhire-i bereket beş yüz bin hadisi hıfzına alan Hazret-i Buharî başta olarak, Kütüb-i Sitte-i sahiha ile nakillen, gözle görmek kadar kat'î olmakla beraber, medrese-i kudsiye-i Ahmediye (ASM) olan Suffenin namdar, sadık, hafız bir şakirdi olan Ebu Hureyre'nin, umum Ehl-i Suffeyi manen işhat ederek, âdeta umumunu temsil edip şu ihban tevatur derecesinde kat'î telâkkı etmeyenin, ya kalbi bozuk veya aklı yok. Acaba, Hazret-i Ebu Hüreyre gibi sadık ve bütün hayatını hadise ve dine vakfeden, [3] وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ hadisini işiten ve nakleden, hiç mümkün müdür kı, hıfzındaki ehadis-i Nebeviyenin kıymetini ve sıhhatini şüpheye düşürüp Ehl-i Suffenin tekzibine hedef edecek muhalif bir söz veya asılsız bir vak'a söylesin? Hâşâ!

1- Ben ve sen kaldık, sen de iç.

2- *Buharî* 8.120; *Tirmizî* Kıyame 16.

3- Kim bile bile benim söylemediğim bir şeyi söyledi diye uydurursa cehennemdeki yerine hazırlansın. (*Buharî* 1.38; *Müslim* 1.10; Kettanî *Nazmü'l Mütenasir fi'l-Hadisi'l-Mütevatir* s. 20-24.)

afiyet: sağlık, esenlik.
bakıye: artakalan, geriye kalan.
ehadis-i Nebeviye: peygamber hadislerı, sözleri.
Ehl-i Suffe: Suffe Ehli: hayatlan boyunca Peygamberimizin yanında bulunan Peygamberimizin mescidine bitişik bir yerde oturan ve orada yaşayan Peygamberimizden ders alan Sahabeler.
emr-i nebevî: Peygamberimizin emri.
ferman: emir, buyruk.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse; çok sayıda hadis ezberlemiş olan kişi.
hak: doğru, gerçek, adalet.
halis: saf, katıksız, temiz.
hamd: methetme, övme, yücelt me.
hâşâ: asla, hiçbir zaman.
hıfz: ezber, zihinde saklama.
hıfzına alma: ezberleme, zihinde saklama.
ihbar: haber verme, bildirme.
irsal etmek: göndermek.
işhat etmek: bir dava hakkında delil olarak şahit göstermek.
kadeh: bardak.
kasem: yemin, and.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kıymet: değer, şeref.
Kütüb-i Sitte-i sahiha: sahih, doğru, güvenilir olan altı büyük hadis kitabı.
lâtif: güzel, hoş.
manen: manevî olarak.
medrese-i kudsiye-i Ahmediye: Peygamberimizin mukaddes medresesi, okulu.
mu'cize-i bâhire-i bereket: apaçık bereket mu'cizesi.
muhalif: aykırı, zıt.
mütecaviz: belli sınırı aşan, fazla, çok.
nakil: aktarma, anlatma.
namdar: nam sahibi, şan ve şöhret sahibi.
sadık: doğru, doğru sözlü.
safî: saf olan, temiz, katıksız.
sıhhat: doğruluk, gerçeklik, sağlamlık.
suffe: hicretten sonra Medine Mescidinin hemen yanında inşa edilmiş olan, içinde bir kısım Sahabelerin Kur'an, Hadis, hukuk gibi ilimlen tahsil ettiği ve barındığı bina.
şakirt: talebe, öğrenci.
tekzip: yalanlama.
telakkı etme: kabul etme, anlama.
temsil etmek: birinin veya bir toplulugun adına hareket etmek.
tevatur: bir Hadis-i Şerif'in yalan söylemelerini aklın kabulleneme yecegi kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
umum: bütün, hep, herkes.
vak'a: hadise, olay.
vakfetmek: adamak.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi Zat, Allah.
ziyade: çok, fazla.

Yâ Rab! Şu Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın bereketi hürmetine bize ihsan ettiğin maddî ve manevî rızkımıza bereket ihsan et!

BİR NÜKTE-İ MÜHİMME: Malûmdur ki, zayıf şeyler içtima ettikçe kuvvetleşir. İncecik ipler topak yapılsa, kuvvetli halat olur. Kuvvetli halatlar topak yapılsa, kimse koparamaz. İşte on beş enva-ı mu'cizattan yalnız bereket kısmındaki mu'cizatı ve o kısmın on beş kısmından ancak bir kısmını on beş misal ile gösterdik. Her bir misal, tek başıyla nübüvveti ispat eder bir derecede kuvvetli idi. Farz-ı muhal olarak, bunların bir kısmını kuvvetsiz saysak da, yine kuvvetsiz diyemeyiz. Çünkü, kavi ile ittifak eden kavileşir.

Hem şu on beş misalin içtimaı, kat'î, şüphesiz bir tevatur-i manevî ile, kuvvetli bir mu'cize-i kubrayı göstenr. Şimdi, şu mecmudaki mu'cize-i kübra, bereket mu'cizelennden zikredilmemiş olan on dört kısm-ı ahere mezcedilse, kuvvetli halatları topak yapmak gibi, kopanlması mümkün olmayan bir mu'cize-i ekber, içinde görünür.

Sonra, şu mu'cize-i ekberi, sair on dört nevi mu'cizatın mecmuuna ilâve et gör ki, ne derece kuvvetli, sarsılmaz, kat'î bir bürhan-ı nübüvvet-i Ahmediyeyi (ASM) göstenr. İşte nübüvvet-i Ahmediyenin (ASM) direği, şu mecmudan teşekkül eden dağ gibi kuvvetli bir direktir. Şimdi, cüz'iyatta ve misallerde, suifehımden gelen şüphelerle, o metin sakf-ı muallâyı sebatsız ve kabil-i sukut görmek ne derece akılsızlık olduğunu anladın.

aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
bereket: bolluk, hayırlılık, Allah vergisi, uğurluluk.
burhan-ı nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in Peygamberliğinin delilleri
cüz'iyat: parçalar, kısımlar
enva-ı mu'cizat: mu'cizelerin çeşitleri, türleri
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme, varsayım.
hürmet: şeref, haysiyet.
içtima etme: toplanma, bir araya gelme
içtimaı: toplanması, bir araya gelmesi
ihsan: ikram, lütuf, bağış
ispat etmek: doğruyu delil gösterek meydana koymak.
ittifak etmek: birleşmek
kabil-i sukut: sukut edebilir, düşebilir, düşmeye meyilli
kat'i: kesin, şüphesiz
kavi: kuvvetli, sağlam
kısm-ı aher: diğer kısım, sonraki kısım
maddî: maddeye ait, cismanî
malum: bilinen, belli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecmu: bütün, toplam, hepsi
metin: sağlam, kuvvetli
mezç: katma, karıştırma, birleştirme
misal: örnek, nümune
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her biri.
mu'cize-i ekber: en büyük mu'cize
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize
nevi: tür, çeşit
nübüvvet: peygamberlik
nübüvvet-i Ahmedî: Hz. Muhammed'in Peygamberliği
nükte-i mühimme: çok önemli bölüm.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlukatı ıslah ve terbiye eden Allah
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek şeyler
sair: diğer, öteki
sakf-i muallâ: yüce, yüksek çatı
sebat: sabit durma, kararlılık.
suifehim: kötü anlayış
teşekkül etme: meydana gelme, oluşma
tevatur-ı manevî: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin toplulugun diğerlerden tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması
zikretmek: anmak, söylemek, bildirmek

Evet, berekete dair o mu'cizeler gösteriyorlar ki, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, umuma rızık veren ve rızıkları halk eden bir Zat-ı Rahîm ve Kerîm'in sevgili memurudur, pek hürmetli bir abdidir ki, rızkın envaında, hilâf-ı âdet olarak, ona hiçten ve sırf gayptan ziyafetler gönderiyor.

Malûmdur ki, Cezîretülarap, suyu ve ziraati az bir yerdir. Onun için ahalisi, hususan bidayet-i İslâm'daki Sahabeler, dıyk-ı maişete maruzdurlar. Hem, susuzluğa çok defa giriftar oluyorlardı. İşte, bu hikmete binaen, mu'cizat-ı bâhire-i Ahmediye Aleyhissalâtu Vesselâmın muhımlen, taam ve su hususunda tezahür etmiş. Bu harıkalar, dava-i nübüvvete delil ve mu'cize olmaktan ziyade, ihtiyaca binaen, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma bir ikram-ı Ilâhî, bir ihsan-ı Rabbanî, bir ziyafet-ı Rahmaniye hükmündedir. Çünkü, o mu'cizatı görenler, nübüvveti tasdik etmişler. Fakat mu'cize zuhur ettikçe, iman ziyadeleşir, nurun ala nur olur.

Sekizinci İşaret

Su hususunda tezahür eden bir kısım mu'cizatı beyan eder.

MUKADDİME

Malûmdur ki, cemaatler içinde vuku bulan hâdiseler, âhadî bir surette nakledilse, tekzip edilmediği vakit, doğruluğunu gösterir. Çünkü, insanın fıtratında, yalana

abd: kul
âhadî: tek koldan nakledilen hadis
ahali: halk
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
bereket: bolluk, hayırlılık, Allah vergisi
beyan: anlatma, açıklama bildirme
bidayet-i İslam: İslamın başlangıcı. İslamın ilk zamanları
binaen: -den dolayı
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar
Cezîretülarap: Arap Yarımadası
dair: alâkalı, ilgili, alâkalı.
dava-i nübüvvet: peygamberlik davası, peygamber olduğunu ilan etmek.
dıyk-ı maişet: geçim darlığı
envâ: neviler, türler, çeşitler
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç.
gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka âlemler
giriftar olmak: tutulmak, yakalanmak.
hadise: olay, meydana çıkan hal
halk etmek: yaratmak.
harika: olağanüstü özellikler taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran şey
hikmet: sebep
hilâf-ı âdet: âdete aykırı
husus: konu
hususan: özellikle.
hükmünde: yerinde, değerinde
hürmet: şeref, haysiyet.
İhsan-ı Rabbanî: Rabbimizin ihsanı, ikramı, bağışı
ikram-ı İlâhî: Allahın ikramı, ihsanı
iman: inanma, inanç, itikat.
malum: bilinen, belli
maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cizat-ı bahire-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in apaçık olan mu'cizeleri
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her biri
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed
mukaddime: giriş, başlangıç.
muhim: önemli
nakil: aktarma, anlatma.
nurun ala nur: nur üstüne nur
nübüvvet: nebilik, peygamberlik
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sırf: sade, yalnız, tamamıyla
suret: şekil, biçim, tarz.
taam: yemek, yenilen şey, yiyecek, aş.
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, onaylamak
tekzip edilme: yalanlanma
tezahür etme: ortaya çıkma, meydana gelme, görünme
umum: bütün, herkes
vuku bulma: olma, meydana gelme, ortaya çıkma
Zat-ı Rahim ve Kerim: sonsuz rahmet ve ikram sahibi olan Zat, Allah
zıraat: tarım, çiftçilik.
ziyade: çok, fazla
ziyafet: misafire yedirip içirme, ikram için verilen yemek.
ziyafet-i Rahmani: rahmeti sonsuz olan Allah'ın canlılara ziyafeti
zuhur etme: görünme, meydana çıkma.

yalandır demeye cibillî bir meyil vardır. Hususan, her kavimden ziyade yalana karşı sükût etmez Sahabeler olsa; hususan hâdiseler Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma taallûk etse, ve bilhassa, nakleden meşahir-i Sahabeden olsa, elbette o haber-i vahit sahibi, o hâdiseyi gören cemaati temsil eder hükmünde rivayet eder.

Hâlbuki, şimdi bahsedeceğimiz mu'cizat-ı mâiyeyi, her bir misali çok tariklerle, çok Sahabelerin ellerinden, binler Tabiînin muhakkiklen el atıp almışlar, sağlam olarak ikinci asır müçtehitlerinin ellerine vermişler. Onlar da, kemal-i ciddiyetle ve hürmetle el atıp, kabul edip, arkalarındaki asrın muhakkiklerinin ellerine vermişler. Her tabaka, binler kuvvetli ellerden geçip, gele gele tâ asrımıza gelmiş. Hem Asr-ı Saadette yazılan kütüb-i ehadisiye, sağlam olarak devredilip, tâ Buharî ve Müslim gibi ilm-i hadisin dâhî imamlarının eline geçmiş. Onlar da, kemal-ı tahkik ile meratibini tefrik ederek, sıhhatı şüphesiz olanları cem ederek bize ders vermişler, takdim etmişler.[1] جَزَاهُمُ اللهُ خَيْرًا كَثِيرًا

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın mübarek parmaklarından suyun akması ve pek çok adama içirmesi mütevatırdır. Öyle bir cemaat nakletmiş ki, yalana ittifakları muhaldir. Şu mu'cize gayet kat'îdir. Hem üç defa, üç mecma-ı azîmde tekerrur etmiş. Başta Buharî, Müslim, İmam-ı Malik, Imam-ı Şuayb, İmam-ı Katâde gibi pek çok ehl-i sahih bir cemaat, Sahabelerden başta hadım-ı Nebevî Hazret-i Enes, Hazret-i Cabir, Hazret-i İbni Mes'ud gibi meşahir-ı Sahabenin bir cemaatinden,

1 Allah onlara bol hayırlarla mükâfatlandırsın.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun.
asır: yüzyıl, çağ.
Asr-ı Saadet: mutluluk asrı. Peygamberimiz ve dört halifenin yaşadığı devire verilen ad.
bilhassa: özellikle.
cem' etmek: toplamak, bir araya getirmek.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar.
cibillî: yaratılıştan olan, yaratılıştan gelen.
dahi: son derece zeki, anlayışlı, uyanık.
ehl-i sahih: söylediklen doğru ve güvenilir olan.
haber-i vahit: bir tek kişinin haber vermesi, bir kişi kanalıyla gelen haber veya hadis.
hadım-ı Nebevî: Peygamber Efendimizin hizmetkârı.
hâdise: olay, meydana çıkan hâl.
hususan: özellikle.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilm-i hadis: hadis ilmi.
İmam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
ittifak: birleşme.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kavim: insan topluluğu, arasında tore, dil ve kültür ortaklığı bulunan boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.
kemal-i ciddiyet: tam bir ciddiyet.
kemal-i tahkik: mükemmel araştırma ve inceleme.
kütüb-i ehadisiye: hadislere dair kitaplar.
mecma-ı azım: büyük kalabalık, topluluk.
meratip: mertebeler, dereceler.
meşahir-i Sahabe: Sahabelerin meşhurları.
meyil: yönelme, eğilim.
misal: örnek, nümune.
mu'cizat-ı maiye: su ile ilgili mu'cizeler.
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her biri.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
mubarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
müçtehit: âyet ve hadisler başta olmak üzere, diğer dinî delillerden hüküm çıkarma bilgi ve yeteneğine sahip olan kişi.
mükâfat: ödül.
mütevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber, böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendileri gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis.
nakil: aktarma, anlatma.
Resul-i Ekrem: çok cömert Kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sıhhat: doğruluk, gerçeklik, sağlamlık.
sükut etmek: susmak, konuşmamak, söz söylememek.
taallûk etmek: alâkalı olmak, ilgilendirmek.
Tabiîn: Sahabeleri gören Müslümanlar.
takdim etmek: sunmak, arz etmek.
tefrik etme: birbirinden ayırma, ayırdetmek, seçme.
tekerrur etme: tekrarlanma.
temsil etme: birinin veya bir toplulugun adına hareket etme.
ziyade: çok, fazla.

parmaklarından suyun kesretle akması ve orduya içirmesi, nakl-i sahih-i kat'î ile beyan edilmiştir. Bu nevi mu'cize-i mâiyeden, pek çok misallerinden, dokuz misali beyan edeceğiz.

Birinci Misal: Başta Buharî, Muslim, kütub-ı sahiha Hazret-i Enes'ten nakl-i sahih ile haber veriyorlar ki:

Hazret-i Enes diyor: "Zevra nam mahalde, üç yüz kişi kadar Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. İkindi namazı için abdest almayı emretti. Su bulunmadı. Yalnız bir parça su emretti; getirdik. Mübarek ellerini içine batırdı. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Sonra, bütün maiyetindeki üç yüz adam geldiler, umumu abdest alıp, içtiler." [1]

İşte şu misali, Hazret-i Enes, üç yüz kişiyi temsil ederek haber veriyor. Mümkün müdür ki, o üç yüz kişi, şu habere maneri iştirak etmesinler; hem iştirak etmedikleri hâlde tekzip etmesinler.

İkinci Misal: Başta Buharî, Muslim, kütub-i sahiha haber veriyorlar ki:

Hazret-i Cabir ibni Abdullahi'l-Ensarî beyan ediyor: "Biz, bin beş yüz kişi Gazve-i Hudeybiye'de susadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, kırba denilen deriden bir kap sudan abdest aldı, sonra elini içine soktu. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Bin beş yüz kişi içip, kaplarını o kırbadan doldurdular."

1- Buhari 4.233, Muslim hadis no: 2279, Nesei 1.60

---

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
Gazve-i Hudeybiye: Hudeybiye Savaşı.
iştirak: ortak olma, katılma
kesret: çokluk, fazlalık, bolluk.
kırba: ince köseleden veya deriden yapılmış su kabı
kütüb-i sahiha: doğru ve güvenilir hadis kitapları
mahal: yer
maiyet: birinin yanında bulunan, emrinde çalışan
manen: manevi olarak
misal: örnek, nümune.
mu'cize-i mâiye: suyla ilgili mu'cize
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildirilmesi
nakl-ı sahih-ı kat'î: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma
nam: ad, isim.
nev': tür, çeşit.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
tekzip etmek: yalanlamak.
temsil: birinin veya bir toplulugun adına hareket etme
umum: bütün
Zevra: Medine çarşısındaki bir yerin adı.

Salim ibni Ebi'l-Ca'd, Cabir'den sormuş: "Kaç kişi idiniz?"

Cabir demiş ki: "Yüz bin kişi de olsaydı, yine kâfi gelirdi. Fakat biz, on beş yüz (yani bin beş yüz) idik." [1]

İşte, şu mu'cize-i bâhirenin ravilen, manen bin beş yüz kadardırlar. Çünkü, fıtrat-ı beşeriyede, yalana yalan demek bir meyl-i arzusu vardır. Sahabeler ise, sıdk ve doğruluk için, can ve mal ve peder ve validelerini ve kavim ve kabilelerini feda edip, sıdk ve hak için fedaî olduklan hâlde, hem "Benden bilerek yalan bir şey haber veren, cehennem ateşinden yerini hazırlasın" [2] mealindeki hadis-i şerifin tehdidine karşı, yalana mukabil sükût etmeleri mümkün değildir. Madem sükût ettiler, o haberi kabul ettiler, manen iştirak edip, tasdik ediyorlar demektir.

Üçüncü Misal: Gazve-i Buvat'ta, yine *Buharî*, *Muslim* başta, kutüb-i sahiha beyan ediyorlar ki:

Hazret-i Cabir dedi ki: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: نَادِ بِالْوُضُوءِ '*Abdest almak için nida et*' dediler. 'Su yok' denildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm dedi: 'Bir parça su bulunuz.' Gayet az su getirdik. Sonra o az su üstüne elini kapadı, bir şeyler okudu; bilmedim ne idi. Sonra ferman etti: رِدْنَا بِجَفْنَةِ الرَّكْبِ Yani, '*Kafilenin büyük teştini (tekne) getir.*' Bana getirildi; ben de Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın önüne koydum. O da elini içine koydu, parmaklarını açtı.

1 *Buhari* 4.234, 5.156; *Muslim*, hadis no: 1856; Beyhaki, *Delailü'n Nübüvve*, 4.110.

2 *Buhari* 1.38; *Muslim* 1.10; Kettani, *Nazmu'l Mütenasir*, s. 20-24.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fedaî: canını esirgemeyen, önemli bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan.
ferman: emir, buyruk.
fıtrat-ı beşeriye: insanın yaratılışı, insanın tabiatı.
Gazve-i Buvat: Buvat savaşı.
hadis-i şerif: mübarek söz. Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hak: doğru, gerçek, adalet.
iştirak etme: ortak olma, katılma.
kabile: göçebe insanlarda aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy, aşiret.
kâfi: yeterli.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
kavim: insan toplulugu, aralarında tore, dil ve kültür ortaklığı bulunan boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.
kutub-i sahiha: doğru ve güvenilir hadis kitapları.
manen: manevî olarak, manaca.
meal: anlam, mana.
meyl-i arzu: arzu etme, meyli, isteme eğilimi.
mu'cize-i bâhire: apaçık mucize.
mukabil: karşılık.
nida etmek: bağırmak, seslenmek, çağırmak.
peder: baba.
ravi: rivayet eden, hadis ve haberi başkalarına aktaran kimse.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sıdk: doğruluk.
sükût: susma, konuşmama, söz söylememe.
tasdik etme: doğruluğunu kabul etme, onaylama.
tehdit: gözdağı verme, korkutma.
teşt: tekne, legen, su kabı.
valide: ana, anne.

Ben de o az suyu mübarek eli üzerine dökülüyordum. Gördüm ki, mübarek parmaklarından kesretle su aktı. Sonra teşt doldu. Suya muhtaç olanlan çağırdım. Bütün geldiler, o sudan abdest alıp, içtiler. Ben dedim: 'Daha kimse kalmadı.' Elini kaldırdı, o cefne (yanı tekne) lebalep dolu kaldı." [1]

İşte, şu mu'cize-i bâhire-i Ahmediye (ASM) manen mütevatirdir. Çünkü, Hazret-i Cabir o işte başta olduğu için, birinci söz onun hakkıdır; o, umumun namına ilân ediyor. Çünkü, o vakit hizmet eden o zat idi; ilân, başta onun hakkıdır.

İbni Mes'ud da aynen rivayetinde diyor ki: "Ben gördüm ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın parmaklarından çeşme gibi su akıyor." Acaba, meşahir-i sıddıkîn-ı Sahabeden olan Enes, Cabir, İbni Mes'ud gibi bir cemaat dese, "Ben gördüm"; görmemesi mümkün müdür?

Şimdi şu üç misali birleştir, ne kadar kuvvetli bir mu'cize-i bâhire olduğunu gör. Ve üç tarik birleşse, hakikî tevatür hükmünde parmaklarından su akmasını kat'î ispat eder. Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın taştan on iki yerde çeşme gibi su akıtması, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın on parmağından on musluk suyun akmasının derecesine çıkamaz. Çünkü, taştan su akması mümkündür, adiyat içinde nazir bulunur. Fakat, et ve kemikten, Âb-ı Kevser gibi suyun kesretle akmasının naziri, adiyat içinde yoktur.

birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber; böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendileri gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis.
namına: adına.
nazir: benzer, eş.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma.
tarik: yol; bir hadis ya da haberin geliş kanalı.
tekne: su kabı.
tevatür: bir Hadis-i Şerif'in yalan söylemelerini aklın kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
umum: bütün, herkes.
zat: kişi, şahıs, fert.

1- *Buhari*, 7/148; *Müslim*, 4/2307, 1309 hadis no: 3014.

Âb-ı Kevser: Kevser Suyu; cennetteki sulardan biri.
adiyat: her zaman olagelen, alışılmış, sıradan şeyler.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
aleyhisselâm: ona selâm olsun.
cefne: tekne.
cemaat: topluluk.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hükmünde: yerinde, değerinde.
ilan etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
kat'i: kesin, şüphesiz.
kesret: çokluk, bolluk, fazlalık.
lebalep: ağzına kadar dopdolu.
manen: manevî olarak.
meşahir-i sıddıkın-i Sahabe: doğruluklarıyla meşhur Sahabeler.
misal: örnek, numune.
mu'cize-i bâhire-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in apaçık mu'cizeleri.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
mütevatir: yalan söylemekte

Dördüncü Misal: Başta Imam-ı Malik, *Muvatta* kitab-ı muteberinde, Muaz ibni Cebel gibi meşahir-i Sahabeden haber veriyor ki:

Hazret-i Muaz ibni Cebel dedi ki: "Gazve-i Tebuk'te bir çeşmeye rast geldik; sicim kalınlığında, güç ile akıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm emretti ki: 'Bir parça o suyu toplayınız.' Avuçlarında bir parça topladılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, onunla elini, yüzünü yıkadı. Suyu çeşmeye koyduk; birden çeşmenin menfezi açılıp, kesretle aktı, bütün orduya kâfi geldi."

Hatta, bir ravi olan İmam İbni İshak der ki: Gök gürültüsü gibi, toprak altında o çeşmenin suyu gurultu yaparak öyle aktı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Muaz'a ferman etti ki:

يُوشِكُ يَا مُعَاذُ اِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ اَنْ تَرَى مَا هٰهُنَا قَدْ مُلِئَ جِنَانًا

Yani, "*Bu eser-i mu'cize olan mübarek su devam edip, buraları bağa çevirecek; ömrün varsa göreceksin.*"[1] Ve öyle olmuştur.

Beşinci Misal: Başta *Buhârî*, Hazret-i Berâ'dan ve *Muslim*, Hazret-i Selemeti'bni Ekvâ'dan ve sair kütüb-i sahiha başka ravilerden müttefikan haber veriyorlar ki:

Gazve-i Hudeybiye'de bir kuyuya rast geldik. Biz, dört yüz kişi idik. O kuyunun suyu elli kişiyi ancak idare ederdi. Biz suyu çektik, içinde bir şey bırakmadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm geldi, kuyunun başına oturdu. Bir kova su istedi, getirdik. Kovanın içine mubarek

1. *Muslim*, Fezail, 9; 4/1784, 1785; 7/60, hadis no: 10; *Muvatta*, Sefer, 2; *Buhârî*, 4/235

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
eser-i mu'cize: mu'cize eseri
ferman: emir, buyruk.
Gazve-i Hudeybiye: Hudeybiye Savaşı.
Gazve-i Tebuk: Tebuk Savaşı
kâfi: yeterli
kesret: çokluk, bolluk, fazlalık
kitab-ı muteber: inanılır, güvenilir kitap
kütub-i sahiha: doğru ve güvenilir hadis kitapları
menfez: delik.
meşâhir-i Sahabe: Sahabenin meşhurları
misal: örnek, nümune
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu
müttefikan: ittifak ederek, birleşerek, fikir birliğiyle
ravi: rivayet eden, hadis ve haberi başkalarına aktaran kimse
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sair: diğer, öteki
sicim: ip

ağzının suyunu bıraktı ve dua etti, sonra o kovayı kuyuya döktü. Birden kuyu coştu ve kaynadı, ağzına kadar doldu. Bütün ordu, kendileri ve hayvanatı doyuncaya kadar içtiler, kaplarını da doldurdular." [1]

Altıncı Misal: Yine Müslim ve İbnı Cerir-i Taberî gibi, hadisin dahi imamlan başta olarak, kütüb-i sahiha, nakl-i sahih ile, meşhur Ebu Katâde'den haber veriyorlar ki:

Ebu Katâde diyor: "Mute gazve-i meşhuresinde, reislerin şahadetleri üzerine, imdada gidiyorduk. Bende bir kırba vardı. Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm, bana ferman etti: اِحْفَظْ عَلَيَّ مِيضَئَتَكَ فَسَيَكُونُ لَهَا نَبَأٌ عَظِيمٌ Yani, '*Kırbanı sakla; onun büyük işi var.*' Sonra susuzluk başladı. Yetmiş iki kişi idik. (*Taberî*'nin nakline gore, "üç yüz idik.") Susuz kaldık. Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm dedi: 'Kırbanı getir.' Ben getirdim. O da aldı, ağzını ağzına getirdi, içine nefes etti, etmedi, bilmem. Sonra yetmiş iki kişi geldiler, içtiler, kaplarını doldurdular. Sonra ben aldım, verdiğim gibi kalmıştı." [2]

İşte şu mu'cize-i bâhire-i Ahmediyeyi (ASM) gör, [3] اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ بِعَدَدِ قَطَرَاتِ الْمَاءِ de.

Yedinci Misal: Başta *Buharî* ve *Müslim* olarak kütüb-i sahiha, Hazret-i İmran ibni Husayn'dan haber veriyorlar ki:

1. *Buhari*, 4.234. *Muslim*, 3.1432, hadis no: 1807. Beyhaki, *Delailu n-Nubuvve*, 4.110.
2. *Muslim*, Mesacid, 311; 1.472, 473; *Ebu Davud*, hadis no: 437-441.
3. Allah'ım, ona ve aline, suyun damlalan sayısınca salât ve selam eyle.

âl: aile, soy.
aleyhissalatü vesselam: salat ve selam onun uzenne olsun.
dâhi: son derece zeki, anlayışlı, uyanık.
ferman: emir, buyruk.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hayvanat: hayvanlar.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
imdat: yardım.
kırba: ince köseleden veya deri den yapılmış su kabı.
kutub-ı sahiha: doğru ve guvenilir hadis kitapları.
meşhur: tanınmış, ünlü.
misal: örnek, numune.
mu'cize-i bahire-i Ahmedi: Hz. Muhammed'in apaçık mu'cizeleri.
Mute gazve-i meşhuresi: meşhur Mute savaşı.
nakl: aktarma, anlatma.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildirilmesi.
reis: baş, bir toplulugun en ust idaresi.
Resul-ı Ekrem: çok comert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
şehadet: şehitlik. Allah'ın ve yuce dininin ugrunda canını feda etme

İmran der: "Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraber susuz kaldık. Bana ve Ali'ye ferman etti ki: 'Filân mevkide bir kadın, iki kırba suyu hayvana yükletmiş, gidiyor, alıp buraya getiriniz.' Ben ve Ali beraber gittik, aynı yerde kadını su yükü ile bulduk, getirdik. Sonra emretti: 'Bir kaba, bir parça su boşaltınız.' Boşalttık. Bereketle dua etti. Sonra, yine suyu o hayvandaki kırbaya koyduk. Ferman etti ki: 'Herkes gelsin, kabını doldursun.' Bütün kafile geldi, kaplarını doldurdular, içtiler. Sonra ferman etti: 'Kadına bir şeyler toplayınız.' Kadının eteğini doldurdular."

İmran diyor ki: "Ben tahayyul ediyordum ki, gittikçe iki kırba doluyor, daha ziyadeleşiyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o kadına ferman etti ki:

اِذْهَبِي فَإِنَّا لَمْ نَأْخُذْ مِنْ مَائِكِ شَيْئًا وَلٰكِنَّ اللّٰهَ سَقَيَا

Yani, '*Senin suyundan almadık. Belki Cenab-ı Hak bize hazinesinden su içirdi.*'" (1)

Sekizinci Misal: Başta meşhur İbni Huzeyme, *Sahih*'inde, raviler Hazret-i Ömer'den naklediyorlar ki:

"Gazve-ı Tebuk'te susuz kaldık. Hatta bazıları devesini keser, susuzluktan içini sıkar, içerdi. Ebu Bekri's-Sıddık, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma dua etmek için rica etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini kaldırdı; daha elini indirmeden bulut toplandı, yağmur öyle geldi ki, kaplarımızı doldurduk. Sonra su çekildi. Ordumuza mahsus olarak, hududumuzu tecavüz etmedi." (2)

1. *Buhari*, Teyemmum, 6; 4.233; *Muslim*, 1.475; Beyhaki, *Delailu'n-Nubuvve*, 4.276; 6.130
2. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.190; Aclunî, *Kenzu'l-Ummal*, 12.353; Beyhaki, *Delailu'n-Nubuvve*, 2.63

aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun.

bereket: bolluk, hayırlılık, Allah vergisi
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ferman: emir, buyruk.
Gazve-i Tebuk: Tebuk Savaşı
hudut: sınır
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
kırba: ince köseleden veya deriden yapılmış su kabı.
mahsus: özel.
meşhur: tanınmış, ünlü
mevki: yer, mekân
nakil: aktarma, anlatma.
ravi: rivayet eden, hadis ve haberi başkalarına aktaran kimse
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sefer: yolculuk, seyahat.
tahayyül etmek: hayalinde canlandırmak, hayal etmek
tecavüz etmek: sınırını aşmak
ziyade: çok, fazla.

Demek, tesadüf içine karışmamış, sırf bir mu'cize-i Ahmediyedir (ASM).

Dokuzuncu Misal: Meşhur Abdullah ibni Amr İbnü'l-As'ın hafidi ve dört imamın ona itimat edip ve ondan tahric-i hadis ettikleri Amr ibni Şuayb'dan nakl-i sahîh ile haber veriyorlar ki:

Demiş: "Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, amcası Ebu Talıp'le deveye binip Arafe civarında Zilhıcaz nam mevkie geldikleri vakit, Ebu Talip demiş: 'Ben susadım.' Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm inmiş, yere ayağını vurmuş, su çıkmış; Ebu Talip içmiştir." (1)

Muhakkikînden birisi demiş ki: "Şu hâdise nübüvvetten evvel olduğundan, irhasat kabîlinden olmakla beraber, bin sene sonra aynı yerde Arafat çeşmesi çıkması, o hâdiseye binaen bir keramet-i Ahmediye (ASM) sayılabilir."

İşte, şu dokuz misaller gibi, doksan misal olmasa da, belki doksan surette rivayetler, mu'cizat-ı mâiyeyi haber vermişler. Baştaki yedi misal, manevî tevatur gibi kat'î ve kuvvetlidirler. Ahirdeki iki misal, çendan o derece tarîklen kuvvetli ve müteaddit değil, ravîlen çok değiller. Fakat sekizinci misalde Hazret-i Ömer'den rivayet olunan mu'cize-i Sahabiyeyi teyit ve takviye eden ikinci bir mu'cize-i Sahabiye, başta *İmam-ı Beyhakî* ve *Hâkim* olarak, kütub-ı sahiha, Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki:

1- Beyhakî, *Delâilu'n Nübüvve*, 2/15-20, 6/141; Kadı İyaz, *Şifa*, 1/290

ahir: son.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
Arafat: Mekke'nin doğusundaki tepe. Hacca gidenlerin arefe günü toplandıkları yer.
Arefe: Arafat dağı.
binaen: -den dolayı.
civar: yakın çevre, etraf.
çendan: -gerçi.
hadise: olay, meydana çıkan hâl.
hafid: evlât oğlu, torun.
İmam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
irhasat: Hz. Muhammed'in peygamberliğinden evvel meydana gelen ve peygamber olacağına işaret eden harika haller, belirtiler.
itimat etmek: güvenmek, dayanmak.
kabilinden: türünden, sınıfından.
kat'î: kesin, şüphesiz.
keramet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin, Allah'ın bir ikramı olarak, kendinde görülen olağanüstü hâl ve hareketler.
kütub-ı sahiha: doğru ve güvenilir hadis kitapları.
manevî tevatür: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun diğer fertleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğrulugunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması.
meşhur: tanınmış, ünlü.
mevki: yer.
misal: örnek, numune.
mu'cizat-ı maiye: su ile ilgili mu'cizeler.
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizesi.
mu'cize-i Sahabiye: Sahabelerle ilgili olup, pek çoğunun gördüğü, tasdik ettiği mu'cize.
muhakkikîn: muhakkikler, hakikati araştıranlar, hakikati bulup meydana çıkaranlar.
müteaddit: birçok, çeşitli.
nakl-ı sahîh: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildirilmesi.
nam: ad, isim.
Nübüvvet: peygamberlik. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Peygamberliği.
ravi: rivayet eden, hadis ve haberi başkalarına aktaran kimse.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma.
sırf: ancak, yalnız, bütün.
suret: şekil, biçim, tarz.
tahric-i hadis: hadis dersi alma, hadislerin ilk rivayet edenini çıkarma.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tarik: yol, hadisin geliş kanalı.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
teyit: doğrulama, kuvvetlendirme.

"Hazret-i Ömer, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan yağmur duasını niyaz etti. Çünkü, ordu suya muhtaçtı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini kaldırdı, birden bulut toplandı, yağmur geldi, ordunun ihtiyacı kadar su verdi, gitti." [1] Âdeta, yalnız orduya su vermek için memur idi, geldi, ihtiyaca göre verdi, gitti.

Şu hâdise, nasıl ki sekızınci mısalı teyit ve kat'î ıspat eder, öyle de, şu hâdisede, meşhur allâmelerden ve tashıhte çok müşkülpesent, hatta çok sahıhlere mevzu deyip kabul etmeyen İbni Cevzî gibi bir muhakkik der ki: "Şu hâdise Gazve-i Meşhure-ı Bedır'de vuku bulmuş. [2] وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ ayet-ı kerîmesi, o hâdiseyi beyan edıp, ifade eder."

Madem ayet o hâdiseyi gösterir, kat'iyetinde şüphe kalmaz. Hem, dua-i Nebevî ile, bırden ve sur'atle ve daha elini indirmeden yağmurun gelmesi, çok tekerrür etmiş, tek başıyla bır mu'cize-ı mutevatıredır. Bazı defa camıde, minber üstünde elini kaldırmış, daha indirmeden yağmış; tevatur ıle nakledilmiş. [3]

Dokuzuncu İşareti

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın enva-ı mu'cizatından bırısı de, ağaçların insanlar gıbı emrını dınlemeleri ve yerinden kalkıp yanına geldıkleridir ki, şu mu'cize-ı şecenye, mübarek parmaklarından suyun akması gıbi, manen mütevatırdır. Müteaddit suretleri var ve çok tarıklerle gelmıştır.

1 Hafacî *Şerhu'ş Şifa* 3 126 Alıyyu'l-Karî *Şerhu'ş Şifa* 1-601 *Dureru'l-Mensur* 3 170

2. Sızı temizlemek ıçın üzerinize gökten yağmur indırır (Enfal Suresi 11)

3 *Buhari* 2 15 34 36 37, 38 4 4-236 Beyhakı *Delailu'n Nübuvve*, 6 139

adeta sanki
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
allâme: çok çok konuda uzman olan büyük bilgin ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim
ayet: Kur'an ın her bir cumlesi
ayet-i kerime: Kur'an ın ayetı azamet ve şerefi olan ayet.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bıldırmek
dua-ı Nebevî: Peygamberin duası.
enva-ı mu cizat. mu cizelerin turlen. çeşıtlen
hâdise: olay ilk defa olan meydana çıkan hâl
kat'ı: kesin şuphesiz
kat'iyet: kat ılık kesınlık.
manen: manevî olarak.
Meşhure-i Gazve-ı Bedir: Meşhur Bedir Savaşı
mevzu: yalancıların uydurduğu ve hadis dıye Peygamberimize dayandırdıgı haberler uydurma hadısler
minber: camıde hatıbin hutbe okuduğu merdivenli kürsu
mısal: ornek, numune
mu cize-ı mütevatıre: çok kımsenin aktardıgı ve dogrulugunu kabul ettıgi mu cize
mu'cize-ı şecenye: agaç ile ilgili mu cize
muhakkık. tahkik eden gerçegi araştırıp bulan bir şeyin ıç yuzunu ınceleyerek vakıf olan
mübarek: bereketli, hayırlı ugurlu
müşkülpesent. bıtız zor begenen aşırı ıtına gösteren
müteaddit: bırçok, çeşıtlı
mütevatir: yalan söylemekte bırleşmelerini akılın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber boyle bir toplulugun senedin başından sonuna kadar yine kendilen gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadıs
nakletmek. aktarmak, anlatmak.
niyaz: dua yalvarma yakarma.
Resul-i Ekrem: çok comert kerım ve Allah ın insanlara bır elçısı olan Hz Muhammed
sahih: gerçek dogru yanlış olmayan
suret. şekıl bıçım
tarık. yol hadısın gelış kanalı
tashih: duzeltme yanlışlardan arındırma
tekerrür etmek: tekrarlanmak
tevatür: bir hadıs-ı şerıfin yalan soylemelerini akılın kabul lenemeyeceği kadar sayı ve saglamlıktakı bir topluluk tarafından aktarılması rivayet edilmesi.
teyit: kuvvetlendırme dogrulama.
vuku bulma meydana gelme ortaya çıkma

Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın emri için, ağaç, yerinden çıkıp yanına gelmesi, sarihan mütevatir denilebilir. Çünkü, meşahir-i sıddıkîn-i Sahabeden Hazret-i Ali, Hazret-i İbni Abbas, Hazret-i İbni Mes'ud, Hazret-i İbni Ömer, Hazret-i Ya'le ibni Murre, Hazret-i Cabir, Hazret-i Enes ibni Malik, Hazret-i Büreyde, Hazret-i Üsame bin Zeyd ve Hazret-i Gaylan ibni Seleme gibi Sahabeler, her biri kat'iyetle, aynı mu'cize-i şeceriyeyi haber vermiş. Tabîinin yüzer imamları, mezkûr Sahabelerden her bir Sahabeden, ayrı bir tarikle o mu'cize-i şeceriyeyi nakletmişler, âdeta muzaaf tevatür suretinde bize nakletmişler. İşte, şu mu'cize-i şeceriye, hiçbir şüphe kabul etmez bir tevatür-i manevî-i kat'î hükmündedir.

Şimdi, o mu'cize-i kubranın, tekerrür ettiği hâlde, birkaç sahih suretlerini birkaç misal ile beyan edeceğiz.

Birinci Misal: Başta İmam-ı Mace ve Darimî ve İmam-ı Beyhakî, nakl-i sahihle, Hazret-i Enes ibni Malik'ten ve Hazret-i Ali'den; ve Bezzaz ve İmam-ı Beyhakî, Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki:

Üç Sahabe demişler: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, kuffarın tekzibinden müteessir olarak mahzun idi. Dedi:[1] يَارَبِّ أَرِنِي آيَةً لَا أُبَالِي مَنْ كَذَّبَنِي بَعْدَهَا Enes'ın rivayetinde, Hazret-i Cebrail hazır idi. Vadi kenarında bir ağaç vardı. Hazret-i Cebrail'ın ilâmıyla, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ağacı çağırdı; tâ yanına geldi. Sonra, "Git" dedi, tekrar gitti, yerine yerleşti.[2]

1. Yâ Rabbi, bana öyle bir mu'cize göster ki, ondan sonra beni yalanlayanları önemsemeyeyim.

2. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.302; Beyhakî, *Delâilü'n Nübüvve*, 6.13; *İbni Mâce*, 2.1336, hadis no: 4028; Darimî, Mukaddime, 3; *Müsned*, 1.223, 3.113, 4.177.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
Hazret-i Cebrail: Dört büyük melekten biri olup, vahiy getirmekle görevli olan melektir.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İmam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
küffar: kâfirler, İslâmiyeti inkar edenler.
mahzun: huzuru, uzunluğu.
meşahir-i sıddıkın-i Sahabe: doğruluklarıyla meşhur Sahabeler.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misal: örnek, nümune.
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.
mu'cize-i şeceriye: ağaç ile ilgili mu'cize.
muzaaf: kat kat, iki misli, katmerli.
müteessir: etkilenmiş.
mütevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir toplulugun verdiği haber, böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendileri gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis.
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah, terbiye eden Allah.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sahih: gerçek, doğru.
sarihan: açıkça, açık olarak.
suret: şekil, biçim, tarz.
Tâbiîn: Hz. Muhammed'in Sahabeleriyle görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar.
tarik: yol, hadisin geliş kanalı.
tekerrür etmek: tekrarlanmak.
tekzip: yalanlama.
tevatür: bir hadis-i şerifin, yalan söylemelerini aklın kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
tevatür-i manevî-i kat'î: kesin manevî tevatür, bir topluluğa ait olayın o topluluga ait birisi tarafından naklediimesi ve bu naklin topluluğun diğer fertleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması.

İkinci Misal: Allâme-i Mağrip Kadı Iyaz *Şifa-i Şerif*'te ulvî bir senetle, doğru ve sağlam bir an'ane ile, Hazret-i Abdullah ibni Ömer'den haber veriyor ki:

Bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına bir bedevî geldi. Ferman etti: أَيْنَ تُرِيدُ؟, "Nereye gidiyorsun?" Bedevî dedi: "Ehlime." Ferman etti: مِنْ ذٰلِكَ؟ هَلْ لَكَ إِلَى خَيْرٍ "Ondan daha iyi bir hayır istemiyor musun?" Bedevî dedi: "Nedir?" Ferman etti:

أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ[1]

Bedevî dedi: "Bu şahadete şahit nedir?" Ferman etti: هٰذِهِ الشَّجَرَةُ السَّمُرَةُ[2] "Vadi kenarındaki ağaç şahit olacak."

İbni Ömer der ki: "O ağaç yerinden sallanarak çıktı, yeri şakketti, geldi, ta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına. Üç defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o ağacı istişhat etti, ağaç da sıdkına şahadet etti. Emrettiği yine yerine gidip yerleşti." [3]

Hazret-i Büreyde, İbni Sahibi'l-Eslemî tarikında, nakl-ı sahih ile, Büreyde dedi ki: "Biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın yanında iken, bir seferde bir a'rabî geldi, bir ayet, yani bir mu'cize istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etti:

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
an'ane: hadis naklinin rivayet zincirlemesi.
a'rabî: çölde yaşayan Arap, bedevî
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bedevî: göçebe, çölde yaşayan.
ehil: karı kocadan her biri
ferman: emir, buyruk.
ilâh: tanrı, ma'bud
istişhat: şahit gösterme, şahit tutma
misal: örnek, numune
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
nakl-ı sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi.

1 Allah'tan başka hiçbir ilâh bulunmadığına, Onun bir olduğuna, hiçbir şeriki olmadığına ve Muhammed'in de Onun kulu ve resulü olduğuna şahitlik etmendir.
2. Şu semure ağacıdır.
3. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.298; Beyhakî, *Delâilu'n-Nubuvve*, 6.14-15.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sefer: yolculuk, seyahat.
senet: bir hadis metninde, o metni rivayet etmiş ravilerin en son ravide başlayarak Hz. Peygambere varıncaya kadar uzanan isimler zincirin
sıdk: doğruluk.
şahadet: Allah'ın varlık ve birliğine tanıklık etme, Kelime-i Şahadet getirme
şahadet etmek: Kelime-i Şahadet getirmek, Allah'tan başka ilâh olmadığını ve Hz. Muhammed'in onun kulu ve peygamberi olduğunu kabul etmek.
şahit: şahitlik yapan, tanık, delil
şakketmek: yarmak, yarılmak.
şerik: ortak.
ulvî: yüksek, yüce

قُلْ لِتلْكَ الشَّجَرَةِ رَسُولُ اللهِ يَدْعُوكَ[1]

Bir ağaca ışaret ettı; ağaç, sağa ve sola meylederek köklerini yerden çıkarıp huzur-i Nebevîye geldi, اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَارَسُولَ اللهِ[2] dedi. Sonra a'rabî dedi: "Yine yerine gitsın." Emretti, yerine gıtti. A'rabî dedı: "İzin ver, sana secde edeyım." Dedi: "İzin yok kimseye." Dedi: "Oyle ise, senin elini ayağını öpeceğim." İzin verdi.[3]

Üçüncü Misal Başta Sahih-i Müslim, kütüb-i sahiha haber veriyorlar ki:

Cabır dıyor: Biz, bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-i hacet için bir yer aradı. Settareli bir yer yoktu. Sonra, gıtti ıkı ağaç yanına, bir ağacın dalını tuttu, çekti. Ağaç ıtaat ederek beraber gitti. Otekı ağacın yanına getırdı. Mutî devenin yulannı tutup çekildıkte geldiği gibi, o ıkı ağacı o suretle yan yana getirdi. Sonra dedi: اِلْتَئِمَا عَلَيَّ بِاِذْنِ اللهِ[4] Yani, "Üstüme birleşınız" dedı. Ikısı birleşerek settare oldular. Arkalarında kaza-ı hacet ettıkten sonra onlara emretti; yerlerine gıttiler.[5]

İkinci bir rivayette, yine Hazret-i Cabir der ki: Bana emretti ki:

يَا جَابِرُ قُلْ: لِهٰذِهِ الشَّجَرَةِ يَقُولُ لَكَ رَسُولُ اللهِ الْحَقِّ
بِصَاحِبَتِكِ حَتّٰى اَجْلِسَ خَلْفَكُمَا

1- Şu ağaca soyle kı: "Resulullah senı çagırıyor."
2- Selam sana, ey Allah ın Resulu!
3- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.299; Hafacı, *Şerhu ş-Şifa*, 3.49.
4. Allah ın iznıyle üstümde bırleşınız.
5. Müslim, Zuhd, 74; 4.2301, 2306 hadis no: 3006, 3012; Beyhakî, *Delailü n-Nübüvve*, 6.8, 18, 20, 21; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.299.

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun uzennc olsun.
a'rabî: çolde yaşayan Arap bedevî.
hadis: Hz. Muhammed e aıt soz, emir, fıl veya Hz. Peygamberın onayladığı başkasına aıt soz, ış veya davranış.
huzur-i Nebevî: Peygamber Efendımızın huzuru, yanı.
ıtaat etme: boyun eğme, istenılene uyma.
kaza-i hacet: ihtıyaç, gıderme, ihtıyaç karşılama.
kütüb-i sahiha: doğru ve guvenılır hadıs kıtaplan.
meyletmek. bir tarafa dogru eğilmek.
misal: ornek, numune.
mutî: ıtaat eden, boyun egen.
resul: elçı, peygamber.
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım ve Allah ın insanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed.
Resulullah: Allah ın Resulü, elçısı, peygamberı.
sefer: yolculuk, seyahat.
settare. ortunecek, gizlenecek yer, örtu, perde.

Yani, "O ağaçlara de: Resulullahın haceti için birleşiniz." Ben öyle dedim, onlar da birleştiler. Sonra, ben beklerken, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıkageldi, başıyla sağa sola işaret etti; o iki ağaç yerlerine gittiler.[1]

Dorduncu Misal: Nakl-i sahıh ile, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın cesur kumandanlarından ve hizmetkârlarından olan Usame bın Zeyd der ki:

Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-ı hacet ıçın hâlî, settarelı bır yer bulunmuyordu. Ferman ettı kı: هَلْ تَرَى مِنْ نَخْلٍ اَوْ حِجَارَةٍ؟[2] . Dedım: "Evet, var." Emretti ve dedi:

اِنْطَلِقْ وَقُلْ لَهُنَّ اِنَّ رَسُولَ اللهِ يَأْمُرُكُنَّ اَنْ تَأْتِيَ لِمَخْرَجِ رَسُولِ اللهِ وَقُلْ لِلْحِجَارَةِ مِثْلَ ذٰلِكَ

Yani, *"O ağaçlara de ki: 'Resulullahın haceti için birleşinız.' Ve taşlara da de: 'Duvar gibi toplanınız.'"* Ben gıttim, söyledim. Kasem ediyorum ki, ağaçlar birleştiler ve taşlar duvar oldular. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hacetinden sonra yine emretti: قُلْ لَهُنَّ يَفْتَرِقْنَ[3] Benim nefsim kabza-i kudretinde olan Zat-ı Zülcelâl'e kasem ederim, ağaçlar ve taşlar ayrılıp, yerlerine gittiler.[4]

Şu, Hazret-i Cabir ve Üsame'nin beyan ettiği iki hâdiseyi, aynen Ya'le ıbnı Murre ve Gaylan ıbnı Selemetı's-Sakafî ve Hazret-i İbni Mes'ud, Gazve-ı Huneyn'de aynen haber verıyorlar.

1 Kadı Iyaz *Şifa* 1:299 *Muslım* Zuhd: 74 4:2301 2306 hadıs no 3006 3012 Beyhakı *Delailu n-Nubuvve* 6:8 18 20 21

2 Bir hurma ağacı veya bır taş goruyor musun?

3 Ayrılmalarını söyle.

4 Kadı Iyaz *Şifa* 1:300 301, Beyhakı *Delailu n-Nubuvve* 6:24-25 Adûnî *Kenzu l-Ummal* 12:403

aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun uzenne olsun
beyan etmek. anlatmak açıklamak bıldırmek
ferman: emır buyruk.
Gazve-I Huneyn: Huneyn Savaşı
hacet. ıhtıyaç
hadise: olay
halî: boş kımsenın olmadığı ıssız yer
hizmetkar: hızmetçı
kabza-ı kudret: kudret elı
kasem: yemın and
kaza-ı hacet. ıhtıyaç gıderme ıhtıyaç karşılama
kumandan: komutan
misal: ornek numune
nefis: hayat ruh can
Resul-i Ekrem: çok comert kerım ve Allah ın insanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed
Resulullah: Allah ın Resulu elçısı peygamben
sefer: yolculuk seyahat
settare. ortunecek gızlenecek yer ortu perde
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbi olan Zat Allah.

Beşinci Misal: Imam-ı İbni Fûrek ki, kemal-i içtihat ve fazlından kinaye olarak, "Şafi-i Sanı" unvanını alan allâme-i asır, kat'î haber veriyor ki:

Gazve-ı Taif'te Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gece at üstünde giderken uykusu geliyordu. O hâlde iken, bir sidre ağacına rast geldi. Ağaç ona yol verip, atını incitmemek için iki şak oldu; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hayvan ile içinden geçti. Ta zamanımıza kadar o ağaç iki ayak üstünde muhterem bir vaziyette kaldı. [1]

Altıncı Misal: Hazret-i Ya'le, tarikında nakl-i sahihle haber veriyor ki:

Bir seferde, talha veya semure denilen bir ağaç geldi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın etrafında tavaf eder gibi döndü, sonra yine yerine gitti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki:

إِنَّهَا اسْتَأْذَنَتْ أَنْ تُسَلِّمَ عَلَيَّ

Yani, "O ağaç Cenab-ı Haktan istedi ki, bana selâm etsin." [2]

Yedinci Misal: Muhaddisler, nakl-i sahih ile, İbni Mes'ud'dan beyan ediyorlar ki:

İbni Mes'ud dedi: Batn-ı Nahl denilen nam mevkide, Nusaybin ecinnileri, ihtida için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma geldikleri vakit, bir ağaç o ecinnilerin geldiklerini haber verdi.

1- Kadı İyaz, *Şifa*, 1:301, 302

2- Kadı İyaz, *Şifa*, 1:301; Beyhaki, *Delailu'n Nubüvve*, 6:23, 24

---

aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
allame-i asır: asrın alimi, asrın en büyük bilgini
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ecinni: cinler
fazl: fazilet, erdem
ferman: emir, buyruk.
Gazve-i Taif: Taif Savaşı
ihtida: hidayete erme, Müslüman olma
kat'ı: kesin, şüphesiz.
kemal-i içtihat: içtihadın mükemmel oluşu
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatılan söz.
mevki: yer
misal: örnek, nümune.
muhaddis: hadis ilmiyle uğraşan âlim, hadis âlimi
muhterem: hürmete lâyık, saygı değer, azız
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi
nam: ad, isim
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sefer: yolculuk, seyahat
sidre: Arabistan kirazı
Şafi-i Sanı: ikinci Şafii
şak olma: yarılma
tarik: yol, hadisin geliş kanalı
tavaf: bir şeyin etrafını dolaşma
unvan: ad, isim, lâkap
vaziyet: duruş, durum, hâl

Hem İmam-ı Mücahit, o hadiste İbni Mes'ud'dan nakleder ki: O cinnîler bir delil istediler. Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir ağaca emretti; yerinden çıkıp geldi, sonra yine yerine gitti.[1]

İşte, cin taifesine bir tek mu'cize kâfi geldi. Acaba bu mu'cize gibi bin mu'cizat işiten bir insan imana gelmezse, cinnîlerin[2] يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللهِ شَطَطًا tabir ettikleri şeytanlardan daha şeytan olmaz mı?

Sekizinci Misal: Sahih-i Tirmizî, nakl-i sahih ile, Hazret-i İbni Abbas'tan haber veriyorlar ki:

İbni Abbas dedi ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir a'rabîye ferman etti:

أَرَأَيْتَ إِنْ دَعَوْتُ هٰذَا الْعِذْقَ مِنْ هٰذِهِ النَّخْلَةِ أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ

"Ben bu ağacın şu dalını çağırsam, yanıma gelse, iman edecek mısın?"

"Evet" dedi.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çağırdı. O urcun, ağacının başından kopup Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına atladı, geldi. Sonra emretti, yine yerine gitti.[3]

İşte, bu sekiz misal gibi çok misaller var, çok tariklerle nakledilmişler. Malûmdur ki, yedi sekiz urgan toplansa, kuvvetli bir halat olur. Binaenaleyh, şu en meşhur sıddıkîn-i Sahabeden, böyle müteaddit tariklerle ihbar edilen şu mu'cize-i şecenye, elbette tevatur-ı manevî

aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
a'rabî: çölde yaşayan Arap bedevi
binaenaleyh: bundan dolayı
cinnîler: cinler
delil: kanıt, ispatlayıcı şey
ferman: emir, buyruk.
hadis. Hz. Muhammede ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
ihbar etmek: haber vermek, bildirmek.
iman: inanma, inanç, İslâm dinini kabul etme
kâfi: yeterli
malûm: bilinen, belli.
meşhur: tanınmış, ünlü
misal: örnek, nümune
mu'cizat. mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler
mu'cize. Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
mu'cize-i şeceriye. ağaç ile ilgili mu'cize.

1 *Buhari* 5:58, *Ebu Davud* 1:20, Beyhaki, *Delâilü n-Nubuvve* 2:225, Kadı Iyaz, *Şifa* 1:301

2. Bizim akılsızlarımız ise Allah hakkında yalan yanlış şeyler söyluyorlar. (Cin Suresi, 4)

3. Müsned 3:93, Beyhaki, *Delâilü n-Nubuvve* 6:15

müteaddit: birçok çeşitli
nakletmek. aktarmak, anlatmak.
nakl-ı sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sıddıkîn-i Sahabe: doğruluklarıyla tanınmış Sahabiler.
tabir etme: adlandırma
taife: topluluk, kabile
tarık. yol, hadisin geliş kanalı
tevatûr-ı manevî: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin toplulugun diger fertleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması
urcun: kurumuş hurma dalı
urgan: keten, pamuk, kenevir gibi maddelerden yapılan ince halat.

kuvvetindedir, belki tevatür-i hakikîdir. Zaten Sahabeden sonra Tabîinin eline geçtiği vakit, tevatür suretini alır. Hususan *Buhârî, Muslim, İbni Hibban, Tirmizî* gibi kütüb-i sahîha, zaman-ı Sahabeye kadar, o yolu o kadar sağlam yapmışlar ve tutmuşlar ki, meselâ *Buhârî*'de görmek, ayrı Sahabeden işitmek gibidir.

Acaba, o Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ağaçlar, misallerde göründuğu gibi, onu tanıyıp, risaletini tasdik edip, ona selâm ederek ziyaret edip, emirlerini dinleyerek itaat ettiği hâlde, kendilerine insan diyen bir kısım camit, akılsız mahlûklar onu tanımazsa, imanı etmezse, kuru ağaçtan çok edna, odun parçası gibi ehemmiyetsiz, kıymetsiz olarak ateşe lâyık olmaz mı?

Onuncu İşaret

Şu mu'cize-i şeceriyeyi daha ziyade takviye eden mütevatir bir surette nakledileni *hânînulciz* mu'cizesidir.

Evet, Mescid-i Şerif-i Nebevîde, kuru direğini büyük bir cemaat içinde, muvakkaten firak-ı Ahmedîden (ASM) ağlaması, beyan ettiğimiz mu'cize-i şeceriyenin misallerini hem teyit eder, hem kuvvet verir. Çünkü o da ağaçtır, cinsi birdir. Fakat şunun şahsı mütevatirdir. Öteki kısımlar, her birinin nev'i mütevatirdir, cüz'iyatları, misalleri, çoğu sarih tevatür derecesine çıkmıyor.

Evet, Mescid-i Şerifte, hurma ağacındaki olan kuru direk, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hutbe okurken ona dayanıyordu. Sonra minber-i şerif yapıldığı

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
camit: cansız, katı
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar
cüz'iyat: parçalar, kısımlar
edna: pek aşağı, çok alçak.
ehemmiyet: önem.
firak-ı Ahmedî: Peygamber Efendimizin ayrılığı
hânînulciz: kuru hurma direğinin ağlayıp inlemesi.
hususan: özellikle.
hutbe: hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan İlâhî emirleri hatırlatan konuşma
iman: inanma, inanç, İslam dinini kabul etme
itaat etme: boyun eğme, istenileni yapma
kutüb-i sahîha: doğru ve güvenilir hadis kitapları
mahluk: yaratık.
Mescid-i Şerif: Medine'de Hz. Peygamberin kabrinin de bulunduğu mescit. Peygamber Efendimizin mescidi
Mescid-i Şerif-i Nebevî: Mescid-i Şerif, Medine'de Hz. Peygamberin kabrinin de bulunduğu mescit. Peygamber Efendimizin mescidi
minber-i şerif: Peygamber Efendimizin mescidindeki minber
misal: örnek, numune
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
mu'cize-i şeceriye: ağaç ile ilgili mu'cize.
muvakkaten: geçici olarak.
mütevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber. böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendileri gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
nev': tür, çeşit
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
risalet: elçilik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sarih: açık, belli
suret: şekil, biçim, tarz.
Tâbiîn: Hz. Muhammed'in ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar
takviye etme: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, onaylamak
tevatür: bir hadis-i şerifin yalan söylemelerini aklın kabullenemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi
tevatür-i hakikî: yalan söylemesi mümkün olmayan kuvvetli bir topluluğun rivayet ettiği, içinde şüpheye yer bırakmayan rivayet, incelenerek nakledilen kayıtlı rivayet
teyit etme: doğrulama, kuvvetlendirme
vakit: zaman
zaman-ı Sahabe: Sahabe zamanı, Sahabe devri
ziyade: çok, fazla

vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm minbere çıkıp hutbeye başladı. Okurken, direk deve gibi enin edip ağladı; bütün cemaat işitti. Ta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yanına geldi, elini üstüne koydu, onunla konuştu, teselli verdi; sonra durdu. [1]

Şu mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, pek çok tariklerle, tevatur derecesinde nakledilmiştir.

Evet *hanînülciz* mu'cizesi çok münteşir ve meşhur ve hakikî mütevatirdir. Sahabelerin bir cemaat-i âlîsinden on beş tarikle gelip, Tabîînin yüzer imamları, o mu'cizeyi, o tariklerle arkadaki asırlara haber vermişler. Sahabenin o cemaatinden ulema-i Sahabe namdarları ve rivayet-i hadisin reislerinden Hazret-i Enes ibni Malik (hadîm-i Nebevî), Hazret-i Cabir ibni Abdullahi'l-Ensarî (hadîm-i Nebevî), Hazret-i Abdullah ibni Ömer, Hazret-i Abdullah bin Abbas, Hazret-i Sehl ibni Sa'd, Hazret-i Ebu Saidi'l-Hudrî, Hazret-i Übeyy ibni Kâ'b, Hazret-i Büreyde, Hazret-i Ümmu'l-Mü'minîn Ümmü Seleme gibi meşahir-i ulema-i Sahabe ve rivayet-i hadisin rüesaları gibi, her biri bir tarikın başında, aynı mu'cizeyi ümmete haber vermişler. Başta *Buharî*, *Muslim*, kütüb-i sahîha, arkalarındaki asırlara o mütevatir mu'cize-i kubrayı, tarikleriyle haber vermişler.

İşte, Hazret-i Cabir, tarikında der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hutbe okurken, Mescid-i Şerifte [2] جِذْعُ النَّخْلِ denilen kuru direğe dayanıp, okurdu. Minber-i şerif yapıldıktan sonra, minbere geçtiği vakit, direk

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asır: yüzyıl, çağ, devir
cemaat: topluluk, bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
cemaat-i âli: büyük ve yüce cemaat.
dair: ait, ilgili, alâkalı.
enin: inilti, inleme, inleyiş
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hanînülciz: kuru hurma direğinin ağlayıp inlemesi
hutbe: hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan İlâhî emirleri hatırlatan konuşma
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
Mescid-i Şerif: Medine'de içinde Peygamberimizin kabrinin de bulunduğu mescit
meşahir-i ulema-i Sahabe: meşhur olan âlim Sahabeler
minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü
Minber-i Şerif: Peygamber Efendimizin mescidindeki minber
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
Mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizesi
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize
münteşir: yayılmış, duyulmuş
mütevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber; böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendilerin gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
namdar: nam sahibi, ünlü, meşhur
reis: baş, başkan
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma
rivayet-i hadis: hadis rivayeti, hadis nakletme ve aktarma
rüesa: reisler, başkanlar
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
Tabiîn: Hz. Muhammed'in ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar
tarik: yol, hadisin geliş kanalı.
teselli: avutma, acısını dindirme, güzel sözler söyleyerek rahatlatma
tevatür: bir Hadis-i Şerifin, yalan söylemelerini aklın kabul edemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
ulema-i Sahabe: Sahabelerden âlim olanlar
ümmet: Hz. Peygamber'e inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar

1 Bu hadis ve bunun değişik tariklerle gelen aşağıdaki rivayetlerine dair bazı kaynaklar: *Buhârî* 2/11, 3/80; *Muslim*, hadis no: 2374; Kadî Iyaz, *Şifa*, 1/303-305; *Nesefî*, 3/1023; *Beyhakî*, 6/66; Aclunî, *Kenzü'l-Ummal*, 12/411; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 1/25-132; Kettanî, *Nazmü'l-Mütenâsir*, 135-136; *Tirmizî*, Cuma, 10; *Dârimî*, Menâkib, 6

2. Kuru hurma direği

tahammül edemeyerek, hamile deve gibi ses verip inleyerek ağladı.

Hazret-i Enes, tarikında der ki: "Camus gibi ağladı, mescidi lerzeye getirdi."

Sehl ibni Sa'd tarikında der: "Hem onun ağlaması üzerine, halklarda ağlamak çoğaldı."

Hazret-i Übeyy ibni Kâ'b, tarikında diyor: "Hem öyle ağladı ki, inşıkak etti."

Diğer bir tarikte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etti: اِنَّ هٰذَا بَكٰى لِمَا فَقَدَ مِنَ الذِّكْرِ Yani, "*Onun mevkiinde okunan zikir ve hutbedeki zikr-i İlâhînin iftirakındandır ağlaması.*"

Diğer bir tarikte ferman etmiş:

لَوْ لَمْ اَلْتَزِمْهُ لَمْ يَزَلْ هٰكَذَا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ تَحَزُّنًا عَلٰى رَسُولِ اللّٰهِ

Yani, "*Ben onu kucaklayıp teselli vermeseydim, Resulullahın ıfırakından kıyamete kadar böyle ağlaması devam edecekti.*"

Hazret-i Büreyde, tarikında der ki: "Ciz ağladıktan sonra, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, elini üstüne koyup ferman etti:

اِنْ شِئْتَ اَرُدُّكَ اِلَى الْحَائِطِ الَّذِى كُنْتَ فِيهِ تَنْبُتُ لَكَ عُرُوقُكَ
وَيَكْمُلُ خَلْقُكَ وَيُجَدِّدُ خُوصُكَ وَثَمَرُكَ وَاِنْ شِئْتَ اَغْرِسُكَ
فِى الْجَنَّةِ يَأْكُلُ اَوْلِيَاءُ اللّٰهِ مِنْ ثَمَرِكَ [1]

1- İstersen seni daha önce içinde bulunduğun bahçeye geri göndereyim, orada kök salasın, yetişip büyüyesin, yeni yeni yaprak çıkarasın, meyve veresin. İstersen seni cennette dikeyim, Allah'ın dostları orada meyvelerinden yesin.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
camus: manda.
ciz: kuru hurma direği.
ferman: emir, buyruk.
hutbe: hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan İlâhî emirleri hatırlatan konuşma ve dualar.
iftirak: ayrılma, ayrılık.
inşıkak etmek: yarılmak, çatlamak, ikiye ayrılmak.
kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanması, varlığın bozulup dağılması, kâinatın olumunden sonra, bütün ölülerin dirilip ayağa kalkmaları, mahşerde toplanmaları.
lerze: titreme, titreyiş.
mescit: namaz kılınacak yer, cami.
mevki: yer.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
Resulullah: Allah'ın resulü, elçisi, peygamber.
tahammul etmek: sabretmek, dayanmak.
tarik: yol, hadisin geliş kanalı.
teselli verme: avutma, acısını dindirme, güzel sözler söyleyerek rahatlatma.
zikir: anma, Allah'ın adını anma.
zikr-i İlâhî: Allah'ı zikretmek.

Sonra o *cız'i* dinledi, ne söylüyor. *Cız* söyledi; arkadaki adamlar da işitti:

اِغْرِسْنِي فِي الْجَنَّةِ يَأْكُلُ مِنِّي أَوْلِيَاءُ اللهِ فِي مَكَانٍ لَا يَبْلَى

Yani, "*Cennette beni dik ki, benim meyvelerimden Cenab-ı Hakkın sevgili kulları yesin. Hem bir mekân ki, orada beka bulup, çürümek yoktur.*"

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: قَدْ فَعَلْتُ[1] Sonra ferman etti: اِخْتَارَ دَارَ الْبَقَاءِ عَلَى دَارِ الْفَنَاءِ[2]

İlm-i kelâmın büyük imamlarından meşhur Ebu İshak-ı Isferanî naklediyor ki,

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm direğin yanına gitmedi, belki direk onun emriyle onun yanına geldi. Sonra emretti, yerine döndü.[3]

Hazret-i Ubeyy ibni Kâ'b der ki, Şu hâdise-i hârikadan sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: "Direk minberin altına konulsun." Minbenn altına konuldu; tâ Mescid-i Şerifin tamiri için hedmedilinceye kadar. O vakit Hazret-i Ubeyy ibni Kâ'b yanına aldı, çürüyünceye kadar muhafaza edildi.[4]

Meşhur Hasan-ı Basrî, şu hâdise-i mu'cizeyi şakirtlerine ders verdiği vakit ağlardı ve derdi ki: "Ağaç, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma meyil ve ıştıyak gösteriyor. Sizler daha ziyade ıştıyaka, meyle müstahaksınız."[5]

Biz de deriz ki: Evet, hem ona ıştıyak ve meyil ve muhabbet, onun sünnet-i seniyesine ve Şeriat-ı Garrasına ittiba ile dir.

---

1 Öyle yapıyım.
2. Bâki yurdu fânî dünyaya tercih etti.
3 Kadı Iyaz, *Şifa*, I 304
4. Kadı Iyaz, *Şifa*, I 304; *İbni Mâce*, İkametu's-Salat, 199; *Darimî*, Mukaddime, 6
5. Kadı Iyaz, *Şifa*, I 305

---

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
bâki: ebedî, sonsuz, sürekli ve kalıcı olan
beka: ebedilik, sonsuzluk.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cız: kuru hurma direği
fânî: ölümlü, geçici
ferman: emir, buyruk.
hâdise-i hârika: insanı hayrete düşüren olay
hâdise-i mu'cize: mu'cize olan hadise, olay
hedmetmek: yıkmak, harap etmek.
ilm-i kelâm: kelâm ilmi, Cenab-ı Hakkın zat ve sifatlarından, nübuvvet, haşr, kader gibi imana ait meselelerden İslâmı esaslar dairesinde delillere dayalı olarak bahseden ilim
İmam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
ittiba: tâbi olma, uyma, itaat etme
mekân: yer
Mescid-i Şerif: Medine'de içinde Peygamberimizin kabrinin de bulunduğu mescit.
meyil: yönelme, istek, arzu, muhabbet, sevgi.
minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü
muhafaza: koruma, saklama.
müstahak: hak etmiş, layık.
nakletmek: aktarmak, anlatmak
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in yüce sünneti, yüksek hal, söz, davranı.
şakirt: talebe, öğrenci.
Şeriat-ı Garra: büyük ve parlak şeriat, İslâmiyet.
vakit: zaman
ziyade: çok, fazla.

BİR NÜKTE-İ MÜHİMME: *Eğer denilse:* "Neden Gazve-i Hendek'te dört avuç taamla bin adamı doyurmak olan mu'cize-i taamiye; ve mübarek parmaklarından akan su ile, bin beş yüz kişiye suyu doyuruncaya kadar içiren mu'cize-i mâiye, neden şu *hanîn-ı ciz* mu'cizesi gibi şaşaa ile, çok kesretli tariklerle nakledilmemiş? Hâlbuki o ikisi, bundan daha ziyade bir cemaatte vuku bulmuş."

Elcevap: Zuhur eden mu'cizeler ikı kısımdır. Bir kısmı nübüvveti tasdik ettirmek için Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm elinde izhar ediliyor. Hanîn-i ciz şu nevidendir ki, sırf nübüvvetin tasdiki için bir hüccet olarak zuhura gelmiş ki, mü'minlerin imanını ziyadeleştirmek ve münafıkları ihlâsa ve imana sevk etmek ve küffarı imana getirmek için zahir olmuş. Onun için, avam ve havas, herkes onu gördü, onun neşrine fazla ihtimam edildi.

Fakat şu mu'cize-i taamiye ve mu'cize-i mâiye ise, mu'cizeden ziyade bir kerametter; belki kerametten ziyade bir ikramdır, belki ikramdan ziyade ihtiyaca binaen bir ziyafet-i Rahmaniyedir. Onun için, çendan dava-i nübüvvete delîldir ve mu'cizedir; fakat asıl maksat, ordu aç kalmış, bir çekirdekten bin batman hurmayı halk ettiği gibi, Cenab-ı Hak, hazine-i gayptan bir sa' taamdan bin adama ziyafet veriyor. Hem, susuz kalmış mücahit bir orduya, kumandan-ı azamın parmaklarından, Âb-ı Kevser gibi su akıttırıp içiriyor.

Âb-ı Kevser: Kevser Suyu, cennetteki sulardan biri.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
avam: halk tabakası, sıradan insanlar.
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, yaklaşık altı okkaya denk gelen bir ağırlık ölçüsü (1 okka = 1283 gram).
binaen: -dan dolayı, -dan ötürü.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
çendan: gerçi.
dava-i nübüvvet: peygamberlik davası, peygamber olduğunu ilân etmek.
Gazve-i Hendek: Hendek Savaşı.
halk etmek: yaratmak.
hanîn-i ciz: kuru hurma direğinin ağlayıp inlemesi.
havas: seçkinler, aydınlar.
hazine-i gayb: gayb hazinesi, var olan fakat görünmeyen hazine.
hüccet: delil, ispat.
ihlas: samimiyet, bir işi bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sadece Allah rızası için yapma.
ihtimam edilmek: önem verilmek, özen göstermek.
ikram: bağış, ihsan.
iman: inanma, inanç, İslam dinini kabul etme.
izhar edilme: gösterilme, ortaya çıkarılma.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
kesretli: pek çok.
kumandan-ı azam: en büyük komutan.
küffar: kâfirler, İslâmiyeti inkâr edenler.
maksat: istenilen şey, varılmak istenen nokta, amaç.
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş, olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri.
mu'cize-i mâiye: suyla ilgili mu'cize.
mu'cize-i taam: yemek, yiyecekle ilgili mu'cize.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
mücahit: cihad eden, din uğruna, din düşmanlarıyla Allah rızası için ve Allah'ın adını yüceltmek gayesiyle savaşan.
mü'min: iman eden, inanan.
münafık: ikiyüzlülük eden, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen, ara bozucu.
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
neşretmek: dağıtmak, yaymak, herkese duyurmak.
nev': çeşit, tür.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
nükte-i mühimme: çok önemli bölüm.
sâ': bin dirhemlik (yaklaşık 3200 gram) tahıl ve gıda ölçü birimi.
sevk etmek: ulaştırmak.
sırf: yalnız, tamamıyla, tamamıyla.
şaşaa: parlaklık, parlama.
taam: yemek, yiyecek.
tarik: yol, hadisin geliş kanalı.
tasdik: doğrulama, onaylama.
vuku bulma: meydana gelme, olma.
zahir olmak: görünmek, ortaya çıkmak.
ziyade: çok, fazla.
ziyadeleştirmek: arttırmak, çoğaltmak.
ziyafet: ikram için verilen yemek.
ziyafet-i Rahmanî: çok çok merhametli olan Allah'ın mü'min kullara hazırladığı ziyafet.
zuhur etmek: görünmek, meydana çıkmak.
zuhura gelme: görünme, meydana çıkma.

İşte şu sır içindir ki, mu'cize-i taamiye ve mu'cize-i mâiyenin her bir misali, hanîn-i cız derecesine çıkmıyor. Fakat, o iki mu'cizenin cinsleri ve nevileri, külliyet itibanyla, *hanîn-i cız* gibi mütevatir ve kesretlidir. Hem, taamın bereketini ve parmaklarından suyun akmasını herkes göremiyor, yalnız eserlerini görüyor. Direğin ağlamasını ise herkes işitiyor. Onun için fazla intişar etti.

Eğer denilse: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın her hâl ve hareketini kemal-i ihtimam ile Sahabeler muhafaza ederek nakletmişler. Böyle mu'cizat-ı azîme, neden on yirmi tarık ile geliyor? Yüz tarik ile gelmeliydi. Hem, neden Hazret-i Enes, Cabir, Ebu Hüreyre'den çok geliyor; Hazret-i Ebu Bekir ve Ömer az rivayet ediyor?"

Elcevap: Birinci şıkkın cevabı, Dördüncü İşaretin Üçüncü Esasında geçmiş. İkinci şıkkın cevabı ise:

Nasıl ki insan bir ilâca muhtaç olsa, bir tabibe gider; hendese için mühendise gider, mühendisten nakleder; mesele-i şer'iye müftüden haber alınır ve hakeza... Öyle de, Sahabe içinde, ehadis-i Nebeviyeyi gelecek asırlara ders vermek için, ulema-i Sahabeden bir kısım, ona manen muvazzaf idiler, bütün kuvvetleriyle ona çalışıyorlardı. Evet, Hazret-i Ebu Hüreyre bütün hayatını hadisin hıfzına vermiş; Hazret-i Ömer siyaset âlemiyle ve hilâfet-i kübra ile meşgul imiş. Onun için, ehadisi ümmete ders vermek için, Ebu Hüreyre ve Enes ve Cabir gibi zatlara itimat edip, ondan rivayeti az ederdi. Hem, madem Sıddık, sadûk, sadık ve musaddak bir Sahabenin meşhur

alem: dünya
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asır: yüzyıl, çağ.
bereket: bolluk, hayırlılık, Allah vergisi
ehadis: hadisler, Peygamber Efendimizin sözleri
ehadis-i Nebeviye: hadis-i şerifler, Hz. Peygamber tarafından söylenen sözler
esas: asıl, temel, dip kök
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hakeza: bunun gibi, benzeri
hanîn-i cız: kuru hurma direğinin ağlayıp inlemesi
hendese: geometri, mühendislik
hıfz: ezberleme, koruma
hilâfet-i kübra: en büyük halifelik, Hz. Peygamberin vekîlliği, İslâm devlet başkanlığı
intişar etmek: yayılmak, dağılmak.
itibarıyla: bakımından, özelliğiyle
itimat etmek: güvenmek.
kemal-i ihtimam: son derece, dikkat, özen ve titizlikle
kesretli: çok, çok
külliyet: bütünlük, genellik
manen: manevî olarak.
mesele-i şer'iye: şeriatla ilgili mesele.
misal: örnek, nümune.
mu'cizat-ı azîme: büyük mu'cizeler
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerin her biri
mu'cize-i mâ: suyla ilgili mu'cize
mu'cize-i taam: yemek, yiyecek ile ilgili mu'cize
muhafaza etmek: korumak, saklamak.
musaddak: tasdik edilmiş, doğru tanınmış
muvazzaf: vazifeli, görevli
müftü: fetva veren il ve ilçelerde din işlerine bakan ve dinî meselelerle ilgilenen görevli kimse.
mütevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber. Böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendileri gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis
nakletmek: aktarmak, anlatmak
nev: tür, çeşit
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma
sadık: doğru, sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sadûk: çok sadık, doğru.
sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sıddık: çok doğru, çok durust.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe ve yetenek ile anlaşılabilen en zor ve en ince yanı
siyaset: devlet idaresi, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş veya anlayış, devlet idaresi ile ilgili esaslar
şık: kısım, seçenek.
taam: yemek, yiyecek, aş
tabip: doktor, hekim
tarık: yol, hadisin geliş kanalı
ulema-i Sahabe: Sahabeler'den alım olanlar
ümmet: Hz. Peygamber'e inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar.
zat: kişi, şahıs, fert.

bir namdan, bir tarık ile bir hâdiseyi haber verse, yeter denilir; başkasının nakline ihtiyaç da kalmaz. Onun için, bazı mühim hâdiseler ikı üç tarık ile geliyor.

On Birinci İşaret

Onuncu Işaret nasıl şecer taıfesındekı mu'cize-i Nebeviyeyi gösterdi; On Birinci İşaret dahi cemadatta, taş ve dağ taıfesının mu'cıze-i Nebevıyeyi gösterdıklenne ışaret edecek. İşte, biz de, o çok kesretlı mısallerinden yedi sekiz misali zıkredeceğız.

Birinci Misal: Allâme-i Mağrip Hazret-i Kadı İyaz, *Şifa-i Şerif*'inde ulvî bir senetle ve Buharî sahibi gibi mühım imamlardan nakl-i sahih ile haber venyorlar kı:

Hadım-i Nebevî Hazret-i İbni Mes'ud der kı: "Bız Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâmın yanında taam yerken, taamın tesbihlerini ışıtıyorduk." [1]

İkinci Misal: Nakl-ı sahih ile, Enes ve Ebu Zer'den kütüb-i sahıha haber venyorlar kı:

Hazret-i Enes (hadım-i Nebevî) demış kı: "Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın yanında idık. Avucuna küçük taşları aldı, mübarek elinde tesbıh etmeye başladılar. Sonra Ebu Bekri's-Sıddık'ın elıne koydu, yine tesbıh ettiler."

Ebu Zerr-ı Gıfarî, tarıkında der kı: "Sonra Hazret-i Ömer'ın elıne koydu, yıne tesbıh ettıler. Sonra aldı, yere

1- Kadı Iyaz *Şifa*, 1:306. *Buhari*, 4:235.

aleyhıssalatü vesselâm: salât ve selâm onun uzennc olsun.
cemadat: cansız varlıklar.
hadım-ı Nebevî: Peygamber Efendımızın hızmetkarı.
hâdise: olay.
ımam: bir ılımde sozu delıl kabul edılebılecek derecede derın ve genış bılgı sahıbı olan âlım.
kesretlı: pek çok.
kutub-ı sahıh: sahıh, dogru guvenılır kıtaplar.
mısal: ornek, numune.
mu'cıze-i Nebeviye: Peygamberımıze aıt mu cıze.
mübarek: feyızlı bereketlı hayırlı.
muhım: onemlı.
naklî: aktarma, anlatma.
nakl-i sahih: şuphe duyulmayan dogru, gerçek haber bildırılmesı.
namdar: nam sahıbı, unlu, meshur.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kenm ve Allah ın insanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed.
senet: dayanılacak şey, bır hadıs metnınde, o metnı rıvayet etmış ravılerın, en son ravıden başlayarak Hz. Peygambere varıncaya kadar uzanan ısım ler zıncırı.
şecer: ağaç.
taam: yemek, yıyecek, aş.
taife: topluluk, famılya, alle.
tarık: yol, hadısın gelış kanalı.
tesbıh: Allah ı butun kusur ve nok san sıfatlardan uzak tutma. Ce nab-ı Hakkı şanına layık ıfadelerle anma.
ulvî: yuksek, yuce.
zikretmek: anmak, soylemek, bildırmek.

koydu, sustular. Sonra yine aldı, Hazret-i Osman'ın eline koydu, yine tesbihe başladılar." Sonra, Hazret-i Enes ve Ebu Zer diyorlar ki: "Ellerimize koydu; sustular." [1]

Üçüncü Misal: Hazret-i Ali ve Hazret-i Cabir ve Hazret-i Aişe-i Sıddıka'dan nakl-i sahih ile sabittir ki, dağ, taş Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâma [2] اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ diyorlardı. [3]

Hazret-i Ali'nin tarikında diyor ki: "Bidayet-i Nübüvvette, nevahî-i Mekke'de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraber gezdiğimizde, ağaç ve taşa rast geldiğimiz vakit اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ diyorlardı."

Hazret-i Cabir, tarikında der ki: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, taş ve ağaca rast geldiği vakıt, ona secde ediyordular. Yani, inkıyat edip اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ diyordular."

Cabir'in bir rivayetinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş [4] اِنِّي لَاَعْرِفُ حَجَرًا كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ Bazılar demişler ki, "O, Hacerü'l-Esved'e işarettir."

Hazret-i Aişe'nin tarikında demiş: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

لَمَّا اسْتَقْبَلَنِي جِبْرَائِيلُ بِالرِّسَالَةِ جَعَلْتُ لَا اَمُرُّ بِحَجَرٍ وَلَا شَجَرٍ اِلَّا قَالَ السَّلاَمُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ [5]

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
bidayet-i Nübüvvet: Nübuvvetin ilk yılları, peygamberliğin başlangıcı
Cebrail: dört büyük melekten biri, Allah tarafından peygamberlere vahiy götürmekle vazifeli melek
ferman: emir, buyruk.
Haceru'l-Esved: Kâbe'de bulunan meşhur siyah taş.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
inkıyat etmek: boyun eğmek, baş eğmek.
misal: örnek, nümune
nevahı-i Mekke: Mekke'ye bağlı olan nahiyeler, bölgeler, Mekke civarı
resul: elçi, Allah'ın elçisi, peygamber
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma
sabit: doğruluğu ispatlanmış, kanıtlanmış
secde etmek: baş eğmek, başı yere koymak.
tarik: yol, hadisin geliş kanalı.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma

1. Değişik tarikleriyle bu hadisin kaynakları: Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/306; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/66.
2. Selâm sana ey Allah'ın Resulü!
3. Üçüncü misalde anlatılan değişik tariklerdeki bu hadisin bazı kaynakları: Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/306, 307; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/69; Aclûnî, *Kenzu'l-Ummal*, 2/365.
4. Şüphesiz ben, bana selâm veren bir taş tanıyorum. (Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/306, 307; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6/69; Aclûnî, *Kenzu'l-Ummal*, 2/365.)
5. Cebrail bana peygamberliği getirince böyle oldu ki, yanımdan geçtiğim her taş ve ağaç mutlaka: "Sana selâm olsun ey Allah'ın Resulü" diye beni selâmlıyordu. (Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/37; Tirmizî, 46/3; Dârimî, Mukaddime, 3.)

Dördüncü Misal: Nakl-i sahih ile, Hazret-i Abbas'tan haber veriyorlar ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Abbas ve dört oğlunu (Abdullah, Ubeydullah, Fazl, Kusem) beraber, "*mulâet*" denilen bir perde altına alarak üzerlerine örttü. Dedi:

يَا رَبِّ هٰذَا عَمِّي وَصِنْوُ أَبِي وَهٰؤُلَآءِ بَنُوهُ فَاسْتُرْهُمْ مِنَ النَّارِ
كَسَتْرِي إِيَّاهُمْ بِمُلَآءَتِي [1]

deyip, dua etti. Birden evin damı ve kapısı ve duvarları, "Âmin, âmin," diyerek duaya iştirak ettiler.[2]

Beşinci Misal: Başta *Buhârî, İbni Hibban, Davud, Tirmizî* gibi kütüb-i sahiha, muttefikan Hazret-i Enes'ten, Ebu Hüreyre'den, Osman-ı Zinnureyn'den Aşere-i Mübeşşereden Sa'd bin Zeyd'den haber veriyorlar ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekr'is-Sıddık, Ömer'ü'l-Faruk ve Osman-ı Zinnureyn ile Uhud Dağının başına çıktılar. Cebel-i Uhud, ya onların mehabetlerinden veya kendi sürur ve sevincinden lerzeye geldi, kımıldandı. Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki:

اُثْبُتْ يَا أُحُدُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ [3]

Şu hadis, Hazret-i Ömer ve Osman şehit olacaklarına bir ihbar-ı gaybîdir.

Şu mısalın tetimmesi olarak nakledilmiş ki:

1- Ya Rab, bu benim amcam ve babamın öz kardeşidir. Bunlar da onun çocuklarıdır. Onları bu perdeyle örttüğüm gibi, Sen de onları cehennemden öylece koru. (Beyhaki, *Delailu'n-Nubuvve*, 6/71.)

2. Kadı İyaz, *Şifa*, 1/168; *Tirmizî*, 46/3; 6; *Darimî*, Mukaddime: 3; Beyhaki, *Delâilü'n-Nubuvve*, 2/135.

3. Dur ey Uhud! Şüphesiz üzerinde bir peygamber, bir Siddık ve iki tane de şehit var. (Beşinci misaldeki bu hadısın bazı kaynakları: *Buhârî*, Fezailü's-Sahabe, 5/56; *Muslim*, 4/1880; *Ebu Davud*, 2/515; *Tirmizi*, hadis no: 3758.)

---

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun.

âmin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.

Aşere-i Mubeşşere: Peygamberimizin hayatta iken cennet ile müjdelediği on Sahabî.

Cebel-i Uhud: Uhud dağı.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

ferman: emir, buyruk.

hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.

ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber.

iştirak etme: ortak olma, katılma.

kütüb-i sahiha: doğru ve güvenilir hadis kitapları.

lerze: titreme, titreyiş.

mehabet: heybet, ihtişam, büyük bir kişinin karşısında duyulan saygı ve çekinme hissi.

misal: örnek, numune.

mulaet: Peygamberimizin Hz. Abbas ve dört oğlunu örttüğü örtünün adı.

muttefikan: ittifak ederek, birleşerek, fikir birliğiyle.

nakletmek: aktarmak, anlatmak.

nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi.

Rab: yarattıklarını besleyen, büyüten, koruyup gözeten, yöneten ve terbiye eden Allah.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.

sıddık: çok doğru. Hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen. İslâmın ilk halifesi Hz. Ebu Bekr'in lakabı.

sürur: sevinç, mutluluk, neşe.

şehit: Allah'ın ve yüce dinin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.

tetimme: ek, bir konuyu veya esen tamamlamak için eklenen kısım.

Uhud: Medine'ye beş kilometre uzaklıkta bulunan büyük, kırmızı bir dağın adı.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Mekke'den hicret ettiği ve küffarlar takibe çıktıkları vakıt, Sebir namındaki dağa çıktılar. Sebir dedi: "Yâ Resulallah, benden ininiz! Korkarım, benim üstümde sizi vururlarsa, Allah beni tazip eder. Onun için korkanm." Cebel-i Hira çağırdı: يَا رَسُولَ اللهِ إِلَيَّ "*Bana gel.*" [1] Bu sır içindir ki, ehl-i kalp, Sebir'de havf ve Hira'da da emniyeti hissederler.

Bu mısalden anlaşılır ki, o koca dağlar bırer mustakil abddir, müsebbihtir ve vazifedardırlar. Peygamber Aleyhıssalâtü Vesselâmı tanır ve severler, başıboş değillerdir.

Altıncı Misal: Nakl-i sahih ile, Hazret-i Abdullah İbni Ömer'den haber veriyorlar ki: Demiş: Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm mınberde hutbe okurken,

وَمَا قَدَرُوا اللهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ [2]

ayetini okudu. Ve dedi.

[3] إِنَّ الْجَبَّارَ يُعَظِّمُ نَفْسَهُ وَيَقُولُ أَنَا الْجَبَّارُ أَنَا الْجَبَّارُ أَنَا الْكَبِيرُ الْمُتَعَالُ

dediği vakıt minber öyle sarsıldı ve öyle lerzeye geldi ve titredi; korktuk kı, Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmı düşürecek bir derecede sallandı." [4]

Yedincı Misal: Nakl-ı sahih ıle, *Habrul*umme ve *Tercumanu'l-Kur'ân* olan Hazret-i Ibnı Abbas ve hadım-ı Nebevî ve ulema-ı azîme-i Sahabeden olan İbni Mes'ud'dan haber verıyorlar kı:

---

1 Ey Allah ın Resulu bana gel (Kadı Iyaz *Sifa* 1.308)

2 Onlar Allah ın kudret ve azametini hakkıyla bilemediler. Halbuki kıyamet gununde yeryüzü butunuyle Onun tasarrufundadır, gokler de Onun kudretıyle durulecektir (Zumer Suresı 67)

3 Her şey kudretune boyun eğen, hıçbir şey kudretune karşı koyamayan sonsuz kudret ve bu yukluk sahıbı olan Allah kendisını tazım edıyor ve buyuruyor: "Cebbar Benım, Cebbar Benım, her şeyden buyuk ve her şeyden yuce olan Benım."

4 Altıncı mısaldekı bu hadısın bazı kaynakları: Kadı Iyaz, *Sifa* 1.308; *Muslim*, 4.147, 2148

---

abd: kul
aleyhıssalâtü vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi
azamet: buyukluk, ululuk, yuce lık.
Cebbar: azamet ve yücelik sahıbi ulu, guçlu ve kudredi yarattıkla rı ustedıgı emır ve yasagına zorla yan Allah
Cebel-i Hira: Hıra Dagı
ehl-ı kalp: kalp ehlı olanlar, kal bıyle manevı terakkıde bulunan lar
emnıyet: güvenlik, korkusuzluk.
Habrulumme: Abdullah Ibnı Ab bas ın "Ummetın alımi" manasına gelen lâkabı
hadım-ı Nebevî: Peygamber Efen dımızın hızmetkarı.
hadıs: Hz Muhammed'e aıt soz, emır, fıil veya Hz Peygamberın onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış
havf: korku, korkma
hıcret: goç, Hz Peygamberın Mek ke den Medine ye goçu
Hira: Hıra dagı
hutbe: Cuma veya bayram na mazlarında habıb tarafından mın bere çıkılarak yapılan ılâhî emır len hatırlatan konuşma ve dualar
kıyamet: dunyanın sonu, butun olulerın dırılerek mahşerde top lanmasi, varlıgın bozulup dagılma sı, kaınatın olumunden sonra, bu tun olulerın dırılıp ayaga kalkma ları, mahşerde toplanmaları.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
kuffar: kâfirler, Islâmıyetı ınkâr edenler
lerze: titreme, titreyış.
mınber: Camıde hatıbın hutbe okudugu merdivenlı kursu
mısal: ornek, numune
müsebbih: tesbih eden, Allah ı bu tun kusur ve noksanlardan uzak tutan, Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anan
müstakil: başı başına, bagımsız.
nakl-ı sahih: suphe duyulmayan, dogru, gerçek haber bıldırılmesi
nam: ad, isim.
Resul: Allah ın elçısı, peygamber
Resulallah: Allah ın elçısı, pey gamberi
Resul-i Ekrem: çok cömert, ke rım ve Allah ın insanlara bır elçısı olan Hz Muhammed
sır: gızlı hakıkat, gerçek
takip: ız surme, yakalamak ama cıyla ızleme
tasarruf: ıdare etme, sahıplık kullanma hakkı
tazip etmek: azap vermek, acı çektırmek
tazım etme: buyuk sayma, ululama, buyuk olduğunu be lirtme
Tercumanu l-Kur'an: Kur'ân ın tercumanı, Kur'an ı tercu me eden
ulema-ı azîme-i Sahabe: Sa habenın buyuk alımlerınden
vakıt: zaman
vazıfedar: vazıfelı, gorevlı.

Demişler: "Feth-i Mekke gününde, Kâbe ve etrafında, taşta rasasla mıhlanmış üç yüz altmış sanem vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, elinde kavse benzer bir değnekle o sanemlere birer birer işaret ederek, [1] جَآءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا deyip, hangisine ışaret etti; yere duştü. Sanemin yuzüne ışaret ettıyse, arkasına düşer; arkasına işaret ettiyse, yüz üstüne düşer ve hakeza, sanemler yere yuvarlandılar." [2]

Sekizinci Misal: Meşhur Buheyra-ı Rahibın meşhur kıssasıdır ki, nubuvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm, amcası Ebu Talip ve bir kısım Kureyşî ile beraber Şam tarafına ticarete gıdiyorlar. Buheyra-i Rahıbın kilisesi civarına geldikleri vakit oturdular. İnsanlar ile ıhtılât etmeyen münzevi Buheyra-i Rahıp birden çıkageldi. Kafile içinde Muhammedü'l-Emin'i (ASM) gördü. Kafileye dedi: "Şu seyyidü'l-âlemîndir ve peygamber olacaktır." Kureyşîler dediler: "Nerden biliyorsun?" Mübarek rahıp dedi ki: "Sız gelirken baktım kı, havada, ustünüzde bir parça bulut vardı. Siz otururken, şu Muhammedü'l-Emın (ASM) tarafına bulut meylettı, golge yaptı. Hem goruyordum ki, taş, ağaç ona secde eder gibi bir vaziyet gördüm. Bu ıse nebîlere yapılır." [3]

Işte, bu sekız mısal gıbı, belkı seksen mısal var. Bu sekiz misal birleştirilse, öyle kopmaz bir zıncir olur ki, hiçbır şuphe onu koparamaz ve sarsamaz. Şu cins mu'cıze, umumiyeti ıtibarıyla, yanı cemadatın dava-i nubüvvete delil olarak konuşmaları, manevî tevatur hükmünde

1- Hak geldı, batıl yok oldu. Muhakkak kı batıl yok olup gıdıcıdır. (Isra Suresi, 81.)

2- Yedinci misaldekl bu hadısın bazı kaynaklan: *Buhari*, 3/178; *Muslim*, 3/1407, 1408.

3- Kadı İyaz, *Şifa*, 1/308, 364; *Beyhaki*, 3/161, 163; *Tuhfetü'l-Ahvezî*, 10/90, 93, hadis no: 3699.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun uzenne olsun.
batıl: yalan, hurafe, dinde yen olmayan.
cemadat: cansız varlıklar.
civar: cevre, etraf, yakın yer.
dava-i nubüvvet: peygamberlik davası, peygamber olduğunu ilân etmek.
evvel: önce.
Feth-i Mekke: Mekke'nın Peygamber Efendimiz tarafından fethı.
hadis: Hz. Muhammed'e aıt soz, emir, fıl veya Hz. Peygamberın onayladığı başkasına aıt soz, ış veya davranış.
hak: doğru, gerçek.
hakeza: bunun gıbı, benzen.
ıhtılat etme: karışma, karışıp goruşme, beraber yaşama.
ıtibarıyla: bakımından.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
kavıs: yay.
kıssa: baştan geçen olay, ıbret ve ders vencı hâdıse.
kilise: Hıristıyanların ıbadet ettuğı bına.
Kureyşî: Kureyş kabilesinden olan.
manevı tevatür: bır topluluga aıt olaytın o topluluga aıt bınsı tarafından nakledılmesi ve bu naklin toplulugun dıger ferdlen tarafından yalanlanmamış olması, soyleyenin dogrulugunun dıgerlenınn susması şeklinde tasdik edılmış olması.
meyletme: bır tarafa doğru eğılme.
mıhlanma: çivilenme.
mısal: ornek, numune.
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanustu hal ve hareketlerin her bırı.
muhakkak: kesınlıkle, şuphesiz.
Muhammedü'l-Emin: "Guvenılır Muhammed" manasında Peygamberımıze verilen bır unvan.
mubarek: hayırlı, ugurlu, bereketlı.
münzevi: Inzıvaya çekilen, herkesten uzaklaşıp yalnız yaşayan.
nebi: haberci, Allah'ın elçısı, peygamber.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
Rahip: Hıristıyan dın adamı, papaz.
rasas: kurşun.
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım ve Allah'ın ınsanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed.
sanem: put, Allah tan başka tapınılan şey.
secde etmek: baş egmek, başı yere koymak.
Seyyidü'l-Âlemin: Âlemlerin Reısı Efendısı Hz. Muhammed.
ticaret: alım satım.
umumiyet: genellik, çoğunlugu ıçine alma.

yakîni ve kat'iyeti ifade eder. Her bir misal, mecmuun kuvvetinden, kendi kuvvetinden fazla bir kuvvet daha alır. Evet, zayıf bir direk, kuvvetli direklerle omuz omuza geldiği vakit, muhkemleşir. Zayıf, kuvvetsiz bir adam, asker olup orduya girse, öyle kuvvetleşir ki, bin adama meydan okur.

On İkinci İşaret

On Birinci İşaretle alâkadar olan uç misal, fakat gayet muhim misallerdir.

Birinci Misal: [1] وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللهَ رَمٰى

nass-ı kat'îsiyle ve ehl-i tahkik umum müfessirlerin tahkikiyle ve umum ehl-i hadisin ihbarıyla, Gazve-i Bedir'de, şu ayet haber veriyor ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir avuç toprak ile küçük taşlan aldı, küffar ordusunun yüzüne attı, [2] شَاهَتِ الْوُجُوهُ dedi. شَاهَتِ الْوُجُوهُ kelimesi, bir kelâm iken onların her birinin kulağına gitmesi gibi, o bir avuç toprak dahı her bir kâfirin gözüne gitti. Her biri kendi gözüyle meşgul olup, hücumda iken, birden kaçtılar.

Hem, Gazve-i Huneyn'de, başta İmam-ı Müslim olarak, ehl-ı hadıs haber veriyorlar ki:

1 Attığın zaman sen atmadın, ancak Allah attı. (Enfal Suresi, 17.)

2. Kara olası yüzleri!

alakadar: alâkalı, ilgili
aleyhissalâtu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ehl-i hadis: kendini hadis ilmine vermiş olanlar.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırmalar, hakikatleri delilleriyle bilen âlimler
gayet: son derece, çok.
Gazve-i Bedir: Bedir savaşı
Gazve-i Huneyn: Huneyn Savaşı.
ifade etmek: anlatmak.
ihbar: haber verme, bildirme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik
kelâm: söz
küffar: kâfirler, İslâmiyeti inkar edenler
mecmu: bütün, hepsi, toplam, tüm.
misal: örnek, numune
muhkem: sağlam, kuvvetli.
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir eden, açıklayan, yorumlayan İslâm âlimi
muhim: önemli
nass-ı kat'î: Kur'ân ve hadisin hükmüyle kesinlik kazanması
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
tahkik: doğruluğunu araştırma, inceleme
umum: bütün.
vakit: zaman
yakîn: kesin, şüphesiz, son derece emin olarak bilme.
zaif: zayıf, kuvvetsiz

Gazve-i Huneyn'de, Bedir gibi, küffar şiddetle hücum ederken, yine bir avuç toprak atıp, [1] شَاهَتِ الْوُجُوهُ diyerek, her birinin kulağına bir شَاهَتِ الْوُجُوهُ kelimesi girdiği gibi, biznillah her birinin yüzüne bir avuç toprak gitti, gözleriyle meşgul olup kaçtılar. [2]

İşte Bedir'de ve Huneyn'deki harika olan şu hâdise, esbab-ı adî ve kudret-i beşer dahilinde olmadığından, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan [3] وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى ferman eder. Yani, "O hâdise, kudret-i beşer haricindedir. Kuvve-i beşeriye ile değil, belki fevkalâde bir surette, kudret-i İlâhiye ile olmuştur."

İkinci Misal: Başta *Buhârî, Muslim*, kütüb-i sahiha haber veriyorlar ki:

Gazve-i Hayber'de bir Yahudi kadını, bir keçiyi biryan yapıp pişirmiş, gayet müessir bir zehirle zehirlemiş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma göndermiş. Sahabeler yemeye başladılar. Birden ferman etti:

[4] اِرْفَعُوا اَيْدِيَكُمْ اِنَّهَا اَخْبَرَتْنِي اَنَّهَا مَسْمُومَةٌ

Yani: "*Pişirilen keçi bana der ki, 'Ben zehirliyim' diye haber veriyor.*" Herkes elini çekti. Fakat o şiddetli zehirin tesirinden, Bişr İbnü'l-Berâ aldığı bir tek lokmadan vefat etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o Zeyneb ismindeki kadını çağırdı. Ferman etti: "Neden böyle yaptın?" O menhuse dedi: "Eğer peygamber isen sana zarar vermeyecek. Eğer padişah isen, insanları senden

1- Kara olası yüzler!

2- Birinci misaldeki muhtelif tanklerle gelen bu hadisin bazı kaynakları: *Ebu Davud*, hadis no: 4506, 4509; *Müsned*, 2/451; *Muslim*, Cihad, 81, 3/1398, hadis no: 1775, 1777; *Beyhaki*, 3/78-81, 5/137.

3- Attığın zaman sen atmadın, ancak Allah attı. (Enfal Suresi, 17.)

4- Çekin ellerinizi! O, bana zehirli olduğunu söylüyor.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun.
biznillah: Allah'ın izni ile.
biryan: bir çeşit kebap.
esbab-ı adî: adî sıradan, basit sebepler.
ferman: emir, buyruk.
fevkalâde: olağanüstü, normalin üstünde.
gayet: son derece, çok.
Gazve-i Hayber: Hayber Savaşı.
Gazve-i Huneyn: Huneyn Savaşı.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadise: olay, meydana çıkan hâl.
harikanın: olağanüstü özellikler taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
kudret-i beşer: insan gücü, kuvveti.
kudret-i İlâhiye: İlâhî kudret, Allah'ın güç, kuvvet ve iktidarı.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıkla malarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kuvve-i beşeriye: insan gücü, kapasitesi.
küffar: kâfirler, İslâmiyeti inkâr edenler.
kütüb-i sahiha: doğru ve güvenilir hadis kitapları.
menhuse: uğursuz, kötü kadın.
meşgul olma: bir işle uğraşma.
misal: örnek, numune.
muhtelif: farklı, çeşitli.
müessir: tesirli, etkili.
padişah: hükümdar, sultan.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
Sahabe: Peygamberimizin yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
suret: şekil, biçim, tarz.
tarik: yol, hadisin geliş kanalı.
tesir: etki.
vefat etme: ölme.

kurtarmak için yaptım." Bazı rivayette onu öldürtmemiş, bazı tarikte öldürtmüş. Ehl-i tahkik demiş ki: Kendi öldürtmemiş; fakat Bişr'in veresesine verilmiş, onlar öldürmüşler. (1)

Şu vak'a-ı acibedeki vech-i i'cazı gösterecek iki üç noktayı dinle:

Birincisi: Bir rivayette var ki, o keçinin kavli haber verdiği vakit, bazı Sahabeler de işittiler. (2)

İkincisi: Hem bir rivayette vardır ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm haber verdikten sonra dedi:

"(3) بِسْمِ اللهِ deyiniz, ondan sonra yiyiniz; zehir daha tesir etmeyecektir."

Şu rivayeti, çendan İbni Hacer-i Askalanî kabul etmemiş, fakat başkaları kabul etmişler. (4)

Üçüncüsü: Hem dessas Yahudiler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ve mukarrebîn-i Sahabeye birden darbe vurmak istedikleri hâlde, birden gayptan haber verilmiş gibi hâdisenin inkişafı ve desiselerinin akim kalması ve o ihbarın ifade ettiği vakıa doğru çıkması; ve hiçbir vakit Sahabeleri nazarında mütehalif bir haberi görülmeyen zat-ı Ahmediyenin "Şu keçinin kavli bana söylüyor" demesi, herkesin kulağıyla o keçiden o sözü işitmesi kadar kanaat-ı kat'iyeleri olmuş. (5)

Üçüncü Misal: Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın "yed-i beyza" ve "asa" mu'cizesine nazire olarak, üç hâdisede bir mu'cize-i Ahmediye:

akim: sonuçsuz, başarısız
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.
asa: değnek, sopa, baston
bismillah: Allah namına, Allah'ın adıyla
çendan: gerçi
desise: hile, aldatma, entrika
dessas: aldatıcı, hileci, hilekar
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, hakikatden delilleriyle bilen âlimler
gayb: görünmeyen âlem
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı, başkasına ait söz, iş veya davranış
hadise: olay, meydana çıkan hâl
ihbar: haber verme, bildirme.
inkişaf: ortaya çıkma, açığa çıkma
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat.
kavl: söz.
misal: örnek, numune.
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri.
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizesi
mukarrebîn-i Sahabe: Sahabelerden peygamberimize yakın olanlar
müteharif: aykırı, zıt
nazarında: bakışında, yanında
nazire: benzer
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma
Sahabe: Peygamberimiz'in yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu'min kimse
tarik: yol, hadisin geliş kanalı
tesir etmek: etkilemek.

1 İkinci misaldeki bu hadisin bazı kaynakları: *Buhari* 2/121, 3/114; Darimî, *Mukaddime*, 1/35; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/316; İbnu'l Kayyim el-Cevzî, *Zadu'l-Meâd*, 3/336; *Beyhakî*, 6/256, 264.

2 Tebrizî, *Mişkâtü'l-Mesabîh*, h. no: 5931; *Ebu Davud*, Diyat, 6; *Darimî*, Mukaddime, 11.

3. Allah'ın adıyla.

4. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/317-319; Aliyyu'l Karî, *Şerhu ş-Şifa*, 1/645.

5 Ebu Davud, Diyat, 6; Darimî, Mukaddime, 11; Heysemî, *Mecmau z-Zevaid*, 8/295-296; Beyhakî, *Delâilü'n-Nubuvve*, 4/262.

vak'a-ı acibe: şaşırtıcı, garip olay
vakıa: olay
vakit: zaman.
vech-i i'caz: mu'cizelik yönü
verese: varisler, mirasçılar
yed-i beyza: beyaz el. Hz. Mûsa'nın Firavuna karşı mu'cize olarak parlak görünen eli.
Zat-ı Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in zatı, kendisi.

Birincisi. Hazret-i İmam-ı Ahmed ibni Hanbel, Ebu Saıdi'l-Hudrî'den tahrîç ve tashih eder ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Katâde ibni Numan'a karanlıklı, yağmurlu bır gecede bir değnek verir ve ferman eder ki: "Sana, lâmba gibi, onar arşın her tarafta ışık verecek. Evine gittiğin zaman bir sıyah şahıs gölge göreceksin. O, şeytandır. Onu hanenden çıkar, tardet." Katâde değneği alır, gıder. Yed-ı beyza gibi ışık verir. Evine gıder, o sıyah şahsı görür, tardeder.[1]

İkincisi: Bir menba-ı garaip olan Gazve-i Kübra-i Bedir'de, Ukkaşe Ibni'l-Muhassını'l-Esedî'nın muşriklerle dovüşürken kılıcı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, ona, kılıca mukabıl, kalınca bir değnek verdi. Dedi: "Bununla harp et." Birden, değnek, biiznillah, uzun beyaz bır kılıç oldu. Onunla harp ettı; hayatı mıktannca, tâ Yemame harbinde şehıt oluncaya kadar boynunda taşıdı.[2]

Şu hâdise, kat'îdir. Çünkü Ukkaşe bütün hayatında onunla iftihar etmiş, ve o kılıç "*el-Avn*" namıyla meşhur olmuş. Işte Hazret-i Ukkaşe'nın iftıhan ve kılıcın "*Avn*" namıyla, kılıçlanrn fevkinde ıştihan, şu hâdisenin iki huccetidir.

Üçüncüsü: Ibni Abdi'l-Berr gibi bir allâme-i asır ve ehl-i tahkikin büyüklerinden nakil ve tashih ediyorlar ki:

Gazve-i Uhud'da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın halazadesı olan Abdullah ıbnı Cahş harp ederken

1- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:323; *Müsned*, 3:65; Adlûnî, *Kenzü'l Ummal*, 11:381, 12:381, 12:376; Heysemî, *Mecmau'z Zevaid*, 2:166, 167.

2- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:222, 223; *Beyhakî*, 4:97; İbnu'l-Kayyım el-Cevzî, *Zâdü'l-Meâd*, 3:186.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun.
allâme-i asır: asrın buyük âlımı, asrın bilgını.
arşın: yaklaşık 68 cm'ye eşit olan bır uzunluk olçusü.
avn: yardım, yardımcı.
biiznillah: Allah'ın uzınıı ıle.
ehl-i tahkik: gerçegı araştıranlar, hakıkatlen delıllenyle bılen âlımler.
el-avn: yardım, yardımcı.
ferman: emır, buyruk.
fevkinde: ustünde, uzennde.
Gazve-ı Kubra-ı Bedir: buyuk Bedır Savaşı.
Gazve-i Uhud: Uhud Savaşı.
hâdise: olay, meydana çıkan hal.
halazade: halaoğlu.
hane: ev.
harp: savaş.
hüccet: delıl, ıspat.
ıftıhar: ovunme, haklı olarak ovunme.
ıştıhar: meşhur olma, şohret kazanma.
kat'î: kesın, şüphesiz.
menba-ı garaip: garıplıkler, hayret verıcı şeylerın kaynagı.
mukabıl: karşılık.
müşrik: Allah'a şırk koşan, ortak tutan.
nakil: aktarma, anlatma.
nam: ad, isim.
Resul-ı Ekrem: çok comert, ke nım ve Allah'ın insanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed.
şehit: Allah'ın ve yuce dininin adını yuceltme ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Musluman.
tahriç etme: çıkarmak, hadıslerın ılk rıvayet edenını ortaya çıkarmak.
tardetmek: kovmak, çıkarmak, uzaklaştırmak.
tashih: duzeltme, yanlışlardan arındırma.
tasrih etmek: açıkça anlatmak.
yed-i beyza: beyaz el. Hz. Musa nın Firavuna karşı mu cize olarak, ışık saçıcı ve parlak görunen elı.

kılıcı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bir değnek verdi. O değnek onun elinde bir kılıç oldu; onun ile harp etti. O eser-i mu'cize olan kılıç, bâkî kaldı. Meşhur İbnü Seyyidi'n-Nâs, siyerinde haber veriyor ki: "Bir zaman sonra, Abdullah, o kılıcı Buğa-yı Türkî namında bir adama iki yüz liraya sattı."[1]

İşte bu iki kılıç, asa-i Mûsa gibi birer mu'cizedir. Fakat, asa-i Mûsa, vefat-ı Mûsa'dan sonra vech-i i'cazı kalmadı, fakat şunlar bâkî kaldılar:

On Üçüncü İşaret

Mu'cizat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın hem mutevatir, hem misalleri pek çok bir nev'i dahi, hastalar ve yaralılar, nefes-i mübareğiyle şifa bulmalarıdır. Şu nevi mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtu Vesselâm, nev'i itibarıyla manevî mütevatırdır. Cüz'iyatları, bir kısmı dahi manevî mutevatır hükmündedir; diğer kısmı âhadî ise de, ilm-i hadîsin müdakkik imamları tashih ve tahriç ettikleri için, kanaat-ı ilmiye verir. Biz de, pek çok misallerinden birkaç misalini zikredeceğiz:

Birinci Misal: Allâme-i Mağrıp Kadı Iyaz, *Şifa-ı Şerif*'inde, ulvî bir an'ane ile ve müteaddit tariklerle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hadimi ve bir kumandanı ve Hazret-i Ömer'in zamanında ordu-yu İslâm'ın başkumandanı ve İran'ın fatihi ve Aşere-i Mübeşşereden olan Hazret-i Sa'd ibnü Ebî Vakkas diyor:

1. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.323; Beyhaki, 3.232, 4.97

ahadî: tek koldan nakledilen hadis
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
an'ane: hadis naklinin rivayet zincirilemesi
asa-i Mûsa: Hz. Mûsa'ya Allah tarafından verilen mu'cizeli değnek
Aşere-i Mübeşşere: Peygamberimizin hayatta iken cennet ile müjdelediği on Sahabî
bakî kalma: geriye kalma
bakî: süreklî, devamlı, kalıcı
başkumandan: başkomutan
cüz'iyat: parçalar, kısımlar
eser-i mu'cize: mu'cize eseri, delili
fatih: fetheden, açan, bir ülkeyi veya bir yeri ele geçiren
hadim: hizmetçi, hizmet eden
harp: savaş, cenk
hükmünde: değerinde, yerinde
ilm-i hadîs: hadîs ilmi
İmam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
İtibarıyla: bakımından
kanaat-ı ilmî: ilmî kanaat, ilmî görüş
kumandan: komutan
manevî: manaya ait
misal: örnek, numune
Mu'cizat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizeleri
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş, olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizesi
müdakkik: tetkik eden, incelemeyen, inceden inceye araştıran
müteaddit: birçok çeşitli
mutevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber; böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendilerin gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahîh hadîs
nam: ad, isim
nefes-i mubarek: Peygamberimizin mübârek nefesi
nev': tür, çeşit
ordu-yu İslâm: İslâm ordusu
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını nakleden eserler
şifa bulma: iyileşme, sağlığına kavuşma
tahriç etmek: hadislerin ilk rivayet edenini ortaya çıkarmak
tarik: yol, hadîsin geliş kanalı
tashih etmek: düzeltmek, yanlışlardan arındırmak
ulvî: yüksek, yüce
vech-i i'caz: mu'cizelik yönü
vefat-ı Mûsa: Hz. Mûsa'nın vefatı, ölümü
zikretmek: anmak, bildirmek, söylemek

Gazve-i Uhud'da, ben Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında idim. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o gün kavsı kırılıncaya kadar küffara oklar attı. Sonra, bana oklan veriyordu, "At" diyordu. *Nasl*'sız, yani okun uçmasına yardım eden kanatlan olmayan okları verirdi ve bana emrederdi. "At!" Ben de atardım, kanatlı oklar gibi uçardı, küffarın cesedine yerleşirdi.

O hâlde iken, Katâde ibni Numan'ın gözüne bir ok isabet etmiş. Gözünü çıkarıp, gözünün hadekası yüzünün üstüne indi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm mübarek, şifalı eliyle onun gözünü alıp, eski yuvasına yerleştirip; iki gözünden en güzeli olarak, hiçbir şey olmamış gibi şifa buldu.

Şu vakıa çok iştihar etmiş. Hatta Katâde'nin bir hafidi, Hazret-i Ömer ibni Abdülaziz'in yanına geldiği vakit, kendini şöyle tarif etmiş: "*Ben öyle bir zatın hafidiyim ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, onun çıkmış gözünü yerine koyup, birden şifa buldu. En güzel göz o olmuş*" diye, nazım suretinde (HAŞİYE) Hazret-i Ömer'e söylemiş, onun ile kendini tanıttırmış.

Hem nakl-ı sahih ile haber verilmiş ki: Meşhur Ebu Katâde'nin, Yevm-i Zîkarad denilen gazvede, bir ok mübarek yüzüne isabet etmiş. Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, mübarek eliyle meshetmiş. Ebu Katâde der ki:

HAŞİYE: انا ابنُ الَّذِي سَالَتْ على الخدِّ عينُهُ ❁ فرُدَّتْ بكفِّ المُصطفى احسنَ الرَّدِّ
فعادتْ كما كانتْ لاوّلِ امرِها ❁ فيا حُسنَ ما عينٍ ويا حُسنَ ما ردِّ (1)

1- Manası haşiyeden önce metin içinde verilmiş.

---

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
ceset: gövde, vücut.
gazve: savaş, akın
Gazve-i Uhud: Uhud Savaşı
hadeka: göz bebeği
hafit: evlat oğlu, torun
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
iştihar etme: meşhur olmaun salma
kavis: yay
küffar: kâfirler, İslâmiyeti inkar edenler.
meshetme: elle sürme, sıvama, silme
metin: paragraf, yazının tamamı, aslı.
mübarek: feyzli, bereketli, hayırlı, uğurlu
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi
nazım: kafiyeli, vezinli söz, şiir
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
suret: şekil, biçim, tarz
şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma
vakıa: olay
zat: şahıs, kişi, fert.

"Kat'iyen ve asla ne acısını ve ne de cerahatini görmedim." [1]

İkinci Misal: Başta Buharî ve Muslım, kutub-ı sahıha haber venyorlar ki:

Gazve-ı Hayber'de Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâm, Alıyy-ı Haydarî'yi bayraktar tayin ettiği hâlde, Alî'nin gözleri hastalıktan çok ağnyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tiryak gibi tükürüğünü gözüne sürdüğü dakıkada şifa bularak hiçbır şey kalmadı. Sabahleyın Hayber kal'asının pek ağır demir kapısını çekip, elinde kalkan gibi tutup, kal'a-i Hayber'i fethetti.

Hem o vakıada, Selemeti'bni Ekvâ'nın bacağına kılıç vurulmuş, yanlmış. Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâm ona nefes edip, birden ayağı şifa bulmuş [2]

Üçüncü Misal: Başta Neseî olarak, erbab-ı sıyer, Osman ibni Huneyf'ten haber veriyorlar ki:

Osman dıyor ki: Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın yanına bir ama geldi, dedi: "Benim gözlerimin açılması ıçın dua et." Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm ona ferman etti:

فَانْطَلِقْ وَتَوَضَّأْ ثُمَّ صَلِّ رَكْعَتَيْنِ وَقُلِ اللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ
إِلَيْكَ بِنَبِيِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَتَوَجَّهُ بِكَ إِلَى رَبِّكَ
أَنْ يَكْشِفَ عَنْ بَصَرِي اللّٰهُمَّ شَفِّعْهُ فِيَّ [3]

aleyhıssalâtü vesselâm: salat ve selâm onun uzenne olsun
Alı-ı Haydarî: Hz. Alı
ama: kor
bayraktar: bayrak taşıyan
cerahat: ıltıhap ırın yara
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
erbab-ı sıyer: Peygamberımızın hayatı, ahlakı, sozlerı ve yaşayışı hakkında kıtap yazanlar
ferman: emır, buyruk.
fethetmek: bır ulkeyı veya bır yerı ele geçırmek
Gazve-ı Hayber: Hayber Savaşı
hadıs: Hz. Muhammed'e aıt soz, emır, fıil veya Hz. Peygamberın onayladıgı başkasına aıt söz, ış veya davranış
Hayber: Arap Yarımadasının Hıcaz bolgesinde bulunan bır kasaba
kal'a: kale
kal'a-i Hayber: Hayber kalesı
kat'iyen: kat'ı olarak, kesınlıkle
kutub-ı sahıha: dogru ve guvenılır hadıs kıtapları
mısal: ornek, numune
Rab: yaratan, besleyen, buyuten, verdıgi nımetlerle mahlukatı ıslah, terbıye eden Allah.
rahmet: merhamet etme, şefkat, gosterme.
rekât: namazda bır kıyam, bır rukû ve ıkı secdeden olusan bolum.
Resul-i Ekrem: cok comert, kenım ve Allah'ın insanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed.

1 Birinci Mısaldekı tanklerle gelen bu hadısın kaynaklarından bazıları: Muslim, 4.1876-1880; Beyhakı, 2.650, 3.907, 251, 4.193; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.322.

2. Ikıncı mısaldekı hadısın kaynakları: Musned, 1.65, 2.145; Buharî, 4.58, 65, 73; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.323.

3 Şımdı gıt, abdest al. Sonra ıkı rekat namaz kıl ve şoyle dua et: "Yâ Rabbı! rahmet peygamberı olan Muhammed Peygamberını şefaatçı ederek Sana yonelıyor ve Senden ıstıyorum. Yâ Muhammed! senı şefaatçı ederek Rabbıme yonelıyorum kı, gozlerımı yenıden açsın. Al lah'ım, onun benım hakkımdakı şefaatını kabul eyle." (*Sahıhu l-Camıu s-Saglır*, hadıs no 1290.)

şefaat: bırınden başkasının adına bır ıcada bulunma, ıhtıyaç sahıbının af ve iyilige kavuşması ıçın dıgen tarafından yapılan aracılık
şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma
tarik: yol, hadısın gelış kanalı.
tayin etmek: atamak, görevlendırmek.
tiryak: ilâç.
vakıa: olay

O gitti, öyle yaptı, geldi. Gözü açılmış, güzel görüyormuş, gördük.[1]

Dördüncü Misal: Büyük bir imam olan İbni Veheb haber veriyor ki:

Gazve-ı Bedrın on dört şehıdınden bırısı olan Muavvız ibni Afrâ, Ebu Cehil ile dövüşürken, Ebu Cehl-i Lâin, o kahramanın bır elini kesmış. O da, öteki elıyle elını tutup, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, onun elini yine yerine yapıştırdı, tükürüğünü ona sürdü. Birden şifa buldu, yine harbe gitti, şehıt oluncaya kadar harp etti."[2]

Hem yine İmam-ı Celil ibni Veheb haber veriyor ki: O gazvede Hubeyb ibni Yesaf'ın omuz başına bir kılıç vurulmuş ki, bir şakkı ayrılmış gibi dehşetli bir yara açılmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun kolunu omzuna eliyle yapıştırmış, nefes etmiş; şifa bulmuş.[3]

İşte şu iki vakıa, çendan âhadîdir ve haber-i vahittir; fakat, İbni Veheb gibi bir imam tashih etse, Gazve-i Bedr gibi bir menba-ı mu'cizat olan bir gazvede olsa, hem bu iki vakıayı andıracak çok misaller bulunsa, elbette şu iki vakıa kat'î ve vakıdır denilebilir.

İşte, ehadis-i sahiha ile subut bulan belki bin mısal var ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mübarek eli ona şifa olmuş.

* * *

1- Üçüncü misaldeki hadısın diger bazı kaynakları: Kadı Iyaz *Şifa* 322; *Tırmızi* 5:569, hadıs no: 3578.

2- Kadı Iyaz *Şifa*: 1:324.

3- Kadı Iyaz *Şifa*: 1:324; *Beyhakî* 6:178; 3:97.

âhadi: tek koldan nakledilen hadıs
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
çendan: gerçi, her ne kadar
Ebu Cehil-i Lâin: lânetlenmiş Ebu Cehil
ehadis-i sahiha: sahih, doğru hadisler
gazve: savaş
Gazve-i Bedir: Bedir Savaşı
haber-i vahit: bir tek kişinin haber vermesi; bir kişi kanalıyla gelen haber veya hadıs
harp: savaş
ımam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan alim
kat'î: kesin, şüphesiz.
menba-ı mu'cizat: mu'cizeler kaynağı
mısal: örnek, nümune.
mubarek: bereketli, hayırlı, uğurlu
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sübut bulma: sabit olma, gerçekleşme, meydana gelme
şak: yarık, yarılma, parça, kısım
şehıt: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma
tashih etmek: düzeltmek, yanlışlardan arındırmak.
vakıa: olay
vaki: olmuş, gerçekleşmiş olan.

Bu Parça Altın ve Elmas İle Yazılsa Liyakati Var

Evet, sabıkan bahsı geçmiş, avucunda küçük taşların zikir ve tesbih etmesi, [1] وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ *sırrıyla, aynı avucunda, küçücük taş ve toprak, düşmana top ve gülle hükmünde, onları inhizama sevk etmesi;* [2] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ *nassı ile, aynı avucunun parmağıyla kameri iki parça etmesi; ve aynı el, çeşme gibi on parmağından suyun akması ve bir orduya içirmesi, ve aynı el hastalara ve yaralılara şifa olması, elbette o mubarek el ne kadar harika bir mu'cize-i kudret-i İlâhiye olduğunu gösterir. Guya, ahbap içinde o elin avucu küçük bir zikirhane-i Subhanîdir ki, küçücük taşlar dahi içine girse zikir ve tesbih ederler. Ve a'dâya karşı, küçücük bir cephane-i Rabbanîdir ki, içine taş ve toprak girse, gülle ve bomba olur. Ve yaralılar ve hastalara karşı küçücük bir eczahane-i Rahmanîdir ki, hangi derde temas etse, derman olur. Ve celâl ile kalktığı vakıt, kameri parçalayıp, kab-ı kavseyn şeklini verir; ve cemal ile döndüğü vakit, Âb-ı Kevser akıtan on musluklu bir çeşme-i rahmet hükmüne girer. Acaba böyle bir Zatın bir tek eli, böyle açıp mu'cizata mazhar ve medar olsa; o Zatın, Hâlık-ı Kâinat yanında ne kadar makbul olduğu ve davasında ne kadar sadık bulunduğu ve o el ile biat edenler ne kadar bahtiyar olacakları, bedahet derecesinde anlaşılmaz mı?*

Âb-ı Kevser: Kevser Suyu, cennet; tek sulardan bir.
acip: hayret veren, hayrette bırakan.
a'da: düşmanlar.
ahbap: dostlar.
bahsı geçmiş: sözü edilmiş, konu olarak anlatılmış.
bahtıyar: bahtlı, tâli'li, mutlu.
bedahet: açıklık.
biat etmek: uymak, tâbi olmak, bağlanmak.
celâl: heybet, haşmet.
cemal: güzellik.
cephane-i Rabbani: Rabbânî cephane. Rab olan Allah'a ait cephane.
çeşme-i rahmet: rahmet çeşmesi.
dava: iddia, gaye, takip edilen fikir.
derman: ilâç, çâre.
eczahane-i Rahmani: merhamet ve şefkat sahibi olan Allah'ın eczahanesi.
gülle: mermi.
Hâlık-ı Kâinat: Kâinatın yaratıcısı olan Allah.
harika: olağanüstü, insanların yapmaktan âciz oldukları şey.
hükmünde: yerinde, değerinde.
hükmüne: yerine, değerine.
inhizama sevk etmek: hezimete, bozguna uğratmak.
kab-ı kavseyn: karşılıklı iki yay gibi ikiye bölünmüş ayın iki parçalı görünüşü.
kameri: ay.
liyakat: layık olma, uygunluk.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.

1. [Ey Muhammed!] Attığın zaman da sen atmadın... (Enfal Suresi, 17)
2. Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1)

mazhar: bir şeyin ortaya çıktığı göründüğü yer.
medar: dayanak, kaynak, sebep, vesile.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah'tan rafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklerin büyük harika işler.
mu'cize-i kudret-i İlâhî: Allah'ın sonsuz kudretiyle bir mu'cize eseri olarak yarattığı şey.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
nass: kesin delil veya hükum getiren âyet veya hadis.
sabıkan: bundan önce.
sadık: doğru, gerçek.
şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma.
temas etmek: dokunmak, değmek.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenâb-ı Hakkı şânına lâyık ifadelerle anma.
vakit: zaman.
Zat: şahıs, kişi, fert.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.
zikirhane-i Subhani: her türlü eksiklikten uzak olan Allah'ın anıldığı yer.

Bir Sual: *Deniliyor ki:* "Sen çok şeylere mütevatir dersin. Hâlbuki biz onların çoğunu yeni işitiyoruz. Mütevatir bir şey böyle gizli kalmaz?"

Elcevap: Ulema-i şerîat yanında çok mütevatir ve bedihî şeyler var ki, onlardan olmayana göre meçhuldur. Ehl-i hadis yanında da çok mütevatir var; sairlerin yanında âhadî de olmuyor. Ve hakeza, her fennin ehl-i ihtisası, o fenne göre bedihiyatı, nazariyatı beyan edilir. Umum halk ise, o fennin ehl-i ihtısasına ıtımat eder, teslim olur veya içine girer, görür.

Şimdi, haber verdiğimiz hakikî mütevatir veya manevî mütevatir veya tevatür hükmünde kat'iyeti ifade eden vakıalar, hem ehl-i hadis, hem ehl-i şerîat, hem ehl-i usuluddin, hem ekser tabakat-ı ulemada hükmünü öyle göstermiş. Gaflette bulunan avam ve gözünü kapayan nâdanlar bilmezlerse, kabahat onlara aittir.

Beşinci Misal: İmam-ı Bağavî, tahrici ve tashihi ile haber veriyor ki:

Aliyyi'bni'l-Hakem'in, Gazve-i Hendek'te küffanın darbesiyle ayağı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm meshetti; dakikasında öyle şifa buldu ki, atından inmedi.[1]

Altıncı Misal: Başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadis haber veriyorlar ki:

İmam-ı Ali gayet hasta idi. Iztırabından, kendi kendine dua edip inliyordu. Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm

halk: insanlar
hüküm: karar, bir davanın veya bir meselenin incelenmesinden sonra varılan karar
hükmünde: yerinde, değerinde
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı sıkıntı
İmam-ı Ali: Hazret-i Ali
ıtımat etmek: güvenmek.
kabahat: suç, kusur
kat'iyet: katıllik, kesinlik.
küffar: kafirler, İslâmiyeti inkâr edenler.
manevî mütevatir: mana ve mahiyeti yönünden mütevatir olan
meçhul: bilinmeyen.
meshetme: elle sürme, sıvama, silme.
misal: örnek, nümune
mütevatir: yalan söylemekte birleşmelerini akılın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber; böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendileri gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis
nadan: cahil
nazariyat: nazariyeler, ilmî görüşler, düşünceler, teoriler
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sair: diğer, başka, öteki
sual: soru
şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma
tabakat-ı ulema: âlimler tabakası, sınıfı
tahrîc: hadislerin ilk rivayet edenini ortaya çıkarma
tashih: düzeltme, yanlışlardan arındırma
teslim olma: doğrulama, doğru olduğunu kabul etme; kendini bırakma, güvenme
tevatür: bir Hadis-i Şerif'in yalan söylemelerini akılın kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi
ulema-i şerîat: şerîat âlimleri, din âlimleri
umum: bütün
vakıa: olay

1- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:323; *Beyhakî*, 6:185; *İbnü Hacer*, 2:507; *Aliyyu'l-Kârî*, *Şerhu ş-Şifa*, 1:656.

âhadî: tek kişiden nakledilen hadis
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
avam: halkın büyük kısmı; sıradan insanlar
bedihî: apaçık olan, açık.
bedihiyat: delil ve ispata ihtiyacı olmayacak şekilde açık ve meydanda olan şeyler
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i hadis: kendini hadis ilmine vermiş olanlar
ehl-i ihtısas: ihtisas sahipleri, herhangi bir sahada uzman olanlar
ehl-i şerîat: şerîatın hükümlerini ve kanunlarını bilen kimseler.
ehl-i usuluddin: kelâm âlimleri, dinin usul ve prensiplerini bilen kimseler. Allah'ın zat ve sıfatlarından, peygamberlik, âhiret ve inançla ilgili diğer meselelerden İslâmî esaslar dâiresinde bahseden âlimler
ekser: çok çok, en çok.
fen: ilim, sanat.
gaflet: dikkatsizlik, umursamazlık, ihmal
hakeza: bunun gibi, benzeri
hakîkî: gerçek, aslına uygun, gerçek olan.

geldi, dedi [1] اَللّٰهُمَّ اشْفِهِ Ve ayağıyla Hazret-i Ali'ye dokundu, "Kalk" dedi. Birden şifa buldu. Imam-ı Ali der ki: "Ondan sonra o hastalığı hiç görmedim." [2]

Yedinci Misal: Şurehbile'l-Cu'fî'nin meşhur kıssasıdır ki:

Avucunda etten bir ur vardı ki, kılıcı ve atın dizginini tutamıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle avucundaki uru meshetti ve mübarek eliyle ovdu. O urdan hiçbir eser kalmadı. [3]

Sekizinci Misal: Altı çocuğun her bin, ayn ayrı birer mu'cize-i Ahmediyeye mazhar oldu.

Birincisi: İbni Ebu Şeybe (muhakkik-i kâmil ve muhaddıs-i meşhur) haber veriyor ki:

Bir kadın, bir çocuğu Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına getirdi. O çocukta bir belâ vardı; konuşmuyordu, aptal idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir su ile mazmaza etti, elini yıkadı, o suyu kadına verdi, "Çocuğa içirsin" ferman ettı. Çocuk o suyu ıçtıkten sonra, hastalığından ve belâsından bir şey kalmadı. Oyle bir akıl ve kemal sahıbı oldu ki, ukalâ-ı nâsın fevkıne çıktı. [4]

İkincisi: Nakl-i sahîh ile, Hazret-i İbnı Abbas demış ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma mecnun bir çocuk getirildi. Mubarek elini onun göğsune koydu; birden çocuk istifra etti. İçinden küçük hıyar kadar siyah bir şey çıktı, çocuk şıfa buldu, gıttı. [5]

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun.
bela: musibet, sıkıntı, içinden çıkılması zor hal
eser: ız
ferman: emir, buyruk.
fevkine: ustune, uzenne
Imam-ı Ali: Hazret-i Ali
kemal: olgunluk, mükemmellik
kıssa: baştan geçen olay, ıbret ve ders verici hadise
mazhar: bir şeyin ortaya çıktıgı, gorundugu yer
mazmaza etmek: agızda su çalkalamak, gargara yapmak
mecnun: deli, akılsız
meshetme: elle sürme, sıvama, silme
misal: ornek, numune
mu cize-ı Ahmediye: Hz. Muhammed ın mu cizesı.

1 Allah ım ona şıfa ver
2. Kadı Iyaz, *Şifa* 1 323 *Musned* 1 83 84, 107, 128 *Beyhakı*, 6-179 *Tirmizi* Daavat, 112.
3 Kadı Iyaz *Şifa* 1.324 *Beyhakî* 6 182
4. Kadı Iyaz *Şifa* 1 324 *Beyhakî* 6 182
5. Kadı Iyaz *Şifa*, 1 324 *Beyhakî*, 6 182 187 *Musned* 4 172 *Darımi* 1 11-12

muhaddis-i meşhur: hadisleri nakleden aktaran meşhur kışı
muhakkık-ı kamil: gerçekleri dogruları mukemmel bir şekilde araştıran ve bilen alim.
mübarek: bereketli, hayırlı, uguru
nakl-i sahih: şuphe duyulmayan, doğru gerçek haber bildırılmesi.
Resul-i Ekrem: çok comert kerım ve Allah ın insanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed
şifa: iyileşme, saglıgına kavuşma
ukala-ı nas: insanların akıllıları, zekıleri
ur: hucrelerin aşırı çoğalmasıyla dokularda oluşan et parçası, tumor

Üçüncüsü. İmam-ı Beyhakî ve Neseî nakl-ı sahih ile haber veriyorlar ki:

Muhammed ibni Hâtıb isminde bir çocuğun koluna kaynayan tencere dökülmüş, bütün kolunu yakmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm meshedip tükürüğünü sürdü; dakikasında şifa buldu.[1]

Dördüncüsü: Büyümüş, fakat lisanı yok, büyükçe bir çocuk Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına geldi. Çocuğa ferman etmiş: "Ben kimim?" Hiç konuşmayan dilsiz çocuk[2] أَنْتَ رَسُولُ اللهِ deyip tekellüme başlamış.[3]

Beşinci Çocuk: Âlem-i yakazada, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmla mükerrer surette müşerref olan Celâleddin-i Süyutî ve asrın imamı, tahriç ve tashih ile Mubarekü'l-Yemame ismiyle meşhur bir zatı, daha yeni dünyaya geldiği vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın yanına getirmişler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona müteveccih olmuş. Çocuk tekellüme başlamış.[4] أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللهِ demiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, "Bârekâllah" demiş. Çocuk ondan sonra büyüyünceye kadar daha konuşmamış. O çocuk, bu mu'cize-i Ahmediyeye ve "Bârekâllah" dua-i Nebevîsine mazhar olduğundan, "Mubarekü'l-Yemame" ismiyle şöhret bulmuş.[5]

Altıncı Çocuk: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namaz kılarken, hırçın bir çocuk namazını katedip

1- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.324; *Beyhakî*, 6.174.
2- Sen Allah'ın resulüsün.
3- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.319; *Beyhakî*, 6.60-61.
4- Şahadet ederim ki, sen Allah'ın Resulüsün.
5- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.319; *Beyhakî*, 6.598-65.

âlem-i yakaza: uyanıklık âlemi.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asır: yüzyıl, çağ.
Bârekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
dua-i Nebevî: Peygamber Efendimizin duası.
ferman: emir, buyruk.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
istifra etmek: kusmak.
katetmek: kesmek, önünden geçmek.
lisan: dil, konuşma.
mesh: elle sürme, sıvama, silme.
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizesi.
mükerrer: birçok kere, tekrarla.
müşerref olma: şereflenme, görüşme.
müteveccih olma: yönelme, bir tarafa dönme.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildirilmesi.
resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
suret: tarz, şekil, biçim.
şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma.
tahriç: hadislerin ilk rivayet edenini ortaya çıkarma.
tashih: düzeltme, yanlışlardan arındırma.
tekellum: konuşma, söyleme.
zat: şahıs, kişi, fert.

geçtiğinden, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, [1] اَللّٰهُمَّ اقْطَعْ اَثَرَهُ demiş. Ondan sonra çocuk daha yürümemiş, öyle kalmış, hırçınlığının cezasını bulmuş. [2]

Yedinci Çocuk. Çocuk tabiatında hayâsız bir kadın, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yemek yerken lokma istemiş, vermiş. Demiş: "Yok, senin ağzındakini istiyorum." Onu da vermiş. O gayet hayâsız kadın, o lokmayı yedikten sonra, en hayâlı kadın ve Medine kadınlarının fevkinde bir hayâ sahibi oldu. [3]

İşte bu sekiz misal gibi, seksen değil, belki sekiz yüz misalleri var. Çoğu kütüb-i siyer ve ehadiste beyan edilmiştir.

Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mübarek eli, Hekim-i Lokman'ın bir eczahanesi gibi ve tükürüğü Hazret-i Hızır'ın âb-ı hayat çeşmesi gibi ve nefesi Hazret-i İsa Aleyhisselâmın nefesi gibi medetres ve şifaresan olsa; ve nev-i beşer çok musibet ve belâlara giriftar olsa, elbette Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma hadsiz müracaatlar olmuş, hastalar, çocuklar, mecnunlar pek kesretli gelmişler, cümlesi şifa bulup gitmişler. Hatta, kırk defa hacceden ve kırk sene sabah namazını yatsı abdestiyle kılan, Tabiînın azîm imamlarından ve çok Sahabelerle görüşen, Tavus denilen Ebu Abdurrahmani'l-Yemanî, kat'iyen haber verir ve hükmeder ve demiş ki: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ne kadar mecnun gelmişse, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm sinesine elini koymuş ise, kat'iyen şifa bulmuştur; şifa bulmayan kalmamış." [4]

1 Allah'ım onun gücünü al.
2 Kadı İyaz, *Şifa*, 1.328; *Beyhaki*, 5.243.
3 Kadı İyaz, *Şifa*, 1.325; Heysemî, *Mecmaü'z Zevaid*, 8.312.
4 Kadı İyaz, *Şifa*, 1.335; Alıyyu'l-Kari, *Şerhu'ş Şifa*, 1.676.

âb-ı hayat: hayat suyu, içene ebedî hayat verdiğine inanılan efsanevî su, bengisu.
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun.
aleyhisselam: selâm onun üzerine olsun.
azım: büyük, yüce.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
ehadis: hadisler. Peygamber Efendimizin sözleri.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
giriftar olma: tutulma, yakalanma.
haccetmek: hac ibadetini yerine getirmek.
hadsiz: sınırsız.
hayâ: utanma, sıkılma, ar edep.
Hekim-i Lokman: Lokman Hekim.
hükmetmek: düşünme ve yargılama sonunda bir karara varmak.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
kat'i: kesin, şüphesiz.
kesret: çokluk, bolluk, fazlalık.
kütüb-i siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını nakleden eserler.
mecnun: deli, akılsız.
medetres: yardımcı, yardım eden.
misal: örnek, numune.
musibet: felâket, bela, dert, sıkıntı.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
nev-i beşer: insan nevi, insanlık, bütün insanlar.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sine: göğüs, kalp.
şifa: bedenî veya ruhî bir hastalığın son bulması, iyileşme, sağlığına kavuşma.
şifaresan: şifa dağıtan, şifa veren.
Tâbiîn: Hz. Muhammed'in Ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar.
yatsı: yatma vakti, akşam namazı vaktinin çıkmasından itibaren sabahleyin ikinci fecrin doğuşuna kadar devam eden sürede kılınması gereken (vitir namazı ile beraber) on üç rekatlık namazın adı.

İşte, Asr-ı Saadete yetişmiş böyle bir imam, böyle kat'î ve küllî hükmetmişse, elbette ona gelen hiçbir hasta kalmamış ki, illâ şifa bulmuş. Madem şifa bulmuş, elbette müracaatlar binler olacaktır.

On Dördüncü İşaret

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın enva-ı mu'cizatından bir nev-ı azîmi, duasıyla zahir olan harikalardır.

Evet, şu nevi, kat'î ve hakikî mütevatırdır. Cüz'iyat ve misalleri o kadar çoktur ki, hesap edilmez. Misallerin çoklan var ki, onlar da mutevatır derecesine çıkmışlar, belki tevatüre yakın meşhur olmuşlar. Bir kısmını öyle imamlar nakletmiş ki, meşhur mütevatir gibi kat'iyeti ifade eder. Biz, şu pek çok misallerinden, tevatüre yakın ve meşhur derecesinde münteşir bazı misalleri numune olarak ve her misalin de birkaç cüz'iyatını zikredeceğiz.

Birinci Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yağmur duası tevatür derecesinde ve çok defa tekrar ile, daima sür'atle kabul olması, başta İmam-ı Buharî ve İmam-ı Müslim, eimme-i hadîs nakletmişler. Hatta bazı defa, minber-i şerif üstünde yağmur duası için elini kaldırıp, indirmeden yağmış.

Sabıkan zikrettiğimiz gibi, bir iki defa ordu susuz kaldığı vakit, bulut geliyordu, yağmur veriyordu. Hatta, nübüvvetten evvel, cedd-i Nebî Abdülmuttalip, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın küçüklük zamanında

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun.
Asr-ı Saadet: saadet mudulluk asrı. Peygamberimiz ve dört halifenin yaşadığı devire verilen ad.
cedd-i Nebî: Hz. Muhammed'in dedesi.
cüz'iyat: parçalar, kısımlar.
derece: basamak, artma veya yükselme basamağı, mertebe, kademe.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
eimme-i hadîs: hadîs imamları, hadîs ilminde sözü delil olarak kabul edilen, derin ve geniş bilgi sahibi âlimler.
enva-ı mu'cizat: mu'cizelerin türlerin çeşitlen.
hakikî: gerçek, aslına uygun gerçek olan.
hükmetmek: düşünme ve yargılama sonunda bir karara varmak.
İmam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
küllî: bütüne ait, genel.
minber-i şerif: Peygamber Efendimizin mescidindeki minber.
misal: örnek, numune.
münteşir: yayılmış, duyulmuş.
mütevatır: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği kadar çok ve sağlamlıkta ki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
sabıkan: az önce geçtiği gibi.
tevatür: bir Hadîs-i Şerif'in yalan söylemelerini aklın kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıkta ki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
zahir olma: görünme, meydana çıkma.
zikretmek: anmak, söylemek, bildirmek.
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
nev': türlü, çeşit, cins, tür.
nev-i azîm: büyük kısım, bölüm.
numune: örnek, misal.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.

mübarek yüzüyle yağmur duasına giderdi. Onun yüzü hürmetine gelirdi ki, o hâdise Abdulmuttalip'ın bir şıınyle ıştıhar bulmuş. [1]

Hem, vefat-ı Nebevîden sonra, Hazret-i Ömer, Hazret-i Abbas'ı vesile yapıp demiş: "Yâ Rab, bu Senin habibinin amcasıdır. Onun yüzü hürmetine yağmur ver." Yağmur gelmiş. [2]

Hem, İmam-ı Buharî ve Muslim haber veriyorlar ki: Yağmur için dua talep edildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti. Yağmur öyle geldi ki, mecbur oldular, "Aman dua et, kesilsin." Dua etti; birden kesildi. [3]

İkinci Misal: Tevatüre yakın meşhurdur ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Sahabe ve imana gelenler daha kırka vasıl olmadan ve gizli ibadet etmekte iken, dua etti: [4]

اَللّٰهُمَّ اَعِزَّ الْاِسْلَامَ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ اَوْ بِعَمْرِو بْنِ الْهِشَامِ

Bir iki gün sonra, Hazret-i Ömer İbnü'l-Hattab imana geldi ve İslâmiyet'i ilân ve i'zaz etmeye vesile oldu, "Faruk" ünvan-ı âlîsını aldı. [5]

Üçüncü Misal: Bazı Sahabe-i Guzine, ayrı ayrı maksatlar için dua etmiş. Duası öyle parlak bir surette kabul olmuş ki, o keramet-ı duaıye, mu'cize derecesine çıkmış.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
habip: sevilen, dost.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadise: olay
hürmet: şeref
iman: inanma, İslâm dinini kabul etme
ıştıhar bulma: meşhur olma, şöhret bulma
i'zaz ermek: azız kılmak, yüceltmek.
keramet-i duaıye: duanın kerametli duanın olağanüstü bir şekilde kabul edilmesi
maksat: gaye, istenilen şey, niyet.
misal: örnek, nümune
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
muhtelif: çeşitli, farklı
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah, terbiye eden Allah.
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.

1 Birinci misaldeki muhtelif tariklerle gelen hadislerle ilgili bazı kaynaklar: Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.327; *Beyhakı*, 2.15-20; 6.139-147; *Müsned*, 3.104-261; *Buharî*, 2.35; 5.5-25.
2 *Buharî*, 2.34-35; 5.25; *Beyhakı*, 6.147.
3 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.327.
4 Allahım, İslamı Ömer İbnı Hattab veya Amr İbnı Hışam [Ebu Cehil] ile kuvvetendir.
5 *Tirmizî*, Menakıb, 17; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.327.

Sahabe-i Güzin: Seçkin Sahabeler
suret: şekil, biçim, tarz
tarik: yol, hadisin geliş kanalı.
tevatür: bir Hadis-i Şerif'in yalan söylemelerini aklın kabul-lenemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi
ünvan-ı âlî: yüce, yüksek ünvan
vasıl olma: ulaşma, erişme
vefat-ı Nebevî: Peygamberimizin vefatı, ebedî âleme göçüşü
vesile: vasıta, sebep

• Ezcümle, başta *Buharî* ve *Muslim* haber veriyorlar ki, İbni Abbas'a şöyle dua etmiş:

اَللّٰهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِّمْهُ التَّأْوِيلَ [1]

Duası öyle makbul olmuş ki, İbni Abbas "Tercümanü'l-Kur'ân" ünvan-ı zîşanını ve "Habrülümme," yani "Allâme-i Ümmet" rütbe-i âlîsini kazanmış. Hatta çok genç iken, Hazret-i Ömer onu ulema ve kudema-i Sahabe meclisine alıyordu. [2]

• Hem, başta İmam-ı Buharî, ehl-i kütüb-i sahiha haber veriyorlar ki: Enes'ın validesi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma niyaz etmiş ki: "*Senin hadımın olan Enes'ın evlât ve malı hakkında bereketle dua et.*" O da dua etmiş, [3] اَللّٰهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِي مَا أَعْطَيْتَهُ demiş. Hazret-i Enes, ahir ömründe kasemle ilân ediyor ki: "Ben kendi elimle yüz evlâdımı defnetmişim. Benim malım ve servetim itibanyla da, hiçbirisi benim gibi mesut yaşamamış. Benim malımı görüyorsunuz ki pek çoktur. Bunlar bütün dua-i Nebeviyenin bereketindendir." [4]

• Hem, başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadis haber veriyorlar ki: Aşere-i Mübeşşereden Abdurrahman bin Avf'a, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kesret-i mal ve bereketle dua etmiş. O duanın bereketiyle o kadar servet kazanmış ki, bir defa yedi yüz deveyi yükleriyle beraber fîsebîlillah tasadduk etmiş. [5]

İşte, dua-i Nebeviyenin bereketine bakınız, "Bârekâllah" deyiniz.

1- Allah'ım, Onu dinde bilgi ve ince anlayış sahibi yap ve ona ayetlerin yorumunu öğret.
2- *Buharî*, 2.148; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.327; *Beyhakı*, 6.192; *Müsned*, 1.264, 314, 328, 335
3- Allah'ım, onun malını ve çocuklarını çoğalt ve ona verdiklerini mübarek kıl.
4- *Buharî*, 2.53, 100; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.325; *Muslim*, 1.458; 4.1928; *Müsned*, 3.190; 6.430
5- *Beyhakı*, 6.192; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.327

---

ahir: son.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
allâme-i ümmet: ümmetin en büyük âlimi.
Aşere-i Mübeşşere: Peygamberimizin hayatta iken cennetle müjdelediği on Sahabi.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bârekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
bereket: bolluk, hayırlılık, Allah vergisi.
defnetmek: gömmek.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dua-i Nebeviye: Peygamber Efendimizin duası.
ehl-i hadis: kendini hadis ilmine vermiş olanlar.
evlât: çocuklar.
ezcümle: bu cümleden olarak, mesela.
fîsebîlillah: Allah yolunda, sırf Allah rızası için.
habrülümme: ümmetin âlimi, hadim, hizmetçi, hizmet eden.
ilan etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
kasem: yemin, ant.
kesret-i mal: mal çokluğu, mal bolluğu.
kudema-i Sahabe: Sahabelerin ileri gelenleri, kıdemlileri, tecrübelileri.
makbul: kabul edilmiş olan, geçerli.
meclis: topluluk, görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu.
mes'ut: saadetli, mutlu.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
niyaz: yalvarma, yakarma, niyaz.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rütbe-i âlî: yüksek rütbe, yüksek derece.
servet: zenginlik, varlık.
tasadduk: sadaka verme.
Tercümanü'l-Kur'an: Kur'ân'ın tercümanı.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
ünvan-ı zişan: şanlı ünvan.
valide: ana, anne.

• Hem, İmam-ı Buharî başta, raviler naklediyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Urve ibni Ebî Ca'de'ye ticarette kâr ve kazanç için bereketle dua etmiş. Urve diyor ki: "Ben, bazı Kûfe çarşısında duruyordum, bir günde kırk bin kazanıyordum, sonra evime dönüyordum." İmam-ı Buharî der ki: "Toprağı da eline alsa, onda bir kazanç bulurdu." [1]

• Hem, Abdullah ibni Cafer'e kesret-i mal ve bereket için dua etmiş. Hazret-i Abdullah ibni Cafer, o derece servet kazanmış ki, o asırda şöhretgir olmuş. O bereket-i dua-i Nebevî ile hâsıl olan serveti kadar, sahavetle de iştihar etmiş. [2]

Bu neviden çok misaller var. Numune için bu dört misalle iktıfa ediyoruz.

• Hem, başta İmam-ı Tirmizî haber veriyor ki: Sa'd ibni Ebî Vakkas için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm dua etmiş. [3] اَللّٰهُمَّ اَجِبْ دَعْوَتَهُ demiş. Sa'd'ın duasının kabulü için dua etmiş. O asırda, Sa'd'ın bedduasından herkes korkuyordu. Duasının kabulu de şöhret buldu. [4]

• Hem, meşhur Ebu Katâde'ye ferman etmiş: [5] اَفْلَحَ اللّٰهُ وَجْهَكَ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِي شَعْرِهِ وَبَشَرِهِ diye, genç kalmasına dua etmiş. Ebu Katâde yetmiş yaşında vefat ettiği vakit, on beş yaşında bir genç gibi olduğu, nakl-i sahih ile şöhret bulmuş. [6]

aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asır: yüzyıl, çağ.
beddua: koru dua, bir kimsenin kötü olması için yapılan dua.
bereket: bolluk, hayırlılık, Allah vergisi.
bereket-i dua-i Nebevî: Peygamber Efendimizin duasının bereketi, bolluğu.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ferman: emir, buyruk.
hâsıl olma: meydana gelme, ortaya çıkma.
İktıfa etmek: yeterli bulmak, yetinmek.
İştihar etme: meşhur olma, tanınma, un salma.
kesret-i mal: mal çokluğu, mal bolluğu.
meşhur: tanınmış, ünlü.
misal: örnek, numune.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
nakletmek: aktarmak, anlatmak, bildirmek.
nakl-ı sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber, bildirimesi.

1 *Buhari*, 4.252; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.327; *Beyhakî*, 6.220.
2 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.327; *Beyhakî*, 6.220.
3 Allah'ım onun duasını kabul et.
4 *Tirmizi*, 5.649, hadis no: 3752; *Beyhakî*, 6.189; 1.327.
5 Allah yüzünün güzelliğini kalıcı kılsın. Allah'ım, onun saçını ve tenini mübarek kıl.
6 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.327; *Beyhakî*, 6.192.

nev: tür, çeşit, cins.
numune: örnek, misal.
ravi: rivayet eden, hadis ve haberi başkalarına aktaran kimse.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sahavet: el açıklığı, cömertlik.
servet: zenginlik, varlık, mal.
şöhret bulma: herkesçe bilinme, tanınma.
şöhretgir: şöhret sahibi.
ticaret: alım satım, mal alım satımı.
vakit: zaman.
vefat etme: ölme.

• Hem, meşhur şair Nâbiğa'nın kıssa-i meşhuresidir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında bir şiirini okumuş. Şu fıkra:

بَلَغْنَا السَّمَآءَ مَجْدُنَا وَسَنَآئُنَا ۞ وَاِنَّا نُرِيدُ فَوْقَ ذٰلِكَ مَظْهَرًا

Yani, "*Şerefimiz göğe çıktı; biz, daha üstüne çıkmak istiyoruz.*"

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, mülâtefe suretinde ferman etti: اِلٰى اَيْنَ يَآ اَبَا لَيْلاَ ؟

Dedi: اِلَى الْجَنَّةِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ . Yanı, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, lâtife olarak dedi: "*Gökten öbür tarafa nereyi istiyorsun ki, şiirinde orayı niyet ediyorsun?*"

Nâbığa dedi: "*Göklerin fevkinde, cennete gitmek istiyoruz.*" Sonra, bir manidar şiirini daha okudu.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti: لَا يَفْضُضِ اللّٰهُ فَاكَ . Yanı, "*Senin ağzın bozulmasın.*"

İşte, o dua-ı Nebevînin bereketiyle, o Nâbığa, yüz yırmi yaşında bir dişi noksan olmadı. Hatta bazı bir dişi düştüğü vakıt, yerine bir daha geliyordu. [1]

• Hem, nakl-i sahih ile, İmam-ı Ali için dua etmiş ki: اَللّٰهُمَّ اكْفِهِ الْحَرَّ وَالْقَرَّ Yani, "*Yâ Rab, soğuk ve sıcağın zahmetini ona gösterme.*"

1- *Müsned* 1.99, 133. İbni Kesir, *el Bidâye ve'n Nihâye* 6.168. Kadı Iyaz, *Şifa* 1.328.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dua-ı Nebevî: Peygamber duası.
ferman: emir, buyruk.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
fıkra: paragraf, kısım, bölüm.
İmam-ı Ali: Hazret-i Ali.
kıssa-ı meşhure: meşhur kıssa, ibret ve ders veren meşhur hâdise.
lâtife: güldürücü güzel söz, ince mana, edep sınırlarını aşmayan ince şaka.
manidar: manalı, anlamlı.
mülâtefe: şakalaşma, latife etme.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildirilmesi.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah, terbiye eden Allah.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
suret: şekil, biçim, tarz.
vakıt: zaman.
zahmet: sıkıntı, eziyet.

İşte şu dua bereketiyle, İmam-ı Ali kışta yaz libasını giyerdi, yazda kış libasını giyerdi. Der idi ki: "O duanın bereketiyle hiçbir soğuk ve sıcağın zahmetini çekmiyorum." (1)

• Hem, Hazret-i Fatıma için dua etmiş: اَللّٰهُمَّ لاَ تُجِعْهَا

Yanı, "Açlık elemini ona verme." Hazret-i Fatıma der ki: "O duadan sonra açlık elemini görmedim." (2)

• Hem, Tufeyl ibni Amr, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan bir mu'cize istedi ki, götürüp kavmine göstersin. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm (3) اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ لَهُ

demiş. İki gözü ortasında bir nur zuhur etmiş, sonra değneği ucuna naklolmuş. Bunun ile "zinnur" diye ıştıhar bulmuş. (4)

İşte bu vakıalar, ehadis-i meşhuredendir ki, kat'iyet peyda etmişler.

• Hem, Ebu Hüreyre, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma şekva etmiş ki, "Nısyan bana anz oluyor." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş, bir mendil şeklinde bir şey açmış. Sonra mubarek avucu ile gayptan bir şey alır gibi, öyle avucunu oraya boşaltmış. İki uç defa öyle yaparak Ebu Hureyre'ye demiş: "Şımdi mendili topla." Toplamış. Bu sırr-ı manevî-i dua-i Nebevî ile, Ebu Hüreyre kasem eder ki: "Ondan sonra hiçbir şey unutmadım." (5)

İşte bu vakıalar ehadıs-ı meşhuredendirler.

1 Müsned 1-99, 133. Heysemi, Mecmau z-Zevaid 9-122. Kadı Iyaz, Şifa 1-328
2. Beyhakî 6-108, 133. Heysemî, Mecmau z-Zevaid 9-2, 122, 60168. Kadı Iyaz, Şifa 1-328
3. Allah'ım onun için ışıklandır
4. Beyhakı 5-359, 1-77. Kadı Iyaz, Şifa 1-328
5. Buhari 2-60, 3-68, 143, 4-253. Muslim, hadis no 2492, Müsned 2-240, 274, 427, Beyhakî, 6-201

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
arız olma: sonradan meydana gelme, bulaşma, yaklaşma
bereket: hayırlılık, uğurluluk. Allah vergisi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehadıs-i meşhure: meşhur hadısler
elem: dert, üzüntü, kaygı, acı
ferman: emir, buyruk.
galip: görünmeyen âlem
İmam-ı Ali: Hazret-i Ali.
ıştıhar bulma: meşhur olma, şöhret kazanma, tanınma
kasem: yemin, and
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kavım: insan topluluğu, kabile, akraba
libas: elbise, giysi, kıyafet
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu
naklolma: geçme, aktarılma, yer değiştirme
nisyan: unutkanlık, unutma.
nur: ışık, aydınlık
peyda etmek: kazanmak.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sırr-ı manevı-i dua-i Nebevı: Peygamber Efendimizin duasındaki manevi sır
şekva: şikayet, yakınma
vakıa: olay
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zinnur: iki nur, iki ışık sahibi
zuhur etme: görünme, meydana çıkma, belirme.

Dördüncü Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bedduasına mazhar olmuş birkaç vakıayı beyan ederiz:

Birincisi: Perviz denilen Fars padişahı, name-i Nebeviyeyi yırtmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma haber geldi. Şöyle beddua etti: اَللّٰهُمَّ مَزِّقْهُ "*Yâ Rab! Nasıl mektubumu paraladı, Sen de onu ve onun mülkünü parça parça et.*" (1)

İşte şu bedduanın tesiriyledir ki, o Kısra Perviz'in oğlu Şirviye, hançer ile onu paraladı; Sa'd bin Ebî Vakkas da saltanatını parça parça etti. Sasaniye Devletinin hiçbir yerde şevketi kalmadı. Fakat Kayser ve sair melikler, name-i Nebeviyeye hürmet ettikleri için mahvolmadılar.

İkincisi: Tevatüre yakın meşhurdur ve ayat-ı Kur'âniye işaret ediyor ki:

Bidayet-i İslâm'da, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Mescidü'l-Haramda namaz kılarken, rüesa-ı Kureyş toplandılar, ona karşı gayet bed bir muamele ettiler. O da, o vakit onlara beddua etti.

İbni Mes'ud der ki: "Kasem ederim, o bed muameleyi yapan ve onun bedduasına mazhar olanların, Gazve-i Bedir'de birer birer lâşelerini gördüm." (2)

Üçüncüsü: Mudanyye denilen Arabın büyük bir kabilesi Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı tekzip ettikleri için, onlara kaht ile beddua ettı. Yağmur kesıldı, kahtugalâ

1- *Buhari* 2.25, 4.54, 6.10, Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.328, *Beyhaki*, 4.387

2- *Buhari*, 1.37, 2.69, 138, 5.57, 94, *Muslim*, 3.1418 hadis no 1794, Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.329, *Musned*, 1.417

aleyhissalatü vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
bed: fena, kötü, çirkin
beddua: kötü dua, bir kimsenin kötü olması için yapılan dua
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
Bidayet-i İslam: İslâmın başlangıcı, İslamın ilk zamanları
Fars: İran
Gazve-i Bedir: Bedir Savaşı
hançer: ikı tarafı keskin, büyük bıçak
hürmet etmek: saygı göstermek
kabile: göçebe insanlarda aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy, aşıret.
kaht: kuraklık.
kahtugalâ: kuraklık ve yokluk.
kasem: yemin, and
Kayser: eskı Roma ve Bizans imparatorlarına verilen ad
Kısra: eskiden İran hükümdarlarına verilen ad.
lâşe: leş, ceset.
mahvolma: perişan olma, ortadan kalkma
mazhar: bir şeyin göründüğü yer
melik: hükümdar, padişah, kral
Mescidü'l-Haram: Mekke'de, içinde Kâbe'nin bulunduğu en büyük, kutsal ibadet yeri
meşhur: tevatür derecesine varamayan ve her nesilde ravisi ikiden aşağıya düşmeyen hadisler
muamele: davranış, davranma.
mülk: bir devlet ve hükümdarın emir ve idaresi altında bulunan memleket, ülke
name-ı nebevî: Peygamber Efendimizin mektubu
name-ı Nebeviye: Peygamber efendimizin mektubu
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlukatı islah, terbiye eden Allah
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rüesa-i Kureyş: Kureyş'in reisleri, başkanları, ileri gelenleri
sair: diğer, öteki.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık, devlet
şevket: büyüklük, haşmet.
tekzip etmek: yalanlamak.
tevatür: bir Hadis-i Şerif'in, yalan söylemelerini aklın kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi
vakıa: olay
vakit: zaman

galâ baş gösterdi. Sonra Mudariyye kavminden olan kabile-i Kureyş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma iltimas ettiler. Dua etti; yağmur geldi, kahtlık kalktı. [1]

Bu vakıa tevatür derecesinde meşhurdur.

Beşinci Misal: Hususî adamlara bedduasının dehşetli kabulüdür. Bunun çok misalleri var. Kat'î üç misali, numune olarak beyan ederiz.

Birincisi: Utbe ibni Ebî Leheb hakkında şöyle beddua etti: اَللّٰهُمَّ سَلِّطْ عَلَيْهِ كَلْبًا مِنْ كِلَابِكَ Yani, "*Yâ Rab! Ona bir itini musallat et.*" Sonra, Utbe sefere giderken, bir aslan gelip, kafile içinde onu arayıp bulmuş, parçalamış. [2]

Şu vakıa meşhurdur; eimme-i hadis nakil ve tashih etmişler.

İkincisi: Muhallim ibni Cussame'dır ki, Amir ibni Azbat'ı gadirle katletmişti. Hâlbuki, Amir'i, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, onu cihad ve harp için kumandan edip bir boluk ile göndermişti. Muhallim de beraberdi. Bu gadrin haberi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma yetiştiği vakit hiddet etmiş, [3] اَللّٰهُمَّ لَا تَغْفِرْ لِمُحَلِّمٍ diye beddua buyurmuş. Yedi gün sonra o Muhallim öldü. Kabre koydular, kabir dışarıya attı. Kaç defa koydularsa, yer kabul etmedi. Sonra mecbur oldular; iki taş ortasında muhkemce bir duvar yapılmış, o surette yeraltında setredilmiş. [4]

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
beddua: kötü dua, bir kimsenin kötü olması için yapılan dua
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
cihad: Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşma
dehşetli: korkutucu, ürkütücü, olağanüstü bir şekilde.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
eimme-i hadis: hadis imamları, hadis ilminde sözü delil olarak kabul edilen, derin ve geniş bilgi sahibi âlimler
gadir: zulüm, merhametsizlik, haksızlık
galâ: kıtlık, yokluk.
harp: savaş
hiddet etmek: öfkelenmek, kızmak.
hususî: özel
iltimas etmek: yapılmasını istemek, rica etmek.
kabile-i Kureyş: Kureyş kabilesi
kabir: mezar
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
kahtı: kıtlık, kuraklık
kat'î: kesin, şüphesiz
katletmek: öldürmek.
kavim: kabile, akraba
kumandan: komutan
mecbur olmak: bir işi yapmak zorunda kalmak.
meşhur: tevatür derecesine varamayan ve her nesilde ravisi iki den aşağıya düşmeyen hadisler
misal: örnek, numune
muhkem: sağlam, kuvvetli
musallat etmek: birini bir başkasının başına bela etmek, saldırtmak.
nakil: aktarma, anlatma.
numune: örnek, misal
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlukatı ıslah, terbiye eden Allah
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sefer: yolculuk, seyahat.
setredilme: örtülme, kapatılma
suret: şekil, biçim, tarz
tashih: düzeltme, yanlışlardan arındırma
tevatür: bir Hadîs-i Şerîf'in yalan söylemelerini akılın kabullenemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
vakıa: olay

1 *Buhari*, 2:37, 6:156, 164, 5:57, 94; *Beyhaki*, 2:324; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:328
2. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:329, 343; *Beyhakî*, 2:335; Aclûnî, *Kenzü'l-Ummal*, hadis no: 428, 439
3. Allah'ın, Muhallim'i bağışlama
4. *İbni Mâce*, hadis no: 3930; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:329; *Beyhakî*, 4:305

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm görüyordu, bir adam sol eliyle yemek yer. Ferman etmiş: كُلْ بِيَمِينِكَ "Sağ elinle ye!" demiş. O adam demiş. لاَ أَسْتَطِيعُ "Sağ elimle yapamıyorum." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş: لاَ اسْتَطَعْتَ diye beddua etmiş. "Kaldıramayacaksın." İşte ondan sonra o adam sağ elini hiç kaldıramamış. [1]

Altıncı Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hem duası, hem temasından zuhur eden pek çok hankalanndan kat'iyet kesb etmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz:

Birincisi: Hazret-i Halid ibni Velid'e (Seyfullah'a) birkaç saçını verip, nusretine dua etmiş. Hazret-i Halid, o saçları kulâhında hıfzetmiş. İşte o saç ve duanın bereketi hürmetine, hıçbir harbe gırmemiş, illâ muzaffer çıkmış. [2]

İkincisi: Selman-ı Farisî, evvelce Yahudilenn abdiymiş. Onun seyyidleri, onu azat etmek için çok şeyler istediler. "Uç yuz hurma fıdanını dıkıp meyve verdikten sonra, kırk okıyye altın vermekle azat edilirsin" dediler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma geldı, beyan-ı hâl etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, kendi eliyle, Medine cıvarında uç yüz fıdanı dıktı. Yalnız bır tanesını başkası dıktı. O sene zarfında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dıktığı butun fıdanlar meyve verdı. Yalnız bır

1- *Beyhakî* 3:138, 243; Kadı Iyaz *Şifa*, 1:328, 329; *Muslim*, 3:1599, hadis no: 20921; *Darimi*, 2:97

2- *Beyhakî* 6: 249; Kadı Iyaz *Şifa*, 1:331; Hakim, *Mustedrek*, 3:289; Heyseme, *Mecmaü'z Zevaid* 9:349

abd: kul, kole
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selâm onun uzenne olsun
azat: serbest bırakma, hurmetine kavuşturma
beddua: kotu dua, bır kımsenın kotu olması ıçın dua
bereket: Allah vergısı uğurluluk, hayırlılık.
beyan-ı hâl: hâlini bildırme, halını anlatma.
cıvar: çevre, yore, etraf
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ferman: emır, buyruk.
hadise: olay.
harp: savaş
hıfzetmek: saklamak, korumak.
hürmet: şeref
kat'iyet: kat'ılık, kesınlık.
kesb etmek: kazanmak
kulah: eskıden gıyılen ucu sıvrı veya yuksek başlık
misal: omek, numune
muzaffer çıkma: zafer kazanma, galıp gelme.
nusret: Allah'ın yardımı, başarı, zafer.
okıyye: eskıden kullanılan bır ağırlık bırımı, yaklaşık dort yuz dırhem (1 dırhem=3 gr.)
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım ve Allah'ın ınsanlara bır elçısi olan Hz. Muhammed
Seyfullah: Allah'ın kılıcı, Ashab-ı Kıramdan Hz. Halıd bın Velid'e Peygamberımız tarafından verılen unvan
seyyid: efendi, sahıp
temas: degme
zarfında: belli bır surede, belli bır sure ıçınde.
zikretmek: anmak, bıldırmek, soylemek
zuhur etme: gorunme, ortaya çıkma

tek başkası dikmişti; o tek, meyve vermedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm onu çıkardı, yenıden dıktı. O da meyve verdi.

Hem, tavuk yumurtası kadar bir altını, ağzının tükürüğünü ona sürdü, dua ettı, Selman'a verdi. Dedi: "Gıt, Yahudılere ver." Selman-ı Farısî gıdıp o altından kırk okıyyeyi onlara verdi. O tavuk yumurtası kadar olan altın, eskısı gıbi bâkî kaldı. (1)

İşte şu vakıa Hazret-i Selman-ı Pakın sergüzeşte-i hayatının en mühım bir hâdise-ı mu'cızekârânesidir, muteber ve mevsuk imamlar haber vermişler.

Üçüncüsü: Ümmü Malik isminde bir Sahabiye, "ukke" denilen kuçuk bir yağ tulumundan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma yağ hedıye ederdi. Bir defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ona dua edip ukkeyi vermiş, ferman etmiş ki: "Onu boşaltıp sıkmayınız." Ümmü Malik ukkeyi almış. Ne vakıt evlâtları yağ isterlerse, bereket-i dua-i Nebevî ile, ukkede yağ bulurlardı. Hayli zaman devam etti. Sonra sıktılar, bereket kesıldi. (2)

Yedıncı Mısal: Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın duasıyla ve temasıyla suların tatlılaşması ve güzel koku vermesinin çok hâdıseleri var. İkı üç taneyi numune olarak beyan ederiz.

Bırıncısı: Imam-ı Beyhakî başta, ehl-i hadıs haber verıyorlar ki: Bi'r-i Kuba denilen kuyunun suyu bazı kesilıyordu, yani bıtıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm abdest suyunu içine koyup dua ettıkten sonra, kesretle devam ettı, daha hıç kesılmedı. (3)

aleyhıssalâtu vesselâm: salât ve selam onun uzenne olsun
bâkî: gende kalan, artakalan
bereket: bolluk, Allah vergisi
bereket-i dua-i Nebevî: Peygamberımızın duasının bereketi, bollugu
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bıldırmek.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
ehl-i hadıs: kendını hadıs ılmıne vermış olanlar.
evlat: çocuk
ferman: emır, buyruk.
hâdise: olay
hâdise-i mu'cizekârâne: mu'cızeli hadıse, harıka olaganustu olay
imam: bir ılmde sozu delıl kabul edilebilecek derecede derin ve genış bılgı sahıbı olan âlım
kesret: çokluk, bolluk, fazlalık
mevsuk: vesıkaya dayanan sağlam, inanılır, guvenılır
mısal: ornek, numune
muteber: itıbar edılen, guvenılır
mühım: onemlı
numune: ornek, mısal
okıyye: eskıden kullanılan bır agırlık bırımı, dort yuz dırhem (1 dırhem = 3gr.)
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım ve Allah ın insanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed
Sahabî: Sahabeden olan kışı, Hz. Muhammed'i gormuş ve onun sohbetınde bulunmuş mu'mın kımse
sergüzeşte-i hayat: hayat macerası
temas: degme
ukke: tulum, derıden yapılan kap
vakıa: olay

1 *Musned* 5:441, 442; 6:112, 150, 209; Kadı Iyaz *Şifa* 1:332; Hâkim *Mustedrek* 2:16; Heysemi, Mecmaü'z-Zevaid 9:332
2. *Musned* 3:242, 340, 347; Kadı Iyaz *Şifa* 1:332; *Muslım* hadıs no: 2280; *Beyhakî* 6:113, 123
3. *Beyhakı* 6:136; Kadı Iyaz *Şifa* 1:331; Ibnı Kesır: *el-Bidaye ve'n-Nihaye* 6:101

Ikincisi: Başta Ebu Nuaym *Delâil-i Nubûvvet*'te, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Enes'in evindeki kuyuya, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tükürüğünü içine atıp dua etmiş, Medine-i Münevvere'de en tatlı su o olmuş. [1]

Üçüncüsü: İbni Mace haber veriyor ki: Mâ-i zemzemden bir kova su, Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâma getirdiler. Bir parça ağzına aldı, kovaya boşalttı. Kova mısk gıbı rayiha verdi. [2]

Dördüncüsü: İmam-ı Ahmed ibni Hanbel haber veriyor ki: Bır kuyudan bir kova su çıkardılar. Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm, içine ağzının suyunu akıtıp kuyuya boşalttıktan sonra misk gibi rayiha vermeye başladı. [3]

Beşincisi: Ricalullahtan ve İmam-ı Müslim ve ulema-ı mağrıbın mutemedi ve makbulu olan Hammad ibnı Seleme haber veriyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, deriden bir tuluk su doldurup ağzına üflemiş, dua etmiş. Bağladı, bır kısım Sahabeye verdi. "Ağzını açmayınız; yalnız abdest aldığınız vakit açınız" demiş. Gitmişler, abdest almak vaktinde ağzını açmışlar. Görüyorlar ki, halis bir süt, ağzında da kaymak yağ. [4]

İşte bu beş cüz'ü, bazıları meşhur, bazı da mühim ımamlar nakledıyorlar. Bunlar ve burada nakledilmeyenlerle mecmuu, manevî tevatür gibi bir mu'cize-i mutlakanın tahakkukunu gostenyorlar.

1- Kadı Iyaz *Şifa* 1:331, 2:332
2- *İbni Mace* 1:216, hadis no: 659; Kadı Iyaz *Şifa* 1:332
3- *İbni Mâce* 1:2167; *Fethu r Rabbani* 22:667
4- Kadı Iyaz *Şifa* 1:334

aleyhissalatu vesselâm: salât ve selam onun uzenne olsun
cüz: kısım, parça.
Delail-i Nübüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delilleri. Ebu Nuaym'ın eserinin adı
dua: Allah a yalvarma, niyaz
ehl-i hadis: kendini hadis ilmine vermiş olanlar.
halis: saf, katıksız, temiz
ımam: bir ilımde sozu delıl kabul edilebilecek derecede denn ve geniş bılgı sahıbı olan âlım
má-i zemzem: zemzem suyu
makbul: kabul edilmiş olan, reddedilmeyen, geçerli
manevı tevatur: bir topluluğa aıt olayın o topluluğa aıt bınsı tarafından nakledilmesi ve bu nakln topluluğun dıger fertlen tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenın doğruluğunun, dıgerlennın susması şeklinde tasdık edılmış olması
mecmuu: butunu, hepsi toplamı
Medine-i Munevvere: Nurlu Medine şehri
meşhur: tevatür derecesine varamayan ve her nesılde ravısı ıkıden aşagıya dusmeyen hadısler
mısk: bir cıns güzel koku
mu'cize-i mutlaka: mutlak surette olmuş mu'cize, meydana gelduğunden şuphe edılmeyen mu'cıze
mutemed: ıtımat edılır, guvenilir
muhım: onemlı
nakıl: aktarma, anlatma
rayıha: hoş koku
Resul-i Ekrem: çok cömert, kenım ve Allah ın insanlara bir elçısı olan Hz. Muhammed
Rıcalullah: Allah adamları, Allah erlen, gayp erenlen
Sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed ın mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerıne katılan mu'mın kımse
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme
tuluk: denden yapılmış su kabı
ulema-i magrip: Batıda yetşmış âlımler, kuzeybatı Afrıka ve Endulus alımleri
vakit: zaman

Sekizinci Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mesh ve duasıyla, sütsüz ve kısır keçilerin, mübarek elinin temasıyla ve duasıyla sütlü, hem çok sütlü olmaları misalleri ve cüz'iyatları çoktur. Biz yalnız meşhur ve kat'î iki üç misali numune olarak zikrediyoruz.

Birincisi: Ehl-i siyerin bütün muteber kitapları haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ile beraber hicret ederken, Âtiket binti Huzaiyye denilen Ummü Ma'bed hanesine gelmişler. Gayet zayıf, sütsüz, kısır bir keçi orada vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ümmü Ma'bed'e ferman ettı: "Bunda süt yok mudur?" Ümmü Ma'bed demiş ki: "Bunun vücudunda kan yoktur, nereden süt verecek." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gidip o keçinin belıne elını surmuş, memesını de meshetmış, dua etmış. Sonra demiş: "Kap getiriniz, sağınız." Sağdılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ıle ıçtikten sonra, o hane halkı da doyuncaya kadar ıçmişler. O keçi kuvvetlenmiş, öyle de mübarek kalmış.[1]

İkincisi: Şât ibni Mes'ud'un meşhur kıssasıdır ki: İbni Mes'ud, İslâm olmadan evvel, bazıların çobanıydı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ıle beraber, İbni Mes'ud'un keçileriyle bulunduğu yere gitmişler. Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâm, Ibnı Mes'ud'dan süt istemiş. O da demiş: "Keçiler benim değıl, başkasının malıdırlar." Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm demiş: "Kısır, sütsüz bir keçi bana getir." O da ıkı senedır teke görmemış bır keçi getırdı. Resul-ı Ekrem

1. Hâkim, *Müstedrek*, 3/9; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1; İbnü'l-Cevzî, 1/138; Beyhakî, 6/63.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i siyer: siyer ilmiyle uğraşanlar, İslâm tarihçileri.
ferman: emir, buyruk.
hane: ev.
hicret: Hz. Peygamberin Mekke'den Medine'ye göçü.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kısır: dol vermeyen, çoğalamayan, üreme imkanı, kabiliyeti olmayan.
kıssa: baştan geçen olay, ibret ve ders verici hâdise.
mesh: elle sürme, sıvama, silme.
meşhur: tevatur derecesine varamayan ve her nesilde ravisi ikiden aşağıya düşmeyen hadisler.
misal: örnek, numune.
muteber: itibar edilen, güvenilir.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
numune: örnek, misal.
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
temas: değme.
zayıf: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.
zikretmek: anmak, bildirmek, söylemek.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
cüz'iyat: parçalar, kısımlar.

Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle onun memesine meshedip dua etmiş. Sonra sağmışlar, halis bir süt almışlar, içmişler. İbni Mes'ud bu mu'cizeyi gördükten sonra iman etmiş. [1]

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın murdiası, yani süt annesi olan Halime-i Sa'diye'nin keçilerinin kıssa-i meşhuresidir ki: O kabilede bir derece kahtlık vardı. Hayvanat zayıf ve sütsüz oluyordular. Ve tok oluncaya kadar yemiyorlardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm oraya, süt annesinin yanına gönderildiği zaman, onun bereketiyle, Halime-i Sa'diye'nin keçileri, akşam vakti, başkalarının hilâfına olarak, hem tok ve memeleri dolu olarak geliyorlardı. [2]

İşte bunun gibi, siyer kitaplarında daha başka cüz'iyatlar var. Fakat bu numuneler asıl maksada kâfidir.

Dokuzuncu Misal: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bazı zatların başını ve yüzünü mübarek eliyle meshedip dua ettikten sonra zahir olan harikaların çok cüz'iyatından, iştihar bulmuş birkaçını numune olarak beyan ediyoruz.

Birincisi: Ömer ibni Sa'd'ın başına elini sürmüş, dua etmiş. Seksen yaşında o adam, o duanın bereketiyle, öldüğü vakit başında beyaz yoktu. [3]

İkincisi: Kays ibni Zeyd'in başına elini koyup, meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle, yüz yaşına girdiği vakit, meshin tesiriyle, bütün başı beyaz, yalnız Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın elini koyduğu yer simsiyah olarak kalmış. [4]

1- İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n Nihaye*, 6/102; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/333; *Fethu'r Rabbani*, 22/52-65.
2. *Tabakat*, 1/97; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/366; *İbnu'l Cevzi*, 1/57.
3. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/134.
4. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/334.

---

aleyhissalatu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
bereket: bolluk, hayırlılık. Allah vergisi
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
cüz'iyat: parçalar, kısımlar
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
halis: saf, katıksız, temiz
harika: olağanüstü özellikler taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hayvanat: hayvanlar
hilâfına: zıddına, tersine, aksine
iman: inanma, İslâm dinini kabul etme
iştihar bulma: meşhur olma, şöhret kazanma
kabile: göçebe insanlarda aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy, aşiret
kâfi: yeterli
kahtlık: kıtlık, kuraklık
kıssa-i meşhure: meşhur kıssa, ibret ve ders veren meşhur hâdise
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta
meshetmek: elle sürme, sıvama
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş, olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
murdia: süt anne
numune: örnek, misal
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını naklederen eserler
tabakat: tabakalar.
tesir: etki.
vakit: zaman
zahir olan: görünen, ortaya çıkan
zat: şahıs, kişi, fert.

Üçüncüsü: Abdurrahman ibni Zeyd İbnü'l-Hattab, hem küçük, hem çırkındı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle başını meshedip dua etmiş. O duanın beraketiyle, kametçe en bâlâ kamet ve suretçe en güzel bir surete girmiş.[1]

Dördüncüsü. Âiz ibni Amr'ın Gazve-i Huneyn'de yüzü yaralanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, eliyle yüzündeki kanı silmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın elinin temas ettiği yer, parlak bir nuraniyet vermiş ki, muhaddisler كَغُرَّةِ الْفَرَسِ tabir etmişler. Yani, "*doru atın alnındaki beyaz gibi,*" temas yeri öyle parlıyordu.[2]

Beşincisi: Katâde bin Selman'ın yüzüne elini sürmüş, dua etmiş. Katâde'nin yüzü ayna gibi parlamaya başlamış.[3]

Altıncısı: Ummü'l-Mü'minîn Ümmü Seleme'nin kızı ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın üvey kızı Zeyneb'e, küçükken, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun yüzüne abdest suyu atıp taltif etmiş. O suyun temasından sonra, Zeyneb'in hüsün ve cemalı acıp suret almış, bedülcemal olmuş.[4]

İşte, şu cüz'iyatlar gibi daha çok mısaller var. Onların çoğunu eimme-i hadis nakletmişler. Bu cüz'iyatın her birini haber-ı vahit ve zayıf farz etsek dahi, yine mecmuu,

acıp: hayret veren, hayrette bırakan
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
bâlâ kamet: uzun boy
bedülcemal: eşsiz güzellik
bereket: bolluk, hayırlılık, Allah vergisi
cemal: güzellik, yüz güzelliği
cüz'iyat: parçalar, kısımlar
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
eimme-i hadis: hadis imamları, hadis ilminde sözü delil olarak kabul edilen, derin ve geniş bilgi sahibi âlimler
farz etmek: bir netice elde etmek için ihtimâlli veya gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunmak, saymak
Gazve-i Huneyn: Huneyn Savaşı.
haber-i vahit: bir tek kişinin haber vermesi, bir kişi kanalıyla gelen haber veya hadis.
hüsün: güzellik.
kamet: boy, endam
mecmuu: bütünü, hepsi, toplamı
mesh etme: elle sürme, sıvama
misal: örnek, numune
nakletmek: aktarmak, anlatmak
nuraniyet: nurluluk, parlaklık, aydınlık
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
suret: şekil, biçim, görünüş
tabir etmek: adlandırmak
taltif: iltifat etme, lütuf ve iyilikte bulunma
temas: değme
Ümmü'l-Mü'minîn: Mü'minlerin Annesi

1 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.335
2 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.324
3 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.374, *Beyhakî*, 6.217
4 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.334; Heysemî, *Mecmau'z Zevaid*, 9.259

manevî bir tevatür hükmünde, mutlak bir mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmı gösterir. Çünkü bir hâdise ayrı ayrı ve çok suretlerle nakledilse, asıl hâdisenin vukuu kat'î olur. Suretlerin her birî zayıf dahi olsa, yine asıl hâdiseyi ispat ediyor.

Meselâ, bir gürültü ışıtıldı. Bazılar dediler ki, "Filân ev harap oldu." Diğeri, "Başka ev harap oldu" dedi. Daha başkası, başka bir evi söyledi, ve hakeza... Her bir rivayet, haber-i vahit de, zayıf da, hilâf-ı vaki de olabilir. Fakat asıl vakıa ki, bir ev harap olmuş, o kat'îdir, onda bütün müttefiktirler. Hâlbuki, bahsettiğimiz şu altı cüz'iyat, hem sahihtirler, hem bazıları şöhret derecesine çıkmışlar. Faraza bunların her birini zayıf addetsek, temsîlde mutlak bir hane harap olması gibi, yine cüz'iyatın mecmuunda, mutlak bir mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın vücudunu kat'iyen gösterir.

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mu'cizat-ı bâhîresi, her bir nevide kat'î olarak mevcuttur. Cüz'iyatı dahı, o kullî ve mutlak mu'cızenin suretleri veyahut numuneleridir. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın nasıl ki eli, parmakları, tükürüğü, nefesi, sözü, yanı duası, çok mu'cizatın mebdei oluyor; aynen öyle de, Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın sair letaifi ve duyguları ve cihazatı, çok harikalara medardır. Kütüb-ı siyer ve tarih, o harikaları beyan etmişler, sîret ve suret ve duygularında çok delâil-i nübüvvet bulunduğunu göstermişler.

addetmek: saymak, kabul etmek.
aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun.
bahsetmek: sözünü etmek.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
cihazat: cihazlar, azalar, organlar.
cüz'iyat: parçalar, kısımlar.
delâil-i nübüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delilleri.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
faraza: farz edelim ki, söz gelişi.
filan: belli olmayan veya söylenmesi gerekli olmayan özel ismin yerini tutar.
haber-i vahit: bir tek kişinin haber vermesi.
hâdise: olay.
hakeza: bunun gibi, benzeri.
hane: ev.
harap olma: yıkılma, bozulma.
hilâf-ı vaki: gerçeğe zıt, vuku bulana aykırı.
hükmünde: yerinde, değerinde.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle.
kullî: umumi, bütün, hepsi.
kütüb-ı siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını nakleden eserler.
letaif: lâtîfeler, manevî duygular.
manevî tevatür: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu nakli topluluğun diğer fertleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması.
mebde: kaynak, başlangıç.
mecmuu: bütünü, hepsi, toplamı.
medar: dayanak, sebep, vesile.
meselâ: örnek olarak.
mevcut: var.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
mu'cize-i Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mu'cizesi.
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her biri.
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizesi.
mutlak: kayıtsız, şartsız, kesin.
müttefik: ittifak etmiş, birleşmiş, fikirce beraber olan.
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
nev': tür, çeşit.
numune: örnek, misal.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme, aktarma.
sahih: gerçek, doğru, yalan olmayan.
sair: diğer, öteki.
sîret: ahlak, karakter.
suret: şekil, biçim, tarz, görünüş.
temsîl: benzetme, örnek, özellikle ögüt alınsın diye mesel anlatma.
vakıa: olay.
vukuu: oluşu, meydana gelmesi.

On Beşinci İşaret

Nasıl ki taşlar, ağaçlar, kamer, güneş onu tanıyorlar, birer mu'cizesini göstermekle nübüvvetini tasdik ediyorlar; öyle de, hayvanat taifesi, ölüler taifesi, cinler taifesi, melâikeler taifesi o zat-ı mübareği tanıyorlar ve nübüvvetini tasdik ediyorlar ki, onlar, onu tanıdıklarını, her bir taifesi bazı mu'cizatını göstermekle gösteriyorlar ve nübüvvetinin tasdikini ilân ediyorlar.

Şu On Beşinci Işaretin Üç Şubesi var

BİRİNCİ ŞUBESİ: Hayvanat cinsi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tanıyorlar ve mu'cizatını da izhar ediyorlar. Şu Şubenin çok misalleri var. Biz yalnız burada, meşhur ve manevî tevatur derecesinde kat'î olmuş veya muhakkikîn-i eimmenin makbulü olmuş veya ümmet telâkkî-i bilkabul etmiş olan bir kısım hâdiseleri, numune olarak zikredeceğiz.

Birinci Hâdise:

• Manevî tevatür derecesinde bir şöhretle, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ile, küffarın takibinden kurtulmak için tahassun ettikleri Gar-ı Sevr'in kapısında, iki nöbetçi gibi, iki güvercin gelip beklemeleri[1] ve örümcek dahi, perdedar gibi, hanka bir tarzda, kalın bir ağ ile mağara kapısını örtmesidir. Hatta, ruesa-ı Kureyşten, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın eli ile Gazve-i Uhud'da öldürülen Übeyy İbni Halef mağaraya bakmış. Arkadaşları demişler: "Mağaraya

1. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/349; *Musned* (tahkik Ahmed Şakir), 4/269, no: 2009.

aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun.
Gar-ı Sevr: Sevr Mağarası. Peygamberimizin (asm) hicret esnasında muşriklere karşı sığındığı mağara.
Gazve-i Bedr: Bedr Savaşı
hadise: olay
hayvanat: hayvanlar
izhar etme: gösterme, açığa çıkarma
kamer: ay
kat'î: kesin, şüphesiz.
küffar: kâfirler, İslâmiyeti inkâr edenler
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
manevî tevatur: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun diğer fertleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması.
melâike: melekler
meşhur: Tevatur derecesine varamayan ve her nesilde ravisi ikiden aşağıya düşmeyen hadisler
misal: örnek, numune
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hanka işler
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketlerden her biri
muhakkikîn-i eimme: hakikatleri araştırıp bulan bir mezhebin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan imamlar.
numune: örnek, misal
nübüvvet: nebilik, peygamberlik.
perdedar: perde olan, perdeleyen
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
ruesa-ı Kureyş: Kureyş'in reisleri, başkanları, ileri gelenleri.
şube: bölüm, kısım
tahassun etmek: sığınmak
taife: topluluk
takip: peşinden gitme, kovalama.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
telâkkî-i bilkabul etmek: kabul ile karşılamak, kabul etmek.
ümmet: Hz. Peygamber'e inanıp onun yolundan gidenler, Müslümanlar
zat-ı mübarek: mübarek, hayırlı zat, Hz. Muhammed
zikretmek: anmak, bildirmek, söylemek.

girelim." O demiş: "Nasıl girelim? Burada bir ağ görüyorum ki, Hazret-i Muhammed tevellüt etmeden bu ağ yapılmış gibidir. Bu iki güvercin işte orada duruyor. Adam olsa, orada dururlar mı?" [1]

• İşte bunun gibi, mübarek güvercin taifesi, feth-i Mekke'de dahi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın başı üzerinde gölge yaptıklarını, İmam-ı Celil İbni Veheb naklediyor. [2]

• Hem nakl-i sahih ile Hazret-i Aişe-i Sıddıka haber veriyor ki: Güvercin gibi, dâcin denilen bir kuş hanemizde vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hazır olsa idi, hiç debelenmezdi, sükûtla dururdu. Ne vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıksa idi, o kuş başlardı harekete, giderdi, gelirdi, hiç durmuyordu. [3]

Demek o kuş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı dinliyordu, huzurunda temkin ile sükût ederdi.

İkinci Hâdise

Beş altı tarikle manevî bir tevatür hukmünü almış kurt hâdisesidir ki, bu kıssa-ı acibe çok tariklerle meşhur Sahabelerden nakledilmiş. Ezcumle, Ebu Saıdı'l-Hudrî ve Seleme ibni Ekvâ ve İbni Ebî Veheb ve Ebu Hüreyre ve bir vak'a sahıbı çoban (Uhban) gibi müteaddit tarıklerle haber veriyorlar ki:

• Bir kurt, keçilerden birisini tutmuş, çoban, kurdun elinden kurtarmış. Zi'b demiş: "Allah'tan korkmadın, benim rızkımı elimden aldın." Çoban demiş: "Acayip! Zi'b konuşur mu?" Zi'b ona demiş: "Acıp senin hâlindedir ki,

1. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/313; *Beyhaki*, 2/213, 214, 471; Heyseml, *Mecmau z-Zevaid*, 6/52-53
2. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/313
3. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/309; *Beyhaki*, 6/31

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şey
acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
dacin: ehlileştirilebilen bir kuş cinsi
ezcumle: bu cümleden olarak, meselâ
feth-i Mekke: Mekke'nin Peygamber Efendimiz tarafından fethi
hâdise: olay
hane: ev
hukmünü almak: yerine geçmek.
kıssa-ı acibe: hayret veren ibretli kıssa, olağanüstü olay
manevî tevatür: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun diğer fertleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun, diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması
meşhur: tanınmış
mübarek: hayırlı, uğurlu
müteaddit: birçok, çeşitli
nakletmek: aktarmak, anlatmak, söylemek
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildirilmesi
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rızık: yiyecek
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sükût: susma, sessizlik
taife: topluluk
tarık: yol, hadisin geliş kanalı
temkin: ağırbaşlılık, ihtiyatlı hareket etme
tevellüt etmek: doğmak
vak'a: olay
vakit: zaman
zi'b: kurt

bu yerin arka tarafında bir zat var ki, sizi cennete davet ediyor, peygamberdir; onu tanımıyorsunuz." Bütün tarikler kurdun konuşmasında müttefik olmakla beraber, kuvvetli bir tarik olan Ebu Hüreyre, ihbarında diyor ki: "Çoban kurda demiş: "Ben gideceğim, fakat kim benim keçilerime bakacak?" Zi'b demiş: "Ben bakacağım." Çoban ise, çobanlığı kurda devredip gelmiş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı görmüş, iman etmiş, dönüp gitmiş. Zi'bı çoban bulmuş, zayiat yok. Bir keçi ona kesmiş; çünkü ona üstatlık etmiş." (1)

• Bir tarikte, rüesa-i Kureyşten Ebu Süfyan ile Safvan bir kurdu gördüler, bir ceylânı takip edip Harem-i Şerife girdi. Kurt dönmüş. Sonra taaccüb etmişler. Kurt konuşmuş, risalet-i Ahmediyeyi haber vermiş. Ebu Süfyan, Safvan'a demiş ki: "Bu kıssayı kimseye söylemeyelim. Korkanım, Mekke boşalıp onlara iltihak edecekler." (2)

Elhâsıl, kurt kıssası kat'î ve manevî mütevatır gibi kanaat verir.

Üçüncü Hâdise

• Beş altı tarikle, mühim Sahabelerden nakledilen cemel hâdisesidir ki: Ezcumle, Ebu Hureyre ve Sa'lebe bin Malik ve Cabir ibni Abdullah ve Abdullah ibni Cafer ve Abdullah ibni Ebî Evfâ gibi müteaddit tarikler ve o tariklerin başındaki Sahabeler, müttefikan haber veriyorlar ki: Deve gelmiş, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma, tahiyye-i ikram nev'inden secde edip konuşmuş. Ve birkaç tarikte haber veriliyor ki, o deve bir bağda kızmış, vahşî

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
cemel: deve
davet: çağırma, çağrı
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
ezcümle: bu cümleden olarak, meselâ
hâdise: olay
Harem-i Şerif: kâfir ve müşriklerin girmesi yasak olup canlıların öldürülmesi yasaklanan kutsal Kâbe ve civarı
ihbar: haber verme, bildirme
iltihak etmek: katılmak.
iman: inanma, İslâm dinini kabul etme
kanaat: görüş, fikir
kat'î: kesin, şüphesiz
kıssa: baştan geçen olay, ibret ve ders veren hâdise
manevî tevatür: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun diğer fertleri tarafından yalanlanmamış olması, soyleyenin doğrulugunun diğerlerinin susması şeklinde tasdik edilmiş olması
mühim: önemli
müteaddit: birçok, çeşitli
müttefik: ittifak etmiş, birleşmiş, **müttefikan:** ittifak ederek, birleşerek
nakletmek: aktarmak, anlatmak, söylemek.
nev: tür, çeşit
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin peygamberliği
rüesa-ı Kureyş: Kureyş'in reisleri, başkanları ile gelenleri.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
secde: baş eğme.
taaccüb etmek: şaşmak, hayret etmek, şaşakalmak.
tahiyye-i ikram: hürmet ve saygıyla selamlama
tarik: yol, hadisin geliş kanalı
üstat: öğretici, hoca
vahşî: yırtıcı, korkak, yabanî
zat: şahıs, kişi, fert.
zayiat: kayıp, zarar
zi'b: kurt.

1. Beyhakî, 6/39; Aclûnî, Kenzü'l-Ummal, 12/41; Müsned, 3/83; Tirmizî, 4/476
2. Kadı Iyaz, Şifa, 1/331; Fethu'r-Rabbanî, 2/240

olmuş, yanına kimseyi sokmuyor, hücum ediyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm girdi, deve geldi, ikramen secde ettı, yanında ıhtı. Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yular taktı. Deve, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma dedi: "Beni çok meşakkatli şeylerde çalıştırdılar; şımdi de beni kesmek istiyorlar. Onun için kızdım." Deve sahibine söyledi: "Böyle midir?" "Evet" dediler.[1]

• Hem Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın Adbâ ısmındekı devesı, vefat-ı Nebevîden sonra kederinden ne yedi, ne içtı, tâ öldü. Hem o deve, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm ıle mühım bir kıssayı konuştuğunu, Ebu İshak-ı İsferanî gibi bazı muhim imamlar haber vermişler.[2]

• Hem nakl-ı sahih ile, Cabir ibni Abdullah'ın bir seferde devesi çok yorulmuştu, daha yürüyemiyordu. Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm o deveye ufak bır dürtmek ile dürttü. O deve, o ıltifat-ı Ahmedîden o kadar bir çeviklik, bir sevinçlik peyda ettı kı, daha sür'atınden dizgını zaptedılmıyor, yolda yetışılmiyordu. Hazret-i Cabır haber veriyor.[3]

Dördüncü Hâdise

• Başta İmam-ı Buharî, eimme-i hadis haber veriyorlar kı: Bır defa, gecede, Medine-ı Münevvere'nin hancında, düşman hücum ediyor gibi mühım bir hâdise ışaa edildi. Sonra cesur atlılar çıktılar, gıttıler. Yolda görüyorlar, bır zat geliyor. Baktılar, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Ferman etmış: "Bır şey yoktur." Meşhur

1- *Müsned* 3 158, *Beyhakı* 6 18, *Muslim* 1 268, hadis no 79

2- Kadı Iyaz *Şifa* 1 313

3- Kadı Iyaz *Şifa* 1 331, *Buharı* 7 6, *Beyhakı* 6 151

aleyhissalâtü vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun

çevik: hızlı ve hareketli çabuk hareket edebilen

dızgın: binek hayvanlarını idare etmeye yarayan kayış.

eımme-i hadıs: hadıs imamları, hadıs ılmınde sozu delil olarak kabul edilen, denn ve genış bılgı sahıbı âlımler

ferman: emır buyruk.

hadıse: olay

harıcınde: dışında

ıhmak: çökmek

ıkramen: hurmet ederek, saygı gostererek.

ıltıfat-ı Ahmedî: Hz. Muhammed'ın ıltıfatı, ılgı gostermesi

imam: bır ılımde sozu delil kabul edılebılecek derecede denn ve genış bılgı sahıbı olan âlım.

ışaa etmek: haber yaymak, herkese duyurmak.

keder: üzüntü, gam

kıssa: baştan geçen olay, ıbret ve ders vencı hâdise.

Medine-ı Münevvere: nurlu Medine şehrı

meşakkatlı: zahmetlı, sıkıntılı, zor

muhım: onemlı

nakl-ı sahıh: şuphe duyulmayan dogru, gerçek haber bıldırılmesı

peyda etmek: kazanmak, elde etmek.

Resul-i Ekrem: çok comert, kerım ve Allah'ın insanlara bır elçisi olan Hz. Muhammed

secde etmek: baş egmek.

sefer: yolculuk, seyahat

sür'at: çabukluk, hız

vefat-ı Nebevî: Peygamberımızın vefatı, ebedî aleme goçuşu.

yular: hayvanlan bir yere bağlamak, tutmak veya yedekte çekmek ıçın başlarına takılan ıp veya bağ.

zaptetmek: idaresi alına almak

zat: şahıs, kişi, fert.

Ebu Talha'nın atına binip, şecaat-i kudsiyesi muktezasınca, herkesten evvel gitmiş, tahkik etmiş ve dönmüştü. Ebu Talha'ya ferman etmiş: وَجَدْتُ فَرَسَكَ بَحْرًا Yani, "*Senin atın, sarsmadan, gayet çabuktur.*" Hâlbuki, Ebu Talha'nın atı, "katuf" tabir edilen yürüyüşsüz kısmından idi. O geceden sonra, hıçbir at ona karşı yuruyuşte mukabele edemiyordu. [1]

• Hem nakl-i sahih ile, bir defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm seferde, namaz kılacak vaktinde, atına dedi: "Dur!" O da durdu, namaz bitinceye kadar hıçbir azasını kımıldatmadı. [2]

Beşıncı Hâdıse:

• Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâmın hizmetkân Sefine, Yemen Valisi Muaz ibni Cebel'in yanına gitmek için, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan emir alıp gıtmiş. Yolda bir aslan rast gelmiş. O Sefine ona demiş: "Ben Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın hizmetkârıyım." Aslan ses verip ayrılmış, ilişmemiş. Diğer bir tankte haber veriyorlar kı: Sefine dondüğü vakıt yolu kaybetmiş, bir aslana rast gelmiş, aslan ona ilişmemekle beraber, yolu da göstermiş. [3]

• Hem Hazret-i Ömer'den haber verıyorlar kı, demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına bır bedevî geldi. Arapça *dabb* denılen bır *susmar*, yanı *keler* elınde idi. Dedi: "Eğer bu hayvan sana şahadet etse ben sana ıman getirınm, yoksa ıman getırmem."

1 *Buhari* Cihad 55; *Ibni Mâce* Cihad 9; *Muslim* 4.1803 hadis no 2307; Kadı İyaz *Şifa* 1.330

2. Kadı İyaz *Şifa* 1.315

3 Kadı İyaz *Şifa* 1.314; *Beyhakî* 6.45-47

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun
aza: organ, uzuv
bedevî: göçebe, çölde yaşayan
dabb: keler kertenkele.
ferman: emır, buyruk.
hâdise: olay
hizmetkâr: hizmetçi
İman: inanma, tasdik, İslam dınını kabul etme
katuf: tembel yuruyuşu, ağır yavaş olan hayvan
keler: sürüngenler sınıfının kelerler takımından olan hayvanların genel adı
mukabele etmek: karşılık vermek
muktezasınca: gereğince
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildırılmesi
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerım ve Allah ın insanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed
sefer: yolculuk, seyahat.
susmar: keler kertenkele
şahadet etmek: şahıtlık, tanıklık etmek, Kelime-i Şahadet getırmek.
şecaat-i kudsiye: mukaddes yiğitlik, kudsi kahramanlık.
tabir etme: ifade etme, deme
tahkik: doğru olup olmadığını araştırma, inceleme
tarik: yol, hadısın geliş kanalı
vakıt: zaman.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o hayvandan sordu. O *susmar* fasîh bir dille risaletine şahadet etti. [1]

• Hem Ümmü'l-Mü'minîn Ummü Seleme haber veriyor ki: Bir ceylân Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile konuşmuş ve risaletine şahadet etmiş. [2]

İşte bunun gibi çok misaller var. Hem de kat'î şöhret bulmuş birkaç numuneyi gösterdik. Ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımayana ve itaat etmeyene deriz:

Ey insan, ibret alınız! Kurt, aslan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tanıyor, itaat ediyorlar. Sizlerin hayvandan, kurttan aşağı düşmemeye çalışmanız iktiza eder.

İKİNCİ ŞUBE: Cenazelerin ve cinlerin ve melâikelerin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımalarıdır. Bunun da çok hâdiseleri var. Numune için, şöhret bulmuş ve mevsuk imamlar haber vermiş birkaç numuneyi, evvelâ cenazelerden göstereceğiz. Amma cin ve melâike ise, o mütevatirdir; onların misalleri bir değil, binlerdir.

■ İşte *ölülerin konuşması* misallerinden,

• *Birincisi* şudur ki: Ulema-i zahir ve bâtının Tâbiîn zamanında en büyük reisi ve İmam-ı Ali'nin mühim ve sadık bir şakirdi olan Hasan-ı Basrî haber veriyor ki:

Bir adam, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına gelerek, ağlayıp sızladı. Dedi: "Benim küçük bir kızım vardı; şu yakın derede öldü, oraya attım."

1- Beyhaki, 6/36; Adünî, Kenzu'l-Ummal, 12/355, 358

2- Kadı Iyaz, Şifa, 1/266; İbni Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 6/148

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
evvela: birinci olarak, öncelikle
fasîh: güzel, açık ve düzgün
hadise: olay
ibret: bir olaydan ders alma, ders çıkarma
iktiza etmek: lâzım gelmek, gerekmek.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
itaat etme: boyun eğme, uyma, dinleme
kat'î: kesin, şüphesiz
melâike: melekler
mevsuk: vesikaya dayanan, sağlam, inanılır, güvenilir
misal: örnek, numune.
muhim: önemli
mütevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber, böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendilerin gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis
numune: örnek, misal
reis: baş, başkan
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
risalet: resullük, peygamberlik, elçilik.
sadık: doğru, dostluğu ve bağlılığı içten olan
susmar: keler, kertenkele
şahadet etmek: şahitlik, tanıklık etmek, Kelime-i Şahadet getirmek.
şakirt: talebe, öğrenci
Tâbiîn: Hz. Muhammed'in ashabıyla görüşmüş, onlardan hadis dinlemiş ve ders almış olan Müslümanlar
ulema-i zahir ve bâtın: dinin hem açık hükümlerini hem de mana ve sırlarını bilen âlimler
Ümmü'l-Mü'minîn: Mü'minlerin Annesi

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona acıdı. Ona dedi: "Gel oraya gideceğiz." Gittiler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o ölmüş kızı çağırdı. "Yâ fülâne!" dedi. Birden, o ölmüş kız (1) لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: "Tekrar peder ve validenin yanına gelmeyi arzu eder misin?" O dedi: "Yok, ben onlardan daha hayırlısını buldum." (2)

• *Üçüncüsü:* Imam-ı Beyhakî ve İmam-ı İbni Adıyy gibi bazı mühim imamlar, Hazret-i Enes ibni Malik'ten haber veriyorlar ki: Enes demiş: Bir ihtiyare kadının bir tek oğlu vardı, birden vefat etti. O saliha kadın çok müteessir oldu. Dedi: "Yâ Rab! Senin rızan için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın biatı ve hizmeti için hicret edip buraya geldim. Benim hayatımda istirahatimi temin edecek tek evlâtçığımı, o Resulün hürmetine bağışla." Enes der: O olmüş adam kalktı, bizimle yemek yedi. (3)

İşte şu hâdise-i acîbeye işaret ve ifade eden İmam-ı Busayrî'nin *Kaside-i Bürde*'de şu fıkrasıdır:

لَوْ نَاسَبَتْ قَدْرُهُ آيَاتُهُ عِظَمًا ❁ أَحْيَى اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرِّمَمِ

Yani, *"Eğer alâmetleri, onun kadrine muvafık derecesinde azametini ve makbuliyetini gösterse idiler, değil yeni olmuşler, belki onun ismiyle çürümüş kemikler de ihya edilebilirdi."*

alâmet: iz, işaret, belirti
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
azamet: büyüklük.
biat: tabi olma, bağlanma, uyma.
ferman: emir, buyruk.
fıkra: paragraf, kısım, bölüm
hâdise-i acîbe: şaşılacak, hayret edilecek olay
hicret: göç.
hürmet: şeref, haysiyet.
ihtiyare: yaşlı, ihtiyar kadın
ihya: canlandırma, dirilme, yeniden hayata dondurme
İmam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kadir: kıymet, değer
makbuliyet: makbulluk, kabul edilmişlik.
muvafık: uygun, uyar
muhim: önemli
müteessir olma: üzülme, kederlenme, etkisinde kalma
peder: baba
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
resul: elçi, peygamber
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
rıza: razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
saliha: dinin emir ve yasaklarına göre hareket eden, takva sahibi.
temin etmek: sağlamak.
valide: ana, anne
vefat: ölüm, ölme

1 Buyurun! Emredin.
2. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/320
3 Beyhakî, 6/50; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/320

• *Üçüncü Hâdise:* Başta İmam-ı Beyhakî gibi raviler, Abdullah ibni Ubeydullahi'l-Ensarî'den haber veriyorlar ki, Abdullah demiş: Sabit ibni Kays ibni Şemmas'ın Yemame harbinde şehit düştüğü ve kabre koyduğumuz vakit, ben hazırdım. Kabre konurken, birden ondan bir ses geldi: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَأَبُو بَكْرِ الصِّدِّيقُ وَعُمَرُ الشَّهِيدُ وَعُثْمَانُ الْبَرُّ الرَّحِيمُ[1] dedi. Sonra açtık, baktık, ölü, cansız."[2]

İşte, o vakıt, daha Hazret-i Ömer hilâfete geçmeden, şahadetini haber veriyor.

• *Dördüncü Hâdise:* İmam-ı Taberanî ve Ebu Nuaym, *Delâil-i Nübuvvet*'te Numan ibni Beşir'den haber veriyorlar ki:

Zeyd ibni Harice, çarşı içinde birden düşüp vefat etti. Eve getirdik. Akşam ve yatsı arasında, etrafında kadınlar ağlarken, birden: اَنْصِتُوا، اَنْصِتُوا "*Susunuz!*" dedi. Sonra, fasih bir lisanla,[3] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ، اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ[4] diyerek bir miktar konuştu. Sonra baktık ki, cansız, vefat etmiş."[4]

İşte, cansız cenazeler onun risaletini tasdik etse, canlı olanlar tasdik etmese, elbette o "cani" canlılar, cansızlardan daha cansız ve ölülerden daha ölüdürler.

1- Muhammed Allah'ın resuludur. Ebu Bekir Siddıkdır. Ömer şehittir. Osman'ın ise iyiliksever ve merhametlidir.

2- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.320; İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 6.157-158.

3- Muhammed Allah'ın resuludur. Selâm sana ey Allah'ın Resulü!

4- İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 6.293; *Beyhakî*, 6.55; *Mu'cemu't-Taberani*, 5.5140-5145.

cani: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar

Delâil-i Nübüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delilleri. Ebu Nuaym'ın eserinin adı.

fasih: güzel, açık ve düzgün

hadise: olay

harp: savaş

hilâfet: halifelik. Peygamberimizin vekili olarak din ve dünya işlerinde umumî reislik.

kabir: mezar

lisan: dil

merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.

ravi: rivayet eden, hadis ve haberi başkalarına aktaran kimse. Hz. Peygamberden işittiği hadisi başkalarına aktaran kimse.

resul: elçi, peygamber

risalet: resullük, peygamberlik, elçilik

şehadet: şehitlik, Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda etme; İslâm şeriatına göre bir mü'minin haksız yere öldürülmesi.

şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda eden İslam dinine göre haksız yere öldürülmüş mü'min kimse.

tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, onaylamak.

vefat: ölüm, ölme

■ Amma, *melâikelerin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma hizmeti ve görünmesi ve cinnîlerin ona iman ve itaati* mütevatirdir, nass-ı Kur'ân ve çok ayatla musarrahtır.

Gazve-i Bedir'de beş bin melâike, nass-ı Kur'ân ile, onde, Sahabeler gibi ona hizmet edip asker olmuşlar. Hatta o melekler, melâikeler içinde Ashab-ı Bedir gibi şeref kazanmışlar. [1]

Şu meselede iki cihet var:

Birinci: Cin ve melâikenin taifeleri, hayvan ve insanın taifeleri gibi, vücutlan kat'î ve bizimle munasebettar olduğu, Yirmi Dokuzuncu Sözde, iki kere iki dört eder derecesinde bir kat'iyetle ispat etmişiz. Onlann ispatını o Söze havale edeniz.

İkinci Cihet: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefiyle, eser-i mu'cizesi olarak, efrad-ı ummeti onlan görmek ve konuşmaktır.

İşte, başta Buharî ve Imam-ı Müslim, eimme-i hadis müttefikan haber veriyorlar ki:

• Bir defa melek, yani Hazret-i Cebrail, beyaz libaslı bir insan suretinde gelmiş. Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Sahabeleri içinde otururken, yanına gitmiş, demiş: مَا الْاِسْلَامُ وَمَا الْاِيْمَانُ وَمَا الْاِحْسَانُ Yani, "*İman, İslâm, İhsan nedir? Tarif et.*"

1 *Buhari 7:242*

aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun.
Ashab-ı Bedir: Bedir Savaşında bulunan Sahabeler
ayat: Kur'ân ayetleri, cumleleri.
cihet: yon, yan, taraf
cinni: cin taifesinden olan
efrad-ı ümmet: ummetin fertleri
eimme-i hadis: hadis imamlan hadis ilminde sozu delil olarak kabul edilen, derin ve geniş bilgi sahibi alimler
eser-i mu'cize: mu'cize eseri
Gazve-i Bedir: Bedir Savaşı
havale etmek: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakmak, gonder mek.
ihsan: ibadeti ve kullugu Allah ı sanki goruyormuş gibi yerine getirme
iman: inanma, inanç, itikat, Islam dinini kabul etme
kat'i: kesin, şüphesiz.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
libas: elbise, kıyafet.
melâike: melekler
mesele: ehemmiyetli, onemli konu
musarrah: açık, apaçık, ayrıntılarıyla anlatılmış
münasebettar: ilgili, alâkalı
mutevatir: yalan soylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber, boyle bir toplulugun senedin başından sonuna kadar yine kendileri gibi bir topluluktan rivayet etdikleri sahih hadis
muttefikan: ittifak ederek, birleşerek, fikir birliğiyle
nass-ı Kur'ân: Kur'ân ı Kerim'in açık ve kesin hukmu
Resul-i Ekrem: çok comert kerim ve Allah ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu'min kimse
suret: şekil, biçim, gorunuş kılık.
şeref: manevî buyuklük, yucelik
taife: topluluk.
vücut: varlık, var olma.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tarif etmiş. Oradaki cemaat-i Sahabe hem ders almış, hem de o zatı iyi görmüşler. O zat, misafir gibi görünürken, üstünde alâmet-i sefer eseri hiç yoktu. Kalktı, birden kayboldu. O vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: "Size ders vermek için, Cebrail böyle yaptı." [1]

• Hem haber-i sahih ile ve haber-i kat'î ile ve manevî tevatür derecesinde, eimme-i hadis haber veriyorlar ki, Hazret-i Cebrail'i çok defa, hüsnücemal sahibi olan Dıhye suretinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın yanında Sahabeler görüyorlardı. [2]

• Ezcümle, Hazret-i Ömer ve İbni Abbas ve Üsame bin Zeyd ve Haris ve Aişe-i Sıddıka ve Ummü Seleme, kat'iyen sabittir ki, bunlar kat'iyen haber veriyorlar ki: "Biz Hazret-i Cebrail'i Dıhye suretinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında çok görüyoruz." [3]

Acaba hıç mumkun mudur ki, bu zatlar, görmeden, görüyoruz desinler?

• Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Aşere-i Mübeşşereden, İran fatihi Sa'd ibni Ebî Vakkas haber veriyor ki: Gazve-i Uhud'da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın iki tarafında, iki beyaz libaslı, ona nöbettar gibi, muhafız suretinde gördük. İkisi de anlaşıldı ki, meleklerdir. Ve Hazret-i Cebrail ile Mikâil olduğunu anladık. [4]

Acaba böyle bir kahraman-ı İslâm "Gördük" dese, görmemek mumkün mudur?

1- *Buhari*, Iman: 37, Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:341

2- *Buhari*, Fezailu l-Ashap: 30, Ahmed ibni Hanbel, *Fezailu s-Sahabe* (tahkik: Vasıyyullah), no: 1817, 1853, 1918; *Müsned*, 1:212; Askalani, *Isabe*, 1:598; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:361; *Beyhaki*, 7:52, 87

3- *Buhari*, 4:250; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:361; *Beyhaki*, 7:52, 87

4- *Buhari*, Megazi: 18; Libas: 24; *Muslim*, Fezail: 46, 47, no: 2306; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:361

---

alâmet-i sefer: yolculuk belirtisi

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun

Aşere-i Mübeşşere: Peygamberimizin hayatta iken cennet ile müjdelediği on Sahabî

cemaat-i Sahabe: Sahabeler cemaatı. Peygamberimizin arkadaşlarının oluşturduğu topluluk.

eimme-i hadis: hadis imamları, hadis ilminde sözü delil olarak kabul edilen, derin ve geniş bilgi sahibi âlimler

ezcümle: bu cümleden olarak, meselâ

fatih: fetheden, açan, bir ülkeyi veya bir yeri ele geçiren

ferman: buyurma, haber verme, bilgi verme.

Gazve-i Uhud: Uhud Savaşı

haber-i kat'î: doğruluğu kesin olan haber

haber-i sahih: doğru haber

hüsnücemal: yüz güzelliği

kahraman-ı İslam: İslam kahramanı

kat'i: kesin, şüphesiz.

libas: elbise, kıyafet.

manevi tevatür: bir topluluğa ait olayın o topluluğa ait birisi tarafından nakledilmesi ve bu naklin topluluğun diğer fertleri tarafından yalanlanmamış olması, söyleyenin doğruluğunun diğerleri nın susması şeklinde tasdik edilmiş olması

muhafız: muhafaza eden, koruyan, koruyucu

nakl-i sahih-i kat'i: kesinlikle doğru olan haberi bildirme, aktarma

nöbettar: nöbetçi

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed

sabit: doğruluğu ispatlanmış, kanıtlanmış

Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse

suret: şekil, biçim, görünüş

vaktı: zaman

zat: şahıs, kişi, fert.

• Hem Ebu Sufyan ibni Haris ibni Abdülmuttalip (ammizade-i Nebevî), nakl-i sahîh ile haber veriyor ki: Gazve-i Bedir'de, gök ile yer arasında, beyaz libaslı, atlı zatları gördük." [1]

• Hem Hazret-i Hamza, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan niyaz etti ki: "Ben Cebrail'i görmek istiyorum." Kâbe'de ona gösterdi. Dayanamadı, bîhuş oldu, yere düştü. [2]

Bu çeşit melâikeleri görmek vukuatı çoktur. *Bütün bu vukuat, bir nevi mu'cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmı gösteriyor ve delâlet ediyor ki, onun misbah-ı nübüvvetine melâikeler dahi pervanelerdir.*

■ *Cinnîler ise*, onlar ile görüşmek ve görmek, değil Sahabeler, belki avam-ı ümmet dahi çokları ile görüşmeleri çok vuku buluyor. Fakat en kat'î, en sahîh haber ile, eimme-i hadîs bize diyorlar ki:

• İbni Mes'ud: "Batn-ı Nahl'de, ecinnilerin ihtidası gecesinde ecinnileri gördüm ve Sudan kabilesinden Zut denilen uzun boylu taifeye benzettim. Onlara benziyordular." [3]

• Hem meşhurdur ve hadîs imamları tahrîç ve kabul ettikleri Hazret-i Halid ibni Velid vak'asıdır ki, Uzza denilen sanemi tahrip ettiklen vakit, siyah bir kadın şeklinde, o sanem içinden bir cinniye çıktı. Hazret-i Halid bir kılıç ile o cinniyeyi iki parça etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hâdise için ferman etmiş ki: "Uzza sanemi içinde ona ibadet ediliyordu. Daha ona ibadet edilmez." [4]

1. Müsned 1:147, 353; Kadı Iyaz, *Şifa* 1:362; Beyhakî 4:151
2. Kadı Iyaz, *Şifa* 1:362
3. Kadı Iyaz, *Şifa* 1:343; 2:361
4. İbni Kesir, *el-Bidaye ve n-Nihaye* 4:316; Kadı Iyaz, *Şifa* 1:362

aleyhissalatu vesselam: Allah'ın salât ve selamı onun üzerine olsun.
ammizade-i Nebevi: Peygamberin amcasının oğlu.
avam-ı ümmet: ümmetin avam kısmı, halk tabakası.
bîhuş olma: kendinden geçme.
cinni: cin taifesinden olan.
delalet: delil olma, işaret gösterme.
ecinniler: cinler.
eimme-i hadis: hadis imamları, hadis ilminde sözü delil olarak kabul edilen, derin ve geniş bilgi sahibi âlimler.
ferman: emir, buyruk.
Gazve-i Bedir: Bedir Gazvesi. Bedir savaşı, İslam tarihinin ilk şiddetli savaşı.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı, başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadise: vaka, olay.
ibadet etmek: tapmak, kulluğa bulunmak.
ihtida: hidayete erme, İslâmı kabul etme, Müslüman olma.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
Kâbe: Mekke'de Harem-i Şerif'in ortasında bulunan kutsal bina, yeryüzünde Allah'a adanmış ilk mabet: Beytullah.
kabile: aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy, aşiret.
kat'i: kesin, şüphesiz.
libas: elbise, kıyafet.
melaike: melekler.
misbah-ı nübüvvet: Peygamberlik kandili, lâmbası, ışığı.
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizesi.
nakl-i sahîh: şüphe duyulmayan doğru, gerçek haber bildirilmesi.
nevi: tür, çeşit; cins.
niyaz etmek: istemek, dilemek.
pervane: geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
Sahabe: Peygamberimizin mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sahîh: gerçek, doğru, sağlam.
sanem: put.
tahrip etmek: harap etmek, kırıp dökmek.
tahrîç: hadislerin ilk rivayet edeni(ni) ortaya çıkarma.
taife: topluluk, grup.
uzza: İslâmiyetten önce Arapların taptıkları büyük putlardan birisinin ismi.
vak'a: hâdise, olay.
vuku bulma: meydana gelme, gerçekleşme.
vukuat: vak'alar, olaylar.
zat: kişi, şahıs, fert.

• Hem Hazret-i Ömer'den meşhur bir haberdir ki, demiş: Biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında iken, ihtiyar şeklinde, elinde bir asa, "Hâme" isminde bir cinnî geldi, iman etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, ona kısa surelerden birkaç sureyi ders verdi. Dersini aldı, gitti.[1]

Şu ahırkı hâdiseye, çendan bazı hadis imamları ilişmişler. Fakat mühim imamlar, sıhhatüne hükmetmişler. Her ne ise, bu nevide uzun söylemeye lüzum yok, misalleri çoktur.

Hem deriz ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın nuruyla, terbiyesiyle ve onun arkasında gitmesiyle, binler Şeyh-i Geylânî gibi aktaplar, asfıyalar, melâikeler ve cinlerle görüşmüşler ve konuşuyorlar; ve bu hâdise, yüz tevatür derecesinde ve çok kesrettedir.[2] Evet, ümmet-i Muhammed'in (ASM) melâike ve cinlerle temaslarını ve tekellümleri ise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın terbiye ve irşad-ı i'cazkârânesinin bir esendir.

ÜÇÜNCÜ ŞUBE: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hıfzı ve ismeti, bir mu'cize-i bâhiredir.

[3] وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ayet-i kerîmesinin hakıkat-i bâhiresi, çok mu'cizatı gösterir.

Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıktığı vakıt, değil yalnız bir taifeye, bir kavme, bir kısım ehl-ı siyasete veya bir dine, belki umum padişahlara ve umum ehl-ı dine tek başıyla meydan okudu. Hâlbuki onun

1. Kadı Iyaz *Şifa* 1:362; *Beyhaki* 5:416, 418; Aclunî *Kenzu'l Ummal* 3:166
2. İbni Teymiye, et-Tevessul ve'l-Vesile, s. 24; İbni Teymiye, *Mecmu'u Fetava* 11:307
3. Allah seni insanlardan korur. (Mâide Suresi, 67.)

ahir: son, sonraki.
aktap: kutuplar, belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük veli.
aleyhissalâtü vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun.
asa: değnek, sopa.
asfıya: Peygamber Efendimizin vârisi hükmünde olup onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve uygulamaya çalışan alim zatlar.
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti azamet ve şerefi olan ayet.
cinnî: cin taifesinden olan.
çendan: gerçi, her ne kadar.
ehl-i din: din sahipleri, dindar olanlar.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyasede uğraşanlar.
hadis imamları: hadis ilminde sözü delil kabul edilebilecek derecede, denn ve geniş bilgi sahibi olan âlimler.
hâdise: vakıa, olay.
hakikat-i bâhire: apaçık hakikat, gerçek.
hıfz: korunma, koruma.
hükmetmek: karar vermek.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede denn ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
iman: inanma, İslâm dinini kabul etme.
irşad-ı i'cazkârane: mu'cize gösterircesine harika ve olağanüstü bir biçimde doğru yolu gösterme.
ismet: günahsızlık, masumluk.
kavim: aralarında tore, dil ve kültür ortaklığı bulunan boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.
kesret: çokluk.
melaike: melekler.
meşhur: tevatür derecesine varamayan ve her nesilde ravisi ikiden aşağıya düşmeyen hadisler.
misal: örnek, numune.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cize-i bâhire: apaçık mu'cize.
mühim: önemli.
nev': tür, çeşit.
nur: aydınlık, parlaklık, ışık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sıhhat: doğruluk, gerçeklik.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
taife: kabile, topluluk, grup.
tekellüm: konuşma.
temas: görüşme.
terbiye: eğitim. İslâm esaslarına uygun olarak insan düşüncesinin, tavır, tutum, davranış ve duygularının düzenlenmesi.
tevatür: bir Hadis-i Şerif'in yalan söylemelerini akln kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
umum: bütün, genel, tüm.
ümmet-i Muhammed: Hz. Muhammed'e inanıp onun yolundan giden Müslümanlar.
vakit: zaman.

amcası en büyük düşman ve kavim ve kabilesi düşman iken, yirmi üç sene nöbettarsız, tekellûfsüz, muhafazasız ve pek çok defa suikasta maruz kaldığı hâlde, kemal-ı saadetle, rahat döşeğinde vefat edip Mele-i Âlâya çıkmasına kadar hıfz ve ismeti [1] وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ne kadar kuvvetli bir hakıkatı ifade ettiğini ve ne kadar metın bir nokta-i istınat olduğunu, güneş gibi gösterir. Biz, yalnız numune için, kat'ıyet kesb etmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz.

Birinci Hâdise: Ehl-i sıyer ve hadis müttefikan haber veriyorlar ki: Kureyş kabilesi, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı öldürtmek için kat'î ittifak ettiler. Hatta, insan suretine girmiş bir şeytanın tedbiriyle, Kureyş içine fitne düşmemek için, her kabileden lâakal bir adam içinde bulunup, iki yüze yakın, Ebu Cehil ve Ebu Leheb'in taht-ı hukmünde olarak, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hane-i saadetini bastılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında Hazret-i Alı vardı. Ona dedi: "Sen bu gece benim yatağımda yat." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm beklemiş, tâ Kureyş gelmiş, butün hanenin etrafını tutmuşlar. O vakıt çıktı, bir parça toprak başlarına attı, hıçbirisi onu görmedi, içlerinden çıktı, gıtti. [2] Gar-ı Sevr'de iki güvercin ve bir örümcek, butün Kureyşe karşı ona nöbettar olup muhafaza ettiler. [3]

Ikinci Hâdise: Vakıat-ı kat'ıyedendır kı, mağaradan çıkıp Medine tarafına gıttikleri vakıt, Kureyş rüesası,

1 Allah seni insanlardan korur. (Mâide Suresi, 67.)
2 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.349; Müsned, (tahkik Ahmed Şakir), 4.269, no: 2009.)
3. Beyhakî, 2.465; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.349.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
ehl-i sıyer ve hadıs: sıyer, Islam tarihi ve hadıs ılmıyle uğraşanlar.
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
Gar-ı Sevr: Sevr Magarası. Peygamberimizin (ASM) hicret esnasında muşrıklere karşı sığındaga mağara.
hadıse: olay, haber.
hakıkat: gerçek.
hane: ev, mesken.
hane-i saadet: Peygamberimizin mubarek evi.
hıfz: koruma, korunma.
ısmet: günahsızlık, masumluk.
ittifak etmek: fikir birliği, söz birlıgi etmek, birleşmek.
kabile: aynı soydan sayılan ve bir başa ıtaat eden insan topluluğu, boy, aşıret.
kat'ı: kesin, şuphesiz.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
kavim: aralarında töre, dil ve kültür ortaklıgı bulunan boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.
kemal-i saadet: tam ve mükemmel bir saadet, mutluluk.
kesb etmek: kazanmak.
Kureyş: koku. Hz. Ibrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi.
lâakal: en az.
maruz kalma: uğrama, bir şeyin karşısında, tesir altında bulunma.
Mele-i Âlâ: melekler âlemi, Allah katında en yüksek ve Allah'a en yakın makam.
muhafaza etmek: korumak.
müttefikan: birleşerek, fikir birliği ederek.
nokta-i istınat: dayanak noktası.
nöbettar: nöbet tutan, nöbetçi.
numune: örnek, misal.
Resul-ı Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
rüesa: reisler, başkanlar.
suikast: birini öldürmeye kastetme.
suret: şekil, biçim, görünüş, kılık.
tahkik: doğruluğunu araştırma, inceleme.
taht-ı hukmünde: hukmü altında, idaresi ve emri altında.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tekellûf: zahmet.
vakıat-ı kat'ıye: kesin olarak meydana gelen vakıalar, olaylar.
vakıt: zaman.
vefat etmek: ölme.
zikretmek: anmak, bildirmek, söylemek.

mühim bir mal mukabilinde, Süraka isminde gayet cesur bir adamı gönderdiler, tâ takip edip, onları öldürmeye çalışsın. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekr'i-s-Sıddık ile beraber gardan çıkıp giderken gördüler ki, Süraka geliyor. Ebu Bekr'i-s-Sıddık telâş etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm mağarada dediği gibi,[1] لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا dedi. Süraka'ya bir baktı; Süraka'nın atının ayakları yere saplandı, kaldı. Tekrar kurtuldu, yine takip etti. Tekrar atının ayaklarının saplandığı yerden duman gibi bir şey çıkıyordu. O vakit anladı ki, ne onun elinden ve ne de kimsenin elinden gelmez ki, ona ilişsin. "Elaman!" dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm aman verdi. Fakat dedi: "Git oyle yap ki, başkası gelmesin."[2]

Şu hâdise münasebetiyle bunu da beyan ederiz ki: Sahih bir surette haber veriyorlar. Bir çoban, onları gordukten sonra Kureyşe haber vermek için Mekke'ye gitmiş. Mekke'ye dahil olduğu vakıt, ne için geldiğini unutmuş. Ne kadar çalışmış ise, hatırına getirememiş. Mecbur olmuş, donmüş. Sonra anlamış ki, ona unutturulmuş.[3]

Üçüncü Hâdise: Gazve-i Gatfan ve Enmar'da, müteaddit tarıklerle eimme-i hadıs haber veriyorlar ki: Gavres isminde cesur bir kabile reisi, kimse görmeden, tam Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâmın başı uzenne gelerek, yalın kılıç elinde olduğu hâlde, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâma dedi:

---

1. Üzülme. Allah bizimle beraberdir. (Tevbe Suresi-40.)
2. *Buhari* 4.246. Kadı Iyaz *Şifa* 1.350. *Beyhaki* 2.483.
3. Kadı Iyaz *Şifa*. 1.351.

---

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun.
aman verme: bağışlama, affetme.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
dahil olma: içine girme.
eimme-i hadis: hadıs imamları, hadıs ilminde sözü delil olarak kabul edilen, dinin ve geniş bilgi sahibi âlimler.
el-aman: affet, bağışla.
gar: mağara.
Gazve-i Gatfan ve Enmar: Gatfan ve Enmar savaşları.
hâdise: olay.
hatıra getirememek: hatırlayamamak.
kabile: aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan toplulugu, boy, aşiret.
Kureyş: koku. Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi.
mukabilinde: karşılığında.
muhim: onemli.
munasebet: ilgi, alaka, vesile.
muteaddit: ayrı ayrı, birçok, çeşitli.
reis: baş, başkan.
Resul-i Ekrem: çok comert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sahih: doğru, gerçek.
suret: biçim, şekil, tarz.
takip etmek: peşinden gitmek.
tarık: yol, hadıslin gelış kanalı.
vakit: zaman.

"Kim seni benden kurtaracak?"

Demiş: "Allah." Sonra böyle dua etti:

اَللّٰهُمَّ اكْفِنِيهِ بِمَا شِئْتَ[1]

Birden o Gavres, iki omzu ortasına gayptan bir darbe yer, o kılıç elinden düşer, yere yuvarlanır.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kılıcı eline alır, "Şimdi seni kım kurtaracak?" der, sonra affeder.

O adam, gider taifesine. O pek cür'etkâr, cesur adama herkes hayrette kalır.

"Ne oldu sana? Ne için bir şey yapamadın?" dediler.

O dedi: "Hâdise böyle oldu. Ben şimdi insanlann en iyisinin yanından geliyorum." [2]

Hem şu hâdise gibi, Gazve-i Bedir'de bir münafık, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmı bır gaflet vaktınde, kimse görmeden, tam arkasından kılıç kaldınp vururken, bırden Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bakmış. O titreyip, kılıç elinden yere düşmüş. [3]

Dördüncü Hâdise: Manevî tevatüre yakın bir şohretle ve ekser ehl-i tefsınn

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ ۞
وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ
فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ[4]

ayetinin sebeb-ı nüzulü ve ehl-i tefsir allâmeleri ve ehl-i hadıs ımamları haber venyorlar kı:

aleyhıssalatu vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun
allame: buyuk alim
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi.
cur'etkar: cesur, yiğit.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-ı hadıs: hadis ilmiyle uğraşanlar
ehl-ı tefsir: Kur'an ı Kerim in manasını açıklayanlar, yorumlayanlar
ekser: pek çok.
gaflet: boş bulunma, dikkatsızlik
galip: görunmeyen, görunmeyen alem.
Gazve-i Bedir: Bedir Savaşı
hadise: olay
İmam: bir ilimde sozü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
munafık: kalbinde kufru gizledigi halde Musluman gorunen ikıyuzlu
Resul-ı Ekrem: çok comert, kerim ve Allah ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sebeb-ı nüzul: inme sebebi, Kur'ân ayetinin indirilme sebebi
talfe: kavim, kabile, topluluk.
tevatür: bir hadis-i şerifin, yalan söylemelerini aklın kabul edemeyecegi kadar sayı ve saglamlıktaki bır topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
vakit: zaman, an.

1 Allah ım, dilediğin bir tarzda, benim için onun hakkından gel
2 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.347-348; *Muslim*, 4.1786; *Beyhaki*, 3.373-379
3 Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.347
4 Bız onlann boyunlarına öyle halkalar geçirdik ki, çenelenne kadar dayanır da hakka boyun eğmezler. • Bir de onlenne bir set, arkalanna bır set çekip gozlenni kapattık, artık hakkı goremezler. (Yâsin Suresi, 8-9.)

Ebu Cehil yemin etmiş ki, "Ben secdede Muhammed'i görsem, bu taşla onu vuracağım." Büyük bir taş alıp gitmiş. Secdede gördüğü vakit kaldırıp vurmakta iken, elleri yukarda kalmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazı bitirdikten sonra kalkmış, Ebu Cehil'in eli çözülmüş. O ise, ya Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın müsaadesiyle, veyahut ihtiyaç kalmadığından çözülmüş.[1]

Hem, yine Ebu Cehil kabilesinden, bir tarikte Velid İbni Muğire, yine Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı vurmak için büyük bir taşı alıp, secdede iken vurmaya gitmiş, gözü kapanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı Mescid-i Haramda görmedi, geldi. Onu gönderenleri de görmüyordu, yalnız seslerini işitiyordu. Ta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazdan çıktı; ihtiyaç kalmadığından onun gözü de açıldı.[2]

Hem nakl-i sahih ile Ebu Bekri's-Sıddık'tan haber veriyorlar ki: Sure-i[3] تَبَّتْ يَدَآ اَبِى لَهَبٍ nazil olduktan sonra, Ebu Leheb'ın karısı Ümmü Cemil denilen[4] حَمَّالَةَ الْحَطَبِ bir taş alıp Mescid-i Harama gelmiş. Ebu Bekir ile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm orada oturuyorlarmış. Gözü Ebu Bekri's-Sıddık'ı görüyor, soruyor: "Yâ Ebâ Bekir! Senin arkadaşın nerede? Ben işitmişim ki, beni hicvetmiş. Ben görsem, bu taşı ağzına vuracağım." Yanında iken Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı görmemiş. Elbette, hıfz-ı İlâhîde olan Sultan-ı Levlâki, böyle bir cehennem odunucusu, onun huzuruna girip göremez. Ağzına mı düşmüş?[5]

---

1. *Muslim*, hadis no: 2797; *Musned*, 1/248, 2/37; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/351; *Beyhakî*, 2/190, 197
2. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/351; *Beyhakî*, 3/197
3. Ellen kurusun Ebu Leheb'in! (Tebbet Suresi, 1.)
4. Odun hammalı (Tebbet Suresi, 4.)
5. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/348; *Beyhakî*, 2/195

---

aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması
hıciv: eleştirme, yerme
kabile: aşiret, kavim
Mescid-i Haram: Mekke-i Mukerreme'de, içinde Kâbe'nin bulunduğu en büyük mukaddes ibadet yeri
müsaade: izin
naki-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi
nazil olma: inme, indirilme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
set: perde, engel
Sultan-ı Leviak: "Sen olmasaydın bu âlemi yaratmazdım" manasında Allah'ın hitabına mazhar olan sultan, Hz. Muhammed
tarik: yol, hadisin geliş kanalı

Beşinci Hâdise: Haber-i sahih ile haber veriliyor ki: Amir ibni Tufeyl ve Erbed ibni Kays, ikisi ittifak ederek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına gitmişler. Amir demiş: "Ben onu meşgul edeceğim, sen onu vuracaksın." Sonra bakıyor ki, bir şey yapmıyor. Gittikten sonra arkadaşına dedi: "Neden vurmadın?" Dedi: "Nasıl vuracağım? Ne kadar niyet ettim, bakıyorum ki, ikimizin ortasına sen geçiyorsun. Seni nasıl vuracağım?" [1]

Altıncı Hâdise: Nakl-i sahih ile haber veriliyor ki: Gazve-i Uhud'da veya Huneyn'de, Şeybe ibni Osmani'l-Hacebiyye –ki, Hazret-i Hamza onun hem amcasını, hem pederini öldürmüştü– intikamını almak için gizli geldi. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın arkasından yalın kılıç kaldırdı. Birden kılıç elinden düştü. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona baktı, elini göğsüne koydu. Şeybe der ki: "O dakikada dünyada ondan daha sevgili adam bana olmazdı." Imana geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: "Haydi, git, harp et." Şeybe dedi: "Ben gittim, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm önünde harp ettim. Eğer o vakit pederim de rast gelseydi vuracaktım." [2]

Hem feth-i Mekke gününde, Fedâle namında birisi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına, vurmak niyetiyle geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bakıp tebessüm etti: "Nefsinle ne konuştun?" dedi ve Fedâle için taleb-i mağfiret etti. Fedâle imana geldi ve dedi ki: "O vakit ondan daha ziyade dünyada sevgilim olmazdı." [3]

1. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.353; *Mu'cemu't Taberani*, 10/107; *Beyhaki*, 5/318
2. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.353
3. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.354

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
ferman: emir, buyruk.
feth-i Mekke: Mekke'nin Peygamber Efendimiz tarafından fethi
Gazve-i Uhud veya Huneyn: Uhud veya Huneyn Savaşı.
haber-i sahih: doğru ve güvenilir haber, hadis
hadise: olay
harp: savaş
iman: inanma, İslam dinini kabul etme
ittifak etmek: fikir birliği etmek, birleşmek.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek, güvenilir haber bildirilmesi.
nam: ad
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, kalbin bir şeye karar vermesi
peder: baba
rast gelme: karşılaşma, karşısına gelme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
taleb-i mağfiret: günahların affını isteme.
tebessüm etmek: gülümsemek.
ziyade: çok, fazla.

Yedinci Hâdise: Nakl-i sahih ile, Yahudiler, suikast niyetiyle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın oturduğu yere, üstünden büyük bir taş atmak anında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o dakikada hıfz-ı İlâhî ile kalkmış, o suikast da akim kalmış. [1]

Bu yedi misal gibi çok hâdiseler vardır. Başta İmam-ı Buharî ve İmam-ı Müslim ve eimme-i hadis, Hazret-ı Aişe'den naklediyorlar ki[2] وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ayeti nazil olduktan sonra, ara sıra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı muhafaza eden zatlara ferman etti يَآ اَيُّهَا النَّاسُ انْصَرِفُوا فَقَدْ عَصَمَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ Yani, "*Nöbettarlığa lüzum yok. Benim Rabbim beni hıfzediyor.*" [3]

İşte şu Risale de, baştan buraya kadar gösteriyor ki:

Şu kâinatın her nev'i, her âlemi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tanır, alâkadardır; her bir nev-i kâinatta onun mu'cizatı görünüyor. Demek, o zat-ı Ahmediye (ASM) *Cenab-ı Hakkın* –fakat kâinatın hâlıkı itibarıyla ve bütün mahlûkatın rabbi unvanıyla– *memurudur ve resulüdür.*

Evet, nasıl ki bir padişahın büyük ve müfettiş bir memurunu her bir daire bilir ve tanır; hangi daireye girse, onunla münasebettar olur. Çünkü umumun padişahı namına bir memuriyeti var. Eğer, meselâ yalnız adliye müfettişi olsa, o vakıt adliye dairesiyle münasebettar olur; başka daireler onu pek tanımaz. Ve askeriye müfettişi olsa, mülkiye dairesi onu bilmez.

1- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/352.

2- Allah seni insanlardan korur. (Mâide Suresi, 67.)

3- *Tirmizî*, 5/351, hadis no: 3406; *Beyhakî*, 2/184; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/364.

---

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
akım: netücesiz, sonuçsuz.
alakadar: alakalı, ilgili.
âlem: dünya, varlık sınıflarından her biri.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi olan Allah.
daire: saha, alan, devlet kuruluşlarından her biri.
eimme-i hadis: hadis imamları; hadis ilminde sözü delil olarak kabul edilen, dinin ve geniş bilgi sahibi âlimler.
ferman: emir, buyruk.
hadise: olay.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hıfzetme: koruma, himaye etme.
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması.
itibarıyla: olması bakımından.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
mahlûkat: yaratılmışlar, Allah tarafından yaratılanlar.
meselâ: örneğin.
misal: örnek, numune.
mu'cizat: mu'cizeler.
muhafaza etmek: korumak.
müfettiş: teftiş eden, denetleyen.
mülkiye: ülkenin yönetimi ile ilgilenen daire.
münasebettar: ilgili, alakalı.
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek, güvenilir haber, bildirilmesi.
namına: adına, hesabına.
nazil olma: inme, indirilme.
nev: tür, çeşit.
nev-i kâinat: kâinattaki her bir tür, her bir varlık çeşidi.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, maksat.
nöbettarlık: nöbetçilik.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
resul: elçi, peygamber.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
suikast: birisini öldürmeye kasıtlı hareket.
umum: bütün, herkes, genel.
ünvan: isim, sıfat.
vakıt: zaman.
zat: kişi, şahıs, fert.
zat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin zatı, şahsı, kişiliği.

Öyle de, anlaşılıyor ki: *Bütün devair-i saltanat-ı İlâhiyede, melekten tut, tâ sineğe ve örümceğe kadar her bir taife onu tanır ve bilir veya bildirilir. Demek, hatemü'l-enbiya ve resul-i Rabbülâlemîn'dir ve umum enbiyanın fevkinde, risaletinin şümulü var.*

On Altıncı İşaret

Irhasat denilen, bi'set-i nübüvvetten evvel, fakat nübüvvetle alâkadar olarak vücuda gelen harikalar dahi delâil-i nübüvvettir. Şu da üç kısımdır.

BİRİNCİ KISIM

Nass-ı Kur'ân'la, Tevrat, İncil, Zebur ve suhuf-ı enbiyanın, nübüvvet-i Ahmediye Aleyhissalâtu Vesselâma dair verdikleri haberdir. Evet, *madem* o kitaplar *semavî*dirler ve *madem* o kitap sahipleri enbiyadırlar; elbette ve her hâlde, onların dinlerini nesheden ve kâinatın şeklini değiştiren ve yerin yansını getirdiği bir nur ile ışıklandıran bir zattan bahsetmeleri, zarurî ve kat'îdir. Evet, küçük hâdiseleri haber veren o kitaplar, nev-ı beşerin en büyük hâdisesi olan hâdise-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmı haber vermemek kabil mıdır?

İşte, *madem* bilbedahe haber verecekler; herhâlde ya tekzip edecekler –tâ ki dinlerini tahripten ve kitaplarını nesihten kurtarsınlar– veya tasdik edecekler –tâ ki o hakikatlı zat ile dinleri hurafattan ve tahrifattan kurtulsun.

alâkadar: alâkalı, ilgili
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bi'set-i nübüvvet: peygamberlik verilmesi, peygamberliğin başlangıcı
dair: alâkalı, ilgili
delail-i nübüvvet: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberlik delilleri
devair-i saltanat-ı İlahiye: İlâhî saltanatın hâkimiyetin dâireleri
enbiya: nebiler, peygamberler
evvel: önce
fevkinde: üstünde, üzerinde
hâdise: olay
hâdise-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in hâdisesi, Peygamberliği
hakikat: gerçek, doğru
hatemü'l-enbiya: peygamberlerin sonuncusu
hurafat: hurafeler, dinin aslına uymayan, sonradan dini bilgiler arasına karışmış olan şeyler, batıl inanışlar
İncil: Hazret-i İsa'ya gönderilmiş olan İlâhî kitap
ırhasat: Hz. Muhammed'in Peygamberliğinden önce meydana gelen ve peygamber olacağına işaret eden hârika hâller, belirtiler
kabil: olabilir, mümkün, ihtimal dâiresinde
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin, şüphesiz
nass-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in kesin, şüpheye ihtimal bırakmayan açık hükmü
neshetme: geçersiz yapma, var olan şer'î bir hükmün yine şer'î bir hükümle kaldırılması, sonraki hükmün önceki hükmün yerini alması
nesih: geçersiz yapma, var olan şer'î bir hükmün yine şer'î bir hükümle kaldırılması, sonraki hükmün önceki hükmün yerini alması
nev-ı beşer: insan nevi'i, insanlık, bütün insanlar
nur: aydınlık, ışık
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği
resul-i Rabbülâlemîn: Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın elçisi
risalet: resûlük, elçilik, peygamberlik
semavî: gökten gelen, Allah tarafından olan, İlâhî
suhuf-i enbiya: peygamberlere gelen sahifeler
şümul: kaplama, içine alma
tahrip: yıkılma, bozulma
tahrifat: bozulmalar
taife: topluluk, grup
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, onaylamak
tekzip etmek: yalanlamak
Tevrat: Hz. Mûsa'ya indirilmiş olan İlâhî kitap
umum: bütün, tüm
zarurî: mecburî, zorunlu
zat: kişi, şahıs, fert
Zebur: Hz. Davud'a nazil olan mukaddes kitap

Hâlbuki, dost ve düşmanın ittifakıyla, tekzip emaresi hiçbir kitapta yoktur. Öyle ise, tasdik vardır.

Madem mutlak bir surette tasdik vardır ve madem şu tasdikin vücudunu iktiza eden kat'î bir illet ve esaslı bir sebep vardır; biz dahi, o tasdikin vücuduna delâlet eden üç hüccet-i kâtıa ile ispat edeceğiz.

Birinci Hüccet: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Kur'ân'ın lisanıyla onlara der ki: "Kitaplarınızda benim tasdikim ve evsafım vardır. Benim beyan ettiğim şeylerde, kitaplarınız beni tasdik ediyor."

قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرٰىةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۞ (1)

قُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا

وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّٰهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ۞ (2)

gibi ayetlerle onlara meydan okuyor: *"Tevrat'ınızı getiriniz, okuyunuz. Ve gelinız, biz çoluk ve çocuğumuzu alıp, Cenab-ı Hakkın dergâhına el açıp, yalancılar aleyhinde lânetle dua edeceğiz"* diye mütemadiyen onların başına vurduğu hâlde, hiç Yahudî bir âlim veya Nasranî bir kıssis, Onun bir yanlışını gösteremedi. Eğer gösterseydi, pek çok kesrette bulunan ve pek çok inatlı ve hasetli olan kâfirler ve münafık Yahudiler ve bütün âlem-i küfür, her tarafta ilân edeceklerdi.

Hem demiş: "Ya yanlışımı bulunuz, veyahut sizinle mahvoluncaya kadar cihad edeceğim." Hâlbuki, bunlar harbı ve perişanıyetı ve hicreti ıhtıyar ettiler. Demek

1- Al-i İmran Suresi 93

2- Al-i İmran Suresi 61

âlem-i küfür: kufur dunyası inançsızlık dünyası
aleyh: karşı, ona, onun üzerine
aleyhissalâtu vesselam. salât ve selam onun uzenne olsun
âlim: bilgin, ilim adamı
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi olan Allah
cihad: düşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşma
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
dergâh: huzur, büyük bir huzura girilecek kapı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
emare: belirti, işaret
evsaf: vasıflar, sıfatlar, özellikler
harp: savaş.
haset: kıskançlık, çekemezlik.
hicret: göç.
hüccet: delil, kanıt.
hüccet-i kâtıa: kesin, şüphesiz delil
ıhtıyar etmek: tercih etmek, seçmek.
iktıza etmek. gerektirmek
ilân etmek: duyurmak, yaymak
illet. sebep, bir şeye yol açan bir şeyi gerektiren durum
ispat: doğruyu delil göstererek ortaya koyma
ittifak. fikir birliği, söz birliği, birleşme.
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden dinsiz.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kesret. çokluk, bolluk, fazlalık.
kıssıs: keşiş, papaz, Hıristiyan din adamı
lisan: dil.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
münafık. ikiyüzlü, ara bozucu
mütemadiyen. sürekli olarak, devamlı
Nasranî: İsevî, Hıristiyan
niyaz: yalvarma, dua
perişanıyet. perişanlık, dağınıklık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
suret: biçim, şekil, tarz.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama
tekzip: yalanlama
Tevrat: Hz. Mûsa'ya indirilmiş olan ilâhî kitap
vücut: varlık.

yanlışını bulamadılar. Bir yanlış bulunsaydı onlar kurtulurlardı.

İkinci Hüccet: Tevrat, İncil ve Zebur'un ibareleri, Kur'ân gibi i'cazları olmadığından, hem mutemadiyen tercüme tercüme üstüne olduğundan, pek çok yabanî kelimeler, içlerine karıştı. Hem müfessirlerin sözleri ve yanlış tevilleri, onların ayetleriyle iltibas edildi. Hem bazı nâdanların ve bazı ehl-i garazın tahrifatı da ilâve edildi. Şu surette, o kitaplarda tahrifat, tağyirat çoğaldı. Hatta, Şeyh Rahmetullâh-ı Hindî (allâme-i meşhur), kutüb-i sabıkanın binler yerde tahrifatını, keşişlerine ve Yahudi ve Nasarâ ulemasına ıspat ederek iskât etmiş. İşte bu kadar tahrifatla beraber, şu zamanda dahi, meşhur Hüseyin-i Cisrî (rahmetullâhi aleyh), o kitaplardan yüz on dört delil, nubuvvet-i Ahmediyeye dair çıkarmıştır. Risale-i Hamidiye'de yazmış, o risaleyi de Manastırlı merhum İsmail Hakkı tercüme etmiş. Kim arzu ederse ona müracaat eder, görür.

Hem pek çok Yahudi uleması ve Nasarâ uleması ikrar ve itiraf etmişler ki, "Kitaplarımızda Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın evsafı yazılıdır." Evet gayrimüslim olarak, başta meşhur Rum meliklerinden Herakl itiraf etmiş, demiş ki: "Evet, İsa Aleyhisselâm, Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâmdan haber veriyor." (1)

Hem Rum meliki Mukavkıs namında Mısır hâkimi ve ulema-ı Yehudun en meşhurlarından İbni Sûriya ve İbni Ahtab ve onun kardeşi Kâ'b bin Esed ve Zübeyir bin Batıya gibi meşhur ulema ve reisler, gayrimuslim kaldıklan

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selâm onun üzerine olsun
allâme-i meşhur: meşhur, büyük âlim
arzu: istek, heves
ayet: İlâhî söz, Allah kelâmı
dair: alâkalı, ilgili, ait
ehl-i garaz: kin ve düşmanlık güdenler
evsaf: vasıflar, özellikler
gayrimüslim: Müslüman olmayan
hâkim: memleketi idare eden, hükümdar
hüccet: delil, ispat
i'caz: mu'cizelik, özelliği
ibare: cümle, paragraf
ikrar: saklamayıp açıktan söyleme, kabul etme
ilave: ekleme, katma
iltibas edilme: karıştırılma
İncil: Hazret-i İsa'ya gönderilmiş olan İlâhî kitap
iskat: susturma, tartışmada cevap veremeyecek hale getirme
ıspat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
keşiş: papaz, Hristiyan rahibi
kütüb-i sabıka: adı geçen bâhsedilen kitaplar
melik: hükümdar, kral
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş
meşhur: tanınmış, ünlü
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed
müfessir: tefsir eden, açıklayan, yorumlayan
müracaat etmek: başvurmak
mutemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nadan: cahil, haddini bilmez
nam: ad
Nasarâ: Hristiyanlar
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in Peygamberliği
rahmetullahi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun
reis: baş, başkan
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
Risale-i Hamidiye: Hüseyin-i Cisr'nin en mühim eserdir
Rum: Romalı, Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan
suret: biçim, şekil, tarz
tağyirat: değiştirmeler, başkalaştırmalar, bozmalar
tahrifat: bozmalar, değiştirmeler
tercüme: bir sözü bir dilden başka bir dile çevirme
tevil: yorum, bir fikir veya sözden bir başka mana çıkarma
Tevrat: Hz. Mûsa'ya indirilmiş olan İlâhî kitap
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri
ulema-i Yehud: Yahudi âlimleri
Zebur: Hz. Davud'a nazil olan mukaddes kitap

1. Kadı İyaz, *Şifa*, 1:364; *Tirmizî*, 2:167

hâlde ıkrar etmişler ki, "Evet, kitaplanmızda Onun evsafı vardır; ondan bahsediyorlar." [1]

Hem Yehudun meşhur ulemasından ve Nasarânın meşhur kıssislerinden, kütüb-i sabıkada evsaf-ı Muhammediyeyi (ASM) gördükten sonra inadı terk edip imana gelenler, evsafını Tevrat ve İncil'de göstermişler ve sair Yahudi ve Nasranî ulemasını onunla ilzam etmişler.

Ezcümle: Meşhur Abdullah ibni Selâm ve Veheb ibni Münebbih ve Ebu Yasir ve Şâmul (Ki bu zat, melik-i Yemen Tübba zamanında idi. Tübba, nasıl ıyaben ve bi'setten evvel iman getirmiş; Şâmul da öyle). [2] Ve Sâye'nin iki oğlu olan Esid ve Sa'lebe ki, İbni Heyebân denilen bir arif-i billâh, bi'setten evvel Benînadr kabilesine misafir olmuş, [3] قَرِيبٌ ظُهُورُ نَبِيِّ هٰذَا دَارُ هِجْرَتِهِ demiş, orada vefat etmiş. Sonra, o kabile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile harp ettikleri zaman, Esid ve Sa'lebe meydana çıktılar, o kabileye bağırdılar.

وَاللهِ هُوَ الَّذِي عَهِدَ إِلَيْكُمْ فِيهِ ابْنُ هَيْبَانَ

Yani, "*İbni Heyban'ın haber verdiği zat budur; onunla harp etmeyiniz.*" [4] Fakat onlar, onları dinlemediler, belâlarını buldular.

Hem ulema-i Yehuddan İbni Bünyamin ve Muhayrık ve Kâ'bü'l-Ahbar gibi çok ulema-i Yehud, evsaf-ı Nebeviyeyi kitaplarında gördüklerinden, imana gelmişler, sair imana gelmeyenleri de ilzam etmişler. [5]

1- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.383; *Beyhaki*, 3.362; İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 4.80, 81.
2- *Beyhaki*, 1.367, 2.526; Adlûnî, *Kenzu'l-Ummal*, 11.401, 12.390, 408; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.364; Tirmizi, 2.206.
3- Bir peygamberin ortaya çıkması yakındır. Burası da onun hicret edeceği yerdir.
4- *Beyhaki*, 2.80-81, 4.31; Aliyyu'l-Kari, *Şerhu'ş-Şifa*, 1.744-745.
5- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.365; *Beyhaki*, 3.161-163.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
arif-i billah: Allah'ı tanıyan biri.
belâ: musibet, ceza.
bi'set: Hz. Muhammed'in Peygamber olarak gönderilmesi.
evsaf: vasıflar, özellikler.
evsaf-ı Muhammediye: Peygamber Efendimizin vasıfları, özellikleri.
evsaf-ı Nebeviye: Peygamber Efendimizin vasıfları, özellikleri.
evvel: önce.
ezcümle: bu cümleden olarak, örnek olarak.
ıyaben: görmeden, uzaktan bulunmadığı hâlde.
harp: savaş.
hicret: göç.
ıkrar: saklamayıp açıktan söyleme, kabul etme.
ilzam etmek: susturmak, cevap veremez hale getirmek.
iman: inanma, İslâm dinini kabul etme.
İncil: Hazret-i İsa'ya gönderilmiş olan ilâhî kitap.
kabile: aynı soydan sayılan insan topluluğu, boy, aşiret.
kıssıs: keşiş, papaz, Hıristiyan din adamı.
kütüb-i sabıka: adı geçen, bahsedilen kitaplar.
melik-i Yemen: Yemen padişahı.
meşhur: tanınmış, ünlü.
Nasara: Hıristiyanlar.
Nasranî: İsevî, Hıristiyan.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sair: diğer, öteki.
Tevrat: Hz. Musa'ya indirilmiş olan ilâhî kitap.
Tübba: Hz. Muhammed'in peygamber olmadan önce geleceğini haber veren ve manzum olarak imanını ilân eden bir Yemen padişahı.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
ulema-i Yehud: Yahudi âlimleri.
vefat etme: ölme.
Yehud: Yahudi, İsrailoğulları.
zat: kişi, şahıs, fert.

Hem ulema-i Nasarâdan, meşhur, bahsi geçen Buheyra-i Rahıp ki, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm Şam tarafına amcasıyla gittiği vakit on ikı yaşındaydı. Buheyra-i Rahip, onun hatırı için Kureyşîlen davet etmiş. Baktı ki, kafileye gölge eden bir parça bulut, daha kafile yerinde gölge ediyor. "Demek aradığım adam orada kalmış." Sonra adam göndermiş, onu da getirtmiş. Ebu Talip'e demiş: "Sen don, Mekke'ye gıt. Yahudiler hasutturlar. Bunun evsafı Tevrat'ta mezkûrdur; hıyanet ederler."[1]

Hem Nasturu'l-Habeşe ve Habeş Reısi olan Necaşı, evsaf-ı Muhammediyeyi kitaplarında gördüklen için, beraber iman etmişler.[2]

Hem Dağatır isminde meşhur bir Nasranî âlimi, evsafı görmüş, ıman etmiş. Rumlar içinde ilân etmiş; şehıt edilmiş.[3]

Hem Nasranî rüesasından Haris ibnı Ebî Şümeri'l-Gasanî ve Şam'ın büyük dinî reıslen ve melıklen, yanı Sahib-i İlya ve Herakl ve İbni Natûr ve Cârud gibi meşhur zatlar, kıtaplannda evsafını görmüşler ve ıman etmişler. Yalnız Herakl, dünya saltanatı için imanını izhar etmemiş.[4]

Hem bunlar gibi, Selmanü'l-Farisî, o da evvel Nasranî ıdi. Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın evsafını gördükten sonra onu arıyordu.[5]

Hem Temim namında mühim bir âlim, hem meşhur Habeş Reısı Necaşı, hem Habeş Nasarâsı, hem Necran

aleyhıssalatu vesselam: salat ve selam onun uzenne olsun
âlim: bılgın ılım adamı
bahsi geçen. sözü edilen anlatılan
davet etmek. çağırmak
evsaf: vasıflar ozelıkler
evsaf-ı Muhammediye: Peygamber Efendımızın vasıflan ozelıklen
Habeş: Afrika nın dogusunda bugunku Etıyopya
hasud: hasetçı kıskanç, çekemeyen
hıyanet: halıtlık, ıhanet.
ılan etmek. açıklamak, herkese duyurmak.
iman: inanma. İslâm dinini kabul etme
ızhar etmek. açıga vurmak, gostermek belırtmek.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
Kureyş: koku Hz İbrahımıe dayanan Peygamberımız Hz Muhammed ın mensup oldugu meşhur Arap kabılesı.
melık: hukumdar kral
meşhur: tanınmış unlu.
mezkur: zıkredılen adı geçen, anılan
mühim: onemlı
nam: ad
Nasara: Hıstıyanlar

1 Beyhakı 2:24 5 382 Kadı Iyaz Şifa 1:364
2. Kadı Iyaz, Şifa 1 364
3 Beyhakı 1 365 2 526 Aclûnî Kenzü l-Ummal 11 401 12.390-408
4. Buharî 1 7 Mu cemu t Taberanî 3 2108
5. Beyhakı 2 82, Musned, 5 437 Kadı Iyaz Şifa 1:364

Nasranî: Isevî Hıstıyan
Necaşî: Habeş hukumdarlarına verilen unvan.
reis: baş başkan
Resul-i Ekrem: çok comert kerım ve Allah ın insanlara bır elçısı olan Hz Muhammed
Rum: Romalı Dogu Roma ımparatorlugu sınırları ıçınde yaşayan.
rüesa: reısler başkanlar
saltanat: sultanlık, hukumdarlık
şehit: dın vatan bayrak, inanc gıbı yuce degerler uğrunda olen Muslıman kımse
Tevrat: Hz. Mûsa ya ındınlmış olan Ilahı kıtap
ulema-i Nasarâ: Hıstıyan âlımlerı
zat: kışı şahıs fert.

papazları, bütün müttefikan haber veriyorlar ki: "Biz evsaf-ı Nebeviyeyi kitaplarımızda gördük, onun için imana geldik." [1]

Üçüncü Hüccet: İşte, bir numune olarak Tevrat, İncil, Zebur'un, Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâma ait ayetlerinin birkaç numunesini göstereceğiz.

Birincisi: • Zebur'da şöyle bir ayet var:

اَللّٰهُمَّ ابْعَثْ لَنَا مُقِيمَ السُّنَّةِ بَعْدَ الْفَتْرَةِ [2]

Mukîmu's-Sünne ise, ism-i Ahmedîdir.

• İncil'in ayeti:

قَالَ الْمَسِيحُ اِنِّي ذَاهِبٌ اِلٰى اَبِي وَاَبِيكُمْ لِيَبْعَثَ لَكُمُ الْفَارَقْلِيطَا [3]

Yani, "*Ben gidiyorum, tâ size Faraklit gelsin.*" Yani, Ahmed gelsin.

• İncil'in ikinci bir ayeti:

اِنِّي اَطْلُبُ مِنْ رَبِّي فَارَقْلِيطًا يَكُونُ مَعَكُمْ اِلَى الْاَبَدِ [4]

Yani, "*Ben Rabbımden, hakkı batıldan fark eden bir Peygamberi istiyorum ki, ebede kadar beraberinizde bulunsun.*" Faraklit, اَلْفَارِقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ [5] manasında, Peygamberin o kitaplarda ismidir.

• Tevrat'ın ayeti:

اِنَّ اللّٰهَ قَالَ لِاِبْرَاهِيمَ اِنَّ هَاجَرَ تَلِدُ وَيَكُونُ مِنْ وَلَدِهَا مَنْ يَدُهُ فَوْقَ الْجَمِيعِ وَيَدُ الْجَمِيعِ مَبْسُوطَةٌ اِلَيْهِ بِالْخُشُوعِ [6]

1- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:364; Aksâle, *Hamidiye*, Türkçe Tercümesi, 1:240.
2- Allahım, fetret döneminden sonra bize sünneti yerleştiren zatı gönder.
3- Yuhanna İncili, İshah, 14.
4- Yuhanna İncili, İshah, 14.
5- Hak ile batılın arasını ayıran.
6- Sefru't Tekvin, İshah, 17.

ayet: İlâhî söz, delil. İncil'den bir cümle, Tevrat'tan bir cümle, Zebur'dan bir cümle.
batıl: doğru olmayan, yalan, yanlış.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk.
evsaf-ı Nebeviye: Peygamber Efendimizin vasıfları, özelliklerin.
Faraklit: Hz. Muhammed'in İncil'de geçen ve hak ile batılı birbirinden ayıran, anlamına gelen ismi.
fetret: manevî buhran zamanı. Hz. İsa ile Hz. Muhammed arasındaki devre.
hak: doğru, gerçek.
hüccet: delil.
iman: inanma, İslâm dinini kabul etme.
İncil: Hazret-i İsa'ya gönderilmiş olan ilâhî kitap.
ism-i Ahmedî: Peygamber Efendimizin Zebur'da geçen ismi: Ahmed.
mana: anlam.
Mukîmu's-Sünne: sünneti ihya edecek olan zat.
müttefikan: birleşerek, fikir birliğiyle.
numune: örnek, misal.
papaz: Hıristiyan din adamı, rahip.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı islâh ve terbiye eden Allah.
sünnet: iyi ahlâk, davranış; Allah'ın kanunu; Peygamberimizin mübarek sözü, fiil ve emirleri, kabul ettikleri şeyler.
Tevrat: Hz. Mûsa'ya indirilmiş olan ilâhî kitap.
zat: şahıs, kişi, fert.
Zebur: Hz. Davud'a nazil olan mukaddes kitap.

Yani, "*Hazret-i İsmail'in validesi olan Hacer, evlât sahibesi olacak. Ve onun evlâdından öyle birisi çıkacak ki, o veledin eli, umumun fevkinde olacak ve umumun eli huşû ve itaatle ona açılacak.*"

• Tevrat'ın ikinci bir ayeti:

وَقَالَ يَا مُوسٰى اِنِّى مُقِيمٌ لَهُمْ نَبِيًّا مِنْ بَنِى اِخْوَتِهِمْ مِثْلَكَ وَاُجْرِى
قَوْلِى فِى فَمِهِ وَالرَّجُلُ الَّذِى لاَ يَقْبَلُ قَوْلَ النَّبِيِّ الَّذِى يَتَكَلَّمُ
بِاسْمِى فَاَنَا اَنْتَقِمُ مِنْهُ[1]

Yani, "*Benîisrailin kardeşleri olan Benîismailden, senin gibi birini göndereceğim. Ben sözümü onun ağzına koyacağım; Benim vahyimle konuşacak. Onu kabul etmeyene azap vereceğim.*"

• Tevrat'ın üçüncü bir ayeti:

قَالَ مُوسٰى رَبِّ اِنِّى اَجِدُ فِى التَّوْرٰيةِ اُمَّةً هُمْ خَيْرُ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ
يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ فَاجْعَلْهُمْ اُمَّتِى
قَالَ تِلْكَ اُمَّةُ مُحَمَّدٍ[2]

İhtar: "Muhammed" ismi, o kitaplarda *Müşeffah* ve *el-Munhamenna* ve *Himyata* gibi Suryanî isimler suretinde, "Muhammed" manasındaki İbranî isimlenyle gelmiş. Yoksa sarih "Muhammed" ismi az vardı. Sarih miktarını dahi hasûd Yahudiler tahrif etmişler.

1. Tesniye, İshah, 18.
2. Musa şöyle dedi: "Rabbim, ben Tevrat'ta bir ummet görüyorum ki, onlar insanlar için çıkarılmış en hayırlı ummettir. İyiliği emrederler, kötülükten sakındırırlar ve Allah'a iman ederler. Onları benim ümmetim yap." Allah buyurdu: O, Muhammed'in ümmetidir." (Tevrat, Eşiya, İshah, 42.)

ayet: Tevrat'tan bir cümle, delil.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
Beniismail: İsmailoğulları.
Benîisrail: İsrailoğulları, Yahudiler.
el-Munhamenna: Peygamberimizin Muhammed manasında Tevrat'taki ismi.
evlât: çocuklar.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
hasud: son derece kıskanç, çekemeyen.
Himyata: Peygamberimizin Muhammed manasında Tevrat'taki ismi.
huşû: korku ve saygı ile boyun eğme, bu duygunun meydana getirdiği korku ile karışık sevgiden gelen edepli bir hâl.
İbranî: Yahudi milletinden olan, Yahudi. Yahudiler, Hz. İbrahim'i en büyük ataları saydıkları için kendilerine İbranî demişlerdir.
İhtar: hatırlatma, dikkatını çekme, uyarı.
İman: inanma, Allah'a inanma.
İtaat: boyun eğme, emre uyma.
mana: anlam.
Müşeffah: Peygamberimizin Muhammed manasında Tevrat'taki ismi.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
sahibe: bir şeyin sahibi olan kadın.
sarih: açık.
suret: şekil, biçim, tarz.
Suryanî: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hristiyan topluluğu.
tahrif etmek: bozmak, değiştirmek.
Tevrat: Hz. Mûsa'ya indirilmiş olan İlâhî kitap.
umum: bütün, herkes, genel.
ümmet: bir peygambere inanıp onun yolundan gidenlerin tamamı.
vahiy: bir fikrin, bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.
valide: ana, anne.
velet: çocuk.
Yahudi: İbranî ve İsrailî de denilen Sami kavimlerinden bir ırk, bu ırktan olan.

• Zebur'un ayeti.

يا دَاوُدُ يَأْتِي بَعْدَكَ نَبِيٌّ يُسَمَّى أَحْمَدَ وَمُحَمَّدًا صَادِقًا سَيِّدًا
أُمَّتُهُ مَرْحُومَةٌ[1]

Hem Abâdile-i Seb'adan ve kütüb-i sabıkada çok tetkikat yapan Abdullah ibni Amr İbnü'l-As ve meşhur ulema-i Yehuddan en evvel İslâm'a gelen Abdullah ibni Selâm ve meşhur Kâ'bü'l-Ahbar denilen Benîisrailin allâmelerinden, o zamanda daha çok tahrifata uğramayan Tevrat'ta aynen şu gelecek ayeti ilân ederek göstermişler. Ayetin bir parçası şudur ki: Hazret-i Mûsa ile hitaptan sonra, gelecek peygambere hitaben şöyle diyor:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحِرْزًا لِلْأُمِّيِّينَ
أَنْتَ عَبْدِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَخَّابٍ
فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ بَلْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ
اللَّهُ حَتَّى يُقِيمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ[2]

• Tevrat'ın bir ayeti daha:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ مَوْلِدُهُ بِمَكَّةَ وَهِجْرَتُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ
وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ[3]

İşte şu ayette "Muhammed" lâfzı, "Muhammed" manasında Süryanî bir ısımde gelmiştir.

1- Ey Davud! Senden sonra bir peygamber gelecek. İsmi Ahmed, Muhammed, Sadık ve Seyyid'dir. Ümmetine rahmet kılınmıştır. (Alıyyu l-Kari, Şerhu ş-Şifa, 1/739.)

2- Ey Peygamber! Biz seni bir şahit, müjdeleyici, uyarıcı ve ummîlen (Müslümanlar) koruyucu olarak gönderdik. Sen Benim kulumsun. Sana "Mütevekkil" ismini verdim. Sen katı yürekli ve kaba değilsin. Çarşı ve pazarlarda bağırıp çağırmazsın. Kötülüğe kötülükle karşılık vermezsin. Aksine af eder, bağışlarsın. Hak din bozulmuş olduğu halde insanlar "Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur" diyerek gerçek dini seninle yerleşinceye kadar Allah canını almayacaktır. (Tevrat, Eşiya, İshah, 42)

3- Muhammed Allah'ın Resuludur. Mekke'de doğacaktır. Teybe'ye (Medine) hicret edecektir. Hükümranlığı Şam'a ulaşacaktır. Ümmeti ise çok çok hamd eden kimselerdir. (Dârimî, Mukaddime, 2; Alıyyu l-Karî, Şerhu ş-Şifa, 1/739.)

Abâdile-i Seb'a: hadis, İslâm hukuku, Tefsir gibi ilimlerde otorite kabul edilen "Yedi Abdullahlar" ismiyle şöhret bulmuş Sahabiler.
allâme: büyük bilgin, ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim.
ayet: Tevrat'tan bir cümle, Zebur'dan bir cümle, delil.
Benîisrail: İsrailoğulları, Yahudiler.
hak: gerçek, doğru.
hamd: Allah'a karşı olan şükrünü ve minnettarlığını onu overek bildirme.
hicret: göç. Hz. Peygamberin Mekke'den Medine'ye göçü.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hitap: birine söz söyleme, konuşma.
hükümranlık: hâkimiyet, egemenlik.
İlâh: tanrı, kendisine ibadet edilen.
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
kütüb-i sabıka: bahsedilen, adı geçen kitaplar.
lâfız: söz, kelime.
mana: anlam.
müjdeleyici: güzel ve hayırlı haber veren.
Mütevekkil: tevekkul eden, gerekenleri yaptıktan sonra işini Allah'a havale eden. Peygamberimizin Tevrat'ta geçen isimlerinden biri.
sadık: sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
seyyid: efendi, reis.
Süryanî: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hristiyan topluluğu.
şahit: tanık, Allah'ın birliğine, emir ve yasaklarına, kulların yaptıklarına şahitlik eden Hz. Muhammed.
tahrifat: bozulmalar, değiştirmeler.
tetkikat: araştırmalar, incelemeler.
Tevrat: Hz. Mûsa'ya indirilmiş olan İlâhî kitap.
Teybe: Medine.
ulema-i Yehud: Yahudi âlimleri.
ümmet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e inanıp onun yolundan gidenlerin tamamı.
ümmî: okuma yazması olmayan.
Zebur: Hz. Davud'a indirilen kutsal kitap.

• Tevrat'ın diğer bir ayeti daha:

أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ [1]

Işte şu ayette, Benîishakın kardeşlen olan Benîısmaıl-den ve Hazret-i Mûsa'dan sonra gelen Peygambere hitap edıyor.

• Tevrat'ın diğer bir ayeti daha:

عَبْدِي الْمُخْتَارُ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلَا غَلِيظٍ [2]

Işte, "Muhtar"ın manası "Mustafa"dır, hem ism-i Nebevîdir.

• Incil'de, İsa'dan sonra gelen ve İncil'in birkaç ayetinde "Âlem Reisi" ünvanıyla müjde verdiği Nebînin tarifine dair:

مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ يُقَاتِلُ بِهِ وَأُمَّتُهُ كَذٰلِكَ [3]

Işte şu ayet gösterıyor ki, "*Sahibusseyf ve cihada memur bir Peygamber gelecektir.*" *Kadîb-i hadid* kılıç demektir Hem ümmeti de onun gibi sahibusseyf, yanı cihada memur olacağını, Sure-i Fethin ahininde

وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْئَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ [4]

ayeti, İncıl'ın şu ayetı gıbı, başka ayetlenne ışaret edıp, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, sahıbusseyf ve cihada memur olduğunu, Incıl ıle beraber ılân edıyor.

1 Sen Benim kulum ve resulümsun Sana "Mutevekkil" adini verdim (Tesnıye Ishah 18)

2 Seçkın kulum katı yurekli ve kaba degildir (Tesnıye Ishah 18)

3 Yanında kılıcı vardır onunla savaşacaktır Ümmeti de oyledir

4 Incil deki vasıflan ıse şoyledir Onlar filizini çıkarmış sonra gıt gıde kuvvet bulmuş kalınlaşmış ve gövdesi uzerine yukselmiş bir ekine benzer kı bu çıftçılerin hoşuna gıder Allah ın onlan boylece çogaltıp kuvvetlendırmesi kafirlen ofkeye bogmak ıçındır (Fetih Suresi 29)

ahir: son
alem: dünya butun yaratılmışlar
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun uzenne olsun
ayet: Incıl den bir cumle delil Kur'ân ın her bir cümlesi Tevrat tan bir cumle delil.
Benîishak: Ishakogullan
Benıısmaıl: Ismailogullan
cıhad: Allah yolunda malla ve canla dusmana karşı savaşma dın ıçın hizmet etme
dair: ılgılı alakalı aıt.
hıtap etmek: birlıne söz söylemek, konuşmak.
ılan etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
Incil: Hazret i Isa ya gondenlmış olan ılâhi kıtap
ısm-ı Nebevi: Peygamberımız Hz Muhammed ın ismi
kadîb-ı hadid: demır çubuk, kılıç
mana: anlam
memur: emır ıle hareket eden gorevlı
Muhtar: Peygamberımızın Tevrat ta geçen ısımlennden bırı seçilmiş seçkın
Mustafa: seçkın seçılmış Peygamber Efendimizin mubarek ısımlerinden bırı.
mujde: sevindırıcı, iyi haber
mutevekkil: tevekkul eden gerekenlen yaptıktan sonra ışını Allah a havale eden
nebî: haberci peygamber elçi
reis: baş başkan
resul: peygamber elçi
sahıbüsseyf: kılıç sahıbı
Tevrat: Hz. Musa ya ındınlmış olan ılâhı kıtap
ümmet: Peygamberımız Hz Muhammed e ınanıp onun yolundan gıdenlerin tamamı
ünvan: ad ısım
vasıf: nıtelik, özellik sıfât.

• Tevrat'ın Beşinci Kitabının Otuz Üçüncü Babında şu ayet var:

"Hak Teâlâ, Tur-ı Sına'dan ikbal edip bize Sâir'den tulû etti ve Faran Dağlarında zahir oldu." [1]

İşte şu ayet, nasıl ki Tûr-i Sina'da "*ikbal-i Hak*" fıkrasıyla nübuvvet-i Mûseviyeyi ve Şam Dağlarından ibaret olan *Sâir*'den "*tulû-ı Hak*" fıkrasıyla nübüvvet-i İseviyeyi ihbar eder; öyle de, bilittifak Hicaz Dağlarından ıbaret olan Faran Dağlarından "*zuhur-ı Hak*" fıkrasıyla, bizzarure risalet-ı Ahmediyeyi (ASM) haber veriyor.

Hem Sure-ı Fethin ahırinde [2] ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ hükmünü tasdiken, Tevrat'ta Faran Dağlarından zuhur eden Peygamberin Sahabeleri hakkında şu ayet var: "Kudsîlerin bayrakları beraberindedir. Ve onun sağındadır." "Kudsîler" namıyla tavsif eder. Yani, "Onun Sahabeleri kudsî, salih evlıyalardır."

• Eş'ıya Peygamberin kıtabında, Kırk İkinci Babında şu ayet vardır:

"Hak Sübhanehû, ahırzamanda, kendinin ıstıfagerde ve bergüzidesi kulunu ba's edecek ve ona, Ruhülemin Hazret-i Cibnl'ı yollayıp dın-i İlâhîsını ona talim ettirecek. Ve o dahi, Ruhülemınin talimi veçhile nâsa talim eyleyecek ve beynennâs hak ıle hukmedecektir. O bir nurdur, halkı zulumattan çıkaracaktır. Rabbin bana kablelvuku bildirdiği şeyı ben de sıze bildıryorum." [3]

1- Tevrat, Tesnıye, Bab 33, ayet 2.
2- Bu onların Tevrat'taki vasfıdır. (Fetih Suresi, 29.)
3- Kitab-ı Mukaddes (Turkçe tercume), Bab 4, Işaya, ayet 1-4, 7, 9, s. 704

ahir: son
ahırzaman: dunya hayatının kıyamete yakın son devresi
ayet: Tevrat'tan bir cümle
bab: bir kitabın bolumlerinden her bırı
ba's etme: Allah'ın peygamber gondermesi
bergüzide: seçkin, seçilmiş
beynennâs: insanlar arasında
bilittifak: ittifakla, birlikte
bizzarure: ister istemez, zorunlu olarak
dın-i İlâhî: Allah'ın dini, İlâhî dın
evlıya: velîler, Allah dostları
Faran: Mekke dağlarına İncil'de verilen ısım.
fıkra: bolum, kısım
Hak Sübhanehû: hakkın ta kendisi, her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah
Hak Teâlâ: hakkın ta kendisi olan yuce Allah
hak: dogru, gerçek
halk: insanlar
Hicaz: Arabistan'da Mekke-i Mukerreme ile Medine-i Munevvere'yi icine alan bolge
hükum: karar, emir
ıstıfagerde: seçilmiş.
ibaret olan: meydana gelen, olusan
ıhbar etmek: haber vermek, bildirmek.
ikbal: yonelmek, teveccuh etmek.
ikbal-i Hak: Cenab-ı Hakkın Tûr-ı Sina'da Hazret-i Mûsa'yı kabulu esnasında tecelli edisi mu cizesiyle insanogluna yonelmesi, tevecculu
kablelvuku: olmadan once.
kudsî: aziz, Allah'a mensup
nam: ad, ısım
nas: insanlar
nur: aydınlık, ışık.
nübüvvet-i İseviye: Hz. Isa'nın peygamberlıgi
nübuvvet-i Museviye: Hz. Mûsa'nın peygamberlıgi
rab: yaratan, besleyen, buyuten, verdiği nimetlerle mahlukatı islah ve terbiye eden Allah
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'ın peygamberlıgi
Ruhulemin: vahıy melegi Hz. Cebrail
Sahabe: Peygamberimizin mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu'mın kimse.
Sair: şimdıkı Filistin
salih: dının emir ve yasaklarına uygun hareket eden, Allah'ın sevgili kulu
talim: ogretme, egıtme
tasdiken: tasdık ederek, doğrulayarak.
tavsif: vasıflandırma, ozelliklerini anlatma
Tevrat: Hz. Musa'ya indırilmiş olan ilahi kitap
tulû: dogma, gorunme, meydana çıkma
tulû-i Hak: hakkın dogması, Şam civarında doğan Hz. Isa'ya gondenlen dinle Cenab-ı Hakkın âdeta dogması, gorunmesi
Tur-ı Sina: Sina Dagı, Cenab-ı Hakkın Hz. Mûsa'ya tecelli ettiği ve Tevrat'ı indırdigi, bugun Mısır topraklarında olan dağ
vasıf: hal, nitelik, sıfat, ozellik.
veçhile: yoluyla
zahir olmak: gorunmek.
zuhur etmek: gorunmek, ortaya çıkmak.
zuhur-ı Hak: hakkın ortaya çıkması, dogması. Hicaz bolgesinde dogan Peygamberimize gondenlen dinle Cenab-ı Hakkın âdeta kendini gostermesi, ortaya çıkması
zulumat: karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kufur

İşte şu ayet, gayet sarih bir surette, Ahirzaman Peygamberi olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın evsafını beyan ediyor.

• Mişâil namıyla müsemma Mihâil Peygamberin kıtabının Dördüncü Babında şu ayet var:

"Ahırzamanda bir ümmet-ı merhume kaim olup, orada Hakka ibadet etmek üzere mübarek dağı ihtiyar ederler. Ve her iklımden orada bırçok halk toplanıp Rabb-i Vahide ibadet ederler, Ona şirk etmezler..." (1)

İşte şu ayet, zahir bir surette, dünyanın en mübarek dağı olan Cebel-i Arafat ve orada her iklimden gelen hacıların tekbir ve ibadetlerini ve ümmet-i merhume namıyla şöhretşiar olan ümmet-ı Muhammediyeyi tanf ediyor.

• Zebur'da, Yetmiş İkinci Babında şu ayet var:

"Bahirden bahre malik ve nehirlerden arzın makta ve müntehasına kadar malik ola... Ve kendisine Yemen ve Cezayır mülûkü hediyeler götüreler... Ve padışahlar ona secde ve inkıyat edeler... Ve her vakit ona salât ve her gün kendisine bereketle dua oluna... Ve envan, Medine'den munevver ola... Ve zikri, ebedulâbâd devam ede... Onun ismi, şemsin vücudundan evvel mevcuttur; onun adı güneş durdukça münteşir ola..." (2)

İşte şu ayet, pek aşikâr bir tarzda Fahr-ı Âlem Aleyhissalâtu Vesselâmı tavsif eder. Acaba Hazret-ı Davud Aleyhisselâmdan sonra, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka hangi nebî gelmiş ki, şarktan garba

ahirzaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
aleyhisselam: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
arz: yer, dünya
aşikâr: açık
ayet: Tevrat'tan bir cümle, delil. Zebur'dan bir cümle, delil
bab: kapı, bölüm, kısım
bahirden bahre: denizden denize
bereket: bolluk, çokluk.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
Cebel-i Arafat: Arafat Dağı. Mekke-i Mukerreme'de bulunan mübarek dağın ismi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebedulabad: sonsuzlukların sonsuzluğu, sonsuzluk
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
evsaf: vasıflar, özellikler
Fahr-i Âlem: âlemin kendisiyle övündüğü Peygamber Efendimiz
garp: batı
gayet: son derece, çok.
Hak: Allah
ihtiyar etmek: seçmek, tercih etmek.
inkıyat etmek: boyun eğmek
kaim: ayakta duran
makta: kesilen yer, kesintı yeri, başlangıç yeri
malik: sahip
mevcut: var olan, yaratılmış
Muhammed-ı Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu
muluk: melikler, hükümdarlar, kıraller
munevver: nurlanmış, aydınlatılmış
münteha: uç, son nokta
münteşir: yayılmış, yaygın.
müsemma: isimlendirilmiş, adlandırılmış
nam: ad.
nebi: haberci, peygamber, elçi.
Rabb-i Vahid: bir, tek ve eşsiz terbiye edici olan Allah
salât: Hz. Peygambere dua, Hz. Muhammed'e, ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme: "Allahumme sallı ala seyyidinâ Muhammedin ve ala âli seyyidinâ Muhammed" deme.
sarih: açık
suret: şekil, biçim, tarz
şark: doğu
şems: güneş
şirk: Allah'a ortak koşma
şöhretşiar: şöhretli, şöhret sahibi.
tarz: biçim, şekil
tavsif etmek: vasıflandırmak, özelliklerini anlatmak.
tekbir: Allah en büyüktür manasına gelen Allahu Ekber sözünü söyleme
ümmet-i merhume: ilahî merhamete mazhar olan ümmet.
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e uyan ve onun yolundan giden Müslümanlar
vücut: varlık.
zahir: görünen, açık,
Zebur: Hz. Davud'a indirilen kutsal kitap
zikir: anma, anılma

1. Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme) Bab 4, Mika, ayet 1-2, s. 877
2. Kitab-ı Mukaddes (Türkçe tercüme) Bab 72, Mezmurlar, s. 581, 582

kadar dinini neşretmiş ve mülûkü cizyeye bağlamış ve padişahları kendine secde eder gibi bir inkıyat altına almış ve her gün nev-ı beşerin humsunun salâvat ve dualarını kendine kazanmış ve envan Medine'den parlamış kim var? Kim gösterilebilir?

• Hem, Türkçe Yuhanna İncil'inin On Dördüncü Bab ve otuzuncu ayeti şudur:

"Artık sizinle çok söyleşmem. Zira bu Âlemin Reisi geliyor. Ve bende onun nesnesi asla yoktur." İşte, "Âlemin Reisi" tabiri, "Fahr-i Âlem" demektir. "Fahr-i Âlem" ünvanı ise, Muhammed-ı Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın en meşhur ünvanıdır.

• Yine İncil-i Yuhanna, On Altıncı Bab ve yedinci ayeti şudur:

"Amma ben size hakkı söyluyorum. Benim gittiğim, size faydalıdır. Zira ben gitmeyince, Tesellici size gelmez."

İşte, bakınız: Reis-i Âlem ve insanlara hakikî teselli veren, Muhammed-i Arabî Aleyhıssalâtü Vesselâmdan başka kimdir? Evet, Fahr-i Âlem odur ve fânî insanları idam-ı ebedîden kurtarıp, teselli veren odur.

• Hem, İncil-i Yuhanna, On Altıncı Bab, sekizinci ayeti:

"O dahi geldikte, dünyayı, günaha dair, salâha dair ve hükme dair ilzam edecektir."

Âlemin Reisi: Âlemlerin Efendisi olan Fahr-i Âlem Hz. Muhammed.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
âyet: İncil'den bir cümle, delil.
bab: bir kitabın bölümlerinden her biri.
cizye: vergi. Müslümanların fethettikleri yerlerde, Müslüman olmayanlardan alınan ve devlet teminatı altında bulunmanın karşılığı olan vergi.
dair: alâkalı, ilgili, ait.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
Fahr-ı Âlem: âlemin övünç kaynağı, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz.
faide: fayda, yarar, hayır.
fânî: ölümlü, geçici.
hakikî: gerçek, aslına uygun, gerçek olan.
hums: beşte bir.
hükum: karar, emir, hâkimiyet.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere sonsuza kadar yok oluş.
ilzam etmek: susturmak, fikren cevap veremez hale getirmek.
İncil-i Yuhanna: Yuhanna İncili, dört İncil'den birisi. Hz. İsa'nın havarilerinden Yuhanna tarafından yazılan İncil.
inkıyat: boyun eğme.
meşhur: herkesin bildiği.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
mülûk: melikler, hükümdarlar, krallar.
neşretmek: yaymak.
nev-i beşer: insanlık.
Reis-i Âlem: bütün âlemin reisi, efendisi Hz. Muhammed.
salâh: düzelme, iyileşme, barış, rahatlık.
salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gösterme, salât ve selâm etme.
tabir: ifade, söz.
teselli: acısını dindirme, güzel sözler söyleyerek rahatlatma.
ünvan: ad, isim, sıfat.
Yuhanna İncili: dört İncil'den birisi. Hz. İsa'nın Havarilerinden Yuhanna tarafından yazılan İncil.
zira: çünkü.

İşte, dünyanın fesadını salâha çeviren ve günahlardan ve şirkten kurtaran ve siyaset ve hâkimiyet-i dünyayı tebdil eden, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka kim gelmiş?

• Hem, İncil-i Yuhanna On Altıncı Bab on binncı ayet:

"Zira bu Âlemin Reisinin gelmesinin hükmü gelmiştir."

İşte, "Âlemin Reisi" (HAŞİYE) elbette seyyidü'l-beşer olan Ahmed-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır.

• Hem, İncil-i Yuhanna On Altıncı Bab ve on üçüncü ayet:

"Amma o Hak Ruhu geldiği zaman, sizi bilcümle hakikate irşat edecektir. Zira kendisinden söylemiyor, bilcümle işittiğini söyleyerek, gelecek nesnelerden size haber verecek."

İşte bu ayet sarihtir. Acaba umum insanları birden hakikate davet eden ve her haberini vahıyden veren ve Cebrail'den işittiğini söyleyen ve kıyamet ve ahiretten tafsilen haber veren, Muhammed-ı Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka kimdir? Ve kim olabilir?

• Hem kütüb-i enbiyada, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın *Muhammed, Ahmed, Muhtar* manasında

---

HAŞİYE: Evet, o zat öyle bir reis ve sultandır ki, bin üç yüz elli senede ve ekser asırlardan her bir asırda, lâakal üç yüz elli milyon tebaası ve rıayeti var, kemal-i teslim ve inkıyatla evamirine itaat ederler, her gün ona selâm etmekle tecdid-i biat ederler.

ahiret: öbür dünya, kıyametten sonra kurulacak olan alem, dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.
Ahmed-i Muhammed: Hz. Muhammed.
alem: dünya, bütün yaratılmışlar.
Âlemin Reisi: âlemlerin Efendisi olan Fahr-ı Âlem Hz. Muhammed.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asır: yüzyıl, çağ.
ayet: İncil'den bir cümle, delil.
bab: kapı, bir kitabın bölümlerinden her biri.
bilcümle: bütünüyle, tamamen.
davet etmek: çağırmak.
ekser: en çok, pek çok.
evamir: emirler, buyruklar.
fesat: bozukluk, kötülük, karışıklık.
Hak Ruhu: gerçek doğru hakikatin ruhu, Hz. Muhammed.
hakikat: gerçek, doğru, bir şeyin aslı ve esası.
hâkimiyet-i dünya: dünya hâkimiyeti, dünyaya hükmetme.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hükum: emir, bir konu, iş veya kimse hakkında verilen karar.
İncil-i Yuhanna: Yuhanna İncili, dört İncil'den birisi. Hz. İsa'nın havarilerinden Yuhanna tarafından yazılan İncil.
inkıyat: boyun eğme, bağlanma.
irşat etmek: doğru yolu göstermek.
itaat etmek: boyun eğmek, emre uymak.
kemal-i teslim: tam bir bağlılık, teslimiyet.
kıyamet: dünyanın sonu, bütün âlemlerin dirilerek mahşer de toplanması, varlığın bozulup dağılması, kâinatın ölümü.
kütüb-i enbiya: peygamberlere gelen kitaplar.
laakal: hiç değilse, en azından.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
muhtar: seçilmiş, seçkin.
nesne: şey.
rıayet: halk, vatandaş.
reis: baş, başkan, efendi.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
salah: düzelme, iyileşme, barış, rahatlık.
sarih: açık, belli.
seyyidü'l-beşer: insanların seyyidi, efendisi Hz. Muhammed.
siyaset: hükumet etme, devlet idaresi, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş veya anlayış, devlet idaresi ile ilgili esaslar.
sultan: hükmeden, hâkimiyet sahibi.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tafsilen: ayrıntılı olarak.
tebaa: ümmet, halk, ahali.
tebdil etmek: değiştirmek, dönüştürmek.
tecdid-i biat: bağlılığı yenileme.
umum: bütün, tüm.
vahıy: bir fikrin, bir hakikadin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.
zat: kişi, şahıs, fert.
zira: çünkü.

Süryanî ve İbranî isimleri var. İşte Hazret-i Şuayb'ın suhufunda ismi, "Muhammed" manasında *Müşeffah*'tır.[1] Hem Tevrat'ta, yine "Muhammed" manasında *Munhamenna*, hem "Nebiyyü'l-Haram" manasında *Himyata*;[2] Zebur'da *el-Muhtar*[3] ismiyle müsemmadır. Yine Tevrat'ta *el-Hatemü'l-Hatem*,[4] hem Tevrat'ta ve Zebur'da *Mukimü's-Sünne*,[5] hem Suhuf-i İbrahim ve Tevrat'ta *Mazmaz*'dır.[6] Hem Tevrat'ta *Ahyed*'dir.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş:

اِسْمِي فِي الْقُرْآنِ مُحَمَّدٌ، وَفِي الْإِنْجِيلِ أَحْمَدُ، وَفِي التَّوْرَاةِ أَحْيَدُ[7]

buyurmuştur.

• Hem İncil'de, esma-i Nebevîden صَاحِبُ الْقَضِيبِ وَالْهِرَاوَةِ yani, "*Seyf ve Asa Sahibi*"[8] Evet, *sahibüsseyf enbiyalar* içinde en büyüğü, ümmetiyle cihada memur, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdır.

• Yine İncil'de, *Sahibü't-Tâc*'dır.[9] Evet, "*Sahibu't-Tâc*" ünvanı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma mahsustur. *Tâc*, *amâme*, yani *sank* demektir. Eski zamanda, milletler içinde, milletçe umumiyet itibarıyla sank ve agel saran, kavm-i Araptır. İncil'de *Sahibu't-Tâc*, kat'î olarak Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demektir.

• Hem, İncil'de *el-Baraklit* veyahut *el-Faraklit* ki, İncil tefsirlerinde "*Hak ve batılı birbirinden tefrik eden hakperest*" manası verilmiş ki, sonra gelecek insanları hakka sevk edecek zatın ismidir.

1- Halebî *Sîretu'l-Halebiye*, 1.353; Nebhanî *Hüccetullah ale'l-Âlemîn*, 112; Kastalanî *Mevahibu'l-Ledünniye*, 6.189.

2- Halebî *Sîretu'l-Halebiye*, 1.346; Nebhanî *Hüccetullah ale'l-Âlemîn*, 112-113.

3- Halebî *Sîretu'l-Halebiye*, 1.353; Nebhanî *Hüccetullah ale'l-Âlemîn*, 112; Kastalanî *Mevahibu'l-Ledünniye*, 6.189; Alıyyu'l-Kârî *Şerhu'ş-Şifa*, 1.739.

4- Nebhanî *Hüccetullah ale'l-Âlemîn*, 114.

5- Nebhanî *Hüccetullah ale'l-Âlemîn*, 115.

6- Halebî *Sîretu'l-Halebiye*, 1.353; Nebhanî *Hüccetullah, ale'l-Âlemîn*, 113.

7- Benim ismim Kur'an da Muhammed, İncil de Ahmed, Tevrat'ta ise Ahyed'dir. (el-Envaru'l-Muhammediye min el-Mevahibu'l-Ledünniye, s. 143.)

8- Alıyyu'l-Kârî *Şerhu'ş-Şifa*, 1.739.

9- Alıyyu'l-Kârî *Şerhu'ş-Şifa*, 1.739.

agel: sarık.
Ahyed: Hz. Peygamberin Tevrat'taki ismi.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
amâme: imame, sarık.
asa: değnek, sopa.
batıl: yalan, yanlış.
cihad: Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşma.
el-hatemu'l-hatem: en son mühür. Hz. Muhammed'in Tevrat'ta geçen bir ismi.
el-muhtar: seçilmiş, seçkin.
enbiya: nebiler, peygamberler, habercilerler.
esma-i Nebevî: Peygamberimizin isimleri.
hakperest: doğruluktan ve haktan ayrılmayan.
Himyata: Peygamberimizin Tevrat'ta "Mescid-i Haram peygamberi" manasındaki ismi.
İbranî: İbranice. (Yahudiler Hz. İbrahim'i en büyük ataları saydıkları için kendilerine İbranî demişlerdir.)
itibarıyla: bakımından.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kavm-i Arap: Arap milleti.
mahsus: başkasında bulunmayan bir şeye veya kişiye has olan, özel.
mukimü's-sünne: sünneti ihya edecek olan zat.
müsemma: isimlendirilmiş, adlandırılmış.
Nebiyyü'l-Haram: Mescid-i Haram Peygamberi.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sahibüsseyf: kılıç sahibi.
Sahibu't-Tâc: tâc, sarık sahibi. Hz. Muhammed'in İncil'de geçen adı.
sevk etmek: ulaştırmak.
seyf: kılıç.
suhuf: sayfalar, bazı peygamberlere verilen ve İlâhî emirleri içeren sayfalar.
Suhuf-i İbrahim: Hz. İbrahim'e indirilen sayfalar.
Süryanî: Süryanice (Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hıristiyan topluluğu.)
tefrik etmek: ayırmak.
tefsir: açıklama, izah, yorum.
Tevrat: Hz. Musa'ya indirilmiş olan İlâhî kitap.
umumiyet: umumîlik, genellik.
ümmet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e inanıp onun yolundan gidenlerin tamamı.
Zebur: Hz. Davud'a indirilen kutsal kitap.

İncil'in bir yerinde, İsa Aleyhisselâm demiş: "Ben gideceğim, tâ Dünyanın Reisi gelsin." Acaba Hazret-i İsa Aleyhisselâmdan sonra dünyanın reisi olacak ve hak ve batılı fark ve temyiz edip Hazret-i İsa Aleyhisselâmın yerinde insanları irşat edecek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka kim gelmiştir? Demek Hazret-i İsa Aleyhisselâm, ümmetine daima müjde ediyor ve haber veriyor ki, "Birisi gelecek, bana ihtiyaç kalmayacak. Ben onun bir mukaddimesiyim ve müjdecisiyim." Nasıl ki, şu ayet-i kerîme:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي
مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ (1) (HAŞİYE)

HAŞİYE: أُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ Seyyah-ı Meşhur Evlıya Çelebi, Hazret-i Şem'un-ı Safa nın türbesinde, ceylân derisinde yazılı İncil-i Şerif te bu gelen ayeti okumuştur. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında nazıl olan ayet اپتون Bir oğlan, ارربيون yani İbrahim neslinden ola, پروفتون peygamber ola, لوعسلين yalancı olmaya. ست onun افرولات mevlidi Mekke ola. كه كالوشير salıhlikle gelmiş ola, نوبومين onun mübarek adı HAŞIYECİK مواميت Ahmed Muhammed ola. ايسمدوس Ona uyanlar تاكرديس bu cihan ıssı olalar, نيست بث dahı ol cihan ıssı ola.

HAŞIYECİK: Bu *Mevamit* kelimesi *Memed*'den ve *Memed* dahi *Muhammed*'den tahrif edilmiş.

---

1 Hani Meryem oğlu İsa "Ey İsrailoğulları" demişti: "Ben daha önce indirilen Tevrat'ı doğrulamak ve benden sonra gelecek Ahmed ismindeki bir peygamberi müjdelemek üzere size Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim." O açık ve kesin mu'cizeler getirdiğinde: "Bu apaçık bir sihirdir" dediler. (Saf Suresi: 6.)

---

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
âyet: İncil'den bir cümle, delil
âyet-i kerîme: Kur'ân'ın âyeti, azamet ve şerefi olan âyet.
bâtıl: doğru olmayan, yalan yanlış
cihan: dünya, kâinat, âlem
farkı: ayırma, seçme.
hak: doğru, gerçek
hâşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
Hazret-i Şem'un-ı Safa: Hz. İsa'nın havârîlerindendir. türbesi Antakya'da Habib-i Neccar Camiinin avlusundadır.
ıssı olmak: sahibi olmak.
İncil: Hazret-i İsa'ya gönderilmiş olan İlâhî kitap
İncil-i Şerîf: Hz. İsa'ya indirilen kutsal kitap: İncil
irşat: doğru yolu gösterme.
mevlidi: doğumu, doğum yeri
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hal ve hareketlerden her biri
mukaddime: başlangıç.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu
nazıl olma: inme
nesil: kuşak, nesil, soy
reis: baş, başkan
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
Seyyah-ı Meşhur: Meşhur Gezgin
sihir: büyü, büyücülük
temyiz etmek: ayırmak, iyiyi kötüden ayırdetmek.
Tevrat: Hz. Musa'ya indirilmiş olan İlâhî kitap
türbe: mezar, kabir
ümmet: bir peygambere inanıp onun yolundan gidenlerin tamamı.

Evet, İncil'de Hazret-i İsa Aleyhisselâm, çok defalar ümmetine müjde veriyor. İnsanların en mühim bir reisi geleceğini; ve o zatı da bazı isimler ile yâd ediyor. O isimler elbette Süryanî ve İbranîdirler. Ehl-i tahkik, görmüşler. O isimler, "Ahmed, Muhammed, Fariku'n-beyne'l-Hakkı ve'l-Batıl" manasındadırlar. Demek İsa Aleyhisselâm çok defa Ahmed Aleyhissalâtü Vesselâmdan beşaret veriyor.

Sual: *Eğer desen:* "Neden Hazret-i İsa Aleyhisselâm her nebîden ziyade müjde veriyor; başkalar yalnız haber veriyorlar, müjde suretı azdır?"

Elcevap: Çünkü, Ahmed Aleyhissalâtü Vesselâm, İsa Aleyhisselâmı Yahudilerin müthiş tekzibinden ve müthiş iftiralarından ve dinini müthiş tahrifattan kurtarmakla beraber, İsa Aleyhisselâmı tanımayan Benîisrailin suubetli şeriatına mukabil, sühuletli ve cami ve ahkâmca şeriat-ı İseviyenin noksanını ıkmal edecek bir şeriat-ı âliyeye sahiptir. İşte onun için, çok defa "Âlemin Reisi geliyor" diye müjde veriyor.

İşte Tevrat, İncil, Zebur'da ve sair suhuf-i enbiyada çok ehemmiyetle, ahirde gelecek bir peygamberden bahisler var, çok ayetler var; nasıl bir kısım numunelerini gösterdik. Hem çok namlar ile o kitaplarda mezkûrdur. Acaba bütün bu kütüb-i enbiyada, bu kadar ehemmiyetle, mükerrer ayetlerde bahsettikleri Ahırzaman Peygamberi, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka kim olabilir?

ahırzaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devri
ahir: son
ahkâm: hükümler, emirler, kanunlar
Âlemin Reisi: âlemlerin efendisi olan Hz. Muhammed
aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selâm onun üzerine olsun
aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun
ayet: ilâhî söz, delil
bahis: bir konunun bölümleri
Benîisrail: İsrailoğulları.
beşaret: müjde, sevindirici haber
cami: pek çok manaları ve hakikatleri içinde toplayan
ehemmiyet: önem.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, delilleriyle bilip gerçeğin peşinden gidenler
Fariku n-beyne'l-Hakkı ve'l-Batıl: Hak ve batılın arasını ayırt eden
İbranî: İbranîce (Yahudiler Hz. İbrahim'i en büyük ataları saydıkları için kendilerine İbranî demişlerdir.)
ikmal: tamamlama
İncil: Hazret-i İsa'ya gönderilmiş olan ilâhî kitap
kütüb-i enbiya: Peygamberlere gelen kitaplar
mezkur: anılmış
mukabil: karşı karşılık.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrarlanan
nam: ad
nebi: haberci, elçi, peygamber
numune: örnek, misal
reis: baş, başkan.
sair: diğer, başka, öteki
sual: soru
suhuf-i enbiya: Peygamberlere verilen sahifeler.
suret: biçim, şekil, tarz.
suubetli: zor
sühuletli: kolay
Süryanî: Süryanîce (Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan, Sami ırkından bir Hıristiyan toplulugu)
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şeriat-ı İseviye: Hz. İsa'nın getirdiği şeriat.
şeriat-ı âliye: yüce, üstün şeriat
tahrifat: bozmalar, değiştirmeler
tekzip: yalanlama.
Tevrat: Hz. Musa'ya indirilmiş olan ilâhî kitap
ümmet: bir peygambere inanıp onun yolundan gidenlerin tamamı
yad etmek: anmak, hatırı getirmek.
zat: şahıs, kişi, fert.
Zebur: Hz. Davud'a nazil olan mukaddes kitap
ziyade: çok, fazla

İKİNCİ KISIM

İrhasattan ve delâil-i nübüvvetten maksat şudur ki: "Bi'set-i Ahmediyeden evvel, zaman-ı fetrette kâhinler, hem o zamanın bir derece evlıya ve arif-i billâh olan bır kısım insanlan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın geleceğını haber vermişler ve ihbarlannı da neşretmişler, şiirleriyle gelecek asırlara bırakmışlar. Onlar çoktur.

■ Bız, ehl-i siyer ve tarihin nakıl ve kabul ettikleri meşhur ve munteşir olan bır kısmını zikredeceğız.

• *Ezcümle*, Yemen padişahlarından Tübba ismınde bir melik, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın evsafını eski kitaplarda görmüş, iman etmiş. Şöyle bir şiirini ilân etmiş:

شَهِدْتُ عَلَى اَحْمَدَ ۞ اَنَّهُ رَسُولٌ مِنَ اللهِ بَارِى النَّسَمِ

فَلَوْ مُدَّ عُمْرِى اِلَى عُمْرِهِ ۞ لَكُنْتُ وَزِيرًا لَهُ وَابْنَ عَمّ

Yani, "*Ben, Ahmed'ın* (ASM) *rısaletını tasdik ediyorum. Ben onun zamanına yetişseydim, ona vezir ve ammizade olurdum.*" (Yanı, Alı gıbı olurdum.) [1]

• *Ikincisi*: Meşhur Kuss bin Saıde ki, kavm-ı Arabın en meşhur ve mühim hatibı ve muvahhit bır zat-ı ruşenzamirdir. İşte şu zat da, bi'set-i nebevîden evvel risalet-i Ahmediyeyi şu şiirle ilân ediyor:

اَرْسَلَ فِينَا اَحْمَدَ خَيْرَ نَبِيٍّ قَدْ بُعِثَ

صَلَّى عَلَيْهِ اللهُ مَا عَجَّ لَهُ رَكْبٌ وَحُثَّ [2]

1 İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 2.166; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.363

2 Bize, gonderilenlerin en hayırlısı, peygamberlerin en ustunu olarak Ahmed ı gonderdi. Kafileler onu ziyaret için yollara duştukçe ve bu teşvik edildikçe, Allah ona salat eylesin. (Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.363.)

aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun uzenne olsun
ammizade: amca çocuğu
arif-i billah: Allah ı bilen tanıyan
asır: yuzyıl, çağ
bi'set-i Ahmediye: Hz. Muhammed ın peygamber olarak gonderılmesi
bi'set-i nebevî: Hz. Muhammed'ın peygamberlikle gorevlendırılmesi
delail-i nubüvvet: Peygamber Efendımızın (ASM) peygamberlik delıllerı
ehl-i siyer: Peygamber Efendımızın hayatını araştırانlar
evliya: velıler, Allah dostları
evsaf: vasıflar, ozellıkler
evvel: once
hatip: topluluğa karşı konuşan, guzel ve duzgun soz soyleyen
ihbar: haber verme, bıldırme, duyurma
ilan etmek: açıklamak, herkese duyurmak
iman: inanma
irhasat: Hz. Muhammed'ın peygamberlıgınden evvel meydana gelen ve peygamber olacağına işaret eden hanka haller, belırtıler
kafile: bırlıkte yolculuk eden topluluk
kahin: gelecekten haber vermek ıddıasında bulunan kımse
kavm-ı Arap: Arap kavmı, mıllet
maksat: kastedılen, vanımak ıstenen nokta
melik: hukumdar, padışah, kral
meshur: tanınmış, şohretlı, unlu
muvahhid: Allah ı bırleyen, Cenab-ı Hakkın varlığına ve bırlığıne ınanan
mühim: onemlı
münteşir: yayılmış, duyulmuş
nakil: aktarma, anlatma
neşretmek: yaymak
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım ve Allah ın insanlara bir elçısı olan Hz. Muhammed
risalet: resulluk, elçılık, peygamberlık
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendımızın peygamberlıgı
salât: rahmet, Hz. Peygambere dua
tasdik etmek: doğrulamak, kabul etmek
teşvik: şevklendırmek, cesaret vermek
vezir: hukumdar vekılı
zaman-ı fetret: fetret zamanı, insanlara peygamber gonderılmeyen manevi buhran zamanı
zat: kışı, şahıs, fert
zat-ı ruşenzamir: hakıkatlerı bılen, gonlu aydın kışı
zikir: anma, bıldırme

• *Üçüncüsü*: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ecdadından olan Kâ'b bin Lüeyy, nübüvvet-i Ahmediyeyi (ASM) ilham eseri olarak şöyle ilân etmiş:

عَلٰى غَفْلَةٍ يَأْتِي النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ ۞ فَيُخْبِرُ أَخْبَارًا صِدْقًا خَبِيرُهَا

Yani, "*Fücʼeten, Muhammedü'n-Nebî gelecek, doğru haberleri verecek.*"[1]

• *Dördüncüsü*: Yemen padişahlarından Seyf İbni Zîyezen, kütüb-i sabıkada Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın evsafını görmüş, iman etmiş, müştak olmuş idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ceddi Abdülmuttalip Yemen'e kafile-i Kureyş ile gittiği zaman, Seyf İbni Zîyezen, onları çağırmış, onlara demiş ki:

إِذَا وُلِدَ بِتِهَامَةَ وَلَدٌ بَيْنَ كَتِفَيْهِ شَامَةٌ كَانَتْ لَهُ الْإِمَامَةُ وَإِنَّكَ يَا عَبْدَ الْمُطَّلِبِ لَجَدُّهُ

Yani, "*Hicaz'da bir çocuk dünyaya gelir. Onun iki omzu arasında hatem gibi bir nişan var. İşte o çocuk umum insanlara imam olacak.*" Sonra, gizli Abdülmuttalip'i çağırmış, "O çocuğun ceddi de sensin" diye kerametkârâne, bi'setten evvel haber vermiş.[2]

• *Beşincisi*: Varaka bin Nevfel (Hatice-i Kubra'nın ammizadelerinden), bidayet-i vahiyde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm telâş etmiş. Hatice-i Kübra, o hâdiseyi meşhur Varaka bin Nevfel'e hikâye etmiş. Varaka demiş: "Onu bana gönder." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Varaka'nın yanına gitmiş, mebde-i vahiydeki vaziyeti hikâye etmiş. Varaka demiş:

1- İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 2.244; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.364

2- Beyhakî, 2.9; İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 2.328; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.143

aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
ammizade: amcaoğlu
bidayet-i vahiy: vahyin başlangıcı
bi'set: Hz. Muhammed'in peygamberlikle görevlendirilmesi.
cet: ata, dede
ecdat: dedeler, atalar
evsaf: vasıflar, özellikler
fücʼeten: ansızın, birden bire
hâdise: olay, meydana çıkan hâl
hatem: mühür, damga
Hatice-i Kübra: Hz. Hatice; en büyük Hatice anlamında. Hz. Peygamberin ilk ve en büyük hanımının sıfatı.
Hicaz: Arabistan'da Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Münevvere'yi içine alan bölge
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
imam: önder ve ilerde olan, rehber
iman: inanma
kafile-i Kureyş: Kureyş kafilesi; topluluğu
kerametkârâne: keramet göstererek.
kütüb-i sabıka: önceki geçmiş kitaplar
mebde-i vahiy: vahyin başlangıcı
Muhammedü'n-Nebî: Peygamberimiz Hz. Muhammed
nişan: iz, belirti.
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in Peygamberliği
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
umum: bütün, tüm
vaziyet: hâl, durum

بَشِّرْ يا مُحَمَّدُ اِنِّي اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ النَّبِيُّ الْمُنْتَظَرُ وَبَشَّرَ بِكَ عِيسى

Yani, "*Telâş etme, o hâlet vahiydir. Sana müjde! Intizar edilen nebî sensin. İsa seninle müjde vermiş.*" (1)

• *Altıncısı:* Askalânı'l-Hımyerî nam arif-i billâh, bi'setten evvel Kureyşîleri gördüğü vakit, "İçinizde dava-i nübuvvet eden var mı?" "Yok" derlerdi. Sonra, bi'set vaktinde yine sormuş. "Evet," demişler. "Biri dava-i nübüvvet ediyor." Demiş. "İşte, âlem onu bekliyor." (2)

• *Yedincisi:* Nasarâ ulema-i benamından İbnü'l-Âlâ, bı'setten ve Peygamberi görmeden evvel haber vermiş. Sonra gelmiş, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı görmüş, demiş:

وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَقَدْ وَجَدْتُ صِفَتَكَ فِي الْاِنْجِيلِ
وَبَشَّرَ بِكَ اِبْنُ الْبَتُولِ

Yani, "*Ben senin sıfâtını İncil'de gördüm, iman ettim. İbnı Meryem, İncil'de senın geleceğini müjde etmiş.*" (3)

• *Sekizincisi:* Bahsı geçen Habeş Padişahı Necaşi demiş: لَيْتَ لِي خِدْمَتَهُ بَدَلاً عَنْ هٰذِهِ السَّلْطَنَةِ Yani, "*Keşke şu saltanata bedel, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın hizmetkârı olsaydım. O hizmetkârlık, saltanatın pek fevkındedir.*" (4)

1 Müsned, 4.304; Buhari, 1.3; 6.215; Kadı Iyaz, Şifa, 1.363
2. Kadı Iyaz, Şifa, 1.363
3. Alliyyü'l-Karî, Şerhu'ş-Şifa, 1.744
4. Beyhakî, 2.285; Kadı Iyaz, Şifa, 1.364

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
arif-i billah: Allah'ı bilen, tanıyan.
bahsı geçen: söz edilen, sözü geçen.
bedel: karşılık.
bı'set: Hz. Muhammed'in Peygamberlikle görevlendirilmesi.
dava-i nübuvvet: Peygamberlik dava etmek, Peygamber olduğunu ilan etmek.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
hâlet: hal, durum.
hizmetkar: hizmetçi.
iman: inanma, İslâmiyeti kabul etme.
İncil: Hazret-i İsa'ya gönderilmiş olan ilâhî kitap.
intizar edilen: beklenen.
Kureyşî: Kureyş kabilesinden olan kimse.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
müjde: sevindirici haber.
nam: ad.
Nasarâ ulema-ı benamı: Hristiyanların meşhur âlimleri.
Nebî: haberci, peygamber.
Necaşî: Habeş hükümdarlarına verilen unvan.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
sıfât: vasıflar, özellikler.
vahiy: bir fikrin, bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.

■ Şimdi, ilham-ı Rabbanî ile gayptan haber veren bu arîflerden sonra, gayptan ruh ve cin vasıtasıyla haber veren kâhinler, pek sarih bir surette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın geleceğini ve nübüvvetini haber vermişler. Onlar çoktur; biz, onlardan meşhurları ve manevî tevatür hükmüne geçmiş ve ekser tarih ve siyerde nakledilmiş birkaçını zikredeceğiz. Onların uzun kıssalarını ve sözlerini siyer kitaplarına havale edip, yalnız icmalen bahsedeceğiz.

• *Birincisi:* Şıkk isminde meşhur bir kâhindir ki, bir gözü, bir eli, bir ayağı varmış; âdeta yarım insan. İşte o kâhin, manevî tevatür derecesinde kat'î bir surette tarihlere geçmiş ki, risalet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmı haber verip, mükerreren söylemiştir. (1)

• *İkincisi:* Meşhur Şam kâhini Satih'tir ki, kemiksiz, âdeta azasız bir vücut, yüzü göğsü içinde bir acube-i hilkat ve çok da yaşamış bir kâhindir. Gayptan verdiği doğru haberler, o zaman insanlarda şöhret bulmuş. Hatta Kisra, yani Fars padişahı, gördüğü acip rüyayı ve velâdet-i Ahmediye (ASM) zamanında sarayın on dört şerefesinin düşmesinin sırrını Satih'ten sormak için, Muyzan denilen âlim bir elçisini göndermiş. Satih demiş: "On dört zat, sizlerde hâkimiyet edecek, sonra saltanatınız mahvolacak. Hem birisi gelecek, bir din izhar edecek. İşte, o, sizin din ve devletinizi kaldıracak" mealinde, Kısraya haber göndermiş. İşte o Satih, sarih bir surette, Ahirzaman Peygamberinin gelmesini haber vermiş. (2)

1- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/365

2- *Beyhaki*, 2/126-129; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/365

acip: şaşırtıcı, hayret verici
acube-i hilkat: yaratılış garibesi, yaratılışı çok tuhaf olan
ahirzaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
âlim: bilgili, bilgin
arif: bilen, bilgi sahibi
bahis: bir konu hakkında söz söyleme, konuşma
ekser: pek çok.
Fars: İran
gaip: görünmeyen âlem
hâkimiyet: hâkim olma, hâlâ egemenlik.
havale etmek: bırakmak.
icmalen: kısaca, özetle
İlham-ı Rabbanî: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
İzhar etme: ortaya çıkarma, gösterme.
kahin: gelecekten haber vermek iddiasında bulunan kimse
kat'i: kesin, şüphesiz.
kıssa: baştan geçen olay, macera, ibret verici hikaye
Kısra: eskiden İran hükümdarlarına verilen ad
mahvolma: bitme, yok olma
manevî tevatür: yalan üzerine birleşmeleri mümkün olmayan bir topluluğun bir olayı mana yönünden aktarması veya aktarılırken susmak suretiyle doğruluğunu tasdik etmesi
meal: anlam, mana
meşhur: tanınmış, şöhretli, ünlü
mükerreren: defalarca, tekrarla
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık, devlet
sarih: açık.
sır: gizli hakikat, sebep
siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını naklederen eserler
suret: biçim, şekil, tarz.
şerefe: burç, kule
vasıta: aracılık.
veladet-i Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in doğuşu
zat: kişi, şahıs, fert.
zikretmek: anmak, bildirmek.

• Hem kâhinlerden Sevad İbni Karibi'd-Devsî ve Hunâfir ve Ef'asiye Necran ve Cizl İbni Cizli'l-Kindî ve İbni Halasati'd-Devsî ve Fatıma binti Numan-ı Necâriye gibi meşhur kâhinler, siyer ve tarih kitaplarında tafsilen beyan ettikleri vecih üzere, Ahirzaman Peygamberinin geleceğini, o peygamber de Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olduğunu haber vermişler.[1]

• Hem Hazret-i Osman'ın akrabasından Sa'd İbni Binti Küreyz, kâhınlık vasıtasıyla, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın nübüvvetini gayptan haber almış. Bidayet-ı İslâmiyet'te, Hazret-ı Osman-ı Zinnureyn'e demiş ki: "Sen git, iman et." Osman, bidayette gelmiş, iman etmiş. İşte o Sa'd, o vakıayı böyle bir şiirle söylüyor:

هَدَى اللهُ عُثْمَانَ بِقَوْلِي إِلَى الَّتِي ۞ بِهَا رُشْدُهُ وَاللهُ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ[2]

■ Hem kâhinler gibi, "hatıf" denilen, şahsı görünmeyen ve sesi işitilen cinnîler, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın geleceğini mukerreren haber vermişler.

• Ezcümle, Zeyyab İbnü'l-Haris'e , hatıf-i cinni böyle bağırmış, onun ve başkasının sebeb-i İslâm'ı olmuş:

يَا ذَيَّابُ يَا ذَيَّابُ اِسْمَعِ الْعَجَبَ الْعُجَابَ

بُعِثَ مُحَمَّدٌ بِالْكِتَابِ يَدْعُو بِمَكَّةَ فَلَا يُجَابُ[3]

• Yine bir hatıf-ı cinnî, Sâmıa ibnı Karreti'l-Gatafanî'ye böyle bağırmış, bazılarını imana getirmiştir:

جَاءَ الْحَقُّ فَسَطَعَ وَدُمِّرَ بَاطِلٌ فَانْقَمَعَ[4]

1 Beyhakı 2:248 Kadı İyaz, Şifa 1:365 İbni Kesir el-Bidaye ve'n-Nihaye 2:335

2. Allah benim sözlerimle Osman'ı öyle bir yola iletti ki hidayeti o sayededir. Hak yola ileten yalnızca Allah'tır. (Suyuti Hasaisu'l-Kubra, 1:258.)

3. Ey Zeyyab, ey Zeyyab! En hayret verici bir haberi dinle: Muhammed, kitap ile gönderildi. Mekke de insanları hakka davet ediyor. Fakat davetine uyulmuyor. (Suyuti Hasaisu'l-Kubra 1:358; Halebi Siretu'l-Halebiye 1:335-337.)

4 Hak gelip parladı, batıl ise yıkıldı ve sokulup atıldı. (Suyuti Hasaisu'l-Kubra, 1:252, 271; Aliyyü'l-Karî, Şerhü'ş-Şifa 1:748.)

aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
bidayet: başlangıç
bidayet-i İslamiyet: İslâmın doğuşu, başlangıcı.
cinni: cin taifesinden olan
ezcümle: bu cümleden olarak, örneğin.
gaip: görünmeyen âlem
Hak: doğru, gerçek
hatif: sesi işitilen ve kendisi görülmeyen, gayptan haber veren cin
hatif-i cinni: sesi işitilen, fakat kendisi görülmeyen, gayptan haber veren cin.
hidayet: doğru ve hak yolu. İslâmı kabul etme
iman: inanma, İslâm dinini kabul etme
kahin: gelecekten haber vermek iddiasında bulunan kimse
meşhur: tanınmış, şöhretli, ünlü
mükerreren: tekrarla, defalarca
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
sâye: sebep
sebeb-i İslâm: İslâm dinine girmesine sebep
siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını nakleden eserler
tafsilen: ayrıntılı olarak.
vakıa: olay.
vasıta: aracı, aracılık.
vecih: şekil, tarz, yön

Bu hatiflerin beşaretleri ve haber vermeleri pek meşhurdur ve çoktur.

■ Hem nasıl kâhinler, hatifler haber vermişler; oyle de, sanemler dahı ve sanemlere kesilen kurbanlar dahı Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın rısaletini haber vermişler.

• Ezcümle, kıssa-i meşhuredendır kı, Mâzen kabîlesinin sanemi bağırıp demiş [1] هٰذَا النَّبِيُّ الْمُرْسَلُ جَاءَ بِالْحَقِّ الْمُنْزَلِ dıyerek, rısalet-ı Ahmediyeyi (ASM) haber vermiş.

• Hem Abbas ıbnı Merdas'ın sebeb-i İslâmıyet'i olan meşhur vakıa şudur kı: Dımar namında bir sanemi varmış. O sanem bır gün boyle bır ses vermiş:

اَوْ دٰى صِمَارُ وَكَانَ يُعْبَدُ مُدَّةً قَبْلَ الْبَيَانِ مِنَ النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ

Yani, "*Muhammed gelmeden evvel bana ibadet ediliyordu. Şımdi Muhammed'in beyanı gelmiş, daha o dalâlet olamaz.*" [2]

• Hazret-i Ömer, İslâmıyet'ten evvel saneme kesilen bır kurbandan böyle ışıtmış:

[3] يَا آلَ الذَّبِيحِ أَمْرٌ نَجِيحٌ رَجُلٌ فَصِيحٌ يَقُولُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ

İşte bu numuneler gibi çok vakıalar var; mevsuk kitaplar kabul edıp nakletmişler.

1- Bu gonderilen peygamberdır. Indırılen hak bır kitap getırmıştır. (Beyhakı, *Delâilu n-Nubuvve*, 2.255; İbnı Kesır, *el-Bidâye ve n-Nihâye*, 2.337.)

2- Aclunı, *Kenzu l-Ummal*, 12.472; *Beyhakî*, 1.118.

3- Ey Zebîh denılen Hz. İsmâil'ın çocukları! Başarıya ulaşacak bır durum var. Açık ve net sozlu bır zat "La ilâhe illallah" dıyor. (*Buhârî*, 5.61; Menâkıbu l-Ensâr, 35; Aclûnî, *Kenzu l-Ummal*, 12.363; *Fethu r-Rabbânî*, 20.2030.)

aleyhissalâtü vesselâmın: salât ve selâm onun uzenne olsun.
bâtıl: yalan, yanlış, doğru olmayan.
beşaret: müjde, sevindırıcı haber.
beyan: açıklama, bildırme, ızah.
dalâlet: sapıklık, inançsızlık, ınkar.
ezcümle: bu cumleden olarak, omegın.
hak: doğru, gerçek.
hatif: sesi ışıtılen fakat kendisi gorulmeyen gayptan haber veren cın.
kâhin: gelecekten haber vermek ıddıasında bulunan kımse.
kıssa-ı meşhure: meşhur kıssa, meşhur olmuş hadıse.
la ilâhe illallah: Allah'tan başka ılah yoktur.
meşhur: herkesin bıldığı, unlu.
mevsuk: vesikalı, delıllı, sağlam, ınanılır.
nakletmek: aktarmak, anlatmak.
numune: ornek, mısal.
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım ve Allah'ın ınsanlara bır elçısı olan Hz. Muhammed.
rısalet: resulluk, elçılık, peygamberlık.
rısalet-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'ın Peygamberlığı.
sanem: put.
sebeb-i İslâmıyet: İslâmıyete gırme, Muslüman olma sebebı.
vakıa: olay.
zat: kışı, şahıs, fert.

■ Nasıl ki kâhinler, arif-i billâhlar, hatifler, hatta sanemler ve kurbanlar risalet-i Ahmediyeyi (ASM) haber vermişler, her bir hâdise dahi bir kısım insanların imanına sebep olmuş. Öyle de, bazı taşlar üstünde ve kabirlerde ve kabirlerin mezar taşlarında, hatt-ı kadim ile [1] مُحَمَّدٌ مُصْلِحٌ اَمِينٌ gibi ibareler bulunmuş, onunla bir kısım insanlar imana gelmişler. [2] Evet, hatt-ı kadim ile bazı taşlarda bulunan مُحَمَّدٌ مُصْلِحٌ اَمِينٌ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan ibarettir. Çünkü, ondan evvel, zamanına pek yakın, yalnız yedi Muhammed ismi var, başka yoktur. O yedi adamın hiçbir cihetle "muslih-i emin" tabirine liyakatleri yoktur.

ÜÇÜNCÜ KISIM

İrhasattan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın velâdeti hengâmında vücuda gelen hârikalardır ve hâdiselerdir. O hâdiseler, onun velâdetiyle alâkadar bir surette vücuda gelmiş.

Hem bi'setten evvel bazı hâdiseler var ki, doğrudan doğruya birer mu'cizesidir. Bunlar çoktur. Numune olarak, meşhur olmuş ve eimme-i hadis kabul etmiş ve sıhhatleri tahakkuk etmiş birkaç numuneyi zikredeceğiz.

Birincisi: Velâdet-i Nebevî gecesinde, hem annesi, hem annesinin yanında bulunan Osman ibni As'ın annesi, hem Abdurrahman ibni Avf'ın annesinin gördükleri azîm bir nurdur ki, üçü de demişler: "Velâdeti anında biz

1 Muhammed, islâh edici ve emindir.

2. *Tirmizî*, 46.2; *Musned*, 4.215; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.467

alâkadar: alâkalı, ilgili, ilişkili
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
arif-i billah: Allah'ı bilen, tanıyan.
azîm: büyük.
bi'set: Hz. Muhammed'in Peygamberlikle görevlendirilmesi.
cihet: yön, yan
eimme-i hadis: hadis imamları, hadis ilminde sözü delil olarak kabul edilen, derin ve geniş bilgi sahibi âlimler
emin: inanılır, güvenilir
hadise: olay
hatif: sesi işitilen fakat kendisi görülmeyen, gayptan haber veren cin
hatt-ı kadim: eski yazı
hengam: zaman, an
ıslah: iyileştirme, düzeltme
ibare: cümle, bir fikri anlatan bir veya birkaç cümlecik yazı
ibaret: meydana gelen, oluşan
iman: inanma, İslâm dinini kabul etme
irhasat: Hz. Muhammed'in Peygamberliğinden önce meydana gelen ve peygamber olacağına işaret eden hârika hâller, belirtiler
kabir: mezar
kâhin: gelecekten haber vermek iddiasında bulunan kimse.
liyakat: layık olma, uygunluk.
meşhur: tevâtur derecesine varamayan ve her nesilde ravisi ikiden aşağıya düşmeyen hadisler
mu'cize: Allah tarafından meydana getirilen ve peygamberliğe delil olan olağanüstü haller
muslih-i emin: güvenilir, ıslâh edici, emin ve ıslâh edici kişi olan Hz. Muhammed
numune: örnek, misâl
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği
sanem: put
sıhhat: sahîhlik, doğruluk,
sûret: biçim, şekil, tarz
tabir: ifâde, söz.
tahakkuk: gerçekleşme, bir şeyin doğruluğunun meydana çıkması
velâdet: doğma, dünyaya gelme
veladet-i Nebevi: Peygamber Efendimizin doğuşu, dünyaya gelişi.
vücuda gelme: meydana gelme
zikretmek: anmak, bildirmek.

öyle bir nur gördük ki, o nur maşrık ve mağribi bize aydınlattırdı." [1]

İkincisi: O gece Kâbe'deki sanemlerin çoğu, baş aşağı düşmüş. [2]

Üçüncüsü: Meşhur Kısranın eyvanı, yarı saray-ı meşhuresi o gece sallanıp inşikak etmesi ve on dört şerefesinin düşmesidir. [3]

Dorduncusu: Sava'nın takdıs edilen kuçuk denızının o gecede yere batması ve İstahrâbâd'da bin senedır daima iş'al edilen, yanan ve sönmeyen, Mecusîlerin ma'bud ittihaz ettiklen ateşın velâdet gecesinde sönmesi .. [4]

İşte şu üç dört hâdise işarettir ki, o yeni dünyaya gelen zat, ateşperestliği kaldıracak, Fars saltanatının sarayını parçalayacak, ızn-ı İlâhî ile olmayan şeylerin takdisini men edecektir.

Beşincisi: Çendan velâdet gecesinde değil, fakat velâdete pek yakın olduğu cihetle, o hâdıseler de ırhasat-ı Ahmediyedir (ASM) kı, Sure-i [5] أَلَمْ تَرَ كَيْفَ 'de nass-ı kat'î ile beyan edilen "Vak'a-i Fil"dir ki, Kâbe'yı tahrip etmek için, Ebrehe namında Habeş meliki gelip, Fil-i Mahmudî namında cesım bır fili öne sürüp gelmış. Mekke'ye yakın olduğu vakit fil yürümemiş. Çare bulamamış, dönmüşler. Ababıl kuşları onları mağlûp etmiş ve penşan etmiş; kaçmışlar. Bu kıssa-ı acibe, tarih kitaplarında tafsilen meşhurdur. Işte şu hâdıse, Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın delâil-i nübüvvetindendir. Çünkü velâdete pek yakın bır zamanda, kıblesi ve mevlıdı ve sevgılı

1- *Mu'cemu't Taberanî* 25.355, 357; Kadı Iyaz, *Şifa* 1.366; Aclunî, *Kenzu'l-Ummal* 12.392; *Beyhakî* 1.80-92.
2- *Beyhakî* 1.19.
3- *Beyhakî*, 1.126; 2.272.
4- *Beyhakî*, 1.127; Kadı Iyaz, *Şifa* 1.366.
5- Fil Suresinin diger adı. (Surenin ılk kelımelen)

aleyhıssalatu vesselam: salat ve selam onun uzenne olsun
ateşperest: ateşe tapan, Mecusi
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildırmek.
cesim: çok buyuk, cusseli
cihet: yan, yon
çendan: gerçi
delail-i nübüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delıllerı.
ababıl: dağ kırlangıcı
Ebrehe: Hz. Muhammed'in dogumundan elli gun kadar once Kâbe'yı yıkmaya gelen Habes Ordusu Kumandanı.
eyvan: kosk, saray, kemerli yuksek bina
Fars: İran
Fil-i Mahmudi: Habeşî Yemen Valisi Ebrehe nin Kâbe yı yıkmak ıcın geldıgı zaman ordusunda bulunan Mahmud adlı fil
hadise: olay
ınşıkak etmek: yarılmak, bolunmek.
ırhasat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in Peygamberlıgınden once meydana gelen ve peygamber olacagına ışaret eden hanka halıler, belırtıler
İstahrâbâd: ateşe tapan Mecusî lerin sürekli yanan ve Hz. Muhammed'in dogdugu gece sonen ateşın bulundugu yer
ış'al edilen: yakılan, tutuşturulan
ittihaz etmek: edınmek, kabul etmek
ızn-ı İlâhî: Allah ın ızni
Kâbe: Hıcaz da Mekke-i Mukerreme de Harem-i Şerif'in ortasında bulunan kutsal bina, yeryuzunde Allah a adanmış ılk mabet, beytullah.
kıble: namaza başlarken yonelınen taraf
kıssa-ı acibe: hayret veren kıssa, benzen olmayan yaşanmış olay
Kısra: eskıden Iran hukumdarlarına verılen ad
ma'bud: kendısıne ıbadet edilen
maglup: yenılen
mağrıp: batı
maşrık: dogu
Mecusî: ateşe tapan, Zerduşt dınını benımseyen
melik: hukumdar, padışah, kral
men etmek: yasak etmek, engellemek.
mevlıd: dogum yen
nam: ad
nass-ı kat'î: Kur an ve hadısın kesın hukmu
nur: aydınlık, panıtı ışık.
Resul-i Ekrem: çok comert, kerım ve Allah ın ınsanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
saltanat: sultanlık, hukumdarlık, devlet
sanem: put.
saray-ı meşhure: meşhur saray
sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
şerefe: burç, kule
tafsilen: ayrıntılı olarak.
tahrip etmek: harap etmek, yıkmak, bozmak.
takdıs etmek: kutsallaştırmak, mukaddes saymak
Vak'a-i Fil: Fil vak'ası. Kâbe yi yıkmaya gelen Ebrehe nin fillere sahıp ordusu ıle ılgılı olarak meydana gelen hâdıse
velâdet: dogma, dunyaya gelme
zat: şahıs, fert, kışı

vatanı olan Kâbe-i Mükerreme, gaybî ve harika bir surette, Ebrehe'nin tahribinden kurtulmuştur.

Altıncısı: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, küçüklüğünde, Halime-i Sa'diye'nin yanında iken, Halime ve Halime'nin zevcinin şahadetleriyle, güneşten rahatsız olmamak için, çok defa üstünde bir bulut parçasının ona gölge ettiğini görmüşler ve halka söylemişler ve o vakıa sıhhatle şöhret bulmuş.[1]

Hem, Şam tarafına on iki yaşında iken gittiği vakıt, Buheyra-i Rahibin şahadetiyle, bir parça bulut, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın başına gölge ettiğini görmüş ve göstermiş.[2]

Hem yine bi'setten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bir defa Hatice-i Kübra'nın Meysere ismindeki hizmetkârıyla ticaretten geldiği zaman, Hatice-i Kübra, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın başında iki meleğin bulut tarzında gölge ettiklerini görmüş, kendi hizmetkârı olan Meysere'ye demiş. Meysere dahi Hatice-i Kübra'ya demiş: "Bütün seferimizde ben öyle görüyordum."[3]

Yedincisi: Nakl-i sahih ile sabittir ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bi'setten evvel, bir ağacın altında oturdu; o yer kuru idi, birden yeşillendi. Ağacın dalları, Onun başı üzerine eğilip kıvrılarak gölge yapmıştır.[4]

Sekizincisi: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ufak iken Ebu Talip'in evinde kalıyordu. Ebu Talip, çoluk ve çocuğu ile, onunla beraber yerlerse karnları doyardı.

---

1. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/368.
2. Tirmizî, 4/3; *Tabakat*, 1/83-101.
3. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/368; Beyhakî, 2/65.
4. Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/368; Tirmizî, 4/597.

---

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun.
bi'set: Hz. Muhammed'in peygamberlikle görevlendirilmesi.
Ebrehe: Hz. Muhammed'in doğumundan elli gün kadar önce Kâbe'yi yıkmaya gelen Habeş Ordusu Komutanı.
gaybî: gözle görülmeyecek bir şekilde.
Hatice-i Kübra: Hz. Hatice; en büyük Hatice, anlamında. Hz. Peygamberin ilk ve en büyük hanımının sıfatı.
hizmetkâr: hizmetçi.
Kâbe-i Mükerreme: büyük, yüce ulu Kâbe.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, kesinlikle doğru olan haber bildirilmesi.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
sabit: doğruluğu ispatlanmış, kanıtlanmış.
sefer: yolculuk, seyahat.
sıhhat: sahihlik, doğruluk.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, tarz, şekil.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şöhret bulma: herkes tarafından bilinme.
tahrip: harap etme, yıkma, kırıp dökme.
ticaret: alım satım.
vakıa: olay.
zevç: koca, eş.

Ne vakit o zat yemekte bulunmazsa, tok olmuyorlardı.[1] Şu hâdise hem meşhurdur, hem kat'îdir.

• Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın küçüklüğünde ona bakan ve hizmet eden Ümmü Eymen demiş: "Hiçbir vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm açlık ve susuzluktan şikâyet etmedi, ne küçükluğünde ve ne de büyüklüğünde."[2]

Dokuzuncusu: Murdiası olan Halime-i Sa'diye'nin malında ve keçilerinin sütünde, kabilesinin hilâfına olarak çok bereketi ve ziyade olmasıdır.[3] Bu vakıa hem meşhurdur, hem kat'îdir.

• Hem sinek onu taciz etmezdi, onun cesed-i mübareğine ve libasına konmazdı.[4] Nasıl ki, evlâdından Seyyid Abdülkadir-i Geylânî (KS) dahi, ceddinden o hâli irsiyet almıştı, sinek ona da konmazdı.

Onuncusu: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dünyaya geldikten sonra, bahusus velâdet gecesinde, yıldızların düşmesinin çoğalmasıdır ki, şu hâdise, On Beşinci Sözde kat'iyen bürhanlarıyla ispat ettiğimiz üzere, şu yıldızların sukutu, şeyatin ve cinlerin gaybî haberlerden kesilmesine alâmet ve işarettir. İşte, madem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm vahiy ile dünyaya çıktı, elbette yarım yamalak ve yalanlar ile karışık, kâhinlerin ve gayptan haber verenlerin ve cinlerin ihbaratına set çekmek lâzımdır ki, vahye bir şüphe ıras etmesinler ve vahye benzemesin. Evet, bi'setten evvel kâhinlik çoktu. Kur'ân nazil olduktan sonra onlara hatime çekti. Hatta

1- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.367
2- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.368; *Beyhaki*, 6.125
3- Alıyyu l-karî, *Şerhu ş-Şifa*, 1.750
4- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.368.

alamet: iz, belirti, işaret.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
bahusus: özellikle.
bereket: Allah'tan gelen bolluk.
bi'set: Hz. Muhammed'in Peygamberlikle görevlendirilmesi.
burhan: delil, ispat.
cet: dede, ata.
cesed-i mübarek: mübarek vücut, beden.
evlat: veletler, çocuklar.
gaip: görünmeyen âlem.
gaybi: başka âlemdekilere ait.
hâdise: olay.
hatime: son.
hilaf: ters, karşıt.
ihbarat: ihbarlar, haber vermeler, bildirmeler.
ıras etmek: vermek, getirmek, sebep olmak.
irsiyet: soydan gelen, soya çekim.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
kabile: göçebe insanlarda aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy, aşiret.
kâhin: gelecekten haber vermek iddiasında bulunan kimse.
kat'î: kesin, şüphesiz.
libas: elbise.
murdia: süt anne.
nazil olmak: inmek, indirilmek.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
Seyyid: Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse.
sukut: düşme, aşağı inme.
şeyatin: şeytanlar.
taciz etmek: rahatsız etmek, sıkıntı vermek.
vahiy: bir fikrin, bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.
vakıa: hâdise.
velâdet: doğuş, dünyaya gelme.
zat: şahıs, kişi, fert.
ziyade: çok, fazla.

çok kâhinler imana geldiler. Çünkü daha cinler taifesinden olan muhbirlerini bulamadılar. Demek Kur'ân hatime çekmişti. İşte, eski zaman kâhinleri gibi, şimdi de medyumlar suretinde yine bir nevi kâhinlik, Avrupa'da, ispirtizmacıların içlerinde baş göstermiş. Her ne ise...

Elhâsıl: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın nübüvvetinden evvel nübüvvetini tasdik ettiren ve tasdik eden pek çok vakıalar, pek çok zatlar zahir olmuşlar. Evet, dünyaya manen reis olacak (HAŞİYE) ve dünyanın manevî şeklini değiştirecek ve dünyayı ahirete mezraa yapacak ve dünyanın mahlûkatının kıymetlerini ilân edecek ve cin ve inse saadet-i ebediyeye yol gösterecek ve fânî cin ve insi idam-ı ebedîden kurtaracak ve dünyanın hikmet-i hilkatini ve tılsım-ı muğlâkını ve muammasını açacak ve Hâlık-ı Kâinatın makasıdını bilecek ve bildirecek ve O Hâlıkı tanıyıp umuma tanıttıracak bir zat, elbette o daha gelmeden her şey, her nev', her taife onun geleceğini sevecek ve bekleyecek ve hüsnüistikbal edecek ve alkışlayacak ve Hâlık'ı tarafından bildirilirse o da bildirecek. Nasıl ki, sabık İşaretlerde ve misallerde gördük ki, her bir nev-i mahlûkat, onu hüsnüistikbal ediyor gibi mu'cizatını gösteriyorlar, mu'cize lisanıyla nübüvvetini tasdik ediyorlar.

HAŞİYE: Evet, Sultan-ı Levlâke Levlâk, öyle bir reistir ki, bin üç yüz elli senedir saltanatı devam ediyor. Birinci asırdan sonra her bir asırda lâakal üç yüz elli milyon tebaası ve raiyeti vardır. Küre-i arzın yarısını bayrağı altına almış, ve tebaası kemal-i teslimiyetle ona her gün salâtüselâm ile tecdid-i biat ederek emirlerine itaat ederler.

ahiret: öbür dünya, dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
asır: yüzyıl, çağ.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
evvel: önce.
fânî: ölümlü, geçici.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hatime: son.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti ve gayesi.
hüsnüistikbal: güzel karşılama.
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere sonsuz yok oluş.
İman: inanma, İslâm dinini kabul etme.
insi: insan.
İspirtizma: ölülerin ruhlarıyla bazı şartlar altında haberleşmenin mümkün olduğuna inanan görüş ve bu maksatla yapılan faaliyet.
kâhin: gelecekten haber vermek iddiasında bulunan kimse.
kemal-i teslimiyet: tam bir teslimiyet.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lâakal: hiç değilse, en azından.
lisan: dil.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.
makasıd: maksatlar, gayeler.
manen: manevî olarak.
manevî: manevî yönden, manaca.
medyum: ruhlar arasında aracılık ettiğine ve geleceği bildiğine inanılan kimse.
mezraa: tarla, ekilecek yer.
misal: örnek, numune.
muamma: manası zor anlaşılır şey.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cize: Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika iş.
muhbir: haber veren, haberci.
nev': tür, çeşit.
nev-i mahlûkat: yaratıkların çeşitleri, türleri.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
raiyet: halk, tâbi olanlar.
reis: baş, başkan.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sabık: geçen, geçmiş, önceki.
salâtüselâm: Peygamber Efendimiz için yapılan dua ve niyaz.
saltanat: hâkimiyet.
Sultan-ı Levlâke Levlâk: Allah'ın "Sen olmasaydın, felekleri âlemleri yaratmazdım" dediği Peygamberimiz Hz. Muhammed.
suret: biçim, şekil, tarz.
taife: topluluk.
tasdik: onaylama, doğrulama.
tebaa: halk, ümmet.
tecdid-i biat: bağlılık sözünü yenileme.
tılsım-ı muğlâk: anlaşılması zor kapalı, gizli sır.
umum: bütün, herkes.
vakıa: olay.
zahir olmak: ortaya çıkmak, görünmek.
zat: şahıs, kişi, fert.

âleme ilân etmiştir. O zamanın inatçı Kureyş müşrikleri, şu ayetin verdiği habere karşı inkâr ile mukabele etmemişler, belki yalnız "Sihirdir" demişler. Demek, kâfirlerce dahi kamerin inşikakı kat'îdir. Şu mu'cize-i kübrayı, şakk-ı kamere dair yazdığımız Otuz Birinci Söze zeyil olan Şakk-ı Kamer Risalesine havale ederiz.

Hem, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nasıl ki arz ahalisine inşikak-ı kamer mu'cizesini göstermiş, öyle de, semavat ahalisine, Miraç mu'cize-i ekberini göstermiştir. İşte, Miraç denilen şu mu'cize-i azamı, Otuz Birinci Söz olan Miraç Risalesine havale ederiz. Çünkü o risale, o mu'cize-i kubrayı, ne kadar nuranî ve âlî ve doğru olduğunu kat'î bürhanlarla, hatta mülhitlere karşı da ispat etmiştir. Yalnız, mu'cize-i Miracın mukaddimesi olan Beytü'l-Makdis seyahati ve sabahleyin Kureyş kavmi onidan Beytü'l-Makdisin tarifatını istemesi üzerine hâsıl olan bir mu'cizeyi bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Miraç gecesinin sabahında, Miracını Kureyşe haber verdi. Kureyş tekzip etti. Dediler: "Eğer Beytü'l-Makdise gitmiş isen, Beytü'l-Makdisin kapılarını ve duvarlarını ve ahvalini bize tarif et." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman ediyor ki:

فَكَرَبْتُ كَرْبًا لَمْ أَكْرُبْ مِثْلَهُ قَطُّ فَجَلَّى اللهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ
وَكَشَفَ الْحُجُبَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ حَتَّى رَأَيْتُهُ فَنَعَتُّهُ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ (1)

Yani, "*Onların tekziplerinden ve suallerinden pek çok sıkıldım. Hatta öyle bir sıkıntı hiç çekmemiştim. Birden,*

1 *Buhari*, 5/66, 6/104; *Muslim*, 1/156-157; Kadı Iyaz, *Şifa*, 1/191

ahali: halk, millet.
ahval: haller, durumlar.
alem: dünya, kâinat.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
âlî: yüce, yüksek.
arz: dünya, yeryüzü.
bahsetmek: bir konu hakkında söz söylemek, konuşmak.
Beytü'l-Makdis: Mescid-i Aksâ, Kudüs'teki meşhur kutsal mâbet.
bürhan: delil.
dair: alakalı, ait, ilgili.
ferman: emir, buyruk.
hâsıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan.
havale etmek: bırakmak.
ilan etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
inkar: reddetme, kabul ve tasdik etmeme.
inşikak: yarılma, bölünme, ikiye ayrılma.
inşıkak-ı kamer: ayın yarılıp ikiye ayrılması. Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın izniyle, bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kamer: ay.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kavim: kabile, topluluk.
kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek, mahşerde toplanması, varlığın bozulup dağılması.
Kureyş: kökü Hz. İbrahim'e dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabilesi.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in, Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, halen çıkması, mu'cizesi.
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklerin büyük harika işi.
mu'cize-i azam: en büyük mu'cize.
mu'cize-i ekber: en büyük mu'cize.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.
mu'cize-i Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Miraca çıkış mu'cizesi.
mukabele etmek: karşılık vermek, karşılamak.
mukaddime: giriş, başlangıç.
mülhit: Allah'a ve dine inanmayan, dinsiz.
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan.
nuranî: nurlu, parlak.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
semavat: semalar, gökler.
seyahat: yolculuk.
sihir: büyü, büyücülük.
suâl: soru.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın izniyle, bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
tarif etmek: bir şeyi belli noktalar ve işaretlerle inceden inceye anlatıp tanıtmak, tanım.
tarifat: tanıflar, tanıtmalar.
tekzip: yalanlama.
zeyil: ek, ilâve.

Cenab-ı Hak, Beytü'l-Makdısı bana gösterdi; ben de Beytü'l-Makdise bakıyorum, birer birer her şeyi tarif ediyordum." İşte o vakıt, Kureyş, baktılar ki, Beytü'l-Makdisten doğru ve tam haber veriyor.

Hem, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâm Kureyşe demiş ki: "Yolda giderken sizin bir kafilenizi gördüm. Kafileniz yarın filân vakitte gelecek." Sonra o vakıt kafileye muntazır kaldılar. Kafile bir saat teehhür etmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın ıhbarı doğru çıkmak için, ehl-i tahkikin tasdikiyle, güneş bir saat tevakkuf etmiş. Yanı, arz onun sözünü doğru çıkarmak için, vazifesini, seyahatini bir saat tatil etmiştir ve o tatili güneşin sükûnetiyle göstermiştir.[1]

İşte, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın bir tek sozunün tasdıkı ıçın, koca arz vazıfesını terk eder, koca güneş şahıt olur. Böyle bir zatı tasdik etmeyen ve emrını tutmayanın ne derece bedbaht olduğunu ve onu tasdık edip emrine[2] سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا dıyenlerin ne kadar bahtıyar olduklarını anla,[3] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيمَانِ وَالْاِسْلَامِ de.

On Sekizinci İşaret

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın en büyük ve ebedî ve yüzer delâil-i nübuvvetı camı ve kırk vecıhle ı'cazı ıspat edılmiş bir mu'cızesi dahi Kur'ân-ı Hakîm'dir. İşte şu mu'cıze-ı ekberın beyanına dair Yırmı Beşıncı Söz,

1- Kadı Iyaz, *Şifa*, 1:284; Suyutî, *Dürerü'l-Muntesire*, 193

2- Işıttık ve ıtaat ettik. (Bakara Suresi, 285.)

3- Iman ve Islâm nımeterınden dolayı Allah a hamd olsun.

aleyhissalatü vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun
arz: dunya, yeryuzu.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
beyan: açıklama, izah
Beytü l-Makdıs. Mescıd-ı Aksa, Kudus teki meşhur kutsal mabet.
camı: toplayan, icine alan.
Cenab-ı Hak: Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı Allah
dair: alakalı, ait, ılgılı.
delaıl-ı nubuvvet: peygamberlik delıller
ebedî: sonsuz, sureklı
ehl-i tahkık: tahkık ehlı, gercegı araştırganlar, hakıkatlen delıllenyle bılen alımler
hamd: Allah a karşı olan şukrunu ve memnunıyetını onu overek bıldırme
ı'caz: acız bırakma, taklıdı mumkun olmayacak derecede guzel soz ve duzgun soz soyleme.
ıhbar: haber verme, bıldırme
ıman: inanma, inanç, Islâm dinini kabul etme.
kafile: bırlıkte yolculuk eden topluluk.
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
Kureyş: koku Hz. Ibrahim e dayanan Peygamberımız Hz. Muhammed ın mensup oldugu meşhur Arap kabılesı
mu'cize: Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlerin gosterebıleceklen buyuk hanka ış
mu'cize-i ekber: en buyuk mu cize.
Muhammed-i Arabî: Arapların ıçınden çıkan Peygamberımız Hz Muhammed
muntazır kalmak. beklemek, gozetmek.
nımet. iyılık, lutuf, bağış, hayırlı hal, faydalı şey
Resul-i Ekrem: cok comert, kerım ve Allah ın ınsanlara bir elcısı olan Hz. Muhammed
seyahat: yolculuk, gezı
sükûnet. durgunluk, hareketsızlık.
şahit: tanık.
tasdık etmek. dogrulamak, onaylamak.
teehhur etmek: geri kalmak, gecıkmek
tevakkuf etmek. duraklamak, durmak,
vazıfe: gorev
vecıh: yon, şekıl
zat: şahıs, fert, kişı

takriben yüz elli sahifede, kırk vech-i i'cazını icmalen beyan ve ispat etmiştir. Öyle ise, şu mahzen-i mu'cizat olan mu'cize-i azamı o Söze havale ederek, yalnız iki üç nükteyi beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE

Eğer denilse: "İ'caz-ı Kur'ân belâgattedir. Hâlbuki umum tabakatın haklan var ki, i'cazında hisseleri bulunsun. Hâlbuki, belâgatteki i'cazı binde ancak bir muhakkik âlim anlayabilir."

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîm'in her tabakaya karşı bir nevi i'cazı vardır. Ve bir tarzda, i'cazının vücudunu ihsas eder.

Meselâ, ehl-i belâgat ve fesahat tabakasına karşı harikulâde belâgatteki i'cazını gösterir.

Ve ehl-i şiir ve hitabet tabakasına karşı garip, güzel, yüksek uslûb-i bedîin i'cazını gosterir. O uslûp herkesin hoşuna gittiği hâlde, kimse taklit edemiyor. Mürur-ı zaman, o uslûbu ihtiyarlatmıyor; daima genç ve tazedir. Öyle muntazam bir nesir ve mensur bir nazımdır ki, hem âlî, hem tatlıdır.

Hem, kâhinler ve gayptan haber verenler tabakasına karşı, harikulâde ihbarat-ı gaybiyedeki i'cazını gösterir.

Ve ehl-i tarih ve hâdisat-ı âlem uleması tabakasına karşı Kur'ân'dakı ıhbarat ve hâdısat-ı umem-ı salife ve ahval ve vakıat-ı istıkbalıye ve berzahiye ve uhreviyedeki i'cazını gosterir.

ahval: haller, durumlar
alî: yüce, yüksek
âlim: bilgili, bilgin, ilim ile uğraşan
belagat: sozun duzgun, kusursuz, yerinde ve hâlin ve makamın ıcabına gore soylenmesi
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek
beyan: açıklama, izah
daima: sureklı, her zaman
ehl-i belagat: guzel, kusursuz soz soyleyenler, edipler, edebiyatçılar
ehl-i fesahat: doğru duzgun, acık ve akıcı şekılde soz soyleyenler
ehl-i şiir: şıır ile uğraşanlar, şaırler
ehl-i tarih: tarıhçıler, tarıh ılmıyle ugraşanlar
gaip: gorunmeyen âlem
hadisat-ı alem: âlemde meydana gelen olaylar
hadısat-ı umem-ı salife: geçmiş tekı mılletlerın yaşadıgı olaylar
harikulâde: hayranlık vencı olaganustu
havale etmek: bırakmak.
hisse: pay
hitabet: hıtap etme sanatı, guzel ve duzgun soz soyleme, hatıplık.
i'caz: mu'cizelik, ozellıgı, taklıdi mumkun olmayacak derecede güzel ve duzgun soz soyleme
I'caz-ı Kur'ân: Kur'an ın mu'cızelıgı
icmalen: kısaca, ozetle.
ihbarat: ıhbarlar, haber vermeler, bıldırmeler
ihbarat-ı gaybiye: gayp alemın den haber vermeler
ihsas etme: hıssettırme, hatırlatma
ispat: dogruyu delıl gostererek meydana koyma
kâhin: gelecekten haber vermek ıddıasında bulunan kımse
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an
mahzen-i mu'cizat: mu'cizelerın mahzenı mu'cizelerın toplu bulunduğu ıçınde saklandıgı (kitap)
mensur: nesır, düz yazı
meselâ: ornegın
mu'cize-i azam: en buyuk mu'cize
muhakkik: gerçegı araştıran bır şeyın ıç yuzunu ınceleyerek vâkıf olan
muntazam: duzenlı, tertıplı
mürur-ı zaman: zamanın geçmesı
nazım: dızalış, terup
nesir: düz yazı
nev: çeşıt, tür
nükte: herkesın anlayamadıgı ancak dıkkat edıldıgınde anlaşılan ınce soz ve mana
sahife: sayfa
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
tabakat: tabakalar
taklit etmek: benzerını yapmak.
takriben: tahmınen, yaklaşık olarak, aşagı yukarı
ulema: âlımler, bılgınler, ılım sahıplerı
umum: butun, tum.
uslub-ı bedîi: eşsız guzellıktekı ıfade tarzı
üslûp: ifade tarzı, ifade bıçımı
vakıat-ı istıkbalıye ve berzahıye ve uhreviye: ahırette kabır hayatıyla ve gelecekte ılgılı olaylar
vech-i i'caz: mu'cizelik yonu
vücut: var olma, varlık.

Ve içtimaiyat-ı beşeriye uleması ve ehl-i siyaset tabakasına karşı, Kur'ân'ın desatir-i kudsiyesindeki i'cazını gösterir. Evet, o Kur'ân'dan çıkan şeriat-ı kübra, o sırr-ı i'cazı gösterir.

Hem maarif-i İlâhiye ve hakaik-ı kevniyede tevaggul eden tabakaya karşı, Kur'ân'dakı hakaık-ı kudsıye-ı İlâhiyedeki i'cazı gösterir veya i'cazın vücudunu ihsas eder.

Ve ehl-ı tarikat ve velâyete karşı, Kur'ân bir deniz gibi daima temevvüçte olan ayatının esrarındaki i'cazını gösterir.

Ve hakeza, kırk tabakadan her tabakaya karşı bir pencere açar, i'cazını gösterir. Hatta, yalnız kulağı bulunan ve bir derece mana fehmeden avam tabakasına karşı, Kur'ân'ın okunmasıyla, başka kitaplara benzemediğini, kulak sahibi tasdik eder. Ve o âmî der kı: "Ya bu Kur'ân bütün dinlediğimiz kitapların aşağısındadır, bu ıse, hiçbir duşman dahı dıyemez ve hem yüz derece muhaldır. Oyle ise, bütün işitilen kitapların fevkindedir. Öyle ise, mu'cizedir." Işte bu kulaklı âmînın fehmettıği i'cazı, ona yardım için bır derece izah edeceğiz. Şöyle ki:

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, meydana çıktığı vakıt, bütün âleme meydan okudu ve insanlarda iki şiddetli his uyandırdı:

Bırısı. Dostlarında hıss-i taklıdı, yanı sevgılı Kur'ân'ın üslûbuna karşı benzemeklik arzusu ve onun gibi konuşmak hıssı.

âlem: dünya, cihan
amî: cahil, okumamış
arzu: istek, heves
avam: halk.
ayat: ayetler, delıller
desatir-i kudsiye: kutsal prensipler, kurallar
ehl-i siyaset: siyasetle uğraşanlar, siyasetçiler
ehl-i tarikat ve ehli velayet: tarikate mensup olanlar ve Allah dostları
fehmetmek: anlamak.
fevkinde: ustunde, uzennde
hakaık-ı kevniye: kâınatla yaratılışla ılgılı gerçekler
hakaık-ı kudsıye-ı ilahiye: Allah a aıt olan kutsal hakıkatler, gerçekler
hakeza: bunun gibi, benzen
hıs: duygu
hıss-i taklit: taklıt hıssı, benzenını yapma duygusu
I caz: mu cızelık ozellığı, taklıdı mumkun olmayacak derecede guzel ve düzgun soz soyleme
içtimaiyat-ı beşeriye uleması: toplum bilimcıler, sosyologlar
ihsas: hissettırme, sezdırme
izah: açıklama, anlatma
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanyla akıllan benzennı yapmaktan âcız bırakan Kur an ı Kerim
maarif-i ilahiye: İlâhî bilgiler
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan ve insanlann benzerini yapmaktan âcız kaldıkları şey
muhal: imkansız, olmayacak şey
sırr-ı i'caz: mu cızelık sırrı
şeriat-ı kübra: Allah ın kâınata koydugu buyuk kanun, Islamiyet.
tabaka: zumre, sınıf
tasdik etmek: onaylamak, doğrulamak
temevvüç: dalgalanma, çalkalanma
tevaggul: çok uğraşma, meşgul olma
ulema: alımler, bılgınler, ilim sahıplen
üslup: ifade tarzı, ifade bıcımı
vücut: var oluş, varlık.

İkincisi: Düşmanlarda bir hiss-i tenkit ve muaraza, yani Kur'ân uslûbuna mukabele etmekle dava-i i'cazı kırmak hissi.

İşte bu iki hiss-ı şedit ile, milyonlar Arabî kitaplar yazılmışlar, meydandadır. Şimdi, bütün bu kitapların en belîğleri, en fasihlen Kur'ân'la beraber okunduğu vakit, her kim dinlese, kat'iyen diyecek ki, "Kur'ân bunların hiçbirisine benzemiyor. Demek Kur'ân, umum bu kitapların derecesinde değildir. Öyle ise, herhâlde, ya Kur'ân umumunun altında olacak, o ise yüz derece muhal olmakla beraber, hiç kimse, hatta şeytan bile olsa diyemez. (HAŞIYE) Öyle ise, Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan, yazılan umum kitapların fevkindedir."

Hatta, manayı da fehmetmeyen cahil âmî tabakaya karşı da, Kur'ân-ı Hakîm, usandırmamak suretiyle i'cazını gösterir. Evet, o âmî, cahil adam der ki: "En güzel, en meşhur bir beyti iki üç defa işitsem, bana usanç veriyor. Şu Kur'ân ise hiç usandırmıyor, gittikçe daha ziyade dinlemesi hoşuma gidiyor. Öyle ise bu, insan sözü değildir."

Hem hıfza çalışan çocukların tabakasına karşı dahi, Kur'ân-ı Hakîm, o nazik, zayıf, basit ve bir sahife kitabı hıfzında tutamayan o çocukların küçük kafalarında, o büyük Kur'ân ve çok yerlerinde iltibas ve müşevveşiyete sebebiyet veren, birbirine benzeyen ayetlerin ve cümlelerin teşabuhüyle beraber, kemal-ı sühuletle, kolaylıkla o

---

HAŞİYE: Yirmi Altıncı Mektubun ehemmiyetli Birinci Mebhası, şu cümlenin haşiyesi ve izahıdır.

amî: okumamış, cahil
Arabî: Arapça
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belîğ: belâgatle, düzgün olarak meramını anlatan, sanatlı söz veya eser
beyit: iki mısradan oluşan şiir
cahil: okuma yazması olmayan bilgisiz
dava-ı i'caz: mu'cize oluş davası.
derece: mertebe, değer
ehemmiyet: önem
fasih: güzel, açık ve düzgün
fehmetmek: anlamak.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
hıfz: ezberleme.
his: duygu
hiss-i şedit: şiddetli his, duygu
hiss-i tenkit: tenkit hissi, eleştirme duygusu.
i'caz: mu'cizelik özelliği, taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme
iltibas: karıştırma
izah: açıklama
kat'iyen: kesinlikle, hiçbir zaman, asla
kemal-ı sühulet: tam bir kolaylık.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân.
mana: anlam
mebhas: bahis, konu, kısım, bölüm
muaraza: karşı gelme, söz mücadelesi
muhal: imkânsız.
mukabele etmek: karşılık vermek, karşı gelmek
müşevveşiyet: karışıklık.
nazik: nazın, ince
sahife: sayfa
sebebiyet: sebep olma
suret: biçim, şekil, tarz
teşabuh: birbirine benzeme, benzeşme
umum: bütün, tüm.
usanç: bıkkınlık.
uslup: ifade tarzı, ifade biçimi
zaif: zayıf
ziyade: çok, fazla.

çocukların hafızalarında yerleşmesi suretinde, i'cazını onlara dahi gösterir.

Hatta, az sözden ve gürültüden müteessir olan hastalara ve sekeratta olanlara karşı, Kur'ân'ın zemzemesi ve sedası, zemzem suyu gibi onlara hoş ve tatlı geldiği cihetle, bir nevi i'cazını onlara da ihsas eder.

Elhâsıl. Kırk muhtelif tabakata ve ayrı ayrı insanlara, kırk vecihle, Kur'ân-ı Hakîm i'cazını gösterir veya i'cazının vücudunu ihsas eder, kimseyi mahrum bırakmaz. Hatta yalnız gözü bulunan [HAŞİYE] kulaksız, kalpsız, ilimsiz tabakasına karşı da, Kur'ân'ın bir nevi alâmet-i i'cazı vardır. Şöyle ki:

Hafız Osman hattıyla ve basmasıyla olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın yazıları kelimeleri birbirine bakıyor. Meselâ, Sure-i Kehf'te [1] وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ kelimesi altında yapraklar delinse, Sure-i Fâtır'daki [2] قِطْمِيرٍ kelimesi az bir inhirafla görünecek ve o kelbin ismi de anlaşılacak. Ve Sure-i Yâsin'de iki defa [3] مُحْضَرُونَ birbiri üstüne;

HAŞİYE: Yalnız gözü bulunan, kulaksız, kalpsız tabakasına karşı vech-i i'cazı, burada gayet mücmel ve muhtasar ve nakıs kalmıştır. Fakat bu vech-i i'cazı Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Mektuplarda [HAŞİYECİK] gayet parlak ve nuranî ve zahir ve bâhir gösterilmiştir, hatta körler de görebilir. O vech-i i'cazı gösterecek bir Kur'ân yazdırdık, inşaallah tab edilecek; herkes de o güzel vechi görecektir.

HAŞİYECİK: Otuzuncu Mektup pek parlak tasavvur ve niyet edilmişti. Fakat yerini başkasına, *Işaratu'l-İ'caz*'a verdi. Kendisi meydana çıkmadı.

1- Sekizincileri köpeklerydi. (Kehf Suresi, 22.)

2- Kıtmır: Ashab-ı Kehf'in köpeklerinin adı. (Fâtır Suresi, 13.)

3- Hazır kılınanlar. (Yâsin Suresi, 32, 53, 75.)

Ashab-ı Kehf: Kur'ân da bahsi geçen ve devirlerinin zalim padişahından gizlenerek ve onun şerrine alet olmaktan çekinerek, beraberce bir mağaraya saklanıp Rabb-i Rahim'lerine sığınan dindar ve makbul büyük zatlar. İsimleri nevvette şöyle sıralanır: Yemlîhâ, Mekselinâ, Mislinâ, Merenuş, Debernuş, Sâzenuş, Kefeştatâyuş. Kendilerine sadık köpeklerinin adı da Kıtmır'dır.

alâmet-i i'caz: mu'cize belirtisi, mu'cize işareti.

cihet: yan, yön.

elhâsıl: sonuç olarak, özetle.

hafıza: ezberleme kuvveti.

haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.

hat: yazı.

i'caz: mu'cizelik özelliği; taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme.

ihsas etmek: hissettirmek.

inhiraf: sapma, değişme, bozulma.

kelp: köpek.

Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve fayda lar bulunan Kur'ân.

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân.

mahrum: nasipsiz, yoksun.

mesela: örnek olarak.

muhtelif: farklı, çeşitli.

müteessir olma: etkilenme, rahatsız olma.

nev': tür, çeşit.

seda: ses, yankı.

sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi anı.

suret: biçim, şekil, tarz.

tabakat: tabakalar.

vecih: yön, şekil, tarz.

zemzem: Kâbe-i Mükerreme'nin yanında bulunan kuyunun adı ve bu kuyunun suyu, lezzetli su.

zemzeme: ezgili, hoş nağmeli ses.

ve's-Saffat'taki [1] مُحْضَرِين ve [2] مُحْضَرُون hem birbirine, hem onlara bakıyor; biri delinse, ötekiler az bir inhırafla görünecek. Meselâ, Sure-i Sebe'nin ahirinde, Sure-i Fâtır'ın evvelindeki iki [3] مَثْنٰى birbirine bakar. Bütün Kur'ân'da yalnız üç مَثْنٰى 'dan ikisi birbirine bakmaları tesadufî olamaz.

Ve bunların emsali pek çoktur. Hatta bir kelime, beş altı yerde yapraklar arkasında az bir inhırafla birbirine bakıyorlar. Ve Kur'ân'ın birbirine bakan iki sahifesinde, birbirine bakan cümleler kırmızı kalemle yazılan bir Kur'ân'ı ben gördüm, "Şu vaziyet dahi, bir nevi mu'cizenin emaresidir" o vakit dedim. Daha sonra baktım ki, Kur'ân'ın, muteaddit yapraklar arkasında birbirine bakar çok cümleleri var ki, manidar bir surette birbirine bakar.

İşte, tertib-i Kur'ân irşad-ı Nebevî ile, münteşir ve matbu Kur'ân'lar da ilham-ı İlâhî ile olduğundan, Kur'ân-ı Hakîm'in nakşında ve o hattında bir nevi alâmet-i i'caz işareti var. Çünkü, o vaziyet ne tesadufun işi ve ne de fikr-i beşerin düşünüşüdür. Fakat bazı inhiraf var ki, o da tab'ın noksanıdır ki, tam muntazam olsaydı, kelimeler tam birbiri üzerine düşecekti.

Hem, Kur'ân'ın Medine'de nazil olan mutavassıt ve uzun surelerinin her bir sahifesinde lâfzullah pek bedî bir tarzda tekrar edilmiş. Ağleben ya beş, ya altı, ya yedi, ya sekiz, ya dokuz, ya on bir adet tekrar ile beraber, bir yaprağın

ağleben: çoğunlukla, genellikle.
ahir: son.
alamet-i i'caz: mu'cizelik belirtisi, mu'cizelik işareti.
bâhir: açık, apaçık.
bedî: eşsiz, hanka, güzel.
emare: belirti, işaret.
emsal: örnekler, benzerler.
fikr-i beşer: insanların fikri, insanların düşüncesi.
gayet: son derece, çok.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hat: yazı.
ilham-ı İlâhî: Allah tarafından kalbe indirilen ilham.
inhiraf: sapma, değişme, bozulma.
inşaallah: Allah izin verirse.
irşad-ı Nebevî: Peygamberin doğru yolu göstermesi.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lafzullah: Allah lafzı, Allah kelimesi.
manidar: manalı, anlamlı.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
mesela: örnek olarak.
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan ve insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şey.
muhtasar: kısaltılmış, kısa, özet.
muntazam: derli-toplu, düzenli, tertipli.
mutavassıt: orta halli, orta dereceli.
mücmel: kısa, öz, özet.
münteşir: neşredilmiş, basılmış ve yayılmış.
müteaddit: birçok, çeşitli.
nakıs: noksan, eksik.

1 Hazır kılınanlar (Saffat Suresi, 57.)
2. Hazır kılınanlar (Saffat Suresi, 127, 158.)
3. İkişer (Sebe Suresi, 46; Nisâ Suresi, 3.)

nakış: süs, işleme.
nazil olma: inme, indirilme.
nev': tür, çeşit, cins.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nuranî: nurlu, parlak.
sahife: sayfa.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz.
tab': kitap baskısı, kitap basma.
tasavvur: hayal etme, düşünme.
tertib-i Kur'ân: Kur'ân'daki surelerin düzenlenmesi, sıralanması.
tesadufî: rastlantı; kendiliğinden meydana gelme.
tesadufî: rastgele, tesadüf olarak, kendiliğinden meydana gelerek.
vakit: zaman.
vaziyet: durum, hal.
vech-i i'caz: mu'cizelik yönü.
vechi: yön, tarz, şekil.
zahir: görünür, açık.

iki yüzünde ve karşı karşıya gelen sahîfede güzel ve manidar bir münasebet-i adediye gösterir (HAŞİYE 1, 2, 3, 4)

HAŞİYE 1: Hem, ehl-i zikir ve münacata karşı, Kur'ân'ın ziynetli ve kafiyeli lâfzı ve fesahatli sanatlı üslûbu ve nazarı kendine çevirecek belâgatın mezâyâsı çok olmakla beraber, ulvî ciddiyeti ve İlâhî huzuru ve cem'iyet hatırı veriyor, ihlâl etmiyor. Hâlbuki, o çeşit mezâyâ-i fesahat ve sanat-ı lâfziye ve nazım ve kafiye, ciddiyeti ihlâl eder, zarafeti işmam ediyor, huzuru bozar, nazarı dağıtır. Hatta münacatın en lâtîfi ve en ciddîsi ve en ulvî nazımlı ve Mısır'ın kahtugalâsının sebeb-i ref'i olan İmam-ı Şafî'nin meşhur bir münacatını çok defa okuyordum. Gordum ki, nazımlı, kafiyeli olduğu için, münacatın ulvî ciddiyetini ihlâl eder. Sekiz dokuz senedir vırdımdır. Hakikî ciddiyeti, ondaki kafiye ve nazımla birleştirmemedim. Ondan anladım ki, Kur'ân'ın has, fitrî, mumtaz olan kafiyelerinde, nazım ve mezâyâsında bir nevi'i cazı var ki, hakikî ciddiyeti ve tam huzuru muhafaza eder, ihlâl etmez. İşte, ehl-i münacat ve zikir, bu nevi'i cazı akleden fehmetmezse de, kalben hisseder.

HAŞİYE 2: Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın manevî bir sırr-ı i'cazı şudur ki, Kur'ân, İsm-i Azama mazhar olan Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın pek büyük ve pek parlak derece-i imanını ifade ediyor.

Hem, mukaddes bir harita gibi, âlem-i âhiretin ve âlem-i rububiyetin yüksek hakikatlerini beyan eden, gayet büyük ve geniş ve âlî olan hak dinin mertebe-i ulviyesini fitrî bir tasbirzda ifade ediyor, ders veriyor.

Hem, Hâlık-ı Kâinatın, umum mevcudatın Rabbi cihetinde, hadsız izzet ve haşmetiyle hitabını ifade ediyor. Elbette bu suretteki ifade-i Furkan'a ve bu tarzdaki beyan-ı Kur'ân'a karşı, قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ (1) sırrıyla bütün ukul-ü beşeriye ittihat etse bir tek akıl olsa dahi, karşısına çıkamaz, muaraza edemez. (2) اَيْنَ الثُّرَيَّا مِنَ الثَّرٰى Çünkü, şu üç esas nokta-i nazarında, kat'iyen kabil-i taklit değildir ve tanzir edilmez!

HAŞİYE 3: Kur'ân-ı Hakîm'in umum sahîfeleri ahirinde ayet tamam oluyor. Güzel bir kafiye ile nihayeti hitam buluyor. Bunun sırrı şudur ki: En büyük ayet olan Mudayene ayeti sahîfeler için, Sure-i İhlâs ve Kevser satırlar için bir vahid-i kıyasi ittihaz edildiğinden, Kur'ân-ı Hakîm'in bu güzel meziyeti ve i'caz alâmeti görülüyor. ➡

1- De ki: And olsun, eğer bu Kur'an'ın benzerini getirmek için insanlar ve cinler bir araya toplanıp da hepsi birbirine yardımcı olsalar, yine de onun benzerini getiremezler. (İsra Suresi 88)

2- Yer nerede, Süreyya yıldızı nerede!

alâmet: belirti, işaret, iz
âlem-i âhiret: âhiret âlemi.
âlem-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, idare ve iradesinin icra edildiği âlem.
âlî: yüce, yüksek.
belâgat: hâlin ve makamın gereğine uygun anlatma
beyan-ı Kur'an: Kur'ân'ın açıklaması, anlatımı
cem'iyet: çok manaları ve özellikleri içine alan
cihet: yön, yan.
derece-i iman: imanın derecesi
ehl-i münacat ve zikir: Allah'ı bolca anıp dua edenler
fehmetmek: anlamak.
fesahat: açıklık ve akıcılık.
fitrî: yaratılışa uygun
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın yaratıcısı olan Allah.
has: hususî, özel
hâşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
haşmet: ihtişam, heybet.
hatır: düşünce, hâl, his
hitap: söz, söz söyleme
hitam bulma: sona erme, bitme
i'caz: mu'cizelik özelliği, taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme.
ifade-i Furkan: Kur'ân'ın ifadesi, anlatımı, söyleyiş tarzı
ihlâl etmek: bozmak
İlâhî huzur: insanın kendisini Allah'ın manevî huzurunda olduğunu bilmesi hâli
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
İşmam etme: hissettirme
ittihat: birleşme, fikir birliği etme
ittihaz etmek: kabul etmek.
izzet: şeref, yücelik, üstünlük.
kabil-i taklit: taklit edilebilir, benzen yapılabilir
kafiye: şiirde mısra sonunda ses uyuşması
kahtugala: yokluk ve kıtlık.
kat'iyen: kesinlikle, hıçbir zaman, asla
lâfız: söz, kelime
latif: güzel, hoş
manidar: manalı, anlamlı.
mazhar olma: şereflenme, kavuşma, görünme, yeni ayna olma
mertebe-i ulvî: yüce mertebe, yüksek derece.
mezâya: meziyetler, üstünlükler
mezâya-i fesahat: açık ve düzgün ifade üstünlükleri
meziyet: üstünlük, vasfı, özelliği
muaraza etmek: karşı gelmek, sözle mücadele etmek
mukaddes: kutsal, her türlü çirkinlikten ve eksiklikten arınmış
mudayene ayeti: Bakara Suresinin 282. ayeti
mümtaz: üstün, seçkin
münacat: dua etme, yalvarma
münasebet-i adediye: sayıca denklik, uygunluk.
nazar: dikkat, bakış
nazım: tertip, dizilış, düzen
nevi: tür, çeşit
nihayet: son
nokta-i nazar: bakış açısı
Rab: besleyen, büyüten, ıslah ve terbiye eden Allah
sanat-ı lâfziye: ifadelerin sanatlı kullanılması
sebeb-i ref': ortadan kaldırma sebebi
sırr-ı i'caz: mu'cize oluşun sırrı
suret: biçim, şekil, tarz.
Süreyya yıldızı: Ülker (Pervin) yıldızı
tanzir etmek: benzerini yapmak.
ukul-ü beşeriye: insanların akılları
ulvî: yüksek, yüce.
üslûp: ifade tarzı, ifade biçimi.
vahid-i kıyasi: ölçü birimi
virt: belli zamanlarda sık sık ve devamlı okunan zikir ve dua

İKİNCİ NÜKTE

Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın zamanında sihrin revacı olduğundan, mühim mu'cızatı ona benzer bir tarzda geldiği; ve Hazret-i Isa Aleyhisselâmın zamanında ılm-i tıp revaçta olduğundan, mu'cizatının galibi o cinsten geldiği gibi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dahi zamanında Ceziretülarap'ta en ziyade revaçta dört şey idi: Birincisi belâgat ve fesahat, ikincisi şiir ve hitabet, üçüncüsü kâhinlik ve gayptan haber vermek, dördüncüsü hâdisat-ı maziyeyi ve vakıat-ı kevniyeyi bilmekti. İşte, Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, geldiği zaman, bu dört nevi malûmat sahiplerine karşı meydan okudu.

• Başta, ehl-ı belâgate birden dız çökturdü; hayretle Kur'ân'ı dinlediler.

HAŞİYE 4: Bu makamın bu mebhasında gayet ehemmiyetli ve haşmetli ve büyük ve Risale-i Nur un muvaffakıyeti noktasında gayet ziynetli ve sevimli ve muşevvik kerametin pek az ve cüz'i vaziyet ve kısacık numunelerine ve küçücük emarelerine, acelelik belâsıyla iktifa edilmiş. Halbuki o büyük hakikat ve o sevimli keramet ise, tevafuk namıyla beş altı nevileri ile Risale-i Nur un bir silsile-i kerametini ve Kur ân ın göze görünen bir nevi i'cazının lemaatını ve rumuzat-ı gaybiyenin bir menba-ı işaratını teşkil ediyor. Sonradan Kur ân da lâfzullahın tevafukundan çıkan bir lem'a-ı i'cazı gösteren yaldız ile bir Kur ân yazdırıldı. Hem Rumuzat-ı Semaniye namındaki sekiz küçük risaleler, hurufat-ı Kur ânıyenin tevafukatından çıkan münasebet-i lâtife ve işarat-ı gaybiyelerinin beyanında telif edildi. Hem Risale-i Nur u tevafuk sırrıyla tasdik ve takdir ve tahsin eden Keramet-i Gavsiye ve üç Keramet-i Aleviye ve Işarat-ı Kur âniye namındaki beş adet risaleler yazıldı. Demek, Mu'cizat-ı Ahmediyenin telifinde o büyük hakikat icmalen hissedilmiş. Fakat maatteessüf, müellif yalnız bir tırnağını görüp göstermiş, daha arkasına bakmayarak koşup gitmiş.

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun.
aleyhisselam: selam onun üzerine olsun.
belagat: hâlin ve makamın gerektirdiğine uygun anlatma.
beyan: anlatma, açıklama, bildirme.
Ceziretülarap: Arap yarımadası.
cuz'î: az, küçük, sınırlı.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-ı belagat: güzel, kusursuz söz söyleyenler, edipler, edebiyatçılar.
emare: iz, belirti, işaret.
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması.
gaip: görünmeyen âlem.
galibi: çoğunluğu.
gayet: çok, son derece.
hâdisat-ı maziye: geçmişte meydana gelen olaylar.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
hitabet: hitap etme sanatı, güzel ve düzgün söz söyleme, hatiplik.
hurufat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın harfleri.
i'caz: mu'cizelik, özelliği, taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme.
icmalen: kısaca, özetle.
iktifa etmek: yeterli bulmak, yetinmek.
ılm-ı tıp: tıp ilmi.
işarat-ı gaybiye: gaybi olarak verilen işaretler.
Işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın işaretleri.
kâhin: gaipten, gelecekten haber vermek iddiasında bulunan kimse.
keramet: lütuf, bağış. Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet.
keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin keramet.
lafzullah: Allah lâfzı, Allah kelimesi.
lem'a-ı i'caz: mu'cizelik parıltısı.
lemaat: parıltılar.
maatteessüf: üzülerek, ne yazık ki.
malûmat: bilgiler.
mebhas: bahis, konu.
menba-ı işarat: işaretler kaynağı, merkezi.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler.
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin gösterdiği mu'cizelerden bahseden eser. 19. Mektup.
muvaffakıyet: Allah ın yardımıyla başarılı olma.
müellif: telif eden, yazar.
mühim: önemli.
münasebet-i lâtife: güzel münasebetler, uygunluklar.
muşevvik: teşvik eden, istek ve heves arttıran.
nevi: tür, çeşit.
numune: örnek, misal.
nükte: herkesin anlayamadığı, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.
revaç: geçerlik, rağbet, değer.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
rumuzat-ı gaybiye: gaybi remizler, işaretler.
silsile-i keramet: keramet zincir.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
tasdik: doğrulama, onaylama.
telif: yazma, kaleme alma.
teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmak.
tevafuk: uygunluk, bir metin de harflerin veya kelimelerin birbirine denk gelmesi.
tevafukat: uygunluklar, bir metinde harflerin veya kelimelerin birbirine denk gelmeleri.
vakıat-ı kevniye: kâinat ve varlıklarla ilgili olaylar.
yaldız: altın, gümüş ve bunların taklidi olan madde.
ziynetli: süslü.
ziyade: çok, fazla.

• İkincisi, ehl-i şiir ve hitabet, yani muntazam nutuk okuyan ve güzel şiir söyleyenlere karşı öyle bir hayret verdi ki, parmaklarını ısırttı. Altın ile yazılan en güzel şiirlerini ve Kâbe duvarlarına medar-ı iftihar için asılan meşhur Muallâkat-ı Seb'alarını indirtti, kıymetten düşürdü.

• Hem, gayptan haber veren kâhinleri ve sahirleri susturdu. Onların gaybî haberlerini onlara unutturdu. Cinnîlerini tardettirdi. Kâhinliğe hatime çektirdi.

• Hem, ümem-i salifenin vakayiine ve hâdisat-ı âlemin ahvaline vâkıf olanları hurafattan ve yalandan kurtarıp, hakikî hâdısat-ı maziyeyi ve nurlu olan vakayi-i âlemi onlara ders verdi.

İşte bu dört tabaka, Kur'ân'a karşı kemal-i hayret ve hürmetle onun önüne diz çökerek şakirt oldular. Hiçbirisi hiçbir vakit bir tek sureyle muarazaya kalkışamadılar.

Eğer denilse: "Nasıl bilıyoruz ki, kımse muaraza edemedı ve muaraza kabıl değıl?"

Elcevap: Eğer muaraza mümkün olsaydı, herhâlde teşebbüs edilecekti. Çünkü, muarazaya ihtıyaç şedıt ıdı. Zıra dınlerı, malları, canları, ıyallerı tehlıkeye düşüyor; muaraza edılseydı kurtulurlardı. Eğer muaraza mümkün olsaydı, herhâlde muaraza edecektıler. Eğer muaraza edılseydı, muaraza taraftarları kâfırler, münafıklar çok, hem pek çok olduğundan, herhâlde muarazaya taraftar çıkıp ıltızam ederek herkese neşredeceklerdi; nasıl kı,

ahval: hâller, durumlar
cinnî: cin taifesinden olan
ehl-i şiir ve hitabet: şiir ve düzgün söz söyleme sanatıyla uğraşanlar
gaip: görünmeyen âlem
gaybî: başka âlemdekilere ait
hadısat-ı âlem: dünyada meydana gelen olaylar
hadısat-ı mazıye: geçmişte meydana gelen olaylar
hatıme: son, nihayet
hurafat: hurafeler, aslı esası olmayan batıl rivayetler, batıl inanışlar
iltizam etmek: gerekli görmek, taraftarlık yapmak
ıyal: bir kımsenın geçındırmekle yukumlu oldugu kımseler
kabıl: mumkun olabılır ıhtımal dairesinde
kâfir: Allah'ı ve İslâmıyeti inkar eden, dınsız
kahın: gaıpten gelecekten haber vermek iddiasında bulunan kımse
kemal-ı hayret ve hürmet: tam bir şaşkınlık ve saygı
medar-ı iftıhar: ovunme sebebi
Muallakat-ı Seb'a: yedi aski Kur'an nazıl olmadan once cahılıyet devrınde meşhur Arap şaırlerının en beğenılmış şıırlerınden Kâbe'nın duvarına astıkları yazılar ve şıırler
muaraza: karşı gelme, sozle mücadele etme
muntazam: derli-toplu, duzenlı, tertıplı
münafık: kalbınde kufru gizledıgı halde Muslıman gorunen, ara bozucu
neşretmek: dağıtmak, yaymak, herkese duyurmak.
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nutuk: bir topluluga karşı yapılan konuşma, hıtap
sahir: sihir yapan, sihırbaz, büyucu
şakırt: talebe, öğrenci
şedıt: şıddetlı
tardettırme: kovdurma
teşebbüs etmek: gırışmek, bir şeyı yapmaya kalkışmak.
ümem-ı salıfe: geçmış ummetler, mılletler
vakayı: olaylar, hâdıseler
vakayı-i âlem: dünyada meydana gelen olaylar
vâkıf olan: bılen
vakıt: zaman
zıra: çunku.

İslâmiyet'in aleyhinde her şeyi neşretmişler. Eğer neşretseydiler ve muaraza olsaydı, herhâlde tarihlere, kitaplara şaşaalı bir surette geçecekti. İşte, meydanda bütün tarihler, kitaplar, hıçbirisinde, Müseylime-i Kezzab'ın birkaç fıkrasından başka yoktur.

Hâlbuki, Kur'ân-ı Hakîm, yirmi üç sene mütemadiyen damarlara dokunduracak ve inadı tahrik edecek bir tarzda meydan okudu. Ve derdi ki:

"Şu Kur'ân'ın, Muhammedü'l-Emin gibi bir ümmîden nazirini yapınız ve gösteriniz.

"Haydi, bunu yapamıyorsunuz; o zat ümmî olmasın, gayet âlim ve kâtip olsun.

"Haydi, bunu da getiremiyorsunuz; bir tek zat olmasın. Bütün âlimleriniz, beliğleriniz toplansın, birbirine yardım etsin. Hatta güvendiğiniz âlihelerinizi size yardım etsin.

"Haydi, bununla da yapamayacaksınız; eskiden yazılmış beliğ eserlerden de istifade edip, hatta gelecekleri de yardıma çağırıp, Kur'ân'ın nazirini gösteriniz, yapınız.

"Haydi, bunu da yapamıyorsunuz; Kur'ân'ın mecmuuna olmasın da, yalnız on suresinin nazirini getiriniz.

"Haydi, on suresine mukabil, hakîkî, doğru olarak bir nazire getiremiyorsunuz; haydi, hikâyelerden, asılsız kıssalardan terkip ediniz, yalnız nazmına ve belâgatine nazire olsun getiriniz.

"Haydi, bunu da yapamıyorsunuz; bir tek suresinin nazirini getiriniz.

aleyh: karşı, karşıt, zıt.
âlihe: batıl ilâhlar, tanrılar.
âlim: bilgili, bilgin, ilim ile uğraşan.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve halin ve makamın icabına göre söylenmesi.
beliğ: belâgatle anlatılan, düzgün ve sanatlı belâgatle, düzgün olarak anlatan.
fıkra: paragraf, bölüm, kısım.
gayet: çok, son derece.
hakîkî: gerçek, aslına uygun, gerçek olan.
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
kâtip: yazan, yazıcı.
kıssa: ibret verici hikâye.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mecmuu: bütünü, hepsi.
muaraza: karşı gelme, söz mücadelesi.
Muhammedü'l-Emin: her bakımdan güvenilir olan Peygamberimiz.
mukabil: karşı, karşılık.
mütemadiyen: sürekli olarak.
nazir: benzer, eş.
nazire: örnek, benzer.
nazım: tertip, düzen, dizilış.
neşretmek: dağıtmak, yaymak, herkese duyurmak.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz.
şaşaalı: parlak, göz alıcı.
tahrik etmek: harekete geçirmek.
tarz: biçim, şekil, suret.
terkip: birkaç şeyin birleştirilerek yeni bir şey meydana getirilmesi, sentez.
ümmî: okuma yazması olmayan.
zat: kişi, şahıs, fert.

"Haydi, sure uzun olmasın; kısa bir sure olsun, nazirini getiriniz. Yoksa din, can, mal, ıyalleriniz dünyada da, ahirette de tehlikeye düşecektir."

İşte, sekiz tabakada ilzam suretinde, Kur'ân-ı Hakîm yırmı üç senede değil, belkı bın üç yüz senede bütün ınsve cinne karşı bu meydanı okumuş ve okuyor. Hâlbuki, evvelki zamanda o kâfirler can, mal ve ıyalını tehlıkeye atıp en dehşetli yol olan harp yolunu ihtiyar ederek, en kolay ve en kısa olan muaraza yolunu terk ettiler. Demek muaraza yolu mümkün değildi.

İşte, hiçbır âkıl, hususan o zamanda Ceziretülarap'taki adamlar, hususan Kureyşîler gibi zekı adamlar, bir tek edipleri Kur'ân'ın bir tek suresine nazire yapıp Kur'ân'ın hücumundan kurtulmasını temin ederek, kısa ve kolay yolu terk edıp can, mal, ıyalıni tehlıkeye atıp en muşkulâtlı yola sülûk eder mi?

Elhâsıl, meşhur Câhız'ın dedıgı gıbi, "Muaraza-ı bilhuruf mumkün olmadı, muharebe-ı bissuyufa mecbur oldular."

Eğer denilse: Bazı muhakkik ulema demişler ki. "Kur'ân'ın bir suresine değil, bir tek ayetine, hatta bir tek cümlesıne, hatta bır tek kelımesıne muaraza edilmez ve edilmemiş." Bu sözler mübalâğa görünüyor ve akıl kabul etmıyor. Çünkü, beşerın sözlerinde Kur'ân cumlelerine benzeyen çok cümleler var. Bu sözün sırr-ı hıkmeti nedır?

savaşmak, silahla mücadele etmek.
mubalaga: aşın buyutme abartma abartı
muşkulat: gucukler, zorluklar
nazir: benzer, eş
nazire: ornek, benzer
sırr-ı hikmet: hikmetin sırrı herkesin bilmedıgi gızli sebep
sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret: bıçım, şekıl, tarz.
sülûk: bır yola gırme bır yol tutma
temin etmek: saglamak, temin ederek saglayarak.
temin: saglama karşılama
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.
ulema: alımler bilgınler ilım sahıplerı

ahiret: obur dunya dunya hayatından sonra baslayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
akıl: akıllı
ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesi
beşer: ınsan
Ceziretülarap: Arap yarımadası
edip: guzel ve sanatlı soz soyleyen veya yazan
elhâsıl: sonuç olarak ozetle
harp: savaş
hususan: ozellıkle.
ihtiyar etmek: seçmek, tercih etmek
ilzam: susturma tartışmada kuvvetlı delıller ve belgeler one surerek karşıdakını cevap veremez hale getırme
ınsı: ınsan.
ıyali: bır kımsenın geçındırmekle yukümlu olduğu kımseler
kafir: Allah'ı ve Islamıyeti ınkar eden dınsız.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
Kureyş: koku Hz. Ibrahım'e dayanan Peygambernıız Hz. Muhammed'in mensup olduğu meşhur Arap kabılesi.
mecbur: bır ışı yapmak zorunda kalmış
muaraza: karşı gelmek, sozle mucadele etmek
muaraza-ı bilhuruf: söz yazı veya fikır ıle bırısıne karşı çıkmak
muhakkık: gerçeği araştıran, bır şeyın ıç yuzunu inceleyerek vâkıf olan
muharebe-i bissüyuf: kılıçla

Elcevap: İ'caz-ı Kur'ân'da iki mezhep var.

Mezheb-i ekser ve racih odur ki: Kur'ân'daki letaif ve belâgat ve mezâyâ-i maanı, kudret-i beşerin fevkındedir.

Ikınci, mercuh mezhep odur kı: Kur'ân'ın bir suresine muaraza kudret-i beşer dahilindedir, fakat, Cenab-ı Hak, mu'cize-i Ahmediye (ASM) olarak menetmiş. Nasıl kı bır adam ayağa kalkabilir; fakat eser-i mu'cize olarak bir nebî dese kı, "Sen kalkamayacaksın"; o da kalkamazsa, mu'cize olur. Şu mezheb-i mercuha "Sarfe Mezhebi" denılır. Yani, Cenab-ı Hak cin ve insi menetmış ki, Kur'ân'ın bir suresine mukabele edemesinler. Eğer men etmeseydi, cin ve ınsı bır suresıne mukabele ederdı. Işte, şu mezhebe göre, "Bir kelimesine de muaraza edilmez" dıyen ulemanın sözleri hakikattir. Çünkü, madem Cenab-ı Hak i'caz için onları men etmış; muarazaya ağızlarını açamazlar. Ağızlarını açsalar da, ızn-i Ilâhî olmazsa kelimeyi çıkaramazlar.

Amma mezheb-i racih ve ekser olan mezheb-i evvele göre dahı, o ulemanın beyan ettiği fikrin şöyle bir ince vechı vardır kı:

Kur'ân-ı Hakîm'ın cümleleri, kelimeleri bırbınne bakar. Bazı olur, bir kelime on yere bakar; onda, on nükte-ı belâgat, on münasebet bulunuyor, nasıl kı *Işaratu'l-İ'caz* namındakı tefsırde, Fatiha'nın bazı cümleleri içinde ve الٓمٓ ۞ ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ[1] cümleleri içinde, şu nuktelerden bazı numuneleri göstermişız.

1 Elif lam mim. • Şu yuce kitap kı onda asla şuphe yoktur. (Bakara Suresi, 1-2)

belagat: sozun duzgun, kusursuz, yerinde ve hâlın ve makamın ıcabına gore soylenmesi
beyan etmek: anlatmak, açıklamak.
Cenab-ı Hak. Allah. Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
ekser: çoğunluk
eser-i mu'cize: mu cize esen
fevkinde: ustunde, uzerinde
hakıkat: gerçek, dogru
İ'caz: mu cızelik, ozellığı, taklıdı mumkun olmayacak derecede guzel ve duzgun soz soyleme
ı'caz-ı Kur an: Kur'ân ın mu cızelıgı
ins: ınsan
ızn-i İlahi: Allah ın ıznı.
kudret-ı beşer: ınsan gucu, kuvveti
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur an
letaif-i belagat. belâgatteki ınceliklerı. Ifadelerdeki edebi guzellikler
men etmek. yasaklamak, engellemek
mercuh: başkası ona tercih edilmiş olan
mezâyâ-i maanı: manalardakı meziyetler, ustunlukler
mezhep: gıdılen tutulan yol takıp edilen goruş.
mezheb-i ekser ve racih: ustun olan, tercih edilen ve çoğunluğun goruşu, yolu
mezheb-i evvel: ılk mezhep, ılk goruş
mezheb-i mercuha: tercıhte ıkıncı derecede olan, başkası kendısıne tercih edilen mezhep, goruş
mezheb-i racih: tercih edilen mezhep, ustun olan goruş.
muaraza etmek: karşı gelmek, sozle mucadele etmek.
muaraza. karşı gelme, sozle mucadele etme
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan ve ınsanlarnn benzerini yapmaktan âcız kaldıklan şey
mu cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed ın mu cızesi
mukabele etmek. karşılık vermek, karşı gelmek.
münasebet. ılgı, bağlantı
nam: ad, ısım
nebi: peygamber
numune: omek, mısal
nükte: herkesin anlayamadıgı, ancak dıkkat edıldıgınde anlaşılan ınce söz ve mana
nükte-i belâgat: duzgun, kusursuz ve yerınde soylenen sozlerdekı ınce ve zarif mana
sure: Kur an-ı Kerim ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
tefsir: Kur ân ın mana bakımından ızahı. Kur an-ı Kerim ı açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
ulema: alımler, bılgınler, ılım sahıpleri
vechi: yuz, yon

Meselâ, nasıl ki münakkaş bir sarayda, müteaddit, muhtelif nakışların düğümü hükmünde bir taşı, bütün nakışlara bakacak bir yerde yerleştirmek, bütün o duvan nukuşuyla bılmeye mütevakkıftır. Hem nasıl ki, insanın başındaki göz bebeğini yennde yerleştirmek, bütün cesedin münasebatını ve vezaif-i acibesini ve gözün o vezaife karşı vaziyetini bilmekle oluyor. Öyle de, ehl-i hakıkatın çok ilen giden bır kısmı, Kur'ân'ın kelımatında pek çok munasebatı ve sair ayetlere, cümlelere bakan vücuhlan, alâkalan gostermişler. Hususan ulema-i ılm-i huruf daha ileri gidip, bir harf-i Kur'ân'da bır sahıfe kadar esran, ehlıne beyan ederek ıspat etmişler.

Hem madem Hâlık-ı Küllî Şey'in kelâmıdır, her bir kelımesi, kalp ve çekirdek hükmüne geçebilir. Etrafında esrardan müteşekkil bir cesed-i manevîye kalp, ve şecere-i maneviyeye çekırdek hükmüne geçebilir.

İşte, insanın sözlennde, Kur'ân'ın kelımelen gıbı kelımeler, belki cümleler, ayetler bulunabilir. Fakat, Kur'ân'da çok munasebat gözetılerek bir tarz ile yerleştırildiği yerde, bir ılm-i muhıt lâzım ki, öyle yerli yerine yerleşsın.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'ın hulâsatülhulâsa bir ıcmal-ı mahıyeti için, bir vakit Arabî ıbare ıle bir tefekkür-i hakıkîyı Cenab-ı Hak benim kalbıme ıhsan etmıştı. Şımdı, aynen o tefekkürü Arabî olarak yazacağız, sonra manasını beyan edeceğız. Işte:

alaka: ılgı
Arabî: Arapça.
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
beyan etmek. anlatmak, açıklamak bıldırmek.
Cenab-ı Hak. Allah dogru gerçek, Hakkın ta kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
ceset. govde, vücut, beden
cesed-i manevi. manevî vucut varlık.
ehl: kabılıyetlı yeteneklı lâyık olan.
ehl-i hakikat. gerçegi ve dogruyu bulup onun peşinden gıdenler
esrar: sırlar, gızlenlen ve bılınmeyen şeyler
Halık-ı Küllî Şey: kâınatta var olan her şeyın yaratıcısı, Allah
harf-i Kur'ân: Kur'ân harfi
hulasatulhulasa: hulasanın hulasası, ozunun ozu
hususan. ozellıkle
hükmünde: yerinde, degennde
hukmüne geçmek. yenne geçmek, degennde olmak.
ıbare: cumle, paragraf, ıfade
ıcmal-ı mahıyet. mahıyetın ozetı.
ıhsan etmek. bağışlamak, ıkram etmek.
ilm-i muhit. her şeyı ıhata edıcı kuşatıcı ılım
ispat. dogruyu delıl gosterek meydana koyma
kelam: soz
kelimat: kelımeler, sozler
kısım: bolum, kol, dal
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalanyla akıllan benzennı yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm, ızahı insan gucunun ûstunde olan Kur'ân-ı Kerım
mesela: omek olarak.
muhtelif: çeşıtlı, farklı
münakkaş: nakışlı, işlemeli, suslu
munasebet: munasebetler, ılgıler, baglar
müteaddit. bırçok, çeşıtlı
müteşekkil: meydana gelmiş, oluşmuş
mütevakkıf: bağlı
nakış. işleme, sus
nukuş: nakışlar, işlemeler
sahife: sayfa.
sair: dıger, başka, otekı
şecere-i maneviye: manevî agaç
tarz. bıçım, şekıl, kendıne has olus
tefekkur: bır mesele hakkında zıhnı faalıyet gosterme, dusunme, fıkır uretme
tefekkür-i hakiki: gerçek, asıl tefekkur
ulema-i ılm-ı huruf: harf ılmıyle ugraşan alımler
vaziyet: durum, hal
vezaif: vazıfeler, gorevler
vezaif-i acibe: hayrette bırakan harıka, şaşırtıcı gorevler
vücuh: vecıhler, yonler, yuzler

الْعَالَمَ فِي يَدِهِ وَيُعَرِّفُهُ لَنَا كَمَا يُقَلِّبُ صَابِعُ السَّاعَةِ السَّاعَةَ فِي كَفِّهِ وَيُعَرِّفُهَا لِلنَّاسِ فَهٰذَا الْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الشَّانِ هُوَ الَّذِي يَقُولُ مُكَرَّرًا

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ: فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ.

Işte şu tefekkur-ı Arabînın tercümesi ve mealı şudur ki:

Yani, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın altı ciheti parlaktır ve nurludur. Evham ve şubehat, içine giremez. Çünkü, arkası Arşa dayanıyor; o cihette nur-ı vahıy var. Önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn var, ebede, ahirete el atmış, cennet ve saadet nuru var. Üstünde sikke-i i'caz parlıyor. Altında bürhan ve delil direkleri var. İçi halis hidayet; sağı [1] أَفَلَا يَعْقِلُونَ 'lar ile ukulü istintakla "Sadakte" dedirtiyor. Solunda, kalplere ezvak-ı ruhanî vermekle, vicdanlan istişhat ederek "Bârekâllah" dediren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'a hangi köşeden, hangi cihetten evham ve şübehatın hırsızlan girebilir?

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, asırları, meşrepleri, meslekleri muhtelif olan enbıyanın, evlıyanın, muvahhidînin kitaplarının sırr-ı icmaını camidir. Yani, bütün o ehl-i kalp ve akıl, Kur'ân-ı Hakîm'in mücmel ahkâmını ve esasatını tasdik eder bir surette, o esasatı kitaplarında zikredip kabul etmişler. Demek onlar, Kur'ân şecere-i semavîsinin kokleri hükmündedirler.

1- Akıl etmezler mi? (Yâsin Suresi, 68.)

ahiret: öbür dünya, dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahkam: emirler, hükümler
Arabı: Arapça
arş: Allah'ın kudret ve saltanatının tecelli ettiği yer
asır: çağ, yüzyıl.
Bârekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
burhan: delil
camı: toplayan, içine alan
cihet: yan, yön, taraf
ebed: sonsuzluk.
ehl-i kalp: kalp ehli olanlar, kalbiyle manevî terakkide bulunanlar
enbıya: nebiler, peygamberler
esasat: esaslar, temeller
evham: vehimler, kuşkular, kuruntular
evlıya: veliler, Allah dostları
ezvak-ı ruhanî: ruhanî, manevî zevkler
halis: saf, katıksız, sadece gerçek.
hidayet: doğru ve hak olan İslamıyet.
hükmünde: değerinde, yerinde
İstintak: söyletme, konuşturma
istişhat etmek: şahit göstermek.
Kur'ân-ı Hakım: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzenmi yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
meal: anlam, mana
meslek: usul, tarz, tutulan yol
meşrep: yaratılış, huy, mizaç, hareket tarzı
muhtelif: çeşitli, farklı
muvahhidîn: muvahhidler, Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar
mücmel: öz, özet, kısa
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-i vahıy: vahıy nuru
saadet: mutluluk.
saadet-i dâreyn: ikı cıhan saadetı, dünya ve ahıret mutluluğu
Sadakte: doğru söyledin
sırr-ı icma: icma sırrı, dağınık şeylen bir araya getırıp toplama sırrı
sikke-i i'caz: mu cızelik işareti sıkkesi, damgası
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bırı
suret: bıçım, şekil, tarz,
şecere-i semavî: semavî ağaç, koklen İlâhî ve semavî hakikatlere dayanan manevî ağaç
şübehat: şüpheler
tasdik etmek: onaylamak, doğrulamak
tefekkur: bir mesele hakkında zıhnı faalıyet gösterme, düşunme, fikır urerme.
tercume: bır sozu bır dılden başka bır dıle çevırme, çevırı.
ukul: akıllar
vıcdan: iyiyi kotuden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu, his
zikretmek: anmak, bildirmek.

Hem, Kur'ân-ı Hakîm vahye istinat ediyor ve vahiydir. Çünkü, Kur'ân'ı nazil eden Zat-ı Zülcelâl, mu'cizat-ı Ahmediye (ASM) ile, Kur'ân vahiy olduğunu gösterir, ispat eder. Ve nazil olan Kur'ân dahi, üstündeki i'caz ile göstenr ki, Arştan geliyor. Ve münzel-i aleyh olan Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bidayet-i vahiydeki telâşı ve nüzul-i vahiy vaktindeki vaziyet-i bîhuşu ve herkesten ziyade Kur'ân'a karşı ihlâs ve hürmeti gösteriyor ki, vahiy olup ezelden geliyor, ona misafir oluyor.

Hem o Kur'ân, bilbedahe mahz-ı hidayettir. Çünkü onun muhalifi, bilmüşahede, küfrün dalâletidir.

Hem, bizzarure, Kur'ân envar-ı imaniyenin madenidir. Elbette envar-ı imaniyenin aksi zulümattır. Çok Sözlerde bunu kat'î olarak ispat etmişiz.

Hem Kur'ân, bilyakîn, hakaikın mecmaıdır; hayalât ve hurafat, içine giremez. Teşkil ettiği hakikatli âlem-ı Islâmiyet, izhar ettiği esaslı şeriat ve gösterdiği âlî kemalâtın şahadetiyle, âlem-i gayba ait olan bahislerinde dahi, âlem-i şahadetteki bahislen gibi ayn-ı hakaik olduğunu ve içinde hilâf bulunmadığını ispat eder.

Hem Kur'ân, bilayan ve şüphesiz, saadet-i dâreyne isal eder, beşen ona sevk eder. Kimin şüphesi varsa, bir defa Kur'ân'ı okusun ve dinlesin, ne diyor?

Hem, Kur'ân'ın verdiği meyveler hem mükemmeldir, hem hayattardır. Öyle ise, Kur'ân ağacının köku hakikattedir, hayattardır. Çünkü meyvenin hayatı, ağacın hayatına delâlet eder. İşte, bak, her asırda ne kadar asfıya ve

âlem-ı gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar
alem-i İslamiyet: İslâm dünyası
alem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz alem
aleyhissalatü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun.
âlî: yüce, yüksek
arş: Allah'ın kudret ve saltanatının tecelli ettiği yer
asfıya: Peygamber Efendimizin vârisi hükmünde olup onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve uygulamaya çalışan alim zatlar
asır: çağ, yüzyıl
ayn-ı hakaik: gerçeklerin ta kendisi
bahis: konu, bir konu hakkında söz söyleme, konuşma
beşer: insan, insanlık.
bidayet-i vahiy: vahyin başlangıcı.
bilayan: açıkça
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilmüşahede: görür şekilde görme derecesinde
bilyakin: delil ile şüphesiz ve tereddütsüz
bizzarure: ister istemez, zorunlu olarak.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, sapıklık.
delâlet: delil olma, gösterme
envar-ı imaniye: iman nurları
ezel: başlangıcı olmama
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hayalat: hayaller
hayattar: canlı, yaşayan
hilaf: ters, zıt, yalan.
hurafat: hurafeler, aslı ve esası olmayan inanışlar
hürmet: saygı
i'caz: mu'cizelik, özelliği, taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme
ihlas: samimiyet, bir işi bir amelî, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
isal etmek: ulaştırmak, götürmek.
ispat: doğruyu delillerle göstererek ortaya koyma
istinat etmek: dayanmak.
izhar etmek: ortaya çıkarmak, göstermek.
kat'i: kesin, şüphesiz.
kemalat: mükemmelikler, faziletler
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, dinsizlik.
maden: kaynak.
mahz-ı hidayet: hakka giden yolun aslı, yol göstericiliğin en üstünü
mecma: toplanma yeri
mu'cizat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizesi
muhalif: zıt, karşıt.
münzel-i aleyh: kendisine Allah tarafından indirilmiş.
nazil etmek: indirmek.
nazil olmak: indirilmek.
nüzul-i vahiy: vahyin gelişi
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed
saadet-i dareyn: iki cihan saadeti, dünya ve âhiret mutluluğu
sevk etmek: ulaştırmak
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
telâş: endişe, kaygı
teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmak.
vahiy: bir fikrin, bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi
vakit: zaman, an
vaziyet-i bihuş: kendinden geçme hali
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan Zat, Allah
ziyade: çok, fazla
zulümat: karanlıklar

evliya gibi mükemmel ve kâmil zîhayat ve zînur meyveler vermiş.

Hem, hadsiz müteferrik emarelerden neş'et eden bir hads ve kanaatle, Kur'ân, hem ins, hem cin, hem meleğin makbulü ve mergubudur ki, okunduğu vakit, onlar iştiyakla pervane gibi etrafına toplanıyorlar.

Hem, Kur'ân vahiy olmakla beraber, delâil-i akliye ile teyit ve tahkim edilmiş. Evet, kâmil ukalânın ittifakı buna şahittir. Başta ulema-i ilm-i kelâmın allâmeleri ve İbni Sina, İbni Ruşd gibi felsefenin dâhîleri, müttefikan esasat-ı Kur'âniyeyi usulleriyle, delilleriyle ispat etmişler.

Hem Kur'ân, fıtrat-ı selime cihetiyle musaddaktır. Eğer bir arıza ve bir maraz olmazsa, her bir fıtrat-ı selime onu tasdik eder. Çünkü itminan-ı vicdan ve istirahat-i kalb, onun envarıyla olur. Demek, fıtrat-ı selime, vicdanın itminanı şahadetiyle onu tasdik ediyor. Evet, fıtrat lisan-ı hâliyle Kur'ân'a der: "Fıtratımızın kemali sensiz olamaz." Şu hakikatı çok yerlerde ispat etmişiz.

Hem Kur'ân, bilmüşahede ve bilbedahe, ebedî ve daimî bir mu'cizedir. Her vakit i'cazını gösterir. Sair mu'cizat gibi sönmez, vaktı bitmez; ebedîdir.

Hem, Kur'ân'ın mertebe-i irşadında öyle bir genişlik var ki, bir tek dersinde, Hazret-i Cibril (AS), bir tıfl-ı nevresîde ile omuz omuza o dersi dinler, hisselerini alırlar. Ve İbni Sina gibi en dâhî feylesof, en âmî bir ehl-i kıraatle dız dize aynı dersi okurlar, derslerini alırlar. Hatta bazen olur ki, o âmî adam, kuvvet ve saffet-i iman cihetiyle, İbni Sina'dan daha ziyade istifade eder.

allâme: pek çok konuda ihtisas sahibi büyük alim, bilgin
ami: alim olmayan sırada kimse, tahsil görmemiş
bilbedahe: apaçık olarak.
bilmüşahede: görür şekilde görme derecesinde
cihet: yan, yön, taraf
dahî: eşine az rastlanır son derece zeki, deha ve hikmet sahibi
daimî: sürekli, devamlı.
delail-i akliye: aklı ve mantıkı deliller
ebedî: sonsuz, sonu olmayan
ehl-i kıraat: Kur'ân-ı Kerîm'i okuyanlar
emare: belirti, iz
envar: nurlar, aydınlıklar
esasat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın esasları, hükümleri
felsefe: hikmet bilgisi, madde ve hayatı, başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim, felsefe; dine dayandığında hakikatı bulmuş, sırt çevirdiğinde çelişkiler içersinde kalmıştır
feylesof: filozof, felsefeyle uğraşan alim, akıllı kimse
fıtrat: yaratılış.
fıtrat-ı selime: doğru ve doğruluk üzerine yaratılış, bozulmamış yaratılış, sağlam huy, tabiat.
hads: güçlü sezgi, seziş
hadsiz: sınırsız, sonsuz
i'caz: mu'cizelik özelliği, taklidi mümkün olmayacak derecede güzel ve düzgün söz söyleme
ins: insan
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
istirahat-ı kalb: kalben rahatlamak.
iştiyak: çok kuvvetli arzu ve istek
itminan: inanma, tam olarak bilme, tatmin olmuşluk
itminan-ı vicdan: vicdan rahatlığı, vicdanen emin olma
ittifak: birleşme, fikir birliği
kamil: olgun, eksiksiz, mükemmel
kemal: olgunluk, mükemmellik
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
makbul: kabul edilen, kabul gören
maraz: hastalık
mergup: rağbet edilen, beğenilen
mertebe-i irşat: irşat etme mertebesi, doğru yolu gösterme makamı, derecesi
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan ve insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şey
musaddak: doğrulanmış, gerçekliği kabul edilmiş
müteferrik: çeşitli, ayrı ayrı
müttefikan: birleşerek, fikir birliğiyle
neş'et etmek: meydana gelmek, çıkmak.
pervane: gecelen ışığın etrafında dönen küçük kelebek, gece kelebeği
saffet-i iman: iman safiliği, temizliği
sair: diğer, başka
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tahkim: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak
teyit: doğrulama
tıfl-i nevreside: yeni yetişmiş çocuk.
ukala: akıllılar
ulema-ı ilm-i kelam: kelam ilmi âlimleri
usul: esaslar, kaideler, metot
vahiy: bir fikrin, bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi
vakıt: zaman
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu, his
zîhayat: hayat sahibi, canlılar
zînur: nurlu
ziyade: çok, fazla

Hem, Kur'ân'ın içinde öyle bir göz var ki, bütün kâinatı görür, ihata eder ve bir kitabın sahifeleri gibi kâinatı göz önünde tutar, tabakatını ve âlemlerini beyan eder. Bir saatin sanatkârı nasıl saatini çevirir, açar, gösterir, tarif eder; Kur'ân dahi, elinde kâinatı tutmuş, öyle yapıyor.

İşte şöyle bir Kur'ân-ı Azîmuşşan'dır ki,

(1) فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ der, vahdaniyeti ilân eder.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْاٰنَ لَنَا فِي الدُّنْيَا قَرِيْنًا وَفِي الْقَبْرِ مُونِسًا وَفِي الْقِيٰمَةِ شَفِيْعًا وَعَلَى الصِّرَاطِ نُورًا وَمِنَ النَّارِ سِتْرًا وَحِجَابًا وَفِي الْجَنَّةِ رَفِيْقًا وَاِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيْلًا وَاِمَامًا ۞

اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ قُلُوْبَنَا وَقُبُوْرَنَا بِنُوْرِ الْاِيْمَانِ وَالْقُرْاٰنِ وَنَوِّرْ بُرْهَانَ الْقُرْاٰنِ بِحَقِّ وَبِحُرْمَةِ مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْقُرْاٰنُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مِنَ الرَّحْمٰنِ الْحَنَّانِ اٰمِيْنَ (2)

On Dokuzuncu Nükteli İşaret

Sabık İşaretlerde, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm Cenab-ı Hakkın resulü olduğu gayet kat'î ve şüphesiz bir surette ispat edildi. İşte, nsaleti binler delâil-i kat'iye ile sabit olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, vahdaniyet-i Ilâhiyenin ve saadet-i ebediyenin en parlak bir delili ve en kat'î bir bürhanıdır. Biz şu İşarette, o muşrık, parlak delile ve natık-ı sadık burhana,

âl: aile
alem: dünya, varlık sınıflarından her bir
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
Âmîn: "Yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
bürhan: delil
Cenab-ı Hak: Allah. Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
delâil-i kat'iye: kesin ve şüphesiz deliller
gayet: çok, son derece.
Hannan: çok acıyan, çok merhamet eden Allah.
hürmet: şeref
ihata etmek: sarmak, kuşatmak.
ilah: tanrı, ma'bud
İman: İnanma, inanç.
İspat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
kabir: mezar
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin
kıyamet: dünyanın sonu, kainatın ölümü, varlığın bozulup dağılması
Kur'ân-ı Azîmuşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed
muşrık: parlayan, aydınlatan, nur saçan
natık-ı sadık: doğrudan konuşan
nur: aydınlık, ışık.
Rahman: bütün varlıkların rızklarını veren Allah
rehber: yol gösteren, kılavuz, delil
resul: elçi, peygamber
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Hz. Muhammed.
risalet: resullük, elçilik, peygamberlik.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sabık: geçen, geçmiş.
sahife: sayfa
salât ve selâm: dua ve selâm, Allah'ın rahmeti, bereketi, esenliği
sanatkar: sanatla uğraşan, usta.
Sırat Köprüsü: cennete girebilmek için herkesin üzerinden geçmeye mecbur olduğu ve cehennem üzerine kurulmuş olan köprü
siper: arkasına saklanılacak şey, koruyucu engel, kalkan.

1 Bil ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi: 19.)

2. Allahım! Kur'ân'ı bize dünyada bir dost, kabirde ünsiyetli bir yoldaş, kıyamette bir şefaatçı, Sırat Köprüsünde bir nur, cehennem ateşine karşı bir örtü ve siper, cennette bir arkadaş ve bütün hayırlara götüren rehber ve önder kıl.

Allahım! Kalplerimizi ve kabirlerimizi iman ve Kur'ân nuruyla nurlandır. Kur'ân ve kendisine Kur'an indirilen zat -Rahman ve Hannan olan Allah'ın salât ve selâmı onun ve âlinin üzerine olsun- hürmetine bize Kur'ân'ın bürhanlarını parlat, âmîn.

suret: biçim, şekil, tarz
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kullarının bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri
tabakat: tabakalar
ünsiyet: alışkanlık, dostluk, arkadaşlık
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vahdaniyet-i ilâhiye: ilâhi birlik, Allah'ın bir, tek olması
yoldaş: yol arkadaşı
zat: şahıs, kişi. Hz. Muhammed

hulâsatülhulâsa bir icmal ile küçük bir tarif yapacağız. Çünkü, madem o delîldir ve neticesi marifet-i İlâhiyedir, elbette delili tanımak ve vech-i delâletini bilmek lâzımdır. Öyle ise, biz de gayet muhtasar bir hulâsa ile, vech-i delâletini ve sıhhatini beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm, şu kâinatın mevcudatı gibi, Hâlık-ı Kâinatın vücuduna ve vahdetine kendi zatı delâlet ettiği gibi, o kendi delâlet-i zatiyesini, bütün mevcudatın delâletiyle beraber, lisanıyla ilân etmiştir. Madem delîldir; bız o delîlin hüccet ve istikametine ve sıdk ve hakkanıyetine on beş esasta işaret ederiz.

BİRİNCİ ESAS: Hem zatıyla, hem lisanıyla, hem delâlet-i hâliyle, hem kâliyle kâinatın Sânîine delâlet eden şu delil, hem hakîkat-ı kâinatça musaddak, hem sadıktır. Çünkü, bütün mevcudatın vahdaniyete delâletleri, elbette, vahdaniyetı soyleyen zatı tasdik hukmundedir. Demek, söylediği dava da umum kâinatça musaddaktır.

Hem beyan ettiği kemal-i mutlak olan vahdaniyet-i İlâhıye ve hayr-ı mutlak olan saadet-i ebediye, butun hakaik-ı âlemin hüsün ve kemaline muvafık ve mutabık olduğundan, o, davasında elbette sadıktır.

Demek, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm, vahdaniyet-i İlâhıyeye ve saadet-i ebediyeye bır bürhan-ı natık-ı sadık ve musaddaktır.

İKİNCİ ESAS: Hem, o delil-i sadık ve musaddak, madem umum enbiyanın fevkinde binler mu'cızat ve neshedilmeyen bır şerıat ve umum cın ve ınse şamil bır davet

aleyhıssalâtü vesselâm: salat ve selam onun uzenne olsun
beyan etmek: anlatmak, açıklamak bıldırmek.
bürhan ı natık-ı sadık ve musaddak: dosdogru konuşan ve dogrulanan delil, burhan
dava: takıp edilen fikır, ıddıa
davet. çağrı
delalet: delil olma ışaret etme gosterme
delâlet-i hal: hâlın delil olması halın ışaret etmesi ve bildırmesi.
delâlet-i zatiye: kendi zatı ile bizzat kendısıni eserlerı ile gostermek suretıyle olan delalet.
delil-i sadık ve musaddak: dogrulanmış gerçekligi kabul edilmiş ve doğru delil
enbiya: nebîler peygamberler
esas: asıl, temel
fevkinde: ustunde uzennde
gayet: çok, son derece.
hakaık-ı alem: kâinattakı hakikatler gerçekler
hakîkat-ı kâinat. kainatın hakikatı gerçeği, yaratılmış olan her şeyın asıl, esası
hakkanıyet. gerçekçilik, doğruluk, haktan ve doğruluktan ayrılmama
Hâlık-ı Kainat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyın yaratıcısı Allah
hayr-ı mutlak. sonsuz ve sınırsız hayır iyilik.
hulâsa: oz, özet.
hulasatulhulasa: ozunun ozu
hüccet. delil
hukmünde: değennde yennde
hüsün: guzellik.
icmal: oz ozet.
ilân. açıklamak, herkese duyurmak.
ınsan: insan beşer âdemoğlu
istikamet. dogruluk.
kainat. yaratılmış olan şeylenn tamamı butun âlemler varlıklar
kal: soz laf
kemal: mukemmellik kusursuzluk tam ve eksiksiz olma
kemal-i mutlak olmak: her yonuyle mukemmel ve kusursuz olmak.
lisan: dıl.
marifet-i İlahıye: Allah ı bılme ve tanıma
mevcudat: var olan her şey varlıklar
mu'cizat: mu cızeler Allah tarafından venlip yalnız peygamberlenn gosterebilecekleri buyuk harika ışler
muhtasar: kısaltılmış, kısa ozet
musaddak: dogrulanmış, gerçekligi kabul edilmiş.
mutabık. uygun
muvafık: uygun layık
neshedilmek: geçersiz yapılmak ortadan kaldırılmak, iptal edilmek.
netice. sonuç.
Resul-i Ekrem: çok cömert kerim ve Allah ın insanlara bir elçisi olan Hz Muhammed
saadet-i ebedi: sonsuz mutluluk.
sadık: doğru gerçek.
Sânî: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sıdk: doğruluk
sıhhat: dogruluk, sağlamlık.
şamil: içine alan kaplayan
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen İlâhı emir ve yasaklara dayanan hukûmlerın hepsi
tasdik: dogrulama onaylama
umum: genel butun tüm
vahdanıyet. Allah ın bırlıgi ve varlıgı Allah ın bır olusu
vahdanıyet-i İlahıye: İlahı bırlık Allah ın bır ve tek olması
vahdet: bırlık teklik.
vech-i delalet. delil olma yonu sebebı
zat. buyukluk ve yucelik sahibi zat olan Allah

sahibi olduğundan, elbette umum enbiyanın reisidir. Öyle ise, umum enbiyanın mu'cizatlarının sırrını ve ittifaklarını camıdır. Demek, bütün enbiyanın kuvvet-i icmaı ve mu'cizatlarının şahadeti, onun sıdk ve hakkaniyetine bir nokta-i istinat teşkil eder.

Hem, onun terbiyesi ve irşadı ve nur-i şeriatıyla kemal bulan bütün evliya ve asfıyanın sultanı ve üstadıdır. Öyle ise, onların sırr-ı kerametlerini ve icmakârâne tasdiklerini ve tahkiklerinin kuvvetini camıdır. Çünkü onlar üstatlarının açtığı ve kapıyı açık bıraktığı yolda gitmişler, hakikatı bulmuşlar. Öyle ise, onların bütün kerametlerı ve tahkikatları ve icmaları, o mukaddes üstatlarının sıdk ve hakkaniyeti için bir nokta-ı istinat temin eder.

Hem, o bürhan-ı vahdaniyet, sabık İşaretlerde görüldüğü gibi, o kadar kat'î, yakînî ve bâhir mu'cizeleri ve harika irhasatları ve şüphesiz delâil-i nübuvveti var ve o zatı öyle bir tasdik ediyor ki, kâinat toplansa onların tasdikini iptal edemez.

ÜÇÜNCÜ ESAS: Hem o mu'cizat-ı bâhire sahibi olan vahdaniyet dellâlı ve saadet-i ebediye müjdecisi, kendi zat-ı mübareğinde öyle ahlâk-ı âliye ve vazife-i risaletinde öyle secaya-ı samıye ve tebliğ ettiği şeriat ve dininde öyle hasail-i galiye vardır ki, en şedit düşman dahi onu tasdik ediyor, inkâra mecal bulamıyor. Madem zatında ve vazifesinde ve dininde en yüksek ve güzel ahlâklar ve en ulvî ve mükemmel seciyeler ve en kıymettar ve makbul hasletleri bulunuyor, elbette o zat, mevcudattaki kemalâtın ve ahlâk-ı âliyenin misali ve mümessili ve timsali ve

ahlâk-ı âliye: yüksek, yüce ve üstün ahlak.
asfıya: Peygamber Efendimizin vârisi hükmünde olup onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve uygulamaya çalışan âlim zatlar.
bâhir: açık, apaçık.
bürhan-ı vahdaniyet: Allah'ın tek, bir olduğunun delili, ispatı.
camî: toplayan, içine alan.
Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delilleri.
dellâl: ilan edici, hakka davet eden.
enbiya: nebiler, peygamberler.
hakkaniyet: doğruluk, haktan ve doğruluktan ayrılmama.
hasail-i galiye: yüksek ve üstün gayeler, özellikler.
haslet: güzel huy, karakter, iyi özellik.
icma: bir meselede âlimlerin ittifak etmeleri, aynı görüşte olmaları.
icmakârane: toplıca fikir birliği ederek.
irhasat: Hz. Muhammed'in Peygamberliğinden önce meydana gelen ve peygamber olacağına işaret eden harika haller, belirtiler.
irşat: doğru yolu gösterme.
ittifak: birleşme, fikir ve söz birliği.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet-i icma: toplanma, birlik kuvveti, bir konuda aynı sözü söyleme, fikir birliğine varmanın kuvveti.
makbul: kabul edilmiş olan, geçerli.
mecal: güç, kuvvet, imkân, fırsat.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan ve insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şey.
mukaddes: kutsal, temiz, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş.
mümessil: temsilci.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
nur-ı şeriat: şeriatın nuru, ışığı.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sabık: geçen, geçmiş.
secaya-ı samıye: yüksek ve kıymetli seciyeler, karakterler, vasıflar.
seciye: huy, karakter.
sıdk: doğruluk.
sırr-ı keramet: kerametteki sır ve hakikat.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şedit: şiddetli.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi. İslâm dini.
tahkik: doğruluğunu araştırma, inceleme.
tahkikat: doğruluğunu araştırmalar, incelemeler.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tebliğ: ulaştırma, bildirme.
temin: sağlama, karşılama.
terbiye: eğitim, dünya ve âhirette mutluluğa layık olacak insan yetiştirme, doğru yolu gösterme.
teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmak.
timsal: örnek, nümune.
ulvî: yüksek, yüce.
üstat: öğretici, öğretmen.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi.
yakînî: şüphesiz, kesin bir şekilde.
zat: şahıs, kişi, fert.
zat-ı mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu şahıs, kişilik.
zatında: şahsında, kendinde.

üstadıdır. Oyle ise, zatında ve vazifesinde ve dininde şu kemalât ise, hakkaniyetine ve sıdkına o kadar kuvvetli bir nokta-i istinattır ki, hiçbir cihette sarsılmaz.

DÖRDÜNCÜ ESAS: Hem, maden-i kemalât ve muallim-i ahlâk-ı âliye olan o dellâl-ı vahdaniyet ve saadet, kendi kendine söylemiyor, belki söylettiriliyor. Evet, Hâlık-ı Kâinat tarafından söylettiriliyor. Üstad-ı Ezelî'sinden ders alır, sonra ders verir. Çünkü, sabık İşaretlerde kısmen beyan edilen binler delâil-i nübüvvetle, Hâlık-ı Kâinat, bütün o mu'cızatı onun elinde halk etmekle gösterdi ki, o, Onun hesabına konuşuyor, Onun kelâmını tebliğ ediyor.

Hem, ona gelen Kur'ân ise, içinde, dışında kırk vech-i i'caz ile gösterir ki, o, Cenab-ı Hakkın tercümanıdır.

Hem o kendi zatında bütün ihlâsıyla ve takvasıyla ve ciddiyetiyle ve emanetiyle ve sair bütün ahval ve etvarıyla gösterir ki, o kendi namına, kendi fikriyle demiyor, belki Hâlıkı namına konuşuyor.

Hem, onu dinleyen bütün ehl-i hakîkat, keşif ve tahkikle tasdik etmişler ve ilmelyakîn iman etmişler ki, o kendi kendine konuşmuyor, belki Hâlık-ı Kâinat onu konuşturuyor, ders veriyor, onunla ders verdiriyor.

Oyle ise, onun sıdk ve hakkanıyeti, bu dort gayet kuvvetli esaslanın icmaına istinat eder.

ahval: hâller, durumlar
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
Cenab-ı Hak: Allah, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yuce Allah
ciddiyet: ciddîlik.
cihet: yan, yön, taraf
delâil-i nübuvvet: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberlik delîlleri.
dellal-ı vahdaniyet ve saadet: Allah'ın birliğine ve mutluluğa çağırıp ilan eden
ehl-i hakîkat: gerçeği ve doğruyu bulup onun peşinden gidenler
emanet: güvenilirlik.
etvar: tavırlar, olaylar ve insanlar karşısında takınılan haller, tutumlar
gayet: çok, son derece.
hakkaniyet: doğruluk, haktan ve doğruluktan ayrılmama
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
halk etmek: yaratmak
icmaına: toplamına
ihlas: samimiyet, bir işi, bir amelı başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin ve şüphesiz olarak bilmek.
iman: inanma, itikat, tasdik.
istinat etmek: dayanmak.
kelam: söz, konuşma.
kemalat: kemaller, olgunluklar, mukemmellikler
keşif: Allah tarafından ilham olunmasıyla gizli bir şeyin bulunup meydana çıkarılması
kısmen: bir bolum olarak, veya bazı bakımdan
maden-i kemalat: mukemmellikler kaynağı
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gosterebilecekleri buyuk harika işler
muallim-i ahlâk-ı âliye: yuksek ve yuce ahlâkı ogreten, ders veren
namına: adına, hesabına
nokta-i istinat: dayanak noktası
saadet: mutluluk.
sabık: geçen, geçmiş, onceki
sair: diğer, oteki.
sıdk: doğruluk.
tahkik: doğruluğunu araştırma, inceleme
takva: Allah'tan korkma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma, Allah'ın yasaklarından kaçınmada son derece titizlik gosterme.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
tebliğ etmek: ulaştırmak, bildirmek.
Üstad-ı Ezelî: ezelî ustat, butun ilim ve bilgilerin, manfetlerin ogreticisi, Hakîm-i Ezelî, Cenab-ı Hak
üstat: ogretici, ogretmen
vazife: gorev
vech-i i'caz: mu'cizelik yonu
zatında: kendinde, şahsında.

BEŞİNCİ ESAS: Hem o tercüman-ı kelâm-ı ezelî, ervahları görüyor, melâikelerle sohbet ediyor, cin ve insi de irşat ediyor. Değil ins ve cin âlemi, belki âlem-i ervah ve âlem-i melâike fevkinde ders alıyor ve maverasında münasebeti var ve ittılâı vardır. Sabık mu'cizatı ve tevatürle kat'î macera-i hayatı şu hakikati ispat etmiştir. Öyle ise, kâhinler ve sair gayptan haber verenler gibi, onun haberlerine değil cin, değil ervah, değil melâike, belki Cibril'den başka, Melâike-i Mukarrebîn dahi karışamıyor. Hatta ekser evkatta onun arkadaşı olan Hazret-i Cebrail'i dahi bazı geri bırakıyor.

ALTINCI ESAS: Hem o melek, cin ve beşerin seyyidi olan zat, şu kâinat ağacının en münevver ve mükemmel meyvesi ve rahmet-i İlâhiyenin timsali ve muhabbet-ı Rabbaniyenin misali ve hakkın en münevver burhanı ve hakikatın en parlak sıracı ve tılsım-ı kâinatın mıftahı ve muamma-ı hılkatın keşşafı ve hıkmet-i âlemın şarhı ve saltanat-ı İlâhiyenin dellâlı ve mehasın-i sanat-ı Rabbaniyenin vassafı, ve camiiyet-i istidat cihetiyle, o zat mevcudattaki kemalâtın en mükemmel enmuzecidir. Öyle ise, o zatın şu evsafı ve şahsiyet-i maneviyesi işaret eder, belki gösterir ki, o zat kâinatın ille-i gaiyesidir. Yani, "O zata şu kâinatın hâlıkı bakmış, kâinatı halk etmiştir. Eğer onu icat etmeseydi, kâinatı dahi icat etmezdi" denilebilir. Evet, cin ve inse getirdiği hakaik-ı Kur'âniye ve envar-ı imaniye ve zatında görünen ahlâk-ı âliye ve kemalât-ı samiye, şu hakikate şahıd-ı kâtıdır.

ahlak-ı aliye: yüksek, yüce ve üstün ahlak.
alem-i ervah: ruhlar alemi.
âlem-i melaike: melekler alemi, melekler dünyası.
beşer: insan, insanlık.
burhan: delil.
camiiyet-i istidat: kabiliyetin kapsamlı oluşu.
Cibril: Cebrail, dört büyük melek ten bin olup vahiy getirmekle görevli olan melektir.
cihet: yön, yan, taraf.
deliat: alan edici, duyurucu.
ekser: çok çok.
enmuzeç: numune, örnek, model.
envar-ı imaniye: iman nurlan, ervah: ruhlar.
evkat: vakitler, zamanlar.
evsaf: vasıflar, özellikler.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
galp: görünmeyen âlem.
hak: doğru, gerçek, her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah.
hakaik-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatleri, gerçekler.
halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
halk etmek: yaratmak.
hikmet-i alem: âlemin hikmeti, kâinatın yaratılmasındaki gaye ve fayda.
ittılâ: haberi olma, bilgisi bulunma.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
ille-i gaiye: asıl sebep, elde edilmeye çalışılan asıl gaye ve netice.
İns: insan.
irşat etmek: doğru yolu göstermek.
kâhin: gaipten, gelecekten haber vermek iddiasında bulunan kimse.
kemalat: mükemmellikler, kusursuzluklar, olgunluklar.
kemalât-ı samiye: yüksek faziletler ve mükemmellikler.
keşşaf: keşfeden, sırları çözen, gizli manaları ortaya çıkaran.
macera-i hayat: hayat macerası, hayat seyri.
mavera: ötesi, görünen yaşanan âlemin ötesi.
mehasın-i sanat-ı Rabbaniye: her şeyi yaratan, besleyen, büyüten, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'a ait sanatlardaki güzellikler.
melâike: melekler.
melaike-i mukarrebin: Allah'a en yakın melekler.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
mıftah: anahtar.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler.
muamma-i hilkat: yaratılıştaki sır ve gizlilikler.
muhabbet-i Rabbaniye: terbiye edici Allah'ı sevme, Allah sevgisi.
munasebet: ilgi, alâka, bağlantı.
münevver: nurlu, nurlanmış.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti, Allah'ın acıması, şefkat ve merhamet etmesi.
sâbık: geçen, geçmiş, önceki.
sair: diğer, başka, öteki.
saltanat-ı İlâhiye: Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.
seyyid: efendi, reis.
sıraç: lâmba, meşale, ışık.
şahıd-i kâtı: doğruluğundan şüphe edilmeyen, kesin şahit.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
şarih: şerh eden, açıklayan, izah eden.
tercüman-ı kelam-ı ezeli: Allah'ın ezeli kelâmının tercümanı, Hz. Muhammed.
tevatür: bir hadîs-i şerîfin, yalan söylemelerini akln kabul edemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
tılsım-ı kâinat: kâinatın tılsımı, kâinatın gizli sırrı.
timsal: örnek, numune.
vassaf: vasıflandıran, bir şeyin vasıflarını, özelliklerini bildirerek anlatan veya öven.

YEDİNCİ ESAS: Hem o burhan-ı hak ve sirac-ı hakikat, öyle bir din ve şeriat göstermiştir ki, iki cihanın saadetini temin edecek desatiri camidir. Ve cami olmakla beraber, kâinatın hakaikını ve vezaifini ve Hâlık-ı Kâinat'ın esmasını ve sıfâtını, kemal-i hakkaniyetle beyan etmiştir.

İşte o İslâmiyet ve şeriat, öyle bir tarzda muhit ve mükemmeldir ve öyle bir surette kâinatı kendiyle beraber tarif eder ki, onun mahiyetine dikkat eden elbette anlar ki, o din, bu güzel kâinatı yapan Zatın, o kâinatı kendiyle beraber tarif edecek bir beyannamesidir ve bir tarifesidir. Nasıl ki bir sarayın ustası, o saraya munasıp bir tarife yapar, kendini vasıflarıyla göstermek için bir tarife kaleme alır, öyle de, din ve şeriat-i Muhammediyede (ASM) öyle bir ihata, bir ulviyet, bir hakkaniyet görünüyor ki, kâinatı halk ve tedbir edenin kaleminden çıktığını gösterir. Ve o kâinatı güzelce tanzim eden kim ise, şu dini güzelce tanzim eden yine Odur. Evet, o nizam-ı ekmel, elbette bu nazm-ı ecmeli ister.

SEKİZİNCİ ESAS: İşte, mezkûr sıfatlarla muttasıf ve her cihetle sarsılmaz kuvvetli istinat noktalarına dayanan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, âlem-i şahadete müteveccih olarak, âlem-i gayp namına, cin ve insin başları üzerine ilân ederek, istikbalde gelecek asırlar arkasında duran akvama ve milletlere hitap edip öyle bir nida eder ki, umum cin ve inse, umum yerlere, umum asırlara ışıttırıyor. Evet, ışıtıyoruz.

akvam: kavimler, milletler
alem-i gayp: gayp âlemi; görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kainat
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
asır: yüzyıl, çağ.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
beyanname: yazılı açıklama
burhan-ı hak: Hakkın burhanı, Allah'ın varlığının delili
cami: toplayan, içine alan.
cihan: dünya, âlem
cihet: yan, yön, taraf
desatir: düsturlar, prensipler
esma: isimler
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakkaniyet: doğruluk, haktan ve doğruluktan ayrılmama
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içindeki her şeyin yaratıcısı olan Allah.
halk: yaratmak.
hitap etmek: birine söz söylemek, konuşmak.
ihata: kuşatma, sarma
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
ins: İnsan, ademoğlu.
İstikbal: gelecek zaman
istinat: dayanma, dayanak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kemal-i hakkaniyet: tam, mükemmel ve kusursuz bir doğruluk.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, neden ibaret olduğu
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
muhit: ihata eden, kuşatan, saran
muttasıf: sıfatlanan, kendisinde bir hâl, bir sıfât bulunan.
munasıp: uygun, yakışır, layık.
müteveccih: dönmüş, yönelmiş
namına: adına, hesabına
nazm-ı ecmel: en güzel düzen, tertip
nida etmek: seslenmek, çağırmak
nizam-ı ekmel: en mükemmel ve kusursuz düzen
saadet: mutluluk.
sıfât: hal, nitelik, vasıf
sirac-ı hakikat: hakikat, doğruluk ışığı
suret: biçim, şekil, tarz.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in getirdiği ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tanzim etmek: sıralamak, düzenlemek.
tarife: bir şeyi gerektiği şekilde anlatıp bildiren yazı.
tarz: biçim, şekil, suret.
tedbir etmek: idare etmek, çekip çevirmek.
temin etmek: sağlamak, karşılamak
ulviyet: yücelik, yüksekliik.
umum: bütün, tüm
vasıf: hâl, nitelik, hususiyet, özellik.
vezaif: vazifeler, görevler
Zat: sonsuz büyükük ve azamet sahibi olan Allah.

DOKUZUNCU ESAS: Hem öyle yüksek, kuvvetli hitap ediyor ki, bütün asırlar onu dinler. Evet, aks-i sedasını her bir asır işitiyor.

ONUNCU ESAS: Hem o zatın gidişatında görünüyor ki: Görüyor, öyle haber veriyor. Çünkü, en tehlikeli vakitlerde, kemal-i metanetle, tereddütsüz, telâşsız söylüyor. Bazı olur, tek başıyla dünyaya meydan okuyor.

ON BİRİNCİ ESAS: Hem bütün kuvvetiyle, öyle kuvvetli davet edip çağırır ki, yan yeri ve nev-i beşerin beşte birini, sesine karşı "Lebbeyk!" dedirtti, [1] سَمِعْنَا وَعَطَعْنَا soylettirdi.

ON İKİNCİ ESAS: Hem öyle bir ciddiyetle davet ve öyle esaslı bir surette terbiye eder ki, düsturlarını asırların cephesinde ve aktârın taşlarında nakşediyor ve dehirlerin yüzlerinde payidar ediyor.

ON ÜÇÜNCÜ ESAS: Hem, tebliğ ettiği ahkâmın sağlamlığına öyle bir vüsuk ve güvenmekle söylüyor ve davet ediyor ki, dünya toplansa, onu bir hükmünden geri çevirip pişman edemez. Buna şahit, bütün tarih-i hayatı ve siyer-i seniyesidir.

ON DÖRDÜNCÜ ESAS: Hem öyle bir itmınan ile, bir itimat ile davet eder, tebliğ eder ki, kimseden minnet almaz, hiçbir muşkülâta karşı telâş etmez. Tereddütsüz, kemal-i samimiyetle ve saffetle ve herkesten evvel kendisi amel edip kabul ederek, getirdiği ahkâmı ilân eder.

1 Işıttık ve itaat ettik. (Bakara Suresi, 285.)

ahkam: hükümler, emirler, kanunlar
aks-i seda: ses yankılanması
aktâr: her taraf, her yer
amel etmek: dinin emir ve yasaklarına göre davranmak
asır: yüzyıl, çağ
cephe: yüz, ön, taraf
ciddiyet: ciddilik
davet: çağırma, çağrı
dehir: zaman, çağ, devir
düstur: kanun, kural, prensip
evvel: önce
gidişat: gidiş tarzı, tutumlar, davranışlar
hitap etmek: birine söz söylemek, konuşmak
hükum: karar, emir
ilan etmek: açıklamak, herkese duyurmak
itaat etmek: boyun eğmek, uymak
itimat: güvenme
itmınan: tatmin olmuşluk, tam olarak inanma ve bilme
kemal-i metanet: mükemmel bir dayanıklılık
kemal-i samimiyet: tam bir samimiyetle
lebbeyk: buyurun, emredin efendim
minnet: bir iyilik karşısında kendini manevî olarak borçlu hissetme, yük altında kalma, boyun eğip yalvarmak
muşkulât: güçlükler, zorluklar
nakşetmek: süslemek, işlemek.
nev-i beşer: insan türü, insanlık, bütün insanlar
payidar: iyice yerleşmiş, sürekli, kalıcı
saffet: saflık, halıslık, temizlik.
siyer-i seniye: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını nakleden eserler
suret: biçim, şekil, tarz
şahit: tanık.
tarih-i hayat: hayat tarihi
tebliğ etmek: ulaştırmak, bildirmek.
telâş: acelecilik, endişe, kaygı
terbiye: eğitim, dünya ve ahirette mutluluğa layık olacak insan yetiştirme, doğru yolu gösterme
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma, duraksama
vakit: zaman, an.
vüsuk: sağlam inanma, güvenme, güvenilirlik.
zat: kişi, şahıs, fert.

Buna şahit ise, herkesçe, dost ve düşmanca malûm olan meşhur zühdü ve istığnası ve dünyanın fânî müzeyyenatına adem-i tenezzulüdür.

ON BEŞİNCİ ESAS: Hem getirdiği dine herkesten ziyade itaati ve Hâlık'ına karşı herkesten ziyade ubudiyeti ve menhiyata karşı herkesten ziyade takvası kat'iyen gösterir ki, o, Sultan-ı Ezel ve Ebedin mübelliğidir, elçisidir. Ve o, Ma'bud-i Bilhakkın en halis abdidir ve kelâm-ı ezelînin tercümanıdır.

Şu on beş adet esasların neticesi şudur ki: Mezkûr evsaf ile muttasıf şu zat, bütün kuvvetiyle, bütün hayatında mükerreren ve mütemadiyen [1] فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ der, vahdaniyeti ilân eder.

[2] اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ عَدَدَ حَسَنَاتِ أُمَّتِهِ

[3] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

kelâm-ı ezeli: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'an-ı Kerim ayetleri.
Ma'bud-i Bilhak: asıl ibadet edilecek hakkıyla ibadete lâyık olan Allah.
malûm: bilinen, belli.
menhiyat: Allah'ın yasakladığı ve dinen haram edilen şeyler.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
muttasıf: sıfatlanan, kendisinde bir hâl, bir sıfat bulunan.
mubelliğ: tebliğ eden, haber veren, bildiren.
mükerreren: defalarca, tekrarla.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
müzeyyenat: süslenmiş şeyler, süslemeler.
netice: sonuç, öz, özet.
salât: Hz. Peygambere dua, Hz. Muhammed'e, ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme. Allahumme salli ala seyyidina Muhammedin ve ala âli seyyidina Muhammed deme.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: Ezel ve Ebed Sultanı, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyet sahibi Allah.
takva: Allah'tan korkma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma, Allah'ın yasaklarından kaçınmada azamî titizlik gösterme.
tenzih etmek: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
tercümân: başkasının düşüncesini dile getiren, bildiren, anlatan.
ubudiyet: kulluk.
ümmet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e inanıp onun yolundan gidenlerin tamamı.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
zat: kişi, şahıs, fert.
ziyade: çok, fazla.
zühd: nefsî ve dünyevî arzuları terk etme, Allah korkusuyla günahlardan kaçınıp vaktini ibadetle geçirme, takva.

1- Bil ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)
2- Allahım! Ona ve onun Ehl-i Beytine, ümmetinin iyiliklen sayısınca salât ve selâm eyle.
3- Senî her türlü noksandan tenzih edeniz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

abd: kul.
adem-i tenezzul: tenezzul etmeme.
Ehl-i Beyt: Peygamberimizin evine mensup ve onun neslinden olanlar.
evsaf: vasıflar, özellikler.
fânî: geçici, ölümlü.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
halis: saf, her amelinin yalnız Allah rızası için işleyen.
hikmetle yapmak: belirli gayelere yönelik olarak, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde yapmak.
ilâh: tanrı, ma'bud, kendisine tapınılan şey.
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
istığnâ: Cenab-ı Hak'tan başka kimsenin minneti altına girmeme, Cenab-ı Hak'tan başkasına ihtiyacını arz etmeme.
itaat: boyun eğme, uyma.
kat'î: kesin, şüphesiz.

Bir İkram-ı İlâhî ve Bir Eser-i İnayet-i Rabbaniye

(1) وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ mazmununa mâsadak olmak emeliyle deriz.

Şu risalenin telifinde Cenab-ı Hakkın bir eser-i inayetini ve rahmetini zikredeceğim. Ta, şu risaleyi okuyanlar ehemmiyetle baksınlar.

İşte, şu risalenin telifi hiç kalbimde yoktu. Çünkü risalet-i Ahmediyeye (ASM) dair Otuz Birinci ve On Dokuzuncu Sözler yazılmıştı. Birden bire şu risaleyi yazmak için mücbir bir hatıra kalbe geldi.

Hem, kuvve-i hafızam, musibetler neticesi olarak sönmüştü. Hem, meşrebimde, yazdığım eserlerde nakil suretiyle, kâle-kîle suretiyle gitmemiştim. Hem, yanımda kütüb-ı hadisiye ve siyer kitapları yoktur. Bununla beraber, "Tevekkeltü alellah" diyerek başladım.

Öyle bir muvaffakıyet oldu ki, Eski Said'in kuvve-i hafızasından ziyade hafızam yardım etti. Her iki üç saatte, sür'atle otuz kırk sahife yazıldı. Bir tek saatte on beş sahife yazılıyordu. Ekser *Buharî*, *Muslim*, *Beyhakî*, *Tırmızî*, *Şifa-i Şerif*, *Ebu Nuaym*, *Taberî* gibi kitaplardan nakledilıyor. Hâlbuki, bu nakilde hata olsa –hadıs olduğu

Cenab-ı Hak: Allah. Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dair: alâkalı, ilgili, ait.
ehemmiyet: önem.
ekser: en çok, çoğunlukla.
emel: umut, arzu.
eser-i inayet: bir yardım ve destek eseri, vesilesi.
eser-i inayet-i Rabbaniye: Allah'ın yardımının eseri.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya davranış.
hafıza: ezberleme, koruma kuvveti.
İkram-ı İlâhî: Allah'ın ikramı, lütfu ve ihsanı.
kale-kile: dedi denildi şeklinde yapılan aktarmalar.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
kütüb-i hadisiye: hadıs kitapları.
mâsadak: doğrulayıcı, bir söz veya hükmü doğrulayan husus.
mazmun: mana, meal, anlam, içeriği.
meşrep: yaratılış, huy, mizaç, hareket tarzı.
musibet: bela, dert, sıkıntı.
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma.
mücbir: zorlayan, mecbur eden.
nakil: aktarma.
nakletmek: aktarmak.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği.
siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını nakleden eserler.
suret: biçim, şekil, tarz.
sür'at: çabukluk, hız.
telif: yazma, kaleme alma.
tevekkeltü alâllah: Allah'a tevekkul ettim, Allah'a güvendim, dayandım.
yâd etmek: hatırlamak, anmak.
zikretmek: anmak, bildirmek.
ziyade: çok, fazla.

1 Rabbinin nimetini yad et. (Duhâ Suresi, 11.)

için– günah olması lâzım geldiğinden, kalbim titriyordu. Fakat anlaşıldı ki, ınayet var ve şu risaleye ihtiyaç var. İnşaallah, sahih bır surette yazılmıştır. Şayet bazı elfaz-ı hadisiyede veya ravilerin isminde bir yanlış bulunsa, tashih edilerek müsamaha ile bakmalarını ihvanlarımdan rica ediyorum.

Said Nursî

Evet, biz müsveddeyi yazıyorduk, Üstadımız da söylüyordu. Yanında hıç kıtap yoktu, hıç muracaat da etmıyordu. Bırden bıre, gayet sür'atlı söylüyordu, biz de yazıyorduk. İki üç saatte otuz kırk, daha fazla sahife yazıyorduk. Bızım de kanaatımız geldi ki, bu muvaffakıyet, mu'cızat-ı Nebeviyenin bır kerametıdır.

Daimî hızmetkârı *Abdullah Çavuş*	Hızmetkârı ve musvedde kâtıbı *Süleyman Sami*	Musvedde kâtıbı ve ahıret kardeşı *Hafız Halıd*	Musvedde ve tebyız kâtıbı *Hafız Tevfik*

ahiret: obur dunya, dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat
daimî: surekli, devamlı
elfaz-ı hadısıye: hadislerdekı lafızlar ve ifadeler
gayet: son derece, çok.
hizmetkâr: hizmerçi
ıhvan: kardeşler
ınayet: yardım
İnşaallah: Allah ın izniyle, dılemesiyle.
kanaat: inanma, fikır, düşunce
katip: yazan, yazıcı
keramet: Allah ın velı kullarında gorulen olaganustu haller veya tabiatustu hâdiseler
mu'cızat-ı nebevî: Peygamberımız Hz. Muhammed'in mu cızelen
muvaffakıyet: başarı, başarılı olma
müracaat etmek. başvurmak, herhangi bir eserden yararlanmak.
müsamaha: hoşgorü, tolerans.
musvedde: sonradan temıze çekilmek uzere yazılan ilk yazı
ravi: rivayet eden, bir hadis veya haben başkalarına aktaran kımse
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
sahih: dogru, yanlış olmayan
suret: bıçım, şekil, tarz.
sür at. çabukluk, hız
tashih: duzeltme, yanlışını gıderme
tebyız: beyazlatma, musveddeyı temıze çekme
üstat: ogretıcı, ögretmen

Mu'cizat-ı Ahmediyenin Birinci Zeyli

On Dokuzuncu Söz, Risalet-i Ahmediyeye (ASM) ve zeyli şakk-ı kamer mu'cizesine dair olduğundan, makam münasebetiyle buraya alınmıştır.

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

On Dört Reşahatı tazammun eden On Dördüncü Lem'anın

BİRİNCİ REŞHASI: Rabbimizi bize tanıf eden üç büyük küllî muarrif var. Birisi şu kitab-ı kâinattır ki, bir nebze, şahadetini on üç lem'a ile, Nur Risalesinden On Üçüncü Dersten işittik. Birisi şu kitab-ı kebirin ayet-i kübrası olan Hatemü'l-Enbiya Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Birisi de Kur'ân-ı Azîmüşşan'dır. Şimdi, şu ikinci bürhan-ı natıkî olan Hatemü'l-Enbiya Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımalıyız, dinlemeliyiz.

Evet, o bürhanın şahs-ı manevîsine bak:

Sath-ı arz bir mescit, Mekke bir mihrap, Medine bir minber; o burhan-ı bâhir olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatip, bütün enbiyaya reis, bütün evliyaya seyyid, bütün enbiya ve evliyadan mürekkep bir halka-i zikrin serzakiri; bütün enbiya hayattar kokleri, bütün evliya taravettar

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
ayet-i kübra: en büyük ayet, en büyük delil
bir nebze: bir parça, az miktar
burhan: delil, şahit.
burhan-ı bahir: apaçık delil
burhan-ı natıkî: konuşan delil
dair: alâkalı, ilgili, ait.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslam dinini kabul edenler
enbiya: nebîler, peygamberler
evliya: veliler, Allah dostları
halka-i zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma
Hatemü l-Enbiya: Nebîlerin, Peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed
hatip: hitap eden, topluluğa karşı konuşan
hayattar: canlı, yaşayan.
imam: namazda kendisine uyulan, Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı
kitab-ı kebir: büyük kitap
Kur'an-ı Azîmüşşan: şanı ve şerefi yüce olan Kur'an
küllî: umumî, kapsamlı.
lem'a: parıltı
makam: yer, mevki
mescit: namaz kılınacak, ibadet edilecek yer
minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü
muarrif: tanıf edici, tanıtıcı.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin gösterdiği mu'cizeler
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan ve insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları olağanüstü haller
münasebet: ilgi, alâka, uygunluk.
mürekkep: iki veya daha çok şeyin birleşmesinden meydana gelen, oluşan
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
reis: baş, başkan
reşahat: sızıntılar
reşha: sızıntı
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in Peygamberliği
sath-ı arz: yeryüzü
serzakir: zikredenlerin başı
seyyid: efendi, reis
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten, topluluktan meydana gelen manevî şahıs
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi, Hz. Muhammed'in Cenâb-ı Hakkın izniyle, bir parmak işâretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
taravettar: taze, taptaze
tazammun etmek: içinde bulundurmak, içine almak
zeyil: ek, ilâve

semereleri bir şecere-i nuraniyedir ki, her bir davasını, mu'cizatlanna ıstınat eden bütün enbiya ve kerametlerine itimat eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar. Zıra, o [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ der, dava eder. Bütün sağ ve sol, yani mazi ve müstakbel taraflannda saf tutan o nuranî zakirler, aynı kelimeyi tekrar ederek, icma ederek manen "[2] صَدَقْتَ وَبِالْحَقِّ نَطَقْتَ" derler.

Hangi vehmin haddı var ki, böyle hesapsız imzalarla teyit edilen bır müddeaya parmak karıştırsın.

İKİNCİ REŞHA: O nuranî bürhan-ı tevhid, nasıl ki ikı cenahın icma ve tevaturuyle teyit ediliyor; oyle de, Tevrat ve İncil gibi kütüb-i semaviyenin [HAŞİYE] yüzler işaratı ve irhasatın binler rumuzatı ve hatiflerin meşhur beşaratı ve kâhınlerin mütevatır şehadatı ve şakk-ı kamer gıbi binler mu'cizatının delâlâtı ve şerıatın hakkaniyeti ile teyit ve tasdik ettikleri gibi, zatında gayet kemaldeki ahlâk-ı hamidesi ve vazifesinde nihayet hüsnündeki secaya-i galiyesi ve kemal-i emniyeti ve kuvvet-i imanını ve gayet itminanını ve nihayet vusukunu gösteren fevkalâde takvası, fevkalâde ubudiyeti, fevkalâde ciddiyeti, fevkalâde metaneti, davasında nihayet derecede sadık olduğunu güneş gıbi aşıkâre gösteriyor.

HAŞİYE: Hüseyin-i Cisrî *Risale-i Hamidiye* sinde yüz on dort işaratı o kıtaplardan çıkarmıştır. Tahriften sonra bu kadar bulunsa, elbette daha evvel çok tasrihat varmış.

1- Allah tan başka hiçbir ilah yoktur. (Saffat Suresi, 35; Muhammed Suresi, 19.)
2- Doğru dedin ve soylediğin haktır.

---

ahlak-ı hamide: ovulmuş güzel ahlak.
aşikare: açık bir şekilde.
beşarat: müjdeler, sevindirici ve hayırlı haberler.
burhan-ı tevhid: Allah ın bir lığının delili ıspatı.
cenah: kanat, taraf.
delalat: kanıtlar, işaretler.
enbiya: peygamberler.
fevkalade: olağanustu.
hakkanıyet: doğruluk, hak ve adalete uygunluk.
haşiye: dıpnot, açıklayıcı yazı.
hatif: sesi işitilen, kendisi gorulmeyen ve gayptan haber veren cın.
hüsun: güzellik.
icma: fikir birlıgi.
ilah: tanı ma bud, kendisine tapınılan şey.
irhasat: Hz. Muhammed'in peygamberliginden once meydana gelen ve peygamber olacagına işaret eden olaganustu hâller ve olaylar.
ıstınat etmek: dayanmak.
işarat: işaretler.
itimat etmek: guvenmek, dayanmak.
itminan: inanma kararlılık, tatmin olmuşluk.
kahin: gaıpten haber vermek iddıasında bulunan kimse.
kemal: olgunluk, mukemmelıik.
kemal-i emniyet: tam bır emnıyet, tam bır guven duygusu, guvenılırlık.
keramet: Allah ın velı kullarında gorulen olaganustu haller veya tabıatustu hadıseler.
kuvvet-i iman: iman kuvvetı.
kütub-i semaviye: semavı kitaplar.
mazi: gecmış zaman.
metanet: sağlamlık, kararlılık, dayanıklılık.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarefindan verilip yalnuz peygamberlenn gosterebilecekleri buyuk harika işler.
müddea: iddia edilen şey.
mustakbel: gelecek zaman.
mutevatır: yalan uzennde birleşmeten mumkun olmayan bır top lulugun naklettıgi haber.
nurani: nurlu.
reşha: sızıntı.
rumuzat: rumuzlar, işareder.
sadık: dogru, gerçek.
saf tutmak: yan yana dızılerek sıralanmak.
secaya-i galiye: çok kıymedı ve yuksek seclyeler, huylar.
semere: meyve, netice, sonuç.
şakk-ı kamer: ayın ıkıye bolunmesi. Hz. Muhammed'in Cenab ı Hakkın ıznıyle bır parmak işaretlyle ayı ıkıye bolmesi suretıyle gosterdıgi buyuk mu'cize.
şecere-i nuraniye: nurlu ağaç.
şehadat: şahadetler, şahıtlıkler.
şerlat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen, ılahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi.
tahrif: değıştırılme, bozulma.
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgi şeylerden kaçınma. Allah ın yasaklarından kaçınmada azami tıtızlık gosterme.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tasrıhat: açık şekılde anlatmalar, ızah etmeler.
tevatur: bır topluluk tarafından nakledılen, ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve doğrulugu kesin olan haber.
Tevrat: Hz. Musa'ya ındırılmış olan ılâhı kıtap.
teyit: kuvvetlendırme, destekleme, saglamlaştırma.
ubudiyet: kulluk.
vehım: yanlış ve esassız duşunce, şuphe.
vüsuk: doğruluk, guvenılırlık, saglam inanma, guvenme.
zakir: zikreden, Allah ı anan.
zıra: çunku.

ÜÇÜNCÜ REŞHA: Eğer istersen, gel, Asr-ı Saadete, Cezîretülarap'a gideriz. Hayalen olsun onu vazife başında görüp ziyaret ederiz.

İşte, bak: Hüsnüsîret ve cemal-i suret ile mümtaz bir zatı görüyoruz ki, elinde mu'cıznûma bir kitap, lisanında hakaıkaşına bir hitap, bütün benîâdeme, belki cin ve ınse ve meleğe, belkı butun mevcudata karşı bır hutbe-i ezeliyeyi tebliğ ediyor. Sırr-ı hilkat-i âlem olan muamma-i acıbânesini hall ve şerh edıp ve sırr-ı kâinat olan tılsım-ı muğlâkını fetih ve keşfederek, bütün mevcudattan sorulan, bütun ukulü hayret ıçınde meşgul eden üç müşkül ve müthiş sual-i azîm olan "Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gıdıyorsun?" suallerine muknı, makbul cevap verır.

DÖRDÜNCÜ REŞHA: Bak, oyle bir ziya-i hakıkat neşreder ki, eğer onun o nuranî daire-i hakikat-i irşadından hariç bir surette kâinata baksan, elbette kâinatın şeklini bır matemhane-i umumî hükmünde ve mevcudatı birbirine ecnebi, belkı düşman ve camıdatı dehşetli cenazeler ve bütün zevilhayatı zeval ve fırakın sillesiyle ağlayan yetimler hukmünde görursün.

Şımdi bak, onun neşrettığı nur ile, o matemhane-i umumî, şevkucezbe içinde bır zikirhaneye inkılâp etti. O ecnebı, düşman mevcudat, bırer dost ve kardeş şekline gırdı. O camidat-ı meyyite-i samıte, birer munis memur, bırer musahhar hızmetkâr vazıyetini aldı. Ve o ağlayıcı ve şekva edıcı, kimsesiz yetimler, birer tesbih içinde zakır veya vazıfe paydosundan şakır suretine gırdı.

Asr-ı Saadet: mutluluk çağı. Peygamber Efendimizin peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
benîadem: ademoğulları, insanlar
camıdat: cansızlar
camıdat-ı meyyite-i samıte: suskun, ölü ve cansız varlıklar
cemal-ı suret: yüzdeki güzellik, görünüş güzelliği
cenaze: ölü
Cezîretülarap: Arap yarımadası
daire-i hakikat-i irşat: doğru yolu gösteren hakikat dairesi
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
ecnebi: yabancı
fetih: açma
firak: ayrılık, ayrılma
hakaıkaşına: gerçekleri bilen, hakikatleri tanıyan
hall: çözme, şüphe edilmeyecek şekilde açıklama
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı
hayalen: hayali bir şekilde, zihinde tasarlayıp canlandırarak
hitap: bir gruba veya bir topluluğa karşı konuşma, söz söyleme.
hizmetkâr: hizmetçi
hutbe-i ezeliye: ezeli hutbe
hükmünde: değerinde, yerinde
hüsnüsîret: ahlak güzelliği, iç güzellik.
inkılâp etmek: değişmek, dönüşmek.
İnsı: insan
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
keşfetmek: açmak, bir sırrı öğrenmek, meydana çıkarmak.
lisan: dil
matemhane-i umumî: herkesin yas ruttuğu yer
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
mu'cıznûma: mucizeli, mucize gösteren
muamma-i acibâne: hayret verici, şaşırtıcı, anlaşılmaz ve bilinmez iş
muknı: ıkna eden, inandıran, yeterli derecede izah ve ispat eden.
munis: alışılmış, cana yakın, sevimli
musahhar: boyun eğen
mümtaz: seçkin, üstün.
müşkül: zor, kolay anlaşılamayan
necisin: kimsin
neşretmek: dağıtmak, yaymak.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, parlak.
paydos: ara verme, istirahat, işi bırakırmak, tatil ettirmek, için söylenir
reşha: sızıntı
sırr-ı kâinat: kâinatın sırrı
sırr-ı hilkat-ı âlem: âlemin yaratılış sırrı
sille: tokat, darbe
sual: soru
sual-ı azîm: büyük soru
suret: biçim, şekil, tarz
şakır: şükreden
şekva: şikâyet, yakınma
şerh etmek: açıklamak, izah etmek.
şevkucezbe: şevk ve cezbe, şiddetli arzu, istek ve kendinden geçme
tebliğ etmek: bildirmek, ulaştırmak.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma
tılsım-ı muğlak: anlaşılması zor, kapalı, gizli sır
ukul: akıllar
vazife: görev
vazıyet: durum, hâl.
yetim: babasız, koruyucusuz
zakir: zikreden
zat: kişi, şahıs
zeval: sona erme, yok olma
zevilhayat: hayat sahiplerin, canlılar
zikirhane: Allah'ın zikredildiği yer
ziya-i hakikat: hakikat ışığı

BEŞİNCİ REŞHA: Hem o nur ile, kâinattaki harekât, tenevvuat, tebeddülât, tagayyürat, manasızlıktan ve abesiyetten ve tesaduf oyuncaklığından çıkıp, bırer mektubat-ı Rabbanıye, bırer sahife-i ayat-ı tekviniye, bırer merâyâ-ı esma-ı İlâhıye ve âlem dahı bır kitab-ı hıkmet-i Samedâniye mertebesıne çıktılar.

Hem insanı bütün hayvanatın mâdûnuna düşüren hadsız zaaf ve aczı, fakr ve ıhtıyacatı ve bütün hayvanlardan daha bedbaht eden, vasıta-i nakl-ı huzun ve elem ve gam olan aklı o nur ile nurlandığı vakıt, insan bütün hayvanat, bütün mahlûkat ustune çıkar. O nurlanmış acz, fakr, akıl ile, niyaz ile nazenin bir sultan ve fizar ile nazdar bir halife-i zemin olur. Demek, o nur olmazsa, kâinat da, insan da, hatta her şey dahı hiçe iner. Evet, elbette böyle bedî bir kâinatta, böyle bir zat lâzımdır, yoksa, kâinat ve eflâk olmamalıdır.

ALTINCI REŞHA: İşte, o zat, bir saadet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi ve rahmet-i bînihayenin kâşifi ve ilâncısı ve saltanat-ı rububiyetin mehasininin dellâlı, seyircisi ve künuz-i esma-ı İlâhiyenin keşşafı, göstericisi olduğundan, böyle baksan –yani ubudiyeti cihetiyle– onu bir misal-ı muhabbet, bir tımsal-ı rahmet, bir şeref-i insaniyet, en nuranî bir semere-i şecere-i hılkat göreceksın. Şöyle baksan –yani risaleti cihetiyle– bir bürhan-ı hak, bır sırac-ı hakıkat, bır şems-ı hidayet, bir vesile-i saadet görursün.

abesiyet: faydasız, gayesiz ve boş olma
acz: zayıflık, güçsuzluk.
âlem: kainat, dünya.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
bedî: eşi ve benzeri olmayan, essiz güzel.
burhan-ı hak: Hakkın bürhanı, Allah ın varlığının delili.
cihet: yan, yön, taraf
dellal: ilan edıcı, hakka davet eden
eflak: felekler, âlemler, gokler.
fakr: fakırlık, yoksulluk.
fizar: ağlayıp inleme
hadsız: sınırsız, sonsuz.
halife-i zemin: yerin halifesi, dunyadaki butun varlıklar uzerinde tasarruf eden
harekat: hareketler
hayvanat: hayvanlar
ihtiyacat: ihtıyaçlar
ilan: açıklamak, herkese duyurmak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
kâşif: keşfeden, meydana çıkaran
keşşaf: keşfeden, sırları çozen, gizli manaları ortaya çıkaran
kitab-ı hikmet-i Samedâniye: kendisi hıçbır şeye muhtaç olmadıgı hâlde her şey Kendisine muhtaç olan Allah ın yarattıgı ve hikmetlı bir kitap gibi manalar ifade eden kâinat.
künuz-i esma-i İlâhiye: Allah ın isımlerının hazineleri
mâdûn: aşagı derece, alt.
mahlukat: yaratılmışlar, Allah tarafından yaratılanlar
mana: anlam
mehasin: guzellikler, iyilikler
mektubat-ı Rabbanıye: her şeyı terbıye eden Allah ın yarattıgı ve her bın bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar
merayâ-ı esma-ı İlâhıye: İlahî ısımlerın aynaları
misal-ı muhabbet: sevgı ornegi
muhbir: haber veren, haberci
nazdar: nazlı
nazenin: nazlı, nazlı
niyaz: yalvarma, yakarma, dua
nur: aydınlık, ışık.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak.
rahmet-i binihaye: sonsuz rahmet.
reşha: sızıntı
risalet: resulluk, peygamberlik.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sahife-i ayat-ı tekviniye: yaratılışa ve oluşa aıt ayet ve delıllerın sayfası
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbıye ve idare edıcı olan Allah ın saltanatı, hâkımıyetı
semere-i şecere-i hılkat: yaratılış agacının meyvesi
sırac-ı hakıkat: hakıkat, dogruluk ışıgı
sultan: padışah, hukümdar
şems-ı hidayet: hidayet, guneşi
şeref-i insanıyet: insanlıgın şerefi
tebeddülât: degışıklıkler, başkalaşmalar
tagayyürat: degışmeler, başkalaşmalar
tenevvüat: çeşıtlenmeler
tesaduf: rastlantı
tımsal-ı rahmet: rahmet sembolu, ornegi
ubudiyet: kulluk.
vasıta-ı nakl-ı huzun ve elem ve gam: uzuntu, acı ve sıkıntıyı nakleden, sebep olan vasıta.
vesile-i saadet: mutluluk vesilesi, sebebi
zaaf: zayıflık, kuvvetsızlık
zat: kişi, şahıs, fert.

İşte, bak: Nasıl berk-ı hatif gibi, onun nuru şarktan garbı tuttu. Ve nısf-ı arz ve hums-i beşer onun hediye-i hidayetini kabul edip hırz-ı can etti. Bizim nefis ve şeytanımıza ne oluyor ki, böyle bir zatın bütün davalarının esası olan [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ı, bütün meratibiyle beraber kabul etmesin?

YEDİNCİ REŞHA: İşte, bak: Şu cezire-i vâsıada vahşî ve âdetlerine mutaassıp ve inatçı muhtelif akvamı, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyie-i vahşiyânelerini def'aten kal' ve ref' ederek bütün ahlâk-ı hasene ile teçhiz edip bütün âleme muallim ve medenî ümeme üstat eyledi. Bak, değil zahiri bir tasallut, belki akılları, ruhları, kalpleri, nefisleri fetih ve teshir ediyor. Mahbub-i kulûp, muallim-i ukul, mürebbî-i nüfus, sultan-ı ervah oldu.

SEKİZİNCİ REŞHA: Bilirsin ki, sigara gibi küçük bir âdeti, küçük bir kavimde, büyük bir hâkim, büyük bir himmetle, arıcak daimî kaldırabilir. Hâlbuki, bak, bu zat büyük ve çok âdetleri, hem inatçı, mutaassıp, büyük kavimlerden, zahiri küçük bir kuvvetle, küçük bir himmetle, az bir zamanda ref' edip, yerlerine öyle secaya-i âliyeyi –ki, dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak– vaz' ve tespit eyliyor. Bunun gibi daha pek çok harika icraatı yapıyor.

İşte, şu Asr-ı Saadeti görmeyenlere, Cezîretülarab'ı gözlerine sokuyoruz. Haydi yüzer feylesofu alsınlar, oraya gitsinler, yüz sene çalışsınlar! O zatın, o zamana

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Saffat Suresi, 35; Muhammed Suresi, 19.)

âdât: âdetler, alışkanlıklar
adet: alışkanlık
ahlâk-ı seyyie-i vahşiyâne: vahşice olan kötü ahlâk
ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy
akvam: kavimler, milletler
âlem: dünya, insanlar
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.
berk-ı hatif: göz kamaştıran şimşek
cezire-i vasıa: geniş yarımada
Cezîretülarap: Arap Yarımadası
daimî: sürekli, devamlı.
dava: takip edilen fikir, iddia
def'aten: anı olarak, birdenbire
dem: kan
esas: asıl, temel, kök
fetih: açma
feylesof: filozof, felsefe ile uğraşan
garb: batı
hâkim: memleketi idare eden, hükümdar.
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
hediye-i hidayet: Peygamberimizin insanları hidayete, doğru yola sevk edicilığı
hırz-ı can: bağrına basıp canı gibi koruma
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme.
hums-ı beşer: insanların beşte birin
icraat: işler
kal': koparma, sökme, temelinden yıkıp atma
kavim: İnsan topluluğu
lâ ilâhe illallah: Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur
mahbub-i kulup: kalplerin sevgilisi
medenî: şehirli, hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda olan
meratip: mertebeler, dereceler
muallim: öğretici, öğretmen, hoca
muallim-i ukul: akılların muallimi, öğreticisi, öğretmeni
muhtelif: çeşitli, farklı
muta'assıp: eski âdet ve geleneklerine aşırı bağlı olup yenilik kabul etmeyen
mürebbi-i nüfus: nefislerin terbiyecisi.
nefis: kötü vasıfları, niteliklen kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nısf-ı arz: dünyanın yarısı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ref etmek: kaldırmak
reşha: sızıntı.
sabit: değişmeyen, hep aynı kalan
secaya-i âliye: yüksek seciyeler, yüksek ahlâkı değerler
sultan-ı ervah: ruhların sultanı
şark: doğu
tasallut: tahakkum, baskı, otorite
teçhiz: cihazlanma, gerekli şeyleri tamamlama, donatma
teshir etmek: emri altına almak, boyun eğdirmek.
ümem: ümmetler, milletler
üstat: öğretici, öğretmen
vahşî: yabanî, merhametsiz, medenileşmemiş
vaz' ve tespit eylemek: koymak ve sağlamca yerleştirmek.
zahiri: görünen, görünürde
zat: kişi, şahıs, fert.

nispeten bir senede yaptığının yüzden birisini acaba yapabilirler mi?

DOKUZUNCU REŞHA: Hem bilirsin, küçük bir adam, küçük bir haysiyetle, küçük bir cemaatte, küçük bir meselede, münazaralı bir davada, hicapsız, pervasız, küçük fakat hacaletaver bir yalanı, düşmanlan yanında, hilesini hissettirmeyecek derecede teessür ve telâş göstermeden söyleyemez.

Şimdi bak bu zata. Pek büyük bir vazîfede, pek büyük bir vazîfedar, pek büyük bir haysiyetle, pek büyük emniyete muhtaç bir hâlde, pek büyük bir cemaatte, pek büyük husumet karşısında, pek büyük meselelerde, pek büyük davada, pek büyük bir serbestiyetle, bilâperva, bilâtereddut, bilâhıcap, telâşsız, samimî bir saffetle, büyük bir ciddiyetle, hasımlarının damarlarına dokunduracak şedit, ulvî bir surette söylediği sözlerinde hiç hilâf bulunabilir mi? Hiç hile karışması mümkün müdür? Kellâ!

إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ (1)

Evet, hak aldatmaz, hakikatbin aldanmaz. Hak olan mesleği hileden müstağnidir; hakikatbinin gözüne hayalin ne haddi var ki hakikat görünsün, aldatsın?

ONUNCU REŞHA: İşte, bak. Ne kadar merakaver, ne kadar cazibedar, ne kadar lüzumlu, ne kadar dehşetli hakaıkı gösterir ve mesaili ıspat eder. Bılırsın kı, en zıyade insanı tahrik eden meraktır. Hatta, eğer sana denilse, "Yan ömrünü, yan malını versen, Kamerden ve Muşteriden biri gelir, Kamerde ve Müşteride ne var, ne yok, ahvalini sana haber verecek. Hem doğru olarak senin

1- O ancak kendisine vahyolunanı söyler. (Necm Suresi, 4.)

ahval: haller, durumlar
bilâhıcap: hicapsız, perdesiz, açıktan sakınmadan
bilâperva: korkusuzca, çekinmeden
bilâtereddüt: tereddut etmeden
cazibedar: çekici.
cemaat: topluluk.
ciddiyet: ciddilik
dava: takip edilen fikir, iddia
emniyet: güvenlik
hacaletaver: utandırıcı, utandıran
hakaık: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hakikatbin: hakıkatı gören
hak: doğru, gerçek, hakıkat.
hasım: düşman.
haysiyet: şeref, onur, itibar
hicapsız: utanmadan, sıkılmadan.
hilâf: terslik, aykırılık, yalan
hile: sahtekârlık, desise
husumet: düşmanlık.
ıspat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
kamer: ay
kellâ: hıç bir zaman, asla, kesinlikle
lüzumlu: gerekli
merakaver: merak veren, düşündürücü
mesail: meseleler, ehemmiyetli, önemli işler
mesele: ehemmiyetli, önemli iş
meslek: tutulan yol
muhtaç: ihtiyacı olan
münazaralı: tartışmalı
müstağni: ihtiyaç duymayan
muşteri: Jupiter
nispeten: oranla, göre
pervasız: korkmadan, çekinmeden
reşha: sızıntı
saffet: saflık, temizlik, hileden uzak olma halı
samimî: içten, açık yürekliklle
serbestiyet: rahat ve serbest olma halı
sûret: biçim, şekil, tarz.
şedit: şiddetli
tahrik etmek: harekete geçirmek.
teessür: bir şeyin etkisini duyma, etkilenme
telâş: endişe, kaygı.
ulvî: yüksek, yüce
vahiy: bir fikrin, bir hakıkatın veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.
vazîfe: görev
vazîfedar: görevli
zât: kişi, şahıs, fert.
ziyade: çok, fazla.

istikbalini ve başına ne geleceğini doğru olarak haber verecek"; merakın varsa, vereceksin.

Hâlbuki, şu zat öyle bir Sultanın ahbarını söylüyor ki, memleketinde kamer, bir sinek gibi, bir pervane etrafında döner. O Arz olan o pervane ise, bir lâmba etrafında pervaz eder; ve o Güneş olan lâmba ise, o Sultanın binler menzillerinden bir misafirhanesinde binler mîsbahlar içinde bir lâmbasıdır.

Hem öyle acayip bir âlemden hakikî olarak bahsediyor ve öyle bir inkılâptan haber veriyor ki, binler küre-i arz bomba olsa, patlasalar, o kadar acip olmaz. Bak, onun lisanında

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞ [1] إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۞ [2] الْقَارِعَةُ [3]

gibi sureleri işit.

Hem öyle bir istikbalden doğru olarak haber veriyor ki, şu dünyevî istikbal ona nispeten bir katre serap hükmündedir.

Hem öyle bir saadetten pek ciddî olarak haber veriyor ki, bütün saadet-i dünyeviye ona nispeten bir berk-i zailin bir şems-i sermede nispeti gibidir.

ON BİRİNCİ REŞHA: Böyle acip ve muammaâlûd şu kâinatın perde-i zahiriyesi altında, elbette ve elbette böyle acayip bizi bekliyor. Böyle acaibi haber verecek, böyle harika ve fevkalâde mu'cizniima bir zat lâzımdır.

Hem bu zatın gidişatından görünüyor ki, o, görmüş ve görüyor ve gördüğünü söyluyor.

acayip: şaşırıcı ve hayret verici şeyler
acip: şaşırtıcı, hayret verici.
ahbar: haberler
alem: dünya
arz: dünya
dünyevî: dünyaya ait.
felaket: çok zarar doğuran durum, büyük bela
fevkalâde: olağanüstü
gidişat: işlerin gidiş tarzı, tutum, davranış
hakikî: gerçek, aslına uygun gerçek olan
harika: olağanüstü özellikler taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hükmünde: değerinde, yerinde
inkılâp: değişim, dönüşüm
istikbal: gelecek zaman
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kamer: ay
katre: damla
küre-i arz: dünya, yer küre
lisan: dil
memleket: ülke.

1 Güneş durulup toplandığında. (Tekvir Suresi, 1.)

2 Gök yarıldığı zaman. (İnfitar Suresi, 1.)

3 Çarpacak olan felâket. (Kâria Suresi, 1.)

menzil: yer
mısbah: lamba
mu'cizniima: mu'cizeli mu'cize gösteren
muammaâlûd: karışık, anlaşılmaz ve kolay bilinmez iş
nispet: ölçü, oran
nispeten: kıyasla, oranla
perde-i zahiriye: görünürdeki perde
pervane: geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.
pervaz etmek: uçmak.
reşha: sızıntı
saadet-i dünyeviye: dünyaya ait mutluluk.
serap: sıcak günlerde çorak yerlerde gündüz ortasında su gibi görünen buğu, sis.
sultan: padişah, hükümdar, mutlak iktidar sahibi olan, Allah
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şems-i sermed: daimî, sürekli olan güneş
zat: kişi, şahıs

Hem, "Bizi nimetleriyle perverde eden şu semavat ve arzın Ilâhı, bizden ne istiyor, marzıyatı nedir"; pek sağlam olarak bize ders veriyor.

Hem, bunlar gibi daha pek çok merakaver, lüzumlu hakaikı ders veren bu zata karşı her şeyi bırakıp ona koşmak, onu dinlemek lâzım gelirken, ekser insanlara ne olmuş kı, sağır olup kör olmuşlar, belki divane olmuşlar kı bu hakkı görmüyorlar, bu hakikatı işitmiyorlar, anlamıyorlar?

ON İKİNCİ REŞHA: Işte, şu zat, şu mevcudat Hâlıkının vahdaniyetine hakkaniyeti derecesinde hak bir burhan-ı natık, bir delil-i sadık olduğu gibi, haşrın ve saadet-i ebediyenin dahi bir burhan-ı kàtı, bir delil-i satıdır. Belki, nasıl kı o zat, hıdayetiyle saadet-i ebediyenin sebeb-i husulü ve vesîle-i vusuludur, öyle de, duasıyla, niyazıyla o saadetin sebeb-ı vücudu ve vesıle-ı icadıdır. Haşır meselesinde geçen şu sırrı, makam münasebetiyle tekrar ederiz:

İşte, bak! O zat öyle bir salât-ı kübrada dua ediyor kı, güya şu cezire, belki arz, onun azametli namazıyla namaz kılar, niyaz eder.

Bak, hem öyle bir cemaat-i uzmada niyaz ediyor ki, güya benîâdemin zaman-ı Âdem'den asnmıza, kıyamete kadar butun nuranî, kâmıl insanlar, ona ittiba ile iktida edip duasına âmin diyorlar.

Hem bak, öyle bir hacet-i amme için dua ediyor ki, değil ehl-ı arz, belkı ehl-ı semavat, belkı bütün mevcudat,

âmin: "Yâ Rabbi! öyle olsun kabul eyle!"
arz: yer, dünya
asır: yüzyıl
azametli: büyük.
benîadem: ademoğulları, insanlar
burhan-ı natık: konuşan delil
burhan-ı katı: sağlam delil.
cemaat-ı uzma: çok büyük cemaat.
cezire: ada, yarımada.
delil-i sadık: doğruyu gösteren delil, doğru delil
delil-i sâtı: parlak delil.
divane: deli, aklı başında olmayan
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i arz: dünyadakiler, yerdekiler
ehl-ı semavat: semavat ehlı, melekler
ekser: pek çok.
güya: sankı
hacet-i amme: herkesin ihtıyacı olan şey
hak: doğru, gerçek.
hakaik: hakikatler, doğrular
hakikat: gerçek, doğru
hakkaniyet: doğruluk.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
haşir: kıyametten sonra butün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilup mahşere çıkarması, kıyamet.
hidayet: doğru ve hak yolda olma
ıktıda etmek: birini örnek alarak ona benzemeye çalışmak, uymak.
İlâh: tanrı, ma'bud, kendıne ıbadet edilen
İttiba: tâbi olma, uyma, arkasından gitme
kâmil: kemale ermiş olgun, mükemmel
kıyamet: dunyanın sonu, burun ölulerin dirilerek mahşerde toplanması, varlığın bozulup dağılması, kâinatın olumu
lüzumlu: gerekli
makam: yer, mevkı
marzıyat: Allah'ın rızasını kazandıracak hal ve hareketler
merakaver: merak verıcı, düşündürücu
mesele: ehemmıyetlı, onemlı ış
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
münasebet: ılgı, alâka
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar
niyaz: yalvarma, yakarma, dua
nuranî: nurlu, parlak.
perverde eden: besleyen, koruyan
reşha: sızıntı
saadet: mutluluk
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
salât-ı kübra: en büyük namaz
sebeb-i husul: meydana gelme sebebi
sebeb-ı vucut: varlık sebebi
semavat: semalar, gokler
sır: insanın aklının erişemediği ilâhî hikmet.
vahdaniyet: Allah'ın birlıgi ve varlığı
vesile-i icat: var edılış vesıleşi, sebebi
vesile-i vusul: kavuşma vesıleşi, sebebi
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı, insanlıgın ılk devresi
zat: kişi, şahıs

niyazına, "Evet, yâ Rabbena, ver, biz dahi istiyoruz" deyip iştirak ediyorlar.

Hem öyle fakirâne, öyle hazinâne, öyle mahbubâne, öyle muştakane, öyle tazarrukârâne niyaz ediyor ki, bütün kâinatı ağlattırıyor, duasına iştirak ettiriyor.

Bak, hem öyle bir maksat, öyle bir gaye için dua ediyor ki, insanı ve âlemi, belki bütün mahlûkatı esfel-i safilînden, sukuttan, kıymetsizlikten, faydasızlıktan âlâyıllıyyine, yani kıymete, bekaya, ulvî vazifeye çıkarıyor.

Bak, hem öyle yüksek bir fizar-ı istımdatkârâne ve öyle tatlı bir niyaz-ı istirhamkârâne ile istiyor, yalvarıyor ki, güya bütün mevcudata ve semavata ve Arşa işittirip, vecde getirip, duasına "Âmın, Allahümme âmin" dedirtiyor.

Bak, hem öyle Semî, Kerîm bir Kadîr'den, öyle Basîr, Rahîm bir Alîm'den hacetini istiyor ki, bilmüşahede en hafî bir zîhayatın en hafî bır hacetını, bir niyazını görür, ıştıtır, kabul eder, merhamet eder. Çünkü, istediğini –velev lisan-ı hâl ıle olsun– verir. Ve öyle bir suret-i hakîmâne, basîrâne, rahîmânede verir ki, şüphe bırakmaz, bu terbıye ve tedbir öyle bir Semî ve Basîr ve öyle bır Kerîm ve Rahîm'e hastır.

ON ÜÇÜNCÜ REŞHA: Acaba bütün efazıl-ı benîâdemi arkasına alıp, arz üstunde durup, Arş-ı Azama mütevecciheen el kaldınp dua eden şu şeref-i nev-i insan ve fend-i kevnuzaman ve bıhakkın Fahr-ı Kâınat ne ıstıyor?

âlâyıllıyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe
alem: kainat, dünya, bütün yaratılmışlar
Alim: her şeyi hakkıyla bilen Allah
Allahümme âmin: ey Allah'ım kabul eyle
arş: Allah'ın kudret ve saltanatının tecelli ettiği yer
Arş-ı Azam: büyük Arş, Allah'ın kudret ve saltanatının büyük dairesi
arz: yer, dünya
Basır: her şeyi gören Allah
basıräne: görerek.
beka: ebedilik, sonsuzluk, devamlılık.
bıhakkın: tamamıyla, hakkıyla
bilmüşahede: görerek görülduğu gibi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
efazıl-ı benîadem: insanlığın en fazıletlileri.
esfel-ı safilin: aşağıların en aşağısı
Fahr-ı Kainat: kainatın kendisiyle övündüğü zat, olan Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed
fakıräne: fakırce, muhtaç bır şekılde
ferıd-ı kevnüzaman: zaman ve varlığın bir tanesi
fizar-ı istımdatkarane: yardım istiyerek inleyip ağlamak
gaye: maksat, amaç, netice, sonuç
güya: sanki
hacet: ihtiyaç.
hafi: gizli, saklı
has: ait, mahsus, özel
hazınane: hüzünlü bır şekılde
Iştırak: katılma
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gücü yeten Allah
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
Kerim: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
kıymet: değer
lisan-ı hal: hâl dılı, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bır mana ifade etmesi
mahbubâne: sevimlı bır şekılde.
mahlûkat: yaratılmışlar, Allah tarafından yaratılanlar
maksat: kastedilen, istenilen şey
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, yılık etmek
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
muştakane: şevkle, çok isteyerek
mutevecciheen: yönelerek, dönerek.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua.
niyaz-ı istırhamkarâne: merhamet isteyerek dua etmek, yalvarmak.
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı Allah
rahîmâne: şefkat ve merhametlı bır şekılde.
reşha: sızıntı.
semavat: semalar, gökler
Semi: gizlı saklı her şeyı duyan ve kulharının dualarını kabul eden Allah.
sukut: düşme, düşuş.
suret-i hakımane: hikmetlı bır şekılde
şeref-ı nev-i insan: insan türünün şerefi.
tazarrukârâne: yalvarıp yakararak.
tedbir: idare etme, çekip çevirme
terbıye: besleme, ihtıyaçlarını gıderme, yetıştırme, büyütme
ulvi: yüksek, yüce
vazife: görev
vecde getirme: kendını kaybedecek şekılde hıslendırme
velev: eger, hatta
yâ Rabbena: ey bizim Rabbımız
zîhayat: hayat sahıbı, canlı.

Bak, dinle: Saadet-i ebediye istiyor, beka istiyor, lika istiyor, cennet istiyor. Hem, merâyâ-i mevcudatta ahkâmını ve cemallenni gösteren bütün esma-i kudsiye-i İlâhiye ile beraber istiyor. Hatta, eğer rahmet, inayet, hikmet, adalet gibi, hesapsız o matlûbun esbab-ı mucibesi olmasaydı, şu zatın tek duası, baharımızın icadı kadar kudretine hafif gelen şu cennetin binasına sebebiyet verecekti.

Evet, nasıl ki onun risaleti şu dâr-ı imtihanın açılmasına sebebiyet verdi; öyle de, onun ubudiyeti dahı öteki dârın açılmasına sebeptir. Acaba ehl-i akıl ve tahkike [1] لَيْسَ فِي الْإِمْكَانِ أَبْدَعُ مِمَّا كَانَ dedıren şu meşhut intızam-ı faik, şu rahmet içinde kusursuz hüsnüsanat ve misilsiz cemal-i rububiyet, hıç böyle bir çirkınliği, böyle bir merhametsizliği, böyle bir intizamsızlığı kabul eder mi ki, en cüz'î, en ehemmiyetsiz arzulan, sesleri ehemmıyetle işıtip ıfa etsin, en ehemmiyetli, en lüzumlu arzulan ehemmiyetsiz görup işıtmesin, anlamasın, yapmasın? Hâşâ ve kellâ, yüz bin defa hâşâ! Böyle bir cemal, böyle bir çirkınlığı kabul etmez, çırkin olmaz.

Yahu, ey hayalî arkadaşım! Şimdilik kâfidir, gen gitmelıyız. Yoksa yüz sene şu zamanda, şu cezırede kalsak, yıne o zatın garaib-i icraatını ve acaib-i vezaifini, yüzden birisine, tamamen ıhata edıp, temaşasında doyamayız. Şimdi, gel, üstünde döneceğimiz her asra birer birer bakacağız. Bak, nasıl her asır, o şems-i hıdayetten aldıklan feyiz ile çiçek açmışlar, Ebu Hanife, Şafiî, Bayezid-i Bistamî, Şah-ı Geylânî, Şah-ı Nakşıbend, Imam-ı Gazalî,

1- İmkân dairesi içinde, şu andakı durumdan daha mükemmelı, daha üstünü, daha güzelı yoktur. (Imam-ı Gazalî)

acaib-i vezaif: hayret verıcı şaşırtıcı vazifeler
adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız verılmesı
ahkam: hukumler, emırler
arzu: ıstek.
asır: yuzyıl, çağ
beka: ebedılık, sonsuzluk, devamlılık.
cemal: guzellik
cemal-ı rububiyet: Allah ın rabblıgına has olarak butun mahlûkatı besleme, buyutme ve terbıye etmesındekı guzellik.
cezire: ada, yarımada
cüz'î: kuçuk, kıymetsız
dar: yer
dar-ı imtihan: ımtıhan yerı
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
ehemmiyet: onem.
ehl-i akıl ve tahkik: akıl sahıplerı ve gerçekleri araştırılar
esbab-ı mucibe: gerektıren sebepler
esma-i kudsiye-i İlahiye: Allah ın mukaddes ısımlerı.
feyiz: bolluk, bereket, ılım ırfan
garaib-i icraat: hayret verıcı ışler
haşa: asla, hıçbır vakıt.
hikmet: her şeyin belırlı gayelere yonelık, faydalı, anlamlı ve yerlı yerınde olması
hüsnüsanat: sanat guzellıgı
icat: vucuda getırme, yoktan var etme
ıfa etmek: yerine getırmek
ıhata etmek: kuşatmak, mukemmel bır şekılde anlamak, kavramak.
imkân: olabılecek hâlde bulunma, mumkun olma, olabılırlık.
inayet: yardım
intizam: duzen
intizam-ı faik: ustun duzen, duzenlılık.
kâfi: yeterlı.
kellâ: hıç bır zaman, asla, kesınlıkle
kudret: Allah ın butun varlıgı çevreleyen ezelî ve sonsuz kuvvetı
lika: Allah ı gorme ve kavuşma
lüzumlu: gereklı
matlup: talep edılen, istenılen şey
merâya-ı mevcudat: varlıklar aynası
merhamet: acıma, şefkat gosterme, koruma, iyılık etme, muhtaç lara yardımda bulunma, koruma
meşhut: gorunen
mısılsız: benzersız, eşsız.
mükemmel: tamamlanmış, tam, noksansız, eksıksız
rahmet: Allah ın kullannı koruması, onlara acıyıp bagışlaması, onlara maddî ve manevî nımetler vermesı, onlann gunahlanni silmesi
risalet: resulluk, peygamberlik.
saadet-i ebediye: sonsuz mudulluk.
sebebiyet vermek: sebep olmak, gerektırmek.
şems-i hıdayet: hıdayet guneşı
temaşa: bakma, bakıp seyretme
ubudiyet: kulluk
zat: kişı, şahıs, fert.

İmam-ı Rabbanî gibi milyonlar münevver meyveler veriyor.

Meşhudatımızın tafsilâtını başka vakte talik edip, o mu'cızınuma ve hidayetedaya, bır kısım kat'î mu'cızatına işaret eden bir salâvat getirmeliyiz.

عَلٰى مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ مِنَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفَ اَلْفِ صَلَاةٍ وَاَلْفَ اَلْفِ سَلَامٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ ۞ عَلٰى مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرٰيَةُ وَالْاِنْجِيلُ وَالزَّبُورُ وَبَشَّرَ بِنُبُوَّتِهِ الْاِرْهَاصَاتُ وَهَوَاتِفُ الْجِنِّ وَاَوْلِيَاءُ الْاِنْسِ وَكَوَاهِنُ الْبَشَرِ وَانْشَقَّ بِاِشَارَتِهِ الْقَمَرُ، سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفَ اَلْفِ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ اُمَّتِهِ ۞ عَلٰى مَنْ جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ، وَنَزَلَ سُرْعَةً بِدُعَائِهِ الْمَطَرُ، وَاَظَلَّتْهُ الْغَمَامَةُ مِنَ الْحَرِّ وَشَبِعَ مِنْ صَاعٍ مِنْ طَعَامِهِ مِائَةٌ مِنَ الْبَشَرِ، وَنَبَعَ الْمَاءُ مِنْ بَيْنِ اَصَابِعِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كَالْكَوْثَرِ وَاَنْطَقَ اللّٰهُ لَهُ الضَّبَّ وَالظَّبْيَ وَالْجِذْعَ وَالذِّرَاعَ وَالْجَمَلَ وَالْجَبَلَ وَالْحَجَرَ وَالْمَدَرَ صَاحِبِ الْمِعْرَاجِ «وَمَا زَاغَ الْبَصَرُ» ۞ سَيِّدِنَا وَشَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفَ اَلْفِ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ بِعَدَدِ كُلِّ الْحُرُوفِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِي الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِاِذْنِ

adedince: sayısınca
Arş-ı Azim: Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının büyük dairesi Allah ın yücelik ve egemenliğinin tecelli ettiği yer
cinni: cin taifesinden olan
dua: Allah'a yalvarma niyaz
evliya: veliler, Allah dostları
Furkan-ı Hakim: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân
harikulade: olağanüstü
hatif: sesi işitilen fakat kendisi görülmeyen gaipten haber veren cin
hidayeteda: hidayet veren, doğru yola İslama girmeye sebep olan
İncil: Hazret-i İsa ya gönderilmiş olan İlâhi kitap
kâhin: gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse
kat'i: kesin
kile: ölçek, hububat ölçmünde kullanılan bir çeşit ağırlık ve hacim ölçüsü
meşhudat: görünenler
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cızınüma: mu'cizeli mu'cize gösteren
münevver: nurlu, aydınlanmış
nubuvvet: nebîlik, peygamberlik
Rahman-ı Rahim: dünya ve âhirette, yarattığı varlıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah
risalet: resûlluk, peygamberlik
salat: Hz. Peygambere dua, Hz. Muhammed'e, ashabına, ailesine Allah ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mu'minlerin dualarını dileme. Allahumme sallî alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammed deme
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gösterme, salat ve selâm etme
selam: rahatlık, selâmet, esenlik
sur'at: çabukluk, hız
tafsilât: etraflı olarak bildirmeler, ayrıntılar
talik etmek: belli bir zamana bırakmak
Tevrat: Hz. Mûsa ya indirilmiş olan İlâhi kitap
ümmet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e inanıp onun yolundan gidenlerin tamamı
vakit: zaman
Zebur: Hz. Davud a indirilen kutsal kitap

1 Rahman-ı Rahim olan Allah ın, Furkan-ı Hakim i Arş-ı Azimden kendisine indirdiği Efendimiz Muhammed'e (ASM) ümmetinin iyiliklen adedince milyon salât ve milyon selâm olsun.

2. Risaletini İncil, Tevrat ve Zebur un müjdelediği, nubüvvetini doğduğundan hemen önce ve doğumu anında meydana gelen harikulâde hâllerin, cinni hatiflerin, insanlardan evliya ve kâhinlerin haber verdiği, işaretiyle ayın ikiye bölündüğü Efendimiz Muhammed'e (ASM) ümmetinin alıp verdiği nefesler sayısınca milyon salât ve milyon selâm olsun. Çağırmasıyla ağaçların yanına geldiği, duasıyla yağmurun sür'atle yağdığı bulutun sıcaktan korumak için başında gölge yaptığı, bir kilelik yiyeceğinden yüzlerce insanın doyduğu, parmakları arasından suyun üç defa Kevser gibi aktığı, Allah ın kertenkeleyi, ceylanı, kuru hurma direğini, koyun paçasını, deveyi, dağı, taşı ve çakıl taşlarını onun için konuşturduğu, Mi'racın ve "Göz ne şaşı, ne de başka bir şeye baktı" (Necm Suresi, 17.) ayetinin sahibi Efendimiz ve şefaatçımız Muhammed'e (ASM) ilk indiği andan itibaren kıyamete kadar her okuyanın okudugunda hava dalgalarının aynalarında Allah ın izni ile temessül eden Kur'ân ın her kelime-

الرَّحْمٰنِ فِي مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَائَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ النُّزُولِ اِلَىٰ آخِرِ الزَّمَانِ وَاغْفِرْلَنَا وَارْحَمْنَا يَا اِلٰهَنَا بِكُلِّ صَلَاةٍ مِنْهَا اٰمِينَ ۞ (2)

Şuaat-ı Marifetinnebî (3) *namındaki Turkçe bir risalede ve On Dokuzuncu Mektupta ve şu Sözde icmalen işaret ettiğimiz delâil-i nübuvvet-i Ahmediyeyi* (ASM) *beyan etmişim. Hem onda Kur'ân-ı Hakîm'in vücuh-i i'cazı icmalen zikredilmiş. Yine Lemaat namında Turkçe bir risalede ve Yirmi Beşinci Sözde Kur'ân'ın kırk vecihle mu'cize olduğunu icmalen beyan ve kırk vücuh-i i'cazına işaret etmişim. O kırk vecihte, yalnız nazımda olan belâgatı,* İşaratu l-I'caz *namındaki bir tefsir-ı Arabîde kırk sahife içinde yazmışım. Eğer ihtiyacın varsa şu üç kitaba müracaat edebilirsin.*

ON DÖRDÜNCÜ REŞHA: Mahzen-i *mu'cizat* ve *mu'cize-i kübra* olan Kur'ân-ı Hakîm, nübüvvet-i Ahmediye (ASM) ile vahdaniyet-i İlâhiyeyi o derece kat'î ispat ediyor ki, başka bürhana hacet bırakmıyor. Biz de onun tanfine ve medar-ı tenkit olmuş bir iki lem'a-i i'cazına işaret ederiz.

İşte, *Rabbimizi bize tarif eden Kur'ân-ı Hakîm, şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir tercume-i ezeliyesi, şu sahaif-i arz ve semada müstetir künuz-i esma-i İlâhiyenin keşşafı, şu sutur-i hâdisatın altında muzmer hakaikın mıftahı, şu âlem-i şahadet perdesi arkasındaki âlem-i gayp cihetinden gelen iltıfatat-ı Rahmaniye ve hıtabat-ı Ezeliyenin hazinesi, şu âlem-i maneviye-i İslâmiyenin güneşi, temeli, hendesesi, avalım-ı uhreviyenin haritası, zat ve sıfât*

sındaki her harfi sayısınca salât ve selâm olsun. Bu salâvatların her birisi hürmetine bizi bağışla, bize merhamet et, ey İlâhimiz! Âmîn.

3- Rumî 1339'da İstanbul'da Türkçe olarak telif edilen Şuaat risalesidir.

âlem-i gayp: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar.
alem-i şahadet: şahadet âlemi: gözle gördüğümüz âlem.
avalım-ı uhreviye: âhiret âlemleri.
âlem-i maneviye-i İslâmiye: İslâmiyetin manevî âlemi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beyan: anlatma; açıklama.
burhan: delil.
delâil-i nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in Peygamberlik delilleri.
hacet: ihtiyaç.
hakaik: hakikatler; doğrular; gerçekler.
hendese: geometri; şekil.
hitabat-ı ezeliye: ezelî hitaplar.
icmalen: kısaca; özetle.
iltıfatat-ı rahmaniye: hiç bir şeyi hariç bırakmayarak her şeye şefkat ve merhametle bakan Allah'ın iltifatları.
keşşaf: keşfeden; sırları çözen; gizli manaları ortaya çıkaran.
Kevser: cennette bulunan bir akar su.
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük kâinat kitabı.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
künuz-ı esma-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin hazineleri.
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı.
mahzen-i mu'cizat: mu'cizelerin mahzeni: mu'cizelerin toplu bulunduğu, içinde saklandığı (kitap).
medar-ı tenkit: eleştiri sebebi.
mıftah: anahtar.
mirac: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması; mu'cizesi.
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konulan ve insanların benzerini yapmaktan âciz kaldığı hâl, durum.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.
muzmer: gizli, saklı.
müracaat etmek: başvurmak, herhangi bir eserden yararlanmak.
müstetir: gizlenen, gizli, örtülü.
nazım: dizilis, tertip.
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği.
reşha: sızıntı.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sahaif-i arz ve sema: yeryüzü ve gökyüzü sayfaları.
salat: Hz. Peygambere dua: Hz. Muhammed'e, ashâbına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, melekleri istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
salâvat: salâtlar; dualar.
selâm: rahatlık; selâmet, esenlik.
sıfat: sıfatlar; vasıflar; nitelikler.
sutur-i hâdisat: hâdiselerin, olayların satırları.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
tefsir-i Arabî: Arapça tefsir.
temessul: bir şeyin bir yerde sûret ve mahiyetini aksettirmesi.
tercume-i ezeliye: ezelî tercume: Allah'ın kelâmı olan ve bütün varlıkların mânâ, mahiyet ve vazîfelerini açıklayan mevcudatın tercümesi hükmündeki Kur'ân-ı Kerîm.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
vecih: yön; taraf.
vücuh-i i'caz: mu'cizelik yönleri.
zikretmek: anmak, bildirmek.

ve şuun-ı İlâhiyenin kavl-i şarhi, tefsir-ı vazıhı, bürhan-ı natıkı, tercüman-ı satıı, şu âlem-i insanıyetin mürebbîsi, hikmet-i hakikîsi, murşit ve hadisi; hem bir kitab-ı hikmet ve şeriat, hem bir kitab-ı dua ve ubudiyet, hem bir kitab-ı emir ve davet, hem bir kitab-ı zikir ve marifet gibi, beşerin bütün hacat-ı maneviyesine karşı birer kıtap ve bütün muhtelif ehl-i mesalik ve meşarip olan evlıya ve Sıddıkînın, asfıya ve muhakkıkînın her bırının meşreplerine lâyık birer risale ibraz eden bir kütüphane-i mukaddesedir.

Sebeb-i kusur tevehhüm edilen tekraratındaki lem'a-i i'caza bak ki: Kur'ân hem bir kitab-ı zikir, hem bir kıtab-ı dua, hem bir kitab-ı davet olduğundan, içinde tekrar mustahsendir, belki elzem ve eblâğdır. Ehl-i kusurun zannı gibi değil. Zira, zikrin şe'ni, tekrar ile tenvirdir; duanın şe'ni, terdat ile takrirdir, emir ve davetin şe'ni, tekrar ile te'kittir.

Hem, herkes her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir olamaz, fakat bir sureye galiben muktedir olur. Onun için, en mühim makasıd-ı Kur'âniye ekser uzun surelerde derç edilerek, her bir sure bir küçük Kur'ân hükmüne geçmiş. Demek, hiç kimseyi mahrum etmemek için, tevhid ve haşir ve kıssa-i Mûsa gibi bazı maksatlar tekrar edilmiş.

Hem, cismanî ihtiyaç gibi, manevî hacat dahi muhteliftir. Bazısına insan her nefes muhtaç olur: cisme hava, ruha *Hû* gibi. Bazısına her saat: *Bismillâh* gibi ve hakeza... Demek, tekrar-ı ayet, tekerrür-ı ihtıyaçtan ileri

alem-i insaniyet: insanlık alemi.
asfiya: Peygamber Efendimizin vârisi hükmünde olup onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve uygulamaya çalışan âlim zatlar.
burhan-ı natık: konuşan delil.
cismanî: maddî, vücutla alakalı.
derç etmek: yerleştirmek, koymak.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
eblâğ: en beliğ, yerinde ve güzel söz söylemenin en üstünü.
ehl-i kusur: kusur arayanlar.
ehl-i mesalik ve meşarip: manevî usul, tarz ve yol sahipleri.
ekser: çok çok.
elzem: daha lâzım, çok gerekli.
evliya: veliler, Allah dostları.
galiben: çoğu zaman, çoğunlukla.
hacat: ihtiyaçlar, gerekli şeyler.
hacat-ı maneviye: manevî ihtiyaçlar.
hadi: hidayet veren, doğru yolu gösteren.
hakeza: bunun gibi, benzeri.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölülerin dirilip mahşere çıkarması, kıyamet.
hikmet-i hakikî: gerçek hikmet.
Hû: O, Allah.
hükmüne: yerine.
ibraz eden: ortaya koyan, gösteren.
kavl-i şarh: açıklayıcı söz.
kıssa-i Mûsa: Hz. Mûsa'nın kıssası. Hz. Mûsa'nın başından geçen önemli olayların anlatıldığı kıssa.
kitab-ı davet: davet kitabı, çağrı kitabı.
kitab-ı dua: dua kitabı.
kitab-ı dua ve ubudiyet: dua ve kulluk kitabı.
kitab-ı emir ve davet: emir ve davet kitabı.
kitab-ı hikmet ve şeriat: hikmet ve kanun kitabı.
kitab-ı zikir ve marifet: zikir ve Allah'ı tanıtan kitap.
kitab-ı zikir: zikir kitabı.
kütüphane-i mukaddese: mukaddes kütüphane.
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı.
mahrum: yoksun, nasipsiz.
makasıd-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın maksatları ve gayeleri.
maksat: kastedilen, istenilen şey, gaye.
manevî: ruha ve içe ait olan, ruhî.
meşrep: huy, mizaç, hareket tarzı.
muhakkıkın: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
muktedir: gücü yeten.
muhim: önemli.
mürebbi: terbiye edici, eğitici.
murşit: doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müstahsen: beğenilmiş, güzel, makbul.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sebeb-i kusur: kusur sebebi.
sıddıkın: sıddıklar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in aynıdığı 114 bölümden her biri.
şe'ni: gerekli özelliği.
şuun-ı İlâhiye: Allah'a ait işler, olaylar, hâdiseler, İlâhî olan haller.
takrir: yerleştirme, sağlamlaştırma.
tefsir-i vazıh: açık tefsir, kolay anlaşılır açıklama.
tekerrür-i ihtiyaç: ihtiyacın tekrarlanması.
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tekrarat: tekrarlar.
tekrar-ı ayet: ayetin tekrarı.
tenvir: nurlandırma, nurlanma.
tercüman-ı sâdık: parlak tercuman.
terdat: tekrar.
tevehhüm: zannetme, gerçekte var olmayanı var kabul etme.
tevhid: birleme, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı olmadığını kabul etme.
zan: zannetme, sanma.
zikir: Allah'ı anma.
zira: çünkü.

gelmiş; ve o ihtiyaca işaret ederek, uyandırıp teşvik etmek, hem iştiyakı ve iştihayı tahrik etmek için tekrar eder.

Hem Kur'ân, müessistir, bir Din-i Mübinin esasatıdır ve şu âlem-i İslâmiyet'in temelleridir ve hayat-ı ıçtimaiye-i beşeriyeyi değiştirip, muhtelif tabakatın, mükerrer suallerine cevaptır. Müessise, tespit etmek için tekrar lâzımdır, te'kit için terdat lâzımdır, teyit için takrir, tahkik, tekrir lâzımdır.

Hem öyle mesaıl-i azîme ve hakaik-ı dakıkadan bahsediyor ki, umumun kalplerinde yerleştirmek için çok defa muhtelif suretlerde tekrar lâzımdır.

Bununla beraber, sureten tekrardır. Fakat manen her bir ayetin çok manaları, çok faydaları, çok vücuh ve tabakatı vardır. Her bir makamda ayrı bır mana ve fayda ve maksatlar için zikrediliyor.

Hem Kur'ân'ın, mesaıl-i kevniyenin bazısında ipham ve icmalı ıse, irşadî bır lem'a-ı ı'cazdır. Ehl-ı ılhadın tevehhüm ettikleri gibi medar-ı tenkit olamaz ve sebeb-i kusur değıldır.

Eğer desen: "Acaba neden Kur'ân-ı Hakîm, felsefenin mevcudattan bahsettiği gibi etmiyor? Bazı mesaılı mucmel bırakır, bazısını nazar-ı umumîyi okşayacak, hiss-i ammeyi rencide etmeyecek, fikr-i avamı taciz edip yormayacak bır suret-ı basıtâne-ı zahırânede söylüyor."

âlem-i İslâmıyet. İslâm âlemi
ayet Kur'ân'ın her bir cümlesi
bahsetmek: bir konu hakkında söz söylemek, konuşmak.
dın-ı mubın: hak ve hakikatı açıklayan dın, İslâm
ehl-ı ılhad: dinsizler, imansızlar, inkarcılar
esasat: esaslar, kökler, temeller
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim. Felsefe dine dayandığında hakikatı bulmuş sırt çevırdıgınde de çelıskıler içensınde kalmıştır
fikr-i avam: halkın düşüncesi
hakaık-ı dakıka: ince hakıkatler
hayat-ı ıçtımaıye-i beşerıye: insanların toplum hayatı
hıss-i amme: toplumsal duygu, sosyal duygu
icmal: kısaltma, özetleme, ayrıntılarına girmeme
ıpham: kapalı bırakma
irşat: doğru yolu gösterme
iştiha: istek, arzu, açlık, iştah
ıştıyak: şevklenme, aşırı isteme, arzu etme
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lem'a-ı ı'caz: mu'cizelik parlısı
makam: yer, mevkı
maksat: kastedilen, istenilen şey, gaye, amaç.
mana: anlam
manen: mana itibarıyla, manaca
medar-ı tenkit: tenkit sebebi
mesaıl: meseleler
mesaıl-ı azıme: büyük meseleler
mesaıl-ı kevnıye: yaratılışla ilgili meseleler
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
muhtelif: çeşitli, farklı
mücmel: öz olarak, kısa, özet.
müessis: tesis eden, kuran, kanun ve usul gibi şeyler koyup temelleşıren
mükerrer: tekrarlanmış, tekrarlanan
nazar-ı umumi. umumun bakışı, genelin anlayışı
rencıde etmek. incıtmek.
sebeb-i kusur: kusur sebebi
sual: soru
suret: şekil, bıçım, tarz.
sureten: görünüş itibarıyla, görünüşte
suret-i basıtane-ı zahırane: görünüşteki basıt bır şekil
tabakat: tabakalar, dereceler
taciz etmek. rahatsız etmek.
tahkık. doğruluğunu araştırma, inceleme
tahrık etmek. harekete geçırmek
takrır: yerleştırme, sağlamlaştırma.
te'kit: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma
tekrır: tekrarlama.
terdat: tekrar
tespit: sağlamca yerleştırme
teşvik etmek: şevklendırmek, heveslendırmek
tevehhum etmek. zannetmek, gerçekte var olmayanı var kabul etmek.
teyit. kuvvetlendırme, sağlamlaştırma
umum: bütün, tüm
vücuh: yönler
zikretmek: anmak, bıldırmek.

Cevaben deriz ki: Felsefe, hakıkatın yolunu şaşırmış onun için... Hem, geçmiş derslerden ve Sözlerden elbette anlamışsın ki, Kur'ân-ı Hakîm şu kâinattan bahsediyor, tâ zat ve sıfât ve esma-i İlâhıyeyi bildirsin. Yani bu kitab-ı kâinatın maanisini anlattırıp, tâ Hâlık'ını tanıttırsın. Demek, mevcudata kendileri için değil, belki Mucitleri için bakıyor. Hem, umuma hitap ediyor. İlm-i hikmet ise, mevcudata mevcudat için bakıyor. Hem, hususan ehl-i fenne hitap ediyor. Öyle ise, madem ki Kur'ân-ı Hakîm mevcudatı delil yapıyor, burhan yapıyor, delil zahir olmak, nazar-ı umuma çabuk anlaşılmak gerektir. Hem madem ki Kur'ân-ı Murşit bütün tabakat-ı beşere hitap eder; kesretli tabaka ise, tabaka-i avamdır. Elbette irşat ister ki, luzumsuz şeyleri ıpham ile icmal etsin, ve dakık şeyleri temsil ile takrip etsin; ve mağlâtalara düşürmemek için, zahın nazarlarında bedihî olan şeyleri lüzumsuz, belki zararlı bir surette tağyir etmemektir.

Meselâ, güneşe der, "Döner bir sıraçtır, bir lâmbadır." Zira, güneşten, güneş için, mahiyeti için bahsetmiyor. Belki bir nevi intizamın zembereği ve nizamın merkezi olduğundan, intizam ve nizam ise Sânin âyine-i marifeti olduğundan bahsediyor.

Evet, der:[1] وَالشَّمْسُ تَجْرِي "*Güneş döner.*" Bu "döner" tabırıyle, kış-yaz, gece-gündüzün deveranındaki muntazam tasarrufat-ı kudreti ihtar ile azamet-i Sânii ifhâm eder. İşte, bu "dönmek" hakıkatı ne olursa olsun, maksut olan ve hem mensuç, hem meşhut olan intizama tesir etmez.

1. Yâsin Suresi, 38.

âyine-i marifet: marifet aynası, Allah'ı tanıma ve bilme vasıtası.
azamet-i Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah'ın büyüklüğü.
bahsetmek: bir konu hakkında söz söylemek.
bedihî: açık.
burhan: delil.
dakık: ince.
deveran: dönüp dolaşma, dönme.
ehl-i fen: fen ilimleri ile uğraşanlar.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim. Felsefe dine dayandığında hakıkatı bulmuş, sırt çevirdiğinde de çelişkiler içensinde kalmıştır.
hakikat: gerçek, doğru, bir şeyin aslı ve esası.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hitap etmek: söz söylemek, konuşmak.
hususan: bilhassa, özellikle.
icmal etmek: kısaltmak, özetlemek, ayrıntılarına girmemek.
ıfham etmek: anlatmak, bildirmek.
ihtar: hatırlatma, dikkatını çekme.
ilm-i hikmet: hikmet ilmi, felsefe.
intizam: düzen, düzenlilik.
ıpham: kapalı bırakma.
irşat: doğru yolu gösterme.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kesretli: çok, kalabalık.
kitab-ı kainat: kainat kitabı.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
Kur'an-ı Murşit: hak ve doğru yolu gösteren Kur'ân.
maanî: manalar, anlamlar.
mağlâta: zihni karıştıracak, boş saçma ve manasız söz.
mahiyet: iç yüz, nitelik, özellik.
maksut: maksat, kastedilen, istenilen.
mensuç: dokunmuş, örülmüş.
mesela: örnek olarak.
meşhut: görünen.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
Mucid: icat eden, yaratan, yoktan var eden Allah.
muntazam: düzenli, tertipli.
nazar: bakış.
nazar-ı umum: umumun bakışı, genelin anlayışı.
nev: tür, çeşit.
nizam: düzen, düzgünlük.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sıfat: sıfatlar, vasıflar, hâller, nitelikler.
sıraç: kandil, lamba.
suret: biçim, şekil, tarz.
tabaka-i avam: halk tabakası.
tabakat-ı beşer: beşer tabakaları, sosyal tabakalar, sınıflar.
tabir: ifade, söz.
tağyir etmek: bozmak, değiştirmek.
takrip etmek: yaklaştırmak, yanaştırmak.
tasarrufat-ı kudret: Cenâb-ı Allah'ın kudretinin işleri, icraatları.
temsil: benzetme, misal getirme, örnekleme.
tesir: etki.
umum: genel, bütün, herkes.
zahir: görünen, görünürdeki, görünüşteki.
Zat: sonsuz büyükluk ve yüceliğe sahibi olan Allah'ın zatı.
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı.
zira: çünkü.

Hem, der: [1] وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا Şu "siraç" tabiriyle âlemı bır kasır suretınde, ıçınde olan eşya ıse ınsana ve zîhayata ihzar edilmiş müzeyyenat ve mat'umat ve levazımat olduğunu ve güneş dahı musahhar bır mumdar olduğunu ıhtar ile, rahmet ve ihsan-ı Hâlık'ı ifhâm eder.

Şimdi bak, şu sersem ve geveze felsefe ne der? Bak, dıyor ki: "Güneş bir kutle-i azîme-i mayıa-i nâriyedir. Ondan fırlamış olan seyyaratı etrafında döndürüp, cesameti bu kadar, mahıyeti boyledir, şoyledir...." Muhış bir dehşetten, müthiş bir hayretten başka ruha bir kemal-i ilmi vermiyor. Bahs-ı Kur'ân gibi etmiyor. Buna kıyasen, bâtınen kof, zahiren mutantan felsefî meselelerin ne kıymette olduğunu anlarsın. Onun şaşaa-ı sûnyesine aldanıp, Kur'ân'ın gayet mu'cizânâma beyanına karşı hürmetsizlik etme.

İhtar: Arabî Risale-ı Nur'da On Dorduncu Reşhanın Altı Katresi var. Bahusus Dorduncu Katrenin Altı Nuktesi var. Kur'ân-ı Hakîm'in kırk kadar envâ-ı i'cazından on beşini beyan eder. Ona iktıfaen burada ihtısar ettik. İstersen ona müracaat et, bir hazine-i mu'cizat bulursun.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ شِفَاءً لَنَا كُلَّ دَاءٍ، وَمُونِسًا لَنَا فِي حَيَاتِنَا وَبَعْدَ مَمَاتِنَا، وَفِي الدُّنْيَا قَرِينًا، وَفِي الْقَبْرِ مُونِسًا، وَفِي الْقِيَامَةِ شَفِيعًا، وَعَلَى الصِّرَاطِ نُورًا، وَمِنَ النَّارِ سِتْرًا وَحِجَابًا، وَفِي الْجَنَّةِ رَفِيقًا، وَإِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيلًا وَإِمَامًا، بِفَضْلِكَ وَجُودِكَ وَكَرَمِكَ

1- Güneşi de bir kandil olarak asmışur. (Nuh Suresi, 16.)

âlem: kainat, dünya, cihan
Arabî: Arapça
bahs-i Kur'ân: Kur'ân'ın bahsı, sözü
bahusus: özellikle
bâtınen: ıç yuzunde
beyan: anlatma, aıklama, ızah
cesamet: buyukluk, ırlık
dehşet: buyuk korku, hâlı urkme
envâ-ı i'caz: mu'cızelığınin ustun vasıf ve guzelliginin çeşitlen
felsefe: madde ve hayatı başlangıc ve gaye bakımından inceleyen ilim. Felsefe dine dayandığında hakikatı bulmuş sırt çevırdıgınde de çelişkıler içensınde kalmıştır.
felsefî: felsefe ile ılgılı
hazine-i mu'cizat: mu'cızelerin bulundugu hazine
hürmet: saygı
İfham etmek: anlatmak, bildırmek
İhsan-ı Hâlık: Yaratıcının ihsanı. Cenab-ı Hakkın mahlûkatına vermiş olduğu butun nımetler, ıkramlar, hedıyeler
ıhtar: hatırlatma, dıkkatını çekme.
ıhtısar etmek: kısaltmak, ozetlemek.
ıhzar etmek: hazır etmek, hazırlamak
İktifaen: yeterlı gorerek.
kandil: lamba, bir tur aydınlatma aletı
kasır: saray
katre: damla
kemal-ı ilmi: ilmi olgunluk, mukemmellik.
kıyasen: gore, kıyasla, oranla
kıymet: deger
kof: ıçı boş
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kûtle-i azıme-i mayıa-i nâriye: sıvı haldekı buyuk ateş kutlesi
levazımat: ıhtıyaç maddelen, lâzım olan şeyler
mahiyet: ıç yuz, nitelik, ozellik.
mat'umat: taamlar, yenecek şeyler
mesele: konu, düşunulup halledılecek ış
mu'cizânâma: mu'cızeli, mu'cize gösteren
muhiş: korku ve dehşet veren, urkuten
mumdar: aydınlatan, ısık veren
musahhar: boyun egen, emre verılmış.
mutantan: tantanalı, debdebelı, gostenşlı, suslu
muracaat: başvurma, herhangi bır eserden yararlanma
muthiş: dehşet veren, urkuten, korkutan
müzeyyenat: süslenmış, suslü şeyler
nukte: herkesin anlayamadığı, ancak dıkkat edıldıgınde anlaşılan ınce soz ve mana.
rahmet: Allah'ın kullarını esırgemesi, onlara acıyıp, bagışlaması, onlara maddi ve manevi nımetler vermesi, onların gunahlarını silmesi
reşha: sızıntı.
sersem: aklı ve zihni karışmış olan
seyyarat: gezegenler
sıraç: kandil, lamba.
suret: şekil, bıçım, gorunuş.
şaşaa-i sûriye: gorunuşteki parlaklık, gosterişlılık.
tabir: ıfade, soz, deyım
zahiren: gorunuşte
zîhayat: hayat sahıbı, canlı

وَرَحْمَتِكَ يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ وَيَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ ۞ آمِينَ (1)

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

ahiret: öbür dünya, dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
Âl: Peygamberimizin ailesi
âmîn: "Yâ Rabbî! Öyle olsun, kabul eyle!"
Ashab: Sahabeler, Hz. Peygamberin görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler
batıl: boş, yalan, gerçeğe uymayan
cömert: kerem sahibi, ikramcı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fazl: fazilet, lütuf, iyilik.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
kabir: mezar
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
kıyamet: dünyanın sonu, kâinatın ölümü, varlığın bozulup dağılması
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.
nur: ışık, aydınlık.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onları acıyarak bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi, onların günahlarını silmesi
rehber: yol gösteren, kılavuz
salât: Hz. Peygambere dua, Hz. Muhammed'e, ashabına, âilesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme. Allâhumme sallî alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyidinâ Muhammed demek
selâm: rahatlık, selâmet, esenlik
sevk etmek: ulaştırmak.
sırat: yol. İslâm inancı usûlüne göre cehennem üzerine çekilmiş olduğuna inanılan kıldan ince, kılıçtan keskin, geceden karanlık gibi mecâzî ifâdelerle vasıflandırılan, mahiyetini tam olarak kavrayamadığımız köprü. Sırat köprüsü
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer sâlih kulların bâzı günâhkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri
şifa: bedenî veya ruhî bir hastalığın son bulması, iyileşme
yoldaş: yol arkadaşı
zat: kişi, şahıs, fert.

1 Allah'ım! Kur'an'ı her türlü hastalıklarımıza şifâ kıl; dünya hayatımızda ve öldükten sonra dost, dünyada yoldaş, kabirde arkadaş, kıyamette şefâatçi, Sırat üzerinde nur, cehennem ateşine karşı perde ve siper, cennette arkadaş ve bütün hayırlara sevk eden rehber ve onder kıl. Bunu fazlın, cömertliğin, keremin ve rahmetinle yap ey merhametlilerin en merhametlisi ve ey bütün cömertlerden daha cömert olan Rabbımız! Duamızı kabul buyur.

Allah'ım! Kendisine hakla batılı ayırt eden Kur'an-ı Hakîm'in indirildiği zâta, onun bütün Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle. Âmîn.

Şakk-ı Kamer Mu'cizesine Dairdir

(On Dokuzuncu ve Otuz Birinci Sözlerin Zeyli)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ۞ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ (1)

Kamer gibi parlak bir mu'cize-i Ahmediye (ASM) olan inşıkak-ı kameri, evham-ı faside ile inhisafa uğratmak isteyen feylesoflar ve onların muhakemesiz mukallitleri diyorlar ki:

"Eğer inşikak-ı kamer vuku bulsa idi, umum âleme malûm olurdu; bütün tarih-i beşerin nakletmesi lâzım gelirdi."

Elcevap: İnşikak-ı kamer, dava-i nübüvvete delîl olmak için, o davayı işiten ve inkâr eden hazır bir cemaate, gecede, vakt-i gaflette, ani olarak gösterildiğinden, hem ıhtılâf-ı metâlı ve sis ve bulut gibi ru'yete mâni esbabın vücudu ile beraber, o zamanda medeniyet taammüm etmediğinden ve hususî kaldığından ve tarassudat-ı semaviye pek az olduğundan, bütün etraf-ı âlemde görülmek, umum tarihlere geçmek, elbette lâzım değildir. Şakk-ı kamer yüzünden bu evham bulutlarını dağıtacak çok noktalardan, şimdilik Beş Noktayı dinle.

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Kıyamet yaklaştı, ay yarıldı. • Onlar bir mu'cize görseler yüz çevirir ve "Bu kuvvetli bir sihirdir" derler. (Kamer Suresi, 1-2.)

âlem: dünya, insanlar
ani: bir anda, o anda
cemaat: topluluk
dair: alâkalı, ilgili, ait.
dava: takip edilen fikir, iddia
dava-i nübüvvet: Peygamberlik davası etmek, Peygamber olduğunu ilan etmek.
esbap: sebepler
etraf-ı âlem: dünyanın her tarafı
evham: vehimler, şüpheler, esassız şeyler, kuruntular
evham-ı faside: asılsız, boş kuruntular
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
hususî: bir yere has olan, özel
ıhtılaf-ı metâlı: ayın doğuşunun zaman olarak farklı yerlerde farklı oluşu
inhısafa uğratmak: gözden düşürmek, söndürmek.
inkâr etmek: kabul ve tasdik etmemek, inanmamak.
inşıkak-ı kamer: ayın yarılıp ikiye ayrılması. Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın izniyle, bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
kamer: ay
kıyamet: dünyanın sonu, varlığın bozulup dağılması, kâinatın ölümü
lâzım: gerekli
malûm: bilinen.
mani: engel
medeniyet: bir topluluğun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat gücü, maddî ve manevî varlığı ile ilgili özelliklerin tamamı
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konulan ve insanların benzerini yapmaktan âciz kaldığı hâl, durum
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in mu'cizesi
muhakeme: düşünme, akıl yürütme, değerlendirme
mukallit: taklitçi, taklit eden
nakletmek: aktarma, anlatmak.
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah
Rahmân: ister mu'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
ru'yet: görme, görüş
sihir: büyü, büyücülük.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in Allah'ın izniyle, ayı bir parmak işaretiyle ikiye bölmesi
taammüm: umumileşme, yaygınlaşma
tarassudat-ı semaviye: gökyüzü ile ilgili gözlem
tarih-i beşer: insanlığın geçmişi, insanlık tarihi
umum: bütün, tüm
vakt-i gaflet: gaflet anı, uyku vakti
vuku bulma: olma, meydana gelme
zeyil: ek, ilâve.

BİRİNCİ NOKTA

O zaman, o zemindeki küffarın gayet şedit derecede inatlan tarihen malûm ve meşhur olduğu hâlde, Kur'ân-ı Hakîm'in [1] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ demesiyle şu vak'ayı umum âleme ihbar ettiği hâlde, Kur'ân'ı inkâr eden o küffardan hiçbir kimse, şu ayetin tekzibine, yanı ıhbar ettiği şu vakıanın inkânna ağız açmamışlar. Eğer o zamanda o hâdise, o kuffarca kat'î ve vakı bır hâdıse olmasa ıdı, şu sözü serrişte ederek gayet dehşetlı bır tekzıbe ve Peygamberin ıptal-i davasına hucum göstereceklerdı. Hâlbukı, şu vak'aya dair sıyer ve tarih, o vak'a ile münasebettar küffann adem-i vukuuna dair hıçbır şeyını nakletmemışlerdır. Yalnız, [2] وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ayetinin beyan ettiği gibı, tarihçe menkul olan şudur kı:

O hâdiseyı gören küffar "Sıhırdır" demişler ve "Bıze sihir gosterdi. Eğer sair taraflardakı kervan ve kafileler gormüşlerse, hakikattır. Yoksa bize sihir etmiş" demişler. Sonra, sabahleyın Yemen ve başka taraflardan gelen kafileler ihbar ettiler kı, "Böyle bir hâdiseyi gördük." Sonra küffar, Fahr-ı Âlem (ASM) hakkında, hâşâ, "Yetım-ı Ebu Talıp'in sihri semaya da tesir etti" dediler. [3]

İKİNCİ NOKTA

Sa'd-ı Taftazanî gıbı eazım-ı muhakkıkînın ekseri demişler kı: "İnşıkak-ı kamer, parmaklarından su akması, umum bır orduya su ıçırmesı, camıde hutbe okurken

adem-i vuku: meydana gelmeme
alem: dünya
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi
beyan etmek.: anlatmak, açıklamak, bıldırmek
dair: alakalı ılgılı aıt.
eazım-ı muhakkıkının: gerçeği inceleyenlerın, araştırıcıların en buyukleri
ekser: pek çok, çogunluk.
Fahr-i Âlem: âlemın kendısıyle ovunduguı Peygamberımız Hz Muhammed
gayet: son derece, çok.
hâdise: olay
hakikat: gerçek, doğru
haşâ: asla, kesınlıkle oyle degıl.
hutbe: hatıp tarafından mınbere çıkılarak yapılan İlâhı emırlerı hatırlatan konuşma ve dualar
ıhbar etmek.: haber vermek, bıldırmek, duyurmak
İnkar: reddetme, kabul ve tasdık etmeme, ınanmama
ınşıkak-ı kamer: Ayın ıkıye bolunmesi. Hz. Peygamberın muşrıklere karşı gostermiş olduğu ayın yarılıp ıkıye ayrılma mu cızesı
ıptal-ı dava.: davayı ıptal etme, ıddıayı çurutme
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
kat'i: kesın, şuphesız.
kervan: uzak yerlere yolcu ve tıcarî eşya taşıyan kafile.

1 Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)
2 "Bu kuvvetlı bır sıhırdır" derler. (Kamer Suresi, 2.)
3 *Tırmizî*, Tefsirü l-Kur'ân, 54; *Musned*, 3/165; Beyhakî, *Delâilu n-Nubüvve*, 2/268.

Kur'ân-ı Hakîm.: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küffar: kafırler, İslamıyetı ınkâr edenler
malûm: bılınen
menkul: nakledılen, bıldırılen, aktarılan
meşhur: herkesın bıldıgı şohretlı
münasebettar: ılgılı alâkalı
nakletmek.: aktarmak, anlatmak, soylemek.
sair: dıger, başka, otekı.
sema: gokyuzu, gok
serrişte: başa kakmak, ıpucu
sihir: buyu, buyuculuk
siyer: Peygamberımızın hayat tarıhı, onun hayatının butun safhalarını anlatan ve vasıflarını nakleden eserler
şedit: şıddetlı
tekzıp: yalanlama
tesir: etkı
umum: butun, tum
vakıa: hadıse, olay
vakı: olmuş, meydana gelmiş
yetım-ı Ebu Talıp: Ebu Talıp ın yetımı
zemin: yer, yeryuzu.

dayandığı kuru direğin müfarakat-ı Ahmediyeden (ASM) ağlaması, umum cemaatin işitmesi gibi mütevâtırdır.[1] Yani, öyle tabakadan tabakaya bir cemaat-ı kesire naklet-miştir ki, kizbe ittifakları muhaldir. Hâle gibi meşhur bir kuyruklu yıldızın bin sene evvel çıkması gibi mütevâtırdir. Görmediğimiz Serendip Adasının vücudu gibi, tevâtürle vücudu kat'îdir" demişler. İşte böyle gayet kat'î ve şuhudî mesailde teşkikat-ı vehmiye yapmak, akılsızlıktır. Yalnız muhal olmamak kâfidir. Hâlbuki, şakk-ı kamer, bir volkanla inşıkak eden bir dağ gibi mümkundür.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Mu'cize, dava-ı nübuvvetin ispatı için, munkirleri ikna etmek içindir, icbar etmek için değildir. Öyle ise, dava-ı nübuvveti işitenler için, ikna edecek bir derecede mu'cize göstermek lâzımdır. Sair taraflara göstermek veyahut icbar derecesinde bir bedahetle izhar etmek, Hakîm-i Zülcelâl'in hikmetine münafi olduğu gibi, sırr-ı teklife daha muhaliftir. Çünkü, akla kapı açmak, ihtiyarı elinden almamak, sırr-ı teklif iktıza ediyor. Eğer Fâtır-ı Hakîm, inşıkak-ı kamer, feylesofların hevesatına göre bütün âleme göstermek için bir iki saat öyle bıraksa idi ve beşerin umum tarihlerine geçse idi, o vakit sair hâdisât-ı semaviye gibi, ya dava-ı nübuvvete delil olmazdı ve risalet-i Ahmediyeye (ASM) hususiyeti kalmazdı, veyahut bedahet derecesinde öyle bir mu'cize olacaktı ki, aklı icbar edecek, aklın ihtiyarını elinden alacak, ister istemez nübuvveti tasdik edecek; Ebu Cehil gibi kömür ruhlu, Ebu Bekri's-Sıddık gibi elmas ruhlu adamlar bir seviyede kalıp,

1- İbni Teymiye, *Cevabu's-Sahih*, 1:414, 2:44; Taftazani, *Şerhü'l-Makasıd*, 5: 17

alem: dünya, insanlar
bedahet: açıklık.
beşer: insanlık
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar
cemaat-ı kesire: büyük ve kalabalık cemaat, topluluk.
dava-ı nübüvvet: peygamberlik dava etmek, peygamber olduğunu ilan etmek
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun, yerli yerinde ve benzersiz şeklide yaratan Allah
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
hâdisat-ı semaviye: gökyüzünde meydana gelen olaylar
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyi belirli gayelere yönelik, yerli yerinde faydalı anlamlı yaratan Allah.
hevesat: heveslar istekler arzular
hikmet: belirli gayelere yönelik, yerli yerinde faydalı ve anlamlı oluş
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik
icbar etmek: zorlamak.
icbar: zorlama.
ihtiyar: seçme, tercih, irade
ikna etmek: bir kanaati, fikri, düşünceyi kabul ettirmek, inanmasını sağlamak
iktıza etmek: gerektirmek
inşıkak etmek: yarılmak, ikiye ayrılmak.
inşıkak-ı kamer: ayın yarılıp ikiye ayrılması. Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın izniyle, bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
ittifak: birleşme, söz birliği
izhar etmek: göstermek
kâfi: yeterli, yeter
kizb: yalan
mesail: meseleler
meşhur: herkesin bildiği, şöhretli
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konulan ve insanların benzerini yapmaktan aciz kaldığı şey
muhal: imkânsız.
muhalif: zıt, aykırı
müfarakat-ı Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'den ayrılma
munafi: zıt, ters, aykırı
münkir: inkâr eden, inkârcı, dinsiz
mutevatir: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği haber, böyle bir topluluğun senedin başından sonuna kadar yine kendileri gibi bir topluluktan rivayet ettikleri sahih hadis
nakletmek: aktarmak, anlatmak
nübuvvet: nebilik, peygamberlik
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği
sair: diğer, başka, öteki
sırr-ı teklif: teklif sırrı, insanların dünyaya gelip Allah tarafından kullukla vazifelendirilmelerinin sırrı
şakk-ı kamer: Ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın izniyle, bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
şuhudî: görünebilir olana ait ve onunla ilgili
tabaka: topluluk, sınıf, nesil, kuşak.
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek.
teşkikat-ı vehmiye: vehmî ve asılsız olan şek ve şüpheler
tevatur: bir hadis-i şerifin yalan söylemelerini aklın kabulleneme yeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivayet edilmesi.
umum: bütün, tüm
volkan: yanardağ.

sırr-ı teklif zayı olacaktı. İşte bu sır içindir ki, hem ani, hem gece, hem vakt-i gaflet, hem ihtilâf-ı metâli, ve sis ve bulut gibi sair mevanii perde ederek umum âleme gösterilmedi veyahut tarihlere geçirilmedi.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Şu hâdise, gece vaktı herkes gaflette iken, anı bir surette vuku bulduğundan, etraf-ı âlemde elbette görülmeyecek. Bazı efrada görünse de, gözüne inanmayacak. Inandırsa da, elbette böyle mühim bir hâdise, haber-i vahit ile tarihlere bâkî bir sermaye olmayacak.

Bazı kitaplarda "Kamer ikı parça olduktan sonra yere ınmış" ilâvesi ise, ehl-i tahkık reddetmişlerdir. "Şu mu'cize-i bâhireyi kıymetten duşurmek niyetiyle, belki bir munafık ilhak etmiş" demişler. [1]

Hem meselâ, o vakit cehalet sisiyle muhat İngiltere, Ispanya'da yeni gurup, Amerika'da gündüz, Çin'de, Japonya'da sabah olduğu gibi, başka yerlerde başka esbab-ı mâniaya binaen elbette görülmeyecek. Şimdi bu akılsız muterize bak, diyor ki, "İngiltere, Çin, Japon, Amerika gibi akvamın tarihleri bundan bahsetmıyor, öyle ise vuku bulmamış." Bin nefrin onun gibi Avrupa kâselislerinin başına!

BEŞİNCİ NOKTA

İnşıkak-ı kamer, kendı kendine, bazı esbaba binaen vuku bulmuş, tesadüfî, tabiî bir hâdise değil ki, adî ve tabiî kanunlarına tatbık edilsin. Belkı, şems ve kamenn

1. Allyyü'l-Kari, *Esraru'l-Merfua*, s. 398.

adî: alışılmış olan, her zamankı gibi
akvam: kavımler, mılletler
alem: dünya, ınsanlar
anı: bır anda
bahsetmek: bır konu hakkında soz söylemek.
bâkî: devamlı, surekli, kalıcı
binaen: den dolayı, den oturu
cehalet: cahılık, bılgısızlık.
efrat: fertler, şahıslar, kışıler
ehl-ı tahkik: gerçekleri araştıranlar, gerçekleri delıllenyle bılen alımler
esbap: sebepler
esbab-ı mania: engel olan sebepler.
etraf-ı alem: dünyanın her tarafı
gaflet: dalgınlık
haber-i vahit: bır tek kışının haber vermesi, bır kışı kanalıyla gelen haber veya hadıs
hâdise: olay
ihtilaf-ı metali: ayın doğuşunun zaman olarak, farklı yerlerde farklı oluşu
ilhak etmek: ilâve etmek, eklemek, katmak
inşikak-ı kamer: ayın yarılıp ikiye ayrılması. Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın ızınıyle bır parmak ışaretıyle ayı ıkıye bolmesi suretıyle gösterdiği buyuk mu'cize
kamer: ay
kâselis: çanak yalayıcı, dalkavuk
kıymet: deger, ıtıbar
mesela: omek olarak.

mevani: manıler, engeller
mu'cize-i bâhire: apaçık mu'cize.
muhat: kuşatılmış, etrafı çevrılmış
muteriz: ıtıraz eden, karşı çıkan
muhim: onemlı
munafık: kalbınde kufru gızledıgı halde Muslıman gorunnen kâfirlıgını gızleyerek Muslıman gibi davranan
nefrin: nefret, lanet
niyet: maksat, gaye, amaç.
sair: dıger, başka, otekı
sermaye: bılgı
sır: gızlı tutulan şey, İlâhî hıkmet, sebep
sırr-ı teklif: teklif sırrı, ınsanların dunyaya gelıp Allah tarafından kullukla vazıfelendırılmelennin sırrı
sureti: şekıl, bıçım, tarz
şems: güneş

tabii: tabıat geregi, doğal.
tabiî kanunlar: tabıatla ılgılı tabıatta geçerlı olan kanunlar
tatbık etmek: uygulamak.
tesadufi: rastgele
umum: butun, tum
vakt-ı gaflet: gaflet anı, uyku vaktı
vuku bulmak: meydana gelmek, ortaya çıkmak, olmak
zayi olmak: kaybolmak.

Hâlık-ı Hakîm'i, Resulünün risaletini tasdik ve davasını tenvir için, harikulâde olarak o hâdiseyi ika etmiştir. Sırr-ı irşat ve sırr-ı teklif ve hikmet-i risaletin iktizasıyla, hikmet-i rububiyetin istediği insanlara, ilzam-ı hüccet için gösterilmiştir. O sırr-ı hikmetin iktiza etmedikleri, istemedikleri ve dava-i nübüvveti henüz işitmedikleri aktâr-ı zemindeki insanlara göstermemek için, sis ve bulut ve ihtilâf-ı metâli haysıyetiyle, bazı memleketin kameri daha çıkmaması ve bazılarını güneşleri çıkması ve bir kısmının sabahı olması ve bir kısmının güneşi yeni gurup etmesi gibi, o hâdiseyi görmeye mâni pek çok esbaba binaen gösterilmemiş. Eğer umum onlara dahi gösterilse idi, o hâlde ya işaret-i Ahmediyenin (ASM) neticesi ve mu'cize-i nübüvvet olarak gösterilecekti; o vakit risaleti bedahet derecesine çıkacaktı, herkes tasdike mecbur olurdu, aklın ihtiyarı kalmazdı –iman ise, aklın ihtiyarıyladır– sırr-ı teklif zayi olurdu. Eğer sırf bir hâdise-i semaviye olarak gösterilse idi, risalet-i Ahmediye (ASM) ile münasebeti kesilirdi ve onunla hususiyeti kalmazdı.

Elhâsıl: Şakk-ı kamerin imkânında şüphe kalmadı, kat'î ispat edildi. Şimdi, vukuuna delâlet eden çok burhanlarından altısına (HAŞİYE) işaret ederiz. Şöyle ki:

Ehl-i adalet olan Sahabelerin, vukuuna icmaı, ve ehl-i tahkik umum müfessirlerin, (1) وَانْشَقَّ الْقَمَرُ tefsirinde onun vukuuna ittifakı; ve ehl-i rivayet-i sadıka butun

HAŞİYE: Yanı, altı defa icma suretinde, vukuuna dair altı hüccet vardır. Bu makam çok izaha lâyık iken, maatteessüf kısa kalmıştır.

1- Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)

aktar-ı zemin: zeminin dört bir yanı, dünyanın her köşesi
bedahet: açıklık.
burhan: delil
dair: alakalı, ilgili, ait.
dava: takip edilen fikir, iddia
dava-ı nübüvvet: peygamberlik davası etmek, peygamber olduğunu ilan etmek.
delaiet: delil olma, gösterme
ehl-i adalet: adalet ehli, âdil olanlar, adaletten şaşmayanlar
ehl-i rivayet-i sadıka: doğruları rivayet edenler, sadece doğru olan şeylen nakledenler.
ehl-i tahkik: gerçekleri araştırıanlar, gerçekleri delillenyle bilen âlimler
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
esbap: sebepler
gurup: batma
hadise-i semaviye: gökyüzünde meydana gelen hadise, olay
Hâlık-ı Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı anlamlı yerli yerinde yaratan Yaratıcı, Allah
harikulâde: olağanüstü, eşi ve benzeri olmayan
hâşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
haysıyet: özellik
hikmet-i risalet: Peygamberliğin hikmeti, maksadı
hikmet-i rububiyet: her şeyi idare ve terbiye eden Allah'ın hikmeti
hususiyet: hususîlik, özellik.
hüccet: delil
icma: fikir birliği
ihtilâf-ı metali: ayın doğuşunun zaman olarak, farklı yerlerde farklı oluşu
ihtiyar: seçme, tercih, irade
ika etmek: yapmak, meydana getirmek.
iktıza: gerektirme
ilzam-ı hüccet: susturmaya delil olarak.
iman: inanma, inanç, İslâmiyeti kabul etme
işaret-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in Peygamberliğine olan işaret.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kamer: Ay
kat'i: kesin, şüphesiz.
maatteessüf: uzuntuyle ifade etmek gerekir ki... ne yazık ki...
makam: yer, mevki
mâni: engel
mecbur: zorlanmış, bir işi yapmak zorunda kalmış
memleket: ülke, yurt.
mu'cize-i nübüvvet: Peygamberlik mu'cizesi
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir eden, yorumlayan İslâm âlimi
münasebet: ilgi, alaka, bağ
resul: elçi, peygamber
risalet: resulluk, peygamberlik.
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sırr-ı hikmet: hikmetin sırrı
sırr-ı irşat: insanlara doğru yolu göstermenin sırrı, hakikatı
sırr-ı teklif: teklif sırrı, insanların dünyaya gelip Allah tarafından kullukla görevlendirilmelerinin sırrı
suret: biçim, şekil, tarz.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in Cenâb-ı Hakkın izniyle bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
tasdik: doğrulama, onaylama, doğrulugunu kabul etme
tefsir: Kur'ân'ın, mana bakımından izahı, açıklanması
tenvir: nurlandırma, aydınlatma
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma
zayi olmak: kaybolmak.

muhaddisînin, pek çok senetlerle ve muhtelif tariklerle vukuunu nakletmesi, [1] ve ehl-i keşif ve ilham bütün evliya ve Sıddıkînın şahadeti, ve ilm-i kelâmın meslekçe birbirinden çok uzak olan imamlarının ve mütebahhir ulemanın tasdiki, ve nass-ı kat'î ile dalâlet üzerine icmalan vaki olmayan ümmet-i Muhammediyenin (ASM) [2] o vak'ayı telâkki-i bilkabul etmesi, güneş gibi inşikak-ı kamerı ispat eder.

Elhâsıl, buraya kadar tahkik namına ve hasmı ilzam hesabına idi. Bundan sonraki cümleler, hakikat namına ve iman hesabınadır. Evet, tahkik öyle dedi, hakikat ise diyor ki:

Sema-i risaletin kamer-i münir olan Hatem-i Divan-ı Nübuvvet, nasıl ki mahbubiyet derecesine çıkan ubudiyetindeki velâyetin keramet-i uzması ve mu'cize-i kübrası olan Mıraç ile, yani bir cism-i arzı semavatta gezdirmekle semavatın sekenesine ve âlem-i ulvî ehline rüçhaniyeti ve mahbubiyeti gösterildi ve velâyetini ispat etti. Öyle de, arza bağlı, semaya asılı olan kameri, bir arzlının işaretiyle iki parça ederek, arzın sekenesine, o arzlının risaletine öyle bir mu'cize gösterildi ki, zat-ı Ahmediye (ASM), kamerin açılmış iki nuranî kanadı gibi, risalet ve velâyet gibi iki nuranî kanadıyla, iki ziyadar cenah ile evc-i kemalâta uçmuş, tâ Kab-ı Kavseyne çıkmış; hem ehl-i semavat, hem ehl-ı arza, medar-ı fahir olmuştur.

[3] عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ الصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ مِلْأَ الْأَرْضِ وَالسَّمٰوَاتِ

[4] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1 *Buhari* Tefsir 1 Menakıb 27, *Muslim* Sıfatu'l-Munafikin 44 45 46 48 *Tirmizi* Tefsir 54 *Musned* 4 82

2. *Ebu Davud* Fiten ve Melâhim 1, *Tirmizi* Fiten 7, *İbni Mâce* Fiten 7

3 Ona ve Âline yer ve gökler dolusu rahmet ve selâmlar olsun

4 Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32)

alem-i ulvi: yüce alem.
cenah: kanat, taraf, kısım
cism-i arz: dünyaya ait cısım
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, doğru yoldan ayrılma
ehl-i arz: dünyada bulunanlar.
ehl-i keşif ve ilham: keşif ve ilham ehli, bazı sırları bilinmeyen hakikatleri Cenab-ı Hakkın lütfu ve ilhamı ile bilen veliler
ehl-i semavat: semavat ehli, melekler
elhasıl: sonuç olarak, özetle
evc-i kemalat: mükemmelliklerin en üst derecesi, zirvesi
hatem-i divan-ı nübüvvet: peygamberlik meclisinin muhru olan Peygamberimiz.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde oluş
icma: fikir birliği
ilm-i kelâm: kelam ilmi. Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübuvvet, haşr, kader gibi imana ait meselelerden İslamî esaslar dairesinde, delillere dayalı olarak bahseden ilim
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme
inşıkak-ı kamer: Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın izniyle, bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize
Kab-ı Kavseyn: iki yay mesafesi. Hz. Muhammed'in Mıraca çıkışıyla vardığı son nokta. Bütün yaratılanları arkasına alıp Yaratanla müşerref ve muhatap olduğu makam
kamer-i münir: parlak ay
keramet-i uzma: en büyük keramet
mahbubiyet: sevilecek hâlde bulunma
medar-ı fahir: övünme sebebi.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize
muhaddisin: muhaddisler, hadis ilmiyle uğraşanlar
mütebahhir: çok bilgili, derin bilgi sahibi
nakletme: aktarma, anlatma.
nass-ı kat'i: kesin hükümlü, Kur'an ve hadis hükmüyle kesinlik kazanan hususlar
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak.
risalet: peygamberlik, resulluk, elçilik.
rüçhaniyet: üstünlük
sekene: sakinler, bir yerde oturanlar, yaşayanlar
sema-i risalet: peygamberlik sması, gögü
semavat: semalar, gökler
senet: bir hadis metnini rivayet eden ravilerin en sondan Hz. Peygambere varıncaya kadar uzanan isimler zincirı.
sıddıkin: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar.
tahkik: araştırma, inceleme.
tarık: yol
telakki-i bilkabul: olduğu ve rivayet edildiği gibi kabul edilip inanılması
tenzih etme: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
ubudiyet: kulluk.
vaki olmayan: meydana gelmeyen
vuku: olma, meydana gelme, oluş
zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin zatı, şahsiyeti
ziyadar: ışıklı, parlak

Mu'cizât-ı Ahmediye (ASM) Zeylinin Bir Parçasıdır

Risalet-i Ahmediye (ASM) delâili hakkında olup, Mirac Risalesinin Uçuncu Esasının nihayetindeki uç mühim muşkulden birinci muşkule ait suale, muhtasar bir fihriste suretinde verilen cevaptır.

Sual: Şu mirac-ı azîm, ne için Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâma mahsustur?

Elcevap: Şu birinci müşkülünüz, otuz üç adet Sözlerde tafsilen halledilmiştir. Yalnız şurada, zat-ı Ahmediyenin (ASM) kemalâtına ve delâil-i nübüvvetine ve o Mirac-ı Azama en elyak o olduğuna icmali işaretler nev'inde bir muhtasar fihriste gösteriyoruz. Şöyle ki:

Evvelâ: Tevrat, İncil, Zebur gibi kütüb-i mukaddese, pek çok tahrifata maruz olduklan hâlde, şu zamanda dahi, Hüseyin-i Cisrî gibi bir muhakkik, nübüvvet-ı Ahmediyeye (ASM) dair o kitaplardan, yüz on dört işarî beşaretleri çıkarıp *Risale-i Hamidiye*'de göstermiştir.

Sanıyen: Tarihçe muspettir ki, Şıkk ve Satih gibi meşhur iki kâhinin, nübüvvet-i Ahmediyeden (ASM) biraz evvel, nübüvvetine ve Ahırzaman Peygamberi olduğuna beyanatlan gibi çok beşaretler, sahih bir surette tarihen nakledilmiştir.

ahırzaman: dunya hayatının kıyamete yakın son devri
aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun uzerine olsun
beşaret: mujde, sevindirici haber
beyanat: açıklamalar, izahlar
dair: alakalı, ilgili, ait
delâil: deliller, ispat vasıtaları
delâil-i nubüvvet: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberlik delilleri
elyak: daha layık, çok yakışır
esas: asıl, temel
evvelâ: birinci olarak, ilk once
fihrist: bir kitapta ne bulunduğunu sıra ile gosteren liste
fihriste: bir kitapta veya bir dukkânda bulunan şeyleri sırayla gosteren liste
halletmek: çozmek, şüphe edilmeyecek bir şekilde açıklamak
icmalî: kısaca, kısa ozetle
İncil: Hazret-i Isa'ya gonderilmiş olan İlâhî kitap
işarî: işaretle olan, bir kelimenin açık manasına bağlı olarak, ikinci ve uçuncu derecede işaret yolu ile yapılan açıklama
kahin: gaipten gelecekten haber vermek iddiasında bulunan kimse
kemalat: kemaller, mukemmellikler, ahlâk ve huy guzellikleri
kutub-ı mukaddese: kutsal kitaplar
mahsus: başkasında bulunmayan, bir şeye veya kişiye has olan, ozel
maruz olma: bir şeyin karşısında ve tesir altında bulunma, ugrama
meşhur: şohretli, unlu
Mirac-ı Azîm: buyuk mıraç, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, halen çıkması mu'cizesi
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mu'cizeleri
muhakkik: gerçeği araştıran, bir şeyin ıç yuzunu inceleyerek vakıf olan
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed
muhtasar: kısaltılmış, kısa, ozet
muhim: onemli
müşkül: guçluk, zorluk
nakletmek: aktarmak, anlatmak
nev': nur, çeşit
nihayet: son
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği
risalet-i Ahmediye: peygamberimiz Hz. Muhammed'in peygamberligi
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sahih: gerçek, dogru, sağlam
sanıyen: ikinci olarak
sual: soru
suret: bıçım, şekil, tarz
tafsilen: ayrıntılı olarak
tahrifat: bozmalar, degıştırmeler
Tevrat: Hz. Musa'ya indirilmiş olan İlahî kitap
zat-ı Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in zatı, şahsıyeti
Zebur: Hz. Davud'a indirilen mukaddes kitap
zeylî: ek, ilâve.

Salisen: Velâdet-i Ahmediye (ASM) gecesinde Kâbe'deki sanemlerin sukutuyla, Kisra-i Farisin saray-ı meşhuresi olan eyvanı inşıkak etmesi gibi, ırhasat denilen yüzer harikalar, tarihçe meşhurdur.

Rabıan: Bir orduya parmağından gelen suyu içirmesi ve camide, bir cemaat-ı azîme huzurunda, kuru direğin, minberin naklinden dolayı mufarakat-i Ahmediyeden (ASM) deve gibi enin ederek ağlaması, [1] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ nassı ile, şakk-ı kamer gibi, muhakkiklerin tahkikatıyla bine balığ olan mu'cizatıyla serfiraz olduğunu tarih ve siyer gösteriyor.

Hamisen: Dost ve düşmanın ittifakıyla ahlâk-ı hasenenin şahsında en yüksek derecede, ve bütün muamelâtının şahadetiyle, secaya-i samiye, vazifesinde ve tebligatında en âlî bir derecede, ve din-i İslâm'daki mehasin-i ahlâkın şahadetiyle, şeriatında en âlî hısal-ı hamide en mükemmel derecede bulunduğuna ehl-i insaf ve dikkat tereddüt etmez.

Sadisen: Onuncu Sözün İkinci İşaretinde işaret edildiği gibi, ulûhiyet, mukteza-i hikmet olarak tezahur istemesine mukabil, en azamî bir derecede, zat-ı Ahmediye (ASM), dinindeki azamî ubudiyetle en parlak bir derecede göstermiştir.

Hem Hâlık-ı Âlem'in nihayet kemaldeki cemalini bir vasıta ile mukteza-ı hikmet ve hakikat olarak göstermek istemesine mukabil, en güzel bir surette gösterici ve tarif edici, bilbedahe, yine o zattır.

1 Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)

ahlak-ı hasene: güzel ahlak
ali: yüce, yüksek
azamî: en fazla, en büyük
balig: erişmiş, ulaşmış
bilbedahe: apaçık bir şekilde
cemaat-i azîme: büyük ve kalabalık cemaat, topluluk
cemal: güzellik
din-i İslâm: İslâm dini
ehl-i insaf: insaflı olanlar
enin: inilti, inleme
eyvan: kemerli, yüksek bina, saray, köşk
Hâlık-ı Âlem: âlemin yaratıcısı, bütün âlemi yaratan, Allah
hamisen: beşinci olarak.
harika: olağanüstü, hayranlık hissi uyandıran
hisal-i hamide: övülmeye layık güzel huylar
inşıkak: yarılma, ikiye ayrılma
ırhasat: Hz. Muhammed'in peygamberliğinden önce meydana gelen ve peygamber olacağına işaret eden hanka haller
ittifak: birleşme, fikir ve söz birliği
kemal: mükemmellik.
Kısra-ı Farıs: Fars kisrası, İran padişahı.
mehasin-i ahlâk: ahlâkı güzellikler
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklerin büyük harika işler.
muamelat: muameleler, işler, davranışlar
muhakkik: gerçeği araştıran, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkif olan
mukabil: karşılık.
mukteza-i hikmet: hikmetin gereği
mukteza-i hikmet ve hakikat: hakikatin ve hikmetin gereği
müfarakat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin ayrılığı
nakil: aktarma, yer değiştirme, taşıma
nas: Kur'an'ın açık ve kesin hükmü
nihayet: son derece.
rabıan: dördüncü olarak
sadisen: altıncı olarak.
salisen: üçüncü olarak.
sanem: put. Allah'tan başka tapınılan şey
saray-ı meşhure: meşhur saray
secaya-ı samiye: yüksek seciyeler, karakterler, ahlâklar
serfiraz: üstün, baş üstünde
siyer: Peygamberimizin hayat tarihi, onun hayatının bütün safhalarını anlatan ve vasıflarını nakleden eserler
sukut: düşme
suret: biçim, şekil, tarz.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın İzniyle, bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tahkikat: araştırmalar, incelemeler
tebligat: tebliğler. Peygamberin Allah'ın emrini kullara bildirmeleri ve hakka davet etmeleri
tereddüt: kararsızlık, bir konuda şüphede kalma
tezahür: ortaya çıkma, görünme
ubudiyet: kulluk, ibadet etme
ulûhiyet: ilâhlık. Allah'ın kâinattaki her şeyi hakimiyetiyle kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vasıta: aracı
vazife: görev
velâdet-i Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in doğuşu
zat: kişi, şahıs, fert.
zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin zatı, şahsı

Hem Sâni-i Âlem'in nihayet cemalde olan kemal-ı sanatı üzerine enzar-ı dikkatı celp etmek, teşhir etmek istemesine mukabil, en yüksek bir seda ile dellâllık eden, yine bilmüşahede o zattır.

Hem bütün âlemlerin Rabbi, kesret tabakatında vahdaniyeti ilân etmek istemesine mukabil, en azamî bir derecede bütün meratib-i tevhidi ilân eden, yine bizzarure o zattır.

Hem Sahib-i Âlem'in nihayet derecede âsârındaki cemalın işaretiyle, nihayetsiz hüsnüzatîsını ve cemalinin mehasinini ve hüsnünün letaifini âyinelerde mukteza-i hakikat ve hikmet olarak görmek ve göstermek istemesine mukabil, en şaşaalı bir surette âyinedarlık eden ve gösteren ve sevip ve başkasına sevdiren, yine bilbedahe o zattır.

Hem şu saray-ı âlemin Sânii, gayet harika mu'cizeler ile ve gayet kıymettar cevahirler ile dolu hazine-i gaybiyelerini izhar ve teşhir istemesi ve onlarla kemalâtını tanıf etmek ve bildirmek istemesine mukabil, en azamî bir surette teşhir edici, tavsif edici ve tanıf edici, yine bilbedahe o zattır.

Hem şu kâinatın Sânii, şu kâinatı enva-ı acayip ve ziynetlerle süslendirmek suretinde yapması ve zîşuur mahlûkatını seyir ve tenezzüh ve ibret ve tefekkür için ona idhal etmesi ve mukteza-ı hikmet olarak onlara o âsâr ve sanayiin manalarını, kıymetlerini ehl-i temaşa ve tefekküre bildirmek istemesine mukabil, en azamî bir surette

âlem: dünya.
âsâr: eserler
ayine: ayna
âyinedarlık: aynalık.
azamî: en fazla, en çok
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilmüşahede: bizzat şahit olarak, görüldüğü gibi
bizzarure: ister istemez, zorunlu olarak
celp etmek: çekmek.
cemal: güzellik.
cevahir: cevherler
dellal: ilan edici, duyurucu
ehl-i temaşa ve tefekkür: gezip görenler, seyredenler ve düşünenler
enva-ı acayip: hayret verici türler, şaşırtıcı şeylerin çeşitleri
enzar-ı dikkat: dikkatli bakışlar
gayet: son derece, çok.
hazine-i gaybiye: gayp âlemindeki İlâhi hazine ve zenginlik.
hüsun: güzellik
hüsnüzati: zatının güzelliği, kendisinde olan güzellik
ibret: bir olaydan, bir durumdan ders alma, ders çıkarma
idhal etmek: dahil etmek, içine almak.
ilân etmek: açıklamak, herkese duyurmak.
izhar: meydana çıkarma, gösterme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kemalat: mükemmellikler
kemal-ı sanat: sanattaki mükemmellik.
kesret: çokluk.
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
letaif: inceliklerin, güzellikler.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
mana: anlam
mehasin: hüsünler, güzellikler
meratib-i tevhid: tevhidin mertebeleri, Allah'ın bir olduğuna inanmanın dereceleri
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan ve insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şey
mukabil: karşılık.
mukteza-i hakikat ve hikmet: hikmetin ve hakikatin gereği
mukteza-ı hikmet: hikmetin gereği
nihayet: son derece
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
seda: ses
Sahib-i Âlem: âlemin sahibi olan Allah
sanayi: sanatlar, ustalıklar, hünerler
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sani-i Âlem: bütün âlemi sanatla yaratan Allah
saray-ı âlem: âlem sarayı, dünya sarayı
seyir: gezme, gezinti
suret: biçim, şekil, görünüş.
şaşaalı: parlak, gösterişli
tabakat: tabakalar
tavsif: vasıflandırma, özelliklerini anlatma
tefekkür: bir mesele hakkında zihni faaliyet gösterme, düşünme, fikir üretme
tenezzüh: gezinti, rahatlama ve eğlenme amacıyla yapılan gezinti.
teşhir etmek: göstermek, sergilemek
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
zat: kişi, şahıs, fert.
ziynet: süs
zişuur: şuurlu, şuur sahibi

cin ve inse, belki ruhanîlere ve melâikelere de Kur'ân-ı Hakîm vasıtasıyla rehberlik eden, yine bilbedahe o zattır.

Hem şu kâinatın Hâkim-i Hakîm'i, şu kâinatın tahavvülâtındaki maksat ve gayeyi tazammun eden tılsım-ı muğlâkını ve mevcudatın "nereden, nereye ve ne olduklan" olan şu üç sual-i müşkulun muammasını bir elçi vasıtasıyla umum zîşuurlara açtırmak istemesine mukabil, en vazıh bır surette ve en azamî bir derecede hakaik-ı Kur'âniye vasıtasıyla o tılsımı açan ve o muammayı halleden, yine bilbedahe o zattır.

Hem şu âlemin Sânı-ı Zülcelâl'ı, bütün güzel masnuatıyla kendini zîşuur olanlara tanıttırması ve kıymetli nimetlerle kendini onlara sevdirmesi, bizzarure, onun mukabilinde zîşuur olanlara marziyatı ve arzu-yu İlâhiyelerini bir elçi vasıtasıyla bıldırmesini ıstemesıne mukabıl, en âlâ ve ekmel bir surette, Kur'ân vasıtasıyla o marziyat ve arzulan beyan eden ve getiren, yine bılbedahe o zattır.

Hem Rabbulâlemîn, meyve-i âlem olan insana âlemi içine alacak bir vüs'at-i istidat verdiğinden ve bir ubudiyet-i küllıyeye muheyya ettiğinden ve hıssıyatça kesrete ve dünyaya muptelâ olduğundan bir rehber vasıtasıyla yüzlennı kesretten vahdete, fânîden bâkîye çevırmek ıstemesıne mukabıl, en azam bir derecede, en eblâğ bir surette, Kur'ân vasıtasıyla en ahsen bır tarzda rehberlık eden ve risaletin vazifesini en ekmel bir tarzda ifa eden, yıne bılbedahe o zattır.

ahsen: en güzel
alâ: yüce, yüksek.
âlem: dünya, bütün yaratılmışlar, kainat
arzu: istek.
arzu-yu İlâhiye: Allah'ın rızası ve kullarından isteği
azamî: en fazla, en çok
bakî: ebedî, devamlı, sürekli, kalıcı
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bizzarure: ister istemez, zorunlu olarak.
eblâğ: en beliğ, güzel, veciz ve açık şekilde
ekmel: en mükemmel, en kusursuz
fanî: olumlu, geçici
gaye: maksat, hedef
hakaik-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatleri, gerçekler
Hakîm-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan hükmedici Allah
halletmek: çözmek, şüphe edilmeyecek bir şekilde açıklamak
hissiyat: hisler, duygular
ifa etmek: yapmak, gerçekleştirmek, yerine getirmek.
ins: insan, beşer, ademoğlu
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kesret: çokluk.
kıymet: değer
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
maksat: kasdedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta
marziyat: Allah'ın rızasını kazandıracak hal ve hareketler
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
melâike: melekler
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
meyve-i âlem: âlemin meyvesi, neticesi.
muamma: manası zor anlaşılır şey, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz, çözülmesi güç iş.
mukabil: karşılık.
muheyya: hazır, hazırlanmış.
muptelâ: tutkun, tutulmuş, düşkün.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
Rabbülâlemîn: Âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah
rehber: yol gösteren, kılavuz.
risalet: resûlluk, peygamberlik.
ruhanî: gözle görülmeyen cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
Sânı-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
sual-i müşkül: en zor soru
suret: biçim, şekil, tarz
tahavvülât: değişmeler, bir halden diğer hale geçmeler
tarz: biçim, şekil, usul, yol.
tazammun etmek: içine almak, içinde bulundurmak.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
tılsım-ı muğlak: anlaşılması zor, kapalı, gizli sır
ubudiyet-i küllıye: büyük, geniş ve umumî kulluk.
umum: bütün, tüm
vahdet: birlik
vasıta: aracılık.
vazıh: açık.
vazife: görev
vüs'at-i istidat: kabiliyet genişliği.
zat: kişi, şahıs, fert.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

İşte, mevcudatın en eşrefi olan zîhayat ve zîhayat içinde en eşref olan zîşuur ve zîşuur içinde en eşref olan hakikî insan ve hakikî insan içinde geçmiş vezaifi en azamî bir derecede, en ekmel bir surette ifa eden zat, elbette bir Mirac-ı Azam ile Kab-ı Kavseyne çıkacak, saadet-i ebedî ye kapısını çalacak, hazine-i rahmetini açacak, imanın hakaik-ı gaybıyesini görecek, yine o olacaktır.

Sabian: Bilmuşahede, şu masnuatta gayet guzel tahsınat, nihayet derecede süslü tezyinat vardır. Ve bilbedahe, şoyle tahsınat ve tezyınat, onlann Sânıınde gayet şiddetli bir irade-i tahsin ve kast-ı tezyin var olduğunu gösterır. Ve ırade-i tahsın ve tezyın ıse, bızzarure, o Sâni'de sanatına karşı kuvvetli bir rağbet ve kudsî bir muhabbet olduğunu gösterır. Ve masnuat içinde en cami ve letaif-ı sanatı birden kendinde gösteren ve bilen ve bildiren ve kendini sevdiren ve başka masnuattakı guzellıkleri [1] مَاشَآءَ اللهُ deyıp ıstıhsan eden, bılbedahe o sanatperver ve sanatını çok seven Sânın nazarında en ziyade mahbup, o olacaktır.

İşte, masnuatı yaldızlayan mezâyâ ve mehasine ve mevcudatı ışıklandıran letaif ve kemalâta karşı [2] سُبْحَانَ اللهِ، مَاشَآءَ اللهُ، اَللهُ اَكْبَرُ diyerek semavatı çınlattıran ve Kur'ân'ın nağamatıyla kâinatı velveleye verdiren, ıstıhsan ve takdır ıle, tefekkur ve teşhır ıle, zıkır ve tevhıd ile, ber ve bahri cezbeye getiren, yine bilmüşahede o zattır.

1- Allah dilemiş ne guzel yaratmış.

2- Allah her turlu noksan sıfattan munezzehtir. Allah dilemiş ne guzel yaratmış. Allah en buyuktur ve en yucedir.

azami: en fazla, en çok.
bahır: deniz.
ber: kara, toprak.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
bilmüşahede: bizzat şahıt olarak, goruldugu gıbı.
bızzarure: ıster istemez, zorunlu olarak.
cami: pek çok manaları ve hakıkatlen ıçınde, uzerınde toplayan.
cezbe: ruhı heyecan coşkunluk, ruhun coşkunlukla kendınden geçme halı.
ekmel: en mukemmel, en kusursuz.
eşref: en şerefli, daha şerefli.
gayet: son derece, çok.
hakaik-ı gaybıye: gızlı olan bilinmeyen ve gorunmeyen gerçekler.
hakıkı: gerçek, aslına uygun gerçek olan.
hazine-i rahmet: rahmet hazınesi.
ifa etmek: yapmak, gerçekleştırmek, yerine getirmek.
iman: inanma, Islamın gerekli olan esaslarına inanma.
irade-i tahsin ve tezyin: guzelleştırme ve susleme iradesi.
irade-i tahsin: guzelleştırme arzu ve iradesi.
ıstıhsan etmek: guzel bulmak, begenmek.
istihsan: guzel bulma, beğenme.
Kab-ı Kavseyn: ıkı yay mesafesi. Hz. Muhammed'ın mıraca çıkışıyla vardıgı son nokta. Butun yaratılanları arkasına alıp Yaratanla muşerref ve muhatap oldugu makam.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar.
kast-ı tezyin: susleme kastı, amacı.
kemalat: mukemmellikler.
kudsî: mukaddes, kutsal, kusursuz ve yuce.
letaif: guzellikler, incelikler.
letaif-i sanat: sanattakı letafet ve guzellik.
mahbup: sevılmış, sevılen, sevgılı.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mehasin: husunler, guzellikler.
mevcudat: var olanlar, varlıklar.
mezaya: meziyeder, ustunluk, ozellıkler.
Mirac-ı Azam: en buyuk mıraç. Peygamberımız Hz. Muhammed'ın Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen, halen çıkması mu'cızesı.
nağamat: nağmeler, guzel sesler.
nazar: bakış, gorüş.
rağbet: istek, arzu.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sabian: yedıncı olarak.
sanatperver: sanat sever.
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah.
semavat: semalar, gokler.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tahsınat: guzelleştırmeler, susleme ler.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tefekkur: bir mesele hakkında zıhnı faalıyet gosterme, duşunme, fikır uretme.
teşhir: gosterme, sergileme.
tevhid: bırleme. Allah ın varlıgını, bırlıgını, dengı ve ortagı bulunmadıgını kabul etme.
tezyinat: susler, suslemeler.
velvele: coşku, haykırış.
vezaif: vazıfeler, gorevler, ışler.
yaldızlamak: eşyaya altın veya gumuş gorüntusu vermek ıçın sıvı veya yaprak durumundakı altın, gumuş ve bunların taklıdı olan maddelerle suslemek.
zîhayat: hayat sahıbı, canlı.
zikir: anma, Allah ı anma.
zışuur: şuurlu şuur sahıbı.
ziyade: çok, fazla.

İşte, böyle bir zat ki, [1] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, bütün ümmetinin işlediği hasenatın bir mislî onun kefe-i mızanında bulunan ve umum ümmetinin salâvatı onun manevî kemalâtına imdat [2] veren ve nsaletinde gördüğü vezaifin netaıcini ve manevî ücretleriyle beraber rahmet ve muhabbet-i llâhıyenın nıhayetsız feyzıne mazhar olan bır zat, elbette Miraç merdiveniyle cennete, Sidretü'l-Münteha'ya, Arşa ve Kab-ı Kavseyne kadar gitmek, [3] aynı hak, nefs-i hakikat ve mahz-ı hikmettir. (HAŞIYE)

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

HAŞİYE: En muhım bır cende-ı İslâmiyede umum alem-ı İslâma taallûk eden ve gayet ehemmıyetlı sıyasîlerden ve hayat-ı ıçtımaıye ıle çok alâkadar olan umum hukukçulardan 1927 senesınde Avrupa'da toplanan bır kongrede mühım ecnebı feylesoflar, şerıat-ı Muhammedıyeye (ASM) dair bu aşağıda yazılan Arabî fıkranın aynını kendi hsanlarıyla söylemışler O Arabî cendenın naklettığı Arabî ıfadeyi aynen yazıyoruz ve tercümesinı de Arabî ıfadenın altına ılâve ediyoruz *Nur Çeşmesi*'nin ahırınde yazılan ecnebı feylesoflardan kırk uç tanesının beyanatı, bu iki kahraman feylesofun beyanatıyla kırk beş tane şahıd-ı sadık oluyor

اَلْفَضْلُ ما شهدتْ به الْاَعْدَاءُ "*Fazilet odur ki, düşmanlar dahi onu tasdik etsin*"

Arabî ceridenin beyanatı:

وَقد اعْتَرَف حتّى عُلَمَاءُ الْغَرْبِ بِسُمُوِّ مَبادِى الْاِسْلَامِ وصلاحِها لِلْعالَمِ. قال عميدُ كُلِّيَّةِ الْحُقُوقِ بجامعة فِيا الْأُسْتَاذُ شُبُولْ فِى مُؤْتَمرِ الْحُقُوقِيِّين الْمُنْعقد فِى سنة ١٩٢٧ «اِنَّ الْبَشَرِيَّةَ لَتَفْتَخِرُ بِانْتِسابِ رَجُلٍ كَمُحَمَّدٍ «ع ص.م» اِلَيْها اِذْ اَنَّهُ رَغْمَ اُمِّيَّتِهِ اسْتَطاعَ قَبْلَ بِضْعَةِ عَشَرَ قَرْنًا اَنْ يَأْتِيَ بِتَشْرِيعٍ سَيَكُونُ نَحْنُ الْاَوْرُوبَائِيِّينَ اَسْعَدَ ما

---

1. Bır şeye sebep olan onu ışleyen gıbıdır ["Hayrın yolunu gosteren onu ışleyen gıbıdır" hadısınden alınan bır ölçu (*Feyzu l-Kadır* c 3, s 537 h.no 4250 Aclunı *Keşfu'l-Hafâ* 1 399 *Tırmızî* Ilım 14 *Musned* 5 357
2. Ahzab Suresı 56, *Buharî* Ezan 8 *Muslım* Salat 14 *Ebu Davud* Salat 37
3. Bkz Necm Suresı 4-18

---

ahır: son
alâkadar: alâkalı ılgılı
âlem-ı İslâm: İslâm âlemı İslâm dunyası
Arabî: Arapça
arş Allah ın kudret ve saltanatı nın tecellı ettıgı yer
beyanat: açıklamalar ızahlar
cerıde gazete
cerıde-ı İslâmıye Islâmî gazete
ecnebı yabancı başka mılletlerden olan
ehemmıyetlı onemlı
fazılet: kışıyı ahlaklı, iyi hareket etmeye yonelten manevî kuvvet, erdem
feyız bolluk, bereket, ıhsan bagış
feylesof felsefe ıle uğraşan, filozof
fıkra: bolum kısım
gayet son derece çok.
hasenat: iyi ameller iyi ışler hayırlar
haşıye: dipnot, açıklayıcı yazı
hayat-ı ıçtımaıye sosyal hayat, toplum hayatı
ifade: soz kısım bolum
ılâve etmek. eklemek.
Kab-ı Kavseyn ıkı yay mesafesı. Hz Muhammed ın mıraca çıkışıyla vardıgı son nokta butun yaratılanlan arkasına alıp Yaratanla muşerref ve muhatap oldugu makam
kefe-i mızan terazının gozu terazı kefesı
kemalat. mukemmelıkler.
kongre çeşıtlı devletlerden yonetıcılerın elçılerın delegelerın katılmasıyla yapılan toplantı.
mahz-ı hikmet: hikmetın ta kendısı belırlı gayelere yonelık, anlamlı faydalı ve yerlı yennde olusun ta kendısı
manevî. manaya aıt, maddı olmayan
mazhar olmak nail olma kavuşma erışme
Miraç Peygamberımız Hz Muhammed ın Cenab-ı Hakkın huzurına ruhen cısmen, hâlen çıkması mu cizesı
mislî benzer eş
muhabbet-i llahıye Allah sevgısı.
nakletmek: aktarmak.
nefs-i hakıkat gerceğın ta kendısı.
netaıç neticeler sonuçlar
rahmet: Allahın kullannı esırgemesı onlara acıyıp bağışlaması onlara maddı ve manevı nımetler vermesı onların gunahlannı sılmesı
rısalet resulluk, peygamberlık
salâvat: dua Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme ona saygı gosterme salât ve selâm etme Hz. Peygambere memnunıyet ve baglılık ıçın yapılan dualar.
Sıdretü'l-Münteha: yedıncı kat gokte oldugu rıvayet edılen ve Peygamberımızın mıraçta ulaştıgı makamlardan bir tanesı.
şahıd-ı sadık: doğru sozlu şahıt.
şerıat-ı Muhammedıye Hz Muhammed ın getırdıgı tanf ettıgı bıldırdıgı ılahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
taallûk etmek: ılgılendırmek
tasdik: dogrulama onaylama
tercume: çevırme çevırı.
ummet: Peygamberımız Hz Muhammed e inanıp onun yolundan gıdenlerın tamamı
vezaıf: vazıfeler ışler

يكُونُ لو وصلنا الى قيمته بعدَ الفِ عام﴾ وقال برنارد شو: ﴿لقد كان دينُ مُحمَّد ﷺ موضعُ التَّقديرِ السَّامي دائمًا لِمَا ينطوي عليْه مِنْ حيويَّةٍ مُدْهشة لأنَّهُ على ما يَلُوحُ لي هُوَ الدِّينُ الوحيدُ الذي لهُ ملكةُ الهضْمِ لأطْوَارِ الحياة المُختلفة والَّذي يستَطيعُ لذلك ان يُجذب اليْه كُلَّ جيلٍ من النَّاس وَارى واحيًا انّ يُدْعى مُحمَّدٌ ﷺ مُنقذ الانْسانيَّة واعْتقدُ انَّ رجُلاً مِثْلَهُ اذا تولَّى زعَامة العَالَمِ الحديث نجح في حلِّ مُشْكلاته وَاحلَّ في العَالمِ السَّلامة والسَّعادة ﴿يعْني المُسالمة والصُّلح العُمُوميَّ﴾ وما اشدَّ حاجةُ العَلمِ اليَوْمِ اليْها﴾

Tercumenin bir hulâsası:

Evet, Garp uleması ve feylesofları itiraf ve ikrar etmişler ki, 'İslâmiyetin kanunları, yüksek bir tarzda âlemin ıslahına kâfidir.'

Hem, Küllıyetü'l-Hukuk Kongresinin cemiyetinde, bütün hukukıyyunun toplandığı o kongrede, 1927 senesinde, onun reisi feylesof ustat Shebol (Şebol) demiş ki: "Muhammed'in (ASM) beşeriyete intısabıyla bütün beşeriyet muhakkak iftıhar eder. Çünkü o zat ümmî olmasıyla beraber, on üç asır evvel öyle bir şerıat getirmiş ki, biz Avrupalılar, iki bin sene sonra onun kıymetine ve hakıkatine yetişsek en mes'ut, en saadetli oluruz."

İkincisi veyahut *Nur Çeşmesi*'nin ahırine ilâve edilenlerle kırk beşincisi olan Bernard Shaw demiş: 'Dîn-i Muhammedînin (a.s.m.) en yüksek makam-ı takdire çıkmasının sebebi, gayet acıp ve sağlam bir hayatı temin etmesidir. Bana açılan budur ki: O dîn tek, yektâ, emsalsız bir dîn-i ferit olup, bütün muhtelif ayrı ayrı hayatın etvarlarını ve çeşitlerini hazmettiriyor. Yani, ıslah ve istıhale tarzında tasfiye ve terakkı ettiriyor. Hem Muhammed'in (ASM) dini öyle bir dindir ki: İnsanın ayrı ayrı bütün milletlerini kendine celp edebilir. Ben görüyorum ve itıkat ediyorum ki, beşere vacıptır ki, desin: 'Muhammed (ASM) insanıyetin halâskândır.' Ve halâskarlık namı ona verilmek lâzımdır.'

Hem diyor: "Ben itıkat ediyorum ki, Muhammed'in (a.s.m.) mıslı, yani sîretinde, tarzında bir adam şimdiki yeni âleme reis olsa, hükmetse, bu yeni âlemin muşkulâtını halledip, bu yeni karma karışık âlemde müsalemet-i umumiyeye ve saadet-i hayatın husulüne sebep olacak. Evet, bu yeni âlemin müsalemet ve saadet-i hayatıyeye ne kadar şedit ihtiyacı var olduğunu herkes anlar.

acıp: hayrette bırakan.
ahır: son.
alem: dünya, yeryüzü.
asır: yüzyıl, çağ.
beşer: insan, insanlık.
beşeriyet: insanlık.
celp etmek: çekmek.
cemiyet: topluluk, hey'et, komisyon.
dîn-i ferit: tek ve benzersiz olan hak dîn, İslâm dini.
dîn-i Muhammedî: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in getirdiği dîn, İslâmiyet.
emsalsiz: eşsiz, benzersiz.
etvar: tavırlar, hâl ve hareketler.
evvel: önce.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
Garb: Batı.
gayet: son derece, çok.
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
halaskar: kurtarıcı.
hazmetmek: sindirmek.
hukukıyyun: hukukçular.
hulasa: özet.
husul: meydana gelme.
hükmetmek: hâkim olmak, karar vermek.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
iftıhar etmek: övünmek.
İkrar: saklamayıp açıktan söyleme, tasdik ve kabul etme, doğrulama.
İnsanıyet: İnsanlık, bütün insanlar.
intısap: mensup olma, bağlanma.
istıhale: bir hâlden başka hâle geçiş, hâl değiştirme.
itıkat etmek: İnanmak, gönülden tasdik ederek inanmak.
itiraf: herhangi bir şeyi gizleme yıp söylemek.
kafi: yeterli.
kıymet: değer.
kongre: çeşitli devletlerden yönetıcılerin, elçilerin, delegelerin katılmasıyla yapılan toplantı.
küllıyetü'l-hukuk: genel hukuk.
makam-ı takdir: beğenilme makamı, yeri.
mes'ut: saadetli, mutlu.
mısıl: benzer, eş.
muhakkak: kesinlikle, şüphesiz.
muhtelif: çeşitli, farklı.
musalemet: herkesle barış içinde olma, sulh, barışıklık.
müsalemet-i umumiye: umumun selâmeti, insanlığın barışı.
muşkulat: zorluklar.
nam: ad, isim, ün, şan.
reis: baş, başkan, bir heyet veya medistekı üyelerin başı.
saadet: mutluluk.
saadet-i hayat: hayatın mutluluğu.
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.
sîret: bir kimsenin içi, manevî durumu, hâlı, tavrı, ahlak ve karakteri.
şedit: şiddetli.
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tarz: biçim, şekil.
tasfiye: safiaştırma, arıtma, temizleme.
temin etmek: sağlamak, karşılamak.
terakkı: yükselme, ilerleme, gelişme.
tercüme: bir sözü bir dilden başka bir dile çevirme, bir dilden başka bir dile çevrilmiş eser, çeviri.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
ummî: okuma yazması olmayan.
üstat: bilim veya sanat alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan kimse.
vacıp: zorunlu.
yektâ: tek, eşsiz.
zat: kişi, şahıs, fert.

Âyetü'l-Kübra Risalesinin
Risalet-i Ahmediyeden Bahseden
On Altıncı Mertebesi

Makam münasebetiyle buraya ilhak edilmiştir.

Sonra, o dünya seyyahı kendi aklına dedi ki:

"Madem bu kâinatın mevcudatıyla Malık'imi ve Hâlık'ımı anıyorum; elbette her şeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a'dâsının tasdıkıyle dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve on dört asrı faziletı ıle ve Kur'ân'ı ile ışıklandıran Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak için Asr-ı Saadete beraber gitmeliyiz" diyerek, aklıyla beraber o asra girdi, gördü ki:

O asır, hakıkaten, o Zat (ASM) ıle bır saadet-ı beşerıye asrı olmuş. Çünkü, en bedevî, ve en ümmî bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya ustat ve hâkim eylemiş.

Hem kendi aklına dedi: "Biz, en evvel bu fevkalâde Zatın (ASM) bır derece kıymetını ve sözlerinin hakkanıyetını ve ıhbaratının doğruluğunu bilmeliyiz. Sonra Hâlık'ımızı ondan sormalıyız" diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsız kat'î delillerden, burada, yalnız dokuz küllîlerine birer kısa ışaret edilecek.

a'dâ: düşmanlar
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
asır: yüzyıl, çağ.
Asr-ı Saadet: mutluluk asrı. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
bahsetmek: söz etmek, anlatmak.
bedevî: göçebe, çölde yaşayan, medenî olmayan
delil: bir dâvayı meseleyi ispata yarayan şey
evvel: önce
fazilet: kışıyı ahlâklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem, iyi ahlak, iyi huy
fevkalâde: olağanüstü, çok üstün
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikaten: gerçekten.
hâkim: hükmeden, amir, idareci.
hakkanıyet: doğruluk.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
ihbarat: haber vermeler, bildirmeler
ilhak etmek: ilâve etmek, eklemek.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin
kavim: insan topluluğu
kıymet: değer
kumandan: komutan
küllîyet: bütünlük, umumîlik, genellik
makam: yer
Malik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
mertebe: derece, basamak
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği, şöhretli, ünlü.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed
münasebet: iki şey arasındaki uygunluk, ilgi, alâka
namdar: nam sahibi, şan ve şöhret sahibi
nur: ışık, aydınlık.
risalet-i Ahmediye: Peygamber efendimizin peygamberliği
saadet-i beşeriye: insanlığın mutluluğu
seyyah: yolcu, gezgin
taharri: araştırma
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama, onaylama
ümmî: okuma yazması olmayan
üstat: öğretici, öğretmen
vasıta: aracılık.
zat: şahıs, kişi, fert
ziyaret etmek: görmeye gitmek.

Birincisi: Bu Zatta (ASM), hatta düşmanlarının tasdikiyle dahi, bütün güzel huylann ve hasletlerin bulunması, ve وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ۞ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ[1] [2] ayetlerinin sarahatiyle, bir parmağının işaretiyle kamer ıkı parça olması, ve bir avucu ile a'dâsının ordusuna attığı az bır toprak, umum o ordunun gozlenne girmesıyle kaçmalan; ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından akan Kevser gıbi akan suyu kıfayet derecesınde içirmesi gıbi, nass-ı kat'î ile ve bir kısmı tevatür ile yüzer mu'cizatın onun elinde zahır olmasıdır. Bu mu'cizatın üç yüzden zıyade bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup Mu'cizat-ı Ahmediye (ASM) namındaki harıka ve kerametli bir risalede kat'î delilleriyle beraber beyan edildiğinden, onları ona havale ederek dedi ki:

"Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemalâtlâ beraber, bu kadar mu'cizat-ı bâhiresi bulunan bır Zat (ASM), elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızlanın işi olan hileye, yalana, yanlışa tenezzül etmesi kabıl değıl."

İkincisi: Elinde, bu kâinat Sahıbinin bır fermanı bulunduğu ve o fermanı her asırda üç yüz milyondan zıyade insanlann onu kabul ve tasdık ettıklen ve o ferman olan Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın, yedi vecıhle harika olmasıdır. Ve bu Kur'ân'ın, kırk vecihle mu'cıze olduğunu ve Kâinat Hâlıkının sözü bulunduğunu, kuvvetli delilleriyle beraber Yırmı Beşıncı Soz Mu'cızat-ı Kur'ânıye namında ve Risale-i Nur'un bir güneşi olan meşhur bır rısalede tafsılen beyan edılmesınden, onu ona havale ederek dedi:

1. Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)
2. Attıgın zaman da sen atmadın, ancak Allah attı. (Enfal Suresi, 17.)

a'da: dusmanlar
ahlâk-ı hasene: guzel ahlâk, guzel huy
asır: çağ, yüzyıl
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bıldırmek.
delil: bır davayı meseleyi ıspata yarayan şey
ferman: emır, buyruk.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
hasiet: huy, meziyet, guzel huy, iyi ozellik.
havale etmek: bir ışl veya bır şeyı başka birine bırakmak.
huy: yaratılıştan olan karakter, mızaç, ahlâk.
kabıl: olabıllr, mumkun kabul eden.
kâinat: yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun alemler, varlıklar
kamer: ay
kat'î: kesın, suphesız
kemalat: fazıletler, mukemmellıkler, ınsandakı ahlâk ve huy guzellıklen
keramet: Allah ın velî kullarında gorulen olaganustu haller veya tabıatustu hâdıseler
Kevser: cennette bulunan bır akarsu
kifayet: yeter, yetme, yeterlilik.
Kur'an-ı Azımuşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'an.
mu'cizat: mu cizeler. Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlenn gosterebıleceklen buyuk harıka ışler
mu'cizat-ı bahıre: apaçık mu'cizeler
mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın mu'cizeleri
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamberımız Hz. Muhammed ın gosterdiği mu cizeler
mu'cize: Peygamberler tarafından ortaya konulan ve ınsanların benzenı yapmaktan âcız kaldıklan şey
nam: ad, ısım
nass-ı kat'î: kesın delıl. Kur'ân ve hadısın hukmuyle kesınlık kazanan hususlar
risale: belli bir konuda yazılmış kuçuk kitap
sarahat: açıklık
tafsilen: ayrıntılı olarak.
tasdik etmek: dogrulugunu kabul etmek, onaylamak.
tenezzül etmek: ınmek, alçalmak, kendıne aykırı duşen bır ışı veya durumu kabul etmek.
tevatur: bir hadıs ı şerıfın yalan soylemelerini aklın kabulleneme yecegi kadar sayı ve saglamlıktakı bir topluluk tarafından aktarılması, rıvayet edılmesı
umum: butun, tum
vecih: yon, taraf
zahır olma: gorunme, ortaya çıkma
zat: sahıs, kısı, fert.
ziyade: çok, fazla

"Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir Zatta (ASM), fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz."

Üçüncüsü: O Zat (ASM) öyle bir şeriat ve bir İslâmiyet ve bir ubudiyet ve bir dua ve bir davet ve bir iman ile meydana çıkmış ki, onların ne misli var ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel, ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünkü, ümmî bir Zatta (ASM) zuhur eden o şeriat, on dört asrı ve nev-ı beşerin humsunu, âdilâne, hakkaniyet üzere, müdakkikane hadsız kanunlanyla idare etmesi, emsal kabul etmez.

Hem, ummî bir Zatın (ASM) ef'al ve akval ve ahvalinden çıkan İslâmiyet, her asırda üç yüz milyon insanın rehberi ve mercii, ve akıllannın muallimi ve mürşidi, ve kalplerinin münevviri ve musaffîsi, ve nefislerinin mürebbîsi ve müzekkisi; ve ruhlarının medar-ı inkışafatı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle, misli olamaz ve olamamış.

Hem, dininde bulunan bütün ibadatın bütün envaında en ilen olması, ve herkesten ziyade takvada bulunması ve Allah'tan korkması, ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde tam tamına ubudiyetin en ince esrarına kadar müraatı, ve hiç kimseyi taklit etmeyerek tam manasıyla, müptedıyâne fakat en mukemmel olarak, ıptida ve intihayı birleştirerek yapması, elbette misli görülmez ve görülmemiş.

adilane: adaletli bir şekilde
ahval: haller, durumlar
akval: sözler, lâflar
asır: çağ, yüzyıl
ayn-ı hak ve hakikat: gerçeğin ve doğrunun ta kendisi
cihet: yan, yön.
cinayet: adam öldürme, bu derecede ağır suç.
dağdağa: sıkıntı, ıztırap, karışıklık.
daimî: sürekli, devamlı
davet: çağırma, çağrı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ef'al: filler
emsal: eş, benzer
envâ: çeşitler, türler, neviler
esrar: sırlar.
ferman: emir, buyruk.
fevkalâde: olağanüstü, normalın üstünde
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, doğruluk
hıyanet: hainlik, ihanet.
humsu: beşte bir
hükmünde olan: yerinde olan, yerine geçen.
ibadat: ibadetler
idare etmek: bir işi yürütmek, çekip çevirmek.
iman: inanma, inanç.
İntıha: uç, son
ıptıda: ilk, başlangıç.
maden-i terakkiyat: terakkilerin, ilerlemelerin kaynağı
mana: anlam
medar-ı inkişaf: gelişmeye yükselmeye sebep olan
mercii: kaynak, başvurulacak yer
misli: benzer, eş
muallim: öğretici, öğretmen, hoca
musaffî: saflaştıran, arındıran
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar
mudakkikane: inceden inceye araştırarak.
münevvir: nurlandıran, aydınlatan, ışıklandıran
müptedîyane: ilk kez yapıyor gibi, acemi gibi
muraat etmek: rayet etmek, uymak.
mürebbî: terbiye eden, eğiten, yetiştiren
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren
müzekkî: temizleyen
nefis: kötü vasıfları niteliklerı kendisinde toplayan, kötülüge sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nev-ı beşer: insan türü, insanlık, bütün insanlar
rehber: yol gösteren, kılavuz
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
takvâ: Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak et tiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tercüman: tercume eden, başka bir dilde yazılmış veya söylenmiş bir şeyi yine başka dile çeviren, çeşitli hâl, durum, maksat veya düşüncelerı anlatan, aktaran.
ubudiyet: kulluk.
ümmî: okuma yazması olmayan
zat: kişi, şahıs, fert
ziyade: çok, fazla
zuhur: görünme, ortaya çıkma

Hem, binler dua ve münacatlarından yalnız *Cevşenü'l-Kebir* ile, öyle bir marifet-i Rabbaniye ile, öyle bir derecede Rabbini tavsif ediyor ki, o zamandan beri gelen ehl-i marifet ve ehl-i velâyet, telâhuk-i efkâr ile beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki, duada dahi onun misli yoktur. *Risale-i Münacat*'ın başında *Cevşenü'l-Kebir*'in doksan dokuz fıkrasından bir fıkranın kısacık bir mealinin beyan edildiği yere bakan adam, "Cevşen'in dahi misli yoktur" diyecek.

Hem, tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki, büyük devletler ve büyük dinler, hatta kavım ve kabilesi ve amcası ona şiddetli adavet ettikleri hâlde, zerre miktar bir eser-i tereddüt, bir telâş, bir korkaklık göstermemesi ve tek başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyet'i dünyanın başına geçirmesi ispat eder ki, tebliğ ve davette dahi misli olmamış ve olamaz.

Hem, imanda, öyle fevkalâde bir kuvvet ve harika bir yakîn ve mu'cizâne bir ınkışaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvî itikat taşımış ki, o zamanın hükümranı olan bütün efkân ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muanz ve muhalif ve münkir oldukları hâlde, onun ne yakînine, ne itikadına, ne itmadına, ne itminanına hiçbir şüphe, hiçbir tereddüt, hiçbir zaaf, hiçbir vesvese vermemesi ve maneviyatta ve meratıb-i imaniyede terakki eden başta Sahabeler bütün ehl-i velâyet, onun, her vakıt mertebe-ı ımanından feyız almaları ve

kabile: göçebe insanlarda aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, aşiret, oymak.
kavim: akraba, kabile aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.
maneviyat: dinden, imandan ve mukaddesattan gelen kuvvet.
marifet-i Rabbaniye: her şeyin Rabbi olan Allah'a ait marifet, ilim, bilgi, yaratan, besleyen, büyüten, varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ı bilme ve tanıma.
meal: anlam, mana.
meratib-i imaniye: imanın mertebeleri, dereceleri.
mertebe-ı iman: iman derecesi, mertebesi.
mertebe-i marifet: Allah'ı bilme, tanıma mertebesi, bilgi ve irfan derecesi.
metanet: sağlamlık, dayanıklılık.
mısıl: benzer, eş.
muaric: karşı çıkan, muhalif, zıt.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muhalif: bir fikir veya düşünceye karşı gelen, karşı, aykırı.
münacat: dua etme, yalvarma.
munkir: inkâr eden, kabul etmeyen.
nâs: insanlar.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Risale-i Münacat: Münacat Risalesi (3. Şua'a).
ruhanî: İslam dışındaki dinlerde din adamı.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sebat: yerinde durma, kararlılık, azim.
tavsif: vasıflandırma, sıfatlarını ve özelliklerini ortaya koyma, etraflıca tanıtım etme.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tebliğ-i risalet: peygamberliğin tebliği, ilânı.
telâhuk-ı efkar: fikirlerin birbirine eklenmesi.
terakki: ilerleme, yükselme, gelişme.
ulvî: yüksek, yüce.
vesvese: şüphe, kuruntu.
yakîn: kesin ve şüphesiz olarak bilme.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zerre miktarı: çok çok az, çok küçük.

adavet: düşmanlık.
akide: inanç.
beyan: anlatma, açıklama.
Cevşen: zırh. Peygamberimiz Hz. Muhammed'e vahiyle gelen Allah'ın isimlerini içine alan benzersiz bir dua.
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh. Peygamberimiz Hz. Muhammed'e vahiyle gelen Allah'ın isimlerini içine alan benzersiz bir dua.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
derece-ı tavsif: vasıflandırma sıfatlarını ve özelliklerini ortaya koyma derecesi.
efkar: fikirler, düşünceler, görüşler.
ehl-ı marifet: Allah'ı bilen, tanıyan, ilim ve irfan sahibi kimseler.
ehl-i velayet: veli olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar.
eser-i tereddüt: kararsızlık belirtisi.
fevkalâde: olağanüstü, normalin üstünde.
feyiz: ilim, irfan, ilham, bereket.
fıkra: kısım, bölüm.
hikmet: yüksek bilgi.
hukema: filozoflar, âlimler, çok bilgili kimseler.
hükumran olan: hâkim olan, hükum süren.
İman: inanma, inanç, itikat.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, görülme, gelişme.
ıspat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
itikat: inanma, inanç.
itimat: güvenme, bir şeye kalben güvenip dayanma.
itminan: tam olarak bilme ve inanma.

onu en yüksek derecede bulmaları, bilbedahe gösterir ki, imanı dahi emsalsizdir.

İşte, böyle emsalsız bir şeriat ve mısılsız bir İslâmıyet ve harika bir ubudiyet ve fevkalâde bir dua ve cihanpesendâne bir davet ve mu'cızâne bır iman sahıbınde, elbette hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

Dördüncüsü: Enbıyalanın (aleyhimüsselâm) icmaı, nasıl kı vücut ve vahdanıyet-ı Ilâhiyeye gayet kuvvetli bır delildir; öyle de, bu Zatın (ASM) doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bır şahadettir. Çünkü, enbıya aleyhımusselâmın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar, mu'cızeler ve vazıfeler varsa, o Zatta (ASM) en ileride olduğu tarihçe musaddaktır. Demek onlar, nasıl kı lısan-ı kàl ıle Tevrat, Incil ve Zebur ve suhuflannda bu Zatın (ASM) geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler –ki kütub-ı mukaddesenın o beşaretli işaratından yirmiden fazla ve pek zahir bir kısmı On Dokuzuncu Mektupta güzelce beyan ve ispat edilmiş– öyle de, lisan-ı hâlleriyle, yanı nübüvvetleriyle ve mu'cizeleryle, kendı mesleklerinde ve vazifelerinde en ıleri, en mükemmel olan bu zatı tasdik edıp davasını imza edıyorlar. Ve lısan-ı kàl ve icma ıle vahdaniyete delâlet ettikleri gıbı, lisan-ı hâl ve ittıfak ile bu zatın sadıkıyetine şahadet edıyorlar dıye anladı.

Beşincisi: Bu zatın düsturlarıyla ve terbıyeti ve tebaıyetıyle ve arkasından gıtmelenyle hakka, hakıkate,

aleyhimusselam: Allah ın selâmı onların üzerine olsun.
beşaret: müjde, sevindırıcı haber
beyan: anlatma, açıklama
bilbedahe: apaçık bır şeklıde
cihanpesendâne: dunyaya meydan okurcasına
cıhet: yan, yon, taraf
delalet etme: delıl olma, gosterme, ışaret etme
delıl: kanıt
düstur: kanun, kural, prensıp
emsalsız: eşsız, benzersız.
enbıya: nebıler, peygamberler
fevkalâde: olagansustu, normalın ustunde
icma: fikır bırlıgı.
ımanı: inanma, inanç, ıtıkat.
Incil: Hazret-ı Isa'ya gondenımış olan Ilahı kıtap
ispat: dogruyu delıl göstererek meydana koyma
ittıfak: bırleşme, fikır ve soz bırlıgı
kudsı: mukaddes, kutsal, kusursuz ve yuce
kütüb-ı mukaddese: kutsal kıtaplar
lısan-ı hal: hâl dılı, bır şeyın durusu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesi.
lisan-ı kàl: söz ıle anlatım, konuşma dılı.
medarı: dayanak, sebep, vesıle
meslek: usul, tarz, tutulan yol
mısılsız: benzersız, eşsız
mu'cizâne: mu cizeli bır şeklıde
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan ve benzenni yapmaktan insanların âciz kaldıklan şey
musaddak: dogrulanmış, ger çeklıgı kabul edılmış.
nübüvvet: nebîlık, peygamberlık.
risalet: resulluk, peygamberlık
sadıkıyet: doğruluk, sadakat.
sıfat: vasıf, nıtelık, ozellık
suhuf: sahıfeler, Allah ın dort buyuk kıtabın dışında Cebrail vasıtasıyla sahıfeler şeklınde bazı peygamberlerine gonderdiği ilahı emırler, bu emırleri içinde bulunduran sahıfeler
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen, ilâhı emır ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi.
tasdik etmek: dogrulugunu kabul etmek, onaylamak.
tebaıyet: tabı olma, uyma
terbiye: eğitim, Islâm esaslanna uygun olarak, dunya ve ahırette mutluluğa lâyık olacak insan yetıştırme
Tevrat: Hz. Musa ya ındırılmış olan ilâhî kıtap
ubudıyet: kulluk.
vahdanıyet: Allah ın bırlıgi ve varlıgı
vahdanıyet-ı ilahiye: ilahî bırlık, Allah ın bır, tek olması
vazıfe: gorev, ıs.
vücut: var oluş, varlık.
zahır: gorunen, açık.
zat: kışı, şahıs, fert
Zebur: Hz. Davud a ındırılen mukaddes kıtap

kemalâta, keramata, keşfiyata, müşahedata yetişen binlerce evliya, vahdaniyete delâlet ettikleri gibi, üstatları olan bu zatın sadıkıyetine ve risaletine icma ve ittifakla şahadet ediyorlar. Ve âlem-i gayptan verdiği haberlerin bir kısmını nur-i velâyetle müşahede etmeleri, ve umumunu, nur-i iman ile, ya ilmelyakîn veya aynelyakîn veya hakkalyakîn suretinde itikat ve tasdik etmeleri, üstatlan olan bu zatın derece-ı hakkaniyet ve sadıkıyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

Altıncısı: Bu zatın, ummîliğiyle beraber, getirdiği hakaik-ı kudsıye ve ihtıra ettiği ulûm-i âliye ve keşfettiği marifet-i İlâhiyenin dersiyle ve talimiyle mertebe-ı ilmıyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-ı müdakkikîn ve sıddıkîn-i muhakkikîn ve dâhî-i hukema-ı mu'minîn, bu zatın üssülesas davası olan vahdaniyeti kuvvetli bürhanlarıyla bilittifak ıspat ve tasdik ettikleri gibi, bu muallım-i ekberin ve bu üstad-ı azamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şahadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkıyetidir. Meselâ, Risale-i Nur, yüz parçası ile, sadakatinin bir tek bürhanıdır.

Yedincisi: Âl ve Ashab namında nev-i beşerin enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemalâtla en meşhur, en muhterem, en namdarı, en dindar, en keskin nazarlı taife-i azîmesi; kemal-ı merak ile ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle bu zatın bütün gizli ve aşikâr hâllerini ve fikirlerini ve vazıyetlerini taharrı ve teftiş ve tetkik etmeleri neticesinde, bu zatın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatlı olduğuna ittifakla icma ile

itikat: inanma, inanç, gönülden tasdik ederek inanma
ittifak: birleşme, birliktelik.
kemalat: fazilerler, mükemmellikler, insandaki ahlâk ve huy güzellikleri
kemal-i merak: tam bir merak
keramat: kerametler, velilerin olağanüstü sözleri ve halleri
keşfetmek: açmak, meydana çıkarmak
keşfiyat: evliyanın Allah'ın ilham etmesiyle gösterdikleri gaypla ilgili manevi sırlar, keşifler
marifet-i ilahiye: Allah'ı bilme ve tanıma
mertebe-i ilmiye: ilim derecesi, bilgi mertebesi
muallim-i ekber: en büyük öğretici öğretmen
muhterem: saygı değer, hürmete layık.
müşahedat: gözle görülen şeyler, gözlemler
müşahede etmek: bir şeyi gözle görmek, gözlemlemek.
namdar: nam sahibi, şan ve şöhret sahibi.
nazar: görüş, bakış
nev-i beşer: insan türü, insanlık, bütün insanlar
nur-ı iman: imandan gelen nur, aydınlık, parlaklık
nur-i velâyet: velilik nuru
risalet: resulluk, peygamberlik.
sadakat: doğruluk, bağlılık.
sadık: doğru, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sadıkıyet: doğruluk, sadakat.
sıddıkîn-i muhakkikîn: ehl-i tahkik olan sadık âlimler, her zaman doğruluk üzerine olan, Allah'a ve peygambere sadakatte en ilerde olan ve gerçekleri tam olarak araştırıp delilleriyle ıspat eden İslâm âlimleri
suret: biçim, şekil, tarz.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
taharrî: arama, araştırma, inceleme.
taife-i azîme: büyük bir topluluk
talim: öğretme, eğitme
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, onaylamak.
tetkik: inceden inceye araştırma
teftiş: kontrol etme
ulûm-i âliye: yüksek ilimler
ummî: okuma yazması olmayan
üssülesas: en temel esas
üstad-ı azam: en büyük üstat olan Hz. Muhammed
üstat: öğretici, öğretmen
vahdaniyet: Allah'ın birliği
vazıyet: durum, hâl
zat: kişi, şahıs, fert.

Âl: Peygamber Efendimizin mübarek soyundan gelenler
alem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
asfiya-i müdakkikîn: âyet ve hadislere dayanarak doğru ve isabetli hükümler çıkaran âlimler
Ashap: Sahabeler. Hz. Peygamberi gören ve onunla konuşan Müslüman kimseler
aynelyakîn: görür derecede kesin ve şüphesiz bilme
bilittifak: ittifakla birlikte
burhan: delil
delâlet etme: işaret etme, delil olma, gösterme
derece-i hakkaniyet: doğruluk gerçekçilik derecesi
dirayet: kararlı, dayanıklı sağlam
feraset: anlayışlılık, çabuk sezış, kavrayış
hakaik-i kudsıye: kutsal hakikatler, gerçekler
hakkalyakîn: yaşayarak bilme, bilginin en kesin hâli.
hakkaniyet: doğruluk, haklılık
hüccet-i risalet ve sadıkıyet: peygamberlik ve doğruluk delili
hukema-ı mü'minîn: iman etmiş âlimler, bilginler, filozoflar
icma: fikir birliği
ihtıra etme: yeni bir şey bulma, benzeri görülmemiş bir şey icat etme, vücuda getirme
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin ve şüphesiz olarak bilme

sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, güneşin ziyasına delâlet eden gündüz gibi bir delildir diye anladı.

Sekizincisi: Bu kâinat, nasıl ki kendini icat ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile, bir saray gibi, bir kitap gibi, bir sergi gibi, bir temaşagâh gibi tasarruf eden Sânıine ve Kâtıbine ve Nakkaşına delâlet eder, öyle de, kâinatın hilkatindeki makasıd-ı İlâhiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbanî hikmetleri talım edecek ve vazifedarâne harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemalâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebirin manalarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstat, bir sadık muallim istediği ve iktıza ettiği ve herhâlde bulunmasına delâlet ettiği cihetle, elbette bu vazifelen herkesten ziyade yapan bu Zatın hakkaniyetine ve Bu Kâinat Hâlıkı'nın en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şahadet ettiğini bildi.

Dokuzuncusu: Madem bu sanatlı ve hikmetli masnuatıyla kendi hünerlerini ve sanatkârlığının kemalâtını teşhir etmek, ve bu süslü, ve ziynetli nihayetsiz mahlûkatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek, ve bu lezzetli ve kıymetli hesapsız nimetleriyle kendine teşekkür ve hamd ettirmek; ve bu şefkatlı ve himayetli umumî terbiye ve ıaşe ile, hatta ağızların en ince zevklerini ve iştihaların her nev'inı tatmın edecek bir surette ihzar edilen Rabbanî it'amlar ve ziyafetlerle kendi rububiyetine karşı minnettarâne, muteşekkirâne ve perestişkârâne ıbadet ettirmek;

cihet: yön, yan, taraf.
delâlet etmek: işaret etmek, delil olmak, göstermek.
delil: kanıt.
dellal: ilân edici, yayıcı.
hakkaniyet: doğruluk, haktan ve doğruluktan ayrılmama.
Hâlıkı: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hamd: Allah'a karşı olan şükrünü ve memnuniyetini onu overek bildirme.
harekat: hareketler.
herhâlde: tabîî ki, elbette, mutlaka, her halukârda.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilahı gaye.
hilkat: yaratma, yaratılış.
himayet: koruma, esirgeme.
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet.
ıaşe: geçindirme, besleme, yaşatma.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ifade etmek: anlatmak, söylemek.
ihzar edilen: hazırlanan.
ıktıza etmek: gerektirmek.
ilan: açıklama, duyurma.
iman: inanma, inanç, itikat.
iştiha: ıştah, açlık, istek.
it'am: yemek yedirme, doyurma, yiyecek.
Kâtip: bütün varlıkları bir kitap yazar gibi mükemmel şekilde yaratan Allah.
kemalât: mükemmellikler.
keşşaf: keşfeden, sırları çözen, gizli manaları ortaya çıkaran.
kıymet: değer.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü.
mahlukat: yaratılmışlar, Allah tarafından yaratılanlar.
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın gözettiği yüce maksatlar, gayeler.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
minnettarane: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu taşıyarak.
muallim: öğretici, öğretmen.
muhakkik: gerçeği araştıran, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
muteşekkirane: teşekkür ederek.
Nakkaş: her şeyi sanatlı bir şekilde nakış nakış işleyen Allah.
nevi: tür, çeşit.
perestişkârane: taparcasına aşırı derecede severek.
Rabbanî: Allah'a ait, her şeyi yaratan, besleyen, büyüten, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'la ilgili.
rububiyet: rabbik, Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi onları sevk ve idare etmesi.
sadık: doğru, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
suret: biçim, şekil, tarz.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tahavvulat: bir hâlden diğer hale geçmeler, değişmeler.
takdir: bir şeyin miktarını ve şeklini, hayat şeklini belirleme, tayin etme.
talım etmek: öğretmek.
tasarruf etmek: kullanmak, idare etmek.
tasdik: kabul etme, onay.
tasvir: anlatma, ifade etme, şekil verme.
tatmın etmek: doyurmak.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
temaşagâh: seyir ve gezinti yeri.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme, sevk ve idare.
tertip: düzene koyma, düzenleme.
teşhir: gösterme, sergileme.
umumî: herkesle ilgili, herkese ait.
üstat: öğretici, öğretmen.
vazifedarâne: görevliymiş gibi, görevli olarak.
ziya: ışık, aydınlık, parlaklık.
ziyade: çok, fazla.

ve mevsimlerin tebdili ve gece ve gündüzün tahvili ve ihtilâfı gibi, azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallâkıyet ile kendi ulûhiyetini izhar ederek, o ulûhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyat ve itaat ettirmek; ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye, ve fenalığı ve fenaları izale ve semavî tokatlarla zalimlen ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkanıyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve herhâlde, o gaybî Zatın yanında en sevgili mahlûku ve en doğru abdi, Onun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammasını hal ve keşfeden ve daima o Hâlık'ının namına hareket eden ve Ondan istimdat eden ve muvaffakıyet isteyen ve Onun tarafından imdada ve tevfike mazhar olan Muhammed-i Kureyşî (ASM) denilen bu zat olacak.

Hem aklına dedi: Madem bu mezkûr dokuz hakıkatler bu zatın sıdkına şahadet ederler; elbette bu âdem, benî-âdemin medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır. Ve ona "Fahr-i Âlem" ve "Şeref-i Benîâdem" denilmesi pek lâyıktır. Ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahman olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın haşmet-i saltanat-ı maneviyesinin nısf-ı arzı istılâsı ve şahsî kemalâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki, bu âlemde en mühim zat budur, Hâlık'ımız hakkında en mühim söz onundur.

İşte gel, bak, bu hanka zatın yüzer zahır ve bâhır kat'î mu'cizelerinin kuvvetine ve dinindeki binler âlî ve esaslı hakıkatlerine istınaden bütün davalarının esası ve bütün

abd: kul.
adem: insan.
âlem: dünya, kâinat, bütün yaratılmışlar.
ali: yüce, yüksek.
azamet: büyükluk, yücelik.
bâhir: apaçık, belli, parlak.
benîadem: âdemoğulları, insanlar, insanlık.
cihet: yön, yan.
dava: takip edilen fikir, iddia.
esas: asıl, temel, kök.
esaslı: temelli, köklü, doğru, gerçek.
Fahr-i Âlem: Âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz.
ferman-ı Rahman: Rahman olan Allah'ın fermanı, emri.
gaybî: gözle görünmeyen.
hakkanîyet: hak ve adalete uygunluk.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hal: çözme, şüphe edilmeyecek şekilde açıklama.
hallâkıyet: yaratıcılık.
haslet: güzel huy, iyi özellik.
haşmet: ihtişam, heybet, büyükluk.
haşmet-i saltanat-ı maneviye: manevî saltanatın haşmeti, heybeti, büyüklüğü.
hikmetli: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde.
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı.
himaye: koruma, esirgeme.
icraat: yapılan işler, uygulanan şeyler.
ihtilâf: farklılık, uyuşmazlık, aynılık.
imân: inanma, inanç, itikat.
imha etmek: yok etmek, mahvetmek, ortadan kaldırmak.
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, kayıt altına girme.
istimdat etmek: yardım istemek.
istınaden: dayanarak, güvenerek.
İzale: giderme, ortadan kaldırma, yok etme.
İzhar etmek: açığa vurmak, göstermek, belirtmek.
kemalât: faziletler, mükemmellikler, ahlak ve huy güzellikleri.
keşfetmek: açmak, bir sırrı öğrenmek, meydana çıkarmak.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
mahluk: yaratılmış, yaratık.
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta.
mazhar olmak: nail olmak, kavuşmak, erişmek.
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünç kaynağı.
medar-ı şeref: şeref kazandıran sebep, şeref kaynağı.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muamma: manası zor anlaşılır şey, çözülmesi güç ış.
mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan ve benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
Muhammed-i Kureyşî: Kureyş kabilesine mensup olan Hz. Muhammed.
muvaffakıyet: başarı, başarılı olma.
nısf-ı arz: dünyanın yarısı.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
sıdk: doğruluk.
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
şeref-i benîadem: insanlığın şerefi, insanoğlunun şeref kaynağı.
tahvil: bir halden bir hale getirme, değiştirme.
tasarrufat: tasarruflar, faaliyetler, işler, icraatlar.
tebdil: değiştirme, değiştirilme.
teslim: karşısındakinin hükmü altına girme, boyun eğme, rıza gösterme.
tevfik: başarı, Allah'ın yardımı.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
zahir: görünen, açık.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

hayatının gayesi, Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmasına delâlet ve şahadet ve o Vacibü'l-Vücud'u ispat ve ilân ve i'lâm etmektir.

Demek, bu kâinatın manevî güneşi ve Hâlık'ımızın en parlak burhanı, bu "Habîbullah" denilen zattır ki, onun şahadetini teyit ve tasdik ve imza eden aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icma var.

• *Birincisi* "Eğer perde-i gayp açılsa yakînım ziyadeleşmeyecek" diyen İmam-ı Ali (RA) ve yerde iken Arş-ı Azamı ve Israfil'in azamet-ı heykelini temaşa eden Gavs-ı Azam (KS) gibi keskin nazar ve gaypbîn gözleri bulunan binler aktap ve evliya-ı azîmeyi cami ve Âl-ı Muhammed (aleyhissalâtü vesselâm) namıyla şöhretşiar-ı âlem olan cemaat-i nuraniyenin icma ile tasdiklendir.

• *İkincisi:* Bedevî bir kavim ve ummî bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâlî ve kitapsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükûmetlere üstat ve rehber ve diplomat ve hâkim-i adil olarak şarktan garba kadar cihanpesendâne idare eden ve "Sahabe" namıyla dünyada namdar olan cemaat-i meşhurenin, ittifak ile, can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli iman ile tasdiklerindir.

• *Üçüncüsü:* Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyâne ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan ve ummetinde yetişen hadsız muhakkık ve mütebahhir

aktap: kutuplar, belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük veli
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
Âl-i Muhammed: Hz. Muhammed'in neslinden gelenler
Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın kudret ve saltanatının hâkimiyetinin tecelli ettiği yer
aşiret: kabile, göçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar
azamet-i heykel: heybetli büyük görüntü
bedevî: göçebe, çölde yaşayan, medeni olmayan.
burhan: delil.
cami: toplayan, içine alan, kapsamlı
cemaat-i meşhure: meşhur ve tanınmış cemaat.
cemaat-i nuraniye: nuranî, nurlu cemaat
cihanpesendâne: dünyaya meydan okurcasına
dâhiyane: dâhîce, çok zekice
delâlet: işaret, delil olma, gösterme
diplomat: siyasette becerikli olan siyasetçi
efkar-ı siyasiye: siyasî fikirler, düşünceler
efrat: fertler, bireyler
esma: isimler, adlar
evliya-i azîme: büyük veliler
fen: deneye ve tecrübeye dayanan, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad, sanat, ilim
fetret: iki peygamber arasında peygambersiz geçen zaman (Hz. İsa ile Hz. Muhammed arasındaki devre)
Gavs-ı Azam: en büyük Gavs, evliya, Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin unvanı
gaybbin: gaybı gören, görünmeyeni gören
gaye: maksat, amaç, hedef
habibullah: Allah'ın en sevgili kulu olan Hz. Muhammed.
hâkim-i adil: adalet ile iş gören hâkim, hükmedici
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hâlî: uzak, ıssız
hayat-ı içtimaiye ve siyasiye: sosyal ve siyasî hayat.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı, sosyal hayat
icma: fikir birliği, bir meselede âlimlerin aynı görüşte olması.
i'lâm: bildirme, anlatma, haberdar etme
ilân: açıklama, duyurma
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
malûmatlı: bilgili
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
muhakkik: gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan
muhtelif: çeşitli, farklı.
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde, insanların bilemeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevî perde
rehber: yol gösteren, kılavuz.
Sahabe: Peygamberimizi gören ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sıfât: sıfatlar, nitelikler, vasıflar
şark: doğu
şahadet: şâhitlik, tanıklık
şöhretşiar-ı âlem: şöhreti âleme, dünyaya yayılmış, dünyaca tanınan
tasdik: kabul etme, onaylama
temaşa etmek: hayretle ve dikkatle bakmak, seyretmek.
teyit: kuvvetlendirme, doğrulama, destekleme
ummet: Peygamberimize inanıp yolundan gidenler
ümmî: okuma yazması olmayan
üstat: öğretici, öğretmen.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan varlığa, başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah
vahdet: birlik.
vücut: var oluş, varlık.
yakın: kesin ve şüphesiz olarak bilme
ziyadeleşmek: artmak, çoğalmak.

ulemasının cemaat-i uzmasının tevafuk ile ve ilmelyakîn derecesinde tasdikleridir.

Demek, bu zatın vahdaniyete şahadetı, şahsî ve cuz'î değil; belki, umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hiçbir cihetle çıkamaz bır şahadettir dıye hükmetti

İşte, Asr-ı Saadette aklıyla beraber seyahat eden dünya mısafırı ve hayat yolcusunun o medrese-ı nuranıyeden aldığı derse kısa bir ışaret olarak, *Birıncı Makamın On Altıncı Mertebesınde*, böyle,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ فَخْرُ الْعَالَمِ وَشَرَفُ نَوْعِ بَنِى اٰدَمَ بِعَظَمَةِ سَلْطَنَةِ قُرْاٰنِهِ وَحَشْمَةِ وُسْعَةِ دِينِهِ وَكَثْرَةِ كَمَالَاتِهِ وَعُلْوِيَّةِ اَخْلَاقِهِ حَتّٰى بِتَصْدِيقِ اَعْدَآئِهِ ۞ وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِقُوَّةِ مَأْتِ الْمُعْجِزَاتِ الطَّاهِرَاتِ الْبَاهِرَاتِ الْمُصَدَّقَةِ الْمُصَدِّقَةِ وَبِقُوَّةِ الْاَفِ حَقَآئِقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْقَاطِعَةِ بِاِجْمَاعِ اَهْلِهِ ذَوِى الْاَنْوَارِ وَبِاتِّفَاقِ اَصْحَابِهِ ذَوِى الْاَنْصَارِ وَبِتَوَافُقِ مُحَقِّقِى اُمَّتِهِ ذَوِى الْبَرَاهِينِ وَالْبَصَآئِرِ النَّوَّارَةِ[1]

denılmıştır.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى[2]

Said Nursî

1- Allah tan başka hıçbır ılah yoktur O öyle bır Vacıbu l-Vucud ve Vahıdu l-Ehad dır kı Kur'an ının azamet ı saltanatı dininin haşmet ı vus atı kemalâtının kesretı ve hatta duşmanlarının dahı tasdık ettıklen ahlakının ulvıyetı ıle fahr ı alem ve şeref ı nev ı benıadem olan zat (ASM) Onun vahdet ıçındekı vucub-ı vucuduna delalet eder Ve keza o zat (ASM) zahır ve bahır ve musaddık ve musaddak mu'cızelerının kuvvetıyle ve dınının satı ve katı bınler hakaıkının kuvvetıyle ve nurlar sahıbı Ehl-ı Beytının ıcmaıyla ve nazar sahıbı Ashabının ittıfakıyla ve nuranı burhan ve basıret sahıbı muhakkıkın-ı ummetının tevafukuyla Onun vahdet ıçındekı vücub ı vucuduna şahadet edıp ıspat eder

2- Bakı olan ancak Allah tır

Ashab: Sahabeler Hz Peygamberı gormuş ve onunla konuşmuş olan Muslumanlar

Asr-ı Saadet: mutluluk asrı

Peygamberımız Hz Muhammed ın peygamber olarak dunyada bulunduğu devır

azamet-i saltanat: saltanatın hâkimıyetun buyuklugu

bâhir: açık apaçık parlak.

Bakî: butun varlıklar yok olurken yok olmayan ve onlar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık Allah.

basıret: kalp gozuyle gorme, dogru ve olçulu goruş

bürhan: delıl

cemaat-ı uzma: çok buyuk cemaat.

cihet: yan yón

cüz'î: kuçuk, az, parçaya aıt olan

delâlet etmek: ışaret etmek, delıl olmak gostermek.

Ehl-ı Beyt: Peygamberımızın evıne mensup ve onun neslınden olanlar

Fahr-i Alem: âlemin ovunçü âlemin kendısıyle ovunduğu Peygamberımız.

hakaık: hakıkatler gerçekler

haşmet-i vüs'at: genışlıgının heybetı buyuklugu azametı.

hükmetmek: karar vermek.

ıcma: fıkır bırlıgı

ılahı: tanrı kendıne ıbadet edılen

ılmelyakın: ılım yoluyla kesin olarak bılmek.

kâtı: kesın şuphesız

kemalat: fazlıetler mukemmelıkler ahlâk ve huy güzelıkleri

kesret: çokluk, bolluk fazlalık.

keza: aynı şekılde

küllî: butune aıt umumî buyuk

medrese-i nuraniye: nur saçan medrese nurlu dershane

mu'cize: peygamberler tarafından ortaya konulan benzennl yapmaktan insanlarının acız kaldıgı olağanustu hâl

muhakkikin-i ümmet: ummetın Muslumanlarının hakıkatlen aras tınp bulanları

musaddak: tasdık edılmış doğrulanmış gerçeklıgı kabul edılmış

musaddık: tasdık eden, gerçeklıgını doğrulayan

mütebahhir: çok bılgılı derın bılgı sahıbı

nazar: bakış dıkkat.

nuranı: nurlu ışıklı parlak.

satı: yukselıp meydana çıkan parlak nur saçan

şahadet: şahıtlık, tanıklık, ışaret

şeref-i nev-i beniâdem: insanoğlunun insan turunun şerefi.

tasdik etme: onaylama

tevafuk: uygun gelme, uygunluk.

ulema: alımler bılgınler

ulviyet: yucelık yukseklık.

Vacibu'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah

vahdaniyet: Allah ın bırlıgı

vahdet: bırlık

Vahidu'l-ehad: bır olan ve bırlıgı her şeyde tecellı eden Allah

vücub-ı vücut: varlıgı gerekli ve zorunlu olmak olmaması ımkânsız olmak

zahir: gorunen açık.

✱ *Yirminci Mektup*, Barla'da 1928'de Türkçe olarak telif edilmiştir

Yirminci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ[3]

SABAH VE AKŞAM namazından sonra tekrarı pek çok fazileti bulunan[4] ve bir rivayet-i sahîhada İsm-ı Azam mertebesini taşıyan[5] şu cumle-i tevhîdiyenin on bir kelimesi var. Her bir kelimesinde, hem birer müjde ve beşaret, hem birer mertebe-i tevhîd-i rububiyet, hem bir İsm-ı Azam noktasında bir kibriya-ı vahdet ve bir kemal-i vahdaniyet vardır. Bu büyük ve ulvî hakîkatlerin izahını sair Sözlere havale edip, bir vaade binaen, şimdilik mücmel bir hulâsa suretinde iki Makam, bir Mukaddime ile ona bir fihrîste yapacağız.

Mukaddime

Kat'iyen bil ki, hilkatin en yüksek gayesi ve fıtratın en yüce neticesi, îman-ı billâhtır. Ve insaniyetin en âlî mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, îman-ı billâh içindeki marifetullahtır. Cin ve insin en parlak saadeti ve

âlî mertebe: yüce mertebe, yüksek derece
bâkî âlem: ebedî, sonsuz, sürekli ve kalıcı olan alem
beşaret: müjde, sevindirici haber
beşeriyet: insanlık
cümle-i tevhîdiye: Allah'ın birliğiyle ilgili cümle.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik
ebedî: varlığının sonu olmayan
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
ezelî: varlığının başlangıcı olmayan
fihrîste: liste
fıtrat: yaratılış
gaye: maksat, hedef, netice
hamd: methetme, övme.
havale etme: bırakma, bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma
hilkat: yaratılış
hulâsa: özet olarak.
îman-ı billâh: Allah'a îman.
ins: insan
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
kemal-i vahdaniyet: Allah'ın birliğinin mükemmelliği
kibriya-i vahdet: Cenab-ı Allah'ın birliğinin büyüklük ve azameti
marifetullah: Allah'ı bilme, isim ve sıfatlarıyla tanıma
mertebe-i tevhîd-i rububiyet: bütün varlıkları terbiye ve idare edici olan Allah'ın birliğine inanmanın mertebesi, derecesi
minnet: iyilige karşı duyulan şükür hissi
mukaddime: başlangıç, giriş
mücmel: kısa ve özet halinde.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, varlık
Rahîm: çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
rivayet-i sahîha: Peygamberimizden doğru olarak, sahih olarak naklediliş hadisler
saadet: mutluluk.
suret: biçim
tenzîh: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tesbîh: Allah'ı bütün kusur ve noksanlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma
ulvî: yüksek, yüce
vaat: söz verme

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsrâ Sûresi, 44.)
3 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O birdir. Allah bir olur, ortağı yoktur. Mülk Onundur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Ona mahsustur ve Ona layıktır. Hayatı veren ve devam ettiren yine Odur. Ölümü de yaratan ve bâkî âleme alan da Odur. O ezelî ve ebedî hayat sahibidir. Her hayır Onun elindedir, yapılan her hayrı da kaydeder ve karşılığını verir. Onun her şeye gücü yeter ve hiçbir şey Ona ağır gelmez. Dönüş yalnız Onadır. (Buhârî, Ezan, 155; Teheccüd, 21; Cihad, 133; Müslim, Zikir, 28, 30, 74, 75, 76; Vitir, 24; Cihad, 158; Tirmizî, Mevâkit, 108; Hac, 104; İbni Mâce, Menâsik, 34; Edep, 58; Dua, 10, 14, 16; Ebu Davud, Menâsik, 56; Dârimî, Salât, 88, 90; Müsned, 1-47, 2-5, 3-320.)
4 Müsned, 4-50, 5-415; Mecmau'z-Zevâid, 10-107
5. İbni Mâce, Dua, 9

en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki muhabbetullahtır. Ve ruh-i beşer için en halis sürur ve kalb-i insan için en safî sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i ruhaniyedir.

Evet, bütün hakikî saadet ve halis sürur ve şirin nimet ve safî lezzet, elbette marifetullah ve muhabbetullahtadır, onlar, onsuz olamaz. Cenab-ı Hakkı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envara, esrara, ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır. Onu hakikî tanımayan, sevmeyen, nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama manen ve maddeten müptelâ olur.

Evet, şu penşan dünyada, avare nev-ı beşer içinde, semeresiz bir hayatta, sahipsiz, hamîsiz bir surette, âciz, miskin bir insan, bütün dünyanın sultanı da olsa kaç para eder? İşte bu avare nev-i beşer içinde, bu perişan, fânî dünyada, insan sahibini tanımazsa, malikini bulmazsa, ne kadar bîçare sergerdan olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, malikini tanısa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinat eder, o vahşetgâh dünya bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin on bir kelimesinin her birinde birer müjde var. Ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-ı maneviye bulunur.

âciz: gücü yetmez, güçsüz
alam: elemler, acılar, sıkıntılar
avare: sersem, dağınık, penşan
bîçare: çaresiz, zavallı
bilfiil: fiilen gerçekleşerek, niyet ve düşünce olarak değil, işle, fiille
bilkuvve: daha fiiliyata geçmemiş, kabiliyet ve potansiyel halinde, düşünce halinde, niyet olarak.
envar: nurlar
esrar: sırlar
evham: vehimler, kuruntular
fanî: geçici, olumlu
hakikî: doğru, gerçek.
halis: saf, katıksız.
hamî: koruyan, himaye eden
iltica etme: sığınma
istinat etme: dayanma, güvenme
kalb-i insan: insan kalbi
kelam-ı tevhidî: Allah'ın birliğinden bahseden söz.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
lezzet-i maneviye: manevî lezzet.
lezzet-i ruhaniye: ruhanî lezzet, cismanî olmayan lezzet ve zevk
makam: durak.
malik: sahip
manen: manevî olarak.
marifetullah: Allah'ı bilme, isim ve sifatlarıyla tanıma
mazhar: nail olma, erişme, kavuşma.
miskin: zavallı.
muhabbetullah: Allah sevgisi.
müjde: sevindirici haber, iyi haber
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
nihayetsiz: sonsuz
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
perişan: dağınık.
rahmet: acıma, merhamet etme
ruh-i beşer: insan ruhu.
saadet: mutluluk.
safî: saf, temiz, duru
semere: netice, fayda, menfaat
sergerdan: başı dönmüş, şaşkın
sultan: padişah, hükümdar
suret: şekil, biçim.
sürur: sevinç.
şekavet: sıkıntı, mutsuzluk.
şifa: bir hastalığın son bulması, iyileşme
tenezzühgâh: gezinti yeri.
ticaretgâh: ticaret yapılan yer, alışveriş yeri
vahşetgâh: yalnızlık yeri, korku veren ıssız yer

BİRİNCİ KELİME

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ta şöyle bir müjde var ki:

Hadsiz hacata muptelâ, nihayetsiz a'dânın hücumuna hedef olan ruh-i insanî şu kelimede öyle bir nokta-i istimdat bulur ki, bütün hacatını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar. Ve öyle bir nokta-i istinat bulur ki, bütün a'dâsının şerrinden emin edecek bir kudret-i mutlakanın sahibi olan kendi Ma'budunu ve Hâlık'ını bildirir ve tanıttırır, sahibini gösterir, maliki kim olduğunu irae eder. Ve o irae ile, kalbi vahşet-i mutlakadan ve ruhu hüzn-i elîmden kurtarıp, ebedî bir ferahı, daimî bir sûruru temin eder.

İKİNCİ KELİME

وَحْدَهُ Şu kelimede şifalı, saadetli bir müjde vardır. Şöyle ki:

Kâinatın ekser envaıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve keşmekeş içinde boğulmak derecesine gelen ruh-i beşer ve kalb-i insan, وَحْدَهُ kelimesinde bir melce, bir halâskâr bulur ki, onu bütün o keşmekeşten, o perişaniyetten kurtarır. Yani, وَحْدَهُ manen der:

Allah bırdır. Başka şeylere müracaat edip yorulma, onlara tezellül edip minnet çekme, onlara temelluk edip boyun eğme, onların arkasına düşüp zahmet çekme,

a'dâ: düşmanlar
alâkadar: alâkalı, ilgili
dâimî: sürekli, devamlı.
ebedî: sonu olmayan, sürekli, sonsuz
ekser: pek çok.
envâ: neviler, türler
ferah: rahatlık, iç açıklığı, neşe
hacat: ihtiyaçlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halaskâr: kurtarıcı
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hüzn-i elîm: elem veren hüzün, acı veren üzüntü
irae etmek: göstermek
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kalb-i insan: insan kalbi
keşmekeş: karışıklık, kargaşa.
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret.
Ma'bud: her şeyin kendisine ibadet ettiği ve ibadete layık tek varlık olan Allah
mâlik: sahip
manen: manevî olarak.
melce: sığınak.
minnet: bir iyiliğe karşı kendisini manevî borçlu bilme
müjde: sevindirici haber, iyi haber
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı
müracaat: başvurma, danışma
nihayetsiz: sonsuz.
nokta-ı istimdat: yardım dileme noktası
nokta-ı istinat: dayanak noktası
perişaniyet: perişanlık.
ruh-i beşer: insan ruhu
ruh-i insanî: insan ruhu
saadet: mutluluk.
sûrur: sevinç.
şer: kötülük, fenalık.
şifa: şifa bulma, iyileşme
temelluk: yalakalık, dalkavukluk, yaltaklanma
temin etme: sağlama, elde etme
tezellül etme: alçalma, hor ve hakir duruma düşme
vahşet-i mutlaka: sınırsız ve tam bir yalnızlık.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

onlardan korkup titreme. Çünkü Sultan-ı Kâinat birdir, her şeyin anahtarı Onun yanında, her şeyin dizgini Onun elindedir, her şey Onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlûbunu buldun, hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun."

ÜÇÜNCÜ KELİME

لَا شَرِيكَ لَهُ Yani, nasıl ki ulûhiyetinde ve saltanatında şeriki yoktur; Allah bir olur, müteaddit olamaz. Öyle de, rububiyetinde ve icraatında ve icadatında dahi şeriki yoktur.

Bazen olur ki, sultan bir olur, saltanatında şeriki olmaz; fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mâni olurlar, "Bize de muracaat et" derler. Fakat, Ezel-Ebed Sultanı olan Cenab-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi, icraat-ı rububiyetinde dahi muinlere, şeriklere muhtaç değildir. Emir ve iradesi, havl ve kuvveti olmazsa, hiçbir şey hiçbir şeye müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes Ona muracaat edebilir. Şeriki ve muini olmadığından, o müracaatçı adama "Yasaktır, Onun huzuruna giremezsin" denilmez.

İşte, şu kelime ruh-ı beşer için şöyle bir müjde verir ki:

İmanı elde eden ruh-i beşer, mânisız, müdahalesiz, hailsiz, mümanaatsız, her hâlinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazain-i rahmet malıkı ve defain-i saadet sahibi olan Cemîl-i Zulcelâl,

arzu: istek.
Cemîl-i Zulcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet, izzet ve güzellik sahibi Allah.
defain-i saadet: mutluluk defineleri.
dizgin: yönetimi elinde bulundurma.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk.
Ezel-Ebed Sultanı: başlangıcı sonu olmayan hükümdar, sahibi Allah.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hail: perde, engel.
havl: güç, kuvvet.
hazain-i rahmet: Allah'ın şefkat ve merhamet hazineleri.
huzur: ön, karşı.
İcadat: icatlar, yaratmalar.
ıcraat: işler, faaliyetler.
icraat-ı rububiyet: bütün varlıkları idare ve terbiye edici olan Cenab-ı Allah'ın Rabbânî icraatı, faaliyeti.
iman: Allah'a inanma.
irade: dileme, tercih ve istek gücü.
malik: sahip.
mâni: engel.
matlup: istenilen, aranılan şey.
minnet: bir iyilige karşı kendisini manevi borçlu bilme.
muin: yardımcı, muavin.
müdahale: karışma, el atma.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
mümanaat: mâni olma, engel olma, önleme.
müracaat: başvurma, danışma.
müteaddit: birden fazla, birçok.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurması vasfı.
ruh-ı beşer: insan ruhu.
saltanat: hakimiyet, hükümranlık.
sultan: hükümdar, padişah.
Sultan-ı Kâinat: kâinatın Sultanı ve Sahibi olan Allah.
şerik: ortak (yardımcılar).
uluhiyet: ilâhlık.

Kadîr-i Zülkemal'in huzuruna girip hacatını arz edebilir. Ve rahmetini bulup kudretine istınat ederek kemal-i ferah ve sürüru kazanabilir.

DÖRDÜNCÜ KELİME

لَهُ الْمُلْكُ Yanı, mülk umumen Onundur. Sen, hem Onun mülküsün, hem memlûkûsün, hem mülkünde çalışıyorsun.

Şu kelime şöyle şifalı bir müjde veriyor ve diyor:

Ey insan! Sen kendini kendine malık sayma. Çünkü sen kendini idare edemezsin. O yük ağırdır, kendi başına muhafaza edemezsin, belâlardan sakınıp levazımatını yerine getiremezsin. Öyle ise, beyhude ıztıraba düşüp azap çekme. Mülk başkasınındır. O Malik, hem Kadîr'dir, hem Rahîm'dir. Kudretine istinat et, rahmetini ittiham etme. Keder bırak, keyfini çek; zahmeti at, safayı bul.

Hem der ki: Manen sevdiğin ve alâkadar olduğun ve perişanıyetinden müteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâinat bir Kadîr-i Rahîm'in mülkudur. Mülku sahibine teslim et, Ona bırak, cefasını değil, safasını çek. O hem Hakîm'dir, hem Rahîm'dir, mülkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığın zaman, İbrahim Hakkı gibi *"Mevlâ görelim neyler, / Neylerse güzel eyler"* de, pencerelerden seyret, içlenne girme.

alakadar: alâkalı, ilgili
arz etme: sunma, söyleme
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
belâ: musibet, sıkıntı
beyhude: boşuna, boş yere
cefa: eziyet, sıkıntı
hacat: ihtiyaçlar
Hakîm: her şeyi bir maksada, uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
huzur: hürmet edilmesi gereken büyük kimselerin yanı, katı
idare etme: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme
ıslah etme: iyi bir hale koyma, iyileştirme, düzeltme.
istınat etme: dayanma, güvenme
ittiham etme: suçlama
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı sıkıntı
Kadîr: sonsuz kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten Allah
Kadîr-ı Zülkemal: sonsuz kemal sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
keder: gam, acı, üzüntü
kemal-i ferah ve sürur: mükemmel bir ferahlık ve sevinç.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
levazımat: lâzım olan şeyler, ihtiyaç maddeleri
Mâlik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah, sahip
manen: manevî olarak.
memluk: kul, köle
Mevlâ: sahip, koruyucu, Allah
muhafaza: koruma, saklama
müjde: sevindirici haber, iyi haber
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey, varlık, saltanat.
müteessir: tesir altında kalmış, etkilenmiş, üzülmüş
perişanıyet: perişanlık, dağınıklık
Rahîm: çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama
safa: rahat ve huzur
şifa: hastalığı iyileştirici, iyileşme
tasarruf etme: mülkünü istediği gibi kullanma
teslim etme: bırakma, terk etme.
umumen: bütün, hep, tamamen
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

BEŞİNCİ KELİME

لَهُ الْحَمْدُ Yani, hamd ve sena, medih ve minnet Ona mahsustur, Ona lâyıktır. Demek nimetler Onundur ve Onun hazinesinden çıkar. Hazine ise daimîdir.

İşte şu kelime şöyle müjde verip diyor ki:

Ey insan! Nimetin zevalinden elem çekme. Çünkü rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevalini düşünüp, o elemden feryat etme. Çünkü o nimet meyvesi bir rahmet-i bînihayenin semeresidir. Ağacı bâkî ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti, birden yüz derece yapabilirsin. Nasıl ki bir padişah-ı zîşanın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde yüz, belki bin elmanın lezzetinin fevkinde bir iltifat-ı şahane lezzetini sana ihsas ve ihsan eder; öyle de, لَهُ الْحَمْدُ kelimesiyle, yani hamd ve şükür ile, yani nimetten in'amı hissetmekle, yani Mün'im'i tanımakla ve in'amı düşünmekle, yani Onun rahmetinin iltifatını ve şefkatinin teveccühünü ve in'amının devamını düşünmekle, nimetten bin derece daha leziz, manevî bir lezzet kapısını sana açar.

ALTINCI KELİME

يُحْيِي Yani, hayatı veren Odur. Ve hayatı rızık ile idame eden de Odur. Ve levazımat-ı hayatı da ihzar eden yine Odur. Ve hayatın âlî gayeleri Ona aittir ve muhim

âlî: yüce, yüksek.
bâkî: sonsuz, sürekli ve kalıcı olan
daimî: sürekli, devamlı.
elem: acı, dert, üzüntü, kaygı
feryat etme: yüksek sesle bağırma
fevkinde: üstünde, üzerinde
gaye: maksat, hedef
hamd: methetme, şükür, övme, kulların Allah'a karşı olan memnuniyetlerini onu overek ve şükrederek bildirmesi
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı yer
idame etme: devam ettirme, sürdürme
ihsan etme: bağışlama, ikram etme
ihsas etme: hissettirme, sezdirme
ihzar etme: hazırlama, hazır etme
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram, bağış.
iltifat-ı rahmet: Allah'ın sonsuz rahmetinin lütuf ve ihsanı.
iltifat-ı şahane: yüksek iltifat, lütuf, padişaha yakışır şekilde yapılan lütuf, özel muamele
in'am: nimet verme, nimetlendirme
lâyık: uygun, yakışır, munasip
levazımat-ı hayat: hayat için gerekli olan ihtiyaç maddeleri
lezzet: tat, alma
mahsus: ait, özel
manevî: ruhî, fikrî, hissî.
medih: övmeye ve methetmeye sebep olan şey
minnet: bir iyilige karşı kendisini manevî borçlu bilme.
muhim: önemli
müjde: sevindirici haber, iyi haber
Mün'im: nimet veren, ikram eden Allah
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar, iyilik, ihsan, ikramlar
padişah-ı zîşan: şan ve şeref sahibi padişah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama
rahmet-i bînihaye: sonsuz rahmet
rızık: yiyecek, içecek, şey, azık.
semere: netice, sonuç.
sena: övme, ovuş
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk.
teveccüh: yönelme, yöneliş
zevai: sona erme, yok olma
ziyade: çok, fazla.

neticeleri Ona bakar, yüzde doksan dokuz meyvesi Onundur.

İşte şu kelime, şöyle fânî ve âcız beşere nida eder, müjde verir ve der:

Ey insan! Hayatın ağır tekâlifini omzuna alıp zahmet çekme. Hayatın fenâsını düşünüp hüzne düşme. Yalnız dünyevî, ehemmiyetsiz meyvelerini görüp, dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme. Belki, o sefine-i vücudundaki hayat makinesi, Hayy-ı Kayyum'a aittir. Masarif ve levazımatını O tedarik eder. Ve o hayatın pek kesretli gayeleri ve neticeleri var ve Ona aittir. Sen o gemide bir dümenci neferisin; vazifeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak. O hayat sefinesi ne kadar kıymettar olduğunu ve ne kadar güzel faydalar verdiğini ve o sefine sahibi Zatın ne kadar Kerîm ve Rahîm olduğunu düşün, mesrur ol ve şükret. Ve anla ki, vazifeni istikametle yaptığın vakit, o sefinenin verdiği bütün netaiç, bir cihetle senin defter-i a'maline geçer, sana bir hayat-ı bâkıyeyi temin eder, seni ebedî ihya eder.

YEDİNCİ KELİME

وَيُمِيتُ Yani, mevti veren Odur. Yani, hayat vazifesinden terhis eder, fânî dünyadan yerini tebdil eder, külfet-i hizmetten azat eder. Yani, hayat-ı fâniyeden, seni hayat-ı bâkıyeye alır.

İşte şu kelime, şöylece fânî cin ve inse bağırır, der ki:

Sizlere müjde! Mevt idam değil, hiçlik değil, fenâ değil, inkıraz değil, sönmek değil, firak-ı ebedî değil, adem

âciz: gücü yetmez, güçsüz.
adem: yokluk.
azat etme: serbest bırakma.
beşer: insan, ademoğlu.
cihet: yön.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter.
dünyevî: dünya ile ilgili.
ebedî: hiç son bulmayacak şekilde süren.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
fânî: ölümlü, geçici.
fenâ: son bulma, ölümlülük, yok olma.
firak-ı ebedî: sonsuz ayrılık.
gaye: maksat, hedef.
hayat-ı bâkiye: sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı fâniye: geçici, ölümlü hayat.
Hayy-ı Kayyum: her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hüzün: üzüntü.
idam: yok etmek.
ihya: hayat verme, canlandırma, diriltme.
inkıraz: son bulma.
ins: insan.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
Kerîm: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullarına nimetler ihsan eden, günahları örten, günah işleyenleri affeden Allah.
kesretli: çok.
kıymettar: kıymetli, değerli.
külfet-i hizmet: hizmetin zahmeti, zorluğu.
levazımat: ihtiyaç maddeleri.
masarif: masraflar.
mesrur: sürurlu, sevinçli, memnun.
mevt: ölüm, vefat.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
nefer: asker.
netaiç: neticeler, sonuçlar.
netice: sonuç.
nida etme: çağırma, seslenme.
Rahîm: çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
sefine: gemi, vapur.
sefine-i vücut: insan bedeni.
şükretmek: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etmek.
tebdil etme: değiştirme.
tedarik etme: sağlama, karşılama, temin etme.
tekalif: yükler, sorumluluklar.
temin etme: sağlama, elde etme.
terhis etme: serbest bırakma.
vazife: görev, iş.
Zat: sonsuz büyüklük ve yüceliğe sahibi Allah.

değil, tesadüf değil, failsiz bir in'idam değil; belki, bir Fail-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, bir tebdil-i mekândır, saadet-i ebediye tarafına, vatan-ı aslîlerine bir sevkiyattır, yüzde doksan dokuz ahbabın mecmaı olan âlem-i berzaha bir visal kapısıdır.

SEKİZİNCİ KELİME

وَهُوَحَيٌّ لاَ يَمُوتُ Yani, bütün kâinatın mevcudatında görünen ve vesile-i muhabbet olan kemal ve hüsün ve ihsanın hadsız bir derece fevkinde bir cemal ve kemal ve ihsanın sahibi ve bütün mahbuplara bedel bir tek cilve-i cemali kâfi gelen bir Ma'bud-i Lemyezel, bir Mahbub-ı Lâyezal'ın ezelî ve ebedî bir hayat-ı daimîsi var ki, şaibe-i zeval ve fenâdan münezzeh ve avanz-ı naks ve kusurdan müberradır.

İşte şu kelime, cin ve inse ve bütün zîşuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki:

Sizlere müjde! Mahbuplarınızdan nihayetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-i Bâkî'niz var. Madem O var ve bâkîdir; başkaları ne olursa olsun, merak çekmeyiniz. Belki o mahbuplarda sebeb-i muhabbetiniz olan hüsün ve ihsan, fazl ve kemal, o Mahbub-ı Bâkî'nın cilve-i cemal-ı bâkîsinden, çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgesidir. Onların zevallen sızlen incitmesin. Çünkü onlar bir nevi âyinelerdir. Âyinelerin değişmesi, şaşaa-i cemalin cilvesini tazeleştirir, güzelleştirir. Madem O var, her şey var.

ahbap: dostlar, sevilenler
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları alem, kabir âlemi
aşk: şiddetli sevgi, candan sevme
avarız-ı naks: eksiklikten doğan arızalar, bozukluklar
ayine: ayna
bâki: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan
bedel: karşılık, karşı
cemal: güzellik
cilve: tecelli, güzel ve hoş bir biçimde görünme
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü, yansıması
cilve-i cemal-i bâkî: sonsuz ilâhî güzellik görüntüsü, yansıması
ebedî: hiç son bulmayacak şekilde süren
ehl-i muhabbet: Allah sevgisi ile dolu olanlar
ezelî: varlığının başlangıcı olmayan
fail: bir işi yapan, eden
Fail-i Hakîm-i Rahîm: her şeyi rahmet ve hikmetle yapan Allah
fazl: cömertlik, iyilik, ihsan
fevkinde: üstünde, üzerinde
firak: ayrılık
gayet: son derece, çok
hadsız: sınırsız, sonsuz
hayat-ı daimî: devamlı ve sonu olmayan hayat.
hüsün: güzellik.
İhsan: iyilik etme, güzel davranma, lütuf, bağış, yardım
ilân etme: bildirme, duyurma
in'idam: yok olma
İns: insan.
kâfî: yeterli, yeter
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kemal: kusursuzluk, mükemmellik.
kusur: eksiklik, noksan
Ma'bud-i Lemyezel: hiçbir zaman yok olmayan, bâkı ve ibadete layık olan Allah
Mahbub-ı Bâkî: olumsuz ve sonsuz sevgili olan Allah
Mahbub-i Lâyezal: hiç bir zaman yok olmayan, olumsuz, sonsuz sevgili, Allah
mahbup: sevilmiş, sevilen
mecma: toplanılacak yer
merhem: ilaç.
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeylerin tamamı
müberra: kusurdan uzak ve arınmış
müjde: iyi haber
münezzeh: arınmış, kusurdan uzak.
nevi: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sebeb-i muhabbet: sevgi ve dostluğun sebebi veya vasıtası
sevkiyat: yollamak, göndermek.
şaibe-i zeval ve fenâ: yok olup gitme şüphesi
şaşaa-i cemal: gösterişli güzellik
tebdil-i mekân: yer değiştirme
terhis: serbest bırakma
tesadüf: rastlantı
vatan-ı aslî: asıl vatan.
vesile-i muhabbet: sevgi sebebi
visal: ulaşma, kavuşma
zeval: sona erme, yok olma
zîşuur: şuur sahibi

DOKUZUNCU KELİME

بِيَدِهِ الْخَيْرُ Yani, her hayır Onun elindedir, her yaptığınız hayrat Onun deftenne geçer; her işledığınız a'mal-ı saliha, yanında kaydedilir.

İşte şu kelime, cin ve inse nıda edip müjde veriyor, diyor ki:

Ey bîçareler! Mezarıstana göçtüğünüz zaman "Eyvah, malımız harap olup, sa'yımız heba oldu. Şu guzel ve geniş dünyadan gidip, dar bir toprağa girdik" demeyiniz, feryat edıp me'yus olmayınız. Çünku sızin her şeyınız muhafaza edılıyor. Her amelinız yazılmıştır, her hizmetiniz kaydedilmiştir. Hizmetinizin mukâfatını verecek ve her hayır elinde ve her hayrı yapabilecek bir Zat-ı Zülcelâl, sizi celp edip yer altında muvakkaten durdurur, sonra huzuruna aldınr. Ne mutlu sizlere kı, hizmetinizi ve vazıfenizi bıtırdınız. Zahmetiniz bittı, rahata ve rahmete gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bittı, ücret almaya gidiyorsunuz.

Evet, geçen bahann defter-ı a'malının sahıfelen ve hidematının sandukçaları olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden ve ıkınci baharda gayet şaşaalı, belkı yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-ı Zülcelâl, elbette sizin de netaic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor. Ve hizmetinize pek kesretli bir surette mukâfat verecektir.

a'mal-ı saliha: Allah ın rızasına uygun hayırlı işler
amel: fiil, iş, emek.
bereket: bolluk, gurluk.
bıçare: çaresiz, zavallı
celp etmek: çekmek.
defter-i a'mal: insanlann ışledıgı ve yapıgı şeylerin kaydedildiği defter
feryat etme: yuksek sesle bağırma
gayet: son derece, çok.
harap olma: yıkılma, alt ust olma
hayır: iyılık.
hayrat: iyılıkler
heba olma: boşa gıtme
hidemat: hizmetler, vazıfeler
huzur: yan, kat.
İns: insan
Kadîr-ı Zülcelal: sonsuz büyukluk, haşmet, ızzet ve kudret sahıbı Allah
kesretli: çok, bol
meşakkat: zahmet, sıkıntı, zorluk.
me'yus: umıtsız
mezarıstan: mezarlık
muhafaza edilme: korunma, saklanma
muhafaza: koruma, saklama
muvakkaten: geçıcı olarak.
mujde: sevindırıcı haber, iyi haber
mükafat: ödül.
neşretme: dağıtma, yayma
netaic-i hayat: hayatın sonuçlan, neticelen
nıda: çağırma, seslenme.
rahmet: acıma, merhamet etme
sandukça: kucuk sandık.
sa'y: çalışma, çabalama
suret: şekıl, bıçım
şaşaalı: gostenşlı
vazıfe: gorev, ış.
zahmet: sıkıntı
Zat-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk, haşmet, ızzet sahıbı olan Zat, Allah

ONUNCU KELİME

وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Yanı, O Vahid'dir, Ehad'dir, her şeye kadirdir. Hiçbir şey Ona ağır gelmez. Bir baharı halk etmek, bir çiçek kadar Ona kolaydır. Cenneti halk etmek, bir bahar kadar Ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda yeniden yeniye icat ettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şahadet ederler.

İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder; der ki:

Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubudiyet boşu boşuna gitmez. Bir dâr-ı mükâfat, bir mahall-i saadet senin için ihzar edilmiştir. Senin şu fânî dünyana bedel, bâkî bir cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıdığın Hâlık-ı Zülcelâl'in vaadine iman ve itimat et. Ona, vaadinde hulf etmek muhaldir. Kudretinde hiçbir cihetle noksaniyet yoktur. İşlerine acz müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halk ettiği gibi, cenneti dahi senin için halk edebilir ve halk etmiş ve sana vaat etmiş. Ve vaat ettiği için, elbette seni onun içine alacak.

Madem bilmüşahede görüyoruz, her senede, yeryüzünde hayvanat ve nebatatın üç yüz binden ziyade envalanını ve milletlerini kemal-i intizam ve mizan ile, kemal-i sür'at ve sühuletle haşredip neşreder, elbette böyle bir Kadîr-i Zülcelâl, vaadini yerine getirmeye muktedirdir.

Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-i Mutlak, haşrin ve cennetin numunelerini binler tarzda icat ediyor.

Hem madem bütün semavî fermanları ile saadet-i ebediyeyi vaat edip cenneti müjde veriyor.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
asır: yüzyıl, çağ.
bâkî: süreklı ve kalıcı olan.
bedel: karşılık, karşı.
bilmüşahede: bizzat görerek.
cihet: yön.
dar-ı mükafat: mükâfat yurdu, âhiret, cennet.
Ehad: her bir şeyde birliği tecelli eden, görünen Allah.
envâ: nevler, türler.
fânî: ölümlü, geçici.
ferman: emir, buyruk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet, izzet sahibi yaratıcı Allah.
halk etmek: yaratmak.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların diriltilip bir yere toplanmaları.
haşretme: toplama, bir araya getirme.
hayvanat: hayvanlar.
hulf etmek: verdiği sözü tutmamak.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
İhzar: hazırlama.
iman etmek: inanmak.
itimat etmek: güvenmek.
kadir: gücü yeten, kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye gücü yeten.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
Kadir-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet, izzet ve kudret sahibi, Allah.
kemal-ı intizam ve mizan: mükemmel bir düzen ve ölçü.
kemal-i sür'at ve sühulet: mükemmel bir hız ve kolaylık.
kudret: güç, kuvvet.
lisan: dil.
mahall-i saadet: saadet ve mutluluk yeri, cennet.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muktedir: gücü yeten, güçlü, kuvvetli.
müdahale: karışma, el atma.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
nebatat: bitkiler.
neşretme: dağıtma, yayma.
nihayetsiz: sonsuz.
noksaniyet: noksanlık, eksıklık.
numune: örnek, misal.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tarz: biçim, şekil.
ubudiyet: kulluk.
vaat etmek: söz vermek.
vaat: söz verme.
Vahid: bir, tek, eşi benzeri, ortağı olmayan Allah.
ziyade: çok, fazla.

Hem madem bütün icraatı ve şuunatı hak ve hakikattir ve sıdk ve ciddiyetledir.

Hem madem âsânnın şahadetiyle, bütün kemalât Onun nihayetsiz kemaline delâlet ve şahadet eder; ve hiçbir cihette naks ve kusur Onda yoktur.

Hem madem hulfülvaat ve hilâf ve kizb ve aldatmak, en çirkin bir haslet ve naks ve kusurdur.

Elbette ve elbette, o Kadîr-ı Zülcelâl, o Hakîm-i Zulkemal, o Rahîm-i Zülkemal, vaadini yerine getirecek, saadet-i ebediye kapısını açacak, Âdem babanızın vatan-ı aslîsi olan cennete sizleri, ey ehl-i iman, idhal edecektir.

ON BİRİNCİ KELİME

وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ Yani, ticaret ve memuriyet için, mühim vazifelerle bu dâr-ı imtihan olan dünyaya gönderilen insanlar, ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlık-ı Zülcelâl'ine donecekler ve Mevlâ-i Kerîm'lenne kavuşacaklar. Yani, bu dâr-ı fânîden gidip dâr-ı bâkîde Huzur-i Kibriyaya müşerref olacaklar. Yanı, esbap dağdağasından ve vesaitin karanlık perdelerinden kurtulup, Rabb-i Rahîm'lenne, makarr-ı saltanat-ı ebedîsinde perdesız kavuşacaklar. Doğrudan doğruya, herkes, kendi Hâlık'ı ve Ma'bud'u ve Rabbı ve Seyyıdı ve Malık'i kım olduğunu bilecek ve bulacaklar.

İşte, şu kelime bütün müjdelerin fevkinde şöyle müjde eder ve der kı:

Âdem: Cenab-ı Allah'ın yarattığı ilk insan ve insanlığın ilk atasıdır.
âsâr: eserler.
ciddiyet: ciddîlik.
cihet: yon, taraf.
dagdaga: gurultu, ıztırap, boş yere telaş ve zorluklar.
dâr-ı bâki: bâki ebedî dunya, ahiret.
dâr-ı fanî: olumlu, gelip geçici, dunya.
dâr-ı imtihan: imtihan yeri.
delâlet: işaret, delil olma, gosterme.
ehl-i iman: iman sahıplerı, Islâm dinini kabul edenler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fevkinde: ustunde, uzennde.
hak: dogru.
hakikat: gerçek.
Hakım-ı Zulkemal: her şeyı faydalı ve hikmetlı yaratan Allah.
Hâlık: yaratıcı, Allah.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz buyukluk, haşmet, izzet sahıbı yaratıcı, Allah.
haslet: huy, karakter, ozellik.
hilâf: yalan, cayma, vazgeçme.
hulfülvaat: verdıgı sozu yerine getirmeme.
huzur-ı kibriya: Allah'ın huzuru.
icraat: ışler, faalıyetler.
idhal etmek: dahil etmek, ıçıne almak, sokmak.
itmam etme: tamamlama, bitirme.
Kadîr-i Zülcelal: sonsuz buyukluk, haşmet, izzet ve kudret sahıbı, Allah.
kemal: kusursuzluk, mukemmellik.
kemalat: mukemmelıkler, kusursuzluklar.
kızb: yalan söyleme.
kusur: eksıklık, noksanlık.
Ma'bud: kulluk edilen Allah.
makarr-ı saltanat-ı ebedî: ebedı saltanat yerı, sonsuz saltanat merkezi, ahiret yerı.
Malik: her şeyın gerçek sahıbı olan Allah.
memuriyet: memurluk.
Mevlâ-ı Kerım: ikram ve ıhsan sahıbı olan Cenab-ı Hak.
mühim: onemlı.
müjde: sevindırıcı haber, iyi haber.
müşerref: şerefıendırılmış, kendısıne şeref verılmış, yuceltılmış.
naks: noksan, eksıklık.
nihayetsiz: sonsuz.
Rab: yaratan, besleyen, buyuten, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
Rabb-i Rahim: şefkat ve merhamet sahıbı olan Allah.
Rahîm-i Zülcemal: guzellik sahıbı olan ve yarattıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhamedı olan Allah.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
Seyyid: efendımız ve sahıbımız olan Allah.
sıdk: doğruluk.
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
şuunat: ışler, fıller, emırler.
vaat: söz verme.
vatan-ı aslî: asıl vatan.
vazife: gorev, ış.
vesaît: vasıtalar, aracılar.

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuz İkinci Sözün ahirinde denildiği gibi, dünyanın bin sene mes'udâne hayatı, bir saat hayatına mukabil gelmeyen cennet hayatının, ve o cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rü'yet-i cemaline mukabil gelmeyen bir Cemîl-i Zülcelâl'ın daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Müptelâ ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbuplarda ve bütün mevcudat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemal, Onun cilve-i cemalinin ve hüsnüesmasının bir nevi gölgesi, ve bütün cennet, bütün letaifiyle, bir cilve-i rahmeti, ve bütün iştiyaklar ve muhabbetler ve incizaplar ve cazibeler, bir lem'a-i muhabbeti olan bir Ma'bud-i Lemyezel'in, bir Mahbub-i Lâyezal'in daire-i huzuruna gidiyorsunuz. Ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan cennete çağrılıyorsunuz. Öyle ise, kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek girinız.

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki:

Ey insan! Fenâya, ademe, hiçliğe, zulumata, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhum edip düşünmeyiniz. Siz fenâya değil, bekaya gidiyorsunuz; ademe değil, vücud-i daimîye sevk olunuyorsunuz; zulumata değil, âlem-i nura giriyorsunuz. Sahip ve Malik-i Hakîkî'nin tarafına gidiyorsunuz ve Sultan-ı Ezelînin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visale müteveccihsiniz.

* * *

adem: yokluk.
ahir: son.
alem-i nur: nur âlemi, aydınlık âlemi.
beka: sonsuzluk, ebedî hayata kavuşma.
cazibe: cezbedicilik, çekicilik, çekim.
cemal: yüz güzelliği, güzellik.
Cemîl-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet ve güzellik sahibi Allah.
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü.
cilve-i rahmet: Cenâb-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lütfunun görüntüsü, rahmet tecellileri.
daire-i huzur: huzur dairesi.
daire-i rahmet: merhamet, acıma, şefkat dairesi.
fenâ: yokluk, yok olma, son bulma.
firak: ayrılık, ayrılma.
hüsnüesma: isimlerin güzelliği.
hüsün: güzellik.
incizap: cezbedilme, çekilme, kapılma.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kabir: mezar.
kesret: çokluk.
lem'a-i muhabbet: muhabbet parıltısı, sevgi parıltısı.
letaif: güzellik, hoşluk.
Ma'bud-i Lemyezel: hiçbir zaman yok olmayan, bâkî ve ibadete layık olan Allah.
Mahbub-ı Lâyezal: hiç bir zaman yok olmayan sevgili olan Allah.
mahbup: sevilmiş, sevilen.
Malik-i Hakîkî: her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
mecazî: gerçek olmayan.
meftun: gönül vermiş, tutkun.
mertebe-i huzur: huzur seviyesi, derecesi.
mes'udane: mutluca.
mevcudat-ı dünyeviye: dünyadaki varlıklar.
mukabil: karşılık.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı.
müştak: iştiyaklı, arzulu, fazla istekli.
müteveccih: bir tarafa dönen, yönelen, yönelmiş.
nevi: tür, çeşit.
nisyan: unutulma, unutma, akla gelmeme.
payitaht: hükümet merkezi, başşehir.
rü'yet-i cemal: Cenâb-ı Hakkın cemalini, güzelliğini görme.
sevk: gönderme, yollama.
Sultan-ı Ezelî: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
teneffüs etme: nefes alma, solukalanma.
tevehhüm etme: kuruntuya kapılma, gerçekte olmayan bir şeyi var zannederek umutsizliğe ve korkuya düşme.
vahdet: birlik.
visal: kavuşma, ulaşma.
vücud-i daimî: sürekli, ebedî vücut.
ziyafetgâh-ı ebedî: sonsuz ve ebedî ziyafet yeri.
zulümat: karanlıklar.

İkinci Makam

İsm-i Azam noktasında, tevhidin ispatına muhtasar bir işarettir.

BİRİNCİ KELİME

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ta, bir tevhid-i ulûhiyet ve ma'budiyet vardır. Şu mertebenin gayet kuvvetli bir bürhanına şöyle işaret ederiz ki:

Şu kâinat yüzünde, hususan zeminin sahîfesinde, gayet muntazam bir faaliyet görünüyor. Ve gayet hikmetli bir hallâkıyet müşahede ediyoruz. Ve gayet intızamlı bir fettahiyet, yani her şeye lâyık bir şekil açmak ve suret vermek, aynelyakîn görüyoruz. Hem gayet şefkatli, keremli, rahmetli bir vehhabiyet ve ihsanat görüyoruz. Öyle ise, bızzarure, şu hâl ve keyfiyet, Fa'al, Hallâk, Fettah, Vehhâb bir Zat-ı Zülcelâl'in vücub-i vücudunu ve vahdetini ispat eder, belki ihsas eder.

Evet, mevcudatın mutemadiyen zevalleri, tazelenmeleri gösteriyor ki, o mevcudat; bir Sâni-i Kadîr'in kudsî esmasının cilvelen ve envar-ı esmaiyesinin gölgeleri ve ef'alinin eserleri ve kalem-i kader ve kudretin nakışları ve sahifeleri ve cemal-ı kemalının âyineleridir.

Şu hakıkat-ı uzmaya ve şu tevhidin mertebe-i ulyasına, şu kâinatın Sahibi, bütün gönderdiği mukaddes kitaplar ve suhuflanyla, o tevhidi gösterdiği gibi, bütün ehl-i hakıkat ve kâmilîn-i nev-i beşer tahkikatlarıyla ve keşfiyatlarıyla aynı mertebe-ı tevhıdı gösterıyorlar. Ve kâinat

âyine: ayna
aynelyakın: gözle görür derecede kesin olarak bilme veya bu derecede inanma
bizzarure: kesinlikle, mecburen.
burhan: delil, ispat.
cemal-i kemal: mükemmellikteki güzellik.
cilve: eşya ve insanda İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi
ef'al: fiiller, işler
ehl-i hakikat: doğruyu ve gerçeği bulup onun peşinden gidenler
envar-ı esmaiye: Allah'a ait güzel isimlerin nurları
esma: isimler, adlar
Fa'al: çok işleyen, daima faaliyette bulunan Allah
Fettah: fetheden, her şeye lâyık bir şekil açan ve suret veren Cenab-ı Hak.
fettahiyet: Cenab-ı Hakkın her şeye lâyık bir şekil açma ve suret verme sıfatı
gayet: son derece, çok.
hakikat-i uzma: en büyük gerçek
Hallâk: sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden Allah
hallâkıyet: yaratıcılık.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş
hususan: özellikle.
ihsanat: ihsanlar, iyilikler
ihsas etme: hissettirme
intızamlı: düzenli, tertipli
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlen kuşatmış olanı
İspat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma
kâinat: bütün âlemler, yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar
kalem-i kader ve kudret: Allah'ın olacak hâdiselen olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi ve güç ve kuvveti ile yaratması
kamilîn-i nev-i beşer: insanların en olgunlan, mükemmelleri
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
keşfiyat: keşfiler, evliyanın Allah'ın ilham etmesiyle gösterdiklen gayba ilgili sırlar, manevî sırlar
keyfiyet: durum, vaziyet.
kudsî: mukaddes, kutsal.
mertebe: derece, basamak
mertebe-i tevhid: Allah'ın birliğini gösterme derecesi.
mertebe-i ulya: en yüce mertebe
mevcudat: var olan her şey, varlıklar

muhtasar: kısa, özet.
mukaddes: kutsal
muntazam: düzgün, düzenli, tertipli.
muşahede etme: gözlemlemek
mütemadiyen: sürekli olarak.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
Sâni-i kadir: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
suhuf: Allah'ın sahifeler şeklinde bazı peygamberlerine gönderdiği İlâhî emirler, bu emirleri ihtiva eden sahifeler (Hz. Âdem'e 10 sahife, Hz. Şit'e 50 sahife, Hz. İdris'e 30 sahife, Hz. İbrahim'e 10 sahife olmak üzere toplam 100 sahifedir.)
suret: biçim, görünüş.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tevhid-i uluhiyet ve ma'budiyet: İlâhlığın ve kendisine ibadet edilecek olan varlığın bilinmesi ve yalnız bir olan Allah'ın kabul edilmesi
tevhid: Allah'ın varlığı, birliği
vahdet: birlik
Vehhâb: karşılıksız olarak bağışlayan Allah
vehhabiyet: bağışlayıcılık.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli, zarurî ve vâcip olmak, olmaması imkânsız olmak.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet sahibi olan zat: Allah
zemin: yeryüzü.
zeval: batış, kayboluş

dahi, acz ve faknyla beraber, mazhar olduğu daimî mu'cızat-ı sanatın ve havarik-ı iktidar, hazain-i servetin şahadetiyle, aynı mertebe-i tevhide işaret eder. Demek, Şahid-i Ezelî, bütün kütüp ve suhufuyla, ve ehl-i şuhut, bütün tahkikat ve kûşufuyla; ve âlem-i şahadet, bütün muntazam ahval ve hakîmâne şuunatıyla o mertebe-i tevhidde bilicma ittifak ediyorlar.

İşte, o Vahid-i Ehad'i kabul etmeyen, ya nihayetsiz ilâhları kabul edecek veyahut ahmak Sofestaî gibi hem kendini, hem kâinatın vücudunu inkâr edecek.

İKİNCİ KELİME

وَحْدَهُ İşte şu kelime sarih bir mertebe-i tevhidi gösterir. Şu mertebeyi dahi azamî bir surette ispat eden gayet kuvvetli bir bürhanına şöyle işaret ederiz ki:

Biz gözümüzü açtıkça, kâinat yüzüne nazarımızı saldırdıkça, en evvel gözümüze ilişen, âmm ve mükemmel bir nizamdır ve şamil, hassas bir mizandır. Görüyoruz, her şey dakik bir nizam ile, hassas bir mizan ve ölçü içindedir.

Daha bir parça dikkat-ı nazar ettikçe, yeniden yeniye bir tanzim ve tevziniyet gözümüze çarpıyor. Yani, birisi intizam ile o nizamı değiştiriyor ve tartı ile o mizanı tazelendiriyor. Her şey bir model olup, pek kesretli muntazam ve mevzun suretler giydirilmiş.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahmak: pek akılsız, sersem.
ahval: hâller, durumlar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem.
âmm: umumî, genel.
azamî: en fazla.
bilicma: toplu hâlde, fikir birliğiyle.
burhan: delil.
daimî: sürekli, devamlı.
dakik: ince.
dikkat-ı nazar: dikkatli bakış.
ehl-i şuhut: kâinatta tevhid delillerini seyreden, ilâhî gizli sırları hakikatlen Allah'ın izniyle gören evliyalar.
fakr: fakirlik, yoksulluk.
gayet: son derece.
hakimâne: hikmetli bir şekilde, belirli gayelere yönelik, yerli yerinde olarak, faydalı bir şekilde.
hassas: inceliklı.
havarik-ı iktidar: Allah'ın kudretinin hankalıkları.
hazain-i servet: servet, zenginlik hazineleri.
ilâh: kendisine ibadet edilen.
inkar etme: reddetme, inanmama.
intizam: düzen, tertipli olma.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma.
ittifak etme: birleşme, fikir birliği etme.
kâinat: bütün âlemler, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kesretli: çok.
kûşuf: keşifler, evliyanın Allah'ın ilham etmesiyle gösterdikleri gayba ilgili sırlar, manevî sırlar.
kütüp: kitaplar.
mazhar olma: nail olma, erişme, kavuşma, görünme, yeri olma.
mertebe: derece.
mertebe-i tevhid: tevhid mertebesi.
mevzun: ölçülü.
mizan: ölçü, denge.
model: örnek, nümune.
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri.
muntazam: düzgün, düzenli, tertipli.
mükemmel: noksansız, tam, eksiksiz.
nazar: bakış, bakma.
nihayetsiz: sonsuz.
nizam: düzen.
sarih: açık.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkâr eden.
suhuf: Allah'ın sahifeler şeklinde bazı peygamberlerine gönderdiği ilâhî emirler, bu emirleri ihtiva eden sahifeler (Hz. Âdem'e 10 sahife, Hz. Şit'e 50 sahife, Hz. İdris'e 30 sahife, Hz. İbrahim'e 10 sahife olmak üzere toplam 100 sahifedir.)
suret: biçim, tarz, şekil, görüntü, resim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
Şahid-i Ezeli: ezelden ebede her şeyi gören ve her şeye şahit olan Cenab-ı Hak.
şamil: genel, kaplayan.
şuunat: işler, fiiller, faaliyetler.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
tanzim: düzenleme, sıraya koyma.
tevziniyet: dengelilik, ölçülülük.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her şeyde tek tek tecelli eden görünen Allah.
vücut: varlık.

Daha ziyade dikkat ettikçe, o tanzim ve tevzin altında bir hikmet ve adalet görünüyor. Her harekette bir hikmet ve maslahat gözetiliyor; bir hak, bir fayda takip ediliyor.

Daha ziyade dikkat ettikçe, gayet hakîmâne bir faaliyet içinde bir kudretin tezahûratı ve her şeyin her şe'nini ihata eden gayet muhit bir ilmin cilveleri nazar-ı şuurumuza çarpıyor.

Demek, bütün mevcudattaki şu nizam ve mizan, umuma âmm bir tanzim ve tevzini; ve o tanzim ve tevzin, âmm bir hikmet ve adaleti; ve o hikmet ve adalet, bir kudret ve ilmi gözümüze gösteriyor. Demek, bir Kadîr-i Kullî Şey ve bir Alîm-i Kullî Şey, şu perdeler arkasında akla görünüyor.

Hem her şeyin evveline ve ahirine bakıyoruz; hususan zîhayat nev'inde görüyoruz ki, başlangıçları, asılları, kökleri, hem meyvelen ve neticelen öyle bir tarzdadır ki, güya tohumlan, asıllan birer tarife, birer program şeklinde, bütün o mevcudun cihazatını tazammun ediyor. Ve neticesinde ve meyvesinde, yine bütün o zîhayatın manası suzülüp onda tecemmu eder, tarihçe-i hayatını ona bırakır. Güya onun aslı olan çekirdeği, desatir-i icadiyesinin bir mecmuasıdır. Ve meyvesi ve semeresi ise, evamir-i icadiyesinin bir fihristesi hükmünde görüyoruz.

Sonra o zîhayatın zahirine ve bâtınına bakıyoruz, gayet derecede hikmetli bir kudretin tasarrufatı ve nafiz bir

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
ahir: son
Alîm-i Kullî Şey: her şeyi bilen ve her şey ilminde bulunan Allah
âmm: genel.
bâtın: iç yüz, iç.
cihazat: cihazlar
cilve: görünme, yansıma
desatir-i icadiye: yoktan yaratmanın vücuda getirmenin kanunları
evamir-i icadiye: yoktan var etme emirleri, kanunlar
evvel: önce
faaliyet: çalışma, hareket.
fayda: fayda
fihriste: bir kitapta bulunan şeylen sırayla gösteren liste.
gayet: son derece
güya: sanki
hakîmâne: hikmetli bir şekilde belirli gayelere yönelik, yerli yerinde olarak, faydalı bir şekilde
hikmet: gaye, fayda, anlam, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hususan: özellikle.
ihata etme: kuşatma, sarma.
Kadîr-i Kullî Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kudret: güç, kuvvet.
mana: anlam
maslahat: fayda, gaye
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş ve sıralanmış şeylenin hepsi
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
mevcut: varlık.
mizan: ölçü
muhit: kuşatan, saran
nafiz: hükmü geçen, etkili
nazar-ı şuur: şuurlu bakış
netice: sonuç.
nev: çeşit, tür
nizam: düzen
semere: meyve
şe'n: durum, hal
tanzim: düzenleme, sıraya koyma
tarife: bir şeyi gerektiği şekilde anlatıp bildiren yazı
tarihçe-i hayat: bir şeyin doğumundan ölümüne kadar başından geçen şeyler, hayat hikayesi
tarz: şekil, biçim.
tasarrufat: tasarruflar, bir şeyin sahibi olup idare etmeler, mülkünü istediği gibi kullanmalar
tazammun etme: içinde bulundurma
tecemmu' etme: toplanma, birikme.
tevzin: ölçülü hale koyma, ölçülü yapma
tezahûrat: görüntüler
umum: genel
zahir: dış yüz
zîhayat: hayat sahibi, canlı
ziyade: çok.

iradenin tasviratı ve tanzimatı görünüyor. Yanı, bir kuvvet ve kudret icat eder; bir emir ve irade suret giydirir.

İşte, bütün mevcudat, böyle evveline dikkat ettikçe, bir ilmin tarifenamesi, ve ahirine dikkat ettikçe, bir Sâniin plânı ve beyannamesi; ve zahirine baktıkça, bir Fail-i Muhtar'ın ve Mürîd'in gayet sanatlı ve tenasüplü bir hulle-ı sanatı; ve bâtınına baktıkça, bir Kadîr'in gayet muntazam bir makinesini müşahede ediyoruz.

İşte şu hâl ve keyfiyet, bizzarure ve bilbedahe ilân eder ki, hiçbir şey, hiçbir zaman, hiçbir mekân, bir tek Sâni-i Zulcelâl'ın kabza-ı tasarrufundan harıç olamaz. Her bir şey ve bütün eşya, bütün şuunatıyla bir Kadîr-i Mürîd'in kabza-ı tasarrufunda tedbir edilir ve bir Rahman-ı Rahîm'in tanzimiyle ve lütfuyla güzelleştiriliyor ve bir Hannan-ı Mennan'ın tezyiniyle süslendiriliyor.

Evet, başında şuur ve yüzünde gözü bulunan, şu kâinat ve şu mevcudattaki nızam ve mızan ve tanzım ve tevzın, bir tek, yekta, Vahıd, Ehad, Kadîr, Mürîd, Alîm, Hakîm bir Zatı, vahdaniyet mertebesinde gösterir. Evet, her şeyde bir birlik var. Birlik ise bırı gösterir. Meselâ, dünyanın lâmbası olan güneş birdir, öyle ise dünyanın malıki dahi bırdır. Meselâ, zemin yüzündeki zîhayatların hızmetçilen olan hava, ateş, su birdir; öyle ise onları istihdam eden ve bızlere musahhar eden dahı bırdır.

ahir: son.
Alim: her şeyı hakkıyla bılen Allah
bâtın: ıç yüz, ıç.
beyanname: yazılı açıklama bıldırı
bilbedahe: apaçık bir şekılde açıklıkla
bizzarure: zorunlu olarak.
Ehad: bır olan, her bır şeyde bırlıgı tecelli eden, gorunen Allah
evvel: once
Fail-ı Muhtar: kendı ıstek ve iradesıyle ış goren, kendi arzusuyla faaliyette bulunan Allah
gayet: son derece.
Hakim: her şeyı bır maksatla uygun ve hıkmetle yaratan hıkmet sahıbı Allah
hal: durum
Hannan-ı Mennan: merhamet ve ihsanı bol olan Allah
hulle-i sanat: sanat elbisesi
icat: vucuda getirme, yaratma
irade: dileme, isteme
istihdam eden: bır hizmette kullanan, çalıştıran
kabza-i idare: eli, tasarrufu altında olma
kabza-i tasarruf: idare eli, tasarrufu altında olma
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
Kadir-i Mürid: irade ettiği her şeyı yapmaya gucu yeten Allah
kâinat: yaratılmış şeylenn tamamı, bütün âlemler, varlıklar
keyfiyet: durum, vaziyet.
kudret: guç, kuvvet.
lütuf: ıyılık, ihsan, ikram
malik: sahıp
mekan: yer
mertebe: derece
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
mizan: olçu
muntazam: düzgün, düzenlı, tertıplı
musahhar eden: emrı altına alan, boyun egdıren
Mürid: irade eden, isteyen, her şeyı istedıgı gıbı yapan Allah
muşahede etme: bır şeyı gozle gorme, gozlem.
nizam: düzen
Rahman-ı Rahim: Rahman ve Rahim olan Allah, dunya ve ahırette yaratıklanna sonsuz rahmet, şefkat ve merhametıyle muamele eden Allah
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyukluk, haşmet, ızzet sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah
suret: şekıl, resım, bıçım, gorunıtü
şuunat: haller, ışler
şuur: kavrama gucü, anlayış, ıdrak.
tanzim: düzenleme, sıraya koyma
tanzimat: tanzımler, düzenlemeler
tarifename: bır şey hakkındakı ayrıntılı açıklama, tanf
tasvirat: tasvirler, anlatımlar
tedbir edilme: ıdare edılme, çekıp çevrıme
tenasüplü: uyumlu, uygun
tevzin: olçülü yapma
tezyin: süsleme, zıynetlendırme
vahdaniyet: Allah'ın bırlıgı ve varlıgı
Vahid: bır tek, dengı ve ortagı olmayan, eşı, benzen olmayan Allah
yekta: tek, eşsız
zahir: gorunen, dış yuz.
Zat: asıl varlık, sonsuz buyukluk ve yucelık sahıbı Allah
zemin: yer
zîhayat: hayat sahıbı.

ÜÇÜNCÜ KELİME

لَا شَرِيكَ لَهُ Şu kelimeyi, Otuz Ikinci Sozun Birinci Mevkıfı gayet kuvvetli ve şaşaalı bir surette ispat ettiğinden ona havale ederiz. Onun fevkinde beyan olamaz, ondan daha ileri beyana lüzum yok ve izah edilmez.

DÖRDÜNCÜ KELİME

لَهُ الْمُلْكُ Yani, ferşten arşa, serâdan Süreyya'ya, zerrattan seyyarata, ezelden ebede kadar her bir mevcut, semavat ve arz, dünya ve ahiret, her şey Onun mülküdür. Malikiyet mertebe-i uzması, tevhid-i azam suretinde Onundur. Şu mertebe-i uzma-i malikiyet ve makam-ı azam-ı tevhidin bir hüccet-i kübrası, lâtif bir zamanda ve lâtif bir hatırada, Arabî ibaresinde, şu âcizin hatırına ilka edildi. O lâtif hatıranın hatırı için, aynı ibare-i Arabiyeyi kaydedip, sonra mealini yazacağız.

لَهُ الْمُلْكُ لِأَنَّ ذَاكَ الْعَالَمَ الْكَبِيرَ كَهٰذَا الْعَالَمِ الصَّغِيرِ ❁ مَصْنُوعٌ قُدْرَتِهِ مَكْتُوبُ قَدَرِهِ ❁ اِبْدَاعُهُ لِذَاكَ صَيَّرَهُ مَسْجِدًا ❁ اِيجَادُهُ لِهٰذَا صَيَّرَهُ سَاجِدًا ❁ اِنْشَاؤُهُ لِذَاكَ صَيَّرَ ذَاكَ مِلْكًا ❁ اِيجَادُهُ لِهٰذَا صَيَّرَهُ مَمْلُوكًا ❁ صَنْعَتُهُ فِي ذَاكَ تَظَاهَرَتْ كِتَابًا ❁ صِبْغَتُهُ فِي هٰذَا تَزَاهَرَتْ خِطَابًا ❁ قُدْرَتُهُ فِي ذَاكَ تُظْهِرُ حِشْمَتَهُ ❁ رَحْمَتُهُ فِي هٰذَا

âcız: gücü yetmez, güçsüz.
ahiret: öteki dünya.
Arabî: Arapça.
Arş: Allah'ın büyüklüğünün ve yüceliğinin tecelli ettiği belirdiği yer.
arz: yer, dünya.
beyan: anlatma, açıklama.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman sonsuzluk.
ezel: başlangıcı olmayan, geçmiş zaman, öncesizlik.
ferş: yeryüzü.
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece.
hatır: zihin, fikir, hafıza.
hatıra: anı, geçmişte yaşanan şeylerin zihinde kalan izi.
havale etme: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma.
hüccet-i kubra: en büyük hüccet, delil.
ibare: cümle.
ibare-i Arabiye: Arapça cümle.
ilka edilme: bırakma, atma, koyma.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma.
izah: açıklama yapma.
lâtif: hoş, güzel.
lüzum: ihtiyaç, gereklilik.
makam-ı azam-ı tevhid: Allah'ın birliğinin en yüksek makamı.
malikiyet: malık ve sahip olma, sahiplik.
meal: anlam, mana.
mertebe-i uzma: en büyük mertebe.
mertebe-i uzma-ı malikiyet: Cenab-ı Hakkın her şeye sahip olmasının en büyük mertebesi.
mevcut: varlık.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey, varlık.
semavat: semalar, gökler.
sera: yer.
seyyarat: gezegenler.
suret: şekil, biçim.
Süreyya: Ülker (Pervin) yıldızı.
şaşaalı: gösterişli, göz alıcı.
tevhid-i azam: en büyük tevhid hakikati.
zerrat: zerreler, atomlar.

تُنَظِّمُ نِعْمَتَهُ ۞ حِشْمَتُهُ فِي ذَاكَ تَشْهَدُ هُوَ الْوَاحِدُ ۞ نِعْمَتُهُ فِي هٰذَا
تُعْلِنُ هُوَ الْأَحَدُ ۞ سِكَّتُهُ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ ۞ خَاتَمُهُ
فِي هٰذَا فِي الْجِسْمِ وَالْأَعْضَاءِ

BİRİNCİ FIKRA: ذَاكَ الْعَالَمَ الْكَبِيرَ... الخ

Yani, şu kâinat denilen âlem-i ekber ve insan denilen onun misal-i musağğarı olan âlem-i asgar, kudret ve kader kalemiyle yazılan afakî ve enfusî vahdaniyet delâilini gösteriyorlar.

Evet, kâinattaki sanat-ı muntazamanın, küçük bir mikyasta, numunesi insanda vardır. O daire-i kübradaki sanat Sâni-i Vahid'e şahadet ettiği gibi, şu insanda olan küçük mikyastaki hurdebinî sanat dahi yine o Sânia işaret eder, vahdetini gösterir.

Hem, nasıl ki, şu insan gayet manidar bir mektub-i Rabbanîdir, muntazam bir kaside-i kaderdir; öyle de, şu kâinat dahi aynı o kalem-ı kaderle, fakat büyük bir mikyasta, yazılmış muntazam bir kaside-i kaderdir.

Hiç mümkün müdür ki, hadsız alâmet-i farika ile bütün insanlara bakan şu insan yüzündeki sikke-i vahdete ve bütün mevcudatı omuz omuza, el ele, baş başa veren kâinat üstündeki hatem-i vahdaniyete, Vahid-i Ehad'den başka bir şeyin mudahalesi bulunsun?

afakî: dış dünyaya ait.
alâmet-i farika: bir şeyi diğerlerinden farkı kılan özellik.
âlem-i asgar: en küçük âlem
alem-i ekber: en büyük alem
daire-i kübra: en büyük daire
delâil: deliller ispat vasıtaları
enfüsî: kişinin iç dünyasıyla ilgili şahsî
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız sonsuz.
hatem-i vahdaniyet: Cenab-ı Allah'ın birlik ve benzersizlik muhrü.
hurdebinî: gözle görülmeyecek kadar küçük, mikroskobik
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve gelecegini bilmesi takdir ve tayin etmesi
kâinat: bütün âlemler varlıklar
kalem-i kader: kader kalemi Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bilip yazması takdir etmesi
kaside-i kader: İlâhî takdir ve ölçülerle yaratılan yaratıcısını öven bir kaside gibi olan varlıklar
kudret: güç kuvvet.
manidar: manalı anlamlı.
mektub-i Rabbanı: her bir mükemmel bir sanat ve hikmetle yaratılan Rabbanı varlıklar
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı varlıklar
mikyas: ölçü ölçek
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
muntazam: düzgün düzenli tertipli
mudahale: karışma el atma araya girme
numune: örnek, misal
sanat-ı muntazama: düzenli sanat
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sani-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sikke-i vahdet: Allah'ın birliğini gösteren kendi zatına has muhur işaret.
şahadet: şahıtlık tanıklık.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden görünen Allah

İKİNCİ FIKRA: اِبْداعُهُ لِذَاكَ... الٓمٓ Meali şudur:

Sâni-i Hakîm, âlem-i ekberi öyle bedî bir surette halk edip ayat-ı kibriyasını üstünde nakşetmiş ki, kâinatı bir mescid-i kebir şekline döndürmüş. Ve insanı dahi öyle bir tarzda icat edip, ona akıl vererek, onunla o mu'cizat-ı sanatına ve o bedî kudretine karşı secde-i hayret ettirerek, ona ayat-ı kıbriyayı okutturup, kemerbeste-i ubudiyet ettirerek, o mescid-i kebirde bir abd-i sacit fıtratında yaratmıştır. Hiç mümkün mudur ki, şu mescid-i kebirin içindeki sacitlerin, âbidlerin ma'bud-i hakîkîleri, o Sâni-i Vahid-i Ehad'den başkası olabilsin?

ÜÇÜNCÜ FIKRA: اِنْشَائُهُ لِذَاكَ... الٓمٓ Meali şudur ki:

O Maliku'l-Mülk-i Zülcelâl, âlem-i ekberi, bahusus küre-i arz yüzünü öyle bir surette inşa ederek yapmıştır ki, birbiri içinde hadsız daireler olup, her bir daire bir tarla hükmünde olup, vakit be vakit, mevsim be mevsim, asır be asır eker, biçer, mahsulât alır. Mütemadiyen mülkünü çalıştırır, tasarruf eder.

En büyük daire olan zerrat âlemini bir tarla yapıp, her zaman kâinat kadar mahsulâtı, kudretiyle, hikmetiyle onda eker, biçer, kaldırır. Âlem-i şahadetten âlem-i gayba, daire-i kudretten daire-i ilme gondenr.

Sonra, mutavassıt bir daire olan zemin yüzünü, aynen öyle bir mezraa yapmış ki, mevsim be mevsim âlemleri, envaları, içinde eker, biçer, kaldırır. Manevî mahsulâtını dahi, gaybî, uhrevî, misalî ve manevî âlemlerine gönderir.

abd-i sacit: Allah'a secde eden kul
abid: ibadet eden, kulluk eden
alem: dünya, evren
âlem-i ekber: en büyük âlem, kâinat.
alem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem
asır be asır: asır asır, asırdan asra.
ayat-ı kibriya: Allah'ın büyüklüğüne, azametine ve celâline işaret eden ayetler, deliller
bahusus: özellikle
bedî: eşi ve benzeri olmayan, eşsiz güzel
daire-i ilm: Allah'ın her şeyi kapsayan ilminin dairesi
daire-i kudret: Allah'ın ezeli gücünün hâkim olduğu daire
envâ: nevler, türler
fıtrat: yaratılış
gaybî: gayba ait, göze görünmeyenlere ait
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halk etme: yaratma
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma
inşa etmek: yapmak, bina etmek, vücuda getirmek, yaratmak.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemerbeste-i ubudiyet: namazdaki gibi el bağlayıp Allah'ın huzurunda durmak.
kudret: güç, kuvvet
küre-i arz: dünya, yer küre
ma'bud-i hakiki: asıl ve gerçek ibadet edilmeye layık olan, Allah
mahsulât: ürünler
Maliku'l-Mülk-i Zülcelal: bütün mülkün gerçek sahibi, sonsuz büyüklük, haşmet, izzet sahibi olan Allah
manevî: madde dışı, soyut, görülmeyen
meal: anlam, mana
mescid-i kebir: büyük mescit.
mevsim be mevsim: mevsim mevsim, mevsimden mevsime
mezraa: tarla, ekilecek yer
misalî: görüntülere ait.
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri
mutavassıt: orta derecell, orta halli
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, mal
mütemadiyen: sürekli olarak.
nakşetmek: işlemek.
sacit: secde eden
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sâni-i Vahîd-i Ehad: bir olan ve biriği her şeyde tecelli eden, görünen ve her şeyi sanatla yapan Allah
secde-i hayret: şaşmaktan doğayı Allah'a şükür için yapılan secde
suret: şekil, biçim
tasarruf etme: mülkünü istediği gibi kullanma
uhrevî: ahirete dair.
vakit be vakit: vakit vakit, zaman zaman, zamanla
zemin: yer
zerrat: zerreler, atomlar

Daha küçük bir daire olan bir bahçeyi, yine, yüz defa, bin defa kudretle doldurup hikmetle boşaltmıyor. Daha küçük bir daire olan bir zîhayatı, meselâ bir ağacı, bir insanı, yüz defa onun kadar ondan mahsulât alır.

Demek, o Malıkü'l-Mülk-i Zülcelâl, küçük-büyük, cüz'î-küllî her şeyi birer model hükmünde inşa ederek, yüzler tarzda taze taze nakışlarla münakkaş mensucat-ı sanatını onlara giydirir, cilve-i esmasını, mu'cizat-ı kudretini izhar eder. Kendi mülkünde her bir şeyi birer sahife hükmünde inşa etmiş. Her sahıfede, yüzer tarzda manidar mektubatını yazar, hikmetinin, ayatını ızhar eder, zîşuurlara okutturur.

Şu âlem-i ekber, mülk şeklinde inşa etmekle beraber, şu insanı dahı öyle bir surette halk etmiştir ve ona öyle cihazat ve aletler ve havâs ve hissiyatlar ve bilhassa nefis, heva ve ihtiyaç ve iştiha ve hırs ve dava vermıştır kı, o geniş mulkünde, butun mulke muhtaç bır memlûk hukmüne getırmıştır.

İşte, hiç mümkün müdür kı, pek büyük olan âlem-i zerrattan tâ bir sineğe kadar bütününü mülk ve tarla yapan ve küçük insanı o büyük mülke nazır ve müfettiş ve çiftçi ve tüccar ve dellâl ve âbid ve memlûk yaptıran ve kendine muhterem bır misafir ve sevgılı bir muhatap ittihaz eden o Malıkü'l-Mulk-i Zülcelâl'den başka, o mülke tasarruf edıp o memlûke seyyıd olabılsın?

abd: kul, kole.
alem-i ekber: en buyuk âlem, kainat.
alem-i zerrat: zerreler âlemi, atomlar alemi.
ayat: ayetler, deliller.
bilhassa: ozellikle.
cihazat: uzuvlar, organlar.
cilve-i esma: Allah ın isimlerinin varlıklardakı esen, gorüntusu.
cüz'î-küllî: az çok.
dava: iddıa.
dellal: dân edıcı.
halk etme: yaratma.
havâs: duyular, duygular.
heva: ıstek, arzu.
hikmet: her şeyin belırlı gayelere yonelik olarak, manalı faydalı ve tam yerli yerinde olmasi.
hırs: aşın ıstek, şıddetlı arzu.
hissiyat: duygular.
hukmüne: yerine, değerine.
inşa etmek: yapmak, bina etmek.
İştiha: ıştah, açlık.
ittıhaz etme: kabul etme, sayma.
İzhar etme: gosterme, meydana çıkarma.
kudret: guç, kuvvet.
mahsulat: urünler.
Malıku'l-Mülk-ı Zülcelal: butun mulkün gerçek sahıbi, sonsuz buyukluk, haşmet, ızzet sahıbı olan Allah.
manıdar: manalı, anlamlı.
mektubat: mektuplar.
memluk: kole, kul.
mensucat-ı sanat: sanat dokumaları.
mu cızat-ı kudret: kudret mu cizelen.
muhatap: kendısıne soz soylenılen, konuşulan kımse.
muhtaç: ıhtıyacı olan.
muhterem: saygı değer.
müfettiş: kontrol eden, araştıran, araştırıcı.
mülk: sahıp olunan, uzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, mal.
münakkaş: nakışlı, suslenmiş.
nakış: sus.
nazır: bakan, gozeten.
nefis: ınsandakı bedenî yeme, ıçme, şehvet gibi bıyolojık ıhtıyaçlara duyulan tabîî ıstek.
sahife: sayfa.
seyyıd: efendı, sahıp.
suret: şekıl, bıçım.
tarz: şekıl, bıçım, usul.
tasarruf etme: mulkunu istediği gibi kullanma.
tüccar: tıcaretle uğraşan kımse.
zıhayat: hayat sahıbı, canlı.
zişuur: şuurlu, şuur sahıbı.

DÖRDÜNCÜ FIKRA: صَنْعَتُهُ فِي ذَاكَ... الخ ibaresidir.

Meali şudur ki:

Sânı-i Zulcelâl'in âlem-i ekberdeki sanatı o derece manidardır ki, o sanat bir kitap suretinde tezahür edip, kâinatı bir kıtab-ı kebir hükmüne getirdiğinden, akl-ı beşer, hakîkî fenn-i hikmet kütüphanesini ondan aldı ve ona göre yazdı. Ve o kitab-ı hikmet, o derece hakîkatle bağlı ve hakîkatten medet alıyor ki, büyük Kitab-ı Mübîn'in bir nüshası olan Kur'ân-ı Hakîm şeklinde ilân edildi.

Hem nasıl ki, kâinattaki sanatı, kemal-i intizamından kıtap şeklıne girdi, insandaki sıbgatı ve nakş-ı hikmetı dahi hıtap çıçeğını açtı. Yanı, o sanat, o derece manıdar ve hassas ve guzeldır ki, o makıne-i zîhayattakı cıhazatı, fonograf gıbi nutka geldi, söylettirdi. Ve öyle bir ahsen-i takvım içinde bir sıbga-i Rabbaniye vermiş kı, o maddî, cismanî, camıt kafada manevî, gaybî, hayattar olan beyan ve hıtap çıçeğı açıldı. Ve o ınsan kafasındakı kabılıyet-i nutuk ve beyana, o derece ulvî cihazat ve istidat verdi kı, Sultan-ı Ezelî'ye muhatap olacak bır makamda inkişaf ettırdı, terakkı verdi. Yanı, fıtrat-ı insanıyedekı sıbga-i Rabbanıye, hitab-ı İlâhî çıçeğını açtı.

Hıç mumkun mudur kı, kitap derecesine gelen butun mevcudattakı sanata ve hıtap makamına gelen ınsandakı o sıbgaya Vahıd-ı Ehad'den başkası karışabılsın? Hâşâ!

ahsen-i takvim: Cenab-ı Hakkın her şeyı en mükemmel ve guzel bıçımde yaratması.
akl-ı beşer: insan aklı.
alem-i ekber: en buyuk alem, kâinat.
beyan: açıklama, izah.
camit: cansız.
cihazat: organlar, donanımlar.
cismanî: maddî ve cısımlı olmak.
fenn-i hikmet: felsefe ilmi.
fıtrat-ı insanıye: insan tabıatı, yaratılışı.
fonograf: seslen kaydeden ve kaydedilmiş seslen çalan cihaz.
gaybî: bilinmeyen, gorunmeyen.
hakıkat: gerçek.
hakıkî: gerçek.
haşa: asla, hıçbır zaman.
hayattar: canlı yaşayan.
hitab-ı İlâhî: Allah ın kendi zatına mahsus olarak hıtabı.
hıtap çıçeğı: konuşabılme, soz soyleyebılme, ifade edebılme yetenegi.
hıtap: soz soyleme, konuşma, nutuk.
hukmune: yerine, degenne.
ıbare: cumle.
ınkışaf: gelıştırme, meydana çıkma.
istidat: kabılıyet, yetenek.
kabılıyet-i nutuk: konuşma kabılıyetı.
kaınat: butun alemler, varlıklar.
kemal-i intizam: intizamın mukemmel oluşu, tam ve eksıksız duzen.
kıtab-ı hikmet: hikmet kitabı, varlıkların yaratılış sebeplerini açıklayan kitap.
kıtab-ı kebir: buyuk kitap.
Kıtab-ı Mubin: herhangi bir şeyın yaratıcısının ilmindekı plan ve programa gore gerçekleşme, vucut bulma kaydı, kainattakı olayları nizam ve intizam ıçınde cereyan ettıren kudret kitabı.
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
maddî: madde ile alakalı.
makam: manevî mevkı.
makıne-i zîhayat: canlı makıne.
manevî: maddî olmayan.
manıdar: manalı, anlamlı.
meal: anlam, mana.
medet: yardım.
mevcudat: yaratılmış şeylerın tamamı, kâinat.
muhatap: kendısıne söz soylenılen, konuşulan.
nakş-ı hikmet: her şeyı belli bir maksat ve fayda ıle yaratan Allah'ın nakşıdan, suslen.
nutuk: konuşma, dıle gelme.
nüsha: bır kıtaptan veya yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
Sânı-i Zulcelâl: sonsuz buyukluk, haşmet, izzet sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah.
sıbga: boya.
sıbga-i Rabbanıye: Cenab-ı Hakkın dıledıgı tarz, renk bıçım ve şekılde yaratması. Rabbanî boya, sanat.
sıbgat: boyalar.
Sultan-ı Ezelî: ezelî sultan, kudret, kuvvet ve hukumranlığının başlangıcı olmayan Allah.
suret: şekıl, bıçım.
terakkı: ilerleme, gelişme.
tezahür etme: gorunme, belırme.
ulvî: yucc, yuksek.
Vahıd-i Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecelli eden, gorunen Allah.

Beşinci Fıkra: قُدْرَتُهُ فِي ذَاكَ... الخ ibaresidir. Meali şudur ki:

Kudret-i İlâhıye, âlem-ı ekberde haşmet-ı rububiyetini gösteriyor. Rahmet-i Rabbaniye ise, âlem-i asgar olan insanda nimetleri tanzim ediyor. Yanı, Sânının kudreti, kibriya ve celâl noktasında, kâinatı öyle muhteşem bir saray şeklinde icat ediyor ki, güneşi büyük bir elektrik lâmbası, kameri kandil ve yıldızları mumlar meyveleriyle yaldızlar, elektrikler. Ve zemin yüzünü bir sofra, bir tarla, bir bahçe, bir haliçe ve dağları bir mahzen, birer direk, birer kal'a ve hakeza, bütün eşyayı büyük bir mikyasta o büyük sarayın levazımatı şekline getirerek şaşaalı bir surette haşmet-ı rububiyetini gösterdiği gibi, cemal noktasında, rahmeti dahi, en küçük zîhayata kadar her zîruha enva-ı nimetini verir, onun ile tanzim eder, baştan aşağıya kadar nimetlerle süsleyip lütuf ve keremle tezyin eder ve o haşmet-ı celâliyeye karşı cemal-i rahmetini o küçücük lisanlarla, o büyük lisana karşı çıkarır.

Yani, güneş ve arş gibi büyük cirimler, haşmet lisanıyla "Yâ Celîl, yâ Kebîr, yâ Azîm" dedikleri vakit, sinek ve semek gibi o küçücük zîhayatlar dahi rahmet lisanıyla "Yâ Cemîl, yâ Rahîm, yâ Kerîm" diyerek, o musika-i kübraya lâtif nağamatlarını katıyorlar, tatlılaştırıyorlar.

Hiç mümkün müdür ki, o Celîl-i Zülcemal'den ve o Cemîl-i Zülcelâl'den başka bir şey, kendi başıyla şu âlem-ı ekber ve asgara icat cihetinde müdahale edebilsin? Hâşâ!

âlem-ı asgar: en küçük âlem
alem-i ekber ve asgar: en büyük ve en küçük alem
âlem-ı ekber: en büyük âlem kainat
arş: Allah'ın büyüklüğünün yüceliğinin tecelli ettiği yer
Azîm: büyükluk sahibi Allah
celâl: büyükluk, azamet, haşmet, ululuk.
Celîl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi Allah
Celîl-i Zülcemal: cemal ve büyükluk sahibi Allah
cemal: güzellik.
cemal-i rahmet: rahmetin güzelliği
Cemîl: sonsuz güzellik sahibi Allah
Cemîl-i Zülcelal: sonsuz büyükluk, haşmet, izzet ve güzellik sahibi Allah
cihet: yön, taraf
cirim: kütle, cansız cısım
enva-ı nimet: nimet çeşitleri, türleri
hakeza: bunun gibi, benzeri
haliçe: ince dokunmuş küçük halı
haşâ: asla, hiçbir zaman.
haşmet: heybet, ihtişam.
haşmet-ı celâliye: büyükluk ve azametten kaynaklanan ululuk
haşmet-ı rububiyet: rabliğin idare ve terbiye ediciliğin haşmeti, heybeti, büyüklüğü
ibare: cümle
icat: vücuda getirme, yaratma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kal'a: büyük hisar, kale
kamer: ay
kandil: lamba
Kebîr: ey büyükluk sahibi Allah
kerem: cömertlik, lütuf, bağış
Kerîm: ey sonsuz ikram ve ihsan sahibi Allah.
kibriya: Cenab-ı Allah'ın azameti ve kudreti, her cihetle büyüklüğü
kudret: güç, kuvvet.
kudret-i İlahiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın güç, kuvvet ve iktidarı.
latif: hoş, güzel, yumuşak.
levazımat: lâzım olan şeyler, ihtiyaç maddeleri
lisan: dil.
lütuf: iyilik, ikram ve yardımda bulunma
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, depo
mânâ: mana, anlam
mikyas: ölçü, ölçek.
musika-i kübra: en büyük musiki, bütün kâinatta cereyan eden ilâhi musika
müdahale etme: karışma, el atma.
nağamat: nağmeler, güzel sesler
nimet: iyilik, ihsan. Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi Allah
rahmet: acıma, merhamet etme
rahmet-i Rabbaniye: Allah'ın rahmeti, merhameti, şefkati
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semek: balık.
suret: şekil, biçim, tarz.
şaşaalı: gösteşli, parlak.
tanzim: düzenleme
tezyin etme: süsleme, ziyneden dürme
yâ: ey
yaldız: eşyaya altın veya gümüş görüntüsü vermek için kullanılan sıvı veya yaprak durumundaki altın, gümüş ve bunların taklidi olan madde
zemin: yer
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zîruh: ruh sahibi, ruhlu

ALTINCI FIKRA: حِشْمَتُهُ فِي ذَاكَ... الخ ibaresidir. Meali şudur ki:

Yani, kâinatın hey'et-i mecmuasında tezahür eden haşmet-i rububiyet, vahdaniyet-i İlâhiyeyi ispat edip gösterdiği gibi, zîhayatlanın cüz'iyatlanına mukannen erzaklarını veren nimet-i Rabbaniye dahi ehadiyet-i İlâhiyeyi ispat edip gösterir. Vahidiyet ise, bütün o mevcudat birinindir ve birine bakar ve birinin icadıdır demektir. Ehadiyet ise, her bir şeyde Hâlık-ı Küllî Şey'in ekser esması tecellî ediyor demektir. Meselâ, güneşin ziyası, bütün zeminin yüzünü ihata ettiği haysiyetiyle, vahidiyet misalini gösterir. Ve her bir şeffaf cüzde ve su katrelerinde, güneşin ziyası ve harareti ve ziyasındaki yedi rengi ve bir nevi gölgesi bulunması, ehadiyet misalini gösterir. Ve her bir şeyde, hususan zîhayatta ve bilhassa her bir insanda, o Sâniin ekser esması onda tecellî ettiği cihetle, ehadiyeti gösterir.

İşte şu fıkra işaret eder ki, kâinatta tasarruf eden haşmet-i rububiyet, o koca güneşi şu zemin yüzündeki zîhayatlara bir hizmetkâr, bir lâmba, bir ocak, ve koca küre-i zemini onlara bir beşik, bir menzil bir ticaretgâh; ve ateşi her yerde hazır bir aşçı ve dost, ve bulutu süzgeç ve murdia, ve dağları mahzen ve ambar, ve havayı zîhayata enfas ve nüfusa yelpaze, ve suyu yeniden hayata girenlere süt emziren dâye ve hayvanata âb-ı hayat veren bir şerbetçi hükmüne getiren rububiyet-i İlâhiye, gayet vazıh bir surette vahdaniyet-i İlâhiyeyi gösterir.

ab-ı hayat: hayat suyu
ambar: depo
bilhassa: özellikle
cihet: yön, taraf
cüz: parça
cüz'iyat: cüzler, parçalar, kısımlar, fertler
daye: sütnine, çocuğa bakan dadı
ehadiyet: birlik, Allah'ın birliği, Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
ehadiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecellî etmesi, görünmesi.
ekser: pek çok.
enfas: nefesler, soluklar
erzak: rızıklar
esma: isimler, adlar
fıkra: paragraf, bölüm, kısım
gayet: son derece
Hâlık-ı Küllî Şey: kâinatta mevcut olan her şeyin yaratıcısı, Allah
hararet: sıcaklık, ısı
haşmet-i rububiyet: rabbiğin idare ve terbiye ediciliğin haşmeti, heybeti, büyüklüğü
haysiyetiyle: özellik, kıymet derece, mesnet, mertebe.
hayvanat: hayvanlar
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, hepsi
hizmetkar: hizmetçi
hususan: özellikle
hükmüne: yerine, değerine
İbare: cümle
icat: vücuda getirme, yaratma
ihata etme: kuşatma, sarma
İspat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
katre: damla
küre-i zemin: yerküre, dünya
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, depo
mea: mana, anlam
menzil: yer, mekân
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar
mukannen: belli, belirli, zamanı veya niteliği belli
murdia: süt anne
nevi: tür, çeşit.
nimet-i Rabbaniye: bütün mahlukatı idare ve terbiye eden Allah'ın nimeti
nüfus: nefisler, canlar
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ve idare ediciliği
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
suret: şekil, biçim
şeffaf: saydam
şerbet: meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek.
tasarruf etme: bir şeyin sahibi olup idare etme.
tecelli etme: görünme. Cenab-ı Hakkın güzel isimlerinin kâinatta ve insanlarda görünmesi
tezahür etme: görünme, ortaya çıkma.
ticaretgah: ticaret yapılan yer
vahdaniyet-i İlahiye: İlahi birlik, Allah'ın bir, tek olması
vahidiyet: birlik.
vazıh: açık, aşikâr
zemin: yer
zîhayat: hayat sahibi, canlı
ziya: ışık.

Evet, Hâlık-ı Vahid'den başka kim güneşi arzlılara musahhar bir hizmetkâr eder? Ve o Vahid-i Ehad'den başka kim havayı elinde tutar, pek çok vazifelerle tavzif edip rûy-i zeminde çevik çalâk bir hizmetkâr eder? Ve o Vahid-i Ehad'den başka kimin haddine düşmüştür ki, ateşi aşçı yapsın ve kibrit başı kadar bir zerrecik ateşe binler batman eşyayı yuttursun? Ve hakeza, her bir şey, her bir unsur, her bir ecram-ı ulviye, o haşmet-i rububiyet noktasında Vahid-i Zülcelâl'i gösterir.

İşte, celâl ve haşmet noktasında vahidiyet göründüğü gibi, cemal ve rahmet noktasında dahi nimet ve ihsan, ehadiyet-i İlâhiyeyi ilân eder. Çünkü, zîhayatta ve bilhassa insanda, o derece sanat-ı camia içinde, hadsiz enva-ı nimeti anlayacak, kabul edecek, isteyecek cihazat ve aletler vardır ki, bütün kâinatta tecelli eden bütün esmasının cilvesine mazhardır. Âdeta bir nokta-i mihrakıye hükmünde, bütün Esma-i Hüsnayı birden mahiyetinin âyinesiyle gösterir ve onunla ehadiyet-i İlâhiyeyi ilân eder.

YEDİNCİ FIKRA: سِكَّتُهُ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ ۞ حَاتَمُهُ فِي هٰذَا فِي الْجِسْمِ وَالْأَعْضَاءِ Meali şudur ki:

Sâni-i Zülcelâl, âlem-i ekberin heyet-i mecmuasında bir sikke-i kübrası olduğu gibi, bütün eczasında ve envaında dahi birer sikke-i vahdet koymuştur. Âlem-i asgar olan insanın cısmında ve yüzünde birer hatem-ı vahdaniyet bastığı gibi, her bir azasında dahi birer muhr-i vahdeti vardır.

adeta: sanki.
âlem-i asgar: en küçük âlem
alem-i ekber: en büyük alem kâinat.
arzlı: yerde yaşayan
ayine: ayna
aza: organlar uzuvlar
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü (1 okka = 1283gram)
bilhassa: özellikle.
celal: büyükluk, azamet, ululuk.
cemal: güzellik
cihazat: uzuvlar organlar
cilve: Allah'ın İsimlerinin varlıklar üzerinde aksederek görünmesi
çevik çalâk: hareketli çalışkan
ecram-ı ulviye: büyük gök cisimleri yıldızlar ve gezegenler
ecza: cüzler parçalar kısımlar
ehadiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın her bir şeyde bidiğinin görünmesi
enva: çeşitler türler
enva-ı nimet: nimet çeşitleri türleri
esma: isimler adlar
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
had: yetki sınır
hadsız: sınırsız sonsuz
hakeza: bunun gibi benzer
Hâlık-ı Vahid: bir ve tek olan yaratıcı Allah
haşmet: büyükluk, heybet, ihtişam
haşmet-i rububiyet: rabbiğin idare ve terbiye edicilğin haşmeti heybeti büyüklüğü.
hatem-ı vahdaniyet: Cenab-ı Allah'ın birlik ve benzersizlik mühürü
hey'et-i mecmua: genel yapı bir şeyin tamamı.
hizmetkar: hizmetçi.
hükmünde: yerinde değerinde
ihsan: iyilik etme güzel davranma lütuf bağış yardım
kainat: bütün âlemler varlıklar
mahiyet: bir şeyin aslı esası nitelik
mazhar: bir şeyin ortaya çıktığı göründüğü yer
meal: mana anlam
musahhar: boyun eğen emir altına giren
muhr-i vahdet: Allah'ın birliğini gösteren muhur işaret.
nimet: iyilik ihsan Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
nokta-i mihrakıye: toplanma bir arada bulunma noktası odak noktası
rahmet: acıma merhamet etme
rüy-i zemin: yeryüzü.
sanat-ı camia: pek çok şeyi kendinde toplayan sanat.
Sâni-i Zülcelal: sonsuz büyükluk haşmet, izzet sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sikke-i kübra: en büyük sikke muhur.
sikke-i vahdet: Allah'ın birliğini gösteren kendi zatına has sikke muhur işaret.
tavzif: vazifelendirme görevlendirme
tecelli etme: Cenab-ı Hakkın güzel isimlerinin kainatta ve insanlarda görünmesi
unsur: madde element, bir şeyin parçası
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde görünen Allah
Vahid-i Zülcelal: sonsuz büyükluk haşmet, izzet sahibi ve bir olan Allah
vahidiyet: birlik, Cenab-ı Hakkın her şeyde birden görülen birlik tecellisi
vazife: görev iş
zîhayat: hayat sahibi canlı

Evet, o Kadîr-i Zülcelâl, her şeyde, külliyatta ve cüz'iyatta, yıldızlarda ve zerrelerde birer sikke-i vahdet koymuştur ki, Ona şahadet eder; ve birer mühr-i vahdaniyet basmıştır ki, Ona delâlet eder. Şu hakikat-i uzma, Yirmi İkinci Sözde ve Otuz İkinci Sözde ve Otuz Üçüncü Mektubun otuz üç adet Penceresinde gayet parlak ve kat'î bir surette izah ve ispat edildiğinden, onlara havale edip sözü keser, burada hatime veririz.

BEŞİNCİ KELİME

لَهُ الْحَمْدُ Yani, butun mevcudatta sebeb-i medih ve sena olan kemalât onundur. Öyle ise, hamd dahi Ona aittir. Ezelden ebede kadar her kimden her kime karşı gelen ve gelecek methusena Ona aittir. Çünkü, sebeb-ı medih olan nimet ve ihsan ve kemal ve cemal ve medar-ı hamd olan her şey Onundur, Ona aittir. Evet, ayat-ı Kur'âniyenin işaratıyla, butün mevcudattan daimî bır surette dergâh-ı İlâhiyeye giden bır ubudiyettir, bir tesbihtır, bır secdedir, bir duadır ve bir hamdusenadır ki, daimî o dergâha gıdıyor.

Şu hakikat-ı tevhıdı ıspat eden bır bürhan-ı azama şöyle ışaret ederiz ki:

Şu kâınata baktığımız vakıt, bağıstan şeklınde, sakfı ulvî yıldızlarla yaldızlanmış, zemini ziynetlı mevcudatla şenlenmiş surette görunuyor. İşte şu bağıstandakı muntazam nuranî ecram-ı ulviye ve hikmetlı ve ziynetli mevcudat-ı süfliye, umumen her bırı, lısan-ı mahsusuyla derler

ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetlerı
bagıstan: bag bahçe
burhan-ı azam: en buyuk delıl.
cemal: guzellik.
cüz'iyat: bır butunun yapı taşları, kuçuk parçalar
daimî: surekli devamlı
delalet etme: delıl olma gosterme
dergâh: buyuk bır huzura gırılecek kapı kapı onu makam
dergah-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergahı kapısı katı
ebed: sonu olmayan gelecek zaman sonsuzluk.
ecram-ı ulviye: buyuk gok cısımlerı yıldızlar ve gezegenler
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman öncesizlik
gayet: son derece
hakıkat-ı tevhıd: Allah'ın bir ve tek olduğu ve ondan başka İlâh olmadıgı gerçeği.
hakıkat-ı uzma: en buyuk hakıkat, gerçek.
hamd: methetme, ovme, kullanılan Allah'a karşı olan memnuıyetlerını onu overek ve şukrederek bıldırmesı
hamdusena: şukur ve ovgu
hatime: son
havale etme: bırakma, bır ışı veya bır şeyı başka bırne bırakma
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelik olarak, manalı faydalı ve tam yerlı yernde olması
ihsan: lutuf, bagış, yardım, ıyılık etme, bagıslama, ıkram etme
ispat: delıl ve şahıt gostererek dogruyu ortaya koyma
ışarat: ışaretler
izah etme: açıklama.
Kadir-i Zülcelal: sonsuz buyukluk, haşmet, ızzet ve kudret sahıbı Allah
kâınat: butun alemler, varlıklar
kat'ı: kesın, suphesız.
kemal: kusursuz tam ve mukemmel olma, mukemmellik
kemalât: mukemmellıkler, kusursuzluklar
kulliyat: butunler, parçalardan bınım elemanlardan meydana gelenler, buyuk cısımler
lısan-ı mahsus: kendısıne aıt dıl, kendıne aıt tarz.
medar-ı hamd: şukur sebebı.
methusena: methedip ovme
mevcudat: yaranılmış şeylerın tamamı, varlıklar
mevcudat-ı süfliye: kuçuk varlıklar
muntazam: ıntızamlı, duzgun, duzenlı
muhr-i vahdaniyet: Cenab-ı Hakkın bırlıgını gosteren mühur, ozellik, ışaret.
nimet: ıyılık, ihsan, Allah'ın bagışladıgı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar
nuranî: nurlu
sakf: tavan, çatı, dam
sebeb-i medih ve sena: methedip ovme sebebı
sebeb-i medih: ovme sebebı
sıkke-i vahdet: Allah'ın bırlıgını gosteren kendı zatına has sıkke, muhur, ışaret.
suret: şekıl, bıçım, tarz
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şen: sevınçlı, neşelı
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksanlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına layık ıfadelerle anma
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yuksek, yuce
umumen: butun, hep genellıkle
yaldız: esyaya altın veya gumuş gorunusu vermek ıçın kullanılan sıvı veya yaprak durumundakı altın, gumuş ve bunların taklıdı olan madde
zemin: yer
zerre: maddenın en küçuk parçası, atom
ziynet: sus.

ki: "Bız bır Kadîr-i Zülcelâl'in mu'cizat-ı kudretiyiz; bir Hâlık-ı Hakîm ve bir Sâni-i Kadîr'in vahdetıne şahadet ederız."

Ve şu bağıstan-ı âlem içındekı küre-ı arza bakıyoruz, görüyoruz ki, bır bahçe şeklınde, rengârenk yüz bınler süslü çıçekli nebatat taıfeleri onda senlmiş ve çeşit çeşit yüz binler enva-ı hayvanat onda serpilmiştir

İşte şu zemin bahçesinde, bütün o süslü nebatat ve zıynetli hayvanat, muntazam suretlenyle ve mevzun şekillerıyle ilân edıyorlar ki, "Bız bır tek Sâni-i Hakîmin sanatından birer mu'cizesı, birer harıkasıyız ve vahdanıyetın bırer dellâlı, birer şahıdıyız "

Hem, o bahçedekı ağaçların başlarına bakar, görurüz kı Gayet derecede alîmâne, hakîmâne, kerîmâne, lâtıfâne, cemîlâne yapılmış muhtelıf suretlerde meyveleri, çıçekleri görüyoruz İşte şunlar, bilumum bır lısan ile ilân ederler kı, "Bız bır Rahman-ı Zülcemal'in ve bir Rahîm-ı Zülkemal'in mu'cıznüma hedıyelerıyız, hayretnüma ıhsanlanyız."

İşte, bağıstan-ı kâınattakı ecram ve mevcudat ve küre-i arz bahçesındekı nebatat ve hayvanat ve eşcar ve nebatatın başlarındakı ezhar ve semerat, nıhayet derecede yüksek bır seda ile şahadet eder, ilân eder, derler kı:

Bizim Hâlık'ımız ve Musavvir'imiz ve bızi hedıye veren Kadîr-i Zulkemal, Hakîm-i Bîmısal, Kerîm-ı Purneval her şeye kadirdır Hıçbir şey Ona ağır gelmez, hıçbir şey daıre-ı kudretınden harıç olamaz. Kudretıne nıspeten,

alımane: her şeyı çok ıyı bılerek.
bagıstan-ı alem: alemın bahçelerı bağları
bagıstan-ı kaınat: kâınat bahçesı
bilumum: genel olarak.
cemılâne: guzelce en guzel bır şekılde
daıre-ı kudret: Allah ın sonsuz guç ve kudretının hâkım olduğu daıre
dellal: ılan edıcı
ecram: gok cısımlerı
enva-ı hayvanat: hayvanların turlerı çeşıtlerı.
eşcar: ağaçlar
ezhar: çıçekler
gayet: son derece
hakımâne: hıkmetlı bır şekılde belırlı gayelere yonelık, yerlı yennde olarak, faydalı bır şekılde
Hakım-i Bırmısal: mısılsız ve benzersız hıkmet sahıbı olan Allah
Hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden, yaratıcı Allah
Halık-ı Hakım: hıkmetle yaratan, yarattıklannda hıkmetlı olduğunu gosteren yaratıcı Allah
harıç: dışta kalan
hayretnüma: hayret veren.
hayvanat: hayvanlar
ıhsan: ıyılık etme ıkram etme lutuf bağış yardım
kadır: bir ısı yapmaya gucu yeten
Kadır-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk, haşmet ızzet ve kudret sahıbı Allah.
Kadir-i Zulkemal: sonsuz kemal ve kudret sahıbı olan Allah
kerîmane: comertçe bol ıhsan ıle
Kerım-i Purneval: her turlü nımetı bolca ıkram eden sonsuz kerem sahıbı Allah
kudret: guç kuvvet.
küre-i arz: dunya yer kure.
latıfane: hoş ve güzel bır şekılde
lısan: dıl
mevcudat: varlıklar.
mevzun: olçulu
mu'cizat-ı kudret: kudret mu cızelerı
mu'cize: Cenab-ı Hakkın kudretıyle meydana gelen ınsanlann benzennı yapmaktan acız oldukları harıkalıklar
mu'cıznüma: mu cızelı
muhtelıf: çeşıtlı, farklı
muntazam: ıntızamlı duzgun duzenlı
Musavvir: her şeye kendıne lâyık guzel şekıl ve suretler veren Allah
nebatat: bıtkıler
nıhayet: son
nıspeten: nıspetle oranla gore
Rahım-ı Zülkemal: sonsuz kemal sahıbı olan mukemmel bır merhamet ıle bağışlayan ve muhafaza eden Allah
Rahman-ı Zulcemal: her turlu guzellık sahıbı olan merhametlı ve şefkatlı Allah
rengarenk: çeşıtlı renklen olan
Sanı-i Hakım: her şeyı sanatla ve hıkmetle yaratan Allah
Sanl-i Kadır: her şeye gucü yeten ve her şeyı sanatlı yaratan Allah
seda: ses
semerat: meyveler
suret: şekıl, bıçım gorunuş
şahadet: şahıdlık tanıklık.
taıfe: gurup topluluk.
vahdanıyet: Allah ın bırlığı ve varlığı
vahdet: bırlık
zemin: yeryuzu
zıynet: süs

zerreler, yıldızlar birdir. Küllî, cüz'î kadar kolaydır. Cüz, küll kadar kıymetlidir. En büyük, en küçük kadar kudretine nispeten rahattır. Küçük, büyük kadar sanatlıdır; belki sanatça, küçük büyükten daha büyüktür. Bütün mazideki acaib-i kudreti olan vukuat şahadet eder ki, o Kadîr-i Mutlak, bütün istikbaldeki acaib-i imkânata muktedirdir. Dünü getiren, yarını getirdiği gibi, maziyi icat eden o Zat-ı Kadîr, istikbali dahi icat eder. Dünyayı yapan o Sâni-i Hakîm, ahireti de yapar. Evet, Ma'bud-i Bilhak yalnız o Kadîr-i Zulcelâl olduğu gibi, Mahmûd-i Bilıtlak yine yalnız Odur. İbadet Ona mahsus olduğu gibi, hamdüsena dahi Ona hastır.

Hiç mümkün müdür ki, semavat ve arzı halk eden bir Sâni-i Hakîm, semavat ve arzın en mühim neticesi ve kâinatın en mükemmel meyvesi olan insanları başıboş bıraksın, esbap ve tesadüfe havale etsin, hikmet-i bâhiresini abesiyete kalbetsin? Hâşâ!

Hiç mümkün müdür ki, Hakîm, Alîm bir Zat, bir ağacı gayet ehemmiyetle tedbir ve tasvir edip ve gayet derecede hikmetle idare ve terbiye ettiği hâlde, o ağacın gayesi, faydası olan meyvelerine bakmayıp ehemmiyet vermesin, hırsız ellere, boş yerlere dağılsın, zayi olsun? Elbette bakmamak, ehemmiyet vermemek olamaz. Çünkü ağaca ehemmiyet vermek, meyveleri içindir. İşte, şu kâinatın zîşuuru ve en mükemmel meyvesi ve neticesi ve gayesi, insandır. Şu kâinatın Sâni-i Hakîm'i, mümkün müdür ki, şu zîşuur meyvelerin meyveleri olan hamd ve

abesiyet: faydasız ve boş olma
acaib-i imkânat: gerçekleşmesi mümkün olan şaşırtıcı şeyler, işler, durumlar
acaib-i kudret: İlâhî kudretin ırsanı hayrette bırakan harika işleri
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
arz: yer, dünya
cüz'î: en küçük.
ehemmiyet: önem
esbap: sebepler.
fayde: fayda
gaye: maksat, hedef
gayet: son derece
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
halk etme: yaratma
hamd: methetme, övme
hamdüsena: şükür ve övgü
has: hususî, özel
hâşâ: asla, hıçbir zaman
havale etme: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hikmet-i bâhire: geniş ve büyük hikmet
İbadet: kulluk.
İcat: vücuda getirme, yoktan yaratma
İdare etme: yönetme, çekip çevirme
İstikbal: gelecek.
Kadîr-i Mutlak: hıç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk, haşmet, izzet ve kudret sahibi Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kalbetmek: dönüştürmek, değiştirmek
kudret: güç, kuvvet.
külli: bütünü, hepsi, büyük, çok
Ma'bud-i Bilhak: asıl ibadet edilecek, hakkıyla ibadete lâyık olan Allah
Mahmud-ı Bilıtlak: sınırsız olarak ve her zaman övülmeye ve hamde lâyık olan Cenab-ı Allah
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan, lâyık.
mazi: geçmiş zaman
muktedir: gücü yeten
mühim: önemli
netice: sonuç.
nispeten: nispetle, oranla, göre
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
semavat: gökler
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tasvir: şekil ve suret verme
tedbir: idare etme, çekip çevirme
terbiye: besleme, büyütme, yetiştirme
tesadüf: rastlantı
vukuat: hâdiseler, olaylar
Zat: sonsuz büyükluk ve yücelik sahibi Zat, Allah
Zat-ı Kadîr: her şeye gücü yeten Zat, kudret sahibi Allah.
zayi: elden çıkmış, yitik
zerre: maddenin en küçük parçası, atom ve atom altı parçacıklar
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

ibadeti, şükür ve muhabbeti başkalara verip hikmet-ı bâhiresini hiçe indirsin, veyahut kudret-i mutlakasını acze kalbettirsin, veyahut ilm-i muhitini cehle çevirsin? Yüz bin defa hâşâ!

Hiç mümkün mudur ki, şu kâinat sarayının binasındaki makasıd-ı Rabbaniyenin medan olan zîşuur ve zîşuurun serfırazı olan nev-i insanın mazhar olduğu nimetlere mukabil izhar ettikleri şükür ve ibadeti, o saray-ı kâinatın Sânından başkasına gitsin? Ve o Sânı-ı Zülcelâl, o gayetülgaye olan şükür ve ibadeti, başkalara gitmesine müsaade etsin?

Hem hiç mümkün midir ki, hadsiz enva-ı nimetiyle kendini zîşuurlara sevdirsin ve hadsız mu'cizat-ı sanatıyla kendini onlara tanıttırsın, sonra onların şükür ve ibadetlerini, hamd ve muhabbetlerini, manfet ve minnettarlıklarını esbaba ve tabiata terk edip ehemmiyet vermesin, hikmet-i mutlakasını inkâr ettirsin, saltanat-ı rububiyetini hiçe indirsin? Yüz bin defa hâşâ ve kellâ!

Hiç mümkün midir ki, bir baharı halk edemeyen ve bütün meyveleri icat edemeyen ve yeryüzünde sikkeleri bir olan bütün elmaları inşa edemeyen, onların bir misal-i musağğarı olan bir elmayı halk edip ve o elmayı nimet olarak birisine yedirsin, şükrünü kazansın, Mahmûd-ı Bilitlak'a hamd noktasında iştirak etsin? Hâşâ! Çünkü, bir elmayı halk eden kim ise, bütün dünyaya gelen elmaları icat eden yine O olabilir. Çünkü sikke birdir. Hem, elmaları icat eden kim ise, bütün dünyada medar-ı rızık

marifet: bilme, tanıma
mazhar olmak: nail olmak, erişmek, kavuşmak.
medar: yörünge, dayanak noktası
medar-ı rızık: rızkın sebebi, rızklanma sebebi olan şeyler
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
mu'cizat-ı sanat: sanat mucizeleri
muhabbet: sevgi
mukabil: karşılık.
müsaade etme: izin verme.
nev-i insan: insan nevi, türü
nimet: iyilik, ihsan. Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
Sânı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sânı-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
saray-ı kâinat: kâinat sarayı
serfiraz: benzerlerinden üstün olan, başta gelen, seçkin.
sikke: muhür, damga.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifâde etme, teşekkür
tabiat: kâinat, âlem ve içindekiler, maddî âlem, doğa
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

acz: güçsüzlük.
cehil: cahillik, bilgisizlik.
ehemmiyet: önem.
enva-ı nimet: nimet çeşitleri, türleri
esbap: sebepler, vasıtalar
gayetülgaye: asıl maksat, gayenin gayesi
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halk etmek: yaratmak.
hamd: methetme, övme.
hâşâ: asla, hiçbir zaman.
hikmet-ı bahire: geniş ve büyük hikmet.
hikmet-i mutlaka: sınırsız hikmet, her yerde kendini gösteren gayeli, faydalı işleyiş
ibadet: kulluk.
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici, kuşatıcı ilim
inkar etme: reddetme, kabul etmeme
inşa etmek: yapmak, bina etmek
iştirak etmek: ortak olmak, katılmak.
izhar etme: gösterme, meydana çıkarma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kalbettirme: dönüştürme, değiştirme
kella: kesinlikle, asla, hiç bir zaman.
kudret-i mutlaka: mutlak kudret, sonsuz ve sınırsız kudret.
Mahmûd-i Bilitlak: sınırsız olarak ve her zaman övülmeye ve hamde layık olan Cenâb-ı Allah
makasıd-ı Rabbaniye: terbiye edici olan Cenâb-ı Hakkın maksatları, gayeleri

olan hububat ve semeratı halk eden yine Odur. Demek, en küçük cüz'î bir zîhayata en cüz'î bir nimeti veren, doğrudan doğruya Kâinatın Hâlık'ıdır ve Rezzak-ı Zülcelâl'dir. Öyle ise, şükür ve hamd doğrudan doğruya Ona aittir. Öyle ise, hakîkat-i kâinat, daima hak lisanıyla der:

لَهُ الْحَمْدُ مِنْ كُلِّ اَحَدٍ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ [1]

ALTINCI KELİME

يُحْيِي Yanı, hayat veren yalnız Odur. Öyle ise, her şeyin hâlıkı dahi yalnız Odur. Çünkü, kâinatın ruhu, nuru, mâyesi, esası, neticesi, hulâsası hayattır. Hayatı veren kim ise, bütün kâinatın hâlıkı da Odur. Hayatı veren elbette Odur, *Hayy ü Kayyum*'dur.

İşte şu mertebe-i tevhîdin bürhan-ı azamına şöyle işaret ederiz ki:

Başka bir Sözde izah ve ispat edildiği gibi, zemin yüzünün sahrasında çadırları kurulmuş gayet muhteşem zîhayatlar ordusunu görüyoruz. Evet, *Hayy ü Kayyum*'un hadsız ordularından, her bahar mevsiminde yeni silâh altına alınmış, gayptan gelen taze bir ordu meydana çıkmış görüyoruz. Şu orduya bakıyoruz ki: Nebatat taifelerinden iki yüz binden ziyade ve hayvanat milletlerinden yine yüz binden fazla çeşit çeşit, muhtelif kavimler görüyoruz. Her bir milletin, her bir taifenin elbisesi ayrı, erzakı ayrı, talimatı ayrı, terhisatı ayrı, silâhları ayrı, müddet-i askeriyeleri ayrı olduğu hâlde, bir Kumandan-ı Azam, hadsız kudret ve hikmetiyle ve nihayetsiz ilim ve

1 Ezelden ebede kadar her kimden gelse, bütün hamdler yalnızca Ona mahsustur.

burhan-ı azam: en büyük delil
cüz'î: az, azıcık, ufak tefek şey
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk.
erzak: rızıklar
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
gaip: görünmeyen alem
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: gerçek.
hakîkat-i kâinat: kâinatın iç yüzündeki hakîkat, gerçekler
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
halk etmek: yaratmak.
hamd: methetme, övme.
hayvanat: hayvanlar
Hayyu Kayyum: her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hububat: taneli bitkiler, buğday, arpa vb. tahıl
hulâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma
izah etme: açıklama yapma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kavim: topluluk.
kudret: güç, kuvvet
Kumandan-ı Azam: en büyük komutan, her yere ve her şeye hükmeden en büyük Kumandan, Allah.
lisan: dil
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan, lâyık.
maye: maya, asıl ve gerekli madde
mertebe-i tevhîd: Allah'ın birliğini gösterme derecesi
muhtelif: çeşitli, farklı.
muhteşem: ihtişamlı, görkemli
müddet-i askeriye: askerlik süresi
nebatat: bitkiler
netice: sonuç
nihayetsiz: sonsuz
nimet: yiyecek ve içecek şeyler
Rezzak-ı Zülcelâl: her bir mahlûkunun rızkını veren celâl sahibi Allah
sahra: ova.
semerat: meyveler
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
taife: gurup, topluluk
talimat: talimler, eğitimler, emirler
terhisat: izin vermeler, serbest bırakılmalar
zemin: yer
zîhayat: hayat sahibi, canlı
ziyade: fazla, çok.

iradesiyle, bitmez rahmetiyle, tükenmez hazinesiyle, hiçbirini unutmayarak, şaşırmayarak, karıştırmayarak, geciktirmeyerek, ayrı ayrı bütün o üç yüz binden ziyade milletleri ve taifeleri kemal-i intizam ile, tamam-ı mizan ile, vaktı vaktine, ayrı ayrı erzaklarını, ayrı ayrı elbiselerini, ayrı ayrı silâhlarını vererek, ayrı ayrı talimat yaptırarak, ayrı ayrı terhisat ettiğini, gözü bulunan, bilmüşahede görür ve kalbi bulunan, bi'ayneyilyakîn tasdik eder.

İşte, hiç mümkün mudur ki, şu ihya ve idareye ve şu terbiye ve iaşeye, o orduyu bütün şuunatıyla ihata eden bir ilm-i muhitin ve o orduyu bütün levazımatıyla idare eden bir kudret-i mutlakanın sahibinden başkası karışabilsin, müdahale edebilsin, onda hissesi olsun? Yüz binler defa hâşâ!

Malûmdur ki, bir taburda on millet bulunsa, ayrı ayrı teçhiz etmesi on tabur kadar güç olduğundan, âciz insanlar, ister istemez bir tarzda teçhize mecbur olmuşlar. Hâlbuki, *Hayy ü Kayyum*, şu muhteşem ordusu içinde, üç yüz binden ziyade milletlere ayrı ayrı teçhizat-ı hayatiyeyi veriyor. Hem külfetsiz, muşkulâtsız, kolay bir tarzda, hafif bir şekilde, gayet hakîmâne ve intizamperverâne veriyor. Ve koca orduya bir tek lisan ile, [1] هُوَ الَّذِي يُحْيِي dedirtip, kâinat mescidinde o cemaat-i uzmaya [2] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ... الخ okutturuyor.

1- Hayatı veren ancak Odur.

2- Allahu Teala ki, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O Hayy dır, ezelî ve ebedî hayat sahibidir. O Kayyum dur, varlığı için hiçbir sebebe ihtiyacı olmadığı gibi, bütün eşya Onun yaratmasıyla ve tedbiriyle devam eder ve vücutta kalır, beka bulur. Onu ne uyuklama ve ne de uyku tutmaz. (Bakara Sûresi, 255.)

acız: gücü yetmez, güçsüz.
beka: sonsuzluk, devamlılık.
bi'ayneyilyakîn: görür derecede kesin olarak bilme, görür gibi bilme.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cemaat-i uzma: en büyük topluluk.
ebedî: sonu olmayan sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
erzak: rızıklar.
ezelî: başlangıcı olmayan, başlangıçsız.
gayet: son derece.
hakîmane: hikmetli bir şekilde, belirli gayelere yönelik, yerli yerinde olarak, faydalı bir şekilde.
hâşâ: asla, hiçbir zaman.
Hayy: gerçek, ezelî ve ebedî hayat sahibi olan Allah.
Hayy ü Kayyum: her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hisse: pay.
iaşe: geçindirme, besleme, yedirip içirme.
ibadet: kulluk.
idare etme: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme.
ihata etme: kuşatma, sarma.
ihya: hayat verme, diriltme, canlandırma.
ilâh: kendisine ibadet edilen.
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici, kuşatıcı ilim.
intizamperverane: her şeyi tertipli ve düzenli yaparak.
irade: dileme, karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret.
külfet: sıkıntı, zorluk.
lâyık: uygun, yakışır.
levazımat: ihtiyaç maddeleri, lâzım olan şeyler.
lisan: dil.
malum: bilinen.
mecbur olmuş: bir işi yapmak zorunda kalmış.
mescit: ibadet edilecek yer.
müdahale etme: karışma, el atma, araya girme.
müşkulât: güçlükler, zorluklar.
rahmet: acıma, merhamet etme.
şuunat: keyfiyet ve haller, işler, fiiller, faaliyetler.
tabur: asker birlik.
taife: gurup, topluluk.
talimat: talimler, eğitimler, emirler.
tamam-ı mizan: ölçünün tam olması.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama.
teçhiz etme: donatma, hazırlama.
teçhizat-ı hayatiye: hayatı temin eden, hayatla ilgili donanımlar.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme.
terhisat: izin vermeler, serbest bırakılmalar.
vücut: var olma, varlık.
ziyade: fazla, çok.

YEDİNCİ KELİME

وَيُمِيتُ Yani, mevti veren Odur. Yani, hayatı veren O olduğu gibi, hayatı alan, mevti veren dahi yine Odur.

Evet, mevt yalnız tahrip ve sönmek değildir ki, esbaba verilsin, tabiata havale edilsin. Belki, nasıl bir tohum zahiren olup çürüyor, fakat bâtınen bir sümbülün hayatına ve yoğurmasına, yanı cüz'î tohumluk hayatından kullî sümbül hayatına geçiyor. Öyle de, mevt dahi zahiren bir inhilâl ve bir intıfa göründüğü hâlde, hakıkatte, insan için hayat-ı bâkıyeye ünvan ve mukaddeme ve mebde oluyor. Öyle ise, hayatı veren ve ıdare eden Kadîr-ı Mutlak, yine elbette mevti dahi O icat eder.

Şu kelimedeki mertebe-i uzma-ı tevhidin bir burhan-ı azamına şöyle işaret edeniz kı:

Otuz Üçüncü Mektubun Yırmi Dördüncü Penceresinde beyan edildiği gibi, şu mevcudat, irade-i İlâhiye ile seyyaledir. Şu kâınat, emr-ı Rabbanî ıle seyyaredir. Şu mahlûkat, ızn-ı İlâhî ile, zaman nehrinde mütemadıyen akıyor, âlem-ı gayptan gönderiliyor, âlem-ı şahadette vucud-ı zahirî giydiriliyor, sonra âlem-ı gayba muntazaman yağıyor, ınıyor. Ve emr-ı Rabbanî ıle, mütemadıyen ıstıkbalden gelip hale uğrayarak teneffüs eder, mazıye dökülür.

İşte şu mahlûkatın şu seyelânı, gayet hakîmâne rahmet ve ıhsan dairesinde; ve şu seyeranı, gayet alîmâne, hıkmet ve intizam dairesinde; ve şu cereyanı gayet rahîmâne şefkat ve mızan dairesinde, baştan aşağıya kadar

alem-i gayb: varlıgı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bilinen başka dunyalar
âlem-i şahadet: gozle gorduğumuz alem
alimane: her şeyı en iyi bilen Allah a yaraşır şekilde.
bâtinen: ıç yuzunde, ıçinden olarak
beyan etme. anlatma, açıklama, bildırme.
burhan-ı azam: en buyuk delıl.
cereyan: bır tarafa doğru akış
cuz'i: pek az, kuçuk, ferdı
emr-i Rabbani: Allah ın emrı.
esbap: sebepler
gayet: son derece, çok.
hakıkat: gerçek.
hakımane: hıkmetlı bır şekılde belırlı gayelere yonelık, yerlı yerınde olarak, faydalı bır şekılde
havale etme: bırakma, bır şeyı başka bırne bırakma
hayat-ı bâkıye: sonsuz hayat, ahıret hayatı
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yerınde olması
ıcat etme: vucuda getırme, yoktan var etme
ıdare etme: yonetme
ihsan: ıyılık etme, güzel davranma, bağıslama
inhilal: çozulup ayrılma, dağılma, erıme
intıfa: sonme
intizam: düzen, duzgunlük, ter tıplı olma
irade-i İlâhiye: Allah ın ıradesı, dıleme sı
istikbal: gelecek, gelecek zaman.
ızn-i İlahî: Allah ın ıznı.
Kadir-i Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tabı olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
kainat: butun alemler, varlıklar
kullî: umumî, butun, çok fazla buyuk.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar, varlıklar
mazi: geçmış zaman
mebde: başlangıç.
mertebe-i uzma-i tevhid: en buyuk tevhıd mertebesı.
mevcudat: varlıklar
mevt: olum, vefat.
mizan: ölçu
mukaddeme: başlangıç, gırış
muntazaman: duzgun olarak, duzenlı olarak.
mütemadiyen: surekli olarak, devamlı olarak.
rahimâne: merhamet ederek ve şefkatlı bır şekılde
rahmet: acıma, merhamet etme
seyelân: akış, akma
seyeran: gezme, hareket etme
seyyale: akıcı, akıp gıden.
seyyare: gezegen, yıldız.
sumbul: sumbul, keskın kokulu bıtkı
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme
tabiat: canlı, cansız butun varlıklar, doga, maddî alem
tahrip: yıkılma, harap olma, bozulma
teneffüs etmek. nefes almak.
ünvan: ad, ısım
vücud-i zahiri: gorunuşteki vucut, varlık.
zahiren: gorunuşe gore

hikmetlerle, maslahatlarla, neticelerle ve gayelerle yapılıyor. Demek, bir Kadîr-i Zülcelâl, bir Hakîm-i Zülkemal, mütemadıyen tavaif-i mevcudatı ve her taife içindeki cüz'iyatı ve o taifelerden teşekkül eden âlemleri, kudretiyle hayat verip tavzif eder, sonra hikmetiyle terhis edip mevte mazhar eder, âlem-i gayba gönderir, daire-i kudretten, daire-i ilme çevirir.

İşte, hiç mümkün müdür ki, şu kâinatı heyet-i mecmuasıyla çevirmeye muktedir olmayan ve bütün zamanlara hükmü geçmeyen ve âlemlen hayata, mevte bir fert gibi mazhar etmeye kudreti yetmeyen ve baharlan, bir çiçek gibi hayat venp, yeryüzüne takıp, sonra mevt ile ondan koparıp alamayan bir zat, mevt ve imateye sahip çıkabilsin? Evet, en cüz'î bir zîhayatın mevti dahi, hayatı gibi bütün hakaik-i hayat ve enva-ı mevt elinde bulunan bir Zat-ı Zülcelâl'in kanunuyla, izniyle, emriyle, kuvvetiyle, ilmiyle olmak zarurîdir.

SEKİZİNCİ KELİME

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ Yani, hayatı daimîdir, ezelî ve ebedîdir.

Mevt ve fenâ, adem ve zeval Ona arız olamaz. Çünkü hayat, Ona zatîdir. Zatî olan, zail olamaz. Evet, ezelî olan, elbette ebedîdir. Kadim olan, elbette bâkîdir. Vacibü'l-Vücud olan, elbette sermedîdir.

Evet, bir hayat ki, bütün vücut, bütün envanyla onun gölgesidir; nasıl adem ona arız olabilir?

adem: yokluk.
âlem: dünya
alem-ı gayp: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
arız olma: yaklaşma, ilişme
bâkî: sürekli ve kalıcı olan olumsuz
cüz'î: küçük.
cuz ıyat: fertler, bireyler
daimî: sürekli, devamlı.
daire-i ilim: ilim dairesi
daire-i kudret: Allah'ın ezelî ve sonsuz gücünün hâkim olduğu daire.
ebedî: sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren
enva-ı mevt: ölüm çeşitleri türlen
envar: nurlar
ezelî: başlangıcı olmayan, başlangıçsız, öncesiz
fenâ: yok olma, yokluk.
fert: şahıs, kişi
gaye: maksat, amaç
hakaik-ı hayat: hayatın gerçekleri
Hakîm-i Zülkemal: kemal sahibi, her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah
heyet-i mecmua: genel yapı, bütün
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hükum: emir, karar, hâkimiyet.
ımate: oldurme
kadîm: ezelî, öncesiz, başlangıcı olmayan
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyükliik ve haşmet sahibi olan Allah
kaînat: bütün âlemler, varlıklar
kudret: güç, kuvvet
maslahat: fayda, maksat.
mazhar etme: eriştirme, kavuşturma
mevt: ölüm
muktedir olma: gücü yetme, iktidar sahibi olma.
mütemadıyen: sürekli olarak, devamlı olarak.
netice: sonuç.
sermedî: sürekli, devamlı, ölümsüz
taife: gurup, topluluk.
tavaif-i mevcudat: varlıkların türlen çeşitlen, kısımları.
tavzif etme: vazifelendirme, görevlendirme
terhis etme: izin verme, serbest bırakma
teşekkül etme: meydana gelme, oluşma
Vacibü'l-Vücud: varlığı gerekli olan, yokluğu düşünülemeyen, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah
vücut: varlık.
zail olma: sona erme, yok olma
zarurî: mecbun, zorunlu.
zat: kişi
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zatî: kendisine ait.
zeval: sona erme, yok olma, ölüm
zîhayat: hayat sahibi, canlı

Evet, bir hayat ki, vacip bir vücut onun lâzımı ve ünvanıdır, elbette adem ve fenâ hıçbir cihetle ona arız olamaz.

Evet, bir hayat ki, bütün hayatlar mütemadiyen onun cilvesiyle zuhura gelir ve bütün hakaik-ı sabite-i kâinat ona ıstınat eder, onunla kaımdır, elbette hiçbir cihetle fenâ ve zeval ona arız olamaz.

Evet, bir hayat ki, onun bir lem'a-i cilvesi, maruz-i fenâ ve zeval olan eşya-ı kesireye bır vahdet verip bekaya mazhar eder ve dağılmaktan kurtarır ve vücudunu muhafaza eder ve bir nevi bekaya mazhar eder. Yani, hayat, kesrete bır vahdet venr, ıbka eder, hayat gıtse dağılır, fenâya gıder. Elbette, öyle hadsiz lemaat-ı hayatıye bir cilvesi olan hayat-ı vacibeye, zeval ve fenâ yanaşamaz.

Şu hakikate şahid-i kàtı, şu kâınatın zeval ve fenâsıdır. Yanı, mevcudat, vücutlarıyla, hayatlarıyla nasıl ki o Hayy-ı Lâyemut'un hayatına ve o hayatın vücub-i vücuduna delâlet ve şahadet ederler, (HAŞİYE) öyle de, mevtleriyle, zevalleriyle o hayatın bekasına, sermediyetine delâlet eder ve şahadet ederler. Çünkü, mevcudat zevale gıttikten sonra, arkalannda yine kendilen gıbi hayata mazhar olup yerlerine geldiklerinden, gösteriyor ki,

HAŞİYE: Hazret-i İbrahım Aleyhısselâmın Nemrut a karşı ırnate ve ihya da guneşin tulû ve gurubuna ıntıkali, cüz'î ırnate ve ıhyadan külli ırnate ve ihyaya intıkaldır ve bır terakkıdır. O delilin en parlak ve en genış dairesini göstermektedır. Yoksa bir kısım ehl-i tefsirin dedıklen gibı, hafî delili bırakıp, zahır delile çıkmak değildır.

adem: yokluk.
arız olma: yaklaşma, ılışme.
beka: ebedîlik, sonsuzluk, devamlılık.
cihet: yön, taraf.
cilve: İlâhî kudret eserlennin belirip gorunmesi, yansıması.
delalet etme: delil olma, gosterme.
eşya-i kesire: pek çok eşya.
fenâ: yok olma, yokluk.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakaık-ı sabıte-i kaınat: kâınatta geçerli olan degışmez gerçekler.
hakikat: gerçek.
haşiye: dıpnot, açıklayıcı yazı.
hayat-ı vecibe: varlıgı gerekli olan hayat.
Hayy-ı Lâyemut: olumsuz ve daımı hayat sahıbı olan Allah.
ıbka etme: bakileşurme, surekli ve kalıcı kılma.
ıstınat etme: dayanma.
kaım: ayakta duran, var olan.
kainat: butun âlemler, varlıklar.
kesret: çokluk.
lâzımı: gereği.
lemaat-ı hayatiye: hayat parıldamaları.
lem'a-i cilve: cılvenin görüntunun parıltısı.
maruz-i fenâ ve zeval: yok olmakla, sona ermekle karşı karşıya.
mazhar etme: erişurme, kavuşturma.
mazhar olma: erşme, kavuşma.
mevcudat: varlıklar.
mevt: olum.
muhafaza etme: koruma, saklama.
mutemadiyen: surekli olarak, devamlı olarak.
nevi: çeşit, tür.
sermediyet: ebedîlik, surekli lik, sonsuzluk.
şahadet: şahıtlik, tanıklık.
şahid-i kàtı: doğruluğundan şuphe edilmeyen, kesin şahıt.
ünvan: ad, ısım.
vacip: varlıgı zorunlu olan.
vahdet: birlik.
vahdet: birlik.
vücub-i vücut: varlıgı gerekli zarun ve vacıp olmak, olmaması ımkânsız olmak.
vücut: varlık.
zeval: sona erme, yok olma.
zuhura gelme: görünme, meydana çıkma.

daimî bir zîhayat var ki, mütemadiyen cilve-i hayatı tazelendiriyor. Nasıl ki güneşe karşı cereyan eden bir nehrin yüzünde kabarcıklar parlar, gider. Gelenler aynı parlamayı gösterip, taife taife arkasında parlayıp, sönüp gider. Bu sönmek, parlamak vaziyetiyle, yüksek, daimî bir güneşin devamına delâlet ederler. Öyle de, şu mevcudat-ı seyyaredeki hayat ve mevtin değişmeleri ve münavebeleri, bir Hayy-ı Bâkî'nin beka ve devamına şahadet ederler.

Evet, şu mevcudat, âyinelerdir. Fakat zulmet nura âyine olduğu gibi, hem karanlık ne derece şiddetli ise o derece nurun parlamasını gösterdiği gibi, çok cihetlerle zıddiyet noktasında âyinedarlık ederler. Meselâ, nasıl ki mevcudat acziyle kudret-i Sânıa âyinedarlık eder, fakrıyla ginâsına âyinedar olur, öyle de, fenâsıyla bekasına âyinedarlık eder.

Evet, zeminin yüzü ve yüzündeki eşcanın kıştaki vaziyet-i fakirâneleri ve baharda şaşaapaş olan servet ve ginâları, gayet kat'î bir surette, bir Kadîr-i Mutlak ve Ganî-i Alelıtlak'ın kudret ve rahmetine âyinedarlık eder. Evet bütün mevcudat, güya lisan-ı hâl ile, Veysel Karanî gibi şöyle münacat ederler, derler ki:

"Yâ İlâhenâ! *Rabbımız Sensin*. Çünkü biz abdiz. Nefsimizin terbiyesinden âciziz. Demek bizi terbiye eden Sensin.

"Hem *Sensin Hâlık*. Çünkü biz mahlûkuz, yapılıyoruz.

abd: kul, kole
âciz: gücü yetmez, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük
âyine: ayna
âyinedar: ayna tutucu olma
beka: ebedilik, sonsuzluk, devamlılık.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akım, geçiş, gidiş
cihet: yön.
cilve-i hayat: hayat cilveleri, görüntüleri
cuz'î: az, küçük, ferdî.
daimî: sürekli, devamlı.
delâlet etme: delil olma, gösterme
ehl-i tefsir: tefsir ve yorum yapanlar, Kur'an-ı Kerîm'in manasını açıklayanlar
eşcar: ağaçlar
fakr: fakirlik, yoksulluk.
fena: yok olma, yokluk.
Ganî-i Alelıtlak: her cihetle sonsuz zenginlik sahibi Allah
gayet: son derece, çok
gina: zenginlik.
gurup: batma, batış.
guya: sanki
hafî: gizli, saklı
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı; Allah.
hâşiye: dipnot.
Hayy-ı Bâkî: sonsuz, bâkî bir hayatın sahibi olan Allah.
İhya: canlandırma, diriltme
İlâhenâ: İlâhımız.
İmate: öldürme
İntıkal: geçme, ulaşma
Kadır-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kat'î: kesin, şüphesiz
kudret: güç, kuvvet.
kudret-i Sânî: her şeyi sanatkârca yaratan Cenab-ı Hakkın kudreti
kullî: umumî, bütün
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahlûk: yaratılmış
mevcudat: varlıklar
mevcudat-ı seyyare: bir yerde durmayıp yer değiştiren varlıklar
mevt: ölüm
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.
münavebe: nöbetleşme, nöbetle iş görme
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak.
nefis: insanı maddî zevk ve isteklere sevk eden duygu
nur: aydınlık.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
servet: zenginlik, varlık.
suret: şekil, biçim
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şaşaapaş: parlaklık, canlılık yayan
taife taife: grup grup
terakkî: ilerleme, gelişme, yükselme
terbiye: belli bir amaca erişecek şekilde geliştirme, olgunlaştırma
tulu: doğma, doğuş.
vaziyet: durum, hâl
vaziyet-i fakîrane: fakirce durum
zâhir: görünen
zemin: yer
zıddiyet: zıtlık, karşıtlık.
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zulmet: karanlık.

"Hem *Rezzak Sensin*. Çünkü biz nzka muhtacız; elimiz yetişmiyor. Demek bizı yapan ve rızkımızı veren Sensin.

"Hem *Sensin Malik*. Çünkü biz memlûkuz. Bizden başkası bizde tasarruf ediyor. Demek Malik'imiz Sensin.

"Hem, *Sen Azız*'sin, izzet ve azamet sahibisın. Bız zilletımıze bakıyoruz, üstümüzde bır izzet cılveleri var. Demek Senin izzetinin âyinesiyiz.

"Hem *Sensin Ganî-i Mutlak*. Çünkü biz fakiriz, fakrımızın eline yetişmediği bir gınâ verilıyor. Demek Ganî Sensin, veren Sensin.

"Hem *Sen Hayy-ı Bâkî*'sin. Çünkü biz ölüyoruz; ölmemizde ve dirilmemizde bır daımî hayat verıcı cılvesini görüyoruz.

"Hem *Sen Bâkî*'sın. Çünku bız, fenâ ve zevalımızde Senin devam ve bekanı görüyoruz.

"Hem cevap veren, atıyye veren Sensın. Çünkü bız, umum mevcudat, kâlî ve hâlî dillerimizle daimî bağınıp istiyoruz, nıyaz edıp yalvarıyoruz. Arzulanmız yerlerine geliyor, maksutlarımız verilıyor. Demek bize cevap veren Sensın."

Ve hakeza, bütün mevcudatın küllî ve cüz'î her birisi bırer Veysel Karanî gıbı, bır münacat-ı maneviye suretınde bir âyinedarlıkları var. Acz ve fakr ve kusurlarıyla kudret ve kemal-ı Ilâhîyı ılân edıyorlar.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
arzu: istek, heves
atiyye: hediye, nimet.
aylne: ayna
ayınedar: ayna tutucu olma
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
Aziz: izzetli, kuvvet ve kudret sahibi olan Allah
Bakî: bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
beka: ebedilik, sonsuzluk, devamlılık.
cılve: yansıma, görünme
cüz'î: az, küçük, ferdî
daimî: sürekli, devamlı
fakr: zavallı, biçare, acız
fakr: fakirlik, yoksulluk
fenâ: yok olma, yokluk.
Ganî: bütün varlıklara sahip, zengin olan Allah
Ganî-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız zenginlik sahibi ve hiç bir şeye ihtiyacı olmayan Allah
gına: zenginlik, bolluk.
hakeza: bunun gibi, benzeri..
halî: bir şeyi hâl ile anlatma.
Hayy-ı Bakî: sonsuz bâkî bir hayatın sahibi olan Allah
izzet: değer, itibar, şeref, yücelik.
kalî: sözlü, dil ile
kemal-ı Ilâhî: Ilâhî mükemmellik, kusursuzluk
kudret: güç, kuvvet.
kusur: eksiklik, noksan
küllî: umumî, bütün, hepsi
maksut: istek, arzu, gaye.
Malik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah
memluk: köle, kul
mevcudat: varlıklar
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan
münacat-ı maneviye: manevî olarak yapılan dualar
nıyaz: yalvarma, yakarma
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
suret: şekil, biçim, tarz
tasarruf etme: bir şeyin sahibi olup idare etme
umum: bütün
zeval: sona erme, yok olma
zillet: hakirlik, aşağılık.

DOKUZUNCU KELİME

بِيَدِهِ الْخَيْرُ Yani, bütün hayrat Onun elinde, bütün hasenat Onun defterinde, bütün ihsanat Onun hazinesindedir. Öyle ise, hayır isteyen Ondan istemeli, iyilik arzu eden Ona yalvarmalı.

Şu kelimenin hakikatini kat'î bir surette göstermek için, ilm-i Ilâhînin hadsiz delillerinden bir geniş delilin emarelerine ve lem'alarına şöyle işaret eder ve deriz ki:

Şu kâinatta görünen ef'al ile tasarruf edip icat eden Sâniin, bir muhit ilmi var. Ve o ilim Onun zatının hassa-i lâzıme-i zaruriyesidir; infikâki muhaldir. Nasıl ki güneşin zatı bulunup ziyası bulunmamak kabil değil; öyle de, binler derece ondan ziyade kabil değildir ki, şu muntazam mevcudatı icat eden Zatın ilmi, ondan infikâk etsin.

Şu ilm-i muhit, o Zata lâzım olduğu gibi, taallûk cihetiyle her şeye dahi lâzımdır. Yani, hıçbir şey Ondan gizlenmesi kabil değildir. Perdesiz, güneşe karşı zemin yüzündeki eşya, güneşi görmemesi kabil olmadığı gibi, o Alîm-i Zülcelâl'in nur-i ilmine karşı eşyanın gizlenmesi, bin derece daha gayr-i kabildir, muhaldir. Çünkü, huzur var. Yani, her şey daire-i nazarındadır ve mukabildir ve daire-i şuhudundadır ve her şeye nüfuzu var. Şu camıt güneş, şu âciz insan, şu şuursuz röntgen şuaı gibi zînurlar, hâdıs, nakıs ve anzî oldukları hâlde, onların nurlan, mukabilindeki her şeyi görüp nüfuz ederlerse, elbette vacip ve muhıt ve zatî olan nur-ı ilm-i ezelîden hıçbır şey

âciz: gücü yetmez, güçsüz
Alîm-i Zülcelâl: celal ve sonsuz ilim sahibi Allah
anzî: sonradan çıkan.
arzu: istek, heves
camit: cansız.
cihet: yon.
daire-i nazar: bakış görüş dairesi
daire-i şuhud: görüş dairesi
ef'al: fiiller, işler
emare: belirti, işaret.
gayrıkabil: mumkun olmayan, imkansız.
hâdis: sonradan olan şey
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek.
hasenat: güzellikler, iyilikler
hassa-i lazıme-i zaruriye: bir şeyde bulunması mutlaka gerekli olan hususiyet, özellik, nitelik.
hayır: iyilik.
hayrat: hayırlar, iyilikler
huzur: hazır olma, hazır bulunma
icat etme: vücuda getirme, yoktan var etme
ihsanat: iyilikler, bağışlar
ilm-i ilâhi: Allah'ın her şeyi kuşatan ilmi.
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici, kuşatıcı ilim
infikak: ayrılma, ayrı düşme
kabil: olabilir, mumkun.
kainat: bütün alemler, varlıklar
kat'i: kesin, şüphesiz
lem'a: parıltı.
mevcudat: varlıklar
muhal: olması mumkun olmayan.
muhit: kuşatan, saran
mukabil: karşı, karşılık
muntazam: intizamlı, düzgün, düzenli
nakıs: noksan, eksik, tam olmayan
nur-ı ilm: ilmin nuru, aydınlığı
nur-i ilm-i ezeli: Allah'ın ezeli ilminin nuru, ışığı.
nüfuz: bir kimsenin emir ve hükümlerinin işlemesi, geçerli olması, içe geçme, işleme
röntgen: gözle görülmeyen fakat vücudun ince kısmından geçerek filme tesir eden, hastalıkların teşhisinde kullanılan ışın. X ve gama ışınları
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
suret: şekil, biçim
şua: ışın.
şuur: tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak.
taalluk: ilgili olma
tasarruf etme: mülkünü istediği gibi kullanma
vacip: varlığı zorunlu olan
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi olan Zat, Allah, kendi.
zatı: kendisi
zatî: zata ait, zatın kendisinden olan
zemin: yer
zînur: nurlu
ziya: ışık.
ziyade: fazla, çok.

gizlenemez ve hancinde kalamaz. Şu hakikate işaret eden, kâinatın had ve hesaba gelmez alâmetleri, ayetleri vardır. Ezcümle:

Bütün mevcudatta görünen bütün hikmetler, o ilme işaret eder. Çünkü, hikmet ile iş görmek, ilim ile olur.

Hem bütün inayetler, tezyinatlar, o ilme işaret eder. İnayetkârâne, lütufkârâne iş gören, elbette bilir ve bilerek yapar.

Hem her bir birer mizan içindeki bütün intizamlı mevcudat ve her biri birer intizam içindeki bütün mizanlı ve ölçülü hey'at, yine o ilm-i muhite işaret eder. Çünkü, intizam ile iş görmek, ilim ile olur. Ölçü ile, tartı ile sanatkârâne yapan, elbette kuvvetli bir ilme istinaden yapar.

Hem bütün mevcudatta görünen muntazam miktarlar, hikmet ve maslahata göre biçilmiş şekiller, bir kazânın düsturuyla ve kaderin pergârı ile tanzim edilmiş gibi meyvedar vaziyetler ve hey'etler, bir ilm-i muhiti gösteriyor. Evet, eşyaya ayrı ayrı muntazam suretler vermek, her şeyin mesalih-i hayatiyesine ve vücuduna lâyık mahsus bir şekil vermek, bir ilm-i muhit ile olur, başka surette olamaz.

Hem bütün zîhayata, her birisine lâyık bir tarzda, münasip vakitte, ummadığı yerde rızıklarını vermek, bir ilm-i muhit ile olur. Çünkü rızkı gönderen, rızka muhtaç olanları bilecek, tanıyacak, vaktini bilecek, ihtiyacını idrak edecek, sonra rızkını lâyık bir tarzda verebilir.

alamet: işaret, belirti, iz
ayet: delil
düstur: kural, prensip, esas
ezcümle: bu cümleden, meselâ, bundan dolayı
had: sınır
hakikat: gerçek
hariç: dış, dışarısı
hey'at: heyetler, şekiller, yapılar
hey'et: şekil, yapı
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve yerli yerinde olması.
idrak etme: anlama, kavrama
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici, kuşatıcı ilim
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayetkarane: yardım edene yakışır şekilde
intizam: düzen, tertip
istinaden: dayanarak.
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile, kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kazâ: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, olması, meydana çıkması
lâyık: uygun, yakışır
lütufkârâne: lutfederek, iyilik ve ihsanda bulunarak.
mahsus: has, özel
maslahat: fayda, yarar
mesalih-i hayatiye: hayat için faydalı, gerekli olan şeyler
mevcudat: varlıklar
meyvedar: meyveli.
mizan: ölçü
muhtaç: ihtiyacı olan.
muntazam: düzenli.
münasip: uygun
pergâr: pergel
rızık: yiyecek, içecek şey
sanatkarane: sanatkarca, bir sanatkâra yakışacak yolda
suret: şekil, biçim
tanzim etme: düzenleme
tezyinat: süslemeler
vaziyet: hal, durum.
vücut: var olma, varlık.
zihayat: hayat sahibi, canlı.

Hem umum zîhayatın, ipham ünvanı altında bir kanun-i taayyüne bağlı olan ecelleri, ölümleri bir ilm-i muhiti gösteriyor. Çünkü her taifenin, gerçi fertlerin zahiren muayyen bir vakt-i eceli görünmüyor, fakat o taifenin iki had ortasında mahdut bir zamanda ecelleri muayyendir. O ecel hengâmında, o şeyin arkasında vazifesini idame edecek olan neticesinin, meyvesinin, çekirdeğinin muhafazası ve bir taze hayata inkılâp ettirmesi, yine o ilm-ı muhiti gösteriyor.

Hem bütün mevcudata şamil, her bir mevcuda lâyık bir surette rahmetin taltıfatı, bir rahmet-i vâsıa içinde bir ilm-i muhiti gösteriyor. Çünkü, meselâ, zîhayatın etfallerini süt ile taşe eden ve zeminin suya muhtaç nebatatına yağmur ile yardım eden, elbette etfali tanır, ihtiyaçlarını bilir ve o nebatatı görür ve yağmurun onlara lüzumunu derk eder, sonra gönderir. Ve hakeza, bütün hikmetli, inayetli rahmetinin hadsiz cılvelen, bir ilm-i muhiti gösteriyor.

Hem bütün eşyanın sanatındaki ihtimamat ve sanatkârâne tasvirat ve mahirâne tezyinat, bir ilm-i muhiti gösteriyor. Çünkü, binler vaziyet-i muhtemele içinde, muntazam ve müzeyyen, sanatlı ve hikmetli bir vaziyeti intihap etmek, derin bir ilim ile olur. Bütün eşyadaki şu tarz-ı intihabat, bir ilm-i muhiti gösteriyor.

Hem ıcat ve ıbda-ı eşyada kemal-i sühulet, bir ılm-ı ekmele delâlet eder. Çünkü bir işte kolaylık ve bir vaziyette sühulet, derece-ı ılım ve maharetle mutenasıptır.

mahdut: sınırlanmış
mahirâne: maharetle ustaca.
mevcudat: varlıklar
mevcut: varlık
muayyen: belli, belirli
muhafaza: koruma, saklama
muhtaç: ihtiyacı olan
muntazam: düzenli, tertipli
mutenasıp: birbirine uygun, ölçülü, orantılı
müzeyyen: süslenmiş, süslü
nebatat: bitkiler
netice: sonuç.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
rahmet-ı vasıa: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.
sanatkârâne: sanatlı bir biçimde, bir sanatkâra yakışacak şekilde
suret: şekil, biçim
sühulet: kolaylık.
şamil: içine alan, kaplayan, çevreleyen
taife: gurup, topluluk
taltıfat: lutuf ve iyilikte bulunma, işlen
tarz-ı intihabat: seçmelerin tarzı, biçimi
tasvirat: tasvirler, şekil ve suret vermeler
tezyinat: süslemeler
umum: bürün
ünvan: ad, isim
vakt-i ecel: ölüm vaktı
vazife: görev
vaziyet: durum, hâl
vaziyet-ı muhtemele: ihtimal dahilinde olan vaziyet, mümkün olabilir durum
zahiren: görünüşte, görünüşe göre
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi, canlı

cılve: yansıma, görünme
delâlet: delil olma, gösterme
derece-i ilim: bilme derecesi, bilgi mertebesi
derk etme: anlama, kavrama
ecel: her mahlukun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
etfal: çocuklar, tıflılar
fert: şahıs, kişi
had: sınır
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: bunun gibi, benzeri
hengam: zaman, an.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve yerli yerinde olması
taşe: geçindirme, besleme
ibda-i eşya: eşyanın yoktan yaratılması
idame etme: devam ettirme, sürdürme
ihtimamat: özenle iş görmeler, özen göstermeler
ilm-i ekmel: en mükemmel ilım, tam ve eksiksiz ilim
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici, kuşatıcı ilim
inayet: yardım, ihsan, lutuf
inkılâp ettirme: değiştirme, dönüştürme
intihap etme: seçme, tercih etme
ipham: belirsizlik, kapalılık, gizlilik
kanun-i taayyün: belirgin olma kanunu
kemal-i sühulet: kolaylığın son derecesi, tam bir kolaylık
lâyık: uygun, yakışır
lüzum: gerekme, ihtiyaç, gerekli
maharet: ustalık, becerikliik, hüner

Ne kadar ziyade bilse, o derece kolay yapar. İşte şu sırra binaen, her biri birer mu'cize-i sanat olan mevcudata bakıyoruz ki, hayretnüma bir derecede sühuletle, kolaylıkla, külfetsiz, dağdağasız, kısa bir zamanda, fakat mu'cizenüma bir surette icat edilir. Demek, hadsiz bir ilim vardır ki, hadsiz sühuletle yapılır.

Ve hakeza, mezkûr emareler gibi binler alâmet-i sadıka var kı, şu kâinatta tasarruf eden Zatın muhit bır ılmı vardır. Ve her şeyi bütün şuunatıyla bilir, sonra yapar.

Madem şu Kâinat Sahibinin böyle bır ılmi vardır; elbette insanları ve insanların amellerini görür ve insanlar neye lâyık ve müstahak olduklarını bilir, hikmet ve rahmetin muktezasına göre onlarla muamele eder ve edecek. Ey ınsan! Aklını başına al, dıkkat et, nasıl bir Zat seni bilir ve bakar, bıl ve ayıl!

Eğer denilse: "Yalnız ilim kâfi değildir, irade dahi lâzımdır. Irade olmazsa ılım kâfi gelmez."

Elcevap: Bütün mevcudat nasıl kı bir ilm-i muhite delâlet ve şahadet eder; öyle de, o ilm-i muhit sahibinin irade-i külliyesine dahı delâlet eder. Şöyle kı:

Her bir şeye, hususan her bir zîhayata, pek çok müşevveş ıhtimalât içinde, muayyen bır ıhtimal ıle; ve pek çok akım yollar içinde, neticeli bir yol ıle, ve pek çok ımkânat ıçınde mutereddıt ıken gayet muntazam bır teşahhus verılmesi, hadsız cihetlerle bir irade-i külliyeyi gösteriyor.

akım: neticesiz, sonuçsuz.
alamet-i sadıka: doğruluk belirtisi.
amel: fiil, ış, emek.
cihet: yon.
dağdağa: gurultu, telaş, sıkıntı.
delalet etme: delil olma, işaret etme.
emare: işaret, belirti.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: bunun gibi, benzeri.
hayretnüma: hayret veren, hayret verici.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve yerli yerinde olması.
hususan: özellikle.
icat: yoktan var etme, yaratma.
ihtimalât: olması mümkün olan şeyler.
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici, kuşatıcı ilim.
imkanat: olabilirlikler.
ırade: dileme, karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
ırade-i kulliye: Cenab ı Hak kın her şeye hâkım olan ve her şeyi ıçıne alan ıradesi.
kafi: yeterli, yeter.
kainat: bütün âlemler, varlıklar.
külfet: zahmet, sıkıntı, zorluk.
layık: uygun, yakışır.
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeylerin tamamı.
mezkür: adı geçen.
mu'cizenüma: mu'cizeli, mu'cize gösteren.
muamele etmek: davranmak.
muayyen: belli, belirli, kararlaştırılmış.
mu'cize-i sanat: sanat mu'cizesi.
muhit: kuşatan, saran.
mukteza: gereken, lazım gelen, gerekli olan.
muntazam: düzenli, tertipli.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
müşevveş: karışık, düzensiz, dağınık.
mütereddıt: kararsız.
netice: sonuç.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
suret: şekil, biçim.
sühulet: kolaylık.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuunat: fiiller, haller, işler.
tasarruf etme: mülkünü istediği gibi kullanma, yönetme.
teşahhus verilme: şahıs haline girme, cısımlenme.
Zat: büyükluk ve yücelik sahibi olan Zat, Allah.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
ziyade: fazla, çok.

Çünkü, her şeyin vücudunu ihata eden hadsız imkânat ve ihtimalât içinde ve semeresiz, akım yollarda ve karışık ve yeknesak, sel gibi mizansız akan camit unsurlardan, gayet hassas bir ölçü ile, nazik bir tartı ile ve gayet ince bir intizam ile, nazenin bir nizam ile verilen mevzun şekil ve muntazam teşahhus, bizzarure ve bilbedahe, belki bilmüşahede, bir irade-i külliyenin eseri olduğunu gösterir.

Çünkü, hadsız vaziyetler içinde bir vazıyetı ıntıhap etmek, bir tahsis, bir tercih, bir kasıt ve bir irade ile olur, ve amd ve arzu ile tahsis edilir. Elbette tahsis, bir muhassısı ıktıza eder; tercih, bir müreccihi ister. Muhassıs ve müreccıh ıse iradedir. Meselâ, ınsan gibi yüzler muhtelif cihazat ve alâtın makınesi hükmünde olan bir vücudun, bır katre sudan; ve yüzer muhtelif azası bulunan bir kuşun, basit bir yumurtadan; ve yüzer muhtelif kısımlara ayrılan bir ağacın, basit çekirdekten icatlan, kudret ve ilme şahadet ettiklen gibi, gayet kat'î ve zarurî bir tarzda, onların Sâniinde bır irade-i kulliyeye delâlet ederler kı, o irade ile, o şeyın her şeyinı tahsıs eder. Ve o irade ile, her cüz'üne, her uzvuna, her kısmına ayn, has bir şekil verir, bir vaziyet giydirir.

Elhâsıl: Nasıl kı eşyada, meselâ hayvanattaki ehemmıyetlı azanın, esasat ve netaıç ıtıbanyla bırbırlerıne benzeyişleri ve tevafukları ve bır tek sıkke-i vahdet ızhar etmelen, nasıl kat'î olarak delâlet edıyor kı, umum hayvanatın Sâniı bırdır, Vahid'dir, Ehad'dir, öyle de, o hayvanatın ayrı ayn teşahhuslan ve sımalanndakı başka başka

akım: netıcesız sonuçsuz.
alat: alıtlıer
amd ve arzu: bılgı nıyet kasıt ve ıstek.
aza: organlar uzuvlar parçalar
bilbedahe: apaçık bir şekılde
bılmüşahede: görerek görur şekılde
bızzarure: zarun olarak kesınlıkle mecburen
camit: cansız.
cıhazat: cıhazlar azalar organlar
cüz: kısım parça
delâlet etme: delıl olma ışaret etme
Ehad: bır olan her bır şeyde bırlıgı tecellı eden, gorunen Allah
ehemmıyetlı: onemlı
elhasıl: kısacası sonuç olarak özetle
esasat: esaslar temeller asıllar
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz
has: hususî ozel
hassas: duyarlı ıncelıklı
hayvanat: hayvanlar
icat: yoktan var etme yaratma
ihata etme: bır şeyın etrafını çevırme sarma, kuşatma
ihtimalat: olması mumkün olan şeyler
ıktıza etme: gerekli olma.
ımkanat: olabıllıklıer
intıhap etmek: secmek tercıh etmek
intizam: duzgunluk duzenlı olus
irade: dıleme karar verebılme ve bu karan yenne getırme gucu
irade-i külliye: Cenab-ı Hakkın her şeye hâkım olan ve her şeyi ıçıne alan iradesi
itibarıyla: bakımından
ızhar etme: gösterme, açıga çıkarma
kasıt: bıle bıle ıstek nıyet.
kat'ı: kesın şuphesız.
katre: damla.
kudret: guç, kuvvet.
mevzun: olçulu
mızan: olcu
muhassıs: tahsıs eden belırleyıcı
muhtelif: çeşıtlı farklı
muntazam: tertıplı duzenlı
müreccıh: tercıh eden
nazenin: narin ınce yapılı
nazık: ınce hassas
netaiç: netıceler sonuçlar
nızam: duzen kanun
Sânıl: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
semere: meyve fayda netıce sonuç
sıkke-ı vahdet: bırlık muhru Allah'ın bırlıgını gosteren kendı zatına has muhur, ışaret.
sıma: yuz çehre.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tahsıs: belırleme bır şeye veya bır kımseye bır ozellık kazandırma.
tercıh: secmek, tercıh etme
teşahhus: belırlı bır kışılıge ve maddı yapıya sahıp kılma
tevafuk: denk gelme, uygunluk.
umum: butun
unsur: madde
uzuv: organ
Vahid: bır tek dengı ve ortagı olmayan eşı benzen olmayan Allah
vazıyet: durum hal
vücut: varlık.
yeknesak: devamlı aynı hâlde degışmeden monoton
zarurî: mecburî zorunlu.

hikmetli taayyün ve temeyyüzleri delâlet eder ki, onların Sâni-i Vahid'i, Fail-i Muhtar'dır ve iradelidir; istediğini yapar, istemediğini yapmaz, kasıt ve irade ile işler.

Madem ilm-i İlâhiye ve irade-i Rabbaniyeye mevcudat adedince, belki mevcudatın şuunatı adedince delâlet ve şahadet vardır; elbette bir kısım feylesofların irade-i İlâhiyeyi nefiy ve bir kısım ehl-i bid'atın kaderi inkâr ve bir kısım ehl-i dalâletin cüz'iyata adem-i ittılâını iddia etmeleri ve tabiiyyunun bir kısım mevcudatı tabiat ve esbaba isnat etmeleri, mevcudat adedince muzaaf bir yalancılıktır ve mevcudatın şuunatı adedince muzaaf bir dalâlet divaneliğidir. Çünkü, hadsiz şahadet-i sadıkayı tekzip eden, hadsız bir yalancılık işlemiş olur.

İşte, meşiet-i İlâhiye ile vücuda gelen işlerde, "inşaallah, inşaallah" yerinde, bilerek "tabiî, tabiî" demek ne kadar hata ve muhalif-i hakikat olduğunu kıyas et.

ONUNCU KELİME

وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Yani, hiçbir şey ona ağır gelemez.

Daire-i imkânda ne kadar eşya var; o eşyaya gayet kolay vücut giydirebilir. Ve o derece ona kolay ve rahattır ki, (1) اِنَّمَآ اَمْرُهٗٓ اِذَآ اَرَادَ شَيْـًٔا... الخ sırrıyla, güya yalnız emreder; yapılır.

Nasıl kı gayet mahir bir sanatkâr, ziyade kolay bir tarzda, elini işe dokundurur dokundurmaz, makine gibi işler. Ve o sur'at ve maharetı ifade ıçın denılır kı, "O ış ve

1 Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman... İlâahir (Yasin Suresi, 82.)

adem-i ittılâ: bilmeme, tanımama
cüz'iyat: ehemmiyetsiz, değersiz, ufak tefek şeyler
daire-i imkân: imkân âlemi, kainat.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme- İman ve İslâmiyetten ayrılma
delâlet: delil olma, işaret etme.
divanelik: delilik, akıllılık.
ehl-i bid'at: dinin aslında olmadığı hâlde, sonradan çıkarılan zararlı şeylen dine mal etmeye çalışanlar
ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar
esbap: sebepler
Fail-i Muhtar: kendi istek ve iradesiyle iş gören, kendi arzusuyla faaliyette bulunan Allah.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
gayet: son derece.
güya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve yerli yerinde olması
iddia: bir fikri ısrarla savunma
ifade: anlatma
ilm-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi kuşatan sonsuz ilmi
inkâr: reddetme, kabul etmeme.
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse
irade: dileme, karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, dilemesi
irade-i Rabbaniye: bütün varlıkları terbiye eden, idaresi ve hâkimiyeti altında bulunduran Allah'ın iradesi, dilemesi
isnat etme: dayandırma.
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi.
kasıt: bir işi bile bile yapmak, isteyerek, amaç, hedef
kıyas etme: karşılaştırma, oranlama
maharet: ustalık, becerikilik.
mahir: maharetli, becerikli
meşiet-i İlâhiye: Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi
mevcudat: varlıklar
muhalif-i hakikat: gerçeğe aykırı
muzaaf: kat kat.
nefiy: inkar, reddetme
sanatkâr: sanatla uğraşan usta
Sâni-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sür'at: hız
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şahadet-i sadıka: doğru şahıtlık.
şuunat: haller, işler, fiiller
taayyun: belirlenme, belli olma
tabiat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, âlem ve içindekiler, maddî âlem, doğa
tabiî: doğal.
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler
tarz: şekil, biçim
tekzip: yalanlama
temeyyüz: benzerlerinden farklı olma, seçilme
vücut: beden, varlık.
ziyade: çok, fazla.

sanat ona o kadar musahhardır ki, güya emriyle, dokunmasıyla işler oluyor, sanatlar vücuda geliyor." Öyle de, Kadîr-i Zülcelâl'in kudretine karşı, eşyanın nihayet derecede musahhariyet ve itaatine ve o kudretin nihayet derecede külfetsiz ve sühuletle iş gördüğüne işareten, [1] إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ferman eder.

Şu hakîkat-i uzmanın hadsiz esrarından beş sırrını, Beş Nüktede beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ: Kudret-i İlâhiyeye nispeten en büyük şey, en küçük şey kadar kolaydır. Bir nev'in umum efradıyla icadı, bir fert kadar külfetsiz ve rahattır. Cenneti halk etmek, bir bahar kadar kolaydır. Bir bahan icat etmek, bir çiçek kadar rahattır.

Şu sırrı izah ve ispat eden, haşre dair Onuncu Sözün ahirinde, hem melâike ve beka-i ruh ve haşre dair Yirmi Dokuzuncu Sözde haşir meselesinde, Üçüncü Esasın beyanında zikredilen nuraniyet sırrı, şeffafiyet sırrı, mukabele sırrı, muvazene sırrı, intizam sırrı, itaat sırrı, tecerrüt sırrı, altı temsil ile ispat edilerek gösterilmiştir ki, kudret-i İlâhiyeye nispeten yıldızlar, zerreler gibi kolaydır, hadsiz efrat, bir fert kadar külfetsiz ve rahatça icat edilir. Madem o ikî Sözde bu altı sır ispat edilmiş; onlara havale ederek, burada kısa keseriz.

İKİNCİSİ: Kudret-i İlâhiyeye nispeten her şey müsavî olduğuna delil-i kâtı ve bürhan-i sâtı şudur ki:

1- Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi "Ol" demektir, o da oluverir. (Yâsîn Sûresi 82.)

ahir: son.
beka-i ruh: ruhun ebedîliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü.
beyan etme: anlatma, açıklama, bildirme.
bürhan-i sâtı: açık, apaçık olan delil.
dair: alâkalı, ait, ilgili.
delil-i kâtı: kesin delil, kanıt.
efrat: fertler, tek olanlar, birler.
esrar: sırlar, gizli gerçekler.
ferman: emir, buyruk.
ferd: şahıs, tek olan.
guya: sanki.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat-ı uzma: en büyük hakikat.
halk etmek: yaratmak.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilitip bir yere toplanmaları. Allah'ın öldükten dirilitip mahşere çıkarması.
havale etmek: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakmak.
icat edilmek: vücuda getirilmek, yoktan yaratılmak.
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
intizam: düzenli oluş, tertipli olma.
İspat etme: delil ve şahıt göstererek doğruyu ortaya koyma, ispat: delil ve şahıt göstererek doğruyu ortaya koyma.
itaat: boyun eğme, emre uyma.
İzah etme: açıklama yapma.
Kadîr-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
Kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın bütün varlıkları kuşatan sonsuz güç, kuvvet ve iktidarı.
külfet: zahmet, sıkıntı, zorluk.
melâike: melekler.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
murat: istek, arzu, dilek.
müsahhar: boyun eğen, emir altına giren.
müsahhariyet: emre boyun eğme hâli.
muvazene: denklik, denge.
müsavî: eşit, denk.
nevi: çeşit, tür.
nihayet: son derece.
nispeten: kıyasla, oranla.
nuraniyet: aydınlık.
nükte: herkesin anlayamadığı, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince mana.
sır: gizli gerçek, İlâhî hikmet.
sühulet: kolaylık.
şeffafiyet: şeffaflık, saydamlık.
tecerrüt: sıyrılma, her şeyden uzak olma.
temsil: misal getirme, örnek benzetme.
umum: bütün.
vücuda gelmek: var olmak, meydana gelmek.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.
zikredilme: anılma, bildirilme.

Hayvanat ve nebatatın icadında, gözümüzle görüyoruz, hadsiz bir sahavet ve kesret içinde, nihayet derecede bir itkan, bir hüsnüsanat bulunuyor. Hem nihayet derecede karışıklık ve ihtilât içinde, nihayet derecede bir imtıyaz ve tefrik görünüyor. Hem nihayet derecede mebzuliyet ve vüs'at içinde, nihayet derecede sanatça kıymettarlık ve hilkatçe güzellik bulunuyor. Hem nihayet derecede sanatkârâne bir surette, çok cihazata ve çok zamana muhtaç olmakla beraber, gayet derecede sühuletle ve sür'atle icat ediliyor. Âdeta birden ve hiçten, o mu'cızat-ı sanat vücuda geliyor.

İşte, bilmüşahede, her mevsimde rûy-i zeminde gördüğümüz bu faaliyet-i kudret, kat'iyen delâlet eder ki, şu ef'alin menbaı olan kudrete nispeten, en büyük şey en küçük şey kadar kolaydır. Ve hadsiz efradın icadı ve idareleri, bir fert kadar rahatça icat ve idare edilir.

ÜÇÜNCÜSÜ: Şu kâinatta, şu görünen tasarrufat ve ef'al ile hükmeden Sânî-i Kadîr'in kudretine nispeten, en büyük kull, en küçük cüz kadar kolay gelir. Efratça kesretli bir küllînin icadı, bir tek cüz'înin icadı kadar sühuletlidir. Ve en adî bir cüz'ide, en yüksek bir kıymet-i sanat gösterilebilir.

Şu hakikatin sırr-ı hikmeti üç menbadan çıkar:

Evvelâ, imdad-ı vahidiyetten.

Saniyen, yusr-ı vahdetten.

Salisen, tecelli-i ehadiyetten.

adî: değersiz, basit.
bilmüşahede: bizzat şahit olarak görerek.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan aletler.
cüz: kısım, parça.
cüz'î: azlık, parçaya ait olan, çok az, fert.
delâlet etmek: delil olmak, işaret etmek.
ef'al: fiiller, işler.
efrat: fertler, tek olanlar.
faaliyet-i kudret: Allah'ın kudretinin faaliyeti, işleyişi ve neticeleri.
fert: tek olan, bir.
gayet: son.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hayvanat: hayvanlar.
hilkat: yaratılış.
husnusanat: güzel sanat.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
idare etmek: yönetmek, çekip çevirmek.
ihtilât: karışıklık.
imdad-ı vahidiyet: kâinattaki bütün varlıkların, yaratılmışların bir elden çıkmış olmasının, kâinatta yapılan faaliyetlerde sağladığı kolaylık, yardım ve destek.
imtıyaz: ayrıcalık.
itkan: sağlam yapılış, pürüzsüz yapma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle.
kesret: çokluk, bolluk.
kesretli: çok sayıda.
kıymet-i sanat: sanattaki kıymettarlık.
kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli.
kudret: güç, kuvvet.
kull: bütün, tüm.
küllî: çokluk.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
menba: kaynak.
mu'cizat-ı sanat: sanat mucizeleri.
muhtaç: ihtiyacı olan.
nebatat: bitkiler.
nihayet: son.
nispeten: kıyasla, oranla.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sahavet: cömertlik.
salisen: üçüncü olarak.
sanatkârane: sanatkârca, sanatlı bir şekilde.
Sânî-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
saniyen: ikinci olarak.
sırr-ı hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep.
suret: şekil, biçim.
sühulet: kolaylık.
tasarrufat: kullanma ve yönetme işlemleri.
tecelli-i ehadiyet: Cenâb-ı Hakkın her bir şeyde bütün isimleriyle olan tecellisi (Güneşin, denizin her damlasında bütün özelliklerinin birlikte aksetmesi, yansıması gibi).
tefrik: birbirinden ayırma, seçme, ayırdetme.
vücuda gelmek: meydana gelmek.
vüs'at: genişlik.
yüsr-i vahdet: birliğin kolaylığı, bir ışın bir elde ve bir merkezde yapılmasının kolaylığı.

• *Birinci menba olan imdad-ı vahidiyet:* Yani, her şey ve bütün eşya, bir tek zatın mülkü olsa, o vakit, vahidiyet cihetiyle her bir şeyin arkasında bütün eşyanın kuvvetini tahşit edebilir. Ve bütün eşya, bir tek şey gibi kolayca idare edilir. Şu sırrı, şöyle bir temsil ile fehme takrip için deriz:

Meselâ, nasıl ki bir memleketin tek bir padişahı bulunsa, o padişah o vahdet-i saltanat kanunu cihetiyle, her bir neferin arkasında bir ordu kuvvet-i maneviyesini tahşit edebilir; ve edebildiği için, o tek nefer, bir şahı esir edebilir ve şahın fevkinde, padişahı namına hükmedebilir. Hem o padişah, vahidiyet-i saltanat sırrıyla, bir neferi ve bir memuru istihdam ve idare ettiği gibi, bütün orduyu ve bütün memurlarını idare edebilir. Güya vahidiyet-i saltanat sırrıyla, herkesi, her şeyi, bir ferdin imdadına gönderebilir. Ve her bir ferdi, bütün efrat kadar bir kuvvete istinat edebilir, yani ondan medet alabilir. Eğer o vahidiyet-i saltanat ipi çözülse ve başıbozukluğa dönse, o vakit her bir nefer, hadsiz bir kuvveti birden kaybedip, yüksek bir makam-ı nufuzdan sukut eder, adî bir adam makamına gelir. Ve onların idare ve istihdamları, efrat adedince müşkülât peyda eder.

Aynen öyle de, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلٰى[1], şu kâinatın Sânii, Vahid olduğundan, her bir şeye karşı, bütün eşyaya müteveccih olan esmayı tahşit eder. Ve nihayetsiz bir sanatla, kıymettar bir surette icat eder. Lüzum olsa, bütün eşya ile bir tek şeye bakar, baktırır, medet verir ve kuvvetli

1- En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

adî: değersiz, basit
cihet: yön
efrat: fertler, tek olanlar
esir: tutsak.
esma: isimler, adlar
fehm: anlama, anlayış, akıl
ferd: şahıs, kişi
fevkinde: üstünde
güya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak
idare etmek: yönetmek, çekip çevirmek.
İmdad-ı vahidiyet: kâinattaki bütün varlıkların yaratılmışların bir elden çıkmış olmasının kâinatta yapılan faaliyetlerde sağladığı kolaylık, yardım ve destek.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma
istinat etmek: dayanmak.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kıymettar: kıymetli, değerli
kuvvet-i maneviye: manevî kuvvet.
lüzum: lazım olma hali, gerekme, ihtiyaç.
makam: mevki, yer
makam-ı nüfuz: tesir, etki makamı
medet vermek: yardım etmek
medet: yardım.
menba: kaynak
mülk: üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, mal.
müşkülat: güçlükler, zorluklar
müteveccih olan: yönelen
nefer: rütbesiz asker, er
nihayetsiz: sınırsız, sonsuz.
padişah: sultan, hükümdar
peyda etme: meydana gelme, ortaya çıkma
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sır: gizli hakikat
sukut etmek: düşmek.
suret: şekil, biçim.
şah: padişah, sultan, hükümdar
tahşit etmek: toplamak, yığmak, desteklemek.
tahşit: yığma, toplama, destekleme
takrip: yaklaştırma, yanaştırma
temsil: misal getirme, örnek, benzetme
vahdet-i saltanat: Allah'ın saltanatında hâkimiyetinde bir ve tek oluşu
Vahid: bir, tek, eşi, benzeri olmayan Allah
vahidiyet: birlik.
vahidiyet-i saltanat: saltanatın birliği, hâkimiyetin tek bir kişiye ait olması
zat: kişi, şahıs

yapar. Ve bütün eşyayı dahi, o vahidiyet sırrıyla, bir tek şey gibi icat eder, tasarruf eder, idare eder.

İşte, şu imdad-ı vahıdıyet sırrıyladır kı, şu kâınatta nihayet derecede mebzuliyet ve ucuzluk içinde, nihayet derecede sanatça ve kıymetçe yuksek ve âlî bır keyfıyet gorunuyor.

• *Ikinci menba olan yüsr-ı vahdet.* Yanı, birlik usulüyle, bir merkezde, bır elden, bir kanunla olan işler, gayet derecede kolaylık veriyor. Müteaddit merkezlere, müteaddit kanuna, müteaddit ellere dağılsa, müşkülât peyda eder.

Meselâ, nasıl kı bır ordunun bütun neferatının bir merkezden, bir kanunla, bir kumandan-ı azam emriyle esasat-ı teçhiziyeleri yapılsa, bir tek nefer kadar kolay olur. Eğer ayrı ayrı fabrikalarda, ayrı ayrı merkezlerde teçhizatları yapılsa, bir ordunun teçhizine lâzım olan bütun askerî fabrikalar, bir tek neferin teçhizatı için lâzım gelir. Demek, eğer vahdete istinat edilse, bir ordu, bir nefer kadar kolay olur. Eğer vahdet olmazsa, bir nefer, bir ordu kadar, teçhizin esasatı cihetinde müşkülât peyda eder.

Hem bır ağacın meyvelerine, vahdet noktasında bir merkeze, bır kanuna, bır köke ıstınaden madde-ı hayatıye verilse, binler meyveler, tek bir meyve gibi kolay olur. Eğer her bır meyve ayrı ayrı merkeze raptedılse ve ayrı ayrı yerden mevadd-ı hayatiyeleri göndenlse, her bir meyve butun ağaç kadar müşkülât peyda eder. Çünku,

alî: yuce, yuksek
cihet: yon
esasat: esaslar
esasat-ı teçhiziye: lazım olan esas teçhiz ve donanımlar
gayet: son
icat etmek: vucuda getirmek, yoktan yaratmak
idare etmek: yonetme, bir işi yurutme, çekip çevirme.
imdad-ı vahıdıyet: kâınattaki butun varlıkların yaratılmışların bir elden çıkmış olmasının kainatta yapılan faalıyetlerde sağladığı kolaylık, yardım ve destek
istinaden: dayanarak.
ıstınat edıme: dayandırılma
kainat: butun âlemler, varlıklar
keyfiyet: nitelik, durum, ozellik.
kumandan-ı azam: en buyuk komutan
madde-i hayatıye: hayat ıçın lazım olan madde
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk.
menba: kaynak.
mevadd-ı hayatiye: hayat için gerekli, zorunlu maddeler
muşkulat: güçlukler, zorluklar
müteaddit: çeşitli, birden fazla
nefer: rutbesiz asker, er
neferat: rutbesiz askerler, erler
nihayet: son
peyda etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak.
raptedilme: bağlanma
sır: gizli hakikat.
tasarruf etme: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkunu istediği gibi kullanma
teçhiz: cihazlama, donatma
teçhizat: cihazlar, donanım
usul: metot, yol, tarz
vahidiyet: birlik.
yüsr-i vahdet: birliğin kolaylığı, bir işin bir elde ve bir merkezde yapılmasının kolaylığı

bütün ağaca lâzım olan mevadd-ı hayatiye, her bir meyve için dahi lâzımdır.

İşte, şu iki temsil gibi, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ[1], şu kâinatın Sânii, Vahid-i Ehad olduğu için, vahdetle iş görür. Ve vahdetle iş gördüğü için, bütün eşya bir tek şey kadar kolay olur. Hem bir tek şeyi, sanatça bütün eşya kadar kıymetli yapabilir. Ve hadsiz efradı, gayet kıymettar bir surette icat ederek, şu görünen hadsiz mebzuliyet ve nihayetsiz ucuzluk lisanıyla, cûd-i mutlakını gösterir ve hadsiz sahavetini ve nihayetsiz hallâkıyetini izhar eder.

• *Üçüncü menba olan tecelli-i ehadiyet:* Yani, Sânı-i Zülcelâl, cisim ve cismanî olmadığı için, zaman ve mekân Onu kayıt altına alamaz. Ve kevn ve mekân, Onun şuhuduna ve huzuruna müdahale edemez. Ve vesaît ve ecram, Onun filine perde çekemez. Teveccühünde tecezzi ve inkısam olmaz. Bir şey bir şeye mâni olmaz. Hadsiz ef'al, bir fiil gibi yapar. Onun içindir ki, bir çekirdekte koca bir ağacı manen derç ettiği gibi, bir âlemi bir tek fertte derç edebilir. Bütün âlem, bir tek fert gibi dest-i kudretinde çevrilir. Şu sırrı başka Sözlerde izah ettiğimiz gibi, deriz ki:

Nasıl ki nuraniyet itibarıyla bir derece kayıtsız olan güneşin timsali her bir cilâlı, parlak şeyde temessül eder. Binlerle, milyonlarla âyineler nuruna mukabil gelse, bir tek âyine gibi, inkısam etmeden, bizzat her birinde cilve-i misaliyesi bulunur. Eğer âyinenin istidadı olsa,

1- En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi: 60.)

âlem: dünya, cihan.
ayine: ayna.
bizzat: şahsen, kendisi, kendi.
cilve-i misaliye: yansıyan görüntü.
cismanî: maddî ve cismî.
cûd-i mutlak: Cenab-ı Allah'ın mutlak cömertliği.
derç etmek: yerleştirmek.
dest-i kudret: Allah'ın kudret eli, yapabilme gücü.
ecram: cirimler, cisimler, kütleler.
ef'al: fiiller, işler.
efrat: fertler, tek olanlar.
fert: şahıs, kişi.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hallâkıyet: yaratıcılık.
huzur: yan, kat, ön.
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
istidat: yetenek, kabiliyet.
itibarıyla: özelliğiyle, bakımından.
izah etmek: açıklamak, bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koymak.
izhar etmek: meydana çıkarmak, göstermek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kevn: varlık, kâinat, âlem.
lisan: dil.
manen: mana itibarıyla, manaca.
mâni: engel.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
mekân: yer.
menba: kaynak.
mevadd-ı hayatiye: hayat için gerekli, zorunlu maddeler.
mukabil: karşılık.
müdahale etmek: karışmak, el atmak.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık, ışık.
nuraniyet: nur saçıcı olma.
sahavet: cömertlik.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sânî-i Zülcelâl: her şeyi sanatla yaratan, celâl sahibi Allah.
suret: şekil, biçim.
şuhut: şahit olma, görme.
tecelli-i ehadiyet: Cenab-ı Hakkın her bir şeyde bütün isimleriyle olan tecellisi.
tecezzi: bölünme, parçalanma.
temsil: örnek, benzetme.
teveccüh: yönelme, yöneliş.
timsal: suret, şekil, örnek, numune.
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden görünen Allah.
Vesaît: vasıtalar.

güneş, azametiyle onda âsânnı gösterebilir. Bir şey bir şeye mâni olamaz. Binler, bir gibi ve binler yere bir yer gibi kolay girer. Her bir yer, binler yer kadar o güneşin cilvesine mazhar olur.

İşte, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ[1], şu kâinat Sânı-i Zülcelâl'inin, nur olan bütün sıfâtıyla ve nuranî olan bütün esmasıyla, teveccüh-i ehadiyet sırrıyla öyle bir tecellisi var ki, hiçbir yerde olmadığı hâlde, her yerde hâzır ve nazırdır. Teveccühünde inkısam olmaz. Aynı anda, her yerde, külfetsiz, müzahamesiz, her işi yapar.

İşte, şu imdad-ı vahidiyet ve yüsr-i vahdet ve tecelli-i ehadiyet sırrıyladır ki, bütün mevcudat bir tek Sânıa verildiği vakit, o bütün mevcudat bir tek mevcut gibi kolay ve sühuletli olur. Ve her bir mevcut, hüsnüsanatça, bütün mevcudat kadar kıymetli olabilir. Nasıl ki mevcudatın hadsiz mebzuliyet içinde, her bir fertte hadsiz dekaik-ı sanatın bulunması bu hakikatı gösteriyor. Eğer o mevcudat doğrudan doğruya bir tek Sânıa verilmezse, o zaman her bir mevcut bütün mevcudat kadar muşkulâtlı olur ve bütün mevcudat bir tek mevcut kıymetine sukut eder, iner. Şu hâlde ya hiçbir şey vücuda gelmeyecek veya gelse de kıymetsiz, hiçe inecektir.

İşte şu sırdandır ki, ehli felsefenin en ziyade ileri gidenlen olan Sofestaîler, tarık-ı haktan yüzlerini çevirdiklennden, küfür ve dalâlet tarikına bakmışlar; görmüşler ki, şırk yolu, tarık-ı haktan ve tevhıd yolundan yüz bın defa

asar: eserler
azamet: buyukluk.
cilve: yansıma, goruntu
dalalet: doğru yoldan ayrılma, batıla yonelme, inancsızlık.
dekaık-ı sanat: sanat incelikleri
ehli felsefe. felsefe ile uğraşanlar
esma: ısımler, adlar
hadsiz. sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hazır: hazır, her an var olan
husnüsanat: sanattakı guzellik
İmdad-ı vahidiyet. kainattakı butun varlıkların yaratılmışların bir elden çıkmış olmasının, kainatta yapılan faaliyetlerde sağladığı kolaylık, yardım ve destek.
inkısam: kısımlara ayrılma, bolunme
kainat. butun alemler, varlıklar
kufur: Allah ın varlıgına, birlıgine inanmama
kulfet: sıkıntı, zorluk.
manı: engel
mazhar: gorunme yeri, ayna.
mebzuliyet: bolluk, cokluk.
mevcudat. varlıklar
mevcut. varlık
müşkülât: güçlukler, zorluklar
müzahamesiz: zahmet cekmeden, sıkıntısız
nazır: bakan, gozeten
nur: aydınlık, ışık.

nuranî: nurlu olan, parlak.
Sânı: her şeyi sanatlı bir şekilde yapan ve yaratan Allah
Sâni-i Zülcelâl: her şeyi sanatla yaratan celâl sahibi Allah
sıfat. sıfatlar, vasıflar, haller
Sofestaî: Allah ı kabul etmemek ıcın kaınatı ve kendi varlıgını da inkar eden
sukut etmek: dusmek.
sühulet: kolaylık.

şırk: Allah a ortak koşma
tarık: yol
tarık-ı hak: hak ve hakıkat yolu
tecelli: yansıma, gorunme
tecelli-i ehadiyet. Cenab-ı Hak kın her bır şeyde butun ısımleriyle tecelli etmesi
teveccüh: yonelme, yonelıs
teveccüh-i ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birlıgınin tecelli etmesi manasındakı ehadıyet sıfatıyla bir şeye yonelmesi
tevhıd: birleme. Allah ın bir olduguna inanma, Allah ın varlıgını birlıgını, dengi ve ortagı olmadıgını kabul etme
vucuda gelmek: meydana gelmek, var olmak
yüsr-i vahdet: birlıgın kolaylıgı, bir ışın bir elde ve bir merkezde yapılmasının kolaylıgı
ziyade: cok, fazla.

1. En yuce sıfatlar Allah ındır. (Nahl Suresi, 60.)

daha müşkülâtlıdır, nihayet derecede gayr-i makuldür. Onun için, bilmecburiye, her şeyin vücudunu inkâr ederek akıldan istifa etmişler.

DÖRDÜNCÜSÜ: Şu kâinatta, şu görünen ef'al ile tasarruf eden Zat-ı Kadîr'in kudretine nispeten cennetin icadı bir bahar kadar kolay ve bir baharın icadı bir çiçek kadar kolaydır. Ve bir çiçeğin mehasin-i sanatı ve letaif-i hilkati, bir bahar kadar letafetli ve kıymetli olabilir.

Şu hakikatın sırrı üç şeydir:

Birincisi: Sâni'deki vücup ile tecerrüt.
İkincisi: Mahiyetinin mübayenetiyle adem-i takayyüt.
Üçüncüsü: Adem-i tahayyüz ile adem-ı tecezzidir.

•*Birinci Sır:* Vücup ile tecerrüdün hadsiz kolaylığa ve nihayetsiz suhulete sebebiyet vermeleri, gayet derin bir sırdır. Onu bir temsil ile fehme takrip edeceğiz. Şöyle ki:

Vücut mertebeleri muhteliftir, ve vücut âlemleri ayrı ayrıdır. Ayrı ayrı olduklan için, vücutta rusuhu bulunan bir tabaka-i vücudun bir zerresi, o tabakadan daha hafif bir tabaka-i vücudun bir dağı kadardır ve o dağı istiap eder. Meselâ, âlem-i şahadetten olan kafadaki hardal kadar kuvve-i hafıza, âlem-i manadan bir kütüphane kadar vücudu içine alır. Ve âlem-ı haricîden olan tırnak kadar bir âyine-ı vücudun âlem-ı mısal tabakasından koca bir şehri içine alır. Ve o âlem-ı haricîden olan o âyine ve o hafızanın şuurlan ve kuvve-ı icadıyelen olsaydı, bir zerrecik vücud-i haricîleri kuvvetiyle, o vücud-i manevîde ve misalîde hadsız tasarrufat ve tahavvulât yapabilirlerdi.

adem-i tahayyüz: hacimsizlik, yer kaplamamak, yer ile bağlı olmama
adem-i takayyüt: kayıtsızlık, bağlı olmama
adem-i tecezzi: parçalanmazlık, bölünmez oluş
âlem: dünya, cihan
alem-i haricî: dış âlem, dünya
alem-i mana: manalann oluşturduğu alem, gözle gördüğümüz âlemın dışındaki âlem
alem-i mısal: görüntüler âlemi
âlem-i şahadet: şahadet âlemı, gözle gördüğümüz şahıt olduğumuz âlem
âyine: ayna
âyine-i vücut: vücut aynası, varlık aynası
bilmecburiye: mecburen, zorunlu olarak.
ef'al: fiiller, işler
fehim: anlayış, kavrayış, akıl
gayet: son derece, çok.
gayrımakul: akıl dışı, akla uymayan, mantıklı olmayan
hadsız: sınırsız, sonsuz
hafıza: bellek.
hakikat: gerçek.
hardal: tohumlan oldukça küçük ve hafif olan turpgillerden bir bitki
İcat: vücuda getirme, yoktan yaratma
inkar etmek: reddetmek, kabul etmemek
İstıap etme: içine alma, kaplama
İstıfa etme: bir işten kendi isteğiyle çekilme
kainat: bütün alemler, varlıklar.
kudret: güç, kuvvet.
kuvve-ı hafıza: hafıza gücü, hatırda tutma kabiliyeti
kuvve-ı icadıye: icat etme kabiliyeti, gücü
letafetli: güzel, hoş
letaif-i hilkat: yaratılıştaki güzellikler, incelikler
mahiyet: nitelik, özellik.
mehasın-ı sanat: sanat güzellikleri
mertebe: derece
misalî: bir şeyin benzer hâli, benzer
muhtelif: çeşitli, farklı
mübayenet: farklılık.
müşkulat: güçlükler, zorluklar
nihayet: son
nihayetsiz: sonsuz.
rüsuh: sağlam olma, sağlamlık.
Sanı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sühulet: kolaylık
şuur: kavrama gücü, anlayış, idrak
tabaka-i vücut: varlık tabakası, vücut tabakası
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler
takrip etmek: yaklaştırma, yanaşırma.
tasarruf etme: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tasarrufat: kullanma ve yönetme işlemleri
tecerrüt: soyılma, her şeyden uzak olma
temsil: örnek, benzetme.
vücud-ı haricî: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen
vücud-i manevî: manevî vücut, manevi varlık.
vücup: vacip olma, gerekli olma, gerekme
vücut: varlık, var oluş.
Zat-ı Kadir: her şeye gücü yeten zat, sonsuz kudret sahibi Allah
zerre: en küçük parça
zerrecik: en küçük parça.

Demek, vücut rüsuh peyda ettikçe, kuvvet ziyadeleşir; az bir şey, çok hükmüne geçer. Hususan vücut rüsuh-i tam kazandıktan sonra, maddeden mücerret ise, kayıt altına girmezse, o vakit cüz'î bir cilvesi, sair hafif tabakat-ı vücudun çok âlemlerini çevirebilir.

İşte, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ[1], şu kâinatın Sâni-ı Zulcelâl'ı, Vacibü'l-Vücud'dur. Yani, Onun vücudu zatîdir, ezelîdir, ebedîdir, ademi mumtenıdır, zevali muhaldir ve tabakat-ı vücudun en rasihi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükemmelidir. Sair tabakat-ı vücut, Onun vücuduna nispeten gayet zayıf bir gölge hükmündedir. Ve o derece Vücud-i Vacıp, rasih ve hakikatlı; ve vücud-ı mumkınat o derece hafif ve zayıftır ki, Muhyiddin-i Arabî gibi çok ehl-i tahkik, sair tabakat-ı vücudu evham ve hayal derecesine indirmişler, لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ demişler. Yanı, "*Vücud-ı Vacıb'e nispeten başka şeylere vücut denilmemeli; onlar vücut ünvanına lâyık değillerdir*" diye hükmetmişler.

İşte, Vacıbü'l-Vücud'un hem vacip, hem zatî olan kudretine karşı, mevcudatın hem hâdis, hem anzî vücutları ve mümkinatın hem kararsız, hem kuvvetsız sübutlan, elbette nihayet derecede kolay ve hafif gelir. Bütün ruhları haşr-i azamda ihya edip muhakeme etmek, bir baharda, belki bir bahçede, belki bir ağaçta haşir ve neşrettiği yaprak ve çiçek ve meyveler kadar kolaydır.

•*İkinci Sır:* Mübayenet-i mahiyet ve adem-i takayyüdün kolaylığa sebebiyeti ise şudur ki:

1. En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

adem: yokluk
adem-i takayyüt: kayıtsızlık, bağlı, sınırlı olmayış
âlem: dünya
anzî: sonradan olan
cilve: yansıma, görünme
cuzî: pek az
ebedî: sonu olmayan, sürekli
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıanlar, hakikatleri delilleriyle bilen âlimler
evham: vehimler, kuruntular, kuş kulağı olmayan bir şeyi olur zan etmeler
ezelî: öncesiz, başlangıçsız, varlığının başlangıcı olmayan
gayet: son derece, çok.
hâdis: sonradan olan.
hakikat: gerçek
haşr-i azam: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın öluleri dirilip mahşere çıkarması
hususan: özellikle
hükmetmek: bir meselenin incelenmesinden sonra bir karara varmak.
hükmünde: değerinde, gibi
hükmüne geçmek: yenne geçmek, onun gibi olmak.
ihya: hayat verme, diriltme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kudret: güç, kuvvet.
la mevcude illa hu: ondan başka hiçbir gerçek varlık yoktur
layık: uygun, yakışır
mevcudat: varlıklar
muhakeme etmek: yargılamak, mahkemeye vermek.
muhal: imkânsız
mübayenet-i mahiyet: mahiyetteki farklılık, ayrılık.
mücerret: gözle görülmeyen, elle tutulmayan, soyut.
mümkinat: varlığı ile yokluğu imkân dahilinde olup, Allah'ın var etmesine bağlı olanlar
mümtenî: mümkün olmayan, imkânsız
neşretmek: yaymak.
nihayet: son
nispeten: kıyasla, oranla
peyda etmek: kazanmak, edinmek.
rasih: sağlam
rüsuh: sağlam olma, sağlamlık.
rüsuh-ı tam: tam bir sağlamlık
sair: diğer, başka, öteki.
Sâni-i Zulcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
sübut: sabit olma
tabakat-ı vücut: vücut tabakaları
ünvan: ad, isim
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve şart olan, varlığı gerekli olan, yokluğu düşünülemeyen varlığı, zatî, ezelî olup varlığı vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi ve en mükemmeli olan Allah
vacip: gerekli, zorunlu
vücud-ı mumkinat: var veya yok olması eşit olup varlığı ve yokluğu için Allah'ın tercihine muhtaç olan şeyler. Allah'ın dışındaki bütün varlıklar
Vücud-ı Vacip: varlığı gerekli olmazsa olmaz olan Allah'ın varlığı
vücut: varlık
zaif: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz
zatî: zatın kendisinden olan, kendine ait.
ziyadeleşmek: artmak, çoğalmak.

Sâni-i Kâinat, elbette kâinat cinsinden değildir. Mahiyeti, hiçbir mahiyete benzemez. Öyle ise, kâinat dairesindeki mânialar, kayıtlar Onun önüne geçemez, Onun icraatını takyit edemez, bütün kâinatı birden tasarruf edip çevirebilir. Eğer kâinat yüzündeki görünen tasarrufat ve ef'al, kâinata havale edilse, o kadar müşkülât ve karışıklığa sebebiyet verir ki, hiçbir intizam kalmadığı gibi, hiçbir şey dahi vücutta kalmaz, belki vücuda gelemez.

Meselâ, nasıl ki kemerli kubbelerdeki ustalık sanatı o kubbedeki taşlara havale edilse ve bir taburun zabite ait idaresi neferata bırakılsa, ya hiç vücuda gelmez, veyahut çok müşkülât ve karışıklık içinde, intizamsız bir vaziyet alacak. Hâlbuki, o kubbelerdeki taşlara vaziyet vermek için, taş nev'inden olmayan bir ustaya verilse ve taburdaki neferatın idaresi, mertebe itibarıyla zabitlik mahiyetini haiz olan bir zabite havale edilse, hem sanat kolay olur, hem tedbir ve idare sühuletli olur. Çünkü taşlar ve neferler birbirine mâni olurlar, usta ve zabit ise, mânisiz, her noktaya bakar, idare eder.

İşte, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى , Vacibü'l-Vücud'un mahiyet-i kudsiyesi, mahiyat-ı mümkinat cinsinden değildir. Belki, bütün hakaık-ı kâinat, o mahiyetin Esma-ı Husnasından olan Hak isminin şuaarıdır. Madem mahiyet-i mukaddesesi hem Vacibü'l-Vücud'dur, hem maddeden mücerrettir, hem bütün mahiyata muhalifdir, mislî, misali, mesili yoktur. Elbette, o Zat-ı Zülcelâl'in o kudret-i ezeliyesine nispeten bütün kâinatın idaresi ve terbiyesi, bir bahar, belki bir ağaç kadar kolaydır. Haşr-ı azam ve dâr-ı ahıret,

1- En yüce sıfatlar Allah indir. (Nahl Suresi: 60.)

dâr-ı ahiret: ahıret yurdu
efal: fiiller, işler
Esma-ı Husna: Allah'ın güzel isimleri
hâiz olan: taşıyan, sahip olan
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah
hakaık-ı kâinat: yaratılanlara ait gerçekler
haşr-ı azam: büyük haşir, kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
havale etmek: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakmak.
icraat: işler, iş yapma, faaliyet.
idare etme: yönetme, çekip çevirme
intizam: düzen, tertip, düzgünlük
intizamsız: düzensiz, tertipsiz
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kubbe: yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı
kudret-i ezeliye: başı sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
mahiyat: özellikler, nitelikler
mahiyat-ı mümkinat: yaratılanların mahiyetleri, kimliklerin yapıları.
mahiyet: özellik, nitelik
mahiyet-i kudsiye: her türlü noksanlıktan uzak mahiyet.
mahiyet-i mukaddese: mukaddes mahiyet, kusur ve noksanlardan uzak, temiz, kutsal mahiyet.
mani: engel
mânialar: engeller, zorluklar
mesil: aynı, eş
misal: örnek.
mislî: benzer
muhalif: karşıt, zıt.
mücerret: cısım hâlinde bulunmayan, gözle görülmeyen, elle tutulmayan, soyut.
müşkülat: güçlükler, zorluklar
nefer: rütbesiz asker, er
neferat: rütbesiz askerler, erler
nevi: çeşit, tür
nispeten: kıyasla, oranla
Sâni-i Kâinat: kâinatı mükemmel bir sanatla yaratan Allah
sebebiyet verme: sebep olma
sühulet: kolaylık
şua: ışın.
tabur: askerî birlik.
takyit etmek: kayıt altına almak, sınırlandırmak
tasarruf etme: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tasarrufat: bir şeyin sahibi olup idare etmeler, mülkünü istediği gibi kullanmalar
tedbir: idare etme, yönetme
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve şart olan, varlığı gerekli olan, yokluğu düşünülemeyen, varlığı zâtı ezelî olup varlığı vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi ve en mükemmeli olan Allah
vaziyet: durum, duruş, hâl
zabit: subay
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi zat, Allah.

cennet ve cehennemin icadı, bir güz mevsiminde ölmüş ağaçların yeniden bir baharda ihyalan kadar kolaydır.

•*Üçüncü Sır:* Adem-i tahayyüz ve adem-i tecezzinin nihayet derecede olan kolaylığa sebebiyet vermelerinin sırrı ise şudur ki:

Madem Sâni-i Kadîr mekândan münezzehtir, elbette kudretiyle her mekânda hazır sayılır. Ve madem tecezzi ve inkısam yoktur, elbette her şeye karşı bütün esmasıyla müteveccih olabilir. Ve madem her yerde hazır ve her şeye müteveccih olur, öyle ise mevcudat ve vesaıt ve ecram, Onun ef'aline mümanaat etmez, ta'vik etmez; belki hiç lüzum yok. Faraza lüzum olsa, elektriğin tellen gibi ve ağacın dalları gibi ve insanın damarlan gibi, eşya, vesile-i teshilât ve vasıta-i vusul-i hayat ve sebeb-i sur'at-i ef'al hükmüne geçer. Ta'vik, takyit, men ve müdahale şöyle dursun, belki teshil ve tesrı ve isale vesile hükmüne geçer. Demek, Kadîr-i Zülcelâl'in tasarrufat-ı kudretine, her şey itaat ve inkıyat cihetinde –ihtiyaç yok, eğer ihtiyaç olsa– kolaylığa vesile olur.

Elhâsıl: Sâni-i Kadîr, külfetsiz, mualecesiz, sür'atle, suhuletle, her şeyi, o şeye lâyık bir surette halk eder. Küllîyatı cüz'iyat kadar kolay icat eder. Cüz'iyatı küllîyat kadar sanatlı halk eder.

Evet, küllıyatı ve semavatı ve arzı halk eden kım ıse, semavat ve arzda olan cüz'iyatı ve efrad-ı zîhayatiyeyi halk eden elbette yine Odur ve Ondan başka olamaz. Çünkü o küçük cüz'iyat, o küllıyatın meyveleri, çekirdekleri, mısal-ı musağğarlandır.

adem-i tahayyüz: hacımsızlık, yer ile bağlı olmama
adem-i tecezzi: parçalanmazlık, bölünmez oluş
arz: yer, dünya
cihet: yön.
cüz'iyat: bir bütünün yapı taşları, küçük parçalar
ecram: cırmler, kütleler, gezegenler
ef'al: fiiller, işler
efrad-ı zihayatiye: can taşıyan fertler, hayat sahiplerinin tamamı
elhasıl: sonuç olarak, özetle
esma: isimler, adlar
faraza: farz edelim ki, söz gelişi
güz: sonbahar
halk eden: yaratan
halk etmek: yaratmak.
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
ihya: hayat verme, dirilme.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
inkıyat: boyun eğme, baş eğme.
isale: akıtma, hareket ettirme.
itaat: boyun eğme, emre uyma
Kadir-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kudret: güç, kuvvet
külfetsiz: sıkıntısız, zahmetsiz.
küllıyat: bütünler, parçalardan bi rim elemanlardan meydana gelenler, büyük cısımler
lâyık: uygun, yakışır
mekan: yer
men: mânı, engel.
mevcudat: bütün âlemler, kâinat.
misal-i musaggar: küçültülmüş örnek
mualecesiz: zahmetsiz, sıkıntısız
mudahale: karışma, el atma, araya girme
mumanaat: mânı olma, engel olma
münezzeh: uzak, arınmış, temiz, bir şeye ihtiyacı bulunmayan
müteveccih olma: yönelme
nihayet: son
Sâni-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
sebeb-i sur'at-i ef'al: fiillerin sür'at kazanması, hızlanması sebebi
sebebiyet: sebep olma
semavat: semalar, gökler
suret: şekil, biçim
sühulet: kolaylık.
ta'vik: geciktirme, ilerlemesine engel olma
takyit: kayıt ve şarta bağlama, sınırlandırma
tasarrufat-ı kudret: Cenab-ı Allah'ın kudretinin işleri, icraatları
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme
tesrı: hızlandırma, sür'at verme, çabuklaştırma
vasıta-ı vusul-i hayat: hayata kavuşma vasıtası, vesilesi, aracı
vesaıt: vasıtalar, araçlar
vesile: sebep, vasıta, araç.
vesile-i teshilât: kolaylık ve silesi

Hem o cüz'iyatı icat eden kim ise, cüz'iyatı ihata eden unsurları ve semavat ve arzı dahi o halk etmiştir. Çünkü, goruyoruz ki, cuz'ıyat, külliyata nıspeten bırer çekırdek, birer küçük nüsha hükmündedir. Oyle ise, o cüz'îleri halk eden Zatın elinde, anasır-ı külliye ve semavat ve arz bulunmalıdır. Tâ ki, hıkmetının dusturlanyla ve ılmının mızanlarıyla, o küllî ve muhît mevcudatın hulâsalarını, manalarını, numunelerini, o küçücük misal-i musağğarlar hükmünde olan cüz'ıyatta derç edebılsın.

Evet, acaıb-ı sanat ve garaib-i hilkat noktasında cuz'ıyat külliyattan geri değil; çıçekler yıldızlardan aşağı değil; çekirdekler ağaçlanın mâdûnunda değil. Belki, çekirdekteki nakş-ı kader olan manevî ağaç, bağdakı nesc-ı kudret olan mücessem ağaçtan daha aciptir. Ve hilkat-ı insanıye, hilkat-ı âlemden daha aciptir. Nasıl ki bir cevher-i fert üstünde, esîr zerratıyla bır Kur'ân-ı hıkmet yazılsa, semavat yüzündeki yıldızlarla yazılan bir Kur'ân-ı azametten kıymetçe daha ehemmıyetlı olabilir, oyle de, çok küçük cüz'ıyatlar var, mu'cızat-ı sanatça külliyattan ustündur.

Beşincisi: Sabık beyanatımızda, icad-ı mahlûkatta görünen hadsiz kolaylık, gayet derecede çabukluk, nihayetsiz sur'at-i ef'al, nihayetsız suhuletle icad-ı eşyanın sırlannı hikmetlerini bir derece gösterdik. İşte şu nıhayetsiz sür'at ve hadsiz sühuletle vücud-i eşya, ehl-i hidayete şöyle kat'î bır kanaat venr kı.

acaib-i sanat. sanat harikaları
acıp harika şaşılacak, hayret edilecek şey
anasır-ı kulliye dunyanın her tarafına yayılmış olan unsurlar maddeler elementler
arz: yer dünya
beyanat: açıklamalar ızahlar
cevher-i fert. ferdın cevherı en kuçuk cısım, atom
cuz ıyat: ufak tefek şeyler
cuz'î az pek az parçaya aıt olan
derç etme yerleştırme
dustur kanun, kaıde kural prensıp
ehemmıyet onemlı
ehl-i hidayet hıdayette ve dogru yolda olanlar
esır kainattakı boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden madde
garaib-i hilkat: yaratılış hanı kalanı
gayet son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halk eden: yaratan
halk etmek. yaratmak.
hikmet: gaye fayda yarar herkesin bılmedıgı gızlı sebep gızlı bılınmeyen nokta Allâhı gaye
hilkat-ı alem alemın yaratılışı
hılkat-ı insanıye insanlığın yaratılışı
hulasa bır şeyın özü esası temel kısmı
icad-ı eşya: eşyanın vucuda getırılmesi varlıkların yaratılması
icad-ı mahlûkat yaratılmışların vucuda gelmeleri yoktan yaratılmaları
icat etmek. vucuda getırmek, yoktan yaratmak
ihata etmek. sarmak, kuşatmak
kanaat. fikir, goruş ınanma
kat'i kesın, şuphesız.
Kur'ân-ı azamet. buyukluk ve yuceligin Kur'ân-ı
Kur'an-ı hikmet. hıkmet Kur'an-ı
küllî butune aıt, umumî çok, buyuk, çok mıkterde
külliyat: buyuk ve butun olan
mâdûn aşagı alt, alt derece
mana anlam
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
mevcudat: varlıklar
mısal-i musağğar kuçultulmuş ornek
mızan olçu
mu'cizat-ı sanat. sanat mu'cizelen
muhît. kuşatan saran
mücessem cısımlenmiş cısım halıne gelmiş
nakş-ı kader: kader yazısı alın yazısı
nesc-i kudret: İlâhî kudret dokuması
nihayetsiz: sonsuz
nıspeten kıyasla oranla
numune: ornek.
nusha yazılı yazılmış şey
sabık: geçen geçmiş onceki
semavat. semalar gokler
sühulet: kolaylık.
sur'at-ı ef'al fıllerdeki sur'at, hız
unsur: madde element.
vücud-i eşya: eşyanın varlığı vücudu meydana gelmesi
Zat: buyukluk ve yucelik sahıbı olan Zat Allah
zerrat. zerreler atomlar

Mahlûkatı icat eden Zatın kudretine nispeten cennetler, baharlar kadar; baharlar, bahçeler kadar; bahçeler, çiçekler kadar kolay gelir

مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ [1]

sırrıyla, nev-i beşerin haşir ve neşri, bir tek nefsin imate ve ihyası gibi sühuletlidir

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ [2]

tasrihiyle, butun insanlan haşırde ıhya etmek, istırahat için dağılan bir orduyu bir boru sesiyle toplamak kadar kolaydır.

İşte şu hadsiz sur'at ve nihayetsiz sühulet, bilbedahe, kudret-i Sânin kemalıne ve her şey Ona nispeten kolay olduğuna delil-i kat'î ve bürhan-ı yakînî olduğu hâlde, ehl-i dalâletın nazarında Sâniin kudretiyle eşyanın teşkili ve ıcadı –ki, vücup derecesinde suhulethidir– bin derece muhal olan kendi kendine teşekkül ile iltıbasa sebep olmuştur. Yanı bazı adî şeylerin vucuda gelmelerini çok kolay gördükleri için, onlann teşkilini, teşekkül tevehhüm edıyorlar. Yani, "icat edilmiyorlar, belki kendi kendine vücut buluyorlar." İşte, gel, ahmaklığın nihayetsiz derecatına bak ki, nihayetsiz bir kudretin delilini, onun ademine delil yapar; nihayetsiz muhalât kapısını açar. Çünkü o hâlde, Sâni-i Âlem'e lâzım olan nihayetsiz kudret ve muhit ilim gibi evsaf-ı kemal, her mahlûkun her zerresine verilmek lâzım gelir; tâ kendi kendine teşekkul edebilsın.

---

1 Sizin yaratılmanız da, dirilıtılmeniz de tek bir kışının yaratılıp dirilıtılmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

2 Tek bir sesledir ki, hepsi birden toplanıp huzurumuza getirilirler. (Yâsin Suresi, 53.)

adem: yokluk
adi: değersiz, basık.
ahmak: akılsız, sersem, kalın kafalı
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
burhan-ı yakini: kesin ve inandırıcı delil
delil-i kat'i: kesin ve inandırıcı delil
derecat: dereceler, basamaklar
ehl-i dalalet: doğru ve hak yoldan sapanlar
evsaf-ı kemal: mükemmellik vasıfları, sıfatları, özellikler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilıtılıp bir yere toplanmaları, Allahın ölüleri dirilıp mahşere çıkarması
huzur: kat, makam, on
icat: vücuda getirme, yoktan yaratma
ihya: hayat verme, canlandırma, dirilıtme.
iltibas: karıştırma
imate: öldürme, ölüme sebep olma
istırahat: dinlenme, rahatlama
kemal: tam ve mükemmel olma, mükemmellik.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i Sani: her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan Cenab-ı Hakkın kudreti
mahlûk: yaratılmış, yaratık
mahlukat: yaratılmışlar, Allah tarafından yaratılanlar
muhal: imkânsız.
muhalât: olması mümkün olmayanlar
muhit: kuşatan, saran
nazar: bakış, görüş, düşünce.
nefis: can
neşir: dağıtma, yayma
nev-i beşer: insan türü, bütün insanlar
nihayetsiz: sonsuz.
nispeten: kıyasla, oranla
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sani-i Alem: bütün alemı sanatla yaratan Allah
sühulet: kolaylık.
tasrih: açık açık söyleme
teşekkül etme: şekillenme, şekil alma
teşkil: şekillendirme, şekil verme
tevehhum: vehimlenme, kuruntuya kapılma
vücup: gerekliliik, zorunluluk.
vücut: varlık.
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi olan Zat, Allah
zerre: çok küçük parça, molekül, atom

ON BİRİNCİ KELİME

وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ Yanı, dâr-ı fânîden dâr-ı bâkîye dönülecek ve Kadım-ı Bâkî'nin makarr-ı saltanat-ı ebediyesine gidilecek. Ve kesret-i esbaptan Vahid-i Zülcelâl'in daire-i kudretine gidilecek, dünyadan ahirete geçilecek. Mercınız onun dergâhıdır, melceiniz onun rahmetidir ve hakeza...

Şu kelimenin, bunlar gibi, ifade ettiği pek çok hakikatler var. Şu hakikatlerin içinde saadet-i ebediye ile cennete döneceğinizi ifade eden hakıkat ise, Onuncu Sözün on ıkı burhan-ı kat'î-yı yakîni ile ve Yirmi Dokuzuncu Sozün pek çok delâil-i kàtıayı tazammun eden altı esasıyla o derece kat'î ispat edilmıştir ki, başka beyana hacet bırakmıyor. Gurup eden güneşin ertesi sabah yenıden tulû edeceği kat'ıyetinde, o iki Soz ıspat etmışler kı, şu dunyanın manevî güneşi olan hayat dahi harab-ı dünya ile gurubundan sonra, haşrin sabahında bâkî bir surette tulû edecektir. Ve cin ve insin bir kısmı saadet-i ebedıyeye ve bir kısmı da şekavet-i ebedıyeye mazhar olacaktır.

Madem Onuncu ve Yırmi Dokuzuncu Sözler bu hakikati kemalıyle ıspat etmışler, sozu onlara havale edip yalnız deriz kı:

Sabık beyanatta kat'î ispat edildiği üzere, nihayetsiz bır ılm-ı muhıt ve hadsız bir ırade-i kulliye ve nıhayetsız bir kudret-ı mutlaka sahibi olan şu kâinatın Sânı-i Hakîm'ı ve şu ınsanların Hâlık-ı Rahîm'i, butun semavî

ahıret: obur dunya.
bakî: sürekli ve kalıcı
beyan: anlatma açıklama izah
beyanat: açıklamalar ızahlar
burhan-ı kat'î: kat'î kesin delil
daire-i kudret: kudret dairesi kuvvet, guç dairesi
dar-ı bakı: devamlı ve kalıcı yer ahıret.
dar-ı fanı: olumlu gelip geçicl yer dunya
delaıl-i katıa: kat'î kesinleşmiş deliller
dergah: buyuk bır huzura gırılecek kapı huzur
hacet: ihtıyaç, gerek
hadsız: sınırsız sonsuz
hakeza: bunun gibi benzen
hakıkat: gerçek.
Halık-ı Rahım: Sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah
harab-ı dünya: dunyanın harap olması yıkılması
haşır: kıyametten sonra butun insanların dirilttlıp bır yere toplanmaları
havale etme: bır ışı veya bır şeyı başka birine bırakma
ifade etme: anlatma
ılm-ı muhıt: her şeyı ıhata edıcı kuşatıcı ilim
ins: insan
ırade-i külliye: Cenab-ı Hakkın her şeye hâkım olan ve her şeyı içine alan iradesi
ispat: doğruyu delıllerle gosterme
Kadım-ı Bâkî: ezelî ve ebedî olan Allah
kaınat: butun alemler varlıklar
kat'ı: kesin şuphesız
kat'ıyet: kat'îlik, kesınlik.
kemal: mukemmellik kusursuzluk tam ve eksıksız olma
kesret-i esbap: sebeplerın çokluğu
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret.
makarr-ı saltanat-ı ebediye: ebedî saltanat merkezi ahıret dıyan
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mazhar olma: nail olma enşme kavuşma
melce: sıgınılacak yer sığınak.
mercı: dönulecek sığınılacak, baş vurulacak yer
nıhayetsız: sonsuz.
rahmet: acıma merhamet etme esırgeme bagışlama.
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk.
sabık: geçen geçmış öncekı
sanı-i Hakım: her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah
semavî: Allah tarafından olan İlâhî gokten gelen
suret: şekil bıçım tarz.
şekavet-i ebediye: sonsuz sıkıntı ve ışkence bıtmeyen azap
tazammun etme: ıçinde bulun durma
tulû etme: doğma
Vahıd-ı Zulcelâl: celal haşmet sahıbı ve bır olan Allah

kitaplan ve fermanlanyla cenneti ve saadet-i ebediyeyi nev-i beşerin ehl-i imanına vaat etmiştir. Madem vaat etmiştir; elbette yapacaktır. Çünkü vaadinde hulf etmek, Ona muhaldir. Çünkü vaadini ifa etmemek, gayet çirkin bir noksandır. Kâmil-i Mutlak, noksandan münezzeh ve mukaddestir. Vaat ettiğini yapmamak, ya cehlinden veya aczinden yapamaz. Hâlbuki, o Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i Kullî Şey hakkında, cehil ve acz muhal olduğundan, hulf-i vaat dahi muhaldir.

Hem, başta Fahr-i Âlem Aleyhissalâtu Vesselâm olarak bütün enbiya ve evliya ve asfıya ve ehl-i iman, mütemadiyen o Rahîm-i Kerîm'den vaat ettiği saadet-i ebediyeyi nca edip yalvarıyorlar ve niyaz edip istiyorlar.

Hem bütün Esma-i Hüsna ile beraber istiyorlar. Çünkü, başta şefkati ve rahmeti, adaleti ve hikmeti ve Rahman ve Rahîm, Âdil ve Hakîm isimleri ve rububiyeti ve saltanatı ve Rab ve Allah isimleri gibi ekser Esma-ı Hüsnası, dâre-i ahireti ve saadet-i ebediyeyi iktiza ve istilzam ederler ve tahakkukuna şahadet ve delâlet ediyorlar. Belki, Onuncu Sözde ispat edildiği gibi, bütün mevcudat bütün hakaikıyla dâr-ı ahirete işaret ediyorlar.

Hem, ferman-ı azam olan Kur'ân-ı Hakîm, binler ayat ve beyyinatıyla ve berahin-i sadıka-ı kat'iyesiyle o hakikatı göstenyor ve talim ediyor. Ve nev-ı beşerin mâbihiftihan olan Habib-i Ekrem, binler mu'cizat-ı bâhireye istinat ederek, butun hayatında, butun kuvvetiyle o

acz: âcizlik, güçsüzlük.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi.
Âdil: her hak sahibine hakkını veren, her zaman adaletle hükmeden Allah.
aleyhissalatu vesselam: salat ve selâm onun üzerine olsun.
Alîm-i Kullî Şey: her şeyi bilen ve her şey ilmi dahilinde olan Allah.
asfıya: samimi, saf, tuttuğu yol doğru olan, takva sahibi kimseler.
ayat: ayetler, işaretler, delîller.
berahin-i sadıka-ı kat'iye: kesin ve doğrudan delîller.
beyyinat: açık delîller.
cehil: cahillik, bilgisizlik.
dâre-i ahiret: ahiret yeri, ahiret alemi.
dâr-ı ahiret: ahiret yeri, ahiret yurdu.
delalet: delil olma, gösterme.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ekser: çok çok.
enbiya: nebîler, peygamberler.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
Fahr-i Âlem: âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz Hz. Muhammed.
ferman: emir, buyruk.
ferman-ı azam: en büyük ferman, emir, buyruk.
Habib-i Ekrem: Allah'ın en cömert ve sevgili kulu olan Hz. Muhammed.
hakaik: hakikatler, gerçekler, asıl ve esaslar.
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, ilâhî gaye, yerli yerinde faydalı ve anlamlı oluş.
hulf etmek: caymak, vazgeçmek.
hulf-i vaat: sözden dönme.
ifa etmeme: yerine getirmeme.
iktiza etme: gerektirme.
İspat: kanıtlama.
istilzam etme: lüzumlu kılma, gerektirme.
istinat etme: dayanma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Kamil-i Mutlak: sınırsız mükemmellik ve kusursuzluğun sahibi Allah.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mabihiftihar: iftihar vesilesi, övünç kaynağı.
mevcudat: varlıklar.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
muhal: imkânsız.
mukaddes: kutsal, her türlü kusur ve noksandan uzak.
münezzeh: uzak, arınmış, temiz.
mütemadiyen: sürekli olarak.
nev-ı beşer: insan türü, insanlık.
niyaz: dua, yalvarma.
noksan: eksiklik.
Rab: her varlığa ihtiyaçlarını veren, yetiştiren, sevk, idare ve terbiye eden Allah.
Rahîm: merhametli, acıyan, acıyıp esirgeyen Allah.
Rahîm-i Kerîm: ikramı bol olan ve kullarına çok çok merhamet eden Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylerin vermesi, onları idare ve terbiye etmesi sıfatı.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.
tahakkuk: gerçekleşme.
talim etme: öğretme, yetiştirme, eğitme.

hakîkatı ders vermiş, ispat etmiş, ilân etmiş, görmüş ve göstermiş.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ بِعَدَدِ أَنْفَاسِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فِي الْجَنَّةِ وَاحْشُرْنَا وَنَاشِرَهُ وَرُفَقَاءَهُ وَصَاحِبَهُ سَعِيدًا وَوَالِدَيْنَا وَإِخْوَانَنَا وَأَخَوَاتِنَا تَحْتَ لِوَائِهِ وَارْزُقْنَا شَفَاعَتَهُ وَأَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ آلِهِ وَأَصْحَابِهِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ آمِينَ[1]

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ۞ رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ[2][3]

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۞ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ۞ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ۞ يَفْقَهُوا قَوْلِي ۞[4]

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۞ وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ[5]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[6]

Âl ve Ashap: Peygamberimizin âilesinden olanlar ve Sahabeler. **âmîn:** 'Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!' anlamında duanın sonunda söylenir.
bereket: bolluk, bereket, mutluluk, saadet.
Erhamurrahimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi.
hakîkat: gerçek.
haşreylemek: kıyametten sonra bütün insanları dirilip bir yere toplamak.
hikmetle yapmak: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde yapmak.
İhsan: ikram, lütuf, bağış, iyilik.
ispat etme: doğruyu delillerle gösterme.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.
meyletme: yönelme, eğilim gösterme.
nasîp: kısmet, ulaşılan, elde edilebilen şey.
neşir: neşreden, dağıtan, yayan, eser yayınlayan.
noksan: eksiklik.
Rab: her varlığa muhtaç olduğu şeylen veren, yetiştiren, onları idare ve terbiye eden Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
salât: Hz. Peygambere dua. Hz. Muhammed'e, ashabına, âilesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günâhkar mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
tenzih etme: Allah'ı şânına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
tevbe: işlenmiş bir günâhtan pişmanlık duyup, bir daha işlememek üzere söz verme.
zat: kişi, şahıs, fert, Hz. Muhammed.

1- Allah'ım, ona, Âline ve Ashabına, cennet ehlinin cennette alıp verdikleri nefesler sayısınca salât, selâm ve bereket, ihsan eyle. Bizi ve bu kitabın neşrinin arkadaşlarını, sahibi olan Sa'îd'i, anne ve babalarımızı, erkek ve kız kardeşlerimizi o zâtın sancağı altında, sâdıklar olarak haşreyle. Onun şefaatini bize nasîp et. Onun Âl ve Ashâbıyla birlikte bizi cennete koy. Bunu rahmetinle ihsan eyle, ey Erhamurrahîmîn! Âmîn, âmîn.

2- Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Sûresi, 286.)

3- Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola erştirdikten sonra kalplerimizi sapıklığa meyletturme. Yüce katından bize bir rahmet bağışla. Muhakkak ki veren Sensin, dua edip istediklerimizi bize bağışlayan Sensin. (Âl-i İmrân Sûresi, 8.)

4- Ey Rabbim! gönlüme genişlik ver, işimi kolaylaştır. Dilimdeki tutukluğu çözü ki sözümü iyice anlasınlar. (Tâhâ Sûresi, 25-28.)

5- Ey Rabbimiz! Dualarımızı kabul buyur. Her şeyi hakkıyla işiten de, her şeyi hakkıyla bilen de ancak Sensin. • Muhakkak ki tevbeleri çok kabul eden ve çok merhamet eden ancak Sensin. (Bakara Sûresi, 127, 128.)

6- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

Yirminci Mektubun Onuncu Kelimesine Zeyildir

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

أَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ[3]

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ[4]

Sual. Sen çok yerlerde demişsin ki: "Vahdette nihayet derecede kolaylık var; kesrette ve şirkte nihayet müşkülât oluyor. Vahdette vücup derecesinde bir suhulet var, şirkte imtina derecesinde bir suubet var" diyorsun. Hâlbuki, gösterdiğin müşkülât ve muhalât, vahdet tarafında da cereyan eder. Meselâ, diyorsun: "Eğer zerreler memur olmazlarsa, her bir zerrede, ya bir ilm-i muhit veya bir kudret-i mutlaka veya hadsiz manevî makineler, matbaalar bulunmak lâzım gelir. Bu ise yüz derece muhaldir." Hâlbuki, o zerreler memur-ı İlâhî de olsalar, yine öyle bir mazhariyet lâzım gelir; tâ hadsiz muntazam vazifelerini yapabilsinler. Bunun hallini isterim.

Elcevap: Çok Sözlerde izah ve ispat etmişiz ki, bütün mevcudat bir tek Sânıa venlse, bir tek mevcut gibi

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

2. Hiçbir şey yoktur kl Onu ovup Onu tesbih etmesin (Isra Suresi 44)

3. Haberiniz olsun kı kalpler ancak Allah ı anmakla huzur bulur (Ra d Suresi 28)

4. Allah şırk ile tevhid arasındaki farkı anlamanız için birçok geçimsiz kımsenın ortaklıgı altındakı kole mısalını verdi (Zumer Suresi 29)

cereyan etme: meydana gelme olma
hadsiz: sınırsız sonsuz.
ilm-i muhit: her şeyı ıhata eden, kuşatan ılım.
imtina: ımkansızlık.
ıspat etmek: dogruyu delıllerle gosrermek.
ızah etmek: açıklamak.
kesret: çokluk.
kudret-ı mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret.
kusur: eksıklık noksanlık ayıp ozur
manevî: maddî olmayan manaya aıt
mazhariyet: kavuşma şereflenme elde etme nall olma
memur-ı İlâhî: Allah ın memuru.
mevcudat: yaratılmış şeylerın tamamı varlıklar
mevcut: varlık
muhal: ımkânsız
muhalat: muhaller, olmayacak şeyler. ımkânsızlıklar.
muntazam: düzenlı
müşkülât: guçlukler zorluklar
nihayet: son
noksan: eksıklık
Sanî: her şeyı sanatlı bır şekılde yaratan Allah
sual: soru
suubet: guçluk, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah a ortak koşma
tenzih etme: Allah ı şanına layık olmayan şeylerden her turlu eksık ve noksandan uzak ve yuce tutma
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma Cenab ı Hakkı şanına layık ıfadelerle anma
tevhid: Allah ın bır olduğuna ınanma
vahdet: bırlık
vazife: gorev ış.
vücup: varlıgı gereklı olma gerekme
zerre: en kuçuk parça atom
zeyil: ek ılâve

kolay ve sühuletli olur. Eğer müteaddit esbaba ve tabıata ısnat edilse, bir tek sinek semavat kadar, bir çiçek bir bahar kadar, bir meyve bir bahçe kadar müşkülâtlı ve suubetli olur. Madem şu mesele başka Sözlerde izah ve ispat edilmiş; onlara havale edip, şurada yalnız üç işaret ile o hakikate karşı nefsin itminanını temin edecek üç temsil beyan edeceğiz.

Birinci Temsil: Meselâ, şeffaf parlak bir zerrecik, bizzat kendi başıyla, bir kibrit başı kadar bir nur, içinde yerleşmez ve ona masdar olamaz. Kendi cirmi kadar ve mahiyeti miktarınca, bilasale, cüz'î zerre gibi bir nuru olabilir. Fakat o zerrecik, güneşe intisap edip, ona karşı gözünü açıp baksa, o vakit, o koca güneşi ziyasıyla, elvan-ı seb'asıyla, hararetiyle, hatta mesafesiyle içine alabilir ve bir nevi tecelli-i azamına mazhar olur. Demek, o zerre kendi kendine kalsa, bir zerre kadar ancak ış görebilir. Eğer güneşe memur ve mensup ve mir'at sayılsa, güneş gibi, güneşin icraatındaki bir kısım cüz'î numunelerini gösterebilir.

İşte, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى , her bir mevcut, hatta her bir zerre, eğer kesrete ve şirke ve esbaba ve tabıata ve kendi kendine ısnat edilse, o vakit her bir zerre, her bir mevcut, ya bir ilm-i muhit ve kudret-i mutlaka sahibi olmalı, veyahut hadsiz manevî makine ve matbaalar, içinde teşekkul etmeli, tâ ona tevdi edilen acip vazifeleri yapabilsin. Eğer o zerreler Vahid-i Ehad'e ısnat edilse, o vakit her bir masnu, her bir zerre Ona mensup olur, Onun

1- En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi: 60.)

acip: hayret verici
beyan etme: açıklama, izah etme
bilasale: bizzat, kendisi
bizzat: kendisi, şahsı
cirm: cisim, hacim, kütle, vücut.
cüz'î: pek az
elvan-ı seb'a: yedi renk.
esbap: sebepler
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek
hararet: sıcaklık, ısı
havale etme: bir şey veya bir şeyi başka birine bırakma
icraat: işler, faaliyet.
ilm-i muhit: her şeyi ihata eden, kuşatan ilim
intisap etme: bağlanma
ısnat etme: dayandırma
ispat etme: doğruyu delillerle gösterme.
itminan: inanma, tam olarak bilme, catmın olmuşluk.
izah etme: açıklama
kesret: çokluk.
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret.
mahiyet: asıl, esas, hakikat, iç yüz
manevî: maddî olmayan, manaya ait.
masnu: sanatlı bir şekilde yapılmış, sanat değeri yüksek şey
masdar: kaynak, temel.
mazhar olma: görünme yeri olma, kavuşma, erişme.
mensup: bağlı, alâkası bulunan
mevcut: varlık
mir'at: ayna
müşkülât: güçlükler, zorluklar
müteaddit: çeşitli, bir çok, birden fazla
nefis: can
nevi: çeşit, tür
numune: örnek, misal
nur: aydınlık, ışık.
semavat: semalar, gökler
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık
şeffaf: saydam, içinden ışık geçen, bir tarafından bakıldığında diğer tarafı da görülen
şirk: Allah'a ortak koşma
tabıat: alem ve içindekiler, maddî alem, doğa, yaratılmış olan şeylerin tamamı, âlem ve içindekiler, maddî alem, doğa.
tecelli-i azam: en büyük tecelli, yansıma
temin etme: sağlama
temsil: örnek, benzetme.
teşekkul etme: meydana gelme, oluşma
tevdi etme: emanet olarak bırakma, emanet etme.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vakit: zaman, an
vazife: görev, iş
zerre: en küçük parça, atom
zerrecik: en küçük parçacık.
ziya: ışık.

memuru hükmüne geçer. Şu intisabı onu tecelliye mazhar eder. Bu mazhariyet ve intisapla, nihayetsiz bir ilm ve kudrete istinat eder. Hâlık'ının kuvvetiyle, milyonlar defa kuvvet-i zatîsinden fazla işleri, vazifeleri, o intisap ve istinat sırrıyla yapar.

İkinci Temsil: Meselâ iki kardeş var. Birisi cesur, kendine güvenir; diğeri hamiyetli, milliyetperverdir.

Bir muharebe zamanında, kendine güvenen adam devlete intisap etmez, kendi başıyla iş görmek ister. Kendi kuvvetinin menbalarını belinde taşımaya mecbur olur. Teçhizatını, cephanelerini kendi kuvvetine göre çekmeye muztardır. O şahsî ve küçük kuvvet miktarınca, düşman ordusunun bir onbaşısıyla ancak mücadele eder, fazla bir şey elinden gelmez.

Ötekî kardeş kendine güvenmiyor ve kendisini âcız, kuvvetsiz biliyor, padişaha intisap etti, askere kaydedildi. O intisap ile, koca bir ordu ona nokta-ı istinat oldu. Ve o istinat ile, arkasında padişahın himmetiyle bir ordunun manevî kuvvetı tahşit edilebilir bir kuvve-ı maneviye ile harbe atıldı. Tâ düşmanın mağlûp ordusu içindeki şahın büyük bir müşirine rast geldi. Kendi padişahı namına, "Seni esir ediyorum, gel" der, esir eder, getirir.

Şu hâlin sırrı ve hikmeti şudur ki:

Evvelki başıbozuk, kendi menba-ı kuvvetini ve teçhizatını kendisi taşımaya mecbur olduğu için, gayet cüz'î iş görebilirdi. Şu memur ise, kendi kuvvetinin menbaını

âcız: güçsüz, elinden bir şey gelmeyen
cephane: mermi, savaş malzemesi
cüz'î: az, pek az
gayet: son derece.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hamiyetli: din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerleri koruma duygusu ve gayreti olan.
harp: savaş
hikmet: gizli sebep, bilinmeyen nokta
himmet: yardım, ciddî gayret gösterme, çalışma
hükmüne geçmek: yenne geçmek, gibi olmak.
intisap: bağlanma
istinat: dayanma
kudret: güç, kuvvet.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
kuvvet-i zatî: şahsî güç, kendisinde var olan kuvvet, güç.
mağlûp: yenilmiş
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar etme: kavuşturma, erişdirme, görünme, yen yapma.
mazhariyet: kavuşma, şereflenme, elde etme, nail olma
mecbur olmak: bir işi yapmak zorunda kalma
menba: kaynak.
menba-ı kuvvet: kuvvet kaynağı
muharebe: harp, savaş.
muztar: çaresiz kalmış, bir şeyi yapmak zorunda kalmış
mücadele etme: savaşma, çatışma
müşir: mareşal.
nihayetsiz: sınırsız, sonsuz.
nokta-ı istinat: dayanak noktası
rast gelmek: karşılaşmak.
sır: anlaşılması zor, ince yan
sırr-ı hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep
şah: padişah, sultan, hükümdar
şahsî: kişisel, kişiye özel
tahşit etme: yığma, biriktirme, destekleme, yardım etme
tecelli: yansıma, görünme
teçhizat: cihazlar, donanım
temsil: örnek, benzetme
vazife: görev, iş

taşımaya mecbur değil; belki onu ordu ve padişah taşıyor. Mevcut telgraf ve telefon teline makinesini küçük bir tel ile raptetmek gibi, şu adam bu intisapla kendini o hadsiz kuvvete rapteder.

İşte, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ[1], eğer her mahlûk, her zerre, doğrudan doğruya Vahid-i Ehade isnat edilse ve onlar Ona intisap etseler, o vakit o intısap kuvvetiyle ve Seyyidinin havlıyle, emniyle, kannca Firavunun sarayını başına yıkar, baş aşağı atar, sinek Nemrut'u gebertip cehenneme atar, bir mikrop en cebbar bir zalimi kabre sokar, buğday tanesı kadar çam çekirdeği, bir dağ gibi bir çam ağacının destgâhı ve makinesi hükmüne geçer; havanın zerresi, bütün çıçeklenn, meyvelerin ayrı ayrı işlennde, teşekkulâtlarında muntazaman, güzelce çalışabilir. Bütün bu kolaylık, bilbedahe, memuniyet ve intısaptan ileri gelıyor. Eğer iş başıbozukluğa dönse, esbaba ve kesrete ve kendi kendilerine bırakılıp şırk yolunda gıdılse, o vakıt her şey cirmi kadar ve şuuru mıktarınca iş görebilir.

Üçüncü Temsil: Meselâ, iki arkadaş var, hiç görmedıklen bır memleketın ahvalıne dair ıstatıstıklı bır nevi coğrafya yazmak istiyorlar.

Birisi, o memleketin padişahına intısap edip, telgraf ve telefon dairesine girer, on paralık bır tel ile kendı telefon makinesini devletin teline rapteder. Her yer ile görüşür, muhabere eder, malûmat alır. Gayet muntazam ve mukemmel coğrafya istatistiğine ait sanatkârâne bir eser yapar.

1- En yüce sıfatlar Allah indir. (Nahl Suresi: 60.)

---

ahval: hâller, durumlar
bilbedahe: açık bır şekılde
cebbar: zorba, zorlayıcı, zor kullanan
cırım: cısım, hacım, kütle, vücut
esbap: sebepler
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
havl: güç, kuvvet.
intısap: bağlanma
isnat etme: dayandırma
istatistik: çeşitli olayları bir neticeye ulaşmak veya bu olaylardan bır hukum çıkarmak amacıyla düzenli şekilde toplayıp sayılarla gösterme ilmi.
kesret: çokluk.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
malumat: bilgiler.
mecbur: bir ısı yapma zorunda kalmış
memuriyet: memurluk.
mevcut: var olan
muhabere: haberleşme
muntazam: düzenli, düzgün
muntazaman: düzenli olarak.
nevi: çeşıt, tür
raptetmek: bağlamak
sanatkarane: sanatkarca, sanatlı bır şekılde.
Seyyid: Efendi, Allah
şırk: Allah'a ortak koşma
şuur: tanıma ve kavrama gücü, anlayış, ıdrak.
temsil: benzetme, ornek.
teşekkulat: oluşumlar, meydana gelişler
Vahid-i Ehad: Bır olan ve bırlığı her bır şeyde tecelli eden Allah
zalim: zulmeden, haksızlık ve kötülük yapan
zerre: en kuçuk parça, atom.

Öteki arkadaş ise, ya elli sene mütemadiyen gezecek ve muşkulâtla her yeri görüp, her hâdiseyi işitecek, veyahut milyonlarla lirayı sarf edip, devletin tel ve telefon temdidatı kadar ve padişah gibi telgraf sahibi olacak. Tâ, evvelki arkadaşı gibi o mükemmel eseri yapsın.

Öyle de, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى[1], eğer hadsiz eşya ve mahlûkat Vahid-i Ehade verilse, o vakit o irtibat ile her şey birer mazhar olur. O Şems-i Ezelînin tecellisine mazhariyetle, kavanin-i hikmetine ve desatir-i ilmiyesine ve nevamis-i kudretine irtibat peyda eder. O vakit, havl ve kuvvet-i İlâhiye ile her şeyi görür bir gözü ve her yere bakar bir yüzü ve her işe geçer bir sözü hükmünde bir cilve-i Rabbanıyeye mazhar olur. Eğer o intisap kesilse, o şey, bütün eşyadan dahi inkıta eder, cirmi kadar bir küçüklüğe sığışır. O hâlde bir ulûhiyet-i mutlaka sahibi olmalı ki, evvelki vaziyette gördüğü işleri görebilsin.

Elhâsıl: Vahdet ve iman yolunda, vücup derecesinde bir suhulet ve kolaylık var, şirk ve esbapta imtina derecesinde müşkulât ve suubet var. Çünkü bir vahit, külfetsiz olarak kesir eşyaya bir vaziyet verir ve bir neticeyi istihsal eder. Eğer o vaziyeti almayı ve o neticeyi istihsal etmeyi, o eşya-ı kesireye havale edilse, o vakit pek çok külfetle ve pek çok hareketlerle ancak o vaziyet alınır ve o netice istihsal edilir.

Meselâ, Üçüncü Mektupta denildiği gibi, semavat meydanında, şems ve kamer kumandası altında yıldızlar ordusunu harekete getirmekle, her gece ve her sene,

cilve-i Rabbanıye: bütün varlıkları idare ve terbiye eden Allah'ın kudret ve iradesinin cilvesi yansıması
cirim: cisim, hacim, kütle, vücut.
desatır-ı ilmiye: ilmin düsturları, kuralları
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
esbap: sebepler
eşya-ı kesire: pek çok eşya
hadise: olay
hadsiz: sınırsız
havale: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma
havl: güç, kuvvet.
iman: Allah'a inanma
imtına: imkânsızlık.
inkıta' etme: kesilme
intisap: bağlanma
irtibat: bir şeye bağlı olma, bağlanma
istihsal: meydana getirme, elde etme, üretme
kamer: ay
kavanin-i hikmet: hikmet kanunları.
kesir: çok çeşitli, türlü.
kuvvet-i İlâhiye: İlâhî kuvvet. Allah'ın kuvveti
külfet: sıkıntı, zorluk.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
mazhar olma: görünme, yeri olma, kavuşma, erişme.
mazhariyet: bir şeyin göründüğü yer olma, sahip olma, nail olma
muşkulât: güçlükler, zorluklar
mütemadiyen: sürekli olarak.
netice: sonuç
nevamis-i kudret: kudret kanunları
peyda etme: meydana gelme, ortaya çıkma
sarf etme: harcama
semavat: semalar, gökler
suubet: güçlük, zorluk.
suhulet: kolaylık.
şems: güneş
Şems-i Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenâb-ı Hak
şirk: Allah'a ortak koşma
tecelli: yansıma, görünme
temdidat: uzatmalar, devam ettirmeler, uzanan hatlar
ulûhiyet-i mutlaka: hiçbir kayda ve şarta bağlı olmaksızın sınırsız ilâhlık.
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde ayrı ayrı görünen Allah
vahit: bir, tek.
vaziyet: durum, hâl
vücup: varlığı gerekli olma, gereklilik, zorunluluk.

1. En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

şaşaalı, tesbihkârâne bir seyeran ve cereyan vermek demek olan cazibedar, sevimli vaziyet-i semaviye ve mevsimlerin değişmesi gibi büyük maslahatların vücut bulması demek olan o ulvî, hikmetli netice-i arziye, eğer vahdete verilse, o Sultan-ı Ezel, kolayca küre-i arz gibi bir neferi, o vaziyet ve o netice için ecram-ı ulviyeye kumandan tayin eder. O vakit, arz, emir aldıktan sonra, memuriyet neşesinden, Mevlevî gibi zikir ve semâa kalkar, az bir masrafla o güzel vaziyet hâsıl olur, o mühim netice vücut bulur. Eğer arza "Sen dur, kanşma" denilse ve o netice ve o vaziyetin istihsali de semavata havale edilse ve vahdetten kesrete ve şirke gidilse, her gün ve her sene, binler derece küre-i arzdan büyük olan milyonlar adedince yıldızlar hareket etmek, milyarlar sene mesafeyi yırtı dört saatte ve bir senede kestirmek lâzımdır.

Netice-i Meram: Kur'ân ve ehl-i iman, hadsız masnuatı bir Sâni-i Vahid'e verir, doğrudan doğruya her işi Ona isnat eder, vücup derecesinde suhuletli bir yolda gider, sevk eder. Ve ehl-i şirk ve tuğyan, bir masnu-i vahidi hadsiz esbaba isnat ederek, imtina derecesinde suubetli bir yolda gider. Şu hâlde, Kur'ân yolunda bütün masnuatla, dalâlet yolunda bir masnu-i vahit beraberdirler. Hatta, belki bütün eşyanın vahitten sudûru, bir vahidin hadsiz eşyadan sudûrundan çok derece eshel ve kolaydır. Nasıl ki bir zabit, bin neferin tedbirini bir nefer gibi kolay yapar. Ve bir neferin tedbiri bin zabite havale edilse, bin nefer kadar muşkulâtlı olur, keşmekeşe sebebiyet verir.

netice: sonuç.
netice-i arziye: yeryüzünde yetişen ürünler yeni neticelen meyvelen
netice-i meram: gaye ve maksadın neticesi sonucu
Sâni-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sebebiyet verme: sebep olma
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler
sevk etme: gönderme, yollama, ulaştırma
seyeran: gezme, hareket etme
sudur: meydana çıkma, çıkma, olma
Sultan-ı Ezel: kudret ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
suubet: güçlük, zorluk.
suhulet: kolaylık
şaşaalı: gösteişli, göz alıcı bir şekilde
şirk: Allah'a ortak koşma.
tayin etme: arama
tedbir: önlem
tesbihkârane: tesbih ederek.
ulvî: yüksek, yüce
vahdet: birlik.
vahit: bir, tek.
vaziyet: durum, hâl
vaziyet-i semaviye: gökyüzünün çeşitli hal ve vaziyetlere girmesi
vücup: varlığı gerekli olma, kesinlik, zorunluluk
vücut bulma: var olma
zabit: subay
zikir: Allah'ı anma

arz: yer, dünya.
cazibedar: cazibeli, çekici
cereyan: bir tarafa doğru akış, akım
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, batıla yönelme, inançsızlık.
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ehl-i şirk ve tuğyan: Allah'a ortak koşanlar, isyan ve azgınlıkta ileri gidenler
esbap: sebepler
eshel: daha kolay, en kolay
hadsiz: sınırsız
hasıl olma: meydana gelme
havale etme: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma
hikmetli: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı, yerli yerinde olan
imtina: imkânsızlık.
isnat etme: dayandırma
istihsal: meydana getirme, elde etme
kesret: çokluk.
keşmekeş: karmaşıklık, karışıklık
küre-i arz: dünya, yer küre
maslahat: fayda, yarar
masnuat: sanada yapılmış şeyler
masnu-ı vahit: bir tek sanatkârın elinden çıkmış olan hünka sanat.
masraf: harcama
memuriyet: memurluk.
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatine mensup kimse
mühim: önemli
müşkülâtlı: zor, güç.
nefer: rütbesiz asker, er

Âl ve Ashap: Peygamberimizin ailesinden olanlar ve Sahabeler
âmîn: kabul et.
ayet-i azîme: büyük, yüce ayet.
Ehad: bir olan, her bir şeyde birliği tecelli eden, görünen Allah
ehadiyet: birlik.
ehl-i şirk: Allah'a ortak koşanlar
envar: nurlar
hikmetle yapmak: belirli gayelere yönelik olarak, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde olarak yapmak.
kadir: gücü yeten.
kâmil: olgun, mükemmel
mahsus: alâ-layık
mazhar etme: kavuşturma, erştirme
mazhar: görünme yeri
muhakkik: gerçeği araştırıp bulan bir meselenin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan
muvahhid: Cenâb-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
müttakî: takva sahibi, sakınan, çekinen; günah ve haramdan uzak duran
nâşir: neşreden, yayan, eser yayınlayan
Rab: her varlığa muhtaç olduğu şeyleri veren, yetiştiren, onları idâre ve terbiye eden Allah
risâle: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
salât: Hz. Peygamber'e dua, Hz. Muhammed'e, ashâbına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfârını ve mü'minlerin dualarını dileme
Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde kimseye ve hiç bir şeye muhtaç olmayan; her şeyin varlığı ve devamı kendisine bağlı olan Allah
sıddık: doğru, dürüst olan kişi
şerik: ortak
şirk: Allah'a ortak koşma
tenzih etme: Allah'ı şânına layık olmayan şeylerden, her türlü noksanlıktan uzak tutma
tevhîd: Allah'ın bir olduğuna inanma
Vâhid: bir, tek, eşi benzeri olmayan Allah

İşte şu hakikati, şu ayet-i azîme, ehl-ı şirkin başına vuruyor, dağıtıyor.

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً رَجُلاً فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلاً سَلَمًا لِرَجُلٍ
هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلاً اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ (1)
سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (2)
اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ دَرَّاتِ الْكَآئِنَاتِ وَعَلٰى آلِهِ
وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ اٰمِينَ ۞ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
اَللّٰهُمَّ يَا اَحَدُ يَا وَاحِدُ يَا صَمَدُ يَا مَنْ لاَ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ
لَهُ.. يَا مَنْ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ.. وَيَا مَنْ يُحْيِي وَيُمِيتُ.. يَا مَنْ
بِيَدِهِ الْخَيْرُ.. يَا مَنْ هُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ يَا مَنْ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ بِحَقِّ
اَسْرَارِ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ اجْعَلْ نَاشِرَ هٰذِهِ الرِّسَالَةِ وَرُفَقَاءَهُ وَصَاحِبَهَا
سَعِيدًا مِنَ الْمُوَحِّدِينَ الْكَامِلِينَ وَمِنَ الصِّدِّيقِينَ الْمُحَقِّقِينَ
وَمِنَ الْمُؤْمِنِينَ الْمُتَّقِينَ اٰمِينَ ۞ (3)
اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ سِرِّ اَحَدِيَّتِكَ اجْعَلْ نَاشِرَ هٰذَا الْكِتَابِ نَاشِرًا لِاَسْرَارِ
التَّوْحِيدِ وَقَلْبُهُ مَظْهَرًا لِاَنْوَارِ الْاِيمَانِ وَلِسَانُهُ نَاطِقًا بِحَقَائِقِ
الْقُرْاٰنِ ۞ اٰمِينَ... اٰمِينَ... اٰمِينَ (4)

1- Allah, şirk ile tevhîd arasındaki farkı anlamanız için birçok geçimsiz kimsenin ortaklığı altındaki bir köle ile tek bir efendiye bağlı olan bir köleyi misâl olarak verdi. Bu ikisinin durumu bir olur mu? Allah'a ortak koşmak ile tek bir Allah'a inanmak arasındaki fark da böyledir. Hamd Allah'a mahsustur; fakat onların çoğu bunu bilmez. (Zümer Sûresi, 29.)

2- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

3- Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e, bütün Âl ve Ashâbına, kâinâtın zerreleri sayısınca salât ve selâm eyle. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

Ey Allah'ım! ya Ehad, yâ Vâhid, ya Samed! Ey kendisinden başka ilâh olmayan ve şeriki bulunmayan, bir olan! Ey mülk ve hamd kendisine mahsus olan! Ey hayat veren ve ölüme mazhar eden! Ey her hayır elinde olan! Ey her şeye kâdir olan! Ey dönüş sadece kendisine olan! Bu kelimeler hürmetine, bu risâlenin nâşirini, onun arkadaşlarını ve sâhibini sâid olarak kâmil muvahhidlerden, muhakkik sıddıklardan ve müttakî mü'minlerden eyle! Âmîn.

4- Allah'ım! Ehadiyetinin sırrı hürmetine, bu kitabın nâşirini tevhîdin esrârına bir nâşir, kalbini imânın envârının mazhârı, dilini de Kur'ân hakikatlerinin lisânı eyle. Âmîn, âmîn, âmîn.

Yirmi Birinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

أَمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ
وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۞ وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ
مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ۞ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ
بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ۞[3]

EY HANESINDE ihtiyar bir valide veya pederi veya akrabasından veya iman kardeşlerinden bir amelmande veya âciz, alil bir şahıs bulunan gafil! Şu ayet-i kerîmeye dikkat et, bak: Nasıl ki bir ayette, beş tabaka ayn ayrı surette, ihtiyar valideyne şefkati celp ediyor!

Evet, dünyada en yüksek hakikat, peder ve validelerin evlâtlarına karşı şefkatleridir. Ve en âlî hukuk dahi, onların o şefkatlerine mukabil hürmet haklarıdır. Çünkü onlar, hayatlarını kemal-i lezzetle evlâtlarının hayatı için feda edip sarf ediyorlar. Öyle ise, insaniyeti sukut etmemiş ve canavara inkılâp etmemiş her bir velet, o muhterem,

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Anne ve babadan birisi veya her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına erişecek olursa, onlara sakın "of" bile deme; onları azarlama; onlara güzel söz söyle. • Onlara merhamet ve tevazu kanadını ger ve de ki: "Ey Rabbim, nasıl onlar beni küçükken besleyip büyüttülerse, Sen de onlara öylece merhamet buyur." • Sizin içinizde olanı Rabbiniz hakkıyla bilir. Eğer siz salih kimseler olursanız, muhakkak ki O kendisine yönelenler için çok bağışlayıcıdır. (İsra Suresi, 23-25.)

âciz: güçsüz, zavallı, zayıf.
âlî: yüce, yüksek.
alil: hasta, hastalıklı.
amelmande: iş göremez durumda olan, veya sakat insan.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayetlerinden azamet ve şerefi olan ayet.
celp etme: çekme, çekiş.
evlât: çocuklar.
feda: uğruna verme, harcama.
gafil: gaflette bulunan, ihmal eden, dikkatsiz, dalgın.
hak: doğru, gerçek.
hakîkat: gerçek, hayalî olmayan.
haklar: hukuka uygun olan.
hane: ev, mesken.
hukuk: haklar, esaslar, kurallar.
hürmet: saygı.
imân: inanmak, itikat.
inkılâp etme: dönüşüm, dönüşme.
insaniyet: insanlık.
kemal-i lezzet: lezzetin mükemmeliği, tam ve mükemmel lezzet.
kusur: eksiklik, noksan.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.
muhakkak: doğrulugu, kesinlik kazanmış, şüphesiz.
muhterem: saygı değer.
mukabil: karşı, karşılık olarak.
noksan: eksiklik, azlık.
peder: baba, ata.
Rab: efendi, her şeyin sahibi, yaratan, büyüten, terbiye eden, Allah.
Rahîm: merhamet eden, bağışlayan, şefkatle koruyan Allah.
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
salih: iyi, dindar, fazîletli, Allah korkusuyla yaşayan.
sarf: harcama, kullanma.
sukut etme: düşme, kaybetme.
sûret: biçim, görünüş, tarz.
şahıs: kişi, kimse, insan.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
tabaka: sınıf, derece, basamak.
tenzîh: Allah'ı, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tesbîh: Allah'ı, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tevazu: alçak gönüllülük.
valide: ana, anne.
valideyn: anne, baba.
velet: çocuk, evlât.

sadık, fedakâr dostlara halisâne hürmet ve samimâne hizmet ve nzalarını tahsıl ve kalplerini hoşnut etmektir. (Amca ve hala, peder hükmündedir; teyze ve dayı, ana hükmündedir.)

İşte, o mübarek ıhtiyarların vucutlannı istıskal edıp ölümlerini arzu etmek ne kadar vicdansızlık ve ne kadar alçaklıktır, bil, ayıl. Evet, hayatını senın hayatına feda edenin zeval-i hayatını arzu etmek, ne kadar çirkin bir zulüm, bir vicdansızlık olduğunu anla.

Ey derd-i maişetle müptelâ olan insan! Bil ki, senin hanendeki bereket direği ve rahmet vesılesı ve musıbet dafiası, hanendeki o istıskal ettiğin ihtıyar veya kör akrabandır. Sakın deme, "Maışetım dardır, ıdare edemıyorum." Çünkü onların yüzünden gelen bereket olmasaydı, elbette senın dıyk-ı maışetın daha zıyade olacaktı. Bu hakîkatı benden inan. Bunun çok kat'î delillerini bilıyorum; seni de inandırabilırim. Fakat uzun gıtmemek ıçın kısa kesiyorum; şu sözüme kanaat et. Kasem ederim, şu hakıkat gayet kat'îdır. Hatta nefis ve şeytanım dahı buna karşı teslim olmuşlar. Nefsimin inadını kıran ve şeytanımı susturan bir hakikat, sana kanaat vermeli.

Evet, kâinatın şahadetiyle, nihayet derecede Rahman, Rahîm ve Lâtif ve Kerîm olan Hâlık-ı Zülcelâl-ı Velıkram, çocukları dünyaya gönderdiği vakit, arkalarından rızıklannı gayet lâtif bir surette göndenp ve memeler musluğundan ağızlarına akıttığı gibi, çocuk hükmüne gelen ve çocuklardan daha zıyade merhamete lâyık ve şefkate

arzu etmek. istemek.
bereket. bolluk, bereket.
dafia: defeden kovan savan savuşturan
delil: bir davayı meseleyı ıspata yarayan şey. şahıt, belge tanık.
derd-ı maişet: geçım derdı sıkıntısı
dıyk-ı maişet. geçim darlıgı geçım sıkıntısı
elbette: kesınlıkle
feda: ugruna verme, harcama
fedakar: ozverili
gayet: nihayet, son derece
hakıkat: gerçek bır şeyın aslı esası.
Halık-ı Zülcelal-ı Velikram: sonsuz buyuklük ve gorkemlilik sahıbı ıkramı sonsuz olan Allah
halısane: ıçten ve samımî bır şekılde
hane: ev mesken
hukmunde: degerınde yerınde
hukmune gelme. yerine geçme gıbı olma
hurmet. saygı
inat: dıretme
istıskal etme: aşağılama hor gorme.
kâinat: yaratılmış olan şeylenn tamamı butun varlıklar
kalplerini hoşnut etmek: gonullennı memnun etme
kanaat etmek. inanmak.
kanaat vermek: inandırmak
kasem: yemin
kat'ı: kesın şuphesız.
Kerim: ıkram ve ihsanı bol sonsuz ve comertlik sahibi olan anlamında Allah'ın bir ısmı
Latif: Allah'ın güzel ısımlennden çok lutuf ve bagışta bulunan sonsuz guzellik ve nezaket sahıbı hoş guzel
layık. yakışan uygun, munasıp
maişet. geçınmek ıçın gerekli olan şey geçım.
merhamet: ıçten ve karşılıksız merhamet, sevgı
musıbet: felaket, ansızın gelen bela dert, sıkıntı.
mübarek: bereketlı hayırlı ugurlu
müptela: bır şeye duşkun ve tutulmuş olan bağımlı
nefis: kotu vasıfları, nıtelıklen kendısınde toplayan kotulugе sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı ışlerden alı koyan güç.
nihayet. son derece
peder: baba ata
Rahim: her bır varlığa şefkat ve merhamet gosteren Allah
Rahman: rahmetı butun her kese yayılan ve butun yaratılmışlann rızıklannı ve geçım şeklıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
rahmet. Allah'ın kullarını esırgemesi onlara acıyıp bagışlaması onlara maddî ve manevî nimetler vermesi onlann günahlannı sılmesi
rıza: hoşnutluk, memnunluk.
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın ayrılmış olan nimet. yıyecek ıçecek ve gıyecek ile ılgılı şeyler
sadık: bağlılıgı ıçten ve ger cek olan
samımane: samımî bır tavırla ıçtenlıkle
suret: bıçım gorunuş tarz
şahadet: şahıt olma şahıtlık.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme
tahsıl: elde etme, kazanma
teslim: doğrulama dogru oldugunu kabul etme, boyun egme
vesile: vasıta sebep
vicdan: ıyıyi kotuden hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
zeval-i hayat: hayatın sönmesi kaybolması
ziyade: cok, fazla artık.
zulum: haksızlık eznyet cefa ışkence adaletsızlık.

muhtaç olan ihtiyarlanın rızıklarını dahi, bereket suretinde gönderir. Onların iaşelerini, tamahkâr ve bahil insanlara yükletmez.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ (1)

وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ (2)

ayetlerinin ifade ettikleri hakikatı, bütün zîhayatın enva-ı mahlûkları lisan-ı hâl ile bağlıp o hakikat-i kerîmâneyi söylüyorlar.

Hatta değil yalnız ihtiyar akraba, belki insanlara arkadaş verilen ve rızıkları insanların rızıkları içinde gönderilen kedi gibi bazı mahlûkların rızıkları dahi bereket suretinde geliyor. Bunu teyit eden ve kendim gördüğüm bir misal:

Benim yakın dostlarım bilirler ki, iki uç sene evvel her gün yanım ekmek –o köyün ekmeği küçük idi– muayyen bir tayınım vardı ki, çok defa bana kâfi gelmiyordu. Sonra dört kedi bana misafir geldiler. O aynı tayınım hem bana, hem onlara kâfi geldi. Çok kere de fazla kalırdı.

İşte şu hâl o derece tekerrür edip bana kanaat verdi ki, ben kedilerin bereketinden istifade ediyordum. Kat'î bir surette ilân ediyorum, onlar bana bâr değil. Hem onlar benden değil, ben onlardan minnet alırdım.

Ey insan! Madem canavar suretinde bir hayvan, insanların hanesine misafir geldiği vakit berekete medar oluyor; öyle ise, mahlûkatın en mükerremi olan insan ve

1- Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zâriyât Sûresi, 58.)
2. Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızkını yüklenemeyen nice canlının ve sizin rızkınızı Allah verir. (Ankebût Sûresi, 60.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahil: hasis, cimri.
bar: yük, ağırlık, sıkıntı.
bereket: bolluk, bereket, mutluluk.
enva-ı mahlûk: çeşitli yaratıklar.
hakikat: gerçek, bir şeyin asli esası.
hakikat-ı kerîmane: ikram ve ihsan edilen ilâhî gerçek nimetler.
hane: ev, mesken.
iaşe: yaşatma, geçindirme, besleme.
ifade: anlatma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kâfi: yeterli.
kanaat: inanç, düşünce.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kudret: güç.
lisan-ı hal: hâl dili.
madem: değil mi ki.
mahluk: halk edilmiş, yaratılmış.
mahlûkat: yaratılanlar, yaratıklar.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
minnet almak: manevî olarak kendini borçlu hissetmek.
misal: örnek, numune.
muayyen: tayin edilmiş, belirli.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mutlak: yalnız, tek, salt.
mükerrem: ikram edilmiş, saygı gösterilmiş.
nice: bir çok.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış olan nimet, yiyecek, içecek.
suret: biçim, şekil, tarz.
tamahkar: aç gözlü.
tayın: asker ekmeği, erzak, yiyecek.
tekerrür: tekrarlanma.
teyit: pekiştirme, doğrulama.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

insanlann en mükemmeli olan ehl-i iman; ve ehl-i imanın en ziyade hürmet ve merhamete şayan aceze, alıl ihtiyareler; ve alıl ihtıyarların içinde şefkat ve hizmet ve muhabbete en ziyade lâyık ve müstahak bulunan akrabalar; ve akrabalann içinde dahı en hakikî dost ve en sadık muhip olan peder ve valide, ihtiyarlık hâlinde bir hanede bulunsa, ne derece vesîle-i bereket ve vasıta-ı rahmet ve, [1] لَوْ لاَ الشُّيُوخُ الرُّكَّعُ لَصُبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلاَءُ صَبًّا sırnyla, yanı "*Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasa idi, belâlar sel gibi ustunize dokulecekti*" ne derece sebeb-i def-i musıbet olduklannı sen kıyas eyle.

İşte, ey insan, aklını başına al Eğer sen ölmezsen, ihtiyar olacaksın. [2] اَلْجَزَاءُ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ sırnyla, sen valideynine hürmet etmezsen, senin evlâdın dahi sana hızmet etmeyecektir. Eğer ahiretini seversen, işte sana mühım bir define: Onlara hizmet et, rızalarını tahsil eyle. Eğer dünyayı seversen, yine onları memnun et ki, onların yüzünden hayatın rahatlı ve nzkın bereketli geçsin. Yoksa onlan istiskal etmek, ölümlenni temenni etmek ve onlann nazik ve seriütteessür kalplennı rencide etmek ile, [3] خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ sırına mazhar olursun. Eğer rahmet-i Rahman ıstersen, o Rahman'ın vedialarına ve senin hanendeki emanetlerine rahmet et.

Ahiret kardeşlerimden Mustafa Çavuş isminde bir zat vardı. Dınında, dunyasında muvaffakıyetli gorüyordum,

aceze: duşkunler, guçsuzler
ahiret: kıyametten sonra kurulacak sonsuz hayat yurdu, ikıncı hayat.
alıl: hasta, sakat
amel: fıil, ış, emek.
belalar: sıkıntı ve ıztıraplar
bereket. bolluk, mutluluk.
define: degen yuksek olan mal veya kımse
ehl-i ıman: mananlar, mu mınler
emanet: güvenilen kımseye bırakılan şey, eşya veya kımse
evlat: veletler, çocuklar
hakikî: gerçek, doğru.
hane: ev, mesken
hürmet. sevgı, saygı gostermek.
ıhtıyare. yaşlı, ihtıyar kadın
istiskal etme: ağır bulup hoşlanmama, deger vermeme
kıyas etmek: karşılaştırmak, oranlamak.
layık. yakışan, uygun.
mazhar olmak: erişmek, ulaşmak.
merhamet. acımak, şefkat gostermek
muhabbet: sevgı, saygı.
muhip: seven, muhabbet eden
muvaffakıyet: Allah ın yardımıyla başarılı olma
muhım: onemlı
müstahak. hak eden, hak etmış
nazik. nazın, ınce
peder: baba, ata
Rahman: rahmetı bütün herkese yayılan ve butun yaratılmışlann rızıklannı ve geçım şekıllennı ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat etme, koruma
rahmet-i Rahman: Rahman olan Allah ın rahmetı, şefkat ve merhametı her şeyı kuşatan Allah ın rahmetı

1 Suyutı, *Kenzü l-Ummal*, 9:167; *Keşfü l-Hafa*, 2:163; *Mu cemu't Taberanî*, 22.785
2. Her amel kendı cınsinden bır şeyle karşılık gorur
3. O dunyada da ahırette de zıyana uğramıştır. (Hac Suresı, 11.)

rencide etmek: uzmek, ıncıtmek
rıza: razılık, hoşnutluk, memnunluk.
rızık: nımet, yıyecek, ıçecek, azık.
sadık. doğru, sadakatlı dostluğu ve bağlılıgı ıçten olan
sebeb-i def-i musıbet. musıbetı, sıkıntılan uzaklaştırma sebebı
seriutteessür: çabuk etkılenen, çabuk uzulen.
sır: anlaşılıp kavranması zor olan ınce esaslar
şayan: yakışır, deger, uygun
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten, karşılıksız sevme
tahsil: elde etme, kazanma
temenni: dılek, ıstek, arzu
valide: ana, anne
valideyn: anne, baba
vasıta-ı rahmet: rahmet vasıtası, rahmet aracı
vedia: emanet
vesîle-i bereket: bereket sebebı, bolluk vesıleşı
zıyade: çok, fazla
zıyan: zarar, kayıp

sırrını bilmezdim. Sonra anladım ki, o muvaffakıyetin sebebi: O zat ise, ihtiyar peder ve validelerinin haklarını anlamış ve o hukuka tam riayet etmiş ve onların yüzünden rahat ve rahmet bulmuş, inşaallah ahiretini de tamir etmiş. Bahtiyar olmak isteyen ona benzemeli.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ قَالَ: «اَلْجَنَّةُ تَحْتَ اَقْدَامِ الْاُمَّهَاتِ»
وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ اَجْمَعِينَ[1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

1- Allah'ım, "Cennet annelerin ayakları altındadır" (Camiu's-Sağir, 3642; Kenzu'l-Ummal, 16-461) diyen zata, onun bütün Âl ve Ashabına salât ve selâm olsun.

2- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

âhiret: kıyametten sonra kurulacak sonsuz hayat yurdu, ikinci hayat.
Âl ve Ashabı: Hz. Peygamber'in nesli ve Sahabe arkadaşları.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mutlu.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye.
hukuk: haklar.
inşaallah: Allah izin verirse, manalarında kullanılan bir dua.
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma.
noksan: eksiklik, kusurlu.
peder: baba, ata.
rahmet: acıma, merhamet etme, koruma, bağışlama, şefkat gösterme.
riayet: uyma, gözetme, uygun davranış.
salât: Hz. Muhammed'e, ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
valide: ana, anne.
zat: kişi, şahıs.

Yirmi İkinci Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Şu Mektup İki Mebhastır. Birinci Mebhas, ehl-i imanı uhuvvete ve muhabbete davet eder.

Birinci Mebhas

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ[3] ۞

ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ

كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ[4] ۞

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ[5] ۞

Mü'minlerde nifak ve şıkak, kin ve adavete sebebiyet veren tarafgirlik ve inat ve haset, hakikatçe ve hikmetçe ve insaniyet-i kübra olan İslâmiyetçe ve hayat-ı şahsiyece ve hayat-ı içtimaiyece ve hayat-ı maneviyece çirkin ve merduttur, muzır ve zulumdur ve hayat-ı beşeriye için zehirdir. Şu hakikatin gayet çok vücuhundan altı vechini beyan edeniz.

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Mü'minler ancak kardeştirler. Sız de kardeşlerinizin arasını düzeltin. (Hucurat Suresi, 10.)
4 Kötülüğe iyiliğin en güzeliyle karşılık ver. Bir de bakarsın, aranızda düşmanlık bulunan kimse candan bir dost oluvermiştir. (Fussilet Suresi, 34.)
5 O takva sahipleri bollukta ve darlıkta bağışta bulunanlar, öfkelerini yutanlar ve insanların kusurlarını affedenlerdir. (Âl-i İmran Suresi, 134.)

adavet: düşmanlık, husumet.
ancak: sadece, yalnız.
beyan: anlatma, açıklama.
davet: çağırma, çağrı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
haset: kıskançlık, çekemezlik.
hayat-ı beşeriye: insanlık hayatı.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, cemiyet hayatı, toplum hayatı.
hayat-ı maneviye: manevi hayat.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşam.
hikmetçe: hikmet yönünden, kâinatta ve yaratılıştaki İlâhî gaye ve ahlâk bakımından.
inat: bir konuda, sözünde ayak direme.
insaniyet-i kübra: en büyük insanlık.
İslamiyet: Müslümanlık.
kin: gizli düşmanlık, garaz.
kusur: eksiklik, özür.
mebhas: bahis, konu.
merdut: reddolunmuş, kovulmuş.
muzır: ziyan veren, zararlı.
mü'min: iman eden, inanan.
nifak: bozgunculuk, iki yüzlülük.
noksan: eksiklik, azlık.
sebebiyet: sebep olma, gerektirme.
şıkak: ayrılık, parçalanma.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden sakınma, dinin emir ve yasaklarını titizlikle yerine getirme.
tarafgirlik: taraf tutmak, taraftarlık.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına uygun ifadelerle anma.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
vecih: yön.
vücuh: yönler.
zehir: öldürücü madde.
zulum: haksızlık, eziyet, adaletsizlik.

Birinci Decih

Hakıkat nazarında zulümdür.

Ey mü'mine kin ve adavet besleyen insafsız adam! Nasıl ki, sen bir gemide veya bir hanede bulunsan, seninle beraber dokuz masum ile bir cani var. O gemiyi gark ve o haneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini, semavata işittirecek derecede bağıracaksın. Hatta bir tek masum, dokuz cani olsa, yine o gemi hiçbir kanun-ı adaletle batırılmaz.

Aynen öyle de, sen, bir hane-i Rabbaniye ve bir sefine-i İlâhiye olan bir mü'minin vücudunda iman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi, dokuz değil, belki yirmi sıfat-ı masume varken, sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir cani sıfatı yüzünden ona kin ve adavet bağlamakla o hane-i maneviye-i vücudun manen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şenî ve gaddar bir zulümdür.

İkinci Decih

Hem, hikmet nazarında dahi zulümdür.

Zira malûmdur ki, adavet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar. İkisi, mana-i hakikîsinde olarak beraber cem olamazlar.

adavet: düşmanlık, husumet.
arzu etme: isteme.
cani: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar.
cem oima: bir yere getirme, bir araya toplama.
gaddar: acımasız, zalim.
gark etmek: batırmak, boğmak.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hane: ev, mesken, beyt, ikamet edilen yer.
hane-i maneviye-i vücut: vücudun manevî evi, hanesi, vücudun mana dolu evi.
hane-i Rabbaniye: Allah'a ait olan ev.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
ihrak: ateşe atma, yakma.
iman: inanmak, itikat, inanç.
insafsız: adaletli ve haklı davranmayan.
İslamiyet: Müslümanlık.
kanun-i adalet: adalet kanunu.
kin: öç almayı amaçlayan gizli düşmanlık.
malûm: bilinen.
mana-i hakiki: hakikî mana, gerçek anlam.
manen: iç varlık bakımından, manevi yönden, manaca.
masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz.
muzır: zararlı.
mü'min: iman eden, inanan.
nazar: bakış, görüş.
nur: aydınlık, ışık.
sefine-i İlâhiye: Allah'a ait bir gemi.
semavat: semalar, gökler.
sıfat: nitelik, özellik.
sıfat-ı masume: suçsuz sıfat.
şenî: fena, çirkin.
tahrip: harap etme, yıkma.
teşebbüs etme: bir işe girişme, kalkışma.
vecih: taraf, yön.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zira: çünkü.
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet, adaletsizlik.

Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhaniyetine göre bır kalbde hakıkî bulunsa, o vakit adavet mecazî olur, acımak suretine inkılâp eder. Evet, mü'mın, kardeşını sever ve sevmelı. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değıl, belkı lütufla ıslahına çalışır. Onun için, nass-ı hadıs ile, "*Üç günden fazla mü'mın mü'mine küsüp kat-ı mükâleme etmeyecek.*" (1)

Eğer esbab-ı adavet galebe çalıp, adavet, hakikatiyle bır kalbde bulunsa, o vakıt muhabbet mecazî olur, tasannu ve temelluk suretine girer.

Ey insafsız adam! Şımdi bak kı, mü'mın kardeşine kın ve adavet ne kadar zulümdur. Çünkü, nasıl kı sen adî, küçük taşlan Kâbe'den daha ehemmıyetlı ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin; aynen öyle de, Kâbe hürmetinde olan iman ve Cebel-i Uhud azametinde olan Islâmıyet gibi çok evsaf-ı İslâmiye muhabbetı ve ittifakı istediği hâlde, mü'mine karşı adavete sebebiyet veren ve adî taşlar hükmünde olan bazı kusuratı iman ve Islâmiyet'e tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bır zulüm olduğunu, aklın varsa anlarsın.

Evet, tevhıd-ı imanî, elbette tevhid-i kulûbu ister. Ve vahdet-i itikat dahı, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder. Evet, ınkâr edemezsın kı, sen bır adamla beraber bır taburda bulunmakla, o adama karşı dostâne bir rabıta anlarsın; ve bir kumandanın emn altında beraber bulunduğunuzdan, arkadaşâne bir alâka telâkki edersin; ve bir memlekette beraber bulunmakla, uhuvvetkârâne bır münasebet

1 *Müslim* Birr 23, 25, 26. Ebu Davud Edep 47. Tırmızı Birr 21, 24. İbni Mâce Mukaddime 7; Müsned 1/176, 183, 3/110, 165, 199, 209, 255, 4/20, 327, 328, 5/416, 421, 422.

adavet: duşmanlık, husumet.
adî: bayağı, degersız
alâka: ılgı, ılıskı, bag
arkadaşane: arkadaşçasına
azamet: buyukluk
Cebel-i Uhud: Uhud dagı
dostâne: dostça
ehemmıyet: pek önemlı olma, degerlılık
elbette: kesınlıkle, şuphesız
esbab-ı adavet: duşmanlıgı gerektıren sebepler
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
evsaf-ı İslâmiye: Islamî ozellıkler
fenalık: kotulukk
galebe: galıp gelme, ustunluk.
hakıkat: gerçek, asıl
hakıkı: gerçek.
hukmünde: degerınde, yerınde
ıslah: ıyıleştırme, duzeltme
ıktıza etmek: lâzım gelmek, gerekmek
ımân: ınanma, ıtıkat.
ınkar: reddetme
inkılâp etme: degışme
insaf: hakkı ve adaletı gozeterek davranma
Islamıyet: Muslumanlık
ittifak: fikır bırlıgı etme, söz bırlıgı
Kabe hürmetinde: Kâbe (Allah ın evı) saygınlıgında
kat-ı mükaleme etmek: konuşmayı kesmek, konuşmamak.
kın: gızlı duşmanlık, garaz
kumandan: komutan
kusurat: kusurlar, eksıklıkler
lütufla: guzellıkle, ıyılkle, dostça
mecazî: kelımenın kendısı ıçın kondugu gerçek anlamının dışında.
muhabbet: sevgı
mü'mın: ımân eden ınanan
munasebet: uygunluk, ılgı, ılışkı
nass-ı hadıs: hadıs sözu, hadısın delıl olması
rabıta: ılgı, alâka
rüçhaniyet: ustunluk.
sebebiyet: sebep olma
suret: bıçım, gorunuş
tabur: alaydan küçük asken bırlık
tahakküm: zorbalık etme, baskı
tasannu: yapmacık.
telâkki: anlama, anlayış.
temelluk: dalkavukluk, yaltaklanma
tercih etmek: seçmek, ustun tutmak, one almak
tevhıd-ı iman: ınançtan gelen bırlık, ınanç bırlıgı
tevhıd-ı kulub: gonul bırlıgı, kalblenn bırlıgı
uhuvvetkarane: kardeşçesıne
vahdet-i içtimaiye: sosyal bırlık, beraberlık
vahdet-ı ıtıkat: ınanç bırlıgı
zulüm: haksızlık, eztyet.

hissedersin. Hâlbuki, imanın verdiği nur ve şuur ile ve sana gösterdiği ve bildirdiği Esma-i İlâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak rabıtaları ve uhuvvet münasebetleri var.

Meselâ, her ikinizin Hâlık'ınız bır, Malık'iniz bir, Ma'bud'unuz bir, Râzık'ınız bir, bır, bir, bine kadar bir, bır. Hem, Peygamberiniz bır, dınınız bır, kıblenız bir, bir, bir, yüze kadar bir, bir. Sonra, köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir, ona kadar bir, bir. Bu kadar "bir, bir'ler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak manevî zincirler bulunduklan hâlde, şıkak ve nifaka, kin adavete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adavet etmek ve kin bağlamak, ne kadar o rabıta-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebat-ı uhuvvete karşı ne derece bır zulüm ve itisaf olduğunu, kalbin ölmemiş ise, aklın sönmemiş ise anlarsın.

Üçüncü Decik

Adalet-i mahzayı ifade eden [1] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ sırrına göre, bir mü'minde bulunan cani bir sıfat yüzünden, sair masum sıfatlarını mahkûm etmek hukmünde olan adavet ve kin bağlamak, ne derece hadsiz bir zulüm olduğunu, ve bahusus bır mu'mının fena bır sıfatından

1- Hıçbir gunahkar, başkasının gunahını yuklenmez. (Fatır Suresi, 18.)

adalet-i mahza: gerçek, kusursuz adalet.
adavet: düşmanlık, husumet, kin.
adet: sayı.
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
bahusus: ozellikle.
cani: acımasız, gaddar, zalım.
ehemmiyet: pek onemli olma, degerlilik.
esbab-ı muhabbet: sevgi ve dostlugu gerektiren sebepler.
esma-i ilahiye: Allah'ın isimleri.
fena: kotu, uygunsuz.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakiki: gerçek.
halbuki: oysa ki.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hükmünde: degennde, yerinde.
hürmet: saygı.
ifade: anlatma, soyleyiş tarzı.
iktıza etmek: gerektirme, gerekli olmak.
İman: inanç, itikat.
İstıhfaf: kuçumseme, hafife alma.
ıtısaf: dogru yoldan ayrılma, sapıtma.
İttifak: ortak bir konuda anlaşma, birleşme, soz birligi.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
kıble: namaza başlarken yonelinen taraf. Kabe-i Muazzamanın bulundugu yon.
kin: gizli dusmanlık, garez.
küre: dunya, yeryuzu.
Ma'bud: kendisine ibadet olunan, kulluk edilen Allah.
mahkum etme: hukmetme, cezalandırma.
Malik: sahip, her şeyin hakiki sahibi olan Allah.
manevi: manaya ait, maddi olmayan, ruha ve içe ait olan, dusunce bakımından.
masum: kotulugu olmayan, suçsuz.
muhabbet: sevgi.
mu'min: iman eden, inanan.
münasebet: bağlantı, ilgi, ilişki.
münasebat-ı uhuvvet: kardeşlik ilişkileri.
nifak: iki yuzluluk, bozgunculuk.
nur: aydınlık, ışık.
peygamber: haber getiren, Allah'ın elçisi, nebi, resul.
rabıta: iki şeyi birbirine baglayan şey, ilgi, alaka.
rabıta-i vahdet: birlik, beraberlik bagı.
Razık: butun yaratıklanın rızıklanını veren, rızıklandıran Allah.
sair: diğer, başka, gayri, oteki.
sebatsız: kararsız, degişken.
sebebiyet: sebep olma, gerektirme.
sıfat: hâl, nışan, nitelik, vasıf.
şıkak: uyuşmazlık, kırgınlık, ayrılık.
şuur: kavrama gucu, bilinç.
tevhit: birleme, birleştirme.
uhuvvet: kardeşlik.
vahdet: birlik.
vecih: yon, şekil.
vifak: aynı dusuncede olma, uyum.
zulum: haksızlık, adaletsizlik, eziyet.

danlıp, küsüp, o mü'minin akrabasına adavetini teşmil etmek, [1] إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ sîga-ı mübalâğa ile gayet azîm bir zulüm ettiğini, hakikat ve şeriat ve hikmet-i İslâmiye sana ihtar ettiği hâlde, nasıl kendini haklı bulursun, "Benim hakkım var" dersin?

Hakikat nazarında sebeb-i adavet ve şer olan fenalıklar, şer ve toprak gibi kesiftir; başkasına sirayet ve in'ikâs etmemek gerektir. Başkası ondan ders alıp şer işlese, o başka meseledir. Muhabbetin esbabı olan iyilikler, muhabbet gibi nurdur; sirayet ve in'ikâs etmek, şe'nidir. Ve ondandır ki, "Dostun dostu, dosttur" sözü, durub-i emsal sırasına geçmiştir. Hem onun içindir ki, "Bir göz hatırı için çok gözler sevilir" sözü umumun lisanında gezer.

İşte ey insafsız adam! Hakikat böyle gördüğü hâlde, sevmediğin bir adamın sevimli, masum bir kardeşine ve taallûkatına adavet etmek ne kadar hilâf-ı hakikat olduğunu, hakikatbın isen anlarsın.

Dördüncü Vecih

Hayat-ı şahsıye nazarında dahi zulümdür.

Şu Dördüncü Vechin esası olarak, birkaç düsturu dinle.

Birincisi: Sen mesleğini ve efkârını hak bildiğin vakit, "Mesleğim haktır veya daha güzeldir" demeye hakkın var. Fakat, "Yalnız hak benim mesleğimdir" demeye hakkın yoktur.

1 Muhakkak ki insan çok zalimdir. (İbrahim Suresi: 34.)

adavet: düşmanlık, husumet
azîm: büyük
durub-ı emsal: atasözleri, meşhur sözler.
düstur: kural, prensip
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler
esbap: nedenler, sebepler
fena: kötü, iyi olmayan, uygunsuz.
gayet: nihayet, son derece
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hakıkatbın: hakikatı gören, gerçeği gören.
hatır: saygınlık
hayat-ı şahsıye: kişisel hayat, özel yaşam
hikmet-i İslâmiye: İslâm'ın gözettiği fayda, İslâmiyetin amacı.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe zıt
ihtar: hatırlatma, uyarma
in'ikâs etmek: yansıtmak, aksetmek.
İnsaf: hakkı ve adaleti düşünerek davranma
keşif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan.
lisan: konuşma dili
masum: günahı, kötülüğü olmayan, suçsuz
muhabbet: sevgi
mü'min: iman eden, inanan
nazar: görüş, bakış.
nur: aydınlık, ışık
sebeb-i adavet: düşmanlık sebebi
sîga-ı mübalâğa: abartı kıpı, mübalâğa sîgası, bir şeyin çok, muhim veya çok fazla olduğunu ifade eden kelime hâli, kıp
sirayet: geçme, bulaşma, yayılma
şe'n: hâl, durum, belirleyici özellik.
şer: kötülük, fenalık.
şeriat: Allah tarafından bildirilen hükümlerin hepsi, dîn, İslâmiyet.
taallukat: yakınlar, akrabalar
teşmil etmek: yaymak, genişletmek.
umum: bütün, genel
vecih: yön, taraf
zulüm: haksızlık, eziyet.

وعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ ۞ وَلَكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبْدِي الْمَسَاوِيَا[1]

sırrınca, insafsız nazarın ve düşkün fikrin hakem olamaz, başkasının mesleğini butlan ile mahkûm edemez.

İkinci Dustur. Senin üzerine haktır ki, her söylediğin hak olsun. Fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yoktur. Her dediğin doğru olmalı; fakat her doğruyu demek doğru değildir. Zira, senin gibi niyeti halıs olmayan bir adam, nasihati bazen damara dokundurur, aksulamel yapar.

Üçüncü Dustur. Adavet etmek istersen, kalbindeki adavete adavet et, onun ref'ine çalış. Hem, en ziyade sana zarar veren nefs-i emmarene ve heva-i nefsine adavet et, ıslahına çalış. O muzır nefsin hatırı için mü'minlere adavet etme. Eğer duşmanlık etmek istersen, kâfirler, zındıklar çoktur, onlara adavet et. Evet, nasıl ki muhabbet sıfatı muhabbete lâyıktır; öyle de, adavet hasletı, her şeyden evvel kendisi adavete lâyıktır.

Eğer hasmını mağlûp etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünkü, eğer fenalıkla mukabele edersen, husumet tezayüt eder. Zahıren mağlûp bile olsa, kalben kin bağlar, adaveti idame eder. Eğer iyilikle mukabele etsen, nedamet eder, sana dost olur.

إِذَا أَنْتَ أَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكْتَهُ ۞ وَإِنْ أَنْتَ أَكْرَمْتَ اللَّئِيمَ تَمَرَّدَا[2]

hükmünce, mü'minin şe'ni, kerîm olmaktır. Senin ikramınla sana musahhar olur. Zahıren leîm bile olsa, ıman

1 Tarafgirlik ve rıza nazarı hiçbir kusuru görmez. Garazkarlıkla bakan ise gizli kusurları da açığa çıkarır. (Alı Mâverdî: *Edebu d-Dunya ve d-Dın*, s. 10; *Divanu ş-Şafii*, s. 91.)

2 Şeref ve izzet sahibi birine iyilik etsen, onu elde edersin. Aşağılık ve kötü birine iyilik etsen o daha da azar. (*Şerh-ı Divanı t-Tayyib*, s. 710; Mutenebbî'ye ait bir beyit.)

adavet: duşmanlık, kin
aksülamel: ters tepki.
butlanı: temelsizlik, çürüklük.
damara dokunmak: birinin duyarlı olduğu konuda kızdırmak.
dustur: kurat, prensip, esas
fena: kötülük.
garazkar: duşmanlık güden, kötü kasıt sahibi
günah: Allah'ın emirlerine aykın davranış, uygunsuz fiil, dını suç
günahkar: günah işleyen, suçlu
hak: pay, hisse; doğru gerçek.
hakem: haklıyı haksızı ayırdeden, yargıç.
halis: hilesiz, saf, duru.
hasım: duşman
haslet: karakter, huy
hatır: ilgi, saygı
heva-i nefis: nefsin hevası, nefsin zararlı ve günah olan istekleri
husumet: duşmanlık.
hukmunce: kararınca, değerince, prensibi gereğince
ıslah: iyileştirme, düzeltme.
idame etmek: devam ettirmek
ikram: bağış, ihsan
ıman: inanmak, itikat.
insafsız: vicdansız.
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden, dinsiz
kerim: şerefli, cömert, ikram sahibi
kusur: eksıklık, ayıp, kabahat.
layık: yakışan, uygun
leîm: adı bayağı, cımrı
mağlûp: yenilmiş, yenilme
mahkum: hukumlü, tutuklu
muhabbet: sevgi
muhakkak: doğrulugu kesınlık kazanmış, şüphesiz.
mukabele: karşılık verme
musahhar: boyun eğen, emre uyan.
muzır: zararlı
mu'min: ıman eden, inanan
nasıhat: öğüt.
nazar: görüş, bakış
nedamet: pişmanlık.
nefis: insanı eğlenceye, zevklı ve lezzetlı şeylere sevk eden güç, duygu
nefis-i emmarene: insanı daıma kötülüğe, yasak zevk ve isteklere sevk eden duygu
nıyet: bir ışı yapmayı onceden düşunme, kalbın bır şeye karar vermesi
ref'ine çalışmak: kaldırmaya çalışmak.
rıza: razı olma, hoşnutluk, memnunluk
sıfat: hâl, belirleyıcı özellik, nıtelik.
şe'ni: özellik.
tarafgirlik: taraf tutmak.
tezayüt: artma, çoğalma
zahıren: görunuşe gore, gorunurde
zalım: zulmeden, haksızlık eden, acımasız, gaddar
zındık: dınsız, ımansız, munkır
zıra: çunku, onun ıçın
ziyade: çok, fazla

cihetinde kerîmdir. Evet, fena bir adama "İyisin, iyisin" desen iyileşmesi ve iyi adama "Fenasın, fenasın" desen fenalaşması çok vuku' bulur. Öyle ise,

وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ۞[1]

وَإِنْ تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۞[2]

gibi desatîr-i kudsiye-i Kur'âniyeye kulak ver. Saadet ve selâmet ondadır.

Dördüncü Düstur: Ehl-i kin ve adavet, hem nefsine, hem mu'mın kardeşine, hem rahmet-ı Ilâhıyeye zulmeder, tecavüz eder. Çünkü, kin ve adavet ile nefsini bir azab-ı elîmde bırakır. Hasmına gelen nimetlerden azabı ve korkusundan gelen elemi nefsine çektirir, nefsine zulmeder.

Eğer adavet hasetten gelse, o bütün bütün azaptır. Çünkü, haset evvelâ hasıdı ezer, mahveder, yandırır. Mahsut hakkında zararı ya azdır veya yoktur.

Hasedin çaresi: Hasit adam, haset ettiği şeylerin akıbetini düşünsün. Tâ anlasın ki, rakıbinde olan dünyevî hüsün ve kuvvet ve mertebe ve servet fânîdir, muvakkattır, faydası az, zahmeti çoktur. Eğer uhrevî mezıyetler ise, zaten onlarda haset olamaz. Eğer onlarda dahi haset yapsa, ya kendisi rıyakârdır, ahiret malını dünyada mahvetmek ister. Veyahut mahsudu rıyakâr zanneder, haksızlık eder, zulmeder.

Hem, ona gelen musibetlerden memnun ve nimetlerden mahzun olup, kader ve rahmet-ı Ilâhıyeye, onun

adavet: düşmanlık, kin
ahiret: öbür dünya, öteki dünya
akıbet: sonuç, netice
azab-ı elîm: acı ve ıztırap veren azap
azap: ceza, şiddetli acı
azmak: kötülüğü artmak.
cihet: yön, taraf
desatır-ı kudsıye-i Kur'anıye: Kur'an'ın kudsî düsturları, prensipleri.
dünyevî: dünya ile ilgili.
düstur: kural, prensip, esas
ehl-i kin: kin güdenler
elem: üzüntü, kaygı, tasa
fayde: fayda, kar, kazanç.
fanî: ölümlü, geçici
fena: kötü
haset: kıskançlık, çekemezlik.
hasım: düşman
hasıt: haset eden, kıskanan
hüsün: güzellik
izzet: değer, itibar, şeref
kader: Cenâb-ı Hakkın ezelî ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi, planlaması, takdir etmesi
kerîm: şerefli, cömert, İkram sahibi.
kin: gizli düşmanlık.
kusur: eksiklik, ayıp, kabahat.
merhamet etmek: acımak, şefkat göstermek, korumak, bağışlamak.
mahsut: haset edilen, kıskanılan
mahv: yok etme, silme
mahvetmek: yok etmek, dağıtmak, düzeni bozmak.
mahzun: kaygılı, dertli, üzüntülü
memnun: hoşnut, razı, sevinçli
mertebe: derece, basamak.
mezıyet: bir kişiyi başkalarından ayıran belirgin özellik.
muhafaza etmek: korumak, saklamak.
musîbet: felâket, sıkıntı
muvakkat: süresiz, geçici
mü'mın: iman eden, inanan.

1. Boş sözlerle, çirkin davranışlarla karşılaştıkları zaman, izzet ve şereflerini muhafaza ederek oradan geçip giderler. (Furkan Suresi, 72.)
2. Eğer onları affeder, kusurlarına bakmaz ve bağışlarsanız, şüphesiz ki Allah da çok bağışlayıcı ve çok merhamet edicidir. (Tegabün Suresi, 14.)

nefis: insanın kendisi, kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç
nefsine zulmetmek: kendine zulmetmek, eziyet etmek.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi kuşatan sonsuz rahmeti
rakip: birine karşıt olmak
rıyakar: gösterişçi, ikiyüzlü
saadet: mutluluk, huzur
selamet: esenlik, güven
servet: zenginlik, varlık
şeref: manevî büyükluk, onur
tecavüz: haddini aşma
uhrevî: ahirete ait, ahiretle ilgili
vuku: meydana gelme
zahmet: sıkıntı, zor, güç.
zan: zannetme, sanma
zulüm: haksızlık, adaletsizlik, eziyet.

hakkında ettiği iyiliklerden küsüyor. Âdeta kaderi tenkit ve rahmete itiraz ediyor. *Kaderi tenkit eden, başını örse vurur, kırar; rahmete itiraz eden, rahmetten mahrum kalır.*

Acaba, bir gün adavete değmeyen bir şeye bir sene kın ve adavetle mukabele etmeyi hangi insaf kabul eder, bozulmamış hangi vicdana sığar?

Hâlbuki, mü'min kardeşinden sana gelen bir fenalığı bütün bütün ona verip onu mahkûm edemezsin. Çünkü,

Evvelâ: Kaderin onda bir hissesi var. Onu çıkarıp, o kader ve kaza hissesine karşı rıza ile mukabele etmek gerektir.

Saniyen: Nefis ve şeytanın hissesini de ayırıp, o adama adavet değil, belki nefsine mağlûp olduğundan, acımak ve nedamet edeceğini beklemek.

Salisen: Sen kendi nefsinde görmediğin veya görmek istemediğin kusurunu gör, bir hisse de ona ver.

Sonra, bakî kalan küçük bir hisseye karşı, en selâmetli ve en çabuk hasmını mağlûp edecek af ve safh ile ve uluvvucenaplıkla mukabele etsen, zulumden ve zarardan kurtulursun. Yoksa, sarhoş ve divane olan ve şişeleri ve buz parçalarını elmas fiyatıyla alan cevherci bir Yahudi gibi, beş paraya değmeyen fânî, zail, muvakkat, ehemmiyetsiz umur-ı dünyeviyeye, güya ebedî dünyada durup ebedî beraber kalacak gibi şedîd bir hırs ile ve daimî bir kın ile, mutemadiyen bir adavetle mukabele etmek,

adavet: düşmanlık, kın.
adeta: sanki, düpedüz.
af ve safh: af ve bağışlama.
bakı kalan: artakalan.
başını örse vurmak: kendini zor duruma düşürmek, başını belaya sokmak.
cevher: esas, maya, öz, hüner, menfaat.
daimî: sürekli, devamlı.
divane: deli, budala.
ebedî: sonsuz, sürekli.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
fânî: ölümlü.
fena: kötü.
güya: sanki, sözde.
hasım: düşman.
hırs: kızgınlık, öfke.
hisse: pay, nasip, kısmet.
insaf etmek: vicdan, hakkı ve adaleti gözeterek davranma.
itiraz etme: karşı çıkma.
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile, kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve plânlaması.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması; her konuda Allah'ın hükmünün yürümesi.
kın: gizli düşmanlık.
kusur: eksiklik, ayıp, suç, hisse, pay.
mağlup: yenilmiş, yenilme.
mahkum etmek: hükmetmek, cezalandırmak.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
mukabele etmek: karşılık vermek, karşılamak.
muvakkat: süresiz, geçici.
mu'min: iman eden, inanan.
mutemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nedamet etmek: pişmanlık duymak.
nefis: insanın kendisi, kötü vasıfları, nitelikleri, kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden şehevî istekleri, karşılayıp, hayırlı işlerden alıkoyan güç, duygu.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
rıza: hoşnutluk, memnunluk.
safh: bağışlama, hoş karşılama.
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak.
selâmet: emnlik, korku ve endişeden uzak olma, kurtuluş, esenlik.
şedîd: şiddetli, sert.
tenkit: eleştirme, eleştiri.
uluvvucenap: alicenaplık, kerem ve cömertlik.
umur-ı dünyeviye: dünya işleri.
vicdan: İyiyi, kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zail: zeval bulan, sona eren.
zulüm: haksızlık, adaletsizlik.

sîga-i mübalâğa ile, bir zalûmiyettir veya bir sarhoşluktur ve bir nevi divaneliktir.

İşte, hayat-ı şahsiyece bu derece muzır olan adavete ve fikr-ı intıkama, eğer şahsını seversen yol verme ki kalbine girsin. Eğer kalbine girmiş ise, onun sözünü dinleme. Bak, hakikatbin olan Hafız-ı Şirazî'yi dinle:

دُنْیا نَه مَتاعِیسْتی کِه اَرْ زَدْ بِنِزاعِی

Yani, "*Dünya öyle bir meta değil ki, bir nizaa değsin.*" Çünkü, fânî ve geçici olduğundan, kıymetsizdir. Koca dünya böyle ise, dünyanın cüz'î işleri ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu anlarsın.

Hem demiş:

آسایشِ دُو گیتی تَفْسیرِ اِیْنْ دُو حَرْفَسْت
با دُوستانْ مُرُوَّتْ با دُشْمَنانْ مُدارا

Yani, "*İki cihanın rahat ve selâmetini iki harf tefsir eder, kazandırır: dostlarına karşı müruvvetkârâne muaşeret ve düşmanlarına sulhkârâne muamele etmektir.*"[1]

Eğer dersen: "İhtıyar benim elimde değil; fıtratımda adavet var. Hem, damanma dokundurmuşlar, vazgeçemiyorum."

Elcevap: Suıhulk ve fena haslet esen gösterilmezse ve gıybet gibi şeylerle ve muktezasıyla amel edilmezse, kusurunu da anlasa, zarar vermez. Madem ihtıyar senin elinde değil, vazgeçemiyorsun. Senin manevî bir nedamet, gızlı bır tevbe ve zımnî bır ıstığfar hükmünde olan

adavet: düşmanlık, kın
amel: fiil, iş, emek.
cihan: dünya, âlem
cuz'î: pek az, küçük
damanına dokundurmak: birini duyarlı olduğu bir konuda kızdırmak, rahatsızlık vermek.
divaneliğ: delilik.
ehemmiyetsiz: onemsiz
fânî: ölümlü, geçici.
fena: kotu, iyi olmayan, uygunsuz
fıtrat: yaratılış, tabıat, mizaç, huy
fikr-i intıkam: intikam duşuncesı
gıybet: aleyhte konuşma, arkadan çekıştırme, dedikodu
hakıkatbin: gerçeği goren
haslet: mizaç, karakter, huy
hayat-ı şahsiye: kişisel hayat.
hukmünde: degerinde, yerinde

1 *Divan-ı Hafiz*, s. 14, 5. Gazel

ihtiyar: irade, dileme, tercih
istiğfar: Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isterme
kıymet: değer, paha, bedel, tutar.
manevî: manevî yonden, ruha ve içe aıt, ruhî
meta: mal, sermaye
muamele etmek: davranmak
muaşeret: birlikte yaşayıp iyi geçinme, gorgu.
mukteza: ıktıza eden, gereken
muzır: zararlı
müruvvetkârâne: iyilikle, cömertlikle.
nedamet: pışmanlık.
nevi: turlu, çeşıt.
nıza: kavga
sebeb-i nıza: kavga sebebi
selamet: eminlik, kurtuluş, esenlik
sıga-i mübalağa: abartı kıpı, mubalâğa sîgası, bır şeyın pek muhım veya çok fazla olduğunu ifade eden kelime halı
suıhulk: kötü ahlak.
sulhkârâne: barışık, barış içinde.
şahıs: kışı, kimse
tevbe: pışmanlık
zalumiyet: çok şıddetlı zulum
zımnî: üstu kapalı, ortulu.

kusurunu bilmen ve o haslette haksız olduğunu anlaman, onun şerrinden seni kurtarır. Zaten bu Mektubun bu Mebhasını yazdık, tâ bu manevî istiğfarı temin etsin, haksızlığı hak bilmesin, haklı hasmını haksızlıkla teşhir etmesin.

Cây-ı Dikkat Bir Hâdise

Bir zaman, bu garazkârâne tarafgirlik neticesi olarak gördüm ki, mutedeyyin bir ehl-i ilim, fikr-i siyasîsine muhalif bir âlim-i salihi, tekfir derecesinde tezyif etti. Ve kendi fikrinde olan bir munafığı, hürmetkârâne methetti. İşte, siyasetin bu fena neticelerinden ürktüm,[1] أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ dedim. O zamandan beri hayat-ı siyasiyeden çekildim.

Beşinci Decili

Hayat-ı içtimaiyece, inat ve tarafgirlik gayet muzır olduğunu beyan eder.

Eğer denilse: "Hadiste,[2] اِخْتِلَافُ أُمَّتِي رَحْمَةٌ denilmiş. İhtilâf ise tarafgirliği iktiza ediyor.

"Hem, tarafgirlik marazı, mazlum avamı, zalım havassın şerrinden kurtarıyor. Çünkü bir kasabanın ve bir köyün havassı ittifak etseler, mazlum avamı ezerler. Tarafgirlik olsa, mazlum bir tarafa iltica eder, kendisini kurtarır.

1. Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.
2. Ümmetimin ihtilâfı rahmettir. (Acûlûnî, *Keşfü'l-Hafâ* 1.66-68; Munâvî, *Feyzü'l-Kadîr* 1.210-212.)

alim-i salih: salih âlim, dinin emrettiği şekilde hareket eden ve yararlı işler yapan âlim.
avam: halk tabakası, sıradan insanlar.
beyan: anlatma, bildirme.
cây-ı dikkat: dikkate değer, dikkat çekici.
ehl-i ilim: ilim sahipleri.
fena: kötü, uygunsuz.
fikr-i siyasî: siyasî düşünce, siyasî fikir.
garazkârâne: garazkârlıkla, düşmancasına.
gayet: nihayet, son derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (ASM) ait söz, emir, fiil.
hadise: olay, haber.
hak: doğru.
haksızlık: zulüm, adaletsizlik.
hasım: düşman.
haslet: karakter, huy.
havas: üst tabaka, yöneticiler.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı siyasiye: siyaset hayatı, politik hayat.
hürmetkârane: sevgi, saygı göstererek, hürmet ederek.
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, aykırılık.
iktiza: lâzım gelme, gerekme, gereklilik.
iltica: sığınma, güvenme.
ittifak: bir konuda uyuşma, birleşme.
kasaba: ilçe.
manevî istiğfar: manevî yönden af dileme.
maraz: hastalık, huysuzluk.
mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış.
mebhas: bahis, bölüm, konu.
medih: övme, birinin iyi şeylerini söyleme.
muhalif: zıt, aykırı.
muzır: zararlı.
munafık: nifak sokan, ikiyüzlü, ara bozucu.
mutedeyyin: dindar, dine bağlı.
netice: sonuç, akıbet, nihayet.
rahmet: acıma, merhamet etme, koruma, bağışlama, şefkat gösterme.
siyaset: politik taraftarlık.
şer: kötülük, fenalık.
tarafgirlik: taraf tutmak.
tekfir: bir kimseyi yaptığı bir işten veya bir sözden dolayı kâfir sayma, kâfirlikle suçlama.
temin etme: sağlama, karşılama.
teşhir etme: gösterme, sergileme.
tezyif: çürütme, küçük düşürme.
ümmet: bütün Müslümanlar.
ürkmek: korkmak.
vecih: yön, taraf.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.

"Hem, tesadüm-i efkârdan ve tehalüf-ı ukulden hakikat tamamıyla tezahür eder."

Elcevap:

Birinci suale deriz ki: Hadisteki ihtilâf ise, müspet ihtilâftır. Yani, her biri kendi mesleğinin tamir ve revacına sa'y eder. Başkasının tahrip ve iptaline değil, belki tekmil ve ıslahına çalışır. Amma menfi ihtilâf ise –ki garazkârâne, adavetkârâne, birbirinin tahribine çalışmaktır– hadisin nazarında merduttur. Çünkü birbiriyle boğuşanlar, müspet hareket edemezler.

İkinci suale deriz ki: Tarafgirlik, eğer hak namına olsa, haklılara melce' olabilir. Fakat, şimdiki gibi garazkârâne, nefis hesabına olan tarafgirlik, haksızlara melcedir ki, onlara nokta-i istinat teşkil eder. Çünkü, garazkârâne tarafgirlik eden bir adama şeytan gelse, onun fikrine yardım edip taraftarlık gösterse, o adam o şeytana rahmet okuyacak. Eğer mukabil tarafa melek gibi bir adam gelse, ona –hâşâ– lânet okuyacak derecede bir haksızlık gösterecek.

Üçüncü suale deriz ki: Hak namına, hakikat hesabına olan tesadüm-i efkâr ise, maksatta ve esasta ittifak ile beraber, vesaitte ihtilâf eder. Hakikatin her koşesini izhar edip, hakka ve hakikate hizmet eder. Fakat tarafgirâne ve garazkârâne, firavunlaşmış nefs-i emmare hesabına hodfüruşluk, şöhretperverâne bir tarzdaki tesadüm-i efkârdan bânka-i hakikat değil, belki fitne ateşleri çıkıyor. Çünkü, maksatta ittifak lâzım gelirken, öylelerin efkânının küre-i arzda dahi nokta-ı telâkısı bulunmaz.

adavetkârane: düşmanca.
bânka-ı hakikat: hakikat şırıngası parlaklığı
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler
firavun: zalim, merhametsiz
fitne: fesat, karıştırıcı, bozgunculuk.
garazkârane: düşmanca
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, davranış.
hak: gerçek, doğru
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası
haksızlık: adaletsizlik.
hâşâ: asla, kesinlikle, öyle değil
hodfüruşluk: kendi kendini beğenme
ıslah: iyileştirme, düzeltme
ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, aykırılık.
İptal: geçersiz kılma
ittifak: uyuşma, birleşme, birlik.
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma
küre-i arz: dünya, yer küre
lânet okumak: bir kimsenin Allah'ın merhametlerinden yoksun kalmasını istemek, beddua.
lâzım: gerek, gerekli
maksat: kastedilen, istenilen şey
melce': sığınılacak yer, barınak.
melek: Allah'ın nurdan yarattığı göze her zaman görülemeyen varlıklar
menfi: negatif, olumsuz
mukabil: karşı, karşılık.
müspet: doğruluğu anlaşılmış, ispatlanmış, olumlu, pozitif
namına: adına
nazar: bakış, görüş
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç, duygu.
nefis-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, yasak zevk ve eğlencelere teşvik eden duygu
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme noktası
nokta-i telâki: uygun ve karşılıklı nokta, buluşma noktası
rahmet: acıma, merhamet etme, koruma, bağışlama, şefkat gösterme
revaç: sürüm, geçerlik, rağbet
sual: soru
şöhretperverâne: şöhreti severek
tahrip: harap etme, yıkma
tarafgirâne: taraftarlık göstererek
tarafgirlik: taraf tutmak.
tehalüf-ı ukul: akılların ihtilâfı, düşüncelerin farklı oluşu
tekmil: tamamlama, eksiklerini giderme
tesadüm-i efkar: fikirlerin çarpışması.
teşkil etme: meydana getirme, ortaya koyma, şekil vermek, oluşturmak.
tezahür etme: meydana çıkma, görünme
vesail: vesileler, sebepler

Hak namına olmadığı için, nihayetsiz müfritâne gider, kabil-i iltiyam olmayan inşikaklara sebebiyet verir. Hâl-i âlem buna şahittir.

Elhâsıl: اَلْحُبُّ لِلّٰهِ ۞[1] وَالْبُغْضُ فِي اللّٰهِ ۞[2] وَالْحُكْمُ لِلّٰهِ[3]

olan desatır-ı âliye, dustur-ı harekât olmazsa, nifak ve şikak meydan alır.

Evet, اَلْبُغْضُ فِي اللّٰهِ ۞ وَالْحُكْمُ لِلّٰهِ demezse, o düsturlan nazara almazsa, adalet etmek isterken zulmeder.

Cây-ı ibret bir hâdise: Bir vakit, İmam-ı Ali Radıyallahü Anh bir kâfiri yere atmış. Kılıcını çekip keseceği zaman, o kâfir ona tükürmüş. O, kâfiri bırakmış, kesmemiş. O kâfir ona demiş ki: "Neden beni kesmedin?"

Dedi: "Seni Allah için kesecektim. Fakat bana tükürdün; hıddete geldim. Nefsimin hissesi karıştığı için ihlâsım zedelendi. Onun için seni kesmedim."

O kâfir ona dedi: "Beni çabuk kesmen için seni hiddete getirmekti. Madem dininiz bu derece safî ve halistir; o din haktır" dedi.

Hem, medar-ı dikkat bir vakıa: Bir zaman bir hâkim, bir hırsızın elini kestiği vakit, eser-i hiddet gösterdiği için, ona dikkat eden âdil amiri onu o vazifeden azletmiş. Çünkü şeriat namına, kanun-ı İlâhî hesabına kesse idi, nefsi ona acıyacak idi. Ve kalbi hiddet etmeyip, fakat merhamet de etmeyecek bir tarzda kesecekti. Demek, nefsine o hükümden bir hisse çıkardığı için, adaletle iş görmemiştir.

---

1. Allah için sevmek. (*Buhârî*, İman, 1; Ebu Davud, Sünnet, 2; *Müsned*, 5/146; *Feyzu'l-Kadîr*, 2/28, hadis no: 1241.)
2. Allah için buğzetmek. (*Buhârî*, İman, 1; *Ebu Davud*, Sünnet, 2; *Müsned*, 5/146; *Feyzu'l-Kadîr*, 2/28, hadis no: 1241.)
3. Allah için hükum vermek. (*Buhârî*, İman, 1; Ebu Davud, Sünnet, 2.)

---

adalet: hakkaniyet, adillik, haksızlıktan uzaklaşma, düzenli ve dengeli davranma
adil: adaletli olan, doğruluk gösteren
amir: emreden, üst, yetkili
azletmek: görevine son verme
bugz: kin, nefret.
cây-ı ibret: ibret edilecek nokta, ibret verici
desatir-i âliye: yüksek prensipler
dustur: kural, prensip
dustur-ı harekat: hareketlere, davranışlara prensip
elhasıl: sonuç olarak, özetle
eser-i hiddet: öfke eseri, öfke belirtisi
hadis: Hz. Muhammed'e (ASM) ait söz, emir, fiil
hâdise: olay
hak: doğru, doğruluk
hal-i alem: dünyanın vaziyeti, durumu
halis: hilesiz, temiz, samimî.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hisse: pay
hüküm vermek: karar vermek, kanaat getirmek.
ihlas: halis, içten, samimi yapılan ibadet ve işlerde yalnız Allah rızasını esas maksat yapmak.
İmam-ı Ali: Hz. Ali Efendimiz.
inşikak: bölünme, ikiye ayrılma
kabil-i iltiyam: yaranın, hastalığın iyileşebilmesi, şifa bulur olması.
kafir: dinsiz
kanun-ı İlâhî: Allah'ın koyduğu kanun
medar-ı dikkat: dikkat çekici
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, yıllık etmek.
müfritane: çok aşırıya kaçarak
namına: adına.
nazara almak: dikkate almak, önemsemek, değer vermek.
nefis: insanın kendisi, kötü vasıfları, niteliklen kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp, hayırlı işlerden alıkoyan güç, kişının kendisi
nifak: iki yüzlülük, münafiklik, bozgunculuk.
nihayetsiz: sonsuz.
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun
safî: saf olan, duru, temiz.
sebebiyet: sebep olma, gerektirme.
şahit: şahitlik yapan, şahit.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi, İslâmiyet.
şikak: uyuşmazlık, anlaşmazlık.
vakıa: vuku bulmuş, olay
vazife: ödev, görev
zedelenmek: zarar görmek
zulüm: haksızlık, işkence, adaletsizlik.

Cây-ı teessuf bir hâlet-i içtimaiye ve kalb-i İslâm'ı ağlatacak müthiş bir maraz-ı hayat-ı içtimaî:

"Haricî düşmanlann zuhur ve tehacümunde dahilî adavetleri unutmak ve bırakmak" olan bir maslahat-ı içtimaıyeyi en bedevî kavımler dahı takdır edıp yaptıklan hâlde, şu cemaat-i İslâmiyeye hızmet dava edenlere ne olmuş kı, bırbırı arkasında tehacüm vazıyetını alan hadsız düşmanlar varken, cüz'î adavetleri unutmayıp, düşmanlann hucumuna zemin hazır edıyorlar? Şu hâl bır sukuttur, bir vahşettir, hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye bir hıyanettir.

Medar-ı ibret bir hıkâye: Bedevî aşıretlerinden Hasenan aşiretinin birbirine düşman iki kabilesi varmış. Birbirinden, belkı ellı adamdan fazla öldürdukleri hâlde, Sıpkân veya Hayderan aşıreti gıbi bır kabile karşılarına çıktığı vakit, o iki düşman taıfe, eski adaveti unutup, omuz omuza verip, o haricî aşıreti def edinceye kadar dahilî adaveti hatırlarına getirmezlerdi.

İşte, ey mü'minler! Ehl-i iman aşiretine karşı tecavüz vaziyetini almış ne kadar aşiret hukmünde duşmanlar olduğunu bilir misiniz? Birbiri içindeki daireler gibi, yüz dairedan fazla vardır. Her binsine karşı, tesanüt ederek, el ele verip müdafaa vaziyeti almaya mecbur iken, onların hücumunu teshil etmek, onların hanm-ı İslâm'a gırmeleri için kapıları açmak hükmünde olan garazkârâne tarafgırlik ve adavetkârâne ınat, hıçbır cıhetle ehl-ı ımana yakışır mı? O düşman daireler, ehl-i dalâlet ve ilhaddan tut, tâ ehl-ı küfrün âlemine, tâ dünyanın ehval ve mesaibine

adavet: duşmanlık, kın
adavetkârâne: duşmanca
âlem: dunya cıhan
aşıret: bır soydan gelen insan topluluğu kabile
bedevi: goçebe çolde yaşayan.
cay-ı teessuf: teessüf edilen üzüntü veren
cemaat-i İslamiye: İslam cemaatı İslam topluluğu Muslumanlar
cihet: yan yon taraf
cuz'i: az kuçuk, pek az.
dahili: ıçe donuk, ıç ıle ılgılı
dava: takıp edılen fikir ıddıa ülku
def: uzaklaştırma kovma
ehl-ı dalalet: dalâlet ehlı doğru ve hak yoldan çıkanlar
ehl-i iman: inananlar. iman sahıplen
ehl-i küfür: kufur ehlı kâfirler inançsızlar
ehval: korkular dehşetler
garazkarane: duşmanca
hadsiz: sınırsız sonsuz
hâlet-i içtimaiye: ıçtımaî hâl sosyal durum
haricî: dışla ılgılı dıştakı
harım-ı İslam: İslamın mukaddes yerleri mukaddes ocak, belde
hasen: guzel ışler
hatır: zihin fikir ılgı
hayat-ı İçtimaiye-i İslamiye: İslâmıyetin getirmiş olduğu kurallar çerçevesinde oluşturulan toplum hayatı
hıyanet: hamlık ihanet, kendine olan güveni kötüye kullanma
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde yerinde
ilhad: dınsızlık
kabile: aynı soydan sayılan insan topluluğu boy, aşıret oymak.
kalb-i İslam: İslamın kalbi Muslumanların kalbi
kavim: insan toplulugu
maraz-ı hayat-ı içtimaî: sosyal hayatın hastalıgı
maslahat-ı içtimaiye: toplum yaran sosyal fayda
mecbur: zorunluluk.
medar-ı ibret: ibret sebebı ıbret verıcı
mesaip: felâketler zorluklar
mudafaa: savunma
mu'min: iman eden inanan
Sıpkan ve Hayderan: dogu Anadolu da ıkı aşıretın adı
sukut: düşme duşuş aşagı ınme
taife: boluk, takım familya
takdır: olçme değer bıçme begenme
tarafgirlik: taraf tutmak.
tecavuz: haddini aşma saldırma
tehacüm: hucum etme saldırma
tesanüt: dayanışma omuz daşlık.
teshil etmek: kolaylaştırmak.
vaziyet: durum, duruş
zemin: yer yuzey satıh
zuhur: gorunme meydana çıkma

kadar, birbiri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırs ile bakan, belki yetmiş nevi düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silâhın ve siperin ve kal'an, uhuvvet-i İslâmiyedir. Bu kal'a-i İslâmiyeyi küçük adavetlerle ve bahanelerle sarsmak, ne kadar hilâf-ı vicdan ve ne kadar hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye olduğunu bil, ayıl.

Ehadis-i şerifede gelmiş ki: "Ahirzamanın Sufyan ve Deccal gibi nifak ve zındıka başına geçecek eşhas-ı müthişe-i muzırralan, İslâm'ın ve beşerin hırs ve şıkakından istifade ederek, az bir kuvvetle nev-i beşeri hercümerç eder ve koca âlem-i İslâm'ı esaret altına alır." [1]

Ey ehl-ı iman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza alınız. İhtilâfınızdan istifade eden zalımlere karşı [2] إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ kal'a-i kudsiyesi içine giriniz, tahassun ediniz. Yoksa, ne hayatınızı muhafaza ve ne de hukukunuzu müdafaa edebilirsiniz.

Malûmdur ki, ikı kahraman birbiriyle boğuşurken, bir çocuk ikisini de dövebilir. Bir mızanda iki dağ birbirine karşı muvazenede bulunsa, bir küçük taş, muvazenelerini bozup onlarla oynayabilir, birini yukarı, birini aşağı indirir. İşte, ey ehl-i iman! İhtiraslarınızdan ve husumetkârâne tarafgirliklerinizden kuvvetiniz hiçe iner, az bir kuvvetle ezilebilirsiniz. Hayat-ı içtimaiyenizle alâkanız varsa, [3] اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا dustur-ı âliyeyi dustur-ı hayat yapınız, sefalet-ı dünyeviyeden ve şekavet-ı uhreviyeden kurtulunuz.

1. Hakim, *Mustedrek*, 4, 529-530; İbni Hibban, *Sahih*, 6, 286
2. Mü'minler ancak kardeştirler. (Hucurat Suresi, 10.)
3. Mü'min için mü'min, sağlam yapılmış bir binanın birbirine kuvvet veren taşları gibidir. (*Buhari*, Salât, 88; Edep, 36; Mezalim, 5; *Müslim*, Birr, 65; *Tirmizi*, Birr, 18; *Nesei*, Zekat, 67; *Musned*, 4/405, 409.)

adavet: düşmanlık, kin
ahirzaman: dünyanın son zamanı
alaka: ilgi, ilişki, bağ
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
ayıl: uyan.
bahane: vesile, sebep
beşer: insan, insanlık.
bina: ev, yapı
Deccal: hadislerde ahırzamanda insanlar arasından çıkacağı bildirilen dinsiz ve münafık olan dehşetli şahıs
dustur-ı âliye: yüksek prensip, kural
dustur-ı hayat: hayat prensibi, kuralı
ehadis-i şerife: hadis-i şerifler
ehl-ı iman: inananlar, iman sahipleri
esaret: esirlik, kölelik
eşhas-ı müthişe-i muzırra: müthiş, zararlı şahıslar
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hercümerç: alt-üst, darmadağın
hırs: kızgınlık.
hiddet: öfke
hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye: İslâm'ın güzelliklerine, faydalarına ve gereklerine ters
hilâf-ı vicdan: vicdana aykırı.
hukuk: haklar, kanunun verdiği haklar
husumetkârâne: düşmanca.
ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık.
ihtiras: aşırı, taşkın, olağan dışı istek
İslâm: İslâm dini, Müslümanlık, Müslümanlar
istifade: faydalanma, yararlanma
kal'a-ı İslâmiye: İslâm'ın kuvvetli kalesi
kal'a-ı kudsiye: kutsal kale
malûm: bilinen
mızan: terazi, ölçü aleti
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme
muvazene: denklik, denge.
müdafaa: savunma
mü'min: iman eden, inanan
nev: türlü, çeşit.
nev-i beşer: insan, nev-i insanlık.
nifak: iki yüzlülük, münafıklık, bozgunculuk.
sefalet-i dünyeviye: dünya hayatındaki sefalet, yoksulluk.
sıper: arkasına saklanılacak şey
Sufyan: ahırzamanda İslâmi devletleri tahrip edeceği, zulüm, yıkım ve aldatma ile iş göreceği hadislerde belirtilen şahıs, Müslümanlar içinde çıkacak olan Deccal
şekavet-i uhreviye: âhirette kötü duruma düşme
şıkak: uyuşmazlık, ayrılık.
tahassun etmek: sığınmak.
tarafgirlik: taraf tutmak
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği.
vaziyet: durum, duruş
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zillet: hakirlik, aşağılık.

Altıncı Vecih

Hayat-ı maneviye ve sıhhat-ı ubudiyet, adavet ve inat ile sarsılır. Çünkü, vasıta-i halâs ve vesile-i necat olan ihlâs zayi olur. Zira, tarafgir bir muannit, kendi a'mal-i hayriyesinde hasmına tefevvuk ister. Halisen livechillâh amele pek de muvaffak olamaz. Hem, hükum ve muamelâtında tarafgirini tercih eder, adalet edemez. İşte, ef'al ve a'mal-ı hayriyenin esasları olan ihlâs ve adalet, husumet ve adavetle kaybolur.

Şu Altıncı Vecih çok uzundur. Fakat kabiliyet-i makam kısa olduğundan, kısa kesiyoruz.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adavet: düşmanlık, kin.
a'mal-ı hayriye: hayırlı işler, hayırlı ameller.
amel: fiil, iş, emek.
ef'al: fiiller, işler, ameller.
halisen livechillâh: halis ve hilesizce, sadece Allah için.
hasım: muhalif, düşman.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
husumet: düşmanlık, karşıtlık.
hükum: karar, emir.
ihlas: halis, içten, samimî, dürüstlük, ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme.
kabiliyet-ı makam: konumun uygunluğu, makamın etki gücü ve kabiliyeti.
muamelat: işlemler.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muvaffak: başarmış, başarılı.
sıhhat-ı ubudiyet: kulluktaki sıhhat, doğruluk, sağlamlık.
tarafgir: taraf tutan, taraftar.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
vasıta-i halâs: kurtuluş aracı.
vecih: yön, taraf.
vesile-i necat: kurtuluş vesilesi, aracı.
zayi: elden çıkan, yıtık, zarar.
zira: çünkü, şu sebepten ki.

İkinci Mebhas

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝[1]

وَكَأَيِّنْ مِنْ دَآبَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝[2]

Ey ehl-i iman! Sabıkan, adavet ne kadar zararlı olduğunu anladın. Hem anla ki, adavet kadar hayat-ı İslâmiyeye en müthiş bir maraz-ı muzır dahi hırstır.

Hırs, sebeb-i haybettir ve illet ve zillettir, ve mahrumiyet ve sefaleti getirir. Evet, her milletten ziyade hırs ile dünyaya saldıran Yahudi milletinin zillet ve sefaleti, bu hükme bir şahid-i kâtıdır.

Evet, hırs, zîhayat âleminde en geniş bir daireden tut, tâ en cuz'î bir ferde kadar suitesirini gösterir. Tevekkülvari taleb-i rızık ise, bilakis medar-ı rahattır ve her yerde hüsnütesirini gösterir.

İşte, bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan meyvedar ağaçlar ve nebatlar, tevekkülvarı, kanaatkârâne yerlerinde durup hırs göstermediklerinden, rızıklan onlara koşup geliyor. Hayvanlardan pek fazla evlât besliyorlar. Hayvanat ise, hırs ile rızklan peşinde koştuklan için, pek çok zahmet ve noksanıyet ile rızklarını elde edebiliyorlar.

1. Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zâriyât Sûresi, 58.)
2. Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızkını yüklenemeyen nice canlının ve sizin rızkınızı Allah verir. O her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla bilendir. (Ankebût Sûresi, 60.)

adavet: düşmanlık, kin.
âlem: dünya.
bilakis: aksine, tam tersine olarak.
cüz'î: az, parçaya ait olan.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
evlât: veletler, çocuklar.
fert: şahıs, kişi.
hak: gerçek, doğru.
hayat-ı İslâmiye: İslâmî kurallara uygun olan hayat.
hayvanat: hayvanlar.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
illet: hastalık.
kanaatkârane: kısmete razı olup elindekiyle yetinerek.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahrumiyet: mahrumluk, yoksunluk.
maraz-ı muzır: zararlı hastalık.
mebhas: bir bahsle ilgili kısım, bölüm.
medar-ı rahat: rahatlama sebebi.
mutlak: kayıtsız, şartsız.
nebat: bitki.
nevi: türlü, çeşit, cins.
nice: bir çok.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
rızık: yiyecek, içecek, şey, azık, Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
rızka muhtaç: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimete ihtiyacı olan.
sabıkan: az önce geçtiği gibi.
sebeb-i haybet: mahrum olma sebebi, umutsizlik, yoksunluk sebebi.
sefalet: sefillik, yoksulluk.
suitesir: kötü tesir.
şahid-i kâtı: şahıtlığından doğrulugundan şüphe edilmeyen.
taleb-i rızık: rızık ve nimet isteme, bunun için çalışma.
tevekkülvari: Allah'a güvenerek.
zahmet: sıkıntı, zor, güç.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zillet: hakirlik, horluk, küçülme.
ziyade: çok, fazla, artık.

Hem, hayvanat dairesi içinde zaaf ve acz lisan-ı hâliyle tevekkül eden yavruların meşru ve mükemmel ve lâtif rızıkları hazine-i rahmetten verilmesi; ve hırs ile rızıklarına saldıran canavarların gayrimeşru ve pek çok zahmet ile kazandıkları nahoş rızıkları gösteriyor ki, hırs sebeb-i mahrumiyettir, tevekkül ve kanaat ise, vesile-i rahmettir.

Hem, daire-i insaniye içinde her milletten ziyade hırs ile dünyaya yapışan ve aşk ile hayat-ı dünyeviyeye bağlanan Yahudî milleti, pek çok zahmet ile kazandığı, kendine faydası az, yalnız hazinedarlık ettiği gayrimeşru bir servet-i ribaî ile bütün milletlerden yedikleri sille-i zillet ve sefalet, katl ve ihanet gösteriyor ki, hırs maden-i zillet ve hasarettir.

Hem, haris bir insan her vakit hasarete düştüğüne dair o kadar vakıalar var ki, اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ[1] darbımesel hükmüne geçmiş, umumun nazarında bir hakikat-i amme olarak kabul edilmiştir.

Madem öyledir, eğer malı çok seversen, hırs ile değil, belki kanaat ile malı talep et, tâ çok gelsin.

Ehl-i kanaat ile ehl-i hırs, iki şahsa benzer ki, büyük bir zatın divanhanesine giriyorlar.

Birisi kalbinden der: "Beni yalnız kabul etsin, dışarıdaki soğuktan kurtulsam bana kâfidir. En aşağıdaki iskemleyi de bana verseler, lutuftur."

1 Hırs hasaret ve muvaffakıyetsizliğin sebebidir.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aşk: şiddetli sevgi, ilgi.
dair: ait, ilgili.
daire-i insaniye: insanlık dairesi, alanı, insanlık dünyası.
darbımesel: atasözü, vecize.
divanhane: kabul salonu, büyük salon.
ehl-i hırs: hırs gösterenler, aç gözlü olanlar.
ehl-i kanaat: Allah'ın verdiği rızka memnun olup onunla yetinenler.
fayde: fayda, yararlılık.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, haram.
hakikat-ı amme: umumi, genelde geçerli olan doğru.
haris: çok hırslı olan, aç gözlü.
hasaret: hasar, zarar, ziyan.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayvanat dairesi: hayvanlar âlemi, sahası, hayvanlar dünyası.
hazinedar: malı muhafazaya memur olan.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hükmüne geçmek: yerine geçmek.
ihanet: haksızlık etme, kötülük etme.
iskemle: oturak.
kâfi: yeterli.
kanaat: kısmetine razı olma, elindekiyle yetinme.
katl: öldürme, katletme.
lâtif: hoş, güzel, nazik, nazlı.
lisan-ı hal: hâl dili, beden dili.
lütuf: güzellik, iyilik.
maden-i zillet: alçalma kaynağı.
meşru: şeriata uygun, İlâhî kanunu uygun.
muvaffakıyet: başarı.
mükemmel: tam, eksiksiz.
nahoş: hoş olmayan, hoşa gitmeyen.
nazar: bakış, fikir, iç gözlem.
rızık: yiyecek, içecek, şey, azık, Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
sebeb-i mahrumiyet: mahrum olma nedeni, yoksunluk sebebi.
sefalet: şeflilik, yoksulluk.
servet-i ribaî: faizle elde edilen servet.
sille-i zillet: aşağılık ve horlanma sebebi.
şahıs: kişi, kimse, fert.
talep: isteme, dileme.
tevekkül etme: Allah'a dayanma ve güvenme.
umum: bütün, genel.
vakıa: vuku bulmuş, olmuş olay.
vesile-i rahmet: rahmeti kazanma sebebi.
Yahudî: İbrani ve İsrailî de denilen Sami kavimlerinden bir ırk.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zahmet: sıkıntı, zor, güç.
zat: kişi, şahıs, fert.
ziyade: çok, fazla, artık.

İkinci adam, güya bir hakkı varmış gibi ve herkes ona hürmet etmeye mecbur imiş gibi, mağrurâne der ki: "Bana en yukarı iskemleyi vermeli." O hırs ile girer, gözünü yukarı mevkileri diker, onlara gitmek ister. Fakat divanhane sahibi onu geri döndürüp aşağı oturtur. Ona teşekkür lâzımken, teşekküre bedel kalbinden kızıyor. Teşekkür değil, bilakis hane sahibini tenkit ediyor. Hane sahibi de ondan istiskal ediyor.

Birinci adam mütevazîâne giriyor, en aşağıdaki iskemleye oturmak istiyor. Onun o kanaati, divanhane sahibinin hoşuna gidiyor. "Daha yukarı iskemleye buyurun" der. O da gittikçe teşekküratını ziyadeleştirir, memnuniyeti tezayüt eder.

İşte, dünya bir divanhane-i Rahman'dır. Zemin yüzü bir sofra-i rahmettir. Derecat-ı erzak ve meratib-i nimet dahi iskemleler hükmündedir.

Hem, en cüz'î işlerde de herkes hırsın suitesirini hissedebilir.

Meselâ, iki dilenci bir şey istedikleri vakit, hırs ile ilhah eden dilenciden istiskal edip vermemek, diğer sakin dilenciye merhamet edip vermek, herkes kalbinde hisseder.

Hem meselâ, gecede uykun kaçmış, sen yatmak istesen, lâkayt kalsan, uykun gelebilir. Eğer hırs ile uyku istesen, "Aman yatayım, aman yatayım" dersen, bütün bütün uykunu kaçırırsın.

bedel: değer, karşılık.
bilakis: aksine, tam tersine olarak.
cuz'ı: az, parçaya ait olan, pek az.
derecat-ı erzak: rızıkların dereceleri, basamakları.
divanhane: kabul salonu, geniş büyük salon.
divanhane-i Rahman: rahmet ve şefkatı sınırsız olan Allah'ın geniş salonu, yeryüzü.
güya: soyleyen, konuşan.
hak: doğru, pay, hisse.
hane: ev, mesken.
hırs: aç gözlülük, aşırı istekli-lik.
hükmünde: yerinde, degerinde.
hürmet: ıhtıram, saygı.
ilhah: ısrar etme.
iskemle: oturak.
istıskal: soguk davranışlarla hoşlanmadıgını belli etme.
kanaat: kısmetine razı olma, yetinme.
lâkayt: karışmayan, ılgısız.
lazım: gerekli, luzumlu.
magrurane: gururlanarak.
mecbur: bir ısı yapmak zorunda kalmış.
memnuniyet: memnunluk, sevinçli olus.
meratib-i nimet: nimet dereceleri.
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, ıyılık etmek.
mesela: mısal olarak, soz gelısı.
mevki: yer.
mütevazîane: alçak gönüllülükle.
sofra-i rahmet: rahmet sofrası, bagış ve ıhsan.
suitesir: kotu tesir, etkı.
tenkit: eleştırme, eleştırı.
teşekküratı: teşekkurler, memnunıyet ıfade etmeler.
tezayüt etme: çoğalma, artma.
zemin: yer, yeryuzu.
ziyade: çok, fazla.

Hem meselâ, mühim bir netice için birisini hırs ile beklersin. "Aman gelmedi, aman gelmedi" deyip, en nihayet hırs senin sabrını tüketip, kalkar gidersin. Bir dakika sonra o adam gelir, fakat beklediğin o mühim netice bozulur.

Şu hâdisatın sırrı şudur ki:

Nasıl ki bir ekmeğin vücudu, tarla, harman, değirmen, fırına terettüp eder. Öyle de, tertîb-i eşyada bir teenni-i hikmet vardır. Hırs sebebiyle, teenni ile hareket etmediği için, o tertipli eşyadaki manevî basamakları müraat etmez; ya atlar, düşer veyahut bir basamağı noksan bırakır, maksada çıkamaz.

İşte, ey derd-i maişetle sersem olmuş ve hırs-ı dünya ile sarhoş olmuş kardeşler!

Hırs bu kadar muzır ve belâlı bir şey olduğu hâlde, nasıl hırs yolunda her zilleti irtikâp ve haram-helâl demeyip her malı kabul ve hayat-ı uhreviyeye lâzım çok şeyleri feda ediyorsunuz; hatta, erkân-ı İslâmiyenin mühim bir ruknu olan zekâtı hırs yolunda terk ediyorsunuz? Hâlbuki, zekât, her şahıs için sebeb-i bereket ve dafi-i beliyyattır. Zekâtı vermeyenin, herhâlde elinden zekât kadar bir mal çıkacak, ya lüzumsuz yerlere verecektir, ya bir musibet gelip alacaktır.

Hakikatli bir rüya-ı hayaliyede, Birinci Harb-i Umumînin beşinci senesinde, bir acip rüyada benden soruldu:

"Müslümanlara gelen bu açlık, bu zayıat-ı maliye ve meşakkat-ı bedeniye nedendir?"

acip: hayret uyandıran şey, garip
bela: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı
dafi-i beliyyat: belâları savuşturan
değirmen: öğüten araç veya alet.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı
erkân-ı İslâmiye: İslâmiyetin esasları, temelleri, rukunları
feda etme: gözden çıkarma, uğruna verme.
hadisat: olaylar
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen
haram-helâl: dinin yasakladığı ve yapılmasına izin verdiği şey
Harb-i Umumî: Birinci Dünya Savaşı
harman: tahıl tanelerinin samandan ayrılması için yapılan iş
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hırs: aç gözlülük, aşırı istek.
hırs-ı dünya: dünyaya karşı gösterilen açgözlülük.
irtikap etme: kötü iş işleme, kötülük etme
lazım: gerek, gerekli, lüzumlu
lüzumsuz: gereksiz
maksat: kasdedilen, istenilen şey
manevî: manaya ait, maddî olmayan, manevî bakımdan
mesela: misal olarak, örnek
meşakkat-i bedeniye: vücut itibarıyla bedenen çekilen zorluklar, meşakkatler
musibet: felâket, sıkıntı
muzır: zararlı, zarara sokan
mühim: önemli
müraat etmek: tatbık etmek, gözetmek, uygulamak
Müslüman: İslâm dininden olan mü'min, Müslüm
netice: sonuç, özet.
noksan: eksiklik, azlık.
rükün: esas kaide, prensip
rüya-i hayaliye: hayalde görülen rüya
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü. Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe, nefsine hâkim olma, günaha sokacak işlere veya şeylere karşı kendini tutma
sebeb-i bereket: bereket sebebi, bolluk ve saadet nedeni.
şahıs: insan
teenni: acele etmeden, dikkatli davranma
teenni-i hikmet: belli fayda ve gayeleri takip eden, ölçülü, düşünceli davranış
terettüp etme: gerekme, belli bir sırayı gerektirme
terk: bırakma, salıverme, vazgeçme
tertîb-i eşya: eşyanın sıralanması, belli bir düzende gelmesi
tertip: düzenleme, sıralama
zayıat-ı maliye: malî zarar ve ziyan
zekat: İslâm'ın beş şartından biri. Allah için malın belli bir kısmının her yıl zekât verilebilecek kimselere dağıtılması
zillet: hakirlik, horluk.

Rüyada demiştim.

"Cenab-ı Hak bir kısım maldan onda bir, [HAŞİYE (1)] veya bir kısım maldan kırkta bir, [HAŞİYE (2)] kendi verdiği malından birisini bizden istedi, tâ bize fukaraların dualarını kazandırsın ve kin ve hasetlerini menetsin. Biz, hırsımız için tama'kârlık edip vermedik. Cenab-ı Hak, muterakım zekâtını, kırkta otuz, onda sekizini aldı.

"Hem her senede yalnız bir ayda, yetmiş hikmetli bir açlık bizden istedi. Biz nefsimize acıdık, muvakkat ve lezzetli bir açlığı çekmedik. Cenab-ı Hak, ceza olarak, yetmiş cihetle belâlı bir nevi orucu beş sene cebren bize tutturdu.

"Hem yirmi dört saatte bir tek saatı, hoş ve ulvî, nuranî ve faydalı bir nevi talimat-ı Rabbaniyeyi bizden istedi. Biz tembellik edip o namazı ve niyazı yerine getirmedik. O tek saatı diğer saatlere katarak zayi ettik. Cenab-ı Hak, onun kefareti olarak, beş sene talim ve talimat ve koşturmakla bize bir nevi namaz kıldırdı" demiştim.

Sonra ayıldım, düşündüm, anladım ki, o rüya-ı hayaliyede pek mühim bir hakikat vardır. Yirmi Beşinci Sözde, medeniyetle hükm-ı Kur'ân'ı muvazene bahsinde ispat ve beyan edildiği üzere, beşerin hayat-ı içtimaîsinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşei ikı kelimedir.

HAŞİYE 1: Yani, her sene taze verdiği buğday gibi mallardan onda bir.
HAŞİYE 2: Yani, eskiden verdiği kırktan ki, her senede galiben ve lâakal nibh-ı ticarî ve nesl-i hayvanî cihetiyle, o kırktan taze olarak on adet verir.

ahlâksızlık: ahlâka aykırı tersi
bahıs: konu, mevzu
bela: musibet, gam, sıkıntı
beşer: insan, insanlık
beyan: anlatma, açık söyleme
cebren: zorla
Cenab-ı Hak: Hz. Allah
cihet: yön, taraf
fayde: fayda
fukara: fakirler, yoksullar
galiben: üstünlükle, çoğu kere
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası
haset: kıskançlık, çekemezlik
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
hayat-ı içtimaî: sosyal toplum hayatı
hırs: aç gözlülük
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda
hükûm-i Kur'an: Kur'ân'ın hükmü, emri
ihtilâlat: ihtilâller, ayaklanmalar, isyan etmeler
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıt
kefaret: karşılık
kin: gizli düşmanlık
laakal: hiç değilse, en azından
medeniyet: medenîlik, uygarlık, bir toplumun hayat tarzı
menetme: yasak etme, manı olma
menşe: dayanak, çıkış noktası
muvakkat: süresiz, geçici
muvazene: iki şeyin eşit olma hali, denklik, denge
mühim: önemli
müterakim: biriken
namaz: İslâm'ın beş şartından biri olan salât
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç, insanın kendisi
nesl-i hayvanî: hayvan cinsi
nev: türlü, çeşit
niyaz: yalvarma, niyaz, dua
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak
oruç: İslâm dininin beş temel esasından biri
nibh-i ticarî: ticarî kazanç, kâr
rüya-ı hayaliye: hayalde görülen rüya
talim: yetiştirme, eğitme
talimat: talimler, eğitimler
talimat-ı Rabbaniye: Allah'ın emrettiği ruhî ve bedenî eğitimler
tama'kâr: aç gözlü, cimri
ulvî: yüksek, yüce
zayi: yıtık, zarar, ziyan
zekât: İslâm'ın beş şartından biri

Birisi: "Ben tok olduktan sonra, başkası açlıktan ölse, bana ne?"

İkincisi: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Bu iki kelimeyi de idame eden, cereyan-ı riba ve terk-i zekâttır. Bu iki müthiş maraz-ı içtimaîyi tedavi edecek tek çare, zekâtın bir dustur-i umumî suretinde icrası ile, vucub-i zekât ve hurmet-i ribadır.

Hem, değil yalnız eşhasta ve hususî cemaatlerde, belki umum nev-i beşerin saadet-i hayatı için en mühim bir rükün, belki devam-ı hayat-ı insaniye için en mühim bir direk, zekâttır. Çünkü, beşerde, havas ve avam, iki tabaka var. Havastan avama merhamet ve ihsan, ve avamdan havassa karşı hürmet ve itaatı temin edecek, zekâttır. Yoksa, yukandan avamın başına zulüm ve tahakküm iner; avamdan zenginlere karşı kin ve isyan çıkar. İki tabaka-i beşer, daimî bir mücadele-i maneviyede, bir keşmekeş-ı ihtilâfta bulunur. Gele gele, tâ Rusya'da olduğu gibi, sa'y ve sermaye mücadelesi suretinde boğuşmaya başlar.

Ey ehl-i kerem ve vicdan! Ve ey ehl-i sahavet ve ihsan! İhsanlar zekât namına olmazsa, üç zaran var. Bazen de faydasız gider. Çünkü, Allah namına vermediğin için, manen minnet ediyorsun, bîçare fakiri minnet esareti altında bırakıyorsun. Hem makbul olan duasından mahrum kalıyorsun. Hem hakîkaten Cenab-ı Hakkın malını ibadına vermek için bir tevziat memuru olduğun hâlde, kendini sahib-i mal zannedip bir küfran-ı nimet ediyorsun.

avam: kulturlu yuksek tabakadan olmayan sıradan insanlar
bazen: ara sıra
beşer: insan, insanlık.
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
cemaat: topluluk, takım, boluk
cereyan-ı riba: faizcilik, faizin devam etmesi
daimî: sürekli, devamlı
dustur-i umumî: genel prensip, kural
ehl-i kerem: ikram eden, mert insanlar
ehl-i sahavet ve ihsan: bağış, ikram sahibi ve comert olanlar
ehl-i vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan üstün ahlâkı duygu sahipleri
esaret: esirlik, kolelik.
eşhasta: şahısta, insanda
faidesiz: yararsız, faydasız
hakîkaten: gerçekten, doğrusu
havas: üst tabaka, zenginler
hurmet-i riba: faizin haram olması, faizciliğin yasaklanması
hususî: özel, şahsi
hurmet: saygı, ihtiram
ibad: kullar, insanlar
icra: yürütme, bir işi yerine getirme
idame: devam ettirme, sürdürme
ihsan: iyilik etme, ikram etme, lütuf, bağış, yardım
isyan: başkaldırma, itaatsizlik.
itaat etme: boyun eğme, uyma
keşmekeş-i ihtilâf: ayrılıktan gelen karışıklık
kin: gizli düşmanlık.
küfran-ı nimet etme: nimete karşı nankörlük etme
mahrum kalmak: istediğini, dilediğini elde edememek, yoksun kalmak.
makbul: reddedilmeyen, geçerli.
manen: gönülce, psikolojik olarak
maraz-ı içtimaî: sosyal hastalık.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak.
minnet etme: boyun eğme
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
mücadele: çekişme, atışma
mücadele-i maneviye: manevi olarak verilen mücadele
muhim: önemli
namına: adına
nev-i beşer: insanlık.
rükün: esas, şart, prensip
saadet-i hayat: hayatın mutluluğu, canlılığın vermiş olduğu mutluluk.
sahib-i mal: malın sahibi, mal sahibi
sa'y: çalışma, çabalama
sermaye: ana para, varlık, servet.
suret: biçim, görünüş
tabaka: kat, katman, derece
tabaka-i beşer: İnsan tabakası, toplumu meydana getiren sınıflar
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme.
tedavi: iyileştirme
terk-i zekat: zekatın verilmemesi, terk edilmesi.
tevziat: dağıtım
umum: hep, bütün, herkes, genel olma, bütün insanlar
vücub-i zekat: zekatın farz olması
zan: zannetme, sanma
zekat: İslâm'ın beş şartından biri. Allah için malın belli bir kısmının her yıl zekat verilebilecek kimselere dağıtılması
zulüm: haksızlık, adaletsizlik.

Eğer zekât namına versen, Cenab-ı Hak namına verdiğin için bir sevap kazanıyorsun, bir şükran-ı nimet gösteriyorsun. O muhtaç adam dahi sana tabasbus etmeye mecbur olmadığı için, izzet-i nefsi kınılmaz ve duası senin hakkında makbul olur.

Evet, zekât kadar, belki daha ziyade nafile ve ihsan, yahut sair suretlerde verip riya ve şöhret gibi, minnet ve tezlil gibi zararları kazanmak nerede? Zekât namına o iyilikleri yapıp, hem farzı eda etmek, hem sevabı, hem ihlâsı, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[1]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِي قَالَ: «اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا» وَقَالَ: «اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنٰى» وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ آمِينَ ۞

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ[2]

1- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2- Allah'ım! Mü'min için mü'min, sağlam yapılmış bir binanın birbirine kuvvet veren taşları gibidir." (*Buhari* Salât, 88; Edep, 36; Mezalim, 5; *Müslim* Birr, 65; *Tirmizi* Birr, 18; Neseî Zekât, 67; *Müsned*, 4/405, 409.) ve "Kanaat tükenmeyen bir hazinedir" [*Fethu l-Kebir*, 2/309] diyen Efendimiz Muhammed'e, onun Âl ve Ashabının hepsine salat ve selam eyle. Âmin. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

Âl ve Ashap: Peygamberimizin ailesinden olanlar ve Sahabeler.
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
amin: "Yâ Rabbi! kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bina: yapı.
Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
eda etmek: ödemek, yerine getirmek.
efendi: saygıdeğer.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
hak: doğru, gerçek.
hamd: Allah'ın yüceliğini övme.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
ihlâs: halis, içten, samimî ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme.
ihsan: iyilik etme, ikram etme, lütuf, bağış.
izzet-i nefis: insanın kendi değerini ve şahsiyetini aşağılamaksızın varlığına saygı duyması.
kanaat: kısmete razı olma, yetinme.
makbul: reddedilmeyen, geçerli.
mecbur: bir işi yapmak zorunda kalan.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi, boyun eğme.
muhtaç: ihtiyacı olan, yoksul.
mu'min: Allah'a, onun birliğine inanan.
nafile: farz ve vacip olmayan fazla ibadet.
namına: adına.
noksan: eksiklik.
Rab: her şeyin sahibi, yaratan, büyüten, terbiye eden.
riya: ikiyüzlülük, samimiyetsizlik.
sair: diğer, başka.
salat: Hz. Peygambere dua.
sevap: ödül, mükafat.
suret: biçim, görünüş.
şöhret: ün, ad, san.
şükran-ı nimet: Allah'ın verdiği nimetlere şükürle karşılık vermek.
tabasbus: yaltaklanma, nyakarlık etme.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tezlil: aşağılama, küçük düşürme.
yahut: ya da, bunun gibi.
zekât: artma, bereket, İslâm'ın beş şartından. Allah'ın malın belli bir kısmının her yıl zekât verilebilecek kimselere dağıtılması.
ziyade: çok, fazla.

Hatime

Gıybet hakkındadır.

بِاسْمِهِ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Yırmı Beşinci Sozün Bırıncı Şulesının Bırıncı Şuaının Beşincı Noktasının, makam-ı zem ve zecrın mısallerinden olan bir tek ayetin, mu'cizâne altı tarzda gıybetten tenfir etmesi, Kur'ân'ın nazarında gıybet ne kadar şenî bır şey olduğunu tamamıyla gösterdiğinden, başka beyana ıhtiyaç bırakmamış. Evet, Kur'ân'ın beyanından sonra beyan olamaz; ihtıyaç da yoktur.

Işte, [3] أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا ayetınde altı derece zemmi zemmeder, gıybetten altı mertebe şiddetle zecreder. Şu ayet bilfıil gıybet edenlere müteveccih olduğu vakit, manası gelecek tarzda oluyor. Şöyle ki:

Malûmdur, ayetin başındakı hemze, sormak "âyâ" manasındadır. O sormak manası, su gibı, ayetin butun kelimelerine girer. Her kelimede bir hükm-i zımnî var.

Işte bırıncısi: *Hemze* ile der: "Âyâ, sual ve cevap mahalli olan aklınız yok mu kı, bu derece çırkın bır şeyı anlamıyor?"

---

1. Allah'ın adıyla.
2. Hıçbır şey yoktur kı onu övüp onu tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44.)
3. Sızden bırı, ölü kardeşının etını yemekten hoşlanır mı? (Hucurat Suresi, 12.)

---

ayâ: acaba, nasıl oluyor
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi
beyan: anlatma, bıldırme
bılfıil: gerçek olarak, fıılen
gıybet: arkadan çekıştırme, kotu soz soyleme
hatime: bır esenn sonuç kısmı
hemze: Arapça harflennden elif
hukum-i zımnı: gızlı ortulu hukum.
kusur: eksıklık, noksan
mahallı: yen
makam-ı zem: kınama, ayıplama yen
malum: bılınen
mana: anlam
mertebe: derece, basamak
mısal: bır seyın benzer hâlı
mu'cizane: mu'cize gıbı.
müteveccih: yönelen
nazar: goruş
noksan: eksıklık, azlık.
sual: soru.
şenî: fena, kotu, çırkın
tenfir: nefret ettırme, ığrendırme
tenzih: Allah ı şanına layık olmayan şeylerden, her turlu eksik ve noksandan uzak ve yuce tutma, munezzeh sayma
tesbıh: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
zecir: onleme, yasak etme, yasaklama
zem: yerme, kınama

İkincisi يُحِبُّ lâfzıyla der: "Âyâ, sevmek ve nefret etmek mahallî olan kalbinız bozulmuş mu ki, en menfur bir işi sever?"

Üçüncüsü: اَحَدُكُمْ kelimesiyle der: "Cemaatten hayatını alan hayat-ı içtimaiye ve medeniyetiniz ne olmuş ki, böyle hayatınızı zehirleyen bir ameli kabul eder?"

Dördüncüsü: اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ kelâmıyla der: "İnsaniyetiniz ne olmuş ki, böyle canavarcasına, arkadaşınızı dış ile parçalamayı yapıyorsunuz?"

Beşincisi: اَخِيهِ kelimesiyle der: "Hiç rikkat-ı cinsiyeniz, hiç sıla-i rahminiz yok mu ki, böyle çok cihetlerle, kardeşiniz olan bir mazlumun şahs-ı manevîsini insafsızca dişliyorsunuz? Ve hiç aklınız yok mu ki, kendi azanızı kendi dişinizle divane gibi ısırıyorsunuz?"

Altıncısı: مَيْتًا kelâmıyla der: "Vicdanınız nerede? Fıtratınız bozulmuş mu ki, en muhterem bir hâlde bir kardeşinize karşı, etini yemek gibi en müstekreh bir işi yapıyorsunuz?"

Demek, şu ayetin ifadesiyle ve kelimelerin ayrı ayrı delâletiyle, zem ve gıybet, aklen ve kalben ve insaniyeten ve vicdanen ve fıtraten ve milliyeten mezmumdur. İşte, bak, nasıl şu ayet icazkârâne altı mertebe zemmı zemmetmekle, i'cazkârâne altı derece o cürümden zecreder.

amel: fiil, iş, emek.
aya: acaba, nasıl oluyor
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
aza: uzuvlar, organlar
cemaat: topluluk, insan topluluğu, takım, boluk
cihet: yön, taraf
cürüm: günah
delâlet: delil olma, gösterme
divane: deli
fıtrat: yaratılış.
fıtraten: yaratılış bakımından
gıybet: arkadan çekiştirme, kötüleme
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
icazkârâne: benzerini yapmaktan insanları acız bırakarak, mu'cizeli bir şekilde, az sözle çok manalar anlatarak, veciz bir şekilde
insafsız: acımasız, hak ve adalete zıt, aykırı
insaniyet: insanlık, bütün insanlar
kelâm: söz, lâfız
lafız: söz, kelime
mahallî: yer, mahallî yeri
mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış
medeniyet: medenîlik.
menfur: nefret edilen, sevilmeyen, iğrenç.
mertebe: derece, basamak.
mezmum: aşağılanan, yenilen.
milliyeten: aynı milletten olan, millet sevgisi bakımından
muhterem: saygı değer
müstekreh: tiksinilen, iğrenilen
nefret: iğrenme, tiksinme.
rikkat-ı cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması
sıla-i rahim: akrabalarla olan bağlantı
şahs-ı manevî: hazırda bulunmayan birinin manevî kişiliği
vicdan: iyiyi kötüden, hayırdan şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlakî duygu
vicdanen: vicdan bakımından, içten, ahlakî açıdan.
zecir: önleme, yasak etme
zem: yerme, kınama
zemmı zem: çekiştirmek ve kötüleme, ışını kötüleme

Gıybet, ehl-i adavet ve haset ve inadın en çok istimal ettikleri alçak bir silâhtır. İzzet-i nefis sahibi, bu pis silâha tenezzül edip istimal etmez. Nasıl meşhur bir zat demiş:

وَأُكَبِّرُ نَفْسِي عَنْ جَزَاءٍ بِغِيبَةٍ ۞ فَكُلُّ اغْتِيَابٍ جَهْدُ مَنْ لَا لَهُ جَهْدُ [1]

Yani, "*Düşmanıma gıybetle ceza vermekten nefsimi yüksek tutuyorum ve tenezzul etmiyorum. Çünkü gıybet, zayıf ve zelil ve aşağıların silâhıdır.*"

Gıybet odur ki, gıybet edilen adam hazır olsa idi ve işitse idi, kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese, zaten gıybettir. Eğer yalan dese, hem gıybet, hem iftıradır; iki katlı çirkin bir günahtır. [2]

Gıybet, mahsus birkaç maddede caiz olabilir:

Birisi: Şekva suretinde, bir vazifedar adama der; tâ yardım edip o münkeri, o kabahati ondan izale etsin ve hakkını ondan alsın.

Birisi de: Bir adam onunla teşrik-i mesai etmek ister, seninle meşveret eder. Sen de, sırf maslahat için, garazsız olarak, meşveretin hakkını eda etmek için desen: "Onun ile teşrik-i mesai etme. Çünkü zarar göreceksin."

Birisi de: Maksadı tahkir ve teşhir değil, belki maksadı tarif ve tanıttırmak için dese: "O topal ve serseri adam filân yere gitti."

Birisi de: O gıybet edilen adam fasık-ı mütecahirdir. Yani, fenalıktan sıkılmıyor, belki işlediği seyyiatla iftıhar

caiz: yapılmasında sakınca olmayan
eda etmek: ödemek
ehl-i adavet: düşmanlık besleyenler
fasık-ı mütecahir: açıktan açığa kimseden sıkılmadan günah işleyen
fena: kötü huylu
garaz: kötü kasıt.
gıybet: arkadan çekiştirme, kötüleme
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış
haset: çekemezlik.
iftıhar: övünme
ıftıra: aslı olmadan birine suç yükleme
istimal etmek: kullanmak.
izale etme: giderme, giderime
izzet-i nefis: İnsanın ağırbaşlılığını ve şerefini korumaya özen göstermesi
kabahat: suç, uygunsuz iş
kerahet: iğrenme, nefret etme
mahsus: özel
maksat: kasdedilen, istenilen şey
maslahat: yenne göre icap eden iş, faydalı davranış
meşhur: ünlü, namlı
meşveret: danışma
münker: reddedilen, şeriata göre yapılması caiz olmayan, kötülük.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevi isteklen kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç, insanın kendisi
serseri: düşüncesiz, bir gayesi olmayan, başıboş

1 Nasif el-Yazıcî, *Şerhu Divani'l-Mutenebbî*, 1-429

2 *Müslim*, Birr, 70; *Ebu Davud*, Edep, 35; *Tirmizî*, Birr, 23; *Darimî*, Rikak, 6; *Müsned*, 2, 230

seyyiat: fenalıklar, kötülükler
suret: biçim, görünüş
şekva: şikâyet, yakınma.
tahkir: hakaret etme, küçük görme.
tarif: bir şeyi tanıtmak, tanım
tenezzul etmek: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etmek, alçalmak.
teşhir: gösterme, sergileme.
teşrik-i mesai etmek: birlikte çalışmak.
vazifedar: vazifeli, iş gören, görevli
zat: kişi, şahıs
zelil: alçak, aşağılık.

ediyor, zulmü ile telezzüz ediyor, sıkılmayarak aşikâre bir surette işliyor.

İşte bu mahsus maddelerde, garazsız ve sırf hak ve maslahat için gıybet caiz olabilir. Yoksa, gıybet, nasıl ateş odunu yer, bitirir; gıybet dahi a'mal-i salihayı yer, bitirir.

Eğer gıybet ettı veyahut isteyerek dinledi, o vakit, [1] اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِمَنِ اغْتَبْنَاهُ demeli, sonra gıybet edilen adama ne vakit rast gelse, "Beni helâl et" demeli.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1- Allah ım, bizi ve gıybet ettıgımız kışıyı bağışla. (Suyutî, *Fethu'l-Kebir*, 1/84.)

2- Bakı olan ancak Allah tır.

a'mal-i saliha: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış ıyı ve hayırlı ışler.

aşıkare: apaçık.

Bâkî: yok olmayan, sureklı ve kalıcı olan. bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak olan tek varlık, Allah.

caiz: yapılmasında sakınca olmayan.

garazsız: düşmanlık beslemeyen, garazı olmayan.

gıybet: dedikodu, arkadan çekıştırme, kötüleme.

hak: doğru, gerçek.

helâl etmek: bağışlamak, affetmek.

mahsus: özel.

maslahat: yerine göre, icap eden ış, faydalı davranış, barış.

rast gelmek: bır kımse ıle karşılaşmak.

sırf: ancak, yalnız.

suret: bıçım, görünüş.

telezzüz: lezzet, hoşlanma.

zulüm: haksızlık, eziyet, adaletsızlık.

✱ Yirmi Üçüncü Mektup, Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir

Yirmi Üçüncü Mektup

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ عُمْرِكَ وَذَرَّاتِ وُجُودِكَ [3]

Aziz, Gayretli, Ciddî, Hakikatli, Halis, Dirayetli Kardeşim!

Bizim gibi hakikat ve ahiret kardeşlerin, ihtilâf-ı zaman ve mekân, sohbetlerine ve ünsiyetlerine bir mâni teşkil etmez. Biri şarkta, biri garpta, biri mazide, biri müstakbelde, biri dünyada, biri ahirette olsa da, beraber sayılabilirler ve sohbet edebilirler. Hususan bir tek maksat için bir tek vazifede bulunanlar, birbirinin aynı hükmündedirler. Sizi her sabah yanımda tasavvur edip, kazancımın bir kısmını, bir sülûsünü –Allah kabul etsin– size veriyorum. Duada, Abdulmecit ve Abdurrahman ile berabersiniz. İnşaallah her vakit hissenizi alırsınız.

Sizin dünyaca bazı müşkülâtınız, senin hesabına beni bir parça müteessir ettı. Fakat madem dunya bâkî değil ve musibetlerinde bir nevi hayır vardır; senin bedeline "Yâ Hû, bu da geçer!" kalbime geldı.

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur kı onu ovup onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44.)
3. Ömur dakıkalarının aşırelen ve vucudunun zerrelen sayısınca Allah ın selâmı rahmetı ve bereketı ebeden üzennize olsun

ahiret: dunya hayatından sonra baslayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
azız: saygın değerli.
bakı: surekli ve kalıcı olan
bedel: karşılık, bir şeyın yerine
bereket: bollık, mutluluk.
dakikanın aşıresi: dakıkanın onuncu kuvveti (60⁻⁸ sanıye)
dirayet: zekâ akıl yetenek ve tecrube sahıbı olma
ebed: sonsuzluk, dalmilik.
garb: batı.
gayret: çalışma çabalama
hakıkat: doğru gerçek.
halis: hilesiz temiz
hayır: ıyı şey, fayda
hisse: pay nasıp kısmet
hususan: bilhassa ozellikle
hukmunde: degerinde yerinde
ihtilâf-ı zaman ve mekân: yer ve zaman farklılıgı
inşaallah: Allah ısterse, Allah dilerse
kusur: eksıklik, noksan
madem: çunku
maksat: kastedılen istenılen şey
manı: meneden engel olan.
mazi: geçmış zaman
musibet: felâket belâ sıkıntı
müstakbel: gelecek zaman
müşkülat: guçlukler sorunlar
muteessir: uzulmuş, etkılenmiş
nev: turlu çeşıt.
noksan: eksıklik, kusurlu
rahmet: acıma merhamet etme, koruma, bagışlama, şefkat gosterme
sülûs: uçte bir
şark: dogu
tasavvur etme: duşunme, hayal etme
tenzih: Allah ı şanına layık olmayan şeylerden her turlu eksik ve noksandan uzak ve yuce tutma, munezzeh sayma
tesbih: Cenab ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma
teşkil: meydana getirme, oluşturma
ünsiyet: dostluk, arkadaşlık.
vazife: odev, gorev
Yâ Hû: Yâ Allah.
zerre: atom

(1) لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْآخِرَةِ duşündüm, (2) إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ okudum, (3) إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ dedim. Senin yerine teselli buldum. Cenab-ı Hak bir abdini severse, dünyayı ona küsturür, çirkin gösterir. İnşaallah sen de o sevgililerin sınıfındansın. Sözlerin neşrine mânilerin çoğalması sizi müteessir etmesin. İnşaallah, neşrettiğin miktar bir rahmete mazhar olduğu zaman, pek bereketli bir surette o nurlu çekirdekler, kesretli çiçekler açacaklar.

Bazı sualler soruyorsunuz. Aziz kardeşim, yazılan galip Sözler ve Mektuplar, ihtiyarsız, def'î ve anî bir surette kalbe geliyordu, güzel oluyordu. Eğer ihtıyar ile, Eski Said gibi kuvve-i ilmiye ile düşünüp cevap versem, sönük düşer, noksan olur. Bir mıktardır ki, tulûat-ı kalbiye tevakkuf etmiş, hafıza kamçısı kınlmış. Fakat cevapsız kalmamak için gayet muhtasar bırer cevap yazacağız.

Birinci Sualiniz: Mü'minin mü'mine en iyi duası nasıl olmalıdır?

Elcevap: Esbab-ı kabul dairesinde olmalı. Çünkü bazı şerait dahilinde dua makbul olur. Şerait-i kabulün içtimaı nıspetinde makbuliyeti ziyadeleşir.

Ezcümle, dua edileceği vakit, istiğfar ile manevî temizlenmeli, sonra makbul bır dua olan salâvat-ı şenfeyi şefaatçi gıbı zikretmeli ve ahirde yine salâvat getirmeli. Çünkü, ıkı makbul duanın ortasında bir dua makbul olur.

1- Gerçek hayat ancak ahiret hayatıdır. (*Buhari*, Rikak, 1; *Müslim*, Cihad, 126-127; *Tirmizi*, Menakıb, 55; *İbni Mâce*, Mesacid, 3; *Müsned*, 2:381, 3:172, 180, 216, 276.)

2- Allah sabredenlerle beraberdir. (Bakara Suresi, 153.)

3- Muhakkak kı bız Allah ın kullarıyız ve yine Ona dondurulecegız. (Bakara Suresi, 156.)

abd: kul, insan
ahir: en sonra
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
anı: bır anda
aziz: sevgili, değerli.
bereket: bolluk, mutluluk, Allah vergisi
def'i: hemen, bır anda
esbab-ı kabul: kabul sebepleri, nedenleri
ezcümle: özellikle, bu cümleden olarak
galip: galebe eden, çoklukla
gayet: fazla, son derece
hafıza: insanda hatırlama hassesi, bellek.
içtimaı: toplanma
ıhtıyarsız: elinde olmadan, irade dışı
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse
istiğfar: af dileme, affedilmeyi isteme
kalbe gelmek: manaların kalbe hatırlatılması
kamçı: harekete geçirme aracı
kesret: çokluk
kul: Allah ın yaratıgı varlık, insan
kuvve-i ilmiye: ilım kuvveti, ilmin gücü.
makbul: reddedilmeyen, kabul gören
makbuliyet: beğenilmişlik, geçerlilik
mâni: meneden, engel
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, görunduğu yer
muhtasar: ıhtısar edilmiş, özet.
mu'min: iman eden, inanan
muteessir: uzulmuş, etkilenmiş
neşir: dagıtma, yayma
nispet: oranla.
noksan: eksıklik, kusurlu
nur: aydınlık.
rahmet: acıma, merhamet etme, koruma, bağışlama, şefkat gösterme
salâvat: Hz. Muhammed'e (ASM) rahmet ve esenlik dileme.
salâvat-ı şerife: Peygamber Efendimiz (ASM) ıçın yapılan rahmet duası
sual: soru
suret: bıçım, görünüş
şefaat: bırınden başkasının adına bir rıcada bulunma, günahların affı ıçın Peygamber Efendimızın ve Allah katında makbul kışılerın, Allah ın ızınıyle aracılık yapması
şerait: şartlar
şerait-ı kabul: kabul şartları
teselli: güzel sozler soyleyerek rahatlatma
tevakkuf etme: duraklama
tulûat-ı kalbiye: kalbe doğan ilham ve manalar
zıkır: anma
ziyade: çok, fazla

Hem, بِظَهْرِ الْغَيْبِ yani "gıyaben ona dua etmek,"

Hem hadiste ve Kur'ân'da gelen me'sur dualarla dua etmek, meselâ,

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ لِيْ وَلَهُ فِي الدِّيْنِ وَالدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ [1]

رَبَّنَآ اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ [2]

gibi camı dualarla dua etmek,

Hem hulûs ve huşû ve huzur-ı kalp ile dua etmek,

Hem namazın sonunda, bilhassa sabah namazından sonra,

Hem mevakı-i mübarekede, hususan mescıtlerde,

Hem Cuma'da, hususan saat-i icabede,

Hem şuhur-i selâsede, hususan leyali-i meşhurede,

Hem Ramazan'da, hususan Leyle-i Kadirde dua etmek, kabule karin olması rahmet-i Ilâhiyeden kaviyyen me'muldür

O makbul duanın ya aynen dünyada esen görünür, veyahut dua olunanın ahiretine ve hayat-ı ebediyesi cihetinde makbul olur. Demek, aynı maksat yenne gelmezse, dua kabul olmadı denilmez, belki daha iyi bir surette kabul edilmiş denilir.

1 Allahım. Senden kendim ve onun için dinde, dünyada ve ahirette af ve afiyet diliyorum. (Hâkim, Müstedrek, 1.517.)

2. Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver. Ve bizi Cehennem azabından koru. (Bakara Suresi, 201.)

afiyet: sağlık, esenlik.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza.
bilhassa: özellikle.
cami: pek çok manaları ve hakıkatleri içinde toplayan, birçok şeyle alâkalı olan, kapsamlı.
cihet: yön, taraf.
gıyaben: hazır ve mevcut bulunmaksızın, ardından.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı söz, iş veya davranış.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hulus: saflık, gönül temizliği, samimiyik.
hususan: özellikle, bilhassa.
huşu: Allah'a karşı korku ve saygı ile boyun eğme.
huzur-ı kalp: kalp huzuru, gönül rahatlığı.
karin: yakın, bir şeye kavuşan, bir şeyi elde eden.
kaviyyen: kesinlikle, kuvvetle.
leyali-i meşhure: meşhur mübarek geceler.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Ramazan ayının son on günü içinde bulunan en hayırlı gece.
makbul: geçerli, kabul gören.
maksat: kastedilen, istenilen şey.
me'mul: umulan, umit edilen.
mescit: camı, namaz kılınan yer.
mesela: misal olarak, örnek.
me'sur: tesirli, etkili.
mevakı-i mübarek: mübarek, temiz yerler.
Rab: her şeyin sahibi, yaratan, büyüten, terbiye eden.
rahmet-i ilahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.
Ramazan: oruç ayı, Kur'ân-ı Kerim'in nazil olmaya başladığı mübarek ayların en önemlisi.
saat-i icabe: duaların kabul olduğu gizli vakıtlar.
suret: biçim, görünüş.
şuhur-i selâse: üç aylar, Recep, Şaban ve Ramazan aylarını.

İkinci Sualiniz: Sahabe-i Kıram hazeratına radıyallahu anh denildiğine binaen, başkalara da bu manada söylemek muvafık mıdır?

Elcevap: Evet, denilir. Çünkü Resul-i Ekremin bir şian olan aleyhissalâtu vesselâm kelâmı gibi, radıyallahu anh terkibi Sahabeye mahsus bir şiar değil. Belki Sahabe gibi, veraset-i nubuvvet denilen velâyet-i kubrada bulunan ve makam-ı rızaya yetişen Eimme-i Erbaa, Şah-ı Geylânî, İmam-ı Gazalî, İmam-ı Rabbanî gibi zatlara denilmeli. Fakat örf-i ulemada Sahabeye radıyallahu anh, Tâbîn ve Tebe-ı Tâbîne rahımehullah, onlardan sonrakilere gaferehullah ve evliyaya kuddise sirruhu denilir.

Üçüncü Sualiniz: Başta müçtehidîn-i izam imamlarımı efdal, yoksa hak tarikatlerin şahları, aktapları mı efdaldir?

Elcevap: Umum müçtehidîn değil, belki Ebu Hanife, Malik, Şafî, Ahmed ibni Hanbel, şahlarını, aktapların fevkindedirler. Fakat hususî faziletlerde Şah-ı Geylânî gibi bazı harika kutuplar, bir cihette daha parlak makama sahiptirler. Fakat kullî fazilet imamlarındır. Hem tarikat şahlarının bir kısmı müçtehitlerdendir. Onun için umum müçtehidîn, aktaptan daha efdaldır denilmez. Fakat Eimme-i Erbaa, Sahabeden ve Mehdîden sonra en efdallerdir denilir.

Dördüncü Sualiniz: [1] إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ 'de hikmet ve gaye nedir?

1- Allah sabredenlerle beraberdir. (Bakara Suresi, 153.)

aktap: kutuplar, büyük velîlerden, zamanın en büyük mürşidi olan kimseler, büyük zatlar.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Peygamberimiz Hz. Muhammed'in ismi duyulunca söylenen dua.
binaen: -iden dolayı, bu sebepten.
cihet: yön, taraf.
efdal: en üstün, hünerliler, en faziletliler.
Eimme-i Erbaa: dört imam. İmam-ı Azam Ebu Hanife, İmam-ı Şafî, İmam Malik, İmam Ahmed bin Hanbel (RA).
evliya: Allah dostları, velîler.
fazilet: erdem, iyi ahlak, değer.
fevk: üst, üzeri.
gaferehullah: Allah onu bağışlasın.
gaye: maksat, sonuç.
hazerat: hazretler, kutlu insanlar.
hikmet: bilinmeyen, nokta, kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
imam: mezheple ilgili konularda kendisine uyulan ve önder olan kimse.
kuddise sirruhu: İlâhî hikmetten öğrendiği şeyler temiz, uğurlu olsun.
kutup: Allah dostlarının (velîlerin) en büyüğü, hakikat-ı Muhammediye'ye mazhar olan kişi.
külli: kapsamlı, büyük.
makam: tabaka, manevî mevki.
makam-ı rıza: memnunluk mertebesi, rıza makamı.
Mehdî: tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
muvafık: yerinde, uygun.
müçtehidîn: âyet ve hadisler başta olmak üzere, diğer dinî delillerden hükümler çıkarma bilgi ve kabiliyetine sahip olanlar, müçtehitler.
müçtehidîn-i izam: büyük müçtehitler.
müçtehit: İçtihat eden, âyet ve hadisler başta olmak üzere, diğer dinî delillerden hükümler çıkaran büyük İslâm âlimi.
örf-i ulema: âlimler arasında geçerli olan, âlimler arasındaki gelenek.
radıyallahu anh: Allah ondan razı olsun.
rahimehullah: Allah ona merhamet eylesin.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
Sahabe-i Kıram: cömert, şeref sahibi, temiz Sahabeler. Peygamberimizi dünya gözüyle görüp onun yolundan gidenler.
şah: en üstün, bazı tasavvuf büyüklerinin unvanı.
Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdulkadir Geylânî.
şiar: işaret, nişan, İslâm'a sembol olmuş iş ve işaretler.
Tâbun: Sahabelerden sonra gelen ve onlardan ders almış Müslümanlar.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürîdin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
Tebe-i Tâbîn: Tâbîn'i görmüş veya onlardan ders almış Müslümanlar.
terkip: sentez, birleştirme.
velayet-i kübra: en büyük velîlik, tarikat berzahına uğramadan zâhirden hakikate geçen ve peygamber mirasçılığından gelen velîlik.
veraset-i nübüvvet: Peygamber varisliği, âlim ve velîlerin yolu.
zat: sayılan, muteber kişi.

Elcevap: Cenab-ı Hak, Hakîm ismi muktezası olarak, vücud-i eşyada bir merdivenin basamakları gibi bir tertip vazetmiş. Sabırsız adam, teenni ile hareket etmediği için, basamakları ya atlar düşer veya noksan bırakır, maksut damına çıkamaz. Onun için hırs mahrumiyete sebeptir. Sabır ise muşkülâtın anahtarıdır ki, [2] اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ ۞ [1] وَالصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ durub-i emsal hükmüne geçmiştir. Demek, Cenab-ı Hakkın inayet ve tevfiki, sabırlı adamlarla beraberdir. Çünkü sabır üçtür:

Birincisi: Masiyetten kendini çekip sabretmektir. Şu sabır takvadır. [3] اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ sırrına mazhar eder.

İkincisi: Musibetlere karşı sabırdır ki, tevekkül ve teslimdir. [5] اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ۞ [4] اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ şerefine mazhar ediyor. Ve sabırsızlık ise, Allah'tan şikâyeti tazammun eder; ve ef'alini tenkit ve rahmetini ittiham ve hikmetini beğenmemek çıkar.

Evet, musibetin darbesine karşı şekva suretiyle elbette âciz ve zayıf insan ağlar. Fakat şekva Ona olmalı, Ondan olmamalı. Hazret-i Yakup Aleyhisselâmın [6] قَالَ اِنَّمَآ اَشْكُوا بَثِّي وَحُزْنِي اِلَى اللّٰهِ demesi gibi olmalı. Yani, musibeti Allah'a şekva etmeli; yoksa Allah'ı insanlara şekva eder gibi "Eyvah! Of!" deyip, "Ben ne ettim ki bu

aciz: eli yetmez, gücü yetmez
aleyhisselâm: ona selâm olsun
Cenab-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
dam: tavan, hedef
durub-ı emsal: atasözleri
ef'al: fiiller, işler
elbette: kesinlikle
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hasaret: hasar, zarar
hırs: aç gözlülük, aşırı istek
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, gizli sebep
hükmüne geçmek: yenne geçmek.
İnayet: Allah'tan gelen yardım
İttiham: suçlama.
mahrumiyet: mahrumluk, istediğini elde edememe
maksut: kasdedilen, istenilen şey
masiyet: asilik, itaatsizlik, günah.
mazhar etmek: kavuşturmak
muhakkak: doğruluğu kesinlik kazanmış
mukteza: iktıza eden, gereklı olan
musibet: felâket, dert, sıkıntı
muvaffakiyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma
müşkülat: muşküller, zorluklar
noksan: eksiklik, kusurlu
rahmet: Allah'ın kullarını korunması, onlara acıyıp bağışlaması onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
sabır: dayanma, katlanma
suret: biçim, görünüş
şekva: şikâyet, yakınma
şeref: iyi ahlâk ve faziletler sonucu meydana gelen manevî yücelik.
şikâyet: sızlanma, yakınma
takva: Allah'tan korkma, Allah'ın emirlerini tutup, günahlardan sakınma
tazammun etme: içine alma, kapsama
teenni: acele etmeden, dikkatli davranma
tenkit: eleştirme, eleştiri
tertip: düzenleme, sıralama
teslim: Allah'a bırakma
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme. Onu vekil kabul etme.
tevfik: bir şeyi uygun duruma getirme
vaz': koyma, konulma, tayin etme.
vücud-ı eşya: eşyanın varlığı.
zaif: eksik, güçsüz

1 Hırs, hasaret ve muvaffakıyetsizliğin sebebidir.
2. Sabır kurtuluşun anahtarıdır. (Aclûnî, *Keşfu'l-Hafa*, 2.21.)
3. Allah takva sahipleriyle beraberdir. (Bakara Suresi, 194.)
4. Muhakkak ki Allah tevekkul edenleri sever. (Âl-i İmran Suresi, 159.)
5. Muhakkak ki Allah sabredenleri sever. (Âl-i İmran Suresi, 146. ayetten muktebes)
6. De ki: Ben derdimi de, üzüntümü de ancak Allah'a sunarım. (Yusuf Suresi, 86.)

başıma geldi?" diyerek âciz insanların nikkatini tahrik etmek zarardır, manasızdır.

Üçüncü sabır: İbadet üzerine sabırdır ki, şu sabır onu makam-ı mahbubiyete kadar çıkarıyor, en buyuk makam olan ubudiyet-i kâmile canibine sevk ediyor.

Beşinci Sualiniz: Sınn-i mukellefiyet on beş sene kabul ediliyor. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, nübüvvetten evvel nasıl ibadet ederdi?

Elcevap: Hazret-i İbrahim Aleyhisselâmın, Arabistan'da çok perdeler altında cereyan eden bakıye-i dini ile. Fakat farziyet ve mecbuniyet suretiyle değil, belki ihtiyanyla ve mendubiyet suretiyle ibadet ederdi. Şu hakikat uzundur, şimdilik kısa kalsın.

Altıncı Sualiniz: Sinn-i kemal itibar olunan kırk yaşında nübüvvetin gelmesi ve ömr-i saadetlerinin altmış üç olmasındaki hikmet nedir?

Elcevap. Hikmetleri çoktur. Birisi şudur ki:

Nübüvvet gayet ağır ve buyuk bır mukellefiyettir. Melekât-ı akliye ve istidadat-ı kalbiyenin inkişafı ve tekemmulü ile o ağır mukellefiyet tahammül edilir. O tekemmülün zamanı ise kırk yaşıdır. Hem, hevesat-ı nefsaniyenin heyecanlı zamanı ve hararet-ı garıziyenin galeyanlı hengâmı ve ihtirasat-ı dünyeviyenin feveranlı vakti olan gençlik ve şebabıyet ıse, sırf İlâhî ve uhrevî ve kudsî olan vezaif-i nübüvvete muvafık düşmüyor. Kırktan evvel ne kadar cıddî ve halıs bir adam olsa da, şohretperestlerin

âcız: elı yetmez, gucu yetmez
aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun uzenne olsun anlamında Peygamberımıze dua
aleyhisselâm: Ona selâm olsun
Arabistan: Arap ulkesi
bakıye-i din: geçmiş dınlerden kalan ızler, kalıntılar
canıp: yon, cıhet, taraf
cereyan etme: akım hâlinde devam etme
evvel: once
farziyet: farz olarak, farz şeklinde
feveran: kaynama, fışkırma
galeyan: coşma, kaynama, coşup taşma
gayet: nihayet, son derece.
hakikat: gerçek, dogru, asıl.
halıs: hılesız, katıksız, samımî
hararet-i garızıye: vucudun normal ısısı.
hengam: zaman, çag
hevesat-ı nefsanıye: nefse alt istekler, nefsin gelip geçıcı olan çırkın arzu ve istekleri
hikmet: kâlnattakı ve yaratılıştakı İlâhî gaye, sebep
ibadet: Allah ın emrettıklerını yerine getırme, Allah a karşı kulluk gorevını yerine getırme
ıhtırasat-ı dunyevıye: dunyaya aıt ışlerde gosterılen hırslar, aşırı istekler
İlâhı: Allah la ılgılı
inkışaf: açılma, ortaya çıkma, gorulme
istidadat-ı kalbiye: kalbin kapasıtesi ve yeteneği
ıtıbar edilen: kabul edilen, degerlendırılen
kudsı: mukaddes, kutlu, yüce temız
makam: manevî mevki, derece, basamak.
makam-ı mahbubıyet: Allah ın sevgısını kazanma makamı, derecesi
mana: anlam.
mecburıyet: mecbur olma, zorunluluk.
melekat-ı akliye: tecrube netıcesı aklen bılınen kolaylık, tecrubeden dogan bılgılılık, meleke
mendubıyet: emır olmadıgı halde yapılması hayır ve sevap olan ışler
muvafık: yennde, uygun
mukellefiyet: mukellef olma halı, yukumlulluk, mecbunyet.
nübuvvet: nebilik, peygamberlik, Allah ın elçılıgi
ömr-ı saadet: mutlu ömur. Peygamberımızın altmış üç yıl olan saadetlı omru
perde: ortu
nıkkat: merhamet acıma, başkalarının duştugu durumdan etkılenme olayı
sevk etme: gonderme, ulaştırma
sırf: ancak, yalnız
sınn-ı kemal: olgunluk, yetkınlık yaşı
sinn-ı mükellefiyet: yukumluluk yaşı, dını emırlerı yerine getırme mecbunyetının yaşı
sual: soru
suret: bıçım, gorunuş
şebabiyet: gençlık.
şohretperest: şohret duşkunu
tahammül: karlanma, sabretme
tahrik etmek: harekete geçırmek, etkılemek.
tekemmul: olgunlaşma, mukemmelleşme
ubudiyet-i kâmile: mükemmel kulluk vazıfesı
uhrevî: ahırete hayatı ıle ılgılı
vezaif-i nubuvvet: peygamberlik gorevlerı.

hatırlanna, "Belki dünyanın şanüşerefi için çalışır" vehmi gelir. Onlann ittihamından çabuk kurtulamaz. Fakat kırktan sonra, madem kabir tarafına nüzul başlıyor ve dünyadan ziyade ahiret ona görünüyor, harekât ve a'mal-i uhreviyesinde çabuk o ittihamdan kurtulur ve muvaffak olur. İnsanlar da suizandan kurtulur, halâs olur.

Amma ömr-i saadetinin altmış üç olması ise, çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

Şer'an, ehl-ı iman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmı gayet derecede sevmek ve hürmet etmek ve hıçbir şeyinden nefret etmemek ve her hâlini guzel gormekle mükellef olduğundan, altmıştan sonraki meşakkatli ve musibetli olan ihtiyarlık zamanında, Habib-i Ekreminı bırakmıyor; belki imam olduğu ümmetın ömr-i galibi olan altmış üçte mele-i âlâya gönderiyor, yanına alıyor, her cihette imam olduğunu gösteriyor.

Yedinci Sualiniz: حَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ[1] hadis midir? Bundan murat nedir?

Elcevap: Hadis olarak işitmişim. Murat da şudur ki:

En hayırlı genç odur ki, ihtıyar gıbı ölümü düşunup ahiretine çalışarak, gençlik hevesatına esır olmayıp gaflette boğulmayandır. Ve ıhtıyarlannızın en kötüsü odur ki, gaflette ve hevesatta gençlere benzemek ister, çocukçasına hevesat-ı nefsanıyeye tâbı olur."

1 Meali cevapta verilmiş. (Munavî, Feyzü'l-Kadîr, 3/487; Imam-ı Gazali, *Ihya-i Ulumiddin*, 1/142.)

a'mal-i uhreviye: ahirete ait ış, hareket ve ibadetler
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyhissalâtü vesselâm. "salât ve selam onun uzenne olsun" anlamında Peygamberimize dua.
cihet: yon, sebep, vesile.
ehl-ı iman: inananlar, iman sahıplen
esir: tutsak, kıle, düşkun
gaflet: dikkatsızlik, Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: nihayet, son derece
Habib-ı Ekrem: Allah ın sevgili kulu, insanlıgın en şerefisi olan Hz. Peygamberimiz.
hadis: Hz. Muhammed e (asm) ait soz, emir, fiil
halâs: kurtulma, kurtuluş
harekat: hareketler
hatır: insanın dusunme ve akıda tutma gucu
hayırlı: yararlı, faydalı
hevesat: hevesler, gelip geçici ıs tekler
hevesat-ı nefsaniye: nefsin gelip geçici olan arzu ve istekleri
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştakı İlâhî gaye, fayda, gizli sebep
hurmet: saygı
imam: onde ve ılende olan delil, rehber
ittiham: suç altında bulunma
kabir: mezar
mea: anlam, mana.
mele-i âlâ: semavatın en yuksek derecesi
meşakkat: zahmet, sıkıntı.
murat: istek, istenilen
musibet: felâket, dert, sıkıntı.
muvaffak: başarılı
mukellef: vazifeli, yukumlu
nefret: ıgrenme, tıksınme
nüzul: yukardan aşagıya ınme
ömr-i galip: omur sının coğunluğun omur suresi
ömr-i saadet: mutlu omur. Peygamberimizin altmış uç yıl olan saadetli omru
Resul-i Ekrem: cok comert, kerîm olan peygamber
sual: soru.
suizan: bır kımse hakkında kotu dusunceye sahıp olma
şanüşeref: buyukluk hâli.
şer'an: şerıat bakımından dı nı hukumlere gore
tâbi: uyan, ıtaat eden
ümmet: butun Muslumanlar
vehm: belırsız ve manasız korku, kuruntu
ziyade: cok, fazla

Senin levhanda gördüğün ikinci parçanın sahih sureti şudur ki: Ben başımın üstünde onu bir levha-i hikmet olarak talik etmişim. Her sabah ve akşam ona bakarım, dersimi alırım.

Dost istersen Allah yeter. Evet, O dost ise, her şey dosttur.

Yâran istersen Kur'ân yeter. Evet, ondaki enbiya ve melâike ile hayalen görüşür ve vukuatlarını seyredip ünsiyet eder.

Mal istersen kanaat yeter. Evet, kanaat eden iktisat eder; iktisat eden bereket bulur.

Düşman istersen nefis yeter. Evet, kendini beğenen belâyı bulur, zahmete düşer; kendini beğenmeyen safayı bulur, rahmete gider.

Nasihat istersen ölüm yeter. Evet, ölümü düşünen, hubb-i dünyadan kurtulur ve ahiretine ciddî çalışır.

Yedinci meselenize bir sekizinciyi ben ilâve ediyorum. Şöyle ki:

Bir iki gün evvel bir hafız, Sure-i Yusuf'tan bir aşir, tâ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ[1] 'e kadar okudu. Birden anî bir surette bir nükte kalbe geldi.

Kur'ân'a ve imana ait her şey kıymetlidir; zahiren ne kadar küçük olursa olsun, kıymetçe büyüktür. Evet, saadet-i ebediyeye yardım eden, küçük değildir. Öyle ise,

1- Benim canımı Müslüman olarak al ve beni salihlere kat. (Yusuf Suresi, 101.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aşır: on ayetlik.
belâ: musibet, sıkıntı.
bereket: bolluk, mutluluk.
enbiya: peygamberler.
evvel: önce, ilk.
hafız: Kur'an-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
hubb-i dünya: dünya sevgisi.
iktisat: biriktirme, artırma, tutumluluk.
iman: inanmak, itikat, inanç.
kanaat: kısmete razı olma, yetinme.
levha: çerçevelenerek duvara asılan hat yazı.
levha-i hikmet: hikmet levhası, ahlâkı söz, öğüt verici faydalı kısa söz.
melâike: melekler. Allah'ın emirlerine tam itaat eden varlıklar.
mesele: cevabı istenen soru, konu.
Müslüman: İslam dinine girmiş, İslam dininden olan mü'min, Muslim, dindar.
nasihat: öğüt, yol gösterme.
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç, duygu.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara açıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi, onların günahlarını silmesi.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
safa: rahat ve huzurlu olma.
sahih: gerçek, doğru.
salih: ibadetlerinde samimî ve ihlâslı olan Müslümanlar.
suret: biçim, görünüş.
talik etme: bir yere asma.
ünsiyet: dostluk, arkadaşlık.
vukuat: vakalar, olaylar.
yaran: dostlar, sadık arkadaşlar.
zahiren: görünüşe göre, görünürde.
zahmet: sıkıntı.

"Şu küçük bir nüktedir, şu izaha ve ehemmiyete değmez" denilmez. Elbette, şu çeşit mesailde en birinci talebe ve muhatap olan ve nüket-i Kur'âniyeyi takdir eden İbrahim Hulûsî, o nükteyi işitmek ister. Öyle ise dinle.

En güzel bir kıssanın güzel bir nüktesidir. Ahsenülkasas olan kıssa-i Yusuf Aleyhisselâmın hatimesini haber veren[1] تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ayetinin ulvî ve lâtif ve müjdeli ve i'cazkârâne bir nüktesi şudur ki:

Sair ferahlı ve saadetli kıssaların ahirindeki zeval ve firak haberlerinin acıları ve elemi, kıssadan alınan hayalî lezzeti acılaştırıyor, kırıyor. Bahusus kemal-i ferah ve saadet içinde bulunduğunu ihbar ettiği hengâmda mevtini ve firakını haber vermek daha elîmdir, dinleyenlere "Eyvah!" dedirtir. Hâlbuki şu ayet, kıssa-i Yusuf'un en parlak kısmı ki, Aziz-i Mısır olması, peder ve validesiyle görüşmesi, kardeşleriyle sevişip tanışması olan, dünyada en büyük saadetli ve ferahlı bir hengâmda, Hazret-i Yusuf'un mevtini şöyle bir surette haber veriyor ve diyor ki:

Şu ferahlı ve saadetli vaziyetten daha saadetlı, daha parlak bir vaziyete mazhar olmak için, Hazret-i Yusuf kendisi Cenab-ı Haktan vefatını istedi ve vefat etti, o saadete mazhar oldu.

Demek, o dünyevî lezzetlı saadetten daha cazibedar bir saadet ve ferahlı bir vaziyet, kabrin arkasında vardır ki, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi hakikatbin bir zat, o gayet lezzetli dünyevî vaziyet içinde, gayet acı olan mevti istedi, tâ öteki saadete mazhar olsun.

1 Benim canımı Müslüman olarak al ve beni salihlere kat. (Yusuf Sûresi, 101.)

ahir: son, sonraki
ahsenülkasas: Kur'ân'daki kıssaların en güzel olanı.
aleyhisselam: ona selâm olsun
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
Aziz-i Mısır: Mısır azizi, Hz. Yusuf'u yöneticisi başkan
bahusus: hususiyetle, özellikle
cazibedar: çekici, cazibeli
dünyevî: dünya ile ilgili.
ehemmiyet: önem, değer
elbette: kesinlikle, her hâlde
elem: dert, üzüntü
elîm: çok dert veren, acıklı
ferah: gönül açıklığı, sevinç
firak: ayrılık.
gayet: nihayet, son derece.
hakikatbin: hakikatı gören, hakikatı anlayan
hâlbuki: hakikat ve doğrusu şudur ki.
hatime: son, nihayet, bitiş.
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili
hengâm: zaman, vakit.
i'cazkârane: benzerini yapmaktan insanları aciz bırakarak mu'cizeli bir şekilde
İhbar: haber verme, bildirme
izah: anlatma, açıklama yapma
kabir: mezar
kemal-i ferah: mükemmel bir ferahlık.
kıssa: anlatılan ibret verici hikâye
kıssa-i Yusuf: Hz. Yusuf'un kıssası, hikâyesi.
latif: hoş, güzel
mazhar olmak: kavuşmak, erişmek.
mazhar: nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş
mesail: meseleler
mevt: ölüm, vefat.
muhatap: konuşulan kimse
müjde: sevindirici haber
nüket-i Kur'âniye: Kur'ân'daki ince konular.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana.
peder: baba.
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtiyarlık
sair: diğer, başka
suret: biçim, görünüş
takdir: beğenme, lüzumunu anlama
talebe: öğrenci
ulvî: yüksek, yüce.
valide: ana, anne
vaziyet: durum, duruş
vefat: ölüm
zat: kişi, şahıs
zeval: zail olma, sona erme, yok olma

İşte, Kur'ân-ı Hakîm'in şu belâgatine bak ki, kıssa-i Yusuf'un hatimesini ne suretle haber verdi. O haberde dinleyenlere elem ve teessüf değil, belki bir müjde ve bir sürur ilâve ediyor.

Hem ırşat ediyor ki. Kabrin arkası için çalışınız, hakikî saadet ve lezzet ondadır.

Hem Hazret-i Yusuf'un âlî sıddıkıyetini gösteriyor ve diyor: Dünyanın en parlak ve en sürurlu hâleti dahi ona gaflet vermiyor, onu meftun etmiyor, yine ahireti istiyor.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1 Bâkî olan ancak Allah'tır

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlî: yüce, yüksek.
Bâkî: ebedî, sürekli var olan Allah.
belâgat: iyi güzel, pürüzsüz, derin anlamı olan söz söyleme.
elem: dert, üzüntü.
gaflet: dikkatsizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakikî: gerçek, doğru.
hâlet: hal, durum.
hatime: son, nihayet.
ırşat: doğru yolu gösterme.
kabir: mezar.
kıssa-ı Yusuf: Hz. Yusuf'un kıssası, hikâyesi.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
meftun: gönül vermiş, düşkün, tutkun.
müjde: sevindirici haber.
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtiyarlık.
sıddıkıyet: sıddıklık, doğruluk.
suret: biçim, görünüş.
sürur: sevinç, mutluluk.
teessüf: üzülme.

✱ *Yirmi Dördüncü Mektup, Barla'da 1928 de Türkçe olarak telif edilmiştir*

Yirmi Dördüncü Mektup

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ ۞ وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ[1]

Sual Eazım-ı esma-ı İlâhıyeden olan Rahîm ve Hakîm ve Vedûd'un ıktıza ettikleri şefkatperverâne terbiye ve maslahatkârâne tedbır ve muhabbettarâne taltif, nasıl ve ne suretle müthış ve muvahhiş olan mevt ve adem ile, zeval ve firak ile, musibet ve meşakkat ile tevfik edilebilir? Haydi, insan saadet-i ebediyeye gittiği için, mevt yolunda geçtiğini hoş görelım. Fakat bu nazik ve nazenin ve zîhayat olan eşcar ve nebatat envalan ve çiçeklen ve vücuda lâyık ve hayata âşık ve bekaya muştak olan hayvanat taîfelerını, mütemadıyen hiçbirini bırakmayarak ıfnalarında ve gayet sür'atle onlara göz açtırmayarak ıdamlarında ve onlara nefes aldırmayarak meşakkatle çalıştırmalarında ve hıçbirini rahatta bırakmayarak musibetlerle tağyirlerinde ve hiçbirini müstesna etmeyerek öldurmelerinde ve hiçbın durmayarak zevallerinde ve hıçbiri memnun olmayarak firaklarında hangı şefkat ve merhamet var, hangı hikmet ve maslahat bulunur, hangı lütuf ve merhamet yerleşebilir?

1 Allah dilediğini yapar (İbrahim Suresi 27) • Ve dilediğine hukmeder (Mâide Suresi 1)

adem: yokluk, hıçlık.
beka: kalıcılık, devamlılık
eazım-ı esma-ı ilahiye: Cenab-ı Hakkın buyuk ısımlerı
enva: turler, çeşıtler
eşcar: ağaçlar
firak: ayrılık, ayrılma
gayet: son derece
Hakîm: Her şeyı bır maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hıkmet sahıbı Allah
hayata âşık: hayatı seven
hayvanat: hayvanlar
hikmet: herkesın bılmedıgı gızlı sebep, gızlı bılınmeyen nokta
hukmetmek: karar vermek, hâkım olmak.
ıdam: yok etme
ıfna: oldurme, yok etme.
ıktıza: gerekme, gerektırme
lâyık: uygun, yakışır
lütuf: ıyılık, guzellik.
maslahat: fayda, yarar
maslahatkarane: faydalan gozeterek
memnun: hoşnut, razı
merhamet: acımak, şefkat gostermek
meşakkat: sıkıntı, zorluk.
mevt: olum, vefat.
muhabbettarane: sevgı besleyerek, muhabbetle
musibet: belâ, sıkıntı
muvahhiş: dehşet veren, korkutan, korkutucu
müstesna: dışında tutma
müştak: istekli, duşkun
mütemadiyen: devamlı olarak.
muthış: urkuten, korkutan, dehşetlı
nazenin: nazlı, ınce yapılı
nazik: narın, zanf, guzel
nebatat: bıtkıler
nefes: soluk.
Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı, her bır varlıkta tecellısı bulunan Allah
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, cennet
sual: soru
suret: şekıl, bıçım.
sür'at: çabukluk, hızlılık
şefkat: acıma, merhamet etme
şefkatperverane: şefkat etmeyı seven, bırıne yakışır tarzda sevgı ve merhametle.
tağyir: degıştırme
taife: topluluk.
taltif: ıyılık yapmak ve nımet vermek
tedbir: ıdare etme, çekip çevırme
terbiye: besleme, yetıştırme, buyutme, egıtme
tevfik etme: bağdaştırma
Vedud: Çok şefkatlı olan ve çok sevgı beslenen, seven ve sevılen Allah
vücut: varlık, var olus
zeval: kaybolma, yok olma, sona erme, yok olma
zîhayat: canlı

Elcevap: Dâî ve muktaziyi gösteren Beş Remiz ile ve gayeleri ve faydaları gösteren Beş Işaretle şu suali halleden çok geniş ve derin ve çok yüksek olan hakikat-i uzmaya uzaktan uzağa baktırmaya çalışacağız.

Birinci Makam

Beş Remizdir

BİRİNCİ REMİZ

Yirmi Altıncı Sözün hatimelerinde denildiği gibi, nasıl ki bir mahir sanatkâr, kıymettar bir elbiseyi murassa ve münakkaş surette yapmak için, bir miskin adamı, lâyık olduğu bir ücrete mukabil model yaparak, kendi sanat ve maharetini göstermek için, o elbiseyi o miskin adam üstünde biçer, keser, kısaltır, uzatır; o adamı da oturtur, kaldırır, muhtelif vaziyetler verir. Şu miskin adamın hiçbir hakkı var mıdır ki, o sanatkâra desin: "Beni güzelleştiren bu elbiseye neden ilişip tebdil ve tağyir ediyorsun ve beni kaldırıp oturtup meşakkatle benim istirahatimi bozuyorsun?"

Aynen öyle de, Sâni-i Zülcelâl, her bir nevi mevcudatın mahiyetini birer model ittihaz ederek ve nukuş-i esmasıyla kemalât-ı sanatını göstermek için, her bir şeye, hususan zîhayata, duygularla murassa bir vücut libasını giydirerek, üstünde kalem-i kaza ve kaderle nakışlar yapar, cilve-i esmasını gösterir. Her bir mevcuda dahi, ona lâyık bir tarzda bir ücret olarak, bir kemal, bir lezzet, bir

cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki yansıması ve görüntüsü
dâî: sebep, illet.
elcevap: cevap, sorulan şeye verilen karşılık.
faide: fayda, menfaat.
gaye: maksat, hedef, amaç
hakikat-i uzma: en büyük gerçek
hatime: bir eserin sonuç kısmı
hususan: bilhassa, özellikle
istirahat: rahat etme.
ittihaz: edinme, alma
kalem-i kaza ve kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi ve önceden takdir ettiği şeylerin zamanı ve yer geldiğinde meydana gelmesi.
kemal: mükemmellik, olgunluk.
kemalat-ı sanat: sanattaki mükemmellikler
kıymettar: kıymetli, değerli
lâyık: uygun, yakışır
libas: elbise
maharet: ustalık, becerikilik, hüner
mahir: hünerli, becerikli, usta
mahiyet: nitelik, özellik.
makam: durulacak yer, durak
meşakkat: güçlük, zorluk.
mevcudat: varlıklar
mevcut: varlık
miskin: zavallı
model: örnek, nümune.
muhtelif: değişik, farklı.
mukabil: karşılık, karşılığında
muktazi: gerekçe.
murassa: kıymetli şeylerle süslenmiş, süslü.
münakkaş: nakışlı, işlemeli.
nakış: işleme, süsleme
nevi: tür, çeşit.
nukuş-ı esma: isimlerin nakışları
remiz: işaret.
sanatkar: sanatla uğraşan, usta
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
suali: soru
suret: biçim, şekil
tağyir: bozma, değiştirme.
tebdil: değiştirme
vaziyet: durum, duruş.
vücut: beden
zîhayat: hayat sahibi, canlı

feyiz veriyor.[1] مَالِكُ الْمُلْكِ يَتَصَرَّفُ فِي مُلْكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ sırrına mazhar olan o Sânî-i Zulcelâl'e karşı hıçbır şeyın hakkı var mıdır ki, desin, "Bana zahmet veriyorsun, benim ıstırahatımı bozuyorsun." Hâşâ!

Evet, mevcudatın hıçbır cihetle Vacibü'l-Vücud'a karşı haklan yoktur ve hak dava edemezler. Belki haklan daıma şükür ve hamd ile, verdiği vücut mertebelerinin hakkını eda etmektir. Çünkü verilen bütün vücut mertebeleri vukuattır, birer illet ister. Fakat, verilmeyen mertebeler imkânattır. İmkânat ise ademdir, hem nihayetsızdır. Ademler ise illet istemezler. Nihayetsıze illet olamaz.

Meselâ, madenler diyemezler: "Niçin nebatî olmadık?" Şekva edemezler. Belki, vücud-i madenîye mazhar olduklan için, hakları Fâtır'ına şükrandır.

Nebatat, "Niçin hayvan olmadım" deyip şekva edemez. Belki, vücut ıle beraber, hayata mazhar olduğu için, hakkı şükrandır.

Hayvan ıse, "Niçin insan olmadım?" diye şikâyet edemez. Belkı, hayat ve vücut ıle beraber, kıymettar bir ruh cevheri ona verildiğı ıçın, onun üstündekı hakkı şükrandır. Ve hakeza, kıyas et.

Ey insan-ı müşteki! Sen madum kalmadın, vücut nimetını gıydın, hayatı tattın, camıt kalmadın, hayvan olmadın, İslâmıyet nimetini buldun, dalâlette kalmadın, sıhhat ve selâmet nımetını gördün ve hakeza...

1. Mülk sahibi mulkunde dıledıgı gıbı tasarruf eder.

adem: yokluk, hıdık.
camit: cansız, ruhsuz.
cevher: oz.
cihet: yön.
dalalet: hak yoldan ayrılmak, ıman ve Islamıyetten ayrılmak.
dava etme: iddia etme, isteme.
eda etmek: yerine getirmek.
Fatır: benzersız ve hanka şeylen yaratan, her şeyi farklı fıtratlarda ve özelliklerde yaratan Allah.
feyız: manevi gıda.
hakeza: bunun gıbı, benzen.
hamd: methetme, övme, yücelt me.
haşa: asla, kat'iyen.
illet: esas sebep.
ımkanat: olabıllıklerler olması ve olmaması ıhtımal dahılınde olanlar.
İnsan-ı müşteki: şıkâyet eden ın san.
ıstırahat: rahatlama, rahat.
kıyas: karşılaştırma.
kıymettar: kıymetlı degerlı.
madum: yok olan, hiçliğe mahkûm.
mazhar: enşme, nail olma, kavusma, şerefienme.
mertebe: derece.
meselâ: ornek olarak.
mevcudat: varlıklar.
mulk: uzerınde tasarruf hakkı bulunan şey.
nebatat: bıtkıler.
nebatı: bıtkısel.
nıhayetsız: sonsuz.
nımet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar.
Sanı-ı Zulcelal: sonsuz buyukluk sahıbı, her şeyı sanatla yaratan Allah.
selamet: esenlik ve güven.
sıhhat: saglık.
sır: manevî hakikat ve manfetler, gızlı tutulan şey.
şekva: şıkâyet, yakınma.
şükran: teşekkur etme, minnettarlık, Allah'ın verdiği nımetlere karşı minnettar olma.
tasarruf: kullanma, idare etme.
Vacibü l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vukuat: meydana gelmiş olaylar.
vücud-ı madenı: madensel varlık, cansız varlık.
vücut: var olma, varlık, beden.
zahmet: sıkıntı, eziyet.

Ey nankör! Daha sen nerede hak kazanıyorsun ki, Cenab-ı Hakkın sana verdiği mahz-ı nimet olan vücut mertebelerine mukabil şükretmeyerek, imkânat ve ademiyat nev'inde ve senin eline geçmediği ve sen lâyık olmadığın yüksek nimetlerin sana verilmediğinden, batıl bir hırsla Cenab-ı Hak'tan şekva ediyorsun ve küfran-ı nimet ediyorsun?

Acaba, bir adam, minare başına çıkmak gibi âlî derecatlı bir mertebeye çıksın, buyuk makam bulsun, her basamakta büyük bir nimet görsün; o nimetleri verene şükretmesin ve desin: "Nıçın o minareden daha yukseğine çıkamadım?" diye şekva ederek ağlayıp sızlasın. Ne kadar haksızlık eder ve ne kadar küfran-ı nımete düşer, ne kadar büyük divanelik eder; divaneler dahi anlar.

Ey kanaatsiz, hırslı ve iktisatsız, israflı ve haksız, şekvalı, gafil insan! Kat'iyen bil ki, kanaat ticaretli bır şukrandır; hırs hasaretli bir küfrandır. Ve iktisat, nimete güzel ve menfaatlı bir ihtiramdır; israf ıse nimete çırkin ve zararlı bir istıhfaftır. Eğer aklın varsa, kanaate alış ve rızaya çalış. Tahammul etmezsen, "Yâ Sabûr" de ve sabır ıste, hakkına razı ol, teşekki etme. Kimden kime şekva ettığıni bil, sus. Herhâlde şekva etmek istersen, nefsini Cenab-ı Hakka şekva et; çünkü, kusur ondadır.

İKİNCİ REMİZ

On Sekizinci Mektubun ahirki meselesının ahirinde denıldığı gıbı, Hâlık-ı Zulcelâl, hayretnuma, dehşetengız bir surette bır faaliyet-i rububiyetiyle mevcudatı mütemadıyen tebdıl ve tecdıt ettığının bır hıkmetı budur.

ademiyat: yokluklar, hıçıkler
ahir: son
ahirki: son gelen
âlî: yuce, yüksek.
batıl: boş ve manasız olan, dogru ve haklı olmayan
dehşetengız: dehşet verici.
derecat: dereceler, mertebeler
divane: deli, aklı başında olmayan
divanelik: delılık, akılsızlık.
faaliyet-i rububiyet: Allahın kâınattakı butun varlıklarını ihtıyaclarını gıdermesi, buyutup yetıştırmesi onları uyum ıçınde sevk ve idare etmesi ışlerı.
gafil: duyarsız, sorumsuz, ılımalkâr
Halık-ı Zulcelal: celâl azamet ve kıbrıya sahıbı yaratıcı Allah
hasaret: hasar, zarar, zıyan
hayretnuma: hayret verıcı.
hıkmet: herkesın bılmedığı gızlı sebep, gızlı, bılınmeyen nokta
hırs: aç gozluluk, aşın istek.
ıhtıram: hurmet etme, saygı gosterme
ıktısat: tutumluluk.
ımkânat: olabılırlıkler
israf: savurganlık.
ıstıhfaf: hafife alma
kanaat: kısmete razı olma, elındekıyle yetınme.
kat'iyen: kesınlıkle
kusur: eksıklık, suç, kabahat.
kufran: ıyılık bılmeme, gorulen ıyılıgı unutma, nankorluk.
kufran-ı nimet: nımete karşı nankorluk etmek
lâyık: yakışır, munasıp
mahz-ı nimet: gerçek nımet.
makam: manevî mevkı
menfaat: fayda, kar
mertebe: derece
mesele: konu
mevcudat: varlıklar
mukabil: karşılık, karşılıgında
mutemadıyen: surekli olarak
nankor: verılen nımetın ve yapılan ıyılıgın degerını bılmeyen, şukretmeyen
nefis: kotu vasıfları, nıtelıkleri kendısınde toplayan, kotuluge sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp, hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
nevi: çeşit, tür
nimet: Allahın bağışladıgı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar.
remız: ışaret.
rızâ: razı olma, hoşnutluk.
sabır: zorluklara dayanma ve katlanma gucu
suret: bıçım, şekil
şekva: şıkâyet, yakınma.
şukran: teşekkur etme, mınnet tanıklık.
şükür: Allahın verdıgı nımetlere karşı mınnettar olma
tahammul: dayanma, katlanma
tebdıl: degıştırme
tecdıt: yenıleme
teşekki: şıkâyet etme, sızlanma.
vücut: var oluş, varlık
Yâ Sabur: ey çok sabırlı olan Allah

Nasıl ki, mahlûkatta faaliyet ve hareket bir ıştiha, bir iştiyak, bir lezzetten, bir muhabbetten ileri geliyor. Hatta denilebilir ki, her bir faaliyette bir lezzet nev'i vardır; belki her bir faaliyet bir çeşit lezzettir. Ve lezzet dahi bir kemale müteveccihtir; belki bir nevi kemaldir.

Madem faaliyet bir kemal, bir lezzet, bir cemale işaret eder. Ve madem Kemal-i Mutlak ve Kâmil-i Zülcelâl olan Vacibü'l-Vücud, zat ve sıfât ve ef'alinde bütün enva-ı kemalâta camidir.

Elbette o Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un vücub-i vücuduna ve kudsiyetine lâyık bir tarzda ve ıstığna-i zatîsine ve gınâ-i mutlakına muvafık bir surette ve kemal-i mutlakına ve tenezzuh-i zatîsine münasip bir şekilde, hadsız bir şefkat-i mukaddese ve nihayetsiz bir muhabbet-i münezzehesi vardır.

Elbette o şefkat-i mukaddeseden ve o muhabbet-i münezzeheden gelen hadsiz bir şevk-i mukaddes vardır.

Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir sürur-i mukaddes vardır.

Ve o surur-i mukaddesten gelen, tabin caiz ise, hadsiz bir lezzet-i mukaddese vardır.

Ve elbette o lezzet-i mukaddese ile beraber, hadsiz Onun merhametı cıhetıyle, faalıyet-ı kudretı içınde, mahlûkatının istidatları kuvveden fiile çıkmasından ve tekemmül etmesinden neş'et eden, o mahlûkatın memnunıyetlerinden ve kemallerinden gelen, Zat-ı Rahman ve Rahîm'e aıt, tabın caız ıse, hadsız memnunıyet-ı mukaddese

camî: toplayan, içine alan
cemal: güzellik.
cihet: yön
ef'al: fiiller, işler
enva-ı kemalât: mükemmelliklerin ve kusursuzlukların çeşitleri
faaliyet: hareket, gayret, aktivite, etkinlik, canlılık
faaliyet-i kudret: Allah'ın her şeyi kuşatan sonsuz kudretiyle meydana gelen işler ve icraatlar
fiil: iş, oluş, hareket.
gına-i mutlak: sınırsız zenginlik.
hadsız: sınırsız, sonsuz
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
ıstığna-ı zatî: şahsına ait, zatından kaynaklanan zenginlik
iştiha: istek, arzu
iştıyak: şevklenme, aşırı isteme
Kâmil-i Zülcelâl: eksiksiz ve kusursuz bir heybet ve celâl sahibi Allah.
kemal: kusursuzluk, mükemmellik, olgunluk.
Kemal-i Mutlak: her yönüyle mükemmel olan Allah
kudsiyet: kusur ve noksanlardan uzak oluş.
kuvve: potansiyel güç ve duygu, kabiliyet.
lâyık: uygun, yakışır
lezzet-i mukaddese: her türlü noksanlıktan uzak, kutsal bir lezzet.
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar
memnuniyet: memnunluk, razılık, hoşnutluk.
memnuniyet-i mukaddese: her türlü kusur ve noksanlardan uzak Allah'a ait kutsal bir memnuniyet.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek
muhabbet-i münezzehe: tertemiz ve kusursuz sevgi.
muvafık: uygun
münasip: uygun
müteveccih: yönelmiş, dönmüş.

neş'et: meydana gelme, oluşma
nevi: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
suret: şekil, biçim
sürur-ı mukaddes: mukaddes bir sevinç ve ferahlık.
sıfât: nitelikler, vasıflar, özellikler
şefkat-i mukaddese: bütün kusurlardan uzak, temiz kutsal bir şefkat
şevk-i mukaddes: çırkınlıklerden ve kusurlardan uzak olan kutsal şevk
tabiri caizse: açıklamak, ifade etmek, söylemek uygunsa
tekemmül: olgunlaşma, mükemmelleşme
tenezzüh-i zatî: Allah'ın yüce zatının her türlü kusur ve noksandan uzak ve temiz oluşu
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vücub-i vücut: varlığı gerekli olma, olmaması imkânsız olma, varlığı zarurî ve vacip olma, vazgeçilmez olma
Zat: Cenab-ı Hakkın şahsı, kendisi, azamet ve ululuk sahibi olan yüce Allah'ın zatı
Zat-ı Rahman ve Rahîm: yarattığı bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren dünya ve âhirette kullarına yardım eden sonsuz rahmet sahibi Allah'ın yüce zatı
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlak gerekli olan Zat, Cenab-ı Allah.

ve hadsiz iftihar-ı mukaddes vardır ki, hadsiz bir surette, hadsız bir faaliyeti iktiza ediyor.

Ve o hadsiz faaliyet dahi, hadsiz bir tebdil ve tağyir ve tahvil ve tahnbi dahi ıktıza ediyor.

Ve o hadsiz tağyir ve tebdil dahi, mevt ve ademi, zeval ve fırakı iktıza ediyor.

Bir zaman, hikmet-i beşeriyenin masnuatın gayelerine dair gösterdiği faydalar, nazarımda çok ehemmiyetsiz gorundu. Ve ondan bildim ki, o hikmet abesiyete gider. Onun ıçın, feylesofların ilen gidenlen, ya tabiat dalâletine duşer veya Sofestaî olur veya ihtiyâr ve ilm-i Sânıı inkâr eder veya Hâlık'a "mûcib-i bızzat" der.

İşte o zaman, rahmet-i Ilâhıye, Hakîm ismini ımdadıma gonderdi; bana da masnuatın buyuk gayelerini gosterdi. Yani, her bır masnu oyle bir mektub-i Rabbanîdır ki, umum zîşuur onu mutalâa eder.

Şu gaye bır sene bana kâfi geldi. Sonra sanattaki harıkalar ınkişaf etti; o gaye kâfi gelmemeye başladı. Daha çok buyuk dıger bir gaye gostenldi. Yani, her bir masnuun en mühim gayeleri Sâniine bakar, Onun kemalât-ı sanıatını ve nukuş-i esmasını ve murassaat-ı hikmetini ve hedâyâ-ı rahmetini Onun nazarına arz etmek ve cemal ve kemalıne bir âyine olmaktır, bıldım.

Şu gaye haylı zaman bana kâfı geldı. Sonra, sanat ve icad-ı eşyadaki hayretengiz faalıyet içinde, gayet derecede sur'atlı tağyır ve tebdıldekı mu'cızat-ı kudret ve

abeslyet: faydasız, boş, fuzumsuz, gayesiz oluş; akla, gerçe aykırılık.
adem: yokluk, hıçlık.
arz etmek: sunmak.
ayine: ayna
cemal: güzellik.
dair: alakalı, aıt, ılgılı
ehemmıyetsız: onemsız, kıymetsız
faalıyet: çalışma, ış gorme
falde: fayda, menfaat.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
fırakı: aynlık, aynılma
gaye: maksat, hedef, netice.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakım: her şeyı belırlı gayelere yonelık anlamlı ve yerlı yerınde yaratan sonsuz hıkmet sahıbı Allah
Halık: yoktan yaratan Allah
harıka: hayranlık hıssı uyandıran şey, olaganustu vasıflar taşıyan olan şey
hayretengiz: hayret veren, hayret vendı.
hedayâ-i rahmet: rahmet hediyeleri
hikmet: gaye, fayda, anlam
hıkmet-ı beşerıye: beşen ilım, felsefe
icad-ı eşya: varlıkların vücuda getırılmesı, yaratılması
iftıhar-ı mukaddes: her turlu kusur ve noksanlardan uzak olan Allah a aıt kutsal ovunç.
ıhtıyar: tercih, ırade
iktıza etme: gerektırme.
ılm-i Sanı: her şeyi sanatlı yaratan Cenab-ı Hakkın ilmi
ınkâr: reddetme, kabul etmeme, inanmama
inkişaf: ortaya çıkma.
kâfi: yeterli
kemal: mukemmellik, kusursuzluk.
kemalat-ı sanat: sanattakı mukemmellıkler
masnu: sanatla yapılmış varlık.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mektub-ı Rabbanı. Allah ın sanatla ve hikmetle yarattıgı ve bir mektup gibi mana ve mesaj içeren eser, varlık.
mevt: olum, vefat.
mu'cizat-ı kudret: kudret mu cizeleri
mücib-ı bızzat. Allah ı "mecbur olmak" ile vasıflandıran felsefi goruşün Ona ızafe ettıgı sıfat. "Her şeyı yapmaya bizzat mecbur olan" Allah ın iradesini kabul etmeyen felsefi goruş
murassaat-ı hikmet. hikmet süslemeleri.
mühim: onemlı
mutalaa: düşunerek okuma ve dıkkatlıce inceleme
nazar: bakış, goz.
nukuş-ı esma: ısımlerın nakışları
rahmet-ı ilahiye: İlâhı rahmet, Allah ın sonsuz rahmetı
Sanı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
Sofestaî: Sofist. Allah ı kabul etmemek ıçın kâınatı ve kendi varlıgını da ınkar eden.
suret: şekıl, bıçım
sür'at: çabukluk, hız, hızlılık
tabıat dalâleti: materyalıst düşunce, tabıat ıçın "her şey kendı kendıne olıyor" düşuncesi.
tagyir: degıştırme.
tahrip: yıkma, bozma
tahvil: bır halden bır hale getırme
tebdil: degıştırme, başka bır hale getırme
umum: butun
zeval: sona erme, yok olma
zışuur: şuur sahıbı, bilınclı

şuunat-ı rububiyet göründü. O vakit bu gaye dahi kâfi gelmemeye başladı. Belki şu gaye kadar büyük bir muktazi ve dâî dahi lâzımdır bildim. İşte o vakit, şu İkinci Remizdeki muktaziler ve gelecek İşaretlerdeki gayeler gösterildi ve yakînen bana bildirildi ki, kâinattaki kudretin faaliyeti ve seyruseyelân-ı eşya o kadar manidardır ki, o faaliyetle Sâni-i Hakîm enva-ı kâinatı konuşturuyor. Güya göklerin ve zeminin müteharrik mevcutları ve hareketleri, onların o konuşmalarındaki kelimelerdir; ve taharrük ise, bir tekellümdür. Demek faaliyetten gelen harekât ve zeval, bir tekellümat-ı tesbihiyedir. Ve kâinattaki faaliyet dahi, kâinatın ve envaının sessizce bir konuşması ve konuşturmasıdır.

ÜÇÜNCÜ REMİZ

Eşya, zeval ve ademe gitmiyor; belki daire-i kudretten daire-i ilme geçiyor, âlem-i şahadetten âlem-i gayba gidiyor, âlem-i tagayyür ve fenâdan âlem-ı nura, bekaya müteveccih oluyor.

Hakikat nokta-i nazarında eşyadaki cemal ve kemal, esma-i İlâhiyeye aittir ve onların nukuş ve cilveleridir. Madem o esma bâkîdirler ve cilveleri daimîdir; elbette nakışlar teceddüt eder, tazelenir, güzelleşir. Ademe ve fenâya gitmiyor, belki yalnız itibarî taayyünleri değişir. Ve medar-ı hüsün ve cemal ve mazhar-ı feyiz ve kemal olan hakikatleri ve mahiyetleri ve hüviyet-i misaliyeleri bâkîdirler.

adem: yokluk, hıçlık
alem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen görünmeyen başka dünyalar
âlem-i nur: nur âlemi, aydınlık alemi
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem
alem-i tagayyur ve fenâ: her şeyin, aynı kalmayıp devamlı değiştiği ve son bulup yok olduğu alem.
bâkî: devamlı, sürekli.
beka: sonsuzluk, devamlılık ve kalıcılık.
cemal: güzellik.
cilve: yansıma, görüntü
dâî: sebep, illet.
daimî: sürekli, devamlı
daire-i ilm: ilim dairesi
daire-i kudret: Allah'ın ezelî ve sonsuz gücünün hâkim olduğu daire
enva: çeşitler, türler, nevler.
enva-ı kâinat: varlık türleri, varlıkların çeşitleri.
esma: isimler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
faaliyet: çalışma, iş görme
fenâ: yok olma, yokluk, geçip gitme
gaye: maksat, hedef, netice
güya: sanki.
hakikat: gerçek, doğru
harekat: hareketler.
hüviyet-i misaliye: örnek mahiyet, özellik.
itibarî: gerçek olmayan, varsayılan
kâfi: yeterli
kâinat: varlıklar, bütün âlemler
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kudret: güç, kuvvet.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası niteliği
manidar: anlamlı, manalı
mazhar-ı feyiz ve kemal: mükemmellik ve bereketle enşme, kavuşma, feyiz ve kemali yansıtan, gösteren
medar-ı hüsün ve cemal: güzellik kaynağı
mevcut: varlık
muktazî: gerekçe, gereklilik.
müteharrik: hareket eden, hareketli
müteveccih: yönelmiş, yöneten
nakış: işleme, süs
nokta-i nazar: bakış açısı.
nukuş: nakışlar, işlemeler
remiz: işaret.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
seyruseyelân-ı eşya: varlıkların hareketleri
şuunat-ı rububiyet: idare ve terbiye edici Rabbimizin zatına mahsus işleri, şuunları
taayyün: meydana çıkma, belirlenme
taharrük: hareket etme, hareketlenme
teceddüt: tazelenme, yenilenme
tekellüm: söyleme, konuşma
tekellümat-ı tesbihiye: Allah'ı her türlü kusur ve noksanlardan uzak tutarak onu şanına layık ifadelerle anan konuşmalar
yakînen: kesin olarak.
zemin: yer, yeryüzü
zeval: sona erme, yok olma

Zîruh olmayanlar, doğrudan doğruya onlardaki hüsün ve cemal, esma-i İlâhiyeye aittir; şeref onlaradır, medih onlann hesabına geçer, güzellik onlanndır, muhabbet onlara gider, o âyinelerin değişmesiyle onlara bir zarar iras etmez.

Eğer zîruh ise, zevilukulden değilse, onların zeval ve fırakı bir adem ve fenâ değil, belki vücud-i cismanîden ve vazife-ı hayatın dağdağasından kurtulup, kazandıklan vazifenin semerelerini bâkî olan ervahlanna devrederek, onlann, o ervah-ı bâkiyeleri dahı birer esma-i İlâhiyeye istinat ederek devam eder, belki kendine lâyık bır saadete gıder.

Eğer o zîruhlar zevilukulden ıse, zaten saadet-ı ebediyeye ve maddî ve manevî kemalâta medar olan âlem-i bekaya ve o Sânı-i Hakîm'ın dünyadan daha guzel, daha nuranî olan âlem-i berzah, âlem-i misal, âlem-i ervah gibi dıger menzillenne, başka memleketlerine bır seyrüseferdir; bir mevtüadem ve zevalüfirak değil, belki kemalâta kavuşmaktır.

Elhâsıl: Madem Sâni-i Zülcelâl vardır ve bâkîdır ve sıfât ve esması daimî ve sermedîdirler; elbette o esmanın cılvelen ve nakışlan, bır manevî beka içinde teceddut eder; tahrip ve fenâ, idam ve zeval değildirler. Malûmdur kı, ınsan, ınsanıyet cıhetıyle, ekser mevcudatla alâkadardır. Onlarının saadetleriyle mütelezziz ve helâketleriyle müteellımdır. Hususan zîhayat ıle, ve bılhassa nev-ı beşerle ve bilhassa sevdiği ve istıhsan ettıği ehl-i kemalın âlâmıyla daha zıyade müteellım ve saadetlenyle daha zıyade

me
ıstinat: dayanma
kemalat: mükemmellikler, üstün ve kusursuz özellikler
layık: uygun, munasip
maddı: madde ile alakalı
malûm: bilinen
manevı: maddî olmayan
medar: kaynak.
medih: overme, ovgu
menzıl: yer, durak.
mevt ü adem: olum ve yokluk.
muhabbet: sevgi
müteellim: acı ve uzuntü duyan
mutelezziz: lezzet alan
nakış: işleme, sus
nev-i beşer: insanlık.
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak.
saadet: mutluluk
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
Sânı-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sânı-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibı, her şeyi sanatla yaratan Allah
semere: meyve
sermedî: sürekli, devamlı
seyrüsefer: yolculuk.
sıfât: haller, nitelikler, vasıflar
şeref: yücelik.
tahrip: yıkma, bozma
teceddüt: tazelenme, yenilenme
vazıfe: görev
vazife-i hayat: hayat vazifesi, görevi
vücud-ı cısmanı: cısım hâlindeki maddı vucut.
zeval: sona erme, yok olma
zevalüfirak: kayboluş ve ayrılık
zevilukul: akıl sahıplerı
zîhayat: hayat sahıbı
zıruh: ruh sahıbı
zıyade: çok, fazla

adem: yokluk, hıçlik.
alam: kederler, elemler, acılar
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret.
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacaklan âlem, kabır alemı
âlem-i ervah: ruhlar âlemı.
alem-i mısal: goruntuler âlemı, dunyadakı ışlenn gorüntulendıgı ve gozlendıgı ruhlann bulundugu alem
ayine: ayna
bâkı: devamlı, sürekli.
beka: devamlılık ve kalıcılık, sonsuzluk.
bılhassa: ozellıkle
cemal: guzellik.
cıhet: yan, taraf
cılve: yansıma, goruntu
dagdağa: sıkıntı, ıztırap, kargaşa.
daimî: sürekli, devamlı
ehl-i kemal: degerli kemal sahıbı olan kışıler
ekser mevcudat: varlıkların çogu
elhasıl: sonuç olarak, ozetle
ervah: ruhlar
ervah-ı bâkiye: kalan ebedî ruhlar, yok olmayan ruhlar
esma: ısımler
esma-ı İlahıye: Allah'ın ısımlerı
fenâ: yok olma, yokluk, geçıp gıtme
fırak: ayrılık, ayrılma
helâket: mahvolma, mahvolus
hususan: ozellıkle
hüsün: guzellik
ınsanıyet: insanlık.
iras: verme, sebep olma
istıhsan: guzel bulma, begen-

mes'ut olur. Hatta, şefkatli bir valide gibi, kendi saadetini ve rahatını onların saadeti için feda eder.

İşte her mü'min, derecesine gore, nur-i Kur'ân ve sırr-ı iman ile, bütün mevcudatın saadetleriyle ve bekalarıyla ve hiçlikten kurtulmalarıyla ve kıymettar mektubat-ı Rabbaniye olmalarıyla mes'ut olabilir ve dünya kadar bir nur kazanabilir. Herkes derecesine göre bu nurdan istifade eder.

Eğer ehl-i dalâlet ise, kendi elemiyle beraber, bütün mevcudatın helâketiyle ve fenâsıyla ve zahirî idamlarıyla, zîruh ise âlâmlarıyla müteellim olur. Yani, onun küfrü, onun dünyasına adem doldurur, onun başına boşaltır; daha cehenneme gitmeden cehenneme gider.

DÖRDÜNCÜ REMİZ

Çok yerlerde dediğimiz gibi, bir padişahın sultan, halife, hâkim, kumandan gibi muhtelif ünvanlar ve sıfatlardan neş'et eden muhtelif ayn ayn devair-i teşkilâtı olduğu gibi, Cenab-ı Hakkın Esma-i Husnasının had ve hesaba gelmez türlü türlü tecelliyatı vardır. Mahlûkatın tenevvuleri ve ihtilâflan, o tecelliyatın tenevvülerinden ileri geliyor.

İşte, her kemal ve cemal sahibi, fıtraten cemal ve kemalini görmek ve göstermek istemesi sırrınca, o muhtelif esma dahi, daimî ve sermedî oldukları için, daimî bir surette Zat-ı Akdes hesabına tezahur isterler. Yani nakışlarını görmek isterler. Yani, kendi nakışlarının âyinelerinde cilve-i cemallerini ve in'ikâs-ı kemallerini görmek ve

adem: yokluk, hıçlık.
alam: elemler, kederler, acılar
âyine: ayna,
beka: devamlılık ve kalıcılık, sonsuzluk.
cemal: güzellik.
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü yansıması
daimî: sürekli, devamlı
devair-i teşkilât: teşkilât dairelerin
ehl-i dalâlet: İslâmiyetten ayrılanlar, doğru yoldan çıkanlar
elem: dert, üzüntü, kaygı, acı
esma: adlar, isimler
Esma-ı Husna: Allah'ın güzel isimleri
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fena: yok oluş, yokluk.
fıtraten: yaratılış itibariyle
had ve hesaba gelmemek: sayısız ve sınırsız olmak.
hâkim: hükmeden, yargıç
halife: vekil, birinin yerine geçen kimse
helâket: yıkılma, mahvolma.
idam: yokluğa gitme, yok olma
İhtilâf: farklılık.
İn'ikâs-ı kemal: mükemmelliğin aksetmesi yansıması
istifade: faydalanma, yararlanma
kemal: mükemmellik, üstün ve kusursuz özellik
kumandan: komutan.
küfür: inkar, inançsızlık
kıymettar: değerli, kıymetli.
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar
mektubat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın yarattığı ve her biri bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar
mes'ut: saadetli, mutlu
mevcudat: varlıklar
muhtelif: çeşitli, farklı
mü'min: Allah'a inanan
müteellim: acı ve üzüntü duyan
nakış: işleme, süs
neş'et: meydana gelme
nur: aydınlık.
nur-ı Kur'an: Kur'ân nuru.
remiz: işaret.
saadet: mutluluk,
sermedî: sürekli, daimî
sultan: hükümdar, iktidar sahibi.
suret: şekil, biçim.
sıfat: hal, nitelik, vasıf
sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikati
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek içten, karşılıksız sevme
tecelliyat: yansımalar, görünüler
tenevvü: çeşitlilik.
tezahur: ortaya çıkma, görünme
ünvan: isim, lâkap.
valide: ana, anne
zahirî: görünen, görünürdeki
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak olan zat, Allah
zîruh: ruh sahibi

göstermek isterler. Yani, kâinat kitab-ı kebirini ve mevcudatın muhtelif mektubatını ânenfeânen tazelendirmek, yani yeniden yeniye manidar yazmak, yani bir tek sahifede ayn ayn binler mektubatı yazmak ve her bir mektubu Zat-ı Mukaddes ve Müsemma-i Akdes'in nazar-ı şuhuduna izhar etmekle beraber, bütün zîşuurun nazar-ı mütalâasına göstermek ve okutturmak iktiza ederler. Bu hakikate işaret eden şu hakikatlı şiire bak:

Kitab-ı âlemin yaprakları, envâ-ı nâma'dut,
Huruf ile kelimatı dahi efrad-ı nâmahdut
Yazılmış destgâh-ı Levh-i Mahfuz-ı hakikatte,
Mücessem lâfz-ı manidardır âlemde her mevcut. (1)

(2) تَأَمَّلْ سُطُورَ الْكَائِنَاتِ فَإِنَّهَا ❁ مِنَ الْمَلَإِ الْأَعْلَى إِلَيْكَ رَسَائِلُ

BEŞİNCİ REMİZ

İki Nüktedir.

Birinci Nükte: Madem Cenab-ı Hak var, her şey var. Madem Cenab-ı Vacibü'l-Vücud'a intisap var, her şey için bütün eşya var. Çünkü, Vacibu'l-Vücud'a nispetle her bir mevcut, bütün mevcudata, vahdet sırrıyla bir irtibat peyda eder. Demek, Vacibu'l-Vücud'a intisabını bilen veya intisabı bilinen her bir mevcut, sırr-ı vahdetle, Vacibü'l-Vücud'a mensup bütün mevcudatla münasebettar olur. Demek her bir şey, o intisap noktasında hadsiz envar-ı vücuda mazhar olabilir; fıraklar, zevaller, o noktada yoktur. Bir an-ı seyyale yaşamak, hadsiz envar-ı vücuda medardır.

1. İstanbul'daki Darülfunun'un müdürlüğünü yapan Hoca Tahsin'e [asıl adı Hasan Tahsin] (1811-1881) ait bir şiir. (Aslı ile bazı kelime farklılıkları olabilir. Bkz. *Muhakemat*, s. 182.)
2. Kainatın satırlarını dikkatle oku. Zira onlar, sana Mele-i Âladan gönderilen birer mektuptur.

âlem: kainat, cihan.
ânenfeânen: devamlı.
an-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi.
Cenab-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı zaruri ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan yüce Allah.
destgâh-ı Levh-i Mahfuz-i hakikat: her şeyin bütün detaylarıyla ve hakikatlerliyle yazılı olduğu kader levhasının tezgahı.
efrad-ı nâmahdut: sayısız fertler.
envar-ı vücut: varlığın nurları.
envâ-ı nâma'dut: sayılması mümkün olmayan türler, sayısız çeşitler.
fırak: ayrılık, ayrılma.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
huruf: harfler.
iktiza etme: gerektirme.
intisap: mensup olma, bağlanma.
irtibat peyda etmek: bağlantı kurmak.
izhar: gösterme, belirtme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kelimat: kelimeler, sözler.
kitab-ı âlem: âlem kitabı.
kitab-ı kebir: büyük kitap, kâinat.
lâfz-ı manidar: anlamlı söz, kelime.
manıdar: anlamlı.
mazhar: kavuşma, nail olma, erişme.
medar: sebep, vesile, kaynak.
mektubat: mektuplar. Allah'ın kendini kullarına tanıtmak ve sevdirmek için yarattığı sanat eserleri.
Mele-i Âlâ: en yüksek heyet, toplulluk, melekler âlemi.
mensup: bağlı.
mevcudat: varlıklar.
mevcut: var olan, varlık.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mücessem: cisimleşmiş, maddî yapıda olan.
münasebettar: ilgili, bağlantılı.
Müsemma-i Akdes: en kudsî isimlerle isimlenmiş, en kudsî isimlerin sahibi olan Allah.
nazar-ı mütalaa: inceleyerek bakmak.
nazar-ı şuhut: şahitlerin tanıklarının görüş ve düşüncelerin.
nispet: bağlılık, bağ.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.
remız: işaret.
sahife: sayfa.
sırr-ı vahdet: birlik sırrı.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zaruri ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah.
vahdet: birlik.
Zat-ı Mukaddes: her türlü noksan sıfatlardan uzak ve temiz olan Allah.
zeval: sona erme, yok olma.
zîşuur: şuur sahibi.

Eğer o intisap olmazsa ve bilinmezse, hadsiz firaklara ve zevallere ve ademlere mazhar olur. Çünkü, o hâlde, alâkadar olabileceği her bir mevcuda karşı bir firakı ve bir iftirakı ve bir zevali vardır. Demek, kendi şahsî vücuduna, hadsiz ademler ve firaklar yüklenir. Bir milyon sene vücutta kalsa da, intisapsız, evvelki noktasındaki o intisaptaki bir an yaşamak kadar olamaz.

Onun için, ehl-i hakîkat demişler ki: "Bir an-ı seyyale vücud-ı münevver, milyon sene bir vücud-i ebtere müreccahtır." Yani, Vücud-ı Vacib'e nispet ile bir an vücut, nispetsiz milyon sene bir vücuda müreccahtır.

Hem bu sır içindir ki, ehl-i tahkik demişler: "Envar-ı vücut ise, Vacibü'l-Vücud'u tanımakladır." Yani, o hâlde kâinat, envar-ı vücut içinde olarak melâike ve ruhaniyat ve zîşuurlar ile dolu görünür. Eğer Onsuz olsa, adem zulmatlan, firak ve zeval elemleri her bir mevcudu ihata eder. Dünya, o adamın nazarında, boş ve hâlî bir vahşetgâh suretinde görünür.

Evet, nasıl ki bir ağaç meyvelerinin her birisi, ağacın başındaki bütün meyvelere karşı birer nispeti var. Ve o nispetle birer kardeşi, arkadaşı mevcut olduğundan, onlann adedince anzî vücutlan vardır. Ne vakit o meyve ağacın başından kesilse, her bir meyveye karşı bir firak ve zeval hâsıl olur. Her bir meyve onun için madum hükmündedir. Haricî bir zulmet-i adem ona hâsıl oluyor. Öyle de, kudret-ı Ehad-ı Samed'e intisap noktasında, her şey için bütün eşya var. Eğer intisap olmazsa, her şey için, eşya adedince haricî ademler var.

adem: yokluk, hıçlik.
adet: sayı
alakadar: ilgili, alakalı
an-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi
arızî: sonradan ortaya çıkan
ehl-i hakîkat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
ehl-i tahkik: gerçeği araştıran ve delilleriyle bilen âlimler
elem: dert, üzüntü, kaygı, acı
envar-ı vücut: varlık nurlan
evvel: önce, ilk, birinci
firak: ayrılık, ayrılma
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâlî: boş
haricî: dıştaki, dışarıya ait.
hâsıl olmak: meydana gelmek
hükmünde: yerinde
iftirak: ayrılma, dağılma
ihata: sarma, kuşatma
intisap: mensup olma, bağlanma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kudret-i Ehad-i Samed: hiç bir şeye muhtaç olmayan ve tek olan Cenab-ı Hakkın kudreti
madum: yok, ölü
mazhar: kavuşma, nail olma, erişme
melâike: melekler
mevcut: var olan, varlık.
müreccah: tercih edilen, üstün.
nazar: bakış, göz, fikir
nispet: bağlılık, ilgi, bağ
ruhaniyat: madde âleminden başka bir âlemde ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cinler ve melekler
suret: şekil, biçim.
şahsî: kendine ait
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahşetgâh: yalnızlık yeri
vücud-ı ebter: biten, tükenen vücut.
vücud-ı münevver: nurlanmış vücut.
Vücud-ı Vacib: varlığı zarurî ve zatı olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah'ın vücudu
vücut: var oluş, varlık, beden
zeval: sona erme, yok olma
zîşuur: akıl, şuur sahibi
zulmet-i adem: yokluk karanlığı
zulümat: karanlıklar

İşte şu Remizden, imanın azamet-i envarına bak ve dalâletin dehşetli zulumatını gör. Demek, iman, şu Remizde beyan edilen hakikat-i âliye-i nefsülemriyenin ünvanıdır, ve iman ile ondan istifade edebilir. Eğer iman olmazsa, nasıl ki kör, sağır, dilsiz, akılsız adama her şey madumdur, öyle de imansıza her şey madumdur, zulümatlıdır.

İkinci Nükte: Dünyanın ve eşyanın üç tane yüzü var.

Birinci yüzü esma-i İlâhiyeye bakar, onların âyinelerindir. Bu yüze zeval ve fırak ve adem giremez, belki tazelenmek ve teceddüt var.

İkinci yüzü ahirete bakar, âlem-i bekaya nazar eder, onun tarlası hükmündedir. Bu yüzde, bâkî semereler ve meyveler yetiştirmek var, bekaya hizmet eder, fânî şeyleri bâkî hükmüne getirir. Bu yüzde dahi mevt ve zeval değil, belki hayat ve beka cılvelen var.

Üçüncü yüzü fânîlere, yani bizlere bakar ki, fânîlerin ve ehl-i hevesatın maşukası ve ehl-i şuurun ticaretgâhı ve vazifedarların meydan-ı imtihanlarıdır. İşte bu üçüncü yüzündeki fenâ ve zeval, mevt ve ademin acılarına ve yaralarına merhem için, o üçüncü yüzün iç yüzündeki beka ve hayat cilvelen var.

Elhâsıl, şu mevcudat-ı seyyale, şu mahlûkat-ı seyyare, Vacibu'l-Vücud'un envar-ı icat ve vücudunu tazelendirmek için müteharrik âyineler ve değişen mazharlardır.

* * *

adem: yokluk, hıçlık.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
ayine: ayna
azamet-i envar: nurların büyüklüğü
bâkî: kalıcı, devamlı, sürekli
beka: ebedîlik, kalıcılık, devamlılık
beyan: anlatma, açıklama
cilve: yansıma, görüntü
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, doğru yoldan ayrılma
ehl-i hevesat: nefsinin gayrı meşru, haram isteklerine uyanlar
ehl-i şuur: şuurlular, bilinçliler
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
envar-ı icat ve vücut: yoktan var etme ve varlık nurları
esma-ı İlahiye: Allah'ın isimleri
fânî: ölümlü, geçici
fenâ: yok olma, yokluk.
firak: ayrılık, ayrılma.
hakikat-i âliye-i nefsülemriye: işin esasta ve aslında yüceliği hakikatı, gerçeği
hükmünde: gibi, yerinde
iman: Allah'a inanma
imansız: Allah'a inanmayan
istifade: faydalanma, yararlanma
madum: yok olu
mahlûkat-ı seyyare: gezici seyyar varlıklar
maşuk: aşkla sevilen, sevgili
mazhar: bir şeyin göründüğü yer
merhem: ilâç.
mevcudat-ı seyyale: akıp giden varlıklar, aynı yerde ve hâlde kalmayıp devamlı değişen varlıklar
mevt: ölüm, vefat.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı, deneme ve sınama yeri
müteharrik: hareket eden, hareketli
nazar: bakma, bakış
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
remiz: işaret.
semere: meyve
tarla hükmünde: tarla yerinde
teceddüt: tazelenme, yenilenme
ticaretgâh: ticaret yapılan yer
ünvan: isim, şöhret.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vazifedar: görevli, vazifeli
zeval: sona erme, yok olma
zulümat: karanlıklar

İkinci Makam

Bir Mukaddime, Beş İşarettir.

MUKADDİME: İki Mebhastır.

Birinci Mebhas: Bu gelecek Beş İşarette, şuunat-ı rububiyeti rasat etmek için, birer sönük, küçük dürbün nev'inden birer temsil yazılacaktır. Bu temsiller, şuunat-ı rububiyetin hakikatini tutamaz, ihata edemez, mikyas olamaz; fakat baktırabilir. O gelecek temsilâtta ve geçen Remizlerde, Zat-ı Akdes'in şuunatına munasip olmayan tabirat, temsilin kusuruna aittir. Meselâ, lezzet ve sürur ve memnuniyetin bizce malûm manaları, şuunat-ı mukaddeseyi ifade edemiyor; fakat birer ünvan-ı mülâhazadır, birer mirsad-ı tefekkürdür.

Hem dahi şu temsiller, muhit, azîm bir kanun-i rububiyetin küçük bir misalde ucunu göstermekle, rububiyetin şuunatında o kanunun hakikatını ispat ediyor. Meselâ, "Bir çiçek vücuttan gider, binler vücut bırakarak öyle gider" denilmiş. Onunla azîm bir kanun-i rububiyeti gösteriyor ki, bütün bahar, belki bütün dünyadaki mevcudatta bu kanun-i rububiyet cereyan ediyor.

Evet, Hâlık-ı Rahîm, bir kuşun tüylü libasını hangi kanun ile değiştiriyor, tazelendiriyor; o Sânî-i Hakîm, aynı kanun ile, her sene küre-i arzın libasını tecdit eder. Hem o aynı kanun ile, her asırda dünyanın şeklini tebdil eder.

asır: yüzyıl
azım: büyük, yüce
cereyan etme: meydana gelme
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah
ifade: anlatma, bildirme
ihata: kapsama, kuşatma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama
kanun-ı rububiyet: idare ve terbiye edicilik kanunu.
kusur: eksiklik, noksan
küre-i arz: dünya, yer küre
libas: elbise.
makam: kısım, bölüm
malûm: bilinen
mana: anlam
mebhas: bahis konu, bölüm
memnuniyet: memnunluk, razılık.
mesela: örnek olarak.
mevcudat: varlıklar, yaratılmışlar
mikyas: ölçü
mirsad-ı tefekkür: tefekkür ve gözleme aracı
misal: örnek, numune
muhit: kuşatan, saran, kapsamlı
mukaddime: başlangıç, on söz, giriş bölümü
munasip: uygun, yakışır
nevi: çeşit, tür
rasat etmek: gözetlemek.
remiz: işaret.
rububiyet: rabbilik, Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, yetiştirmesi, onları uyum içinde sevk ve idare etmesi, terbiye edicilik
Sânî-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
sürur: sevinç, mutluluk.
şuunat: Allah'ın yüce zatının gereği olan ve zatından ayrılmayan kusur ve noksanlardan uzak, kutsal hal ve keyfiyetler
şuunat-ı mukaddese: Allah'ın yüce zatının gereği olan ve zatından ayrılmayan kusur ve noksanlardan uzak, kutsal hal ve keyfiyetler
şuunat-ı rububiyet: idare ve terbiye edici Rabbimizin zatına mahsus kutsal iş, fiil, hâl ve keyfiyetler
tabirat: tabirler, deyimler, sözler.
tebdil: değiştirme, dönüştürme, başka bir hale getirme.
tecdit: yenileme, tazeleme.
temsil: benzerme içinde karşılaştırmalar ve benzetmeler bulunan örnek
temsilat: temsiller, örneklendirmeler
ünvan-ı mülâhaza: bir şeyin hakikatini bir derece düşünebilmek için olan isim ve vasıta
vücut: varlık, beden
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah

Hem aynı kanun ile, kıyamet vaktinde kâinatın suretini tağyir edip değiştirir.

Hem hangi kanun ile zerreyi Mevlevî gibi tahrik ederse, aynı kanun ile küre-i arzı meczup ve semaa kalkan Mevlevî gibi döndürüyor. Ve o kanun ile âlemleri böyle çeviriyor ve manzume-ı şemsiyeyi gezdiriyor.

Hem hangi kanun ile senin bedenindeki hüceyratın zerrelerini tazelendiriyor, tamir ve tahlil ediyorsa, aynı kanun ile senin bağını her sene tecdit eder ve her mevsimde çok defa tazelendirir. Aynı kanun ile, zemin yüzünü her bahar mevsiminde tecdit eder, taze bir peçe üstüne çeker.

Hem o Sâni-i Kadîr, hangi kanun-i hikmetle bir sineği ihya eder; aynı kanun ile şu önümüzdeki çınar ağacını her baharda ihya eder. Ve o kanun ile küre-i arzı yine o baharda ihya eder. Ve aynı kanun ile haşırde mahlûkatı da ihya eder. Şu sırra işareten,

(1) مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ Kur'ân ferman eder.

Ve hakeza, kıyas et. Bunlar gibi çok kavanın-ı rububiyet vardır ki, zerreden tâ mecmu-i âleme kadar cereyan ediyor. İşte, faaliyet-i rububiyetin içindeki şu kanunların azametine bak ve genişliğine dikkat et ve içindeki sırr-ı vahdeti gör, her bir kanun bir burhan-ı vahdet olduğunu bil. Evet, şu çok kesretli ve çok azametli kanunlar, her bin ilim ve iradenin cilvesi olmakla beraber, hem vahit, hem muhit olduğu için, Sâniin vahdaniyetini ve ilim ve iradesini gayet kat'î bir surette ispat ederler.

1- Sizin yaratılmanız da, dirilitilmeniz de tek bir kişinin yaratılıp dirilitilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

âlem: dünya
azamet: büyükluk, yücelik.
burhan-ı vahdet: birlik delili. Allah'ın birliğini gösteren delil.
cereyan etme: olma, meydana gelme, gidiş, geçiş.
cilve: yansıma, görüntü.
faaliyet-i rububiyet: her şeyi terbiye eden Allah'ın kendi zâtına has durmayan faaliyeti ve icraatı.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece, çok.
hakeza: böyle, bunun gibi.
haşir: öldükten sonra, âhiret âleminde tekrar dirilitilip Allah'ın huzurunda toplanma.
hüceyrat: hücreler, hücrecikler.
ihya: dirilitme, hayat verme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama.
işareten: işaret ederek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kanun-ı hikmet: her şeyin belli bir amaca yönelik, yerli yerinde ve faydalı işlemesini sağlayan kanun.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kavanın-ı rububiyet: Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idâresi ve egemenliği altında bulundurması ile ilgili kanunlar.
kesret: çokluk, fazlalık.
küre-i arz: dünya, yer küre.
kıyamet: kâinatın ölümü, tahrip edilip yıkılması.
kıyas: karşılaştırma.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.
manzume-ı şemsiye: güneş sistemi.
mecmu-ı âlem: bütün âlem, kâinatın tamamı.
meczup: kendinden geçmiş, cezbeye tutulmuş.
Mevlevî: Mevlevîlik tarîkatine mensup kimse.
muhit: kuşatan, saran, her yerde geçerli.
peçe: kadınların yüzlerini örttükleri tüle benzer örtü.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
sema: Mevlevî ayinlerinde tarîkat mensuplarının musiki eşliğinde cezbe hâlinde ayakta dönme hareketi.
suret: şekil, biçim.
sırr-ı vahdet: birlik sırrı.
tağyir: değiştirme, başkalaştırma, bozma.
tahlil: ayrıştırma, çözümleme, analiz.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
tecdit: yenileme, tazeleme.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vahit: bir, tek.
zemin: yer, yeryüzü.
zerre: en küçük parça, atom.

İşte, ekser Sözlerdeki ekser temsilât, böyle kanunların uçlarını birer cuz'î misal ile göstermekle, müddeada aynı kanunun vücuduna ışaret eder. Madem temsil ile kanunun tahakkuku gösteriliyor, bürhan-ı mantıkî gibi yakînî bir surette müddeayı ispat eder. Demek, Sözlerdeki ekser temsiller birer bürhan-ı yakînî, birer hüccet-i kâtıa hükmündedir.

İkinci Mebhas: Onuncu Sözün Onuncu Hakıkatında denildiği gibi, bir ağacın ne kadar meyveleri ve çiçekleri vardır, her bir meyvenin, her bir çiçeğin o kadar gayeleri, hikmetleri vardır. Ve o hikmetler üç kısımdır:

Bir kısmı Sânıa bakar, esmasının nakışlarını gösterir.

Bır kısmı zîşuurlara bakar kı, onların nazarlarında kıymettar mektubat ve manıdar kelimattır.

Bir kısmı kendi nefsine ve hayatına ve bekasına bakar; ve insana faydalı ise, insanın menfaatine göre hikmetleri vardır.

Işte, her bır mevcudun böyle kesretlı gayeleri bulunduğunu bir vakit düşünürken, hatırıma Arabî tarzda ve gelecek Beş İşaretin esasatına nota hükmünde olarak, kullî gayelere işaret eden şu fıkralar gelmiştir:

وَهٰذِهِ الْمَوْجُودَاتُ الْجَلِيلَةُ مَظَاهِرُ سَيَّالَةٌ وَمَرَايَا جَوَّالَةٌ لِتَجَدُّدِ تَجَلِّيَاتِ اَنْوَارِ اِيجَادِهِ سُبْحَانَهُ بِتَبَدُّلِ التَّعَيُّنَاتِ الْاِعْتِبَارِيَّةِ ۞ اَوَّلاً: مَعَ اِسْتِحْفَاظِ الْمَعَانِي الْجَمِيلَةِ وَالْهُوِيَّاتِ الْمِثَالِيَّةِ ۞ وَثَانِيًا:

Arabî: Arapça.
beka: kalıcılık, devamlılık.
bürhan-ı mantıkı: mantık kurallarına uygun delil.
bürhan-ı yakını: kesin inandırıcı ve şupheden uzak delil.
cüz'î: küçük.
ekser: pek çok.
esasat: esaslar, temeller.
esma: adlar, isimler.
faide: fayda, menfaat, yarar.
fıkra: bolum.
gaye: maksat, amaç, netice, sonuç.
hakikat: gerçek, bır şeyın aslı ve esası.
hatır: zıhın, fikir, kalp.
hikmet: amaç, sebep, belirli gayelere yonelik, faydalı, manalı ve yerli yerinde oluş.
hüccet-i kâtıa: kesin ve hıç bır şupheye yer bırakmayan delil.
hükmünde: yerinde, değerinde.
ispat: doğruyu delillerle gostermek, kanıtlama.
kelimat: kelimeler, sozler.
kesret: cokluk, fazlalık.
küllî: buyuk, geniş.
kıymettar: degerlı, kıymetlı.
manidar: anlamlı.
mebhas: bahis konu, bolum.
mektubat: mektuplar, bir mana ve mesaj iceren yazılı seyler.
menfaat: fayda, yarar.
mevcut: varlık, yaratılmış şey.
misal: ornek, numune.
müddea: iddia edilen şey.
nakış: işleme, sus.
nazar: bakış, goz, fikir, düşunce.
nefis: kendisi.
nota: ozlu dusunce, bildiri.
Sânıa: sanatkâra, her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan Allah'a.
sureti: bıcım, şekil, tarz.
tahakkuk: gerçekleşme.
tarz: şekil, bıcım.
temsil: benzetme, icinde karşılaştırmalar ve benzetmeler bulunan ornek.
temsilat: temsiller, orneklendirmeler.
vücut: varlık.
yakînî: şüphe edilmeyecek kesinlikte.
zîşuur: akıl, şuur sahıbı.

مع اِنْتاجِ الْحقائِقِ الْغَيْبِيَّةِ وَالنُّسُوجِ اللَّوْحِيَّةِ ۞ وَثالِثًا: مَعَ نَشْرِ الثَّمَراتِ الْأُخْرَوِيَّةِ وَالْمَناظِرِ السَّرْمَدِيَّةِ ۞ وَرابِعًا: مَعَ اِعْلانِ التَّسْبِيحاتِ الرَّبّانِيَّةِ وَاِظْهارِ الْمُقْتَضَياتِ الْأَسْمائِيَّةِ ۞ وَخامِسًا: لِظُهُورِ الشُّؤُناتِ السُّبْحانِيَّةِ وَالْمَشاهِدِ الْعِلْمِيَّةِ

Işte bu beş fıkrada, gelecekte bahsedeceğimiz Işaratın esasatı var. Evet, her bir mevcut, hususan zîhayat olanlann, beş tabaka ayrı ayn hıkmetleri ve gayelen var. Nasıl ki, meyvedar bir ağaç, birbinnin üstündeki dallan semere verir; oyle de, her bır zîhayatın, beş tabaka muhtelif gayeleri bulunur ve hikmetleri var.

Ey insan-ı fânî! Senin cuz'î bır çekırdek hukmundekı kendi hakikatini, meyvedar bir şecere-i bâkiyeye inkılâp etmesini ve Beş İşarette gosterilen on tabaka meyvelerini ve on nevi gayelerini elde etmesini istersen, hakikî imanı elde et. Yoksa, bütün onlardan mahrum kalmakla beraber, o çekirdek içinde sıkışıp çürüyeceksin.

BİRİNCİ İŞARET

فَاَوَّلًا: بِتَبَدُّلِ التَّعَيُّناتِ الْاِعْتِبارِيَّةِ مَعَ اِسْتِحْفاظِ الْمَعانِي الْجَمِيلَةِ وَالْهُوِيّاتِ الْمِثالِيَّةِ fıkrası ifade ediyor ki:

Bir mevcut, vücuttan gittikten sonra, zahiren kendisi ademe, fenâya gıder, fakat ifade ettiği manalar bâkî kalır, mahfuz olur. Hüviyet-i misaliyesi ve sureti ve mahiyeti dahı âlem-ı mısalde ve âlem-ı mısalın numunelen olan

adem: yokluk, hıçlık.
âlem-i misal: goruntuler âlemi, dunyadakı işlerin gorıntulendıgı ve gozlendıgı ruhların bulundugu alem.
bâkî: kalıcı, devamlı.
cuz'î: kuçuk.
esasat: esaslar, temeller.
fenâ: yok olma, yokluk.
fıkra: kısım, bolum.
gaye: maksat, hedef, netice, sonuç.
hakîkat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
hakîkî: gerçek.
hikmet: belirli gayelere yonelik, faydalı manalı ve yerli yennde oluş.
hususan: bılhassa, ozellıkle.
hukmunde: yennde, degennde.
hüviyet-i misaliye: bır şeyın yansıyan mısalı kımlıgı.
ifade: anlatma, bıldırme.
iman: Allah'a inanma.
inkılâp etme: donuşme.
insan-ı fânî: olumlü geçıcı olan insan.
işarat: ışaretler.
mahfuz: korunmuş.
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, butun ozellıklen.
mahrum: istedıgını elde edemeyen, yoksun kalan.
mana: anlam.
mevcut: var olan, varlık.
meyvedar: meyvelı.
muhtelif: çeşıdı, farklı.
nevi: tur, çeşıt.
numune: ornek.
semere: meyve.
suret: bıçım, şekıl.
şecere-i bâkiye: devamlı ve kalıcı agaç.
tabaka: sınıf, derece.
vücut: var olma, varlık.
zahiren: gorunuşte, gorunuşe gore.
zîhayat: hayat sahıbı.

elvah-ı mahfuzada ve elvah-ı mahfuzanın numuneleri olan kuvve-i hafızalarda kalır. Demek, bir vücud-i sûrî kaybeder, yüzer vücud-ı manevî ve ilmî kazanır.

Meselâ, nasıl ki bir sahifenin tab'ına medar olan matbaa hurufatına bir vaziyet ve bir tertip verilir ve bir sahifenin tab'ına medar olur; ve o sahife ise, suretini ve hüviyetini, basılan müteaddit yapraklara verip ve manalarını çok akıllara neşrettikten sonra, o matbaa hurufatının vaziyetı ve tertibi de değiştırılır. Çunku daha ona lüzum kalmadı; hem başka sahifelerin tab'ı lâzım geliyor. İşte, aynen bunun gibi, şu mevcudat-ı arziye, hususan nebatiye, kalem-i kader-i İlâhî onlara bir tertip, bir vaziyet verir, bahar sahifesinde kudret onları icat eder; ve güzel manalarını ifade ederek, suretleri ve hüviyetleri âlem-i misal gibi âlem-i gaybın deftenne geçtikleri için, hikmet iktiza ediyor ki, o vaziyet değişsin, tâ yeni gelecek diğer bahar sahifesi yazılsın, onlar dahi manalarını ifade etsinler.

İKİNCİ İŞARET

وَثَانِيًا: مَعَ إِنْتَاجِ الْحَقَائِقِ الْغَيْبِيَّةِ وَالنُّسُوجِ اللَّوْحِيَّةِ

Bu fıkra işaret eder ki:

Her bir şey, cuz'î olsun kullî olsun, vücuttan gittikten sonra –hususan zîhayat olsa– çok hakaık-ı gaybiye netice vermekle beraber, âlem-ı mısalin defterlerinde olan levh-i misalî üstünde etvar-ı hayatı adedince suretleri bırakıp, o suretlerden manıdar olan ve mukadderat-ı hayatiye denilen sergüzeşt-i hayatiyeleri yazılır ve ruhaniyata bır mütalâagâh olur.

âlem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar.
âlem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlenen, görüntülendiği ve gözlendiği, ruhların bulunduğu âlem.
cüz'î: az, küçük, ferdî.
elvah-ı mahfuza: her şeyin kaderinin kaydedilip korunduğu manevî levhalar.
etvar-ı hayat: hayat boyu yaşanan değişimler, haller.
fıkra: kısım, bölüm.
hakaık-ı gaybiye: gizli ve bilinmeyen gerçekler.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde olması.
hurufat: harfler, matbaada kullanılan dökme harfler.
hususan: özellikle.
hüviyet: kimlik.
icat: yaratma, var etme.
ifade: anlatma, bildirme.
iktıza etme: gerektirme.
kalem-i kader-i ilâhî: Allah'ın kader kalemi. Cenab-ı Allah'ın her şeyi önceden takdir buyurup yazması.
kudret: Allah'ın sonsuz güç ve kuvveti.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
kullî: büyük, çok, umumî.
levh-ı misal: yaratılan şeylerin bütün hâllerinin görüntülendiği kayıt edildiği levha yeri.
lüzum: ihtiyaç, gereklik.
mana: anlam.
manıdar: anlamlı.
matbaa: kitap, dergi, gazete vb. şeylerin basıldığı makine yer.
medar: sebep, vasıta, kaynak.
meselâ: örnek olarak.
mevcudat-ı arziye: yeryüzündeki varlıklar.
mukadderat-ı hayatıye: hayat boyu başa gelmesi takdir edilmiş olaylar.
mütalaagâh: okuma, inceleme ve düşünme yeri.
müteaddit: ayrı ayrı, çeşitli.
nebatıye: bitki olanlar.
neşretme: yayma, dağıtma.
netice: sonuç.
numune: örnek.
ruhaniyat: maddî yapısı olamayan ruhtan yaratılmış varlıklar.
sahife: sayfa.
sergüzeşt-i hayatiye: hayat macerası, yaşananlar.
suret: şekil, biçim.
tab: baskı, basılma.
tertip: düzenleme, sıralama.
vaziyet: durum, duruş, hâl.
vücud-i manevî ve ilmî: görünmeyen, ilmî ve manevî vücut.
vücud-i sûrî: görünen vücut, varlık.
vücut: varlık.
zîhayat: hayat sahibi.

Nasıl ki, meselâ bir çiçek vücuttan gider; fakat yüzer tohumcuklarını ve tohumcuklarda mahiyetini vücutta bırakmakla beraber, küçük elvah-ı mahfuzada ve elvah-ı mahfuzanın küçük numuneleri olan hafızalarda binler suretini bırakıp, zîşuurlara etvar-ı hayatıyla ifade ettiği tesbihat-ı Rabbaniye ve nukuş-i esmaiyeyi okutturur, sonra gider. Öyle de, yeryüzünün saksısında güzel masnuatla münakkaş olan bahar mevsimi, bir çiçektir. Zahiren zeval bulur, ademe gider; fakat onun tohumları adedince ifade ettikleri hakaik-ı gaybiye ve çiçekleri adedince neşrettiği hüviyet-i misaliye ve mevcudatı adedince gösterdikleri hikmet-i Rabbaniyeyi kendine bedel olarak vücutta bırakıp, sonra bizden saklanır. Hem, o giden baharın arkadaşları olan sair baharlara yer boşaltır, tâ onlar gelip vazife görsünler. Demek o bahar, zahirî bir vücudu çıkarır, manen bin vücut giyer.

UÇÜNCÜ İŞARET

وَثَالِثًا: مَعَ نَشْرِ الثَّمَرَاتِ الْأُخْرَوِيَّةِ وَالْمَنَاظِرِ السَّرْمَدِيَّةِ fıkrası ifade ediyor ki:

Dünya bir destgâh ve bir mezraadır; ahiret pazarına münasip olan mahsulâtı yetiştirir. Çok Sözlerde ispat etmişiz. Nasıl ki cin ve insin amellen ahiret pazarına gönderiliyor; öyle de, dünyanın sair mevcudatı dahi, ahiret hesabına çok vazifeler görüyorlar ve çok mahsulât yetiştiriyorlar. Belki küre-i arz onlar için geziyor. Belki denilebilir ki, onun içindir. Bu sefine-i Rabbaniye, yirmi dört bin senelik bir mesafeyi bir senede geçip meydan-ı haşrın etrafında dönüyor.

adem: yokluk, hıçlik.
adet: sayı.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amel: iş, davranış.
bedel: karşılık, yerine.
cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en muhim sakını.
destgâh: tezgah, el makinesi.
elvah-ı mahfuza: her şeyin kadenının kaydedilip korundugu manevi levhalar.
etvar-ı hayat: hayat boyu yaşanan degişimler, hâller.
fıkra: kısım, bölüm.
hafıza: bellek.
hakaik-ı gaybiye: gizli ve bilinmeyen gerçekler.
hikmet-i Rabbaniye: her şeyin Rabbi olan Allah'ın tedbir, terbiye ve idaresinin belirli gayelere yönelik anlamlı, faydalı ve yerli yerinde olması.
hüviyet-i misaliye: asılların temsilcisi ve numunesi olan görüntülere ait kimlik.
ifade: anlatma, bildirme.
İns: insan, ademoğlu.
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mahiyet: bir şeyin asli esası, bütün özellikleri.
mahsulat: ürünler, neticeler.
manen: manevî yönden, görünmeyen.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mesafe: uzaklık, uzunluk.
mesela: örnek olarak.
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeyler.
meydan-ı haşir: haşr meydanı, kıyametten sonra bütün insanların hesap için toplandıgı yer.
mezraa: tarla.
münakkaş: nakışlanmış, süslenmiş.
münasip: uygun, yakışır.
neşr: dagıtma, yayma.
nukuş-ı esma: isimlerin nakışları, işlemeleri.
numune: örnek.
sair: diger, başka, öteki.
sefine-i Rabbaniye: Rabbanî ve ilâhî bir gemi olan dünyamız.
suret: biçim, şekil, görüntü.
tesbihat-ı Rabbaniye: Allah'ı öven, kusur ve noksanlardan uzak olduğunu ifade eden sözler.
tezgah: üretim aleti, yer.
vazife: görev, iş.
vücut: varlık, beden.
zahiren: görünüşte.
zahirî: görünen, görünürdeki.
zevai: sona erme, yok olma.
zîşuur: şuur sahibi.

Meselâ, ehl-i cennet elbette arzu ederler ki, dünya maceralarını tahattur etsinler ve birbirine nakletsinler. Belkı o maceraların levhalarını ve mısallerini görmeyi çok merak ederler. Elbette, sinema perdelerinde görmek gibi, o levhaları, o vak'aları müşahede etseler, çok mütelezziz olurlar. Madem öyledir; herhâlde dâr-ı lezzet ve menzil-i saadet olan dâr-ı cennette, عَلٰى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ[1] işaretiyle, sermedî manzaralarda, dünyevî maceraların muhaveresi ve dünyevî hâdisatın manzaraları cennette bulunacaktır.

İşte bu güzel mevcudatın bir arı görünmesiyle kaybolması ve birbirı arkasından gelip geçmesi, menazır-ı sermediyeyi teşkil etmek için bir fabrika destgâhları hükmünde görünüyor. Meselâ, nasıl ki ehl-i medeniyet fânî vazıyetlere bır nevi beka vermek ve ehl-i istıkbale yadıgâr bırakmak ıçın, güzel veya garip vazıyetlerin suretlerini alıp sinema perdeleriyle ıstıkbale hediye ediyor; zaman-ı maziyi zaman-ı hâlde ve istikbalde gösteriyor ve derç ediyorlar. Ayneri öyle de, şu mevcudat-ı bahariye ve dünyeviyede kısa bir hayat geçirdikten sonra, onların Sâni-i Hakîm'i, âlem-i bekaya ait gayelerini o âleme kaydetmekle beraber, âlem-i ebedîde, sermedî manzaralarda onların etvar-ı hayatlarında gördukleri vezaıf-i hayatıyeyi ve mu'cizat-ı Sübhaniyeyi menazır-ı sermediyede kaydetmek, mukteza-ı ısm-ı Hakîm ve Rahîm ve Vedûd'dur.

1 Karşılıklı tahtlarda kardeş kardeş otururlar. (Hicr Suresi 47.)

alem: dünya
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret.
alem-ı ebedı: ebedı âlem, sonsuz alem
arzu: istek, heves
beka: kalıcılık, devamlılık
dâr-ı cennet: cennet dıyarı
dâr-ı lezzet: lezzet yerı, zevk ve keyıf yerı, cennet.
derç etme: yerleştırme
destgah: tezgâh
dünyevî: dünyaya aıt.
ehl-i cennet: cennet ehlı, cennette yaşayanlar
ehl-i ıstıkbal: gelecek neslı
ehl-i medeniyet: medenî şehırlı ınsanlar
etvar-ı hayat: hayat boyu yaşanan degişımler, haller
fanı: geçıcı
gaye: maksat, netıce, sonuç
hadisat: hadıseler, olaylar
hukmünde: yennde, degerınde
istıkbal: gelecek.
levha: gorınrü, manzara
macera: olup bıten, başta geçen tehlıkelı ve heyecanlı olay
menazır-ı sermediye: sureklı gorunturler, devamlı manzaralar
menzil-i saadet: mutluluk yerı
mesela: ornek olarak
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeyler.
mevcudat-ı bahariye: bahar mevsımınde ortaya çıkan varlıklar
misal: ornek, bır şeyın benzer hâlı, goruntu
mu cızat-ı Sübhaniye: her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın hayranlık uyandıran mu ozelleri
muhavere: konuşma, sohbet erme
mukteza-ı ism-i Hakım ve Rahım ve Vedud: her şeyı hıkmetle yaratan, sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı olan, seven ve sevılen Allah ın Hakîm, Rahîm, Vedud ısımlerının gereğı
müşahede: seyretme, bakma, gorme
mütelezziz olma: lezzet alma
nakletme: anlatma,
nevi: tur, çeşıt.
Sanı-ı Hakım: her şeyı sanat la ve hıkmetle yaratan Allah
sermedî: ebedî, sureklı, olumsuz
suret: resım, gorüntu
tahattur: hatırlama
teşkıl: oluşturma, yapma
tezgah: uretım aletı, yerı.
vak'a: hâdıse, olay
vazıyet: hal, durum
vezaıf-ı hayatıye: hayatla ılgılı vazıfeler, gorevler
yadigâr: bır kımseyı veya olayı hatırlatan şey, mıras.
zaman-ı hal: sımdıkı zaman
zaman-ı mazi: geçmış zaman

DÖRDÜNCÜ İŞARET

وَرَابِعًا: مَعَ اِعْلَانِ التَّسْبِيحَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَاِظْهَارِ الْمُقْتَضَيَاتِ الْأَسْمَائِيَّةِ fıkrası ifade ediyor ki:

Mevcudat, etvar-ı hayatıyla, müteaddit enva-ı tesbihat-ı Rabbanıyeyı yapıyor. Hem esma-i İlâhiyenın iktıza ve istılzam ettikleri hâlâtı gösteriyor ki, meselâ Rahîm ismı şefkat etmek ıster, Rezzak ısmı rızık vermek ıktıza eder, Lâtif ismi lütfetmek istilzam eder. Ve hakeza, bütün esmanın bırer bırer muktezası vardır. İşte, her bır zî-hayat, hayatıyla ve vücuduyla o esmanın muktezasını göstermekle beraber, cıhazatı adedince, Sânı-ı Hakîm'e tesbihat yapıyorlar.

Meselâ, nasıl ki bir insan güzel meyveler yer. O meyveler mıdesinde dağılır, erır, zahiren mahvolur. Fakat ağzından, mıdesinden başka bütün hüceyrat-ı bedenıyede faalıyetkârâne bır lezzet, bır zevk vermekle beraber, aktâr-ı bedendeki vücudu ve hayatı beslemek ve idame-i hayat etmek gıbı pek çok hıkmetlerın vücuduna medar oluyor. O taam, kendisi de, vücud-i nebatîden hayat-ı insanıye tabakasına çıkıyor, terakkı edıyor.

Aynen öyle de, şu mevcudat zeval perdesinde saklandıkları vakıt, onların yerinde, her birisinin pek çok tesbihatı bâkî kalmakla beraber, pek çok esma-ı Ilâhıyenın de nukuşlannı ve mukteziyatını o esmanın ellerine bırakır, yanı bir vucud-ı bâkıyeye tevdı ederler, oyle gıderler.

aktar-ı beden: bedenın kısımlan, her tarafı
bâkî: devamlı kalıcı
cıhazat: cihazlar azalar organlar
enva-ı tesbihat-ı Rabbaniye: her şeyin Rabbi olan Allah ın kusur ve noksanlardan uzak oldugunu ifade etmenin çeşitlen
esma: adlar isımler
esma-i İlâhiye: Allah ın isimlen.
etvar-ı hayat: hayat tavırlan degişımlen
faalıyetkârâne: faalıyet gostererek
fıkra: kısım bolum.
hakeza: bunun gibi benzerl
halat: haller durumlar vazıyetler
hayat-ı insaniye: insan hayatı
hıkmet: belırlı gayelere yonelik faydalı yerli yennde oluş
hüceyrat-ı bedeniye: vücut hucrelen
idame-ı hayat: hayatı devam etturme
ifade: anlatma, bildirme
iktıza etme: gerektırme.
istılzam etmek: gerektırmek.
Latıf: sonsuz lutuf ve ihsan sahıbı olan Allah.
lutuf: iyilik, ihsan bağış
medar: kaynak sebep vesile
mesela: ornegın
mevcudat: varlıklar yaratılmış şeyler
mukteza: gerekli olan gerektırıcı sebep
mukteziyat: bir şeyı gerekli kılan sebepler
müteaddit: ayrı ayrı çeşıtlı
nukuş: nakışlar işlemeler
Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı olan Allah
Rezzak: butun yaratılmışların rızkını veren ve ihtıyaçlannı karşılayan Allah
rızık: yıyecek, ıçecek kendısınden yararlanılan şey
Sânı-ı Hakım: her şeyı sanatlı bır şekılde ve belırlı gayelere yonelik yerlı yennde yaratan Allah
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek karşılıksız seyme
taam: yemek aş
tabaka: sınıf derece.
terakkı: ilerleme yukselme
tesbihat: tesbihler Allah ın bütun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduğunu ifade eden sozler
tevdi etme: bırakma
vücud-i bakiye: surekli vücut.
vücud-i nebatı: bitkisel vucut.
zahiren: gorunuşte
zeval: sona erme yok olma
zıhayat: hayat sahıbı

Acaba fânî ve muvakkat bir vücudun gitmesiyle, onun yerine bir nevi bekaya mazhar binler vücut kalsa, denilir mi ki, "Ona yazık oldu" veyahut "Abes oldu" veyahut "Şu sevimli mahlûk neden gitti?" şekva edilebilir mi? Belki onun hakkındaki rahmet, hikmet, muhabbet öyle iktiza ediyorlar ve öyle olmak gerektir. Yoksa, bir tek zarar gelmemek için, binler menfaatı terk etmek lâzım gelir ki, o hâlde binler zarar olur.

Demek Rahîm, Hakîm ve Vedûd isimlen, zevale ve firaka muanz değiller, belki istilzam edip iktiza ediyorlar.

BEŞİNCİ İŞARET

وَخَامِسًا: لِظُهُورِ الشُّؤُنَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَالْمَشَاهِدِ الْعِلْمِيَّةِ fıkrası ifade ediyor ki:

Mevcudat, hususan zîhayat olanlar, vücud-i sûrîden gittikten sonra, bâkî çok şeylen bırakırlar, öyle giderler.

İkinci Remizde beyan edildiği gibi, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un kudsiyet ve istiğna-i kemaline muvafık bir tarzda ve ona lâyık bir surette, hadsiz bir muhabbet, nihayetsiz bir şefkat, gayetsiz bir iftihar, tabiri caiz ise, mukaddes, hadsız bir memnuniyet, bir sevinç –tabirde hata olmasın– hadsiz bir lezzet-i mukaddese, bir ferah-ı münezzeh, şuunat-ı rububiyetinde bulunur ki, onlann âsârı bilmüşahede görünüyor. İşte o şuunat iktiza ettikleri hayretnüma faaliyet içinde, mevcudat, tebdil ve tağyir ile, zeval ve fenâ içinde sür'atle sevk ediliyor, mütemadiyen âlem-i şahadetten âlem-ı gayba gondenliyor. Ve o şuunatın

abes: boş, anlamsız, gayesiz
alem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar
âlem-i şahadet: şahadet alemi, gözle gördüğümüz alem.
asar: eserler.
bakî: devamlı, kalıcı.
beka: kalıcılık, devamlılık.
beyan: anlatma, bildirme
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
caiz: uygun, olabilir
faaliyet: çalışma, iş görme
fânî: geçici, ölümlü
fenâ: yok olma, geçip gitme.
ferah-ı münezzeh: kusur ve noksanlardan uzak, tam huzur, ferah
firak: ayrılık, hicran
fıkra: bölüm, kısım
gayetsiz: nihayetsiz, sonsuz
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hakîm: her şeyi bir maksatla, manalı, yerli yerinde yaratan, sonsuz hikmet sahibi Allah
hayretnüma: hayret veren
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş
hususan: bilhassa, özellikle
ifade: anlatma, bildirme
iftihar: övünme,
iktıza etme: gerektirme
istıgna-ı kemal: mükemmel zenginlik, hiçbir şeye ihtiyaç duymayan mükemmellik.
istilzam etme: gerektirme
kudsiyet: kutsallık, kusur ve noksanlardan uzak oluş
lezzet-ı mukaddes: her türlü kusur ve noksandan uzak lezzet
mahlûk: varlık, yaratık.
mazhar: erişme, nail olma.
menfaat: fayda, yarar
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeyler

muanz: ters, zıt.
muhabbet: sevgi
mukaddes: kutsal, her türlü kusur ve noksandan uzak.
muvafık: uygun
muvakkat: geçici, süreli
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nevi: tür, çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
remiz: işaret.
sevk: gönderme, yollama
suret: şekil, biçim, tarz
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek karşılıksız sevme
şekva: şikayet, yakınma
şuunat: Allah'ın yüce zatının gereği olan ve zatından ayrılmayan işler, fiiller
şuunat-ı rububiyet: idare ve terbiye edici Rabbimizin zatına mahsus iş, fiil, hal ve keyfiyetleri
tabir: ifade, deyim, açıklama
tağyir: değiştirme, başkalaştırma, bozma.
tarz: şekil, biçim
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme
Vedud: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah
vücud-i sûrî: görünen vücut, varlık.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat. Cenab-ı Allah.
zeval: sona erme, yok olma
zîhayat: hayat sahibi.

cilveleri altında, mahlûkat, daimî bir seyrüseyelân, bir hareket ve cevelân içinde çalkanmakta ve ehl-i gafletin kulaklarına vaveylâ-i firak ve zevali ve ehl-ı hidayetin sem'ine velvele-ı zıkır ve tesbıhı dağıtmaktadırlar.

Bu sırra binaen, her bir mevcut, Vacibü'l-Vücud'un bâkî şuunatının tezahürüne bâkî birer medar olacak manaları, keyfiyetleri, hâletleri vücutta bırakıp öyle gidiyorlar. Hem o mevcut, bütün muddet-ı hayatında geçirdiği etvar ve ahvali, ilm-ı ezelînin ünvanlarından olan Imam-ı Mubın, Kıtab-ı Mubin, Levh-i Mahfuz gibi vücud-i ilmî dairelerinde vücud-i haricîsini temsil eden mufassal bir vücut dahı bırakıp öyle giderler. Demek, her fânî, bir vücudu terk eder, binler bâkî vücutlan kazanır, kazandırır.

Meselâ, nasıl ki harikulâde bir fabrika makinesine adî bazı maddeler atılır, içinde yanarlar, zahiren mahvolur, fakat o fabrikanın inbiklerinde çok kıymettar kımya maddelerı ve edviyeler teressüp eder. Hem onun kuvvetiyle ve buhanyla o fabrikanın çarkları döner, bir taraftan kumaşları dokumasına, bir kısmı kitap tab'ına, bir kısmı da şeker gibi başka kıymettar şeyleri ımal etmesine medar oluyor ve hakeza... Demek, o adî maddelerin yanmasıyla ve zahiren mahvolmasıyla binler şeyler vücut buluyor. Demek, adî bir vücut gider, âlî çok vücutlan irsiyet bırakır. Işte, şu hâlde, o adî maddeye "Yazık oldu" denilir mi? "Fabrıka sahıbı neden ona acımadı, yandırdı, o sevımlı maddelen mahvettı?" şıkâyet edılır mı?

adî: basit.
ahval: haller, durumlar
alî: yuce, yüksek.
bakı: devamlı, surekli
binaen: ...den dolayı
cevelan: dolaşma, gezme
cilve: yansıma, goruntu, ilahi tecelli
daimı: surekli, devamlı
edviye: ilâclar, devalar
ehl-ı gaflet: dunyaya daldıgından dolayı ahıretin farkında olmayan varlıkların yaratılış hıkmetını bılmeyen.
ehl-i hidayet: Allah'a ıman edip dogru yola ulaşmış olanlar
etvar: tavırlar, haller
fânî: geçıcı, olumlu
hakeza: bunun gibi, benzeri
halet: durum, hâl
harikulade: fevkalade, olağanustu
ilm-ı ezelî: ezelî ılım. Cenab-ı Hakkın her şeyı ve butun zamanlan kuşatan ilmi.
ımal etme: uretme, yapma
Imam-ı Mubin: gayp âlemine yanı geçmış ve gelecege bakan zahırde görunen vucuda degil, asla nesle, koke ve tohuma bakan ilâhı emrın bir nevı ünvanı, herhangi bir şeyın butun ozellıklerının Yaratıcının ılmındekı plan ve programının kaydı
inbik: suzme aleti
irsiyet bırakma: mıras bırakma
keyfiyet: hâl, durum, özellik.
Kitab-ı Mubin: herhangi bir şeyın yaratıcının ilmindekı plan ve programa gore gerçekleşmesi, vucut bulması kaydı, kâınatta meydana gelen olaylan nızam ve intızam ıçınde cereyan ettıren kudret kıtabı
kıymettar: degerlı, kıymetlı.
Levh-ı Mahfuz: korunmuş levha. Allah'ın ezelı ılmıyle kâınatta olmuş ve olacak şeylerın yazılı oldugu levha
mahlukat: yaratılmışlar, varlıklar
mahv: yok olma.
mana: anlam
medar: kaynak, sebep, vesile
meselâ: ornek olarak.
mevcut: varlık.
mufassal: ayrıntılı, detaylı
muddet-ı hayat: hayat süresi
sem': ışıtme, kulak.
seyrüseyelan: akıp gıtme
şuunat: Allah'ın yuce zatının gereçı olan ve zatından ayrılmayan ış, fiil, hâl ve keyfiyetler
tab': basma
temsil: benzetme, ıçınde benzetmeler ve karşılaştırmalar bulunan ornek.
teressup etmek: suzulmek.
tesbıh: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına layık ifadelerle anma
tezahur: belırme, görünme
unvan: ad, ısım
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vaveyla-ı firak: ayrılık feryadı
velvele-ı zıkır: zıkır seslerı
vücud-i harıcı: gorunen maddı vucut, varlık
vücud-i ilmî: gorunmeyen, ılım seviyesındekı vucut, varlık
zahiren: gorunuşte
zeval: sona erme, yok olma

Aynen öyle de, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ[1], Hâlık-ı Hakîm ve Rahîm ve Vedûd, mukteza-ı rahmet ve hikmet ve vedûdiyet olarak kâinat fabrikasına hareket veriyor. Her bir vücud-i fânîyı çok bâkî vücutlara çekirdek yapar, makasıd-ı Rabbaniyesine medar eder, şuunat-ı Sübhaniyesine mazhar kılar, kalem-ı kadenne mürekkep ittihaz eder ve kudretin dokunmasına bir mekik yapar ve daha bilmediğimiz pek çok inayat-ı galiye ve makasıd-ı âliye için kendi faaliyet-i kudretiyle kâinatı faaliyete getirir. Zerratı cevelâna, mevcudatı seyerana, hayvanatı seyelâna, seyyaratı deverana getirir, kâinatı konuşturur, ayatını ona sessız söylettirir ve ona yazdırır. Ve mahlûkat-ı arziyeyi, rububiyeti noktasında, havayı emir ve iradesine bir nevi arş, ve nur unsurunu ilim ve hikmetine diğer bir arş, ve suyu ihsan ve rahmetine başka bir arş, ve toprağı hıfz ve ihyasına bir çeşit arş yapmış; o arşlardan üçünü mahlûkat-ı arziye üstünde gezdiriyor.

Kat'iyen bil ki, bu Beş Remizde ve Beş İşarette gösterilen parlak hakîkat-i âliye, nur-i Kur'ân ile görünür ve imanın kuvvetiyle sahip olunabilir. Yoksa, o hakıkat-i bâkiye yerine, gayet müthiş bir zulûmat geçer. Ehl-i dalâlet için dünya firaklar ve zevallerle dolu ve ademler ile mâlâmâldir. Kâinat, onun için manevî bir cehennem hükmüne geçer, her şey onun için anî bir vücut ile hadsız bir adem ihata ediyor. Bütün mazi ve müstakbel, zulûmat-ı ademle memlûdur, yalnız kısacık bir zaman-ı hâlde bir hazin nur-i vücut bulabilir. Fakat sırr-ı Kur'ân ve nur-i iman ile, ezelden ebede kadar bir nur-i vücut görünür,

1 En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

adem: yokluk, hıçlık.
arş: Allah'ın hâkimiyetinin, kudretinin ve büyüklüğünün tecelli ettiği yer.
ayat: işaretler, delîller.
bakı: devamlı, sürekli.
cevelan: dolaşma, hareket etme.
deveran: dönme, dolaşma.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk.
ehl-i dalâlet: İslâmiyetten ayrılanlar, doğru yoldan çıkanlar.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
faaliyet-i kudret: Allah'ın sonsuz güç ve kudretiyle faaliyette bulunması.
firak: ayrılık, hıcran.
hakîkat-i âliye: yüce, yüksek hakikat.
hakıkat-i bâkiye: ebedî, devamlı hakıkat.
Hâlık-ı Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde yaratan Allah.
hayvanat: hayvanlar.
hazin: üzüntü, sıkıntı veren.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.
hıfz: koruma.
ihata: sarma, kuşatma.
ihsan: ihsan, ikram, bağış.
İhya: dirilterme, hayat verme.
inayat-ı galiye: büyük korumalar, yardımlar, ikramlar.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
ittihaz etme: edinme, kullanma.
kalem-i kader: kader kalemi. Allah'ın olacak hâdiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
kat'iyen: kesinlikle, hiç şüphesiz.
mahlûkat-ı arziye: dünyadaki varlıklar.
makasıd-ı âliye: yüce gayeler, niyetler.
makasıd-ı Rabbaniye: terbiye edici olan Cenâb-ı Hakkın maksatları, gayeleri.
mâlamâl: ağzına kadar dolu.
manevî: maddî olmayan.
mazhar kılmak: eğiştirmek, kavuşturmak.
mazi: geçmiş zaman.
medar: dayanak, sebep, vesile.
mekik: dokuma aleti.
memlû: doldurulmuş, dolu.
mevcudat: yaratılmış şeyler, varlıklar.
mukteza-ı rahmet ve hikmet ve vedûdiyet: acıma, şefkat etme ve belirli gayelere yönelik, yerli yerinde yapma ve çok sevgi beslemenin bir gereği.
müstakbel: gelecek zaman.
müthiş zulûmat: şiddetli, koyu karanlık.
nevi: çeşit, tür.
nur-ı iman: imandan gelen nur, aydınlık.
nur-ı Kur'ân: Kur'ân nuru.
nur-i vücut: varlık nuru.
Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah.
remiz: işaret.
rububiyet: rablık, ilâhlık. Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, yeştirmesi, onları sevk ve idare etmesi.
seyelân: akma.
seyeran: gezme, gezintı.
seyyarat: gezegenler.
sırr-ı Kur'ân: Kur'ân'ın sırrı, verdiği bakış açısı.
şuunat-ı Sübhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın zatının gereği olan ve zatından ayrılmayan fiillen işlen.
unsur: öğe, element, madde.
Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah.
vücud-ı fanî: fânî vücut.
zaman-ı hal: şimdiki zaman.
zerrat: maddenin en küçük parçaları, atomlar.
zeval: sona erme, yok olma.
zulumat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları.

ona alâkadar olur ve onunla saadet-i ebediyesini temin eder.

Elhâsıl: Biz, şair-i Mısrî'nin tarzında deriz:

Derya olunca nefes,
Parelenince kafes
Tâ kesilince bu ses,
Çağırırım: Yâ Hak, yâ Mevcûd,
Yâ Hayy, yâ Ma'bûd,
Yâ Hakîm, yâ Maksûd,
Yâ Rahîm, yâ Vedûd!

Ve bağırarak derim:

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ
صَادِقُ الْوَعْدِ الْاَمِينُ (1)

Ve iman ederek ispat ederim:

اِنَّ الْبَعْثَ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ وَالْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ وَاِنَّ السَّعَادَةَ
الْاَبَدِيَّةَ حَقٌّ وَاِنَّ اللّٰهَ رَحِيمٌ حَكِيمٌ وَدُودٌ وَاِنَّ الرَّحْمَةَ وَالْحِكْمَةَ
وَالْمَحَبَّةَ مُحِيطَةٌ بِجَمِيعِ الْاَشْيَاءِ وَشُؤُنَاتِهَا (2)

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ اَنْ هَدٰينَا
اللّٰهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ (3)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (4)

1- Melik, Hak ve Mübîn olan Allah'tan başka hıçbir ilâh yoktur. Vaadinde sadık ve emin olan Muhammed Onun resulüdür.

2- Şüphesiz ölümden sonra dirilış haktır. Cennet haktır. Cehennem ateşi haktır. Ebedî saadet haktır. Şüphesiz ki Allah, Rahîm, Hakîm ve Vedûd'dur. Ve şüphesiz ki Onun rahmeti, hikmeti ve muhabbeti, bütün eşyayı bütün şuunatı ile ihâta etmiştir.

3- Derler ki: Bizi bu saadete eriştiren Allah'a hamd olsun. Yoksa Allah hidayet etmeseydi, biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler. (A'râf Suresi, 43.)

4- Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hıçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

alâkadar: ilgili, alâkalı.
derya: deniz.
ebedî saadet: sürekli ve sonsuza kadar sürecek mutluluk.
elhasıl: sonuç olarak, özetle.
emin: inanılır, güvenilir.
hak: varlığı hak olan ve hak olan her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerinde yaratan Allah.
hakkıyla bilmek: en doğrusunu, tam olarak ve eksiksiz bilmek.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
Hayy: gerçek ve ebedî hayat sahibi olan ve bütün canlılara hayat veren Allah.
hidayet etme: doğru yola, İslam'a ve imana ulaştırma.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.
ihâta: sarma, kuşatma.
ilâh: kendine ibâdet edilen, her şeyin gerçek sahibi ve hâkimi olan Allah.
iman: Allah'a inanma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
Ma'bûd: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen Allah.
Maksûd: bütün varlıkların rızasını kazanmayı ve cemâlini görmeyi arzuladıkları Allah.
Melik: hâkimiyeti tüm kâinatı kuşatan ve her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
Mevcûd: varlığı ezelî ve ebedî olan Allah.
muhabbet: sevgi.
Mübîn: gizli olmayan, saklanmayan, varlığından hıçbir şüphe duyulmayan, ulûhiyeti açık olan, varlığı açıka çıkaran Allah.
noksan: eksik, kusur.
parelenme: parçalanma.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, terbiye eden Allah.
Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
resul: Allah tarafından kendisine vahiy gelen, Allah'ın emirlerini insanlara bildirmekle vazifeli olan insan, peygamber.
saadet: mutluluk, bahtiyarlık.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
şuunat: Allah'ın yüce zâtının gereği olan ve zâtından ayrılmayan, ış, fiil, hâl ve keyfiyetler.
tarz: şekil, gibi.
temin etme: sağlama.
tenzîh: Allah'ı şânına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
vaadinde sadık: verdiği sözde duran.
Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا [1]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلٰوةً تَكُونُ لَكَ رِضَآءً وَلِحَقِّهِ اَدَآءً
وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ ۞ اٰمِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [2]

سُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَدِيقَةَ اَرْضِهِ، مَشْهَرَ صَنْعَتِهِ، مَحْشَرَ خَلْقَتِهِ، مَظْهَرَ قُدْرَتِهِ، مَدَارَ حِكْمَتِهِ، مَزْهَرَ رَحْمَتِهِ، مَزْرَعَ جَنَّتِهِ، مَمَرَّ الْمَخْلُوقَاتِ، مَسِيلَ الْمَوْجُودَاتِ، مَكِيلَ الْمَصْنُوعَاتِ، فَمُزَيَّنُ الْحَيَوَانَاتِ، مُنَقَّشُ الطُّيُورَاتِ، مُثَمَّرُ الشَّجَرَاتِ، مُزَهَّرُ النَّبَاتَاتِ، مُعْجِزَاتُ عِلْمِهِ، حَوَارِقُ صُنْعِهِ، هَدَايَآءُ جُودِهِ، بَرَاهِينُ لُطْفِهِ، دَلَآئِلُ الْوَحْدَةِ، لَطَآئِفُ الْحِكْمَةِ، شَوَاهِدُ الرَّحْمَةِ، تَبَسُّمُ الْاَزْهَارِ، مِنْ زِينَةِ الْاَثْمَارِ، تَسَجُّعُ الْاَطْيَارِ فِي نَسْمَةِ الْاَسْحَارِ، تَهَزُّجُ الْاَمْطَارِ عَلٰى خُدُودِ الْاَزْهَارِ، تَرَيُّنُ الْاَزْهَارِ، تَبَرُّجُ الْاَثْمَارِ، فِي هٰذِهِ الْجِنَانِ، تَرَحُّمُ الْوَالِدَاتِ عَلَى الْاَطْفَالِ الصِّغَارِ فِي كُلِّ الْحَيَوَانَاتِ وَالْاِنْسَانِ، تَعَرُّفُ وَدُودٍ، تَوَدُّدُ رَحْمٰنٍ، تَرَحُّمُ حَنَّانٍ، تَحَنُّنُ مَنَّانٍ لِلْجِنِّ وَالْاِنْسَانِ وَالرُّوحِ وَالْحَيَوَانِ وَالْمَلَكِ وَالْجَانِّ [3]

Al ve Ashabı: aile ve arkadaşlar
Âlem: dünya, bütün yaratılmışlar
arz: sunma
beka: sonsuzluk, ebedî âlem
burhan: delil
cud: cömertlik, el açıklığı
çiçekdanlık: çiçek bahçesi
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk
ezel: başlangıcı olmayan, geçmiş zaman
Hannan: çok acıyan ve çok merhamet eden Allah
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş
İzhar etme: gösterme
latife: güzellik, ince mana
lütuf: ihsan, ikram, bağış
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar
mahsus: has, layık
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: bir şeyin göründüğü yer
medar: kaynak, sebep, vesile
Mennan: ihsanı bol olan, çok çok ihsan eden, en çok nimet veren Allah
meşher: sergi, gösterme yeri
mevcudat: varlıklar, yaratılmışlar
mu'cize: Allah'ın benzeri yapılamayan hârika fiilleri ve eserleri
münakkaş: nakışlı, işlemeli, süslü
münezzeh: uzak, temiz
müzeyyen: süslenmiş, bezenmiş
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, terbiye eden Allah
ruhanîyat: madde âleminden başka bir âlemde, ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cinler ve melekler
sec'a: civıltı, kuşların ritmli otuşu
seha: cömertlik, el açıklığı
seyelân gâh: akma yeri
şakımak: ötmek
vahdet: birlik
Vedud: çok çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah
veslîe: vasıta, sebep, aracı

1 Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek, bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Sûresi, 286.)

2 Allahım! Efendimiz Muhammed'e ve onun Âl ve Ashabına, Senin rızana uygun ve onun hakkını ödememize vesîle olacak bir rahmetle salât ve selâm eyle. Âmîn. Ezelden ebede her türlü hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

3 Her türlü kusur ve noksandan münezzehtir o Zât ki, ilminin mu'cizeleri, sanatının harikaları, cûd ve sehâsının hediyeleri, lütfunun burhanları, vahdetinin delîleri, hikmetinin latîfeleri, rahmetinin şâhidleri olan müzeyyen hayvanatı, münakkaş kuşları, meyvedar ağaçları ve çiçekli bitkileriyle yeryüzü bahçesini sanatının meşheri, mahlûkatının mahşeri, kudretinin mazharı, hikmetinin medarı, rahmetinin çiçekdanlığı, Cennetinin tarlası, mahlûkatının seyelân gâhı, mevcudatının resmî geçit yeri ve masnuatının ölçülüp bekaya döküldüğü bir yer yapmıştır.

Meyvelerin ziynetiyle gülen çiçeklerin tebessümü, seher yeliyle şakıyan kuşların sec'ası, gülleri yanaklarındaki yağmur damlalarının şıpıltısı, çiçeklerin süslenmesi, meyvelerin kendilerini insanların nazar-ı dikkatine arz etmesi, bütün hayvanat ve insan valîdelerinin küçük yavruları üzerine şefkat ve merhametle ütremeleri, bir Vedud'un kendini cin ve insana ve hayvanata ve ruhanîyata ve melâikeye tanıttırması, bir Rahman'ın kendini sevdirmesi, bir Hannan'ın merhametini izhar etmesi, bir Mennan'ın şefkatini göstermesidir.

Yirmi Dördüncü Mektubun Birinci Zeyli

بِاسْمِهِ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْ لَا دُعَاؤُكُمْ [3]

YANI, "*Ey insanlar! Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?*" mealindeki ayetin beş nüktesini dinle.

BİRİNCİ NÜKTE

Dua bir sırr-ı azîm-i ubudiyettir; belki ubudiyetin ruhu hükmündedir. Çok yerlerde zikrettiğimiz gibi, dua üç nevidir.

• *Birinci nevi dua istidat lisanıyladır* ki, bütün hububat, tohumlar, lisan-ı istidat ile Fâtır-ı Hakîm'e dua ederler ki, "Senin nukuş-ı esmanı mufassal göstermek için, bize neşvunema ver. Küçük hakikatimizi sümbülle ve ağacın büyük hakikatine çevir."

Hem şu istidat lisanıyla dua nev'inden birisi de şudur ki: *Esbabın içtimaı, musebbebın icadına bir duadır.* Yani, esbap bir vaziyet alır ki, o vaziyet, bir lisan-ı hâl hükmüne geçer ve musebbebı Kadîr-ı Zülcelâl'den dua eder,

1- Allah'ın adıyla
2- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla
De ki: Eğer duanız olmasa Rabbim katında ne ehemmiyetiniz var? (Furkan Suresi: 77.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
esbap: sebepler, vasıtalar
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi hikmetle, benzersiz bir şekilde farklı yapı ve özelliklerde yaratan Allah
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası
hububat: tohumlar, ekin taneleri
hükmünde: gibi, yerinde
hükmüne geçmek: gibi olmak, yerine geçmek.
icat: yoktan yaratma, var etme
içtimaı: toplanma, bir araya gelme
istıdat: kabiliyet, yetenek.
Kadîr-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
lisan: dil.
lisan-ı hâl: hâl dili
lisan-ı istıdat: kabiliyet dili
meal: anlam, mana
mufassal: ayrıntılı, detaylı
müsebbep: sebep olunan şey, sebebin sonucu.
neşvunema: gelişme
nevi: tür, çeşit.
nukuş-ı esma: Cenâb-ı Hakkın isimlerinin sanatı ve süslü görüntüleri
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, terbiye eden Allah.
Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
sümbullemek: sümbül gibi yapmak.
sırr-ı azîm-i ubudiyet: kulluğun büyük sırrı ve hakikatı.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına layık ifadelerle anma
ubudiyet: kulluk.
vaziyet: hal, durum
zeyil: ek, ilave
zikir: anma, bildirme, söyleme.

isterler. Meselâ su, hararet, toprak, zıya, bir çekirdek etrafında bir vaziyet alarak, o vaziyet bir lisan-ı duadır ki, "Bu çekirdeği ağaç yap, yâ Hâlık'ımız" derler. Çünkü o mu'cize-i harika-i kudret olan ağaç, o şuursuz, camit, basit maddelere havale edilmez, havalesi muhaldir. Demek, içtima-ı esbap bir nevi duadır.

• *İkinci nevi dua ihtiyac-ı fıtrî lisanıyladır* ki, bütün zîhayatların iktidar ve ihtiyarları dahilinde olmayan hacetlerini ve matlâplarını ummadıkları yerden vakt-i münasipte onlara vermek için, Hâlık-ı Rahîm'den bir nevi duadır. Çünkü, iktidar ve ihtiyarları harıcinde, bilmedikleri yerden, vakt-i münasipte onlara bir Hakîm-i Rahîm gönderiyor; elleri yetişmiyor. Demek, o ihsan dua neticesidir.

Elhâsıl, bütün kâinattan dergâh-ı İlâhiyeye çıkan bir duadır; esbap olanlar, müsebbebatı Allah'tan isterler.

• *Üçüncü nevi dua, ihtıyaç dairesinde zîşuurların duasıdır* ki, bu da iki kısımdır.

Eğer ıztırar derecesine gelse veya ihtiyac-ı fıtrîye tam münasebettar ise veya lisan-ı istidada yakınlaşmış ise veya safî, halis kalbin lisanıyla ise, ekseriyet-i mutlaka ile makbuldür. Terakkiyat-ı beşeriyenin kısm-ı azamı ve keşfiyatları, bir nevi dua neticesidir. Havarik-ı medeniyet dedikleri şeyler ve keşfiyatlarına medar-ı iftıhar zannettikleri emirler, manevî bir dua neticesidir. Halis bir lisan-ı istidat ile istenilmiş; onlara verilmiştir. Lisan-ı istidat ile ve lisan-ı ihtiyac-ı fıtrî ile olan dualar dahi, bir mâni olmazsa ve şeraıt dahilinde ise, daima makbuldürler.

camit: cansız.
dahilinde: içinde.
daima: sürekli, her zaman.
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı, makamı.
ekseriyet-i mutlaka: çokluk, kesin çoğunluk.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
esbap: sebepler, vasıtalar.
hacet: ihtiyaç.
Hakîm-i Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan, çok çok merhametli, Allah.
halis: saf.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hararet: sıcaklık.
hariç: dışında.
havale etmek: vermek, göndermek.
havarik-ı medeniyet: medeniyet hamlaları, teknoloji harikaları.
ıztırar: çaresizlik, zorda kalma.
içtima-ı esbap: sebeplerin bir araya gelmesi, toplaması.
İhsan: iyilik, yardım, ikram, bağış.
İhtiyac-ı fıtrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
İhtiyar: seçme, tercih, irade.
İktidar: güç, kuvvet.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
keşfiyat: keşifler, bulup meydana çıkarılan şeyler.
kısm-ı azam: büyük kısım.
lisan: dil.
lisan-ı dua: dua dili, ifadesi.
lisan-ı İhtiyac-ı fıtrî: yaratılıştan gelen ihtiyaçların dili.
lisan-ı istidat: kabiliyet dili.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mâni: engel.
matlap: istek, istenen şey.
medar-ı iftıhar: övünç kaynağı, övünme sebebi.
mu'cize-i harika-i kudret: İlâhî kudretin harika mu'cizesi.
muhal: imkânsız.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müsebbebat: bir sebeple olanlar, sebeple meydana çıkanlar, neticeler.
netice: sonuç.
nevi: tür, çeşit.
safî: saf, temiz, sâfiyâne.
şeraıt: şartlar.
şuursuz: bilinçsiz.
terakkıyat-ı beşeriye: İnsanlığın yükselişi, ilerlemesi.
ummak: beklemek.
vakt-i münasip: uygun zaman.
vazıyet: hal, durum.
zannetme: sanma.
zîhayat: hayat sahibi.
zişuur: şuur sahibi, bilinçli.
zıya: ışık.

İkinci kısım: Meşhur duadır. O da iki nevidir: biri fiilî, bir kavlî. Meselâ çift sürmek, fiilî bir duadır. Rızkı topraktan değil; belki toprak hazine-i rahmetin bir kapısıdır ki, rahmetin kapısı olan toprağı saban ile çalar.

Sair kısımların tafsilâtını tayyedip, yalnız kavlî duanın bir iki sırlarını gelecek iki üç nüktede söyleyeceğiz.

İKİNCİ NÜKTE

Duanın tesiri azîmdir. Hususan dua kulliyet kesb ederek devam etse, netice vermesi galiptir, belki daimîdir. Hatta denilebilir ki, sebeb-i hılkat-i âlemın birisi de duadır. Yani, kâinatın hilkatinden sonra, başta nev-i beşer ve onun başında âlem-i İslâm ve onun başında Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın muazzam olan duası, bir sebeb-i hilkat-ı âlemdir. Yani, Hâlık-ı Âlem, istikbalde o zatı, nev-i beşer namına, belki mevcudat hesabına, bir saadet-ı ebediye, bir mazhariyet-i esma-ı İlâhiye isteyecek bilmiş, o gelecek duayı kabul etmiş, kâinatı halk etmiş.

Madem duanın bu derece azîm ehemmiyeti ve vüs'ati vardır, hiç mumkun mudur ki, bin üç yüz elli senede, her vakitte, nev-i beşerden üç yüz milyon, cin ve ins ve melek ve ruhanıyattan had ve hesaba gelmez mübarek zatlar, bittıfak zat-ı Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında rahmet-i uzma-ı İlâhiye ve saadet-ı ebediye ve husul-i maksut için duaları nasıl kabul olmasın? Hiçbir cihetle mümkun mudur ki, o duaları reddedilsin?

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyhissalatu vesselam: "salât ve selam onun üzerine olsun" anlamında
azîm: büyük
bittıfak: beraberce, oy birliğiyle, tamamıyla
cihet: yön
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
çift sürmek: tarlayı ekilecek hale getirmek
daimî: sürekli, devamlı
ehemmiyet: önem, kıymet, değer
fiilî dua: hareketlerle yapılan dua
fiilî: fiile ilgili, amelî
had ve hesaba gelmemek: sayısı ve sınırı belli olmamak.
halk etme: yaratma, var etme
Hâlık-ı Âlem: âlemin yaratıcısı, bütün âlemi yaratan Allah
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hılkat: yaratılma, yaratılış.
husul-ı maksut: istenen şeyin gerçekleşmesi
hususan: bilhassa, özellikle.
ins: insan, ademoğlu
istıkbal: gelecek.
kâinat: âlem, cihan, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kavlî dua: sözle yapılan dua
kesb etmek: kazanmak.
küllîyet: genişlik.
mazhariyet-i esma-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin tecellisine ayna olma, onları gösterme.
meselâ: örneğin
meşhur: herkesin bildiği, yaygın.
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeyler
muazzam: çok büyük, önemli
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed
mübarek zatlar: fazileti olgun, hayırlı insanlar.
netice: sonuç.
nevi: tür, çeşit.
nev-i beşer: insan nev'i, insanlık
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğin de anlaşılan ince söz ve mana
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
ruhanıyat: madde âleminden başka bir âlemde, ruhlar âleminde yaşayan varlıklar
rızık: yiyecek.
saadet-i ebediye: devamlı, sonsuz mutluluk.
saban: toprağı ekilecek duruma getiren araç
sair: diğer, başka, öteki
sebeb-i hilkat-i âlem: âlemin yaratılış sebebi.
tafsilat: ayrıntı, detay
tayyetmek: atlamak, geçmek.
tesir: etki
vüs'at: genişlik.
zat: şahıs, kişi. Peygamberimiz
zat-ı Muhammed: Peygamberimizin şahsı

Madem bu kadar külliyet ve vüs'at ve devam kesb edip lisan-ı istidat ve ihtiyac-ı fıtrî derecesine gelmiş; elbette o zat-ı Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, dua neticesi olarak öyle bir makam ve mertebededir ki, bütün ukul toplansa, bir akıl olsalar, o makamın hakikatini tamamıyla ihata edemezler.

İşte, ey Muslüman! Senin ruz-i mahşerde böyle bir şefiin var. Bu şefiin şefaatini kendine celp etmek için, Sünnetine ittiba et.

Eğer desen: Madem o Habîbullahtır, bu kadar salâvat ve duaya ne ihtiyacı var?

Elcevap: O Zat (ASM) umum ümmetinin saadetiyle alâkadar ve butun efrad-ı ummetinin her nevi saadetleriyle hissedardır ve her nevi musibetleriyle endişedardır. Işte, kendi hakkında meratıb-i saadet ve kemalât hadsiz olmakla beraber, hadsiz efrad-ı ümmetinin, hadsiz bir zamanda, hadsız enva-ı saadetlerini hararetle arzu eden ve hadsiz enva-ı şekavetlerinden müteessir olan bir zat, elbette hadsız salâvat ve dua ve rahmete lâyıktır ve muhtaçtır.

Eğer desen: Bazen kat'î olacak ışler ıçın dua edılır– meselâ husuf ve küsuf namazındaki dua gibi. Hem bazen hıç olmayacak şeyler için dua edilir?

Elcevap: Başka Sözlerde izah edildiği gibi, dua bir ıbadettir. Abd, kendi aczini ve fakrını dua ile ilân eder. Zahirî maksatlar ise, o duanın ve o ibadet-i duaiyenin vakıtlendir, hakıkî faydalan değil. İbadetın faydası, ahırete

abd: kul
acz: zayıflık, güçsuzluk.
ahıret: obür dunya, oteki dunya
alakadar: ılgılı, alakalı
aleyhıssalâtu vesselâm: "salât ve selam onun üzerine olsun" anlamında.
arzu etme: ısteme
celp etmek: çekmek
efrad-ı ümmet: ummetın fertleri
endişedar: endişeli
enva-ı saadet: mutluluk çeşıtlerı
enva-ı şekavet: mutsuzluk çeşıtlerı, turlu turlu şıkâyetler
faıde: fayda, menfaat.
fakr: fakırlık, yoksulluk.
habıbullah: Allah ın en çok sevdiği kul olan Hz. Muhammed
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, bır şeyın aslı ve esası.
hakıkî: gerçek.
hararetle: şıddetle
hıssedar: pay sahıbi
husuf: ay tutulması
ıbadet-i duaıye: dua ıbadetı
ıhata: sarma, kuşatma
ıhtıyac-ı fıtrî: yaratılışın gereğı olan ıhtıyaç.
ittıba: tabi olma, uyma
izah etme: açıklama
kat'ı: kesin
Kesb etmek: kazanmak.
kulliyet: genişlik.
kusuf: güneş tutulması
lisan-ı istıdat: kabılıyet dıll
makam: manevî mevkı, yer
maksat: kastedılen, ıstenılen şey
meratıb-ı saadet ve kemalât: mutluluk ve mukemmellık derecelerı
mertebe: derece, konum
mesela: ornek olarak
muhtaç: ihtıyacı olan
musıbet: felâket, belâ, dert, sıkıntı
muteessır olma: etkılenme, uzulme
netıce: sonuç.
nevı: tur, çeşıt.
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bağışlama, şefkat gosterme
ruz-ı mahşer: mahşer gunu, ınsanların dırılıp toplanacağı gun
saadet: mutluluk, bahtıyarlık
salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, ona saygı gosterme, salât ve selam etme
sunnet: Peygamberımızın sozlerı, fıllerı ve hareketlerı.
şefaat: Hz. Peygamberın ve dıger salıh kulların bazı gunahkar mu'mınlerı bağıslamasını Allah tan dılemeleri
şefi: şefaatçı, suçun bağıslanması ıçın Allah a yalvaran
ukul: akıllar
umum: butun
ummet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar
vakıt: zaman
vus'at: genışlık.
zahırı: gorunen, gorunurdekı
zat: kışı, şahıs, fert, Peygamberımız.
zat-ı Muhammed-ı Arabî: Peygamberımız Hz. Muhammed ın zatı, şahsıyetı

bakar. Dünyevî maksatlar hâsıl olmazsa, "O dua kabul olmadı" denilmez. Belkı "Daha duanın vakti bitmedi" denilir.

Hem hiç mümkün müdür ki, bütün ehl-i imanın bütün zamanlarda, mütemadiyen kemal-i hulûs ve iştiyak ve dua ile istedikleri saadet-i ebediye onlara verilmesin ve bütün kâinatın şahadetiyle hadsiz rahmeti bulunan o Kerîm-i Mutlak, o Rahîm-i Mutlak, bütün onların o duasını kabul etmesin ve saadet-i ebediye vücut bulmasın?

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Dua-ı kavlî-i ihtıyarînın makbuliyetı ıkı cıhetledır. Ya aynı matlûbu ile makbul olur, veyahut daha evlâsı verilir.

Meselâ, birisi kendine bir erkek evlât ister. Cenab-ı Hak, Hazret-i Meryem gıbı bır kız evlâdını verıyor. "Duası kabul olunmadı" denilmez. "Daha evlâ bir surette kabul edildi" denılır. Hem bazen kendı dünyasınını saadetı için dua eder. Duası ahıret için kabul olunur. "Duası reddedildi" denılmez. Belkı, "Daha enfa bir surette kabul edildi" denılır. Ve hakeza .

Madem Cenab-ı Hak Hakîm'dır, biz Ondan isteriz, O da bıze cevap verır. Fakat, hıkmetıne gore bızımle muamele eder. Hasta, tabibin hikmetini ittiham etmemeli. Hasta bal ıster, tabıb-i hazık, sıtması ıçın sulfato verır. "Tabip beni dinlemedi" denilmez. Belki ahufizarını dinledi, ışıttı, cevap da verdi, maksudun ıyısını yerine getirdi.

ahıret: obur dünya, oteki dunya.
ahufizar: feryat.
cıhet: yon.
dua-ı kavlı-ı ıhtıyarı: bılınçlı olarak yapılan sozlu dua.
dunyevı: dunyaya aıt.
ehl-ı ıman: Allah a mananlar, ıman sahıplerı.
enfa: en faydalı, çok faydalı.
evlâ: daha ıyı.
evlat: çocuk.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakeza: bunun gıbı. Benzeri.
Hakim: her şeyı belırlı gayelere yonelik, faydalı, anlamlı yerlı yerınde yaratan Allah.
hâsıl olma: meydana gelme.
hıkmet: ılım, belırlı gayeler ve faydalar gozeterek ış yapma.
iştiyak: şıddetlı arzu, ıstek.
ittiham etme: suçlama, suç altında bulundurma.
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i hulus: tam bır samımıyet ve ıçtenlık.
Kerım-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ıkram sahıbı olan Allah.
makbuliyet: kabul edılmış olma, geçerlılık.
maksat: kastedılen, ıstenen nıyet, meram.
maksut: kastolunan, ıstenılen şey.
matlûp: talep edılen, ıstenılen şey.
meselâ: ornek olarak.
muamele etme: davranma.
mütemadiyen: sureklı olarak.
nükte: herkesin anlayamadığı ınce mana, ancak dıkkat edıldıgınde anlaşılan ınce soz ve mana.
Rahım-ı Mutlak: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı olan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bagışlama, şefkat gosterme.
saadet: mutluluk, bahtıyarlık.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
sülfato: kinin sıtma ılacı.
sıtma: anofel turu sıvri sineğin sokmasıyla insandan insana bulaşan, ıtreme, ateş ve ter nobetlerıyle kendını gosteren bır hastalık, malarya.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tabıb-ı hazık: uzman doktor.
tabip: hekim, doktor.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Duanın en güzel, en lâtif, en leziz, en hazır meyvesi, neticesi şudur ki:

Dua eden adam bilir ki, birisi var ki, onun sesini dinler, derdine derman yetiştirir, ona merhamet eder. Onun kudret eli her şeye yetişir. Bu büyük dünya hanında o yalnız değil; bir Kerîm Zat var, ona bakar, ünsiyet verir. Hem onun hadsiz ihtiyacatını yerine getirebilir ve onun hadsiz düşmanlarını defedebilir bir Zatın huzurunda kendini tasavvur ederek, bir ferah, bir inşirah duyup, dünya kadar ağır bir yükü üzerinden atıp, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ der.

BEŞİNCİ NÜKTE

Dua, ubudiyetin ruhudur ve halis bir imanın neticesidir. Çünkü dua eden adam, duası ile gösteriyor ki: "Bütün kâinata hükmeden birisi var ki, en küçük işlerime ittilâı var ve bilir. En uzak maksatlarımı yapabilir. Benim her hâlimi görür, sesimi işitir. Öyle ise, bütün mevcudatın bütün seslerini işitiyor ki, benim sesimi de işitiyor. Bütün o şeyleri O yapıyor ki, en küçük işlerimi de Ondan bekliyorum, Ondan istiyorum.

İşte, duanın verdiği halis tevhidin genişliğine ve gösterdiği nur-i imanın halâvet ve safîlığına bak, [2] قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ sırrını anla ve

alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
defetmek: savmak, uzaklaştırmak.
derman: ilaç, çare
ferah: gönül açıklığı, sevinç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halavet: tatlılık, şırınlık.
halis: saf, gerçek, samimî, içten
hamd: övgü, şükür ve minnet.
han: yolcuların misafir olduğu bina
huzur: saygı gösterilmesi gereken büyük kimselerin makamı yanı
hükmeden: yöneten, idare eden
ittila: haberi olma, bilgisi bulunma
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lâzım olan şeyler
iman: Allah'a inanma
inşirah: açılma, genişleme, rahatlama.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
Kerim: sonsuz ikram, ihsan ve cömertlik sahibi Allah
kudret: güç, kuvvet
latif: tatlı, şirin, hoş, güzel

1. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi: 2.)

2. De ki: Eğer duanız olmasa Rabbım katında ne ehemmiyetinız var? (Furkan Sûresi: 77.)

leziz: lezzetli, tatlı
maksat: kasdedilen, istenilen şey
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeyler.
netice: sonuç.
nur-i iman: imandan gelen nur, aydınlık.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
Rab: yaratan, besleyen, bü-yüten, terbiye eden Allah
safîlik: saflık, temizlik.
tasavvur etmek: düşünmek, zihinde canlandırmak.
tevhit: Allah'ın bir olduğuna inanma
ubudiyet: kulluk.
ünsiyet: alışma, yakınlık, dostluk.
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi Allah

(1) وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ fermanını dinle

اَگَرْ نَه خَوَاهِي دَادْ نَه دَادِي خَوَاهْ denildiği gibi, "*Eğer vermek istemeseydi, istemek vermezdi*" (2)

(3) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ عَدَدَ مَا فِي عِلْمِ اللّٰهِ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ سَلَّمًا وَسَلِّمْ دِينَنَآ اٰمِينَ

(4) وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

---

1. Rabbiniz buyurdu ki: Bana dua edin, size cevap vereyim. (Mu'min Suresi, 60.)
2. Ebu Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, 3/263.
3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)
4. Allah'ın Efendimiz Muhammed'e ve onun Âl ve Ashabına, ezelden ebede kadar ilm-i ilâhîdeki mevcudatın adedince salat ve selam eyle. Bizi ve dinimizi selâmette kıl. Âmîn. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, Âlemlerin Rabbı olan Allah'a mahsustur.

Âl ve Ashap: Peygamberimizin aile fertleri ve Sahabeler.

ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk.

ehemmiyet: önem, kıymet, değer.

ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

ferman: emir, buyruk.

Hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.

ilm-i ilâhî: Allah'ın sonsuz ilmi.

mahsus: has, ait, layık.

mevcudat: varlıklar.

Rab: yaratan, besleyen, büyüten, terbiye eden Allah.

selamet: tehlikelerden, korktuklarından ve kötülüklerden kurtulma.

tenzih etme: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak olduğunu bilip söyleme.

Yirmi Dördüncü Mektubun İkinci Zeyli

Mirac-ı Nebevî hakkındadır

بِاسْمِهِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ۞ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ۞ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ۞
إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ۞ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ۞
لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ۞ [2]

MEVLID-İ NEBEVİNİN Mıraciye kısmında Beş Nükteyı beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE

Cennetten getirilen Burak'a dair, mevlit yazan Süleyman Efendi hazın bir aşk macerasını beyan ediyor. O zat ehl-i velâyet olduğu ve rivayete bına ettiği için, elbette bir hakıkatı o suretle ifade ediyor. Hakikat şu olmak gerektir ki·

Âlem-i bekanın mahlûkları, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın nuruyla pek alâkadardırlar. Çunkü, onun

1 Allah ın adıyla · Hiçbir şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin (İsra Suresi 44)

2. Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla · And Olsun kı onu bır kere daha hakıkı suretınde gordü. · Sıdre-i Muntehada gördü. · Kı, Onun yanında Me vâ Cennetı vardır · O zaman Sıdre yı Allah ın nuru kaplamıştı · Goz ne şaştı ne de başka bir şeye baktı · And olsun kı Rabbının ayetlennnden en buyuklerını gordu (Necm Suresi 13-18)

alâkadar· ılgılı alâkalı.
âlem-i beka sonsuzluk alemı ahıret.
aleyhissalatü vesselâm salât ve selâm onun uzenne olsun' anlamında.
aşk şıddetlı sevgı muhabbet.
ayet. delıl Allah ın varlıgını gosteren bıldıren şey
beyan etmek. anlatmak açıklamak.
Burak. Hz. Muhammed ın Mıraçta Allah ın ınsanı olarak bındıgı cennetten getırılen bınek.
dair alâkalı aıt ılgılı
ehl-i velayet. velî olanlar Allah ın dostlugunu kazananlar
hakıkat: gerçek bır şeyın aslı ve esası
hakiki gerçek.
hazın huzunlu
ifade etme: anlatma soyleme
mahluk. varlık yaratılmış yaratık.
Me vâ vanlacak yer, sıgınacak yer
Mevlid Peygamberımızın (ASM) dogumu menkıbesı ve hayatı ıle ılgılı eser
Mevlid-i Nebevî Peygamberımızın doğumunu anlatan manzum eser
Mıraciye: Mevlıdın Peygamberımızın Mıraca Allah katına çıkışını anlatan bolumu.
Mirac-ı Nebevî Peygamberımızın (ASM) Mıraca Allah katına çıkışı.
nur aydınlık, ışık.
nukte: herkesin anlayamadıgı ınce mana ancak dıkkat edıldıgın de anlaşılan ınce söz ve mana
Rab yaratan besleyen buyuten, terbıye eden Allah
Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı olan Allah
Rahman ıster mu mın ıster kâfir ıster iyi ısterse kotu olsun rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
Resul-i Ekrem· çok comert kerım olan Peygamber Hz. Muhammed.
rıvayete bına etmek: nakledılen aktarılan bır habere veya soze dayandırmak
Sıdre· yedıncı kat gokte bır makam
Sıdre-i Munteha yedıncı kat gokte olduğu rıvayet edılen ve Peygamber Efendımızın mıraçta ulaştıgı en son makam
suret: şekıl bıçım gorunuş
tesbih Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
zat: Kişı şahıs
zeyil ek, ılâve.

getirdiği nur iledir ki, cennet ve dâr-ı ahiret, cin ve ins ile şenlenecek. Eğer o olmasaydı, o saadet-ı ebediye olmazdı ve cennetin her nevi mahlûkatından istifadeye müstait olan cin ve ins, cenneti şenlendirmeyeceklerdi, bir cihette sahipsiz, virane kalacaktı.

Yirmi Dördüncü Sözün Dördüncü Dalında beyan edildiği gibi, nasıl ki bülbülün güle karşı dâsitâne-i aşkı, taife-i hayvanatın taife-i nebatata derece-i aşka balığ olan ihtiyacat-ı şedide-i aşknümayı rahmet hazinesinden gelen ve hayvanatın erzaklarını taşıyan kafile-i nebatata karşı ilân etmek için bir hatib-i Rabbanî olarak, başta bülbül-ü gul ve her neviden bir nevi bülbul intihap edilmiş ve onların nağamatı dahi, nebatatın en güzellerinin başlarında hoşamedî nev'inden tesbihkârâne bir hüsnüistikbaldir, bir alkışlamadır.

Aynen bunun gibi, sebeb-i hilkat-i eflâk ve vesile-i saadet-i dâreyn ve Habib-i Rabbülâlemîn olan zat-ı Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâma karşı, nasıl ki melâike nev'inden Hazret-i Cebrail Aleyhisselâm kemal-i muhabbetle hizmetkârlık ediyor, melâikelerin Hazret-i Âdem Aleyhisselâma ınkıyat ve itaatını ve sırr-ı sücudunu gösteriyor; öyle de, ehl-i cennetin, hatta cennetin hayvanat kısmının dahi O Zata karşı alâkalan, bindiği Burak'ın hissiyat-ı âşıkanesiyle ifade edilmiştir.

İKİNCİ NÜKTE

Mirac-ı Nebeviyedeki maceralardan birisi, Cenab-ı Hakkın Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâma karşı

alaka: ilgi
aleyhissalatu vesselam: "salat ve selam onun üzerine olsun" anlamında
aleyhisselam: ona selâm olsun
balığ: ulaşan, erişen.
beyan etmek: anlatmak, açıklamak.
Burak: Hz. Muhammed'in Miraçta Allah'ın ihsanı olarak bindiği cennetten getirilen binek
bulbul-ü gul: gülün aşığı gül
cihet: yön, taraf
cin: gözle görünmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu
dasitâne-i aşk: aşk hikâyesi ve destanı.
derece-i aşk: aşk derecesi
ehl-i cennet: cennet ehli, cennette bulunanlar
erzak: rızıklar, yiyecekler
Habib-i Rabbülâlemîn: âlemlerin Rabbi olan Allah'ın habibi, en sevgili kulu, Hz. Muhammed
hatib-i Rabbanî: bütün varlıkların rızıklarını veren ve onları uyum içinde sevk, idare ve terbiye eden Allah'ın habibi
hayvanat: hayvanlar
Hazret-i Cebrail: dört büyük melekten biri olup vahiy getirmekle görevli olan melektir
hissiyat-ı âşıkane: âşıkça, aşka benzer duygular
hizmetkâr: hizmetçi
hoşamedî: hoş geldin demek
hüsnüistikbal: güzel karşılama, iyi karşılama
ifade: anlatma, söyleme
ihtiyacat-ı şedide-i aşknüma: aşk derecesindeki şiddetli ihtiyaçlar
ınkıyat: boyun eğme
ins: insan, âdemoğlu
intihap edilme: seçilme
istifade: faydalanma, yararlanma
itaat: boyun eğme, uyma
kafile-i nebatat: bitkiler topluluğu
kemal-i muhabbet: mükemmel bir sevgi.
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar, varlıklar
melâike: melekler
Mirac-ı Nebeviye: Peygamberimizin Miraca, Allah katına çıkışı
mustait: kabiliyetli, yetenekli
nağamat: nağmeler, güzel sesler
nebatat: bitkiler
nevi: tür, çeşit, cins
nur: aydınlık, ışık.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
Resul-ü Ekrem: Allah'ın en değerli ve cömert elçisi olan Hz. Muhammed
saadet-i ebediye: devamlı, sonsuz mutluluk.
sebeb-i hilkat-i eflak: felekleri, âlemleri yaratılmasının sebebi.
sırr-ı sücud: secde etme, secdeye varma sırrı
taife-i hayvanat: hayvanlar taifesi, topluluğu
taife-i nebatat: bitkiler taifesi, topluluğu
tesbihkârâne: tesbih edercesine
vesile-i saadet-i dâreyn: iki dünya (dünya ve ahiret) mutluluğunun vesilesi
virane: harap olmuş, issız
zat: kişi, şahıs, fert, Peygamberimiz
zat-ı Muhammed-i Arabî: Arapların arasında gelen Hz. Muhammed'in zatı

muhabbet-i münezzehesi, "Sana âşık olmuşum" tabiriyle ifade edilmiş. Şu tabirat, Vacibü'l-Vücud'un kudsıyetine ve istiğna-i zatîsine, mana-i örfî ile münasip düşmüyor. Madem Süleyman Efendinin Mevlidi rağbet-i ammeye mazhariyeti delâletiyle, o zat ehl-i velâyettir ve ehl-i hakikattır; elbette irae ettiği mana sahihtir. Mana da budur ki:

Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un hadsız cemal ve kemali vardır. Çünkü, bütün kâinatın aksamına inkısam etmiş olan cemal ve kemalin bütün envaı, Onun cemal ve kemalinin emareleri, işaretleri, ayetlerindir.

İşte, herhâlde, cemal ve kemal sahibi, bilbedahe cemal ve kemalini sevmesi gibi, Zat-ı Zülcelâl dahi cemalini pek çok sever; hem kendine lâyık bir muhabbetle sever. Hem, cemalinin şuaatı olan esmasını dahi sever. Madem esmasını sever, elbette esmasının cemalini gösteren sanatını sever. Öyle ise, cemal ve kemalıne âyine olan masnuatını dahi sever. Madem cemal ve kemalini göstereni sever, elbette cemal ve kemal-i esmasına işaret eden mahlûkatının mehasinini sever. Bu beş nevi muhabbete, Kur'ân-ı Hakîm, ayatıyla işaret ediyor.

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm madem masnuat içinde en mükemmel ferttir ve mahlûkat içinde en mümtaz şahsıyettir.

Hem, sanat-ı İlâhiyeyi bir velvele-i zikir ve tesbih ile teşhir ediyor ve istihsan ediyor.

aksam: kısımlar, parçalar, bölümler
aleyhissalâtu vesselam: "salât ve selam onun üzerine olsun," anlamında
ayat: ayetler, deliller. Kur'ân'ı oluşturan cümleler
ayet: delil. Allah'ın varlığını gösteren şey
âyine: ayna
bilbedahe: apaçık bir şekilde
cemal: güzellik
delalet: delil olma, gösterme
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
ehl-i velayet: veli olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar
emare: belirti, işaret
envaı: çeşitler, türler, neviler
esma: adlar, isimler
fert: eşi bulunmayan, şahıs, kişi
hadsiz: sınırsız, sonsuz
ifade: söyleme, anlatma
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
irae: gösterme.
istiğna-ı zati: Allah'ın yüce zatının hiç bir şeye muhtaç olmaması.
istihsan: güzel bulma, beğenme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kemal-i esma: isimlerin mükemmelliği, kusursuzluğu
kudsıyet: kutsallık, kusur ve noksandan uzak oluş
Kur'ân-ı Hakîm: her ayetinde, her harfinde sayısız hikmetler ve faydalar bulunan Kur'ân.
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar
mana: anlam
mana-ı örfî: bilinen, alışılan mana
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhariyet: erişme, kavuşma
mehasin: güzellikler
mevlit: Hz. Muhammed'in doğumunun ve hayatının anlatıldığı Süleyman Çelebi'nin meşhur ve yaygın eseri
muhabbet: sevgi, sevme
muhabbet-i münezzeh: her türlü çıkarlıktan uzak olan sevgi.
mümtaz: seçkin, üstün, tutulmuş.
münasip: uygun, yerinde
nevi: tür, çeşit
rağbet-i amme: genelin ilgisi ve beğenmesi
Resul-i Ekrem: Allah'ın en değerli ve cömert elçisi olan Hz. Muhammed
sahih: gerçek, doğru
sanat-ı İlâhiye: Allah'ın sanatı
şahsıyet: değerli, yüksek kişi.
şuaat: şualar, ışınlar, ışıklar
tabir: ifade, söz
tabirat: tabirler, ifadeler, sözler
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına lâyık ifadelerle anma
teşhir: gösterme, ilân etme, duyurma
Vacibü'l-Vücud: varlığı zaruri ve zati olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah
velvele-i zikir: zikir sesleri
zat: kişi, şahıs, fert.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat. Cenab-ı Allah
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat. Allah.

Hem, esma-i İlâhiyedeki cemal ve kemal hazinelerini lisan-ı Kur'ân ile açmıştır.

Hem, kâinatın ayat-ı tekviniyesinin, Sâniinin kemaline delâletlerini parlak ve kat'î bir surette lisan-ı Kur'ân'la beyan ediyor.

Hem, kullî ubudiyetiyle rububiyet-i İlâhiyeye âyinedarlık ediyor.

Hem, mahiyetinin camiiyetiyle bütün esma-ı İlâhiyeye bir mazhar-ı etem olmuştur.

Elbette bunun için denilebilir ki:

Cemîl-i Zülcelâl, kendi cemalini sevmesiyle, o cemalın en mükemmel âyine-i zîşuuru olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı sever.

Hem, kendi esmasını sevmesiyle, o esmanın en parlak âyinesi olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı sever ve Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtu Vesselâma benzeyenleri dahi derecelerine göre sever.

Hem, sanatını sevdiği için, elbette Onun sanatını en yüksek bir seda ile bütün kâinatta neşreden ve semavatın kulağını çınlatan, ber ve bahri cezbeye getiren bir velvele-i zikir ve tesbih ile ilân eden Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı sever ve ona ittiba edenleri de sever.

Hem, masnuatını sevdiği için, o masnuatın en mükemmeli olan zîhayatı ve zîhayatın en mükemmeli olan

aleyhissalâtü vesselâm: "salat ve selam onun üzerine olsun" anlamında
ayat-ı tekviniye: yaratılışa ait ayetler, deliller
âyine: ayna
âyinedar: ayna olan, gösteren, yansıtan
âyine-i zişuur: şuur sahibi ayna
bahr: deniz.
ber: kara, yer
beyan: anlatma, açıklama, bildirme
camiiyet: birçok manayı ve hakikatı içermek, kendisinde bulundurmak
cemal: güzellik.
Cemîl-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve güzellik sahibi Allah
cezbe: kendinden geçme hali, coşma
delalet: delil olma, gösterme
esma: adlar, isimler
esma-i İlahiye: Allah'ın isimleri
ittiba: uyma, itaat etme.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin, şüphesiz
kemal: kusursuzluk, mükemmellik.
kullî ubudiyet: çok büyük ve kapsamlı ubudiyet.
lisan-ı Kur'an: Kur'an'ın dili
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, özelliği
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar-ı etem: tam ve kusursuz bir ayna, görünme yeri
Muhammed-i Arabî: Araplarının içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed
neşretme: yayma, duyurma
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği, bütün varlıkların ihtiyaçlarını gidermesi, yetiştirmesi, onları uyum içinde sevk ve idare etmesi
Sâni: her şeyi sanatlı olarak ve mükemmel bir şekilde yaratan Allah
seda: ses
semavat: semalar, gökler
suret: biçim, şekil, tarz
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına lâyık ifadelerle anma
velvele-i zikir: zikir sesleri
zîhayat: hayat sahibi

zîşuuru ve zîşuurun en efdali olan insanları ve insanların bilittifak en mükemmeli olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı elbette daha ziyade sever.

Hem, kendi mahlûkatının mehasın-i ahlâkıyelerini sevdiği için, mehasin-i ahlâkıyede bilittifak en yüksek mertebede bulunan Muhammed-i Arabî Aleyhıssalâtü Vesselâmı sever ve derecata göre ona benzeyenleri dahi sever.

Demek, Cenab-ı Hakkın rahmeti gibi, muhabbeti dahi kâinatı ihata etmiş.

İşte, o hadsız mahbuplar içindeki mezkûr beş vechinin her bir vechinde en yüksek makam, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâma mahsustur ki, "Habibullah" lâkabı ona verilmiş.

İşte bu en yüksek makam-ı mahbubiyeti, Süleyman Efendi, "Ben sana âşık olmuşum tabiriyle beyan etmiştir. Şu tabir bir mirsad-ı tefekkürdür, gayet uzaktan uzağa bu hakikate bir işarettir. Bununla beraber, madem bu tabir şe'n-i rububiyete münasip olmayan manayı hayale getiriyor, en iyisi, şu tabir yerine, "Ben senden razı olmuşum" denilmeli.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Miraciyedeki maceralar, malûmumuz olan manalarla, o kudsî ve nezih hakikatleri ifade edemiyor. Belki o muhavereler birer ünvan-ı mülâhazadır, birer mirsad-ı tefekkürdür ve ulvî ve derin hakaika birer işarettir ve imanın

aleyhissalâtü vesselâm: "salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamında
beyan: açıklama, söyleme
bilittifak: ittifakla, görüş ve fikir birliğiyle
derecat: dereceler, mertebeler
efdal: en üstün, en fazileti
gayet: son derece, çok
Habibullah: Allah'ın en sevgili kulu olan Hz. Muhammed
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası
ifade: anlatma, söyleme
iman: inanmak, itikat
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
ihata: sarma, kuşatma
kudsî: her türlü kusur ve noksanlardan uzak
lâkap: ünvan
mahbup: sevilmiş, sevilen, sevgili
mahlukat: yaratılmışlar, varlıklar
mahsus: has, özel
makam: manevî mevkii, mertebe
makam-ı mahbubiyet: Allah'ın sevgisini kazanma makamı, derecesi
malûm: bilinen
mana: anlam
mehasin-i ahlâkıye: ahlâkî güzellikler
mertebe: derece
mezkur: adı geçen, anılan
Miraciye: Mevlidin, Peygamberimizin Miraca, Allah katına çıkışını anlatan bölümü
mirsad-ı tefekkür: düşünmeye yardım eden, gözlemleyen
muhabbet: sevgi
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed
muhavere: karşılıklı konuşma
münasip: uygun, yaraşır, layık
nezih: temiz
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
şe'n-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın idare ve terbiye edicilliğinin gereği
tabir: ifade, söz, deyim
ulvî: yüksek, yüce
ünvan-ı mülâhaza: bir şeyin hakikatini bir derece düşünebilmeyi sağlayan isim ve vasıta
vechi: yüz, yön, şekil
zîşuur: şuur sahibi
ziyade: çok, fazla

bir kısım hakaikına birer ihtardır ve kabil-i tabir olmayan bazı manalara birer kınayedir. Yoksa, malûmumuz olan manalar ile macera değil. Biz, hayalimiz ile o muhaverelerden o hakikatlen alamayız; belki kalbimizle heyecanlı bir zevk-i imanî ve nuranî bir neşe-i ruhanî alabiliriz. Çünkü, nasıl Cenab-ı Hakkın zat ve sıfâtında nazir ve şebih ve misli yoktur, öyle de, şuunat-ı rububiyetinde misli yoktur. Sıfâtı nasıl mahlûkat sıfâtına benzemiyor; muhabbeti dahi benzemez.

Öyle ise, şu tabiratı müteşabihat nev'inden tutup, deriz ki: Zat-ı Vacibü'l-Vucud'un vucub-i vücuduna ve kudsiyetine münasip bir tarzda ve istiğna-i zatîsine ve kemal-i mutlakına muvafık bir surette, muhabbeti gibi bazı şuunatı var ki, Miraciye macerasıyla onu ihtar ediyor. Mirac-ı Nebeviyeye dair Otuz Binnci Söz, hakaik-i Miraciyeyi usul-i imaniye dairesinde izah etmiştir. Ona iktifaen burada ihtisar ediyoruz.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

"Yetmiş bin perde arkasında Cenab-ı Hakkı görmüş"[1] tabin bu'diyet-i mekânı ifade ediyor. Hâlbuki, Vacibü'l-Vücud mekândan münezzehtir, her şeye her şeyden daha yakındır. Bu ne demektir?

Elcevap: Otuz Binnci Sozde mufassalan, burhanlar ile o hakikat beyan edilmiştir. Burada yalnız şu kadar deriz ki:

1. Kastalanî, *Mevâhibu l-Ledünniye* (Şerh: Zeganî), 6.93-100

Mirac-ı Nebeviye: Peygamberimizin miraca Allah katına çıkışı
mislî: benzen
mufassalan: ayrıntılı olarak.
muhavere: karşılıklı konuşma
muvafık: yerinde, uygun,
munasip: uygun, yakışır
münezzeh: muhtaç olmayan, uzak, berî
müteşabihat: birbirine benzeyen, manası açık olmayan ifadeler, sözler
nazir: benzer, eş.
neşe-i ruhanî: ruhen duyulan sevinç ve neşe
nuranî: nurlu, parlak
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
perde: örtü, engel
suret: biçim, şekil, tarz.
sıfat: haller, nitelikler, vasıflar
şebih: benzeyen, benzer
şuunat: Allah'ın yüce zatından ayrılmayan ve zatının gereği olan iş, fiil, hâl ve keyfiyetleri
şuunat-ı rububiyet: idare ve terbiye edici Rabbimizin zatına mahsus iş, fiil, hal ve keyfiyetleri
tabir: ifade, söz, deyim
tabirat: tabirler, deyimler, sözler.
usul-i imaniye: iman esasları.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vucub-ı vücud: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak, vazgeçilmez olmak
zat: büyükluk ve yücelik sahibi Allah'ın zatı
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
zevk-i imanî: imanın verdiği zevk.

beyan: anlatma, açıklama
bu'diyet-i mekân: mekân, yer uzaklığı
burhan: delil, ispat.
dair: alakalı, ait, ilgili
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i miraciye: miracın içinde gizli olan hakikatler
hakîkat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası
ifade: anlatma, bildirme
ihtar: hatırlatma
ihtisar: kısaltma, özetleme
iktifaen: yeterli görerek.
istiğna-ı zatî: Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması
izah: açıklama, anlatma.
kabil-i tabir: yoruma açık, tabir edilebilir
kemal-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız mükemmellik.
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatılan söz
kudsiyet: kutsallık, her türlü kusur ve noksandan uzak oluş
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar
malum: bilinen
mana: anlam
mekan: yer
miraciye: Hz. Muhammed'in mirac-ı şerifinden bahseden eser, şiir

Cenab-ı Hak bize gayet kariptir, biz Ondan gayet derecede uzağız. Nasıl ki, güneş, elimizdeki âyine vasıtasıyla bize gayet yakındır ve yerde her bir şeffaf şey, kendine bir nevi arş ve bir çeşit menzil olur. Eğer güneşin şuuru olsaydı, bizimle âyinemiz vasıtasıyla muhabere ederdi. Fakat biz ondan dört bin sene uzağız. *Bilâteşbih ve lâtemsil*, Şems-i Ezelî, her şeye daha yakındır. Çünkü Vacibü'l-Vücud'dur, mekândan münezzehtir. Hiçbir şey Ona perde olamaz. Fakat her şey nihayet derecede Ondan uzaktır.

İşte, Miracın uzun mesafesiyle,

(1) وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ 'in ifade ettiği mesafesizliğin sırrıyla, hem Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın gitmesinde çok mesafeyi tayyederek gitmesi ve an-ı vahitte yerine gelmesi sırrı bundan ileri geliyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın Miracı onun seyrüsülûküdür, onun ünvan-ı velâyetidir.

Ehl-i velâyet, nasıl ki seyrüsülûk-ı ruhanî ile, kırk günden tâ kırk seneye kadar bir terakkı ile, derecat-ı imaniyenin hakkalyakîn derecesine çıkıyor. Öyle de, bütün evliyanın sultanı olan Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, değil yalnız kalbi ve ruhu ile, belki hem cismiyle, hem havâssıyla, hem letaifiyle, kırk seneye mukabil kırk dakıkada, velâyetinin keramet-i kübrası olan Miracı ile bir cadde-i kübra açarak hakaik-ı imaniyenin en yüksek mertebelerine gitmiş, Miraç merdiveniyle Arşa çıkmış,

1. Ve biz ona şah damarından daha yakınız. (Kaf Suresi, 16.)

aleyhissalâtu vesselam: "salât ve selam onun üzerine olsun" anlamında.
an-ı vahit: bir anda.
arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, gögün en yüksek katı. Allah'ın büyüklüğünün ve yüceliğinin tecelli ettiği yer, taht.
âyine: ayna.
bilâteşbih ve lâtemsil: benzetmemekle ve örnek göstermemekle birlikte (benzetmek ve örnek getirmek gibi olmasın).
cadde-i kübra: büyük cadde.
derecat-ı imaniye: imanın derecelerin mertebeleri.
ehl-i velayet: velî olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar.
evliya: velîler, Allah dostları.
gayet: son derece, çok.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.
hakkalyakîn: yaşayarak bilme, bilginin en kesin hâli.
havas: hisler, duygular.
karip: yakın.
keramet-i kübra: en büyük keramet.
letaif: lâtîfeler, insanın manevî yapısında bulunan ince ve hassas duygular.
mekan: yer.
menzil: yer, mekân.
mertebe: derece, makam.
mesafe: uzaklık.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed Efendimizin, Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, halen çıkması mu'cizesi.
muhabere: haberleşme.
mukabil: karşı, karşılık.
münezzeh: uzak, muhtaç olmayan, beri.
nevi: tür, çeşit.
nihayet: son.
perde: engel.
Resul-i Ekrem: Allah'ın en değerli ve en cömert elçisi olan Hz. Muhammed.
seyrüsuluk: Peygamberimizin miraçta Allah'ın huzuruna yükselirken maddî ve manevî olarak yaptığı yolculuk, manevî âlemlerde yol katetme.
seyrüsuluk-i ruhanî: ruh ile bazı manevî mertebe ve makamlara yükselme yolculuk etme.
sultan: maneviyat büyüklerine verilen ünvan.
Şems-i Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak.
tayy: atlama, aşma, geçme.
terakkı: ilerleme, yükselme, gelişme.
ünvan-ı velayet: velâyet ünvanı, velîlik sıfatı.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zâtî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vasıta: aracı, aracılık.
velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu.

Kab-ı Kavseyn makamında, hakaik-ı imaniyenin en büyüğü olan iman-ı billâh ve iman-ı bilâhireti aynelyakîn, gözüyle müşahede etmiş, cennete girmiş, saadet-i ebediyeyi görmüş, o Miracın kapısıyla açtığı cadde-i kübrayı açık bırakmış. Bütün evlıya-ı ümmeti, seyrüsülûk ile, derecelerine göre, ruhanî ve kalbî bir tarzda o Miracın gölgesi içinde gıdıyorlar.

BEŞİNCİ NÜKTE

Mevlıd-i Nebevî ile Miraciyenin okunması, gayet nafi ve güzel âdettir ve müstahsen bir âdet-i İslâmiyedir. Belki hayat-ı içtimaiye-i İslâmıyenin gayet lâtif ve parlak ve tatlı bir medar-ı sohbetıdır. Belki, hakaik-ı imaniyenin ıhtan için en hoş ve şirin bir derstir. Belki, imanın envarını ve muhabbetullah ve aşk-ı Nebevîyi göstermeye ve tahrike en müheyyiç ve müessir bir vasıtadır. Cenab-ı Hak bu âdeti ebede kadar devam ettirsin ve Süleyman Efendi gibi mevlit yazanlara Cenab-ı Hak rahmet etsin, yerlerini Cennetü'l-Firdevs yapsın. Âmin.

Fatime

Madem şu kâinatın Hâlık'ı, her nevide bir ferd-i mümtaz ve mükemmel ve camı halk edip, o nev'ın medar-ı fahr ve kemali yapar, elbette, esmasındaki İsm-i Azam tecellısıyle, butun kâınata nıspeten mumtaz ve mukemmel bir ferdi halk edecek. Esmasında bir İsm-i Azam olduğu gıbı, masnuatında da bır ferd-ı ekmel bulunacak ve

âdet: gelenek, alışkanlık.
adet-i İslamiye: İslâmî âdet, gelenek.
amin: "Yâ Rabbi! kabul et" anlamında dua.
aşk-ı Nebevî: peygamber aşkı, peygambere duyulan şiddetli sevgi.
aynelyakın: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
cadde-i kubra: büyük cadde.
Cennetü'l-Firdevs: Firdevs cennetı, cennetin en yüksek derecesi.
ebed: sonsuzluk.
envar: nurlar, aydınlıklar.
esma: adlar, isimler.
evlıya-i ümmet: Peygamberimizin ummetinden olan veliler, Allah dostları.
ferd-i ekmel: mukemmel fert, kişi, zat.
ferd-i mümtaz ve mükemmel ve camı: seçilmiş, kusursuz ve butun güzelliklerin ve farklı ozelliklerin kendısınde toplandıgı fert, şahıs.
gayet: son derece, çok.
hakaik-ı imaniye: iman hakıkatleri.
halk etmek: yaratma.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hatıme: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
hayat-ı içtimaiye-i İslamiye: İslamın sosyal hayatı. İslâmiyetin getirmiş olduğu kurallar çerçevesinde oluşturulan toplum hayatı.
ıhtar: hatırlatma.
iman: inanç, ıtıkat.
iman-ı bilahiret: ahırete iman.
iman-ı billâh: Allah a iman.
İsm-i Azam: en buyuk ısım, Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en büyük ve manaca dıger ısımlerı kuşatmış olanı.
Kab ı Kavseyn: ıkı yay mesafesı. Hz. Muhammed ın mıraca çıkışıyla vardıgı son nokta. Butun yaratılanları arkasına alıp Yaratanla muşerref ve muhatap oldugu makam.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar.
kalbi: kalple ilgili, kalbe ait.
latif: hoş, guzel.
makam: yer, mevki.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
medar-ı fahr ve kemal: ovunme ve mukemmellik sebebi.
medar-ı sohbet: sohbet sebebi, vesilesi.
Mevlid: Hz. Muhammed ın doğumu, menkıbesi ve hayatı ıle ilgili eser. Süleyman Çelebi nin bu konudaki meşhur ve yaygın eseri.
Mevlıd-ı Nebevî: Peygamberımızın (ASM) dogumunu anlatan manzum eser.
Miraciye: Mevlıdın Peygamberımızın Miraca Allah katına çıkışını anlatan bolumu.
Miraç: Peygamberımız Hz. Muhammed (ASM) Efendımızın Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen hâlen çıkması mucizesi.
muhabbetullah: Allah sevgisi.
muessir: etkılı, tesırlı.
müheyyiç: heyecan uyandıran, heyecanlandıran.
mükemmel: noksansız, tam, harika.
mümtaz: seçkin.
mustahsen: guzel karşılanan, begenilen.
müşahede: bakma, seyretme, gorme.
nafi: faydalı, yararlı.
nevi: tur, çeşit.
nispeten: kıyasla, oranla.
nükte: herkesin anlayamadıgı ınce mana, ancak dikkat edıldıgınde anlaşılan ınce soz ve mana.
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bağışlama, şefkat gosterme.
ruhanî: ruh ile ilgili.
saadet-i ebediye: sonsuz mudulluk.
seyrüsülûk: manevî ve ruhî yol culuk.
tahrik: harekete geçırme, teşvik etme.
tecelli: yansıma, gorunme.
vasıta: araç, vesile.

kâinata münteşir kemalâtı o fertte cem' edip, kendine medar-ı nazar edecek.

O fert, herhâlde zîhayattan olacaktır. Çünkü enva-ı kâinatın en mükemmeli zîhayattır. Ve herhâlde, zîhayat içinde, o fert, zîşuurdan olacaktır. Çünkü, zîhayatın envaı içinde en mükemmeli zîşuurdur. Ve herhâlde, o ferd-ı ferit, insandan olacaktır. Çünkü, zîşuur içinde hadsiz terakkıyata müstait, insandır. Ve insanlar içinde, herhâlde o fert Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâm olacaktır. Çünkü, zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar hiçbir tarih, onun gibi bir ferdi gösteremiyor ve gösteremez. Zira, O zat, küre-i arzın yansını ve nev-i beşerin beşten birisini saltanat-ı maneviyesi altına alarak, bin üç yüz elli sene kemal-i haşmetle saltanat-ı maneviyesini devam ettirip, bütün ehl-i kemale, bütün enva-ı hakaikte bir üstad-ı küll hükmüne geçmiş. Dost ve düşmanın ittifakıyla, ahlâk-ı hasenenin en yüksek derecesine sahip olmuş; hidayet-i emrinde, tek başıyla bütün dünyaya meydan okumuş; her dakikada yüz milyondan ziyade insanların vird-i zebanı olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı göstermiş bir zat, elbette o ferd-ı mümtazdır, ondan başkası olamaz. Bu âlemin hem çekirdeği, hem meyvesi odur.

عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ أَنْوَاعِ الْكَائِنَاتِ وَمَوْجُودَاتِهَا[1]

İşte böyle bir zatın mevlit ve mıracını dinlemek, yani terakkiyatının mebde ve müntehasını işitmek, yani tarihçe-i hayat-ı maneviyesini bilmek, O zatı kendine reis ve

ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk.
Âl ve Ashab: Peygamberimizin aile fertleri ve Sahabeler.
alem: kainat, cihan, bütün yaratılmışlar.
aleyhissalâtü vesselam: "salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamında.
hidayet-i emir: işin başlangıcı.
cem etme: toplama, bir araya getirme.
ehl-i kemal: olgun ve değerli kişiler, kemal sahibi olanlar.
enva: çeşitler, türler, nevler.
enva-ı hakaik: bütün hakikatler, hakikatlerin türleri, çeşitleri.
enva-ı kainat: var olan şeylerin türleri, varlıkların çeşitleri.
ferd-i ferit: eşi benzeri olmayan fert, seçilmiş zat.
ferd-i mümtaz: seçilmiş kişi, seçkin fert.
fert: şahıs, kişi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
ittifak: fikir birliği, söz birliği.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemalat: mükemmellikler.
kemal-i haşmet: mükemmel bir büyüklük ve heybet.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm, beyanı beşer takatının hariçinde olan Kur'ân-ı Kerîm.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mebde: başlangıç, temel.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
mevcudat: varlıklar.
mevlit: doğum.
meydan okumak: mücadeleye davet etmek.
Mıraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed Efendimizin Recep ayının 27 gecesinde Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen hâlen çıkması mucizesi.
munteha: ulaşılabilen en son yer, en son nokta.
münteşir: yayılan, yayılmış.
müstait: kabiliyetli.
nevi: tür, çeşit.
nev-i beşer: insan nevi, insanlık, bütün insanlar.
reis: başkan.
salat: Hz. Peygamber'e dua. Hz. Muhammed'e, ashabına, ailesine Allâh'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
saltanat-ı maneviye: manevî saltanat, hâkimiyet.
tarihçe-i hayat-ı maneviye: manevî hayat hikâyesi.
terakkıyat: yükselişler, ilerlemeler, gelişmeler.
üstad-ı küll: her çeşit ilimde, her hususta çok iyi bilgisi olan, herkesin üstadı.
vird-i zeban: dilden düşmeyen dua ve zikir.
zaman-ı Adem: Hz. Âdem zamanı, insanlığın ilk devresi.
zat: kişi, şahıs, fert.
zihayat: hayat sahibi.
zira: çünkü.
zişuur: şuur sahibi.
ziyade: çok, fazla.

1. Onâ ve onun Âl ve Ashabına kainatın nevileri ve mevcudatı adedince salât ve selâm olsun.

seyyid ve imam ve şefî telâkki eden mü'minlere ne kadar zevkli, fahirli, nurlu, neşeli, hayırlı bir musamere-i ulviye-i diniye olduğunu anla.

Yâ Rab! Habib-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hürmetine ve İsm-i Azam hakkına, şu risaleyi neşredenlerin ve rüfekasının kalblerini envar-ı imaniyeye mazhar ve kalemlerini esrar-ı Kur'âniyeye naşir eyle ve onlara sırat-ı müstakımde istikamet ver. Âmin.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (1)

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي (2)

Said Nursî

Yirmi Beşinci Mektup

Telif edilmemiştir.

1 Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2 Bâkî olan ancak Allah'tır.

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun.

âmin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.

Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah.

envar-ı imaniye: iman nurlarını, imana ait parıltılar.

esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın sırları, Kur'an'a ait gizlilikler.

fahir: iftihar, övünme, gurur.

Habib-i Ekrem: Allah'ın en sevgili ve değerli kulu olan Hz. Muhammed.

hakkıyla bilmek: en doğrusunu, eksiksiz ve tam olarak bilmek.

hikmetle yapmak: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde yapmak.

hürmet: nâyet, ihtiram, saygı.

İmam: kendisine uyulan ve önder olan kimse.

İsm-i Azam: en büyük isim. Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.

istikamet: yön, taraf. Allah'a yönelme, Allah'a kulluk etme.

mazhar: erişmiş, kavuşmuş.

mü'min: Allah'a iman eden, inanan.

neşir: dağıtma, yayma.

noksan: eksik, kusur.

nur: aydınlık.

Rab: yaratan, besleyen, büyüten, terbiye eden Allah.

risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.

rüfeka: arkadaşlar, refikler.

seyyid: efendi, reis.

sırat-ı müstakım: doğru yol.

şefî: şefaat eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden.

telâkki: kabul etme, alma.

tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.

✱ *Yirmi Altıncı Mektubun bir kısmı 1931'de, bir kısmı da 1932'de Barla'da Turkçe olarak telif edilmiştir.*

Yirmi Altıncı Mektup

Şu Yirmi Altıncı Mektup, birbiriyle münasebeti az Dort Mebhastır.

Birinci Mebhas

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (3)

Hüccetü'l-Kur'ân Alesseytan ve Hizbihi

EBLISI ILZAM, şeytanı ifham, ehl-i tuğyanı iskât eden Bınncı Mebhas, bîtarafâne muhakeme içınde şeytanın müthiş bır desisesini kat'î bır surette reddeden bir vakıadır. O vakıanın mücmel bır kısmını on sene evvel Lemaat'ta yazmıştım. Şöyle kı:

Bu risalenın telıfınden on bır sene evvel, ramazan-ı şerifte, İstanbul'da, Bayezit Camı-i Şerıfınde hafızları dınlıyordum. Bırden, şahsını gormedım, fakat manevî bır ses işıttım gıbi bana geldi; zihnimi kendine çevirdi. Hayalen dınledım. Baktım kı, bana der:

---

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesın. (Isra Suresi 44.)

3. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla • Şeytandan sana bır vesvese geldıgınde Allah a sıgın. Şüphesiz kı O her şeyı hakkıyla ışıten her şeyı hakkıyla bılendir. (Fussılet Suresi 36.)

---

bîtarafane: tarafsızca.
Camı-ı Şerif: Serefli Camı
desise: gizli hile
ehl-i tuğyan: Allah a ısyan eden azgın ve sapkın kışıler
evvel: once
hafız. Kur'ân-ı Kerîm ı tamamen ezberleyen ve okuyan kımse
hak: dogru gerçek.
hayalen: hayalı bır şeklıde
Hüccetu'l-Kur'ân Alesseytan ve Hizbihi: Şeytan ve onun taraftarlarına karşı Kur'ân ın delili
İblis. şeytan

ıfham (افحام): delil göstenp ıspat ederek susturma
ılzam: susturma cevap veremez hale getırme
ıskat etme: susturma cevap veremeyecek hale getırme
kat'ı: kesın
kusur: eksıklık.
Lemaat: parıtılar Risale-i Nur Kulliyatından bır eserın adı
manevi: manaya aıt, maddı olmayan
mebhas: bahıs konu bolum
muhakeme: değerlendırme
mucmel: oz ozet, kısa
münasebet: ılgı alaka
müthiş: dehşetlı korkunç
noksan: eksıklık, kusur
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı Allah
Rahman: rahmetı bürün herkese yayılan ve butun yaratılmışlanın rızıklannı ve geçım şekıllennı ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah.
ramazan-ı şerif: Kutsal Ramazan ayı
risale: belırlı bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
suret: şekıl, bıçım
telif: yazmak kaleme almak.
tenzih etme: lâyık olmayan şeylerden eksık ve noksanlardan uzak ve yüce tutma
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma şanına lâyık ifadelerle anma
vakıa: olay
vesvese: kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı duşunce.
zihin: kavrama gücu dikkat.

"Sen Kur'ân'ı pek âlî, çok parlak görüyorsun. Bîtarafâne muhakeme et, öyle bak. Yani, bir beşer kelâmı farz et, bak. Acaba o meziyetleri, o zînetleri görecek misin?"

Hakikaten ben de ona aldandım, beşer kelâmı farz edip öyle baktım. Gördüm ki, nasıl Bayezit'in elektrik düğmesi çevrilip söndürülünce ortalık karanlığa düşer, öyle de, o farz ile, Kur'ân'ın parlak ışıkları gizlenmeye başladı.

O vakit anladım ki, benim ile konuşan şeytandır, beni vartaya yuvarlandırıyor. Kur'ân'dan istimdat ettim. Birden, bir nur kalbime geldi, müdafaaya kat'î bir kuvvet verdi. O vakit şöylece şeytana karşı munazara başladı.

Dedim: Ey şeytan! Bîtarafâne muhakeme, iki taraf ortasında bir vazıyettir. Hâlbuki, hem senin, hem insandaki senin şakirtlerin, dediğiniz bîtarafâne muhakeme ise, taraf-ı muhalifi iltizamdır, bîtaraflık değildir. Muvakkaten bir dinsizliktir. Çünkü, Kur'ân'a kelâm-ı beşer diye bakmak ve öyle muhakeme etmek, şıkk-ı muhalifi esas tutmaktır, batılı iltizamdır, bîtarafâne değildir. Belki batıla tarafgirliktir.

Şeytan dedi ki: "Öyle ise, ne Allah'ın kelâmı, ne de beşerin kelâmı deme, ortada farz et, bak."

Ben dedim: O da olamaz. Çünkü, münazaünfih bir mal bulunsa, eğer iki müddei birbirine yakın ise ve kurbiyet-i mekân varsa, o vakit, o mal ikisinden başka birinin elinde veya ikisinin elleri yetişecek bir surette bir

alî: yüce, yüksek.
batıl: doğru ve haklı olmayan, yanlış.
beşer: insan.
bitarafane: tarafsızca.
bitaraflık: tarafsızlık.
esas: asıl, gerçek.
farz etmek: öyle kabul etmek, varsaymak.
hakikaten: gerçekten.
iltizam: birinin tarafını tutma.
istimdat etme: yardıma isteme.
kat'ı: kesin.
kelâm: söz, ifade.
kelâm-ı beşer: insan sözü.
kurbiyet-i mekân: yer yakınlığı.
meziyet: üstün özellik.
muhakeme: değerlendirme.
muvakkaten: geçici olarak.
müdafaa: savunma.
müddei: iddia sahibi, davacı.
munazara: tartışma.
münazaünfih: ihtilaflı, hakkında tartışılan.
nur: ilim, ziya, aydınlık.
suret: şekil, biçim.
şakirt: öğrenci.
şıkk-ı muhalif: karşı taraf, karşı görüş.
tarafgirlik: taraftarlık.
taraf-ı muhalif: karşı taraf.
vakit: zaman.
varta: uçurum, tehlike.
vazıyet: durum, duruş.
zînet: süs.

yere bırakılacak. Hangisi ispat etse, o alır. Eğer o iki müddei birbirinden gayet uzak, biri maşrıkta, biri mağripte ise, o vakit, kaideten, sahibülyed kim ise onun elinde bırakılacaktır. Çünkü ortada bırakmak kabil değildir.

İşte, Kur'ân kıymettar bir maldır. Beşer kelâmı Cenab-ı Hakkın kelâmından ne kadar uzaksa, o ıkı taraf o kadar, belki hadsiz birbirinden uzaktır. İşte, serâdan Süreyya'ya kadar birbirinden uzak o iki taraf ortasında bırakmak mümkün değildir. Hem, ortası yoktur. Çünkü, vucut ve adem gibi ve nakızeyn gıbı ıkı zıttırlar; ortası olamaz. Öyle ise, Kur'ân ıçin sahıbülyed, taraf-ı İlâhîdir. Oyle ise, Onun elinde kabul edilip, öylece delâıl-ı ıspata bakılacak. Eğer öteki taraf, onun kelâmullah olduğuna dair butün burhanları bırer bırer çurutse, elını ona uzatabilir; yoksa uzatamaz.

Heyhat! Binler berahın-i kat'iyenin mıhlarıyla Arş-ı Azama çakılan bu muazzam pırlantayı, hangi el butun o mıhları sökup, o direkleri kesip, onu duşurebilir?

İşte, ey şeytan, senin rağmına, ehl-i hak ve insaf bu suretteki hakikatlı muhakeme ile muhakeme ederler. Hatta, en kuçuk bir delilde dahi Kur'ân'a karşı ımanlannı ziyadeleştirirler.

Senın ve şakırtlerının gösterdiği yol ıse: Bır kere beşer kelâmı farz edilse, yani Arşa bağlanan o muazzam pırlanta yere atılsa, butun mıhlann kuvvetinde ve çok burhanların metanetinde bir tek burhan lâzım ki onu yerden kaldırıp Arş-ı Manevîye çaksın; tâ kufrun zulumatından

adem: yokluk.
arş: en yuksek gok tabakası. Allah ın buyukluğunun ve yuceligi nin tecelli ettıgı yer.
Arş-ı Azam: en buyuk arş. Cenab ı Hakkın kudret ve saltanatı nın en buyuk dalresi, yuceler yu cesi İlâhî makam.
Arş-ı Manevî: manevı arş.
berahın-i kat'iye: kesin delıller.
beşer: insan.
burhan: delil.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan şeref ve yucelik sahibi Allah.
dair: aıt, ılgılı.
delâil-i ispat: ıspat delıller.
ehl-i hak ve insaf: dogru ve hak yolda olan ınsaf sahıbı kımseler.
farz etmek: oyle kabul et mek, varsaymak.
gayet: son derece, cok.
hadsız: sınırsız.
hakikat: gerçek ve dogru.
heyhat: cok yazık.
ıman: ınanç, ıtıkat.
ispat: dogruyu delıllerle gos terme.
kabıl: mumkun olabilir.
kaldeten: kural geregı.
kelâm: soz, konuşma.
kelâmullah: Allah ın kelâmı.
kıymettar: kıymetlı, değerlı.
küfur: ımansızlık, dınsızlık.
lazım: gerekli.
magrıp: batı.
maşrık: dogu.
metanet: saglamlık, dayanıklılık.
mıh: çıvi.
muazzam: cok buyuk.
muhakeme: değerlendırme.
mudded: ıddıa sahıbı, davacı.
nakızeyn: bırbırıne zıt olan ıkı şey.
pırlanta: kıymetlı parlak elmas.
rağmına: aksine, zıddına.
sahıbulyed: sahıp olan, el, mal sahıbı, malı elinde tutan kımse.
sera: yer, dunya.
suret: şekıl, bıçım, tarz.
süreyya: Ulker takım yıldızı.
şakırt: oğrencı.
taraf-ı İlâhî: Allah ın tarafı.
vücut: varlık.
zıt: ters.
ziyade: cok, fazla.
zulûmat: karanlıklar.

kurtulup imanın envanna enşsin. Hâlbuki, buna muvaffak olmak pek güçtür. Onun için, senin desisen ile, şu zamanda bîtarafâne muhakeme sureti altında çoklan imanlannı kaybediyorlar.

Şeytan dondu ve dedi: "Kur'ân beşer kelâmına benziyor; onların muhaveresi tarzındadır. Demek beşer kelâmıdır. Eğer Allah'ın kelâmı olsa, Ona yakışacak, her cihetçe harikulâde bir tarzı olacaktı. Onun sanatı nasıl beşer sanatına benzemiyor, kelâmı da benzememeli."

Cevaben dedim: Nasıl ki Peygamberimiz (ASM), mu'cizatından ve hasaisinden başka, ef'al ve ahval ve etvannda beşeriyette kalıp, beşer gibi âdet-i İlâhiyeye ve evamır-ı tekvîniyesine munkad ve mutî olmuş. O da soğuk çeker, elem çeker ve hakeza... Her bir ahval ve etvarında hankulâde bır vazıyet verilmemiş; tâ ki ümmetine ef'aliyle imam olsun, etvanyla rehber olsun, umum harekâtıyla ders versin. Eğer her etvarında harikulâde olsa idi, bizzat her cihetçe imam olamazdı, herkese mürşid-i mutlak olamazdı, bütun ahvaliyle rahmetenlilâlemîn olamazdı.

Aynen oyle de, Kur'ân-ı Hakîm, ehl-i şuura imamdır, cin ve inse mürşittir, ehl-i kemale rehberdir, ehl-i hakîkate muallımdır. Oyle ıse, beşerın muhaveratı ve uslûbu tarzında olmak zarurî ve kat'îdir. Çünkü, cin ve ins münacatını ondan alıyor, duasını ondan oğrenıyor, mesailni onun lisanıyla zikrediyor, edeb-i muaşereti ondan taallüm edıyor ve hakeza, herkes onu mercı yapıyor. Öyle

âdet-i İlâhiye: İlâhî kanun
ahval: haller, durumlar
beşer: insan.
beşeriyet: insanlık.
bıtarafane: tarafsızca
bizzat: kendisi zatıyla
cihetçe: yönüyle yanıyla
desise: gizli hile
edeb-i muaşeret: gorgu ve ahlak kurallan
ef'al: fiiler
ehl-i hakikat: gerçegi bulup onun peşinden gidenler
ehl-i kemal: olgun, mukemmel kişiler
ehl-i şuur: şuur sahıbı olanlar
elem: acı, uzuntu
envar: nurlar, aydınlıklar
etvar: tavırlar, hâl ve hareketler
evamır-ı tekvîniye: yaratılışa ait kanunlar
hakeza: bunun gıbı, benzen
harekat: hareketler
harikulâde: olaganustu
hasais: vasıflar, özellikler
imam: onde ve lıeride olan delıl, rehber
iman: inanç, itikat.
ins: insan
kat'i: kesin
kelâm: soz, ifade
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
hsan: dil
mercî: başvurulacak yer, kaynak
mesail: meseleler, onemli konular
muallım: ogretmen
mu'cızat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gosterebıleceklen buyuk harika işler
muhakeme: degerlendirme.
muhaverat: karşılıklı konuşmalar
muhavere: karşılıklı konuşma
mutî: emre uyan
muvaffak: başarılı
munacat: Allah a yalvarma, dua
munkad: boyun egen.
mürşid-i mutlak: her konuda dogru yolu gosteren
mürşit: doğru yolu gosteren
rahmeten lilalemin: âlemlere rahmet olarak gondenlen
rehber: yol gosteren, kılavuz
suret: şekil, bıçım
taallum etme: oğrenme.
tarz: şekil, bıçım
umum: butun
ümmet: bütün Muslumanlar
üslûp: kendine has ifade şekli.
vazıyet: durum
zarurî: zorunlu
zikretme: anma

ise, eğer Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın Tur-i Sina'da işittiği kelâmullah tarzında olsa idi, beşer bunu dinlemekte ve işitmekte tahammül edemezdi ve merci edemezdi. Hazret-i Mûsa Aleyhisselâm gibi bir ulûlazm, ancak birkaç kelâmı işitmeye tahammül etmiştir. Mûsa Aleyhisselâm demiş: أَهٰكَذَا كَلَامُكَ؟ قَالَ اللهُ لِي قُوَّةُ جَمِيعِ الْأَلْسِنَةِ[1]

Şeytan yine döndü, dedi ki. "Kur'ân'ın mesaili gibi, çok zatlar o çeşit mesaili din namına söylüyorlar. Onun için, bir beşer, din namına böyle bir şey yapmak mumkün değil mi?"

Cevaben, Kur'ân'ın nuruyla dedim ki:

Evvelâ: Dindar bir adam, din muhabbeti için, "Hak böyledir, hakikat budur, Allah'ın emri böyledir" der. Yoksa, Allah'ı kendi keyfine konuşturmaz. Hadsiz derece haddinden tecavüz edip, Allah'ın taklidini yapıp, Onun yennde konuşmaz: فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللهِ[2] düsturundan titrer.

Ve saniyen: Bir beşer kendi başına böyle yapması ve muvaffak olması hiçbir cihetle mumkün değildir, belki yüz derece muhaldir. Çünkü, birbirine yakın zatlar birbirini taklit edebilirler. Bir cinsten olanlar birbirinin suretine girebilirler. Mertebece birbirine yakın olanlar birbirinin makamlarını taklit edebilirler. Muvakkaten insanlar iğfal ederler; fakat daimî iğfal edemezler. Çünkü, ehl-i dikkat nazarında, alâkullihâl, etvar ve ahvali içindeki tasannuatlar ve tekellüfatlar sahtekârlığını gösterecek; hilesi devam etmeyecek.

1. "Senin konuşman böyle midir? Allah buyurdu: Ben bütün dillerin kuvvetine sahibim." (Hadis-i şerif: *Tefsir-u İbni Kesir*, 1/505; *Mu'cemü't-Taberanî el-Evsaf*, 1/991.)

2. Allah adına yalan söyleyenden daha zalim kim vardır? (Zümer Suresi, 32.)

ahval: haller, durumlar
ala küllü hâl: her durumda
aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun
beşer: insan
cihet: yön, taraf
daimî: sürekli, devamlı
dindar: dinin emirlerini yerine getiren
düstur: kural, prensip
ehl-i dikkat: dikkatli olanlar, dikkat sahipleri
etvar: tavırlar, hâl ve hareketler
evvelâ: birinci olarak
haddinden tecavüz etmek: sınırı aşıp söz ve harekette ileri gitmek
hadsiz: sınırsız
hak: doğru, gerçek
hakikat: gerçek, doğru
hile: aldatmaya yönelik davranış
iğfal etmek: yanıltmak, aldatmak
kelâm: söz, konuşma
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, sözü
keyif: istek, arzu
makam: manevî mevki
merci: başvurulacak yer, kaynak
mertebe: rütbe, derece
mesaili: meseleler, önemli konular
muhabbet: sevgi
muhal: imkânsız
muvaffak: başarılı
muvakkaten: geçici olarak
namına: adına
nazar: bakış, görüş
sahtekâr: sahte şeyler yapan, düzenbaz
saniyen: ikinci olarak
suret: kılık, görünüş
tahammül etme: dayanma
taklit: benzemeye veya benzetmeye çalışma
tasannuat: yapmacık hareketler
tekellufat: zoraki ve gösteriş kapılarak yapılan hareketler
Tur-i Sina: Sina Dağı
ulûlazm: kendilerine yapılan türlü işkencelere tahammül eden Hz. Muhammed, Hz. Hud, Salih, Lût, Şuayp, İsa, Musa, İshak, Yakup, Yusuf, Eyyub, İbrahim, Nuh Peygamberler
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zat: kişi, şahıs.

Eğer sahtekârlıkla taklide çalışan, ötekinden gayet uzaksa, meselâ adî bir adam, İbni Sına gibi bir dâhîyi ihmde taklit etmek istese ve bir çoban bir padışahın vaziyetini takınsa, elbette hiç kimseyi aldatamayacak, belki kendi maskara olacak. Her bir hâli bağıracak ki, "Bu sahtekârdır!"

İşte –hâşâ, yüz bin defa hâşâ– Kur'ân beşer kelâmı farz edildiği vakit, nasıl ki bir yıldız böceği bin sene tekellüfsüz, hakîkî bir yıldız olarak rasat ehline görünsün? Hem bir sinek, bir sene tamamen tavus suretini tasannusuz, temaşa ehline göstersin? Hem sahtekâr, âmî bir nefer, namdar, âlî bir muşirin tavrını takınsın, makamında otursun, çok zaman öyle kalsın, hilesini ihsas etmesin? Hem müfteri, yalancı, itikatsız bir adam, muddet-i ömründe daima en sadık, en emin, en mutekit bir zatın keyfiyetini ve vazıyetini en mudakkik nazarlara karşı telâşsız göstersin, dâhîlerin nazarında tasannuu saklansın? Bu ise yüz derece muhaldir; ona hiçbir zîakıl mümkün diyemez. Ve öyle de farz etmek, bedihî bir muhali vaki farz etmek gibi bir hezeyandır.

Aynen öyle de, Kur'ân'ı kelâm-ı beşer farz etmek, lâzım gelir ki, âlem-i İslâm'ın semasında bilmüşahede pek parlak ve daima envar-ı hakaikı neşreden bir yıldız-ı hakıkat, belkı bır şems-ı kemalât telâkkı edilen Kıtab-ı Mubin'in mahiyeti –hâşâ, sümme hâşâ– bir yıldız böceğı hukmünde tasannucu bır beşerın hurafatlı bır duzmesi olsun ve en yakınında olanlar ve dikkatle ona bakanlar farkında bulunmasın ve onu daıma âlî ve menba-ı hakaık

adî: sıradan basıt.
alem-i İslam: İslam âlemi İslam dünyası
ali: yüce yüksek.
amu: eğitim görmemiş
bedihı: apaçık besbelli.
beşer: insan.
bilmüşahede: gözle görerek.
dahi: eşine az rastlanır derecede zeki.
daıma: her zaman sürekli
duzmek. uydurmak, oluşturmak.
emin: inanılır güvenilir
envar-ı hakaik. hakıkatlerin nurları parıltıları.
farz etmek: öyle kabul etmek, varsaymak.
gayet: son derece çok.
hakıkı: gerçek.
hal: durum
haşa: kesinlikle öyle değil asla
hezeyan: boş söz saçmalama
hile: aldatmaya yönelik davranış.
hurafat. manasız sözler batıl inanışlar
hükmünde: değerinde yerinde
ihsas etme: hissettirme.
İlim: bilim
itıkatsız: inançsız, imansız
kelam: söz ifade.
kelam-ı beşer: insan sözü
keyfiyet. hal durum özellik
Kitab-ı Mubin: İyiyi ve kötüyü hayrı ve şerrı doğru yolu bıldıren kıtap. Kur'an-ı Kerım
lâzım: gerekli
mahıyet. nitelik, esas özellik.
makam: memuniyet yer.
maskara: gülünç rezil
menba-ı hakaik. doğruların, gerçeklerin kaynağı
mesela: örneğin
muhal: imkânsız
mutekit. inanan dindar
mudakkık: dikkatli inceleyen araştıran
muddet-ı omur: ömür süresi
müfteri: iftıracı herhangi bir kışıye yapmadığı bir şeyi isnat eden
muşir: en yüksek asken derece mareşal
namdar: şan ve şöhret sahibi
nazar: bakış görüş
nefer: asker
neşretmek: dağıtmak, yaymak, saçmak.
rasat ehli: gökyüzünü gözleyenler uzay bilimciler
sadık: doğru dürüst.
sahtekar: sahte şeyler yapan düzenbaz
sema: gökyüzü gök.
suret: görünüş
sümme: tekrar ve tekrar, sonra
şems-i kemalât: her türlü mükemmelliğin kaynağı olan güneş
taklit: benzemeye veya benzetmeye çalışma
tasannu: yapmacık hareket.
tavır: davranış hal
tavus: kuyruğu parlak, güzel renkli bir kuş
tekellufsuz. zahmetsiz zorlanmadan.
telakkı etme: kabul etme
telâşsız: endişesiz kaygısız
temaşa ehli: dikkatli bir şekilde bakıp seyredenler
vakı: olmuş.
vakit. zaman
vazıyet: durum duruş.
yıldız böceği: ateş böceği
yıldız-ı hakikat. hakıkat yıldızı
zat. kişi şahıs fert.
zıakıl: akıl sahibi akıllı.

bir yıldız bilsin. Bu ise yüz derece muhal olmakla beraber, sen ey şeytan, yüz derece şeytanetinde ileri gitsen, buna imkân verdiremezsin, bozulmamış hiçbir aklı kandıramazsın. Yalnız, manen pek uzaktan baktırmakla aldatıyorsun; yıldızı, yıldız böceği gibi küçük gösteriyorsun.

Salisen: Hem, Kur'ân'ı beşer kelâmı farz etmek, lâzım gelir ki, âsânıyla, tesiratıyla, netaiciyle âlem-i insaniyetin bilmüşahede en ruhlu ve hayatfeşan, en hakikatlı ve saadetresan, en cemiyetli ve mu'cizbeyan, âlî meziyetleriyle yaldızlı bir Furkan'ın gizli hakikati –hâşâ– muavenetsiz, ilimsiz bir tek insanın fikrinin tasniatı olsun, yakınında onu temaşa eden ve merakla dikkat eden büyük zekâlar, ulvî dehalar onda hiçbir zaman, hiçbir cihette sahtekârlık ve tasannu eserini görmesin, daima ciddiyeti, samimiyeti, ihlâsı bulsun.

Bu ise, yüz derece muhal olmakla beraber, bütün ahvaliyle, akvaliyle, harekâtıyla bütün hayatında emaneti, imanı, emniyeti, ihlâsı, ciddiyeti, istikameti gösteren ve ders veren ve sıddıkînleri yetiştiren en yüksek, en parlak, en âlî haslet telâkki edilen ve kabul edilen bir zatı en emniyetsiz, en ihlâssız, en itikatsız farz etmekle, muzaaf bir muhalı vakı görmek gibi, şeytanı dahı utandıracak bir hezeyan-ı fikrîdir. Çünkü şu meselenin ortası yoktur. Zira, farz-ı muhal olarak, Kur'ân kelâmullah olmazsa, Arştan ferşe düşer gibi sukut eder, ortada kalmaz, mecma-ı hakaık iken, menba-ı hurafat olur. Ve o hanka fermanı gösteren zat –hâşâ, sümme hâşâ– eğer Resulullah olmazsa, âlâyıllıyyinden esfel-ı safilîne sukut etmek ve

ahval: haller, durumlar
akval: sözler, konuşmalar
alayıllıyyin: Allah katında en iyi-lerin derecesi
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi
âlî: yüce, yüksek.
arş: en yüksek gök tabakası, Allah'ın büyüklüğünün ve yüceliğinin tecelli ettiği yer
asar: eserler
beşer: insan
bilmüşahede: gözle görerek.
cemiyetli: pek çok şeylerle alâkalı olan, geniş kapsamlı
ciddiyet: ciddîlik
cihet: yön, taraf
daima: her zaman, sürekli
deha: son derece zekî ve anlayışlı
emanet: güvenilirlik.
emniyet: güvenlik, inanma, güvenme
emniyetsiz: kendisine güvenilmeyen
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
farz etmek: öyle kabul etmek, varsaymak.
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme
ferman: emir, buyruk.
ferş: yeryüzü
Furkan: hak ile batılı birbirinden ayıran Kur'an.
hakikat: gerçek, doğru
harekat: hareketler
haslet: üstün özellik
hâşâ: kesinlikle öyle değil, asla
hayatfeşan: hayat saçan
hezeyan-ı fikrî: fikrî saçmalık, saçma fikir
ihlâs: ibadetlerde ve davranışlarda yalnızca Allah rızasını gözetme
imanı: inanç, itikat.
imkân: olabilirlik.
istikamet: doğruluk, doğru yol üzerinde olma
itikatsız: inançsız.

kelâm: söz, ifade
kelâmullah: Allah'ın kelamı, Kur'an-ı Kerim.
lâzım: gerekli.
manen: manevî olarak, mana bakımından
mecma-ı hakaık: hakikatlerin toplandığı yer.
menba-ı hurafat: batıl inanışların, manasız sözlerin kaynağı.
mesele: önemli konu
meziyet: üstün özellik
muavenet: yardım
mu'cizbeyan: açıklama ve anlatış tarzı mu'cize olan.
muhal: imkânsız.
muzaaf: kat kat, katmerli
netaiç: neticeler, sonuçlar
Resulullah: Allah'ın Resulü, elçisi
saadetresan: mutluluğa ulaştıran
salisen: üçüncü olarak
samimiyet: içtenlik
sıddıkın: sözünde, işinde doğru olanlar
sukut etmek: düşmek, alçalmak.
sümme: tekrar ve tekrar sonra.
şeytanet: şeytanlık
tasannu: yapmacık hareket.
tasniat: uydurmalar
telâkki etme: kabul etme
temaşa etmek: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
tesirat: tesirler, etkiler
ulvî: yüksek, yüce
vakı: olmuş
yaldızlı: parlak.
yıldız böceği: ateş böceği.
zat: kişi, şahıs
zira: çünkü

menba-ı kemalât derecesinden maden-i desais makamına düşmek lâzım gelir, ortada kalamaz. Zira, Allah namına iftıra eden, yalan söyleyen, en edna bir dereceye düşer. Bir sineği daimî bir surette tavus görmek ve tavusun büyük evsafını onda her vakit müşahede etmek ne kadar muhal ise, şu mesele de öyle muhaldir. Fıtraten akılsız, sarhoş bir divane lâzım ki buna ihtimal versin.

Rabian: Hem, Kur'ân'ı kelâm-ı beşer farz etmek, lâzım gelir ki, benîâdemin en büyük ve muhteşem ordusu olan ümmet-i Muhammediyenin (ASM) mukaddes bir kumandanı olan Kur'ân, bilmüşahede kuvvetli kanunlarıyla, esaslı düsturlarıyla, nafiz emirleriyle, o pek büyük orduyu iki cihanı fethedecek bir derecede bir intizam verdiği ve bir inzibat altına aldığı ve maddî ve manevî teçhiz ettiği ve umum efradın derecatına göre akıllarını talim ve kalplerini terbiye ve ruhlarını teshir ve vicdanlarını tathir, aza ve cevarihlerini istimal ve istihdam ettiği hâlde –hâşâ, yüz bin hâşâ– kuvvetsiz, kıymetsiz, asılsız bir düzme farz edip, yüz derece muhali kabul etmek lâzım gelmekle beraber, muddet-i hayatında ciddî harekâtıyla Hakkın kanunlarını benîâdeme ders veren ve samimî ef'alıyle hakikatın dusturlarını beşere talim eden ve halis ve makul akvalıyle istikametin ve saadetin usullerini gösteren ve tesis eden ve bütün tarihçe-i hayatının şahadetiyle, Allah'ın azabından çok havf eden ve herkesten ziyade Allah'ı bilen ve bildiren ve nev-i beşerin beşten birisine ve küre-i arzın yarısına bin üç yüz elli sene kemal-ı haşmet ile kumandanlık eden ve cihanı velveleye

akvâl: sözler
asılsız: aslı esası olmayan.
aza: organlar
azap: ceza
beni: oğullar evlatlar çocuklar
benîadem: ademoğlu insanoğlu
beşer: insanlık.
bilmüşahede: görülduğü üzere görme derecesinde şahit olunduğu gibi
cevarih: organlar
cihan: dünya
daimî: devamlı, sürekli
derecat: dereceler
divane: deli.
düstur: kanun, prensip kural
düzme: uydurma.
edna: en aşağı.
ef'al: fiiller işler
efrat. fertler şahıslar
evsaf: özellikler
farz etmek: öyle kabul etmek, varsaymak.
fethetmek. ele geçirmek
fıtraten: yaratılıştan.
Hak. hakkın ta kendisi olan şeref ve yüceliк sahibi Allah
hakikat: gerçek, doğru
halis: hilesiz gerçek temiz.
harekat. hareketler
haşa: asla kesinlikle öyle değil
havf: korku
iftıra etmek. aslı olmadan birisine suç yüklemek, buhtan
ihtimal: olabilirlik olasılık
intizam: düzen düzenlilik.
inzibat: düzen disiplin güvenlik ve asayiş
istihdam. hizmet ettirme çalıştırma
istikamet: doğru yolda olma
istimal: kullanma

kelâm-ı beşer: insan sözü
kemal-ı haşmet. mükemmel bü yükluk ve heybet.
kıymetsiz. değersiz
kumandan: komutan
küre-i arz: dünya
maddî: maddeye ait, madde ile alâkalı
maden-i desais: hileler ve aldatmalar kaynağı.
makam: manevî mevki derece
makul: akla uygun
manevî: maddî olmayan kalbî ruhî akli
menba-ı kemalât. olgunluklar mükemmelliyeler kaynağı.
mesele: önemli konu
muhal: imkânsız.
mukaddes: kutsal her türlü çirkinlik ve eksiklikten arınmış
muddet-i hayat. ömür süresi
müşahede etmek: görmek, seyretmek şahit olmak
nafiz: etkili tesirli hükmü geçen
namına: adına
nev-i beşer: bütün insanlar insanlık
rabian: dördüncü olarak.
saadet: mutluluk.
suret: biçim
şahadet. şahıtlık yapma
talım: öğretme eğitme
tarihçe-i hayat. hayat hikâyesi
tathir: temizleme
tavus: kuyruğu parlak, güzel renkli bir kuş
teçhiz etmek. cihazlandırmak donatmak.
terbiye: eğitme alıştırma yetiştirme kabiliyetleri geliştirme bilgi saygı edep öğretme
teshir: boyun eğdirme itaat ettirme.
tesis etme: kurma
umum: bütün genel
usul: yol temel prensip
ümmet-i Muhammediye: Hz Muhammed'e bağlı olan ve yolundan gidenler Müslümanlar.
vakit. zaman
velvele: şaşkınlık, gürültü
vicdan: iyiyi kötüden hayırlı şeyden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu
ziyade: fazla çok.

veren şöhretşiar şuunatıyla, nev-i beşerin, belki kâinatın elhak medar-ı fahri olan bir zatı –hâşâ, yüz bin defa hâşâ– Allah'tan korkmaz ve bilmez ve yalandan çekinmez, haysiyetini tanımaz farz etmekle, yüz derece muhali birden irtikâp etmek lâzım gelir. Çünkü şu meselenin ortası yoktur. Zira, farzımuhal olarak, Kur'ân kelâmullah olmazsa, Arştan düşse, orta yerde kalamaz. Belki yerde en yalancı birinin malı olduğunu kabul etmek lâzım gelir. Bu ise, ey şeytan, yüz derece sen katmerli bir şeytan olsan, bozulmamış hiçbir aklı kandıramazsın ve çürümemiş hiçbir kalbi ikna edemezsin.

Şeytan döndü, dedi: "Nasıl kandıramam? Ekser insanlara ve insanın meşhur âkillerine Kur'ân'ı ve Muhammed'i inkâr ettirdim ve kandırdım."

Elcevap:

Evvelâ: Gayet uzak mesafeden bakılsa, en büyük şey, en küçük şey gibi görünebilir. Bir yıldız, bir mum kadardır denilebilir.

Saniyen: Hem tebeî ve sathî bir nazarla bakılsa, gayet muhal bir şey, mümkün görünebilir.

Bir zaman, bir ihtiyar adam Ramazan hilâlini görmek için semaya bakmış. Gözüne bir beyaz kıl inmiş. O kılı ay zannetmiş, "Ayı gördüm" demiş. İşte, muhaldir ki, hilâl o beyaz kıl olsun. Fakat kasten ve bizzat aya baktığı ve o saçı tebeî ve dolayısıyla ve ikinci derecede göründüğü için, o muhali mümkün telâkki etmiş.

Salisen: Hem, kabul etmemek başkadır, inkâr etmek başkadır.

akıl: akıllı kimse
arş: en yüksek gök tabakası. Allah'ın büyüklüğünün ve yüceliğinin tecelli ettiği yer
bizzat: kendisi, şahsen
ekser: pek çok, en çok.
Elcevap: cevap.
elhak: doğru, gerçek.
evvela: birinci olarak
farz etmek: öyle kabul etmek, varsaymak.
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme, varsayım
gayet: son derece, çok.
haşa: asla, kesinlikle öyle değil.
haysiyet: şeref, itibar.
hilal: yeni ay
ikna etmek: inandırmak, kabul ettirmek.
inkar: reddetmek, inanmamak.
irtikâp etmek: kötü, fena bir iş yapmak.
kainat: yaratılmış olan her şey, bütün âlemler, varlıklar
kasten: bilerek ve isteyerek.
katmerli: kat kat.
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerim
lazım: gerekli
medar-ı fahir: övünme sebebi.
mesafe: uzaklık.
mesele: önemli konu
meşhur: tanınmış, şöhretli
muhal: imkânsız.
nazar: bakış
nev-i beşer: insan türü, bütün insanlar
Ramazan: Oruç ayı
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak
sathî: yüzeysel
sema: gökyüzü
şöhretşiar: şöhretli
şuunat: fiiller, işler.
tebeî: dolayısıyla, ikinci plânda, ikinci derecede kalan.
telâkki etmek: kabul etmek, anlamak.
zannetmek: sanmak.
zat: kişi, şahıs, fert.
zira: çünkü

Adem-i kabul bir lâkaytlıktır, bir göz kapamaktır ve cahilâne bir hükümsüzlüktür. Bu surette, çok muhal şeyler onun içinde gizlenebilir. Onun aklı onlarla uğraşmaz.

Amma inkâr ise, o adem-i kabul değil, belki o kabul-i ademdir, bir hükümdür. Onun aklı hareket etmeye mecburdur.

O hâlde, senin gibi bir şeytan, onun aklını elinden alır, sonra inkân ona yutturur. Hem, ey şeytan, batılı hak ve muhali mümkün gösteren gaflet ve dalâlet ve safsata ve inat ve mağlâta ve mükâbere ve iğfal ve görenek gibi şeytanî desiselerle, çok muhalâtı intaç eden küfür ve inkârı, o bedbaht insan suretindeki hayvanlara yutturmuşsun.

Rabian: Hem, Kur'ân'ı kelâm-ı beşer farz etmek, lâzım gelir ki, âlem-i insaniyetin semasında yıldızlar gibi parlayan asfiyalara, sıddıkînlere, aktaplara bilmüşahede rehberlik eden ve bilbedahe mutemadiyen hak ve hakkaniyeti, sıdk ve sadakati, emn ve emaneti umum tabakat-ı ehl-i kemale talım eden ve erkân-ı imaniyenin hakaikıyla ve erkân-ı İslâmiyenin desatiriyle iki cihanın saadetini temin eden ve bu icraatının şahadetiyle bizzarure halis, hak ve safî hakikat ve gayet doğru ve pek ciddî olmak lâzım gelen bir kitabı, kendi evsafının ve tesiratının ve envarının zıddıyla muttasıf tasavvur edip –hâşâ, hâşâ– tasnıat ve ıftıraların mecmuası nazanyla bakmak, Sofestaîleri ve şeytanları dahi utandıracak ve titretecek şenî bir hezeyan-ı küfrî olmakla beraber; ızhar ettiği din ve şeriat-ı İslâmiyenin şahadetiyle ve müddet-ı hayatında gösterdiği bilittifak fevkalâde takvasının ve halıs ve safî

adem-i kabul: kabul etmeme
aktap: kutuplar; belli bir yer veya memlekettekî velilerin başı olan en büyük velî
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi.
asfiya: Hz. Peygamberin vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve uygulamaya çalışan zatlar
batıl: hak olmayan, yanlış
bedbaht: bahtsız, tâlisiz
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilittifak: fikir ve söz birliği ile
bilmüşahede: gözle görerek.
bizzarure: zorunlu olarak.
cahilâne: cahilce, bilgisizce
dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
desatir: kanunlar, prensipler
desise: gizli hile
emn: güven, korkusuzluk.
envar: nurlar, aydınlıklar
erkan-ı imaniye: imanın esasları, şartları
erkan-ı İslamiye: İslâmiyetin esasları, şartları
evsaf: sıfatlar, özellikler
farz etme: öyle kabul etme, varsayma
fevkalâde: olağanüstü
gaflet: gafillik, dikkatsizlik
hakaik: hakikatler, doğrular
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
halıs: hilesiz, gerçek, Allah rızası için yapılan
hâşâ: asla, kesinlikle, öyle de gil

hezeyan-ı küfrî: inançsızlığın saçmalıkları
hükümsüzlük: kanaatsızlık, fikir ve inanç sahibi olmamak.
ıftıra: herhangi bir kişiye yapmadığı bir şeyi isnat etmek.
ıgfal: dikkatsizliğinden yararlanarak kandırma, yanıltma
iki cihan: iki dünya, dünya ve âhiret.
inkâr: reddetme, inanmama.
intaç etme: netice verme, sonuçlanma
ızhar etme: ortaya çıkarma
kabul-i adem: yokluğunu kabul etme, inkâr
kelâm-ı beşer: insan sözü
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmamak, dinsizlik.
lâkaytlık: ilgisizlik, duyarsızlık.
mağlata: zihni karıştırmak, yanıltmak için söylenen boş ve manasız söz
mecmua: topluluk, toplanıp biriktirilmiş şeylerin tamamı
muhal: imkânsız.
muhalat: olması mümkün olmayanlar, imkânsız şeyler
muttasıf: vasıflandırılan, nitelenmiş.
müddet-ı hayat: ömür süresi
mükabere: haksızlığını bildiği halde büyüklük taslayarak doğruyu kabul etmeme.
mutemadiyen: sürekli olarak
nazar: bakış, düşünce
rabian: dördüncü olarak.
rehber: kılavuz, yol gösteren
sadakat: bağlılık
safî: saf, temiz, samimî
safsata: yalan, uydurma, boş, asılsız söz
sıddıkın: sözünde, işinde doğru olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar
sıdk: doğruluk.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kainatı ve kendi varlığını inkâr eden
suret: görünüş, kılık, şekil, tarz
şahadet: şahitlik
şenî: fena, kötü
şeriat-ı İslamiye: İslâm şeriatı, kanunları. Allah'ın emir ve yasaklarına dayanan hükümlerin hepsi
şeytanî: şeytana ait, şeytanca
tabakat-ı ehl-i kemal: mükemmel olgun insanların tabakaları.
takva: dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma
talım etmek: öğretmek
tasavvur etmek: düşünmek, hayal etmek.
tasnıat: düzmeler, uydurmalar
temin etmek: sağlamak.
tesirat: tesirler, etkiler

ubudiyetinin delâletiyle ve bilittifak kendinde göründuğü ahlâk-ı hasenesinin iktizasıyla ve yetiştirdiği bütün ehl-i hakıkatin ve sahıb-i kemalâtın tasdıkıyle, en mutekit, en metın, en emin, en sadık bir zatı –hâşâ, sümme hâşâ, yüz bin kere hâşâ– itikatsız, en emniyetsiz, Allah'tan korkmaz, yalandan çekinmez bir vaziyette farz edip, muhalâtın en çırkın ve menfur bır suretini ve dalâletın en zulumlu ve zulümatlı bir tarzını ırtıkâp etmek lâzım gelir.

Elhâsıl: On Dokuzuncu Mektubun On Sekızıncı Işaretinde denildiği gibi, nasıl ki kulaklı âmî tabakası, i'caz-ı Kur'ân fehmınde demış: "Kur'ân, bütun dinledıgım ve dünyada mevcut kitaplara kıyas edilse, hıçbirisine benzemiyor ve onlann derecesinde değıldır. Öyle ıse, ya Kur'ân umumunun altındadır veya umumunun fevkinde bır derecesi vardır. Umumun altındaki şık ıse, muhal olmakla beraber, hiçbir düşman, hatta şeytan dahi diyemez ve kabul etmez. Öyle ise, Kur'ân umum kitapların fevkindedır, öyle ise mu'cizedır."

Aynen öyle de, bız de ilm-i usul ve fenn-i mantıkça sebır ve taksim denilen en kat'î bir hüccetle derız:

Ey şeytan ve ey şeytanın şakırtleri! Kur'ân ya Arş-ı Azamdan ve Ism-i Azamdan gelmiş bır kelâmullahtır, veyahut –hâşâ, sümme hâşâ, yüz bin kere hâşâ– yerde, Allah'tan korkmaz ve Allah'ı bilmez, ıtıkatsız bir beşerın düzmesidir. Bu ise, ey şeytan, sabık hüccetlere karşı bunu sen diyemezsın ve diyemezdın ve diyemeyeceksın. Öyle ise, bizzarure ve bilâşüphe, Kur'ân Hâlık-ı Kâinatın kelâmıdır. Çünkü ortası yoktur ve muhaldır ve olamaz.

ahlak-ı hasene: guzel ahlâk.
âmî: okur yazar olmayan, bılgısız.
Arş-ı Azam: en buyük arş. Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en buyuk dairesi, yuceler yucesi ilâhı makam.
beşer: insan.
bilâşüphe: şuphesız, kuşkusuz.
bilittifak: fikır ve soz bırlıgı ıle.
bizzarure: zorunlu olarak.
dalalet: doğru yoldan, ımandan ve islamıyetten ayrılma.
delâlet: delil olma, gosterme.
düzme: uydurma.
ehl-i hakikat: gerçeği delillenyle bılen, dogru ve hak yolda olanlar.
elhasıl: sonuç olarak, ozetle.
emin: inanılır, güvenılır.
emniyet: guvenme, ınanma.
farz etmek: oyle kabul etmek varsaymak.
fehım: kavrayış, anlayış.
fenn-i mantık: mantık ilmı, mantık bılgısı.
fevkinde: ustunde, uzennde.
Hâlık-ı Kâinat: kaınatın ve onun ıçınde olan her şeyın yaratıcısı, Allah.
haşa: asla, kesınlıkle oyle degıl.
hüccet: delil.
ı caz-ı Kur an: Kur'ân ın mu cizelıgı.
ıktıza: gerektırme.
ilm-i usul: usul ilmı, bır ışın nasıl yapılması gerektıgını gosteren, o ışin nasıl yapılırsa geçerlı olacagını açıklayan ılım metodolojı.
ırtıkap etmek: kotu, fena bır ış yapmak.
İsm-i Azam: en buyuk Isim. Cenab ı Hakkın bın bir ısminden en buyuk ve manaca dıger ısımleri kuşatmış olanı.
ıtıkatsız: ınançsız.
kat'î: kesın.
kelâm: soz.
kelamullah: Allah ın kelamı, Kur an-ı Kerîm.
kıyas etme: karşılaştırma.
lazım: gerekli.
menfur: nefret edilen, ıgrenç.
metin: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılamayan, kor kuya ve telâşa duşmeyen.
mevcut: var olan.
mu'cize: Allah ın ıznıyle Peygamberler tarafından ortaya konulup bir benzennı yapmakta ınsanlann âcız kaldığı olaganustu şey.
muhal: ımkânsız.
muhalat: olması mumkun olmayanlar, ımkânsız şeyler.
mutekit: ınanmış, dınına baglı, dındar.
sabık: geçen, oncekı.
sadık: sozunde, vaadınde, ışınde doğru olan.
sahıb-ı kemalat: mukemmellıkler olgunluklar sahıbı.
sebır ve taksım: bır şeyın asılında bulunan vasıflann, bırer bırer sebep olmaktan çıkarıldıktan sonra, tam sebep olmaya elverışlı olanın tespıt edılmesı şeklindekı mantıkta bir ıspatlama metodu.
sureti: şekıl, bıçım, gorunuş.
sümme: tekrar ve tekrar, sonra.
şakırt: talebe, ogrencı.
şık: seçenek.
tasdık: dogrulugunu kabul etme.
ubudiyet: kulluk.
umum: butun.
vazıyet: durum.
zat: kışı, şahıs, fert.
zulum: haksızlık, adaletsızlık.
zulümat: karanlıklar.

Nasıl ki kat'î bir surette ispat ettik, sen de gördün ve dinledin.

Hem, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, ya Resulullahtır ve bütün resullerin ekmeli ve bütün mahlûkatın efdalidir; veyahut –hâşâ, yüz bin defa hâşâ– Allah'a iftira ettiği ve Allah'ı bilmediği ve azabına inanmadığı için, itikatsız, esfel-i safilîne sukut etmiş bir beşer farz etmek (HAŞİYE) lâzım gelir. Bu ise, ey İblîs, ne sen ve ne de güvendiğin Avrupa feylesofları ve Asya münafıkları bunu diyemezsiniz ve diyememişsiniz ve diyemeyeceksiniz ve dememişsiniz ve demeyeceksiniz. Çünkü bu şıkkı dinleyecek ve kabul edecek, dünyada yoktur. Onun içindir ki, güvendiğin o feylesofların en müfsitleri ve o münafıkların en vicdansızları dahi diyorlar ki: "Muhammed-i Arabî (ASM) çok akıllı idi ve çok güzel ahlâklı idi."

Madem şu mesele ikı şıkka münhasırdır. Ve madem ikinci şık muhaldir ve hiçbir kimse buna sahip çıkmıyor. Ve madem kat'î hüccetlerle ispat ettik ki, ortası yoktur. Elbette ve bizzarure, senin ve hizbüşşeytanın rağmına olarak, bilbedahe ve bihakkalyakîn, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm Resulullahtır ve bütün resullerin ekmelidir ve bütün mahlûkatın efdalidir.

عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ الْمَلَكِ وَالْإِنْسِ وَالْجَانِّ [1]

***

HAŞİYE: Kur'ân-ı Hakîm, kâfirlerin küfriyatlarını ve galiz tabiratlarını iptal etmek için zikrettiğine istinaden, ehl-i dalâletin fikr-i küfrîlerinin bütün bütün muhaliyetini ve bütün bütün çürükluğünü göstermek için, şu tabirâtı farz-ı muhal suretinde itireyerek kullanmaya mecbur oldum.

1 Meleklerin, insanların ve cinlerin adedince ona salât ve selâm olsun.

ahlâk: iyi ve güzel davranışların bütünü; huylar ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu irâdeli davranışlar bütünü
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
azap: ceza
beşer: insan
bihakkalyakîn: hakikati kesin bir şekilde bilerek, yaşar gibi kesin bilircesine
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bizzarure: zorunlu olarak.
efdal: ortaya fazileti en üstün
ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ekmel: en mükemmel
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
farz etmek: öyle kabul etmek, varsaymak.
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme, varsayım
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
fikr-i küfrî: küfür ve inkâr fikrin düşüncesi
galiz: kaba, çirkin
haşâ: asla, kesinlikle; öyle değil
hâşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları.
hüccet: delil
İblîs: şeytan
iftira etmek: herhangi bir kişiye işlemediği bir suç isnat etmek, bühtan
iptal etmek: hükümsüz bırakmak, çürütmek, kullanıştan kaldırmak.
İspat: delil göstererek doğruyu ortaya koyma
İstinaden: dayanarak.
itikatsız: inançsız
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
kat'ı: kesin
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küfriyat: kâfirliğe, küfre sebep olan işler, sözler
mahlûkat: yaratılmışlar
mecbur: zorunlu.
mesele: önemli konu.
muhal: imkânsız
muhaliyet: imkânsızlık.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
müfsit: ifsat eden, bozguncu
münafık: kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan, iki yüzlü, ara bozucu
münhasır: ayrılmış, sadece belli bir şeye ait olan
rağmına: rağmen, inâdına, aksine
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
Resulullah: Allah'ın Resulü, elçisi
salât: Peygamberimize, Sahâbilerine, ailesine Allah'ın rahmetini, meleklerin istiğfarını, mü'minlerin dualarını dileme.
selâm: rahatlık, esenlik, selâmet.
sukut etme: düşme, alçalma
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: şekil, biçim, tarz
tabirat: tabirler, sözler
vicdansız: acımasız
zikretme: anma, söyleme

Şeytanın İkinci Küçük Bir İtirazı

Sure-i [1] قٓ وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ 'i okurken,

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۞ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ
بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ۞ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمُ
الْوَعِيدِ ۞ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ۞ لَقَدْ كُنْتَ
فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ۞
وَقَالَ قَرِينُهُ هَٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ۞ أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ
كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ۞ [2]

Şu ayetlen okurken şeytan dedi ki: "Kur'ân'ın en mühim fesahatini, sız onun selâsetinde ve vuzuhunda buluyorsunuz. Hâlbuki şu ayette nereden nereye atlıyor! Sekerattan, tâ kıyamete atlıyor. Nefh-i Sûr'dan, muhasebenin hitamına intıkal ediyor ve ondan Cehenneme idhali zikrediyor. Bu acip atlamaklar içinde hangi selâset kalır? Kur'ân'ın ekser yerlerinde, böyle birbirinden uzak meseleleri birleştiriyor. Boyle münasebetsız vaziyetle, selâset, fesahat nerede kalır?"

Elcevap: Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'ın esas-ı i'cazının en mühimlerinden, belâgatinden sonra icazdır. İcaz, i'caz-ı Kur'ân'ın en metin ve en mühim bir esasıdır. Kur'ân-ı Hakîm'de şu mu'cizâne icaz o kadar çoktur ve o kadar guzeldır kı, ehl-i tetkık, karşısında hayrettedirler.

1 Kaf. Şerefli pek yuce olan Kur'ân'a yemin olsun. (Kaf Suresi, 1.)

2. İnsanın ağzından hıçbir söz çıkmaz kı, yanında onu yazmaya hazır, gözetleyıcı bır melek olmasın. • Derken, olum sarhoşlugu gerçekten gelivenr. İşte senin kaçıp durdugun şey budur. • Ve Sur'a ufurulur. Vaat olunan gun, işte budur. • Herkes yanında bır sevk eden, bır şahıtlık eden melekle beraber gelir. And olsun kı sen bundan gafildin. Şımdi gozunden perdeyi kaldırdık. Bugun bakışın pek keskındır. • Yanındakı melek: "İşte onun deften bende hazırdır" der. • Atın Cehenneme, her bır inatçı kâfirı! (Kaf Suresi, 18-24.)

acip: şaşırtıcı, hayret uyandıran, benzeri görülmeyen.
anti: yemin.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi.
belagat: sozun duzgun, kusursuz yerinde ve halın gerektırdıgıne uygun olarak soylenmesi.
ehl-i tetkik: dıkkatle araştırıcılar.
ekser: pek çok.
esas: temel ozellik.
esas-ı i'caz: mu'cizeligin esası, mahıyetı, kaynagı, temelı.
fesahat: dılın doğru, duzgun, açık ve akıcı şekılde kullanılması.
gafil: ihmal eden, dıkkatsız.
hitam: son, sona erme, bıtme.
i'caz: taklıdınden ve yapılmasından acız kalınan, guç yetınlemeyen olaganustulük.
icaz: az sozle cok mana ifade etme.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'an ın mu'cizelıgı, Kur'an'ın taklıdı mumkun olmayacak derecedekı ifadesı, acıklaması.
idhal: dahıl etme, ıcıne koyma.
intıkal etmek: gecmek, konu degıştırmek, bır konudan başka bır konuya gecmek.
itiraz: bır fikr, hukmu veya durumu kabul etmeyıp, curutmeye kalkışma, karşı cıkma.
kâfir: Allah ı ve Islamıyetı ınkar eden, dınsız.
kıyamet: dunyanın sonu, varlıgın bozulup dagılması, butun olulerin dırılerek mahşerde toplanması.
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: acıklamalanyla akılları benzerını yapmaktan acız bırakan Kur'ân-ı Kerım.
mesele: konu, ehemmıyetlı onemlı şey.
metin: sağlam ve dayanıklı.
mu'cizâne: mu'cizelı bır şekılde.
muhasebe: hesaba cekılme, amellerın degerlendırılmesı.
mühim: onemlı.
münasebet: ıkı şey arasındakı uygunluk, ılgı.
nefh-ı Sûr: Sur'un uflenmesı. Hz. İsrafıl ın ufleyecegı ve uflemesıyle bırlıkte kıyametın kopup butun canlıların olecegı, ıkıncı ufleyışle butun canlıların rekrar dırılecegı, mahıyetı bızce bılınmeyen boru'yu uflemesı.
sekerat: olmek uzere olan bır kışının kendınden gecmesı, olum anı.
selâset: sozun akıcı olma halı.
sevk etme: hareket ettırme, yollama, hareket ettırme, gonderme.

Sûr: kıyamet gunu. Allah ın emrı ıle Hz. Israfıl ın ufleyecegı ve uflemesıyle bırlıkte kıyametın kopacagı, ıkıncı ufleyışle de yenıden dırılışın olacagı mahıyetı bılınmeyen boru.
şeref: manevî buyukluk, yukseklık, yucelık.
vaat olunan: soz verılen.
vaziyet: durum.
vuzuh: açıklık, netlık, anlaşılır şekılde olma.
zikretmek: anmak, bıldırmek, soylemek.

Meselâ,

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۞[1]

kısa birkaç cümle ile tufan hâdise-i azîmesini netaiciyle öyle icazkârâne ve mu'cizâne beyan ediyor ki, çok ehl-i belâgatı, belâgatine secde ettirmiş.

Hem meselâ,

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ۞ إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا ۞ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ۞ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّاهَا ۞ وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ۞[2]

İşte, kavm-i Semud'un acıp ve mühim hâdisatını ve netaicini ve suiakıbetlerini, böyle kısa birkaç cümle ile, icaz içinde bir i'caz ile, selâsetli ve vuzuhlu ve fehmi ihlâl etmez bir tarzda beyan ediyor.

Hem meselâ,

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ۞[3]

İşte,[4] أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ cumlesinden[5] فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ cümlesine kadar çok cümleler matvîdir. O mezkûr olmayan cumleler, fehmi ihlâl etmiyor, selâsete zarar vermiyor. Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın kıssasından, mühim esasları zikreder, mutebakısını akla havale eder.

1- Ve denildi ki, "Ey yer, suyunu yut. Ey gök, suyunu tut." Su çekildi, iş bitirildi ve gemi Cudi Dağına oturdu. Ve "Zâlimler guruhu Allah ın rahmetinden uzak olsun" denildi. (Hûd Suresi, 44.)

2- Semud kavmi azgınlığı yüzünden peygamberini yalanladı. • Onların en azgını baş kaldırdığı zaman • Allah ın Resulu kendilerine "Allah ın bir mu'cize olarak yarattığı şu deveye dokunmayın, onun su içmesine mâni olmayın" demişti • Onlar peygamberlerini yalanlayıp deveyi öldürdüler. Rableri de günahları yüzünden onları azapla kuşatıp hepsini birden helâk etti. • Allah onları cezalandırmaktan çekinecek değildir. (Şems Suresi, 11-15.)

3- Balığın yuttuğu Yunus'u da hatırla ki, öfkelenerek kavmini terk etmiş ve Bizim de kendisini bu yüzden bir sıkıntıya sokmayacağımızı sanmıştı. Sonra karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti: "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum." (Enbiya Suresi, 87.)

4- Bizim de kendisini bu yüzden bir sıkıntıya sokmayacağımızı... (Enbiya Suresi, 87.)

5- Sonra karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti. (Enbiya Suresi, 87.)

acıp: şaşırtıcı, hayret uyandırıcı, benzeri görülmeyen
aleyhisselâm: ona selâm olsun
azap: günahlara verilen ceza, şiddetli acı
belagat: sözün düzgün, kusursuz yerinde, ve hâlin gerektirdiğine uygun olarak söylenmesi
beyan: açıklama, anlatma
ehl-i belagat: belagat âlimleri, güzel, kusursuz söz söyleyenler
fehm: anlama, anlayış, akıl
gürûh: cemaat, topluluk.
hâdisat: hâdiseler, olaylar
hâdise-i azîme: büyük olay
havale: bırakma, gönderme
helak: yok etme.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
i'caz: taklıdından ve yapılmasından acız kalınan, güç yetirileme yen, olağanüstülük
icazkârane: az sözle çok manalar anlatarak.
ihlâl etmek: bozmak, zarar vermek.
kavm-i Semud: Semud kavmi
kıssa: baştan geçen ibret ve ders verici olay
matvî: durulmuş, bükülmüş, sarılmış
mezkûr: zikredilen, sözü edilen, bahsedilen
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
mu'cize: Allah ın izniyle Peygamberler tarafından ortaya konulup bir benzerini yapmakta insanların âcız kaldığı olağanüstü şey.
mutebaki: geri kalan
netaiç: neticeler, sonuçlar
niyaz etmek: Allah a yalvarmak, dua etmek
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama
resul: elçi, peygamber
selaset: sözün akıcı olma hâli
Semud kavmi: Hz. Salih in peygamber gönderildiği fakat azgınlıklarından dolayı Allah ın helak ettiği kavim
suiakıbet: kötü son
tenzih etmek: Allah ı şanına lâyık olmayan şeylerden her türlü kusur ve noksandan uzak ve yüce tutmak
tufan: Hz. Nuh a inanmayarak yoldan çıkanları cezalandırmak için Allah tarafından hem gökten yağdırılan hem de yerden kaynayarak çıkan su ve sel felâketi
vuzuh: açıklık, netlik, anlaşılır şekilde olma
zalim: haksızlık eden, acımasız ve haksız davranan
zikretmek: anmak, bildirmek, söylemek
zulüm: haksızlık, adaletsizlik.

Hem meselâ, Sure-i Yusuf'ta [1] فَأَرْسِلُونِ kelimesinden [2] يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ ortasında yedi sekiz cümle icaz ile tayyedilmiş; hiç fehmi ıhlâl etmiyor, selâsetine zarar vermiyor. Bu çeşit mu'cizâne icazlar Kur'ân'da pek çoktur, hem pek guzeldir.

Amma, Sure-ı Kaf'ın ayeti ise, ondaki icaz pek acip ve mu'cizânedir. Çünkü, kâfirin pek muthiş ve çok uzun ve bir günü elli bin sene olan ıstikbaline ve o istikbalin dehşetli inkılâbatında kâfirin başına gelecek elîm ve muhim hâdisata birer birer parmak basıyor, şimşek gibi fikri onlar üstünde gezdiriyor. O pek çok uzun zamanı, hazır bir sahife gibi nazara gösterir; zikredilmeyen hâdisatı hayale havale edip ulvî bir selâsetle beyan eder.

[3] وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

İşte, ey şeytan, şimdi bir sözün daha varsa söyle!

Şeytan der: "Bunlara karşı gelemem, müdafaa edemem. Fakat, çok ahmaklar var, beni dinliyorlar. Ve insan suretinde çok şeytanlar var, bana yardım ediyorlar. Ve feylesoflardan çok firavunlar var, enaniyetlerini okşayan meselelerî benden ders alıyorlar. Senin bu gibi sözlerin, neşrine set çekerler. Bunun için sana teslim-i silâh etmem."

[4] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

1 Beni gönderiniz. (Yusuf Suresi, 45.)
2. Ey Yusuf, ey doğru sözlü kişi! (Yusuf Suresi, 46.)
3. Kur'ân okunduğu zaman onu dinleyin ve susun ki, rahmete erişesiniz. (A'raf Suresi, 204.)
4 Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

acip: şaşırtıcı, hayret uyandıran, benzeri görülmeyen
ahmak: aklını gerektiği gibi kullanamayan, aptal
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
dehşetli: korkunç, korkutucu.
elîm: çok acı veren, acıklı
enaniyet: benlik, gurur
fehm: anlama, anlayış, akıl
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
firavun: eski Mısır hükümdarlarına verilen ısım
hadisat: hâdiseler, olaylar
hak: doğru, gerçek.
havale etmek: bırakmak, göndermek
hikmet: belirli gayelere yönelik olarak, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş
icaz: az sözle çok mana ifade etme
ihlâl etmek: bozmak, zarar vermek.
inkılâbat: inkılâplar, değişmeler, dönüşümler
istikbal: gelecek, gelecek zaman
kâfir: Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeyen, dinsiz.
mesela: örnek olarak
mesele: önemli konu
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
müdafaa etmek: savunmak.
mühim: önemli
nazar: bakış, görüş, düşünce, fikir
nesir: yayılma
noksan: eksiklik.
rahmet: merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
selâset: sözün akıcı olması.
Sure-i Kaf: Kâf Suresi.
Sure-i Yusuf: Yusuf Suresi.
suret: şekil, biçim, görünüş.
tayyetmek: atlamak, geçmek.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü kusur ve noksandan uzak ve yüce tutma
teslim-i silâh: silâhı teslim etmek.
ulvî: yüksek, yüce
zikretmek: anmak, bildirmek, söylemek

İkinci Mebhas

Şu Mebhas, bana daimî hizmet edenlerin, ahlâkımda gördükleri acıp ihtilâftan gelen hayretlerine karşı, hem iki talebemin benim hakkımda haddimden fazla hüsnüzanlarını tadil etmek için yazılmıştır.

Beni görüyorum ki, Kur'ân-ı Hakîm'in hakaikına ait bazı kemalât, o hakaika dellâllık eden vasıtalara veriliyor. Şu ise yanlıştır. Çünkü, mehazın kudsiyeti, çok bürhanlar kuvvetinde tesirat gösteriyor, onun ile ahkâmı umuma kabul ettiriyor. Ne vakit dellâl ve vekil gölge etse, yanı onlara teveccüh edilse, o mehazdaki kudsiyetin tesiri kaybolur. Bu sır içindir ki, bana karşı haddimden çok fazla teveccüh gösteren kardeşlerime bir hakikati beyan edeceğim. Şöyle ki:

Bir insanın müteaddit şahsiyeti olabilir. O şahsiyetler ayrı ayrı ahlâkı gösteriyorlar. Meselâ, büyük bir memurun, memuriyet makamında bulunduğu vakit bir şahsiyeti var ki, vakar iktıza ediyor, makamın izzetini muhafaza edecek etvar istiyor. Meselâ, her ziyaretçi için tevazu göstermek tezelluldür, makamı tenzildir. Fakat, kendi hanesindeki şahsiyeti, makamın aksiyle bazı ahlâkı istiyor ki, ne kadar tevazu etse iyidir; az bir vakar gösterse, tekebbür olur. Ve hakeza...

Demek, bir insanın vazifesi itibarıyla bir şahsiyeti bulunur ki, hakîkî şahsiyeti ile çok noktalarda muhalif düşer. Eğer o vazife sahibi, o vazifeye hakıkî lâyıksa ve tam

acıp: şaşırtıcı, hayret uyandıran
ahkam: hükümler, emirler
ahlak: huylar, manevî nitelikler, seciyeler
beyan etmek: açıklamak, bildirmek.
burhan: delil
daimî: sürekli, devamlı
dellal: ilân eden, hakka davet eden
etvar: tavırlar, hal ve hareketler
had: sınır, değer
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakeza: bunun gibi, benzeri
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası
hakikî: gerçek, doğru.
hane: ev
hüsnüzan: iyi zan, bir kimse hakkında güzel düşünceye sahip olma
İhtilâf: uyuşmazlık.
iktıza etmek: lazım gelmek, gerekmek.
İzzet: değer, şeref
kemalât: mükemmellikler, mükemmel özellikler
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, temizlik
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
layık: yakışan, uygun
makam: büyük memuriyet, manevî mevki, mevki, yer
mebhas: bahis, konu, bölüm
mehaz: bir şeyin alındığı kaynak
memuriyet: memurluk
mesela: örnek olarak
muhafaza etmek: korumak.
muhalif: aykırı, ters, zıt
müteaddit: ayrı ayrı, birkaç.
sır: hakikat, bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor, en ince yanı
şahsiyet: kişilik, kişi özelliği
tadil etmek: değiştirmek, düzeltmek.
talebe: öğrenciler
tekebbür: kibirlenme, büyüklenme
tenzil: kıymetten düşürme, aşağı indirme
tesir: etki
tesirat: tesirler, etkiler
tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik.
teveccüh etmek: yönelmek, ilgi göstermek.
teveccüh: ilgi, yönelme
tezellul: alçalma, küçülme
umum: herkes, bütün, genel
vakar: ağırbaşlılık
vakıt: zaman.
vasıta: aracı
vazife: görev, iş
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan.

müstait ise, o iki şahsiyeti birbirine yakın olur. Eğer müstait değilse, meselâ bir nefer bir müşir makamında oturtulsa, o iki şahsiyeti birbirinden uzak düşer; o neferin şahsî, adî, küçük hasletleri, makamın iktiza ettiği âlî, yüksek ahlâk ile kabil-i telif olamıyor.

İşte, bu bîçare kardeşinizde üç şahsiyet var; birbirinden çok uzak, hem de pek çok uzaktırlar.

Birincisi: Kur'ân-ı Hakîm'ın hazine-i âlîsinin dellâlı cihetindeki muvakkat, sırf Kur'ân'a ait bir şahsiyetim var. O dellâllığın iktıza ettiği pek yüksek ahlâk var ki, o ahlâk benim değil, ben sahip değilim. Belki o makamın ve o vazifenin iktiza ettiği seciyelerdir. Bende bu nevîden ne görseniz benim değil; onunla bana bakmayınız, o makamındır.

İkinci şahsiyet: Ubudiyet vaktinde, dergâh-ı İlâhiyeye müteveccih olduğum vakit, Cenab-ı Hakkın ihsanıyla bir şahsiyet veriliyor ki, o şahsiyet bazı âsârı gösteriyor. O âsâr, mana-i ubudiyetin esası olan "kusurunu bilmek, fakr ve aczini anlamak, tezellül ile dergâh-ı İlâhiyeye iltıca etmek" noktalarından geliyor ki, o şahsiyetle, kendimi herkesten ziyade bedbaht, âciz, fakir ve kusurlu görüyorum. Bütün dünya beni methüsena etse, beni inandıramaz ki ben iyiyim ve sahib-i kemalim.

Üçüncüsü: Hakikî şahsiyetim, yani Eski Said'in bozması bir şahsiyetim var ki, o da Eski Said'den irsiyet kalma bazı damarlardır. Bazen riyaya, hubb-i câha bir arzu bulunuyor. Hem, asil bir hanedandan olmadığımdan,

âciz: güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adî: aşağı, değersiz, basit, sıradan
ahlâk: huylar, manevî özellikler
alî: yüce, yüksek.
arzu: istek, heves.
asar: eserler, izler
asil: soylu.
bedbaht: bahtsız, tâlisiz.
biçare: çaresiz
Cenab-ı Hak. hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön, taraf
damar: huy
dellal: ilân eden, hakka davet eden
dergah-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, huzuru, rahmet kapısı
esas: temel.
fakir: muhtaç, yoksul
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
hakikî: gerçek.
hanedan: kökten asil ve büyük aile
hasletler: özellik.
hazine-i âlî: yüce hazine
hubb-i câh: makam, mevkii sevgisi
İhsan: ikram, bağış
İktıza ettiği: gerektirdiği
İltıca etmek. sığınmak.
İrsiyet kalma: miras olarak kalma
kabil-i telif: uyuşabilir, bağdaştırılabilir
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kusur: eksiklik, noksan
makam: büyük memuriyet, manevî mevki, mevki, yer
mana-i ubudiyet. kulluğun manası
methüsena. övme ve yüceltme
muvakkat. geçici.
müstait. kabiliyetli, yetenekli
müşir: mareşal.
müteveccih olmak: yönelmek.
nefer: rütbesiz asker, er
nev: tür, çeşit.
riya: gösteriş
sahib-i kemal: kemal sahibi, mükemmellikler sahibi, ermiş kişi
seciye: huy, karakter
sırf: ancak, yalnız, tamamıyla
şahsî: özel, şahsa ait.
şahsiyet: kişilik, kişi özelliği
tezellül: alçalma
ubudiyet. kulluk, kul olduğunu bilip samimiyetle Allah'a itaat ve ibadet etme
vazife: görev, yükümlülük
ziyade: çok, fazla

hisset derecesinde bir iktisat ile, düşkün ve pest ahlâklar görünüyor.

Ey kardeşler! Sizi bütün bütün kaçırmamak için, bu şahsıyetimin gizli çok fenalıklarını ve sulhâllerini söylemeyeceğim. İşte, kardeşlerim, ben müstait ve makam sahibi olmadığım için, şu şahsıyetim, dellâllık ve ubudiyet vazifelerindeki ahlâktan ve âsârdan çok uzaktır.

Hem, [1] دَادِ حَقْ را قَابِلِيَّتْ شَرْطْ نِيسْتْ kaidesince, Cenab-ı Hak, merhametkârâne, kudretini benim hakkımda böyle göstermiş ki, en edna bir nefer gibi bu şahsıyetimi, en âlâ bir makam-ı müşiriyet hükmünde olan hizmet-i esrar-ı Kur'âniyede istihdam ediyor. Yüz binler şükür olsun! Nefis cümleden süflî, vazife cümleden âlâ.

[2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

1- "Dad-ı Hak ra kabiliyet şart nıst." Allah vergisi için kabiliyet şart degildir.

2- Rabbimin fazl ve ihsanından dolayı Allah'a hamd olsun.

ahlak: huylar, manevi ozellikler.
âlâ: ustun, yuce.
asar: eserler.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yuce Allah.
dâd-ı Hak. Allah vergisi.
dellal: ilan eden, hakka davet eden.
edna: pek aşağı.
fazl: iyilik, ihsan, comertlik.
Fena: kotu.
hamd: Allah'a karşı olan şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme. Allah'ın yuceligini ovme.
hisset: cımnlik.
hizmet-i esrar-ı Kur'âniye: Kur'an'ın hakıkat ve sırlarını yayma vazifesi.
hükmünde: degerinde, yerinde.
ihsan: iyilik etme, ıkram, bağış.
iktısat. tutumluluk.
istihdam etmek. hizmet ettırmek, çalıştırmak.
kabiliyet. yetenek.
kaide: kural, prensip.
kudret: guc, Allah'ın butun varlığı, çevreleyen ezeli kuvveti.
makam: buyuk memuniyet, manevi mevki.
makam-ı müşiriyet. mareşallik rutbesi, makamı.
merhametkârâne: acıyarak, merhamet gostererek.
müstait. kabiliyetli, yetenekli.
nefer: rutbesiz asker, er.
nefis: kotu vasıfları, ozellikleri kendisinde toplayan, kotuluge sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp, hayırlı işlerden alıkoyan guc.
nıst: yoktur, degildir.
pest: aşağı.
Rab: mahlûkatı yaratan, besleyen, buyuten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
sulhâl: kotu durum.
süflî: alçak, bayağı, adî.
şahsıyet: kişilik, kişi ozelligi.
şukur: gorulen bir iyilige karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkur.
ubudiyet: kulluk, kul olduğunu bilip Allah'a itaat ve ibadet etme.
vazife: görev, iş.

Üçüncü Mebhas

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا[1]

Yani,

لِتَعَارَفُوا مُنَاسَبَاتِ الْحَيَاةِ الْاِجْتِمَاعِيَّةِ فَتَعَاوَنُوا عَلَيْهَا لَا لِتَنَاكَرُوا فَتَخَاصَمُوا[2]

Yani, "*Sizi taife taife, millet millet, kabile kabile yaratmışım, tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimaiyeye ait münasebetlerinizi bilesiniz, birbirinize muavenet edesiniz. Yoksa, sizi kabile kabile yaptım ki, yekdiğerinize karşı inkâr ile yabanî bakasınız, husumet ve adavet edesiniz değildir.*"

Şu Mebhas Yedi Meseledir.

BİRİNCİ MESELE

Şu ayet-ı kerîmenin ifade ettiği hakikat-ı âliye hayat-ı içtimaiyeye ait olduğu için, hayat-ı içtimaiyeden çekilmek isteyen Yeni Said lisanıyla değil, belki İslâm'ın hayat-ı içtimaiyesiyle münasebettar olan Eski Said lisanıyla, Kur'ân-ı Azîmuşşan'a bir hizmet maksadıyla ve

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık sonra da birbirinizi tanıyasınız diye milletlere ve kabilelere ayırdık. (Hucurat Suresi, 13.)

2. Müellifin Arapça ifadesi olup altında manası verilmiştir.

adavet: düşmanlık.
ayet-i kerime: azametli ve şeref lı Kur'ân ayeti.
hakikat-ı âliye: yüksek ve yüce hakikat.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
husumet: düşmanlık.
ifade etmek: anlatmak.
ifade: anlatım, söyleyiş.
inkar: reddetme, tanımama, kabul etmeme.
kabile: insan topluluğu.
Kur'an-ı Azımuşşan: şeref ve büyükluk sahibi Kur'ân.
lisan: dil.
maksat: amaç, gaye; kasteden, istenilen şey.
mana: anlam.
mebhas: bahis, konu, bolum.
mesele: önemli konu.
muavenet: yardım.
müellif: telif eden, yazar.
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık, ilişki, bağ.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan, acıyan, esirgeyen, koruyan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
taife: kavim, kabile, topluluk.
yabanî: yabancı.
yekdiğerinize: birbirinize, birdiğerinize.

haksız hücumlara bir siper teşkil etmek fikriyle yazmaya mecbur oldum.

İKİNCİ MESELE

Şu ayet-i kerîmenin işaret ettiği "tearuf ve teavün" düsturunun beyanı için deriz ki:

Nasıl ki bir ordu fırkalara, fırkalar alaylara, alaylar taburlara, bolukler, tâ takımlara kadar tefrik edilir, tâ ki her neferin muhtelif ve müteaddit münasebatı ve o münasebata göre vazifeleri tanınsın, bilinsin; tâ, o ordunun efratları, düstur-i teavün altında hakîkî bir vazife-i umumiye görsün ve hayat-ı içtimaiyeleri a'dânın hücumundan masun kalsın. Yoksa, tefrik ve inkısam, bir bölük bir bölüğe karşı rekabet etsin, bir tabur bir tabura karşı muhasamet etsin, bir fırka bir fırkanın aksine hareket etsin değildir.

Aynen öyle de, hey'et-i içtimaiye-i İslâmiye büyük bir ordudur; kabail ve tavaife inkısam edilmiş. Fakat bin bir, "bir, bir"ler adedince cihet-i vahdetleri var. Hâlık'ları bir, Rezzak'ları bir, Peygamberleri bir, kıbleleri bir, kitapları bir, vatanları bir; bir, bir, bir, binler kadar bir, bir...

İşte bu kadar bir birler uhuvveti, muhabbeti ve vahdeti iktiza ediyorlar. Demek, kabail ve tavaife inkısam, şu ayetin ilânı ettiği gibi, tearüf içindir, teavün içindir; tenakür için değil, tehasum için değildir.

a'dâ: düşmanlar
aksine: tersine, zıddına
alay: üç taburdan oluşan askeri kuvvet.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerime: azametli ve şerefli Kur'an ayeti
beyan: anlatma, açıklama, izah
bolük: takımlardan oluşan asker birlik.
cihet-i vahdet: birlik yonu
düstur: kural, prensip, esas
düstur-i teavün: yardımlaşma prensibi
efrat: fertler, şahıslar
fırka: askeri birim, tümen
hakîkî: gerçek, doğru
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hey'et-i içtimaiye-i İslâmiye: Müslümanların sosyal hayatı
hücum: saldırı
iktıza etmek: lazım gelmek, gerekmek.
inkısam: kısımlara ayırma, bölme
inkısam edilme: kısımlara ayrılma, bölünme
kabail: kabileler
kıble: namaza başlarken yönelinen taraf. Kâbe-i Muazzamanın bulunduğu Mekke-i Mükerreme
masun: korunmuş
mecbur olmak: zorunda kalmak
mesele: önemli konu
muhasamet etmek: karşılıklı düşmanlık beslemek.
muhtelif: çeşitli, farklı
münasebat: ilgiler, alâkalar, ilişkiler, bağlar
müteaddit: ayrı ayrı, birçok.
nefer: rütbesiz asker, er
rekabet: çekişme, birbirini çekememe, kıskanma
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
siper: koruyucu engel, kalkan
tabur: dört bölükten meydana gelen askeri birlik.
takım: bölüğü oluşturan birliklerden her biri
tavaif: taifeler, topluluklar, milletler
tavaife: taifeler, topluluklar, milletler
tearuf: birbirini tanıma, tanışma.
teavün: yardımlaşma
tefrik: birbirinden ayırma, ayırt etme
tehasum: karşılıklı düşmanlık
tenakür: karşılıklı inkâr etme ve kavgalaşma, birbirini kabul etmeme
teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmak.
uhuvvet: kardeşlik.
vahdet: birlik.
vazife: görev, iş
vazife-i umumiye: herkesi ilgilendiren vazife, genel görev

ÜÇÜNCÜ MESELE

Fikr-i milliyet şu asırda çok ileri gitmiş. Hususan dessas Avrupa zalimleri, bunu İslâm'lar içinde menfî bir surette uyandırıyorlar; tâ ki parçalayıp onları yutsunlar.

Hem, fikr-i milliyette bir zevk-i nefsanî var, gafletkârâne bir lezzet var, şeametli bir kuvvet var. Onun için, şu zamanda hayat-ı içtimaiye ile meşgul olanlara "Fikr-i milliyeti bırakınız" denilmez.

Fakat, fikr-i milliyet iki kısımdır. Bir kısmı menfîdir, şeametlidir, zararlıdır; başkasını yutmakla beslenir, diğerlerine adavetle devam eder, müteyakkız davranır. Şu ise, muhasamet ve keşmekeşe sebeptir. Onun içindir ki, hadis-i şerîfte ferman etmiş[1] اَلْاِسْلَامِيَّةُ حَتَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ

Ve Kur'ân da ferman etmiş:

اِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلٰى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَاَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوٰى وَكَانُوا اَحَقَّ بِهَا وَاَهْلَهَا وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝[2]

İşte şu hadis-i şerîf, şu ayet-i kerîme, kat'î bir surette menfî bir milliyeti ve fikr-i unsuriyeti kabul etmiyorlar. Çünkü, müspet ve mukaddes İslâmiyet milliyeti ona ihtiyaç bırakmıyor.

1. İslâm Cahiliyetten kalma ırkçılık ve kabilecilîği kaldırmıştır. (İslâmiyet öncesi Cahiliye âdetlerine dönmekten meneden hâdislerden muktebes hadis.) bilmana: Bu hadislerden biri: "İslâm dini kendinden önceki batıl davranış ve adetleri kökünden sökup atar." (Keşfu'l-Hafa, 1/127; Buhârî, Ahkâm, 4; Imâre, 36, 37; Ebu Davud, Sünnet, 5; Tirmizî, Cihad, 28; İlim, 16.)
2. Kâfirler kalplerine Cahiliyet taassubundan ibâret olan o gayreti yerleştirdiklerinde, Allah Resulünün ve mü'minlerin üzerine sükûnet ve emniyetini indirdi ve onları takvâda ve sözlerine bağlılıkta sebat verdi. Zâten onlar buna lâyık ve ehil kimselerdi. Allah ise her şeyi hakkıyla bilir. (Fetih Suresi, 26.)

adavet: düşmanlık
adet: alışkanlık, töre
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet
batıl: boş, doğru olmayan, yanlış, dinde yeri olmayan, dini hükümlere aykırı
cahiliye(t): İslâm'dan önceki küfür ve sapıklık devri
dessas: aldatıcı, hileci
ehil: yetki sahibi olan, lâyık, uygun
ferman: emir, buyruk
fikr-i milliyet: milliyetçilik fikri
fikr-i unsuriyet: ırkçılık fikri
gafletkârâne: gafletli bir biçimde; iyice düşünmeden, dikkatsiz bir şekilde
gayret: alışılmışın üstünde çalışma, uğraşma
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil
hadis-i bilmana: kelimesi kelimesine değil de, manası itibarıyla ifade edilen hadis
hadis-i şerîf: Peygamber Efendimize ait mübârek söz
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
ırkçılık: kendi ırkının diğer ırklardan üstün olduğunu savunma ve bu fikre göre hareket etme
ibâret olan: meydana gelen, oluşan
İslâmlar: Müslümanlar
kabilecilik: kendi kabilesinin üstünlüğünü iddia etme ve bu fikre göre hareket etme
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
kat'î: kesin
keşmekeş: karışıklık, kargaşa, çekişme, kavga
layık: yakışan, uygun
men etme: yasak etme, yasaklama
menfî milliyet: olumsuz, zararlı milliyetçilik; kendi milletinin diğer milletlerden üstün olduğunu, diğer milletlerle ilişkilerde bu fikre göre hareket etmek gerektiğini savunan görüş, fikir
menfî: olumsuz, negatif, zararlı
mesele: önemli konu
milliyet: millet, din
muhasamet: düşmanlık
mukaddes: kutsal, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, temiz
muktebes: alıntı yapılmış, alınmış
mü'min: iman eden, Allah'a inanan
müspet: doğruluğu anlaşılmış, pozitif, olumlu, faydalı
müteyakkız: uyanık ve dikkatli
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme
suret: şekil, biçim, tarz
sükûnet: sakınlık, huzur
şeametli: kötü uğursuz
taassup: aşırı bağlılık, fanatizm
takvâ: dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma
zalim: acımasız ve haksız davranan
zevk-i nefsanî: nefsin hoşlandığı zevk

Evet, acaba hangi unsur var ki, üç yüz elli milyon vardır? Ve o İslâmiyet yenne o unsuriyet fikri, fikir sahibine o kadar kardeşleri, hem ebedî kardeşlen kazandırsın?

Evet, menfi milliyetin tanhçe pek çok zararlan gorulmüş. Ezcümle, Emevîler, bir parça fikr-i milliyeti siyasetlerine kanştırdıklan için, hem âlem-i Islâm'ı kusturduler, hem kendileri de çok felâketler çektiler.

Hem, Avrupa milletlen şu asırda unsuriyet fıkrini çok ileri sürdukleri için, Fransız ve Almanın çok şeametli ebedî adavetlerinden başka, Harb-i Umumîdekı hâdısat-ı müthişe dahi, menfi milliyetin nev-ı beşere ne kadar zararlı olduğunu gösterdı.

Hem bizde, iptida-i Hurriyette, Babıl Kal'asının harabiyeti zamanında "tebelbül-i akvam" tabir edilen teşaub-i akvam ve o teşaub sebebiyle dağılmaları gibi, menfi milliyet fikriyle, başta Rum ve Ermeni olarak pek çok "kulupler" namında sebeb-i tefrıka-i kulûp, muhtelif multeciler cemiyetleri teşekkül etti. Ve onlardan şimdiye kadar ecnebilerin boğazına gidenlerin ve perişan olanların hâlleri, menfi milliyetin zararını gösterdi.

Şimdi ise, en ziyade birbirine muhtaç ve birbirinden mazlum ve birbirinden fakir ve ecnebi tahakkümü altında ezilen anasır ve kabail-i İslâmiye içinde, fikr-ı milliyetle birbirine yabanî bakmak ve birbirini düşman telâkki etmek öyle bir felâkettir ki, tanif edilmez. Âdeta bir sineğin ısırmaması için, müthiş yılanlara arka çevirip, sineğin ısırmasına karşı mukabele etmek gibi bir divanelikle,

adavet: düşmanlık.
adeta: sanki
alem-i İslam: İslam âlemi İslam dünyası.
anasır: unsurlar ırklar milletler.
asır: yüzyıl çağ
cemiyet: topluluk.
divanelik. delilik, akıllılık.
ebedî: sonu olmayan sürekli
ecnebi: yabancı
ezcümle: bu cümleden olarak örneğin.
felâket. büyük belâ çok zarar ve sıkıntı doğuran durum.
fikr-i milliyet: milliyetçilik fikri kendi milletinin diğer milletlerden üstün olduğunu diğer milletlerle ilişkilerde bu fikre göre hareket etmek gerektiğini savunan görüş fikir
hâdisat-ı müthişe: dehşet veren olaylar
harabiyet. yıkılış dağılış
Harb-i Umumî: Birinci Dünya Savaşı
İptida-i hürriyet: hürriyetin başlangıcı 2 Meşrutiyetin ilanıyla başlayan dönem
kabail-i İslamiye: Müslüman kabileler topluluklar
Kal'a: kale
mazlum: zulüm görmüş haksızlığa ve kötülüğe uğramış
menfi milliyet: olumsuz zararlı milliyetçilik kendi milletinin diğer milletlerden üstün olduğunu diğer milletlerle ilişkilerde bu fikre göre hareket etmek gerektiğini savunan görüş fikir
muhtaç: ihtiyacı olan.
muhtelif: farklı çeşitli.
mukabele etmek: karşılık vermek.
multeci: iltica eden sığınan
nev-ı beşer: insanlık bütün insanlar
perişan olmak: acınacak hâllere düşmek.
sebeb-i tefrika-i kulûp: kalplerin ayrılma sebebi
siyaset: devlet idaresi
şeametli: kötü uğursuz.
tabir edilen: adlandırılan
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme baskı
tarif etmek. anlatmak izah etmek tanımlamak.
tebelbül-i akvam: çeşitli kavimlerden milletlerden meydana gelen bir topluluğun kısımlara ayrılarak farklı dilleri konuşmaları İlk Çağda Asurlular devrinde Babıl ve civarında bulunan çeşitli kavimlerin farklı diller konuşması Bu gerçeğin tarihe yansıyan ismi
telakki etmek. kabul etmek
teşaub: şubelere ayrılma bölünme
teşaub-i akvam: kavimlerin kısımlara şubelere ayrılması İlk Çağda Asurlular döneminde Babıl ve civarında yaşayan toplulukların farklı diller konuşmaya başlamaları ve dolayısıyla bölünmelerin olayı
teşekkül etmek. meydana gelmek oluşmak, şekillenmek.
unsur: millet ırk.
unsuriyet fikri: ırkçılık fikri, kendi ırkının diğer ırklardan üstün olduğunu diğer ırklarla ilişkilerde bu fikre göre hareket etmek gerektiğini savunan görüş fikir
unsuriyet: ırkçılık kendi ırkının diğer ırklardan üstün olduğu fikrini savunma ve diğer ırklarla ilişkilerinde bu fikre göre hareket etme
yabanî: yabancı
ziyade: çok, fazla

büyük ejderhalar hükmünde olan Avrupa'nın doymak bilmez hırslarını, pençelerini açtıkları bir zamanda, onlara ehemmiyet vermeyip, belki manen onlara yardım edip, menfi unsuriyet fikriyle Şark vilâyetlerindeki vatandaşlara veya cenup tarafındaki dindaşlara adavet besleyip, onlara karşı cephe almak, çok zararları ve mehaliki ile beraber, o cenup efratlan içinde düşman olarak yoktur ki, onlara karşı cephe alınsın. Cenuptan gelen Kur'ân nuru var; İslâmiyet ziyası gelmiş, o içimizde vardır ve her yerde bulunur. İşte o dindaşlara adavet ise, dolayısıyla İslâmiyete, Kur'ân'a dokunur. İslâmiyet ve Kur'ân'a karşı adavet ise, bütün bu vatandaşların hayat-ı dünyeviye ve hayat-ı uhreviyesine bir nevi adavettir. Hamiyet namına hayat-ı içtimaiyeye hizmet edeyim diye iki hayatın temel taşlarını harap etmek, hamiyet değil, hamakattır!

DÖRDÜNCÜ MESELE

Muspet milliyet, hayat-ı içtimaiyenin ihtiyac-ı dahilîsinden ileri geliyor. Teavüne, tesanüde sebeptir; menfaatli bir kuvvet temin eder, uhuvvet-i İslâmiyeyi daha ziyade teyit edecek bir vasıta olur.

Şu muspet fikr-i milliyet, İslâmiyete hadım olmalı, kal'a olmalı, zırhı olmalı; yerine geçmemeli. Çünkü İslâmiyetin verdiği uhuvvet içinde bin uhuvvet var, âlem-i bekada ve âlem-i berzahta o uhuvvet bâkî kalıyor. Onun için, uhuvvet-i milliye ne kadar da kavi olsa, onun bir perdesi hükmüne geçebilir. Yoksa onu onun yerine ikame etmek, aynı kal'anın taşlarını kal'anın içindeki elmas

adavet: düşmanlık.
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabir âlemi.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan.
cenup: güney.
cephe almak: karşısına almak.
dindaş: aynı dinden olan, din kardeşi.
efrat: ferdler, şahıslar, kişiler.
ehemmiyet: önem.
ejderha: büyük yılan, korkunç ve hayali bir hayvan.
hadım: hizmetkâr, hizmet eden.
hamakat: ahmaklık, anlayışsızlık, aklın ı gerektiği gibi kullanılmaması.
hamiyet: mukaddes değerleri koruma duygusu ve gayreti.
harap etmek: yıkmak, bozmak.
hayat-ı dünyevî: dünya hayatı.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hırs: aç gözlülük.
hükmünde: yerinde, değerinde.
hükmüne: yerine, değerine.
ihtiyac-ı dahilî: iç ihtiyaç.
ikame etmek: yerleştirmek.
kal'a: kale.
kavi: kuvvetli, güçlü.
manen: manevî yönden.
mehalik: tehlikeler.
menfaat: fayda.
menfi: olumsuz, zararlı, negatif.
mesele: önemli konu.
muspet fikr-i milliyet: pozitif olumlu faydalı milliyetçilik fikri, maddî ve manevî açılardan millet ve ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışı.
muspet milliyet: pozitif olumlu, faydalı milliyetçilik, maddî ve manevî açılardan millet ve ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışı.
namına: adına.
nev: türlü, çeşit.
nur: aydınlık, ışık, ilim.
şark: doğu.
teavün: yardımlaşma.
temin etmek: sağlamak, karşılamak.
tesanüt: dayanışma.
teyit etmek: kuvvetlendirmek.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği.
uhuvvet-i milliye: aynı milletten olmanın meydana getirdiği kardeşlik.
unsuriyet: ırkçılık, kendi ırkı nın diğer ırklardan üstün olduğu fikrini savunmak ve diğer ırklarla ilişkilerinde bu fikre göre hareket etmek.
vasıta: aracı.
vilayet: il, şehir.
zırh: demir ve tel levhalardan yapılmış giysi, çelik yelek.
ziya: ışık, aydınlık, nur.
ziyade: çok, fazla.

hazinesinin yenne koyup, o elmaslan dışan atmak nev'inden ahmakane bir cınayettir.

Işte, ey ehl-ı Kur'ân olan şu vatanın evlâtları! Altı yuz sene değil, belkı Abbasîler zamanından beri bin senedir Kur'ân-ı Hakîm'ın bayraktan olarak, bütun cıhana karşı meydan okuyup Kur'ân'ı ilân etmişsiniz. Milliyetinizi Kur'ân'a ve İslâmıyete kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müthiş tehacumatı defettiniz; tâ

يَأْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ
عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ (1)

ayetine güzel bır mâsadak oldunuz. Şımdi Avrupa'nın ve frenkmeşrep munafıkların desiselenne uyup şu ayetin evvelındekı hitaba mâsadak olmaktan çekınmelısınız ve korkmalısınız.

Cây-ı Dikkat Bir Hâl

Türk mılleti, anasır-ı İslâmıye içinde en kesretlı olduğu hâlde, dünyanın her tarafında olan Turkler ıse Muslumandır. Sair unsurlar gibi Muslim ve gayrımuslim olarak ıkı kısma inkısam etmemiştir. Nerede Turk taıfesi varsa Muslumandır. Muslumanlıktan çıkan veya Muslıman olmayan Turkler, Turklükten dahi çıkmışlardır (Macarlar gibi). Hâlbuki, küçük unsurlarda dahi hem Muslim ve hem de gayrımuslim var.

Ey Turk kardeş! Bılhassa sen dıkkat et. Senın mıllıyetin İslâmıyetle imtizaç etmiş, ondan kabil-ı tefrik değil. Tefrik etsen, mahvsın. Bütun senın mazıdekı mefahırın

1. Allah oyle bır topluluk getrecekur kı: Allah onlan sever, onlar da Allah ı sever. Onlar mu mınlere karşı alçak gonullu, kâfırlere karşı ızzet sahıbıdırler ve Allah yolunda cıhad ederler. (Mâide Suresı: 54.)

ahmakane: ahmakçasına, akıtsızca, aklını gerektıgı gıbı kullanmayarak
alçak gonullu: aşağı olanları kendısıyle eşıt tutan, buyukluk taslamayan
anasır-ı İslamıye: Muslıman unsurlar, mılletler
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
bayraktar: bayrak taşıyan.
bılhassa: ozellıkle
cay-ı dıkkat: dıkkat edılecek noktа
cıhad etme: Allah yolunda çarpışma, malla ve canla dın uğrunda hızmet etme, çalışma
cıhan: dunya.
def' etmek: savmak, uzaklaştırmak
desise: gızlı hıle, aldatmaya yonelik hareketler
ehl-ı Kur'an: Kur'ân a ınanıp ona uyanlar
evlâtlar: çocuklar
evvel: once
frenkmeşrep: Avrupalılar gıbı yaşamak ısteyen
gayrımuslim: Muslıman olmayan.
hazine: zengın ve degerlı kaynak.
hitap: soz bırıne soz soyleme
ımtızaç etmek: kaynaşmak, bırleşmek, karışmak.
ınkısam: kısımlara ayrılma, bolunme
İzzet: şeref, ustunlük, kuvvet ve kudret
kabil-i tefrik: ayrılması mumkun
kafir: Allah ı ve Islamıyetı ınkar eden, dınsız.
kal'a: kale
kesretlı: cok, bol, fazla
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mahv: bıtme, yok olma
masadak: doğrulayıcı, bır soz ya da hukmu dogrulayan
mazi: geçmış zaman
mefahir: iftıhar edılecek, ovunulecek şeyler
milliyet: bır mılleti dıger mıllet ten ayıran hallerin ve ozelliklerin tamamı
mü'min: ımanı eden, Allah a ınanan, Muslıman
munafik: ıkıyuzlulük eden, ara bozucu
Müslim: Muslıman
nev: tur, çeşıt.
sair: dıger, başka
taife: topluluk.
tefrik etmek: bırbırınden ayırmak.
tehacumat: hucumlar, saldırılar
unsur: mıllet, ırk.

İslâmiyet defterine geçmiş. Bu mefahir, zemin yüzünde hiçbir kuvvetle silinmediği hâlde, sen şeytanların vesveseleriyle, desiseleriyle o mefahiri kalbinden silme.

BEŞİNCİ MESELE

Asya'da uyanan akvam, fikr-i milliyete sarılıp, aynen Avrupa'yı her cihette taklit ederek, hatta çok mukaddesatları o yolda feda ederek hareket ediyorlar. Hâlbuki her milletin kamet-i kıymeti başka bir elbise ister. Bir cins kumaş bile olsa, tarzı ayrı ayrı olmak lâzım gelir. Bir kadına bir jandarma elbisesi giydirilmez–bir ihtiyar hocaya tango bir kadın libası giydirilmediği gibi. Körü körüne taklit dahi, çok defa maskaralık olur. Çünkü,

Evvelâ: Avrupa bir dükkân, bir kışla ise, Asya bir mezraa, bir cami hükmündedir. Bir dükkâncı dansa gider, bir çiftçi gidemez. Kışla vaziyeti ile mescit vaziyeti bir olmaz.

Hem, ekser enbiyanın Asya'da zuhuru, ağleb-i hükemanın Avrupa'da gelmesi, kader-i ezelînin bir remzi, bir işaretidir ki, Asya akvamını intibaha getirecek, terakki ettirecek, idare ettirecek, din ve kalptir. Felsefe ve hikmet ise din ve kalbe yardım etmeli, yerine geçmemeli.

Saniyen: Din-i İslâm'ı Hristiyan dinine kıyas edip Avrupa gibi dine lâkayt olmak, pek büyük bir hatadır. Evvelâ, Avrupa dinine sahiptir. Başta Wilson, Lloyd George, Venizelos gibi Avrupa büyükleri, papaz gibi dinlerine mutaassıp olmaları şahittir ki, Avrupa dinine sahiptir, belki bir cihette mutaassıptır.

ağleb-i hukema: filozofların çoğunluğu.
akvam: kavimler, milletler, ulus lar.
cami: ibadet edilen yer.
cihet: yön, yan, taraf.
cins: tür, çeşit.
desise: gizli hile, aldatmaca.
din-i İslâm: İslâm dini.
ekser: en çok, pek çok.
enbiya: nebiler, peygamberler.
evvela: birinci olarak.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim. Felsefe dine dayandığında hakikatı bulmuş, sırt çevirdiğinde de çelişkiler içerisinde kalmıştır.
fikr-i milliyet: milliyetçilik fikri, kendi millerinin diğer milletlerden üstün olduğunu, diğer milletlerle ilişkilerde bu fikre göre hareket etmek gerektiğini savunan görüş, fikir.
hikmet: felsefe.
hükmünde: yerinde, değerinde.
idare: yönetme, yürütme, çekip çevirme.
intibaha getirmek: uyandırmak.
jandarma: yurt içinde iç güvenliği ve asayişi sağlamak gayesiyle meydana getirilen asker teşkilatı.
kader-i ezeli: olmuş ve olacakların yer aldığı İlâhî ilim, her şeyin kaydedildiği ezeli program.
kamet-i kıymet: kıymetin ve değerinin derecesi.
kışla: askerlerin topluca barındığı büyük yapı.
kıyas etmek: karşılaştırmak, bir şeyi başka bir şeye benzetterek hüküm vermek.
lâkayt: ilgisiz.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
libas: elbise.
maskara: gülünç, rezil.
mefahir: iftihar edilecek övünülecek şeyler.
mescit: ibadet edilen yer, camii.
mesele: önemli konu.
mezraa: ziraat yapılacak yer, tarla, ekilecek yer.
mukaddesat: yüce olarak kabul edilen, mukaddes şeyler.
mutaassıp: eski adet ve gelenklerine aşırı bağlı olup yeniliği kabul etmeyen, tutucu.
papaz: Hristiyan din adamı, rahip.
remzi: işaret.
saniyen: ikinci olarak.
şahit: şahitlik yapan, tanık.
taklit etmek: benzemeye çalışmak.
tango: modaya aşırı uyarak giyinmiş züppece, hafif tavırlı kadın.
terakki ettirmek: ilerletmek, geliştirmek.
vaziyet: durum.
vesvese: şüphe, kuruntu, aşılsız kötü ve sinsi düşünceler.
zemin: yer, yeryüzü.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

Salisen. İslâmiyetı Hristıyan dınıne kıyas etmek, kıyas-ı maalfârıktır; o kıyas yanlıştır. Çünkü, Avrupa dininе mutaassıp olduğu zaman medenî değildi; taassubu terk etti, medenîleşti.

Hem, dın onlann içinde uç yuz sene muharebe-ı dahiliyeyi intaç etmiş. Müstebıt zalımlerın elinde avamı, fukarayı ve ehl-i fikri ezmeye vasıta olduğundan, onların umumunda muvakkaten dine karşı bir küsmek hâsıl olmuştu. İslâmiyette ise, tarihler şahittir ki, bir defadan başka dahilî muharebeye sebebiyet vermemiş.

Hem ne vakit ehl-i İslâm dine ciddî sahip olmuşlarsa, o zamana nispeten yüksek terakki etmişler. Buna şahit, Avrupa'nın en büyük üstadı Endülüs devlet-ı İslâmiyesidir. Hem ne vakıt cemaat-ı İslâmıye dine karşı lâkayt vaziyeti almışlar; perişan vaziyete düşerek tedenni etmişler.

Hem İslâmiyet, vücub-i zekât ve hurmet-ı riba gibi binler şefkatperverâne mesail ile fukarayı ve avamı himaye ettiği,[3] أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ[2] أَفَلَا يَتَفَكَّرُونَ[1] أَفَلَا يَعْقِلُونَ gıbı kelımatıyla aklı ve ilmi istışhat ve ıkaz ettiği ve ehl-i ilmi himaye ettiği cihetle, daima İslâmiyet fukaralanın ve ehl-i ilmin kal'ası ve melcei olmuştur. Onun ıçın, İslâmıyete karşı küsmeye hıçbır sebep yoktur.

İslâmiyetin Hristıyanlık ve sair dinlere cihet-i farkının sırr-ı hıkmetı şudur ki:

İslâmıyetın esası, mahz-ı tevhıttır, vesaıt ve esbaba tesir-ı hakikî vermiyor, ıcat ve makam cıhetıyle kıymet vermıyor. Hristıyanlık ıse, "veledıyet" fıkrını kabul ettiği

1- Akıl etmezler mı? (Yasin Suresi 68.)
2- Tefekkür etmezler mı? (En'am Suresi 50.)
3- Düşunmezler mı? (Nisa Suresi 82.)

avam: halkın büyük kısmı, sıradan insanlar
cemaat-i İslâmiye: İslâm cemaatı, İslam topluluğu, Müslumanlar
ciddî: gerçek, samımı
cihet: yon, yan, taraf
cihet-i fark: farkı yon
dahilî: ıçe aıt, ıç ile ılgılı
devlet-i İslâmiye: İslâm devleti.
ehl-i fikir: duşunen insanlar, duşunurler
ehl-i ılm: ılm sahıpleri, alımler
ehl-i İslam: İslâm topluluğu, Muslumanlar
esbap: sebepler
fukara: fakırler, yoksullar
hasıl olmak: meydana gelmek
himaye etmek: korumak, esırgemek.
hurmet-ı riba: faizin haram olması yasaklanması
Icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ıkaz etmek: uyarmak, uyandırmak, dıkkat çekmek.
İntaç etmek: netıce vermek, sonuç doğurmak.
istişhat: şahıt gösterme, delil olarak ileri surme.
kal'a: kale
kelimat: kelimeler, sözler
kıyas etmek: karşılaştırmak, bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum vermek.
kıyas-ı maalfarık: yanlış karşılaştırma.
kıymet: deger
lâkayt: ilgısız, değer ve onem vermeyen
mahz-ı tevhit: Allah'ın bırlığının ta kendısı
makam: mevkı, manevî mevkı
medenî: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yuksek durumda bulunan, uygar, modern
melce: sıgınak, sıgınılacak yer
mesail: meseleler, onemlı kanunlar
muharebe: savaşma
muharebe-i dahiliye: ıç savaş.
mutaassıp: eskı adet ve geleneklerinne aşın baglı olup, yenılık kabul etmeyen, tutucu
muvakkaten: geçıcı olarak.
müstebıt: zulum ve baskı yapan, dıktator
nispeten: kıyasla, oranla.
perişan: dağınık, karışık, acınacak halde bulunan
sair: dıger, başka, otekı
salisen: uçuncu olarak.
sebebiyet: sebep olma, gerektırme
sırr-ı hikmet: hıkmetın sırrı, herkesın bılmedıgı gızlı sebep
şahit: şahıdlık yapan, tanık
şefkatperverane: şefkat gosterıcesine
taassup: aşın baglılık, koru korune baglılık, kendı dın ve mılletını cok ustun tutarak başka dın ve mılletten olanlara kın, nefret ve duşmanlık gosterme
tedenni etmek: alçalmak, gerılemek, daha kotu bır dereceye duşmek.
tefekkür: zıhnı faalıyet gosterme, duşunme, fikır uretme
terakki etmek: yukselmek, ılerlemek, gelşmek.
tesir-i hakiki: hakıkî tesır, gerçek etkı
umum: hep, butun, genel
üstat: bır ılım veya sanatta ustun olan ogretıcı, ogretmen.
vasıta: alet, araç.
vazıyet: durum, hal
velediyet: çocukluk, evlâtlık.
vesaıt: vasıtalar, araçlar
vücub-i zekât: zekatın farz olması
zalim: zulmeden, haksızlık eden

için, vesait ve esbaba bir kıymet verir, enaniyeti kırmaz. Âdeta rububiyet-i İlâhiyenin bir cilvesini azızlerine, büyüklerine verir.[1] اِتَّخَذُوٓا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ ayetine mâsadak olmuşlar. Onun içindir ki, Hristiyanların dünyaca en yüksek mertebede olanları, gurur ve enaniyetlerini muhafaza etmekle beraber, sabık Amerika Reisi Wilson gibi, mutaassıp bir dindar olur. Mahz-ı tevhit dini olan İslâmiyet içinde, dünyaca yüksek mertebede olanlar ya enaniyeti ve gururu bırakacak veya dindarlığı bir derece bırakacak. Onun için, bir kısmı lâkayt kalıyorlar, belki dinsiz oluyorlar.

ALTINCI MESELE

Menfi milliyette ve unsuriyet fikrinde ifrat edenlere deriz ki:

Evvelâ: Şu dünya yüzü, hususan şu memleketimiz, eski zamandan beri çok muhaceretlere ve tebeddülâta maruz olmakla beraber, merkez-i hukûmet-i İslâmiye bu vatanda teşkil olduktan sonra, akvam-ı saireden, pervane gibi, çokları içine atılıp tavattun etmişler. İşte bu hâlde, Levh-i Mahfuz açılsa, ancak hakikî unsurlar birbirinden tefrik edilebilir. Öyle ise, hakikî unsuriyet fikrine hareketi ve hamiyeti bina etmek, manasız ve hem pek zararlıdır. Onun içindir ki, menfi milliyetçilerin ve unsuriyetperverlerin reislerinden ve dine karşı pek lâkayt birisi, mecbur olmuş, demiş: "Dil, din bir ise millet birdir."

1 Onlar Allah'ı bırakıp, hahamlarını ve rahiplerini kendilerine rab edindiler. (Tevbe Suresi: 31.)

akvam-ı saire: diğer kavimler, diğer milletler
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
aziz: muhterem, saygın, değerli
bina etmek: yapmak, kurmak, dayamak
cilve: görünme, yansıma
dindar: dininin emirlerini yerine getiren
enaniyet: benlik, gurur
esbap: sebepler
evvelâ: birinci olarak
haham: Yahudi din adamı
hakikî: gerçek, doğru
hamiyet: insanda bulunan, din, millet, bayrak, vatan gibi değerleri koruma duygusu ve gayreti
hususan: bilhassa, özellikle
ifrat etmek: aşırı gitmek, ölçüyü aşmak
kıymet: değer
lâkayt: ilgisiz, değer ve önem vermeyen
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha, Allah'ın ezeli ilmiyle kainatta olmuş ve olacak şeylerin bütün ayrıntılarıyla yazılı olduğu levha
mahz-ı tevhit: Allah'ın birliğinin ta kendisi
manasız: anlamsız
maruz olma: uğrama, bir şeyin etkisi ve tesiri altında kalma
mâsadak: doğrulayıcı bir söz ya da hükmü doğrulayan
mecbur olmak: zorunda kalmak
memleket: ülke, yurt, vatan
menfî milliyet: olumsuz, zararlı milliyetçilik, kendi milletinin diğer milletlerden üstün olduğunu, diğer milletlerle ilişkilerde bu fikre göre hareket etmek gerektiğini savunan görüş, fikir
merkez-i hukûmet-i İslâmiye: İslâmî hükumet merkezi
mertebe: derece, makam
mesele: önemli konu
muhaceret: göç etme
muhafaza etmek: korumak
mutaassıp: eski âdet ve geleneklerine aşırı bağlı olup yeniliği kabul etmeyen, tutucu
pervane: gece kelebeği, geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek
rahip: Hristiyan din adamı ve bilgini, papaz
reis: başkan
rububiyet-i İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın bütün varlıklara muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, yaratılış gayelerine uygun bir biçimde sevk ve idare etmesi
sabık: önceki, geçmiş
tavattun etmek: vatan edinmek, yerleşme
tebeddülât: tebdidler, değişiklikler
tefrik etme: birbirinden ayırma
teşkil olma: meydana gelme, oluşma
unsur: ırk, millet
unsuriyet: ırkçılık, kendi ırkının diğer ırklardan üstün olduğu fikrini savunmak ve diğer ırklarla ilişkilerinde bu fikre göre hareket etmek
unsuriyetperver: ırkçı, ırkçılığı seven
vesaît: vasıtalar, araçlar

Madem öyledir; hakikî unsuriyete değil, belki dil, din, vatan münasebatına bakılacak. Eğer üçü bir ise, zaten kuvvetli bir millet; eğer bin noksan olursa, tekrar milliyet dairesine dahildir.

Sâniyen: İslâmiyetin mukaddes milliyeti, bu vatan evlâdının hayat-ı içtimaiyesine kazandırdığı yüzer faydadan iki faydayı misal olarak beyan edeceğiz.

• *Birincisi:* Şu devlet-i İslâmiye yirmi otuz milyon iken, bütün Avrupa'nın büyük devletlerine karşı hayatını ve mevcudiyetini muhafaza ettiren, şu devletin ordusundaki nur-ı Kur'ân'dan gelen şu fikirdir: "Ben ölsem şehidim, öldürsem gaziyim." Kemal-i şevk ile ve aşk ile ölümün yüzüne gülerek istikbal etmiş, daima Avrupa'yı titretmiş. Acaba dünyada basit fikirli, safî kalpli olan neferatın ruhunda şöyle ulvî fedakârlığa sebebiyet verecek hangi şey gösterilebilir? Hangi hamiyet onun yerine ikame edilebilir ve hayatını ve bütün dünyasını severek ona feda ettirebilir?

• *İkincisi:* Avrupa'nın ejderhaları (büyük devletleri) her ne vakit şu devlet-i İslâmiyeye bir tokat vurmuşlarsa, üç yüz elli milyon İslâm'ı ağlatmış ve inletmiş. Ve o müstemlekât sahipleri, onları inletmemek ve sızlatmamak için elini çekmiş, elini kaldırırken indirmiş. Şu hiçbir cihette istisgar edilmeyecek manevî ve daimî bir kuvvetüzzahr yerine hangi kuvvet ikame edilebilir, gösterilsin. Evet, o azîm manevî kuvvetüzzahrı menfi milliyet ile ve istiğnakârâne hamiyet ile gücendirmemeli.

aşk: şiddetli sevgi, tam bir istek
azim: büyük, yüce
beyan etmek: anlatmak, açıklamak, bildirmek.
cihet: yön, taraf
dahil: içinde
daimî: sürekli, devamlı
devlet-i İslâmiye: İslam devleti
ejderha: korkunç ve hayalî bir masal canavarı
evlâd: çocuklar
faide: fayda, kazanç.
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
fedakârlık: kendini veya şahsi menfaatlerini hiçe sayarak feda etme
gazi: savaştan sağ dönen kimse
gücendirmek: küstürmek, kırmak, üzmek.
hakiki: gerçek, doğru.
hamiyet: millet, bayrak, vatan gibi değerleri koruma duygusu ve gayreti
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
ikame etmek: yerleştirmek, yerine koymak.
istiğnakârane: ihtiyaç duymaksızın.
istikbal etmek: karşılamak.
İstisgar etmek: küçümsemek, küçük görmek.
kemal-i şevk: tam bir istek ve arzu
kuvvetüzzahr: yardımcı kuvvet, yedek kuvvet
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menfi milliyet: olumsuz zararlı milliyetçilik, kendi milletinin diğer milletlerden üstün ve olduğunu, diğer milletlerle ilişkilerde bu fikre göre hareket etmek gerektiğini savunan görüş, fikir
mevcudiyet: varlık
milliyet: millet, din, inanç.
misal: örnek, nümune
muhafaza: koruma
mukaddes: kutsal, azız, temiz
münasebat: bağlar, ilişkiler, uygunluklar
müstemlekât: müstemlekeler, sömürgeler, işgal edilerek sahip olunmuş memleketler
neferat: neferler, askerler
noksan: eksiklik
nur-i Kur'ân: Kur'ân nuru, ışığı
safî: saf, temiz, samimî
sâniyen: ikinci olarak.
sebebiyet vermek: sebep olma
şehit: din, vatan, bayrak, inanç gibi yüce değerler uğrunda ölen Müslüman kimse
ulvî: yüksek, yüce
unsuriyet: ırk, milliyet.
zaman: vakit.

YEDİNCİ MESELE

Menfî milliyette fazla hamıyetperverlik gösterenlere deriz ki:

Eğer şu milleti ciddî severseniz, onlara şefkat ederseniz, öyle bir hamiyet taşıyınız ki, onlann ekserîsine şefkat sayılsın. Yoksa, ekserîsine merhametsizcesine bir tarzda, şefkate muhtaç olmayan bir kısm-ı kalîlin muvakkat, gafletkârâne hayat-ı içtimaıyelerine hizmet ise, hamiyet değildir. Çünkü, menfî unsuriyet fikriyle yapılacak hamıyetkârlığın, milletin sekizden ikisine muvakkat faydası dokunabilir, lâyık olmadıklan o hamıyetin şefkatine mazhar olurlar. O sekızden altısı ya ihtiyardır, ya hastadır, ya musibetzededir, ya çocuktur, ya çok zayıftır, ya pek ciddî olarak ahireti düşünür müttakîdirler kı, bunlar hayat-ı dunyeviyeden ziyade, müteveccih olduklan hayat-ı berzahıyeye ve uhreviyeye karşı bir nur, bir teselli, bir şefkat isterler ve hamiyetkâr mubarek ellere muhtaçtırlar. Bunlann ışıklannı söndürmeye ve teselllenni kırmaya hangi hamıyet musaade eder? Heyhat! Nerede millete şefkat, nerede millet yolunda fedakârlık?

Rahmet-i Ilâhıyeden ümit kesılmez. Çünkü, Cenab-ı Hak, bin seneden beri Kur'ân'ın hizmetinde istihdam ettiği ve ona bayraktar tayın ettiği bu vatandaşlann muhteşem ordusunu ve muazzam cemaatini, muvakkat arızalarla inşaallah perişan etmez. Yine o nuru ışıklandırır ve vazifesini idame ettirir.

* * *

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan ikinci hayat.
bayraktar: bayrak taşıyan
cemaat: topluluk
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısi olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah.
ciddî sevmek: değer vererek samimî sevmek.
ciddî: gerçek, samımî
ekser: en çok, daha ziyade.
ekserî: çoğunluk.
faide: fayda, kazanç.
fedakârlık: kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayma, feda etme
gafletkârane: gafletli bır şekılde, dikkatsız, endişesız ve vurdum duymaz bır bıçımde
hamiyet: millet, bayrak, vatan gibı degerleri koruma duygusu ve gayreti
hamıyetkâr: hamıyet ve gayret gosteren
hamıyetkârlık: hamıyet ve gayret gosterme
hamıyetperverlik: gayret ve ozvende bulunma
hayat-ı berzahıye ve uhreviye: öldukten sonra kıyamete kadar yaşanacak olan kabir hayatı ve sonrasındakı sonsuza kadar devam edecek olan ahıret hayatı
hayat-ı dunyeviye: dunya hayatı
hayat-ı içtimaıye: sosyal hayat, toplum hayatı
heyhat: yazık, çok yazık
idame ettirmek: devamı ettırmek, surdurmek
inşaallah: Allah'ın ızmıyle
istihdam etmek: hızmet ettırmek, çalıştırmak.
kısm-ı kalîl: azınlıkta olan kısım
mazhar olma: enşme nalı olma
menfî milliyet: olumsuz zararlı milliyetçilik, kendi milletinin diger milletlerden ustün ve olduğunu diger milletlerle ılışkılerde bu fikre gore hareket etmek gerektiğini savunan gorüş, fikir
menfî: olumsuz zararlı negatıf
merhametsizce: acımadan, şefkat gostermeden
mesele: onemlı konu
muazzam: çok buyuk.
muhtaç: ihtıyacı olan
muhteşem: ihtışamlı, gorkemlı şanlı
musibetzede: belâya ugrayan hastalık veya başka derdere ugrayan
muvakkat: geçıcı.
mubarek: bereketlı, hayırlı uğurlu
musaade etmek: izın vermek.
müteveccih: donmuş, yonelmış
muttakı: Allah'tan korkan gunah ve haramdan uzak duran
nur: ışık, aydınlık, parıltı.
perişan etmek: dagıtmak, acınacak hallere düşurmek
Rahmet-i Ilahıye: Ilâhî rahmet, Allah'ın sonsuz rahmeti;
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet, karşılık bekleme den yardım etme
tarz: şekıl, bıçım.
tayin etmek: atamak, gorevlendirmek
teselli: acısını dindırme, guzel sozler soyleyerek rahatlatma
unsuriyet: ırkçılık, kendı ırkının dıger ırklardan ustün olduğu fikrini savunmak ve dıger ırklarla ılışkılerinde bu fikre gore hareket etmek
vazife: gorev
zaif: zayıf, guçsuz
ziyade: çok, fazla

Dördüncü Mebhas

Tembih: Yirmi Altıncı Mektubun Dört Mebhası birbirile munasebettar olmadığı gibi, bu Dorduncu Mebhasın On Mesaili dahi birbiriyle münasebettar değildir. Onun için, münasebeti aramamalı. Nasıl gelmiş, öyle yazılmış. Muhim bir talebesine gönderdiği mektubun bir parçasıdır; o talebenin beş altı suallerine verilen cevaplardır.

Birincisi

Saniyen. Mektubunda diyorsun: [1] رَبُّ الْعَالَمِينَ tabir ve tefsirinde "on sekiz bin âlem" demişler. [2] O adedin hikmetini soruyorsun.

Kardeşim, ben şimdi o adedin hikmetini bilmiyorum, fakat bu kadar derim ki:

Kur'ân-ı Hakîm'in cümleleri birer manaya münhasır değil; belki nev-i beşerin umum tabakatına hitap olduğu için, her tabakaya karşı birer manayı tazammun eden bir küllî hükmündedir. Beyan olunan manalar, o küllî kaidenin cüz'iyatlan hukmündedirler. Her bir müfessir, her bir arif, o küllîden bir cüz'ü zikrediyor. Ya keşfine, ya delilîne, veyahut meşrebine istinat edip, bir manayı tercih ediyor. İşte bunda dahi, bir taife, o adede muvafık bir mana keşfetmiş.

1. Âlemlerin Rabbi. (Mesela: A'raf Suresi, 54; Kasas Suresi, 30; Mu'min Suresi, 64, vd.)

2. Taberî, *Camiu'l-Beyan*, 1/63.

mesail: meseleler, cevabı istenen sorular, önemli konular
mesela: örnek olarak
meşrep: hareket tarzı, manevî haz ve feyiz alınan yol
muvafık: uygun
müfessir: tefsir eden, Kur'ân-ı Kerîm'den anladığı manaları söyleyen ve yazan İslâm âlimi.
muhim: önemli
münasebet: ilgi, alâka, bağlantı; iki şey arasındaki uygunluk.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
münhasır: yalnızca bir şeye ait, sınırlı
nev-i beşer: insan türü, insanlık, bütün insanlar
Rab: mahlûkatı yaratan, besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah
saniyen: ikinci olarak.
sual: soru
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
tabakat: tabakalar, topluluklar, sınıflar
tabir: ifade, söz.
taife: topluluk, grup
talebe: öğrenci.
tazammun etmek: içine almak, içinde bulundurmak.
tefsir: açıklama, yorum, izah
tembih: uyarı, ikaz
tercih etmek: seçmek.
umum: bütün
zikretmek: bildirmek, söylemek.

Sahife 549
adet: sayı
âlem: dünya
arif: Allah'ı tanıyan, onun eserlerini lâyıkıyla anlayıp bilen, üstün görüşlü, ince anlayışlı olgun kimse
beyan olunan: izah edilen, açıklanan, bildirilen
cüz: kısım, parça
cüz'iyat: parçalar, kısımlar
delil: bir davayı, meseleyi ispat etmeye yarayan şey
hikmet: gizli, bilinmeyen nokta, gaye, maksat
hitap: söz söyleme, bir gruba veya bir topluluğa karşı konuşma, nutuk
hükmünde: yerinde, değerinde
istinat etmek: dayanmak, güvenmek.
kaide: esas, kural
keşif: Allah tarafından ilham edilmesiyle gizli bir şeyin meydana çıkarılması
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küllî: bütüne ait, parçalardan meydana gelen
mana: anlam
mebhas: bahis, konu, bölüm

Meselâ, ehl-i velâyetin ehemmiyetle virtlerinde zikir ve tekrar ettiklen[1] مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ۞ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ cümlesinde, daire-i vücup ile daire-i imkândaki bahr-ı rububıyet ve bahr-i ubudiyetten tut, tâ dunya ve ahiret bahirlerine, tâ âlem-i gayp ve âlem-i şahadet bahirlerine, tâ şark ve garp, şımal ve cenuptaki bahr-ı muhitlerine, tâ Bahr-i Rum ve Fars bahrine, tâ Akdeniz ve Karadeniz ve Boğazına –kı mercan denilen balık ondan çıkıyor– tâ Akdeniz ve Bahr-i Ahmer'e ve Süveyş Kanalına, tâ tatlı ve tuzlu sular denizlerine, tâ toprak tabakası altındakı tatlı ve müteferrik su denizleriyle üstündekı tuzlu ve muttasıl denızlerıne, tâ Nil ve Dıcle ve Fırat gıbi büyük ırmaklar denılen küçük tatlı denizler ile onlann karıştığı tuzlu büyük denizlerıne kadar, manasındakı cüz'ıyatları var. Bunlar umumen murat ve maksut olabilir ve onun hakikî ve mecazî manalarıdır.

İşte onun gibi, [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dahi, pek çok hakaıkı camidir, ehl-i keşif ve hakikat, keşiflerine gore ayn ayrı beyan ederler. Ben de böyle fehmederim ki:

Semavatta bınler âlem var. Yıldızlann bir kısmı, her bırı birer âlem olabilir. Yerde de her bir cins mahlûkat bırer âlemdir. Hatta her bır ınsan dahı küçük bır âlemdır.[3] رَبُّ الْعَالَمِينَ tabıri ıse, "Doğrudan doğruya her âlem Cenab-ı Hakkın rububiyetiyle idare ve terbiye ve tedbır edilır" demektır.

1 O iki denızı salıverdi kı o denizler birbirleriyle karşılaşırlar. Aralarında ıse bır engel vardır birbırıne karışmazlar. (Rahman Suresi, 19-20.)

2 Ezelden ebede her türlu hamd ve ovgu, şukur ve minnet, Âlemlerin Rabbı olan Allah a mahsustur. (Fatiha Suresı, 2.)

3 Âlemlerin Rabbı. (Mesela, A'raf Suresı, 54; Kasas Suresı, 30; Mu'min Suresı, 64; vd.)

ahiret: kıyametten sonra başlayıp sonsuzadek sürecek hayat
alem: dunya, butun yaratılmışlar
alem-i gayp: varlığı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bilinen gorunmeyen başka dunyalar
âlem-i şahadet: şahadet âlemı, gozle gordugumuz alem
bahır: deniz.
Bahr-ı Ahmer: Kızıldeniz, Şap Denızı
bahr-ı muhit: Buyük Okyanus
bahr-i Rububiyet: Rububıyet denızı, butun mahlukatı besleyen, buyuten, yetıştıren uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah'ın fıllerının tamamı
Bahr-i Rum: Akdeniz.
bahr-ı ubudiyet: kulluk denizi, Allah'a ıbadet eden butun varlıkların ıbadetlerinin tamamı
beyan: açıklama, ızah etme
camı: kapsayan, kapsayıcı
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cenup: guney
cüz'iyat: parçalar, kısımlar
daire-i imkan: mumkun olan şartlann hakım oldugu âlem, kaınat, tüm varlıklar
daire-ı vücup: hıç bır zaman degışmeyen ve mumkinattan olmayan âlemler, Allah ın ısımleri ve sıfatlan gibi, ilâhlık dairesi
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk
ehl-ı keşif ve hakıkat: bazı sırları bılınmeyen gerçekleri, Cenab ı Hakkın bıldırmesıyle bılen velıler ve gerçekleri delıllerıyle bılen alımler
ehl-i velâyet: velı olanlar, erenler, Allah ın dostlugunu kazananlar
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman, oncesızlık.
Fars bahrı: Iran denizi, korfezi
fehmetmek: anlamak.
garb: batı.
hakaık: hakıkatler, gerçekler
hamd: overme, Allah a karşı olan şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme, Allah ın yuceliğını overme, teşekkur
keşif: gızlı bır şeyı bulup meydana çıkarma
mahlukat: yaratılmışlar, Allah tarafından yaratılanlar
maksut: kastedılen şey, gaye
mecazı: gerçek anlamının dışında başka manada kullanılan
mercan: etı kırmızı renkte ve begenılen bır balık.
minnet: ıyılıge karşı duyulan şukur hıssı
murat: ırade edılen, istenen
muttasıl: bıtışık.
muteferrik: ayrı ayrı, çeşıtlı
rububiyet: Cenab ı Allah ın mahlukatı yaratıp besleyıp buyutup, yetıştırmesi, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesi
şark: dogu
şımal: kuzey
şukur: gorulen bır ıyılıge karşılık, hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ıfade etme, teşekkur
tabaka: kat, katman
tabir: ıfade, söz
tedbır: ıdare etme, çekıp çevırme, ıhtıyacını gıderme
terbıye: besleme, buyutme, yetıştırme, eğıtme
vırd: belı zamanlarda okunması manevî bır vazıfe olarak kabul edılen zıkırler
zikir: anma, hatıra getırme

Salisen: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

إِذَا أَرَادَ اللهُ بِقَوْمٍ خَيْرًا أَبْصَرَهُمْ بِعُيُوبِ أَنْفُسِهِمْ [1]

Kur'ân-ı Hakîm'de, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm demiş:

وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ [2]

Evet, nefsini beğenen ve nefsine itimat eden, bedbahttır, nefsinin ayıbını gören bahtiyardır. Öyle ise, sen bahtiyarsın.

Fakat bazen olur ki, nefs-i emmare, ya levvameye veya mutmainneye inkılâp eder, fakat silâhlarını ve cihazatını asaba devreder. Asap ve damarlar ise, o vazifeyi ahir ömre kadar görür. Nefs-i emmare çoktan öldüğü hâlde, onun âsârı yine görünür. Çok büyük asfiya ve evliya var ki, nufusları mutmainne iken, nefs-i emmareden şekva etmişler. Kalpleri gayet selim ve münevver iken, emraz-ı kalpten vaveylâ etmişler. İşte bu zatlardaki, nefs-i emmare değil, belki asaba devredilen nefs-i emmarenin vazifesidir. Maraz ise, kalbî değil, belki maraz-ı hayalîdir.

İnşaallah, aziz kardeşim, size hücum eden nefsiniz ve emraz-ı kalbiniz değil, belki mücahedenin devamı için beşeriyet itibarıyla asaba intikal eden ve terakkiyat-ı daimîye sebebiyet veren, dediğimiz gibi bir hâlettir.

* * *

1- Allah bir topluluğun hayrını dilerse, onlara kendi kusurlarını gösterir. (*Keşfü'l-Hafa*, 1/81.)

2- Ben nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefis kötülüğü emredicidir. (Yusuf Suresi, 53.)

ahir ömre kadar: ömrün sonuna kadar.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun.
aleyhisselâm: ona selam olsun.
asap: sinirler.
asar: eserler, izler.
Asfiya: safiyet, kemalat ve takva sahibi olan, Hz. Peygamberin varısı hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve uygulamaya çalışan zatlar.
aziz: muhterem, saygın, değerli.
bahtiyar: tâlî'li, mutlu.
bedbaht: bahtı kara, tâlî'sız, zavallı, mutsuz.
beşeriyet: insanlık.
cihazat: cihazlar, duyu ve organlar.
emraz-ı kalp: kalbin hastalıkları, şüphe, kuşku, kuruntu gibi manevî hastalıklar.
evliya: veliler, Allah dostları.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece, çok.
hâlet: hâl, durum.
hayır: iyilik, fayda.
hücum eden: saldıran.
inkılâp etmek: değişmek, dönüşmek.
inşaallah: Allah izin verirse.
intikal eden: yer değiştiren, geçen, bulaşan.
itibarıyla: bakımından.
itimat etmek: güvenmek.
Kur'an-ı Hakım: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
kusur: eksiklik, noksan, özür, kabahat.
levvame: kendini kötüleyen nefis.
maraz: hastalık.
maraz-ı hayalî: hayalî hastalık, hayale ait hastalık.
mutmainne: ıcı rahat, emin, şüphesi kalmamış nefis.
mücahede: cihad etme, savaşma, nefsin değil, hakkın isteğine göre hareket etmeye çalışma.
münevver: nurlanmış, parlak, aydın.
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı, kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nüfus: nefisler.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed.
salisen: üçüncü olarak.
sebebiyet verme: sebep olma.
selim: sağlam, doğru, sahih.
şekva etmek: şikâyet etmek, yakınmak.
terakkiyat-ı daimî: sürekli yükseliş, ilerleme.
vaveylâ: çığlık, feryat.
vazife: iş, görev.
zat: şahıs, kişi, fert.

İkinci Mesele

Eski hocanın sual ettiği üç meselenin izahatı Risale-i Nur'un eczalarında vardır. Şimdilik icmalî bir işaret edeceğiz.

Birinci Suali: Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin-i Râzî'ye mektubunda demiş: "Allah'ı bilmek, varlığını bilmenin gayrıdır." Bu ne demektir? Maksat nedir de soruyor?

Evvelâ: Ona okuduğun Yirmi İkinci Sözün Mukaddemesinde tevhid-i hakikî ile tevhid-i zahirînin farkındaki misal ve temsil, maksada işaret eder. Otuz İkinci Sözün İkinci ve Üçüncü Mevkıfları ve Makasıdları, o maksadı izah eder.

Ve sâniyen: Usulüddin imamları ve ulema-i ilm-i kelâmın akaide dair ve vücud-i Vacibü'l-Vücud ve tevhid-i İlâhîye dair beyanatları, Muhyiddin-i Arabî'nin nazarında kâfi gelmediği için, ilm-i kelâmın imamlarından Fahreddin-i Râzî'ye öyle demiş.

Evet, ilm-i kelâm vasıtasıyla kazanılan marifet-i İlâhiye, marifet-i kâmile ve huzur-i tam vermiyor. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın tarzında olduğu vakit, hem marifet-i tammeyi verir, hem huzur-i etemmi kazandırır ki, inşaallah, Risale-i Nur'un bütün eczaları, o Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın cadde-i nuranîsinde birer elektrik lâmbası hizmetini görüyorlar.

Hem, Muhyiddin-i Arabî'nin nazarına Fahreddin-i Razî'nın ilm-ı kelâm vasıtasıyla aldığı marıfetullah ne kadar

akaid: akideler, inançlar
beyanat: açıklamalar, izahlar
cadde-i nurani: nurlu, aydınlık yol
dair: ait, ilgili
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
evvela: birinci olarak
gayr: ayrı, başka
huzur-ı etem: kulun kendini her yönüyle Allah'ın huzurunda bilmesi
huzur-ı tam: kulun kendisini tam olarak Allah'ın huzurunda hissetmesi
icmali: kısaca, topluca, özet olarak.
ilm-i kelam: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nubuvvet, haşir, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden kelâm ilmi, usuluddin
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
inşaallah: Allah'ın izniyle
izah etmek: açıklamak, açıkça ortaya koymak
izahat: izahlar, açıklamalar
kâfi: yeterli
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
makasıd: maksatlar, gayeler
maksat: kastedilen, anlatılmak istenilen şey, gaye
marifet-i İlâhiye: Allah'ı bilme ve tanıma
marifet-i kâmile: noksansız, eksiksiz bilgi, ilim, Allah'ı tam olarak tanıma ve bilme
marifet-i tamme: yeterli ve mükemmel bilgi, ilim, Allah'ı tam olarak tanıma ve bilme
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
mesele: cevabı istenen soru, sorun, problem
mevkif: bölüm, kısım
misal: örnek, numune.
mukaddeme: on söz, başlangıç, giriş
nazar: bakış, görüş, fikir, düşünce.
sâniyen: ikinci derecede
sual: soru
temsil: örnek, benzetme
tevhid-i hakikî: araştırarak, delilleriyle Allah'ın varlığını, birliğini kabul etme
tevhid-i İlâhiye: Allah'ın birliği
tevhid-i zahirî: araştırmadan, delillerini bulmadan, yüzeysel olarak, "Allah'ın ortağı yok ve bu kainat Onun mülkidir" şeklindeki imanî tasdik.
ulema-i ilm-i kelam: inanca ait meselelerden İslâmî esaslar ve prensipler çerçevesinde bahseden kelâm ilmi âlimleri
usuluddin: inanca ait meselelerden İslâmî esaslar ve prensipler çerçevesinde bahseden kelâm ilmi.
vasıta: aracılık.
vücud-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve şart olan yokluğu düşünülemeyen varlığı, zatî, ezelî, ebedî olup, varlığı vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı, en mükemmeli olan Allah'ın varlığı.

noksan görülüyor. Oyle de, tasavvuf mesleğiyle alınan manfet dahi, Kur'ân-ı Hakîm'den doğrudan doğruya veraset-ı Nübüvvet sırnyla alınan marifete nispeten o kadar noksandır. Çünkü, Muhyiddin-i Arabî mesleği, huzur-i daimîyi kazanmak için [1] لَا مَوْجُودَ اِلَّا هُوَ deyip, kâinatın vücudunu inkâr edecek bir tarza kadar gelmiş. Ve sairleri ise, yine huzur-i daımîyi kazanmak ıçın [2] لَا مَشْهُودَ اِلَّا هُوَ deyip kâinatı nisyan-ı mutlak altına almak gibi acip bir tarza girmişler.

Kur'ân-ı Hakîm'den alınan manfet ise, huzur-ı daımîyı vermekle beraber, ne kâınatı mahkûm-i adem eder, ne de nısyan-ı mutlakta hapseder. Belki, başıbozukluktan çıkarıp Cenab-ı Hak namına ıstihdam eder, her şey mir'at-ı manfet olur. Sadi-i Şirazî'nin dediği gibi,

دَرْ نَظَرِ هُوشِيَارْ هَرْ وَرَقِي دَفْتَرِيسْتْ اَزْ مَعْرِفَتِ كِرْدِكَارْ [3]

her şeyde Cenab-ı Hakkın manfetine bir pencere açar

Bazı Sözlerde ulema-i ilm-i kelâmın mesleğıyle, Kur'ân'dan alınan mınhac-ı hakikînin farkları hakkında şöyle bır temsıl soylemışız ki:

Meselâ, bir su getırmek için, bazıları küngân (su borusu) ıle uzak yerden, dağlar altında kazar, su getınr. Bır kısım da, her yerde kuyu kazar, su çıkarır. Bırınci kısım çok zahmetlıdır, tıkanır, kesılır. Fakat her yerde kuyulan kazıp su çıkarmaya ehil olanlar, zahmetsız her bir yerde suyu buldukları gıbı, aynen oyle de.

1. Ondan başka hıçbır gerçek varlık yoktur
2. Ondan başka gorulen gerçek hıçbır şey yoktur
3. Uyanık ve zekı gozlerın nazarında her yaprak Allah ın manfetıne dalr bır defterdır

acıp: hayret uyandıran tuhaf
başıbozuk. sahıpsız, düzensız karışık
Cenab-ı Hak. hakkın ta kendısi olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
dair: aıt ılgılı
ehıl: usta kabılıyetlı
huzur-ı daımî: kendısını her an Allah ın huzurunda hıssetmek her zaman Allah ın kendısını gordugunu kontrol ettığını bılme ve yaşama halı
inkâr reddetme kabul etmeme
ıstıhdam etmek. hizmet ettırmek, çalıştırmak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerın tamamı butun alemler varlıklar
Kur'an-ı Hakîm her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an
küngân. toprak ve çımento gıbı şeylerle yapılan su borusu su yolu
mahkûm-i adem etme: yokluga mahkum etme.
marifet bılgı, bılme tanıma
mesela ornek olarak.
mınhac-ı hakıkı. hakıkı cadde esas yol
mır'at-ı marifet. Allah ı tanıma bılme aynası.
namına: adına
nazar: bakış gorüş düşunce
nispeten kıyasla oranla
nısyan-ı mutlak sınırsız unut kanlık
noksan: eksık, kusurlu
sair: dıger başka oteki
tasavvuf Islâmıyetın temel prensıplerıne dayanarak, kişının kalbını dunyanın fanı ışlerınden ayırıp gonlunu Allah sevgısıne baglaması
temsıl: ornek, benzetme
ulema-ı ilm-i kelâm ınanca aıt meselelerden Islâmı esaslar ve prensıpler çerçevesınde bahsedenkelâm ılmı alımlen.
veraset-i Nübüvvet. peygamber varıslıgı. Peygamberımızın varısı durumunda olan buyuk alım ve velılerın yolu
vücut: varlık

Ulema-i ilm-i kelâm, esbabı, nihayet-i âlemde teselsül ve devrin muhaliyeti ile kesip, sonra Vacibü'l-Vücud'un vücudunu onunla ispat ediyorlar. Uzun bir yolda gidiliyor. Amma Kur'ân-ı Hakîm'in minhac-ı hakikîsi ise, her yerde suyu buluyor, çıkarıyor. Her bir ayeti, birer asa-i Mûsa gibi, nereye vursa âb-ı hayat fışkırtıyor, (1) وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ dusturunu her şeye okutturuyor.

Hem iman yalnız ilim ile değil, imanda çok letaifin hisseleri var. Nasıl ki, bir yemek mideye girse, o yemek muhtelif asaba, muhtelif bir surette inkısam edip tevzi olunuyor. İlim ile gelen mesail-i imaniye dahi, akıl midesine girdikten sonra, derecata göre ruh, kalp, sır, nefis ve hakeza, letaif kendine gore birer hisse alır, masseder. Eğer onların hissesi olmazsa noksandır. İşte, Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin-ı Râzî'ye bu noktayı ihtar ediyor.

* * *

Üçüncü Mesele

(2) وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ ayetinin (3) إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ayetiyle vech-i tevfiki nedir?

Elcevap: On Birinci Sozde ve Yirmi Üçüncü Sözde ve Yirmi Dördüncünün Beşinci Dalının İkinci Meyvesinde ızahı vardır. Sırr-ı icmalîsi budur ki:

âb-ı hayat: hayat suyu
asa-i Musa: Hz. Musa'ya Allah tarafından verilen mu'cizeli değnek.
asap: sinirler ve damarlar
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cahil: bilgisiz.
derecat: dereceler
dustur: kanun, kural, prensip
esbap: sebepler
hakeza: bunun gibi, benzeri
hisse: pay
ihtar: hatırlatma, uyarı
iman: inanmak, inanç, itikat
inkısam etmek: kısımlara ayrılmak.
ispat: delil ve şahit gostererek doğruyu ortaya koyma
izah: açıklama
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
letaif: latîfeler. İnsanın manevî yapısındaki ince duygular
massetmek: emmek
mesail-i imaniye: imanî meseleler, imana ait onemli konular
mesele: cevabı istenen soru
minhac-ı hakîki: hakîkî cadde, esas yol
muhaliyet: imkânsızlık.
muhtelif: çeşitli, farklı
nefis: kotu vasıfları, niteliklerı kendisinde toplayan, kotuluğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nihayet-i âlem: varlıklar âlemi'nin sonu
noksan: eksik.
sır: kalpte bulunan manevî bir duygu

1 Her şeyde Allah'ın varlık ve birliğini gosteren bir delil vardır. (İbnu'l-Mu'tez'in mısraı)

2. Şuphesiz Biz insanoğlunu şerefli kılmışızdır. (İsra Suresi, 70.)

3. Şuphesiz o çok zalim ve çok cahildir. (Ahzab Suresi, 72.)

sırr-ı icmalî: ozet olarak sunulan sır
suret: şekil, biçim
şeref: manevî buyukluk, seçkinlik.
teselsül ve devir: varlıkların birbirini meydana getirdiği veya varlıkların zincirleme sebeplerin sonucu meydana geldiğini iddia eden batıl goruş
tevzi olmak: dağıtılmak.
ulema-i ilm-i kelâm: inanca ait meselelerden islâmî esaslar ve prensipler çerçevesinde bahseden kelâm ilmi alimleri
Vacibu'l-Vücud: varlığı zorunlu ve şart olan, yokluğu düşunulemeyen, varlığı zatî, ezelî, ebedî olup, varlığı vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı, en mükemmeli olan Allah.
vech-i tevfik: uygunluk, yonu
zalim: zulmeden, haksızlık ve kotuluk eden

Cenab-ı Hak, kemal-i kudretiyle, nasıl bir tek şeyden çok şeyleri yapıyor, çok vazifeleri gördürüyor, bir sahifede bin kitabı yazıyor. Oyle de, insanı, pek çok enva yerinde bir nev-i camı' halk etmiş. Yani, bütün enva-ı hayvanatın muhtelif derecatı kadar, bir tek nev' olan insan ile o vezaifi gördürmek irade etmiş ki, insanların kuvalarına ve hissiyatlarına fıtraten bir had bırakmamış, fıtrî bir kayıt koymamış, serbest bırakmış. Sair hayvanatın kuvaları ve hissiyatları mahduttur, fıtrî bir kayıt altındadır. Hâlbuki insanın her kuvası, hadsız bir mesafede cevelân eder gibi, gayr-ı mütenahi canibine gider. Çünkü insan, Hâlık-ı Kâinatın esmasının nihayetsiz tecellilerine bir âyine olduğu için, kuvalarına nihayetsiz bir istıdat verilmiş.

Meselâ, insan, hırs ile, bütün dünya ona verilse, (1) هَلْ مِنْ مَزِيدٍ diyecek. Hem hodgâmlığıyla, kendi menfaatine binler adamın zararını kabul eder. Ve hakeza, ahlâk-ı seyyiede hadsiz derecede inkişaflan olduğu ve Nemrutlar ve Firavunlar derecesine kadar gittikleri ve sîga-i mübalâğa ile "zalûm" olduğu gibi, ahlâk-ı hasenede dahi hadsiz bir terakkıyata mazhar olur, enbıya ve sıddıkîn derecesine terakki eder.

Hem insan, hayvanların aksine olarak, hayata lâzım her şeye karşı cahildir, her şeyi öğrenmeye mecburdur. Hadsız eşyaya muhtaç olduğu için sîga-i mübalâğa ile, "cehul"dür. Hayvan ise, dünyaya geldiği vakit hem az şeylere muhtaç, hem muhtaç olduğu şeyleri bir ikı ayda, belki bir iki günde, bazen bir iki saatte bütün şerait-i hayatını öğrenir. Güya bir başka âlemde tekemmül etmiş,

1. Daha var mı? (Kaf Suresi, 30.)

ahlâk-ı hasene: güzel ahlak, güzel huy
ahlâk-ı seyyie: çırkın ahlâk, kotu huylar
aksine: tersine, zıddına
âlem: dunya
ayine: ayna
cahil: bilgisiz.
camp: taraf, yon
cehul: cok cahil
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi, yuce Allah
cevelan etmek: hareket etmek, dolaşmak.
derecat: dereceler
enbıya: nebiler, peygamberler
enva: nevıler, rurler
enva-ı hayvanat: hayvanların turleri
esma: ısımler, adlar
fıtraten: fıtn olarak, yaratılıştan
fıtrî: yaratılıştan doğuştan olan
gayrimütenahi: sınırsız.
guya: sanki
had: sınır
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakeza: bunun gibi, benzeri
Halık-ı Kainat: kainatın ve onun icinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
halk etmek: yaratmak
hayvanat: hayvanlar
hırs: aşırı istek, şıddetli arzu
hissiyat: hisler, duygular
hodgamlık: kendini dusunme
inkişaf: açılma, ortaya cıkma, gorulme
irade: dileme, isteme.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
kayıt: sınırlandırma, sınır
kemal-i kudret: kudretin mukemmeliği
kuva: kuvvetler, hisler, duygular
lazım: gerekli, luzumlu
mahdut: sınırlanmış
mazhar: erişmiş, kavuşmuş, bir şeyin ortaya cıktığı, gorunduğu yer
menfaat: fayda, kâr
mesafe: uzaklık, uzunluk
muhtaç: ihtıyacı olan, yoksul.
muhtelif: çeşıtli, farklı
nev: tür, çeşıt.
nev-i camı: pek cok ozelliği uzerinde bulunduran tur
nihayetsiz: sonsuz
sahife: sayfa
sair: diğer, başka
sıddıkın: her zaman, dogruluk uzere olan Allah a ve Peygambere son derece bağlı olan buyuk insanlar
sıga-i mubalaga: Arapça dil bilgisinde bir şeyin cokluğunu ve fazlalığını ifade icin kullanılan kalıp, kip
şerait-i hayat: hayat şartları
tecelli: belirme, gorunme
tekemmul: olgunlaşma, mukemmelleşme
terakkı etmek: yukselmek, ilerlemek
terakkıyat: terakkıler, yukselişler, gelişmeler
vazife: gorev, iş
vezaif: vazifeler, işler
zalum: cok zalım

öyle gelmiş. İnsan ise, bir iki senede ancak ayağa kalkar, on beş senede ancak menfaat ve zararı fark eder. İşte, cehul mübalâğası buna da işaret eder.

* * *

Dördüncü Mesele

(1) جَدِّدُوا إِيمَانَكُمْ بِلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ 'ın hikmetini soruyorsunuz. Onun hikmeti çok Sözlerde zikredilmiştir. Bir sırr-ı hikmeti şudur ki:

İnsanın hem şahsı, hem âlemi her zaman teceddut ettikleri için, her zaman tecdid-i imana muhtaçtır. Zira insanın her bir ferdinin manen çok efradı var. Ömrünün seneleri adedince, belki günleri adedince, belki saatleri adedince birer ferd-ı âhar sayılır. Çünkü, zaman altına girdiği için, o ferd-ı vahıt bir model hükmüne geçer, her gün bir ferd-i âhar şeklini giyer.

Hem, insanda bu taaddüt ve tecedduf olduğu gibi, tavattun ettiği âlem dahı seyyardır. O gider, başkası yerine gelir. Daima tenevvü' ediyor, her gün başka bir âlem kapısını açıyor. İman ise, hem o şahıstaki her ferdin nur-ı hayatıdır, hem girdiği âlemin ziyasıdır. (2) لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ ise, o nuru açar bir anahtardır.

Hem, insanda madem nefis, heva ve vehim ve şeytan hukmediyorlar; çok vakıt imanını rencide etmek için, gafletinden istifade ederek, çok hileleri ederler, şüphe ve vesveselerle iman nurunu kaparlar.

1 İmanınızı Lâ ilâhe illallah ile yenileyiniz. (Munzirî, *Tergîb ve Terhîb*, 2:415; Müsned, 2,359; Hâkim, *Müstedrek*, 4:256; Heysemî, *Mecmau'z Zevaid*, 1:52.)

2. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19; Saffat Suresi, 35.)

âlem: dünya
cehul: çok cahil
efrat: ferdler, şahıslar
ferd-i âhar: başka, diğer fert.
ferd-ı vahıt: tek fert.
ferdin: şahsın, kişinin
gaflet: gafillik, boş bulunma, dikkatsizlik.
heva: nefsin zararlı ve günah olan istekleri, hevesleri
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep
hukmetmek: hâkim olmak, etkisi altına almak.
hükmüne: yerine
İlâh: tanrı, kendisine ibadet edilen
İman: Allah'a inanmak, İnanç, itikat.
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
manen: duyguca, gönülce, ruhça.
menfaat: fayda, kâr
mesele: cevabı istenen soru
model: örnek.
muhtaç: ihtiyacı olan
mübalâğa: bir şeyi çok büyütmek, büyük göstermek
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nur: aydınlık, ışık.
nur-ı hayat: hayat ışığı.
rencide etmek: incitmek.
seyyar: gezici, hareketli
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı
şahıs: kişi
taaddüt: birden fazla olma, çoğalma
tavattun etmek: yerleşmek.
tecdid-i iman: imanı yenileme, tazeleme
tecedduf etmek: tazelenmek, yenilenmek.
tenevvü etmek: çeşitlenmek, çeşit çeşit olmak.
vehim: şüphe, kuruntu, yanlış ve esassız düşünceler.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce
zikretmek: bildirmek, söylemek.
zira: çünkü
ziya: ışık.

Hem, zahır-i şeriata muhalif düşen ve hatta bazı imamlar nazarında küfür derecesinde tesir eden kelimat ve harekât eksik olmuyor. Onun için, her vakit, her saat, her gün tecdid-i imana bir ihtiyaç vardır.

Sual: Mutekellimîn uleması, âlemi *imkân* ve *hudus*'un ünvan-ı icmalîsi içinde sanıp zihnen üstüne çıkar, sonra vahdaniyeti ispat ederler. Ehl-i tasavvufun bir kısmı, tevhit içinde tam huzuru kazanmak için, [1] لَا مَشْهُودَ اِلَّا هُوَ deyip kâinatı unutur, nisyan perdesini üstüne çeker, sonra tam huzuru bulur. Ve diğer bir kısmı, hakikî tevhidi ve tam huzuru bulmak için, [2] لَا مَوْجُودَ اِلَّا هُوَ diyerek kâinatı hayale sarar, ademe atar; sonra huzur-i tam bulur. Hâlbuki, sen bu üç meşrepten hanç bir cadde-i kübrayı Kur'ân'da gösteriyorsun. Ve onun şian olarak, [3] لَا مَعْبُودَ اِلَّا هُوَ ۞ لَا مَقْصُودَ اِلَّا هُوَ diyorsun. Bu caddenin tevhide dair bir bürhanını ve bir muhtasar yolunu icmalen göster.

Elcevap: Bütün Sözler ve bütün Mektuplar, o caddeyi gösterir. Şimdilik, istediğiniz gibi, azîm bir hüccetine ve geniş ve uzun bir bürhanına muhtasaran işaret ederiz. Şöyle ki,

Âlemde her bir şey, bütün eşyayı kendi Hâlık'ına verir. Ve dünyada her bir eser, bütün âsân kendi Müessirinin eserleri olduğunu gösterir. Ve kâinatta her bir fıl-ı icadî, bütün ef'al-i icadiyeyi kendi Fâilinin filleri olduğunu ispat eder. Ve mevcudatta tecelli eden her bir ısım,

1- Ondan başka görülen gerçek hiçbir varlık yoktur.
2- Ondan başka gerçek hiçbir varlık yoktur.
3- Ondan başka hiçbir ma'bud yoktur. • Ondan başka hiçbir maksut yoktur.

adem: yokluk, hıçlık.
âlem: kâinat, bütün yaratılmışlar, varlıklar.
asar: eserler, izler.
azîm: büyük, yüce.
bürhan: delil.
cadde-i kübra: büyük ve geniş cadde.
dair: ait, ilgili.
ef'al-i icadiye: yoktan yaratılışa ait fiil.
ehl-i tasavvuf: tasavvuf ve tarikat ehli.
fail: fiili işleyen, işi yapan.
fıl-ı icat: yaratma fiili.
hakikî: gerçek, doğru.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan var eden Allah.
harekât: hareketler, davranışlar.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışında.
hudus: yok iken sonradan meydana gelme. İnanç esaslarından bahseden kelâm ilminde Allah'ın varlığını ispatlamak için kullanılan bir delile verilen ısım.
huzur: insanın kendisini Allah'ın huzurunda hissetmesi hâli.
huzur-i tam: tam ve daimî huzur, kişinin kendisini her yönüyle Allah'ın huzurunda bilmesi.
hüccet: delil.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.
İmam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
imkân: mümkün olma, olabilirlik, inanç esaslarından bahseden kelâm ilminde Allah'ın varlığını ispatlamak için kullanılan bir delile verilen ısım.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kelimat: kelimeler, sözler.
küfür: dinsizlik.
lâyık: yakışan, uygun.
maksut: istenilen, arzu edilen.
meşrep: tarzı, yol, manevî haz ve feyiz alınan yol.
mevcudat: varlıklar, var olan her şey.
muhalif: aykırı, zıt.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
muhtasaran: kısaca, özet olarak.
Müessir: eseri yapan, tesir sahibi olan, bütün sebeplere hükmeden Allah.
mütekellimîn: inanca ait meselelerden İslamî esaslar ve prensipler çerçevesinde bahseden kelâm ilmi âlimleri.
nazar: görüş, düşünce.
nisyan: unutma, unutkanlık.
sual: soru.
şian: belirgin işaret, sembol.
tecdid-i iman: imanı yenileme, tazeleme.
tecelli etmek: belirmek, görünmek.
tesir etme: etkileme, iz bırakma.
tevhit: birleme, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri.
ünvan-ı icmalî: kısa ve öz ünvan.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vakit: zaman.
zahır-ı şeriat: şeriatın zahiri, şeriatın zahiri duygularımızla görüp anlayabileceğimiz, görünürdeki yönü.
zihnen: zihin ile.

bütün esmayı kendi Müsemmasının isimleri ve ünvanlan olduğuna işaret eder. Demek, her bır şey, doğrudan doğruya bir burhan-ı vahdaniyettir ve marifet-i İlâhıyenın bir penceresidir.

Evet, her bir eser, hususan zîhayat olsa, kâınatın küçuk bir mısal-i musağğarıdır ve âlemin bır çekirdeğidir ve küre-i arzın bir meyvesidir. Oyle ise, o mısal-i musağğa-n, o çekirdeğı, o meyveyi icat eden, herhâlde bütun kâınatı icat eden yine Odur. Çünkü, meyvenin mucidi, ağacının mucidinden başkası olamaz. Oyle ıse, her bır eser, bütün âsârı Müessirine verdiği gibi, her bir fiil dahi, bütün ef'alı Failine ısnat eder.

Çünkü, görüyoruz kı, her bir fiil-i icadî, ekser mevcudatı ihata edecek derecede geniş ve zerreden şümusa kadar uzun birer kanun-i hallâkıyetin ucu olarak görünüyor. Demek, o cüz'î fiil-i icadî sahıbı kım ıse, o mevcudatı ıhata eden ve zerreden şümusa kadar uzanan kanun-i küllî ile bağlanan bütun ef'alın Failı olmak gerektir.

Evet, bır sineğı ıhya eden, bütün hevam'ı ve küçuk hayvanatı icat eden ve arzı ihya eden Zat olacaktır. Hem, Mevlevî gibi, zerreyi dondüren kim ise, muteselsıl-en mevcudatı tahrik edip, tâ şemsi seyyaratıyla gezdıren aynı Zat olmak gerektır. Çunku kanun bir silsiledir, ef'al onun ile bağlıdır.

Demek, nasıl her bır eser, butun âsân Muessırıne verır ve her bir fiil-i icadî bütün ef'ali Failine mal eder, aynen öyle de, kâınattakı tecellı eden her bır ısım, bütun

âlem: dunya, kâlnat.
arz: yer, dunya
asar: eserler
burhan-ı vahdanıyet: Allah'ın tek, bır oldugunun delıl, ıspatı.
cuz'î: az, kuçuk, parçaya aıt olan
ef'al: filler, işler
ekser: çoğunluk, pek çok.
esma: ısımler, adlar
fail: ışı yapan, fıılı ışleyen.
fiil: ış, olus
fiil-i icadı: icat fıılı, yoktan yaratılışa aıt fıil
hayvanat: hayvanlar
hevam: bocekler, haşereler
hususan: bılhassa, ozellıkle.
icat etmek: yoktan var etmek, yaratmak.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak
ihya: hayat verme, dınltme, canlandırma
ısnat etmek: dayandırmak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler, varlıklar
kanun-i hallâkıyet: yaratma kanunu
kanun-i küllî: genel kanunlar, bütun kaınatta geçerlı ılâhî kanunlar
küre-i arz: dunya, yer kure.
marifet-i ilahiye: Allah'ı ısım ve sıfatlanyla bılme, tanıma
mevcudat: varlıklar
Mevlevî: Mevlevılık tarıkatıne mensup kımse
mısal-i musağğar: kuçultulmuş ornek.
mucıd: yoktan var eden, yaratan
Müessir: esen yapan, tesır sahıbı olan, butun sebeplere hükmeden Allah
musemma: ısmın sahıbı, guzel ısımlerın sahıbı olan Allah
müteselsilen: zıncırleme olarak, sıra ıle
seyyarat: gezegenler
silsile: zıncır, dızı
şems: gunes
şümus: gunesler, semsler
tahrık etmek: hareket ettırmek, harekete geçırmek.
tecellı etmek: belırmek, gorunmek.
ünvan: ad, ısım
Zat: buyuklük ve yucelık sahıbı Allah
zerre: en kuçuk parça, atom.
zîhayat: hayat sahıbı, canlı

isimleri kendi Müsemmasına isnat eder ve Onun ünvanları olduğunu ispat eder. Çünkü, kâinatta tecelli eden isimler, devair-i mütedahile gibi ve ziyadaki elvan-ı seb'a gibi birbiri içine giriyor, birbirine yardım ediyor, birbirinin eserini tekmil ediyor, tezyin ediyor.

Meselâ, *Muhyî* ismi bir şeye tecelli ettiği vakit ve hayat verdiği dakikada, *Hakîm* ismi dahi tecelli ediyor, o zîhayatın yuvası olan cesedini hikmetle tanzim ediyor. Aynı hâlde *Kerîm* ismi dahı tecelli ediyor; yuvasını tezyin eder. Aynı anda *Rahîm* isminin dahi tecellisi görünüyor; o cesedin şefkatle havaicini ihzar eder. Aynı zamanda *Rezzak* ismi tecellisi görünüyor; o zîhayatın bekasına lâzım maddî ve manevî rızkını ummadığı tarzda veriyor. Ve hakeza...

Demek, *Muhyî* kimin ismi ise, kâinatta nurlu ve muhit olan *Hakîm* ismi de Onundur ve bütün mahlûkatı şefkatle terbiye eden *Rahîm* ismi de Onundur ve bütün zîhayatları keremiyle iaşe eden *Rezzak* ismi dahi Onun ismidir, ünvanıdır. Ve hakeza...

Demek, her bir isim, her bir fiil, her bir eser öyle bir burhan-ı vahdaniyettir ki, kâinatın sahifelerinde ve asırların satırlarında yazılan ve mevcudat denilen bütün kelimatı, Kâtibinin nakş-ı kalemi olduğuna delâlet eden birer mühr-i vahdaniyet, birer hatem-i ehadiyettir.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مَنْ قَالَ: «اَفْضَلُ مَا قُلْتُ اَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِى لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ» وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ (1)

* * *

1- Allah'ım! "Benim ve benden evvelki peygamberlerin dediği en hayırlı söz *Lâ ilâhe illallah*tır" (*Keşfu'l Hafa* 1/153) buyuran zata ve onun Âl ve Ashabına salat ve selam eyle.

ihzar etmek: hazırlamak.
isnat etmek: dayandırmak.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kâtip: yazan, yazıcı.
kelimat: kelimeler, sözler.
kerem: cömertlik, ihsan, bağış.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol ve sonsuz cömertlik sahibi olan Allah.
lâzım: gerek, gerekli.
maddî: cismanî.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.
manevî: maddî olmayan.
mesela: örnek olarak.
mevcudat: varlıklar.
muhit: kuşatan, saran.
Muhyî: ihya eden, dirilten, canlandıran, hayat veren Allah.
mühr-i vahdaniyet: birlik mührü, Allah'ın birliğini gösteren mühür.
müsemma: ismin sahibi, güzel isimlerin sahibi olan Allah.
nakş-ı kalem: kalemin nakşı, işlemesi.
nurlu: aydınlık, parlak.
Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
rızık: yiyecek, içecek, kendisinden faydalanılan şey.
sahife: sayfa.
salat: Peygamberimize, Sahabelerine, ailesine Allah'ın rahmetini, meleklerin istiğfarını, mü'minlerin dualarını dileme.
selâm: rahatlık, esenlik, selâmet.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, yardım etme.
tanzim etmek: düzenlemek.
tarz: şekil, biçim.
tecelli: belirme, görünme. Allah'ın her bir isminin manasını ifâ etmesi.
tekmil: tamamlama, mükemmelleştirme.
terbiye etme: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme.
tezyin etmek: süslemek.
tezyin: süsleme.
ünvan: ad, isim.
zat: kişi, şahıs, fert.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
ziya: ışık.

al: aile, soy.
Ashab: Sahabeler, arkadaşlar. Peygamberimizi görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
asır: yüzyıl, çağ.
beka: devamlılık, kalıcılık.
burhan-ı vahdaniyet: Allah'ın tek, bir olduğunun delili, ispatı.
ceset: vücut, beden.
delalet etmek: delil olmak, göstermek.
devair-i mütedahil: iç içe dâireler.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
evvel: önce.
fiil: iş, oluş.
hakeza: bunun gibi, benzen.
Hakîm: her şeyi bir maksatla, uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hatem-i ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta birliğini gösteren mühür.
havaiç: ihtiyaçlar.
hayırlı: sevaplı, faydalı, uğurlu.
hikmet: belirli gayelere yönelik olarak, faydalı ve yerli yerinde olma.
iaşe etme: besleme, yedirip içirme.

Beşinci Mesele

Saniyen: Mektubunuzda "Mücerret [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ kâfi mıdır? Yanı, [2] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ demezse ehl-i necat olabilir mi?" diye, diğer bir maksadı soruyorsunuz. Bunun cevabı uzundur. Yalnız şimdi bu kadar deriz ki:

Kelime-i Şahadetin iki kelâmı birbirinden ayrılmaz, birbirini ispat eder, birbirini tazammun eder, birbirsiz olmaz. Madem Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm Hatemü'l-Enbiyadır, bütün enbiyanın vârisidir, elbette bütün vusul yollarının başındadır. Onun cadde-i kübrasından harıç hakikat ve necat yolu olamaz. Umum ehl-i marifetin ve tahkikin imamları, Sadi-i Şirazî gibi derler:

مُحَالَسْتِ سَعْدِی بَرَاهِ نَجَاتْ *
ظَفَرْ بُرْدَنْ جُزْ دَرْپِی مُصْطَفٰی [3]

Hem [4] كُلُّ الطُّرُقِ مَسْدُودٌ اِلَّا اَلْمِنْهَاجَ الْمُحَمَّدِيَ demişler. Fakat bazen oluyor ki, cadde-i Ahmediyede (ASM) gittikleri hâlde, bilmiyorlar ki cadde-i Ahmediyedir ve cadde-i Ahmediye dahilindedir.

Hem bazen oluyor ki, Peygamberi bilmiyorlar; fakat gittikleri yol, cadde-ı Ahmediyenin eczasındandır.

1 Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Kelime-i Şahadetin birinci kelimesi.)
2. Muhammed (ASM) Allah'ın resuludur. (Kelime-i Şahadetin ikinci kelimesi.)
3. Ey Sadi! Muhammed'i (ASM) örnek almadan bir kimsenin selâmet ve safa yolunu bulması imkânsızdır.
4 Bütün yollar kapalıdır, ancak Hazret-i Muhammed'in (ASM) yolu açıktır.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
cadde-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in gittiği ve tanıf ettiği cadde: Kur'ân ve sünnet yolu.
cadde-ı kübra: büyük ve geniş cadde.
dahilinde: içinde.
ecza: bölümler, parçalar.
ehl-i marifet ve tahkik: Allah'ı bilme ve tanıma lütfuna eren ve hakikatleri delilleriyle bilenler.
ehl-i necat: kurtuluşa erenler, kurtulanlar.
enbiya: nebiler, peygamberler.
hakikat: gerçek, doğru.
harıç: dışında.
Hatemü'l-Enbiya: peygamberlerin sonuncusu, Hz. Muhammed.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma.
kâfi: yeterli.
kelam: söz, lâfız.
Kelime-ı Şahadet: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve Hz. Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim" sözü.
maksat: kasdedilen, istenilen şey.
mesele: cevabı istenen soru.
mücerret: yalnız, tek başına.
necat: kurtuluş.
safa: rahat ve huzurlu olma, neşe, kalbi temiz olma.
saniyen: ikinci olarak.
selâmet: dert, sıkıntı, kusur, korku ve endişeden uzak olma.
tazammun etmek: içinde bulundurmak, içine almak.
umum: bütün.
vârisi: mirasçı.
vusul: kavuşma, ulaşma, erişme.

Hem bazen oluyor ki, bir keyfiyet-i meczubâne veya bir hâlet-i ıstığrakkârâne veya bir vazıyet-i munzeviyâne ve bedeviyâne suretinde, cadde-i Muhammediyeyi düşünmeyerek, yalnız [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ onlara kâfi geliyor.

Fakat, bununla beraber, en muhim bir cihet budur ki.

Adem-i kabul başkadır, kabul-i adem başkadır. Bu çeşit ehl-i cezbe ve ehl-i uzlet veya işitmeyen veya bilmeyen adamlar, Peygamberi bilmiyorlar veya düşünmüyorlar ki kabul etsinler. O noktada cahil kalıyorlar. Marifet-i İlâhiyeye karşı yalnız لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ biliyorlar. Bunlar ehl-i necat olabilirler.

Fakat Peygamberi işiten ve davasını bilen adamlar, onu tasdik etmezse, Cenab-ı Hakkı tanımaz. Onun hakkında yalnız لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ kelâmı, sebeb-i necat olan tevhidi ifade edemez. Çünkü, o hâl, bir derece medar-ı özür olan cahilâne adem-ı kabul değil, belki o kabul-ı ademdir ve o inkârdır. Mu'cizatıyla, âsâriyla kâinatın medar-ı fahri ve nev-i beşerin medar-ı şerefi olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı inkâr eden adam, elbette hiçbir cihette hiçbir nura mazhar olamaz ve Allah'ı tanımaz. Her ne ise, şimdilik bu kadar yeter.

* * *

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Kelime-i Şahadetin birinci kelimesi.)

adem-i kabul: kabul etmeme
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
asar: eserler
bedeviyane: bedevice, çölde yaşayanlar gibi.
cadde-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in gittiği ve tarif ettiği cadde. Kur'ân ve sünnet yolu
cahilâne: cahilce, cahil bir şekilde
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön, yan, taraf
dava: takip edilen fikir, iddia
ehl-i cezbe: cezbeye kapılanlar
ehl-i necat: kurtuluşa erenler, kurtulanlar
ehl-i uzlet: bir köşeye çekilip yalnız yaşayanlar
elbette: kesinlikle
hâlet-i ıstığrakkarane: kendinden geçme hâli
ifade etme: anlatma.
inkâr: kabul etmeme, inanmama.
kabul-i adem: yokluğunu kabul etme, inkar
kâfi: yeterli
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kelam: söz
keyfiyet-i meczubâne: meczupça durum, cezbeye kapılıp kendinden geçme hâli.
marifet-i İlâhiye: Allah'ı bilme ve tanıma
mazhar olmak: erişmek, kavuşmak
medar-ı fahr: övünç kaynağı
medar-ı özür: mazeret sebebi
medar-ı şeref: şeref sebebi
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mühim: önemli
nev-i beşer: insan türü, insanlık
nur: ışık, aydınlık.
sebeb-i necat: kurtuluş sebebi.
suret: şekil, biçim, görünüş
tasdik etmek: doğrulugunu kabul etmek
tevhit: birleme, Allah'ın varlığını birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme
vaziyet-i münzeviyane: ayrı yaşama, tek başına kalma hâli.

Altıncı Mesele

Salisen: "Şeytanla Münazara" namındaki Birinci Mebhastaki, şeytanın mesleğine ait bazı tabirat çok galız duşmüş, "Hâşâ, hâşâ" kelimesiyle ve farz-ı muhal suretindeki kayıtlarla tadil edildiği hâlde, yine beni titretiyor. Sonra size gönderilen parçada bazı ufak tadilât vardı; nüshanızı onunla tashih edebildiniz mi? Fikrinizi tevkil ediyorum, o tabirattan lüzumsuz gördüklerinizi tayyedebilirsiniz.

Aziz kardeşim, o Mebhas çok mühimdir. Çünkü, ehl-i zındıkanın üstadı şeytandır. Şeytan ilzam edilmezse, onun mukallitleri kanmazlar. Kur'ân-ı Hakîm, kâfirlerin galiz tabirlerini reddetmek için zikrettiğinden, bana bir cesaret verildi ki, bu şeytanî olan mesleğin bütün bütün çürüklüğünü göstermek için, farz-ı muhal suretinde, hizbüşşeytanın efradı mesleklerinin iktizasıyla kabul etmeye mecbur oldukları ve ister istemez manen meslek diliyle diyecekleri ahmakane tabiratlarını titreyerek istimal ettim. Fakat o istimal ile, onları kuyu dibine sıkıştırıp, meydanı baştan başa Kur'ân hesabına zaptettik, onların foyalarını meydana çıkardık. Şu muzafferiyete, şu temsil içinde bak.

Meselâ, semavata başı temas etmiş pek yüksek bir minare ve o minarenin altında, küre-i arzın merkezine kadar bir kuyu kazılmış farz ediyoruz. İşte, ezanı umum memlekette umum ahaliye ışıtılen bir zat, minare başından tâ kuyu dibine kadar hangi mevkide bulunduğunu ispat etmek için, ikı fırka munakaşa ediyorlar.

ahali: halk.
ahmakane: ahmakçasına akılsızca
azız: muhterem, değerli
efrat: fertler, bireyler
ehl-i zındıka: dinsizler, imansızlar
farz etmek: kabul etmek
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme
fırka: insan topluluğu, grubu
foya: aldatmaya yönelik gizli oyun, hile
galiz: kaba, çirkin
haşa: asla, kesinlikle öyle değil
hizbüşşeytan: şeytana tâbi olanlar grubu, şeytanın taraftarları
iktıza: lazım gelme, gerektirme
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma
istimal: kullanma
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küre-i arz: dünya, yer küre
lüzumsuz: gereksiz
manen: manevî yönden
mebhas: bahis, konu, bölüm
memleket: ülke, vatan.
mesela: örnek olarak.
mesele: cevabı istenen soru
meslek: tutulan, gidilen yol
mevki: yer
minare: kule şeklindeki yüksek yer, ezan kulesi
mukallit: taklit eden
muzafferiyet: üstün gelme, galibiyet.
mühim: önemli
munakaşa etmek: tartışmak.
münazara: tartışma
nüsha: birbirinin aynısı olan yazılı metinlerden her birisi, kopya
salisen: üçüncü olarak
semavat: semalar, gökler
suret: şekil, biçim.
şeytanî: şeytana ait.
tabir: ifade, söz
tabirat: tabirler, deyimler, sözler
tadil etmek: düzeltmek.
tadilât: düzeltmeler
tashih etmek: düzeltmek, yanlışını gidermek.
tayyetmek: atlamak, kaldırmak, çıkarmak.
temas etmek: değmek.
temsil: benzetme, örnek.
tevkil: vekil etme
umum: bütün
üstat: öğretmen, hoca
zaptetmek: ele geçirmek.
zat: kişi, şahıs, fert.
zikretmek: anmak.

Birinci fırka der ki: "Minare başındadır, kâinata ezan okuyor. Çünkü ezanını işitiyoruz. Hayattardır, ulvîdir. Çendan herkes onu o yüksek yerde görmüyor; fakat herkes derecesine göre, onu çıktığı ve indiği vakit, bir makamda, bir basamakta görür ve onunla bilir ki, o yukarı çıkar ve nerede görünürse görünsün, o yüksek makam sahibidir."

Diğer şeytanî ve ahmak güruh ise der: "Yok, makamı minare başı değil, nerede görünürse görünsün, makamı kuyu dibidir." Hâlbuki, hiç kimse ne onu kuyu dibinde görmüş ve ne de görebilir. Farazâ, eğer taş gibi sakîl, ihtiyarsız olsaydı, elbette kuyu dibinde bulunacaktı; birisi görecekti.

Şimdi, bu iki muarız fırkanın muharebe meydanı, o minare başından tâ kuyu dibine kadar uzun bir mesafedir.

"Hizbullah" denilen ehl-i nur cemaati, yüksek nazarlı olanlara, o müezzin zatı minare başında gösteriyorlar. Ve nazarları o dereceye çıkmayanlara ve kasîrunnazar olanlara, derecelerine göre birer basamakta o müezzin-i azamı gösteriyorlar. Küçük bir emare onlara kâfi gelir ve ispat eder ki, o zat taş gibi camit bir cisim değil; belki istediği vakit yukarı çıkar, görünür, ezan okur bir insan-ı kâmildir.

Diğer "hizbüşşeytan" denilen güruh ise derler: "Ya minare başında herkese göstermiş, veyahut makamı kuyu dibidir" diye ahmakane hükmederler. Ahmaklıklarından bilmiyorlar ki, minare başında herkese gösterilmemesi,

ahmak: aklını gerektiği gibi kullanamayan, aptal
ahmakane: ahmakçasına, aklını gerektiği gibi kullanmayarak.
camit: cansız
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar
çendan: gerçi
ehl-i nur: nurlu kimseler
emare: belirti, işaret.
ezan: Müslümanları ibadete çağırmak amacıyla yüksek sesle yapılan davet.
farazâ: var sayalım ki.
fırka: insan topluluğu, grubu
güruh: cemaat, topluluk, kısım
hayattar: canlı, yaşayan
hizbullah: Allah'ın taraftarı olan grup.
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları
hükmetmek: karar vermek.
ihtiyarsız: iradesiz.
insan-ı kamil: olgun ve mükemmel insan
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma
kâfi: yeterli.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kasîrünnazar: dar görüşlü
makam: durulan yer, manevî derece
mesafe: uzaklık, ara
minare: kule şeklindeki yüksek yer, ezan kulesi
muarız: birbirine karşı çıkan
muharebe: savaş.
müezzin-i azam: en büyük müezzin
nazar: bakış, görüş
sakîl: ağır
şeytanî: şeytanla ilgili, şeytana uyan.
ulvî: yüksek, yüce
vakit: zaman
zat: kişi, şahıs, fert.

herkesin nazarı oraya çıkmamasından ileri geliyor. Hem, mugalâta suretinde, minare başı hariç olarak bütün mesafeyi zaptetmek istiyorlar.

İşte, o iki cemaatin münakaşasını halletmek için biri çıkar, o hizbüşşeytana der ki:

"Ey menhus güruh! Eğer o müezzin-i azamın makamı kuyu dibi olsa, taş gibi camit, hayatsız, kuvvetsiz olmak lâzım gelir. Ve kuyu basamaklarında ve minarenin derecelerinde görünen, o olmamak lâzım gelir. Madem öyle görüyorsunuz, elbette o, kuvvetsiz, hakikatsiz, camit olmayacak. Minare başı onun makamı olacak. Öyle ise, ya sız onu kuyu dibinde göstereceksiniz –ki hiçbir cihette bunu gösteremezsiniz ve hiçbir kimseye orada bulunmasını dinletemezsiniz– veyahut susunuz! Meydan-ı mudafaanız kuyu dibidir. Sair meydan ve uzun mesafe ise, şu mübarek cemaatin meydanıdır. Kuyu dibinden başka, o zatı nerede gösterseler, davayı kazanırlar."

İşte, şu temsil gibi, Münazara-i Şeytanî mebhası, Arştan ferşe kadar olan uzun mesafeyi hizbüşşeytanın elinden alıyor ve hizbüşşeytanı mecbur ediyor, sıkıştırıyor. En gayr-i makul, en muhal, en menfur mevkıi onlara bırakıyor. En dar ve kimse giremeyecek bir deliğe onları sokuyor, bütün mesafeyi Kur'ân namına zaptediyor.

Eğer onlara denilse, "Kur'ân nasıldır?" Derler: "Güzel ve ahlâk dersini veren bir insan kitabıdır." O vakit onlara denilir: "Öyle ise Allah'ın kelâmıdır ve böyle kabul etmeye mecbursunuz. Çünkü siz mesleğinizce güzel diyemeyeceksiniz."

arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, göğün en yüksek katı.
camit: cansız.
cemaat: topluluk.
cihet: yön, yan, taraf.
dava: takip edilen fikir, iddia.
fers: yeryüzü, zemin, dünya.
gayr-i makul: akıl dışı, mantıklı olmayan.
güruh: cemaat, topluluk.
hakikat: gerçek ve doğru.
halletmek: çözmek, sonuçlandırmak, ortadan kaldırma, son vermek.
hariç olarak: dışında.
hizbüşşeytan: şeytan taraftarları.
kelam: söz.
lâzım: gerekli.
makam: durulan yer, manevî derece.
mebhas: bahis, konu.
mecbursunuz: zorundasınız.
menfur: kendisinden nefret edilen.
menhus: uğursuz, kötü.
mesafe: uzunluk, ara.
meslek: tutulan, gidilen yol.
mevkii: yer.
meydan-ı mudafaa: savunma meydanı, alanı.
minare: kule şeklindeki yüksek yer, ezan kulesi.
mugalâta: yanıltıcı söz söyleme.
muhal: imkânsız.
mübarek: bereketli, hayırlı, uğurlu.
müezzin-i azam: en büyük müezzin.
münakaşa: tartışma.
Münazara-ı Şeytanî: şeytanla yapılan tartışma.
namına: adına, hesabına.
nazar: bakış, görüş.
sair: diğer, öteki.
suret: şekil, biçim.
temsil: örnek, benzetme.
vakit: zaman.
zaptetmek: ele geçirmek.
zat: kişi, şahıs, fert.

Hem, eğer onlara denilse, "Peygamberi nasıl bilirsiniz?" Derler: "Güzel ahlâklı, çok akıllı bir adam." O vakıt onlara denilecek: "Oyle ise imana gelinız. Çünkü güzel ahlâklı, akıllı olsa, alâkullihâl resulullahtır. Çünkü sizin bu 'güzel' sözünüz, hududunuz dahilinde değil; mesleğinizce böyle diyemezsiniz."

Ve hakeza, temsildeki sair işaretlere, hakıkatın sair cihetleri tatbik edilebilir.

İşte bu sırra binaen, o şeytan ile münazara edilen Birinci Mebhas, ehl-i imanın imanını muhafaza etmek için mu'cızat-ı Ahmedıyeyi bilmeye ve kat'î burhanlarını öğrenmeye muhtaç etmiyor; edna bir emare, küçük bir delil, onların ımanlarını kurtarıyor. Kuyu dıbındekı esfel-ı safilînde olmadığına, her bir hâl-i Ahmediye (ASM), her bır haslet-ı Muhammedıye (ASM), her bır tavr-ı Nebevî (ASM), birer mu'cize hükmüne geçer, âlâyıllıyyinde bir makamı bulunduğunu ıspat eder.

* * *

Yedinci Mesele

Medar-ı İbret Bir Mesele:

Vehme maruz, fütura düşen bazı dostlarıma kuvve-ı maneviyeyi teyit edecek yedi emarenin delâletiyle, sırf hızmet-ı Kur'ân'a aıt bır ıkram-ı Rabbanîyı ve bır hımayet-ı İlâhiyeyi beyan etmeye mecburum ki, o zayıf damarlı bır kısım dostlarımı kurtarayım.

alakullihâl: ister istemez her durumda
alayıllıyyın: Allah katında en iyilerin derecesi, en yuksek mertebe
beyan etme: açıklama, bıldırme
binaen: den dolayı, dayanarak.
burhan: delil
cihet: yön, yan, taraf
dahilinde: içinde
delalet: delil olma, gosterme
edna: en basıt, en aşağı.
ehl-i iman: Allah a ınananlar, ıman sahıpleri.
emare: belirtı, işaret.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
fütur: usanç, gevşeklik.
hakeza: bunun gıbı, benzen
hakıkat: gerçek, doğru
hâl-i Ahmediye: Peygamberımızın halı, durumu, davranışları
haslet-i Muhammediye: Peygamberimizin hasleti, ahlâkî ozellıkı.
hımayet-ı İlâhıye: Ilahı koruma
hizmet-i Kur'ân: Kuran hızmetı
hudut: sınır
hukmüne: değerine, yerine.
ıkram-ı Rabbanı: mahlukatı yaratan, besleyen, buyuten, uyum ıçınde sevk ve idare eden Allah ın ikramı, ihsanı
ıman: inanmak, ıtıkat
ıspat: delil ve şahıt gosterek, dogruyu ortaya koyma
kat'ı: kesın
kuvve-ı maneviye: manevî güç, moral
makam: manevî derece
maruz: bır şeyın karşısında ve etkısı altında kalmış
mebhas: bahıs, konu
mecbur: bır işi yapmak zorunda kalmış.
medar-ı ibret: ıbret ve ders verecı
mesele: cevabı istenen soru, onemlı konu
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendımızın gosterdıgı mu'cızeler
mu'cize: benzerını yapmaktan insanların âcız kaldıgı şey
muhafaza etmek: korumak.
muhtaç etmemek: ihtıyaç bırakmamak
munazara: tartışma
Resulullah: Allah Resulu, Peygamber Efendımız
sair: dıger, otekı
sırf: sade, yalnız
tatbik etmek: uygulamak
tavr-ı Nebevî: Peygamber Efendımızın tavır ve davranışları
temsil: benzetme, ornek
teyit etme: kuvvetlendırme, destekleme
vakıt: zaman
vehim: şuphe, kuruntu.

O yedi emarenin dördü, dost iken, sırf birer maksad-ı dünyevî için, şahsıma değil, Kur'ân'a hadimliğim cihetinde düşman vaziyeti almalarıyla, o maksatlarının aksıyle tokat yediler. O yedi emarenin üçü ise, ciddî dost idiler ve daima da dostturlar. Fakat dostluğun iktiza ettiği merdane vazıyeti muvakkaten göstermediler, tâ kı ehl-ı dünyanın teveccühünü kazanıp birer maksad-ı dünyevî kazansınlar ve başlarından emin olsunlar. Hâlbuki, o üç dostum, maatteessüf o maksatlarının aksıyle birer itap görduler.

Evvelkı dört zahirî dost, sonra düşman vazıyeti gösterenlerin,

Birincisi: Bir müdür, kaç vasıta ile yalvardı, Onuncu Sözden bır nusha ıstedi. Ona verdim. O ise, terfı ıçın, dostluğumu bırakıp düşmanlık vazıyeti aldı. Valiye şekva ve ıhbar suretinde verdi. Hizmet-i Kur'âniyenin bir eser-i ikramı olarak, terfı değil, azledildi.

İkincisi: Diğer bir müdür, dost iken, amırlerinin hatın için ve ehl-ı dünyanın teveccühünü kazanmak fıkrıyle, şahsıma değil, hizmetkârlığım cihetinde rakîbâne ve düşmanâne vazıyet aldı, kendi maksadının aksıyle tokat yedi. Ümit edilmediği bir meselede iki buçuk seneye mahkûm edildi. Sonra Kur'ân'ın bır hizmetkârından dua istedi. İnşaallah, belkı kurtulacak; çünkü ona dua edildi.

Üçüncüsü: Bır muallım, dost görunurken, ben de ona dost baktım. Sonra, Barla'ya nakledip yerleşmek için duşmanâne bır vazıyetı ıhtıyar etti; o maksadının aksıyle

aksiyle: tersiyle, zıddıyla
amir: emreden, idareci
azletmek: birisini işinden veya makamından ayırmak
cihet: yön, yan, taraf
düşmanane: düşmanca
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen
emare: belirti, işaret.
emin olmak: emniyette, güvenlikte olmak.
eser-i ikram: ikram eseri.
evvelki: öncekı
hadım: hizmet eden, hizmetkâr
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân'a, Kur'ân hakıkatlerine yapılan hizmet.
hizmetkâr: hizmetçi, hizmet eden
ihbar: ele vermek, yakalatmak maksadıyla gizlice bildırme
ihtiyar etmek: seçmek, tercih etmek.
iktıza ettiği: gerektırdiği
İnşaallah: Allah ızın verırse
itap görmek: azarlanmak, terslenmek.
maatteessüf: üzülerek, ne yazık kı
mahkûm edilme: bir suçtan dolayı ceza alma
maksad-ı dünyevî: dünyaya yönelik maksat, gaye
maksat: istenilen şey, amaç.
merdane: mertçe, erkekçe
mesele: önemlı ış.
muallim: öğretmen.
muvakkaten: geçici olarak.
nakletmek: yer değiştırmek, aktarmak
nusha: bırbırının aynı olan yazılı metinlerden her bırı
rakıbâne: rakıp olarak
sırf: sade, yalnız
sureti: şekil, bıçım
şekva: şıkayet, yakınma
terfi: üst dereceye yükselme
teveccüh: ılgı, yönelme
vasıta: aracı.
vaziyet: durum, duruş
zahiri: görunuşteki

tokat yedi. Muallimlikten askerliğe atıldı, Barla'dan uzaklaştırıldı.

Dördüncüsü: Bir muallim, (hafız, hem mütedeyyin gördüğüm için,) Kur'ân'ın hizmetinde bana bir dostluk edecek niyetiyle ona samimâne bir dostluk gösterdim. Sonra, o, ehl-i dünyanın teveccühünü kazanmak için, bir memurun bir tek kelâmıyla bize karşı çok soğuk ve korkak vaziyeti aldı. Sonra o maksadının aksiyle tokat yedi. Müfettişinden şiddetli bir tekdir yedi ve azledildi.

İşte, bu dört adam düşman vaziyeti almakla böyle tokat yedikleri gibi, üç dostum da ciddî dostluğun iktıza ettiği merdane vaziyeti göstermedikleri için, tokat değil, bir nevi ihtar nev'inde aks-i maksatlanyla ikaz edildiler.

Birincisi: Gayet mühim ve ciddî ve hakikî bir talebem olan bir zat-ı muhterem, mütemadiyen Sözleri yazar, neşrederdi. Müşevveş büyük bir memurun gelmesiyle ve bir hâdisenin vukuu ile, yazdığı Sözleri sakladı, muvakkaten istinsahı da terk etti, tâ ki, ehl-i dünyadan bir zahmet görmesin ve bir sıkıntı çekmesin ve onların şerlerinden emin olsun. Hâlbuki, o hizmet-i Kur'âniyenin muvakkaten tatilinden gelen bir eser-i hata olarak, bir sene mütemadiyen bin liraya mahkûmiyet gibi bir belâ gözü önüne konuldu. Ne vakit istinsaha niyet ettı ve eskı vaziyetine döndu, o davasından tebrie ettı, lillâhılhamd beraat kazandı, fakr-ı hâlıyle beraber bın lıradan kurtuldu.

aks-ı maksat: maksadın aksi, tersi
aksıyle: tersiyle, zıddıyla
azletmek: binsini ışından veya makamından ayırmak.
belâ: musibet, sıkıntı, ceza
beraat etmek: suçsuz olduğu anlaşılmak.
ciddî: samimi, gerçek.
dava: mahkemedeki yargılama, duruşma
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen
emin: korunmuş, emniyette bulunan.
eser-i hata: hata eseri
fakr-ı hâl: fakir olma hâli, yoksulluk.
gayet: çok, son derece.
hadise: olay
hafız: Kur'an-ı Kerim'i tamamen ezberleyen kimse.
hakikî: gerçek.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an'a, Kur'ân hakikatlerine yapılan hizmet.
ihtar: hatırlatma, uyarı
ikaz edilme: uyarılma
iktıza ettiği: gerektirdiği.
istinsah: örneğini çıkarma, kopya etme
kelam: söz
lillâhılhamd: Allah'a hamd olsun ki.
mahkûmiyet: hükum giyme, bir suçtan ceza alma
maksat: istenilen şey, amaç.
merdane: mertçe, erkekçe
muallim: öğretmen
muvakkaten: geçici olarak.
müfettiş: denetleyen, araştıran
mühim: önemli.
müşevveş: belirsiz, karışık.
mütedeyyin: dindar, dine bağlı
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
neşretmek: kitap yazmak, yayınlamak, dağıtmak.
nev: tür, çeşit.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, kalbin bir şeye karar vermesi
samimâne: samimî bir şekilde
şer: fenalık, kötülük.
talebe: öğrenci
tebrie etmek: temize çıkmak, beraat etmek.
tekdir: azar, azarlanma
teveccüh: ilgi, yönelme
vaziyet: durum, duruş, hâl
vukuu: meydana gelmesi
zat-ı muhterem: saygı değer kişi

İkincisi: Beş seneden beri mert ve cıddî ve cesur bir dostum, ehl-i dünyanın ve yeni gelen bir amirin hüsnüzannını ve teveccühünü kazanmak için, komşum iken, düşünmeyerek, ihtiyarsız, birkaç ay benimle görüşmedi. Hatta bayramda ve Ramazan'da uğramadı. Hâlbuki maksadının aksıyle karye meselesi neticelendi, nüfuzu kırıldı.

Üçüncüsü: Haftada bir iki defa benimle görüşen bir hafız, imam olmuş, sarık sarmak için iki ay beni terk etti. Hatta bayramda yanıma gelmedi. Hilâf-ı me'mul olarak, maksadının aksıyle, yedi sekiz ay imamlık ettiği hâlde, hilâf-ı âdet bir surette ona sarık bağlattırılmadı.

İşte bu gibi vukuatlar çok var; fakat bazılarının hatırlarını kırmamak için zikretmiyorum. Bunlar ne kadar zayıf birer emare ise de, fakat içtimaında bir kuvvet hissedilir. Onunla kanaat gelir ki, şahsıma karşı değil –çünkü nefsimi hiçbir ikrama lâyık görmüyorum– belki hizmet-i Kur'ân noktasında, sırf o cihette bir ikram-ı İlâhî ve bir himayet-i Rabbaniye altında hizmet ettiğimiz anlaşılıyor. Dostlarım bunu düşünmeli, evhama kapılmamalı.

Madem hizmetkârlığıma bir ikram-ı İlâhîdir ve madem fahre değil, belki şükre sebeptir. Ve madem وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ[1] fermanı var. Bu sırlara binaen, hususî bir surette dostlarıma beyan ediyorum.

* * *

1. Rabbinin nimetlerini şükran ile an. (Duhâ Suresi, 11.)

aksıyle: tersiyle, zıddıyla
amir: emreden, idareci
beyan etmek: açıklamak, bildirmek.
binaen: den dolayı, dayanarak
cesur: cesaretli
cıddî: ağır başlı, samimi
cihet: yön, yan, taraf
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen
emare: işaret, belirti
evham: vehimler, kuruntular, aslı ve esası olmayan düşünceler
fahir: övünme, onur, kıvanç
ferman: emir, buyruk.
hafız. Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen kimse
hatır: gönül, saygı, ilgi
hilâf-ı âdet: adete aykırı, kural dışı.
hilâf-ı me'mul: umulanın tersine, beklenenin aksine
himayet-i Rabbaniye: mahlûkatı yaratan, besleyen, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın koruması
hizmet-i Kur'ân: Kuran hizmeti
hizmetkar: hizmetçi, hizmet eden
hususî: özel, şahsî
husnüzan: güzel düşünce.
içtima: toplanması
ihtiyarsız: elinde olmadan, irade dışı
İkram: ağırlama, saygı gösterme, ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı
İmam: namazda kendisine uyulan Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi
kanaat: inanma, görüş, fikir.
karye: köy
lâyık: yakışan, uygun
maksat: istenilen şey, niyet, amaç
mesele: ehemmiyetli, önemli iş
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, insanı iyiliklerden alıkoyup kötülüklere sevk eden güç
netice: sonuç.
nimet. iyilik, lütuf, ihsan, bağış
nüfuz: etki
Rab: mahlûkatı yaratan, besleyen, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah
sırf: sade, yalnız.
suret: şekil, biçim
şükran: teşekkür etme, iyiliğe karşı gösterilen iyi tavır
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık, hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme
teveccüh: ilgi, yönelme
vukuat: meydana gelmiş olaylar
zaif: zayıf
zikretmek. anmak, söylemek, bildirmek.

Sekizinci Mesele

Yirmi Yedinci Sözün içtihada mâni esbabın Beşinci Sebebinin Üçüncü Noktasının üçüncü misalinin haşiyesidir.

Muhim bir sual: Bazı ehl-i tahkik derler ki: "Elfaz-ı Kur'âniye ve zikriye ve sair tesbihlerin her biri müteaddit cihetlerle insanın letaif-i maneviyesini tenvir eder, manevî gıda verir. Manaları bilinmezse, yalnız lâfız ifade etmiyor, kâfi gelmiyor. Lâfız bir libastır, değiştirilse, her taife kendi lisanıyla o manalara elfaz giydirse, daha nafi olmaz mı?"

Elcevap: Elfaz-ı Kur'âniye ve tesbihat-ı Nebeviyenin lâfızları camit libas değil, cesedin hayattar cildi gibidir, belki murur-ı zamanla cilt olmuştur. Libas değiştirilir, fakat cilt değişse, vücuda zarardır. Belki namazda ve ezandaki gibi elfaz-ı mübarekeler, mana-i örfîlerine alem ve nam olmuşlar. Alem ve isim ise, değiştirilmez.

Ben kendi nefsimde tecrübe ettiğim bir hâleti çok defa tetkik ettim, gördüm ki, o hâlet hakikattir. O hâlet şudur ki:

Sure-i İhlâs'ı arefe gününde yüzer defa tekrar edip okuyordum. Gördüm ki, bendeki manevî duyguların bir kısmı, birkaç defada gıdasını alır, vazgeçer, durur. Ve kuvve-i müfekkire gibi bir kısım dahi, bir zaman mana tarafına muteveccih olur, hissesini alır, o da durur. Ve kalp gibi bir kısım, manevî bir zevke medar bazı mefhumlar cihetinde hissesini alır, o da sükût eder.

âlem: sembol, bayrak.
arefe: bayramdan bir önceki gün.
camit: cansız, ruhsuz.
ceset: vücut, beden.
cihet: yön, taraf.
ehl-i tahkik: gerçekleri araştıran, delilleriyle bilen âlimler.
elfaz: kelimeler, sözler.
elfaz-ı Kur'aniye ve zikriye: Kur'ân-ı Kerîm'in sözleri ve Allah'ı anmaya dair zikir kelimeleri.
elfaz-ı Kur'aniye: Kur'ân-ı Kerîm'e ait lâfızlar, sözler.
elfaz-ı mübareke: mübarek sözler, hayırlı kelimeler.
esbap: sebepler.
hakikat: gerçek, doğru.
halet: hal, durum.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
hayattar: canlı, yaşayan.
hisse: pay, nasip.
İçtihat: dinen kesin olarak belirtilmeyen bir konuda Kur'ân ve hadisten hüküm çıkarma.
ifade etme: anlatma.
kâfi: yeterli.
kuvve-i müfekkire: düşünme, fikir etme duygusu.
lâfız: kelime, söz.
letaif-i maneviye: manevî hisler, duygular.
libas: elbise.
lisan: dil.
mana: anlam.
mana-i örfî: bir şeyin halk arasında kullanılan manası.
manevî: kalbe ve ruha ait.
mâni: engel olan.
medar: kaynak, dayanak noktası.
mefhum: anlam, kavram.
mesele: cevabı istenen soru.
misal: örnek, numune.
muhim: önemli.
murur-i zaman: zaman geçmesi.
müteaddit: ayrı ayrı, çeşitli.
müteveccih: teveccüh eden, yönelen.
nafi: faydalı, kârlı.
nam: ad, isim.
nefsimde: şahsımda, kendimde.
sair: diğer, öteki, başka.
sual: soru.
sükût: susma, sessizlik.
taife: millet, topluluk.
tecrübe etmek: denemek, sınamak.
tenvir etme: nurlandırma, aydınlatma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma.
tesbihat-ı Nebeviye: Peygamberimizin Allah'ı anmak, Onu bütün kusur ve noksanlardan uzak tutmak için söylediği sözler.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.

Ve hakeza, gît gide, o tekrarda yalnız bir kısım letaif kalır ki, pek geç usanıyor; devam eder, daha manaya ve tetkikata hiç ihtiyaç bırakmıyor. Gaflet kuvve-i müfekkireye zarar verdiği gibi ona zarar vermiyor. Lâfız ve lâfz-ı müşebbî olduğu bir meal-i icmalî ile ve isim ve alem bulundukları mana-i örfî onlara kâfi geliyor. Eğer manayı o vakit düşünse, zararlı bir usanç verir.

Ve o devam eden lâtifeler, taallume ve tefehhume muhtaç değiller; belki tahattura, teveccuhe ve teşvike ihtiyaç gösterirler. Ve o cilt hükmündeki lâfızlar onlara kâfi geliyor ve mana vazifesini görüyorlar. Ve bilhassa o Arabî lâfızlar ile, kelâmullah ve tekellüm-i İlâhî olduğunu tahattur etmekle, daimî bir feyze medardır.

Işte, kendim tecrübe ettiğim şu hâlet gösteriyor ki, ezan gibi ve namazın tesbihatı gibi ve her vakit tekrar edilen Fatiha ve Sure-i Ihlâs gibi hakaıklen, başka lısan ile ifade etmek çok zararlıdır. Çünkü, menba-ı daimî olan elfaz-ı İlâhiye ve Nebeviye kaybolduktan sonra, o daimî letaifin daimî hisseleri de kaybolur. Hem, her harfin lâakal on sevabı zayi olması; ve huzur-i daimî bütün namazda herkes için devam etmediğinden, gaflet içinde, tercüme vasıtasıyla insanlanın tabiratı ruha zulmet vermesi gibi zararlar olur.

Evet, nasıl Imam-ı Azam demiş: "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ[1] tevhide alem ve isimdir." Biz de deriz:

Kelimat-ı tesbihiye ve zikriyenin, hususan ezanda ve namazda olanların eksenyet-ı mutlakası, alem ve ısım

alem: sembol, bayrak
Arabî: Arapça
bilhassa: özellikle.
daimî: sürekli, devamlı
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
elfaz-ı İlahiye ve nebeviye: İlahi kelimeler ve Peygamberimize ait sözler
feyiz: Allah'ın kuluna bağışladığı manevî bolluk ve dini heyecan
gaflet: boş bulunma, dikkatsızlık
hakaık: hakikatler, gerçekler
hakeza: bunun gibi, benzeri
halet: hal, durum.
hisse: pay, nasip
hususan: özellikle
huzur-i daimî: kendisini her an Allah'ın huzurunda hissetmek
hükmünde: değerinde, yerinde
İfade etmek: söylemek.
kâfi: yeterli
kelamullah: Allah'ın kelamı, sözü
kelimat-ı tesbihiye ve zikriye: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutan ve şanına lâyık ifadelerle anan kelimeler
kuvve-i müfekkire: fikir etme, düşünme duygusu
laakal: en azından
lâfız: söz, kelime
lâfz-ı müşebbî: doyurucu, tatmin edici söz.
latife: duygu, his
letaif: hisler, duygular
lisan: dil
mana: anlam
mana-i örfî: bir şeyin halk arasında kullanılan manası
meal-i icmalî: kısa anlam, özet mana
medar: kaynak, dayanak noktası
menba-ı daimî: hiç bitmeyen kaynak.
muhtaç: ihtiyacı olan.
sevap: hayırlı işlere karşılık Allah'ın verdiği karşılık.
Sure-i İhlas: İhlâs Suresi
taallüm: öğrenme.
tabirat: ifadeler, sözler
tahattur: hatırlatma, hatıra getirme
tefehhum: anlama
tekellüm-i İlahî: Cenab-ı Hakkın konuşması
tercüme: bir sözü bir dilden başka bir dile çevirme
tesbihat: tesbihler. Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutup şanına layık ifadelerle anmalar
teşvik: istek ve arzu uyandırma
tetkikat: incelemeler
teveccuh: ilgi, yönelme
tevhit: Allah'ın varlığını birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme
usanmak: bıkmak, sıkılmak
vakıt: zaman
vasıta: aracılık
vazife: görev
zayı olmak: kaybolmak.
zulmet: karanlık. Allah'ın nurundan mahrum olma hâli

1 Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19; Saffat Suresi, 35.)

hükmüne geçmişler. Alem gibi, mana-i lügavîsinden ziyade, mana-i örfî-i şer'îsine bakılır. Öyle ise değişmeleri şer'an mümkün değildir. Her mü'mine bilmesi lâzım olan mücmel manaları, yani muhtasar bir meali ise, en âmî bir adam dahi çabuk öğrenir. Bütün ömrünü İslâmiyetle geçiren ve kafasını binler malâyaniyat ile dolduran adamlar, bir iki haftada, hayat-ı ebediyesinin anahtarı olan şu kelimat-ı mübarekenin meal-i icmalîsini öğrenmemesine nasıl mazur olabilirler, nasıl Müslüman olurlar, nasıl "akıllı adam" denilirler? Ve öyle heriflerin tembelliklerinin hatırı için o nur menbalarının mahfazalarını bozmak kâr-ı akıl değildir.

Hem, سُبْحَانَ اللهِ[1] diyen, hangi milletten olursa olsun, Cenab-ı Hakkı takdis ettiğini anlar. İşte bu kadar kâfi gelmez mi? Eğer manasına kendi lisanıyla müteveccih olsa, akıl noktasında bir defa taallum eder. Hâlbuki günde yüz defa tekrar eder. O yüz defa, aklın hisse-i taallümünden başka, lâfızdan ve lâfza sirayet eden ve imtızaç eden meal-i icmalî, çok nurlara ve feyizlere medardır. Bahusus, tekellum-i İlâhî haysiyetiyle aldığı kudsiyet ve o kudsiyetten gelen feyizler ve nurlar çok ehemmiyetlidir.

Elhâsıl: Zarurîyat-ı dinîye mahfazaları olan elfaz-ı kudsiye-i İlâhiyenin yerine hıçbir şey ikame edilemez ve yerlerini tutamaz ve vazifelerini göremez. Ve muvakkat ifade etseler de, daimî, ulvî, kudsî ifade edemezler.

Amma nazariyat-ı dinîyenin mahfazaları olan elfazlar ise, değiştirilmeye lüzum kalmaz. Çünkü nasihat ile ve sair tedris ve talim ve vaaz ile o ihtiyaç mündefi olur.

1- Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir.

âlem: sembol, işaret
âmî: cahil, bilgisiz, tahsil görmemiş.
bahusus: özellikle
Cenab-ı Hak. hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
daimî: sürekli, devamlı
ehemmiyetli: önemli, değerli
elfaz: kelimeler, sözler
elfaz-ı kudsiye-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait kutsal lâfızlar, sözler
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
feyiz: Allah'ın kuluna bağışladığı manevî bolluk ve dinî heyecan
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhiret hayatı
haysiyet: şeref, itibar, değer, kıymet.
herif: adam, kaba saba kimse
hisse-i taallüm: öğrenme payı, ilim hissesi
hükmüne yerine: değerine.
ifade etme: anlatma
ikame etmek. yerleştirmek, koymak
imtızaç etme: karışma, kaynaşma
kâfi: yeterli
kar-ı akıl: akıllıca iş, akla uygun
kelimat-ı mübarek. mübarek, hayırlı kelimeler.
kudsî: kutsal, her türlü kusur ve noksandan uzak.
kudsiyet. kutsallık, kusur ve noksandan uzak oluş
lafız: söz, kelime
lâzım: gerekli
lisan: dil
lüzum: gerek
mahfaza: koruyucu kap, kılıf
malayaniyat: faydasız, boş şeyler
mana: anlam.
mana-i lugavî: sözlük anlamı
mana-i örfî-i şer'î: İslam şeriatınca yaygın olarak kabul edilen
mazur: özürlü, mazeretli
meal: anlam, mana
meal-i icmalî: kısa anlam, özet mana
medar: kaynak, dayanak noktası
menba: kaynak
mesail-i icmalî: kısa anlam
muhtasar: kısaltılmış, özet.
muvakkat: geçici
mücmel: öz, özet, kısa
mü'min: iman eden, inanan
mündefi: defedilmiş, giderilmiş.
müteveccih olmak: yönelmek, teveccüh etmek.
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma
nazariyat-ı dinîye: dinin nazarî ilmî, fikrî kısımları.
nur: aydınlık, ışık.
sair: diğer, başka
sirayet etme: geçme, yayılma
Subhanallah: Allah'ı her türlü eksiklikten, ayıp ve kusurlardan, her çeşit noksan sıfatlardan, tenzih eder, bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu kabul ederim
şer'an: şeriata göre, Allah'ın emir ve yasaklarına dayanan hükümlere göre
taallüm etmek. öğrenmek
takdis: yüceltme, Allah'ın her türlü kusur, eksiklik ve çirkinlikten uzak olduğunu ilân etme
talim: öğretme, yetiştirme, eğitme
tedris: okutma, öğretme, ders verme
tekellüm-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın konuşması
ulvî: yüksek, yüce
vaaz: öğüt verme, nasihat etme
vazife: görev
zarurîyat-ı dinîye: dince yapılması mecburî olan işler
ziyade: çok, fazla

Elhâsıl, lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabînin camiiyeti ve elfaz-ı Kur'âniyenin i'cazı öyle bır tarzdadır ki, kabil-i tercume değildir, belki "muhaldir" diyebilirim. Kimin şüphesi varsa, i'caza dair Yirmi Beşinci Söze muracaat etsin. Tercume dedikleri şeyler ise, gayet muhtasar ve nakıs bır mealdir. Boyle meal nerede, hayattar, çok cihetlerle teşaub etmiş ayatın hakıkî manaları nerede?

* * *

Dokuzuncu Mesele

Mühim ve Mahrem Bir Mesele ve Bir Sırr-ı Velâyet

Âlem-ı Islâm'da *Ehl-ı Sünnet ve Cemaat* denılen ehl-ı hak ve istıkamet fırka-i azîmesi hakaık-ı Kur'âniyeyi ve ımanıyeyı ıstıkamet dairesinde huve hüvesine sünnet-ı seniyeye ittıba ederek muhafaza etmişler. Ehl-i velâyetin ekseriyet-i mutlakası, o daıreden neş'et etmişler. Dıger bir kısım ehl-i velâyet, *Ehl-i Sünnet ve Cemaatin* bazı desatırlen harıcinde ve usullerine muhalıf bır caddede gorunmüş. İşte şu kısım ehl-i velâyete bakanlar iki şıkka ayrıldılar.

Bir kısım ise, *Ehl-ı Sünnetin* usulüne muhalif oldukları ıçın, velâyetlerini inkâr ettıler. Hatta onlardan bir kısmının tekfirine kadar gıttıler.

Dıger kısım ki, onlara ittıba edenlerdir. Onların velâyetlerini kabul ettıklen ıçın, derler ki: "*Hak yalnız* Ehl-ı Sünnet ve Cemaatin *mesleğine münhasır değil*." Ehl-i bıd'adan bır fırka teşkıl ettıler, hatta dalâlete kadar

âlem-ı İslâm: İslâm âlemi. İslâm dunyası
ayat: ayetler. Kur'ân ın cumlelen
camıiyet: toplayıcı, geniş ve kapsamlı oluş
cihet: yon
dait: aıt, ılgılı, alâkalı
dalâlet: dogru yoldan. Iman ve Islamıyetten ayrılma.
desatır: dusturlar, esaslar, prensıpler
ehl-i bid'a: dının aslında olmadığı hâlde, sonradan çıkarılan yeni âdet ve uygulamalan dine mal etmeye çalışanlar
ehl-ı hak ve istıkamet: dogru ve hak yolda olanlar
Ehl-i Sunnet ve Cemaat: İslâm ı ilk gunku saflığıyla kabul ederek, dinde olmayan şeylen karıştırmayıp Hz. Peygamberin yolundan ve sunnetinden ayrılmayanlar
ehl-ı velayet: velı olanlar. Allah ın dostlugunu kazananlar
ekseriyet-i mutlaka: çok buyuk çogunluk
elfaz-ı Kur'anıye: Kur'ân-ı Kerîm e aıt lafızlar, sozler
elhasıl: sonuç olarak, ozetle
fırka: grup, insan topluluğu
fırka-i azıme: en buyuk grup
gayet: son derece, çok.
hak: doğru, gerçek
hakaık-ı Kur'anıye ve ımanıye: Kur'an'a ve ımana aıt olan gerçekler
hakıkî: gerçek, dogru
harıcinde: dışında
hayattar: canlı
huve hüvesine: aynen
I'caz: taklıdı mumkun olmayacak derecede güzel ve duzgun söz soyleme ozelligi, benzerini yapmada herkesi acze duşurme
İnkar etmek: kabul etmemek, reddetmek.
istıkamet: dogruluk, inanç duşunce, niyet, tutum ve davranışta Allah ın rızasına uygunluk
ittıba etmek: tâbi olmak, uymak, arkasından gitmek.
kabıl-i tercume: tercume edilebilir
lisan-ı Arabi: Arap dılı, Arapça
lisan-ı nahvı: duzen ve kuralara baglı gramer dılı
mahremi: gızlı olan, herkese soylenmeyen
mana: anlam
meal: anlam, mana
mesele: cevabı istenen soru, onemli konu
meslek: usul, yol, gıdış
muhafaza etmek: korumak.
muhal: ımkânsız.
muhalif: aykırı, zıt.
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
muhım: onemli
münhasır: sadece belli bır şeyle ilgılı, sınırlı
muracaat etmek: herhangi bır eserden yararlanmak, başvurmak.
nakıs: eksik.
neş'et etmek: çıkmak, kaynaklanmak, yeşmek.
sırr-ı velâyet: Allah dostu olmanın dıkkat ve tecrube ile anlaşılabilecek en zor ve en ınce yanı
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed in yuce sunneti, yuksek hâl, soz, tavırları
tarz: şekil, bıçım
tekfir: kufurle ıtham etme
tercume: bir sozu bir dilden başka bır dile çevirme
teşaub etme: şubelere, kısım ve bolumlere ayrılma.
teşkıl etmek: meydana getirmek, oluşturmak.
usul: yol, tarz, temel prensip
velayet: velılık, Allah dostlugu

gittiler. Bilmediler ki, her hâdî zat muhdî olamaz. Şeyhlen hatasından mazurdur, çünkü meczuptur. Kendileri ise mazur olamazlar.

Mutavassıt bir kısım ise, o velîlerin velâyetlerini inkâr etmediler, fakat yollarını ve meslekleri kabul etmediler. Diyorlar ki: "Hilâf-ı usul olan sözlen, ya hale mağlûp olup hata ettiler, veyahut manası bilinmez müteşabihat misillu şatahattır."

Maatteessüf, birinci kısım, hususan ulema-i ehl-i zahir, meslek-i Ehl-i Sünneti muhafaza niyetiyle, çok mühim evliyayı inkâr, hatta tadlil etmeye mecbur olmuşlar. İkinci kısım olan taraftarları ise, o çeşit şeyhlere ziyade hüsnüzan ettikleri için, hak mesleğini bırakıp bid'ata, hatta dalâlete girdikleri olmuş.

İşte, şu sırra dair, pek çok zaman zihnimi işgal eden bir hâlet vardı.

Bir zaman, ben bir kısım ehl-i dalâlete mühim bir vakitte kahır ile dua ettim. Bedduama karşı, müthiş bir kuvvet-i maneviye çıktı. Hem duamı geri veriyordu, hem beni menetti.

Sonra gördüm ki, o kısım ehl-i dalâlet, hilâf-ı hak icraatında bir kuvve-i maneviyenin teshilâtıyla arkasına aldığı halkı sürükleyip gidiyor, muvaffak oluyor. Yalnız cebirle değil, belki velâyet kuvvetinden gelen bir arzu ile imtizaç ettiği için, ehl-i imanın bir kısmı o arzuya kapılıp hoş görüyorlar, çok fena telâkkı etmiyorlar.

arzu: istek
beddua: birinin kötü duruma düşmesi için yapılan dua.
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan ortaya çıkarılan yeni adet ve uygulamalar
cebir: zorlama.
dair: alâkalı, ilgili, alakalı
dalâlet: doğru yoldan, İman ve İslâmiyetten ayrılma
ehl-i dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılan azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: Allah'a inananlar, İman sahipleri.
evliya: velîler, Allah dostları
fena: kötü
hâdî: hidayet edici.
hak: doğru
halet: hal, durum
hata: yanlış, yanılma
hilâf-ı hak: hakka aykırı, ters
hilâf-ı usul: usule aykırı, temel prensiplere ve kurallara aykırı.
hususan: özellikle.
hüsnüzan: bir kişi hakkında güzel düşünceye sahip olma.
icraat: iş yapma, faaliyet.
imtizaç etmek: birleşmek, kaynaşmak
inkâr: reddetme, kabul etmeme
işgal etme: meşgul etme, uğraştırma
kahır ile dua etmek: mahvolmalarını Allah'tan istemek.
kuvve(t)-i maneviye: manevî güç.
maatteessüf: üzülerek, ne yazık ki
mağlûp: yenilmiş
mana: anlam
mazur: özürlü, mazeretli
mecbur olmak: zorunda kalmak
meczup: kendinden geçmiş
men etme: engelleme
meslek: tutulan, gidilen yol
meslek-i ehl-i sünnet: ehl-i sünnetin takip ettiği, Peygamberimizin ve Sahabelerinin gittiği yol
misillu: gibi, benzeri
muhafaza: koruma
muhdî: hidayete sebep olan.
mutavassıt: orta yolu tutan
muvaffak: başarılı
mühim: önemli
müteşabihat: Kur'ân-ı Kerim'in manası açık olmayan âyetleri
niyet: amaç, maksat, gaye
şatahat: şeriata aykırı, dengesiz olçusuz sözler
şeyh: tarikatte en üst mertebeye ulaşmış ve ders veren yetkili kişi
tadlil: bir kişiyi dinden çıkmakla itham etme
telâkkî etme: kabul etme.
teshilât: kolaylaştırmalar
ulema-i ehl-i zahir: zahire göre görüş bildiren âlimler
velâyet: velîlik, Allah dostluğu
velî: Allah dostu.
zat: kişi, şahıs, fert.
zihin: hafıza, dimağ
ziyade: çok, fazla

İşte bu iki sırrı hissettiğim vakit dehşet aldım, "Fesübhanallah," dedim. "Tarîk-ı haktan başka velâyet bulunabilir mi? Hususan müthiş bir cereyan-ı dalâlete ehl-i hakîkat taraftar çıkar mı?" dedim. Sonra, bir mübarek arefe gününde, müstahsen bir âdet-i İslâmiyeye binaen Sure-i İhlâs'ı yüzer defa tekrar ederek okuyup, onun bereketiyle, "Mühim bir suale cevap" namında yazılan mesele ile beraber şöyle bir hakıkat dahi rahmet-i İlâhiye ile kalb-i âcizâneme gelmiş. Hakîkat şudur ki:

Sultan Mehmed Fatih'in zamanında hikâye edilen meşhur ve manıdar Cîbalî Baba Kıssası nev'inden olarak, bir kısım ehl-i velâyet, zahiren muhakemeli ve âkıl görünürken, meczupturlar. Ve bir kısmı dahi, bazen sahvede ve daire-i akılda görunur, bazen aklın ve muhakemenin haricinde bir hale girer. Şu kısımdan bir sınıfı, ehl-i iltibastır, tefrik etmiyor. Sekir hâlinde gorduğu bir meseleyi hâlet-i sahvede tatbik eder, hata eder ve hata ettiğini bilmez. Meczupların bir kısmı ise, indallah mahfuzdur, dalâlete sülûk etmez. Diğer bir kısmı ise mahfuz değiller; bid'at ve dalâlet fırkalarında bulunabilirler. Hatta kâfirler içinde bulunabileceği ihtimal verilmiş.

İşte, muvakkat veya daimî meczup olduklarından, manen "mübarek mecnun" hükmünde oluyorlar. Ve mübarek ve serbest mecnun hükmünde oldukları için, mukellef değiller. Ve mükellef olmadıkları için muaheze olunmuyorlar. Kendi velâyet-ı meczubâneleri bâkî kalmakla beraber, ehl-i dalâlete ve ehl-i bid'aya taraftar çıkarlar, mesleklerine bir derece revaç verip, bir kısım ehl-ı ımanı

âdet-i İslâmiye: İslâmî âdet, gelenek.
arefe: bayramdan bir onceki gun
bâkî: sürekli ve kalıcı
bereket: manevî bolluk, hayırlılık.
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan ortaya çıkarılan yeni âdet ve uygulamalar
binaen: den dolayı
cereyan-ı dalâlet: inançsızlık akımı
daimî: sürekli, devamlı
daire-i akıl: akıl dairesi
dalâlet fırkaları: İman ve İslâmiyetten ayrılan azgın ve sapkın kimselerin gruplarını toplulukları
dalâlet: doğru yoldan, iman ve İslâmiyetten ayrılma
ehl-i bid'a: dinin aslında olmadığı halde sonradan çıkarılan yeni âdet ve uygulamaları dine mal etmeye çalışanlar
ehl-i dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılan azgın ve sapkın kimseler
ehl-ı hakîkat: doğru ve hak yolda olan kimseler
ehl-ı iltibas: hak ile batılı karıştıran kimseler
ehl-i İman: Allah'a inananlar, iman sahipleri
ehl-ı velâyet: Allah'ın dostları
fesübhanallah: Allah'ı her turlu kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih ederim manasındadır, şaşkınlığı anlatmak için kullanılır
hakîkat: gerçek.
hâlet-i sahve: kendinden geçme halinin sona ermesi
hata: yanlış, yanılma
hususan: özellikle.
hükmünde: yerinde, degerinde
ihtimal: olabilirlik, mumkun olma
İndallah: Allah katında
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden dınsız
kalb-i âcizanem: âcız kalbim (tevazu için söylenen bir sozdur).

kıssa: ders ve ibret verici hikâye, olay
mahfuz: korunmuş
manen: manevî yonden, iç varlık bakımından
manıdar: manalı, anlamlı
mecnun: deli, akılsız
meczup: cezbe hâlinde kendinden geçmiş.
mesele: onemli konu
meşhur: tanınmış, bilinen
muaheze: hesaba çekme, sorgulama
muhakeme: düşünme, akıl yurutme.
muvakkat: geçici.
mübarek: bereketli, hayırlı, mutlu
mühim: onemli
mukellef: dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan
müstahsen: begenilen, guzel karşılanan
nev': turlu çeşit.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
revaç: rağbet, kıymet, deger
sahve: uyanıklık halı
sekir: kendinden geçiş, manevî sarhoşluk.
sual: soru
Sure-i İhlâs: İhlâs Suresi
sülûk etme: bir yola girme
tarîk-i hak: hak ve hakıkat yolu
tatbik etmek: uygulamak.
tefrik etmek: birbirinden ayırmak.
velayet: velilik, Allah dostluğu
velayet-i meczubane: İlâhî aşktan kendinden geçmiş şekildeki velilik.
zahiren: gorunuşte

ve ehl-i hakkı, o mesleğe girmeye meş'umâne bir sebebiyet verirler.

* * *

Onuncu Mesele

Ziyaretçilere ait, bazı dostlar tarafından ihtar ile, bir dustur izah edilmek istenilmiştir. Onun için yazılmıştır.

Malûm olsun ki, bizi ziyaret eden, ya hayat-ı dünyeviye cihetinde gelir; o kapı kapalıdır. Veya hayat-ı uhreviye cihetinde gelir. O cihette iki kapı var:

Ya şahsımı mübarek ve makam sahibi zannedip gelir. O kapı dahi kapalıdır. Çünkü ben kendimi beğenmiyorum; beni beğenenleri de beğenmiyorum. Cenab-ı Hakka çok şukur, beni kendime beğendirmemiş.

İkinci cihet, sırf Kur'ân-ı Hakîm'in dellâlı olduğum cihetledir. Bu kapıdan girenleri alerre'si velayn kabul ediyorum. Onlar da üç tarzda olur: Ya dost olur, ya kardeş olur, ya talebe olur.

Dostun hassası ve şartı budur ki: Kat'iyen Sözlere ve envar-ı Kur'âniyeye dair olan hizmetimize ciddî taraftar olsun; ve haksızlığa ve bid'alara ve dalâlete kalben taraftar olmasın, kendine de istifadeye çalışsın.

Kardeşin hassası ve şartı şudur ki: Hakikî olarak Sözlerin neşrine ciddî çalışmakla beraber, beş farz namazını eda etmek, yedi kebairi işlememektir.

alerre'si velayn: baş ve göz üstüne.
bid'a: dinin aslında olmayıp sonradan ortaya çıkanlan yeni âdet ve uygulamalar.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
ciddî: samimî.
cihet: yön, taraf.
dair: ait, ilgili.
dalalet: doğru yoldan İman ve İslamiyetten ayrılma.
delîl: ilan edici, hakka davet eden.
dustur: kural, prensip.
eda etmek: yerine getirmek.
ehl-i hak: hak ve doğru yolda olanlar.
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurlan. Kur'an'ın saçtığı parıltılar, ışıklar.
farz: İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
hakiki: gerçek.
hassa: özellik.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı uhreviye: âhiret hayatı.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
izah edilmek: açıklanmak.
kat'iyen: kesinlikle.
kebair: büyük günahlar.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
makam: manevî mevki.
malûm: bilinen.
mesele: önemli konu.
meş'umane: kötü bir şekilde, uğursuzca.
mübarek: hayırlı, uğurlu.
neşir: dağıtma, yayma.
sebebiyet verme: sebep olma.
sırf: yalnız, sade.
şukür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve min nettarlık ifade etme, teşekkür.
talebe: öğrenci.
tarz: şekil, biçim.
zannetmek: sanmak.

Talebeliğin hassası ve şartı şudur ki: Sözleri kendi malı ve telifi gibi hissedip sahip çıksın ve en mühim vazife-i hayatiyesini onun neşir ve hizmeti bilsin.

İşte şu üç tabaka, benim uç şahsiyetimle alâkadardır.

Dost, benim şahsî ve zatî şahsiyetimle münasebettar olur.

Kardeş, abdiyetim ve ubudiyet noktasındaki şahsiyetimle alâkadar olur.

Talebe ise, Kur'ân-ı Hakîm'in dellâlı cihetinde ve hocalık vazifesindeki şahsiyetimle münasebettardır.

Şu görüşmenin de üç meyvesi var:

Birincisi: Dellâllık itibanyla mücevherat-ı Kur'âniyeyi benden veya Sözlerden ders almak–velev bir ders de olsa.

İkincisi: İbadet itibarıyla uhrevî kazancıma hissedar olur.

Üçüncüsü: Beraber dergâh-ı İlâhiyeye müteveccih olup rabt-ı kalp ederek, Kur'ân-ı Hakîm'ın hizmetinde el ele verip tevfik ve hidayet istemek.

Eğer talebe ise, her sabah mütemadiyen ismiyle, bazen hayaliyle dahi yanımda hazır olur, hissedar olur.

Eğer kardeş ise, bırkaç defa hususî ismiyle ve suretiyle dua ve kazancımda hazır olup hissedar olur. Sonra umum ihvanlar içinde dahil olup rahmet-i İlâhiyeye teslim ediyorum ki, dua vaktinde "ihvetî ve ihvanî" dediğim

abdiyet: kulluk.
alakadar: alâkalı, ilgili.
cihet: yön, taraf.
dellal: ilân edici, hakka davet eden.
dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, kapısı.
hassa: özellik.
hidayet: doğru ve hak yolda olma.
hissedar: pay sahibi, ortak.
hususî: şahsî, özel.
İbadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
İhvan: kardeş.
İhvanî: erkek kardeşlerim.
İhvetî: kız kardeşlerim.
itibarıyla: bakımından, yönüyle.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mücevherat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mücevher kıymetindeki sırları ve manaları.
mühim: önemli.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
mütemadiyen: sürekli olarak.
müteveccih: yönelmiş, yönelik.
neşir: dağıtma, yayma.
rabt-ı kalp: kalben bağlanma.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
suret: şekil, görünüş.
şahsî: özel, şahsa ait.
şahsiyet: kişilik, kişi özelliği.
tabaka: sınıf, grup, zümre.
talebe: öğrenci.
telif: yazmak.
teslim etme: Allah'ın emrine bırakma.
tevfik: Allah'ın yardımı, başarı.
ubudiyet: kulluk.
uhrevî: âhirete ait.
umum: bütün.
vazife: görev.
vazife-i hayatiye: hayat vazifesi, görevi.
velev: hattâ, ister, isterse.
zatî: kendisiyle ilgili, özel.

vakit, onlar, içinde bulunur. Ben bilmezsem, rahmet-i İlâhiye onları biliyor ve görüyor.

Eğer dost ise ve farzı kılar ve kebairi terk ederse, umumiyet-i ihvan itibarıyla duamda dahildir.

Bu üç tabaka dahi beni manevî dua ve kazançlarında dahil etmek şarttır.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مَنْ قَالَ «اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا» وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ[1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ[3]

اَللّٰهُمَّ يَا مَنْ اَجَابَ نُوحًا فِي قَوْمِهِ ۞ وَيَا مَنْ نَصَرَ اِبْرٰهِيمَ عَلٰى اَعْدَائِهِ ۞ وَيَا مَنْ اَرْجَعَ يُوسُفَ اِلٰى يَعْقُوبَ ۞ وَيَا مَنْ كَشَفَ الضُّرَّ عَنْ اَيُّوبَ ۞ وَيَا مَنْ اَجَابَ دَعْوَةَ زَكَرِيَّا ۞ وَيَا مَنْ تَقَبَّلَ يُونُسَ ابْنَ مَتّٰى نَسْئَلُكَ بِاَسْرَارِ اَصْحَابِ هٰذِهِ الدَّعَوَاتِ الْمُسْتَجَابَاتِ اَنْ تَحْفَظَنِي وَتَحْفَظَ نَاشِرَ هٰذِهِ الرَّسَائِلِ وَرُفَقَاءَهُمْ مِنْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ وَانْصُرْنَا عَلٰى اَعْدَائِنَا وَلَا تَكِلْنَا اِلٰى اَنْفُسِنَا

1- Allah'ım! Mü'min için mü'min, sağlam yapılmış bir binanın birbirine kuvvet veren taşları gibidir" (*Buhârî*, Salât, 88; Edep, 36; Mezâlim, 5; *Müslim*, Birr, 65; *Tirmizî*, Birr, 18; Nesâî, Zekât, 67; *Müsned*, 4/405, 409.) buyuran zâta ve onun Âl ve Ashâbına salât ve selâm eyle.

2- Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

3- Dediler: Bizi bu saadete erîştiren Allah'a hamd olsun. Yoksa, Allah hidayet etmeseydi biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler. (A'râf Sûresi, 43.)

âl: aile, soy.
Ashap: Sahabeler, arkadaşlar. Peygamberimizi görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
dahil etmek: katmak.
dahil: içinde.
farız: farzlar. İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emirler.
hak: doğru, gerçek.
hamd: Allah'a karşı olan şükrünü ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hidayet: doğru ve hak yol. İslâmiyet.
hikmet: belirli gayelere yönelik olarak, faydalı, anlamlı, yerli yerinde olma.
itibarıyla: bakımından.
kebair: büyük günahlar.
muhakkak: şüphesiz.
mü'min: Allah'a inanan.
noksan: eksiklik.
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, mahlûkatı uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
saadet: mutluluk.
salat: Peygamberimize, Sahabelerine, ailesine Allah'ın rahmetini, meleklerin istiğfarını, mü'minlerin dualarını dileme.
selâm: rahatlık, esenlik, selâmet.
tabaka: kat, katman, sınıf, grup, zümre.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
umumiyet-i ihvan: kardeşlerin tamamı.
zat: kişi, şahıs, fert.

وَاكْشِفْ كُرْبَتَنَا وَكُرْبَتَهُمْ وَاشْفِ أَمْرَاضَ قُلُوبِنَا
وَقُلُوبِهِمْ آمِينَ آمِينَ آمِينَ (1)

Yirmi Yedinci Mektup

Bu Mektup, *Risale-i Nur* Müellifinin talebelerine yazdığı ayn-ı hakikat ve çok letafetli, güzel mektuplarıyla, Risale-i Nur Talebelerinin Üstadlarına ve bazen birbirlerine yazdıkları ve *Risale-i Nur*'un mütalâasından aldıkları parlak feyizlerini ifade eden çok zengin bir Mektup olup, bu mecmuanın üç dört mislî kadar büyüdüğü için, bu mecmuaya ilhak edilmemiştir. Müstakilen *Barla, Kastamonu, Emirdağ Lâhikaları* olarak neşredilmiştir.

âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!
ayn-ı hakikat: gerçeğin ta kendisi
cinnî: cinlerden olan.
feyiz: Allah'ın kuluna bağışladığı ilim bolluğu ve dinî heyecan
hürmet: şeref
ifade eden: anlatan
ilhak etmek: eklemek, ilâve etmek.
İmdat: yardım.
insî: insanlardan olan
kalbî: kalple ilgili
kavim: kendilerine peygamber gönderilen insan topluluğu.
lâhika: ek, ilâve
letafetli: güzel
makbul: kabul edilmiş olan
mecmua: çeşitli konularla ilgili yazıların toplanmasından meydana gelen kitap
muhafaza: koruma
müellif: yazar
müstakilen: bağımsız olarak, kendi başına
mütalâa: dikkatli okuma, inceleme ve iyice düşünme
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
neşretme: dağıtma, yayma.
niyaz: dua, yalvarma
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük kitap
şer: kötülük, fenalık
şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma
talebe: öğrenci
ustad: bir ilim veya sanatta üstün olan kimse.

1. Ey kavmi içerisinde Hazret-i Nuh'un duasını kabul eden, ey düşmanlarına karşı Hazret-i İbrahim'e yardım eden, ey Yusuf'u Hazret-i Yakup'a geri döndüren, ey Hazret-i Eyyub'dan hastalığı gideren, ey Hazret-i Zekeriya'nın duasını kabul buyuran, ey Hazret-i Yunus ibni Metta'nın imdadına koşan Allah'ım! Bütün bu makbul dua sahiplerinin sırları hürmetine, Senden istiyor ve niyaz ediyoruz ki, beni ve bu risâleleri neşredenleri ve arkadaşlarını insî ve cinnî şeytanların şerrinden muhafaza eyle. Düşmanlarımıza karşı bize yardım et. Bizi nefsimizin eline bırakma. Bizim ve onların sıkıntılarını gider. Bizim ve onların kalbî hastalıklarına şifa ver. Âmin, âmin, âmin.

Yirmi Şekizinci Mektup

Şu Mektup Sekiz Meseledir

Birinci Risale olan Birinci Mesele

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۞ اِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُوْنَ [1]

SANIYEN: Üç sene evvel benimle görüştükten üç gün sonra tabirî çıkmış, tevîli tezahur etmiş eski bir rüyanızın, şimdi tabirini istiyorsunuz. Şimdilik o güzel, mübarek müjdeli rüya, mürur-ı zamana uğramış. Manasını göstermiş olan o rüyaya karşı böyle desem hakkım yok mu?

[2] نَه شَبْ پَرَسْتَم مَنْ غُلَامِ شَمْسَمْ لَرْشَمْسِ مِي گُوَيَمْ خَبَرْ

[3] آنْ خَيَالَاتِي كِه دَامِ اَوْلِيَاسْتْ عَكْسِ مَهْرُوْيَانِ بُوْسْتَانِ خُدَاسْتْ

Evet kardeşim, seninle mahz-ı hakikat dersini müzakereye alışmışız. Hayalâtlara karşı kapısı açık olan rüyaları tahkikî bir surette mevzuubahis etmek, tahkik mesleğine tam uygun gelmediğinden, o cüz'î hâdise-i nevmiye münasebetiyle, mevtin küçük bir kardeşi olan nevme [4] ait ilmî ve dustûrî olarak altı nükte-i hakikatı, ayat-ı Kur'âniyenin işaret ettiği vecihte beyan edeceğiz. Yedincisinde, senin rüyana kısa bir tabir verilecek.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Eğer rüya tabirini biliyorsanız. (Yusuf Suresi, 43.)

2. Ben ne geceyim ne de geceperestim. Ben bir hakikat güneşinin hadimiyim ki, ondan size haber getiriyorum. (İmam-ı Rabbanî, *Mektubat*, 1.124, 130. Mektup.)

3. O hayaller ki, evliyanın tuzağı. İlahî bahçelerin ay yüzlü güzellerinin akislerdir. (Mevlana Celâleddin-i Rumî.)

4. Deylemî, *Musnedü'l-Firdevs*, 4.309; Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, 10.415.

✱ *Yirmi Sekizinci Mektubun* bir kısmı 1931'de, bir kısmı da 1933'te Barla'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

ait: ilgili
akis: yansıma
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
beyan: açıklama, anlatma, izah.
cüz'î: küçük.
dustûrî: kaideli, prensipli
evliya: veliler, Allah dostları.
evvel: önce.
geceperest: geceye tapan, geceyi seven
hadim: hizmetçi, hizmet eden
hâdise-i nevmiye: uyku ile ilgili hâdise, rüya olayı
hakikat: gerçek.
hayalat: hayaller
İlahî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
ilmî: ilmle ilgili, bilimsel.
mahz-ı hakikat: gerçeğin aslı, gerçeğin kendisi
mana: anlam
mevt: ölüm, vefat.
mevzuubahis etmek: söz konusu etmek, hakkında konuşmak
mübarek: hayırlı, uğurlu
müjde: sevindirici haber
münasebet: ilgi, alâka, vesile
mürur-ı zaman: zaman aşımı
müzakere: karşılıklı fikir söyleme, danışma, görüşme.
nevm: uyku
nükte-i hakikat: gerçeği, doğruluğu ifade eden ince ve zarif sözler
Rahîm: acıyan, koruyan, şefkat ve merhamet eden Allah
Rahman: İster mü'min, İster kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
sanıyen: İkincisi
suret: tarz, biçim
tabir: yorum, söz
tahkik: doğru olup olmadığını araştırma
tahkikî: araştırma, inceleme ile ilgili.
tevil: sözün ilk bakışta belirten anlamını değil de, ihtimal dahilinde bulunan diğer anlamlarını alarak yorumlama, ince yorum
tezahur: ortaya çıkma
vecih: şekil

Birincisi: Sure-i Yusuf'un mühim bir esası rüya-i Yusufiye olduğu gibi, [1] وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ayeti misillü çok ayetlerle, rüyada ve nevmde perdeli olarak ehemmiyetli hakıkatler var olduğunu gostenr.

İkincisi: Kur'ân ile tefeule ve rüyaya itimada ehl-i hakıkat taraftar değiller. Çünkü, Kur'ân-ı Hakîm, ehl-i küfru kesretle ve şıddetli bır tarzda vuruyor. Tefeülde, kâfıre aıt şiddeti tefeül eden insana çıktığı vakit, yeis veriyor, kalbi muşevveş ediyor.

Hem rüya dahi, hayır iken, bazı aks-ı hakıkatle göründuğu için şer telâkki edilir, ye'se duşurür, kuvve-i maneviyeyi kırar, suizan verir. Çok rüyalar var ki, sureti dehşetli, zararlı, mülevves iken, tabiri ve manası çok güzel oluyor. Herkes rüyanın suretiyle manasının hakikati mabeynindeki münasebeti bulamadığı için, lüzumsuz telâş eder, me'yus olur, keder eder.

İşte, yalnız bu cihet içindir ki, ehl-i hakîkat gibi ve Imam-ı Rabbanî mısillü, başta "Ne şebem, ne şebperestem" dedim.

Üçüncüsü: Hadis-i sahîh ile, nübüvvetin kırk cüz'ünden bır cuz'u, nevmde ruya-i sadıka suretınde tezahür etmiş [2] Demek, rüya-i sadıka hem haktır, hem nübüvvetin vezaıfine taallûku var.

Şu Uçüncü Mesele, gayet mühım ve uzun ve nubuvvetle alâkadar ve derin olduğundan, başka vakte talik ediyoruz, şımdılık o kapıyı açmıyoruz.

---

1 Uykunuzu bır ıstırahat kıldık. (Nebe Suresi 9.)

2. *Buhari*, Tabir 2, 4, 10, 26. *Müslim*, Rüya 6, 7, 8, 9. *Ebu Davud*, Edep 88. *Darimî*, Rüya 2.

---

aks-i hakıkat: gerçeğin zıddı, ger çekle ılgısı bulunmayan
alakadar: ılgılı, ılışkılı, alâkalı
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
cihet: yön, taraf
cüz: kısım, parça
ehemmiyetli: onemlı
ehl-ı hakıkat: gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, hakıkat ehlı, doğru ve hak yolda olanlar
ehl-ı küfür: kufur ehlı, kâfirler
gayet: çok, son derece
hadis-i sahih: ravılerın kesıntısı bulunmayan bır senetle rıvayet ettıklerı, doğruluğu ve Peygamberımıze aıt olduğu şuphe gotürmeyen hadıs
hak: doğru, gerçek.
hakıkat: gerçek, doğru
hayır: yıllık
istirahat: dınlenme, rahatlama.
itimat: dayanma, guvenme
kafir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkâr eden, dınsız.
keder: sıkıntı, üzüntü, acı
kesret: çokluk, fazlalık.
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
lüzumsuz: gereksız
mabeyn: arası, ıkı şeyın arası
mana: anlam
mesele: sorulup karşılığı istenılen şey, cevabı istenen soru, konu.
me'yus: umıtsız, kederlı.
misillü: benzen gibi
mühim: onemlı
mülevves: kırlı, pıs, hoş olmayan.
münasebet: bağlantı, ılıskı
müşevveş: karışık, karmakarışık.
nevm: uyku
nubuvvet: nebîlık, peygamberlik.
perde: örtü
rüya-i sadıka: doğru olan rüya
rüya-i Yusufiye: Hz Yusuf'un rüyası
suizan: bır kımse hakkında kotu dusunceye sahip olma
suret: bıçım, gorunuş, şekıl.
şebem: geceyım
şebperest: geceyi seven, geceye tapan.
şer: kotulük, zararlı
taalluk: ılgı, ılışkı, alaka.
tabir: yorum, yorumlama
talik: sonraya bırakmak, ertelemek.
tefeul: bır kıtabı rastgele açarak denk gelen yerı okuma ve o kısmı uğurlu sayma
telakki: kabul etme
telaş: endışe, kaygı.
tezahür: ortaya çıkma, gorunme
vezaif: vazıfeler, ışler
yeis: umıtsızlıkten meydana gelen üzüntü ve karamsarlık.

Dördüncüsü: Rüya üç nevidir. İkisi, tabir-i Kur'ân'la,[1] اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ 'da dahildir, tabire değmiyor; manası varsa da ehemmiyeti yok. Ya mizacın inhirafından, kuvve-i hayaliye şahsın hastalığına göre bir terkibat, tasvirat yapıyor; yahut gündüz veya daha evvel, hatta bir iki sene evvel aynı vakıtte başına gelen muheyyiç hâdisatı, hayal tahattur eder, tadil ve tasvir eder, başka bir şekil verir. İşte bu iki kısım اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ 'dır, tabire değmiyor.

Üçüncü kısım ki, "rüya-i sadıka"dır. O doğrudan doğruya, mahiyet-i insaniyedeki lâtife-i Rabbaniye, âlem-i şahadetle bağlanan ve o âlemde dolaşan duyguların kapanmasıyla ve durmasıyla âlem-i gayba karşı bir münasebet bulur, bir menfez açar; o menfez ile, vukua gelmeye hazırlanan hâdiselere bakar. Ve Levh-i Mahfuzun cilveleri ve mektubat-ı kaderiyenin numuneleri nev'inden birisine rast gelir, bazı vakıat-ı hakikiyeyi görür. Ve o vakıatta, bazen hayal tasarruf eder, suret libasları giydirir.

Bu kısmın çok envaı ve tabakatı var. Bazı, aynen gördüğü gibi çıkar, bazen bir ince perde altında çıkıyor, bazen kalınca bir perde ile sarılıyor. Hadıs-i şerifte gelmiş ki, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bidayet-i vahıyde gördüğü rüyalar, subhun inkişafı gibi zahir, açık, doğru çıkıyordu.[2]

Beşincisi: Rüya-ı sadıka, hıss-ı kablelvukuun fazla inkişafıdır. Hiss-i kablelvuku ise, herkeste cüz'î, küllî vardır. Hatta hayvanlarda dahı vardır. Hatta, bır zaman ben bu

1. Karışık ve anlaşılmaz rüyalar. (Yusuf Suresi, 44.)
2. *Buhârî*, 1.3. *Muslim*, Iman, 252. *Tırmizî*, Menakıb, 6. *Musned*, 6.153.

âlem: dünya
âlem-i gayb: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
âlem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzenne olsun
bidayet-i vahiy: vahyin başlangıcı
cilve: görünme, yansıma, görüntü
cüz'î: az, küçük.
dahil: içinde
ehemmiyet: kıymet, değer, önem
envaı: çeşitler, türler, nevler
evvel: önce
hadisat: hadiseler, olaylar
hadise: olay.
hadıs-i şerif: mubarek söz. Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey, hülya
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hâdisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
inhiraf: sapma, değişme, bozulma
inkişaf: açılma, gelişme
kuvve-i hayaliye: hayal duygusu, hayal gücü
küllî: çok, büyük.
lâtife-i Rabbaniye: İlâhî hakikatlerin hissedilmesine ve manevî zevklerin alınmasına yarayan his, duygu
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha. Allah'ın ezeli ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
libas: elbise
mahiyet-i insaniye: insanın yapısı, özellikleri
mana: anlam
mektubat-ı kaderiye: kaderle alâkalı mektuplar
menfez: delik, girilecek yer
mizaç: manevî vasıfların tamamı; huy, tabiat.
muheyyiç: heyecan veren
münasebet: bağ, bağlantı
nevi: çeşit, cins.
numune: örnek.
rast gelmek: karşılaşmak.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed
rüya-ı sadıka: doğru olan rüya
subuh: sabah
suret: biçim, şekil
tabakat: tabakalar
tabir: yorum, yorumlama
tabir-i Kur'ân: Kur'ân'ın tabirî ifadesi
tadil: değiştirme, düzeltme
tahattur: hatırlama, hatıra getirme
tasarruf: kullanma.
tasvir: resmini yapma, şekillendirme
tasvirat: tasvirler, resmini yapmalar, şekillendirmeler
terkibat: terkipler, birleşimler, kurmalar
vakıat: olaylar
vakıat-ı hakikî: gerçek olaylar
vukua gelme: meydana gelme, gerçekleşme.
zahir: açık.

hiss-i kablelvukuu, zahirî ve bâtınî meşhur duygulara ilâve olarak, insanda ve hayvanda "*saika*" ve "*şaika*" namıyla, aynı "*sâmıa*" ve "*bâsıra*" gibi, iki hiss-i âheri ilmen bulmuştum. Ehl-i dalâlet ve ehl-i felsefe, o gayrimeşhur hislere, hata ederek, ahmakçasına "*sevk-i tabiî*" diyorlar. Hâşâ, *sevk-i tabiî* değil, belki bir nevi "*ilham-ı fıtrî*" olarak, insan ve hayvanı kader-i Ilâhî sevk ediyor.

Meselâ, kedi gibi bazı hayvan, gözü kör olduğu vakit, o sevk-i kaderî ile gider, gözüne ilâç olan bir otu bulur, gözüne sürer, iyi olur.

Hem, rûy-ı zeminin sıhhiye memurları hükmünde ve bedevî hayvanatın cenazelerini kaldırmakla muvazzaf kartal gibi, âkilullâhm kuşlara, bir günlük mesafeden bir hayvan cenazesinin vücudu, o sevk-i kaderî ile ve o hiss-ı kablelvuku ilhamıyla ve o saika-i Ilâhî ile bildirilir ve bulurlar.

Hem, yeni dünyaya gelmiş bir arı yavrusu, yaşı bir gün iken, havada bir günlük mesafeye gider, havada izini kaybetmeyerek, o sevk-i kaderî ile ve o saika ilhamıyla döner, yuvasına girer.

Hatta, herkesin başında çok defa tekerrür ediyor ki, birisinden bahsediyorken, anî kapı açılarak, tahminin fevkinde, aynı adam gelir. Hatta Kürdçe durub-i emsaldendir: ناڤِ گُرْبِيَه پالاَنْدَاْرلِي وَرِيَه Yani, "*Kurdun bahsini ettiğin zaman topuzu hazırla, vur; çünkü kurt geliyor.*" Demek bir hiss-ı kablelvuku ile, lâtife-ı Rabbaniye,

ahmakça: akılsızca
akıllıalhm: et yiyen
bahis: söz, mevzu
bâsıra: görme duygusu
batını: içe ait, görünmeyen, gizli
bedevi: göçebe
durub-ı emsal: atasözleri, meşhur sözler
ehl-ı dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-ı felsefe: filozoflar, felsefe ile uğraşanlar
fevkinde: üstünde
gayr-ı meşhur: duyulmayan, tanınmayan, bilinmeyen
haşâ: asla, hıçbir vakit
hayvanat: hayvanlar
hiss-i ahar: diğer his
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hâdisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
ilham: bir varlığı, bir şey meydana getirmeye, bir şey yapmaya sevk eden hiç un suru
ilham-ı fıtrî: fıtrî ilham, yaratılışa ait, kalbe doğuş. Cenab-ı Hakkın ihtiyaçlarını temin etmeleri için varlıklara vermiş olduğu duygu
ilmen: ilim olarak
kader-i İlâhî: İlâhî kader. Allah'ın meydana gelecek hâdiselen olmadan önce takdir etmesi, planlaması
lâtife-i Rabbaniye: İlâhî hakıkatlerin hissedilmesine ve manevî zevklerin alınmasına yarayan his, duygu
mesafe: uzaklık, ara
meselâ: örnek olarak.
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği
muvazzaf: vazifeli
nevi: çeşit, tarz
rûy-ı zemin: yeryüzü
saika: sevk eden, götüren
saika-i İlâhî: İlâhî sevk.
sâmıa: işitme duyusu
sevk-ı kaderi: kaderin sevk etmesi, yönlendirmesi.
sevk-ı tabiî: iç güdü, tabiî hareket, düşünme sonucu olarak değil
sıhhiye memuru: sağlık memuru
şaika: sevkli, hevesli
tekerrür: tekrarlanma
topuz: baş tarafı top şeklinde, saplı eski bir savaş aleti
vücut: beden, ceset.
zahiri: görünen, dış.

icmalen o adamın gelmesini hisseder. Fakat aklın şuuru ihata etmediği için, kasten değil, ihtiyarsız olarak bahsetmeye sevk eder. Ehl-i feraset, bazen keramet gibi geldiğini beyan eder. Hatta bir zaman bende şu nevi hassasiyet fazla idi. Bu hâli bir düstur içine almak istedim, fakat yakıştıramadım ve yapamadım. Fakat, ehl-i salâhatte ve bahusus ehl-i velâyette bu hiss-i kablelvuku fazla inkişaf eder, kerametkârâne, âsârını gösterir. İşte, umum avam için dahi bir nevi velâyete mazhariyet var ki, rüya-i sadıkada, evlıya gibi, gaybî ve istıkbalî olan şeyleri görüyorlar.

Evet, uyku nasıl kı avam ıçın rüya-i sadıka cıhetınde bır mertebe-ı velâyet hukmündedır; öyle de, umum ıçın, gayet güzel ve muhteşem bır sınema-ı Rabbanıyenın seyrangâhıdır. Fakat, güzel ahlâklı güzel düşunür; güzel duşunen, güzel levhaları gorür. Fena ahlâklı, fena düşündüğünden, fena levhaları gorür.

Hem, herkes için, âlem-i şahadet ıçınde âlem-ı gayba bakan bir penceredır. Hem mukayyet ve fânî insanlar ıçın, saha-ı ıtlak bir meydan ve bir nevi bekaya mazhar ve mazı ve mustakbel, hâl hukmünde bir temaşagâhtır. Hem tekâlıf-ı hayatıye altında ezılen ve meşakkat çeken zîruhlanın istırahatgâhıdır. İşte bu gıbi sırlar ıçındır kı, Kur'ân-ı Hakîm, [1] وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا nev'ındekı ayetlerle, hakıkat-ı nevmıyeyı ehemmıyetle ders verıyor.

1- Uykunuzu bir istırahat kıldık. (Nebe Suresi 9.)

ahlâk: seciye, tabiat, huy
âlem-i gayb: varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, görünmeyen başka dünyalar
âlem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem.
âsâr: eserler
avam: halk tabakası, sıradan insanlar
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahsetmek: sözünü yapmak, konuşmak.
bahusus: özellikle
beka: ebedîlik, kalıcılık, devamlılık
beyan etmek: açıklamak, izah etmek
cihet: yön, taraf
düstur: kanun, kural, prensip
ehemmiyet: kıymet, değer, önem
ehl-i feraset: ferasetli olanlar, çabuk sezme ve anlama kabiliyeti olanlar
ehl-i salâhat: dindarlıkta çok ileri olanlar
ehl-i velâyet: velî olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar
evliya: veliler, Allah dostları.
fânî: ölümlü, geçici
fena: kötü
gaybı: bilinmeyen, görünmeyen
gayet: çok, son derece.
hakıkat-ı nevmıye: uyku hakıkatı, uyku gerçeği, uykunun anlamı ve özü
hassasiyet: hassaslık, duyarlılık.
hissetmek: algılamak.
hiss-i kablelvuku: bir şeyi olmadan önce hissetme duygusu, ön sezi.
hukmünde: gibi, yerinde
icmalen: kısaca, özetle
ihata: sarma, kuşatma, tam kavrayış, zihnen, akılen ve bilgiyle kavrayış
ihtiyarsız: elinde olmadan
inkişaf: açılma, gelişme
istıkbalî: gelecek zamanla ilgili
istırahatgâh: istırahat yeri, dinlenme yeri
kasten: bile bile, isteyerek
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterecesine
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
levha: tablo, manzara, görünüş
mazhar: nâil olma, erişme
mazhariyet: görünme, nâil olma, kavuşma
mazi: geçmiş zaman.
mertebe-i velâyet: velîlik mertebesi, derecesi
meşakkat: sıkıntı, güçlük, zorluk.
muhteşem: ihtişamlı, görkemli
mukayyet: kayıtlı, bağlı
mûstakbel: gelecek zaman.
nevi: çeşit
rüya-i sadıka: doğru olan rüya
saha-ı ıtlak: serbest saha, sınırsız meydan, alan
sevk etmek: göndermek, yönlendirmek.
seyrangah: gezinti yeri, muhteşem manzaralı yerler
sınema-ı Rabbanıye: Cenâb-ı Hakkın tedbir ve irâdesiyle faaliyet ve şûunâtının âdeta sinema perdeleri ve levhaları gibi gösterildiği âlem, mekân
sır: İnsanın aklının ermediği ilâhî hikmet, gizli iş veya söz
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrâk.
tekâlîf-i hayatıye: hayatın yüklen
temaşagah: bakma ve gezinti yeri.
umum: herkes, bütün insanlar, bütün
velâyet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı.

Altıncısı ve en mühimmi: Rüya-i sadıka benim için hakkalyakîn derecesine gelmiş ve pek çok tecrübatımla kader-i İlâhînin her şeye muhit olduğuna bir hüccet-i kâtı hükmüne geçmiştir. Evet, bu rüyalar, benim için, hususan bu birkaç sene zarfında o dereceye gelmiştir ki, meselâ yarın başıma gelecek en küçük hâdisat ve en ehemmiyetsiz muamelât ve hatta en adî muhaverat yazılı olduğunu ve daha gelmeden muayyen olduğunu ve gecede onları görmekle, dilim ile değil, gözüm ile okuduğum bana kat'î olmuştur. Bir değil, yüz değil, belki bin defa, gecede, hiç düşünmediğim hâlde, gördüğüm bazı adamlar veyahut söylediğim meseleler, o gecenin gündüzünde, az bir tabir ile aynen çıkıyor. Demek, en cüz'î hâdisat, vukua gelmeden evvel hem mukayyettir, hem yazılmıştır. Demek tesadüf yok; hâdısat başıboş gelmiyor, intizamsız değillerdir.

Yedincisi: Senin müjdeli, mübarek ve güzel rüyanın tabiri, Kur'ân için ve bizim için çok güzeldir. Hem zaman tabir etti ve ediyor, tabirimize ihtiyaç bırakmıyor. Hem kısmen tabiri güzel olarak çıkmış. Sen dikkat etsen anlarsın. Yalnız bir iki noktasına işaret ederiz. Yani bir hakikat beyan ederiz; senin hakikat-ı rüya nev'inden olan vakıalar, o hakıkatin temessulâtıdır. Şöyle ki:

O vâsi meydanlık, âlem-i İslâmiyettir. Meydanlığın nihayetindeki mescit, Isparta vilâyetidir. Etrafı bulanık, çamurlu su, hâl ve zamanın sefahat ve atalet ve bid'atlar bataklığıdır. Sen selâmetle, bulaşmadan, sür'atle mescide

adi: sıradan, basit.
alem-i İslamiyet: İslâm dünyası.
atalet: tembellik, hareketsizlik.
beyan: açıklama, izah.
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni âdet.
cüz'î: küçük.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
hâdisat: hâdiseler, olaylar.
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
hakikat-i rüya: rüyanın anlamı; gerçeği, rüyada görülen hakikatler, gerçekler.
hakkalyakîn: yaşayarak bilme, bilginin en kesin hâli.
hususan: özellikle.
hüccet-i katı: kesin, şüphesiz delil.
hükmüne: değerine, yenne.
intizam: düzen, tertip.
kader-i İlahi: İlâhi kader, Allah'ın meydana gelecek hadiseleri olmadan önce takdir etmesi, plânlaması.
kat'i: kesin.
kısmen: bazı bakımdan, bazı yönden.
mescit: namaz kılınacak yer.
mesela: örnek olarak.
mesele: konu.
meydan: düz yer, alan.
muamelât: davranışlar, işler.
muayyen: belli, belirli.
muhaverat: karşılıklı konuşmalar.
muhit: kuşatan, saran.
mukayyet: kaydedilmiş, yazılmış.
mübarek: bereketli, hayırlı.
muhim: önemli.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
nevi: cins, tür.
nihayet: son, uç, bitim.
rüya-i sadıka: doğru olan rüya.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
tabir: yorum, yorumlama.
tecrübat: tecrübeler, denemeler.
temessulât: belirmeler, görünmeler.
tesadüf: rastgelme, rastlantı.
vakıa: hadise, olay.
vasi: geniş.
vilâyet: il.
vuku: meydana gelme, gerçekleşme.
zarfında: içinde.

enştiğin, herkesten evvel envar-ı Kur'âniyeye sahip çıkıp, kalbini bozmadan sağlam kaldığına işarettir. Mescitteki küçük cemaat ise, Hakkı, Hulûsî, Sabrî, Süleyman, Rüştü, Bekir, Mustafa, Ali, Zühtü, Lütfi, Husrev, Re'fet gibi, Sözlerin hamileleridir. Ufak kürsü ise, Barla gibi küçük bir köydür. Yüksek ses ise, Sözlerdeki kuvvet ve sur'at-i intişarlarına işarettir. Birinci safta sana tahsis edilen makam ise, Abdurrahman'dan sana munhal kalan yerdir. O cemaat, telsiz aletlerin ahizelen hükmünde, bütün dünyaya ders işittirmek istemek işareti ve hakikatı ise, inşaallah, tamamıyla sonra çıkacak. Şimdi efradı birer küçük çekirdek iseler de, ileride tevfik-ı İlâhî ile birer şecere-i âliye hükmüne geçerler ve birer telsiz telgrafın merkezi olurlar. Sanklı, küçük, genç bir zat ise, Hulûsî'ye omuz omuza verecek, belki geçecek birisi, naşirler ve talebeler içine girmeye namzettir. Bazılarını zannederim, fakat kat'î hükmedemem. O genç, kuvve-i velâyetle meydana atılacak bir zattır. Sair noktaları sen benim bedelime tabir et.

Senin gibi dostlarla uzun konuşmak hem tatlı, hem makbul olduğundan, şu kısa meselede uzun konuştum, belki de israf ettim. Fakat nevme ait olan ayat-ı Kur'âniyenin bir nevi tefsirine işaret etmek niyetiyle başladığımdan, inşaallah o israf affolur veya israf olmaz.

ahize: alıcı, nakledici alet.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
bedelime: yerime.
cemaat: topluluk.
efrat: fertler, bireyler.
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurları.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
hamele: taşıyıcı, hizmetkâr.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: değerine, yerine.
hükmetmek: karar vermek.
inşaallah: Allah izin verirse.
israf etmek: gereksiz harcama, ihtiyaçtan fazlası.
kat'î: kesin.
kuvve-i velayet: evliyalık kuvveti.
makam: manevî mevki, yer.
makbul: kabul edilmiş, istenilen, arzu edilen.
mescit: namaz kılınacak yer.
mesele: sorulup karşılığı istenilen şey, cevabı istenen soru.
münhal: boş, açılan.
namzet: aday.
naşir: yayan, neşreden.
nevi: çeşit, tür.
nevm: uyku.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, yapılacağını bilmesi.
saf: sıra.
sair: diğer, öteki.
sarık: kavuk, fes gibi bazı başlıkların üzerine sarılan tülbent.
sür'at-i intişar: hızlı yayılma.
şecere-i âliye: büyük ağaç, yüce ağaç.
tabir: yorum, yorumlama.
tahsis: bir kimse veya şey için ayırmak.
talebe: öğrenciler.
tefsir: açıklama, izah, yorum.
tevfik-i İlâhî: Allah'ın yardımı, başarılı kılması.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
zat: kişi, şahıs, ferd.

İkinci Mesele olan İkinci Risale

"Hazret-i Mûsa Aleyhisselâm, Hazret-i Azrail Aleyhisselâmın gozune tokat vurmuş"[1] ilâahır mealindeki hadise dair ehemmiyetli bir münakaşayı kaldırmak ve halletmek için yazılmıştır.

Eğirdir'de bir münakaşa-i ilmiye işittim. O münakaşa, hususan şu zamanda yanlıştır. Hatta münakaşayı bilmiyordum; benden de sual edildi. Muteber bir kitapta, Hadıs-i Şeyheynin ittifakına alâmet olan ق işaretiyle bir hadıs bana gosterıldı; "Hadıs mıdır, değıl midir?" sual edildi.

Ben dedım: Böyle muteber bır kıtapta, Şeyheyn Hadısinin ittifakına hükmeden bir zata itimat etmek lâzım. Demek hadıstır. Fakat hadısın, Kur'ân gibi bazı müteşabihatı var; ancak havas onların manalarını bulabilir. Şu hadısın zahıri dahi, muşkulât-ı hadisin muteşabıhat kısmından olmak ihtimalı var" dedım. Eğer bilseydim medar-ı munakaşa olmuş, oyle kısa değil, belkı boyle cevap verecektim:

Evvelâ: Bu çeşit mesaılı münakaşa etmenin birinci şartı, insafla, hakkı bulmak nıyetıyle, ınatsız bir surette, ehıl olanların mabeyninde, suitelâkkiye sebep olmadan müzakeresi caiz olabılır. O müzakere hak ıçin olduğuna delil şudur ki:

Eğer hak, muarızın elinde zahir olsa, müteessir olmasın, belki memnun olsun. Çünkü bılmedığı şeyi öğrendi. Eğer kendi elinde zahir olsa, fazla bir şey öğrenmedi; belkı gurura duşmek ıhtımalı var.

1 *Buhari* 2.113, 4.191; *Muslim* 4.1843; *Nesei*, Cenaiz, 121; *Müsned* 2.269, 315, 351

alamet: belırtı, ışaret
caiz: mumkun, sakıncasız
dair: alakalı, aıt, ılgılı
delil: bır davayı, meseleyı ispata yarayan şey
ehemmiyet: onem
ehil: layık.
evvelâ: bınncı olarak, ılk once
hadıs: Hz. Muhammed'e aıt soz, emır, fıil veya onayladığı başkasına aıt söz, ış veya davranış.
hadıs-ı Şeyheyn: en muteber ve buyuk hadıs âlımlennden Imam-ı Buhari ve Imam-ı Muslim'den rivayet edilen hadıs-ı şerif
hak: dogru, gerçek.
halletmek: problem olmaktan çıkarmak, çozmek.
havas: okumuşlar, bılgınler, âlımler.
hususan: özellıkle
ihtimal: olabılırlık.
ilaahır: sonuna kadar
insaf: gerçeklen ve doğrulan kabul edebılme vasfı
itimat: guvenme
ittifak: fikir bırlıgi, soz bırlıgi
lazım: gerek, gerekli
mabeyn: arası
mana: anlam, ıç yüz
mealı: anlam, mana
medar-ı munakaşa: munakaşaya, tartışmaya sebep olan
mesaıl: meseleler
muarız: muhalıf, karşı taraf
muteber: ıtıbar edılen, geçerlı
münakaşa: tartışma, karşılıklı sozle çekışme
munakaşa-ı ilmiye: ilmi tartışma
muskulât-ı hadıs: hadıs ılmıne aıt anlama güçlukleri, zorluklan
muteessır olma: uzulme
müteşabıhat: Kur'ân-ı Kerımın manası açık olmayan ayetlerı, mecazi manaya el verişlı ayetler
müzakere: karşılıklı fikir soyleme, gorusme
nıyet: maksat, amaç
risale: bellı bır konuda yazılmış kuçuk kitap
sual: soru
suitelakki: yanlış anlayış, yanlış dusunce
suret: bıçım, tarz, şekıl
Şeyheyn: ıkı şeyh, Buharî ve Muslim ıçın kullanılan ısım
zahır olma: gorunme, ortaya çıkma
zahırı: gorünen, gorunurdeki, gorunusteki
zat: şahıs, kışı

Saniyen: Sebeb-ı münakaşa, eğer hadis ise, hadisin meratibini ve vahy-i zımnînin derecatını ve tekellumat-ı Nebeviyenın aksamını bilmek lâzım. Avam içinde müşkülât-ı hadisiyeyi münakaşa etmek, izhar-ı fazl suretinde, avukat gibi kendi sözünü doğru göstermek ve enaniyetini hakka ve insafa tercih etmek suretinde deliller aramak caız değildir.

Madem şu mesele açılmış, medar-ı münakaşa edilmiş, bîçare avam-ı nâsın zihninde suitesir ediyor. Çünkü, şu gibi müteşabih hadislen aklına sığıştıramadığı için, eğer inkâr etse, dehşetli bir kapı açar, yani küçücük aklına sığışmayan kat'î hadislen dahi inkâra yol açar. Eğer zahır-ı hadisin manasını tutarak oyle kabul edip neşretse, ehl-ı dalâletin itirazatına ve "Hurafattır" demelerine yol açar. Madem bu müteşabih hadise, lüzumsuz ve zararlı bir tarzda nazar-ı dikkat celp edilmiş ve bu çeşit hadisler çok varit olmuş, elbette şupheleri izale edecek bir hakikati beyan etmek lâzım gelir. Şu hadis kat'î olsun veya olmasın, o hakikatı zikretmek gerekir.

İşte, yazdığımız risalelerde, ezcumle Yırmi Dorduncu Sözün Üçüncü Dalında On İki Asıl ile ve Dorduncu Dalında ve On Dokuzuncu Mektubun vahyin taksimatına dair mukaddemesindeki bir esasında tafsilâta iktifaen, burada icmalen o hakıkate bir işaret edenz. Şoyle ki:

Melâıke, insan gıbı bır surete ınhısar etmez; muşahhas iken, bir küllî hükmündedir. Hazret-i Azrail Aleyhisselâm, kabz-ı ervaha müekkel olan melâıkelerın nazırıdır.

aksam: bolumler, kısımlar
aleyhisselam: selâm ona olsun
avam: halk tabakası, sıradan insanlar
avam-ı nas: insanların ilmi irfan kıt, okuma yazması az fikren zayıf olanlan
beyan: açıklama, bıldırme, izah
biçare: çaresiz, zavallı
caız: mumkun olur olabıtlr, sakıncasız
celp etmek: kendine çekmek.
dair: aıt, ılgılı.
delil: bır davayı meseleyi ıspata yarayan şey
derecat: dereceler, mertebeler
ehl-ı dalalet: dalalet ehlı yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
elbette: kesınlıkle, mutlaka
enaniyet: kendini begenme, benlık, gurur
ezcumle: başlıca, özellıkle
hadis: Hz. Muhammed'e aıt soz, emır, fıll veya onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış
hak: gerçek, dogru
hakıkat: gerçek, bır şeylın aslı ve esası
hurafat: hurafeler, batıl inanışlar
hükmünde: değerınde, yerınde
icmalen: kısaca, ozetle
iktıfaen: yeterlı gorerek.
inhısar: yalnız bır şeye aıt kılma
inkar: kabul etmeme, inanmama
insaf: doğrulan ve gerçekleri kabul edebılme vasfı
ışaret: bıldırme
ıtırazat: ıtırazlar
izale: gıderme, ortadan kaldırma
izhar-ı fazl: fazıletını, değerını or taya koyma, ustünlüğunu bıldırme.
kabz-ı ervah: ruhlann alınması, ölme
kat'ı: kesın, şüphesız.
küllî: çok, çok mıktarda
lâzım: gerek, gerekli
lüzumsuz: gereksız, yersız
mana: anlam, ıç yuz.
medar-ı münakaşa: munakaşa ya, tartışmaya sebep olan
melâike: melekler
meratıp: mertebelcr, dereceler
mukaddeme: on soz, başlangıç gırış
muekkel: vazıfelı, görevlı
münakaşa: tartışma, karşılıklı sozle çekışme
muşahhas: şahıslaşmış, belırlı bır şahsıyete sahıp
muşkulat-ı hadısıye: manasının incelik ve derınlığı sebebıyle uzun tetkik ve tefekkür netıcesınde ancak anlaşılabılen hadıslcr
muteşabih hadıs: manası açık olmayan, yoruma açık hadıs
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış
nazır: bakan, gozeten
neşretme: dagıtma, yayma, herkese duyurma
rısale: bellı bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
sanıyen: ıkıncı olarak
sebeb-ı münakaşa: munakaşa, tartışma, çekışme sebebı
suitesir: kotu tesır, etkı
suret: bıçım, gorunüş, şekıl.
tafsilat: etrafı bılgıler, ayrıntılar
taksimat: bolmeler, kısımlara ayırmalar
tekellümat-ı Nebeviye: Hz. Peygamberın konuşması, mubarek sozlen
vahıy: Allah tarafından Cebraıl (a.s.) vasıtasıyla peygamberlere bıldırılen emır ve yasaklar.
vahy-i zımnî: vahye dayalı, vahly kaynaklı, vahıy etkısı ıle olan.
varit: gelen, ulaşan, erışen
zahır-ı hadıs: hadısın açık manası, gorunen manası
zikretmek: bıldırmek, soylemek.

"Her ölünün ruhunu, Hazret-i Azrail Aleyhisselâm mı bizzat kabzediyor? Yoksa avaneleri mi kabzediyorlar?"

Bu hususta üç meslek var:

Birinci meslek: Azrail Aleyhisselâm, herkesin ruhunu kabzeder. Bir iş bir işe mâni olmaz; çünkü nuranîdir. Nuranî bir şey, hadsiz âyineler vasıtasıyla hadsiz yerlerde bizzat bulunabilir ve temessül eder. Nuranînin temessülâtı, o nuranî zatın hassasına malıktır, onun aynı sayılır, gayrı değildir. Güneşin âyinelerdeki misalleri güneşin ziya ve hararetini gösterdiği gibi, melâike gibi ruhanîlerin dahi, âlem-i misalin ayrı ayrı âyinelerinde misalleri, onların aynılarıdır, hassalarını gösterirler. Fakat, âyinelerin kabiliyetine göre temessül ediyorlar. Nasıl ki Hazret-i Cebrail Aleyhisselâm, bir vakitte Dıhye suretinde Sahabeler içinde göründüğü [1] dakikada, binler yerde başka suretlerde ve Arş-ı Azam önünde, şarktan garba kadar geniş ve muhteşem kanatlarıyla secde ediyordu. Her yerde, o yerin kabiliyetine göre temessülü varmış; bir anda binler yerde bulunuyormuş.

İşte, şu mesleğe göre, kabz-ı ruh vaktinde insanın âyinesine temessül eden melekülmevtin insanî ve cuz'î bir misali, Hazret-i Mûsa Aleyhisselâm gibi bir ululazm ve celâllı ve hiddetli bir zatın tokadına maruz olmak ve o misalî melekülmevtin libası hükmündeki suret-i misaliyesindeki gözünü çıkarmak ne muhaldir, ne fevkalâdedir, ne de gayrimakuldür.

İkinci meslek odur ki, Hazret-i Cebrail, Mikâil, Azrail gibi melâike-i izam, birer nazır-ı umumî hükmünde kendi

1. *Buhari* Menâkıb 25; *Muslim* Fezâilü's-Sahabe 100; *Mecmau'z-Zevaid* 9/276

alem-i misal: görünürler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği, ruhların bulunduğu âlem.
aleyhisselâm: selâm ona olsun.
Arş-ı Azam: en büyük arş, yüceler yüceisi İlâhî makam.
avane: yardımcı.
ayine: ayna.
bizzat: kendisi, kendi şahsen.
celal: büyüklük, heybet, haşmet.
cuz'î: küçük, ferdî.
fevkalâde: olağanüstü, normalin üstünde.
garb: batı.
gayr: diğer, başkası.
gayrimakul: akıl dışı, mantıkı olmayan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hararet: sıcaklık.
hassa: nitelik, özellik.
hiddetli: öfkeli, kızgın.
husus: mevzu, konu.
hükmünde: yerinde, değerinde.
insanî: insanca.
kabiliyet: kabul edebilirlik, kapasite.
kabzetme: ruhun alınması.
kabz-ı ruh: ruhun alınması, ölme.
libas: elbise.
malik: sahip.
mânî: alıkoyan, engel.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.
melâike: melekler.
melâike-i izam: büyük melekler.
melekülmevt: ölüm meleği, Azrail.
misal: benzer, görüntü, ilk görüntü.
misalî: görüntüden ibaret.
muhal: imkânsız.
nazır-ı umumî: umumî genel gözetici.
nuranî: nurlu.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
secde: baş eğme, başı yere koyma.
suret: biçim, görünüş, şekil.
suret-i misaliye: misalinin bir suretî, misale ait görüntü, yansıyan görüntü.
şark: doğu.
temessül: bir şekil ve surete girme, belirme, görünme.
temessulât: belirmeler, görünmeler, bir şekil ve surete girmeler.
ululazm: kendilerine yapılan türlü işkencelere tahammül eden Hz. Muhammed, Hz. Hûd, Salih, Lût, Şuayp, İsa, Musa, İshak, Yakup, Yusuf, Eyyub, İbrahim, Nuh peygamberler.
vasıta: aracı.
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.
ziya: ışık.

nevilerinden ve kendilerine benzer küçük tarzda avanelen vardır. Ve o muavinler, enva-ı mahlûkata göre ayrı ayrıdırlar. Sülehanın [HAŞIYE] ervahını kabzeden başkadır, ehl-i şekavetin ervahını kabzeden yine başkadır,[1] nasıl ki [2] وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ۞ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ayeti işaret ediyor ki, "*kabz-ı ervah eden, taife taifedir.*"

Bu mesleğe göre, Hazret-i Mûsa Aleyhisselâm, Hazret-i Azrail Aleyhisselâma değil, belki Azrail'in bir avanesinin misalî cesedine, fıtrî celâletine ve hulkî celâdetine ve Cenab-ı Hakkın yanında nazdar olmasına binaen, ona bir tokat aşk etmek gayet makuldür. [HAŞIYE]

Üçüncü meslek: Yirmi Dokuzuncu Sözün Dördüncü Esasında beyan edildiği gibi ve ehadis-i şerifenin delâlet ettiği üzere, "Bazı melâikeler var ki, kırk bin başı var. Her başında kırk bin dili var. Demek, seksen bin gözü dahi var. Her bir dilde, kırk bin tesbihat var."

Evet, madem melâikeler âlem-i şahadetin envaına göre müekkeldirler, âlem-i ervahta o envaın tesbihatlarını temsil ediyorlar; elbette öyle olmak lâzım gelir. Çünkü,

HAŞIYE: Bizde "Seyda" lâkabıyla meşhur bir veli-i azîm, sekeratta iken, ervah-ı evliyanın kabzına müekkel melekülmevt gelmiş. Seyda, bağırarak demiş ki: "Ben talebe-i ulûmu çok sevdiğim için, talebe-i ulûmun kabz-ı ervahına müekkel, mahsus taife ruhumu kabzetsin" diye dergâh-ı İlâhiyeye rica etmiş. Yanında oturanlar bu vak'aya şahit olmuşlar.

HAŞIYE: Hatta memleketimizde gayet cesur bir adam, sekerat vaktinde melekülmevti görmüş, demiş: "Beni yatak içinde yakalıyorsun!" Kalkmış, atına binmiş, kılıcını eline almış, ona meydan okumuş. Merdane, at üstünde vefat etmiş.

1- Nesâî, Cenâiz, 9; İbni Mâce, Cihad, 10.

2- Yemin olsun kâfirin ruhunu tâ derinliklerinden şiddetle söküp alanlara. Ve mü'minin ruhunu kolaylıkla alanlara. (Nazıat Sûresi, 1-2.)

hulkî: yaratılıştan.
kabz: teslim alma, ruhun Azrail tarafından alınması.
kabzetmek: ruhun Azrail tarafından alınması.
kabz-ı ervah: ruhların alınması, ölme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
lakap: takma ad, unvan.
lâzım: gerek, gerekli.
mahsus: özel, hususî.
makul: akla uygun.
melâike: melekler.
melekülmevt: ölüm meleği, Azrail.
memleket: şehir, il, kasaba.
merdane: mertçe, erkekçe.
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği, ünlü, namlı.
meydan okumak: mücadele için karşısına çıkmak.
misalî: görüntüden ibaret.
muavin: yardım eden, yardımcı.
müekkel: vekil tayin edilmiş, vazifeli, görevli.
mü'min: Allah'a iman eden, inanan.
nazdar: nazlı.
nevi: cins.
sekerat: can çekişme hali, ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
seyda: efendi, hoca, şeyh.
suleha: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, salih kimseler.
şahit: tanık, gören.
taife: grup, takım.
talebe-i ulûm: ilim öğrenen talebeler, öğrenciler.
temsil: örnek, bir şeyin aynısını veya mislini yapma, benzetme.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın, bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tokat aşk etmek: tokat vurmak.
vak'a: hadise, olay, mesele.
vefat: ölme.
veli-i azîm: büyük velî.

âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i şahadet: şahadet âlemi, gözle gördüğümüz âlem.
avane: yardım eden, yardımcı.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: anlatma, açıklama.
binaen: dayanarak.
celadet: kahramanlık, şiddetlilik.
celâlet: büyükülük, heybetlilik.
ceset: vücut, beden, cism.
cesur: yürekli, yiğit.
delâlet: işaret, iz, delil olma.
ehl-i şekavet: günahkâr, isyancı olanlar.
enva: çeşitler, nevler.
enva-ı mahlûkat: yaratılmış olanların türleri, çeşitleri.
ervah: ruhlar.
ervah-ı evliya: velî kimselerin ruhları.
fıtrî: doğuştan olan, yaratılıştan gelen.
gayet: çok, son derece.
hadis-i şerif: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sözleri, emirleri, fiilleri.
haşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.

meselâ küre-i arz bir mahlûktur; Cenab-ı Hakkı tesbih ediyor. Değil kırk bin, belki yüz binler baş hükmünde envalan var. Her nev'in yüz binler dil hükmünde efratlan var ve hakeza... Demek, küre-i arza müekkel meleğin kırk bin, belki yüz binler başı olmalı ve her başında da yüz binler dil olmalı ve hakeza...

İşte bu mesleğe binaen, Hazret-i Azrail Aleyhisselâmın her ferde müteveccih bir yüzü ve bakar bir gözü vardır. Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın Hazret-i Azrail Aleyhisselâma tokat vurması, hâşâ, Azrail Aleyhisselâmın mahiyet-i asliyesine ve şekl-i hakîkîsine değil ve bir tahkir değil ve adem-i kabul değil, belki vazife-i risaletin daha devamını ve bekasını arzu ettiği için, kendi eceline dikkat eden ve hizmetine set çekmek isteyen bir göze şamar vurmuş ve vurur.

اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ ۞ [1] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ ۞ [2]

قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ [3]

هُوَ الَّذِىٓ اَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ اٰيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتَابِ وَاُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَاَمَّا الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَآءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَآءَ تَاْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَاْوِيلَهُ اِلَّا اللّٰهُ وَالرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ يَقُولُونَ اٰمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ اِلَّا اُولُوا الْاَلْبَابِ [4]

adem-i kabul: kabul etmeme
aleyhisselam: selâm ona olsun
arzu: istek.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beka: devamlılık, sürekliik.
binaen: ...den dolayı, dayanarak
ecel: ölüm vakti
efrat: fertler, bireyler
enva: çeşitler, türler, neviler
ferd: şahıs, kişi
fitne: karışıklık, fesat.
gayp: gizli olan, bilinmeyen
hakeza: bunun gibi, benzeri
halbuki: oysa ki, hakikat şu ki
hâşâ: asla, kat'iyen, hiçbir vakit
hükmünde: değerinde, yerinde
hükûm: karar, emir
istikamet: inanç, düşünce ve niyette, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun dürüstlük.
küre-i arz: dünya, yer küre
mahiyet-i asliye: bir şeyin aslı, gerçek yüzü, asıl özelliği.
mahluk: yaratılmış, yaratık.
mana: anlam
mesela: örnek olarak.
meyil: sevgi, rağbet.
muhkem: sağlam, içinde hükûm bulunan, veya tevile ihtimali bulunmayan Kur'an ayetleri
müekkel: vekil tayin edilmiş, görevli, vazifeli
müteşabih: Kur'ân-ı Kerîm de lafzı ve manası açık olmayan, manası ancak Cenab-ı Hak tarafından bilinen, mecazî manaya elverişli olan ayetler.
müteveccih: yönelen, yönelmiş
nevi: çeşit, cins, tür
Rab: yaratan, büyüten, besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı islah ve terbiye eden Allah
set çekmek: engel olmak.
şamar: tokat, sille
şekl-i hakîkî: gerçek şekil, biçim
tahkir: hakaret etme, aşağılama
tefsir: açıklama, izah, yorum
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına layık ifadelerle anma
vazife-i risalet: peygamberlik vazifesi

1 Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır.

2 Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez. (Neml Suresinin 65. ayeti ve benzeri diğer ayetlerden alınmış bir kaidedir.)

3. De ki: Şüphesiz ilim Allah katındadır. (Mülk Suresi, 26.)

4. Sana Kur'ân'ı indiren de Odur. O Kur'ân'ın ayetlerinden bir kısmı, manası apaçık muhkem ayetlerdir ki, kitabın aslı ve anası bunlardır; bunun hükümleri bu ayetlere göre verilir. Diğer bir kısım ayetler ise müteşabih ayetlerdir ki, bunların asıl manasını herkes kolayca anlayamaz. İşte, kalblerinde sapıklığa meyil bulunan kimseler, muhkem ayetleri bırakır da fitne aramak ve yalan yanlış yorumlayıp şüpheye düşürmek için müteşabih ayetlere yönelirler. Hâlbuki o ayetlerin tefsirini Allah'tan başkası bilemez. İlimde derinlik ve istikamet sahibi olanlar ise, "Biz buna inandık. Muhkem ayetler de, müteşabih ayetler de, hepsi Rabbimizin katından indirilmiştir" derler. Bunları ancak akıl sahibi olanlar düşünüp anlar. (Âl-i İmrân Suresi, 7.)

Üçüncü Mesele olan Üçüncü Risale

Şu Mesele, umum ihvanımın ekseri lisan-ı hâl ile ve bir kısmının lisan-ı kâl ile ettikleri umumî bir sualin, has ve hususî ve mahremce bir cevabıdır.

Sual: Senin ziyaretine gelen herkese diyorsun ki: "Benim şahsımdan bir himmet beklemeyiniz ve şahsımı mübarek tanımayınız. Ben makam sahibi değilim. Adî bir neferin, müşir makamının evamirini tebliği gibi, ben de manevî bir müşiriyet makamının evamirini teblığ ediyorum. Hem, müflis bir adamın, gayet kıymettar ve zengin elmas ve mücevherat dukkânının dellâlı olduğu gibi, ben dahi mukaddes ve Kur'ânî bir dükkânın dellâlıyım" diyorsun. Hâlbuki, "aklımız ilme muhtaç olduğu gibi, kalbimiz dahi bir feyiz ister, ruhumuz bir nur ister ve hakeza, çok cihetle çok şeyler istiyoruz. Seni hacatımıza yarayacak adam zannedip, senin ziyaretine geliyoruz. Bize âlimden ziyade bir sahib-i velâyet, sahib-i himmet ve sahib-i kemalât lâzım. Eğer hakikat-i hâl dediğin gibi ise, ziyaretinize yanlış geldik?", lisan-ı hâlleri diyor.

Elcevap: Beş Noktayı dinleyiniz, sonra düşününüz, ziyaretinız beyhude mı, yoksa faydalı mıdır, o vakit hukmediniz.

BİRİNCİ NOKTA

Nasıl ki bir padişahın adî bir hizmetkân ve bîçare bir neferi, padişah namına feriklere, paşalara hedâyâ-ı şahanesini ve nişanlarını veriyor, onları minnettar ediyor.

adî: normal sıradan.
âlim: bilgin ilim adamı hoca
beyhude: boşuna faydasız.
biçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yan yön taraf
dellâl: dlan edıcı duyurucu
ekseri: çoğu ekseriyetle.
evamir: emirler buyruklar işler
faide: fayda yarar
ferik: korgeneral.
feyiz: ilim irfan manevî gıda
gayet: çok, son derece
hacat: ihtiyaçlar istekler
hakeza: bunun gibi benzeri
hakikat-i hâl: ışın aslı, gerçeği
halbuki: oysa ki
has: hususi özel
hedayâ-i şahane: şahane hediyeler mukemmel hediyeler
himmet: yardım
hizmetkar: hizmetçi
hususî: özel şahsî
hükmetmek: karar vermek.
ihvan: kardeşler dostlar arkadaşlar
Kur'anî: Kur'ân'a uygun
kıymettar: değerli kıymetli
lisan-ı hâl: hâl dili bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
lisan-ı kâl: konuşma dili
mahrem: gizli olan herkesçe bilinmemesi gereken
makam: manevi mevki
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesele: sorulup karşılığı istenilen şey cevabı istenen soru
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür hissi duyan
muhtaç: ihtiyacı olan.
mukaddes: kusur ve noksanlardan uzak, kutsal aziz
mubarek: faydalı feyizli bereketli hayırlı
mücevherat: mücevherler de gerli taşlar
müflis: iflâs etmiş
müşir: mareşal
müşiriyet: mareşallık.
namına: adına hesabına
nefer: rütbesiz asker er
nişan: bir hizmetten oturu verilen madalya
nur: aydınlık.
padişah: hükümdar sultan, melik.
paşa: Osmanlılarda yüksek sıvıl memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
sahib-i himmet: himmet ve gayret sahibi
sahib-i kemalat: kemalat sahibi olgun ve fazilet sahibi.
sahib-i velayet: velayet sahibi veli olan kimse
sual: soru
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek
umum: bütün cümle
umumî: herkesle alâkalı herkese ait.
zannetmek: sanmak.
ziyade: çok fazla
ziyaret: bir yeri veya kimseyi görmeye gitme

Eğer ferikler ve müşirler, "Bu adî nefere neden tenezzûl edip elinden ihsan ve nişanlan alıyoruz?" deseler, mağrurâne bır dıvaneliktır. Eğer o nefer dahı, vazıfesının harıcınde muşire kıyam etmezse, kendini ondan yüksek gorse, eblehçesine bir divaneliktir. Hem eğer o memnun olan feriklerden birisi, müteşekkirâne o nefenn kulubeciğine tenezzülen misafir gitse, kuru ekmekten başka bulmayan o nefer mahcup kalmamak için, o hâli gören ve bilen padişah, elbette o neferini mahcup etmemek için, matbah-ı şahaneden, sadık hizmetkânnın muhterem misafirine tabla gönderir.

Öyle de, Kur'ân-ı Hakîm'in sadık bir hızmetkârı, ne kadar adî olursa olsun, Kur'ân namına, en büyük insanlara emirlerini çekinmeyerek tebliğ eder ve en zengin ruhlu olanlara Kur'ân'ın âlî elmaslarını, yalvararak, mutezellilâne değil, belkı müftehirâne ve mustağnıyâne satar. Onlar ne kadar buyuk olursa olsun, o adî hızmetkâra, vazife başında iken tekebbür edemezler. Ve o hizmetkâr dahi, onlann ona müracaatında kendine medar-ı gurur bulamaz ve haddinden tecavüz etmez. Eğer o hazine-i kudsıyenin müşterilen içinde bazıları o bîçare hizmetkâra velâyet nazarıyla baksalar ve büyük tanısalar, elbette hakîkat-i Kur'âniyenin merhamet-i kudsiyesi şanındandır ki, o hizmetkânnı mahcup etmemek için, hazine-i hassa-i İlâhiyeden, o hizmetkânn hiç haberi ve medhali olmadan, onlara medet versın ve himmet ederek feyızdar etsın.

adî: normal sıradan
alî: yuce yuksek, kıymetlı
bıçare: çaresiz zavallı.
dıvane: delı, budala
ebleh: ahmak, aptal
elbette: kesınlıkle mutlaka
ferik: korgeneral.
feyızdar: feyız ve bereket veren
had: sınır yetkı
hakıkat-I Kur'anıye: Kur'ân'ın hakıkatı gerçegi.
harıcınde: dışında
hazıne-i hassa-I İlâhiye: Allah a aıt olan ozel hazine
hazine-I kudsıye: kutsal hazine
hımmet: yardım ihsan
hizmetkar: hizmetçı
ihsan ıkram lutuf bagış.
Kur an-ı Hakımi: her ayet ve suresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur an
kıyam: ayağa kalkma.
magrurane: gururlanarak.
mahcup: utanan utanmış.
matbah-ı şahane: saray mutfağı hukumdann mutfagı.
medar-ı gurur: gururlanma sebebi
medet: yardım ımdat.
medhal: karışma mudahale
memnun: hoşnut razı
merhamet-i kudsıye: Cenab-ı Hakkın kudsı merhametı acıması.
muhterem: saygı deger hurmete layık.
muftehırane: iftıhar ederek gurur duyarak.
muracaat: başvurma danışma
mustağnıyâne: ıhtıyaç duymayarak, muhtaç olmayarak.
müşir: mareşal.
müteşekkirane: teşekkür ederek.
mutezellilane: zelıl olarak, alçalarak
namına: adına hesabına
nazar: bakış goz atma
nefer: rutbesız asker er
nışan: bır hizmetten oturu verilen madalya.
padişah: hukûmdar sultan
sadık: dostlugu ve baglılığı ıçten olan doğru sozlu
şan: şohret, un mahiyet.
tabla: ıçınde ufak tefek şeyler bulunan elde taşınan kap
tecavüz: haddini aşma söz ve harekette ileri gitme.
tekebbür: kıbırlenme büyuklenme
tenezzul etmek: alçalma, alçak gonulluluk gosterip bınnin seviyesine ınmek
tenezzul: alçak gonulluluk gosterme
vazife: gorev ış
velayet: velîlık Allah dostlugu.

İKİNCİ NOKTA

İmam-ı Rabbanî ve Müceddid-i Elf-i Sanî Ahmed-i Farukî (RA) demiş: "Hakaik-ı imaniyeden bir tek meselenin inkişafı ve vuzuhu, benim indimde binler ezvak ve keramata müreccahtır. Hem bütün tarikatlerin gayesi ve neticesi, hakaik-ı imaniyenin inkişafı ve vuzuhudur."

Madem şöyle bir tarikat kahramanı böyle hükmediyor; elbette, hakaik-ı imaniyeyi kemal-i vuzuh ile beyan eden ve esrar-ı Kur'âniyeden tereşşuh eden Sözler, velâyetten matlûp olan neticeleri verebilirler.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Bundan otuz sene evvel, Eski Said'in gafil kafasına müthiş tokatlar indi, [1] اَلْمَوْتُ حَقٌّ kaziyesini düşündü, kendini bataklık çamurunda gördü. Medet istedi, bir yol aradı, bir halâskâr taharri etti. Gördü ki, yollar muhtelif, tereddütte kaldı. Gavs-ı Azam olan Şeyh-i Geylânî Radıyallahü Anhın Fütuhu'l-Gayp namındaki kitabıyla tefeül ettı. Tefeulde şu çıktı:

[2] أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ

Acıptır ki, o vakit ben Dârülhikmeti'l-İslâmiye azası idim. Güya ehl-i İslâmın yaralarını tedaviye çalışan bir hekim idim. Hâlbuki en ziyade hasta bendim. Hasta evvelâ kendine bakmalı; sonra hastalara bakabilir.

İşte Hazret-i Şeyh bana der ki: "Sen kendin hastasın. Kendine bır tabıp ara."

1 Ölüm hak ve gerçektir.

2 Sen Darülhikmettesin. Once kendi kalbini tedavi edecek bir doktor ara.

acıp: hayret verici, şaşırtıcı
aza: bir kuruluşa mensup, üye
beyan: anlatma, açıklama
Darülhikmet: 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm Akademisi veya Yüksek İslâm Şûrası manasındaki dinî müessese.
Darülhikmeti'l-İslamiye: İslâm âleminde ortaya çıkan dinî meseleleri çözmek gayesiyle 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm Akademisi veya Yüksek İslâm Şûrası manasındaki dinî kuruluş
ehl-i İslam: İslâm topluluğu, Müslumanlar
elbette: kesinlikle, mutlaka
esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın sırları, Kur'an'a ait gizlilikler
evvel: once
evvela: her şeyden once
ezvak: zevkler, lezzetler, hazlar
Fütuhu'l-Gayb: Abdülkadir-i Geylani Hazretlerinin bir eseri
gafil: dikkatsiz, uyanık olmayan
gaye: maksat, hedef
güya: sanki
hak: doğru, gerçek
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri
halaskar: kurtarıcı
hâlbuki: oysa ki
hekim: doktor, tabip
hüküm: bir davanın veya bir meselenin tetkik edilmesinden sonra verilen karar
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, açığa çıkma
kaziye: hukum, karar, fikir
kemal-i vuzuh: tam bir açıklık
keramat: kerametler, velilerin olağan üstü sozleri ve hâlleri
matlûp: istenilen, hedeflenilen
medet: yardım, imdat
mesele: sorulup karşılığı istenilen şey, cevabı istenen soru
muhtelif: çeşitli, farklı
Müceddid-i Elf-i sani: ikinci bin yılın müceddidi, yenileyicisi olan İmam-ı Rabbani
müreccah: tercih edilen, üstün
muthiş: dehşetli, korkunç
nam: isim, ad
netice: sonuç
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun
tabip: hekim, doktor
taharri: arama, araştırma
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gozetiminde murıdın takip edeceği terbiye usul ve yolu; seyir u sulûk sırasında tutulan yol
tefeul: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yerı okuma ve o kısmı uğurlu sayma
tereddüt: kararsızlık
tereşşuh: sızma, damlama
velâyet: velilik, Allah dostluğu
vuzuh: açıklık, açığa kavuşma
ziyade: çok, fazla

Ben dedim: "Sen tabîbim ol." Tuttum, kendimi ona muhatap addederek, o kitabı bana hitap ediyor gibi okudum. Fakat kitabı çok şiddetli idi. Gururumu dehşetli kırıyordu. Nefsimde şiddetli ameliyat-ı cerrahiye yaptı. Dayanamadım, yarısına kadar kendimi ona muhatap ederek okudum, bitirmeye tahammülüm kalmadı. O kitabı dolaba koydum. Fakat sonra, ameliyat-ı şifakârâneden gelen acılar gitti, lezzet geldi. O birinci ustadımın kitabını tamam okudum ve çok istifade ettim. Ve onun virdini ve munacatını dinledim, çok istifaza ettim.

Sonra İmam-ı Rabbanî'nin *Mektubat* kitabını gördüm, elime aldım. Halıs bir tefeül ederek açtım. Acayiptendir ki, bütün *Mektubat*'ında yalnız iki yerde "Bediüzzaman" lâfzı var. O iki mektup bana birden açıldı. Pederimin ismi Mirza olduğundan, o mektupların başında "Mirza Bediüzzaman'a Mektup" [1] diye yazılı olarak gördüm. "Fesübhanallah," dedim. "Bu bana hitap ediyor." O zaman Eski Said'in bir lâkabı "Bediuzzaman"dı. Hâlbuki Hicretin üç yüz senesinde, Bediüzzaman-ı Hemedânî'den başka o lâkapla iştihar etmiş zatları bilmiyordum. Hâlbuki İmamın zamanında dahi öyle bir adam vardı ki, ona o iki mektubu yazmış. O zatın hâli benim hâlime benziyormuş ki, o iki mektubu kendi derdime deva buldum.

Yalnız İmam, o mektuplarında tavsiye ettiği gibi, çok mektuplarında musırrâne şunu tavsiye ediyor: "Tevhid-i kible et." Yani, "Birini üstat tut, arkasından git, başkasıyla meşgul olma."

acaip: şaşırtıcı ve hayret verici.
addetmek: saymak, tutmak, kabul etmek.
ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî ameliyat, cerrahî operasyon.
ameliyat-ı şifakarane: şifa veren ameliyat.
Bediuzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği.
deva: ilâç, çare.
Fesübhanallah: "Allah'ı her türlü kusur eksiklerden tenzih ederim" manasındadır. şaşkınlığı anlatmak için kullanılır.
hâlbuki: oysa ki.
halıs: içten, samimî.
hicret: Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi.
hitap: söz söyleme, seslenme.
İmam: İmam-ı Rabbanî.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istifaza: feyizlenme, manevî gıda alma.

1 İmam-ı Rabbanî, *Mektubat*, 1. 87, 75. Mektup.

iştihar: meşhur olma, şöhret bulma.
lâfız: söz, kelime.
lakap: takma ad, unvan.
Mektubat: İmam-ı Rabbanî'nin bir eseri.
meşgul: ilgilenen, uğraşan.
muhatap: kendisine söz söylenilen.
musırrane: ısrarla.
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
peder: baba.
tabip: hekim, doktor.
tahammül: katlanma, dayanma, sabretme.
tavsiye: öğütleme.
tefeül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma ve o kısmı uğurlu sayma.
tevhid-i kible: sadece bir yere yöneline, sadece bir üstat kabul etme.
üstat: öğretici, hoca.
virt: sık sık ve devamlı okunan dua, âyet, zikir vb. kutsal sözler.
zat: kişi, şahıs, fert.

Şu en mühim tavsiyesi, benim istidadıma ve ahval-i ruhiyeme muvafık gelmedi. Ne kadar düşündüm: Bunun arkasından mı, yoksa ötekinin mi, yoksa daha ötekinin mi arkasından gideyim? Tahayyürde kaldım. Her birinde ayrı ayrı cazibedar hasiyetler var; biriyle iktifa edemiyordum.

O tahayyürde iken, Cenab-ı Hakkın rahmetiyle kalbime geldi ki: Bu muhtelif turukların başı ve bu cetvellerin menbaı ve şu seyyarelerin güneşi Kur'ân-ı Hakîm'dir. Hakikî tevhid-i kıble bunda olur. Öyle ise, en âlâ mürşit de ve en mukaddes üstat da odur. Ona yapıştım.

Nakıs ve perişan istidadım elbette lâyıkıyla o mürşid-i hakikînin âb-ı hayat hukmündeki feyzini massedip alamıyor. Fakat, ehl-i kalb ve sahib-i hâlin derecatına göre, o feyzi, o âb-ı hayatı, yine onun feyziyle gösterebilirsiz. Demek, Kur'ân'dan gelen o Sözler ve o nurlar, yalnız aklî mesail-i ilmiye değil, belki kalbî, ruhî, hâlî mesail-i imaniyedir. Ve pek yüksek ve kıymettar maarif-i İlâhiye hükmündedirler.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Sahabelerden ve Tâbîn ve Tebe-i Tâbînden en yüksek mertebeli velâyet-i kübra sahibi olan zatlar, nefs-i Kur'ân'dan bütün letaiflerinin hisselerini aldıklarından ve Kur'ân onlar için hakikî ve kâfi bir mürşit olduğundan gösteriyor ki, her vakit Kur'ân-ı Hakîm, hakikatlen ifade ettiği gibi, velâyet-i kübra feyizlerini dahi ehil olanlara ifaza eder.

âb-ı hayat: hayat suyu
ahval-i ruhiye: ruh halleri psikolojik durumlar ve haller
aklî: akla dayanan akıl ile ilgili
alâ: yüce, üstün
cazibedar: çekici, cazibeli
cetvel: su kanalı, kanal
derecat: dereceler, mertebeler
ehil: yetki sahibi olan, layık.
ehl-i kalb: kalb ehli olanlar, kalb yoluyla manevî olarak ilerleyenler
elbette: kesinlikle, mutlaka
feyiz: ilim, irfan, manevî gıda
hakikat: gerçek, doğru
hakiki: gerçek, doğru
hali: haller ve davranışlarla ilgili
hasiyet: özellik
hisse: pay, nasip
hükmünde: değerinde, yerinde
hukmündeki: değerindeki
ifade: anlatma, söyleme, açıklama.
ifaza: feyizlendirme, bereketlendirme.
İktıfa: yeterli bulma, yetinme
ıstıdat: kabiliyet, yetenek
kafi: yeterli
kalbi: kalble ilgili, kalbe ait.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli
lâyıkıyla: yeterince, yakışacak şekilde
letaif: latîfeler, insanın manevî yapısındaki duygular
maarif-i İlâhiye: İlâhî bilgiler
massetmek: emmek
menba: kaynak, merkez
mertebe: derece
mesail-i ilmiye: ilmî meseleler
mesail-i İmaniye: imanî meseleler
muhtelif: çeşitli, farklı.
mukaddes: kusur ve noksanlardan uzak, kutsal
muvafık: uygun, münasip
muhim: önemli
mürşid-i hakiki: gerçek ve doğru yol gösterici.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren
nakıs: noksan, eksik, kusurlu
nefs-i Kur'ân: Kur'ân'ın kendisi
nur: aydınlık.
perişan: dağınık, karışık.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sahib-i hal: hal ve fiil sahibi olan
seyyare: gezegen
Tabiîn: Sahabeleri görmüş mü'minler
tahayyür: hayrete düşme, şaşma
tavsiye: öğütleme
tebe-i Tabiîn: Tabiîni görmüş ve ya onlardan ders almış Müslümanlar
tevhid-i kıble: tek bir yere yönelmek, sadece bir üstat kabul etme
turuk: yollar, tarikatler
üstat: öğretici, hoca
vakit: zaman
velayet-i kübra: en büyük velâyet. Allah'a yakınlığın inkişafına bakan ve peygamber varisliğinden gelen kısa ve yüksek olan tarikat, berzahına uğramadan zâhirden hakikate geçen veliliik meslegi
zat: kişi, şahıs, fert.

Evet, zahirden hakikate geçmek iki suretledir.

Biri: Tarikat berzahına girip, seyrusulûk ile kat-ı meratip ederek hakikate geçmektir.

İkinci suret: Doğrudan doğruya, tarikat berzahına uğramadan, lutf-u Ilâhî ile hakıkate geçmektir ki, Sahabeye ve Tâbiîne has ve yüksek ve kısa tarik şudur. Demek, hakaık-ı Kur'âniyeden tereşşuh eden nurlar ve o nurlara tercümanlık eden Sözler, o hassaya malik olabilirler ve malıktırler.

BEŞİNCİ NOKTA

Beş cüz'î misal ile göstereceğiz ki, Sözler, talim-i hakaik ettiklen gibi, irşat vazifesini de görüyorlar.

Birinci Misal: Ben kendim, on değil, yüz değil, binler defa müteaddit tecrübatımla kanaatim gelmiş kı, Sözler ve Kur'ân'dan gelen nurlar, aklıma ders verdiği gibi, kalbime de iman hâli telkın ediyor, ruhuma ıman zevkı veriyor, ve hakeza... Hatta, dünyevî işlerimde, keramet sahibi bir şeyhin bir müridi nasıl şeyhinden hacatına dair medet ve himmet bekliyor, ben de Kur'ân-ı Hakîm'ın kerametli esrarından o hacatımı beklerken, ümit etmediğim ve ummadığım bir tarzda bana çok defa hâsıl oluyor. Yalnız cüz'iyattan iki küçük misal:

Biri: On Altıncı Mektupta izahı ve tafsılı geçen, Süleyman ismınde bir misafirime, katran ağacı başında koca bır ekmek harika bir tarzda gösterilmiş. İkı gün, ikimiz o hediye-ı gaybîden yedik.

İkinci Mısal: Gayet küçük ve lâtif, bugünlerde vaki olan meseleyı soyleyeceğım. Şoyle kı:

berzah: ıkı şey arasındakı aralık, geçıt.
cüz'iyat: ufak tefek şeyler, küçük
cüz'ı: kuçük.
dair: alt, ilgıl
dunyevı: dunya ıle ılgılı
esrar: sırlar, aklın ereme yeceğı şeyler
gayet: çok, son derece
hacat: ıhtıyaçlar, ıstekler
hakaık-ı Kur'anıye: Kur'ân hakıkatlerı
hakeza: bunun gibi, benzen
hakıkat: gerçek, bır şeyın aslı ve esası
has: hususî, özel
hassa: nıtelık, tesır, ozellık.
hasıl olma: meydana gelme, ulaşma
hedıye-ı gaybî: gayptan gelen gayba aıt hedıye
himmet: yardım, ihsan, lutuf
ıman: inanmak, ıtıkat, inanç
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırıp hidayet yolunu gosterme
izah: açıklama
kanaat: inanma, görüş, fikır
kat-ı meratıp: mertebelerde yükselmek, ilerlemek.
keramet: Allah ın velî kullannda gorulen olağanustu hâller veya tabıatustu olaylar
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lutf: hoş, guzel, şırın
lutf-u Ilâhı: Allah ın lutfu, yardımı
malik: sahıp
medet: inayet, yardım
mısal: ornek, numune
murıt: tarıkat ogrencısı, bır şeyhe bağlı kişi
muteaddıt: bırçok, çeşıtlı
nur: aydınlık, ışık, ılım
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mubarek yüzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu'mın kımse
seyrüsuluk: tarıkata devam etme, izlenecek usul, bir terbıye yoluna gırıp devam etme.
suret: bıçım, tarz, şekıl
şeyh: tarıkat kurucusu, bir tarıkatte en ust mertebeye ulaşmış kımse
Tabıın: Sahabeyı gören kımse.
tafsıl: ayrıntı, detay
talım-i hakaık: hakıkatlenn ogretılmesi
tarık: yol
tarıkat: yol, Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde murıdın takıp edecegi terbıye usul ve yolu, seyr u sulûk sırasında tutulan yol
tarz: şekıl, bıçım
tecrubat: tecrübeler, denemelerı
telkın: fikır aşılama, zıhnde yer ettırme.
tercüman: tercume eden, başka bır dılde yazılmış veya soylenmış bır şeyı yine başka dile çevıren, çevırıcı
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
vaki: olmuş, meydana gelen
vazıfe: ış, gorev
zahir: gorunen, görunür

Fecirden evvel hatırıma geldi ki, bir zatın kalbine vesvese verecek bir tarzda tarafımdan sözler söylenilmişti. "Keşke," dedim, "onu görseydim, kalbindeki dağdağayı izale etseydim." Aynı dakikada, Nıs'e gitmiş bir parça kitabım bana lâzım idi. "Keşke elime geçseydi" dedim.

Sabah namazından sonra oturdum, baktım, aynı zat, o kitap parçası elinde olduğu hâlde içeri girdi.

Ona dedim: "Senin elindeki nedir?"

Dedi: "Bilmiyorum. Kapının onunde, 'Nıs'ten gelmiş' diye, birisi bana verdi, ben de size getirdim."

"Fesübhanallah," dedim. "Böyle bir vakitte, bu adamın evinden çıkıp gelmesi ve şu Sözün Nıs'ten gelmesi hiç tesadüfe benzemiyor. Ve böyle bir adama şöyle bir parça kitabı aynı dakikada eline verip bana gönderen, elbette Kur'ân-ı Hakîm'in himmetidir" diyerek, "Elhamdülillâh," dedim. "Benim en küçük, ehemmiyetsiz, hafî arzu-i kalbimi bilen Birisi, elbette bana merhamet ediyor, beni himaye ediyor. Öyle ise dünyanın minnetini beş paraya almam."

İkinci Misal: Biraderzadem merhum Abdurrahman, sekiz seneden beri benden ayrılıp dünyanın gaflet ve evhamlarına bulaştığı hâlde, şahsıma karşı haddimden çok fazla hüsnüzannı varmış. Bende olmayan ve elimden gelmeyen himmeti istiyor ve medet bekliyordu. Kur'ân-ı Hakîm'in himmeti imdadına yetişti. Haşre dair olan Onuncu Sözü vefatından üç ay evvel eline yetiştirdi.

arzu-i kalb: kalbin arzusu istegi
biraderzade: kardeş oğlu yeğen
dağdağa: telaş, ıztırap sıkıntı
dair: ait, ilgili
ehemmiyetsiz: onemsiz basit.
elbette: kesinlikle şuphesiz.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun Allah'a şukur
evham: vehimler kuşkular kuruntular
evvel: once
fecir: tan yerinin ağarması
fesübhanallah: "Allah'ı her turlu kusur ayıp ve eksikler den tenzih ederim" manasın dadır şaşkınlığı anlatmak için kullanılır
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak sorumsuzluk.
had: sınır deger yetki
hafî: gizli
haşir: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmaları Allah ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
hatır: zihin, fikir kalb
himaye: koruma esirgeme.
himmet: yardım ihsan lutuf
hüsnuzan: guzel duşunce
imdat: yardım
izale: gıderme ortadan kaldırma
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lazım: gerek gerekli.
medet: inayet yardım
merhamet: acımak, şefkat gostermek kotumak iyilik etmek.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş
minnet: bir iyilik karşısında kendini manevi olarak borçlu hisset me
misal: omek, numune.
tarz: biçim şekil suret.
tesadüf: rastgelme rastlantı.
vefat: olum olme
vesvese: şuphe tereddut
zat: kişi, şahıs fert.

O Söz onu manevî kirlerinden ve evham ve gafletten temizlemekle beraber, âdeta mertebe-i velâyete çıkmış gibi, vefatından evvel yazdığı mektubunda üç zahir keramet izhar etmiş. Yirmi Yedinci Mektubun fıkraları içinde derç edilmiş; müracaat olunsun.

Üçüncü Misal: Burdurlu Hasan Efendi isminde ehl-i kalb bir ahiret kardeşim ve talebem vardı, bana karşı haddimden çok fazla hüsnüzan ederek, büyük bir velîden himmet beklemek gibi, bîçare benden medet bekliyordu. Birden bire, hiç münasebet yokken, Otuz İkinci Sözü Burdur köylerinde oturan birisine mütalâa etmek üzere verdim. Sonra Hasan Efendi hatırıma geldi, dedim: "Şayet Burdur'a gidersen Hasan Efendi'ye ver, beş altı gün mütalâa etsin."

O adam gitmiş, doğrudan doğruya Hasan Efendi'ye vermiş. Hasan Efendi'nin eceli otuz kırk gün kalmıştı. Gayet susamış bir adamın, Âb-ı Kevser gibi tatlı suya rast gelirken yapışması gibi, öyle de Otuz İkinci Söze yapışmış. Mütemadiyen mütalâa yapa yapa ve tefeyyuz ede ede, hususan Üçüncü Mevkıfındaki muhabbetullah bahsinde tamamıyla derdine deva bulmuş. Ve bir kutb-i azamdan beklediği feyzi onda bulmuş. Sağlam olarak camie gitmiş, namaz kılmış, orada ruhunu Rahman'a teslim eylemiş (rahmetullâhi aleyh).

Dördüncü Misal: Hulûsî Bey'in Yirmi Yedinci Mektuptaki fıkralarının şahadetiyle, en mühim ve müessir tarikat olan Nakşî tarikatından zıyade himmet ve medet,

Âb-ı Kevser: Cennetteki sulardan biri. Kevser suyu.
adeta: sanki.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bahis: mevzu, konu, bölüm.
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
cami: mescit, ibadet edilen yer.
derç: koyma, yerleştirme.
deva: ilaç, çare.
ecel: Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ehl-i kalb: kalb ehli olanlar, kalbiyle manevi olarak ilerleyenler.
evham: vehimler, kuşkular.
evvel: önce.
feyiz: ilim, irfan, manevi gıda.
fıkra: kısım, bölüm.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak, sorumsuzluk.
gayet: çok, son derece.
hadd: sınır, yetki, değer.
hatır: zihin, fikir, kalb.
himmet: yardım, manevî yardım.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüsnüzan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma.
izhar: gösterme, belirtme, açığa çıkarma.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler.
kutb-ı azam: en büyük kutup, birçok Müslümanın kendisine bağlandıkları büyük evliyalardan zamanın en büyük mürşidi.
manevî kirler: günahlar, vesveseler, şüpheler.
medet: inayet, yardım.
mertebe-i velâyet: velîlik mertebesi, derecesi.
mevkıf: durak, kısım, bölüm.
misal: benzer örnek, numune.
muhabbetullah: Allah sevgisi.
müessir: tesirli, etkili.
mühim: önemli.
münasebet: ilgi, alaka, bağ.
müracaat: başvurma, herhangi bir eserden yararlanma.
mütalaa: dikkatli okuma.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşîbendi'nin kurduğu tarikat ve bu tarikate mensup olan.
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmetullahi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
rast gelmek: karşılaşmak.
şahadet: şahitlik, işaret.
şayet: eğer.
talebe: öğrenciler.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyr-ü sülûk sırasında tutulan yol.
tefeyyüz: feyizlenme, manevî gıda alma.
teslim eylemek: vermek.
vefat: ölüm, ölme.
veli: Allah'ın sevgisine hımayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu.
zahir: görünen.
ziyade: çok, fazla.

feyiz ve nuru, esrar-ı Kur'âniyenin tercümanı olan nurlu Sözlerde bulmuştur.

Beşinci Misal: Kardeşim Abdülmecid, biraderzadem Abdurrahman'ın (rahmetullâhi aleyh) vefatı üzerine ve daha sair elîm ahvalât içinde bir perişaniyet hissetmişti. Hem, elimden gelmeyen manevî himmet ve medet bekliyordu. Ben onunla muhabere etmiyordum. Birden bire mühim birkaç Sözü ona gönderdim. O da mütalâa ettikten sonra yazıyor ki: "Elhamdulillâh, kurtuldum, çıldıracaktım. Bu Sözlerin her biri birer mürşit hükmüne geçti. Çendan bir mürşitten ayrıldım, fakat çok mürşitleri birden buldum, kurtuldum" diye yazıyordu. Ben baktım ki, hakîkaten Abdülmecid güzel bir mesleğe girip o eski vaziyetlerinden kurtulmuş.

Daha bu beş misal gibi pek çok misaller var. Onlar gösteriyorlar ki, ulûm-i imaniye, hususan doğrudan doğruya ihtiyaca binaen ve yaralarına devaen Kur'ân-ı Hakîm'in esrarından manevî ilâçlar alınsa ve tecrübe edilse, elbette o ulûm-i imaniye ve o edviye-i ruhaniye, ihtiyacını hissedenlere ve ciddî ihlâs ile istimal edenlere yeter, kâfi gelir. Onları satan ve gösteren eczacı ve dellâl ne hâlde bulunursa bulunsun, adî olsun, müflis olsun, zengin olsun, makam sahibi olsun, hizmetkâr olsun, çok fark yokur.

Evet, güneş varken mumların ışığı altına girmeye ihtiyaç yok. Madem güneşi gösteriyorum, benden mum ışığı –bahusus bende bulunmazsa– istemek manasızdır,

adî: basit, sıradan.
ahvalât: çeşitli hâller.
bahusus: özellikle.
binaen: -den dolayı.
çendan: gerçi.
dellâl: dan edici, hakka davet eden, tanıtıcı.
devaen: deva olarak, ilaç olarak.
edviye-i ruhaniye: insan ruhunu tedavi eden ilâçlar.
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz.
elhamdulillah: Allah'a şükür.
elîm: keder veren, çok acı veren, acıklı.
esrar: sırlar.
esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın sırları, Kur'an'a ait gizlilikler.
feyiz: ilim, irfan, manevî gıda.
hakikaten: gerçekten.
himmet: yardım.
hizmetkar: hizmetçi.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmüne geçmek: değerinde olmak, yerine geçmek.
ihlas: samimiyet, içtenlik.
istimal: kullanma.
kâfi: yeter, yeterli.
Kur'an-ı Hakîm: Her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
makam: mevki.
mana: anlam.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medet: yardım.
misal: örnek, nümune.
muhabere: haberleşme, yazışma.
müflis: iflâs etmiş.
mühim: önemli.
mürşit: doğru yolu gösteren, rehber.
mütalâa: dikkatli okuma.
nur: aydınlık, ışık, ilim.
perişaniyet: perişanlık.
rahmetullâhi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
sair: diğer, başka, öteki.
tecrübe: deneyim, yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar.
tercüman: tercüme eden, başka bir dilde yazılmış veya söylenmiş bir şeyi yine başka dile çeviren, çevirici.
ulûm-i imaniye: iman ilimleri.
vaziyet: bir kimse veya şeyin durumu, hali.
vefat: ölüm, ölme.

lüzumsuzdur. Belki onların bana dua ile, manevî yardım ile, hatta himmetle muavenet etmeleri lâzımdır. Ve ben onlardan istımdat etmem ve medet istemem benim hakkımdır. Onlar, Nurlardan aldıkları feyze kanaat etmek, onların üstünde haktır.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[1]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَلِحَقِّهِ أَدَاءً وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ[2]

YİRMİ SEKİZİNCİ MEKTUBUN ÜÇÜNCÜ MESELESİNİN TETİMMESİ OLABİLİR KÜÇÜK VE HUSUSİ BİR MEKTUPTUR

Ahıret kardeşlerim ve çalışkan talebelerim Husrev Efendi ve Re'fet Bey,

Sözler namındaki envar-ı Kur'âniyede üç keramet-i Kur'ânıyeyi hissediyorduk. Sizler dahı, gayret ve şevkınızle bir dördüncüsünü ilâve ettirdiniz. Bildiğimiz üç ise:

Birincisi: Telifinde fevkalâde sühulet ve sür'attir. Hatta beş parça olan On Dokuzuncu Mektup, ıkı üç gunde ve her günde üç dört saat zarfında –mecmuu on iki saat eder– kıtapsız, dağda, bağda telif edildı. Otuzuncu Soz, hastalıklı bir zamanda, beş altı saatte telif edildı. Yirmi Sekızıncı Söz olan cennet bahsı bır veya ıkı saatte,

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikinci hayat.
Âl ve Ashabı: ev halkı ve arkadaşlan
bag: bahçe, gezintı yerı.
envar-ı Kur'anıye: Kur'ân nurlan, Kur'an ın saçtıgı parıltılar, ışıklar
fevkalade: olaganustü, alışılmıştan farklı, normalin ustunde.
feyiz: ılım, ırfan, manevî gıda
gayret: çalışma, çabalama, faalıyet.
hikmet: belırlı gayelere yonelık olma, faydalılık.
himmet: yardım
hususi: ozel
istimdat: yardım isteme; medet umma
kanaat: kısmete razı olma, elındekıyle yetınme
keramet-i Kur'anıye: Kur'ân ın kerametı
lazım: gerek, gerekli
lüzumsuz: gereksiz
manevı: manaya aıt, maddî olmayan
mecmuu: tamamı, hepsı, butunu
medet: inayet, yardım
mesele: konu
muavenet: yardım, yardımcılık.
muhakkak: şüphesiz, mutlak.
nam: ısım, ad

1 Senı her turlü noksandan tenzih edenız. Senın bize oğrettıgınden başka hıçbır bılgımız yok tur. Muhakkak kı Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)
2. Allah ım! Efendımız Muhammed e ve onun Âl ve Ashabına Senın rızana ve onun hakkının ödenmesıne vesıle olacak bır rahmetle salât ve selâm eyle.

noksan: eksık, kusur
nur: aydınlık, ışık, ılım
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bağışlama, şefkat gosterme
rıza: hoşnutluk, memnunluk.
salât: Hz. Peygambere dua. Hz. Muhammed e, ashabına, ailesine Allah ın rahmet ve mağfıretını, melekleın ıstığfannı ve mu'mınlerın dualarını dıleme. Allahumme salli alâ seyyıdınâ Muhammedın ve alâ âlı seyyıdınâ Muhammed deme.
suhulet: kolaylık.
şevk: şıddetlı arzu, aşın istek ve heves
talebe: oğrencı
telif: kıtap yazma
tenzih: Allah ı şanına layık olmayan seylerden, her turlü eksık ve noksandan uzak ve yuce tutma
tetimme: ek.
vesile: vasıta, aracı
zarfında: ıçınde.

Süleyman'ın dere bahçesinde telif edildi. Ben ve Tevfik ile Süleyman, bu sür'ate hayrette kaldık. Ve hakeza... Telifinde bu keramet-ı Kur'âniye olduğu gibi...

İkincisi: Yazmasında dahi fevkalâde bir sühulet, bir iştiyak ve usanmamak var. Şu zamanda ruhlara, akıllara usanç veren çok esbap içinde, bu Sözlerden bin çıkar; birden çok yerlerde kemal-ı iştiyakla yazılmaya başlanıyor. Mühim meşgaleler içinde onlar her şeye tercih ediliyor. Ve hakeza...

Üçüncü keramet-i Kur'âniye: Bunların okunması dahı usanç vermiyor. Hususan ihtiyaç hissedilse, okundukça zevk alınıyor, usanılmıyor.

Işte, sız dahı *dördüncü bir keramet-i Kur'âniyeyi* ispat ettiniz. Hüsrev gibi, kendine tembel diyen ve beş senedir Sözleri işittiği hâlde yazmaya cıdden tembellik edip başlamayan bir kardeşimiz, bir ayda on dört kitabı güzel ve dikkatli yazması, şüphesiz dördüncü bir keramet-i esrar-ı Kur'âniyedir. Hususan Otuz Üçüncü Mektup olan Otuz Üç Pencerelerin kıymeti tamamen takdir edilmiş ki, gayet dikkatle ve güzel yazılmış. Evet, o risale, marifetullah ve iman-ı billâh için en kuvvetli ve en parlak bir risaledir. Yalnız, baştaki pencereler gayet icmal ve ihtisar ile gıdılmıştır. Fakat gittikçe inkişaf eder, daha ziyade parlar. Zaten sair telifata muhalif olarak, ekser Sözlerin başlan mücmel başlar, gittikçe genişlenir, tenevvür eder.

bahis: mevzu, konu
ekser: pek çok.
esbap: sebepler
fevkalâde: olağanüstü, normalin üstünde
gayet: çok, son derece
hakeza: bunun gibi, benzen
hususan: bilhassa, özellikle.
icmal: kısaltma, özet.
ihtisar: kısaltma, özetleme
iman-ı billah: Allah'a iman
inkişaf: açılma, ortaya çıkma
İspat: doğruyu delil ile gösterme, kanıtlama
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kemal-i İştiyak: tam bir istek ve arzu
keramet-i esrar-ı Kur'aniye: Kur'an sırlarının kerameti
keramet-i Kur'aniye: Kur'an'ın kerameti
kıymet: değer
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
meşgale: iş, meşguliyet.
muhalif: karşı, zıt
mücmel: özet olarak.
mühim: önemli.
risale: bir konuda yazılmış küçük kitap
sair: diğer, başka
sühulet: kolaylık
sür'at: çabukluk, hız
takdir: beğenme, bir şeyin değerini, kıymetini, lüzumunu anlama.
telif: kitap yazma.
telifat: kaleme alınan eserler, yazılanlar
tenevvür: nurlanma, aydınlanma
tercih: bir şeyi üstün tutma, seçme
usanç: bıkkınlık, isteksizlik.
usanmak: bıkmak, isteksiz hale gelmek.
zaten: esasen, aslında
ziyade: çok, fazla

Dördüncü Risale olan Dördüncü Mesele

بِاسْمِهِ[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Ihvanlarıma, medar-ı intıbah bır hâdıse-i cuz'ıyeye daır bir suale cevaptır.

Azız Kardeşlerim!

Sual edıyorsunuz ki: "Cami-ı şerifinize, Cuma gecesinde sebepsiz olarak, mübarek bir misafirin gelmesiyle, tecavüz edilmiş. Bu hâdisenin mahiyeti nedir? Neden sana ilişiyorlar?"

Elcevap: Dört Noktayı, bilmecburiye Eski Said lisanıyla beyan edeceğim. Belki ihvanlarıma medar-ı intibah olur, siz de cevabınızı alırsınız.

• BİRİNCİ NOKTA:

O hâdisenin mahiyeti, hilâf-ı kanun ve sırf keyfî ve zındıka hesabına, Cuma gecesinde kalbimize telâş vermek ve cemaate fütur getirmek ve beni misafirlerle görüştürmemek için bir desise-i şeytanıye ve munafıkane bir taarruzdur. Garaiptendir ki, o geceden evvel olan Perşembe günü, tenezzüh için bir tarafa gitmiştim. Avdetimde, güya iki yılan birbirine eklenmiş gibi uzunca siyah bir yılan sol tarafımdan geldi, benim ile arkadaşımın ortasından geçti. Arkadaşıma, "O yılandan dehşet alıp korktun mu?" diye sordum.

"Gördün mü?"

---

1 Allah'ın adıyla.

2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

---

avdet: geri gelme, dönme.
azız: izzetli, muhterem, değerli.
beyan: anlatma, açıklama.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cemaat: topluluk.
dair: ait, ilgili.
desise-i şeytanıye: şeytanın hilesi.
evvel: önce.
fütur: bezginlik, usanç, bıkma.
garaip: ilginç, şaşılacak şey.
güya: sanki.
hadise: vakıa, olay.
hadise-i cüz'iye: küçük ve basit hadise.
hilaf-ı kanun: kanuna ters, kanun dışı.
ihvan: kardeşler, candan dostlar.
keyfî: kanun ve nizama uygun olmayarak.
lisan: dil, üslup.
mahiyet: bir şeyin asli, iç yüzü.
medar-ı intıbah: uyanış sebebi.
mesele: sorulup karşılığı istenilen şey, cevabı istenen soru.
mübarek: hayırlı, uğurlu.
munafıkane: munafıkça, iki yüzlülük yaparak, sinsice.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sual: soru.
sırf: yalnız, tamamıyla.
taarruz: saldırı, hücum.
tecaviz: haddini aşma, sözde ve harekette ileri gitme.
telâş: tasa, endişe, kaygı.
tenezzüh: gezinti.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, şanına layık ifadelerle anma.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

O dedi: "Neyi?"

Dedim: "Bu dehşetli yılanı."

Dedi: "Yok, görmedim ve göremiyorum."

"Fesübhanallah," dedim. "Bu kadar büyük bir yılan ikimizin ortasından geçtiği hâlde nasıl görmedin?"

O vakit hatırıma bir şey gelmedi; fakat sonra kalbime geldi ki: "Bu sana işarettir, dikkat et!"

Düşündüm ki, gecelerde gördüğüm yılanlar nev'indendir. Yanı, gecelerde gördüğüm yılanlar ise, hıyanet niyetiyle her ne vakit bir memur yanıma gelse, onu yılan suretinde görüyordum. Hatta bir defa müdüre söylemiştim: "Fenâ niyetle geldiğin vakit seni yılan suretinde görüyorum; dikkat et" demiştim. Zaten selefini çok vakit öyle görüyordum. Demek, şu zahiren gördüğüm yılan ise, işarettir ki, hıyanetleri bu defa yalnız niyette kalmayacak, belki bilfiil bir tecavüz suretini alacak.

Bu defaki tecavüz, çendan zahiren küçük imiş ve küçültülmek isteniliyor. Fakat vicdansız bir muallimin teşvikiyle ve iştirakiyle o memurun verdiği emir, "Cami içinde namazın tesbihatında iken o misafirleri getiriniz" diye jandarmalara emretmiş. Maksat da beni kızdırmak, Eski Said damanıyla bu fevkalkanun, sırf keyfî muameleye karşı, kovmak ile mukabele etmekti. Hâlbuki o bedbaht bilmedi ki, Said'in lisanında Kur'ân'ın tezgâhından gelen bir elmas kılıç varken, elindeki kınk odun parçasıyla müdafaa etmez; belki o kılıcı böyle istimal edecektir.

bedbaht. zavallı
bilfiil gerçek olarak, fiilen uygulamada
çendan gerçi
daman huy, tabiat
fenâ kötü, iyi olmayan.
fesübhanallah "Allah'ı her türlü kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih ederim" manasındadır, şaşkınlığı anlatmak için kullanılır.
fevkalkanun. kanunsuz, kanun üstü, kanunun kabul etmediği
hatır zihin, fikir, kalb
hıyanet hainlik, ihanet.
istimal kullanma
iştirak. ortaklık etme, katılma
keyfî kanun ve nizama uygun olmayarak.
lisan dil
maksat kastedilen, istenilen şey
muallim öğretmen.
muamele davranma, davranış, iş
mukabele karşılık verme, karşı koyma
müdafaa. savunma.
nevi. çeşit, cins, tür
niyet. maksat, düşünce
selef önce geçen, önceki
suret. biçim, görünüş, şekil
sırf yalnız, tamamıyla, bütün
tecavüz saldırma, saldırma
tesbihat. tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teşvik. şevklendirmek, cesaret vermek.
vicdansız zalim, acımasız
zahiren görünüşte, görünürde

Fakat jandarmaların akılları başlarında olduğu için, hiçbir devlet, hiçbir hükûmet namazda, camide, vazîfe-i dîniye bitmeden ilişmediği için, namaz ve tesbihatın hitamına kadar beklediler. Memur bundan kızmış, "Jandarmalar beni dinlemiyorlar" diye kır bekçisini arkasından göndermiş. Fakat Cenab-ı Hak beni böyle yılanlarla uğraşmaya mecbur etmiyor. İhvanlarıma da tavsiyem budur ki:

Zaruret-i kat'iye olmadan bunlarla uğraşmayınız. "*Cevabu'l-ahmakı's-sukût*" nev'inden, tenezzül edip onlarla konuşmayınız. Fakat buna dikkat ediniz ki, canavar bir hayvana karşı kendini zayıf göstermek, onu hücuma teşci ettiği gibi, canavar vıcdanı taşıyanlara karşı dahi dalkavukluk etmekle zaaf göstermek, onları tecavüze sevk eder. Öyle ise dostlar müteyakkız davranmalı, tâ dostların lâkaytlıklarından ve gafletlerinden, zındıka taraftarları istifade etmesinler.

• İKİNCİ NOKTA:

(1) وَلَا تَرْكَنُوٓا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ ayet-i kerîmesi fermanıyla, zulme değil yalnız alet olanı ve taraftar olanı, belki edna bir meyil edenleri dahi dehşetle ve şiddetle tehdit ediyor. Çünkü, rıza-ı kufür, kufür olduğu gibi, zulme rıza da zulümdür.

İşte, bir ehl-i kemal, kâmilâne, şu ayetin çok cevahirinden bir cevherini şöyle tabir etmiştir:

1. Zalimlere en küçük bir meyil dahi göstermeyin; yoksa ateş size de dokunur. (Hûd Sûresi 113.)

alet: sebep, vasıta
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet
cevabü'l-ahmaku's-sukût: ahmaga verilecek en güzel cevap susmaktır
cevahir: cevherler, çok kıymetli söz veya faydalı yazılar
cevher: esas
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere aşırı saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse
edna: az, pek az, basit
ehl-i kemal: olgun ve değerli kişiler, kemal sahibi olanlar
ferman: emir, buyruk
gaflet: boş bulunma, dikkatsızlık, ihmal
hitam: son, bitme
hükûmet: yönetim, rejim
ihvan: kardeşler, candan dostlar
istifade: faydalanma, yararlanma
kâmilâne: mükemmel bir şekilde
küfür: inansızlık, dinsizlik
lâkaytlık: ilgisizlik, duyarsızlık
meyil: taraftarlık
müteyakkız: uyanık, dikkatli
nevi: çeşit, cins
rıza: hoşnutluk, memnunluk, kabul etme
rıza-i küfür: kufre rıza göstermek
sevk: yönlendirme
tabir: yorumlama, açıklama
tavsiye: öğütleme
tecavüz: saldırma, sataşma
tehdit: gözdağı verme, korkutma
tenezzül: inme, alçalma
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme
vazîfe-i dîniye: dinî vazîfe, görev, ibadet
zaaf: zayıflık
zaif: zayıf, güçsüz
zalim: zulmeden, haksızlık eden, acımasız ve haksız davranan
zaruret-i kat'iye: kesin ihtiyaç, kat'î zorunluluk
zulüm: haksızlık, kötülük, adaletsizlik
zındıka: dinsizlik, inançsızlık

Muîn-i zalîmîn dünyada erbab-ı denaettir,
Köpektir zevk alan sayyâd-ı bîinsafa hizmetten.

Evet, bazıları yılanlık ediyor, bazıları köpeklik ediyor. Böyle mübarek bir gecede, mübarek bir misafirin, mübarek bir duada iken, hafiyelik edip, güya cinayet yapıyormuşuz gibi ihbar eden ve taarruz eden, elbette bu şiirin mealindeki tokada müstahaktır.

• **ÜÇÜNCÜ NOKTA:**

Sual: "Madem Kur'ân-ı Hakîm'in feyziyle ve nuruyla en mütemerrit ve müteannit dinsizleri ıslah ve irşat etmeye, Kur'ân'ın himmetine güveniyorsun, hem bilfiil de yapıyorsun. Neden senin yakınında bulunan bu mütecavizleri çağırıp irşat etmiyorsun?"

Elcevap: Usul-i şeriatın kaide-i mühimmesindendir: اَلرَّاضِي بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ Yani, "*Bilerek zarara razı olana şefkat edip lehinde bakılmaz.*"

İşte, ben çendan Kur'ân-ı Hakîm'in kuvvetine istınaden dava ediyorum ki, çok alçak olmamak ve yılan gibi dalâlet zehrini serpmekle telezzuz etmemek şartıyla, en mütemerrit bir dinsizi, birkaç saat zarfında ikna etmezsem de, ilzam etmeye hazırım. Fakat, nihayet derecede alçaklığa düşmüş bir vicdan ki, bilerek dinini dünyaya satar ve bilerek hakıkat elmaslarını pıs, muzır şişe parçalarına mübadele eder derecede münafıklığa girmiş insan suretindekı yılanlara hakaıkı soylemek, hakaıka karşı bır

bilfiil: fiilen, gerçekten.
çendan: gerçi.
dalalet: sapıklık, inkâr, inançsızlık.
dava: iddia.
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz.
elmas: çok değerli.
erbab-ı denaet: alçak kimseler.
feyiz: bereket, ilim, irfan, ilham.
güya: sanki.
hafiye: casus.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakıkat: gerçek.
himmet: yardım, ihsan, lutuf, manevi yardım.
ihbar: haber verme, gizlice bildirme.
ikna: bir kanaati, fikri, düşünceyi kabul ettirme.
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme.
irşat: doğru yolu gösterme.
istınaden: dayanarak, güvenerek.
kaide-i mühimme: mühim, önemli kaide, ölçü.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lehinde: onun faydasına, kendinden yana.
meal: anlam, mana.
muîn-i zalîmîn: zalimlerin yardımcısı.
muzır: zararlı.
mübadele: değiştirme.
mubarek: feyizli, bereketli, hayırlı.
münafık: ikiyüzlülük eden, ara bozucu.
müstahak: hak etmiş, layık.
müteannit: inatçı.
mütecaviz: saldırgan.
mütemerrit: dik başlı, inatçı, kötü fiilinde direnen.
nihayet: son.
nur: aydınlık, ışık, ilim.
razı olmak: kabul etmek.
sayyad-ı bîinsaf: insafsız avcı.
serpme: yayma, saçma.
sual: soru.
suret: biçim, görünüş, kılık.
şefkat: acıma, merhamet etme.
taarruz: saldırma, hücume.
telezzüz: lezzet, tad alma, hoş lanma.
usul-i şeriat: şeriatın esasları, İslam Hukuku usulü.
vicdan: iyiyi, kötüden, hayrı, şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu.
zarfında: içinde, suresinde.
ıslah: iyileştirme, düzeltme.

hürmetsizliktir.[1] كَتَعْلِيقِ الدُّرَرِ فِي أَعْنَاقِ الْبَقَرِ darbımeseli gıbı oluyor. Çünkü, bu ışleri yapanlar, kaç defa hakıkatı Risale-i Nur'dan ışıttıler. Ve bılerek, hakikatlerı zındıka dalâletlerine karşı çurutmek ıstıyorlar. Boyleler, yılan gibi, zehırden lezzet alıyorlar.

• DÖRDÜNCÜ NOKTA:

Bana karşı bu yedi senedekı muameleler, sırf keyfî ve fevkalkanundur. Çunku, menfılerın ve esırlerın ve zindandakılerın kanunları meydandadır. Onlar kanunen akrabasıyla görüşürler, ıhtılâttan men olunmazlar. Her mıllet ve devlette ıbadet ve taat, tecavüzden masundur. Benım emsallerım, şehırlerde akrabalarıyla ve ahbaplarıyla beraber kaldılar, ne ıhtılâttan, ne muhabereden ve ne de gezmekten menolunmadılar. Ben, menolundum. Ve hatta camııme ve ıbadetıme tecavuz edıldı. Şafıîlerce, tesbıhat ıçınde Kelime-i Tevhıdın tekrarı sünnet iken, bana terk ettırılmeye çalışıldı.

Hatta Burdur'da eskı muhacırlerden Şebab ısmınde ümmî bir zat, kayın valıdesıyle beraber tebdıl-ı hava ıçın buraya gelmış; hemşehrılık ıtıbarıyla benım yanıma geldı. Üç musellah jandarma ıle camıden ıstenıldı. O memur, hilâf-ı kanun yaptığı hatayı setretmeye çalışıp, "Af edersınız, gücenmeyınız, vazıfedır" demış, sonra "Haydı, gıt" dıyerek ruhsat vermış.

Bu vakıaya saır şeyler ve muameleler kıyas edılse anlaşılır kı, bana karşı sırf keyfî muameledır kı, yılanları,

1 İnegin boynuna inci takmak gibi. (Hadisten mülhem bir darbımesel. Mısal: "İlmi ehli olmayana vazetmek, cevherlen hınzının boynuna takmak gıbıdır." (İbni Mace, Mukaddime, s. 81.)

ahbap: dost, tanıdık, sevilen dost.
cevher: elmas, degerli taş.
dalalet: dogru yoldan aynıma inançsızlık.
darbımesel: atasozu.
ehil: layık.
emsal: benzerler.
fevkalkanun: kanun ustü kanunun kabul etmedıgı.
gücenmek: darılmak.
hadıs: Hz. Muhammed'e aıt soz, emır, fıil.
hakıkat: gerçek, dogru.
hemşehrılık: aynı şehırden olan.
hılaf-ı kanun: kanuna ters, kanun dışı.
hurmetsızlık: saygısızlık.
hınzır: domuz.
ıhtılât: ınsanlarla görüşme, bir araya gelme.
ıtıbarıyla: sebebıyle.
kanunen: kanuna gore.
kayın valıde: kaynana.
Kelime-i Tevhıt: "La ilâhe illa Hû" ıfadesındekı "Ondan (Allah tan) başka ılah yoktur."
keyfî: kanun ve nızama uygun olmayarak.
kıyas: karşılaştırma.
masun: korunmuş, korunan.
men: yasak, etme, manı olma, engelleme.
menfî: nefyedılmış, surgün edılmış, surgun.
mısal: omek, numune.
muamele: davranış.
muhabere: haberleşme.
muhacır: hıcret eden, goç eden.
mulhem: ılham olunmuş.
musellâh: sılâhlı.
ruhsat: ızın, musaade.
saır: dıger, başka, oteki.
setretmek: ortmek, kapatmak.
sünnet: farz ıbadetler dışında Hz. Muhammed'ın yapmayı âdet edindıgı ıbadetler.
sırf: yalnız, tamamıyla, busbutun.
Şafıî: Şafıî mezhebınden olan.
şebab: genç.
taat: ıbadet etme, Allah ın emırlerını yerine getırme.
tebdıl-i hava: hava degeşımı.
tecavuz: haddını aşma, soz ve harekette ılen gıtme, saldırma.
tesbıhat: tesbıhler. Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduğunu ıfade eden sozler.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vakıa: olay, hâdıse.
vazetmek: anlatmak, soylemek.
vazıfe: ış, gorev.
zat: kışı, şahıs, fert.
zından: hapıshane.
zındıka: dınsızlık, inançsızlık.

köpekleri bana musallat ediyorlar. Ben de tenezzül etmiyorum ki onlarla uğraşayım. O muzırlann şerlerini defetmek için, Cenab-ı Hakka havale ediyorum.

Zaten sebeb-i tehcir olan hâdiseyi çıkaranlar, şimdi memleketlerindedirler. Ve kuvvetli ruesalar, aşaırlerin başındadırlar. Herkes terhis edildi. Başlannı yesin, dünyalarıyla alâkam olmadığı hâlde, beni ve ikı zat-ı âhan müstesna bıraktılar. Buna da peki dedim. Fakat o zatlardan birisi, bir yere müftu nasbolunmuş, memleketinden başka her tarafı geziyor ve Ankara'ya da gıdıyor. Diğeri, Istanbul'da kırk binler hemşehnleri içinde ve herkesle görüşebilir bır vazıyette bırakılmış. Hâlbukı bu ıkı zat, benim gibi kimsesiz, yalnız değiller; maşaallah buyuk nüfuzlan var. Hem... Hem...

Hâlbukı, beni bir koye sokmuşlar, en vıcdansız insanlarla beni sıkıştırmışlar. Yirmi dakıkalık bir köye altı senede ikı defa gıdebildiğim gibi, o koye gitmek ve bırkaç gün tebdil-i hava için ruhsat verilmediği bir derecede beni, muzaaf bır istibdat altında ezıyorlar. Hâlbukı, bır hukûmet ne şekilde olursa olsun, kanunu bir olur; köyler ve şahıslara göre ayn ayrı kanun olmaz. Demek hakkımdakı kanun, kanunsuzluktur. Buradakı memurlar, nüfuz-ı hükûmeti, ağraz-ı şahsiyede istimal ediyorlar. Fakat, Cenab-ı Erhamürrâhimîn'e yüz binler şükür ediyorum ve tahdis-i nimet suretinde derim ki:

Bütün onlann bu tazyikat ve istibdatlan, envar-ı Kur'ânıyeyi ışıklandıran gayret ve hımmet ateşine odun

ağraz-ı şahsıye: şahsî kınler, garazlar
alaka: ılgı, ılişkı, bağ
aşaır: aşıretler, kabileler
Cenab-ı Erhamürrahimin: merhametlilerin en merhametlisi olan şeref ve azamet sahıbı Allah
defetmek: uzaklaştırmak, kaldırmak, kovmak.
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurlan, Kur'an'ın saçtıgı panltılar, ışıklar
gayret: çalışma, çabalama
hadise: olay, vakıa.
hâlbukı: oysa kı.
havale: bırakma
hemşehrı: aynı şehırden olan.
hımmet: çalışma, çabalama, gayret, yardım
hükûmet: yönetım, rejım, devlet
istıbdat: zulum, baskı.
ıstımal: kullanma
maşaallah: ne guzel, Allah korusun
memleket: şehır, ıl, bir insanın doğup buyuduğu yer
musallat etme: satıştırma, rahatsız ettırme.
muzaaf: kat kat, katmerlı.
muzır: zararlı
müftü: ıl ve ılçelerde dın işlerıne bakan en yuksek makamdakı gorevlı kışı
müstesna: harıç, kural dışı
nasbolunma: bir ışe memurıyete yerleştırılme, tayın edılme
nüfuz: etkı, tesır
nüfuz-i hükûmet: hükûmetın nufuzu, kuvvetı
ruhsat: ızın, musaade
rüesa: reısler, başkanlar
sebeb-i tehcir: sürgun sebebı
suret: bıçım, tarz, şekıl
şahıs: fert.
şer: kotuluk, zarar
şükür etme: Allah'ın verdıgı nımetler karşısında elhamdulıllah deme, Allah'a dıl ıle hamd etme
tahdıs-ı nimet: Ilahı nımetı şukrederek anlatma
taraf: yer
tazyikat: tazyıkler, baskılar, sıkıştırmalar
tebdil-i hava: hava degışımı
tenezzul: ınme, alçalma
terhis: ızın verme, serbest bırakma.
vazıyet: durum
vicdansız: acımasız, kotu, zalım
zat: kışi, şahıs, fert.
zat-ı ahar: dıger, başka zat, kışı

parçaları hükmüne geçiyor, iş'al ediyor, parlatıyor. Ve o tazyikleri gören ve gayretin hararetiyle inbisat eden o envar-ı Kur'âniye, Barla yerine bu vilâyeti, belkı ekser memleketi bir medrese hükmüne getirdi. Onlar beni bir köyde mahpus zannediyor. Zındıkların rağmına olarak, bilâkis Barla kürsü-i ders olup, Isparta gibi çok yerler medrese hükmüne geçti.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

bilâkis: aksine, tersine.
ekser: pek çok.
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurları, Kur'ân'ın saçtığı parıltılar, ışıklar.
gayret: çalışma, çabalama.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
hararet: sıcaklık, coşkunluk, heyecanlılık.
hükmüne geçmek: değerinde olmak, yerine geçmek.
hükmüne: değerine, yerine.
İhsan: ikram, lütuf, bağış, yardım.

1. Allah'a hamd olsun. Bu Rabbimin fazlındandır. (Metnin "Elhamdulillah" kısmı birçok âyette geçmektedir. Sonraki kısım ise Neml Sûresinin 40. âyetidir.)

İnbisat: yayılma, açılma, genleşme.
İş'al: alevlendirme, tutuşturma.
kürsü-i ders: ders kürsüsü.
mahpus: hapsedilmiş.
medrese: ders okutulan yer, okul.
memleket: ülke, yurt, vatan.
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rağmına: rağmen, ziddına.
tazyik: baskı, sıkıntı verme.
zannetme: sanma.
zındık: Allah'ı inkâr eden, imansız, dinsiz.

Beşinci Risale olan Beşinci Mesele
Şükür Risalesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1]

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan tekrar ile

أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۞ أَفَلَا يَشْكُرُونَ [2] ۞ وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ [3]

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ [4] ۞ بَلِ اللّٰهَ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ [5]

gibi ayetlerle gösteriyor ki, *Hâlık-ı Rahman'ın ibadından istediği en muhım ış şukurdur.* Furkan-ı Hakîm'de gayet ehemmiyetle şükre davet eder ve şükür etmemekliği, nimetlen tekzıp ve ınkâr suretınde gostenp,

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ [6] fermanıyla, Sure-ı Rahman'da şiddetli ve dehşetli bir surette otuz bir defa şu ayetle tehdıt edıyor, şukursüzlüğün bır tekzıp ve ınkâr olduğunu gösteriyor

Evet, Kur'ân-ı Hakîm, nasıl ki şükrü netice-i hilkat gostenyor, oyle de, Kur ân-ı kebır olan şu kâınat dahı gösteriyor ki, netice-i hilkat-ı âlemin en mühimmi şükürdür. Çunku, kâinata dikkat edılse, görunuyor kı, kâınatın teşkilâtı şukru intaç edecek bir surette, her bır şey bir derece şukre bakıyor ve ona müteveccih oluyor. Güya şu şecere-i hilkatin en mühim meyvesi şükürdür. Ve şu kâınat fabrıkasının çıkardığı mahsulâtın en âlâsı şükurdur.

1. Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla • Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesın (İsra Suresi 44)
2. Halâ şukretmezler mı? • Hâla şukretmezler mı? (Yâsın Suresi. 35 77)
3. Şukredenlerı elbette mukâfatlandıracağız. (Âl-i İmran Suresi 145)
4. Şükredersenız elbette daha çok verenm (İbrahım Suresi 7)
5. Yalnız Allah a kulluk et ve şukredenlerden ol (Zumer Suresi 66)
6. Rabbınızın nimetlerınden hangi bırını ınkar edersınız? (Rahman Suresi 13 16, 18 21 23 25 ... 75 77)

âlâ: ustün
ayet: Kur ân ın her bir cumlesi
ehemmiyet: onem
ferman: emir buyruk
Furkan-ı Hakîm: doğru ile yanlışı bırbırınden ayıran hikmetlı Kur'an
gayet: çok, son derece
Hâlık-ı Rahman: yaratıklarının rızkını veren merhametlı yaratıcı Allah
ibad: abdler kullar ıbadet edenler
ınkâr: kabul etmeme ınanmama
intaç: netice verme sonuç doğurma
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve sureserınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur an
Kur'ân-ı Kebir: Buyuk Kur'ân-ı Kerîm
Kur an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzenmı yapmaktan âcız bırakan Kur an-ı Kerîm
mahsulât: urunler
mühim: onemlı
mukafat: odul
müteveccih: bır tarafa donen yonelen yonelık
netice-i hilkat: yaratılışın neticesı
netice-i hilkat-i âlem: âlemın kaınatın yaratılış neticesı gayesi
nimet: Allah ın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar yıyecek ve ıçecek şeyler
Rab: yaratan buyuten terbiye eden besleyen yetıştıren verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
Rahîm: esırgeyen, koruyan, acıyan merhamet eden Allah
Rahman: ıster mu mın ıster kafir ıster iyi ısterse kotu olsun rahmetı bütun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızklarını ve geçım şekillerını ıçine alan rahmetın sahıbi Allah
suret: bıçım tarz şekil
şecere-i hilkat: yaratılış agacı
tekzıp: yalanlama ınkâr etme
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma şanına lâyık ıfadelerle anma
teşkilat: kuruluş yapılış duzenlenış

Çünkü, hilkat-ı âlemde görüyoruz ki, mevcudat-ı âlem bir daire tarzında teşkil edilip, içinde nokta-i merkeziye olarak hayat halk edilmiş. Bütün mevcudat hayata bakar, hayata hizmet eder, hayatın levazımatını yetiştirir. Demek, kâinatı halk eden Zat, ondan o hayatı intihap ediyor.

Sonra görüyoruz ki, zîhayat âlemlerini bir daire suretinde icat edip, insanı nokta-i merkeziyede bırakıyor. Âdeta, zîhayatlardan maksut olan gayeler onda temerküz ediyor; bütün zîhayatı onun etrafına toplayıp ona hizmetkâr ve musahhar ediyor, onu onlara hâkim ediyor. Demek, Hâlık-ı Zülcelâl, zîhayatlar içinde insanı intihap ediyor, âlemde onu irade ve ihtiyar ediyor.

Sonra görüyoruz ki, âlem-i insaniyet de, belki hayvan âlemi de bir daire hükmünde teşkil olunuyor. Ve nokta-i merkeziyede rızık vazedilmiş. Bütün nev-i insanı ve hatta hayvanatı rızka âdeta taaşşuk ettirip, onları umumen rızka hadım ve musahhar etmiş. Onlara hukmeden rızktır.

Rızkı da o kadar geniş ve zengin bir hazine yapmış ki, hadsiz nimetleri camidir. Hatta rızkın çok envaından yalnız bir nev'inin tatlarını tanımak için, lisanda kuvve-i zaika namında bir cihaz ile mat'umat adedince manevî, ince ince mizancıklar konulmuştur. Demek, kâinat içinde en acip, en zengin, en garip, en şirin, en cami, en bedî hakikat rızktadır.

Şimdi, görüyoruz ki, her şey nasıl ki rızkın etrafında toplanmış, ona bakıyor; öyle de, rızk dahi bütün envaıyla, manen ve maddeten, hâlen ve kâlen şükür ile kaimdir,

acip: hayret verici, acayip
adeta: sanki
alem: bütün yaratılmışlar, kâinat, dünya
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi
bedî: güzel
cami: toplayan, içine alan
cihaz: alet, organ
envâ: çeşitler, türler
gaye: maksat, netice, sonuç
hadım: hizmetçi
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek.
hakim: hükmeden, hükmü altında tutan.
halk: yaratma
Hâlık-ı Zülcelal: "celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sifatı
hayvanat: hayvanlar
hilkat-ı âlem: âlemin yaratılışı
hizmetkar: hizmetçi
hükmeden: hâkim olan
hükmünde: değerinde
icat: yoktan var etme, yaratma
ihtiyar: seçme, tercih etme
intihap: seçme
irade: dileme, isteme
kaim: ayakta duran, devam eden
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kalen: sözle, söyleyerek.
kuvve-i zaika: tat alma duygusu
levazımat: lazım olan şeyler
lisan: dil
maksut: kastedilen, istenilen.
manen: mana itibarıyla, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mat'umat: yenecek şeyler
mevcudat: varlıklar
mevcudat-ı âlem: kâinattaki varlıklar
mizancıklar: ölçücükler
musahhar: boyun eğen
nam: ad
nevi: çeşit, tür
nev-i insan: insan cinsi, türü
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ikramlar, yiyecek ve içecek şeyler.
nokta-i merkeziye: merkezdeki nokta, odak noktası
rızık: yiyecek, içecek şey
suret: biçim, tarz, şekil.
şükür: teşekkür, nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
taaşşuk: aşık olma
tarz: şekil, biçim
temerkuz: bir merkezde toplanma, odaklaşma
teşkil: şekillendirme, meydana getirme
umumen: bütünüyle, tamamen.
vazetmek: koymak, yerleştirmek.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zîhayat: hayat sahibi.

şükür ile oluyor, şükrü yetiştiriyor, şükrü gösteriyor. Çünkü, rızka iştiha ve iştiyak, bir nevi şukr-i fıtrîdir. Ve telezzüz ve zevk dahi gayrişuurî bir şükürdür ki, bütün hayvanatta bu şükür vardır. Yalnız insan, dalâlet ve küfür ile, o fıtrî şükrün mahiyetini değiştiriyor, şükürden şirke gidiyor.

Hem, rızık olan nimetlerde gayet güzel süslü suretler, gayet güzel kokular, gayet güzel tatmaklar şükrün davetçileridir. Zîhayatı şevke davet eder ve şevk ile bir nevi istihsan ve ihtirama sevk eder, bir şukr-i manevî ettirir. Ve zîşuurun nazarını dikkate celp eder, istihsana tergip eder, nimetleri ihtirama onu teşvik eder, onun ile kâlen ve fiilen şükre irşat eder ve şükrü ettirir ve şükür içinde en âlî ve tatlı lezzeti ve zevki ona tattırır. Yanı, gösterir ki, şu lezzetli rızık ve nimet, kısa ve muvakkat bir lezzet-i zahiriyesiyle beraber, daimî, hakikî, hadsiz bir lezzeti ve zevki taşıyan iltifat-ı Rahmanîyi şükür ile kazandırır. Yani, rahmet hazinelerinin Malik-i Kerîm'inin hadsiz lezzetli olan iltifatını düşündürüp, şu dünyada dahi cennetin bâkî bir zevkini manen tattırır. İşte rızık, şukür vasıtasıyla o kadar kıymettar ve zengin bir hazine-i camia olduğu hâlde, şükürsüzlük ile nihayet derecede sukut eder.

Altıncı Sözde beyan edildiği gibi, lisandaki kuvve-i zaika, Cenab-ı Hak hesabına, yanı manevî vazife-i şükraniye ile rızka müteveccih olduğu vakit, o dildeki kuvve-i zaika, rahmet-i bînihaye-i İlâhiyenin hadsız matbahlarına şakir bir müfettiş, hamit bir nazır-ı âlıkadr hükmündedir. Eğer nefis hesabına olsa, yanı rızkı ın'am edenin şukrünü

mahiyet: nitelik, özellik.
Malik-i Kerim: bol ihsan ve ikram sahibi olan, her şeyin gerçek sahibi Allah.
manen: manevî yönden.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
matbah: mutfak.
muvakkat: geçici.
müfettiş: denetleyici.
müteveccih: bir tarafa dönen, yönelen, yönelik.
nazar: bakış, fikir.
nazır-ı âlikadr: kadir kıymet bilen, takdir edebilen, gözlemci.
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevi: çeşit, tür.
nihayet: son.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar; yiyecek ve içecek şeyler.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
rahmet-i bînihaye-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti.
rızık: yiyecek, içecek şey.
sevk etme: yönlendirme.
sukut: düşme, değerini yitirme.
suret: biçim, görünüş, şekil.
şakir: şükreden.
şevk etme: şiddetli arzu, aşırı istek.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek.
şirk: Allah'a ortak koşma.
şükr-i fıtrî: yaratılıştan gelen, fitrattan olan şükür duygusu.
şükr-i manevî: manevî şükür.
şükür: teşekkür, nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
telezzüz: lezzet, tat alma.
tergip etmek: isteklendirmek, rağbet verdirmek.
teşvik etmek: şevklendirmek.
vasıta: aracı.
vazife-i şükraniye: şükür vazifesi.
zihayat: hayat sahibi.
zişuur: şuur sahibi.

âlî: yüce, yüksek.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
celp etmek: çekmek.
daimî: sürekli, devamlı.
dalalet: doğru yoldan ayrılma, sapıklık.
davet: çağırma.
fiilen: yaparak, fiille.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğal.
gayet: çok, son derece.
gayrişuurî: şuurunda olmaksızın, şuursuzca.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
hamit: Allah'a şükreden.
hayvanat: hayvanlar.
hazine-i camia: geniş hazine.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtiram: saygı gösterme.
iltifat: iyilik ve güzellikle davranış.
iltifat-ı Rahmanî: Rahmana ait yakışır iltifat; Cenab-ı Hakkın iltifatı, teveccühü.
in'am: nimet verme, nimetlendirme.
irşat etmek: doğru yolu göstermek.
istihsan: güzel bulma, beğenme.
iştiha: istek, iştah.
iştiyak: aşırı isteme, şiddetli istek.
kâlen: sözle, söyleyerek.
kuvve-i zaika: tat alma duygusu.
kufur: nimeti inkar etme, dinsizlik.
kıymettar: değerli, kıymetli.
lezzet-i zahiriye: görünen lezzet ve zevk.
lisan: dil.

düşünmeyerek müteveccih olsa, o dildeki kuvve-i zaika, bir nazır-ı âlîkadr makamından, batın fabrikasının yasakçısı ve mide tavlasının bir kapıcısı derecesine sukut eder.

Nasıl, rızkın şu hizmetkârı, şükürsuzluk ile bu dereceye sukut eder, öyle de, rızkın mahiyeti ve sair hademeleri dahı sukut ediyorlar. En yüksek makamdan en edna makama inerler. Kâinat Hâlık'ının hikmetine zıt ve muhalif bir vaziyete düşerler.

Şükrün mıkyası kanaattır ve iktisattır ve rızadır ve memnuniyettir. Şükürsüzlüğün mızanı hırstır ve israftır, hürmetsizliktir, haram-helâl demeyip rast gelenı yemektir.

Evet, hırs, şükürsuzluk olduğu gıbi, hem sebeb-i mahrumiyettir, hem vasıta-i zillettir. Hatta, hayat-ı içtimaiyeye sahip olan mübarek kannca dahi, güya hırs vasıtasıyla ayaklar altında kalmış, ezilir. Çünkü, kanaat etmeyip senede bırkaç tane buğday kâfi gelirken, elinden gelse bınler taneyi toplar. Güya mübarek an, kanaatinden dolayı başlar üstunde uçar. Kanaat ettığınden, balı insanlara emr-i İlâhî ile ihsan eder, yedırır.

Evet, Zat-ı Akdes'in alem-i zatîsi ve en azamî ismi olan lâfzullahtan sonra en azam ismı olan Rahman, rızka bakar. Ve rızıktaki şükür ile ona yetişilir. Hem Rahman'ın en zahir manası, Rezzak'tır.

Hem şukrun envaı var. O nevılerın en camii ve fihnste-i umumıyesi, namazdır.

Hem şükür içinde safî bir ımân var, halıs bir tevhît bulunur. Çunku, bır elmayı yıyen ve "Elhamdulıllâh" dıyen

alem-i zatî: zata özgü belırtı nışan, sembol.
azam: en buyuk.
azamî: en büyükle ılgılı, en buyuğe ait.
batın: ıç, karın, mıde
camıl: kapsayıcı olanı kapsamlısı
edna: en aşagı
elhamdulıllah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şukur
emr-i İlâhî: Allah'ın emrı
envâ: çeşıtler, turler
fihnste-i umumıyeyi: umumı fihnste, bır şeyın ıçenğını gosteren genel lıste
güya: sankı
hademe: hizmetçıler
halıs: saf, ıçten, samımı
haram: yasaklanmış, gunah
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
helâl: ızın verılen, gunah olmayan
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştakı İlahî gaye, faydalı yerlı yennde olus
hizmetkâr: hizmetçı
hurmetsızlık: saygısızlık.
hırs: aç gozluluk, aşın ıstek
ihsan etme: ıkram etme, verme
iktisat: tasarruf, tutumluluk
ımân: ınanmak, tukat, ınanç
israf: gereksız yere harcama, savurganlık.
kafi: yeterlı
kâinat Hâlıkı: kainatın yaratıcısı olan Allah
kanaat: kısmete razı olma, elindekiyle yetınme.
kuvve-i zaika: tat alma duygusu
lâfzullah: Allah lafzı, kelimesi
mahıyet: nıtelik, ozellik.
makam: mevkı
manâ: anlam
mıkyas. olçü aletı, olçek, ölçu
mizan: olçu aletı, ölçek, ölçu
muhalif: aykırılık gosteren, uymayan
mubarek: hayırlı
müteveccih. bır tarafa, donen, yonelen, yonelik.
nazır-ı alîkadr: takdırkar, kadır kıymet bılen, gozlemcı
nevı: çeşıt, tur
Rahman: ıster mu'mın, ıster kafir, ıster ıyı ısterse kötu olsun, rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışlanın nzıklannı ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah.
Rezzak. butun yaratılmışların nzkını veren ve ıhtıyaçlannı karşılayan Allah
rıza: razı olma, hoşnutluk, Allah'ın takdirine boyun egme
rızık: yiyecek, ıçecek şey
safi: duru, samımî, saf
sair: dıger, başka, otekı
sebeb-i mahrumiyet: mahrum olma nedenı, yoksunluk sebebı
sukut: duşme, degennı yıtırme
şukur: teşekkür, nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma.
tevhît. bırleme, Allah'ın varlıgını bırlıgını, dengi ve ortagı bulunmadıgını kabul etme
vasıta-i zillet: aşagılanma aracı, sebebı
vasıtasıyla: sebebıyle, yuzunden
vaziyet: durum, hâl
zahır: gorunen, acık.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zıt: ters, aykın

adam, o şükür ile ilân eder ki: "O elma doğrudan doğruya dest-i kudretin yadigân ve doğrudan doğruya hazine-i rahmetin hediyesidir" demesi ile ve itikat etmesi ile, her şeyi, cüz'î olsun küllî olsun, Onun dest-i kudretine teslim ediyor. Ve her şeyde rahmetin cilvesini bilir. Hakikî bir imanı ve halis bir tevhidi, şükür ile beyan ediyor.

İnsan-ı gafil, küfran-ı nimet ile ne derece hasarete düştüğünü, çok cihetlerden yalnız bir vechini söyleyeceğiz. Şöyle ki:

Lezzetli bir nimeti insan yese, eğer şükür etse, o yediği nimet, o şükür vasıtasıyla bir nur olur, uhrevî bir meyve-i cennet olur. Verdiği lezzet ile, Cenab-ı Hakkın iltifat-ı rahmetinin esen olduğunu düşünmekle, büyük ve daimî bir lezzet ve zevk veriyor. Bu gibi manevî lüpleri ve hulâsaları ve manevî maddeleri ulvî makamlara gönderip, maddî ve tüflî (posa) ve kışrî, yani vazifesini bitiren ve lüzumsuz kalan maddeleri fuzulât olup aslına, yani anasıra inkılâp etmeye gidiyor. Eğer şükür etmezse, o muvakkat lezzet, zeval ile, bir elem ve teessüf bırakır ve kendisi dahi kazurat olur. Elmas mahiyetindeki nimet, komüre kalbolur. Şükür ile, zail rızıklar, daimî lezzetler, bâkî meyveler verir. Şükürsüz nimet, en güzel bir suretten çirkin bir surete döner. Çünkü, o gafile göre rızkın akıbeti, muvakkat bir lezzetten sonra fuzulâttır.

Evet, rızkın aşka lâyık bir sureti var. O da, şükür ile o suret görünür. Yoksa, ehl-i gaflet ve dalâletin rızka aşklan bir hayvanlıktır. Daha buna göre kıyas et ki, ehl-i dalâlet ve gaflet ne derece hasaret ediyorlar.

akıbet: sonuç, netice
bâki: yok olmayan kalıcı olan
beyan: açıklama, anlatma, bildirme
cihet: yön, taraf
cilve: görünme, yansıma
cüz'î: az, küçük
daimî: sürekli, devamlı
dest-i kudret: kudret eli, Allah'ın ezeli gücünün eli
ehl-i gaflet ve dalâlet: Dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan ve doğru yol olan İslâmiyetten sapanlar
elem: üzüntü, acı, keder
fuzulât: işe yaramayan şeyler, fazlalıklar
gafil: Allah'ı düşünmeyen, sorumluluklarından habersiz.
hakikî: gerçek.
halis: saf, içten, samimî
hasaret: zarar
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hulâsa: öz, özet.
iltifât-ı rahmet: rahmetin teveccühü, yönelmesi, bakması.
imân: inanmak, itikat, inanç.
inkılâp: dönüşme, değişme
insan-ı gafil: gafil insan, gafletle Rabbini unutan insan
itikat etmek: inanmak
kalbolmak: dönüşmek.
kazurat: pislikler, artık maddeler
küfran-ı nimet: Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetlerine karşı nankörlük, şükürsüzlük.
küllî: çok büyük.
kışrî: kabukla ilgili, öze ve esasa ait olmayan
kıyas: karşılaştırma
lüp: öz.
lüzumsuz: gereksiz.
maddî: maddeye ait.
mahiyet: nitelik, özellik.
makam: mevki, yer
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meyve-i Cennet: Cennet meyvesi
muvakkat: geçici
nimet: yiyecek ve içecek şeyler
nur: aydınlık, ışık
posa: suyu alınmış her türlü yiyecek maddesinin artığı, tortu
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
rızık: yiyecek, içecek şey
suret: biçim, görünüş, şekil
şükür: teşekkür, nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
teessüf: üzülme
teslim etmek: vermek, bırakmak.
tevhit: birleme, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme
tüflî: posa
uhrevî: ahirete ait.
ulvî: yüksek, yüce
vasıta: aracı, sebep
vazife: iş, görev.
vechi: yüz, yön
yadigar: bir kimseyi veya olayı hatırlatan şey, hatıra, hediye
zail: yok olan, sona eren
zeval: sona erme, yok olma

Enva-ı zîhayat içinde en ziyade rızkın envaına muhtaç, insandır. Cenab-ı Hak insanı bütün esmasına cami bir âyine ve bütün rahmetinin hazinelerinin müddeharatını tartacak, tanıyacak cihazata malik bir mu'cize-i kudret ve bütün esmasının cilvelerinin vaziyetlerinin inceliklerini mizana çekecek aletleri havi bir halife-i arz suretinde halk etmiştir. Onun için, hadsiz bir ihtiyaç verip, maddî ve manevî rızkın hadsiz envaına muhtaç etmiştir. İnsanı, bu camiiyete göre en âlâ bir mevki olan ahsen-i takvime çıkarmak vasıtası, şukurdur. Şukür olmazsa, esfel-i safilîne düşer, bir zulm-i azîmi irtikâp eder.

Elhâsıl, en âlâ ve en yüksek tarık olan tarık-ı ubudiyet ve mahbubiyetin dört esasından en büyük esası şükürdür ki, o dört esas şöyle tabır edilmiş:

Der tarîk-ı aczmendî lâzım amed çâr çîz:
Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-i mutlak,
şükr-i mutlak ey azîz!"[1]

[2] اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنَ الشَّاكِرِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

[3] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الشَّاكِرِينَ وَالْحَامِدِينَ

[4] وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ آمِينَ

[5] وَآخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

---

1 Ey azız kardeşim. Allah'a karşı acizlik ve ihtiyacını hissetmek esasına dayanan bu yolda şu dört şey lâzımdır: mutlak acz, mutlak fakr, mutlak şevk, mutlak şükür.

2. Ey her şeye layıkıyla merhamet eden, merhametliliğin en yüce mertebesinde olan Allah'ım! Rahmetinle bizi şükredenlerden eyle.

3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka hıçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

4. Allah'ım! Şukur ve hamd edenlerin efendisi olan Efendimiz Muhammed'e (ASM), onun bütün Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle. Âmin.

5. Onların duaları "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun" sözleriyle sona erer. (Yunus Suresi, 10.)

âciz: güçsüz, zayıf
acz-i mutlak: sonsuz ve sınırsız güçsüzlük, âcizlik.
ahsen-i takvîm: en güzel biçime koyma, insanın en güzel surette yaratılışı
Âl ve Ashabı: aile ve arkadaşları.
alâ: en üstün, yüce
âlem: dünya
amed: gelir, olur
cami: toplayan, içine alan, üzerinde gösteren
camiiyet: birçok manayı ve hakikatı içermek, toplayıcı olmak.
cihazat: cihazlar, maddî manevî aletler, organlar
cilve: belirip görünme, yansıma
çar çiz: dört şey
elhâsıl: özetle, kısacası
enva: çeşitler, türler
enva-ı zihayat: canlı türleri, çeşitleri
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
esma: adlar, isimler
fakr: fakırlık, muhtaçlık.
fakr-ı mutlak: mutlak fakırlık, yoksulluk, çaresizlik.
halife-i arz: arzın halifesi, yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına hareket eden
halk etmek: yaratmak.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme, Allah'ın yüceliğini övme
havi: içine alan, içeren
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş
irtikâp etmek: işlemek, yapmak.
maddî: maddeye ait, cismanî
mahbubiyet: sevilecek hâlde bulunma
malik: sahip
mertebe: derece
mizana çekmek: ölçmek, tartmak.
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
muhakkak: şüphesiz, kesinlikle
mutlak: kayıtsız, şartsız, kesin, sonsuz
muddeharat: depolanmış şeyler, noksan, eksik, kusur
suret: biçim, şekil.
şevk-i mutlak: kayıtsız, şartsız şevk, tam mutluluk ve sevinç, her hâlukârda sevinç içinde olma
şukr-i mutlak: mutlak bir şukur içinde olmak
tabir: ifade, yorumlama, açıklama
tarîk: yol
tarîk-i aczmendî: Cenab-ı Hakka karşı acz ve fakrını hissetme ve bunu bildirme tarikı, yolu.
tarîk-ı ubudiyet: Allah'a kullukk yolu
tenzîh: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh saymak
ziyade: çok, fazla
zulm-i azîm: büyük zulum

Altıncı Risale olan Altıncı Mesele

[*Haremeyn-i Şerifeyne Vehhabîlerin tasallutuna dairdir.*]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً[1]

Azız kardeşlerim,

"Haremeyn-i Şerifeynin Vehhabîlerin eline geçmesi ve onların, eazım-ı İslâm'ın türbeleri hakkındaki tahrip-kârâne hürmetsizliği ne hikmete mebnidir?" diye sual ediyorsunuz.

Elcevap. Şu hâdise, âlem-ı İslâmın siyasetine ve hayat-ı içtimaiyesine taallûk ettiği için, Yeni Said kafasıyla cevap veremiyorum. Çünkü, şimdi daire-i nazarım başka ufuktadır. Fakat, hiç kırmadığım ve daima faydasını gördüğüm mübarek hatırın için Eski Said kafasını muvakkaten başıma sıkılarak giyerek, şu Altıncı Meseleyi dört muhtasar Nüktelerle beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE

Şu Vehhabî meselesinin kökü derindir. An'anesi zaman-ı Sahabeden başlayarak gelmiş. İşte o an'ane, üç uzun esaslarla gelmiştir:

Birincisi: Hazret-i Ali (RA), Vehhabîlerin ecdadından ve ekserîsi Necıd sekenesinden olan Harıcîlere kılıç

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Öyle bir fitneden sakının ki, geldiği zaman içinizden sadece zalimlere isâbet etmez. (Enfal Sûresi, 25.)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
an'ane: gelenek, örf
azız: çok değerli, izzetli
beyan etmek: izah etmek, açıklamak.
dair: ait, ilgili
daire-i nazar: bakış, görüş dairesi
eazım-ı İslâm: İslâm büyukleri.
ecdat: cetler, atalar, dedeler
ekseri: çoğunluk.
esas: usul ve kaideler
faide: fayda, yarar
fitne: karışıklık, imtihan
hâdise: vaka, olay
Haremeyn-i Şerifeyn: Mekke'de Kâbe'nin bulunduğu cami ile Medine'de Peygamberimizin kabrinin bulunduğu mescit.
Harıcî: Ehl-i sünnet yolundan ayrılan, Hz. Ali'ye karşı isyan eden
hatır: gönül, kalb, saygı
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş
hürmetsizlik: saygısızlık.
İsâbet: dokunma, değme
mebnî: ...den dolayı, dayanarak.
muhtasar: kısa, özet.
muvakkaten: geçici olarak.
mübarek: feyzli, hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu
Necıd sekenesi: Necıd İslimli Arap kabilesinde yaşayanlar
nükte: herkesin anlayamadığı ince mânâ, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mânâ.
Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah
Rahman: İster mü'min, İster kâfir, İster iyi, İsterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
sekene: bir yerde oturanlar, sakinler
siyaset: devlet idâresi, devlet idâresi ile ilgili esaslar.
sual: soru
taallûk etmek: ilgilendirmek
tahrip-kârane: tahrip ederek, yıkarak
tasallut: musallat olma, hâkim olma
türbe: mezar, kabir
ufuk: görüş, düşünüş derecesi, düşünce gücü ve kavrayış, anlayış
Vehhabî: Muhammed bin Abdullah tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslâmî bazı meselelerde ifrat eden mezhep
zalim: zulmeden, haksızlık eden, acımasız ve haksız davranan
zaman-ı Sahabe: Sahabe zamanı, Sahabelerin yaşadığı dönem

çekmesi ve Nehruvan'da onlann hafızlarını öldürmesi, onlarda derinden derine, hem din namına Şialığın aksine olarak, Hz. Ali'nin (RA) faziletlerine karşı bir küsmek, bir adavet tevellüt etmiştir. Hazret-i Ali (RA) "Şah-ı Velâyet" ünvanını kazandığı ve turuk-ı evliyanın ekser-i mutlakı ona rücu etmesi cihetinden, Hariciler ve şimdi ise Hancîlerin bayraktarı olan Vehhabîlerde, ehl-i velâyete karşı bir inkâr, bir tezyif damarı yerleşmiştir.

İkincisi: Müseylime-i Kezzab'ın fitnesiyle irtidada yüz tutan Necid havalisi, Hazret-i Ebu Bekir'in (RA) hilâfetinde, Halit İbni Velid'in kılıcıyla zirüzeber edildi. Bundan Necid ahalisinin Hulefa-i Raşidîne ve dolayısıyla Ehl-i Sünnet ve Cemaate karşı bir iğbirar, secıyelerine girmişti. Halis Musluman olduklan hâlde, yine eskiden ecdatlarının yedikleri darbeyi unutmuyorlar; nasıl ki ehl-i İran'ın, Hazret-i Omer'in (RA) âdilâne darbesiyle devletleri mahv ve milletlerinin gururu kınldığı için Şialar Âl-i Beyt muhabbeti perdesi altında Hazret-i Omer'e (RA) ve Hazret-i Ebu Bekir'e (RA) ve dolayısıyla Ehl-i Sünnet ve Cemaate daima müntakımâne, fırsat buldukça tecavüz etmişler.

Üçüncü esas: Vehhabîlenn azîm imamlanndan ve acip dehaları taşıyan meşhur İbni Teymiye ve İbni Kayyime'l-Cevzî gıbı zatlar Muhyıddın-i Arabî (KS) gıbı azîm evliyaya karşı fazla hücum ettikleri ve güya mezheb-i Ehl-i Sünnetı Şıalara karşı Hazret-i Ebu Bekir'in (RA) Hazret-i Ali'den (RA) efdaliyetini müdafaa ediyorum diyerek, Hazret-ı Ali'nın (RA) kıymetini çok düşürüyorlar.

acip: hayret verici
adavet: düşmanlık, kin
âdilâne: âdilcesine, adaletli
aksi: tersi, zıddı.
Âl-ı Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan Hz. Muhammed'in (ASM) ev halkı
azîm: büyük.
bayraktar: bayrak taşıyan
cihet: yön, taraf
deha: olağanüstü zeka sahibi kimse
ecdat: cetler, atalar, dedeler
efdaliyet: faziletlilik, fazileteçe üstünlük.
ehl-i İran: İran halkı
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek, dinde olmayan şeyleri karıştırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ehl-i velâyet: veli olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar.
ekser-i mutlak: kesin çoğunluk.
evliya: veliler
fazilet: değer, meziyet, ilim, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece
fitne: karışıklık, ara bozuculuk
güya: sanki
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
halis: samimî, içten
Harici: Ehl-i sünnet yolundan ayrılan, Hz. Ali'ye karşı isyan eden
havali: etraf, çevre, bir bölgede yaşayan insanlar
hilâfet: halifelik, Hz. Peygamberin vekîlliği, Hz. Peygambere vekil olarak Müslümanları ve İslamlığı koruma görevi, İslâm devlet reisliği
Hulefa-ı Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali)
iğbirar: gücenme, kırılma, darılma
İmam: mezheple ilgili konularda kendisine uyulan ve önder olan kimse
inkar: reddetme, kabul etmeme, inanmama
irtidat: hak dinden ayrılmak.
kıymet: değer
mahv: yok olma, yıkılma
mezheb-i Ehl-i Sünnet: Ehl-i Sünnet ve Cemaat mezhebi, Hz. Peygamberin sünnetini takip edenlerin yolu
müdafaa: savunma
müntakımane: intikam alırcasına
namına: adına
Necid ahalisi: Necid halkı.
Necid havalisi: Necid bölgesi.
rücu: dönme
seciye: huy, karakter
şah-ı velâyet: velilığın şahı, başı
Şia: Hz. Ali tarafısı olanlar, Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alanlar topluluğu, Şia mezhebi
tecavüz: saldırma, sataşma
tevellüt: doğma
tezyif: çürütme, küçük düşürme, hakaret.
turuk-ı evliya: velilenn yolları
ünvan: ad, lakap, sıfat.
Vehhabi: Muhammed bin Abdullah tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslâmî bazı meselelerde ifrat eden Vehhabîlik mezhebine mensup
zat: kişi, şahıs, fert.
zirüzeber: darmadağınık, alt üst.

Harika faziletlerini adîleştiriyorlar. Muhyiddîn-i Arabî (KS) gibi çok evliyayı inkâr ve tekfîr ediyorlar.

Hem, Vehhabîler kendilerini Ahmed ibni Hanbel mezhebinde saydıkları için, Ahmed ibni Hanbel Hazretleri bir milyon hadisin hafızı ve ravisi ve şiddetli olan Hanbelî mezhebinin reisi ve halk-ı Kur'ân meselesinde cihanpesendâne salâbet ve metanet sahibi bir zat olduğundan, onun bir derece zahirî ve mutaassıbâne ve Alevîlere muhalefetkârâne mezhebinden din namına istifade edip, bir kısım evliyanın türbelerini tahrip ediyorlar ve kendilerini haklı zannediyorlar. Hâlbuki, bir dirhem hakları varsa, bazen on dirhem ilâve ediyorlar.

İKİNCİ NÜKTE

Şu Vehhabî meselesinin âlem-i İslâmın an'anesi itibarıyla nasıl kı üç esası var; öyle de, âlem-ı insanıyet ıtıbarıyla dahi üç esası vardır.

Birincisi: Ehl-i dünyanın ve maddî tarihin nazarıyla, nev-ı beşerin hayat-ı içtimaiyesi noktasında bakılsa, görülüyor ki, hayat-ı içtimaiye-i siyasiye itibarıyla beşer birkaç devri geçirmiş. Birinci devri vahşet ve bedevîlik devri, ikinci devir memlûkiyet devri, üçüncü devir esir devri, dördüncüsü ecir devri, beşincisi malikıyet ve serbestiyet devridir.

Vahşet devri, dinlerle, hükûmetlerle tebdil edilmiş, nimmedeniyet devri açılmış. Fakat, nev-ı beşerin zekileri

adîleştirme: basitleştirme sıradanlaştırma
alem-i insanıyet: insanlık âlemi
âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
an'ane: gelenek.
bedevîlik: göçebelik
beşer: insanlık.
cihanpesendâne: dünyaya meydan okurcasına
devir: zaman dönem
dirhem: üç gram parça.
ecir: ücretle çalışan ücretli işçi.
ehl-i dünya: dünyaya dalıp ahireti düşünmeyen
esir devri: fert ve toplumsal sömürgecilik dönemi
evliya: veliler Allah dostları
fazilet: ilim iman ve irfan ıtıbarıyla olan yüksek derece üstünlük.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz emir fiil
hafız: ezberleyen
halbuki: oysa ki
halk-ı Kur'ân: Kur'ân ın yaratılması
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran şey
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat cemiyet hayatı
hayat-ı içtimaiye-i siyasiye: siyasi ve sosyal hayat
hükûmet: yönetim.
inkar: reddetme kabul etmeme inanmama.
istifade: faydalanma yararlanma
ıtıbarıyla: bakımından sayılmak üzere.
malikıyet: sahıplık malik ve sahip olma serbest mülkiyet.
memlûkiyet: kölelik.
mesele: cevabı istenen soru. konu.
metanet: sağlamlık, dayanıklılık, kararlılık.
mezhep: dinde tutulan yol.
muhalefetkârane: muhalefet ederek zıt ve aykırı davranırcasına
mutaassıbâne: taassup gösterircesine, inanç ve geleneklerine aşırı derecede bağlı olarak
namına: adına
nazar: bakış görüş
nev-ı beşer: insan nev'i insanlık.
nimmedeniyet: yarı medeniyet.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
ravi: Peygamber Efendimizden bir hadis ve haber başkalarına aktaran kimse
reis: başkan
salâbet: dayanıma sebat, cıddıyet.
serbestiyet: rahat ve serbest olma hali
tahrip: harap etme yıkma
tebdil: değiştirme dönüştürme
tekfîr etmek: kâfirlikle suçlamak.
türbe: mezar kabir
vahşet: vahşîlik, ilkellik
Vehhabi: Muhammed bin Abdullah tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslâmî bazı meselelerde ifrat eden mezhep
zahiri: görünürde
zannetme: sanma
zat: kişi, şahıs fert.

ve kavileri, insanların bir kısmını abd ve memlûk ittihaz edip hayvan derecesine indirmişler.

Sonra bu memlûklar dahi bir intibaha düşüp gayrete gelerek, o devri esir devrine çevirmişler; yani, memlûkiyetten kurtulup, fakat [1] اَلْحُكْمُ لِلْغَالِبِ olan zalim düsturuyla yine insanların kavileri zayıflarına esir muamelesi yapmışlar.

Sonra, İhtilâl-i Kebir gibi çok inkılâplarla, o devir de ecir devrine inkılâp etmiş. Yanı, zenginler olan havas tabakası, avamı ve fukarayı ücret mukabilinde hizmetkâr ittihaz etmesi, yani sermaye sahipleri ehl-i sa'yi ve ameleyi küçük bir ücrete mukabil istihdam etmeleridir.

Bu devirde suistimalât o dereceye vardı ki, bir sermayedar, kendi yerinde oturup, bankalar vasıtasıyla bir günde bir milyon kazandığı hâlde, bir bîçare amele, sabahtan akşama kadar, tahtelarz madenlerde çalışıp, kut-i lâyemut derecesinde, on kuruşluk bir ücret kazanıyor. Şu hâl, muthiş bir kin, bir iğbirar verdi ki, avam tabakası havassa ilân-ı isyan etti. Şu asnın tabiriyle, sosyalistlik, Bolşeviklik suretinde, evvel Rusya'yı zirüzeber edip geçen Harb-i Umumîden istifade ederek, her yerde kök saldılar. Şu bolşevizmin perdesi altındaki kıyam-ı avam, havassa karşı bir kin ve bir tezyif fikrini verdiğinden, büyüklere ve havassa ait medar-ı şeref her şeyi kırmak için bir cesaret vermiş.

1. Galip olan hükmeder.

abd: kole
amele: işçi, ırgat
asır: yüzyıl, çağ
avam: halk
biçare: çaresiz, zavallı
bolşevik: Rus komünistlerinin Lenin'i tutan kesimi, Rus komünisti.
bolşevizm: Lenin tarafından geliştirilen komünist nazariye ve uygulama. İhtilal yoluyla proletarya iktidarı kurma taraftarlığı. Bolşeviklik, hürriyet adına bütün insanî değerleri tahribe yönelerek, hiçbir kanun, ölçü, değer tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen görüş.
devir: zaman, dönem.
düstur: kanun, kural, prensip, esas.
ecir: ücretle çalışan, ücretli işçi.
ehl-i sa'y ve amele: emekçi ve işçiler.
esir devri: fert ve toplumsal sömürgecilik dönemi.
evvel: önce.
fukara: fakirler, yoksullar.
gayret: çalışma, çabalama.
Harb-i Umumî: Birinci Dünya Savaşı.
havas: üst tabaka, zenginler sınıfı.
hizmetkar: hizmetçi.
hükûm: karar vermek.
iğbirar: gücenme, kırılma, darılma.
İhtilâl-i Kebir: Büyük Fransız İhtilâli.
ilan-ı isyan: ayaklanma ilanı, isyan ettiğini bildirme.
inkılap: değişim, dönüşüm.
intibah: uyanıklık, uyanma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istihdam: hizmet ettirme.
ittihaz: edinme, kabul etme.
kavi: kuvvetli, güçlü.
kin: gizli düşmanlık.
kut-i lâyemut: ölmeyecek kadar alınan yiyecek.
kıyam-ı avam: halk ayaklanması.
medar-ı şeref: şeref sebebi.
memluk: kole.
memlukiyet: kölelik.
muamele: davranma, davranış.
mukabil: karşılık.
sermaye: ana para.
sermayedar: kapitalist, yatırımcı.
sosyalist: sosyalizm yanlısı. Üretim araçlarının ferdî olmaktan çıkarılıp kamuya mal edilmesini ve gelir paylaşımın düzenlenmesi esaslarına dayanan sisteme taraftar olan.
suistimalat: kötüye kullanmalar.
suret: biçim, tarz, şekil.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre.
tabir: ifade, deyim.
tahtelarz: yeraltı.
tezyif: küçük düşürme, hakaret.
vasıta: aracı, aracılık.
zaif: zayıf, güçsüz.
zalim: acımasız, merhametsiz.
zirüzeber: alt üst etme.

İkinci esas: Şu asır, menfî milliyetî çok ilen sürdü. Anasır-ı İslâmiye hiç muhtaç olmadığı hâlde, şu milliyet fikrine körü körüne sarıldılar. Menfî milliyet ise, mukaddesat-ı diniyeye hürmetkâr olamıyor; bahaneler buldukça ilişmek istiyor.

Üçüncü esas: Sükût...

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Meslekler, mezhepler ne kadar batıl da olsalar, içinde ukde-i hayatiyesi hukmünde bir hak, bir hakikat bulunur. Eğer âsânna ve neticelerine hükmeden hak ve hakikat ise ve menfî cihetleri muspet cihetlerine mağlûp ise, o meslek haktır. Eğer içindeki hak ve hakikat, neticelere hükmedemiyor ve menfî cihetî muspet cihetine galebe ediyorsa, o meslek batıldır. Onun ehli, ehl-i bid'a ve dalâlet olur.

İşte bu kaideye binaen, âlem-i İslâmdaki ehl-i bid'a fırkalarına bakılsa görülüyor ki, her biri bir hakka istinat edip gitmiş. Fakat, menfî cihetî ya garaz, ya inat gibi bir sebeple, o mesleğin âsân dalâlet hesabına çalışmıştır. Meselâ, Şıalar Kur'ân'ın emrine imtısalen Ehl-i Beytin muhabbetini esas tutup, sonra intikam-ı milliye cihetinden bir garaz gelerek, meşru muhabbet-i Ehl-i Beytin âsârını zaptederek, Sahabe ve Şeyheynin buğzuna bina edip, âsâr göstermişler,[1] لَا لِحُبِّ عَلِيٍّ بَلْ لِبُغْضِ عُمَرَ olan darbımeseline mâsadak olmuşlar.

1- Maksat Hazret-i Ali'ye sevgi değil, Hazret-i Ömer'e duyulan kindir.

âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
anasır-ı İslâmiye: Müslüman unsurlar, milletler
asar: eserler
asır: yüzyıl, çağ
batıl: doğru olmayan, yanlış
bina etmek: yapmak.
binaen: -den dolayı, dayanarak
buğz: kin, nefret.
cihet: yan, yön, taraf
dalalet: doğru yoldan ayrılma, inançsızlık.
darbımesel: atasözü
ehli: bağlılar
Ehl-i Beyt: Peygamberimizin evine mensup ve onun nesline dâhil olanlar
ehl-i bid'a ve dalâlet: dinin aslında olmadığı hâlde sonradan çıkarılan zararlı âdet ve uygulamaları dine mal etmeye çalışanlar ve doğru yol olan İslâmiyetten ayrılanlar
ehl-i bid'a: dinin aslında olmadığı hâlde sonradan çıkarılan zararlı adet ve uygulamaları dine mal etmeye çalışanlar
fırka: grup
galebe: üstün gelmek, üstünlük
garaz: kötü niyet, kin
hak: doğru, gerçek
hakikat: doğru, gerçek.
halk-ı Kur'an: Kur'ân'ın yaratılması
hükmeden: hâkim olan
hükmetmek: hâkim olmak.
hukmünde: değerinde
hürmetkâr: saygılı
imtisalen: uyarak, tabi olarak
inat: bir konuda, bir hususta israrlı olma, sözünde ayak direme.
intikam-ı milliyet: milletçe duyulan hınç ve öfke.
istinat: dayanma
itibarıyla: bakımından, sayılmak üzere
kaide: kural, prensip
kin: gizli düşmanlık, hınç.
körü körüne: sonuçlarını düşünmeden
mağlup: yenilmiş, yenilen
maksat: kastedilen niyet, amaç.
mâsadak: doğrulayıcı
menfî milliyet: ırkçılık.
menfî: negatif, olumsuz, yanlış.
meşru: dine uygun.
mezhep: dinde tutulan yol
milliyet fikri: ırkçılık fikri
muhabbet-i Ehl-i Beyt: Peygamberimizin ailesine mensup ve soyundan olanlara duyulan sevgi
muhtaç: ihtiyacı olan
mukaddesat-ı diniye: dinin kutsal değerleri
muspet: pozitif, olumlu, doğru
netice: sonuç
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sükut: susma, sessizlik.
Şeyheyn: İki şeyh: Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer.
Şıa: taraftarlar, Hz. Ali (RA) tarafısı olanlar, Hz. Ali'nin taraftarlığını esas alanlar toplulugu. Şîî
ukde-i hayatiye: hayat düğümü
zapt: tutma, koruma

Hem meselâ, Vehhabîler ve Hariciler ise, nusus-i şeriata ve sarîh-i ayata ve zevahir-i ehadise istinat ederek halis tevhide münafi ve sanemperestliği ima edecek her şeyi reddetmekliği kaide tutmuşlar. Fakat, Birinci Nüktedeki üç esasta beyan edilen sebepler cihetinden gelen menfi garazlar, onlar haktan çevirip, dalâlete saptırmış ki, ifrat derecesinde tahribat yapıyorlar. Ve hakeza, Cebriye olsun, Mutezile olsun, hangi fırka olursa olsun, böyle bir hakikati mesleğinde görüp, onunla aldanıp, sonra dalâlete saplanır.

Her ne ise... Her batıl bir mesleğin her bir cihetî batıl olmak lâzım olmadığı gibi, her bir hak mesleğin dahi her bir cihetî hak olmak lâzım değildir. Buna binaen, Sâdattan olan şerif-i Mekke, Ehl-i Sünnet ve Cemaatten iken, zaaf gösterip İngiliz siyasetinin Haremeyn-i Şerifeyne müstebidâne girmesine meydan verdi. Nass-ı ayetle kuffarın girmesini kabul etmeyen Haremeyn-i Şerifeyni, İngiliz siyasetinin, âlem-i İslâmı aldatacak bir surette, merkez-i siyasiyesi hükmüne getirmesine yol verdiğinden, ehl-i bid'attan olan Vehhabîler, hariçten medar-ı istinat aramayarak, filcümle nimmüstakil bir siyaset-i İslâmiye takip ettiklerinden, şu cihette haklı olarak o gibi Ehl-ı Sünnete galebe ettiler denilebilir.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Esbap tahtında vücuda gelen hâdiseler, o esbabın halis malı değil. Belki asıl o hâdisenin hakikî sahibi kaderdir. Kader ise hikmet-i İlâhiye ile hükmeder.

batıl: doğru olmayan, yanlış
beyan: anlatma, izah, açıklama
binaen: den dolayı.
Cebriye: insanın iradesini inkâr ederek, kulun rüzgar önündeki yaprak gibi kaderin mahkûmu olduğunu ileri süren batıl itikadî bir mezhep
cihet: yan, yön, taraf
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, sapma
ehl-i bid'at: dinin aslında olmadığı halde sonradan çıkarılan zararlı âdet ve uygulamaları dine mal etmeye çalışanlar
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinde olmayan şeylen karıştırmayıp, Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
esbap: sebepler, vasıtalar
filcümle: bütünüyle, tamamen
fırka: grup
galebe etmek: üstün gelmek.
garaz: kötü niyet, kin
hakeza: bunun gibi, benzeri
hakiki: gerçek.
halis: katıksız, saf, samimî, içten
Haremeyn-i Şerifeyn: Mekke'de Kâbe'nin bulunduğu mescit ile Medine'de Peygamberimizin kabrinin bulunduğu mescit.
hariçten: dışından
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, her şeyin belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde olması
hükmetme: karar verme, iş görme
hükmüne getirme: değerine çıkartma
ifrat: aşırı gitme, aşırılık.
ima etmek: işaret etmek, çağrıştırmak.
İstinat: dayanma.
kader: Cenâb-ı Hakkın ezelî ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi
kuffar: kâfirler, İslâmiyeti inkâr edenler
medar-ı istinat: dayanak noktası,
menfi: negatif, olumsuz
merkez-i siyasiye: siyaset merkezi.
Mutezile: Emevîler devrinde ortaya çıkan ve Allah'ı tenzih etmek maksadıyla meselelen sırf akılla izaha çalışan ve "Kul fiilinin yaratıcısıdır" görüşüne inanan batıl bir itikadî mezhep
münafi: zıt, ters, aykırı
müstebidâne: diktatörcesine, zorbaca
nass-ı ayet: ayetin hükmü
nimmüstakil: yarı bağımsız, yarı hür
nusus-ı şerîat: şeriatın açık ve kesin hükümleri
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
Sâdat: Seyyidler, Hz. Muhammed'in soyundan gelenler
sanemperestlik: puta tapıcılık.
sarîh-i ayat: ayetlerin manalarının açıklığı.
siyaset-i İslâmiye: İslâmın siyaseti, idâresi
suret: biçim, tarz, şekil.
şerif-i Mekke: Mekke emîri
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahtında: altında
tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna inanma, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme
vücuda gelmek: meydana gelmek.
zaaf: zayıflık.
zevahir-i ehadis: hadislerin görünen zâhiri, açık manaları.

Öyle ise, bu Vehhabî hâdisesine yalnız Vehhabîlerin Ehl-i Sünnete karşı müfrîtâne bir tecavüzü nazarıyla bakmayacağız. Belki Ehl-i Sünnet, bir suihareketiyle kadere fetva vermiş ki, Vehhabîlen Ehl-i Sünnete taslıt etmiş. Vehhabîler zulmeder; çünkü, hem çok müfrîtâne, hem intikamkârâne, hem Haricîlik namına ettikleri için, cinayet ediyorlar. Fakat, kader-i Ilâhî, üç sebebe binaen adalet eder.

Birincisi: Hadis-i sahıh ile sabit olan ziyaret-i kubur ve makberistana hürmet-i şer'iye[1] suistimal edildi, gayrimeşru hâdiseler zuhura geldi. Hususan evliyaların makberlerine karşı hürmet ise, mana-i harfî cihetiyle kalmadı, mana-i ismî derecesine çıktı. Yani, sırf Cenab-ı Hak hesabına makbul bir abdi olduğuna ve şefaatine ve manevî duasına mazhar olmak için olan meşru hürmetten ziyade; o kabir sahîbini âdeta sahıb-i tasarruf ve kendi kendine medet verecek bir kudret sahibi tasavvur edıp, âmiyâne, cahilâne takdis edildi. Hatta o dereceye varmış ki, namaz kılmayanlar, o maruf ve meşhur türbelere kurban kesip, ona yalvarıyordu.

İşte bu müfrîtâne hâl, kadere fetva verdi ki, o muharribi onlara musallat etsin. Fakat, o muharrip dahi, onların tadil etmek ve ifratlarını kırmak lâzım gelirken, öyle yapmayıp, bilâkis o da tefrit edip, kökuyle kesmeye başladı. Elbette,[2] اَلظّالِمُ سَيْفُ اللهِ يَنْتَقِمُ بِهِ ثُمَّ يَنْتَقِمُ مِنْهُ kaidesine mazhar olur. Onlar da sonra cezasını bulurlar.

1- Müslim, Cenaiz, 105-106, 108, Tirmizî, Cenaiz, 60; Ebu Davud, Cenaiz, 77; Nesei, Cenaiz, 100-101; İbni Mâce, Cenaiz, 47-48; Müsned, 3/38.

2- Zalim Allah'ın kılıcıdır; onunla başkalarına ceza verir, sonra da döner onun cezasını verir.

hususan: bilhassa, özellikle.
hurmet-i şer'iye: dinden kaynaklanan dının izin verdıgı saygı.
ifrat: aşırı gıtme, aşırılık.
intikamkarane: intıkam besleyerek.
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi.
kader-i ilahî: ilahi kader, Allah'ın kader kanunu.
makber: mezar, mezarlık, kabir.
makberistan: mezarlık.
makbul: kabul edilmiş olan.
mana-i harfî: bır şeyin yaratıcısına bakan, onu tanıf eden ve tanıtan manası.
mana-i ismî: bır şeyin bızzat kendısine bakan ve kendısını tanıtan manası.
maruf: bilinen.
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma.
medet: inayet, yardım.
meşru: dine uygun.
muharrip: tahrip eden, yıkan.
musallat etme: belâ etme, sataştırma.
müfrîtane: çok aşırıya kaçarak.
nazar: bakış, düşunce.
sahıb-i tasarruf: her şeyi dıledıgi gıbi kullanma ve yönetme kabiliyetine sahıp olma.
suihareket: kotu hareket, kotu ış.
suistimal: kotuye kullanma.
sırf: sade, yalnız, tamamıyla.
şefaat: Hz. Peygamberin ve dıger salıh kullanın bazı gunahkar mu'minleri bagışlamasını, Allah'tan dilemelen, aracılık yapmaları.
tadil: düzeltme.
takdis: yuceltme, kutsallaştırma.
tasavvur: duşunme, zannetme.
taslıt: sataştırma, başa belâ ettırme.
tecavüz: haddını aşma, ılen gıtme, sataşma.
tefrit: normalden aşagı olma, en gen.
vehhabı: Muhammed bın Abdullah tarafından geçen asırda Arabıstan'da meydana getırılen İslâmî bazı meselelerde ifrat eden mezhep.
ziyade: çok, fazla.
ziyaret-i kubur: kabirlerin ziyaretı.
zuhura gelme: meydana gelme, ortaya çıkma.
zulmetmek: haksızlık, adaletsizlik etmek.

abd: kul.
adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız verılmesi, duzenlı ve dengelı davranma.
amiyane: bılmeyerek.
bilâkis: aksine, tersine.
binaen: den dolayı, dayanarak.
cahilane: cahılce, bılgısızce.
cihet: yon, taraf.
cinayet etme: buyuk suç ışleme.
Ehl-i Sünnet: Islamı ılk gunku safiyetıyle kabul ederek dınde olmayan şeylen karıştırmayıp, Hz. Peygamberin sunnetınden ve yolundan ayrılmayanlar.
fetva: dini hukum ve karar.
gayr-i meşru: helal olmayan, dine aykırı.
hadis-i sahih: sahıh hadıs, hakkında şuphe edilemeyen ve doğru senedlere ve ravilere ısnat edılerek muspet olarak kesln bılınen hadıs.
Haricî: Ehl-i sunnet yolundan ayrılan, Hz. Ali'ye karşı ısyan eden.

İkincisi: Şu asırda maddî fikir galebe çalmış. Esbab-ı zahiriye, hakikî telâkki ediliyor. İnsanlar esbaba yapışıyor. Eğer esbab-ı zahiriye bir âyine hükmünden çıkıp nazar-ı dikkati kendisine celp etse, tevhid-i hakikîye munafi olur. İşte, şu gafil maddî asırdaki insanlar, mütedeyyin de olsa, esbaba fazla sarılmalarına hikmet-i şer'iye müsaade etmiyor. İşte buna binaen, evliyanın ve eazım-ı İslâmiyenin türbelerine birer mukaddes ziyaretgâh nazarıyla bakmak, o hikmet-i şer'iyeye şu zamanda pek muvafık düşmediğinden, kader-i İlâhî onu tadil etmek istedi ki, bunları musallat etti.

Üçüncüsü: Şu asırda enaniyet o derece dizgini eline almış ki, çok insanlar birer küçük Firavun ve birer küçük Nemrut hükmüne geçmişler. İşte ehl-i gaflet ve ehl-i dalâlet ve bu mağrur ehl-ı enaniyet nazarında, kıyas-ı binnefs olarak, eazım-ı İslâmiyenin namdarlarını, hâşâ enaniyetle ittiham ettiklerinden, hem o ehl-i gaflet ve dalâlet kendileri Allah'ı tanımadıklan için çok şeylere, çok zatlara birer nevi rububiyet tahayyül ettikleri bir hengâmda ve sanemperestliğin başka bir nev'i olan heykelperestlerin ve suretperestlerin gayet müthiş bir riyakârlık manasında olan şan ve şeref peşinde koştuklan bir zamanda, eazım-ı İslâmiyenin türbelerine cahilâne ve müfritâne bir surette avamlann takdis derecesinde hürmetleri, elbette hikmet-i şer'iye noktasında kader münasip görmedi ki, bu muharripleri Ehl-i Sünnete taslıt ettı. Onlarla tadil edecek

avam: halk tabakası, sıradan insanlar
binaen: -den dolayı, dayanarak
celp: çekme.
eazım-ı İslamiye: İslâmın en büyükleri, büyük şahsiyetler
ehl-ı dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-ı enaniyet: bencil kişiler
ehl-ı gaflet ve dalalet: dünyaya daldığından dolayı ahirete ve Allah'ın emir ve yasaklarına duyarsız davrananlar ve İslâmiyetten ayrılıp batıla sapanlar, inançsız kimseler.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahirete ve Allah'ın emir ve yasaklarına duyarsız davrananlar
Ehl-i Sünnet: İslamı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinde olmayan şeyleri karıştırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
elbette: kesinlikle, mutlaka
enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur
esbab-ı zahiriye: görünürdeki sebepler.
esbap: sebepler, vasıtalar
evliya: veliler, Allah dostları
gafil: dikkatsiz, duyarsız
galebe çalma: galip gelme, yenme, üstün gelme
gayet: çok, son derece
hakikî: gerçek, doğru
hâşâ: asla, kesinlikle, değil
hengam: zaman, devir, an
heykelperest: heykellere duşkun olan
hikmet-i şer'iye: şeriatın hikmeti, dinin prensibi ve düsturu
hükmünden: degennden
ittiham: suçlama
kader: İlahi hükum, Cenab ı Hakkın ezeli ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylenn varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi
kader-ı İlahi: İlahî kader, Allah ın kader kanunu
kıyas-ı binnefs: kendini, nefsini kıyaslayarak.
mağrur: gururlu, büyukluk taslayan
muharrip: tahrip eden, yıkıp yok eden.
mukaddes: kutsal, her turlu çırkınlık ve kusurdan uzak.
musallat etmek: bela etmek, sataşturmak
muvafık: uygun, munasip
müfritane: çok aşırıya kaçarak.
munafi: zıt, ters, aykırı
munasip: uygun, yennde.
mütedeyyin: dindar, dine bağlı.
namdar: nam sahıbı, şan ve şöhret sahıbı
nazar: bakış, fikir, düşunce.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nevi: çeşit, tur
riyakâr: gösterişçi, ıkı yüzlü
rububiyet: rablık, Cenab ı Allah ın her zaman, her yerde her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye etmesi, yetiştirmesi ve uyum içinde sevk ve idare etmesi
sanemperest: puta tapan
suret: şekil
suretperest: dış görunuşe çok kıymet veren
tadil etmek: değiştirmek, düzeltmek.
tahayyül etmek: hayal etmek.
takdis: kusur ve noksanlıklardan tenzih etme
taslıt etmek: belâ etmek, sataşturmak
telakki: kabul etme
tevhid-i hakikî: gerçek tevhit, araştırarak, delillenyle Allah ın varlıgını ve birlıgini kabul etme
türbe: mezar, kabir
zat: kişi, şahıs, fert.
ziyaretgah: ziyaret edilen yer

Fakat Vehhabîlerin seyyiat ve tahribatlarıyla beraber, medar-ı şükran bir cihetleri var ki, o çok mühimdir. Belki onların tahripkârâne olan seyyiatlarına mukabil o cihettir ki, onları şimdilik muvaffak ediyor. O cihet de şudur ki: Namaza çok dikkat ediyorlar. Şeriatın ahkâmına tatbik-i harekete çalışıyorlar. Başkaları gibi lâkaytlık etmiyorlar. Güya dinin taassubu namına tecavüz ediyorlar. Başkaları gibi dinin ehemmiyetsizliğine binaen şeair-i diniyeyi tahrip etmiyorlar.

Hem, Vehhabîlik az bir fırkadır. Koca âlem-i İslâmın havz-ı kebîri içinde ya erir, ya itidale gelir; çünkü menbaı hariçte değil ki, âlem-i İslâmı bulandırsın. Menbaı hariçte olsaydı, çok düşündürecekti.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[1]

1- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ahkam: emirler, hükümler, kanunlar.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
binaen: -den dolayı, dayanarak.
cihet: yön, taraf.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
fırka: grup, topluluk.
güya: sanki.
hakkıyla bilmek: en doğrusunu ve tam olarak bilmek.
hariç: dış, dışarısı.
havz-ı kebîr: büyük havuz.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
itidal: normal olan, orta yolda olma, ölçülülük.
lakayt: ilgisiz, duyarsız.
medar-ı şükran: şükrü gerektiren.
menba: kaynak.
muhakkak: şüphesiz, muttalak, kesinlikle.
mukabil: karşı, karşılık.
muvaffak: başarılı.
muhim: önemli.
namına: adına.
noksan: eksiklik, eksik.
seyyiat: suçlar, günahlar, yanlışlar.
şeair-i diniye: dinin alâmetleri, belirtileri, sembolleri.
şeriat: Allah tarafından bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahrip: yıkma, bozma.
tahripkârâne: tahrip ederek, yıkarak, yıkıcı.
tatbik-i hareket: uygun hareket etmek.
tecavüz: haddini aşma, ilen gitme, saldırma.
tenzih: Allah'a şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.

Yedinci Risale olan Yedinci Mesele

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ (1)

Şu Mesele Yedi Işarettir.

Evvelâ, tahdis-i nimet suretinde birkaç sırr-ı inayeti izhar eden Yedi Sebebi beyan ederiz.

BİRİNCİ SEBEP: Eski Harb-i Umumîden evvel ve evailinde, bir vakıa-i sadıkada görüyorum ki, Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağının altındayım. Birden o dağ müthiş infilâk etti. Dağlar gibi parçaları dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki, merhum validem yanımdadır.

Dedim: "Ana korkma! Cenab-ı Hakkın emridir, O Rahîm'dir ve Hakîm'dir."

Birden, o hâlette iken, baktım ki, mühim bir zat bana amirâne diyor ki: "İ'caz-ı Kur'ân'ı beyan et."

Uyandım, anladım ki, bir büyük infilâk olacak. O infilâk ve inkılâptan sonra, Kur'ân etrafındaki surlar kırılacak. Doğrudan doğruya Kur'ân kendi kendini müdafaa edecek. Ve Kur'ân'a hücum edilecek; i'cazı onun çelik bir zırhı olacak. Ve şu i'cazın bir nev'ini şu zamanda

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Onlara söyle ki: Ancak Allah'ın lütfuyla ve rahmetiyle ferahlasınlar. Bu, onların dünyada toplayıp durduklarından daha hayırlıdır. (Yunus Sûresi, 58.)

amirâne: emrederek.
beyan etmek: izah etmek, açıklamak.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
evail: önceler, başlangıçlar.
evvel: önce.
evvela: birinci olarak, ilk önce.
ferahlama: sevinme, rahatlama.
Hakîm: her şeyi bir maksada fayda lı anlamlı yerli yerinde yaratan, hikmet sahibi Allah.
halet: hâl, durum.
Harb-i Umumî: Birinci Dünya Savaşı.
hücum etmek: saldırmak.
İ'caz: mu'cizelik, âciz bırakma.
İ'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği, Allah'ın sözü olması ve benzerinin yapılamaması.
İnfilâk: patlama, şiddetli patlama.
İnkılâp: değişim, dönüşüm.
izhar: açığa vurma, gösterme.
lütuf: iyilik, ihsan, ikram.
merhum: rahmete kavuşmuş ölmüş.
mesele: konu.
meşhur: tanınmış, adı yaygın.
müdafaa etmek: savunmak.
mühim: önemli.
müthiş: dehşetli, korkunç.
nevi: çeşit, tür.
Rahîm: acıyan, koruyan, şefkat ve merhamet eden Allah.
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nzıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi, onların günahlarını silmesi.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sur: şehrin etrafına çekilen kalın ve yüksek kale duvarı.
suret: biçim, tarz, şekil.
sırr-ı inayet: yardım sırrı.
tahdis-i nimet: İlâhî nimeti şükrederek anlatma.
vakıa-i sadıka: doğruluğu şüphesiz olay, hâdise, vakıa.
vâlide: ana, anne.
zat: sayılan, değerli kişi, şahıs.
zırh: demir ve telden yapılan giysi türü korumalık.

izharına, haddimin fevkinde olarak, benim gibi bir adam namzet olacak. Ve namzet olduğumu anladım.

Madem i'caz-ı Kur'ân'ı bir derece beyan, Sozlerle oldu. Elbette, o i'cazın hesabına geçen ve onun reşahatı ve berekâtı nev'inden olan hizmetimizdeki inayatı izhar etmek, i'caza yardımdır ve izhar etmek gerektir.

İKİNCİ SEBEP: Madem Kur'ân-ı Hakîm murşidimizdir, üstadımızdır, imamımızdır, her bir adaptan rehberimizdir. O kendi kendini methediyor, biz de onun dersine ittibaen, onun tefsirini methedeceğiz.

Hem madem yazılan Sözler onun bir nevı tefsiridir. Ve o risalelerdeki hakaik Kur'ân'ın malıdır ve hakikatleridir. Ve madem Kur'ân-ı Hakîm ekser surelerde, hususan الٓر 'larda, حٰمٓ 'lerde kendi kendini kemal-ı haşmetle gösteriyor, kemalâtını söylüyor, lâyık olduğu medhi kendi kendine ediyor. Elbette Sözlerde in'ikâs etmiş Kur'ân-ı Hakîm'in lemaat-ı i'caziyesinden ve o hizmetin makbuliyetine alâmet olan inayat-ı Rabbaniyenin izharına mukellefiz. Çünkü o üstadımız öyle eder ve öyle ders verir.

ÜÇÜNCÜ SEBEP: Sözler hakkında, tevazu suretinde demiyorum, belki bir hakikati beyan etmek için denir ki:

Sözlerdeki hakaik ve kemalât benim değil, Kur'ân'ındır ve Kur'ân'dan tereşşuh etmiştir. Hatta Onuncu Soz, yüzer ayat-ı Kur'âniyeden süzülmüş bazı kataratıtır. Sair risaleler dahı umumen öyledir.

adap: hareket tarzı, usuller, yollar
alamet: belirti, işaret
ayat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın ayetleri, cumleleri
berekat: bereketler, hayırlar
beyan etmek: izah etmek, açıklamak.
ekser: en çok, daha ziyade
elbette: kesinlikle, mutlaka
fevk: ust, uzen.
had: sınır, yetki
hakaik: hakikatler, dogrular, gerçekler
hakaik-i Kur'aniye: Kur'ân'a aır olan ve ondan gelen gerçekler
hakikat: gerçek, dogru.
hususan: bılhassa, özellikle.
i'caz: mu cizelik, âcız bırakma
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu cizelıgi, Allah'ın sözü olması ve benzenınin yapılamaması
imam: onde ve llende olan, delil, rehber
inayat: yardımlar
inayat-ı Rabbaniye: Rabbımızın yardımları, yaratan, besleyen, butun varlıkları ıdare ve terbiye eden Allah'ın yardımları
in'ikas etmek: aksetmek, yansımak.
ittıbaen: uyarak, yolundan gıderek.
izhar etmek: açığa vurmak, gosermek.
izhar: açıga vurma, gosterme
katarat: katreler, damlalar
kemalat: mukemmellıkler, kusursuzluklar
kemal-i haşmet: mukemmel buyukluk ve heybet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
layık: yakışan, uygun
lemaat-ı i'caziye: mu cizeli parıltılar, insanları âcız bırakan parıltılar
makbuliyet: kabul edilmiş olan
medih: ovme
methetmek: ovmek.
mukellef: yukumlu, vazıfeli
murşit: doğru yolu gosteren, rehber, kılavuz
namzet: aday
nevı: çeşit, tür
rehber: yol gosteren, kılavuz, delil
reşahat: serpintıler, sızıntılar
risale: belli bir konuda yazılmış küçuk kitap
sair: dıger, başka, oteki
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret: bıçım, tarz, şekil.
tefsir: Kur'an'ın, mana bakımından açıklaması
tereşşuh: sızma, damlama.
tevazu: alçak gonulluluk.
umumen: butunuyle
üstat: bir ilm veya sanatta ustun olan kımse, oğretıcı.

Madem ben öyle biliyorum ve madem ben fânîyım, gideceğim; elbette bâkî olacak bir şey ve bir eser, benimle bağlanmamak gerektir ve bağlanmamalı. Ve madem ehl-i dalâlet ve tuğyan, işlerine gelmeyen bir eseri, eser sahibini çürütmekle eseri çürütmek âdetlerindir; elbette, sema-i Kur'ân'ın yıldızlarıyla bağlanan risaleler, benim gibi çok itirazata ve tenkidata medar olabilen ve sukut edebilen çürük bir direk ile bağlanmamalı.

Hem madem orf-ı nasta, bir eserdeki mezâyâ, o eserin mastarı ve menbaı zannettikleri müellifinin etvarında aranılıyor. Ve bu örfe göre, o hakaik-ı âliyeyi ve o cevahir-i galiyeyi kendim gibi bir müflise ve onların binde birini kendinde gösteremeyen şahsiyetime maletmek, hakikate karşı büyük bir haksızlık olduğu için, risaleler kendi malım değil, Kur'ân'ın malı olarak, Kur'ân'ın reşahat-ı meziyyatına mazhar olduklarını izhar etmeye mecburum.

Evet, lezzetli üzüm salkımlarının hasiyetleri, kuru çubuğunda aranılmaz. İşte ben de öyle bir kuru çubuk hukmündeyim.

DÖRDÜNCÜ SEBEP: Bazen tevazu, kufran-ı nimeti istilzam ediyor; belki küfran-ı nimet olur. Bazen de tahdıs-i nimet, iftihar olur. İkisi de zarardır. Bunun çare-i yegânesi –ki ne küfran-ı nimet çıksın, ne de iftihar olsun– meziyet ve kemalâtları ikrar edip, fakat temelluk etmeyerek, Mün'im-i Hakikî'nin eser-i in'amı olarak göstermektir.

adet: usul, alışkanlık
bâkî: sürekli ve kalıcı olan
cevahir-i galiye: kıymetli cevherler
çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol
ehl-i dalâlet ve tuğyan: doğru yoldan sapmış olanlar ve azgınlıkta ilen gidenler
elbette: kesinlikle, mutlaka
eser-i in'âm: Allah'ın nimetlendirmesinin eseri, sonucu.
etvar: hal ve hareketler, tavırlar
fânî: ölümlü.
hakaik-ı âliye: yüce gerçekler
hakîkat: gerçek, doğru
hasiyet: özellik
hukmünde: değerinde, yerinde
iftihar: övünme, gururlanma
ikrar etmek: kabul etmek, doğrulamak.
istilzam etmek: gerektirmek.
itirazat: itirazlar
izhar etmek: açığa vurmak, göstermek, belirtmek.
kemalât: kusursuzlar
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük.
mastar: kaynak, temel
mazhar: nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
menba: kaynak.
mezâyâ: meziyetler, üstün özellikler
meziyet: üstün özellik.
muellif: telif eden, yazar
müflis: iflas etmiş, her şeyini kaybetmiş.
Mün'im-i Hakîkî: gerçek nimet veren olan Allah
örf: âdet, gelenek.
örf-ı nâs: insanların örfü, insanlar arasında kabul görmüş, alışkanlık hâline gelmiş hâller, gelenekler, anâneler
reşahat-ı meziyyat: meziyetlerin güzel özelliklerin dışa yansıması
risâle: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
sema-ı Kur'ân: Kur'an seması
sukut: düşme, alçalma
şahsiyet: kişilik.
tahdıs-i nimet: İlâhî nimeti şükrederek anlatma
temellük etmek: sahiplenmek, kendine mal etmek.
tenkidat: tenkitler, eleştiriler
tevazu: alçak gönüllülük.
zannetme: sanma

Meselâ, nasıl ki murassa ve müzeyyen bir elbise-i fahireyi bin sana giydirse ve onunla çok güzelleşsen, halk sana dese, "Maşaallah çok güzelsin, çok güzelleştin." Eğer sen tevazukârâne desen, "Hâşâ, ben neyim? Hiç! Bu nedir, nerede güzellik?" O vakit küfran-ı nimet olur ve hulleyi sana giydiren mahir sanatkâra karşı hürmetsizlik olur.

Eğer müftehirâne desen, "Evet, ben çok güzelim. Benim gibi güzel nerede var? Benim gibi birini gösteriniz." O vakıt, mağrurâne bir fahirdir.

İşte, fahırden, küfrandan kurtulmak için demeli ki: "Evet, ben güzelleştim. Fakat güzellik libasındır ve dolayısıyla libası bana giydirenindir, benim değildir."

İşte, bunun gibi, ben de, sesim yetişse bütün küre-i arza bağırarak derim ki:

Sözler güzeldirler, hakikattırler. Fakat benim değildirler; Kur'ân-ı Kerîm'in hakaikından telemmu etmiş şualardır.

(1) وَمَا مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِي ۞ وَلَكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ

düsturuyla derim ki:

وَمَا مَدَحْتُ الْقُرْآنَ بِكَلِمَاتِي ۞ وَلَكِنْ مَدَحْتُ كَلِمَاتِي بِالْقُرْآنِ

Yanı, "*Kur'ân'ın hakaik-ı i'cazını ben güzelleştiremedim, güzel gösteremedim. Belki Kur'ân'ın güzel hakikatleri benim tabıratlarımı da güzelleştırdı, ulvileştirdi.*"

1. Ben sozlerımle Muhammed-ı (ASM) ovmuş, guzel gostermiş olmadım, aksine Muhammed den (ASM) bahsetmek benim sozlerimi guzelleştirdi. (Imam-ı Rabbani, *Mektubat*, 1-58.)

bahsetmek: söz etmek, anlatmak.
düstur: kanun, kural, prensip.
elbise-i fahire: değerli elbise.
fahir: övünme, böbürlenme.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-ı i'caz: mu'cizeli hakikatler.
hakikat: gerçek, doğru.
halk: insanlar.
hâşâ: asla, öyle değil.
hulle: elbise.
hürmet: saygı.
küfran: iyilik bilmeme, nankörlük.
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme.
küre-i arz: dünya, yer küre.
libas: elbise, giysi.
mağrurane: gururlanarak.
mahir: becerikli, maharetli, hünerli.
maşaallah: Allah nazardan saklasın, ne güzel.
mesela: örnek olarak.
murassa: kıymetli taşlarla sırmalarla süslenmiş.
müftehirane: iftihar ederek, gururlanarak.
müzeyyen: süslenmiş, süslü, bezenmiş.
sanatkar: sanat eseri yapan kimse, usta.
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışın demeti.
tabirat: tabirler, deyimler, sözler.
telemmu' etmek: parıldamak, ışıldamak.
tevazukârâne: alçak gönüllülük ile.
ulvî: yüksek, yüce.

Madem böyledir; hakaik-ı Kur'ân'ın güzelliği namına, Sözler namındaki âyinelerinin güzelliklerini ve o âyinedarlığa terettüp eden inayat-ı İlâhiyeyi izhar etmek, makbul bir tahdis-i nimettir.

BEŞİNCİ SEBEP: Çok zaman evvel bir ehl-i velâyetten işittim ki: O zat, eski velîlerin gaybî işaretlerinden istihraç etmiş ve kanaati gelmiş ki, "Şark tarafından bir nur zuhur edecek, bid'alar zulümatını dağıtacak." Ben böyle bir nurun zuhuruna çok intizar ettim ve ediyorum. Fakat çiçekler baharda gelir. Öyle kudsî çiçeklere zemin hazır etmek lâzım gelir. Ve anladık ki, bu hizmetimizle o nuranî zatlara zemin ihzar ediyoruz.

Madem kendimize ait değil, elbette, Sözler namındaki nurlara ait olan inayat-ı İlâhiyeyi beyan etmekte medar-ı fahir ve gurur olamaz; belki medar-ı hamd ve şükür ve tahdis-i nimet olur.

ALTINCI SEBEP: Sözlerin telifi vasıtasıyla Kur'ân'a hizmetimize bir mukâfat-ı acile ve bir vasıta-i teşvik olan inayat-ı Rabbaniye, bir muvaffakıyettir. Muvaffakıyet ise izhar edilir.

Muvaffakıyetten geçse, olsa olsa bir ikram-ı İlâhî olur. İkram-ı İlâhî ise, izhan bir şükr-i manevîdir.

Ondan dahi geçse, olsa olsa hiç ihtiyarımız karışmadan bir keramet-i Kur'ânıye olur. Biz mazhar olmuşuz. Bu nevi ihtiyarsız ve habersiz gelen bir kerametin izharı, zararsızdır.

ayine: ayna
ayinedar: ayna tutan.
beyan: izah etme, açıklama
bid'a: sonradan ortaya çıkan dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
ehl-i velayet: veli olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar
elbette: kesinlikle, mutlaka
evvel: önce
gaybî: görünmeyen ve bilinmeyenlere ait.
hakaik-ı Kur'an: Kur'ân'ın hakikatlen, esasları
ihtiyar: tercih, irade, istek.
ihtiyarsız: elinde olmadan
ihzar: hazırlama
ikram-ı İlahî: Allah'ın ikram ve ihsanı.
inayat-ı İlahiye: İlâhî yardımlar
inayat-ı Rabbaniye: bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren yaratış amaçları doğrultusunda sevk ve idare eden Allah
intizar etme: bekleme
istihraç etmek: çıkarmak.
izhar etmek: açıga vurmak, göstermek, belirtmek.
izhar: açıga vurma, gösterme, belirtme
kanaat: görüş, fikir
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olaganüstü haller
keramet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın kerameti.
kutsî: kutsal, azız
lazım: gerek, gerekli
makbul: kabul edilmiş
mazhar olma: nail olma, şereflenme, kavuşma
medar-ı fahir: övünme sebebi
medar-ı hamd: şükür sebebi.
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma
mukâfat-ı acil: acele bir mükâfat, ödül
nam: ad, isim.
namına: adına.
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, ışık.
nuranî: nur saçan
şark: doğu
şükr-i manevî: manevî şükür
şükur: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma, elhamdulillâh deme
tahdis-i nimet: İlâhî nimeti şükrederek anlatma
telifi vasıtasıyla: yazılması aracılığıyla
terettüp etmek: sonuç olarak ortaya çıkmak.
vasıta-i teşvik: şevklendiren, arzu ve istek uyandıran vasıta
velî: Allah'ın sevgisine himayesine kavuşmuş, Allah dostu
zat: sayıları değerli kişi, şahıs
zemin ihzar etmek: zemin hazırlamak.
zemin: yer, ortam.
zuhur etme: görünme, ortaya çıkma
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür

Eğer adî keramatın fevkine çıksa, o vakit olsa olsa Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsinin şulelen olur. Madem i'caz izhar edilir, elbette i'caza yardım edenin dahı ızharı, i'caz hesabına geçer. Hiç medar-ı fahir ve gurur olamaz, belki medar-ı hamd ve şükrandır.

YEDİNCİ SEBEP: Nev-i insanın yüzde sekseni ehl-i tahkık değildır ki, hakikate nüfuz etsın ve hakikatı hakikat tanıyıp kabul etsin. Belki, surete, hüsnüzanna binaen, makbul ve mutemet ınsanlardan ışıttıklen mesaılı taklîden kabul ederler. Hatta, kuvvetlî bir hakıkati zayıf bır adamın elinde zayıf görür, ve kıymetsiz bir meseleyi kıymettar bir adamın elinde görse, kıymettar telâkki eder.

İşte, ona binaen, benim gibi zayıf ve kıymetsiz bir bîçarenin elindekı hakaik-ı ımanıye ve Kur'âniyenin kıymetini, ekser nâsın nokta-ı nazarında düşürmemek için, bilmecburiye ilân ediyorum ki, ihtiyanmız ve habenmiz olmadan, Bınsi bizi ıstihdam ediyor, biz bilmeyerek bizı mühim işlerde çalıştınıyor. Delîlimiz de şudur ki: Şuurumuz ve ıhtıyarımızdan harıç bır kısım ınayata ve teshilâta mazhar oluyoruz. Öyle ise, o inayetlerı bağırarak ilân etmeye mecburuz.

İşte, geçmiş Yedi Esbaba binaen, küllî birkaç ınayet-i Rabbanıyeye ışaret edeceğız.

adî: basıt sıradan
bıçare: çaresız.
bilmecburiye: mecbunyetle zorunlu olarak.
binaen: -den dolayı dayanarak.
delîl: bır davayı, meseleyı ıspata yarayan şey
ehl-i tahkik: gerçegı araştırانlar, gerçekten delillenyle bilenler
ekser: pek çok, coğunluk.
elbette: kesınlıkle, mutlaka
esbap: sebepler
fevkine: üstune
hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye: ıman ve Kur'ân hakıkatlerı
hakikat: gerçek, bır şeyın aslı ve esası, doğru
harıç: dıştа bırakılmak uzere
hüsnüzan: bır kımse ya da mesele hakkında güzel düşunce ye sahıp olma.
i'caz: mu cızelık, âcız bırakma, taklıdı mumkun olmayacak derecede guzel ve düzgun soz soyleme
i'caz-ı manevi: mana açısından mu cıze olus.
ihtiyar: tercih, ırade, ıstek.
ınayat: yardımlar
inayet: yardım
inayet-i Rabbaniye: butün varlıkların ihtıyaçlarını uygun bır şekılde sevk ve ıdare eden Allah'ın yardımı.
ıstıhdam: hizmet ettırme, çalıştırma
izhar: açıga vurma, gosterme, belırtme
keramat: kerametler, velîlerın olagan ustu sozlen ve hâlen
küllî: buyuk
kıymet: deger
kıymetsiz: degersız
kıymettar: degerlı, kıymetlı
makbul: kabul edılmış olan
mazhar: nail olma, enşme
mecbur: bır ışe gırşmış, bir ışi yapmak zorunda kalmış.
medar-ı fahir: ovunme sebebı
medar-ı hamd: şukur sebebı
mesail: meseleler.
mesele: ehemmıyetlı, onemlı ış, konu
mutemet: ıtımat edilir, güvenilir
mühim: onemlı
nâs: ınsanlar
nev-i insan: ınsan turu
nokta-i nazar: bakış açısı
nüfuz: geçme, ulaşma
suret: bıçım, gorunuş
şule: ışık
şuur: anlayış, ıdrak, ıstek.
şükran: teşekkür, minnettarlık
taklıden: taklıt ederek.
telâkki: anlama, kabul etme
teshilat: kolaylaştırmalar
zalf: zayıf

Birinci İşaret

Yirmi Sekizinci Mektubun Sekizinci Meselesinin Birinci Nüktesinde beyan edilmiştir ki, *tevafukat*'tır.

Ezcümle, Mu'cizat-ı Ahmediye Mektubatında, Üçüncü İşaretinden tâ On Sekizinci İşaretine kadar altmış sahife, habersiz, bilmeyerek, bir müstensihin nüshasında iki sahife müstesna olmak üzere mütebaki bütün sahifelerde, kemal-i muvazenetle, iki yüzden ziyade *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm* kelimeleri birbirine bakıyorlar. Kim insaf ile iki sahifeye dikkat etse, tesadüf olmadığını tasdik edecek. Hâlbuki, tesadüf, olsa olsa bir sahifede kesretli emsal kelimeleri bulunsa, yan yanya tevafuk olur, ancak bir iki sahifede tamamen tevafuk edebilir. O hâlde böyle umum sahifelerde *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm* kelimesi, iki olsun, üç olsun, dört olsun veya daha ziyade olsun, kemal-i mizan ile birbirinin yüzüne baksa, elbette tesadüf olması mümkün değildir. Hem, sekiz ayrı ayrı müstensihin bozamadığı bir tevafukun, kuvvetli bir işaret-i gaybiye, içinde olduğunu gösterir.

Nasıl ki, ehl-i belâğatin kitaplarında, belâğatin derecatı bulunduğu hâlde, Kur'ân-ı Hakîm'deki belâğat, derece-i i'caza çıkmış; kimsenin haddi değil ki ona yetişsin. Öyle de, mu'cizat-ı Ahmediyenin bir âyinesi olan On Dokuzuncu Mektup ve mu'cizat-ı Kur'âniyenin bir tercümanı olan Yirmi Beşinci Söz ve Kur'ân'ın bir nevi tefsiri olan Risale-i Nur eczalarında tevafukat, umum kitapların fevkinde bir derece-ı garabet gösteriyor. Ve ondan anlaşılıyor ki,

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
âyine: ayna
belâğat: düzgün kusursuz yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söz söylenmesi
beyan etme: açıklama, izah.
derecat: dereceler
derece-ı garabet: hayret verici lik derecesi, garipliк derecesi
derece-i i'caz: mu'cizelik derecesi, âciz bırakma derecesi
ecza: parçalar, kısımlar
ehl-i belâgat: güzel, kusursuz söz söyleme konusunda uzman olanlar, edipler, edebiyatçılar
emsal: benzer
ezcümle: bu cümleden olarak, meselâ
fevkinde: üstünde, üzerinde
had: güç, seviye, sınır.
hâlbuki: oysa ki.
insaf: adaleti ve hakkı düşünerek davranma
işaret-i gaybiye: gizli işaret, gayba ilgili işaret. Cenab-ı Hak'tan gelen işaret.
kemal-ı mizan: mükemmel ve kusursuz ölçü
kemal-ı muvazenet: mükemmel derecede ölçülü ve dengeli olma
kesretli: çok.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mesele: sorulup karşılığı istenilen şey, cevabı istenen soru
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin gösterdiği mu'cizeler
mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
müstensih: bir yazının kopyasını çıkaran, yazarak çoğaltan
müstesna: istisna
mütebaki: geri kalan
nevi: çeşit, tür
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed
sahife: sayfa
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama
tefsir: açıklama
tercüman: tercüme eden
tesadüf: rastlantı.
tevafuk: uygun gelme, denk gelme
tevafukat: birbirine uygun gelişler, denk gelmeler
umum: bütün, tüm
ziyade: çok, fazla

mu'cizat-ı Kur'âniye ve mu'cizat-ı Ahmediyenin bir nevi kerametidir ki, o âyinelerde tecellî ve temessül ediyor.

İkinci İşaret

Hizmet-i Kur'âniyeye ait inayat-ı Rabbaniyenin ikincisi şudur ki:

Cenab-ı Hak, benim gibi kalemsiz, yanım ümmî, diyar-ı gurbette kimsesiz, ihtilâttan men edilmiş bir tarzda, kuvvetli, ciddî, samimî, gayyur, fedakâr ve kalemleri birer elmas kılıç olan kardeşleri bana muavin ihsan etti. Zayıf ve âcız omzuma çok ağır gelen vazife-i Kur'âniyeyi, o kuvvetli omuzlara bındirdi, kemal-i kereminden, yükümü hafifleştirdi.

O mübarek cemaat ise, Hulûsî'nin tabiriyle telsiz telgrafın ahizeleri hükmünde ve Sabri'nin tabiriyle Nur Fabrikasının elektriklerini yetiştiren makineler hükmünde ayn ayn meziyetlen ve kıymettar muhtelif hasıyetlenyle beraber, yine Sabri'nin tabiriyle bir tevafukat-ı gaybiye nev'inden olarak, şevk ve sayûgayret ve ciddiyette birbirine benzer bir surette, esrar-ı Kur'âniyeyi ve envar-ı imaniyeyi etrafa neşretmelen ve her yere enştirmelen ve şu zamanda (yani hurufat değişmiş, matbaa yok, herkes envar-ı imaniyeye muhtaç olduğu bir zamanda) ve futur verecek ve şevki kıracak çok esbap varken, bunların fütursuz, kemal-ı şevk ve gayretle bu hizmetlen, doğrudan doğruya bir keramet-i Kur'âniye ve zahir bir inayet-i İlâhiyedir.

âcız: güçsüz
ahize: alıcı
ayine: ayna
cemaat: topluluk.
ciddiyet: ciddilik.
diyar-ı gurbet: gurbet diyarı, gurbet ili
envar-ı imaniye: iman nurları, imana ait parıltılar
esbap: nedenler, sebepler, vasıtalar
esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın sırları, Kur'an'a ait gizlilikler
fedakâr: fedâ eden, kıymet ve ehemmiyet verilen bir şey uğrunda her şeyi gözden çıkaran
fütur: usanma, usanç, bıkma
fütursuz: usanmadan, bezmeden
gayret: çalışma, çabalama
gayyur: çok, gayretli
hasiyet: özellik, hususiyet.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
hurufat: harfler
hükmünde: değerinde, yerinde
ihsan: ikram, bağış
ihtilat: insanlarla görüşme, beraber olma
inayat-ı Rabbaniye: bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren, onları yaratılış gayelerine uygun bir şekilde sevk ve idare eden Allah'ın yardımları
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
kemal-i kerem: mükemmel, kusursuz ikram edicilik.
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller
keramet-i Kur'aniye: Kur'an'ın kerameti.
kıymettar: değerli, kıymetli
matbaa: basım evi
men: yasak etme, engelleme
meziyet: üstünlük, vasıf, özellik
muavin: yardımcı
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin gösterdiği mu'cizeler
mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri
muhtaç: ihtiyacı olan.
muhtelif: çeşitli, farklı
mübarek: mutlu, kutlu, sevimli, hayırlı
neşretme: dağıtma, yayma.
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, ışık.
samimi: içten
sa'yugayret: çalışma ve gayret.
suret: biçim, şekil
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
tabir: ifade, söz, deyim
tecellî: açıkça ortaya çıkma
temessul: görünme, yansıma
tevafukat-ı gaybiye: görünmez gizli uygunluklar, rastlantılar, gaybî ve manevî bir inayetle yapılan hizmetlere akseden yardımlar, görülen kolaylıklar.
vazife-i Kur'aniye: Kur'ân vazifesi
yarım ümmi: okuma yazmasından birisi tam olmayan, yazısı olmayan
zahir: görünen, açık.
zalif: zayıf

Evet, velâyetin kerameti olduğu gibi, niyet-i halisenin dahi kerameti vardır. Samimiyetin dahi kerameti vardır. Bahusus, lillâh için olan bir uhuvvet dairesindeki kardeşlerin içinde, ciddî, samimî tesanudun çok kerametleri olabilir. Hatta şöyle bir cemaatin şahs-ı manevîsi bir velî-i kâmil hükmüne geçebilir, inayata mazhar olur.

İşte, ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'ân'da arkadaşlarım! Bir kal'ayı fetheden bir boluğun çavuşuna bütün şerefi ve bütün ganimeti vermek nasıl zulümdür, bir hatadır; öyle de, şahs-ı manevînizin kuvvetiyle ve kalemleriniz ile hâsıl olan fütuhattaki inayatı benim gibi bir bîçareye veremezsiniz. Elbette, böyle mübarek bir cemaatte, tevafukat-ı gaybiyeden daha ziyade kuvvetli bir işaret-i gaybiye var ve ben görüyorum, fakat herkese ve umuma gösteremiyorum.

Üçüncü İşaret

Risale-i Nur eczaları, bütün mühim hakaık-ı imaniye ve Kur'âniyeyi, hatta en muannide karşı dahi parlak bir surette ispatı, çok kuvvetli bir işaret-i gaybiye ve bir inayet-i İlâhiyedir. Çünkü hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye içinde öyleleri var ki, en büyük bir dâhî telâkki edilen İbni Sina, fehminde aczini itiraf etmiş, "Akıl buna yol bulamaz" demiş. Onuncu Söz risalesi, o zatın dehasıyla yetişemediği hakaıkı, avamlara da, çocuklara da bildiriyor.

Hem meselâ, sırr-ı kader ve cüz-i ihtiyarînin halli için, koca Sa'd-ı Taftazanî gibi bir allâme, kırk elli sahifede,

acz: zayıflık, güçsüzlük, yetersizlik.
allâme: büyük âlim
avam: halk tabakası, sıradan insanlar.
bahusus: özellikle, hele
bîçare: çâresiz.
bolük: askerî birlik.
cemaat: topluluk
ciddî: gerçek.
cüz-i ihtiyarî: Cenâb-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket ede bilme kuvvetî, cüz'î irâde
çavuş: onbaşıdan sonra gelen erbaş rütbesi
dâhî: eşine ender rastlanır hârikulâde zekî, fetânet ve hikmet sâhibi.
deha: olağanüstü akıl ve zeka
ecza: bütünü oluşturan parçalar, kısımlar
elbette: kesinlikle, mutlaka
fehim: anlama, anlayış
fethetme: açma, ele geçirme
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
ganimet: savaşta düşmandan alınan mallar
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakaik-ı imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'an hakikatleri
hâsıl: meydana gelen, ortaya çıkan
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti
hükmüne: yerine
inayet: yardımlar
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
İspat: doğruyu delillerle gösterme
işaret-i gaybiye: görünmeyen bir kaynaktan, Cenâb-ı Haktan gelen işaret.
itiraf: gizlenen bir şeyi söyleme
kal'a: kale
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller
lillâh: Allah için
mazhar: nâil olma, kavuşma, erişme
mesela: örnek olarak.
muannit: inatçı, direnen.
mübarek: saygın, hayırlı, mutlu
mühim: önemli
niyet-i halise: saf, temiz, samimî olan niyet.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
sahife: sayfa
samimî: candan, gönülden, içtenlikle.
samimiyet: içten ve kalbden olan sevgi ve bağlılık
sûret: biçim, tarz, şekil
sırr-ı kader: kader sırrı, kaderin hikmeti
şahs-ı manevî: manevî kişilik, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şeref: onur, haysiyet, iyi un
telâkkî: kabul etme
tesanüt: dayanışma
tevafukat-ı gaybiye: yapılan hizmetlerde görülen tevafuklar, kolaylıklar, yardımlar
uhuvvet: kardeşlik.
umum: herkes, bütün insanlar
velâyet: velîlik, Allah dostluğunu kazanan kimse.
velî-i kâmil: olgun, kemale ermiş Allah dostu.
zat: kişi, şahıs, fert.
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık, adaletsizlik

meşhur *Mukaddemat-ı İsna Aşer* namıyla telvih nam kitabında ancak hallettiği ve ancak havassa bildirdiği aynı mesaili, kadere dair olan Yirmi Altıncı Sözde, İkinci Mebhasın iki sahifesinde tamamıyla, hem herkese bildirecek bir tarzda beyanı, eser-i inayet olmazsa nedir?

Hem, bütün ukulü hayrette bırakan ve hiçbir felsefenin eliyle keşfedilemeyen ve sırr-ı hilkat-ı âlem ve tılsım-ı kâinat denilen ve Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın i'cazıyla keşfedilen o tılsım-ı müşkülküşa ve o muamma-i hayretnüma, Yirmi Dördüncü Mektup ve Yirmi Dokuzuncu Sözün ahirindeki remizli nüktede ve Otuzuncu Sözün, tahavvulât-ı zerratın altı adet hikmetinde keşfedilmiştir. Kâinattaki faaliyet-i hayretnümanın tılsımını ve hilkat-i kâinatın ve akıbetinin muammasını ve tahavvulât-ı zerrattaki harekâtın sırr-ı hikmetini keşif ve beyan etmişlerdir; meydandadır, bakılabilir.

Hem sırr-ı ehadiyet ile şeriksiz vahdet-i rububiyeti, hem nihayetsiz kurbiyet-ı İlâhiye ile nihayetsiz bu'diyetimiz olan hayretengiz hakikatleri kemal-i vuzuh ile On Altıncı Söz ve Otuz İkinci Söz beyan ettikleri gibi, kudret-i İlâhiyeye nispeten zerrat ve seyyarat müsavi olduğunu ve haşr-ı azamda umum zîruhun ihyası bir nefsin ihyası kadar o kudrete kolay olduğunu ve şirkin hilkat-i kâinatta müdahalesi imtına derecesinde akıldan uzak olduğunu kemal-i vuzuh ile gösteren Yirminci Mektuptaki (1) وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ kelimesi beyanında ve üç temsili havi onun zeylı, şu azîm sırr-ı vahdetı keşfetmiştir.

1- Onun her şeye gücü yeter ve hiçbir şey Ona ağır gelmez. (*Buhârî*, Ezan, 155; Teheccüd, 21; Cihâd, 133; *Müslim*, Zikir, 28, 30, 74, 75, 76.)

ahir: son.
akıbet: sonuç, netice.
beyan: anlatma, açıklama, bildirme, izah.
bu'diyet: uzak.
eser-i inayet: Allah'ın yardımının eseri, sonucu.
faaliyet-i hayretnüma: hayret veren, hayranlık uyandıran her şey.
felsefe: hikmet bilgisi.
hakikat: gerçek, doğru.
harekat: hareketler.
haşr-i azam: en büyük dirilış; öldükten sonra ahirette yeniden dirilterek Allah'ın huzurunda toplanma.
havas: okumuşlar, bilginler, âlimler.
havi: içinde bulunduran, içeren.
hayretengiz: hayret veren, hayret içinde bırakan.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hilkat-ı kainat: kâinatın yaratılışı.
i'caz: âciz bırakma.
ihya: dirilterme, hayat verme.
kader: Cenâb-ı Hakkın ezelî ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir ve tayin etmesi.
kemal-i vuzuh: tam bir açıklık.
keşif: gizli bir şeyi bulma, bir sırrı öğrenme.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen güç ve kuvveti.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, sonsuz güç ve iktidarı.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şanı ve şerefi yüce olan Kur'an.
kurbiyet-i İlâhiye: Allah'ın bütün varlıklara son derece yakın olması.
mebhas: bahis, konu, kısım, bölüm.
mesail: meseleler.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, sır.
muamma-i hayretnüma: hayret uyandıran sır ve gizlilikler.
Mukaddemat-ı İsna Aşer: Sa'd-ı Taftazânî'nin bir kitabı.
müdahale: karışma, el atma.
müsavi: denk, eşit.
nefis: hayat, ruh, can.
nispeten: göre, oranla.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mânâ, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mânâ.
remiz: işaret.
seyyarat: gezegenler.
sırr-ı ehadiyet: ehadiyet sırrı: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecelisinin sırrı.
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı: herkesin bilmediği gizli sebep.
sırr-ı hilkat-i âlem: kainatın yaratılmasının sırrı, âlemin yaratılmasındaki hikmet, amaç, gaye.
sırr-ı vahdet: birlik sırrı: Cenâb-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı.
şerik: ortak.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
tahavvulât-ı zerrat: zerrelerin değişmesi, atomların değişim, dönüşüm ve hareketleri.
telvih: açıklama.
tılsım: gizli sır.
tılsım-ı kainat: kainatın tılsımı, evrenin gizli sırrı, gizlilikleri.
tılsım-ı müşkülküşa: müşkül ve zor anlaşılır sır.
ukul: akıllar, zihinler.
vahdet-i rububiyet: varlıkları yaratan, ihtiyaçlarını gideren, yetiştiren ve onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın rububiyetinin birliği.
zerrat: zerreler, çok ufak parçalar, atomlar.
zeyil: ek, ilâve.
zîruh: ruh sahibi, canlı.

Hem, hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyede öyle bir genişlik var ki, en büyük zekâ-i beşerî ihata edemediği hâlde, benim gibi zihni muşevveş, vaziyeti perişan, müracaat edilecek kitap yokken, sıkıntılı ve sür'atle yazan bir adamda, o hakaikın ekseriyet-i mutlakası dekaikıyla zuhuru, doğrudan doğruya Kur'ân-ı Hakîm'in i'caz-ı manevîsinin eseri ve inayet-i Rabbaniyenin bir cilvesi ve kuvvetli bir işaret-ı gaybiyedir.

Dördüncü İşaret

Elli altmış risaleler (HÂŞİYE) öyle bir tarzda ihsan edilmiş ki, değil benim gibi az düşünen ve zuhurata tebaiyet eden ve tetkike vakit bulamayan bir insanın, belki büyük zekâlardan mürekkep bir ehl-i tetkikin sa'y ve gayretiyle yapılmayan bir tarzda telifleri, doğrudan doğruya bir eser-i inayet olduklarını gösteriyor. Çünkü bütün bu risalelerde bütün derin hakaik, temsilât vasıtasıyla, en âmî ve ümmî olanlara kadar ders veriliyor. Hâlbuki o hakaikın çoğunu, büyük âlimler "Tefhim edilmez" deyip, değil avama, belki havassa da bildiremiyorlar.

İşte, en uzak hakıkatleri en yakın bir tarzda, en âmî bir adama ders verecek derecede, benim gibi Türkçesi az, sözlen muğlâk, çoğu anlaşılmaz ve "Zahir hakikatleri dahi muşkülleştiriyor" diye eskiden beri iştihar bulmuş ve eski eserleri o suiiştıhan tasdik etmiş bir şahsın elinde bu

HAŞİYE: Şimdi yüz otuzdur

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
âmî: cahil.
avam: halk tabakası, sıradan insanlar.
cilve: görüntü, yansıma
dekaik: incelikler, ayrıntılar
ehl-i tetkik: dikkatle araştırıanlar, titizlikle inceleyenler
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk, büyük çoğunluk.
eser-i inayet: Allah ın yardımının eseri neticesi
gayret: büyük faaliyet, alışılmışın üstünde çalışma, uğraşma.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye iman ve Kur an hakikatleri
hakikat: gerçek, doğru
havas: toplumun üst tabakası, okumuşlar, bilginler, âlimler
i caz-ı manevî: manen mu'cize olma
ihata: tam kavrayış, zihnen ak len ve bilgiyle kavrayış
ihsan: ikram, lutuf, bağış.
inayet-i Rabbaniye: bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren, onla n yaratılış gayelerine uygun bir şekilde sevk ve idare eden Allah ın yardımı
işaret-i gaybiye: görünmeyen bir kaynaktan, Cenab-ı Hak tan gelen işaret
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur ân
muğlâk: kapalı, zor anlaşılır
müracaat: başvurma
mürekkep: bir araya gelmiş birlik olmuş
muşevveş: karışık, dağınık.
muşkülleştirmek: zorlaştırmak.
perişan: dağınık, karışık.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
sa'y: çalışma, çabalama
suiiştıhar: kötü şöhret.
sür'at: hız, acele
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama
tebaiyet: tabi olma, uyma
tefhim etmek: anlatmak.
telif: yazılma, kaleme alınma
temsilat: temsiller, örnekler
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
ummî: okuma yazması olmayan, okumamış
vasıta: aracı, aracılık.
vaziyet: durum, hâl
zahir: görünen, açık, belli
zekâ: insanın düşünme, akıl yürütme, anlama, yargılama, çözme ve sonuç çıkarma ye teneklerinin tamamı, hızlı kavrama gücü
zekâ-i beşerî: insan zekâsı
zihin: akıl
zuhur: görünme, ortaya çıkma
zuhurat: hesapta olmayan, görülmedik, beklenmedik hâllerde ortaya çıkmalar

harika teshilât ve sühulet-i beyan, elbette, bilâşüphe, bir eser-i inayettir ve onun hüneri olamaz ve Kur'ân-ı Kerîm'in i'caz-ı manevîsinin bir cilvesidir ve temsilât-ı Kur'âniyenin bir temessülüdür ve in'ikâsıdır.

Beşinci İşaret

Rısaleler umumiyetle pek çok intişar ettiği hâlde, en büyük âlimden tut, tâ en âmî adama kadar ve ehl-i kalb büyük bir velîden tut, tâ en muannit dinsiz bir feylesofa kadar olan tabakat-ı nâs ve taifeler o risaleleri gördükleri ve okudukları ve bir kısmı tokatlarını yedikleri hâlde tenkit edilmemesi ve her taife derecesine göre istifade etmesi, doğrudan doğruya bir eser-i inayet-ı Rabbanıye ve bir keramet-i Kur'âniye olduğu gibi, çok tetkikat ve taharriyatın neticesiyle ancak husul bulan o çeşit risaleler, fevkalâde bir sür'atle, hem idrakimi ve fikrimi muşevveş eden sıkıntılı inkıbaz vakitlerinde yazılması dahi, bir eser-i inayet ve bir ikram-ı Rabbanîdir.

Evet, ekser kardeşlerim ve yanımdaki umum arkadaşlarım ve müstensihler biliyorlar ki, On Dokuzuncu Mektubun beş parçası, birkaç gün zarfında, her gün iki üç saatte ve mecmuu on iki saatte, hiçbir kitaba müracaat edilmeden yazılması, hatta en mühim bir parça ve o parçada lâfz-ı Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kelimesinde zahir bir hatem-i nübüvveti gösteren Dördüncü Cüz üç dört saatte, dağda, yağmur altında ezber yazılmış

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
âmî: cahil okur yazar olmayan
bilâşüphe: şüphesiz, tereddütsüz
cilve: görüntü yansıma.
ehl-i kalb: kalb ehli olanlar kalbi yönden manevi noktadan yükseleniler duygusal yönü fazla olanlar
ekser: çoğunluk, pek çok.
eser-i inayet: Allah'ın yardımının eseri neticesi
eser-i inayet-i Rabbanıye: bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren onları yaratılış gayelerine uygun bir şekilde sevk ve idare eden Allah'ın yardımlarının eseri neticesi.
fevkalâde: olağanüstü, normalin üstünde
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
harika: olağanüstü, üstün vasfa sahip
hatem-i nübüvvet: peygamberlik mühürü
husul bulma: ortaya çıkma
hüner: marifet, maharet, el becerisi.
i'caz-ı manevi: mana yönünden mu'cize, manevi bir mu'cize
idrak: anlayış, kavrayış
ikram-ı Rabbani: bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren onları yaratılış gayelerine uygun bir şekilde sevk ve idare eden Allah'ın yardımlarının eseri neticesi
in'ikâs: yansıma, aksetme
inkıbaz: tutulma, tutukluk.
intişar: yayılma, dağılma
istifade: faydalanma, yararlanma
keramet-i Kur'aniye: Kur'an'ın kerameti
lâfz-ı Resul-ı Ekrem: Resul-i Ekrem kelimesi, sözü
mecmu: bütünü, hepsi, tümü.
muannit: inatçı, direnen
muhim: önemli
müracaat etme: başvurma, danışma.
müstensih: bir yazının kopyasını çıkaran, yazarak çoğaltan
muşevveş: karışık, karmakarışık.
netice: sonuç.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
sühulet-i beyan: anlatmadaki açıklamadaki kolaylık
tabakat-ı nâs: insan sınıfları, insan tabakaları
taharriyat: araştırmalar
taife: bölük, topluluk.
temessül: görünme, yansıma
temsilat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın verdiği temsiller, misaller, örnekler
tenkit edilme: eleştirilme
teshilât: kolaylaştırmalar
tetkikat: incelemeler.
umum: bütün
umumiyet: genellik, çoğunluk.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu
zahir: görünen, açık, belli
zarfında: içinde

Ve Otuzuncu Söz gibi mühim ve dakik bir risale, altı saat içinde bir bağda yazılmış. Ve Yirmi Sekizinci Söz, Süleyman'ın bahçesinde bir, nihayet ikı saat içinde yazılması gibi, ekser risaleler böyle olması, ve eskiden beri sıkıntılı ve munkabız olduğum zaman en zahir hakikatleri dahi beyan edemediğimi, belki bilemediğimi yakın dostlarım biliyorlar. Hususan o sıkıntıya hastalık da ilâve edilse, daha ziyade beni dersten, teliften menetmekle beraber, en mühim Sözler ve risaleler, en sıkıntılı ve hastalıklı zamanımda, en sür'atli bir tarzda yazılması, doğrudan doğruya bir inayet-i İlâhiye ve bir ikram-ı Rabbanî ve bir keramet-i Kur'âniye olmazsa nedir?

Hem, hangi kitap olursa olsun, böyle hakaik-ı İlâhiyeden ve imaniyeden bahsetmiş ise, alâkullihâl, bir kısım mesaili, bir kısım insanlara zarar verir. Ve zarar verdikleri için, her mesele herkese neşredilmemiş; hâlbuki, şu risaleler ise, şimdiye kadar hıç kimsede –çoklardan sorduğum hâlde– suitesir ve aksülamel ve tahdiş-i ezhan gibi bir zarar vermedikleri, doğrudan doğruya bir işaret-i gaybıye ve bir inayet-i Rabbaniye olduğu bizce muhakkaktır.

Altıncı İşaret

Şimdi bence kat'iyet peyda etmiştir ki, ekser hayatım, ıhtıyar ve ıktıdanmın, şuur ve tedbinmın hancında, öyle bir tarzda geçmiş ve öyle garip bir surette ona cereyan verilmiş; tâ Kur'ân-ı Hakîm'e hızmet edecek olan bu

aksülamel: ters tepki, beklenenin dışında karşılık görme
alâkullihâl: ister istemez, her durumda
bahsetmek: anlatmak, söylemek.
beyan: anlatma, açıklama, bildirme, izah
cereyan: akım, hareket.
dakik: ince ve derin
ekser: en çok, pek çok, çoğunluk.
hakaık-ı İlâhiye ve imaniye: Allah'ın Kur'ân'da açıkladığı ince hakikatler ve imana ait gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hususan: bilhassa, özellikle.
ıhtıyar: istek, tercih, irade
ikram-ı Rabbani: bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren, onları yaratılış gayelerine uygun bir şekilde sevk ve idare eden Allah'ın ikramı, ihsanı
iktidar: güç, kuvvet, kudret.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inayet-i Rabbaniye: bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren, onları yaratılış gayelerine uygun bir şekilde sevk ve idare eden Allah'ın ikramı, ihsanı
işaret-i gaybiye: görünmeyen bir kaynaktan, Cenâb-ı Hak'tan gelen işaret.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik
keramet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın kerameti
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
menî: mâni olma, engelleme, esirgeme, önleme
mesâil: meseleler
mesele: ehemmiyetli, önemli konu
muhakkak: şüphesiz, kesin
munkabız olma: sıkıntı hâli ve tutukluk içinde olma
mühim: önemli
neşir: dağıtma, yayma
nihayet: son, en sonunda.
peyda etmek: kazanmak.
risâle: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
suitesir: kötü etki, tesir
sûret: şekil, biçim, tarz.
sür'at: hızlılık, çabukluk.
şuur: anlayış, idrak.
tahdiş-i ezhan: zihinleri kurcalamak, yaralamak.
tarz: şekil, biçim
tedbir: idare etme
telif: kitap yazma.
zahir: görünen, açık, belli
ziyade: çok, fazla

nevi risaleleri netice versin. Âdeta bütün hayat-ı ilmiyem, mukaddemat-ı ihzariye hükmüne geçmiş. Ve Sözler ile i'caz-ı Kur'ân'ın izhârı, onun neticesi olacak bir surette olmuştur. Hatta şu yedi sene nefyimde ve gurbetimde ve sebepsiz ve arzumun hilâfında tecerrudüm ve meşrebime muhalif, yalnız bir köyde imrar-ı hayat etmekliğim ve eskiden beri ülfet ettiğim hayat-ı içtimaiyenin çok rabıtalarından ve kaidelerinden nefret edip terk etmekliğim, doğrudan doğruya bu hizmet-i Kur'âniyeyi halis, safî bir surette yaptırmak için bu vaziyet verildiğine şüphem kalmamıştır. Hatta çok defa bana verilen sıkıntı ve zulmen bana karşı olan tazyikat perdesi altında bir dest-i inayet tarafından merhametkârâne, Kur'ân'ın esrarına hasr-ı fikir ettirmek ve nazarı dağıtmamak için yapılmıştır kanaatindeyim. Hatta eskiden mutalâaya çok müştak olduğum hâlde, bütün bütün sâir kitapların mütalâasından bir men, bir mücanebet ruhuma verilmişti. Böyle gurbette medar-ı teselli ve ünsiyet olan mütalâayı bana terk ettiren, anladım ki, doğrudan doğruya ayat-ı Kur'âniyenin üstad-ı mutlak olmaları içindir.

Hem yazılan eserler, risaleler, ekseriyet-i mutlakası, hariçten hiçbir sebep gelmeyerek, ruhumdan tevellüt eden bir hacete binaen, anî ve def'î olarak ihsan edilmiş. Sonra bazı dostlarına gösterdiğim vakit, demişler: "Şu zamanın yaralarına devadır." Intişar ettikten sonra ekser kardeşlerimden anladım ki, tam şu zamandaki ihtiyaca muvafık ve derde lâyık bir ilâç hükmüne geçiyor.

âdeta: sanki
arzu: istek
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetleri
binaen: -den dolayı, için.
def'i: hemen bir anda, anı.
dest-i inayet: yardım eli
deva: ilâç, çare
ekser: çoğunluk, pek çok.
ekseriyet-i mutlaka: genel çoğunluk.
esrar: sırlar, gizlenilen ve bilinmeyen şeyler
gurbet: yabancı yerde yaşama, kalma hali.
hacet: ihtiyaç.
halis: saf, temiz
hariçten: dışarıdan
hasr-ı fikir: bir şeye bütün fikrini verme
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı ilmiye: ilim içinde geçen hayat, ilmî hayat, ilim ve bilgi edinme süreci
hilâf: ters, zıt
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
hükmüne: yerine
i'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mucizeliği.
ihsan: bağışlama, ikram etme
imrar-ı hayat: hayat geçirme, sürme
intişar: yayılma, dağılma
izhar: açığa vurma, gösterme, belirtme
kaide: kural, prensip, düstur
kanaat: görüş, fikir
lâyık: uygun, münasip
medar-ı teselli ve ünsiyet: teselli ve alışkanlık kaynağı
men: yasak etme, engelleme, önleme.
merhametkârane: acıyarak, merhamet göstererek
meşrep: yaratılış, tabiat, huy, mizaç, ahlâk.
muhalif: aykırı, zıt
mukaddemat-ı ihzariye: bir şeyi hazırlamak için önceden yapılan işler
muvafık: uygun, münasip
mücanebet: bir şeyden çekinme, sakınma, kaçınma
müştak: arzu etme, inceleme
mutalâa: dikkatli okuma, inceleme.
nazar: dikkat, düşünce.
nefiy: sürgün
nefret: tiksinme.
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür
rabıta: alâka, bağ
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
safî: saf, temiz, samimî
sâir: diğer, başka, öteki
suret: şekil, biçim, tarz
tazyikat: baskılar, zorlamalar, sıkıştırmalar
tecerrüdüm: yalnız, başına kalmam
tevellut eden: doğan
ülfet: alışma
üstad-ı mutlak: ilimde üstünlüğü ve öğreticiliği tartışmasız olan öğretici
vaziyet: durum, hal
zulmen: haksızlıkla, zulmederek

İşte ihtiyar ve şuurumun dairesi haricinde, mezkûr hâletler ve serguzeşt-i hayatım ve ulûmlarım envalarındaki hilâf-ı âdet ihtiyarsız tetebbuatım, böyle bir netice-i kudsiyeye müncer olmak için, kuvvetli bir inayet-i İlâhiye ve bir ikram-ı Rabbanî olduğuna bende şuphe bırakmamıştır.

Yedinci İşaret

Bu hizmetimiz zamanında, beş altı sene zarfında, bilâmubalâğa yüz eser-i ikram-i İlâhî ve inayet-i Rabbaniye ve keramet-i Kur'âniyeyi gözümüzle gördük. Bir kısmını On Altıncı Mektupta işaret ettik. Bir kısmını Yirmi Altıncı Mektubun Dördüncü Mebhasının mesail-i muteferrikasında, bir kısmını Yirmi Sekizinci Mektubun Üçüncü Meselesinde beyan ettik. Benim yakın arkadaşlarım bunu biliyorlar. Daimî arkadaşım Süleyman Efendi çoklarını biliyor. Hususan Sözlerin ve risalelerin neşrinde ve tashihatında ve yerlerine yerleştirmekte ve tesvid ve tebyizinde, fevkalme'mul kerametkârâne bir teshilâta mazhar oluyoruz; keramet-i Kur'âniye olduğuna şüphemiz kalmıyor. Bunun misalleri yüzlerdir.

Hem maişet hususunda o kadar şefkatle besleniyoruz ki, en küçük bir arzu-yu kalbimizi, bizi istihdam eden Sahib-i Inayet, tatmin etmek için fevkalme'mul bir surette ihsan ediyor ve hakeza... İşte bu hâl gayet kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir ki, biz istihdam olunuyoruz. Hem nza

arzu: istek.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bilâmubalâğa: abartmaksızın, abartısız.
daimî: sürekli, devamlı.
envâ: çeşitler, türler, neviler.
eser-i ikram-ı İlâhî: Allah'ın lütfunun ihsanının eseri, neticesi.
fevkalme'mul: bilinenin, yerleşenin üstünde.
gayet: çok, son derece.
hakeza: bunun gibi, benzeri.
hâlet: hal, durum.
haricinde: dışında.
hilâf-ı âdet: adete aykırı.
husus: konu.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihsan: ikram, lütuf, bağış.
ihtiyar: istek, irade, tercih.
ihtiyarsız: elinde olmadan, irade dışı.
ikram-ı Rabbanî: bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren onları yaratılış gayelerine uygun bir şekilde sevk ve idare eden Allah'ın ikramı, ihsanı.
İnayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
İnayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti. Cenab-ı Hakkın mahlûkâtın terbiye, tedbir ve idaresinde onlara yapmış olduğu lütuflar, himayeler, yardımlar.
istihdam olunma: hizmet ettirilme, çalıştırılma.
İstihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
işaret-i gaybiye: görünmeyen bir kaynaktan, Cenab-ı Hak'tan gelen işaret.
kerametkârâne: kerametli bir şekilde.
kerametkârâne: kerametli bir şekilde.
maişet: geçinme, geçim.
mazhar: nail olma, erişme, kavuşma.
mebhas: bahis, kısım, bölüm.
mesail-i müteferrika: çeşitli meseleler.
mesele: sorulup karşılığı istenilen şey, cevabı istenen soru.
mezkûr: zikredilen, anılan, sözü geçen.
misal: örnek, numune.
müncer olmak: sonuçlanmak.
neşir: dağıtma, yayma.
netice-i kudsiye: kudsî, mukaddes netice.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sahib-i inayet: yardım sahibi.
serguzeşt-i hayat: hayat hikâyesi, hayat maceraları.
suret: biçim, tarz.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek, içten ve karşılıksız sevme.
şuur: anlayış, idrak.
tashihat: düzeltmeler, tashihler.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tebyiz: müsveddeyi temize çekme.
teshilât: kolaylaştırmalar.
tesvid: karalama, müsvedde.
tetebbuat: araştırıp incelemeler.
ulûm: ilimler.
zarfında: içinde.
zikir: anma, söyleme.

dairesinde, hem inayet altında bize hizmet-i Kur'âniye yaptırılıyor.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلٰوةً تَكُونُ لَكَ رِضَآءً وَلِحَقِّهِ اَدَآءً

وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا ۞ آمِين[3]

Mahrem Bir Suale Cevaptır

[Şu sırr-ı inayet, eskiden mahremce yazılmış, On Dördüncü Sözün ahirine ilhak edilmişti. Her nasılsa ekser müstensihler unutup yazmamışlardı. Demek munasıp ve lâyık mevkı burası imiş kı, gizlı kalmış.]

Benden sual ediyorsun: "Neden senin Kur'ânı'dan yazdığın Sözlerde bir kuvvet, bir tesir var ki, müfessirlerin ve arıflerin sözlerinde nadiren bulunur. Bazen bir satırda bir sahife kadar kuvvet var, bir sahifede bir kitap kadar tesir bulunuyor?"

Elcevap: Güzel bir cevaptır. Şeref, i'caz-ı Kur'ân'a ait olduğundan ve bana ait olmadığından, bilâperva derim:

Ekseriyet itibarıyla öyledir. Çünkü, yazıları Sözler tasavvur değil, tasdiktir; teslim değil, imandır; marifet değil, şahadettir, şuhuttur; taklit değil, tahkiktir; iltizam

1- Rabbimin bu ihsanından dolayı Allah'a hamd olsun.

2- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

3- Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e ve onun Âl ve Ashabına Senin razı olacağın ve onun hakkının ödenmesine vesile olacak şekilde çok salât ve selâm eyle. Âmîn.

ahir: son.
Âl ve Ashap: Peyamgebirimizin aile bireyleri ve Sahabeler.
âmîn: yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle! anlamında duanın sonunda söylenir.
arif: bilen, hakikat mertebesine erişen, üstün görüşlü kimse.
bilaperva: korkusuzca, çekinmeden.
ekser: çoğunluk, pek çok.
ekseriyet: çoğunluk.
hak: doğru, gerçek.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'a ve onun hakikatlerine yapılan hizmet.
ihsan: iyilik, ikram, bağış, yardım.
ilhak: ilave etme.
iltizam: taraftarlık.
iman: inanma, itikat.
inayet: yardım.
mahrem: gizli olan, herkese söylenmeyen.
marifet: bilgi.
mevkı: yer.
muhakkak: şüphesiz, mutlak.
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in ayetlerini tefsir eden, açıklayan İslâm âlimi.
munasıp: uygun, lâyık.
mustensih: bir yazının kopyasını çıkaran, yazarak çoğaltan.
nadiren: az olarak.
noksan: eksiklik, kusur.
Rab: yaratan, büyüten, ihtiyaçları gideren, idare ve terbiye eden Allah.
razı olmak: hoşnut olma, kabul etme.
rıza dairesi: Allah'ın kabul edeceği, hoşnut ve razı olacağı daire.
sahife: sayfa.
salat: Hz. Peygamber'e dua. Hz. Muhammed'e, ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
sual: soru.
sırr-ı inayet: Allah'ın yardımının sırrı.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şeref: yüksekliğe, yücelik.
şuhut: şahit olma, görme.
tahkik: doğruluğunu, hakikatini araştırma, soruşturma.
taklit: başkasının fikir ve görüşlerine, delilsiz körü körüne kabul etme, uyma.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, düşünme.
tasdik: doğrulama, gerçekliğini kabul etme, onaylama.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tesir: etki.
teslim: doğruluğunu kabul etme, boyun eğme.
vesile: vasıta, aracı.

değil, iz'andır; tasavvuf değil, hakıkattir; dava değil, dava içinde bürhandır. Şu sırrın hikmeti budur ki:

Eskı zamanda, esasat-ı imanıye mahfuzdu, teslim kavi idi. Teferruatta, ariflerin marifetleri delilsiz de olsa, beyanatları makbul idı, kâfi idi. Fakat şu zamanda, dalâlet-ı fenniye elini esasata ve erkâna uzatmış olduğundan, her derde lâyık devayı ıhsan eden Hakîm-i Rahîm olan Zat-ı Zülcelâl, Kur'ân-ı Kerîm'in en parlak mazhar-ı i'cazından olan temsilâtından bır şulesini, acz ve zaafıma, fakr ve ihtıyacıma merhameten, hizmet-ı Kur'ân'a aıt yazılarıma ıhsan ettı.

Felillâhilhamd, sırr-ı temsil dürbünüyle en uzak hakıkatler gayet yakın gösterildi. Hem, sırr-ı temsil cihetülvahdetiyle, en dağınık meseleler toplattırıldı. Hem, sırr-ı temsil merdiveniyle, en yüksek hakaika kolaylıkla yetiştirildi. Hem, sırr-ı temsil penceresiyle, hakaık-ı gaybıyeye, esasat-ı İslâmiyeye şuhuda yakın bir yakîn-i imaniye hâsıl oldu. Akıl ile beraber vehım ve hayal, hatta nefıs ve heva teslime mecbur olduğu gıbi, şeytan dahı teslîm-i silâha mecbur oldu.

Elhâsıl, yazılarımda ne kadar guzellik ve tesır bulunsa, ancak temsilât-ı Kur'âniyenin lemaatındandır. Benim hissem, yalnız şıddet-ı ihtiyacımla taleptir ve gayet aczimle tazarruumdur. Dert benimdir; deva Kur'ân'ındır.

acz: zayıflık, güçsuzluk.
arif: bilen, hakikat mertebesine erişen, üstün görüşlü kimse.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
burhan: delil, kanıt.
cihetülvahdet: birlik yönü.
dalâlet-i fenniye: fenden, ilmden gelen sapkınlık, ilmî dalalet.
dava: iddia.
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, kanıt.
deva: ilâç, çare, tedbir.
elhasıl: sonuç olarak, özetle, kısası.
erkan: rükünler, esaslar.
esasat: esaslar, kökler, temeller.
esasat-ı imaniye: iman esasları, şartları.
esasat-ı İslâmiye: İslam esasları.
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
felillâhilhamd: Allah'a hamd olsun.
gayet: çok, son derece.
hakaık: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-ı gaybiye: gizli olan ve bilinmeyen gerçekler.
hakıkat: gerçek, doğru.
Hakîm-i Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan, çok çok merhametli, Allah.
hamd: Allah'a karşı olan memnuniyetini onu overek bildirme.
hasıl olma: meydana gelme.
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hisse: pay.
hizmet-i Kur'an: Kur'an hizmeti.
ihsan etme: bağışlama, ikram etme, verme.
iz'an: şüphesiz inanma, gönülden inanma.
kâfi: yeter, yeterli.
kavi: kuvvetli, sağlam.
lemaat: lem'alar, parıltılar.
mahfuz: hifz olunmuş, korunmuş.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
marifet: bilgi.
mazhar-ı i'caz: mucizeliğin gorunduğu yer.
mecbur olma: zorunda kalma.
merhameten: acıyarak, merhamet ederek.
mesele: halledilmesi güç olan iş.
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüge sevk eden, şehvetlerin kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
sırr-ı temsil: örnekleme, temsil getirme gerekçesi, esası, gayesi.
şeytan: ademoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık, ıblıs.
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın muhtaç olmanın şıddeti.
şuhut: şahıt olma, görme.
şule: alev, ışık.
talep: isteme, dileme, arzu.
tasavvuf: kişinin kalb, ruh ve bedeni belirli metotlarla eğiterek, bazı manevî mertebeleri katetmesini ve olgunlaşmasını sağlayan yol.
tazarru: yalvarma. Allah'a huşu içinde yalvarma.
teferruat: ayrıntılar.
temsilat: temsiller, kıyaslama, tarzında benzetmeler, örnekler.
temsilât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın verdiği temsiller, misaller, örnekler.
tesir: etki.
teslim: kendini bırakma, boyun eğme, doğruluğunu kabul etme.
teslim-i silâh: silâh bırakma.
vehim: kuruntu.
yakın-ı imaniye: hıç şüphesiz, kesin, mükemmel iman bilgisi.
zaaf: zayıflık.
Zat-ı Zülcelal: celal ve büyukluk sahıbı zat, Allah.

Yedinci Meselenin Hatimesidir

Sekiz inayet-i İlâhiye suretinde gelen işarat-ı gaybıyeye dair gelen veya gelmek ihtimali olan evhamı izale etmek ve bir sırr-ı azîm-i inayeti beyan etmeye dairdir.

Şu Hatime Dört Nüktedir

BİRİNCİ NÜKTE: Yırmı Sekizinci Mektubun Yedinci Meselesinde yedi sekiz küllî ve manevî inayat-ı İlâhiyeden hissettiğimiz bir işaret-i gaybıyeyi, "Sekizinci İnayet" namıyla "tevafukat" tabiri altındaki nakışta o işaratın cilvesini gördüğümüzü iddia etmiştik. Ve iddia ediyoruz ki, bu yedi sekiz küllî inayatlar o derece kuvvetli ve kat'îdirler ki, her birisi tek başıyla o işarat-ı gaybıyeyi ispat eder. Farzımuhal olarak, bir kısmı zayıf görülse, hatta inkâr edilse, o işarat-ı gaybıyenin kat'iyetine halel vermez. O sekiz inayatı inkâr edemeyen, o işaratı inkâr edemez. Fakat, tabakat-ı nâs muhtelif olduğu, hem kesretli tabaka olan tabaka-i avam, gözüne daha ziyade itimat ettiği için, o sekiz inayatın içinde en kuvvetlisi değil, belki en zahirîsi tevafukat olduğundan –çendan ötekiler daha kuvvetli, fakat bu daha umumî olduğu için– ona gelen evhamı def etmek maksadıyla, bir muvazene nev'inden, bir hakikati beyan etmeye mecbur kaldım. Şöyle ki:

O zahirî inayet hakkında demiştik: Yazdığımız risalelerde, Kur'ân kelimesi ve Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kelimesinde öyle bir derece tevafukat görünüyor, hiçbir şüphe bırakmıyor ki, bir kasıt ile tanzım

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun
beyan: açıklama, bildirme, izah
cilve: görüntü, yansıma
çendan: gerçi
dair: ait, ilgili.
def etmek: uzaklaştırmak, kovmak.
evham: kuşkular, kuruntular
farz-ı muhal: imkânsızı varsayma, kabullenme.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
halel verme: zarar verme
hatime: son söz, sonuç.
iddia etmek: bir fikri ısrarla savunmak
ihtimal: olabilirlik.
inayat: iyilikler, yardımlar
inayat-ı İlahiye: İlahî yardımlar
inayet: yardım
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inkar: reddetme, kabul etmeme, inanmama.
ispat etme: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama.
işarat: işaretler
işarat-ı gaybıye: görünmeyen bir kaynaktan, Cenab-ı Hak'tan gelen işaretler
itimat etme: güvenme
izale: gideriş, ortadan kaldırma
kasıt: bir şeyi isteyerek, bilerek yapma
kat'i: kesin, şüphesiz
kat'iyet: kesinlik.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
küllî: çok, büyük.
maksat: niyet, amaç, gaye.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecbur: bir işi yapmak zorunda kalmış.
mesele: sorulup karşılığı istenilen şey, cevabı istenen soru, konu
muhtelif: çeşitli, farklı
muvazene: karşılaştırma
nakış: işleme
nevi: çeşit, cins, tür
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
suret: biçim, şekil
sırr-ı azîm-i inayet: Cenab-ı Allah'ın yardımının büyük sırrı, hikmeti
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
tabaka-ı avam: halk tabakası
tabakat-ı nâs: insan sınıfları, insan katmanları.
tabir: ifade, söz, deyim
tanzım: sıralama, düzenleme
tevafukat: uyguluklar, uygun gelişler, denk düşmeler
umumî: herkesle alâkalı, genel
zahirî: görünen, açık.
zaif: zayıf
ziyade: çok, fazla

edilip muvazi bir vaziyet verilir. Kasıt ve irade ise bizlerin olmadığına delilimiz, üç dört sene sonra muttali olduğumuzdur. Öyle ise, bu kasıt ve irade, bir inayet eseri olarak gaybîdir. Sırf i'caz-ı Kur'ân ve i'caz-ı Ahmediyeyi teyit suretinde ve iki kelimede tevafuk suretinde o garip vaziyet verilmiştir. Bu iki kelimenin mübarekiyeti, i'caz-ı Kur'ân ve i'caz-ı Ahmediyeye bir hatem-i tasdik olmakla beraber, sair misil kelimelen dahi, ekseriyet-i azîme ile tevafuka mazhar etmişler. Fakat onlar birer sahifeye mahsus, şu iki kelime bir iki risalenin umumunda ve ekser risalelerde görünüyor. Fakat mükerrer demişiz. Bu tevafukun aslı, sair kitaplarda da çok bulunabilir, amma kasıt ve irade-i âliyeyi gösterecek bu derece garabette değildir.

Şimdi bu davamızı çürütmek kabil olmadığı hâlde, zahir nazarlarda çürümüş gibi görmekte bir iki cihet olabilir.

Birisi: "Sizler düşünüp öyle bir tevafuku rast getirmişsiniz" diyebilirler. "Böyle bir şey yapmak kasıt ile olsa, rahat ve kolay bir şeydir."

Buna karşı deriz ki: Bir davada iki şahıd-i sadık kâfidir. Bu davamızdaki kasıt ve irademiz taallûk etmeyerek, üç dört sene sonra muttali olduğumuza yüz şahıd-i sadık bulunabilir.

Bu münasebetle bir nokta söyleyeceğim: Bu keramet-i i'caziye, Kur'ân-ı Hakîm belâgat cihetinde derece-i i'cazda olduğu nev'inden değildir. Çünkü, i'caz-ı Kur'ân'da,

belâgat: düzgün, kusursuz, yerinde ve halin ve makamın icabına göre söz söyleme
cihet: yön, sebep
dava: iddia
delil: şahit, belge, kanıt.
derece-i i'caz: mu'cizelik derecesi
ekser: çoğunluk, pek çok.
garabet: garîplik, hayret verici lik.
gaybî: gayba ait, görünmeyene ait
hatem-i tasdik: tasdik, onay muhru.
i'caz-ı Ahmediye: bir ismi de Ahmed olan Peygamber Efendimizin mu'cizesi
i'caz-ı Kur'ân: Kur'an'ın mu'cizeliği
inayet eseri: yardım sonucu
irade: dileme, isteme, tercih
irade-i âliye: yüce, yüksek irade
kabil: mümkün, ihtimal dahiresinde
kâfi: yeter, yeterli
kasıt: bir şeyi isteyerek, bilerek yapma
keramet-i i'caziye: Kur'ân-ı Kerîm'in i'cazının mu'cizeliğinin vesile olduğu keramet.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
mahsus: başkasında bulunmayan, bir şeye veya kişiye has olan, özel
mazhar: nail olma, erişme
misil: benzer, eş
muttali olma: haberdar olma, öğrenme
muvazi: denk, eşit.
mübarekiyet: mübareklik, uğurluluk, hayırlılık
mükerrer: tekrarla
münasebet: bağlantı, ilişki
nazar: bakış, düşünce.
nevi: çeşit, cins, tür
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
sahife: sayfa
sair: diğer, başka, öteki
suret: biçim, görünüş, tarz, şekil
sırf: yalnız, tamamıyla, sadece
şahıd-ı sadık: doğru sözlü şahit.
taalluk etmek: ilgili, alâkalı olmak.
tevafuk: uyguluk, denk gelme
teyit: kuvvetlendirme, destekleme
umum: genel.
vaziyet: durum, duruş, hal
zahir: görünen, açık, hançtekı

kudret-i beşer o yolda giderek o dereceye yetişemiyor. Şu keramet-i i'caziye ise, kudret-i beşerle olamıyor; kudret, o işe karışamıyor. Karışsa sun'î olur bozulur.(HAŞIYE)

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: İşaret-i hassa, işaret-i amme müna sebetiyle bir sırr-ı dakik-ı rububiyet ve rahmaniyete işaret edeceğiz.

Bir kardeşimin güzel bir sözü var; o sözü bu meseleye mevzu edeceğim. Sözü de şudur ki:

Bir gün güzel bir tevafukatı ona gösterdim.

Dedi: "Güzel! Zaten her hakikat güzeldir. Fakat bu sözlerdeki tevafukat ve muvaffakıyet daha güzeldir."

Ben de dedim: "Evet, her şey ya hakikaten güzeldir, ya bizzat güzeldir veya neticeleri itibarıyla güzeldir. Ve bu güzellik, rububiyet-i ammeye ve şümul-i rahmete ve tecelli-i ammeye bakar. Dediğim gibi, bu muvaffakıyetteki işaret-i gaybiye daha güzeldir. Çünkü bu, rahmet-i hassaya ve rububiyet-i hassaya ve tecelli-i hassaya bakar bir surettedir."

Bunu bir temsil ile fehme takrip edeceğiz. Şöyle ki:

HAŞİYE: On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci İşaretinde, bir nüshada, bir sayfada dokuz Kur'ân tevafuk suretinde bulunduğu hâlde, birbirine hat çektik, mecmuunda Muhammed lâfzı çıktı. O sayfanın mukabilindeki sayfada sekiz Kur'ân tevafukla beraber, mecmuunda lâfzullah çıktı. Tevafukatta böyle bedî şeyler çok var.

Bu haşiyenin mealini gözümüzle gördük.

Bekir, Tevfik, Süleyman, Galip, Said

bedî: güzel, eşsiz.
fehm: anlama, anlayış, akıl.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikaten: gerçekten.
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
hat: çizgi.
işaret-i amme: umumî, genel işaret.
işaret-i gaybiye: görünmeyen bir kaynaktan, Cenâb-ı Hak'tan gelen işaret.
İşaret-i hassa: hususî, özel işaret.
keramet-i i'caziye: Kur'ân-ı Kerîm'in i'cazının, mu'cizeliğinin vesile olduğu keramet.
kudret: güç, kuvvet, takat.
kudret-i beşer: insan gücü, kuvveti.
lafzullah: Allah lafzı.
meal: anlam, mana, açıklama.
mecmu: hepsi, tamamı, toplam, tüm.
mesele: konu.
mevzu etmek: koymak, bahis konusu yapmak.
Muhammed lafzı: "Muhammed" kelimesi, sözü.
mukabil: karşı.
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma.
münasebet: ilgi, alâka, vesile.
netice: sonuç.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
rahmet-i hassa: Allah'ın özel olarak, bir varlık üzerinde tecelli eden rahmeti, ihsanı, yardımı.
rububiyet-i amme: Cenâb-ı Hak'kın her şeyi kuşatan ve her şeyi kapsayan rububiyeti, hâkimiyeti, sevk, idare ve terbiye edicilliği.
rububiyet-i hassa: Cenâb-ı Hak'kın özel bir konuda veya özel bir yerdeki rububiyeti, hâkimiyeti, sevk, idare ve terbiye edicilliği.
suret: biçim, görünüş, şekil.
sırr-ı dakik-ı rububiyet ve rahmaniyet: rububiyet ve rahmaniyetin sırrı.
şümul-i rahmet: Allah'ın rahmetinin her şeyi kuşatması, içine alması.
takrip: yaklaştırma, yanaştırma.
tecelli-i amme: umumî tecelli, rızık verme, dinletme gibi Cenâb-ı Hak'kın bütün mahlûkatı kuşatan isimlerine ait büyük tecelliler.
tecelli-i hassa: Hususî tecelli, Cenâb-ı Hak'kın seçkin kullarına veya çaresizlik içindeki mahlûkatına karşı hususî, özel yardımları, ihsanları, himâyeleri.
temsil: örnek, kıyaslama tarzında benzetme.
tevafuk: uygunluk, birbirine denk gelme.
tevafukat: uygunluklar, uygun gelişler, denk gelmeler.

Bir padişahın umumî saltanatı ve kanunu ile, merhamet-i şahanesi umum efrad-ı millete teşmil edilebilir. Her fert, doğrudan doğruya o padişahın lütfuna, saltanatına mazhardır. O suret-i umumiyede, efradın çok münasebat-ı hususiyesi vardır.

İkinci cihet, padişahın ihsanat-ı hususiyesidir ve evamir-i hassasıdır ki, umumî kanunun fevkinde, bir ferde ihsan eder, iltifat eder, emir verir.

İşte bu temsil gibi, Zat-ı Vacibü'l-Vücud ve Hâlık-ı Hakîm ve Rahîm'in umumî rububiyet ve şümul-i rahmeti noktasında her şey hissedardır. Her şeyin hissesine isabet eden cihette, hususî onunla münasebettardır. Hem kudret ve irade ve ilm-i muhitiyle her şeye tasarrufatı, her şeyin en cüz'î işlerine müdahalesi, rububiyeti vardır. Her şey, her şe'ninde Ona muhtaçtır; Onun ilim ve hikmetiyle işleri görülür, tanzim edilir. Ne tabiatın haddı var ki, o daire-i tasarruf-i rububiyetinde saklansın ve tesir sahibi olup müdahale etsin; ve ne de tesadüfün hakkı var ki, o hassas mizan-ı hikmet dairesindeki işlerine karışsın. Risalelerde, yirmi yerde kat'î hüccetlerle tesadüfü ve tabiatı nefyetmişiz ve Kur'ân kılıcıyla idam etmişiz, müdahalelerini muhal göstermişiz. Fakat, rububiyet-i ammedeki daire-i esbab-ı zahiriyede, ehl-i gafletin nazarında hikmeti ve sebebi bilinmeyen işlerde, tesadüf namını vermişler. Ve hikmetlen ihata edilmeyen bazı ef'al-i Ilâhiyenin kanunlarını, tabiat perdesi altında gizlenmiş, görememişler, tabiata muracaat etmişler.

cihet: yan, yön
cüz'î: önemsiz, küçük.
daire-i esbab-ı zahiriye: görünürdeki sebepler
daire-i tasarruf-i rububiyet: Ilâhî irade ve terbiyenin tasarruf dairesi
ef'al-i ilâhiye: Allah'ın fiillen işlediği icraatları
efrad-ı millet: milletin fertleri.
efrat: fertler, şahıslar, kişiler.
ehl-i gaflet: kâinatta olan olayların Allah'ın kudretiyle olduğunu unutan veya önemsemeyen kimseler
evamir-i hassa: hususî özel emirler, işler
fert: şahıs, kişi
fevkinde: üstünde, üzerinde
hadd: yetki, güç, hak, imkân
Hâlık-ı Hakîm: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde yaratan yaratıcı, Allah
hassas: ince.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş
hisse: pay
hissedar: pay sahibi.
hususî: özel
hüccet: delil, kanıt.
ihata: kuşatma, kavrama, anlama
ihsan: ikram, lütuf, bağış, yardım
ihsanat-ı hususiye: hususî ihsanlar, özel hediye ve ikramlar
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici, kuşatıcı ilim
iltifat: iyilik ve güzellikle davranma
irade: dileme, isteme, tercih
kanun: yasa
kat'i: kesin, şüphesiz.
kudret: varlıkları kuşatan güç ve kuvvet.
lütuf: iyilik, ihsan, bağış
merhamet-i şahane: şahane, eksiksiz ve mükemmel merhamet, bağış, ihsan
mizan-ı hikmet: hikmet terazisi, hikmet ölçüsü
muhal: imkânsız, mümteni, mümkün olmayan
muhtaç: ihtiyacı olan
müdahale: karışma, el atma
münasebat-ı hususiye: özel ilişkiler
münasebettar: ilgili, alâkalı
müracaat: başvurma
nazar: düşünce, bakış
nefyetme: uzaklaştırma
padişah: hükümdar, sultan.
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, acıyan, koruyan Allah
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
rububiyet: rabbik, Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah'ın her şeyi kuşatan dairesi, idare ve terbiye ediciliği
saltanat: hâkimiyet, hükümdarlık, nail olmuş, erişmiş kavuşmuş
suret-i umumiye: genel görünüş, görünüm
şe'n: hal, durum, keyfiyet, iş.
şümul-i rahmet: Allah'ın rahmetinin her şeyi kuşatması, kaplaması
tabiat: Allah'ı inkar edenlerin yaratıcı güç olarak gördükleri doğa, tabiat.
tanzim: sıralama
tasarrufat: tasarruflar, her şeyi dilediği gibi kullanma ve yönetmeler
temsil: örnekleme, canlandırma
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tesir: etki
teşmil: genişletme, genelleştirme, herkes için geçerli kılma
umum: bütün.
umumî: herkesle alâkalı, genel
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan Zat, Allah

İkincisi hususî rububiyetidir ve has iltifat ve imdad-ı Rahmanîsidir ki, umumî kanunların tazyikatı altında tahammül edemeyen fertlerin imdadına Rahmanürrahîm isimleri imdada yetişirler, hususî bir surette muavenet ederler, o tazyikattan kurtarırlar. Onun için, her zîhayat, hususan insan, her anda Ondan istimdat eder ve medet alabilir. İşte bu hususî rububiyetindeki ihsanatı, ehl-i gaflete karşı da tesadüf altına gizlenmez ve tabiata havale edilmez.

İşte bu sırra binaendir ki, *İ'caz-ı Kur'ân* ve *Mu'cizat-ı Ahmediyede*'ki işarat-ı gaybiyeyi, hususî bir işaret telâkki ve itikat etmişiz. Ve bir imdad-ı hususî ve muannitlere karşı kendini gösterecek bir inayet-ı hassa olduğunu yakîn ettik. Ve sırf lillâh için ilân ettik. Kusur etmişsek Allah affetsin. Âmin...

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِنْ نَسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا [1]

Sözlerin tebyizinde kıymettar hizmeti sebkat eden Muallim Ahmed Galib'in fikrasıdır.

"Elde Kur'ân gibi bürhan-ı hakikat varken,
"Münkiri ilzam için gönlüme sıklet mi gelir?"
Sözün özdür, ey can, tekelluf değil.

Ledun ilminin zübde-ı pakidir
Bu, summettedarik tasannuf değil.

1- Ey Rabbimiz, unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

binaen: den dolayı, -den oturu
bürhan-ı hakikat: hakikat delili
can: yakın dost.
ehl-i gaflet: kâinatta meydana gelen olayların Allah'ın kudretiyle olduğunu unutan veya önemsemeyen
fert: şahıs, kişi
fikra: bir konu hakkında yazılan yazı
has: hususî, özel
hata: yanlış, suç, günah, kabahat.
havale etme: bırakılma
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: bir şeye has olan, özel
İ'caz-ı Kur'ân: Kur'an'ın mu'cizeliğini anlatan Yirmi Beşinci Söz risalesi.
ihsanat: iyilikler, bağışlar, yardımlar, nimetler
iltifat: iyilik ve güzelliklerle muamele etme
ilzam: susturma, kuvvetli delilleri öne sürerek karşındakini cevap veremez hale getirme
imdad-ı hususî: hususî, özel yardım
imdad-ı Rahmanî: Cenâb-ı Hakkın Rahman ismiyle mahlûkatının hiç birisini hariç bırakmayarak, her birisine yapmış olduğu lütuflar, yardımlar, korumalar
imdat: yardım
inayet-i hassa: özel yardım.
istimdat: yardım istemek
işarat-ı gaybiye: görünmeyen bir kaynaktan, Cenâb-ı Hak'tan işaretler
itikat: inanma
kanun: yasa
kusur: suç, kabahat, hata
kıymettar: değerli, kıymetli
ledün: Allah'ın sırlarına ait manevî bilgi, gayb ilmi
lillâh: Allah için.
medet: yardım
muannit: inatçı, direnen
muavenet: yardım
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimize (ASM) ait mu'cizeleri anlatan On Dokuzuncu Mektup risalesi
münkir: inkar eden, inanmayan, dinsiz
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rahmanürrahîm: çok şefkatli, çok merhametli olan Allah
rububiyet: rablik, Cenâb-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri verme, yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
sebkat: geçme
suret: biçim, tarz, şekil
sümmettedarik: başka eserlerden tasnif etme, derleme
sıklet: ağırlık, sıkıntı
tabiat: Allah'ı inkar edenlerin yaratıcı güç olarak gördükleri doğa, canlı, cansız ve tüm varlıklar
tahammül: katlanma, dayanma, sabretme
tasannuf: zorla yapılan sınıflandırma veya telif
tazyikat: baskılar
tebyiz: temize çekme
tekelluf: kulfet gösteriş yapma, çok, sahte tavır, zahmet
telakkı: kabul etme
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
umumî: herkesle alâkalı, genel
zîhayat: hayat sahibi
zübde-i pak: tertemiz öz, netice.

Bu bir hikmet-i nur-i irfandır,
Ki ehva ve lâğv ve tefelsuf değil.

Müzekkî-ı nefis ve musaffî-i ruh,
Mürebbî-ı dildir, tasavvuf değil.

O Sözler bütün marifet şemsidir,
Sözüm doğrudur, bir teellüf değil.

İçin nurudur, lâfza akseylemiş,
Bir iki satırda teradüf değil.

Mutabık lâfızlar birbirine,
Bu asla tasannu, tesadüf değil.

Dizilmiş nizamla bütün harfleri;
Tevafuktur, asla tehalüf değil.

Bu bir cilve-i sırr-ı i'cazdır,
Ki Kur'ân'dandır, tecevvuf değil.

Bu hüsnütesadüf güzeldir, güzel,
Bu babda ne dense, tezauf değil.

Saıd-ı Bediüzzaman-ı Nursî,
Beyanı bedîdir, taattuf değil.

Teselliye ermemiş elinde kalem,
Eder arz-ı didar, taharrüf değil.

Tevafuk, sözünde ona çok mudur?
Tefevvuk, onun için teşerrüf değil.

İsabet buna savb-ı Hak'tan gelir,
Bu kastî değildir, tasarruf değil.

akseyleme: yansıma
arz-ı didar: güzelliğin arz edip gösterme.
bab: bölüm.
bedî: güzel, eşsiz.
beyan: anlatma, açıklama, bildirme, izah.
cilve-i sırr-ı i'caz: mu'cizelik sırrının cilvesi, görüntüsü ve yansıması.
ehva: nefsin istek ve arzuları, heveslerı.
hikmet-i nur-ı irfan: Kur'an'ın imana ait sırlarını keşfetme, Kur'ân'a ait hakikatleri, sırları bilme ve anlama ilmi.
husnütesadüf: güzel rastlantı.
kastı: isteyerek, bilerek.
lâfız: söz, kelime, ağızdan çıkan, manalı veya manasız söz.
lâğv: faydasız, boş, saçma.
marifet: bilgi.
musaffî-ı ruh: ruhu temizleyen.
mutabık: uygun.
murebbî-i dil: gönlü, kalbi terbiye eden, eğiten.
müzekkî-ı nefis: insanın nefsini terbiye eden, temizleyen.
nizam: sıra, düzen.
nur: aydınlık, ışık.
savb-ı Hak: Hak'tan, Allah'tan.
şems: güneş.
taattuf: acıma, şefkat gösterme.
taharrüf: sapma, bozulma.
tasannu: yapmacık.
tasarruf: dilediği gibi kullanma ve yönetme.
tasavvuf: kişinin kalb, ruh ve bedenini belirli metotla eğiterek, bazı manevî mertebelen katetmesini ve olgunlaşmasını sağlayan yol.
tecevvüf: oyulma, içi boş sözler.
teellüf: ülfet etme, alışma.
tefelsüf: felsefe yapma, filozofça sözler söyleme.
tefevvuk: üstünlük.
tehafuf: birbirine zıt olma, birbirine uymama.
teradüf: iki ve daha fazla kelimenin bir manaya gelmesi, eş anlamlılık.
tesadüf: rastlantı.
teşerrüf: şereflenme.
tevafuk: uygunluk, birbirine denk gelme.
tezauf: kat kat artma, çoğalma, fazlalık.

Bunu görmeyen bed nazarlar için,
Telehhüf denim ben, teessüf değil.

Ki, var manevî hayretim galiben,
Beyanım bu yolda tazarruf değil

Çok işte Hak onu muvaffak ede,
Tevafuk, makam-ı tevakkuf değil.

Ahmed Galib
(rahmetullâhı aleyh)

Merhum Binbaşı Asım Beyin fikrasıdır

Kasem ederim, doğrudur sözü özüyle beraber.
Bu hakikati kabul ve tasdik etmeyen bedmâyeler,
Kalır dalâlet ve vadi-i hüsranda nice seneler.
Bunları irşat edip kurtarmaktır hüner,
Hidayet erişse eğer, o vakit boyun eğer.
Cümlenin ıslahını niyaz edip Hâlik'a yalvaralım,
Hep envar-ı Kur'âniye olan Sözlen okuyup anlatalım,
Bu yolda bizler de feyiz alıp dilşad olalım,
Fenâyı bekaya tebdilde rıza-i Bâri'ye kavuşalım.
Sadhezar tahsine lâyık bîbaha fikra-ı Galib,
Bu hakikatleri söylemekle olur şüphesiz galip

Binbaşı Asım
(rahmetullâhı aleyh)

bed: fena, kötü.
bedmaye: mayası bozuk sütü bozuk.
beka: kalıcılık, devamlılık
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bıbaha: paha biçilmeyecek kadar değerli.
cumle: bütün, herkes
dalalet: doğru yoldan sapkınlık, inançsızlık
dilşad olmak: gönlü hoş, mutlu olmak.
envar-ı Kur'aniye: Kur'an nurları, Kur'ân'ın saçtığı parıltılar, ışıklar
fena: yok olma, geçip gitme.
feyiz: ilim, irfan, insan bağışı, kerem
fikra: bir konu hakkında yazılmış yazı
fikra-ı Galib: Galib'in fikrası, Galib'in yazdığı kısa yazı.
galip: üstün
galiben: çoğu zaman, çoğu kere
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah
hakikat: gerçek, doğru
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hidayet: doğru ve hak olan
hüner: manfet, beçen, ustalık
irşat: gafletten uyandırıp doğru yolu gösterme
kasem: yemin, and
layık: uygun, yakışır, munasip
makam-ı tevakkuf: durma, duraklama makamı, yeri.
manevi: manaya ait, maddî olmayan
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
nazar: bakış, düşünce.
niyaz: dua.
rahmetullahı aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun
rıza-ı Bari: varlıkları mükemmel bir şekil ve sûrette yaratan Allah'ın rızası, hoşnutluğu
sadhezar: yüz bin
tahsin: beğenme, güzel bulma, övgü
tasdik: doğrulama, onaylama
tazarruf: zerafet, kibarlık, incelik gösterme
tebdil: değiştirme
teessüf: üzülme, eseflenime
telehhuf: yanıp yakılma, acınarak sızlanma
tevafuk: uygunluk, birbirine denk gelme
vadi-i hüsran: hüsran, kaybedış vadisi
ıslah: iyi duruma gelme, iyileşme, düzelme

Sekizinci Risale olan Sekizinci Mesele

Şu Mesele altı sualin cevabı olup Sekiz Nuktedir.

BİRİNCİ NÜKTE

Bir dest-i inayet altında hizmet-i Kur'âniyede istihdam edildiğimize dair çok envâ-ı işârat-ı gaybiyeyi hissettik ve bazılarını gösterdik. Şimdi, o işâratın bir yenisi daha şudur ki:

Ekser Sözlerde tevafukat-ı gaybiye var. (HAŞİYE) Ezcümle, *Resul-i Ekrem* kelimesinde ve *Aleyhissalâtu Vesselâm* ibaresinde ve *Kur'ân* lâfz-ı mübarekesinde bir nevi cilve-i i'caz temessül ettiğine bir işâret var. İşârat-ı gaybiye, ne kadar gizli ve zayıf de olsa, hizmetin makbuliyetine ve meselelerin hakkaniyetine delâlet ettiği için, bence çok ehemmiyetlidir ve çok kuvvetlidir. Hem, gururumu kırar. Ve sırf bir tercüman olduğumu kat'iyen bana gösterdi. Hem, hiç medar-ı iftihar benim için bir şey bırakmıyor, yalnız medar-ı şükran olan şeylen gösteriyor. Hem madem Kur'ân'a aittir ve i'caz-ı Kur'ân hesabına geçiyor ve kat'iyen cüz-i ihtiyarımız karışmıyor ve hizmette tembellik edenleri teşvik ediyor ve risalenin hak olduğuna kanaat veriyor ve bizlere bir nevi ikram-ı İlâhîdir ve izhar

HAŞİYE: Tevafukat ise, ittifaka işârettir. İttifak ise, ittihada emâredir, vahdete alâmettir. Vahdet ise, tevhidi gösterir. Tevhit ise, Kur'ân'ın dört esasından en büyük esasıdır.

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
cilve-i i'caz: i'caz tecellisi, mu'cizeliğin görüntüsü, yansıması
cüz-i ihtiyar: kendi istegiyle hareket etme gücü
dair: ait, ilgili
delâlet: işâret.
dest-i inâyet: yardım eli.
ehemmiyet: değer, önem
ekser: çoğunluk, pek çok.
envâ-ı işârat-ı gaybiye: gayba dair işâretlerin çeşitleri, türleri
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle
hak: doğru, gerçek.
hakkaniyet: doğruluk.
hâşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
hissetmek: algılamak.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği
ibâre: cümle, metnin dışına yazılan veya metninden çıkarılan söz grubu
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma
işârat: işâretler, belirtiler
işârat-ı gaybiye: görünmeyen bir kaynaktan, Cenâb-ı Hak'tan gelen işâretler
izhar: açığa çıkarma, gösterme, belirtme
kanaat: elindekiyle yetinme
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle, hiç şüphesiz
lâfz-ı mübârek: mübârek lâfız, hayırlı, bereketli söz, kelime
makbuliyet: kabul edilmiş olma
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünme sebebi
medar-ı şükran: şükrü gerektiren, şükre sebep
mesele: sorulup karşılığı istenilen şey, cevabı istenen soru
nevi: çeşit, tür
nükte: herkesin anlayamadığı ince mânâ, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mânâ
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şereflî ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed.
risâle: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür
sual: soru.
sırf: yalnız, sadece
temessül etmek: görünmek, yansımak
tercüman: tercüme eden, çeviren, çevirici
teşvik: şevklendirmek, cesâret vermek
tevafukat-ı gaybiye: gaybî ve manevî bir yardım eseri olarak meydana gelen tevafuklar, denk gelmeler
zaif: zayıf

tahdis-i nimettir ve aklı gözüne inmiş mütemerritleri iskât ediyor; elbette izharı lâzımdır, inşaallah zararsızdır.

İşte, şu ışarat-ı gaybıyenin birisi de şudur ki:

Cenab-ı Hak, kemal-i rahmet ve kereminden, Kur'ân'a ve imana hizmetle meşgul olan bizleri teşvik ve kulûbumuzu tatmin için, bir ikram-ı Rabbanî ve bir ihsan-ı İlâhî suretinde, hizmetimizin makbuliyetine alâmet ve yazdığımız hak olduğuna işaret-i gaybıye nev'inden, bütün risalelerimizde ve bilhassa Mu'cızat-ı Ahmediye ve İ'caz-ı Kur'ân ve Pencereler risalelerinde, tevafukat-ı gaybıye nev'inde bir letafet ihsan etmiştir. Yani, bir sahifede misil olarak gelen kelimeleri birbirine baktırıyor. Bunda bir ışaret-ı gaybıye veriliyor ki, "Bir irade-i gaybî ile tanzim edilir. İhtiyarınıza ve şuurunuza güvenmeyiniz. İhtiyarınızın haben olmadan ve şuurunuz yetişmeden hârika nakışlar ve intizamlar yapılıyor."

Bahusus Mu'cizat-ı Ahmediye risalesinde lâfz-ı *Resul-i Ekrem* ve lâfz-ı salâvat bir âyine hükmüne geçip, o tevafukat-ı gaybiye işaretini sarih gösteriyor. Yeni, acemi bir müstensihin yazısında, beş sahife müstesna, mütebaki iki yüzden fazla salâvat-ı şerife birbirine muvazı olarak bakıyorlar. Şu tevafukat ise, şuursuz yalnız on adette bir iki tevafuka sebep olabilen tesadüfün işi olmadığı gibi, sanatta maharetsiz, yalnız manaya hasr-ı nazar ederek, gayet sur'atle, bir iki saatte otuz kırk sahifeyi telif eden ve kendi yazmayan ve yazdıran benim gibi bir bîçarenin düşünüşü dahi elbette değildir.

alâmet: belirti, işaret.
âyine: ayna.
bahusus: özellikle.
biçare: çaresiz, zavallı.
bilhassa: özellikle.
emare: belirti, işaret.
gayet: son derece.
hak: doğru, gerçek.
hasr-ı nazar: sadece bir şeye bakıp ona dikkat etme.
hâşiye: açıklayıcı yazı, dipnot.
hukmüne: yerine.
İ'caz-ı Kuran: Kur'an'ın mu'cizeliği.
ihsan: ikram etme, bağış yardım.
İhsan-ı İlahî: Allah'ın ihsanı, ikramı, nimetlendirmesi.
ihtiyar: tercih, irade, istek.
İkram-ı Rabbanî: bütün varlıkların ihtiyaçlarını gideren onları yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın ikramı.
iman: inanmak.
İnşaallah: Allah izin verirse.
intizam: düzen, tertip.
İrade-i gaybî: gaybî irade. Cenab-ı Hakkın dilemesi, istemesi.
irşat: doğru yolu gösterme.
iskat: susturma.
ışarat-ı gaybiye: görünmeyen bir kaynaktan Cenab-ı Hak'tan gelen işaretler.
İttifak: birleşme, birlik.
İttihat: birleşme, birlik oluşturma.
izhar: açığa çıkarma, gösterme, belirtme.
kemal-i rahmet ve kerem: mükemmel bir ikram, şefkat ve merhamet.
kulup: kalbler, gönüller.
lâfz-ı Resul-i Ekrem: Resul-i Ekrem sözü, lafzı.
lâfz-ı salâvat: salâvat kelimesi, sözü.
lâzım: gerek, gerekli.
letafet: hoşluk.
maharet: ustalık, becerikliliik, hüner.
makbuliyet: kabul edilmiş olma.
mana: anlam.
misil: benzer, eş.
Mu'cızat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin gösterdiği mu'cizeler.
muvazı: paralel, karşılıklı, aynı hizada olma.
müstensih: yazının kopyasını çıkaran, yazarak çoğaltan.
müstesna: hariç, dışında.
mütebaki: geri kalan kısım.
mütemerrit: inatçı, direnen.
nakış: işleme, süsleme.
nevi: çeşit, cins.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sahife: sayfa.
salâvat-ı şerife: Peygamberimize yapılan rahmet duaları.
sarih: açık.
suret: biçim, şekil.
şuur: bilinç, bir şeyin farkında olma, hissi, bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak.
tahdis-i nimet: İlâhî nimeti şükrederek anlatma.
tanzim: sıralama, düzenleme.
tatmin: şüpheleri giderme, inandırıp içini rahatlatma.
telif etme: yazma.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
teşvik: şevklendirme, cesaret verme.
tevafuk: uygunluk, denk gelme.
tevafukat: uygunluklar, denk gelmeler.
tevafukat-ı gaybiye: gizli tevafuklar, uygunluklar.
tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna inanma, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.
vahdet: birlik.

İşte, altı sene sonra, yine Kur'ân'ın irşadıyla ve *Işaratü'l-I'caz* olan tefsirin dokuz أنّا 'nın tevafuk suretiyle gelen irşadıyla, sonra muttalî olmuşum. Müstensihler ise, benden işittiklen vakıt hayret içinde hayrette kaldılar. Nasıl ki lâfz-ı *Resul-ı Ekrem* ve lâfz-ı *salâvat*, On Dokuzuncu Mektupta, mu'cızat-ı Ahmedıyenın bır nev'inin bır nevı küçük âyinesi hükmüne geçti; öyle de, Yirmi Beşincı Söz olan *I'caz-ı Kur'ân*'da ve On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci Işaretinde lâfz-ı *Kur'ân* dahi, kırk tabakadan, yalnız gozüne itımat eden tabakasına karşı, bir nevı mu'cizat-ı Kur'ânıyenin, o nev'in kırk cüz'ünden bır cüz'ü tevafukat-ı gaybıye suretınde bütün rısalelerde tecellı etmekle beraber, o cüz'ün kırk cüz'ünden bir cuz'ü, lâfz-ı *Kur'ân* içınde tezahur etmış. Şöyle kı:

Yırmi Beşinci Sözde ve On Dokuzuncu Mektubun On Sekızincı Işaretınde, yüz defa *Kur'ân* lâfzı tekerrür etmiş. Pek nadir olarak bir ıkı kelime hariç kalmış, mütebakisi butun birbirine bakıyor. İşte, meselâ İkinci Şuaın kırk üçüncü sahifesinde yedi *Kur'ân* lâfzı var; birbirine bakıyor. Ve sahıfe elli altıda, sekizi birbirine bakıyor, yalnız dokuzuncu mustesna kalmış. İşte şu, şimdi gozümüzun onunde, altmış dokuzuncu sahifedekı beş lâfz-ı *Kur'ân* birbirine bakıyor. Ve hakeza... Butun sahifelerde gelen mükerrer lâfz-ı *Kur'ân* birbirine bakıyor. Pek nadir olarak, beş altı taneden bir tane hariç kalıyor.

Sair tevafukat ise: İşte gozumuzun onunde, sahife otuz üçte, on beş adet أمّ lâfzı var; on dordü birbirine

ayine: ayna
cüz: kısım, parça, bölüm
hakeza: bunun gibi, benzen
hariç: dışında
hukmune: yerine
I'caz-ı Kur'an: Kur'an ın mu cızeligini anlatan Yırmı Beşıncı Soz nı salesi
Ikıncı Şua: Rısale-i Nur kulliyatın dan bir eser
ırşat: doğru yolu gosterme
Işaratu'l-I'caz: Bedıuzzaman Said Nursî'nin Rısale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eseri, bkz. bilgiler
ıtımat: dayanma, guvenme.
lafz-ı Kur'an: Kur'ân lafzı kelimesi, sozu
lâfz-ı Resul-ı Ekrem: Resul-i Ekrem sozu, kelimesi
lafz-ı salavat: salâvat kelimesi, sozu
lâfız: soz, kelime
mesela: ornek olarak.
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendımızin (asm) gosterdiği mu cızeler
mu'cızat-ı Kur'anıye: Kur'ân ın mu cızeleri.
muttalı olma: bilme, haberdar olma, farkına varma
mukerrer: tekrarlanmış, tekrarlanan
mustensih: kopyasını çıkaran, yazarak çoğaltan
müstesna: hariç, dışında
mutebakı: gen kalan kısım
nadir: seyrek, az, ender
nevı: çeşıt, tur
rısale: belli bir konuda yazılmış küçuk kıtap
sahife: sayfa
sair: başka, dığer
suret: bıçım, şekıl.
tabaka: katman, sınıf, grup
tecellı: ortaya çıkma, belirme
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
tekerrür: tekrarlanma
tevafuk: uyguniuk, denk gelme
tevafukat: uyguniuklar, uygun gelişler, denk gelmeler
tevafukat-ı gaybiye: gızlı tevafuklar, uyguniuklar
tezahur etme: ortaya çıkma, belirme, gorunme.

bakıyor. Hem gözümüzün önünde şu sahifede dokuz *ıman* lâfzı var, birbirine bakıyor; yalnız birisi müstensihin fasıla vermesiyle az inhıraf etmiş. Hem şu gözümüzün önündeki sahifede iki *mahbup* var, biri üçüncü satırda, biri onı beşinci satırdadır, kemal-i mizanla birbirine bakıyor. Onıların ortasında dört *aşk* dizilmiş, birbirine bakıyorlar. Daha sair tevafukat-ı gaybiye bunlara kıyas edilsin.

Hangi müstensih olursa olsun, satırları, sahifeleri nıe şekilde olursa olsun, alâkullihâl, bu tevafukat-ı gaybıye öyle bir derecede var ki, şüphe bırakmıyor ki, ne tesadüfun işi ve ne de muellifin ve mustensıhlerin düşunuşudur. Fakat, bazı hatta daha ziyade tevafukat göze çarpıyor. Demek, şu risalelere mahsus bır hatt-ı hakikî vardır. Bazılan o hatta yakınlaşıyor. Garaiptendir ki, en mahir mustensıhlerin değil, belkı acemilerın yazılarınıda daha ziyade görülür. Bundan anlaşılıyor ki, Kur'ân'ın bir nevi tefsırı olan Sözlerdekı hünner ve zerafet ve meziyet, kımsenin değil, belkı muntazam, güzel hakaik-ı Kur'âniyenin mübarek kametlerine yakışacak mevzun, muntazam üslûp libasları, kimserin ihtiyar ve şuuruyla biçilmez ve kesılmez. Belkı onlarını vucududur ki oyle ıster; ve bır dest-i gaybîdir ki o kamete göre keser, biçer, giydirir. Biz ise, içinde bır tercümanı, bır hizmetkârız.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Beş altı suali tazammun eden birinci sualinizde, "Meydan-ı haşre cem ve keyfıyet nasıl, ve üryan mı olacak?

alakullihâl: ister istemez her durumda
cem: toplanma, bir araya gelme
dest-ı gaybı: gorunmeyen el.
fasıla: aralık, ara
garaip: şaşılacak, hayret edilecek şeyler
hakaık-ı Kur'âniye: Kur'ân a aıt olan ve ondan gelen gerçekler
hatt-ı hakikî: gerçek hat, yazım şekli ve bıçımı
hizmetkar: hizmetçi
huner: maharet, beceri.
ihtiyar: tercih, ırade, istek
ıman lâfzı: ıman kelimesi
inhıraf: kayma, bozulma.
kamet: boy, bıçım
kemal-i mızan: mukemmel ve kanunsuz olçu
keyfiyet: hâl, durum.
kıyas: karşılaştırma
libas: elbise, gıysı.
mahbup: sevilen, sevgili.
mahır: hunerlı, becerikli, usta
mahsus: bır şeye has olan, ozel
mevzun: olçülü
meydan-ı haşir: haşır meydanı
meziyet: ustun ozellik
muntazam: duzgun, düzenli
mübarek: hayırlı
muellif: telif eden, yazar
müstensih: bır yazının kop yasını çıkaran, yazarak çoğaltan
nevi: çeşit, tur
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiginde anlaşılan ince soz ve mana
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
sahife: sayfa.
sair: diger, başka, oteki
suali: soru
şuur: bır şeyı anlama, tanıma ve kavrama gucu, anlayış, ıdrak.
tazammun: ıçinde bulundurma, ıçerme
tefsir: açıklama, yorumlama. Kur'ân-ı Kerim ı açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
tercüman: tercume eden, çevıren, çevıncı
tesadüf: bır şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tevafukat: uygunluklar, uygun gelişler, denk gelmeler
tevafukat-ı gaybiye: gızlı tevafuklar, uygunluklar
üryan: çıplak.
üslûp: ifade yolu, kendine has ıfade veya yazı tarzı
zerafet: incelik, zarıflık.
ziyade: çok, fazla

Ve dostlarla görüşmek için ve Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı şefaat için nasıl bulacağız? Hadsız insanlarla bir tek zat nasıl görüşecek? Ehl-i cennet ve cehennemin libaslan nasıl olacak? Ve bize kim yol gösterecek?" diyorsunuz.

Elcevap: Şu sualın cevabı, gayet mükemmel ve vazıh olarak, kütüb-ı ehadısıyede vardır. Meşrep ve mesleğimize ait yalnız bir iki nükteyi söyleyeceğiz. Şöyle ki.

Evvelâ: Bir Mektupta, meydan-ı haşir, küre-i arzın medar-ı senevîsinde olduğunu; ve küre-i arz şimdiden manevî mahsulâtını o meydanın elvahlarına gönderdiği gibi, senevî hareketiyle, bir daire-i vücudun temessül ve o daire-i vücudun mahsulâtıyla bir meydan-ı haşrın teşekkülüne bir mebde olduğu; ve küre-i arz denilen şu sefine-i Rabbaniyenin merkezindeki cehennem-ı suğrayı, cehennem-i kübraya boşalttığı gibi, sekenesini de meydan-ı haşre boşaltacağı beyan edilmiştir.

Saniyen: Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözler başta olarak sair Sözlerde, gayet kat'î bir surette, o haşrin meydanıyla beraber vücudu kat'î olarak ispat edilmiştir.

Salisen: Görüşmek ise, On Altıncı Sözde ve Otuz Bir ve Otuz İkide kat'iyen ispat edilmiştir ki, bir zat, nuraniyet sırrıyla, bir dakikada binler yerde bulunup milyonlar adamlarla görüşebilir.

Rabıan: Cenab-ı Hak, insandan başka zîruh mahlûkatına fıtrî birer libas giydirdiği gibi, meydan-ı haşirde sun'î libaslardan üryan olarak, fakat fıtrî bir libas giydirmesi,

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
beyan: açıklama, bildirme, izah.
Cehennem-ı Kubra: büyük Cehennem
Cehennem-ı Suğra: küçük Cehennem
daire-i vücut: varlık dairesi, sahası, alanı
ehl-i Cennet ve Cehennem: Cennet ve Cehennemde olanlar, oraya girenler
elvah: levhalar, tablolar
evvela: birinci olarak, ilk önce
fıtrî: doğal, yaratılıştan gelen
gayet: çok, son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilttilip bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kat'i: kesin, şüphesiz
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle
küre-i arz: dünya, yer küre
kütüb-i ehadısiye: hadis kitapları
libas: elbise, giysi
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
mahsulat: ürünler, neticeler
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mebde: kaynak.
medar-ı senevî: dünyanın güneş etrafında dönerken çizdiği bir yıllık daire.
meşrep: hareket tarzı, metot.
meydan-ı haşir: haşir meydanı, kıyamette insanların dirildikten sonra toplanacağı alan
nuraniyet sırrı: nurani özellige sahip varlıkların aynı anda birden fazla yerde bulunabilmelerin sırrı, özelliği
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
rabıan: dördüncü olarak.
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed
sair: diğer, başka, öteki.
salisen: üçüncü olarak
sanıyen: ikinci olarak.
sefine-i Rabbaniye: her şeyi yaratan, ihtiyacını gideren, yaratılış maksadına uygun bir şekilde idare eden Allah'ın bir gemi gibi uzayda gezdirdiği dünyamız
sekene: ikamet edenler, oturanlar
senevî: senelik, yıllık
sual: soru.
sun'î: tabiî olmayan, yapma.
suret: biçim, tarz, şekil
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kullarının bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri
temessül: bir şekil ve surete girme, cısımlenme
teşekkül: şekillenme, oluşma
üryan: çıplak
vazıh: açık, kolay anlaşılır
zat: kişi, şahıs, fert.
zîruh: ruh sahibi

ism-i *Hakîm* muktezasıdır. Dünyada sun'î libasın hikmeti, yalnız soğuk ve sıcaktan muhafaza ve ziynet ve setr-i avrete münhasır değildir. Belki mühim bir hikmeti, insanın sair nevilerdeki tasarruf ve münasebetine ve kumandanlığına işaret eden bir fihriste ve bir liste hükmündedir. Yoksa, kolay ve ucuz fıtrî bir libas giydirebilirdi. Çünkü bu hikmet olmazsa, muhtelif paçavralan vücuduna sarıp giyen insan, şuurlu hayvanatın nazarında ve onlara nispeten bir maskara olur, manen onlan güldürür. Meydan-ı haşırde, o hikmet ve münasebet yok, o liste de olmaması lâzım gelir.

Hamisen: Rehber ise, senin gibi Kur'ân'ın nuru altına girenlere, Kur'ân'dır. الٓمٓ 'lerin الٓرٰ 'ların حمٓ 'lerin başlarına bak, anla ki, Kur'ân ne kadar makbul bir şefaatçi, ne kadar doğru bir rehber, ne kadar kudsî bir nur olduğunu gör.

Sadisen: Ehl-i cennet ve ehl-i cehennemin libasları ise, Yirmi Sekizinci Sözde hurilerin yetmiş hulle giymesine dair beyan edilen dustur burada da caridir. Şöyle ki:

Ehl-i cennet olan bir insan, cennetin her nev'inden her vakit istifade etmek, elbette arzu eder. Cennetin gayet muhtelif enva-ı mehasını var; her vakit bütün cennetin envaıyla mübaşeret eder. Öyle ise, cennetin mehasininin nümunelerini, küçük bir mikyasta, kendine ve hurilerine giydirir; kendisi ve hurileri birer küçük cennet hükmüne geçer. Nasıl ki bir insan, bir memlekette

arzu: istek, heves.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cari: geçerli.
dair: ait, ilgili.
dustur: kanun, kural, prensip.
ehl-i Cehennem: Cehennem ehli. Cehennemde bulunanlar.
ehl-i Cennet: Cennet ehli. Cennetlikler. Cennette bulunanlar.
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz.
enva: çeşitler, türler, neviler.
enva-ı mehasin: güzellik çeşitleri, türleri.
fihriste: bir şeyin içeriğini gösteren liste.
fıtrî: doğal, yaratılıştan gelen.
gayet: çok, son derece.
hamisen: beşinci olarak.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş, gaye, sebep, fayda.
hulle: Cennet elbisesi.
hur: Cennet kızı.
hükmünde: yerinde, gibi, degennde.
hükmune: degenme, yerine.
ism-i Hakim: Hakim ismi. Allah'ın hikmetle, faydalan takip ederek, yerli yerinde iş gören manasındaki ismi.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kudsî: mukaddes, her türlü kusur ve noksandan uzak, kutsal.
kumandan: komutan.
lazım: gerek, gerekli.
libas: elbise, giysi.
makbul: kabul edilmiş, reddedilmeyen.
manen: manevî olarak.
maskara: gülünç, soytan, rezil.
mehasin: güzellikler.
memleket: ülke, diyar.
meydan-ı haşir: haşir meydanı, kıyamette insanların dirildikten sonra toplanacağı alan.
mikyas: derece, ölçü.
muhafaza: koruma, saklama.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mukteza: gerek, gereklilik.
mübaşeret: temas etme, ilgili ve meşgul olma.
muhim: önemli.
münasebet: ilgi, alâka, bağlantı.
münhasır: mahsus, ait, sınırlı.
nazar: bakış, düşünce.
nevi: çeşit, cins, tür.
nispeten: kıyasla, oranla.
nümune: örnek, misal.
nur: aydınlık, ışık.
paçavra: eskimiş bez veya kumaş parçası, çaput.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
sadisen: altıncı olarak.
sair: diğer, başka, öteki.
setr-i avret: başkasına gösterilmesi haram olan yerlerin örtülmesi.
sun'î: tabii olmayan, yapma.
şefaatçi: Allah'ın izniyle bir suçun bağışlanmasına ya da bir ihtiyacın gidenlmesine aracılık eden.
şuur: bilinç, anlayış.
tasarruf: istediği gibi kullanma, yönetme.
ziynet: süs, bezek.

münteşir bulunan çiçekler envaını, numunegâh küçük bir bahçesinde cem eder; ve bir dükkâncı, bütün mallarındaki numuneleri bir listede cem eder; ve bir insan, tasarruf ettiği ve hükmettiği ve münasebettar olduğu enva-ı mahlûkatın numunelerini, kendine bir elbise ve bir levazımat-ı beytiye yapıyor. Öyle de, ehl-ı cennet olan bir insan, hususan bütün duygularıyla ve cihazat-ı maneviyesiyle ubudiyet etmiş ve cennetin lezaizine istihkak kesb etmiş ise, her bir duygusunu memnun edecek, her bir cihazatını okşayacak, her bir letaifini zevklendirecek bir tarzda, cennetin her bir nev'inden birer mehasini gösterecek bir tarz-ı libası, kendilerine ve hurilerine, rahmet-i İlâhiye tarafından giydirilecek.

Ve o müteaddit hulleler, bir cinsten, bir neviden olmadığına delil, şu mealdeki hadistir ki: "Huriler yetmiş hulle giydikleri hâlde bacaklarındaki ilikleri görünür, setretmiyor."

Demek, en üstündeki hulleden, tâ en alttaki hulleye kadar, ayn ayn mehasınle, ayrı ayn tarzda hıssıyatı ve duygulan zevklendirecek, memnun edecek mertebeler var.

Ehl-i cehennem ise, nasıl ki dünyada gözüyle, kulağıyla, kalbıyle, elıyle, aklıyla ve hakeza bütün cıhazatıyla günahlar işlemiş, elbette cehennemde onlara göre elem verecek, azap çektırecek ve küçük bir cehennem hükmune gelecek muhtelifülcins parçalardan yapılmış elbise giydınlmek, hıkmete ve adalete munafı gorünmüyor.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi
azap: buyuk sıkıntı, şıddetlı acı
cem: toplama, bır yere getırme
cihazat: cihazlar, organlar
cihazat-ı maneviye: manevi organlar, hısler ve duygular.
delil: bır davayı meseleyi ispata yarayan şey
ehl-i cehennem: Cehennem ehli, Cehennemlıkler, Cehennemde bulunanlar
ehl-i cennet: Cennet ehli, Cennetlıkler, Cennette bulunanlar
elbette: kesınlıkle, mutlaka, şuphesız
elem: acı, maddî-manevî ıztırap.
enva: çeşıtler, turler, nevler.
enva-ı mahlukat: yaratılmış olanların turlerı, çeşıtlerı
günah: Allah ın emırlerıne aykırı davranış, uygunsuz fıl, dinî suç
hadis: Peygamberlımız Hz. Muhammed ın sozu
hakeza: bunun gıbı, benzerı
hikmet: gaye, maksat, fayda
hıssıyat: hısler, duygular
hulle: Cennet elbısesi
huri: Cennet kızı
hususan: bılhassa, ozellıkle
hükmetmek: karar vermek, hakım olmak.
hükmüne: değerıne, yerne
ilik: kemıklerın ıçınde bulunan, çeşıtlı gorevlerı olan madde
istihkak kesb etmek: hak kazanmak, hak etmek
kesb: çalışıp kazanma.
letaif: lâtıfeler, ınsanın manevı yapısındakı ınce ve hassas duygulardan her bırı
levazımat-ı beytiye: ev ıçın gereklı olan şeyler, ıhtıyaçlar
lezaiz: zevkler, lezzetler
meal: anlam, mana
mehasın: guzellıkler
memnun: hoşnut, razı
mertebe: derece.
muhtelifülcins: farklı cıns, tür
münafi: zıt, ters, aykırı
münasebettar: ılgılı, baglantılı
münteşir: yayılan, yayılmış
müteaddit: ayrı ayrı, çeşıt çeşıt.
nevi: çeşıt, cıns, tur
numune: ornek, mısal
numunegah: omeklerın bulunduğu yer
rahmet-i İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı
setretme: ortme, kapatma
tarz: şekıl, bıçım, yol
tarz-ı libas: gıyım tarzı
tasarruf: dıledıgı gıbı kullanma ve yonetme
ubudiyet: kulluk.

BEŞİNCİ NÜKTE

Sual ediyorsunuz ki: "Zaman-ı fetrette, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ecdadı bir din ile mütedeyyin mi idiler?"

Elcevap: Hazret-i İbrahim Aleyhisselâmın, bilâhere gaflet ve manevî zulümat perdeleri altında kalan ve hususî bazı insanlarda cereyan eden bakıye-i dini ile mütedeyyin olduğuna rivayat vardır. Elbette Hazret-i İbrahim Aleyhisselâmdan gelen ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı netice veren bir silsile-i nuraniyeyi teşkil eden efrat, elbette din-i hak nurundan lâkayt kalmamışlar ve zulümat-ı küfre mağlûp olmamışlar. Fakat, zaman-ı fetrette, وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا[1] sırrıyla, ehl-i fetret, ehl-ı necattırlar. Bilittifak, teferruattaki hatıatlarından muahezeleri yoktur. İmam-ı Şafiî ve İmam-ı Eş'arîce, küfre de girse, usul-ü imanı da bulunmazsa, yine ehl-ı necattır. Çünkü teklif-i İlâhî irsal ile olur; ve irsal dahi, ittılâ ile teklif takarrür eder. Madem gaflet ve murur-ı zaman, enbiya-i salifenin dinlerini setretmiş, o ehl-i fetret zamanına hüccet olamaz. Itaat etse sevap görür, etmezse azap görmez. Çünkü mahfî kaldığı için hüccet olamaz.

ALTINCI NÜKTE

Dersiniz ki: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ecdatlarından nebî gelmiş midir?"

Elcevap: Hazret-i Ismail Aleyhisselâmdan sonra bir nass-ı kat'î yoktur. Ecdatlarından olmayan, yalnız Halît ibnı Sınan ve Hanzele namında iki nebî gelmiştir.

1- Biz kendisine peygamber göndermedikçe bir kavme azap vermeyiz. (İsra Suresi, 15.)

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selâm onun üzerine olsun
aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bakıye-i din: dinin geriye kalanı, devam eden kısmı
bilâhere: daha sonra
bittıtfak: birleşerek, gönül birliğiyle
cereyan etme: akıp gitme, devam etme
din-i hak: hak din
ecdat: ceddler, atalar, dedeler
efrat: fertler, şahıslar, kişiler
ehl-i fetret: iki peygamberin devirleri arasında kalan, vahiy ve semavî hükümlerin olmadığı karanlık devri yaşayanlar
ehl-i necat: kurtuluşa erenler
elbette: kesinlikle, mutlaka
irsal: resullerin peygamberlerin gönderilmesi
itaat: uyma, emre göre hareket etme
kavim: insan topluluğu
kufur: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama
lâkayt: ilgisiz
mağlûp olma: yenilme, boyun eğme
mahfî: gizli, saklı
muaheze: cezalandırma
mürur-ı zaman: zamanın geçmesi
mutedeyyin: dinin emirlerini yerine getiren, dindar, dine bağlı
nass-ı kat'î: bir şeyin Kur'ân ve hadisin hükmüyle kesinlik kazanması
nebî: Allah'ın elçisi, habercisi, peygamber, resul
netice: sonuç
nur: aydınlık, ışık
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
perde: asılan, örtü
peygamber: habercı, Allah'ın elçisi
Resul-i Ekrem: Allah'ın en değerli ve şerefli elçisi olan Hz. Muhammed
rivayat: rivayetler, bir haberin nakledilmesi, aktarılması
setr: örtme, gizleme, kapatma
silsile-i nuraniye: nurlu nesil, nurani silsile
sual: soru
takarrür: karar bulma, yerleşme, sabit olma
teferruat: ayrıntılar, asıldan ayrılan ikinci derecede bölümler
teklif: Allah'ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi
teklif-i İlâhî: Cenab-ı Allah'ın insanları kulluğa ve hak dine davetı, teklifi
teşkil: meydana getirme, oluşturma
usul-ü iman: iman esasları, şartları
zaman-ı fetret: insanlara peygamber gönderilmeyen, manevî bunran zamanı
zulümat: manevî karanlıklar, dırsızlık, küfür
zulümat-ı küfür: küfür, Allah'ı inkâr karanlıkları
ittıla: haberli olma, bilgisi bulunma

Fakat ecdad-ı Nebîden, Kâ'b ibni Lüey'in meşhur ve sarih ve tansıs tarzındaki bu şiiri kı:

عَلٰى عَفْلَةٍ يَأْتِي النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ ۞ فَيُخْبِرُ أَخْبَارًا صَدُوقًا خَبِيرُهَا [1]

demesi, mu'cizekârâne ve nübüvvettarâne bir söze benzer.

İmam-ı Rabbanî, hem delile, hem keşfe istinaden demiş ki: "Hindistan'da çok nebîler gelmiştir. Fakat bazılarının ya hiç ümmeti olmamış; veyahut mahdut birkaç adama münhasır kaldığı için, iştihar bulmamışlar, veyahut nebî ismi verilmemiş."

İşte, İmamın bu düsturuna binaen, ecdad-ı Nebîden bu nevi nebîlerin bulunması mümkün.

YEDİNCİ NÜKTE

Diyorsunuz ki: "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın peder ve validelen ve ceddi Abdülmuttalıp'ın imanlan hakkında akva ve esah olan haber hangisidir?"

Elcevap: Yeni Said on senedir yanında başka kitaplan bulundurmuyor, "Bana Kur'ân yeter" diyor. Böyle teferruat mesailinde, butun kutub-ı ehadisi tetkik edıp, en akvasını yazmaya vaktim müsaade etmiyor. Yalnız bu kadar derim ki:

Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın peder ve valideleri ehl-i necattır ve ehl-i cennettir ve ehl-ı imandır. Cenab-ı Hak, Habıb-ı Ekrem'inin mübarek kalbini ve o kalbin taşıdığı ferzendâne şefkatini, elbette rencide etmez.

akva: en kuvvetli, en sağlam
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
binaen: -den dolayı, dayanarak
cet: dede, ata
delil: belge, bir davayı meseleyi ispata yarayan şey, kanıt
dustur: kanun, kural, prensip
ecdad-ı Nebi: Peygamberimizin ecdadı, atalan
ehl-i Cennet: Cennet ehli, Cennetlikler
ehl-i İman: Allah'a inananlar, iman sahipleri
ehl-i necat: kurtuluşa erenler
esah: en sahih, en doğru
ferzendâne: oğulla evlâda yakışacak şekilde
fücateen: birdenbire, ansızın, anı olarak
Habib-i Ekrem: Allah'ın en sevgili ve değerli kulu olan Hz. Muhammed
İmam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim, dinî konularda içtihat sahibi zat.
İman: inanmak, itikat. Resul-i Ekremin (asm) tebliğ ettiği inanılması gerekli esaslan tasdik etmekten doğan bir nurdur.
istinaden: dayanarak.
iştihar bulma: meşhur olma, tanınma, duyulma
keşif: meydana çıkarma
kutüb-i ehadis: hadıs kitaplan
mahdut: sınırlı
mesail: meseleler
meşhur: herkesin bildiği, şöhretli, ünlü
mu'cizekarane: mu'cize sürecinde
mübarek: hayırlı
münhasır: mahsus, sınırlı, alt.
müsaade etme: izin verme
nebî: haberci, elçi, peygamber
nevi: çeşit, tur

1. Fücateen: Muhammed Peygamber gelecek, doğru haberlen verecek. (Kadı Iyaz, *Şifa*, 1.364; İbni Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 2.244.)

nübüvvettarane: peygambere yakışacak şekilde.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
peder: baba, ata.
rencide etme: incitme, kırma
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi, Hz. Muhammed.
sarih: açık.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten karşılıksız merhamet ve yardım etme
takva: en kuvvetli, en sağlam.
tansıs: tetkikten sonra karar vermek, inceden inceye araştırma, bir meseleyi ve hukmu dini delillere dayandırarak söyleme
teferruat: ayrıntılar, asıldan ayrılan, ikinci derecede bolumler.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, incelleme
ümmet: peygamber gonderlen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
valide: ana, anne

Eğer denilse: "Madem öyledir; neden onlar Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma imana muvaffak olamadılar? Neden bi'setine yetişemediler?"

Elcevap: Cenab-ı Hak, Habib-ı Ekremının peder ve validesini, kendi keremiyle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ferzendâne hıssini memnun etmek için, valideynini minnet altında bulundurmuyor. Valideynlik mertebesinden, manevî evlât mertebesine getirmemek için, halis kendi minnet-i rububiyeti altına alıp, onlan mes'ut etmek ve Habib-i Ekremını de memnun etmekliği rahmeti iktiza etmiş ki, valıdeynini ve ceddini, ona zahirî ümmet etmemış. Fakat ümmetin meziyetini, faziletini, saadetini onlara ihsan etmiştir. Evet, âlî bir müşirin, yüzbaşı rütbesinde olan pederi, huzuruna girmesi, birbirine zıt iki hissin taht-ı tesirinde bulunur. Padişah, o müşir olan yaver-i ekremine merhameten, pederini onun maiyetine vermiyor.

SEKİZİNCİ NÜKTE

Diyorsunuz ki: "Amcası Ebu Talip'in imanı hakkında esah nedir?"

Elcevap: Ehl-i teşeyyu, imanına kail; Ehl-i Sunnetin ekserisi imanına kail değiller. Fakat, benim kalbime gelen budur ki:

Ebu Talıp, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın risaletini değil, şahsını, zatını gayet ciddî severdi. Onun o gayet cıddî, o şahsî şefkatı ve muhabbetı, elbette zayıe

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun uzerine olsun
âlî: yuce, yuksek.
bı set. Allah ın peygamber gondermesı
cet. dede ata
Ehl-ı Sunnet: Hz. Peygamberın yolunu tutanlar
ehl-ı teşeyyu: Şıılık ıddıa edenler
ekserisi: coğunluğu
elbette: kesınlıkle mutlaka
esah: en sahıh en dogru
evlât: veletler çocuklar
fazilet: deger meziyet ılım ıman ve ırfan ıtıbarıyla olan yuksek derece
ferzendane: ogula, evlada yakışacak surette
gayet: çok son derece
Habib-i Ekrem: Allah ın en sevgılı ve degerlı kulu olan Hz. Muhammed
halis: yalnız, sadece
his: duygu
huzur: hurmet edilmesi gereken buyuk kımselerın yanı
ihsan etme: bagışlama ıkram etme
iktiza etme: gerektırme.
iman: inanmak ıtıkat
kail: kabul etmış kanaat gormuş
kerem: comertlık, ıkram.
maiyet: beraberlik yan.
merhameten: acıyarak ve şefkat ederek.
mertebe: derece
mes'ut: saadetlı mutlu
meziyet: ustun ozellik.
minnet: bır ıyılık karşısında kendını manevî olarak borçlu hıssetme yük altında kalma
minnet-i rububiyet: bızı ıdare ve terbiye eden ihtıyaçlanmızı gideren Rabbımıze karşı olan minnettarlık.
muvaffak olma: başarılı olma erişme
müşir: en yuksek askerî derece mareşal
nükte: herkesin anlayamadıgı ınce mana ancak dikkat edıldıgınde anlaşılan ınce soz ve mana
padişah: hukumdar sultan
peder: baba ata
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesı onlara acıyıp bagışlaması onlara maddı ve manevı nımetler vermesı onlarını gunahlarını sılmesı.
Resul-ı Ekrem: Allah ın en degerlı ve şereflı elçısı Hz. Muhammed
risalet: elçılık nebılık resulluk peygamber olarak gondermе
rutbe: askerlerın ve polıslerın sahıp olduğu resmî derece mevkı
saadet: mutluluk, bahtıyarlık.
şahsı: şahsa aıt, kendıne aıt.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten karşılıksız merhamet ve yardım etme
taht-ı tesirinde: tesır altında
ümmet: kendılerıne peygamber gonderılen ve bu peygambere ınanıp bağlanan cemaat, toplulukk.
valide: ana, anne
yaver-ı ekrem: en degerlı ve en şereflı eçı
zahirî: açık, gorunurde
zatını: şahsını kendını
zayı: zıyan kayıp

gitmeyecektir. Evet, ciddî bir surette Cenab-ı Hakkın Habib-i Ekreminî sevmiş ve himaye etmiş ve taraftarlık göstermiş olan Ebu Talip'in, inkâra ve inada değil, belki hicap ve asabiyet-i kavmiye gibi hissiyata binaen, makbul bir iman getirmemesi üzerine, cehenneme gitse de, yine cehennem içinde bir nevi hususî cenneti, onun hasenatına mükâfaten halk edebilir. Kışta bazı yerde baharı halk ettiği ve zindanda, uyku vasıtasıyla, bazı adamlara zindanı saraya çevirdiği gibi, hususî cehennemi, hususî bir nevi cennete çevirebilir.

وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ ۞ [1] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ [2]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [3]

asabiyet-i kavmiye: ırkçılık, kavminin ve milletinin örf, âdet ve değerlerine körü körüne bağlılık.
binaen: -den dolayı, -den oturu.
gayb: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, başka âlemler, manevî âlem.
Habib-i Ekrem: Allah'ın en sevgilisi ve değerli kulu.
hakkıyla bilmek: her şeyin en doğrusunu tam ve kusursuz olarak bilmek.
halk: yaratma.
hasenat: güzellikler, iyilikler, iyi işler.
hicap: utanma.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde oluş.

1. Gerçek bilgi Allah katındadır. (Mülk Suresi, 26.)
2. Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez. (Neml Suresinin 65. ayeti ve benzeri diğer ayetlerden alınmış bir kaidedir.)
3. Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

himaye: koruma, esirgeme.
hissiyat: hisler, duygular.
hususî: özel, şahsî.
iman: inanmak, itikat.
inkar: reddetme, kabul etmeme, inanmama.
makbul: kabul edilmiş olan.
mükâfaten: mükâfat olarak, ödül olarak.
nevi: çeşit, cins, tür.
noksan: eksiklik, eksik, kusurlu.
suret: biçim, şekil.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
vasıta: aracı, aracılık.
zindan: hapishane, çok karanlık, sıkıntılı yer.

Yirmi Dokuzuncu Mektup

✱ *Yirmi Dokuzuncu Mektup* [Birinci Kısım] 1934'te Barla'da Türkçe olarak telif edilmiştir

Yirmi Dokuzuncu Mektup Dokuz Kısımdır.
Bu kısım, Birinci Kısımdır, Dokuz Nüktedir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1]

Azîz, Sıddık Kardeşim ve Hizmet-i Kur'âniyede Pek Ciddî Bir Arkadaşım!

Bu defaki mektubunda, vaktim ve hâlim müsaade etmediği mühim bir meseleye dair cevap istiyorsun.

Kardeşim, bu sene, *elhamdulillâh*, risalelerin yazanlar pek çoğalmış. İkinci tashih bana geliyor. Sabahtan akşama kadar sür'atli bir tarzda meşgul oluyorum; çok mühim işlerim de geri kalıyor. Ve bu vazifeyi daha azîm görüyorum. Hususan şaban ve ramazanda, akıldan ziyade kalb hissedardır, ruh hareket eder. Şu mesele-i azîmeyi başka vakte talik edip, ne vakit Cenab-ı Hakkın rahmetinden kalbe sunuhat gelse, tedricen size yazılır. Şimdilik Üç Nükteyi (HAŞİYE) beyan edeceğim.

HAŞİYE: Bilâhere Dokuz Nükteye tamamlanmıştır

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Hiçbir şey yoktur ki, Onu overek Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

---

azım: büyük.
aziz: muhterem, değerli.
beyan: anlatma, bildirme.
bilâhere: daha sonra.
Cenab-ı Hak: pek yüce, saygın, şeref ve azamet sahibi hazret-i Allah.
ciddî: ağırbaşlı, önemli.
dair: alâkalı, ilgili.
elhamdulillâh: Allah'a hamd olsun; ezelden ebede her türlü hamd, overek ve şükür Allah'a mahsustur.
hâl: durum.
haşiye: dipnot.
hissedar: hisse, pay sahibi.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hususan: özellikle.
kısım: bölüm, dal.
mesele: önemli konu.
mesele-i azîme: büyük mesele.
mühim: önemli.
müsaade: elverişli, uygun olma durumu.
nükte: ince manalı ve anlamlı söz.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
risale: Risale-i Nur'a ait parça, mektup ve kitap.
ruh: insandaki istek ve arzu ile ilgili ve istek dışı hareketlerin ve anlama, kavrama kabiliyetinin kaynağı.
sıddık: çok doğru, dürüst, gönülden bağlı.
sünuhat: içe doğan şeyler.
sür'at: hızlılık.
talik etmek: bir zamana bırakmak, ertelemek.
tarz: biçim, şekil.
tashih: düzeltme.
tedricen: yavaş yavaş.
vakit: zaman.
vazife: görev.
ziyade: fazla.

BİRİNCİ NÜKTE

"Kur'ân-ı Hakîm'in esrarı bilinmiyor, müfessirler hakikatini anlamamışlar" diye beyan olunan fıkrın iki yüzü var; ve onu diyen iki taifedir.

Birincisi: Ehl-i hak ve ehl-i tetkiktir. Derler ki: "Kur'ân bitmez ve tükenmez bir hazinedir. Her asır, nusus ve muhkematını teslim ve kabul ile beraber, tetimmat kabîlinden, hakaik-ı hafiyesinden dahi hissesini alır, başkasının gizli kalmış hissesine ilişmez."

Evet, zaman geçtikçe Kur'ân-ı Hakîm'in daha ziyade hakaikı inkişaf eder demektir. Yoksa –hâşâ ve kellâ– Selef-i Salihînin beyan ettikleri hakaik-ı zahiriye-i Kur'âniyeye şüphe getirmek değil. Çünkü onlara iman lâzımdır. Onlar nastır, kat'îdir, esastırlar, temeldirler. Kur'ân, (1) عَرَبِيٌّ مُبِينٌ fermanıyla manası vazıh olduğunu bildirir. Baştan başa hıtab-ı İlâhî o manalar üzerine döner, takviye eder, bedahet derecesine getirir. O mensus manaları kabul etmemekten –hâşâ, sümme hâşâ– Cenab-ı Hakkı tekzip ve Hazret-i Risaletin fehminı tezyif etmek çıkar.

Demek, maani-i mensusa, muteselsilen menba-ı risaletten alınmıştır. Hatta İbni Cerir-i Taberî, bütün maani-i Kur'ân'ı, muan'an senet ile muteselsilen menba-ı Risalete isal etmiş ve o tarzda, mühim ve büyük tefsirini yazmış.

İkinci taife: Ya akılsız bir dosttur, kaş yapayım derken göz çıkarıyor; veya şeytan akıllı bir düşmandır ki, ahkâm-ı İslâmıye ve hakaik-ı imanıyeye karşı gelmek

1 [Kur'an'ın lisanı] Apaçık Arapçadır. (Nahl Suresi, 103; Şuara Suresi, 195)

ahkam-ı İslamiye: İslâmın hukumleri
asır: yüzyıl, çağ
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
bedahet: açıklık
beyan: anlatma, bildirme
Cenab-ı Hak: pek yüce, saygın, şeref ve azamet sahibi Hazret-i Allah
derece: mertebe, aşama
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslamiyet ve hak yolunda olanlar
ehl-i tetkik: dikkatle araştırıcılar
esas: asıl
esrar: sırlar, gizlenilen ve bilinmeyen şeyler
fehm: anlayış, idrak
ferman: emir, buyruk
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakaik-ı hafiye: gizli hakikatler
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri, iman esasları
hakaik-ı zahiriye-i Kur'aniye: Kur'an'ın görünen hakikatleri
hakikat: gerçek
hâşâ sümme hâşâ: defalarca asla kesinlikle, öyle değil
hâşâ ve kellâ: asla ve asla, öyle değil
Hazret-i Risalet: Peygamberimiz Hz. Muhammed.
hıtab-ı İlâhî: Allah'ın kendi zatına mahsus olarak hıtabı, sözü
ifade: deyiş, söz
iman: inanma, itikat
inkişaf etme: açılma, keşfolunma
İsal: ulaştırma
kabil: tür, çeşit
kat'i: kesin
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
lazım: gerekli
lisan: dil
maani-i Kur'an: Kur'ân-ı Kerîm'in manaları
maani-i mensusa: ayet ve hadis ile sabit, tespit edilmiş manalar
meal: mana, mefhum, anlam.
menba-ı risalet: peygamberlik kaynağı
mensus: nas ile sabit, ayet ve hadisle tespit edilen
muan'an: senetli, an'aneli, isim listesiyle birlikte nakledilen hadis veya haber
muhkemat: tevil ihtimali bulunmayan Kur'an ayetleri
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir ve izah eden İslâm âlimi
muhim: önemli
mulhem: ilham olunmuş.
muteselsilen: birbirin peşi sıra
nas: yorum kabul etmeyecek bir şekilde açık bir hukum ifade eden ayet ve hadis
nusus: Kur'an-ı Kerîm ve hadisin açık hukumleri
nükte: ince manalı ve anlamlı söz
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sunnet ve Cemaatın ilk rehberleri, ilk devir Muslumanları
senet: bir hadis metninde o metni rivayet etmiş ravilerin en son raviden başlayarak Hz. Peygambere varıncaya kadar uzanan isimler zincirı
şeytan: iblis.
taife: takım, grup, topluluk.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tarz: biçim, şekil
tefsir: Kur'ân'ın manasına bakımından izahı, yorumu
tekzip: yalanlama
tetimmat: tetimmeler, ekler
tezyif etmek: küçük düşürme, hakaret etmek.
vazıh: açık ifade
ziyade: fazla

istiyor. Kur'ân-ı Hakîm'in –senin tabîrinle– birer polat kal'ası hükmünde olan surlu surelen içinde yol bulmak istiyor. Böyleler –hâşâ– hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeye şüphe iras etmek için bu nevi sözleri işaa ediyorlar.

İKİNCİ NÜKTE

Cenab-ı Hak Kur'ân'da çok şeylere kasem etmiş. Kasemat-ı Kur'âniyede çok büyük nükteler var, çok sırlar var.

Meselâ,[1] وَالشَّمْسِ وَضُحٰيهَا 'deki kasem, On Birinci Sözdeki muhteşem temsilin esasına işaret eder, kâinatı bir saray ve bir şehir suretinde gösterir.

Hem,[2] يٰسٓ ۞ وَالْقُرْاٰنِ الْحَكِيمِ 'deki kasem ile, i'cazat-ı Kur'âniyenin kudsiyetini ve ona kasem edilecek bir derece-i hürmette olduğunu ihtar eder.

وَالنَّجْمِ اِذَا هَوٰى ۞[3] فَلَآ اُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ۞
وَاِنَّهٗ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۞[4]

'deki kasem, yıldızların sukutuyla, vahye şüphe iras etmemek için cin ve şeytanların gaybî haberlerden kesilmelerine alâmet olduğuna işaret etmekle beraber, yıldızlan dehşetli azametleriyle ve kemal-i intizam ile yerlerine yerleştirmek ve seyyaratlan hayretengiz bir surette döndürmekteki azamet-i kudret ve kemal-i hikmeti, o kasemle ihtar ediyor.

1- Yemin olsun güneşe ve aydınlığına. (Şems Suresi, 1.)
2- Yasin. • Hikmet dolu Kur'ân'a yemin olsun. (Yasin Suresi, 1-2.)
3- Kayan yıldıza yemin olsun. (Necm Suresi, 1.)
4- Yemin ederim yıldızların mevkilerine. • Bu bir yemin ki, bilseniz, ne büyüktür. (Vâkıa Suresi, 75-76.)

alamet: belirti, işaret.
azamet: büyükluk.
azamet-i kudret: Allah'ın kudretinin büyüklüğü.
Cenab-ı Hak: pek yüce, saygın, şeref ve azamet sahibi hazret-i Allah.
cin: ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en muhim sakini.
dehşet: olağanüstü, şaşırtıcı.
derece-i hürmet: hürmet ve saygı derecesi.
esas: asıl, temel.
gaybî: bilinmeyen, gayb âlemine ait.
hakaik-i imaniye ve Kur'âniye: imanî ve Kur'ânî gerçekler.
hâşâ: asla, kesinlikle, öyle değil, Allah göstermesin.
hayretengiz: hayret içinde bırakan.
hükmünde olmak: değerinde, yerinde olmak.
i'cazat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizelikleri.
ihtar etme: hatırlatma, uyarma.
iras etmek: vermek, sebep olmak, getirmek.
işaa etmek: herkese duyurmak, yaymak.
işaret etmek: göstermek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni.
kal'a: kale.
kasem: yemin, ant.
kasemat-ı Kur'âniye: Kur'ân'daki yeminler.
kemal-i hikmet: eksiksiz olan hikmetin mükemmelliği.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kudsiyet: kutsallık, her türlü kusur ve eksiklikten uzak oluş.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mevki: yer.
muhteşem: haşmetli, görkemli, büyük.
nevi: çeşit.
nükte: ince manalı söz.
polat: çelik gibi sert bir maden.
seyyarat: gezegenler.
sır: gizli hakikat.
sukut: düşme, aşağı inme.
sur: yüksek kale duvarı.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, görünüş.
şeytan: Hz. Âdem'in üstünlüğünün kabulü anlamında ona secde edilmesi ile ilgili ilâhî emre uymadığı için semadan kovulan ve o zamandan beri âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık.
tabir: ifade, söz.
temsil: kıyaslama şeklinde beyan, zetme.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
yemin: ant, kasem.

وَالذّٰرِيٰتِ ۞[1] وَالْمُرْسَلٰتِ[2]'deki kasemde, havanın temevvucatı ve tasnfatı içinde mühim hikmetlen ıhtar etmek için, rüzgârlara, memur melâîkelere kasemle nazar-ı dikkatı celp ediyor ki, tesadüfî zannolunan unsurlar, çok nazik hikmetleri ve ehemmiyetli vazifeleri görüyorlar. Ve hakeza, her bır mevkiin, ayrı ayrı nuktesi ve faydası vardır. Vakit müsait olmadığı için, yalnız icmalen وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ[3] kasemindeki çok nüktelerinden bir nükteye işaret edeceğiz. Şöyle kı.

Cenab-ı Hak, *tîn* ve *zeytin* ile kasem vasıtasıyla azamet-ı kudretini ve kemal-i rahmetini ve büyük nimetlerini ihtar ederek, esfel-i safilîn tarafına giden insanın yüzünü o taraftan çevirip, şükür ve fikir ve iman ve amel-i salih ile, tâ âlâyıllıyyine kadar terakkıyat-ı maneviyeye mazhar olabilmesine işaret ediyor. Nimetler içinde tîn ve zeytinin tahsisinin sebebi, o iki meyvenin çok mübarek ve nafi olması ve hilkatlennde de, medar-ı dikkat ve nımet çok şeyler bulunmasıdır. Çünkü, hayat-ı içtimaiye ve ticariye ve tenvinye ve gıda-i insaniye için zeytin en büyük bir esas teşkil ettiği gibi; incirin hilkati, zerre gibi bir çekırdekte koca ıncır ağacının cihazatını saklayıp derç etmek gibi bir harika mu'cize-i kudreti gösterdiği gibi, tamamında, menfaatinde ve ekser meyvelere muhalif olarak devamında ve daha sair menafiindeki nimet-i Ilâhiyeyi kasem ile hatıra getiriyor. Buna mukabil, insanı iman ve amel-ı salihe çıkarmak ve esfel-i safilîne düşürmemek ıçın bır ders veriyor.

alayıllıyyin: Allah katında en iyilerin derecesi
amel-ı salih: Allah rızasına uygun hayırlı ve faydalı ış
azamet-i kudret: Allah ın kudretinin büyuklugu
celp etme: çekme.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı, şerel ve büyüklük sahıbı olan Allah.
cihazat. cihazlar azalar organlar
derç etmek. toplamak ıçine yerleştırmek.
ehemmiyet: onem, değer
ekser: pek çok.
esfel-i safilîn: aşağılanın en aşağısı
fayda: fayda, yarar
gıda-ı insaniye: insanî gıdalar
hakeza: boylece, bunun gibi
harika. olaganustu
hatıra getirmek. zıhne ve akla getırmek
hayat-ı içtimaiye ve ticariye ve tenviriye: ogrenım ve aydınlanma, tıcarı ve ıçtımaî hayat.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı tenviriye: bilgi ile aydınlatılan hayat.
hayat-ı ticariye: ticaret hayatı
hikmet. gızlı bilinmeyen nokta, ilâhi gaye ve fayda
hilkat: yaratılış.
icmalen: kısaca, ozetle
ihtar etmek: hatırlatmak, uyarmak.
iman: inanma, ıtıkat.
işaret etme: gosterme, bıldırme
kasem: yemin, ant.
kemal-i rahmet: kusursuz ve mukemmel bır rahmet.
mazhar olmak: kavuşmak, şereflenmek
medar-ı dikkat: dikkat sebebi
melaike: melekler
melek: Allah ın nurdan yarattıgı Allah ın emırlerıne tam ıtaat eden varlık.
menafi: menfaatler, faydalar
menfaat. fayda
mevki: yer
mu'cize-i kudret. Cenab-ı Hakkın kudretinin mu ozesi
muhalif: karşı, zıt.
mukabil: karşılık
mubarek: bereketlı, kutlu, hayırlı
mühim: onemlı.
müsait: uygun, munasıp
nafi: faydalı
nazar-ı dikkat. dikkatlı bakış
nazik. narın, ınce

1 Yemin olsun esip savuran rüzgara. (Zâriyat Suresi, 1.)
2. Yemin olsun peş peşe gonderilen meleklere. (Murselât Suresi, 1.)
3. Yemin olsun incire ve zeytine. (Tîn Suresi, 1.)

nimet: lutuf, ihsan, bagış
nimet-i ilâhiye: Allah ın nımetı
nükte: ınce manalı soz
sair: dıger, oteki
şükür: memnunluk ve hoşnutluk ifade etme, teşekkur nimet ve iyılıgın sahıbını tanıma ve Allah a karşı kulluk gorevini yerine getirme.
taam. yemek.
tahsıs. has kılma, ayırma
tasrifat: çekımler, tasarruf etmeler, istedıgı şekılde kullanma ve idare etme
temevvücat. dalgalanmalar.
terakkıyat-ı manevi: manevî ilerlemeler
tesadufi: rastgele
teşkil etmek. meydana getırmek.
tin: incır
unsur: bır şeyın parçası, asıl
vakıt: zaman
vasıta: aracılık.
vazife: gorev
yemin: ant, kasem
zan: sanma
zerre: atom, en kuçuk madde parçası.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Surelerin başlarındaki huruf-i mukattaa, İlâhî bir şifredir; has abdine onlarla bazı işaret-ı gaybiye veriyor. O şifrenin miftahı, o abd-i hastadır, hem onun veresesindedir. Kur'ân-ı Hakîm madem her zaman ve her taifeye hitap ediyor; her asrın her tabakasının hissesini cami çok mütenevvi vücuhlan, manaları olabilir. Selef-i Salihîn ise, en hâlis parça onlarındır ki, beyan etmişler. Ehl-ı velâyet ve tahkik, seyrüsulûk-i ruhanıyeye ait çok muamelât-ı gaybiye işaratını onlarda bulmuşlar. *İşaratü'l-I'caz* tefsirinde, El-Bakara Suresinin başında i'caz-ı belâgat noktasında bir nebze onlardan bahsetmişiz; müracaat edilsin.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Kur'ân-ı Hakîm'ın hakıkî tercümesi kabıl olmadığını Yirmi Beşinci Söz ıspat etmiştir. Hem manevî i'cazındakı ulviyet-ı uslûp ıse, tercümeye gelmez. Manevî ı'cazında olan ulviyet-i üslûp cihetinden gelen zevk ve hakikati beyan ve ıfham etmek pek muşkul. Fakat yolu göstermek için bir iki cihete işaret edeceğiz. Şöyle kı:

Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan,

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ[1]
وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۞[2] يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا
مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلٰثٍ ۞[3] خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ۞[4] يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ۞[5] لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ ۞[6]

1. Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin, seslerinizin ve simalarınızın farklılığı da yine Onun ayetlerindendir. (Rûm Suresi, 22.)
2. Gökler de Onun kudretiyle dürülmüş olacaktır. (Zümer Suresi, 67.)
3. O sızı annelerinizin karnında uç karanlık içinde, bir yaratılıştan diğerine çevirerek yaratmıştır. (Zümer Suresi, 6.)
4. Gökleri ve yeri altı günde yarattı. (A'raf Suresi, 54.)
5. Allah, kişi ile onun kalbi arasına girer. (Enfal Suresi, 24.)
6. Zerre miktar bir şey dahi Ondan uzak kalmaz. (Sebe' Suresi, 3.)

abd: kul
abd-i has: özel ve ayrıcalıklı kul
asır: yüzyıl, çağ
bahsetme: konuşma, üzerinde söz söyleme
beyan: anlatma, açıklama
camı: kapsamlı, içine alan
cihet: yön, taraf
ehl-ı velayet ve tahkik: velîler, maneviyat âlemlerinde İman hakıkatlerini delîlleriyle bilen ve ıspat eden Allah dostu âlim kimseler
hakikat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
halis: saf, temiz, katıksız.
has: seçkin, özel.
hisse: pay
hitap: bir topluluğa karşı konuşma, nutuk.
huruf-ı mukattaa: sure başlarında bulunan ve birer ilâhî şifre mahıyetini taşıyan harfler
i'caz: mu'cizeli oluş
ı'caz-ı belagat: belâgatın mu'cizeliği. Kur'ân-ı Kerîm'in eşsiz, düzgün, kusursuz oluşundaki mu'cizelik.
ıfham: anlatma
ilahı: Allah'a ait.
ıspat: doğruyu, delil göstererek meydana koyma
işarat: işaretler, belirtiler
Işaratü'l-I'caz: Risâle-i Nur Külliyatından bir eser
işaret: gösterme, bildirme
işaret-i gaybiye: gaybî işaret, herkesin fark edemediği gizli belirti.
kabil: mümkün
Kur'an-ı Hakım: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzenni yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
manevî: madde dışı olan, manaya ait
miftah: anahtar
muamelat-ı gaybiye: gaybî olan muamele ve işleyişler
muracaat: başvurma
müşkül: zor
mutenevvi: çeşitli
nebze: bir parça
nükte: ince manalı söz
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatın ilk rehberleri ve Ashap ile Tabiînin ileri gelenleri olan ilk devir İslâm büyükleri
seyrüsülûk-ı ruhanıye: manevî inkişaf için bir terbiye ve eğitim yoluna girip onda devam etme
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şifre: işaretle olan yazı tarzı
tabaka: topluluk, zümre, katman
taife: grup, topluluk
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı
tercüme: çevirı
ulviyet-i üslûp: üsluptaki anlatım tarzındaki yücelik.
verese: vârisler
vücuh: vecihler, yönler

يُولِجُ الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي الَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ (1)

gibi ayetlerle, o derece harika bir ulviyet-i üslûp ve i'cazkârâne bir cem'iyet içinde hallâkıyetin hakikatini hayale tasvir ediyor, gösteriyor ki, "Sâni-i Âlem olan şu kâinatın ustası, iş başında olarak şems ve kameri hangi çekiç ile yerlenne çakıyorsa, aynı çekiç ile, aynı anda zerreleri yerlerine, meselâ zîhayatlanın göz bebeklerinde yerleştiriyor. Semavatı hangi ölçü ile, hangi manevî alet ile tertip edip açıyorsa, aynı anda, aynı tertip ile gözün perdelerini açar, yapar, tanzim eder, yerleştirir. Hem, Sâni-i Zülcelâl, manevî kudretin hangi manevî çekici ile yıldızları göklere çakıyorsa, aynı o manevî çekiç ile beşerin sırmasındaki hadsiz alâmet-i farika noktalarını ve zahirî ve bâtınî duygularını yerlerine nakşediyor" diye ifade eder.

Demek, o Sâni-i Zülcelâl, iş başında işlerini hem göze, hem kulağa göstermek için, ayat-ı Kur'âniye ile, bir çekici zerreye vuruyor, aynı ayetin diğer kelimesiyle, o çekici şemse vuruyor, merkezine çakar gibi ulvî uslûp ile vahdaniyeti ayn-ı ehadiyet içinde ve nihayet celâli nihayet cemal içinde ve nihayet azameti nihayet hafâ içinde ve nihayet vüs'ati nihayet dikkat içinde ve nihayet haşmeti nihayet rahmet içinde ve nihayet bu'diyeti nihayet kurbiyet içinde gösterir. Muhal telâkki edilen cem-ı ezdadın en uzak mertebesini, vacip derecesindeki bir suretini ifade eder, ispat edip gösterir. İşte bu tarz ifadesi ve üslûbudur ki, en harika edipleri, belâgatine secde ettiriyor.

1 O geceyi gündüze, gündüzü de geceye geçirir. Gönüllerde saklı olanı hakkıyla bilen de Odur. (Hadîd Sûresi, 6.)

alâmet-i farika: farklılık belirtisi
alet: vasıta, araç.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayn-ı ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesinin ta kendisi.
azamet: büyükük, yücelik.
bâtınî: görünmeyen, içinde olan.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve hâlim ve makamın icabına göre söylenmesi.
beşer: insanlık.
bu'diyet: uzaklık.
celâl: sonsuz büyükük ve haşmet.
cemal: Cenâb-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
cem-ı ezdad: zıt şeylerin bir arada bulunması.
cem'iyet: kapsamlı oluş.
derece: mertebe, ölçü.
edip: edebiyatçı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafâ: gizlilik.
hakikat: gerçek.
hakkıyla bilen: gerçek, doğru, en doğrusunu bilen.
hallâkıyet: yaratıcılık.
harika: olağanüstü.
haşmet: ihtişam, korku ve saygı uyandıran büyükük, görkemlilik.
hayal: insanın zihninde tasarlayıp, canlandırdığı şey.
i'cazkârane: mu'cizeli bir şekilde.
ifade etme: anlatma, söyleme.
ifade: anlatma.
ispat: doğruyu, delil göstererek meydana koyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kamer: ay.
kudret: kuvvet, iktidar.
kurbiyet: yakınlık.
manevî: madde dışı olan, manaya ait.
mertebe: derece.
meselâ: misâl olarak, örnek.
muhal: imkânsız.
nakşetmek: süslemek.
nihayet: son derece.
nokta: işaret.
perde: örtü.
rahmet: esirgeme, şefkat gösterme.
sâni-i âlem: bütün âlemi sanatla yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
secde: baş eğme.
semavat: gökler.
sîma: yüz, çehre.
suret: biçim, tarz.
şems: güneş.
tanzim etmek: düzenlemek, düzene koymak.
tarz: biçim, suret.
tasvir etme: resimleme, bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
telâkki: anlama, kabul etme.
tertip etme: düzenleme, sıralama.
ulvî: yüksek, yüce.
ulviyet-i uslûp: usluptaki anlatım tarzındaki yücelik.
üslûp: ifade tarzı.
vacip: zorunlu.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vüs'at: genişlik, bolluk.
zahir: açık, görünen.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.
zerre miktarı: en küçük parçacık kadar.
zîhayat: hayat sahibi.

Hem meselâ, وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ[1] ayetiyle şöyle bir üslûb-ı âlî ile saltanat-ı rububiyetindeki haşmeti gösterir. Şöyle ki:

"Gökler ve zemin, iki mutî kışla hükmünde ve iki muntazam ordu merkezi suretinde, tek bir emirle veya boru gibi bir işaretle, o iki kışlada fenâ ve adem perdesinde yatan mevcudat, o emre kemal-ı sur'atle ve itaatle 'Lebbeyk!' deyip meydan-ı haşir ve imtihana çıkarlar."

İşte, haşr ve kıyameti ne kadar mu'cizâne bir üslûb-i âlî ile ifade edip; ve o davanın içinde bir delîl-i iknaîye işaret ediyor ki, bilmüşahede, nasıl ki zeminin cevfinde saklanmış ve ölmüş hükmündeki tohumlar ve cevv-i semada, ademde ve küre-i havaiyede dağılmış, saklanmış katreler, nasıl kemal-ı intizam ve sur'atle haşrolup her baharda meydan-ı tecrübe ve imtihana çıkıyorlar, zeminde hububat semada katarat, her vakit bir mahşernümun suretini alırlar. Öyle de, haşr-ı ekber dahı öyle kolay zuhur eder. Madem bunu görüyorsunuz, onu dahı inkâr edemezsiniz.

Ve hakeza, şu ayetlere sair ayattaki derece-i belâgatı kıyas edebilirsiniz. Acaba, şu tarzdaki ayatın hakikî tercümesi mumkun mudur? Elbette değildir. Olsa olsa, ya kısa bir meal-i icmalî veya ayetin her cümlesi için beş altı satır tefsır yazmak lâzım gelir.

1- "Yine Onun ayetlerindendir ki, gök ve yer Onun emriyle ayakta durur. Sonra O sizi bir emir ile çağırdığında derhal kabirlerinizden çıkarsınız." (Rûm Suresi, 25.)

adem: yokluk.
ayat: Kur'ân ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bilmüşahede: görerek.
cevf: boşluk.
cevv-ı sema: gökyüzü.
dava: iddia.
delîl-i iknaîye: ikna edici delil.
derece-i belagat: belâgat derecesi.
emr: emir, buyruk.
fenâ: yokluk, son bulma.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikî: gerçek, doğru.
haşr: Allah'ın, ölüleri dirilterip mahşere çıkarması; insanların öldükten sonra tekrar dirilterilip bir yerde toplanmaları.
haşmet: ihişam, korku ve saygı uyandıran büyükluk, görkemlilik.
haşr-i ekber: büyük diriliş ve toplanma.
hububat: habbeler, taneli bitkiler.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İfade: anlatma.
İnkar etmek: reddetmek, kabul etmemek.
İşaret: gösterme, belirti.
itaat: boyun eğme, emre uyma.
kabir: mezar.
katarat: katreler, damlalar.
katre: damla.
kemal-ı intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kemal-i sür'at: tam bir sür'at, hızlılık.
kışla: askerlerin topluca barındıkları yapı.
kıyamet: dünyanın sonu, dünyanın eceli.
kıyas: karşılaştırma.
küre-i havaiye: hava küre, atmosfer.
Lebbeyk: buyurun, emredin.
mahşernümun: mahşer örneği, mahşere benzer.
meal-i icmalî: özet olarak anlam.
meselâ: misal olarak.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
meydan-ı haşir: haşir, diriliş meydanı.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı.
meydan-ı tecrübe ve imtihan: imtihan ve deneme meydanı, sahası.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muntazam: intizamlı, tertipli.
mutî: itaat eden.
mumkün: olabilir.
perde: örtü.
sair: diğer, öteki.
saltanat-ı rububiyet: Allah'ın kâinatı terbiye ve idare edicilik sıfatının saltanatı.
sema: gökyüzü.
suret: biçim, görünüş.
sür'at: çabukluk, hızlılık.
tarz: biçim, suret.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı.
tercüme: çevirı.
üslûb-ı âlî: yüce üslûp, yüksek ifade tarzı.
vakit: zaman.
zemin: yer, yeryüzü.
zuhur etmek: meydana çıkmak.

BEŞİNCİ NÜKTE

Meselâ,[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ bir cümle-i Kur'âniyedir. Bunun en kısa manası, ilm-i nahıv ve beyan kaidelerinin iktıza ettiği şudur:

كُلُّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْحَمْدِ مِنْ اَيِّ حَامِدٍ صَدَرَ وَعَلٰى اَيِّ مَحْمُودٍ وَقَعَ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ خَاصٌّ وَمُسْتَحِقٌّ لِلذَّاتِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ الْمُسَمّٰى بِاللّٰهِ

Yani, "*Ne kadar hamd ve medih varsa, kımden gelse, kime karşı da olsa, ezelden ebede kadar hastır ve lâyıktır o Zat-ı Vacibü'l-Vucud'a kı,* ALLAH *denilir.*"

İşte, "*Ne kadar hamd varsa,*" *el*-i istiğraktan çıkıyor.

"*Her kimden gelse*" kaydı ise, *hamd* mastar olup faili terk edildiğinden, böyle makamda umumıyeti ifade eder.

Hem, mef'ulün terkinde, yine makam-ı hitabîde küllıyet ve umumıyeti ifade ettiği için, "*her kime karşı olsa*" kaydını ifade ediyor.

"*Ezelden ebede kadar*" kaydı ise, fiilî cümlesinden ismî cümlesine intıkal kaidesi sebat ve devama delâlet ettiği için, o manayı ifade ediyor.

"*Has ve müstahak*" manasını لِلّٰهِ 'taki *lâm-ı cer* ifade ediyor. Çünkü o *lâm*, ıhtisas ve istıhkak içindir.

"*Zat-ı Vacıbü'l-Vucud*" kaydı ıse, *vucub-i vucut* ulûhıyetin lâzım-ı zarurîsi ve Zat-ı Zülcelâl'e karşı bir ünvan-ı mülâhaza olduğundan, *lâfzullah* sair esma ve sıfâta

1 Fatiha Suresi 1. vd.

cümle-i Kur'anıye: Kur'ân cümlesi, âyet.
delâlet: işaret, delil olma.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman.
elhamdulillah: hamd ve övgü Allah'a aittir.
el-i istiğrak: Arapçada el harf-ı tarifinin isimlerin bütününü ve cinsinin tamamını kapsar hale koyması.
esma: isimler.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
fail: özne, fiili veya işi yapan.
fiili cümle: fiil cümlesi.
hamd: methetme, övme.
has: mahsus, özel.
ifade: anlatma.
ıhtısas: kendine mahsus kılma.
iktıza etmek: gerektirmek.
ilm-i beyan: belâgat ilminin hakikat, mecaz, kinaye, teşbih ve istiarelerini öğreten kısmı.
ilm-i nahiv: dil bilgisi.
intıkal: yer değiştirme.
ismî cümle: isim cümlesi.
istıhkak: hak etme.
kaide: kural, prensip.
kayıt: şart.
küllıyet: bütünlük, genellik.
lâfzullah: Allah lâfzı, kelimesi.
lam-ı cer: kelimeyi *-i hâli* ile (esre olarak) okutan lam harfi.
layık: yakışır, munasip.
lâzım-ı zarurî: zaruret derecesinde lâzım.
makam: mevkı, durak.
makam-ı hıtabı: hitap etme makamı, konuşma, seslenme yeri.
mastar: şahıs veya zaman göstermeyen kelime, fiil kökü, yazmak vb.
medih: övmeye ve methetmeye sebep olan şey, övgü.
mef'ul: failin fiilinin tesir ettiği şey, dil bilgisinde tümleç, özne tarafından yapılan iş.
meselâ: örneğin.
müstahak: hak eden.
nükte: ince manalı söz.
sair: diğer, öteki.
sebat: kararlı olma.
sıfat: vasıf, özellik.
terk: bırakma.
uluhlıyet: ilâhlık, var olan hakikatlerin hepsini toplayan teklik, kısaca ibadet edilmeye layık olan yegâne ma'bud, bütün varlıkları yaratan Allah'tır" diye ifade edilebilen gerçek.
umumıyet: umumîlik, genellik.
ünvan-ı mülahaza: bir şeyin hakikatını bir derece düşünebilmek için olan isim ve vasıfta.
vucub-ı vucut: varlığı zarurî ve vâcip olmak.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat. Cenab-ı Allah.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

camiiyeti ve İsm-i Azam olduğu itibarıyla delâlet-i iltizamiye ile delâlet ettiği gibi, "*Vacibu'l-Vucud*" unvanına dahi o delâlet-i iltizamiye ile delâlet ediyor.

İşte,[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ cümlesinin en kısa ve ulema-ı Arabiyece müttefekunaleyh bir mana-i zahirîsi şöyle olursa, başka bir lisana o i'caz ve kuvvetle nasıl tercume edilebilir?

Hem, elsine-i âlem içinde lisan-ı nahvî, Arabîden başka bir tek lisan var, o da hıçbir vakit Arap lisanının camiiyetine yetişemez. Acaba o cami ve i'cazdarâne olan lisan-ı nahvî ile mu'cızekârâne bir surette ve her cihetı birden bilir, irade eder bir ilm-i muhit içinde zuhur eden kelimat-ı Kur'âniye, sair elsine-i terkibiye ve tasrıfiye vasıtasıyla, zihni cüz'î, şuuru kısa, fikri müşevveş, kalbi karanlıklı bazı insanların kelimat-ı tercümiyesi nasıl o mukaddes kelimat yerini tutabilir? Hatta diyebilirim ve belki ispat edebilirim ki, her bir harf-i Kur'ân, bir hakaik hazinesi hükmüne geçer; bazen bir tek harf, bir sahife kadar hakıkatleri ders verir.

ALTINCI NÜKTE

Bu manayı tenvir için, kendi başımdan geçmiş nurlu bir hâli ve hakıkatlı bir hayalı soyluyorum. Şöyle ki:

Bir vakıt[2] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ 'dekı *nun*-ı mutekellım-ı maalgayn düşündüm ve mütekellim-ı vahde sîgasından[3] نَعْبُدُ sîgasına intikalin sebebini kalbim aradı. Birden, namazdaki cemaatin fazileti ve sırrı, o *nun*'dan inkışaf etti.

1- Fatiha Suresi, 1. vd.
2- Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım istenz. (Fatiha Suresi, 5.)
3- Kulluk edenz

Arabı: Arapçaya ait.
camı: ıhtıva eden, kaplayan.
camıiyet: geniş, kapsamlı oluş, toplayıcı.
cemaat: bır ımama uyup namaz kılan Müslumanlar topluluğu.
cıhet: yön, taraf.
cuz'î: küçük.
delalet etmek: ışaret etmek, sözün kullanılmış olduğu asıl anlamı gostermek.
delalet-i ıltızamıye: bır kelımenın söylendıgı anlamın gerecgını zorunlu olarak ışaret etmesı mesela "ılah" sozu zorunlu olarak "doğmamış doğurulmamış" anlamına ışaret eder.
elsine-i alem: dunya dıllen.
elsine-i tasrıfıye: çekımlı dıller, gramatık kurallarla aynı kelımenın çekımı sonucu yenı kelımeler turetılebılen dıller.
elsine-i terkıbıye: eklemelı dıller, bırbırnne eklenen kelımelerle konuşulan dıller.
fazılet: kışıyı ahlâklı ıyı hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem.
hakaık: hakıkatler, gerçekler.
hal: durum.
harf-i Kur'ân: Kur'ân harfi.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hükmüne geçmek: yenne geçmek, degennde olmak.
i'cazdarane: mu'cıze bıçımınde.
i'caz: mu'cıze oluş.
ilm-i muhit: her şeyı ıhata edıcı, kuşatıcı ılım.
inkişaf etme: açılma, ortaya çıkma.
intıkal: geçme.
irade etmek: dılemek, ıstemek.
Ism-ı Azam: en buyuk isim.
ispat: kanıtlama.
itıbarıyla: sayılmak uzere, bakımından.
kelımat: kelımeler.
kelımat-ı Kur'anıye: Kur'ân ın kelımelen.
kelımat-ı tercumıye: tercume kelımelen.
kul: Allah ın yarattıgı mahluk.
lısan: dıl.
lısan-ı nahvı: intizam ve kaıdelere bağlı belâgat dılı. Arapçanın cumle yapısı ve gramen dıl bılgısı.
mana-ı zahırı: açık gorunen mana.
mu'cızekârane: mu'cızelı bır şekılde.
mukaddes: kutsal, azız, temiz.
muşevveş: karışık, dagınık.
mutekellım-ı vahde: bırıncı tekıl şahıs: ben.
müttefekunaleyh: uzennde bırleşılen mesele.
nun: nun harfi.
nun-ı mütekellım-ı maalgayr: konuşulan kımseyı de ıçıne alan ve fıl ıfade eden kelımeler, bırıncı çogul şahıs: 'bız'.
nükte: ınce manalı soz.
sair: dıger, otekı.
sıga: gı kıp fıllerde belırlı bır zamanla konuşanın, dınleyenın ve konuşulanın tekılık veya çokluk olarak belırtılmış bıçımı.
suret: bıçım, tarz, şekıl.
şuur: anlayış, ıdrak, bılınç.
tenvir: bır konu hakkında başkalarını aydınlatma.
tercume etmek: çevırı yapmak, çevırmek.
ulema-ı Arabıye: Arapça dıl âlımlen.
Vacıbu'l-Vucud: varlığı başkasının varlığına bağlı olmayıp, kendıdenden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
zuhur etme: meydana çıkma, ortaya çıkma.

Gördüm ki, namaz kıldığım o Bayezit Camiindeki cemaatle iştirakimi ve her biri benim bir nevi şefaatçim hükmüne ve kıraatimde izhar ettiğim hükümlere ve davalara birer şahit ve birer müeyyit gördüm. Nakıs ubudiyetimi, o cemaatin büyük ve kesretli ibadatı içinde dergâh-ı İlâhiyeye takdime cesaret geldi.

Birden, bir perde daha inkişaf etti. Yanı, İstanbul'un bütün mescitleri ittisal peyda etti. O şehir, o Bayezit Camii hükmüne geçti. Birden, onların dualarına ve tasdiklerine manen bir nevi mazhariyet hissettim.

Onda dahı, rûy-i zemin mescidinde, Kâbe-i Mukerreme etrafında dairevî saflar içinde kendimi gördüm, (1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dedim. "Benim bu kadar şefaatçilerim var, benim namazda söylediğim her bir sözü aynen söylüyorlar, tasdik ediyorlar."

Madem hayalen bu perde açıldı, Kâbe-i Mukerreme mihrap hükmüne geçti; ben bu fırsattan istifade ederek, o safları işhat edip, tahiyyatta getirdiğim (2) اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ olan imanın tercumanını mübarek Haceru'l-Esved'e tevdi edip emanet bırakıyorum derken, birden bir vaziyet daha açıldı. Gördüm ki, dahil olduğum cemaat üç daireye ayrıldı.

Birinci daire: Rûy-i zeminde mü'minler ve muvahhidîndeki cemaat-ı uzma.

1. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. (Fatiha Suresi, 2.)
2. Şahadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Yine şahadet ederim ki, Hz. Muhammed Allah'ın resuludur.

cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
cemaat-i uzma: çok büyük cemaat.
cesarete gelmek: yüreklenmek
dahil: içinde katılan
dairevî: daire şeklinde
dava: fikir, iddia
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
Haceru'l-Esved: Kâbe'de bulunan meşhur siyah taş
hamd: methetme, övme
hayalen: hayali bir şekilde.
hükmüne geçmek: yenne almak, yenne geçmek.
hükmüne: yenne, değenne.
hükûm: karar, emir
ibadat: ibadetler
İlâh: ma'bud, kendisine ibadet edilen.
iman: inanç, itikat.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma
istifade: faydalanma
işhat etme: şahit gösterme
iştirak: katılma, katılım
ittisal peyda etmek: birleşip yakınlık kazanmak
izhar etmek: göstermek, belirtmek, açıklamak.
Kâbe-i Mükerreme: hürmet ve tazım edilen Kâbe.
kesret: çokluk.
kıraat: Kur'ân-ı Kerîm'in usul ve kaidelerine göre okunması
manen: manaca, manevî yönden
mazhariyet: sahip ve başarı elde etme, nail olma
mescit: namaz kılınacak yer
mihrap: imamın namaz kıldırırken durduğu bölüm
muvahhidîn: Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar
mubarek: bereketli, kutlu, hayırlı
müeyyit: kuvvetlendiren, doğrulayan.
mü'min: inanan.
nakıs: noksan, eksik
nevî: çeşit.
perde: örtü
resul: elçi, peygamber
rûy-ı zemin: yeryüzü
saf: camide cemaatin oluş turduğu sıra
şahadet: şahit olma
şefaat: günahkar bir kimsenin affını Allah'tan niyaz etme
tahiyyat: tahiyyeler, selâmlar, namazın oturuşlarında okunan Ettahiyyatü duası
takdim: arz etme, sunma
tasdik etmek: doğrulamak, kuvvetlendirmek.
tercuman: çevirici, açıklayıcı
tevdi etmek: emanet etmek, bırakmak.
ubudiyet: kulluk.
vaziyet: durum.

Ikıncı daire: Baktım, umum mevcudat, bir salât-ı kübrada, bir tesbihat-ı uzmada, her taife kendine mahsus salâvat ve tesbihat ile meşgul bir cemaat içindeyim. "Vezaif-i eşya" tabir edilen hidemat-ı meşhude, onların ubudiyetlerinin unvanlarıdır. O hâlde [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ deyip hayretten başımı eğdim, nefsime baktım:

Üçüncü bir daire içinde, hayretengiz, zahiren ve keyfiyeten küçük, hakikaten ve vazifeten ve kemiyeten büyük, bir küçük âlemi gördüm ki, zerrat-ı vücudiyemden tâ havass-ı zahiriyeme kadar taife taife vazife-i ubudiyetle ve şükraniye ile meşgul bir cemaat gördüm. Bu dairede, kalbimdeki lâtife-i Rabbaniyem, [2] اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ o cemaat namına diyor; nasıl, evvelki iki cemaatte de lisanım o iki cemaat-i uzmayı niyet ederek demişti.

Elhâsıl, نَعْبُدُ *nun*'u, şu üç cemaate işaret ediyor.

İşte bu hâlette iken, birden Kur'ân-ı Hakîm'in tercümanı ve mubelliği olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, Medine-i Münevvere denilen manevî minberinde, şahsıyet-i maneviyesi haşmetiyle temessül ederek, [3] يَا اَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ hitabını manen herkes gibi ben de işitip, o üç cemaatte herkes benim gibi [4] اِيَّاكَ نَعْبُدُ ile mukabele ediyor tahayyül ettim. [5] اِذَا ثَبَتَ الشَّيْءُ ثَبَتَ بِلَوَازِمِهِ kaidesince, şöyle bir hakikat fikre göründü ki:

1- Allah en büyüktür, en yücedir.
2- Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz. (Fâtiha Sûresi, 5.)
3- Ey insanlar! Rabbinize ibadet ediniz. (Bakara Sûresi, 21.)
4- Ancak Sana kulluk ederiz. (Fâtiha Sûresi, 5.)
5- Bir şey sabit olunca, levazımıyla sabit olur.

alem: dünya
aleyhissalâtu vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı Onun üzerine olsun.
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
cemaat: topluluk.
cemaat-i uzma: çok büyük cemaat.
daire: halka.
hakikaten: hakikat olarak.
hâlet: hâl.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük, görkem.
havass-ı zahiriye: açık, belli olan duygular, beş duyu organı.
hayret: şaşkınlık.
hayretengiz: hayret veren.
hidemat-ı meşhude: görülen hizmetler.
hitap: konuşma, nutuk.
İşaret: gösterme.
kemiyeten: sayı itibarıyla.
keyfiyeten: nitelik ve özellik bakımından.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lâtife-i Rabbaniye: Allah'ın yalnız kendi sevgisi için yarattığı kalbe bağlı ve İlâhî hakikatlerin hissedilmesine ve manevî zevklerin alınmasına yarayan his, duygu.
lisan: dil.
mahsus: has, özel.
manen: ruhça, mânâ itibarıyla, manevî yönden.
manevî: mânâya ait, manevî yönden.
Medine-i Münevvere: nurlu Medine şehri.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
minber: camide, hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü.
mukabele etmek: karşılık vermek.
mübelliğ: tebliğ eden, bildiren.
nam: ad.
nefis: insanın kendisi, kendi şahsı.
niyet etmek: bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, düşünmek.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
salat-ı kubra: en büyük namaz.
salavat: namazlar, ibadetler, şükürler, dualar.
şahsıyet-i maneviye: manevî kişilik.
şükran: teşekkür etmek, minnettarlık, şükür.
tabir: ifade.
tahayyül etmek: hayal etmek.
taife: grup, topluluk.
temessül etmek: belirmek, görünmek.
tercüman: tercüme eden, anlatan.
tesbihat: tesbihler. Allah'ı her türlü kusurdan yüce tutarak şânına lâyık ifadelerle anma.
tesbihat-ı uzma: en büyük tesbihat.
ubudiyet: kulluk.
umum: bütün, genel olma.
unvan: isim, şöhret.
vazife-i ubudiyet: kulluk görevi.
vazifeten: görevli olarak.
vezaif-i eşya: eşyanın vazifelen.
zahiren: görünüşte, görünürde.
zerrat-ı vücudiye: vücudun zerreleri, hücreleri.

Madem Bütün Âlemlerin Rabbi, insanları muhatap ittihaz edip umum mevcudatla konuşur, ve şu Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hitab-ı izzeti, nev-ı beşere, belki umum zîruha ve zîşuura tebliğ ediyor. İşte, bütün mazi ve müstakbel, zaman-ı hazır hükmüne geçti, bütün nev-ı beşer bir mecliste, safları muhtelif bir cemaat şeklinde olarak, o hitap, o suretle onlara ediliyor.

O vakit, her bir ayat-ı Kur'âniye, gayet haşmetli ve vüs'atli bir makamdan, gayet kesretli ve muhtelif ve ehemmiyetli muhatabından, nihayetsiz azamet ve celâl sahibi Mütekellim-i Ezelî'den ve makam-ı mahbubiyet-i uzma sahibi tercüman-ı âlişanından aldığı bir kuvvet-i ulviyet, cezalet ve belâgat içinde, parlak, hem pek parlak bir nur-i i'cazı içinde gördüm.

O vakit, değil umum Kur'ân, ya bir sure, yahut bir ayet, belki her bir kelimesi birer mu'cize hükmüne geçti.[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ وَالْقُرْاٰنِ dedim, o ayn-ı hakîkat olan hayalden[2] نَعْبُدُ *nun*'una girdiğim gibi çıktım ve anladım ki, Kur'ân'ın değil ayetleri, kelimeleri, belki *nun*-ı na'budu gibi bazı harfleri dahi mühim hakîkatlerin nurlu anahtarlarıdır.

Kalb ve hayal, o nun-i na'budü'den çıktıktan sonra, akıl karşılarına çıktı, dedi: "Ben de hisse isterim. Sizin

1 İman ve Kur'ân nurundan dolayı Allah'a hamd olsun.
2 Kulluk edeniz.

aleyhissalatu vesselam: Allah'ın salât ve selâmı Onun üzerine olsun.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayn-ı hakîkat: hakîkatin ta kendisi gerçek.
azamet: büyüklük, yücelik.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi.
celâl: son derecede büyüklük, azamet.
cemaat: topluluk, heyet, insan topluluğu.
cezalet: akıcı ve düzgün ifâde, güzel anlatım.
ehemmiyetli: önemli.
fikir: akıl, düşünce.
gayet: son derece.
hakîkat: gerçek.
hamd: methetme, övme.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük, görkem.
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey.
hisse: pay.
hitab-ı izzet: izzetli ve şerefli hitap.
hitap: konuşma, nutuk.
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
İbadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk görevini yerine getirme.
İman: inanma, itikat.
İttihaz etmek: edinmek, kabul etmek.
kaide: kural, prensip.
kesret: çokluk.
kuvvet-i ulviyet: ulvî, yüce, İlâhî kuvvet.
levazımat: luzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
makam: mevki, yer.
makam-ı mahbubiyet-i uzma: büyük, muazzam sevgi makamı.
mazi: geçmiş zaman.
meclis: topluluk, görüşülecek şekilde bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
muhatap: kendisine hitap edilen.
muhtelif: çeşitli.
mühim: önemli.
müstakbel: gelecek zaman.
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfatına sâhip olan Allah.
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlık.
nihayetsiz: sonsuz.
nun-ı na'budu: Fâtiha suresinde geçen "na budu" kelimesindeki "nun" harfi.
nur: parıltı, ışık.
nur-ı i'caz: mu'cizelik nuru, ışığı.
Rab: her şeyin mâliki, yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
saf: yan yana dizilerek meydana getirilen sıra.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, görünüş.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tercüman-ı alişan: şanlı tercüman.
umum: bütün, genel.
vakit: zaman.
vüs'at: genişlik, bolluk.
zaman-ı hazır: şimdiki zaman.
zîruh: ruh sahibi, canlı.
zîşuur: şuurlu, bilinç sahibi.

gibi uçamam. Ayaklarım delildir, hüccettir. Aynı [1] نَعْبُدُ ve [2] نَسْتَعِينُ'de, *Ma'bud* ve *Müstean* olan *Hâlık*'a giden yolu göstermek lâzımdır ki, sizin ile gelebileyim."

O vakıt kalbe şöyle geldi ki, o mütehayyir akla de:

Bak kâinattaki bütün mevcudata: Zîhayat olsun, camit olsun, kemal-i itaat ve intizam ile vazife suretinde ubudiyetleri var. Bir kısmı şuursuz, hissiz oldukları hâlde, gayet şuurkârâne, intizamperverâne ve ubudiyetkârâne vazife görüyorlar. Demek, bir *Ma'bud-i Bilhak* ve bir *Amir-i Mutlak* vardır ki, bunları ibadete sevk edip istihdam ediyor.

Hem bak bütün mevcudata, hususan zîhayat olanlara. Her birinin gayet kesretli ve gayet mütenevvi ihtiyacatı var ve vücut ve bekasına lâzım pek kesretli, muhtelif matlûpları var; en küçüğüne elleri ulaşmaz, kudretleri yetişmez. Hâlbuki o hadsiz matlûpları, ummadığı yerden, vakt-i münasipte, muntazaman onların ellerine veriliyor ve bilmüşahede görünüyor.

İşte, şu mevcudatın bu hadsiz fakr ve ihtiyacatı, ve bu fevkalâde ianat-ı gaybiye ve imdadat-ı rahmaniye, bilbedahe gösterir ki, bir *Ganî-i Mutlak* ve *Kerîm-i Mutlak* ve *Kadîr-i Mutlak* olan bir *Hamî* ve *Râzık*'ları vardır ki, her şey ve her zîhayat Ondan istiane eder, medet bekliyor, manen [3] إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ der.

O vakıt akıl, "Amenna ve saddakna" dedi.

---

1. Kulluk ederiz.
2. Yardım dileriz.
3. Ancak Senden yardım dileriz. (Fâtiha Suresi, 5.)

---

amenna ve saddakna: inanıyor ve tasdik ediyoruz.
Amir-i Mutlak: mutlak amir ve emir sahibi olan Allah.
beka: ebedîlik, devam, sürekli.
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
bilmüşahede: görerek.
camit: ruhsuz, cansız.
delil: şahit, kanıt.
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
fevkalâde: olağanüstü, harika.
Ganî-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız zenginlik sahibi ve hiç bir şeye ihtiyacı olmayan Allah.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah.
hamî: himaye eden, koruyan.
hususan: özellikle.
hüccet: delil, burhan, ispat.
ianat-ı gaybiye: gaybî, manevî yardımlar.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
imdadat-ı Rahmaniye: sonsuz rahmet sahibi olan Allah'ın yardımları.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
intizamperverane: intizamı severek, disipline uyarak.
istiane etmek: yardım istemek.
istihdam etmek: kullanmak, çalıştırmak.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni.
kemal-i itaat: tam ve mükemmel itaat.
Kerim-i Mutlak: cömertliği ve bağışı sınırsız ikram sahibi olan Allah.
kesret: çokluk.
kısım: parça, nevi, bölüm.
kudret: kuvvet, iktidar.
lazım: gerekli.
Ma'bud: kendisine ibadet olunan Allah.
Ma'bud-i Bilhak: her yerde ve bütün hâllerde medhe ve hamde lâyık olan Cenâb-ı Allah.
manen: manaca, manevî yönden.
matlap: istenen, talep edilen şey, istek.
matlûp: istenilen, talep olunan şey.
medet: inayet, yardım.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
muhtelif: çeşitli, farklı.
muntazaman: düzenli olarak.
Müstean: kendisinden yardım beklenen Allah.
mütehayyir: şaşırmış, hayrette kalmış.
mütenevvi: çeşitli, farklı.
Râzık: rızık veren Allah.
sevk etmek: sürmek, ulaştırmak, kavuşturmak.
suret: biçim, görünüş.
şuur: anlayış, idrak, bilinç.
şuurkârâne: şuurluca, bilinçli bir şekilde.
ubudiyet: kulluk, ibadet.
ubudiyetkarane: kulluğa yakışır tarzda, ibadet eder gibi.
vakıt: zaman.
vakıt-i münasip: uygun zaman.
vazife: görev.
vücut: varlık.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

YEDİNCİ NÜKTE

Sonra, o hâlde,

(1) اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۞ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

dediğim vakit, baktım ki, mazi tarafına goçüp giden kafile-i beşer içinde gayet nuranî, parlak enbiya, sıddıkîn, şüheda, evliya, salihîn kafilelenni gördüm ki, ıstıkbal zulûmatını dağıtıp, ebede giden yolda bir cadde-i kübra-i müstakimde gidiyorlar. Bu kelime, beni o kafileye iltihak etmek için yol gösteriyor, belki iltihak ettiriyor.

Birden, "Fesübhanallah," dedim. "Zulûmat-ı istıkbali tenvir eden ve kemal-i selâmetle giden bu nuranî kafile-i uzmaya iltihak etmemek, ne kadar hasaret ve helâket olduğunu zerre miktar şuuru olan bilmesi lâzım. Acaba, bid'aları icat etmekle o kafile-i uzmadan inhiraf eden, nereden nur bulabilir, hangi yoldan gidebilir?"

Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm rehberimiz ferman etmiş ki: (2) كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ

Acaba bu ferman-ı kat'îye karşı ulemaüssû tabirine lâyık bazı bedbahtlar hangi maslahatı buluyorlar, hangi fetvayı veriyorlar ki, lüzumsuz, zararlı bir surette şeair-i İslâmiyenin bedihiyatına karşı geliyorlar, tebdili kabil görüyorlar? Olsa olsa, muvakkat bir cilve-ı manadan gelen bir intibah-ı muvakkat, o ulemaüssûu aldatmıştır.

Meselâ, nasıl ki bir hayvanın veyahut bir meyvenin derisi soyulsa, muvakkat bir zerafet gösterir; fakat az bir zamanda o zarf et ve o güzel meyve, o yabanî ve paslı ve

aleyhissalatü vesselam: Allah'ın salat ve selamı Onun üzerine olsun
bedbaht: zavallı, kötü bahtlı.
bedihiyat: delil ve ispata ihtiyacı olmayacak şekilde açık, meydanda olan şeyler
bid'a: dinin aslında olmayıp sonradan dine aykırı şekilde ortaya çıkan şeyler
cadde-i kübra-ı müstakim: büyük ve istikametli yol
cilve-i mana: mânânın tecellisi, anlamın görünmesi, yansıma.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ebed: sonsuzluk.
enbıya: nebiler, peygamberler
ferman etmek: emretmek, buyurmak.
ferman-ı kat'î: kesin emir, buyruk.
Fesübhanallah: Allah'ı her türlü kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih edenim
fetva: dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'î hükum
hasaret: hasar, zarar
helâket: yıkılma, mahvolma.
icat etmek: meydana getirmek, ortaya çıkarmak
iltihak etmek: karışmak, katılmak.
inhiraf etmek: doğru yoldan sapmak.
intıbah-ı muvakkat: geçici uyanış
istıkbal: gelecek zaman
kabil: mümkün, olabilir
kafile: birlikte yolculuk eden insan topluluğu
kafile-i beşer: insan kafilesi, topluluğu
kafile-i uzma: muazzam, büyük kafile, grup
kemal-ı selâmet: tam ve mükemmel derecede güvenlikle, tehlikesiz
lüzum: gerekliliik.
maslahat: faydalı oluş, uygun iş
mazi: geçmiş zaman
meselâ: misâl olarak, örneğin
muvakkat: geçici
nimet: lutuf, ihsan, bağış
nur: aydınlık, ışık.
nuranî: nurlu, ışık saçan
nükte: ince manalı söz
rehber: kılavuz, delil.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Peygamberimiz Hz. Muhammed
salihîn: salihler, dinin emir ve yasaklarına uygun hareket edenler
sıddıkîn: sıddıklar, devamlı doğruluk üzere ve Allah'a ve Peygambere çok sadık olanlar
suret: biçim, tarz
şeair-i İslâmiye: İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler
şuur: anlayış, idrak, bilinç.
şüheda: şehitler
tabir: ifade, söz
tebdil: değiştirme
tenvir etmek: nurlandırmak, aydınlatmak
ulemaüssû: kötü âlimler, geçici menfaat uğruna gerçekleri gizleyen ve çarpıtan âlimler
zarif: zerafetli, ince ve hoş tavırlı
zerafet: incelik, zarâfet.
zerre miktar: en küçük parça kadar
zulûmat: karanlıklar
Zulûmat-ı istıkbal: istıkbal karanlığı

1 Bizi doğru yola ilet. - Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduklarının yoluna ilet. (Fâtiha Sûresi 6 7)

2 Bütün bid'atlar dalâlettir. Bütün dalâletler de Cehennemdedir. (Müsned 3.310 337 Nesâî 3 188 İbni Mâce Mukaddime 6 7 Dârimî Mukaddime 16 23 Muslim Cuma 43)

kesif ve anzî deri altında sıyahlanır, taaffün eder. Öyle de, şeair-i İslâmiyedeki tabirat-ı Nebeviye ve İlâhiye, hayattar ve sevaptar bir cilt, bir deri hükmündedir. Onlann soyulmasıyla, maanıdekı bir nuraniyet, muvakkaten, çıplak, bir derece görünür, fakat, ciltten cüda olmuş bir meyve gibi, o mubarek manalann ruhlan uçar, zulmetli kalb ve kafalarda beşerî postunu bırakıp gıder. Nur uçar, dumanı kalır. Her ne ıse...

SEKİZİNCİ NÜKTE

Buna dair bir dustur-i hakikati beyan etmek lâzım. Şöyle ki:

Nasıl "hukuk-i şahsiye" ve bir nevi "hukukullah" sayılan "hukuk-ı umumıye" namıyla ıki nevi hukuk var; öyle de, mesail-i şer'iyede bir kısım mesail eşhasa taallûk eder; bır kısım umuma, umumıyet ıtibanyla taallûk eder ki, onlara "şeair-i İslâmiye" tabir edilir. Bu şeairin umuma taallûku cihetiyle, umum onda hissedardır. Umumun nzası olmazsa, onlara ilişmek, umumun hukukuna tecavüzdür. O şeairin en cüz'îsi (sünnet kabîlinden bir meselesi) en buyuk bir mesele hükmünde nazar-ı ehemmiyettedir. Doğrudan doğruya umum âlem-i İslâma taallûk ettiği gibi, Asr-ı Saadetten şimdiye kadar butun eazım-ı İslâmın bağlandığı o nuranî zincirleri koparmaya, tahrip ve tahrif etmeye çalışanlar ve yardım edenler, duşünsunler ki, ne kadar dehşetli bir hataya düşüyorlar. Ve zerre mıktar şuurlan varsa, titresınler!

âlem-i İslâm: İslâm âlemi
arızî: sonradan çıkan
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz (asm) ve dort halifenin yaşadığı devir
beşerî: insana aıt
beyan: anlatma, açıklama
cihet: yon
cilt: deri.
cuda olmak: ayrılmış olmak.
cüzî: kuçuk, az parça.
dair: alakalı, ilgili
dehşetli: urkuntu veren, korkunç.
derece: mıktar, aşama
düstur-i hakikat: gerçek, dogru dustur, prensip
eazım-ı İslâm: İslâm buyuklerı
eşhas: şahıslar, kişıler
hayattar: canlı
hissedar: hisse sahıbı
hukuk: haklar, şerıat kıtaplarında yazılı olan haklar, kanunlar ve temel esaslar
hukuk-i şahsiye: kişının hukuku
hukuk-i umumiye: genelın hak ve hukuku, kamu hakları
hukukullah: Allahın hukuku
hukmunde: değennde, yennde
itibarıyla: bakımından, sayılmak uzere
kabilinden: turunden, çeşıdınden
kesif: kaba ve katı görunumlu
kısım: parça, takım
maanı: manalar, anlamlar
mana: anlam
mesail: meseleler
mesail-i şer'iye: şerıatın meselelerı, prensip ve kurallar
mesele: ehemmıyetlı ış, konu
mıktar: olçu
muvakkaten: geçıcı olarak.
mubarek: bereketlı, kutlu, hayırlı
nam: ad
nazar-ı ehemmıyet: pek onemlı gorerek, onemsenen
nevi: çeşıt
nur: aydınlık, ışık.
nuranı: nurlu, ışıklı
nuranıyet: nurluluk, aydınlık, parlaklık
nükte: ince manalı söz
post: den
rıza: razı olma, hoşnutluk.
ruh: oz, canlılık
sünnet: Hz. Muhammedın Muslumanlara, omek olan mubarek soz, fıl ve emırlerı
şeair: dınlın alametlerı, ışaretlerı.
şeair-i İslamıye: İslâma sembol olmuş ış ve ıbadetler
şuur: anlayış, ıdrak, bılınç
taaffün etmek: çürüyup kokuşmak, bozulmak.
taalluk: ılgılı, alâkalı olus.
tabir: ıfade, söz.
tabırat-ı İlâhi: Allah tarafından olan tabırler, ıfadeler
tabırat-ı Nebeviye: Peygamber Efendımızın tabırlen, sözlerı
tahrif etmek: bozmak.
tahrip: harap etme, yıkma
tecavüz: saldırma, el uzatma
umum: butun, herkes
umumıyet: umumılık, genellik.
zerre: maddenın en kuçuk parçası, atom
zulmet: karanlık.

DOKUZUNCU NÜKTE

Mesail-ı şeriattan bir kısmına "taabbudî" denılır; aklın muhakemesine bağlı değildir, emrolduğu için yapılır, illeti emirdir. Bir kısmına "makulülmana" tabir edilir. Yani bır hikmet ve bir maslahatı var ki, o hükmün teşrîine müreccih olmuş; fakat sebep ve illet değil. Çünku, hakıkî illet, emir ve nehy-i İlâhîdir.

Şeaınn taabbudî kısmı. Hikmet ve maslahat onu tağyir edemez. Taabbudîlik cıheti tereccüh ediyor, ona ilişılmez. Yüz bin maslahat gelse, onu tağyir edemez. Oyle de, "Şeaırın faydası yalnız malûm mesalihtir" denilmez ve öyle bilmek hatadır. Belki o maslahatlar ise, çok hikmetlerinden bir faydası olabilir.

Meselâ biri dese, "Ezanın hikmeti Müslümanlan namaza çağırmaktır. Şu hâlde, bir tufek atmak kâfidir." Hâlbuki, o divane bilmez ki, binler maslahat-ı ezaniye içinde o bır maslahattır. Tufek sesi, o maslahatı verse, acaba nev-i beşer namına, yahut o şehir ahalisi namına, hılkat-ı kâinatın netice-i uzması ve nev-i beşerin netice-i hilkati olan ilân-ı tevhid ve rububiyet-i İlâhiyeye karşı izhar-ı ubudiyete vasıta olan ezanın yennı nasıl tutacak?

Elhâsıl, cehennem lüzumsuz değil. Çok işler var ki, bütün kuvvetiyle "Yaşasın cehennem" der. *Cennet dahı ucuz değildir,* mühim fıyat ister.

لَا يَسْتَوِى اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ... اَلخ (1)

❀❀❀

1 Cehennem ehlı ile cennet ehlı bır olmaz. Cennet ehlı muradına ermış. İlâahır. (Haşır Sure sı. 20.)

ahali: halk, millet.
cihet: yon
divane: deli
elhâsıl: özetle, sonuç olarak
emir ve nehy-i İlâhı: Cenab-ı Hakkın emretmesı ve yasaklaması
emr: buyruk, emir
faıde, fayda
hakıkı: gerçek.
hıkmet, İlahı gaye ve fayda, kaınattakı ve yaratılıştakı İlâhî gaye ve fayda.
hılkat-ı kaınat, kâınatın yaratılışı
hukum: emir
ılaahır: sonuna doğru
ılan-ı tevhıd: Allah'ın bırlığını ılân
illet: asıl sebep, bir şeye yol açan hedef, gaye.
ızhar-ı ubudiyet: kullugun ortaya konulması, gösterilmesi, açıklanması, etrafa duyurulması
kâfi: yeterli
kısım: parça
lüzum: gerekliik.
makulülmana: akla uygun mana
malum: bilinen.
maslahat: uygun ış, fayda.
maslahat-ı ezaniye: ezandakı maslahat, gaye
mesail-i şeriat, şerıatın meselelen, asıl ve esaslan
mesalıh: maslahatlar, faydalı ışler
meselâ: mısal olarak, ornegın
muhakeme: düşunme, akıl yurutme
murat: maksat, ulaşılmak ıstenen şey
muhım: onemlı
mureccih: tercih eden
Müslıuman: Islâm dınınden olan
nam: adına, yerine.
namına: adına, yerine
netice-ı hılkat, yaratılışın netıcesi
netice-ı uzma: buyuk netice
nev-i beşer: insanlık.
nükte: ince manalı soz.
rububıyet-i ılahıye: Allah'ın her bır varlıga yaratılış gayelenne ulaşmalan ıçın muhtaç oldugu şeylen vermesi, onlan terbiye edip ıdaresi altında bulundurması.
şeaır: dının alâmetlerı, ışaretlerı
taabbüdî: sırf emrolundugu ıçın yapılan şeyler, ıbadetler
tabır: ifade, söz
tagyir: degıştırme
tereccuh: ustun gelme
teşrı: şenata dayandırma, kanun koyma
vasıta: araç.

İkinci Risale olan İkinci Kısım

Ramazan-ı şerife dairdir.

Birinci Kısmın ahirinde şeair-i İslâmiyeden bir nebze bahsedildiğinden, şeairin içinde en parlak ve muhteşem olan ramazan-ı şerife dair olan bu İkinci Kısımda, bir kısım hikmetleri zikredilecektir.

Bu İkinci Kısım, ramazan-ı şerifin pek çok hikmetlerinden dokuz hikmeti beyan eden
Dokuz Nüktedir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ (1)

BİRİNCİ NÜKTE

Ramazan-ı şerifteki savm İslâmiyetin erkân-ı hamsesinin birincilerindendir. Hem şeair-i İslâmiyenin azamlarındandır.

İşte, ramazan-ı şerifteki orucun çok hikmetleri, hem Cenab-ı Hakkın rububiyetine, hem insanın hayat-ı içtimaiyesine, hem hayat-ı şahsiyesine, hem nefsin terbiyesine, hem niam-ı İlâhiyenin şükrüne bakar hikmetleri var.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla • O Ramazan ayı ki insanlara doğru yolu gösteren apaçık delillerini taşıyan ve hak ile batılın arasını ayıran Kur'an o ayda indirilmiştir. (Bakara Suresi: 185.)

ahir: son
azam: en büyük
bahis: üzerinde konuşulma
batıl: hurafe, boş dinde yeri olmayan
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
dair: alakalı, ait.
delil: iz, kanıt, yol gösteren şahıt.
erkân-ı hamse: beş esas şart.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı şahsiye: özel, kişisel hayat.
hikmet: gaye, fayda; kâinattaki ve yaratılıştaki İlahi gaye ve fayda
İslamiyet: Müslümanlık.
muhteşem: görkemli, şanlı, büyük.
nebze: bir parça
nefis: insanı kötülüğe sevk eden duygu
niam-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın nimetleri
nükte: ince manalı söz.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini için ne alan rahmetin sahibi Allah
ramazan: oruç ayı
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve malikiyeti ve besleyicilik
savm: oruç.
şeair: dinin alâmetleri, işaretleri.
şeair-i İslamiye: İslama sembol olmuş iş ve ibadetler
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme
zikir: anma, bildirme

Cenab-ı Hakkın rububiyeti noktasında orucun çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Cenab-ı Hak, zemin yüzünü bir sofra-i nimet suretinde halk ettiği ve bütün enva-ı nimeti o sofrada,

(1) مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ bir tarzda o sofraya dizdiği cihetle, kemal-i rububiyetini ve rahmaniyet ve rahîmiyetini o vaziyetle ifade ediyor. İnsanlar, gaflet perdesi altında ve esbap dairesinde, o vaziyetin ifade ettiği hakikati tam göremiyor, bazen unutuyor.

Ramazan-ı şerifte ise, ehl-i iman, birden muntazam bir ordu hükmüne geçer. Sultan-ı Ezeli'nin ziyafetine davet edilmiş bir surette, akşama yakın "Buyurunuz" emrini bekliyorlar gibi bir tavr-ı ubudiyetkârâne gostermeleri, o şefkatli ve haşmetli ve külliyetli rahmaniyete karşı vüs'atli ve azametli ve intizamlı bir ubudiyetle mukabele ediyorlar. Acaba böyle ulvî ubudiyete ve şeref-i keramete iştirak etmeyen insanlar, insan ismine lâyık mıdırlar?

İKİNCİ NÜKTE

Ramazan-ı mübareğin savmı Cenab-ı Hakkın nimetlerinin şukrüne baktığı cihetle, çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Birinci Sözde denildiği gibi, bir padişahın matbahından bir tablacının getirdiği taamlar bir fiyat ister. Tablacıya bahşiş verildiği hâlde, çok kıymettar olan o nimetlen kıymetsiz zannedip, onu in'am edeni tanımamak nihayet derecede bir belâhat olduğu gibi, Cenab-ı Hak, hadsız

1 Umulmadık yerlerden. (Talâk Suresinin 3. ayeti şu mealdedir: "Allah onu ummadığı bir şekilde rızıklandırır.")

ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk.
bahşiş: ücretten ayrı verilen para
belâhat: ahmaklık, aptallık
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve yüceliğe sahibi
cihet: yön
davet: çağırma
derece: seviye, düzey
ehl-i iman: inananlar, mü'minler
emir: buyruk
enva-ı nimet: nimet çeşitleri, türleri
esbap dairesi: sebepler dairesi
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak, duyarsızlık, umursamazlık.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, doğru
halk etme: yaratma
haşmet: gorkem, büyükluk, heybet.
hikmet: ilâhî gaye, fayda
hükmüne geçmek: degerinde olmak, yerine geçmek.
ifade etmek: anlatmak
in'âm etmek: nimetlendirmek, nimet vermek
intizam: düzgünlük, tertipli olma
iştirak etmek: ortak olmak, katılmak.
kemal-i Rububiyet: Cenab-ı Allah ın yaratıklarını terbiye edip besleme ve gözetücülük vasfının mükemmelliği
kıymet: deger
kıymettar: degerli
külliyet: bütünlük, genellik
lâyık: uygun, yakışır
matbah: mutfak.
meal: mana, anlam
mukabele etmek: karşılık vermek.
muntazam: düzgün, tertipli
nihayet: son derece, çok
nimet: lutuf, ihsan, bagış
nükte: ince manalı söz.
padişah: sultan, hükümdar
perde: örtü, engel
rahîmiyet: Allah ın her bir varlıkta tecelli edip görünen merhamet ediciligi
rahmaniyet: Cenab ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı
ramazan-ı mübarek: Mübarek Ramazan, bereketli Ramazan
ramazan-ı şerif: mübarek, şereflı Ramazan ayı
rızık: yiyecek, içecek şey
rububiyet: Cenab ı Allah ın her zaman her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve mâlikiyeti ve besleyiciligi
savm: oruç.
sofra-i nimet: nimet sofrası
Sultan-ı Ezeli: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
suret: biçim, görünüş, tarz
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
şeref-i kerâmet: kerametin şerefi, ovuncu.
şükür: minnettarlık, ifade etme, teşekkür
taam: yemek.
tablacı: yiyecek sunan
tarz: biçim, suret.
tavr-ı ubudiyetkârâne: kulluga yakışır tavır, hareket
ubudiyet: kulluk, itaat, bağlılık.
ulvî: yüksek, yüce
vaziyet: durum
vüs'at: genişlik, bolluk
zannetmek: sanmak.
zemin: yeryüzü
ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet, şölen.

enva-ı nimetini nev-i beşere zemin yüzünde neşretmiş, ona mukabıl, o nimetlerin fiyatı olarak, şükür istiyor. O nimetlerin zahirî esbabı ve ashabı, tablacı hükmündedirler. O tablacılara bir fiyat veriyoruz, onlara minnettar oluyoruz, hatta müstahak olmadıklan pek çok fazla hürmet ve teşekkürü ediyoruz. Hâlbukı, Mün'im-ı Hakikî, o esbaptan hadsız derecede, o nimet vasıtasıyla şükre lâyıktır. İşte Ona teşekkür etmek, o nimetleri doğrudan doğruya Ondan bilmek, o nimetlerin kıymetini takdir etmek ve o nimetlere kendi ıhtiyacını hissetmekle olur.

İşte, ramazan-ı şeriftekı oruç, hakıkî ve halıs, azametli ve umumî bir şükrün anahtarıdır. Çünkü, sair vakitlerde mecburiyet tahtında olmayan insanların çoğu, hakıkî açlık hissetmedikleri zaman, çok nimetlerin kıymetini derk edemiyor. Kuru bır parça ekmek, tok olan adamlara, hususan zengin olsa, ondakı derece-i nimet anlaşılmıyor. Hâlbukı, ıftar vaktınde, o kuru ekmek, bır mu'mının nazarında çok kıymettar bir nimet-i İlâhiye olduğuna kuvve-i zaikası şahadet eder. Padişahtan tâ en fukaraya kadar herkes, ramazan-ı şerifte o nimetlerin kıymetlerini anlamakla, bir şukr-i manevîye mazhar olur.

Hem, gündüzdeki yemekten memnuiyetı cihetıyle, "O nimetler benim mülküm değil. Ben bunların tenavülünde hür değilim. Demek başkasının malıdır ve in'amıdır, Onun emrini bekliyorum" diye, nimeti nimet bilir, bir şükr-ı manevî eder.

İşte, bu suretle oruç çok cıhetlerle hakıkî vazife-i insanıye olan şükrun anahtarı hükmüne geçer.

ashap: sahıpler malık olanlar
azamet: buyüklük yücelik.
cihet: yon
derece: değer ölçü
derece-i nimet: nimet derecesi
derk etmek: anlamak, kavramak.
emir: buyruk.
enva-ı nimet: nimet çeşıdlerı turlerı
esbap: sebepler
fukara: fakırler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkı: gerçek.
halbukı: oysa kı.
halıs: saf temiz samımî.
hususan: özellıkle.
hükmünde: degerınde yerınde
hükmüne geçme: yerine geçme, degerinde olma
hür: bagımsız serbest
hürmet: nıyet, ıntıram saygı
Iftar: orucun sona erdıgı zaman
in-am: verılen nımeder
kıymet: deger
kıymettar: degerlı
kuvve-i zaika: tat alma duygusu dıl
lâyık: uygun yakışır
mazhar olma: nail olma şereflenme kavuşma.
mecburiyet: zorunluluk.
memnuiyet: yasaklık.
minnettar: ıyılık yapan birisine karşı teşekkür duygusu ıçınde olan
mukabil: karşılık
muik: sahip olunan mal.
mu'min: ınanan ıman eden, Musluman
Mun'im-ı Hakikı: nımetın sebeplerın arkasındakı gerçek sahıbı yedırıp ıçıren ve nızıklandıranın ta kendısı olan Allah
mustahak: hak etmış
nazar: bakış.
neşretmek: yaymak dagıtmak.
nev-i beşer: insan nev'i insanlık
nimet: lutuf ıhsan bagış
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nımetı bagışı.
padişah: sultan, hükümdar
Ramazan-ı Şerif: mubarek şeref lı Ramazan ayı
sair: dıger ötekı
suret: bıçım tarz
şahadet: şahıtlık.
şükr-ı manevi: manevi şukür
şükür: gorulen yılıklere karşılık hoşnutluk, memnunluk ifade etme teşekkur
şükür: minnettarlık ifade etme teşekkur
tablacı: yıyecek sunan tezgâhtar
taht: alt.
takdir etmek: deger vermek, begenmek
tenavül: alıp yeme veya ıçme
teşekkür etmek: ıyılıge karşı hoşnutluğu anlatmak.
umumi: genel
vakit: zaman
vasıta: araç.
vazife-i insaniye: insanlık vazıfesı gorevı
zahiri: görunen gorunurdekı
zemin: yeryüzü.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Oruç hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye baktığı cihetle, çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

İnsanlar maişet cihetinde muhtelif bir surette halk edilmişler. Cenab-ı Hak, o ihtilâfa binaen, zenginlen fukaralann muavenetine davet ediyor. Hâlbuki, zenginler fukaranın acınacak acı hâllerini ve açlıklarını, oruçtaki açlıkla tam hissedebilirler. Eğer oruç olmazsa, nefisperest çok zenginler bulunabilir ki, açlık ve fakirlik ne kadar elîm ve onlar şefkate ne kadar muhtaç olduğunu idrak edemez. Bu cihette insaniyetteki hemcinsine şefkat ise, şükr-i hakikînin bir esasıdır. Hangi fert olursa olsun, kendinden bir cihette daha fakiri bulabilir; ona karşı şefkate mükelleftir. Eğer nefsine açlık çektirmek mecburiyeti olmazsa, şefkat vasıtasıyla muavenete mükellef olduğu ihsanı ve yardımı yapamaz; yapsa da, tam olamaz. Çünkü, hakikî o hâleti kendi nefsinde hissetmiyor.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Ramazan-ı şerifteki oruç nefsin terbiyesine baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Nefis, kendini hur ve serbest ister ve öyle telâkkî eder. Hatta, mevhum bir rububiyet ve keyfemayeşa hareketi, fıtrî olarak arzu eder. Hadsız nimetlerle terbiye olunduğunu düşünmek istemiyor. Hususan, dünyada servet ve iktidar da varsa, gaflet dahi yardım etmiş ise, bütün bütün gasıbâne, hırsızcasına, nimet-i İlâhiyeyi hayvan gibi yutar.

arzu: istek, heves.
binaen: den dolayı, dayanarak.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
cihet: yön.
davet etme: çağırma.
elîm: çok acı veren, acıklı.
esas: asıl.
fert: şahıs, kişi.
fıtrî: yaratılıştaki.
fukara: fakirler, yoksullar.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak, umursamazlık, dikkatsızlık.
gasıbane: hakkı olmayan şeyi alarak, gasp ederek.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
hal: durum.
hâlbuki: oysa ki.
hâlet: hâl.
halk etme: yaratma.
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanlığın toplumsal hayatı.
hemcins: aynı cinsten olan.
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hususan: özellikle.
hur: bağımsız, özgür.
idrak: anlayış, kavrayış.
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.
ihtilâf: uyuşmazlık, anlaşmazlık.
iktidar: güç, yetme, idare kuvveti.
insaniyet: insanlık.
keyfemayeşa: kendi keyfince, başıboş.
maişet: geçinme.
mecburiyet: zorunluluk.
mevhum: hayalde meydana getirilen, gerçekte olmadığı hâlde varsayılan.
muavenet: yardım etme.
muhtaç: ihtiyacı olan.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mükellef: vazifeli, görevli.
nefis: insanın kendisi.
nefisperest: nefsin arzularına aşırı derecede uyan.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, bağışı.
nükte: ince manalı söz.
Ramazan-ı Şerif: mübarek şereflı Ramazan ayı.
rububiyet: rabbiik, ilahlık, Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması.
servet: zenginlik.
suret: biçim, görünüş, şekil.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
şükr-i hakikî: gerçek şükür.
telâkkî etmek: anlamak, kabul etmek.
terbiye: yetiştirme, besleyip büyütme, eğitme.
vasıta: aracılık.

İşte, ramazan-ı şerifte, en zenginden en fakire kadar herkesin nefsi anlar ki, kendisi malik değil, memlûktür, hür değil, abddir. Emir olunmazsa, en adî ve en rahat şeyi de yapamaz, elini suya uzatamaz diye, mevhum rububiyeti kınlır, ubudiyeti takınır, hakikî vazifesı olan şükre gırer.

BEŞİNCİ NÜKTE

Ramazan-ı şerifin orucu nefsın tehzib-ı ahlâkına ve serkeşâne muamelelerinden vazgeçmesi cıhetine baktığı noktasındaki çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

Nefs-i insanıye gafletle kendini unutuyor. Mahıyetindeki hadsız aczı, nıhayetsız fakrı, gayet derecedekı kusurunu göremez ve görmek istemez. Hem, ne kadar zayıf ve zevale maruz ve musibetlere hedef bulunduğunu ve çabuk bozulur, dağılır et ve kemikten ibaret olduğunu düşünmez. Âdeta polattan bir vücudu var gıbi, lâyemutâne, kendini ebedî tahayyul eder gibi dünyaya saldınr. Şedit bır hırs ve tama ile ve şıddetli alâka ve muhabbetle dünyaya atılır. Her lezzetli ve menfaatli şeylere bağlanır. Hem, kendini kemal-ı şefkatle terbiye eden Hâlık'ını unutur. Hem, netice-i hayatını ve hayat-ı uhreviyesini düşünmez, ahlâk-ı seyyie içinde yuvarlanır.

Işte, ramazan-ı şerifteki oruç, en gafillere ve mutemerritlere zaafını ve aczini ve fakrını ihsas ediyor. Açlık vasıtasıyla mıdesını duşünuyor. Mıdesındekı ıhtıyacını anlar. Zayıf vücudu ne derece çürük olduğunu hatırlıyor. Ne derece merhamete ve şefkate muhtaç olduğunu derk

abd: kul
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adeta: sanki
adî: bayağı, değersiz.
ahlak-ı seyyie: çırkın ahlak.
alaka: ilişki, bağ.
cihet: yön
derk etmek: anlamak, kavramak.
ebedî: sonu olmayan, sonsuz
fakr: fakırlık.
gafil: gafletle bulunan, duyarsız, sorumsuz, ahıretten ve Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranan
gaflet: gafillik, umursamazlık, dikkatsızlık
gayet: son derece, çok
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
Halık: yoktan yaratan Allah.
hayat-ı uhreviye: ahırete aıt olan hayat.
hırs: aç gozlulük.
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hür: bağımsız, serbest.
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihsas etmek: hissettırmek.
kemal-ı şefkat: tam ve eksıksız şefkat.
kusur: eksıklık, noksan
lâyemutâne: olmeyecekmişçesine olumsuz olarak.
mahıyet: asıl nıtelik, özellik, ıç yüz
malık: sahıp
maruz: uğrama.
memluk: köle, kul
menfaat: fayda
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak
mevhum: hayalde, meydana getırılen, gerçekte olmadıgı halde varsayılan
muamele: davranma
muhabbet: ulfet, sevgi.
muhtaç: ıhtıyacı olan.
musibet: felaket, belâ, sıkıntı
mutemerrit: dik başlı, inatçı
nefis: insanın kendisi
nefs-i insanıye: insanda bulunan, kotulugu isteyen duygu
netice-i hayat: hayatın neticesi ve gayesi.
nıhayetsız: sonsuz
nukte: ince manalı soz
polat: çelik, çelik gibi sağlam
Ramazan-ı Şerif: mubarek, şeref lı Ramazan ayı
rububiyet: rablık, Allah ın her bır varlıga yaratılış gayelerine ulaşmak ıçın muhtaç olduğu şeylerı vermesi onlan terbiye edıp ıdaresı ve egemenlıgı altında bulundurması.
serkeşane: isyan edercesine, bazıbozuk bır şekılde
şedit: şıddetlı
şefkat: karşılık beklemeden yardım etme, merhamet, sevgi
şükür: gorülen iyilıklere karşılık hoşnutluk, memnunluk ifade etme, teşekkur
tahayyul: hayale getırme
tama: hırs
tehzib-i ahlâk: ahlâkı guzelleştırme, kotu huylan gıderme
terbiye: yetıştırme, besleyıp buyutme, egıtme
ubudiyet: kulluk.
vasıta: aracılık.
vazife: gorev
zaaf: zayıflık.
zeval: sona erme, yok olma

eder. Nefsin firavunluğunu bırakıp, kemal-i acz ve fakr ile dergâh-ı İlâhiyeye iltıcaya bir arzu hisseder ve bir şükr-i manevî eliyle rahmet kapısını çalmaya hazırlanır– eğer gaflet kalbini bozmamış ise!

ALTINCI NÜKTE

Ramazan-ı şerifin sıyamı Kur'ân-ı Hakîm'ın nüzulüne baktığı cihetle ve ramazan-ı şerif Kur'ân-ı Hakîm'ın en mühim zaman-ı nüzulü olduğu cihetindeki çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

Kur'ân-ı Hakîm madem şehr-i ramazanda nuzul etmiş, o Kur'ân'ın zaman-ı nüzulünü istihzar ile, o semavî hitabı husnuistikbal etmek için ramazan-ı şerifte nefsin hacat-ı süfliyesinden ve malâyaniyat hâlâttan tecerrüt ve ekl ve şürbün terkiyle melekiyet vaziyetine benzemek ve bir surette o Kur'ân'ı yeni nazil oluyor gibi okumak ve dinlemek ve ondaki hitabat-ı İlâhiyeyi guya geldiği an-ı nüzulünde dinlemek ve o hitabı Resul-i Ekremden (ASM) işitiyor gibi dinlemek, belki Hazret-i Cebrail'den, belki Mütekellim-i Ezelîden dinliyor gibi bir kudsî hâlete mazhar olur. Ve kendisi tercumanlık edip başkasına dinlettirmek ve Kur'ân'ın hikmet-i nüzulünü bir derece göstermektir.

Evet, ramazan-ı şerifte, güya âlem-i İslâm bir mescit hukmüne geçiyor. Öyle bir mescit ki, milyonlarla hafızlar, o mescid-i ekberin köşelerinde o Kur'ân'ı, o hitab-ı semavîyi arzlılara işittiriyorlar.

alem-i İslam: İslam alemi, dünyası
an-ı nüzul: İnme anı, İniş zamanı.
arz: yer, dünya
arzu: istek, heves.
cihet: yön
derece: miktar, ölçü
dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, yüce katı
ekl: yeme
fakr: fakirlik
firavunluk: nefsini ve benliğini Firavun gibi ilah seviyesine çıkaracak derecede büyük görme
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak, umursamazlık
güya: sanki
hacat-ı süfliye: aşağılık ve bayağı ihtiyaçlar
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
halat: haller
halet: hâl
Hazret-i Cebrail: vahiy getirmekle görevli olan melek
hikmet: herkesi bilmediği gizli sebep; gizli bilinmeyen nokta
hikmet-i nüzul: İniş gayesi, hikmeti
hitabat-ı İlahiye: Allah'ın hitapları, konuşmaları
hitab-ı semavî: Allah tarafından gelen semavî hitaplar
hitap: nutuk, konuşma
hukmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
husnüistikbal: güzel karşılama.
iltıca: sığınma
İstihzar: hazır hale getirme
kemal-i acz: tam anlamıyla âcizlik.
kudsî: mukaddes, kutlu
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
malayaniyat: faydasız, boş şeyler veya sözler
mazhar olmak: nail olmak, şereflenmek.
melekiyet: meleklik.
mescid-i ekber: en büyük mescit
mescit: ibadet edilecek yer
muhim: önemli
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah
nazil: nüzul eden, indirilen
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden hayırlı işlerden alıkoyan güç
nüzul: Kur'ân'ın vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmesi
rahmet: esirgeme, şefkat gösterme, acıma, bağışlama
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
Resul-i Ekrem: çok cömert ve kerem sahibi olan Peygamber Hz. Muhammed
semavî: semaya ait, gökten gelen, İlâhi
sıyam: oruçlar
suret: biçim, şekil.
şehr-i Ramazan: Ramazan ayı
şükr-i manevî: manevî şükür
şürb: içme
tecerrüt: soyutlanma
tercuman: tercüme eden.
terk: bırakma
vaziyet: durum.
zaman-ı nüzul: İniş zamanı

Her ramazan, [1] شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ ayetini, nuranî, parlak bir tarzda gösteriyor; ramazan "Kur'ân ayı" olduğunu ispat ediyor. O cemaat-i uzmanın sair efratları, bazıları huşû ile o hafızlan dinlerler, diğerleri kendi kendine okurlar.

Şöyle bir vaziyettekî bir mescid-i mukaddeste nefs-i süflînin hevesatına tâbi olup, yemek, içmekle o vaziyet-i nuranîden çıkmak ne kadar çirkin ise ve o mescitteki cemaatin manevî nefretine ne kadar hedef ise, öyle de ramazan-ı şerifte ehl-i sıyama muhalefet edenler de o derece umum o âlem-i İslâmın manevî nefretine ve tahkirine hedeftir.

YEDİNCİ NÜKTE

Ramazanın sıyamı dünyada âhıret için ziraat ve ticaret etmeye gelen nev-i insanın kazancına baktığı cihetteki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Ramazan-ı şerifte sevab-ı a'mal, bire bindir. Kur'ân-ı Hakîm'in, nass-ı hadis ile, her bir harfinin on sevabı var,[2] on hasene sayılır, on meyve-i cennet getirir.

Ramazan-ı şerifte her bir harfin on değil, bin, ve Ayete'l-Kürsî gibi ayetlerin her bir harfi binler; ve ramazan-ı şerifin cumalarında daha ziyadedir.[3] Ve Leyle-i Kadir'de otuz bin hasene sayılır.[4]

Evet, her bir harfi otuz bin bâkî meyveler veren Kur'ân-ı Hakîm, öyle bir nuranî şecere-i tuba hukmune geçiyor ki, milyonlarla o bâkî meyveleri ramazan-ı şerifte mü'minlere kazandırır.

1- O Ramazan ayı ki, Kur'ân o ayda indirilmiştir. (Bakara Suresi, 185.)
2- Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 16; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 7/163.
3- Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, 3/130.
4- Kadir Suresi, 3.

âhıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, dünyası.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bâkî: ebedî, daimî, sonsuz.
cemaat: topluluk.
cemaat-i uzma: muazzam, büyük cemaat.
cihet: yön.
derece: ölçü.
efrat: fertler.
ehl-i sıyam: oruç tutanlar.
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
hasene: hayırlı iş, iyilik.
hedef olma: hoş olmayan herhangi bir davranışa uğrama.
hevesat: hevesler, arzular.
hikmet: İlâhî gaye, fayda.
huşû: Allah'a karşı korku ve saygı ile boyun eğme.
hükmüne geçme: yerine geçme, değerinde olma.
ispat: doğruyu, delil göstererek meydana koyma.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi.
manevî: manaya ait, gizli, ruhî.
mescid-i mukaddes: mukaddes mescit, temiz, kutsal mescit.
mescit: ibadet edilecek yer.
meyve-i cennet: cennet meyvesi.
muhalefet: aykırılık, zıtlık.
mu'min: inanan.
nass-ı hadis: hadisin delil olması.
nefret: iğrenme, tiksinme.
nefs-i süflî: alçak, aşağılık şeyleri isteyen nefis.
nev-i insan: insan cinsi, insanlık.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
nükte: ince manalı söz.
Ramazan: oruç ayı.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
sair: diğer, öteki.
sevab-ı a'mal: yapılan işlerin amellerin sevabı, ödülü.
sevap: mükâfat, ödül.
sıyam: oruçlar.
şecere-i tuba: cennetteki Tuba ağacı.
tâbi: boyun eğen, uyan.
tahkir: hakaret etme, küçük düşürme.
tarz: biçim, suret.
umum: bütün.
vaziyet: durum.
vaziyet-i nuranî: nurlu, nuranî vaziyet, parlak durum.
ziraat: tarım.
ziyade: fazla.

İşte, gel, bu kudsî, ebedî, kârlı ticarete bak, seyret ve düşün ki, bu hurufatın kıymetini takdir etmeyenler ne derece hadsiz bir hasarette olduğunu anla.

İşte, ramazan-ı şerif, âdeta bir ahiret ticaretı ıçın gayet kârlı bir meşher, bir pazardır. Ve uhrevî hâsılat için gayet munbit bir zemindir. Ve neşvünema-i a'mal ıçın, bahardaki mâinısandır. Saltanat-ı rububiyet-i İlâhiyeye karşı ubudiyet-i beşeriyenin resmigeçit yapmasına en parlak, kudsî bir bayram hükmündedir. Ve öyle olduğundan, yemek-ıçmek gibi nefsin gafletle hayvanî hacatına ve malâyani ve hevaperestâne müştehıyata girmemek için, oruçla mükellef olmuş. Güya muvakkaten hayvanıyetten çıkıp melekiyet vaziyetine veyahut ahiret ticaretine girdiği için, dünyevî hacatını muvakkaten bırakmakla, uhrevî bir adam ve tecessüden tezahür etmiş bır ruh vaziyetine girerek, savmı ile Samediyete bir nevi âyınedarlık etmektir.

Evet, ramazan-ı şerif, bu fânî dünyada, fânî ömür içinde ve kısa bır hayatta bâkî bir ömür ve uzun bır hayat-ı bâkıyeyi tazammun eder, kazandırır. Evet, bir tek ramazan, seksen sene bır ömur semeratını kazandırabilir. Leyle-i Kadir ıse, nass-ı Kur'ân ile, bin aydan daha hayırlı olduğu, bu sırra bir hüccet-ı kàtıadır.

Evet, nasıl kı bır padışah, muddet-i saltanatında, belkı her senede, ya cülûs-i hümayun namıyla veyahut başka bır şaşaalı cılve-ı saltanatına mazhar bazı günleri bayram yapar. Raiyetini o günde umumî kanunlar dairesinde değil, belkı hususî ıhsanatına ve perdesız huzuruna ve has

âdeta: sanki
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âyinedar: ayna tutan, aynalık.
bâkî: ebedî, daimî, sonsuz.
bayram: neşe ve sevinç gunu.
cılve-ı saltanat: saltanatının tecellisi, goruntusu
culus-ı humayun: padişahın tahta çıkışı
daire: belli sınır, olçu, saha
derece: olçu, aşama
dunyevî hacat: dunyaya aıt ıhtiyaçlar
ebedî: sonu olmayan, surekli
fanî: olumlu, geçici
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak, umursamazlık, dikkatsızlık.
gayet: son derece, çok.
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
has: hususi, özel
hasaret: hasar, zarar
hasılat: gelir, kazanç.
hayat-ı bâkiye: sonsuz hayat, ahiret hayatı
hayvanî hacat: hayvani ihtiyaçlar
hayvaniyet: hayvanlık.
hevaperest: haram lezzet ve heveslerin peşinde koşan
hurufat: harfler
hususî: ozel
hüccet-ı katıa: kesin delil
hükmünde: yerinde, degerinde
ıhsanat: bagışlar, ıkramlar, ıyılıklar
kâr: fayda, kazanç.
kıymet: deger
kudsî: mukaddes, kutlu, azız Allah ıle ilgili
Leyle-i Kadir: Kadir gecesi.
ma-i Nisan: Nisan yagmuru
malayanî: manasız, faydasız, boş şey
mazhar: bır şeyın çıktığı yer, zuhur ettıgi gorundugu yer
melekiyet: meleklik.
meşher: sergi gösterme yeri
muvakkaten: geçici olarak.
muddet-i saltanat: saltanat suresi, idare ve yonetim suresi
mükellef: vazıfeli, gorevli
munbit: verimli
müştehiyat: nefsin hoşuna giden şeyler
nam: ad
nass-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in kesin şupheye ıhtımal bırakmayan hukmu
nefis: kotu vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan guç.
neşvünema-i a'mal: amellerin yapılan ış ve ıbadetlerin yeşenp buyumesi
nevi: çeşıt.
ömür: hayat.
padısah: sultan
perde: ortu
raiyet: halk.
Ramazan-ı Şerif: mubarek şerefli Ramazan ayı
resmigeçit: geçit torenı
ruh: manevi varlık
saltanat-ı rububiyet-i İlâhiye: idare ve terbiye edici Allah'ın saltanatı, hâkımıyetı
Samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hıç bır şeye muhtaç olmamaası
savm: oruç.
semerat: semereler, meyveler
sır: gizli hakikat.
şaşaalı: goz alıcı bır şekılde gostersıli
takdir etmek: deger vermek, begenmek
tazammun: ıçine alma, kapsama
tecessüden: beden halıne gelerek.
tezahür etme: ortaya çıkma, gorunme
ubudiyet-i beşeriye: insanlarının ıbadet ve kullukları
uhrevî: ahırete aıt, ahıret hayanyla ılgılı
umumî: herkesle aıt, genel
vazıyet: durum
zemin: yer

iltifatına ve fevkalâde icraatına ve doğrudan doğruya lâyık ve sadık milletini has teveccühüne mazhar eder. Öyle de, Ezel ve Ebed Sultan'ı olan on sekiz bin âlemin Padişah-ı Zülcelâl'i, o on sekiz bin âleme bakan, teveccüh eden ferman-ı âlişanı olan Kur'ân-ı Hakîm'i, ramazan-ı şerîfte inzal eylemiş. Elbette o ramazan, mahsus bir bayram-ı İlâhî ve bir meşher-i Rabbanî ve bir mechs-i ruhanî hükmüne geçmek, mukteza-i hikmettir.

Madem ramazan o bayramdır, elbette bir derece süflî ve hayvanî meşagilden insanları çekmek için, oruca emredilecek. Ve o orucun ekmeli ise, mide gibi bütün duygulan, gozu, kulağı, kalbi, hayali, fikri gibi cihazat-ı insaniyeye dahi bir nevi oruç tutturmaktır. Yani, muharremattan, malâyaniyattan çekmek ve her birisine mahsus ubudiyete sevk etmektir. Meselâ, dilini yalandan, gıybetten ve galız tabırlerden ayırmakla, ona oruç tutturmak, ve o lisanı, tilâvet-i Kur'ân ve zikir ve tesbîh ve salâvat ve ıstığfar gibi şeylerle meşgul etmek, meselâ gözünü namahreme bakmaktan ve kulağını fena şeyleri işitmekten menedıp, gözünü ibrete ve kulağını hak soz ve Kur'ân dinlemeye sarf etmek gibi, sair cihazata da bir nevi oruç tutturmaktır. Zaten mıde en büyük bir fabnka olduğu için, oruç ile ona tatil-i eşgal ettirilse, başka küçük tezgâhlar kolayca ona ittıba ettınlebılır.

SEKİZİNCİ NÜKTE

Ramazan-ı şerif insanın hayat-ı şahsiyesine baktığı cihetindeki çok hıkmetlerınden bir hıkmeti şudur ki:

âlem: varlık sınıflannda her bırı evren
bayram-ı İlâhî: ilahî bayram
cihazat: cihazlar, aletler
cihazat-ı insaniye: insanın cihazlan azaları duygular
cihet: yon, taraf
elbette: şuphesız her hâlde
emir: buyruk
Ezel ve Ebed Sultanı: varlıgın başlangıcı ve sonu olmayan güç ve hâkimiyet sahibi sultan Allah
ferman-ı alişan: şanı yuce ferman
fevkalâde: olaganustu hanka
fikir: dusunce
galız: çırkın, terbıye ve nezaket olçusunun dışında
gıybet: arkadan çekıştırme
hak: dogru gerçek.
hayal: insanın zıhnınde tasarlayıp canlandırdıgı şey
hayat-ı şahsiye: ozel hayat
hayvani: hayvanca
hikmet: gaye fayda
hükmune geçmek: yerine geçmek, degerınde olmak.
ibret: ders çıkarma
icraat: ışler
iltifat: gonul okşayıcı güzel soz
inzal edilme: indırılme
istığfar: af dileme
ittıba: tabi olma uyma
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lâyık: uygun munasıp
lisan: dil.
mahsus: has, özel.
malayaniyat: faydasız boş şeyler
meclis-i ruhani: ruhanıler meclisi, meleklerın ve ruhların toplanma yer ve zamanı
men etmek: yasak etmek.
mesela: mısal olarak, omeğın.
meşagil: mesguliyetler, ugraşlar
meşgul: bir ışle uğraşan.
meşher-i Rabbani: her şeyi terbıye eden Cenab ı Hakkın sergısı.
muharremat: Islam dınıne gore haram olan şeyler
mukteza-ı hikmet: Cenab ı Hakkın hıkmetının gereğı yaratılıştakı ilahı gaye ve faydaların gereğı
namahrem: dını açıdan kendısıyle evlenmelennın mumkun oldugu erkek veya kadın
nevi: çeşıt.
nükte: ince manalı söz
oruç: Islâm dınının beş şart ve emırden bırı
Padişah-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet ve buyukluk sahıbi bır padişah olan Allah
Ramazan-ı Şerif: mubarek, şeref lı Ramazan ayı
sadık: sadakatlı bağlılığı ıçten olan
sair: dıger oteki
salâvat: Hz. Muhammed e rahmet ve esenlik dileme
sarf etmek: harcamak.
sevk etmek: yonlendırmek.
süflî: bayagı adi
tabir: ifade, soz.
tatil-i eşgal etmek: ışlere ara vermek, boş durıma geçmek.
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutarak şanına layık ifadelerle anmak
teveccüh: ıltıfat etme, ılgı yonelme.
tilavet-i Kur'an: Kur'ân okumak
ubudiyet: kulluk, kul olduguna bılıp Allah a ıbadet etme
zikir: Allah ı anma

İnsana en mühim bir ilâç nev'inden maddî ve manevî bır perhizdir. Ve tıbben bir hımyedır kı, insanın nefsı yemek içmek hususunda keyfemayeşa hareket ettıkçe, hem şahsın maddî hayatına tıbben zarar verdiği gıbı, hem helâl-haram demeyip rast gelen şeye saldırmak, âdeta manevî hayatını da zehirler. Daha kalbe ve ruha ıtaat etmek, o nefse güç gelir, serkeşâne dızgınını elıne alır. Daha insan ona bınemez; o insana bıner. Ramazan-ı şerıfte, oruç vasıtasıyla bir nevı perhıze alışır, ryazete çalışır ve emir dınlemeyi öğrenır. Bîçare zayıf mideye de, hazımdan evvel yemek yemek üzerine doldurmakla, hastalıkları celp etmez. Ve emir vasıtasıyla helâlı terk ettiği cihetle, haramdan çekinmek için akıl ve şerıattan gelen emri dınlemeye kabılıyet peyda eder; hayat-ı maneviyeyi bozmamaya çalışır.

Hem, insanın ekseriyet-i mutlakası açlığa çok defa müptelâ olur. Sabır ve tahammül için bir idman veren açlık, riyazete muhtaçtır. Ramazan-ı şerıfteki oruç, on beş saat, sahursuz ise yirmi dört saat devam eden bir muddet-i açlığa sabır ve tahammül ve bır nyazettır ve bır idmandır. Demek, beşerin musibetini ikileştiren sabırsızlığın ve tahammulsüzlüğün bır ılâcı da oruçtur.

Hem, o mide fabrikasının çok hademeleri var. Hem onunla alâkadar çok cıhazat-ı ınsanıye var. Nefıs, eğer muvakkat bir ayın gündüz zamanında tatıl-i eşgal etmezse, o fabrıkanın hademelerını ve o cıhazatın hususî ıbadetlerını onlara unutturur, kendiyle meşgul eder, tahakkümü altında bırakır. O sair cıhazat-ı ınsanıyeyi de, o

âdeta: sanki
alâkadar: ilişkili, ilgili
beşer: insanlık.
bıçare: çaresiz zavallı
celp etme: çekme
cihazat: cihazlar, organlar
cihazat-ı insaniye: insanın cihazları, organları, duyguları
cihet: yön, taraf
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
emir: büyrük, kanun
hademe: hizmetçiler
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hazım: sindirim.
helal: İslâmî ölçüler içinde kazanılmış şey
hımye: perhiz
husus: konu
hususî: özel
İbadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
idman: beden eğitimi
itaat etmek: boyun eğmek, uymak.
kabiliyet: istidat, yetenek.
keyfemayeşa: kendi keyfince
maddî: cismanî, madde ile ilgili
manevî: manaya ait, manevî yönden, manaca
meşgul etme: vaktini almak, uğraştırmak
muhtaç: ihtiyacı olan
musibet: felâket, belâ, sıkıntı.
muvakkat: geçici
muddet-i açlık: açlık muddetü süresi.
muhim: önemli
müptelâ: düşkün
nefis: insanın kendisi, insanı maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet.
nevi: çeşit, tür
oruç: gündüzün yiyip içmeden ve cinsî münasebetten sakınılarak yapılan ibadet, İslâmın beş şartından biri
perhiz: diyet, rejim.
peyda etmek: kazanmak, elde etmek.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
riyazet: perhizle, kanaatle yaşama, ilim, ibadet ve zikirle meşgul olma
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabır: zorluklara dayanma gücü
sahur: şafaktan önce, dinde belirtilen vakitte oruç tutmaya niyetlenmek amacıyla yenen yemek
sair: diğer, öteki
serkeşane: başıbozukçasına
şahıs: kişi
şeriat: İlâhî kanun, İslâmiyet.
tahakküm: baskıyla hükmü altına alma
tahammül: yüke katlanma
tatil-i eşgal: boş durma, işlere ara verme
terk: bırakma
tıbben: tıbbî olarak.
vasıta: aracılık.

manevî fabrika çarklarının gürültüsü ve dumanlarıyla müşevveş eder. Nazar-ı dikkatlerini daima kendine celp eder; ulvî vazifelerini muvakkaten unutturur. Ondandır ki, eskiden beri çok ehl-i velâyet, tekemmul için riyazete, az yemek ve içmeye kendilerini alıştırmışlar.

Fakat ramazan-ı şerif orucuyla, o fabrikanın hademeleri anlarlar ki, sırf o fabrika için yaratılmamışlar. Ve sair cihazat, o fabrikanın süflî eğlencelerine bedel, ramazan-ı şerifte melekî ve ruhanî eğlencelerde telezzüz ederler, nazarlarını onlara dikerler. Onun içindir ki, ramazan-ı şerifte, mü'minler, derecatına göre ayrı ayrı nurlara, feyizlere, manevî sururlara mazhar oluyorlar. Kalb ve ruh, akıl, sır gibi letaifin o mübarek ayda oruç vasıtasıyla çok terakkiyat ve tefeyyüzleri vardır. Midenin ağlamasına rağmen, onlar masumâne gülüyorlar.

DOKUZUNCU NÜKTE

Ramazan-ı şerifin orucu doğrudan doğruya nefsin mevhum rububiyetini kırmak ve aczini göstermekle ubudiyetini bildirmek cihetindeki hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Nefis, Rabbisini tanımak istemiyor; firavunâne, kendi rububiyet istiyor. Ne kadar azaplar çektirilse, o damar onda kalır. Fakat açlıkla o damarı kırılır. İşte, ramazan-ı şerifteki oruç, doğrudan doğruya nefsin firavunluk cephesine darbe vurur kırar, aczini, zaafını, faknını gösterir, abd olduğunu bildirir.

abd: kul
acz: zayıflık, güçsüzlük
azap: ceza, işkence, cezayet.
bedel: karşılık
celp etme: çekme
cephe: yüz.
cihazat. cihazlar, organlar, duygular
cihet: yön
çark: mekanizma, sistem.
daima: sürekli, her zaman
damar: huy, karakter
darbe: tahrip hareketi, yıkma faaliyeti
derecat. dereceler, aşamalar
ehl-i velâyet: velî olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
feyiz: bolluk, bereket.
firavun: kibirli, gururlu ve inatçı
firavunane: Firavunca, firavun gibi
hademe: hizmetçiler
hikmet: fayda, gaye
letaif: latifeler, duygular
manevî: maneya ait, manevî yönden
masumane: masum bir şekilde, suçsuz, günahsız bir şekilde
mazhar olmak. nail olmak, şereflenmek, kavuşmak.
melekî: temizlik, günahsızlık.
mevhum: vehm ve hayalde meydana gelenlen, kuruntu
muvakkaten: geçici olarak.
mübarek: feyizli, bereketli
mü'min: iman, Musluman.
müşevveş: karışık, düzensiz.
nazar: bakış, görüş
nazar-ı dikkat. dikkatli bakış.
nefis. kötü vasıflan kendisinde toplayan, kötülüge sevk eden hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nur: parıltı, ışık
nükte: ince manalı söz
oruç: İslamın beş şartından biri
rab: yaratan, büyüten, terbiye eden
ragmen: karşın, ziddına
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
riyazet: nefsi terbiye, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma, kanaat içinde yaşama, ilim ve ibadetle meşgul olma
rububiyet: rablık, ilâhlık. Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde her yarattığı varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları idare ve terbiye etmesi gerçeği
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık, anlayış sahibi sır, can
ruhanî. manevi alem, ruh dünyasına ait.
sair: diğer, öteki
sır: gizli hakikat, içe ve kalbe doğan manevî işaret, manevî hakikat ve manfetler
sırf: sadece
süflî: bayağı, adî, aşağı
sürur: sevinç, mutluluk
tefeyyüz: feyizlenme, gelişme
tekemmul: mukemmelleşme, olgunlaşma
telezzüz etmek: lezzet almak, tat almak, lezzetlenmek.
terakkıyat: terakkiler, ilerlemeler
ubudiyet. kulluk.
ulvî: yüksek, yüce
vasıta: aracılık.
vazife: görev
zaaf: zayıflık.

Hadisin rivayetlerinde vardır ki:

Cenab-ı Hak nefse demiş ki: "Ben neyim, sen nesin?"

Nefis demiş: "Ben benim, sen sensin!"

Azap vermiş, cehenneme atmış, yine sormuş. Yine demiş: "Ene ene, ente ente!" Hangi nevi azabı vermiş, enaniyetten vazgeçmemiş.

Sonra açlık ile azap vermiş, yani aç bırakmış. Yine sormuş: "Men ene vemâ ente?"

Nefis demiş: أَنْتَ رَبِّيَ الرَّحِيمُ وَأَنَا عَبْدُكَ الْعَاجِزُ Yani, "*Sen benim Rabb-i Rahîm'imsin, ben senin âcız bir abdinim.*" (1)

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلٰوةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً
وَلِحَقِّهِ أَدَاءً بِعَدَدِ ثَوَابِ حُرُوفِ الْقُرْآنِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ
وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ (2)

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ۞ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ۞
وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ آمِينَ (3)

İtizar: Şu ikinci Kısım, kırk dakikada sür'atle yazılmasından, ben ve müsvedde yazan kâtip, ikimiz de hasta olduğumuzdan, elbette içinde müşevveşiyet ve kusur bulunacaktır. Nazar-ı musamaha ile bakmalarını ihvanlarımızdan bekleriz. Münasip gördüklerini tashih edebilirler.

❁❁❁

1 Havbevî, *Durretu'l-Vâizîn*, s. 11

2. Allah'ım! Efendimiz Muhammed'e ve onun Âl ve Ashabına. Ramazan ayında okunan Kur'an harflerinin sevabı adedince. Senin rızanın vasıtası, onun üzerimizdeki hakkının ifası olacak salât ve selâm eyle. Âmîn.

3. İzzet sahibi Rabbin, onların yakıştırdıklarından münezzehtir. • Bütün Peygamberlere selâm olsun. • Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Saffat Suresi, 180-182) • Âmîn.

abd: kul.
âcız: zayıf, güçsüz.
Âl ve Ashap: Peygamberimizin ailesi fertleri ve Sahabeler.
âmîn: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında dua.
azap: ceza, işkence, eziyet.
enaniyet: bencillik, benlik, gurur.
ene: ben.
ente: sen.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiiller.
hak: pay, hisse, doğru.
hamd: methetme, övme.
ifa: yerine getirme.
ihvan: kardeşler.
itizar: özür dileme.
izzet: şeref, yücelik.
kâtip: yazan, yazıcı.
kısım: parça, bölüm.
mahsus: layık, uygun.
Men ene vemâ ente: Ben neyim, sen nesin?
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi.
münasip: uygun.
münezzeh: tenzih edilmiş, uzak, ben.
müsvedde: ilk nüsha, yazılan ilk metin.
müşevveşiyet: karışıklık.
Nazar-ı musamaha: hoş görenlerin nazar, bakış.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan, kötülüğe sevk eden güç.
nevi: çeşit, tür.
peygamber: Allah'ın elçisi.
Rab: yaratan, büyüten, besleyen, idare ve terbiye eden Allah.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi, her şeyin sevk ve idarecisi olan Allah.
Ramazan: oruç ayı.
rıza: razı olma, hoşnut olma.
rivayet: Peygamber Efendimizden bir haber, söz veya olayı naklettme.
selâm: selâmet, esenlik.
sevap: mükâfat, ödül.
sür'at: çabukluk, acele.
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tashih: düzeltme.
vasıta: aracılık.

Üçüncü Risale olan Üçüncü Kısım

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın iki yüz aksam-ı i'caziyesinden nakşî bir kısmını gösterecek bir tarzda, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ı, Hafız Osman hattıyla taayyün eden ve Ayet-i Mudayene mikyas tutulan sahifelen ve Sure-i Ihlâs vahid-i kıyasî tutulan satırlan muhafaza etmekle beraber, o nakş-ı i'cazı göstermek tarzında bir Kur'ân yazmaya dair mühim bir niyetimi, hizmet-ı Kur'ân'daki kardeşlerimin nazarlanna arz edıp meşveret etmek ve onların fikirlerini istimzaç etmek ve beni ikaz etmek için şu kısmı yazdım, onlara müracaat ediyorum.

Şu Üçüncü Kısım, Dokuz Meseledir

BİRİNCİ MESELE

Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın enva-ı i'cazı kırka balığ olduğu, İ'caz-ı Kur'ân namındaki Yırmı Beşıncı Sözde burhanlanyla ispat edilmiş. Bazı envaı tafsilen, bir kısmı icmalen muannıtlere karşı dahi gösterilmiş.

Hem Kur'ân'ın i'cazı, tabakat-ı insaniyede kırk tabakaya karşı ayn ayn i'cazını gosterdiği, On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci İşaretinde beyan edilmiş ve o tabakatın on kısmının ayrı ayrı hisse-ı i'caziyelerini ispat etmiş. Sair otuz tabaka-ı âhar, ehl-i velâyetin muhtelif meşrepler ashabına ve ulûm-i mutenevvianın ayrı ayrı ashaplanna ayn ayn i'cazını gösterdiğini, onlann ilmelyakîn, aynelyakîn, hakkalyakîn derecesınde Kur'ân hak

aksam-ı i'caziye: mu'cizenin kısımlan
arz: sunma
ashap: sahipler
Ayet-i Mudayene: Mudayene ayetı. Bakara Suresinin borçlu alacaklı ve adaletli kâtıp hakkındakı 281 ayetı
aynelyakın: gozlem ve şahitlıge dayanarak gozle gorur derecede inanma
balığ: bulmuş
beyan etmek: anlatma açıklamak izah etmek
burhan: delil kanıt.
dair: alâkalı ilgili
derece: basamak.
ehl-ı velayet: velı olanlar. Allah ın dostlugunu kazananlar
enva: çeşıtler türler
enva-ı i'caz: mu'cizeliğinin çeşıtlen.
fikir: düşünce
hak: doğru gerçek.
hakkalyakın: yaşayarak bilme.
hat: yazı
hisse-ı i'caziye: Allah ın mu'cizesinin her şeyde ve herkeste ayrı ayn gorulen hıssesı
hızmet-ı Kur'an: Kur'ân hızmetı
i'caz: mu'cize oluş.
I'caz-ı Kur'ân: Kur'ân ın mu'cizelıgı.
icmalen: kısaca ozetle.
ikaz etmek: dikkat çekmek, uyarmak
ilmelyakın: ilım yoluyla kesın olarak bılmek.
ispat: dogruyu delıl göstererek meydana koyma
istimzaç etmek: sormak yoklamak, kaynaştırmak.
işaret: gösterme bıldırme
kısım: parça bolum
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'an
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzenmı yapmaktan acız bırakan Kur'ân ı Kerîm
mesele: konu
meşrep: gıdış tarzı metot
meşveret: bır konu hakkında fikir alma danışma
mıkyas: olçu.
muannıt: matçı ayak direyen dırenen
muhafaza: koruma.
muhtelif: çeşıtlı farklı
muhım: onemlı
muracaat: başvurma
nakş-ı i'caz: mu'cizelikle ilgili nakış
nakşı: nakışlanmış buyuk manalarla suslenmiş.
nam: ad ısım.
nazar: bakış goruş
niyet: bır ışl yapmayı onceden düşunme.
risale: bellı bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
sair: dıger oteki
taayyün etmek: belırlenmek meydana çıkmak.
tabaka: katman sınıf
tabaka-ı âhar: dıger tabakalar sınıflar
tabakat: tabakalar sınıflar, dereceler
tabakat-ı insaniye: insan tabakaları insanın sosyal sınıfları de recelen
tafsil: uzun uzadıya anlatma açıklama
tarz: bıçım suret
ulûm-i mütenevvia: çeşıtlı ilimler
vahid-i kıyasî: olçu bırımı.

kelâmullah olduğunu, iman-ı tahkikîleri göstermişler. Demek, her biri ayrı ayrı bir tarzda bir vech-i i'cazını görmüşler.

Evet, ehl-i marifet bir velînin fehmettiği i'caz ile, ehl-i aşk bir velînin müşahede ettiği cemal-i i'caz bir olmadığı gibi, muhtelif meşaribe gore cemal-i i'cazın cilveleri değişir. Bir ilm-i usulüddin allâmesinin ve bir imamının gördüğü vech-i i'caz ile füruat-ı şeriattaki bir müçtehidin gördüğü vech-i i'caz bir değil ve hakeza... Bunların tafsilen ayrı ayrı vucuh-i i'cazını göstermek elimden gelmiyor. Havsalam dardır, ihata edemiyor; nazarım kısadır, göremiyor. Onun için yalnız on tabaka beyan edilmiş, mütebakisi icmaleri işaret edilmiş. Şimdi o tabakalardan iki tabaka, Mu'cizat-ı Ahmediye risalesinde çok izaha muhtaç iken, o vakit pek noksan kalmıştı.

Birinci tabaka: Kulaklı tabaka tabir ettiğimiz âmî avam, yalnız kulak ile Kur'ân'ı dinler, kulak vasıtasıyla i'cazını anlar. Yani, der: "Bu işittiğim Kur'ân, başka kitaplara benzemez. Ya bütününün altında olacak veya bütününün fevkinde olacak. Umumun altındaki şık ise, kimse diyemez ve dememiş, şeytan dahı diyemez. Öyle ise, umumun fevkindedir."

İşte bu kadar icmal ile On Sekizinci İşarette yazılmıştı. Sonra, onu izah için Yirmi Altıncı Mektubun "Hüccetü'l-Kur'ân alâ Hizbi'ş-Şeytan" namındaki Birinci Mebhası, o tabakanın i'cazdaki fehmini tasvir ve ispat eder.

allâme: ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim.
âmî: cahil, bilgisiz
avam: sıradan olan halk.
beyan: anlatma, açıklama, izah etme
cemal-i i'caz: mu'cizenin güzelliği
cilve: tecelli, görünme, yansıma
ehl-i aşk: Allah Teâlâya bütün varlıklarıyla bağlı olanlar, Allah aşıkları
ehl-i marifet: Allah'ı bilme ve tanıma lutfuna eren kimseler, bilim, hüner ve sanat sahibi kişiler
fehm: anlayış, kavrayış
fevkinde: üstünde
füruat-ı şeriat: şeriattaki teferruat meseleler
hakeza: böylece, bunun gibi.
havsala: anlama gücü
Hüccetü'l-Kur'ân alâ Hizbiş-şeytan: şeytanın yoluna karşı Kur'an delili, yirmi altıncı mektubun birinci mebhası
i'caz: mu'cize oluş
icmal: kısaltma, özetleme
icmalen: kısaca, özetle
ihata etmek: kuşatmak, kapsamak.
ilm-i usulüddin: Allah'ın zat ve sıfatlarından, peygamberlik ve sair itikadî meselelerden İslamî esaslar dairesinde bahseden ilm, din ilimlerin metodolojisi
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
iman-ı tahkikî: şuurlu ve tahkikî iman, bilinçli araştırmaya dayalı, sağlam ve sarsılmaz iman
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak.
işaret: dolaylı olarak gösterme
izah: açıklama yapma
kelamullah: Allah'ın kelamı
mebhas: kısım, bölüm, konu.
meşarip: meşrepler
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin gösterdiği mu'cizeler
muhtaç: ihtiyaç içinde bulunan
muhtelif: çeşitli
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'i hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehlilik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi
müşahede etmek: seyrederek anlamak, gözlemlemek.
mütebakî: geri kalan kısım
nam: ad
nazar: bakış, görüş
noksan: eksiklik.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
şeytan: İblis.
tabaka: katman, sınıf
tabir: ifade, söz
tafsilen: ayrıntılı olarak.
tarz: biçim, suret.
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma
umum: bütün, genel
vakıt: zaman
vasıta: aracılık
vech-i i'caz: mu'cize yönü
veli: Allah dostu
vucuh-i i'caz: mu'cizelik yönleri.

Ikıncı tabaka: Gözlü tabakasıdır. Yani, âmî avamdan veyahut aklı gözüne inmiş maddiyyunlar tabakasına karşı, Kur'ân'ın göz ile görünecek bir işaret-i i'cazıyesi bulunduğu, On Sekizinci Işarette dava edilmiş. Ve o davayı tenvir ve ispat etmek için çok izaha lüzum vardı. Şimdi anladığımız mühim bir hikmet-i Rabbaniye cihetiyle o izah verilmedi. Pek cüz'î birkaç cüz'iyatına işaret edilmişti. Şimdi o hikmetin sırrı anlaşıldı ve tehiri daha evlâ olduğuna kat'î kanaatimiz geldi. Şimdi, o tabakanın fehmini ve zevkini teshil etmek için, kırk vücuh-ı i'cazdan, göz ile görülen bir vechini, bir Kur'ân'ı yazdırdık ki, o yüzü göstersin.

Bu Üçüncü Kısmın mütebakı meseleleri ile Dördüncü Kısım tevafukata dair olduğu için, tevafukata dair olan fihriste ile iktıfa edilerek, burada yazılmamışlardır. Yalnız Dördüncü Kısma ait bir ihtar ile Üçüncü Nükte yazılmıştır.

İHTAR

Lâfz-ı *Resul*'deki nükte-i azîmenin beyanında yüz altmış ayet yazıldı. İşbu ayetlerin hasiyeti pek azîm olmakla beraber, mana cihetiyle birbirini ispat ve tekmil ettiğinden, çok manidar olduğu için, muhtelif ayatı hıfzetmek veya okumak arzusunda bulunanlara bir *Hızb-ı Kur'ânî* olduğu gibi; *Kur'ân* kelimesindeki nükte-i azîmenin beyanında altmış dokuz ayat-ı azîmenin derece-i belâgati pek fevkalâde ve kuvvet-i cezaleti pek ulvîdir; bu da ıkıncı bir *Hızb-i Kur'ânî* olarak ihvana tavsiye edilir.

âmî: cahil, bilgisiz
arzu: istek, heves.
avam: cahil halk tabakası sıradan insanlar
ayat: Kur'an ayetleri
ayat-ı azîme: büyük manalar ihtiva eden ayetler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azîm: büyük.
beyan: anlatma, açıklama, izah etme
cihet: yön
cüz'î: pek az olan parça
cüz'iyat: ufak, tefek şeyler, parçalar
dair: alâkalı, ilgili
dava: iddia
derece-i belagat: belâgat derecesi.
evlâ: daha uygun, daha iyi.
fehm: anlayış.
fevkalade: olağanüstü
fihriste: bir kitapta bulunan şeyleri sırayla gösteren liste
hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik
hıfz etmek: ezberlemek
hikmet: gizli fayda, kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
hikmet-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı olması yerli yerinde yaratması
hizb-i Kur'ân: Kur'an ayetlerinden bir kısmının bir araya getirilmiş hâli
hizb-i Kur'ânî: Kur'ân'ın bir bölümü
ihtar: hatırlatma
ihvan: kardeşler
iktıfa: kâfi görme, yetinme
ispat etmek: doğruyu delil göstererek meydana koymak
işaret etmek: göstermek, belirtmek.
işaret: alamet, belirti
işaret-i i'cazıye: mu'cize derecesindeki işaret.
izah: açıklama yapma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin
kısım: bölüm
kuvvet-i cezalet: kelimenin tatlılık, korku ve heybet uyandırma kuvveti
lâfz-ı Resul: "Resul" lâfzı, sözü kelimesi
lüzum: gereklik
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna inananlar, materyalistler
mana: anlam
manidar: ince manalı, anlamlı.
mesele: konu
muhtelif: çeşitli, farklı
muhim: önemli
mütebakı: geri kalan, kısım
nükte: ince manalı söz
nükte-i azîme: yüce manalar ihtiva eden latif ve ince söz
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı
tabaka: katman, sınıf
tavsiye: öğütleme
tehir: erteleme
tekmil: tamamlama.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
teshil etmek: kolaylaştırmak.
tevafukat: tevafuklar, uyguntuklar
ulvî: yüksek, yüce
vechi: yön, yüz.
vücuh-ı i'caz: mu'cizelik yönleri
zevk: manevî haz.

Yalnız "Kur'ân" kelimesi, yedi silsile-i Kur'ân'da mevcut olup, umum o kelimeyi tutmuş, hariç iki kalmış, o iki de kıraat manasında olduğundan, o huruç, nükteye kuvvet vermiştir. "Resul" lâfzı ise, o kelime ile en ziyade münasebettar sureler içinde Sure-i Muhammed ile Sure-i Fetih olduğundan, o ıkı sureden çıkan sılsılelere hasrettiğimizden, hariç kalan "Resul" lâfzı, şımdılık derç edilmemıştır; vakit musaade etse, bundaki esrar yazılacaktır, inşaallah.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE Dört Nuktedır.

• **Birinci Nükte:** *Lâfzullah*, mecmu-i Kur'ân'da iki bin sekiz yüz altı defa zikredilmiştir. *Bısmıllâh*'takilerle beraber lâfz-ı *Rahman* yüz elli dokuz defa, lâfz-ı *Rahîm* iki yüz yirmi, lâfz-ı *Gafur* altmış bir, lâfz-ı *Rab* sekiz yüz kırk altı, lâfz-ı *Hakîm* seksen altı, lâfz-ı *Alîm* yüz yirmi altı, lâfz-ı *Kadîr* otuz bir, *Lâ ilâhe illâ Hû*'daki *Hû* yirmi altı defa zikredilmiştir. (HASİYE)

Lâfzullah adedinde çok esrar ve nükteler var. Ezcümle, *lâfzullah* ve *Rab*'den sonra en zıyade zıkredılen *Rahman, Rahîm, Gafur* ve *Hakîm* ile beraber *lâfzullah*, Kur'ân ayetlennin nısfıdır. Hem, *lâfzullah* ve Allah lâfzı yerinde zikredilen lâfz-ı *Rab* ile beraber, yine nısfıdır. Çendan *Rab* lâfzı sekız yuz kırk altı defa zıkredilmış, fakat dikkat edılse, beş yüz küsuru *Allah* lâfzı yerinde zikredılmış, ıki yüz küsuru oyle değıldır.

HAŞİYE: Kur'ân dakı ayatın mecmu-i adedı, altı bın altı yüz altmış altı olması ve şu geçen seksen dokuzuncu sahifede, mezkûr Esma-i Husnanın adedi altı rakamıyla alâkadar bulunması, ehemmiyetli bir sırra işaret ediyor, şımdılık muhmel kaldı.

adet: sayı
alakadar: ilgili, münasebetli
ayat: Kur'an ayetlen
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
bismillâh: besmele, Allah ın adıyla
çendan: gerçi, her ne kadar
derç etmek: arasına yerleştırme.
ehemmiyet: onemli.
Esma-ı Husna: Allah ın guzel ısımlerı
esrar: sırlar, gızlı gerçekler
ezcümle: bu cumleden olarak.
Gafur: gunahlan bagışlayan Allah
Hakîm: her şeyi bir maksat ve gayeye uygun olarak faydalı ve yerlı yerine yaratan, hıkmet sahıbı Allah
hariç: dışta kalan, dışta.
hasretmek: bır şey ıçın özellıkle ayırmak.
haşiye: dipnot.
Hû: O, Allah
huruç: çıkış
inşaallah: Allah ızın verırse
işaret: dolaylı yollardan gosterme, belırtme.
kıraat: devamlı ve duzgun okuma
la ilahe illa Hu: Ondan başka ılah yoktur
lafız: soz, kelıme
lâfz-ı Alîm: Alîm kelımesı
lafz-ı Gafur: Gafur kelımesı
lâfz-ı Hakîm: Hakîm kelımesı
lâfz-ı Kadîr: Kadîr kelımesı.
lâfz-ı Rab: Rab kelımesı.
lafz-ı Rahım: Rahîm kelımesı
lafz-ı Rahman: Rahman kelımesı
lafzullah: Allah lafzı kelımesı
mana: anlam
mecmu-i adet: sayılann toplamı
mecmu-ı Kur'an: Kur'an ın tamamı.
mevcut: var olan.
mezkur: adı geçen
muhmel: ıhmal edılen genye bırakılan
münasebettar: ılgılı, alâkalı.
musaade: uygun olma durumu
nısf: yarı
nükte: ınce manalı soz.
Rab: yaratan, besleyen, yetıştıren, terbıye eden Allah
Rahîm: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
Rahman: rahmetı butun her kese yayılan ve butun yaratılmışlann rızıklannı ve geçım şekıllennı ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
Resul: peygamber
sahife: sayfa
sır: gızlı hakıkat, bir şeyın dıkkat, yetenek, tecrube ve sezgi yardımıyla kavranabılen en zor ve ınce yanı
silsile: zıncır
silsile-i Kur'an: Kur'an dakı tevafukıu ve baglantılı ıfadeler
sure: Kur'ân ı Kerîm ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
umum: butun, genel
vakıt: zaman
zıkır: anma, hatırlama
ziyade: çok, fazla

Hem, *Allah, Rahman, Rahîm, Alîm* ve "*Lâ ilâhe illâ Hû*"daki *Hû* adedıyle beraber yine nısfıdır; fark yalnız dörttür. Ve *Hû* yerinde *Kadîr* ile beraber, yine mecmu-i ayatın nısfıdır, fark dokuzdur.

Lâfz-ı Celâlin mecmuundakı nükteler çoktur. Yalnız şimdilik bu nükte ile iktıfa ediyoruz.

• **İkinci Nükte:** Sureler itibarıyladır. Onun dahi çok nüktelen var. Bır ıntızam, bır kasıt ve bır ıradeyı göstenr bir tarzda tevafukatı vardır.

Sure-ı Bakara'da, ayatın adedıyle Lâfz-ı Celâlın adedi birdir; fark dörttür ki, *Allah* lâfzı yerinde dört *Hû* lâfzı var (meselâ, "*Lâ ılâhe illâ Hû*"daki *Hû* gıbi), onunla muvafakat tamam olur.

Âl-i İmran'da, yine ayatıyla Lâfz-ı Celâl tevafuktadır, müsavıdırler. Yalnız Lâfz-ı Celâl ikı yüz dokuzdur, ayet iki yüzdür; fark dokuzdur. Böyle mezıyyat-ı kelâmıyede ve belâgat nüktelerinde küçük farklar zarar vermez, taknbî tevafukat kâfıdır.

Sure-ı Nisâ, Mâıde, En'am, üçunun mecmu-i ayetlen, mecmuundaki Lâfz-ı Celâlın adedine tevafuktadır. Ayetlerin adedi dort yuz altmış dort, Lâfz-ı Celâlin adedı dort yüz altmış bir; *Bismillâh*'taki lâfzullah ile beraber tam tevafuktadır.

Hem meselâ, baştakı beş surenin Lâfz-ı Celâl adedi, Sure-ı A'raf, Enfal, Tevbe, Yunus, Hûd'dakı Lâfz-ı Celâl adedinin iki mislidir. Demek, bu ahırdekı beş, evvelki beşın nısfıdır.

adet: sayı
ahır: son
Alîm: her şeyı hakkıyla bilen Allah
ayat: Kur'ân ayetleri
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
belagat: sozun duzgun, kusursuz, yennde ve hâlın ve makamın ıcabına gore soylenmesı
bısmıllâh: besmele. Allah'ın adıyla
evvel: onceki
Hu: O. Allah
İktıfa etmek: kâfi gormek, yetınmek.
ıntızam: duzgunluk, tertıplı olma
ırade: dileme, isteme
ıtıbarıyla: bakımından
Kadır: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
kâfi: yeter
kasıt: maksat, kasıt.
La ilahe illa Hu: Allah'tan başka ilâh yoktur
lafızı: soz, kelıme.
Lafz-ı Celal: Celâl lâfzı. Allah kelımesı.
lâfzullah: Allah lâfzı, Allah kelımesı
mecmu: toplam
mecmu-i ayet: ayetlerın toplamı
mesela: mısal olarak, omeğın
mezıyyat-ı kelâmıye: soz soylemedeki fazıletler, ustunlukler
mısıl: kat.
muvafakat: uygunluk.
musavı: eşıtlık.
nısıf: yarı
nükte: ınce manalı söz.
Rahım: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah.
Rahman: rahmeti butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
sure: Kur'an-ı Kerım'ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
takrıbi: tahmınî, yaklaşık.
tarz: bıçım, şekıl
tevafuk: uygunluk.
tevafukât: tevafuklar, uygunluklar

Sonra gelen Sure-i Yusuf, Ra'd, Ibrahim, Hicr, Nahl surelerindeki Lâfz-ı Celâl adedi, o nısfın nısfıdır.

Sonra Sure-i İsra, Kehf, Meryem, Taha, Enbiya, Hac, (HAŞIYE) o nısfın nısfının nısfıdır. Sonra gelen beşer beşer, takriben o nispetle gidiyor; yalnız bazı küsuratla fark var. Öyle farklar, böyle makam-ı hitabîde zarar vermez. Meselâ bir kısım yüz yirmi bir, bir kısmı yüz yirmi beş, bir kısmı yüz elli dört, bir kısmı yüz elli dokuzdur.

Sonra, Sure-i Zuhruf'tan başlayan beş sure; o nısıf, nısf-ı nısfın nısfına iniyor. Sure-i Necm'den başlayan beş; o nısf-ı nısıf, nısf-ı nısfın nısfıdır; fakat, takribîdir. Küçük küsuratın farkları, böyle makamat-ı hitabiyede zarar vermez. Sonra gelen küçük beşler içinde, üç beşlerin, yalnız üçer adet Lâfz-ı Celâli var.

İşte bu vaziyet gösteriyor ki, Lâfz-ı Celâlin adedine tesadüf karışmamış, bir hikmet ve intizam ile adetleri tayin edilmiş.

• **Lâfzullahın Üçüncü Nüktesi:** Sahifeler nispetine bakar. Şöyle ki:

Bir sahifede olan Lâfz-ı Celâl adedi, o sahifenin sağ yüzü ve o yüze karşıki sahifeye ve bazen soldaki karşıki sahife ve karşının arka yüzüne bakar. Ben kendi nüsha-i Kur'âniyemde bu tevafuku tetkik ettim, eksenyetle gayet

---

HAŞİYE: Bu beşer taksımat üzere bir sır inkişaf etmişti. Hiçbirimizin haberi olmadan, şuradaki altı sure kaydolmuş. Şüphemiz kalmadı ki, gaipten, ihtiyarımızın hancında altıncısı girmiş, tâ bu nısfıyet sırr-ı mühimmi kaybolmasın.

adet: sayı
beşer: insanlık.
ekseriyet: çoğunluk.
gaip: gizli görünmeyen âlem
gayet: son derece, çok.
hariç: dışında
haşiye: dipnot.
hikmet: gizli İlâhî gaye ve fayda
ihtiyar: tercih, irade
inkişaf etmek: açılmak, keşfolunmak
intizam: düzgünlük, tertipli olma
kısım: parça, bölüm
küsurat: kusurlar, fazlalıklar
Lafz-ı Celal: Celâl lâfzı, Allah kelimesi
lafzullah: Allah lâfzı
makamat-ı hitabiye: hitabette bulunma makamları
makam-ı hitabı: hitap etme makamı
meselâ: misal olarak.
nısf: yarı
nısf-ı nısf: yarının yarısı, yarı dörtte bir
nısf-ı nısfın nısfı: dörtte birin yarısı, yarı sekizde bir
nısf-ı nısfın nısf-ı nısfı: dörtte bir dörtte bir, yarı on altıda bir
nısfıyet: yarımlık.
nispet: münasebet, oran, ölçü
nükte: ince manalı söz.
nüsha-ı Kur'aniye: Kur'ân-ı Kerim nüshası.
sahife: sayfa
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yanı
sırr-ı mühim: önemli sır, önemli hakikat.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
takriben: yaklaşık
takribi: yaklaşık olarak.
taksimat: taksimler, bölümler
tayin: belirlenme
tesadüf: rastlantı.
tetkik etmek: incelemek.
tevafuk: uygunluk, denk gelme
vaziyet: durum.

güzel bir nispet-i adediye ile bir tevafuk gördüm; nüshama da işaretler koydum. Çok defa müsavi olur, bazen nısf veyahut sülüs oluyor. Bir hikmet ve intizamı ihsas eden bir vaziyeti vardır.

• **Dördüncü Nükte:** Sahife-i vahitteki tevafukattır. Kardeşlerimle üç dört ayrı ayrı nüshaları mukabele ettik, umumunda tevafukat matlûp olduğuna kanaatimiz geldi. Yalnız, matbaa müstensihleri başka maksatları takip ettiklerinden, bir derece tevafukatta intizamsızlık düşmüş. Tanzim edilse, pek nadir istisna ile, mecmu-i Kur'ân'da iki bin sekiz yüz altı Lâfz-ı Celâlin adedinde tevafukat görünecektir. Ve bunda bir şule-i i'caz parlıyor. Çünkü, fikr-i beşer, bu pek geniş sahifeyi ihata edemez ve karışamaz. Tesadüfün ise, bu manidar ve hikmettar vaziyete eli ulaşamaz.

Dördüncü Nükteyi bir derece göstermek için, yeni bir Mushaf yazdırıyoruz ki, en münteşir Mushafların aynı sahife, aynı satırlarını muhafaza etmekle beraber, sanatkârların lâkaytlığı tesiriyle adem-i intizama maruz kalan yerleri tanzim edip, tevafukatın hakikî intizamı inşaallah gösterilecektir, ve gösterildi.

اَللّٰهُمَّ يَا مُنْزِلَ الْقُرْاٰنِ بِحَقِّ الْقُرْاٰنِ فَهِّمْنَا اَسْرَارَ الْقُرْاٰنِ مَا دَارَ
الْقَمَرَانِ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ اَنْزَلْتَ عَلَيْهِ الْقُرْاٰنَ وَعَلٰى آلِهِ
وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ ۞ اٰمِينَ (1)

1 Ey Kur'ân'ı indiren Allah'ım! Kur'ân'ın hakkı için ay ve güneş döndükçe bize Kur'ân'ın sırlarını öğret ve kendisine Kur'ân'ı indirdiğin zata onun Âl ve Ashabına salât ve selam eyle. Âmîn.

adem-i intizam: düzensizlik, nizamsızlık.
adet: sayı
âl: aile
amîn: "Ya Rabbi! öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Ashap: Sahabeler, sahipler
derece: mertebe, aşama, miktar
fikr-i beşer: insanlığın fikri
hakiki: gerçek.
hikmet: İlâhî gaye ve fayda
hikmettar: hikmetli, her şeyin hikmetle yerli yerinde ve bir gaye ve faydaya yönelik yapılması
ihata: kuşatma
ihsas etmek: hissettirmek.
inşaallah: Allah izin verirse
intizam: düzgünlük, tertipli olma
istisna: kural dışı olma
işaret: nişan, iz.
kanaat: inanç, düşünce
Kur'ân'ın hakkı için: yemin için söylenir. Kur'ân'ın doğruluk değeri, hürmetine bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sevgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yanı
Lâfz-ı Celâl: Celâl lafzı, Allah kelimesi
lâkayt: kıymet ve ehemmiyet vermeyen, ilgisiz, duyarsız.
maksat: gaye, hedef
manidar: ince manalı, anlamlı
maruz: uğrama
matbaa: basım evi.
matlûp: istenilen, istek.
mecmu-ı Kur'ân: Kur'ân'ın tamamı
muhafaza etmek: korumak.
mukabele etmek: karşı gelmek, karşılık vermek.
Mushaf: Kur'ân
münteşir: yaygın olan
müsavi: birbirine denklik.
müstensih: yazılı bir metnin suretini çıkararak çoğaltan
nadir: seyrek, az.
nısf: yarı
nispet-i adediye: sayıya göre sayı bakımından
nükte: ince manalı söz
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri, yazılı şey, kitap
sahife: sayfa
sahife-i vahit: bir tek sahife
salât ve selam: esenlik dileme, dua ve selam
sanatkar: sanatla uğraşan
sır: gizli hakikat.
sülüs: üçte bir
şule-i i'caz: mu'cize derecesinde parıltı
tanzim etmek: düzene koymak.
tanzim: düzenleme
tesadüf: rastantı, rast geliş
tesir: etki
tevafuk: uygunluk, denk gelme
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, yakın ilgiler
umum: hepsi, bütün
vaziyet: durum
zat: kişi, Hz. Muhammed (ASM)

Beşinci Risale olan Beşinci Kısım

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۞ اَللّٰهُ نُوْرُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ [1]

ayet-i pürenvannın çok envar-ı esrarından bir nurunu, ramazan-ı şenfte bır hâlet-ı ruhanıyede hıssettım, hayal meyal gördüm. Şöyle kı:

Üveys-ı Karanî'nin,

اِلٰهِي اَنْتَ رَبِّي وَاَنَا الْعَبْدُ وَاَنْتَ الْخَالِقُ وَاَنَا الْمَخْلُوقُ
وَاَنْتَ الرَّزَّاقُ وَاَنَا الْمَرْزُوقُ... الخ [2]

münacat-ı meşhuresi nev'inden, bütün mevcudat-ı zevilhayat, Cenab-ı Hakka karşı aynı münacatı ettıklerini; ve on sekiz bın âlemin her bırnnın ışığı birer ısm-ı İlâhî olduğunu bana kanaat verecek bir vakıa-i kalbiye-i hayaliyeyi gördüm. Şöyle ki:

Birbirine sanlı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu âlem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı âlemlen bu âlem ıçınde gördüm. Her bir perde açıldıkça dığer bir âlemi görüyordum. O âlem ise, Ayet-i Nur'un arkasındaki,

اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشٰيهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ
سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ اِذَا اَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرٰيهَا
وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللّٰهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ۞ [3]

1 Allah gokleın ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)
2 Allah ım! Sen benım Rabbımsın, ben ıse Senın kulun. Sen her şeyı yaratan Hâlıksın, ben ıse Senın mahlukun. Sen rızık veren Rezzak'sın, ben ıse senın rızkınla beslenen... İlâahır.
3 Yahut onların amelleri, denın bır denızın karanlıklarına benzer kı, o denızı ust uste dalgalar kaplamıs, dalgaları da bulutlar ortmüştür. Karanlıklar bırbırı üstüne oylesıne bastırmıştır kı elını uzatsa onu dahı goremez olur. İşte, Allah ın nur vermedıgı kımsenın nurdan hıçbır nasıbi yoktur. (Nur Suresi, 40.)

alem: dunya, varlık sınıflarından her bın, butün yaratılmışlar, evren
Ayet-i Nur: Nur ayeti
ayet-i pürenvar: nurla dolu, nurlu ayet.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı, pek yuce, saygın, şeref ve azamet sahıbı hazret-i Allah
envar-ı esrar: sırlann nurlan, ışıkları
halet-i ruhanıye: ruhen gırılen hâller
Halık: yoktan yaratan, Allah
hayal: hülya
İlaahır: sonuna kadar
ısm-ı İlahı: Cenab ı Hakka aıt ısım
kanaat: ınanç, duşunce
kısım: bolüm
kul: Allah ın yaratıgı mahlûk
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış
mevcudat-ı zevilhayat: hayat sahıbı, canlı olan varlıklar
munacat: Allah a dua etme
munacat-ı meşhure: meşhur dua.
nev: tur
nur: parıltı, ışık.
perde: ortu
Rab: yaratan, buyuten, terbıye eden Allah
Ramazan-ı Şerif: mubarek şerefli Ramazan ayı
Rezzak: rızkı veren Allah.
rızık: yıyecek, içecek şey
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap
vakıa-ı kalbiye-i hayaliye: kalb ıle baglantılı hayalı vak a, olay

ayeti tasvir ettiği gibi, bir zulümat, bir vahşet, bir dehşet karanlığı içinde bana görünüyordu. Birden, bir İsm-i İlâhînin cilvesi bir nur-i azîm gibi görünüp ışıklandırıyordu. Hangi perde akla karşı açılmışsa, hayale karşı başka bir âlem fakat gafletle, karanlıklı bir âlem görünüyorken, güneş gibi bir İsm-i İlâhî tecelli eder, baştan başa o âlemi tenvir eder. Ve hakeza, bu seyr-i kalbî ve seyahat-ı hayaliye çok devam etti. Ezcümle:

Hayvanat âlemini gorduğüm vakit, hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklanyla beraber zaaf ve aczlen, o âlemi bana çok karanlıklı ve hazin gosterdi. Birden, *Rahman* ismi *Rezzak* burcunda (yani manasında) bir şems-i tâbân gibi tulû ettı, o âlemi baştan başa rahmet zıyasıyla yaldızladı.

Sonra, o âlem-i hayvanat içinde, etfal ve yavruların zaaf ve acz ve ıhtıyaç içinde çırpındıkları, hazın ve herkesi rikkate getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Birden, *Rahîm* ismi şefkat burcunda tulû etti. O kadar güzel ve şirin bir surette o âlemi ışıklandırdı ki, şekva ve rikkat ve hüzünden gelen yaş damlalarını, ferah ve sürura ve şükrün lezzetinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi bir perde daha açıldı, âlem-i insanî bana göründü. O âlemi o kadar karanlıklı, o kadar zulümatlı, dehşetli gordüm ki, dehşetimden feryat ettim, "Eyvah!" dedim. Çünkü, gördüm ki, insanlardaki ebede uzanıp giden arzulan, emellen ve kâinatı ıhata eden tasavvurat ve efkârlan ve ebedî beka ve saadet-i ebediyeyi ve cenneti gayet cıddî isteyen himmetlen ve

İsm-i İlâhî: Cenab-ı Hakka ait isim.
kainat: butun âlemler, varlıklar evren.
mana: anlam.
nur: parıltı, ışık.
nur-i azim: muazzam, buyuk nur.
perde: ortu.
Rahim: rahmeti bir varlıkta tecelli eden sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah.
Rahman: rahmeti butun herkese yayılan ve butun yaratılmışlanın rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: merhamet etme, şefkat gosterme, iyilik etme.
Rezzak: butun yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
rikkat: merhamet, acıma, şefkat.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
seyahat-ı hayaliye: hayali gezinti, seyahat.
seyr-i kalbi: kalben yapılan gezi, kalbin duygularının gezip dolaşması.
suret: biçim, gorunuş.
surur: sevinç, mutluluk.
şefkat: acıma duygusu, içten ve karşılıksız merhamet.
şekva: şikâyet.
şems-i taban: ışıklı, parlak güneş, şirin, tatlı.
şukur: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tasavvurat: tasavvurlar, düşunceler.
tasvir etmek: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatmak, canlandırarak anlatmak.
tecelli: ortaya çıkma, aydınlanma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tulu: doğma.
vahşet: vahşilik, korku verici yalnızlık.
vakit: zaman.
yaldız: parlatma, susleme.
zaaf: zayıflık.
ziya: ışık.
zulümat: karanlıklar.

acz: zayıflık, güçsuzluk.
âlem: dunya, butun yaratılmışlar, evren, varlık sınıflarından her bir.
alem-i hayvanat: hayvanlar âlemi, dunyası.
alem-i insan: insana ait âlem, insanlık dunyası.
amel: fiil.
arzu: istek.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beka: ebedîlik, devamlılık.
burç: yorunge, kuşak, yıldız ve gezegenlerin durakları.
cıddî: gerçek, hakıkat.
cilve: tecelli, yansıma, gorunme.
dehşet: buyuk korku hali.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuz.
ebedî: sonu olmayan, daimî.
efkar: duşunceler, fikirler.
emel: umut.
etfal: tıflılar, yavrular (hayvanlar için olduğundan).
ezcümle: bu cumleden olarak, ozede.
ferah: ıç acıcı, sevinç.
Feryat: yardım istemek, için yuksek sesle bağırma, çağırma.
gaflet: gafillik, umursamazlık, dalgın.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: boylece, bunun gibi.
hayal: zihinde tasarlanan gorunru, duşunce.
hayvanat: hayvanlar.
hazin: huzun veren, acıklı.
himmet: çalışma.
huzun: uzuntu.
ihata: kuşatma.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.

istidatları ve hadsiz makasıda ve metalibe müteveccih fakr ve ihtiyaçları ve zaaf ve acziyle beraber, hücuma maruz kaldıklan hadsiz musibet ve a'dâlarıyla beraber, gayet kısa bir ömür, gayet dağdağalı bir hayat, gayet perişan bir maişet içinde, kalbe en elîm ve en müthiş halet olan mütemadî zeval ve firak belâsı içinde, ehl-i gaflet için zulümat-ı ebedî kapısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar, birer birer ve taife taife o zulümat kuyusuna atılıyorlar.

İşte bu âlemi bu zulumat içinde gordüğüm anda, kalb ve ruh ve aklımla beraber bütün letaif-i insaniyem, belki bütün zerrat-ı vücudum feryat ile ağlamaya hazır iken, birden Cenab-ı Hakkın *Âdil* ismi *Hakîm* burcunda, *Rahman* ismi *Kerîm* burcunda, *Rahîm* ısmi *Gafur* burcunda (yani manasında), *Bâis* ismi *Vâris* burcunda, *Muhyî* ısmı *Muhsın* burcunda, *Rab* ismi *Malik* burcunda tulû ettıler, o âlem-i insanî içındekı çok âlemlen tenvir ettıler, ışıklandırdılar ve nuranî ahıret âleminden pencereler açıp o karanlıklı insan dünyasına nurlar serptiler

Sonra muazzam bır perde daha açıldı, âlem-i arz gorundü Felsefenın karanlıklı kavanin-i ilmiyeleri, hayale dehşetlı bir âlem gosterdi. Yetmiş defa top gullesinden daha sür'atlı bir hareketle, yirmi beş bin sene mesafeyi bır senede devreden ve her vakıt dağılmaya ve parçalanmaya müstait ve içi zelzeleli, ihtıyar ve çok yaşlı küre-i arz içınde, âlemın hadsız fezasında seyahat eden bîçare nev-i insan vazıyeti, bana vahşetlı bır karanlık içinde görundü, başım dondu, gözüm karardı.

a'dâ: duşmanlık eden duşman
acz. zayıflık, güçsuzluk.
Adil adaletle ış goren sonsuz adalet sahıbı Allah
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alem dunya butun yaratılmışlar evren varlık sınıflarından her bırı.
alem-i arz dunya alemı yeryuzü
âlem-i insani: Insana aıt alem.
Bais yenıden yaratan tekrar dınıten Allah
biçare. çaresız zavallı
burç. yorunge kuşak yıldız ve gezegenlenn durakları
Cenab-ı Hak hakkın ta kendısı pek yuce saygın şeref ve azamet sahıbı hazret-I Allah
dağdağa gurultu patırtı
dehşet: buyuk korku hâlı
ehl-i gaflet: dunyaya daldıgından dolayı ahıretin farkında olmayan, dalgın dıkkatsız davranan
elim çok acı vencı huzunlu
fakr fakırlık.
felsefe madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımında inceleyen ilim
feryat. yardım ıstemek ıçın yuksek sesle bagırma
feza: uzay
firak: aynlık.
Gafur merhamet eden gunahları bagışlayan Allah
gayet son derece çok.
gülle top mermısı
hadsiz: sınırsız sonsuz
Hakim her şeyı bir maksat ve gayeye uygun yaratan hıkmet sahıbı Allah
hâlet: hâl
hucum: saldırma
Istidat. kabılıyet, yetenek.
kavanin-i ilmiye ılmı kanunlar prensıpler
Kerim: ıkram ve ihsanı bol olan Allah
küre-i arz: dünya, yer küre
letaif-i insaniye: insanın manevî duygulari
maişet. yaşayış geçinme
makasıd maksatlar gayeler
Malik: her şeyın hakıkı sahıbı olan Allah
maruz kalmak. uğramak bır şeyın tesırı altında kalmak.
metalıp istekler arzular
mezaristan mezarlık.
muazzam çok buyuk.
Muhsin: sonsuz ıyılık ve ihsanda bulunan Allah
Muhyi olulerı dırılten hayat veren Allah
musibet felâket, belâ sıkıntı.
müstalt. kabıl, mumkün olabılırlik
mutemadi sürekli devamlı.
muteveccih yonelen.
muthiş dehşetlı korkunç.
nev-ı insan insan cınsı turu.
nur parıltı ışık.
nurani nurlu ışık saçan
perde ortu
perişan dagınık, acınacak halde bulunan
Rab yaratan buyuten terbıye eden Allah.
Rahim sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
Rahman rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışlann nızklarını ve geçım şeklıllennı ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
ruh hayatın temelı ve sebebı olan manevı varlık.
seyahat. yolculuk.
suret: bıçım, gorunuş
sur'at: çabukluk, hız
taife. takım grup
tenvir nurlandırma aydınlatma
tulû ettmek. doğmak.
vahşet vahşılık, korku veren
Varis her şeyın kendısıne donecegı her şeyın gerçek sahıbı ve mulku kudret elınde tutan vârislerin en hayırlısı Allah
vaziyet. durum
zaaf zayıflık.
zelzele sarsıntı
zerrat-ı vücut: vucudun zerreleri
zeval: sona erme yok olma
zulûmat. karanlıklar
zulumat-ı ebedi sonsuz karanlık, cehennem

Birden, *Hâlık-ı Arz ve Semavat*'ın *Kadîr*, *Alîm*, *Rab*, *Allah* ve *Rabbüssemavati Velard* ve *Musahhirüşşemsi Velkamer* isimlen rahmet, azamet, rububiyet burcunda tulû ettiler. O âlemi öyle nurlandırdılar ki, o hâlette bana küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli bir seyahat gemisi, tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyya edilmiş bir şekilde gördüm.

Elhâsıl, bin bir ısm-ı İlâhînin, kâinata muteveccih olan o esmadan her bin, bir âlemi ve o âlem içindeki âlemlen tenvir eden bir güneş hükmünde ve sırr-ı ehadiyet cıhetiyle her bir ismin cılvesi içinde sair isimlerin cilveleri dahı bir derece görünüyordu.

Sonra, kalb her zulûmat arkasında ayrı ayrı bir nuru gördüğü için, seyahate iştihası açılıyordu. Hayale binip semaya çıkmak istedi. O vakit gayet geniş bir perde daha açıldı. Kalb, semavat âlemine girdi. Gördü ki, o nuranî, tebessüm eden suretinde görülen yıldızlar, küre-i arzdan daha büyük ve ondan daha sür'atli bir surette birbiri içinde geziyorlar, dönüyorlar. Bir dakika birisi yolunu şaşırtsa, başkasıyla müsademe edecek, öyle bir patlak verecek ki, kâinatın odu patlayıp âlemi dağıtacak. Nur değil, ateş saçarlar; tebessümle değil, vahşetle bana baktılar. Hadsız büyük, geniş, hâlî, boş, dehşet, hayret zulûmatı içinde semavatı gördüm. Geldiğime bin pişman oldum.

âlem: varlık sınıflarından her bir: dünya, evren
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
azamet: büyükluk.
burç: yörünge, kuşak, yıldız ve gezegenlerin durakları
cihet: yön
cilve: tecelli, görünme, yansıma
dehşet: korkunç, ürkütü ve heyecan verici
derece: miktar
elhasıl: netice itibanyla, özetle.
emniyet: eminlik, güvenlik.
esma: isimler
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halet: hâl
Hâlık-ı Arz: yeryüzünün yaratıcısı Allah
hali: boş, issız
hayal: zihinde tasarlanan görüntü, düşünce
hayret: şaşkınlık.
hükmünde: değerinde, yerinde
ısm-ı İlahî: Cenab ı Hakka ait isim
iştiha: fazla istek, arzu
Kadîr: sonsuz kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
küre-i arz: dünya, yer küre
muntazam: intizamlı, düzgün
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
Musahhirüşşemsi Velkamer: güneşi ve ayı kendine boyun eğdiren Allah
müheyya edilmek: hazırlanmış olmak, hazırlanmak
mükemmel: kemale erdirilmiş, kusursuz
müsademe: çarpışma
muteveccih: yönelen
nur: parlıtı, ışık
nurani: nurlu, ışık saçan.
ödü patlamak: korkunç bir sıkıntıya düşmek
perde: örtü
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah
Rabbüssemavati Velard: yerlerin ve göklerin Rabbı olan Allah.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
rububiyet: rablık, ilahlık
sair: diğer, öteki
sema: gökyüzü
semavat: gökler
seyahat: yolculuk
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı
suret: biçim, görünüş
sür'at: çabukluk, hız.
tebessum: gülümseyiş
tenezzüh: gezinti, seyir
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tulû etmek: doğmak.
vahşet: yabanilik, vahşilik, korku
vakit: zaman
zulûmat: karanlıklar

Birden, [2] رَبُّ الْمَلٰٓئِكَةِ وَالرُّوحِ [1] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ۞ 'un Esma-ı Husnası,

[4] وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ [3] وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ۞

burcunda cilveleriyle zuhur ettiler. O mana cihetiyle, karanlık üstüne çökmüş olan yıldızlar, o envar-ı azîmeden birer lem'a alıp, yıldızlar adedince elektrik lâmbaları yakılmış gibi, o âlem-ı semavat nurlandı. O boş ve hâlî tevehhum edilen semavat dahi melâikelerle, ruhanîlerle doldu, şenlendi. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsız ordularından bir ordu hükmünde hareket eden güneşler ve yıldızlar, bir manevra-ı ulvî yapıyorlar tarzında, o Sultan-ı Zülcelâl'in haşmetini ve şaşaa-ı rububiyetini gösteriyorlar gibi gördüm. Bütün kuvvetimle ve mümkün olsaydı bütün zerratımla ve beni dinleselerdi bütün mahlûkatın insanlarıyla diyecektim, hem umum onların namına dedim:

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَاشَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيٓءُ
[5] وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ يَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَآءُ

ayetini okudum, döndüm, indim, ayıldım.

[6] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ dedim.

adet: sayı
alem-ı semavat: gökler âlemi
and: yemin
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
burç: kule (manasında)
cihet: yön
cilve: tecelli, görünme, yansıma
envar-ı azîme: büyük, muazzam nurlar
Esma-i Husna: Allah'ın güzel isimleri
fanus: cam kapak
hadsız: sınırsız, sonsuz
hali: boş, ıssız
hamd: methetme, övme
haşmet: ihtişam, heybet, görkem
hükmünde: değerinde, yerinde
iman: inanma, itikat
kabiliyet: yetenek, iktidar, güç
kandil: aydınlatma aracı, lâmba
lem'a: parıltı
lisan: dil
mahluk: Allah tarafından yaratılmış yaratık
mana: anlam
manevra-i ulvî: yüce, yüksek manevra, tatbikat
melaike: melekler
melek: Allah ın nûrdan yarattığı, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk
misal: örnek
musahhar: boyun eğen, itaat eden
namına: adına, yerine
nur: parıltı, ışık
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
ruh: insan ve hayvanlarda dirilik ve hayatın kaynağı, temeli yaratılış
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan varlıklar
semavat: gökler
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zamanla kayıtlı olmadığı halde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Allah
Sultan-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi sultan, Allah
şaşaa-ı rububiyet: Allah ın idare ve terbiye edicilliğinin parlaklığı, bütün varlık âlemini kuşatan rabliğin büyüklüğü, haşmeti
şen: neşeli
tarz: biçim, suret
tevehhum etme: zannetme, sanma
umum: cümle, herkes
zerrat: zerreler
zuhur: görünme

1. Göklerin ve yerin Rabbi. (Ra'd Suresi, 16.)
2. Meleklerin ve ruhun Rabbi.
3. And olsun ki, Biz en yakın olan göğü kandillerle donattık. (Mülk Suresi, 5.)
4. Güneşi ve ayı musahhar kılmıştır. (Ra'd Suresi, 2.)
5. Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali, bir lamba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, inci gibi parlayan bir yıldıza benzer ki, ne doğuya, ne de batıya alt olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. Onun yakıtı, kendisine ateş dokunmasa bile ışık verecek kabiliyettedir. (Nur Suresi, 35.)
6. İmanın ve Kur'an ın nûrundan dolayı Allah a hamd olsun.

Altıncı Risale Olan Altıncı Kısım

Kur'ân-ı Hakîm'in talmizlerini ve hadimlerini ikaz etmek ve aldanmamak için yazılmıştır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَا تَرْكَنُوٓا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ [1]

Şu *Altıncı Kısım,* ins ve cin şeytanlarının altı desiselerini inşaallah akim bırakır ve hücum yollarının altısını seddeder.

BİRİNCİ DESİSE

Şeytan-ı ins, şeytan-ı cinnîden aldığı derse binaen, hizbü'l-Kur'ân'ın fedakâr hadimlerini *hubb-i câh* vasıtasıyla aldatmak ve o kudsî hizmetten ve o manevî ulvî cihaddan vazgeçirmek istiyorlar. Şöyle ki:

İnsanda, eksenyet itibarıyla hubb-i câh denilen hırs-ı şöhret ve hodfüruşluk ve şanüşeref denilen niyakârâne halklara görünmek ve nazar-ı ammede mevki sahibi olmaya, ehl-i dünyanın her ferdinde cüz'î, küllî arzu vardır. Hatta o arzu için hayatını feda eder derecesinde şöhretperestlik hissi onu sevk eder.

Ehl-i ahıret için bu his gayet tehlikelidir, ehl-ı dünya için de gayet dağdağalıdır, çok ahlâk-ı seyyienin de menşeidir ve insanların da en zayıf damarıdır. Yanı, bır insanı yakalamak ve kendine çekmek, onun o hissini okşamakla kendine bağlar, hem onun ile onu mağlûp eder.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Zalimlere meyletmeyin. Aksi halde Cehennem ateşi size de dokunur. (Hûd Sûresi, 113)

ahlâk-ı seyyie: çırkın, kötü ahlâk.
akim: neticesiz, başarısız.
arzu: istek, heves.
binaen: -den dolayı.
cihad: dîn uğrunda hizmet ve çaba harcama.
cin: gözle görünmez, ruh sahibi bir tür yaratık.
cüz'î: küçük.
dağdağalı: çalkantılı, karışık, sıkıntılı.
derece: ölçü, değer, mertebe.
desise: hile, aldatma.
ehl-ı ahıret: ahıretını düşünenler, ahıret hayatını esas tutan kimseler.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, ahıreti düşünmeyen.
ekseriyet: çoğunluk.
feda etmek: kıymak, gözden çıkarma.
fedakar: feda eden, şahsî menfaatlerini hiçe sayan, kendini bir davaya adayan.
fert: şahıs, kişi.
gayet: son derece, çok.
hadim: hizmetçi.
halk: insan topluluğu.
hırs-ı şöhret: şöhret kazanma hırsı, makam ve mevkı tutkusu.
his: duygu.
hizbü'l-Kur'ân: Kur'ân taraftarları, Kur'ân hizmetkarları.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen.
hubb-ı câh: makam, mevkı sevgisi.
hücum: saldırma.
ikaz: uyarma.
ins: insan.
inşaallah: Allah izin verirse.
itibarıyla: bakımından.
kısım: bolum.
kudsî: her turlu kusur ve noksandan munezzeh, mukaddes.
Kur'ân-ı Hakim: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
küllî: çok, buyuk, kapsamlı.
mağlup etmek: yenmek.
manevî: manaya aıt, ruhî, fikrî.
menşe: esas, kok, kaynak.
mevkı: yer.
meyletmek: bır tarafa doğru eğilmek, muhabbet etmek.
nazar-ı amme: genel kanaat, genel insanların bakışı.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap.
niyakarane: gösteriş yaparcasına.
set: kapama, engel olma.
sevk etmek: sürmek, yönlendırmek.
şanüşeref: şan ve şeref.
şeytan: iblis.
şeytan-ı cinnî: gorunmeyen cinnî şeytan.
şeytan-ı ins: insan suretindeki şeytan.
şöhretperest: şöhret duşkunu.
talmız: ogrenci, talebe.
ulvî: yuksek, yuce.
vasıta: aracılık.
zalîf: zayıf.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

Kardeşlerim hakkında en ziyade korktuğum, bunların bu zayıf damarından ehl-i ilhadın istifade etmek ihtimalidir. Bu hâl beni çok düşündürüyor. Hakikî olmayan bazı bîçare dostlarımı o suretle çektiler, manen onları tehlikeye attılar. (HAŞİYE)

Ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'ân'da arkadaşlarım! Bu hubb-i câh cihetinden gelen dessas ehl-i dünyanın hafiyelerine veya ehl-i dalâletin propagandacılarına veya şeytanın şakirtlerine deyiniz ki:

Evvelâ rıza-i İlâhî ve iltifat-ı Rahmanî ve kabul-i Rabbanî öyle bir makamdır ki, insanların teveccühü ve istihsanı ona nispeten bir zerre hükmündedir. Eğer teveccüh-i rahmet varsa, yeter. İnsanların teveccühü, o teveccüh-i rahmetin in'ikâsı ve gölgesi olmak cihetiyle makbuldur, yoksa arzu edilecek bir şey değildir. Çünkü kabir kapısında söner, beş para etmez.

Hubb-i câh hissi eğer susturulmazsa ve izale edilmezse, yüzünü başka cihete çevirmek lâzımdır. Şöyle ki:

Sevab-ı uhrevî için, dualarını kazanmak niyetiyle ve hizmetin hüsnütesiri noktasında, gelecek temsildeki sırra binaen, belki o hissin meşru bir cihetî bulunur.

HAŞİYE: O bîçareler, "Kalbimiz Üstat ile beraberdir" fikriyle kendilerini tehlikesiz zannederler. Hâlbuki, ehl-i ilhadın cereyanına kuvvet veren ve propagandalarına kapılan, belki bilmeyerek hafiyelikte istimal edilmek tehlikesi bulunan bir adamın "Kalbim safîdir, Ustadımın mesleğine sadıktır" demesi, bu misale benzer ki: Birisi namaz kılarken karnındaki yeli tutamıyor, çıkıyor, hades vuku buluyor. Ona "Namazın bozuldu" denildiği vakit, o diyor: "Neden namazım bozulsun, kalbim safîdir!"

arzu: istek, heves.
biçare: çaresiz, zavallı.
binaen: ...den dolayı, dayanarak.
cereyan: akım, hareket.
cihet: yön.
dessas: hileci, aldatarak iş gören.
dua: niyaz.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i dünya: dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
ehl-i ilhad: hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar, dinsizler.
evvelâ: birinci olarak.
fikir: düşünce.
hades: bazı ibadetlerin yapılmasına engel olan hâller, pislik.
hafiye: casus, gizli çalışan.
hâl: durum.
hâlbuki: oysa ki.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
his: duygu.
hizmet: bir uğurda çalışma, çabalama.
hizmet-i Kur'an: Kuran hizmeti.
hubb-i câh: makam, mevki sevgisi.
hükmünde: değerinde.
hüsnütesir: güzel, iyi tesir, etki.
ihtimal: mümkün olma.
iltifat-ı Rahmanî: bütün mahlûkâtına şefkat ve merhamet eden Cenab-ı Hakkın iltifatı, teveccühü.
in'ikâs: aksetme.
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
istihsan: güzel bulma, beğenme.
istimal edilmek: kullanmak.
izale edilmek: giderilmek, ortadan kaldırmak.
kabir: mezar.
kabul-i Rabbanî: Cenab-ı Allah'ın kabul ve rızası.
makam: mevki.
makbul: kabul gören, geçerli.
manen: ruhça, manaca, manevî yönden.
meslek: gidiş, tutulan yol.
meşru: hakkı, helal, dine uygun.
misal: örnek.
nispeten: önücekine göre, nispetle, kıyaslayarak.
niyet: maksat, meram.
nokta: yön, cihet.
propaganda: bir inanç, düşünce vb.'ni başkalarına benimsetmek amacını güden faaliyet.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
sadık: sadakatlı, bağlılığı içten olan.
safî: saf olan, halis, temiz.
sevab-ı uhrevî: âhirete ait sevap, mükâfat.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen zor ince yanı.
suret: biçim, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeytan: İblis.
temsil: benzetme.
teveccüh: iltifat etme.
teveccüh-i rahmet: İlâhî rahmetin yönelmesi, gelmesi.
vakit: zaman.
vuku: olma, meydana gelme.
zannetmek: sanmak.
zerre: çok küçük parça.
ziyade: çok, fazla.

Meselâ, Ayasofya Camii, ehl-i fazl ve kemalden mübarek ve muhterem zatlarla dolu olduğu bir zamanda, tek tük, sofada ve kapıda haylaz çocuklar ve serseri ahlâksızlar bulunup, camiin pencerelerinin üstünde ve yakınında ecnebilerin eğlenceperest seyircileri bulunsa, bir adam o cami içine girip ve o cemaat içine dahil olsa, eğer güzel bir seda ile şirin bir tarzda Kur'ân'dan bir aşir okusa, o vakit binler ehl-i hakikatın nazarları ona döner, husnüteveccühle, manevî bir dua ile, o adama bir sevap kazandırlar. Yalnız haylaz çocukların ve serseri mülhitlerin ve tek tük ecnebilerin hoşuna gitmeyecek.

Eğer o mübarek camie ve o muazzam cemaat içine o adam girdiği vakit, süflî ve edepsizce, fuhşa ait şarkıları bağırıp çağırsa, raks edip zıplasa, o vakit o haylaz çocukları güldürecek, o serseri ahlâksızları fuhşiyata teşvik ettiği için hoşlanma gidecek ve İslâmiyetin kusurunu görmekle mütelezziz olan ecnebilerin istihzakârâne tebessümlerini celp edecek. Fakat umum o muazzam ve mübarek cemaatin bütün efradından bir nazar-ı nefret ve tahkir celp edecektir. Esfel-i safilîne sukut derecesinde nazarlarında alçak görünecektir.

İşte, aynen bu misal gibi, âlem-i İslâm ve Asya, muazzam bir camidir. Ve içinde ehl-i iman ve ehl-i hakikat, o camideki muhterem cemaattir. O haylaz çocuklar ise, çocuk akıllı dalkavuklardır. O serseri ahlâksızlar, frenkmeşrep, milliyetsiz, dinsiz heriflerdir. Ecnebi seyircilerin ise, ecnebilerin naşir-i efkân olan gazetecilerdir. Her bir Müslüman, hususan ehl-i fazl ve kemal ise, bu camide,

misal: örnek.
muazzam: çok büyük.
muhterem: saygı değer.
mübarek: bereketli, kutlu, hayırlı.
mülhit: Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız.
mütelezziz: lezzet alan.
naşir-i efkar: düşünceleri, fikirleri yayan, neşreden.
nazar: bakış.
nazar-ı nefret: nefretle bakmak.
raks etmek: dans etmek, oynamak.
seda: ses.
serseri: boş gezen, gayesiz.
sevap: mükafat.
sofa: evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer, hol.
sukut: düşme.
süflî: aşağılık, bayağı, adî.
şirin: tatlı.
tahkir: hakaret etme, aşağılama.
tarz: biçim, suret, şekil.
teşvik etmek: istekleandirmek, özendirmek.
umum: bütün.
vakit: zaman.
zat: kişi, şahıs.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi.
aşir: Kur'an'ın on âyetlik bir parçası.
celp etme: çekme.
cemaat: topluluk.
dahil olmak: katılmak.
dalkavuk: şaklaban, yaltakçı, maddî çıkarı için her türlü zilleti kabullenen kimse.
derece: değer, ölçü, aşama.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecnebi: yabancı.
edep: nezaket, güzel terbiye.
efrat: fertler, şahıslar.
eğlenceperest: eğlence düşkünü.
ehl-i fazl ve kemal: fazilet ve olgunluk sahibi kimseler.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler ve hak yolda olanlar.
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inananlar, mü'minler.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı.
Frenkmeşrep: Avrupalılar gibi yaşamak isteyen, onlara özenen.
fuhşiyat: çok çirkin, aşağılık, helâl olmayan işler.
fuhuş: namusa aykırı hareket, zina, haddini aşma, kötü günah sayılan.
haylaz: yaramaz, serseri.
hoş: güzel, tatlı.
hususan: özellikle.
hüsnüteveccüh: güzel alâka ve sevme.
İslâmiyet: Müslümanlık.
istihzakârane: alaya alırcasına.
manevî: manaya ait.
mesela: misal olarak, örneğin.

derecesine göre bir mevkii olur, görünür, nazar-ı dikkat ona çevrilir.

Eğer İslâmiyetin bir sırr-ı esası olan ihlâs ve rıza-ı İlâhî cihetinde, Kur'ân-ı Hakîm'in ders verdiği ahkâm ve hakaik-ı kudsiyeye dair harekât ve a'mal ondan sudûr etse, lisan-ı hâli manen ayat-ı Kur'âniyeyi okusa, o vakit manen âlem-i İslâm'ın her bir ferdinin vird-i zebanı olan [1] اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ duasında dahil olup hissedar olur ve umumu ile uhuvvetkârâne alâkadar olur. Yalnız, hayvanat-ı muzırra nev'inden bazı ehl-i dalâletin ve sakallı çocuklar hükmündeki bazı ahmakların nazarlarında kıymeti görünmez.

Eğer o adam, medar-ı şeref tanıdığı bütün ecdadını ve medar-ı iftıhar bildiği bütün geçmişlerini ve ruhen nokta-ı istinat telâkkı ettiği Selef-i Salihînin cadde-i nuranîlerini terk edip, heveskârâne, hevaperestâne, riyakârâne, şöhretperverâne, bid'akârâne işlerde ve harekâtta bulunsa, manen bütün ehl-i hakikat ve ehl-i imanın nazarında en alçak mevkie düşer. [2] اِتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَاِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللّٰهِ sırrına göre, ehl-i iman ne kadar âmî ve cahil de olsa, aklı derk etmediği hâlde, kalbi öyle hodfüruş adamları görse soğuk görür, manen nefret eder.

İşte, hubb-ı câha meftun ve şöhretperestliğe muptelâ adam (ikinci adam), hadsiz bir cemaatin nazarında esfel-i safilîne düşer; ehemmiyetsiz ve müstehzı ve hezeyancı

ahkâm: emirler, hükümler
ahmak: pek akılsız, budala
alakadar: ilgili, münasebetli
âlem-i İslâm: İslâm âlemi
a'mal: ameller, işler
âmî: bilgisiz, cahil
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
bid'akârane: dinde olmayanı dine mal etmeye çalışarak
cadde-i nurânî: nuranî, parlak İslâmiyet yolu
cemaat: topluluk
cihet: yön, taraf
dahil: giren, katılan
dair: alâkalı, ait
derece: mertebe
derk etme: anlama, kavrama
ecdat: atalar, cetler
ehemmiyet: önem, değerlilik
ehl-i dalalet: dalalet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler, hak yolda olanlar
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kimseler, mü'minler
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
feraset: anlayışlılık, kavrayış
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik-ı kudsiye: mukaddes gerçekler
harekât: hareketler
hayvanat-ı muzırra: zararlı hayvanlar
hevaperestane: sadece gayr-ı meşrû lezzet ve hevesin peşinde olurcasına
heveskârâne: heveslı bir şekilde
hezeyan: saçmalama
hissedar: hisse sahibi
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen
hubb-i câh: makam, mevkii sevgisi
hukmünde: değerinde, yerinde
İhlas: samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme
İslâmiyet: Müslümanlık
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lisan-ı hal: hâl ve beden dili
manen: ruhça, manaca, manevî yönden
medar-ı iftıhar: ovunma sebebi
medar-ı şeref: şeref kazandıran sebep
meftun: vurgun, düşkün
müptelâ: düşkün, bağımlı
müstehzı: alaycı
nazar: bakış

1 Allah'ım, erkek ve kadın mü'minleri bağışla.
2 Mü'minin ferasetinden sakının, çünkü o Allah'ın nuruyla nazar eder. (*Keşfü'l-Hafâ*, 1-42; *Tirmizî*, Tefsîru Sûre, 15-6; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 10-268.)

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
nevi: tür
nokta-ı istinat: dayanak noktası
nur: parıltı, ışık
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası
riyakârane: gösteriş yaparcasına
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve Ashap ile Tabiîn'in ileri gelenleri ile tebe-i Tâbiîn'den olan Müslümanlar
sırr-ı esas: esas sır, temel gerçek
sırrına göre: dikkatli bir sezgi ve anlayışlı bir tecrübe ile kavranan hakikat
sudûr etmek: sâdır olmak, çıkmak
şöhretperest: şöhret düşkünü
şöhretperverane: şöhrete sevkeden
telâkkı etmek: anlamak, kabul etmek
uhuvvetkârane: kardeşçesine
vird-i zeban: dilden düşmeyen zikir, dua, cümle, söz

bazı sersemlerin nazarında muvakkat ve menhus bir mevki kazanır;[1] اَلْاَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا الْمُتَّقِينَ sırrına göre, dünyada zarar, berzahta azap, ahirette düşman bazı yalancı dostları bulur.

Birinci suretteki adam, faraza hubb-ı câhı kalbinden çıkarmazsa, fakat ihlâsı ve rıza-i İlâhîyi esas tutmak ve hubb-i câhı hedef ittihaz etmemek şartıyla, bir nevi meşru makam-ı manevî, hem muhteşem bir makam kazanır ki, o hubb-i câh damarını kemaliyle tatmin eder. Bu adam, az, hem pek az ve ehemmiyetsiz bir şey kaybeder; ona mukabil, çok, hem pek çok kıymettar, zararsız şeyleri bulur. Belki birkaç yılanı kendinden kaçırır, ona bedel çok mübarek mahlûklar arkadaş bulur, onlarla ünsiyet eder. Veya ısırıcı yabanî eşek arılarını kaçırıp, mübarek rahmet şerbetçileri olan arıları kendine celp eder; onların ellerinden bal yer gibi, öyle dostlar bulur ki, daima dualarıyla Âb-ı Kevser gibi feyizler, âlem-i İslâm'ın etrafından onun ruhuna içirilir ve defter-i a'maline geçirilir.

Bir zaman, dünyanın bir büyük makamını işgal eden küçük bir insan, şöhretperestlik yolunda büyük bir kabahat işlemekle âlem-i İslâm'ın nazarında maskara olduğu vakit, geçen temsilin mealini ona ders verdim, başına vurdum. İyi sarstı; fakat, kendimi hubb-i câhtan kurtaramadığım için, o ikazım dahi onu uyandırmadı.

1- Muttakîler dışında o gün dostlar birbirlerine düşmandır. (Zühruf Suresi, 67.)

Âb-ı Kevser: cennetteki Kevser ırmağının suyu
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i İslâm: İslam âlemi
azap: ceza
bedel: değer, karşılık.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer, kabir âlemi.
celp etme: çekme
damar: huy, mizaç.
defter-i a'mal: amellerin defteri.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem
esas: asıl, temel
Faraza: farz edelim ki, varsayalım ki
feyiz: bolluk, bereket, lütuf
hubb-i câh: makam, mevkii sevgisi
ihlas: samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme
ikaz: uyarma
işgal etme: bir şeyi ele geçirme, alıkoyma
ittihaz etme: edinmek, kabullenmek.
kabahat: çirkin hareket.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik
kıymettar: değerli
mahluk: Allah tarafından yaratılmış
makam: mevki, yer
makam-ı manevî: manevî makam
maskara: gülünç, soytarı
meal: mana, anlam.
menhus: uğursuz, kötü
meşru: şeriat'a caiz, dine uygun
mevki: yer, makam.
mukabil: karşılık.
muvakkat: geçici
mübarek: bereketli, kutlu, hayırlı.
muttaki: takva sahibi, Allah'tan korkan
nazar: bakış.
nevi: çeşit
rahmet: acıma, merhamet etme, koruma, bağışlama, şefkat gösterme
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
serseri: boş gezen, gayesiz
sırrına göre: dikkatli bir sezgi ve anlayışlı bir tecrübe ile kavranan hakikate, gerçeğe göre davranan
suret: şekil, tarz
şöhretperest: şöhret düşkünü
tatmin: doyma
temsil: benzetme
ünsiyet: dostluk, ülfet.
vakit: zaman
yaban arısı: zar kanatlı, arıya benzer, iğneli bir böcek

İKİNCİ DESİSE

İnsanda en mühim ve esaslı bir his, *hiss-i havf*'tır. Dessas zalımler, bu korku damarından çok istifade etmektedirler; onunla korkaklan gemlendiriyorlar. Ehl-i dünyanın hafiyeleri ve ehl-i dalâletin propagandacıları, avamın ve bilhassa ulemanın bu damarından çok istifade ediyorlar, korkutuyorlar, evhamlarını tahrik ediyorlar.

Meselâ, nasıl kı damda bır adamı tehlikeye atmak için, bir dessas adam, o evhamlının nazarında zararlı görünen bır şeyi gostenp, vehmini tahrik edıp, kova kova, tâ damın kenarına gelir, baş aşağı düşürür, boynu kırılır. Aynen onun gibi, çok ehemmıyetsız evhamla çok ehemmıyetli şeyleri feda ettiriyorlar. Hatta, bir sinek beni ısırmasın dıyerek, yılanın ağzına gırer.

Bır zaman –Allah rahmet etsin– mühım bır zat kayığa binmekten korkuyordu. Onunla beraber bir akşam vakti İstanbul'dan köprüye geldik. Kayığa binmek lâzım geldi. Araba yok. Sultan Eyüp'e gitmeye mecburuz. Israr ettim.

Dedi: "Korkuyorum; belki batacağız."

Ona dedim: "Bu Haliç'te tahminen kaç kayık var?"

Dedi: "Belki bin var."

Dedim: "Senede kaç kayık gark olur?"

Dedi: "Bir iki tane; bazı sene de hiç batmaz."

Dedim: "Sene kaç gündür?"

Dedi: "Üç yuz altmış gundür."

avam: cahil halk tabakası
bilhassa: özellikle.
daman: huy, mizaç.
desise: hile
dessas: hileci, aldatıcı.
ehemmıyet: onem
ehl-i dalâlet: dalalet ehlı, azgın ve sapkın kimseler
ehl-ı dünya: dunya adamı, ahreti duşunmeyen
evham: vehımler, zanlar, kuruntular
feda etmek: gozden çıkarmak, uğruna vermek, kıymak.
gark olma: batma
gemlemek: çekinmek, gen durmak.
hafiye: casus, gızlı çalışan
hiss-i havf: korku damarı duygusu
istifade etmek: faydalanmak, yararlanmak.
mecbur: zorunlu
mesela: mısal olarak.
muhim: onemlı
nazar: goz, bakış
propaganda: bir inanç, düşunce vb.nı başkalarına benimsetmek amacını güden ve çeşıtlı vasıtalarla yapılan faalıyet.
rahmet: acıma, koruma, bağışlama, merhamet etme, şefkat gosterme.
tahminen: tahmini olarak, yaklaşık
tahrik etmek: harekete geçırmek
ulema: âlimler
vakıt: zaman
vehim: sebepsız korku, kuruntu.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zat: şahıs, fert.

Dedim: "Senin vehmine ilişen ve korkuna dokunan batmak ihtimali, üç yüz altmış bin ihtimalden bir tek ihtimaldir. Böyle bir ihtimalden korkan, insan değil, hayvan da olamaz."

Hem ona dedim. "Acaba kaç sene yaşamayı tahmin ediyorsun?"

Dedi: "Ben ihtiyarım, belki on sene daha yaşamam ihtimali vardır."

Dedim: "Ecel gizli olduğundan, her bir günde ölmek ihtimali var. Öyle ise, üç bin altı yüz günde her gün vefatın muhtemel. İşte, kayık gibi üç yüz binden bir ihtimal değil, belki üç binden bir ihtimal ile bugün ölümün muhtemeldir. Titre ve ağla, vasiyet et" dedim.

Aklı başına geldi; titreyerek kayığa bindirdim. Kayık içinde ona dedim:

"Cenab-ı Hak havf damarını hıfz-ı hayat için vermiş, hayatı tahrip için değil. Ve hayatı ağır ve müşkül ve elîm ve azap yapmak için vermemiştir. Havf ıkı, üç, dört ihtimalden bir olsa, hatta beş altı ihtimalden bir olsa, ihtiyatkârâne bir havf meşru olabilir. Fakat yirmi, otuz, kırk ihtimalden bir ihtimal ile havf etmek evhamdır, hayatı azaba çevirir."

İşte ey kardeşlerim! Eğer ehl-i ilhadın dalkavukları sizi korkutmak ile kudsî cihad-ı manevînizden vazgeçirmek için size hücum etseler, onlara deyiniz: "Biz hizbü'l-Kur'ânız [1] إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ sırrıyla,

1- Şüphesiz ki Kur'an'ı Biz indirdik ve onu koruyacak olan da Biziz. [Hicr Suresi, 9]

azap: ceza
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi pek yüce, saygın, şeref ve azamet sahibi hazret-i Allah
cihad-ı manevi: manevî cihad: dine hizmet ve nefsle mücadele
dalkavuk: şaklaban, yaltakçı, maddî ve şahsî menfaati için zilleti kabul eden kimse
ecel: her canlının, insanın ömrünün belli vaktı. Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
ehl-i ilhad: hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar, dinsizler
elim: çok acı verici, acıklı
evham: vehimler, zanlar, kuruntu
havf etmek: korkmak.
havf: korku
hıfz-ı hayat: hayatı koruma
hizbu'l-Kur'ân: Kur'ân'a bağlı olanlar
ihtimal: olabilirlik
ihtiyatkârane: ihtiyatlı, dikkatli bir şekilde
kudsî: mukaddes, pak, temiz.
meşru: şer'an caiz, dine uygun
muhtemel: ihtimal dahilinde olan, olabilir
müşkül: zor
sır: bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince gerçek manası
tahrip: harap etme, yıkma
vasiyet: ölmeden önce, vârislere ölümünden sonrası için istekte bulunma
vefat: ölüm
vehim: sebepsiz korku

Kur'ân'ın kal'asındayız. [1] حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ etrafımızda çevrilmiş muhkem bir surdur. Binler ihtimalden bir ihtimal ile şu kısa hayat-ı fâniyeye küçük bir zarar gelmesi korkusundan, hayat-ı ebediyemize yüzde yüz, binler zarar verecek bir yola bızı ihtiyanmızla sevk edemezsinız."

Ve deyiniz: "Acaba hizmet-i Kur'âniyede arkadaşımız ve o hizmet-i kudsiyenin tedbirinde üstadımız ve ustabaşımız olan Said Nursî'nın yüzünden, bizim gibi hak yolunda ona dost olan ehl-ı haktan kim zarar görmüş? Ve onun has talebelerinden kim belâ görmüş ki biz de göreceğiz ve o görmek ihtimali ile telâş edeceğiz? Bu kardeşimizin binler uhrevî dostları ve kardeşleri var. Yırmı otuz senedir dünya hayat-ı içtimaiyesine tesirli bir surette karıştığı hâlde, onun yüzünden bir kardeşinin zarar gördüğünü işitmedik. Hususan o zaman elinde siyaset topuzu vardı. Şimdi o topuz yerine nur-i hakikat var. Eskiden, Otuz Bir Mart Hâdisesinde çendan onu da kanştırdılar, bazı dostlarını da ezdiler. Fakat sonra tebeyyün etti ki, mesele başkaları tarafından çıkmış. Onun dostları, onun yüzünden değil, onun düşmanları yüzünden belâ gördüler. Hem o zaman çok dostlarını da kurtardı. Buna binaen, bin değil, binler ihtimalden bir tek ihtimal-i tehlike korkusuyla bir hazine-i ebediyeyi elimizden kaçırmak, sizin gibi şeytanların hatınna gelmemeli" deyip, ehl-i dalâletin dalkavuklarının ağzına vurup tardetmelisınız.

Hem o dalkavuklara deyiniz ki: "Yüz binler ihtimalden bir ıhtımal değil, yüzden yuz ıhtımal ıle bır helâket gelse,

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Sûresi, 173.)

bela: musibet, sıkıntı
binaen: den dolayı, dayanarak
çendan: geçici
dalkavuk: yaltakçı, maddî ve şahsî çıkarları için zilleti kabul eden kimse
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hak: iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan
hâdise: vaka, olay
hak: hakikat, doğruluk.
has: iyi, halis, özel
hatır: zihin, fikir
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayat-ı fâniye: geçici, fânî hayat.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hazine-i ebedî: ebedî ve sonu olmayan hazine
helâket: yıkılma, mahvolma.
hizmet-i kudsiye: mukaddes hizmet.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hususan: özellikle
ihtimal: olabilirlik
ihtimal-i tehlike: tehlike ihtimalleri
ihtiyar: seçme, tercih.
kal'a: kale
mesele: ehemmiyetli iş, konu
muhkem: sağlam
nur-i hakikat: hakikat nuru, ışığı
sevk etmek: sürmek, yönlendirmek
siyaset topuzu: politik güç
sur: kale, hisar
suret: biçim, tarz
şeytan: İblis
talebe: öğrenci.
tardetmek: kovmak, uzaklaştırmak
tebeyyün etme: meydana çıkma, anlaşılma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme
telâş etmek: endişelenmek, sıkıntıya girmek.
tesir: etki
uhrevî: âhirete dair, yönelik.
üstat: öğretici, muallim
vekil: kendisine dayanılan, gözeten, şahit ve koruyucu, Allah.

zerre kadar aklımız varsa, korkup, onu bırakıp kaçmayacağız."

Çünku, mükerrer tecrubelerle görulmuş ve görüluyor ki, büyük kardeşine veyahut üstadına tehlike zamanında ihanet edenlerin, geleri belâ eri evvel onlarını başında patlar. Hem merhametsizcesine onlara ceza verilmiş ve alçak nazarıyla bakılmış. Hem cesedi ölmüş, hem ruhu zillet içinde manen ölmüş. Onlara ceza verenler, kalblerinde bir merhamet hissetmezler. Çünku derler: "Bunlar madem kendilerine sadık ve müşfik üstatlarına hain çıktılar, elbette çok alçaktırlar, merhamete değil, tahkire lâyıktırlar."

Madem hakikat budur. Hem madem bir zalim ve vicdansız bir adam, birisini yere atıp ayağıyla onun başını kat'î ezecek bir surette davransa, o yerdeki adam eğer o vahşî zalimin ayağını öpse, o zillet vasıtasıyla kalbi başından evvel ezilir, ruhu cesedinden evvel ölür; hem başı gider, hem izzet ve haysiyeti mahvolur. Hem, o canavar vicdansız zalime karşı zaaf göstermekle, kendisini ezdirmeye teşci eder. Eğer ayağı altındaki mazlum adam, o zalimin yüzüne tükurse, kalbini ve ruhunu kurtarır, cesedi bir şehid-i mazlum olur. Evet, tükürüm zalimlerin hayâsız yüzlerine!

Bir zaman İngiliz devleti, İstanbul Boğazının toplarını tahrip ve İstanbul'u istilâ ettiği hengâmda, o devletin en büyük daire-i diniyesi olan Anglikan Kilisesinin Başpapazı tarafından Meşihat-ı İslâmiyeden dinî altı sual soruldu.

Anglikan Kilisesi: İngilizlerin resmî kilisesi
bela: musibet sıkıntı
ceset: vucut, beden
daire-i diniye: din dairesi.
hain çıkmak: nankörlük etmek, kötülük etmek
hain: hıyanet eden.
hakikat: gerçek
haya: utanma, ar, edep duygusu
haysiyet: şeref, onur
hengâm: vakit, zaman, sıra
ihanet: hıyanet, arkadan vurma
istilâ etme: işgal etme
izzet: itibar, şeref
kat'î: kesin
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
manen: ruhça, manaca, manevi olarak
mazlum: zulme uğramış
merhamet: acımak, şefkat göstermek, yardımda bulunmak
Meşihat-ı İslamiye: İslamın ilmî meseleleri ile uğraşan devlet dairesi
mükerrer: tekrarlanmış
müşfik: şefkatli, merhametli
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık, can
sadık: sadakatli, bağlılığı içten olan
sual: soru
suret: biçim, tarz.
şehid-i mazlum: zulme uğrayarak şehit olan.
tahkir: hakaret etme, aşağılama
tahrip etme: harap etme, yıkma
tecrube: deneyim
teşci etme: teşvik etme, cesaretlendirme
üstat: üstat, öğretici, usta, öğretmen
vahşî zalim: merhametsiz ve duygusuz zalim, acımasız ve haksız davranan
vasıta: aracılık.
vicdan: hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan, ahlaki duygu, inanç
zaaf: zayıflık.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zerre: çok küçük parça
zillet: hakırlık, aşağılık.

Ben de o zaman Dârülhikmeti'l-İslâmiyenin azası idim. Bana dediler: "Bir cevap ver. Onlar, altı suallerine altı yüz kelime ile cevap istiyorlar."

Ben dedim. "Altı yüz kelime ile değil, altı kelime ile de değil, hatta bir kelime ile dahi değil, belki bir tükürük ile cevap veriyorum. Çünkü, o devlet, işte görüyorsunuz, ayağını Boğazımıza bastığı dakikada, onun papazı, mağrurâne üstümüzde sual sormasına karşı, yüzüne tükürmek lâzım geliyor. Tükürün o ehl-i zulmün o merhametsiz yüzüne!" demiştim.

Şimdi diyorum. Ey kardeşlerim! İngiliz gibi cebbar bir hükûmetin istilâ ettiği bir zamanda, bu tarzda matbaa lisanıyla onlara mukabele etmek, tehlike yüzde yüz iken, hıfz-ı Kur'ânî bana kâfi geldiği hâlde, size de yüzde bir ihtimalle ehemmiyetsiz zalimlerin elinden gelen zararlara karşı, elbette yüz derece daha kâfidir.

Hem, ey kardeşlerim! Çoğunuz askerlik etmişsiniz. Etmeyenler de elbette işitmişlerdir. İşitmeyenler de benden işitsinler ki, en ziyade yaralananlar, sipenni bırakıp kaçanlardır. En az yara alanlar, sipeninde sebat edenlerdir.

(1) قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَاِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ mana-i işarî-siyle gösteriyor ki, "*Fırar edenler, kaçmalarıyla ölümü daha ziyade karşılıyorlar.*"

1 De ki: Kaçtığınız ölüm mutlaka gelip size kavuşacaktır. (Cuma Suresi, 8.)

aza: üyeler
cebbar: zorba
Darülhikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm Akademisi veya Yüksek İslâm Şurası manasındaki dinî müessese
derece: miktar, ölçü
ehemmiyet: önem
ehl-i zulüm: zâlimler, zulmedenler
elbette: şüphesiz, her hâlde
fırar: kaçma
hıfz-ı Kur'ânî: Kur'an'ın muhafazası, koruması
hükûmet: yönetim
ihtimal: olabilirlik
istilâ etmek: işgal etmek
kâfi: yeter
lâzım: gerekli
mağrurâne: gururlanarak, ukalaca
mana-ı işarî: işaretlerle ifade edilen mana
matbaa lisanı: basın, yayın kanalı
merhamet: acımak, şefkat göstermek
mukabele etmek: karşılık vermek.
papaz: Hıristiyan din adamı
sebat: doğruda ve hakta direnme, inat etme
siper: savaşta, düşmana hedef olmadan ateş edebilmek için kazılmış üstü açık hendek.
sual: soru
tarz: biçim, şekil
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
ziyade: çok, fazla

ÜÇÜNCÜ DESİSE-İ ŞEYTANİYE

Tama yüzünden çoklarını avlıyorlar.

Kur'ân-ı Hakîm'ın ayat ve beyyinatından istifaza ettiğimiz, kat'î burhanlarla çok risalelerde ispat etmişiz ki, meşru rızık iktidar ve ihtiyarın derecesine göre değil, belki acz ve iftikarın nispetinde geliyor. Bu hakikati gösteren hadsiz işaretler, emareler, delîller vardır.

Ezcümle: Bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan eşcar yerinde durup, onların rızıkları onlara koşup geliyor. Hayvanat, hırs ile rızıklarının peşinde koştuklarından, ağaçlar gibi mükemmel beslenmiyorlar.

Hem, hayvanat nev'inden balıkların, en aptal, iktidarsız ve kum içinde bulunduğu hâlde, mükemmel beslenmesi ve umumiyetle semiz olarak görünmesi, maymun ve tilki gibi zekî ve muktedir hayvanat suimaişetinden alîz ve zayıf olması gösteriyor ki, vasıta-ı rızık, iktidar değil, iftikardır.

Hem, insanî olsun, hayvanî olsun, bütün yavruların hüsnümaişeti ve süt gibi hazine-i Rahmetin en lâtif bir hediyesi, umulmadık bir tarzda, onlara zaaf ve aczlerine şefkaten ihsan edilmesi, ve vahşî canavarların dıyk-ı maişetleri dahi gösteriyor ki, vesile-i rızk-ı helâl acz ve iftikardır, zekâ ve iktidar değildir.

Hem dünyada, milletler içinde şiddet-i hırs ile meşhur olan Yahudi milletinden daha ziyade rızık peşinde koşan olmuyor. Hâlbuki, zillet ve sefalet içinde en ziyade suımaişete onlar maruz oluyorlar. Onların zengınlerı dahı

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alîz: zayıf, cılız.
ayat: Kur'an ayetleri.
beyyinat: beyyineler, delîller.
burhan: delîl.
delîl: emare, burhan, belirti.
derece: mertebe, ölçü.
desise-i şeytaniye: şeytanın hilesi, aldatması.
dıyk-ı maişet: geçim darlığı.
emare: alamet, işaret.
eşcar: ağaçlar, bitkiler.
ezcümle: bu cümleden olarak, özetle.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hâl: durum.
hayvanat: hayvanlar.
hayvanı: hayvanla ilgili.
hazine-i rahmet: Allah'ın rahmet hazinesi.
hediye: armağan.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hüsnümaişet: güzel ve rahat geçinme.
iftikar: fakirliğini gösterme, ihtiyaç sahibi olma, muhtaç olma.
İhsan: ikram, lütuf, bağış.
ihtiyar: seçme, tercih.
iktidar: güç, yetme, kuvvet.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
istıfaza etmek: feyiz almak, feyizlenmek.
kat'î: kesin.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lâtif: hoş, güzel.
maruz olma: tesir altında olma, uğrama.
meşhur: tanınmış.
meşrû: şer'an caiz, helâl.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
mükemmel: tam, eksiksiz.
nevi: çeşit, tür.
nispet: ölçü, oran.
rızık: yiyecek, içecek şey.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sefalet: sefilik, aşağılık.
semiz: iri, besili.
suimaişet: geçimin kötü oluşu, zor ve kötü şekilde geçinebilme.
şefkaten: şefkat ederek, acıyıp merhamet ederek.
şiddet-i hırs: arzu ve isteklerin şiddeti.
tama: hırsla isteme.
tarz: biçim, suret.
umumiyet: umumîlik, genellik.
vahşî: yabanî.
vasıta-ı rızık: rızık vasıtası, vesîlesi.
vesile-i rızk-ı helâl: helâl rızık vesîlesi.
Yahudi: İbranî ve İsrailî kavimlerinden bir ırk.
zaaf: zayıflık.
zaif: zayıf, güçsüz.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zillet: hakirlik, horluk, alçaklık.
ziyade: çok, fazla.

süflî yaşıyorlar. Zaten rıba gibi gayrimeşru yollarla kazandıkları mal, rızk-ı helâl değil ki meselemizi cerh etsin.

Hem çok ediplerin ve çok ulemanın fakr-ı hâli ve çok aptalların servet ve ginâsı dahi gösteriyor ki, celb-i rızkın medarı zekâ ve iktidar değildir, belki acz ve iftikardır, tevekkülvari bir teslimdir ve lisan-ı kâl ve lisan-ı hâl ve lisan-ı fiil ile bir duadır.

İşte bu hakikati ilân eden إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ[1] ayeti, bu davamıza o kadar kavi ve metin bir burhandır ki, bütün nebatat ve hayvanat ve etfal lisanıyla okunuyor. Ve rızık isteyen her taife, şu ayeti lisan-ı hâl ile okuyor.

Madem rızık mukadderdir ve ihsan ediliyor ve veren de Cenab-ı Hak'tır; O hem *Rahîm*, hem *Kerîm*'dir; Onun rahmetini ittiham etmek derecesinde ve keremini istihfaf eder bir surette, gayrimeşru bir tarzda yüz suyu dökmekle, vicdanını, belki bazı mukaddesatını ruşvet verip, menhus, bereketsiz bir mal-ı haramı kabul eden düşünsün ki, ne kadar muzaaf bir divaneliktir!

Evet, ehl-i dünyanın, hususan ehl-i dalâlet, parasını ucuz vermez, pek pahalı satar. Bir senelik hayat-ı dünyeviyeye bir derece yardım edecek bir mala mukabil, hadsız bir hayat-ı ebediyeyi tahrip etmeye bazen vesile olur. O pis hırs ile, gazab-ı İlâhîyi kendine celp eder ve ehl-ı dalâletin nazarını celbe çalışır.

Ey kardeşlerim! Eğer ehl-ı dünyanın dalkavukları ve ehl-ı dalâletin munafıkları sızı insaniyetin şu zayıf damarı

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bereketsiz: hayırsız.
burhan: delil, hüccet.
celb-i rızık: rızık kazanmak için çalışmak.
celp: çekme.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi, pek yüce, saygın, şeref ve azamet sahibi hazret-i Allah.
cerh etme: yaralama.
dalkavuk: şaklaban, yaltakçı, maddî ve manevî menfaati için her türlü alçaklığı kabul eden kimse.
dava: iddia, savunulan düşünce.
divane: deli.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
edip: edebiyatçı.
ehl-i dalalet: azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i dünya: dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
etfal: çocuklar, yavrular.
fakr-ı hal: hâl, yaşayışı fakirce olan.
gayr-ı meşru: helâl olmayan, dine aykırı.
gazab-ı İlahi: Allah'ın gazabı, kahrı, cezası.
ginâ: zenginlik, bolluk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
hayat-ı ebediye: ahiret hayatı.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayvanat: hayvanlar.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hususan: özellikle.
İftikar: fakirliğini gösterme, ihtiyaç sahibi olma, muhtaç olma.
ihsan etme: ikram etme, lütfetme, bağışlama.
iktidar: güç, kuvvet.
ilan etme: herkese duyurmak.
insaniyet: insanlık.
İstihfaf etmek: küçümseme, hafife alma.
ittiham etmek: suçlamak.
kavi: kuvvetli.
kerem: cömertlik, ihsan, ikram.
Kerim: sonsuz ikram ve gerçek zenginlik sahibi, ihsanı bol olan Allah.
kudret: kuvvet, iktidar.
lisan: dil.
lisan-ı fiil: fiili dili, çalışma dili.
lisan-ı hal: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana.
mal-ı haram: haram mal.
medar: vesile, kaynak.

1 Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zâriyat Sûresi, 58.)

menhus: uğursuz, kötü.
mesele: konu.
metin: sağlam ve dayanıklı.
mukabil: karşılık.
mukadder: takdir olunmuş.
mukaddesat: mukaddes olan şeyler, değerler.
muzaaf: kat kat.
munafık: kafirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan, iki yüzlü.
nebatat: bitkiler.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi ve yarattıklarına çok şefkat Allah.
rahmet: merhamet, merhamet etme, şefkat gösterme.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rızık: yiyecek, içecek şey.
rızık-ı helal: helâl rızık.
riba: faiz.
servet: zenginlik.
surete: biçim, tarz.
süflî: aşağılık, bayağı.
tahrip etme: harap etme, yıkma.
taife: takım, grup.
tarz: biçim, suret.
tevekkülvari: tevekkül ederek, Allah'a güvenerek ve Onu vekil kabul ederek.
ulema: âlimler, bilginler.
vesile: vasıta, sebep.
vicdan: hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

olan tama yüzünden yakalasalar, geçen hakıkati düşünüp, bu fakir kardeşinizi numune-i imtisal ediniz. Sizi bütün kuvvetimle temin ederim ki, kanaat ve iktısat, maaştan ziyade sizin hayatınızı idame ve rızkınızı temin eder. Bahusus size verilen o gayrimeşru para, sizden, ona mukabil bin kat fazla fiat isteyecek. Hem, her saati size ebedî bir hazineyi açabilir olan hizmet-i Kur'âniyeye set çekebilir veya futur verir. Bu öyle bir zarar ve boşluktur ki, her ay binler maaş verilse, yerini dolduramaz.

İHTAR: Ehl-i dalâlet, Kur'ân-ı Hakîm'den alıp neşrettiğimiz hakaık-ı imaniye ve Kur'âniyeye karşı müdafaa ve mukabele elinden gelmediği için, münafıkane ve desise-kârâne iğfal ve hile damını (tuzağını) istımal ediyor. Dostlarımı hubb-i câh, tama ve havf ile aldatmak ve beni bazı isnadat ile çürütmek istiyorlar. Biz kudsî hizmetimizde daima müspet hareket ediyoruz. Fakat, maatteessüf, her bir emr-i hayırda bulunan mânileri defetmek vazifesi, bizi bazen menfi harekete sevk ediyor. İşte bunun içindir ki, ehl-ı nifakın hilekârâne propagandasına karşı, kardeşlerimi sabık üç nokta ile ikaz ediyorum, onlara gelen hücumu def'e çalışıyorum.

Şimdi en mühim bir hücum, benim şahsımadır. Diyorlar ki: "Said, Kurd'dur, neden bu kadar ona hurmet ediyorsunuz, arkasına düşüyorsunuz?"

İşte, bilmecburiye, böyle herîflen susturmak için, Dördüncü Desise-i Şeytaniyeyi, istemeyerek, Eski Said lisanıyla zikredeceğim.

bahusus: hususiyetle, özellikle
bilmecburiye: mecbur olarak, zorunlu olarak.
daima: sürekli, her zaman
def etmek: kaldırmak, yok etmek, uzaklaştırmak.
def'e çalışmak: uzaklaştırmak.
desise-i şeytaniye: şeytanın hilesi, oyun ve aldatması
desisekârâne: hile ve aldatmayla
dost: sevilen insan
ebedî: sürekli, sonsuz
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehl-ı nifak: iki yüzlü kimseler, münafıklar
emr-ı hayır: hayırlı bir iş, emir
fiat: değer
fütur: zayıflık.
gayr-ı meşru: dine aykırı, helâl olmayan
hakaık-ı imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'an hakıkatleri
hakıkat: gerçek.
hareket: davranış, tutum
havf: korku
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hile: desise, aldatma
hilekârane: hile yaparak, aldatarak
hizmet: bir uğurda çalışma, çabalama
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hizmeti
hubb-ı câh: makam sevgisi
hücum: saldırma
hürmet: nayet, ihtiram, saygı
idame: devam ettirme.
iğfal: yanıltma
İhtar: hatırlatma
ikaz etme: uyarma
iktısat: tutumluluk.
isnadat: isnatlar, dayandırmalar, dayanacaklar
istımal etmek: kullanmak
kanaat: kısmete razı olma, yetinme.
kudsî: mukaddes, temiz, pak.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lisan: dil
maaş: geçim sağlayacak şey
maatteessüf: üzüntüyle ifade etmek gerekir ki.
mâni: meneden, engel olan
menfi: olumsuz
mukabele: karşılık verme
mukabil: karşılık.
müdafaa: savunma
mühim: önemli
münafıkane: münafıkça
müspet hareket etmek: olumlu yapıcı hareket etmek
neşretmek: dağıtmak, yaymak.
numune-i imtisal: örnek alınacak numune
propaganda: bir inanç, düşünce vb.nı benimsetmek amacını güden faaliyet.
rızık: yiyecek, içecek şey
sabık: geçmiş
set çekmek: mâni olmak, engel olmak.
sevk etmek: yönlendirmek
tama: hırs, aç gözlülük.
temin etmek: güven hissi vermek, sağlamak.
vazife: görev
zikr: anma, bildirme
ziyade: çok, fazla

DÖRDÜNCÜ DESİSE-İ ŞEYTANİYE

Şeytanın telkiniyle ve ehl-i dalâletin ilkaatıyla, bana karşı propaganda ile hücum eden ve mühim mevkileri işgal eden bazı mülhitler, kardeşlerimi aldatmak ve *asabiyet-ı milliye*'leri tahrik etmek için diyorlar ki:

"Siz Türk'sünüz. Maşaallah, Türklerde her nevi ulema ve ehl-i kemal vardır. Said bir Kürd'dür. Milliyetinizden olmayan birisiyle teşrik-i mesaî etmek, hamiyet-i milliyeye münafidir?"

Elcevap: Ey bedbaht mülhit! Ben, felillâhilhamd, Müslümanım. Her zamanda kudsî milletimin üç yüz elli milyon efradı vardır. Böyle ebedî bir uhuvveti tesis eden ve dualarıyla bana yardım eden ve içinde Kürdlerin ekseriyet-i mutlakası bulunan üç yüz elli milyon kardeşi, unsuriyet ve menfî milliyet fikrine feda etmek ve o mübarek hadsiz kardeşlere bedel, Kürd namını taşıyan ve Kürd unsurundan addedilen mahdut birkaç dinsiz veya mezhepsiz bir mesleğe girenleri kazanmaktan yüz bin defa istiaze ediyorum.

Ey mülhit! Senin gibi ahmaklar lâzım ki, Macar kâfirleri veyahut dinsiz olmuş ve Frenkleşmiş birkaç Türkleri, muvakkaten, dünyaca dahi faydasız uhuvvetini kazanmak için, üç yüz elli milyon hakikî, nuranî menfaattar bir cemaatin bâkî uhuvvetlerini terk etsin.

addetmek: saymak, kabul etmek.
ahmak: pek akılsız budala
asabiyet-ı milliye: ırkçılık damarı
bâkî: ebedî, daimî, sürekli
bedbaht: bahtsız, zavallı
bedel: değer, kıymet.
cemaat: topluluk.
desise-i şeytaniye: şeytanın hilesi, oyun ve aldatması
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedî: sürekli, sonsuz
efrat: ferdler, bireyler
ehl-i dalâlet: dalalet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i kemal: olgun kimseler, kemal sahibi olanlar
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
fayda: fayda
feda etmek: gözden çıkarmak, uğruna vermek.
felillâhilhamd: Allah'a hamd olsun, şükürler olsun
fikir: düşünce
Frenkleşme: inanç ve düşünce yapısıyla Avrupalılaşmış, Fransız gibi olmuş, Türklükten çıkmış
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikî: gerçek.
hamiyet-ı milliye: millî gayeler uğruna fedakarlıkta bulunma
hücum: saldırma
ilkaat: akıl çelme, zihne yanlış şeyler ekleme
istiaze etmek: Allah'a sığınmak.
işgal etme: bir yeri ele geçirme
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
kudsî: mukaddes, kutsal, temiz
mahdut: sınır, sınırlı, sayılı
Maşaallah: Allah korusun, Allah dilemiş ve ne güzel yapmış
menfaat: fayda
menfî milliyet: ırkçılık
meslek: gidiş, tutulan yol
mevki: yer, makam
mezhepsiz: mezhepsiz, dinsiz
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hâllerin ve özelliklerin tamamı
muvakkaten: geçici olarak.
mübarek: kutlu, hayırlı.
mühim: önemli
mülhit: Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
münafi: zıt, ters
Müslüman: İslâm dininden olan
nam: ad.
nevi: çeşit.
nuranî: nurlu, ışık saçan
propaganda: bir inanç, düşünce vb.'ni benimsetmek amacını güden faaliyet.
şeytan: İblis, sapkın, azgın varlık.
tahrik etmek: harekete geçirmek
telkin: fikir aşılama, oğut verme
terk etme: bırakma, ayrılma
tesis etmek: kurmak.
teşrik-i mesaî: birlikte çalışma, iş birliği
uhuvvet: kardeşlik
ulema: alimler, bilginler
unsur: millet, ırk.
unsuriyet: ırk, millet.

Yirmi Altıncı Mektubun Üçüncü Meselesinde, delilleriyle menfî milliyetin mahiyetini ve zararlarını gösterdiğimizden, ona havale edip, yalnız o Üçüncü Meselenin ahirinde icmal edilen bir hakikati burada bir derece izah edeceğiz. Şöyle ki:

O Türkçülük perdesi altına giren ve hakikaten Turk düşmanı olan hamiyetfüruş mülhitlere derim ki:

Dın-ı İslâmıyet milletıyle ebedî ve hakıkî bir uhuvvet ile, Türk denilen bu vatan ehl-i imanıyla şiddetli ve pek hakıkî alâkadarım. Ve bin seneye yakın, Kur'ân'ın bayrağını cihanın cihat-ı sittesinin etrafında galibâne gezdiren bu vatan evlâtlarına, İslâmıyet hesabına müftehırâne ve taraftarâne muhabbettarım.

Sen ise, ey hamiyetfüruş sahtekâr! Türk'ün mefahir-i hakikiye-i milliyesini unutturacak bır surette mecazî ve unsurî ve muvakkat ve garazkârâne bır uhuvvetın var. Senden soruyorum. Türk milleti, yalnız yirmi ile kırk yaşı ortasındaki gafil ve heveskâr gençlerden ibaret midir? Hem, onların menfaatı ve onlann hakkında hamiyet-i milliyenin ıktıza ettiği hızmet, yalnız onlann gafletini ziyadeleştiren ve ahlâksızlıklara alıştıran ve menhiyata teşci eden Frenkmeşrebâne terbiyede midir? Ve ihtiyarlıkta onlan ağlattıracak olan muvakkat bır güldurmekte midir?

Eğer hamiyet-ı milliye bunlardan ibaret ise ve terakkı ve saadet-ı hayatıye bu ıse, evet, sen boyle Turkçu ısen ve böyle milliyetperver isen, ben o Türkçülükten kaçıyorum; sen de benden kaçabılırsın. Eğer zerre mıktar

ahir: son
alakadar: ıtgılı münasebetlı
cihan: dunya âlem.
cıhat-ı sitte: altı cıhet, yón
delıl: emare bürhan şahıt.
derece: mıktar ölçu
dın-ı islamıyet: Islâm dını
ebedı: surekli sonsuz
ehl-i iman: mu mınler Allah a ve Allah tan gelen her şeye inanan kımseler
evlat: veletler çocuklar
Frenkmeşrebane: Avrupa ahlakını ornek alırcasına
gafıl: dikkatsız sorumsuz, Allah ın emır ve yasaklarından ve ahıretten habersız davranan
galibane: gelıp bır şekılde
garazkarane: duşmancasına kotu nıyetle
hakıkat: gerçek.
hakıkaten: dogrusu gerçekten.
hakıkı: gerçek
hamiyetfüruş: hamıyetlı gorunmeye çalışan fedakârlık taslayan
hamiyet-ı milliye: millet ıçın mıllı gayeler ugruna fedakârlıkta bulunma ve mıllî duygu ve hıslerın muhafazası ıçın çaba harcama
havale etme: gonderme yonlendırme devretme
heveskâr: gelıp geçıcı ıstekle re baglanan
hizmet: bır uğurda çalışma çabalama
ibaret: olışan mutesekkıl
icmal: kısaltma ozetleme
ıktıza etme: gerektırme.
Islâmıyet: Muslumanlık.
izah etme: anlatma açıklama
mahiyet: ıç yuz nıtelık.
mecazi: gerçek anlamın dışında başka bir anlamda
mefahir-i hakıkiye-i milliye: gerçek ovunulecek mıllî değerler şerefler
menfaat: fayda
menfi milliyet: ırkçılık.
menhiyat: menedilmış yasak olanlar
mesele: chemmıyetlı ış konu
millet: bir dın veya mezhepte bulunanlann tamamı, ümmet.
milliyetperver: milletını seven mıllıyetcı
muhabbettar: sevgi besleyen
muvakkat: geçıcı
müftehirane: ıftıhar ederek, sevınç duyarak.
mülhit: Allah ı ınkar eden dinsiz imansız
perde: ortu dogruyu gormeye engel olan şey
saadet-i hayatiye: hayattakl muduluk.
sahtekar: sahte ış yapan
suret: bıçım tarz
şiddetli: kuvvetlı saglam.
taraftarane: taraf tutarak.
terakki: yukseıme ılerleme
terbiye: yetıştırme egıtım
teşci etme: teşvık etme cesaret lendırme
uhuvvet: kardeşlık.
unsuri: ırkı ırkla ılgılı
vatan: uzerınde yaşanılan ulke yurt.
zerre mıktar: az zerre kadar
ziyade: çok, fazla

hamiyet ve şuurun ve insafın varsa, şimdiki taksimata bak, cevap ver. Şöyle ki:

Türk milleti denilen şu vatan evlâdı altı kısımdır: Birinci kısmı, ehl-i salâhat ve takvadır. İkinci kısmı, musibetzede ve hastalar taifesidir. Üçüncü kısmı, ihtiyarlar sınıfıdır. Dorduncu kısmı, çocuklar taifesidir. Beşincı kısmı, fakirler ve zayıflar taifesidir. Altıncı kısmı gençlerdir.

Acaba bütun evvelki beş taife Türk değıller mı? Hamiyet-i mılliyeden hisseleri yok mu? Acaba altıncı taifeye sarhoşçasına bır keyıf vermek yolunda o beş taifeyi incıtmek, keyfini kaçırmak, teselllerini kırmak hamıyet-i mıllıye mıdır, yoksa o millete duşmanlık mıdır? "*El-hukmu lilekser*" sırrınca, eksere zarar dokunduran düşmandır, dost değıldır.

Senden soruyorum: *Birinci kısım* olan ehl-ı iman ve ehl-i takvanın en büyük menfaatı, Frenkmeşrebâne bır medenıyette mıdır? Yoksa hakaık-ı imanıyenin nurlarıyla saadet-i ebedıyeyi düşünüp, müştak ve âşık olduklan tarık-ı hakta sûlûk etmek ve hakikî teselli bulmakta mıdır? Senin gıbi dalâletpişe hamıyetfüruşların tuttuğu meslek, muttakî ehl-i ımanın manevî nurlarını sondurüyor ve hakikî tesellilenni bozuyor ve ölümü ıdam-ı ebedî ve kabrı dairmî bır fırak-ı lâyezalî kapısı olduğunu gostenyor.

İkinci kısım olan musibetzede ve hastaların ve hayatından me'yus olanlann menfaatı, Frenkmeşrebâne, dınsızcesine medenıyet terbıyesinde mıdır? Hâlbuki, o bîçareler bır nur ısterler, bır tesellı ısterler, musıbetlenne karşı

aşık. şıddetlı muhabbet beslıyen
bıçare. çaresız.
daimı devamlı.
dalaletpişe. dalalet ve sapıklıgı meslek edınmış
ehl-ı iman Allah a ve Allah tan gelen her şeye ınanan kımseler mu mınler
ehl-ı salâh ıbadet noktasında çok doğru kımseler takva sahıplerı.
ehl-ı takva Allah'tan korkan dındar kımseler.
ekser coguntuk.
el-hükmü lilekser: coguntuga gore hukum verılır
evlat. veledler çocuklar
evvel once
fırak-ı layezalî ebedî ayrılış
Frenkmeşrebane Batılılan taklıt edercesıne Avrupa ahlâkını ornek alırcasına
hakaık-ı imaniye ıman hakıkatlen.
hakiki gerçek.
hamiyet dın ve vatan gıbi mukaddes degerlen koruma duygusu ve gayretı
hamiyetfüruş gayretkeş hamiyetlı oldugunu ıddıa eden fedakârlık taslayan
hamıyet-ı mıllıye mıllî gayeler ugruna fedakarlıkta bulunma çalışma
ıdam-ı ebedi dınılmemek uzere sonsuz yok oluş
kabır mezar
keyif neşe
kısım takım, çeşıt
manevi manaya aıt.
medeniyet medenılık, uygarlık.
menfaat fayda gelır
meslek gıdış tutulan yol
me'yus umıtsız.
musıbet. felaket bela sıkıntı
musıbetzede musıbet görmuş felakete uğramış
muştak ıştıyaklı arzulu ıstekli.
müttakı takva sahıbı Allah'tan korkup emır ve yasaklanna tıtızlıkle uyan
nur panıtı ışık.
saadet-i ebediye sonsuz mutluluk.
sır gizli hakıkat.
suluk etmek. bır yola gırmek, ıman hakıkatlen dersleyle nefsını duzeltmek, kendını egıtmek
şuur anlayış ıdrak
taife takım grup
taksimat. gruplar kısımlar ayrımlar
takva. Allah'ın emırlerını tutup azabından korunma
tarik-ı hak hak ve hakıkat yolu
terbiye ıyi ahlâk nezaket, gorgu egıtım.
teselli avunma avutma acısını dındırme rahatlatma
zaif zayıf

bır mükâfat isterler ve onlara zulmedenlerden intıkamlarını almak isterler. Ve yakınlaştıkları kabır kapısındakı dehşeti defetmek istiyorlar. Sızın gıbilenn sahtekâr hamıyetıyle, pek çok şefkate ve okşamaya ve tımar etmeye çok lâyık ve muhtaç o bîçare musıbetzedelenn kalblerıne ığne sokuyorsunuz, başlanna tokmak vuruyorsunuz, merhametsizcesine ümıtlerini kınıyorsunuz, ye's-i mutlaka düşürüyorsunuz. Hamiyet-i milliye bu mudur? Böyle mi millete menfaat dokunduruyorsunuz?

Üçüncü taıfe olan ihtıyarlar bır sulus teşkil ediyor. Bunlar kabre yakınlaşıyorlar, ölüme yaklaşıyorlar, dünyadan uzaklaşıyorlar, ahırete yanaşıyorlar. Böylelerin menfaatı ve nuru ve tesellısı, Hulâgû ve Cengız gıbi zalımlerin gaddarâne sergüzeştlerini dınlemesınde mıdır ve ahıreti unutturacak, dünyaya bağlandıracak, neticesiz, manen sukut, zahıren terakkı denılen şımdıkı nevi harekettınızde mıdır? Ve uhrevî nur, sınemada mıdır? Ve hakıkî teselli, tıyatroda mıdır? Bu bîçare ıhtıyarlar hamıyetten hürmet isterlerken, manevî bıçakla o bîçareleri kesmek hükmünde ve "İdam-ı ebediye sevk ediliyorsunuz" fikrini vermek ve rahmet kapısı tasavvur ettıkleri kabır kapısını ejderha ağzına çevırmek, "Sen oraya gıdecek-sın" dıye manevî kulağına uflemek hamiyet-i mıllıye ise, boyle hamıyetten yuz bin defa eliyazubillâh!

Dorduncu taıfe ki, çocuklardır. Bunlar, hamiyet-i mıllıyeden merhamet ısterler, şefkat beklerler. Bunlar da,

netice: sonuç.
nevi: çeşıt, tur.
nur: parıltı, ışık.
rahmet: acıma, şefkat etme, koruma, merhamet etme.
sahtekar: yalancı, aldatıcı.
sergüzeşt: serüven, macera.
sevk: sürme, yollama.
sukut: düşme, deger kaybetme.
sulus: uçte bır.
şefkat: acıyarak, ıçten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
taife: takım, kısım, grup.
tasavvur: düşünce.
terakkı: yukselme, ılerleme.
teselli: avunma, acısını dındırme, rahatlatma.
teşkil: meydana getırme.
tımar etmek: yara bakımı ve temızlıgı.
tıyatro: dram, komedı gıbı edebıyat urunlennın temsıl edlıdıgı yer.
uhrevî: ahırete dalr, yönelik.
ye's-i mutlak: tam ümıtsızlık.
zahıren: gorunuşte, gorunurde.
zalım: zulmeden, haksız davranan.

ahıret: dunya hayatından sonra baslayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
bîçare: çaresız, zavallı.
def etmek: savmak, uzaklaştırmak.
dehşet: buyuk korku hâlı.
ejderha: korkunç ve hayalı bır hayvan.
eliyazubillah: Allah korusun.
fikır: duşunce.
gaddarâne: zalımce, acımasızca.
hakıkı: gerçek.
hamıyet: dın, mıllet gıbı mukaddes degerlerı koruma duygusu ve gayretı.
hamiyet-i milliye: mıllet ıçın mıllı gayeler ugruna fedakarlıkta bulunma, çalışma ve bu duyguların korunması ıçın çaba harcama.
hürmet: nayet, ıhtıram, saygı.
idam-ı ebediye: dırılmemek uzere sonsuz yok olus.
intıkam: oç alma.
kabır: mezar.
layık: uygun, munasıp.
manen: ıç varlık ve mana bakımından, manevî yonden.
mükâfat: odul, ruhça.
manevi: gorulmeyen duyularla sezılebılen, soyut, ruha ve ıçe aıt olan, maddî olmayan.
menfaat: fayda, yarar.
merhamet: acımak, şefkat gostermek, bîçarelere yardımda bulunmak.
muhtaç: ıhtıyaç ıçınde bulunan.
musıbetzede: musıbet gormuş, belâya sıkıntıya duşmuş kımse.

zaaf ve acz ve iktidarsızlık noktasında, merhametkâr, kudretli bir Hâlık'ı bilmekle ruhları inbisat edebilir, istıdatlan mes'udâne inkışaf edebilir. Ilende, dunyadakı muthış ehval ve ahvale karşı gelebilecek bir tevekkül-i imanî ve teslim-i İslâmî telkinatıyla o masumlar hayata müştakane bakabilirler. Acaba, alâkaları pek az olduğu terakkiyat-ı medeniye derslen ve onlann kuvve-i maneviyesini kıracak ve ruhlarını söndürecek, nursuz, sırf maddî, felsefî düsturların taliminde midir?

Eğer insan bir cesed-ı hayvanîden ibaret olsaydı ve kafasında akıl olmasaydı, belki bu masum çocuklan muvakkaten eğlendirecek terbıye-i medeniye tabir ettiğiniz ve terbiye-i milliye süsü verdiğiniz bu Frengî usul, onlara çocukçasına bir oyuncak olarak, dünyevî bir menfaati verebilirdi. Madem ki o masumlar hayatın dağdağalanna atılacaklar, madem ki insandırlar, elbette küçuk kalblerinde çok uzun arzulan olacak ve kuçuk kafalannda buyuk maksatlar tevellut edecek. Madem hakikat boyledır; onlara şefkatin muktezası, gayet derecede fakr ve aczinde, gayet kuvvetli bir nokta-i istınadı ve tukenmez bir nokta-ı istimdadı, kalblerinde iman-ı billâh ve iman-ı bilahiret suretiyle yerleştirmek lâzımdır. Onlara şefkat ve merhamet bununla olur. Yoksa, divane bir validenin, veledini bıçakla kesmesi gibi, hamiyet-i milliye sarhoşluğuyla, o bîçare masumlan manen boğazlamaktır. Cesedını beslemek için beynını ve kalbıni çıkanp ona yedırmek nev'inden vahşıyâne bır gadırdır, bır zulumdür.

acz: zayıflık, güçsuzluk
ahval: haller
alaka: ilişki, bağ.
arzu: istek, heves.
biçare: çaresiz, zavallı.
cesed-ı hayvanı: hayvanlann cesedı, canlı beden.
ceset: vücut, beden
dağdağa: gurultu, boş telâş ve sıkıntı
derece: ölçu
dıvane: deli
dunyevi: dunyaya aıt.
dustur: kaıde, kural
ehval: korkular
fakr: fakırlık, muhtaçlık.
felsefi: felsefe ıle ılgılı
Frengi: Batıya aıt, Batıyla ılgılı
gadır: fenalık, zulum.
gayet: son derece, çok
hakikat: gerçek.
Halık: yaratıcı, her şeyı yoktan var eden, Allah
hamiyet-i milliye: millet ıçın mıllı gayeler ugruna fedakarlıkta bulunma, çalışma, gayret etme
ibaret: oluşan, meydana gelen.
ıktıdar: guç yetme, kuvvet.
iman-ı billah: Allah a ınanma
iman-ı bilahiret: ahırete ınanma
inbisat: ferahlama, genışleme, yayılma
inkışaf: açıga çıkma
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
kudret: kuvvet, ıktıdar
kuvve-ı maneviye: manevî guç, moral.
maddi: madde ıle alâkalı.
maksat: amaç, gaye
manen: ruhça, manaca, manevî yonden.
masum: suçsuz, temiz.
menfaat: fayda, yarar
merhamet: acımak, şefkat gostermek
merhametkâr: merhamet eden, şefkatlı.
mes'udâne: mutluca
mukteza: gereken, gereklılık.
muvakkaten: geçıcı olarak.
muştak: ıştıyaklı, arzulu, istekli
muthış: dehşet veren, korkutan
nev: tur
nokta: yon, cıhet.
nokta-ı istimdat: yardım dıleme noktası.
nokta-ı istinat: dayanak noktası
nur: parıltı, ışık.
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık, can
sırf: sadece
suret: bıçım, tarz, şekıl.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
tabır etmek: ıfade etmek.
talım: ogretme, eğıtme.
telkin: zıhınde yer ettırme, aşılama, şartlandırma
telkinat: telkınler
terakkıyat-ı medeniye: medenı teknolojık ılerlemeler
terbiye-i medeniye: medenî terbıye.
terbiye-i milliye: mıllî terbıye, mıllî egtım
teslim-i İslamı: Islâma teslım olma, bağlanma
tevekkul-ı imanı: ımandan gelen tevekkul, ıman teslımı yetı
tevellût: doğma, meydana gelme
vahşıyane: vahşıce
valıde: anne
velet: çocuk.
zaaf: zayıflık
zulüm: haksızlık, ezıyet.

Beşinci taife, fakirler ve zayıflar taifesidir. Acaba, hayatın ağır tekâlifini fakirlik vasıtasıyla elîm bir tarzda çeken fakirlerin ve hayatın müthiş dağdağalarına karşı çok müteessir olan zayıfların hamiyet-i milliyeden hisseleri yok mudur? Bu bîçarelerin ye'sini ve eleminı arttıran ve sefih bir kısım zenginlerin mel'abe-i hevesatı ve zalim bir kısım kavilerin vesile-i şöhret ve şekaveti olan Frenkmeşrebâne ve perdebirûnâne ve firavunâne medeniyetperverlik namı altında yaptığınız harekâtta mıdır? Bu bîçare fukaraların fakirlik yarasına merhem ise, unsuriyet fikrinden değil, belki İslâmiyetin eczahane-i kudsiyesinden çıkabilir. Zayıfların kuvveti ve mukavemeti, karanlık ve tesadüfe bağlı, şuursuz, tabî felsefeden alınmaz; belki hamiyet-i İslâmiye ve kudsî İslâmiyet milliyetinden alınır.

Altıncı taife gençlerdir. Bu gençlerin gençlikleri eğer daimî olsaydı, menfi milliyetle onlara içirdiğiniz şarabın muvakkat bir menfaatı, bir faydası olurdu. Fakat o gençliğin lezzetli sarhoşluğu, ihtiyarlıkla elemle ayılması ve o tatlı uykunun ihtiyarlık sabahında esefle uyanmasıyla, o şarabın humarı ve sıkıntısı onu çok ağlattıracak ve o lezzetli rüyanın zevalindeki elem ona çok hazin teessüf ettirecek. "Eyvah! Hem gençlik gitti, hem ömür gitti, hem müflis olarak kabre gidiyorum. Keşke aklımı başıma alsaydım!" dedirecek. Acaba bu taifenin hamiyet-i milliyeden hissesi, az bir zamanda muvakkat bir keyif görmek için, pek uzun bir zamanda teessufle ağlattırmak mıdır? Yoksa onların saadet-i dünyeviyeleri ve lezzet-i hayatiyeleri, o güzel, şirin gençlik nimetinin şukrunu vermek

bîçare: çaresiz, zavallı.
dağdağa: gurultu, boş telaş ve sıkıntı.
daimî: sürekli, devamlı.
eczahane-i kudsiye: İlâhî, mukaddes eczahane.
elem: uzuntu, maddî-manevî ıztırap.
elîm: çok acı veren, acıklı.
esef: keder, hüzün, uzuntu.
fayda: fayda.
fikir: düşünce.
firavunâne: firavunca, dinsizce.
Frenkmeşrebâne: Batılıları taklit edercesine onların ahlakına özenerek.
fukara: fakirler.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmın değerlerini koruma ve sahip çıkma gayreti.
hamiyet-i milliye: millet için millî gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma, çalışma, gayret etme.
harekat: hareketler, davranışlar.
hazin: hüzün veren, acıklı.
hisse: pay.
humar: sarhoşluktan doğan sersemlik.
İslâmiyet: Müslümanlık.
kabir: mezar.
kavi: güçlü, kuvvetli.
kısım: takım, grup.
kudsî: mukaddes.
lezzet: tat, haz.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri.
medeniyetperver: medeniyet sever, çağdaşlık.
mel'abe-i hevesat: arzu ve heves uyandıran oyunlar.
menfaat: fayda, yarar.
menfî: olumsuz.
merhem: ilâç.
milliyet: bir milleti diğer milletlerden ayıran hallerin ve özellikleri, tamamı, inanç, tarih, dil, gelenek, kültür, ideal, vatan birliği.
mukavemet: karşı koyma, direnme.
muvakkat: geçici.
müflis: iflas etmiş.
müteessir: hüzünlü, etkilenen.
müthiş: dehşetli, korkunç.
nam: ad.
nimet: lütuf, ihsan.
perdebirûnâne: hayâsızca, terbiyesizce, utanma duygusunu yırtarcasına.
saadet-i dünyeviye: dünya saadeti, mutluluğu.
sefih: yasak olan zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan.
şekavet: sıkıntıda kalmak, mutsuzluk.
şuur: bilinç.
şükur: görülen bir iyiliğe karşı hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür, nimet sahibi olan Allah'ı tanıma ve ona ibadetle emirlerini yerine getirme.
tabî felsefe: tabiatçı, materyalist felsefe, her şeyin tabiatın tesiriyle olduğunu savunan felsefî görüş.
taife: takım, kısım, grup.
tarz: biçim, şekil, şekil.
teessüf: esefleniş, acı duyma.
tekâlif: teklifler, sorumluluklar.
tesadüf: rastlantı.
unsuriyet: ırkçılık.
vasıta: aracılık.
vesile-i şöhret: şan, şöhret vesilesi.
yeis: umutsuzluk.
zaif: zayıf.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zevâl: sona erme, geçicilik, yokluk.

suretinde, o nimeti sefahat yolunda değil, belki istikamet yolunda sarf etmekle, o fânî gençliği ibadetle manen ibka etmek ve o gençliğin istikametiyle dâr-ı saadette ebedî bir gençlik kazanmakta mıdır? Zerre miktar şuurun varsa söyle!

Elhâsıl: Eğer Türk milleti yalnız altıncı taife olan gençlerden ibaret olsa ve gençlikleri daimî kalsa ve dünyadan başka yerlen bulunmasa, sizin Türkçülük perdesi altındaki Frenkmeşrebâne harekâtınız, hamiyet-i milliyeden sayılabilirdi. Benim gibi hayat-ı dunyeviyeye az ehemmiyet veren ve unsuriyet fikrini Frengî illeti gibi bir maraz telâkki eden ve gençleri nameşru keyif ve hevesattan men'e çalışan ve başka memlekette dünyaya gelen bir adama, "O Kürd'dür, arkasına düşmeyiniz" diyebilirdiniz ve demeye bir hak kazanabilirdiniz. Fakat, madem ki Türk namı altında olan şu vatan evlâdı, sabıkan beyan edildiği gibi, altı kısımdır. Beş kısma zarar vermek ve keyiflerini kaçırmak, yalnız bir tek kısma muvakkat ve dunyevî ve akıbeti meş'um bir keyif vermek, belki sarhoş etmek, elbette o Türk milletine dostluk değil, düşmanlıktır.

Evet, ben unsurca Turk sayılmıyorum. Fakat Turklerin ehl-i takva taifesine ve musibetzedeler kısmına ve ihtiyarlar sınıfına ve çocuklar taifesine ve zayıflar ve fakirler zümresine bütün kuvvetimle ve kemal-i iştiyakla müşfikane ve uhuvvetkârâne çalışmışım ve çalışıyorum. Altıncı taife olan gençleri dahi, hayat-ı dünyeviyesini zehirlettirecek ve hayat-ı uhreviyesini mahvedecek ve bir saat

akıbet: son
beyan: anlatma, izah etme, açıklama
daimî: sürekli, devamlı
dâr-ı saadet: mutluluk yeri olan
dünyevî: dünyaya ait, dünya hayatıyla ilgili
ebedî: sürekli, sonsuz
ehemmiyet: önem
ehl-i takva: Allah'tan korkan, emirlerine bağlı olan dindar kimseler
elhasıl: nence, itibanyla, özetle
evlat: çocuklar
fânî: ölümlü, geçici
fikir: düşünce
Frengî: Avrupalılara ait
Frenkmeşrebâne: Batılıları taklit edercesine ve onların alakasına özenerek
hamiyet-i milliye: millet için millî gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma, çalışma, gayret etme
harekat: hareketler, davranışlar
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı uhreviye: ahirete ait olan hayat
hevesat: heveslerin istekler
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, yasaklardan kaçınma
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ibka etmek: sürekli ve kalıcı hale getirmek
illet: hastalık.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
kemal-i iştiyak: tam bir istek ve arzu
keyif: zevk, eğlence
kısım: takım, grup
mahv: yok etme, harap etme
manen: ruhça, manaca, manevî yönden
maraz: hastalık.
memleket: vatan
men'e çalışmak: mâni olmak, engellemek.
meş'um: kötü, uğursuz
miktar: ölçü, değer
musibetzede: musibet görmüş, belâya düşmüş
muvakkat: geçici
müşfikane: şefkatle, merhametle, acıyarak.
nam: ad
nameşru: meşru olmayan, dinen uygun ve helal olmayan
perde altında: görünürde olmayan, gizliden gizliye
sabıkan: az önce geçtiği gibi
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
sefahat: dinen helâl olmayan zevk ve eğlenceye düşkünlük
suret: biçim, tarz
şuur: idrak, bilinç.
taife: takım, kısım
telâkkî etme: anlama, kabul etme.
uhuvvetkârane: samimî dostluk gösterene yakışır şekilde, kardeşçesine
unsur: milliyet, uyruk, tâbiyet.
unsuriyet: ırkçılık.
vatan: yurt.
zaif: zayıf, güçsüz
zerre: çok küçük parça
zümre: takım, grup

gülmeye bedel bir sene ağlamayı netice veren harekât-ı nameşruadan vazgeçirmek istiyorum. Yalnız bu altı yedi sene değil, belki yirmi senedir, Kur'ân'dan ahzedip Türkçe lisanıyla neşrettiğim âsâr meydandadır!

Evet, lillâhilhamd, Kur'ân-ı Hakîm'in maden-i envarından iktibas edilen âsâr ile, ihtiyar taifesinin en ziyade istedikleri nur gösteriliyor. Musibetzedelerin ve hastaların tiryak gibi en nafi ilâçları, eczahane-i kudsiye-i Kur'âniyede gösteriliyor. Ve ihtiyarları en ziyade düşündüren kabir kapısı, rahmet kapısı olduğu ve idam kapısı olmadığı, o envar-ı Kur'âniye ile gösterildi. Ve çocukların nazik kalblerinde hadsız mesaip ve muzır eşyaya karşı gayet kuvvetli bir nokta-ı istinat ve hadsız âmâl ve arzularına medar bir nokta-ı istimdat, Kur'ân-ı Hakîm'in madeninden çıkarıldı ve gösterildi ve bilfiil istifade ettirildi. Ve fukaralar ve zuafalar kısmını en ziyade ezen ve müteessir eden hayatın ağır tekâlifi, Kur'ân-ı Hakîm'in hakaik-i imaniyesiyle hafifleştirildi.

İşte bu beş taife –ki, Türk milletinin altı kısmından beş kısmıdır– menfaatlerine çalışıyoruz. Altıncı kısım ki gençlerdir; onların iyilerine karşı ciddî uhuvvetimiz var, senin gibi mulhitlere karşı hiçbir cihetle dostluğumuz yok. Çünkü, ilhada giren ve Türk'ün hakikî bütün mefahir-i milliyesini taşıyan İslâmiyet milliyetinden çıkmak isteyen adamları Türk bilmiyoruz, Türk perdesi altına girmiş frenk telâkki ediyoruz. Çünkü, yüz bin defa Turkçuyüz deyip dava etseler, ehl-i hakikati kandıramazlar. Zira fiilleri, harekâtları, onların davalarını tekzip ediyor.

ahzetmek: almak.
amâl: emeller, arzular.
asar: eserler.
bedel: karşılık.
bilfiil: yaparak.
ciddî: gerçek.
cihet: yön, taraf.
dava: iddia.
eczahane-i kudsiye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın manevî ve kusursuz eczanesi.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler.
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurları.
fiil: iş, davranış.
Frenk: Avrupalı, Fransız.
fukara: fakirler, yoksullar.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakikî: gerçek.
harekat: hareketler.
harekat-ı nameşrua: meşru olmayan, doğru ve kabul edilir olmayan hareketler.
idam: yok olma.
iktibas edilen: alınan, aktarılan.
ilhad: hak yoldan çıkma, dinsizlik.
İslâmiyet: Müslümanlık.
istifade: faydalanma.
kabir: mezar.
kısım: takım, taife.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki.
lisan: dil.
maden: kaynak.
maden-i envar: nurların kaynağı.
medar: sebep, vesile.
mefâhir-i milliye: millî şerefler, değerler.
menfaat: fayda, yarar.
mesaip: zor işler, sıkıntı ve belâlar.
milliyet: bir milleti diğer bir milletten ayıran hâllerin ve özellikleri tamamı; inanç, tarih, dil, gelenek, kültür, ideal, vatan birliği.
musibetzede: musibet görmüş, belaya düşmüş.
muzır: zararlı.
mulhit: Allah'ı inkâr eden, dinsiz.
müteessir etmek: etkilemek, üzüntü vermek.
nafi: faydalı.
nazik: narin, ince.
neşretme: yayımlama, yayma.
netice: sonuç.
nokta-i istimdat: yardım dileme noktası.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
nur: parıltı, ışık.
rahmet: acıma, merhamet etme, koruma, bağış, ikram.
taife: takım, kısım.
tekâlif: teklifler, sorumluluklar.
tekzip etme: yalanlama.
telâkki etme: kabul etme, anlama.
tiryak: ilâç.
uhuvvet: kardeşlik.
ziyade: çok, fazla.
zuafa: zayıflar.

İşte, ey Frenkmeşrepler ve propagandanızla hakikî kardeşlerimi benden soğutmaya çalışan mulhıtler! Bu millete menfaatiniz nedir? Birinci taife olan ehl-i takva ve salâhatın nurunu söndürüyorsunuz. Merhamete ve tımar etmeye şayan ikinci taifesinin yaralanna zehir serpiyorsunuz. Ve hürmete çok lâyık olan üçüncü taifenin teselliisini kınyorsunuz, ye's-i mutlaka atıyorsunuz. Ve şefkate çok muhtaç olan dorduncü taifenın butun butun kuvve-ı maneviyesini kınyorsunuz ve hakikî insaniyetini sönduruyorsunuz. Ve muavenet ve yardıma ve teselliye çok muhtaç olan beşinci taifenin ümitlerini, istimdatlarını akim bırakıp, onların nazarında hayatı mevtten daha zıyade dehşetli bir surete çeviriyorsunuz. İkaza ve ayılmaya çok muhtaç olan altıncı taifesine, gençlik uykusu içinde öyle bir şarap içiriyorsunuz ki, o şarabın humarı pek elîm, pek dehşetlıdır. Acaba bu mudur hamiyet-i millıyeniz ki, o hamiyet-i milliye uğrunda çok mukaddesatı feda edıyorsunuz? O Turkçuluk menfaatı, Turklere bu suretle midir? Yüz bin defa eliyazubillâh!

Ey efendiler! Bilirim ki, hak noktasında mağlûp olduğunuz zaman kuvvete müracaat edersiniz. Kuvvet hakta olduğu, hak kuvvette olmadığı sırnyla, dünyayı başıma ateş yapsanız, hakikat-i Kur'âniyeye feda olan bu baş size eğilmeyecektir!

Hem, size bunu da haber venyorum kı, değıl sızler gıbı mahdut, manen millet nazarında menfur bir kısım adamlar, belkı bınler sızler gıbı bana maddî duşmanlık

akım: neticesiz
dehşetli: korku ve ürküntü veren.
ehl-i takva: Allah'tan korkan emırlerıne bağlı olan dındar kımseler
elîm: çok acı vencı acıklı
eliyazubillah: Allah korusun!
feda: gozden çıkarma uğruna verme.
Frenkmeşrep: Avrupalı gıbı yaşam tarzını Avrupalılara benzeten
hak: hakikat doğruluk, gerçek.
hakikat-ı Kur'an. Kur'ân'ın hakıkatı
haklı: gerçek.
hamıyet-i milliye: millet ıçın mıllı gayeler uğruna fedakarlıkta bulunma çalışma gayret etme
humar: sarhoşluktan doğan ser semlık.
hurmet: nayet, ıhtıram
ikaz: uyarma.
insanlıyet: ınsanlık.
istimdat: yardıma çağırma
kısım: takım taife grup
kuvve-i maneviye: manevı guç morat.
layık: yakışır lıyakatlı
maddî: madde ıtıbanyla fıllı olarak
maglup olmak: yenılmek.
mahdut: az sayılı belırlı sınırlı
manen: ruhça manaca manevı yönden
menfaat: fayda yarar
menfur: kendısınden nefret edılen
merhamet: acımak şefkat göstermek.
mevt: ölüm
muavenet: yardım etme
muhtaç: ıhtıyaç ıçınde bulunan.
mukaddesat: kutsal şeyler kutsal degerler.
mülhit: Allah'ı ınkar eden dınsız
muracaat: başvurma
nazar: bakış
nokta: yon cıhet, taraf
nur: parıltı ışık.
propaganda: bır ınanç du şünce vb nı başkalarına benımsetmek amacını güden faalıyet.
salâhat: dındarlıkta çok ıleri olma halı
sır: gızlı hakıkat bır şeyın dıkkat, tecrube yetenek ve sezgı yardımıyla kavranabılen ınce yanı prensıbı.
suret: bıçım tarz
şayan: yakışır saygı
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet.
taife: takım kısım
teselli: avunma acısını dındırme rahatlatma
tımar etmek. yaralara bakmak yıleştırmek.
ye's-i mutlak. tam umıtsızlık
zehir: zehir
ziyade: çok, fazla

etseler, ehemmiyet vermeyeceğim ve bir kısım muzır hayvanattan fazla kıymet vermeyeceğim. Çünkü bana karşı ne yapacaksınız?

Yapacağınız iş, ya hayatıma hatime çekmekle veya hizmetimi bozmak suretiyle olur. Bu iki şeyden başka dünyada alâkam yok.

Hayatın başına gelen ecel ise, şuhut derecesinde kat'î iman etmişim ki, tagayyür etmiyor, mukadderdir. Madem böyledir; hak yolunda şehadet ile ölsem, çekinmek değil, iştiyak ile bekliyorum. Bahusus, ben ihtiyar oldum; bir seneden fazla yaşamayı zor düşünüyorum. Zahirî bir sene ömrü, şehadet vasıtasıyla kazanılan hadsiz bir ömr-i bâkîye tebdil etmek, benim gibilerin en âlî bir maksadı, bir gayesi olur.

Amma hizmet ise, felillâhilhamd, hizmet-i Kur'âniye ve imaniyede Cenab-ı Hak rahmetiyle öyle kardeşleri bana vermiş ki, vefatım ile, o hizmet, bir merkezde yapıldığına bedel, çok merkezlerde yapılacak. Benim dilim ölüm ile susturulsa, pek çok kuvvetli diller, benim dilime bedel konuşacaklar, o hizmeti idame ederler. Hatta diyebilirim: Nasıl ki bir tane tohum toprak altına girip ölmesiyle bir sümbül hayatını netice verir; bir taneye bedel yüz tane vazife başına geçer. Öyle de, mevtim, hayatımdan fazla o hizmete vasıta olur umidini besliyorum.

alâka: ilgi, bağ
âlî: yüce, yüksek.
bahusus: özellikle
bedel: karşılık
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi şeref ve büyüklük sahibi Allah.
derece: ölçü
ecel: ölüm
ehemmiyet: önem
felillâhilhamd: Allah'a hamd olsun; şükürler olsun.
gaye: maksat
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğruluk, Allah
hatime çekmek: son vermek
hayvanat: hayvanlar
hizmet: bir uğurda çalışma, gayret gösterme
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
idame etmek: devam ettirme
iman: inanma, itikat
iştiyak: özleme, aşırı isteme
kat'î: kesin
kıymet: değer
maksat: amaç, gaye, hedef
mevt: ölüm
mukadder: takdir olunmuş, belirlenmiş olan, alın yazısı
muzır: zararlı
netice: sonuç.
ömr-i bâkiye: ömrün geri kalan kısmı
ömür: hayat.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat etme.
suret: biçim, tarz, şekil
şehadet: şehitlik.
şuhut: müşahede etme, şahit olma
tagayyur etme: değişme
tebdil etmek: değiştirmek, değiştirmek.
vasıta: aracılık.
vazife: görev
vefat: ölüm
zahir: görünürde, görünen, açık.

BEŞİNCİ DESİSE-İ ŞEYTANİYE

Ehl-i dalâletin tarafgirleri, enaniyetten istifade edip, kardeşlerimi benden çekmek istiyorlar. Hakikaten, insanda en tehlikeli damar, *enaniyet*'tir. Ve en zayıf daman da odur. Onu okşamakla çok fena şeyleri yaptırabilirler.

Ey kardeşlerim! Dikkat ediniz, sizi enaniyette vurmasınlar, onunla sizi avlamasınlar. Hem bilinız ki, şu asırda ehl-i dalâlet eneye binmiş, dalâlet vadilerinde koşuyor. Ehl-i hak, bilmecburiye, eneyi terk etmekle hakka hizmet edebilir. Enenin istimalinde haklı dahi olsa, madem ki ötekilere benzer ve onlar da onlan kendileri gibi nefisperest zannederler, hakkın hizmetine karşı bir haksızlıktır. Bununla beraber, etrafına toplandığımız hizmet-i Kur'âniye, ene'yi kabul etmiyor, nahnü istiyor. "Ben demeyiniz, biz deyiniz" diyor.

Elbette kanaatiniz gelmiş ki, bu fakir kardeşiniz ene ile meydana çıkmamış. Sizi enesine hadim yapmıyor. Belki enesiz bir hadim-i Kur'ânî olarak kendini size gostermiş. Ve kendini beğenmemeyi ve enesine taraftar olmamayı meslek ittıhaz etmiş. Bununla beraber, kat'î delîller ile sizlere ispat etmiştir ki, meydan-ı istifadeye vazedilen eserler, mirî malıdır, yanı Kur'ân-ı Hakîm'ın tereşşuhatıdır. Hiç kimse enesiyle onları temellük edemez. Haydi, farz-ı muhal olarak, ben enemle o eserlere sahip çıkıyorum, benim bir kardeşimin dediği gibi, madem bu Kur'ânî hakıkat kapısı açıldı, benim noksanıyetime ve

asır: yuzyıl
bilmecburiye: mecburiyetde
dalalet: iman ve islâmıyetten ayrılmak, azmak.
delil: emare, burhan, şahıt.
desise-i şeytaniye: şeytanın hile, sıldatması
ehl-i dalalet: dalalet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hak: hak ehli, iman islamıyet yolunda olan
enaniyet: kendini begenme, benciilik, benlik.
ene: ben, benlik.
farz-ı muhal: olması imkânsız olanı var gibi kabul etmek, varsaymak
hadim: hizmetçi.
hadım-ı Kur'anî: Kur'ân'ın hizmetkârı
hak: doğru, hakıkat, gerçek
hakikat: gerçek.
hizmet: bir ugurda çalışma, gayret gösterme, nefsin arzu ve isteklerine çok duşkun olan
hizmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hizmeti.
ispat: dogruyu delil göstererek meydana koyma, kanıtlama
istifade etme: faydalanma, istımal, kullanma.
ittıhaz: edinme
kanaat: inanma, fikir
kat'i: kesin
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
Kur'anı: Kur'an'a uygun, Kur'ân'a ait.
meslek: gidiş tutulan yol
meydan-ı istifade: istifade meydanı sahası.
mirî malı: devlet hazinesi, herkese ait, genele ait.
nahnü: biz.
nefisperest: nefsine duşkun.
noksanıyet: eksiklik, noksanlık.
tarafgir: taraf tutan, taraftarlık.
taraftar: tarafını tutan.
temellük etme: sahıplenme
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
terk etmek: bırakmak.
vazedilen: konulan
zalif: zayıf
zan: sanma

ehemmiyetsizliğime bakılmayarak, ehl-i ilim ve kemal arkamda bulunmaktan çekinmemeli ve istiğna etmemelidirler. Selef-i Salihînin ve muhakkikîn-i ulemanın âsârları, çendan her derde kâfi ve vâfi bir hazine-i azîmedir, fakat bazı zaman olur ki, bir anahtar bir hazineden ziyade ehemmiyetli olur. Çünkü hazine kapalıdır. Fakat bir anahtar çok hazineleri açabilir.

Zannedenim ki, o enaniyet-i ilmiyeyi fazla taşıyan zatlar da anladılar ki, neşrolunan Sözler, hakaik-i Kur'âniyenin birer anahtarı ve o hakaiki inkâr etmeye çalışanların başlarına inen birer elmas kılıçtır. O ehl-i fazl ve kemal ve kuvvetli enaniyet-i ilmiyeyi taşıyan zatlar bilsinler ki, bana değil, Kur'ân-ı Hakîm'e talebe ve şakirt oluyorlar, ben de onların bir ders arkadaşıyım. Haydi, farz-ı muhal olarak, ben üstatlık dava etsem, madem şimdi ehl-i imanın tabakatını, avamdan havassa kadar, maruz kaldıkları evham ve şübehattan kurtarmak çaresini bulduk; o ulema, ya daha kolay bir çaresini bulsunlar veyahut bu çareyi iltizam edip ders versinler, taraftar olsunlar. Ulemaussû hakkında bir tehdid-i azîm var, bu zamanda ehl-i ilim ziyade dikkat etmeli.

Haydı, farz etseniz ki, düşmanlarımızın zannı gibi, ben, benlik hesabına böyle bir hizmette bulunuyorum. Acaba, dünyevî ve millî bir maksat için çok zatlar enaniyeti terk edip, firavunmeşrep bir adamın kemal-i sadakatle etrafına toplanıp, şiddetli bir tesanütle iş gordukleri hâlde, acaba bu kardeşiniz, hakikat-i Kur'âniye ve hakaik-i imaniye etrafında, kendi enaniyetini setretmekle

istiğna etme: yüz çevirip bakmama, çekinme, kaçınma
kâfi: yeter
kemal-i sadakat: tam bağlılık, mükemmel sağlamlıktaki kalbi bağlılık.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
maksat: gaye, amaç, hedef
maruz: uğrama
muhakkikîn-i ulema: herkesçe kabul edilmiş olan Müslüman âlimler
neşrolunan: yayınlanan
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatın ilk rehberleri ve ashab ile Tabiînin ilen gelenleri ile tebe-ı Tabiînden olan Müslümanlar
setr etmek: örtmek.
şakirt: talebe, öğrenci
şübehat: şüpheler
tabakat: tabakalar, dereceler, sınıflar
talebe: öğrenci
tehdid-i azîm: büyük tehdit.
tesanüt: dayanışma
ulema: âlimler, bilginler
ulemaüssû: kötü âlimler, geçici menfaatler ve baskılar karşısında gerçekleri gizleyen ve doğruları çarpıtan âlimler
üstat: öğretici, muallim
vâfi: yeter, tam
zan: sanma
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla

asar: eserler
avam: cahil halk tabakası
benlik: ben duygusu.
çare: çıkış yolu, derman
çendan: gerçi
dava: iddia
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyet: önem
ehl-i fazl ve kemal: fazilet ve kemal sahipleri
ehl-i ilm ve kemal: fazilet, ahlâk ve ilim sahibi kimseler
ehl-i ilim: ilim sahipleri.
ehl-i iman: inananlar
elmas: çok değerli.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, gurur
enaniyet-i ilmiye: ilim sahibi olmaktan gelen benlik ve enaniyet.
evham: zanlar, esassız şeyler
farz etmek: var saymak, öyle kabul etmek
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi var gibi kabul etmek, varsayım
firavunmeşrep: benlik ve enaniyet yönüyle Firavun yolunda yürüyen
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakaik-i iman: iman hakikatleri
hakaik-i Kur'âniye: Kur'an hakikatleri
hakikat-i Kur'âniye: Kur'an'ın hakikatı
havas: manfiet ve yaşayışça üstün olan kişiler, seçkinler sınıfı
hazine: define
hazine-i azîme: büyük hazine
iltizam etme: taraftarlık yapma, taraftar olma
inkâr: reddetme, inanmama

beraber, o dünyevî komitenin onbaşıları gibi terk-i enaniyetle hakaık-ı Kur'âniye etrafında bir tesanüdü sizden istemeye hakkı yok mudur? Sizin en büyük âlimleriniz de ona "Lebbeyk" dememesinde haksız değil midirler?

Kardeşlerim, enaniyetin işimizde en tehlikeli cihetı kıskançlıktır. Eğer sırf lillâh için olmazsa, kıskançlık müdahale eder, bozar. Nasıl ki bir insanın bir eli bir elini kıskanmaz ve gözü kulağına haset etmez ve kalbi aklına rekabet etmez. Öyle de, bu heyetimizin şahs-ı manevîsinde, her biriniz bir duygu, bir aza hükmündesiniz. Birbirinize karşı rekabet değil, bilâkis birbirinizin meziyetiyle iftihar etmek, mütelezziz olmak bir vazife-i vicdaniyenizdir.

Bir şey daha kaldı; en tehlikelisi odur ki: İçinizde ve ahbabınızda, bu fakir kardeşinize karşı bir kıskançlık damarı bulunmak, en tehlikelidir. Sizlerde mühim ehl-i ilim de var. Ehl-i ilmin bir kısmında bir enaniyet-i ilmiye bulunur. Kendi mütevazi de olsa, o cihette enaniyetlidir; çabuk enaniyetini bırakmaz. Kalbi, aklı ne kadar yapışsa da, nefsi, o ilmî enaniyeti cihetinde imtiyaz ister, kendini satmak ister, hatta yazılan risalelere karşı muaraza ister. Kalbi risaleleri sevdiği ve aklı istihsan ettiği ve yüksek bulduğu hâlde, nefsi ise, enaniyet-i ilmiyeden gelen kıskançlık cihetinde zımnî bir adavet besler gibi, Sözlerin kıymetlerinin tenzilini arzu eder; tâ ki kendi mahsulât-ı fikriyesi onlara yetişsin, onlar gibi satılsın. Hâlbuki, bilmecburiye bunu haber veriyorum ki:

adavet: düşmanlık.
ahbap: dostlar
âlim: bilgin, çok bilen
arzu: isteme
aza: uzuvlar, üye
bilâkis: aksine
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cihet: yön, taraf.
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i ilim: ilim sahipleri
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, gurur
enaniyet-i ilmiye: ilim sahibi olmaktan gelen benlik ve enaniyet, gurur
hakaık-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatleri
halbuki: oysa ki
haset: kıskançlık.
heyet: kurul, topluluk.
hükmünde: değerinde, yerinde
iftıhar etmek: övünmek.
ilmî: ilim ile ilgili.
imtiyaz: ayrıcalık.
istihsan: güzel bulma, beğenme
kısım: takım, çeşit.
kıymet: değer
komite: heyet, siyasî bir gayesi olan topluluk
lebbeyk: buyurun, efendim!
lillah: Allah için
mahsulat-ı fikriye: fikir ve düşüncelerle ortaya konulanlar, düşünce ürünleri
meziyet: üstünlük vasfı
muaraza: sözle karşılıklı mücadele
mudahale etme: karışma
muhim: önemli
mütelezziz: lezzet alan
mütevazi: alçak gönüllü.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç
rekabet: rakip olma hali, çekişme
sırf: sadece
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
tenzil: indirme, düşürme
terk-i enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçmek
tesanüt: dayanışma
vazife-i vicdaniye: vicdanî vazife, görev
zımnî: üstü kapalı, gizli.

Bu dürus-i Kur'âniyenin dairesi içinde olanlar, allâme ve müçtehitler de olsalar, vazîfeleri, ulûm-i imaniye cihetinde, yalnız yazılan şu Sözlerin şerhleri ve izahlarıdır veya tanzimleridir. Çünkü, çok emarelerle anlamışız ki, bu ulûm-i imaniyedeki fetva vazîfesiyle tavzif edilmişiz. Eğer biri, dairemiz içinde, nefsini enaniyet-i ilmiyeden aldığı bir his ile, şerh ve izah haricinde bir şey yazsa, soğuk bir muaraza veya nakıs bir taklitçilik hükmüne geçer. Çünkü, çok delîllerle ve emarelerle tahakkuk etmiş ki, Risale-i Nur eczaları Kur'ân'ın tereşşuhatıdır, bizler, taksimüla'mal kaidesiyle, her birimiz bir vazife deruhte edip o âb-ı hayat tereşşuhatını muhtaç olanlara yetiştiriyoruz.

ALTINCI DESİSE-İ ŞEYTANİYE

Şudur ki: İnsandaki *tembellik* ve *tenperverlik* ve *vazifedarlık* damarından istifade eder.

Evet, şeytan-ı ins ve cinnî her cihette hücum ederler. Arkadaşlarımızdan metin kalbli, sadakati kuvvetli, niyeti ihlâslı, himmeti âlî gördükleri vakıt, başka noktalardan hücum ederler. Şöyle ki:

İşimize sekte ve hizmetimize fütur vermek için, onların tembelliklerinden ve tenperverliklerinden ve vazifedarlıklarından istifade ederler. Onlar, öyle desiselerle onları hizmet-i Kur'âniyeden alıkoyuyorlar ki, haberleri olmadan bir kısmına fazla iş buluyorlar, tâ ki hizmet-i Kur'âniyeye vakıt bulmasın; bir kısmına da dünyanın cazibedar şeylerini gösteriyorlar ki, hevesi uyanıp, hizmete karşı bir gaflet gelsin. Ve hakeza, bu hücum yolları uzun

âb-ı hayat: hayat suyu
âlî: yüce, yüksek.
allâme: ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cihet: yön, taraf
delîl: emare, burhan
deruhte etme: üzerine alma, yerine getirme
desise: hile, aldatma
desise-i şeytaniye: şeytanın hileli aldatması
dürus-i Kur'âniye: Kur'ân'ın prensip ve kaidelerine ait dersler
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
emare: alâmet, belirti
enaniyet-i ilmiye: ilim sahibi olmaktan gelen benlik ve enaniyet, gurur
fetva: dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'î hükum
fütur: zayıflık, gevşeklik
gaflet: gafillik, endişesizlik, duyarsızlık.
hakeza: böylece, bunun gibi
hariç: dışında
hevesi: istek, arzu
himmet: çalışma, gayret gösterme
his: duygu
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti
hücum: saldırma
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
ihlâs: samimî, samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme
istifade: faydalanma, yararlanma
izah: açıklama
kaide: esas, kural
kısım: takım, çeşit.
metin: sağlam ve dayanıklı
muaraza: sözle karşılıklı mücadele
muhtaç: ihtiyacı olan
müçtehit: âyet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen gerekli bütün ehlîlik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
nakıs: noksan, eksik.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
niyet: maksat, düşünce
nokta: yön, cihet
sadakat: bağlılık, doğruluk, sebat.
sekte: kesilme, duraklama
şerh: açıklama, yorumlama
şeytan-ı ins ve cinnî: cinlerden ve insanlardan olup şeytanlık özelliği gösteren kimseler
tahakkuk etme: gerçekleşme
taklit: benzerini yapmaya çalışmak.
taksimüla'mal: iş bölümü
tanzim: düzenleme, tertipleme
tavzif edilme: görevlendirilme.
tenperver: rahatına düşünkün, tembellikten hoşlanan
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
ulûm-ı imaniye: imanî ilimler
vakıt: zaman
vazife: görev
vazîfedar: vazîfeli

çeker. Bu uzunlukta kısa keserek dikkatli fehminize havale ederiz.

Ey kardeşlerim! Dikkat edinız. Vazifeniz kudsiyedir, hizmetiniz ulvîdir. Her bir saatiniz, bir gün ibadet hükmüne geçebilecek bir kıymettedir. Biliniz ki, elinizden kaçmasın.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۞ [1] وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ۞ [2] سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ۞ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ۞ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [3]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [4]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الْحَبِيبِ الْعَالِي الْقَدْرِ الْعَظِيمِ الْجَاهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ ۞ آمِينَ [5]

Âl ve Ashabı: Peygamberimizin ailesi fertleri ve Sahabeleri.
âmîn: "Yâ Rabbî! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
fehm: anlayış, kavrayış.
hamd: methetme, övme, şükür.
havale: bırakma, gönderme.
hükmüne geçmek: değerinde olmak, yerine geçmek.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
îmân: inanma, itikat.
kadir: kıymet, değer.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, semâvî, temiz.
mahsus: has, lâyık.
makam: manevî mevki.
minnet: hoşnutluk, memnunluk, iyiliğe karşı duyulan şükür hissi.
musîbet: felâket, bela, sıkıntı.
munezzeh: uzak, berî, yüce.
noksan: eksiklik.
peygamber: Allah'ın elçisi.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
sabır: zorluklara dayanma gücü.
Salat: Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
selâm: barış, selâmet, esenlik.
şükür: minnettarlık ifâde etme, teşekkür.
tenzîh: Allah'ı şânına layık olmayan şeylerden uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
ulvî: yüksek, yüce.
ummî: okuma yazması olmayan.
vazîfe: görev.

1. Ey îman edenler! İbadette, musîbette ve günâhtan kaçınmakta sabırlı olun, sabır yarışında düşmanlarınızı geride bırakın, her an cihâda hazırlıklı bulunun ve Allah'tan korkun ki kurtuluşa eresiniz. (Âl-i İmrân Sûresi, 200.)
2. Benim âyetlerimi, az bir karşılık ile satmayın. (Bakara Sûresi, 41.)
3. İzzet sâhibi Rabbin, onların yakıştırdıklarından münezzehtir. • Bütün peygamberlere selâm olsun. • Hamd ve övgü, şükür ve minnet Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Saffat Sûresi, 180-182.)
4. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)
5. Allah'ım! Ummî Peygamberin, Habîbin, kadri yüce, makamı büyük olan Efendimiz Muhammed'e, onun Âl ve Ashâbına salât ve selâm eyle. Âmîn.

Altıncı Risale Olan Altıncı Kısmın Zeyli

Es'ile-i Şitte

İstikbalde gelecek nefret ve tahkirden sakınmak için, şu mahrem zeyil yazılmıştır. Yanı, "Tuh o asrın gayretsiz adamlarına!" denildiği zaman yüzümüze tukurukleri gelmemek için veyahut silmek için yazılmıştır. Avrupa'nın insaniyetperver maskesi altında vahşî reislerinin sağır kulakları çınlasın! Ve bu vicdansız gaddarları bize musallat eden o insafsız zalimlerin görmeyen gözlerine sokulsun! Ve bu asırda, yüz bin cihette "Yaşasın cehennem" dedirten *mim*'sız medeniyetperestlerin başlarına vurulmak için yazılmış bir arzuhâldir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا لَنَآ أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰىنَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلٰى مَآ آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ۞ (1)

Bu yakınlarda ehl-i ilhadın perde altında tecavüzleri gayet çırkın bir suret aldığından, çok bîçare ehl-i imana ettikleri zalimane ve dinsizcesine tecavüz nev'inden, bana, hususî ve gayr-ı resmî, kendim tamır ettiğim bir mabedimde hususî bir iki kardeşimle hususî ibadetimde, gizli ezan ve kametimize müdahale edildi. "Ne için Arapça kamet ediyorsunuz ve gizli ezan okuyorsunuz?" denildi. Sukûtta sabrım tükendi. Kabil-i hıtap olmayan öyle

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • O bize yollarımızı dos doğru gösterdiği hâlde biz ne oluyor ki Ona tevekkül etmeyelim? Bize yaptığınız ezalara karşı sabredeceğiz. Tevekkül etmek isteyenler Allah'a güvensinler. (İbrahim Suresi, 12.)

arzuhâl: dilekçe, hâlini bildirme
asır: yüzyıl
biçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön, taraf
ehl-i ilhad: dinden, hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar
ehl-i iman: mü'minler, inananlar, Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kimseler
es'ile-i sitte: altı soru
eza: eziyet
gaddar: çok fazla gadreden, zulmeden
gayet: son derece, çok
gayret: çalışma, çabalama
gayr-ı resmî: resmî olmayan
hususî: özel
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
insaniyetperver: insaniyet sever, insanları seven
istikbal: gelecek zaman
kabil-i hıtap: söz anlar, muhatap olmaya layık
kamet: farz namazların öncesinde okunan ezan cümleleri
kısım: bölüm
mabet: ibadet edilen yer, mescit, camii vb.
mahrem: gizli olan
maske: bir şeyin gerçek halini gizleyen parça, madde
mim'siz medeniyetperest: dentyetperest, yani aşağılık, şeylere ve sefahata düşkün olan
müdahale: karışma, el atma, güç kullanma
nefret: ürkup kaçma, iğrenme, tiksinme
nev': çeşit, tür
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
sabır: katlanma, zorluklara dayanma gücü
suret: biçim, tarz
sükût: susma
tahkir: hakaret etme, aşağılama
tecavüz: haddini aşma, saldırma, saldırma, sataşma
tevekkül etme: Allah'a dayanma ve güvenme
vahşî: medenileşmemiş, barbar
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zalimâne: zalimcesine
zeyil: ek, ilâve

vicdansız alçaklara değil, belki milletin mukadderatıyla keyfî istibdat ile oynayan firavunmeşrep komitenin başlanna denir ki:

Ey ehl-i bıd'a ve ilhad! Altı sualime cevap istenir.

Birincisi: Dünyada hükûmet süren, hükmeden her kavmın, hatta insan eti yiyen yamyamlann, hatta vahşî canavar bir çete reisinin bir usulü var, bir düstur ile hükmeder. Sız hangi usulle bu acip tecavüzü yapıyorsunuz? Kanununuzu ibraz ediniz. Yoksa bazı alçak memurların keyflerini kanun mu kabul ediyorsunuz? Çünkü boyle hususî ibadatta kanun yapılmaz ve kanun olamaz.

İkincisi: Nev-i beşerde hususan bu asr-ı hürriyette ve bilhassa medeniyet dairesinde, hemen umumiyetle hükümferma hürriyet-i vicdan düsturunu kırmak ve istihfaf etmek ve dolayısıyla nev-i beşeri istihkâr etmek ve itirazını hiçe saymak kadar cür'etinizle, hangi kuvvete dayanıyorsunuz? Hangi kuvvetiniz var ki, siz kendinize "lâdinî" ismi vermekle, ne dine, ne dinsizliğe ilişmemeyi ilân ettiğiniz hâlde, dinsizliği mutaassıbâne kendine bir din ittihaz etmek tarzında, dine ve ehl-i dine böyle tecavüz, elbette saklı kalmayacak, sizden sorulacak. Ne cevap vereceksiniz? Yirmi hükûmetin en küçüğünün itirazına karşı dayanamadığınız hâlde, nasıl yirmi hukûmetin birden itirazını hiçe sayar gibi, hürriyet-i vicdaniyeyi cebrî bir surette bozmaya çalışıyorsunuz?

Üçüncüsü: Mezheb-i Hanefînin ulviyetine ve safiyetine munafı bir surette vicdanını dünyaya satan bir kısım

acip: hayret uyandıran şey
asr-ı hürriyet: hurriyet asrı zamanı
bilhassa: ozellikle.
cebri: zorla
cür'et: cesaret etme.
düstur: kaide prensip kanun
ehl-i bıd'a: doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gidenler
ehl-i din: dindar
elbette: şüphesiz her halde
firavunmeşrep: benlik ve enaniyet yönuyle Firavun yolunda yuruyen.
hususan: ozellikle
hususi: ozel
hükmetmek: kanun emirleriyle yonetmek.
hükumet süren: yoneten ve idare eden
hükûmet: yonetim idare
hükûmferma: hukumran hukum suren
hürriyet-i vicdan: vicdan hurriyeti kişinin istediğine inanması ve inandarının gereklerini serbestçe yerine getirilmesi.
hürriyet-i vicdaniye: vicdanın hurriyeti fikir ve inanç ozgurluğu
ibadat: ibadetler
ibraz etmek: meydana çıkarmak gostermek.
ilhad: inançtan sapıtma hak yoldan çıkma
istibdat: keyfî idare sistemi despotizm
istihfaf etmek: küçümsemek hafife almak.
istihkâr etmek: hakır görmek, kuçuk duşurmek
itiraz: karşı çıkma.
ittihaz etmek: edinmek, kabullenmek.
kanun: kaide yasa
kavim: insan topluluğu
keyfî: kanun ve nizama uygun olmayarak.
kısım: takım
komite: heyet, kurul
ladinî: din dışı
medeniyet dairesi: medeniyet sahası, alanı
mezheb-i Hanefî: Hanefî mezhebi
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler
mutaassıbâne: aşırı derecede taassup gostererek.
munafi: zıt, aykırı
nev-i beşer: insanlık
reis: başkan
safiyet: safik, temizlik
sual: soru
suret: biçim tarz şekil.
tarz: biçim, suret şekil.
tecavüz: saldırma, sataşma
ulviyet: yucelik yukseklik.
umumiyet: genellik
usul: esaslar kurallar kanunlar
vahşî: yabanî barbar
vicdan: iyiyi kotuden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu

ulemaüssûun yanlış fetvalarıyla, benim gibi Şafiiyyü'l-mezhep adamlara hangi usul ile teklif ediyorsunuz? Bu meslekte milyonlar etbaı bulunan Şafiî mezhebini kaldırıp bütün Şafiîleri Hanefileştirdikten sonra, bana zulüm suretinde cebren teklif edilse, sizin gibi dinsizlerin bir usulüdür denilebilir. Yoksa keyfî bir alçaklıktır. Öylelerin keyfine tâbi değiliz ve tanımayız!

Dördüncüsü: Islâmıyetle eskiden ben imtizaç ve ittihat eden, ciddî dindar ve dinine samimî hürmetkâr Türklük milliyetine bütün bütün zıt bir surette Frenklik manasında Türkçülük namıyla, tahriftarâne ve bid'akârâne bir fetva ile "Türkçe kamet et" diye, benim gibi başka milletten olanlara teklif etmek hangi usulledir? Evet, hakikî Türklere pek hakikî dostâne ve uhuvvetkârâne münasebettar olduğum hâlde, böyle sizin gibi Frenkmeşreplerin Türkçülüğü ile hiçbir cihette münasebetim yoktur. Nasıl bana teklif ediyorsunuz? Hangi kanun ile? Eğer milyonlarla efradı bulunan ve binler seneden beri milliyetini ve lisanını unutmayan ve Türklerin hakikî bir vatandaşı ve eskiden beri cihad arkadaşı olan Kürdlerin milliyetini kaldırıp, onların dilini onlara unutturduktan sonra, belki, bizim gibi ayrı unsurdan sayılanlara teklifiniz, bir nevi usul-i vahşıyâne olur. Yoksa sırf keyfîdir. Eşhasın keyfine tebaiyet edilmez ve etmeyiz!

Beşincisi: Bir hukûmet, kendi raiyetine ve raiyet kabul ettiği adamlara her bir kanunu tatbik etse de, raiyet kabul etmediği adamlara kanunu tatbik edemez. Çünkü

bid'akârane: dinde olmayanı dine mal etmeye çalışarak.
cebren: zorla
ciddî: gerçek.
cihad: mücadele, din uğruna çaba harcama
cihet: yön, taraf
dindar: dininin emirlerini yerine getiren, müteddeyyin
dostane: dostça
efrat: fertler.
eşhas: şahıslar
etba: meslegine uyanlar
fetva: dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'i hüküm
Frenklik: Avrupalılık, Fransızlık.
Frenkmeşrep: Avrupalı gibi
hakikî: gerçek.
Hanefî: İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin kurduğu dört büyük ehl-i sünnet mezhebinden biri
hukumet: yönetim
hürmetkar: hürmet eden, saygılı.
imtizaç: uyuşma
İslâmiyet: Müslümanlık.
İttihat: birleşme
kanun: kaide, yasa
keyfî: kanun ve nizama uygun olmayarak, keyfe bağlı
lisan: dil
mana: anlam
meslek: gidiş, tutulan yol, usul
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hallerin ve özelliklerin tamamı
münasebet: ilgi, alâka
münasebettar: alâkalı, ilgili
nam: ad.
nevi: çeşit, tür
raiyet: halk, vatandaş.
sırf: sadece
suret: biçim, tarz, şekil
Şafiü'l-mezhep: Şafiî mezhebinden olan
tabi: boyun eğen, uyan
tahriftarane: bozarak, tahrif ederek.
tatbik: yerine getirme, uygulama
tebaiyet: tâbi olma, uyma
teklif: bir şeyin yapılmasını önermek, önünde bulunmak, devletin istediği ve yüklediği vazife, sunma, mükellef kılma
uhuvvetkârane: kardeşçesine
ulemaüssû: kötü âlimler, geçici menfaatler veya baskılar karşısında hakikatlerini gizleyen ve gerçekleri çarpıtan âlimler
usul: kaideler, kurallar
usul-i vahşıyane: vahşîlere yakışır tarzdaki metot, ilkelce
vatandaş: yurttaş
zulüm: haksızlık, eziyet.

onlar diyebilirler ki: "Madem biz raiyetiniz değiliz, sız de bizim hükûmetimiz değilsiniz."

Hem hiçbir hükûmet iki cezayı birden vermez. Bir katili ya hapse atar veyahut idam eder. Hem hapisle ceza, hem idamla ceza bir yerde vermek hiçbir usulde yoktur.

İşte, madem vatana ve millete hiçbir zararım dokunmadığı hâlde, beni sekiz senedir en yabanî ve hariç bir milletten cani bir adama dahi yapılmayan bir esaret altına aldınız. Canileri affettiğiniz hâlde, hürriyetimi selbedip hukuk-i medeniyeden ıskat ederek muamele ettiniz. "Bu da vatan evlâdıdır" demediğiniz hâlde, hangi usul ile, hangi kanun ile bîçare milletinize rızalan hilâfına olarak tatbik ettiğiniz bu hürriyetşiken usulünüzü, benim gibi her cihetle size yabancı bir adama teklif ediyorsunuz?

Madem Harb-i Umumîde, ordu kumandanlarının şahadetiyle, vasıta olduğumuz çok fedakârlıkları ve vatan uğrunda cansipârâne mücahedeleri cinayet saydınız. Ve bîçare milletin hüsnüahlâkını muhafaza ve saadet-i dünyeviye ve uhreviyelerinin teminine pek ciddî ve tesirli çalışmayı hıyanet saydınız. Ve manen menfaatsız, zararlı, hatarlı, keyfî, kufrî frenk usulunu kendinde kabul etmeyen bir adama sekiz sene ceza verdiniz. (Şimdi ceza yirmi sekiz sene oldu.) Ceza bir olur. Tatbikini kabul etmedim; cezayı çektirdiniz. İkinci bir cezayı cebren tatbik etmek hangi usul iledir?

Altıncısı: Madem sizlerle, itikadınızca ve bana edilen muameleye nazaran, küllî bir muhalefetimiz var. Siz dininizi ve ahıretinizi dünyanız uğrunda feda ediyorsunuz.

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cani: cinayet işlemiş kimse.
cansıparane: canını vencresine feda edercesine.
cebren: zorla.
ceza: kanunların ihlâlinde uygulanan müeyyide.
ciddî: muhim, önemli.
cihet: yön, taraf.
cinayet: adam öldürme veya bu derecede ağır suç.
esaret: esirlik, kölelik.
evlât: çocuklar.
feda etme: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: feda eden, uğrunda her şeyi veren.
firenki: Avrupalı.
Harb-i Umumî: 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
hariç: dış memleket.
hatar: tehlike.
hıyanet: hainlik, ihanet, kötülük.
hilâf: ters, zıt.
hukuk-i medeniye: medenî haklar, insan hakları.
hükûmet: ülkeyi yönetenler.
hürriyet: hür oluş, özgürlük.
hurriyetşiken: hürriyet kırıcı.
hüsnüahlâk: güzel ahlâk.
ıskat etme: düşürme.
ıdam etmek: öldürmek, asmak.
itikat: inanç, iman.
kanun: kaide, yasa.
katil: adam öldüren, cani.
keyfî: kanun ve nizama uygun olmayarak, keyfe göre.
kumandan: komutan.
kufrî: kufür ile ilgili, dinsizliğa ait.
küllî: umumî, genel, kapsamlı.
manen: manaca, manevî yönden.
menfaat: fayda.
muamele: davranış.
muhafaza: koruma.
muhalefet: muhalifliik, karşıt olma.
mücahede: savaşma, mücadele.
nazaran: nispeten, kıyasen, bakarak.
raiyet:
rıza: razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
saadet-i dünyeviye: dünya saadeti, mutluluğu.
selbetme: zorla alma, kaldırma.
şahadet: şahıtlık.
tatbik: yerine getirme, uygulama.
teklif etmek: yapılması veya kabulü için sunmak, önermek.
temin: sağlama.
tesir: etki.
uhrevî: ahirete ait.
usul: kanun, kural.
vasıta: araç.
yabanî: yabancı.

Elbette, mabeynimizde, tahmininizce bulunan muhalefet sırrıyla, biz dahi hilâfınıza olarak, dünyamızı dinimiz uğrunda ve ahiretimize her vakit feda etmeye hazırız. Sizin zalimane ve vahşiyâne hükmünüz altında bir iki sene zelîlâne geçecek hayatımızı, kudsî bir şehadeti kazanmak için feda etmek, bize Âb-ı Kevser hükmüne geçer. Fakat Kur'ân-ı Hakîm'in feyzine ve işaratına istinaden, sizi titretmek için, size kat'î haber veriyorum ki:

Beni öldürdükten sonra yaşayamayacaksınız! Kahhar bir el ile, cennetiniz ve mahbubunuz olan dünyadan tardedilip ebedî zulumata çabuk atılacaksınız. Arkamdan, pek çabuk, sizin Nemrutlaşmış reislerinizi gebertilecek, yanıma gönderilecek. Ben de huzur-ı İlâhîde yakalarını tutacağım. Adalet-i İlâhiye onları esfel-i safilîne atmakla intikamımı alacağım.

Ey, din ve ahiretini dünyaya satan bedbahtlar! Yaşamanızı isterseniz, bana ilişmeyiniz. İlişseniz, intikamım muzaaf bir surette sizden alınacağını bilinız, titreyiniz! Ben rahmet-i İlâhîden ümit ederim ki, mevtim, hayatımdan ziyade dine hizmet edecek ve olumum başınızda bomba gibi patlayıp başınızı dağıtacak! Cesaretiniz varsa ilişiniz! Yapacağınız varsa, göreceğiniz de var. Ben bütün tehdidatınıza karşı, bütün kuvvetimle bu ayeti okuyorum:

اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (1)

Âb-ı Kevser: cennetteki kevser ırmağının suyu.
adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bedbahe: bahtsız, zavallı, hayırsız.
ebedî: sürekli, daimî.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
esfel-i safilîn: aşağılanın en aşağısı.
feyiz: bolluk, bereket.
hilâf: zıt.
hizmet: bir uğurda çalışma, gayret gösterme.
huzur-ı İlâhî: Allah'ın huzuru.
hükûm: karar, emir, kanun.
iman: inanma, itikat, inanç.
intikam: öç alma.
istinaden: dayanarak.
işarat: işaretler, belirtiler.
kahhar: her şeye her zaman mutlak galip olan ve zalimleri cezalandırmaya gücü yeten Allah.
kat'î: kesin.

1 Onlar öyle kimselerdir ki, insanlar onlara "Düşman size karşı büyük bir kuvvet topladı; onlardan korkun" dedikleri zaman onların imanı ziyadeleşti ve "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir" dediler. (Âl-i İmrân Sûresi, 173.)

kudsî: mukaddes, yüksek, temiz.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mabeynimizde: aramızda.
mahbup: sevgili, sevilen.
mevt: ölüm.
muzaaf: kat kat.
Nemrutlaşma: dinsizleşme, zalimce kötüleşme.
rahmet-i İlâhî: Allah'ın rahmeti.
reis: başkan.
sûret: biçim, tarz, şekil.
şehadet: şehitlik.
tardetme: kovma, çıkarma, uzaklaştırma.
tehdidat: tehditler, korkutmalar.
vahşiyane: vahşice.
vakit: zaman.
vekil: kendisine dayanılan, gözeten, şahit ve koruyucu Allah.
zalimâne: zalimce.
zelîlâne: zelîlce, zayıflık içinde horlanarak.
ziyade: çok, fazla.
zulümat: karanlıklar.

Yedinci Kısım

İşarat-ı Seb'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۞ يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللّٰهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (1) (2)

Üç sualin cevabı olarak Yedi İşarettir.

Birinci sual Dört İşarettir.

BİRİNCİ İŞARET

Şeair-i İslâmiyeyi tağyire teşebbüs edenlerin senetleri ve hüccetleri, yine her fena şeylerde olduğu gibi, ecnebilerin körü körüne taklitçilik yüzünden geliyor. Diyorlar ki: "Londra'da ihtida edenler ve ecnebilerden imana gelenler, memleketlerinde ezan ve kamet gibi çok şeyleri kendi lisanlarına tercüme ediyorlar, yapıyorlar. Âlem-i İslâm onlara karşı sükût ediyor, itiraz etmiyor. Demek bir cevaz-ı şer'î var ki, sükût ediliyor?"

Elcevap: Bu kıyasın o kadar zahir bir farkı var ki, hiçbir cihette onlara kıyas etmek ve onları taklit etmek

1- Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. - Allah'a ve Resulüne İman edin ki, o ümmî peygamber de Allah'a ve Onun sözlerine iman etmişti. Ve ona uyun, tâ ki doğru yolu bulmuş olasınız. (A'râf Suresi, 158.)

2- Allah'ın nûrunu üfleyerek söndürmek isterler. Allah ise nûrunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz, kâfirler isterse hoşlanmasınlar. (Tevbe Suresi, 32.)

alem-i İslâm: İslam âlemi
cevaz-ı şer'î: şeriatın cevazı, müsaadesi, izni
cihet: yön
ecnebî: yabancı
hüccet: delil, burhan, kanıt.
ihtida: hidayete erme
İman: inanma, itikat, inanç.
işarat-ı seb'a: yedi işaret.
kâfir: Allah'a ve dine inanmayan, müşrik.
kısım: bölüm
kıyas: karşılaştırma
lisan: dil
memleket: vatan, diyar
nur: parıltı, ışık.
peygamber: Allah'ın elçisi, haberci, nebî
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahmân: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
Resul: Allah'ın elçisi, peygamber
senet: dayanılacak şey
sual: soru
sükût etme: susma, sessiz kalma
şeair-i İslâmiye: İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler
tağyir: değiştirme, bozma
taklit: başkasının fikir ve görüşlerine körü körüne uyma
tercüme: çevirı
teşebbüs etme: girişme, kalkışma, fikir aşılama
ümmî: okuma yazması olmayan
zahir: açık, görünen

zîşuurun kârı değildir. Çünkü, ecnebi diyarına, lisânı-ı şeriatta "dâr-ı harp" denilir. Dâr-ı harpte çok şeylere cevaz olabilir ki, diyar-ı İslâmda mesağ olamaz.

Hem Frengistan diyarı, Hristiyan şevketi dairesidir. Istılahat-ı şer'iyenin maanisini ve kelimat-ı mukaddesenin mefahimini lisân-ı hâl ile telkin edecek ve ihsas edecek bir muhit olmadığından, bilmecburiye, kudsî maanî, mukaddes elfaza tercih edilmiş, maanî için elfaz terk edilmiş, ehvenişer ihtiyar edilmiş. Diyar-ı İslâmda ise, muhit, o kelimat-ı mukaddesenin meal-i icmalîsini ehl-i İslâma lisân-ı hâl ile ders veriyor. Anâne-i İslâmiye ve İslâmî tarih ve umum şeair-i İslâmiye ve umum erkân-ı İslâmiyete ait muhaverat-ı ehl-i İslâm, o kelimat-ı mukaddesenin mücmel meallerini, mutemadiyen ehl-i imana telkin ediyorlar. Hatta şu memleketin maâbid ve medaris-i diniyesinden başka, makberistanın mezar taşları dahi birer telkin edici, birer muallim hükmündedir ki, o maanî-i mukaddeseyi ehl-i imana ihtar ediyorlar. Acaba, kendine Müslümanı diyen bir adam, dünyanın bir menfaati için, bir günde elli kelime Frengî lügatinden taallüm ettiği hâlde, elli senede ve her günde elli defa tekrar ettiği *sübhanallah, elhamdulillâh ve lâ ilâhe illallah* ve *Allahu ekber* gibi mukaddes kelimeleri öğrenmezse, elli defa hayvandan daha aşağı düşmez mi? Böyle hayvanlar için bu kelimat-ı mukaddese tercüme ve tahrif edilmez ve tehcir edilmezler. Onları tehcir ve tağyir etmek, bütün mezar taşlarını hâkketmektir, bu tahkire karşı titreyen mezaristandaki ehl-ı kuburu aleyhlerine dondürmektir.

Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
anâne-i İslâmiye: İslâmî gelenek.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cevaz: izin, müsaade.
dar-ı harp: savaş memleketi. İslâm hukukunun yürürlükte olmadığı yerler, yabancı ülkeler.
diyar: memleket.
diyar-ı İslâm: İslâm diyarı, İslâm ülkesi.
ecnebi: yabancı.
ehl-i iman: inananlar. Allah ve Allah'tan gelen her şeye inanan mü'minler.
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu. Müslümanlar.
ehl-i kubur: kabir ehli. mezardakiler, ölüler.
ehvenişer: ıkı şerden daha zararlı olanın tercih edilmesi.
elfaz: kelimeler, sözler.
elhamdulillah: "ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur." hamd Allah'a aittir.
erkân-ı İslâmiyet: İslâmın şartları, esasları.
Frengî: Avrupalılara ait.
Frengistan: Avrupa.
hakketmek: yere sermek, yerle bir etmek.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ıstılahat-ı şer'iye: şer'î terimler, dinî terimler.
İhsas etme: hissettirme, sezdirme.
ihtar: hatırlatma.
İhtiyar etme: seçme, tercih etme.
İslâmî: İslâma ait.
kelimat-ı mukaddese: mukaddes kelimeler.
kudsî: mukaddes, yüce, temiz.
lâ ilâhe illallah: Allah'tan başka ilâh yoktur.
lisân-ı hal: hal dili.
lisân-ı şeriat: şeriat dilinde. İslâm hukuku terminolojisi.
maâbid: mabetler, ibadet edilen yerler.
maanî: manalar, anlamlar.
maanî-i mukaddese: mukaddes manalar, her türlü kusurdan uzak, temiz anlamlar.
makberistan: mezarlık.
meal: mana, mefhum.
meal-i icmalî: özet olarak anlam.
medaris-i diniye: dini medreseler.
mefâhim: anlaşılan mana ve mefhumlar.
menfaat: fayda, yarar.
mesağ: izin, müsaade.
mezar: kabir.
mezaristan: mezarlık.
muallim: hoca, öğretici, öğretmen.
muhaverat-ı ehl-i İslâm: Müslümanların muhavereleri, fikir, görüş, alış verişleri.
muhit: çevre.
mukaddes: her türlü çirkinliklerden ve eksikliklerden arınmış, kutsal, şeyler, mübarek, şerefli, temiz.
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş.
Müslüman: İslâm dininden olan.
mutemadiyen: devamlı olarak.
sübhanallah: Allah'ı her türlü eksikliklerden, noksan sıfatlardan tenzih eder, bütün mükemmel sıfatlarla muttasıf olduğunu kabul edenin manasına gelen zikir ve tesbih sözü.
şeair-i İslâmiye: İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler.
şevket: büyükleri, heybet, görkem.
taallüm etme: öğrenme.
tağyir etme: değiştirme, başkalaştırma.
tahkir: aşağılayıcı hakaret.
tahrif etme: bozma, değiştirme.
tehcir etmek: yerinden çıkarmak, göç ettirmek.
telkin etme: fikir aşılama, zihinde yer ettirme.
tercih etme: üstün tutma, seçme.
tercüme: çevirı.
umum: bütün, genel.
zışuur: şuur sahibi, bilinçli.

Ehl-i ilhada kapılan ulemaüssû, milleti aldatmak için diyorlar ki: "İmam-ı Azam, sair imamlara muhalif olarak demiş ki: 'İhtiyaç olsa, diyar-ı baîdede, Arabî hiç bilmeyenlere, ihtiyaç derecesine göre, Fatiha yerine Farisî tercümesi cevazı var.' Oyle ise, biz de muhtacız, Türkçe okuyabiliriz?"

Elcevap: İmam-ı Azamın bu fetvasına karşı, başta Azamî imamların en mühimleri ve sair on iki eimme-i müçtehidîn, o fetvanın aksine fetva veriyorlar. Âlem-i İslâmın cadde-i kübrası, o umum eimmenin caddesidir, muazzam ümmet, cadde-i kübrada gidebilir. Başka hususî ve dar caddeye sevk edenler, idlâl ediyorlar.

İmam-ı Azamın fetvası beş cihette hususîdir.

• *Birincisi:* Merkez-i İslâmiyetten uzak diyar-ı âharda bulunanlara aittir.

• *İkincisi:* İhtiyac-ı hakıkîye binaendir.

• *Üçüncüsü:* Bir rivayette, lisan-ı ehl-i cennetten sayılan Farisî lisanıyla tercümeye mahsustur.

• *Dördüncüsü:* Fatiha'ya mahsus olarak cevaz verilmiş; tâ Fatiha'yı bilmeyen namazı terk etmesin.

• *Beşincisi:* Kuvvet-i imandan gelen bir hamiyet-i İslâmiye ile, maani-i mukaddesenin, avamın tefehhümüne medar olmak için cevaz gösterilmiş. Hâlbuki zaaf-ı imandan gelen ve menfi fikr-i milliyetten çıkan ve lisan-ı Arabîye karşı nefret ve zaaf-ı imandan tevellut eden meyl-ı tahrip saikasıyla tercüme edip Arabî aslını terk etmek, dinî terk ettirmektir!

âlem-i İslâm: İslâm âlemi
Arabî: Arapça.
avam: sıradan insanlar, halkın büyük çoğunluğu
Azamî imamlar: İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye bağlı büyük imamlar, Hanefi mezhebinin önder imamları, âlimler
binaen: -den dolayı, dayanarak.
cadde-i kübra: büyük cadde
cevaz: izin, müsaade
cihet: yön
derece: ölçü
diyar-ı baide: uzak diyarlar, ülkeler
diyar-ı âhar: diğer memleketler, ülkeler
ehl-i ilhad: hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar, dinsizler
eimme: imamlar
eimme-i müçtehidin: içtihat eden imamlar
Farisî: Farsça
Fatiha: Kur'ân-ı Kerîm'in birinci suresi
fetva: dini meselelerle tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'î hükum
fikr-i milliyet: milliyetçilik fikri
halbuki: oysa ki.
hamiyet-i İslâmiye: İslâmi gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma
hususî: özel
idlal etmek: saptırmak, azdırmak
ihtiyac-ı hakıkî: gerçek ihtiyaç.
imam: mezheple ilgili konularda kendisine uyulan büyük alim ve önder olan kimse
kuvvet-i iman: iman kuvveti
lisan: dil
lisan-ı Arabiye: Arap dili.
lisan-ı ehl-i cennet: cennette olanların lisanları, dilleri
maani-i mukaddese: mukaddes manalar
mahsus: has, özel
medar olmak: vesile, sebep olmak.
menfi: olumsuz, zararlı
merkez-i İslâmiyet: İslâmiyet merkezi
meyl-ı tahrip: yıkma arzusu
muazzam ümmet: Hz. Muhammed'e inanan ve tâbi olup bağlanan Müslümanların genel çoğunluğu
muhalif: karşıt, zıt
muhtaç: ihtiyaç içinde bulunan
mühim: önemli
nefret: tiksinme, ikrah.
rivayet: hadis, Peygamber Efendimizden duyulan bir haber veya hadisin aktarılması
saika: sevk eden, sürükleyen sebep
sair: diğer, öteki
sevk etme: sürme, sürükleme
tefehhum: fehmetme, anlama
tercume: çevirı
terk etmek: bırakmak.
tevellüt eden: doğan, meydana gelen
ulemaüssû: kötü âlimler
umum: bütün, genel
zaaf-ı iman: iman zayıflığı.

İKİNCİ İŞAREET

Şeair-i İslâmıyeyi tağyir eden ehl-i bid'a, evvelâ ulemaussûdan fetva istediler. Sabıkan beş vecihle hususî olduğunu gösterdiğimiz fetvayı gösterdiler.

Saniyen, ehl-i bid'a, ecnebi inkılâpçılarından böyle meş'um bir fikir aldılar ki: Avrupa, Katolik mezhebini beğenmeyerek, başta ihtilâlciler, inkılâpçılar ve feylesoflar olarak, Katolik mezhebine göre ehl-i bid'a ve mutezile telâkkî edilen Protestanlık mezhebini iltizam edip, Fransızların İhtilâl-ı Kebirinden istifade ederek, Katolik mezhebini kısmen tahrip edip Protestanlığı ilân ettiler.

İşte, körü korüne taklitçiliğe alışan buradaki hamiyetfüruşlar diyorlar ki: "Madem Hristiyan dininde böyle bir inkılâp oldu; bidayette inkılâpçılara murtet denildi, sonra Hristiyan olarak yine kabul edildi. Öyle ise, İslâmiyette de böyle dinî bir inkılâp olabilir."

Elcevap: Bu kıyasın, Birinci İşaretteki kıyastan daha ziyade farkı zahirdir. Çünkü, din-i İsevîde, yalnız esasat-ı diniye Hazret-i İsa Aleyhisselâmdan alındı. Hayat-ı içtimaiyeye ve füruat-ı şer'iyeye dair ekser ahkâmlar, Havariyyun ve sair ruesa-i ruhaniye tarafından teşkil edildi. Kısm-ı azamı kütüb-i sabıka-i mukaddeseden alındı. Hazret-i İsa Aleyhisselâm dünyaca hâkim ve sultan olmadığından ve kavanin-i umumiye-i içtimaiyeye merci olmadığından, esasat-ı diniyesi, hariçten bir libas giydirilmiş gibi, şeriat-ı Hristiyaniye namına örfî kanunlar, medenî dusturlar alınmış, başka bir suret verilmiş. Bu suret

ahkam: hükümler
bidayet: başlangıç.
dair: alâkalı, ilgili
din-i İsevi: Hristiyanlık, İsevîlik.
dustur: kanun, kaide
ecnebi: yabancı
ehl-i bid'a: doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gidenler, sonradan çıkan zararlı âdet ve uygulamaları dine mal etmeye çalışanlar
ekser: pek çok.
esasat-ı diniye: dinin esasları, rukunleri
evvela: ilk önce
fetva: dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'i hükum
feylesof: filozof
fikir: düşünce
füruat-ı şer'iye: dinin esas ve şartlarının dışındaki ikinci derecedeki meselelen
hâkim: iktidar sahibi
hamiyetfüruş: hamiyetli olduğunu göstermeye çalışan fedakârlık taslayan
hariç: dışarısı, dış dünyada.
Havariyyun: havariler, Hz. İsa'nın yardımcıları ve sahabelen olan on iki kişi
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hususî: özel
ihtilâlci: haddini aşıp zulmeden, düzeni bozan.
İhtilâl-i Kebir: büyük Fransız İhtilâli
ilan etmek: açıklamak, herkese duyurmak
iltizam etme: birinin tarafını tutma
inkılâp: büyük değişim, dönüşüm
İslâmiyet. Müslümanlık
istifade etme: faydalanma
kavanin-i umumiye-i içtimaiye: genel sosyal kanunlar, prensipler
kısmen: kısmî olarak.
kısm-ı azam: büyük kısım
kıyas: karşılaştırma
kütüb-i sabıka-i mukaddese: geçmişteki (Kur'an'dan önceki) mukaddes kitaplar
libas: elbise, giysi
medenî: uygar, modern
merci: kaynak.
meş'um: kötü, uğursuz
Mutezile: Allah'ı tenzih etmek maksadıyla meselelen sırf akılla izaha çalışan ve "Kul fiilinin yaratıcısıdır" görüşüne inanan batıl bir itikadî mezhep.
murtet: dinden çıkan
nam: ad.
örfî vakit: zamanın gerektirdiği şekilde olan
rüesa-i ruhaniye: ruhanî reisler, liderler
sabıkan: az önce geçtiği gibi
sair: diğer, öteki
saniyen: ikinci olarak
sultan: padişah, hükümdar
suret: biçim, tarz, şekil
şeair-i İslamiye: İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler
şeriat-ı Hristiyaniye: Hristiyanlık şeriatı, Hristiyanlık dininin hükum ve kanunlan
tağyir eden: değiştiren.
tahrip etme: harap etme, yıkma
telâkkî edilen: kabul edilen, anlaşılan
teşkil: meydana getirilme, oluşturulma
ulemaussu: ilmi kötüye kullanan alimler, geçici menfaatler ve baskılar veya baskılar karşısında hakikatleri gizleyen ve gerçekleri çarpıtan âlimler
vecih: yön, taraf
zahir: açık
ziyade: çok, fazla

tebdil edilse, o libas değiştirilse, yine Hazret-i İsa Aleyhisselâmın esas dini bâkî kalabilir, Hazret-i İsa Aleyhisselâmı inkâr ve tekzip çıkmaz.

Hâlbuki, din ve şeriat-ı İslâmiyenin sahibi olan Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm, iki cihanın sultanı, Şark ve Garp ve Endülüs ve Hint birer taht-ı saltanatı olduğundan, din-i İslâmın esasatını bizzat kendisi gösterdiği gibi, o dinin teferruatını ve sair ahkâmını, hatta en cuz'î adabını dahi bizzat o getiriyor, o haber veriyor, o emir veriyor. Demek, furuat-ı İslâmiye, değişmeye kabil bir libas hükmünde değil ki, onlar tebdil edilse esas din bâkî kalabilsin. Belki, esas-ı dine bir cesettir, lâakal bir cilttir. Onunla imtizaç ve iltiham etmiş, kabil-i tefrik değildir. Onları tebdil etmek, doğrudan doğruya Sahib-i Şenat'ı inkâr ve tekzip etmek çıkar.

Mezahibin ihtilâfı ise, Sahib-i Şeriatın gösterdiği nazarî düsturların tarz-ı tefehhümünden ileri gelmiştir. "Zaruriyat-ı diniye" denilen ve kabil-ı tevil olmayan ve "muhkemat" denilen düsturları ise, hiçbir cihette kabil-i tebdil değildir ve medar-ı içtihat olamaz. Onları tebdil eden, başını dinden çıkarıyor,

يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الْقَوْسِ (1)

kaidesine dahil oluyor.

Ehl-i bid'a, dinsizliklerine ve ilhatlarına şöyle bir bahane buluyorlar, diyorlar ki: "Âlem-i insaniyetin müteselsil hâdisatına sebep olan Fransız İhtilâl-i Kebirinde, papazlara ve rüesa-ı ruhaniyeye ve onların mezheb-i hassı olan

1- Okun yaydan ayrıldığı gibi dinden çıkarlar. (Hadis-i şerif: *Buhari* Feyzu'l-Kur'ân, 36. Tevhid, 23. Menâkib, 25. Megazi, 61. *Muslim*, Zekat, 36. Ebu *Davud*, Sunnet, 28. *Tirmizi*, Fiten, 24. Nesei, Zekât, 79. *İbni Mâce*, Mukaddime, 12.)

esas: asıl
esasat: esaslar
esas-ı din: dinin esası, aslı.
Fahr-ı Âlem: âlemin kendisiyle övündüğü insan, peygamberimiz Hz. Muhammed
füruat-ı İslâmiye: İslâmiyetin ayrıntı meseleleri
Garp: Batı dünyası, Avrupa
hadisat: hadiseler, olaylar
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hâlbuki: oysa ki
Hind: Hindistan
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtilaf: fikir ayrılığı
İhtilâl-i Kebir: büyük Fransız İhtilali
ilhad: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış
iltiham etmek: kaynaşmak, içiçe girmek.
imtizaç: birbiriyle karışma, uyum sağlama
inkar: reddetme, inanmama
kabil: olabilir, mümkün
kabil-i tebdil: değiştirilmesi mümkün
kabil-i tefrik: ayrılması mümkün, ayrılabilir
kabil-i tevil: yoruma açık, yorumlanabilir
kaide: kural, kanun
lâakal: en azından
libas: elbise
medar-ı içtihat: içtihat sebebi, dinde yeniliklere kapı açma
mezahip: mezhepler
mezheb-i has: en özel ve en eski mezhep
muhkemat: hükümlü, ihtiva eden ayetler, sağlam ve kuvvetli emirler
müteselsil: zincirleme, silsile, ardı ardına
nazari: teorik, bakışla ilgili görüş.
papaz: Hıristiyan din adamı
rüesa-ı ruhaniye: ruhani reisler
Sahib-i Şeriat: kanun koyucu, şeriat sahibi Hz. Muhammed.
sair: diğer, öteki
sultan: hükümdar
Şark: Doğu dünyası, Asya
şeriat-ı İslâmiye: İslâm, şeriatı, kanunları
taht-ı saltanat: idaresi ve kuvveti altında sultanlık makamı
tarz-ı tefehhüm: anlama şekli, anlayış tarzı
tebdil: değiştirme
teferruat: ayrıntılar
tekzip: yalanlama
zaruriyat-ı diniye: inanılması mutlaka gerekli olan dinin esasları.

adap: ahlâk ve terbiyenin gerektirdiği konuşma ve hareket tarzı
ahkam: hükümler, kanunlar
alem-i insaniyet: insanlık âlemi.
aleyhissalatu vesselam: Allah'ın salat ve selâmı onun üzerine olsun
bahane bulmak: her hangi bir şeyi sebep olarak ileri sürmek.
bâkî: ebedî, devamlı, kalıcı
ceset: vücut, beden.
cihan: âlem
cihet: yön, taraf
cilt: deri
cüz'î: basit.
dahil: içinde
din-i İslam: İslâm dini
düstur: kanun, kaide, prensip
ehl-i bid'a: doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gidenler, sonradan çıkarılan zararlı âdet ve uygulamaları dine mal etmeye çalışanlar
Endülüs: Batı Avrupa'da olan İber Yarımadasında kurulan İslâm ülkesi

Katolik mezhebine hücum edildi ve tahrip edildi. Sonra, çoklar tarafından tasvip edildi. Frenkler dahi ondan sonra daha zıyade terakki ettiler."

Elcevap: Bu kıyasın dahi, evvelki kıyaslar gibi, farkı zahirdir. Çünkü, Fransızlarda, havas ve hükûmet adamları elinde çok zaman din-i Hıristiyanî, bahusus Katolik mezhebi, bir vasıta-ı tahakkum ve istibdat olmuştu. Havas, o vasıta ile nüfuzlarını avam üzerinde idame ediyorlardı. Ve "serseri" tabir ettikleri avam tabakasında intıbaha gelen hamiyetperverlerini ve havas zalimlerin istibdadına karşı hücum eden hürriyetperverlerin mütefekkir kısımlarını ezmeye vasıta olduğundan ve dört yüz seneye yakın Frengistan'da ihtilâller ile istirahat-i beşeriyeyi bozmaya ve hayat-ı içtimaiyeyi zirüzeber etmeye bir sebep telâkki edildiğinden, o mezhebe, dinsizlik namına değil, belki Hıristiyanlığın diğer bir mezhebi namına hücum edildi. Ve tabaka-i avamda ve feylesoflarda bir küsmek, bir adavet hâsıl olmuştu ki, malûm hâdise-i tarihiye vukua gelmiştir.

Hâlbuki, din-i Muhammed (ASM) ve şeriat-ı İslâmiyeye karşı hiçbir mazlumun, hiçbir mütefekkirin hakkı yoktur ki, ondan şekva etsin. Çünkü onları küstürmüyor, onları himaye ediyor. Tarih-i İslâm meydandadır. İslâmlar içinde, bir iki vukuattan başka, dahilî muharebe-i diniye olmamış. Katolik mezhebi ise, dört yüz sene ihtilâlât-ı dahiliyeye sebep olmuş.

adavet: düşmanlık
avam: cahil halk tabakası sıradan insanlar
bahusus: özellikle.
dahili: içe dönük.
din-i Hristiyanî: Hıristiyanlık dini
din-i Muhammed: İslam dını.
evvel: önce
feylesof: filozof, felsefeyle uğraşan, felsefi
firenk: Avrupalı.
Frengistan: Avrupa
hadise-i tarihiye: tarihi hâdise tarihi olay
hamiyetperver: hamiyet duyguları besleyen, gayret sahibi
hâsıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan
havas: üst tabaka, seçkinler sınıfı
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
himaye: koruma
hücum: saldırma
hükumet: yönetim
hürriyetperver: hürriyet sever
idame: devam ettirme
ihtilâl: isyan, karışıklık.
İhtilâlât-ı dahiliye: iç karışıklıklar, çaşmalar
intıbah: uyanma, uyanış
istıbdat: keyfî idare sistemi, baskı ve zulüm
istirahat-ı beşeriye: insanlığın rahatı, huzuru
kıyas: karşılaştırma
malum: bilinen
mazlum: zulme uğramış
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri
muharebe-i dinîye: dini savaş
mütefekkir: düşünür
nam: ad.
serseri: boş gezen, gayesiz
şekva etme: şikayet etme.
şeriat-ı İslamiye: İslam şeriatı, İslâm Allah tarafından bildirilen hükümlerin hepsi
tabaka: sınıf, zümre
tabaka-i avam: avam tabakası, halk tabakası
tabir: ifade.
tahrip etme: yıkma, bozma
tarih-i İslam: İslam tarihi
tasvip edilme: uygun bulunma, onaylanma
telâkki etme: anlama, kabul etme.
terakki etme: yükselme, ilerleme
vasıta: araç.
vasıta-ı tahakkum: baskı ve zorbalık aracı
vuku: olma, meydana gelme
vukuat: vakalar, hâdiseler, olaylar
zahir: açık.
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zirüzeber: paramparça, karma karışık
ziyade: çok, fazla

Hem, *Islâmiyet, havastan ziyade avamın tahassungâhı olmuştur.* Vücub-i zekât ve hurmet-i riba ile, havassı, avamın üstünde müstebit yapmak değil, bir cihette hadim yapıyor,[2] خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ ۞[1] سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ diyor.

Hem, Kur'ân-ı Hakîm lisanıyla,

أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۞[3] أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ۞[4] أَفَلَا يَتَفَكَّرُونَ[5]

gibi kudsî havaleler ile aklı istişhat ediyor ve ikaz ediyor ve akla havale ediyor, tahkike sevk ediyor. Onun ile, ehl-i ilim ve ashab-ı akla, dın namına makam veriyor, ehemmiyet veriyor. Katolik mezhebi gibi aklı azletmiyor, ehl-i tefekkürü susturmuyor, körü körüne taklit istemiyor.

Hakikî Hıristiyanlık değil, belki şimdiki Hıristiyan dininin esasıyla Islâmiyetin esası muhim bir noktadan ayrıldığından, sabık farklar gibi, çok cihetlerle ayrı ayrı gidiyorlar. O mühim nokta şudur:

İslâmiyet, tevhid-i hakikî dinidir ki, vasıtaları, esbapları iskat ediyor, enaniyeti kınıyor, ubudiyet-i halise tesis ediyor. Nefsin rububiyetinden tut, tâ her nevi rububiyet-i batılayı katediyor, reddediyor. Bu sır içindir ki, havastan bir büyük insan tam dindar olsa, enaniyeti terk etmeye mecbur olur. Enaniyeti terk etmeyen, salâbet-ı diniyeyi ve kısmen de dınını terk eder.

1- Bir milletin efendisi, ona hizmet edendir. (Hadis-i şerif. *Keşfü'l-Hafa*, 2:463.)
2- İnsanların en hayırlısı onlara faydalı olandır. (Hadis-i şerif. *Keşfü'l-Hafa*, 1:393.)
3- Hiç akıl etmez misiniz? (Bakara Suresi, 44.)
4- Hiç düşünmezler mi? (Nisa Suresi, 82.)
5- Hiç tefekkür etmezler mi? (En'âm Suresi, 50.)

---

akla havale etme: aklın kabulleneceği bir şeyi sunma, makul
ashab-ı akıl: akıl sahipleri
avam: cahil halk tabakası, sıradan insanlar
azletme: ayırma, çıkarma, uzaklaştırma
cihet: yön, taraf
ehemmiyet: önem
ehl-i ilim: ilim sahipleri
ehl-i tefekkür: tefekkür edenler, düşünürler
enaniyet: kendini beğenme, benlik
esas: asıl, temel
esbap: sebepler
hadim: hizmetçi, hizmet eden
havale: bırakma, yollama
havass: üst tabaka, seçkinler, okumuşlar, bilginler sınıfı
hizmet: bir uğurda çalışma, gayret gösterme
hurmet-i riba: faizin haram olması
iskat etme: düşürme, hükümsüz kılma
ikaz: uyarma
İslâmiyet: Müslümanlık
istişhat: şahit gösterme
kısmen: kısmî olarak, bütünle ilgili bir bölüm
kudsî: her türlü kusur ve noksandan uzak, mukaddes
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lisan: dil
makam: mevki
mecbur: zorunda kalmış, zorunluluk
mezhep: bir dinin bazı noktalarında görüş farkları bulunan kollarından her biri
muhim: önemli
müstebit: diktatör, zulüm ve baskı yapan
namına: adına
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç
nevi: çeşit, tür
nokta: yön, yer, konu, sınır
red: reddetme
rububiyet: rablik, ilâhlık, varlıkların ihtiyaçlarını yerli yerince vermek, onları sevk, idare ve terbiye edip egemenlik altında bulundurmak
rububiyet-i batıla: batıl rububiyet, batıl ilâhlık iddia ve davranışları
sabık: önceki
salâbet-i diniye: dınını ve dının emirlerini korumak ve tatbik etmedeki ciddiyet ve sağlamlık
sevk etme: sürme, gönderme, sürükleme
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı
tahassungâh: sığınak
tahkik: doğru olup olmadığını araştırma
tefekkür: düşünme, zihni yorma
terk: bırakma
tesis etmek: kurmak, yerleştirmek
tevhid-i hakikî: Allah'ın varlığını gösteren delillere ısım ve sıfatlarıyla inanma
ubudiyet-i halise: halis, samimî kulluk
vasıta: aracı
vücub-i zekât: zekâtın farz olması
ziyade: çok, fazla

Şimdiki Hristiyanlık dini ise, "velediyet akıdesi"ni kabul ettiği için, vesait ve esbaba tesir-i hakikî verir. Din namına enaniyeti kırmaz, belki "Hazret-ı İsa Aleyhisselâmın bir mukaddes vekili" diye, o enaniyete bir kudsiyet verir. Onun için, dünyaca en büyük makam işgal eden Hristiyan havaslan, tam dindar olabilirler. Hatta Amerika'nın esbak Reis-i Cumhuru Wilson ve İngilizin esbak Reis-i Vükelâsı Lloyd George gibi çoklar var ki, mutaassıp birer papaz hükmünde dindar oldular. Müslümanlarda ise, öyle makamlara girenler, nadiren tam dindar ve salâbetli kalırlar. Çünkü gururu ve enaniyeti bırakamıyorlar. Takva-ı hakikî ise, gurur ve enaniyetle içtima edemiyor.

Evet, nasıl ki Hristiyan havassının taassubu, Müslüman havaslarının adem-i salâbeti mühim bir farkı gösteriyor; öyle de, Hristiyandan çıkan feylesoflar dinlerine karşı lâkayt veya muarız vaziyeti alması ve İslâmdan çıkan hükemaların kısm-ı azamı hikmetlerini esasat-ı İslâmiyeye bina etmesi, yine mühim bir farkı gösteriyor.

Hem ekseriyetle zindanlara ve musibetlere düşen âmî Hristiyanlar, dinden medet beklemiyorlar. Eskiden çoğu dinsiz oluyordular. Hatta Fransa'nın İhtilâl-i Kebirini çıkaran ve "serseri dinsiz" tabir edilen, tarihçe meşhur inkılâpçılar, o musibetzede avam kısmıdır. İslâmiyette ise, eksenyet-i mutlaka ile hapse ve musibete düşenler, dinden medet beklerler ve dindar oluyorlar. İşte bu hâl dahı mühim bir farkı gösteriyor.

adem-i salabet: dinin emirlerini yerine getirmede ve korumada samimiyetsizlik, ciddiyesizlik ve gevşeklik
âmî: gerçeği tam göremeyen sıradan basit insanlar
avam: halk.
bina etmek: yapmak, kurmak, inşa etmek.
dindar: dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
ekseriyetle: çoğunlukla
enaniyet: kendini beğenme, gurur, benlik
esasat-ı İslamiye: İslam esasları, asıl gerçek
esbak: daha önce geçmiş olan, eski.
esbap: sebepler
fark: ayrılık.
feylesof: filozof, felsefeci
hapis: zindan, cezaevi
havas: üst tabaka, seçkinler, okumuşlar
hükema: âlimler, bilginler
içtima: toplanma, bir araya gelme
İhtilal-i Kebir: büyük Fransız İhtilâli.
inkılâpçı: var olan sistemi değiştiren, bir hâlden başka bir hale çeviren, devrimci
İslâmiyet: Müslümanlık.
işgal eden: tutan, meşgul eden
kısm-ı azam: büyük bir bolum
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
lakayt: kıymet ve ehemmiyet vermeyen, ilgisiz
makam: mevki
medet: inayet, yardım
meşhur: tanınmış, bilinen
muarız: muhalefet eden, muhalif, karşıt
mukaddes: kutsal
musibet: felâket, belâ, sıkıntı.
musibetzede: belâya uğrayan, sıkıntıya düşen kimse
mutaassıp: koru korune bir fikre bağlı olan, tutucu
muhim: önemli
Müslüman: İslam dininden olan
nadiren: pek az, bulunarak.
namına: adına.
papaz: Hristiyan din adamı
salabet: sağlamlık, dayanma, sebat.
serseri: boş gezen, gayesiz
taassup: aşırı taraftarlık, şiddetli bağlılık.
tabir: ifade, söz
takva-i hakiki: gerçek takva, Allah korkusu
tesir-i hakiki: hakiki tesir, etki
vazıyet: durum
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden
velediyet akidesi: Hristiyanlıktaki Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğu şeklindeki batıl akide, inanç
vesaik: vasıtalar, araçlar, araçlar
zindan: hapishane.

ÜÇÜNCÜ İŞARET

Ehl-i bid'a diyorlar ki: "Bu taassub-i dînî bizi geri bıraktı. Bu asırda yaşamak, taassubu bırakmakla olur. Avrupa taassubu bıraktıktan sonra terakki etti."

Elcevap: Yanlışsınız ve aldanmışsınız! Veya aldatıyorsunuz. Çünkü Avrupa, dinine mutaassıptır. Hatta bir adî Bulgara veya bir nefer-i İngilize veya bir serseri Fransıza, "Sarık sar; sarmazsan hapse atılacaksın" denilse, taassupları muktezasınca diyecek: "Hapse değil, öldürseniz bile dinime ve milliyetime bu hakareti yapmayacağım."

Hem, tarih şahittir ki, ehl-i İslâm ne vakit dinine tam temessük etmişse, o zamana nispeten terakki etmiş; ne vakit salâbeti terk etmişse, tedenni etmiş. Hristiyanlık ise, bilâkıstır. Bu da muhim bir fark-ı esasîden neş'et etmiş.

Hem, İslâmiyet sair dinlere kıyas edilmez. Bir Müslüman, İslâmiyetten çıksa ve dinini terk etse, daha hiçbir peygamberi kabul edemez. Belki Cenab-ı Hakkı dahi inkar edemez ve belki hiçbir mukaddes şeyi tanımaz; belki kendinde kemalâta medar olacak bir vicdan bulunmaz, tefessuh eder. Onun için, İslâmiyet nazarında harbî kâfirin hakk-ı hayatı var. Hariçte olsa, musalâha etse; dahilde olsa, cizye verse İslâmiyetçe hayatı mahfuzdur. Fakat mürtedin hakk-ı hayatı yoktur. Çünkü vicdanı tefessüh eder, hayat-ı içtimaiyeye bir zehir hukmünü geçer. Hâlbuki, Hristiyanın bir dinsizi, yine hayat-ı içtimaiyeye nafi bir vaziyette kalabilir. Bazı mukaddesatı kabul eder ve

adî: bayağı, aşağı
asır: yüzyıl
bilâkıs: aksine, tersine
Cenab-ı Hak: Hz. Allah; hakkın ta kendisi olan, şeref ve yüceliğe sahibi Allah
cizye: vergi
dahil: içeride, içinde
ehl-i bid'a: doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gidenler; sonradan çıkarılan zararlı adetleri dine mal etmeye çalışanlar
ehl-i İslam: İslam topluluğu, Müslümanlar
fark-ı esasî: esastaki fark, temeldeki fark; ayrılık
hakaret: hakirlik, küçük düşürme
hakk-ı hayat: yaşama hakkı
harbî kâfir: İslam ülkesinde kendisine güvence verilen, kendisine geçici olarak İslâm ülkesine girme ve oturum izni verilen Müslüman olmayan kimse
hariç: dışta kalan
hayat: yaşayış
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat
hükmüne geçmek: yerinde olmak, yerine geçmek
ikrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama
İslamiyet: Müslümanlık
kemalat: faziletler, ahlâk güzelliği, mükemmellikler
kıyas: karşılaştırma
mahfuz: korunmuş, gözetilmiş
medar: sebep, vesile
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hâllerin ve özelliklerin tamamı
mukaddes: kutsal
mukaddesat: mukaddes olan şeyler
musalaha: karşılıklı anlaşma
mutaassıp: bir fikre bağlı olan, tutucu
mühim: önemli
mürtet: dinden dönen
Müslüman: İslam dininden olan
nafi: faydalı
nazar: bakış, itibar
nefer-i İngiliz: İngiliz asker
neş'et etme: ileri gelme, doğma, ortaya çıkma
nispeten: kıyaslayarak
peygamber: Allah'ın elçisi
sair: diğer, öteki
salâbet: sağlamlık, manevî kuvvet; dinin emirlerini korumada ve uygulamada ciddiyet
şahit: şahitlik yapan, ispatlayan
taassub-i dini: dine bağlılıktaki sağlamlık
taassup: bağlılık, tutuculuk
taassupları muktezasınca: tutucu ve bağlılıkları gereğince
tedenni etme: aşağı düşme, gerileme
tefessüh: bozulma, çürüme
temessük etme: sarılma, sıkıca tutunma
terakki: yükselme, ilerleme
terk: bırakma, vazgeçme
vakit: zaman
vaziyet: durum
vicdan: hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu

bazı peygamberlere inanabilir ve Cenab-ı Hakkı bir cihette tasdik edebilir.

Acaba, bu ehl-ı bid'a ve doğrusu ehl-ı ilhad, bu dinsizlikte hangi menfaati buluyorlar? Eğer idare ve asayişi düşunuyorlarsa, Allah'ı bilmeyen dınsız on serserının ıdaresi ve şerlerini defetmesi, bin ehl-i diyanetin idaresinden daha müşküldur. Eğer terakkıyı duşunuyorlarsa, öyle dınsizler idare-i hükûmete muzır olduklan gibi, terakkiye dahı mânidırler; terakkı ve ticaretın esası olan emnıyet ve asayişi kırıyorlar. Doğrusu, onlar meslekçe tahrîbatçıdırlar. Dünyada en büyük ahmak odur ki, böyle dinsiz serserilerden terakki ve saadet-i hayatiyeyi beklesin.

Boyle ahmaklardan muhım bir mevkii işgal eden birisi demiş ki: "Biz Allah Allah diye diye geri kaldık, Avrupa top tufek diye diye ıleri gıtti."

"Cevabü'l-ahmaku's-sukût" kaidesınce, boylelere karşı cevap sükûttur. Fakat bazı ahmakların arkasında bedbaht âkiller bulunduğundan, deriz ki:

Ey bîçareler! Bu dünya bir misafirhanedir. Her günde otuz bin şahıt, cenazelenyle "*elmevtu hakkun*" hukmunü imza ediyorlar ve o davaya şahadet ediyorlar. Ölümü öldurebilır mısınız? Bu şahıtlerı tekzıp edebilır mısınız? Madem edemiyorsunuz; mevt "Allah Allah" dedirtir. Sekeratta "Allah Allah" yenne, hangı topunuz, hangı tufeğiniz zulûmat-ı ebediyi o sekerattakinin önünde ışıklandırır, ye's-ı mutlakını ümıd-ı mutlaka çevirebilır?

ahmak: budala, aptal.
asayiş: emnıyet.
bedbaht: bahtsız, zavallı, tâlı sız.
bıçare: çaresız, zavallı.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısi olan buyukluk ve şeref sahıbi Allah.
cevabü'l-ahmaku's-sukût: ahmak olana en güzel cevap susmaktır.
cihet: yön, taraf.
dava: iddıa, ileri surulerek savunulan konu, duşunce.
def etme: yok etme, uzaklaştırma.
ehl-ı bid'a: dogru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gıdenler, sonradan çıkanlan zararlı şeylen dine mal etmeye çalışanlar.
ehl-i diyanet: dındarlar.
ehl-ı ilhad: dinden hak yolundan çıkıp batıl yola sapan ımansızlar, dınsızler.
elmevtü hakkun: olum gerçektir.
emniyet: güvenlik.
esas: asıl.
hukum: karar, emır.
idare: memleket ışlerının yurutulmesi, çekip çevrılmesi, yonetım.
ıdare-ı hükumet: hukumetın ıdaresi, yonetımı.
işgal eden: ıstılâ, zapt, bir yerı ele geçıren, oyalanan.
kaıde: esas, kural, prensıp.
mâni: engel olan.
menfaat: fayda, yarar.
meslek: tutulan yol, gıdış tarzı.
mevki: yer, makam.
mevt: olüm.
mısafirhane: geçıcı bekleme yerı.
muzır: zararlı.
muhım: onemlı.
muşkul: zor, guç.
peygamber: Allah ın elçısı.
saadet-i hayatiye: hayattakı mutluluk, huzur.
sekerat: olmek uzere olan bır kışının kendınden geçmesi, olum sarhoşluğu.
sukut: susma.
şahadet etme: tanıklık etme.
şahıt: gören, tanık.
şer: kotulük.
tahrıbat: yıkıp bozmalar.
tasdik: dogrulama, gerçekliğıni kabul etme.
tekzıp: yalanlama.
terakkı: yukselme, ılerleme.
ümid-i mutlak: tam ve kesin umıt.
ye's-i mutlak: tam umıtsızlık.
zulumat-ı ebedi: daımî karanlık, cehennem.

Madem ölüm var, kabre girilecek, bu hayat gidiyor, bâkî bir hayat geliyor; bir defa "top tüfek" denilse, bin defa "Allah Allah" demek lâzım gelir. Hem Allah yolunda olsa, tüfek de "Allah" der, top da "Allahü ekber" diye bağırır, "Allah" ile iftar eder, imsak eder.

DÖRDÜNCÜ İŞARET

Tahribatçı ehl-i bid'a iki kısımdır.

• Bir kısmı, güya din hesabına, İslâmiyete sadakat namına, guya dini milliyetle takviye etmek için, "Zaafa düşmüş din şecere-i nuraniyesini milliyet toprağında dikmek, kuvvetleştirmek istiyoruz" diye, dine taraftar vaziyeti gösteriyorlar.

• İkinci kısım, millet namına, milliyet hesabına, unsuriyete kuvvet vermek fikrine binaen, "Milleti İslâmiyetle aşılamak istiyoruz" diye, bid'aları icat ediyorlar.

Birinci kısma deriz ki:

Ey "sadık ahmak" itlakına mâsadak bîçare ulemaüssû veya meczup, akılsız, cahil sofîler! Hakikat-i kâinat içinde kökü yerleşmiş ve hakaik-i kâinata kökler salmış olan şecere-i tuba-i İslâmiyet, mevhum, muvakkat, cüz'î, hususî, menfî, belki esassız, garazkâr, zulümkâr, zulmanî unsuriyet toprağına dikilmez. Onu oraya dikmeye çalışmak, ahmakane ve tahribkârâne, bid'akârâne bir teşebbustur.

ahmak: sersem, budala, aptal
ahmakane: ahmakçasına, aptalca
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir
aşılamak: ıslah etme, iyileştirme, tohumlama
bâkî: ebedî, daimî
bîçare: çaresiz, zavallı.
bid akârâne: dinde olmayanı dine mal etmeye çalışarak.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
binaen: -den dolayı, dayanarak.
cahil: bilgisiz.
cüz'i: küçük, az parça.
ehl-i bid'a: doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gidenler
esas: asıl, temel
fikir: düşünce
garazkâr: düşmanca kasıdlı kin güderce
güya: sözde, sanki
hakaik-i kâinat: kâinatın hakikatleri, gerçekleri.
hususî: özel
itlak: adlandırma, isimlendirme
icat etme: vücuda getirme, ortaya çıkarma
iftar etme: Allah için helâl rızıkla yemeye başlama, Allah'ın adıyla yeme, oruç açma
imsak etme: yeme, içmeyi bırakma, oruca başlama, tutma
İslâmiyet: Müslümanlık
kabir: mezar
lâzım: gerekli
mâsadak: doğrulayıcı
meczup: deli, divane, cezbeye kapılmış, kendinden geçmiş
menfî: olumsuz, zararlı
mevhum: hakikatte olmayıp var zannedilen
millet: belli ırktan insanların tümü.
milliyet: ulusallık, millete özgü olma durumu
muvakkat: geçici
nam: ad.
namına: adına
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sadık: sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sofi: zahit, dindar
şecere-i nuraniye: nurlu ağaç
şecere-i tuba-i İslâmiyet: tuba ağacına benzeyen İslâmiyet ağacı
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahribkârâne: tahrip ederek, yıkarak
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
taraftar: taraf olan, yandaş
teşebbüs: girişim, kalkışma
ulemaüssû: kötü âlimler, geçici menfaatler uğruna hakikatleri gizleyen ve gerçekleri çarpıtan âlimler
unsuriyet: ırkçılık.
vaziyet: durum
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zulmanî: zulmedici karanlık.
zulümkâr: zalimce, zulmeden.

İkinci kısım milliyetçilere deriz ki:

Ey sarhoş hamiyetfüruşlar! Bir asır evvel milliyet asrı olabilirdi. Şu asır, unsuriyet asrı değil. Bolşevizm, sosyalizm meseleleri istilâ ediyor, unsuriyet fikrini kırıyor; unsuriyet asrı geçiyor. Ebedî ve daimî olan İslâmiyet milliyeti, muvakkat, dağdağalı unsuriyetle bağlanmaz ve aşılanmaz. Ve aşılamak olsa da, İslâm milletini ifsat ettiği gibi, unsuriyet milliyetini dahi ıslah edemez, ibka edemez.

Evet, muvakkat aşılamakta bir zevk ve bir muvakkat kuvvet görünüyor; fakat pek muvakkat ve akıbeti hatarlıdır. Hem, Türk unsurunda ebedî kabil-i iltıyam olmamak suretinde bir inşikak çıkacak. O vakit milletin kuvveti, bir şık bir şıkkın kuvvetini kırdığı için, hiçe inecek. İki dağ birbirine karşı bir mizanın iki gözünde bulunsa, bir batman kuvvet, o iki kuvvetle oynayabilir, yukarı kaldırır, aşağı indirir.

İkinci sual iki İşarettir. Birinci İşaret ki,

BEŞİNCİ İŞARET'tir. Muhim bir sualin, gayet muhtasar bir cevabıdır.

Sual: "Ahirzamanda Hazret-i Mehdî geleceğine ve fesada girmiş âlemi ıslah edeceğine dair müteaddit rivayat-ı sahıha var. Hâlbuki şu zaman cemaat zamanıdır, şahıs zamanı değil. Şahıs ne kadar dâhî ve hatta yüz dâhî derecesinde olsa, bir cemaatin mümessili olmazsa, bir cemaatın şahs-ı manevîsini temsil etmezse, muhalif bir cemaatın şahs-ı manevîsine karşı mağlûptur. Şu zamanda, kuvvet-i velâyetı ne kadar yüksek olursa olsun, böyle

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi. Kıyamet gününe yakın dönem
akıbet: sonuç
âlem: dünya
asır: yüzyıl
batman: yaklaşık 8 kg olan bir ağırlık ölçüsü
Bolşevizm: hürriyet adına bütün insanî değerleri tahribe yönelerek, hıçbir kanun, ölçü, değer tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen görüş.
cemaat: topluluk, birleşen insan topluluğu
dağdağa: gürültü, patırtı
dahî: son derece zekî
dâimî: sürekli, devamlı
dair: alakalı, ilgili
derece: ölçü
ebedî: sonsuz.
evvel: önce
fesat: bozulma, karışma
fikir: düşünce
gayet: son derece, çok
halbuki: oysa ki, doğrusu şu ki
hamiyetfüruş: kendini beğenerek, hamiyetli olduğunu iddia eden, fedakârlık taslayan.
hatar: tehlike
ıslah: iyileştirme, düzeltme
ibka etme: devamlı kılma, sürekli kılma
ifsat etme: fesada uğratma, bozma
inşikak: yarılma.

İslâm: Hz. Muhammed'in kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din
İslâmiyet: Müslümanlık.
istilâ etme: kaplama, yayılma
kabil-i iltiyam: yaranın hastalığın iyileşebilmesi, kapanabılır olması
kuvvet: kudret, güç
kuvvet-i velâyet: velâyet kuvveti.
mağlup: yenilmiş
mesele: ehemmiyetli iş, konu.
milliyet: ulusallık, millete özgü olma durumu
mizan: terazi
muhalif: zıt.
muhtasar: kısa, özet.
muvakkat: geçici
mümessil: temsilci
müteaddit: birçok.
rivayat-ı sahıha: sahih rivayetler. Peygamber Efendimizden doğru ve sağlam kanallardan nakledilen haber veya hadisler
sosyalizm: üretim araçlarının ferdi olmaktan çıkarılıp kamuya mal edilmesi ve gelir paylaşımının düzenlenmesi esaslarına dayanan doktrin
sual: soru
suret: biçim, görünüş.
şahıs: kişi, fert.
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
temsil: bir topluluğun veya bir kuruluşun adına hareket etme
unsur: millet, ırk.
unsuriyet: ırkçılık.
vakıt: zaman

bir cemaat-i beşeriyenin ifsadat-ı azîmesi içinde nasıl ıslah eder? Eğer Mehdînin bütün işleri harika olsa, şu dünyadaki hikmet-i İlâhiyeye ve kavanin-i âdetullaha muhalif düşer. Bu Mehdî meselesinin sırrını anlamak istiyoruz."

Elcevap: Cenab-ı Hak, kemal-i rahmetinden, şeriat-ı İslâmıyenin ebediyetine bir eser-i himayet olarak, her bir fesad-ı ümmet zamanında bir muslih veya bir müceddit veya bir halife-i zîşan veya bir kutb-i azam veya bir mürşid-i ekmel veyahut bir nevi mehdî hükmünde mübarek zatları göndermiş, fesadı izale edip, milleti ıslah etmiş, din-i Ahmedîyi (ASM) muhafaza etmiş.

Madem âdetı oyle cereyan ediyor, ahır zamanın en büyük fesadı zamanında, elbette en büyük bir müçtehit, hem en büyük bır muceddıt, hem hâkım, hem mehdî, hem mürşit, hem kutb-i azam olarak bir zat-ı nuranîyi gönderecek ve o zat da Ehl-ı Beyt-i Nebevîden olacaktır. Cenab-ı Hak bir dakika zarfında "beynessema velarz" âlemini bulutlarla doldurup boşalttığı gibi, bir saniyede denizin fırtınalarını teskin eder. Ve bahar içinde bir saatte yaz mevsiminin numunesini ve yazda bir saatte kış fırtınasını icat eden Kadîr-i Zülcelâl, Mehdî ile de, âlem-i İslâmın zulümatını dağıtabilir. Ve vaat etmiştir, vaadini elbette yapacaktır.

Kudret-ı İlâhiye noktasında bakılsa, gayet kolaydır. Eğer daire-i esbap ve hikmet-i Rabbaniye noktasında düşünülse, yine o kadar makul ve vukua lâyıktır ki, "Eğer

âdet: usul, gelenek.
ahır zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi kıyamet gününe yakın dönem.
âlem: varlık sınıflarından her bir dünya.
âlem-i İslâm: İslam âlemi.
beynessema velarz: yerle, gök arası.
cemaat-i beşeriye: insan topluluğu.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan büyüklük ve şeref sahibi Allah.
cereyan etme: geçmek, olmak, akmak.
daire-i esbap: sebepler dairesi, sahası.
din-i Ahmedî: Hz. Muhammed'in getirdiği İslam dini.
ebedîyet: sonsuzluk.
Ehl-i Beyt-i Nebevî: Peygamberimizin ailesine mensup ve onun neslinden olanlar.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
eser-i himayet: koruma, himaye etme eseri.
fesad-ı ümmet: ümmetin fesada girmesi, bozulması.
fesat: bozukluk.
gayet: son derece, çok.
hâkım: hukum sahibi.
halife-i zişan: şanlı halife.
harika: olağanüstü.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, yaratılıştaki ilâhi gaye.
hikmet-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı oluşu.
hukmunde: değerinde, yerinde.
ıslah: iyileştirme, düzeltme.
icat etme: vücuda getiren, yoktan yaratan.
ifsadat-i azîme: büyük bozulmalar, karışıklıklar.
izale: giderme.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kavanin-i âdetullah: kainatta işleyen ilâhî kanunlar.
kemal-i rahmet: rahmetin mükemmelliği.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, güç ve iktidarı.
kutb-i azam: birçok Müslumanın kendisine bağlandıkları büyük evliyalardan, zamanın en büyük mürşidi, en büyük kutup.
layık: uygun, munasip.
makul: akla uygun.
mehdî hükmünde: hidayete vesile olan mehdî yerinde, degerinde.
Mehdî: ahır zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak, zamanın anlayışına gore yenileyecek olan âlim ve onder zat.
mesele: konu.
muhafaza: koruma.
muhalif: zıt.
muslih: iyileştiren, düzelten.
mübarek: feyzli, kutlu.
muceddıt: hadis-i şerifte her asır başında gelecegi mujdelenen dinin yuksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına gore ve ortaya atılan yeni şubhe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren buyuk âlim.
müçtehit: ıçtıhat eden dın alımlerinin dını esaslar dahılınde Kur'an ve sunnete uygun bir şekilde fikir ve goruş ortaya koymalan, hukum vermelen.
mürşid-i ekmel: en mukemmel ve kusursuz doğru yol gostenci.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gosteren.
nevi: çeşit, tür.
nokta: yer, referans, konu, husus.
numune: ornek.
sır: gızlı hakikat, bir şeyin dikkat, tecrube, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yanı.
şeriat-ı İslâmiye: İslâm şeriatı, kanunları, İslam dini.
teskin etme: sakınleştırme, durdurma, dındırme.
vaat: söz verme.
vuku: meydana gelmek.
zat: kışı.
zat-ı nuranî: nurani zat, nurlu şahıs.
zulümat: karanlıklar.

Muhbir-i Sadıktan rıvayet olmazsa dahi, herhâlde öyle olmak lâzım gelir ve olacaktır" diye, ehl-i tefekkür hükmeder. Şöyle ki:

Felillâhilhamd,

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰٓى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰٓى اِبْرَاهِيمَ وَعَلٰٓى اٰلِ اِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ [1]

duası, umum ümmet, umum namazında, gunde beş defa tekrar ettikleri bu dua, bilmüşahede kabul olmuştur ki, Âl-ı Muhammed Aleyhıssalâtu Vesselâm, Âl-ı Ibrahım Aleyhisselâm gibi öyle bir vaziyet almış ki, umum mübarek sılsılelenn başında, umum aktâr ve âsânn mecmalarında o nuranî zatlar kumandanlık ediyorlar. [HAŞIYE] Ve oyle bir kesrettedırler ki, o kumandanlann mecmuu, muazzam bir ordu teşkil ediyorlar. Eğer maddî şekle girse ve bir tesanüt ıle bir fırka vaziyetini alsalar, Islâmıyet dınını millıyet-i mukaddese hükmünde rabıta-i ittifak ve intibah yapsalar, hıçbır milletın ordusu onlara karşı dayanamaz. Işte o pek kesretlı o muktedır ordu, Âl-i Muhammed Aleyhıssalâtu Vesselâmdır ve Hazret-i Mehdînın en has ordusudur.

HAŞİYE: Hatta onlardan bir tanesi olan Seyyid Ahmedü s-Sunusı, milyonlar mürıde kumandanlık ediyor. Seyyid Idrıs gibi dıger bir zat, yuz bınden fazla Müslümanlara kumandanlık edıyor. Seyyid Yahya gıbı bır başka seyyid, yüz bınler adamlara emîrlik ediyor ve hakeza... Bu Seyyidler kabilesinın efratlarında böyle zahırî kahramanlar çok olduğu gıbı, Seyyid Abdülkadir-i Geylânî, Seyyid Ebulhasen ı Şazelî, Seyyid Ahmed-i Bedevî gibi manevî kahramanların kahramanlan dahı varlarmış

1 Allah ım! Hazret-i Ibrahım e ve Hazret-i Ibrahım ın Âlıne rahmet ettıgın gıbı Efendımız Muhammed e ve Efendımız Muhammed ın Âlıne de bütün âlemlerde rahmet eyle. Şüphesız Sen her turlu hamd ovguye nıhayet derecede layık Hamid ve nıhayet derecede şanı yuce Mecîd sın

aktar: taraflar, her yer
âl: aile, soy
aleyhıssalâtü vesselâm. Allah ın salât ve selâmı onun uzerine olsun
aleyhısselam: Allah ın selamı onun uzerine olsun
Âl-I Ibrahim: Ibrahım ın aile fertlen
Âl-I Muhammed: Peygamberımızın soyundan olanlar, aile fertlen
asar: eserler
bilmüşahede: gorerek, goruldu-ğu gıbı.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
efrat: fertler, bireyler
ehl-ı tefekkur: Allah ın isım ve sıfatlarını, bunlann kaınat uzerindekı tecellılerını dusunen, dusunur
emir: baş, reıs
felillahılhamd: Allah a hamd olsun
fırka: grup, tumen
hakeza: boylece, bunun gıbı.
Hamid: ovulmeye deger, Dunya ve ahırette hamde layık Allah
has: ozel, seçkın
haşıye: dıpnot
Hazret-ı Mehdî: ahır zamanda tevhıdı esas alarak ımanı muhafaza edıp Islâmıyetı hurafelerden ve bıdalardan anndırarak zamanın anlayışına gore yenileyecek olan alım ve onder zat.
hukmetme: karar verme, düşunme sonucu bır kanıya varma
hukmunde: degennde, yerinde
Intıbah: uyanık olma
İslamıyet. Muslumanlık.
kabile: taife
kesret: cokluk
kumandan: komutan
layık. uygun
lâzım: gerekli
maddı: cısmanî
manevî: manaya aıt, manevî yonden
Mecıd: şan ve şeref sahıbi, cok yuce, ulu, azametlı Allah
mecma: toplanma yerı
mecmu: toplam, butun, hepsı
milliyet-I mukaddese: saf, temız Islamıyet mıllıyetı
muazzam: cok buyuk
Muhbır-ı Sadık: Allah ve ahıretle ılgılı doğru haberler veren Peygamberımız
muktedir: ıktıdarlı, guclu
mübarek: feyızlı, kutlu, hayırlı
mürıt: hakkın ve mürşıdının ıradesıne tâbı olan derviş
Müslüman: Islâm dınınden olan
nuranı: nurlu, ışık saçan
rabıta-i ittifak. bırlık bağlan
rahmet. merhamet etme, esırgeme, şefkat gosterme
rıvayet. nakıl, Peygamber Efendımızden duyulan bır haber veya hadısın nakledilmesı, aktarılması
Seyyid: Hz Muhammed ın temız soyundan gelen kımse
Seyyidler kabilesı: Peygamberımızın soyundan gelen sılsıle, topluluk
sılsıle: zıncır, soy kutugu
şan: şohret, un
tesanüt. dayanışma
teşkıl etme: meydana getırme
ümmet: Allah tarafından kendılerıne peygamber gonderılen ve bu peygambere ınanıp bağlanan cemaat.
vazıyet. durum, hâl
zahırı: gorunurdekı, gorunen
zat: kışı, şahıs

Evet, bugün tarih-i âlemde hiçbir nesil, şecere ile ve senetlerle ve an'ane ile birbirine muttasıl ve en yüksek şeref ve âlî haseb ve asîl nesep ile mümtaz hıçbir nesil yoktur ki, Âl-i Beytten gelen seyyidler nesli kadar kuvvetli ve ehemmiyetli bulunsun. Eski zamandan beri bütün ehl-i hakikatin fırkaları başında onlar ve ehl-i kemalin namdar reisleri yine onlardır. Şimdi de, kemiyeten milyonları geçen bir nesl-i mübarektir. Mütenebbih ve kalbleri imanlı ve muhabbet-i Nebevî ile dolu ve cihandeğer şeref-i intisabıyla serfirazdırlar. Böyle bir cemaat-i azîme içindeki mukaddes kuvveti tehyiç edecek ve uyandıracak hâdisat-ı azîme vücuda geliyor. Elbette o kuvvet-i azîmedeki bir hamiyet-i âliye feveran edecek ve Hazret-i Mehdî başına geçip, tarik-ı hak ve hakikate sevk edecek. Böyle olmak ve böyle olmasını, bu kıştan sonra baharın gelmesi gibi, âdetullahtan ve rahmet-i İlâhiyeden bekleriz ve beklemekte haklıyız.

İkinci İşaret, yanı,

ALTINCI İŞARET

Hazret-i Mehdînin cemiyet-i nuraniyesi, Sûfyan komitesinin tahribatçı rejim-i bid'akârânesini tamir edecek, sünnet-i seniyeyi ihya edecek, yani âlem-i İslâmiyette risalet-ı Ahmediyeyi (ASM) inkâr niyetiyle şeriat-ı Ahmediyeyi (ASM) tahrîbe çalışan Sûfyan komitesi, Hazret-i Mehdî cemiyetinin mu'cizekâr manevî kılıcıyla öldürülecek ve dağıtılacak.

Hem âlem-i insaniyette inkâr-ı ulûhiyet niyetiyle medeniyet ve mukaddesat-ı beşeriyeyi zırzüzeber eden

tasdik etme
inkâr: reddetme, inanmama
inkar-ı uluhıyet: Cenab-ı Allah'ı inkar fikri
kemiyeten: sayı bakımından
komite: heyet, komisyon
kuvvet-i azîme: büyük kuvvet
manevî: manaya ait, manevî yönden
medeniyet: medenîlik, uygarlık
mu'cizekar: mu'cize sahibi
muhabbet-i Nebevî: Peygamber sevgisi
mukaddes: kutsal, temiz
mukaddesat-ı beşeriye: insanların kusursuz ve temiz gördükleri şeyler, kutsal değerler
muttasıl: bitişik, yapışık
mümtaz: seçkin
mütenebbih: uyanık, uyanmış
namdar: nam, şan, şöhret sahibi
nesep: soy, nesil, atalar zincir
nesil: kuşak
nesl-i mübarek: mübarek ve temiz nesil, asil soy
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
reis: başkan, önder
rejim-i bid'akârane: uydurmaca rejim
risalet-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği
senet: kuvvetli delili olabilecek söz, belge
serfiraz: başta gelen, benzerlerinden üstün, seçkin
seyyid: Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse
Sûfyan: ahir zamanda gelecek ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli dinsiz ve münafık şahıs
sünnet-i seniye: Peygamberimizin sözlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yüksek ve kıymetli hâller, prensipler
şecere: soy ağacı
şeref-i intisap: bağlanma, katılma şerefi
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tarih-i alem: dünya tarihi
tarik-i hak: hak ve hakikat yolu
tehyiç etme: heyecanlandırma, harekete geçirme
zırzüzeber: paramparça, darmadağınık

âdetullah: Allah'ın tabiata ve eşyaya koyduğu kanun ve prensipler
alem-i insaniyet: insanlık âlemi
alem-i İslamiyet: İslâm dünyası
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in ailesinden olan Efendimizin soyu
alî: yüce, yüksek
an'ane: örf, nakledilen söz, gelenek
cemaat-i azîme: büyük ve kalabalık cemaat
cemiyet: topluluk
cemiyet-i nuraniye: nurlu cemiyet, nur saçan topluluk
cihandeğer: çok kıymetli, dünyaya değer
ehemmiyet: önem
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
ehl-i kemal: kemal sahibi olanlar
feveran: kaynama, fışkırma, çıkma
fırka: cemaat, grup
hadisat-ı azîme: büyük hâdiseler
hakikat: gerçek
hamiyet-i âliye: yüksek, üstün gayret, çaba ve çalışma
haseb: asilik, soy temizliği
Hazret-i Mehdî: ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslamiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat
ihya etme: diriltme, hayat verme, yaşatma
iman: inanma, itikat, inanç, hak din olan İslâmı kabul ve

Deccal komitesini, Hazret-i İsa Aleyhisselâmın din-i hakikîsini İslâmiyetin hakikatiyle birleştirmeye çalışan hamiyetkâr ve fedakâr bir İsevî cemaatı namı altında ve "Müslüman İsevîleri" unvanına lâyık bir cemiyet, o Deccal komitesini, Hazret-i İsa Aleyhisselâmın riyaseti altında öldürecek ve dağıtacak, beşeri inkâr-ı ulûhiyetten kurtaracak.

Şu muhim sır pek uzundur. Başka yerlerde bir nebze bahsettiğimizden burada bu kısa işaretle iktifa ediyoruz.

YEDİNCİ İŞARET

Yani, üçüncü sual: *Diyorlar ki:* "Senin eski zamandaki mudafaatın ve İslâmiyet hakkındaki mucahedatın, şimdiki tarzda değil. Hem Avrupa'ya karşı İslâmiyeti müdafaa eden mütefekkirîn tarzında gitmiyorsun. Neden Eski Said vaziyetini değiştirdin? Neden manevî mücahidîn-i İslâmiye tarzında hareket etmiyorsun?"

Elcevap: Eski Said ile mütefekkirîn kısmı, felsefe-i beşeriyenin ve hikmet-i Avrupaiyenin dusturlarını kısmen kabul edip, onların sıfâhlarıyla onlarla mübareze ediyorlar, bir derece onları kabul ediyorlar. Bir kısım dusturlarını, fünun-i müspete suretinde lâyetezelzel teslim ediyorlar, o suretle, İslâmiyetin hakikî kıymetini gösteremiyorlar. Âdeta, kökleri çok derin zannettikleri hikmetin dallarıyla İslâmiyeti aşılıyorlar, guya takviye ediyorlar. Bu tarzda galebe az olduğundan ve İslâmiyetin kıymetini bir derece tenzil etmek olduğundan, o mesleği terk ettim.

âdeta: sanki
bahsetme: konuşma, söz etme
beşer: insanlık.
cemaat: topluluk
cemiyet: topluluk, toplum
Deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmı şeain tahrip edecegi tanıtte görulmemiş zulümlen nıfakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
derece: miktar, ölçü
din-i hakıkı: gerçek din.
dustur: kanun, kaide, prensip
fedakar: feda eden, şahsî menfaatlerini hıçe sayan, kendini bir gayeye adayan.
felsefe-i beşeriye: insanların geliştirdikten fikir felsefe
fünun-i muspet: muspet fenler, pozitif ilmler, deneysel bilimler
galebe. galip gelme, ustunluk
güya: sanki
hakıkat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
hamıyetkar: gayreth, gayret ve çaba gosreren.
hikmet: felsefe, akıl
hikmet-ı Avrupaiye: Avrupa düşuncesi, Avrupa felsefesi
İktıfa: kafi gorme, yetınme
İnkar-ı uluhiyet: Cenab-ı Allah'ı inkâr fikrı, düşuncesi.
İsevî: Hz. İsa'nın dınınden olanlar
İslamiyet: Muslumanlık.
kıymet: değer
komite: heyet.
layetezelzel: sarsılmaz, parçalanmaz
lâyık: uygun, yakışır
manevî: manaya aıt, manevî yonden
meslek: gidiş, tutulan yol
mubareze: kavga, dovüşme
mucahedat: mucahedeler, mucadele ve hızmet.
mücahidîn-i İslâmiye: İslâm için gayret gosterenler, cihad edenler
müdafaa: savunma
mudafaat: savunmalar
muhim: onemlı
Musluman: İslâm dınınden olan
mutefekkır: duşunur
mutefekkırın: duşunurler
nam: ad, ısım.
nebze: bır parça.
rıyaset: reislık, başkanlık.
sır: gizli hakıkat, bir şeyın dıkkat, yetenek, tecrube ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince ve en zor yanı
sual: soru
suret: bıçım, tarz
takvıye etme: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma
tarz: bıçım, şekil, usul, uslup
tenzii etme: indirme, duşurme
terk etme: bırakma.
teslim: doğrulama.
ünvan: ad
vazıyet. durum, hâl
zan: sanma

Hem bilfiil gösterdim ki, İslâmiyetin esasları o kadar derindir ki, felsefenin en derin esasları onlara yetişmez, belki sathî kalır. Otuzuncu Söz, Yirmi Dördüncü Mektup, Yirmi Dokuzuncu Söz bu hakikatı bürhanlarıyla ispat ederek göstermiştir. Eski meslekte, felsefeyi derin zannedip, ahkâm-ı İslâmiyeyi zahirî telâkki edip, felsefenin dallarıyla bağlamakla durutmak ve muhafaza edilmek zannediliyordu. Hâlbuki, felsefenin dusturlarının ne haddi var ki onlara yetişsin?

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [1]

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ أَنْ هَدَيْنَا

اللّٰهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ [2]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ

عَلٰى سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ وَعَلٰى آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ [3]

Sekizinci Kısım olan Rumuzat-ı Semaniye

Sekiz Remizdir, yani sekiz küçük risaledir. Şu remizlerin esası, ilm-i cifrin mühim bir dusturu ve ulûm-ı hafiyenin mühim bir anahtarı ve bir kısım esrar-ı gaybiye-i Kur'âniyenin mühim bir mıftahı olan tevafuktur. İlerde başka bir mecmuada neşredileceğinden buraya derç edilmedi.

1. Seni her turlu noksandan tenzih ederiz. Senin bize ogrettuğinden başka bizim hıçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her ışı hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)
2. Lutfedip, hidayetuyle bizi bu nimete kavuşturan Allah a hamd olsun. Yoksa Allah bizi doğru yola iletmeseydi, biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbımızın peygamberleri bize hakkı getirmişlerdir. (A'raf Suresi, 43.)
3. Allahım! Efendimiz İbrahim e ve Hazret-i İbrahim in Âline rahmet ettiğin gibi, Efendimiz Muhammed e ve Efendimiz Muhammed in Âline de butun alemlerde rahmet eyle. Şuphesız Sen her turlu hamd ovguye nihayet derecede layık Hamid ve nihayet derecede şanı yuce Mecid sın.

ahkâm-ı İslâmiye: İslâmın hukumlerı, esasları.
bilfiil: yaparak.
bürhan: delil, ispat, kanıt.
derç edilmek: yerleştırmek, içine konulmak.
dustur: kanun, kaide, prensıp.
esas: asıl, temel.
esrar-ı gaybiye-i Kur'aniye: Kur'an ın gizli ılımlerden soz eden sırları.
hakıkat: gerçek.
hâlbuki: oysa kı.
hamd: ovme.
Hamid: dunya ve ahırette hamde layık olan Allah.
hidayet: doğru olan.
hikmet: ilâhi gaye, fayda.
ilm-i cifir: cifir ılmı, harflerin sayı degerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim.
ispat: doğruyu delil gostererek meydana koyma.
Mecid: şan ve şeref sahibi, çok buyuk, yuce Allah.
mecmua: kitap.
meslek: gıdış tutulan yol.
mıftah: anahtar.
muhafaza edilme: koruma, korunma.
muhim: onemlı.
neşredilmek: yayınlanmak.
nimet: lutuf, ıhsan.
noksan: eksıklık.
peygamber: Allah ın elçısı.
Rab: yaratan, buyuten, terbiye eden Allah.
rahmet: merhamet etme, esirgeme.
remız: ışaret.
Rumuzat-ı Semaniye: "Yedi Remiz" adını taşıyan bir risale.
sathî: ustun, korü, yuzeysel.
şan: şohret, un.
telakki etme: kabul etme, anlama.
tenzih: Allah ı şanına layık olmayan şeylerden uzak ve yuce tutma.
tevafuk: uygunluk.
ulûm-ı hafiye: gızlı ılımler, ancak Peygambere vans olan, muhakkıklerce ve bır kısım hakıkatlerin sırlarını bilen, âlimlerce bilinen ilimler.
zahiri: gorunurdeki, açık, gorunurde.
zan: sanma.

Dokuzuncu Kısım

Telvihat-ı İs'a

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(1) أَلَآ إِنَّ أَوْلِيَآءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Şu kısım, turuk-i velâyet hakkında olup Dokuz Telvihtir.

BİRİNCİ TELVİH

Tasavvuf, tarikat, velâyet, seyrüsülûk namları altında şinn, nuranî, neşeli, ruhanî bir hakikat-i kudsıye vardır ki, o hakikat-i kudsiyeyi ilân eden, ders veren, tavsif eden binler cilt kitap, ehl-i zevk ve keşfin muhakkikleri yazmışlar, o hakikati ümmete ve bize söylemişler (2) جَزَاهُمُ اللّٰهُ خَيْرًا كَثِيرًا Biz, o muhit denizinden birkaç katre hükmünde birkaç reşhalarını şu zamanın bazı ilcaatına binaen göstereceğiz.

Sual: Tarikat nedir?

Elcevap: Tarikatin gaye-i maksadı, marifet ve inkişaf-ı hakaik-ı imaniye olarak, Mirac-ı Ahmedînin (ASM) gölgesinde ve sâyesi altında kalb ayağıyla bir seyrüsülûk-i ruhanî neticesinde, zevkî, hâlî ve bir derece şuhudî hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeye mazhariyet, *tarikat, tasavvuf* namıyla ulvî bir sırr-ı insanî ve bir kemal-ı beşerîdir.

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla • Bilin ki Allah'ın dostları için ne bir korku vardır ne de onlar mahzun olurlar. (Yunus Suresi, 62.)

2. Allah onları bol hayırlarla mukafatlandırsın

binaen: -den dolayı, dayanarak.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i zevk ve keşif: iman hakikatleri kendilerine açılan ve bu gerçeklerin zevkine erişen kimseler.
gaye-i maksat: asıl gaye, esas hedef.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.
hakikat: gerçek.
hakikat-i kudsiye: kudsî, yüce hakikat.
hâlî: hâl ile ilgili, davranışa ait.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilân: açıklamak, herkese duyurmak.
ilcaat: zorunluluklar, mecburiyetler, gerekler.
inkişaf-ı hakaik-i imaniye: iman hakikatlerinin açılması, anlaşılması.
katre: damla.
kemal-i beşerî: insanlara ait gelişme olgunluk.
kısım: parça.
mahzun olmak: hüzünlü olmak, üzülmek.
marifet: bilme, tanıma.
mazhariyet: erişme, kavuşma, şereflenme.
Mirac-ı Ahmedî: Peygamberimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen ve hâlen çıkması.
muhakkik: gerçeği araştırıp bulan ve delilleriyle bilen âlimler.
muhit: kuşatan okyanus, büyük deniz.
mükâfat: ödül.
nam: ad, isim.
netice: sonuç.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmetü bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
reşha: sızıntı, damla.
ruhanî: manevî âlem, ruh âlemine ait.
seyrüsuluk: bir terbiye yoluna girip devam etme, iman esaslarına ulaşmak için bir rehberin önculuğunde çıkılan manevî yolculuk.
seyrüsülûk-i ruhanî: İlâhî hakikatlere ulaşmak için ruhen ve manen bir terbiye yoluna girip devam etme.
sırr-ı insanî: insana ait sır.
sual: soru.
şirin: tatlı.
şuhudî: keşfe ve görmeye dair, görerek.
tarikat: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde, mürdin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tasavvuf: İslam prensiplerine dayanarak, nefsi dünya alâ kalarından ve sevgisinden kesip Allah'a ulaşma yolundaki kalbe, ahlaka, nefse, ruha, marifete, makama ve batınî şeylere ait bilgiler.
tavsif etme: etraflıca tanıtma, anlatma, bildirme.
telvih: açıklama, izah.
telvihat-ı İs'a: dokuz telvih, açıklama, dolayısıyla anlaşılan düşünce.
turuk-i velâyet: velâyet yolları.
ulvî: yüksek, yüce.
ümmet: Müslümanların tamamı.
velayet: velîlik, Allah dostluğu.

Evet, şu kâinatta insan bir fihrist-i camia olduğundan, insanın kalbi binler âlemin harita-ı maneviyesi hükmündedir. Evet, insanın kafasındaki dimağı, hadsız telsiz telgraf ve telefonların santral denilen merkezi misillü, kâinatın bir nevi merkez-i manevîsi olduğunu gösteren hadsiz fünun ve ulûm-i beşeriye olduğu gibi, insanın mahiyetindeki kalbi dahi, hadsız hakaık-ı kâinatın mazharı, medan, çekirdeği olduğunu had ve hesaba gelmeyen ehl-i velâyetin yazdıklan milyonlarla nuranî kitaplar gösteriyorlar.

İşte, madem kalb ve dımağ-ı insanî bu merkezdedir, çekirdek hâletinde bir şecere-i azîmenin cihazatını tazammun eder ve ebedî, uhrevî, haşmetli bır makınenın aletlerı ve çarklan içinde derç edilmiştir; elbette ve her hâlde, o kalbin Fâtır'ı, o kalbi işlettirmesini ve bilkuvve tavırdan bilfiil vaziyetine çıkarmasını ve inkışafını ve hareketini irade etmiş kı, öyle yapmış. Madem irade etmiş, elbette o kalb dahı akıl gibi işleyecek. Ve kalbi işlettirmek için en büyük vasıta, velâyet meratibınde zıkr-i İlâhî ile tarikat yolunda hakaik-ı imaniyeye teveccüh etmektır.

İKİNCİ TELVİH

Bu seyrüsülûk-i kalbînin ve hareket-i ruhaniyenin miftahları ve vesilelen, zikr-ı Ilâhî ve tefekkurdur. Bu zıkır ve fıkrın mehasinı tadat ile bitmez. Hadsiz fevaıd-i uhreviyeden ve kemalât-ı insaniyeden kat-ı nazar, yalnız şu dağdağalı hayat-ı dünyeviyeye aıt cüz'î bir faydası şudur kı:

Her ınsan, hayatın dağdağasından ve ağır tekâlifinden bır derece kurtulmak ve teneffüs etmek ıçın, herhâlde bır

alet: araç, aygıt.
bilfiil: yaparak, yapmakta
bilkuvve: düşünce hallnde potansiyel olarak.
cihazat: cıhazlar, azalar
cuz'î: kuçuk
dagdaga: gurultu boş yere telaş ve zorluklar
derç edilme: yerleştırme
derece: mıktar olçu
dımag-ı insanı: insanın bellegı beynı
ebedî: sonsuz.
ehl-ı velayet: velî olanlar Allahın dostluğunu kazananlar
faıde: fayda
Fatır: benzersiz ve harlka şeyleri yaratan her şeyi farklı fıtratlarda yaratan Allah
fevaıd-ı uhreviye: ahıret ıçın faydalar ahırete dair faydalar
fihrıste-ı camia: kapsamlı fihrıste lıste
fikır: denn duşunce
fünun: fenler fen ılımlen
hadsız: sınırsız sonsuz.
hakaik-ı imanıye: ımanı hakıkatlerı
hakaik-ı kaınat: kaınat hakıkatlerı gerçeklen
hâlet: hâl suret.
hareket-ı ruhanıye: ruhanı seyır ve hareket
harita-ı maneviye: manevî hanta
haşmet: ıhtışam heybet.
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
hükmünde: degerınde yerınde
inkışaf: açıga çıkma keşfolunma
irade etme: dileme, isteme
kaınat: alem
kat-ı nazar: dikkate almamak
kemalât-ı insanıye: insana aıt mukemmellıkler olgunluklar
mahiyet: ıç yuz
mazhar: gorunduğu yer
medar: dayanak noktası sebep
mehasln: güzellikler
meratıp: mertebeler dereceler
merkez-i manevı: manevî mer kez
mıftah: anahtar
mısıllü: gıbı benzen
nevı: çeşır
nurani: nurlu ışık saçan
seyrusuluk-ı kalbi: kalb yoluyla manevı makamlarda Ilâhi hakıkatlere ulaşmak ıçın bır rehberin onculuğunde çıkılan manevî eğıtım yolu.
şecere-i azıme: buyuk ağaç.
tadat: sayma
tarikat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozeterınde murıdın takıp edeceğı terbıye usul ve yolu
tavır: cutum durum
tazammun: ıhtıva etme ıçıne alma
tefekkür: varlıklar uzerinde Allahı tanımayı sonuç verecek şekılde derın duşunme
tekâlif: teklıfler sorumluluklar.
telvih: onemlı açıklama
telvihat: onemlı açıklamalar
teneffüs etmek: yorgunluk gıdermek ıçın kısa dınlenme
teveccüh: yonelme
uhrevı: ahırete dair
ulum-ı beşeriye: insan aklına dayalı ılmler beşerı ılmler
vasıta: aracı araç.
vazıyet: durum
velayet: velıllk, Allah dostlugu
vesile: vasıta
zıkır: çeşıtlı şekıllerde Esma-i Husnayı soyleme bellı zamanlar da bellı dualan bellı mıktarda ve bellı şekılde okuma
zıkr-i ilahı: Allah'ı zıkretmek.

teselli ister, bir zevki arar ve vahşeti ızale edecek bir ünsiyeti taharri eder. Medeniyet-i insaniye neticesindeki içtimaat-ı ünsiyetkârâne, on insanda bir ikisine muvakkat olarak, belki gafletkârâne ve sarhoşçasına bir ünsiyet ve bir ülfet ve bir teselli verir. Fakat yüzde sekseni ya dağlarda, derelerde münferit yaşıyor, ya derd-i maişet onu ücra köşelere sevk ediyor, ya musibetler ve ihtiyarlık gibi ahireti düşündüren vasıtalar cihetiyle insanların cemaatlerinden gelen ünsiyetten mahrumdurlar. O hâl onlara ünsiyet verip teselli etmez.

İşte böylelerin hakîkî tesellisi ve ciddî ünsiyeti ve tatlı zevki, zikir ve fikir vasıtasıyla kalbi işletmek, o ücra köşelerde, o vahşetli dağ ve sıkıntılı derelerde kalbine müteveccih olup "Allah" diyerek kalbi ile ünsiyet edip, o ünsiyet ile, etrafında vahşetle ona bakan eşyayı ünsiyetkârâne tebessüm vaziyetinde düşünüp, "Zikrettiğim Hâlık'ımın hadsiz ibadı her tarafta bulunduğu gibi, bu vahşetgâhımda da çokturlar. Ben yalnız değilim, tevahhuş manasızdır" diyerek, imanlı bir hayattan ünsiyetli bir zevk alır, saadet-ı hayatıye manasını anlar, Allah'a şükreder.

ÜÇÜNCÜ TELVİH

Velâyet bir hüccet-i risalettir, tarîkat bir bürhan-ı şeriattır. Çünkü risaletin tebliğ ettiği hakaik-ı imaniyeyi, velâyet bir nevi şuhud-i kalbî ve zevk-i ruhanî ile aynelyakîn derecesinde görür, tasdik eder. Onun tasdıkı, Risaletin hakkaniyetine kat'î bir hüccettir. Şeriat ders verdiği ahkâmın hakaikını, tarikat, zevkiyle, keşfiyle ve ondan

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
ahkâm: emirler, hükümler
aynelyakîn: bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
burhan-ı şeriat: şeriatın delili
cemaat: topluluk.
ciddî: hakiki
cihet: yön, taraf
derd-i maişet: geçim sıkıntısı
derece: mertebe, basamak.
fikir: derin düşünce
gafletkârâne: dalgınca, duyarsızlık içinde
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri
hakiki: gerçek.
hakkaniyet: doğruluk.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah
hüccet: delil, burhan, kanıt.
hüccet-i risalet: peygamberlik delili, kanıtı
ibad: kullar
içtimaat-ı ünsiyetkârane: alışkanlık, arkadaşlık ve dostluğa dayalı birliktelikler, topluluklar oluşturma
İman: inanma, İtikat, İslâm dinini kabul ve tasdik etmek.
ızale: giderme
kat'i: kesin
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalb gözüyle görme
mahrum: yoksun
mana: anlam
medeniyet-i insaniye: insanlık medeniyeti
musibet: felâket, belâ, sıkıntı.
muvakkat: geçici
münferit: yalnız, kendi başına
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür
risalet: peygamberlik.
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.

sevk etme: sürme, gönderme, harekete geçirme
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şuhud-i kalbi: kalb gözü ile görmeler
şükretmek: minnettarlık ifade etmek, teşekkür
taharri etme: arama, araştırma.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürdin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tasdik etme: doğrulama
tebessum: gülümseme
tebliğ etmek: ulaştırmak, bildirmek.
telvih: açıklama, izah
teselli: avunma
tevahhuş: korkma, ürkme
ücra: tenha, sakın ve uzak yer
ülfet: kaynaşma, alışma
ünsiyet: dostluk, arkadaşlık, yakınlık.
ünsiyetkarane: hoşa gidercesine, cana yakın bir şekilde, dostça
vahşet: yabanılık, vahşılık, korkulu.
vahşetgah: yalnızlık yeri, ürkütücü yer
vasıta: araç, aracı
vaziyet: durum, hâl
velâyet: velilik, Allah dostluğu
zevk-i ruhani: ruha ait zevk.
zikir: tesbih ile çeşitli şekiller de Esmâ-ı Husnayı söyleme belli zamanlarda belli duaları belli miktarda ve belli şekilde okuma

istifadesiyle ve istifazasıyla o ahkâm-ı şeriatın hak olduğuna ve Hak'tan geldiğine bir bürhan-ı bâhirdir. Evet, nasıl ki velâyet ve tarikat, risalet ve şeriatın hüccetı ve delilidir, öyle de, İslâmiyetin bir sırr-ı kemali ve medar-ı envan ve insanıyetin İslâmiyet sırrıyla bir maden-i terakkiyatı ve bir menba-ı tefeyyüzatıdır.

İşte bu sırr-ı azîmin bu derece ehemmiyetiyle beraber, bazı fırak-ı dâlle, onun inkârı tarafına gitmişler, kendilen mahrum kaldıklan o envardan başkalannın mahrumiyetine sebep olmuşlar. En ziyade medar-ı teessuf şudur ki:

Ehl-i Sünnet ve Cemaatin bir kısım zahirî uleması ve Ehl-i Sünnet ve Cemaate mensup bir kısım ehl-i siyaset gafil insanlar, ehl-i tarikatin içinde gördukleri bazı suiistimalâtı ve bir kısım hatıatı bahane ederek, o hazine-i uzmayı kapatmak, belki tahrip etmek ve bir nevi âb-ı hayatı dağıtan o kevser menbaını kurutmak için çalışıyorlar. Hâlbuki, eşyada kusursuz ve her cihetı hayırlı şeyler, meşrepler, meslekler az bulunur. Alâküllihâl bazı kusurlar ve suiistimalât, olacak. Çünkü, ehil olmayanlar bir işe girseler, elbette suiistimal ederler. Fakat Cenab-ı Hak, ahirette muhasebe-i a'mal dusturuyla, adalet-i Rabbaniyesini hasenat ve seyyiatın muvazenesiyle gösteriyor. Yanı, hasenat racih ve ağır gelse mükâfatlandırır, kabul eder; seyyiat racih gelse cezalandırır, reddeder. Hasenat ve seyyiatın muvazenesi kemiyete bakmaz, keyfiyete bakar. Bazı olur, bir tek hasene bin seyyiata tereccüh eder, affettirir.

âb-ı hayat: hayat suyu
adalet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın adaleti
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahkam-ı şeriat: şeriatın hükümleri, emir ve kuralları
alaküllihal: her durumda
bahane: sebep, yalandan özür, kusur
bürhan-ı bahir: büyük ve geniş delil
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan büyüklük ve şeref sahibi Allah
cihet: yön
delil: emare, iz, kanıt.
derece: miktar, ölçü
düstur: kaide, prensip, kural
ehemmiyet: önem
ehil: yetki sahibi olan, kabiliyetli
ehl-i siyaset: siyaset adamları
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: İslâmın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ehl-i tarikat: tarikate bağlı olanlar
elbette: şüphesiz, her hâlde
envar: nurlar, aydınlıklar
fırak-ı dâlle: hak yoldan ayrılmış gruplar
gafil: gafletle bulunan duyarsız, umursamaz.
hak: doğru, gerçek.
Hak'tan gelen: Allah'tan gelen
hâlbuki: oysa ki
hasenat: güzellikler, iyilikler, hayırlar.
hasene: güzel ve hayırlı iş, iyilik
hatıat: hatalar
hazine-i uzma: en büyük hazine
hüccet: delil, senet, belge
inkar: reddetme, inanmama
insanıyet: insanlık
İslamiyet sırrıyla: İslamdaki doğruluk ve hakikat açısından
İslâmiyet: Müslümanlık.
İstifade: faydalanma, yararlanma
İstifaza: feyizlenme, manevi yönden gıdalanma. İman, nur ve ilim gibi şeylen elde etme
kemiyet: nicelik, sayı çokluğu
kevser: bol nimet, ilim, hayır ve bereket; cennetteki bir akarsu
keyfiyet: nitelik, iç yüz, özellik.
kusur: eksiklik, noksan
maden-i terakkiyat: terakkiye ilerlemeye kaynak olan
mahrum: yoksun
mahrumiyet: mahrumluk, yoksunluk
medar-ı envar: nurlanma vesilesi, ışık kaynağı
medar-ı teessüf: esefleme, üzüntü sebebi.
menba: kaynak.
menba-ı tefeyyuzat: feyizler veren kaynak, manevi yönden gıdaların geldiği kök.
meslek: gidiş, tutulan yol
meşrep: gidiş, hareket tarzı, metot.
muhasebe-i a'mal: amellerin muhasebesi, değerlendirilmesi
muvazene: ölçü, mukayese, karşılaştırma
mükâfat: ödül, armağan
nevi: çeşit, tür
racih: üstün gelme, ağırlama
red: reddetmek, kabul etmemek
risalet: peygamberlik.
seyyiat: fenalıklar, kötülükler, günahlar
sırr-ı azîm: büyük sır
sırr-ı kemal: mükemmellik sırrı
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma
suiistimalat: kötüye kullanmalar
tahrip etmek: yok etmek, yıkmak.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde murdın takip edeceği terbiye usul ve yolu
tereccüh: üstün gelme
ulema: alimler
velayet: velilik, Allah dostluğu
zahiri: görünürdeki, görünürde olan
ziyade: çok, fazla

Madem adalet-i İlâhiye böyle hükmeder ve hakîkat dahi bunu hak görür, tarikat, yani sünnet-i seniye dairesinde tarikatin hasenatı seyyiatına kat'iyen müreccah olduğuna delil, ehl-i tarikat, ehl-i dalâletin hücumu zamanında imanlarını muhafaza etmesidir. Adî bir samimî ehl-i tarikat, sûfî, zahirî bir mütefenninden daha ziyade kendini muhafaza eder. O zevk-i tarikat vasıtasıyla ve o muhabbet-i evliya cihetiyle imanını kurtarır. Kebairle fasık olur, fakat kâfir olmaz, kolaylıkla zındıkaya sokulmaz. Şedit bir muhabbet ve metin bir itikat ile aktap kabul ettiği bir silsile-i meşayihi, onun nazarında hiçbir kuvvet çürütemez. Çürütmediği için, onlardan itimadını kesemez. Onlardan itimadı kesilmezse, zındıkaya giremez. Tarikatte hissesi olmayan ve kalbi harekete gelmeyen, bir muhakkik âlim zat da olsa, şimdiki zındıkların desiselerine karşı kendini tam muhafaza etmesi muşkulleşmiştir.

Bir şey daha var ki: Daire-i takvadan hariç, belki daire-i İslâmiyetten hariç bir suret almış bazı meşreplerin ve tarikat namını haksız olarak kendine takanların seyyiatıyla tarikat mahkûm olamaz. Tarikatin dinî ve uhrevî ve ruhanî çok mühim ve ulvî neticelerinden sarf-ı nazar, yalnız âlem-i İslâm içindeki kudsî bir rabıta olan uhuvvetin inkişafına ve inbisatına en birinci tesirli ve hararetli vasıta tarikatler olduğu gibi, âlem-i küfrün ve siyaset-i Hristiyaniyenin, nur-i İslâmiyeti söndürmek için müthiş hücumlarına karşı dahi, üç mühim ve sarsılmaz kal'a-i İslâmiyeden bir kal'asıdır. Merkez-i Hilâfet olan İstanbul'u beş yüz elli sene bütün âlem-i Hristiyaniyenin karşısında

adalet-i İlâhi: Allah'ın adaleti.
aktap: kutuplar, büyük velîlerden zamanın en büyük mürşidi olan kimseler.
âlem-i Hristiyaniye: Hristiyanlık âlemi.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, dünyası.
alem-i küfür: inançsızlık dünyası, kufur dünyası.
âlim: bilgin, ilim adamı.
cihet: yön.
daire-i İslâmiyet: İslâmiyet dairesi.
daire-i takva: takva dairesi. Allah'tan korkup emir ve yasaklarına titizlikle uymak.
delil: şahit, kanıt.
desise: hile, aldatma.
ehl-i dalâlet: dalalet ehli, doğru ve hak yoldan sapanlar.
ehl-i tarikat: tarikate bağlı olanlar.
fasık: günahkâr, fesatçı.
hararet: ateşlilik, heyecanlılık.
hariç: dışında.
hasenat: iyi ameller, hayırlar, güzelikler.
hisse: pay, nasip.
hücum: saldırma.
hükum: karar vermek, emir vermek.
iman: inanç, itikat, ahlâk.
İnbısat: yayılma, açılma.
İnkişaf: açılma, keşfolunma.
itikat: inanma, inanç, iman.
itimat: güvenini yitirmek, kaybetmek.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kal'a: kale.
kal'a-i İslâmiye: İslamın sağlam kalesi.
kat'iyen: kesin olarak.
kebair: büyük günahlar.
kudsî: mukaddes, temiz.
kuvvet: kudret, güç.
mahkum olmak: hükmedilmek, cezalandırmak.
Merkez-i Hilâfet: halifelik makamının bulunduğu yer, merkez.
meşrep: çıdlı, hareket tarzı.
metin: sağlam, kuvvetli.
muhabbet: ülfet, sevgi.
muhabbet-i evliya: evliya sevgisi.
muhafaza etmek: korumak.
muhakkik: gerçeği araştırıp bulan ve delilleriyle bilen, ispatlayan kimseler.
mühim: önemli.
müreccah olmak: üstün gelmek, ağır basmak.
müşkulleşme: zorlaşma.
müthiş: dehşetli, korkunç.
nam: ad.
nazar: bakış, görüş, fikir.
netice: sonuç.
nur-i İslamiyet: karanlık kalbleri aydınlatan İslam fütuhatı.
rabıta: bağ, ilgi.
ruhanî: manevî alem, ruhlar âlemine ait, ruh ile ilgili.
samimî: gönülden, içtenlikle.
sarf-ı nazar: dikkate almama, görmezlikten gelme.
seyyiat: kötülükler, günahlar.
silsile-i meşayih: şeyhler, pirler silsilesi.
siyaset-i Hristiyaniye: Hristiyanların siyaseti.
suret: biçim, görünüş.
sûri: içten ve hakiki olmayan, görünüş şekli.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleriyle dayanan prensipler.
şedit: şiddetli.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tesir: etki.
uhrevî: ahirete dair.
uhuvvet: kardeşlik.
ulvî: yüksek, yüce.
vasıta: aracı.
zahirî mütefennin: görünüşte yüzeysel bir şekilde fenlerle uğraşan ve bilim adamı geçinen kimse.
zevk-ı tarikat: tarikat ve tasarruf dairesindeki manevî zevk.
zındık: Allah'ı inkar eden, imansız, münkir.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
ziyade: çok, fazla.

muhafaza ettiren, İstanbul'da beş yüz yerde fışkıran envar-ı tevhit ve o merkez-i İslâmiyedeki ehl-i imanın mühim bir nokta-i istinadı, o büyük camilerin arkalarındaki tekkelerde Allah Allah diyenlerin kuvvet-i imaniyeleri ve marifet-i İlâhiyeden gelen bir muhabbet-i ruhaniye ile cûşuhuruşlarıdır.

İşte, ey akılsız hamiyetfüruşlar ve sahtekâr milliyetperverler! Tarikatin, hayat-ı içtimaiyenizde bu hasenesini çürütecek hangi seyyiatlardır, söyleyiniz.

DÖRDÜNCÜ TELVİH

Meslek-ı velâyet çok kolay olmakla beraber çok muşkülâtlıdır, çok kısa olmakla beraber çok uzundur, çok kıymettar olmakla beraber çok hatarlıdır, çok geniş olmakla beraber çok dardır. İşte bu sırlar içindir ki, o yolda sulûk edenler bazen boğulur, bazen zararlı düşer, bazen döner başkalarını yoldan çıkarır.

Ezcümle, tarikatte "seyr-i enfüsî" ve "seyr-i afakî" tabirleri altında iki meşrep var.

Enfüsî meşrebi, nefsten başlar, hariçten gözünü çeker, kalbe bakar, enaniyeti deler geçer, kalbinden yol açar, hakikatı bulur; sonra afaka girer. O vakit afakı nuranî görür. Çabuk o seyri bitirir. Enfüsî dairesinde gördüğü hakikatı, büyük bir mikyasta onda da görür. Turuk-ı hafiyenin çoğu bu yol ile gidiyor. Bunun da en mühim esası, enaniyeti kırmak, hevayı terk etmek, nefsi öldürmektir.

afak. gözle görülen âlem, dış dünya
cûşuhuruş: coşup taşma.
ehl-i iman: inananlar. Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kimseler mü'minler
enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur
enfüsî: nefse ait, iç dünyamıza ait.
envar-ı tevhit: tevhit nurları. Allah'ın birliğini gösteren nurlar
ezcümle: bu cümleden olarak, örneğin.
hakikat: gerçek.
hamiyetfüruş: hamiyetli olduğunu göstermeye çalışan fedakârlık taslayan
hariç: dışarısı
hasene: iyilik, güzellik.
hatar: tehlike.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
heva: faydasız ve gelip geçici istek, arzular
kıymettar: değerli, kıymetli
kuvvet-i imaniye: iman kuvveti
marifet-i İlahiye: Allah'ı bilme ve tanıma
merkez-i İslamiye: İslamiyetin merkezi
meslek-ı velâyet: velilik meslegi, manevî mertebeler aşarak Allah'ın dostluğunu elde etme
meşrep: gidiş, hareket tarzı, yol
mikyas: ölçü, derece, nispet.
milliyetperver: milletini seven
muhabbet-i ruhaniye: ruhanî, manevî sevgi
muhafaza etmek. korumak.
mühim: önemli
muşkulat. muşküller, zorluklar
nefis: kendi, şahıs, insanı kötülüğe ve maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet
nokta-ı istinat. dayanak noktası
nuranî: nurlu, ışık saçan.
sahtekar: sahtekâr, hilekar
seyir: ilerleyiş, gidiş
seyr-i afakî: manevî olarak ilerleme için dış âlemdeki delil ve vasıtalarla yapılan yolculuk.
seyr-i enfüsî: nefsin iç âlemindeki delil ve vasıtalarla ilerleme, olgunlaşma usulü, yolculuğu
seyyiat: kötülükler, günahlar
sır: gizli hakikat.
sülûk etmek: bir yola girmek, nefsi düzeltmek ve Allah'a manevî olarak yaklaşmak amacıyla tasavvuf yoluna gitme
tabir: ifâde, söz.
tarikat. Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde murîdin takip edeceği terbiye usul ve yolu
telvih: açıklama, işaret edip gösterme
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.
turuk-ı hafiye: zikirlerin gizliden kalble yapan tarikatler. Nakşibendîlik gibi
vakit. zaman.

İkinci meşrep afaktan başlar, o daire-i kübranın mezahirinde cilve-i esma ve sıfâtı seyredip, sonra daire-i enfüsiyeye girer. Küçük bir mikyasta, daire-i kalbinde o envarı müşahede edip, onda en yakın yolu açar. Kalb âyine-i Samed olduğunu görür, aradığı maksada vasıl olur.

İşte, birinci meşrepte sülûk eden insanlar, nefs-i emmareyi öldürmeye muvaffak olamazsa, hevayı terk edip enaniyeti kırmazsa, şükür makamından fahir makamına düşer, fahırden gurura sukut eder. Eğer muhabbetten gelen bir incizap ve incizaptan gelen bir nevi sekir beraber bulunsa, "şatahat" namıyla haddinden çok fazla davalar ondan sudûr eder; hem kendi zarar eder, hem başkasının zararına sebep olur.

Meselâ, nasıl ki bir mülâzım, kendinde bulunan kumandanlık zevkiyle ve neşesiyle gururlansa, kendini bir müşir zanneder. Küçücük dairesini o küllî daire ile iltibas eder. Ve bir küçük âyinede görünen bir güneşi, denizin yüzünde haşmetiyle cilvesi görünen güneşle bir cihet-i müşabehetle iltibasa sebep olur. Öyle de, çok ehl-i velâyet var ki, bir sineğin bir tavus kuşuna nispeti gibi, kendinden o derece büyük olanlardan kendini büyük görür ve öyle de müşahede ediyor, kendini haklı buluyor. Hatta ben gördüm ki, yalnız kalbi intibaha gelmiş, uzaktan uzağa velâyetin sırrını kendinde hissetmiş, kendini kutb-ı azam telâkki edip o tavrı takınıyordu.

Ben dedim: "Kardeşim, nasıl ki kanun-i saltanatın, sadrazam dairesinden tâ nahiye mudurü dairesine kadar

afak: gözle görülen âlem
âyine: ayna
âyine-i Samed: Allah'ın Samed ismininin tecelli ettiği yer
cihet-i müşabehet: benzeme cihetî, yönü
cilve: tecelli, yansıma
cilve-i esma ve sıfat: Allah'ın isimlerinin ve sıfatlarının varlık ve olaylardaki tecellilerin yansımaları
daire-i enfusiye: iç âlem, saha
daire-i kalb: kalbe ait daire, saha, alan
daire-i kubra: en büyük daire
dava: iddia
ehl-i velayet: velî olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar
enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur
envar: nurlar
fahir: övünme, gurur
gurur: kibir
haşmet: ihtişam, heybet, görkem
heva: istek, arzu
his: duygu
iltibas: karıştırma
incizap: cezbedilme, çekilme
intibah: uyanma
kalb: insanın manevî bünyesindeki hislerin ve duyguların merkezi.
kanun-ı saltanat: saltanat hükümranlık kanunu
kumandan: komutan
kutb-ı azam: en büyük kutup, bir çok Müslüman kendisine bağlandığı
küllî: umumî, genel.
makam: durak, yer
maksat: gaye, istenilen fayda
mesela: misal olarak.
meşrep: hareket tarzı, yol, metot.
mezahir: görünenler, zahir olanlar
mikyas: ölçü
muhabbet: sevgi, dostluk.
muvaffak olmak: başarmak, başarılı olmak.
mülâzım: teğmen
müşahede etmek: görmek.
müşahede: İlahî sırları ve tecellileri seyretme
müşir: mareşal
nahiye: ilçeden küçük bölge, bucak.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.
nevi: çeşit, tür
nispet: kıyas, oran
sekir: mest oluş, kendinden geçiş
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yanı
sudur etmek: sadır olma, meydana çıkma
sukut etme: düşme, alçalma
sülûk etmek: bir yola girme, nefsi düzeltmek ve Allah'a manevî olarak yaklaşmak amacıyla tasavvuf yoluna girme
şatahat: manevî sarhoşluk ve cezbe hâlinde iken söylenen şeriata aykırı sözler
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür
tavır: tutum, davranış
telakki: kabul etme, anlama.
terk etmek: bırakmak, vaz geçmek.
vasıl: erişen, ulaşan
velayet: velîlik, Allah dostluğu
zevk: haz.

bir tarzda cüz'î, küllî cilveleri var. Öyle de, velâyetin ve kutbiyetin dahi öyle muhtelif daire ve cilveleri var. Her bir makamın çok zilleri ve gölgeleri var. Sen, sadrazammısal kutbiyetin azam cilvesini, bir müdür dairesi hükmünde olan kendi dairende o cilveyi görmüşsün, aldanmışsın. Gördüğün doğrudur, fakat hükmün yanlıştır. Bir sineğe bir kap su, bir küçük denizdir."

O zat, şu cevabımdan inşaallah ayıldı ve o vartadan kurtuldu.

Hem, ben muteaddit insanlar gördum ki, bir nevi mehdî kendilerini biliyorlardı ve "Mehdî olacağım" diyorlardı. Bu zatlar yalancı ve aldatıcı değiller, belki aldanıyorlar. Gördüklerini hakikat zannediyorlar. Esma-i İlâhînin nasıl kı tecelliyatı, Arş-ı Azam dairesinden tâ bir zerreye kadar cilveleri var, ve o esmaya mazhariyet de, o nispette tefavut eder. Öyle de, mazhariyet-i esmadan ibaret olan meratib-i velâyet dahi öyle mütefavittir.

Şu iltibasın en mühim sebebi şudur: Makamat-ı evliyadan bazı makamlarda Mehdî vazifesinin hususiyeti bulunduğu ve Kutb-i Azama has bir nispeti göründüğü ve Hazret-i Hızır'ın bir münasebet-i hassası olduğu gibi, bazı meşahirle münasebettar bazı makamat var. Hatta o makamlara Makam-ı Hızır, Makam-ı Üveys, Makam-ı Mehdiyet tabir edilir.

İşte bu sırra binaen, o makama ve o makamın cüz'î bir numunesine veya bir gölgesine girenler, kendilerini o makamla has münasebettar meşhur zatlar zannediyorlar.

Arş-ı Azam: Allah'ın arşı. Allah'ın büyükluk ve yüceliğinin her şeyi kuşatan sınırsız ege menliğinin tecelli ettiği yer.
azam: en büyük.
binaen: den dolayı, dayanarak.
cilve: tecelli, yansıma.
cüz'î: küçük, az, parça.
esma: isimler.
esma-ı İlahî: Allah'ın isimleri.
hakikat: gerçek.
has: hususi, özel.
Hazret-i Hızır: bkz. Şahıs Bilgileri.
hususiyet: özellik.
ibaret: meydana gelen oluşan.
iltibas: karıştırma.
inşaallah: Allah izin verirse.
kutbiyet: kutup mertebesine erme hali.
Kutb-i Azam: en büyük kutup, bir çok Müslumanın kendisine bağlandıkları, büyük evliyadan zamanın en büyük yol gösterecileri.
küllî: umumî, bütün.
makam: manevî mevkı, yer.
makamat: makamlar.
makamat-ı evliya: evliyalığın velilik, muhtelif makamları derecelen.
Makam-ı Hızır: Hz. Hızır'ın makamı.
Makam-ı Mehdiyet: Mehdilik makamı.
Makam-ı Üveys: Hz. Üveys'in manevî makamı.
mazhariyet: nail olma, kavuşma, ayna olma, görünme, yen.
mazhariyet-i esma: Allah'ın isimlerinin tezahur ve görünme yeri, olma, ayna olma.
Mehdî: ahir zamanda, tevhıdı esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
meratib-i velâyet: evliyalık, velilik mertebeleri, derecelen.
meşahir: sergiler.
meşhur: tanınmış.
muhtelif: çeşitli.
mühim: önemli.
münasebet-i hassa: özel münasebet, ilgi.
münasebettar: ilgili, alakalı.
muteaddit: çeşitli, farklı.
mütefavit: birbirinden farklı.
nevi: çeşit, tür.
nispet: ölçü, derece.
numune: örnek.
sadrazammısal: sadrazam gibi.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı.
tabir: ifade, söz.
tarz: biçim, suret.
tecelliyat: tecelliler, yansımalar.
tefavut etmek: farklılık göstermek, farklı olmak.
varta: büyük tehlike.
vazife: görev.
velâyet: velilik, Allah dostluğu.
zan: sanma.
zat: kişi, şahıs.
zerre: çok küçük parça.
zıll: gölge.

Kendini Hızır telâkki eder veya Mehdî ıtıkat eder veya Kutb-i Azam tahayyül eder. Eğer hubb-i câha talip enaniyeti yoksa, o hâlde mahkûm olmaz. Onun haddinden fazla davalan, şatahat sayılır, onunla belki mes'ul olmaz. Eğer enaniyeti perde ardında hubb-i câha müteveccih ise, o zat enanıyete mağlûp olup, şükrü bırakıp fahre girse, fahirden gît gıde gurura sukut eder; ya divanelik derecesine sukut eder veyahut tarik-ı haktan sapar. Çünkü, büyük evliyayı kendi gibi telâkki eder, haklarındaki hüsnüzanni kırılır. Zıra, nefis ne kadar mağrur da olsa, kendisi, kendi kusurunu derk eder. O büyükleri de kendine kıyas edip kusurlu tevehhum eder. Hatta, enbıyalar hakkında da hürmeti noksanlaşır.

İşte bu hale giriftar olanlar, mızan-ı şeriatı elde tutmak ve usulüddin ulemasının düsturlarını kendine ölçü ittihaz etmek ve İmam-ı Gazalî ve İmam-ı Rabbanî gibi muhakkikîn-i evlıyanın talımatlarını rehber etmek gerektir. Ve daıma nefsini ittiham etmektir. Ve kusurdan, acz ve fakrdan başka nefsin eline vermemektir.

Bu meşrepteki şatahat, hubb-i nefisten neş'et ediyor. Çünkü muhabbet gözü kusuru görmez. Nefsine muhabbeti için, o kusurlu ve liyakatsiz bir cam parçası gibi nefsini bır pırlanta, bır elmas zanneder. Bu nevı içindeki en tehlikeli bır hata şudur ki:

Kalbine ılhamî bır tarzda gelen cuz'î manalan "kelâmullah" tahayyül edip, ayet tabir etmeleridir. Ve onunla, vahyın mertebe-ı ulya-ı akdesine bır hurmetsızlik gelir.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi, delil.
cüz'î: küçük, az.
daıma: sürekli, her zaman.
dava: iddia.
derk etmek: anlamak.
divane: deli.
dustur: kaide, prensip, kural.
enanıyet: kendini beğenme, benlik, gurur.
enbıya: nebiler, peygamberler.
evlıya: veliler, Allah dostları.
fahır: övünme, gurur.
fakr: fakırlık, muhtaçlık.
giriftar: tutkun, müptelâ.
hubb-i câh: makam, mevkı sevgisi.
hubb-i nefis: nefse düşkunlük, kendını beğenme.
hurmet: riayet, ihtıram, saygı.
husnüzan: bir kimse hakkında güzel düşünceye sahip olma.
ilhamî: ilham ile elde edilen.
ıtıkat etme: inanma.
ittıham etmek: suç altında bulundurmak, suçlamak.
ittıhaz etmek: edinmek, kabul etmek.
kelamullah: Allahın kelâmı, sözü.
kıyas: karşılaştırma.
kusur: noksan, ozur.
Kutb-ı Azam: en büyük kutup.
liyakat: layık olma, ehliyet.
maglup: yenilmiş.
magrur: gururlu.
mahkûm olma: cezalandırılma, hukum giyme.
mana: anlam.
Mehdî: ahir zamanda, tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmıyetı hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan alım ve önder zat.
mertebe-ı ulya-ı akdes: yüce ve mukaddes mertebe, derece.
mes ul: sorumlu.
meşrep: yol, hareket tarzı, metot.
mızan-ı şeriat: şeriatın terazısı, ölçüsü.
muhabbet: sevme.
muhakkikîn-i evlıya: Vedûd isminе mazhar olup Allahın muhabbetiyle kendinden geçen evliyalar.
müteveccih: yönelen.
nefis: kötü vasıfların kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç, kulun kötü ve günah olan hal ve huylan, sufi arzuları.
neş et etme: meydana gelme, doğma.
nevi: çeşit, tür.
noksan: eksıklik.
pırlanta: parlak, kıymetli elmas.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
sukut: düşme, alçalma.
şatahat: manevi sarhoşluk ve cezbe hâlinde iken söylenen şeriata aykırı sözler.
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tabir: ifade, söz.
tahayyül etme: hayale getirme.
talımat: talımler, eğitimler.
talip: istekli.
tarık-ı hak: hak ve hakikat yolu.
tarz: biçim, şekil.
telâkkî etme: görme, kabul etme, anlama.
tevehhüm etme: zannetme, kuruntuya kapılma.
ulema: alimler.
usulüddin: ıtıkada dair meselelerden İslamî esaslar çerçevesinde bahseden kelam ilminin diğer adı.
vahıy: Cenab ı Hakkın dilediği hukumlen, sırlan ve hakikatlen peygamberlere bildirmesi.
zan: sanma.
zat: kişi, şahıs.

Evet, bal arısının ve hayvanatın ilhamatından tut, tâ avam-ı nâsın ve havass-ı beşeriyenin ilhamatına kadar ve avam-ı melâikenin ilhamatından tâ havass-ı kerrubiyyunun ilhamatına kadar bütün ilhamat, bir nevi kelimat-ı Rabbaniyedir. Fakat, mazharların ve makamların kabiliyetine göre, kelâm-ı Rabbanî, yetmiş bin perdede telemmu eden ayrı ayrı cilve-i hitab-ı Rabbanîdir.

Amma vahiy ve kelâmullahın ism-i has ve onun en bâhir misal-ı müşahhası olan Kur'ân'ın nücumlarına ism-i has olan "ayet" namı öyle ilhamata verilmesi, hata-i mahzdır. On İkinci ve Yirmi Beşinci ve Otuz Birinci Sözlerde beyan ve ispat edildiği gibi, elimizdeki boyalı âyinede görünen küçük ve sönük ve perdeli güneşin misali, semadaki güneşe ne nispeti varsa, öyle de, o müddeilerin kalbindeki ilham dahi, doğrudan doğruya kelâm-ı İlâhî olan Kur'ân güneşinin ayetlerine nispeti o derecededir. Evet, her bir âyinede görünen güneşin misalleri güneşindir ve "Onunla münasebettar" denilse, haktır; fakat, o güneşçiklerin âyinesine küre-i arz takılmaz ve onun cazibesiyle bağlanmaz!

BEŞİNCİ TELVİH

Tarikatın gayet mühim bir meşrebi olan "vahdetülvücut" namı altındaki vahdetuşşuhut, yani, Vacibu'l-Vücud'un vücuduna hasr-ı nazar edip, sair mevcudatı, o Vucud-ı Vacib'e nispeten o kadar zayıf ve gölge görür ki, vücut ismine lâyık olmadığını hükmedip, hayal perdesine sarıp, terk-ı masıva makamında onları hiç saymak,

kelimat-ı Rabbaniye: Rabbe ait kelimeler, sözler.
küre-i arz: dünya, yer küre.
layık: yakışır, liyakatlı.
makam: manevî mevki, basamak.
mazhar: zuhur edilen, görünülen yer, ayna.
meşrep: yol, hareket tarzı, metot.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
misal: benzer, nümune, örnek.
misal-ı müşahhas: açıkça görünen misal, örnek.
mudden: iddia sahibi, davacı.
muhim: önemli.
münasebettar: ilgili, alakalı.
nam: ad.
nev: çeşit, tür.
nispet: kıyas, ölçü, oran.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak, oranla.
nücum: yıldızlar.
sair: diğer, öteki.
sema: gökyüzü.
tarikat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanıma ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı manevî yolculuğa götüren yol.
telemmu eden: parıldayan, ışıldayan.
telvih: açıklama.
terk-i masıva: Allah'tan başka her şeyi yaratılanları terk etme.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarûrî ve zâtî olan, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahdetülvücut: tek var olanın Allah olduğunu, diğer varlıkların ise bir çeşit gölge olabileceğini savunan düşünce.
vahdetüşşuhut: ilâhî tecellilerin belirmesi anında Allah'tan başka bir şeyin görülmemesi hâli ve Allah'tan başka her şeyin unutkanlık perdesiyle örtülmesi.
vahiy: Cenâb-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
Vücud-i Vacib: varlığı vacip olan Allah'ın vücudu; var olmak için hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Allah.
vücut: varlık.
zaif: zayıf, güçsüz.

avam-ı melaike: meleklerin derece bakımından düşük olanları.
avam-ı nâs: sıradan halk tabakası.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
âyine: ayna.
bâhir: açık.
beyan: anlatma, izah etme, açıklama.
cazibe: çekicilik, çekim gücü.
cilve-i hitab-ı Rabbanî: Rabbimizin hitabının cilvesi, tezahuru, yansıması.
gayet: son derece.
hak: doğru, gerçek.
hasr-ı nazar: sadece bir şeye bakıp ona dikkat etme.
hata-i mahz: yüzde yüz hata, hatanın ta kendisi.
havass-ı beşeriye: insanların âlim ve aydın tabakası.
havass-ı kerrubiyyun: Allah'a en yakın olan melekler, Büyük melekler.
hayvanat: hayvanlar.
hiç saymak: yok kabul etmek.
hükmetme: karar verme.
İlham: içe gönüle doğma, kalbe gelen mana.
İlhamat: ilhamlar. Allah tarafından kalbe gelen manalar.
ism-i has: özel isim.
ispat etme: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kelâm-ı İlâhî: Allah kelâmı, Allah'ın konuşması, Allah'a ait söz.
kelâm-ı Rabbanî: Allah'ın kelâmı, sözü.
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerîm.

hatta madum tasavvur etmek, yalnız cilve-i esma-i İlâhiyeye hayalî bir âyine vaziyeti vermek kadar ileri gider.

İşte bu meşrebin ehemmiyetli bir hakîkati var ki: Vacibü'l-Vücud'un vücudunu iman kuvvetiyle ve yüksek bir velâyetin hakkalyakîn derecesinde inkişafıyla, vücud-i mümkinat o derece aşağıya düşer ki, hayal ve ademden başka onun nazarında makamları kalmaz; âdeta Vacibü'l-Vücud'un hesabına kâinatı inkâr eder.

Fakat bu meşrebin tehlikelen var. En birincisi şudur ki:

Erkân-ı imaniye altıdır. İman-ı billâhtan başka, iman-ı bilyevmilahir gibi rükünler var. Bu rükünler ise, mümkinatın vücutlarını ister. O muhkem erkân-ı imaniye hayal üstünde bina edilmez. Onun için, o meşrep sahibi, âlem-i istiğrak ve sekirden âlem-i sahve girdiği vakit, o meşrebi beraber almamak gerektir ve o meşrebin muktezasıyla amel etmemek lâzımdır. Hem, kalbî ve hâlî ve zevkî olan bu meşrebi, aklî ve kavlî ve ilmî suretine çevirmemektir. Çünkü, kitap ve sünnetten gelen desatir-i akliye ve kavanin-i ilmiye ve usul-i kelâmiye o meşrebi kaldıramıyor, kabil-i tatbik olamıyor. Onun için, Hulefa-i Raşidînden ve Eimme-i Müçtehidînden ve Selef-i Salihînin büyüklerinden, o meşrep sarihan görünmüyor. Demek, en âlî bir meşrep değil. Belki yüksek, fakat nakıs; çok ehemmiyetli, fakat çok hatarlı; çok ağır, fakat çok zevklidir. O zevk için ona girenler, ondan çıkmak istemiyorlar; hodgâmlık ile, en yüksek mertebe zannediyorlar.

adem: yokluk, hıçlık
adeta: sanki
aklı: akla dayanan
alem-i istiğrak: kişinin kendinden geçip daldığı âlem, manevî sarhoşluk âlemi
âlem-i sahve: ayıklık âlemi, yeniden kendine geliş hali
ali: yüce, yüksek.
amel etmemek: fiil, iş yapmamak.
âyine: ayna
bina etmek: yapmak, kurmak.
cilve-i esma-i İlahiye: Allah'ın isimlerinin cilvesi, tecellileri, yansımaları
derece: ölçü, mertebe, basamak.
desatir-i aklî: aklın kaideleri ve prensipleri.
ehemmiyet: önem
Eimme-i Müçtehidin: müçtehitlerden olan imamlar
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
hakıkat: gerçek, doğru
hakkalyakîn: yaşayarak bilme bilgisinin en kesin hâli
hâlî: hâl ve davranışla ilgili
hatar: tehlike
hayal: zihinde kurulan şey
hayalî: hayalle ilgili
hodgâm: bencil
Hulefa-i Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife
ilmî: ilim ile ilgili
iman: inanç, itikat.
iman-ı billah: Allah'a inanmak.
iman-ı bilyevmilahir: ahiret gününe iman
inkar etme: reddetme, inanmama
inkişaf: görülme, açığa çıkma
kabil-i tatbik: uygulanabilir
kâinat: bütün âlemler, varlıklar evreni
kavanin-i ilmiye: ilmin kanunları
kavlî: sözle alakalı, sözlü olarak
madum: yok, olu

makam: yer, mevki.
mertebe: derece, basamak.
meşrep: hareket tarzı, yol, metot.
muhkem: sağlam, kuvvetli
mukteza: gereken
mümkinat: yaratılanlar, olması imkân dahilinde olan şeyler.
nakıs: noksan, kusurlu
nazar: bakış, dikkat.
rükün: temel direk, esas.
sarihan: açıkça
sekir âlemi: kendinden geçiş.
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve ashap ile Tabiîn'in ilen gelen ileri ile ilk devir İslâm büyükleri.
suret: biçim, görünüş
sünnet: Hz. Muhammed'in Müslümanlara örnek olan mubarek sözü, fiil ve emirleri
tasavvur etmek: zihinde şekillendirme, göz önüne getirme
usul-i kelâmiye: hikmet ve mantık esasları ile İman ve İslâmiyetin doğrulugundan ve hakkaniyetinden bahseden ilmin usulü.
Vacibü'l-Vücud: varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah (c.c.)
vaziyet: durum, hal, yol
velayet: velîlik, Allah dostluğu
vücud-i mümkinat: yaratılmış olanların varlığı, kainatın varlığı, imkân dairesindekilerin varlığı
vücut: varlık.
zan: sanma
zevkî: zevkle ilgili.

Bu meşrebin esasını ve mahiyetini, Nokta risalesinde ve bir kısım Sözlerde ve Mektubatta bir derece beyan ettiğimizden, onlara iktifaen, şurada o mühim meşrebin ehemmiyetli bir vartasını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

O meşrep, daire-i esbaptan geçip, terk-i masıva sırrıyla mümkinattan alâkasını kesen ehass-ı havassın istiğrak-ı mutlak hâletinde mazhar olduğu salih bir meşreptir. Şu meşrebi, esbap içinde boğulanlanın ve dünyaya âşık olanlanın ve felsefe-i maddiye ile tabiata saplananların nazanna ilmî bir surette telkın etmek, tabiat ve maddede onlan boğdurmaktır ve hakikat-ı İslâmiyeden uzaklaştırmaktır. Çünkü, dünyaya âşık ve daire-i esbaba bağlı bir nazar, bu fânî dünyaya bir nevi beka vermek ister. O dünya mahbubunu elinden kaçırmak istemiyor, vahdetülvücut bahanesiyle ona bir bâkî vücut tevehhüm eder; o mahbubu olan dünya hesabına ve beka ve ebediyeti ona tam mal etmesine binaen, bir ma'budiyet derecesine çıkarır, neuzubillâh, Allah'ı inkâr etmek vartasına yol açar.

Şu asırda maddiyyunluk fikri o derece istilâ etmiş ki, maddiyatı her şeye merci biliyorlar. Böyle bir asırda, has ehl-i iman, maddiyatı idam eder derecesinde ehemmiyetsiz gördüklerinden, vahdetülvücut meşrebi ortaya atılsa, belki maddiyyunlar sahip çıkacaklar, "Biz de böyle diyoruz" diyecekler. Hâlbuki, dünyada meşarip içinde, maddiyyunlanın ve tabiatperestlenn mesleğinden en uzak meşrep, vahdetülvücut meşrebidir. Çünkü, ehl-i vahdetülvücut, o kadar vücud-ı İlâhîye kuvvet-ı iman ile

alaka: ilişki, bağ, ilgi
asır: yüzyıl
aşık: bir şeye tutkun, çok aşırı seven.
bahane: bir şeyin gerçek sebebi gizlenerek ileri sürülen sözde sebep
bâkî: ebedî, daimî, devamlı
beka: bâkîlik, ebedîlik, devamlılık.
beyan etme: anlatma, izah etme, açıklama.
binaen: -den dolayı, dayanarak.
daire-i esbap: sebepler dairesi.
derece: mertebe, basamak, ölçü
ebediyet: sonsuzluk.
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini, ileri gelenlerin en başta olanı.
ehemmiyet: önem
ehl-i iman: inananlar, Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan insanlar, mü'minler
ehl-i vahdetülvücut: "Allah'tan başka mevcut yoktur" diyenler.
esas: asıl, temel
esbap: sebepler
fânî: ölümlü, geçici.
felsefe-i maddiye: her şeyi maddede arayan ve kabul eden anlayış
fikir: düşünce
hakikat-ı İslamiye: İslâmiyet hakikatleri
hâlbuki: oysa ki
halet: hâl, suret.
has: seçkin
idam etme: yok etme
iktifaen: yeterli görerek.
ilmî: ilim ile ilgili
inkar etmek: reddetmek, inanmamak.
istiğrak-ı mutlak: aşk-ı İlâhî ile bütünüyle kendinden geçmek.
istila etmek: kaplama, ele geçirme, hâkim olma
kısım: takım
kuvvet-i iman: İman kuvveti
ma'budiyet: ma'budluk, İlâhlik.
maddiyat: maddî ve cismânî şeyler
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeciler, mâreryalistler.
mahbup: sevgili
mahiyet: iç yüz, nitelik, özellik.
mazhar olmak: nail olma, şeref lenme, kavuşma
merci: merkez, kaynak.
meslek: gidiş, tutulan yol
meşarip: meşrepler, yollar, metotlar
meşrep: yol, hareket tarzı, tutum, tutum
mühim: önemli
mümkinat: yaratılanlar, olması imkân dahilinde olan şeyler
nazar: bakış, dikkat.
neuzübillâh: Allah korusun
nevi: çeşit, tür
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı
suret: biçim, tarz, şekil
tabiat: maddî âlem, canlı ve cansız bütün varlıklar
tabiatperest: kâinattaki varlıkların ve hâdiselerin fâili olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan, tabiatçı
telkin etmek: fikir aşılamak.
terk-i masıva: Allah'tan başka her şeyi, yaratılanları terk etme
tevehhüm etme: zannetme, kuruntuya kapılma
vahdetülvücut: Allah'tan başka varlık kabul etmeyen, diğer varlıkları bir çeşit gölge gibi kabul eden görüş
varta: büyük tehlike
vücud-i İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın varlığı
vücut: varlık.

ehemmiyet veriyorlar ki, kâinatı ve mevcudatı inkâr ediyorlar. Maddiyyunlar ise, o kadar mevcudata ehemmiyet veriyorlar ki, kâinat hesabına Allah'ı inkâr ediyorlar. İşte bunlar nerede, ötekiler nerede?

ALTINCI TELVİH

Üç Noktadır.

• **Birinci Nokta:** Velâyet yolları içinde en güzeli, en mustakimi, en parlağı, en zengini, sünnet-i seniyeye ittibadır. Yani, a'mal ve harekâtında sünnet-i seniyeyi düşünüp ona tâbi olmak ve taklit etmek ve muamelât ve ef'alinde ahkâm-ı şer'iyeyi düşünüp rehber ittihaz etmektir.

İşte bu ittiba ve iktida vasıtasıyla, adî ahvali ve örfî muamelelen ve fıtrî hareketleri ibadet şekline girmekle beraber, her bir ameli, sünneti ve şer'ı o ittiba noktasında düşündürmekle, bir tahattur-i hükm-i şer'î veriyor. O tahattur ise, Sahib-i Şeriatı düşündürüyor. O düşünmek ise Cenab-ı Hakkı hatıra getiriyor. O hatıra, bir nevi huzur veriyor. O hâlde mütemadiyen ömür dakikaları huzur içinde bir ibadet hükmüne getirilebilir.

İşte bu cadde-i kübra, velâyet-i kübra olan ehl-i veraset-i nübüvvet olan Sahabe ve Selef-i Salihînin caddesidir.

• **İkinci Nokta:** Velâyet yollarının ve tarikat şubelerinin en mühim esası, ihlâstır. Çünkü ihlâs ile hafî şirklerden halâs olur. Ihlâsı kazanmayan, o yollarda gezemez.

adî: bayağı, basit, sıradan.
ahkâm-ı şer'iye: şeriatın hükümleri, esasları.
ahvâl: haller, durumlar.
a'mal: ameller, işler.
amel: fiil, iş.
cadde-i kubra: büyük cadde.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan büyüklük ve şeref sahibi yüce Allah.
ef'al: fiiller, işler.
ehemmiyet: önem.
ehl-i veraset-i nübüvvet: peygamberliğin varisi hükmünde olan kimseler.
esas: asıl, temel.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki.
hafî: gizli.
halas olma: kurtulma.
harekat: hareketler, davranışlar.
hatır: zihin.
hükmüne getirme: değerine getirme, kıymetine sokabilir.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, yasaklardan kaçınma.
ihlâs: samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme.
iktıda: tâbi olma, uyma.
inkar etme: reddetme, inanmama.
ittiba: tâbi olma, uyma, birini örnek alıp onun yapıklarını yapma.
ittihaz etmek: edinmek, kabullenmek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar.
muamelat: muameleler, işlemler, davranışlar.
muamele: davranış.
mühim: önemli.
müstakim: doğru.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nevi: çeşit.
nokta: işaret, konu, bölüm.
örfî: örfe ait, gelenekle ilgili.
rehber: kılavuz.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve Onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
Sahib-i Şeriat: kanun koyucu, İslam dininin sahibi.
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatın ilk rehberleri ve ashap ile Tabiîn'in ileri gelenleri, ilk devir İslâm büyükleri.
sünnet: Hz. Muhammed'in (ASM) Müslümanlara örnek olan mübarek söz, hal ve emirleri.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (ASM) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri.
şer'i: şeriat.
şirk: Allah'a ortak koşma.
şube: kısım, dal.
tabi: uyan, itaat eden.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme.
tahattur-i hükm-i şer'i: dini hükmün hatırlanması.
takît: birinin davranış ve işlemlerinin şekil ve biçim olarak aynını yapma.
tarikat: tasavvuf vasıtasıyla Allah'ı tanımaya ve İman esaslarını geliştirerek insanı manevî olgunluğa götüren yol.
telvih: açıklama.
vasıta: araç, aracı.
velayet: velîlik, Allah dostluğu.
velayet-i kubra: en büyük velâyet, velîlik.

Ve o yolların en keskin kuvveti, muhabbettir. Evet, muhabbet, mahbubunda bahaneler aramaz ve kusurlarını görmek istemez. Ve kemaline delâlet eden zayıf emareleri, kavi hüccetler hükmünde görür. Daima mahbubuna taraftardır.

İşte bu sırra binaendir ki, muhabbet ayağıyla marifetullaha teveccüh eden zatlar, şübehata ve itirazata kulak vermezler, ucuz kurtulurlar. Binler şeytan toplansa, onların Mahbub-i Hakîkî'sinin kemaline işaret eden bir emareyi, onların nazarında iptal edemez. Eğer muhabbet olmazsa, o vakit kendi nefsi ve şeytanı ve haricî şeytanların ettikleri itirazat içinde çok çırpınacak. Kahramancasına bir metanet ve kuvvet-i iman ve dikkat-i nazar lâzımdır ki kendisini kurtarsın. İşte bu sırra binaendir ki, umum meratib-i velâyette marifetullahtan gelen muhabbet, en mühim mâye ve iksirdir.

Fakat muhabbetin bir vartası var ki. Ubudiyetin sırrı olan niyazdan, mahviyetten, naza ve davaya atlar, mizansız hareket eder. Masiva-i Ilâhiyeye teveccuhü hengâmında mana-i harfîden mana-i ismîye geçmesiyle, tiryak iken zehir olur. Yanı, gayrullahı sevdiği vakıt, Cenab-ı Hak hesabına ve Onun namına, Onun bir âyine-i esması olmak cihetiyle rabt-ı kalb etmek lâzımken, bazen o zatı, o zat hesabına, kendi kemalât-ı şahsiyesi ve cemal-i zatîsi namına düşünüp, mana-i ismiyle sever. Allah'ı ve Peygamberi düşünmeden yine onları sevebilir. Bu muhabbet, muhabbetullaha vesile değil, perde oluyor.

âyine-i esma: Cenab-ı Hakkın isimlerinin tecelliline yansıtan aynalar
binaen: -den dolayı, dayanarak.
cemal-i zatı: zatında kendinde olan güzellik
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan pek yüce, saygın şeref ve azamet sahibi hazret-i Allah
cihet: yön, taraf
dava: iddia.
delalet: delil olma, işaret etme
dikkat-i nazar: inceden inceye düşünme ve bakma, bakış inceliği
emare: alâmet, belirti
gayrullah: Allah'tan gayrisi yaratılan her şey
harici: dışarıda, dış
hengâm: vakıt, zaman, sıra
hüccet: delil, burhan, şahit.
hükmünde: degerinde, yerinde
iksir: etkili ilâç
itirazat: itirazlar
kavi: kuvvetli, güçlü.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemalat-ı şahsiye: şahsî olgunluk vasıfları, özellikleri.
kuvvet-i iman: iman kuvveti
Mahbub-i Hakiki: gerçek sevmeye lâyık olan Allah
mahbup: sevgili, sevilen
mahviyet: alçak gönüllülük, tevazu
mana-i harfi: bir şeyin Yaratıcısına bakan, onu tanıtan ve kendisini tanıtan manası.
marifetullah: Allah'ı tanıma, bilme
masiva-i ilahiye: Cenab-ı Hakkın yarattığı bütün varlıklar
maye: esas, öz
meratib-i velayet: evliyalık, velilik mertebeleri, dereceleri
metanet: sağlamlık, dayanıklılık
mizan: ölçü
muhabbet: sevme
muhabbetullah: Allah sevgisi
muhim: önemli
nam: ad
naz: kendini ağırdan satma, yapmacık hareket, şımarıklık.
nazar: bakış, görüş
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
niyaz: dua
Peygamber: Allah'ın elçisi olan Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed
rabt-ı kalb: kalben içten bağlanma
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yanı
şeytan: iblis
şübehat: şüpheler
teveccüh: yönelme
tiryak: ilâç.
ubudiyetin sırrı: Allah'a kulluk yapmanın aslı, esası
umum: bütün, genel
vakıt: zaman.
varta: büyük tehlike
vesile: vasıta, araç
zaif: zayıf, güçsüz
zat: kişi, şahıs

Mana-ı harfî ile olsa, muhabbetullaha vesile olur, belki cilvesidir denilebilir.

• **Üçüncü Nokta:** Bu dunya dârulhıkmettir, dârulhızmettir; dârülücret ve mükâfat değil. Buradaki a'mal ve hizmetlerin ucretleri berzahta ve ahirettedir. Buradaki a'mal berzahta ve ahırette meyve verir.

Madem hakikat budur; a'mal-i uhreviyeye aît neticeleri dunyada istememek gerektir. Verilse de, memnunâne değil, mahzunâne kabul etmek lâzımdır. Çünkü, cennetin meyveleri gibi, kopardıkça yerine aynı gelmek sırrıyla bâkî hukmunde olan amel-i uhrevî meyvesini, bu dünyada fânî bir surette yemek, kâr-ı akıl değildir. Bâkî bir lâmbayı, bir dakika yaşayacak ve sönecek bir lâmba ile mübadele etmek gibidir.

İşte bu sırra binaen, ehl-i velâyet, hizmet ve meşakkat ve musibet ve kulfeti hoş görüyorlar, nazlanmıyorlar, şekva etmiyorlar,[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ diyorlar. Keşif ve keramet, ezvak ve envar verildiği vakit, bir iltifat-ı İlâhî nev'inden kabul edip setrine çalışıyorlar. Fahre değil, belki şukre, ubudiyete daha ziyade giriyorlar. Çoklan o ahvalin istitar ve inkıtaını istemişler; tâ ki amellerindeki ihlâs zedelenmesin. Evet, *makbul bir insan hakkında en muhim bir ihsan-ı İlâhî, ihsanını ona ihsas etmemektir; tâ nıyazdan naza ve şukurden fahre girmesin.*

İşte bu hakikate binaendir ki, velâyetı ve tarikatı isteyenler, eğer velâyetin bazı tereşşuhatı olan ezvak ve keramatı isterlerse ve onlara muteveccih ise ve onlardan

1 Her hâl uzere Allah a hamd olsun. o (*Feyzu l-Kadîr* 1 368, hadis no 662; *Kenzu l-Ummal* 1 72, 181; *Tirmizî* 5 578, hadis no 3599; *İbnu Mâce* 1 92, hadis no 251; 2 1260, hadis no 3830)

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahval: haller, durumlar.
a'mal: ameller, işler.
a'mal-ı uhreviye: ahirete aît iş, hareket ve ibadetler.
amel: fiil, iş.
amel-i uhrevî: ahirete aît fiil, amel, ibadet.
bâkî: devamlı, sonsuz.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dunya ile ahıret arasındaki yer.
binaen: den dolayı, dayanarak.
cilve: tecellî yansıma.
dârülhikmet: hikmetden ogrenme yerı, işlenn bir sebebe gaye ve zamana bağlı olarak yapıldıgı yer olan dunya.
dârulhizmet: hizmet yerı, çalışma yerı.
dârülücret: ucret yerı.
ehl-i velayet: velî olanlar, Allah ın dostlugunu kazananlar.
envar: nurlar, ışıklar.
ezvak: zevkler.
fahir: ovunme.
fânî: olumlu, geçıcı.
hakikat: gerçek, dogru.
hamd: ovme, yuceltme.
hizmet: bir uğurda çalışma, çabalama.
ihlâs: samımıyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gozetme.
ihsan: ıkram etme, lutuf.
ihsan-ı İlâhî: Allah ın ihsanı, ıkramı, bagışı.
ihsas: hissettırme.
iltifat-ı İlâhî: Allah'tan gelen lutuflar, iyılikler.
inkıta: kesılme, sona erme.
istitar: kapanma, gızlenme.
kâr-ı akıl: aklın kabul edecegi iş.
keramat: karametler.
keramet: Allah ın velî kullarında gorulen olağanustu haller.
keşif: Allah tarafından ilham edılme, manevî âlemde bazı olayları ve gerçekleri gorme, kalb gozuyle gorme.
kulfet: zahmet, yuk, ağırlık.
mahzunane: mahzun ve uzgun bır şekılde.
makbul: kabul goren, geçerlı.
mana-i harfî: bir şeyin Yaratıcısına bakan, onu tanıtan ve tanıtan manası.
memnunane: memnun bir şekılde, memnun kalarak.
meşakkat: zahmet, zorluk.
muhabbetullah: Cenab-ı Hakka karşı duyulan sevgi.
musibet: felâket, belâ, buyuk sıkıntı.
mübadele etmek: değıştırmek.
muhim: onemlı.
mukâfat: odul, armağan.
muteveccih: yonelen.
naz: yapmacıklık, şımanklık.
netice: sonuç.
nevi: çeşıt, tur.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua.
setr: ortme, gızleme.
sır: gızlı hakikat, bir şeyin dıkkat, yetenek, tecrube ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ınce yanı.
suret: bıçım, tarz.
şekva etmek: şıkâyet etmek, yakınmak.
şukur: mınnettarlık ıfade etme, teşekkur.
tarikat: tasavvuf adıyla Allah ı tanımaya ve ımân esaslarını ınkışaf ettırerek insanı manevî olgunluğa goturen yol.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
ubudiyet: kulluk.
velayet: velîlik, Allah dostluğu.
vesile: vasıta, araç.
ziyade: çok, fazla.

hoşlansa, bâkî uhrevî meyveleri fânî dünyada, fârî bir surette yemek kabîlinden olmakla beraber, velâyetin mâyesi olan ihlâsı kaybedip, velâyetin kaçmasına meydan açar.

YEDİNCİ TELVİH

Dört Nuktedir.

• **Birinci Nükte:** Şeriat, doğrudan doğruya, gölgesiz, perdesiz, sırr-ı ehadiyet ile rububiyet-i mutlaka noktasında, hıtab-ı Ilâhînin neticesidir. Tarikatın ve hakikatın en yüksek mertebeleri, şeriatın cüzleri hükmüne geçer. Yoksa daima vesile ve mukaddime ve hadim hükmündedirler. Neticeleri, şeriatın muhkematıdır. Yani, hakaik-ı şeriata yetişmek için, tarikat ve hakikat mesleklen, vesile ve hadim ve basamaklar hükmündedir. Git gide, en yüksek mertebede, nefs-i şeriatta bulunan mana-i hakikat ve sırr-ı tarikate inkılâp ederler. O vakit şeriat-ı kübranın cuzleri oluyorlar. Yoksa, bazı ehl-i tasavvufun zannettikleri gibi, şeriatı zahirî bir kışır, hakikati onun içi ve neticesi ve gayesi tasavvur etmek doğru değildir.

Evet, şeriatın tabakat-ı nâsa gore inkışafatı ayrı ayrıdır. Avam-ı nâsa göre zahir-i şeriatı hakikat-ı şeriat zannedip, havassa münkeşif olan şeriatın mertebesine hakıkat ve tarikat namı vermek yanlıştır. Şeriatın, umum tabakata bakacak meratıbi var.

İşte bu sırra binaendir ki, ehl-ı tarikat ve ashab-ı hakikat, ileri gittikçe hakaik-ı şeriata karşı incizapları, iştiyakları, ittibaları ziyadeleşiyor. En küçük bir sünnet-i seniyeyi

ashab-ı hakikat: hakikat sahipleri, doğru ve hak yolda olanlar
avam-ı nâs: sıradan halk tabakası
bâkî: sonsuz, devamlı
binaen: ...den dolayı, dayanarak.
cüz: kısım, parça
daima: sürekli, her zaman
ehl-i tarikat: tarikatçılar, tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı manevi olgunluğa götüren yol.
ehl-i tasavvuf: tasavvuf ve tarikat ehli, kalbi dünyanın gelip geçici işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan tarikat ehli kimseler
fânî: ölümlü, geçici.
gaye: maksat, fayda
hadim: hizmetkar, hizmetçi
hakaik-ı şeriat: dinin hükum ve hakikatleri, esasları
hakikat: gerçek, doğru
havas: yaşayışça üstün olan, üst tabaka, seçkinler, bilginler
hıtab-ı Ilâhî: Allah'ın kendi zatına mahsus olarak insanlara ve onlere hitabı, konuşması
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne geçmek: değerinde olmak, yerine geçmek.
ihlâs: samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme.
incizap: cezbedilme, çekilme
inkılâp: değişme, dönüşme
inkişafat: inkişaflar, açılmalar, açığa çıkma
iştiyak: çok arzu ve istek.
ittiba: tâbi olma, uyma
kabil: gibi, sınıf, tür
kışır: kabuk.
mana-i hakikat: gerçeğin anlamı
maye: esas, öz.
meratip: mertebeler, dereceler
mertebe: derece, basamak.
meslek: gidiş, tutulan yol
muhkemat: hukum ihtiva eden ayetler, tevil ihtimali bulunmayan Kur'ân ayetleri
mukaddime: başlangıç.
münkeşif: inkişaf eden, açılan
nam: ad.
nefs-i şeriat: şeriatın özü, esası.
netice: sonuç.
nükte: ince manalı söz
rububiyet-i mutlaka: sınırsız, hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmayan rablık.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı, hakikatı
sırr-ı tarikat: tarikatın sırrı, özü
suret: biçim, tarz
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
şeriat-ı kübra: İslâmın büyük ve yüce hükumleri
tabakat: tabakalar, katmanlar, sınıflar
tabakat-ı nâs: insan tabakaları, sınıfları
tarikat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı manevi olgunluğa götüren yol
tasavvur etmek: düşünmek, hayal etmek.
telvih: açıklama
uhrevî: ahirete dair, ahiretle ilgili
umum: bütün, genel
velayet: velîlik, Allah dostluğu
vesile: vasıta, araç
zahir-i şeriat: şeriatın zahiri, görünüşteki yönü
zahiri: görünürde, açıkta
zan: sanma
ziyade: artma, çoğalma

en büyük bir maksat gibi telâkki edip onun ittibaına çalışıyorlar, onu taklit ediyorlar. Çünkü, vahiy ne kadar ilhamdan yüksek ise, semere-i vahiy olan adab-ı şer'iye, o derece, semere-i ilham olan adab-ı tarikatten yüksek ve ehemmiyetlidir. Onun için, tarikatin en mühim esası, sünnet-ı seniyeye ittiba etmektir.

• **İkinci Nükte:** Tarıkat ve hakikat, vesilelikten çıkmamak gerektir. Eğer maksud-i bizzat hükmüne geçseler, o vakit şeriatın muhkematı ve ameliyatı ve sunnet-i seniyeye ittiba, resmî hükmünde kalır, kalb öteki tarafa müteveccih olur. Yani, namazdan ziyade halka-i zikri düşünür, feraizden ziyade evradına müncezip olur, kebairden kaçmaktan ziyade, adab-ı tarıkatin muhalefetinden kaçar. Hâlbuki, muhkemat-ı şenat olan farzların bir tanesine, evrad-ı tarikat mukabil gelemez, yerini dolduramaz. Adab-ı tarıkat ve evrad-ı tasavvuf, o feraizin içindeki hakikî zevke medar-ı teselli olmalı, menşe olmamalı. Yani, tekkesi, camideki namazın zevkine ve tadil-i erkânına vesile olmalı, yoksa, camideki namazı çabuk, resmî kılıp, hakikî zevkini ve kemalini tekkede bulmayı düşünen, hakikatten uzaklaşıyor.

• **Üçüncü Nükte:** "Sünnet-i seniye ve ahkâm-ı şeriat hancinde tarıkat olabilir mi?" diye sual ediliyor.

Elcevap: Hem var, hem yok. Vardır; çünkü bazı evliya-ı kâmilîn, şeriat kılıcıyla idam edilmişler. Hem yoktur; çünkü muhakkikîn-i evliya, Sadi-i Şirazî'nin bu düsturunda ittifak etmişler:

adab-ı şer'iye: dinin terbiye kuralları edepleri
adab-ı tarikat: tarikat kuralları esasları edepleri
ahkâm-ı şeriat: şeriatın hükümleri, emirleri
ameliyat: işler, uygulamalar, tatbik etmeler
derece: ölçü
dustur: kaide, prensip, kural
ehemmiyet: önem
esas: asıl, temel
evliya-i kâmilîn: kemale ermiş olgunlaşmış veliler
evrad-ı tarikat: tarikatlerin çoğunca okunan duaları, virdleri, zikirleri
evrad-ı tasavvuf: tasavvuftaki zikirler
evrat: virdler
farz: İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir
feraiz: farzlar. Allah'ın kesinlikle yapmasını emrettiği şeyler
hakikat: gerçek, asıl
hakiki: gerçek
halbuki: oysa ki
halka-ı zikir: zikir halkası
hariç: dışında
ilham: feyiz yoluyla kalbe gelen mana
ittiba: tabi olma, uyma
ittifak etmek: birleşmek
kalb: insanın manevî bünyesindeki hislerin ve duyguların merkezi, gönül
kebair: büyük günahlar
kemal: olgunluk, mükemmellik
maksat: gaye, istenilen
maksud-i bizzat: temel gaye ve hedef
medar-ı teselli: teselli kaynağı
muhakkikîn-i evliya: Allah'ın veli kullarından gerçekleri araştıran ve delilleriyle bilen âlim veliler
muhalefet: zıtlık, muhaliflik
muhkemat: manası açık olan kesin hükümler, emirler
muhkemat-ı şeriat: şeriatın kesin hükümleri
mukabil: karşılık
muhim: önemli
müncezip: cezbedilmiş çekilmiş tutkun
müteveccih: yönelen, yöneliş
nükte: ince manalı söz
resmî: gösteri, tören
semere-i ilham: tarikatın kuralları edepleri
semere-i vahiy: vahyin neticesi, vahyin meyvesi
sual: soru
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (ASM) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tadil-i erkan: namazın bütün rükünlerini esaslarını usulüne göre yerine getirmek
taklit: birinin davranış ve işlerinin şekil ve biçim olarak aynını yapma
taraf: yön
tarikat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı manevî olgunluğa götüren yol
tekke: dervişlerin zikir ve ders için toplandıkları yer, mesken
telakki etmek: kabul etmek, anlamak
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
vesile: vasıta, aracı
zevk: manevî haz
ziyade: çok

مُحَالَسْتِ سَعْدِی تَرَاهِ صِفَا ❁ ظَفَرْ بُرْدَنْ جُزْ دَرْ پِیِ مُصْطَفَی

Yanı, "*Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâmın caddesinden hariç ve onun arkasından gitmeyen, muhaldir ki, hakikî envar-ı hakikate vasıl olabilsin.*" Bu meselenin sırrı şudur ki:

Madem Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm Hatemü'l-Enbiyadır ve umum nev-i beşer namına muhatab-ı İlâhîdir, elbette, nev-ı beşer onun caddesi hancinde gidemez ve bayrağı altında bulunmak zarurîdir.

Ve madem ehl-i cezbe ve ehl-i istiğrak, muhalefetlerinden mes'ul olamazlar. Ve madem insanda bazı letaif var ki, teklif altına girmez, o lâtife hâkim olduğu vakıt, tekâlîf-i şer'iyeye muhalefetiyle mes'ul tutulmaz. Ve madem insanda bazı letaif var ki, teklif altına girmediği gibi, ihtiyar altına da girmez, hatta aklın tedbiri altına da girmez; o lâtife kalbi ve aklı dinlemez. Elbette, o lâtife bir insanda hâkim olduğu zaman –fakat o zamana mahsus olarak– o zat, şeriata muhalefette velâyet derecesinden sukut etmez, mazur sayılır. Fakat bir şartla ki, hakaik-ı şeriata ve kavaid-i imanîye karşı bir inkâr, bir tezyif, bir istihfaf olmasın. Ahkâmı yapmasa da, ahkâmı hak bilmek gerektir. Yoksa, o hale mağlûp olup, neuzübillâh, o hakaik-ı muhkemeye karşı inkâr ve tekzibi işmam edecek bir vaziyet, alâmet-ı sukuttur.

Elhâsıl, daire-i şeriatın hancinde bulunan ehl-i tarikat ikı kısımdır.

ahkâm: emirler, hükümler
alamet-ı sukut: düşüş belirtisi, alçalma belirtisi
aleyhissalatu vesselam: Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun
daire-i şeriat: şeriat dairesi, Allah'ın emir ve yasakları dairesi
derece: mertebe, aşama
ehl-i cezbe: tarikat ehlinden olup zikir ve ibadette kendinden geçen.
ehl-ı istıgrak: manevi bir coşkunlukla kendinden geçip dünyayı unutanlar
ehl-ı tarıkat: tarikate bağlı olanlar
elbette: şüphesiz, her hâlde
elhasıl: netice itibarıyla, özetle
envar-ı hakikat: hakikat nurları
hak: doğru.
hakaık-ı muhkeme: sağlam, değişmez hakikatler
hakalk-ı şerlat: şeriata ait olan esas gerçekler
hakıkı: gerçek.
hakim: hükmeden, idareci
hariç: dışında.
Hatemü'l-Enbiya: Peygamberlerin en sonuncusu, Hz. Muhammed
ihtıyar: seçme, irade, tercih
İnkar: reddetme, inanmama
istıhfaf: küçümseme, hafife alma
ışmam etme: duyurma, hissettirme
kavaid-ı imanıye: imanın kaidelerı, kuralları
kısım: parça, çeşit.
latıfe: duygu, güzel ve ince mana
letaif: manevî duygular, kalb, ruh, akıl, sır gibi ince duygular, güzellikler
mağlup olma: yenilme
mahsus: has, özel
mazur: özürlü
mes'ul: sorumlu
muhal: imkansız
muhalefet: zıtlık, muhalifilik.
muhatab-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın hitap ettiği kimse
nam: ad
neuzubillah: Allah korusun
nev-i beşer: bütün insanlar
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim ve Allah'ın insanlara bir elçisi olan Peygamberimiz Hz. Muhammed
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve ince yanı
sukut etme: düşme, alçalma
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tedbir: idare, yönetim
tekalif-i şer'iye: şeriat teklifleri dini sorumluluklar
teklif: sorumluluk, yükümlülük.
tekzip etmek: yalanlamak.
tezyif: alaya alma, küçük düşürme
umum: bütün
vasıl: ulaşan
vazıyet: durum, hâl.
velâyet: velilik, Allah dostluğu
zarurî: mecburî, zorunlu
zat: kişi, şahıs

Bir kısmı, sabıkan geçtiği gibi, ya hale, istiğraka, cezbeye ve sekre mağlûp olup veya teklîfi dinlemeyen veya ihtiyarı işitmeyen lâtîfelerin mahkûmu olup, daire-i şeriatın haricine çıkıyor. Fakat o çıkmak, ahkâm-ı şeriatı beğenmemekten veya istememekten değil, belki mecburiyetle, ihtiyarsız terk ediyor.

Bu kısım ehl-i velâyet var. Hem muhim velîler bunların içinde muvakkaten bulunmuş. Hatta, bu neviden, değil yalnız daire-i şeriattan, belki daire-i İslâmiyet haricinde bulunduğunu bazı muhakkikîn-i evliya hükmetmişler. Fakat bir şart ile: Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın getirdiği ahkâmın hiçbirini tekzip etmemektir. Belki ya duşunmuyor veya muteveccih olamıyor veyahut bilemiyor ve bilmiyor. Bilse, kabul etmese, olmaz.

İkinci kısım ise, tarikat ve hakikatin parlak ezvaklarına kapılıp, mezakından çok yüksek olan hakaik-ı şeriatın derece-i zevkine yetişemediği için, zevksiz, resmî bir şey telâkkı edip, ona karşı lâkayt kalır. Git gide, şeriatı zahirî bir kışır zanneder; bulduğu hakikatı esas ve maksut telâkki eder. "Ben onu buldum; o bana yeter" der, ahkâm-ı şeriata muhalif hareket eder. Bu kısımdan aklı başında olanlar mes'uldürler, sukut ediyorlar, belki kısmen şeytana maskara oluyorlar.

• **Dördüncü Nükte:** Ehl-ı dalâlet ve bid'at fırkalarından bir kısım zatlar, ümmet nazarında makbul oluyorlar. Aynen onlar gibi zatlar var, zahirî hiçbir fark yokken ümmet reddediyor. Bunda hayret ediyordum. Meselâ, Mutezile mezhebinde Zemahşerî gibi, Itızalde en mutaassıp

ahkâm: emirler, hükümler
ahkam-ı şeriat: dinin hükümleri, esasları
aleyhissalâtu vesselâm: Allahın salat ve selamı onun üzerine olsun
aynen: tıpkı tıpkısına
cezbe: ruhî heyecan, coşkunluk, coşkunluktan kendinden geçme halı
daire-i İslâmiyet: İslâmiyet dairesi
daire-i şeriat: şeriat dairesi, Allahın emir ve yasakları dairesi
derece-i zevk: zevk derecesi, mertebesi
ehl-i dalâlet ve bid'at: dinin aslından olmadığı hâlde, sonradan çıkan zararlı âdet ve uygulamaların dine mal etmeye çalışan, doğru ve hak yoldan sapmış olanlar
ehl-i velâyet: velî olanlar, Allahın dostluğunu kazananlar
ezvak: zevkler, hazlar
fırka: grup
hakaik-ı şeriat: şeriata ait olan gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
hal: durum, davranış, cezbe
hariç: dışında
hükmetme: karar verme.
ihtiyar: seçme, irade, tercih
istiğrak: Allah aşkıyla dünyayı unutup kendinden geçme
itizal: bir din veya mezhepten ayrılma
kısmen: bazı yönden.
kışır: kabuk.
lakayt kalmak: kayıtsız, ilgisiz kalmak.
mağlûp olma: yenilen kimse
mahkûm olmak: hükümlü olmak, kötü bir duruma düşmeye mecbur olmak.
makbul: geçerli, kabul gören.
maksut: istenilen, hedeflenen şey
maskara: gülünç.
mecburiyet: zorunluluk.
mesela: örneğin.
mes'ul: sorumlu, yükümlü
mezak: zevk alma, tat alma, damak.
muhakkikîn-i evliya: Allahın velî kullarından gerçekleri araştıran ve delilleriyle bilen âlimler
muhalif: karşıt, aykırı.
mutaassıp: kendi tarafını aşırılıkla tutan
Mutezile: Emeviler devrinde ortaya çıkan, meselelerin sırf akılla çözmeye çalışan aklî esaslara dayanarak kul fiilinin yaratıcısıdır demekle kadere inkâr yoluna giden bir düşünce inanç ekolü
muvakkaten: geçici olarak.
muhim: önemli
muteveccih: yönelen, yöneleme
nazar: bakış, görüş.
nevi: çeşit, tür
nükte: ince manalı söz
red: reddetme.
resmî: görev icabı, içten samimi olmayan.
sabıkan: az önce geçtiği gibi
sekr: kendinden geçiş, manevî sarhoşluk.
sukut etme: düşme, alçalma.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şeytan: İblis
tarikat: tasavvuf adıyla Allahı tanımaya ve İman esaslarını inkişaf ettirerek insanı manevî olgunluğa götüren yol
teklîf: Allahın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle sorumlu tutması
tekzip etme: yalanlama
telâkkı etme: anlama, kabul etme
terk etme: bırakma
ümmet: bütün Müslümanlar
velî: Allahın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler
zahirî: görünürde, görünen, dış
zannetme: sanma
zat: kişi, şahıs
zevk: manevî haz, his, duygu

bir fert olduğu hâlde, muhakkikîn-i Ehl-i Sünnet, onun o şedit itirazatına karşı onu tekfir ve tadlil etmiyorlar, belki bir râh-ı necat onun için arıyorlar. Zemahşerî'nin derece-i şiddetinden çok aşağı Ebu Alî Cübbâî gibi Mutezile imamlarını, merdut ve matrut sayıyorlar.

Çok zaman bu sır benim merakıma dokunuyordu. Sonra, lütf-u İlâhî ile anladım ki, Zemahşerî'nin Ehl-i Sünnete itirazatı, hak zannettiği mesleğindeki muhabbet-i haktan ileri geliyordu. Yani, meselâ tenzih-i hakikî, onun nazarında, hayvanlar kendi ef'aline hâlık olmasıyla oluyor. Onun için, Cenab-ı Hakkı tenzih muhabbetinden, Ehl-i Sünnetin halk-ı ef'al meselesinde düşturunu kabul etmiyor. Merdut olan sair Mutezile imamları, muhabbet-i haktan ziyade, Ehl-i Sünnetin yüksek düsturlarına kısa akılları yetişemediğinden ve geniş kavanin-i Ehl-i Sünnet onların dar fikirlerine yerleşmediğinden inkâr ettiklerinden, merdutturlar.

Aynen bu ilm-i kelâmdaki Ehl-i Itızalin Ehl-i Sünnet ve Cemaate muhalefeti olduğu gibi, sünnet-i seniye haricindeki bir kısım ehl-ı tarikatın muhalefeti dahı iki cıhetledir:

Biri, Zemahşerî gibi, hâline, meşrebine meftuniyet cihetinde, daha derece-i zevkine yetişemedığı adab-ı şerıata karşı bır derece lâkayt kalır.

Diğer kısmı ise –hâşâ– adab-ı şerıata, desatır-i tarikate nıspeten ehemmıyetsız bakar. Çünkü dar havsalası o geniş ezvakı ıhata edemiyor ve kısa makamı o yüksek adaba yetişemiyor.

adab-ı şerıat: şerıatın kural ve kaıdelerı
adap: terbıyeler, usul
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendısı olan pek yuce saygın şeref ve azamet sahıbı hazret-ı Allah
cıhet: yon
derece: mıktar, olçu, mertebe
derece-i şıddet: şıddet, sertlık derecesı
derece-i zevk: zevkın derecesı
desatır-i tarikat: tarıkat dusturları, prensıpler
dustur: kaıde, prensıp, kural
ef'al: fıller, hareketler
ehemmıyet: onem
Ehl-i Itızal: Mutezıleden olan
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: dının temel konularında ve ınancta Hz. Muhammed (ASM) ve Sahabelerın takıp ettıkleri yolu benımseyenler, onlara uyanlar
ehl-ı tarıkat: tarıkate baglı olanlar
ezvak: zevkler
fert: şahıs
fıkır: dusunce
Halık: meydana getıren yoktan var eden
halk-ı ef'al: kısının fıllerının yaratılması, ınsanların kendı fıllerının gercek yaratıcısı olduguna ıddıa eden Mutezıleye alt bir tabırdır
harıç: dışında
haşa: asla oyle degıldır
havsala: anlama gucu
ıhata etme: kuşatma, kavrama, anlama
ılm-ı kelam: kelam ılmı, ınan hakıkatlerını ıspat eden ve açıklayan ılım dalı
ımam: onder
inkâr: reddetme, ınanmama
itirazat: itırazlar, bir fıkrı, hukmu veya durumu kabul etmeyıp curutmeye kalkışma, karşı cıkma.
kavanin-i Ehl-i Sunnet: Ehl-i Sunnetın kanunları, prensıpleri
kısım: takım, çeşıt
lâkayt kalmak: kayıtsız, ılgısız kalmak.
lütf-u ilahî: Allah'ın lutfu
makam: mevkı, ulaşılan mertebe, kariyer
matrut: tardedılmuş, kovulmuş
meftunıyet: tutkunluk, duşkunluk.
merdut: reddolunmuş, kovulmuş.
mesela: mısal olarak, omeğın
mesele: ehemmıyetlı ış, konu
meslek: gıdış, tutulan yol
meşrep: yol, hareket tarzı, meslek
muhabbet: sevme, sevgı
muhabbet-i hak: hak sevgısı
muhakkikın-i Ehl-i Sunnet: Ehl-i Sunnetten hakkı ve doğruyu araştıran ve delıllerıyle bıllen âlımler
muhalefet: aykınlık, zıtlık, muhalıflık.
Mutezıle: meselelerı sırf akılla ızaha çalışan akll esaslara dayanarak kul fıllının yaratıcısıdır demekle kaderı ınkâr yoluna gıden ve hak mezheplerden ayrılan ınkadi bır fırka
nazar: bakış, gorus
nıspeten: kıyaslayarak, oranla.
rah-ı necat: kurtulus yolu
sair: dıger, otekı
sır: gizli hakıkat, bır şeyın dıkkat, yetenek, tecrube ve sezgı yardımıyla kavranabılen en zor ve ince yanı
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'ın yuce sunneti, yuksek hâl, soz, tavır ve tasvıplerı
şedıt: şıddetlı
tadlıl etme: doğru yoldan sapmış gosterme, dalalete duşmuş bılme, dalaletle suçlama
tekfir: bırını kufurle ıtham etme
tenzih: Allah ı şanına layık olmayan şeylerden uzak ve yuce tutma
tenzih-i hakikî: Cenab-ı Hakkı hakıkı manada her çeşıt kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutmak
zannetme: doğru bılme, sanma
ziyade: çok, fazla

SEKİZİNCİ TELVİH

Sekiz vartayı beyan eder.

• **Birincisi:** Sünnet-i seniyeye tamam ittibaı rıayet etmeyen bir kısım ehl-i sulûk, velâyetı nübüvvete tercih etmekle vartaya düşer. Yırmi Dördüncü ve Otuz Birinci Sozlerde, nübuvvet ne kadar yuksek olduğu ve velâyet ona nispeten ne kadar sonuk olduğu ispat edilmıştir.

• **İkincisi:** Ehl-i tarikatin bir kısım müfrit evliyasını Sahabeye tercih, hatta enbiya derecesinde gormekle vartaya düşer.[1] On İkinci ve Yırmi Yedinci Sözlerde ve Sahabeler hakkındakı Zeylınde kat'î ıspat edilmiştir kı, Sahabelerde öyle bir hassa-i sohbet var ki, velâyet ile yetişılmez ve Sahabelere tefevvuk edilmez ve enbıyaya hıçbir vakit evliya yetişmez.

• **Üçüncüsü:** İfratla tarıkat taassubu taşıyanların bir kısmı, adap ve evrad-ı tarikatı sunnet-ı senıyeye tercih etmekle sünnete muhalefet edıp, sünneti terk eder, fakat vırdını bırakmaz. O suretle adab-ı şer'ıyeye bir lâkaytlık vazıyetı gelir, vartaya düşer.

Çok Sözlerde ispat edıldiğı gibi ve İmam-ı Gazalî, Imam-ı Rabbanî gıbı muhakkıkîn-i ehl-ı tarıkat derler ki: "Bır tek sünnet-ı seniyeye ittiba noktasında hâsıl olan makbulıyet, yuz adap ve nevafıl-ı hususıyeden gelemez. Bir farz, bin sünnete müreccah olduğu gibi, bir sünnet-i senıye dahı, bın adab-ı tasavvufa mureccahtır" demişler.

1 *Nusha:* Ehl-i tarikatten bir kısım mufrit evliyayı Sahabeye tercih, hatta enbiya derecesinde gormek ile vartaya duşer. (Naşırler)

adab-ı şer'ıye: dının kuralları, adapları
adab-ı tasavvuf: tasavvuf kuralları, adapları
adap: davranış kuralları
beyan etme: anlatma, ızah etme, açıklama
derece: mertebe.
ehl-ı suluk: nefsı duzeltmek amacıyla manevı terbiye ve terakkı yoluna gırenler
ehl-ı tarıkat: tarıkate bağlı olanlar
enbıya: nebîler, peygamberler
evlıya: velîler, Allah dostları
evrad-ı tarıkat: tarıkatlerın vırtlerı, zıkırlerı
farz: Islamıyette kesin olarak yapılması gereken emir
hasıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan, kazanılan
hassa-ı sohbet: sohbet ozelliği
ıfrat: aşırı gitme
ıspat: doğruyu delıl gostererek meydana koyma
ittiba: tâbi olma, uyma.
kat'ı: kesin
kısım: parça, takım
lakayt: kayıtsız, ılgısız
makbulıyet: makbulluk, geçerlilik.
muhakkıkîn-i ehl-i tarıkat: tarikate mensup araştırmacılar
muhalefet: zıtlık, aykırılık
mufrıt: ifrat eden, aşırıya kaçan
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan
nevafıl-ı hususıye: hususî nafile ibadetler
nıspeten: kıyaslayarak
nubuvvet: nebîlik, peygamberlik.
rıayet etmek: uymak, saygıyla boyun eğmek.
Sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed'ın mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve Onun sohbetlerine katılan mu'mın kımse
suret: bıçım, tarz
sünnet: Hz. Muhammed'ın Muslumanlara ornek olan mubarek soz, fiil ve emırlerı
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'ın yuce sunneti, yuksek hal, soz, tavır ve tasvıplerı
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık.
tarıkat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve ıman esaslarını ınkışaf ettırerek ınsanı manevî olgunluga goturen yol
tefevvuk: ustun olma, ustunluk.
telvih: açıklama
tercih: ustun tutma, seçme
terk: bırakma.
vakıt: zaman
vartı: buyuk tehlıke
vazıyet: durum, hâl
velâyet: velîlik, Allah dostluğu.
vırd: devamlı yapılan zıkır
zeyil: ek, ılâve.

• **Dördüncüsü:** Müfrit bir kısım ehl-i tasavvuf, ilhamı vahiy gibi zanneder ve İlhamı vahiy nev'inden telâkki eder, vartaya düşer. Vahyin derecesi ne kadar yüksek ve küllî ve kudsî olduğu ve ilhamat ona nispeten ne derece cüz'î ve sönük olduğu, On İkinci Sözde ve İ'caz-ı Kur'ân'a dair Yirmi Beşinci Sözde ve sair risalelerde gayet kat'î ispat edilmiştir.

• **Beşincisi:** Sırr-ı tarikatı anlamayan bir kısım mutasavvıfe, zayıfları takviye etmek ve gevşekleri teşci etmek ve şiddet-i hizmetten gelen usanç ve meşakkatı tahfîf etmek için, istenilmeyerek verilen ezvak ve envar ve keramatı hoş görüp meftun olur, ibadata, hidemata ve evrada tercih etmekle vartaya düşer. Şu risalenin Altıncı Telvihinin Üçüncü Noktasında icmalen beyan olunduğu ve sair Sözlerde kat'iyen ispat edilmiştir ki, bu dâr-ı dünya dârulhizmettir, dârulücret değil. Burada ücretini isteyenler, bâkî, daimî meyveleri, fânî ve muvakkat bir surete çevirmekle beraber, dünyadaki beka hoşuna geliyor, müştakane berzaha bakamıyor. Âdeta bir cihette dünya hayatını sever, çünkü içinde bir nevı ahireti bulur.

• **Altıncısı:** Ehl-i hakikat olmayan bir kısım ehl-i sülûk, makamat-ı velâyetin golgelerini ve zıllerini ve cüz'î numunelerini, makamat-ı asliye-i küllîye ile iltibas etmekle vartaya düşer. Yirmi Dördüncü Sözün İkinci Dalında ve sair Sözlerde kat'iyen ispat edilmiştir ki: Nasıl güneş âyineler vasıtasıyla taaddut ediyor; binler mısalî güneş, aynı güneş gibi ziya ve hararet sahibi olur. Fakat o misalî güneşler, hakikî güneşe nispeten çok zayıftırlar. Aynen

len mana
ilhamat: ilhamlar, kalbe doğan manalar
iltibas etmekle: karıştırmakla
İspat: doğruyu delil göstererek meydana koyma
kat'i: kesin
kat'iyen: kesin olarak
keramat: kerametler, ermişlerin, velilerin olağanüstü sözleri ve halleri
kısım: takım, bölüm
kudsî: mukaddes, temiz
küllî: umumî, genel
makamat-ı asliye-i küllîye: kapsayıcı gerçek makamlar, dereceler
makamat-ı velâyet: velîlik makamları, dereceleri
meftun: düşkün, tutkun
meşakkat: zahmet, sıkıntı.
misalî: benzer
mutasavvıf: tasavvuf ehli, kalbı dünyanın gelip geçicilığı
muvakkat: geçici
müfrit: ifrat eden, aşırıya kaçan
müştakane: şevkle, çok isteyerek.
nev': çeşit, tür
nispeten: kıyasla, oranla
noktası: konu ile ilgili önemli bölüm.
numune: örnek.
sair: diğer, öteki
sırr-ı tarikat: tarikatın sırrı, aslı, esası
suret: biçim, tarz, şekil
şiddet-i hizmet: hizmetin pek fazla olması
taaddüt: çoğalma, artma.
tahfîf: hafifletme
takvıye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
telâkki etme: anlama, kabul etme
telvih: açıklama
tercih etmek: üstün tutmak, seçmek.
teşci: cesaret verme
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
varta: büyük tehlike
vasıta: aracı, araç.
zaif: zayıf, bilgi ve kabiliyet olarak kuvveti olmayan.
zan: sanma
zıll: gölge
ziya: ışık.

âdeta: sanki
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âyine: ayna
aynen: aynı şekilde, tıpkı
bâkî: ebedî, devamlı ve kalıcı
beka: sonsuzluk.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
beyan: anlatma, izah, açıklama
cihet: yön
cüz'î: küçük, basit.
daimî: sürekli, devamlı
dair: alâkalı, ilgili
dar-ı dünya: dünya yurdu.
dârulhizmet: hizmet yeri
dârulücret: ücret yeri
derece: basamak, mertebe
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
ehl-i sülûk: nefsi düzeltmek amacıyla manevî terbiye ve terakkı yoluna girenler
ehl-i tasavvuf: tasavvuf ve tarikat ehli, mensubu
envar: nurlar
evrat: virtler, Kur'ân-ı Kerîm'den veya Hadîs kaynaklarından sıkça ve devamlı okunan dualar, zikirler
ezvak: zevkler, hazlar
fânî: ölümlü, geçici
gayet: son derece, çok.
hakikî: gerçek
hararet: sıcaklık.
hayat: ömür
hidemat: hizmetler, görevler
İbadat: ibadetler
İ'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mucizeliği
icmalen: kısaca, özetle
İlham: feyiz yoluyla kalbe ge-

onun gibi, makamat-ı enbiya ve eazım-ı evliyanın makamatının bazı gölgeleri ve zılleri var. Ehl-i sülûk onlara girer, kendini o evliya-i azîmeden daha azîm görür, belki enbiyadan ileri geçtiğini zanneder, vartaya düşer.

Fakat bu geçmiş umum vartalardan zarar görmemek için, usul-i îmaniyeyi ve esasat-ı şeriatı daima rehber ve esas tutmak ve meşhudunu ve zevkini, onlara karşı muhalefetinde ittiham etmekledir.

• **Yedincisi:** Bir kısım ehl-i zevk ve şevk, sulûkunda fahrî, nazı, şatahatı, teveccüh-i nâsı ve merciiyeti şükre, niyaza, tazarruata ve nâstan istiğnaya tercih etmekle vartaya düşer. Hâlbuki en yüksek mertebe ise, ubudiyet-i Muhammediyedir ki, "mahbubiyet" ünvanıyla tabir edilir. Ubudiyetin ise sırr-ı esası niyaz, şükür, tazarru', huşû, acz, fakr, halktan istiğna cihetiyle o hakikatin kemaline mazhar olur. Bazı evliya-i azîme, fahir ve naz ve şatahata muvakkaten, ihtiyarsız girmişler, fakat o noktada, ihtiyaren onlara iktida edilmez. Hâdîdirler, muhdî değillerdir; arkalarından gidilmez.

• **Sekizinci varta:** Hodgâm, aceleci bir kısım ehl-i sülûk, ahirette alınacak ve kopanlacak velâyet meyvelerini dünyada yemesini ister ve sulûkunda onları istemekle vartaya düşer. Hâlbuki [1] وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ gibi ayetlerle ilân edildiği gibi, çok sözlerle kat'iyen ispat edilmiştir ki, âlem-i bekada bir tek meyve, fânî dünyanın bin bahçesine müreccahtır. Onun için, o mübarek meyvelen burada yememeli. Eğer istenilmeyerek yedinlse,

1 Dünya hayatı aldatıcı bir menfaatten başka bir şey değildir. (Âl-i İmran Suresi, 185.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azîm: büyük, yüce.
cihet: yön.
daima: sürekli, devamlı.
eazım-ı evliya: velilerin en büyükleri.
ehl-i sülûk: nefsi düzeltmek amacıyla manevî terbiye ve terakki yoluna girenler.
ehl-i zevk ve şevk: iman hakikatlerinin zevkine erişen ve bu sayede şevkı coşkusu artanlar.
enbiya: nebiler, peygamberler.
esas: asıl, temel.
esasat-ı şeriat: şeriatın esasları, temelleri.
evliya-i azîme: büyük veliler.
fahir: övünme.
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
fanî: ölümlü, geçici.
hadî: hidayet veren.
halbuki: oysa ki.
hodgam: bencil.
huşû: Allah'a karşı korku ve saygı ile boyun eğme.
ihtiyaren: seçerek, isteyerek.
ihtiyarsız: istemeden.
iktida: doğru ve hak yolu gösterici.
ilân etme: açıklama, duyurma.
ispat: kanıtlama.
istiğna: ihtiyaç duymama, kaçınma.
ittiham etmek: suçlamak.
kat'iyen: kesin olarak.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kısım: takım, grup.
mahbubiyet: sevilecek hâlde bulunma.
makamat: makamlar, dereceler.
makamat-ı enbiya: peygamberlerin makamları.
mazhar: nail olma, kavuşma.
merciiyet: başvuru merkezi, kaynak olan yer, sığınılacak yer, makam hâlinden olma.
meşhut: görünen, şahadet edilen, gözlemlenen.
meyve: yemiş, netice.
muhalefet: zıtlık, muhalifilik.
muhdî: hidayete erdiren, iman yolunu bulmakta birine vesile olan.
muvakkaten: geçici olarak.
mübarek: feyizli, kutlu, hayırlı.
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan.
nas: insanlar.
naz: yapmacıklık, şımarıklık.
niyaz: yalvarma, dua.
rehber: kılavuz.
sırr-ı esas: esas sır, asıl hakikat.
suluk: bir yola girme, bir yol tutma, nefsi düzeltmek ve vuslata ermek amacıyla tasavvuf yoluna girme.
şatahat: manevî sarhoşluk ve cezbe hâlinde iken söylenen şeriata aykırı sözler.
şükur: Allah'a karşı kulluk görevlerini yerine getirme, minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tabir: ifade, söz.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşu içinde yalvarma.
tazarruat: yalvarışlar, niyazlar.
tercih etmek: üstün tutmak, seçmek.
teveccüh-i nas: insanların alâkası, yönelmesi.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) mükemmel kulluk ve ibadeti.
umum: bütün, genel.
usul-i îmaniye: imanın usulleri, metotları, esasları.
ünvan: ad, şan.
varta: büyük tehlike.
velâyet: velîlik, Allah dostluğu.
zannetme: sanmak.
zıll: gölge.

şükredilmeli, mükâfat için değil, belki teşvik için bir ihsan-ı İlâhî olarak telâkki edilmeli.

DOKUZUNCU TELVİH

Tarıkatın pek çok semeratından ve faydalarından yalnız burada dokuz adedini icmalen beyan edeceğiz.

• **Birincisi:** İstıkametli tarıkat vasıtasıyla, saadet-i ebediyedeki ebedî hazinelerin anahtarları ve menşeleri ve madenleri olan hakaik-ı imaniyenin inkişafı ve vuzuhu ve aynelyakîn derecesinde zuhurlarıdır.

• **İkincisi:** Makine-i insaniyenin merkezi ve zembereği olan kalbi, tarikat vasıta olup işletmesiyle ve o işletmekle sair letaif-i insaniyeyi harekete getirip netice-i fıtratlarına sevk ederek hakikî insan olmaktır.

• **Üçüncüsü:** Âlem-i berzah ve ahıret seferinde, tarıkat silsilelerinden bir silsileye iltıhak edip ve o kafile-i nuraniye ile ebedulâbâd yolunda arkadaş olmak ve yalnızlık vahşetinden kurtulmak ve onlarla dünyada ve berzahta manen unsiyet etmek ve evham ve şubehatın hücumlarına karşı onların icmaına ve ittifakına istinat edip, her bir üstadını kavi bir senet ve kuvvetli bir bürhan derecesinde görüp, onlarla o hatıra gelen dalâlet ve şübehatı defetmektir.

• **Dördüncüsü:** Imandaki manfetullah ve o manfetteki muhabbetullahın zevkini, safî tarikat vasıtasıyla anlamak; ve o anlamakla dünyanın vahşet-i mutlakasından ve insanın kâinattaki gurbet-ı mutlakasından kurtulmaktır. Çok Sozlerde ıspat etmişız kı, saadet-ı dâreyn ve

adet: tane, sayı
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları alem
aynelyakın: bir şeyi gorerek ve seyrederek bılme
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi, dunya ile ahıret arasındakı yer
beyan etme.: anlatma ızah etme, açıklama
burhan: delıl huccet, şahıt.
dalâlet: ıman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak
defetmek.: savmak, uzaklaştırmak.
derece: olçu
ebedî: sonsuz dairmi
ebedulabad: sonsuzlukların sonsuzlugu ahıret
evham: vehımler, kuşkular
faide: fayda yarar
gurbet-ı mutlaka.: mutlak garıplık
hakaik-i imaniye: ıman hakıkatlerı esasları
hakıkı: gercek, dogru.
hücum: saldırma
icma: toplama fikir bırlıgıne varma
icmalen: kısaca ozetle
ihsan-ı ilahî: Ilâhî ihsan Allah'ın lütfu bagışı
iltıhak.: karışma
iman: inanç, ıtıkat, Allah a Iman
inkişaf: gelişme açılma
ispat: dogruyu delıl gosterek meydana koyma
istıkamet.: inanç dusunce ve nıyette tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun durüstluk.
istinat etme: dayanma
ittıfak: fikir bırlıgı etme bırleşme
kafile-i nuraniye: nurlu kafile, ışık saçan topluluk.
kâinat.: butun alemler varlıklar, yaratılmış her şey evren
kavi: kuvvetlı
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları.
makine-i insaniye: insan bedenının ısleyış duzen ve sıstemı
manen: ruhça manaca manevî yonden
marifet: bılme tanırma
marifetullah: Allah ı tanırma ve bılme.
menfaat: fayda
menşe: esaş kok
muhabbetullah: Cenab ı Hakka karşı duyulan sevgı
mükâfat: odul, hediye.
netice-i fıtrat: yaratılışın gaye ve nerıcesi
saadet-i dareyn: ıkı cıhan saadetı
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
safi: saf temız.
sair: dıger oteki
semerat.: semereler meyveler
senet: dayanak
sevk etme: sürme yonelme
silsile: zıncır, soy kutugu
şübehat.: şupheler
şukur: Allah a karşı kulluk gorevlennı yenne getırme mınnettarlık ifade etme, teşekkur
tarikat: tasavvuf adıyla Allah ı tanımaya ve Iman esaslarını inkişaf eturerek insanı manevî olgunluga goturen yol
telâkki: anlama kabul etme.
telvih: açıklama
teşvik: şevklendırmek, cesaret vermek
unsiyet etmek.: dostluk arkadaşlık kurmak.
ustat.: muallım, ogretmen
vahşet.: ıssız yerlerde duyulan korku
vahşet-ı mutlaka: tam bır yalnızlık ve korku halı
vasıta: aracılık
vuzuh: açıklık
zemberek: hareketı sağlayan guç kaynagı
zevk.: manevî haz lezzet.
zuhur: gorunme.

elemsiz lezzet ve vahşetsiz ünsiyet ve hakikî zevk ve ciddî saadet, iman ve İslâmiyetin hakikatindedir. İkinci Sözde beyan edildiği gibi, iman, şecere-i tuba-i Cennetin bir çekirdeğini taşıyor. İşte, tarikatın terbiyesiyle o çekirdek neşvünema bulur, inkişaf eder.

• **Beşincisi:** Tekâlif-i şer'iyedeki hakaik-ı lâtîfeyi, tarikatten ve zikr-ı İlâhîden gelen bir intibah-ı kalbî vasıtasıyla hissetmek, takdir etmek; o vakit taate suhre gibi değil, belki ıştıyakla itaat edip ubudiyeti ifa eder.

• **Altıncısı:** Hakîkî zevke ve ciddî teselliye ve kedersiz lezzete ve vahşetsiz ünsiyete hakikî medar ve vasıta olan tevekkül makamını ve teslim rütbesini ve rıza derecesini kazanmaktır.

• **Yedincisi:** Sulûk-i tarikatin en mühim şartı, en ehemmiyetli neticesi olan ihlâs vasıtasıyla, şirk-i hafîden ve riya ve tasannu gibi rezailden halâs olmak ve tarikatin mahiyet-i ameliyesi olan tezkiye-i nefs vasıtasıyla nefs-i emmarenin ve enaniyetin tehlikelerinden kurtulmaktır.

• **Sekizinci:** Tarikatte zikr-ı kalbî ile ve tefekkür-ü aklî ile kazandığı tevecculh ve huzur ve kuvvetli niyetler vasıtasıyla, âdetlerini ibadet hükmüne çevirmek; ve muamelât-ı dünyeviyesini a'mal-i uhreviye hükmüne getirip sermaye-i ömrünü husnuıstımal etmek cihetiyle, ömrünün dakikalarını hayat-ı ebediyenin sümbüllerini verecek çekirdekler hükmüne getirmektir.

adet: alışkanlık.
a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş, hareket ve ibadetler.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
ciddî saadet: gerçek mutluluk.
ciddî: gerçek.
cihet: yön.
ehemmiyet: önemli.
elem: uzuntu, maddî manevî ıztırap.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik.
hakaik-ı latife: latif, güzel hakikatler, ince manalı gerçekler.
hakîkat: gerçek, doğru.
hakîkî zevk: gerçek, manevî zevk.
hakıkı: gerçek.
halas: kurtulma, kurtuluş.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hükmüne getirmek: değerine yerine getirmek.
husnüıstımal: güzel ve iyi kullanış.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ifa etme: yerine getirme.
ihlas: samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme.
iman: inanç, itikat.
inkişaf etme: gelişme, açığa çıkma.
intibah-ı kalbî: kalbi uyanış.
İslâmiyet: Müslümanlık.
ıştıyakla: severek, isteyerek.
itaat etme: boyun eğme, uyma.
keder: kaygı, hüzün.
lezzet: zevk, haz, sevinç.
mahiyet-i ameliye: yapılan ameliyenin, işleyişin iç yüzü, özelliği.
makam: yer, mevki, mertebe.
medar: sebep, vesile, kaynak.
muamelât-ı dünyeviye: dünyevî işler.
mühim: önemli.
nefs-i emmare: insanı devamlı yasak olan kötülüğe sürükleyen nefis.
neşvünema: büyüme ve yetişme.
netice: sonuç.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi, maksat.
ömür: hayat.
rezaili: rezillikler, alçaklıklar ve aşılıklar.
riya: ikiyüzlülük.
rütbe: derece.
sermaye-i ömür: ömür sermayesi.
suhre: zorakı önündeki işi istemeksizin yapan.
sülûk-i tarikat: tarikat yoluna girme.
şecere-i tuba-i cennet: cennetin Tuba ağacı.
şirk-i hafî: gizli şirk.
taat: ibadet etme.
takdir etmek: değer vermek.
tarikat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı manevî olgunluğa götüren yol.
tasannu: yapmacık.
tefekkur-ü aklî: akıl yoluyla tefekkur etmek, düşünmek.
tekalif-i şer'iye: şeriatın emirleri, yükümlülük ve sorumlulukları.
terbiye: eğitim.
teselli: avunma.
teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma.
tevecculh: ilütfat etme.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.
tezkiye-i nefs: nefsini temize çıkarma.
ubudiyet: kulluk.
ünsiyet: dostluk, arkadaşlık.
vahşet: vahşilik, yalnızlık, ilkellik.
vahşetsiz: yalnızlık hissetmeden, korkusuz.
vakıt: zaman.
vasıta: aracılık.
zevk: manevî haz.
zikr-ı İlâhî: Allah'ı zikretmek.
zikr-ı kalbî: kalb ile yapılan sessiz zikir.

• **Dokuzuncusu:** Seyrüsülûk-i kalbî ile ve mücahede-i ruhî ile ve terakkıyat-ı maneviye ile, insan-ı kâmil olmak için çalışmak; yani hakikî mü'min ve tam bir Müslüman olmak, yanı, yalnız sûrî değil, belki hakıkat-ı imanı ve hakıkat-ı İslâmı kazanmak; yani, şu kâinat içinde ve bir cihette kâinat mümessili olarak, doğrudan doğruya kâinatın Hâlık-ı Zülcelâl'ine abd olmak ve muhatap olmak ve dost olmak ve halıl olmak ve âyine olmak ve ahsen-ı takvimde olduğunu göstermekle, benîâdemin melâikeye rüçhaniyetini ispat etmek, ve şenatın imanî ve amelî cenahlarıyla makamat-ı âliyede uçmak ve bu dünyada saadet-i ebediyeye bakmak, belki de o saadete girmektir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (1)

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى الْغَوْثِ الْاَكْبَرِ فِي كُلِّ الْعُصُورِ وَالْقُطْبِ الْاَعْظَمِ فِي كُلِّ الدُّهُورِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِي تَظَاهَرَتْ حِشْمَةُ وَلَايَتِهِ وَمَقَامُ مَحْبُوبِيَّتِهِ فِي مِعْرَاجِهِ وَانْدَرَجَ كُلُّ الْوَلَايَاتِ فِي ظِلِّ مِعْرَاجِهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ اٰمِينَ ۞

(2) وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

1- Seni her turlu noksandan tenzih ederiz. Senin bize ogrettiginden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her ışı hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2- Allahım! Her asırda en buyuk medetkar, her devrde en buyuk kutup olan, velâyetinin haşmetı ve mahbubiyetinin makamı Mıracında tezahur eden, butun velayetler onun Mıracının gölgesi altında bulunan Efendimiz Muhammed'e, onun butun Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle. Âmin. Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

abd: kul
ahsen-i takvim: insana Allah tarafından verilen en güzel ve en mukemmel bıçım, goruntu
al: alle, soy
ameli: uygulamalı, pratik.
amin: "Yâ Rabbi! Oyle olsun, kabul eyle!" anlamında du anın sonunda soylenir
Ashap: Sahabeler
asır: yuzyıl
ayine: ayna
beniadem: insan oğlu
cenah: taraf, kısım.
cihet: yon
hakıkat-i iman: imanın esası, mahıyetı, gerçeği
hakıkat-ı ıslam: Islamın esası, mahıyed, gerçeği
hakıkı: gerçek.
Hâlık-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı her şeyi yoktan yaratan Allah
halıl: samımı dost
hamd: ovme, yuceltme.
haşmet: ihtişam, heybet, gorkem
hikmet: kâlnattakı ve yaratılıştakı Ilâhı gaye, fayda
imanı: imanla ilgili
insan-ı kâmil: kâmil, mukemmel insan
ispat: dogruyu delıl gostererek meydana koyma
kâinat: butun âlemler, varlıklar, yaratılmış olan her şey, evren
kutup: Allah'ın iradesini temsil ettıgıne manılan Allah dosdarının (velilerin) en buyugu, hakıkat-ı Muhammediye mazhar olan kışı
mahbubıyet: sevilecek halde bulunma, sevilen
mahsus: has.
makam: yer, mevkı.
makamat-ı âliye: yuce makamlar
medetkar: ımdada yetişen
melaike: melekler
Mıraç: Hz. Muhammed Efendımızın, Recep ayının 27 gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cısmen hâlen çıkması mu'cızesi
muhatap olmak: hıtap etmek, konuşmak
mücahede-i ruhi: ruhen mücahede ıçınde olus
mümessil: temsılcı.
mu'mın: inanan, iman eden
Müslıman: Islâm dınınden olan
noksan: eksıklık
rüçhaniyet: ustün olma hâlı
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
salât: Hz. Muhammed'e, ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve magfiretu, meleklerin ıstıgfarını ve mu'minlerin dualarını dileme
selam: selamet, esenlik.
Seyr-i sulûk-i kalbi: kalben manevi yolda gıtme, ılerleme
sûrî: gorunuşte olan
şerlat: Allah'ın emri, Ilâhî kanun
tenzih etme: Allah'ı her turlu eksık ve noksandan uzak ve yuce tutma
terakkiyat-ı manevi: manevî ilerleme, yukselme
tezahur etme: zuhur etme, gorunme
Velâyet: velîlik, Allah dostluğu

Zeyil

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu küçücük Zeylin büyük bir ehemmiyeti var; herkese menfaatlidir.

Cenab-ı Hakka vasıl olacak tarikler pek çoktur. Butun hak tarikler Kur'ân'dan alınmıştır. Fakat tarikatlerin bazısı bazısından daha kısa, daha selâmetli, daha umumiyetli oluyor. O tarikler içinde, kasır fehmimle Kur'ân'dan istifade ettiğim *acz* ve *fakr* ve *şefkat* ve *tefekkür* tarikidir.

Evet, *acz* dahi, aşk gibi, belki daha eslem bir tariktir ki, ubudiyet tarikiyla *mahbubiyete* kadar gider. *Fakr* dahi *Rahman* ismine isal eder. Hem *şefkat* dahi, aşk gibi, belki daha keskin ve daha geniş bir tariktir ki, *Rahîm* ismine isal eder. Hem *tefekkür* dahi, aşk gibi, belki daha zengin, daha parlak, daha geniş bir tariktir ki, *Hakîm* ismine isal eder.

Şu tarik, hafî tarikler misillü, "*letaif-i aşere*" gibi on hatve değil, ve tarik-ı cehriye gibi "*nüfus-ı seb'a*," yedi mertebeye atılan adımlar değil; belki Dört Hatveden ibarettir. Tarikatten ziyade hakikattir, şeriattır.

Yanlış anlaşılmasın; acz ve fakr ve kusurunu Cenab-ı Hakka karşı görmek demektir. Yoksa onları yapmak veya halka göstermek demek değildir.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aşk: şiddetli sevgi, muhabbet.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan pek yüce, saygın şeref ve azamet sahibi hazret-i Allah.
ehemmiyet: önem.
eslem: en selâmetli.
fakr: fakirlik, ihtiyaç hâli.
fehim: anlayış, idrak.
hafî: gizli.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek, doğru.
Hakîm: belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratan Allah.
halk: insan topluluğu, millet.
hatve: adım, basamak.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
isal: ulaştırma.
istifade: faydalanma.
kusur: eksiklik, ozur.
letaif-i aşere: on lâtif duygu.
mahbubiyet: sevilecek halde bulunma. Allah'ın muhabbetine erişme.
menfaat: fayda, yarar.
mertebe: basamak, derece.
misillü: gibi, benzeri.
nüfus-i seb'a: yedi çeşit nefis: emmare, levvame, mülhime, mutmainne, râdiye, mardiye, safiye.
Rahîm: rahmeti her bir varlıkta görünen sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
selâmetli: güvenlikli, sağlık ve esenlikli.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi.
şeriat: Allah'ın emri, ilâhî kanun.
tarik: yol.
tarikat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı manevî olgunluğa götüren yol.
tarik-ı cehriye: açık olarak ve yüksek sesle yapılan zikir yolu.
tefekkür: Allah'ı tanımayı sonuç verecek şekilde varlıklar üzerinde düşünme.
ubudiyet: kulluk.
umumiyet: umumilik, genellik.
vasıl olmak: Hakka ulaşmak.
zeyil: ek, ilâve.
ziyade: çok, fazla.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. (Fâtiha Sûresi, 1.)

Şu kısa tarîkın evradı, ittıba-ı sünnettir; feraizi işlemek, kebairi terk etmektir. Ve bilhassa, namazı tadîl-i erkân ile kılmak, namazın arkasındaki tesbihatı yapmaktır.

Birinci hatveye [1] فَلَا تُزَكُّوٓا أَنْفُسَكُمْ ayeti işaret ediyor.

İkinci hatveye [2] وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللهَ فَأَنْسٰيهُمْ أَنْفُسَهُمْ ayeti işaret ediyor.

Üçüncü hatveye مَآ أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللهِ وَمَآ أَصَابَكَ [3] مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ ayeti işaret ediyor.

Dördüncü hatveye [4] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ayeti işaret ediyor.

Şu Dört Hatvenin kısa bir izahı şudur ki:

Birinci Hatvede, فَلَا تُزَكُّوٓا أَنْفُسَكُمْ ayeti işaret ettiği gibi, tezkiye-i nefis etmemek. Zıra, insan, cibilliyeti ve fıtratı hasebiyle nefsini sever. Belki, evvelâ ve bizzat yalnız zatını sever; başka her şeyi nefsine feda eder. Ma'buda lâyık bir tarzda nefsini metheder; ma'buda lâyık bir tenzih ile nefsini meayıpten tenzih ve tebrie eder. Elden geldiği kadar kusurları kendine lâyık görmez ve kabul etmez; nefsine perestiş eder tarzında, şiddetle müdafaa eder. Hatta fıtratında tevdi edilen ve Ma'bud-i Hakikî'nin hamd ve tesbihı için ona verilen cihazat ve ıstıdadı kendi nefsine sarf ederek, [5] مَنِ اتَّخَذَ إِلٰهَهُ هَوٰيهُ sırrına

1. Nefislerinizi temize çıkarmayın. (Necm Suresi, 32)
2. Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi akıbetlerini unutturmuştur. (Haşr Suresi, 19.)
3. Sana her ne iyilik erişirse Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi kusurun sebebiyledir. (Nisa Suresi, 79.)
4. Her şey helâk olup gidicidir. Ona bakan yüzü müstesna. (Kasas Suresi, 88.)
5. Nefsinin arzusunu kendisine ma'bud edinip onun her emrine uyan kimse. (Furkan Suresi, 43.)

akıbet: son
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bilhassa: özellikle
bizzat: şahsen
cibilliyet: yaratılıştan olan huy, karakter
cihazat: cihazlar, azalar, organlar
evrad: virdler, okunması âdet olan dini dualar, zikirler.
evvelâ: her şeyden önce
feda etme: gözden çıkarma, uğruna verme
feraiz: farzlar
fıtrat: yaratılış, tabiat, huy
hamd: methetme, övme
haseb: dolayı, cihetince, gereğince
hatve: adım, basamak
helâk: yıkılma, harap olma
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
işaret: gösterme, bildirme
ittıba-ı sünnet: Peygamberimizin sünnetine uyma
izah: açıklama
kebair: büyük günahlar
kusur: eksiklik, özür
lâyık: uygun, munasip
ma'bud: kendisine ibadet olunan, edilen
Ma'bud-i Hakîkî: asıl ve gerçek ibadet edilmeye lâyık olan Allah
meayıp: kusurlar, ayıplar
methetme: övme
müdafaa: savunma
müstesna: istisna olan, ayrı tutulan, hariç.
nefis: kendi, şahıs, kötü vasıfları, nitelikleri, kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç, duygu
perestiş: tapma, aşırı sevgi
sarf etmek: harcamak.
sır: gizli hakikat.
tadîl-i erkân: namazın bütün rükünlerini, esaslarını usulüne göre yerine getirmek.
tarık: yol
tarz: biçim, şekil
tebrie: bir kimseyi şüpheden ve zan altından kurtarma, birini temize çıkarma
tenzih: Allah'ı her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
terk: bırakma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutarak şanına lâyık ifadelerle anma
tesbihat: tesbihler, Allah'ı her türlü kusurdan yüce tutarak şânına lâyık ifadelerle anma
tevdi edilen: emanet olarak bırakılan
tezkiye-i nefis: nefsini temize çıkarma
zat: kendi, nefis

mazhar olur. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir.

İşte şu mertebede, şu hatvede tezkıyesi, tathırı, onu tezkiye etmemek, tebrie etmemektir.

İkinci Hatvede, [1] وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ dersini verdiği gibi, kendini unutmuş, kendinden haberi yok, mevti düşünse, başkasına verir, fenâ ve zevalı görse, kendine almaz. Ve kulfet ve hizmet makamında nefsini unutmak, fakat ahz-ı ücret ve istifade-i huzuzat makamında nefsini düşünmek, şiddetle iltizam etmek, nefs-i emmarenin muktezasıdır. Şu makamda tezkıyesi, tathiri, terbiyesi, şu hâlin aksidir. Yani, nisyan-ı nefis içinde nisyan etmemek. Yani, huzuzat ve ihtirasatta unutmak ve mevtte ve hizmette düşünmek.

Üçüncü Hatvede, مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ [2] مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ dersini verdiği gibi, nefsin muktezası, daima iyliği kendinden bilip, fahir ve ucbe girer. Bu hatvede, nefsinde yalnız kusuru ve naksı ve aczi ve fakrı görüp, bütün mehasin ve kemalâtını, Fâtır-ı Zülcelâl tarafından ona ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp, fahır yerinde şükür ve temedduh yerinde hamd etmektir. Şu mertebede tezkiyesi, [3] قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا sırrıyla şudur ki: Kemalini kemalsızlıkte, kudretini aczde, ginâsını fakrda bilmektir.

---

1. Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi akıbetlerini unutturmuştur. (Haşr Suresi, 19.)
2. Sana her ne iyilik erişirse Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi kusurun sebebiyledir. (Nisâ Suresi, 79.)
3. Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir. (Şems Suresi, 9.)

---

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahz-ı ücret: ücret alma.
aksı: ters, zıt.
daima: sürekli, devamlı.
emir: iş, buyruk.
fahir: övünme.
fakr: fakirlik, ihtiyaç sahibi.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeyleri hanka ve üstün bir sanatla yaratan Allah.
fenâ: yok olma, ölümlülük.
ginâ: zenginlik, bolluk.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış.
hâlet: durum, hâl.
hamd etmek: övgü, şükür ve minnet duymak.
hatve: adım, basamak.
hizmet: bir uğurda çalışma, çabalama.
huzuzat: hazlar, lezzet veren şeyler.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ihtirasat: ihtiraslar, şiddetli arzu ve istekler.
iltizam: taraftarlık yapma, tarafgirlik.
istifade-i huzuzat: haz duyulan şeylerden istifade etmek, yararlanmak.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemalat: faziletler, olgunluklar, mükemmellikler.
kudret: kuvvet, iktidar, güç.
kusur: eksiklik, noksan, ozur.
kulfet: zahmet, sıkıntı.
ma'bud: kendisine kulluk ve ibadet edilen.
makam: mevkı, durulan yer, konum.
mazhar olma: nâil olma, kavuşma, sahip olma.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
mertebe: derece, basamak.
mevt: ölüm.
mukteza: gereken, gerekilik.
naks: noksan, eksiklik.
nefis: insanın kendisi, şahsı, kötü vasıfları, nitelikleri, kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nefsini düşünmek: kendini düşünmek.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nisyan: unutma.
nisyan-ı nefis: nefsini unutarak yok farz etme.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat, yetenek, tecrübe ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı.
şükür: verdiği nimetlerden dolayı Allah'a minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tathir: temizlenme.
tebrie: temize çıkarma, kusurdan uzak tutma.
temedduh: övünme, methedilme, böbürlenme.
tezkiye: nefsi kötülüklerden arındırma, temize çıkarma.
ucub: kendini beğenme, gurur.
zeval: sona erme, yok olma.

Dördüncü Hatvede, [1] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ dersini verdiği gibi, nefis, kendini serbest ve müstakil ve bizzat mevcut bilir. Ondan bir nevi rububiyet dava eder. Ma'buduna karşı adavetkârâne bir isyanı taşır. İşte gelecek şu hakikatı derk etmekle ondan kurtulur. Hakikat şudur ki:

Her şey nefsinde mana-ı ismiyle fânîdir, mefkuddur, hâdistir, madumdur, fakat mana-i harfiyle ve Sâni-i Zülcelâl'in esmasına âynedarlık cihetiyle ve vazifedarlık itibarıyla şahıttir, meşhuttur, vacittir, mevcuttur.

Şu makamda tezkiyesi ve tathiri şudur ki: Vücudunda adem, ademinde vucudu vardır. Yanı kendini bılse, vücut verse, kâinat kadar bir zulûmat-ı adem içindedir. Yani, vücud-i şahsîsine güvenip, Mucid-i Hakiki'den gaflet etse, yıldız böceği gibi bir şahsî ziya-i vücudu nihayetsiz zulûmat-ı adem ve firaklar içinde bulunur, boğulur. Fakat enaniyeti bırakıp, bizzat nefsi hiç olduğunu ve Mucid-ı Hakiki'nin bır âyine-i tecellisi bulunduğunu gördüğü vakit, bütün mevcudatı ve nihayetsiz bir vücudu kazanır. Zira bütün mevcudat, esmasının cilvelerine mazhar olan Zat-ı Vacibü'l-Vücud'u bulan bir kalb, her şeyi bulur.

1 Her şey helak olup gıdıcıdır. Ona bakan yüzü mustesna. (Kasas Suresi 88.)

adavetkârane: düşmancasına.
adem: yokluk.
ayınedar: ayna tutan gösterici.
ayine-i tecelli: aslın görüntüsünü aksettiren yansıtan ayna.
cihet: yön.
cilve: tecelli, yansıma, belirme.
dava: iddia.
derk etmek: anlamak, kavramak.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik.
esma: isimler.
fânî: ölümlü, geçici.
firak: ayrılık.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak, umursamazlık.
hadis: sonradan olan şey, yaratılan.
hakikat: gerçek, doğru.
hatve: adım, basamak.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, yaratılmış olan her şey, evren.
ma'bud: kendisine ibadet olunan.
madum: yok olan, mevcut olmayan.
makam: yer, mevki, basamak.
mana-ı harfî: bir şeyin Yaratıcısına bakan, onu tanıf eden ve tanıtan manası.
mana-ı ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
mazhar olmak: nail olmak, kavuşmak.
mefkud: yok, kayıp.
meşhut: görünen, tanık olunan.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar, yaratılmışlar.
mevcut: var olan.
Mucid-i Hakiki: her şeyi yoktan meydana getiren gerçek yaratıcı, Allah.
müstakil: bağımsız.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan, güç insanın kendisi.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz.
rububiyet: rabbiik, ilahlık. Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, tedbir sahip oluşuyla beslemesi ve terbiye etmesi.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
şahıt: şahıtlık yapan.
şahsî: şahsa ait.
tathir: temizlenme.
tezkiye: nefsi kötülüklerden arındırma, temize çıkarma.
vacit: mevcut, vücuda gelen, yaratılan.
vakit: zaman.
vazifedarlık itibarıyla: görevi bakımından.
vücud-i şahsî: kendi şahsî varlığı ve vücudu.
vücut: var olma.
Zat-ı Vacibu'l-Vücud: varlığı ve vücudu vacip olan, mutlaka gereken Cenab-ı Hak.
ziya-ı vücut: vücut aydınlığı, umut ışığı.
zulumat-ı adem: yokluk ve hıçlık karanlıkları.

Hâtime

Şu acz, fakr, şefkat, tefekkür tarîkındaki dört hatvenin izahatı, hakîkatın ilmine, şeriatın hakîkatine, Kur'ân'ın hikmetine dair olan yırmı altı adet Sözlerde geçmiştir. Yalnız, şurada bir iki noktaya kısa bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Evet, şu tarîk daha kısadır. Çünkü, dört hatvedir. *Acz*, elini nefsten çekse, doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelâl'e verir. Hâlbuki en keskin tarîk olan *aşk*, nefsten elini çeker, fakat mâşuk-i mecazîye yapışır. Onun zevalini bulduktan sonra Mahbub-i Hakîkî'ye gider.

Hem, şu tarîk daha eslemdir. Çünkü, nefsin şatahat ve bâlâpervazâne davaları bulunmaz. Çünkü, acz ve fakr ve kusurdan başka nefsinde bulmuyor ki, haddinden fazla geçsin.

Hem, bu tarîk daha umumî ve cadde-i kubradır. Çünkü, kâinatı, ehl-i vahdetülvücut gibi, huzur-i daimî kazanmak için idama mahkûm zannedip, [1] لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ hükmetmeye veyahut ehl-i vahdetüşşuhut gibi, huzur-i daimî için kâinatı nisyan-ı mutlak hapsinde hapse mahkûm tahayyül edip, [2] لَا مَشْهُودَ إِلَّا هُوَ demeye mecbur olmuyor. Belki idamdan ve hapisten gayet zahir olarak, Kur'ân affettiğinden, o da sarf-ı nazar edip ve mevcudatı kendileri hesabına hizmetten azlederek, Fâtır-i Zülcelâl hesabına ıstıhdam edip, Esma-ı Hüsnâsının mazhariyet ve

1. Ondan başka mevcut yoktur.
2. Ondan başka şahit olunan yoktur.

acz: zayıflık, güçsüzlük
af: bağışlama
aşk: şiddetli sevgi, muhabbet
azletmek: birisini işinden veya makamından ayırmak.
balâpervazâne: yüksekten konuşarak, atıp tutarak.
cadde-i kubra: büyük cadde.
dair: alâkalı, ilgili
dava: iddia, bir fikri savunma
ehl-i vahdetulvücut: "Allah'tan başka mevcut yoktur" diyenler
ehl-i vahdetüşşuhut: görülen, gözlenen âlemin dünyanın birliğini benimseyenler
eslem: en selâmetli
Esma-ı Husna: Allah'ın güzel isimleri
fakr: fakirlik, ihtiyaç hâli.
Fâtır-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah
gayet: son derece, çok.
hakîkat: gerçek, doğru
hâlbuki: oysa ki
hâtime: son söz
hatve: adım, aşama
hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi
hizmet: bir uğurda çalışma, çabalama
huzur-i daimî: kendisini her an Allah'ın huzurunda hissetmek.
idam: yok olma
ilim: bilgi
ıstıhdam: hizmet ettirme, çalıştırma
izahat: izahlar, açıklamalar
Kadîr-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, yaratılmış olan her şey, evren.
kusur: eksiklik, noksan, ozur
Mahbub-i Hakîkî: gerçek, doğru sevgili olan Allah
mahkûm: hükum giymiş, mecbur, zorunluluk.
mâşuk-ı mecazî: gerçek sevgiye layık olmadığı hâlde âşık olunan şeyler
mazhariyet: görünme ve tezahur yeri olma.
mecbur: zorunlu
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar, varlıklar
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nisyan-ı mutlak: mutlak nisyan, yokluğa, karanlığa, hiçliğe mahkûm olma
nokta: konu ile ilgili, önemli bölüm
sarf-ı nazar: saymama, dikkate almama
şatahat: dengesiz, ölçüsüz sözler
şefkat: içten ve karşılıksız sevgi, merhamet.
şeriat: Allah'ın emri, ilâhî kanun
tahayyül etme: hayale getirme
tarîk: yol
tefekkür: kişinin kendi nefsinin ve yaratıcının sırlarına erebilmesi için iç dünyasına eğilerek derin düşünceye dalması, yaratılışın ve yaratılmışın üzerinde gönül gözüyle temaşalarda bulunarak yaratıcıya yönelmesi, gönülle düşünüş
umumî: genel, bütün
zâhir: açık.
zan: sanma
zeval: sona erme, yok olma

âyînedarlık vazîfesinde istimal ederek, mana-i harfî nazarıyla onlara bakıp, mutlak gafletten kurtulup huzur-i daimîye girmektir; her şeyde Cenab-ı Hakka bir yol bulmaktır. Elhâsıl, mevcudatı mevcudat hesabına hizmetten azlederek, mana-ı ismiyle bakmamaktır.

ayînedar: ayna tutan ayna lık.
azletme: birisini işinden veya makamından ayırma
elhâsıl: sonuç olarak özetle
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak umursamazlık.
hizmet: bir uğurda çalışma çabalama
huzur-i daimî: kendisini her an Allah ın huzurunda hisset mek.
istimal etme: kullanma
mana-i harfî: bir şeyin Yaratıcısına bakan onu tanıf eden ve tanıtan manası
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
mevcudat: var olan her şey yaratılmış varlıklar
mutlak: kesin
nazar: bakış
şahit: şahıtlık yapan
vazîfe: görev

Otuzuncu Mektup

Matbu Arabî *İşaratü'l-I'caz* tefsindir.

• • •

Otuz Birinci Mektup

Otuz bir Lem'adır.

• • •

Otuz İkinci Mektup

Kendi kendine manzum tarzını alan matbu *Lemaat* risalesidir. Aynı zamanda Otuz Ikinci Lem'a olup, *Sözler* mecmuasının ahirinde neşredilmiştir.

• • •

Otuz Üçüncü Mektup

Marifet-i İlâhiyeye pencereler açan otuz üç pencereli risale olup, bir cihette Otuz Üçüncü Söz olduğundan, *Sözler* mecmuasında neşredilmiş, buraya derç edilmemiştir.

• • •

ahir: en sonra
Arabî: Arapça, Arap dili ile
cihet: yon
derç edilen: içine konulan, yerleştirilen
İşaratü l-I'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nin, Risale-i Nur Küliyatında yer alan bir eseri.
lem'a: parıltı
Lemaat: Risale-i Nur Kulliyatından bir eserin adı
manzum: nazım ifade şekli ile, ölçülü bir biçimde yazılmış, vezinli
Marifet-i Ilâhiye: Ilâhî marifet: Allah'ı tanıma, Allah'ın isim, sıfat, ve şanını anlatan ilim
matbu: tabedilmiş, basılmış kitap
mecmua: kitap, sözler kitabı.
neşir: yayım, yayın
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, mektup
tefsir: açıklama, izah.

İşarat-ı Gaybiye Hakkında Bir Takriz

İmam-ı Ali Radıyallahu Anhın, Risale-i Nur hakkında ıhbar-ı gaybîsinden bir parça olan bu kısım, Sikke-i Tasdik-i Gaybî *mecmuasında derç edilen* "İşarat-ı Kur'âniye" *ve üç* Keramet-i Aleviye ve Keramet-i Gavsiye *risaleleriyle birlikte, ehl-i vukufların takdirkâr raporlarına mustenıden, mahkemelerce sahiplerine geri iade edilmiştir.*

İmam-ı Ali'nin (RA) Celcelûtiye'*de, Risale-i Nur hakkındaki üç kerametinden bir kerametinin Sekiz Remzinden Yedinci ve Sekizinci Remzin bir parçasıdır.* Sikke-i Tasdik-i Gaybî *mecmuasının yüz yirmi beşinci sahifesinden yüz otuzuncu sahifesine kadar olan kısımda münderiçtir.*

YEDİNCİ REMİZ

Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahû Anh, nasıl ki,

وَبِالْآيَتِ الْكُبْرٰى اَمِّي مِنَ الْفَحَتْ ۞ وَبِحَقِّ فَقَحٍ مَعَ مَحْمَةٍ

يَآ اِلٰهَنَا ۞ وَبِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَجِرْنِي مِنَ الشَّتَتْ ۞ حُرُوفٌ

لِمَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَامَخَتْ ۞ وَاسْمُ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلْمَةُ انْجَلَتْ

diye birinci fıkrasıyla Yedinci Şuaa işaret etmiş, öyle de, aynı fıkra ile "*Âlî Bir Tefekkurname ve Tevhide Dair Yüksek Bir Marifetname*" namında olan Yirmi Dokuzuncu Arabî Lem'aya dahı ışaret eder. Ikıncı fıkrasıyla

alı: yuksek, yuce
Arabî: Arapça yazılan, Arapça olan
Celcelûtiye: Peygamberimizin derslerine dayanarak, Hz Ali tarafından telif edilen Suryanice bir dua kasıde
derç edilen: içine konulan, yerleştirilen
ehl-ı vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetkı sahıbı olan bılırkışı
fıkra: paragraf, bolum.
ıade: gen çevırme, geri verme
ıhbar-ı gaybi: geçmış veya gelecek zamana aıt haber
ışarat-ı Gaybiye: gaybi olarak verilen ışaretler, belırtıler
ışarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın Risale-i Nura ışaretlennı anlatan Bırıncı Şua rısalesi
keramet: Allah'ın velî kullarında gorulen olağanustu hâller veya tabıatustu hâdıseler
Keramet-ı Aleviye rısalesi: Hz Ali'nin Risale-i Nura ışaret eden kerametlennı anlatan On Sekızıncı Lem'a rısalesıdır
Keramet-ı Gavsiye rısalesi: Seyyıd Abdulkadır Geylânı Hazretlerinin Risale-i Nura ışaret eden kerametlennden bahseden Sekızıncı Lem'a rısalesı
Lem'a: panlıı yırmı dokuzuncu Lem'a
marifetname: Allah'ı tanıma ile ılgılı yazı, eser
mecmua: kitap
münderiç: içinde bulunan, ıçınde yer almış
mustenıden: dayanarak
radıyallahu anh: Allah ondan razı olsun" anlamında dua
remiz: ışaret, belırtı
remiz: ışaret, belırtı
sahife: sayfa
şua: ışın, Şualar adlı kıtabının yedıncı şuaı
takdirkâr: takdır eden
takriz: bır eser hakkında yazılan ve esenn başına konulan ovgu yazısı
tefekkûrname: Allah'ı tanımayı sonuç verecek şekılde varlıklar uzerinde duşunmeye, tefekkure sevk edıcı eser, yazı
tevhıt: bırleme, Allah'ın bir olduguna ınanma

Ism-i Azam ve *Sekîne* denilen esma-i sitte-i meşhurenin hakikatlerini gayet âlî bir tarzda beyan ve ispat eden ve Yirmi Dokuzuncu Lem'ayı takıp eyleyen Otuzuncu Lem'a namında altı nükte-i esma risalesine وَبِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى أَحِرْنِي مِنَ الشَّتَّتْ cumlesiyle işaret ettiğinden, sonra akabinde risale-i esmayı takip eden Otuz Birinci Lem'anın Birinci Şuaı olarak otuz üç ayet-i Kur'âniyenin Risale-i Nur'a işaratını kaydedip, hesab-ı cifrî münasebetiyle, baştan başa ilm-i huruf risalesi gibi görünen ve bir mu'cize-i Kur'âniye hükmünde bulunan risaleye حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَامَخَتْ kelimesiyle işaret edip, derakap وَاسْمُ عَصَا مُوسَى بِهِ الظُّلْمَةُ انْحَلَتْ kelâmıyla dahi risale-i hurufiyeyi takip eden ve *el-Ayetu'l-Kubra*'dan ve başka Resail-i Nuriyeden terekkûp eden ve *Asa-yı Mûsa* namını alan ve asa-i Mûsa gibi, dalâletin ve şirkin sihirlerini ıptal eden Risale-i Nur'un şimdilik en son ve ahır risalesine *Asa-yı Mûsa* namını vererek işaretle beraber manevî karanlıkları dağıtacağını müjde ediyor.

Evet, وَبِالْآيَاتِ الْكُبْرَى kelimesiyle Yedinci Şuaa işareti kuvvetli karineler ile ispat edildiği gibi, aynı kelime, diğer bir mana ile elhak Risale-i Nur'un *Ayetu'l-Kubra*'sı hükmünde ve ekser risalelerin ruhlarını cem eden ve Arabî bulunan Yirmi Dokuzuncu Lem'aya, bu kelâm, "müstetbeatütterakip" kaidesiyle ona bakıyor, efradına dahil ediyor. Öyle ise, Hazret-i Imam-ı Ali Radıyallahû Anh dahi bu fıkradan ona bakıp ışaret eder diyebilinz.

ahır: son
akabinde: peşinden.
alî: yüce, yüksek.
Arabî: Arapça, Arap dili ile ilgili
ayet-i Kur'âniye: Kur'ân ın ayeti
Ayetü'l-Kübra: en büyük ayet, delil, tevhit ve Marifetullah hakkında bir risale
beyan: anlatma, izah
cem': toplama, toplanma.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
derakap: hemen, derhal
efrat: tek olanlar, birler
ekser: daha ziyade
el-Ayetü'l-Kübra: büyük delil anlamına gelen risale, Yedinci Şua
elhak: doğru, gerçekten
esma-i sitte-i meşhure: Cenab-ı Hakkın meşhur olmuş altı ismi. (Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, adl, Kuddüs.)
fıkra: paragraf, bölüm
gayet: son derece
hakikat: gerçek, doğru
hesab-ı cifrî: cifr hesabı
ilm-i huruf risalesi: harflerden mana çıkarıp yorumlanan küçük kitap, mektup
İspat: doğruyu delillerle gösterme
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer İsimleri kuşatmış olanı
İşarat: işaretler, belirtiler

kaide: usul, kural
karine: anlaşılması zor olan hususun hak ve hakikatine dair cuzî delil olan şey
kelam: söz.
Lem'a: Bediüzzaman Said Nursî nın parlıtı eserlerinden Lem'alar adlı kitabından bir bölüm
mana: anlam
manevî: manaya ait, maddî olmayan, manaca
meşhur: şöhretli.
mu'cize-i Kur'aniye: Kur'ân a ait mu'cize.

müjde: sevindirici haber
munasebet: uygunluk.
müstetbeatütterakip: söz dekı birbirine bağlı işaretli manalar
nam: isim
nükte-i esma: Allah ın isimleriyle alakalı parlak nükte.
Resail-i Nuriye: nur risalelen, risale-i nurdan bölümler
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, mektup
risale-i esma: Allah ın isim-i azamlarından bahseden risale
risale-i hurufiye: harflen tahlil eden risale
Risale-i Nur: Bediüzzaman Said Nursî nin eserlerinin adı.
Sekîne: içerisinde on dokuz harfli ayet bulunan, sükûnet ve emniyet veren bir dua
şirk: Allah a ortak koşma
Şua: ışın, kitabın bir bölümü
takip: izleme, arkasından giden veya gelen
tarz: biçim
terekkup: meydana gelen oluşma

Hem sair işaratın karinesiyle, hem *Mektubat*'tan sonra *Lem'alar*'a başka bir tarz-ı ibare ile ima ederek *Lem'alar*'ın en parlağının tehfi dehşetli bir zamanda ve hapis ve idamdan kurtulmak ve emniyet ve selâmet bulmak için, mana-ı mecazî ve mefhum-i işarî ile, Hazret-i Ali Radıyallahü Anh, kendi lisanını büyük tehlikelerde bulunan müellifin hesabına istimal ederek,

وَبِالْآيَتِ الْكُبْرٰى اَمِّنِّي مِنَ الْفَجَتْ yani, "*Yâ Rab, beni kurtar, emân ve emniyet ver*" diye dua etmesiyle, tam tamına Eskişehir Hapishanesinde ıdam ve uzun hapıs tehlikesi içinde telif edilen Yirmi Dokuzuncu Lem'anın ve sahibinin vaziyetine, tevafuk karinesiyle, kelâm-ı zımnî ve işarî delâlet ettiğinden diyebiliriz kı, Hazret-i İmam-ı Alı Radıyallahü Anh dahi bundan, ona işaret eder

Hem Otuzuncu Lem'a namında ve Altı Nükte olan risale-i esmaya bakarak بِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى deyip sair işaratın kannesiyle, hem Yirmi Dokuzuncu Lem'aya takip karinesiyle, hem ikisinin isimde ve "esma" lâfzına tevafuk karinesiyle, hem teşettüt-i hale ve sıkıntılı bır gurbete ve perişaniyete düşen müellifi onun telifi bereketiyle teselli ve tahammül bulmasına ve mana-i mecazî cıhetınde Hazret-i İmam-ı Alı Radıyallahü Anhın lisanıyla kendine dua olan وَبِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَجِرْنِي مِنَ الشَّتَتْ yani, "*İsm-i Azam olan o esma risalesının bereketıyle benı teşettutten, perişaniyetten hıfzeyle yâ Rabbi*" meali, tam tamına o rısale ve sahıbının vazıyetıne tevafuk karınesıyle,

husuî bir dikkatle çıkarılan gizli mana
perişaniyet: perişanlık, sıkıntılı durum
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, mektup
risale-i esma: Allah'ın isim-i azamlarından söz eden risale
sair: diğer, başka
selâmet: kurtulma, selâmete çıkma
tahammül: yüklenme, katlanma
takip: izleme, peşinden yürüme
tarz-ı ibare: açıklama şekli, ifade şekli
telif: kitap yazma, eser, kitap
teselli: avutma, acısını dindirme
teşettüt: sıkıntıdan gelen dağınıklık ve perişaniyet
teşettut-ı hal: dağınık olma halı, sıkıntılı perişaniyet halı
tevafuk: uygun gelme, uygunluk
vazıyet: durum, hâl
ya Rab: ey besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah, ey Rabbım.

bereket: bolluk, Allah vergisi ilim bolluğu
cihet: yön, taraf
dehşet: korkunç.
delalet: işaret.
emân: güven, korkusuzluk.
emniyet: güvenlik, korkusuzluk.
esma risalesi: Allah'ın isimlerinde bulunan ince manaları anlatan risale, otuzuncu Lem'a
esma: adlar, isimler
gurbet: garıplık, yabancılık.
hapis: tutsak.
hıfzeylemek: korumak.
ıdam: asılmak
İma: işaret etmek.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bır ısımınden en büyük ve manaca dığer ısımlerı kuşatmış olanı
istimal: kullanma
İşarat: işaretler, belirtiler
karine: anlaşılması zor olan hususun hak ve hakıkatıne dair cuzî delil olan şey
kelam-ı zımnî ve İşarî: gizli bir anlama ıma ve işaret eden kelime
lâfız: söz
Lem'alar: Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın bır eserı
lisan: dıl.
mana-ı mecazî: asıl anlamın dışında kastedılen başka mecaz anlam
meal: anlam, mana
mefhum-i İşarî: işaret edilen mana, anlam
Mektubat: Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın bır eserı
muellif: telif eden, yazar
nam: isim
nükte: bir söz veya ibareden

"Kelâm-ı mecazî delâlet; ve İmam-ı Ali Radıyallahü Anh ise, gaybî işaret eder" diyebilinz.

Hem madem *Celcelûtiye*'nin aslı vahiydir ve esrarlıdır ve gelecek zamana bakıyor ve gaybî umur-i istikbaliyeden haber veriyor.

Ve madem Kur'ân itibarıyla bu asır dehşetlidir ve Kur'ân hesabıyla Risale-i Nur bu karanlık asırda ehemmiyetli bir hâdisedir.

Ve madem sarahat derecesinde çok karine ve emarelerle, Risale-i Nur *Celcelûtiye*'nin içine girmiş, en mühim yerinde yerleşmiş.

Ve madem Risale-i Nur ve eczaları bu mevkie lâyıktır ve Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahu Anhın nazar-ı takdirine ve tahsinine ve onlardan haber vermesine liyakatleri ve kıymetleri var.

Ve madem Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh *Sıracünnur*'dan zahir bir surette haber verdiğinden sonra, ikinci derecede perdeli bir tarzda *Sözler*'den, sonra *Mektuplardan*, sonra *Lem'alar*'dan, risalelerdeki aynı tertip, aynı makam, aynı numara tahtında, kuvvetli karinelerin sevkiyle kelâm delâlet ve Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahu Anhın işaret ettiğini ispat eylemiş.

Ve madem başta بَدَأْتُ بِسْمِ اللهِ رُوحِي بِهِ اهْتَدَتْ ❁ لِيْ كَشْفِ أَسْرَارِ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ risalelerin başı ve Birinci Söz

asır: yüzyıl
Celcelûtiye: Peygamberimizin derslerine dayanarak Hz. Ali tarafından yazılan Süryânice bir kasîde
dehşet: korkunç
delâlet: delil olma, gösterme, işaret.
ecza: cüzler, bütünü oluşturan parçalar
ehemmiyet: pek önemli olma
emare: ipucu, belirti
esrar: sırlar
gaybî: gizli görülmeyen.
hâdise: olay
ispat: doğruyu delillerle gösterme
karine: anlaşılması zor olan hususun hak ve hakikatine dair cüz'i delil olan şey
kelâm: söz.
kelâm-ı mecazî: mecazî, benzetmeli kelime
kıymet: değer
lâyık: yakışır, münasip
liyakat: lâyık olmak
makam: durulan, durulacak yer, durak.
mevki: yer, mekân
muhim: önemli
nazar-ı takdir ve tahsin: takdirle ve beğenerek bakmak.
radıyallahü anh: "Allah razı olsun" anlamında
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, mektup
sarahat: açıklık, belirtilik.
sevk: gönderme, yollama, ulaştırma.
Sıracünnur: Risale-i Nur'un çeşitli yerlerinden derlenmiş "Nur Lâmbası" anlamına gelen eser
sure: biçim
tertip: dizme, sıralama.
umur-ı istikbaliye: gelecekteki bilinmeyen olaylar, işler
vahiy: bir hakikatin veya bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi
zahir: görünen, açık, aşikâr

olan Bismillâh Risalesine baktığı gibi, kasem-i camî-i muazzamanın ahirinde, risalelerin kısm-ı ahirleri olan son Lem'alara ve Şualara, hususan bir ayet-i kübra-i tevhit olan Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i harika-i Arabiye ve risale-i esma-i sitte ve risale-i işarat-ı huruf-i Kur'âniye ve bilhassa şimdilik en ahir Şua ve *Asa-yı Mûsa* gibi, dalâletlerin bütün manevî sihirlerini iptal edebilen bir mahiyette bulunan ve bir manada *Ayetu'l-Kübra* namını alan risale-i harikaya bakıyor gibi bir tarz-ı ifade görünüyor.

Ve madem, bir tek meselede bulunan emareler ve karineler, meselenin vahdeti haysiyetiyle, birbirine kuvvet verir, zayıf bir münasebetle bir tereşşuh dahi menbaına ilhak edilir.

Elbette, bu yedi adet esaslara istinaden deriz:

Hazret-i Imam-ı Ali Radıyallahu Anh, nasıl ki meşhur Sozlere tertipleri uzerine işaret etmiş ve Mektubattan bir kısmına ve Lem'alardan en mühimlerine tertiple bakmış; oyle de, بِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَحِرْنِى مِنَ الشَّتَّتْ cümlesiyle Otuzuncu Lem'aya, yanı müstakil Lem'aların en son olan *Esma-i Sitte Risalesine*, tahsin ederek bakıyor.

Ve حُرُوفٌ لِمَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَسَامَحَتْ kelâmıyla dahi, Otuzuncu Lem'ayı takip eden işarat-ı huruf-i Kur'âniye risalesini takdir edip, işaretle tasdik ediyor.

ahir: son
Asa-yı Musa: Bediuzzaman Said Nursî'nin bir eseri
ayet-i kübra-ı tevhit: Allah'ın birliğinin büyük delili
Ayetü l-Kübra: büyük ayet, Allah'ın birliğini anlatıp tanıtan risale. Yedinci Şua
bilhassa: özellikle
Bismillah Risalesi: Allah namına Sozler'den Birinci Soz
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak
emare: ipucu, belirti
Esma-i Sitte Risalesi: Cenab-ı Hakkın altı büyük ismının açıklandığı risale (Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddus) Otuzuncu Lem'a
haysiyet: şeref, onur, itibar
hususan: özellikle.
ilhak: ilâve etme, ekleme, katma.
istinaden: dayanarak, güvenerek
işarat-ı huruf-i Kur'âniye: Kur'an harflerinin işaretlerine dair bilgi veren mektup risale
karine: anlaşılması zor olan hususun hak ve hakikatine dair cuzî delili olan şey
kasem-i camî-i muazzam: bir çok şeyi içeren büyük ve kapsamlı yemin
kelam: söz
kısm-ı ahir: son kısım.
lem'a: parıltı. Bediuzzaman Said Nursî'nin bir eseri
lem'a-ı harika-i Arabiye: Arapça harika lem'a, Yirmi Dokuzuncu Lem'a
Lem'alar: parıltılar. Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri
mahiyet: özellik, nitelik.
mana: anlam
manevî: manaya ait, maddî olmayan
Mektubat: mektuplar. Bediuzzaman Said Nursî'nin bir eseri
menba: kaynak.
meşhur: tanınmış
muhim: önemli
munasebet: alâka, ilgi.
müstakil: bağımsız, başlı başına.
radıyallahu anhü. "Allah ondan razı olsun" anlamında
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, mektup
risale-i esma-ı sitte: Cenab-ı Allah'ın altı ismi-i azamını anlatan risale. Otuzuncu Lem'a.
risale-i harika: harika risale, harika kitapçık
risale-i işarat-ı huruf-ı Kur'âniye: Kur'ân harflerindeki işaretler
sihir: büyü, göz boyacılığı
şua: ışın. Bediuzzaman Said Nursî'nin Şualar isimli eserinde yer alan herbir risalenin adı
Şualar: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserinin adı.
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
tarz-ı ifade: ifade tarzı, anlatış şekli
tasdik: doğrulama, onaylama
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tertip: sıralama, düzen
vahdet: birlik.

وَاسْمُ عَصَا مُوسَى بِهِ الظُّلْمَةُ انْحَلَتْ kelimesiyle dahi, şimdilik en ahır nsale ve tevhıt ve ımanın elınde *Asa-yı Mûsa* gibi harikalı en kuvvetlı burhan olan mecmua risalesını senakârâne remzen gösterıyor gıbı bir tarz-ı ifadeden bilâperva hükmedıyoruz kı, Hazret-ı İmam-ı Alı Radıyallahü Anh, hem Risale-i Nur'dan, hem çok ehemmıyetlı risalelerınden, mana-i hakikî ve mecazî ıle, işarî ve remzı ve ımaî ve telvıhı bir surette haber verıyor. Kımın şüphesi varsa, ışaret olunan risalelere bir kere dıkkatle baksın. Insafı varsa şuphesi kalmaz zannedıyorum.

Buradakı mana-ı ışarî ve medlûl-i mecazîlere kannelerın en güzelı ve lâtifı, aynı tertıbı muhafaza ıle verılen ısımlerın münasebetıdır. Meselâ, yırmi dokuz ve otuz ve otuz bir ve otuz ıkı mertebe-i tadatta, Yırmi Dokuz ve Otuz ve Otuz Bır ve Otuz İkınci Sözlere gayet münasıp ısımler ıle ve başta Sözler'ın başı olan Bırıncı Söze aynı Besmele sırrıyla; ve ahırde şımdılık rısalelerın ahırıne, mahıyetını gösterır lâyık bırer ısım vererek ışaret etmesı gerçı gızlı ıse de, fakat çok güzeldır ve letafetlıdır.

Ben ıtıraf edıyorum kı, böyle makbul bır esernn mazharı olmak, hıçbır vecıhle o makama lıyakatım yoktur. Fakat küçük, ehemmıyetsız bır çekırdekten koca dağ gıbı bır ağacı halk etmek, kudret-i Ilâhıyenın şe'nındendır ve âdetıdır ve azametıne delıldır.

Ben kasemle temın edenım kı, Rısale-i Nur'u senadan maksadım, Kur'ân'ın hakıkatlerını ve ımanın rükünlerını teyıt ve ıspat ve neşrdır. Hâlık-ı Rahîm'ıme yuz bınler

âdet: usul, uygulama, davranış.
ahir: son.
Asa-yı Mûsa: Bediuzzaman Said Nursî'nın bir eseri.
azamet: buyukluk.
Besmele: Bismillahirrahmanırrahîm (Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla) cumlesının adı.
bilaperva: korkusuzca, çekınmeden.
burhan: delıl, ıspat, tanık.
delıl: meseleyı ıspata yarayan şey, burhan.
ehemmıyetlı: onemlı.
ehemmıyetsız: onemsız.
hakıkat: gerçek.
halk etmek: yaratmak.
Halık-ı Rahım: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı, Allah.
harika: olaganustu vasıflar taşıyan ve hayranlık hıssı uyandıran.
ımaî: dolaylı bır şekılde.
ıman: ıman, ınanç, ınanmak.
Insaf: vıcdana, hak ve adalete uygun hareket.
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme.
ışarî: ışaretle olan.
ıtıraf etmek: başkalarınca bılınmesı kendı ıçın sakıncalı gorulen bır gerçeğı saklamaktan vazgeçıp açıklamak, soylemek, bıldırmek.
karıne: anlaşılması zor olan hususun hak ve hakıkatıne dalr cuzî delıl olan şey.
kasem: yemın.
kudret-i Ilâhıye: Allah'ın kudretıyle yaptıgı ışler, fııller, tasarruflar.
latıf: yumuşak, hoş, guzel, nazık.
layık: uygun, yakışır, munasıp.
letafet: guzellık, hoşluk, tatlılık.
lıyakat: lâyık olma.
mahıyet: aslı esası, nıtelık.
makam: mevkı.
makbul: reddedılmeyen, muteber.
maksat: maksat, istenılen şey.
mana-ı hakıkı: gerçek mana.
mana-i ışarî: ışaretlerle ifade edılen mana.
mazhar olmak: naıl olmak, erişmek.
mecazî: kelımenın kendısı ıçın kondugu gerçek anlamının dışında, mecaz anlam.
mecmua rısalesi: Rısale-i Nur dan derlenmış nsale, *Asa-yı Mûsa* nsalesi.
medlul-i mecazı: benzet meyle delıl getırmek.
mertebe-i tadat: sayısal sıralama, tertıp ve duzen.
muhafaza: koruma.
munasebet: uygunluk.
münasıp: uygun.
neşr: yayma, yayın.
remzen: ışareten.
remzî: kapalı bır uslûpla ımalı, ışareten.
rısale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap, mektup, Rısale-i Nur dakı mektuplar.
Rısale-i Nur: Bediuzzaman Said Nursî' Hazretlerının eserlerıne (kıtaplarına) verılen ad.
rükün: esas kaıde, prensıp.
sena: ovme, medıh.
senakarane: overek, sena ederek.
suret: bıçım.
şe'n: ış, fıl, hâl.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, soylevış.
telvıhı: ustu kapalı bır şekılde açıklama, ızah etme.
temin: guven verme, guvence.
tertıp: duzene koyma.
tevhıt: Allah'ın bır olduğuna ınanma.
teyıt: kuvvetlendırme, destekleme.
vecıh: şekıl, yon.
zan: zannetme, sanma.

şükrolsun ki, kendimi kendime beğendirmemiş. Nefsimin ayıplarını ve kusurlarını bana göstermiş. Ve o nefs-i emmareyi başkalara beğendirmek arzusu kalmamış. Kabir kapısında bekleyen bir adam, arkasındaki fânî dünyaya riyakârâne bakması, acınacak bir hamakattır ve dehşetli bir hasarettir. Işte bu hâlet-i ruhiye ile, yalnız hakaık-ı imaniyenin tercümanı olan Risale-i Nur'un doğru ve hak olduğuna lâtif bir münasebet söyleyeceğim. Şöyle ki:

Celcelûtiye, Süryanîce "bedî" demektir ve *bedî* manasındadır. İbarelen bedî olan Risale-i Nur, *Celcelûtiye*'de muhim bir mevki tutup ekser yerlerinde tereşşuhatı görunduğundan, kasidenin ismi ona bakıyor gibi verilmiş. Hem şimdi anlıyorum ki, eskiden ben benim liyakatim olmadığı hâlde bana verilen "Bedîüzzaman" lâkabı benim değildi, belki Risale-i Nur'un manevî bir ismi idi. Zahir bir tercümanına ariyeten ve emaneten takılmış. Şimdi o emanet isim, hakikî sahibine iade edilmiş. Demek, Süryanîce *bedî* manasında ve kasidede tekerrürüne binaen kasideye verilen *Celcelûtiye* ismi, işarî bir tarzda, bid'at zamanında çıkan "bedîülbeyan" ve "bedîüzzaman" olan Risale-i Nur'un hem ibare, hem mana, hem isim noktalarıyla bedîliğine münasebettarlığı ihsas etmesine ve bu isim bir parça ona da bakmasına ve bu ismin müsemmasında Risale-i Nur çok yer işgal ettiği için hak kazanmış olmasına tahmin ediyorum.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا [1]

1- Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek, bizi ondan dolayı hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

ariyeten: emaneten, ödünç.
bedî: eşsiz güzel.
bedîülbeyan: açıklamalarındaki görülmedik eşsiz güzellik.
bedîüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği, en mükemmeli.
bid'at zamanı: sonradan türeyen, sünnete aykırı olan âdetlerin yaygın olduğu zaman.
binaen: -den dolayı, -den ötürü.
Celcelûtiye: Peygamberimizin dersleriyle dayanarak, Hz. Ali tarafından yazılan Süryanîce bir kaside.
ekser: çok çok, daha çok.
emanet: emniyet edilen kimseye bırakılan şey.
emaneten: emanet olarak.
fânî: geçici, ölümlü.
hak: doğru, gerçek.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.
hakîkî: gerçek.
hâlet-i ruhiye: insanın manevî hâli, iç durumu.
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, budalalık.
hasaret: zarar, ziyan.
hata: yanlış, yanlışlık.
İade: geri gönderme, geri çevirme.
ibare: cümle, paragraf.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
işarî: işaretle olan, bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derece de işaret yolu ile belirtilen.
işgal: meşgul etme.
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli, manzum eser, övgü şiiri.
kusur: eksiklik, noksan.
lâkap: takılan ad, takma ad.
lâtif: yumuşak, hoş, güzel, nazik.
liyakat: layık olma.
mana: anlam.
manevî: maddî olmayan, ruha ve içe ait olan, manaya ait.
mevki: yer, mekân.
muhim: önemli.
münasebet: uygunluk.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müsemma: isimlendirilen, ad verilmiş.
nefis: kendisi, nefsi.
nefs-i emmare: insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygu.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
riyakârane: gösteriş yaparcasına.
Süryanî: eski Sünye halkından çoğunluğu Hıristiyanlardan olan milliet.
Süryanîce: eski Sünye halkından Sâmîlerin Aramî kolundan olup çoğunlukla Hıristiyan olan milletin dilliyle.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahmin: önceden kestirilen, duşunulen şey.
tekerrür: tekrarlanma.
tercüman: tercüme eden, açıklayan, yorumlayan.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
zahir: görünen, görünücü.

SEKİZİNCİ REMİZ

Sual: Bütün kıymettar kitaplar içinde Risale-i Nur, Kur'ân'ın işaretine ve iltifatına ve Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahu Anhın takdir ve tahsinine ve Gavs-ı Azamın (KS) teveccüh ve tebşirine vech-i ihtisası nedir? O iki zatın kerametle Risale-i Nur'a bu kadar kıymet ve ehemmiyet vermesinin hikmeti nedir?

Elcevap: Malûmdur ki, bazı vakit olur, bir dakika, bir saat ve belki bir gün, belki seneler kadar, ve bir saat, bir sene, belki bir ömür kadar netice verir ve ehemmiyetli olur. Meselâ, bir dakikada şehit olan bir adam, bir velâyet kazanır. Ve soğuğun şiddetinden incimat etmek zamanında ve düşmanın dehşet-i hücumunda bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir.

İşte aynen öyle de, Risale-i Nur'a verilen ehemmiyet dahi, zamanın ehemmiyetinden, hem bu asrın şeriat-ı Muhammediyeye (ASM) ve şeair-i Ahmediyeye (ASM) ettiği tahribatın dehşetinden, hem bu ahirzamanın fitnesinden eski zamandan beri bütün ümmet istiaze etmesi cihetinden, hem o fitnelerin savletinden mü'minlerin imanlarını kurtarması noktasından, Risale-i Nur öyle bir ehemmiyet kesb etmiş ki; Kur'ân ona kuvvetli işaretle iltifat etmiş. Ve Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahu Anh uç kerametle ona beşaret vermiş. Ve Gavs-ı Azam (KS) kerametkârâne ondan haber verip tercumanını teşci etmiş.

Evet, bu asrın dehşetine karşı taklıdı olan ıtıkadın ıstınat kal'alan sarsılmış ve uzaklaşmış ve perdelenmiş olduğundan, her mu'mın, tek başıyla dalâletin cemaatle

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi
asır: yüzyıl
beşaret: müjde, sevindirici haber
cemaat: topluluk
cihet: yön
dalalet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak
dehşet: korkunç şeyler
dehşet-i hücum: dehşetli hücum, saldırı
ehemmiyet: önemli olma
fitne: azdırma, baştan çıkarma, bozgunculuk
Gavs-ı Azam: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta, İlâhî gaye
hükmünde: değerinde, yerinde
İbadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
iltifat: nazık davranma, gönlü hoş etme, yönelmek, değer vermek, birine özel ilgi gösterme, beğenme, rağbet gösterme
iman: inanmak
incimat: donma
İstiaze: sığınma
İstinat: dayanma
itıkat: inanç, inanma
kal'a: büyük hisar, sur
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller
kerametkârâne: kerametli bir şekilde
kesb: çalışıp kazanma
kıymet: değer
kıymettar: değerli, kıymetli
malum: bilinen
mu'min: iman eden, inanan
netice: sonuç
remiz: işaret
savlet: şiddetli hücum
sual: soru
şeair-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in sembol değerindeki sünnetleri, prensipleri, İslam dini
şehit: Allah yolunda ölen kimse
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in Allah'tan getirdiği İlâhî hükümler, İslâm dini
tahribat: yıkımlar, bozulmalar
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: ölçüye vurma, değer biçme
taklıdı: benzemeye veya benzetmeye çalışma
tebşir: müjde verme, müjdeleme
tercüman: tercüme eden, açıklayıp anlatan
teşci: cesaretlendirme
teveccüh: yönelme, yöneliş
ümmet: Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk
vech-i ihtisas: hususî ve özel olarak bizzat yönelme
velâyet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu
zat: kişi, şahıs

hücumuna mukavemet ettirecek gayet kuvvetli bir iman-ı tahkikî lâzımdır ki dayanabilsin. Risale-i Nur, bu vazifeyi en dehşetli bir zamanda ve en lüzumlu nazık bir vakıtte, herkesin anlayacağı bir tarzda, hakaik-ı Kur'âniye ve imaniyenin en derin ve en gizlilerini gayet kuvvetli burhanlar ile ispat ederek, o iman-ı tahkikîyi taşıyan halis ve sadık şakirtleri dahi, bulundukları kasaba ve karye ve şehirlerde, hizmet-i imaniye itibarıyla âdeta birer gizli kutup gibi, mü'minlerin manevî birer nokta-i istinadı olarak, bilinmedikleri ve görünmedikleri ve görüşülmedikleri hâlde, kuvve-i maneviye-i itikatları cesur birer zabit gibi, kuvve-i maneviyeyi ehl-i imanın kalblerine verip mü'minlere manen mukavemet ve cesaret veriyorlar...

Eğer bir muannit tarafından denilse: "Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, bu umum mecazî manaları irade etmemiş."

Biz de deriz ki: Faraza Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh irade etmezse, fakat kelâmı delâlet eder ve karinelerin kuvvetiyle, işarî ve zımnî delâletle manaları içine dahil eder. Hem madem o mecazî mana ve işarî mefhumlar haktır, doğrudur ve vakıa mutabıktır ve bu iltifata lâyıktır ve karineleri kuvvetlidir; elbette Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın, böyle bütün işarî manaları irade edecek küllî bir teveccühü faraza bulunmazsa, Celcelûtiye vahiy olmak cıhetiyle hakikî sahibi Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın üstadı olan Peygamber-i Zîşan Aleyhissalâtü Vesselâmın küllî teveccühü ve

kelam: söz
kutup: Allah'ın iradesini temsil ettiğine inanılan Allah dostlarının (velilerin) en büyüğü, hakikat-i Muhammedî'ye eren, kavuşan kimse
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
kuvve-i maneviye-i itikat: manevî kuvvet inancı, imandan gelen manevî moral gücü.
küllî: büyük, çok miktarda
lâyık: uygun, yakışır, münasip
lâzım: gerekli, lüzumlu
lüzum: lâzım olma hâli
mana: anlam
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, mana yönünden
mecazî: kelimenin kendisi için konduğu gerçek anlamının dışında, mecaz anlam
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana
muannit: inatçı, ayak direyen
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
mutabık: uygun
mü'min: iman eden, inanan Müslüman
nazık: narin, ince
nokta-ı istinat: dayanak noktası
Peygamber-i Zîşan: şanlı peygamber, Hz. Muhammed
radıyallahu anh: "Allah ondan razı olsun" anlamı
sadık: doğru, gerçek, içten olan
şakirt: talebe, öğrenci.
teveccüh: yöneline yöneliş
umum: genel.
üstat: öğretici, muallim, öğretmen, usta
vahiy: bir emrin Allah (c.c.) tarafından peygamberlere bildirilmesi
vakıa: olay
vazife: görev
zabit: subay
zımnî: üstü kapalı, örtülü

âdeta: sanki, hemen hemen
aleyhissalâtu vesselâm: "salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamında
burhan: delil
Celcelûtiye: Peygamberimizin dersleriyle dayanarak, Hz. Ali tarafından yazılan Süryânice bir kaside
cesaret: cesurluk
cihet: yön, taraf
dahil: içeri, içinde olarak
delalet: alamet, delil olma, gösterme
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
faraza: diyelim ki, sayalım ki, ola ki
gayet: son derece
hak: doğru
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'an'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
haklık: gerçek.
halis: samimî, saf ve temiz
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin, ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
iltifat: birine özel ilgi gösterme, beğenme
iman: inanmak.
iman-ı tahkikî: şuurlu ve gerçek iman
irade: dileme, istek
ispat etmek: doğrulamak.
işarî: işaretle ilgili, işaretle olan, bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derece de işaret yolu ile belirtilen
karine: anlaşılması zor olan hususun hak ve hakikatine dair cüzî delil olan şey
karye: köy, mahalle.

Üstadının, Üstad-ı Zülcelâl'inin ihatalı ilmi onlara bakar, irade dairesine alır.

Bu hususta kat'î ve yakîn derecesindeki kanaatimin bir sebebi şudur ki: Müşkülât-ı azîme içinde, el-Ayetü'l-Kübra'nın tefsir-ı ekberi olan Yedinci Şuaı yazmakta çok zahmet çektiğimden, bir kudsî teselli ve teşvike cidden çok muhtaç idim. Şimdiye kadar mükerrer tecrübelerle bu gibi hâletlerimde, inayet-i İlâhiye imdadıma yetişiyordu. Risaleyi bitirdiğim aynı vakitte, hiç hatırıma gelmediği hâlde, birden bu keramet-i Aleviyenin zuhuru, bende hiçbir şüphe bırakmadı ki, bu dahi, benim imdadıma gelen sair inayet-i İlâhiye gibi, Rabb-i Rahîm'in bir inayetidir. İnayet ise aldatmaz, hakikatsiz olmaz.

Said Nursî

el-Ayetü'l-Kübra: büyük delil anlamına gelen risale. Yedinci şua.
hakikatsiz: asılsız, doğru olmayan.
hâlet: hal.
hatır: zihin, fikir, hafıza.
husus: özellik.
ihata: kuşatma, kuşatılma, sarılma.
imdat: medet, yardım dileme.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
irade: dileme, istek.
kanaat: kanma, inanma.
kat'î: kesin, şüphesiz.
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet.
kudsî: mukaddes, kutlu.
muhtaç: kendisine bir şey lâzım olan.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrarlı.
müşkülât-ı azîme: büyük zorluk, sıkıntı.
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
risale: bir konuda yazılan küçük kitap, mektup.
sair: diğer.
tecrübe: deneyim, sınama.
tefsir-i ekber: büyük tefsir.
teselli: avutma, acısını dindirme.
teşvik: şevklendirmek, cesaret vermek.
ustat: öğretici, muallim, öğretmen, usta, sanatkâr.
Üstad-ı Zülcelâl: celâl ve ihtişamla öğreten ustat, Cenab-ı Allah.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

Hakikat Çekirdekleri

Otuz beş sene evvel tabedilen Hakikat Çekirdekleri namındaki risaleden vecizelerdir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ[1]

1. Mariz bir asrın, hasta bir unsurun, alil bir uzvun reçetesi, ittiba-ı Kur'ân'dır.

2. Azametli, bahtsız bir kıt'anın; şanlı, tâlî'siz bir devletin; değerli, sahipsiz bir kavmın reçetesi, ittihad-ı İslâmdır.

3. Arzı ve bütün nücum ve şümusu tesbih taneleri gibi kaldıracak ve çevirecek kuvvetli bir ele malik olmayan kimse, kâinatta dava-i halk ve iddia-i icat edemez. Zira her şey her şeyle bağlıdır.

4. Haşirde bütün zevilervahın ihyası, mevtâlûd bir nevm ile kışta uyuşmuş bir sineğin baharda ihya ve inşasından kudrete daha ağır olamaz. Zira kudret-i ezeliye zatıyedir, tagayyur edemez, acz tahallül edemez, avaik tedahül edemez. Onda meratip olamaz, her şey Ona nispeten birdir.

1: Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm da Efendimiz Muhammed (a.s.m.) ve onun bütün Âl ve Ashabı üzerine olsun.

acz: güçsüzlük.
Âl ve Ashap: Peygamberimizin aile fertleri ve Sahabeler.
alem: tüm kâinat, cihan.
alîl: hasta, hastalıklı.
arz: yer, dünya.
asır: yüzyıl.
avaik: engeller, zorluklar.
azamet: büyükluk, yücelik.
bahtsız: tâlî'siz, kısmetsiz.
dava-ı halk: yaratma iddiası.
hakikat: gerçek, doğru.
hamd: övme, yüceltme.
haşir: ikinci diriliş. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
iddia-ı icat: yaratma, icat etme iddiası.
ihya: dirilme.
inşa: kurma.
ittiba-ı Kur'ân: Kur'ân'a tâbi olma.
ittihad-ı İslâm: İslam birliği.
kainat: evren, varlıklar.
kavim: insan toplulugu, aile, akraba.
kudret: güç, kuvvet.
kudret-i ezeliye: başı-sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri.
malik: sahip.
mariz: hastalıklı, maddî ve manevî hastalıklı, sıkıntılı, illetli.
meratip: mertebeler, basamaklar.
mevtâlûd: ölümlü, ölü gibi.
nam: isim, ad.
nevm: uyku.
nispeten: kıyasla, oranla.
nücum: yıldızlar.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rahim: acıyan, merhamet eden, şefkat eden Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
reçete: ilâç listesi.
risale: bir konuda yazılan küçük kitap, mektup.
salat: dua. Hz. Muhammed'e, ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
şümus: güneşler.
tab etmek: yazmak, basmak.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tahallul: araya girme, değişme.
tali'siz: tâlî'siz, kısmetsiz, bahtsız, mutsuz.
tedahül: içine girme, müdahale etme.
unsur: millet, kavim.
uzuv: organ.
vecize: kısa fakat ifadece kuvvetli söz, özdeyiş.
zatiye: zâta ilgili, kendisinden olan.
zevilervah: ruh sahipleri, canlılar.
zira: çünkü.

5. Sivrisineğin gözünü halk eden, güneşi dahi o halk etmiştir.

6. Pirenin midesini tanzim eden, manzume-i şemsiyeyi de o tanzim etmiştir.

7. Kâinatın telifinde öyle bir i'caz var ki, bütün esbab-ı tabiiye, farz-ı muhal olarak, muktedir birer fail-i muhtar olsalar, yine kemal-i acz ile o i'caza karşı secde ederek, [1] سُبْحَانَكَ لَا قُدْرَةَ لَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ diyeceklerdir.

8. Esbaba tesir-i hakikî verilmemiş, vahdet ve celâl öyle ister. Lâkin, mülk cihetinde, esbap Dest-i Kudrete perde olmuştur; izzet ve azamet öyle ister; tâ nazar-ı zahirde Dest-i Kudret mülk cihetindeki umur-i hasise ile mübaşir görülmesin.

9. Mahall-i taallûk-i kudret olan her şeydeki melekûtiyet ciheti şeffaftır, nezihtir.

10. Âlem-i şahadet, avalımülguyub üstünde tenteneli bir perdedir.

11. Bir noktayı tam yerinde icat etmek için, bütün kâinatı icat edecek bir kudret-i gayr-ı mütenahi lâzımdır. Zira, şu kitab-ı kebir-i kâinatın her bir harfinin, bahusus zîhayat her bir harfinin, her bir cümlesine müteveccih birer yüzü, nazır birer gözü vardır.

---

1 Sen her türlü noksandan tenzih edeniz. Senin bize verdiğinden başka bizim hiçbir kudretimiz yoktur. Muhakkak ki Sen çok yüce olan Aziz ve her şeyi hikmetle yapan Hakîm sın.

âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem.
avalımülguyub: gaybî âlemler.
azamet: büyükluk, yücelik.
azîz: muhterem, saygın.
bahusus: özellikle.
celâl: büyükluk, azamet,ululuk.
cihet: yön, taraf.
Dest-i Kudret: Allah'ın güç ve kudret eli.
esbap: nedenler, sebepler.
esbab-ı tabîî: doğal sebepler.
fail-i muhtar: dilediğini yapmakta serbest olan.
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme, varsayım.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
halk etmek: yaratmak.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta, ilâhî gaye.
ibare: cümle.
icat: yoktan var etme.
i'caz: mu'cize olış.
izzet: mağlûbiyeti kabul etmeyen şeref ve yücelik.
kâinat: evren, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i acz: tam âcizlik.
kitab-ı kebîr-i kâinat: büyük kâinat kitabı.
kudret: güç, kuvvet.
kudret-i gayr-i mütenahî: sonsuz güç ve kuvvet.
lâkin: ama, fakat.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mahall-i taalluk-i kudret: kuvvetin tecelli ettiği yer, kudretin ilişkili olduğu makam.
manzume-i şemsiye: güneş sistemi.
melekûtiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan, sebeplerin müdahale edemediği asli, esası, iç yüzü.
muhakkak: doğru, gerçek.
muktedir: gücü yeten, ikudar sahibi.
mübaşir: müfettiş, meşgul, denetleyen.
mülk: emir ve idare altında bulundurulan varlık, saltanat.
müteveccih: yönelen, yönelmiş.
nazar-ı zahir: dışa dönük bakış.
nazır: bakan, gözeten.
nezih: temiz, hoş.
noksan: eksik.
perde: örtü, engel.
secde: baş eğme.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
telif: yazma, yazılma, kaleme alınma.
tenteneli: dantel tül gibi ince ve şeffaf.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tesir-i hakiki: gerçek etkileyici.
umur-i hasise: küçük ve değersiz işler.
vahdet: birlik.
zîhayat: hayat sahibi.
zira: çünkü.

12. Meşhurdur ki: Hilâl-ı ıyde bakarlardı. Kimse bir şey görmedi. İhtiyar bir zat yemin ederek "Hilâlı gördüm" dedi. Hâlbuki, gördüğü hilâl değil, kirpiğinin takavvüs etmiş beyaz bir kılı idi. O kıl nerede, kamer nerede? Harekât-ı zerrat nerede, fail-i teşkil-i enva nerede?

13. Tabiat misalî bir matbaadır, tâbi' değil; nakıştır, nakkaş değil, kabildir, fail değil, mistardır, mastar değil; nizamdır, nazım değil, kanundur, kudret değil; şeriat-ı iradiyedir, hakikat-i haricîye değil.

14. Fıtrat-ı zîşuur olan vicdandaki incizap ve cezbe, bir Hakikat-ı Cazibedarın cezbesiyledir.

15. Fıtrat yalan söylemez. Bir çekirdekteki meyelân-ı nümüv der: "Ben sümbulleneceğim, meyve vereceğim." Doğru söyler. Yumurtada bir meyelân-ı hayat var; der: "Piliç olacağım." Bizzillâh olur, doğru söyler. Bir avuç su, meyelân-ı incimat ile der: "Fazla yer tutacağım." Metin demir onu yalan çıkaramaz; sözünün doğruluğu demiri parçalar. Şu meyelânlar, iradeden gelen evamir-i tekviniyenin tecellileridir, cilveleridir.

16. Karıncayı emirsiz, arıyı ya'supsuz bırakmayan kudret-ı ezeliye, elbette beşeri nebîsiz bırakmaz. Âlem-i şahadetteki insanlara inşikak-ı kamer bir mu'cize-i Ahmediye (ASM) olduğu gibi, Miraç dahi âlem-i melekûttaki melâike ve ruhaniyata karşı bir mu'cize-i kübra-i Ahmediyedir ki, nübüvvetinin velâyeti bu

âlem-i melekût: ruhlar ve melekler alemi
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem
beşer: insan
bizzillâh: Allah ın izni ile
cezbe: çekme çekim arzu etme
cilve: görünme yansıma
elbette: kesinlikle.
emir: baş
evamir-i tekviniye: Cenab-ı Hakkın yaratmaya yönelik emirleri kanunlar
fail: işi yapan, yapıcı
fail-i teşkil-i enva: türleri teşkil eden fail, fiil sahibi, türleri yaratan
fıtrat: yaratılış
fıtrat-ı zişuur: şuurlu bilinçli yaratılış
Hakikat-i Cazibedar: gerçek çekici olan Cenab ı Hak
hakikat-ı haricîye: maddî bir vücut giyip gözle görülen gerçek bir varlık haline gelen
harekat-ı zerrat: varlıkların yapı taşı olan en küçük parçanın [hücre, atom, molekül] dönüşüm ve başkalaşımı
hilâl: yeni ay
hilal-ı ıyd: bayramın hilali
ihtiyar: yaşlı
incizap: çekilme arzulanma
inşikak-ı kamer: ayın yarılması. Hz. Peygamberin müşriklere karşı göstermiş olduğu ayın yarılıp ikiye ayrılma mu'cizesi
irade: dileme isteme, yapma ya da yapmamaya yeten güç
kabil: olabilen birisi tarafından yapılabilen
kamer: ay
kanun: her türlü kaide yasa.

kudret: güç, kuvvet.
kudret-i ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan ve ezelden beri var olan Allah ın kudreti
mastar: kaynak, temel.
matbaa: basım evi
melaike: melekler
meşhur: şöhretli, ünlü, namlı.
metin: sağlam ve dayanıklı
meyelan: meyletme yönelme
meyelan-ı hayat: hayat bulma meyli arzusu
meyelan-ı incimat: donma meyli, donma kabiliyeti
meyelan-ı nümüv: yenileme ve şişlenme, gelişme meyli.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen hâlen çıkması mu'cizesi
mistar: çizgi aleti, cetvel, herhangi bir şeyin kaynağından çıkmasına yarayan alet.
mu'cize-i Ahmediye: Peygamberimizin mu'cizesi
mu'cize-i kübra-i Ahmediye: Peygamberimizin en büyük mu'cizesi
nakkaş: nakış işleyen kimse, nakşeden
nakış: resim, süs
nazım: düzenleyen, nizam koyucu
nebi: peygamber
nizam: düzen
nübüvvet: peygamberlik.
ruhaniyat: ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cinler ve melekler
sümbullenme: başaklanma, başak verme, tohumun yeşerip yerden çıkması.
şeriat-ı iradiye: bir iradeye bağlı bir kudret tarafından konulan ve uygulanan kanun
tabi': tâb eden, basan, yapan
tabiat: yaratılmış olan her şeyin yaratılışı ve yaşayışı için geçer kılınan kanun ve kuralların tamamı
tecelli: belirme, görünme
takavvus: yay gibi eğilme, yay biçimine girme.
velayet: velîlik, ermişlik
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
ya'sup: arı beyi
zat: kişi, şahıs

keramet-i bâhire ile ispat edilmiştir ve o parlak zat, berk ve kamer gibi, melekûtta şulefeşan olmuştur.

17. Kelime-i şahadetin iki kelâmı birbirine şahittir. Birincisi ikincisine bürhan-ı limmîdir, ikincisi birincisine bürhan-ı innîdir.

18. Hayat, kesrette bir çeşit tecelli-i vahdettir. Onun için ittihada sevk eder. Hayat, bir şeyi her şeye malik eder.

19. Ruh, bir kanun-i zîvucud-i haricîdir, bir namus-i zîşuurdur. Sabit ve daim fıtrî kanunlar gibi, ruh dahi âlem-ı emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş, kudret ona vücud-i hissi giydirmiştir, bir seyyale-i lâtifeyi o cevhere sadef etmiştir. Mevcut ruh, makul kanunun kardeşidir. İkisi hem daimî, hem âlem-ı emirden gelmişlerdir. Şayet nevilerdeki kanunlara kudret-ı ezeliye bir vücud-i haricî giydirseydi, ruh olurdu. Eğer ruh, şuuru başından indirse, yine lâyemut bir kanun olurdu.

20. Ziya ile mevcudat görünür; hayat ile mevcudatın varlığı bilinir. Her birisi birer keşşaftır.

21. Nasranıyet ya intıfa veya ıstıfa edip İslâmıyete karşı terk-i silâh edecektir. Nasraniyet birkaç defa yırtıldı, Protestanlığa geldi. Protestanlık da yırtıldı, tevhide yaklaştı. Tekrar yırtılmaya hazırlanıyor. Ya intıfa bulup sönecek veya hakikî Nasranıyetin esasını camı olan hakaik-ı İslâmıyeyi karşısında görecek, teslim olacaktır. İşte bu sırr-ı azîme Hazret-ı Peygamber

âlem-i emir: Cenab-ı Hakkın değişmeyen sabit hakikatler şeklinde devam eden kanunlar alemi
berk: şimşek.
bürhan-ı inni: tüme varım kâinatta görülen eserlerden eser sahibinin varlığına getirilen delil. Dumanın ateşi göstermesi gibi.
bürhan-ı limmi: tümden gelim eser sahibinden esere getirilen delil. Sanatkardan sanata götüren delil. Ateşin dumana delil olması gibi.
cami: toplayan, içine alan
cevher: elmas, değerli taş
daim: devamlı, sürekli
daimi: sürekli, devamlı
fıtrî: yaratılışa uygun, tabiî
hakaik-i İslamıye: İslama ait hakikatler, doğrular
hakikî: gerçek.
ıstıfa: safileşme, temizlenme, temizini seçip alma
intıfa: sönme
ispat: kanıtlama, delillendirme
ittihat: birleşme
kamer: ay
kanun: yasa
kanun-i zivücud-i harici: haricî vücut sahibi bir kanun, varlık âlemine çıkmış bir kanun, belirli bir beden giymiş kanun
kelâm: söz, kelime
Kelime-i Şahadet: şahadet ifadesini özetleyen "eşhedu en la ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve Resuluhu" cümlesi.
keramet-i bahire: büyük, geniş ihatalı keramet.
kesret: çokluk
keşşaf: keşif sahibi, gizli bir şeyi meydana çıkaran, keşifçi
kudret: güç, kuvvet.
kudret-i ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve ezelden beri var olan Allah'ın güç, kuvveti
lâyemut: devamlı olmez.
makul: akla uygun
malik: sahip
melekut: melekler ve ruhlar alemi
mevcut: var olan.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, kâinat.
namus-i zîşuur: şuuru olan kanun
Nasranıyet: Hıristiyanlık
nevi: tür, çeşit.
Protestan: Katolikten ayrılma Hıristiyan mezhebine mensup olan
sadef: inci kabuğu
sevk etme: gönderme, yollama, ulaştırma
seyyale-i lâtife: akıcı özelliğe sahip olan manevi varlık.
sıfat-ı irade: Cenab-ı Hakkın irade sıfatı
sırr-ı azîm: büyük sır
şahit: delil, tanık.
şulefeşan: ışık saçan, parlatan
şuur: idrak, bilinç.
tecelli-i vahdet: birlik yansıması, Allah'ın birliğinin tecellisi
terk-i silah: teslim olma
tevhit: birlik, birleme
vücud-i haricî: görünür alemde var olan beden, maddî vücut.
vucud-i hissî: duyu organlarıyla kavrayabilen varlık, ruh taşıyan canlılar
ziya: ışık.

Aleyhissalâtü Vesselâm işaret etmiştir ki, "Hazret-i İsa nazil olup gelecek, ümmetimden olacak, şeriatımla amel edecektir." [1]

22. Cumhur-i avamı, burhandan ziyade, mehazdaki kudsiyet imtisale sevk eder

23. Şeriatın yüzde doksanı (zaruriyat ve müsellemat-ı diniye) birer elmas sütundur. Mesail-i içtihadiye-i hilâfiye, yüzde ondur. Doksan elmas sütun, on altının himayesine verilmez. Kitaplar ve içtihatlar Kur'ân'a dürbün olmalı, âyine olmalı, gölge ve vekil olmamalı.

24. Her müstait, nefsi için içtihat edebilir, teşrı edemez.

25. Bir fikre davet, cumhur-i ulemanın kabulüne vabestedir. Yoksa davet bid'attır, reddedilir.

26. İnsan fıtraten mükerrem olduğundan, hakkı arıyor. Bazen batıl eline gelir, hak zannederek koynunda saklar. Hakikati kazarken, ihtiyarsız, dalâlet başına düşer, hakikat zannederek kafasına giydiriyor.

27. Birbirinden eşef ve eltaf, kudretin çok âyineleri vardır, sudan havaya, havadan esîre, esîrden âlem-i mısale, âlem-i misalden âlem-i ervaha, hatta zamana, fikre tenevvu ediyor. Hava âyinesinde, bir kelime milyonlar kelimat olur, kalem-i kudret, şu sırr-ı tenasulu pek acıp ıstınsah ediyor. İn'ikâs, ya hüviyeti veya hüviyetle mahiyeti tutar. Kesifin timsalleri birer meyyit-ı müteharrıktır. Bir ruh-ı nuranînın kendi

1. *Buhari*, Enbiya 49, *Müslim*, İman 242-247, *Tirmizi*, Fiten 62, *Musned* 4/226

acıp: şaşılan ve hayret uyandıran şey
alem-i ervah: ruhlar âlemi.
alem-i misal: dünyadaki işlenin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu alem
aleyhissalatu vesselâm: "salât ve selam onun üzerine olsun." anlamında
amel: uygulama, hareket.
ayine: ayna
batıl: boş, beyhude
bid'at: aslında olmayıp sonradan meydana çıkan, sonradan türeyen şey
burhan: ispatlayıcı delil
cumhur-i avam: halkın çoğunluğu
cumhur-i ulema: âlimlerin çoğunluğu
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, doğru yoldan ayrılma
davet: çağırma, çağrı
elmas: çok kıymetli bir mücevher
eltaf: daha lâtif, çok hoş ve güzel
esîr: kâinattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
eşef: çok parlak, daha şeffaf
fıtraten: yaratılış itibarıyla.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı esası
himaye: koruma
hüviyet: asıl özellik, kimlik
içtihat: din alimlerinin şer'i esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda bir fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
ihtiyar: irade, seçme, isteme, arzu etme
imtisal: uyma, tâbi olma.
in'ikâs: aksetme, yansıma, görünme
ıstınsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
kalem-i kudret: Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması
kelimat: kelimeler
kesif: yoğun, katı
kudret: güç, kuvvet
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik.
mahiyet: aslı, esası, nitelik
mehaz: kaynak, menba
mesail-i içtihadiye-i hilâfiye: üzerinde ihtilaf edilen, içtihadı meseleler, konular
meyyit-ı müteharrik: hareket halindeki ölü
mükerrem: ikram edilmiş, saygı gösterilen, lutfa mazhar olmak
müsellemat-ı diniye: dinin sapasağlam oturmuş kuralları, esasları
müstait: kabiliyetli kimse.
nazil: inen, inici
nefis: kendi, şahıs
ruh-ı nuranî: nuranı ve aydınlatılmış bir ruh
sevk etme: gönderme, yollama
sütun: direk.
sırr-ı tenasül: üreme, çoğalma sırrı
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tenevvu: çeşitlenme
teşrı: kanun koyma, yasama
timsal: aynadaki görüntü, akıs
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vabeste: bağlı olma
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan
zan: zannetme, şüphe, tereddüt.
zaruriyat: zorunlu işler
ziyade: çok.

âyinelerinde olan timsalleri, birer hayy-ı murtabıttır; aynı olmasa da, gayrı da değildir.

28. Şems, hareket-i mihveriyesiyle silkinse, meyveleri düşmez. Silkinmezse, yemişleri olan seyyarat düşüp dağılacaktır.

29. Nur-i fikir zıya-i kalb ile ışıklanıp mezç olmazsa zulmettir, zulüm fışkırır. Gözün muzlim nehar-ı ebyazı muzî-i [HAŞIYE] leyle-i suveyda ile mezç olmazsa basarsız olduğu gibi, fikret-i beyzada süveyda-i kalb bulunmazsa basiretsizdir.

30. İlimde ız'an-ı kalb olmazsa cehildir. İltizam başka, ıtıkat başkadır.

31. Batıl şeylen ıyıce tasvir, safî zihınleri ıdlâldir.

32. Âlim-i mürşıt koyun olmalı, kuş olmamalı. Koyun kuzusuna süt, kuş yavrusuna kay verir.

33. Bir şeyin vücudu, bütün eczasının vücuduna vabestedir; ademi ise, bir cüz'ünün ademiyle olduğundan, zayıf adam, iktıdarını göstermek için tahrip taraftan oluyor, müspet yerine menfice hareket ediyor.

34. Desatir-i hikmet, nevamis-i hükûmetle, kavanin-i hak, revabıt-ı kuvvetle ımtızaç etmezse, cumhur-ı avamda müsmir olamaz.

HAŞİYE: Meali: Gözün gündüze benzeyen beyazı geceye benzeyen sıyahlığıyla beraber olmazsa, göz, göz olmaz.

adem: yokluk.
alım-ı mürşit: ırşat eden âlım.
ayine: ayna.
basiret: kalb gözüyle görme; sezış, kavrayış; feraset.
batıl: boş ve manasız olan.
cehil: bilgisizlik, cahillik.
cumhur-i avam: basıt halk çoğunluğu.
cüz: parça.
desatır-i hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gayenin prensip ve kaideleri.
ecza: cuzler, parçalar.
fikret-i beyza: nurlu, parlak fikir; münevver fikir.
gayr: başka, diğer.
hareket-i mihveriye: belli bir eksen etrafındaki düzenli hareket.
haşiye: dipnot.
hayy-ı murtabıt: aslı ile bağlantılı olan canlı hayata bağlı.
ıdlal: saptırmak, azdırmak.
iktıdar: güç yetme, kuvvet, yeterlilik.
İltizam: birinin tarafını tutma, taraftarlık yapma; tarafgirlik.
ımtızaç: kaynaşmak, katmak.
ıtıkat: bağlanma, inanma.
ız'an-ı kalb: kalben kabul etme.
kavanin-i hak: hak ve hakkatın kanunları.
kay: hazım olmamış besin kusmuk, kusma; istıfrağ.
leyle-i suveyda: gece karanlığı; göz bebeği.
meali: anlam.
menfi: olumsuz.
mezç: katma, karıştırma.
muzî: gözün beyaz kısmı; göz akı.
muzlim: karanlık.
müspet: olumlu.
müsmir: semere veren; meyve veren; meyveli.
nehar-ı ebyaz: bembeyaz gündüz.
nevamis-i hükûmet: hükûmetin kanunları; yasaları.
nur-ı fikir: fikrin parlaklığı; parlak fikir.
revabıt-ı kuvvet: kuvvet bağları.
safi: arınmış, temiz.
seyyarat: gezegenler.
suveyda-ı kalb: mü'minler için basiret ve anlayış mahalli; kâfirler içinse isyankârlık ve günah yeri olarak kabul edilen kalbin ortasındaki siyah nokta.
şems: güneş.
tahrip: yıkma, kırıp dökme.
tasvir: canlandırarak anlatma; şekillendirerek ifade etmek.
timsal: aynadaki görüntü; akıs.
vabeste: bağlı olma.
zayıf: güçsüz; eksik, cılız.
ziya-i kalb: gönül aydınlığı; ışığı.
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

35. Zulüm, başına adalet külâhını geçirmiş; hıyanet, hamiyet libasını giymiş; cihada, bağy ismi takılmış; esarete hürriyet namı verilmiş. Ezdat, suretlerini mübadele etmişler.

36. Menfaat uzerine donen sıyaset canavardır.

37. Aç canavara karşı tahabbüp, merhametini değil, iştihasını açar; hem de diş ve tırnağının kirasını da ister.

38. Zaman gosterdı kı, cennet ucuz değil, cehennem dahi lüzumsuz değil.

39. Dünyaca havas tanınan insanlardaki meziyet, sebeb-i tevazu ve mahviyet ıken, tahakküm ve tekebbüre sebep olmuştur. Fukaranın aczı, avamın fakrı, sebeb-i merhamet ve ihsan ıken, esaret ve mahkûmiyetlerine müncer olmuştur.

40. Bır şeyde mehasın ve şeref hâsıl oldukça, havassa peşkeş ederler; seyyiat olsa, avama taksim ederler.

41. Gaye-i hayal olmazsa veyahut nisyan veya tenâsi edılse, ezhan enelere donüp etrafında gezerler.

42. Bütün ihtilâlât ve fesadın asıl madeni ve bütün ahlâk-ı rezilenin muharrik ve menbaı, tek iki kelimedir.

• *Birinci kelime:* "Ben tok olsam, başkası açlıktan olse bana ne."

• *İkinci kelime:* "İstirahatim için zahmet çek; sen çalış, ben yıyeyım."

acz: güçsüzlük.
adalet: doğruluk, hakkaniyet, adillik
ahlak-ı rezile: kotu ahlak.
avam: halkın buyuk kısmı umum, herkes
bagy: zulüm, tecavüz
cihad: düşmanla savaşma savaş harp
ene: ben, benlik
esaret: tutsaklık, kölelik.
ezdat: zıtlar
ezhan: zihinler fikirler
fakr: yoksulluk, muhtaçlık
fesat: bozukluk, bozukluk
fukara: fakirler
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, vatan gibi mukaddes degerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti
hâsıl: meydana gelen ortaya çıkan, belıren.
havas: onde gelenler ust tabaka, seçkinler, zengınler sınıfı
hürriyet: hur, bagımsız olma
hıyanet: hamlık, ıhanet.
ihsan: ıyılık etme, guzel davranma, bagışlama
ıhtilalat: ayaklanmalar, ısyan etmeler.
istıraha: dınlenme, rahatlama
ıştıha: yemeğe karşı duyulan ıstek, açlık.
külah: başlık.
libas: elbise
luzum: gerekme
maden: kaynak, menba
mahkumiyet: hukumluluk tutukluluk.
mahviyet: tevazu, alçak gönullulluk
mehasın: guzellikler, ıyılıkler
menba: kaynak, herhangi bır şeyın çıktığı yer
menfaat: fayda, kâr, gelir
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
meziyet: ustunluk, vasfı, değerlılık
muharrik: hareketlendıren, harekete geçıren
mübadele: degış tokuş
müncer olmak: bır tarafa suruklenmek, netıce vermek.
nısyan: unutma, akla gelmeme
peşkeş: başkasının malını bırıne bagışlama
sebeb-i merhamet: acıma, merhamet etme sebebı
sebeb-i tevazu: alçak gönullulluk sebebı
seyyiat: fenalıklar, kotulukler
siyaset: polıtıka, devlet ıdaresi
suret: bıçım, gorunuş, şekıl
şeref: başkalarının gosterdıgı saygının dayandıgı kışısel deger, onur, seçkınlık.
tahabbüp: sevgi gosterme, muhabbet etme
tahakkum: baskı, zorbalık etme
taksım: bolme, paylaşturma
tekebbur: kıbırlenme, buyüklük satma
tenâsi: unutulma, unutmuş gorunme
zulüm: haksızlık, ezıyet.

Birinci kelimenin ırkını kesecek tek bir devası var ki, o da vücub-i zekâttır.

İkinci kelimenin devası hurmet-i ribadır. Adalet-i Kur'âniye, âlem kapısında durup, ribaya "Yasaktır, girmeye hakkın yoktur" der. Beşer bu emri dinlemedi, büyük bir sille yedi. Daha müthişini yemeden dinlemeli.

43. Devletler, milletler muharebesi, tabakat-ı beşer muharebesine terk-i mevki ediyor. Zira, beşer esir olmak istemediği gibi, ecir olmak da istemez.

44. Tarik-ı gayrimeşru ile bir maksadı takıp eden, galiben maksudunun zıddıyla ceza görür. Avrupa muhabbeti gibi gayrimeşru muhabbetin akıbetinin mükâfatı, mahbubun gaddarâne adavetidir.

45. Mazıye, mesaibe kader nazarıyla, ve müstakbele, maasiye teklif noktasında bakmak lâzımdır. Cebir ve İtizal, burada barışırlar.

46. Çaresi bulunan şeyde acze, çaresi bulunmayan şeyde ceza'a iltica etmemek gerektir.

47. Hayatın yarası iltiyam bulur. İzzet-i İslâmıyenin ve namusun ve izzet-i milliyenin yaraları pek derindir.

48. Öyle zaman olur ki, bir kelime bir orduyu batırır, bir gülle otuz milyonun mahvına sebep olur. (HAŞİYE) Öyle

---

HAŞİYE: Sırp bir neferin Avusturya Veliahdına attığı bir tek gülle, eski Harb-ı Umumîyi patlattırdı. otuz milyon nüfusun mahvına sebep oldu.

acz: güçsüzlük.
adalet-i Kur'aniye: Kur'ân ın adaleti
adavet: düşmanlık.
akıbet: son
alem: dünya insanlık âlemi.
beşer: insan, insanlık.
Cebir: Ehl-i sünnet ve inançlarından ayrılan takım ve onun mezhebi. Cebriye
deva: ilaç, çare
ecir: ücretli işçi
esir: tutsak. kul, köle
gaddarane: gaddarca. merhametsizce
galiben: çoğu zaman. çoğu kere.
gayrimeşru: helal olmayan. dinen yasaklanmış olan
gülle: top mermisi
haşiye: dipnot.
hurmet-i riba: faizin haram olması
ırk: kök, damar. soy
iltica: sığınma
iltiyam: yaranın kapanıp iyi olması
İtizal: Ehl-i Sünnet ve inançlarından ayrılan takım ve onun mezhebi. Mutezile mezhebi
izzet-i İslâmiye: İslâmın gerektirdiği haysiyet, şeref yüceliği.
izzet-ı milliye: millî izzet ve şeref
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi. takdir ve tayin etmesi
lazım: gerekli. luzumlu
mahbup: sevilmiş, sevilen. sevgili
mahv: yok etme, yok olma
maksat: istenilen şey. varılmak istenen nokta. niyet.
maksud: istenilen şey. istek, arzu. gaye
mazi: geçmiş zaman
maasiye: günahlar. isyanlar
mesaib: zor işler. felâketler. musibetler
muharebe: harp. savaş
mukâfat: ödül.
mustakbel: gelecek.
namus: kanun. nizam.
nazar: göz atma. bakma. bakış
riba: faiz
sille: açık elin iç yüzüyle vurulan tokat.
tabakat-ı beşer: sosyal sınıflar
tarik-ı gayrimeşru: meşru. helal ve kanunu olmayan yol.
teklif: Allah ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi
terk-i mevki: yerini terk etme
vücub-i zekat: zekâtın farz olması
zira: çünkü

şerait tahtında olur ki, küçük bir hareket, insanı âlâ-yıllıyyine çıkarır. Ve öyle hâl olur ki, küçük bir fiil, insanı esfel-i safilîne indirir.

49. Bir tane sıdk bir harman yalanları yakar. Bir tane hakıkat bir harman hayalâta müreccahtır.

لَا يَلْزَمُ مِنْ لُزُومِ صِدْقِ كُلِّ قَوْلٍ كُلُّ صِدْقٍ

"Her sözün doğru olmalı, fakat her doğruyu söylemek doğru değil."

50. Güzel gören, güzel düşünür; güzel düşünen, hayatından lezzet alır.

51. İnsanları canlandıran emeldir, öldüren yeistir.

52. Eskiden beri i'lâ-i kelimetullahı ve beka-i istiklâliyeti ve İslam için farz-ı kifaye-i cihadı deruhte ile kendini, yekvücut olan âlem-i İslâma fedaya vazifedar ve Hilâfete bayraktar görmüş olan bu devlet-i İslâmiyenin felâketi, âlem-i İslâmın saadet ve hürriyet-i müstakbelesiyle telâfi edilecektir. Zira şu musibet, maye-i hayatımız olan uhuvvet-i İslâmiyenin inkışafını harikulâde tacil etti.

53. Hristiyanlığın malı olmayan mehasin-i medeniyeti ona mal etmek ve İslâmiyetin düşmanı olan tedenniyi ona dost göstermek, feleğin ters dönmesine delildir.

54. Paslanmış bîhemta bir elmas, daima mücellâ cama müreccahtır.

âlâyıllıyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe
alem-i İslam: İslam âlemi, İslâm dünyası
bayraktar: bayrak taşıyan
beka-i istiklâliyet: bağımsızlığın devamlılığı
bihemta: eşsiz, benzersiz
delil: yol gösteren
deruhte: üstün kılma, yüklenme
devlet-i İslamiye: İslâm devleti.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
emel: umut, umma
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı
farz-ı kifaye-i cihad: Müslümanların tamamı olmayıp bir kısmının muhakkak yapması gereken ve bu şekilde farz olan cihad
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
felâket: musibet, sıkıntı, doğuran durum.
felek: talih, baht, kader
fiil: iş, oluş, davranış, hareket.
gülle: top mermisi
hakikat: gerçek, doğru.
Harb-i Umumi: (1914-1918) Birinci Dünya Savaşı
harikulâde: olağanüstü
harman: tahıl tanelerinin samandan ayrılması için yapılan iş
haşiye: dipnot, derkenar.
hayalât: hayaller, hülyalar
hilafet: halifelik, vekillik.
hürriyet-i müstakbel: gelecekteki hürriyet, özgürlük.
i'lâ-i kelimetullah: Allah'ın adını yüceltme, İslâm hakikatlerini yaymaya çalışma
inkışaf: açılma, ortaya çıkma
mahv: yok etme, yok olma
maye-i hayat: hayat için gerekli olan
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri
musibet: felâket, belâ, dert, sıkıntı
mücella: cilâlı, parlatılmış, parlak.
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan
nefer: rütbesiz asker, er.
saadet: mutluluk.
sıdk: doğruluk, samimiyet.
Sırp: Sırp milletinden olan
şerait: şartlar
tacil: acele etürme, hızlandırma
tahtında: aşağı, altında
tedenni: aşağı düşme
telafi: tamamlama, zararı karşılama
uhuvvet-i İslamiye: İslâm kardeşliği
vazifedar: vazifeli, iş gören
veliaht: bir hükümdarın ölümünden sonra yerine geçecek olan
yeis: umutsuzluk
yekvücut: tek vücut
zira: çünkü

55. Her şeyi maddede arayanlanın akılları gözlerindedir. Göz ise maneviyatta kördür.

56. Mecaz, ilmin elinden cehlin eline düşse, hakîkate inkılâp eder, hurafata kapı açar.

57. İhsan-ı İlâhîden fazla ihsan, ihsan değildir. Her şeyi olduğu gibi tavsif etmek gerektir.

58. Şöhret, insanın malı olmayanı dahi insana mal eder.

59. Hadîs, maden-i hayat ve mülhim-i hakîkattir.

60. Ihya-ı dın, ihya-i millettir; hayat-ı dın, nur-ı hayattır.

61. Nev-i beşere rahmet olan Kur'ân, ancak umumun, lâakal eksenyetin saadetini tazammun eden bir medeniyeti kabul eder. Medeniyet-i hâzıra, beş menfi esas üzerine teessüs etmiştir:

- 1. Nokta-i istinadı kuvvettir. O ise, şe'nı tecavuzdur.
- 2. Hedef-i kastı menfaattir. O ise, şe'ni tezahumdur.
- 3. Hayatta düsturu cidaldir. O ise, şe'ni tenazudur.
- 4. Kitleler mabeynindekı rabıtası, âhan yutmakla beslenen unsuriyet ve menfi milliyettir. O ise, şe'ni müthiş tesadümdür.
- 5. Cazibedar hizmeti, heva ve hevesi teşci ve arzulannı tatmindir. O heva ise, insanın mesh-i manevîsine sebeptir.

Şeriat-ı Ahmediyenin (ASM) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise:

âhar: diğer, başka
arzu: özlem, istek
cazibedar: çekici, cazibeli
cehil: bilgisizlik, cehalet.
cidal: çarpışma, savaş
dustur: kanun, kaide, kural, prensip
ekseriyet: çokluk, çoğunluk.
Hadîs: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait sözler, emir, fiiller ve günümüze kadar yazılı olarak ulaşan rivayetlerdir.
hakîkat: gerçek.
hayat-ı dîn: dının hayatı
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere duşkunluk
heves: bir şeye karşı duyulan ıstek, arzu
hurafat: batıl inanışlar
ihsan: iyilik etme, bağışlama, ikram etme, lutuf, bağış, yardım
ihsan-ı ilâhî: İlâhî ihsan. Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler
ihya-i dîn: dının ihyası, canlanması
ihya-i millet: milletin uyanışı, ihyası
inkılâp: bir halden diğer bir hale geçme, değişme.
kasıt: maksat, hedef.
kitle: insan toplulugu
laakal: en azından, hiç değilse
mabeyn: ara, aralık, iki şeyin arası
maden-i hayat: hayat kaynagı
maneviyat: mana âlemine ait olanlar
mecaz: bir kelimenin gerçek manasında kullanılmayıp, benzer ilgili bir manada kullanılması, mecaz anlam.
medeniyet: medenilik, uygarlık
medeniyet-i hâzır: şu anki medeniyet.
menfaat: fayda, kâr, gelir, ihtiyaç karşılıgı olan şey
menfî: olumsuz
mesh-i manevî: manevî bozukluk, ahlâk bozukluğu, ahlâkî tahribat
milliyet: bir milleti diğer milletten ayıran hallerin ve özelliklerin tamamı
mülhim-i hakîkat: hakîkatı ilham eden
nev-i beşer: insan nevi, insanlık.
nokta-ı istinat: dayanak noktası
nur-ı hayat: hayat nuru, ay dinligi, ışıgı
rabıta: bag, ilgi
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bagışlama, şefkat gösterme
saadet: mutluluk.
şe'n: hâl, keyfiyet, durum, özellik.
Şeriat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) tarif ettiği, getirdigi ve bildirdigi şeriat, İslâm dını
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün
tatmin: doyma, doygunluk
tavsif: bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma
tazammun: içine alma, içinde bulundurma.
tecavuz: haddini aşma, sınır ve harekette ileri gitme
teessüs: kurulma, teşekkül etme, oluşma
tenazu: çekişmek, birbiriyle uğraşma
tesadum: çarpışma, vuruşma
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme.
tezahum: birbirine zahmet ve sıkıntı verme
umum: herkes, bütün insanlar, bütün halk.
unsuriyet: ırkçılık

Nokta-i istinadı, kuvvete bedel, haktır ki, şe'ni adalet ve tevazündür.

Hedefi de, menfaat yerine fazilettir ki, şe'ni muhabbet ve tecazüptur.

Cihetülvahdet de, unsuriyet ve milliyet yerine, rabıta-i dını ve vatanî ve sınıfîdır ki, şe'nı samımî uhuvvet ve musalemet ve haricin tecavüzüne karşı yalnız tedafudur.

Hayatta, dustur-i cıdal yerine düstur-i teavündür ki, şe'ni ittihat ve tesanüttür.

Heva yerine hudadır ki, şe'ni insaniyeten terakki ve ruhen tekâmüldür.

Mevcudiyetimızin hamîsi olan İslâmiyetten elini gevşetme, dört elle sarıl. Yoksa mahvolursun.

62. Musıbet-i amme, ekseriyetın hatasından terettüp eder. Musıbet, cinayetin neticesi, mükâfatın mukaddımesidır.

63. Şehit, kendini hayy bilir. Feda ettiği hayatı, sekeratı tatmadığından, gayr-i münkatı ve bâkî görüyor; yalnız daha nezih olarak buluyor.

64. Adalet-i mahza-i Kur'âniye, bir masumun hayatını ve kanını, hatta umum beşer için de olsa heder etmez. İkisi nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de bırdır. Hodgâmlıkla, öyle insan olur ki, ihtirasına mâni her şeyi, hatta elinden gelirse dünyayı harap ve nev-ı beşeri mahvetmek ister.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
adalet-i mahza-i Kur'âniye: Kur'an ın tam adaleti
bâkî: sureklı ve kalıcı olan
bedel: değer kıymet, karşılık.
beşer: insan insanlık.
dustur-i cidal: çarpışma düsturu sureklı çarpışma
dustur-i teavün: yardımlaşma prensıbı
ekseriyet: çokluk, çoğunluk
fazilet: değer ıman ve ırfan lıbarıyla olan yuksek derece
feda: ugruna verme
gayr-i munkad: devamlı kesintısız
hak: dogru gerçek.
hamı: koruyucu
harap: yıkık, vıran
harıç: dışta bırakılmak üzere
hayy: dın sag dlümsüz
heder: boşa gitme
heva: ıstek, arzu nefse aıt olan şeylere duşkunluk.
hodgam: kendını duşunen
hüda: hıdayet, dogru yolu gosterme.
ihtiras: aşırı hırs ve ıstek, tutku
insanıyet: insanlık butun insanlar
ittihat: birleşme
mahv: yok etme
manı: engel olan
masum: kotülugü olmayan suçsuz.
menfaat: fayda
mevcudiyet: mevcut olma varlık.
milliyet: bir milleti dıger milletten ayıran hallerin ve ozelliklenn tamamı
mukaddime: sunulan one geçen onde bulunan
musibet: felaket, ansızın gelen bela sıkıntı
musibet-ı amme: herkesi etkileyen bela afet.
mükafat: odul.
musalemet: barış ve huzur, her kesle barış ıcınde olma
nazar-ı adalet: adalet terazısı kefesi
nazar-ı kudret: kudret nazarı
netice: sonuç
nev-i beşer: insanlık butun insanlar
nezih: temız guzel
nokta-ı istinat: dayanak noktası
rabıta-ı dini: dın bağı
samimi: ıçten candan, gonulden
sekerat: olmek uzere olan bır kısının kendınden geçmesı
sınıfî: sınıfla alakalı sınıfa aıt.
şehit: Allahın ve yuce dınının adını yuceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Musluman
şe'n: hâl durum ozellik.
tecavüz: haddını aşma söz ve harekette ılen gıtme
tecazüp: bırbırını cezbetme, çekme
tekamul: ılerleme olgunlaşma mukemmel olma.
terakki: yukselme
terettüp etmek: gerekmek, ıcap etmek, sonuç olarak ortaya çıkmak.
tesanut: dayanışma
tevazun: denklık, denk olma
uhuvvet: kardeşlik.
umum: butun insanlar, butun halk
unsuriyet: ırkçılık
vatanı: vatanla ılgılı, vatana aıt.

65. Havf ve zaaf tesirat-ı hariciyeyi teşci eder.

66. Muhakkak maslahat, mevhum mazarrata feda edilmez.

67. Şimdilik İstanbul siyaseti, İspanyol hastalığı gibi bir hastalıktır.

68. Deli adama "Iyisin, ıyısin" denilse iyileşmesi, iyi adama "Fenasın, fenasın" denilse fenalaşması nadir değildir.

69. Düşmanın düşmanı, düşman kaldıkça dosttur; düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır.

70. İnadın işi: Şeytan birisine yardım etse, "Melektir" der, rahmet okur; muhalifinde melek görse, "Libasını değiştirmiş şeytandır" der, lânet eder.

71. Bir derdin dermanı, başka bir derde zehir olabilir. Bir derman, haddinden geçse, dert getirir.

72. اَلْجَمْعِيَّةُ الَّتِي فِيهَا التَّسَانُدُ آلَةٌ خُلِقَتْ لِتَحْرِيكِ السَّكَنَاتِ وَالْجَمَاعَةُ الَّتِي فِيهَا التَّحَاسُدُ آلَةٌ خُلِقَتْ لِتَسْكِينِ الْحَرَكَاتِ [1]

73. Cemaatte vahıd-ı sahıh olmazsa, cem ve zam, kesir darbı gibi küçültür. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Hesapta, malûmdur ki, darp ve cem ziyadeleştirir. Dört kere dört on altı olur. Fakat, kesırlerde darp ve cem bilâkis küçültür. Sülüsü sülüs ile darp etmek, tusu olur, yani dokuzda bır olur. Aynen onun gıbı, ınsanlarda sıhhat ve istıkamet ıle vahdet olmazsa, ziyadeleşmekle küçülür, bozuk olur, kıymetsız olur.

---

1 Cemiyetteki tesanüt, durgun şeyleri harekete geçirmek için yaratılmış bir vasıtadır. Cemaatteki karşılıklı haset ise, harekette olanları durdurmaya yarayan bir vasıtadır.

---

bilâkis: aksine, tersine olarak.
cem: toplama, toplanma.
cemaat: topluluk, insan topluluğu.
cemiyet: topluluk, birlik.
darp: çarpma.
derman: ilâç.
feda: gözden çıkarma.
fena: kötü.
had: sınır.
haset: kıskançlık, çekemezlik.
haşiye: derkenar, dipnot.
havf: korku, korkma.
İspanyol hastalığı: İspanyol nezlesi denilen grip hastalığı.
istikamet: doğruluk.
kesir: bölme işlemi.
lânet: kötü olmasını istemek, kötü dua.
libas: elbise.
malûm: bilinen.
maslahat: fayda, gaye.
mazarrat: zararlar, zarar vermeler.
mevhum: gerçekte olmadığı hâlde var sayılan, vehmî.
muhakkak: doğru, gerçek, kesin.
muhalif: karşı, karşıt, zıt.
nadir: az, ender bulunan.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
siyaset: politika, devlet idaresi.
sulus: üçte bir.
sıhhat: sağlık, esenlik.
tesanüt: dayanışma.
tesirat-ı hariciye: dış tesirler.
teşci: cesaretlendirme.
tüsü: dokuzda bir.
vahdet: birlik.
vahid-i sahih: birlik ve beraberlikteki sıhhat, sağlamlık.
vasıta: aracı.
zaaf: zayıflık.
ziyade: çok, fazla.

74. Adem-i kabul, kabul-i ademle iltibas olunur. Adem-i kabul: Adem-i delil-i sübut, onun delilidir. Kabul-i adem, delil-i adem ister. Biri şek, biri inkârdır.

75. İmanî meselelerde şüphe, bir delili, hatta yüz delili atsa da, medlûle iras-ı zarar edemez. Çünkü binler delil var.

76. Sevad-ı azama ittiba edilmeli. Ekseriyete ve sevad-ı azama dayandığı zaman, lâkayt Emevîlik, en nihayet Ehl-i Sünnet Cemaatine girdi. Adetçe ekalliyette kalan salâbetli Alevîlik, en nihayet az bir kısmı Rafızîliğe dayandı.

77. Hakta ittifak, ehakta ihtilâf olduğundan, bazen hak, ehaktan ehaktır; hasen, ahsenden ahsendir. Herkes kendi mesleğine "hüve hakkun" demeli, "hüvelhakku" dememeli. Veyahut "hüve hasen" demeli, "hüvelhasen" dememeli.

78. Cennet olmazsa, Cehennem tazıp etmez.

79. Zaman ihtiyarlandıkça, Kur'ân gençleşiyor, rumuzu tavazzuh ediyor. Nur, nâr göründüğü gibi, bazen şiddet-i belâgat dahi mubalâğa görünür.

80. Hararetteki meratip, bürudetin tahallülüyledir. Hüsündeki derecat, kubhun tedahülüyledir. Kudret-i ezeliye zatiyedir, lâzımedir, zaruriyedir, acz tahallül edemez, meratip olamaz, her şey ona nispeten müsavidir.

81. Şemsin feyz-i tecellisi olan timsali, denizin sathında ve denizin katresinde aynı hüviyeti gösteriyor.

acz: güçsüzlük.
adem-i delil-i sübut: ispatlayıcı belgenin olmayışı, delilsizlik.
adem-i kabul: kabul etmeme.
ahsen: en güzel.
bürudet: soğukluk.
delil: kılavuz, doğru yolu gösteren rehber, şahit belge, tanık.
delil-i adem: yokluğun delili.
derecat: dereceler, kademeler.
ehak: daha haklı, pek haklı.
ehl-i sünnet ve cemaat: Hz. Peygamber ile Ashab-ı Kiramın dinin temel konularında takip ettikleri yolu benimseyenler; iş ve muamelelerde Hz. Peygamber ve Sahabilerine uyanlar.
ekalliyet: azınlık.
ekseriyet: çoğunluk.
feyz-i tecelli: tecelliden doğan bereket, ilim, irfan, kudret.
hak: doğru, gerçek.
hararet: sıcaklık.
hasen: güzel.
hüsün: güzellik.
hüve hakkun: o gerçek, o haktır.
hüve hasen: o güzeldir.
hüvelhakku: sadece o gerçektir, o haktır.
hüvelhasen: sadece güzel olan odur.
hüviyet: mahiyet, özellik.
ihtilâf: fikir ayrılığı, ayrılık, aykırılık.
iltibas: karıştırma.
imanî: imanla ilgili, imana ait.
inkar: reddetme, tanımama.
iras-ı zarar: zarar verme.
ittiba: tâbi olma, uyma.
ittifak: birleşme, birlik.
kabul-i adem: yokluğu kabul etme.
katre: damla.
kubuh: çirkinlik.
kudret-i ezeliye: varlığının başı sonu olmayan, ezelden ebede kadar var olan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
lazım: gerekli, lüzumlu.
medlûl: delil olarak gösterilen.
meratip: mertebeler, dereceler.
mesele: konu.
mubalâğa: aşırı büyütme, abartma, abartı.
müsavi: eşit, denk.
nar: ateş.
nihayet: son, en sonunda.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nur: aydınlık.
Rafızî: Ehl-i Sünnete aykırı akide veya fikir sahibi olan kimse.
rumuz: işaretler.
salâbet: sağlamlık.
sathında: yüzünde, yüzeyinde.
sevad-ı azam: insanların çoğunluğu.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şems: güneş.
şiddet-i belâgat: belâğatin kuvvetliliği, fazlalığı.
şüphe: kuşku.
tahallül: araya girme, müdahale etme.
tavazzuh: açıklanma, aydınlanma.
tazıp: azap etmek.
tedahül: iç içe olma, birbiri içine girme.
timsal: suret, şekil.
zaruri: zorunlu.
zatiye: zat ile alakalı, zatın kendisinden olan, özel.

82. Hayat, cilve-i tevhittendir; müntehası da vahdet kesb ediyor.

83. İnsanlarda velî, Cuma'da dakika-ı icabe, ramazanda Leyle-ı Kadır, Esma-i Hüsnada İsm-ı Azam, ömürde ecel meçhul kaldıkça, sair efrat dahi kıymettar kalır, ehemmiyet verilir. Yırmi sene müphem bir ömür, nihayeti muayyen bin sene ömre müreccahtır.

84. Dünyada masiyetin akıbeti, ikab-ı uhreviye delîldir.

85. Rızık, hayat kadar kudret nazarında ehemmiyetlidir. Kudret çıkanyor, kader gıydınyor, inayet beslıyor. Hayat, muhassal-ı mazbuttur, görünür. Rızık, gayrimuhassal, tedricî münteşırdır, duşundürür. Açlıktan ölmek yoktur. Zira bedende şahm ve saıre suretinde iddihar olunan gıda bitmeden evvel ölüyor. Demek, terk-ı âdetten neş'et eden maraz öldürür; nzıksızlık değil.

86. Âkılûllâhm vahşîlerin helâl nzıkları, hayvanatın hadsiz cenazelendir. Hem rûy-i zemini temizliyorlar, hem rızıklannı buluyorlar.

87. Bır lokma kırk paraya, dığer bir lokma on kuruşa, ağza girmeden ve boğazdan geçtikten sonra birdirler. Yalnız birkaç sanıye, ağızda bır fark var. Müffettiş ve kapıcı olan kuvve-i zaıkayı taltif ve memnun etmek ıçın birden ona gıtmek ısrafın en sefıhıdır.

88. Lezaız çağırdıkça, "Sankı yedım" demeli. "Sankı yedim"i düstur yapan *Sankiyedim* namındaki bir mescıdı yıyebilırdı, yemedı.

akıllullâhm: et yıyen
akıbet: sonuç, netice
cenaze: olu beden, olu, ceset.
cılve-ı tevhic: Allah ın bırlıgının her bır varlıktakı cılvesı, gorunu su
dakıka-ı ıcabe: duanın kabul oldugu vakıt an
delıl: şahıt, belge tanık.
dustur: kanun kaıde kural prensıp
ecel: ınsan omrunun bellı vaktı
efrat. ferdler tek olanlar bırler
ehemmıyet onemlı olma degerlılık.
Esma-ı Hüsna. Allah ın guzel ısımleri
gayrımuhassal elde edılmeyen, elde bulunmayan
gıda: ınsanı besleyen şeyler
hadsiz: sınırsız sonsuz
hayat. yaşayış, canlılık
hayvanat: hayvanlar
helâl dın bakımından gunah olmayan şey
ıddıhar: bınktırme toplama yıgma
ikab-ı uhreviye: ahırettekı ceza
ınayet: yardım. ılahi yardım
Ism-i Azam en buyuk ısım
ısraf: gereksiz yere harcama savurganlık.
kader Cenab ı Hakkın ezelî ılmı ıle kâınatta olmuş ve olacak butun şeylerin varlık ve yokluguna geçmış ve gelecegını bılmesı takdır ve tayın etmesı
kesb etmek: kazanmak.
kudret: Allah ın butun varlıgı çevreleyen ezelî kuvvetı
kuvve-ı zaıka: tat alma duygusu
kıymettar: degerlı kıymetlı
Leyle-i Kadir: Kadır Gecesı ramazan aymın son on gunu ıçınde bulunan en hayırlı gece
lezaız: zevkler lezzetler
maraz: hastalık.
masıyet: ısyan, gunah.
meçhul bilinmeyen bellı olmayan gızlı
mescıt: camı.
muayyen. bellı belırlı
muhassal-ı mazbut kayıt altına alınmış ele geçırılmış ve meydana gelmış kesın sonuç.
muffettiş: araştıran, incelayen
münteha en son nokta sonuç.
munteşır yayılmış açılmış dagınık.
müphem kapalı, belırsız gızlı
mureccah tercih edılen ustun tutulan uygun bulunan
nam: ısım un şan.
nazar bakış bakma
neş'et meydana gelme dogma
nihayet. son
ruy-ı zemin yeryuzu
rızık yıyecek ıçecek şey azık.
sair: dıger otekı.
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkun olan
suret. şekıl bıçım.
şahm: ıç yağı
taltıf: ıltıfat etme lutufta bulunma
tedrici derece derece, yavaş yavaş
terk-ı âdet alışkanlıgın terkı
vahdet: bırlık.
vahşı: yabanî ehlı olmayan.
velı: Allah ın sevgısıne ermış kımseler Allah dostu evlıya

89. Eskiden ekser İslam aç değildi; tereffühe ihtiyar vardı. Şimdi açtır, telezzüze ihtiyar yoktur.

90. Muvakkat lezzetten ziyade, muvakkat eleme tebessüm etmeli, "Hoş geldin" demeli. Geçmiş lezaız, "Ah, vah!" dedirtir. Ah, müstetir bir elemin tercümanıdır. Geçmiş âlâm, "Oh!" dedirtir. O oh, muzmer bir lezzet ve nimetin muhbirindir.

91. Nisyan dahi bir nimettir. Yalnız her günün âlâmını çektirir, müterakimi unutturur.

92. Derece-i hararet gibi, her musibette bir derece-i nimet vardır. Daha büyüğünü düşünüp, küçükteki derece-i nimeti görüp, Allah'a şükretmeli. Yoksa, isti'zam ile uflense şişer, merak edilse ikileşir; kalbdeki misali, hayali, hakikate inkılâp eder, o da kalbi döver.

93. Her adam için, hey'et-i içtimaiyede, görmek ve görünmek için mertebe denilen bir penceresi vardır. O pencere kamet-i kıymetinden yüksek ise, tekebbür ile tetavül edecek. Eğer kamet-i kıymetinden aşağı ise, tevazu ile takavvüs edecek ve eğilecek, tâ o seviyede görsün ve görünsün. İnsanda büyükluğun mikyası küçüklüktür, yani tevazudur; küçüklüğün mizanı büyüklüktür, yani tekebbürdür.

94. Zayıfın kavîye karşı izzet-i nefsi, kavîde tekebbür olur. Kavînin zayıfa karşı tevazuu, zayıfta tezellül olur. Bir ulûlemrin makamındaki ciddiyeti vakardır, mahviyeti zillettir, hanesindeki ciddiyeti kibirdir, mahviyeti

âlâm: elemler, acılar
derece-i hararet: sıcaklık derecesi, ısı derecesi
derece-i nimet: nimet derecesi
ekser: en çok.
elem: dert, üzüntü, acı.
hakîkat: gerçek, bir şeyin aslı esası.
hane: ev, mesken
hey'et-i içtimaiye: toplantı heyeti, sosyal şekillenmeler, sosyal bünye
ihtiyar: seçme, tercih, irade
inkılâp: değişim, dönüşüm.
isti'zam: büyük tutma, büyük tanıma
izzet-i nefis: insanın ciddiyet ve şerefini korumaya özen göstermesi
kamet-i kıymet: kıymet ve değerinin mertebesi
kavî: kuvvetli
kibir: büyükluk taslama
lezaız: zevkler, lezzetler
mahviyet: tevazu, alçak gönüllülük
makam: mevki, yer
mertebe: derece, basamak
mikyas: ölçek, ölçü, derece
mizan: terazi, ölçü aleti
muhbir: haber veren, haberci
musibet: belâ, dert, sıkıntı.
muvakkat: geçici
muzmer: saklı, örtülü
müstetir: gizli, saklı, örtülü
müterakim: birikmiş, toplanmış, yığılmış
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
nisyan: unutma, unutuş
şükretmek: teşekkür etmek, nimet ve iyiliğin sahibini tanımak, Allah'ın verdiği nimetlere hamd etmek.
takavvüs: yay gibi eğri olma, yay biçimine girme.
tebessum: gülümseme
tekebbür: kibirlenme, kendini büyük sayma
telezzüz: tad alma, hoşlanma
tercüman: tercüme eden, çeviren
tereffüh: aşırı rahatlık, bolluk ve rahatlık içinde yaşama.
tetavül: uzun olma, uzama, uzanma
tevazu: alçak gönüllülük
tezellül: aşağılanma, alçalma, küçülme
ulûlemr: idareci, başkan, emir veren.
vakar: ciddilik, onurlu olma
zalf: zayıf, güçsüz
zillet: alçaklık, aşağılık.
ziyade: fazla, çok.

tevazudur. Fert mütekellim-i vahde olsa, müsamahası ve fedakârlığı amel-i salihtir; mütekellim-i maalgayr olsa, hıyanettir, amel-i talihtir. Bir şahıs kendi namına hazm-ı nefis eder, tefahur edemez, millet namına tefahur eder, hazm-ı nefis edemez.

95. Tertib-i mukaddematta tefviz tembelliktir; terettub-i neticede tevekküldür. Semere-i sa'yine ve kısmetine rıza kanaattir, meyl-ı sa'yi kuvvetlendirir; mevcuda iktifa, dünhimmetliktir.

96. Evamır-i şer'iyeye karşı itaat ve isyan olduğu gibi, evamir-i tekviniyeye karşı da itaat ve isyan vardır. Birincisinde mükâfat ve mucazatın ekserî ahırette, ikincisinde ağlebi dünyada olur. Meselâ, sabrın mükâfatı zaferdir, ataletin mücazatı sefalettir; sa'yin sevabı servettir; sebatın mükâfatı galebedir. Müsavatsız adalet, adalet değildir.

97. Temasül tezadın sebebidir. Tenasup tesanüdün esasıdır. Sıgar-ı nefis tekebbürün menbaıdır. Zaaf gururun madenidir. Acz muhalefetin menşeidir. Merak ilmin hocasıdır.

98. Kudret-i Fâtıra, ihtiyaç ile, hususan açlık ihtiyacıyla, başta insan, bütün hayvanatı gemlendirip nizama sokmuş. Hem âlemi hercumerçten halâs edip, hem ihtiyacı medeniyete üstat ederek terakkıyatı temin etmiştir.

99. Sıkıntı sefahatın muallimidir. Yeis dalâlet-i fikrin, zulmet-ı kalb ruh sıkıntısının menbaıdır.

acz: güçsüzlük.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdâlet.
agleb: çoğunlukla, eksenyetle.
ahıret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan sonsuz hayat yurdu.
alem: dünya, cihan, bütün varlıklar.
amel-ı salih: dine uygun hayırlı amel, faydalı iş.
atalet: tembellik.
dalalet-i fikir: fikir sapıklığı.
dünhimmet: gayretsiz, himmetsiz.
ekser: en çok.
evamır-ı şer'iye: dinle ilgili işler, şeriatın emirleri.
evamır-i tekviniye: yaratılışa ait kurallar, emir ve kanunlar.
fedakar: özveri.
fert: şahıs, kişi.
galebe: üstünlük.
halas: kurtulma, kurtuluş.
hayvanat: hayvanlar.
hazm-ı nefis: kabullenmek, kendi adına feragat etmek.
hercumerç: karışıklık, dağınıklık.
hususan: özellikle.
hıyanet: hainlik, ihanet.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik.
itaat: boyun eğme.
kanaat: kısmete razı olma.
Kudret-i Fâtıra: yaratıcı kudret, kuvvet.
kısmet: pay, hisse.
maden: kaynak, menba.
medeniyet: bir topluluğun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat gücü, maddi ve manevi varlığı ile ilgili vasıfların tamamı.
menba: kaynak.
menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
mevcut: var olan, varlık.
meyl-i sa'y: çalışma istegi.
muallim: öğretmen.
muhalefet: aykırılık, zıtlık, muhalıflik.
mücazat: ceza.
mükâfat: ödül.
müsamaha: hoşgörü.
müsavat: beraberlik, eşitlik.
mütekellim-i maalgayr: birinci çoğul şahıs, biz.
mütekellim-i vahıd: birinci tekil şahıs, ben.
nam: isim, ad.
nizam: düzen, düzgünlük.
rıza: razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
sa'y: çalışma, çabalama.
sebat: dayanma, kararlılık.
sefahat: beyinsizlik ve akılsızlık, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük.
sefalet: fakirlik, yoksulluk.
semere-i sa'y: çalışmanın meyvesi, neticesi.
servet: zenginlik, varlık, mal, mülk.
sevap: sevap. Allah tarafından verilen ödül.
sıgar-ı nefis: nefsin küçüklüğü, zelil ve hakir olma hali.
şahıs: kişi, kimse.
tefahur: iftihar, övünme.
tefviz: yetki ve sorumluluğu bir kimsenin üstüne bırakma.
tekebbür: kibirlenme, büyüklük satma.
temasül: birbirine karşı olma, karşılıklı benzeyiş.
temin: sağlama, karşılama.
tenasup: uygunluk.
terakkıyat: yükselmeler, ilerlemeler, gelişmeler.
terettub-i netice: sonuç olarak ortaya çıkmak.
tertib-i mukaddemat: başlangıçta yapılması gerekenlerin sırası.
tesanüt: dayanışma.
tevazu: alçak gönüllülük.
tevekkul: Allah'a dayanma ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan bekleme.
tezat: zıt.
üstat etmek: öğretici, öğretmen, usta yapmak.
yeis: umutsızlık.
zaaf: zayıflık.
zulmet-i kalb: kalb katılığı, kalbin kararması.

100. [1] اِذا تانَثَ الرِّجالُ بِالتَّهوُّسِ ترجَلَ النِّساءُ بِالتَّوَقُّحِ

Bir meclis-i ihvana güzel bir kan girdikçe riya, rekabet, haset damarı intibah eder. Demek, inkişaf-ı nisvandan, medenî beşerde ahlâk-ı seyyie inkişaf eder.

101. Beşerin şimdiki seyyiatâlûd hırçın ruhunda, mütebessim küçük cenazeler olan suretlerin rolü ehemmiyetlidir.

102. Memnu heykel, ya bir zulm-i mütehaccir, ya bir heves-i mutecessim veya bir riya-i mutecessittir.

103. İslâmiyetin müsellematını tamamen imtisal ettiği cihetle bihakkın daire-i dahiline girmiş zatta, meylüttevsi, meyluttekemmuldur. Lâkaytlık ile hariçte sayılan zatta, meylüttevsi, meylüttahriptir. Fırtına ve zelzele zamanında, değil içtihat kapısını açmak, belki pencerelerini de kapatmak maslahattır. Lâubalîler ruhsatlarla okşanılmaz; azimetlerle, şiddetle ikaz edilir.

104. Bîçare hakikatler, kıymetsiz ellerde kıymetsiz olur.

105. Küremiz hayvana benziyor, asar-ı hayat gösteriyor. Acaba yumurta kadar küçülse, bir nevi hayvan olmayacak mıdır? Veya bir mikrop küremiz kadar buyuse, ona benzemeyecek mıdır? Hayatı varsa, ruhu da vardır. Âlem, insan kadar küçülse, yıldızları zerrat ve cevahır-ı ferdiye hükmüne geçse, o da bir hayvan-ı zîşuur olmayacak mıdır? Allah'ın böyle çok hayvanları var.

1- Hevesata uyarak erkekler kadınlaştığı zamanda, kadınlar da hayasızlaşarak erkekleştiler.

ahlâk-ı seyyie: kötü huylar
alem: dünya, cihan
asar-ı hayat: hayat emarelerini işaretleri
azimet: takva ile şiddetli kaçınma, günahlardan uzak durma
beşer: insan, insanlık.
biçare: çaresiz, zavallı
bihakkın: gerçek anlamıyla, hakkıyla
cenaze: ölü beden, ölü ceset.
cevahir-i ferdiye: fertlere ait cevherler, atom zerreleri
cihet: yön, taraf.
daire-i dahil: iç daire, iç bolum.
ehemmiyet: kıymet, deger
hakikat: gerçek.
hariç: dışında, dışta bırakılmak üzere
haset: kıskançlık, çekemezlik.
haya: utanma duygusu, sıkılma
hayvan-ı zişuur: şuur sahibi canlı varlık.
hevesat: hevesler
heves-i mütecessim: cısımleşmiş heves.
hırçın: çabuk kızıp sinirlenen
içtihat: din alimlerinin şer'i esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hukum vermeleri
İkaz: uyarma, uyandırma
imtisal: uymak
inkişaf: gelişme
inkişaf-ı nisvan: feminizmin gelişmesi, kadınların açılıp saçılması
intibah: uyanıklık, uyanma.
küre: dünya, yeryüzü
kıymetsiz: degersiz
lakayt: kıymet ve ehemmiyet vermeyen, ilgisiz.
laubali: geveze, zevzek
maslahat: fayda, gaye
meclis-i ihvan: kardeşler meclisi, kardeş topluluğu
medeni: hayat tarzı
memnu: yasaklanmış
meylüttahrip: yıkma, tahrip eğilimi duygusu
meyluttekemmul: olgunlaşma, gelişme eğilimi duygusu
meylüttevsi: genişletme, istila etme eğilimi
musellemat: dinin doğruluğu herkesçe kabul ve tasdik edilen bilgiler, esaslar
mütebessim: gülumseyen, gülen, güleç
nev: çeşit, tür
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
riya-i mutecessit: ceset hâline girmiş ikiyüzlülük.
ruhsat: izin, müsaade
seyyiatalud: kötülüklere karışmış
suret: biçim, şekil
zat: kişi, şahıs, fert.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zerrat: moleküller, atomlar
zulm-i mutehaccir: taşlaşmış zulum.

adem: yokluk.
ahval: haller, durumlar, oluşlar
alem: dünya, bütün yaratılmışlar
âlem-i asgar: en küçük âlem, İnsan
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
atalet: tembellik.
bedbaht: talisiz.
beşer: insan, insanlık.
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen.
ef'al: fiiller, işler
evamir-i tekviniye: yaratılışa yönelik Cenab-ı Hakkın emirleri, kanunları
fena: kötü, çirkef
gavur: dinsiz, acımasız
gazab-ı İlahiye: Allah'ın gazabı, kahredicilişi
hamele: taşıyanlar
harbi: harp edilen, düşman
harekât: hareketler
hurmet: saygı
insan-ı ekber: büyük insan, kâinat.
ismet: günahsızlık, masumluk.
kabiliyet: istidat, yetenek
maddiyyun: maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
manevî: mana ile ilgili, maddî olmayan
melâike: melekler
mutlak: kayıtsız, şartsız.
muvazene: denklik, denge
muztarip: ıztıraplı, acı çeken
mümessil: temsilci
mütecaviz: tecavüz eden, saldıran, saldıran
mütemessil: yansıyan, akseden, görüntü
müthiş: dehşetli
nazar: göz atma, bakma, bakış
nef: menfaat, fayda
refah: bolluk, rahatlık.
riba: faiz
sa'y: çalışma, çabalama
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan
sekenat: durma, durgunluk, bir şeyin duruş hali
suret: biçim
sıfat-ı irade: Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, gösteren hal ve özellik
sıfat-ı kelâm: Cenab-ı Hakkın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şeriat-i kubra-ı fitriye: yaratılışta kurulan İlâhî büyük şeriat, kâinat takvimi kanunlar
şeriat-ı fitriye: yaratılış kanun ve kaideleri
tabiat: yapıcı, basıcı, işleyici

106. Şeriat ikidir:

• *Birincisi:* Âlem-i asgar olan insanın ef'al ve ahvalini tanzim eden ve sıfat-ı kelâmdan gelen bildiğimiz şeriattır.

• *İkincisi:* İnsan-ı ekber olan âlemin harekât ve sekenatını tanzim eden, sıfat-ı iradeden gelen şeriat-i kübra-i fitriyedir ki, bazen yanlış olarak "tabiat" tesmiye edilir. Melâike bir ümmet-i azîmedir ki, sıfat-ı iradeden gelen ve şeriat-ı fitriye denilen evamir-i tekviniyesinin hamelesi ve mümessili ve mütemessilleridirler.

107.

إِذَا وَازَنْتَ بَيْنَ حَوَاسِّ حُوَيْنَةٍ حُرْدَبِينِيَّةٍ وَحَوَاسِّ الْإِنْسَانِ تَرَى

(1) سِرًّا عَجِيبًا إِنَّ الْإِنْسَانَ كَصُورَةِ يٰسٓ كُتِبَ فِيهَا سُورَةُ يٰسٓ

108. Maddıyyunluk manevî taundur ki, beşere şu muthiş sıtmayı tutturdu, gazab-ı İlâhiye çarptırdı. Telkin ve tenkit kabiliyeti tevessu ettikçe, o taun da tevessü eder.

109. En bedbaht, en muztarip, en sıkıntılı, işsiz adamdır. Zira, atalet ademin biraderzadesidir. Sa'y, vücudun hayatı ve hayatın yakazasıdır.

110. Ribanın kap ve kapıları olan bankaların nef'i, beşerin fenası olan gâvurlara ve onların en zalımlerine ve bunların en sefihlerinedir. Âlem-i İslâma zarar-ı mutlaktır, mutlak beşerin refahı nazara alınmaz. Zira, gâvur harbi ve mütecaviz ise, hürmetsiz ve ismetsizdir.

---

1. Mikroskobik bir hayvanın özelliklerinin insanın özelliklerinin muvazenesinde şaşırtıcı bir sırla karşılaşırsın. Muhakkak ki İnsan içinde Yâsîn Suresi yazılmış bir *yâ sîn* harfleri sûretindedir.

---

tanzim: düzenleme, tertipleme
taun: veba, salgın hastalık.
telkin: fikrini kabul ettirme, aşılama
tenkit: eleştiri
tesmiye: isimlendirme, ad verme
tevessü: genişleme, yayılma.
ümmet-i azîme: büyük milletler topluluğu.
yakaza: uyanıklık.
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zarar-ı mutlak: kesin zarar

111. Cuma'da hutbe, zaruriyat ve müsellemâtı tezkırdir, nazariyatı talim değildir. İbare-i Arabiye daha ulvî ihtar eder. Hadis ile ayet muvazene edilse görünür ki, beşerin en beliği dahi, ayetin belâgatine yetişemez, ona benzemez.

Said Nursî

ayet: Kur'an-ı Kerîm'in her bir cümlesi.
belâgat: iyi, güzel, düzgün ve pürüzsüz söz söyleme
beliğ: düzgün ve sanatlı
beşer: insan, insanlık.
Cuma: cuma günleri kılınan namaz
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, fiil veya onayladığı başkasına ait söz veya davranış
hutbe: Cuma veya bayram namazlarında hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan İlâhî emirleri hatırlatan konuşma ve dualar
İbare-i Arabiye: Arapça metin cümle
ihtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma
muvazene: ölçü
müsellemat: herkesçe kabul ve tasdik edilen bilgiler
nazariyat: teoriler, doğruluğu ispat edilmemiş görüşler
talim: öğretme, yetiştirme, eğitme
tezkir: hatırlatma, hatıra getirme
zaruriyat: zorunlu işler

Bu mektup, on ıkı sene evvel yazılmış ve Sikke-i Tasdik-ı Gaybî mecmuasında derç edilmiş bir mektuptan bir parçadır.

Rısale-ı Nur'un bu vatan ve mıllete kazandırdığı buyuk ve çok mukaddes ıkı neticeyi beyan etmesi, fılhakıkka aynen bu ıkı netıcenın tezahuru bu memlekette ve âlem-ı Islâmda görulmuş olması dolayısıyla bu mektup çok ehemmıyetlıdır.

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Risale-i Nur, bu mubarek vatanın manevî bir halâskân olmak cihetiyle, şimdi iki dehşetli manevî belâyı defetmek için, matbuat âlemi ile tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gibidir zannederim.

O dehşetli belâdan birisi: Hristiyan dinini mağlûp eden ve anarşiliği yetiştiren şimalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanı bu vatanı manevî istilâsına karşı Risale-i Nur bir sedd-i Zülkameyn gibi bir sedd-i Kur'ânî vazifesini görebilir.

İkincisi: Âlem-i İslâmın bu mubarek vatanın ahalısine karşı pek şiddetli itiraz ve ittihamlarını izale etmek için, matbuat lısanıyla konuşmak lâzım gelmiş dıye kalbıme ıhtar edildi.

Ben dünyanın hâlini bilmiyorum, fakat Avrupa'da istilâkârâne hukmeden ve edyan-ı semaviyeye dayanmayan dehşetli cereyanın istilâsına karşı Risale-i Nur hakikatleri bır kal'a olduğu gıbı, âlem-ı Islâmın ve Asya kıt'asının

ahali: halk.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
anarşi: kargaşa, terör.
bela: musibet, afet, sıkıntı.
beyan: açıklama, izah etme.
cereyan: akış, akım.
cihet: yön, taraf.
def etmek: savmak, uzaklaştırmak.
derç: yerleştirme, arasına koyma.
edyan-ı semaviye: semavî dinler. Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler.
ehemmiyet: kıymet, önemli.
filhakika: hakikatte, işin doğrusu.
hakikat: gerçek.
halâskâr: kurtarıcı.
ihtar: ikaz, uyarı.
istila: kaplama, yayılma, ele geçirme.
istilakârane: istila ederek, yayılarak.
itiraz: karşı çıkma.
ittiham: suçlama.
izale etmek: gidermek, kaldırmak.
kal'a: kale, büyük hısar.
kusur: eksıklık, noksan.
lâzım: gerekli, luzumlu.
lısan: dil.
mağlup: yenilme, yenilmiş olma.
manevî: mana ile ılgılı, maddî olmayan, ruhanî.
matbuat âlemi: basın, medya âlemi.
matbuat: basın.
mecmua: kitap.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

mukaddes: her türlü ayıp ve noksanlardan arınmış.
mübarek: bereketli, hayırlı.
netice: sonuç.
sedd-i Kur'anî: Kur'ân'ın yıkılmaz seddi, kalesi.
sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in seddi. Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale.
Sikke-i Tasdik-ı Gaybî: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri.
şimal: kuzey.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tezahür: meydana çıkma, belirme, görünme.
vazife: görev.
zan: zannetme, sanma.

hâl-i hazırdaki itiraz ve ittihamını izale ve eskideki muhabbet ve uhuvvetini iade etmeye vesile olan bir mu'cize-i Kur'âniyedir.

Bu memleketin vatanperver siyasîleri çabuk aklını başına alıp Risale-i Nur'u tabederek resmen neşretmeleri lâzımdır ki, bu iki belâya karşı siper olsun.

Acaba bu yirmi sene zarfında iman-ı tahkîkîyi pek kuvvetli bir surette bu vatanda neşreden Risale-i Nur olmasaydı, bu dehşetli asırda, acip inkılâp ve infilâklarda bu mübarek vatan, Kur'ân'ını ve imanını dehşetli sadmelerden tam muhafaza edebilir miydi?

Said Nursî

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey.
alem-i İslâm: İslam âlemi.
asır: yüzyıl.
belâ: musibet, sıkıntı.
hal-i hazır: şu halde şimdiki durum.
iade etme: geri verme.
İman: inanmak, itikat.
İman-ı tahkîkî: şuurlu ve tahkikî iman.
İnfilâk: patlama, şiddetli patlama.
inkılâp: devrim.
İtiraz: karşı çıkma, karşı durma.
ittiham: suçlama.
izale: giderme, kaldırma.
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
muhabbet: sevgi.
muhafaza etmek: korumak, saklamak, hifzetmek.
mübarek: bereketli, hayırlı.
neşir: dağıtma, yayma.
resmen: resmî şekilde.
sadme: çarpma, anı vurma darbe.
siper: koruyucu, engel, kalkan.
siyasî: siyasetle ilgili, politik.
suret: biçim, şekil.
tab' etmek: basmak, baskı yaptırmak.
uhuvvet: kardeşlik.
vatanperver: yurtsever, vatanını seven kimse.
vesile: sebep.

İçindekiler

Takdim ... 9

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir? ... 11

İtizar ... 15

Mesnevî-i Nuriye'nın mütercimi olan ve *Risale-i Nur*'un mü'lifi Ustad Bediüzzaman Said Nursî'den on beş sene ders alan küçük kardeşi Abdülmecid Nursî'nın yaptığı tercüme hakkında verdiği bilgiler ihtiva eder

***Mesnevî-i Nuriye*'nin Mukaddemesi** ... 16

Müellifin *Mesnevî-i Nuriye* hakkında belirttiği beş noktadan ibaret açıklamalardır

LEM'ALAR ... 20

Her şeyin Allah'ın birliğine nasıl işaret ettiğini izah ve ispat eden son derece güzel bir tevhid dersidir.

REŞHALAR ... 38

İmanın altı şartının en önemlilerinden biri olan peygamberlere iman hakikatini ve Peygamberimiz Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın nübuvvetini son derece kesin ve parlak delillerle ispat eder

LÂSİYYEMALAR ... 57

Altı iman şartının en önemlilerinden biri olan âhirete ve öldükten sonra dirilmeye (haşr) iman hakikatini izah eder. İbni Sina gibi bir dâhînin bile "Akıl bu yolda gidemez" dediği "haşrin" yeryüzündeki binler örneğini görmek istemeyenlerin dahi gözlerine sokacak derecede açık bir şekilde gösterir. Öldükten sonra dirilmeyi gerektiren Allah'ın pek çok isimlerinden tâ insanın mahiyetine kadar birçok meseleyle haşri ispat eder

KATRE ... 82

Muhtelif bölümlerle birçok meseleye ışık tutan, âdeta denizden bir damla mahiyetindeki son derece önemli bir risaledir

Mukaddeme ... 84

Mana-ı ismî, mana-ı harfî, niyet ve nazar konularını izah eder

Birinci Bab ... 87

"Lâ ilâhe illâllah" kelimesinin ifade ettiği manaları oldukça mükemmel ve tatlı bir şekilde izah eder

Takriz ... 103

Değerli İslâm âlimi Şeyh Safvet Efendi'nin *Katre* risalesi hakkındaki medihkâr sözlerinin yer aldığı kısa bir nottur

Hatime ... 104

Başta umutsızlık, iyilik ve ibadetlere güvenmek demek olan ucub, gurur ve suizan gibi nefsin hastalıkları olmak üzere, kısa kısa çok mühim farklı meselelerden bahseder

İtizar ... 120

Müellifin *Katre* risalesi hakkında yaptığı kısa bir açıklamadır

Katre'nin Zeyli ... 122

Namazı vakit girer girmez veya vaktin ilk bölümünde ve hayalen Kâbe'ye yönelmiş olarak kılmanın fazileti gibi her biri bir eserin konusu olabilecek meselelere kısa kısa temas eden kıymetli bir eserdir

HUBAB 134

İmanî meselelerin inkârında dinsizlerin birleşmeleri, Peygambere iman, âhirete iman, dua, insanın mahiyeti, ictihat gibi pek çok farklı konunun işlendiği fevkalâde parlak hakikatleri ihtiva eden bir risaledir.

Farisî Münacat 155

Meclis-i Mebusana Hitaben Yazılan Bir Hutbe 158

İ'lemler 164

Zeylü'l-Hubab 172

Allah'a teslimiyet, Onun rızasına uygun hareket, öldükten sonra dirilme, bir tek sûrenin bütün Kur'ân'ı ihtiva etmesi, insan ve kulluk gibi değişik konuları izah eder.

HABBE 186

Tazarru ve Niyaz 212

Zeylü'l-Habbe 215

"Hasbünallahü ve ni'me'l-vekîl" ve "Ni'me'l-Mevlâ ve ni'me'n-nasîr" âyetlerinin gâyet parlak bir tefsîridir.

Zeylü'z-Zeyil 228

Allah inancının karşısında ileri sürülen sebepler, kendiliğinden oluş ve tabiatçılık fikirlerini yerle bir eden harika bir eserdir.

ZÜHRE 237

Notalar suretinde yazılmış muhtelif konuları ihtiva eden mükemmel bir eserdir. Ele alınan konulardan bazıları şunlardır: İnsanın mahiyeti ve dünyaya ait şeylerin kaybolmasına üzülmenin yersizliği, Allah'tan başkasını büyük görmeme, dünyanın geçicilîği ve ömrün fânîliği, haşirde insanın cismiyle tekrar dirileceği, Avrupa medeniyeti ve fenleri, insanın kıymeti ve buna bağlı olarak kâfirlerin çokluğunun ehemmiyetsizliği.

ZERRE 286

Şeytan ve dinsizlerin verdiği şüpheleri bertaraf eden imanî ve ahlâkî muhtelif konuların ele alındığı mükemmel bir eserdir.

ŞEMME 304

Yaratılan her şeyin Allah'ın isimlerini gösterdikleri ve ispat ettikleri, hiçbir kimsenin Allah'tan şikâyete hakkı olmadığı, Kur'ân'ın bütün insanların zihinlerini okşar derecede insanları muhatap aldığı, ene'nin mahiyeti gibi muhtelif konuları izah eder.

ONUNCU RİSALE 322

İnsanı hayvandan ayıran hususlar, kaza, kader ve atânın mahiyetleri, kulluk vazîfelerinin mahiyeti, insanın mahiyeti, dünyadaki nizam ve intizamın Yaratıcısın bir olduğuna delîl olması gibi birçok hususu izah eden geniş bir eserdir.

On Dördüncü Reşha 362

Peygamberimizin risâletinin hakkaniyeti, Kur'ân'ın tarîfi, insanın manevî ihtiyaçlarının sonsuzluğu gibi muhtelif konuları izah eder.

ŞULE **371**

Kelime-i Tevhid, dua ve Allah'ın isimlerinin hakikatleri gibi muhtelif konuları izah eder

Şulenin Zeyli **381**

NOKTA **384**

Tabiat, maddenin ezeliyeti, Allah'ın varlığını herkesin aklen neden görmediği gibi birçok hususta suallere gayet ikna edici cevapları ihtiva eden ehemmiyetli bir risaledir

Münderecat Hakkında **405**

Fihrist **407**

İtizar **422**

EKLER **425**

Mesnevî-i Nuriye Şahıs Bilgileri **427**

Mesnevî-i Nuriye Yer Bilgileri **437**

Mesnevî-i Nuriye Ayet ve Arabca Metin İndeksi **441**

Mesnevî-i Nuriye Hadis İndeksi **457**

Mesnevî-i Nuriye Şahıs İndeksi **459**

Mesnevî-i Nuriye Yer İndeksi **461**

Mesnevî-i Nuriye Genel İndeksi **463**

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Beditizzaman Said Nursî **527**

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmınkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır?*

Çünkü çağımızda iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, "Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" sualleri ne doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta, ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta, İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte. Ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yenilliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin 'telif tarihi' ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâli'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında ikı yıl kaldıktan sonra Van'a gıttı. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilımde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı, "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonrakı hayatını şekillendiren en önemlı ikı hedefti.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi İşkodralı Tahir Paşa'nın teşvikı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gıttı. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak hükumet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hıçbir gırışımde bulunmadı. Gelişinden ikı ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her muşkul hallolunur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükumet tarafından bırkaç kere tutuklanan Bediuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetımde kalmaya devam ettı, sadece yerı değıştı: tımarhaneden tekrar hapıshaneye gönderildi. Çünkü hükumet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada elbette eğitim hakkındakı teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman bu teklifleri süs payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapıshaneye gönderilmeyi tercih ettı.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediuzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketlı bir sıyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mıtıngde, daha sonra İttihatçıların ilen gelenlerıyle birlikte gittiği Selânık Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkıyı ortadan kaldırmak için, önemlı teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İlleri'ndekı nüfuzlu şahıslara telgraflar çektı. İstanbul'un mühtelif yerlerindekı avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vakası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediüzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu mudafaası, İki Mektebi-i Musibetin Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkâri, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra, Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu Illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kostürma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kostürma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-ı Milliyecilen de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet ettı.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevrelen oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den istediği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı Şemme ve Şule risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında yine hükumetin emniyle önce Isparta'ya sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen *Lem'alar* ise 26 Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettur Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münacat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Âyetü'l-Kübra* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar tekrar edilmeye başlanmış ve 1947 yılında hacccin sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile tekrar edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde İskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve umutla karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklen teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halîlürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

İtizar

Risale-i Nur Külliyatından El-Mesnevîyyü'l-Arabî ile muanven, büyük Üstadın cihanbaha pek kıymettar şu eserini de, Allah'ın avn ve inayetiyle, Arabîden Türkçeye çevirmeye muvaffak olmakla kendimi bahtiyar addediyorum. Yalnız aslındaki ulviyet, kuvvet ve cezaleti tercümede muhafaza edemedim.

Evet, o cevherbaha hakıkatlere zarf olacak ne bir harf ve ne bir lâfız bulamadım. Tercume lisanı da fıkrım gibi nâkıs ve kâsır olduğundan, o azîm ımanî ve cesım Kur'ânî hakıkatlere ancak boyle dar ve kısa bir kisveyi tedarık edebildim. Ne hakkın ve ne hakıkatın hatırı kalmış, fabrıka-ı dimağıyemin bozukluğundan bu kadarını da müellif-i muhterem Bediüzzaman'ın manevî yardımları ile dokuyabildim.

Evet, bır tavuk kendi uçuşuyla şahinin veya kartalın uçuşlarını taklit ve tercume edemez. Bu, hakıkaten aslına uygun ve lâyık bır tercume değildir, pek kısa bir meal, bazen de tayyedilmiş, tercume edememiş. Çok yerlerde yalnız mealini aldım, bazı yerlerde de tayyettim. Ancak, aslındaki hakaıkı evlâd-ı vatana gosteren kuçuk bır âyınedır.

Rısale-ı Nur muellifinin neseben
kuçuk kardeşi ve on beş sene
ondan ders alan
ABDULMECID NURSÎ

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

addetmek: saymak.
Arabî: Arabca.
avn: yardım
ayine: ayna
azîm: buyuk, yuce ulu
bahtıyar: bahtlı talıı mutlu.
cesim: onemlı, buyuk.
cevherbaha: kıymetlı cevher degerinde
cezalet: ahenklı akıcı ve guzel ıfade
cihanbaha: dünya kıymetinde, degerinde
evlâd-ı vatan: vatan evlâtları
fabrıka-ı dımagıye: beyın fabrıkası akıl ve fikır fabrıkası
hâk: doğruluk gerçek hakıkat
hakaık: hakıkatler, dogrular, gerçekler
hakıkat: gerçek, dogruluk, bır şeyın aslı esası
hakıkaten: hakıkat olarak, dogrusu gerçekten.
ımanî: ımana dair olan, ımanla ılgılı
ınayet: yardım ihsan lutuf
itizar: ozur dileme, bir sebep gostererek affını dileme
kasır: kısa
kısve: elbise kılık.
kıymettar: kıymetlı degerlı.
külliyat: bır yazarın basılmış eserlerinin tamamı
Kur'ânî: Kur'ân'a ait, Kur'ân dan gelen
lâfız: söz, kelime
lâyık: uygun yakışır munasip
lısan: dil
manevî: manaya aıt, maddi olmayan
meal: mana, anlam, mefhum.
muanven: unvanlı adlı
müellif: eser telif eden yazan
muellif-i muhterem: muhterem muellif saygıdeger yazar
muhafaza: koruma
muvaffak: başarmış, başanlı
nakıs: noksan, eksik.
neseben: nesepçe soy bakımından.
Rahim: merhamet eden, çok merhametlı olan esirgeyen koruyan, acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıklan rızıklandıran Allah.
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Saıd Nursî nin eserlerinin adı
taklıt: bırının davranış ve ışlerinin şekıl ve bıçım olarak aynını yapma
tayy: atlamak uzerinden geçmek.
tedarık: saglama temin etme karşılama
ulvıyet: ulvîlik yucelik yukseklik
zarf: kap kılıf mahfaza.

Mukaddeme

Risale-i Nur'un bir nevi Arabî *Mesnevî-i Şerif*'i hükmünde olan bu mecmuanın mukaddemesi Beş Noktadır.

• **Birinci Nokta:** Kırk elli sene evvel, Eski Said, ziyade ulûm-i akliye ve felsefiyede hareket ettiği için, hakîkatü'l-hakaika karşı, ehl-i tarikat ve ehl-i hakikat gibi, bir meslek aradı. Ekser ehl-i tarikat gibi yalnız kalben harekete kanaat edemedi. Çünkü, aklı, fikri hikmet-i felsefiye ile bir derece yaralıydı; tedavi lâzımdı. Sonra, hem kalben, hem aklen hakikate giden bazı büyük ehl-i hakikatin arkasında gitmek istedi. Baktı, onların her birinin ayrı, cazibedar bir hassası var. Hangisinin arkasından gideceğine tahayyürde kaldı. İmam-ı Rabbanî de ona gaybî bir tarzda "Tevhid-i kıble et!" demiş. Yani, "Yalnız bir üstadın arkasından git!" (1)

O çok yaralı Eski Said'in kalbine geldi ki: "Üstad-ı hakikî Kur'ân'dır. Tevhid-i kıble bu üstatla olur." diye, yalnız o üstad-ı kudsînin irşadıyla hem kalbi, hem ruhu gayet garip bir tarzda sulûka başladılar. Nefs-i emmaresi de şükuk ve şübehatıyla onu manevî ve ilmî mücahedeye mecbur ettı. Gözü kapalı olarak değil, belki İmam-ı Gazalî (RA), Mevlâna Celâleddin (RA) ve İmam-ı Rabbanî (RA) gibi kalb, ruh, akıl gözlen açık olarak, ehl-i ıstığrakın akıl gözünü kapadığı yerlerde, o makamlarda gözü açık olarak gezmış. Cenab-ı Hakka hadsız şükur olsun kı,

1 İmam-ı Rabbani *Mektubat* 1.67, 75. Mektup

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince.
Arabî: Arabca.
cazibedar: çekici, cazibeli.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i ıstığrak: manevî bir coşkunlukla kendinden geçmiş hâle giren zatlar.
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.
ekser: pek çok.
evvel: önce.
garip: tuhaf, şaşılacak.
gaybî: gayple ilgili, görünmeyenlere ait.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hakikatü'l-hakaik: hakikatin ta kendisi, gerçeklerin aslı.
hassa: bir kimseye has olan özellik, nitelik veya tesir.
hikmet-i felsefiye: felsefe ilmi.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
irşat: doğru yolu gösterme, gaflet ten uyandırma.
kalben: kalp ile, kalpten.
kanaat: elindeki ile yetinmek.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
makam: yer, mevki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
Mesnevî-i Şerif: Mevlana nın her beyti kendi aralarında kafiyeli olan, içinde dini ve ahlâki nasihatler bulunan Farsça eseri.
mücahede: kötülüğü emreden nefsin direnişini kırarak onu hükmü altına alma, nefsin değil hakkın istediğine göre hareket etmeye çalışma.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenin yapılmasını emreden nefs.
nevi: çeşit, tür.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şübehat: şüpheler.
şükuk: şekler, şüpheler.
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
sülûk: bir yola girme, bir yol tutup o yolda terakki merte belerine devam etme.
tahayyur: hayrete düşme, şaşakalma.
tarz: biçim, şekil.
tedavi: hastalığı iyileştirme için yapılan bakım.
tevhid-i kıble: tek bir yere yöneline.
ulûm-ı akliye ve felsefiye: akla ve felsefeye dayanan ilimler.
ustad-ı hakikî: gerçek ustat, öğretici rehber.
üstad-ı kudsî: kudsî yüce üstat.
üstat: öğretici, rehber.
ziyade: fazlasıyla.

Kur'ân'ın dersiyle, irşadıyla hakîkate bir yol bulmuş, girmiş. Hatta [1] وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ hakîkatine mazhar olduğunu, Yeni Said'in Risale-i Nur'uyla göstermiş.

• **İkinci Nokta:** Mevlâna Celâleddîn (RA) ve İmam-ı Rabbanî (RA) ve İmam-ı Gazalî (RA) gibi, akıl ve kalb ittifakıyla gittiği için, her şeyden evvel kalb ve ruhun yaralarını tedavi ve nefsin evhamdan kurtulmasını temine çalışıp, lillâhilhamd, Eski Said Yeni Said'e inkılâp etmiş. Aslı Farisî, sonra Türkçe olan *Mesnevî-i Şerif* gibi, o da Arabca, bir nevi *Mesnevî* hükmünde, *Katre, Hubab, Habbe, Zühre, Zerre, Şemme, Şule, Lem'alar, Reşhalar, Lâsıyyemalar* ve sair dersleri; ve Türkçe de, o vakit *Nokta* ve *Lemaat*'ı gayet kısa bir surette yazmış, fırsat buldukça da tab etmiş. Yanm asra yakın, o mesleğı Risale-i Nur suretinde, fakat dâhilî nefis ve şeytanla mücadeleye bedel, hariçte muhtaç mütehayyirlere ve dalâlete giden ehl-i felsefeye karşı, Risale-i Nur, geniş ve küllî mesnevîler hükmune geçti.

• **Üçüncü Nokta:** O Yeni Said'in münazarasıyla nefis ve şeytanın tam mağlûp edilmesi ve susturulması gibi, Risale-i Nur dahi yaralanmış talib-i hakîkati kısa bir zamanda tedavi ettiği gibi, ehl-i ilhad ve dalâleti de tam ilzam ve iskât ediyor. Demek, bu Arabî *Mesnevî* mecmuası, Rısale-ı Nur'un bır nevi çekırdeğı ve fıdanlığı hukmündedir. Bu mecmuanın yalnız dahilî nefis ve şeytanla mücadelesi, nefs-ı emmarenın ve şeytan-ı cınnî ve ınsînın

1- Her şeyde Onun birliğine delil olan bir alâmet vardır. (İbnu l-Mu'tez isimli Arab şairine ait bir mısra)

Arabî: Arabca
asır: yuzyıl
bedel: karşılık.
dahilî: içe aıt, içe dönuk. İç ıle ilgili
dalalet: hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i felsefe: filozoflar, felsefe ile uğraşan veya taraftar olanlar
ehl-i ilhad: ılhad ehlı, doğru meslek ve dinden, hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar, dınsızler
evham: vehımler, zanlar, kuruntular
evvel: önce
Farisî: Farsça, Acemce
gayet: son derece
habbe: tane
hakîkat: gerçek, doğruluk, görulen bır şeyın aslı, esası.
hariç: dışan
hubab: taneler, parçalar
hükmünde: değerınde, yerınde
hükmüne: yerine, değerine
ılzam: susturma, cevap veremez hâle getirme
inkılap: değişme, donüşme
irşat: doğru yolu gösterme, gaflet ten uyandırma
iskât: susturma, munazarada cevap veremeyecek hale getirme
ittifak: birleşme, birlik
katre: damla
küllî: umumî, genel, bütün olan.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yolıuyla Hz. Muhammed'e indırılmış semavî kıtaplarnn sonuncusu
lasıyyema: ozellıkle, bılhassa, her şeyden çok.
lem'a: parıltı
lillâhilhamd: Allah a hamd olsun kı!
mağlup: yenılme, kendısıne galip gelınmış
mazhar: naıl olma, şereflenme
mecmua: toplanıp, bırıkurılmış, düzenlenmış yazıların hepsı
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem
Mesnevî-i Şerif: Mevlâna nın her beytı kendı aralarında kafiyeli olan ıçınde dınî ve ahlâkî nasıhatler bulunan Farsça esen
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
münazara: bır konu uzerınde belli kuralllara uyulara k yapılan tartışma
mütehayyir: hayrete duşen, şaşıran
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan güç.
nefs-ı emmare: ınsana kotu ve gunah ışlerın yapılmasını emreden nefis
nevi: çeşıt, tur
nokta: konu ıle ılgılı bolum
reşha: sızıntı, damla
Risale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sair: dıger, başka, otekı
şemme: bır kere koklama
şeytan-ı cinnî ve İnsî: cınler ve ın sanlar taıfesınden olan şeytanlar
şule: parıltı, ışıltı, alev, ateş
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tab: kıtap basma
talib-i hakîkat: gerçeğı arayan, hakıkate talıp olan
tedavi: hastalıgı ıyileştırme ıçın yapılan bakım
temin: saglama
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
Zühre: Çoban Yıldızı, sabah yıldızı

şübehatından tamamıyla kurtanyor. Ve o malûmat ise, meşhudat hukmünde ve ilmelyakin ise, aynelyakin derecesinde bir itminan ve bir kanaat venyor.

• **Dördüncü Nokta:** Eski Said, ilm-i hikmet ve ilm-i hakıkatın çok derın meselelenyle meşgul olması ve büyük ulemalarla derin meseleler üzerinde münazarası ve medresenın yüksek derslerini gören eski talebelerinin fehimlerinin derecesine göre yazması ve Eski Said'in de terakkiyat-ı fıkriye ve kalbiyesinde, yalnız kendisi anlayacak bir surette, gayet kısa cümlelerle ve gayet muhtasar bır ifadeyle uzun hakikatlere kısa kelimelerle işaretler nev'inde, o mecmuayı yazdığı için, bir kısmını en müdakkık âlimler de zorla anlayabilir. Eğer tam izah olsaydı, Risale-i Nur'un mühim bir vazifesini görecekti.

Demek o fıdanlık *Mesnevî*, turuk-i hafıye gıbı enfusî ve dahilî cihetinde çalışmış, kalb ve ruh içinde yol açmaya muvaffak olmuş. Bahçesi olan Risale-i Nur, hem enfusî, hem ekseri cihetinde turuk-ı cehrıye gibi afakî ve hancî daireye bakıp marıfetullaha genış ve her yerde yol açmış. Âdeta Mûsa Aleyhisselâmın asası gibi nereye vurmuş ise su çıkarmış...

Hem, Risale-i Nur, hükema ve ulemanın mesleğinde gıtmeyıp, Kur'ân'ın bır ı'caz-ı manevîsıyle, her şeyde bır pencere-i marifet açmış, bir senelik işi bir saatte görür gıbı, Kur'ân'a mahsus bır sırrı anlamıştır kı, bu dehşetlı zamanda hadsiz ehl-i inadın hücumlanna karşı mağlûp olmayıp galebe etmış.

âdeta: sanki
afakı: dışa donuk.
aleyhisselâm: Allah ın selamı onun uzerine olsun
âlim: ilim ile uğraşan ılım adamı
asa: degnek sopa
aynelyakın: gozle gorur derecede inanma bir şeyı gorerek ve seyrederek bılme
cihet: yon
dâhilî: ıçe aıt ıçe donuk, ıç ıle ılgılı
dehşetlı: urkutucu korkunç
ehl-i ınat: ınat edenler ınkarda ısrar edenler
ekser: pek çok.
enfusî: nefiste meydana gelen nefse aıt, şahsî
fehım: anlayış
galebe: galıp gelme ustunluk.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız sonsuz.
hakikat: gercek, esas
harıcı: dışa aıt dışarı ıle ılgılı.
hücum: saldırma
hukema: filozoflar
hukmünde: degerinde yennde.
ı'caz-ı manevî: manen mucize oluş
ilmelyakın: ılım yoluyla kesın olarak bılme
ılm-ı hakıkat: hakıkat ılmı
ılm-ı hikmet: hıkmet ılmı felsefe
itminan: kesın bılme.
izah: açıklama ayrıntıları ıle anlatma
kanaat: ınanma gorüş fikir
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz Muhammed e ındırılmış, semavî kıtapların sonuncusu
mağlûp: boyun eğme yenılme yenılmış olma
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
malûmat: bılgıler bılınen şeyler
marifetullah: Allah ı tanıma anlama bılme
mecmua: toplanıp bırıktırılmış duzenlenmış yazıların hepsi
medrese: eskı donemde ders okutulan duzenlı ogretım kurulu-şu
mesele: halledilmesi guç, onemlı konu
meşgul: bır ışle ugraşan ılgılenen.
meşhudat: gorunenler gozle gorulen şeyler müşahede edilenler
meslek: gıdış tutulan yol sıstem
müdakkik: tetkik eden, ınceden ınceye araştıran
muhim: onemlı, ehemmıyetlı.
muhtasar: kısaltılmış ozet.
münazara: bır konu uzerınde belı kurallara uyularak yapılan tartışma
muvaffak: başarmış başanlı
nevi: çeşit, tur
nokta: konu ıle ılgılı bolüm
pencere-i marifet: ılım ve ırfana açılan pencere Allah ın ılım ve ırfanıyla karşılaştıran Allah ı tanıtan pencere
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî nın eserlennın adı
ruh: dırılık kaynağı hayatın temelı ve sebebı olan manevı varlık.
sır: gızlı hakıkat.
şübehat: şupheler
suret: bıçım şekıl tarz
talebe: ogrencı
terakkıyat-ı fıkrıye ve kalbıye: fıkrı ve kalbı ılerlemeler, yukselışler
terakkıyat-ı fıkrıye: fıkrî ılerlemeler yukselışler
turuk-i cehrıye: zıkırlerını açıktan ve sesli yapan tarıkatler
turuk-i hafıye: zıkırlerını kalple ve gızlıden yapan tarıkatler
ulema: âlımler bılgınler ılım sahıplen
vazife: gorev

• **Beşinci Nokta:** Eski Said'ın Yeni Said'e inkılâp etmesi zamanında, yüzer ilimlerle alâkadar binler hakikatler, ayrı ayrı birer risaleye mevzu olacak kıymette iken, o Said telif ederken, meselelerin başında "i'lem, i'lem, i'lem"lerle, her bir hakikati –ki, bir risale olacak derecede ehemmiyetli iken– birkaç satırda, bazen bir sayfada, bazen bir iki satırda zikrediyorlar. Âdeta her bir "i'lem" bir risalenin şifresidir.

Hem "i'lem"ler, birbirine bakmayarak muhtelif ilimlerin ve hakikatlerin fihristeleri hükmünde yazıldığından, o mecmuayı okuyanlar, bu noktaları nazara alıp itiraz etmesinler.

Said Nursî

âdeta: sanki
alâkadar: ilgili, ilişki
ehemmiyetli: önemli
fihrist: liste, katalog
hakikat: gerçek, esas.
hükmünde: değerinde, yerinde
i'lem. Arabcada "Bil!" anlamında emir
inkılap: değişme, dönüşme
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kıymet: değer
mecmua: toplanıp, biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
mesele: halledilmesi güç, önemli konu
mevzu: konu
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
nazar: bakış, dikkat.
nokta: konu ile ilgili bölüm
telif: eser yazma
zikretmek: anmak, bildirmek.

Lem'alar

Türkçe Risale-i Nur'un Yirmi İkinci Sözü ile aynı mealdedir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۞ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۞ [1] فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ [2] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا عِنْدَنَا خَزَآئِنُهُ ۞ [3] مَا مِنْ دَآبَّةٍ اِلَّا هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا [4]

Ey daire-i esbaptan zuhur eden işleri, hâdiseleri esbaba ısnat eden gafil, cahil! Mal sahibi zannettiğin esbap, mal sahibi değillerdir. Asıl mal sahibi, onların arkasında iş gören kudret-i ezeliyedir. Onlar ancak o kudretten gelen hakikî tesirleri ilân ve neşretmekle muvazzaftırlar. Demek, daire-i esbap, hükûmetin kalem dairesi hükmündedir ki, yukarıdan gelen emirlerin tebliğatı o daireden yapılıyor. Çünkü, izzet ve azamet perdeyi iktiza eder; tevhid ve celâl dahi şirketi reddeder, tesiri esbaba vermiyor.

Evet, Sultan-ı Ezeli'nin memurları vardır, ama icraatçıları değillerdir ki, saltanat ve rububiyetinde ortak olsunlar. Ancak o memurların vazifesi dellâllıktır ki, kudretin icraatını ilân ediyorlar. Veya o memurlar nazır müşahitlerdir ki, gördüklen evamır-ı tekviniyeye karşı yaptıklan

azamet: büyükluk
cahil: Allah'ı tanımayan, İlâhî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik
daire-i esbap: sebepler dairesi, sebep ve kanunların bulunduğu yer olan maddî âlem, fiillerin, işlerin oluşların sebeplere bağlandığı âlem
dellal: ilân edici, hakka davet eden
esbap: sebepler, vasıtalar
evamir-i tekviniye: yaratma içeren emirler, varlığın yaratılışıyla ilgili işler
gafil: gafletle bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
hâdise: olay
hakikî: gerçek.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icraat: işler
iktıza: lâzım gelme, gerekme
ilân: yayma, duyurma, bildirme
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
meal: mana, anlam, mefhum
muvazzaf: vazifelendirilmiş, kendisine görev verilmiş, vazifeli.
müşahit: gözlemci
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rububiyet: efendilik, sahiplik.

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Allah her şeyin yaratıcısıdır. O her şey üzerinde hakkıyla görüp gözetiçidir. • Göklerin ve yerin tedbir ve tasarrufu Ona aittir. (Zümer Suresi, 62, 63.)
2 Şânı ne yücedir Onun ki her şeyin hükûm ve tasarrufu elindedir. (Yâsîn Suresi, 83.)
3 Hiçbir şey yoktur ki, hazineleri Bizim yanımızda olmasın. (Hicr Suresi, 12.)
4 Hiçbir canlı yoktur ki, Allah onu alnından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın. (Hûd Suresi, 56.)

saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
şirket: ortaklık.
tebliğat: tebliğler, bildiriler, bildirmeler
tesir: etki
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vazife: görev
zuhur: görünme, meydana çıkma

itaat ve inkıyatla, istidatlarına göre bir nevi ibadet yapmış olurlar. Demek esbap, ancak ve ancak kudretin izzetini, rububiyetin haşmetini izhar için vazedilmiş birtakım vasıtalardır. Yoksa, kudretin acz ve ihtiyacı için muavenet eden yardımcı değillerdir. Beşer sultanlarının memurları ise, sultanların ihtiyaç ve aczlerini def için tayinlerine zaruret hâsıl olan yardımcı ve ortaklarıdır. Binaenaleyh, Allah'ın memurlarıyla insanın memurları arasında münasebet yoktur. Yalnız gafil ve cahil olanlar hâdiselerde ve vukuattaki hikmetleri, güzelliklerini göremediklerinden, Cenab-ı Hak'tan şekva ve şikâyetlere başlarlar. İşte o şekva ve şikâyetlerin hedefini değiştirmek için esbap vazedilmiştir. Çünkü, kusur onlardan çıkıyor, onların kabiliyetsizliğinden ileri geliyor. Bu sırra bir misal-i lâtif suretinde bir temsil-i manevî rivayet ediliyor ki:

Hazret-i Azrail Aleyhisselâm, Cenab-ı Hakka demiş ki:

"Kabz-ı ervah vazifesinde Senin ibâdın benden şekva edecekler. Benden küsecekler."

Cenab-ı Hak, lisan-ı hikmetle ona demiş ki:

"Seninle ibâdımın ortasında musibetler, hastalıklar perdesini bırakacağım; tâ şekvaları onlara gidip, sana küsmesinler."

Evet, nasıl ki hastalıklar perdedir, ecelde tevehhum olunan fenalıklara mercidirler. Ve kabz-ı ervahta hakikî olarak hikmet ve güzellik, Hazret-i Azrail Aleyhisselâmın

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aleyhisselâm: Allah'ın selamı onun üzerine olsun
beşer: insan, insanlık
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cahil: Allah'ı tanımayan, ilâhî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun
def: maru olma, kovma, ortadan kaldırma
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
esbap: sebepler, vasıtalar
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
hadise: olay
hakikî: gerçek.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
haşmet: ihtişam, heybet, büyükluk
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
ibad: abdler, kullar
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma
istidat: kabiliyet, yetenek
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
kabiliyet: beceriklilik, yetenek.
kabz-ı ervah: ruhların alınması, ölme
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kusur: eksiklik, noksan, özür
lisan-ı hikmet: hikmet dili, yaratılış gayesine uygun bir dil ile.
merci: merkez, dönülecek yer
misal-i latif: güzel misal, hoş bir misal
muavenet: yardım
musibet: felâket, belâ
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nevi: çeşit, tür
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme
rububiyet: efendilik, sahiplik
sır: gizli hakikat.
sultan: padişah, hükümdar
suret: biçim, şekil, tarz.
şekva: şikâyet.
tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama
temsil-i manevi: maddi olmayan, mana âleminden bir temsil.
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
vasıta: aracı
vazedilme: konulma, yerleştirilme
vazetme: koyma, yerleştirme.
vazife: görev
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdiseler, olaylar
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

vazifesine müteallikdir. Öyle de, Hazret-i Azrail Aleyhisselâm da bir perdedir. Kabz-ı ervahta zahiren merhametsiz görünen ve rahmetin kemaline münasip düşmeyen bazı hâlâta merci olmak için o memuriyete bir nazır ve kudret-i İlâhiyeye bir perdedir.

Evet, ızzet ve azamet ister ki, esbap perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında, tevhid ve celâl ister ki, esbap ellerini çeksinler tesir-i hakikîden.

Tembih

Arkadaş!

Tevhid ikı çeşit olur.

Birisi âmiyâne tevhiddir ki, "Allah'ın şeriki yok ve bu kâinat Onun mülküdür." der. Bu kısım tevhid sahiplerinin fikirce gaflet ve dalâlete düşmeleri korkusu vardır.

Ikıncısi hakıkî tevhiddir ki, "Allah bırdır, mulk Onundur, vücut Onundur, her şey Onundur." der. Lâyetezelzel bır ıtıkada sahıptırler. Bu kısım tevhid sahipleri her şeyin üstünde Cenab-ı Hakkın sikkesini görür ve her şeyin cephesinde bulunan muhrunu, damgasını okur. Ve bu sayede huzurî bir tevhid melekesi maliki olurlar ki, dalâlet ve evhamın taarruzundan kurtulurlar.

Kur'ân-ı Hakîm'den ıstıfade ettiğimiz ıkıncı kısım tevhidin birkaç mertebelerini birkaç lem'a zımnında izah edeceğiz:

aleyhisselam: Allah ın selâmı onun üzerine olsun
âmiyâne: basitçe, üstünkörü cahile yakışır
azamet: büyükluk.
celal: sonsuz büyükluk haşmet ululuk, yücelik.
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma doğru yoldan ayrılma, azma
esbap: sebepler vasıtalar
evham: vehımler zanlar kuruntular
gaflet: dıkkatsızlık endişesızlık, Allah tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
hakiki: gerçek.
halat: haller durumlar vazıyetler
huzuri: bızzat yanında veya karşısında bulunuyor gibi
istifade: faydalanma yararlanma
itikat: inanç, iman
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
izzet: şeref yücelik kuvvet, kudret üstünlük
kabz-ı ervah: ruhların alınması olme
kainat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı butun âlemler
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksıksız olma
kudret-i ilahiye: Allah ın kudreti Allah ın kudretiyle yapılan ışler fıller tasarruflar
Kur'ân-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lâyetezelzel: sarsılmaz guvenılır devamlı
lem'a: parıltı
malik: sahıp
meleke: bır şeyi çok kez tekrarlayarak ve tecrube ederek meydana gelen bilgi ve maharet.
memuriyet: memurluk.
merci: merkez kaynak, muracaat edilecek yer
mertebe: derece basamak.
munasip: uygun
müteallik: aıt, alâkalı ilgili
nazar: bakış nezdınde
nazır: nezaret eden bakan gozeten
perdedar-ı dest-i kudret: kudret elinin perdecisi İlâhî kudreti gizleyen İlahi kudretin onundekı perde
rahmet: şefkat, merhamet bağışlama ve esırgeyıcılık.
sikke: alâmet, nışan turra
şeriki: ortak.
taarruz: saldırma sataşma ılışme
tembih: uyarı ıhtar
tesir-i hakiki: gerçek tesir etkı
tevhid: Allah ın bır olduguna ınanma bırleme
vazife: gorev
vücut: beden varlık.
zahiren: gorunuşte
zımnında: ıçınde altında.

Birinci Lem'a

Bakınız. Her bir masnuun yüzünde öyle bir sikke vardır ki, ancak her şeyi halk eden Hâlık'a mahsustur. Ve her bir mahlûkun cephesinde öyle bir hatem vurulmuştur ki, her şeyi yapan Sâni'den maada kimsede o hatem bulunmaz. Ve kudretin neşrettiği mektuplarından her bir mektubun ahirinde, taklidi kabil olamayan öyle bir turra vardır ki, ancak Sultan-ı Ezel ve Ebed'e hastır. O gibi sikkelerden yalnız hayat üzerinde parlayan sikke-i i'caza bakınız ki, hayatla bir şeyden pek çok şeyler husule gelir, icat edilir. Ve pek çok şeyler dahi bir şey-i vahide emr-i Rabbanî ile inkılâp ederler. Meselâ, su bir şey-i vahit iken, pek çok uzuvlara, cihazlara Allah'ın izniyle menşe olur, icat edilirler. Ve mideye giren pek çok muhtelif yemekler ve meyvelerden Hâlık-ı Teâlâ tek bir cismi icat eder, tek bir cisim husule getirir.

İşte kalb, akıl, şuur sahibi olan bir adam, bu ciheti düşünürse anlar ki, *bir şeyden çok şeylen icat edip çıkartmak ve çok şeyleri bir şeye tahvil etmek, ancak her şeyi halk eden ve her şeyı yapan Sânıa mahsus bir sikkedir.*

İkinci Lem'a

Sayısız hatemlerden canlı mahlûkata vazedılen hayat hatemine bakınız.

Evet, canlı bır mahlûk, camıyetı ıtıbanyla, kâınata küçük bir misaldır, şecere-i âleme güzel ve tatlı bir meyvedır, kevn ve vucuda bır nuvedır kı, Cenab-ı Hak o

ahir: son.
camıyet: toplayıcı ihtıva ve ihata edıcılık
cihaz: aza, organ
cihet: yon
emr-i Rabbanî: Allah ın emrı.
Halık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden Allah
Hâlık-ı Teâlâ: her şeyı yoktan var eden yuce yaratıcı Allah
halk: yaratma, yoktan var etme
hatem: muhur, damga
husul: olma, meydana gelme
icat: vucuda getirme, yoktan var etme
inkılap: değişme, donuşme
ıtıbarıyla: yuzunden, dolayısıyla, bakımından.
kabıl: mumkun, ihtımal dairesinde
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kevn: olma, oluş
kudret: Allah ın butun varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
lem'a: parıltı.
maada: başka, gayn gerıye kalan.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahsus: bir şeye veya kişıye has olan
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
menşe: esas, kaynak.
meselâ: orneğin
misal: ornek.
muhtelif: türlü türlü, çeşıtlı
neşır: dagıtma, yayma, saçma, serpme
nüve: çekırdek.
Sânı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sikke: alamet, nişan, turra
sikke-i i'caz: mu cızelik, ışaretı sikkesi, damgası
Sultan-ı Ezel ve Ebed: ezel ve ebed sultanı, varlıgının başlangıcı ve sonu olmayan kudret ve hakımıyet sahıbı sultan, Allah
şecere-i alem: kaınat ağacı, agaca benzeyen kaınat.
şey-i vahit: bir şey, tek nesne
şuur: bır şeyı anlama, tanıma ve kavrama gucu, anlayış, ıdrak.
tahvıl: bır hâlden başka bir hâle getırme, degıştırme, donuşturme
turra: muhur, damga, tuğra
uzuv: bir canlıyı meydana getıren parçacıklardan her bırı, organ
vazedilme: konulma, yerleştırılme
vücut: varlık.

nüvede pek çok âlemlerin örneklerini derç etmiştir. Sanki, o zîhayat gayet hakîmâne muayyen nizamlarla bütün vücutlardan sağılmış bir katre veya bir noktadır. Bu itibarla, bir zîhayatı halk etmek, bütün kâinatı yed-i tasarrufuna alan Cenab-ı Hak'tan maada hıçbir şeye isnat edilemez.

Evet, aklı bozulmayan bir şahıs, teemmulu neticesinde anlar ki, meselâ bal arısını pek çok şeylere fihriste yapan ve kitab-ı kâinatın ekser mesailini insanın mahiyetinde yazan ve incir nüvesinde incir ağacının programını derç eden ve insanın kalbini binlerce âlemlere örnek ve pencere yapan ve beşerin kuvve-i hafızasında tarih-ı hayatını taallûkatıyla beraber yazan, ancak ve ancak her şeyi yaratan Hâlık olabilir. Ve böyle bir tasarruf, yalnız ve yalnız Rabbulâlemîn'e mahsus bir hatemdir.

Üçüncü Lem'a

Cenab-ı Hakkın canlı mahlûkata bastığı hayat hateminin gayr-i mütenahi nakış ve keyfiyetlerinden bir numuneyi göstereceğiz. Şöyle ki:

Nasıl ki suyun katrelerinden, şişenin parçalarından tut, seyyar yıldızlara kadar şeffaf veya şeffaf gibi her şeyde şemsin cilvelerinden şemse mahsus bir turra, bir cilve bulunur.

Kezalık, Şems-ı Ezelî'nin de bütün canlı mahlûkatta "İhya ve nefh-i hayat" cihetiyle bir tecelli-i ehadiyeti vardır ki, bütün esbap iktıdar ve ihtıyâr sahibi olduklan farz

alem: varlık sınıflarından her bir
beşer: insan, insanlık.
Cenab-ı Hak: Allah doğru, gerçek Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön
cilve: tecelli, görüntü
derç: sokma, içine alma
ekser: pek çok.
esbap: sebepler, vasıtalar
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma
fihriste: katalog, liste.
gayet: son derece.
gayr-ı mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hakımane: hikmetli bir şekilde
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
halk: yaratma, yaratış
hatem: muhür, damga
ihtıyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
İhya: canlandırma, diriltme, hayat verme.
iktıdar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
katre: damla
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz
kezalik: keza, bu da öyle, böylece
kitab-ı kainat: kainat kitabı
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
lem'a: parıltı
maada: başka, gayri, -den başka
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
mesail: meseleler
mesela: örneğin
muayyen: tayin edilmiş, belli, belirli
nakış: işleme, süsleme
nefh-i hayat: hayat üflemek.
nizam: düzen, düzgünlük, kanun
numune: örnek.
nüve: çekirdek
Rabbülâlemîn: âlemlerin Rabbı, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah
seyyar: bir yerde durmayan, yer değiştiren, gök cismi
şeffaf: saydam
şems: güneş
Şems-ı Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak
taallûkat: ilgiler, ilişkiler
tarih -ı hayat: hayat tarihi
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tecelli-i ehadiyet: ehadiyet tecellisi, teklik, bir olmaklık tecellisi. Cenab-ı Hakkın her bir şeyde bütün isimleriyle olan tecellisi, denizin her bir damlasında güneşin bütün sıfat ve isimleriyle aksetmesi gibi
teemmul: inceden inceye etraflıca düşünme
turra: muhür, damga, tuğra
yed-i tasarruf: tasarruf eli, sahib olma, sahiplik
zîhayat: hayat sahibi

edilse dahi, o sikkenin ne mislini ve ne taklidini, ne münferiden ve ne müçtemian yapmaktan âcizdirler. Buna binaen, şeffaf şeylerde görünen o timsaller şemsin timsali olup, şemsten o şeffaf şeylere in'ikâs etmiş olduklarına hükmedilmediği takdirde, o sayısız katrelerde ve zerrelerde, her birisinde hakikî bir şemsin maddesiyle mevcut bulunduğuna hükmetmek lâzım gelir.

Kezalik, Şems-i Ezeli'nin şualar menzilesinde olan tecelli-i esmasının nokta-i merkeziyesi olan hayat, Şems-i Ezeli'ye isnat edilmediği takdirde, bir sineğe, bir çiçeğe varıncaya kadar her bir zîhayatta nihayetsiz bir kudret, muhit bir ilm, mutlak bir irade gibi, Vacibü'l-Vücud'dan maada hiçbir şeyde vücudu mümkün olmayan sair sıfatların mevcut olmasına cahilâne, ahmakane, gülünç bir batıl hüküm lâzım gelir. Ve aynı zamanda, şu batıl hükümle, her bir zerreye ve her bir sebebe bir ulûhiyet-i mutlakayı isnat etmekle sayısız şeriklen ispat etmek mecburiyeti hâsıl olur.

Maahaza, tohum olacak bir habbe veya bir çekirdekteki garip, acip, muntazam vaziyete bakınız ki, o habbe, tohumu olacak cismin bütün eczasıyla münasebettar olduğu gibi, nev'iyle, yani ebna-ı cinsiyle de ve bütün mevcudatla da münasebetleri vardır. Ve onlara karşı o münasebetleri nispetinde vazifeleri vardır. Eğer o tohumcuk habbenin Kadîr-i Mutlak'tan nispeti kesilip kendi nefsine isnat edilirse, yani kendi kendine olmuştur denilirse, her bir tohumda, her şeyi görecek bir gözün ve her şeye muhit bir ilmin bulunmasını itikat etmek lâzım gelir. Bu ise,

acip: tuhaf, hayrette bırakan
acız: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
binaen: den dolayı, bu sebepten
cahilâne: cahilce, cahil bir şekilde
ebna-yı cins: kendi cinsinden olanlar
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
garip: tuhaf, şaşılacak.
habbe: tane
hakıkı: gerçek.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
hukum: karar, emir
ilım: bilgi, menfaat
İn'ikas: aksetme, yansıma
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda olan iktidar, güç.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
ispat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
itikat: inanç, iman
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şartı tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
katre: damla
kezalik: keza, bu da öyle, böylece
kudret: güç, kuvvet, iktidar
maada: başka, gayri, den başka
maahaza: böyle iken, bununla beraber, böyle olmakla birlikte
mecburiyet: mecbur olma, zaruriyet durumu, zorunluluk.
menzile: mertebe
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
misil: benzer
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
mutlak: herhangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız.
müçtemian: toplu olarak, topluca, hepsi birden
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasebettar: ilgili, alakalı
münferiden: ayrı ayrı, birer birer
nefis: kendi, şahıs.
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nispet: oran, değer
nokta-ı merkeziye: merkezi nokta.
sair: diğer, başka, öteki
sıfat: vasif, nitelik.
sikke: alamet, nişan, turra
şeffaf: saydam
şems: güneş
Şems-i Ezeli: ezeli güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şerik: ortak
tecelli-i esma: isimlerin tecellisi, Cenab-ı Hakka ait isimlerin kâinat ve mahlûkat üzerinde görülen tecellisi, görüntüsü
timsal: örnek, nümune
ulûhiyet-i mutlaka: hiçbir kayda ve şarta bağlı olmaksızın ilâh olma, mutlak ilâhlık.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zaruri ve zâtî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah
vazife: görev
vaziyet: durum
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zîhayat: hayat sahibi.

sabık temsilde, her bir şeffaf zerrede hakikî bır şemsin vücudunu iddia etmek gibi, gülunç bir hamakattır.

Dördüncü Lem'a

Bir kitap el yazısıyla yazılırsa, yalnız bır adama ve bır kaleme ihtiyaç vardır. Fakat matbaada basılırsa, kalem ışini gören pek çok demir kalemler lâzımdır. Ve o demir harfleri yapmak için, ustalar ve alât ve edevat ve müretipler gibi, çok şeylere ihtiyaç olur

Kezalik, şu kitab-ı kâinatta yazılı satırlar, kelimeler ve harflerin bir Vahıd-i Ehad'in kalem-ı kudretiyle yazılmış olduğu cihete hükmeden adam, pek rahat ve kolay ve makul bir yola sulûk etmiş olur. Fakat, o yazıları, o harfleri tabiata ve esbaba isnat eden herifler, imtina ve muhalin en suubetlı ve çıkmaz bır yoluna zehap etmış olurlar. Çünkü, bu yola zehap edenler için, tek bir zîhayatın tab ve bastırılması için ekser kâinatın tab'ına lâzım olan teçhizat lâzımdır. Bu ise, vehmin kabul edemediği bir hurafedir.

Ve keza, toprağın, suyun, havanın her bir cüz'ünde, nebatat adedince manevî gızlı matbaalar lâzımdır ki, mahiyetleri ve cihazları mütehalif sayısız meyve ve çiçeklerin teşkilâtını yapabılsınler. Veyahut o nebatatı o kadar ziynet ve intizamlarıyla beraber yeşillendirmek için, o üç unsurun her bır cüz'unde butün ağaçların, meyvelerin ve çiçeklerin hassalannı, cihazlannı ve mizanlannı bilip yapabılecek bır kudret, bır ılım lâzımdır. Çünku, bu üç

alat: aletler, vasıtalar, aygıtlar
cihaz: aza, organ
cihet: yon.
cuz: kısım, parça
edevat: bır ışı yapmaya vasıta olan şeyler, aleder
ekser: pek çok.
esbap: sebepler, vasıtalar
hakikı: gerçek.
hamakat: ahmaklık, beyınsızlık budalalık
hassa: bır şeye mahsus olan ozellık, nıtelik
hurafe: manasız soz
hukmetme: hakım olma, emn altında tutma, karar verme, inanca varma
iddia: davaya kalkışma, dava etme
ilim: bılıp, marifet.
imtına: imkansızlık, olamayış
intızam: düzenlilik, duzgünluk.
ısnat: dayandırma, mal etme, bır şeyı bır kımseye alt gosterme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler.
kalem-ı kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması
keza: boylece, aynı şekilde
kezalik: keza, bu da oyle, boylece
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı
kudret: guc, kuvvet, iktıdar
lem'a: parıltı
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıteliği
makul: akıllıca hareket eden.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mızan: olçu, denge
muhal: imkansız
mürettip: tertip eden, duzenleyen, hazırlayan, sıraya koyan.
mutehalif: degişebilir, değişken
nebatat: bıtkıler
sabık: onceki, evvelki, geçmıştekı
suubet: guçluk, zorluk.
süluk: bır yola girme, bır yol tutma
şeffaf: saydam
şems: güneş.
tab: basma
tabiat: yaratılış ve yaşayışa dair konulan kanunlar, esaslar
teçhizat: teçhizler, donatmalar, cihazlandırmalar
temsil: benzetme, mısal getirme
teşkilât: yapışlar, kuruluşlar
unsur: madde, esas, kök.
Vahıd-i Ehad: bır olan ve bırlıgi her bir şeyde tecelli eden Allah.
vehim: zan, şuphe, yanlış ve esassız duşunce.
vucut: varlık.
zehap: bır fikre veya zanna kapılma
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
zîhayat: hayat sahıbı
ziynet: sus.

unsurun her bir cüz'ü, her bir nebatın teşkiline medar ve menşe olabilir. Evet, bir saksıdaki toprak, cihazlan ve şekillen ve sair sıfatlan muhalif olan herhangi bır nebatın tohumunu yeşillendirmeye kabiliyeti vardır. Binaenaleyh, ikinci yola zehap edenlerce, o küçük saksı içerisinde sayısız gizli makine ve fabrikaların vücudu lâzım gelir ki, hurafeciler dahi bundan utanıyorlar.

Beşinci Lem'a

Bir kitapta yazılı bir harf, yalnız bir cihetle kendisini gösterir ve kendisine delâlet eder. Fakat o harf, kâtibine çok cihetlerle delâlet eder ve nakkaşını tanıf eder.

Kezalık, *kitab-ı kâinatta mücessem olarak yazılan her bır kelime, kendı miktarınca kendını göstenrse de, pek çok cihetlerden munferiden ve müçtemian Sâniini gösterır, esmasını ızhar eder. Ve kendı evsafıyla, eşkâlıyle, nakışlarıyla âdeta Sâniini medih ıçin yazılmış bir kasidedır.* Buna binaen, meşhur Hebenneka gibi ahmaklaşan bır adam dahi Sâni-i Zülcelâl'in ınkârına gitmemek gerektir.

Altıncı Lem'a

Cenab-ı Hak, butun cüz ve cüz'ilerde sikke-i mahsusasını ve butun kull ve kullîlerde has hatemını vazettiğı gibi, aktâr-ı semavat ve arzı, hatem-i vahıdıyetle ve mecmu-ı kâinatı sıkke-ı ehadiyetle muhurlemıştır. Mezkûr

âdeta: sanki
aktar-ı semavat ve arz: gokler ın ve yeryuzunun her bır tarafı
binaen: den dolayı, bu sebepten
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzerine
cihaz: aza, organ
cihet: yon.
cuz: kısım, parça.
cüz'i: butune aıt olmayan ozel
delalet: delil olma, gosterme, alamet, işaret.
esma: ısımler, adlar
eşkâl: bıçımler, suretler, şekıller, tarzlar
evsaf: vasıflar, nıtelıkler, ozellıkler
hatem: mühür, damga
hatem-ı vahıdıyet: bırlık muhru, Cenab-ı Hakkın kâınatı kuşatan ısım ve sıfatlarının bırlığının muhru
Hebenneka: ahmaklığı ıle meşhur olmuş unlenmiş Yezıt adlı bır Arabın lâkabı.
hurafe: sonradan uydurulan soz, batıl ınanış.
inkar: Allah'ın varlıgına bırlıgıne ınanmama, kabul ve tasdik etmeme
izhar: gosterme, belırtme
kabiliyet: ısudat, yetenek.
kaside: ovgu maksadıyla yazılmış şıır ve bu şıırın nazım şekli
katıp: yazan, yazıcı
kezalık: keza, bu da oyle boylece
kitab-ı kainat: kainat kitabı
kull: bır şeyın tamamı.
küllî: umumî genel butun olan.
lem'a: parıltı
mecmu-ı kainat: kainaun butunu
medar: sebep, vesile
medih: ovmek.
menşe: esas, kaynak.
meşhur: şohretlı, unlu, herkesın bıldıgı
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
muhalif: zıt, karşıt.
mucessem: tecessum etmiş, cısımlenmiş
muçtemian: toplu olarak, topluca, hepsi bırden
munferiden: ayrı ayrı, bırer bırer
nakış: işleme, süsleme
nakkaş: nakış ışı yapan, nakış ış leyen kımse
nebat: topraktan bıten, yetişen her turlu şey, bıtkı.
sair: dıger, başka, otekı
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
Sani-i Zülcelal: sonsuz buyukluk sahıbı ve her şeyı sanatla yaratan Allah
sikke-i ehadiyet: Allah ın ısımlerıne mazhar olmakla degerlı kıldıgı her bır şeyde bırlıgının tecellı etmesı manasındakı sıfatını gosteren hususı işaret, alâmet, damga, muhur
sikke-i mahsusa: ozel, kendıne has ışaret, sıkke
tanif: bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma.
teşkil: vucut verme, şekıllendırme.
unsur: madde, esas, kok.
vazetme: koyma, yerleştırme
zehap: bir fikre veya zanna kapılma

sikke ve hatemlerden, meselâ فَانْظُرْ اِلٰى آثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِ الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ[1] ayetinin işaret ettiği ihya ve nefh-ı ruh keyfiyetindeki hatem-i İlâhîye bakınız ki, pek çok garip garip haşirleri, acip acıp neşirlen goresınız!

Evet, bılhassa arzın ihyasında, her sene üç yüz binden fazla saha-ı vücuda getirilen mahlûkatın nevilerinde haşir ve neşirler vardır. Lâkın, bilinmez bir hikmete binaen, şu haşir ve neşırlerin ekserîsinde, iade edilen emsal aralanndaki mısliyet o kadar ayniyete kariptir ki, hemen hemen, dırilen evvelkinin ne aynı ve ne gayndir denilebilir. Her ne ise, mısliyet, ayniyet mevzuubahis değildır. Her nasıl olursa olsun, o haşir neşırler beşerin suhulet-i haşrine delâlet ettikleri gibi, beşerin haşrine birer mısal ve bırer örnek olabilirler.

Işte, bırbirine muhalif, nihayet derecede kanşık olan o enva-ı kesîreyi kemal-i imtiyazla ihya etmek ve hatasız, haltsız, galatsız olarak mümtazâne iade etmek, nihayetsiz bir kudrete ve muhit bir ilme sahip olan Zat-ı Zülcelâl'in hatem-i has ve sikke-i mahsusasıdır.

Ve keza, sath-ı arz sahifesinde kusursuz, noksansız, sehıvsız, kemal-i intızamla üç yüz binden fazla rısalelen yazmak, öyle bir Zatın sikke-i mahsusasıdır ki, her şeyin ıç yüzu, her şeyin kılıdı onun elindedır. Ve hıçbır şey onun teveccühünü başkasından çevirip kendisine hasredemez.

1 Şımdı bak Allah ın rahmet eserlerine Yeryüzünü olumunun ardından nasıl dirıltıyor Bunu yapan elbette olulen de öyle dirıltecektır O her şeye hakkıyla kadırdır (Rum Suresi 50)

acıp tuhaf hayrette bırakan
arz yer dünya
ayet Kur ân ın her bır cumlesi
aynıyet bır şey veya şahsın aynı veya kendısi olması bır oluş aynılık, özdeşlik.
beşer insan, insanlık.
bılhassa özellıkle
bınaen den dolayı bu sebepten
delalet delil olma gosterme alamet ışaret
ekseri çogu kısmı
emsal ornekler benzerler
enva-ı kesıre çok çeşıtler çok nevıler
evvel once
galat yanılma yanlışa duşme
garip tuhaf şaşılacak
gayr başka
halt karıştırma hata etme
hasr yalnız bır şeye veya kışıye mahsus kılma
haşir kıyametten sonra butun insanlann dırıltılerek bır yere toplanmaları
hatem muhur damga
hatem-ı has has ozel muhur
hatem-ı İlâhî Cenab-ı Hakkın muhru.
hıkmet Ilahî gaye yuksek bılgi fayda
iade gen verme
ihya canlandırma dırıltme hayat verme
karip yakın
kemal-ı imtıyaz tam imtıyaz özellık hususılık
kemal-ı intızam intızamın mukemmel oluşu tam ve eksıksiz duzen
keyfiyet bır şeyin nasıl oldugu hal durum ıç yuz
keza boylece aynı şeklıde
kudret guç kuvvet, ıktıdar
mahlûkat yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
mesela omegın
mevzuubahis kendısinden bahsedilen bahıs konusu
mısal ornek.
mısliyet benzeri ve mıslı olmak benzerlik.
muhalif zıt, karşıt.
muhit ihata eden kuşatıcı
mumtazâne ayırarak, ayncalıklı kılarak.
nefh-i ruh ruhun uflenmesi.
neşir dagıtma yayma saçma serpme
nevi çeşıt, tur
nihayet son
nihayetsiz sonsuz sınırsız
saha-ı vücut vucut sahası varlık alanı beden
sath-ı arz yeryuzu rûy-ı zemın
sehıv hata yanlışlık
sikke alamet, nişan turra
sikke-i mahsusa ozel kendıne has ışaret, sikke.
suhulet-ı haşır kıyametten sonra canlılann toplanıp bır araya getirılmesının kolay olması
teveccüh yonelme sevgı ılgı
zat azamet ve ululuk sahıbı olan
Zat-ı Zülcelâl sonsuz buyukluk ve haşmet sahibi olan zat Allah.

Hülâsa: Sath-ı arzda, altı ay zarfında, beşerin haşrini temsil eden o sayısız haşir ve neşirlerde görünen rububiyetin o tasarruf-i azîminde pek yüksek, büyük ve ince nakışlı bir hatemi vardır. Mahlûkatın icadında görünen şu intizamlar, sühuletler, sür'atler, imtiyazlar hep o hatemin parıltısından meydana geliyorlar. Evet, her bahar mevsiminde pek hakîmâne, basîrâne, kerîmâne faalıyetler başlar ve harikulâde sanatlar yapılır. Ve bütün bu ameliyat, kemal-i sür'atle, sühuletle, muntazaman cereyan etmekte olduğu görünür.

İşte bu harikulâde faalıyetler öyle bır Zatın hatemidır ki, hiçbir mekânda olmadığı hâlde, her mekânda ilım ve kudretiyle hâzır ve nazırdır.

Yedinci Lem'a

Bakınız: *Aktâr-ı semavat ve arz sahifeleri üstünde hatem-i ehadiyet göründuğü gibi, kâinatın he'yet-i mecmuasının büyük sahifesi üzerinde de pek vazıh bir surette hatem-i tevhid görünmektedir.*

Evet, bu âlem pek muhteşem bir saray veya muntazam bir fabrika veya mükemmel bir şehırdır. Bu fabrika-i kâinatın eczası, efradı ve envaı, alât ve edevatı arasında hakîmâne bır muarefe ve tanışmak ve dostâne bır mükâleme ve konuşmak ve pek kerîmâne bir muavenet ve yardımlaşmak vardır kı, kemal-i sur'atle pek uzun mesafelerden birbirinin savtını işitir ve ihtiyacını görür gibi derhal ımdadına yetışır, ihtıyacını defeder.

aktâr-ı semavat ve arz: göklerin ve yeryüzünün her bir tarafı.
alat: aletler, vasıtalar, aygıtlar.
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
ameliyat: işler, faalıyetler, uygulamalar.
basırâne: görerek, iç yüzünü görür şekilde.
beşer: insan, insanlık.
cereyan: olma, meydana gelme.
def: mânı olma, kovma, ortadan kaldırma.
dostâne: dostlukla, dostça.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
edevat: bir işi yapmaya vasıta olan şeyler, aletler.
efrat: fertler.
envaı: çeşitler, türler, nevler.
fabrika-ı kainat: kainat fabrikası, her nimeti pak, temiz ve kusursuz çıkaran kainat fabrikası.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
harikulâde: olağanüstü.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah ın ölüleri dirıltıp mahşere çıkarması.
hatem: mühür, damga.
hatem-i ehadiyet: ehadiyet mührü. Allah ın birliğini gösteren mühür.
hatem-i tevhid: birlik mührü. Allah ın bir olduğunu gösteren mühür.
hâzır: hazır, görünen, göz önünde olan.
hey'et-i mecmua: genel yapı, şekil, bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
hülâsa: kısaca, sözün kısası.
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme.
ilım: bilgi, marifet.
ımdat: yardım.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kemal-i sür'at: tam sür'at, mükemmel hız.
kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar.
lem'a: parıltı.
mahlûkat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar.
mesafe: uzaklık, ara.
muarefe: karşılıklı görüşme, tanışma, birbirini bilip tanıma.
muavenet: yardım.
muhteşem: haşmetli, yüce.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
muntazaman: düzgün, düzenli ve devamlı olarak.
mükâleme: konuşma.
nakış: işleme, süsleme.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpme.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sath-ı arz: yeryüzü, rüy-ı zemin.
savt: ses, seda.
suret: biçim, şekil, tarz.
sühulet: kolaylık.
sür'at: çabuk olma, hızlılık.
tasarruf-i azîm: büyük tasarruf, her şeyi istediği gibi idare etme.
temsil: benzetme, misal getirme.
vazıh: açık, aşikâr, kolay anlaşılır.
zarfında: süresince.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.

Evet, semadaki ecram ve yıldızlann bırbırine ve arza verdikleri ziya, hararet, bilhassa arza yaptıklan sair yardımlarını görüyorsunuz. Ve keza, bulutla arz arasında cereyan eden su alışverişine bakınız ki, arz, suyu buhar şeklinde buluta veriyor, bulut da kendi fabrikalannda lâzım gelen ameliyatı yaptıktan sonra buz, kar, yağmur şeklinde iade ediyor. Sanki o camıt cırımler, lısan-ı hâlleriyle telsiz telgraf gibı birbirıyle konuşur ve yekdiğerine arz-ı ihtıyaç edıyorlar. Bılhassa bütün o ecram âdeta el ele vermış gıbi, kemal-i ciddıyetle zevi'l-hayata lâzım olan şeylen tedarik etmek hızmetınde sa'y edıyorlar ve bir Mudebbır'in emrıne bağlı olup bir gayeye teveccüh edıyorlar.

Evet, şu teavun kanununa ıttıbaen, şems, kamer, gece ve gündüz, yaz ve kış taraflarından yapılan yardımlar sayesınde, şu hayvanlann erzakını yetıştıren nebatat ızn-i İlâhî ile meydana gelir. Hayvanat da emr-i Rabbanî ile beşerın ıhtıyacatını yerine getırır. Bal ansıyla ıpek böceğınınin insanlara yaptıklan yardımlar, bu davayı ispat eder.

Evet, bu gıbi eşya-ı camıdenin yekdığerıne yaptıklan şu yardımlar, pek aşikâr bir delıldır ki, onlar kerîm bir Mudebbır'in hademesi ve amelesi olup Onun emrıyle, ızniyle iş görürler.

Sekizinci Lem'a

Gıda olarak mahlûkata, bılhassa hayvanata taksım edılen nzıklara dikkat lâzımdır ki, bu rızık vakt-i muayyenınde yetışır, vakt-ı ıhtıyaçta sevk edılır. Ve derece-ı ıhtıyaç

adeta: sanki
amele: işçi, ırgat.
amelıyat: operasyon
arz: yer, dunya.
arz-ı ıhtıyaç: ihtıyacını bıldırme
aşıkar: açık, belli, meydanda
beşer: insan, insanlık.
bılhassa: ozellıkle
camıt: ruhsuz, cansız.
cereyan: olma, meydana gelme
cırım: cansız cisim
dava: ıddıa
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
derece-i ihtıyaç: ihtıyaç nıspetı, ıhtıyaç derecesı
ecram: kütleler, cansız cısımler, gezegenler
emr-i Rabbanî: Allah'a aıt olan emır, ış
erzak: yıyecek, ıçecek, azıklar
eşya-ı camide: cansız şeyler, cısımler
hademe: hızmetçıler, hızmet gorenler, hadımler
hararet: sıcaklık
hayvanat: hayvanlar
iade: geri verme
ihtıyacat: ihtıyaçlar, luzumlu olan şeyler
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme
ittıbaen: ittıba ederek, tâbi olarak, uyarak.
ızn-ı İlâhî: Allah'ın ızını
kamer: ay
kanun: yasa.
kemal-i ciddıyet: cıddıyetın son derecesı, tam bır cıddıyet.
kerım: ihsan ve ıkramı bol olan Allah
keza: böylece, aynı şekılde
lem'a: parıltı
lısan-ı hal: hâl dıl, bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mudebbır: tedbır alan, her ışı onceden dusunup ona gore ayarlayan, plânla ıdare eden
nebatat: bıtkıler
rızık: Allah'ın lutuf ve ıhsan ettıgı nımetler
sair: dıger, başka, otekı
sa'y: ış, çalışma, çabalama
sema: gokyuzu, gok
sevk: ulaştırma, yoneltme
şems: gunes
taksım: bolme, paylaştırma
teavün: yardımlaşma, bırbırıne yardım etme
tedarik: sağlama, temın etme, karşılama
teveccüh: yonelme, sevgı, ılgı
vakt-i ıhtıyaç: ıhtıyaç zamanı
vakt-i muayyen: belırlı bır vakıt.
yekdıger: bır dıger
zevi'l-hayat: hayat sahıplerı, canlılar
zıya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

nispetinde yapılan sevkıyatta büyük bir intizam vardır. İşte bu umumî rızık hakkında görünen geniş ve muntazam rahmet ve ınayetler, ancak her şeyin mürebbîsi ve her şeyin müdebbiri ve her şey yed-i teshirinde bulunan bir Zatın hatem-i hassı olabilir.

Dokuzuncu Lem'a

Bakınız, âlem-i arz ve bütün cüz'iyat üstünde hatem-ı ehadıyet bulunduğu gibi, dağınık neviler ve muhıt unsurlar üstünde de aynen o hatem-i ehadiyet bulunur.

Evet, bir tarlaya tohum ekilmesinden anlaşılıyor ki, o tarla tohum sahibinin mülküdür. Ve o tohum da, o tarla sahibinin malıdır. Yani, o buna, bu da ona şahadet ediyorlar.

Kezalık, kâinattaki masnuat, tohum gibidir. Âlem ve anasır da tarla gibidir. Her ikı tarafın lisan-ı hâlleriyle ettikleri şahadete göre, masnuatıyla âlem-i anasır, yani tohum ıle tarla ve muhıt ile muhat, hep bır Sâni-i Vahıd'ın yed-i tasarrufundadır. Demek edna bir mahlûka yapılan tasarruf-i hakikî ve zayıf bir mevcuda edilen tevcıh-i rububiyet, âlem ve anasır kabza-i tasarrufunda bulunan Zata mahsus olduğu gibi, herhangı bir unsurun da tedvir ve tedbiri, bütün hayvanat ve nebatatı kabza-i rububıyetinde tutup terbıye eden aynen o Zata mahsustur. İşte, hatem-i tevhid dediğimiz budur.

Eğer bir şeye temellük etmeye niyetin varsa, meydana çık, kendini tecrube et, bak ne söyluyorlar: En cuz'î bır

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
âlem-i anasır: unsurlar âlemi (toprak, hava, su, ateş)
âlem-i arz: dünya âlemi
anasır: unsurlar, esaslar
cüz'i: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
hatem-i ehadıyet: ehadıyet muhru, Allah'ın birliğini gösteren muhür
hatem-i has: has, özel muhur
hatem-ı tevhıd: birlik muhru, Allah'ın bir olduğunu gösteren muhur
hayvanat: hayvanlar
ınayet: yardım, ihsan, lütuf
İntizam: düzenlilik, düzgünlük
kabza-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, sevk ve ıdare elli
kabza-i tasarruf: idare elı, tasarrufu altında olma
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kezalık: keza, bu da, öyle, böylece.
lem'a: parıltı
lisan-ı hal: hal dlli, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
muhat: ihata edılmış, kuşatılmış, etrafı çevrılmış
muhit: ihata eden, etrafını çevıren, kuşatan, saran
muntazam: nızamlı, intizamlı, düzenlı ve düzgün bıçımde
mudebbir: tedbir alan, her ışı onceden düşunup ona gore ayarlıa yan, plânla ıdare eden
mürebbi: terbiye eden, terbiye veren, yetıştıren
nebatat: bitkiler
nevi: çeşıt, tur
nispet: oran, olçü
rahmet: şefkat, merhamet, bağış, lama ve esırgeyıcılık.
rızık: yıyecek, içecek şey, azık.
Sani-i Vahit: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sevkıyat: sevk ışı, gönderme ışl
şahadet: şahıt olma, şahıtlik, açık alamet, ışaret.
tasarruf-ı hakikî: her şeyin üzerinde gerçek tasarruf sahıbı olan ve onu istedıgı gıbı ıdare eden
tedbir: ıdare etme, çekıp çevırme
tedvir: çekıp çevırme, ıdare etme
temellük: sahıplenme, kendine mal etme.
terbiye: besleyıp buyutme, yetıştırme
tevcıh-i rububiyet: terbiye, sevk ve ıdare edicılıgın yonelmesi
umumi: herkesle ılgılı, genel
unsur: madde, esas, kok
yed-i tasarruf: tasarruf elı, sahip olma, sahıplık.
yed-i teshir: boyun eğdıren, ıtaat ettıren el
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan

fert, "Ancak nev'imi yaratan beni yaratabilir" diyor. Çünkü efrat arasında misliyet vardır. Ve arzın her tarafında dağınık bir surette bulunan en küçük bir nevi, "Beni yaratabilen ancak arzı yaratandır" söylüyor. Arza bak, ne söylüyor: Sema ile aralarında alışverişi bulunduğu için, "Beni halk edebilen, ancak mecmu-ı kâinatı halk eden Zattır" diyor. Çünkü aralarında tesanüt vardır.

Onuncu Lem'a

Arkadaş!

Hayat ve ihya ve zevi'l-hayatla her bir cüz ve cüz'îye ve her bir küll ve küllîye ve kâinatın hey'et-i mecmuasına darp edilen tevhıd hatemlerinden bir kısım misalleri, mezkûr beyanattan anlaşıldı. Şimdi dinle, enva ve külliyat üstüne vazedilen vahdaniyet sıkkelerinden bir taneyi zikredeceğiz. Şöyle ki:

Tek bir semere ile semeredar şecerenin yaratılışlarındakı suubet ve sühulet birdir. Çünkü ikisi de bir merkeze bakar, bir kanuna bağlıdır, terbiye ve keyfiyetleri birdir. Malûmdur ki, merkezin ittihadı, kanunun vahdeti, terbiyenin vahdanıyeti sayesinde kulfet, meşakkat, masraf azalır ve öyle bir kolaylık hâsıl olur ki, pek çok semereleri olan bır ağaç yed-i vahıde, tek bır semerenın yapılışı da eyadi-i kesîreye tevdi edildiği zaman, her iki tarafın yapılışlan suhuletçe bir olur ve aralarında yaratılışça fark yoktur. Çok adamlar tarafından yapılan bir semerenin terbiyesı ıçın lâzım olan cıhazat ve alât ve edevat vesaıre, bır

alat: aletler vasıtalar aygıtlar
arz: yer dünya
beyanat: açıklamalar ızahlar
cihazat: cihazlar kendilerme ıhtıyaç duyulan maddî manevî aletler
cuz: kısım parça
cüz'î: kuçuk, az butune aıt olmayan ozel
darp edilme: vurulma basılma
edevat: bır ışı yapmaya vasıta olan şeyler aletler
efrat: fertler
enva: çeşitler turler neviler
eyadı-ı kesıre: çok eller, birden çok el
fert: birey
halk: yaratma yoktan var etme
hasıl: meydana gelme ortaya çıkma
hatemi: mühür damga
hey'et-i mecmua: genel yapı, şekil bır şeyın tefernuatına ve cüzlerine bakılmaksızın butununun gösterdiği hal ve manzara
ıhya: canlandırma dınlıtme hayat verme
ittıhat: birleşme birlik oluşturma.
kaınat: evren yaratılmış olan şeylenn tamamı butun alemler.
kanun: yasa
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hal durum ıç yuz
külfet: zahmet sıkıntı
kull: butun
kulli: umumî genel butun olan.
küllıyat: bır şeyın butunu bır şeyın tamamı hepsi
lem'a: parıltı
malum: bilinen bilinir olan.
mecmu-ı kaınat: kâinatın butunu
meşakkat: zahmet, sıkıntı guçluk zorluk.
mezkûr: zıkredılen adı geçen anılan
misal: omek.
misliyet: benzeri ve mıslı olmak benzerlik.
nevi: çeşıt tur
sema: gökyüzu gök.
semere: meyve guzel netice.
semeredar: meyveli faydalı neticeler veren
sıkke: alâmet, nışan turra
suret: bıçım şekil tarz
suubet: guçluk zorluk
suhulet: kolaylık.
şecere: ağaç.
terbiye: besleyip büyütme yetıştırme.
tesanut: dayanışma birbınne dayanma ve destek olma
tevdi: emanet etme teslım etme.
tevhid: Allah ın bir olduğuna ınanma birleme.
vahdaniyet: Allah ın bırlıgi ve varlıgı Allah ın bır olusu.
vahdet: bir ve tek olma
vazedılme: konulma yerleştırıme
vesaıre: ve başkaları bunun gıbilen
yed-ı vahıt: tek bır el
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan
zevi'l-hayat: hayat sahıpleri canlılar
zikretmek: anmak, bildırmek.

adam tarafından yapılan semeredar şecerenin terbiye ve yapılması için de aynen o kadar malzeme lâzımdır. Yalnız keyfiyetçe fark olabilir.

Meselâ, bir ordu askere yapılan elbise tedariki için ne kadar alât, edevat ve makine lâzımdır, bir neferin elbisesi için de o kadar alât ve edevat lâzımdır. Ve keza, bir kitabın bin nüshasıyla bir nüshasının ücreti, matbaaca birdir. Bazen de tek bir nüshanın tab'ı, daha fazla bir ücrete tâbi tutulur. Buna kıyasen, bir matbaayı bırakıp çok matbaalara başvurulursa, bir kaç kat fazla ücretlerin verilmesi lâzım gelir.

Evet, kesret vahdete ısnat edilmediği takdirde, vahdeti kesrete isnat etmek mecburiyeti hâsıl olur. Demek, dağınık bir nev'in icadındaki sühulet-i harika, vahdet ve tevhid sırrına bağlıdır.

On Birinci Lem'a

Arkadaş!

Bir nev'in efradı arasındaki tevafuk ve bir cinsin envaı arasında aza-i esasiyede bulunan müşabehet, sikkenin ittihadına, kalemin vahdetine delâlet ettiklerinden anlaşılıyor ki, bütün mütevafık ve müteşabihler, yani birbirine benzeyen çokluk, bir Zat-ı Vahıd'in eser-i sanatıdır.

Kezalık, inşa ve icatlarda görünen şu sühulet-ı mutlaka, bütün mevcudatın bir Sâni-i Vahid'in eseri olduğunu, vücup derecesinde ıstılzam ediyor. Aksi hâlde, suubet,

alât: aletler, vasıtalar, aygıtlar
aza-ı esasiye: varlığı gerekli temel organlar
cins: canlı çeşidi
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
edevat: bir işi yapmaya vasıta olan şeyler, aleder
efrat: fertler
envaı: çeşitler, türler, neviler
eser-i sanat: sanat eseri, sanat değeri olan eser
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
inşa: vücuda getirme, yaratma
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
ıstılzam: gerektirme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kesret: çokluk.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalık: keza, bu da, öyle, böylece
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak
lem'a: parıltı.
mecburiyet: mecbur olma, zaruriilik durumu, zorunluluk.
mesela: örneğin
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
müşabehet: benzeme, benzeyiş
müteşabih: birbirlerinden ayırt edilemeyecek tarzda nitelik bakımından birbirine benzeyen
mütevafık: birbirine uygun olan, denk bulunan
nefer: asker, er
nevi: çeşit, tür
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Sâni-i Vahıd: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
semeredar: meyveli, faydalı neticeler veren
sır: gizli hakikat.
sikke: alâmet, nişan, damga
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet-i harika: olağanüstü kolaylık.
sühulet-ı mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık
şecere: ağaç
tab: basma
tâbi: bir şeye uyan
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
terbiye: bakma, yetiştirme, eğitme, sevk ve idare etme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vahdet: birlik ve tekik.
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gerekiilik
Zat-ı Vahıd: tek ve benzersiz olan Allah.

güçlük öyle bir derece-i imtina ve muhaliyete çıkacaktır ki, o cins ve nevilerin ademden vücuda çıkmalarına bir set çekilmiş olur.

Binaenaleyh, Cenab-ı Hakkın zatında şerik olmadığı gibi (çünkü intizam bozulur, âlem fesada gider), fiilinde de şerikı yoktur. Çünku, suubetten, güçlukten dolayı âlemin ademden çıkmamasına sebep olur.

On İkinci Lem'a

Arkadaş!

Hayat Hâlık'ın ehadiyetine burhan olduğu gibi, mevt de devam ve bekasına bir delildir.

Evet, nasıl akan nehirlerin, dalgalanan denizlerin kabarcıklan ve yeryüzünde bulunan sair şeffaflar, şemsin ziya ve timsallerini göstermekle şemsin vücuduna şahadet ettikleri gibi, o kabarcık gibi şeffaflar ölüp sondükten sonra, yerlerine müteselsilen gelip geçen emsalleri, yine şemsin ziya ve timsallerini gösterdiklerinden, şemsin devam ve bekasına ve bütün o şuaat, celevat ve timsallerin bır şems-i vahidın eseri olduklanna şahadet ediyorlar. İşte o şeffaflar, vücutlanyla şemsın vücuduna ve ademlen ve ölümleriyle de şemsin devam ve bekasına delâlet ediyorlar.

Kezalik, mevcudat vücuduyla Vacibü'l-Vücud'un vücub-ı vucuduna ve olum ve zevalıyle teceddudî bır

adem: yokluk, hiçlik.
âlem: dünya, cihan, butun yaratılmışlar
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
binaenaleyh: bundan dolayı, bu nun uzenne.
burhan: delil, ispat, huccet.
celevat: cilveler, güzel görünuşler, tecelliler
cins: canlı grubu
delalet: delil olma, gosterme, alamet, ışaret.
delil: bır davayı ispata yarayan şey, burhan
derece-ı imtına: ımkansızlık derecesi
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, gorunmesi
emsal: ornekler, benzerler
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
fiil: iş, hareket.
Halık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
intızam: düzenlilik, duzgunluk
kezalık: keza, bu da öyle, boylece
lem a: parıltı
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mevt: olum
muhaliyet: ımkansızlık, ımkansız oluş
müteselsilen: birbırının peşı sıra, zıncırleme olarak.
nevi: çeşit, tür
sair: dıger, başka, öteki.
set: mânı, perde, engel
suubet: güçluk, zorluk
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret.
şeffaf: saydam
şems: gunes
şems-ı vahıt: tek gunes.
şerik: ortak.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar
teceddudi: yenılenmeyle, yenılenişle ılgılı.
timsal: ornek, numune
Vacibü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı degil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vücub-ı vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkânsız olmak, varlıgı zarurî ve vacıp olmak
vücut: var olma, varlık.
zat: kendı, asıl, oz.
zeval: sona erme, yok olma, olme
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

teselsülle yerlerine gelen emsali, Sâniin ezelî ve ebedî vahidiyetine şahadet ediyorlar.

Evet, leyl ve neharın ihtilâfı, fusûl-i erbaanın tahavvülü ve unsurların tebeddülü hengâmlarında meydana çıkan şu güzel mevcudat ve bu lâtif masnuatta devamla cereyan eden mübadele ve devrüteslim muamelesi kat'î bir şahadetle, sermedî, âlî, daimü't-tecellî bir Sahib-i Cemal'in vücuduna ve bekasına ve vahdetine şahadet eden kat'î bir burhandır.

Ve keza, senevî inkılâplarda müsebbebatla esbabın birlikte ölüm ve zevali ve sonradan ikisinin yine birlikte iadelen, esbabın da müsebbebat gibi âciz masnu ve mahlûklardan olduğuna delâlet ettiği gibi, bu masnuat ve mevcudatın bir Zat-ı Vahid'in muteceddit bir sanatı olduğuna da şahadet eder

On Üçüncü Lem'a

Arkadaş!

Zerrelerden tut seyyarelere kadar ve nakışlardan şemslere varıncaya kadar her şey zatında, hakikatinde sabit olan acz ve fakrın lisan-ı hâliyle, Sâniin vücub-i vücudunu ilân eder.

Ve keza, acziyle beraber, nizam-ı umumînin bozulmaması için, hamil bulunduğu acip ve muhim vazifeler cihetiyle Sâniin vahdetine delâlet eder. Binaenaleyh, Sâniin vacip ve vahit olduğuna her şeyde iki şahit olduğu gibi,

acip: ruhaf hayrette bırakan
âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ali: yüce, yüksek, ulu
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
burhan: delil, ispat, hüccet.
cereyan: olma, meydana gelme
cihet: yön
daimü't-tecellî: tecellinin sürekliliği, daima kendisini gösteren, aralıksız tecelli eden.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
devrüteslim: başkasına aktarma ve emanet edip bırakma
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
emsal: örnekler, benzerler
esbap: sebepler, vasıtalar
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fusûl-ı erbaa: dört mevsim
hakikat: gerçek, asıl, esas
hamil: yüklü, yüklenmiş
hengam: zaman, sıra
iade: eski haline getirme, geri döndürme, geri çevirme
ihtilaf: farklı olma, ayrı oluş
ilan: yayma, duyurma, bildirme
inkılâp: bir hâlden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
kat'ı: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan
keza: böylece, aynı şekilde
latif: tatlı, şirin
lem'a: parıltı
leyl: gece.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
muamele: davranma, davranış.
mübadele: değiş-tokuş, karşılıklı olarak değiştirme.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müsebbebat: bir sebeple olanlar, sebeple meydana çıkanlar, netiçeler
müteceddit: teceddut eden, yenilenen, yenileşen
nakış: işleme, süsleme
nehar: gündüz
nizam-ı umumî: her şeyi ve her kesi içine alan nizam, herkesi ilgilendiren düzen, her tarafı kaplayan ölçü ve düzen.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
Sahib-i Cemal: sonsuz güzellik sahibi olan Allah
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
senevi: senelik, yıllık.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
seyyare: gezegen
şahadet: şahit olma, şahıtlık, açık alamet, işaret
şems: güneş
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma
tebeddul: başkalaşma, değişme
teselsul: zincirleme, silsile halinde birbirini takip etme
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her biri.
vacip: varlığı zorunlu olmak
vahdet: birlik ve teklik.
vahit: zatında ve sifatlarında tek ve yegâne olmak.
vahidiyet: Cenab-ı Hakkın isim ve sifatlarının birliği ve kainatı kuşatması.
vazife: görev
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zaruri ve vacip olmak.
zat: kendi, asıl, öz
Zat-ı Vahit: tek ve benzersiz olan Allah
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zeval: sona erme, yok olma, ölme.

Hâlık'ın ehad ve samed olduğuna da her bir zîhayatta iki ayet vardır. (HAŞİYE)

On Dördüncü Lem'a

Arkadaş!

Mevcudat Cenab-ı Hakkın vücub-i vücut ve vahdetine şahadet ettiği gibi, celâlî, cemalî, kemalî olan cemî sıfâtına da delâlet etmekle, Hâlık'ın zatında naks ve kusur olmadığını ve şuunatında, sıfâtında ve esmasında ve ef'alinde de naks ve kusur bulunmadığını ilân ediyor. *Zira, eserin kemali bilmuşahede fiilin kemaline, fiilin kemali bilbedahe ismin kemaline, ismin kemali bizzarure sıfatın kemaline, sıfatın kemali hads-i yakın ile şuunatın kemaline delâlet eder. Şe'nin kemali ise, hakkalyakin bir surette zatın kemalini gösterir.*

Binaenaleyh, bir kasrın ve bir sarayın nukuş ve tezyinatındaki mükemmeliyet, sânî ve mühendisin yaptıkları o nakışlar üstünde ve tezyinat altında görünen ef'alin mükemmeliyetine delâlet eder. Ef'alin mükemmeliyeti dahi, o sânîin taktığı isim ve lâkapların mükemmeliyetini gösterir. Esmanın mükemmeliyeti, sıfâtın mükemmeliyetine delâlet eder. Sıfâtın mükemmeliyeti, şuunatın

HAŞİYE: ***İhtar:*** Kâinatın eczasından her bir cüz'ün elli beş lisanla Vahid-i Ehad ve Vacibü'l-Vücud'u ilân etmekte olduğunu, Kur'ân'ın fey'zinden fehmedip, icmalen *Katre* namındaki eserimde beyan etmişimdir. Arzu eden oraya müracaat etsin.

ayet: delil
beyan: açıklama, bildirme, izah
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen
celâlî: Cenab-ı Hakkın haşmet, büyüklük ve kahrını gösteren, Allah'ın Celal ismine ait olan
cemalî: Allah'ın lütuf ve ihsanı ile tecelli ettiği isme ait.
cemî: toplu, bütün
cüz': kısım, parça.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ef'al: fiiller, işler
Ehad: zatı tek olan Allah
esma: adlar, isimler
fehim: anlama, anlayış, kavrayış
feyz: bolluk, bereket, ilim, irfan, manevî gıda
fiil: iş, hareket.
hads-i yakın: şüphe edilmeyecek derecede kesin ve doğru bir şekilde anlama, kavrama
hakkalyakın: marifet mertebesinin en yüksekî, bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak bilgimde kesin olarak bilme.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
haşiye: dipnot.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
İlân: yayma, duyurma, bildirme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kasır: saray, köşk.
Katre: Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eserin içinde yer alan bir risale
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kemalî: mükemmellikle ilgili
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
kusur: eksiklik, noksan, özür
lâkap: unvan
lem'a: parıltı
lisan: dil
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mükemmeliyet: mükemmellik, kusursuzluk, eksiksizlik.
muracaat: başvurma, danışma
nakış: işleme, süsleme
naks: noksan, eksiklik.
nam: ad
nukuş: nakışlar, resimler
Samed: Cenab-ı Hakkın "Her şey kendisine muhtaç olduğu halde kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan" manasında kı ismi
sânî: sanat eseri meydana getiren
sıfât: vasıflar, nitelikler
suret: biçim, şekil, tarz
şahadet: şahit olma, şahıdlık, açık alamet, işaret.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler
tezyinat: süsler, süslemeler
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdet: bir ve tek olma
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak
zat: kendi, asıl, öz.
zîhayat: hayat sahibi

mükemmeliyetini tasrih eder. Şuunatın mükemmeliyeti dahi, o nakkaşın mükemmeliyet-i zatına delâlet eder.

Kezalık, kâinatta görünen âsârın kemali, hadsî bir müşahede ile, ef'alin mükemmeliyetine, ef'alin kemali de failin kemal-ı esmasına, esmanın kemali sıfâtın kemaline, sıfâtın kemali şuunat-ı zatiyenin kemaline, şuunatın kemali Zat-ı Zülcelâl'ın kemaline delâlet eder.

asar: eserler
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
ef'al: fiiller, işler
esma: adlar, isimler
fail: fili işleyen, yapan, tesir eden
hadsî: sezgiye dayalı
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kemal-i esma: isimlerin mükemmelliği
kezalık: keza, bu da, öyle, böylece
mükemmeliyet: mükemmellik, kusursuzluk, eksiksizlik
mükemmeliyet-i zat: zatın mükemmelliği, kişinin kendisinin mükemmelliği
müşahede: gözlem
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse
sıfat: vasıflar, nitelikler
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler
şuunat-ı zatiye: Allah'ın zatına has işleri ve emir dairesine ait kanunları
tasrih: açıkça ifade ederek, şüphe ve tereddütleri silme
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah

Reşhalar

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Tembih

Hâlık-ı Âlem'i bize tarif ve ilân eden delîller ve burhanlar, lâyuad ve lâyuhsadır. O delîllerin en büyükleri üçtür.

- **Birincisi:** Bazı âyetlerini gördüğün, işittiğin şu kitab-ı kebîr-i kâinattır.
- **İkincisi:** Bu kitabın âyetü'l-kubrası ve divan-ı nübüvvetin hatemi ve kunuz-ı mahfiyenin miftahı olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır.
- **Üçüncüsü:** Kitab-ı âlemin tefsiri ve mahlûkata karşı Allah'ın hüccetî olan Kur'ân'dır.

Şimdi birkaç reşha zımnında ikinci bürhanı tarîften sonra sözlerini dinleyeceğiz.

Birinci Reşha

Arkadaş!

Hâlık'ımızı tarif eden, pek büyük bir şahsiyet-i manevîyeye malik, bürhan-ı natık dediğimiz, "Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm kimdir?" diye yapılan suale cevaben deriz ki:

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun.
ayet: Allah'ın varlığına delâlet eden şey.
ayetü l-kubra: en büyük delîl, en büyük âyet.
bürhan: delîl, ispat, hüccet.
bürhan-ı natık: konuşan delîl, Allah'ın varlığını ispat eden Hz. Muhammed (asm).
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
divan-ı nübüvvet: peygamber meclisi.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
Hâlık-ı Âlem: âlemin yaratıcısı, bütün âlemi yaratan Allah.
hatem: muhur, damga.
hüccet: delîl.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
kitab-ı âlem: âlem kitabı, bir kitap huviyetinde olan âlem-i kâinat.
kitab-ı kebîr-i kâinat: büyük kâinat kitabı.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
künuz-ı mahfiye: gizli saklı hazineler.
lâyüad: sayısız, pek çok.
lâyühsa: sayısız, hesaba gelmez, pek çok.
mahlûkat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar.
mâlik: sahip.
miftah: açan alet, anahtar.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahmân: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nizâmlandıran Allah.
reşha: sızıntı, damla.
sual: soru.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tefsir: açıklama, izah.
tembih: uyarma, ikaz.
zımnında: altında, içinde.

Hazret-i Muhammed (ASM) öyle bir zattır ki, azamet-i maneviyesinden dolayı sath-ı arz o zatın Mescid-i Aksa'sıdır. Mekke-i Mükerreme onun mihrabı, Medine-i Münevvere onun minber-i fazl-ı kemalidir. Cemaat-i mu'minîne en son ve en âlî imam ve nev-i beşerin hatib-i şehîridir, saadet düsturlarını beyan ediyor. Ve bütün enbiyanın reisidir, onları tezkiye ve tasdik ediyor, çünkü, dini bütün dinlerin esasatına camidir. Ve bütün evliyanın başıdır, şems-i risaletiyle onları terbiye ve tenvir ediyor.

O zat (ASM) öyle bir kutup ve nokta-i merkeziyedir ki, onun halka-i zikrinde bulunan bütün enbiya-i ahyar, ebrar-ı sadıkîn onun gelmesine muttefik ve kelâm-ı nutkuyla natıktırlar. Ve öyle bir şecere-i nuraniyedir ki, damar ve köklen enbiyanın esasat-ı semaviyesidir, dal ve budakları evliyanın maarif-i ilhamiyesidir. Bu itibarla, herhangi bir davayı iddia etmiş ise, bütün enbiya, mu'cizelerine istinaden ve bütün evlıya, kerametlerine müsteniden ona şahadet etmişlerdir. Evet, bütün davalarının tasdiklerini iş'ar eden, bütün kâmillerin hatem ve muhürleri vardır.

Ezcümle: O zatın (ASM) davalarından biri tevhiddir. Bu davayı tasrih ve ifade eden [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ kelime-i mübarekesidir. O zatın halka-i din ve zikrine giren bütün geçmiş ve gelecek insanlar, o kelime-i mukaddeseyi rükn-i iman ve vird-ı zeban etmişlerdir. Demek o davanın hak ve hakikat olduğuna kanaat ve itminan ve iz'anları hâsil olmuş ki, zaman ve mekâna şamil bir tarzda, o

1- Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur.

ali: yüce, yüksek, ulu
azamet-i maneviye: manevî büyükluk.
camı: toplayan, içine alan, kapsayan.
cemaat-i mü'minîn: inananlar topluluğu, mü'minler cemaatı
düstur: kaide, esas, prensip
ebrar-ı sadıkın: iyi insanların en doğru sözlü ve güvenilir olanları
enbiya: nebiler, peygamberler
enbiya-ı ahyar: en hayırlı peygamberler
esasat: esaslar, kökler, temeller
esasat-ı semaviye: dinî, ilâhî manevî hakikatler, gerçekler
evliya: veliler, Allah dostları
hakikat: gerçek, doğru
halka-ı din: din dairesi
halka-ı zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma
hâsil: meydana gelme, ortaya çıkma.
hatem: muhür, damga
hatib-i şehir: en meşhur hatip, tüm âlemde meşhur olan konuşmacı
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
iş'ar: anlatma, bildirme, yazı ile haber verme
itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde tereddütsüz kabul etme
iz'an: basiret, anlayış, kavrayış, akıl, zekâ
kanaat: inanma, görüş, fikir
kelâm-ı nutuk: konuşma, metinlerinin cümleleri, sözleri
kelime-i mukaddese: yüce, kudsî söz
kelime-i mübareke: mübarek kelime
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
kutup: dinî bir meslek veya grubun başı, birçok Müslümanın kendisine bağlı olduğu evliyadan kişiler
maarif-i ilhamiye: kalbe konulan hakikatlerle, bilgilerle öğrenme ve öğretme.
Medine-i Münevvere: nurlu Medine şehri
mihrap: camı ve mescitlerde kıble yönünde bulunan ve imamın namaz kıldırırken durduğu çoğunlukla girintili bölüm
minber-i fazl-ı kemal: mükemmel derecedeki olgunluk ve üstünlük makamı
müsteniden: istinat ederek, dayanarak.
muttefik: fikirce beraber olan
natık: bildiren, beyan eden, konuşan
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nokta-ı merkeziye: merkezî nokta.
reis: başkan
rükn-i iman: imanın rüknü, şartı, esası
saadet: mutluluk.
sath-ı arz: yeryüzü, rûy-ı zemin
şahadet: şahit olma, şahıtlık, açık alâmet, işaret.
şamil: içine alan, kapsayıcı
şecere-i nuraniye: nurlu ağaç
şems-i risalet: peygamberlik güneşi
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tezkiye: birini temize çıkarma
vird-i zeban: dilde tesbih, sık sık tekrar edilen dua, dillerden düşmeyen söz.

kelime-i mübareke, meşrepleri, meslekleri, an'aneleri mütehalif, mütebayin insanların ağızlarında Mevlevîler gibi semavî deveran ve cevelân ediyor

Binaenaleyh, gayr-ı mütenahi şahıtlerin tasdıkıyle hak ve hakkanıyetı tahakkuk eden bır davaya, hıçbir vehmın haddı değildir kı, ona dest-i itirazı uzatabilsin.

İkinci Reşha

Arkadaş!

Tevhidi ispat ve nev-i beşeri irşat eden o nuranî bürhan, bir sağında, dıgeri solunda, biri mutevatir, dıgeri mecma-ı aleyh bulunan nübüvvet ve velâyetle mucehhezdir. Ve aynı zamanda, "ırhasat" denılen kable'n-nübüvvet kendısınden zuhur eden hanka hâllerin rumuzatıyla ve kütüb-i semaviyenin beşaratıyla ve "hevatif" denılen gayptan verılen tebşırat-ı müteaddide ıle musaddaktır.

Ve keza, o bürhan-ı nuranîden zuhur eden inşıkak-ı kamer, parmaklarından fışkıran sular, ağaçlarn onun davetine icabetleri, duasının akabinde yağmurun nüzulü, pek az bir yemekten çokların yiyip doymaları ve kurt, ceylân, deve, taş ve sairenin konuşmaları gibi mu'cizelerinin delâlet ve şahadetıyle, tasdık edılmış bır Zattır (ASM).

akabinde: arkası sıra, peşı sıra, peşinden
an'ane: adet, örf, gelenek, nesilden nesile aktarılagelen şeyler
beşarat: beşaretler, müjdeler
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
burhan: delil, ispat, hüccet.
burhan-ı nuranı: nurlu delil, parlak delil
cevelân: dolaşma, dolanma, gezinme
delaiet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
dest-i itiraz: itiraz eli
deveran: dönme, dönüp dolaşma
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsız.
had: sahip olunan makam sınırı, seviye, yetki
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
hevatif: hatifler, gayptan ışıtılen sesler
icabet: davete gıtme, davete uyma
inşıkak-ı kamer: ayın ıkıye bolunmesi, ayın yarılması. Hz. Peygamberin müşrıklere karşı göstermiş olduğu ayın yarılıp ıkıye ayrılma mu'cizesi
ırhasat: Hz. Muhammed'in (asm) peygamberlıgınden evvel meydana gelen ve peygamber olacagına ışaret eden hanka haller, belirtıler
irşat: doğru yolu gösterme, gaflet ten uyandırma
kable'n-nübüvvet: peygamberlik öncesi, peygamberlik verilmeden önce.
kelime-i mübareke: mübarek söz, hayırlı söz
keza: böylece, aynı şekilde.
kütüb-i semaviye: semavî kitaplar, vahye dayanan Allah'ın gönderdıgi kutsal kitaplar. Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm
mecma-ı aleyh: hakkında bırleşılen ve bir görüşte toplanılan şey
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
Mevlevî: Mevlevîlik tarıkatına mensup kimse
müsaddak: tasdık edılmış, doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş
mucehhez: teçhiz edilmiş, cıhazlandırılmış, donatılmış
mütebayin: bırbırınne uymayan, uyuşmaz, muhalif, zıt, aksı
mütehalif: bırbırınne uymayan, değişken
mütevatir: yalan söylemekte bırleşmeleri aklın kabul etmeyeceği bir toplulugun verdıgi haber
nev-i beşer: insanoglu, insanlar
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
nüzul: inme, inış, gökten dünyaya gelış
reşha: sızıntı, damla
rumuzat: rumuzlar, işaretler
semavî: dını, Allah tarafından gelen
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
tahakkuk: gerçekleşme, kesınleşme
tasdik: bır şeyin veya kımsenın doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tebşirat-ı müteaddide: pek çok müjdeler
tevhid: Allah'ın bır olduguna inanma, bırleme
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri
zat: kısı, şahıs
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

Ve keza, dünya ve âhiret saadetlerini temine kâfil ve kâfi olan şeriatı, nübuvvetini tasdik ve ispata kâfidir. Geçen derslerde şems-i şeriatından bazı şuaları gördük; tatvil-i kelâmı mucip tekrarları lâzım değildir.

Üçüncü Reşha

Arkadaş!

O zat (ASM), "delâil-i afakıye" denilen hancî delillerle musaddak olduğu gibi, "delâil-i enfüsiye" denilen, zatında ve nefsinde sabit delil ve işaretlerle dahi musaddaktır. Çünkü o zat şems gibidir, zatını zatıyla ziyalandırarak gösterir. Meselâ, bütün ahlâk-ı hamidenin en yüksekleri o zatta içtima etmiş olduğuna bütün âlem şahadet ediyor. Ve keza, en nezih hasletleri ve huyları ve en yüksek seciyeleri cami bir şahsiyet-i maneviye sahibi olduğuna icma vardır. Ve keza, o zatın en yüksek derecede bulunan züht ve takva ve ubudiyeti, şahadetleriyle, malik olduğu kuvve-i imaniye ile musaddaktır. Ve keza, siyer-i nebeviyenin şahadetiyle, derece-i vusuku ve kemal-i ciddiyet ve metaneti ve bütün işlerinde ve harekâtında kuvve-i emniyeti, hakka mütemessik ve hakikate sahik olduğunu tasdik eden kat'î delillerdir.

Evet, yaprakların yeşilliği, çiçeklerin taravet ve güzelliği ve semerelerin tazeliği, ağacın canlı, hayatlı, hayy olduğuna sadık şahıtlırler.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahlak-ı hamide: övülmüş ahlak.
âlem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
camı: toplayan, içine alan kapsayan.
delâil-i afakıye: afaka ait deliller kainattaki deliller
delâil-i enfüsiye: enfusi deliller vücudun gerek maddî ve gerek manevî yapısında olan imana ait hükümleri ispat eden deliller
delil: bir davayı ispata yarayan şey burhan
derece-i vüsuk: güvenilir olma derecesi
hak: doğru gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek doğru
harekat: hareketler, davranışlar
hariçi: dışa ait, dış dünya ile ilgili
haslet: güzel huy iyi özellik.
hay: diri sağ canlı.
huy: yaratılıştan olan karakter mizaç.
icma: fikir birliği etme
içtima: toplanma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kâfi: yeter yeterli
kafil: kefil olan bir işi yüklenen üstüne alan
kat'i: kesin şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i ciddiyet: ciddiyetin son derecesi tam bir ciddiyet.
keza: böylece aynı şekilde.
kuvve-i emniyet: güven duygusu
kuvve-i imaniye: iman kuvveti
malik: sahip
mesela: örneğin
metanet: metin olma dayanıklılık, gayret.
mucip: icap eden, gerektiren.
musaddak: tasdik edilmiş doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş
mütemessik: temessuk eden, bir şeyi sımsıkı tutan ve ona yapışan
nefis: kişinin kendisi şahsı
nezih: temiz pak, beri
nübuvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği
reşha: sızıntı damla
saadet: mutluluk.
sabit: ispat edilmiş ispatlanmış
sadık: doğru gerçek sözünde vaadinde işinde doğru olan
sâlik: bir yola giren, bir yolda giden, bir yolu takip eden
seciye: karakter huy tabiat.
semere: meyve yemiş.
siyer-i nebeviye: Hazret-i Peygamberin (asm) doğumundan ve fatına kadar hayatının bütün safhalarını bütün vasıflarını faaliyetlerini savaşlarını anlatan eser
şahadet: şahit olma şahıtlık açık alamet işaret
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet manevî kişilik.
şems: güneş
şems-i şeriat: şeriat güneşi.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
şua: ışın bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allahın emirlerini tutup azabından korunma
taravet: tazelik körpelik
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tatvil-i kelâm: sözü uzatma
temin: sağlama
ubudiyet: kulluk.
zat: kişi şahıs
ziya: ışık, aydınlık, nur
züht: nefsi ve dünyevî arzuları terk etme Allah korkusuyla günahlardan kaçınıp vaktini ibadetle geçirme takva

Dördüncü Reşha

Arkadaş!

Tûl-i zaman ve bu'd-i mekânın muhakemat-ı akliyede tesiri çoktur. Maahaza, [1] لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْعِيَانِ dusturuna ittibaen, şu zaman ve muhitin hayalâtından çıkarak, tayy-ı zaman ve mekân ile, hayalen Cezîretü'l-Arab'a gidelim ve Medîne-i Münevvere'de nuranî ve yüksek minber-ı saadetine çıkmış, nev-i beşere hitaben ırşadatta bulunan o zat-ı muallâyı bizzat görüp, sözlerini dinlemeliyiz.

İşte hayalen oraya gittik. Bak, harika bir surette, hüsn-i suret ile hüsn-i sîreti cem eden o mürşid-i umumî, o hatîb-i kudsî, cevahir dolu bir kitab-ı mu'cizülbeyan eline alarak, bütün insanlara mele-i âlâdan nazil olan bir hutbe-i ezeliyeyi okuyor. Ve bütün benîâdemi ve cinlen ve mevcudatı dinletiyor.

Evet, pek büyük bir emirden haber veriyor. Hilkat-i âlemin acıp muammasını açıyor. Kâinatın sırr-ı hikmetine dair tılsımı açıyor. Felsefe ve fenn-i hikmetin nev-i beşere, "Siz kimlersiniz? Nereden geliyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz?" diye irad ettiği akıllan acz ve hayrette bırakan üç suale cevap veriyor.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
acz: zayıflık, güçsüzlük.
benîâdem: Ademoğulları, insanlar
bizzat: kendisi, şahsen
bu'd-ı mekân: mekânın, yerin uzaklığı
cem: toplama, biriktirme
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
Cezîretü'l-Arab: Arap Yarımadası.
cin: gözle görünmez, lâtif cısımlerden ibaret bir yaratık.
dair: alakalı, ilgili.
dustur: kaide, esas, prensip
emir: iş büyüren, emir veren
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fenn-i hikmet: felsefe ilmi
harika: olağanüstü
hatîb-i kudsî: kendisine vahyedilen İlâhi mesajları aktaran mukaddes, yüce hatip
hayalât: hayaller, hülyalar
hayalen: hayalî bir şekilde
hilkat-ı alem: âlemin yaratılışı
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hutbe-i ezeliye: ezelî hutbe, Kur'ân-ı Kerîm
hüsn-i sîret: iç güzellik, ahlak ve huy güzelliği.
hüsn-i suret: dış güzellik, görünüş, şekil güzelliği
irad: söyleme.
ırşadat: irşatlar, uyarmalar, doğru yolu göstermeler.
ittibaen: ittiba ederek, tabi olarak, uyarak.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kitab-ı mu'cizülbeyan: açıklamaları ile akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan kitap
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
Medîne-i Münevvere: nurlu Medîne şehri
mele-i âlâ: yüce âlem, Cenâb-ı Hakka daha yakın olan büyük melekleri toplandığı âlem
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
minber-i saadet: saadet kürsüsü, makamı
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
muhakemat-ı akliye: aklı muhakemeler, karar vermek için akılla iyi düşünme, hüküm verme
muhit: yöre, çevre
mürşid-i umumî: herkese doğru yolu gösteren, onları irşat eden.
nazil: nüzul eden, inen
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
reşha: sızıntı, damla
sırr-ı hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki gayenin sırrı
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz
tayy-ı mekân: bir yere bir mekâna bağımlı olmaktan kurtulma, mekânı yen atlama
tayy-ı zaman: zamanı aşma, belli bir zaman süredini atlama, geçme
tesir: etki
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
tûl-ı zaman: zamanın uzunluğu
zat-ı muallâ: yüce, yüksek, saygıdeğer kişi

1 Haber almak, görmek gibi olamaz.

Beşinci Reşha

Arkadaş!

Şu zat-ı nuranî (ASM), mürşid-ı imanî, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, bak nasıl neşrettiği hakikatın nuruyla, hakkın ziyasıyla, nev-i beşerin gecesini gündüze, kışını bahara çevirerek âlemde yaptığı inkılâpla âlemin şeklini değiştirerek nuranî bir şekle sokmuştur.

Evet, o zatın nuranî güzellîğiyle kâinata bakılmazsa, kâinat bir matem-i umumî içinde görünecektî. Bütün mevcudat birbirine karşı ecnebi ve düşman durumunda bulunacaktı. Cemadat birer cenaze suretini gösterecektî. Hayvan ve insanlar, eytam gıbı zeval ve fırakın korkusundan vaveylâlara düşeceklerdî. Ve kâinata, harekâtıyla, tenevvüüyle ve tagayyüratıyla, nukuşuyla tesadufe bağlı bir oyuncak nazarıyla bakılacaktı. Bilhassa insanlar hayvanlardan daha aşağı, zelîl ve hakir olacaklardı. Işte o zatın telkin ettiği iman nazarıyla kâinata bakılmadığı takdirde, kâinat böyle korkunç, zulümatlı bir şekilde görünecektî. Fakat o mürşid-i kâmilin gözüyle ve iman gözlüğüyle bakılırsa, her taraf nurlu, ziyadar, canlı, hayatlı, sevimli, sevgili bir vaziyette arz-ı didar edecektir.

Evet, kâinat iman nuruyla matem-ı umumî yerî olmaktan çıkıp mescid-i zikir ve şükür olmuştur. Birbirine düşman telâkki edilen mevcudat, birbirine ahbap ve kardeş olmuşlardır. Cenaze ve ölü şeklini gösteren cemadat, ünsiyetli birer hayattar ve hisan-ı hâliyle Hâlik'ının âyâtını

ahbap: dostlar
alem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
arz-ı didar: yüz gösterme, yüzünün güzelliğini gösterme
âyât: işaretler, deliller Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden delîller
bilhassa: özellikle
cemadat: cansızlar, cansız yaratıklar, katı cısımler
cenaze: ölü
ecnebi: yabancı
eytam: yetimler babaları olmuş çocuklar
firak: ayrılık.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, esas
hakir: aşağı, adî, itibarsız.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
harekat: hareketler, davranışlar
hayattar: canlı, yaşayan
iman: inanç, itikat.
inkılâp: değişme, dönüşme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
matem-ı umumî: genel yas
mescid-ı zikir ve şükür: zikir ve şükür mescidi.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mürşid-i imanî: iman konusunda yol gösteren, iman rehberi.
murşid-ı kâmil: en kâmil, en olgun irşat edici
nazar: bakış
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nukuş: nakışlar, resimler
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nurlu: ışıklı, parıltılı
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
reşha: sızıntı, damla
suret: biçim, tarz, görünüş
tagayyürat: başkalaşmalar, değişmeler
telakki: kabul etme, bir görüşle bakma.
telkin: fikir aşılama, zihninde yer ettirme
tenevvü: çeşitlenme, çeşit çeşit olma, çeşitlilik.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vaveyla: çığlık, feryat.
vaziyet: durum
zat: kişi, şahıs
zat-ı nuranî: nuranî, nurlu, nurlanmış zat, çevresine ışık saçan kimse
zelîl: zillete uğramış, hakir, aşağı tutulmuş, aşağılanmış
zeval: sona erme, yok olma, ölme
ziya: ışık, aydınlık, nur
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür

natık birer musahhar memuru şekline giriyorlar. Ağlayan, müteşekki ve eytam kıyafetinde görünen insan, ibadetinde zakir, Hâlık'ına şakır sıfatını takınıyor. Ve kâinatın harekât, tenevvüat, tagayyurat ve nukuşu abesiyetten kurtuluyor. Rabbanî mektuplar, âyât-ı tekviniyeye sahifeler, esma-i İlâhiyeye aynalar suretine inkılâp ederler.

Hülâsa: *İman nuruyla âlem öyle terakki eder ki, "Hikmet-i Samedâniye Kitabı" namını alıyor. Ve insan, zelil ve fakir ve âcız hayvanların sırasından çıkar; zaafının kuvvetiyle, aczının kudretiyle, ubudiyetinin şevketiyle, kalbinin şuasıyla, aklının haşmet-i imaniyesiyle hilâfet ve hâkimiyetin zirvesine yükselmiştir. Hatta acz, fakr, ihtiyaç ve akıl onun sukutuna esbap iken, suud ve yükselmesine sebep olurlar. Zulmetli, karanlıklı bir mezar-ı ekber suretinde görünen zaman-ı mazi, enbıya ve evliyanın zıyasıyla ziyadar ve nuranî görünmeye başlar. Karanlıklı gece şeklinde olan istıkbal, Kur'ân'ın zıyasıyla tenevvür eder, cennetin bostanları şekline girer. Buna binaen, o zat-ı nuranî olmasa idi, kâinat da, insan da, her şey de adem hükmünde kalır, ne kıymeti olur ve ne ehemmiyeti kalırdı.*

Binaenaleyh, bu kadar garip, acip, güzel kâinat için böyle tarifat ve teşrifatçı bir mürşid-i harika lâzımdır. Eğer bu zat (ASM) olmasa idi kâinat da olmazdı" mealinde,[1] لَوْ لَاكَ لَوْ لَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ olan hadıs-i kudsî şu hakıkatı tenvir ediyor.

1 Sen olmasaydın [yâ Muhammed] sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım. (*Keşfü'l-Hafâ* 2.164 hadis no. 2123.)

abesiyet: faydasız, boş, luzumsuz ve gayesiz oluş
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk, hiçlik.
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
ayat-ı tekviniye: kainatta yaratılan varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve birliğine olan işaretleri, delil oluşları
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
bostan: sebze bahçesi
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
enbıya: nebîler, peygamberler
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri
evliya: veliler, Allah dostları
eytam: yetimler, babaları olmuş çocuklar
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
garip: tuhaf, hayret verici
hadıs-ı kudsî: kutsî hadıs, manası Peygamberimize vahiy veya ilham edilen, sözü Peygamberimize ait olan hadis
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmedişe egemenlik.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
haşmet-i imaniye: imanın haşmeti, heybeti ve büyüklüğü
hikmet-i Samedâniye: Samed olan Allah'ın hikmeti
hilâfet: halifelik, Allah adına ve yine Onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma
hülâsa: kısaca, sözün kısası
inkılâp: değişme, dönüşme
istıkbal: gelecek zaman
kudret: güç, kuvvet, iktıdar
meal: anlam
mezar-ı ekber: çok büyük mezar
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hâle konulmuş
mürşid-i harika: olağanüstü mürşit, mükemmel bir şekilde doğru yolu gösteren
müteşekki: şikayette bulunan, şikayet eden.
nâtık: konuşan, söyleyen, bildiren, beyan eden
nukuş: nakışlar, resimler
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait.
sıfat: vasıf, nitelik.
suret: biçim, tarz, görünüş
suud: yukarı çıkma, yükselme.
sukut: düşme, düşüş, suskunluk
şakir: Allah'ın verdiği nimetlere karşılık şükreden
şevket: büyükluk, azamet, haşmet.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tagayyurat: tagayyurlar, değişmeler, başkalaşmalar
tarifat: tanıflar, tanıtmalar
tenevvuat: çeşitlenmeler, çeşit çeşit olmalar
tenevvur: nurlanma, parlama, aydınlanma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
terakki: yükselme, ilerleme.
teşrifat: ubudiyet, kulluk.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zakir: zikreden, zikredici
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (ASM)
zat-ı nuranî: nuranî, nurlu, nurlanmış zat.
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağı tutulmuş, aşağılanmış
zirve: doruk, en tepe
ziya: ışık, aydınlık, nur
zıyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.
zulmet: karanlık.

Altıncı Reşha

Arkadaş!

O hutbe-i ezeliyeyi okuyan zat, kâinatın kemalâtını keşfeden canlı bir güneştir –saadet-i ebediyeyi ihbar ve tebşir ediyor, nihayetsiz rahmeti keşfetmiş ilân ediyor– saltanat-ı rububiyetin mehasininin dellâlı ve esma-i İlâhiyenin gizli definelerinin keşşafıdır.

Evet, o zat (ASM) vazifesi itibarıyla hakkın burhanı, hakikatin zıyası, hidayetin güneşi, saadetin vesilesidir. Şahsiyet ve hüviyet cihetiyle, muhabbet-i Rahmaniyenin misali, rahmet-i Rabbaniyenin timsali, hakikat-i insaniyenin şerefi, şecere-i hilkatin en kıymettar ve kıymetli bahadar bir semeresidir. Tebliğ ettiği dini de harika bir sür'atle şark ve garbı ihata etmiş, nev-i beşerin beşte birı kabul etmiştir. Acaba, böyle bir zatın davalarında nefis ve şeytanın münakaşa ve itirazlarına bir imkân var mıdır?

Yedinci Reşha

Arkadaş!

O zatı harekete getirip o inkılâpları kendisine yaptıran ancak bir kuvve-i kudsiyedir. Evet, bilhassa Ceziretü'l-Arab'da yaptığı inkılâp ve icraata bak:

O sahralarda, o çöllerde âdetlerini muhafazada çok mutaassıp ve asabiyetlerinde fevkalâde inatçı ve kasavet-i kalb ve merhametsizlikte emsalsız ve hatta dırı dın

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
asabiyet: aşırı taraftarlık.
bahadar: kıymetli, değerli.
bilhassa: özellikle
burhan: delil, ispat, hüccet.
Ceziretü l-Arab: Arap Yarımadası
cihet: yön
dava: takip edilen fikir, iddia
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
dellâl: ilan eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse
emsalsiz: benzersiz
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
fevkalade: olağanüstü
garp: güneşin battığı taraf, batı
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, doğru
hakikat-i insaniye: insanın hakikatı, gerçeği
harika: olağanüstü
hidayet: doğru olan, hak olan
hutbe-i ezeliye: ezelî hutbe, Kur'ân-ı Kerîm
huviyet: benlik, kimlik.
icraat: işler
ihata: kuşatma, içine alma
ihbar: haber verme, bildirme.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
imkân: mümkün olma, olabilirlik
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
itibarıyla: yüzünden, dolayısıyla, bakımından
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kasavet-i kalp: kalp katılığı, merhametsizlik.
kemalât: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
kuvve-i kudsiye: kudsî kuvvet, Allah'ın sırlarının kendisinde gözüktüğü peygamberlerin velîlerin kuvveti
mehasin: güzellikler, iyilikler
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
misal: benzer, örnek
muhabbet-i Rahmaniye: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah'ı kalben sevmek
muhafaza: koruma
mutaassıp: eski âdet ve gelenklerine aşırı bağlı olup, yenilik kabul etmeyen
münakaşa: tartışma
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rahmet-i Rabbaniye: terbiye ve idare eden Allah'ın rahmeti, merhameti ve şefkatı
reşha: sızıntı, damla
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sahra: büyük çöl, geniş saha
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
semere: meyve, güzel netice.
sür'at: çabuk olma, hızlılık
şahsiyet: kişilik.
şark: güneşin doğduğu yön, doğu
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur.
tebliğ: dinî bir emrin yaratılmışlara duyurulması, peygamberlerin Allah'ın emrini kullara bildirmeleri ve hakka davet etmeleri
tebşir: müjde verme, müjdeleme
timsal: örnek, nümune
vazife: görev
vesile: aracı, vasıta
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (asm)
ziya: ışık, aydınlık, nur

kızlarını toprağa gömüp öldürürlerken müteessir bile olmayan pek çok vahşî kavimler oturmakta idiler. O zat-ı nuranî, kısa bir zamanda, o kavimlerin ahlâk-ı seyyielerini kaldırarak ahlâk-ı hasene ile tebdil ettirdi. Hatta, o zat-ı mürşidin (ASM) telkin ettiği iman nuru sayesinde, o vahşî insanlar, insan âleminde insanlara muallim oldular. Ve medeniyet dünyasında, medenîlere üstat oldular. O zatın (ASM) şu kadar geniş ve azîm saltanatı, yalnız zahirî bir saltanat değildir. Daha geniş ve daha derin yerde saltanat-ı bâtıniyesi vardır ki, bütün kalbleri ve akılları kendisine cezp ve celp etmiştir. Ve bütün ruhları ve nefisleri teshir etmiştir ki, kalblere mahbup, akıllara muallim ve tenvir edici ve nefislere mürebbî ve ruhlara sultan olmuş ve olmaktadır.

Sekizinci Reşha

Arkadaş!

Bilirsin ki, sigara gibi küçük bir âdeti, bir şeyi tiryakisinden ref etmek pek zahmettir. Hatta büyük bir hâkim, büyük bir azimle, küçük bir kavımde itiyat edilen bir hasleti kaldırmakta büyük müşkülâta rast gelir. Hâlbuki bu zat-ı nuranî, pek çok âdetleri, pek çok asabî, inatçı kavimlerden, cüz'î bir kuvvetle, kısa bir zamanda kaldırarak, yerlerini yüksek, nezih ahlâk ve âdetlerle doldurmuştur.

Evet, Hazret-i Ömer İbnü'l-Hattab'ın (radıyallahü teâlâ anh) İslâmiyetten evvel ve sonraki hâlleri bu meseleye güzel bir misaldır. Bunun gibi, icraat-ı esasiyesinden

adet: görenek, usul, alışkanlık.
ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy.
ahlâk-ı seyyie: çirkin ahlâk, kötü huylar.
âlem: insanlar, halk.
asabî: sinirli, öfkeli.
azim: niyetli, kesin kararlı.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme.
cüz'î: küçük, az.
evvel: önce.
hâkim: memleketi idare eden hükümdar.
haslet: huy, özellik.
icraat-ı esasiye: asla, esasa, temel inanç ve davranışlara ait faaliyetler, çalışmalar.
iman: inanç, itikat.
itiyat: adet edinme, alışkanlık haline getirme, alışkanlık.
kavim: milet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen.
medenî: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan.
mesele: konu.
misal: örnek.
muallim: ders veren, öğretmen.
mürebbî: terbiye eden, besleyip büyüten, Allah.
müşkülat: müşküller, güçlükler, zorluklar.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nezih: temiz, pak, berî.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
radıyallahu anh: Allah ondan razı olsun.
ref: kaldırma, giderme.
reşha: sızıntı, damla.
ruh: can.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
saltanat-ı bâtıniye: görünmeyen, gizli ve iç âlemlerdeki saltanat.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emri altına alma.
tiryaki: bir şeye vazgeçemeyecek derecede alışmış olan.
üstat: öğretici, öğretmen.
vahşî: merhametsiz, duygusuz, medenileşmemiş, barbar.
zahiri: görünürde.
zahmet: zor, güç.
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (asm).
zat-ı mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren zât, kişi.
zat-ı nuranî: nuranî, nurlu, nurlanmış zat.

binlerce harikalar vardır. O zatın, o zamandaki icraatına harika diyoruz. Acaba bu zamanın yüzlerce feylesofları, o zamanda, o vahşetâbâd cezireye gidip, pek uzun zamanlarda o vahşîleri ıslah için çalışsalar, o zat-ı mürşidin bir senede muvaffak olduğu kadar, onlar elli senede muvaffak olabilirler mi? Hâşâ!

Dokuzuncu Reşha

Arkadaş!

Aklı başında olan bir adam münazaralı davalarda yalan söyleyemez. Çünkü, bilahare yalanının açığa çıkıp mahcup olmasından korkar. Ve keza, bir insan yalan söylediği takdirde, pervasız, lâubalî bir tarzda söyleyemez. Ve keza, serbest, heyecanlı söylenmesine girişemez; velev adî bir mesele, küçük bir cemaat içinde, küçük bir vazîfede bulunan küçük bir şahıs olsun. Acaba büyük bir vazîfeyle vazîfedar, pek büyük bir meselede, pek büyük bir şeref ve haysiyet sahibi, pek büyük bir cemaat içinde, pek şedît hasımların karşısında iddıa ettiği bir davada yalan ve hilâf-ı hakîkat söyleyebilir mi?

İşte, o zat-ı nuranî, okuduğu o hutbe-i ezeliyeyi öyle bir tarzla okuyor; ne tereddüdü var, ne hıcabı, ne korkusu var, ne teessürü. Hem samimî bir safa-ı kalble, halis bir ciddiyetle, hasımlarının damarlarına dokundurmak üzere, akıllarını tezyif, nefislerini tahkir edip izzetlerini kırıyor. Acaba böyle bir davada, böyle bir makamda,

adî: basit, bayağı, sıradan
bilahare: sonra, sonradan, sonraları
cemaat: topluluk.
cezire: ada
ciddiyet: ciddilik.
dava: iddıa.
dava: takıp edilen fikir, iddıa
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
halis: saf, samimî
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hasım: düşman, rakıp
haşa: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah göstermesin
haysiyet: itibar, şeref, kıymet.
hıcap: perde, örtü, utanma duygusu
hilâf-ı hakîkat: gerçeğe ve hakikate zıt, aykırı
hutbe-i ezeliye: ezelî hutbe, Kur'an-ı Kerîm
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
icraat: işler
iddıa: davaya kalkışma, dava etme
İzzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
keza: böylece, aynı şekilde.
lâubalî: korku ve çekinmesi olmayan, saygısız, pervasız
mahcup: utanan, utanmış
makam: yer, mevki
mesele: konu
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
perva: çekinme, sakınma, çekingenlik.
reşha: sızıntı, damla
safa-i kalb: yürek ferahlığı, kalbin manevî kirlerden arınmış ve sevinç içersinde olması
samimî: içten, candan, gönülden
şedît: şiddetli
şeref: manevî büyükluk, yücelik, onur
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
tarz: biçim, şekil
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
tezyif: zayıfa çıkarma, çürütme.
vahşetâbâd: çok issız, korku ve ürkeklik veren yer
vahşî: merhametsiz, duygusuz, medenîleşmemiş, barbar
vazîfe: görev
vazîfedar: vazîfeli
velev: olsa da bile, hatta, ister
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (asım)
zat-ı mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren zat, kişi
zat-ı nuranî: nuranî, nurlu, nurlanmış zat.

böyle bir şahıstan zerre miskal bir hilenin bu meseleye karışmasına imkân var mıdır? Hâşâ! [1] اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحٰى

Evet, hak hileye muhtaç değil, hakkı söylemekte hile ve iğfal ihtimali yoktur. Hakikati gören bir nazar halkı iğfal etmez, hilâf-ı hakikat söylemez, hayal ile hakikati temyiz eder, aralarında iltibas olamaz.

Onuncu Reşha

Arkadaş!

O zat-ı murşit, nev-i beşeri korkutmak için pek müthiş hakikatlerden bahsediyor. Ve insanları tebşir için, kalbleri cezp ve akılları celp eden meselelerden haber veriyor.

Yahu! Hakaik ve garaibi keşif için insanlarda öyle bir şevk, öyle bir merak vardır ki, garip bir hakikatı keşif yolunda canlarını, mallarını feda ediyorlar. Bu zatın (ASM) keşif ve ıhbar ettiği hakaika niçin ehemmiyet vermiyorlar? Hâlbuki, bütün enbıya ve evliya ve sıddıkîn gibi ehl-i şuhut ve ashab-ı ihtısas, bilittifak o zatı tasdık etmiş ve ediyorlar.

Bu zat (ASM), öyle bir Sultanın şuunundan bahsediyor ki, kamer Onun mülkünde bir sinek gibidir. Acip harikalardan bahsettiği gibi, pek müthiş infilâk ve inkılâplardan da haber veriyor. Bakınız, o hutbe-i ezeliyede, اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ [2] اِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ [3] اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
ashab-ı ihtisas: uzmanlaşmış kişiler, uzmanlık sahipleri.
bilittifak: ittifakla, beraberce, birliğiyle
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i şuhut: kainatta tevhit delillerini aynen seyreden, ilâhî ve gizli sırlarını Hakkın izni ile gören şuhut ehli, velî
enbıya: nebiler, peygamberler
evliya: veliler, Allah dostları
feda: uğruna verme.
garaip: tuhaf, şaşılacak, hayret edilecek şeyler
garip: tuhaf, hayret verici
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru
harika: olağanüstü
haşa: asla, kat'iyen, öyle değil. Allah göstermesin
hilâf-ı hakikat: gerçeğe ve hakikate zıt, aykırı
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
hutbe-i ezeliye: ezeli hutbe, Kur'an-ı Kerim
iğfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma
ıhbar: haber verme, bildirme.
ihtimal: olabilirlik.
iltibas: birbirine benzeyen yerleri şaşırıp karıştırma.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
infilâk: patlama, şiddetli patlama.
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme
kamer: ay

1 O ancak kendisine vahyolunanı söyler. (Necm Suresi, 4)
2. Güneş durulup toplandığında (Tekvîr Suresi, 1)
3 Gök yarıldığı zaman (İnfitar Suresi, 1)

keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma
mesele: konu
mıskal: bir buçuk dirhemlik ağırlık ölçüsü.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç
nazar: bakış
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
reşha: sızıntı, damla
sıddıkîn: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şuun: işler, fiiller
tasdık: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tebşir: müjde verme, müjdeleme
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs
zat-ı murşit: irşat eden, doğru yolu gösteren zat, kişi
zerre: en küçük parça, molekül, atom

(1) زِلْزَالَهَا gibi tilâvet ettiği ayetlere dikkat edinız. Ve beşer için öyle bir istikbalden haber veriyor ki, dünyevî istikbal ona nispeten bir katre hükmündedir. Ve öyle bir saadetten müjde veriyor ki, dünya saadetlen ona nazaran rüyalar gibi olur.

Evet, bu kâinatın perdesi altında çok acaip şeyler vardır, bizleri bekliyorlar; biz de onları intizar ediyoruz. Binaenaleyh, o acaibi görüp bize keyfiyetlerini hikâye etmek için harikulâde bir insan lâzımdır ki, o harika garaibi görsün ve gördüğü gibi bize de söylesin.

Ve keza, o zat, Hâlık'ımızın bizden talep ettiği şeylerden bahsediyor ve çok hakikatlerden, meselelerden haber veriyor ki, onlardan kurtuluş yoktur. Feyâ acaba, ekser-i nâs neden böyle hak şeylerden göz yumuyorlar, hakikatlerden kulak tıkıyorlar?

husul: olma, meydana gelme
hutbe-i ezeliye: ezelî hutbe, Kur'ân-ı Kerîm
hükmünde: değerinde, yerinde
intizar: bekleme, gözleme
istikbal: gelecek zaman
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
katre: damla
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hâl, durum, iç yüz
keza: böylece, aynı şekilde
mesele: konu
meşhur: tanınmış, şöhretli, ünlü
meşhut: gözle görülen, müşahede olunan
minber-i âlî: yüce, yüksek minber
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
reşha: sızıntı, damla
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
şahsiyet-i maneviye: manevî olarak bir yerde bulunma, hüküm sürme.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler
taleb: isteme, dileme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tilâvet: Kur'ân-ı usulüne uygun olarak, güzel sesle ve anlamını düşünerek okuma
vahdaniyet-i ilâhiye: ilâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması
vusul: ulaşma, erişme, yetişme
zahir: açık, aşikâr
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (asm)
zat-ı nuranî: nuranî, nurlu zat, ışık saçan, çevresini aydınlatan kimse

On Birinci Reşha

Arkadaş!

Şu minber-i âlîde hutbe-i ezeliyeyi okuyan ve şahsiyet-i maneviyesiyle bizlere, meşhut ve yüksek şuunatıyla âlemde meşhur olan zat-ı nuranî (ASM), vahdaniyet-i İlâhiyeye bir burhan-ı sadık-ı natık ve tevhidin hakikat olduğuna bir delil-i hak ve saadet-i ebediyenin de vücuda gelmesine kat'î bir delil ve zahir bir bürhandır. *Ve keza, o zat, insanları hidayete davet etmekle saadet-i ebediyenin husulüne sebep olduğu gibi, vusulüne de sebeptir.*

1- Yer müthiş bir sarsıntıyla sarsıldığında... (Zilzal Suresi, 1).

acaip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beşer: insan, insanlık.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
burhan: delil, ispat, hüccet.
burhan-ı sadık-ı natık: konuşan, konuştuğunda sözü doğru olan delil, sözünde yalan olmayan Allah'ın varlığını sözleriyle ve fiilleriyle ispat eden Hz. Muhammed (asm)
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
delil-i hak: Cenâb-ı Hakkın doğru sözlü delili.
dünyevî: dünyaya ait
ekser-i nâs: insanların çoğu
feyâ: "yahu" manasında hayret ifadesi
garaip: tuhaf, şaşılacak, hayret edilecek şeyler
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, doğru
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
harika: olağanüstü
harikulâde: olağanüstü
hidayet: doğru olan, hak olan.

Ve keza, o zat, duasıyla, ubudiyetiyle o saadetin vücuduna ve icadına vesiledir.

Evet, bak: O zat nev-i beşere imamdır. Mescidi yalnız Cezîretu'l-Arab değildir, küre-i arzdır. Cemaati de yalnız o zamanın insanları değildir. Belki Âdem zamanından kıyamete kadar her bir asrın halkı bir saf olup, bütün asırlar saflan onun arkasında, onun duasına "Âmin" diyorlar.

Bilhassa, o zat, o cemaat-i uzmada umum zevi'l-hayata şamil pek şedit bir ihtiyac-ı azîm için dua eder. Ve onun duasına, yalnız o cemaat değil, belki arz ve sema ve bütün mevcudat "Âmin" söyler. Yanı, "Yâ Rabbena! onun duasını kabul eyle. Biz de o duayı ediyoruz. Biz de onun talep ettiğini talep ediyoruz." Bilhassa, o cemaat-i uzma önünde kıldırdığı namazda, öyle bir tazarru ve tezellül ile, öyle bir iştiyakla, öyle bir hüzünle niyaz ve dua eder ki, kâinat bile heyecana gelir, o zatın duasına iştirak eder. Evet, öyle bir maksat için niyaz eder ki, eğer o maksat husule gelmezse, yalnız mahlûkat değil, âlem bile kıymetsiz kalır, esfel-i safilîne düşer. Çünkü, o zatın matlubûyla mevcudat yüksek kemalâta erişir.

Acaba o zat, o matlûbu kimden istiyor?

Evet, öyle bir Zattan talep eder ki, en gızlı ve en küçük bir hayvanın cüz'î bir ihtiyacı için lisan-ı hâliyle yaptığı duayı ışıtır, kabul eder, ihtıyacını yerine getirir. Ve keza, en edna bir emeli, en edna bir gaye için, en edna bir zîhayatta görür ve onu ona yetıştırmekle ıkram ve

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
âmin: Yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
arz: yer, dünya
asır: yüzyıl
bilhassa: özellikle
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
cemaat-ı uzma: çok büyük cemaat, en büyük topluluk.
Cezîretü'l-Arab: Arap Yarımadası.
cuz'î: az bir parça
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
emel: şiddet, arzu, umut.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, cehennemin en aşağı tabakası
gaye: maksat, hedef
husul: olma, meydana gelme
hüzün: keder, tasa, gam
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme
ihtiyac-ı azîm: büyük bir ihtiyaç.
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
imam: önde ve ilende olan, delil, rehber
iştirak: katılma, ortak olma
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
keza: böylece, aynı şekilde
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kıymet: değer
küre-i arz: yer küre, dünya
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
maksat: gaye
matlup: talep edilen, istenilen şey
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
niyaz: yalvarma, yakarma
saadet: mutluluk
saf: dizi, sıra
sema: gökyüzü, gök
şamil: içine alan, kapsayıcı.
şedit: şiddetli
talep: isteme, dileme.
tazarru: yalvarma, Allah'a hüşu içinde yalvarma
tezellül: kendini hor ve hakir gösterme
ubudiyet: kulluk.
umum: bütün, herkes
vesile: aracı, vasıta
ya Rabbena: Ey bizim Rabbimiz
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (asım)
zevi'l-hayat: hayat sahiplerı canlılar
zîhayat: hayat sahibi

merhamet eder. Bu dualanın neticesinde yapılan terbiye ve tedbirler öyle bir intizamla cereyan eder ki, o terbiyelerin ancak bir Semî ve Basîr, bir Alîm ve Hakîm'den olduğuna şüphe bırakmaz.

Acaba o zat, o minberde Arşa müteveccihen ellerini kaldırarak yaptığı dua ile ne istiyor ki bütün mahlûkat "Âmîn" söylüyor?

Evet, o zat, Cenab-ı Hakkın rızasını ve cennette mülâkat ve ru'yetiyle saadet-i ebediyeyi istiyor. Bu istenilen şeylerin icadına rahmet, hikmet, adalet gibi sayısız esbap olmadığı takdirde, o zat-ı nuranînin tek duası ve tazarru ile niyaz etmesi, cennetin icadına ve itâsına kâfidir. Binaenaleyh, o zatın risaleti, imtihan ve ubudiyet için şu dünyanın kurulmasına sebep olduğu gibi, o zatın ubudiyetinde yaptığı dua, mükâfat ve mücazat için dâr-ı ahiretin icadına sebep olur.

Evet, bu yüksek intizam ve geniş rahmet ve güzel sanat ve kusursuz cemal ile zulüm ve çirkinlik arasında tezat vardır; içtimaları mümkün değildir.

Evet, edna bir sesi, edna bir kimseden, adî bir iş için işitip kabul etmekle, en yüksek bir savtı, en büyük bir iş için işitip kabul etmemek, emsalsiz bir kubuh ve çirkinlik ve bir kusurdur. Bu ise mümkün değildir. Çünkü, hüsn-ı zatî, kubh-i zatîye inkılâp eder. İnkılâb-ı hakaik ise muhaldir.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
adî: basit, bayağı, sıradan
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
âmîn: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
Arş: tüm İlâhî isimlerin görünüdüğü en yüce makam. Allah'ın katı
Basîr: her şeyi görüp bilen, tam, eksiksiz ve kusursuz gören Allah (c.c.)
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
cereyan: olma, meydana gelme
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
emsalsiz: benzersiz.
esbap: sebepler, vasıtalar
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hüsn-i zatî: zatının güzelliği, bir şeyin zatında güzellik olması
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme
içtima: toplanma, bir araya gelme
imtihan: deneme, sınama. Allah'ın çeşitli şekillerde kullanımı denemesi
inkılâb-ı hakaik: hakikatlerin değişmesi, dönüşmesi
inkılâp: değişme, dönüşme
intizam: düzenlilik, düzgünlük, ita, verilme
kâfi: yeter, yeterli
kubh-ı zatî: zatında çirkinlik, bir şeyin zatında çirkin olması
kubuh: çirkinlik.
kusur: eksiklik, noksan, özür
mahlûkat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
muhal: imkânsız.
mücazat: bir suça karşı verilen ceza
mükafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül
mülâkat: kavuşma, buluşma, bir leşme
müteveccihen: teveccüh ederek, yönelerek.
niyaz: yalvarma, yakarma
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme
rü'yet: görme, bakma, seyretme
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
savt: ses, seda
Semî: gizli ve açık her şeyi işiten Cenab-ı Hak.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma
tedbir: idare etme, çekip çevirme
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme
tezat: zıtlık, aykırılık.
ubudiyet: kullık.
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (asm)
zat-ı nurânî: nurânî nurlu zat
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

On İkinci Reşha

Arkadaş!

O hatib-i mürşitten gördüğün, işittiğin kâfidir. Çünkü ahvalini tamamıyla ihata etmek mümkün değildir. Öyle ise, ondan sonra gelen asırların o zattan aldıkları feyizlere dikkat etmek üzere geri dönelim.

Bak arkadaş!

Bütün bu asırlar o Asr-ı Saadetin güneşinden Ebu Hanife, Şafiî, Ebu Yezıd-ı Bıstamî, Cuneyd-ı Bağdadî, Abdülkadir-i Geylânî, İmam-ı Gazalî, Muhyiddin-i Arabî, Ebu Hasen-ı Şazelî, Şah-ı Nakşıbend, İmam-ı Rabbanî (radıyallahü anhüm ecmain) gibi binlerce nuranî ziyadar yıldızlar ayrılıp âlem-i beşen tenvir etmişlerdir.

Meşhudatımızın tafsılâtını başka vakte tehir ederek, mu'cizat sahibi o Zat-ı Nuranî Aleyhissalâtü Vesselâma bir salâtüselâm getirelim:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى هٰذَ الذَّاتِ النُّورَانِيِّ الَّذِى اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْقُرْاٰنُ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ مِنَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ اَعْنِى سَيِّدَنَا مُحَمَّدٍ اَلْفَ اَلْفِ صَلَاةٍ وَاَلْفَ اَلْفِ سَلَامٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ ۞ عَلٰى مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرٰيَةُ وَالْاِنْجِيلُ وَالزَّبُورُ وَبَشَّرَ بِنُبُوَّتِهِ الْاَرْهَاصَاتُ وَهَوَاتِفُ الْجِنِّ وَاَوْلِيَاءُ الْاِنْسِ وَكَوَاهِنُ الْبَشَرِ وَانْشَقَّ بِاِشَارَتِهِ الْقَمَرُ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ اَلْفَ اَلْفِ صَلَاةٍ وَاَلْفَ اَلْفِ سَلَامٍ بِعَدَدِ (1)

1 Allah'ım! Kendisine Rahmân-ı Rahîm'den Arş-ı Azîm'den Kur'ân-ı Hakîm'in indirildiği nuranî zata yani Efendimiz Muhammed'e milyonlar salat ve milyonlar selam eyle. Tevrat, İncil ve Zebur'un müsaletini müjdelediği doğumu öncesinde ve anında görülen mu'cizelerin sesleri duyulup kendileri görünmeyen cinnî hatiflerin, evliya insanların ve kâhinlerin nübuvvetini müjdelediği işaretiyle ayın ikiye bölündüğü efendimiz ve seyyidimiz Muhammed'e ümmetinin iyilikleri adedince milyon salat ve milyon selam olsun

ahvali: haller, durumlar
alem-i beşer: insanlık alemi
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
Arş-ı Azim: Cenâb-ı Hakkın bütün varlık âlemlerini kuşatan hükümlerini icra ettiği büyük manevî makam
asır: yüzyıl
Asr-ı Saadet: saadet, muduluk asrı. Peygamberimiz (asm) ve Dört Halifenin yaşadığı devire verilen ad
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
hatib-i mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren hatip
hatif: kendisi görünmeyip sesi işitilen varlık, cin
ihata: kuşatma, içine alma
kafi: yeter, yeterli
kâhin: falcı, cinlerle ilişki kurup onlardan bilgi sızdıran
meşhudat: gözle görülen şeyler, müşahede edilenler
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nübuvvet: peygamberlik, Allah'ın elçiliği
radıyallahu anhum ecmain: Allah onların hepsinden razı olsun
reşha: sızıntı, damla
salâtüselâm: salât ve selâm. Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (asm) memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duaları
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tehir: erteleme, sonraya bırakma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
zat: kişi, şahıs
zat-ı nuranî: nuranî, nurlu zat
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık

أنفاسِ أُمّتِهِ ۞ عَلىٰ مَنْ جَآءَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ، وَنَزَلَ سُرْعَةً بِدُعَائِهِ
الْمَطَرُ، وَاَظَلَّتْهُ الْغَمَامَةُ مِنَ الْحَرِّ وَشَبِعَ مِنْ صَاعٍ مِنْ طَعَامِهِ مِئَاتٌ
مِنَ الْبَشَرِ، وَنَبَعَ الْمَآءُ مِنْ بَيْنِ اَصَابِعِهِ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ كَالْكَوْثَرِ وَسَبَّحَ
فِي كَفَّيْهِ الْحَصَاةُ وَالْمَدَرُ وَاَنْطَقَ اللّٰهُ لَهُ الضَّبَّ وَالظَّبْيَ وَالذِّئْبَ
وَالْخِرْعَ وَالذِّرَاعَ وَالْجَمَلَ وَالْجَبَلَ وَالْحَجَرَ وَالشَّجَرَ صَاحِبَ الْمِعْرَاجِ
وَمَا زَاغَ الْبَصَرُ ۞ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا وَشَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفُ اَلْفِ صَلَاةٍ
وَاَلْفُ اَلْفِ سَلَامٍ بِعَدَدِ كُلِّ الْحُرُوفِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِي الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ
بِاِذْنِ الرَّحْمٰنِ فِي مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَآءِ عِنْدَ قِرَآئَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ
الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ النُّزُولِ اِلىٰ اٰخِرِ الزَّمَانِ وَاغْفِرْلَنَا
وَارْحَمْنَا يَآ اِلٰهَنَا بِكُلِّ صَلَاةٍ مِنْهَا ۞ اٰمِينَ اٰمِينَ اٰمِينَ (1)

Arkadaş!

Risalet-i Ahmediyeyi ispat eden delîller pek büyük bir yekûn teşkil ediyor. On Dokuzuncu Söz namındaki risalemde o delîllerden bir kısmı zikredilmiştir. O zatın izhar ettiği bine yakın mu'cizelerinin Yirmi Beşinci Söz namındaki eserimde tafsil edilen kırk vech-i i'caza bâliğ olan Kur'ân, risalet-i Ahmediyeye (ASM) şahadet ettiği gibi, bu kâinat da âyâtıyla o zatın nübüvvetine delâlet eder.

Evet, *kâinatta yazılan sayısız âyetler Zat-ı Ehad'ın vahdaniyetine şahadet ettikleri gibi, risalet-i Ahmediyeye de (ASM) delâlet ve şahadet ederler.*

1- Çağırmasıyla ağaçların yanına geldiği duasıyla yağmurun sür'atle yağdığı sıcağa karşı bulutun kendisine gölge yaptığı bir kilelik yiyeceğinden yüzlerce insanın doyduğu, parmaklarının arasından üç defa Kevser gibi suyun akttığı, avuçlarında kum ve çakıl taşlarının tesbih ettiği Allah'ın, kelem, ceylan, deveyi, dağı, taşı, ağacı kendisi için konuşturduğu, mi'rac'ın ve "Gördüğü halleri tam gördü de, göz ne şaştı, ne de başka bir şeye baktı" (Necm Sûresi, 17) âyetinin sahibi, Efendimiz, Seyyidimiz, Şefâatçimiz Muhammed'e ümmetinin alıp verdiği nefesler sayısınca, milyon salât ve milyon selâm olsun. İlk indiği günden itibaren tâ kıyamete kadar her okuyanın okuduğunda hava dalgalarının aynalarında akseden Kur'ân kelimelerinin her bir harfi adedince ona milyon salât ve milyon selâm olsun. Bu salâvatlardan her birisi hürmetine bizi bağışla, bize merhamet et, ey İlâhımız! Âmîn, âmîn, âmîn.

âyat: işaretler, delîller. Allah'ın varlık ve birliğine işâret eden delîller.
ayet: Allah'ın varlığına delâlet eden şey.
bâliğ: ulaşmış, erişmiş.
delâlet: delîl olma, gösterme, alâmet, işâret.
delîl: bir dâvayı ispata yarayan şey, burhan.
ispat: doğruyu delîllerle gösterme.
İzhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
mu'cize: benzerini yapmaktan âciz kalınan şey.
nam: ad.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberliği.
şahadet: şâhit olma, şâhitlik, açık alâmet, işâret.
tafsîl: etrâfıca bildirme, ayrıntılı anlatma.
teşkîl: oluşturma, şekillendirme.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
yekûn: toplam, tutar.
zat: ululuk sahibi, kişi, şahıs (asm).
Zat-ı Ehad: tek ve hiçbir şeye muhtaç olmayan zat, Allah.
zikretmek: anmak, bildirmek.

Ezcümle: *Kâinatta görünen hüsn-i sanat dahi risalet-i Ahmediyeye (ASM) delâlet ve şahadet eden kat'î bir delildir. Zira, şu ziynetli masnuatın cemali, hüsn-i sanat ve zıyneti izhar eder. Sanat ve suretin güzelliği, Sâni'de güzelleştirmek ve ziynetlendirmek isteği mevcut olduğuna delâlet eder. Güzelleştirmek ve zıynetlendirmek sıfatları, Sânin sanatına olan muhabbetine delâlet eder. Bu muhabbet ise, masnuatın en ekmeli insan olduğuna delildir. Çünkü o muhabbetin mazhar ve medarı insandır. İnsan dahi masnuatın en cami ve en garibi olduğundan, şecere-i hilkate bir semere-i şuuriyedir. İnsan bir semere gibi olduğu cihetle, kâinatın eczası arasında en cami ve baid bir cüzdür. İnsan zîşuur ve cami olduğu cihetle, nazarı âmm, şuuru küllî olur. Nazarı âmm olduğundan, şecere-i hilkati tamamıyla görür; şuuru da küllî olduğundan, Sânin makasıdını bilir. Öyle ise, insan Sânin muhatab-ı hassıdır.*

Evet, âmm ve şümullü olan nazar ve şuurunu Sânin ibadetine ve muhabbetine sarf ve sanatını istihsan, takdir ve teşhirine tevcih ve nimetlerinin şükrüne istimal eden bir fert, verdiği nimetlere karşı şükür isteyen ve yarattığı mahlûkatı ibadete, şükre davet eden Sânin has muhatap ve habibidir.

Ey insanlar! Zikredilen ahval ve şuunatla muttasıf olan Hazret-i Muhammed'in (ASM) Sânin o ferd-i ferit dediğimiz muhatab-ı hassı olmamasına imkân var mıdır? Ve tanhınızın gösterdiği nev-ı beşerden en büyük insanlar

ahval: haller, durumlar
amm: genel, umumi
baid: uzak, ırak.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan.
cemal: güzellik.
cihet: yön
cüz: kısım, parça.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ekmel: daha (en) pek) mükemmel, en olgun, kusursuz ve eksiksiz olan
ezcümle: bu cümleden olarak.
ferd-i ferit: eşi benzeri olmayan fert, seçilmiş zat.
garip: tuhaf, hayret verici
habip: sevilen, sevgili
hüsn-i sanat: sanat güzelliği
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
istihsan: güzel bulma, beğenme
istimal: kullanma
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
küllî: umumi, genel, bütün olan
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
makasıd: maksatlar, gayeler
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
medar: sebep, vesile
muhabbet: sevgi, aşk derecesinde sevme
muhatab-ı has: özel muhatap
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
nazar: bakış, fikir
nazar-ı amm: umumi bakış, her şeyi incelikleri ile idrak edebilecek bakış açısı
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberliği
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sarf: harcama
semere: meyve, güzel netice.
semere-i şuuriye: şuurlu bilinçli meyve, netice
suret: biçim, tarz, görünüş
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme
takdir: kıymet verme, beğenme
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, sergileme
tevcih: yöneltme, çevirme, mana verme, yorumlama
zikretmek: anmak, bildirmek.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
ziynet: süs.

arasında bu makama daha lâyık diğer bir şahıs var mıdır?

Ey gözleri sağlam ve kalbleri kör olmayan insanlar! Bakınız, insan âleminde iki daire ve iki levha vardır.

• Birinci daire, *rububiyet dairesi*'dir; ikinci daire, *ubudiyet dairesi*'dir.

• Birinci levha, *husn-i sanat*'tır; ikinci levha ise, *tefekkür ve istihsan*'dır.

Bu iki daire ile iki levha arasındaki münasebete bakınız ki, *ubudiyet dairesi bütün kuvvetiyle rububiyet dairesi hesabına çalışıyor. Tefekkür, teşekkür, istihsan levhası da bütün işaretleriyle hüsn-i sanat ve nimet levhasına bakıyor.*

Bu hakikatı gözünle gördükten sonra, rububiyet ve ubudiyet dairelerinin reisleri arasında en büyük bir münasebetin bulunmamasına aklınca imkân var mıdır? Ve Sânin makasıdına kemal-i ihlâsla hizmet eden ubudiyet reisinin Sâni ile azîm bir münasebeti ve kavi bir intisabı ve o intisapla her iki daire reisleri arasında bir muarefe ve mükâleme ve alışverişin olmamasına ihtimal var mıdır? Oyleyse, bilbedahe tahakkuk etti ki, *ubudiyet reisi, rububiyetin has mahbup ve makbulüdür.*

Ey insan! Bu süslü masnuatı enva-ı mehasinle tezyin eden ve bütün zîhayat olanların zevklerine, iştihalarına göre bu kadar nimetleri in'am eden Sânin en kâmil, en

azîm: büyük.
beyan: anlatma açıklama delîller göstererek ispatlama
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cemil: güzel
enva-ı mehasin: çeşit çeşit güzellikler
hakikat: gerçek esas
husn-i sanat: sanat güzelliği
ihtimal: olabilirlik
imkan: mümkün olma olabilirlik.
in'am: nimet verme nimetlendirme, ihsan etme.
intisap: mensup olma bağlanma, girme
istihsan: güzel bulma beğenme
kâmil: olgun, mükemmel
kavi: kuvvetli, güçlü
kemal-i ihlas: ihlasın mükemmel oluşu, mükemmel ve kusursuz samimiyet, ihlâs.
layık: uygun, yakışır, munasip
levha: manzara, görünüş
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
makam: büyük yer, mevki
makasıd: maksatlar, gayeler
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
muarefe: karşılıklı görüşme, tanışma, birbirini bilip tanıma
mükâleme: konuşma
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
reis: başkan
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tezyin: süsleme, zînetlendirme
ubudiyet: kul olduğunu bilip Allah'a itaat ve ibadet etme
zîhayat: hayat sahibi.

cemîl ve ıbadetine kemal-i iştiyakla teveccüh eden ve Sânıin mehasin-i sanatına takdir ve istihsanatıyla arş ve ferşi taraba, sevinmeye getiren ve Sânıin ihsanatına yaptığı teşekkürat ve tekbirat ile ber ve bahri cezbeye getiren şu güzel mahlûk ve masnuuna iltifat edip sözünü nazar-ı itibara almaması ve teşekküratına mukabele etmemesi ve teveccüh edip kendisiyle konuşmaması ve iktidarına gore bütün mahlûkata bir imam ve mürşit yapmaması ımkânı var mıdır?

arş: göğün en yüksek katı
bahr: deniz.

ber: toprak, kara yer
cemil: güzel
cezbe: çekme çekim heyecen coşkunluk.
ferş: yeryüzü, zemin dünya
ihsanat: ihsanlar bağışlar nımetler
iktidar: güç idareyı elinde bulundurma
iltifat: ılgı gosterme yuzunu çevirip bakma
imam: onde ve ilende olan delil rehber
istihsanat: begenmeler guzel bulmalar
kemal-i iştiyak: ıstek ve arzunun son derecesı tam bır ıs tek ve arzu
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
masnu: sanatla yapılmış eşya varlık
mehasın-ı sanat: sanatın guzellıkleri
mukabele: karşılık verme karşılama.
mürşit: ırşat eden doğru yolu gosteren rehber kılavuz.
nazar-ı itibar: dıkkate alma dıkkate deger goren bakış
sani: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
takdir: kıymet verme beğenme
tarab: sevinçlik şenlik, ıç açıklıgından gelen coşkunluk.
tekbırat: tekbırler tekbır getırmeler
teşekkürat: teşekkurler mınnet memnunıyt ve şukur ıfade etmeler
teveccuh: yonelme sevgı ılgı

Lâsiyyemalar

Onuncu Sözün bir cihette esası ve Yirmi Sekizinci Sözün Arabî İkinci Makamıdır.

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

Kâinatın bütün zerratı, müçtemian ve münferiden, lisan-ı acz ve fakr ile vücub-ı vücut ve vahdetine şahadet ettikleri Sânî-i Hakîm'e hamdler, senalar, şükürler olsun. Ve kâinatın tılsımını açıp, âyâtını keşif ve beyan eden Resulü ile Âl ü Ashabına ve sair enbiya ve mürselîn ihvanına ve ibâd-ı salihîne salâtüselâmlar olsun.

Arkadaş!

Tabiat ve esbap bazı insanlara şükür kapısını kapatıp şırk ve küfür kapısını açmıştır. Hâlbuki, şırkın temeli sayısız muhalâttan kurulmuş olduğundan haberleri yok. O muhalâttan bir taneyi beyan edeyim ki, şirkin ne kadar fena bulunduğunu kör gözleriyle görsünler. Şöyle ki:

Şirk sahibi, cehalet sarhoşluğunu terk ve ilim gözüyle küfrüne baktığı zaman, o küfrü iman ve iz'an edebilmek için, bir zerre-i vahideye bir ton ağırlığında bir yük yükletmeye ve her zerrede sayısız matbaaları icat edip tabiat ve esbabın eline vermeye ve bütün masnuatta bütün sanat inceliklerini tabiata ders vermeye muztar ve mecbur olur. Zira, hava unsurundan, meselâ her bir zerre,

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Âl ü Ashab: Hz. Muhammed'in (asm) ailesi ve yakın dostları. Efendimizin (asm) aile fertleri ve Sahabeler.
Arabî: Arabca.
âyât: işaretler, deliller. Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden deliller.
beyan: anlatma, açıklama, deliller göstererek ispatlama.
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olma.
cihet: yön.
enbiya: nebiler, peygamberler.
enva-ı mehasin: çeşit çeşit güzellikler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnuniyetini, onu overek bildirme.
ibâd-ı salihîn: salih kullar.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihvan: kardeşler.
ilim: bilgi, marifet.
iman: inanç, itikat.
iz'an: basiret, anlayış. teslim olup itaat etmek.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
lâsiyyema: bilhassa, özellikle, her şeyden önce.
lisan-ı acz: zayıflık ve güçsüzlüğün dili, çocuğun ağlaması gibi.
lisan-ı fakr: fakirliğin ve muhtaçlığın dili.
makam: yer, durak.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
mesela: örneğin.
muhalat: muhaller, olması mümkün olmayanlar.
muztar: çaresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış.
müçtemian: topluca olarak, topluca, hepsi birden.
münferiden: ayrı ayrı, birer birer.
mürselîn: gönderilenler, peygamberler.
resul: Allah'ın bizlere elçisi olan Peygamber Efendimiz (asm).
sair: diğer, başka, öteki.
salâtüselâm: salât ve selâm. Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (asm) minnettarlık ve bağlılık için yapılan rahmet duaları.
Sânî-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
sena: methetme, övme.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alâmet, işaret.
şırk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tabiat: yaratılış ve yaşayışa dair konulan kanunlar, esaslar.
tezyin: süsleme, zinetlendirme.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
unsur: madde, esas, kök.
vahdet: birlik ve teklik.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli olmak.
vücut: var olma, varlık.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zerre-i vahide: tek bir zerre.
zîhayat: hayat sahibi.

bütün nebatlar, çiçekler, semereler üstünde konup bünyelerinde vazîfesini yapmak salâhiyetindedir. Eğer, bu zerreler yaptıkları vazîfelerde memur olup Cenab-ı Hakkın emir ve iradesine tâbi olduklan kâfirâne inkâr edilirse, o zerre herhangi bir bünyeye girse, o bünyenin bütün cihazatını, keyfiyetiyle teşekkülünü bilmesi lâzımdır. Bu bilginin o zerrede bulunmasını, ancak o kâfir itikat edebilir.

Maahaza, bir semere, bir şecerenin bir misal-i musağğandır, ve o semeredeki çekirdek, o şecerenin defter-i a'malidir. O ağacın tarih-i hayatı o çekirdekte yazılıdır. Bu itibarla, bir semere şecerenin tamamına, belki o şecerenin nev'ine, belki küre-i arza nazırdır. Öyle ise, bir semerenin sanatındaki azamet-i maneviyesi, arzın cesametı nispetindedir. O zerreyi, sanatça havi olduğu o azamet-i maneviye ile bina eden, arzı haml ve bina etmekten âcız olmayacaktır. Acaba o kâfir münkir, kalbinde böyle bir küfrü taşımakla, akıl ve zekâ iddiasında bulunması kadar bir ahmaklık var mıdır?

Arkadaş!

Her bir şey için iki suret ve şekil vardır.

• Biri maddiyedir ki, âdeta bir gömlek gibi her şeyin vücuduna göre kaderin takdiriyle biçilmiş şu görünen suretlerdir.

• Diğeri makuledir ki, bir şeyin yaşadığı bir ömürde mürur-i zamanla değiştirdiği muhtelif maddî suretlerin içtimaından tasavvur edilen bir suret-i vehmiyedir.

a'mal: ameller, işler
acız: zayıf, güçsüz, zavallı
adeta: sanki
arz: yer, dünya
azamet-i maneviye: manevî bu yükleme
cesamet: büyüklük, irilik
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
emir: iş buyurma, buyruk
haml: yükleme, yüklenme
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
içtima: toplanma, bir araya gelme
iddia: davaya kalkışma, dava etme
inkâr: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda olan iktidar, güç
itibarla: bakımdan, yüzden
itikat: kesin inanma, iman
kader: İlâhî hükümdar, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
kafirane: kâfircesine, Allah'ı inkâr edercesine
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hâl, durum, ıç yüz
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık
küre-i arz: yer küre, dünya
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
maddî: madde ile alakalı, cismanî
maddiye: maddeye ait, madde ile alakalı
makule: aklın uygun bulduğu şeyler, makul olanlar
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek, bir şeyin bütün özelliklerini taşıyan, ondan daha küçük olan örneği
muhtelif: turlu turlu, çeşitli
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
mürur-i zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla
nazır: nazar eden, bakan
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki
nevi: çeşit, tür
nispet: oran, ölçü
salâhiyet: yetki, bir işi yapmaya veya işe karışmaya hakkı bulunma
semere: meyve, yemiş
suret: biçim, tarz, görünüş
suret-i vehmiye: vehmî suret, aslında var olmadığı halde varmış gibi kabul edilen görüntü
şecere: ağaç
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
takdir: Allah'ın takdir, Allah'ın ilmiyle belli bir düzen vermesi
tarih-i hayat: hayat tarihi
tasavvur: bir şeyi zihinde düşünme, tasarlama
teşekkül: şekillenme, meydana gelme
vazife: görev
zerre: en küçük parça, molekül, atom

Bir ateşin sür'atle tedvirinden hâsıl olan daire-i vehmiye gibi, her şeyin tarih-i hayatını bildiren ve kadere medar olan ve mukadderat-ı eşya denilen şu ikinci suret, makuledir. Suret-i maddiye itibarıyla her şeyin bir nihayeti, bir gayesi olduğu gibi, suret-i maneviye itibanyla da bir nihayeti ve gizli bazı hikmetler için bir gayesi de vardır. Binaenaleyh *her şeyin suret-i maddiyesinde, kudret-i Rabbanî ustadır, kader mühendistir, suret-i maneviyesinde ise, kader mistardır, yani teşekkülâtın çizgilerini çizer, kudret mastardır, yani o çizgiler üstünde yapılan teşekkülât kudretten sudûr eder.*

Ey kâfir! Bunu işittikten sonra iyice düşün! Bir zerreye, bir terzilik sanatını öğretmeye kudretin var mıdır? Kendine hâlık ittihaz ettiğin tabıat ve esbap, her şeyin muhtelif ve mütenevvi suretlerini biçip dikmesine kudretleri var mıdır?

Bak, ey gözden mahrum kâfir! *Şecere-i hilkatin semeresi ve kuvvet ve ihtiyârca esbaptan üstün olan insan, terzilığın bütün kabiliyetlerini bilgilerini cem edip dikenli bir şecerenin azalarına uygun bir gömleği dikemez. Hâlbuki, Sâni-i Hakîm her şeyin neması zamanında pek muntazam, cedit ve taze taze gömlekleri ve yeşil yeşil hulleleri kemal-i sür'at ve sühuletle yapar, giydirir. Fesübhanallah!*

Evet, münezzehtir. Her şeyin vücudu emrine bağlı olan Allah münezzehtir. Her şeyin iç yüzü elinde bulunan Sâni münezzehtir. Bütün mahlûkata merci olan Sâni münezzehtir.

mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
makule: aklın uygun bulduğu şeyler, makul olanlar
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
medar: sebep, vesile
merci: merkez, kaynak.
mistar: bir şeyin kalıbı, ölçeği.
muhtelif: turlu turlu, çeşitli
mukadderat-ı eşya: eşyanın mukadderatı, eşya hakkında Allah ın takdir ettiği durumlar
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nevi nevi, çeşit çeşit
nema: büyüme, uzama
nihayet: son
Sanı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
semere: meyve, yemiş.
sudur: sadır olma, meydana çıkma, çıkma, olma
suret: biçim, tarz, görünüş
suret-i maddiye: maddî görünüş, şekil
suret-i maneviye: manevî görünüş
sür'at: çabuk olma, hızlılık
şecere: ağaç
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
tabiat: yaratılış ve yaşayışa dair konular, kanunlar, esaslar
tarih -ı hayat: hayat tarihi
tedvir: dâire şekline sokma, yuvarlaklaştırma
teşekkülât: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler
zerre: en küçük parça, molekul, atom

binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cedit: yeni, kullanılmamış
cem: toplama, biriktirme
daire-i vehmiye: vehmi daire, aslında var olmadığı halde var kabul edilen daire
esbap: sebepler, vasıtalar
fesübhanallah: Allah (c.c.) ne güzel yaratmış. Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir, her şey kendine tesbih eder anlamında olup hayret ve taaccubu ifade için söylenir
gaye: maksat, hedef
hâlik: yoktan yaratan, var eden
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hulle: elbise.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
itibarıyla: yüzünden, dolayısıyla, bakımından
ittihaz: edinme, kabul etme
kabiliyet: becerikllik, yetenek.
kader: İlâhî hükum, Cenab ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kâfir: Allah ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kemal-ı sühulet: kolaylığın son derecesi, tam bir kolaylık.
kemal-ı sür'at: tam sür'at, mükemmel hız
kudret: Allah ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
kudret-i Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Allah ın sonsuz kudreti, kuvveti
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar

Arkadaş!

Her bir mevcudun üstünde Sâni-i Ehad ve Samed'in bir sikkesi, bir hatemi olup, o mevcudun Sâni-ı Ehad ve Samed'in mülkü ve eser-i sanatı olduğuna şahadet ediyorlar.

Evet, gayr-i mutenahı ehadiyet sıkkelerinden ve samedâniyet hatemlerinden, yalnız bahar mevsiminde sahife-i arza darp edilen sıkkeye bak ki, şu zikredilecek müteselsil fıkralar, cümleler o sikkeyi güneş gibi gösteriyorlar ve izhar ediyorlar.

Evet, sahife-i arzda pek garip, hakîmâne bir icat görünüyor. Bu görünen icadın gösterdiği kuvvet ve faaliyeti görmek istersen, şu gelen fıkralara dikkat et:

1. O icat fiili, pek azîm ve geniş bir sahavet-i mutlakadan geliyor.

2. Bir sühulet-i mutlaka ile bir kuvvet-ı mutlakadan çıkıyor.

3. Mutlak bir intizamla, sür'at-i mutlakada meydana geliyor.

4. Mevzun ve mizanlı olarak, bir vüs'at-i mutlakada bulunuyor.

5. Güzel bir eser-i sanat olmakla beraber, mutlak bir ucuzlukta görünüyor.

6. Taallûk ettiği şeyler pek karışık olmakla beraber, büyük bir imtıyaz-ı mutlak ve adem-ı iltibas ile yapılıyor.

adem-ı iltibas: birbirine benzeyen şeylen karıştırmama
azîm: büyük.
darp: vurmak, vuruş, çarpma.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
eser-i sanat: sanat eseri, sanat degen olan eser
fıkra: bent, madde, paragraf
fiil: iş, hareket
garip: tuhaf, hayret verici
gayr-ı mutenahı: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
hatem: muhür, damga
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
imtıyaz-ı mutlak: mutlak ve kesin bir şekilde ayırdetme, benzerlerinden ayırma
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
izhar: gösterme, açıga vurma.
kuvvet-i mutlaka: kayıtsız, şartsız, sonsuz bir güç ve kuvvet.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
merci: merkez, kaynak
mevzun: ahenkli, biçimli, uygun
mizan: ölçü, denge
mutlak: herhangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak
müteselsil: teselsul eden, birbirinin ardı sıra zincirleme giden
sahavet-i mutlaka: tam bir cömertlik, sonsuz bir el açıklığı
sahife-i arz: dünya sayfası.
Samedâniyet: her şey kendisine muhtaç olduğu halde, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Ehad ve Samed: tek ve benzersiz olan, her şey kendisine muhtaç olup da kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan ve her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sikke: alâmet, nişan, turra
sühulet-i mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık
sür'at-i mutlaka: tam bir hızla, sonsuz süratle
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, işaret
taalluk: alakalı, münasebetli olma
vüs'at-i mutlaka: mutlak genişlik.
zikretmek: anmak, bildirmek.

7. Mahall-ı taallûku gayr-i mütenahi olmakla beraber, eserlerinde çirkinlik görünmez, ahsen şekilde husule gelir.

8. Efrat ve enva arasında, bu'd-i mutlak ile beraber, tevafuk-i mutlak var.

Arkadaş!

Bu fıkraların her birisi tek başına da o sikkeyi izhar etmeye kâfidir. Bakınız:

• En harika bir sahavetle en harika bir hüsn-i sanat, muhit bir kudretin hassasıdır.

• Ve intizamla beraber, harika bir sühulet, hiçbir şeyden âciz olmayan muhit bir ilim sahibine mahsustur.

• Tartılmış gibi gayet mizanlı olmakla beraber, mu'cizâne bir sür'at-i mutlaka, her şeyi emrine ve kudretine teshir eden zata mahsustur.

• Nevilerin pek dağınık bulunmasından, pek geniş bir tasarrufla harika bir hüsn-i sanat, ilim ve kudretiyle her şeyin yanında bulunan zata hastır.

• Kesret ve mebzuliyet ile beraber, her ferdin sanat itibanyla kıymettar olması, sonsuz bir zenginlikle gayr-i mütenahi hazinelere malik olan zata mahsustur.

• Efradın ziyadesiyle karışık olmasıyla beraber, iltibassız ve fevkalâde imtiyaz ve teşahhuslara mazhar olmaları, her şeye basîr ve her şeye şehît ve her bir fiili kendisini diğer bir fiilden menetmeyen zata mahsustur.

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
ahsen: en güzel
basır: her şeyi sürekli bir biçimde görüp bilen.
bu'd-i mutlak: mutlak uzaklık, sınırı belirlenemeyen uzaklık.
efrat: fertler
enva: çeşitler, türler, neviler
fevkalâde: olağanüstü
fıkra: bent, madde, paragraf
fiil: iş, hareket.
gayet: son derece.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
harika: olağanüstü
hassa: bir şeye mahsus olan özellik, nitelik.
hüsul: olma, meydana gelme
hüsn-i sanat: sanat güzelliği.
ilim: bilgi, marifet
iltibas: birbirine benzeyen yerleri şaşırıp karıştırma
imtiyaz: başkalarından ayırabilme, temyiz gücü.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
itibarıyla: yüzünden, dolayısıyla, bakımından
izhar: gösterme, açığa vurma
kâfi: yeter, elverir
kesret: çokluk
kıymettar: kıymetli, değerli
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahall-i taallûk: alâkalı olunan yer.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
malik: sahip
mazhar: bir şeyin çıktığı, göründüğü yer, nail olma, şeref lenme
mebzuliyet: bolluk.
men: yasak etme, engelleme, mâni olma
mizan: ölçü, denge
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
nevi: çeşit, tür
sahavet: el açıklığı, cömertlik.
sikke: alamet, nişan, turra
sühulet: kolaylık.
sür'at-i mutlaka: tam bir hızla, sonsuz süratle
şehit: doğrudan görüp gözeten, şahit olan.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emri altına alma
teşahhus: şahıslanma, şahıs haline girme
tevafuk-i mutlak: mutlak bir uyguntuk
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
ziyade: Artma, çoğalma.

• Ve keza, arzda dağınık bulunan efrat arasındaki uzaklıkla beraber, suretçe, vücutça, teşkilâtça aralannda husule gelen tevafuk, küre-i arz yed-i tasarrufunda, İlminde, hükmünde, hikmetinde bulunan zata mahsustur.

• Ve keza, nev'in kesret-ı efradıyla beraber, her ferdin harikulâde bır hüsn-i hilkate malık olması Kadîr-i Mutlak'a hastır ki, az-çok, küçük ve büyük her şey Ona nispeten bırdır.

Geçen fıkralann her bırsinde, her şeyin tek bir sâniin sun'u ve sanatı olduğuna delâlet eden başka bır ayet daha vardır.

Evet, sahavet ile kuvve-i iktisadıye arasında ve sür'at ile mizanlı olmak arasında ve ucuzlukla kıymetli olmak arasında ve kanşık olmakla mümtaz bulunmak arasında tezat vardır. Bu zıtlan bir fıilinde cem etmek, ancak kudreti hadsiz bir Sâni-i Kadîr'e mahsustur.

Hulâsa, her bir fıkra tek başına hatem-i ehadıyeti izhara kâfi olduğu takdirde, fıkralann hey'et-i içtimaiyesi pek zahir bır tarîk-ı evlâ ile hatem-i ehadıyeti gösterir. İşte bu ızahtan (1) وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ ayet-i kerîmesinin sırrı zahir oldu. Yani, o inatlı munkire, "Hâlık-ı semavat ve arz kimdir?" diye sorulduğu zaman, çâr ü naçar "Allah'tır!" dıyecektir.

1 And olsun ki onlara "Gökleri ve yeri yaratan kımdır?" dıye sorsan, elbette "Allah" derler. (Lokman Suresi, 25.)

arz: yer, dünya
ayet: Allah'ın varlığına delâlet eden şey
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet
cem: toplama, bırıktırme
çâr ü naçar: çâresiz, ister istemez, mecburiyetle.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
efrat: fertler
fıkra: bent, madde, paragraf
fıil: iş, hareket.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Semavat ve Arz: gökleri ve yeri yaratan, yoktan var eden Allah
harıkulade: olağanüstü.
hatem-i ehadiyet: ehadiyet mühürü, Allah'ın birliğini gösteren mühür
hey'et-i içtimaiye: tumunun birleşmesiyle oluşan yapı, şekil
hıkmet: İlâhi gaye, yüksek bilgi, fayda
husul: olma, meydana gelme
hukum: karar, emir, hakımıyet.
hulasa: kısaca, sozun kısası
hüsn-ı hilkat: yaratılıştaki güzellik.
ilim: bilgi, marifet
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
izhar: gösterme, açıga vurma.
Kadir-i Mutlak: hıç bır kayıt ve şartta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahıbı Allah.
kafi: yeter, yeterli
kesret-i efrat: fertlerin çokluğu
keza: boylece, aynı şeklide.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kuvve-i iktisadıye: iktısat etme duygusu, tutumluluk.
küre-i arz: yer küre, dünya
mahsus: bır şeye veya kişiye has olan.
malik: sahıp
mızan: ölçü, denge
mumtaz: ayrıcalıklı, seçkin
munkir: Allah'ın varlıgını kabul ve tasdık etmeyen, ınansız, dınsız
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
sahavet: el açıklığı, cömertlik
sâni: her şeyi sanatlı olarak yapan, sanatkâr
Sâni-i Kadir: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
sır: gizli hakıkat.
sun'i: sanat eseri
suret: bıçım, tarz, gorunuş
sür'at: çabuk olma, hızlılık.
tarîk-ı evlâ: daha ıyı olan yol, üstün yol, meslek.
teşkilat: yapışlar, kuruluşlar
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve munasebetler ıçerısınde birbirine denk gelme
tezat: zıtlık, aykırılık.
yed-i tasarruf: tasarruf eli, sahıb olma, sahıplık
zahir: açık, aşıkâr
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.

Arkadaş!

Ulûhiyet, risalet, ahiret, kâinat arasında hakikatte telâzum vardır. Yanı, bunlardan birisinin vücut ve sübutu, ötekisinin de vücut ve sübutunu istilzam eder; birisine iman, ötekisine de imanı icap ettirir.

• Evet, meselâ, her bir kelimesi bir kitabı ve her bir harfi bir satın içerisinde tutan bir kitabın kâtipsiz vücudu mümkün değildir. Kâinat kitabı da Nakkâş-ı Ezelî'nin vücub-i vücuduna bağlıdır. Sarhoş olmayanlar, ancak Nakkâş-ı Ezelî'ye iman etmekle kitab-ı kâinata şahit olabilirler.

• Ve keza, pek çok sanat harikalarına ve nakış ve ziynetlerin garaibine müştemil olan bir binanın bânî ve sânisiz vücudu mümkün olmadığı gibi; bu âlemin vücudu da Sânîin vücuduna tâbidir. Dalâlet sarhoşluğuyla sarhoş olmayanlar, onu bunsuz tasdik edemezler.

• Ve keza, deniz ve nehirlerin yüzünde, şemsin aksini gösteren kabarcıklardaki güneşin panltısı, şemsin vücudunu inkâr etmekle mümkün olmadığı gibi; aklı bozuk olmayanlar için, kemal-ı intizam ile tahavvül ve teceddüt eden şu kâinatın şuhudu, Bânî ve Sânîin vücub-i vücudunun tasdikiyle olabilir. Çünkü, şu muhteşem kâinatı meşiet ve hikmetiyle tesis ve kaza ve kaderinin düsturlarıyla tafsıl ve âdetinin kanunlarıyla tanzım ve inayet ve rahmetinin namuslarıyla tezyin ve esma ve sıfâtının cilveleriyle tenvir eden, ancak ve ancak Bânî ve Sânî'dir.

âdet: kanun
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akıs: yansıma
alem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
Bânî: her şeyi yapan bina eden yaratan Allah
cilve: tecelli görüntü
dalalet: Hak ve hakikatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
düstur: kaide esas prensip
esma: adlar isimler
garaip: garipliklar tuhaflıklar
hakikat: gerçek, esas
harika: olağanüstü
hikmet: İlâhî gaye yüksek bilgi fayda
icap: gerekme halı gerekli olma
iman: inanma itikat.
inayet: yardım ihsan lütuf
inkar: reddetme inanmama kabul ve tasdik etmeme
istilzam: gerektirme
kader: İlâhî hükum Cenab ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kâinat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
kanun: yasa
kâtip: yazıcı
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması
kemal-ı intizam: intizamın mükemmel oluşu tam ve eksiksiz düzen
keza: böylece aynı şekilde
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı
mesela: örneğin
meşiet: dileme irade istek.
muhteşem: haşmetli yüce
müştemil: şumulüne alan saran kapsayan içine alan
nakış: işleme süsleme
Nakkâş-ı Ezelî: ezelî nakkaş her şeyi Zâtına has olarak nakış nakış işleyen evveli olmayan Allah
namus: kanun nizam
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
risalet: elçilik, resulluk, peygamber olarak gönderilme
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sıfât: vasıflar nitelikler
sübut: açık olma meydana çıkma
şems: güneş
şuhut: gözle görme müşahede.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tafsıl: etraflıca bildirme ayrıntılı anlatma
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma
tanzım: düzenleme sıralama tertipleme
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
teceddüt: tazelenme yenilenme.
telazum: birbirini gerektirme birinin varlığının ötekini zorunlu kılması
tenvir: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma
tesis: kurma meydana getirme
tezyin: süsleme ziynetlendirme.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak olmaması imkânsız olmak, varlığı zarun ve vacip olmak
vücut: var olma varlık
ziynet: süs

Evet, Hâlık-ı Vahid kabul edilmedığı takdırde, kâinatın zerrat ve mürekkebatı adedince sonsuz ılâhlanın kabulüne mecburiyet hâsıl olur. Ve aynı zamanda, her bir ilâhın şu kâinatı halk etmeye kadir olması lâzımdır. Çünkü, zîhayatın her bir cüz'îsi, zevi'l-hayatın küllüne, yani umumuna bir fihristedir. Cüz'îyi halk eden, küllîyi de halk etmeye kadir olmalıdır.

• Ve keza, ziyasız güneşin vucudu mumkun olmadığı gıbı, ulûhiyet de tezahürsüz olamaz. Tezahürü ise, irsal-i rusûl ile olur. Ve keza, hadd-ı kemale balığ olan en yüksek bir cemalin bilinmesi, görünmesi, gösterilmesi için resullerin tanfı lâzımdır. Ve keza, kemal-ı cemale balığ olan kemal-i hüsn-i sanat, resullerin delâletiyle olur.

• Ve keza, rububiyet-i amme, ubudiyet-i kulliye ister. Bu da zülcenaheyn resullerin vahdet-i ilâhiyeyi halka ilân etmelerı ile mümkün olur.

• Ve keza, bir husun sahibinin isteği olmasa ve bir âyine bulunmasa ve tanf edici bir şahıs tavassut etmezse, onun hüsnünün görünmesi, gösterilmesi mümkün değildir. Bu da ancak resuller vasıtasıyla olur. Çünkü resul ubudiyetiyle Hâlık'ın husnüne âyinedir, risaleti cihetiyle de halka izhar ve ilân eder.

• Ve keza, bır zatın cevahırle, zîkıymet eşya ıle dolu hazinelerini açıp halka göstermek ve arz etmekle, o zatın kudretini, zenginlığını, saltanatını ilân etmek ıçın, ancak o zatın müsaadesiyle ve iradesiyle emir ve tayin edilmiş bır memur lâzımdır. Işte o memur, resuldur.

arz: sunma, bildirme.
ayine: ayna, mırat.
balığ: ulaşmış, erişmiş.
cemal: güzellik.
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar.
cihet: yon.
cuz'î: az bır parça.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
emir: iş buyurma, buyruk.
fihriste: katalog, liste.
hadd-ı kemal: olgunluk haddi, kemalat haddi.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
Halık-ı Vahit: bır ve tek olan yaratıcı, Allah.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hüsün: güzellik.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
irade: dileme, isteme, bır şeyi yapıp yapmama konusunda olan ıktıdar, güç.
irsal-i rusûl: peygamber gonderme, Cenab-ı Hakkın insanlara peygamber gondermesi.
izhar: gosterme, açığa vurma.
kadır: bır ışı yapmaya gucu yeten, kuvvet sahıbı olan.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler.
kemal-ı cemal: cemalın mukemmelligi, tam bır manevi guzellik ve olgunluk.
kemal-ı hüsn-i sanat: sanattakı guzelligin mukemmel ve kusursuz olması.
keza: boylece, aynı sekılde.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar.
küllî: butun olan, tumel.
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik durumu, zorunluluk.
murekkebat: murekkep şeyler, bileşikler, karışımlar.
musaade: ızın.
resul: Allah ın elcisi, peygamber.
risalet: elcılık, resulluk, peygamber olarak gondenlme.
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah ın her şeyi ıçıne alan terbiye edıcılıgi.
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık.
tanf: bır şeyi butun vasıflarını ıçine alacak şekılde anlatma.
tavassut: vasıta olma, aracı olma.
tayin: belırleme, yerini belli etme.
tezahür: gorunme, belirme, ortaya çıkma.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i küllîye: buyuk genş ve umumi kulluk.
ulûhiyet: ılahlık, Allah ın hâkımıyetı ıle kâinattakı her şeyi kendisine ıbadet ve ıtaat ettırmesi.
umum: butun, hepsi.
vahdet-i ilâhiye: Allah ın bır ve tek olması.
vasıta: aracılık.
zat: azamet ve ululuk sahıbi olan.
zerrat: zerreler, atomlar.
zevi'l-hayat: hayat sahıplerı, canlılar.
zîhayat: hayat sahıbı.
zıkıymet: kıymet sahıbı, kıymetlı.
zıyâ: ışık, aydınlık, nur.
zülcenaheyn: çift kanatlı, ıkı kanatlı.

Arkadaş! Bu sıfatlan haiz, bu vazifelen en mükemmel görebilecek, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka, âlemde bir şahıs yoktur. En cami, en kâmil, en fazıl o zattır. Tam tamına teşhir, tebliğ, tarif, tavsif, izhar, ilân eden o zattır.

Aziz arkadaş! İman-ı billâh ile ahiret imanı arasındaki telâzuma geldik. Hazır ol, dinle.

• Bir sultan, itaat edenlere mükâfat ve isyan edenlere de mücazat etmezse, saltanatı inhidama yüz çevirir. Ve keza, bir sultanın sağında lütuf ve merhamet ve solunda kahır ve terbiye lâzımdır. *Mükâfat merhametin iktizasıdır, terbiye de mücazatı ister. Mükâfat ve mücazat menzilleri ahirettir.*

• Ve keza, yüksek bir hikmet ve adalet sahibi olan bir sultan, saltanatının şanını kusurdan saklamak üzere, kendisine iltica edenleri taltif ve hâkimiyetinin haşmetini göstermek için, milletinin hukukunu muhafaza eder. Bu cihetlerin mühim bir kısmı ahirette olur.

• Ve keza, lebalep dolu hazinelere mâlik ve sahavet-i mutlakaya sahip olan bir sultan için, umumî ve daimî bir dâr-ı ziyafet lâzımdır ve ayrı ayrı ihtiyaç sahiplerinin devam ve bekalarını ister. Bu da ancak ahirette olur.

• Ve keza, bir cemal sahibi, daima hüsün ve cemalını görmek ve göstermek ister. Bu ise, ahiretin vücudunu ister. Çünkü, daimî bir cemal, zail ve muvakkat bir müştaka razı olmaz. Onun da devamını ister. Bu da ahireti ister.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: dünya cihan, bütün yaratılmışlar
aleyhissalâtu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
aziz: izzetli, muhterem, saygın
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
cami: toplayan, içine alan, kapsayan
cemal: güzellik, iç ve dış güzelliği
cihet: yön
daimî: sürekli, devamlı.
dar-ı ziyafet: ziyafet yeri, dünya
fazıl: fazileti fazilet sahibi, erdemli, faik, üstün.
haiz: taşıyan
hakimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik.
haşmet: ihtişam, heybet, büyükük.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hüsün: güzellik.
ikriza: lâzım gelme, gerekme
ilan: yayma, duyurma, bildirme
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
iman: inanma, itikat.
iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek, Ona inanma
inhidam: çökme, yıkılma, harap olma.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kahır: büyük eziyet, cefa, zulüm
keza: böylece, aynı şekilde
kusur: eksiklik, noksan, özür
lebalep: ağzına kadar dopdolu, dolmuş olarak.
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
mâlik: sahip
menzil: yer, konak
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
muhafaza: koruma
mücazat: bir suça karşı verilen ceza
mühim: önemli, ehemmiyetli
mükafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül
müştak: arzulu, fazla istekli, İştiyak gösteren
sahavet-ı mutlaka: tam bir cömertlik, sonsuz bir el açıklığı
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sultan: padişah, hükümdar
şan: şöhret, ün
taltif: iltifat etme, gönül okşama, rütbe, nişan, para, mevki vb. şeylerle mükâfatlandırma
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma
tebliğ: dini bir emrin yaratılmışlara duyurulması, peygamberlerin Allah'ın emrini kullara bildirmeleri ve hakka davet etmeleri
telazum: birbirini gerektirme, birinin varlığının ötekini zorunlu kılması
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitim, İyi ahlâk, saygı ve edep öğretme
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, sergileme
umumî: herkesle ilgili, genel
vazife: görev
vücut: var olma, varlık
zail: sone eren, yok olan
zat: kişi, şahıs

• Ve keza, yardım isteyenlere yardım ve dua edenlere cevap vermek hususunda, pek rahîmâne bir şefkat sahibi olan bir sultan ki, edna bir mahlûkun edna bir isteğini derhal yapar, verir; elbette bütün mahlûkatın en büyük bir ihtiyacını kemal-i sühuletle yapar. Böyle umumî ve en mühim bir ihtiyaç, ancak ahirettir.

• Ve keza, icraatından, faaliyetinden anlaşılan pek harika bir ihtişam içinde bir saltanatı varken, milletinin içtimalan için yalnız dar bir misafirhane yapılmış. Daimî olarak milleti istiap edemez, daima dolar boşalır. Ve bir imtihan meydanı var, her vakit değişir, tebeddül eder. Ve sultanın, bazı âsâr-ı sanatına ve ihsanatına bazı numuneler göstermek için, mechisleri var; zaman zaman tahavvül eder. Bu vaziyet, bu dar menzil ve meydan ve meşherden sonra daimî bir menzil, sabit saraylar, açık hazineler bulunup, ve sakinleri sabit ve daimî kalacaklanna bilbedahe delâlet eder.

• Ve keza, dikkat sahibi bir sultan ki, milletinin bütün a'mallerini, ef'allerini, hızmetlerini, hacetlerini tamamıyla yazar ve yazdınr ve mülkünde cereyan eden her bir hâdise ve her bir vakıanın suretlerini, fotoğraflarını alıp tesbit ve hıfzederse, elbette bu vaziyet, bir muhasebenin, bır muhakemenın, bır mükâfat ve mucazatın vukua geleceğine kat'î bır surette delâlet eder.

• Ve keza, mukâfat ve mucazat hakkında tekrar ıle pek çok vaatlen ve tehditleri olursa; ve o vaad ü vaîd edilen şeyler kudretıne ağır gelmezse; ve o şeyler raıyetı için

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
asar-ı sanat: Sanat eserlen
azım: büyük.
balig: ulaşmış, erişmiş
bilbedahe: açıktan, aşıkar olarak.
cemal: güzellik, ıç ve dış güzellıgi
daimî: surekli, devamlı.
delâlet: delil olma, gosterme
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
edna: en açağı, en basıt, en kuçuk.
ehemmıyetlı: onemlı
hadd-ı tevatür: yalan uzerine bır leşmeleri mumkun olmayan bir cemaatın rıvayet ettikleri hadısın derecesı
harika: olağanustu
hilâf: yalan
hulfü'l-vaat: sözünden dönme verdıgı sozu yerine getırmeme
icma: fikır bırlıgı etme, goruş bırlıgıne varma
icraat: ışler
ıçtıma: toplanma, bır araya gelme
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nımetler
ihtişam: muhteşemlik, şanlı gorunuş, buyuk gosteriş
imtihan: deneme, sınama
istiap: ıçine alma, ıçine sığdırma, kapsama
ittifak: birleşme, fikir birlıgi etme.
izzet: şeref, yucelik, kuvvet, kudret, ustunluk
kemal-i sühulet: kolaylıgın son derecesi, tam bir kolaylık.
keza: boylece, aynı şekılde.
kudret: Allah ın butun varlıgı çevıreleyen ezelı kuvvetı
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
menzil: yer, konak.
meşher: teşhir yen, sergi gosterme yen
muhbir: haber veren, haberci
muhteşem: haşmetlı, yuce
muvakkat: geçıcı
mucazat: bır suçа karşı verilen ceza
muhim: onemlı, ehemmıyetlı,
mukafat: iyi bir ış veya hizmetten dolayı verilen şey, odul.
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren
numune: ıyi ornek.
rahımane: rahîm olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
raıyet: bınsının idaresine bagli olanlar, halk.
razı: rıza gosteren, kabul eden
sabit: degişmeyen, hep aynı kalan, onceden ayarlanmış
sakin: bır yerde oturan, bır yerin ahalısınden olan
saltanat: sultanlık, padişahlık, hukumdarlık.
sultan: padişah, hükümdar
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet
tahavvul: degişme, donuşme, başkalaşma
tebeddül: başkalaşma, degişme
tehdit: korkutma, gozdagı verme
umumî: herkese aıt, genel.
vaad ü vaîd: ıyılıklere mukâfat vaadınde ve fenalıklara ıse ceza verlecegi tehdıdınde bulunma
vaat: soz verme, ahd.
vazıyet: durum
zaıf: sone eren, yok olan

pek ehemmiyetli olursa, elbette söz verdiği şeylerde hilâf olmayacaktır. Çünkü, hulfü'l-vaat kudretin izzetine zıttır.

• Ve keza, hadd-ı tevature balığ olan muhbirlerin ittifak ve icmalarına göre, o muhteşem ve azîm saltanatın medarı ve cevelângâhı ancak ahıret memleketidir. Bu küçük menziller, meydanlar o azamete daimî bir mekânı olamaz. Çünkü, bu gibi zaıl, mütebeddil şeyler, o müstakar saltanata makar olamaz.

Evet, o sultanı şu küçük menzılde ve meydanda çok şeyleri, içtimaları, iftirakları gösteriyor. Fakat, bızzat maksat o şeyler değıldır; ancak ahıretın meydan-ı ekberinde vukua gelecek hâllerin, emırlerin numunelerini göstermektır. Çunku, o mahşer-ı azîmde yapılacak muameleler, bu küçücük numunelere göre cereyan edecektir. Demek bu menzılde gosterılen fânî, zaıl hâller, o âlemde bâkî ve daımî semereler verecektir.

Evet, o sultanın, şu fânî menzillerde ve korkunç meydanlarda gösterdiği hikmet, inayet, adalet, rahmet ve şefkatın fevkinde bir derecenin tasavvuru ımkân haricidir. Elbette bu kadar yüksek ve geniş harika sanatlar, daımî mekânları, sabıt meskenleri ve zevalsız sakınlen isterler ki, o büyük hikmet ve adaletin hakıkatlerine mazhar olsunlar. Ve illâ, şu görunen hikmet, inayet ve merhametin inkârı lâzım gelir. Ve aynı zamanda, bu kadar hıkmetınden ve ınayetınden zuhur eden fıller sahıbınin –hâşâ– zalim, gaddar, sefih olduğuna zehap edilir. Bu ıse, ınkılâb-ı hakaıkı ıstılzam eder.

adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız venıme sı düzenlı ve dengelı olus
ahıret: dunya hayatından sonra baslayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
azamet: buyukluk.
bakı: ebedî daımı surekli ve kalıcı olan
bızzat: kendısı sahsen
bürhan: delıl, ıspat, hucceт.
cereyan: olma meydana gelme
cevelangah: dolaşılan yer gezınme yerı
daimî: sureklı devamlı.
delil: bır davayı ıspata yarayan şey burhan
ehemmıyetlı: onemlı
fanı: olumlu geçıcı
fevkınde: üstünde
fıl: ış hareket.
gaddar: cok fazla zulum ve haksızlık eden
hakıkat: gerçek esas
hâl: durum vazıyet.
harıç: bir şeyin dışı, dışarısı dıstа kalan
harika: olağanustu
haşa: asla kat ıyen oyle değil Allah gostermesin
hıkmet: Ilahı gaye yuksek bılgi, fayda
ıcat: vucuda getirme, yoktan var etme
ıçtıma: toplanma bır araya gelme
ıftırak: ayrılma, dağılma, penşan olma
Illâ: aksı hâlde aksı takdırde yoksa
ımkan: mumkun olma olabılırlık
ınayet: yardım ihsan lutuf
ınkar: reddetme ınanmama kabul ve tasdık etmeme
ınkılab-ı hakaık: hakıkatlerın ınkılabı hakıkatlerın degışımı dönuşumu
istilzam: gerektırme
kaınat: evren yaratılmış olan şeylenn tamamı butun âlemler
keza: boylece aynı şekılde
maahaza: bununla bırlıkte boyle olmakla beraber
mahşer-ı azim: buyuk toplanma yen kıyametten sonra ınsanlann dırıltılıp bır araya toplanacagı yer
makar: oturulan karar kılınan yer karargah
maksat: gaye
mazhar: nail olma şerefienme.
medar: sebep vesıle.
menzıl: yer, konak
merhamet: acımak şefkat gostermek korumak esırgemek
mesken: oturulan ıkamet olunan yer
meydan-ı ekber: en buyuk meydan alan
muamele: ışlem.
muvakkat: geçıcı
mustakar: ıstıkrarlı
mütebeddil: tebeddül eden degışen başka hale gıren
numune: ornek.
rahmet: şefkat merhamet bagıslama ve esırgeyıcılık.
sabıt: duragan degışmeyen
sakin: bır yerde oturan bır yerin ahalısınden olan
saltanat: sultanlık padışahlık, hukumdarlık.
saltanat-ı daıme: ebedı ve daımî olan sultanlık
sefih: rezıl adi aşagılık bayagı
semere: meyve guzel netıce
sultan: padışah hukumdar.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet
tasavvur: bır şeyı zıhınde duşunme tasarlama
vuku: olma gerçekleşme, meydana gelme
zaıl: sone eren yok olan
zalım: zulmeden acımasız ve haksız davranan
zehap: bir fikre veya zanna kapılma.
zeval: sona erme yok olma olme
zuhur: gorunme belli olma ortaya çıkma.

Ve keza, şu muvakkat menzillerin saltanat-ı daimeye makar olacak bir şekle gireceğine pek çok deliller, bürhanlar vardır. Maahaza, bu âlemi icat edip, öteki âlemi icat etmemek ve bu kâinatı vücuda getirip, öteki kâinatı getirmemek, bu dünyayı yaratıp, öteki dünyayı yaratmamak imkânı yoktur. Çünkü, rububiyetin saltanatı mükâfat ve mücazatı ister.

Ve keza, Sânî-i Âlem'in her şeyi içine almış ve her şeyi istilâ ve istiap etmiş bir rahmet-i vâsıası vardır. Validelerin, hatta bir cihette nebatatın evlâdına olan şefkatleri ve küçük, zayıf yavrularının suhulet-i rızıkları, o rahmet deryasından bir katredir. O bahr-i rahmetin azametiyle, şu fânî dünyada, bu kısa ömürde, şu kadar zahmet ve belâlarla karışık, zail ve gayr-i sabit olan şu nimetler ve ebedî bekayı isteyen insanlar arasında münasebet yoktur. Ve aynı zamanda, *iade edilmemek üzere zeval, nimeti nikmete, şefkati zahmete, muhabbeti musibete ve lezzeti eleme ve rahmeti ziddına kalbeder.*

Ve keza, âlemde görünen tasarrufattan anlaşılıyor ki, Sânî-i Âlem'in pek yüksek, celâlli, izzetli bir haysiyeti vardır ki, ubudiyetle Sânî tazım etmeyenlerin veya istihfaf edenlerin te'diplerini, tehir ve imhal etse bile, ihmal etmez.

Ve keza, o Sultanın emirlerini, nehiylerini kıymetsiz görüp iman ile imtisal etmeyenler ve ibadetle kendilerini sevdirmeyenler ve şukran ile hürmette bulunmayanlar için, rububiyetin ebedî karargâhında elbette bir dâr-ı mükâfat ve mucazat olacaktır.

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
azamet: büyükluk.
bahr-ı rahmet: rahmet denizi
beka: bâkilik, ebedîlik, sonsuzluk.
belâ: musibet, sıkıntı
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik.
cihet: yön
dar-ı mücazat: işlenen suçlara karşı ceza verilme, ceza çekünlme yeri
dar-ı mükâfat: mükafat yurdu, âhiret, cennet.
derya: deniz
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
evlat: veletler, çocuklar.
fânî: ölümlü, geçici
gayr-i sabit: durgun ve hareketsiz olmayan, doğruluğu ispat edilmemiş
haysiyet: şeref, onur, itibar
hürmet: saygı.
iade: geri verme
ihmal: boşlama, önemsememe
imhal: mühlet verme, sonraya kalmasına müsaade etme
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
istiap: içine alma, içine sığdırma, kapsama
istihfaf: küçümseme, hafife alma, alay etme.
istila: kaplama, yayılma
izzetli: şeref ve itibar sahibi
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kalbolma: bir hâlden diğer bir hâle geçme, dönüşme.
karargâh: karar verilen yer, karar yeri
katre: damla
keza: böylece, aynı şekilde.
kıymet: değer
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
muhabbet: sevgi, sevme
musibet: felâket, belâ
muvakkat: geçici
mücazat: bir suça karşı verilen ceza
mükâfat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nebatat: bitkiler
nehiy: yasaklama, dinin yasakladığı işler
nikmet: şiddetli ceza, eza vererek cezalandırma, öç alma
nimet: lütuf, ihsan, bağış
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rahmet-i vasıa: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sânî-i Âlem: dünyayı sanatla yaratan Allah.
sultan: padişah, hükümdar
suhulet-i rızık: rızık temin etmedeki kolaylık.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şükran: iyiliğe karşı gösterilen iyi tavır, gönül borcu, minnettarlık
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tazım: hürmet, ululama, saygı gösterme
te'dip: haddini bildirme, cezalandırarak uslandırma
tehir: erteleme, sonraya bırakma
ubudiyet: kulluk.
valide: ana, anne
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zail: sona eren, yok olan
zeval: sona erme, yok olma, ölme

Ve keza bütün mahlûkatta görünen hüsn-i sanatlar, intizamlar ve ihtimamlardan ve her şeyde takıp edilmekte olan maslahat ve faydalardan anlaşılıyor ki, kâinat taht-ı tasarrufunda bulunan Sâni-i Zülcelâl'de pek büyük bir hikmet-i amme vardır ki, itaat ile iltica edenlerin büyük taltif ve in'amlara mazhar olacakları, o hikmet-i ammenin iktizasındandır.

Ve keza, görünüyor ki, her şey lâyık mevkiine vazediliyor. Ve her hak, hak sahibine veriliyor. Ve her ihtiyaç sahibinin haceti, istediği gibi yapılır. Ve her sual edenlerin matlûplan –bilhassa istidat lisanıyla veya ihtiyac-ı fıtrî lisanıyla veya ıztırar ve zaruret lisanıyla olsun– cevaplandırılıyor. Böyle eserlen görünen bir adalete, bir mahkeme-i kübra lâzımdır ki, rububiyetin hâkimiyetiyle hukuk-i ibâd muhafaza edilsin. Çünkü, fânî olan şu dünya menzili, o büyük adalet-ı hakikiyeye mazhar olamaz. Öyle ise, o büyük Sultan-ı Âdil için bir cennet-i bâkiye, bir cehennem-i daime lâzımdır.

Ve keza, görünüyor ki, Bu Âlemin Sahibi, yaptığı şu kadar fiillenn delâletiyle, hanka bir sahavete sahıp olduğu gibi, nur ve ziya ile dolu güneşler ve meyve ve semerelenyle hamile eşcar ve ağaçlar mısıllü pek çok hazineleri vardır. Binaenaleyh, bu ebedî sahavet, tükenmez servet, ebedî bir ziyafetgâhı ister ve devam ile muhtaçların da devam-ı vücudunu iktiza eder. Zira, nihayet bir sahavet, hanka bir kerem, daima halka ihsan ve in'am etmek iktiza eder. Bu ise, ihsan ve in'amlara minnettar ve muhtaç olanların devam-ı vücutlarını ister.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi: düzenli ve dengeli oluş
adalet-i hakikiye: hakiki adalet, gerçek adalet.
arz: sunma
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
cehennem-i daime: devamlı olan cehennem: sonsuz ve ebedî cehennem.
cennet-i bakiye: bâkî ebedî ve daimi olan cennet hayatı
delalet: delil olma: gösterme
alâmet, işaret.
devam-ı vücut: varlığın devamı
ebedî: sonu olmayan, daimî sürekli
eşcar: ağaçlar
fanî: olumlu geçici
fiil: iş hareket.
hacet: ihtiyaç.
hak: bir kimseye ait olan şey alacak.
hâkimiyet: hakim oluş hukmediş egemenlik.
harika: olaganüstü
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hikmet-i amme: umumi hikmet, her şeyin alâkalı olduğu İlâhî gaye, kainattaki umumî ve İlâhî gaye.
hukuk-i ibad: kulların hukuku: insan hukuku
hüsn-i sanat: sanat güzelliği
ıztırar: çaresizlik: zor durumda kalmak.
İhsan: bağışlama: ikram etme: lütuf
İhtimam: dikkat ve özen gösterme
İhtiyac-ı fıtrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
iktiza: gerektirme: lüzumlu kılma
iktiza: lazım gelme: gerekme
iltica: sığınma: güvenme: dayanma
in'am: nimet verme: nimedendirme: ihsan etme
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
İstidat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen kabiliyet, bir şeyin kazanılmasına olan fitrî meyil
itaat: boyun eğme: uyma: alınan emre göre hareket etme.
kemalat: fazileller: kemaller: olgunluklar: mükemmellikler
kerem: cömertlik: lütuf: İhsan: bağış
keza: böylece, aynı şekilde
lâyık: uygun: yakışır: munasip
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme: öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah'ın huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.
mahlûkat: yaratıklar: varlıklar
maslahat: uygun iş: faydalı iş
matlup: talep edilen: istenilen şey
mazhar: bir şeyin çıktığı yer: zuhur ettiği: göründüğü yer
menzil: yer: konak
mevki: yer: makam
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
mısıllü: gibi: benzer
muhafaza: koruma
nihayet: son derece
nur: aydınlık: parıltı: ışık.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde: her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi: onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sahavet: el açıklığı: cömertlik.
Sanı-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
semere: meyve: güzel netice
sual: soru: İsteme
Sultan-ı Adil: adaletle hükmeden Allah
taht-ı tasarruf: idare altında
taltif: iltifat etme: gönül okşama: rütbe: nişan: para: mevki vb. şeylerle mukafadandırma
vazedilme: yerleştirilme: konulma.
zaruret: muhtaçlık, şiddetli ihtiyaç içinde olma
ziya: ışık: aydınlık: nur
ziyafetgah: ziyafet verilen yer

Ve keza, şu mu'cizeli ve hikmetli ef'al-i kerîmânenin tezahüratından anlaşılıyor ki, Sâni-i Fail'in pek gizli kemalâtı vardır. Ve daima o kemalâtı enzar-ı âleme arz ve teşhir etmek ister. Çünkü, daimî bir kemal, daimî bir tezahür ile takdir edicilerin devam-ı vücutlarını iktiza eder. Çünkü, adem-i mutlaka namzet olan insan, kemalâta kıymet vermez ve istihsan ve takdire bedel istiskal ve tahkir eder.

Ve keza, bu güzel, müzeyyen, münevver masnuatın Sânii için mücerret manevî bir cemal vardır. Ve Onun, o mahfî hüsün ve cemal için pek çok mehasın ve letaifi vardır ki, kısa akıllanmızla idrak edemeyiz. Ezcumle, o cemalin kesif âyinelerinden biri sath-ı arzdır. Bu sath-ı arz her asırda, her mevsimde, her vakitte daima tecelli etmekte olan o cilvelerin gölgelerini teşhir, tavsif ilân ve izhar eder.

Ve keza, hakaik-ı sabitedendir ki, yüksek bir cemal sahibi, bizzat kendi gözüyle ve bilvasıta başkasının gözüyle, cemalini ve cemalinin inceliklerini görmek istiyor. Binaenaleyh, cemal sermedî ve daim olursa, behemehâl onun inceliklerini gösteren âyinelerinin de ebedî ve daimî olması zarurîdir. Çünkü, bâkî bir hüsün, fânî bir müştaka razı olamaz. Ve zail ve fânî bir âşığın, ebedî ve bâkî olan mahbubuna muhabbeti adavete kalbolur. Evet insan, eli veya fehmi yetişmediği güzel bir şeyi, kendisini tesellî için takbih eder. Bu itibarla, bu âlem Sânii istilzam ettiği gibi, Sânî de âlem-ı ahireti istilzam eder.

adaveti düşmanlık, husumet.
adem-i mutlak: mutlak yokluk, tam yokluk.
âlem-i ahiret: ahiret âlemi
ayine: ayna
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
behemehal: mutlaka, elbette, ne yapıp edip
bilvasıta: vasıta ile, birisinin aracılığı ile
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cemal: güzellik
cilve: tecelli, görüntü
daim: devam eden, devamlı, sürekli
devam-ı vücut: varlığın devamı
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ef'al-i kerîmâne: asıl ve yüce davranışlar, cömertçe yapılan işler
enzar-ı alem: âlemin dikkati, nazarı
ezcümle: bu cümleden olarak.
fânî: ölümlü, geçici
fehm: anlayış
hakaik-i sabite: değişmez hakikatler, gerçekler
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hüsün: güzellik.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
iktiza: gerektirme, lüzumlu kılma.
istihsan: güzel bulma, beğenme
istilzam: gerektirme
istiskal: hoşlanmadığını çeşitli şekillerde belirtme, yüz vermeme
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kalbolma: bir hâlden diğer bir hale geçme, dönüşme
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kemal-i sür'at: tam sürat, mükemmel hız
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan
keza: böylece, aynı şekilde
kıymet: değer
letaif: güzellikler, incelikler
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
mahfî: gizli, saklı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mehasin: güzellikler, iyilikler
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhabbet: sevgi, aşk derecesinde sevme
mücerret: soyutlanmış olan, cisim halinde bulunmayan
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gösteren
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
namzet: aday
razı: rıza gösteren, kabul eden.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sani-i Fail: her şeyi sanatlı olarak yapan ve işleyen Allah
sath-ı arz: yeryüzü, rûy-ı zemin
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
takbih: kabahatli, kusurlu bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tesellî: avutma, acısını dindirme
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, sergileme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
tezahürat: görünüşler, belirmeler, ortaya çıkmalar
zail: sona eren, yok olan
zarurî: zorunlu.

Ve keza, Bu Âlemin Sânîinde pek rahîmâne bir şefkat vardır. Zira görüyoruz ki, bu âlemde yardım isteyen bir musibetzedeye kemal-i sür'atle yardım ediliyor. Dergâh-ı izzete iltica eden kurtuluyor. Sual eden sâillerin istekleri veriliyor. En adî bir zîhayatın sesi işitiliyor ve haceti kabul ediliyor. İşte böyle bir şefkat sahibi, nev-i beşerin en büyük, en lâzım, en zarurî şedit bir haceti hakkında, bütün insanlar namına yaptığı duada istediği cenneti ve saadet-i ebediyeyi ve "ba'sü ba'delmevt"i yapacaktır. Bilhassa o reis-i muhteremin şu umumî duasına, bütün zevi'l-hayat, bütün mahlûkat "Âmin! Âmin!" diyorlar.

Bak, o zat öyle bir maksat, öyle bir gaye için saadet isteyip dua ediyor ki, insanı ve bütün mahlûkatı, esfel-i safilîn olan fenâ-i mutlaka sukuttan, kıymetsizlikten, faydasızlıktan, abesiyetten âlâyıllîyyin olan kıymete, bekaya, ulvî vazîfeye, mektubat-ı Samedânıye olması derecesine çıkarıyor.

Bak, hem öyle yüksek bir fizar-ı istimdatkârâne ile istiyor ve öyle tatlı bir niyaz-ı ıstırhamkârâne ile yalvarıyor ki, güya bütün mevcudata, semavata, Arşa işittirip, vecde getirip, duasına "Âmin, Allahümme âmin!" dedirtiyor.

Acaba bütün benîâdemi arkasına alıp, şu arz üstünde durup, Arş-ı Azama müteveccihen el kaldırıp, nev-i beşerin hülâsa-i ubudiyetini cami hakikat-i ubudiyet-i Ahmediye (ASM) içinde dua eden şu şeref-ı nev-ı insan ve ferd-i kevn ü zaman olan Fahr-i Kâinat ne istiyor, dinleyelim. Bak, kendine ve ümmetine saadet-ı ebediye

abesiyet: faydasız, boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş
adî: basit, bayağı, sıradan.
alayıllîyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe.
Allahümme: Ey Allahım
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
arş: gögün en yüksek katı
Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın katı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
arz: yer, dünya.
ba'sü ba'delmevt: ölümden sonra tekrar dirilme
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
benîâdem: âdemoğulları, insanlar
bilhassa: özellikle
cami: toplayan, içine alan, kapsayan
cemal: güzellik.
dergâh-ı izzet: yarattıklarının isteklerine en güzel şekilde cevap veren
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, cehennemin en aşağı tabakası
Fahr-i Kâinat: kâinatın ovunucu, kâinatın kendisiyle ovunduğu zat, olan Peygamberimiz (asm)
fenâ-i mutlak: sonsuz yok oluş, mutlak yok oluş
ferd-ı kevn ü zaman: asrın, zamanın bir tanesi, eşi bulunmayan
fizar-ı istimdatkârâne: yardım dileyerek sesli ağlama
gaye: maksat, hedef
güya: sanki.

hacet: ihtiyaç
hakikat-ı ubudiyet-i Ahmediye: Peygamberimizin kullugunun aslı ve esası
hülâsa-i ubudiyet: kulluğun özü
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
kıymet: değer
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
maksat: gaye
mektubat-ı Samedâniye: Samedânî mektuplar, Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
musibetzede: musibet görmüş, felakete uğramış, belaya, kazaya uğrayan
müteveccihen: tevecküh ederek, yönelerek.
nam: ad, yenme
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
niyaz-ı ıstırhamkârane: yalvararak, yalvarırcasına dua etme, merhamet isteyerek dua etme
rahîmâne: rahim olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
reis-i muhterem: saygıdeğer reis, başkan
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sâil: isteyen, soran
semavat: semalar, gökler
sual: isteme, sorma
sukut: değerden düşme, değerini yitirme, susma
şedit: şiddetli
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şeref-i nev-i insan: insanoğlunun şerefi
ulvî: yüksek, yüce
umumî: herkesle ilgili, genel
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vazîfe: görev
vecd: kendini kaybedecek şekilde hislenme
zarurî: zorunlu
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (asm)
zevi'l-hayat: hayat sahiplen, canlılar
zîhayat: hayat sahibi.

istiyor, beka istiyor, cennet istiyor. Hem mevcudat âyînelerinde cemallerini gösteren bütün esma-i kudsiye-i İlâhiye ile beraber istiyor, o esmadan şefaat talep ediyor, görüyorsun.

Eğer, âhiretin hesapsız esbab-ı mucibesi, delâil-i vücudu olmasa idi, yalnız şu zatın tek duası, baharımızın icadı kadar Hâlık-ı Rahîm'in kudretine hafif gelen şu cennetin binasına sebebiyet verecekti. Demek, nasıl ki, o zatın risaleti, şu dâr-ı imtihanın açılmasına sebebiyet verdi,[1] لَوْ لَاكَ لَوْ لَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ sırrına mazhar oldu; onun gibi, ubudiyeti dahi öteki dâr-ı saadetin açılmasına sebebiyet verdi.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى ذٰلِكَ الْحَبِيبِ الَّذِى هُوَ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ وَفَخْرُ الْعَالَمِيْنِ وَحَيَاةُ الدَّارَيْنِ وَوَسِيلَةُ السَّعَادَتَيْنِ وَذُو الْجَنَاحَيْنِ وَرَسُولُ الثَّقَلَيْنِ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَعَلٰى اِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ اٰمِينَ[2]

Ve keza, bu âlemin gelış ve gıdışatında ve bütün mahlûkatın bir hedefe sevkinde ve semavî, sûflî bütün ecramın bir kudrete bağlı ve musahhar olmasında pek büyük bir saltanat eseri görünüyor. Ve bundan anlaşılıyor ki, bu mevcudatta tasarruf eden Sâniin azîm rububiyetinde harika bir saltanatı vardır.

Hâlbuki, bu dünya menzili tahavvülâta, zevale maruzdur. Sanki misafirler için yapılmış bir handır ki, daima dolup boşalıyor. Ne kendisinin sabit bir şekli vardır ve

1. Sen olmasaydın (ya Muhammed) sen olmasaydın kainatı yaratmazdım! (Hadis-i Kudsî, *Keşfu'l-Hafa*, 2/164, No: 2123.)

2. Allah'ım! iki cihanın efendisi, iki âlemin medar-ı iftiharı, dünya ve âhiretin hayatı, iki cihan saadetinin vesilesi, nubuvvet ve velâyet yönleri olan iki kanatlı ve cin ile insin peygamberi olan şu Habibine, onun bütün Âl ve Ashabına ve enbiya ve mürselîn kardeşlerine salât ve selâm eyle. Âmîn.

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayine: ayna.
azîm: büyük, yüce, ulu.
cemal: güzellik.
dâr-ı imtihan: imtihan yeri.
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, cennet.
delâil-i vücut: var olma delilleri.
duâ: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecram: kütleler, cansız cisimler, gezegenler.
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler.
esma: adlar, isimler.
esma-i kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın kutsal, mukaddes ve muazzez isimleri.
gidişat: olayların durumu, işlerin gelişme biçimi, işlerin gidiş tarzı.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah.
han: yolcuların misafir olarak kaldığı yer.
harika: olağanüstü.
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme.
keza: böylece, aynı şekilde.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
menzil: yer, konak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hâle konulmuş.
risâlet: elçilik, resûllük, peygamber olarak gönderilme.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sâbit: durağan, değişmeyen.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Âlem: dünyayı sanatla yaratan Allah.
sebebiyet: sebep olma.
semavî: semaya ait, gökten gelen.
sevk: onune katıp sürme, yönetme.
sır: gizli hakikat.
sûflî: aşağılık, bayağı, adî.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler.
talep: isteme, dileme.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
ubudiyet: kulluk.
zât: ululuk sahibi kişi, şahıs (asım).
zeval: sona erme, yok olma, ölme.

ne de içinde oturanlanın bir karan vardır. Ve Sâni-i Âlem'in ganp ve acip sanatlannın numunelerini teşhir ve ilân için tahavvülden hâlî kalmayan bir meşherdir. Bu itibarla, o handa ve o meşherde içtıma eden insanlar sabit kalacak değiller. Çünkü meskenleri sabıt değildir.

İşte bu hâl ve şu vaziyet, bu fânî menzilden sonra o sermedî saltanata karargâh olmak üzere sabit, bâkî, ebedî, sermedî saadetlerin, cennetlerin ve sarayların olacağına kat'î bır delâletle şahadet eder. Çünkü, fânî bâkîye makam ve medar olamaz.

Evet, bir melikin gelip giden mısafırleri için yolda yaptığı şu menzile ve o menzilde oturan misafırlere bakıldığı zaman görülüyor ki, milyonlarca lira ile yapılan o menzil, pek az bir zaman içindir. Ve ondaki zıynetler, kıymetli şeyler, hep suret ve örneklerdir. Ve mısafirler, o nefıs taam ve yemeklerin yalnız tadına bakıp, karınlarını doyuracak derecede yemiyorlar. Ve her bir misafır, hususî makinesiyle o menzıldeki zıynetlerin resimlerini alırlar. Ve melikın de gizli memurları, onlann bütün harekât, ef'al ve muamelelenni yazıyorlar. Ve o melik, her mevsimde milyonlarca o zıynetleri, o güzel şeyleri yeni gelecek mısafırler ıçın tahnp ve tecdit edıyor. Ve hakeza, pek çok garip ve acip şeyler görünüyor. İşte bu vazıyet göstenr kı, o muvakkat menzıl sahıbının pek yüksek kıymetli menzilleri, daireleri ve ebedî, sermedî saraylan vardır. Bu küçuk menzılde gorünen şeyler, hâller, mısafirleri ebedî menzillerdeki yüksek şeylere teşvik için göstenlen numunelerdir.

acıp: ruhaf hayrette bırakan
bâkı: ebedî daımî sureklı ve kalıcı olan
delalet: delil olma gosterme alamet ışaret
ebedî: sonu olmayan, daımı, sureklı
ef'al: fiiller, ışler
fanı: olumlu geçıcı
ganp: tuhaf hayret vencı
hakeza: boylece bunun gıbı
hâl: durum vazıyet.
halî: bır şeyden uzak, mustesna
han: yolcuların mısafır olarak kaldıgı yer
harekât: hareketler davranışlar
hususî: ozel
ıçtıma: toplanma bır araya gelme
ilan: yayma duyurma bıldırme
karar: kesınlık sabıtlık.
karargâh: durulan veya kalınnan yer
kat'î: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kıymet: deger
makam: yer
medar: sebep vesîle.
melik: hukumdar padışah kral
menzıl: yer, konak.
mesken: oturulan ikamet olunan yer
meşher: teşhır yerı sergı gosterme yen
muamele: davranma davranış
muvakkat: geçıcı
numune: ornek.
saadet: mutluluk.
sabıt: durapan, değışmeyen
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık.
Sâni-i Âlem: dunyayı sanatla yaratan Allah
sermedî: ebedî daımî sürekli
suret: nusha kopya
şahadet: şahıt olma şahıtlık, açık alamet ışaret
taam: yemek, yıyecek.
tahavvül: degışme donuşme başkalaşma
tahrip: harap etme yıkma bozma
tecdit: yenileme tazeleme.
teşhir: ilan etme, herkese duyurma sergileme
vazıyet: durum
zıynet: süs

Kezalık, bu dünya menzilinin ve içinde oturan insanların ahvalıne dikkat edilirse anlaşılıyor ki, bu dünya ebedî kalmak için yaratılmış bir menzil değildir, ancak Cenab-ı Hakkın ebedî ve sermedî olan Dârüsselâm menziline davetlisi olan mahlûkatın içtimalan için bir han ve bir bekleme salonudur.

Bu dünya menzilinde görünen leziz şeyler, lezzet ve zevk için değildir. Çünkü, visallennin lezzeti, firaklannın elemine mukabil gelmez. Maahaza, o lezzetlerden hıç kımse tam manasıyla muradına nail olamaz. Ya o lezzetlerin ömürleri kısa olur, veya insanın ömrü kısa olduğundan, muradına yetişemez. Ancak, o lezzetler ve o nefis şeyler, ibret ve şükre sevk içindir. Çünku, onlar Cenab-ı Hakkın ehl-i iman için cennetlerde ihzar ettiği hakîkî nimetlere numunelerdir.

Ve o müzeyyen masnuat-ı fâniye, fenâ ve adem için değıldır. Ancak, onların suretleri ve misalleri, manaları, neticeleri alınır, âlem-i bekada, ehl-i beka için ebedî manzaraların yapılmasına medar olurlar. Yahut ebedî âlemde, Sâni-i Ebedî, istediği şekillere sokar. Çünkü, o masnuat beka içindir. Onların o zahirî ölüm ve fenâları, vazifelennden terhistir, idam değildir. Evet, onların ölümleri fenâ olsa bıle, yalnız bir cihetten fenâya gider, çok cihetlerden bâkî kalır.

Meselâ, kudret-i ezeliyenın yarattığı şu gul çıçeğıne bak. Evet, nasıl bir kelime ağızdan çıkar çıkmaz zahiren fenâya gıderse de, Allah'ın ızınıyle, kulaklarda, kâğıtlarda,

adem: yokluk, hıçlık.
ahval: haller durumlar
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi ahiret.
bâkî: ebedî daimî, sureklı ve kalıcı olan
beka: ebedî hayata ulaşma
cihet: yön.
Darusselam: cennet.
ebedî: sonu olmayan daimî sureklı
ehl-i beka: bâkî olanlar sonsuza dek yaşayanlar
ehl-i iman: inananlar iman sahıpleri
elem: dert, üzüntü maddî-manevı ıztırap
fenâ: yokluk, son bulma geçicilik.
firak: ayrılık.
hakıkı: gerçek
han: yolcuların mısafir olarak kaldığı yer
ibret: bır durumdan veya olaydan ders alma ders çıkarma
ıçtıma: toplanma bır araya gelme
idam: yok olma
ihzar: hazır etme hazırlama
kezalık: keza bu da dyle boylece
kudret-i ezeliye: ezele alt kudret, başı sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
leziz: lezzetlı tatlı
Mahaza: bununla bırlıkte boyle olmakla beraber
mahlukat: yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
masnuat-ı faniye: geçicl sanatlar yok olmaya mahkum sanatlar
medar: sebep vesile
menzil: yer konak
meselâ: dmeğın
misal: görunuş ve bıçım
mukabil: karşılık
murat: ısrek, arzu dilek.
murat: maksat, meram
müzeyyen: zıynetlendırılmış suslu
nail: kavuşan ulaşan eren
nimet: Allah ın bağışladıgı maddî ve manevı lutuf ve ıkramlar
numune: ornek.
Sâni-i Ebedî: ebedî daımî ve sonsuz olan sanatkar Allah
sermedî: ebedî daımı surek lı
suret: surat, yuz çehre
şukur: Allah ın nimetlerıne karşı memnunluk gosterme gerek dil ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
terhis: ızın verme serbest bı rakma
vazife: görev
visal: ulaşma kavuşma
zahiren: gorunuşte
zahirî: görunurde

kitaplarda milyonlarca timsalleri kaldığı gibi, akıllarda da akıllar adedince manaları kalır. Kezalik, o gül, kısa bir zamanda vazifesi tamam olur olmaz, solar, ölür gider. Amma onu gören bütün insanların kuvve-i hafızalarında ve halefiyle hamile olan tohumlarında suretleri, manaları bâkîdir. Demek, o gülün tohumu olsun, kuvve-i hafızalar olsun, o gül çiçeğinin suretini, ziynetini, menzilini hıfz için sanki birer fotoğraf ve bekası için birer menzildir.

Ey arkadaş!

İnsan da başıboş, serseri sahipsiz bir hayvan değildir. Ancak, onun da bütün harekât ve ef'ali yazılıyor, tespit ediliyor ve a'mallarının neticeleri hıfzediliyor ki, muhasebe-i kübrada ona göre derece alsın. Hülâsa, her güz mevsiminde yapılan tahribat, gelecek bahar mevsimlerinde gelen yeni misafirler için yer tedarik etmek ve bir nevi terhis ve izinlerdir.

Ve keza, *bu âlemde tasarruf eden Sânin öyle bir Kitab-ı Mübini vardır ki, ne küçük ve ne büyük, o kitapta yazılıp hıfzedilmemiş hiçbir şey yoktur.* O kitabın maddelerinden âlemde görünen yalnız nizam ve mizan maddelerine bak.

Evet, görüyoruz ki, herhangi muvazzaf bulunan bir şey, vazifesinden terhis edilmekle, daire-i vücuttan çıkarsa, Fâtır-ı Hakîm, onun çok suretlerini Levh-i Mahfuzlarda tespit eder ve tarih-i hayatını tohumunda ve neticesinde nakşeder ve pek çok gaybî âyinelerde ıbka eder. Meselâ, bir şecere meyvesiyle hamile olduğu gibi, tohumu da meyve ile hamiledir. Demek, ağacın bünyesinde

a'mal: ameller, işler
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
amma: ama, lâkin, ancak.
ayine: ayna
bakî: ebedî, dalmî, sürekli ve kalıcı olan
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
daire-i vücut: varlık dairesi
ef'al: fiiller, işler
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
güz: sonbahar
halef: sonradan gelen.
hamile olmak: yüklü olmak, taşımak.
harekat: hareketler, davranışlar, tutumlar
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme
hülâsa: kısaca, sözün kısası.
ıbka: devamlı kılma, sürekli kılma
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalik: keza, bu da, öyle, böylece.
Kitab-ı Mübin: kâinattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esaslarını, kanunlarını ihtiva eden manevî kitap, kudret kitabı.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha. Allah'ın ezelî ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
menzil: yer, konak.
mesela: örneğin
mizan: ölçü, denge
muhasebe-i kübra: en büyük muhasebe, hesaplaşma.
muvazzaf: vazifelendirilmiş, kendisine görev verilmiş, vazifeli.
nakşetme: işleme, süsleme.
nevi: çeşit, tür
nizam: düzen, düzgünlük, kanun
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan
suret: surat, yüz, çehre
şecere: ağaç.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tarih-i hayat: hayat tarihi
tasarruf: bir şeyin sahibi olup ilâ re etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme.
tespit etme: kaydetme, bağlı hâle getirme
timsal: örnek, numune
vazife: görev
ziynet: süs

semeresi mevcut olduğu gibi, tohumunda da semere mevcuttur. Ve keza, vücuttan çıkmış pek çok şeyler, insanın kuvve-i hafızasında mevcut kalır.

İşte bu misallerden, hıfz ve hafîziyet kanunu ne derece ihatalı olduğu anlaşıldı.

Evet, Bu Mevcudatın Sahibi, pek büyük bir ihtimamla, mülkünde cereyan eden her şeyi taht-ı hıfz ve muhafazasına almıştır; ve hâkimiyetinin muhafazası için sonsuz bir dikkati vardır ve rububiyetinde tam bir intizam ve saltanat vardır ki, edna bir hâdiseyi, adî bir hizmeti yazar ve yazdırır. İşte bu derece ihatalı, ihtimamlı bir hıfz kanunu, elbette âlem-i ahirette yapılacak bir divan-ı muhasebata bakar. Şu muhafaza kanunu, bütün eşyada cari olduğu gibi, mahlûkatın en eşrefi olan insana da şamildir. Çünkü, insan Cenab-ı Hakkın rububiyetine ait şuunat ve ahvaline şahittir ve mahlûkatın cemaatleri içinde Allah'ın birliğine dellâldır ve mevcudatın tesbihatına müşahit ve hilâfet-i kübra ile tekrim ve teşrif edilmiştir. İnsan, bu keramete, bu şerefe nail olduğu hâlde, kendisini başıboş ve gayr-i mes'ul zannetmesin. Onun da divan-ı muhasebatta pek karışık hesapları vardır; ondan kurtulduktan sonra müstahak olduğu yere gidecektir.

Evet, kudret-i ezeliyeye nispetle, ölümden sonra haşrin gelmesi, güzden sonra baharın gelmesi gibidir. Evet, nebatat gibi, insanın da bir güzü bir de baharı vardır. Evet, geçmiş zamanda vukua gelmiş olan mu'cizat-ı kudret, Sâniin bütün imkânat-ı istikbaliyeye kadir olduğuna kat'î şahit ve bürhanlardır.

adi: basit, bayağı, sıradan
ahval: haller, durumlar
âlem-i ahiret: ahiret âlemi
burhan: delil, ispat, hüccet.
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
cemaat: topluluk
cereyan: olma, meydana gelme
dellal: ilan edici; hakka davet eden
divan-ı muhasebat: hesapların görüleceği divan, daire
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
eşref: en şerefli, daha şerefli, en iyi, en güzel
gayr-i mes'ul: mes'uliyet ve sorumluluğu olmayan
güz: sonbahar.
hâdise: olay
hafizlyet: Cenab-ı Hakkın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı
hakimiyet: hâkim oluş, hükmedişe egemenlik
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme
hilâfet-i kübra: en büyük halifelik.
ihatalı: kuşatıcı
ihtimam: dikkat ve özen gösterme
imkânat-ı istikbaliye: gelecekte olabilecek her şey
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvver sahibi olan
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramet: kerem, lütuf, ihsan, bağış
keza: böylece, aynı şekilde.
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü, yerenegi, bellek gücü
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
misal: örnek.
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri
muhafaza: koruma
mustahak: hak eden, hak etmiş
müşahit: gözlemci
nail: kavuşan, ulaşan, eren
nebatat: bitkiler
nispet: kıyaslama
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semere: meyve, yemiş
şamil: içine alan, kapsayıcı
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler
taht-ı hıfz ve muhafaza: muhafaza ve koruma altında
tekrim: hürmet, saygı gösterme, ulularına yüceltme
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teşrif: şereflendirme, şeref verme
vuku: olma, meydana gelme.

Ve keza, Bu Âlemin Maliki, kendi kudretine pek kolay ve pek ehven ve ibâdına fevkalâde mühim ve pek şeddü'l-ıhtiyaç olan haşrin tekrarbetekrar vaadinde bulunmuştur. Malûmdur ki, hulfü'l-vaat, kudretin izzetine, rububiyetin merhametine zıttır. Zira, vaadin hilâfını yapmak, cehlin veya aczın alâmetidir. Bu ise, Kadîr-ı Mutlak, Hakîm-i Mutlak olan Zata muhaldir.

Maahaza, insanların haşrı, nebatatın haşrı gibidir. Bunu gören, onu nasıl inkâr eder? Haşrin icadına olan vaadi ise, bütün enbiyanın tevatürüyle ve büyük insanların icmaıyla sabit olduğu gibi, Kur'ân-ı Kerîm'in lisanıyla da sabittir.

Ezcumle: اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيْهِ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيْثًا[1] olan ayet-i kerîme, büyük bir şiddet ve kuvvetle haşrin icadına söz veriyor. Fakat, bazı insan pek nankördür ki, bütün mevcudat, sıdkına ve hak olduğuna delâlet ettiği o Mâlikü'l-Mülk'ün sözlerini tasdik etmez, kendi hezeyanına ve ahmaklığına itimat eder.

Ve keza, bu âlemde, pek ihtişamlı bir rububiyet âsân ile şaşaalı bir saltanatın şuaları görünmektedir. Evet, görüyoruz ki, koca arz, sekenesiyle beraber, ehlî, zelil, mutî bir hayvan gibi, o rububiyetin emri altında beslenir. Güzde olmesi, baharda dirilmesi ve bir Mevlevî gibi raks ve hareketi ve sair bütün işleri o emre tâbi olduğu gibi, şemsin de seyyaratıyla tanzim ve teshir ve sair vaziyetleri o emre bağlıdır. Hâlbuki, azametli şu rububiyet-i sermediye ve bu saltanat-ı ebediye şöyle zayıf, zail,

1- Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. And olsun ki, geleceğinden şüphe olmayan kıyamet gününde O sizi kabirlerinizden toplayıp dirilecektir. Allah'tan daha doğru sözlü kim vardır? (Nisâ Sûresi, 87.)

alamet: belirti, işaret, iz.
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
asâr: eserler.
ayet-i kerime: Kur'an'ın âyeti, azamet ve şerefi olan ayet.
azamet: büyükülük.
cehil: cahillik, bilgisizlik.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ehlî: yabanîlikten kurtulmuş, insana bağlı ve hizmetkâr olan, evcil.
ehven: daha hafif, kolay.
enbiya: nebiler, peygamberler.
fevkalâde: olağanüstü.
Hakîm-i Mutlak: Sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşma, herze.
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı.
hulfü'l-vaat: sözünden dönme, verdiği sözü yerine getirmeme.
ibâd: abdler, kullar.
icma: fikir birliği etme.
ihtişam: muhteşemlik, şanlı görünüş, büyük gösteriş.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
itimat: dayanma, güvenme.
Kadır-ı Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
Mâlikü'l-Mülk: mülkün, mülkü bütün mülklerin sahibi, her şeyin mâliki olan Allah.
malûm: bilinen, bilinir olan.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
Mevlevî: Mevlevilik tarikatine mensup kimse.
muhal: imkânsız.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
nebatat: bitkiler.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
rububiyet-i sermediye: daimî ilâhlık, rablık, süreklı hâkimiyet, ebedî terbiye edicilik.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
saltanat-ı ebediye: ebedî, daimî ve sonsuz olan saltanat.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
seyyarat: gezegenler.
sıdk: doğruluk.
şaşaalı: parlak, gösteriş.
şeddü'l-ihtiyaç: ihtiyacın çok şiddetli olması.
şems: güneş.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tekrar be tekrar: tekrar tekrar.
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emri altına alma.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
vaat: söz verme, ahit.
vaziyet: durum.
zail: sona eren, yok olan.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zelil: hor, alçak, adî, bayağı.

muvakkat temeller ve esaslar üzerine bina edilemez ve bu mütebeddil, belâlı, kederli, fânî dünya üzerine kaim olamaz. Ancak bu dünya, o azametli rububiyetin pek azîm ve geniş dairesi içinde, insanları tecrübe ve imtihan, kudretin mu'cizelerini teşhir ve ilân için kurulmuş muvakkat bir menzildir ki, tahrip edilip pek muazzam, geniş, ebedî ve bâkî bir âleme cüz olmak için tebdil edilecektir. Binaenaleyh, bu tebeddulât ma'razı olan âlemin Sânii için, diğer tagayyursüz, sabit bir âlemin vücudu zarurîdir.

Maahaza, zahirden hakikate geçen ervah-ı neyyire ashabı ve kulûb-i münevvere aktabı ve ukul-i nuraniye erbabı ve kurb-i huzur-ı İlâhîde dâhil olanlar, o Zat-ı Zülcelâl'in, mutîler için bir dâr-ı mükâfat ve asiler için bir dâr-ı mücazat ihzar ettiğini ve pek metin vaatler ile şedit tehditleri olduğunu kat'î ihbar ediyorlar. Malûmdur ki, vaatleri ifa etmemek bir züldür. Hâlık-ı Âlem zül ve zilletlerden münezzehtir. Ve aynı zamanda, o hakikati ihbar eden ehl-i hakikat ve enbiya ve evliya ve asfıya cemaatlerine kâinat bütün âyâtıyla, kelimatıyla zahir olarak ihbarlarını teyit ve takviye ediyor.

Ey insan! Bu haberden daha doğru bir haber ve bu sözden daha doğru bir söz var mıdır?

Ve keza, Bu Âlemin Mutasarrıfı, dar ve muvakkat şu arz meydanında, âlem-i ahiretin büyük meydanının çok misallerini, numunelerini her vakit gösteriyor. Ezcümle, bahar mevsiminde arzın sathında yapılan nebatî haşirlere dikkat lâzımdır.

aktap: sahipler efendiler azizler
alem-i ahret: ahret alemi
arz: yer, dünya.
asfıya: safiyet ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin (asm) vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan alim zatlar
ashap: büyük bir meslek veya mezhep sahibine uyanlar
asi: isyan eden, başkaldıran
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik.
azîm: büyük, yüce, ulu
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bina: kurma, dayandırma
cüz: kısım, parça
dâr-ı mücazat: işlenen suçlara karşı ceza verilme, ceza çektirilme yeri
dâr-ı mükâfat: mükafat yurdu, ahret, cennet.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
enbiya: nebiler, peygamberler
erbap: ulu reis, başkan
ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar
evliya: veliler, Allah dostları
hakikat: gerçek, görülen bir şeyin aslı, esası
Hâlık-ı Âlem: âlemin yaratıcısı, bütün âlemi yaratan, Allah
haşir: yeniden toplanma, bir araya gelme
ifa: bir işi yapma, yerine getirme
ihbar: haber verme, bildirme.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
ilân: yayma, duyurma, bildirme
kâim: ayakta duran, ayakta bulunan, ayağa kalkan.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
keder: kaygı, acı, hüzün
kelimat: kelimeler, sözler
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kulûb-i münevvere: nurlanmış, aydınlanmış kalpler
kurb-i huzur-i İlâhî: Allah'ın huzuruna yakın olma
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
malum: bilinen, bilinir olan
ma'raz: sergi, teşhir yeri
menzil: yer, konak.
metin: sağlam ve dayanıklı
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malik
mutî: itaat eden, boyun eğen.
muvakkat: geçici
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
mütebeddil: kararsız.
nebatî: bitkisel
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
satıh: yüzey
şedit: şiddetli
tagayyür: değişme, başkalaşma
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tebeddülât: tebdiller, değişiklikler, başkalaşmalar
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, sergileme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
şedit: şiddetli
tagayyür: değişme, başkalaşma
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tebeddülât: tebdiller, değişiklikler, başkalaşmalar
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, sergileme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
ukul-ı nuraniye: nurlu akıllar
vaat: söz verme, ahit.
zahir: açık, aşikar, dış yüz, görünüş
zarurî: zorunlu
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma.
zül: hakir olma, alçalma, zillet, hakirlik

Evet, altı gün zarfında, o karışık nebatatın tohumlarından ölmüş, çürümüş, kaybolmuş olan cesetleri galatsız, haltsız kemâ fi's-sabık inşa ve iade etmekle, arz meydanında nebatî haşirleri yapan kudret, semavat ve arzı altı günde halk etmesinden âciz değildir. Ve o kudrete nazaran göz işareti kadar kolay olan haşr-i insanîyi yapmamak imkânı var mıdır? Evet, haşr-ı nebatîde, kelimeleri, yazıları tamamen silinmiş üç yüz bin kadar sahifeleri birlikte, bilâhalt ve bilâgalat kısa bir zamanda eski yazılarını ıade eden bir kudrete tek bir sahifeden ıbaret bulunan haşr-ı insanî ağır gelir mi? Hâşâ!

İşte o Kudret Sahıbı, lısan-ı Kur'ân ıle emrettıgı,

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞ (1)

ayet-ı kerîmesi, bu meselenın hakıkat olduğuna sarahatle şahadet ediyor

Ey aziz arkadaş!

Cenab-ı Hakkın şu tasarrufatından ve şuunatından anlaşıldı ki, arz meydanında yapılan nebatî haşirler ve neşirler ve sair içtıma ve ıftıraklar, maksud-ı bızzat değıldır. Çünkü, öteki âlemin meydan-ı kebirinde yapılan o büyük ve mühım ıhtıfaller ıle kısa bır zamanda yapılan şu cüz'î gayr-i sabıt bu semereler arasında münasebet yoktur. Ancak, bu cuz'î semereler bırtakım mısal ve numunelerdir ki, bunların suret ve neticelerine o mecma-ı kebirde muameleler tatbık ve ıcra edılsın.

1- Şımdı bak Allah ın rahmet eserlerine. Yeryuzunu olumunun ardından nasıl dirıltıyor. Bunu yapan elbette olulerı de oyle dirıtecektır. O her şeye hakkıyla kadırdır. (Rum Suresi 50)

acız: zayıf, güçsuz, zavallı.
arz: yer, dunya.
ayet-i kerime: Kur'ân ın aye tı, azamet ve şerefi olan ayet.
aziz: ızzetlı, muhterem, saygın.
bilagalat: yanlıssız, yanılmadan.
bilâhalt: karıştırmadan, hatasız.
ceset: olu vucut, naaş.
cüz'i: kuçuk, az.
galat: yanlış, yanılma, hata, bozulma.
gayr-i sabıt: durgun ve hareketsız olmayan, doğrulugu ıspat edılmemış.
hakikat: gerçek, dogru.
halk: yaratma, yoktan var etme.
halt: karıştırma, hata etme.
haşa: asla, kat'iyen, hıç bir vakıt.
haşr: yenıden toplanma, bır araya gelme.
haşr-ı insanî: insanın haşrı, kıyametten sonra insanın dırıltılıp, bir araya getırılmesi.
haşr-i nebatî: bıtkılere aıt haşır, bıtkılerın yenıden dırıltılmesi.
ıade: gen donderme, gen çevırme.
ıbaret: meydana gelen, olusan.
ıcra: yurütme, bır ışı yerine getırme.
ıçtıma: toplanma, bır araya gelme.
ıftırak: aynılma, dağılma.
ıhtıfal: toren, merasım.
ınşa: vucuda getırme, yaratma.
kema fi's-sabık: eskısı gıbı.
Kudret Sahıbı: butun varlıgı çevreleyen ezelî kuvvet sahıbı Allah.
kudret: guç, kuvvet.
lısan-ı Kur'ân: Kur'ân ın dılı.
maksud-ı bızzat: kendı maksadı, şahsı gaye, şahsı amaç.
mecma-ı kebir: buyuk toplanma yerı, ahıret.
mesele: konu.
meydan-ı kebir: buyuk meydan.
mısal: benzer ornek.
muamele: ışlem.
mühım: onemlı, ehemmıyetlı.
münasebet: ılgı, ılışkı, bag.
nazaran: nıspeten, kıyaslayarak, gore.
nebatat: bıtkıler.
nebatî: bıtkısel.
neşir: kıyamet gunu butun olulerın dırılmesı.
numune: ornek.
sair: dıger, başka, oteki.
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
semavat: semalar, gokler.
semere: meyve, yemış.
suret: bıçım, gorunuş, yuz, çehre.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şuunat: şuunlar, keyfıyetler, haller, ışler.
tasarrufat: tasarruflar, ıdare etmeler.
tatbık: yerine getırme, uygulama.
zarfında: suresınce.

Demek bu fânî şeylerin suretleri o âlemde bâkî semereleri meyve verecektir.

Ve keza, görüyoruz ki, Sâni-i Sermedî, Sultan-ı Ebedî şu inhidama meyyal menzillerde ve zevale mahkûm meydanlarda öyle bir hikmet-i bâhirenin ve bir inayet-i zahirenin ve bir adalet-i âliyenin ve bir merhamet-i camianın âsârını izhar ediyor ki, kalbi paslanmamış, gözü kör olmamış bir insan, aynelyakin ile anlar ki, o hikmetten daha ekmel bir hikmet olamaz. Ve o âsân görünen inayetten daha ecmel bir inayet kabil değil. Ve o emaratı görünen adaletten daha ecell bir adalet yoktur. Ve o semeratı görünen merhametten daha eşmel bir merhamet tasavvur edilemez. Öyle ise, o Sultanın memleketinde daimî mekânlar, sabit meskenler, daimî ve mukim sakinler bulunmazsa, şu görünen hikmet, inayet, merhamet ve adaletin, kalb ve fikir sahiplerince inkârlan lâzım gelir. Ve aynı zamanda o Ef'al-i Hakîme Sahibi'nin –hâşâ– sefih, zalim olmasını istilzam eder. Bu ise, hakikati zıddına kalbeden bir muhaldir.

Ey sozlenmı dınleyen arkadaş!

Haşrın vücuduna ve vukuuna dair delillerin şu zikredilen kısma, emarelere münhasır olduğunu zannetme. Kur'ân-ı Kerîm'in gösterdiği gayr-i mütenahı emarelerden istihraç edilen hakikat şudur ki:

Hâlık'ımız, şu muvakkat dünya meşherlerinde daimî olan rububiyetinin sabit karargâhına bizleri nakledecektir ve bu seyyal memleketi sermedî bir memlekete tebdil edecektir.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi; düzenli ve dengeli oluş
adalet-i âliye: yüce, yüksek adalet.
âsâr: eserler, izler, nişanlar
aynelyakın: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
daimî: sürekli, devamlı.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ecell: en haşmetli, en büyük, en yüce
ecmel: çok güzel, en yakışıklı, daha güzel
Ef'al-i Hakîme Sahibi: hikmetli, maksatlı işlerin sahibi olan Allah
ekmel: daha (en pek) mükemmel, en olgun, kusursuz ve eksiksiz olan
emarat: emareler, alametler, nişanlar.
eşmel: daha, en şumullü, kapsayıcı.
fânî: ölümlü, geçici
gayr-i mütenahî: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
hakikat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
hâşâ: asla, katiyen, hiç bir vakit.
haşr: kıyamettenden sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hikmet-i bâhire: apaçık hikmet, fayda ve gaye
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i zâhire: açık ve aşikâr olan yardım.
inhıdam: çökme, yıkılma, harap olma
istihraç: çıkarma, çıkarılma.
istilzam: gerektirme
izhar: gösterme, açığa vurma
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
kalbetmek: bir hâlden diğer bir hale çeyirmek, değiştirmek.
karargâh: durulan veya kalınan yer
keza: böylece, aynı şekilde
mahkum: mecbur
menzil: yer, konak.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
merhamet-i tamıa: kapsayıcı ve kuşatıcı merhamet
meşher: teşhir yeri, sergi gösterme yeri
meyyal: meyli fazla olan, çok meyilli
muhal: imkânsız
mukim: ikamet eden, oturan, bir yerde devamlı duran, yerleşik.
muvakkat: geçici
münhasır: hasredilmiş, aynı mış bir şeye veya kimseye mahsus
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sabit: durağan, değişmeyen.
sakin: bir yerde oturan, bir yerin ahalisinden olan
Sânı-i Sermedî: ebedî, daimî olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sefih: faydayı ve zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum, beyinsiz
semerat: semereler, meyveler
semere: meyve, güzel netice
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
seyyal: akıcı, akan.
Sultan-ı Ebedî: ebedî sultan, kudret ve hukumranlığının sonu olmayan sultan.
suret: biçim, görünüş
tasavvur: bir şeyi zihinde düşünme, tasarlama.
tebdil: değiştirme, dönüştürme
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zikretmek: anmak, bildirmek.

Ve yine zannetme ki, haşir ve ahireti iktıza eden, Esma-ı Hüsnadan yalnız Hâkim, Kerîm, Rahîm, Âdil, Hafîz isimlendir. Belki, kâinatın tedbiriyle alâkadar olan her bir isim, ahiret ve haşri iktıza eder.

Hülâsa: *Haşir meselesi öyle bir hakikattir ki, celâliyle, cemaliyle, esmasıyla Hâlık-ı Zîşan, bütün kütüb-i semaviye ile enbıya ve evliya ve asfıyanın icmalarını tazammun eden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ve Fahr-i Kâinat Hazret-i Muhammed (ASM), ekmelü'l-halk ve eşrefü'l-insan, haşrin geleceğine ittifakla hükmettikleri gibi, şu kâinat dahi, bütün âyâtıyla ve kelimatıyla haşrin vücut ve icadına şahadet ediyor. Hatta her bir cüz'ün, cüz'î olsun küllî olsun, cüz olsun küll olsun, iki vechi vardır. Bir vecihle Hâlık'a bakar, vahdaniyete delâlet eder. Diğer vecihle de ahirete nazırdır ki, haşrin, ahiretin vücutlarını ister.*

Meselâ, bir insan kendi vücuduyla, hüsn-i sanatıyla Sânin vücub-i vücuduna ve vahdetine delâlet ettiği gibi, âmâl ve istidatları ebede kadar uzandığı hâlde pek sür'atle ölüm ve zevali, ahiretin vücuduna delâlet eder. Bütün mevcudatta görünen intizam-ı hikmet, tezyin-i inayet, taltif-i rahmet, tevzin-i adalet, Sâni-i Hakîm'in vücut ve vahdetine şahit olduklan gibi, ahiretin ve saadet-i ebediyenin de icat ve vücutlarına delâlet ederler.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ اَهْلِ السَّعَادَةِ وَحْشُرْنَا فِي زُمْرَةِ السُّعَدَآءِ وَاَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ السُّعَدَآءِ بِشَفَاعَةِ نَبِيِّكَ الْمُخْتَارِ فَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ وَحُرْمَتِهِ اٰمِينَ اٰمِينَ اٰمِينَ (1)

1- Allahım, bizleri saadet ehlinden eyle, saidler zümresinde haşreyle ve saidlerle beraber Nebî-i Muhtarının şefaatiyle bahtiyar kullarınla beraber cennete koy. Senin rahmetine ve onun şanına yakışır şekilde ona ve Âline salât ve selâm eyle. Âmin, âmin, âmin.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: ilgili, ilişki.
âmâl: emeller, arzular, istekler, ümmalar, ümitler.
asfıya: safiyet ve takva sahibi olan. Hz. Peygamberin (asm) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar.
celâl: sonsuz büyükülük, haşmet, ululuk, yücelik.
cemâl: güzellik.
cüz': kısım, parça.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ekmelü'l-halk: yaratılmışların en mükemmeli.
enbıya: nebiler, peygamberler.
esma: adlar, isimler.
Esma-ı Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
eşrefü'l-insan: insanların en şerefli, Fahr-i Kâinat'a, kâinatın kendisiyle oyundu, Peygamberimiz (asm).
Hafîz: yarattıklarını koruyup gözeten Allah.
Hâkim: her şeye hükmeden, hiçbir şeyi hükmü altında tutan, her şeye galip olan Allah.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden Allah.
Hâlık-ı Zîşan: şan sahibi yaratıcı.
haşir: öldükten sonra dirilip hesapların görülmesi için bir meydana toplanma.
hükmetme: hakim olma.
hülâsa: kısaca, sözün kısası.
hüsn-i sanat: sanat güzelliği.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
İktıza: gerektirme.
intizam-ı hikmet: fayda, gaye ve güzel maksatların düzenliliği, intizamı.
istidat: kabiliyet, yetenek.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kelimat: kelimeler, sözler.
Kerîm: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullarına nimetler ihsan eden, günahlarını örten, günah işleyen affeden Allah.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
kütüb-i semaviye: semavi kitaplar, vahye dayanan, Allah'ın gönderdiği kutsal kitaplar: Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
nâzır: nazar eden, bakan.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
Sâni': her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
taltif-i rahmet: merhametli davranış, iltifat.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tevzin-i adalet: adalet ölçüsü.
tezyin-i inayet: yardım ve yardımlaşmanın güzelliği, süslü görünüşü.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vahdet: birlik ve teklik.
vecih: cihet, yön.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: var olma, varlık.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.

Katre

acip: tuhaf, hayrette bırakan
acz: zayıflık, güçsüzlük.
belâ: musibet, sıkıntı
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
halas: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme
hasbelkader: kaderden... kader icabı.
ifade-i meram: dilek ve maksadı ifade etme, kitaplara yazılan ön söz.
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma
inayet-i ezeliye: zaman ve mekânla... sınırlı olmayan Cenab-ı Hakkın yardımı, inayeti
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
katre: damla
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
malum: bilinen, bilinir olan
muallim: ders veren, öğretmen.
muharebe: savaşma, savaş
musibet: felâket, belâ
muzafferen: muzaffer olarak, üstün gelerek, galip olarak.
muzafferiyet: muzafferlik, üstünlük, düşmana üstün gelme, galibiyet
münakaşa: tartışma
müsademe: çarpışma, çatışma, vuruşma
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
sevk: önüne katıp sürme, yöneltme
süluk: bir yola girme, bir yol tutup o yolda terakkî mertebelerine devam etme
tahassun: kale veya hisara kapanma, sığınma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.
vekil: bakan, başkasının yerine ve adına konuşan
vesile: aracı, vasıta
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme

İfade-i Meram

Malûmdur ki, insan, hasbelkader çok yollara sülûk eder ve o yolda çok musibet ve düşmanlara rastgelir. Bazen kurtulursa da, bazen de boğulur. Ben de kader-i İlâhînin sevkiyle pek acıp bir yola girmiştim. Ve pek çok belâlara ve düşmanlara tesadüf ettim. Fakat, acz ve fakrımı vesile yaparak, Rabbime iltıca ettim. Inayet-i Ezeliye, beni Kur'ân'a teslim edip, Kur'ân'ı bana muallim yaptı. İşte, Kur'ân'dan aldığım dersler sayesinde o belâlardan halâs olduğum gibi, nefis ve şeytan ile yaptığım muharebelerden de muzafferen kurtuldum. Bütün ehl-ı dalâletin vekili olan nefis ve şeytanla ilk müsademe (1) سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاللهُ اَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللهِ *kelimelerinde vuku buldu. Bu kelimelerin kalelerinde tahassun ederek, o düşmanlarla münakaşalara girıştim. Her bir kelimede otuz defa meydan muharebesi vukua geldi.*

Bu risalede yazılan her bir kelime, her bir kayıt, kazandığım bir muzafferiyete işarettir.

1. Allah, her türlü kusur ve noksanlıklardan uzaktır. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah en büyük ve en yücedir. Ve günahlardan sakınmak ve ibadetlere güç yetirmek ancak Allah'ın yardımı ile mümkündür.

Bu risalede yazılan hakikatler, zıtlarına bir imkân-ı vehmî kalmayacak derecede yazılmıştır. Uzun bir hakikate, delili ile beraber, bir kayıt veya bir sıfatla işaret yapılıyor.

İhtar: *Bu zamanın cereyanı, benim gibi çokların vehmî tehlikelere atmıştır. İnşaallah, bu eser Allah'ın izniyle onları kurtaracak umudundeyim.*

* * *

delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
hakikat: gerçek, doğru
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
İmkân-ı vehmî: vehm ve kuruntuyla bir şeyi mümkün görme, olabilir zannetme
İnşaallah: Allah izin verirse, Allah'ın izniyle.
sıfat: vasıf, nitelik.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَالصَّلٰوةُ عَلٰى نَبِيِّهِ

Bu risale dört Bab *ile bir* Hatime *ve bir* Mukaddeme *üzerine tertip edilmiştir.*

Mukaddeme

Kırk sene ömrümde, otuz sene tahsilimde yalnız dört kelime ile dort kelâm öğrendim; tafsilen beyan edilecektir. Burada yalnız icmalen işaret edilecektir.

Kelimelerden maksat, *mana-i harfî, mana-i ismî, niyet, nazardır.* Şöyle ki:

Cenab-ı Hakkın masivasına, yani kâinata mana-i harfiyle ve Onun hesabına bakmak lâzımdır. Mana-i ismiyle ve esbap hesabına bakmak hatadır.

Evet, her şeyin iki cihetı vardır. Bir cihetı Hakka bakar, diğer cihetı de halka bakar. Halka bakan cihet, Hakka bakan cihete tenteneli bir perde veya şeffaf bir cam parçası gibi, altında Hakka bakan cihet-i isnadı gösterecek bir perde gibi olmalıdır.

Binaenaleyh, *nimete bakıldığı zaman Mun'im, sanata bakıldığı zaman Sâni, esbaba nazar edildiği vakit Müessir-i Hakikî zihne ve fikre gelmelidir.*

Ve keza, nazar ile niyet mahiyet-i eşyayı tağyir eder; gunahı sevaba, sevabı gunaha kalbeder. Evet, niyet adî

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun. Peygambere de (asm) rahmet olsun.

adi: basit, bayağı, sıradan.
bab: bir kitabın bölümlerinden her biri.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cihet: yön.
cihet-i isnat: dayandırma yönü, dayanma cihetı, tarafı.
esbap: sebepler, vasıtalar.
Hak: Allah.
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kalbetme: çevrilme, dönme.
kelâm: söz, lâfız.
keza: böylece, aynı şekilde.
mahiyet-i eşya: eşyanın mahiyetı, eşyanın tabiatı, neden ibaret olduğu, hakikatı, iç yüzü.
maksat: kastedilen şey, gaye.
mana-i harfî: bir şeyin kendısini degil de sanatkarını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana.
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
masiva: Allah'tan başka bütün varlıklar.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
Müessir-i Hakikî: hakikî tesir sahibi, hakıkı tesir edicı, Allah.
Mün'im: nimet veren, ikram eden, Allah.
nazar: bakmak.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ikramlar.
niyet: karar verme, kastetme, isteme, kalben bir şeye yönelış, istek, kasıt, karar.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukafat.
şeffaf: saydam.
tafsilen: tafsıllı bır şekılde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tağyir: başkalaştırma, değiştırme.
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim.
tenteneli: dantel tul gibi ince ve şeffaf derecede.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.

bir hareketi ibadete çevirir ve gösteriş için yapılan bir ibadeti günaha kalbeder. Maddiyata esbap hesabıyla bakılırsa cehalettir, Allah hesabıyla olursa marifet-i İlâhiyedir.

Birinci Kelâm: إِنِّي لَسْتُ مَالِكِي *Ben kendime malik değilim.* Ancak, malikim, kâinatın malikidir. Fakat, kendime malik nazarıyla bakıyorum ki, Malik-i Hakikî'nin sıfâtını ve sıfatların bir derece mahiyetini ve hududunu bileyim. Evet mevhum, mütenahi hududum ile, Malik-i Hakikî'nin sıfatlarının bir cihette gayr-i mütenahi hududunu bildim.

İkinci Kelâm: اَلْمَوْتُ حَقٌّ *Ölüm haktır.* Evet, bu hayat ve bu beden şu azîm dünyaya direk olacak kabiliyette değildir. Zira, onlar demir ve taştan değildir. Ancak et, kan ve kemik gibi mütehalif şeylerden terekküp etmiş. Kısa bir zamanda tevafukları, içtimaları varsa da, iftirakları ve dağılmaları her vakit melhuzdur.

Üçüncü Kelâm: رَبِّي وَاحِدٌ *Rabbim birdir.* Evet, herkesin bütün saadetleri bir Rabb-i Rahîm'e olan teslimiyete bağlıdır. Aksi takdirde pek çok rablere muhtaç olur. Çünkü, insan camiiyeti itibarıyla bütün eşyaya ihtiyacı ve alâkası vardır. Ve her şeye karşı hissederek veya etmeyerek, teessürü, elemleri vardır. Bu ise, tam cehennem gibi bir hâlettir. Fakat, erbap tevehhum edilen esbap yed-i kudretine bir perde olan Rabb-i Vahid'e teslimiyet, firdevsî bir vaziyettir.

aksi: ters, zıt.
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
azîm: büyük.
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma, İlâhi hakikatlerden habersiz olma.
cihet: yön.
elem: dert, uzuntu, maddi-manevî ıztırap.
erbap: ehil, muktedir, becenkli, layık.
esbap: sebepler, vasıtalar.
firdevsî: cennet bahçesinde bulunuş hâli gibi.
gayr-ı mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
halet: hal, durum.
hudut: sınırlar.
İbadet: kulluk, Allah'ın emrini yerine getirme, yasaklarından kaçınma uygulamaları.
içtima: toplanma, bir araya gelme.
İftirak: ayrılma, dağılma.
itibarıyla: yüzünden, dolayısıyla, bakımından.
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler.
kelam: söz, lafız.
maddiyat: maddi ve cismanî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
malik: sahip.
Malik-i Hakiki: her şeyin hakikî sahibi ve malıkı olan Allah.
marifet-i İlahiye: Allah'a mahsus ilim, İlâhî sanat, hiç kimsenin yapamadığı, sadece Allah'ın kudretinde olan bilgi.
melhuz: hatıra gelen, umulan, beklenen, muhtemel olan.
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
mütehalif: birbirine uymayan, değişken.
nazar: bakış, bakış açısı.
rab: efendi, sahip, her şeyin malıkı, malik.
Rabb-ı Rahım: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
Rabb-ı Vahid: tek ve eşsiz olan Allah, bir olan Allah.
saadet: mutluluk.
sıfat: vasıflar, nitelikler.
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma.
terekküp: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma.
teslimiyet: teslim olma, teslim oluş, boyun eğiş.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
vaziyet: durum.
yed-i kudret: kudret eli, her şeyi tutan Allah'ın kudret eli.

Dördüncü Kelâm: انا ile tabir edilen *benlik*, yani kendisine bir vücut, bir kıymet vermektir ki, bu *ene*, Cenab-ı Hakkın sıfâtını, şuunatını bilmek için bir santral ve bir vahıd-ı kıyasîdir.

ene: ben.
kelâm: söz, lafız.
kıymet: değer.
sıfât: vasıflar, nitelikler.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler.
tabîr: ifade.
vahıd-i kıyasî: ölçmeye esas olan şey, birim, ölçü birimi.
vücut: varlık.

Birinci Bab

(1) لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ beyanındadır

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ (2)

Allah'tan başka hak bir ilâhın bulunmadığını kalbem tasdik ve lisanen ikrar ettiğime, bütün gören ve görünen eşyayı şahit gösteriyorum.

Öyle bir Allah ki, vücub-ı vücuduna ve Vahid, Ehad, Ferd, Samed olduğuna Hazret-ı Muhammed (ASM) bir şahid-i sadık ve bir burhan-ı natıktır.

Öyle Muhammed (ASM) ki, icma ve tasdiklerine mazhar olmakla, enbıya ve mürselîne sıyadet ünvanını ve ittifak ve tahkiklerini almakla, İmamü'l-Evliya ve'l-Ulema lâkabını almıştır. Ve öyle Muhammed (ASM) ki, âyât-ı bâhire, mu'cizat-ı kàtıa ve secaya-i samiye ve ahlâk-ı âliye sahibi olmakla mehbit-i vahy-i İlâhî olmuştur.

Ve öyle bir Muhammed ki (ASM), âlem-i gayp ve melekûtu seyir ve ziyaret etmekle, ervahı müşahede ve melâike ile musahabe, cin ve insanlara irşat vazifesini almıştır.

Ve öyle bir Muhammed'dir ki (ASM) şahsiyet-i maneviyesiyle kâinatın kemaline bir fihriste olmakla, bütün saadetlerin ve medeniyetlerin düsturlarını havi bir şeriata sahiptir.

1- Allah'tan başka ilah yoktur (Muhammed Suresi 19)

2 Ezelden ebede kadar Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd, peygamberlerin efendisi Muhammed'e (ASM) onun bütün Âl ve Ashabına selâm olsun.

ahlak-ı âliye: yüksek ahlâk, yüce ahlak, üstün ahlak.

Âl: Peygamber Efendimizin ailesinden olan

âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar

Ashap: Sahabeler, Hz. Peygamber (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler

âyât-ı bâhire: ap açık delîler, ayetler

bab: bölüm, kapı.

beyan: açıklama, izah.

burhan-ı natık: konuşan delil, Allah'ın varlığını ispat eden Hz. Muhammed (asm)

cin: gözle görünmez, latîf cisimlerden ibaret bir yaratık.

düstur: kanun, kural, esas

Ehad: zatı tek olan Allah

enbiya: nebiler, peygamberler

ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri

Ferd: tek ve yekta olan Allah

fihriste: katalog, liste

hak: doğru, gerçek, hakikat.

havi: içine alan, kapsayan, kuşatan

icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.

ikrar: dil ile söyleme, bildirme.

ilâh: ibâdete layık olan, tapınılan

İmamü'l-evliya ve'l-ulema: velîlerin ve âlimlerin İmamı

irşat: doğru yolu göstermek, gafletten uyandırma

ittifak: birleşme, fikir birliği etme

kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler

kalbem: kalp ile, kalpten.

kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.

lâkap: unvan

lisanen: sözle, şifahen, ağızdan konuşarak.

mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme

mehbit-i vahy-i İlâhî: Allah tarafından gönderilen vahyin inîş yeri

melâike: melekler

melekut: melekler ve ruhlar âlemi

mu'cizat-ı katıa: apaçık ve kesin olan mu'cizeler

musahabe: sohbet etme, söyleşme, görüşme

mürselîn: elçi olarak gönderilenler, peygamberler

müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme

saadet: mutluluk.

Samed: Cenab-ı Hakkın, her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde Kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan, manasındaki ismi.

secaya-i samiye: yüksek ve kıymetli seciyeler, hususiyetler, vasıflar

seyir: uzaktan bakma, gezip dolaşmak

siyadet: efendilik, beylik, sahiplik.

şahid-i sadık: doğru sözlü şahit.

şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik

şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi

tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma

tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme

unvan: şöhret, ad, isim

Vahid: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan Allah

vazife: görev

vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak

Ve öyle bir Muhammed'dir ki (ASM), âlem-i şahadette iken gaybıyattan haber verir bir beşir ve nezir olup, bütün kuvvetiyle, kemal-i ciddiyetle ve vüsuk ile ve itminan ile, yüksek bir iman ile, nev-i beşere karşı tevhid dinini [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ile ilân ve ilâm ediyor.

Ve keza, öyle bir Allah ki, vücup ve vücuduna, celâl ve cemalıne, Vahid-i Ehad olduğuna şahadet edenlerden birisi de Furkan-ı Hakîm'dir.

Ve öyle bir Furkan-ı Hakîm'dir ki, bütün enbiya kitaplarının tasdiklerine mazhardır.

Ve öyle bir Furkan-ı Hakîm'dir ki, bütün akıllar ve kalbler, hükümlerini kabul ve tasdike icma ettikleri ve cihat-ı sittesinden nurefşan bir kitaptır.

Ve öyle bir Furkan-ı Hakîm'dir ki, mazhar-ı vahiy olan resullerce mahz-ı vahıydır, ehl-i keşif ve ilhamca ayn-ı hidayettir, maden-i iman ve mecma-ı hakaiktir. Hükümleri delâil-i akliye ile müeyyet ve fıtrat-ı selimenin şahadetiyle musaddaktır. Lisanü'l-gayp olup, âlem-i şahadette, nev-i beşen [2] فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ile tevhide emir ve davet ediyor.

Öyle bir Allah ki, vücub-i vücut ve vahdetine, şu kitab-ı kebir denilen âlem butun yazıları ve fasıllarıyla, sahifeleriyle, satırlarıyla, cümleleriyle, harfleriyle şahadet ettiği gıbı, şu ınsan-ı kebır denılen kâınat da bütün

alem: dunya cihan butun yaratılmışlar
âlem-i şahadet: gözle gorduğumuz şahıt olduğumuz âlem kâınat.
ayn-ı hıdayet: hıdayetın ta kendısı doğru yol uzere olmanın ta kendısı.
beşir: mujde getıren mujdecı
celâl: sonsuz buyukluk haşmet ululuk yucelik.
cemal: guzellik
cihat-ı sitte: altı cıhet altı taraf (sag sol on-arka ve alt-ust.)
delâil-i akliye: akıl ıle bulunan delıller akla aıt delıller akılla anlaşılabılen delıller
ehl-i keşif ve ilham: perdelı olan ve zahır hislerle bilinmeyen hakıkatlerı Allah ın lutuf ve ıhsanıyla bilen hisseden velîler
enbiya: nebıler peygamberler
fasıl: kısım bolum
fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış sağlam huy tabıat
Furkan-ı Hakim: doğruyu yanlıştan ayırran hıkmetlı Kur ân
gaybıyat: gayba bilinmeyen alemlere aıt, gelecek ve ahırete aıt
hüküm: emır buyruk.
icma: fikır bırlıgı etme goruş bırlıgıne varma
ilam: bildırmek, oğretmek
ilan: yayma duyurma bıldırme
iman: inanç, itıkat.
insan-ı kebir: buyuk ınsan kaınat.
itminan: inanma guvenme gonul rahatlıgı ıçınde tereddutsuz kabul etme
kainat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı butun âlemler
kemal-i ciddiyet: cıddıyetın son derecesi tam bır cıddıyet
keza: boylece aynı şeklıde.
kitab-ı kebir: buyuk kıtap
lisanu'l-gayp: gaybı bır dıl gayptan gorunmeyenlerden haber veren dıl
maden-i iman: iman kaynagı
mahz-ı vahiy: vahyın ta kendısı
mazhar: bır şeyın cıktıgı gorunduğu yer nail olma şerefıenme
mazhar-ı vahiy: vahıy ındırılen vahıy gelen
mecma-ı hakaik: hakıkatlerın gerçeklerin toplandıgı yer

1. Allah tan başka ilah yoktur (Muhammed Suresi 19.)
2. Bil ki, Allah tan başka ilâh yoktur (Muhammed Suresi 19.)

musaddak: tasdık edılmış dogrulanmış doğruluğu kabul edılmış
mueyyet: doğrulanmış tasdik ve teyıt edılmış.
nev-i beşer: ınsanoglu ınsanlar
nezir: ınsanları doğru yola sevk etmek uyararak korkutan uyaran
nurefşan: nur saçan aydınlatan
resul: Allah ın elçısi, peygamber
şahadet: şahıt olma şahıtlık tanıklık
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hükmetme
tevhid: Allah ın bır olduguna inanma bırleme
vahdet: bırlık ve teklık
Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecelli eden Allah (c.c.)
vücub-ı vücut: varlıgı gerekli olmak olmaması ımkânsız olmak, varlıgı zaruri ve vacıp olmak
vücup: vacıp ve luzumlu olma gerekllık
vüsuk: sağlam inanma guvenme

azasıyla, cevarihiyle hüceyratıyla, zerratıyla, evsafıyla, ahvaliyle delâlet eder.

Yani bu kâinat ihtiva ettiği bütün envaıyla [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ;

ve o âlemlerin erkânıyla [2] لَآ خَالِقَ اِلَّا هُوَ ;

ve o erkânın azasıyla [3] لَا صَانِعَ اِلَّا هُوَ ;

ve o azanın eczasıyla [4] لَا مُدَبِّرَ اِلَّا هُوَ ;

ve o eczanın cüz'iyatıyla [5] لَا مُرَبِّيَ اِلَّا هُوَ ;

ve o cüz'iyatın hüceyratıyla [6] لَا مُتَصَرِّفَ اِلَّا هُوَ ;

ve o hüceyratın zerratıyla لَآ خَالِقَ اِلَّا هُوَ ;

ve o zerratın tarlası olan esîniyle [7] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ söyleyerek, bütün envaıyla, erkânıyla, azasıyla, eczasıyla, hüceyratıyla, zerratıyla, esîniyle elli beş lisanla vücub-ı vücut ve vahdetine şahadet ve delâlet eder.

Şu lisanların tafsîli gelecektir; şimdi icmal ile zikredeceğim. Şöyle ki:

Kâinat terkiplerindeki *intizam*, cereyan-ı ahvaldeki *nizam*, suretlerdeki *garabet*, nakışlarındaki *ziynet*, yüksek *hikmetler*, eşyadaki *muhalefet ve mümaselet*, camidattaki *muavenet*, birbirinden uzak olan şeylerdeki *tesanut*, *hikmet-i amme*, *inayet-i tamme*, *rahmet-i vâsia*, *rızk-ı âmm*, *hayatlar*, *tasarruf*, *tahvil*, *tağyir*, *tanzim*, *imkân*,

1- Allah'tan başka ilâh yoktur. (Muhammed Suresi: 19.)
2- Ondan başka yaratıcı yoktur. (Bakara Suresi: 255.)
3- Ondan başka sânî yoktur.
4- Ondan başka idare edici yoktur.
5- Ondan başka terbiye edici yoktur.
6- Ondan başka tasarruf sahibi yoktur.
7- Ondan başka hiçbir ilah yoktur. (Bakara Suresi: 255; Haşr Suresi: 24.)

ahval: hâller, durumlar
aza: uzuvlar, parçalar
camidat: cansızlar, ruhsuz, sert ve katı maddeler
cereyan-ı ahval: gelip geçen hâller, durumlar, durumların akışı
cevarih: el, ayak gibi vücut organları
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
envaı: çeşitler, türler, neviler

erkân: rükünler, esaslar
esîr: kainattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler
garabet: hayret verici lık, gariplik, tuhaflık.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hikmet-i amme: umumî hikmet, her şeyin alakalı olduğu İlâhî gaye, kâinattaki umumî ve İlâhî gaye
hüceyrat: hücrecikler
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
ihtiva: içine alma, kapsama
imkân: var olması ya da yok olması noktasında zorunlu olmama
inayet-i tamme: tam ve eksiksiz koruma, yardım
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
lisan: dil
muavenet: yardım
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
mümaselet: benzeme, benzeyiş
nakış: işleme, süsleme
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
rahmet-i vâsıa: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.
rızk-ı âmm: genel ve sonsuz rızık.
suret: biçim, görünüş, yüz, çehre
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alâmet, işaret.
tafsîl: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma
tağyir: başkalaştırma, değiştirme
tahvil: bir halden başka bir hale getirme, değiştirme, dönüştürme
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey, sentez
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
vahdet: bir ve tek olma
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zaruri ve vacip olmak.
zerrat: zerreler, atomlar
zikretmek: anmak, bildirmek
ziynet: süs

hudus, ihtiyaç, zaaf, mevt, cehil, ibadet, tesbihat, daavat ve hakeza pek çok sıfatlar, lisanlarıyla Hâlık-ı Kadim-i Kadîr'in vücup ve vücuduna ve evsaf-ı kemaliyesine şahadet ettikleri gibi, Esma-i Hüsnayı tilâvet ederek Cenab-ı Hakka tesbih ve Kur'ân-ı Hakîm'i tefsir ve Resul-i Ekrem'in (ASM) ihbaratını tasdik ediyorlar.

Geçen lisanların tafsiline geçiyoruz. Şöyle ki:

• Kâinatta görünen *tanzimat, nizamat, muvazenat*; kabza-i tasarrufunda bir *mizan* ve *nizam* bulunan Hâlık'ın vücub-i vücuduna delâlet etmekle, [1] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ cümlesini okur.

• Ve keza, kâinatta *intizam* ve *ittirat* hükümfermadır. Bu iki sıfat, Mutasarrıf'ın vahdetine ve bir olduğuna şahadet etmekle, اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ hakikatini ilân ediyor.

• Ve keza, semavat sahifesini güneş ve yıldızlarla yazan kudret ile bal arısıyla karıncanın sahifelerini hüceyrat ve zerratla yazan kudret bir olduğundan, اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile meselenin ilânıyla, Hâlık'ın bir olduğuna delâlet ve şahadet eder.

• Ve keza, meselâ bulutla arz gibi camit ve mütehalif şeylerde tecavup ve muavenet, yanı birbirinin hacetine cevap vermek; ve seyyarat gibi, şemsten pek uzak olan yıldızların şemse veya birbirine tesanut etmeleri, bütün

1. O Allah ki. Ondan başka ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 255.)

arz: yer, dünya
camit: ruhsuz, cansız.
cehil: bilgisizlik, cehalet, cahillik.
daavat: yakarışlar, dualar.
delalet: delil olma, gösterme; alâmet, işaret.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
evsaf-ı kemaliye: olgunluk vasıfları.
hacet: ihtiyaç.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden Allah.
Hâlık-ı Kadîm-i Kadîr: varlığının öncesi ve sonu olmayan, kudret sahibi yaratıcı olan Allah.
hudus: sonradan meydana gelme, yok iken var edilme.
hüceyrat: hücrecikler.
hükümferma: hükümran, hükümsüren.
ittirat: düzgün tarzda olma.
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kabza-ı tasarruf: idare elinin tasarrufu altında olma.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
keza: böylece, aynı şekilde.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisan: dil.
meselâ: örneğin.
mesele: konu.
mevt: ölüm.
mizan: ölçü, denge.
muavenet: yardım.
Mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan Allah.
muvazenat: dengeler, ölçüler.
mütehalif: birbirine uymayan, dalgışken.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
nizamat: nizamlar, düzenler.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).

semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
sıfat: vasıf, nitelik.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
şems: güneş.
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma.
tanzimat: tanzimler, nizam vermeler, düzenlemeler.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tecavüp: cevaplaşma, karşılıklı cevap verme.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma.
tesbihat: övgü ve yüceltmeler.
tilâvet: güzel sesle ve anlamını düşünerek okumak.
vahdet: birlik ve teklik.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zaruri ve vacip olmak.
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gereklilik.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zerrat: zerreler, atomlar.

eşyanın bir Müdebbir'in idaresinde bulunduğuna şahadet ederek,[1] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile ilân eder.

• Ve keza, semavatın yıldızlar gibi âsâr-ı muntazamadaki *muşabehet* ve arzın birbirine benzeyen çiçeklerinde, hayvanatındaki *munasebet*, Hâlık'ın bir olduğuna delâletle, şahadetini اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile ilân eder.

• Ve keza, her bir zîhayat, çok isim ve sıfatların tecellisine mazhardır. Meselâ, bir zîhayat vücuda geldiğinde *Bâri* isminin cilvesine, teşekkülünde *Musavvir* sıfatının cilvesine, gıdalandığı zaman *Rezzak* isminin cilvesine, hastalıktan şifa bulduğunda *Şafi* isminin tecellisine, ve hakeza tesirde mütesanit, âsârda mütehalif çok sıfât ve isimlere mazhardır. Bu sıfatların ve isimlerin hedefleri bir olduğundan, elbette müsemmaları da bir olur.

İşte her bir zîhayat, şu mazhariyetle, Hâlık'ın bir olduğuna dair olan şahadetini اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile ilân eder.

• Ve keza, Manzume-i Şemsiye ile bal arısının gözleri arasındaki irtibat ve keyfiyetçe birbiriyle münasebetleri, ikisinin bir Nakkaş'ın nakşı olduğuna olan delâletlerini اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile ilâm ediyorlar.

• Ve keza, zerrat arasındaki cazibenin güneş ve yıldızlar arasında bulunan cazibeye kardeş olması, her iki kısmın da bir kalem-i vahidin yazısı olduğunu اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile izhar ediyorlar.

1- O Allah ki, Ondan başka ilah yoktur. (Bakara Suresi, 255.)

arz: yer, dünya.
âsâr: eserler.
âsâr-ı muntazama: muntazam, düzenli eserler.
Bâri: varlıkları yaratan, onlara biçim veren, onları şekillendiren Allah.
cazibe: çekim.
cilve: tecelli, görüntü.
dair: alâkalı, ilgili.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
hakeza: böylece, bunun gibi.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden.
hayvanat: hayvanlar.
idare: yönetim.
ilâm: bildirmek, öğretmek.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
irtibat: bağlantı, münasebet.
İzhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kalem-i vahit: tek bir kalem, her şeyin tek bir kalem, tek bir el tarafından yaratılması.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz.
keza: böylece, aynı şekilde.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, Güneş Sistemi.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
mazhariyet: görünme ve tezahur yeri olma.
mesela: örneğin.
Musavvir: yarattıklarını istediği sıfat ve seçtiği maddî manevî suret te yaratan Allah.
Müdebbir: tedbir alan, her işi önceden düşünüp ona göre ayarlayan, planla idare eden Allah.
munasebet: ilgi, ilişki, münasıplık, uygun olma.
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
muşabehet: benzeme, benzeyiş.
mutehalif: birbirine uymayan, değişken.
mütesanit: tesanüt eden, birbirine dayanıp kuvvet alan.
nakış: işleme, süsleme.
Nakkaş: her şeyi nakşlı yaratan Allah.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
semavat: semalar, gökler.
sıfat: vasıflar, nitelikler.
şafi: şifa veren Allah.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, açık alâmet, işaret.
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tesir: etki.
teşekkül: şekillenme, meydana gelme.
zerrat: zerreler, atomlar.
zîhayat: hayat sahibi.

• Ve keza, terkip ve mürekkebatta görülen intizam, o mürekkebattaki her zerrenin lâyık mevziine konulmasıyla hâsıl olmuştur. Binaenaleyh, o zerrelen, aralarındaki münasebetler bozulmamak şartıyla, lâyık mevkilerine koyabilmek, ancak bütün o mürekkebatı yaratabilecek bir Kudret Sahibi'ne hastır.

İşte, zerrattaki intizam ve şu vaziyetin lisanıyla, [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ diyerek [2] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ 'yu okur

• Ve keza, bir neviden bir ferdin bütün efrattan imtiyazını temin edecek *teşahhus* ve *taayyununun* kalem-i kudretle yazılması, bütün nev-i beşerin, meselâ efradının nazar-ı kudrette meşhut ve melhuz olduğunu istilzam eder. Çünkü, bir fert, alâmet-i farikası cihetiyle bütün efrada muhalif olacaktır. Eğer bütün efrat hazır bulunmazsa, taayyünlerinde, alâmatlarında muhalefetin bulunmaması ihtimali vardır. Bu ihtimal ise batıldır. Öyle ise, bir ferdin hâlıkı bir nev'in hâlıkı olacaktır. Ve keza, *bir nev'e hâlik olabilmek, cinse de hâlik olabilmeye mütevakkıftır.* En nihayet, iş اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ 'da nihayet bulur.

• Ve keza, hilkat ve yaratılışın Vacibü'l-Vücud'a isnat edilmesini, nazarlan çok kısa olanlar, baıd, ganp, kulfetli olduğunu tevehhüm etmekle, inkârına zehap ediyorlar. Hâlbuki esbaba isnat edilirse, onların tevehhüm ettiklen bu'd, garabet, külfet kat kat muzaaf olarak hakîkate inkılâp eder. Çünkü, Vacib'e daha kolay olur. Meselâ, bir adamdan birkaç şeyin sudûru, birkaç adamdan bir şeyin sudûrundan daha ehvendir. Meselâ, bal arısının hılkatı,

1 Allah en büyüktür, en yücedir.

2 O Allah ki, Ondan başka ilah yoktur. (Bakara Suresi, 255)

alamat: alâmetler, izler, nişanlar
alâmet-i farika: farkılık belirtisi, işareti
baid: uzak, ırak.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
bu'd: uzaklık, uzak olma
cihet: yön
efrat: fertler
ehven: daha hafif, kolay
esbap: sebepler, vasıtalar
garabet: hayret verıcılık, ganplık, tuhaflık.
ganp: tuhaf, hayret verıcı.
hakîkat: gerçek, doğruluk
hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hılkat: yaratılma, yaratılış
ihtimal: olabilirlik.
imtıyaz: başkalarından ayrılma, farklı olma
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inkılâp: değişme, dönüşme
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istilzam: gerektirme
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması
keza: böylece, aynı şekilde
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kulfet: zahmet, sıkıntı
lâyık: uygun, yakışır, munasip
lisan: dil
melhuz: hatıra gelen, umulan, beklenen, muhtemel olan
meselâ: örneğin
meşhut: gözle görülen, müşahede olunan
mevki: yer, mekan
mevzi: yer, mahal, bir şey konulacak yer
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
muhalif: zıt, karşıt.
muzaaf: kat kat, ıkı mislı
münasebet: münasıplık, uygun olma
mürekkebat: mürekkep şeyler, bileşikler, karışımlar
mütevakkıf: bağlı olan.
nazar: bakış, bakış açısı
nazar-ı kudret: kudret nazarı, bakışı
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: çeşit, tür
nihayet: en sonunda
sudûr: sâdır olma, meydana çıkma, çıkma, olma
taayyun: meydana çıkma, belli olma, belirlenme.
temin: sağlama
terkip: bir kaç şeyi birleştirerek yeni bir şey meydana getirme
teşahhus: şahıslanma, şahıs haline girme
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsizliğe ve korkuya düşme
Vacib: varlığı zorunlu tek yaratıcı olan Allah
Vacibü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vaziyet: durum
zehap: bir fikre veya zanna kapılma
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, molekül, atom

kudret-i İlâhiyeye isnat edilmezse, nihayetsiz müşkülât olur.

Maahaza, vahidin kesrete yaptığı vaziyet ve maslahatı, kesret çok meşakkatlerden sonra yapabilir. Meselâ, bir kumandanın pek çok neferlere verdiği intizam vaziyeti, o neferlere verilse, suhuletle yapamazlar. Demek Hâlık-ı Vahid'e yapılan isnatta, zahiren bu'd ve garabet varsa da, esbap ve kesrete edilen isnatta muzaaf olarak müteselsil muhaller vardır. Şöyle ki:

✓ Her bir zerrede, Vacibü'l-Vücud'un sıfatlarını farz etmek lâzım geliyor. Çünkü nakıştaki kemal, sanattaki hüsün, o sıfatları ister.

✓ Hem, şirketi kabul etmeyen Vücup hakkında gayr-i mütenahi şerikleri farzı lâzımdır.

✓ Hem, her bir zerrenin bütün zerrelere hem hâkım-i mutlak, hem mahkûm-i mutlak olması lâzım geliyor. Çünkü, nizam ve intızam öyle ister.

✓ Hem, her bır zerrede ıhatalı bır şuur, tam bır ılım lâzımdır. Çünkü, zerreler arasında tesanüt ve muvazene vardır. Bu tesanut ve muvazene ıse ilim ıle olur.

İşte, eşyayı esbaba ısnat etmekte bu kadar muhaller vardır. Amma sahib-i hakîkî olan Vacibü'l-Vücud'a ısnat edildiği vakıt, o zerreler şöyle bır vazıyete girerler ki:

Şemsın cılvelenne, tımsallenne, lem'alanna mazhar olan su katreleri gibi, kudret-i ezeliyenin nuranî tecellisine, cılvelerıne, lem'alanna o zerreler de mazhar olup,

mazhar: bır şeyin çıktıgı görundüğü yer, nail olma, şereflenme.
mesela: omegın
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçluk, zorluk.
muhal: ımkânsız.
muvazene: denge, ölçü
muzaaf: kat kat, ıkı mıslı
müşkülat: müşkuller, güçlukler, zorluklar
müteselsil: teselsul eden, bırbırının ardı sıra zıncırleme gıden
nakış: işleme, susleme
nefer: asker, er
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nizam: düzen, terüp, düzgünlük.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
sahib-i hakikî: bır şeyın gerçek sahıbı, malıkı
sıfat: vasıf, nıtelik.
suhulet: kolaylık.
şems: güneş
şerik: ortak
şirket: ortaklık.
şuur: bır şeyın ıncelıklerını ıyıce ıdrak etme, anlayış
tecelli: belırme, bılınme, görunme
tesanüt: dayanışma, bırbıننe dayanma ve destek olma
tımsal: ornek, numune
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahıt: yalnız, tek, bır.
vazıyet: durum
vücup: vacıp ve lüzumlu olma, gerekllık.
zahıren: gorunuşte
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

amma: ama, lakın, ancak
bu'd: uzaklık, uzak olma
cilve: tecelli, gorunto
esbap: sebepler, vasıtalar
esbap: sebepler, vasıtalar
farz: bır netıce elde etmek ıçın gerçek olarak kabul edılen bır tahmınde bulunma
farz: ıspatsız ve kanıtsız kabul
garabet: hayret, yenıdlık, garıplık, tuhaflık
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hakim-i mutlak: hıç bır şekılde hakımıyetıne sınır konulmayan tam hukum sahıbı.
Halık-ı Vahid: bır ve tek olan yaratıcı, Allah
hüsun: guzellik.
ıhatalı: kuşatıcı
ilim: bılme, bılgı
intızam: duzenlılık, duzgunlük.
isnat: dayandırma, mal etme, bır şeyı bır kımseye ait gosterme.
katre: damla
kemal: olgunluk, mukemmellık, kusursuz, tam ve eksıksız olma
kesret: çokluk.
kudret-i ezeliye: ezele aıt kudret, başı-sonu olmayan sonsuz ilahi kudret, kuvvet.
kudret-i ilahiye: Allah'ın kudretı, Allah'ın kudretıyle yapılgı ısler, fııller, tasarruflar
kumandan: komutan
lem'a: parıltı.
maahaza: bununla, bırlıkte, böyle olmakla beraber
mahkum-i mutlak: kayıtsız, şartsız hukum gıymış, kesin hukumlu
maslahat: uygun ış, faydalı ış.

Sahib-i Kudret'in izniyle, gayr-i mütenahi olan ilim ve iradesiyle, o zerrelerde teşekkülât ve terkibat yapılır. Binaenaleyh, kudret-i ezeliyenin bir lem'ası kudretin hasiyetine malik olduğundan, esbabın binler lem'asından ve esbabın sultanından daha tesirlidir. Çünkü, bunda tecezzi ve inkısam vardır; kudret-i ezeliyede ise yoktur.

Ve keza, külfet ve uğraşmak da yoktur. Çünkü, kudret Sânin zatına zatîdir, a'razî değildir; acz, kudretine tahallül edemez. Kudretin, bir lem'asına zerreler, şemsler mütesavidir; büyük, küçükten ağır ve zahmetli değildir.

Ve keza, hayat, vücut, nur gibi şeylerin zahir ve bâtınları şeffaf olduğundan, icatları zamanında, vesait-i esbap altında kudretin tasarrufu görünür. Evet, hayatın vaziyetlerine ve derecelerine dikkat edilirse kudretin tasarrufu görünür. Meselâ bir salkım üzümün yapılması için, ince camız bir dal ve bir cam parçasında şemsin timsalini tersim için, küçük bir delikten ziyanın geçmesi ve bir evi tenvir için, bir kibrit tavassut ediyor. Ve bu gibi basit esbap altında yapıları o azîm ve ganp işlerde kudretin tasarrufu gündüz gibi görünmesi aşikârdır.

Ve keza, eşyanın esbaba isnadındaki istib'attan ve istiğraptan hâsıl olan inkârdan neş'et eden dalâletlerden hâsıl olan ıztırabat, bütün akılları, ruhları Vacibu'l-Vücud'a firar ve iltıca etmeye mecbur eder. Çünkü, ancak Onun kudretiyle, iradesiyle her müşkül hallolur ve kapalı kapılar açılır. Ve Onun zikriyle kalbler mutmain olurlar. Binaenaleyh, necat ve halâs ancak Allah'a iltica ile olur.

فَفِرُّوٓا اِلَى اللهِ ۞[1] اَلاَ بِذِكْرِ اللهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ[2]

1. Hepiniz Allah'a koşun. (Zâriyât Sûresi, 50.)

2. Habenniz olsun ki, kalpler ancak Allah'ın zikriyle huzura kavuşur. (Rad Sûresi, 28.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
a'razî: sonradan ortaya çıkan, dolayısıyla
aşikâr: açık, belli, meydanda
azîm: büyük.
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
camız: ruhsuz, cansız.
dalâlet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
esbap: sebepler, vasıtalar.
firar: kaçma, gizlice gitme
ganp: tuhaf, hayret verici
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
halâs: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
inkısam: bölünme, parçalanma
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda, için olan iktidar, güç.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istib'at: akıldan uzak görme, yaklaştırmama
istiğrap: şaşırma, hayret etme, garipseme
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan, sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
külfet: zahmet, sıkıntı
lem'a: parıltı.
malik: sahip
mecbur etme: zorunlu yapma, zorlama
mutmain: gönlü hoş, içi rahat, emin, şüphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış.
müşkül: güçlük, zorluk
mütesavi: birbirine müsavi olan, eşit olan
necat: kurtuluş, kurtulma, halas, selâmet.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
Sahib-i Kudret: kudret ve güç sahibi olan Allah
Sani': her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
tahallül: bozulma, halel bulma.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tavassut: vasıta olma, aracı olma
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
terkibat: terkipler, bir kaç şeyin karışınlmasıyla meydana gelen şeyler
tersim: resminî çizme, resmini yapma.
tesir: etki
teşekkulat: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler
timsal: örnek, numune
Vacibü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.)
vesaît-i esbap: aracı ve araç olan sebepler, sebepler aracı.
vücut: var olma, varlık.
zahir: dış yüz, görünüş.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: kendi, asıl, öz.
zatî: zata ait, zatın kendisinden olan
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma
ziya: ışık, aydınlık, nur

İşte, kâinat, şu hakikatın lisanıyla [1] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ 'yu söyluyor.

• Ve keza, esbab-ı zahiriye, pek basit, mahdut, fakir, camit, şuursuz, iradesiz ve kanunlar kısmı da itibarî, mevhum şeylerdir. Müsebbebatta bulunan harika nakışlar, ziynetler, garip ve acip sanatların o gibi kıymetsiz esbap ile kat'iyen münasebetleri yoktur. Binaenaleyh, meselâ, bedenin huceyratındaki nizamlı, intizamlı teşekkulâtı, ekmek yemesine ve kuvve-i hafızada yazılan gayr-i mahdut muntazam nakışları, kulaktaki ve baştaki telâfife ve konuşmakta, tefekkürde, harflerin teşekkülâtına ve suver-i zihniyenin husulüne, lisan ve zihnin hareketleri gibi esbaba isnatları ahmakçasına bir hükümdür. Ancak, o gibi musebbebat gayr-i mutenahi bir kudret ile bir ilm ve bir iradeyi iktiza ediyorlar. Bu hakikate binaen, sabittir ki, kevn ve vucutta müessir-i hakikî, ancak kudreti gayr-i mütenahi bir *Hâlık-ı Kadîr*'dir; esbap ise bahanelerdir, vesaıt de perdelerdir. Havâs ve hasıyetler dahı, kudretin tecelliyatına ve lem'alarına isim ve ünvanlardır. Hem, *kanunlar ve nevamıs denilen şeyler, ancak ılm ile irade ve emrin envaa olan tecellılerinin ısımlerıdır. Evet, kanun emirdendır, namus iradedendır.*

Işte, kâinat, müsebbebatın lisanıyla, اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile Hâlık-ı Hakîkî'yi ilân ediyor.

• Ve keza, kâinat sahîfesinde pek büyük bir itina ve ihtimam ile harika bır tarzda yazılan nakışlar, münferiden

1- O Allah kı. Ondan başka ilah yoktur. (Bakara Suresi, 255.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
bahane: uydurma, gerekçe, gerçek olmayan sebep
binaen: -iden dolayı, bu sebepten
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
camit: ruhsuz, cansız
emir: istek, buyruk, komut, iş
envaa: çeşitler, türler, neviler, nesneler, varlıklar
esbab-ı zahiriye: görünüşe ait sebepler
esbap: sebepler, vasıtalar
garip: tuhaf, hayret verici
gayr-ı mahdut: hudutsuz, sayısız, uçsuz bucaksız, sonsuz
gayr-ı mutenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
Halık-ı Hakiki: gerçek yaratıcı olan Allah
Hâlık-ı Kadîr: her şeye gücü yeten, kudret sahibi yaratıcı Allah
hasıyet: bir şeye has özellik, nitelik
havas: hisler, duygular
husul: olma, meydana gelme
hüceyrat: hücrecikler
hüküm: emir, bir konu hakkında verilen karar
ihtımam: dikkat ve özen gösterme
iktiza: gerektirme, lüzumlu kılma
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
ilm: bilme, bilgi
intizam: düzenlilik, düzgünlük
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
itibarî: gerçek olmayan, varsayılan
itina: bir işi yaparken gösterilen özel dikkat, çok dikkat etme, özen gösterme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kanun: tabiat olaylarının bağlı bulunduğu, değişmez kaide.
kat'iyen: kat'i olarak, kesin olarak, kesinlikle
kevn: olma, oluş.
keza: böylece, aynı şekilde
kıymet: değer
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
lem'a: parıltı
lisan: dil.
mahdut: sınırlı, belirli
meselâ: örneğin
mevhum: hakikatte olmayan ve hım ve hayal ürünü olan
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
müessir-i hakiki: hakiki tesir sahibi, gerçek etki sahibi
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münferiden: yalnız olarak, tek başına
müsebbebat: bir sebeple olanlar, sebeple meydana çıkanlar, netiçeler
nakış: işleme, süsleme
namus: kainattaki iş ve olayların oluşumunda geçerli olan kural ve prensipler
nevamıs: kanunlar, şenatlar
nizam: düzen, tertip, düzgünlük
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
suver-i zihniye: zihinde oluşan suretler, resimler, şekiller.
şuursuz: bilinçsiz, bilgisiz
tarz: biçim, şekil
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tecellıyat: tecelliler, görüntüler
tefekkur: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
telâfif: buklumler, kıvrımlar
teşekkülât: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler
ünvan: ad, isim, lakap
vesaıt: vasıtalar, araçlar
vücut: var olma, varlık
ziynet: süs

ve müçtemian, gayr-i mütenahi bir kudreti iktiza ettiklerinden, kâinat da bir *Vacibü'l-Vücud*, bir *Hâlık-ı Kadîr*'in vücuduna bızzarure delâlet eder ki, o Hâlık'ın tesir-i kudretine nihayet olmadığından, şeriklerden bilbedahe müstağnidir, şerike ihtiyacı yoktur.

Maahaza, şerik haddizatında mümtenidir; bir ferdinin vücudu mümkün değildir. Çünkü, kudret-ı kâmilenin tesiri gayr-i mütenahidir. Şerik olduğu takdirde, kudretin tesırı mahdut olur, mütenahı olmadığı hâlde mütenahı olur, inkıtaa uğrar. Bu ise birkaç cihetten muhaldir. Öyle ıse, ıstıklâl ve infırat, ulûhıyet ıçın zatî hassalardır.

Maahaza, şerike bır mahal, bır makam, bir imkân-ı zatî yoktur. Ve şerikin vücudu hakkında ne bir delil ve ne de bir delilden neş'et eden bir ihtimal ve ne de bir emare ve kâinatın hıçbir cihetinde şerike bir mevzi yoktur. Bilakis hangi şeye, hangi cihete bakılırsa, tevhid sikkesi görünür. *Demek, müessir-i hakikî ancak ve ancak Allah'tır.*

Evet, insan kâinatın en eşrefi ve esbap içinde ihtiyân en genış olduğu hâlde, ef'al-ı ıhtıyârîsı ıçında, yemek ve içmek gibi en adî bir fiilinde yüz cüz'ünden ancak bir cüz'ü ınsana aıt olabılır. Esbabın sultanı olan ınsan böyle eli bağlı, tesirsiz olursa, öteki esbab-ı camide ne halt edebilir?

İşte, kâinat, şu hakikatten tebarüz eden vücut ve vahdet lisanıyla, [1] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ 'yu tilâvet eder.

1. O Allah ki. Ondan başka ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 255.)

adî: basit, bayağı, sıradan
bilakis: aksine, tersine
bilbedahe: açıktan, aşıkar olarak.
bizzarure: zarurı olarak, ıster ıstemez, mecburen
cihet: yon.
cüz: kısım, parça.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan.
ef'al-ı ihtiyarî: istege, tercihe bağlı fiiller
emare: alamet, belirti, nışan
esbab-ı camide: canısız ve maddî olan sebepler vasıtalar
esbap: sebepler, vasıtalar
eşref: en şerefli, daha şerefli, en iyi, en güzel
fail: bır ışı yapan, fiil sahıbı
fiil: ış, hareket
gayr-ı mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nıhayetsiz.
haddizatında: esasen, aslında
hakikat: gerçek, doğruluk, görulen bir şeyin aslı, esası.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden Allah
Hâlık-ı Kadîr: her şeye gücü yeten, kudret sahıbı yaratıcı, Allah
halt etme: el karıştırma, ışe ortak olma
hassa: bır kımseye has olan özellik, nıtelik veya tesır
ıhtımal: olabılırlık.
ihtiyar: ırade, tercih, kendı ıstek ve arzularına göre hareket etme.
iktiza: gerektırme, luzumlu kılma.
ımkân-ı zatı: bır şeyın aslında mumkun olması
İnfirat: teklık, bır oluş, yalnızlık halı
ımkıta: sona erme, bıtme
istıklâl: kımseye tabı ve bağlı olmayış, bağımsızlık
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i kâmile: tam ve noksansız güç, kuvvet.
lisan: dil
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mahal: yer
mahdut: sınırlı, belirlı
makam: yer, mevkı.
mevzi: yer, mahal, bır şey konulacak yer
muhal: ımkânsız.
müçtemian: toplu olarak, topluca birlikte, hep beraber
muessir-i hakîkı: hakîkî tesır sahıbı, gerçek etkı edıcı
mümtenî: ımkânsız, olamaz
mustağnî: muhtaç olmayan, başkalarına ihtıyacı bulunmayan
mütenahi: nıhayet bulan, nıhayete eren, bıten, sona eren
ne'set: meydana gelme, oluşma, çıkma
nihayet: son, sınır
sıkke: alâmet, nışan, turra
şerik: ortak.
tebarüz: belli olma, görunme, barız hale gelme
tesir: etkı
tesir-ı kudret: güç ve kuvvetın etkısı
tevhid: Allah ın bır olduğuna inanma, bırleme
tılâvet: güzel sesle ve anlamını düşunerek okumak
ulûhiyet: ılâhlık, Allah ın hakımıyetı ıle kâınattakı her şeyı kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesı
Vacibü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdet: bırlık ve teklık.
vücut: varlık, var oluş.
zatı: zata aıt, zatın kendısınden olan

• Ve keza, kâinatın bütün ecza ve zerratına tecelli eden esma-i İlâhıye arasındaki tesanüt, yani birbirine dayanarak tecelli ettikleri bir temazüç, yani elvan-ı seb'a gibi birbiriyle memzuç olarak eşyayı cilvelendirdikleri eserlen bir olduğu gibi, müsemmalannın da *Vahid, Ehad* olduğuna şahadet eder. Ve bu şahadet lisanıyla, kâinat, [1] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ diyerek ilân ediyor.

• Ve keza, kâinatın, küllî ve cüz'î ihtiva ettiği bütün eczasını istilâ eden bir *hikmet-i amme* görünür. Ve bu hikmet-i amme, kasıt, şuur, irade, ihtiyâr sıfatlannı tazammun ediyor. Bu sıfatlar, bir *Hâkim-i Mutlak*'ın vücub-ı vücuduna delâlet eder. Çünkü, kâinat, mef'ul ve munfaildir. Mef'ul failsiz olamadığı gibi, mef'ulün camit bir cuz'ü de fail olamaz.

• Ve keza, kâinat sahifesinde bir *inayet-i tamme* parlıyor. Bu inayet, tazammun ettiği hikmet, lütuf, tahsin sıfatlarıyla, bır *Hâlık-ı Kerîm*'ın vucub-ı vücuduna delâlet eder. Çünkü, in'am ve ihsan, mün'im ve muhsinsiz olamaz.

• Ve keza, kâinatı müştemilâtıyla beraber içine alan pek geniş bir *merhamet* görünüyor. Bu merhamet, rahmet, hikmet, inayet, in'am gibi çok sıfatlan tazammun ediyor. Bu sıfatlar, bir *Rahman-ı Rahîm*'in vücub-i vücuduna şahadet eder. Çünkü, sıfat mevsufsuz olamaz.

• Ve keza, *zevi'l-hayat* ve canlı mahlûkata tevzi edilen bır *rızk-ı âmm* vardır. Ve bu nzık sıfatı, geçen sıfatlan

1- O Allah kı, Ondan başka ilah yoktur. (Bakara Suresi, 255.)

camit: ruhsuz, cansız.
cilve: tecelli, görüntü.
cüz: kısım, parça.
cüz'î: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
Ehad: zatı tek olan Allah.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
esma-i İlâhıye: Allah'ın isimleri.
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden.
Hakim-i Mutlak: hiç bir şekilde hakimiyetine sınır konulmayan tam hüküm sahibi.
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah.
hikmet: İlahi gaye, yüksek bilgi, fayda.
hikmet-i amme: umumî hikmet, her şeyin alakalı olduğu İlâhî gaye, kâinattaki umumî ve İlâhî gaye.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihtiva: içine alma, kapsama.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inayet-i tamme: tam ve eksiksiz koruma, yardım.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda, için olan ikudar, güç.
istilâ etme: ele geçirme, kaplama, yayılma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kasıt: bir işi bile bile, isteyerek yapma.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mef'ul: işlenmiş, yapılmış.
memzuç: birbirine karışmış, bir araya gelmiş.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
muhsin: ihsan eden, iyilik yapan, bağışta bulunan.
munfail: tesir ile harekete geçen, yapılan, fiilden tesir gören.
mün'im: nimet veren, ikram eden, Allah.
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
müştemilat: şumulünde olan şeyler, içinde bulunanlar.
Rahman-ı Rahîm: Rahman ve Rahîm olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
rızk-ı amm: genel rızık, umumî lütuf ve ihsan.
sıfat: vasıf, nitelik.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alâmet, işaret.
şuur: bilinç.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
temazüç: karışım, bileşim.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
tevzi: dağıtma, herkese payını verme.
Vahid: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan Allah.
vücub-ı vücud: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zaruri ve vacip olmak.
zerrat: zerreler, atomlar.
zevi'l-hayat: hayat sahipleri, canlılar.

istilzam etmekle, bir *Rezzak*-ı *Rahîm*'ın vücuduna delâlet eder. Çünkü, fiil failsiz olamaz.

• Ve keza, bütün kâinatta intişar eden bir *hayat* vardır. Bu hayat sıfatı dahi, geçen sıfatları iktiza etmekle bir *Hayy*-ı *Kayyum*, bir *Muhyî* ve *Mumît Hâlık*'ın vücub-i vücuduna delâlet eder.

Arkadaş! Elvan-ı seb'a gibi memzuç olan şu beş hakıkat, kâinata bir *Rab, Kadîr, Alîm, Hakîm, Kadîm, Rahîm, Rahman, Rezzak, Hayy*-ı *Kayyum* zarurî olduğuna bilbedahe delâlet ve şahadet eder. Ve kâinat bu şahadetlerini [1] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile ilân eder.

• Ve keza, kâinat yüzünde hüsn-i zatîyi gösteren bir hüsn-i arazî ve bir cemal-i mücerredi gösteren bir cemal-i hazin ve mahbub-i hakîkîye işaret eden bir aşk-ı sadık ve bütün esran cezp eden bir hakıkat-i cazibeye işaret eden bir cezbe ve bir incizap vardır. Bu hakîkatler, kâinata bir Rabb-i Vacibü'l-Vücud lâzım ve zarurî olduğuna şahadet ettiklerini kâinat اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile talım ile ilâm ediyor.

• Ve keza, bütün envaın cuz'iyatında bir tasarruf var. Bu tasarruf, faydalı iş ve maslahatlar içindir. Ve nebatat ve hayvanatta bir tebeddül ve tahavvül var. Bu da pek çok menfaatler içindir. Küre-i arzda gece ve gündüz cihetiyle bir tağyır var. Bu dahı büyük büyük gayeler içindir. Kâinatta hükümferma olan nizam ve intızamla beraber, faalıyet hususunda elvan-ı seb'a gibi tebarüz eden şu

1. O Allah ki. Ondan başka ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 255.)

Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
aşk-ı sadık: doğru ve değişmez aşk.
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
cemal-i hazin: gamlı, kederli güzellik.
cemal-ı mücerred: maddenin kendisine bağımlı olmayan bağımsız güzellik.
cezbe: çekme, çekim, heyecan, coşkunluk.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme.
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
delâlet: delil olma, gösterme; alâmet, işaret.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
envâ: çeşitler, türler, neviler.
esrar: sırlar, gizli hakıkatler.
fiil: iş, hareket.
gaye: maksat, hedef.
hakîkat: gerçek, asıl, esas.
hakîkat-i cazibe: çekim gerçeği.
Hakîm: her şeyi bir maksatla, uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden.
hayvanat: hayvanlar.
Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hükümferma: hükümran, hükümsüren.
hüsn-ı arazî: zatî olmayan, dışarıdan veya başkası tarafından verilen güzellik.
hüsn-i zatî: zatının güzelliği, bir şeyin zatında güzellik olması.
İktiza: gerektirme, lüzumlu kılma.
İlam: bildirmek, öğretmek.
İncizab: cezp edilme, kapılma, çekilme.
İntişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
İntızam: düzenlilik, düzgünlük.
İstılzam: gerektirme, lüzumlu kılma.
Kadîm: varlığının öncesi olmayan Allah.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mahbub-i hakîkî: gerçek, doğru sevgili; sevgiye gerçek layık olan.
maslahat: uygun iş, faydalı iş.
memzuç: birbirine mezcolmuş, karışmış.
menfaat: fayda.
Muhyî: ölüleri dirilten ve hayatı veren Allah.
Mümît: can verdiğini vaktı gelince öldüren Cenâb-ı Hak.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rabb-ı Vacibü'l-Vücud: her şeyi sevk ve idare eden, besleyip ve büyüten ve varlığı gerekli olan Allah.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nızıklandıran Allah.
Rezzak: bütün yaratılmışların nızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
Rezzak-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi nızık verici olan Allah.
sıfat: vasıf, nitelik.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
tağyır: başkalaştırma, değiştirme.
tahavvul: değişme, dönüşme, başkalaşma.
talîm: ders verme, öğretme.
tebarüz: belli olma, görünme, barız hale gelme.
tebeddul: başkalaşma, değişme.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması ımkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.

hakikatler, bilbedahe bir mutasarrıf-ı hakîm, kadîr, fail-i muhtar gibi bütün evsaf-ı kemaliye ile muttasıf bir *Hâlık*'ın vücub-i vücuduna yaptıkları delâleti kâinat [1] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ile tebliğ ediyor.

• Ve keza, kâinatın ihtiva ettiği bütün enva ve ecza ve zerratı istılâ eden *hudus*, bir *Muhdıs* ve bir *Mûcıd*'i iktiza eder.

• Ve keza, kâinat, bütün eczasıyla beraber gayr-i mutenahi eşkâl ve vaziyetlere kabiliyeti, ihtimali, imkânı varken, bu şekl-i hazıra girmesi, elbette bir *Hâlık-ı Vacibü'l-Vücud*'un ihtiyâr, irade ve tercihiyle olmuştur.

• Ve keza, büyük bir fakr u ihtıyaçta bulunan kâinatın enva ve eczasına lâzım olan işlerini, hacetlerini evkat-ı münasipte [2] مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ifa ve is'af etmek, bir *Rezzak-ı Kerîm*'in vücub-i vücuduna delâlet eder.

• Ve keza, kâinat umumî ve hususî, maddî ve manevî pek büyük ihtiyaçlar içindedir. Gerek vücuduna ve gerek bekasına lâzım şeyleri, işleri görmekten âcizdir. Bu gibi matlûplarının şuuru olmaksızın, yenne getirilmesi, elbette *Rahman-ı Rahîm* ve *Vacibü'l-Vücud* bir *Sâni-i Hakîm* tarafındandır.

• Ve keza, kevn ve vücutta imkân, kesret, infial mertebeleri vardır. İmkân mertebesi, vücup mertebesine bakar ve onu istilzam eder. Kesret mertebesi, vahdet mertebesine nazırdır, onu iktıza eder. İnfial mertebesi fail-iyet

1- O Allah ki. Ondan başka ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 255.)
2- Umulmadık bir tarzda

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
enva: çeşitler, türler, nevîler
eşkâl: biçimler, suretler, şekiller, tarzlar
evkat-ı münasip: münâsip, uygun vakitler
evsaf-ı kemaliye: olgunluk vasıfları
fail-i muhtar: istediğini yapan, kendi iradesiyle faaliyette bulunan, hakiki müessir
fakr u ihtiyaç: yoksulluk ve muhtaç oluş
gayr-i mutenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hakikat: gerçek, asıl, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
Hâlık-ı Vacibü'l-Vücud: her şeyi yoktan var eden ve varlığı zorunlu olan Allah
hudus: sonradan meydana gelme, yok iken var edilme
hususî: özel
ifa: bir işi yapma, yenne getirme.
is'af: kabul etme, yerine getirme
ihtimal: olabilirlik.
ihtiva: içine alma, kapsama
ihtiyar: seçme, tercih etme
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
infial: oluş, başkasının fiiliyle meydana gelişi
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda, için olan iktidar, güç.
istilâ: kaplama, yayılma.
istilzam: gerektirme
kabiliyet: istidat, yerenek.
Kadir: sonsuz kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kesret: çokluk.
kevn: olma, oluş
keza: böylece, aynı şekilde
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
matlûp: talep edilen, istenilen şey
mertebe: derece, basamak.
Mucid: yaratan, yoktan var eden
Muhdis: ihdas eden, yeniden çıkaran, önceden olmayan bir şeyi yapan, icat eden, kuran
mutasarrıf-ı hakîm: her şeyin idare ve tanzimi elinde olan, her şeyi hikmetle tasarruf eden Allah
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan.
nazır: nazar eden, bakan
Rahman-ı Rahîm: Rahman ve Rahîm olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muâmele eden Allah
Rezzak-ı Kerîm: ikram sahibi olan rızık verici, Cenâb-ı Hak.
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
şekl-i hazır: var olan şimdiki şekil, biçim
şuur: bilinç.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tercih: seçme, seçim
umumî: herkesle ilgili, genel
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve zâtî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah (c.c.)
vahdet: birlik ve tekilik.
vaziyet: durum.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zorunlu ve vâcip olmak
vücup: vâcip ve lüzumlu olma, gereklilik
vücut: var olma, varlık
zerrat: zerreler, atomlar

mertebesine mütevakkıftır. Bu mertebeler arasındaki istilzam, bizzarure *Vacib, Vahıd, Fa'al* bir Hâlık'ı iktiza ve istilzam eder.

• Ve keza bakıyoruz ki, kâinatta herhangi bir şey, hadd-i kemale vasıl olmayınca, hareket etmekten durmuyor. Kemaline vasıl olduğu zaman, hareketi terk edip sukûnda oturur. Bundan anlaşılıyor ki, vücut kemalı ister; kemal de sübutu iktiza eder. Öyle ise, vücudun vücudu kemal iledir; kemalin kemali de devam ile olur. Öyle ise, bir *Vacib-i Sermedî, Kâmıl-ı Mutlak* var ki, mümkinatın bütün kemalâtı, Onun nur-ı kemalinin cilvelerine birer gölgedir. Öyle ise, Cenab-ı Hak zatında, sıfâtında, ef'alinde kâmil-i mutlaktır.

• Ve keza, her şeyin bâtını zahirinden daha lâtif daha şeffaftır. Bu ise, sânıın o şeyden hanç ve baıd olmamasına delâlet eder. O şeyin sair eşya ile nizam ve muvazenesinin, sânii tarafından temin edildiği cihetle de, sâniin o şeyde dâhil olmamasını iktiza eder. Öyle ise, bir masnuun zatına bakılırsa, sânıın ilim ve hıkmeti görünür. Gayrisiyle birlikte bakılırsa, sânıın fevka'l-küll bir sem' ve basara malik olduğu görunur. Bu hakikatten anlaşıldı kı, Sâni-i Âlem, âlemde dâhil olmadığı gibi, âlemden hariç de değildir. İlmi ve kudreti ile her şeyin içinde olduğu gıbı, her şeyin fevkindedir. Bir şeyi gördüğü gıbı, bütün eşyayı da beraber görür.

Bu hakikatler, kavz-i kuzeh renkleri gıbı macun, bır takım nuranî ayetlerdir. Kâınat bütün evsaf-ı kemalıye ıle

âlem: dunya, cıhan, butun yaratılmışlar
ayet: Allah'ın varlığına delalet eden şey
baıd: uzak, ırak.
basar: gorme
bâtın: gorunmeyen taraf, ıç kısım.
bızzarure: zarurî olarak, ıster istemez, mecburen
cihet: yon.
cilve: tecellî goruntu
dâhil: gırme, ıçınde olma
delalet: delil olma, gosterme, alamet, ısaret.
ef'al: fiiller, ışler
evsaf-ı kemaliye: olgunluk vasıfları.
Fa'al: durmaksızın ve durmaya ihtıyaç duymaksızın faalıyet gosteren Allah
fevka'l-küll: hepsının ustunde
fevkınde: ustunde
Gayr: başka, dıger
hadd-i kemal: olgunluk, haddi mukemmelık sınırı
hakıkat: gerçek, esas
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden Allah
hariç: bır şeyın dışı, dışarısı, dıştakalan
hıkmet: ilahi gaye, yuksek bilgi, fayda
iktiza: gerektırme, lüzumlu kılma.
ilım: bilme, bılgı
istilzam: gerektırme, lüzumlu kılma
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun alemler.
kamıl-ı mutlak: tam, noksansız, eksıksız, tam mukemmel
kavz-ı kuzeh: gokkuşağı
kemal: olgunluk, mukemmellık, kusursuz, tam ve eksıksız olma
kemalât: kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
keza: boylece, aynı şekılde
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
latif: hoş, guzel ve nazık.
macun: hamur kıvamında geıştırılmış madde, karışım
malık: sahıp
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
mertebe: derece, basamak.
muvazene: denge, olçu
mumkinat: yaratılanlar, mumkun olanlar, ımkan dahılındekıler, olabılır şeyler
mütevakkıf: bır şeye bağlı olan, bır şeyın uzennde duran.
nızam: duzen, tertıp, duzgunluk
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
nur-ı kemal: olgunluk, mukemmellık ışıgı, aydınlıgı
sair: dıger, başka, oteki.
sanı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sanı-ı Âlem: dunyayı sanatla yaratan Allah.
sem': ışıtme
sıfât: nıtelıkler, ozellıkler, vasıflar
sübut:
sukun: sakınlık, durgunluk, hareketsızlık
şeffaf: saydam
temin: saglama
Vacıb-ı Sermedî: daımı ve varlıgı zorunlu olan Allah.
Vacip: varlıgı zatında gerekli olan Allah
Vahıd: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan
vücut: var olma, varlık.
zahır: dış yuz, gorunuş
zat: kendi, asıl, oz.

muttasıf bir Hâlık'ın vücub-i vücut ve vahdetine delâlet ve şahadet eder. Evet, kâinat o Hâlık'ın nurunun gölgesi, esmasının tecelliyatı, ef'alinin âsândır.

Arkadaş!

Kâinatın, şu geçen hakıkatlerin lısanıyla söylediği [1] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ, delâlıyle [2] لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ 'ı ıspat eder.

Ve keza [3] فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ hakıkatı, [4] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ 'ı ıstılzam edıyor, مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ da ımanın beş rüknünü tazammun ettiği gıbı, sıfât-ı rububıyete de mazhar ve mir'attır. Bu sırra bınaendır kı, مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ımanın mızan ve terazısında, [5] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ile karın ve muvazı olmuştur.

Nübüvvet, sıfât-ı rububıyete nazır ve mazhar olduğundan, umumî bir camiiyete malıktır. Velâyet ise, hususî ve cüz'îdir. Aralarındakı nıspet, [6] رَبُّ الْعَالَمِيْنَ ile [7] رَبِّي arasındakı nıspet gıbıdır kı, bırısınde ızafe umumîdır, ötekısınde hususîdır. Veya arzdan arşa olan mıraçla secdedekı mıraç arasında veya Arş ile kalb arasındakı nıspet gıbıdır.

Arkadaş!

Şu yüksek olan matlûba zıkrettiğimiz bürhanlar, matlûbu ıhata eden bır daıredır. Matlûp olan vucub-ı vücut ve

1- O Allah kı. Ondan başka ılah yoktur. (Bakara Suresi, 255.)
2- Günahlardan sakınmak ve ıbadetlere güç yetırmek ancak Allah ın yardımı ıle mumkundür.
3- Bıl kı, Allah'tan başka ılâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)
4- Muhammed, Allah'ın resuludur.
5- Allah tan başka ılah yoktur.
6- Âlemlerın Rabbı.
7- Benım Rabbım.

Arş: Cenab-ı Hakkın ısımlerının tam tecellı ettıgı en yuce makam.
arş: gogün en yüksek katı.
arz: yer, dunya.
âsâr: eserler.
bınaen: -den dolayı, bu sebepten.
burhan: delıl, ıspat, huccet.
camiiyet: toplayıcı, ıhtıva ve ıhata edıcılık.
cüz'î: kuçuk, az butune aıt olmayan, ozel.
delâl: delıller, burhanlar, ıspat vasıtaları.
delâlet: delıl olma, gosterme, alâmet, ışaret.
ef'âl: fıller, ışler.
esma: adlar, ısımler.
hakîkat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yokran var eden.
hususî: ozel.
ıhata: kuşatma, ıçıne alma.
ımân: ınanç, ıtıkat.
ıspat: sağlam ve dayanıklı hale getırme, dogruyu delıllerle gosterme.
istilzam: gerektırme.
ızafe: ısnat etmek, dayandırmak.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler.
karin: yakın, arkadaş.
keza: boylece, aynı şekılde.
lisan: dıl.
mâlik: sahıp.
matlûp: talep edılen, ıstenılen şey.
mazhar: bır şeyın çıktıgı gorundugu yer, nail olma, şereflenme.
mıraç: en yüksek makam.
mir'at: âyıne, ayna.
mızan: terazı, olçu.
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan.
muvazî: paralel, bır yönde ve ayrı açıklıkta bulunan veya uzanan bırbırıne denk.
nazır: nazar eden, bakan.
nıspet: oran, olçu.
nur: aydınlık, panıtı, ışık.
nübüvvet: nebılık, peygamberlık, Allah elçılıgi.
rukun: esas, kaıde, prensıp.
sıfat-ı rububıyet: rububıyet sıfatları, Cenab-ı Hakkın her şeyı terbıye ve ıdare etme, besleyıp yetıştırmesıyle ılgılı sıfatlar.
sır: gizlı hakîkat.
şahâdet: şahıt olma, şahıtlık, açık alâmet, ışaret.
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma.
tecelliyat: tecelılıler, gorüntüler.
umumî: herkesle ılgılı, genel.
vahdet: bırlık ve teklık.
velâyet: velılık, ermişlık, Allah dostluğu.
vücub-ı vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkânsız olmak, varlıgı zarurı ve vacıp olmak.
zıkretmek: anmak, bıldırmek.

vahdet o dairenin merkezindedir. Dairevi teşkil eden bürhanların her birisi, parmağını uzatıp, matlûbun hak ve sadık olduğuna imza atıyorlar. O bürhanlardan zayıf olanların aralarında tesanüt vardır. Yani, birbirini teyit ve takviye etmekle, zayıf bürhanların zaafiyeti zail olur. Zail olmasa bile, itibardan düşmez. İtibardan düşse bile, dairenin bozulmasına sebep olmaz, ancak daire küçülür.

Maahaza, bürhanların hey'et-ı mecmuasına terettüp eden matlûbun kuvvet ve vuzuhunu her fertten istemek ve her fertte aramak, aklın hastalığına, zihnin cüz'iyetine işaret olup, matlûbu red ve inkâr için bir zemin teşkil ediyor. Binaenaleyh, bir bürhana bakıldığı zaman, zaafiyetten dolayı vehimler baş gösterirse, öteki bürhanlardan süzülen kuvvet ile ortada zaafiyet kalmaz; vehimler de dağılır.

Maahaza, bazı bürhanlar suya benziyor, bir kısmı da havaya benziyor, bir kısmı da ziya gibidir. Binaenaleyh, bu gibi bürhanlan gayet lâtif ve dikkatli ince bir fikirle arayıp tutmalıdır ki, dökülmesin, sönmesin, uçmasın.

binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cüz'iyet: azlık, cüzî oluş, küçüklük.
daire: saha, alan
gayet: son derece, oldukça.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hey'et-i mecmua: tumunun oluşturduğu grup- bir şeyin tefer ruatına ve cüzlerine bakılmaksızın butununun gösterdiği hâl ve manzara
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
itibar: değer, kıymet.
lâtif: nazik, hoş, güzel
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
matlûb: talep edilen, istenilen şey
red: kabul etmeme
sadık: doğru, gerçek, hakıkı, sahte olmayan.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
teşkil: oluşturma, şekillendirme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
vahdet: birlik ve teklik.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı
zaafiyet: zayıflık
zail: sone eren, yok olan
zemin: temel, dayanak.
ziya: ışık, aydınlık, nur

Takriz

[Fâzıl-ı muhterem, Meclis-i Mesahif ve Tetkik-i Muellefat-ı Şer'iye Reis-i Âlisi Şeyh Safvet Efendi Hazretlerinin takrizidir.]

Cenab-ı Hakka hamd ve kendisine Kur'ân nazil olan Peygamberimize ve dinin binasını tahkim ve temhit eden Âl ü Ashabına salât ü selâm olsun.

Tevhid Denizinden Bir Katre namındaki risale gözüme tecellî ettî. O denizle bu katre arasında bir fark göremedim. Çünkü, o katre hakikatte o denizden geliyor ve o denize dökuluyor. Tevhid denizinden avuçla su içmekte ve İslâmiyet memesinden sut emmekte kardeşimiz olan allâme Bediüzzaman Said Nursî'nin sa'yinden dolayı Cenab-ı Hakka hadsiz şükürler olsun.

El-fakir, türab-i akdamü'l-ulema
Safvet
(rahmetullâhi aleyh)

allame: ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim.
Âl ü Ashap: Hz. Peygamberin (asm) ailesi ve onu görmüş, onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler. Sahabeler.
el-fakir: bu fakir (alçak gönüllülük ifadesi).
fazıl-ı muhterem: saygıdeğer, iyilikler ve güzellikler sahibi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, esas.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
katre: damla.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
Meclis-i Mesahif ve Tetkik-i Müellefat-ı Şer'iye: Osmanlı döneminin şimdiki Mushafları ve Dini Eserleri İnceleme Kurulunu benzer kurumu.
nam: ad.
nazil: nüzul eden, inen.
rahmetullahi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
reis-i âli: yüce, yüksek reis, başkan.
salât ü selâm: salât ve selâm: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (s.a.v) memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duaları.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme.
tahkim: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, muhkem hale getirme.
takriz: övme yazısı, bir eser hakkında yazılan ve eserin başına konulan övgü yazısı.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
temhit: düzeltme, düzenleme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
türab-i akdamu'l-ulema: âlimlerin ayaklarının bastığı toprak.

Hatime

Şu Hatıme, dört çeşit hastalıkları beyan eder ve tedavi çarelerini gösterir.

Birinci hastalık, "yeis"tir

Arkadaş!

Amele ve taate muvaffak olamayan azaptan korkar, ye'se düşer. Böyle bir me'yusun gözüne, dînî meselelere münafî edna ve zayıf bir emare, kocaman bir burhan görünür. Böyle birkaç emareyi elde eder etmez, diğer emarelerin saikasıyla ilân-ı isyan ederek İslâm dairesinden çıkar, şeytanın ordusuna iltihak eder. Binaenaleyh, a'male muvaffak olamayanlar, ye'se düşmemek için şu ayete müracaat etsin:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۞[1]

İkinci hastalık, "ucub"dur.

Arkadaş!

Ye'se düşen adam, azaptan kurtulmak için, istinat edecek bir noktayı aramaya başlar. Bakar ki, bir miktar hasenat ve kemalâtı var, hemen o kemalâtına bel bağlar. Güvenerek der ki: "Bu kemalât beni kurtarır, yeter" diye bir derece rahat eder. *Hâlbuki, a'male güvenmek ucubdur, insanı dalâlete atar. Çünkü, insanın yaptığı kemalât*

1 De ki: Ey günahta aşırı giderek nefislerine zulmetmiş olan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Muhakkak ki, Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir. (Zümer Sûresi: 53.)

a'mal: ameller, işler, iyilikler
amel: dinin emirlerini yerine getirme işi
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
beyan: açıklama, bildirme, izah
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
edna: en aşağı, en basit, en kuçuk
emare: alâmet, belirti, nişan.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
İlan-ı isyan: ayaklanma ilânı, isyan ettiğini bildirme.
ilıhak: karışma, katılma
İstinat: dayanma, güvenme.
kemalat: kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
mesele: konu
me'yus: ye'se düşmüş, ümitsiz, kederli.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
munafî: zıt, aykırı.
müracaat: başvurma, danışma
saika: sevk eden, sürükleyen sebep olan
taat: itaat etme. Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınma.
ucub: kendini beğenmişlik, kibir, bir gurur
uç: kendini beğenmişlik, kibir, gurur
yeis: ümitsizlik.

ve iyiliklerde hakkı yoktur, mülkü değildir, onlara güvenemez.

Hem, insanın vücudu ve cesedi bile onun değildir. Çünkü, kendisinin eser-i sanatı değildir. O vücudu yolda bulmuş, lâkıta olarak temellük de etmiş değildir. Kıymeti olmayan şeylerden olduğu için yere atılmış da, insan almış değildir. Ancak, o vücut havi olduğu garip sanat, acıp nakışlarının şahadetiyle, bir Sânî-i Hakîm'in dest-i kudretinden çıkmış kıymettar bir hane olup, insan o hanede emaneten oturur. O vücutta yapılan binlerce tasarrufattan, ancak bir tane insana aittir.

Ve keza, esbap içerisinde en eşref, en kuvvetli bir ihtiyâr sahibi insan iken, ef'al-i ihtiyâriye namıyla kendisine mal zannetiği ef'alin ekl, şurb gibi en adî bir fiilin husulünde, yüz cüz'ünden ancak bir cüz'ü insana aittir.

Ve keza, insanın elindeki ihtiyâr pek dardır. Havâssının en genişi hayal olduğu hâlde, o hayal akıl ve aklın semerelerini ihata edemez. Bunlar, bu kadar büyük iken, nasıl daire-i ihtiyârına idhal edip, onlarla iftihar ediyorsun?

Ve keza, şuurî olmaksızın, senin lehine ve aleyhine çok fiiller cereyan etmektedir. O fiiller şuurî olduklarına hâlde, şuurun taallûk etmediğinden sabit olur ki, o fiillerin failî bir Sânî-i Zîşuur'dur. Ne sen failsin ve ne senin esbabın. Binaenaleyh, malikiyet davasından vazgeç. Kendini mehasin ve kemalâta mastar olduğunu zannetme. Ve kat'iyen bil ki, senden sana yalnız noksan ve kusur

kemalat: kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
keza: böyle, böylece, bu da böyle, aynı şekilde, öylece
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
kusur: eksiklik, noksan, özür
kuvve: gerçekleşmemiş, fakat gerçekleşme imkânı ve ihtimali olan potansiyel
lâkıta: atılmış sahipsiz mal.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
malikiyet: maliklik, malik ve sahip olma
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
mehasin: güzellikler, iyilikler
nakış: işleme, süsleme
nam: ad
noksan: eksiklik
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
Sânî-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sânî-i Zîşuur: şuur sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
semere: meyve, güzel netice.
şahadet: şahit olma, şâhitlik, tanıklık
şuur: bilinç.
şuurî: şuurluca, bilinçli şekilde.
şürb: içme.
taalluk: alakalı, münasebetli olma
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
temellük: sahiplenme, kendine mal etme
vücut: beden, ceset, varlık.

acıp: ruhaf, hayrette bırakan
adî: basit, bayağı, sıradan.
aleyh: karşı, karşıt.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cereyan: olma, meydana gelme
ceset: vücut, beden
cüz: kısım, parça.
daire-i ihtiyar: seçme, isteme, tercih etme dairesi.
dava: iddia
dest-i kudret: kudret eli, yapabilme gücü
ef'al: fiiller, işler
ef'al-i ihtiyariye: kişinin kendi istediğiyle yaptığı işler, kişinin kendi ihtiyarî fiilleri
ekl: bir şey yeme, yenilme
emaneten: emanet yoluyla, emanet olarak.
esbap: sebepler, vasıtalar
eser-i sanat: sanat eseri, sanat değeri olan eser
eşref: en şerefli, daha şerefli, en iyi, en güzel
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden
fiil: iş, hareket.
garip: ruhaf, hayret verici
hane: ev, mesken
havas: hasseler, duyular, duygular
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
husul: olma, meydana gelme
idhal: dahil etme, içine alma, sokma
iftihar: övünme.
ihata: kuşatma, içine alma
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle

vardır. Çünkü, sû-i ihtiyârınla, sana verilen kemalâtı bile tağyir ediyorsun. Senin hanen hükmünde bulunan cesedin bile emanettir. Mehasının hep mevhubedir, seyyıatın meksubedir. Binaenaleyh,

لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ [1]

de.

Üçüncü hastalık "gurur"dur

Evet, *gurur ile, insan maddî ve manevî kemalât ve mehasından mahrum kalır. Eğer gurur saikasıyla başkaların kemalâtına tenezzül etmeyip, kendi kemalâtını kâfi ve yüksek görürse, o insan nakıstır. Böyle insanlar, malûmat ve keşfiyatlarını daha yüksek görmekle, eslâf-ı izamın irşadat ve keşfiyatlarından mahrum kalırlar. Ve evhama maruz kalarak, bütün bütün çizgiden çıkarlar.* Hâlbuki, eslâf-ı izamın kırk günde yaptıkları bir keşfiyatı bunlar kırk senede bulamazlar.

Dördüncü hastalık "suizan"dır.

Evet, *insan husnuzanna memurdur. İnsan herkesi kendisinden üstün bilmelidir. Kendisinde bulunan sû-i ahlâkı, suizan saikasıyla başkalara teşmil etmesin, ve başkaların bazı harekâtını, hikmetini bilmediğinden, takbih etmesin.* Binaenaleyh, eslâf-ı izamın hikmetini bilmediğimiz bazı hâllerini beğenmemek suizandır. Suizan ise, maddî ve manevî içtimaiyatı zedeler.

* * *

1 Mülk ve hamd Ona mahsustur. Günahlardan sakınmak ve ibadete güç yetirmek ancak Onunla olur.

binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
ceset: vücut, beden
eslâf-ı izam: evvelce geçmiş olan büyük zatlar
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
gurur: kıbir, kendi yüksek ve de gerdi tutarak böburlenme
hane: ev, mesken
harekât: hareketler, davranışlar
hikmet: gizli sebep, gaye
hükmünde: değerinde, yerinde
husnüzan: bir kimsenin veya bir hâdisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
içtimaiyat: sosyal hayata ait bilgi
irşadat: irşatlar, uyarmalar, doğru yolu göstermeler.
kâfi: yeter, elverir.
kemalât: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmelliklerî
keşfiyat: keşifler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar
maddî: madde ile alâkalı, cismânî
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
malûmat: bilgiler, bilinen şeyler
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
mehasın: güzellikler, iyilikler
meksube: kazanılmış, kesbolunmuş
mevhube: verilmiş, ihsan edilmiş, bağışlanmış
nakıs: noksan, eksik
saika: sevk eden, sürükleyen, sebep olan
seyyıat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
sû-i ahlâk: ahlâk kötülüğü, kötü ahlâk.
su-i ihtiyar: kötü seçim, hatalı tercih
suizan: fena, kötü zan, şüphe
tağyir: başkalaştırma, değiştirme
takbih: çirkin görme, ayıplama, kınama
tenezzül: inme, alçalma.
teşmil: yayma, genişletme, şumullendirme.
zedeleme: yaralama, zarar verme

Arkadaş!

Tahte'l-arz yaptığım hayalî bir seyahatte gördüğüm bazı hakikatleri zikredeceğim.

BİRİNCİ HAKİKAT

Arkadaş!

Malik-i Hakikî'den gaflet, nefsin firavunluğuna sebep olur.

Evet, taht-ı tasarrufunda bulunan bütün eşyanın Malik-i Hakikî'sini unutan, kendisini kendisine malik zannederek, hâkimiyet tevehhumunde bulunur. Ve başkaları da, bilhassa esbabı, kendisine kıyas ile hâkim ve malik defterine kaydeder. Ve bu vesile ile, Allah'ın mülkünü, malını kendilerine taksim ederek, ahkâm-ı İlâhiyeye karşı muaraza ve mubarezeye başlar.

Hâlbuki *Cenab-ı Hak tarafından insanlara verilen benlik ve hürriyet, ulûhiyet sıfatlarını fehmetmek üzere bir vahid-i kıyasî vazifesini görüyor.* Maalesef, sû-i ihtıyâr ile hâkimiyet ve istiklâliyete alet ederek, tam bir firavun olur.

Arkadaş!

Bu ince hakikat, tam vuzuh ve zuhuruyla şöyle bana göründü ki:

Gaflet suyu ile tenebbüt eden benlik, Hâlık'ın sıfatlarını fehmetmek için bir vahid-i kıyastır. Çünkü, insanlar görmedikleri şeyleri kıyas ve temsiller ile bilirler.

ahkâm-ı İlâhiye: İlâhî hükümler. Allah'ın hükümleri
bilhassa: özellikle
esbap: sebepler, vasıtalar
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
firavun: zalim, imansız, kibirli, gururlu ve inatçı.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
hakikat: gerçek, esas.
hâkim: hükmeden, üstün olan
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden Allah
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup
istiklâliyet: istiklal üzere bulunma, hür ve müstakil olma, başlı başına buyruk olma, bağımsızlık
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
mâlik: sahip
Malik-i Hakikî: her şeyin hakiki sahibi ve maliki olan Allah
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
mübareze: çatışma, kavga
nefis: kötü vasıflar kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
sıfat: vasıf, nitelik.
sû-i ihtıyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı
tahte'l-arz: yer altı, yerin alt tabakaları
taht-ı tasarruf: idare altında
taksim: bölme, paylaştırma
temsil: benzetme
tenebbüt: büyüme, bitki gibi yeşişmek
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vahid-ı kıyas: ölçmeye esas olan şey, ölçü birimi
vahid-i kıyasî: ölçmeye esas olan şey, birim, ölçü birimi.
vazife: görev
vesile: bahane, sebep
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı
zikretmek: anmak, bildirmek
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

Meselâ, bir adam Cenab-ı Hakkın kudretini anlamak için, bir taksimat yapar. "Buradan buraya benim kudretimdedir, bundan o yanı da Onun kudretindedir" diye vehmî bir çizgi çizmekle, meseleyi anlar. Sonra mevhum hattı bozar, hepsini de Ona teslim eder. Çünkü, nefis nefsine malik olmadığı gibi, cismine de malik değildir. Cismi ancak acıp bir makine-i İlâhiyedir. Kaza ve kader kalemiyle, kudret-i ezeliye –bir cilvecîği– o makinede çalışıyor. Binaenaleyh, insan o firavunluk davasından vazgeçmekle, mülkü malikine teslim etsin, emanete hıyanet etmesin. Eğer hıyanetle bir zerreyi nefsine isnat ederse, Allah'ın mülkünü esbab-ı camideye taksim etmiş olacaktır.

İKİNCİ HAKİKAT

Ey nefs-i emmare! Kat'iyen bil ki, senin hususî, ama pek geniş bir dünyan vardır ki, âmâl, ümit, taallûkat, ihtiyacat üzerine bina edilmiştir. En büyük temel taşı ve tek direği, senin vücudun ve senin hayatındır. Hâlbuki, o direk kurtludur; o temel taşı da çürüktür. Hulâsa, esastan fâsit ve zayıftır, daima harap olmaya hazırdır.

Evet, bu cisim ebedî değil, demirden değil, taştan değil, ancak et ve kemikten ibaret bir şeydir. Anî olarak senin başına yıkılıyor; altında kalıyorsun. Bak, zaman-ı mazi senin gibi geçmiş olanlara geniş bir kabir olduğu gibi, istikbal zamanı da geniş bir mezarıstan olacaktır. Bugün, sen iki kabrin arasındasın. Artık sen bilirsin.

acip: ruhaf hayrette bırakan
amal: emeller, arzular, istekler, ümmalar, ümitler
bina: kurma, dayandırma
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cilve: tecelli, görüntü
dava: iddia.
ebedî: sonu olmayan, daimi, sürekli
esbab-ı camide: şuursuz ve ruhsuz olan sebep ve vasıtalar
fâsit: sağlam ve doğru olmaktan çıkmış, bozuk, bozulmuş.
firavunluk: nefsini ve benliğini firavun gibi ilâh seviyesine çıkaracak derecede büyük görme
hakikat: gerçek, esas.
hat: çizgi
hıyanet: hainlik, kendine olan güveni kötüye kullanma
hususî: özel
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istikbal: gelecek.
kader: İlâhî hükum, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak, kesinlikle
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
makine-i İlâhiye: Allah'ın makinesi
malik: sahip
meselâ: örneğin
mesele: konu
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
mezarıstan: mezarlık
nefis: kötü vasıflan kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
taallûkat: ilgiler, ilişkiler
taksim: bölme, paylaştırma
taksimat: taksimler, bölmeler, kısımlandırmalar
vehmî: vehmle ilgili, aslında var olmadığı halde varmış gibi görülen her hangi bir şeye ait.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

Arkadaş!

Bildiğimiz, gördüğümüz dünya bir iken, insanlar adedince dünyaları havidir. Çünkü, her insanın tam manasıyla hayalî bir dünyası vardır, fakat, öldüğü zaman dünyası yıkılır, kıyameti kopar.

ÜÇÜNCÜ HAKİKAT

Şu gördüğün dünyayı, bütün lezaizıyle, sefahatleriyle, safalarıyla pek ağır ve büyük bir yük gördüm. Ruhu fasit, kalbi hasta olanlardan başka, kimse o ağır yükün altına giremez. Çünkü, bütün kâinatla alâkadar olmaktansa ve her şeyin minnetine girmektense ve bütün esbap ve vesaite el açıp arz-ı ihtiyaç etmektense, bir Rabb-i Vahid, Semî ve Basîr'e iltica etmek daha rahat ve daha kârlı değil mıdır?

DÖRDÜNCÜ HAKİKAT

Ey nefis! (HAŞİYE) Kâinatın uzak çöllerine gıdıp Sânın ispatına deliller toplamaya ihtiyaç yoktur. Bir kulübecik hükmünde bulunan, içerisinde oturduğun cisim kafesine bak. Senin o kulübenin duvarlarına asılan icat silsilelerinden, hilkatın mu'cizelerinden ve harika sanatlarından, kulübeden hârice uzatılan ihtiyaç ellerinden ve pencerelerinden yükselen ah, oh ve eninler, lisan-ı hâliyle istenilen yardımlarından anlaşılır ki, o kulübeyi müştemilâtıyla beraber yaratan Hâlık'ın o ahuenînleri ışıtır, şefkat ve

HAŞİYE: Müellif-i muhterem, kendi nefsine tasrîhen, başkalara da tarîzen söylüyor

ah u enîn: ah edip ağlayıp inlemek.
alakadar: ilgili, ilişki
arz-ı ihtiyaç: ihtiyacını bildirme
Basîr: her şeyi görüp bilen, tam, eksiksiz ve kusursuz gören Allah
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
enîn: inlü inleme, inleyiş
esbap: sebepler, vasıtalar
fâsit: sağlam ve doğru olmaktan çıkmış, bozuk, bozulmuş
hakîkat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden Allah
hârîç: dışarı.
harika: olağanüstü
haşiye: dipnot.
havî: içine alan, kapsayan, kuşatan.
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup
hilkat: yaratılma, yaratılış
hükmünde: değerinde, yerinde
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
lezâiz: zevkler, lezzetler
lisân-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
minnet: bir iyilik karşısında yük altında kalma, kendini manevî olarak borçlu hissetme.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
müellif-i muhterem: muhterem müellif, saygıdeğer yazar
müştemilât: şumulünde olan şeyler, içinde bulunanlar
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
Rabb-ı Vahid: tek ve eşsiz olan Allah, bir olan Allah
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
safa: neşe, zevk, eğlence.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sefahat: eğlence.
Semî: gizli ve açık her şeyi işiten Cenâb-ı Hak.
silsile: zincir
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
tarîzen: dokunaklı söz, üstü kapalı kinayeli olarak.
tasrîhen: açık olarak, açıktan bildirerek, açıktan açığa bildirerek.
vesâit: vasıtalar

merhamete gelir, hacat ve âmâlin ne varsa, taht-ı taahhude alır. Zira, sineğin kafasındaki o küçük küçük hüceyratın nidalarına "Lebbeyk!" söyleyen o Sâni-i Semî ve Basîr'in senin dualarını işitmemesi ve o dualara müspet cevaplar vermemesi imkân ve ihtimali var mıdır?

Binaenaleyh, ey bu küçük hüceyrelerden mürekkep ve "ene" ile tabir edilen hüceyre-i kübra! O kulübecığın, küçükliğüyle beraber, dolu olduğu harika icatlarını gör, ımana gel. Ve "Yâ İlâhî, yâ Rabbî, yâ Hâlıkî, yâ Musavvirî, yâ Malikî ve yâ Men Lehü'l-Mülkü ve'l-Hamd! Senin mülkün ve emanetin ve vedian olan şu kulübecikte misafirim, malik değilim" de, o batıl temellük davasından vazgeç. Çünkü, o temellük davası insanı pek elîm elemlere maruz bırakır. (HAŞİYE)

Nükte

Arkadaş!

İman, bütün eşya arasında hakikî bir uhuvveti, irtibatı, ittisalı ve ittihat rabıtalarını tesis eder. Küfür ise, bürudet gibi, bütün eşyayı birbirinden ayrı gösterir ve birbirine

---

HAŞİYE: Mütercimin bir itizarı

Mesnevî-i Nuriye'nın Arabî asıl nüshasında bulunan ve yeri burası olan *subhanallah, elhamdulillâh* ve *Allahu ekbere* dair çok kıymetli ve ehemmiyetli bir kısmı, üslûbunu ve fesahatini muhafaza edememek ve evrat makamında okunabilen o hakikatleri, Türkçeye çevirmekle kıymet-i asliyesini haleldar etmek endişesiyle tercume etmedim. Kârilerden özür diler, rahmet ve hayır dualarını beklerim.

Mütercim Abdülmecid

Allahü Ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
amal: emeller, arzular, istekler, ümmalar, umitler
Arabî: Arap diline ait.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
bürudet: soğukluk.
dair: alâkalı, ilgili.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
ene: ben.
evrat: virdler, okunması âdet olan dinî dualar.
fesahat: sözün, kelime, mana, ahenk ve sıralama yönlerinden kusursuz olması.
hacat: hâcetler, ihtiyaçlar.
hakıkat: gerçek, esas.
haleldar: bozma, bozulma, bozulmuş.
hüceyrat: hücrecikler.
hüceyre: hücrecik, küçük hücre.
hüceyre-i kübra: en büyük hücrecik.
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihtimal: olabilirlik.
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
irtibat: bağlantı, münasebet.
itizar: özür dileme, bir sebep göstererek affını dileme.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
ittisal: bitişme, birleşme.
kâri: okuyucu, okuyan.
kıymet-i asliye: asıl kıymetu degen.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
lebbeyk: buyurun, emredin efendim.
malik: sahip.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
muhafaza: koruma.
mürekkep: terkip edilmiş, iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen, bileşik.
müspet: olumlu.
mütercim: tercume eden, bir dilden başka bir dile çeviren, tercüman, çevirmen.
nida: ses, seslenme, çağırma.
nükte: ince manalı düşündürücü söz.
nüsha: birbirinin aynı olan sütlerinin her biri.
rabıta: münasebet, alâka, bağ.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Sâni-i Semî ve Basîr: her şeyi işiten ve gören yarattıklarını sanatlı olarak yaratan Allah.
subhanallah: Allah her türlü eksiklikten uzak ve bütün üstün sıfatlara sahiptir, demek, tesbih etmek.
tabir: ifade.
taht-ı taahhut: taahhut altında.
temellük: sahiplenme, kendine mal etme.
tesis: kurma, meydana getirme.
uhuvvet: kardeşlik.
üslup: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vedia: emanet, saklanılmak ve korunmak üzere bırakılan şey.
ya Halıkı: ey beni ve her şeyi en güzel şekilde yaratan Allahım.
ya İlahî: ey Allahım!
yâ Malikî: Ey bana ve her şeye sahip ve efendi olan Allahım.
ya Men Lehu'l-mülku ve'l-Hamd: Ey bütün mülkün sahibi ve bütün hamdlere layık olan Allahım!
ya Musavvirî: Ey bana ve her şeye kendine layık güzel şekil ve surat veren Allahım.
yâ Rabbî: ey her şeyi en güzel şekilde terbiye ve idare eden Rabbim.

ecnebı nazanyla baktınr. Bunun içindir ki, mü'minin ruhunda adavet, kın, vahşet yoktur, en büyük bir düşmanıyla, bir nevi kardeşlığı vardır. Kâfının ruhunda hırs, adavet olduğu gibi, nefsini iltizam ve nefsine ıtımadı vardır. Bu sırra binaendir ki, dünya hayatında bazen galebe kâfirlerde olur.

Ve keza, kâfir, dünyada hasenatının mükâfatını filcümle görür; mu'mın ise, seyyıatının cezasını görür. Bunun için, *dünya kâfire cennet* (yani ahirete nispeten), *mu'mine cehennemdir* (yanı saadet-ı ebedıyesıne nıspeten). Yoksa, "Dünyada dahi, mü'mın yüz derece ziyade mes'uttur" denilmıştır.

Ve keza, ıman insanı ebediyete, cennete lâyık bir cevhere kalbeder. Küfür ise, ruhu, kalbı sondurür, zulmetler içinde bırakır. Çünkü, ıman, kabuğunun içerisindekı lübbü gösterir. Küfür ise, lüp ile kabuğu tefrik etmez, kabuğu aynen lüp bilir ve ınsanı cevherlik derecesinden kömür derecesine indirir.

Nokta

Arkadaş!

Kalb ile ruhun hastalığı nispetinde felsefe ilimlerine meyil ve muhabbet zıyade olur. O hastalık marazı da, ulûm-i akliyeye tevaggul etmek nispetindedir. Demek, manevî olan hastalıklar ınsanlan aklî ilımlere teşvik ve sevk eder, ve akliyat ile iştigal eden, emraz-ı kalbiyeye muptelâ olur.

adavet: duşmanlık, husumet.
ahıret. dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
aklî: akla dayanan akıl ile ılgılı
aklıyat. aklın konusu olan şeyler
bınaen: den dolayı bu sebepten
cevher: elmas degerlı taş
ebedıyet. sonsuzluk.
ecnebı: yabancı
emraz-ı kalbiye kalp hastalıkları kalp ıle ılgılı hastalıklar
felsefe: madde ve hayatı başlangıc ve gaye bakımından inceleyen ılım
filcumle: hepsı, butunu
galebe: galıp gelme ustunluk.
hasenat: ıyı ameller ıyı ışler hayırlar
hırs: açgözlulük kanaatsızlık.
ilim: bilgı marifet.
iltizam: bınnın tarafını tutma tarafgırlık.
ıman: ınanma ıtıkat.
ıştıgal: bır ışle ugraşma meşgul olma
itimat. dayanma guvenme
kâfir: Allah'ı ve Islâmıyetı ınkâr eden dınsız.
kalbetmek. bır halden dıger bır hale cevırmek, degıştırmek.
keza: boylece aynı şekılde
kın: gızlı duşmanlık, garaz.
küfür: Allah ın varlıgına, bırlıgıne ınanmama muşrıklık ımansızlık.
layık. uygun yakışır munasıp
lup: ıç oz
manevî: manaya aıt maddî olmayan
maraz: hastalık.
mes'ut: saadetlı bahtlı mutlu
meyıl: bır tarafa doğru eğılme yo nelme
muhabbet. sevgı, sevme.
mukafat: ıyı bır ış veya hızmetten dolayı verılen şey odul
mu'mın: ıman eden ınanan.
müptelâ: tutkun bır şeye düşkün ve tutulmuş olan
nazar: bakış bakış açısı.
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
nevı: çeşıt tur
nispet. oran ölçu
nıspeten nıspetle kıyaslayarak
nokta: konu ıle ılgılı bolum
ruh: dırılık kaynagı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
saadet-ı ebediye sonu olmayan sonsuz mutluluk
sevk yöneltme gönderme
seyyiat. seyyıeler fenalıklar kötulukler
sır gızlı haklıkat.
tefrik. bırbırınden ayırma ayrı tutma
tevaggul: çok ugraşma, meşgul olma
ulûm-ı akliye aklî ılımler akla dayanan ılımler
vahşet: yabanlık vahşılık.
ziyade fazla fazlasıyla
zulmet karanlık.

Ve keza, dünyanın iki yüzünü gördüm:

• Bir yüzü, az çok zahirî bir ünsiyet, bir güzelliği varsa da bâtını ve içi daimî bir vahşet ile doludur.

• İkinci yüzü, fîlcümle, zahiren vahşetli ise de, bâtınen daimî bir ünsiyetle doludur.

Kur'ân-ı Azîmüşşan, nazarları ahiret ile muttasıl olan ikinci veche tevcih eder. Birinci vecih ise, ahiretin zıddı olup, ademle muttasıldır.

Ve keza, mümkinatın da iki vechi vardır:

• Birisi, enaniyetle vücuttur. Bu ise ademe gider ve ademe kalbolur.

• İkincisi, enaniyetin terkiyle ademdir. Bu ise Vacibü'l-Vücud'a bakar, bir vücut kazanır. Binaenaleyh, vücut istersen, mün'adim ol ki, vücudu bulasın.

Nükte

Mukaddimede zikredilen dört kelimeden, *niyet* hakkındadır.

Arkadaş!

Bu niyet meselesi benim kırk senelik ömrümün bir mahsulüdür.

Evet, *niyet öyle bir hasiyete maliktir ki, âdetleri, hareketleri ibadete çeviren pek acip bir iksir ve bir mayedir.*

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adem: yokluk, hiçlik.
âdet: görenek, usul, alışkanlık
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım.
bâtınen: dahilen, iç yüzünde, içinden olarak.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
daimî: sürekli, devamlı
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
fîlcümle: hepsi, bütünü
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
İbadet: kulluk, Allah'ın emirlerini yerine getirme, yasaklarından kaçınma uygulamaları
İksir: bir şeyin kuvvetli esas maddesi
kalbetmek: bir halden diğer bir hâle çevirmek, değiştirmek
keza: böylece, aynı şekilde
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
mahsul: ürün
malik: sahip
mâye: maya, asıl ve gerekli madde, temel, esas, asıl, öz.
mesele: halledilmesi güç, önemli konu.
mukaddime: ön söz, başlangıç.
muttasıl: bitişik
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dahilindekiler, olabilir şeyler
mün'adim: inkâr eden, yok olan, ademe ve hiçliğe giden.
nazar: bakış, dikkat
niyet: karar verme, kastetme, isteme, kalben bir şeye yöneliş, istek, kasıt, karar
nükte: ince manalı düşündürücü söz
tevcih: yöneltme, çevirme
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup, ezeli ve ebedi olan Allah.
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey
vecih: cihet, yön.
vücut: var olma, varlık.
zahiren: görünüşte
zahiri: görünürde
zikretmek: anmak, bildirmek.

Ve keza, *niyet ölü ve meyyit olan hâletleri ihya eden ve canlı, hayatlı ibadetlere çeviren bir ruhtur.*

Ve keza, *niyette öyle bir hasiyet vardır ki, seyyiatı hasenata ve hasenatı seyyiata tahvil eder.*

Demek, niyet bir ruhtur. O ruhun ruhu da ihlâstır. Öyle ise, necat ve halâs ancak ihlâs iledir. İşte bu hasiyete binaendir ki, az bir zamanda çok ameller husule gelir. Buna binaendir ki, az bir ömürde, cennet bütün lezaiz ve mehasiniyle kazanılır. Ve *niyet ile, insan daimî bir şakir olur, şükür sevabını kazanır.*

Ve keza, dünyadaki lezzet ve nimetlere iki cihetle bakılır:

• Bir cihette, o nimetlerin bir mün'im tarafından verildiği düşünülür; ve nazar, o lezzetten in'am edene döner, onu düşünür. *Mün'imi düşünmek lezzeti, nimeti düşünmekten daha lezizdir.*

• İkinci cihet, nimeti görür görmez nazarını ona hasrederek, o nimeti ganimet telâkki ederek, minnetsiz yer. Hâlbuki, birinci cihette lezzet, zeval ile zail olsa bile, ruhu bâkîdir. Çünkü, Mün'imi düşünür. "Mün'im ise merhametlidir, daima bu nimetlen bana verir" diye ümitvar olur. İkinci cihette, nimetin zevali ölüm değildir ki, ruhu kalsın; ruhu da soner, ancak dumanı kalır. Musibetlerin ise, zevalinden sonra dumanları söner, nurlan kalır. Lezzetlerin zevalinden sonra kalan, dumanlan, günahlarıdır.

amel: fiil, iş
bâki: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
binaen: den dolayı, bu sebepten
cihet: yön
daimî: sürekli, devamlı.
ganimet: beklenmeyen kazanç.
halâs: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme
hâlet: hâl, durum
hasenat: güzellikler, iyilikler
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma
husul: olma, meydana gelme
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme
keza: böylece, aynı şekilde
lezaiz: zevkler, lezzetler
leziz: lezzetli, tatlı
mehasin: güzellikler, iyilikler
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
meyyit: ölmüş, ölü.
minnet: bir iyilik karşısında yük altında kalma, kendini manevî olarak borçlu hissetme
musibet: felâket, bela
Mün'im: nimet veren, ikram eden Allah
nazar: bakış
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
niyet: karar verme, kastetme, isteme, kalben bir şeye yöneliş, istek, kasıt, karar
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
şâkir: Allah'ın verdiği nimetlere karşılık şükreden
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
tahvil: bir hâlden başka bir hale getirme, değiştirme, dönüştürme
telâkki: kabul etme, bir görüşle bakma
ümitvar: umitli, umutlu, umanı, umıdı olan.
zail: sona eren, yok olan
zeval: zail olma, sona erme, yok olma.

Arkadaş!

Dünya ve âhiretteki lezzet ve nimetlere iman ile bakılırsa, bunlarda bir hareket-i devriye görülür ki, emsaller birbirini takip eder, bir gider, yerine onun misli gelir. Bu sayede o nimetlerin mahiyeti sönmez, ancak teşahhusat-ı cuz'iyede firak ve iftıraklan vardır. Bunun içindir ki, *lezaiz-i imaniye, firak ve iftırak ile müteessir ve mükedder olmuyor.* Fakat ikinci cihette, her bir lezzetin zevali var; ve o zeval, haddizatında elem olduğu gibi, düşünmesi de elemdir. Çünkü, bu ikinci cihette hareket devriye değildir, müstakimdir. Lezzet, ebedî bir ölüm ile mahkûm olur.

Nokta

Arkadaş!

Esbap ve vesaiti insan kucağına alıp yapışırsa, zillet ve hakarete sebep olur.

Meselâ, kelp bütün hayvanlar içerisinde birkaç sıfat-ı hasene ile muttasıftır ve o sıfatlar ile iştihar etmiştir. Hatta sadâkat ve vefadarlığı darbımesel olmuştur. Bu güzel ahlâkına binaen, insanlar arasında kendisine mübarek bir hayvan nazanyla bakılmaya lâyık iken, maalesef, insanlar arasında mübarekiyet değil, necisü'l-ayn addedilmiştir. Tavuk, inek, kedi gibi sair hayvanlarda, insanların onlara yaptıklan ihsanlara karşı şukran hissi olmadığı hâlde, insanlarca aziz ve mübarek addedilmektedirler. Bunun esbabı ise.

addetmek: saymak, öyle kabul etmek
addedilmek: kabul edilmek, bir nam ile kabul edilmek, unlenmek, tanınmak.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aziz: izzetli, muhterem, saygın, değerli
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön
darbımesel: atasözü, vecize
devriye: dönüş tarzında, yörünge sel
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
emsal: örnekler, benzerler
esbap: sebepler, vasıtalar
firak: ayrılık, hicran.
haddizatında: esasen, aslında
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama.
hareket-i devriye: dönerek dairesel şeklinde hareket etme
iftırak: ayrılma, dağılma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iman: inanç, itikat.
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.

kelp: köpek
lâyık: uygun, yakışır, munasip
lezaiz-i imaniye: imandan gelen lezzetler, zevkler
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mahkûm: kendine hükmolunan, hükümlü
meselâ: örneğin
misil: benzer, eş
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
mübarek: hayırlı, bereketli, kutlu
mübarekiyet: mübareklik, feyizlilik, bereketlilik, hayırlı oluş
mükedder: kederli, üzüntülü, tasalı
müstakim: doğrusal, düz.
müteessir: teessure kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nazar: bakış
necisü l-ayn: kirlilliğin pislliğin ta kendisi
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nokta: konu ile ilgili bölüm
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sair: diğer, başka, öteki
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat-ı hasene: güzel sıfat, vasıf, nitelik
şukran: teşekkür etme, iyilik bilme
teşahhusat-ı cüz'iye: cüz'î bir cisimlenme, az bir parça görüntü, belirme
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost.
vesait: vasıtalar
zeval: zail olma, sona erme, yok olma
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma.

Kelpte hırs marazı fazla olduğundan, esbab-ı zahiriyeye öyle bir derece ehtimam ile yapışır ki, Mün'im-i Hakikî'den bütün bütün gafletine sebep olur. Binaenaleyh, vasıtayı müessir bilerek, Müessir-i Hakikî'den yaptığı gaflete ceza olarak, necis hükmünü almıştır ki, tahir olsun. Çünkü, hükümler, hadler günahları affeder. Ve beyne'n-nâs tahkır darbesini gaflete kefaret olarak yemiştir.

Öteki hayvanlar ise, vesaitî bilmiyorlar ve esbaba o kadar kıymet vermiyorlar.

Meselâ, kedi seni sever, tazarru eder; senden ihsanı alıncaya kadar. İhsanı aldıktan sonra, öyle bir tavır alır ki, sanki aranızda muarefe yokmuş. Ve kendilerinde sana karşı şükran hissi de yoktur, ancak Mün'im-i Hakikî'ye şükran hisleri vardır. Çünkü, fıtratları Sânii bilir ve lisan-ı hâlleriyle ibadetini yaparlar; şuur olsun, olmasın.

Evet, kedinin mırmırları, "Yâ Rahîm, yâ Rahîm, yâ Rahîm!"dir.

Nükte

Yine gördüm ki, eğer *her şey Cenab-ı Hakka isnat edilmezse, bir an-ı vahitte gayr-i mütenahi ilâhların ispatı lâzım gelir. Ve bütün zerrat-ı kâinattan daha çok olan şu ilâhların her birisi, bütün ilâhlara hem zıt, hem misil olması lâzım geliyor. Ve aynı zamanda, her birisi bütün kâinata elini uzatmış, tasarrufatta bulunuyor gibi bir vaziyet alması lâzım gelir.* Meselâ bal arısının bir ferdini

an-ı vahit: pek az, pek kısa bir süre, bir an
beyne n-nas: halk arasında, insanlar arasında
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
darbe: vurgun
esbab-ı zahiriye: görünüşe ait sebepler
esbap: sebepler, vasıtalar
fert: birey
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
had: ceza
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
hükum: karar, emir
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ihtimam: dikkat ve özen gösterme
ilâh: kendisine ibadet edinilen ve tapınılan şey
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
İspat: delil göstererek iddiayı sağlamlaştırma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın giderilmesi
kelp: köpek
kıymet: değer
hsan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
maraz: hastalık.
meselâ: örneğin.
mırmır: mırıldama sesi, kedinin çıkardığı ses
misil: benzer, eş
muarefe: karşılıklı görüşme, tanışma, birbirini bilip tanıma
müessir: eser sahibi
Müessir-i Hakikî: hakiki tesir sahibi, hakiki tesir edici.
Mün'im-i Hakikî: nimetin, sebeplerin arkasındaki gerçek sahibi, yedirip içiren ve rızıklandıranın ta kendisi olan Allah.
necis: necaseti, kirli, pis, murdar
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
Sânii: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şuur: bilinç.
şükran: teşekkür etme, iyilik bilme
tahir: temiz, pak.
tahkır: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
tazarru: kendini alçaltarak yalvarma
vasıta: aracı.
vaziyet: durum
vesaitî: vasıtalar
ya Rahîm: Ey yarattıklarına çokça merhamet eden Allah!
zerrat-ı kâinat: kâinat zerreleri, kâinattaki atomlar

yaratan bir kudretin hükmü bütün kâinata cari ve nafiz olması lâzımdır. Zira, o bal arısı, kâinatın unsurlarına numunedir, eczasını kâinattan alıyor. Hâlbuki, vücut sahasında mahal ve makam, yalnız ve yalnız Vacib-i Ehad'e mahsustur. Eğer eşya kendi nefislerine isnat edilirse, her bir zerreye bir ulûhiyet lâzımdır. Meselâ, Ayasofya'nın banisi inkâr edildiği takdirde, her bir taşı bir Mimar Sinan olması lâzım geliyor.

Öyle ise, *kâinatın Sânia olan delâleti, kendi nefsine olan delâletinden daha vazıh, daha zahir, daha evlâdır. Öyle ise, kâinatın inkârı mümkün olsa bile, Sânin inkârı mümkün değildir.*

Nokta

Gafletten neş'et eden dalâlet, pek garip ve acıptır, mukarenetı illiyete kalbeder. İki şey arasında bir mukarenet olursa, yani daima beraber vücuda gelirlerse, birisinin ötekisine illet gösterilmesi, o dalâletin şe'nindendir. Hâlbuki, devamlı mukarenet illiyete delil olamaz.

Nükte

Arkadaş!

(1) نَعْبُدُ 'deki ن 'un ifade ettiği cem ve cemaat, fikri ve kalbi ayık olan musallînin nazarında sath-ı arzı bir mescit şeklıne getırır. Ve bütün mu'mınlerden teşekkül etmış,

1. Kulluk ederiz. (Fatıha Suresi: 5.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
bani: bina eden, yapan.
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
cem': çoğul.
cemaat: topluluk.
dalalet: hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
delâlet: delil olma, gösterme; alâmet, işaret.
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
evlâ: daha uygun, daha layık, daha iyi.
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsızlık.
garip: tuhaf, hayret verıcı.
hükum: hâkimıyet, nufuz, kumanda.
illet: sebep.
illiyet: nedeni netıceye bağlayan bağ, sebebıyet, nedenselliik.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdık etmeme.
isnat: dayandırma, mal etme, bır şeyi bır kımseye alt gösterme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler.
kalbetmek: bır hâlden dıger bir hale çevirmek, degıştırmek.
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar.
mahal: yer.
mahsus: bır şeye veya kişiye has olan.
makam: yer, mevkı.
mescit: namaz kılınacak yer, camı ıbadet edilecek yer.
mesela: omeğın.
mukarenet: ıkı şeyın bıtışmesı, beraber olması.
musallîn: namaz kılanlar.
mu'mın: ıman eden, inanan.
nafiz: tesır eden, nufuzlu, tesırlı.
nazar: bakış, dıkkat.
nefis: kendi, şahıs.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nokta: konu ile ılgılı bolum.
nümune: omek.
nükte: ince manalı, düşundurucu söz.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sath-ı arz: yeryüzü, rüy ı zemın.
şe'n: ış, durum, ozellik, yapı.
teşekkül: şekıllenme, meydana gelme.
ulûhiyet: ılâhlık, Allah ın hâkımıyetı ile kaınattakı her şeyi kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesi.
unsur: madde, esas, bırleşık bir şeyı meydana getıren elemanlardan her bın.
Vacib-i Ehad: bır olan ve varlığı zorunlu olan Allah.
vazıh: açık, aşıkar, kolay anlaşılır.
vücut: varlık.
zahir: açık, aşıkar.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom.

şarktan garba kadar dizilmiş saflan havi o cemaat-i kubra içinde namaz kıldığını ihtar ettirir.

Ve keza, [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ olan kelime-i zikriyeyi bir insan vird-i zeban ettiği zaman, zamanı bir halka-i zikir tahayyül etmekle, o halkanın sağ tarafı olan mazi cihetinde enbiyanın, sol tarafı olan istikbal cihetinde de evliyanın oturup cemaatle zikrettiklerini ve kendisi de o cemaat-i uzma içinde bulunarak, şu kubbe-i minayı dolduran yüksek, İlâhî ve tatlı sedalarına iştirak ettiğini tahayyül etsin. Kuvve-i hayaliyesi daha keskin olanlar da kâinat mescidinde bütün masnuatın teşkil ettikleri halka-i zikirlerine girsin, şu fezayı velvelelendiren o sedaları dinlesin.

Nokta

Cenab-ı Hakkın masıvasına yapılan muhabbet iki çeşit olur: Birisi yukardan aşağıya nazil olur, diğeri aşağıdan yukarıya çıkar. Şöyle ki:

Bir insan, en evvel muhabbetini Allah'a verirse, onun muhabbeti dolayısıyla, Allah'ın sevdiği her şeyi sever. Ve mahlûkata taksim ettiği muhabbeti, Allah'a olan muhabbetini tenkis değil, tezyit eder.

İkinci kısım ise, en evvel esbabı sever ve bu muhabbetini Allah'ı sevmeye vesile yapar. Bu kısım muhabbet, topluluğunu muhafaza edemez, dağılır. Ve bazen de kavi bir esbaba rastgelir, onun muhabbetini mana-ı ismiyle

1- Allah'tan başka ilah yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)

cemaat: topluluk.
cemaat-ı kubra: en büyük cemaat, topluluk.
cemaat-ı uzma: çok büyük cemaat, en büyük topluluk.
cihet: yön.
enbiya: nebiler, peygamberler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
evliya: veliler, Allah dostları.
evvel: önce.
feza: kâinatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay.
garp: batı, batıda kalan bölgeler.
halka-ı zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
istikbal: gelecek zaman.
iştirak: katılma, ortak olma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kavi: kuvvetli, güçlü.
kelime-i zikriye: zikir kelimesi, sözü.
keza: böylece, aynı şekilde.
kubbe-i mina: gökyüzü, gök kubbesi.
kuvve-i hayaliye: hayal duygusu, hayal gücü.
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mana-i ismi: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
masıva: Allah'tan başka bütün varlıklar.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mazi: geçmiş zaman.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhafaza: koruma.
nazil: nüzul eden, inen.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
saf: dizi, sıra.
seda: ses.
şark: doğu, doğu bölgeleri.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
taksim: bölme, paylaştırma.
tenkis: noksanlaştırma, kusurlu hale getirme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tezyit: arttırma, çoğaltma.
velvele: gürültü, patırtı, yaygara.
vesile: aracı, vasıta.
vird-i zeban: dilde tesbih, sık sık tekrar edilen dua, devamlı okunan zikir.
zikretmek: anmak, bildirmek.

tamamen cezbeder, helâkete sebep olur. Şayet Allah'a vâsıl olsa da, vusulü nakıs olur.

Nükte

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللهِ رِزْقُهَا[1] ayet-i kerîmesiyle, rızık taahhut altına alınmıştır. Fakat, rızık dediğimiz, iki kısımdır: Hakikî rızık, mecazî rızık; yani zarurî var, gayr-i zarurî var.

Ayetle taahhut altına alınan, zarurî kısmıdır. Evet, hayatı koruyacak derecede gıda veriliyor. Cisim ve bedenin semizliği ve zaafiyeti, rızkın çok ve az olduğuna bakmaz. Denizin balıklarıyla karanın patlıcanları şahittir. *Mecazî olan rızık ise, ayetin taahhüdü altında değildir, ancak sa'y ve kisbe bağlıdır.*

Nokta

Arkadaş!

Masum bir insana veya hayvanlara gelen felâketlerde, musibetlerde, beşer fehminin anlayamadığı bazı esbap ve hikmetler vardır. Yalnız, meşiet-i İlâhiyenin dusturlarını havi şeriat-ı fıtriye ahkâmı, aklın vücuduna tâbi değildir ki, aklı olmayan bir şeye tatbik edilmesin. O şeriatın hikmetleri kalb, his, istidada bakar. Bunlardan husule gelen fıillere o şeriatın hükumleri tatbik ile tecziye edilir. Meselâ, bir çocuk eline aldığı bir kuş veya bir sineği öldürse, şeriat-ı fıtriyenin ahkâmından olan hiss-i şefkate

1 Yeryüzünde hareket eden hiçbir canlı yoktur ki, onun rızkını vermek Allah'a ait olmasın. (Hud Suresi, 6.)

ahkâm: emirler, hükumler, buyruklar
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
beşer: insan, insanlık.
cezb: kendine doğru çekme, çekilme.
dustur: kaide, esas, prensip.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fehim: anlayış.
felâket: musibet, buyuk dert, bela.
fıil: iş, hareket.
gayr-i zarurî: zarurî ve mecburî olmayan, kendisine fazlaca ihtiyaç duyulmayan.
hakikî: gerçek.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
helâket: yıkılma, mahvolma.
hikmet: İlâhî gaye, yuksek bilgi, fayda.
hiss-i şefkat: şefkat hissi.
husul: olma, meydana gelme.
hüküm: emir, buyruk.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kisb: çalışıp kazanma.
masum: suçsuz, gunahsız, saf temiz.
mecazî: mecaza ait, gerçek olmayan.
meselâ: mesela, mesela.
meşiet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait, Onun bilgisi, arzusu, isteği ve iradesi altında olan, Allah'ın varlıklar uzerindeki iradesi.
musibet: felâket, belâ.
nakıs: noksan, eksik.
nokta: konu ile ilgili bolum.
nukte: ince manalı, duşundurucu soz.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
semiz: ın, buyuk, besili, yağlı, etine dolgun.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi.
şeriat-ı fıtriye: Kâinatta duzenli ve ahengi sağlayan, butun varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı.
taahhüt: bir işin yapılması için soz verme.
tâbi: bir yere bağlı olan, uyan.
tatbik: uydurma, uygulama.
tecziye: cezalandırma, ceza verme.
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan.
vusul: ulaşma, erişme, yetişme.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zarurî: zorunlu.

muhalefet etmiş olur. İşte bu muhalefetten dolayı, düşüp başı kınlırsa, müstahak olur. Çünkü, bu musibet, o muhalefete cezadır. Veya dişi bir kaplan, öz evlâtlarına olan şiddet-i şefkat ve himayeyi nazara almayarak, zavallı ceylânın yavrucuğunu parçalayarak yavrularına rızık yapar, sonra, bir avcı tarafından öldürülür. İşte, hiss-i şefkat ve himayeye muhalefet ettiğinden ceylâna yaptığı aynı musibete maruz kalır.

İhtar

Kaplan gibi hayvanlann helâl nzıklan, olu hayvanlardır. Sağ hayvanlan öldürüp nzık yapmak, şeriat ı fitriyece haramdır

evlât: veletler, çocuklar
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
helâl: Allah'ın müsaade ettiği şey, dîn bakımından günah olmayan, şüphesiz, temiz, dînin izin verdiği şey
himaye: koruma, muhafaza etme
hıss-ı şefkat ve himaye: şefkat ve koruma hissi
hıss-ı şefkat: şefkat hissi
İhtar: hatırlatma, uyarı
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma
muhalefet: zıdlık, aykırılık, aykırlık
musibet: felâket, belâ
müstahak: hak eden, hak etmiş.
nazar: bakış, dikkat.
rızık: yiyecek, içecek, şey, azık.
şeriat-ı fitriye: kâinatta düzeni ve âhengi sağlayan, bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı.
şiddet-ı şefkat: şefkatin şiddeti, derecesi, aşırı derecede-kı şefkat.

İtizar

Arkadaş!

Bu risale, Kur'ân'ın bazı âyâtını şuhudî bir tarzda beyan eden bir nevi tefsırdır. Ve havı olduğu mesaıl, Furkan-ı Hakîm'in cennetlerinden kopanlmış bir takım gül ve çıçeklendır. Fakat, ıbaresındekı ışkâl ve icazdan tevahhuş edip, mütalâasından vazgeçme. Mütalâasına tekrar ıle devam edılırse, me'lûf ve me'nus bir şekıl alır.

Kezalık, nefsın temerrüdünden de korkma. Çünkü, benım nefs-ı emmarem, bu rısalenin satvetıne dayanamayarak, ınkıyada mecbur olduğu gıbi, şeytanım da (1) أَيْنَ الْمَفَرُّ *dıye bağırdı. Sızin nefıs ve şeytanlarnız benim nefis ve şeytanımdan daha ası, daha tağî, daha şakî değîller.*

Kezalık, Bınnci Babda tevhidın beyanı için zıkredılen delıllerde vakı olan tekrarlan faydasız zannetme. Hususî makamlarda, ıhtıyaca bınaen zıkredılmışlerdır. Evet, hatt-ı harbde, sıperde oturup müdafaa eden bir nefer, etrafında bulunan boş sıperlere gıtmeyıp, bulunduğu sıper içinde dığer bir pencereyi açması, elbette bir ihtıyaca bınaendır.

Kezalık, bu rısalelerın ıbarelerındekı ışkâl ve ığlâkın, keyif ıçın ıhtıyânmdan çıkmış olduğunu zannetme. Çünkü, bu rısale dehşetlı bir zamanda, nefsımın hücumuna karşı yapılan anî ve ırticalî bir munakaşadır. Kelımelerı,

1 Kaçacak yer nerede?

ası: isyan eden, başkaldıran
ayat: Kur'ân ayetleri
bab: bir kitabın bölümlerinden her biri
beyan: açıklama, bildirme, izah
binaen: den dolayı, bu sebepten
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'ân
hatt-ı harp: savaş çizgisi, savaş sırasında iki tarafın birbirlerine karşı vaziyet aldıklarında, aralarında kalan mesafe bulundurarak aldıkları konum
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hususî: özel.
hücum: saldırma
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu
icaz: az sözle çok mana ifade etme
iğlak: sözü karışık ve anlaşılmaz bir şekilde söyleme
ihtiyar: seçme, tercih etme
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma
irticalî: hazırlıksız olarak, içe doğduğu gibi, içten geldiği gibi
işkal: müşkülülük, güçlük, zorluk.
itizar: özür dileme, bir sebep göstererek affını dileme
kezalık: keza, bu da öyle, böylece
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
makam: yer
me'lûf: alışılmış, ülfet edilmiş.
mecbur: zorunda kalma
me'nus: alışmış, yabancılık çekmeyen
mesail: meseleler
müdafaa: savunma
munakaşa: tartışma
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
nefer: asker, er
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenip yapılmasını emreden nefis.
nevi: çeşit, tür
satvet: şiddetli hücum.
siper: savaşta düşmana hedef olmadan ateş edebilmek için kazılmış üstü açık hendek.
şakî: şikâyetçi, şikayette bulunan, şikâyet eden
şuhudî: görünebilme ile alakalı, vücut bulmaya dair
tağî: azgın, azmış
tarz: biçim, şekil
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
temerrüt: inatçılık, hakkı kabulde direnme
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vaki: olmuş, meydana gelmiş
zikretmek: anmak, bildirmek.

o müthiş mücadele esnasında zihnimin eline geçen dikenli kelimelerdir. O ateşle nurun karıştıkları bir hengâmda, başım dönmeye başlıyordu. Kâh yerde, kâh gökte, kâh minarenin dibinde, kâh minarenin şerefesinde kendimi görüyordum. Çünkü, takip ettiğim yol, akıl ile kalb arasında yeni açılan berzahî bir yoldur. Akıldan kalbe, kalbden akla inip çıkmaktan bîzar olmuştum. Bunun için, bir nur bulduğum zaman, hemen üstüne bir kelime bırakıyordum. Fakat, o nurların üstüne bıraktığım kelime taşları, delâlet için değildi, ancak kaybolmamak için birer nişan ve birer alâmet olarak bırakırdım. Sonra baktım ki, o zulmetler içinde bana yardım eden o nurlar, Kur'ân güneşinden ilham edilen misbah ve kandillerdi.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ نُورًا لِعُقُولِنَا وَقُلُوبِنَا وَأَرْوَاحِنَا وَمُرْشِدًا لِأَنْفُسِنَا آمِينَ آمِينَ آمِينَ (1)

1- Allah'ım, Kur'ânı akıl, kalp ve ruhlarımıza nur, nefislerimize murşit eyle. Âmin, âmin, âmin.

alâmet: belirti, işaret, iz
berzahı:
bîzar: bıkmış, usanmış, küsmüş, küskün
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
hengâm: zaman, sıra
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
kâh: zaman olur, bazen
kandil: lâmba
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
misbah: lâmba.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nişan: iz, belirti, alâmet.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
şerefe: minarede ezan okunan yer
zulmet: karanlık.

Katre'nin Zeyli

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ [1]

Remiz

Arkadaş!

Vaktin evvelinde, Kâbe'yi hayalen nazara almakla namaz kılmak menduptur ki, birbinne giren dairelerden gibi, Beytin etrafında teşekkül eden saflan görmekle, yakın saflar Beyti ıhata ettikleri gibi, en uzak saflann da âlem-i Islâm'ı ihata etmiş olduğunu hayal ile görsün. Ve o saflara girmekle, o cemaat-i uzmaya dâhil olsun ki, o cemaatin icma ve tevatürü, onun namazda söylediği her davaya ve her bir sözüne bir hüccet ve bir bürhan olsun.

Meselâ, namaz kılan, [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ dediği zaman, sanki o cemaat-ı uzmayı teşkil eden bütün mü'minler, "Evet, doğru söyledin" diye, onun o sözünü tasdik ediyorlar. Ve bu tasdikler, hücum eden evham ve vesveselere karşı manevî bir kalkan vazifesini görür. Ve aynı zamanda, bütün hasselen, lâtifelen, duygulan o namazdan zevk ve hisselerini alırlar. Yalnız, musallînin Kâbe'ye olan şu hayalî nazan, kastî değil, tebeî bir şuurdan ibaret bulunmalıdır.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
Beyt: Kâbe
burhan: kanıt, delil
cemaat: topluluk
cemaat-ı uzma: pek büyük topluluk.
dâhil: girme, içinde olma
dava: takip edilen fikir, iddia
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evvel: önce
hasse: duyu.
hayalen: hayalî bir şekilde
hayalî: hayal olarak, gerçekte olmayan
hüccet: kanıt, delil.
hücum: saldırma
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
ıhata: kuşatma, içine alma
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
kastî: bile bile yapılan.
Katre: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin *Mesnevî-i Nuri*'nde adlı eserin içinde yer alan bir risale
latife: kalbe bağlı hassas bir duygu
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mendup: şeriatın yasak etmediği veya emretmediği iş olmakla beraber yapılmasında sevap olan amel
meselâ: örneğin
muhafaza: koruma
musallîn: namaz kılanlar
mü'min: iman eden, inanan

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed'e, onun Âline ve Ashabına salât ve selâm olsun
2. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi, 2.)

nazar: bakış, dikkat.
temiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tebeî: kasıt olmadan, geri planda oluşan.
teşekkül: şekillenme, meydana gelme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber
vakit: zaman
vaktın evveli: bir namaz vaktının girdiği ilk anlar, namaz vaktının başlangıcı
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

İHTAR: *Sath-ı arz mescidini mütehalif ve muntazam harekâtıyla tezyin eden o cemaat-ı uzmanın, satırları andıran saflarının o güzel manzarası muhafaza edilmek üzere, âlem-i mısal sayfasında kalem-i kaderle, Ilâhî bir fotoğrafla tersim ve terkim edilmekte olduğu ihtimal ve imkândan hâli değildir.*

Remiz

Arkadaş!

Vesvese ve evham zulmetleri içinde yururken, Resul-i Ekrem'in (ASM) sünnetleri birer yıldız, birer lâmba vazifesini gördüklerini gördüm. Her bir sünnet veya bir hadd-i şer'î, zulmetli dalâlet yollarında güneş gibi parlıyor. O yollarda, insan zerre miskal o sünnetlerden inhiraf ve udûl ederse, şeytanlara mel'ab, evhama merkep, ehval ve korkulara ma'raz ve dağlar kadar ağır yüklere matiyye olacaktır.

Ve keza, o sünnetleri sanki semadan tedellî ve tenezzül eden ipler gibi gördüm ki, onlara temessük eden yükselir, saadetlere nail olur. Muhalefet edip de akla dayananlar ise, uzun bir minare ile semaya çıkmak hamakatinde bulunan Firavun gibi, bir firavun olur...

Remiz

Arkadaş!

Nefiste öyle dehşetli bir nokta ve açılmaz bir ukde var ki, zıtları birbirinden tevlit eder ve aleyhte olan her bir şeyi lehte zanneder.

âlem-i mısal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem
aleyh: karşı karşıt.
andırmak: hatırlatmak, benzemek.
cemaat-ı uzma: pek büyük topluluk.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehval: korkular, dehşetler.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
firavun: zalim, imansız, kibirli, gururlu ve inatçı, gürur ve kibrin sebebiyle uluhiyet iddiasında bulunan Mısır firavunu ya da kralı.
hadd-i şer'î: şeriata uygun olarak verilen had cezası.
hâli: uzak.
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, budalalık.
harekat: hareketler, davranışlar.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ilâhî: Allah'a ait, Allah tarafından yapılan.
inhiraf: sapma.
kalem-i kader: kader kalemi: Allah'ın olacak hâdiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
keza: böylece, aynı şekilde.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
manzara: görüntü, görünüm.
matiyye: binek hayvanı.
mel'ab: oyun oynayacak yer, eğlence yeri.
ma'raz: sergi yeri.
mescit: secde edilen yer, ibadethane, namaz kılınan yer.
merkep: binilen vasıta, binilen şey, binek.
miskal: bir buçuk dirhemlik ağırlık ölçüsü.
muhafaza edilmek: saklanmak, korunmak.
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mütehalif: birbirinden ayrı, değişik, farklı.
nail: kavuşan, ulaşan, eren.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber: Hz. Muhammed (asm).
saadet: mutluluk.
saf: insanların yanyana durarak oluşturdukları sıra.
sath-ı arz: yeryüzü.
satır: dümdüz çizgi.
sema: gökyüzü, gök.
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Kur'ân dışında Müslümanlara örnek olan mübârek sözü, fiil ve emirleri, kabullen veya takrirleri.
şuur: bilinç.
tedellî: aşağıya inme.
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma.
tenezzül: inme, alçalma.
terkim: yazma, yazı ile kaydetme.
tersim: resmini çizme, resmini yapma.
tevlit: doğurma.
tezyin etme: süsleme, ziyneden dirme.
udûl: doğru yoldan çıkma, sapma.
ukde: düğüm, bağ.
vazife: görev.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız, kötü ve sinsi düşünce.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zulmet: karanlık.

Meselâ, güneşin eli sana yetişir, ziyasıyla başını okşar; fakat, senin elin ona yetişemez. Ve senin keyfin üzerine hareket etmez. Demek, şemsin sana karşı iki cihetî vardır. biri kurb, diğeri bu'd. Eğer senin ondan baid olduğun cihetle, "O bana tesir edemez"; ve onun sana karip olduğu cihetle, "Ona tesir edebilirim" desen, cehlini ilân etmiş olursun.

Kezalik, Hâlık ile nefis arasında da bir kurb ve bu'd vardır. Kurb Hâlık'ındır, bu'd nefsindir. Eğer nefis, uzaklığı cihetiyle, enaniyet ile Hâlık'a bakıp, "Bana tesir edemez" diye bir ahmaklıkta bulunursa, dalâlete düşer. Ve keza, nefis, mükâfatı gördüğü zaman, "Keşke ben de öyle yapaydım, boyle olaydım" der; mucazatın şıddetini de gördüğü vakit, teami ve inkâr ile kendisini teselli eder.

Ey ahmak nokta-ı sevda!

Hâlık'ın ef'ali sana nazır değildir, ancak Ona bakar. Kâinatı senin hendesen üzerine yapmış değildir. Ve seni hilkat-i âlemde şahit tutmamıştır. İmam-ı Rabbanî'nin (RA) dediği gibi, "*Melik'in atiyyelerini, ancak matıyyeler taşıyabilir.*"

Remiz

Arkadaş!

Bilhassa muztar olanların dualarının büyük bir tesir vardır. Bazen o gibi duaların hürmetine, en büyük bir şey en küçük bir şeye musahhar ve mutî olur.

atiyye: hediye, bahşış
baid: uzak, ırak.
bilhassa: özellikle.
bu'd: uzaklık, uzak olma.
cehil: cahilik, bilgisizlik.
cihet: yon
dalalet: iman ve islâmiyetten ayrılmak, azmak.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ef'al: fiiller, işler
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
hendese: şekil
hilkat-i âlem: varlıklar dünyasının, kâinatın yaratılışı.
hürmet: haysiyet, şeref, kıymet, deger
ilân: yayma, duyurma, bildirme
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
Kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
karip: yakın
keza: boylece, aynı şekilde
kezalik: keza, bu da oyle, boylece
kurb: yakın olma halı, yakınlık
matıyye: binek hayvanı
melik: hukumdar, padişah, kral
meselâ: örneğin
musahhar: boyun egen, emir altına giren, istenilen hâle konulmuş
mutî: itaat eden, boyun eğen
muztar: çaresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış
mücazat: bir suça karşı verilen ceza
mükafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, odul
nazır: nazar eden, bakan
nefis: kotu vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan guç.
nokta-i sevda: kalpte varlıgı kabul edilen siyah nokta (nokta-i süveyda)
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
şems: güneş
teami: gormez gibi gorunme, yalandan gormezliğe gelme, gormezlikten gelme
teselli: avutma, acısını dindirme
tesir: etki
ziya: ışık, aydınlık, nur

Evet, kınk bir tahta parçası üzerindeki fakır ve kalbi kırık bir masumun duası hürmetine, denizin fırtınası, şiddeti, hiddeti inmeye başlar.

Demek dualara cevap veren Zat, bütün mahlûkata hâkimdir. Öyle ise, bütün mahlûkata dahi hâlıktır.

Remiz

Kardeşlerim!

Nefsin en mühim bir hastalığı da şudur ki: küllü cüzde, büyüğü küçükte görmek istiyor. Göremediği takdirde red ve inkâr eder.

Meselâ, küçük bir kabarcıkta, güneşin tamamıyla tecelliyatını ister. Bunu göremediği için, o kabarcıktaki cilvenin güneşten olduğunu inkâr eder. Hâlbuki, şemsin vahdeti tecelliyatının da vahdetini istilzam etmez.

Ve keza, *delâlet etmek tazammun etmeyi iktıza etmez.* Meselâ, kabarcıktaki güneşin cilvesi, güneşin vücuduna delâlet eder, fakat güneşi tazammun edemez, yanı içine alamaz.

Ve keza, *bir şeyi bir şeyle tavsif edenin o şeyle muttasıf olması lâzım gelmez.* Meselâ, şeffaf bir zerre şemsı tavsif eder, fakat şems olamaz. Bal arısı Sâni-i Hakîm'i vasıflandırır, amma Sâni olamaz ..

amma: ama lâkin ancak
cilve: tecelli görüntü
cuz'i: az parçaya ait olan
delâlet: delil olma gösterme alamet işaret.
dua: Allah a yalvarma niyaz
hâkim: her şeye hükmeden ve her bir şeyi hükmü altında tutan
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden
hiddet: öfke kızgınlık, gadap hışım
hürmet: hayslyet şeref kıymet deger
iktiza: gerektirme lüzumlu kılma
inkar: reddetme inanmama kabul ve tasdik etmeme
istilzam: gerektirme
keza: böylece aynı şekilde
kull: bütün
mahlûkat: yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
masum: suçsuz günahsız saf temiz
meselâ: örneğin.
muttasıf: vasıflandırılan sıfatlanan
mühim: önemli ehemmiyetli
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç
red: kabul etmeme
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan her şeyi sanatlı ve hikmetle yaratan Allah
şeffaf: saydam
şems: güneş
tavsif: vasıflandırma mahiyetini ortaya koyma niteleme
tazammun: ihtiva etme içine alma içinde bulundurma
tecelliyat: tecelliler görüntüler
vahdet: birlik ve tekliğ
vasıflandırmak: nitelendirmek, bir kimseyi veya bir şeyi sıfatlarıyla durumlarını anlatmak.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zerre: en küçük parça molekül atom

Remiz

Arkadaş!

Küfür yolunda yürümek, buzlar üzerinde yürümekten daha zahmetli ve daha tehlikelidir.

İman yolu ise, suda, havada, ziyada yürümek ve yüzmek gibi, pek kolay ve zahmetsizdir.

Meselâ, bir insan, gövdesinin cihat-ı sittesini güneşlendirmek istediği zaman, ya bir Mevlevî gibi dönerek gövdesinin her tarafını güneşe karşı getirir veya güneşi o mesafe-i baideden celp ile, gövdesinin etrafında döndürecektir. Birinci şık, tevhidin kolaylığına misaldir; ikincisi de, küfrün zahmetlerine misaldir.

Sual: *Şirk bu kadar zahmetli olduğu hâlde ne için kâfirler kabul ediyorlar?*

Cevap: *Kasten ve bizzat kimse küfrü kabul etmez. Yalnız, şirk heva-i nefislerine yapışır; onlar da içine düşer, mülevves, pis olurlar. Ondan çıkması müşkülleşir.*

İman ise, kasten ve bizzat takip ve kabul edilmekle kalbin içine bırakılır.

Remiz

Arkadaş!

Bir kelime-i vahidenin işitilmesinde bir adam, bin adam birdir. Yaratılış hususunda da kudret-i ezeliyeye nispeten bir şey bin şey birdir, nevi ile fert arasında fark yoktur.

bizzat: kendisi, şahsen
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cihat-ı sitte: altı cihet, altı taraf (sağ-sol, ön-arka ve alt-üst)
fert: birey
heva-i nefis: nefsin hevası, nefsin zararlı ve günah olan istekleri
husus: konu, özellik, yön
İman: inanç, itikat
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kelime-i vahide: bir kelime
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık
mesafe-i baide: uzak mesafe, aralık.
meselâ: örneğin
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatine mensup kimse
misal: örnek.
mülevves: kirletilmiş, pislenmiş
müşkül: güç, zor, çetin
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
sual: soru.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziya: ışık, aydınlık, nur

Remiz

Arkadaş!

Bütün zamanlarda, bütün insanların maddî ve manevî ihtiyaçlarını temin için nazil olan Kur'ân'ın, harikulâde hâiz olduğu camiiyet ve vüs'at ile beraber, tabakat-ı beşerin hissiyatına yaptığı müraat ve okşamalar, bilhassa en büyük tabakayı teşkil eden avam-ı nâsın fehmini okşayarak tevcih-i hitap esnasında yaptığı tenezzulât, Kur'ân'ın kemal-i belâgatine delil ve bâhir bir burhan olduğu hâlde, hasta olan nefislerin dalâletine sebep olmuştur. Çünkü, zamanların ihtiyaçları mütehaliftir. İnsanlar fikirce, hisçe, zekâca, gabavetçe bir değildir. Kur'ân mürşittir. Irşat umumî oluyor. Bunun için, Kur'ân'ın ifadeleri zamanların ihtiyaçlarına, makamların iktizasına, muhatapların vaziyetlerine göre ayrı ayrı olmuştur. Hakîkat-i hâl bu merkezde iken, en yüksek, en güzel ifade çeşitlerini Kur'ân'ın her bir ifadesinde aramak hata olduğu gibi; muhatabın hissine, fehmine uygun olan bir üslûbun mizan ve mirsadıyla Mütekellim'e bakan, elbette dalâlete düşer.

Remiz

Arkadaş!

Dünyanın üç vechi vardır:

- *Birisi, ahirete bakar, çünkü onun mezraasıdır*
- *İkincisi, Esmâ-i Hüsnaya bakar; çünkü onların mektep ve tezgâhlarıdır.*

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
avam-ı nas: insanların ilmi irfanı kıt, okuma yazması az fikren zayıf olanları
bâhir: apaçık, aşikar
bilhassa: özellikle
camiiyet: toplayıcı ihtiva ve ihata edicilik
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
Esmâ-ı Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel İsimleri
fehim: anlayış
gabavet: anlayışsızlık, kalın kafalılık, ahmaklık.
hâiz: bir şeye sahip olma, sahip, malik
hakîkat-ı hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı
harikulade: olaganüstü
hissiyat: hisler, duygular
iktıza: lazım gelme, gerekme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
kemal-i belagat: belâgatin kusursuzluğu, mükemmelliği
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
makam: yer, mevki
manevî: manaya ait, maddî olmayan, ruha ve fikre ait
mektep: öğrenim yeri, okul
mezraa: tarla, ekilecek yer
mirsat: gözetleme aleti, inceleme, rasat etme
mizan: ölçü, denge
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
müraat: gözetme, riayet etme
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
mütehalif: birbirine uymayan, de ğişken
Mütekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs
nazil: nüzul eden, inen
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
tabaka: kat, katman
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, insanların oluşturduğu sosyal sınıflar
temin: sağlama
tenezzulat: tenezzuller, sözün muhatapların seviyelerine uygun olarak ayarlanması ve derin hakikatlerin anlaşılması kolay ifadelerle açıklanması
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tevcih-i hitap: hitabı konuşmayı yöneltmek.
tezgah: dokuma aleti, iş yeri
umumî: genel
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vaziyet: durum
vecih: cihet, yön
vüs'at: genişlik.

• *Üçüncüsü, kasten ve bizzat kendi kendine bakar. Bu vecihle insanların hevesatına, keyiflerine ve bu fânî hayatın tekâlifine medar olur.*

Nur-ı imanla dünyanın evvelki iki vechine bakmak, maneviî bir cennet gibi olur. Üçüncü vecih ise, dünyanın fenâ yüzüdür ki, zatî ve ehemmiyetli bir kıymeti yoktur.

Remiz

Arkadaş!

İnsanın vücudu, bedeni, emval-i mîriyeden bir neferin elinde bulunan bir hayvan gibidir. O nefer, o hayvanı beslemeye ve hizmetinde mükellef olduğu gibi, insan da o vücudu beslemeye mükelleftir.

Azız kardeşlerim, burada bana bu sözü soylettiren, nefsimle olan bir münakaşamdır. Şöyle ki:

Mehasıniyle mağrur olan nefsime dedim ki:

"Sen bir şeye malik değilsin. Nedir bu gururun?"

Dedi ki:

"Madem malik değilim, ben de hizmetini görmem."

Dedim ki:

"Yahu, bu sineğe bak! Gayet küçücük, zarif elleriyle kanatlarını, gözlerini siler, supürür, her işini görür. Sen de lâakal onun kadar, vücuduna hizmet etmelisin" diye ikna ettim.

aziz: izzetli, muhterem, saygın
bizzat: kendisi, şahsen
ehemmiyetli: önemli
emval-i mîriye: mîri malları, devlete ait olan mallar

evvel: önce.
fânî: olumlu geçici
gayet: son derece
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme
hevesat: heveslerin istekleri
ikna: bir fikri, düşünceyi akli delillerle kabul ettirme, inandırma
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kıymet: değer
laakal: en azından, hiç olmazsa
madem: ...den dolayı, böyle ise
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyükluk taslayan
malik: sahip
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: sebep, vesile
mehasın: güzellikler, iyilikler
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
münakaşa: tartışma.
nefer: asker, er
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nur-ı iman: iman nuru. Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
tekâlif: teklifler, vazifeler, sorumluluklar
vecih: cihet, yön
zarif: inceliği, lâtifliği ile hoşa giden.
zatî: zata ait, zatın kendisinden olan

Takdîs ederiz o Zatı ki, bu sineğe nezafeti ilhamen öğretir, bana da üstat yapar; beni de, onun ile nefsimi ikna ve ilzam ederim.

Remiz

İnsanı dalâletlere sürükleyen cihetlerden bırı de şudur ki:

İsm-ı Zahır ile ısm-ı Bâtın'ın hükumleri ayrı ayrı oluyor; bunları birbirine karıştırıp mercilerini kaybetmek mahzurludur.

Kezalık, *kudretin levazımı ile hikmetin levazımı bir değildir, birisine aıt levazımatı otekisinden talep etmek hatadır.*

Ve keza, *daire-i esbabın iktizası ile daire-i itikat ve tevhidin iktizası bir değildir, onu bundan istememeli.*

Ve keza, *kudretin taallûkatı ayrı, vücudun cilveleri veya sair sıfâtın tecelliyatı ayrıdır; birbirine iltibas edilmemeli.* Meselâ, dünyada vucudun tedricîdir, berzahî âyinelerde anî ve def'îdir. Çünkü, icat ile tecellî arasında fark vardır.

Remiz

Arkadaş!

İslâmıyet butün insanlara bır nur, bir rahmettir. Kâfirler bile onun rahmetinden istifade etmişlerdir. Çünkü, İslâmıyetin telkınatıyla, kufr-ı mutlak, ırkâr-ı mutlak şek ve

berzahî: bellı makam ve seviyelere aıt, onlann ozelliklenni taşıyan
cihet: yon
cilve: tecelll goruntu
daire-i esbap: sebepler dairesı, sebep ve kanunlann bulundugu yer olan maddî alem. fiillenn işlenn oluşlann sebeplere baglandıgı alem
daire-i itıkat ve tevhid: inanç ve tevhıd dairesı
dalalet: hak ve hakıkatten sapma. dogru yoldan ayrılma. azma
def'i: hemen bır anda birdenbire
hıkmet: Ilahı gaye, yuksek bilgi. fayda
hükum: karar. emir. hâkimıyet.
ıcat: vucuda getirme. yoktan var etme
ıkna: bır fikn. düşunceyı. aklı delillerle kabul ettırme. inandırma
İktıza: lâzım gelme. gerekme
ilhamen: ılham yoluyla. Allah tarafından kalbe indırılen feyiz ve hakıkatler tarzında
iltibas: bırbırine benzeyen yerlen şaşınp karıştırma
ilzam: susturma. cevap veremez hale getırme
inkar-ı mutlak: kesin ve tam anlamıyla ınkâr
ısm-ı Batın: her şeyın ıç yuzunu bılen ve her şeyın gerçek yonunu var eden Allah.
ısm-ı Zahır: Esma-ı Husnadan Cenab-ı Hakkın varlığının eserleryle ve delilleryle aşıkar ve gorunur olduğunu ifade eden ismi
istifade: faydalanma. yararlanma
kafir: Allah-ı ve İslamıyetı ınkâr eden, dınsız.
keza: boylece. aynı şekılde
kezalık: keza. bu da oyle. boylece.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
kufr-ı mutlak: mutlak kufur. hıç bır ımanı hukmü. delılı kabul etmeme. kesın ve tam bır ınkar
levazım: lazım olan şeyler. geçınmek ve yaşamak ıçın gereken şeyler. gereçler
levazımat: luzumlu maddeler. ıhtıyaç maddelerı
mahzur: sakınılacak. çekınılecek şey. engel. sakınca.
merci: merkez. kaynak.
mesela: omegın
nefis: korü vasıfların kendısınde toplayan. hayırlı işlerden alıkoyan guç.
nezafet: temızlık. paklık, taharet.
nur: aydınlık, panltı. ışık.
rahmet: şefkat. merhamet, bağışlama ve esırgeyıcılık.
remız: ışaret. bır manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden ışaret ve şekıl
sair: dıger. başka. otekı.
sıfat: vasıf. nıtelık.
şek: şuphe. zan. tereddüt.
taallukat: ılgıler. ılışkıler
takdis: yuceltme. mukaddes sayma. kudsî ve mubarek sayma
talep: isteme. dileme
tecellî: belırme. bılınme. gorunme
tecelliyat: tecellıler. gorüntüler
tedricî: tednçle olan. yavaş yavaş derece derece yapılan
telkinat: telkınler. fikır aşılamalar
üstat: ogretıcı. ogretmen
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan

tereddüde inkılâp etmiştir. O telkinatın kâfirlerde de yaptığı in'ikâs ve tesirat sayesinde, kâfirlerin hayat-ı ebediye hakkında ümitleri vardır. Bu sayede, dünya lezzetleri ve saadeti, onlarca tamamıyla zehirlenmez, bütün bütün o lezzetler elemlere inkılap etmez. Yalnız tereddütlen vardır. Tereddüt ise, her ıkı tarafa baktınr. Deve kuşu gıbi, tam manasıyla ne kuş olur ve ne de deve olur. Ortada kalarak her ikı tarafın zahmetinden kurtulur.

Remiz

Arkadaş!

Nefis, tembellik saıkasıyla vazıfe-i ubudiyetını terk ettiğinden, tesettür etmek istiyor. Yanı, onu görecek bir rakibin gozu altında bulunmasını istemıyor. Bunun için, bir Hâlık'ın, bir Malik'in bulunmamasını temenni eder, sonra mulâhaza eder, sonra tasavvur eder, nıhayet ademını, yok olduğunu itıkat etmekle dınden çıkar. Hâlbukı, kazandığı o hurriyetler, adem-i mes'ulıyetler altında ne gıbi zehirler, yılanlar, elîm elemler bulunduğunu bilmiş olsa, derhal tevbe ıle vazifesıne avdet eder.

Remiz

Arkadaş!

Her bır ınsanın bir nokta-i ıstınadı bulunduğuna nazaran, istinat noktalarının tefavutune göre insanların yapabileceği ışler de tefavut eder. Meselâ, büyük bır sultana istinadı olan bir nefer, bir şahın yapamadığı bir işi yapar. Çünkü, nokta-ı ıstınadı şahtan büyüktur.

adem: yokluk, olmama
adem-i mes'uliyet: mes'uliyetsızlık, sorumsuzluk.
avdet: geri gelme, donuş
elem: dert, üzuntu, maddî-manevı ıztırap
elîm: şiddetlı, çok dert ve keder veren
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden Allah
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahıret hayatı
in'ikâs: akserme, yansıma
inkılâp: değişme, donuşme
ıstınat: dayanma, guvenme.
ıtıkat: inanç, ımân
kâfir: Allah ı ve Islamıyetı ınkâr eden, dınsız
Malik: her şeyın gerçek sahıbı olan Allah
mesela: omegın
mülahaza: dikkatle ve teferruatıyla inceden inceye düşunme
nazaran: gore, bakımından, bakarak, bakılırsa
nefer: asker, er
nefis: korü vasıflan kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan, güç.
nıhayet: en sonunda
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve ıtımat noktası
remiz: ışaret, bır manayı ifade eden veya bır manaya delâlet eden ışaret ve şekil
saadet: mutluluk.
saıka: sevk eden, surukleyen sebep olan
saye: yardım
sultan: padışah, hukumdar, guç sahıbı
şah: padışah, sultan, hukumdar
tasavvur: bir şeyı zıhınde düşunme, tasarlama
tefavüt: farklılık, ıkı şey arasındakı fark.
telkınat: telkınler, fikır aşılamalar
temennî: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu
tereddüt: kararsızlık, şuphede kalma
tesettür: gizlenme, saklanma
tesırat: etkıler, tesırler
tevbe: ışlenmış bır gunahtan pışmanlık duyup Allah tan af dileme ve bır daha ışlememek uzere soz verme
vazife: gorev
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesı
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat.

Evet, kudret-i ezeliye tarafından memur edilen bauda, yani sivrisineğin Nemruda olan galebesi, ve bir çekirdeğin, Faliku'l-Habbı ve'n-Neva tarafından verilen izin ve kuvvete binaen, koca bir ağacın cihazatını, malzemesini tazammun etmesi, yani içine alması bu hakikati tenvir eden birer hakikattir.

Remiz

Arkadaş!

Katre namındaki eserimde Kur'ân'dan ilhamen takip ettiğim yol ile ehl-i nazar ve felsefenin takip ettikleri yol arasındaki fark şudur:

Kur'ân'dan tavr-ı kalbe ilham edilen asa-i Mûsa gibi manevî bir asa ihsan edilmiştir. Bu asa ile, kitab-ı kâinatın herhangi bir zerresine vurulursa, derhal mâ-i hayat çıkar. Çünkü, müessir ancak eserde görünebilir.

Manevî asansör hükmünde olan murakabeler ile mâ-i hayatı bulmak pek müşkûldür. Vesaite lüzum gösteren ehl-i nazar ise, etraf-ı âlemi arşa kadar gezmeleri lâzımdır. Ve o uzun mesafede hücum eden vesveselere, vehımlere, şeytanlara mağlûp olup, caddeden çıkmamak için pek çok bürhanlar, alâmetler, nişanlar lâzımdır ki, yolu şaşırtmasınlar.

Kur'ân ise, bize asa-ı Mûsa gibi bir hakikat vermiştir ki, nerede olsam, hatta taş üzerinde de bulunsam, asayı vuruyorum, mâ-i hayat fışkırıyor. Âlemin hancine giderek uzun seferlere ve su borularının kırılmaması ve

alâmet: belirti, işaret, iz
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
arş: gögün en yüksek katı
asa: değnek, sopa
bauda: sivrisinek, sinek.
binaen: den dolayı, bu sebepten
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihazat: cihazlar, azalar
ehl-i nazar ve felsefe: felsefe ve mantık ilmi mensubu, filozof ve mantıkçı
ehl-i nazar: mantıkçı, akılcı
etraf-ı alem: kâinatın çevresi, uçları, kıyıları
Faliku'l-Habbı ve'n-Neva: çekirdekleri ve tohumları çatlatıp büyüten Allah
galebe: galip gelme, üstünlük, yenme
hakikat: gerçek, esas
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hücum: saldırma.
hükmünde: değerinde, yerinde
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
ilhamen: ilham yoluyla, Allah tarafından kalbe indirilen feyiz ve hakikatler tarzında
kitab-ı kainat: kainat kitabı
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı-sonu olmayan sonsuz İlâhî kudret, kuvvet.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
mâ-i hayat: hayat suyu
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesafe: uzaklık, uzunluk
murakabe: kendi iç âlemine bakma, nefsini kontrol altına alma, Allah tarafından sürekli denetlendiğine inanma
müessir: eser sahibi
müşkül: güç, zor, çetin
nam: ad, isim
nişan: iz, belirti, alamet
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
tavr-ı kalp: kalbin yönelişi, kalbî durum
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
Vesaite: vasıtalar
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sınsı düşünce
zerre: en küçük parça, molekül, atom

parçalanmaması için muhafazaya muhtaç olmuyorum. Evet [1] وفي كل شيء له آية تدل على أنه واحد beytiyle, bu hakikat, hakikatiyle tebarüz eder [HAŞİYE]

Remiz

Arkadaş!

Nefsin vücudunda bir körlük vardır. O körlük, vücudunda zerre miskal kaldıkça, hakikat güneşinin görünmesine mâni bir hicap olur.

Evet, müşahedemle sabittir ki, kat'î, yakinî burhanlar ile deliller dolu olan büyük bir kalede, küçük bir taşta bir zaafiyet görünürse, o kör olası nefis o kaleyi tamamen inkâr eder, altını üstüne çevirir. İşte nefsin cehaleti, hamakati bu gibi insafsızca tahribattan anlaşılır.

Remiz

Ey insan!

Senin vücudunun sahasında yapılan fiiller ve işlerden senin yed-i ihtiyânında bulunan, ancak binde bir nispetindedir; bakî kalan, Malikü'l-Mulk'e aittir. Binaenaleyh, kendi kuvvetine göre yük al. Yoksa altında ezilirsin. Kıl kadar bir şuur ile büyük taşları kaldırmak teşebbüsünde

HAŞİYE: İhtar: Kur'ân'ın delâletiyle bulduğum yola gitmek isteyen için ve ona o yolu güzelce tarif etmek için, Risale-i Nur Küllîyatı güzel bir tanıtıcıdır.

1. Her şeyde Onun birliğine delil olan bir âyet vardır. (İbn-i Mu'tez isimli Arap şairine ait bir mısra.)

bakî: ebedî, dâimî, sürekli ve kalıcı olan
beyt: iki mısradan oluşan şiir
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
burhan: delil, ispat, hüccet.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma, İlâhî hakikatlerden habersiz olma
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delîl: bir dâvayı ispata yarayan şey, burhan
fiil: iş, hareket.
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, budalalık.
haşiye: dipnot.
hicap: perde, örtü, utanma duygusu
İhtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
İnkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde de mahal bırakmayan
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
Malikü'l-Mülk: mülkün, malikî bütün mülklerin sahibi, her şeyin malikî olan Allah
mânî: engel
miskal: bir buçuk dirhemlik ağırlık ölçüsü
muhafaza: koruma
müşahede: gözlem
nefis: kötü vasıflan kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nispet: oran, ölçü
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil
Risale-i Nur Küllîyatı: Bediüzzaman Said Nursî'nin yüz otuz parça risâleden oluşan küllîyatı
sâbit: ispat edilmiş, ispatlanmış
şuur: bilinç.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tebarüz: belli olma, görünme, barız hâle gelme
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
vücut: beden, ceset
yakînî: şüphe edilmeyecek derecede kesin olan şeyler.
yed-i İhtıyar: tercih eli, istek ve irâde eli
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zerre: pek ufak parça

bulunma. Malik'inin izni olmaksızın Onun mülkünü el uzatma. Binaenaleyh gafletle, kendi hesabına bir iş yaptığın zaman, haddini tecavüz etme. Eğer Malik'in hesabına olursa, istediğin şeyi al ve yap, fakat, izin ve meşiet ve emri dairesinde olmak şartıyla. İzin ve meşietini de, şeriatından öğrenirsin.

Remiz

Ey şan ve şerefi, nam ve şöhreti isteyen adam! Gel, o dersi benden al.

Şöhret ayn-ı riyadır ve kalbi öldüren zehirli bir baldır ve insanı insanlara abd ve kole yapar. O belâ ve musibete düşersen [1] إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ de, o belâdan kurtul.

1- Biz Allah'ın kullarıyız, sonunda yine Ona dönecegiz. (Bakara Suresi, 158.)

abd: kul
ayn-ı riya: riyanın gösterişin ta kendisi
belâ: musibet, sıkıntı
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
gaflet: dikkatsızlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
had: sınır
Malik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah
meşiet: dileme, irade, istek.
musibet: felâket, belâ
nam: un, şöhret, şan.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
şan: şöhret, un
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, un.
tecavüz: sınırını aşma

KUR'ÂN-I HAKÎM'IN UMMANINDAN

Hubab

خُدَای بِرِ کَرَمْ خُودْ مُلْكِ خُودْرَا مِی خَرَدْ اَزْ
تُو بَرَایِ تُو نِکَهْ دَارَدْ بِهَایِ بِی کِرَانْ دَادَه [1]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ [2]

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَىٰ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ [2]

Ey Fikreden ve Namaz Kılan Kardeş!

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ [5] ve مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ [4] ve اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ [3]

gibi mübarek kelimelerle ilân ettiğin, bir hüküm ve iddia ettiğin bir dava ve işhat ettiğin bir itikat, lisanından çıkar çıkmaz milyonlarca mü'minlerin tasdik ve şahadetlerine iktıran eder.

Ve keza, Islâmiyetin hak ve hakıkat olduğuna ve hükümlerinin doğru ve sadık olduklanna delâlet eden bütün deliller, şahitler, bürhanlar, senin o davanın ve itikadının hak olduğuna delâlet ederler.

Ve keza, söylediğin o mubarek ve mukaddes kelâmlara pek büyük yümünler, feyizler ve berekât-ı İlâhiye terettüp eder.

berekât-ı ilâhiye: İlâhî bolluk ve bereketler. Allah'tan gelen bereketler ve ihsanlar.
burhan: delil, ispat, hüccet.
dava: iddia, fikir, konu.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakıkat: gerçek, doğru.
hubab: su üzerinde olan kabarcık.
hüküm: karar, emir.
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
iktıran: İki şeyin beraber gelmesi.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
i'lem: Arabcada "Bil!" anlamında emir.
işhat: bir dava hakkında delil olarak şahit gösterme.
itikat: inanç, iman.
itikat: kesin inanma, iman.
kelam: söz, lâfız.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
ihsan: dil.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azîz, temiz.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu, hayırlı.
mü'min: iman eden, inanan.
sadık: doğru, gerçek, hakikî, sahte olmayan.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alâmet, işaret.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
terettüp: bir işin birinin uzennc düşmesi.
umman: büyük deniz, derya, okyanus.
yümün: uğur, bereket.
zikretmek: anmak, bildirmek.

1. Geniş kerem sahibi olan Allah, kendi mülkünü senden satın alıyor; senin için muhafaza edecek. Karşılığında da büyük bir fiyat takdir etmiştir.
2. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd. Efendimiz Muhammed'e, onun Âline ve Ashabına salât ve selâm olsun.
3. Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet ederim.
4. Muhammed, Allah'ın resûlüdür.
5. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi: 2)

Ve keza, cumhur-i mü'minîn ve muvahhidînin o kelimat-ı mübarekeden kalben zevk ettikleri mâ-i hayatı ve şerab-i cenneti sen de o mukaddes maşrapalardan içersin.

Elem!

Kavaid-i usuliyedendir ki, bir mesele hakkında ispat edenin sözü nefyedenin sözüne müreccahtır. Çünkü, ispat edenin yardımcıları var, sözünde kuvvet olur. Nefyedenin yardımcısı olmadığından tek kalır, sözünde kuvvet yoktur. Hatta, bin adam bir şeyi nefyederse, bir adam gibidir; bin adam da ispat ederse, ispat edenlerin her birisi bin olur. Çünkü, hepsi bir şeye bakıyorlar, ve bir noktaya parmak bastıklarından, birbirini takviye ediyorlar. Nefyedenlerde birbirini takviye etmek yoktur, her birisi tek kalır.

Meselâ, bin pencereden bir yıldızı görüp ispat eden bin adamın her birisi ötekisine yardımcı olur, sözünü takviye eder. Çünkü, o bin adam, parmakla işaret eder gibi, o şeyi ispat ediyorlar. Nefyedenler öyle değildir. Çünkü, nefiy için sebep lâzımdır. Sebepler de ayrı ayrı olur. Meselâ, birisi "Gözümde zaafiyet var, göremedim"; ötekisi "Evimizde pencere yok"; ötekisi, "Soğuktan başımı kaldırıp bakamadım" der. Ve hakeza, her birisi, nefyine, müddeasına ayrı bir sebep gösterdiğinden, kendisince yıldızın bulunmaması nefsü'l-emirde de yıldızın bulunmamasına delâlet etmez ki, birbirine yardımcı olsun.

cumhur-i mü'minîn: mü'minlerin umumu. Allah'a iman edenler
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
hakeza: böylece, bunun gibi
Elem: Arabcada bil! anlamında emir
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme; doğruyu delillerle gösterme
kalben: kalp ile, kalpten; içten ve samimî olarak.
kavaid-i usuliye: usul ilmi kaideleri; mantık kaideleri
kelimat-ı mübareke: mübarek kelimeler, sözler
keza: böylece, aynı şekilde
mâ-i hayat: hayat suyu
maşrapa: su içmeye yarayan teneke veya bakırdan yapılmış kulplu kap
meselâ: örneğin.
mesele: konu
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz
muvahhidîn: muvahhidler, tevhid edenler, Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar
müddea: iddia edilen şey, tez, sav
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan.
nefiy: inkâr etme, olumsuzlama
nefsülemir: işin hakikatı, aslı
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.

Binaenaleyh, bir mesele-i imaniyenin nefyi hakkında ehl-i dalâletin ittifakları, haber-ı vahit hükmündedir, tesiri yoktur. Amma, ehl-i hidayetin mesail-i imaniyede olan sözleri, her birisi otekisine yardımcıdır, takviye eder.

İlem Eyyühe'l-Azizi (Ey Aziz Kardeşim Bil ki!)

Bir kull ne şeye muhtaç ise, cüz'ü de o şeye muhtaçtır. Meselâ, bir şecerenin meydana gelmesi için ne lâzım ise, bir semerenin vucuduna da lâzımdır. Oyle ise, semerenin hâlıkı, şecerenin de hâlıkı o oluyor. Hatta, arzın ve şecere-i hılkatın de hâlıkı, o hâlık olacaktır.

İlem Eyyühe'l-Azizi

İki tarafı birbirinden gayet uzak bir mesele var ki, her bir tarafı bir çekirdek gibi sümbül vermiş, ağaç olmuş, dal budak salmış. Böyle bir mesele üzerine, şükûk ve evhamın konmaması lâzımdır. Çünku, bir çekirdek diğer bir çekirdekle, çekirdek olarak toprak altında kaldıklan müddetçe, iltibas edilebilir. Amma, ağaç olduktan, meyve verdikten sonra şek edersen, bütün meyveler senin aleyhinde şahadet ederler. Eğer, "Bu başka bir çekirdektir" diye tevehhüm etsen, o ağacın bütün meyveleri seni tekzip ederler. Elma ağacına ınkılâp etmiş bir çekirdeği, hanzale ağacının çekirdeği farz etmek, sana müyesser olmaz. Ancak tevehhumle veya butun elmalann hanzaleye tebdil edilmiş olmasıyla mümkündür ki, bu da muhaldir.

aleyh: karşı karşıt.
amma: ama lakın, ancak
arz: yer, dunya
aziz: izzetli muhterem saygın
binaenaleyh: bundan dolayı bu nun uzerine
cuz: parça
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hidayet: hidayette ve dogru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
farz: bir nence elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahmınde bulunma.
gayet: son derece
haber-ı vahit. bir tek kişinin haber vermesi
hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
hanzale: zakkumî, zakkum agacı, ebucehil karpuzu, acı hıyar
hükmünde: degerinde, yerinde
İ'lem eyyühe l-aziz. ey aziz kardeşim, bil ki!
iltibas: birbirine benzeyen şeyleri şaşınp karıştırma, bınsını otekı zannetme
inkılâp: bir hâlden başka bir hale geçme, degişme, donuşme
ittifak. birleşme, fikir birlıgı etme
küll: bütun bir şeyın tamamı.
mesail-i imaniye: imanî meseleler
meselâ: ornegın
mesele: halledılmesi guç onemli konu
mesele-i imaniye: imanî mesele, imanla ılgılı mesele
muhal: ımkansız
muddet. sure, zaman.
müyesser: kolay olan, kolay gelen
nefiy: inkar etme, olumsuzlama
semere: meyve, yemış
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
şecere: ağaç.
şecere-i hilkat: yaratılış agacı
şek: şuphe, zan, tereddut
şukuk. şekler, şupheler
takviye: kuvvedendirme, sağlamlaştırma, teyıt ve tasdik etme.
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme.
tekzip: yalanlama, yalan oldugunu soyleme
tesir: etkı
tevehhüm: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya duşme

Binaenaleyh, nübüvvet öyle bir çekirdektir ki, İslâmiyet şeceresi, bütün semeratıyla, çiçekleriyle o çekirdekten çıkmıştır. Kur'ân dahi, seyyar yıldızlan ismar eden şems gibi, İslâmıyetin on bir rüknünü intaç etmiştir. Acaba, bu cihanbaha semerelere bakıp gördükten sonra, çekirdeğinde şüphe ve tereddüt yeri kalır mı? Hâşâ!

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Tavus kuşu gibi pek güzel bir kuş, yumurtadan çıkar, tekâmül eder, semalarda tayerana başlar. Afak-ı âlemde şöhret kazandıktan sonra, yerde kalan yumurtasının kabuğu içerisinde o kuşun güzellığını, kemalâtını, terakkıyatını arayıp bulmak isteyen adamın ahmak olduğunda şüphe yoktur.

Binaenaleyh, tarihlerin naklettikleri Peygamberimizin (ASM) bidayet-i hayatına maddî, sathî, sûrî bir nazar ile bakan bir adam, şahsıyet-i maneviyesini ıdrak edemez. Ve derece-i kıymetine vâsıl olamaz. Ancak bidayet-i hayatına ve levazım-ı beşeriyetine ve ahval-i zahiriyesine ince bir kışır, nazik bir kabuk nazanyla bakılmalıdır ki, o kışır içerisinden ıkı âlemin güneşi ve Tuba gibi şecere-i Muhammediye (ASM) çıkmıştır. Ve feyz-i İlâhî ile sulanmış ve fazl-ı Rabbanî ile tekâmül etmiştir.

Binaenaleyh, Nebî-i Zîşan'ın (ASM) mebde-i hayatına ait ahval-ı sûnyesinden zayıf bir şey ışıtıldığı zaman, üstünde durmamalı, derhal başını kaldırıp etraf-ı âleme neşrettiği nurlara bakmalı. Maahaza, mebde-ı hayatına

afak-ı âlem: âlemin ufukları
ahval-ı suriye: görünürdeki hâller, durumlar
ahval-ı zahıriye. zahiri haller, görünürdeki haller, durumlar
bidayet-ı hayat. hayatın başlangıcı
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cihanbaha: cihan kıymetinde, dünya değerinde.
derece-i kıymet: kıymet derecesi.
etraf-ı alem: kâinaun çevresi, uçları, kıyıları
fazl-ı Rabbanî: Cenab-ı Allah'ın Rab ismine mazhar olarak ihsan, kerem ve comertlığinin bolluğu.
feyz-i İlâhî: Allah ın feyzi, bolluğu, lutfu
hâşâ: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah göstermesin
ıdrak. akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
i'lem eyyühe l-azız: ey azız kardeşim, bil ki!
intaç: netice verme, sonuçlandırma
İsmar: netice verme, sonuç verme
kemalat: kemaller, olgunluklar, mukemmellikler
kışır: kabuk, dış taraf
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed e indirilmiş, semavi kitapların sonuncusu
levazım-ı beşeriyet. İnsanlık için gerekli olan şeyler, insanın ihtiyaçları
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
maddî: madde ile alâkalı, cismani
mebde-i hayat. hayatın başlangıcı
nakıl: anlatma, söyleme, hikaye etme
nazar: bakış, dikkat.
nazık: narin, ince
Nebi-i Zişan. şan sahibi nebî, peygamber, Hz. Muhammed (asm)
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
nübüvvet. nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
rukun: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün koru.
sema: gökyüzü, gök
semere: meyve, güzel netice
seyyar: bir yerde durmayan, yer değiştiren gök cismi
sûrî: görünüşte olan, şekli
şahsıyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik
şecere: ağaç
şecere-i Muhammediye: İslâmiyet ağacı, İslam dini, Hz. Muhammed ın temiz, yüce sülâlesi, soyu
şems: güneş
tavus: sülüngillerden, erkeğinin tüyleri uzun, kuyruğu parlak, güzel renkli, acı ve tız sesli bir kuş
tayeran: uçma, uçuş
tekamül: kemal bulma, kemale erme, olgunlaşma
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
Tuba: cennettekı bir ağacın adî, mutluluk ağacı
vâsıl olmak. ulaşmak, varmak, erişmek.

şek ve şüphe ile bakan adam, herhâlde, mastar ile mazhar, menba ile ma'kes, zatî ile tecelli aralarını fark edemiyor. Ve bu yüzden şüpheye düşer.

Evet, Nebî-i Zîşan (ASM) tecelliyat-ı İlâhîye mazhar ve ma'kestir, mastar ve menba değildir. Çünkü, o zat, yalnız abddir ve ibadetçe herkesten ileridir. Demek, bu kadar görünen terakkiyat, kemalât onun zatî malı değildir, ancak hariçten verilen Rahman-ı Rahîm'in tecellileridir.

Evvelce beyan edildiği gibi, hiçbir şey, bir zerreye bile mana-ı ismiyle mastar olamaz. Amma, bir zerre, mana-ı harfiyle semanın yıldızlarına mazhar olur. Yalnız, gaflet ile o zerrenin mastar olduğu zanniyla bakıldığından, sanat-ı İlâhiyeyi tağutî bir tabiata mal ederler.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Dualar, tevhid ve ibadetin esrarına numunedir. Tevhid ve ibadette lâzım olduğu gibi, dua eden kimse de, kalbinde dolaşan arzu ve isteklerini, "Cenab-ı Hak işitir" deyip, kadir olduğuna itikat etmelidir. Bu itikat, Allah'ın her şeyi bilir ve her şeye kadir olduğunu istilzam eder.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Şu âlemi ziyalandıran şemsin, bir sineğin gözüne tecelli ile girip ışıklandırması mümkündür. Ve ateşten bir kıvılcımın, gözüne girip tenvir etmesi imkân haricidir; çünkü, gözü patlatır.

abd: kul
amma: ama, lâkin, ancak.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
evvelce: daha önce.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hariç: bir şeyin dışında kalma.
İlem eyyühe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
İmkân: mümkün olma, olabilirlik.
istilzam: gerektirme.
itikat: kesin inanma, iman.
kadir: her şeye yeten güç, kuvvet, kudret, her şeye yeten güç sahibi.
kemalât: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
ma'kes: yansıma yeri, yansıtıcı ayna.
mana-ı harfî: bir şeyin kendisini değil de sanatkârını ustasını sahibini bilip tanıtan mana.
mana-ı ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründüğü yer.
menba: kaynak.
Nebî-i Zîşan: şan sahibi nebi, peygamber olan Hz. Muhammed (asm).
numune: örnek.
Rahman-ı Rahim: Rahman ve Rahim olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
sanat-ı İlâhiye: İlâhî sanat, Allah'ın sanatı, Cenab-ı Hakkın sanatı ile yaratması.
sema: gökyüzü, gök.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şems: güneş.
tabiat: yaratılış ve yaşayışa dair konuları kanunlar, esaslar.
tağutî: Allah'a ortakmış gibi şırk koşarcasına.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tecelliyat-ı İlâhiye: İlâhî tecelliler, İlâhî lütufların tezahuru.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (asm).
zatî: zata ait, zatın kendisinden olan.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

Kezalık, bir zerre, Şems-i Ezelî'nin tecellisine mazhar olur, fakat Müessir-i Hakikî'ye zarf olamaz.

Ey Mağrur, Mütekebbir, Mütemerrit Nefis!

Sen öyle bir zaafiyet, acz, fakirlik, miskinlik gibi hâllere mahalsin ki, ciğerine yapışan ve çok defa buyulttukten sonra ancak görülebilen bir mikroba mukavemet edemezsin, seni yere serer, öldürür.

Ey Eyyühe'l-Aziz!

Hardale ile tabir edilen, bir dari habbesi hükmünde olan kuvve-i hafızanın ihata ettiği meydanda gezintiler yapılırken o kadar büyük bir sahraya inkılâp eder ki, gezmekte bitmez bir şekil alır. Acaba o hardalenin içindeki meydanı bitiremeyen, o hardalenin dairesini ne suretle bitirecektir? Aklın nazarında hardalenin vaziyeti böyle ise, aklın gezdiği daire nasıldır? Akıl da dünyayı yutar. Fesübhanallah! Cenab-ı Hak hardaleyi akıl için dünya ve dünyayı da akıl için bir hardale gibi yapmıştır.

Ey Eyyühe'l-Aziz!

İnsanların en büyük zulümlerinden biri de şudur ki: Büyük bir cemaatin mesaisine terettüp eden hasenatı intaç eden semeratı bir şahsa isnat ve ona mal ederler. Bu zulümde bir şirk-i hafî vardır. Çünkü, bir cemaatin cüz-i ihtiyârîsiyle kesbettikleri mahsulâtı bir şahsa atfetmek, o şahsın icat derecesinde hankulâde bir kudrete malik

acz: zayıflık, güçsüzlük.
atıf: bağlamak, yüklemek.
cemaat: topluluk.
cüz-i İhtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti, cüz'î irade.
fesübhanallah: Allah (c.c.) ne güzel yaratmış. Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir, her şey kendine tesbîh eder anlamında olup hayret ve taccubü ifade için söylenir.
habbe: tane.
hardale: hardal tanesi.
harikulâde: olağanüstü.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: meydana getirme, ortaya koyma.
ihata: kuşatma, içine alma.
i'lem eyyühe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil kıl.
İlem: Arabcada bil! anlamında emir.
inkılâp: değişme, dönüşme.
İntaç: netice verme, sonuçlandırma.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
kesb: kazanma.
kezalık: keza, bu da böyle, böylece.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyükluk taslayan.
mahal: yer.
mahsulât: meydana gelen elde edilen şeyler, meyveler, ürünler.
malik: sahip.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
mesai: çalışma.
miskin: fakir, yoksul, kendi kendini idare edemeyen, mal ve mülku hiç olmayan kimse.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
Müessir-i Hakikî: hakikî tesir sahibi, hakikî tesir edici.
mütekebbir: tekebbür eden, kibirlenen, kendini beğenmiş.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
nazar: bakış, dikkat.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
semerat: semereler, meyveler.
suret: biçim, şekil, tarz.
Şems-i Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şirk-i hafî: gizli şirk, gizli küfür.
tabir: ifade.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
terettüp: ait olma, icap etme, gerekme.
vaziyet: durum.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zarf: kap, kılıf, mahfaza.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zulüm: haksızlık.

olduğuna delâlet eder. Hatta, eski Yunanîlerin ve Vesenîlerin âliheleri, böyle zalımâne tasavvurat-ı şeytaniyenin mahsulüdür.

Ey lem Eyyühe'l-Azîz!

Zikreden adamın, feyz-ı İlâhîyi celp eden muhtelif lâtifeleri vardır. Bir kısmı kalb ve aklın şuuruna bağlıdır, bir kısmı da şuursuz, yani şuurlara tâbi değildir,[1] مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُ husule gelir. Binaenaleyh, gaflet ile yapılan zikirler dahi feyizden hâlî değildir.

Ey lem Eyyühe'l-Azîz!

Cenab-ı Hak, insanı pek acip bir terkipte halk etmiştir. Kesret içinde vahdeti, terkip içinde besateti, cemaat içinde ferdiyeti vardır. İhtiva ettiği aza, havâs ve letâifin her birisi için müstakil lezzetler, elemler olduğu gibi, aralarında görülen sür'at-i teavün ve imdattan anlaşıldığı üzere, her birisi arkadaşlarının lezzet, elem ve teessüratından da hisse alıyorlar. Bu hilkat sayesinde, insan, eğer ubudiyet yoluna giderse, bütün lezzet, nimet, kemalât nevilerine, kısımlarına mazhar olmaya şayandır. Ve keza, eğer enaniyet yolunu takip ederse, çeşit çeşit elem ve azaplara da mahal olmaya müstahaktır.

Ey lem Eyyühe'l-Azîz!

Kelime-i Tevhidin tekrar ile zikrine devam etmek, kalbı pek çok şeylerle bağlayan bağları, ipleri kırmak içindir

1 Şuurunda olmadan

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âliheler: batıl ilâhlar, tanrılar
aza: organlar, uzuvlar
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
besatet: basitlik, anlaşılır ve kolay öğrenilir sadelikte oluş
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cemaat: topluluk
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik
ferdiyet: teklik, birlik, ferdlik.
feyiz: Allah'ın kuluna bağışladığı bolluk, bereket, ihsan.
feyz-i İlâhî: Allah'ın feyzi, bolluğu, lutfu
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
halk: yaratma, yoktan var etme
havas: hasseler, duyular
hilkat: yaratılma, yaratılış
husul: olma, meydana gelme
ihtıva: içine alma, kapsama
Ey lem eyyühe'l-azîz: Ey azız kardeşim, bil ki!
imdat: yardım
Kelime-i Tevhid: Allah'ın birliğini ifade eden İlâhe illallah Muhammedün Resulullah cümlesi
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmelliklerler
kesret: çokluk.
keza: böylece, aynı şekilde.
latife: duyu, ince duygu ve his
letaif: duyular, ince duygu ve hisler, manevî duygular
mahal: yer
mahsul: ürün
mazhar: nail olma, şereflenme
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mustahak: layık olunan, hak edilen şey
müstakil: başlı başına, bağımsız
nevi: çeşit, tür
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
sür'at-i teavün ve imdat: yardım ve yardımlaşmadaki hızlılık
şayan: değer, layık, munasip
şuur: bilinç.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tâbi: bir şeye uyan
tasavvurat-ı şeytaniye: şeytanca düşünceler, şeytan tarafından gelen düşünceler, hayaller
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
teessürat: teessürler, kederler, elemler, acılar
terkip: bir kaç şeyi birleştirerek yeni bir şey meydana getirme
ubudiyet: kulluk.
vahdet: birlik ve teklik
vesenî: putperest, puta tapan
Yunanî: Yunanlı.
zalımane: zalımce, zulmedercesine
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

ve nefsin tapacak derecede sanem ittihaz ettiği mahbuplardan, yüzünü çevirmektir. Maahaza, zakir olan zatta bulunan hasse ve lâtifelerin ayn ayn tevhidleri olduğuna işaret olduğu gibi, onların da, onlara münasip şerikleriyle olan alâkalarını kesmek içindir.

Ilem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanın bir akrabasına, meselâ, okuduğu bir Fatiha-i Şerifeden hâsıl olan sevaptan istifade etmekte bir ile bin müsavidir. Nasıl ki, ağızdan çıkan bir lâfzın işitilmesinde bir cemaat ile bir fert bir olur. Çünkü lâtif şeyler matbaa gibidir. İstinsah edilen bir kelimeden, bin kelime çıkar.

Ve keza nuranî şeylerde vahdet ile beraber tekessür olduğuna, yanı bir nuranî şeyde bin sevap bulunduğuna bir işarettir...

Ilem Eyyühe'l-Azîz!

Nebî-i Zîşanın (ASM) Makam-ı Mahmûdu Ilâhî bir mâide ve Rabbanî bir sofra hükmündedir. Evet, tevzi edilen lütuflar, feyizler, nimetler o sofradan akıyor. Resul-ı Zîşana (ASM) okunan salâvat-ı şerife o sofraya edilen davete icabettir.

Ve keza, salâvat-ı şerifeyi getiren adam Zat-ı Peygamberîyi (ASM) bir sıfatla tavsif ettiği zaman, o sıfatın nereye taallûk ettiğini düşünsün ki, tekrar be tekrar salâvat getirmeye muşevvikı olsun.

alaka: ilgi, ilişki, bağ
cemaat: topluluk
Fatiha-i Şerife: şeref sahibi olan Fatiha Suresi.
feyiz: Allah'ın kuluna bağışladığı bolluk, bereket, ihsan.
hasıl: elde edilenlerin hepsi meydana gelme.
hasse: duyu
hükmünde: degenende, yerinde
icabet: davete gitme, davete uyma
ilâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
Ilem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim bil ki!
istifade: faydalanma, yararlanma.
istinsah etmek: çoğaltmak, kopyasını çıkarmak.
ittihaz: edinme, kabul etme
keza: böylece, aynı şekilde.
lafız: söz, kelime
lâtif: cismanî olmayan, ruhla ilgili, ruhanî.
latife: duyu, ince duygu ve his
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
maide: yemek sofrası üzerinde nimetler bulunan kurulmuş sofra
Makam-ı Mahmûd: en yüksek şefaat makamı. Peygamberimizin (asm) kavuşacağı Allah tarafından vaat edilen makam.
mesela: örneğin
münasip: uygun
müsavi: eşit.
muşevvik: teşvik eden, istek arttıran, arzu ve heves arttıran
Nebî-i Zîşan: şan ve şeref sahibi nebi, peygamber. Hz. Muhammed (asm)
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait.
Resul-ı Zîşan: şan ve şeref sahibi resul, peygamber. Hz. Muhammed (asm)
salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salat ve selâm etme. "Allahümme salli ala seyyidina Muhammedin ve ala ali seyyidinâ Muhammed" deme.
salâvat-ı şerife: Hz. Muhammed (asm) için yapılan dualar
sanem: put. Allah'tan başka tapınılan şey
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat
sıfat: vasıf, nitelik.
şerik: ortak.
taalluk: alâkalı, münasebetli olma
tavsif: vasıflandırma, mahiyetini ortaya koyma, niteleme
tekessür: çoğalma, kesretli olma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tevzi: dağıtma, dağıtılma
vahdet: birlik ve teklik.
zakir: zikreden, Allah'ı zikrederek dua eden
zat: kişi, şahıs
Zat-ı Peygamberi: Hz. Peygamberin (asm) zatı, kişiliği

İlem Ey Din Âlimi! (HAŞİYE)

Ücreti az, ilmime rağbet yok diye mahzun olma; çünkü, mukâfat-ı dünyeviye ihtiyaca bakar, kıymet-i zatiyeye bakmaz. Meziyet-i zatiye ise mukâfat-ı uhreviyeye nazırdır. Öyle ise, zatî olan meziyetini mukâfat-ı uhreviyeye sakla, birkaç kuruşluk dünya metaına satma.

İlem Ey Hitabet-i Umumiye Sıfatı ile Gazete Lisanıyla Konferans Veren Muharrir!

Sen kendi nefsini aşağı göstermeye ve nedamet ederek kusurlarını ilân etmeye hakkın var. Fakat, şeair-i İslâmiyeye zıt ve muhalif olan herzelerle İslâmiyeti lekelendirmeye kat'iyen hakkın yoktur. Seni kim tevkil etmiştir? Fetvayı nereden alıyorsun? Hangi hakka binaen milletin namına, ümmetin hesabına İslâmiyet hakkında hezeyanlan savurarak dalâletini neşir ve ilân ediyorsun? Milleti, ümmeti kendin gibi dâl zannetme. Dalâletini kime satıyorsun? Burası İslâmiyet memleketidir, Yahudî memleketi değildir. Cumhur-i mü'minînin kabul etmediği bir şeyin gazete ile ilânı, milleti dalâlete davettir, hukuk-ı ummete tecavüzdür. Bir adamın hukukuna tecavuze cevaz-ı kanunî olmadığı hâlde, koca bir milletin, belki âlem-i İslâm'ın hukukuna hangi cesarete binaen tecavüz ediyorsun? Ağzını kapat!

HAŞİYE: Ehemmiyetlidir.

alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cevaz-ı kanunî: kanunî ruhsat, izin, müsaade, kanunen yasak olmayan
cumhur-ı mü'minin: mü'minlerin umumu, Allah'a iman edenler
dâl: sapkınlar, doğru ve Hak yoldan uzaklaşanlar
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ehemmiyetli: önemli
fetva: İslamda bir mesele hakkında dini meselelere tam vâkif yetkili kimseler tarafından verilen şer'i hukum
haşiye: dipnot.
herze: boş söz, saçma-sapan söz, boş lakırdı, lüzumsuz laf
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşma, herze
hitabet-i umumiye: herkese, umuma, genele yapılan konuşma.
hukuk: haklar.
hukuk-ı ummet: ummetin hakları, bütün Müslümanların hakları
ilân: yayma, duyurma, bildirme
İ'lem: Arabca da bil! anlamında emir
İlim: bilme, bilgi.
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak, kesinlikle
kıymet-i zatiye: bir nın kendi öz değeri, kıymeti
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
lisan: dil.
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü
meta: mal, servet, geçici dünya zevki
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
meziyet-i zatiye: kendine ait olan, zatına has olan, üstün özellik.
muhalif: zıt, aykırı.
muharrir: gazete vs. yazan
mukafat-ı dünyeviye: dünyaya ait mukâfat, ödül.
mukafat-ı uhreviye: ahirette ilgili mukafat, ahirete bırakılan, ahirette verilecek olan mukâfat.
nam: ad, yerine
nazır: nazar eden, bakan
nedamet: pişmanlık
nefis: kötü vasıflan kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
rağbet: istek, arzu, meyil
sıfat: vasıf, nitelik.
şeair-i İslamiye: İslama ait işaretler, İslama sembol olmuş ış ve ibadetler
tecavuz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma
tevkil: vekil etme, edilme
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
zatı: zata ait, zatın kendisinden olan

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Kâfirlerin Müslümanlara ve ehl-i Kur'ân'a düşman olmaları küfrün iktızasındandır. Çünkü, küfür imana zıttır. Maahaza, Kur'ân, kâfirleri ve âbâ ve ecdatlarını idam-ı ebedî ile mahkûm etmiştir.

Binaenaleyh, Müslumanlarla ülfet ve muhabbetleri mümkün olmayan kâfirlere muhabbet boşa gidiyor. Onların muhabbetiyle karşılaşılamaz, onlardan medet beklenilemez. Ancak حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] diye, Cenab-ı Hakka iltica etmek lâzımdır.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Kâfirlerin medeniyeti ile mü'minlerin medeniyeti arasındaki fark:

Birincisi medeniyet libasını giymiş korkunç bir vahşettir; zahiri parlıyor, bâtını da yakıyor, dışı sus, içi pıs, sureti me'nus, sîreti makus bir şeytandır. İkincisi, bâtını nur, zahiri rahmet, içi muhabbet, dışı uhuvvet, sureti muavenet, sîreti şefkat, cazibedar bir melektir.

Evet, mü'min olan kimse, iman ve tevhid iktızasıyla kâinata bir mehd-i uhuvvet nazarıyla baktığı gibi; bütün mahlûkatı, bilhassa insanları, bilhassa İslâmları birbiriyle bağlayan ip de ancak uhuvvettir. Çünkü, iman bütün mü'minleri bir babanın cenah-ı şefkati altında yaşayan kardeşler gibi kardeş addediyor.

1- Allah bizlere yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

aba: babalar, pederler
add: saymak, öyle kabul etmek.
bâtın: iç, iç yüz, iç kısım
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cazibedar: çekici, cazibeli
cenah-ı şefkat: şefkat ve merhamet kanadı
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
ehl-i Kur'an: Kur'ân ehli, Kur'ân'a inanıp ona uyanlar
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
İ'lem eyyühe l-aziz: Ey azız kardeşim, bil ki!
Iltıca: sığınma, güvenme, dayanma
iman: inanma, itikat.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklık, imansızlık.
libas: elbise
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mahkum: kendine hükmolunan, hükümlü
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
makus: tersine dönmüş, başaşağı olmuş
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış.
medet: inayet, yardım, imdat.
mehd-i uhuvvet: uhuvvet beşiği, kardeşlik yeri
me'nus: alışılmış, ünsiyet edilmiş, sevimli
muavenet: yardım, yardımlaşma
muhabbet: sevgi, sevme
mu'min: iman eden, inanan
nazar: bakış, bakış açısı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
sîret: iç yüz, manevî durum, ahlak ve karakter
sûret: biçim, görünüş
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.
vahşet: yabanî ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı
zahir: dış yüz, görünüş.

Küfür ise, öyle bir bürudettir ki, kardeşleri bile kardeşlikten çıkarır. Ve bütün eşyada bir nevi ecnebilik tohumunu ekiyor ve her şeyi her şeye düşman yapıyor. Evet, hamiyet-i milliyelerinde bir uhuvvet varsa da, muvakkattır. Ve ezelî, ebedî iftirak ve fırak ile muttasıl ve mahduttur.

Amma, kâfirlerin medeniyetinde görülen mehasin ve yüksek terakkiyat-ı sanayi, bunlar tamamen medeniyet-i İslâmiyeden, Kur'ân'ın irşadatından, edyan-ı semaviyeden ın'ikâs ve iktibas edildiği *Lemaat* ile *Sünuhat* eserlerimde istenildiği gibi izah ve ispat edilmiştir.

(1) رَاجِعْهُمَا تَرَى أَمْرًا عَظِيمًا غَفَلَ عَنْهُ النَّاسِ

İlem!

Mesail-i dinıyeden olan içtihat kapısı açıktır; fakat, şu zamanda oraya girmeye altı mâni vardır.

Birincisi: Nasıl ki kışta fırtınaların şiddetli olduğu bir vakitte, dar delikler dahi seddedilir, yeni kapılar açmak hiçbir cihetle kâr-ı akıl değil. Hem, nasıl büyük bir selin hücumunda tamir için duvarlarda delikler açmak, gark olmaya vesiledir. Öyle de, şu münkerat zamanında ve âdât-ı ecanibin istilâsı anında ve bid'aların kesretı vaktında ve dalâletin tahribatı hengâmında, içtihat namıyla, kasr-ı İslâmiyetten yeni kapılar açıp duvarlarında muharriplerin girmesine vesile olacak olan delikler açmak, İslâmiyete cinayettir.

1. O ikisine müracaat et; insanların gafil kaldıkları onemli bir husûsu görürsün.

adât-ı ecanip: yabancıların adetleri.
amma: ama, lâkin, ancak.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar.
burudet: soğukluk, soğuk olma.
cihet: yon.
dalalet: hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
ebedî: sonu olmayan, daimi, sürekli.
ecnebî: yabancı, yabancı olma.
edyan-ı semaviye: semavî dinler, Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
firak: ayrılık, hicran.
gark: boğma, boğulma.
hamiyet-i milliye: millî duygu ve hislerin muhafaza edilmesi için yapılan çaba.
hengam: zaman, sıra.
hücum: saldırma.
içtihat: din alimlerinin şer'î esaslar dâhilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hukum vermeleri.
iftirak: ayrılma, dağılma.
iktibas: alıntı.
i'lem: Arabcada "bil!" anlamında emir.
ın'ikas: aksetme, yansıma.
irşadat: irşatlar, uyarmalar, doğru yolu göstermeler.
İspat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme.
istila: kaplama, yayılma.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kar-ı akıl: aklın kabul edeceği iş, akılıca iş, akıl işi, akla uygun.
kasr-ı İslamiyet: İslâmiyet sarayı, İslâmiyet köşku.
kesret: çokluk.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
Lemaat: Risale-i Nur Külliyatından bir eserin adı.
mahdud: sınırlı, belirli.
mâni: engel.
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış.
medeniyet-i İslamiye: İslâm medeniyeti.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
mesail-i dinıye: dini meseleler, konular.
muharrip: tahrip eden, harap eden, yıkıp yok eden.
muttasıl: bitişik, aralıksız.
muvakkat: geçici.
münkerat: şeriata göre yapılması yasak olan şeyler.
nam: ad.
nevi: çeşit, tür.
set: kapama, tıkama, engel olma.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tamir: onarma, düzeltme.
terakkiyat-ı sanayi: sanayi alanında ilerlemeler, yükselişler.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
vesile: aracı, vasıta.

İkincisi: Dinin zaruriyatı kı, içtihat onlara giremez; çünkü kat'î ve muayyendirler. Hem, o zaruriyat kut ve gıda hükmündedirler, şu zamanda terke uğruyorlar ve tezelzüldedirler. Ve bütün himmet ve gayreti onların ıkamesine ve ihyasına sarf etmek lâzım gelirken, İslâmiyetin nazariyat kısmında ve selefin içtihadat-ı safiyâne ve halisânesiyle bütün zamanların hacatına dar gelmeyen efkârlan olduğu hâlde, onlan bırakıp heveskârâne yeni içtihatlar yapmak, bid'atkârâne bir hıyanettir.

Üçüncüsü: Her zamanın insanlarınca kıymetli addedilerek efkân celp eden cazibedar bir meta merguptur. Meselâ, bu zamanda en rağbetli, en iftiharlı, siyasetle iştigal ve dünya hayatını temin etmektir. Selef-i Salihîn asrında ve o zaman çarşısında en mergup meta, Hâlık-ı Semavat ve Arz'ın marziyatlarını ve bizden arzularını kelâmından istinbat etmek ve nur-i Nubuvvet ve Kur'ân ile kapatılmayacak derecede açılan ahiret âlemindeki saadet-i ebediyeyi kazandırmak ve vesailini elde etmek idi. Bu itibarla, o zamanlarda bütün fikirler, kalbler, ruhlar marziyat-ı İlâhıyeyi bilmek ve oğrenmeye müteveccih idi. Bunun için, istidat ve iktidan olanlar o zamanlarda vuku-a gelen bütün ahval ve vukuat ve muhaverattan ders almakla, içtihatlara zemin teşkil eden yüksek istidatlar vücuda gelirdi. Şimdi ise fikır ve kalblerin teşettütü, mayet ve himmetlerin zaafiyeti, insanların siyaset ve felsefeye ıptılâ ve rağbetlen yüzünden bütün ıstıdatlar funun-ı hâzıra ve hayat-ı dünyeviyeye müteveccihtir. Ahkâm-ı dıniyeye sarf edilecek müstakım bır ıçtıhat yoktur.

addetmek. saymak, öyle kabul etmek.
ahkam-ı dıniye: dine aıt hukumler, dınle ılgılı hukumler
ahval: haller, durumlar
asır: yuzyıl
bıd'atkarane: dınde olmayanı dine mal etmeye çalışarak.
cazibedar: çekıcı, cazıbelı
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
efkar: duşunceler, fikirler, goruşler
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ıncelenen ılım
fünun-ı hâzıra: gunumuz fen ilimleri, zamanımız fenleri
hacat: hacetler, ıhtıyaçlar
Hâlık-ı Semavat ve Arz: gokleri ve yerı yaratan, yoktan var eden Allah.
halisâne: temiz kalplılıkle, samımı bir şekılde, sırf Allah ıçasını gozeterek
hayat-ı dunyeviye: dünyaya aıt olan hayat.
heveskarane: heveslı bır şekılde
hıyanet: haınlık, kendine olan guvenı kotuye kullanma
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme
hükmünde: degennde, yennde
içtihadat-ı safiyâne: samımî ve safî bır ınanç ve kanaatle yapılan ıçtıhatlar
içtihat: dın âlımlennın ser'î esaslar dahılınde Kur'ân ve sunnete uygun şekılde bır konuda fikır ortaya koymaları, hukum vermelen
iftihar: gurur, ovunme.
ihya: canlandırma, dınıtme, hayat verme
ıkame: oturtma, yerleştırme
ıktıdar: guç yetme, bır ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
inayet: yardım, ıhsan, lutuf
ıptılâ: ıyı veya kotu bır şeye olan aşırı duşkunluk, tıryakılık.
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
İstinbat: bır soz veya ışten gızlı bır mana çıkarma.
Iştigal: bır ışle ugraşma, meşgul olma
kat'i: kesın, supheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kelam: ilâhi soz, ilâhi emır, vahıy
kut: yıyecek, rızık
marziyat: razı olunacak şeyler. Allah'ın rızasına dair olanlar. Allah'ın rızasına mazhar olacak hâl ve hareketler
marziyat-ı ilâhiye: Allah'ın rızasına uygun ışler. Allah'ın hoşnut olmasına sebep olan şeyler
mergup: rağbet edılen, beğenilmiş, çok kıymet verılen
meselâ: ornegın
meta: mal, servet, geçıcı dunya zevkı
muayyen: belırlı
muhaverat: muhavereler, karşılıklı konuşmalar
müstakim: doğru
müteveccih: bır cıhete donen, yonelen
nazariyat: nazarıyeler, ılmı goruşler, duşunceler, teorıler
nur-i Nübüvvet ve Kur'ân: Kur'ân ve peygamberlik nuru
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sarf: harcama
selef: geçmış İslâm âlımlen
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sunnet ve Cemaatın ılk rehberlerı ve Ashap ile Tabıının ılerı gelenlerı ile Tebe-i Tâbiînden olan Muslumanlar
teşettüt: dagınık olma, perişanıyet
teşkil: oluşturma, şekıllendırme
tezelzül: sarsıntı
vesail: vesıleler, sebepler
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdıseler, olaylar
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zaruriyat: dının ınanılması zorunlu olan ve İslâmın esasını teşkıl eden hususlar
zemin: temel, dayanak.

Dördüncüsü: İçtihat kapısından İslâmiyete girip mesailini genişlendirmeye meyleden adamın maksadı, zaruriyata imtisalle takva ve kemale mazhariyet ise güzeldir. Amma zaruriyatı terk ve hayat-ı dunyeviyeyi hayat-ı uhreviyeye tercih eden adam ise, onun içtihada meyli, meylü't-tahriptir, tekliften çıkıp kaçmak için bir yol bulmaktır.

Beşincisi: Her şeyin, her hukmün vücuda gelmesi bir illete binaen olduğu gibi, bir maslahata dahi tâbidir. Fakat, maslahat illet değildir, ancak tercih edici bir hikmettir.

Bu zamanın efkân, bizzat saadet-ı dünyaya müteveccihtir. Şeriatın nazarı ise, bizzat saadet-i uhreviyeye müteveccih olup, bittabi dünyaya da nazırdır; çünkü, dünya ahirete vesiledir.

Umumî bir beliyye olan ve nâsın ona müptelâ olduğu çok işler vardır ki, zaruriyattan olmuştur. O gibi işler sû-i ihtiyâr ile gayrimeşru meyillerden doğmuş olduklarından, mahzuratı ibahe eden zaruriyattan değildir. Ve ruhsat ve müsaade-i şer'iyenin şümulüne dâhil olamazlar. Meselâ, bir adam sû-ı ihtiyânıyla haram bir tarzda kendini sarhoş etse, hâl-i sekirde yaptığı tasarrufatta mazur olamaz. Bu zamanda bu gibi içtihatlar, semavî değil, ancak arzî içtihatlardır. Bu gibi içtihatlar ile Hâlık-ı Semavat ve Arz'ın hukumlerinde yapılan tasarrufat merduttur. Meselâ, bazı gafiller hutbenin Türkçe okunmasını istihsan ediyorlar ki, halkın bilhassa siyasî ahvalden

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahval: hâller, durumlar
arzî: dünya ile ilgili, dünya işlerine ait
beliyye: felâket, musibet.
bittabi: tabiatıyla, doğal olarak, bir şeyin yaratılışının sonucu olarak.
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler
gafil: gafletle bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
Hâlık-ı Semavat ve Arz: gökleri ve yeri yaratan, yoktan var eden Allah
hâl-i sekir: sarhoşluk hâli, durumu
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hayat-ı dunyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hukum: emir, buyruk.
ibahe: mubah kılma, bir şeyi haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması
içtihat: din âlimlerinin şer'i esaslar dâhilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hükum vermeleri, hukum çıkarma ve ortaya koyma
illet: sebep
İmtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
İstihsan: güzel bulma, beğenme
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
mahzurat: mahzurlar, sakıncalar, yasaklar, mâniler, haram şeyler
maksat: gaye
maslahat: fayda, maksat.
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mazur: özürlü, özru olan
merdut: reddedilmiş, gen çevrilmiş
mesail: meseleler
mesela: örneğin
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
meylü't-tahrip: bozma, yıkma istegi, tahrip arzusu
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan
müsaade-i şer'iye: şeriatın verdiği izin
müteveccih: teveccüh eden, bir tarafa, bir cihete dönen, yönelen
nâs: insanlar
nazar: bakış, bakış açısı
nâzır: nazar eden, bakan
ruhsat: mevcut bir dinî hukmün özür sebebiyle belirli şartlar altında genişletilmesi veya kolaylaştırılması
saadet-i dünya: dünya mutluluğu
saadet-i uhreviye: ahiretle ilgili saadet, ahiretteki mutluluk
semavî: dinî meseleler, dinin esaslarına dair hususlar
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
sû-ı ihtiyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi, İslâm dini
şümul: içine alma, kapsam
tâbi: bir şeye uyan.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.
tarz: biçim, şekil
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
teklif: Allah'ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi
umumî: genel
vesile: aracı, vasıta
zaruriyat: dinin inanılması zorunlu olan ve İslâmın esasını teşkil eden hususlar

haberleri olsun. Hâlbuki, bu gibi ahval-ı siyasiye yalanlardan, hileden, şeytanî fikirlerden hâlî değildir. Hutbe makamı ise, ahkâm-ı İlâhiyenin tebliği için ittıhaz edilmiş bir makamdır.

Sual: Avam-ı nâs Arabîden haberdar değildir, fehmedemez?

Cevap: Avam-ı nâs, zaruriyat ve müsellemat-ı diniyeye muhtaçtır; ve hutbe makamı da bu gibi hükümlerin tebliği içindir. Bu hukumler, kısve-ı Arabıye içinde, tafsilen değilse de, icmalen avam-ı nâsa malûm ve maruftur. Maahaza, lısanı-ı Arab'da bulunan şehamet, yukseklik, meziyet, satvet, diğer lisanlarda yoktur.

İlem Ey Gafletli, Sağır ve Kör Olarak, Zulmetler içinde esbaba ıbadet eden ahmaklar!

Cenab-ı Hakkın vücub-i vucut ve vahdetine kâinatın mürekkebatı ve zerratının elli beş vecihle yaptıkları şahadetlerin bir vechini yazacağım. Şöyle ki:

Eşyanın icadı, ya nefislerine veya esbaba olan isnadı, hayret ve istığrabı muciptir. Bu da red ve inkârı icap eder. Bu dahı dalâletleri intaç eder. Bu ise ıztırabat-ı ruhiye ve teşevvüşat-ı akliyeye sebep olur. Bu da ruhları ve akılları fırar ettirmekle, Vacibü'l-Vücud'a iltıca etmeye mecbur eder. Zira, her müşkülât Onun kudretiyle hallolur ve açılmaz düğümler Onun iradesiyle açılır ve kalbler Onun zikriyle mutmain olur. Bu hakikatı şöyle bir muvazene ile izah edeceğim. Şöyle ki:

ahkâm-ı İlâhiye: İlâhî hukumler, Allah'ın hukumleri
ahval-i siyasiye: siyasete ait haller, durumlar, işler
Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili
avam-ı nas: insanların ilmi irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanları
dalalet: hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
esbap: sebepler, vasıtalar
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek
haberdar: haberli, bilgili
hakıkat: gerçek, esas.
halı: bir şeyden uzak, mustesna
hutbe: hatıp tarafından camilerde minbere çıkıp yapılan dini içerikli konuşmalar
hükum: dinî kaide, kural.
ıztırabat-ı ruhiye: ruhen çekilen azaplar, sıkıntılar
icap: gerekme halı, gerekli olma
icmalen: kısaltarak, kısaca, ozetle
İ'lem: Arabcada "Bil!" anlamında emir
iltıca: sığınma, guvenme, dayanma
intaç: netice verme, sonuçlandırma
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktıdar, güç.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gosterme
istıgrap: şaşırma, hayret etme
ittıhaz: kullanma
kısve-i Arabiye: Arap dili elbisesi, Arabca lıbası
kudret: güç, kuvvet, iktıdar
lisan-ı Arap: Arap dili.
maahaza: bununla birlikte, boyle olmakla beraber
makam: buyuk yer, mevkı
malûm: bilinen, bilinir olan
maruf: herkesçe bilinen
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, ustunluk ve degerlilik vasfı.
mucip: icap eden, gerektıren.
mutmain: gonlu hoş, ıcı rahat, emin, şuphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış.
muvazene: mukayese, karşılaştırma, olcu, denge
mürekkebat: mürekkep şeyler, bileşikler, karışımlar
müsellemat-ı diniye: dının sapasaglam oturmuş, herkesçe kabul edilmiş ve edilmesi gereken kaideleri, esasları.
müşkülât: muşkuller, guçlukler, zorluklar
nefis: kendi, şahıs.
red: kabul etmeme
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
satvet: şıddetli tesir eden, ezici kuvvet, güç.
sual: soru
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alâmet, işaret.
şehamet: zekâ ve akıllıkla berabber olan cesaret, yıgıtlık.
şeytanı: şeytana ait, şeytana has, şeytanla ilgili
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tebliğ: dinî bir emrin kullara bildırılmesi
teşevvüşat-ı akliye: aklın bulanıklıgı, dagınıklıgı ve karmaşıklıgı.
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatî olan, varlıgı başkasının varlıgına bağlı degil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah
vahdet: birlik ve teklik.
vecih: cihet, yon
vücub-i vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlıgı zarurî ve vacıp olmak.
zaruriyat: dının inanılması zorunlu olan ve İslâmın esasını teşkil eden hususlar
zerrat: zerreler, atomlar
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma
zulmet: karanlık.

Mevcudatın failî, yani eşyayı vücuda getiren, ya vacip ve vahittir veyahut da mümkin ve kesîrdir. Fail, vacip ve vahit olduğu takdirde, ne külfet var, ne de garabet var; olsa bile, vehmî olur. Esbaba isnat edildiği takdirde, kulfet ve garabet vehmîlikten çıkar, kat'î ve hakikî bir şekilde tahakkuk eder. Çünkü, kusur ve zaafiyetten hâlî olmayan esbab-ı kesîreden hiçbir sebep, bir müsebbebi omzuna kaldıramaz. Ve bir şeyin icadında gayr-i mütenahî esbabın ıştirakı lâzımdır. Meselâ, bal arısı her şeyle alâkadar olduğundan, eğer icadı esbaba isnat edilirse, semavat ve arzın ıştirakleri lâzımdır.

Maahaza, kesretin vahıtten sudûru, vahıdın kesretten sudûru kadar zahmet değildir, daha kolaydır. Meselâ, bir kumandanın efrad-ı kesîreye verdiği intızam ve yaptırdığı işleri o efrad-ı kesîre kendi başlarına büyük bir müşkülâttan sonra yapabilirler.

Maahaza, icadın esbaba isnadında lâyuad külfet, garabet olmakla beraber, pek çok muhalâta zemin teşkil ediyor.

1. Her bir zerrede Vacibü'l-Vücud'un sıfatlarının farzı lâzımdır.

2. Ulûhiyette gayr-i mütenahî şeriklerin ıştırakı lâzım gelir.

3. Her bir zerrenın hem hâkım, hem mahkûm olması lâzım gelir-kubbeli binalarda birbirine dayanmakla düşmekten kurtulan taşlar gıbı.

alakadar: ılgılı, ılışkı.
arz: yer, dünya.
efrad-ı kesîre: çok kışıler.
esbab-ı kesîre: pek çok sebepler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fail: fıılı ışleyen, yapan, tesir eden.
garabet: anormallık, tuhaflık.
gayr-i mütenahî: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsız.
hakıkı: gerçek.
hakım: hukmeden.
hâlî: bır şeyden uzak, mustesna.
icat: vucuda getırme, yoktan var etme.
intızam: düzenlılık, duzgunlük.
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyı bır kımseye aıt gosterme.
ıştırak: katılma, ortak olma.
kasır: çok, çok olan.
kat'î: keslı, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kesret: çokluk.
kumandan: komutan.
kusur: eksıklık, noksan, ozur.
külfet: zahmet, sıkıntı.
lâyüad: sayısız, pek çok.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
mahkûm: kendıne hukmolunan, hukumlu.
meselâ: ornegın.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
muhalat: muhaller, olması mumkun olmayanlar.
mumkin: mumkun olabilir olanlar, yaratılanlar.
musebbep: sebep olarak ortaya konulmuş olan, sebep olunarak meydana getırılen.
muşkulât: muşkulıler, güçlükler, zorluklar.
semavat: semalar, gokler.
sıfat: vasıf, nıtelik.
sudûr: sâdır olma, meydana çıkma, çıkma, olma.
şerik: ortak.
tahakkuk: gerçekleşme, kesınleşme.
teşkıl: olustırma, şekıllendırme.
ulûhiyet: ılahlık, Allah ın hâkımıyetı ıle kaınattakı her şeyı kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesı.
Vacibü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına bağlı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vacip: zorunlu.
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan.
vehmî: vehmıle ılgılı, aslında var olmadığı hâlde varmış gıbı gorulen her hangı bır şeye aıt.
zaafiyet: zayıflık.
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat.
zemin: temel, dayanak.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom.

4. Şuur, irade ve kudret gibi sıfatların her zerrede bulunması lâzım gelir. Çünkü, hüsn-i sanat bu sıfatları iktıza eder.

Şu hakikati izah için birkaç misal söyleyeceğiz.

Birincisi: Şems, şeffafiyet sırrına binaen, şişelerin zerrelerinde, arzın denizlerinde, semanın seyyarelerinde müsavat üzerine tecellî eder.

İkincisi: Mukabele sırrına binaen, merkezdeki bir lâmbanın dairevî teşkil eden aynalara nispet-i in'ikâsı birdir.

Üçüncüsü: Nurdan veya nuranî bir şeyden tenevvur etmek ve ziya almak hususunda, bir ile bin, birdir; nuranînin iktızası öyledir.

Dördüncüsü: Muvazene sırrına binaen, hassas bir terazinin iki kefesinde iki ceviz veyahut iki güneş bulunsa, hangi kefesine bir şey ilâve edilirse, o aşağı iner, öteki havaya kalkar.

Beşincisi: Büyük bir sefine ile gayet küçük bir sefineyi sevk ve tahrik hususunda fark yoktur; kaptan, ister bir çocuk olsun, ister büyük olsun. Çünkü, intizam vardır.

Altıncısı: Hayvan-ı natık gibi bir mahiyet-i mücerredenin, küçük ve büyük efradına nispetî birdir.

Hulâsa: Kalîl ile kesîr, küçük ile büyük arasında, bir şey-i vahide isnatlarında, tefavût olmadığı, imkân dairesinde olduğu şu misaller ile tavazzuh ettı.

arz: yer, dünya.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
efrat: fertler.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
hayvan-ı natık: düşünüp konuşan hayvan, insan.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hüsn-i sanat: sanat güzelliği.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
iktıza: lazım gelme, gerekme.
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kalîl: az.
kefe: terazi gözlerinden her biri, terazi gözü.
kesir: çok, çok olan.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahiyet-i mücerrede: varlık âlemine çıkanlarak cisim giydirilen özellikler.
misal: örnek.
mukabele: karşılama, karşı gelme.
muvazene: denge, ölçü.
müsavat: müsâvîlik, eşitlik, her bakımdan aynı derecede olma.
nispet: oran, ölçü.
nispet-i in'ikas: yansıma oranı, aksetme oranı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
sefine: gemi.
sema: gökyüzü, gök.
sevk: önüne katıp sürme, yönelt me.
seyyare: gezegen.
sıfat: vasıf, nitelik.
sır: gizli hakikat.
şeffafiyet: şeffaflık, şeffaf olma halı, saydamlık.
şems: güneş.
şey-i vahit: bir şey, tek şey.
şuur: bilinç.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
tavazzuh: açıklanma, aydınlanma, açıklığa kavuşma, açık hale gelme.
teceüll: belirme, bilinme, görünme.
tefavut: uygunsuzluk, ikı şeyin birbirinden farklı olması.
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

Binaenaleyh, eşyada bulunan intizam, muvazene, evamir-i tekviniyeye karşı imtisal, itaat, kudret-i ezeliyenin nuraniyeti, eşyanın iç yüzünün şeffafiyeti gibi sırlardan dolayı, bir sinekle arzın ihyası, bir ağaç ile semavatın icadı, bir zerre ile güneşin yaratılışı, Vacibü'l-Vücud'a nispetle, mütesavidir. Evet, müsavat ve adem-i tefavütü gözle görünür. Bak: Mahiyeti meçhul, mu'cizatıyla malûm olan kudret-i ezeliyenin bilhassa semerat ve sebzelerdeki nakışları, sanatları esbaba havale edilirse, esbap, altında ezilecektir.

Elhâsıl, hayatî, vücudî, nuranî şeylerin icadında Üç Nokta var:

Birinci Nokta: Kudretin umur-i hasise ile zahiren mübaşereti görünmemek için, perde olmak üzere esbap vazedilmiştir.

İkinci Nokta: Hayat, vücut ve nurun, dışları gibi, içleri de şeffaf olduğundan, kesif perdeler hükmünde olan esbap vazedilmemiştir. Yalnız, pek ince, nazik perdeleri andıran vesaıt varsa da, altında Dest-ı Kudret görünür.

Üçüncü Nokta: Kudret-i ezeliyenin tesirinde, tasnıında külfet yoktur.

Evet, bir incir çekirdeğinden koca bir incir ağacını ve ince bir sap ile koca bir kavunu bağlayıp çıkaran kudrete hıçbır şey ağır gelmez. Şöyle mu'cızatıyla malûm olan Kudret Sahibi'nin vücudu, zuhuru, kâinatın vücudundan, zuhurundan daha zahırdır. Çunku, her bır masnu kendı

adem-i tefavüt: farklı olmayış, farksızlık, benzerlik.
arz: yer, dunya
bilhassa: ozellıkle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne
Dest-ı Kudret: Allahın ezelî gucunun elı
elhâsıl: hâsıl, neuce, kısacasına
esbap: sebepler, vasıtalar
evamir-i tekviniye: yaratma, icaren emırler, varlıgın yaratılışıyla ilgılı ışler
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma
hayatî: hayata alt, hayatla alakalı
hukmunde: değennde, yennde
icat: vucuda getirme, yoktan var etme
ihya: canlandırma, dınıtme, hayat verme
imtisal: emre tamamen uyma, gerekenı yapma, alınan emre boyun egme
intızam: duzenlılık, duzgunluk.
itaat: boyun egme, uyma, alınan emre gore hareket etme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar.
kudret-i ezeliye: ezele aıt kudret, başı-sonu olmayan, sonsuz, ilâhî kudret, kuvvet.
külfet: zahmet, sıkıntı
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıtelıgı
malûm: bılınen, bılınır olan
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık.
meçhul: bılınmeyen, hakkında bılgı olmayan
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gosterebilecekleri buyuk harika ışlerı
muvazene: denge, olçu
mübaşeret: bır ışe başlama, gınşme, tutuşma, bulaşma, temas.
musavat: musavılık, eşıtlık, her bakımdan aynı derecede olma
mutesavi: bırbırnne musavı olan, eşıt olan
nakış: ışleme, susleme
nazik: narın, ınce
nispet: kıyaslama, oran, olçu.
nokta: yön, cihet.
nur: aydınlık, panltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
nuraniyet: nurluluk, parlaklık, aydınlık.
semavat: semalar, gokler
semerat: semereler, meyvelerr
sır: gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat ve tecrube ile anlaşılan en ınce yanı
şeffaf: saydam
şeffafiyet: şeffaflık, şeffaf olma halı, saydamlık.
tasnı: sanatlı kılma, uygun yapma, duzenleme
tesir: etkı
umur-ı hasise: ufak ve değersız ışler
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatî olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vazetme: koyma, konulma
vesaıt: vasıtalar
vücudî: varlıkla ılgılı, varlığa dair
vücut: var olma, varlık
zahir: açık, belli, meydanda
zahiren: gorunuşte
zerre: en kuçuk parça, molekül, atom
zuhur: gorunme, meydana çıkma

nefsine birkaç vecihle aynen delâlet eder, fakat Sânîine hem aynen, hem aklen çok vecihlerle delâletleri vardır. Ve hangi bir masnuun vücudu esbaptan istenilirse, bütün esbap toplanıp birbirine yardımlan olsa bile, o masnuun benzerini yapamazlar.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanın akıl ve fikir meydanı öyle bir vüs'attedir ki, ihatası mümkün değildir, ve o kadar dardır ki, iğneye mahal olamaz. Evet, bazen zerre içinde dönüyor, katre içerisinde yüzüyor, bir noktada hapsoluyor. Bazen de âlemi bir karpuz gibi eline alır ve kâinatı misafireten getirir akıl odasında misafir eder. Bazen de o kadar haddini tecavuz eder, yükseğe çıkar ki, Vacibu'l-Vücud'u görmeye çalışır. Bazen de küçülür, zerreye benzer. Bazen de semavat kadar büyür. Bazen de bir katreye girer. Bazen de fitrat ve hilkati içine alır.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Cenab-ı Hakkın insana verdiği nimetler, ister afakî olsun, ister enfüsî olsun, bazı şerait altında insana gelip vusul buluyor. Meselâ, ziya, hava, gıda, savt ve seda gibi nimetlerden insanın istifade edebilmesi, ancak göz, kulak, ağız, burun gibi vesaitin açılmasıyla olur. Bu vesait, Allah'ın halk ve icadıyla olur. İnsanın eli, kesb ve ihtiyârında yalnız o vesaiti açmaktır.

Binaenaleyh, o nimetlen yolda bulmuş gibi, sahipsiz, hesapsız olduğunu zannetmesin. Ancak Mün'im-i Hakikî'nin kastıyla gelir; insan da ihtiyârıyla alır. Sonra,

afakî: dışa dönük.
aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince.
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
enfüsî: nefiste meydana gelen, nefse ait, şahsî.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fitrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
had: sınır.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihata: kuşatma, içine alma.
İhtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
i'lem eyyühe'l-azîz: Ey aziz kardeşim, bil ki!
istifade: faydalanma, yararlanma.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kasıt: bir işi bile bile isteyerek yapma.
katre: damla.
kesb: kazanma.
mahal: yer.
masnu: sanatta yapılmış eşya, varlık.
meselâ: örneğin.
misafireten: misafir olarak.
Mün'im-i Hakikî: nimetin sebeplerin arkasındaki gerçek sahibi, yedirip içiren ve rızklandıranın tâ kendisi olan Allah.
nefis: kendi, şahıs.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
savt: ses, seda.
seda: ses.
semavat: semalar, gökler.
şerait: şartlar.
tecavüz: sınırını aşma.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.
vecih: cihet, yön.
vesait: vasıtalar.
vusul: ulaşma, erişme, yetişme.
vüs'at: genişlik.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

ihtiyaca göre, in'am edenin iradesiyle, bedeninde intişar eder.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Herhangi bir şeyin sonu ve ahırı intizam ve güzellikçe evvelinden aşağı olmadığı gibi, zahiri ve sureti de sanat ve hikmetçe bâtınından güzel değildir. Öyle ise, eşyanın iç yüzlerini ve nihayetlerini sahipsiz zannedip, tesadüflere havale etme. Çiçekle, çiçekten çıkan semeredeki eser-i sanat ve hikmet, çekirdekle, çekirdekten çıkan filizin eser-i sanat ve nakşından aşağı değildir. Binaenaleyh, Sânı-i Zülcelâl, hem *Evvel*'dir, hem *Ahır*, hem *Zahir*'dir, hem *Bâtın*.

(1) وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Kur'ân'ın i'cazı tahrifine bir seddir. Evet, madem Kur'ân mu'cizedir, beşer onun taklidini yapamaz. Ayetleri başka kelâmlar ile tebdil edilmekle, tahrif ve tağyiri mümkün değildir. Çünkü, müfessir, müellif, mütercim muharref üslûplarını, kisvelerini âyâtın kisvesiyle iltibas ettiremezler. Ayetlerde i'caz damgası vardır. O damganın altında olmayan kelâmlar, ayet addedilemez. Öyle ise, i'caz tahrif ve tağyin kabul etmez.

1. O her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Suresi, 137.)

addetmek: saymak, öyle kabul etmek.
Ahır: her şeyden sonra da var olan, varlıkların sonrasına da hâkim olan Allah.
ahir: son.
ayat: Kur'an ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
Batın: bütün varlıkların içini yaratan ve dâhilîne hükmeden Allah.
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım.
beşer: insan, insanlık.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
eser-i sanat: sanat eseri, sanat değeri olan eser.
Evvel: her şeyden önce var olan ve yaratıkların önceki hallerine de hükmeden Allah.
evvel: önce.
filiz: ağaç ve çiçek fidanı, taze sürgün.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak.
i'lem eyyühe'l-azız: ey azız kardeşim, bil ki!
iltibas: karıştırmak.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda, için olan iktidar, güç.
kelam: söz, lafız.
kisve: elbise, kılık.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
madem ...: ...den dolayı, böyle ise.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
muharref: tahrif edilmiş, değiştirilmiş, asıl manasından uzaklaştırılmış.
müellif: eser telif eden, yazan.
müfessir: Kur'an-ı Kerim'in metrini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi.
mütercim: tercüme eden, bir dilden başka bir dile çeviren, tercüman, çevirmen.
nakış: işleme, süsleme.
nihayet: son.
Sânı-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
semere: meyve, yemiş.
set: engel, mâni.
sureti: biçim, görünüş.
tağyir: başkalaştırma, değiştirme.
tahrif: bir metni ilâve ve çıkarmalarla farklı manaya gelecek şekle sokma.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
üslup: bir eserin şekil ve ifade yönü.
Zâhir: bütün varlıkların dış yüzünü yaratan ve dışına da hükmeden" manasında Allah'ın ismi.
zahir: dış yüz, görünüş.

İ'lem Eyyuhe'l-Aziz!

Kur'ân-ı Kerîm, nimetleri, ayetleri, delîlleri tadat ederken, [1] فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ ayet-i celîlesi tekrarla zikredilmekte olduğundan, şöyle bir delâlet vardır ki:

Cin ve insin en çok isyanlarını, en şedîd tuğyanlarını, en azîm küfranlarını tevlit eden şöyle bir vazıyetleridir ki, nimet içinde in'amı görmüyorlar. In'amı görmediklerinden Mün'im-i Hakîkî'den gaflet ederler. Mün'im'den gafletleri sâikasıyla, o nimetleri esbaba veya tesadüfe isnat ederek, Allah'tan o nimetlerin geldiğini tekzip ediyorlar.

Binaenaleyh, her bir nimetin bidayetinde, mü'min olan kimse besmeleyi okusun. Ve o nimetin Allah'tan olduğunu kastetmekle, kendisi ancak Allah'ın ismiyle, Allah'ın hesabına aldığını bilerek, Allah'a minnet ve şükranla mukabelede bulunsun.

İ'lem Eyyuhe'l-Aziz!

İnsan kalben ve fikren hakaik-ı İlâhiyeye bakıp düşündüğü zaman, bilhassa namaz ve ibadet esnasında, gerek şeytan tarafından, gerek nefsi tarafından pek fena, pis ve çirkin vesveseler, hatıralar, sinekler gibi, kalbe, akla hücum ederler. Bu gibi hevaî, vehmî ve çirkin şeylerin def'iyle uğraşan adam, o vesveselere mağlûp olur. Ancak onları mağlûp edip kaçırmak çaresi, müdafaayı terk edip onlarla uğraşmamaktır. Evet, arılarla uğraşıldıkça,

1- Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edersiniz? (Rahman Suresi, 21.)

ayet: Allah'ın varlığına delâlet eden şey
ayet-i celîle: azîm ve yüce manaları ihtiva eden ayet
azîm: büyük.
besmele: Bismillâhirrahmanirrahîm (Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla) cümlesinin adı
bidâyet: başlangıç.
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
cin: gözle görünmez latîf cısımlerden ibâret bir yaratık.
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
esbap: sebepler, vasıtalar
fikren: fikir ile düşünerek, zihnen
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hakaik-i İlâhiye: Allah'a ait olan gerçekler
heva: nefsine düşkün, ciddî şeylere karşı ilgisiz.
hücum: saldırma
i'lem eyyuhe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
in'âm: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
İnsân: insan, beşer, âdemoğlu
isnat: dayandırma, mâl etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
isyan: başkaldırma, itaatsızlık, emre karşı gelme
kalben: kalp ile, kalpten
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
mağlûp: yenilme, kendisine galip gelinmiş
minnet: bir iyilik karşısında yük altında kalma, kendini manevî olarak borçlu hissetme
mukabele: karşılık verme, karşılama
müdafaa: savunma, koruma.
mü'min: iman eden, inanan
Mün'im: nimet veren, ikram eden Allah
Mün'im-i Hakîkî: nimetin sebeplerin arkasındaki gerçek sahibi, yedirip içiren ve nakletdiranın tâ kendisi olan Allah
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ikramlar
nimet: lutuf, ihsan, bağış
sâika: sevk eden, sürükleyen, sebep olan.
şedîd: şiddetli
şükran: iyilige karşı gösterilen iyi tavır, gönül borcu, minnettarlık.
tadat: sayma
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
tevlit: doğurma, sebep olma
tuğyan: azma, azgınlık, hiddetlenme
vazıyet: durum.
vehm: vehmle ilgili, aslında var olmadığı halde varmış gibi görülen her hangi bir şeye ait.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zikredilmek: anılmak, söylenmek.

onlar hücumlarını arttırırlar. Onlara karşılmadığı takdirde, insanı terk eder, giderler. Hem de o gibi vesveselerin ne hakaık-ı İlâhiyeye ve ne de senin kalbine bir mazarratı yoktur. Evet, pis bir menzilin deliklerinden semanın güneş ve yıldızlarına, cennetin gül ve çiçeklerine bakılırsa, o deliklerdeki pislik ne bakana ve ne de bakılana bulaşmaz ve fena bir tesir etmez. (HAŞİYE)

Ey lem eyyühe's-Said!

Nedir bu gurur ve nedir bu gaflet? Nedir bu haşmet, nedir bu istiğna, nedir bu azamet? Elindeki ihtiyâr, bir kıl kadardır; ve iktidarın bir zerre kadardır. Ve hayatın söndü, ancak bir şule kaldı. Ömrün geçti, şuurun söndü, bir lem'a kaldı. Şöhretin gitti, ancak bir an kaldı. Zamanın geçti, kabirden başka mekânın var mı? Bîçare aczine ve fakrına bir had var mı? Emellerin nihayetsizdir, ecelin yakındır. Evet böyle acz ve fakrınla, iktidar ve ihtiyârdan hâlî bir insanın ne olacak hâli? Hazain-i rahmet sahibi Hâlık-ı Rahmanirrahîm'e, böyle bir acz ile itimat etmek lâzımdır. Odur herkese nokta-i istinat, Odur her zayıfa cihet-i istimdat.

HAŞİYE: O çirkin sözler senin kalbinin sözleri değil. Çünkü, senin kalbin ondan müteessir ve müteessiftir. Belki kalbe yakın olan lümme-i şeytanîden geliyor. Meselâ, sen namazda Kâbe karşısında huzur-ı İlâhiyede âyât-ı tefekkürde olduğun bir hâlde, şu tedai-yi efkâr, seni tutup en uzak malâyanıyat-ı rezileye sevk eder. Meselâ, âyinen içindeki yılanın timsalı ısırmaz, ateşin misali yakmaz ve necasetin görünmesi âyineyi telvis etmez.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
ayat-ı tefekkur: insanı manen uyandıran, ibret verici, işaret ve alametlerden düşünmek.
âyine: ayna.
azamet: büyüklük.
biçare: çaresiz, zavallı.
cihet-i istimdat: yardım gelecek yon, yardıma koşan cihet.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı.
emel: şiddet, arzu, umut.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böburlenme.
had: sınır.
hakaık-ı İlâhiye: Allah'a ait olan gerçekler.
Hâlık-ı Rahmanirrahım: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan yaratıcı, Allah.
haşiye: dipnot.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
hazain-i rahmet: rahmet hazineleri, Allah'ın şefkat ve merhamet hazineleri.
huzur-ı İlâhiye: Allah'ın huzuru.
hücum: saldırma.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
i'lem eyyühe's-Said: ey Said, bil ki!
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymazlık.
itimat: dayanma, güvenme.
lem'a: parıltı.
lümme-i şeytanî: şeytanın vesvesesi, şeytanın verdiği kuruntu.
malayaniyat-ı rezile: kötü şeyler, çirkin şeyler, fena huylardan kaynaklanan faydasız işler.
mazarrat: zararlar, ziyanlar, zarar vermeler.
menzil: ev, oda, yer.
mesela: örneğin.
misal: örnek.
müteessif: teessuf eden, esefle nen kederlenen, mahzun, kederli.
müteessir: teessure kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
necaset: pislik, murdarlık.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
sema: gökyüzü, gök.
sevk: yönelime, gönderme.
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün.
şule: alev, ateş.
şuur: bilinç.
takdirde: durumda, durumunda.
tedai-yi efkâr: bir fikrin başka bir fikri çağrıştırması, fikir çağrışımı.
telvis: bulaştırma, kirletme, pisletme.
tesir: etki.
timsal: örnek, numune.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız, kötü ve sınsı düşünce.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

KALBE FARİSİ OLARAK TAHATTUR EDEN BİR

Münacat

هٰذِهِ الْمُناجاتُ تَخَطَّرَتْ فِي الْقَلْبِ هٰكَذَا بِالْبَيانِ الْفارِسِي

يارَبْ بَشْش جِهَتْ نَظَر مِيكَرْدَمْ دَرْدِ خُودْ را دَرْمانْ نَمِي دِيدَمْ
دَرْ راسْت ○ مِي دِيدَمْ كِه. دِي رُوزْ مَزارِ پِدَرِ مَنْسْتْ ○ وَدَرْ
چَپْ دِيدَمْ كِه فَرْدا قَبْرِ مَنْسْت ○ وَايِمْرُوزْ: تابُوتِ جِسْمِ پُرْ
اِضْطِرابِ مَنْسْت ○ بَرْ سَرِ عُمْرُ جَنازَهِ مَنْ اِيسْتادَه اَسْت ○
دَرْ قَدَمْ: اَبِ خاكْ خِلْقَتِ مَنْ وَخاكِسْتَرِ عِظامِ مَنْسْت ○ چُونْ
دَرْپَسْ مِيكَرَمْ بِينَمْ اِينْ دُنْياءِ بِي بُنْيادْ هِيچْ دَرْ هِيچِسْت ○
وَدَرْپِيشْ اَنْدارَهِ نَظَرْ مِيكُنَمْ دَرِ قَبْرِ كُشادَه اَسْت ○ وَراهِ اَبَدْ
بَدُورِ دِرازْ بَدِيدارَسْت ○ مَرا جُزْ جُزْءِ اِخْتِيارِي چِيزِي نِيسْتْ
دَرْدَسْت ○ كِه اُو جُزْءْ هَمْ عاجِزْ هَمْ كُوتاهْ وَهَمْ كَمْ عَيارَسْت ○

HAŞİYE: Bu Farisî münacat, kısalığına rağmen çok uzun hakıkatleri ihtıva etmektedir. Ankara da otuz beş sene evvel tabedildiği vakıt, Afgan sefiri Sultan Ahmed çok beğenmiş ve Afgan şahına bir adet bu münacattan hediye göndermiştir. Türkçe tercumesi *Ihtıyarlar Rısalesi*'nde ve 'On Yedinci Söz'de olduğundan, tercüme edilmedi.

evvel: once
Farisi: Iran dili, Farsça, Acemce
hakikat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot.
ihtiva: içine alma, kapsama
münacat: Allah'a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şiir
sefir: elçi
şah: padişah, sultan, hükümdar
tab: kitap basma
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.

خالق خودْ را که اینْ هستي ودیعه هست ○ ومُلك اُو و اُو
دادَه قَناکُنْ تا نقایابدْ ازْ آنْ سرّي که، نفيِ نفي اِثبات است ○
خُداي پُرکرمْ خودْ مُلك خودْ را مي خرِدْ ازْ تو بهاي بي
کرانْ داده براي تو نگاهْ دارِست ○

1339 TARİHİNDE MECLİS-İ MEBUSANA HİTABEN YAZDIĞIM BİR HUTBENİN SURETİDİR

(Bu kısım Müellifin kendi Türkçesidir.)

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا [1]

Ey Mücahidîn-i İslâm, Ey Ehl-i Hallüakd!

Bu fakirin bir meselede on sözünü, birkaç nasihatini dinlemenizi rica ediyorum.

Evvelâ: Şu muzafferiyetteki hankulâde nimet-i Ilâhiye bir şükran ister ki, devam etsin, ziyade olsun. Yoksa, nimet şukru görmezse gider. Madem ki Kur'ân'ı, Allah'ın tevfikiyle düşmanın hücumundan kurtardınız, Kur'ân'ın en sarih ve en kat'î emn olan salât gibi feraizi imtisal etmeniz lâzımdır; tâ onun feyzi, böyle harika suretinde üstünüzde tevali ve devam etsin.

Saniyen: Âlem-i İslâm'ı mesrur ettiniz, muhabbet ve teveccühünü kazandınız. Lâkin, o teveccüh ve muhabbetin idamesi, şeair-i İslâmiyeyi iltizamla olur. Zira Müslümanlar İslâmiyet hesabına sizi severler.

Salisen: Bu âlemde, evliyaullah hükmünde olan gazi ve şühedalara kumandanlık ettiniz. Kur'ân'ın evamir-i kat'iyesine imtisal etmekle, öteki âlemde de o nuranî

alem: dünya
alem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası
ehl-i halluakd: zor meselelen ve işleri halledip sonuca bağlayanlar
evamir-i kat'iye: kesin emirler
evliyaullah: Allah'ın veli kulları, Allah dostları, Allah'ın salih kulları
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
feraiz: farzlar
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
harika: olağanüstü
harıkulade: olağanüstü.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek
hutbe: konuşma, söylev
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde
idame: devam ettirme, sürdürme
İltizam: birinin tarafını tutma, taraftarlık.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kumandan: komutan
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
madem: ...den dolayı, böyle ise
Meclis-i Mebusan: Büyük Millet Meclisi, milletvekillerinin oluşturduğu topluluk.
mesele: önemli konu
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu.
muhabbet: sevgi, sevme
muzafferiyet: muzafferlik, üstünlük, düşmana üstün gelme, galibiyet

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Şüphesiz namaz, mü'minlerin üzerine belli vakitler için farz olarak yazılmıştır. (Nisa Suresi, 103.)

mücahidîn-i İslam: İslam mücahidleri, İslamiyet için cihad edenler.
müellif: eser telif eden, yazan.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
nimet-i İlahiye: Allah'ın nimeti, lütfu, ihsanı
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
salat: namaz
Salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak
sarih: açık, aşikar
suret: biçim, şekil, tarz
şeair-i İslâmiye: İslâma ait işaretler, İslama sembol olmuş iş ve ibadetler
şuheda: şehitler
şukran: teşekkür etme, iyilik bilme
tevali: uzayıp gitme, devam etme
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması
ziyade: Artma, çoğalma.

guruha refik olmaya çalışmak, sizin gibi himmetlilerin şe'nidir. Yoksa, burada kumandan iken, orada bir neferden istımdad-ı nur etmeye muztar kalacaksınız. Bu dünya-i deniye şan ve şerefiyle öyle bir meta değil ki, sizin gibi insanları işba etsin, tatmin etsin ve maksud-ı bizzat olsun.

Rabian: Bu millet-i İslâm'ın cemaatleri, çendan bir cemaat namazsız kalsa, fasık da olsa, yine başlarındakini mütedeyyin görmek ister. Hatta umum Şarkta umum memurlara dair en evvel sordukları sual bu imiş: "Acaba namaz kılıyor mu?" derler. Namaz kılarsa, mutlak emniyet ederler, kılmazsa, ne kadar muktedir olsa, nazarlarında müttehemdir.

Bir zaman, Beytüşşebap aşairinde isyan vardı. Ben gittim, sordum:

"Sebep nedir?"

Dediler ki:

"Kaymakamımız namaz kılmıyordu, rakı içiyordu. Öyle dinsizlere nasıl itaat edeceğiz?"

Bu sözü söyleyenler de namazsız, hem de eşkıya idiler.

Hamisen: Enbiyanın ekseri Şarkta ve hükemanın ağlebi Garpta gelmesi kader-ı ezelînin bir remzidir ki, Şarkı ayağa kaldıracak din ve kalbdir, akıl ve felsefe değil. Şarkı intibaha getirdiniz, fıtratına muvafık bir cereyan veriniz, yoksa, sa'yiniz ya hebaen gider veya muvakkat, sathî kalır.

agleb: çoğunlukla, eksenyetle
aşair: aşiretler, kabileler, oymaklar
cemaat: topluluk
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi
çendan: gerçi, her ne kadar
dair: alâkalı, ilgili.
dünya-i deniye: adı, alçak dünya
ekser: pek, çok.
emniyet: inanma, güvenme.
enbiya: nebîler, peygamberler
eşkıya: yol kesici, isyankâr
evvel: önce
fasık: sapkın, günah işleyen, fesatçı
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
Garp: batı, Avrupa, batı ülkeleri
guruh: cemaat, topluluk, kısım
hamisen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece
hebaen: boşu boşuna
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme
hükema: filozoflar
intıbah: uyanıklık.
istımdad-ı nur: nur isteme, aydınlık dileme.
isyan: her hangi bir amaçla devlete ait kuvvetlere veya hükümete karşı gelme.
işba: doyurma
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kader-ı ezelî: olmuş ve olacakların yer aldığı İlâhî ilim, her şeyin kaydedildiği ezelî program
kumandan: komutan
maksud-ı bizzat: kendi maksadı, şahsı, gaye, şahsî amaç.
meta: mal, servet, geçici dünya zevki
millet-i İslâm: İslâm milleti, Müslümanlar
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
mutlak: kesin.
muvafık: uygun, münasip
muvakkat: geçici
muztar: çaresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
müttehem: itham olunan, suçlanan
nazar: bakış, bakış açısı
nefer: asker, er
rabian: dördüncü olarak.
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı
remiz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
sathî: yüzeysel, denne inmeyen, üstün, kısa
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sual: soru
şan: şöhret, ün
Şark: doğu, Doğu ülkeleri
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
şeref: manevî büyüklük, yüceliş, onur
tatmin: doyma, doygunluk
umum: bütün

Sadisen: Hasmımız ve İslâmiyet düşmanı olan Frenkler, dindeki lâkaytlığınızdan pek fazla istifade ettiler ve ediyorlar. Hatta diyebilirim ki, hasmınız kadar İslâm'a zarar veren, dinde ihmalinizden istifade eden insanlardır. Maslahat-ı İslâmiye ve selâmet-i millet namına, bu ihmali a'male tebdil etmenız gerektir. Görülmüyor mu ki, İttihatçılar o kadar harika azm ü sebat ve fedakârlıklarıyla, hatta İslâm'ın şu intibahına da bir sebep oldukları hâlde, bir derece dinde lâubalîlik tavrını gösterdikleri için, dâhildeki milletten nefret ve tezyif gorduler. Hançteki İslâmlar, dindeki ihmallerini görmedikleri için, hürmeti verdiler.

Sabian: Âlem-i küfür, bütün vesaitiyle, medeniyetiyle, felsefesiyle, fünunuyla, misyonerleriyle âlem-i İslâm'a hucum eden ve maddeten uzun zamandan beri galebe ettiği hâlde, âlem-i İslâm'a dinen galebe edemedi. Ve dâhilî bütün fırak-ı dâlle-i İslâmiye de birer kemmiye-i kalıle-i muzırra suretinde mahkûm kaldığı ve İslâmiyet metanetini ve salâbetini sunnet ve cemaatle muhafaza eylediği bir zamanda, lâubaliyâne, Avrupa medeniyet-i habise kısmından süzülen bir cereyan-ı bıd'atkârâne, sinesinde yer tutamaz. Demek, âlem-i İslâm içinde mühim ve inkılâpvari bir iş görmek, İslâmiyetin desatirine inkıyat ile olabilir, başka olamaz, hem olmamış, olmuş ise de çabuk ölüp, sönmüş.

Saminen: Zaaf-ı dine sebep olan Avrupa medeniyet-i sefihânesi yırtılmaya yüz tuttuğu bir zamanda ve medeniyet-i Kur'ân'ın zuhura yakın geldiği bir anda, lâkaydâne ve ihmalkârâne muspet bir iş görülmez. Menfice,

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
alem-i küfür: kufur dunyası
a'mal: ameller, işler
azm ü sebat: sağlam ve kesin karar
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Muslumanlar topluluğu
cereyan-ı bıd'atkârâne: dinin aslında olmayan, sonradan konulan âdetlerin dine sokuşturmaya çalışarak, dine zarar verme hareketi
dahil: iç, içerisi
dâhilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili
desatir: düsturlar, kaideler
dinen: din bakımından, diyanet noktasından, dince
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fırak-ı dâlle-i İslamiye: Muslumanlar arasından çıkan sapkın fırkalar, gruplar
Frenk: Avrupalı, Fransız
fünun: fenler
galebe: galip gelme, üstünlük
hariç: dış memleket, yaşanılan ülkenin dışındaki ülke
harika: olağanustu
hasım: muhalif, karşı taraf, duşman
hurmet: riayet, ihtiram, saygı
ihmalkârâne: ihmal ederek, dikkatsizce, onemsemeyerek
inkılâpvari: inkılâba benzer, değişim, inkılap gibi
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma
intıbah: uyanıklık
istifade: faydalanma, yararlanma
kemmiye-i kalile-i muzırra: zararlı azınlık grup
lakaydâne: lakayt bir şekilde, kayıtsızca, ilgisizlikle
lakayt: kayıtsız, ilgisiz
laubaliyane: lâubalı bir şekilde, alâkasız, saygısız ve dikkatsiz bir şekilde
mahkûm: hukum giymiş, hukumlu, mecbur, çaresiz
maslahat-ı İslamiye: İslâmın yararına olan, Muslumanların guvenlığı ve kurtuluşuna ait
medeniyet-i habise: pıs, çırkın, kotu medeniyet
medeniyet-i Kur'ân: Kur'an medeniyeti
medeniyet-i sefihane: sefih haldeki medeniyet, sefahate duşkun medeniyet
menfi: olumsuz, müspet olmayan
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık
misyoner: kendini bir fikrin yayılmasına adamış
muhafaza: koruma
mühim: onemli, ehemmiyetli
müspet: olumlu, yapılması memnuniyet veren
nam: ad
sabian: yedinci, yedinci olarak
sadisen: altıncı olarak
salabet: Metanet, manevi kuvvet, dayanma, sebat
saminen: sekizinci olarak, sekizinci derecede
selamet-i millet: milletin selâmeti, milletin kurtuluşu, esenliği
sine: yurek, kalp, gonul
suret: bıçım, tarz, görunuş
sunnet: Hz. Muhammed'in (asm) Kur'ân dışında Muslumanlara ornek olan mubarek söz, fiil ve emirleri, kabulleri veya takrirleri
tebdil: değiştirme, donuşturme
tezyif: zayıfa çıkarma, çurutme
vesait: vasıtalar
zaaf-ı din: dını inanç ve yaşayış noksanlığı, zayıflığı
zuhur: gorunme, belli olma, ortaya çıkma

tahrîpkârâne iş ise; bu kadar rahnelere maruz kalan İslâm, zaten muhtaç değildir.

Tasian: Sizin bu İstiklâl Harbindeki muzafferiyetinizi ve âlî hizmetinizi takdir eden ve sizi canüdilden seven, cumhur-i mü'minîndir ve bilhassa tabaka-i avamdır ki, sağlam Müslümanlardır; sizi ciddî sever ve sizi tutar ve size minnettardır ve fedakârlığınızı takdır ederler. Ve intıbaha gelmiş en cesım ve müthiş bır kuvvetı size takdim ederler. Sız dahi, evamır-i Kur'ânıyeyi ımtısal ile onlara ittisal ve ıstinat etmenız maslahat-ı İslâm namına zarurîdir. Yoksa İslâmiyetten tecerrüt eden bedbaht, milliyetsiz, Avrupa meftunu Frenk mukallitleri avam-ı Müslimîne tercih etmek, maslahat-ı İslâm'a münafi olduğundan, âlem-i İslâm nazannı başka tarafa çevirecek ve başkasından istımdat edecek.

Aşıren: Bir yolda dokuz ihtimal-ı helâket, tek bir ihtimal-i necat varsa, hayatından vazgeçmiş mecnun bir cesur lâzım kı, o yola sülûk etsin. Şimdi, yirmi dört saatten bir saatı işgal eden farz namaz gibi zaruriyat-ı dinıyede yüzde doksan dokuz ihtımal-i necat var. Yalnız gaflet ve tembellik haysiyetiyle, bir ihtimal zarar-ı dünyevî olabilir. Hâlbuki, feraizin terkinde doksan dokuz ihtimal-i zarar var. Yalnız gaflet ve dalâlete ıstınat, tek bir ihtımal-i necat olabilir. Acaba dine ve dünyaya zarar olan ihmal ve feraızin terkine ne bahane bulunabilir? Hamiyet nasıl müsaade eder?

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dunyası
âlî: yuce, yuksek, ulu
aşıren: onuncu olarak, onuncu derecede.
avam-ı Muslımin: Muslumanlann avam tabakasi, Muslumanlann avam olanlan
bahane: yalandan ozur, asıl sebebi gizlemek icin ilen surulen uydurma sebep
bedbaht: bahtsız, talıhsız, zavallı
bilhassa: ozellikle
canüdil: icten gelerek, gonulden
cesim: ın buyuk, kocaman
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
cumhur-ı mü'minin: mu'minlerin umumu, Allah'a iman edenler
dalalet: iman ve islamiyetten ayrılmak, azmak
evamır-ı Kur'anıye: Kur'an'ın emırlerı.
fedakar: kendini veya sahsî menfaatlerini hıçe sayan feda eden
Feraiz: farzlar
Frenk: Avrupalı Fransız.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hamıyet: insanda bulunan dın, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi alle ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti
haysiyet: itıbar, kıymet, deger
ihmal: boslama, onemsememe
ıhtımal: olabilirlik.
ihtimal-i helâket: yok olma ihtımalı, yıkılma, zarar gorme ihtımalı
ihtimal-ı necat: kurtuluş ihtımalı, kurtulma ihtımalı
ihtimal-ı zarar: zarar ihtımalı
ımtısal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
intıbah: uyanıklık
İstiklal Harbi: Kurtuluş Savaşı
ıstımdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çagırma
istinat: dayanma, guvenme, delil olarak kabul etme.
işgal: meşgul etme, tutma.
ittısal: bıtışme, birleşme
maruz: bır şeyın etkisi ve tesir altında bulunma
maslahat-ı İslâmiye: Islâmın yararına olan, Muslumanların guvenlıgi ve kurtuluşuna ait.
mecnun: çılgın, delî
meftun: tutkun, muptelâ, aşın baglanmış
minnettar: bır ıyılıge karşı teşekkür duygusu ıçınde olan
mukallit: taklıtçı, taklit eden, baş kasına ozenerek onun gibi olmaya çalışan
muzafferiyet: muzafferlik, üstünlük, duşmana ustun gelme, galıbıyet
munafi: zıt, aykırı
müsaade: izin
müthiş: dehşet veren, urkuten, dehşetli, korkunç
nam: ad
nazar: bakış, dıkkat.
rahne: zarar, ziyan, gedik, yara
sülûk: bir yola gırme, bır yol tutma
tabaka-ı avam: avam tabakası, halktan ılmı ırfanı kıt olanlann tabakası, halk.
tahrîpkârâne: yıkıcı şekılde
takdim: arz etme, sunma
takdir: kıymet verme, beğenme
tasian: dokuzuncu olarak, dokuzuncu derece, dokuzuncusu.
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
zarar-ı dünyevî: dunyaya ait maddî zarar
zarurî: zorunlu
zaruriyat-ı dinıye: dince yapılması mecburî olan işler

Bahusus, bu güruh-i mücahidin ve bu yüksek meclisin ef'alî taklit edilir. Kusurlarını millet ya taklit veya tenkit edecek; ikisi de zarardır. Demek, onlarda hukukullah, hukuk-ı ibâdı da tazammun ediyor. Sırr-ı tevatür ve icmaı tazammun eden hadsiz ihbaratı ve delâili dinlemeyen ve safsata-ı nefis ve vesvese-i şeytandan gelen bir vehmi kabul eden adamlarla hakikî ve ciddî iş görülmez.

Şu inkılâb-ı azîmin temel taşları sağlam gerek. Şu Meclis-i Âlînin şahsıyet-i maneviyesi, sahıp olduğu kuvvet cıhetiyle, mana-i saltanatı deruhte etmiştir. Eğer, şeair-i İslâmıyeyi bizzat imtısal etmek ve ettirmekle mana-ı hilâfeti dahi vekâleten deruhte etmezse, hayat için dört şeye muhtaç, fakat an'ane-i müstemirre ile günde lâakal beş defa dine muhtaç olan şu fıtratı bozulmayan ve lehviyat-ı medeniye ile ihtiyacat-ı ruhiyesini unutmayan bu milletin hacat-ı diniyesini Meclis tatmin etmezse, bilmecburiye, mana-i hilâfeti tamamen kabul ettiğiniz isme ve lâfza verecek. O manayı idame etmek için, kuvveti dahi verecek. Hâlbuki, Meclis elinde bulunmayan ve Meclis tarıkıyla olmayan böyle bir kuvvet, inşikak-ı asâya sebebiyet verecektir. İnşıkak-ı asâ ise, [1] وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللهِ جَمِيعًا ayetine zıttır. Zaman cemaat zamanıdır. Cemaatin ruhu olan şahs-ı manevî daha metindir. Ve tenfiz-i ahkâm-ı şer'iye daha ziyade muktedirdir. Halife-i şahsî, ancak ona istınat ile vezaifi deruhte edebilir. Cemaatın ruhu olan şahs-ı manevî eğer müstakim olsa, ziyade parlak ve kâmil olur; eğer fena olsa, pek çok fena olur. Ferdın

1 Allah'ın dinine ve Kur'ân'a hep birlikte sımsıkı sarılın. (Âl-i İmran Suresi: 103.)

an'ane-i müstemirre: sürüp gideden, devam edegelen, yerleşmiş gelenekler
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bahusus: özellikle, en çok, hele
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak
bizzat: kendisi, şahsen
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cihet: yön.
delâil: delîller, burhanlar, ispat vasıtaları
deruhte: üstüne alma, yüklenme, kendini vazîfeli bilme
ef'al: fiiller, işler
fena: kötü
fert: birey
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
güruh-ı mücahidin: mücahidler, din için gayret gösterenler topluluğu
hacat-ı diniye: dinî ihtiyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
halife-i şahsî: bireysel olan halife, bir bireyin halife oluşu
hukuk-ı ibâd: kulların hukuku, insan hukuku
hukukullah: Allah'ın hukuku
idame: devam ettirme, sürdürme
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler
ihtiyacat-ı ruhiye: ruhun ihtiyaçları
imtısal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
inkılâb-ı azîm: büyük inkılâp, büyük ve köklü değişiklik
inşıkak-ı asâ: ihtilaf, ikilik, birliğin bozulması, asayışın bozulması
istınat: dayanma
kusur: eksiklik, ozür, suç, kabahat.
lâakal: en azından, hiç olmazsa
lehviyat-ı medeniye: medeniyetin ortaya çıkardığı gayri meşru boş oyun ve eğlenceler
mana-ı hilâfet: hilâfetin manası, halifeliğin mahiyeti, halifeliğin özelliği
mana-ı saltanat: saltanatın manası, hükümdarlığın anlamı, sultanlığın mahiyeti
Meclis-i Âlî: Büyük Millet Meclisi; Yüce Meclis
metin: sağlam ve dayanıklı
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
müstakim: doğru
ruh: hayat ve canlılık veren şey
safsata-ı nefis: nefsin safsatası, nefsin yalan ve uydurmaları
sebebiyet: sebep olma
sırr-ı tevatur ve icma: çok insanların birleşmelen ve bildirmelen esası
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şahsıyet-i maneviye: manevî şahsıyet, manevî kişilik.
şeair-i İslâmiye: İslâma ait işaretler, İslama sembol olmuş iş ve ibadetler
tarik: yol.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tenfiz-i ahkâm-ı şer'iye: dinî hükümlerin yerine getirilmesi
tenkit: eleştirme
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
vekâleten: vekâlet yoluyla, birisine vekil olarak, başkası adına
vesvese-i şeytan: şeytanın vesvesesi, şeytanın verdiği vesvese.
vezaif: vazifeler, işler
ziyade: fazla, fazlasıyla.

iyiliği de, fenalığı da mahduttur, cemaatın ise gayr-i mahduttur. Harıce karşı kazandığınız iyiliği dâhildeki fenalıkla bozmayınız. Bilirsiniz ki, ebedî düşmanlarınız ve zıtlarınız ve hasımlarınız İslâm'ın şeairini tahrip ediyorlar. Oyle ise, zarurî vazifeniz, şeairi ihya ve muhafaza etmektir. Yoksa, şuursuz olarak şuurlu düşmana yardımdır. Şeairde tehavün, zaaf-ı milliyeti gösterir. Zaaf ise, düşmanı tevkif etmez, teşci eder.

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞ [1] نِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ [2]

1- Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173)
2- O ne güzel dost ve O ne güzel yardımcıdır. (Enfal Suresi: 40.)

cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
gayr-i mahdut: hudutsuz, sınırsız, sonsuz.
hasım: düşman, rakip.
ihya: canlandırma, dirilterme, hayat verme.
mahdut: sınırlı, belirli.
muhafaza: koruma.
şeair: dinin alâmetleri, işaretleri.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tehavün: önem vermeme, ehemmiyet göstermeme, aldırış etmeme.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme.
tevkif: durdurma, durdurulma.
vazife: görev.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zaaf-ı milliyet: millî duygunun zayıflığı, güçsüzlüğü.
zarurî: zorunlu.

İ'lem Eyyühe'l-Aziz!

(Ey Azîz Kardeşim Bil ki)

İ'lem Eyyühe'l-Aziz!

Hakaik-ı imaniyeyi ispat için irad edilen bürhan ve delilleri tetkik ederken, "Şu kocaman neticeyi bu zayıf, nahif delil intaç edemez" diye tenkidatta bulunma. Zira zaafiyetiyle ittiham ettiğin o delilin sağında ve solunda bulunan takviye kuvvetleri ve kıt'alar pek çoktur.

Evet, Islâmıyetin sıdkına delâlet eden şahıtlerden, şehıtlerden, bürhanlardan, delillerden, emarelerden her birisi, o müdafaa meydanında arkadaşını himaye etmekle, sıhhat raporunu imzalayarak sağlam olduğunu tasdik eder. O da, onun ilim ve haberine ehl-i vukuf olur. Çünkü, hakaik-ı imaniyede hedef sübuttur, nefiy değildir. Sabıt olan bir şeyi gösterenlerin bin, bin gibidir. Zira, sübutta gösterenlerin gösterme tarzları birbirine uygun ve muvafık olduğundan, her birisi ötekileri tezkiye ve tasdik etmiş olur. Nefiy cihetinde nefyedenlerin şahadetlerinde tevafuk yoktur, nefiylerine mütehalif esbap gösterirler. Bunun için, şahadetleri birbirinin sıhhatine delil olamaz; çünkü, tevafuk yok.

İ'lem Eyyühe'l-Aziz!

Bazen bir şeye şiddetli muhabbet o şeyin ınkânına sebep olur. Ve keza, şiddet-i havf ve gayet azamet ve aklın ıhatasızlığı da ınkâra sebep olur.

azamet: büyükluk.
burhan: delil, ispat, huccet.
cihet: yön.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar.
emare: alâmet, belirti, nişan.
esbap: sebepler, vasıtalar.
gayet: son derece.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
himaye: koruma, muhafaza etme.
ihata: kuşatma, içine alma.
İ'lem eyyühe'l-aziz: ey azîz kardeşim, bil ki!
ilim: bilme, bilgi.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
intaç: neticelendirme, sonuçlandırma.
irad: getirme, söyleme.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma.
keza: böylece, aynı şekilde.
kıt'a: askerî birlik, müfreze.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvafık: uygun, uyar, münasip.
müdafaa: savunma.
mütehalif: birbirine uymayan, değişken.
nahif: zayıf, cılız.
nefiy: inkâr etme, olumsuzlama.
sabit: İspat edilmiş, ispatlanmış.
sıdk: doğruluk.
sıhhat: sahihlik, doğruluk, gerçeklik.
sübut: sabit olma, İspatlanma.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
şiddet-i havf: korkunun şiddeti, korkunun fazla olması, aşırı korku.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tarz: biçim, şekil.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tenkidat: tenkitler, eleştiriler.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tezkiye: birini temize çıkarma.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.

İ'lem Eyyuhe'l-Aziz!

Hanzalenin çekirdeğinde hanzale ağacı mündemiç ve dâhil olduğu gibi, cehennemin de kufur ve dalâlet tohumunda müstetir bulunduğunu şuhudî bir yakin ile müşahede ettim.

Ve keza, nasıl ki hurmanın çekirdeği hurma ağacına hamiledir; aynen öyle de, iman habbesinde de cennetin mevcut olduğunu hads-i kat'î ile gordum. Çunku, o çekirdeklerin ağaçlara tahavvul ve inkılâpları garip olmadığı gibi, kufur ve dalâlet manası da tazip edici bir cehennemi, iman ve hidayet de bir cenneti intaç edeceğinde istib'at yoktur.

İ'lem Eyyuhe'l-Aziz!

Tohum olacak bır habbenin kalbı, yani ıçı delindiği zaman, elbette sumbullenip neşvunema bulamaz, olur gider. Kezalık, *ene* ıle tabır edılen *enanıyet*'ın kalbı "Allah Allah" zıkrının şua ve harareti̇yle yanıp delinirse, büyüyup gafletle fıravunlaşamaz ve Hâlık-ı Semavat ve Arz'a isyan edemez. O zıkr-i İlâhî sayesinde *ene* mahvolur.

İşte, Nakşıbendîler zikir hususunda ittihaz ettikleri zıkr-ı hafî sayesınde kalbın fethıyle, *ene* ve *enanıyet* mıkrobunu öldürmeye ve şeytanın emırberi olan nefs-i emmarenın başını kırmaya muvaffak olmuşlardır. Kezalık, Kadırîler de zıkr-i cehrî sayesinde tabiat tağutlarını tarumar etmişlerdir.

dâhil: gırme ıçınde olma
dalalet: iman ve İslamıyetten ayrılmak azmak.
emırber: emır erı.
enanıyet: kendını beğenme bencıllık egoıstlık.
ene: ben
fetih: kuşatma ele geçırme zaptetme
fıravun: zalım ımansız kıbırlı gururlu ve ınatçı
gaflet: dikkatsızlık, endişesızlık, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garip: tuhaf şaşılacak
habbe: tane çekırdek.
hads-ı kat'ı: uzunca araştırmaya gerek olmadan elde edilen kesın bılgı
Hâlık-ı Semavat ve Arz: gokleri ve yerı yaratan yoktan var eden Allah
hanzale: zakkumî zakkum ağacı Ebu Cehil karpuzu acı hıyar
hararet: sıcaklık.
hıdayet: dogru olan hak olan
İ'lem eyyuhe'l-aziz: Ey azız kardeşım bıl kıl.
İman: ınanç, ıtıkat.
intaç: netıce verme, sonuçlandırma
istib'at: akıldan uzak gorme yaklaştıramama
isyan: başkaldırma ıtıaatsızlik emre karşı gelme
ittihaz: edınme alma kabul etme
Kadırî: Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin yolunda olan onun tarıkatına mensup olan
keza: boylece aynı şekılde
kezalık: keza bu da oyle boylece
küfür: Allah ın varlığına bırlıgine ınanmama, muşrıklık, ımansızlık.
mahv: yok olma ortadan kalkma batma
muvaffak: başarmış, başarılı.
mündemiç: bır şeyın ıçınde bulunan, saklı olan
müstetir: ıçınde saklı bulunan
müşahede: bır şeyı gozle gorme seyretme
Nakşıbendî: Şeyh Muhammed Bahauddin Nakşıbend tarafından kurulan gızlı zıkırle Allah sevgısını kalbe nakşetmeyı esas alan bır ehl-i sünnet tarıkatı. Nakşıbendîlik.
nefs-i emmare: ınsana kotu ve gunah ışlerın yapılmasını emreden nefis
neşvünema: yayılıp gelişme, buyuyup gelişme, buyume, boy atma, yetişme, gelişme
şua: ışın, bır ışık kaynağından uzanan ışık tellerı.
şuhudî: gorunebılme ile alâkalı vucut bulmaya dair
tabıat: yaratılış ve yaşayışa dair konulan kanunlar esaslar
tabir: ifade, soz
tağut: ınsanları Allah a karşı ısyana sevk eden, ısyankâr, her batıl ma bud, şeytan
tahavvul: değişme, donuşme, başkalaşma
tarümar: karma karışık, dağınık, perişan
tazip: azap çektırme, ezıyet etme, sıkıntı verme
yakin: kesın bılme, şupheden sıyrılarak son derece dogru ve kuvvetlı bılme
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme, Allah ı anma
zıkr-ı cehrî: yuksek sesle yapılan zıkır
zıkr-ı hafî: gızlı zıkır, ıçten ve kalpten yapılan gızlıce zıkır, alçak sesle, mundan ancak kendının duyabıleceğı sesle yapılan zıkır
zikr-i İlâhî: Allah ı zıkretmek.

İlem Eyyuhe'l-Azız!

Âlemde, her şeyin yüzünde hikmet eserleri göründüğü gibi, en uzak, en geniş, en ince kesretin tabakaları üstünde de hikmet, ihtimam eserleri görülmektedir. Evet, kesret ve tekessurun müntehası ve neticesi olan insanın sahife-i vechinde, cephesinde, cildinde, ellerinin içlerinde kalem-ı kader ile pek çok çizgiler, hatlar, nakışlar, nırşanlar yazılmıştır. Malûmdur ki, insanın şu sahifelerinde yazılan o kelimeler, harfler, noktalar, harekeler, ruh-i insanîde bulunan manalara, maneviyatlara delâlet ettikleri gibi, fıtratında kader tarafından yazılan mektuplara da işaretleri vardır.

Arkadaş! İnsanın geçen sahifelerine kaderin yazdığı haşiye, tesadüf ve ittifakın duhulüne bir menfez bırakmamıştır.

İlem Eyyuhe'l-Azız!

Şu dünya hayatına muhabbetle müptelâ olan bazı insanlar, o hayatın vücuda gelmesinden maksat ve gaye, yalnız o hayata hizmet ve o hayatın bekası olup, başka bir faydası olmadığını, yanı Fâtır-ı Hakîm'in zevı'l-hayatta ve cevher-i insaniyette vedia olarak koyduğu bütün cihazat-ı acibe ve teçhizat-ı harikanın serü'z-zeval olan şu hayatın hıfzı ile bekası için verildiğini zannediyorlar. Hâlbukı, kazıye oyle olduğu takdırde, kâinattakı gayr-ı mütenahi nizamların şahadetleriyle, sath-ı âlemde görünen hikmet, inayet, intızam, adem-ı abesıyete olan delil ve

adem-i abesiyet: abes olmayış lüzumsuz olmayış
âlem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cephe: karşıdan görünüş
cevher-i insaniyet: insanlık cevheri insanlık hasletleri özellikleri
cihazat-ı acibe: şaşırtıcı cihazlar organlar şaşılacak aletler cihazlar
delalet: delil olma gösterme alamet işaret
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
duhul: içeri girme dâhil oluş
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.)
fıtrat: yaratılış tabiat mizaç, huy
gaye: maksat, hedef
gayr-i mütenahi: sonsuz sonu olmayan nihayetsiz
haşiye: dipnot.
hikmet: İlahi gaye gizli sebep fayda.
ihtimam. dikkat ve özen gösterme
İ'lem eyyuhe l-azız. ey azız kardeşim bil ki!
inayet: yardım, ihsan lütuf
intızam: düzenlilik, düzgünlük.
ittifak. rast geliş
kader: Cenab ı Hakkın ezeli ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
kalem-i kader: kader kalemi Allah'ın olacak hadiselerin olmadan

önce bilip yazması takdir etmesi.
kazıye: iddıayı ispat etmek maksadıyla ilen sürülen mesele
kesret: çokluk
maksat: kastedilen şey gaye
malûm: bilinen bilinir olan.
maneviyat. mana âlemine ait olanlar hisse ve inanca ait şeyler
menfez: delik, aralık.
muhabbet. sevgi sevme
munteha: bir şeyin ulaşabildiği son yer nihayet.
müptelâ: tutkun bir şeye düşkün ve tutulmuş olan
nakış: işleme süsleme
nışan: iz belirti alamet.
nızam: düzen tertip düzgünlük
ruh-i insanı: insanın ruhu insanın bizatihi kendisi benliği ruhu
sahife-ı vech: insan yüzünün simasının sayfası
sath-ı alem: yeryüzü dünya yüzü kainatın her tarafı.
serü'z-zeval: çabuk olan çabuk yok olan
müptelâ: tutkun bir şeye düşkün ve tutulmuş olan
şahadet: şahit olma şahitlik, açık alamet, işaret.
tabaka: derece kat.
teçhizat-ı harika: olağanüstü donatımalar
tekessür: çoğalma kesretli olma
tesadüf: rastlantı bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
vedia: emanet, saklanılmak ve korunmak üzere bırakılan şey
zevi'l-hayat. hayat sahiplerı canlılar

bürhanların makuse olarak abesiyete, israfa, intizamsızlığa, adem-i hikmete delil ve bürhan olmaları lâzım gelecektir.

Arkadaş! Şu dünyevî hayatın faydaları pek çoktur. O faydalardan, hayat sahibine tasarruf ve hizmeti nispetinde bir hisse ayrıldıktan sonra, bakî kalan gayeler, semereler Fâtır-ı Hakîm'e racidir.

Evet, insan ve insanın hayatı esma-i İlâhiyenin tecelliyatına bir tarladır ve cennette rahmet-i İlâhiyenin envarının cilvelerine mazhardır ve hayat-ı uhreviyenin harika ve gayr-i mütenahi semereleri için bir fidanlık veya bir çekirdektir. Demek, insan bir sefine kaptanı gibidir. Sefinenin gayr-i mahdut faydalarından, kaptanın alâka ve hizmeti nispetinde kendisine verilir, bakî kalan kısmı sultana racidir. İnsan da, sefine-i vücuduyla alâkası derecesinde, o vücudun hayattar semeratından hissesini alır, mütebakisi Sultan-ı Ezeliye'ye aittir.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Dünyanın lezzetleri, zevkleri ve ziynetleri, Hâlik'ımızı, Malik'ımızı ve Mevlâ'mızı bilmediğimiz takdirde, cennet olsa bile, cehennemdir.

Evet, öyle gördüm ve öyle de zevk ettim. Bilhassa, şefkatin ateşini söndürecek, manfetullahtan başka bir şey var mıdır? Evet, manfetullah olduktan sonra, dünya lezzetlerine iştiha olmadığı gibi, cennete bile iştiyak geri kalır.

abesiyet: faydasız, boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş.
adem-i hikmet: hikmetsizlik, faydasız ve gayesiz oluş.
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
bakî: geri kalan.
bilhassa: özellikle.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cilve: tecelli, görüntü.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dünyevî: dünyaya ait.
envâ: çeşitler, türler, neviler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle, benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.).
gayr-i mahdut: hudutsuz, sınırsız, sonsuz.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden Allah.
harika: olağanüstü.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hayattar: canlı, yaşayan.
hisse: pay, nasip.
İ'lem eyyühe l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki!
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
iştiha: fazla istek, arzu.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
makuse: tersine dönmüş, başaşağı olmuş.
Mâlik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
Mevlâ: her şeyin gerçek ve mutlak efendisi olan Allah.
mütebakî: geri kalan kısım.
nispet: oran, ölçü.
racî: gen dönen, geri gelen, dönen.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
sefine: gemi.
sefine-i vücut: insan veya hayvan gövdesi.
semerat: semereler, meyveler.
semere: meyve, güzel netice.
sultan: padişah, hükümdar.
Sultan-ı Ezeliye: ezeli sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığı zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenâb-ı Hak.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tasarruf: idare etme, kullanma.
tecelliyat: tecelliler, görüntüler.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Dünyada cereyan eden ve husule gelen her bir şeyin iki vechi vardır:

• *Biri* ahirete bakar ki, nefsu'l-emirde en sabit, en ağır bu vecihtir.

• *İkincisi* dünyaya, nefsine ve hevaya bakar. Bu vecih, hakaret, hiffet ve zevalden öyle bir mevkıdedir ki, kalbin teessürüne, teellumune, ıztırabına, düşüncelerine bais olacak bir kıymette değildir.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanların öyle eblehleri vardır ki, şeffaf bir zerrede şemsin timsalini veya bir çiçeğin renginde şemsin tecellisini görse, şemsin o timsal ve tecellisinden hakikî şemsin bütün levazımatını hatta âleme merkez olmasını ve seyyarata olan cezbini talep edip isterler. Maahaza, o zerrede veya o çiçekte gördüğü timsal ve tecellinin bir anzadan dolayı kayboldukları zaman, basar ve basiretinin korlüğü dolayısıyla, hakikî şemsin inkânına zehap ederler.

Ve keza, o eblehler tecelli ile husule gelen vücud-ı zıllîyi vücud-i hakikî ve aslîden fark edemezler, birbiriyle iltibas ederler. Bunun için, bir şeyde şemsin timsalini, gölgesini gördükleri zaman, şemsin hararetini, ziyasını ve sair hususiyatını da istemeye başlarlar.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: dünya cihan, bütün yaratılmışlar
bais: sebep olan.
basar: görme
basiret: kalp gözüyle görme, doğru ve ölçülü görüş
cereyan: olma, meydana gelme
cezb: kendine doğru çekme, çekilme
ebleh: pek akılsız, ahmak, aptal, bön, alık, budala
hakaret: hakirlik, hor görme, incitme, küçük düşürme.
hakikî: gerçek.
hararet: sıcaklık
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.
hiffet: temkinsizlik, ciddiyetsizlik, hoppalık.
husul: olma, meydana gelme
hususiyat: ayırıcı özellikler
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı
İlem eyyühe l-azız: ey aziz kardeşim, bil ki!
iltibas: birbirine benzeyen şeyleri şaşırıp karıştırma, bir şeyi öteki zannetme
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
keza: böylece, aynı şekilde
kıymet: değer
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mevki: yer, makam.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nefsu'l-emir: işin hakikatı, aslı
sabit: durağan, değişmeyen
sair: diğer, başka, öteki
seyyarat: gezegenler
şeffaf: saydam
şems: güneş
talep: isteme, dileme
tecelli: belirme, bilinme, görünme
teellüm: elemlenme, tasalanma, dertlenme, üzüntü duyma
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
timsal: örnek, nümune
vecih: cihet, yön.
vücud-ı hakikî: gerçek vücut
vücud-i zıllî: gölgemsi varlık, yansıma ile elde edilen varlık
zehap: bir fikre veya zanna kapılma
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zeval: aşağı düşme, alçalma, iyi halden kötü hale düşme, düşkünlük.
ziya: ışık, aydınlık, nur

Ve keza, o eblehler, sinek, böcek ve sair küçük ve hasis şeylere bakarken, onlarda pek yüksek bir eser-i sanat ve hikmet görmekle derler: "Sâni bunlara pek fazla ehemmiyet vermiştir. Bir sineğin ne kıymeti olabilir ki, bu kadar masraflara, külfetlere mahal olsun?"

Arkadaş! Bu gibi eblehleri ikna ve işkâllerini def için dört şeyin bilinmesi lâzımdır.

Birincisi: Cenab-ı Hakkın rububiyetinin kemaliyle alâkadar olan her şey Onu tavsif eder, fakat, o şeyin, rububiyetine mazhar olduğu münasebetiyle, kemalinin de mahall-ı tecellisi olur. Fakat, o kemal ile muttasıf olamaz.

İkincisi: Her şeyden Cenab-ı Hakkın nuruna bir kapı açılır. Bu kapılardan birisinin kapanması, gayr-i mütenahi sair kapıların da kapanmasını istilzam etmez. Fakat, hepsinin bir miftah ile açılması mümkündür.

Üçüncüsü: İlm-i muhitten in'ikâs eden kader, her şeyde esma-ı nuriyeden bir hisse tersim etmiştir.

Dördüncüsü:

إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ (1)

مَّا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَٰحِدَةٍ (2)

Bu ayetlerin sarahatine göre, her şeyin vücudu "*Kün!*" emriyle bağlı olduğu gibi, bütün eşyanın icat ve sonradan ihyaları bir nefs-i vahidenin ıcat ve ihyası gibidir. Demek, ıcat Cenab-ı Hakka ısnat edilirse, bu kadar rahat ve

1- Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman Onun işi sadece "Ol!" demektir, o da oluverir. (Yâsin Suresi 82.)

2- Sizin yaratılmanız da diriltilmeniz de tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir. (Lokman Suresi 28.)

alakadar: ilgili, ilişki.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
def: mâni olma, kovma, ortadan kaldırma.
ebleh: pek akılsız, ahmak, aptal, bon-alık, budala.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
eser-i sanat ve hikmet: sanatlı bir şekilde yapılan hikmetli eser.
eser-i sanat: sanat eseri, sanat değeri olan eser.
esma-ı nuriye: parlak isimler.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
hasis: ufak, değersiz.
hisse: pay, nasip.
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme.
ikna: bir fikri, düşünceyi, akli delillerle kabul ettirme, inandırma.
İlm-i muhit: her şeyi ihata ediçi, kuşatıcı ilim.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
istilzam: gerektirme.
işkal: muşkulluk, güçlük, zorluk.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
keza: böylece, aynı şekilde.
kıymet: değer.
külfet: zahmet, sıkıntı.
kün: Arabça "Ol!" emri.
mahal: yer.
mahall-i tecelli: tecelli, görünme yeri.
mazhar: bir şeyin çıktığı, göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
miftah: açan alet, anahtar.
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nefs-i vahide: tek şey, bir nesne.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sair: diğer, başka, öteki.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik.
tavsif: vasıflandırma, mahiyetini ortaya koyma, niteleme.
tersim: resmini çizme, resmini yapma.

kolay olur, amma esbaba veya eşyanın kendilerine isnat edildiği zaman, bütün ukalânın ve eblehlerin hükümlerinden neş'et eden muhalâtı kabul etmeleri lâzım gelir.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, hakikatleri durub-i emsal ile beyan ediyor. Çünkü, daire-i ulûhiyete ait hakaık-ı mücerrede, daire-i mümkinatta ancak misallerle temessul ve tavazzuh eder. Mümkin ve miskin olan insan da, daire-i imkânda, misallere bakarak fevkinde bulunan daire-i vücubun şuunatını, ahvalini düşünür.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Her şeyin, içine melekût, dışına da mülk denir. Bu itibarla, insan ile kalb birbirine hem zarf, hem mazruf olur. İnsan, mülk cihetiyle kalbe zarf olur, melekût cihetiyle de mazruf olur.

Bu kaide *Arş* ile *kevn* hakkında da tatbik edilir. Şöyle ki:

Arş, *Zahir, Bâtın, Evvel, Ahir* isimlerinin halıta ve karışığıdır. Bu halıtada dâhil olan ism-i *Zahir* itibarıyla Arş mülk, kevn melekût olur; ism-ı *Bâtın* itibarıyla Arş melekût, kevn mülk olur. Demek, Arşa ism-i *Zahir* nazarıyla bakılırsa, kendisi zarf, kevn de mazruf olur, ism-i *Bâtın* gözüyle bakılırsa, kendisi mazruf, kevn zarf olur. Ve keza, ism-i *Evvel* itibarıyla [1] وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ ayetinin işaret ettiği kevnın bidayetini içine alıyor; ve ism-ı *Ahir*

Ahir: her şeyden sonra da var olan varlıkların sonrasına da hâkim olan Allah.
ahval: hâller, durumlar.
amma: ama, lakin, ancak.
Arş: İlâhî isimlerin her şeyi ile tam olarak tecelli ettiği en yüksek makam.
Batın: her şeyin iç yüzünü ve mahiyetini en iyi bilen ve yaratan Allah.
bidayet: başlangıç.
dahil: girme, içinde olma.
daire-i imkan: imkân âlemi, kâinat ve varlıklar âleminin oluştuğu daire.
daire-i mümkinat: kâinat âlemi, imkan âlemi, yaratılanların tamamının teşkil ettiği âlem.
daire-i uluhiyet: ilâhlık dairesi, Allah'ın yaratışı, varlığı devam ettirişi, sevk ve idare edişi ile ilgili hususlar.
daire-i vücup: değişim ve başkalaşmanın olmadığı, varlığı tercihe bağlı olmayan ve mümkinat âleminin ötesindeki âlem, daire.
durub-i emsal: meşhur sözler, darbımeseller, ata sözleri.
ebleh: pek akılsız, ahmak, aptal, bon bon, budala.
esbap: sebepler, vasıtalar.
Evvel: her şeyden önce var olan ve yaratıkların önceki hâllerine de hükmeden Allah.
fevkinde: üstünde.
hakaık-ı mücerrede: maddî vücut ve bedeni bulunmayan gerçekler.
halıta: birkaç şeyin karışmasından meydana gelen karma.
hüküm: verilen karar.
i'lem eyyuhe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
İsm-i Ahir: her şeyden sonra da var olan varlıkların sonrasına da hâkim olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir İsmi.
İsm-i Bâtın: her şeyin iç yüzünü ve mahiyetini en iyi bilen ve yaratan Allah'ın Bâtın İsmi.
ism-i Evvel: her şeyden önce var olan ve yaratıklarının önceki hâllerine de hükmeden anlamında Cenab-ı Hakkın bir İsmi.
İsm-i Zahir: Esma-i Husnadan Cenab-ı Hakkın varlığının eserleriyle ve delilleriyle aşikâr ve görünür olduğunu ifade eden İsmi.
İsnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
itibarla: bakımından, dolayı, yüzden.
itibarıyla: yüzünden, dolayısıyla, bakımından.
kaide: kural, esas, düstur.
kevn: İlâhî isimlerin tecelli ettiği madde ve yaratıklar âlemi.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
mazruf: zarflandırılmış, zarfa konmuş, kalıplı, kılıflı.
melekut: bir şeyin iç yüzü, hakikatı, aslı.
misal: örnek.
miskin: uyuşuk, tembel, hareketsiz, zavallı.
muhalat: muhaller, olması mümkün olmayanlar.
mülk: her şeyin dışı, görünüşü.
ne'şet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler.
tatbik: uydurma, uygulama.
tavazzuh: açıklanma, aydınlanma, açıklığa kavuşma, açık hale gelme.
temessul: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
ukala: akıllılık iddia eden, akıllılık taslayan, bilgi iddiasında olan.
Zahir: bütün varlıkların dış yüzünü yaratan ve dışına da hükmeden Allah.
zarf: kap, kılıf, mahfaza.

1. Onun Arşı su üzerindeydi. (Hud Suresi, 7.)

itibarıyla,[1] سَقْفُ الْجَنَّةِ عَرْشُ الرَّحْمٰنِ hadis-i şerifinin ima ettiği kevnin nihayetini içine alıyor. Demek, Arş öyle bir halitadır ki, şu dört isimden aldığı hisseler ile kevn ve vücudun sağını, solunu üstünü ve altını ihata etmiş olur.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Acz, nidanın madenidir; ihtiyaç duanın menbaıdır.

Feyâ Rabbî, yâ Hâlıkî, yâ Malikî! Seni çağırmakta hüccetim hacetimdir. Sana yaptığım dualarda ıddetim fâkatimdir, vesilem fıkdan-ı hile ve fakrımdır, hazinem aczimdir, re'sü'l-malım emellerimdir, şefîim Habıbın Aleyhıssalâtü Vesselâm ve rahmetindir. Affeyle, mağfiret eyle ve merhamet eyle, yâ Allah, yâ Rahman, yâ Rahîm! Âmin.

1- Cennetin tavanı Rahman ın arşıdır. (Buhari, Tevhid, 22; Tirmizi, cennet, 4)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında. Hz. Muhammed e dua.
âmin: Yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Arş: İlâhi isimlerin her şeyi ile tam olarak tecelli ettiği en yüksek makam.
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
emel: şiddet arzu, ümit.
fakat: yoksulluk, fakirlik, muhtaçlık.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fıkdan-ı hile: hilesizlik.
habıp: sevilen, sevgili.
hacet: ihtiyaç.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
halita: birkaç şeyin karışmasından meydana gelen karma.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hisse: pay, nasıp.
hüccet: delil.
ıddet: bekleme, müddet.
ıhata: kuşatma, içine alma.
İlem eyyühe'l-aziz. Ey aziz kardeşim, bil ki!
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
itibarıyla: yüzünden, dolayısıyla, bakımından.
kevn: İlâhi isimlerin tecelli ettiği madde ve yaratıklar alemi.
maden: asıl, esas, kaynak.
mağfiret: Allah ın kullarının günahlarını bağışlaması, örtmesi, affetmesi, İlahi merhamet, gufran.
menba: kaynak.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
nida: ses, seslenme, çağırma.
nihayet: son.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
re'sü'l-mal: ana para, sermaye.
şefi: suçluların bağışlanması için Allah a yalvaran, şefaatçı.
vesile: aracı, vasıta.
yâ Hâlıkı: Ey beni ve her şeyi en güzel şekilde yaratan Allah ım!
yâ Malikî: Ey bana ve her şeye sahip ve efendi olan Allah ım!
ya Rabbi: ey her şeyi en güzel şekilde terbiye ve idare eden Rabbim.
ya Rahîm: Ey yarattıklarına çokça merhamet eden Allah!
yâ Rahman: ey yarattıkların dünyada ve âhirette çokça şefkat ve merhamet eden.

Zeylü'l-Hubab

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ (1)

Öyle bir Allah'a hamd, medih ve senalar ederiz ki, şu âlem-i kebir Onun icadıdır ve insan denilen şu küçük âlem de Onun ibdaıdır. Biri inşası, diğeri binasıdır; biri sanatı, diğeri sıbgasıdır; biri nakşı, diğeri ziynetidir; biri rahmeti, diğeri nimetidir; biri kudreti, diğeri hikmetidir; biri azameti, diğeri rububiyetidir; biri mahlûku, diğeri masnuudur, biri mülkü, diğeri memlûkûdür, biri mescıdı, diğeri abdıdır.

Evet, bütün bu şeyler eczasıyla beraber Allah'ın mülkü ve malı olduğu, i'cazvari sikke ve mühürleriyle sabittir.

اَللّٰهُمَّ يَا قَيُّومَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ اِنَّا نُشْهِدُكَ وَجَمِيعَ مَصْنُوعَاتِكَ وَجَمِيعِ خَلْقِكَ بِاَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَتُوبُ اِلَيْكَ وَنَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ ۞ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ كَمَا يُنَاسِبُ حُرْمَتَهُ وَكَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ ۞ (2)

I'lem Eyyühe'l-Aziz!

Her kim kendisini Allah'a mal ederse, bütün eşya onun lehinde olur, ve kim Allah'a mal olmasa, bütün

abd: kul
âlem: varlık sınıflarından her biri
âlem-i kebir: büyük âlem, kâinat.
azamet: büyüklük.
bina: var olan unsurları kullanarak yeni bir şey yapma
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hikmet: İlâhi gaye, yüksek bilgi, fayda.
i'cazvari: mu'cize gibi, insanın güç yetiremeyeceği şekilde olağanüstü gibi
ibda: yoktan eşsiz ve benzersiz yaratma
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
i'lem eyyühe'l-aziz: Ey azız kardeşim, bil ki!
inşa: yoktan var edilen elemanı ve şeyleri bir araya getirerek yeni şeyler yapma, yaratma
kudret: güç, kuvvet, iktidar
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
medih: övmek.
memlûk: kul, köle
nakış: işleme, süsleme
nimet: lütuf, ihsan, bağış
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sabit: İspat edilmiş, ispatlanmış
sena: methetme, övme
sıbga: boya
sikke: alâmet, nişan, turra
Zeylü'l-Hubab: Hubab Risalesinin eki
ziynet: süs.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

2. Ey yeri ve gökü ayakta tutan Allah'ım! Bütün masnuatını ve mahlûkatını şahit göstererek deriz ki: Sen Allah'sın. Senden başka ilâh yoktur. Sen teksin. Senin ortağın yoktur. Senden mağfiret dileriz. Sana tövbe ederiz. Hem şahitlik yaparız ki: Muhammed Senin kulun ve resulündür. Ona yakışır, Senin rahmetine yaraşır şekilde kendisine, bütün âile efradına ve Ashabına salât ve selâm eyle.

eşya onun aleyhine olur. Allah'a mal olmak ise, bütün eşyayı terk ve her şeyin Ondan olduğunu ve Ona rücu ettiğini bilmekle olur.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Cenab-ı Hakkın sana in'am ettiği vücut ile, vücuda lâzım olan şeyler, temlik suretiyle değildir, yani, senin mülkün ve malın olup, istediğin gibi tasarruf etmek için verilmemiştir. Ancak o gibi nimetlerde Allah'ın rızasına muvafık tasarruf edilebilir.

Evet, bir mısafir, ev sahibinin iznine ve rızasına muvafık olmayacak derecede yemeklerde ve sair şeylerde israf edemez.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Gözleri kusuf tutmuş bazı adamlar, gözleri önünde vukua gelen gayr-i mahdut hususî haşr ü neşirleri kör gözleriyle gördükleri hâlde kıyamet-i kübrayı ve haşr-i umumiyeyi nasıl istiğrap ediyorlar? Acaba çiçek açıp semere veren ağaçlarda her sene icat edilen meyvelerin haşr ü neşirlerini gördükten sonra, haşr-i umumîyi istib'at eden sıkılmaz mı? Eğer onlar şuhudî bir yakin ile haşr-ı umumîyi görmek isterlerse, akıllarını da beraber bulundurmak şartıyla, yaz mevsiminde küre-i arz bahçesine girsinler. Acaba ağaç dallarından sallanan o tatlı, ballı, nazif, lâtif kudret mu'cizeleri o mahlûkat-ı lâtife, evvelkisinin, yani ölüp giden semeratın aynı veya misli değil mıdır?

aleyh: ona karşı onun üzerine
evvel: önce
gayr-ı mahdut: hudutsuz sınırsız sonsuz
haşr ü neşir: toplanıp dağılma toplanıp yayılma
haşr-i umumî: yaratılan bütün varlıkların kıyamet gününde tekrar dirilip toplanmaları
haşr-i umumiye: yaratılan bütün varlıkların kıyamet gününde tekrar dirilip toplanmaları.
hususî: özel
icat: vücuda getirilme yoktan var edilme
i'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim bil kıl
in'am: nimet verme nimetlendirme ihsan etme.
israf: gereksiz yere harcama ihtiyaçtan fazlasını harcama savurganlık.
İstib'at: akıldan uzak görme yaklaştıramama
İstiğrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek
kıyamet-i kübra: en büyük kıyamet, bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
küre-i arz: yer küre dünya
kusuf: güneş tutulması
lâtif: yumuşak tatlı hoş.
mahlûkat-ı lâtife: latif güzel ve hoş biçimde yaratılan mahlûklar
misil: benzer eş
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muvafık: uygun münasip
nazif: temiz pak, tahir.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
rıza: razı olma hoşnutluk.
rücu: dönme geri dönme
sair: diğer başka öteki
semerat: semereler meyveler
semere: meyve, yemiş.
suret: biçim şekil tarz.
şuhudî: görünebilme ile alâkalı, vücut bulmaya dair
tasarruf: idare etme kullanma.
temlik: mülk olarak verme
vuku: olma gerçekleşme meydana gelme.
vücut: beden varlık
yakin: kesin bilme şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.

Eğer insanlarda olduğu gibi o meyvelerde de vahdet-i ruhiye olmuş olsa idi, geçmiş ve gelen yeni meyveler birbirinin aynı olmaz mıydı? Fakat, ruhlan olmadığı için, aralarında ayniyete yakın öyle bir misliyet vardır ki, ne aynıdır ve ne de gayr keyfiyeti gösterir. Acaba semerattaki bu vaziyeti gören, haşri istib'at edebilir mi?

Ve keza, manevî asansorler ile lâzım olan erzak ve gıdalarını ağacın yüksek dallarına çıkartmakla, tebessümlenyle arz-ı didar eden dut ve kayısı gibi meyveleri kuru ve camit bir ağaçtan ihraç ve icat etmekle o kuru ağacı acıp bır vaziyete ve hayattar antika bır şekle koyan kudret-i ezeliyeye haşr-i umumî ağır gelir mi? Hâşâ! Bu lâtif, nazik masnuatı o kuru ağaçlardan ihraç eden kudrete hiçbır şey ağır gelmez. Bu bedihî bir meseledir; fakat gözleri kör olanlar göremiyorlar.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın her bir suresi, bütün Kur'ân'ın münderecatını icmalen ihtiva ettiği gibi, sair surelerde zikredilen makasıd ve mühim kıssaları da tazammun etmiştir. Bundaki hikmet, Kur'ân'ı tamamen okumaya vakti müsait olmayan veya ancak bir kısmını veya bir suresini okuyabilen insanlar, Kur'ân'ın hepsini okumaktan hâsıl olan sevaptan mahrum kalmamasıdır.

Evet, mükellefîn arasında bulunan ümmîler ancak bir sureyı okuyabılırler. I'caz-ı Kur'ân onları da tam sevap

acıp: tuhaf hayrette bırakan
antika: degerli ve mükemmel sanat eseri
arz-ı didar: yuz gosterme yuzunun guzelligini gosterme.
ayniyet: bir şey veya şahsın aynı veya kendisi olması bir oluş, aynılık, özdeşlik.
bedihi: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
camit: ruhsuz cansız.
erzak: yiyecek, içecek, aziklar
gayri: başka
hasıl: elde edilenlerin hepsi meydana gelme
haşa: asla katıyen oyle degil Allah gostermesin
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bır yere toplanmaları Allah ın ölüleri dırılıp mahşere çıkarması
haşr-i umumi: yaratılan bütün varlıkların kıyamet gununde tekrar dırılıp toplanmaları
hayattar: canlı yaşayan
hikmet: İlâhi gaye yuksek bılgi fayda.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
I'caz-ı Kur'ân: Kur'an ın mu cizelıgı yuksek ve erişılmez ifadesı
icmalen: kıseltarak kısaca ozetle
ihraç: uretme dışarı çıkarma
ihtiva: içine alma kapsama.
İlem eyyuhe'l-aziz: Ey azız kardeşim bıl kı!
istib'at: akıldan uzak gorme yaklaştıramama
keyfiyet: bır şeyin nasıl olduğu hal, durum, ıç yuz.
keza: boylece aynı şekılde.
kıssa: anlatılan olay hıkaye
kudret: Allah ın butun varlıgı cevreleyen ezelî kuvveti
kudret-i ezeliye: ezele aıt kudret, başı sonu olmayan sonsuz İlâhi kudret kuvvet.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış semavî kıtapların sonuncusu
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açık lamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân
latif: yumuşak tatlı hoş.
mahrum: bır şeye sahıp olamayan yoksun
makasıd: maksatlar gayeler
manevî: manaya aıt maddi olmayan.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mesele: onemlı konu
misliyet: benzen ve mislı olmak benzerlik.
mühim: onemlı ehemmıyetlı
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan
münderecat: bır şeyın ıçıne derç edılmış şeyler bır kıtap veya dergının ıhtıva ettıgı şeyler ıçındekıler
musait: uygun munasıp
nazik: narın ince
ruh: hayat ve canlılık veren şey
sair: dıger başka ötekı.
semerat: semereler meyveler
sevap: hayırlı bır ışe karşı Allah tarafından verılen mukâfat.
sure: Kur'an-ı Kerim ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
tazammun: ıhtıva etme ıçıne alma ıçınde bulundurma
tebessüm: gulumseme
ummi: okuma yazması olmayan okumamış
vahdet-i ruhiye: ruh bırlıgı
vaziyet: durum
zikretmek: anmak, bildırmek.

kazanmaktan mahrum etmemek için, bu nükte-i i'cazıyeyi takip ederek bir sureyi tam Kur'ân hükmünde kılmıştır.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Maddıyattan olmayan, bilhassa mahıyetlen mütebayın olan bir çoklukta tasarruf eden bir zatın, o çokluğun her bınsıyle bızzat mubaşeret ve mualecesı lâzım değıldır.

Evet, asker neferatı arasında bir kumandanın tasarrufatı, tanzimatı ancak emir ve iradesiyle husule gelir. Eğer o kumandanlık vazîfeleri ve işleri neferata havale edilirse, her bir neferin bizzat mübaşeret ve hizmetiyle veya her bir neferin bir kumandan kesilmesiyle vücut bulacaktır.

Binaenaleyh, Cenab-ı Hakkın mahlûkatındaki tasarrufu, yalnız bir emır ve irade ıle olur; bizzat mübaşereti yoktur-şemsin kâinatı tenvir ettiği gibi

İlem Eyyühe'l-Azîz! (HAŞİYE)

İnsan, yaşayış vazıyetınce, bır dağdan kopup sel ıçine düşen veya yüksek bir apartmandan düşüp yuvarlanan bır şahıs gibidır.

Evet, hayat apartmanı yıkılıyor. Ömür tayyaresi şımşek gibi geçiyor. Zaman da sel dolaplarını sür'atle çalıştırıyor. Arz sefınesi de sur'atle gıderken [1] تَمُرُّو مَرَّ السَّحَابِ ayetini okuyor. Sefine-i arz sür'atle yürürken, dünyanın

HAŞİYE: Ehemmıyetlı

1- Bulutlanın geçişi gibi geçip gitmektedirler. (Neml Suresi, 88.)

arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesı
bilhassa: özellıkle
binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
bizzat: kendısı, şahsen
emir: ış buyurma, buyruk.
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma
husul: olma, meydana gelme
hukmünde: degerınde, yerınde
İlem eyyuhe'l-aziz: Ey aziz kardeşım bıl kıl.
irade: dileme, isreme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kumandan: komutan
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış, semavî kıtapların sonuncusu.
maddıyat: maddî ve cısmanî şeyler, gozle gorulup elle tutulur cinsten şeyler
mahıyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıtelıgı.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahrum: bır şeye sahıp olamayan, yoksun
mualece: bır ışe çalışıp devam etme, bır ışe teşebbus, bır ışe gırışme
mübaşeret: bır ışe başlama, gırışme, tutuşma, bulaşma, temas
mütebayın: bırbırınne uymayan, bırbırınden ayrı, zıt.
nefer: asker, er
neferat: neferler, rutbesız askerler, erler
nükte-i i'cazıye: şaşırtan, mucızevı manası olan soz
sefine: gemı
sefine-i arz: dunya, yeryüzu gemısi
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
sür'at: çabuk olma, hızlılık.
şems: gunes
tanzimat: tanzımler, nızam vermeler, duzenlemeler
tasarruf: ıdare etme, kullanma
tasarrufatı: tasarruflar, ıdare etmeler.
tayyare: uçak
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
vazıfe: gorev
vazıyet: durum
zat: kışı, şahıs

gayrimeşru lezzetlerine uzatılan ellere zehirli dikenlerin batacağı düşünülsün. Binaenaleyh, o zehirli dünya oklarına bakıp, el uzatma. Fırakın elemi, telâki lezzetinden ağırdır.

Ey nefs-i emmarem! Sana tâbi değilim. Sen istediğin şeye ibadet et ve istediğin şeyin peşine düş. Ben ancak ve ancak beni yaratıp şems ve kamer ve arzı bana musahhar eden Fâtır-ı Hakîm-i Zülcelâl'e abd olurum.

Ve keza, kader muhitinde uçan tayyare-i ömre veya hayat dağları arasında açılan uhdud ve tünellerinden şimşekvari geçen zamanın şimendiferine bindirerek ebedülâbâd memleketinin iskelesi hükmünde olan kabir tünelinin kapısına sevk eden Hâlık-ı Rahmanırrahîm'den medet istiyorum.

Ve keza, hiçbir şeyi dualarıma, istigaselerime ve niyazlarıma hedef ittihaz etmem. Ancak küre-i arzı harekete getiren, felek çarklarını durdurmaya ve şems ve kamerin yerleştirilmesiyle zamanın hareketini teskin ettirmeye ve vücudun şahikalarından yuvarlanıp gelen şu dünyayı sakın kılmaya kadir olan kudreti nihayetsiz Rabb-i Zülcelâl'e dualarımı, niyazlarımı arz ve takdim ediyorum. Çünkü, her şeyle alâkadar âmâl ve makasıdım vardır.

Ve keza, kalbime vakı olan en ince, en gizli hatıraları işittiği ve kalbimin müyûl ve emellerini tatmin ettiği gibi, akıl ve hayalimin de temennı ettikleri saadet-i ebediyeyi vermeye kadir olan Zat-ı Akdes'ten maada kimseye ibadet etmiyorum.

abd: kul
alâkadar: ilgili, ilişki.
âmâl: emeller, arzular, istekler, ümmalar, umutlar
arz: sunma
arz: yer, dünya
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebedülabad: ebedlerin ebedi, tükenmez ebedi hayat, sonsuzluk
elem: derd, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
emel: şiddet, arzu, umut.
Fatır-ı Hakîm-i Zülcelâl: her şeyi bir maksada uygun hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan sonsuz büyükluk sahibi olan Allah
firak: ayrılık.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
Hâlık-ı Rahmanırrahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan yaratıcı, Allah
hükmünde: değerinde, yerinde
istigase: medet, umma, yardım isteme
ittihaz: edinme, kabul etme
kader: Cenâb-ı Hakkın ezeli ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve gelecegini bilmesi
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan
kamer: ay
keza: böylece, aynı şekilde
kudret: güç, kuvvet, iktidar
küre-i arz: yer küre, dünya
maada: başka, gayrı, -den başka
makasıd: maksatlar, gayeler
medet: inayet, yardım, imdat.
muhit: yöre, çevre
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hâle konulmuş
müyûl: meyiller, yönelmeler
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
niyaz: yalvarma, yakarma
Rabb-i Zülcelâl: celâl sahibi olan ve her şeyi terbiye eden Allah.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sakın: hareket etmeyen, hareketsiz olan, durgun
sevk: yöneltme, gönderme
şahika: dağ tepesi, dağ doruğu, zirve, doruk.
şems: güneş.
şimendifer: tren
şimşekvari: şimşek gibi.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
takdim: arz etme, sunma
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tayyare-i ömür: ömür uçağı, tayyaresi
telâki: kavuşma, buluşma
temennı: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
uhdud: vadı, geçit.
vakı: olmuş, meydana gelmiş
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.

Evet, dünyayı ahirete kalbetmekle kıyamet koparan kudret muktedirdir, âciz değildir. Bir zerre, o kudretin nazarında gizlenemez. Şems, büyüklüğüne güvenerek o kudretin elinden kurtulamaz. Evet, Onun marifetiyle elemler lezzetlere inkılâp eder. Evet, Onun marifeti olmazsa, ulûm evhama tahavvül eder, hikmetler illet ve belâlara tebeddül eder, vücut ademe inkılâp eder; hayat ölüme, nurlar zulmetlere ve lezaiz günahlara tahavvül eder. Evet, Onun marifeti olmazsa, insanın ahbabı ve mal ve mülkü insana a'dâ ve düşman olurlar; beka belâ olur, kemal heba olur, ömür heva olur, hayat azap olur, akıl ikap olur, âmâl âlâma inkılâp eder.

Evet, Allah'a abd ve hizmetkâr olana her şey hizmetkâr olur. Bu da, her şey Allah'ın mülk ve malı olduğunu iman ve iz'an ile olur.

Evet, Kudret insanı çok dairelerle alâkadar bir vaziyette yaratmıştır. En küçük ve en hakir bir dairede insanın eli yetişebilecek kadar insana bir ihtıyâr, bir iktıdar vermiştir. Ferşten arşa, ezelden ebede kadar en geniş dairelerde insanın vazifesi yalnız duadır.

Evet, قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ[1] ayet-i kerîmesi, bu hakikati tenvir ve ıspata kâfidir. Oyle ise, çocuğun eli yetişemediği bir şeyi peder ve validesinden istediği gibi, abd de acz ve fakrıyla Rabbine iltıca eder ve Hâlık'ından ister.

1- De ki: Eğer duanız olmasa Rabbim katında ne ehemmiyetiniz var? (Furkan Suresi, 77.)

abd: kul
âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük.
a'da: düşmanlar
adem: yokluk.
ahbap: dostlar
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: ilgili, ilişki
alam: kederler, elemler, acılar
amal: emeller, arzular, istekler
arş: gögün en yüksek katı
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayetı, azamet ve şerefi olan ayet.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
belâ: musibet, sıkıntı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya
hakikat: gerçek, esas
hakir: aşağı, adî, itibarsız
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
heba: boş, beyhude, faydasız
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ikap: azap, eziyet, ceza
iktıdar: güç yetme, bir ışı gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
illet: hastalık, sebep, gaye
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma
iman: inanç, itikat.
inkılâp: değişme, dönüşme.
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme
iz'an: basıret, anlayış, teslim olup itaat etmek.
kâfi: yeter, el verir
kalbolma: bir halden diğer bir hale geçme, dönüşme
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kudret: güç, kuvvet, iktıdar
lezaiz: zevkler, lezzetler
marifet: bilme, derin bilgi
muktedir: iktıdarlı, gücü yeten
nazar: bakış, dikkat.
nur: aydınlık, parıltı, ışık
peder: baba.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı ıslah ve terbiye eden Allah
şems: güneş
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma
tebeddül: başkalaşma, değişme
tenvir: bir şey hakkında bilgi verme, bir konu hakkında başkaların aydınlatma
ulûm: ilimler
valide: ana, anne
vazife: görev.
vaziyet: durum
vücut: varlık.
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zulmet: karanlık.

A'lem Eyyühe'l-Aziz!

Eşyada görünen nev'î ve ferdî vahdetler Sânî'deki sırr-ı vahdetten neş'et etmiştir. Çünkü, kuvvet dağılmıyor; bir kısmına çok, bir kısmına az sarf edilmekle, kudrette kuvvetin tecezzi ve inkısamı olmuyor. Eğer vahdet olmasa idi, kudretin yaptığı sarfiyatta tefavüt olsa idi, masnuatta da tefavüt ve intizamsızlık olurdu. Demek, kudretin vahdetle beraber masnuata yaptığı tasarrufu şemsin tenviri gibidir ki, bir şems-i vahit cüz ve küllü bilâtefavüt her şeyi ziyalandırdığı gibi, tecellisiyle de her şeyin yanında mevcuttur. Binaenaleyh, mumkinat dairesi efradından tavzif edilen miskin, camit meyyit ve ism-i *Nur*'a mazhar şemste sırr-ı vahdet sayesinde bu kadar intizamlı tasarruf olursa, Şems-i Ezelî, Sultan-ı Ebedî, Kayyum-ı Sermedî, Vacibü'l-Vucud, Vahid-i Ehad'in masnuata tasarrufu nasıl olacaktır?

A'lem Eyyühe'l-Aziz!

Sânin vahdetine en sadık şahitlerden,

• *Birincisi*, cüz'î ve kullî eşyalarda görünen vahdetlerdir. Çünkü, herhangi bir şey, zerreden âleme kadar vahdet ile muttasıf ve alâkadardır. Öyle ise, Sânî'de de vahdet var. Öyle ise, Sânî ehaddir.

• *İkincisi*, her şeyde kabiliyetinin liyakatine göre bir kemal-i ittıkan vardır. En adî, küçük, nebatî ve hayvanî bir şeyde kör gözler bile gördükleri öyle bir antika eser-i sanat vardır ki, insanları hayrette bırakır.

adî: basit, bayağı, sıradan.
alakadar: ilgili, ilişki.
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
antika: değerli ve mükemmel sanat eseri.
bilâtefavüt: ayırmaksızın, farksız olarak.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
camit: ruhsuz, cansız.
cüz: kısım, parça.
cüz'î: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel.
efrat: fertler.
Ehad: zatı tek olan Allah.
eser-i sanat: sanat eseri, sanat değeri olan eser.
ferdî: fertle ilgisi olan.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
a'lem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
inkısam: bölünme, parçalanma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
İsm-i Nur: Allah'ın Nur ismi.
kabiliyet: istidat, yetenek.
Kayyum-ı Sermedî: daimî, sürekli ve ebedî olarak her şeyi ayakta tutan ve varlığının sonu olmayan Cenab-ı Allah.
kemal-i ittıkan: mükemmel ve noksansız yapılış.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
küllî: bütün, bir şeyin tamamı.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
liyakat: ehliyet.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
meyyit: ölmüş, ölü.
miskin: âciz, güçsüz, kendini bile idare edemeyen.
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dâhilindekiler olabilir şeyler.
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili, bitkiye ait.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nev'î: nevi ile ilgili, nev'e ait, çeşitle ilgili.
sadık: doğru, gerçek, hakiki olan.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sarf: harcama.
sarfiyat: harcamalar, giderler.
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı.
Sultan-ı Ebedî: ebedî sultan, kudret ve hükümranlığının sonu olmayan sultan.
şems: güneş.
Şems-i Ezelî: ezelî güneş; varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şems-i vahit: bir güneş, tek güneş.
tasarruf: idare etme, kullanma.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma.
tefavüt: uygunsuzluk, iki şeyin birbirinden farklı olması.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
Vacibü'l-Vucud: varlığı zarurî ve zatı olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahdet: birlik ve teklik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

• *Üçüncüsü*, her şeyin icat ve inşasındaki sühulettir. Gözle görünen sanattaki sühulet ispata, delile muhtaç değildir.

A'lem Eyyühe'l-Azîz!

Küre-i arz mağazasından me'kûlât ve meşrubat ve libas ve sair ihtiyaçlarınızı temin ediyorsunuz. Parasız aldığınız bu malları İlâhî hazineden almayıp, birer birer esbaba yaptıracak olursanız, acaba bir nar tanesini ne kadar zamanlarda elde edip, ne kadar pahalı alacaksınız? Çünkü o nar, bütün eşya ile alâkadardır. Az bir zamanda, az bir kıymetle husule gelmesi imkân hariçdir. Ve aynı zamanda ondaki ziynet, intizam, sanat, rayiha, tat ve koku gibi lâtif şeylerden anlaşılıyor ki, o nar tanesi öyle Sânin masnuudur ki, icadında külfet ve mübaşeret yoktur.

Mesele böyle olduğu hâlde, haşeratın zevk ve heveslerini tatmin için her bir noktasında bin türlü i'caz nükteleri bulunan o küre-i arz mağazasındaki eşyanın Sânii ya şuursuz, hissiz, iradesiz, ilimsiz, ihtiyârsız, kemalsizdir ki, bu kadar bol zîkıymet antika eşyayı parasız dağıtıyor. Bu batıl ihtimal, ispata muhtaç olmayan bedihî bir hakikattir. Veya o hazine sahibi, o hazineyi, ahirete gitmek üzere gelip muvakkaten kalan insanlara, İlâhî ve Rahmanî bir sofra olarak yaratmıştır. O hazine-i gaypta, eşyanın icadı "Kün" emriyle bağlıdır. Ve bütün eşyanın melekûtiyetleri, santral gibi Hakîm, Kadîr, Mürîd, Alîm bir Vacibü'l-Vucud'un yed-i kudretindedir.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: ilgili, ilişki.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen sonsuz ilim sahibi olan Allah.
antika: değerli ve mükemmel sanat eseri.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
esbap: sebepler, vasıtalar.
hakikat: gerçek, esas.
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
haşerat: haşereler, zararlı küçük böcekler, değersiz ve zararlı kimseler.
hazine-i gayp: gayp hazinesi, var olan fakat görünmeyen hazine.
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu.
husul: olma, meydana gelme.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyarsız: bir ışı yapabilmek hususunda iktidar ve gücün bulunmaması.
İlahî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
i'lem eyyühe l-azîz: ey aziz kardeşim, bil ki!
İlim: bilgi, marifet.
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
İnşa: vücuda getirme, yaratma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme.
Kadir: her şeye gücü yeten, sonsuz ve daimî güç sahibi olan Allah.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kıymet: değer.
külfet: zahmet, sıkıntı.
kün: "Ol!" manasında Allah'ın varlıkları yaratırken verdiği emir.
küre-i arz: yer küre, dünya.
latif: yumuşak, tatlı, hoş.
libas: elbise.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
me'kulat: yiyecekler.
melekûtiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan, sebeplerin müdahale edemediği asli esası, iç yüzü.
mesele: konu.
meşrubat: içilecek şeyler, içecekler, suruplar.
muvakkaten: geçici olarak.
mübaşeret: bir işe başlama, giriş, temas.
Mürid: her şeyi dileyip isteyerek yapmaya gücü yeten sonsuz irade sahibi olan Allah.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
Rahmanî: bütün varlıkların rızklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
rayiha: hoş koku.
sair: diğer, başka, öteki.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sühulet: kolaylık.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
temin: sağlama.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zaruri ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah.
yed-i kudret: kudret eli, her şeyi tutan Allah'ın kudret eli.
zîkıymet: kıymet sahibi, kıymetli.
ziynet: süs.

Maahaza, o İlâhî sofradaki eşya yalnız insan ve hayvanların lezzet ve zevklerini tatmin için değildir. Her bir ferd-ı müstehlekte zevi'l-hayata ait cüz'î faydalardan başka esma-i İlâhıyenin tecelliyatına ve faaliyetteki esrar ve şuunatına ait gayr-i mütenahi hikmetler, gayeler vardır. Öyle ise, bu ziyafet-i amme ve bu feyz-i âmmın bir kör kuvvetten neş'et etmesi ve bu eşyanın semeratı sel gibi akıp ittifakı ve tesadufün eline havalesi muhaldir. Çünkü, o eşyanın intizamlı hakîmâne teşahhusatı ve şuurkârâne muhkem hususiyatı, kör tesadüf ve ittifakı reddediyor. Öyle de, o sofra-ı rahmetteki ucuzluk ve kolaylık ve çokluk, o eşyanın bir Cevâd-ı Mutlak'tan, bir Hakîm-i Mutlak'tan, bir Kadîr-i Mutlak'tan geldiğini gösteren şahitlerdir.

İ'lem ey esbaba müptelâ insan!

Bil ki, sebebin halkı ve sebebiyetinin takdiri ve müsebbebin vucuduna lâzım olan şeylerle teçhizi, kudretine nispetle zerreler ve şemsler müsavi olan Zatın "Kün!" emriyle müsebbebi halk etmesinden daha kolay, daha ekmel, daha âlâ değildir.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Dünyada görülen, bilhassa nebatî ve hayvanî hayatlarda müşahede edilen ademler, ıdamlar tebeddül ve teceddüd-ı emsalden ibarettir. İmanlı olan kimselere göre, zeval ve fırakın acısı değil, yerlerine gelen emsallerle

adem: yokluk.
âlâ: yüce, yüksek, büyük.
bilhassa: özellikle.
Cevad-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve iyilik sahibi Cenab-ı Hak.
cuz'î: küçük, az.
ekmel: daha (en) pek) mükemmel; en olgun, kusursuz ve eksiksiz olan.
emsal: benzerler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
ferd-ı müstehlek: yiyilip içilen tüketim malzemesi.
feyz-ı amm: umumî feyz, bolluk ve bereket.
firak: ayrılık.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
hakîmane: hikmetli bir şekilde.
Hakîm-ı Mutlak: Sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
halk: yaratma, yoktan var etme.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hususiyat: ayırıcı özellikler.
İbaret: meydana gelen, oluşan.
ıdam: yok olma.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
İ'lem eyyühe l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki!
i'lem: Arabcada "bil!" anlamında emir.
İman: inanç, itikat.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
ittifak: birleşme, rast geliş.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kün: "Ol!" manasında Allah'ın varlıkları yaratırken verdiği emir.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
muhal: imkânsız.
muhkem: sağlam, dayanıklı.
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan.
müsavi: eşit.
müsebbep: sebep olarak ortaya konulmuş olan, sebep olunarak meydana getirilen.

müşahede: gözlem.
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili, bitkiye ait.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nispet: kıyaslama.
sebebiyet: sebep olma.
semerat: semereler, meyveler.
sofra-ı rahmet: Rahmet sofrası.
şems: güneş.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler.
şuurkârâne: şuurluca, şuurlu bir şekilde.
takdir: Allah'ın takdir, Allah'ın ilmiyle belli bir düzen vermesi.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
teceddüd-i emsal: benzerlerinin yenilenmesi, tazelenmesi.
tecelliyat: tecelliler, görüntüler.
teçhiz: cihazlama, donatma, hazırlama.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
teşahhusat: teşahhuslar, şahıs haline girmeler, cisimlenmeler.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zeval: zail olma, sona erme, yok olma.
zevi l-hayat: hayat sahiplen, canlılar.
ziyafet-i amme: umumî ziyafet, herkese verilen ziyafet.

visalin lezzetı hâsıl oluyor. Öyle ise, ımana gel ki elemden emin olasın. Kadere teslim ol ki, selâmette kalasın.

Ey Eyyühe'l-Azız!

Asabiyet-i Cahiliye, birbirine tesanüt edip yardım eden, gaflet dalâlet, riya ve zulmetten mürekkep bır macundur. Bunun için milliyetçiler, milliyeti ma'bud ittıhaz edıyorlar. Hamiyet-i Islâmiye ıse, nur-i imandan in'ikâs edip dalgalanan bır ziyadır

Ey Eyyühe'l-Azız!

Ehl-i ilhad ile ve bilhassa Avrupa mukallitleriyle münazara ıle iştıgal edenler büyük bır tehlıkeye maruzdurlar. Çünkü, nefisleri tezkiyesiz ve emniyetsiz olması ihtımalıyle, tedricen hasımlanna mağlûp olur kı; bîtarafâne muhakeme denilen munsıfâne münazarada nefs-i emmareye emnıyet edilemez. Çunkü, ınsaflı bir münazır, hayalî bir münazara sahasında, ara sıra hasmının libasını giyer, ona bır dava vekili olarak onun lehinde mudafaada bulunur. Bu vazıyetin tekrarıyla dimağında bir tenkit lekesi husule geleceğinden, zarar verır. Lâkin, niyetı halis olur ve kuvvetine güvenirse, zaran yoktur. Böyle vazıyete düşen bir adamın çare-i necatı, tazarru ve istıgfardır. Bu suretle o lekeyi izale edebilir

Ey Eyyühe'l-Azız!

Bu küre-i arz mısafirhanesi, insanlann mülk ve malı değıldır. Ancak ınsanlar amele gıbı o mısafırhanenın

amele: ışçı.
asabiyet-i Cahiliye: Cahiliye Dönemı anlayışı olan asabıyet, Islamıyetten onceki Cahiliye Dönemı Arap toplumunda yaygın olan kendı kabıle ve milletıne karşı gosterılen aşırı ve koru korune taraftarlık.
bilhassa: ozellikle
bitarafane: tarafsız şekılde
çare-i necat: kurtulus çaresı
dalalet: ıman ve Islamıyetten aynılmak, azmak.
dımag: akıl, şuur
ehl-ı ilhad: ılhad ehlı doğru meslek ve dınden hak yolundan çıkıp batıl yola sapan ımansızlar, dınsızler
elem: dert, uzuntu, maddı-manevı ıztırap
emnıyet: ınanma, guvenme.
gaflet: dıkkatsızlık, endışesızlık. Allah'tan uzaklaşıp nefsın arzularına dalmak.
halis: saf, samımı
hamiyet-i islamiye: Islâmıyet ıçın Islamı gayeler ugruna fedakârlıkta bulunma, çalışma
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hasım: muhalıf, karşı taraf, duşman
hayali: hayalle ılgılı, gerçek olmayan
husul: olma, meydana gelme
ihtımal: olabılırlık.
i'lem eyyühe'l-aziz: Ey aziz kardeşım, bıl kı.
ımanı: manç, ıtıkat.
ın ıkas: aksetme, yansıma
istığfar: tevbe etme, Allah tan gunahlarının bağışlanmasını isteme
ıştıgal: bır ışle ugraşma, meşgul olma
ittıhaz: edınme, kabul etme
ızale: gıderme, ortadan kaldırma
kader: Cenab-ı Hakkın takdır ve tayin etmesı
küre-i arz: yer kure, dünya
leh: onun tarafına, ondan yana, bırının faydası ıçın yapılan hareket.
lıbas: elbıse.
ma'bud: kendısıne ıbadet olunan, tapınılan, kulluk edılen
maglup: yenılme, kendısıne galıp gelınmış
maruz: bır şeyın etkısı ve tesırı altında bulunma
muhakeme: akıl yurutup doğru netıce elde edebılme, tartma, degerlendırme, yargılama
mukallıt: taklıtçı, taklıt eden, başkasına ozenerek onun gıbı olmaya çalışan
munsıfane: ınsaflıca, ınsaflılıkla
mudafaa: savunma.
munazara: bır konu uzerınde belli kuralara uyularak yapılan tartışma
munazır: munazarada bulunan, tartışan, munakaşa eden
murekkep: den oluşmuş, ...den olma
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
nefs-i emmare: ınsana kotu ve gunah ışlerın yapılmasını emreden nefıs
niyet: bır ışı yapmayı onceden dusunme
nur-i ıman: ıman nuru. Allah ın varlıgına, yaratıcılıgına ınanmada kı gonul, kalp ve fikır aydınlıgı
riya: ozü sozü bir olmamak, ınandıgı gibi hareket etmeyış, ıkı yuzluluk.
selâmet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tazarru: yalvarma, Allah a huşu ıçınde yalvarma
tedricen: tedrıcle, yavaş yavaş
tenkıt: eleştırme
tesanüt: dayanışma, bırbınne dayanma ve destek olma
tezkıye: nefsı temızleme, kotulukterden arındırma
vazıyet: durum
vekil: bakan, başkasının yerıne ve adına konuşan
visal: ulaşma, kavuşma
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulmet: karanlık.

çeşit çeşit işlerinde ve tezyinatında çalışırlar. Eğer küre-i arzın haricinden yabancı birisi gelip, misafirhanenin bir mu'cize ve hanka olduğuna ve insanların da âciz, fakir, muhtaç olduklarına dikkat ederse, bu insanlar bu binaya sahip ve sânı olacak bir iktıdarda değildir, ancak böyle harika bir masnuun Sânii de mu'cizuuma olduğuna kat'iyetle hükmedecektir. Ve bu insanlar, o Sultan-ı Ezelî'nin makasıdına çalışan amelelerdir. Bu ameleler, aldıkları ücretlerinden maada bu binadan bir şeye malik ve sahip olmadıklanna tekraren hükmedecektir. Ve keza, o çiçeklerin zevî'l-hayata karşı gösterdiği teveddütlerine ve tahabbuplerine ve tebessumlerine dikkat eden anlar kı, bir Hakîm-i Kerîm tarafından misafirlerine hizmetle muvazzaf birtakım hedâyâ ve behayâdır ki, Sâni ile masnu arasında bir vesile-i tearüf ve tahabbüp olsun.

Eyyühe'n-nefis! Sen her bir eserde Müessir'ın azametini görmek istiyorsun. Fakat, haricî olan manalan zihnî manalarda anyorsun. Esma-ı Hüsnanın her bırsında bütün esmanın şuaatını görmek istiyorsun. Her bir lâtifenin zevkıyle bütün letaıfin zevklerını zevk etmek ıstıyorsun. Her bir hisse tâbi olan işleri ve hacetleri ifa ederken, bütün hislerinin işlerini beraber görmek istiyorsun. Bundan dolayı evhama maruz kalıyorsun.

Ilem Eyyühe'l-Aziz!

Bir nımetın umumî ve herkese şamıl olması, kıymetının azlığına ve ehemmiyetsizliğine delâlet etmez ve o nımetın bır kasıt ve ıradeden gelmemesıne emare olamaz.

âciz: zayıf, gücsüz, zavallı
amele: işçi, ırgat.
azamet: büyüklük.
behaya: güzellikler, iyilikler, ihsanlar, hediyeler
bina: yapı
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
ehemmıyet: önem, deger, kıymet
emare: alamet, belirti, nışan
esma: adlar, isımler
Esma-i Hüsna: Allah'ın adlan, Allah'ın doksan dokuz guzel ismi
evham: vehımler, zanlar, kuruntular
eyyühe n-nefis: Ey nefis!..
hacet: ıhtıyaç
Hakım-i Kerim: ıkram ve ıhsanı bol olan ve her ışı fayda ve gaye-ye bınaen hukmetle yapan Allah
harici: dışa ait, dış dünya ile ılgılı
hariç: bır şeyın dışı, dışarısı, dışta kalan
harika: olağanustu
hedaya: hediyeler, armaganlar, bagışlar
hukmetme: karar vermek, ınanca varmak.
ifa: bır ışı yapma, yerine geurme
iktıdar: güç yetme, bır ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
Ilem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kı!
irade: dıleme, ısteme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, guç.
kat'iyet: kat'ılık, kesınlık.
keza: boylece, aynı şeklıde.
kıymet: değer
kure-i arz: yer kure, dunya
latife: kalbe bağlı hassas bir duygu
letaif: guzellıkler, incelıkler
maada: başka gayrı ...den başka
makasıd: maksatlar, gayeler
malık: sahıp
maruz: bir şeyın etkisi ve tesırı altında bulunma
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
mu'cize: benzerini yapmaktan insanlarını acız kaldıgı şey
mu'cizüma: mu cizeli, mu cıze gösteren
muvazzaf: vazıfelendırılmış, kendısıne gorev verılmış, vazıfeli
müessir: tesır eden, tesırnı gosteren, eser ve ız bırakan
nimet: lutuf, ıhsan, bagış
Sanı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sanı: sanat esen meydana getıren.
Sultan-ı Ezelî: ezelî sultan, kudret, kuvvet ve hukumran lıgının başlangıcı olmayan Allah
şamil: ıçıne alan, kapsayıcı
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar
tâbi: boyun egen, uyan, ıtaat eden.
tahabbüp: Sevgi gosterme, muhabbet etme
tebessüm: gulumseme
tekraren: defalarca, tekrarlanarak.
teveddüt: sevgi gosterme, dostluk etme, sevişme
tezyinat: susler, suslemeler
umumî: genel
vesile-i tearüf ve tahabbup: tanışma ve sevgi vasıtası, aracı
zevi'l-hayat: hayat sahıpleri, canlılar
zihnî: zıhınle alâkalı, zıhne aıt.

Meselâ, göz nimetinin bütün hayvanlarda bulunması, senin göze olan şiddet-i ihtiyacını tahfif etmediği gibi, gözün kıymetini tenkis etmeye de sebep olamaz.

Ve keza, hususî ve tek bir nimetin tesadüfü mümkün olsa bile, umumî bir nimet, behemehâl bir Mün'im'in eser-i kasıt ve iradesidir.

İlem Eyyuhe'l-Azız!

Her bir zîhayatın hayatında gayr-i mütenahi gayeler vardır. Bu gayelerden zîhayata ait ancak birde birdir. Bakî kalan gayeler, gayr-i mütenahi olan malikiyeti nispetinde hayatı icat eden Zata aittir. Öyle ise, büyük bir mahlûkun küçük bir mahlûka tekebbür etmeye hakkı yoktur.

Ve hakikate nazaran abesiyet de yoktur. Çünkü, bir hayatın bütün faydaları bir zîhayata ait değildir ki, abes olsun. Evet, sath-ı arzda her sene yapılan ziyafet-i amme-i İlâhiye, nev-i beşere halife olduğu münasebetiyle bir ikramdır, yoksa hepsi onun istifadesi için değildir.

İlem Eyyuhe'l-Azız!

İnsanın zihnine bazen şöyle bir vesvese gelir, der:

"Sen de adî ve böcek gibi bir hayvansın. Hayvanlardan fazla ne kıymetin var? Hem de, semavat ve arzı yed-i kudretine alan Hâlık-ı Zülcelâl'e karşı ne meziyetin ve ne gibi bir hizmetin var ki, seninle meşgul olsun?"

abes: boş, saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
abesiyet: faydasız, boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş
adî: basit, bayağı, sıradan.
arz: yer, dünya.
bakî: gen kalan
behemehal: mutlaka, elbette, ne yapıp edip
eser-i kasıt ve irade: bir güç, irade, tercih ve kastın neticesi, meyvesi
gayr-ı mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hakikat: gerçek, asıl, esas
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyüklük sahibi yaratıcı, Allah
halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden
hususî: özel
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ikram: bağış, ihsan
İ'lem eyyuhe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
istifade: faydalanma, yararlanma
keza: böylece, aynı şekilde
kıymet: değer
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
malikiyet: maliklik, malik ve sahip olma
mesela: örneğin.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
münasebet: vesile, alâka, bağ.
Mün'im: nimet veren, ikram eden, Allah
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nispet: oran, ölçü
sath-ı arz: yeryüzü, rüy-ı zemin
semavat: semalar, gökler
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın, muhtaç olmanın şiddeti, ihtiyacın çok fazla olması
tahfif: hafifletme, yükünü azaltma
tekebbür: kibirlenme, büyüklük satma
tenkis: noksanlaştırma, eksiltme
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
umumî: genel
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
yed-i kudret: kudret eli, her şeyi tutan Allah'ın kudret eli.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zihayat: hayat sahibi
zihn: anlama, hatırlama yeteneği.
ziyafet-i amme-i İlâhiye: Allah'ın bütün mahlûkatı için verdiği ziyafet.

Bu vesveseye karşı şöyle bir hakikatı düşünmek lâzım:

1. İnsan, gayr-i mütenahi acz ve fakrıyla beraber, Cenab-ı Hakka imanıyla kudret ve gınâ ve ızzetine mazhar olmuştur. İşte bu mazhariyetten dolayı, insan hayvaniyetten terakkı edip halife-ı zemin olmuştur.

2. Cenab-ı Hak ihata-i kudret ve azametiyle insanın duasını işitir, hacatını görür. Ve semavat ve arzın tedbiri, o insanı da düşünmeye mâni değildir.

Sual: Cenab-ı Hakkın cüz'iyat ve hasis emirler ile iştigali azametine münafıdır?

Elcevap: O iştigal, azametine münafi değildir. Bilakis, adem-i iştigali azamet-i rububiyetine bir nakısedir. Meselâ, şemsin ziyasından bazı şeylerin mahrum ve hanç kalması, şemse bir nakıse olur. Maahaza, butun şeffaf şeylerde görünen şemsin timsallerinin her birisi, "Şems benimdir, şems yanımdadır, şems bendedir" diyebilir. Ve zerreler ile şems arasında müzaheme yoktur. Butun mahlûkat, bilhassa insanlarda, ferdî olsun nev'î olsun, şerif olsun hasis olsun, ilim, irade, kudret itibanyla Cenab-ı Hakkın tecellısine mazhardır. Her bır şey, her bır insan, "Allah yanımdadır" diyebilir. Bilhassa insanın, zaafı, fakrı, aczi nıspetinde Cenab-ı Hakkın kurbıyetı ve her bir şeyin Cenab-ı Hakla münasebeti olmakla beraber, o da münasebettardır. Ve gayr-i mutenahı acz ve fakrı olan insana, gayr-i mütenahi kudret ve gınâ ve azametı olan Cenab-ı Hak'la munasebetı, ne kadar lâtıftır.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem-i iştigal: bır işle ugraşma ma meşgul olmama
arz: yer, dünya
azamet: buyukluk, ululuk, yüce lık.
azamet-i Rububiyet: Allah ın terbiye edıcılığının buyukluğu.
bilakis: aksine, tersine
bilhassa: ozellikle
cüz'iyat: ehemmıyetsiz, degersız ufak tefek şeyler
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
elcevap: cevap olarak
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık.
ferdi: şahsî, bireysel
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsız.
gınâ: zenginlik, bolluk.
hacat: hacetler, ihtıyaçlar
hakikat: gerçek, esas.
halife-i zemin: yerin halifesi, dunyadakı butun varlıklar uzerinde tasarruf eden
hanç: bir şeyin dışında kalma
hasis: adi, alçak, bayağı
hayvaniyet: hayvanlık.
ihata-i kudret: kudretunun kuşatıcılıgı, genişligi, enginliği
ilim: bilme, bilgi.
iman: inanç, ıtıkat
irade: dileme, isteme, bir şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, guç.
iştigal: bir işle ugraşma, meşgul olma
itibarıyla: yuzunden, dolayısıyla, bakımından
ızzet: şeref, yucelik, kuvvet, kudret, ustunluk
kudret: guç, kuvvet, iktıdar
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma
lâtif: guzel, tatlı, hoş.
maahaza: bununla birlikte, boyle olmakla beraber
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahrum: bir şeye sahıp olamayan, yoksun
mani: engel
mazhar: bır şeyin ıktıdârı gorundugu yer, nail olma, şereflenme
mazhariyet: gorunme ve tezahur yeri olma, nail olma, şereflenme.
mesela: ornegin
munafi: zıt, aykırı.
munasebet: ılgı, ilişki, bağ
munasebettar: ilgili, alakalı
müzaheme: zahmet, sıkıntı vırme
nakıse: eksıklik, noksanlık, kusur
nev'î: nevı ile ilgili, nev e aıt, çeşıtle ilgili
nıspet: oran, olçu
semavat: semalar, gokler
sual: soru
şeffaf: saydam
şems: gunes
şerif: şerefli, ulu, yuce
tecelli: belırme, bilınme, gorunme
tedbir: idare etme, çekip çevırme
terakki: yukselme, ilerleme.
timsal: omek, numune
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsi dusunce
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
ziya: ısık, aydınlık, nur

Takdis ederiz o Zatı ki, en büyük lütfu en büyük azamete, en yüksek şefkati en yüksek ceberuta idhal ettiği gibi, nihayetsiz kurbu nihayetsiz bu'd ile cem edip, zerreler ile şemsler arasında uhuvveti tesis etmiştir. Birbirine zıt olan bu şeyleri cem etmekle derece-i azametini bir derece göstermiştir.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

İmana ait bilgilerden sonra en lâzım ve en mühim a'mal-i salihadır. Salih amel ise, maddî ve manevî hukuk-i ibâda tecavüz etmemekle hukukullahı da bihakkın ifa etmekten ibarettir. Ecnebilerden alınan maddî bilgiler, sanat ve terakkiyata ait ise lâzımdır, sefahate dair ise muzırdır.

اَللّٰهُمَّ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَارْحَمْ اُمَّةَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
وَنَوِّرْ قُلُوبَ اُمَّةِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِنُورِ الْاِيمَانِ
وَالْقُرْآنِ وَنَوِّرْ بُرْهَانَ الْقُرْآنِ وَعَظِّمْ شَرِيعَةَ الْاِسْلَامِ آمِينَ (1)

1- Ey merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allahım! Ümmet-i Muhammed'e (asm) merhamet et, ümmet-i Muhammedin (asm) kalplerini iman ve Kur'ân nuruyla aydınlat, Kur'an'ın burhanını nurlandır. İslam şeraitini yücelt. Amin.

a'mal-i saliha: salih ameller. Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler.
amel: fiil, iş.
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
bu'd: uzaklık, uzak olma.
ceberut: ululuk, kudret, icbar, zorlama. Allahın yüce kudreti.
cem: toplama, biriktirme.
dair: alâkalı, ilgili.
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi.
Ecnebi: yabancı.
hukuk-ı ibâd: kulların hukuku, insan hukuku.
hukukullah: Allah'ın hukuku.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
idhal: dahil etme, içine alma, sokma.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
İ'lem eyyuhe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
iman: inanç, itikat.
kurb: yakın olma hâli, yakınlık.
lutuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan.
maddi: madde ile alâkalı, cismanî.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
muzır: zararlı, zarar veren.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahibi, muttaki.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şems: güneş.
şeriat: din, İslam dini.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tecavüz: saldırma, sınırını aşma.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler.
tesis: kurma, meydana getirme.
uhuvvet: kardeşlik.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

CENNET-İ KUR'ANIYENİN SEMERATINDAN
BIR SEMERENIN IHTIVA ETTIĞI

Habbe

حَبَّه بِی کُویَدْ :

مَنْ شَاخِ دِرَخْتَمْ بِرْ اَزْ مِیوَهِ تَوْحِیدْ یَکْ شَبْنَمم
اَزْیَمْ بِرْ اَزْ لُؤْلُؤِ تَمْجِیدْ [1]

بسم الله الرحمن الرحیم

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی دِینِ الْاِسْلَامِ وَکَمَالِ الْاِیمَانِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
عَلٰی مُحَمَّدٍ الَّذِی هُوَ مَرْکَزُ دَائِرَةِ الْاِسْلَامِ وَمَنْبَعُ اَنْوَارِ الْاِیمَانِ
وَعَلٰی آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِینَ مَادَامَ الْمَلَوَانِ وَمَادَامَ الْقَمَرَانِ ۞ [2]

Ilem Eyyuhe'l-Azizi

Şu gördüğün büyük âleme büyük bir kitap nazarıyla bakılırsa, nur-i Muhammedî (ASM) o kitabın kâtibinin kaleminin mürekkebidir. Eğer o âlem-i kebir bir şecere tahayyul edilirse, nur-i Muhammedî hem çekirdeği, hem semeresi olur. Eğer dünya mücessem bir zihayat farz edilirse, o nur, onun ruhu olur. Eğer büyük bir insan tasavvur edilirse, o nur onun aklı olur. Eğer pek güzel şaşaalı bir cennet bahçesi tahayyul edilirse, nur-i Muhammedî

1 Habbe şöyle diyor: Ben tevhid meyveleriyle yüklü bir ağaç dalıyım. Ve tevhid incileriyle dolu bir denizin suyunun damlasıyım.

2. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
İslâm dini ve mükemmel imanı ihsan eden Allah'a hamd olsun. İslâmın dairesinin merkezi ve iman nurunun kaynağı olan Muhammed'e, onun bütün âle efradı ve Ashabına gece ve gündüz ile ay ve güneş devam ettiği sürece salât ve selâm olsun.

alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
âlem-i kebir: büyük âlem, kâinat.
cennet-i Kur'aniye: Kur'an bahçesi.
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma.
habbe: yuvarlak ve ufak tane, çekirdek.
ihtiva: içine alma, kapsama.
i'lem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
kâtip: yazan, yazıcı.

mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
nazar: bakış, bakış açısı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in nuru, ışığı.
ruh: hayat ve canlılık veren şey.
semerat: semereler, meyveler.
semere: meyve, yemiş.
şaşaalı: parlak, gösterişli.
şecere: ağaç.
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tasavvur: bir şeyi zihinde düşünme, tasarlama.
zihayat: hayat sahibi.

onun andelîbi olur. Eğer pek büyük bir saray farz edilirse, nur-ı Muhammedî o Sultan-ı Ezel'in makarr-ı saltanat ve haşmeti ve tecelliyat-ı cemaliyesiyle âsâr-ı sanatını havi olan o yüksek saraya nazır ve münadi ve teşrifatçı olur. Bütün insanları davet ediyor. O sarayda bulunan bütün antika sanatları, harikaları ve mu'cizeleri tarif ediyor. Halkı o Saray Sahibine, Sânîine iman etmek üzere cazibedar, hayretefza davet ediyor.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Hilkat şeceresinin semeresi insandır. Malûmdur ki, semere bütün eczanın en ekmeli ve kökten en uzağı olduğu için bütün eczanın hasıyetlerini, meziyetlerini havidir.

Ve keza, hilkat-i âlemin ille-i gaiye hükmünde olan çekirdeği yine insandır. Sonra, o şecerenin semeresi olan insandan bir tanesini şecere-i İslâmiyete çekirdek ittihaz etmiştir. Demek o çekirdek, âlem-i İslâmiyetin hem banisidir, hem esasıdır, hem güneşidir.

Fakat, o çekirdeğin çekirdeği kalbdir. Kalbin, ihtiyacat saikasıyla, âlemin envarıyla, eczasıyla pek çok alâkaları vardır. Esma-i Hüsnanın bütün nurlarına ihtiyaçları vardır. Dünyayı dolduracak kadar o kalbin hem emelleri, hem de düşmanları vardır. Ancak, Ganî-i Mutlak ve Hafiz-i Hakikî ile itminan edebilir.

Ve keza, o kalbin öyle bir kabiliyeti vardır ki, bir harita veya bir fihriste gibi bütün âlemi temsil eder. Ve Vahıd-ı Ehad'den başka, merkezinde, bir şeyi kabul

alâka: ilgi ilişki yakınlık.
âlem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
âlem-i İslâmiyet: İslâm âlemi İslam dünyası
andelîp: bülbül
antika: değerli ve mükemmel sanat eseri
âsâr-ı sanat: Sanat eserleri
banî: bina eden yapan.
cazibedar: çekici cazibeli
ecza: cüzler parçalar kısımlar
ekmel: daha (en) pek) mükemmel en olgun kusursuz ve eksiksiz olan
emel: şiddet arzu, ümit.
envâ: çeşitler türler nevileri
Esma-i Hüsnâ: Allah ın adları Allah ın doksan dokuz güzel İsmi
Farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahmînde bulunma
fihrîste: katalog liste
Ganî-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız zenginlik sahibi ve hiç bir şeye ihtiyacı olmayan Allah.
Hafiz-i Hakikî: gerçek anlamda yarattıklarını koruyan ve muhafaza eden Allah.
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hasıyet: bir şeye has özellik, nitelik
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
havi: içine alan kapsayan kuşatan
hayretefza: hayret arttıran
hilkat: yaratılış
hilkat-ı âlem: âlemin yaratılışı
hükmünde: değerinde yerinde
ihtiyacat: ihtiyaçlar
i'lem eyyühe'l-aziz: ey aziz kardeşim bil kil
ille-i gaiye: gerçekleştirilmesi meydana gelmesi için çaba harcanan şey amaç, ideal
iman: inanç, itikat.
itminan: inanma güvenme gönül rahatlığı içinde tereddütsüz kabul etme
ittihaz: edinme alma kabul etme
kabiliyet: istidat yetenek.
keza: böylece aynı şekilde
makarr-ı saltanat: sultanlık merkezi hükümdarlık karargâhı.
malûm: bilinen bilinir olan
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf üstünlük ve değerlilik vasfı
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
münadi: ilân eden bildiren yayan
nazır: nazar eden bakan
nur: aydınlık, parıltı ışık.
nur-ı Muhammedî: Hz Muhammed ın nuru ışığı
saika: sevk eden sürükleyen, sebep olan
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semere: meyve yemiş
Sultan-ı Ezel: kudret kuvvet ve iktıdarı zamanla kayıtlı olmayan, saltanatının başlangıcı olmayan sultan
şecere: ağaç
şecere-i İslâmiyet: İslâmiyet ağacı
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tecelliyat-ı cemâliye: Cenab-ı Hakkın şefkat, merhamet, rahmet ve muhabbet gibi manaları ihtiva eden Cemal ismînin tecellileri
temsil: birinin veya bir toplulugun adına davranma belirgin özellikleri ile yansıtma sembolu olma simgeleme
teşrifatçı: törenlerde ve davetlerde misafirleri kurallara göre karşılamakla ve ağırlamakla görevli kimse
Vahıd-ı Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah

etmiyor; ebedî, sermedî bir bekadan maada, bir şeye razı olmuyor.

İnsanın çekirdeği olan kalb, ubudıyet ve ıhlâs altında İslâmiyetle iska edilmekle, imanla intibaha gelirse, nuranî, mısalî âlem-ı emırden gelen emır ile öyle bır şecere-ı nuranî olarak yeşillenir ki, onun cismanî âlemine ruh olur. Eğer o kalb çekırdeğı böyle bir terbıye görmezse, kuru bir çekirdek kalarak, nura inkılâp edinceye kadar ateşle yanması lâzımdır.

Ve keza, o habbe-i kalb için pek çok hizmetçi vardır ki, o hadımler kalbin hayatıyla hayat bulup inbısat ederlerse, kocaman kâinat onlara tenezzüh ve seyrangâh olur. Hatta kalbin hadimlerinden bulunan hayal, meselâ en zayıf, en kıymetsızken, hapiste ve zindanda kayıtlı olan sahıbini butun dunyada gezdirir, ferahlandırır, ve şarkta namaz kılanın başını Hacerü'l-Esved'in altına koydurur; ve şahadetlerini, Hacerü'l-Esved'e muhafaza ıçın tevdi ettirir.

Madem benîâdem kâinatın semeresidir, nasıl ki bir harmanda başaklar dovulur, tasfiye neticesinde semereler istıbka ve iddıhar edilir; binaenaleyh, haşır meydanı da bir harmandır, kâinatın başak ve semeresi olan benîâdemi intizar etmektedir.

İlem Eyyühe'l-Azız!

Şu görunen umumî âlemde, her insanın hususî bir âlemi vardır. Bu hususî âlemler, umumî âlemın aynıdır.

âlem: dunya, cıhan, butun yaratılmışlar
âlem-i emır: Cenab-ı Hakkın degışmeyen sabıt hakıkatler şeklınde devam eden kanunlan âlemı
beka: bakıllık, ebedıllık, sonsuzluk.
benîâdem: âdemoglu, insan.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzerınde
cısmanı: bedene aıt, vucutla ılgılı, maddı ve cısımlı olma.
ebedî: sonu olmayan, daımı, surekli
emır: ış buyurma, buyruk
habbe-i kalp: kalp çekırdegı, çekırdek gıbı olan kalp
Hacerü'l-Esved: Kâbe de bulunan meşhur sıyah taş
hadım: hademe, hizmetçı
haşır: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmaları. Allah ın olulerı dirıltıp mahşere cıkarması
hususî: ozel
iddıhar: bırıktırme, toplama, yıgma
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma.
ı lem eyyühe l-azız: ey azız kardeşım bıl kı!
iman: inanç, ıtıkat.
inbısat: yayılma, genişleme
inkılâp: degışme, donuşme
intıbah: uyanıklık.
intızar: bekleme, gozleme
İska: su verme, sulama, suvarma
istıbka: devamını isteme, surup gıtmesini, surekli olmasını isteme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
keza: boylece, aynı şekılde
kıymet: deger
maada: başka, gayrı -den başka
madem: ...den dolayı, boyle ıse
meselâ: ornegın
mısalî: maddı olmayan bir şeyın kuramsal olarak sımgelenışıne aıt.
muhafaza: koruma
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
razı: rıza gosteren, hoşnut olan.
ruh: hayat ve canlılık veren şey
semere: meyve, yemış
sermedî: ebedî, daımı, surekli
seyrangâh: seyr yen eglence ve gezme yerı.
şahadet: Allah ın varlık ve bırlıgını kabul ve ılân edış anlamındakı şahıtlıgı ıfade eden namazda okunan dualar
şark: dogu, doğu bolgelen
şecere-i nuranı: nurlu agaç
tasfiye: saflaştırma, saf kılma, arıtma
tenezzuh: gezıntı
terbiye: eğıtım, ıyı ahlak, saygı ve edep ogrenme
tevdi: emanet etme, teslım etme
ubudıyet: kulluk.
umumî: herkese aıt, genel
zından: hapıshane.

Yalnız, umumî âlemin merkezi şemstir, hususî âlemlerin merkezi ise şahıstır. Her hususî âlemin anahtarları o âlemin sahibinde olup, letaifiyle bağlıdır. O şahsî âlemlerin saffeti, hüsnü ve kubhu, ziyası ve zulmeti, merkezleri olan eşhasa tâbidir. Evet, âyinede irtisam eden bir bahçe, hareket, tagayyür ve sair ahvalinde âyineye tâbi olduğu gibi, her şahsın âlemi de merkezi olan o şahsa tâbidir-gölge ve misal gibi.

Binaenaleyh, cismînin küçükliğüne bakıp da günahlarını küçük zannetme. Çünkü, kalbin kasavetinden bir zerre, senin şahsî âleminin bütün yıldızlarını küsufa tutturur.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Otuz seneden beri iki tağut ile mücadelem vardır: Biri insandadır, diğeri âlemdedir, biri ene'dir, diğeri tabiat'tır.

Birinci tağutu gayr-ı kastî, gölgevari bir ayna gibi gördüm. Fakat, o tağutu kasten veya bizzat nazar-ı ehemmiyete alanlar, nemrut ve firavun olurlar.

İkinci tağut ise, onu İlâhî bir sanat, Rahmanî bir sıbgat, yani nakışlı bir boya şeklinde gördüm. Fakat, gaflet nazarıyla bakılırsa, tabiat zannedilir ve maddiyyunlarca bir ilâh olur. Maahaza, o tabiat zannedilen şey, İlâhî bir sanattır. Cenab-ı Hakka hamd ve şükürler olsun ki, Kur'ân'ın feyziyle, mezkûr mücadelem her iki tağutun olmuşuyle ve her ikisi sanemin kırılmasıyla neticelendi.

ahval: hâller, durumlar
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
Binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
bizzat: kendisi, şahsen
ene: ben, benlik.
eşhas. şahıslar, kimseler
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
firavun: zalim, imansız, kibirli, gururlu ve inatçı
gaflet. dikkatsızlık, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayr-i kastî: kastî olmayan, isteyerek bile bile yapılmayan
gölgevari: gölge gibi
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hususî: özel
hüsun. güzellik
ilah: kendisine ibadet edinilen ve tapınılan şey
İlahî: Allah'la ilgili. Cenab-ı Hakka dair
İ'lem eyyuhe l-azız: ey azız kardeşim bil ki!
irtisam: resmolma, resimleme
kasavet. katılık.
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kubuh: çirkinlik.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavi kitapların sonuncusu
kusuf: güneş tutulması
letaif: manevi duygular
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
misal: örnek, numune
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
nakış. işleme, süsleme
nazar: bakış, bakış açısı
nazar-ı ehemmiyet: pek önemli görerek, pek mühim olduğunu düşünerek olan bakış
nemrut: yüzü gülmez, katı yürekli, inatçı, zalim kimse
Rahmanî: bütün varlıkların nizklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
saffet: saflık, halislik, temizlik, paklık.
sair: diğer, başka, öteki.
sanem: put, Allah'tan başka tapınılan şey
sıbgat. boyalar
şahsî: şahsa, kişiye ait, özel
şems: güneş
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tabi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tabiat. var olan her şeyin yaratılış ve yaşayış kurallarının tümü
tagayyür: değişme, başkalaşma
tagut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankar, her batıl ma'bud, şeytan
umumî: herkese ait, genel
zerre: en küçük parça, molekül, atom
ziya. ışık, aydınlık, nur
zulmet: karanlık.

Evet, *Nokta, Katre, Zerre, Şemme, Habbe, Hubab* risalelerimde ispat ve izah edildiği gibi, mevhum olan tabiat perdesi parçalanarak, altında şeriat-ı fıtriye-i İlâhiye ve sanat-ı şuuriye-i Rahmaniye güneş gibi ortaya çıkmıştır. Ve keza, firavunluğa delâlet eden ene'den Sâni-i Zülcelâl'e raci olan "Hüve" tebarüz etti.

İ'lem Eyyühe'l-Aziz!

Dünyada sana ait çok emirler vardır. Amma ne mahiyetlerinden ve ne akıbetlerinden haberin olmuyor.

• Biri cesettir. Evet, cesedin genç iken lâtif, zarif ve güzel gül çiçeğine benzerse de, ihtiyarlığında kuru ve uyuşmuş kış çiçeğine benzer ve tahavvul eder.

• Biri de hayat ve hayvaniyettir. Bunun da sonu olum ve zevaldir.

• Biri de insaniyettir. Bu ise, zeval ve beka arasında müteredddittir. Daim-i Bâkî'nin zikri ile muhafazası lâzımdır.

• Biri de ömür ve yaşayıştır. Bunun da hududu tayin edilmiştir. Ne ilen ve ne de geri bir adım atılamaz. Bunun için, elem çekme, mahzun olma; tahammülünden âciz, takatinden hariç olduğun tûl-i emel yükünü yüklenme.

• Biri de vücuttur. Vücut zaten senin mülkün değildir. Onun maliki ancak Malikü'l-Mülk'tür. Ve senden daha ziyade senin vücuduna şefkatlidir. Binaenaleyh,

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
akıbet: nihayet, sonuç
amma: ama, lakin, ancak
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
ceset: vücut, beden
Daim-i Bâkî: varlığı sonsuz ve sürekli olan Allah.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
elem: derd, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
ene: ben, benlik.
firavun: zalim, imansız, kibirli, gururlu ve inatçı
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hayvaniyet: hayvanlık
hudud: sınırlar
Hüve: Arabcada o (üçüncü tekil şahıs zamiri)
i'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
İspat: sağlam ve dayanıklı hale getirme; doğruyu delillerle gösterme
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
keza: böylece, aynı şekilde.
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü
maliki: sahip.
Malikü'l-Mülk: mülkün maliki, bütün mülklerin sahibi, her şeyin malıkı olan Allah
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
muhafaza: koruma
müteredddit: iki şey arasında gidip gelen, kararsız.
raci: dönen
sanat-ı şuuriye-i Rahmaniye: sonsuz merhamet sahibi olan Allah'ın bilerek şefkat ve merhamet ile yaptığı sanat.
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah (cc.)
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şeriat-ı fıtriye-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın bütün kânatı kuşatan yaratılış kanunları
tabiat: var olan her şeyin yaratılış ve yaşayış kurallarının tümü
tahammül: zor ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tahavvul: değişme, dönüşme, başkalaşma
takat: bir şeyi yapabilme, başarabilme, gücü, güç, kuvvet, derman
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme.
tebarüz: belli olma, görünme, barız hale gelme
tûl-i emel: emelin uzunluğu, dünya hayatının kısa ve geçici olmasına rağmen dünya işlerine karşı gösterilen aşırı arzu, istek.
vücut: beden, varlık
zarif: zerafetli, güzel, şık
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.
ziyade: çok, fazla.

Malik-i Hakikî'nin daire-i emrinden hariç, o vücuda karıştığın zaman zarar vermiş olursun–ümitsizliği intaç eden hırs gibi.

• Biri de belâ ve musibetlerdir. Bunlar zaildir, devamlan yoktur. Zevallen düşünülürse, zıtları zihne gelir, lezzet verir.

• Biri de, sen burada misafirsin ve buradan da diğer bır yere gıdeceksın. Mısafır olan kımse, beraberce getıremedığı bir şeye kalbini bağlamaz. Bu menzilden ayrıldığın gıbı, bu şehirden de çıkacaksın. Ve keza, bu fânî dünyadan da çıkacaksın. Öyle ise, aziz olarak çıkmaya çalış. Vucudunu Mucıd'ına feda et, mukabilinde büyük bir fıyat alacaksın. Çünkü, feda etmedığın takdırde, ya badiheva zaıl olur, gider, veya Onun malı olduğundan, yıne Ona rücu eder. Eğer vücuduna ıtımat edersen, ademe düşersın. Çünkü ancak vücudun terkıyle vücut bulunabilir. Ve keza, vücuduna kıymet vermek fıkrınde ısen, o vücuttan senin elınde ancak bir nokta kalabılır. Butun vücudun cıhat-ı erbaasıyla ademler içerisinde kalır, ama, o noktayı da elinden atarsan, vücudun tam manasıyla nurlar içinde kalır.

• Biri de dünyanın lezzetlerıdır. Bu ise, kısmete bağlıdır; talebinde kalâka düşer, ve sur'at-ı zevali itibarıyla, aklı başında olan onları kalbine alıp kıymet vermez.

Dünyanın akıbetı ne olursa olsun, lezaizı terk etmek evlâdır. Çünkü, akıbetin ya saadettir –saadet ıse, şu fânî lezaızın terkıyle olur– veya şekavettır. Ölüm ve ıdam

adem: yokluk, hıçlik.
akıbet: nıhayet, son
azız: ızzetlı muhterem, saygın.
badıheva: heva ve heves rüzgarı gelıp geçıcı hevesler
belâ: musıbet, sıkıntı.
cıhat-ı erbaa: dort cıhet, dort taraf (sağ, sol, on, arka)
daıre-ı emır: buyruk dairesi, ış ve faalıyet dairesi.
evlâ: daha uygun, daha layık, daha ıyı
fanî: olumlu geçıcı
feda: ugruna verme.
hariç: bır şeyın dışı, dışarısı, dışta kalan
hırs: açgozluluk, kanaatsızlık.
ıdam: yok olma
intaç: netıce verme, sonuçlandırma
ıtımat: dayanma, guvenme.
kalak: ıç sıkıntısı, gonül darlığı, can sıkıntısı, sıkıntıda olma
keza: boylece, aynı şekılde
kısmet: talıh, nasıp, kader
kıymet: deger
lezaız: zevkler, lezzetler
Malık-ı Hakıkî: her şeyın hakıkî sahıbı ve malıkı olan Allah
menzıl: yer, konak.
Mucıd: yaratan, yoktan var eden Allah
mukabıl: karşılık
musıbet: felâket, belâ
nur: aydınlık, panltı, ışık.
rucu: donme, gen donme
saadet: mutluluk.
sür'at-ı zeval: hızlı ve çabuk kayboluş, yok oluş.
şekavet: bedbahtlık, bahtı karalık.
talep: isteme, dileme
vucut: beden, varlık.
zaıl: sone eren, yok olan
zeval: sona erme, yok olma, olme.

intizarında bulunan bir adam, sehpanın tezyin ve süslendirilmesinden zevk ve lezzet alabilir mi?

Dunyasının akıbetini kufur saikasıyla adem-i mutlak olduğunu tevehhum eden adam için de terk-i lezaiz evlâdır. Çunkü, o lezaizin zevalıyle vukua gelen hususî ve mukayyet ademlerden adem-i mutlakın elîm elemleri her dakıkada hissediliyor. Bu gibi lezzetler o elemlere galebe edemez.

Ey lem Eyyuhe'l-Aziz!

Merayı tecavuz eden koyun surusunu çevirmek ıçın çobanın attığı taşlara musap olan bir koyun, lisan-ı hâliyle, "Biz çobanın emri altındayız. O bızden daha ziyade faydamızı düşünür. Madem onun rızası yoktur, dönelim" diye kendısı döner, sürü de doner.

Ey nefis! Sen o koyundan fazla ası ve dâl değılsin. Kaderden sana atılan bir musîbet taşına maruz kaldığın zaman [1] إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ söyle ve Mercı-i Hakikî'ye don, ımana gel, mukedder olma. O seni senden daha ziyade düşünür.

Ey lem Eyyuhe'l-Aziz!

Kalbın umur-ı dunyeviye ıle kasten ıştigal etmek ıçın yaratılmış olmadığı şöylece izah edilebilir:

Görüyoruz ki, kalb, hangi bir şeye el atarsa, bütün kuvvetıyle, şıddetıyle o şeye bağlanır, büyük bır ıhtımam

1. Biz Allah'ın kullarıyız, sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi, 156.)

adem: yokluk
adem-i mutlak: mutlak yokluk, tam yokluk.
akıbet: nihayet, son.
asi: isyan eden, başkaldıran
dâl: sapkınlar, doğru ve hak yoldan uzaklaşanlar
elem: dert, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
elîm: şıddetlı, çok dert ve keder veren
evla: daha uygun, daha lâyık, daha iyi
galebe: galip gelme, üstunluk.
hususî: özel
ihtımam: dıkkat ve özen gösterme
ey lem eyyuhe'l-aziz: ey azız kardeşim bil kı!
ıman: inanç, ıtıkat.
intizar: bekleme, gozleme
ıştigal: bir ışle uğraşma, meşgul olma
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma
kader: Ilahi hukum, Cenab-ı Hakkın takdır ve tayin etmesi
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kufur: imansızlık, dinsizlik
lezaiz: zevkler, lezzetler
lisan-ı hal: hâl dılı, bir şeyin durumu ve görunuşu ile bir mana ifade etmesi
madem ... den dolayı: boyle ise
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma
mera: hayvanların otladıgı yer, kır, çayır
merci-i hakiki: asıl donulecek ve sığınılacak yer
mukayyet: kayıtlı, kaydedilmiş
musap: hastalık veya sıkıntıya uğramış
musibet: felaket, belâ
mukedder: kederlı, uzuntulu, tasalı
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan güç.
rıza: razı olma, hoşnutluk
saika: sevk eden, surukleyen sebep olan
sehpa: idama mahkûm olanların idam edıldıgi uç ayaklı duzen, darağacı
tecavuz: saldırma
terk-i lezaiz: lezzetlerin ve zevklerin terk edilmesi
tevehhum: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme
tezyin: süsleme, zıynetlendırme
umur-i dünyeviye: dünyevî ışler, dunyaya ait ışler
vuku: olma, meydana gelme
zeval: sona erme, yok olma, olme
ziyade: çok, fazla.

ile eline alır, kucaklar. Ve ebedî bir devamla, onunla beraber kalmak istiyor. Ve onun hakkında tam manasıyla fenâ olur. Ve en büyük ve en devamlı şeylerin peşindedir, talebindedir. Hâlbuki, umur-i dünyeviyeden herhangi bir emir olursa, kalbin istek ve âmâline nazaran bir kıl kadardır. Demek kalb, ebedülâbâda müteveccih açılmış bir penceredir. Bu fânî dünyaya razı değildir.

Ey Kardeş!

Kur'ân, semadan nazil olmuştur. Ve Onun nüzulüyle semavî bir mâide ve bir sofra-i İlâhiye de nazil olmuştur. Bu mâide, tabakat-ı beşerin iştiha ve istifadelerine göre ayrılmış safhalar havıdır. O mâidenin sathında, yüzünde bulunan ilk safha tabaka-ı avama aittir.

Meselâ: [1] أَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا

ayet-i kerîmesi, beşerin birinci tabakasına şu manayı ifham ve ifade ediyor:

Semavat, ayaz, bulutsuz, yağmuru yağdıracak bir kabiliyette olmadığı gibi, arz da kupkuru nebatatı yetiştirecek bir şekilde değildir. Sonra ikisinin de yapışıklıklarını izale ve fetk ettik. Birisinden sular inmeye, ötekisinden nebatat çıkmaya başladı. Mezkûr ayetin ifade ettiği şu manaya delâlet eden, [2] وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ

ayet-i kerîmesidir. Çünkü, hayvanî ve nebatî olan hayatları koruyan gıdalar, ancak arz ve semanın izdivacından tevellut edebilir.

1- Gökler ve yer bitişik iken biz onları birbirinden kopanp ayırdık. (Enbiya Suresi 30.)

2- Her canlı şeyi de sudan yarattık. (Enbiya Suresi, 30.)

a'mal: ameller, işler
arz: yer, dünya
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i kerîme. Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
beşer: insan, insanlık.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ebedülâbad: ebedlerin ebedî, tükenmez, ebedî hayat, sonsuzluk
fanî: ölümlü, geçici
fenâ: yokluk, yok olma
fetk etmek: ayırmak.
havî: içine alan, kapsayan, kuşatan
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
ifham: anlatma, bildirme.
i'lem eyyuhe l-azız. ey aziz kardeşim, bil kıl.
istifade: faydalanma, yararlanma
iştiha: yemeğe karşı duyulan istek, mide açıklığı, açlık, iştah
izale: giderme, ortadan kaldırma
izdivaç: evlenme, birbirine eş olma
kabiliyet: istidat, yetenek.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
mâide: yemek sofrası, üzerinde nimetler bulunan kurulmuş sofra
mesela: örneğin
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nazaran: kıyaslayarak, göre.
nazil: nüzul eden, inen
nebatat: bitkiler
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili, bitkiye ait.
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
safha: devre, merhale
sathı: bir şeyin dış tarafı, dış yüzü
sema: gökyüzü, gök.
Semavat: semalar, gökler
semavî: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, İlahî
sofra-i İlahiye: Cenab-ı Hakkın sofrası
tabaka: kat, katman
tabaka-i avam: avam tabakası, halktan ilmi irfanı kıt olanların tabakası, halk.
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, insanların oluşturduğu sosyal sınıflar
talep: istek, dilek.
tevellüt: doğma, doğum
umur-ı dünyeviye: dünyevî işler, dünyaya ait işler

Mezkûr ayetin tabaka-i avama ait safhasının arkasında şöyle bir safha da vardır ki:

Nur-i Muhammediyeden (ASM) yaratılan madde-i acıniyeden, seyyarat ile şemsin o nurun macun ve hamurundan infısal ettirilmesine işarettir.

Bu safhayı delâletiyle teyit eden,[1] أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ نُورِي olan hadis-i şerifidir.

İkinci Misal:

[2] أَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ olan ayet-i kerîmenin tabaka-i avama ait safhasında şu mana vardır:

"Onlar, daha acıp olan birinci yaratılışlarını şahadetle ikrar ettikleri hâlde, daha ehven daha kolay ikinci yaratılışlarını uzak görüyorlar."

Şu safhanın arkasında haşir ve neşrin pek kolay olduğunu tenvir eden büyük bir bürhan vardır.

Ey haşir ve neşri inkâr eden kafasız! Ömründe kaç defa cismini tebdil ediyorsun? Sabah ve akşam elbiseni değiştirdiğin gibi, her senede bir defa tamamıyla cismini tebdil ve tecdit ediyorsun, haberin var mıdır? Belki her senede, her günde cisminden bir kısım şeyler ölür, yerine emsali gelir; bunu hiç düşünemiyorsun. Çünkü, kafan boştur. Eğer düşünebilseydin, her vakit âlemde binlerce nümuneleri vukua gelen haşir ve neşri inkâr etmezdin. Doktora git, kafanı tedavi ettir.

1. Allah'ın ilk yarattığı şey benim nurumdur. (*Keşfu'l-Hafa*, I/265, hadis no: 827.)
2. Onların ilk yaratılışı Bize zor mu geldi ki, tekrar dirilmekten aciz kalalım. (Kâf Sûresi, 15.)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerime: Kur'an'ın, ayeti azamet ve şerefi olan ayet.
delâlet: delil olma, gösterme; alâmet, işaret.
ehven: daha hafif, kolay.
emsal: örnekler, benzerler.
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması.
ikrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama.
infısal: olduğu yerden ayrılma, yerini bırakıp gitme.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
madde-i acîniye: hamur gibi yoğrulmuş cisim.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misal: örnek.
neşr: âhirette tekrar dirilttiğim insanların, tüm amellerinin açıklanması, duyurulması.
nümune: örnek.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-u Muhammediye: Hz. Muhammed'in nûru, ışığı.
safha: devre, merhale.
seyyarat: gezegenler.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şems: güneş.
tabaka-i avam: avam tabakası, halktan ilmi irfanı kıt olanların tabakası, halk.
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme.
tecdit: yenileme, tazeleme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Nefsin belâhat ve hamakatine bak ki, bir Rabb-i Muhtar-ı Hakîm tarafından terbiye edildiğini ve o Rabb-i Hakîm'in memlûk ve masnuu olduğunu bıldığına ve bu temelluk ve terbiyenin bütün efrat, enva, ecnasta cari olmakla meselenin bir kaide-i kulliye şeklini aldığına ve bu feyzın şümullü olmakla bir nevi icma ve fiilî bır tasdike mazhar olduğuna nazaran, kanun ve düstur şeklinde olan hâdiseye ve kesb-i kulliyet eden kaideye bakarak kanaat ve itminan etmesi lâzım iken, bütün afakı cilvelendiren tecelliyat-ı esmayı, kendisi de o cilvelerde hissedar olduğu hâlde, vasıta-i tesettür ve alâmet-i ihmal sanıyor. Güya, o nefsın fevkinde, onun butün ahvalını kontrol eden kimse yoktur. Ve kendisini, yaptığı fıllerinde, fıil içinde müstetir "Hû" gibi görüyor. Tecelliyatın genişliğini imtinaa, büyüklüğünü ademe hamletmekle, şeytanı bile yaptığı mugalâtadan utandınyor.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Nefis, daima ıztıraplar, kalâklar içinde evhamdan kurtulup tevekkûle yanaşmıyor, hükm-i kadere razı olmuyor. Hâlbukı, şemsın tulû ve gurubu muayyen ve mukadder olduğu gibi, insanın da bu dünyada tulû ve gurubu ve sair mukadderatı kalem-i kader ile cephesinde yazılıdır. Isterse başını taşa vursun ki, o yazılan sılsin; fakat başı kırılır, yazılara bır şey olmaz, hal

adem: yokluk.
afak: butün dünya, gozle gorulen alem
ahval: haller, durumlar
alamet-i ihmal: boş verme ihmal işareti, belırtısı
belahat: ahmaklık, kalın kafalılık, duşuncesizlik.
cari: geçerli
cilve: tecelli, goruntu
dustur: kanun, kural, esas.
ecnas: cınsler, çeşıtler
efrat: fertler
enva: çeşıtler, turler, nevıler
evham: vehımler, zanlar, kuruntular
fevkinde: ustunde
feyz: bolluk, bereket, bagış
fiil: ış, hareket.
fiili: fıille ılgılı, gerçekten yapılan ış
gurup: batma, batış
guya: sanki
hadise: olay
hamakat: ahmaklık, beyınsızlık, budalalık.
hami: ısnat etme, atıf yukleme
hissedar: hisse sahıbı, hıssesı olan.
Hu: Allah, Yaratıcı.
hukm-ı kader: kaderin hukmu
ıztırap: acı, azap, sıkıntı
icma: fikir bırlıgı etme, goruş bırlığine varma
İ'lem eyyühe l-aziz. ey aziz kardeşım, bıl kı!
ımtına: ımkansızlık olamayış.
itminan: inanma, guvenme, gonul rahatlığı ıçinde tereddutsuz kabul etme
kaide: kural, esas, dustur
kaide-i kulliye: genel kural, umumî kaide, umumî kanun.
kalâk: ıç sıkıntısı, gonul darlığı, can sıkıntısı, sıkıntıda olma
kalem-ı kader: kader kalemi. Allah'ın olacak hadıseleri olmadan once bılıp yazması, takdır etmesi
kanaat: elındekı ıle yetınmek.
kanun: kaide, kural
kesb-i kulliyet: umumîlik, genellik kazanma
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık
mazhar: bır şeyin çıktığı gorundugu yer, nail olma, şereflenme.
memluk: kul, kole
mesele: onemlı konu.
muayyen: tayın edılmış, bellı, belırlı
mugalâta: yanıltıcı soz soyleme, yanıltıcı konuşma
mukadder: takdır edılmış
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş şeyler, ilerlde meydana gelecek hâller ve olaylar, alın yazısı
mustetir: gızlenen, gızlı, saklı, ortulu
nazaran: nıspeten, kıyaslayarak, gore.
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan, guç.
nevi: çeşıt, tur
Rabb-ı Hakîm: hıkmet sahıbı Allah, ış ve emırlerı hıkmetlı ve yanlışsız olan Cenab-ı Hak.
Rabb-ı Muhtar-ı Hakîm: her şeyı hıkmetle yapan ve onları besleyen, terbıye eden, sevk ve ıdare eden, dılediği gibi davranan sonsuz hıkmet ve ırade sahıbı Hakım ve Muhtar olan terbıye edıcı sultan olan Allah
razı: rıza gosteren, kabul eden
sair: dıger, başka, otekı
şems: güneş
şümul: ıçıne alma, kapsam
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluğuna kesın olarak hukmetme
tecelliyat: tecellıler, görüntüler
tecelliyat-ı esma: ısımlerın tecellıleri. Cenab-ı Hakka aıt ısımlerın kaınat ve mahlukat uzerınde gorülen tecellıleri, tezahurlerı.
temelluk: sahıplenme, kendıne mal etme
terbiye: besleyıp buyutme, yetıştırme
tevekkul: bır ışı gerçekleşmesı ıçın gereken çalışmayı ve çabayı gostenp sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah'a bırakma
tulû: doğma, doğuş
vasıta-ı tesettür: ortme, gizleme aracı.

Ve illâ muhakkak bilsin ki, semavat ve arzın hâricine kaçıp kurtulamayan insan, Hâlık-ı Küll-i Şey'in rububiyetine muhabbetle rızadâde olmalıdır.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Bir şeyin sânii o şeyin içinde olursa, aralarında tam bir münasebet lâzımdır ve masnuatın adedince sânilerin çoğalması lâzımdır. Bu ise muhaldir. Öyle ise, sâni masnu içinde olamaz. Meselâ, matbaa ile teksir edilen bir kitap, yine bir adamın kalemiyle yazılıyor. O kitabın nakışları, harfleri kendisinden sümbüllenmez. Kâtip de o kitabet sanatı içinde değildir. Ve illâ, intizamdan çıkar. Öyle ise, masnuun nakışları kendisinden değildir; ancak kudret kalemiyle, kaderin takdiri üzerine yazılıyor.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Aklın pek garip bir hâli vardır. Öyle bir yed-i tûlâ sahibidir ki, bazen kâinatı ihata etmekle kucağına alıyor. Bazen daire-i imkândan çıkar, en yüksek dairelere müdahaleye çalışır. Bazen da bir katre suda boğulur, bir zerre içinde yok olur, bir kılda kaybolur. Maahaza, hangi şeyde fenâ ve kaybolursa, bütün varlığı o şeye münhasır olduğunu bilir. Ve hangi bir noktaya girse, bütün âlemi beraberce götürmek isteğindedir.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Eğer dünyanın veya vücudun mülkiyeti, zilliyeti sende ise, taahhut, tahaffuz, korku kulfetleriyle nimetlerden

âlem: dünya, cihan
arz: yer, dünya
daire-i imkân: imkân âlemi, kâinat ve varlıklar âlemine ait âlem.
fenâ: yokluk, son bulma, geçicilik.
garip: tuhaf, hayret verici
Hâlık-ı Küll-i Şey: kâinattaki mevcut olan her şeyin yaratıcısı, Allah
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
ihata: kuşatma, içine alma
İlem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
illâ: mutlaka, muhakkak, ne olursa olsun
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kader. İlâhî hükümdar Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kâinat. evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kâtip: yazan, yazıcı
katre: damla
kitabet: kâtiplik, yazma
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kulfet: zahmet, sıkıntı
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mesela: örneğin
muhabbet: sevgi, sevme
muhal: imkânsız.
müdahale: karışma
mülkiyet: mülk sahipliği
münasebet. münasıplık, iki şey arasındaki uygunluk
münhasır: hasredilmiş, ayrılmış, bir şeye veya kimseye mahsus
nakış: işleme, süsleme
nimet. lütuf, ihsan, bağış
rızadâde: razı olmuş, rıza göstermiş, kabul etmiş
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sâni: sanat eseri meydana getiren.
semavat: semalar, gökler
taahhut. bir işin yapılması için söz verme, üzerine alma, yüklenme
tahaffuz: korunma, sakınma.
takdir: Allah'ın takdir, Allah'ın ilmiyle belli bir düzen vermesi
teksir: çoğaltma
yed-i tûlâ: tam, çok geniş ilim ve ihtisas ustalık.
zerre. en küçük parça, molekül, atom
zilliyet. sahiplik, himaye edici olma, koruyuculuk.

lezzet alamazsın, daima rahatsız olursun. Çünkü, noksanlan tedarık, mevcutlan telef olmaktan muhafaza ile, daima evham, korkular, meşakkatlere mahal olursun. Hâlbuki, o nimetler, Mün'im-i Kerîm'in, taahhüdü altındadır. Senin işin, Onun sofra-i ihsanından yiyip içmekle, şükretmektir.

Şükurde bır zahmet yoktur. Bılakıs nımetın lezzetını arttınr. Çünkü, şükür nimette in'amı görmek demektir. İn'amı görmek, nimetin zevalınden hâsıl olan elemı defeder. Zıra, nimet zaıl olduğundan, Mün'im-i Hakîkî onun yerını boş bırakmaz, mislıyle doldurur, ve teceddududen lezzet alırsın.

Evet, وَآخِرُ دَعْوَيٰهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ[1] olan ayet-i kerîme, hamdin ayn-ı lezzet olduğuna delâlet eder. Çünkü, hamd in'am şeceresini nimet semeresinde gösterir. Ve bu vesile ile, zeval-i nimetin tasavvurundan hâsıl olan elem zaıl olur. Çünkü, şecerede çok semere vardır; bin giderse, ötekisi yerine gelir. Demek, hamd ayn-ı lezzettir.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Afakî malûmat, yanı hançten, uzaklardan alınan malûmat evham ve vesveselerden hâlî olamıyor. Amma, bızzat vıcdanî bır şuura mahal olan enfüsî ve dâhılî malûmat ise, evham ve ıhtimallerden temizdır. Bınaenaleyh, merkezden muhıte, dâhılden hance bakmak lâzımdır.

1- Onların duaları şu sozlerle sona erer: "Ezelden ebede her turlu hamd ve ovgu, şükur ve mınnet, Âlemlerin Rabbı olan Allah a mahsustur." (Yunus Suresi- 10.)

afaki: kaynaktan uzakta olan geniş çevrede bulunan
amma: ama, lâkin, ancak.
ayet-i kerîme: Kur'ân ın ayetı azamet ve şerefi olan ayet.
ayn-ı lezzet. lezzetın aslı lezzetın ta kendısı
bılakıs: aksine, tersine.
bınaenaleyh: bundan dolayı bunun uzerine
bizzat: kendısı, şahsen
dâhilî: ıç, ıçensı.
dahılı: ıçe aıt, ıçe donuk, ıç ıle ılgılı
def-: mânı olma, kovma, orta dan kaldırma
delalet. delıl olma, gosterme alamet, ışaret
elem: dert, üzüntü, maddı-manevı ıztırap
enfusi: oznel, subjektıf nesnelerın gerçegıne degıl, ferdın dusunce ve duygularına dayanan
evham: vehımler, zanlar, kuruntular
hâlî: bır şeyden uzak, mustesna
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetınl onu overek bıldırme
harıç: dışan
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
ıhtımal: olabılırlık
İlem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kı!
in'am: nımet verme, nımetlendırme, ıhsan etme
mahal: yer
malumat: bılgıler, bılınen şeyler
meşakkat: zahmet, sıkıntı, guçluk, zorluk.
mısıl: benzer, eş.
muhafaza: koruma
muhıt. yore, çevre.
Mun ım-I Hakıkî: nımetın sebeplerın arkasındakı gerçek sahıbı yedınıp ıçıren ve rızıklandıranın tâ kendısı olan Allah
Mun ım-I Kerım: kerem sahıbı nımet veren, yedınıp ıçıren, nımetlerın hakıkı sahıbı olan Cenab ı Hak.
nımet. lutuf, ıhsan, bagış
semere- meyve, yemiş.
sofra-i ihsan: ıhsan sofrası. Cenab ı Hakkın nımetlerı sundugu, ıhsan ve ıkramda bulunduğu sofra.
şecere: ağaç.
şuur: bılınç.
şükür: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hâl ıle Allah ı hamd erme
taahhüt. bır ışın yapılması ıçın soz verme
tasavvur: bır şeyı zıhınde dusunme, tasarlama
tecedduti: tazelenme, yenılenme
tedarik. sağlama, temın etme, karşılama
telef: yok etme, harap etme, boş yere harcama
vesile: aracı, vasıta.
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsi dusunce.
vıcdanı: vıcdanla, kalbı hıs ıle ılgılı, vıcdana aıt.
zahmet. sıkıntı, eziyet, meşakkat
zaıl: sone eren, yok olan
zeval-: sona erme, bıtme, yok olma
zeval-ı nımet. nımetın bıtmesı, sona ermesı, yok olması.

Elem Eyyühe'l-Azîz!

Küre-i arzı bir köy şekline sokan şu medeniyet-i sefîhe ile gaflet perdesi pek kalınlaşmıştır, tadîl büyük bir himmete muhtaçtır. Ve keza, beşeriyet ruhundan dünyaya nazır pek çok menfezler açmıştır. Bunların kapatılması, ancak Allah'ın lütfuna mazhar olanlara müyesser olur.

Elem Eyyühe'l-Azîz!

Bir zerre, kocaman şemsi, tecellî ile, yani in'ikâs itibarıyla istiap eder, içine alır; fakat küçücük iki zerreyi bizzat, yanı hacimleri itibarıyla içine alamaz. Binaenaleyh, yağmurun, şemsin timsalîne ma'kes olan katrelen gibi, kâinatın zerrat ve mürekkebatı, ilim ve iradeye müstenit kudret-i nuraniye-i ezeliyenin, tecellî ve in'ikâs itibarıyla, lem'alarına mazhar olabilirler; fakat gözün içindeki bir hücre zerresi, asap, evride, şerayinde tesirleri görünen bir kudret şuur ve iradeye menba olamaz. Bu acip sanat, muntazam nakış, ince hikmetin iktizasına göre, kâinatın her bir zerresi, her bir mürekkebatı, ulûhiyete mahsus muhit ve mutlak sıfatlara menba ve mastar olması lâzım gelir; veya o sıfatlar ile muttasıf Şems-i Ezelî'nin tecellîyat lem'alarına ma'kes olmaları lâzımdır.

Birinci şıkta kâinatın zerratı adedince muhalât vardır. Binaenaleyh, her bir zerre, o büyük yükün tahammülünden âciz olduğunu ikrar ile, "*Mucid, Hâlik, Rab, Malik, Kayyum, ancak Allah'tır*" diye şahadetini ilân eder. Ve keza, her bir zerre, her bir mürekkebat, muhtelif lisan ve delâletleriyle, şu beytı terennüm ediyorlar:

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
asap: sinirler
beşeriyet: beşerîlik, insanlık
beyit: iki mısradan oluşan şiir
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
evride: kara kan damarları, toplardamarlar
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yokten var eden
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, tayda
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme
ikrar: başkasının kendi üzerindeki bir hakkını bildirme, haber verme
İktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
Elem eyyühe'l-azîz: Ey azız kardeşim, bil ki!
İlim: bilgi, marifet.
in'ikas: aksetme, yansıma
İrade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
istiap: içine alma, içine sığdırma, kapsama
kâinat: evren, yaratılmış her şey
katre: damla
Kayyum: varlığı ve dirliği her an için olup giden ve yerleri her an için tutan, daimî her şeye hususta iktidarı olan Allah
keza: böylece, aynı şekilde.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i nuraniye-i ezeliye: başlangıcı olmayan, sonsuz parlak güç, kuvvet, Allah'ın kudreti
küre-i arz: yer küre, dünya
lem'a: parıltı
lisan: dil
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
ma'kes: yansıma yeri, ayna
Malik: her şeyin gerçek ve mutlak sahibi olan Allah
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
mazhar: nail olma, şereflenme
medeniyet-i sefîhe: sefih medeniyet, zevk ve eğlenceye sevk eden medeniyet.
menba: kaynak.
menfez: delik, aralık.
Mucid: yaratan, yoktan var eden
muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar
muhit: ihata eden, kuşatıcı
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
mutlak: herhangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
mürekkebat: mürekkep şeyler, bileşikler, karışımlar
müstenit: istinat eden, dayanan
müyesser: kolaylaştırılmış, nasıp olan
nakış: işleme, süsleme
nazır: nazar eden, bakan
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
ruh: hayat ve canlılık veren şey
sıfat: vasıf, nitelik
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şems: güneş
Şems-i Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak
şerayin: atar damarlar
şuur: bilinç.
tadîl: doğrultma, düzeltme.
tahammul: yüklenme, yüke katlanma
tecellî: belirme, görünme
tecelliyat: görüntüler
terennüm: yavaş ve güzel bir şekilde söyleme
timsal: örnek, nümune
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hakimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, molekül, atom

(1) عِبَارَاتُنَا شَتّٰى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ ❁ وَكُلٌّ اِلٰى ذَاكَ الْجَمَالِ يُشِيرُ

Evet, her bir harf kendi vücuduna bir vecihle delâlet eder; amma kâtibinin, sâniinin vücuduna çok vecihlerle delâlet eder. Evet,

(2) تَأَمَّلْ سُطُورَ الْكَآئِنَاتِ فَاِنَّهَا ❁ مِنَ الْمَلَأِ الْاَعْلٰى اِلَيْكَ رَسَآئِلُ

Ilem Eyyuhe'l-Aziz!

Cam, su, hava, âlem-i misal, ruh, akıl, hayal, zaman vesaire gibi tecelli-i timsal akislere mahal ve mazhar olan çok şeyler vardır. Maddiyat-ı kesifenin timsalleri hem münfasıl, hem ölü hükmündedirler; çünkü, asıllarına gayr olduklan gibi, asıllarının hasıyetlerinden de mahrumdurlar. Nuranîlerin timsalleri ise, asıllarıyla muttasıl ve asıllannın hasiyetlerine malık ve asıllanna gayr değillerdir.

Binaenaleyh, Cenab-ı Hak, şemsin hararetini hayat, ziyasını şuur, ziyadaki renkleri duygu gibi yapmış olsa idi, senin elindeki âyinede temessul eden şemsin timsali seninle konuşacaktı. Çünkü, o timsalinde oldukça, hararetı, zıyası, renkleri olurdu, hararetiyle hayat bulurdu, zıyasıyla şuurlu olurdu, renkleriyle de duygulu olurdu. Böyle olduktan sonra, seninle konuşabilirdi. Bu sırra binaendir ki, Resul-i Ekrem (ASM) kendisine okunan bütün salâvat-ı şerifeye bir anda vâkif olur.

1- Bizim ifadelerimiz pek çeşitlidir. Senin güzelliğin birdir. • Hepsi de o güzelliğe işaret etmektedir.

2- Kainat kitabının satırlarını düşünerek mutalaa et. • Zira onlann hepsi sana Cenab-ı Hakkın yüce katından birer kitapçıktır.

akıs: yansıma
alem-i misal: görünmüyen âlem; dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği, ruhlann bulunduğu alem
amma: amâ; fakat, ancak
ayine: ayna
binaen: -den dolayı, bu sebepten
Binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
gayr: başka, diger
hararet: sıcaklık
hasıyet: bir şeye has özellik, nitelik
hükmünde: değerinde, yerinde
I'lem eyyuhe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!..
kâtip: yazan, yazıcı
maddiyat-ı kesife: katı maddeler, yoğun maddeler
mahal: yer
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
malık: sahip
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründüğü yer
muttasıl: bitişik
münfasıl: birbirinden ayrılmış, bitişik olmayan, ayrı duran.
Nurani: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
salâvat-ı şerife: Hz. Muhammed (asm) için yapılan dualar.
sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sır: gizli hakikat.
şems: güneş
şuur: bilinç.
tecelli-i timsal: suretlerin tecellisi, görüntüsü
temessül: bir şekil ve surete girme, cısımlenme.
timsal: resim, suret, şekil.
vâkif: bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan.
vecih: cihet, yön
vesaire: ve başkalan, bunun gibileri
ziya: ışık, aydınlık, nur

[1] سُبْحَانَ اللهِ ve [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ cumleleri Cenab-ı Hakkı Celâl ve Cemal sıfatlanyla zımnen tavsif ediyorlar. Celâl sıfatını tazammun eden سُبْحَانَ اللهِ abdin ve mahlûkun Allah'tan baid olduklanna nazırdır. Cemal sıfatını içine alan, اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Cenab-ı Hakkın rahmetiyle abde ve mahlûkata kanp olduğuna işarettir.

Meselâ, bırı kurb, dığen bu'd olmak üzere, bıze nazır, şemsın iki ciheti vardır. Kurb cihetiyle hararet ve ziyayı veriyor, bu'd cihetiyle insanlann mazarratlanndan tahir ve safî kalıyor. Bu itibarla, insan şemse karşı yalnız kabil olabilir, fail ve muessir olamaz.

Kezalık, bilâteşbih, Cenab-ı Hak rahmetiyle bize kanp olduğu cihetle Ona hamd ediyoruz; bız Ondan uzak olduğumuz cihetle Onu tesbih edıyoruz. Binaenaleyh, rahmetiyle kurbüne bakarken hamd et, Ondan baid olduğuna bakarken tesbih et. Fakat, her iki makamı kanştırma ve her iki nazan birleştirme kı, hak ve istikamet mültebis olmasın. Lâkın, ıltıbas ve mezç olmadığı takdırde, her iki makamı ve her ıki nazan hem tebdil, hem cem edebilirsin. Evet, [3] سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ her iki makamı, cem eden bır cümledir.

1 Allah her turlü kusur ve noksandan uzaktır
2. Ezelden ebede her turlu hamd ve şukur Allah a mahsustur
3 Ezelden ebede her turlü hamd ve şukûr ancak her turlü kusur ve noksandan uzak olan Allah a mahsustur

abd: kul
baid: uzak, ırak
bilâteşbih: benzetmeksızın
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzenne.
bu'd: uzaklık, uzak olma
Celal: sonsuz büyukluk, haşmet ululuk, yucelik ve haşmet sahıbı olan Allah
cem': toplama, bır araya getirme
Cemal: sonsuz guzellik sahibi olan Allah
cihet: yon
fail: fiili ışleyen, yapan, tesir eden
hak: dava veya ıddıada gerçeğe uygunluk, dogruluk.
hamd: Allah a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bıldırme
hararet: sıcaklık.
i'lem eyyuhe'l-aziz: ey azız kardeşim, bıl kıl
iltibas: kanştırmak.
istikamet: dogru yon
itıbarla: bakımdan, yuzden dolayı
kabil: kabul eden, başkasına ait şeyi gösterme yeteneginde olan.
karip: yakın
kezalık: keza, bu da oyle, boylece
kurb: yakın olma halı, yakınlık.
lakin: fakat, ama, ancak.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
makam: yer, mevki.
mazarrat: zararlar, ziyanlar, zarar vermeler
mesela: omegin
mezç: katma, kanştırma.
muessir: tesir eden, tesınnı gösteren, eser ve ız bırakan
mültebis: ıltıbas etmiş, karışmış
nazar: bakış, bakış açısı
nazır: nazar eden, bakan
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esırgeyıcılık.
safî: saf olan, katışıksız, duru
sıfat: vasıf, nıtelik.
şems: güneş
tahir: temiz, pak.
tavsif: vasıflandırma, bır şeyın ıç yuzu ve ozellıklerını anlatma
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma
tebdil: degıştırme, başka bır hale getırme
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab ı Hakkı şanına lâyık ıfadelerle anma
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, ustu kapalı olarak, kapalı bır şeklıde.
ziya: ışık, aydınlık, nur

İ'lem Eyyühe'l-Aziz!

Dört şey için dünyayı kesben değil, kalben terk etmek lâzımdır:

1. Dünyanın omru kısa olup sür'atle zeval ve guruba gider. Zevalin elemiyle visalin lezzeti zeval buluyor.

2. Dünyanın lezaizi zehirli bala benzer, lezzeti nispetinde elemi de vardır.

3. Seni intizar etmekte ve senin de sür'atle ona doğru gitmekte olduğun kabir, dünyanın zıynetli, lezzetli şeylerini hediye olarak kabul etmez. Çünkü, dünya ehlince güzel addedilen şey, orada çirkindir.

4. Düşmanlar ve haşerat-ı muzırra arasında bir saat durmakla dost ve büyükler meclisinde senelerce durmak arasındaki muvazene, kabir ile dünya arasındaki aynı muvazenedir. Maahaza, Cenab-ı Hak da bir saatlik lezzeti terk etmeye davet ediyor ki, senelerce dostlarınla beraber rahat edesin. Öyle ise, kayıtlı ve kelepçeli olarak sevk edilmezden evvel, Allah'ın davetine icabet et.

Fesubhanallah, Cenab-ı Hakkın insanlara fazl u keremi o kadar büyüktür ki, insana vedia olarak verdiği malı, büyük bir semeni ile insandan satın alır, ibka ve himaye eder. Eğer insan o malı temellük edip Allah'a satmazsa, büyük bir belâya düşer. Çünkü, o malı uhdesine almış oluyor. Hâlbuki, kudreti taahhüde kâfi gelmiyor. Çünkü, arkasına alırsa belı kırılır, elıyle tutarsa kaçar, tutulmaz.

add: saymak, oyle kabul etmek.
belâ: musıbet, sıkıntı.
ehl: bir yerde oturan
elem: dert, uzuntu, maddı-manevı ıztırap
evvel: once
fazl u kerem: Ihsan ve lyılık, lutuf ve nımet.
fesubhanallah: Allah (c.c.) ne guzel yaratmış. Allah butun noksanlıklardan munezzehtir. her şey kendine tespih eder anlamında olup hayret ve taaccubu ıfade ıçın söylenır.
gurup: batma, batış
haşerat-ı muzırra: zararlı bocekler, haşereler
himaye: koruma, muhafaza etme
ibka: devamlı kılma, surekli kılma
icabet: davete gıtme, davete uyma
i'lem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kı!
intizar: bekleme, gozleme
kâfi: yeter, el verir
kalben: kalp ıle, kalpten
kesben: çalışma, çalışıp kazanma.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
lezaız: zevkler, lezzetler
maahaza: bununla bırlıkte, boyle olmakla beraber
muvazene: denge, ölçü
nispetinde: oranında, ölçusunde.
semen: baha, kıymet, değer, tutar, bedel.
sevk: onune katıp surme, yönelıtme
taahhüt: bır ışın yapılması ıçın soz verme
temellük: sahıplenme, kendıne mal etme
uhde: sorumluluk
vedia: emanet, saklanılmak ve korunmak uzere bırakılan şey
visal: ulaşma, kavuşma
zeval: sona erme, yok olma, olme
zıynet: süs

En nihayet meccanen fenâ olur gider, yalnız günahlan miras kalır.

Ey Eyyühe'l-Azîz!

"*Geceye benzeyen gençliğim zamanında gözlerim uyumuş idi. Ancak ihtiyarlık sabahıyla uyandım*" mealinde olan

وَعَيْنِي قَدْ نَامَتْ بِلَيْلِ شَبِيبَتِي ❁ وَلَمْ تَنْتَبِهْ إِلاَّ بِصُبْحِ مَشِيبِ

şiirin şümulüne dâhilim. Çünkü, gençliğimde en yüksek bir intibah şahikasına çıktığımı sanıyordum. Şimdi anlıyorum ki, o intibah, intibah değilmiş, ancak uykunun en derin kuyusunda bulunmaktan ibaretmiş. Binaenaleyh, medenîlerin iftihar ile dem vurdukları tenevvür-i intibahları, benim gençlik zamanımdaki intibah kabîlesinden olsa gerektir.

Onların misali rüyasında güya uyanıp, rüyasını halka hikâye eden nâim meselidir. Hâlbuki rüyasında, onun o intibahı, uykunun hafif perdesinden derin ve kalın bir perdeye intikal ettiğine işarettir. Böyle bir nâim ölü gibidir; yarı buçuk uykuda bulunan insanları nasıl ikaz edebilir?

Ey uykuda iken kendilerini ayık zannedenler! Umur-ı dîniyede, müsamaha veya teşebbühle medenîlere yanaşmayın. Çünkü, aramızdaki dere pek derindir; doldurup hatt-ı muvasalayı temin edemezsiniz, ya siz de onlara iltihak edersiniz veya dalâlete düşer boğulursunuz.

binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine.
dâhil: girme, içinde olma

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dem vurmak: bir şeyden gelişi güzel bahsetmek, iddia etmek.
fenâ: yok olma, olumluluk geçicilik.
güya: sanki
hatt-ı muvasala: kavuşturucu yol, ulaştıran yol
ibaret: meydana gelen, oluşan
iftihar: gurur, övünme
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
İ'lem eyyühe l-azîz: ey azîz kardeşim, bil ki!
iltihak: karışma, katılma
intibah: uyanıklık.
İntikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme
kabîl: tür, gibi
meal: mana, anlam, mefhum.
meccanen: bedava, şekilde parasız, ücretsiz olarak.
medenî: uygar
mesel: örnek.
misal: örnek.
müsamaha: göz yumma, hoş görme, görmezlikten gelme, tolerans.
nâim: uyuyan, uykuda bulunan
nihayet: en sonunda.
şahika: dağ, tepesi, dağ doruğu, zirve, doruk.
şümul: içine alma, kapsam.
temin: sağlama
tenevvür-i intibah: uyanış aydınlığı
teşebbüh: zorla benzemeye çalışma, benzetmeye özenme
umur-ı dîniye: dini emirler, dine ait işler

Ey lem Eyyühe'l-Azîz!

Masiyetin mahiyetinde, bilhassa devam ederse, kufür tohumu vardır. Çünkü, o masıyete devam eden ülfet peyda eder. Sonra, ona aşık ve müptelâ olur, terkine imkân bulamayacak dereceye gelir. Sonra, o masıyetinin ikaba mucip olmadığını temenniye başlar. Bu hâl böylece devam ettikçe, küfür tohumu yeşillenmeye başlar, en nihayet gerek ikabı ve gerek dârülikabı inkâra sebep olur.

Ve keza, masiyete terettüp eden hacaletten dolayı, o masiyetin masiyet oltmadığını iddia etmekle, o masıyete muttali olan melekleri bile inkâr eder, hatta şiddet-i hacaletten yevm-i hesabın gelmeyeceğini temenni eder. Şayet yevm-i hesabı nefyeden, edna bir vehmi bulursa, o vehmi kocaman bır bürhan addeder. En nihayet, nedamet edip terk etmeyenlerin kalbi küsufa tutulur, mahvolur gıder–elıyazubillâh!

Ey lem Eyyühe'l-Azîz!

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'caz ve belâgatine dair *Lemaat* namındaki eserımde izah edilen bazı lem'aları dinleyeceksin.

1. Kur'ân'ın okunuşunda yüksek bir selâset vardır ki, lisanlara ağır gelmez.

2. Büyük bır selâmet vardır ki, lâfzen ve manen hatadan salımdır.

addı: saymak, oyle kabul etmek.
belagat: soz ve yazıda sanatlı ve tesırlı ifade bır şeyde saklı bulunan denn anlam
bilhassa: ozellıkle
dair: alakalı ilgili
dârulikap: cehennem çok azap çekilen yer
edna: en açağı en basıt, en kuçuk
elıyazübillah: Allah esırgesın Allah korusun
hacalet: utanma utanç.
i'caz. mu'cızelık insanların benzennı yapmaktan âcız kaldıkları şeyı yapmak.
iddia bır fıkrı ısrarla savunma
ikap ahıret azabı, gunahkârların oldükten sonra uğrayacağı azap
i'lem eyyuhe l-aziz: ey azız kardeşım bıl kıl
imkân: mumkün olma olabılırlık
inkar reddetme inanmama kabul ve tasdık etmeme
izah: açıklama ayrıntılan ıle anlatma
keza: boylece aynı şekılde.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanyla akıllan benzerlennı yapmaktan acız bırakan Kur'an.
küfür: ımansızlık, dınsızlık.
küsuf: guneş tutulması
lafzen sozlu olarak.
lem'a: parıltı.
lisan: dıl
mahıyet: bır şeyın aslı esası tabıatı nıteligı.
mahvolma: yok olma ortadan kalkma batma
manen: mana bakımından manaca
masıyet: gunah kotu şey
mucip: ıcap eden gerektıren.
muttalı: bır ışten haberi olan bıl gılı haberdar
müptela: tutkun bır şeye duşkun ve tutulmuş olan
nam: ad
nedamet: pışmanlık.
nefiy: ınkâr etme, olumsuzlama
nihayet: son
peyda: meydana gelme açığa çıkma
salım: eksıksız sakatı ve noksanı olmayan kusursuz noksansız.
selâmet. cümlenin duzgun ve dogru olması
selaset: sozün akıcı olma halı ifadedekı ahenk açıklık kolaylık ve akıcılık
şıddet-ı hacalet. utancın şıddetı fazlalıgı çok fazla utanç.
temenni: olmasını veya olmamasını isteme dilek, ıstek, arzu
terettup: sonuç olarak çıkma
ülfet. alışkanlık halıne getırme huy edınme
vehım: zan şuphe
yevm-i hesap: hesap gunu ahırette gunahların ve sevapların tartılacağı hesap edileceği gun

3. Ayetler arasında büyük bir tesanüt vardır ki, kârgir binalar gibi, ayetleri birbirine dayanarak bünye-i Kur'âniyeyi sarsılmaktan vikaye ediyor.

4. Büyük bir tenasüp, tecavüp, teavün vardır ki; ayetleri birbirine ecnebi olmadığı gibi, birbirinin vuzuhuna yardım, istizahına cevap veriyor.

5. Parça parça, ayrı ayrı zamanlarda nazil olduğu hâlde, şiddet-i tenasüpten, sanki bir defada nazil olmuştur.

6. Esbab-ı nüzul ayrı ayrı ve mütebayin olduğu hâlde, şiddet-i tesanütten, sanki sebep birdir.

7. Mükerrer mütefavit suallere cevap olduğu hâlde, şiddet-i imtizaç ve ittihattan sanki sual birdir.

8. Muteaddit, mütegayir hâdisata beyan olduğu hâlde, kemal-i intizamdan sanki hâdise birdir ve bir hâdiseye cevaptır.

9. Tenezzulât-ı İlâhiye ile tabir edilen, muhataplarını fehimlerine yakın ve münasip üslûplar üzerine nazil olmuştur.

10. Bütün zaman ve mekânlarda gelip geçen insanlara tevcih-i kelâm ettiği hâlde, sühulet-i beyandan dolayı, sanki muhatap birdir.

11. Irşadın gayelerine ısal için, tekrarları tahkik ve takrir ifade eder. Maahaza, tekrarları halel vermez, iadesi zevki izale etmez, tekerrür ettikçe mısk gibi kokar.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyan: açıklama, bildirme, izah
bünye-i Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerîm'in bünyesi, yapısı
ecnebi: yabancı
esbab-ı nüzul: Kur'ân-ı Kerim ayetlerinin gelmesine (Cebrail Aleyhisselâm vasıtası ile indirilmesine) sebep olan hâdiseler
fehim: anlayış
hâdisat: hâdiseler, olaylar
hâdise: olay
halel: düzensizlik, noksanlık.
iade: bir önceki mısraın veya beytin son kelimesini, ikinci mısraın veya beytin başında tekrarlama sanatı
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
ısal: ulaştırma, eriştirme
izahı: izahat isteme, bir işin açık olarak bildirilmesini isteme, açıklama isteme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
izale: yok etme, ortadan kaldırma
kârgir: taş veya tuğla inşaat, taş veya tuğladan yapılmış bina
kemal-i intızam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
misk: bir ceylan cinsinin erkeğinin göbeğinden elde edilen güzel koku
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
münasip: uygun
müteaddit: çeşitli, bir çok.
mütebayin: birbirine uymayan, birbirinden ayrı, zıt.
mütefavit: birbirinden farklı çeşitli olan
mütegayir: başka, değişik
nazil: nüzul eden, inen
sual: soru
sühulet-i beyan: anlatmadaki, bildirmedeki kolaylık.
şiddet-i imtizaç ve ittihat: birliktelik ve uyumluluğun şiddeti, kuvvetli birliktelik ve uyum
şiddet-i imtizaç: uyumluluğun şiddeti, kuvvetli uyumluluk.
şiddet-ı tenasüp: uygunluğun şiddeti, kuvvetli uygunluk.
şiddet-ı tesanüt: dayanışmanın şiddeti, kuvvetli dayanışma
tabir: ifade
tahkik: doğrulugunu ispat etme, doğrulama
takrir: sağlamlaştırma.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
tecavüp: cevaplaşma, karşılıklı cevap verme
tekerrür: tekrarlanma
tenasüp: uyma, uygunluk, lâfız ve mana itibarıyla birbirine uygun olma
tenezzülât-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın kullarının anlayış seviyelerine göre konuşması ve derin hakikatleri anlayabilecekleri ifadelerle beyan etmesi
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tevcih-i kelâm: sözü yöneltme
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vikaye: koruma, sahip çıkma
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı.

12. Kur'ân, kalblere kuvvet ve gıdadır, ruhlara şifadır. Gıdanın tekran kuvveti arttırır. Tekrar etmekle daha me'lûf ve me'nus olduğundan, lezzeti artar.

13. İnsan maddî hayatında, her anda havaya, her vakit suya, her zaman ve her gün gıdaya, her hafta ziyaya muhtaçtır. Bunların tekerrürü, haddizatında tekerrür olmayıp, ihtiyaçların tekerrürü içindir. Kezalık, insan, hayat-ı ruhiyesi cihetiyle Kur'ân'da zikredilen bütün nevilere muhtaçtır. Bazı nevilere her anda muhtaçtır. هُوَ اللّٰهُ[1] gibi. Çünkü, ruh bununla nefes alıyor. Bazı nevilere her vakit, bazılarına her zaman muhtaçtır. İşte hayat-ı kalbiyenin ihtiyaçlarına binaen, Kur'ân, tekrarlar yapıyor. Meselâ, بِسْمِ اللّٰهِ[2] hava-i nesimî gibi kalbi ve ruhu tatmin ettiğinden, kesret-i ihtiyaca binaen, Kur'ân'da çok tekrar edilmiştir.

14. Kıssa-i Mûsa gibi bazı hâdisat-ı cüz'iyenin tekrarı, o hâdisenin büyük bir düsturu tazammun ettiğine işarettir.

Hülâsa, Kur'ân hem zikirdir, hem fikirdir, hem hikmettir, hem ilimdir, hem hakikattir, hem şeriattır, hem sadırlara şifa, mu'minlere huda ve rahmettir.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Fıtrat-ı insaniyenin garip bir hâli, gaflet zamanında letaif ile havassın hükümlerini iltibas ile birbirine benzetir,

1- O Allah'tır
2- Allah'ın adıyla

binaen: -den dolayı, bu sebepten
cihet: yön
düstur: kalde, esas, prensip
fıtrat-ı insaniye: insanın fıtratı, insanın tabiatı, huyu yaratılışı
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garip: tuhaf, şaşılacak
haddizatında: esasen, aslında
hadısat-ı cüz'iye: küçük ve basit hadiseler, olaylar
hadise: olay
hakikat: gerçek, doğru
hava-ı nesimi: temiz hava, sabahkı hava
havas: hasseler, duyular
hayat-ı kalbiye: inancın yaşaması, ayakta kalabilmesi, kalbi ilgilendiren hususların varlığını devam ettirebilmesi.
hayat-ı ruhiye: ruha ait olan hayat, ruhi hayat.
hikmet:
hüda: doğruluk, hidayet, doğru yol.
hüküm: karar, emir, hakimiyet.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
İlem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
ilm: bilgi, marifet.
iltıbas: birbirine benzeyen şeylen şaşırıp karıştırma
kesret-i ihtiyaç: ihtiyacın çokluğu
kezalık: keza, bu da öyle, böyle ce
kıssa-i Musa: Hz. Mûsa'nın kıssası. Hz. Mûsa'nın başından geçen muhim hâdiselerin anlatıldığı kıssa
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
letaif: manevi duygular
maddi: madde ile alakalı, cismanî
me'luf: alışılmış, ülfet edilmiş.
me'nus: alışılmış, alışık, ünsiyet edilmiş.
mesela: örneğin
mu'min: iman eden, inanan.
nevi: çeşit, tür
rahmet: bağış, bağışlanma, affoluş, merhamet
ruh: hayat ve canlılık veren şey
sadır: yürek, kalp
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tekerrür: tekrarlanma.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma
ziya: ışık, aydınlık, nur

tefrik edemez. Meselâ, el ile gözü birbirine benzetip hizmetlerini ve vazifelerini tefrik edemeyen bir mecnun, yüksekte gözüyle gördüğü bir şeyi almak için elini uzatıyor. El, gözün komşusu olduğu münasebetle, onun yaptığı işi el de yapabilir zanneder.

Kezalık, insan-ı gafil, kendi şahsına ait edna, cüz'î bir tanzimden âcız olduğu hâlde, gururuyla, hayaliyle Cenab-ı Hakkın ef'aline tahakkum ile el uzatıyor.

Yine, insanın fıtratında acip bir hâl. İnsanın efradı arasında, cismen ve sureten aynlık varsa da, pek azdır, amma manen ve ruhen, aralarında zerre ile şems arasındaki ayrılık kadar bir aynlık vardır. Fakat, sair hayvanat öyle değildir. Meselâ, balık ile kuş, kıymet-i ruhiyece birbirine pek yakındırlar, en küçüğü, en büyüğü gibidir. Çünkü, insanın kuvve-i ruhiyesi tahdit edilmemiştir. Enaniyet ile o kadar aşağı düşerler ki, zerreye müsavi olur, ubudiyet ile de o kadar yükseğe çıkıyor ki, iki cihanın güneşi olur-Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm gibi.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Eşyada esas, bekadır, adem değildir. Hatta, ademe gittiklerini zannettiğimiz kelimat, elfaz, tasavvurat gibi seriüzzeval olan bazı şeyler de ademe gitmiyorlar. Ancak, suretlerini ve vaziyetlerini değişerek, zevalden masun kalıp, bazı yerlerde tahassunla, adem-ı mutlaka gitmezler. Fen dedikleri hikmet-i cedide, bu sırra vâkıf olmuş ise de, vuzuhuyla vâkıf olamamıştır. Ve aynı zamanda, "Âlemde

acip: tuhaf, hayrette bırakan
acız: zayıf, eli yetmez, gücü yetmez
adem: yokluk.
adem-i mutlak: mutlak yokluk, tam yokluk.
alem: dünya, cihan
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
amma: ama, lakin, ancak.
beka: bakâlık, ebedîlik, sonsuzluk.
cismen: cısım itibanyla, cısım olarak, vücutça, bedence.
cüz'î: küçük, az.
edna: en aşağı, en basıt, en küçük.
ef'al: fiiller, işler
efrat: fertler, bireyler
elfaz: lafızlar, kelimeler
enaniyet: kendini beğenme, benlik, gurur
fen: bilgi, bilim
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
hayvanat: canlılar
hikmet-i cedide: yeni bilim, pozitif ilim
İlem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
İnsan-ı gafil: unutan, dikkatsiz insan
kelimat: kelimeler, sözler
kezalık: keza, bu da öyle, böylece
kıymet-i ruhiye: manevî kıymet, değer, maddî olmayan yönü itibanyla
kuvve-i ruhiye: maddî olmayan duygular, hisler, manevî yetenekler
manen: mana bakımından, manaca
masun: korunmuş, koruma altında olan
mecnun: çılgın, deli
mesela: örneğin
münasebet: vesile, -dan dolayı
müsavi: eşit, denk.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
salin: diğer, başka, ötekî
seriuzzeval: çabucak, ölen, hemencecik kaybolup giden
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
suret: biçim, görünüş
sureten: suret olarak, görünüş itibanyla
şems: güneş
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma
tahassun: sığınma
tahdit: hudutlandırma, sınırlama
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tasavvurat: tasavvurlar, düşünceler
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
ubudiyet: kulluk.
vâkıf: bir şeyi elde eden, kavrayan, anlayan
vazife: görev
vaziyet: durum
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı.
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zeval: sona erme, yok olma, ölme

adem-i mutlak yoktur; ancak terekkûp ve inhilâl vardır" diye ifrat ve hata etmiştir. Çünkü, âlemde Cenab-ı Hakkın sun'uyla terkip vardır, Allah'ın izniyle tahlil vardır, Allah'ın emriyle icat ve idam vardır.

يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَآءُ ۞ (1) وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ (2)

İlem Eyyuhe'l-Azîz!

Kabir, âlem-i ahirete açılmış bir kapıdır, arka cihetı rahmettir, ön cihetı ise azaptır. Bütün dost ve sevgilıler, o kapının arka cıhetınde duruyorlar. Senin de onlara ıltıhak zamanın gelmedi mi? Ve onlara gıdıp onlan ziyaret etmeye iştıyakın yok mudur? Evet, vakit yaklaştı. Dünya kazuratından temizlenmek üzere bir gusül lâzımdır. Yoksa, onlar istikzar ile ikrah edeceklerdir.

Eğer İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî bugun Hindistan'da hayattadır diye ziyaretine bir davet vuku bulsa, butun zahmetlere ve tehlikelere katlanarak, ziyaretine gıdeceğim. Binaenaleyh, İncil'de "Ahmed," Tevrat'ta "Ahyed," Kur'ân'da "Muhammed" ismıyle musemma Iki Cihanın Güneşi, kabrin arka tarafında milyonlarca Farukî Ahmedler, ıle muhat olarak sakındır. Onların zıyaretlerine gitmek için niye acele etmiyoruz? Geri kalmak hatadır.

Şu esasata dikkat lâzımdır:

1. *Allah'a abd olana her şey musahhardır, olmayana her şey düşmandır.*

1- Allah dılediğini yapar. (İbrahim Suresi, 27.)
2- Allah dıledıgi gıbı hukmeder. (Mâide Suresi, 1.)

abd: kul
adem-i mutlak: mutlak yokluk, tam yokluk
Ahyed: Hz. Peygamberin (asm) Tevrat'taki ismi.
alem: dünya, cihan
âlem-i ahiret: ahiret âlemi.
azap: gunahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzerine
cihet: yon
esasat: esaslar, kökler, temeller
gusul: boy abdestı, dının gerekli gorduğu hâllerde maddî manevî temızlık ıçın şartları dahılınde yıkanmak.
icat: vucuda getırılme, yoktan var edılme
idam: yok etme
ifrat: aşırılık, pek ıleri gıtme, haddını aşma
ikrah: ıgrenme, tıksınme, nefret.
i'lem eyyuhe l-azız: ey azız kardeşım, bıl kı.
ıltıhak: karışma, katılma
İncil: Hz. İsa'ya (as) gönderilmiş olan ilahi kitap
inhilâl: dagılma, çozulme, parçalanma, bozulma
istikzar: çırkın, pıs ve kotu gorme
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kazurat: pislikler, murdarlıklar
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmiş semavi kitapların sonuncusu
muhat: bir şeyin ıçınde bulunan
musahhar: boyun eğen, emır altına gıren
musemma: ısımlendırılmiş, ad verilmiş
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyıcılık.
sakin: bır yerde oturan
sun': sanatlı yapış, yapma
tahlil: çeşıtlı yonlerden ve maddelerden olusan bır şeyı çozumleme
terekkûp: karışıp birleşme, birden fazla şeyın birleşmesınden olusma
terkip: bır kaç şeyı bırleştırerek yenı bır şey meydana getırme
Tevrat: Hz. Musa'ya (as) indırılmış olan ılahi kitap
vuku: olma, meydana gelme
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

2. *Her şey kadeı ile takdır edilmiştir. Kısmetine razı ol kı, rahat edesiu.*

3. *Mülk Allah'ındır, sende emaneten duruıyor. O emaneti ibka edıp, senin içıı muhafaza edecek; sende kalırsa, meccanen zaıl olır, gideı.*

4. *Devanı olmayan bir şeyde lezzet yoktur. Sen zaılsın, dünya da zaıldır, halkın dünyası da zaıldır, kâinatın şu şekl-i hâzırı da zaıldır. Bunlar saniye ve dakika ve saat ve gün gibi birbirini takıben zevale gıdıyorlar.*

5. *Ahırette sem kurtaıacak bır eserin olmadığı takdırde, fânî dınıyada bıraktığın eserlere de kıymet verme.*

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

سُبْحَانَ اللهِ (1) ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ (2) ۞ اَللهُ اَكْبَرُ (3)

Bu uç mukaddes cümlenın faydalannı ve mahall-i istımallerini dinle:

1. Kalbinde hayat bulunan bır insan, kâınata, âleme bakarken, ıdrakınden âcız bılhassa şu boşlukta yapılan İlâhî manevralan görmekle, hayretler içinde kalır İşte bu gıbi hayret ve dehşetengiz vaziyetleri, ancak سُبْحَانَ اللهِ cümlesınden nebean eden mâ-i zülâlı ıçmekle o hayret ateşi söner

2. Aynı o insan, gördüğü leziz nimetlerden duyduğu zevkleri ızhar etmekle, hamd ünvanı altında ın'amı

âcız: zayıf güçsüz zavallı
ahıret: dunya hayatından sonra baslayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alem: dunya cıhan
bılhassa: ozellikle
dehşetengiz: çok dehşet verıcı, urkutucu korkunç
emaneten: emanet yoluyla emanet olarak.
fânî: olumlu geçıcı
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bildırme
ıbka: devamlı kılma surekli kılma
ıdrak: akıl erdırme anlama kavrama kabıllyetı
ilâhî: Allah la ılgılı Cenab-ı Hakka dair
i'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşım bıl kı!
in'am: nımet verme nımetlendırme ihsan etme
izhar: ortaya koyma açıga çıkarma gosterme.
kader: Cenab ı Hakkın takdır ve tayın etmesı
kaınat: evren yaratılmış olan şeylenn tamamı butun alemler
kısmet: pay hıssе
kıymet: değer
leziz: lezzetlı tadı
mahall-i istımal: kullanım yen

1 Allah her turlu kusur ve noksandan uzaktır
2. Ezelden ebede her turlu hamd ve şukur Allah a mahsustur
3. Allah en büyuktur en yucedir

ma-i zulal: hafif soğuk ve tatlı su
manevra: tatbikat, hareket kabıllyetı
meccanen: bedava şekılde parasız ucretsız olarak.
muhafaza: koruma
mukaddes. takdıs edılmış kutsal azız temız.
mülk. sahıp olunan uzennde tasarruf hakkı bulunan her şey
nebean: yerden çıkma kaynama, fışkırma
nimet. lutuf, ihsan bagış
razı: nza gosteren, hoşnut olan
şekl-i hazır: şımdıkı şu anki yapı bıçım.
takdir: Allah ın takdın Allah ın ilmiyle belli bir duzen verme sı.
takıben: takıp ederek, takıp suretıyle
ünvan: sıfat nıtelık.
vazıyet: durum
zaıl: sone eren yok olan
zeval: sona erme yok olma olme

nimette ve mün'imi in'amda görmekle, idame-i nimet ve tezyid-i lezzet talebinde bulunarak, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ cümlesiyle nimetler definesini bulan adam gibi nefes alıyor.

3. Aynı o insan, mahlûkat-ı acibe ve harekât-ı garibeden aklının tartamadığı ve zihninin içine alamadığı şeyleri gördüğü zaman, [2] اَللّٰهُ اَكْبَرُ demekle rahat bulur. Yanı, Hâlık'ı daha azîm ve daha büyüktür, onların halk ve tedbirleri kendisine ağır değildir.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

İnsan, seyyiatıyla Allah'a zarar vermiş olmuyor, ancak nefsine zarar eder. Meselâ, hariçte vakıde ve hakıkatte Allah'ın şeriki yoktur ki, onun hizbine girmekle, Cenab-ı Hakkın mülküne ve âsârına mudahale edebilsin. Ancak, şeriki zihninde düşünür, boş kafasında yerleştirir. Çünkü, hariçte şerikin yeri yoktur. O hâlde, o kafasız, kendi eliyle kendi evini yıkıyor.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Allah'a tevekkül edene Allah kâfidir.

Allah, kâmil-i mutlak olduğundan, hizatihî mahbuptur.

Allah, mucit, vacibü'l-vücut olduğundan, kurbiyetinde vücut nurları, bu'diyetinde adem zulmetleri vardır.

1- Ezelden ebede her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur.

2- Allah en büyüktür, en yücedir.

---

adem: yokluk.
asâr: eserler.
azîm: büyük, yüce, ulu.
bu'diyet: uzaklık.
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine.
hakıkat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden.
halk: yaratma, yoktan var etme.
harekât-ı garibe: kâinatta insanı hayrete düşüren hareketler.
hariç: dışarı.
hizip: bir yere bağlı olan topluluk.
idame-i nimet: nimeti devam ettirme, sürdürme.
i'lem eyyuhe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
kâfi: yeter, el verir.
kâmil-i mutlak: tam, noksansız, eksiksiz, tam mükemmel.
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma.
lizatihî: kendiliğinden.
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen.
mahlukat-ı acibe: şaşılan, hayret uyandıran, benzeri görülmemiş mahluklar, yaratılmışlar.
mesela: örneğin.
mucit: yaratan, yoktan var eden.
müdahale: karışma.
mün'im: nimet veren, ikram eden, Allah.
nefis: kişinin kendisi, şahsı.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
şerik: ortak.
talep: istek, dilek.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tevekkül: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı göstenp sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma.
tezyid-i lezzet: lezzeti artırma, çoğaltma.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.
vakî: vuku bulan, olan, meydana gelen.
vücut: var olma, varlık.
zulmet: karanlık.

Allah, melce ve mencedir. Kâinattan küsmüş, dünya zînetinden iğrenmiş, vücudundan bıkmış ruhlara melce ve mence Odur.

Allah Bâkî'dir, âlemin bekası ancak Onun bekasıyladır.

Allah, Malik'tir, sendeki mülkünü senin için saklamak üzere alıyor.

Allah, Ganî-i Muğnî'dir; her şeyin anahtarı Ondadır.

Bir insan Allah'a halis bir abd olursa, Allah'ın mülkü olan kâinat onun mülkü gibi olur.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Aklı başında olan insan, ne dünya umurundan kazandığına mesrur ve ne de kaybettiği şeye mahzun olmaz. Zira, dünya durmuyor, gidiyor. İnsan da beraber gidiyor. Sen de yolcusun.

Bak, ihtiyarlık şafağı kulaklarının üstünde tulû etmiştir. Başının yarısından fazlası beyaz kefene sarılmış. Vücudunda tavattun etmeye niyet eden hastalıklar, ölümün keşif kollarıdır.

Maahaza, ebedî ömrün önündedir. O ömr-i bâkîde göreceğin rahat ve lezzet, ancak bu fânî ömürde sa'y ve çalışmalarına bağlıdır. Senin o ömr-i bâkîden hiç haberin yok. Ölüm sekeratı uyandırmadan evvel, uyan!

abd: kul
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
Bakî: ebedî, daimî, süreklî ve kalıcı olan
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
ebedî: sonu olmayan, daimî, süreklî
evvel: önce
fanî: ölümlü, geçici
Ganî-i Muğnî: yarattıklarının eline emaneten verdiklerini kendilerine namına muhafaza için onlardan vazgeçmelerini isteyen Muğnî ve hiç kimse ya da hiçbir şeye muhtaç olmayacak derecede her şeyin sahibi olan Allah
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
İlem eyyühe l-azız: ey aziz kardeşim, bil ki!
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kefen: gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez, kefen
keşif: bir şeyin olacağını önceden anlama, sezme, tahmin
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü
Malik: her şeyin asıl ve gerçek sahibi olan Allah
melce: sığınılacak yer, ilticâ edilecek yer, barınak.
mence: kurtulacak yer, kurtulma yeri
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu
ömr-i bâkî: daimî, kalıcı hayat
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sekerat: ölmek üzere olan bir canlının kendinden geçmesi
şafak: güneş doğmadan, az önce beliren aydınlık
tavattun: yerleşme, vatan tutma, yurt edinme
tulû: doğma, doğuş
umur: işler
ünvan: ad, isim, nam
vücut: beden, varlık.
ziynet: süs.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Cenab-ı Hakka malûm ve maruf ünvanıyla bakacak olursan, meçhul ve menkûr olur. Çünkü bu malûmiyet, örfî bir ülfet, taklidî bir semâ'dır; hakikati ilâm edecek bir ifade de değildir. Maahaza, o unvan ile fehme gelen mana, sıfât-ı mutlakayı beraberce alıp, zihne ilka edemez. Ancak Zat-ı Akdes'i mülâhaza için, bir nevi ünvandır.

Amma Cenab-ı Hakka mevcud-i meçhul ünvanıyla bakılırsa, marufiyet, şuaları bir derece tebarüz eder. Ve kâinatta tecelli eden sıfât-ı mutlaka-i muhita ile, bu mevsufun o ünvandan tulû etmesi ağır gelmez.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Esma-ı Hüsnanın her birisi ötekileri icmalen tazammun eder—zıyanın elvan-ı seb'ayı tazammun ettiği gibi. Ve keza, her birisi ötekilere delil olduğu gibi, onların her birisine de netice olur. Demek, Esma-i Hüsna, mir'at ve âyine gibi, birbirini gösteriyor. Binaenaleyh, neticeleri beraber mezkûr kıyaslar gibi veya delillen beraber neticeler gibi, okuması mümkündür.

amma: ama, lâkin, ancak
âyine: ayna
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
elvan-ı seb'a: yedi renk.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
fehm: anlayış
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.
ilâm: bildirme
i'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
ilka: telkin etme, ilham etme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
keza: böylece, aynı şekilde.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
malum: bilinen, bilinir olan
malumiyet: bilinen ve belli olan şeyin hâl ve sıfatı
maruf: bilinen
marufiyet: bilinirlik.
meçhul: bilinmeyen, bilinmez.
menkur: inkar edilmiş.
mevcud-i meçhul: bilinmez varlık.
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
mir'at: ayna
mülahaza: düşünme, tefekkür, düşünce.
nevi: çeşit, tür
örfî: örf ve âdetle ilgili
sema: işitme, duyma
sıfat-ı mutlaka: noksansız ve sonsuz mükemmel vasıflar
sıfat-ı mutlaka-ı muhıta: noksansız, sonsuz mükemmel ve her şeyi kuşatan sıfatlar, vasıflar
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tebarüz: belli olma, görünme, baş göz hale gelme
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tulu: doğma, doğuş
ülfet: alışkanlık, haline getirme, huy edinme
ünvan: ad, isim, nam.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
ziya: ışık, aydınlık, nur

Tazarru ve Niyaz

تَضَرُّعْ وَنِيَازْ

اِلٰهِي لَازِمٌ عَلَيَّ اَنْ لَا اُبَالِيَ وَلَوْ فَاتَ مِنِّي حَيَاتُ الدَّارَيْنِ وَعَادَتْنِي الْكَائِنَاتُ بِتَمَامِهَا اِذْ اَنْتَ رَبِّي وَخَالِقِي وَاِلٰهِي، اِذْ اَنَا مَخْلُوقُكَ وَمَصْنُوعُكَ فِي جِهَةِ تَعَلُّقٍ وَانْتِسَابٍ مَعَ قَطْعِ نِهَايَةِ عِصْيَانِي وَغَايَةِ بُعْدِي لِسَائِرِ رَوَابِطِ الْكَرَامَةِ فَاَتَضَرَّعُ بِلِسَانِ مَخْلُوقِيَّتِي يَا خَالِقِي يَا رَبِّي يَا رَازِقِي يَا مَالِكِي يَا مُصَوِّرِي ۞

يَا اِلٰهِي اَسْئَلُكَ بِاَسْمَائِكَ الْحُسْنٰى وَبِاسْمِكَ الْاَعْظَمِ وَبِفُرْقَانِكَ الْحَكِيمِ وَبِحَبِيبِكَ الْاَكْرَمِ وَبِكَلَامِكَ الْقَدِيمِ وَبِعَرْشِكَ الْاَعْظَمِ وَبِاَلْفِ اَلْفِ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ اِرْحَمْنِي يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ يَا دَيَّانُ ۞

اِغْفِرْلِي يَا غَفَّارُ يَا سَتَّارُ يَا تَوَّابُ يَا وَهَّابُ ۞

اِعْفُ عَنِّي يَا وَدُودُ يَا رَؤُفُ يَا عَفُوُّ يَا غَفُورُ ۞

اُلْطُفْ بِي يَا لَطِيفُ يَا خَبِيرُ يَا سَمِيعُ يَا بَصِيرُ ۞ (1)

1 Allahım! Sen benim Rabbım, Hâlıkım ve Ma'budum olduktan sonra, ıkı dunyanın hayatını da kaybetsem ve kâinat butunuyle bana duşmanlık da etse, ehemmıyet vermemelıyım. Çunku, ben Senın mahlûkunu ve masnuunum. Sonsuz gunahkarlıgım ve insana deger kazandıran sair guzel hasletlerden nıhayetsız uzaklıgımla beraber, Senın ıle bır alaka ve intısap cıhetım var. Işte Senın boyle durumdakı bır mahlukunun lısanıyla nıyaz edıyorum ey Hâlıkım, ey Rabbım, ey Razıkım, ey Malıkım, ey Musavvırım!

Ya İlâhî! Esmâ-ı Hüsnâ-sım ı Azam ın, Kur'ân ı Hakîm ın, Habîb ı Ekrem ın, Kelâm ı Kadım ın, Arş-ı Azamın ve bır mılyon İhlâs Suresı hürmetıne bana merhamet et yâ Allah, yâ Rahman, ya Hannan, ya Mennan, yâ Deyyan!

Gunahlarımı bağışla yâ Gaffar, yâ Settar, ya Tevvab, ya Vehhab!

Benı affet yâ Vedud, yâ Raûf, yâ Afuv, yâ Gafur!

Bana lutufta bulun yâ Lâtif, yâ Habır, ya Semî, yâ Basır!

Arş-ı Azam: en buyuk arş. Allah ın katı. Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en buyuk dairesi
cihet: yon
ehemmiyet: onem
Esma-l Hüsna: Allah'ın adlan. Allah ın doksan dokuz guzel ismi
Habib-i Ekrem: en comert sevgılı. Allah ın sevgılısı olan Hz. Muhammed (asm)
haslet: guzel huy, ıyı ozellik.
hidayet: dogru inanç ve yaşayış uzere olmak
hürmet: nayet, ıhtıram, saygı
ihlas: Kur'ân-ı Kerîm ın 112 suresi
intısap: mensup olma, bağlanma, girme
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısmıleri kuşatmış olanı.
Kelam-ı Kadım: Kur'an ı Kerim
lisan: dıl
lütuf: guzellik, hoşluk, ıyılık, ıhsan, tapınılan, kullukedılen Allah.
mahluk: yaratık. Allah tarafından yaratılmış olan.
malik: sahıp
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
niyaz: Allah a yalvarma ve yakarma
sair: dıger, başka, otekı
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
tazarru: yalvarma, Allah a huşû ıcınde yalvarma
Adl: her şeyı adaletlı bır şekılde ıdare eden Allah
Ahir: herşeyden sonra, da var olan, varlıklann sonrasına da hâkim olan Allah
alem: dunya cıhan, butun yaratılmışlar
Baki: yok olmayan, surekli ve kalıcı olan, butun varlıklar yok olurken yok olmayan ve butun varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
Batın: butun varlıklann ıcını yaratan ve dahıline hukmeden Allah.
Bedi: gecmiş bır ornegi olmadan eşsız bır şekılde yaratan, yoktan var eden Allah
Erhamürrahımin: merhamet edenlerın en merhametlısı olan Allah
Evvel: her şeyden once var olan ve yaratıklann onceki hâllerne de hukmeden Allah
fazl: yılık, fazılet, erdem, lutuf
Gafir: mağfıret eden, kusurlan orten, affeden, bağışlayan Allah
Hak: her şeyı hakkıyla yaratan varlıgı hak olan ve her hakkın sahıbı olan Allah

وتجاوزْ عنّي يا حَلِيمُ يا عليمُ يَا كَرِيمُ يا رَحِيمُ ۞

اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ يَا رَبِّ يَا صَمَدُ يَا هَادِي ۞

حُدْ عَلَيَّ بِفَضْلِكَ يَا بَاقِي يَا عَدْلُ يَا هُوَ ۞

اَحْيِ قَلْبِي وَقَبْرِي بِنُورِ الْاِيمَانِ وَالْقُرْآنِ يَا نُورُ يَا حَقُّ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا مَالِكَ الْمُلْكِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ يَا اَوَّلُ يَا آخِرُ يَا ظَاهِرُ يَا بَاطِنُ يَا قَوِيُّ يَا قَادِرُ يَا مَوْلَايَ يَا غَافِرُ ۞

يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ الْاَعْظَمِ فِي الْقُرْآنِ وَبِمُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ الَّذِي هُوَ سِرُّكَ الْاَعْظَمُ فِي كِتَابِ الْعَالَمِ اَنْ تَفْتَحَ مِنْ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ الْحُسْنٰى كُوَّةً مُفِيضَةً اَنْوَارَ الْاِسْمِ الْاَعْظَمِ اِلٰى قَلْبِي فِي قَالِبِي وَاِلٰى رُوحِي فِي قَبْرِي فَتَصِيرَ هٰذِهِ الصَّحِيفَةُ كَسَقْفِ قَبْرِي وَهٰذِهِ الْاَسْمَاءُ كَكُوَاتٍ تُفِيضُ اَشِعَّةَ شَمْسِ الْحَقِيقَةِ اِلٰى رُوحِي ۞

اِلٰهِي، اَتَمَنّٰى اَنْ يَكُونَ فِي لِسَانٌ اَبَدِيٌّ يُنَادِي بِهٰذِهِ الْاَسْمَاءِ اِلٰى قِيَامِ السَّاعَةِ فَاَقُولُ هٰذِهِ النُّقُوشَ الْبَاقِيَةَ بَعْدِي نَائِبًا عَنْ لِسَانِيَ الزَّائِلِ ۞ (1)

1- Günahlarımı affet yâ Halîm, yâ Alîm, yâ Kerîm, yâ Rahîm!

Bizi dosdoğru yola hidayet et yâ Rab, ya Samed, ya Hadî!

Bana fazl ve ihsanda bulun yâ Bedî, ya Bâkî, yâ Adl, ya Hû!

Kalbimi ve kabrimi iman ve Kur'ân nuruyla canlandır yâ Nur, yâ Hak, yâ Hayy, yâ Kayyum, yâ Malike'l-Mülk, ya Zelcelâl-i Velikram, ya Evvel, ya Âhir, yâ Zâhir, ya Bâtın, ya Kavî, yâ Kadîr, ya Mevlam, ya Gafir!

Yâ Erhamerrâhimîn! Kur'ân'daki İsm-i Azam ve şu âlem kitabındaki en büyük sır olan Hz. Muhammed (ASM) hürmetine, bu güzel isimlerini bedenimdeki kalbime ve kabrimdeki ruhuma İsm-i Azam'ın nurlarını akıtan pencereler eylemeni niyaz ediyorum. Bu sayfa, kabrimin tavanı, bu isimler de hakîkat güneşinin hüzmelerini ruhuma akıtan pencereler olsun.

Allahım! Kıyamete kadar bu isimlerle dua eden ebedî bir dilimin olmasını temenni ediyorum. Öyle ise, şu kalıcı yazılar, benden sonra geçici dilim yerine kabul eyle.

hakîkat: gerçek, doğru.
Hayy: gerçek hayat sahibi olan Allah.
hürmet: nayet, ihtiram, saygı.
hüzme: bir ışık kaynağından çıkan sütun halindeki ışık, ışık demeti.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iman: inanma, itikat.
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
Kadîr: bir işi yapmaya gücü yeten, kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye kudreti yeten (Allah).
Kavî: sonsuz kuvvet ve kudret sahibi olan Allah.
Kayyum: varlığı ve diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidarı olan Allah.
Malikü'l-Mülk: mülkün, malikı, bütün mülklerin sahibi, her şeyin maliki olan Allah.
Mevla: Allah.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
nur: aydınlık, parlak ışık, her şeyin içini ve dışını aydınlatan Allah.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sır: gizli hakîkat.
Zâhir: "bütün varlıkların dış yüzünü yaratan ve dışına da hükmeden" manasında Allah'ın ismi.
Zülcelâl-i Velikram: sonsuz celâl, izzet, ikram ve ihsan sahibi olan Allah.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تُنْجِينَا بِهَا مِنْ جَمِيعِ
الْأَهْوَالِ وَالْآفَاتِ وَتَقْضِي لَنَا بِهَا جَمِيعَ الْحَاجَاتِ وَتُطَهِّرُنَا بِهَا
مِنْ جَمِيعِ السَّيِّئَاتِ وَتَغْفِرَ لَنَا بِهَا جَمِيعَ الذُّنُوبِ وَالْخَطِيئَاتِ
يَا اَللّٰهُ يَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ اجْعَلْ لِي فِي مُدَّةِ حَيَاتِي وَبَعْدَ مَمَاتِي فِي
كُلِّ آنٍ اَضْعَافَ اَضْعَافِ ذٰلِكَ اَلْفَ اَلْفِ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ مَضْرُوبِينَ
فِي مِثْلِ ذٰلِكَ وَاَمْثَالِ اَمْثَالِ ذٰلِكَ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِهِ
وَاَصْحَابِهِ وَاَنْصَارِهِ وَاَتْبَاعِهِ وَاجْعَلْ كُلَّ صَلَاةٍ مِنْ كُلِّ ذٰلِكَ تَزِيدُ
عَلٰى اَنْفَاسِيَ الْعَاصِيَةِ فِي مُدَّةِ عُمْرِي وَاغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي بِكُلِّ صَلَاةٍ
مِنْهَا بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اٰمِينَ ۞ (1)

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arzu: istek.
Ashap: Sahabeler. Hz. Peygamber (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
bela: musibet, sıkıntı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
Erhamürrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
günahkâr: günahlı, günah işleyen, günah işlemiş.
hürmet: haysiyet, şeref.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
salat: Hz. Peygambere dua. Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selâm etme. "Allahumme sallî alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ Âli seyyidinâ Muhammed" deme.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
tâbi': Ashabı görmüş ve onlardan hadis dinlemiş Müslüman kimse.
temennî: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek.

1 Allahım! Peygamber Efendimize (asm) rahmet eyle. Öyle rahmet ki onun hürmetine bizi bütün korku ve belâlardan kurtar. Bütün ihtiyaçlarımızı o rahmetin hürmetine yerine getir. Bütün günahlarımızı o rahmetin hürmetine temizle, o rahmetin ile bütün hata ve günahlarımızı bağışla.

Ey Allahım, ey dualara cevap veren Mücîbe-d-Daavât! Hayatım boyunca ve ben öldükten sonra, her an bu salâvatın kat kat fazlasını ver. Bir milyon salât ve selâm, bir o kadar da çarpımından çıkan netice ve bunun da kat kat fazlası Efendimiz Muhammed'e, onun Âl, Ashap, yardımcı ve tâbilerine olsun. Bu salâvatların her birini benim ömür müddetimdeki günahkâr nefeslerim sayısınca çoğalt. Bu salâvatların her birisi hürmetine beni affeyle, bana merhamet et. Bunu rahmetinle yap, yâ Erhamerrâhimîn. Âmîn.

Zeylü'l-Habbe

Arkadaş!

Şu muşevveş eserlerim ile büyük bir şeyin etrafını kazıyorum, amma bilmiyorum keşfedebildim mı? Veyahut sonra inkişaf edecektir. Veyahut bilahare zuhur edecek. Keşfine yol açıp gösteriyorum.

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ [1]

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞ [2] نِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ [3]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيمَانِ وَالْاِسْلَامِ بِعَدَدِ قَطَرَاتِ الْاَمْطَارِ وَاَمْوَاجِ الْبِحَارِ وَثَمَرَاتِ الْاَشْجَارِ وَنُقُوشِ الْاَزْهَارِ وَنَغَمَاتِ الْاَطْيَارِ وَلَمَعَاتِ الْاَنْوَارِ وَالشُّكْرُ لَهُ عَلٰى كُلِّ مِنْ نِعَمِهِ فِي الْاَطْوَارِ بِعَدَدِ كُلِّ نِعَمِهِ فِي الْاَدْوَارِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْاَبْرَارِ وَالْاَخْيَارِ مُحَمَّدٍ الْمُخْتَارِ وَعَلٰى آلِهِ الْاَطْهَارِ وَاَصْحَابِهِ نُجُومِ الْهِدَايَةِ ذَوِي الْاَنْوَارِ مَادَامَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ [4]

Ey Lem Yeyyühe'l-Azîz!

Misafir olan bir kimse, seferinde çok yerlere, menzillere uğrar. Uğradığı her yerin âdetleri ve şartları ayrı ayrı olur.

1- Günahlardan dönmek ve taate kuvvet, ancak Allah'ın yardımıyla mümkündür.
2- Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
3- O ne güzel dost, ne güzel yardımcıdır. (Enfal Suresi, 40.)
4- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Yağmurların damlaları, denizlerin dalgaları, ağaçların meyveleri, çiçeklerin nakışları, kuşların nağmeleri ve ışıkların parıltıları adedince iman ve İslam nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun. Hayat safhalarımızdaki her bir nimete karşılık, bütün zamanlardaki bütün nimetleri sayısınca. Ona şükürler olsun. İyilerin ve hayırlıların efendisi, Allah'ın seçkin kulu Muhammed'e (asm) temiz Âline ve hidayet yıldızları olan nurlu Ashabına gece ve gündüzler devam ettiği sürece salât ve selâm olsun.

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
Âl-i İmran: Kur'ân-ı Kerîm'in 3. suresi. Medîne'de nâzil olmuştur. 200 âyettir.
amma: ama, lâkin, ancak.
Ashâb: Sahâbeler. Hz. Peygamber'i (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
bilahare: sonra, sonradan, sonraları.
Enfal: Kur'ân-ı Kerîm'in 8. Suresi. Medîne'de nâzil olmuştur. 75 âyettir.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
i'lem eyyühe'l-azîz: ey azîz kardeşim, bil ki!
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme.
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma.
menzil: durak, konak yeri.
muşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
nağme: güzel ses, âhenk, ezgi.
nakış: işleme, süsleme.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
safha: devre, merhale.
salât: Hz. Peygamber'e dua. Hz. Muhammed'e, Ashâbına, âilesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
taat: itaat etme, Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınma.
vekil: kullarının işlerine ve rızkına kefil olan, her şeyi idâresi altında bulunduran, kendisine dayanılan, gözeten, şâhit ve koruyucu Allah.
Zeylü'l-Habbe: Habbe risâlesinin eki.
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

Kezalık, Allah'ın yolunda sülûk eden zat çok makamlara, mertebelere, hâllere perdelere rastgelir kı, bunların da her birisi için kendine mahsus şartlar ve vaziyetler vardır. Bu şartlan ve perdeleri, birbirine halt edip karıştıran, galat ve yanlış hareket eder. Meselâ, bir ahırda atın kişnemesini işiten bir adam, yüksek bir sarayda andelibin terennümünü, güzel sedasını işitir; eğer o terennüm ile atın kişnemesini fark etmeyıp, andelipten kişnemeyi talep ederse, kendi nefsiyle mugalâta etmiş olur.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Dünya hayatını güzelleştiren esbaptan biri, dünya âyinesinde temessül ile parlayan hidayet nurları ve büyük insanların sevgili ve sevimlı tımsalleridir.

Evet, mustakbel mazinin âyınesidir, mazı berzaha, yanı öteki âleme intikal ve inkılâp ettiğinde, suretini ve şeklini ve dünyasını istikbal âyinesinde tarihe, insanlann zıhinlerine vedia ediyor. Onlara olan manevî ve hayalî muhabbetleriyle, dunya muhabbeti tatlı olur.

Meselâ, arkadaşlarının ve akrabasının timsallerini ve fotoğraflarını havi büyük bir âyineyi yolunda bulan bir adam, şark cıhetine gıden adamlann memleketlenne gidip, onlara iltıhak etmek ıçin çalışmayıp da, o âyinenin ıçindekı tımsaller ıle uğraşır, muhabbet eder. Işte bu adam, gafletten ayıldığı zaman, "Eyvah, ne ediyorum? Bunlar şerab değıl, seraptır. Bunlarla uğraşmak azb değıl, azaptır" der, arkadaşlanna yetişmek üzere şark sefenne tedarıkâtta bulunmaya başlar.

andelip: bulbul
azap: ceza, büyuk sıkıntı, şiddetli acı
azb: tatlı, hoş, lâtif
berzah: ruhlann kıyamete kadar bekleyecegi dünya ile ahıret arasındaki yer
cihet: yon
esbap: sebepler, vasıtalar.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
galat: yanılma, yanlışa düşme
hal: durum, vazıyet.
halt: karıştırma
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hayalî: hayalle ıglılı, gerçek olmayan.
hıdayet: dogru inanç ve yaşayış uzere olmak.
İ'lem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşım bıl kı!
iltıhak: karışma, katılma
inkılap: degişme, donuşme
intıkal: bır yerden başka bır yere gecme, yer degıştırme.
istıkbal: gelecek zaman
kezalık: keza, bu da dyle boylece
mahsus: bır şeye veya kişıye has olan, ozel
makam: yer, durak.
manevî: manaya alt, maddî olmayan.
mazî: geçmış zaman
mertebe: derece, basamak.
mesela: ornegın
mugalâta: delılsız veya uydurma delillere dayandırılan munakaşa
muhabbet: sevgi, sevme
mustakbel: gelecek zaman
nefis: kişinin kendısi, şahsı
nur: aydınlık, parıltı, ışık
seda: ses
serap: sıcak günlerde çorak yerlerde gunduz ortasında su gıbı gorunen bugu sıs, ılgım, salgım
suret: bıçım, görunuş
sülûk: bır yola gırme, bır yol tutup o yolda terakkı mertebelerine devam etme.
şark: güneşın dogudugu yon, dogu
şerab: ıçecek, meşrubat.
talep: isteme, dileme.
tedarıkat: hazırlıklar, gerekli ve ihtıyaç olan şeylen temin.
temessul: bir şekil ve surete gırme, cısımlenme
terennüm: yavaş ve guzel bir sesle soyleme veya otme
timsal: omek, numune
tımsal: resim, suret, şekil
vazıyet: durum
vedia: emanet, saklanılmak ve korunmak üzere bırakılan şey
zat: kişı, şahıs

İ'lem Eyyühe'l-Aziz!

Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın hak ve hakıkat olduğuna en sadık delîller, (1) tevhidin bütün iktizalarını ve lâzımlarını mertebeleriyle muhafaza etmesidir, (2) Esma-ı Husnanın tenasüp ve iktizası üzerine hakaik-ı âliye-ı İlâhiyedeki muvazeneyi muraat etmesidir, (3) rububiyet ve ulûhıyete ait şuunatı kemal-i muvazene ile cem etmesidir.

Kur'ân'ın bu hasıyeti beşerin eserlennde bulunmadığı gibi, melekût cihetine geçen evliya ve sair büyüklerin netaic-i fikirlerinde de bulunamamıştır. Ve eşyanın bâtınında dalmış olan *Işrakıyyun* ve âlem-i gayba nüfuz eden *Ruhaniyyun* dahi, Kur'ân'ın bu hasıyetini bulamamışlardı. Zira, onlann nazarları mukayyet olduğundan, hakıkat-i mutlakayı ıhata edemez. Bunlar, ancak hakîkatin bir tarafını bulur ve ifrat, tefrit ile tasarrufa başlarlar. Bunun için tenasübü bozup, muvazeneyi ihlâl ediyorlar.

Meselâ, enva-i cevahir havi zıynetli ve kıymetli bir defineyi keşfetmek için, birkaç adam denizin dibine dalarlar. Denızın dibinde araştırma yaparken, bınsinin eline uzunca bir parça elmas geçer. Definenin müştemilâtını tamamen bu gibi elmaslardan ıbaret olduğunu hukmeder. Sonra, arkadaşlarınndan başka çeşit cevherin bahsini ışıttığında, onlann bulduklan cevahırın kendi bulduğu elmasın nakışları olduklarını tahayyül eder. Dığeri kürevî bır yakutu bulur, ötekı arkadaşı da başka bır çeşidını buluyor. Ve hakeza, her birisi definenin esas müştemilâtı kendi bulduğu çeşıtten ıbaret olduğunu ve arkadaşlannın

âlem-ı gayb: gayp âlemi görunmeyen, fakat varlıgı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafın dan bilinen başka dunyalar
bâtın: ıç, ıç yuz, ıç kısım
beşer: insan, insanlık.
cem: toplama, bınkturme
cevahir: degerlı kıymetlı taşlar
cihet: yon.
define: kıymet ve değerı yuksek olan şey, hazine
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan
elmas: cok kıymetlı bır mücevher
enva-ı cevahir: cevherlerin çeşıtlerı
Esma-ı Hüsna: Allah ın adlan. Allah ın doksan dokuz guzel ısmı
evliya: veliler, Allah dostlan
hak: dogru, gerçek, hakıkat.
hakaik-ı âliye-ı İlâhiye: Allah ın koyduğu yuce hakıkatler. Allah'ın yucc hakıkatlerı
hakeza: bunun gıbı, bu şekıldc boyle
hakıkat: gerçek, dogru
hakîkat-ı mutlaka: mutlak, sonsuz ve sınırsız olan gerçek.
hasıyet: bır şeye has ozellik, nıtelik.
havi: ıçıne alan kapsayan kuşatan
ıbaret: meydana gelen oluşan
İfrat: aşırılık, pek ılen gıtme haddını aşma
ıhata: kuşatma, ıçıne alma
ıhlal: bozma, zarar verme
ıktıza: gerektırme, lüzumlu kılma.
İ'lem eyyuhe l-aziz: ey aziz kardeşım bıl kı!
Işrakıyyun: gerçeklere ait bılgının ancak nyazet yoluyla nefsanı duyguılardan arınan kalbe dogacagını, sezgı ve ılham yoluyla manifestın elde edılecegını kabul eden felsefi akımın rarafterlan
kemal-ı muvazene: dengenin ve olçunun kusursuzlugu, mukemmel derecede olçulu ve dengelı olma
keşif: gızlı bır şeyı bulma, meydana çıkarma
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındınlmış, semavı kıtapların sonuncusu
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalanyla akıllari benzerlennı yapmaktan adız bırakan Kur'ân
kürevi: yuvarlak, kuresel
melekut: melekler ve ruhlar, semavı şeyler
mertebe: derece, basamak.
mesela: omegın
muhafaza: koruma
mukayyet: kayıdı sınırlı, bağlı
muvazene: denge, olcu
muraat: gozetme, nayet etme
muştemılat: şumulunde olan şeyler, ıçınde bulunanlar
nazar: bakış, bakıs açısı.
netaic-i fikir: fıkrın neticeleri
nüfuz: ıçe geçme, ışleme
rububiyet: Cenab ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç oldugu şeylen vermesi, onu terbıye etmesi ve ıdaresi alttında bulundurma vasfı.
Ruhanıyyun: alem ı gayba nufuz eden ve çok nuranıyet kazanmış zarlar
sadık: doğru, gerçek, hakikî olan.
sair: dıger, başka, oteki
şuunat: şuunlar, keyfıyetler, hâller, ışler
tasarruf: ıdare etme, kullanma.
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı
tenasüp: uyma, uygunluk, lâfız ve mana ıtıbanyla bırbınne uygun olma
tevhid: Allah ın bır olduğuna ınanma, bırleme
ulûhıyet: ılâhlık, Allah ın hakımıyetı ile kaınattakı her şeyı kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesi
zıynet: süs

bulduklan çeşitler de definenin zevait ve teferruatından olduğunu ıtıkat eder. Mesele bu şekle girmekle, muvazene kayıp ve tenasüp zail olur. Sonra meselenin hakıkatını keşif ve izah için tevilât ve tekellüfata başlarlar. Hatta definenin inkânna bile zehap eden olur.

Evet, sünnet-ı seniye ile muvazene yapılmazdan evvel, hemen meşhudatına itimat eden İşrakiyyun ile mutasavvıfenın eserlerını teemmul eden zatlar, şu söyledığıme hak verir, bilâtereddüt kabul ederler.

Arkadaş! Kur'ân da o defineyi keşfetmek ıçın o denıze dalmıştır. Fakat, Kur'ân'ın gözü açık olduğundan, defineyi tamamıyla ihata ile görmüştür. Ve hakıkate uygun bir tarzda tenasüp ve muvazeneye rıayet ederek, kemal-i ıntızam ve ıttırat ile hakıkatı ızhar etmıştır.

Arkadaş! Nev-ı beşerde envaen dalâlete duşen fırkalanın sebeb-ı dalâletleri, ımamlarının kusurudur. Evet, ımamlan bâtından bahsetmışlerse de, meşhudatlanna itimat ve iktifa ederek, esna-i tarıkten dönmüşlerdır. Ve[1] حَفَظْتَ شَيْئًا وَغَابَتْ عَنْكَ أَشْيَاءُ kavlıne mâsadak olmuşlardır.

İlem Eyyuhe'l-Azız!

Cenab-ı Hak senı ademden vücuda ve vücudun pek çok eşkâl ve vazıyetlennden en yükseğı müslım sıfatıyla insan suretine getirmıştır. Mebde-i hareketın ile son aldığın suret arasında müteaddıt vazıyetlenn, menzıllerın ve

1 Bir tek şey elde ettin, ama çok şeylen kaybettin.

adem: yokluk.
bahıs: konu.
batın: ıç mana, açık ve görünur mananın ıçındekı asıl mana, yalnız kabılıyetı olanlann anlayabıldığı hakıkat.
bilatereddüt: tereddutsuz.
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetlı taşlar.
dalâlet: ımandan ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak.
envaen: cıns olarak, tur olarak.
esna-i tarık: daha parlak yol, en parlak yol.
eşkâl: bıçımler, suretler, şekıller, tarzlar.
fırka: topluluk, grup, cemaat.
hakeza: böylece, bunun gıbı.
hukmetme: karar vermek, ınanca varmak.
ıttırat: duzgün tarzda olma.
ıhata: kuşatma, ıçıne alma.
iktifa: yeterlı bulma, kâfi gorme.
ı'lem eyyuhe'l-azız: ey azız kardeşım, bıl kı!
inkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme.
işrakıyyun: gerçeklere aıt bılgının ancak rıyazet yoluyla nefsanî duygulardan arınan kalbe dogacagını sezgı ve ılham yoluyla marifetın elde edileceğını kabul eden felsefî akımın taraftarlan.
itikat: bır ınanca, bır fikre bağlanma, ınanma.
itimat: dayanma, guvenme.
ızhar: ortaya koyma, açıga çıkarma, gosterme.
kavıl: soz.
kemal-i ıntızam: ıntızamın mukemmel oluşu, tam ve eksıksız duzen.
keşetmek: gızlı bır şeyı bulma, meydana çıkarmak.
keşif: gızlı bır şeyı bulma, meydana çıkarma.
küreviyyet: yuvarlak, küre şeklınde.
masadak: dogrulayıcı, tasdık etmek.
mebde-i hareket: hareketın başlangıcı.
menzil: durak, konak yerı.
mesele: onemlı konu.
meshudat: gozle gorulen şeyler, muşahede edılenler.
mutasavvıfe: mutasavvıflar, tasavvuf ehlı olanlar, sofıler.
muvazene: denge, olçu.
muvazene: mukayese, karşılaştırma, olçu, denge.
mustemlât: şumulunde olan şeyler, ıçınde bulunanlar.
muteaddıt: çeşıtlı bır çok.
nakış: ışleme, susleme.
nev-ı beşer: ınsanoğlu, ınsanlar.
rıayet: uyma, gozetme.
sebeb-ı dalâlet: dalâlete duşme sebepleri, Hak ve hakıkatten sapma sebepleri.
suret: bıçım, tarz, gorunuş.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'ın (asm) yuce sunnetı, yuksek hâl, soz, tavır ve tasvıplen.
tahayyul: hayale getırme, hayalınde canlandırma.
tarz: bıçım, şekıl.
teemmul: ınceden ınceye etraflıca duşunme.
teferruat: ayrıntılar, dallar, bolumler.
tekellufat: tekellufler, guzlukler, zorluklara katlanmalar.
tenasüp: uyma, uygunluk, bırbırını tutma.
tevilat: teviller, yorumlamalar.
vazıyet: durum.
yakut: parlak kırmızı, şeffaf kıymetlı taş.
zail: sone eren, yok olan.
zat: kışı, şahıs.
zehap: bır fikre veya zanna kapılma.
zevait: fazlalıklar, fazla şeyler.

etvar ve ahvalin her birisi sana ait nimetler defterine kaydedilmiştir. Bu itibarla, senin geçirmiş olduğun zaman şeridine elmas gibi nimetler dizilmiş, tam bir gerdanlık veya nimetlerin envaına bir fihriste şeklini veriyor. Binaenaleyh, geçirmiş olduğun vücudun her menzilinde ve vaziyetinde, etvarında, ahvalinde, "Nasıl bu nimete vâsıl oldun? Ne ile müstahak oldun? Ve şükründe bulundun mu?" diye suale çekileceksin. Çünkü, vukua gelen hâller suale tâbidir. Amma, imkânda kalıp vukua gelmeyen şeyler suale tâbi değildir. Geçirmiş olduğun ahval vukuattır, gelecek ahvalin ademdir. Vücut mes'uldür, adem ise mes'ul değildir. Öyle ise, mazide şükrünü eda etmediğin nimetlerin şükrünü kaza etmek lâzımdır.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

İnsanı havalandırıp baş aşağı felâkete atan şöyle bir hâl var:

İstihkak nazara alınmayarak, Hakkın takdin hakkında tefrit veya ifrat yapılır. Ve kuvvetine, kıymetine bakılmayarak, küçük veya büyük bir yük altına alınır gibi, gayr-ı insanî hâller, insanı insaniyetten düşürür, ya zulme veya kizbe sevk eder.

Meselâ, bir fırka askerin mümessili bir nefer, bütün askerlik umurunu bilmek veya bir katre sudaki timsalinden, şemsin azametini göstermek talebinde bulunmak, en yüksek bir insafsızlıktır. Çünkü, vasıf ile ittısaf arasında fark vardır. Meselâ, katredeki timsal, şemsin evsafını gösterir, amma o evsaf ile muttasıf olamaz.

adem: yokluk, olmama
ahval: hâller, durumlar
amma: ama, lakin, ancak
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
eda: yerine getirme
elmas: çok kıymetli bir mücevher
envaı: çeşitler, türler, nevileri
etvar: hal ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler
felaket: musibet, büyük dert, bela
fırka: tümen
fihriste: katalog, liste
gayr-i insanî: insanlık dışı
hâl: durum, vaziyet.
ifrat: aşırılık, pek ilerigitme, haddini aşma
İlem eyyuhe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
imkân: var olması ya da yok olması noktasında zorunlu olmama
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
İstihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
itibarla: bakımdan, yüzden dolayı
ittısaf: sıfat sahibi olma, sıfatlanma
katre: damla
kaza: vakit çıktıktan sonra namazın kılınması veya zamanında yapılmayan ibadetlerin yerine getirilmesi
kıymet: değer
kizb: yalan söyleme, yalan uydurma
mazi: geçmiş zaman.
menzil: durak, konak yeri
meselâ: örneğin
mes'ul: sorumlu, yükümlü.
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan, nitelenen
mümessil: temsil eden, temsilci
müstahak: hak eden, hak etmiş.
nazar: bakış, dikkat.
nefer: asker, er
nimet: lütuf, ihsan, bağış
sevk: yöneltme, gönderme
sual: sorma, soruşturma
şems: güneş
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
takdir: Allah'ın takdiri, Allah'ın ilmiyle belli bir düzen vermesi
talep: istek, dilek.
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı.
timsal: resim, suret, şekil
umur: işler
vasıf: sıfat.
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan.
vaziyet: durum
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdiseler, olaylar
vücut: beden, varlık
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Vucut nev'inde tezahum yoktur. Yani pek çok âlemler, hâller, vücut sahnesinde içtima eder, birleşirler.

Meselâ: Gece zamanı, duvarları camdan olan ve elektrik yanan bir odaya girdiğin vakit, âlem-i mısale bir pencere hükmünde olan camlarda pek çok menzilleri, odaları göreceksin.

Saniyen: Odada otururken, kemal-i sühuletle o misalî odalarda her çeşit tebdil, tağyir, tasarruf edebilirsin.

Salisen: Odadaki elektrik, elektrik misallerinin en uzağına, en yakındır; çünkü, o misalî mısallerin kayyumu odur.

Rabian: Bu maddî vücudun bir habbesi, bir parçası, o misalî vücudun bir âlemini içine alabilir.

Bu dört hüküm, *Vacib* ile âlem-i mümkinat arasında da caridir. Çünkü mümkinatın vücudu, *Vacib*'in nurundan bir gölge olduğu cihetle, vehmî bir mertebededir; *Vacib*'in emriyle vücud-ı hariciyeye girer, sabit ve mustakar kalır.

Demek, *mümkinatın vücudu, bizzat hakikî bir vücud-i haricî olmadığı gibi, vehmî veya zaîf bir zıll de değildir, ancak Vacibu'l-Vücud'un icadıyla bir vücuttur.*

âlem-i mısal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem
âlem-i mümkinat: varlıklar, yaratıklar dünyası
bizzat: kendisi, şahsen
cârî: cereyan eden, akan, işleyen.
cihet: yön
habbe: tane
hakikî: gerçek.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüküm: emir, bir konu hakkında verilen karar
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
içtima: toplanma
İlem eyyühe'l-azız: ey azız kardeşim, bil ki!
Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden
kemal-i suhulet: kolaylığın son derecesi, tam bir kolaylık
maddî: madde ile alâkalı, cismânî
menzil: ev, oda, yer
mertebe: derece, basamak.
mesela: örneğin
mısal: görüntü, görünüş ile ilgili
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dahilindekiler, olabilir şeyler
mustakar: istikrarlı
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, panltı, ışık.
rabian: dördüncü olarak.
sabit: durağan, değişmeyen.
Salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
tağyir: başkalaştırma, değiştirme
tasarruf: idare etme, kullanma
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tezahum: birbirine sıkıntı verme, birbirine zahmet verme
Vacib: varlığı zorunlu olan ve başkasının varlığına bağlı olmayan
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah
vehmî: vehimle ilgili, aslında var olmadığı halde varmış gibi görülen, her hangi bir şeye ait.
vücud-i haricî: haricî vücut, varlığı ortaya çıkan, dışında varlığı bilinen nesnel
vücut: beden, varlık.
vücut: var olma, varlık.
zaîf: sone eren, yok olan
zıll: gölge.

Âlem Eyyühe'l-Azîz!

Bu güzel âlemin bir Malik'i bulunmaması muhal olduğu gibi, kendisini insanlara bildirip tarif etmemesi de muhaldir. Çünkü, insan, Malik'in kemalâtına delâlet eden âlemin hüsnünü görüyor; ve kendisine beşik olarak yaratılan küre-i arzda istediği gibi tasarruf eden bir halîfedir. Hatta, sema-i dünyada dahi aklıyla çalışıyor ve küçüklüğüyle, zaafiyetiyle beraber, hanka tasarrufat-ı acibesiyle, eşref-i mahlûkat ünvanını almıştır. Ve elinde cüz-i ihtiyârî bulunduğundan, bütün esbap içerisinde en geniş bir salâhiyet sahibidir. Binaenaleyh, Malik-i Hakikî'nin rusûl vasıtasıyla böyle yüksek, fakat gafil abdlerine kendisini bildirip tarif etmesi zarurîdir ki, o Malik'in evamirine ve marziyatına vâkif olsunlar.

Âlem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanın vehim, farz, hayal duygularına varıncaya kadar bütün hassaları bılahare rücu edip, bittifak hakka iltica ettiklerini ve batıla hiçbir ihtimal ve imkânın kalmadığını ve kâinatın ancak ve ancak Kur'ân'ın izah ettiği şekilde bulunduğunu gördüm.

Âlem Eyyühe'l-Azîz!

Âlem-i zıya, âlem-i hararet, âlem-ı hava, âlem-ı kehrüba, âlem-i elektrik, âlem-i cezp, âlem-ı esir, âlem-i misal, âlem-i berzah gibi âlemler arasında muzaheme ve yer darlığı yoktur. Bu âlemler, hepsi de ihtilâlsiz, müsademesiz küçük bir yerde içtima ederler.

abd: kul
alem: varlık sınıflarından her bırı
âlem-ı berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem kabir alemi
âlem-i cezp: çekim âlemi
alem-i elektrik: elektrik âlemi
alem-ı esir: tum uzayı dolduran şeffaf madde olan esir âlemi
alem-i hararet: sıcaklık alemi ısı
alem-i hava: hava âlemi atmosfer
alem-i kehrüba: manyetik varlıklar alemi.
alem-i misal: görüntüler âlemi dünyadaki işlenn goruntulendiği ve gozlendiği ruhların bulunduğu alem
âlem-i ziya: ışık âlemi
batıl: boş ve manasız olan gerçeğe uymayan doğru ve haklı olmayan.
bılahare: sonra sonradan sonraları.
bittıfak: ittifakla beraberce el birliğiyle
cüz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği dilediği gibi hareket edebilme kuvveti cuz'i irade
delalet: delil olma gösterme alamet, işaret.
esbap: sebepler vasıtalar
eşref-i mahlukat: mahlukatın en eşrefi yaratılmışların en şerefilisi insan
evamir: emirler buyruklar buyrultular, işler
farz: kabul
gafil: gaflette bulunan endişesiz nefsine uyarak Allah ın emirlerini unutan
halife: yeryuzunde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah ın izniyle hareket eden
harika: olaganustu
hassa: bir şeye mahsus olan ozellik nıtelik
hüsün: guzellik.
içtima: toplanma
ihtilâl: bozulma karışıklık, intizamsızlık
ihtimal: olabılırlık.
i'lem eyyühe'l-aziz: ey aziz kardeşim bil kıl
iltica: sığınma guvenme, dayanma
ımkân: mumkun olma olabılırlık
ızah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
kainat: evren yaratılmış olan şeylenn tamamı bütün alemler
kemalat: kemaller olgunluklar mukemmellıkler
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz Muhammede indirilmiş semavî kıtaplann sonuncusu
kure-i arz: yer kure dünya
Malik: sahip her şeyin gerçek sahıbı olan Allah
Malik-ı Hakikî: her şeyin hakıkî sahıbı ve malıkı olan Allah
marziyat: razı olunacak seyler. Allah ın rızasına dair olanlar. Allah ın rızasına mazhar olacak hâl ve hareketler
muhal: ımkânsız.
müsademe: çarpışma çatışma vurusma
muzaheme: ızdıham halı sıkışıklık, sıkıntılı durum
rusûl: resuller peygamberler
rücu: donme geri donme
salâhiyet: yetkı bir ışı yapmaya veya ışe karışmaya hakkı bulunma
sema-ı dünya: dünyanın seması gokyuzu
tarif: bir şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekilde anlatma
tasarruf: bir şeyin sahıbı olup ıdare etme mulkunu istedıgı gibi kullanıma
tasarrufat-ı acibe: tuhaf hayrette bırakan tasarruflar ıdare etmeler
unvan: ad, ısım
vakif: bir şeyi elde eden bir ışten haberli olan.
vehim: kuruntu
zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk, dermansızlık.
zarurî: zorunlu

Kezalık, pek geniş gaybî âlemlerin de bu küçük arzda içtimalan mümkündür. Evet, hava, su, insanın yürüyüşüne; cam, ziyanın geçmesine; şuanı röntgen vasıtasıyla kesif cisimlere bile nüfuzuna, ve akıl nuruna, melek ruhuna, deminin içine hararetin akmasına, elektriğin cereyanına bir mânı yoktur.

Kezalık bu kesif âlemde ruhanîleri deverandan, cinnîleri cevelândan, şeytanları cereyandan, melekleri seyerandan menedecek bir mâni yoktur.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Göz, lâmba, şems gibi nur ve nuranî şeylerde cüz'î-küllî, cüz-küll, bır-bın müsavıdır.

Evet, şemse bak! Onun timsalleriyle seyyarat, denizler ve havuzlar, katre, kabarcıklar gibi bütün şeffaf şeyler, kemal-i sühuletle temessül ediyorlar.

Kezalık, Şems-i Ezelî şu kâinat kitabında bütün bablan, fasılları, satırları, cümleleri, harfleri def'aten bilâkülfet yazıyor. Ve ba'sü ba'delmevtte dahi, aynı bu sühulet vardır. "*Hilkatiniz ve ba'siniz, bır nefsın hılkat ve ba'si gibidir*" (1) diye Kur'ân-ı Kerîm emrediyor.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Her şeyi tahrik eden zerrat-ı müteharrikenin muayyen hadlenne kadar hareket ettıkten sonra tevakkuf ve durmalanna dikkat eden adam anlar ki, her şeyin hududunda, daıma harekette bulunan zerratı durdurup gen

alem: varlık sınıflarından her bırı
arz: yer, dünya
ba'sü ba'delmevt: ölümden sonra tekrar dırılme
bab: bır kıtap gıbi düşunulen kâinaın her bır kısmı, bolümü
ba's: dırıltme, ıhya, oldukten sonra kıyamet gunu dınlış
bilakülfet: zahmetsız, sıkıntısız zorlanmadan
cereyan: akma, bır tarafa doğru akış
cevelan: yennde durmayıp gezme, harekettılık
cinnî: cin taifesinden olan
cuz'î: kuçuk, az
def'aten: bırdenbıre, bır defada, ânı olarak.
deveran: donme, donup dolaşma
fasıl: kısım, bolum
gaybî: gaypla ılgılı, gorunmeyenlere aıt.
had: sınır
hararet: sıcaklık.
hilkat: yaratılma, yaratılış
hudut: sınırlar
ıçtıma: toplanma
İlem eyyühe'l-azîz: ey azız kardeşim, bıl kı!
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, bütun alemler
katre: damla
kemal-i sühulet: kolaylığın son derecesi, tam bır kolaylık
kesif: kaba, yogun, şeffaf olmayan
kezalık: keza, bu da oyle, boyle ce
kull: bütun, bır şeyın tamamı
küllî: umumî, genel, butun olan.
mâni: engel
menetme: yasak etme, engelleme, mânı olma
muayyen: belırlı.

1. Lokman Suresi, 28.

musavi: eşıt.
nefis: hayat, ruh, can
nur: aydınlık, panltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
nüfuz: ıçe geçme, ışleme
ruh: hayat ve canlılık veren şey
ruhanî: gozle gorulmeyen cismi olmayan elle tutulamayan varlıklar
seyeran: gezme, gezınme, gezıntı
seyyarat: gezegenler
sühulet: kolaylık.
şeffaf: saydam
şems: guneş.
Şems-i Ezelî: ezelî güneş varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyı nurlandıran Cenab-ı Hak
şuaı: ışın, bır ışık kaynağından uzanan ışık tellen
tahrik: hareket ettırme, harekete geçırme
temessül: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme
tevakkuf: duraklama, durma
timsal: resım, suret, şekıl
vasıta: aracılık.
zerrat: zerreler, atomlar
zerrat-ı müteharrike: hareket eden, hareket halınde olan zerreler, atomlar
ziyâ: ışık, aydınlık, nur

çeviren bir hudut bekçisi vardır; o zerratı taşmaktan menediyor. O bekçi ise, muhit bir ilmin tecellisidir ki, o tecellî kadere, kader de miktara, miktar da kalıba tahavvul eder. Demek, her şey, içerisindeki zerrata bir kalıptır.

Elem Eyyühe'l-Azîz!

Kur'ân'ın ayetleri birbirini tefsir ettiği gibi, bu kitab-ı âlemin de bir kısmı diğer bir kısmını ızah ediyor. Meselâ, maddiyat âlemi, Cenab-ı Hakkın envar-ı nimetini cezbetmek için, hakikî bir ihtıyaç ile şemse muhtaç olduğu gibi, âlem-i maneviyat dahi, rahmet-i İlâhiyenin ziyalarını almak için, şems-i nübüvvete muhtaçtır. Binaenaleyh, Resul-i Ekrem'in (ASM) nübüvveti, şemsin kat'iyet ve vuzuhu derecesinde kat'î ve vazıhtır.

Elem Eyyühe'l-Azîz!

Zîhayatın vücuduna terettüp eden semereler, yalnız kendisine, menfaatine, bekasına, kemaline mahsus değildir. Ancak o semerelerden bır hısse kendısine aittir, bakî kalan kısm-ı azamı Hâlık'a racıdır. Zîhayata ait, uzun bir zaman sonra husule gelir. Hâlık'a racı kısım ise, bir anda husule gelir. Meselâ, o zîhayat, Esma-ı Hüsnanın tecelliyatına mazhariyetle, Hâlık'ı evsaf-ı kemaliye ile tavsif ve lisan-ı hâliyle hamd etmiş oluyor.

Elem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanın bır ferdı, ıhata-i fikriyesiyle, aklıyla, kalbinin vüs'atıyle bır nevı kullıyet kesbeder.

âlem: varlık sınıflarından her bırı
âlem-i maneviyat: maddî olmayan varlıklar âlemi: manç ve duygular âlemi
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
bakı: gen kalan
beka: bâkilik, ebedîlik, sonsuzluk
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzerine
cezbetmek: kendine doğru çekmek
envar-ı nimet: ihsan ve bağış nurları.
Esma-ı Husna: Allah ın adları Allah ın doksan dokuz guzel ısmı
evsaf-ı kemaliye: olgunluk vasıfları
hakıkı: gerçek.
Halık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden Allah
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme
hısse: pay nasıp
hudut: sınırlar
husul: olma meydana gelme
ıhata-i fikriye: fıkrın genışlığı kuşatıcılığı
l'lem eyyuhe i-aziz: ey azız kardeşim bıl kı.
ilim: bilgi manfet.
ızah: açıklama ayrıntıları ile anlatma.
kader: Cenab ı Hakkın takdır ve tayın etmesı
kat'ı: kesin şupheye ve teredude mahal bırakmayan.
kat ıyet: kat'ılık kesinlik.
kemal: olgunluk mukemmellik, kusursuz tam ve eksıksız olma
kesb: kazanma
kısm-ı azam: buyuk kısım ekseriyet, çoğunluk.
kıtab-ı âlem: alem kıtabı, bır kıtap hüvıyetınde olan alem kâınat.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz Muhammed e ındınmış semavî kıtapların sonuncusu
kullıyet: butunluk, umumilik.
lısan-ı hal: hâl dılı bır şeyın durusu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesı
maddiyat: maddî ve cismanı şeyler gozle görülüp elle tutulur cınsten şeyler
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
mazhariyet: gorunme ve tezahur yen olma nail olma şereflenme
menetme: yasak etme engelleme manı olma
menfaat: layda
mesela: omeğın
muhit: ıhata eden kuşatıcı
nevi: çesıt, tur
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
racı: donen
rahmet-i İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı İlâhı rahmet
Resul-i Ekrem: cok comert, kerîm olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
semere: meyve, guzel netice
şems: guneş
şems-i nübüvvet: peygamberlik guneşi
tahavvul: değişme donuşme başkalaşma
tavsif: vasıflandırma, mahıyetinı ortaya koyma, nıteleme
tecelli: belırme bılınme gorunme
tecelliyat: recelıler goruntüler
tefsir: Kur'an ın mana bakımından ızahı açıklaması
terettup: aıt olma icap etme gerekme
vazıh: açık, ayan aşıkar besbellı kapalı olmayan
vuzuh: vazıh olma hâlı açıklık.
vüs at: genışlık
zerrat: zerreler atomlar
zîhayat: hayat sahıbı
ziya: ısık, aydınlık, nur

Ve keza, insanın bir ferdi, hilâfet hususunda âlemin eczasıyla şuurca alâkadar olduğundan, nebatî olsun hayvanî olsun, pek çok nevilerde tasarruf sahibi bulunduğundan, nevi gibidir. Ve bu itibarla, insanın bir ferdi, neviler sırasına geçer. Binaenaleyh, gerek hayvanatın, gerek semeratın nevilerinde vukua gelen mükerrer kıyametler, hevam ve haşeratta vücuda gelen senevî haşr ve neşirler, insanın da her bir ferdinde caridir.

Hülâsa: Kur'ân'ın ayetleriyle ebna-i beşer için büyük kıyametin geleceğine kat'î delâletler olduğu gibi, kitab-ı âlemin âyât-ı tekviniyesiyle de kıyamet-i kübraya pek kat'î delâletler ve işaretler vardır.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Kur'ân-ı Kerîm okunurken, istimaında bulunduğun zaman, muhtelif şekillerde dinleyebilirsin.

1. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm nübüvvet kürsüsüne çıkıp nev-i beşere hitaben Kur'ân'ın ayetlerini tebliğ ederken, kıraatini kalben ve hayalen dinlemek için, kulağını o zamana gönder, o fem-i mübareğinden çıkar gibi dinlemiş olursun.

2. Veya Cebrail (AS) Hazret-i Muhammed'e (ASM) tebliğ ederken, her iki hazretin arasında yapılan tebliğ-tebellüğ vaziyetini dinler gibi ol.

3. Veya Kab-ı Kavseyn makamında, yetmiş bin perde arkasında Mütekellim-i Ezeli'nin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma olan tekellümünü dinler gibi hayalî bir vaziyete gir.

alakadar: ilgili, ilişki
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
ayat-ı tekviniye: kainatta yaratılan varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve birliğine olan işaretleri, delil oluşları
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
ebna-ı beşer: insanoğulları
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
fem-i mübarek: mübarek ağız.
haşerat: haşereler, zararlı küçük böcekler, değersiz ve zararlı kimseler
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş
hayalen: hayalî bir şekilde.
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup
hayvanat: hayvanlar
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait
hazret: saygı ulularına yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir
hevam: böcekler
hilâfet: halifelik, Allah adına ve yine Onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
İlem eyyuhe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
İstima: dinleme
itibarla: bakımdan, yüzden, dolayı
Kab-ı Kavseyn: iki yay mesafesi. Hz. Muhammed'in Miraca çıkışıyla vardığı son nokta, bütün yaratılanların arkasına alıp Yaratanla müşerref ve muhatap olduğu makam
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keza: böylece, aynı şekilde
kıraat: Kur'an-ı Kerîm'in usul ve kaidelerine göre okunması
kıyamet: son derece büyük yıkım, katlanılması güç belâ, büyük sıkıntı, belâ
kıyamet-i kübra: en büyük kıyamet, bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kitab-ı alem: alem kitabı, bir kitap hüviyetinde olan âlem kâinat.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
kürsü: taht, makam
makam: büyük yer, mevkî
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
Mütekellim-i Ezeli: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili, bitkiye ait.
neşir: tekrar dirilme
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: çeşit, tür
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
semerat: semereler, meyveler
senevî: senelik, yıllık
şuur: bilinç.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tebellüg: anlayıp alma.
tebliğ: dini bir emrin yaratılmışlara duyurulması, peygamberlerin Allah'ın emrini kullara bildirmeleri ve hakka davet etmeleri
tekellüm: söyleme, konuşma
vaziyet: durum
vuku: olma, meydana gelme.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Senin şuur ve ilminin sana taallûku, ahval ve levazımat-ı ihtiyacatın nispetindedir. Çünkü, sebep ile müsebbep, kuvvet ile amel arasında münasebet lâzımdır, fazla, noksan olmamalıdır.

Senin sana olan şuur ve ilminin nispeti, Hâlık'ın sana olan nazar ve ilmine nispetle bir kıl gibidir. Binaenaleyh, pek cüz'î olan ilim ve şuurunla Şems-i Ezelî'nin ilim ve nazarına mukabele etmekle, gündüz ortasında, güneşin altında, güneşin ziyasıyla mübarezeye çıkan ateş böceği gibi olma.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Cenab-ı Hakkın ef'ali birbirine munasip, âsârı birbirine müşabih, esması birbirine âyine ve ma'kes, sıfâtı birbirine mutedâhil, şuunatı memzuç ise de, her birisi için hususî bir tavır, bir hâl vardır ki, maksud-i bizzat o hususî tavırdır, sair tavırlar ise, tebeîdirler. Binaenaleyh, meselâ, Hâlık'ın âsârından cemadata baktığın zaman, azamet ve kudreti kastına hedef yap; başka isimlerin tecelliyatını tebean düşün. Hayvanata bakarken, merhamet kastıyla bak, sair tecelliyata tebeî bir nazarla bak.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Kur'ân-ı Kerîm bütün insanlara rahmettir. Çünkü her bir insanın, şu hakikî âlemden kendisine mahsus hayalî bir âlemi olduğu gibi, herkes kendi meşrebine göre

ahval: hâller, durumlar
âlem: dünya, cihan
amel: fiil, iş
âsar: eserler
azamet: büyüklük.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cemadat: cansız varlıklar
cuz'i: küçük, az.
ef'al: fiiller, işler
esma: adlar, isimler
hakikî: gerçek.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan
hayvanat: hayvanlar
hususî: özel.
i'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
ilim: bilgi, marifet
kudret: güç, kuvvet, iktidar
levazımat-ı ihtiyacat: ihtiyaçların gerektirdikleri
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
ma'kes: ayna
maksud-i bizzat: kendi maksadı, şahsı, gayesi, şahsî amaç.
memzuç: birbirine mezcolmuş, karışmış
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
meselâ: örneğin
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mubareze: çatışma, kavga
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
münasip: uygun.
müsebbep: sebep olarak ortaya konulmuş olan, sebep olunarak meydana getirilen
müşabih: birbirine benzeyen, aralarında benzerlik bulunan şeyler den her biri
mutedâhil: tedahul eden, birbiri içine geçen.
nazar: bakış
nispet: oran, ölçü
rahmet: İhsan edilen, bahşedilen nimet.
sair: diğer, başka, öteki.
sıfat: vasıf, nitelik.
Şems-i Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler
şuur: bilinç, bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış
taalluk: alâkalı, munasebetli olma
tebean: ikinci derecede olarak, dolaylı olarak, endirekt olarak
tebeî: kasdî olmayan, tabi olarak, başkasının vücudu ile devam eden
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
ziya: ışık, aydınlık, nur

Kur'ân'dan fehim ve iktibas ettiği, hafızasında kendisine has bir Kur'ân vardır ki, onun ruhunu terbiye, kalbini tedavi eder.

Ve keza, Kur'ân-ı Kerîm'in bir meziyeti şudur ki: Bütün ulema ve ehl-i meşrep gibi, herkes, hidayeti için, şifası için müteaddit surelerden ayn ayn ayetleri ahzedebilir. Çünkü, bir ayetin sair âyât-ı Kur'âniye ile pek ince münasebetleri, ittisal cihetleri vardır, aralarında vahşet yoktur. Bu itibarla, müteaddit surelerden alınan ayetler, küçük bir Kur'ân hükmünde olur.

Elem Eyyuhe'l-Azîz!

(1) لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ cümle-i mukaddesesi, insanın, zerre vaziyetinden, insan-ı mu'min suretine gelinceye kadar camidiyet, nebatiyet, hayvaniyet, insaniyet gibi geçirdiği etvar ve ahvaline nazırdır. Şu menzillerde insanın letaifi pek çok elem ve emellere maruzdur. Maahaza, havl ve kuvvetin müteallikleri zikredilmeyerek, mutlak bırakılmıştır. Binaenaleyh, bu cümle tesellibahş olup, şumulü dâhilinde olan makamlara göre tefsir edilir.

Meselâ:

1. لَا حَوْلَ عَنِ الْعَدَمِ وَلَا قُوَّةَ عَلَى الْوُجُودِ اِلَّا بِاللّٰهِ

"Ademden çıkıp vücuda gelmek."

2. لَا حَوْلَ عَنِ الزَّوَالِ وَلَا قُوَّةَ عَلَى الْبَقَاءِ اِلَّا بِاللّٰهِ

"Zevale gitmeyip bekada kalmak."

1. Günahlardan dönmek ve taate kuvvet, ancak Allah'ın yardımıyla mümkündür.

adem: yokluk, hıçlık.
ahval: haller, durumlar.
ahzetme: alma, alınma.
âyât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
camidiyet: cansızlık, ruhsuzluk.
cihet: yön.
cümle-i mukaddese: kudsî, pak ve yüce cümle.
dâhil: iç, içerisi.
ehl-i meşrep: belirli bir meşreb, yol ve huy sahipleri.
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap.
emel: şiddet, arzu, ümit.
etvar: hâl ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar.
fehim: anlayış.
havl: güç, kuvvet.
hayvaniyet: hayvansallık.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iktibas: alıntı.
Elem eyyuhe'l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki!
insan-ı mü'min: inanan, inançlı insan.
İnsaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
ittisal: bitişme, birleşme.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
letaif: manevî duygular.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
makam: yer, mevki.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
menzil: yer, konak.
mesela: örneğin.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
mutlak: bağımsız, aşkın olan.
munasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
müteallik: ait, alâkalı, ilgili.
nâzır: nazar eden, bakan.
nebatiyet: bitkisellik.
ruh: hayat ve canlılık veren şey.
sair: diğer, başka, öteki.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in aynıdığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, görünüş.
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
şümul: içine alma, kapsam.
tefsir: açıklama, izah.
terbiye: ahlaklandırma, eğitme.
tesellibahş: teselli verici, avutucu.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vahşet: kopukluk, ayrılış, birbirinden uzaklaşma.
vaziyet: durum.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.
zikretmek: anmak, bildirmek.

3. لاَ حَوْلَ عَنِ الْمَضَرَّةِ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى النَّفْعِ اِلاَّ بِاللهِ

"Mazarratı def, menfaatı celp."

4. لاَ حَوْلَ عَنِ الْمَصَائِبِ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْمَطَالِبِ اِلاَّ بِاللهِ

"Musibetten uzak olup, matlûba nail olmak."

5. لاَ حَوْلَ عَنِ الْمَعَاصِي وَلاَ قُوَّةَ عَلَى الْعِبَادَةِ اِلاَّ بِاللهِ

"Maasiye düşmemek, ibadete devam etmek."

6. لاَ حَوْلَ عَنِ النِّقَمِ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى النِّعْمَةِ اِلاَّ بِاللهِ

"Azaba maruz kalmamak, nimete mazhar olmak."

7. لاَ حَوْلَ عَنِ الظُّلْمَةِ وَلاَ قُوَّةَ عَلَى النُّورِ اِلاَّ بِاللهِ

"Zulmete düşmemek, nur ile tenevvur etmek

Ve hakeza, her bir makamda insanın letaifine göre takyit ve tefsır edilebilir.

azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma
hakeza: böylece, bunun gibi
letaif: manevi duygular
maasi: günahlar
makam: yer, mevki.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
matlup: talep edilen, istenilen şey
mazarrat: zararlar, ziyanlar, zarar vermeler
mazhar: nail olma, şereflenme
menfaat: fayda
musibet: felâket, belâ
nail: kavuşan, ulaşan, eren.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
nur: aydınlatma, parıltı, Cenab-ı Hakkın bütün kâinatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması
takyit: kayıt ve şarta bağlama
tefsir: açıklama, izah
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli

Zeylü'z-Zeyil

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Bazı insanların ağzında kemiyeten az, keyfiyeten pek büyük üç kelime dolaşmaktadır.

•*Birincisi:* Her şey kendi kendine teşekkül etmiştir.

•*İkincisi:* Mucit ve müessir, esbaptır.

•*Üçüncüsü:* Tabiat iktıza etti.

Bu üç kelimatın pek çok muhalâta zarf oldukları hakkında yapılan beyanatı dinle:

İnsan mevcuttur. Bu mevcut insan, birinci kelimeye nazaran hem sânidir, hem masnu. İkinci kelimeye göre, esbabın tesiriyle vücuda gelmiştir. Üçüncü kelimeye nazaran, mevhum tabiatın eseridir. Dördüncü cihet ise, hak ve hakikatin istilzam ettiği gibi, Allah'ın masnuudur.

Evvelki kelimenin gayr-i mahsur muhalâtı:

1. O kelimenin iktizasına göre insanı teşkil eden zerrelerin her birisinde hem insanın içini, hem kâinatı görecek, bilecek bir göz, bir ilim ve sair sıfât-ı lâzımenin bulunması lâzımdır.

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

beyanat: açıklamalar, izahlar
cihet: yön
esbap: sebepler, vasıtalar
evvel: önce
gayr-i mahsur: sayısızca, sınırsız
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
i'lem eyyuhe'l-azız: ey azız kardeşim, bil ki!
ilm: bilme, bilgi.
istilzam: gerektirme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kelimat: kelimeler, sözler
kemiyeten: sayı itibarıyla, sayıca
keyfiyeten: keyfiyet yönünden, nitelik ve özellik bakımından
masnu: sanatlı yapılmış eşya, varlık.
mevcut: var, var edilen
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
mucit: icat eden, yoktan var eden.
muhalat: muhaller, olması mümkün olmayanlar
müessir: eser sahibi, tesir eden, işleyen, hükmünü yürüten
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
sair: diğer, başka, öteki.
sânî: sanatlı yapan, sanatkar
sıfat-ı lâzıme: gerekli, lüzumlu sıfatlar, özellikler
tabiat: var olan her şeyin yanında, ilâvesi
tesir: etki
teşekkül: şekillenme, meydana gelme
teşkil: vücut verme, meydana getirme, yapma
zarf: kap, kılıf, mahfaza
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zeylü z-zeyil: ekin eki, ilave nın ilâvesi

2. İnsanın bedeninde, zerrattan teşekkül eden mütehalif mürekkebat adedince, matbaalarda hurufatı tertip etmek için kullanılan kalıplar gibi, kalıplar lâzımdır.

3. Kârgır kemerlenn taşlan gıbı, her bir zerrenin, arkadaşlanna hem hâkim, hem mahkûm olması lâzım gelir. Ve keza, her bınsi ötekılere hem zıt, hem mısıl, hem mutlak, hem mukayyet olması lâzımdır.

İkinci kelimenın muhalâtı:

1. İnsanın mehazı, yani insanı teşkil eden maddeler, eczahanelerde bulunan ağızlan mühürlü ayn ayrı çeşit çeşit mütebayin ilâçlar gibi maddelerdir. Hiç kimsenin eli dokunmaksızın, ihtiyaç nispetinde, kemal-ı intızam ve muvazene ile, o ilâçlann şişelerden kendi kendine çıkıp hayatî bir macun vaziyetine gelmesi mümkün ise, insanın da sânisiz, esbap ve mevadd-ı camideden sudûru mümkündür, diyebilir.

2. Bir şeyin kemal-i intızam ile gayr-i mahdut, kör, sağır, camıt, şuursuz esbaptan sudûrunun muhaliyetı nispetinde, sânisiz, insanın da o maddelerden yapılması muhaldir. Maahaza, maddî esbabın yalnız zahıre taallûku vardır, bâtındakı lâtif, ince, garip nakışlara, sanatlara nüfuzu yoktur.

3. O kelımenın ıktızasına gore, kemal-ı ittıfak ve ıntızam ile İhtiyacat nispetinde gayr-i mahsur esbabın bir cüzde, bır hücrede ıçtımalan lâzım gelir. Bu ıçtıma, âlemın

âlem: dunya cihan, butun yaratılmışlar
bâtın: gorunmeyen taraf ıç kısım
camıt: ruhsuz canısız
cuz: parça
esbap: sebepler vasıtalar
garıp: tuhaf hayret verıcı
gayr-i mahdut: hudutsuz sınırsız sonsuz.
gayr-ı mahsur: sayısızca sınırsız.
hâkim: hukmeden
hayatî: hayat ıçın mecburî olan yaşamak ıçın gerekli olan
hurufat: harfler
içtıma: toplanma
ıhtıyacat: ıhtıyaçlar luzumlu olan şeyler
ıktıza: gerektırme, luzumlu kılma
kârgır: taş veya tuğla inşaat, taş veya tuğladan yapılmış bina
kemal-i intizam: intızamın mukemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
kemal-ı ittıfak ve intızam: mukemmel bir bırlıktelık ve düzen
kemer: daire çemberinin parçası bıçımınde veya bu şekli andıran mımarî şekıl
keza: boylece aynı şekılde
latif: yumuşak, tatlı, hoş.
maahaza: bununla bırlıkte boyle olmakla beraber
macun: hamur kıvamına getirilmiş ılâç.
maddî: madde ile alâkalı cısmanı
mahkûm: kendine hukmolunan hukumlu
mehaz: menba bir şeyin alındığı çıkanldıgı yer, bır şeyin aslı nın alındıgı kaynak
mevadd-ı camide: canısız maddeler
mısıl: benzer eş.
muhal: ımkansız.
muhalât: muhaller, olması mumkun olmayanlar
muhaliyet: ımkânsızlık, ımkânsız oluş
mukayyet: kayıtlı sınırlı bağlı
mutlak: herhangi bır kayda bağlı olmayan kayıtsız şartsız
muvazene: denge olçu
mürekkebat: murekkep şeyler bıleşıkler karışımlar
mutebayin: bırbırınne uymayan bırbırınden ayrı zıt.
mütehalif: bırbınne uymayan değişken
nakış: işleme susleme
nıspet: oran olçu
nüfuz: geçerlı olma ışleme
sânî: yapan ışleyen yapıcı
sudur: sâdır olma, meydana çıkma olma
şuursuz: ıdraksız bılgısız
taalluk: alâkalı münasebetlı olma
tertip: dizme sıralama düzene koyma
teşekkül: şekıllenme meydana gelme
teşkil: oluşturma şekıllendırme
vazıyet: durum
zahir: dış yuz gorunuş
zerrat: zerreler atomlar
zerre: en kuçuk parça molekul atom

ecza ve erkânının azametiyle beraber senin elinin içine girip içtima etmeleri demektir.

Çünkü, insanın ustası esbap olduğu takdirde, âlemin bütün ecza ve erkânı insanla alâkadar olduğuna nazaran, insanın yapılışında amil ve usta olmaları lâzım gelir. Bir usta, yaptığı şeyin içerisinde bulunduktan sonra yapar. O hâlde, insanın bir hücresinde âlemin eczası içtima edebilir. Bu öyle bir muhaldir ki, muhallerin en mümtenidir.

Üçüncü kelimenin muhal ve butlanı ise:

Evet, tabiatın iki cihheti vardır: Biri zahiridir ki, ehl-i gaflet ve dalâletçe hakikat zannedilmiştir; diğeri bâtınıdır ki, sanat-ı İlâhiye ve sıbga-i Rahmaniyedir. Tabiata ilâveten iddia edilen kuvvet ise, Hâlık-ı Hakîm-i Alîm'in cilve-i kudretidir. Ehl-i gafletin sânî olarak telâkki ettikleri tabiata, cenah olarak yapıştırdıkları kör tesadüf ve ittifak ise, dalâletten neş'et eden ıztırar neticesinde, şeytanların ihtira ettikleri hezeyanlardır. Çünkü, müteaddit eserlerimde kat'î bir surette ispat edildiği gibi, harikaların harikası olan şu sanat, ancak ve ancak bütün evsaf-ı kemaliye ile muttasıf bir Habîr-i Basîr'in yed-i kudretinden çıkmamış ise, şu kesif, camit, mukayyet miskin mümkinin eliyle mi şu kâinata giydirilen gömlek yapılmıştır? Yoksa âlemlere giydirilen şu güzel teşekküllen, nakışları bauda veya kaplumbağa mı yapmıştır? Hâşâ, summe hâşâ!

Evet, insanda, her şeyde, Sâni-i Ezeli'nin masnuu olduklarına mevcudatın adedince şahitler vardır. Meselâ:

alâkadar: ilgili, ilişki
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
amil: yapan, işleyen, yapan, yapıcı.
azamet: büyükülük
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım
bauda: sivri sinek, sinek.
butlan: batıl, hükümsüz olma hâli
camit: ruhsuz, cansız
cenah: kanat, kol
cihet: yön
cilve-i kudret: kudret ve kuvvetin tecellisi, görüntüsü
dalalet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahıretin farkında olmayan
erkan: rükünler, esaslar
esbap: sebepler, vasıtalar
evsaf-ı kemaliye: olgunluk vasıfları
Habir-i Basîr: her şeyi gören ve her işten haberdar olan Allah
hakikat: gerçek, doğru
Hâlık-ı Hakîm-i Alîm: her şeyi hakkıyla bilen ve her işi hikmetle yapan yaratıcı, Allah
harika: olağanüstü
haşa: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah göstermesin.
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşma, herze
ıztırar: mecburiyet, zorunluluk, çaresizlik, ihtiyaç.
içtima: toplanma, bir araya gelme
iddia: davaya kalkışma, dava etme
ihtira: uydurma, olmayan bir şeyi olmuş gibi gösterme
ilaveten: ilave olarak, eklenerek, ekleyerek, katarak, artırarak.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ittifak: birleşme, rast gelis
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık
meselâ: örneğin
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
miskin: uyuşuk, tembel, hareketsiz, zavallı
muhal: imkânsız
mukayyet: kayıtlı, sınırlı, bağlı
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
mümkin: mümkün olabilir olanlar, yaratılanlar
mümtenî: imkânsız, olamaz
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nakış: işleme, süsleme
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
sanat-ı İlâhiye: İlâhî sanat, Allah'ın sanatı. Cenab-ı Hakkın sanat ile yaratması
sânî: yapan, işleyen, yapıcı
Sâni-i Ezeli: başlangıcı olmayan, zaman, mekânla kayıtlı olmayan ve her şeyi sanatlı yaratan yaratıcı, Allah
sıbga-i Rahmaniye: Cenab-ı Hakkın yarattığı rızıkları, isim ve sıfatları ile boyaması
suret: biçim, şekil, tarz
summe: tekrar ve tekrar
tabiat: var olan her şeyin yaratılış ve yaşayış kurallarının tümü
telakki: kabul etme, bir gözüşle bakma
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
teşekkül: oluşum
yed-i kudret: kudret eli, her şeyi tutan Allah'ın kudret eli
zahiri: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.

1. Kâinattır. Evet, kâinatın ihtıva ettiği bütün zerrat ve mürekkebatın her birisi, elli beş lisan ile şahadet etmektedir.

2. Kur'ân'dır. Evet, Kur'ân, bütün enbiya, evliya ve muvahhidînin kitaplarıyla sahife-i kevn ve vücutta yaratılan ıcadî ve tekvînî ayetler, Hâlık'ın hallâkıyetine adil şahitlerdir.

3. Mahlûkatın reisi ve resulü, bütün enbiya, evliya, melâike ile birlikte her şeyin sânii Allah olduğuna ilân-ı şahadet ediyorlar.

4. İns ve cin taifeleri, envaen ıhtiyacat-ı fıtriyesiyle şahittirler.

5. Ulûhıyet ve hallâkıyetin Allah'a mahsus ve munhasır olduğuna Allah da şahadet ediyor.

Arkadaş! Sanatın, vücuh-i selâse-i mezkûre üzerine mümkine, veya hakkın istılzam ettiğine nazaran, Vacib'e olan isnadı meselesi, semeredar bir ağaç meselesi gibidir. Şöyle ki:

Ağacın o semereleri, ya vahdete isnat edilir, yani neşvünema kanunuyla ağacın kökünden, kok de çekirdekten, çekirdek de evamir-i tekvîniyeyi temessülden, evamır-ı tekvîniye de "Kün!" emrinden, "Kün!" emrı dahı Vahid-i Vacib'den sâdır olmuştur. O vakıt, o ağaç bütün eczasıyla, yapraklanyla, dallanyla, semereleriyle, yaratılış kolaylığında, bir semere-i vahide hükmünde olur. Çünkü, vahdete nıspeten, küçük bır semere ağacıyla pek

âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cin: gözle görünmez, latif cısımlerden ıbaret bır yaratık
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
enbiya: nebiler, peygamberler
envaen: tür veya cıns olarak, cınslerı ıtıbarıyla
evamır-i tekvînıye: yaratma içeren emırler, varlıgın yaratılışıyla ılgılı ışler
evliya: velîler, Allah dostları.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hallakıyet: yaratıcılık
hükmünde: degerınde, yerınde
ıcadî: vücuda getırme ve yaratılışa aıt.
ıhtıva: ıçıne alma, kapsama
ıhtıyacat-ı fıtrıye: yaratılış gerekı olan ıhtıyaçlar
ılan-ı şahadet: şahıtlıgı herkese duyurma
ınsı: ınsan, beşer, ademoglu
ısnat: dayandırma, mal etme bır şeyı bır kımseye aıt gösterme
ıstılzam: gerekli görme, lüzumlu görme
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, bütün alemler
kanun: kaıde, kural
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e ındırılmış, semavı kıtapların sonuncusu.
kün: ol manasında Allah'ın varlıkları yaratırken verdıgı emır
lisan: dil
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
melâike: melekler
mesele: onemlı konu
muvahhidîn: muvahhıdler, tevhıt edenler, Allah'ın varlıgına ve bırlıgıne ınananlar
mümkin: mumkün olabılır olanlar, yaratılanlar.
munhasır: sınırlanmış, sınırlı
mürekkebat: mürekkep şeyler, bıleşıkler, karışımlar
nazaran: nıspeten, kıyaslayarak, gore
neşvünema: yayılıp gelişme, buyuyup gelişme, buyume, boy atma, yetişme, gelişme
nispeten: nıspetle, kıyaslayarak.
reis: başkan
resul: Allahın elçısı, peygamber
sadır olmak: çıkmak, meydana gelmek, ortaya çıkmak.
sahife-i kevn ve vücut: oluş ve varlık sayfası
sânii: sanatlı yapan, ışleyen, yapıcı, sanatkar
semere: meyve, yemiş
semeredar: meyvelı, faydalı netıceler veren
semere-i vahide: bır tek meyve.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret
taife: takım, guruh
tekvînî: tekvın ile ılgılı, yaratmaya, var etmeye dair
temessül: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme.
ulûhıyet: ılâhlık, Allah'ın hâkımıyetı ıle kaınattakı her şeyı kendısıne ıbader ve ıtaat ettırmesi
Vacib: varlıgı zorunlu olan ve baş kasının varlıgına bağlı olmayan
vahdet: bırlık ve teklık
Vahid-i Vacib: varlıgı zorunlu olan ve başkasının varlıgına muhtaç olmayan, bır ve tek olan Allah
vücuh-i selâse-i mezkûre: onceden soylenen uç cıhet, uç yön
zerrat: zerreler, atomlar

büyük ve çok semereli bir ağaç arasında fark yoktur. Bu adem-i fark, vahdette sühuletle yüsr, kesrette suubetle usrün bulunduğundan neş'et etmiştir. Eğer kesrete ısnat edilirse, her bir semere, her bir çiçek, her bir yaprak, her bir dal, tam ağacının vücuda gelmesine lâzım olan bütün alât, cihazat, esbap vesaireye ihtiyaç gösterecektir. Çünkü, küll cüzde dâhildir; ona ne lâzımsa, buna da lâzımdır. Mesele, bu iki şıktan hariç değildir. Biri vacip, diğeri mümtenidir.

Hülâsa: Bir hücrenin vücuda gelmesi, kendisine ısnat edilirse, kâinata muhit olan sıfatlar kendisinde lâzımdır. Esbaba ısnat edilirse, âlemdeki bütün esbabın o hücrede içtimaları lâzım gelir. Hâlbuki, sineğin iki eli sığmayan bir hücre, iki ilâhın tasarrufuna mahal olabilir mi? Hâşâ!

Maahaza, hücreden tut, âleme kadar her bir şeyin bir nevi vahdeti vardır. Öyle ise, sâni de vahit olacaktır. Çünkü, vahıt, ancak vahıtten sudûr eder. Ve keza, bir habbe şemsi ziyasıyla, rengiyle, tecelli suretiyle içine alabilir; fakat, mastanyet itibanyla, bir habbe iki habbeyi içine alıp onlara mastar olamaz. Ve keza, vücud-ı haricî vücud-ı misalîden daha sabıt, daha muhkemdir. Vücud-i haricîden bir nokta vücud-i misalîden bir dağı içine alabilir. Kezalik, vücud-i vucubî daha kavı, daha rasıh, daha sabıttır, belki de vücud-ı hakikî, vücud-ı haricî ondan ibarettir.

Binaenaleyh, ılm-ı muhıt-i ezelîde temessül eden imkânî vücutlar, vücud-i vücubînin tecelliyat-ı nuriyelerine âyine ve ma'kestırler. Oyle ıse, ilm-ı ezelî ımkânî

adem-ı fark: farkın olmaması
alat: aletler, vasıtalar, aygıtlar
alem: dunya, cıhan, butun yaratılmışlar
ayine: ayna
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne
cihazat: cihazlar, azalar
cuz: parça
dahil: gırme, icinde olma
esbap: sebepler, vasıtalar
habbe: tane
hariç: bır şeyın dışı, dışarısı, dışta kalan
hâşâ: asla, kat'iyen, oyle degil, Allah gostermesın
hulasa: bır şeyın ozu, esası, ozeti
ibaret: meydana gelen, olusan
ıçtıma: toplanma, bır araya gelme
ilâh: kendisıne ıbadet edınılen ve tapınılan şey
ılm-ı ezeli: ezelî ılım, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ılmı
ilm-ı muhıt-i ezeli: başlangıcı olmayan ve her şeyi kuşatan ilim, Allah'ın ilmi
imkani vücut: maddî varlık âlemine çıkma imkanına sahip varlıklar
Isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gosterme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
kavı: kuvvetlı, guclu
kesret: cokluk.
keza: boylece, aynı şekılde.
kezalik: keza, bu da oyle, boylece
küll: bütün, bir şeyin tamamı
maahaza: bununla birlikte, boyle olmakla beraber
mahal: yer
ma kes: yanısma yerı, ayna
mastar: kaynak, bır şeyın cıktıgı yer
mastanyet: kaynaklık, ortaya cıkma
mesele: onemlı konu
muhit: ıhata eden, kuşatıcı
muhkem: sağlam olan, eksıklık ve noksanı olmayan
mümtenî: ımkânsız, olamaz.

neş et: meydana gelme, olusma, cıkma
nevi: cesıt, tur
raslıh: saglam, temelı kuvvetlı
sabıt: kararlı, degısken olmayan, bozulmayan
Sânı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semere: meyve, yemış
sıfat: vasıf, nıtelık.
sudur: sâdır olma, meydana cıkma, olma
suret: bıcım, tarz, gorunuş
suubet: gucluk, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şems: gunes
tasarruf: bir şeyın sahıbı olup idare etme, mülkunü istedıgı gıbı kullanma
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tecelliyat-ı nuriye: parlak gorunuler
temessul: bır sekıl ve surete gırme, cısımlenme
usur: sıkıntı
vacip: zorunlu
vahdet: bırlık ve teklık
vahıt: yalnuz, tek, bır

vesaire: ve başkaları, bunun gibileri
vücud-ı hakikî: gerçek vücut.
vücud-ı harıcı: harıcî vucut, varlıgı ortaya cıkan, dışanda varlıgı bilinen nesnel.
vücud-i misali: goruntuden olusan varlık, yansıma ile olusan varlık.
vücud-ı vücubı: zorunlu olan, gerekli olan varlık.
vücut: beden, varlık.
yüsr: kolaylık, rahat.
ziya: ışık, aydınlık, nur

vücutlara âyine olduğu gibi, imkânî vücutlar da vücud-i vücubîye âyinedir. Sonra, o imkânî vücutlar, ilm-i ezelîden vücud-i haricîye intıkal etmişlerse de, vücud-i hakikî mertebesine vâsıl olmamışlardır.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Kevn ve vücut sahasında durup, ahval-ı âleme dikkat eden adam hadsî bir sür'atle anlar ki, tesir ve faaliyet lâtif, nuranî, mücerret olan şeylerin şe'ni olduğu gibi, infial, kabiliyet, teessur de maddî, kesif, cısmanî şeylerin hassasıdır. Evet, misal olarak semadaki nur ile yerdeki şu kocaman dağa bak: O nur, semada iken ziyasıyla yerde iş görür, faaliyettedir. O dağ ise, azametiyle beraber faaliyetsiz yerinde oturuyor; ne bir tesiri var ve ne de bir fiili var.

Ve keza, eşya arasında vukua gelen fiillerden anlaşılıyor ki, hangi bir şey lâtif, nuranî ise, sebep ve fail olmaya kesb-i liyakat eder; kesafeti nispetinde de infial ve müsebbebiyet mertebesine yaklaşıyor. Bundan anlaşılıyor ki, esbab-ı zahiriyenin hâlıkıyla, müsebbebatın mucidi, ancak ve ancak Nurü'l-Envar, Sânı-ı Ezelî'dir.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Tefekkür, gafleti izale eder; dikkat, teemmül, evham zulümatını dağıtıyor. Lâkin, nefsinde, bâtınında, hususî ahvalinde tefekkür ettiğin zaman, dennden denne tafsilât ile tetkikat yap. Fakat, afakî, haricî, umumî ahvalâta teemmül ettiğin vakıt, sathî, icmalî düşün, tafsilâta

afakî: dışa donuk.
ahval: hâller, durumlar
ahvalat: hâller, durumlar
ahval-i alem: alemin hâlleri, durumları
azamet: buyukluk
batın: iç yuz, iç kısım
cısmanî: maddî ve cısımlı olmak
esbab-ı zahiriye: gorunurdeki sebepler
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
faaliyet: ış, hareket.
fail: fiili ışleyen, yapan, tesir eden
fiil: ış, hareket.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hadsî: sezgiye dayalı
halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden
haricî: dışa ait, dış dunya ile ilgili, çevresel
hassa: bir kımseye has olan ozellik, nitelik veya tesir
hususî: ozel
icmalî: kısaca, topluca, tafsilâsız, toplu, kısa
İlem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
ilm-i ezelî: ezelî ilim, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezeli ilmi
imkanı vucut: maddî varlık alemine çıkma imkanına sahip varlıklar
infial: gucenme, danılma, etkilenme, etki altında kalma, dış etkenle harekete geçme
intıkal: bir yerden başka bir yere geçme, yer degıştırme
izale: gıderme, ortadan kaldırma
kabiliyet: ıstıdat, yetenek

kesafet: kalınlık, yoğunluk, kesiflik, koyuluk, sıklık
kesb-ı liyakat: layık olma, ehliyet kazanma
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan
kevn: olma, oluş
keza: boylece, aynı şekilde
latif: cısmanî olmayan, ruhla ilgili, ruhanî
maddî: madde ile alâkalı, cısmanî
mertebe: derece, basamak
misal: ornek.
mucit: yaratan, yoktan var eden.
mücerret: soyutlanmış olan, cısım halinde bulunmayan
müsebbebat: bir sebeple olanlar, sebeple meydana çıkanlar, netıceler
müsebbebiyet: kendini doğuran sebeplen gosteren sonuç, oluş
nefis: kışının kendisi, şahsı
nispet: oran, olçu
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Nurü'l-Envar: her turlu ışığın gercek kaynagı hukmundeki ışık olan Allah
Sanı-ı Ezelî: başlangıcı olmayan, zaman, mekânla kayıtlı olmayan ve her şeyi sanadı yaratan yaratıcı, Allah
sathî: yuzeysel, derine ınmeyen, ustun koru
sema: gokyuzu, gok.
sür'at: çabuk olma, hızlılık
şe'n: ış, durum, ozellik, yapı
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
teemmül: inceden inceye etrafıca dusunme
teessür: tesir altında kalma, etkılenme
tefekkur: derin dusunme, eşyanın hakikatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ıbret almak ıçın zihnen ve kalben dusunme
tesir: etkı
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
umumî: genel
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan
vuku: olma, meydana gelme
vücud-ı hakikî: gerçek vucut.
vucud-ı haricî: haricî vucut, varlıgı ortaya çıkan, dışında varlıgı bılınen, nesnel
vücud-ı vücubî: zorunlu olan, gerekli olan varlık.
vücut: var olma, varlık
ziyaı: ışık, aydınlık, nur
zulümat: karanlıklar

geçme. Çünkü, icmalde, fezlekede olan kıymet ve güzellik tafsilâtında yoktur. Hem de, afakî tefekkür dipsiz denize benziyor, sahili yoktur; içine dalma, boğulursun.

Arkadaş! Nefsî tefekkürde tafsilâtlı, afakî tefekkürde ise icmalî yaparsan, vahdete takarrüp edersin. Aksini yaptığın takdirde, kesret fıkrini dağıtır, evham seni havalandırır, enaniyetin kalınlaşır; gafletin kuvvet bulur, tabiata kalbeder. İşte dalâlete ısal eden kesret yolu budur.

İlem Eyyühe'l-Azizi!

İnsan ne kadar cahil ve gafildir, ne kadar yolunu şaşırmış, nefsine zarar veriyor. Dokuz vecihle menfaati muhakkak, yalnız bir vecihle zaran mevhum olan büyük bir hayr-ı azîmi terk, dalâleti irtikâp eder.

Evet, Sofestaînin bir şüphesi için, binlerce menfaat delilleri olan hidayeti terk ediyor. Hâlbuki insan çok vehham, ihtiyatlı olduğuna nazaran, dünyevî bir işte onda bir zarar ihtimali varsa, içtinap eder; ahiret işi olursa, onda dokuz zarar ihtimali olduğu hâlde, içtinap etmez. İşte cehalet bu kadar olur.

İlem Eyyühe'l-Azizi!

Ruh-i insanî gayr-ı mütenahi ihtiyaçlara giriftar, gayr-ı mütenahi elemlere mahaldir, gayr-i mahsur lezzetlere iştihalıdır, gayr-ı mahdut âmâlı beslemektedir, hatta, kalbin dalâletiyle beraber, ruhtan fışkıran şefkat, gayr-i mütenahi elemleri tazammun ediyor. Binaenaleyh,

afakî: dışa dönük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amal: emeller, arzular, istekler.
Binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cahil: Allah'ı tanımayan, İlâhî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma, İlâhî hakikatlerden habersiz olma.
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dünyevî: dünyaya ait.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
fezleke: hulâsa, netice, muhtasar, özet.
gafil: gafletle bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayr-i mahdut: hudutsuz, sınırsız, sonsuz.
gayr-i mahsur: sayısızca, sınırsız.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsız.
giriftar: tutkun, düşkün, muptela.
hayr-ı azîm: büyük hayır.
hidayet: doğru olan, hak olan.
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme.
icmalî: kısaca, topluca, tafsilsiz, toplu, kısa.
içtinap: çekinme, sakınma, uzak durma.
ihtimal: olabilirlik.
İhtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme.
i'lem eyyühe'l-azîzi: ey azız kardeşim, bil ki!
irtikâp: kötü, fena ve günah teşkil edecek bir iş yapma, kötü iş işleme.
ısal: ulaştırma, eriştirme.
İştiha: fazla istek, arzu.
kalbolma: bir halden diğer bir hale geçme, dönüşme.
kesret: çokluk.
kıymet: deger.

mahal: yer.
menfaat: fayda.
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
nefis: kişinin kendisi, şahsı.
nefsî: kişiye ait, kişi ile alakalı.
ruh: dirilik kaynagı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruh-i insanî: insanın ruhu, insanın bizatihi kendisi, benliği, ruhu.
Sofestaî: eski Yunan felsefesinde hiçbir şeyin mutlak hakikatinin olmadığı, her şeyin ölçüsünün insanın bilgisine dayalı olduğu inancını savunarak degerleri ve ahlâkı sorgulayarak tahrip etmeye çalışan kimse.
şefkat: merhamet ve acıma yüklü karşılıksız sevgi.
tabiat: var olan her şeyin yaratılış ve yaşayış kurallarının tümü.
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
takarrüp: yakınlaşma, yaklaşma, yanaşma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
vahdet: birlik ve teklik.
vecih: cihet, yön.
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehimli, kuruntulu.

"Ben neyim? Ne kıymetim var ki, benim için kıyamet kopsun, mizan vazedilsin, hesap görülsün?" demeye hakkın yoktur.

Ey kemal-i gurur ile dalâlet kürsüsünde oturan! Hayatına mağrur olma. Zira, o hayat bir mugalâta ile kaımdır. Şöyle ki: O kürsüde oturan dâl, zeval ve fenânın dehşetini düşünüp korktuğu zaman saadet-i ebediye ihtimaline kaçar, tekâlîf-i diniyenin terkinde de ahiretin olmayacağı ihtimaline kaçar. Bu mağlâta ile, her iki elemden kurtuluyor! Lâkin, kısa bir zamanda düğüm açılır, hakîkat ortaya çıkar. Ne birinci ihtimal elemini izale eder ve ne de ikinci ihtimal yükünü tahfif eder.

Ve keza, musibet taammüm ettiğinde, elem hafif olur. "Ben de emsalim gibiyim" diye, yine yük altından kaçar. Fakat, musibet âmm olduğunda, elemi muzaaf olur, kat kat ziyade olur. Çünkü, kendisi gibi, akrabası, ahbabı da o musibete dâhildir. Çünkü, insanın ruhu, ebna-i cinsiyle alâkadardır; ne kadar umumî olursa, o kadar da elemi fazla olur.

Ey şek cephesinde, gaflet gölgesinde istirahate çekilen bîçare! Gaflet sennlığında şek içinde zevk ettiğin lezzeti lezzet sanma. O, zehirli baldır, az bir zaman sonra cehennemî bir azaba inkılâp edecektir. Eğer âlâmın lezaize, nârın nura inkılâp etmesi emelinde isen, evkat-ı hamsede rükû ve sucud kancasıyla gururun hortumunu buk, sık başını kır, imanı doldur, sonra âyâta tefekkür ile taate devam eyle ki, şek ve gaflet perdeleri yırtılsın. Bu dalâlet

ahbap: dostlar
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili ilişkili munasebetli bağlı
alam: kederler elemler acılar
âmm: genel umumî.
âyât: Kur'ân ayetleri
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza
bıçare: çaresiz zavallı
cehennemî: cehenneme has cehenneme ait cehennem gibi, (sıcak veya yakıcı)
dâhil: girme içinde olma
dal: sapkınlar doğru ve Hak yoldan uzaklaşanlar
dalâlet: Hak ve hakıkatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
ebna-ı cins: kendi cinsinden olanlar
elem: dert uzuntu maddi-manevi ıztırap
emel: şıddet arzu, umut.
emsal: benzerler
evkat-ı hamse: beş vakıt, sabah öğle ıkındı akşam ve yatsı namazlarının kılındığı vakıtler
fena: yokluk, son bulma geçıcılık
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
gurur: kıbır kendı yüksek ve değerli tutarak böburlenme.
hakıkat: gerçek, doğru
ihtimal: olabılırlık.
iman: manç ıtıkat
inkılâp: değışme dönüşme
istirahat: dinlenme rahatlama
izale: gıderme ortadan kaldırma
kaim: ayakta duran var olan
kemal-ı gurur: tam bır gurur böburlenme ve büyüklenme
keza: böylece aynı şekılde
kıyamet: bütün kâınaın Allah tarafından tayin edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
kıymet: deger
kürsü: taht makam
lezaiz: zevkler lezzetler
mağlâta: mugalâta, zihın karıştıracak saçma söz boş ve manasız söz karşısındakini yanıltmak ıçın söylenen boş lâkırdı
mağrur: gururlu kendını beğenmiş büyukluk taslayan
mizan: ahırette günah ve sevapların ıyılık ve kotuluklerin olçulecegi terazi manevi ölçu aletı
mugalata: safsata ağız kalabalığı
musibet: felâket, bela
muzaaf: kat kat, ıkı mıslı
nar: ateş
nur: aydınlık parıltı ışık.
ruh: dirilik kaynagı hayatın temelı ve sebebı olan manevi varlık
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
şek: şuphe zan tereddut.
taammüm: umumıleşme genel olma yayginlaşma.
taat: itaat etme Allah'ın emırlerını yerine getırip yasaklarından kaçınma
tahfif: hafıfletme yukunu azaltma
tefekkur: denn düşunme eşyanın hakıkatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ıbret almak ıçın zıhnen ve kalben düşunme
tekalif-i dıniye: dınî teklıfler dın le ılgıl sorumluluklar
umumî: genel
vazedilme: koyulma konulma
zeval: sona erme yok olma olme
ziyade: çok, fazla

acılığından, necatın halâveti tavazzuh ile, münacat lezzeti ortaya çıksın.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Ubudiyette ancak teslimiyet vardır; tecrübe, imtihan yoktur. Çünkü, seyyid, efendi abdini, hizmetkârını tecrübe ve imtihan edebilir, fakat abd seyyidini imtihan etmek salâhiyetinde değildir. Ve keza, insan Rabbini, Hâlık'ını tecrübe edemez.

abd: kul, köle
halavet: zevk, lezzet.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
İ'lem eyyühe l-azız: ey aziz kardeşim, bil ki!
imtihan: deneme, sınama
keza: böylece, aynı şekilde
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
salahiyet: yetki, bir işi yapmaya veya işe karışmaya hakkı bulunma
seyyid: efendi, en önde olan
tavazzuh: açıklanma, aydınlanma, açıklığa kavuşma, açık hale gelme.
tecrübe etmek: sınamak, denemeye tabi tutmak, hesaba çekmek.
teslimiyet: kendini Allah'a veya başka birinin iradesine terk etme, boyun eğme
ubudiyet: kulluk.

Zühre (*)

بسم الله الرحمن الرحيم

Mukaddeme

Bu risalenin telîfinden on ikı sene evvel (HAŞİYE) *inayet-ı Rabbanıye ıle, marıfet-ı Ilâhıyede bır hareket-ı fıkrıye ve bır seyahat-ı kalbıye ve bır ınkışafat-ı ruhıyede tezahür eden bazı lemaat-ı tevhıdıyeyi, Arabî olarak, Notalar suretınde* ZÜHRE, ŞULE, HABBE, ŞEMME, ZERRE, KATRE *gıbı rısalelerde kaydetmıştım. Uzun bır hakıkatın yalnız bır ucunu göstermek ve parlak bır nurun yalnız bır şuaını ırae etmek tarzında yazıldığından, yalnız kendı kendıme bırer hatıra ve bırer ıhtar şeklınde olduğundan, başkalarının istifadesi mahdut kalmıştı. Hususan, en mümtaz ve en has kardeşlerimin kısm-ı azamı Arabî okumamışlar. Bunların ısrarı ve ılhahıyla o Notaların, o Lem'aların kısmen ızahlı ve kısmen kısa bır mealını Türkçe olarak yazmaya mecbur oldum.*

(*) Bu Zühre Rısalesi, *Mesnevî-i Arabî*'nin çok mühim bir risalesidir. Her ne kadar tercüme etmeye çalışmış isem de, müelliftin, vaktiyle Nur Şakirtlerinin ricakârâne ısrarlarına üzerine yaptığı tercümeyi aynen derç etmeyi daha münasip gördüm. Risale-i Nur'un On Yedinci Lem'ası namını alan bu risale ile Arabî ZÜHRE arasında, bir icmal tafsil ve takdim tehir farkı vardır.

Mütercim
Abdulmecid

HAŞİYE: On iki sene evvel denilen tarih Hicrî 1340, Milâdî 1921 senelerıdır.

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Arabı: Arabca
derç: sokma, içine alma
habbe: tane, tohum, su kabarcığı
hakıkat: gerçek, esas.
hareket-ı fıkrıye: düşunce hareketi
haşıye: dıpnot.
Hıcrı: tarıh başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in hıcretınd esas alan takvım
hususan: bılhassa, özellıkle
icmal: kısa anlatma, ozetleme, ayrıntılara gırmeme
ıhtar: dıkkat çekme, haırlatma, uyarı
ılhah: ısrar etme, bır şeyın kabulu ıçın son derece dırenme
inayet-i Rabbanıye: Allah'ın inayetı. Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbıye, tedbır ve ıdaresınde onlara yapmış olduğu lutuflar, hımayeler, yardımlar
inkişafat-ı ruhiye: ruhî ınkışaflar, açılımlar ve genışlemeler
irae: gosterme
istifade: faydalanma, yararlanma
izah: açıklama, anlatma
katre: damla
kısmen: kısmi olarak, bır kısım
kısm-ı azam: buyuk kısım, eksenyet, cogunluk.
lemaat-ı tevhıdıye: Allah'ın bırlıgını gösteren parıltılar
mahdut: sınırlı, belırlı
marifet-i İlâhiye: Allah'a mahsus ılım, Ilahı sanat, hıç kımsenın yapamadıgı, sadece Allah'ın kudretınde olan bılgı
meal: mana, anlam, meftum
mecbur: zorunlu olma.
Mesnevi-i Arabî: Arabca olarak telif edılen Mesnevi-i Nurıye
Mılâdı: Hz. İsa'nın dogumunu baş langıç alan takvım
müellif: eser telif eden, yazan.
mukaddeme: baştа ve asıl maksada gırmeden once soylenen ve ya yazılan şey
mumtaz: ayrıcalıklı, seçkın
munasıp: uygun
nam: ad
nota: dıkkat çekıcı ve uyarıcı bılgı
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rahım: merhamet eden, cok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıkları rızıklandıran Allah
ricakarane: ricada bulunarak, rica eder şeklıde
şakırt: talebe, ogrenci.
şemme: azıcık koklamak.
seyahat-ı kalbıye: kalp yolculuğu, kalben seyahat.
şua: ışın, ışık demetı
şule: aydınlatıcı alev, yalım
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tafsıl: etraflıca bıldırme, ayrıntılı anlatma
takdim: one geçırme, one alma, onde tutma
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tehir: erteleme
telıf: eser yazma
tezahur: gorunme, belırme, ortaya cıkma.
zerre: en kuçuk parça, en kuçuk bırım
Zühre: son derece parlak olan Çoban Yıldızı

Bu Notalar ve Arabî risaleler, Yeni Said'in, en evvel, hakikat ilminden –bir derece şuhut suretinde gördüğü için– tağyir edilmeden mealleri yazıldı. Onun için, bazı cümleler sair Sözlerde zikredilmekle beraber, burada da zikrediliyor. Ve bir kısmı, gayet mücmel olmakla beraber, izah edilmiyor, tâ letafet-i asliyesini kaybetmesin.

Said Nursî

BİRİNCİ NOTA

Kendi nefsime hitaben demiştim: Ey gafil Said! Bil ki, şu âlemin fenâsından sonra sana refakat etmeyen ve dünyanın harabıyla senden müfarakat eden bir şeye kalbini bağlamak sana lâyık değildir. Hususan senin asrının inkırazıyla seni terk edip arka çeviren ve bahusus berzah seferinde arkadaşlık etmeyen ve hususan seni kabir kapısına kadar teşyi etmeyen, hususan bir iki sene zarfında ebedî bir firak ile senden ayrılıp günahını senin boynuna takan, hususan senin rağmına olarak husulü anında seni terk eden fânî şeylerle kalbini bağlamak kâr-ı akıl değildir.

Eğer aklın varsa, uhrevî inkılâbatında, berzahî etvarında ve dünyevî inkılâbatının müsadematı altında ezilen, bozulan ve ebedî seferde sana arkadaşlığa muktedir olmayan işleri bırak, ehemmiyet verme, onların zevalinden kederlenme.

Sen kendi mahiyetine bak ki: Senin lâtifelerin içinde öyle bir lâtife var ki, ebedden ve Ebedî Zat'tan başkasına

alem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili.
asır: yüzyıl
bahusus: hususiyetle en çok, hele.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahıret arasındaki yer
berzahî: kabir hayatıyla ilgili berzah âlemi ile ilgili
dünyevî: dünyaya ait.
ebed: sonsuzluk daimlik.
Ebedî Zat: sonu olmayan daimî, sürekli azamet ve ululuk sahibi olan Allah
ebedî: sonu olmayan daimî sürekli.
ehemmiyet: önem değer kıymet.
etvar: hâl ve hareketler, işler tarzlar tavırlar
evvel: önce
fânî: ölümlü geçici
fenâ: yok olma ölümlülük, geçicilik.
firak: ayrılık, hicran
gafil: gafilette bulunan endişesiz nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
gayet: son derece
hakikat: gerçek doğruluk görülen bir şeyin aslı esası.
hitaben: hitap ederek söyleyerek.
husul: olma meydana gelme
hususan: bilhassa özellikle
inkılâbat: inkılâplar değişmeler
inkıraz: sönme yok olma tükenme bir şeyin kökünün kazınması.
izah: açıklama ayrıntıları ile anlatma
kar-ı akıl: aklın kabul edeceği iş, akıllıca iş akıl işi akla uygun
keder: kaygı acı hüzün
lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu
layık: yakışan yaraşır yakışır
letafet-i asliye: asli güzellikler nezaketler, aslı tatlılık.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı niteliği
meal: mana anlam mefhum
mücmel: öz olarak anlatılmış kısa ve az sözle ifade edilmiş öz özet.
müfarakat: uzaklaşma ayrılık
muktedir: iktidarlı gücü yeten
müsademat: müsademeler çarpışmalar vuruşmalar
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nota: dikkat çekici ve uyancı bilgi.
rağmına: ona rağmen inadına zıddına.
refakat: refiklik arkadaşlık.
sair: diğer başka öteki
şuhut: gözle görme müşahede.
suret: biçim şekil tarz
tağyir: başkalaştırma değiştirme
teşyi: uğurlama giderken selâmetle yolcu etme
uhrevî: ahirete dair ahirete ait
zarfında: süresince.
zeval: sona erme yok olma olme
zikretmek: anmak, bildirmek.

razı olamaz. Ondan başkasına teveccüh edemiyor. Masivasına tenezzül etmez. Bütün dünyayı ona versen, o fıtrî ihtıyacı tatmin edemez. O şey ise, senin duygularının ve lâtîfelerinin sultanıdır. Fâtır-ı Hakîm'in emrine mutî olan o sultanına itaat et, kurtul.

İKİNCİ NOTA

Hakikattar bir rüyada gördüm ki, insanlara diyordum:

"Ey insan! Kur'ân'ın desatırindendir ki, Cenab-ı Hakkın masivasından hiçbir şeyi ona taabbüt edecek bir derecede kendinden büyük zannetme. Hem, sen kendini hiçbir şeyden tekebbür edecek derecede büyük tutma. Çünkü mahlûkat ma'budiyetten uzaklık noktasında müsavi oldukları gibi, mahlûkiyet nispetinde de birdirler."

ÜÇÜNCÜ NOTA

Ey gafil Saıd! Bil ki: Galat-ı his nev'inden, gayet muvakkat dünyayı lâyemut ve daimî görüyorsun. Etrafına ve dünyaya baktığın zaman bir derece sabit ve müstemir gördüğünden, fânî nefsini de o nazar ile sabit telâkki ettiğinden, yalnız kıyametin kopacağından dehşet alıyorsun. Güya kıyametin kopmasına kadar yaşayacaksın gibi, yalnız ondan korkuyorsun.

Aklını başına al. Sen ve hususî dünyan, daimî zeval ve fenâ darbesine maruzsunuz. Senin bu galat-ı hissin ve mağlâtan şu misale benzer ki:

Bir adam, elinde olan âyinesini bir hane veya bir şehre veya bir bahçeye karşı tutsa, misalî bir hane, bir şehir,

mağlata: muğalâta: zihin karıştıracak saçma söz, boş ve manasız söz, karşısındakini yanıltmak için söylenen boş lâkırdı
mahlûkat: yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar
mahlûkiyet: yaratılmışlık, yaratılmış olma
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma
masıva: Allah'tan başka bütün varlıklar
misal: örnek
misalî: görüntü
müsavî: eşit.
müstemir: değişmez, sabit, muhkem, sağlam, kavi, metin
mutî: itaat eden, boyun eğen
muvakkat: geçici
nazar: bakış
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevi: çeşit, tür
nispet: oran, ölçü
nota: dikkat çekici ve uyarıcı bilgi
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
sabit: durağan, değişmeyen
sâbit: durağan, değişmeyen
taabbüt: tapma, tapınma
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tekebbür: kibirlenme, büyüklük satma
telâkkı: kabul etme, bir görüşle bakma
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi
zeval: sona erme, yok olma, ölme.

âyine: ayna
daimî: sürekli, devamlı.
darbe: vuruş, vurma, çarpma
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
desatır: düsturlar, kaideler
fanî: ölümlü, geçici
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
fıtrî: tabiî yaratılıştaki doğuştan olan.
gafil: gafletle bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
galat-ı his: duyuştaki aldanış, his yanılması
gayet: son derece
güya: sanki
hakikattar: hakikatlı, gerçeği olan.
hane: ev
hususî: özel
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu
lâyemut: ölümsüz, sonu olmayan, hayatı sona ermez
ma'budiyet: ma'bud, oluşma, ma'budluk, ilâhlık, kendisine ibadet edilmeye müstahak oluş, ulûhiyet.

bır bahçe o âyinede görünür. Edna bır hareket ve küçük bır tagayyür âyinenin başına gelse, o hayalî hane ve şehir ve bahçede hercümerç ve karışıklık düşer. Hariçteki hakikî hane, şehir ve bahçenin devam ve bekası sana fayda vermez. Çünkü, senin elindeki âyinedeki hane ve sana aıt şehir ve bahçe, yalnız âyinenin sana verdiği mikyas ve mizan ıledır.

Senin hayatın ve ömrün âyinedır. Senin dünyanın direğı ve âyınesı ve merkezı, senin omrün ve hayatındır. Her dakıkada o hane ve şehir ve bahçenin ölmesi mümkün ve harap olması muhtemel olduğundan, her dakıka senin başına yıkılacak ve senin kıyametin kopacak bir vaziyettedir. Madem oyledır, sen bu hayatına ve dunyana çekemedikleri ve kaldıramadıkları yukleri yukletme!

DÖRDÜNCÜ NOTA

Bil ki: Ekseriyetle Fâtır-ı Hakîm'in âdetıdır, ehemmıyetlı ve kıymettar şeylerı aynıyla iade edıyor. Yanı, ekser eşyanın mislıyle tazelenmesi, mevsımlerın tebeddülünde, asırlarnn değişmesinde o kıymettar, ehemmıyetlı şeylerı aynıyla iade edıyor. Yevmî ve senevî ve asrî haşırlerin umumunda, şu kaıde-i âdetullah ekseriyetle muttarıt görunuyor.

İşte bu sabit kaideye binaen deriz:

Madem, fununun ittıfakıyla ve ulûmun şahadetiyle, hilkat şeceresının en mukemmel meyvesı ınsandır. Ve mahlûkat ıçinde en ehemmıyetlı insandır. Ve mevcudat ıçınde en kıymettar ınsandır. Ve insanın bır ferdı, sair

âdet: kanun
asır: yuzyıl
asrî: asırlık, yuzyıllık.
âyine: ayna
beka: bakâlık, ebedîlik, sonsuzluk
binaen: -den dolayı bu sebepten
edna: en aşagı en basıt en kucuk.
ehemmıyetlı: onemlı
ekser: pek cok
ekseriyetle: daha zıyadesiyle cokluklа cogunlukla
faıde: fayda
Fatır-ı Hakim: her şeyı bır maksada uygun ve hikmetle benzersiz bır şekılde yaratan Allah.
funun: fenler.
hakikı: gerçek
hane: ev
harıç: dışarı.
haşır: yenıden dırılıp toplanmak ikıncı dırılış
hayalî: hayalle ılgılı gerçek olmayan
hercümerç: karmakarışık olma alt ust olma
hilkat: yaratılma yaratılış.
iade: gen verme.
ittıfak: bırleşme fikır bırlıgı etme
kaıde: kural esas dustur
kaıde-ı adetullah: adetullah kaıdesı. Cenab ı Allah ın yaratmasındakı adet prensıbı
kıyamet: yıkılıp tahrıp olma, yok olma olum
kıymettar: kıymetlı degerlı
madem: ..den dolayı boyle ıse
mahlukat: yaratıklar Allah taralından yaratılanlar
mevcudat: mevcutlar var olan her şey, mahlûklar
mıkyas: olcek.
mısıl: benzer eş
mızan: terazı olcu
muhtemel: ıhtımal dahılınde olabılır
muttarıt: sıralı duzgun intızamlı duzenlı.
nota: dikkat cekıcı ve uyancı bılgı
sabıt: durağan, degışmeyen ıspatlanmış
şahadet: şahıt olma şahıtlık acık alamet, ışaret
sair: dıger başka otekı
şecere: agac.
senevı: senelik, yıllık
tagayyür: halden hale gecme degışme başkalaşma
tebeddül: başkalaşma degış me
ulûm: ılımler
umum: butun, hepsı
vazıyet: durum
yevmı: gunluk, gundelik, her gun

hayvanatın bir nev'i hükmündedir. Elbette, kat'î bir hads ile hükmedilir ki, haşir ve neşr-i ekberde beşerin her bir ferdi aynıyla, cismiyle, ismiyle, resmiyle iade edilecektir.

BEŞİNCİ NOTA

Şu notada, Avrupa fununu ve medeniyeti, Eski Said'in fikrinde bir derece yerleştiği için, Yeni Said harekât-ı fikriyede seyrettiği zaman, Avrupa'nın fünun ve medeniyeti, o seyahat-i kalbiyede emraz-ı kalbiyeye inkılâp ederek, ziyade müşkülâta medar olduğundan, bilmecburiye, Yeni Said zihnini silkeleyip, müzahref felsefeyi ve sefih medeniyeti atmak isterken, kendi ruhunda Avrupa'nın lehinde şahadet eden hissiyat-ı nefsaniyeyi susturmak için, Avrupa'nın şahs-ı manevîsi ile, bir cihette gayet kısa, bir cihette uzun, gelecek muhavereye mecbur olmuştur.

Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir. Birisi, İsevînin din-i hakîkîsinden ve İslâmiyetten aldığı feyiz ile hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nafi sanatları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fünunları takıp eden Avrupa'ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiatını mehasin zannederek beşeri sefahate ve dalâlete sevk eden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitap ediyorum. Şöyle ki:

O zaman, o seyahat-i ruhiyede, mehasın-i medeniyet ve fünun-ı nafıadan başka olan malâyani ve muzır felsefeyi ve muzır ve sefih medeniyeti elinde tutan Avrupa'nın şahs-ı manevîsine karşı demıştım:

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
beşer: insan, insanlık.
bilmecburiye: mecburiyetle zorunlu olarak
cihet: yön
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
din-i hakîki: hakikî din, gerçek din
emraz-ı kalbiye: kalp hastalıkları, kalp ile ilgili hastalıklar
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe
feyiz: bolluk, bereket, ilim irfan
fünun: fenler
fünun-i nafia: faydalı ilimler, fenler
gayet: son derece.
hads: sezgi, seziş
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
harekât-ı fikriye: fikrî hareketler, canlılıklar
haşir: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirilış
haşr-i ekber: en büyük dirilış, toplanma
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat
hayvanat: hayvanlar
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hükmetme: karar vermek, manca varmak
hükmünde: değerinde, yerinde
iade: gen dondurme, gen çevirme
inkılap: değişme, dönüşme.
İsevî: Hz. İsa'nın dininden olanlar
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
malâyani: manasız, faydasız, boş (şey)
mecbur: zorunda kalma.
medar: sebep, vesile.
medeniyet: medenilik, şehirlilik, uygarlık.
mehasin: güzellikler, iyilikler
mehasın-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri
muhavere: konuşma, sohbet etme
müşkülât: muşkuller, güçlükler, zorluklar
müzahref: şuruntu, pıslık
muzır: zararlı, zarar veren
nafi: faydalı, kârlı
neşr-i ekber: en büyük neşir, mahşerde insanların dirilmesi
nevi: çeşit, tür
nota: dikkat çekici ve uyarıcı bilgi
ruh: hayat ve canlılık veren şey
şahs-ı manevî: manevî şahıs: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefih: gösterişe, zevk ve eğlenceye aşırı düşkün, faydayı zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum
sevk: önüne katıp sürme
seyahat-i kalbiye: kalp yolculuğu, kalben seyahat.
seyahat-ı ruhiye: ruhun seyahati, ruhen seyahat.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
ziyade: fazla, fazlasıyla
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

Bil, ey ikinci Avrupa! Sen sağ elinle sakîm ve dalâletli bir felsefeyi ve sol elinle sefih ve muzır bir medeniyeti tutup dava edersın ki, "Beşerin saadeti bu ikisi iledir." Senin bu ıkı elin kırılsın ve şu ıkı pis hediyen senin başını yesin!

Ey kufür ve küfranı dağıtıp neşreden bedbaht ruh! Acaba, hem ruhunda, hem vicdanında, hem aklında, hem kalbinde dehşetlı musibetlerle musibetzede olmuş ve azaba düşmüş bir adamın cismıyle zahirî bir surette aldatıcı bir ziynet ve servet içinde bulunmasıyla saadeti mümkun olabilir mı? Ona mes'ut denilebilir mi?

Âyâ, görmüyor musun ki, bir adamın cüz'î bir emirden me'yus olması ve vehmî bır emelden umıdı kesilmesi ve ehemmiyetsiz bir işten inkisar-ı hayale uğraması sebebıyle, tatlı hayaller ona acılaşıyor, şırin vazıyetler onu tazip edıyor, dünya ona dar geliyor, zindan oluyor. Hâlbukı, senın şeametınle kalbının en derin koşelerınde ve ruhunun tâ esasında dalâlet darbesini yiyen, o dalâlet cihetıyle butun emelleri ınkıtaa uğrayan ve butun elemleri ondan neş'et eden bir bîçare insana hangi saadeti temin edıyorsun? Acaba, zail, yalancı bir cennette cismı bulunan ve kalbi, ruhu cehennemde azap çeken bir insana mes'ut denılebilır mi? İşte, sen bîçare beşeri böyle baştan çıkardın; yalancı bir cennet içinde cehennemî bir azap çektıryorsun.

Ey nev-ı beşerin nefs-ı emmaresi! Bu temsile bak, beşeri nereye sevk ettiğini bil. Meselâ bizim önümüzde iki yol var. Bırısınden gıdıyoruz. Görüyoruz kı, her adım

aya. hayret ve şaşkınlık ifade eden edat, acaba
azap: ceza, buyuk sıkıntı, şiddetlı acı.
bedbaht: bahtsız, tâlı sız, zavallı
beşer: insan, insanlık.
bıçare: çaresiz, zavallı
cehennemî: cehenneme has, cehenneme aıt, cehennem gibi (sıcak veya yakıcı)
cihet: yon
cuz'î: kuçuk, az
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma, dogru yoldan ayrılma, azma
dehşetli: ürkütücu, korkunç.
ehemmiyetsiz: onemsız.
elem: dert, üzuntu, maddî-manevî ıztırap
emel: şıddet arzu, umıt.
felsefe: madde ve hayatı baş langıç ve gaye bakımından incele yen ılım.
ınkısar-ı hayal: hayal kırıklıgı, umdugunu bulamama
inkıta: kesılme, arkası gelmeme, devam etmeme, devamlı olmama
kufran: iyilik bilmeme, görülen iyilıgı unutma, nankorluk
kufür: Allah'ın varlıgına, birlıgıne ınanmama, muşrıklık, ımansızlık
medeniyet: medenilik, şehirlilik, uygarlık.
mes ut: saadetlı, bahtlı, mutlu
mesela: omegın
me yus: ye se duşmüş, umıtsız kederlı.
musibet: felâket, belâ
musibetzede: musıbet gormuş, felakete ugramış, belaya kazaya uğrayan

muzır: zararlı, zarar veren
nefs-ı emmare: insana kötu ve gunah ıslerın yapılmasını emreden nefis.
neş et: meydana gelme, oluşma, çıkma
neşir: herkese duyurma, yayma, tarım
nev-i beşer: insanoglu, insanlar
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevi varlık, hayatın özu ve esası
saadet: mutluluk.
sakım: hasta, hastalıklı, dogru olmayan, hatalı
sefih: gosterişe, zevk ve eğlenceye aşırı duşkun, faydayı zararı ayırdetme yeteneğın den mahrum
sevk: onune katıp surme
suret: bıcım, şekıl, tarz
şeamet: ugursuzluk, meymenetsızlık.
tazip: azap çektırme, ezıyet etme, sıkıntı verme
temin: saglama
temsil: benzetme, mısal getirme
vaziyet: durum
vehmî: vehımle ılgılı, aslında var olmadıgı halde varmış gıbı gorülen her hangi bir şeye aıt.
vicdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevi bır hıs
zahirî: gorunuşte olan, zahire dışa aıt olan.
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan.
zindan: hapishane
ziynet: sus.

başında bîçare, âciz bir adam bulunur. Zalimler hücum edip malını, eşyasını gasp ederek kulübeciğini harap ediyorlar. Bazen de yaralıyorlar. Öyle bir tarzda ki, acınacak hâline sema ağlıyor. Nereye bakılsa, hâl bu minval üzere gidiyor. O yolda işitilen sesler zalimlerin gürültüleri, mazlumların ağlayışları olduğundan, umumî bir matem o yolu kaplıyor. İnsan, insaniyet cihetiyle gayrın elemiyle müteellim olduğundan, hadsız bir eleme giriftar oluyor. Hâlbuki vicdan bu derece teellüme tahammül edemediğinden, o yolda giden iki şeyden birisine mecbur olur. Ya insaniyetten tecerrüt edip nihayetsiz vahşeti iltizam ederek öyle bir kalbi taşıyacak ki, kendi selâmetiyle beraber umumun helâketi onu müteessir etmesin; veyahut kalb ve aklın muktezasını iptal etsin.

Ey sefahat ve dalâlette bozulmuş ve İsevî dininden uzaklaşmış Avrupa! Deccal gibi bir tek gözü taşıyan kör dehan ile ruh-i beşere bu cehennemî hâleti hediye ettin. Sonra anladın ki, bu öyle ilâçsız bir illettir ki, insanı âlâ yıllıyyinden, esfel-i sâfilîne atar, hayvanatın en bedbaht derecesine indirir. Bu illete karşı bulduğun ilâç, muvakkaten iptal-i his hizmeti gören cazibedar oyuncakların ve uyutucu hevesat ve fanteziyelerindir. Senin bu ilâcın, senin başını yesin ve yiyecek! İşte, beşere açtığın yol ve verdiğin saadet bu misale benzer.

İkinci yol ki, Kur'ân-ı Hakîm hidayetiyle beşere hediye etmiştir, şöyledir:

Görüyoruz ki, o yolun her menzilinde, her mekânında, her şehrinde bir sultan-ı âdilin mustakim askerleri

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
âlayıllıyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı
beşer: insan, insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı
cazibedar: çekici, cazibeli
cehennemî: cehenneme has, cehenneme ait, cehennem gibi (sıcak veya yakıcı).
cihet: yön
dalâlet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
Deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeâirı tahrip edeceği, tarihte görülmemiş zulümleri münafıkla aldatarak yapacağı hadis-i şerîflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
deha: çok akıllılık, zekılığın ve anlayışlılığın son derecesi
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
esfel-i sâfilîn: aşağıların en aşağısı, cehennemin en aşağı tabakası
fanteziye: boş gösteriş, debdebe
gasp: zorla alma, zaptetme, el koyma
gayr: başka
giriftar: tutkun, düşkün, muptela
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halet: hâl, durum
hayvanat: hayvanlar
helâket: yıkılma, mahvolma
hevesat: hevesler
hidayet: doğru olan, hak olan
hücum: saldırma
illet: hastalık.
iltizam: birinin tarafını tutma, taraflılık
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
iptal: boş, hükümsüz bırakma
iptal-i his: hissin iptali, duyarlılığı yıtırme
İsevî: Hz. İsa'nın dininden olanlar
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
matem: hüzün, keder ve musibet karşısındaki ağlama, yas, yaslı kederli bulunma hali
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
mekân: yer, mahal
menzil: durak, konak yeri
minval: hareket tarzı, davranış usulü, yol
misal: örnek.
muktezâ: iktıza eden, gereken
mustakim: doğru
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, içi sızlayan
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
muvakkaten: geçici olarak.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
ruh-i beşer: insan ruhu.
saadet: mutluluk.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
selâmet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sema: gökyüzü, gök.
sultan-ı âdil: âdil hükümdar
tahammul: yüklenme, yüke katlanma
tarz: biçim, şekil, suret
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
teellüm: elemlenme, tasalanma, dertlenme, üzüntü duyma
umum: bütün, herkes
umumî: genel
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his
zalim: zülmeden, acımasız ve haksız davranan.

her tarafta bulunuyor, geziyorlar. Ara sıra o sultanın emriyle o askerlerin bir kısmını terhis ediyorlar. Silâhlarını, atlarını ve mirî levazımatlarını alıyorlar, onlara izin tezkeresini veriyorlar. O terhis olunan neferler, çendan ünsiyet ettikleri at ve silâhların teslim alınmasından zahiren mahzun oluyorlar; fakat, hakîkat noktasında, terhisle müferrah olup, sultanın ziyaretine ve padişahın payitahtına dönmesi ve padişahı ziyaret etmesi cihetinde gayet memnun oluyorlar.

Bazen terhis memurları acemi bir nefere rast geliyorlar. Nefer onları tanımıyor. "Silâhını teslim et" diyorlar. Nefer diyor: "Ben Padişahın askeriyim. Onun hizmetindeyim. Sonra onun yanına gideceğim. Siz neci oluyorsunuz? Eğer onun izin ve rızasıyla gelmişseniz, göz ve baş üstüne geldiniz. Emrini gösteriniz, yoksa çekiliniz, benden uzak olunuz. Ben tek başımla kalsam, sizler binler dahi olsanız, yine sizinle dövüşeceğim. Kendi nefsim için değil, çünkü nefsim benim değil, benim sultanımındır. Belki bendeki nefsim ve silâhım, mâlikimin emanetidir. Emaneti muhafaza ve sultanımın haysiyetini himaye ve izzetini vikaye için size baş eğmeyeceğim!"

İşte, o ikinci yoldaki medar-ı sürur ve saadet olan binler ahvalden bu hâl bir numunedir. Sair ahvali sen kıyas et. Bütün o ikinci yolun seferinde, tevellüdat namında sevinç ve şenlikle bir tahşidat ve sevkiyat-ı askeriye var; ve vefiyat namında sürur ve mızıka ile terhisat-ı askeriye görünüyor. İşte, Kur'ân-ı Hakîm beşere bu yolu hediye etmiştir. Bu hediyeyi kim tam kabul etse, böyle ikı cihanın

ahval: hâller, durumlar
beşer: insan, insanlık.
çendan: gerçi, her ne kadar
cihet: yön.
gayet: son derece.
hakîkat: gerçek, görülen bir şeyin aslı esası
hal: durum, vaziyet.
haysiyet: şeref, onur, itibar
himaye: koruma, muhafaza etme
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü
mâlik: sahip
medar-ı sürur: sevinç ve neşe vesîlesi, sebebi
mirî: devlet hazînesi.
müferrah: ferahla kavuşmuş, gönül huzuruna kavuşmuş, rahata ermiş
muhafaza: koruma.
nam: ad
nefer: asker, er
nefis: hayat, ruh, can
numune: örnek.
payitaht: taht şehri, hükümdarın oturduğu şehir, hükumet merkezi
rıza: razı olma, hoşnutluk.
saadet: mutluluk
sair: diğer, başka, öteki.
sevkiyat-ı askeriye: asker sevkiyatı
sultan: padişah, hükümdar
sürur: sevinç, mutluluk.
tahşidat: yığınlar, birikmeler, toplamalar
terhis: izin verme, serbest bırakma
terhisat-ı askeriye: askerlikten terhis etmeler
tevellüdat: tevellütler, doğumlar
tezkere: belge, pusula
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vefiyat: ölümler, vefatlar
vikaye: koruma, sahip çıkma
zahiren: görünüşte

saadetine giden bu ikinci yoldan gider. Ne geçmiş şeyden mahzun ve ne de gelecek şeyden havf eder.

Ey ikinci, bozuk Avrupa! Senin çürük ve esassız esaslarının bir kısmı şunlardır ki: "En büyük melekten en küçük semeğe kadar her bir zîhayat kendi nefsine maliktir ve kendi zatı için çalışır ve kendi lezzeti için çabalar. Onun bir hakk-ı hayatı var. Gaye-i himmeti ve hedef-i maksadı yaşamak ve bekasını temin etmektir" diyorsun. Ve Hâlık-ı Kerîm'in kerem düsturlarından ve erkân-ı kâinatta kemal-i itaatle imtisal edilen dustur-i teavunle, nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanların yardımına koşmasından tezahür eden o umumî kanunun rahîmâne, kerîmâne cilvelerini cidal zannedip, "Hayat bir cıdaldır" diye, ahmakane hukmetmişsin.

Acaba, o düstur-i teavünün cilvesinden olan, zerrat-ı taamiyenin kemal-i şevk ile beden hücrelerinin gıdalandırılması için koşmaları nasıl cıdaldır? Nasıl bir çarpışmaktır? Belki o imdat ve koşmak, Kerîm bir Rabbin emriyle bir teavündür.

Hem çürük bir esasın: "Her şey kendi nefsine maliktir" diyorsun.

Hiç bir şey kendi nefsine malik olmadığına kat'î bir delil şudur ki:

Esbabın içinde en eşrefi ve ihtiyâr noktasında en geniş iradelisi insandır. Hâlbuki bu insanın düşünmek, söylemek ve yemek gibi en zahir ef'al-ı ihtiyârıyesinden yüz

ahmakane: ahmakçasına akılsızca.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cidal: muhârebe, cenk, kavga, çarpışma, savaş.
cilve: tecelli, görüntü.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dustur: kaide, esas, prensip.
dustur-i teavün: yardımlaşma kanunu.
ef'al-i ihtiyariye: kişinin kendi istegiyle yaptıgı işler, kişinin kendi ihtiyarı fiilleri.
erkân-ı kâinat: âlemin esasları, kâinatın direkleri.
esbap: sebepler, vasıtalar.
eşref: en şerefli, daha şerefli, en iyi, en güzel.
gaye-i himmet: gayret ve çabanın gayesi, çalışmanın amacı.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah.
havf: korku, korkma.
hayvanat: hayvanlar.
hedef-i maksat: asıl varılmak istenen hedef.
hükmetme: karar vermek, manca varmak.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına gore hareket etme.
imdat: yardım.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun egme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güc.
kanun: yasa.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde mahal bırakmayan.
kemal-i itaat: itaatin kusursuzluğu, tam ve mükemmel itaat.
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bagış.
kerîm: ihsan ve ikramı bol olan Allah.
kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü.
malik: sahip.
nebatat: bitkiler.
nefis: kişinin kendisi, şahsı.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdigi nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rahîmâne: rahîm olarak, merhamet ederek, merhamedi olarak.
saadet: mutluluk.
semek: balık.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
temin: saglama.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
umumî: genel.
zahir: açık, görünür.
zat: kendi.
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreler, yemek tanecikleri.
zihayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla.

cüz'ünden onun dest-i ihtiyârına verilen ve daire-i iktidarına giren, yalnız meşkûk tek bir cüzdür. Böyle en zahır fiilin yüz cüz'ünden bir cüz'üne malik olmayan, nasıl "Kendine maliktir" denilir?

Böyle en eşref ve ihtiyân en geniş, bu derece hakikî tasarruftan ve temellükten eli bağlanmış bulunsa, "Sair hayvanat ve cemadat kendine maliktir" diyen, hayvandan daha ziyade hayvan ve cemadattan daha ziyade camit ve şuursuz olduğunu ispat eder.

Seni bu hataya atıp vartaya düşüren, bir gözlü dehandır, yani hanka, menhus zekândır. O kör dehan ile, her şeyin hâlıkı olan Rabbini unuttun, mevhum bir tabiata isnat ettin, âsârını esbaba verdin, o hâlıkın malını batıl ma'bud olan tağutlara taksim ettin. Şu noktada ve o dehan nazarında, her zîhayat, her bir insan, tek başıyla hadsiz a'dâya karşı mukavemet etmek ve nihayetsiz hacatın tahsiline çabalamak lâzım geliyor; ve zerre gibi bir iktidar, ince tel gibi bir ihtiyâr, zail lem'a gibi bir şuur, çabuk söner şule gibi bir hayat, çabuk geçer dakika gibi bir ömür ile o hadsiz a'dâya ve hacata karşı dayanmaya mecbur oluyor. Hâlbuki, o bîçare zîhayatın sermayesi, binler matlûplarından birisine kâfi gelmiyor. Musibete giriftar olduğu zaman, sağır, kör esbaptan başka derdine derman beklemiyor,[1] وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ sırrına mazhar oluyor.

1. Kâfirlerin duası boşa gitmekten başka bir şeye yaramaz. (Ra'd Suresi, 14.)

a'dâ: düşmanlar
asar: eserler.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
bîçare: çaresiz, zavallı
camit: ruhsuz, cansız
cemadat: cansız varlıklar
cüz': parça
daire-i iktidar: güç, kuvvet dairesi
deha: çok akıllılık, zekâlığın ve anlayışlılığın son derecesi
derman: ilaç, çare
dest-i ihtiyar: irade eli, güç, kudret, kuvvet eli.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
esbap: sebepler, vasıtalar
eşref: en şerefli, daha şerefli, en iyi, en güzel
fiil: iş, hareket.
giriftar: tutkun, düşkün, muptelâ
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkı: gerçek
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
harika: olağanüstü
hayvanat: hayvanlar
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
iktidar: güç, yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kâfi: yeter, elverir.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
lem'a: parıltı
ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen
malik: sahip
mağlûp: talep edilen, istenilen şey
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
menhus: uğursuz, kötü, meş'um
meşkûk: şüpheli, şüphe edilen
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
musibet: felaket, bela
nazar: bakış.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
Ra'd: Kur'ân-ı Kerîm'in 13. suresi. Medîne'de nâzil olmuştur. 43 âyettir.
sair: diğer, başka, öteki.
sır: gizli hakikat.
şule: parıltı, ışıltı, alev, ateş.
şuur: bilinç, bir şeyin incelikleriini iyice idrak etme, anlayış
şuursuz: idraksız, bilgisiz
tabiat: var olan her şeyin yaratılış ve yaşayış kurallarının tümü
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her bâtıl ma'bud, şeytan
tahsil: alma, kazanma
taksim: bölme, paylaştırma
tasarruf: idare etme, kullanma
temellük: sahiplenme, kendine mal etme
varta: tehlike, büyük tehlike
zahir: açık, görünür
zail: sona eren, yok olan
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zîhayat: hayat sahibi
ziyade: çok, fazla.

Senin karanlıklı dehan, nev-i beşerin gündüzünü geceye kalbetmiş. Yalnız o sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli geceye ısındırmak için, yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvir ettin. O lâmbalar sürur ile beşerin yüzüne tebessüm etmiyor. Belki beşerin ağlanacak acı hâllerindeki eblehâne gülmesine, o ışıklar müstehziyâne gülüp eğleniyor.

Her bir zîhayat, senin şakirtlerin nazarında zalimlerin hücumuna maruz, mıskın birer musibetzededirler. Dünya bir matemhane-i umumiyedir. Dünyadaki sedalar olumlerden, elemlerden gelen vaveylâlardır.

Senden tam ders alan şakirdin, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkkî eden bir firavun-ı zelildir.

Hem senin şakirdin, mütemerrittir. Fakat, bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden mıskın bir mütemerrittir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir. Hem cebbardır. Fakat kalbinde bir nokta-ı istinat bulamadığı için, zatında gayet âcız bir cebbar-ı hodfürüştür.

O şakirdin gaye-i himmeti hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin ve hamıyet ve fedakârlık perdesi altında kendi menfaat-i nefsini arayan ve hırs ve gururunu teskin etmeye çalışan bir dessastır. Nefsinden başka ciddî olarak hiçbir şeyi sevmiyor, her şeyi nefsine feda ediyor.

Amma Kur'ân'ın halis ve tam şakirdi ise, bir abddir. Fakat azam-ı mahlûkata karşı da ubudiyete tenezzul

abd: kul
âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
amma: ama, lakin, ancak.
azam-ı mahlûkat: mahlûkatın en büyüğü
beşer: insan, insanlık.
cebbar: zorba
cebbar-ı hodfürüş: kendini beğenen zorba, devamlı kendini beğendirmeye çalışan, zalim ve gaddar zorba
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
deha: çok akıllılık, zekılığın ve anlayışlılığın son derecesi.
dessas: desise eden, aldatıcı oyuncu, hileci
eblehâne: akılsızcasına, ahmakçasına, aptalca
elem: acı, ağrı, maddî-manevî ıztırap
feda: uğruna verme.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
firavun: zalim, imansız, kibirli, gururlu ve inatçı
firavun-i zelil: alçak, aşağılık firavun, alçalan, aşağılık alâmeti gösteren firavun.
gaye-i himmet: gayret ve çabanın gayesi, çalışmanın amacı
gayet: son derece
gurur: kıbır, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hamıyet: gayret
hasis: aşı, alçak, bayağı, cımrı, tamahkâr
hevesat-ı nefsaniye: nefse ait geçici çırkın arzu ve istekler
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
hücum: saldırma
kalboima: bir hâlden diğer bir hâle geçme, dönüşme
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
matemhane-i umumî: genel yas evi, herkesin matem tuttuğu yer
menfaat: fayda
menfaat-i nefis: nefsin menfaatı
mıskin: uyuşuk, tembel, hareketsiz, zavallı
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belaya, kazaya uğrayan
müstehziyâne: istihza edercesine, alay ederek, eğlenerek, alay yollu
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan
muvakkat: geçici
nazar: bakış, dikkat.
nefis: kendi, şahıs
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nihayet: son derece
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
rab: efendi, sahip, hükmedici ve besleyici
şakirt: talebe, öğrenci
seda: ses
sürur: sevinç, mutluluk
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tebessum: gülümseme
telâkkî: kabul etme, bir görüşle bakma
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
ubudiyet: kulluk.
vaveylâ: çığlık, feryat.
zalim: zülmeden, acımasız ve haksız davranan
zat: kendi
zîhayat: hayat sahibi.
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık.

etmez ve cennet gibi en büyük ve azam bir menfaati gaye-ı ubudiyet yapmaz bir abd-i azizdir.

Hem halîm selîmdir. Fakat Fâtır-ı Zülcelâl'inden başkasına izni ve emri olmadan tezellüle tenezzül etmez bir halîm-i âlihimmettir.

Hem fakirdir. Fakat onun Malik-i Kerîm'i ona ileride iddihar ettiği mukâfat ile bir fakir-ı müstağnidir.

Hem zayıftır. Fakat kudreti nihayetsiz olan Seyyidinin kuvvetine istinat eden bir zaif-i kavıdır ki, Kur'ân hakkî bir şakirdine cennet-i ebediyeyi dahi gaye-i maksat yaptırmadığı hâlde, bu zaıl, fânî dunyayı ona gaye-ı maksat hiç yapar mı?

İşte ikı şakırdın hımmetlerinin ne derece bırbırınden farklı olduğunu anla!

Hem felsefe-ı sakîmenın şakırtlerıyle Kur'ân-ı Hakîm'in tilmizlerinin hamiyetkârlık ve fedakârlıklarını bununla muvazene edebilirsiniz. Şöyle ki:

Felsefenin şakirdi, kendi nefsi için kardeşinden kaçar, onun aleyhinde dava açar. Kur'ân'ın şakırdı ıse, semavat ve arzdaki umum salih ibâdı kendine kardeş telâkkı ederek, gayet samımî bır surette onlara dua eder ve saadetleriyle mes'ut oluyor ve ruhunda şedit bir alâkayı onlara karşı hisseder. Hem, en büyük şey olan arş ve şemsi musahhar birer memur ve kendi gibi bir abd, bir mahlûk telâkkı eder.

abd: kul
abd-i aziz: izzetli kul. Allah'tan başkasına muracaat etmeyen ve minnet duymayan kul
alaka: ilgi, ilişki, bağ
aleyh: karşı, karşıt.
arş: uzay, gökyüzü
arz: yer, dünya
azam: en büyük
cennet-i ebediye: sonsuz ve daimi olan cennet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fakir-i müstağni: elindekiyle yetinip kanaat eden ve ihtiyacını başkasına bildirmeyen fakir
fani: ölümlü, geçici
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz büyukluk sahibi ve benzen olmayan şeyleri yaratan Allah
fedakar: kendini veya şahsi menfaatlerini hıçe sayan, feda eden
felsefe: madde ve hayatı, başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i sakime: yanlış yoldaki felsefe, sakat felsefe
gaye-i maksat: asıl gaye, isteklerin amacı
gaye-i ubudiyet: kullugun gayesi
gayet: son derece
hakikî: gerçek
halim: yumuşak huylu, uysal
halim-i alihimmet: ustun gayretli, yumuşak huylu ve agırbaşlı
hamiyetkâr: hamiyetli, onur ve haysiyet sahibi
himmet: manevi yardım, ihsan, lütuf
ibâd: abdler, kullar
iddihar: bırıktırme, toplama, yıgma
istinat: dayanma, guvenme.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
Malik-i Kerim: bol ihsan ve ikram sahıbı olan, her şeyin gerçek sahibi Allah
menfaat: fayda
mes'ut: saadetlı, bahtlı, mutlu
mukâfat: iyi bir ış veya hızmetten dolayı verilen şey, ödul.
musahhar: boyun egen, emir altına giren, istenilen hâle konulmuş
muvazene: mukayese, karşılaştırma, ölçu, denge.
nefis: kışının kendisi, şahsı.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahibi, muttaki
samımı: ıçten, candan, gonulden
şedit: şiddetli
selim: temiz, samımı
semavat: semalar, gokler
şems: guneş
seyyid: efendi
suret: bıçım, şekil, tarz
telakkı: anlama, kabul etme
telakkı: kabul etme, alma
tenezzül: kendine aykırı düşen bır ışı veya durumu kabul etme, alçalma
tezellül: zillete, katlanma, aşagılanma
tilmiz: öğrenci, talebe.
umum: butun
zaif-i kavi: kuvvetli zayıf, zaafında kuvvet bulunan.
zail: sona eren, yok olan

Hem, iki şakirdin ulviyet ve inbisat-ı ruhlarını bundan kıyas et ki. Kur'ân, kendi şakirtlerinin ruhuna öyle bir inbisat ve ulviyet verir ki, doksan dokuz taneli tesbihe bedel, doksan dokuz Esma-ı İlâhiyenin cilvelerini gösteren doksan dokuz âlemlerin zerratını birer tesbih taneleri olarak şakirtlerinin ellerine verir, "Evratlarınızı bununla okuyunuz" der.

İşte Kur'ân'ın talımlarından Şah-ı Geylânî, Rufaî, Şazelî (radıyallahü anhüm) gibi şakirtleri, virtlerini okudukları vakit dinle, bak! Ellerinde silsile-i zerratı, katarat adetlerini, mahlûkatın aded-ı enfasını tutmuşlar, onunla evratlarını okuyorlar, Cenab-ı Hakkı zikir ve tesbih ediyorlar.

İşte Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın mu'cizâne terbiyesine bak ki; nasıl edna bir kederle ve küçük bir gamla başı dönüp sersemleşen ve küçük bir mikroba mağlûp olan bu küçük insan, terbiye-i Kur'âniye ile ne kadar teâlî ediyor. Ve ne derece letâifi inbisat eder ki, koca dünya mevcudatını virdine tesbih olmakla kısa görüyor. Ve cenneti zikir ve virdine gaye olmakta az gördüğü hâlde, kendi nefsini Cenab-ı Hakkın edna bir mahlûkunun üstünde büyük tutmuyor, nihayet izzet içinde nihayet tevazuu cem ediyor. Felsefe şakirtlerinin buna nispeten ne derece pest ve aşağı olduğunu kıyas edebilirsin.

İşte, felsefe-i sakîme-i Avrupaiyeden yekçeşm olan dehasının yanlış gorduğu hakikatlen, ıkı cıhana bakan, gaybaşına parlak iki gözüyle ıkı âleme nazar eden, beşer için ıkı saadete ıkı elıyle ışaret eden huda-ı Kur'ânî der ki:

aded-i enfa: en faydalı sayı mıktar
alem: dunya cıhan varlık sınıflarından her bın
bedel: karşılık.
beşer: insan insanlık.
cem: toplama bir araya getirme
cilve: tecelli goruntu
deha: cok akıllılık, zekılıgın ve anlayışlılıgın son derecesi.
edna: en aşağı en basıt, en kuçuk
esma-i İlahiye: Allah ın isimlen.
evrat: virtler okunması âdet olan dini dualar
Felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i sakime-i Avrupaiye: Avrupa nın sakat ve karanlık felsefesi Avrupa nın yanlış yoldaki felsefesı.
gam: keder uzuntü
gaybaşına: gaybı bilen gayptan haberi olan gelecekten veya ahıretten haber veren
gaye: maksat, hedef
hakikat: gerçek, doğruluk, gorulen bir şeyın aslı esası.
hüda-ı Kur'anı: Kur'an ın gosterdıgı dogru yol.
inbisat: ferahlama yayılma genişleme
inbisat: ferahlama yayılma genişleme
inbisat-ı ruh: ruh genişlemesı ruh ferahlığı
izzet: şeref, yucelık kuvvet, kudret ustunluk.
katarat: katreler damlalar
keder: kaygı acı hüzun
kıyas: karşılaştırma bir şeyı başka bir şeye benzeterek hükum verme.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân
letaif: manevî duygular
mağlup: yenilme kendısıne galip gelinmiş
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
mevcudat: mevcudlar var olan her şey mahlûklar
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
nazar: bakış
nefis: kendi şahıs.
nihayet: son derece
nispeten: nispetle kıyaslayarak.
pest: alçak aşağı
radıyallahü anhum: Allah onlardan razı olsun.
ruh: hayat ve canlılık veren şey
saadet: mutluluk.
şakirt: talebe öğrenci
silsile-i zerrat: atomlar zincırı
teali: yukselme yucelme çok yuce olma
terbiye-i Kur'aniye: Kur'an ın terbiyesi Kur'ân ın tanf etugi ve verdiği terbiye
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma Cenab-ı Hakkı şaruna layık ifadelerle anma
tevazu: alçak gonullulük bir kimsenin başkalarını kendinden küçük gormemesi
tilmiz: ogrenci talebe
ulviyet: ulvilik yucelik yukseklik
virt: zikir belli zamanlarda belli sayıda belli dualarını zıkır olarak belli bıçımde ve duzenli şekilde okunması
yekçeşm: tek gozlu sokur
zerrat: zerreler atomlar
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme Allah ı anma

Ey insan! Senin elinde bulunan nefis ve malın senin mülkün değil, belki sana emanettir. O emanetin mâliki her şeye kadîr, her şeyi bilir bir Rahîm-i Kerîm'dir. O, senin yanındaki mülkünü senden satın almak istiyor, tâ senin için muhafaza etsin, zayi olmasın. İleride mühim bir fiyat sana verecek. Sen muvazzaf ve memur bir askersin. Onun namıyla çalış ve hesabıyla amel et. Odur ki, muhtaç olduğun şeylerî sana rızık olarak gönderiyor ve senin takatın yetmediği şeylerden seni muhafaza eder. Senin şu hayatının gayesi, neticesi, o Mâlik'in esmasına ve şuunatına bir mazhariyettir. Sana bir musîbet geldiği vakit de: "إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ"[1]. Yani, "Ben Mâlik'imin hizmetindeyim. Ey musîbet! Eğer Onun izin ve rızasıyla geldin ise, merhaba, safa geldin. Çünkü, elbette bir vakit Ona döneceğiz ve Onun huzuruna gideceğiz ve Ona muştakız. Madem her hâlde bir zaman bizi hayatın tekâlîfinden azat edecektir; haydi ey musîbet, o terhis ve o azat etmek senin elinle olsun, razıyım! Eğer benim emanet muhafazasında ve vazîfeperverliğimi tecrübe suretinde sana emir ve irade etmiş, fakat sana teslim olmaklığıma izin ve rızası olmazsa, benim takatım yettikçe, emin olmayana, Mâlik'imin emanetini teslim etmem" der.

İşte, binden bir nümune olarak, deha-i felsefînin ve hüda-i Kur'ânînin verdikleri derslerin derecelerine bak.

Evet, ikı tarafın hakıkat-ı hâlı, sabıkan beyan edilen tarz ile gidiyor. Fakat hidayet ve dalâlette insanların derecelerî mütefavıttır, gafletın mertebelerî de muhtelıftır.

1 Biz Allahın kullarıyız, sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi, 156.)

amel: ış uygulama, yapma
azat: serbest bırakma, hur olma
beyan: açıklama, bildirme, ızah
dalâlet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
deha-i felsefî: felsefî kuvvet, felsefeyle ılgılı deha
emîn: güvenılır, emnıyet sahıbı
esma: adlar, ısımler
gaflet: dıkkatsızlık, endışesızlık, Allah'tan uzaklaşıp nefsın arzularına dalmak
hakıkat-ı hâl: durumun gerçek yonü, ışın asılı
hıdayet: doğru olan, hak olan
hüda-i Kur'ânî: Kur'ân'ın gösterdiği doğru yol
ırade: dıleme, ısteme... bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç
kadır: kudret sahıbı olan ve her şeye gücü yeten Allah
madem: ...den dolayı, boyle ıse
mâlik: sahıp
mazhârıyet: gorunme ve tezahur yerı, olma, naıl olma, şereflenme
mertebe: derece, basamak
muhafaza: koruma
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
muhtelıf: turlu turlu, çeşıdı
musîbet: felaket, bela
müştak: arzulu, fazla ıstekli, ıştıyak gösteren...
mutefavıt: bırbırınden farklı, çeşıtlı olan
muvazzaf: vazıfelendırılmış, kendısıne gorev verılmış, vazıfelı
nam: ad
nefis: kotülüğe sevk eden duygu, ınsanın kendı benlığı
nümune: ornek
Rahım-i Kerîm: ıkramı bol olan ve kullarına çok çok merhamet eden Allah
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
rıza: razı olma, hoşnutluk
rızık: yıyecek, ıçecek, şey, azık
sabıkan: evvelce, bundan once
sûret: bıçım, şekıl, tarz
şuunat: şuunlar, keyfıyetler, haller, ışler
takat: bır şeyı yapabılme, başarabılme gücü, güç, kuvvet, derman
tarz: bıçım, şekıl, suret
tekâlif: teklıfler, vazıfeler, sorumluluklar
terhıs: ızın verme, serbest bırakma, salıverme
vazıfeperver: vazıfe sever, çalışmayı seven, vazıfesını sevıp ona bağlı olan
zayi: elden çıkmış, zarar zıyan

Herkes her mertebede bu hakikatı tamamıyla hissedemez. Çünkü gaflet, hissi iptal ediyor. Ve bu zamanda öyle bir derecede iptal-i his etmiş ki, bu elîm elemin acısını ehl-i medeniyet hissetmiyorlar. Fakat hassasiyet-i ilmiyenin tezayüdüyle ve her günde otuz bin cenazeyi gösteren mevtin ikazatıyla o gaflet perdesi parçalanıyor. Ecnebilerin tağutlarıyla ve fünun-ı tabiiyeleriyle dalâlete gidenlere ve onları koru korune taklit edip ittiba edenlere binler nefrin ve teessüfler![1]

Ey bu vatan gençleri! Frenkleri taklide çalışmayınız! Âyâ, Avrupa'nın size ettikleri hadsız zulüm ve adavetten sonra, hangi akıl ile onların sefahat ve batıl efkârlarına ittiba edip emniyet ediyorsunuz? Yok, yok! Sefihâne taklit edenler, ittiba değil, belki şuursuz olarak onların safına iltihak edip, kendi kendinizi ve kardeşlerinizi idam ediyorsunuz. Agâh olunuz ki, siz ahlâksızcasına ittiba ettikçe, hamiyet davasında yalancılık ediyorsunuz! Çünkü, şu surette ittibaınız, milliyetinize karşı bir istihfaftır ve millete bir istihzadır.

(1) هَدَيْنَا اللهُ وَإِيَّاكُمْ إِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

ALTINCI NOTA

Ey kâfirlerin çokluklarından ve onların bazı hakaik-ı imaniyenin inkârındaki ittifaklarından telâşa düşen ve itikadını bozan bîçare insan!

Bil ki: Kıymet ve ehemmiyet, kemiyette ve adet çokluğunda değil. Çünkü, insan eğer insan olmazsa, şeytan

1- Allah bizi ve sizi dosdoğru yola iletsin

adavet: düşmanlık, husumet.
agah: bilgili haberli uyanık.
aya: kabiliyetsiz kudretsiz şaşkınlık ve sorma ile karışık, "Acaba mümkün mü?" manasında şüphe ve tereddüt bildiren ünlem edatı
batıl: boş ve manasız olan gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
bîçare: çaresiz, zavallı
cenaze: ölü
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma doğru yoldan ayrılma azma.
ecnebi: yabancı başka milletten olan
efkar: düşünceler fikirler görüşler
ehemmiyet: önem, değer kıymet.
ehl-i medeniyet: şehirliler şehir halkından olanlar uygar görgülü kibar ve nazik insanlar
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
elîm: şiddetli çok dert ve keder veren
Frenk. Avrupalı Fransız
fünun-ı tabiiye: tabiat fenleri ilimleri.
gaflet. dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hamiyet: gayret.
hassasiyet-i ilmiye: ilme ait olan dikkat ve ihtimam
ikazat. ikazlar, uyarmalar, tembihler
iltihak: karışma, katılma
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
İptal: boş, hükümsüz bırakma
iptal-i his: hissin iptali, duyarlılığı yıtırme
istihfaf: küçümseme, hafife alma, alay etme
istihza: alaya alma, birisiyle eğlenme, inceden inceye dokundurarak alay etme
itikat: kesin inanma, iman
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden, dinsiz
kemiyet. bir şeyin adet, miktar ve sayı olarak ifade edilebilen durumu, nicelik.
kıymet: değer
mertebe: derece, basamak.
mevt. ölüm.
nefrin: sövüp sayma, lânet okuma
nota: dikkat çekici ve uyarıcı bilgi
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefihâne. sefih olan kimseye yakışır yolda, sefihçe
suret. biçim, şekil, tarz.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tagut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her batıl ma'bud, şeytan
taklit. başkasının fikir ve görüşlerine koru korune uyma, onun gibi hareket etme
teessüf: üzülme, esefleneme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
tezayüt: artma, çoğalma, ziyadeleşme
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

bır hayvana inkılâp eder. İnsan, bazı Frenkler ve Frenkmeşrepler gibi, ıhtırasat-ı hayvaniyede terakki ettikçe, daha şıddetlı bır hayvanıyet mertebesını alır. Sen görüyorsun kı, hayvanatın kemıyet ve adet ıtıbanyla hadsız bır çokluğu varken, ona nıspeten ınsan gayet az ıken, umum envа-ı hayvanat ustünde sultan ve halıfe ve hâkım olmuştur.

İşte, muzır kâfırler ve kâfırlerın yolunda gıden sefıhler, Cenab-ı Hakkın hayvanatından bır nevı habıslerdır kı, Fâtır-ı Hakîm onları dünyanın ımaratı ıçın halk etmıştır. Mü'mın ıbâdına ettıgı nımetlerın derecelerını bıldırmek ıçın, onları bır vahıd-ı kıyasî yapıp, akıbette, müstahak olduklan cehenneme teslım eder.

İşte, küffann ve ehl-ı dalâletın bır hakıkat-ı ımanıyeyı ınkâr ve nefyetmelennde kuvvet yoktur. Çünku, nefıy sırnyla, ittifaklan kuvvetsızdır, bın nefyedıcıler, bır tek hükmündedır. Meselâ, butün İstanbul ahalısı, ramazanın başında, ayı gormedıgınden nefyetse, ıkı şahıdın ıspatıyla, o cemm-ı gafîrın nefıy ve ıttıfakı sukut eder. Madem küfrün ve dalâletın mahıyetı nefıydır ve ınkârdır ve cehıldır ve ademdır, kuffann kesret ıle ittıfakı ehemmıyetsızdır. Ehl-ı hakkın, hak ve sabıt ve sübutu ıspat olunan mesaıl-ı ımanıyede şuhuda ıstınat eden ıkı mü'mının hükmü, hadsız ehl-ı dalâletın ittıfakına racıh olur, galebe eder.

Bu hakıkatın sırrı şudur kı: Nefyedenlerın davaları sureten bır ıken, müteaddıttır, bırbınyle ıttıhat edemez kı kuvvetlensın. İspat edıcılerın davaları ittıhat edıyor, bırbınnden kuvvet alır. Çunku, goktekı hılâl-ı ramazanı

adem: yokluk.
ahali: halk.
akıbet: nıhayet, son
cehıl: bılgısızlık, cehalet, cahıllık.
cemm-ı gafir: pek kalabalık ınsan topluluğu, eksenyet, çogunluk.
dalâlet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
dava: iddia
ehemmıyetsız: onemsız.
ehl-ı dalâlet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
ehl-ı hak: hak ehlı, ımanı İslâmıyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan
envа-ı hayvanat: hayvanlann turlerı, hayvanların çeşıdlerı.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyı bır maksada uygun ve hıkmetle benzersız bır şekılde yaratan Allah (c.c.)
Frenk: Avrupalı, Fransız.
Frenkmeşrep: Avrupalı gıbı Batılıları taklıt eden, yaşayış tarzını Avrupalılara benzeten
galebe: galıp gelme, ustunluk.
gayet: son derece
habıs: fesatçı, hılekâr, alçak, kotu, pıs, soysuz.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkat-i ımanıye: ımana aıt olan gerçek.
hakım: hukmeden, ustun olan
halıfe: yeryuzunde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah ın ızınıyle hareket eden
hayvanat: hayvanlar
hayvanıyet: hayvanlık.
hılâl-ı ramazan: Ramazan ayına gırıldıgını gosteren hılâl
hükmünde: degennde, yerınde
hukum: karar, emır
ıbâd: abdler, kullar
ıhtırasat-ı hayvanıye: ınsanlann hayvanı taraflanna aıt hırslar, hayvanî hıslerın tatmınınde, yeme, ıçme ve nefsın dıger arzulannı yerıne getırme gıbı konularda gosterılen aşın arzu ve ıstekler
ımarat: tamır ışlerı.
ınkar: reddetme, ınanmama
ınkılâp: degışme, donuşme
ıspat: kanıtlama
ıstınat: dayanma
ıttıfak: bırleşme, fikır bırlıgı etme
ittıhat: bırleşme, bırlıkteelık.
ittıhaz: edınme, alma, kabul etme
kâfir: Allah ı ve İslâmıyetı ınkar eden, dınsız
kemıyet: bır şeyın adet, mıktar ve sayı olarak ıfade edılebılen durumu, nıcelık.
kesret: çokluk
kuffar: kafırler, hak dını İslâmıyetı ınkar edenler
küfür: Allah ın varlıgına, bırlıgıne, ınanmama, muşrıklık, ımansızlık.
madem: den dolayı, boyle ıse
mertebe: derece, basamak
mesaıl-ı ımanıye: ımanı meseleler
muzır: zararlı, zarar veren
mü'mın: ıman eden, ınanan.
müstahak: hak eden, hak etmış
muteaddıt: çeşıtlı, bır çok.
nefıy: ınkar etme, olumsuzlama, reddedış
nefyetmek: ınkâr etmek, reddetmek, olumsuzlamak.
nevı: çeşıt, tur
nımet: Allah ın bagısladıgı maddı ve manevı lutuf ve ıkramlar
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak
racıh: daha, daha ustun, once dıgerınden ustun.
sabıt: kanıtlanmış, ıspatlanmış
sefıh: gostersişe, zevk ve eglenceye aşın duşkun, faydayı zaran ayırdetme yeteneğın den mahrum
sır: gızlı hakıkat
sübut: sabıt olma, ıspatlanma
şuhut: gozle gorme, şahıtlık
sukut: duşme, duşuş
sureten: suret olarak, gorunuş ıtıbarıyla
terakkı: yukselme, ılerleme.
vahıd-ı kıyasî: olçmeye esas olan şey, bınm, olçu bınmı

görmeyen der ki: "Benim nazarımda ay yoktur. Benim yanımda görünmüyor." Başkası da, "Nazarımda yoktur" der. Daha başkası da öyle der. Her biri kendi nazarında "Yoktur" der. Her birinin nazarları ayrı ayrı ve nazara perde olan esbap dahi ayrı ayrı olabildiği için, davaları da ayrı ayrı olur, birbirine kuvvet veremez.

Fakat ispat edenler demiyor ki: "Benim nazarımda ve gözümde hilâl var." Belki "Nefsülemirde, göğün yüzünde hilâl vardır, görünür" der. Görenler bütün aynı davayı ve "Nefsulemirde vardır" der. Demek bütün davalar birdir.

Nefyedenlerin nazarları ayrı ayrı olduğundan, davaları da ayrı ayrı olur. Nefsülemre hükmedemiyorlar. Çünkü nefsulemirde nefiy ispat edilmez. Çünkü ihata lâzımdır.

وَالْعَدَمُ الْمُطْلَقُ لاَ يُثْبِتُ اِلاَّ بِمُشْكِلاَتٍ عَظِيمَةٍ [1]

bir kaide-i usuldür.

Evet, bir şeyi dünyada var desen, yalnız o şeyi göstermek kâfi gelir. Eğer yok deyip nefyetsen, bütün dünyayı eleyip göstermek lâzım gelir ki, tâ o nefiy ispat edilsin.

İşte bu sırra binaen, ehl-i kufrün bir hakikati nefyetmesi ise, bir meseleyi halletmek veyahut dar bir delikten geçmek veyahut bir hendekten atlamak misalindedir ki, bin de, bir de, birdir. Çünkü birbirine yardımcı olamaz. Fakat, ispat edenler nefsülemirde hakikat-ı hâle baktıkları için, müddeaları ittihat ediyor. Kuvvetleri birbirine yardım eder. Büyük bir taşın kaldırılmasına benzer ki, ne kadar eller yapışsa daha ziyade kaldırması kolay olur ve birbirinden kuvvet alır.

1- Bir şeyin hiçbir zaman, hiçbir yerde ve hiçbir şekilde olmadığı iddiası çok büyük zorluklarla ispat edilebilir.

---

binaen: -den dolayı, bu sebepten.
dava: iddia.
ehl-i küfür: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar.
esbap: sebepler, vasıtalar.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı.
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
hilâl: yeni ay.
hükmetme: hakim olma, işleme.
ihata: kuşatma, içine alma.
İspat: kanıtlama.
ittihat: birleşme, birlik oluşturma.
kâfi: yeter, elverir.
kaide-i usul: usul kaidesi, kural.
mesele: önemli konu.
misal: benzer örnek.
müddea: iddia edilen şey, tez, sav.
nazar: bakış, görüş.
nefiy: inkâr, reddediş.
nefyetmek: inkâr etmek, reddetmek.
nefsulemir: işin hakikatı, aslı, sırr: gizli hakikat.
ziyade: çok, fazla.

YEDİNCİ NOTA

Ey Muslumanlan dünyaya şıddetle teşvık eden ve sanat ve terakkiyat-ı ecnebiyeye cebir ile sevk eden bedbaht hamiyetfüruş! Dikkat, bu milletın bazılarının dîn ile bağlandıklan rabıtaları kopmasın. Eğer böyle ahmakane, körü körune topuzların altında bazıların dinden rabıtaları kopsa, o vakıt hayat-ı ıçtımaıyede bir semm-ı kâtil hukmünde o dinsizler zarar verecekler. Çunkü mürtedin vicdanı tamam bozulduğundan, hayat-ı ıçtımaıyeye zehir olur. Ondandır ki, ilm-i usulde, "Mürtedın hakk-ı hayatı yoktur. Kâfir, eğer zimmî olsa veya musalâha etse hakk-ı hayatı var" diye usul-i şeriatın bir düsturudur. Hem Mezheb-i Hanefiyede, ehl-i zimmeden olan bir kâfirin şahadeti makbuldür, fakat fasık merdudü'ş-şahadettir. Çünkü haindir.

Ey bedbaht fasık adam! Fasıklann kesretine bakıp aldanma ve "Ekseriyetın efkârı benimle beraberdir" deme! Çünkü fasık adam, fıskı isteyerek ve bizzat talep edip girmemiş, belkı içine duşmuş, çıkamıyor. Hiçbır fasık yoktur ki, salih olmasını temenni etmesin ve amirini ve reisini mutedeyyin gormek istemesin. Illâ kı, eliyazubillâh, irtidat ile vicdanı tefessüh edip, yılan gibi zehirlemekten lezzet alsın!

Ey divane baş ve bozuk kalb! Zanneder misin ki Müslümanlar dünyayı sevmıyorlar, veyahut duşunmuyorlar ki, fakr-ı hâle düşmüşler? Ve ikaza muhtaçtırlar, tâ ki dunyadan hıssesini unutmasınlar?

ahmakane: ahmakçasına akılsızca
amir: memurun ustü emreden buyuran
bedbaht: bahtsız tâlî sız zavallı
bızzat: kendısı şahsen
cebir: zor zorlama baskı yapma
divane: delı aklı başında olmayan
dustur: kaıde, esas prensıp
efkar: duşunceler fikırler goruşler
ehl-ı zımme: Islam ulkesinde yaşayan ve Islam devletı tarafından korunan gayrımuslımler
ekseriyet: coguntuk
eliyazubillah: Allah esırgesin Allah korusun
fakr-ı hal: fakırlık yoksulluk
fasık: Allah ın emırlerine aykın hareket edip fesat cıkaran kotulüğü ve gunah ışlemeyı âdet hâlıne getıren
fısk: hak yoldan veya hak yolundan cıkma Allah a karşı ısyan etme
haın: hıyanet eden arkadan vuran
hakk-ı hayat: yaşama hakkı
hamıyetfuruş: kendını begenerek hamıyetlı olduğunu ıddıa eden hamıyetlı olduğunu göstermeye calışan
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat toplum hayatı
hisse: pay nasıp
hukmünde: degerınde yerınde
illâ: mutlaka muhakkak ne olursa olsun
ilm-i usul: usul ılmı bir ışın nasıl yapılması gerektuğını gosteren o ışın nasıl yapılırsa geçerlı olacagını açıklayan ılım metodoloji.
irtidat: ıslâm dınından çıkma ıslam dınını terk ederek başka bır dînî kabul etme
kâfir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkâr eden dınsız
kesret: cokluk.
makbul: kabul edılmış geçerlı
merdudü'ş-şahadet: şahıtlıgı reddedılen kabul edılmeyen.
mezheb-i Hanefiye: Hanefî mezhebı Imam-ı Azam Ebu Hanıfe nın kurmuş oldugu mezhep
mürtet: ırtıdat eden Islam dınını bırakarak eskı dınıne veya başka bır dıne geçmış olan dın degıştıren
musalaha: barış anlaşması
mutedeyyin: dının emırlerını eksıksız yenne getıren dindar dıne baglı
nota: dikkat cekıcı ve uyarıcı bılgı.
rabıta: munasebet alâka bag
reis: başkan
şahadet: şahıt olma şahıtlık tanıklık.
salih: dının emır ve yasaklarına uygun hareket eden takva sahıbı muttakî
semm-ı katil: oldurucu zehır
sevk: yonelıme gonderme
talep: isteme, dileme.
tefessuh: cürume cürüyup dağılma bozulma kokuşma.
temenni: olmasını veya olmamasını isteme dılek ıstek, arzu
terakkiyat-ı ecnebiye: yabancıların sagladıgı gelişmelerlerlemeler
usul-ı şeriat: şeratın esasları ve temel meselelerı
vicdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevı bır hıs.
zimmî: Islam devletı tebaasından olan ve cızye denılen vergıyı odeyen gayrımuslımler

Zannın yanlıştır, tahminin hatadır. Belki hırs şiddetlenmiş, onun için fakr-ı hâle düşüyorlar. Çünkü mü'minde hırs sebeb-i hasarettir ve sefalettir.[1] اَلْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ durub-i emsal hukmüne geçmıştır.

Evet, insanı dünyaya çağıran ve sevk eden esbap çoktur. Başta nefis ve hevası ve ihtiyaç ve havâssı ve duyguları ve şeytanı ve dünyanın sûrî tatlılığı ve senin gibi kötü arkadaşlan gibi çok dâîleri var. Hâlbuki bâkî olan ahırete ve uzun hayat-ı ebediyeye davet eden azdır. Eğer sende zerre mıktar bu bîçare millete karşı hamiyet varsa ve ulûvv-i himmetten dem vurduğun yalan olmazsa, hayat-ı bâkiyeye yardım eden azlara imdat etmek lâzım gelir. Yoksa, o az dâîleri susturup çoklara yardım etsen, şeytana arkadaş olursun.

Âyâ zanneder mısın bu milletın fakr-ı hâlı dınden gelen bir züht ve terk-ı dünyadan gelen bır tembellıkten neş'et ediyor? Bu zanda hata ediyorsun. Acaba, görmüyor musun ki, Çin ve Hint'teki Mecusî ve Berahime ve Afrika'daki zenciler gibi, Avrupa'nın tasallutu altına giren milletler bizden daha fakırdırler. Hem görmüyor musun ki, zarurî kuttan ziyade Müslümanlann elinde bırakılmıyor. Ya Avrupa kâfir zalimleri veya Asya munafıkları, desiseleriyle ya çalar veya gasp ediyor.

Sizin cebren böyle ehl-i imanı mim'siz medeniyete sevk etmektekı maksadınız, eğer memlekette asayış ve emniyeti temin ve kolayca idare etmek ise, kat'iyen bilınız kı, hata ediyorsunuz, yanlış yola sevk ediyorsunuz.

1- Hırs gosteren kişi umduğunu bulamaz ve zarara uğrar

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
asayış: emnıyet, kanun ve nızam hakımıyetın saglanması
aya: kabıliyetsız kudretsız şaşkınlık ve sorma ıle karışık, "Acaba mumkun mu?" manasında şuphe ve tereddüt bıldıren unlem edatı.
bakı: ebedî dairmî surekli ve kalıcı olan
Berahime: Hınt ve Mecusılerın ruhanî reıslen baskanları Brehmenler
bıçare: çaresız zavallı
cebren: cebrile zorla kuvvet kullanarak, mecburı
dâî: davet eden çagıran
desise: hile oyun aldatmaca
durub-ı emsal: meshur sozler darbımeseller ata sozlen
ehl-ı iman: inananlar iman sahıplen
esbap: sebepler vasıtalar
fakr-ı hal: fakırlık, yoksulluk.
gasp: zorla alma zaptetme el koyma
hamıyet: Insanda bulunan dın millet, bayrak, vatan gıbı mukaddes degerler ıle kendı aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayretı
havas: hasseler duyular
hayat-ı bâkiye: bakî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı.
heva: ıstek arzu nefse alt olan şeylere duşkunlük, nefsın zararlı ve gunah olan arzulan
hırs: açgozluluk kanaatsızlık
hukmune: yenne değenne.
imdat: yardım
kâfir: Allah ı ve Islâmıyetı ınkâr eden dınsız.
kat'iyen: kat'i olarak, kesın olarak kesınlıkle
kut: yıyecek, rızık
maksat: gaye
Mecusî: ateşe tapan Zerduşt dınını benımseyen bu dınle ılgılı olan Zerduştı
mu'mın: ıman eden ınanan
munafık: nıfak sokan ara bozucu kalbınde kufru gızledıgı halde Muslüman gorunen
nefis: kotü vasıfları kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
neş'et: meydana gelme oluşma çıkma
sebeb-i hasaret: hasara zarara zıyana ugrama nedenı
sefalet: maddî ve manevı yoksulluk sonucu meydana gelen duşkunluk.
sevk: onune katıp sürme
sûri: gorunuşte olan gostenşte şeklî
tasallut: bınnı rahatsız etme musallat olma hukmu altına alma
terk-i dünya: dunyayı terk etme dunya ıle ılgılenmeme dunyadan vazgeçip bır koşeye çekılme
ulûvv-i himmet: himmetın yuksekligi yuksek hummetlılık, yuksek gayretlılık
zalim: zulmeden acımasız ve haksız davranan
zarurî: zorunlu.
zerre: pek ufak parça
ziyade: çok fazla
züht: dunya sevgısınden madde hırsından her turlu dunya servetınden uzak kalma ahıret saadetını kazanmak ıçın vaktını ıbadetle geçırme

Çünkü, itikadı sarsılmış, ahlâkı bozulmuş yüz fasıkın idaresi ve onlar içinde asayiş temini, binler ehl-i salâhatin idaresinden daha müşkülcdür.

İşte bu esaslara binaen, *ehl-i İslâm, dünyaya ve hırsa sevk olunmaya ve teşvik edilmeye muhtaç değildirler. Terakkiyat ve asayişler bununla temin edilmez. Belki mesailenn tanzimine ve mabeynlerndeki emniyetin tesisine ve teavün düsturunun teshiline muhtaçtırlar. Bu ihtiyaç da, dinin evamir-i kudsiyesiyle ve takva ve salâbet-i diniye ile olur.*

SEKİZİNCİ NOTA

Ey sa'y ve ameldeki lezzet ve saadeti bilmeyen tembel insan! Bil ki, Cenab-ı Hak, kemal-i kereminden, hizmetin mükâfatını hizmet içinde derç etmiştir. Amelin ücretini nefs-i amel içinde koymuştur. İşte bu sır içindir ki, mevcudat, hatta bir nokta-i nazarda camidat dahi, evamir-i tekviniye tabir edilen hususî vazifelerinde, kemal-i şevk ile ve bir çeşit lezzet ile evamır-i Rabbaniyeyi imtısal ederler. Andan, sinekten, tavuktan tut, tâ şems ve kamere kadar her şey kemal-i lezzetle vazifesine çalışıyorlar. Demek hizmetlerinde bir lezzet var ki, akıllan olmadığından akıbeti ve neticeleri düşünmeden, mükemmel vazifelerini ifa ediyorlar.

Eğer desen: "Zîhayatta lezzet kabildir. Cemadatta nasıl şevk ve lezzet olabilir?"

Elcevap: Cemadat kendi hesaplarına değil, onlarda tecelli eden esma-ı İlâhiye hesabına bir şeref, bir makam,

akıbet: nihayet, son
amel: fiil, iş
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
binaen: den dolayı, bu sebepten
camidat: cansızlar, ruhsuz, sert ve katı maddeler
cemadat: cansız varlıklar
derç: sokma, içine alma
düstur: kaide, esas, prensip
ehl-i İslam: İslâm toplulugu, Muslumanlar
ehl-i salahat: salih kimseler, namuslu, dogru, adaletli olan kimseler
elcevap: cevap olarak.
esma-i İlâhiye: Allah ın isimleri.
evamır-ı kudsiye: kudsi, yuce, kusursuz emirler
evamır-i Rabbaniye: Allah ın terbiye ve idare kanunlan
evamır-i tekviniye: yaratma içeren emirler, varlıgın yaratılışıyla ilgili işler
fasık: Allah ın emirlerine aykırı hareket edip fesat çıkaran, kotulugu ve gunah ışlemeyi adet haline getiren.
hırs: açgozluluk, kanaatsızlık
hususi: ozel
İfa: bir ışı yapma, yerine getirme
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun egme
İtikat: inanç, iman
kabil: mumkün, ihtımal dairesinde
kamer: ay
kemal-İ kerem: ihsanın mukemmeli, tam bir ikram edıcılık
kemal-i lezzet: lezzetin mukemmelligi, tam ve mukemmel lezzet.
kemal-ı şevk: tam ve kusursuz bir istek.
mabeyn: ara
makam: buyuk yer, mevki
mesai: çalışma
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mukâfat: iyi bir ış veya hizmetten dolayı verilen şey, odul
muskul: guç, zor, çetin
nefs-i amel: amelin kendisi, amelin ta kendisi
nokta-i nazar: gorüş, açısı, bakış açısı, goruş, fikir
nota: dikkat çekici ve uyancı bilgi
saadet: mutluluk.
salabet-i dıniye: dın saglamligi, dının emrlerini korumakta ve tatbik etmektekı ciddiyet.
sa'y: ış, çalışma, çabalama
şems: guneş
şeref: manevî buyukluk, yucelik, onur
sevk: onune katıp surme
şevk: şiddetli arzu, aşın istek ve heves
sır: gizli hakikat.
tabir: ifade
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettigi şeylerden kaçınma, Allah ın emirlerini tutup azabından korunma
tanzim: duzenleme, tertuplemme
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
tecelli: belirme, bilinme, gorunme
temin: saglama
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler, yukselişler
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme
tesis: kurma, meydana getirme
vazife: gorev
zîhayat: hayat sahıbı

bir kemal, bir güzellik, bir intizam isterler, arıyorlar. O vazife-i fıtriyelerinin imtisalinde, Nuru'l-Envar'ın isimlerine birer ma'kes, birer âyine hükmüne geçtiğinden tenevvür eder, terakki eder.

Meselâ, nasıl bir katre su, bir zerrecik cam parçası, zatında ziyasız, ehemmiyetsiz iken, safî kalbiyle güneşe yüzünü çevirse, o vakıt o ehemmiyetsız, ziyasız katre ve cam parçası, güneşin bir nevi arşı olup senin yüzüne de tebessüm eder. İşte bu misal gibi, zerrat ve mevcudat, cemal-i mutlak ve kemal-i mutlak sahibi olan Zat-ı Zülcelâl'ın isimlerine vazifeperverlik cihetinde âyine olmalarıyla, o katre ve zerrecik şişe gibi gayet aşağı bir dereceden gayet yüksek bir derece-i zuhura ve tenevvüre çıkıyorlar. Madem vazife cihetinde gayet nuranî ve yüksek bir makam alıyorlar; lezzet mümkün ve kabil ise, yani hayat-ı ammeden hissedar iseler, "Gayet lezzetle o vazifeleri görüyorlar" denilebilir.

Vazifede lezzet bulunduğuna en zahir bir delil: Sen kendi aza ve duygularının hizmetlerine bak. Her biri, beka-i şahsî, beka-i nev'î için ettikleri hizmetlerinde ayrı ayrı lezzetleri var. Nefs-i hizmet, onlara bir telezzüz hükmüne geçiyor. Hatta hizmeti terk etmek o uzvun bir nevi azabıdır.

Hem en zahir bir delil daha, horoz ve yavrulu tavuk gibi hayvanatın vazifelerinde gösterdikleri fedakârâne ve merdane vaziyetleridir ki, horoz aç olduğu hâlde tavukları nefsine tercih edip bulduğu rızka onları çağırır;

meselâ: örneğin
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
misal: örnek
nefis: kendi, şahıs
nefs-i hizmet: hizmetin kendisi, hizmet etme fiili
nevi: çeşit, tür
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
Nuru'l-Envar: tüm aydınlık ve ışıkların kaynağı, nuru olan Allah.
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
safî: saf olan, karışıksız, duru
tebessüm: gülümseme.
telezzuz: lezzet, tat alma, hoşlanma, hoşa gitme
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma
terakki: yükselme, ilerleme
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ.
vazife: görev
vazife-i fıtriye: fıtrî vazife, yaratılışa ait vazife.
vazifeperver: vazife sever, çalışmayı seven, vazifesini sevip ona bağlı olan
vaziyet: durum.
zahir: açık, aşikâr
zat: kendi, asıl, öz
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, molekül, atom
ziya: ışık, aydınlık, nur

arş: göğün en yüksek katı
âyine: ayna
aza: organlar, uzuvlar
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
beka-i nev'î: bir canlı türün bir cinsin devamlılığı.
beka-i şahsî: bir şahsın devamlılığı, bekası
cemal-ı mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
cihet: yön.
delil: kanıt.
derece-i zuhur: ortaya çıkma derecesi, görünme, meydana çıkma derecesi, mertebesi
ehemmiyetsiz: önemsiz
fedakârane: fedakârca, fedakârlıkla
gayet: son derece
hayat-ı amme: umumun hayatı, umuma ait olan ve herkesin paylaştığı yaşam tarzı.
hayvanat: hayvanlar
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
hükmüne: yerine, değerine
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
intizam: düzenlilik, düzgünlük
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
katre: damla
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kemal-ı mutlak: her yönüyle mükemmel olan
madem: ...den dolayı, böyle ise
makam: büyük yer, mevki
ma'kes: ayna
merdane: mertçesine.

yemez, onlara yedirir. Ve bir şevk ve iftıhar ve telezzüz ile o vazîfeyi gördüğü görünür. Demek o hizmette, yemekten fazla bir lezzet alır. Hem küçük yavrularına çobanlık eden tavuk dahi, yavrularının hatırı için ruhunu feda eder, ite atılır. Kendini aç bırakıp onları doyurur. Demek o hizmette öyle bir lezzet alır ki, açlık acısına ve ölmek elemine tereccüh eder, zıyade gelir.

Hayvanî valideler, yavrularını, küçük iken vazîfeleri bulunduğundan, lezzetle himayeye çalışır. Büyük olduktan sonra vazife kalkar, lezzet de gıder. Bazen yavrusunu döver, elinden daneyi alır. Yalnız, insan nev'indeki validelerin vazîfeleri bir derece devam eder. Çünkü insanlarda, zaaf ve acz itibarıyla, daima bir nevi çocukluk var, her vakit de şefkate muhtaçtır.

İşte umum hayvanatın, horoz gibi çobanlık eden erkeklerine ve tavuk gibi validelerine bak, anla ki, bunlar kendi hesabına ve kendileri namına, kendi kemalleri için o vazîfeyi görmüyorlar. Çünkü hayatını, vazîfede lâzım gelse feda ediyorlar. Belki vazîfeleri, onları o vazife ile tavzif eden ve o vazife içinde rahmetiyle bir lezzet derç eden Mün'ım-i Kerîm'in hesabına ve Fâtır-ı Zulcelâl'in namına görüyorlar.

Hem nefs-i hizmette ücret bulunduğuna bir delil de şudur: Nebatat ve eşcar, bir şevk-i lezzeti ihsas eden bir tavırla Fâtır-ı Zulcelâl'in emirlerini imtisal ediyorlar. Çünkü, dağıttığı güzel kokular ve müşterilerin nazarını celp edecek ziynetlerle suslenmeleri ve sümbulleri ve meyvelen

acz: zayıflık, güçsüzlük.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
derç: sokma, içine alma.
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap.
eşcar: ağaçlar.
Fâtır-ı Zulcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeylen yaratan Allah (c.c.)
feda: uğruna verme.
hayvanat: hayvanlar.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
himaye: koruma, muhafaza etme.
iftıhar: gurur, övünme.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
Mün'ım-i Kerîm: kerem sahibi, nimet veren, yedirip içiren, nimetlerin hakikî sahibi olan Cenâb-ı Hak.
nam: ad.
nazar: bakış, dikkat.
nebatat: bitkiler.
nefs-i hizmet: hizmetin tâ kendisi.
nevi: çeşit, tür.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
ruh: can.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şevk-i lezzet: tat alma coşkusu, heyecanı, isteği.
tavzif: vazîfelendirme, görevlendirme.
telezzüz: lezzet, tad alma, hoşlanma, hoşa gitme.
tereccüh: üstünlük, üstün gelme.
umum: bütün.
valide: ana, anne.
vazife: görev.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zıyade: çok, fazla.
ziynet: süs.

için çürüyünceye kadar kendilerini feda etmeleri, ehl-i dikkate gösterir ki, onlarn, emr-i İlâhînin ımtisalinden öyle bır lezzetleri var kı, nefislerını mahvedıp çürütüyorlar.

Bak, başında çok süt konserveleri taşıyan Hindistan cevizi ve incır gibı meyvedar ağaçlar, rahmet hazinesinden lısan-ı hâl ıle süt gibi en güzel bir gıdayı ister alır, meyvelerine yedınr, kendi bir çamur yer. Hem, nar ağacı safî bir şarabı hazine-i rahmetten alıp meyvesine yedirır, kendisi çamurlu ve bulanık bır suya kanaat eder.

Hatta hububatta dahi sümbüllenmek vazıfesinde zahir bir iştiyak görünür. Nasıl kı dar bir yerde hapsedilen bir zat, bir bostana ve geniş bır yere çıkmayı müştakane ister; öyle de, hububatta, sümbüllenmek vazıfesinde öyle sürurlu bir vazıyet, bır iştıyak görünüyor.

İşte "sünnetullah" tabir edilen, kâinatta cereyan eden bu sırlı uzun düsturdandır kı, işsız, tembel, istırahatle yaşayan ve rahat döşeğinde uzananlar, ekseriyetle sa'y eden, çalışanlardan daha ziyade zahmet ve sıkıntı çekerler. Çünkü, daima işsizler ömürlerinden şikâyet ederler, eğlenceler ile çabuk geçmesini isterler. Sa'y edenler ve çalışanlar ise şakirdirler, hamd ederler, ömürlerinin geçmesini istemezler.

(1) اَلْمُسْتَرِيحُ الْعَاطِلُ شَاكٍ مِنْ عُمْرِهِ وَالسَّاعِي الْعَامِلُ شَاكِرٌ

küllî düsturdur. Hem o sır iledir ki, "Rahat zahmette, zahmet rahattadır" cümlesi darbımesel olmuştur.

1- Rahat içinde ve boş olan kimse ömründen şikâyet eder, çalışıp işleyen kimse ise hâline şükreder.

bostan: sebze bahçesi
cereyan: olma, meydana gelme
darbımesel: atasözü, vecize
dustur: kaide, esas, prensip
ehl-i dikkat: dikkatliler, dikkat sahipleri
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla
emr-i İlahî: İlâhî iş, Allah'ın emri.
feda: uğruna verme.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hububat: taneli bitkiler, buğday, arpa v.b. tahıl
ımtısal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
istırahat: dinlenme, rahatlama
iştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kanaat: hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek.
küllî: umumî, genel.
lısan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahvetme: yok etme, ortadan kaldırma, batırma.
meyvedar: meyveli, yemişli
muştakane: iştıyak ve arzu ile, çok isteyerek
nefis: hayat, ruh, can.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
safî: saf olan, katışıksız, duru
şakir: Allah'ın verdiği nimetlere karşılık şükreden
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sır: gizli hakikat.
sümbüllenmek: baş vermek
sünnetullah: Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa ait kanunlar
sürur: sevinç, mutluluk
tabir: ifade
vazife: görev.
vazıyet: durum
zahir: açık, aşikâr
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazla, fazlasıyla

Evet, cemadata dikkatle nazar edilse, bilkuvve yalnız istidat ve kabiliyet cihetinde nakıs kalıp inkişaf etmeyenlerin, gayet bir içtihat ve sa'y ile inbısat edip bilkuvveden bilfiil suretine geçmesinde, mezkûr sünnet-i İlâhiye düsturuyla bir tavır görünüyor. Ve o tavır işaret eder ki, o vazife-i fıtriyede bir şevk ve o meselede bir lezzet vardır. Eğer o camidin umumî hayattan hissesi varsa, şevk kendisinin olur; yoksa, o camidı temsil eden, nezaret eden şeye aittir. Hatta, bu sırra binaen denilebilir ki, lâtif, nazik su incimat emrini aldığı vakit, öyle şıddetli bir şevk ile o emre imtısal eder ki, demiri şakkeder, parçalar. Demek burudet ve tahte's-sıfır soğuğun lisanıyla, ağzı kapalı demir kaptaki suya "Genişlen!" emr-i Rabbanîsi tebliğ edilince, şıddet-i şevk ile kabını parçalar, demiri bozar, kendisi buz olur. Ve hakeza, her şeyi buna kıyas et ki, güneşlerin deveranından ve seyrüseyahatlerinden tut, tâ zerrelerin Mevlevî gibi devir etmelerine ve dönmelerine ve ihtizazlarına kadar kâinattaki bütün sa'y ü hareket, kanun-i kader-i İlâhî üzerine cereyan ediyor ve dest-i kudret-i İlâhîden sudûr eden ve irade ve emir ve ilmi tazammun eden emr-i tekvinî ile zuhur eder. Hatta her bir zerre, her bir mevcut, her bir zîhayat, bir nefer askere benzer ki, orduda muhtelif dairelerde, o neferin ayrı ayrı nispetleri, vazifeleri olduğu gibi, her bir zerre, her bir zîhayatın dahi öyledir.

Meselâ senin gözünde bir zerre, gözün hücresinde ve gözde ve asab-ı vechiyede ve bedenin şerayin tabir edilen damarlarında birer nıspetı ve o nıspete göre birer

bilfiil: hareket hâli, işleyiş, yapış
bilkuvve: fiil mertebesine geçmeden potansiyel hâlde, düşünce hâlinde
binaen: den dolayı, bu sebepten.
burudet: soğukluk, soğuk olma
camit: ruhsuz, cansız.
camit: ruhsuz, sert, katı madde
cemadat: cansız varlıklar
cereyan: olma, meydana gelme
cihet: yön
dest-ı kudret-ı İlâhî: İlâhî kudret eli, Allah'ın kudret eli.
deveran: dönme, dönüp dolaşma
dustur: kaide, esas, prensip
emir: iş, kanun
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri
emr-i tekvinî: yaratma emri, kâinatı var etme emri, işi
gayet: son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi
hisse: pay, nasıp
İçtihat: bir şeye ulaşmak için sarf edilen üstün gayret, gücü yettiği kadar çalışma, çabalama
İhtizaz: gönlü ferahlama, hazzetme, ferah, sevinç.
İmtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
İnbisat: ferahlama, yayılma, genişleme
incimat: donma, buz hâline girme
İnkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
İrade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kanun-ı kader-ı İlâhî: Allah'ın kader kanunu
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme
latif: yumuşak, tatlı, hoş
lisan: dil

mesele: konu
Mevlevî: Mevlevilik tarikatine mensup kimse
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
muhtelif: turlu turlu, çeşitli
nakıs: noksan, eksik
nazar: bakmak.
nazik: narin, ince, dikkat gerektiren, önemli
nefer: asker, er
nezaret: gözetme, bakma.
nıspet: ilgi, bağ, münasebet.
şakketmek: yarmak, ikiye ayırmak.
sa'y ü hareket: çalışma ve iş görmek için davranma
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
şevk: şıddetli arzu, aşırı istek ve heves
seyrüseyahat: hareket etme ve yolculuk.
şiddet-ı şevk: şevkın şıddetı, şıddetli isteğin gücü, arzunun kuvvetı
sır: gizli hakıkat.
sudur: sâdır olma, meydana çıkma, olma
sünnet-i İlâhiye: kâinatta cereyan eden İlâhî kanunlar

suret: biçim, şekil, tarz
tahte's-sıfır: sıfırın altı.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tebliğ: dinî bir emrin kullara bildirilmesi
temsil: [illegible]
umumî: herkese ait, genel.
vazife-i fıtriye: fıtrî vazife, yaratılışa ait vazife
zerre: en küçük parça, mole kül, atom.
zîhayat: hayat sahibi
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

vazifesi ve o vazifeye göre birer faydası vardır. Ve hakeza, her şeyi ona kıyas et.

Buna binaen *her bir şey, bir Kadîr-i Ezelî'nin vücub-i vücuduna iki cihetle şahadet eder.*

Biri: *Takatinin binler derecede fevkinde vazifeleri görmekteki acz-i mutlak lisanıyla o Kadîr'in vücuduna şahadet eder.*

İkincisi: *Her bir şey, nizam-ı âlemi teşkil eden düsturlara ve muvazene-i mevcudatı idame eden kanunlara tatbik-i hareket etmekle o Alîm-i Kadîr'e şahadet eder.* Çünkü zerre gibi bir camit, arı gibi küçük bir hayvan, Kitab-ı Mübin'in mühim ve ince meseleleri olan nizam ve mizanı bilemez. Camit bir zerre ve arı gibi küçük bir hayvan nerede? Semavat tabakalarını bir defter sayfası gibi açıp, kapayıp toplayan Zat-ı Zülcelâl'in elindeki Kitab-ı Mübin'in mühim, ince meselelerini okumak nerede? Eğer sen divanelik edip, zerrede o kitabın ince hurufatını okuyacak kadar bir göz bulunduğunu tevehhüm etsen, o vakit o zerrenin şahadetini redde çalışabilirsin.

Evet, Fâtır-ı Hakîm, Kitab-ı Mübin'in düsturlarını gayet güzel bir surette ve muhtasar bir tarzda ve has bir lezzette ve mahsus bir ihtiyaçta icmal edip derç eder. Her şey öyle has bir lezzet ve mahsus bir ihtiyaç ile amel etse, o Kitab-ı Mübin'in düsturlarını bilmeyerek imtisal eder. Meselâ, hortumlu sivrisinek dünyaya geldiği dakikada hanesinden çıkar, durmayarak insanın yüzüne hücum eder, uzun asasıyla vurur, âb-ı hayat fışkırtır, içer.

âb-ı hayat: hayat suyu.
acz-i mutlak: mutlak zayıflık, güçsüzlük.
Alîm-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen Allah.
amel: iş uygulama yapma.
asa: değnek, sopa.
asab-ı vechiye: yüz ile ilgili sinirler.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
camit: ruhsuz, cansız madde.
cihet: yön.
derç: sokma, içine alma.
divane: deli, aklı başında olmayan.
dustur: kanun, kural, esas, prensip.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hane: ev.
hücum: saldırma.
hurufat: harfler.
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme.
idame: devam ettirme, sürdürme.
imtisal: emre tamamen uyma, gereketni yapma, alınan emre boyun eğme.
Kadir: kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evvelî olmayan Allah.
kanun: yasa.
Kitab-ı Mübin: kâinattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esaslarını, kanunlarını ihtiva eden manevî kitap, kudret kitabı.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme.
lisan: dil.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
mesela: örneğin.
mesele: konu.
mesele: önemli konu.
mizan: ölçü, denge.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
muvazene-i mevcudat: varlıklardaki denge, kâinattaki ölçü ve denge.
nispet: ilgi, bağ, münasebet.
nizam: düzen, düzgünlük, kanun.
nizam-ı âlem: Cenab-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni.
red: reddetme, kabul etmeme.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
semavat: semalar, gökler.
şerayin: atar damarlar.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tabaka: derece, kat.
tabir: ifade.
takat: bir şeyi yapabilme, başarabilme gücü, güç, kuvvet, derman.
tarz: biçim, şekil, suret.
tatbik-i hareket: hareket etme, davranma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme.
vazife: görev.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zaruri ve vacip olmak.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zihayat: hayat sahibi.

Hücumdan kaçmakta erkân-ı harb gibi maharet gösterir. Acaba bu küçük, tecrübesiz, yeni dünyaya gelen mahlûka bu sanatı ve bu fenn-i harbi ve su çıkarmak sanatını kim öğretmiş ve nerede öğrenmiş? Ben, yani bu bîçare Said, itiraf ediyorum ki, eğer ben o hortumlu sineğin yerinde olsaydım, bu sanatı, kerrufer harbini ve su çıkarmak hizmetini, çok uzun dersler ve çok müteaddit tecrübelerle ancak öğrenebilirdim.

İşte, ilhama mazhar olan arı, örümcek ve yuvasını çorap gibi yapan bulbul gibi hayvanatı bu sineğe kıyas et. Hatta, nebatatı da aynen hayvanata kıyas edebilirsin. Evet, *Cevâd-ı Mutlak* (celle celâluhu) *her ferd-i zîhayatın elinde lezzet mîdadıyla ve ihtiyaç mürekkebiyle yazılmış bir tezkereyi vermiş, onunla evamır-i tekvîniyenin programını ve hizmetlerinin fihristesini tevdi etmiştir.* Bak o Hakîm-i Zülcelâl'e; nasıl Kitab-ı Mubîn'ın düsturlarından, arı vazîfesine ait miktarını bir tezkerede yazmış, annın başındaki sandukçaya koymuştur. O sandukçanın anahtarı da, vazîfeperver arıya has bir lezzettir. Onunla sandukçayı açar, programını okur, emri anlar, hareket eder. [1] وَاَوْحٰى رَبُّكَ اِلَى النَّحْلِ ayetinin sırrını izhar eder.

İşte, eğer bu Sekizinci Notayı tamamen işittin ve tam anladınsa, bir hads-ı îmanî ile [2] رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ 'nin bir sırrını, [3] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ 'nin bir hakikatini, [4] اِنَّمَآ اَمْرُهٗٓ اِذَآ اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُوْلَ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ 'un bir

1. Rabbin arıya ilham etti. (Nahl Suresi, 68.)
2. Rahmetim her şeyi kuşatmıştır. (A'raf Suresi, 156.)
3. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp, Onu tespih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
4. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece "Ol!" demektir, o da olüverir. (Yâsin Suresi, 82.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
biçare: çâresiz, zavallı.
celle celâluhu: şanı yüce olsun.
Cevâd-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve iyilik sahibi olan Allah.
düstur: kanun, kural, esas, prensip.
erkân-ı harb: harb erkânı, asker lik ilminde ihtisas yapmış kimse, kurmay.
evamir-i tekvîniye: yaratma içeren emirler, varlığın yaratılışıyla ilgili işler.
fenn-i harp: harp ilmi, harp sanatı, savaş teknikleri.
ferd-i zîhayat: hayat sahibi fert, kişi.
fihriste: katalog, liste.
hads-i îmanî: iman yoluyla tam ve kesin olarak bilme.
hakîkat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi hikmetle yaratan, Allah.
harp: savaş.
hayvanat: hayvanlar.
hücum: saldırma.
ilham: Allah tarafından kalbe verilen, bildirilen, öğretilen.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kerrufer: savaşta geri çekiliyor gibi göründükten sonra tekrar hücum etme, vur-kaç taktiği.
Kitab-ı Mübîn: kainattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esaslarını kanunlarını ihtiva eden, manevî kitap, kudret kitabı.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme.
maharet: mahirlik, ustalık.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mîdad: yazı mürekkebi, yazı yazmaya yarayan siyah veya renkli sulu madde.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nebatat: bitkiler.
nota: dikkat çekici ve uyancı bilgi.
sandukça: küçük sandık.
sır: gizli hakikat.
tevdi: emanet etme, teslim etme.
tezkere: belge, pusula.
vazîfe: görev.
vazîfeperver: vazîfe sever, çalışmayı seven, vazîfesini sevip ona bağlı olan.

düsturunu[1] فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

'un bir nüktesini anlarsın.

DOKUZUNCU NOTA

Bil ki, *nev-i beşerde nübuvvet, beşerdeki hayır ve kemâlâtın fezlekesi ve esasıdır. Din-i hak, saadetin fihristesidir. İman, bir husn-i münezzeh ve mücerrettir. Madem şu âlemde parlak bir hüsün, geniş ve yüksek bir hayır, zahir bir hak, faik bir kemal görünüyor. Bilbedahe, hak ve hakıkat, nübuvvet içindedir ve nebîler elindedir, dalâlet, şer ve hasaret, onun muhalifindedir.*

Mehasin-i ubudiyetin binlerinden yalnız buna bak ki:

Nebî Aleyhıssalâtü Vesselâm, ubudıyet cıhetiyle muvahhidînin kalblerini ıyd ve cuma ve cemaat namazlarında ittihat ettırıyor. Ve dillerini bir kelımede cem ediyor. Öyle bir surette ki, şu insan, Ma'bud-i Ezelî'nin azamet-ı hitabına, hadsiz kalblerden ve dillerden çıkan sesler, dualar, zıkırler ile mukabele ediyor. O sesler, dualar, zikirler birbirine tesanüt ederek ve birbirine yardım edip ittifak ederek öyle geniş bir surette Ma'bud-ı Ezelî'nin ulûhiyetine karşı bir ubudıyet gösteriyor kı, güya küre-i arz kendisi o zıkrı söylüyor, o duayı ediyor ve aktânıyla namaz kılıyor ve etrafıyla semavatın fevkinde izzet ve azametle nazıl olan[2] أَقِيمُوا الصَّلٰوةَ emrini küre-i arz imtısal ediyor.

Bu sırr-ı ittihat ile, kâinat içinde bir zerre gibi zayıf, küçük bır mahlûk olan şu ınsan, ubudıyetın azametı cıhetıyle

1- Şânı ne yücedir Onun kı her şeyin hukûm ve tasarrufu elindedir. Sız de Ona doneceksınız. (Yâsin Suresi, 83.)

2- Namaz kılınız. (Rum Suresi, 31.)

aktar: taraflar, yanlar, her taraf, her yer.
alem: dünya, cıhan, bütün yaratılmışlar.
aleyhıssalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
azamet: büyukluk, ululuk, yucelik.
azamet-i hıtap: hıtabın buyukluğu. Cenab-ı Hakkın kullarına olan hıtabındakı yucelik ve ulvıyetın buyuklugu.
beşer: insan, insanlık.
bılbedahe: açıktan, aşıkar olarak.
cem: toplama, bır araya getırme.
cıhet: yön.
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma.
Dîn-i Hak: hak dın, Islamıyet.
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz.
dustur: kanun, kural, esas, prensip.
faik: üstün, seçkin, ileri, yuksek.
fevkinde: ustunde.
fezleke: özet, netice.
fihriste: katalog, liste.
güya: sankı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakıkat: gerçek, doğru.
hasaret: hasar, zarar, zıyan.
husn-ı münezzeh ve mücerret: kusur ve noksandan uzak olan sal ve anımsı guzellik.
hüsün: guzellik.
ıman: ınanç, ıtıkat.
ımtısal: emre tamamen uyma, gerekenı yapma, alınan emre boyun eğme.
ittifak: birleşme, fikır bırlıgı etme.
ittıhat: birleşme, bırlık olustırma.
ıyd: bayram, bayram gunu.
izzet: şeref, yucelik, kuvvet, kudret, ustunluk.
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksıksız olma.
kemalât: kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler.
küre-i arz: yer kure, dunya.
Ma'bud-i Ezelî: varlıgının baş langıcı olmayan ve ibadete layık olan Allah.
madem: ...den dolayı, boyle ise.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mehasin-i ubudiyet: kullugun guzellikleri, ibadetin kazandırdıgı ıyılık ve güzellikler.
muhalif: zıt, karşıt.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
muvahhidîn: muvahhıtler, tevhid edenler, Allah'ın varlıgına ve bırlığane ınananlar.
nazıl: nüzul eden, ınen.
nebi: Allah'ın elçısı, habercısı, peygamber, resul.
nev-i beşer: insanoglu, insanlar.
nota: dikkat çekıcı ve uyarıcı bilgi.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya soz.
saadet: mutluluk.
semavat: semalar, gokler.
şer: kotulük.
sırr-ı ittıhat: ittıhat sırrı, kâinattakı bırlık hakikatı.
suret: bıçım, şekil, tarz, surat, yüz, çehre.
tesanüt: dayanışma, bırbınne dayanma ve destek olma.
ubudıyet: kulluk.
uluhıyet: ilahlık, Allah'ın hâkımıyetı ile kaınattakı her şeyı kendısıne ibadet ve ıtaat ettırmesi.
zahir: açık, gorunur.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom.
zıkır: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

Hâlık-ı Arz ve Semavat'ın mahbup bir abdi ve arzın halîfesi, sultanı ve hayvanatın reisi ve hilkat-i kâinatın netîcesi ve gayesi oluyor.

Evet, eğer namazların arkasında, hususan bayram namazlarında, bir anda اَللّٰهُ اَكْبَرُ[1] diyen yüzer milyon insanların sesleri, âlem-ı gaypta ittihat ettikleri gibi, âlem-ı şahadette dahı bırbırlerıyle ıttihat edıp ıçtıma etse, küre-ı arz tamamıyla buyuk bir insan olup, azametine nıspeten büyük bir seda ile söylediği اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'e müsavi geldiğinden, o muvahhidînın ittihadı ile bir anda اَللّٰهُ اَكْبَرُ demeleri, küre-i arzın büyük bir اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'ı hükmüne geçiyor. Âdeta bayram namazlarında âlem-i İslâm'ın zikır ve tesbıhıyle zemın zelzele-ı kubraya mazhar olup, aktâr ü etrafıyla اَللّٰهُ اَكْبَرُ deyip, kıblesi olan Kâbe-i Mükerreme'nin samımî kalbıyle nıyet edıp, Mekke ağzıyla, Arafe dılıyle اَللّٰهُ اَكْبَرُ diyerek, o tek kelime, etraf-ı arzdaki umum mü'mınlerın mağara-mısal ağızlarındakı havada temessül edıyor. Bir tek اَللّٰهُ اَكْبَرُ kelimesinin aks-i sedasıyla hadsiz اَللّٰهُ اَكْبَرُ vuku bulduğu gibi, o makbul zikir ve tekbir, semavatı dahi çınlatıp berzah âlemlerıne de temevvüç ederek seda verıyor.

1 Allah en büyüktür, en yücedir.

abd: kul
âdeta: sanki
aks-i seda: ses yankılanması, sesin bir yere çarpıp geri gelmesi, yankı
aktâr-ı etraf: her taraf, her yan
alem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
âlem-i İslâm: İslam alemi, İslam dünyası
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
Arafe: hacıların hac esnasında durup dua ettiği Mekke yakınlarındaki dağ
arz: yer, dünya.
azamet: büyükluk.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
etraf-ı arz: yeryüzünün her tarafı
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hahfe: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden
Hâlık-ı Arz ve Semavat: yeri ve göğü yaratan, yoktan var eden Allah
hayvanat: hayvanlar
hilkat-ı kainat: kainatın yaratılışı
hukmüne: yenne, degenne
hususan: bilhassa, özellikle
içtima: toplanma, bir araya gelme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
Kâbe-i Mükerreme: Büyük, yüce ulu Kâbe, hürmet ve tazim edilen Kâbe
küre-i arz: yer küre, dünya
mağara-mısal: mağara gibi, mağaraya benzer
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mu'min: iman eden, inanan
musavi: eşit.
muvahhidîn: muvahhidler, tevhid edenler, Allah'ın varlığına ve birliğine inananlar
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
reis: başkan
samimî: içten, candan, gönülden
seda: ses
semavat: semalar, gökler
tekbir: ululama, yüceltme, Allah'ı ululama
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
temevvüç: dalgalanma, dalga dalga olma, çalkalanma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma
umum: bütün
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zelzele-ı kubra: büyük zelzele, en büyük zelzele
zemin: yeryüzü
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma

İşte, bu arzı böyle kendine sâcid ve âbid ve ibâdına mescit ve mahlûklarına beşik ve kendine müsebbih ve mükebbir eden Zat-ı Zülcelâl'e, yerin zerratı adedince hamd ve tesbih ve tekbir edip ve mevcudatı adedince hamd ediyoruz ki, bize bu nevi ubudiyeti ders veren Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmına ümmet eylemiş.

ONUNCU NOTA

Bil, ey gafil, müşevveş Said! Cenab-ı Hakkın nur-i marifetine yetişmek ve bakmak ve âyât ve şahıtlenn âyinelerinde cilvelerini görmek ve berahin ve deliller mesamatıyla temaşa etmek ıktıza ediyor kı, senin üstünden geçen, kalbine gelen ve aklına görünen her bir nuru tenkit parmaklarıyla yoklama ve tereddut elıyle tenkıt etme. Sana ışıklanan bir nuru tutmak için elini uzatma. Belki gaflet esbabından tecerrut et, onlara müteveccih ol, dur. Çünkü, ben müşahede ettim kı, marifetullahın şahitleri, bürhanları üç çeşıttır.

• *Bir kısmı* su gibidir. Görünür, hissedilir, lâkin parmaklarla tutulmaz. Bu kısımda hayalâttan tecerrut etmek, külliyetle ona dalmak gerektir. Tenkıt parmaklanyla tecessüs edilmez, edilse akar, kaçar. O âb-ı hayat, parmağı mekân ittıhaz etmez.

• *İkıncı kısım* hava gibıdır. Hissedilir, fakat ne görünür, ne de tutulur. Ona karşı sen, yüzün, ağzın, ruhunla o rahmet nesimine karşı teveccüh et, kendini mukabil tut. Tenkıt elini uzatma, tutamazsın. Ruhunla teneffüs et. Tereddüt ile baksan, tenkit ile el atsan, o yürür, gider. Senın elını mesken ittıhaz etmez, ona razı olmaz.

âb-ı hayat: hayat suyu.
abid: ibadet eden, kulluk eden.
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
arz: yer, dünya.
âyât: işaretler, deliller. Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden deliller.
ayine: ayna.
berahin: deliller, ispatlar, bürhanlar, hüccetler, kanıtlar.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cilve: tecelli, görüntü.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
esbap: sebepler, vasıtalar.
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hayalat: hayaller, hülyalar.
ibad: abdler, kullar.
ıktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
ittıhaz: edinme, kabul etme.
külliyet: bütünlük, umumîlik.
mahluk: yaratık. Allah tarafından yaratılmış olan.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
mekan: yer, mahal.
mesamat: mesamlar, delikler, gözenekler.
mescit: namaz kılınacak yer, cami, ibadet edilecek yer.
mesken: oturulan, ikamet olunan yer.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
mukabil: karşı.
mukebbir: yücelten, ululayan, tekbir getiren, "Allahu ekber" diyen.
müşahede: İlâhî güzellikleri ve sırları görme, seyretme.
müsebbih: tesbih çeken, subhanallah diyen.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nesim: hafif, latif rüzgâr, hoşa giden esıntı, esıntı.
nevi: çeşit, tür.
nota: dikkat çekici ve uyarıcı bilgi.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-i marifet: Allah'ı tanımanın bilmenin sebep olduğu nur, aydınlık.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyıcılik.
razı: rıza gösteren, kabul eden.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sacid: secde eden, secdeye varan.
tecerrut: soyunma, soyutlanma, uzak olma.
tecessüs: iç yüzünü araştırma, ayrıntısını öğrenme, araştırma merakı, araştırıcılık.
tekbir: ululama, yüceltme. Allah'ı ululama.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
teneffüs: nefes alma, soluklanma, solunum.
tenkıt: eleştırme.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi.
ubudiyet: kulluk.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat. Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.

• *Üçüncü kısım* ise nur gibidir. Görünür, fakat ne hissedilir, ne de tutulur. Öyle ise, sen kalbinin gözüyle, ruhunun nazarıyla kendini ona mukabil tut ve gözünü ona tevcih et, bekle. Belki kendi kendine gelir. Çünkü nur el ile tutulmaz, parmaklar ile avlanmaz. Belki o nur ancak basiret nuru ile avlanır. Eğer haris ve maddî elini uzatsan ve maddî mizanlarla tartsan, sönmese de gizlenir. Çünkü öyle nur, maddîde hapse razı olmadığı gibi, kayda girmez, kesifi kendine malik ve seyyid kabul etmez.

ON BİRİNCİ NOTA

Bil ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın ifadesinde çok şefkat ve merhamet var. Çünkü, muhataplarının ekserisi cumhur-ı avamdır. Onların zihinleri basittir. Nazarları dahi dakık şeyleri görmediğinden, onların besatet-i efkârını okşamak için, tekrar ile, semavat ve arzın yüzlerine yazılan ayetleri tekrar ediyor. O büyük harfleri kolaylıkla okutturuyor. Meselâ, semavat ve arzın hilkatı ve semadan yağmurun yağdırılması ve arzın dirilmesi gibi bilbedahe okunan ve görünen ayetleri ders veriyor. O huruf-i kebire içinde küçük harflerle yazılan ince âyâta nazarı nadiren çevirir, tâ zahmet çekmesinler.

Hem üslûb-i Kur'ânîde öyle bir cezalet ve selâset ve fıtrîlik var ki, güya Kur'ân bir hafızdır, kudret kalemiyle kâinat sayfalarında yazılan âyâtı okuyor. Güya Kur'ân, kâinat kitabının kıraatidir ve nizamatının tilâvetidir ve Nakkaş-ı Ezelî'sının şuunatını okuyor ve fiillerini yazıyor.

arz: yer, dünya.
âyat: işaretler, delîler. Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden delîller.
ayet: Allah'ın varlığına delâlet eden şey.
basiret: kalp gözüyle görme, doğru ve ölçülü görüş.
besatet-i efkar: fikir ve düşüncelerin basıtlığı.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade.
cumhur-i avam: avamın cumhuru, halkın çoğunluğu.
dakik: ince ve derin.
ekseri: çoğu kısmı.
fiil: iş, hareket.
fıtrî: tabiî, doğal.
güya: sanki.
hafız: ezberleyen.
haris: çok hırslı.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
huruf-i kebire: büyük harfler.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan.
kıraat: okuma, devamlı ve düzgün okuma.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî.
malik: sahip.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mesela: örneğin.
mizan: terazi, ölçü.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
mukabil: karşı.
nadiren: ender olarak, az olarak.
Nakkaş-ı Ezeli: ezeli nakkaş, her şeyi Zâtına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah.
nazar: bakış, bakış açısı.
nizamat: nizamlar, düzenler.
nota: dikkat çekici ve uyandırıcı bilgi.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
razı: rıza gösteren, kabul eden.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
selâset: sözün akıcı olma hâli, ifadedeki ahenk, açıklık, kolaylık ve akıcılık.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler.
seyyid: efendi.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler.
tevcih: yöneltme, çevirme.
tilâvet: güzel sesle ve anlamını düşünerek okumak.
üslûb-ı Kur'anı: Kur'an-ı Kerîm'in üslûbu, ifade tarzı.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Bu cezalet-i beyaniyeyi görmek istersen, hüşyar ve müdakkik bir kalb ile, Sure-i Amme ve [1] قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ ayetleri gibi fermanları dinle!

ON İKİNCİ NOTA

Ey bu notaları dinleyen dostlarım! Bilinız ki, ben hilâf-ı âdet olarak, gizlemesi lâzım gelen, Rabbime karşı kalbimin tazarru ve niyaz ve münacatını bazen yazdığımın sebebi, ölüm dilimi susturduğu zamanlarda, dilime bedel kitabımın söylemesinin kabulünü rahmet-i İlâhiyeden rica etmektir.

Evet, kısa bir ömürde, hadsiz günahlanma kefaret olacak, muvakkat lisanımın tövbe ve nedametlen kâfi gelmiyor. Sabit ve bir derece daim olan kitabımın lisanı daha ziyade o işe yarar. İşte, bu notaların telifinden on üç sene [HAŞİYE] evvel, dağdağalı bir fırtına-i ruhiye neticesinde, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılâp edeceği hengâmda, gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda, şu münacat ve niyaz, Arabî yazılmıştır. Bir kısmının Türkçe meali şudur ki:

Ey Rabb-i Rahîm'im ve Ey Hâlek-i Kerîm'im!

Benim sû-i ihtiyârımla ömrüm ve gençliğim zayi olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı

HAŞİYE: Bu risalenin telifinden on üç sene evvel

1- De ki: "Ey mülkün hakikî sahibi olan! Âlemlerde dilediği gibi tasarruf eden Allah'ım! (Âl-i İmran Suresi 26)

Arabî: Arabçaya ait. Arap dili ile ilgili
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bedel: karşılık.
cezalet-i beyaniye: ifadede ve beyanda mevzu ve makamın durumuna göre sert veya yumuşak lafızlar kullanmak
dağdağa: gürültü, beyhude telâş ve ıztırap
daim: devam eden, devamlı, sürekli
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
elem: dert, uzuntu, maddî, manevî ıztırap
evvel: önce
ferman: emir, buyruk.
fırtına-i ruhiye: ruhta meydana gelen fırtına, çalkantı.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlik-i Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah.
haşiye: dipnot.
hengam: zaman, sıra
hilâf-i âdet: âdete aykırı.
hüşyar: akıllı, uyanık, aklı kendisine yarayan
inkılâp: değişme, dönüşme
kâfi: yeter, elverir
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın giderilmesi
lisan: dil
meal: mana, anlam, mefhum
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
muvakkat: geçici
nedamet: pişmanlık.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
nota: dikkat çekici ve uyarıcı bilgi
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet
rica: dileme, isteme.
risale:
sabit: durağan, değişmeyen, istikrarlı
sû-i ihtiyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı
Sure-i Amme: Amme Suresi. Kur'an-ı Kerîm'in asıl adı Nebe Suresi olan 78. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 40 ayettir
tazarru: yalvarma, Allah'a huşu içinde yalvarma
telif:
tövbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup Allah'tan af dileme ve bir daha işlememek üzere söz verme
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma
ziyade: çok, fazla

kalb ve hacaletli yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşahede, göre göre, gayet sür'atle, sağa ve sola inhıraf etmeyerek, ihtiyârsız bir tarzda, vefat eden ahbap ve akran ve akarîbım gibi, kabir kapısına yanaşıyorum.

O kabir, bu dâr-ı fânîden firak-ı ebedî ile ebedulâbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır. Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünyayı kat'î bir yakîn ile anladım ki, hâlîktir gider ve fânîdir ölür. Ve bilmüşahede, içindeki mevcudat dahi, birbiri arkasından kafile kafile göçüp gider, kaybolur. Hususan benim gibi nefs-i emmareyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem takar, çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîm'im ve Ey Hâlik-i Kerîm'im!

(1) كُلُّ ما تٍ قَرِيبٌ *sırrıyla ben şimdiden görüyorum ki, yakın bir zamanda, kefenimi giydim, tabutuma bindim, dostlarıma veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, Senin Dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisan-ı hâliyle, ruhumun lisan-ı kâliyle bağırarak derim: "El-aman, el-aman yâ Hannan, yâ Mennan! Beni günahlarımın hacaletinden kurtar."*

İşte kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle feryat edip nida ediyorum. "El-aman, el-aman yâ Rahman, yâ Hannan, yâ Mennan! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halâs eyle."

1. Gelmesi muhakkak olan her şey uzak da olsa yakındır. (İbni Mâce, Mukaddime, 7; 46; Feyzu'l Kadîr, 2; 178.)

ahbap: dostlar
akarip: akrabalar, yakınlar vs.
akran: yaşı, rütbe, mevki vs. hallerde birbirine eşit olanlar
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cenaze: insan olusu
dâr-ı dünya: dünya kapısı, dünya
dâr-ı fanî: olumlu kaybolan, gelip geçici, yok olup giden yer, dünya.
dergâh-ı rahmet: Allah'ın rahmet kapısı, dergâhı
ebedulabad: ebedîlerin ebedî, tükenmez, ebedî hayat, sonsuzluk.
el-aman: medet, aman, imdat manasında yardım ve şikayet bildiren edat.
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
evvel: önce
fanî: ölümlü, geçici
feryat: haykırma, çığlık.
firak-ı ebedî: ebedî, sonsuz ayrılık.
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
gayet: son derece
hacalet: utanma, utanç.
halas: kurtarma
halik: helâk olan, mahv olan, fenaya giden
Hâlik-i Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah
hususan: bilhassa, özellikle
İhtiyarsız: irade ve istem dışı
inhıraf: doğru yoldan sapma, dönme, doğru yoldan çıkma
kafile kafile: sıra sıra, takım takım.
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kefen: gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez, kefen.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili
meftun: tutkun, müptelâ, aşın bağlanmış.
mekkâr: hilekâr, düzenbaz, hileci
menzil: yer, konak
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis.
nida: ses, seslenme, çağırma
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak
sır: gizli hakikat.
sür'at: çabuk olma, hızlılık.
tabut: içine ölü konulan sandık.
tarz: biçim, şekil
teveccüh: bir şeye veya bir yere doğru hareket etme.
veda: ayrılık, ayrılma, ayrılış
vefat: ölme.
yâ Hannan: ey çok acıyan ve çok merhametli olan Allahım
ya Mennan: Ey ihsanı çok olan ve çok çok nimet veren Allahım.
yakın: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme

İşte, kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyiciler beni bırakıp gittiler. Senin affurahmetini intizar ediyorum. Ve bilmüşahede gördüm ki, senden başka melce ve mence yok. Günahların çirkin yüzünden ve masiyetin vahşî şeklinden ve o mekânın darlığından, bütün kuvvetimle nida edip: "El-aman, El-aman! Yâ Rahman! Yâ Hannan! Yâ Mennan! Yâ Deyyan! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar. Yerimi genişlettir."

Ilâhî!

Senin rahmetin melceimdir ve rahmeten lilâlemîn olan Habibin (ASM), senin rahmetine yetişmek için vesilemdir. Senden şekva değil, belki nefsimi ve hâlimi sana şekva ediyorum.

Ey Hâlık-ı Kerîm'im ve Ey Rabb-ı Rahîm'im!

Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnuun ve abdin, hem asi, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alil, hem zelil, hem müsî, hem musın, hem şakı, hem seyyidinden kaçmış bir köle olduğu hâlde, kırk sene sonra nedamet edip senin dergâhına avdet etmek istiyor, senin rahmetine iltica ediyor. Hadsiz günah ve hatiatlarını itiraf ediyor. Evham ve türlü türlü illetlerle muptelâ olmuş, sana tazarru ve niyaz eder. Eğer kemal-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip, rahmet etsen, zaten o senin şanındır, çünkü Erhamürrâhimîn'sin. Eğer kabul etmezsen, senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var?

abd: kul
âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
affurahmet: af ve merhamet.
alil: hasta, hastalıklı
asi: isyan eden, başkaldıran
avdet: gen gelme, dönüş
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak
cahil: Allah'ı tanımayan, İlâhi hakıkatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun
dergah: sığınılacak yer, büyük bir huzura girilecek kapı.
el-aman: medet, aman, imdat manasında yardım ve şıkâyet bildiren edat
Erhamurrâhımın: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
Habip: Allah'ın en çok sevdiği insan olan Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm)
hadsız: sınırsız, sonsuz
Halık-ı Kerim: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı Allah.
hatıat: hatalar, yanlışlıklar
İlahi: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
illet: hastalık.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
intizar: bekleme, gözleme
kefen: gömülmeden, önce olunun sarıldığı beyaz bez, kefen
kemal-i rahmet: rahmetin mükemmelliği.
magfiret: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması, ortmesi, affetmesi, İlâhî merhamet, gufran
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
masiyet: günah, kötü şey
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık
melce: sığınılacak yer
melce: sığınılacak yer
mence: kurtulacak yer, kurtulma yeri
muptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan.
musi: kötülük eden, kötülükte bulunan
musin: yaşlı, ihtiyar, kocamış, geçkin
nedamet: pişmanlık.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nida: ses, seslenme, çağırma
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
Rabb-ı Rahım: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rahmeten lilâlemin: bütün âlemlere rahmet olan Hz. Muhammed (asm)
şakı: şıkâyetçi, şıkâyette bulunan, şıkâyet eden
şan: gerek, nam
şekva: şıkâyet.
seyyid: efendi
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma.
teşyi: uğurlama, yolcu etme, ölüyü defin için kabrine götürme
vahşî: yabanî, ürkütücü ve korkunç olan
vesile: aracı, vasıta.
ya Deyyan: ey yarattıklarının hesabını en iyi şekilde gören ve hesabına göre mükâfatlandıran ya da cezalandıran Allah'ım!
ya Hannan: ey çok acıyan ve çok merhametli olan Allah'ım
yâ Rahman: ey yarattıklarına dünyada ve âhırette çokça şefkat ve merhamet eden
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağı tutulmuş, aşağılanmış

Senden başka Rab yok ki, dergâhına gidilsin. Senden başka hak ma'bud yoktur ki, ona iltica edilsin!

لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ وَحْدَكَ لَاشَرِيكَ لَكَ اٰخِرُ الْكَلَامِ فِي الدُّنْيَا وَاَوَّلُ الْكَلَامِ فِي الْاٰخِرَةِ وَفِي الْقَبْرِ اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ [1]

ON ÜÇÜNCÜ NOTA

Medar-ı iltıbas olmuş Beş Meseledir.

Birincisi: Tarik-ı hakta çalışan ve mucahede edenler, yalnız kendi vazifelerini düşünmek lâzım gelirken, Cenab-ı Hakka ait vazifeyi düşünüp, harekâtını ona bina ederek hataya düşerler.

Edebü'd-Din ve'd-Dünya risalesinde vardır ki: Bir zaman şeytan, Hazret-i Isa Aleyhisselâma itiraz edip demiş ki: "Madem ecel ve her şey kader-i İlâhî İledir, sen kendini bu yüksek yerden at, bak nasıl öleceksin."

Hazret-i İsa Aleyhisselâm demiş ki:

اِنَّ لِلّٰهِ اَنْ يَخْتَبِرَ عَبْدَهُ وَلَيْسَ لِلْعَبْدِ اَنْ يَخْتَبِرَ رَبَّهُ

Yani, Cenab-ı Hak abdını tecrube eder ve der ki: "Sen böyle yapsan, sana böyle yaparım. Göreyim seni, yapabilir misin?" diye tecrübe eder. Fakat abdın hakkı yok ve haddi değil ki, Cenab-ı Hakkı tecrübe etsin ve desin: "Ben böyle işlesem, sen böyle işler misin?" diye tecrubevari bir surette Cenab-ı Hakkın rububiyetine karşı imtihan tarzı, sû-ı edeptir, ubudiyete münafıdır.

1 Senden başka ilâh yoktur. Sen teksin, ortağın yoktur. Dünyada son söz, ahirette ve kabirde ilk kelam: Şahadet ederim ki: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed, Allah'ın resuludur." Allah ona salât ve selâm eylesin.

abd: kul
ahret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun.
bina etme: yapma, kurma.
dergah: sığınılacak yer, büyük bir huzura girilecek kapı.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
Edebü'd-Din ve'd-Dünya: Maverdi'nin (ol. 1058) ünlü ahlak kitabı.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
harekat: hareketler, davranışlar.
hata: yanlış, yanılgı, kusur.
İlâh: kendisine ibadet edilen ve tapınılan şey.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
İmtihan: deneme, sınama.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kelam: söz, lafız.
ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
medar-ı iltıbas: karıştırma sebebi.
mesele: önemli konu.
mücahede: savaşma, mücadele.
münafi: zıt, aykırı.
nota: dikkat çekici ve uyarıcı bilgi.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı islah ve terbiye eden Allah.
resul: Allah'ın elçisi, peygamber.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
salât: Hz. Peygamber'e dua, Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sû-i edep: edep dışı, edebe aykırı.
suret: biçim, şekil, tarz.
tarik-ı hak: hak ve hakikat yolu.
tarz: biçim, şekil.
tecrubevari: tecrübeli gibi.
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev.

Madem hakikat budur, *insan kendi vazifesini yapıp Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmamalı.*

Meşhurdur ki, bir zaman İslâm kahramanlarından ve Cengiz'in ordusunu müteaddit defa mağlûp eden Celâleddin-ı Harzemşah harbe giderken, vüzerası ve etbaı ona demişler:

"Sen muzaffer olacaksın, Cenab-ı Hak seni galip edecek."

O demiş:

"Ben Allah'ın emriyle, cihad yolunda hareket etmeye vazifedarım. Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmam. Muzaffer etmek veya mağlûp etmek Onun vazifesidir."

İşte o zat bu sırr-ı teslimiyeti anlamasıyla, harika bir surette çok defa muzaffer olmuştur.

Evet, *insanın elindeki cüz-i ihtiyârî ile işledikleri ef'allerinde Cenab-ı Hakka ait netaici düşünmemek gerektir.* Meselâ, kardeşlerimizden bir kısım zatlar, halkların Risale-i Nur'a iltihaklarını şevklerini ziyadeleştiriyor, gayrete getiriyor. Dinlemedikleri vakit, zayıfların kuvve-i maneviyelerini kırılıyor, şevkleri bir derece sönüyor. Hâlbuki, üstad-ı mutlak, mukteda-i küll, rehber-i ekmel olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm,[1] وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ olan ferman-ı İlâhîyi kendine rehber-i mutlak ederek, insanların çekilmesiyle ve dinlememesiyle daha ziyade sa'yugayret ve ciddiyetle tebliğ etmiş. Çünkü,

1- Peygambere düşen ancak tebliğ etmektir. (Mâide Suresi, 99.)

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selâm onun üzerine olsun, anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
ciddiyet: ciddîlik.
cihad: düşmanla savaşma.
cüz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestisi, dilediği gibi hareket edebilme kuvveti. cüzî irade.
ef'al: fiiller, işler.
etba: hizmetçiler, uşaklar.
ferman-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın emir ve buyrugu.
hakikat: gerçek, doğru.
harika: olağanüstü.
harp: savaş.
iltihak: karışma, katılma.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mağlûp: yenilme, kendisine galip gelinmiş.
mesela: örneğin.
mukteda-i küll: her şeyde herkesin uyması gereken numune olan Hz. Peygamber (ASM).
müteaddit: çeşitli, bir çok.
muzaffer: yenmiş, galip gelmiş.
netaiç: neticeler, sonuçlar.
rehber-i ekmel: en mükemmel rehber.
rehber-i mutlak: her bakımdan rehber, tam rehber.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sa'yugayret: çalışma ve çabalama.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
sırr-ı teslimiyet: teslim olmanın, boyun eğmenin sırrı.
suret: biçim, şekil, tarz.
tebliğ: dinî bir emrin kullara bildirilmesi.
üstad-ı mutlak: ilimde üstünlüğü ve öğreticiliği tartışmasız olan üstat.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli.
vüzera: vezirler.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: Artma, çoğalma.
ziyade: çok, fazla.

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ [1]

sırrıyla anlamış ki, insanlara dinlettirmek ve hidayet vermek, Cenab-ı Hakkın vazifesidir. Cenab-ı Hakkın vazifesine karışmazdı.

Öyle ise, işte ey kardeşlerim! Sız de, size ait olmayan vazifeye harekâtınızı bina etmekle karışmayınız ve Hâlık'ınıza karşı tecrübe vaziyetini almayınız.

İkinci Mesele: *Ubudiyet, emr-i İlâhîye ve nza-i Ilâhîye bakar. Ubudiyetin dâîsi emr-i İlâhî ve neticesi nza-i Hak'tır. Semeratı ve fevaıdi uhrevıyedır. Fakat ille-ı gaiye olmamak, hem kasten istenilmemek şartıyla, dunyaya ait faydalar ve kendi kendine terettüp eden ve istenilmeyerek verilen semereler, ubudiyete munafi olmaz. Belkı zayıflar ıçın muşevvık ve mureccih hukmune geçerler. Eğer o dünyaya ait faydalar ve menfaatler o ubudiyete, o vırde veya o zıkre illet veya illetin bır cüz'ü olsa, o ubudiyeti kısmen iptal eder. Belki o hasıyetli vırdi akim bırakır, netıce vermez.*

İşte bu sırrı anlamayanlar, meselâ yüz hasıyeti ve faydası bulunan Evrad-ı Kudsıye-i Şah-ı Nakşıbendîyi veya bın hasıyeti bulunan *Cevşenü'l-Kebir*'i, o faydalanın bazılannı maksud-ı bızzat nıyet ederek okuyorlar. O faydaları göremiyorlar ve göremeyecekler ve görmeye de haklan yoktur. Çünkü o faydalar, o evratlann illeti olamaz. Ve ondan onlar kasten ve bizzat istenilmeyecek. Çünkü onlar fazlî bır surette, o halıs vırde talepsız terettüp eder.

1 Sen sevdiğin kimseyi hidayete erdiremezsin. Ancak Allah dilediğine hidayet verir. (Kasas Suresi 56.)

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
bina: yapma, kurma.
bizzat: kendisi, şahsen.
Cevşenu l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (asm) Efendimize vahiyle gelen Esma-ı Husnayı içine alan emsalsiz bir munacat ve benzersiz bir dua.
cuz: kısım, parça.
dai: davet eden, çağıran.
emr-i İlâhî: İlâhî iş, Allah'ın emri.
Evrad-ı Kudsiye-i Şah-ı Nakşibendi: Şah-ı Nakşıbendi Hazretlerinin önemli bir duası.
evrat: vırdler okunması âdet olan dini dualar.
fazlî: lutuf olarak, karşılıksız verilen.
fevaıt: faydalar, menfaatler.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
halıs: saf, samımî.
harekât: hareketler, davranışlar.
hasıyet: hususi fayda, özellik.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hukmüne: yenne, değenne.
ille-i gaiye: gerçekleştirilmesi meydana gelmesi için çaba harcanan şey, amaç, ideal.
illet: sebep, gaye.
iptal: boş, hükümsüz bırakma.
kasten: bile bile isteyerek, kasıtlı olarak.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
maksud-ı bızzat: kendi maksadı, şahsı gaye, şahsî amaç.
menfaat: fayda.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
münafi: zıt, aykırı.
mureccih: tercih eden, üstün tutan.
muşevvık: teşvik eden, isteğini arttıran, arzu ve hevesini arttıran.
rıza-i Hak: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
semerat: semereler, meyveler.
semere: meyve, güzel netice.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
talep: istek, dilek.
terettüp: sıralanma, sırasında olma, sırası gelme, sonuç olarak çıkma.
ubudiyet: kulluk.
uhrevıye: ahrete dair, ahrete ait.
vazife: görev.
vazıyet: durum.
vırd: zıkır, belli zamanlarda belli sayıda, belli dualann zıkır olarak belli biçımde ve düzenli şekilde okunması.
zıkir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

Onları niyet etse, ihlâsı bir derece bozulur. Belki ubudiyetten çıkar ve kıymetten düşer.

Yalnız bu kadar var ki: Böyle hasiyetli evradı okumak için, zayıf insanlar bir müşevvik ve müreccihe muhtaçtırlar. O faydaları düşünüp şevke gelip, evradı sırf rıza-i İlâhî için, ahiret için okusa zarar vermez. Hem de makbuldür. Bu hikmet anlaşılmadığından, çoklar aktaptan ve Selef-i Salihîndan mervi olan faydaları görmediklerinden şüpheye düşer, hatta inkâr da eder.

Üçüncü Mesele: طُوبٰى لِمَنْ عَرَفَ حَدَّهُ وَلَمْ يَتَجَاوَزْ طَوْرَهُ

Yani: *"Ne mutlu o adama ki, kendini bilip haddinden tecavüz etmez."*

Nasıl bir zerre camdan, bir katre sudan, bir havuzdan, denizden, kamerden seyyarelere kadar güneşin cilveleri var. Her birisi kabiliyetine göre güneşin aksini, misalini tutuyor ve haddini biliyor. Bir katre su, kendi kabiliyetine göre, "Güneşin bir aksi bende vardır" der. Fakat, "Ben de deniz gibi bir âyineyim" diyemez.

Öyle de, esma-i İlâhiyenin cilvesinin tenevvüüne göre, makamat-ı evliyada öyle meratip var. Esma-i İlâhiyenin her birisinin, bir güneş gibi, kalbden Arşa kadar cilveleri var. Kalb de bir arştır, fakat "Ben de Arş gibiyim" diyemez.

İşte, ubudiyetin esası olan, acz ve fakr, kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı ulûhiyete karşı secde etmeye bedel naz ve fahir suretinde gidenler, zerrecik

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akis: yansıma.
aktap: kutuplar, belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük veli.
Arş: yüksek makam, taht. Allah'ın tüm isimlerinin en yüksek seviyede tecelli ettiği ve göründüğü makam.
ayine: ayna.
bedel: karşılık.
cilve: tecelli, görüntü.
dergâh-ı ulûhiyet: Allah'ın huzuru.
esma-i İlahiye: Allah'ın isimleri.
evrat: virtler, okunması âdet olan dinî dualar.
fahir: övünme, böbürlenme.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
had: seviye, derece, sınır.
hasiyet: hususi fayda, özellik.
hikmet: gaye, maksat.
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kamer: ay.
katre: damla.
kıymet: değer.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
makamat-ı evliya: velilerin makamları.
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen.
meratip: mertebeler, basamaklar.
mervi: rivayet edilen, nakledilen.
mesele: önemli konu.
misal: örnek, nümune.
müreccih: tercih eden, üstün tutan.
müşevvik: teşvik eden, isteğini arttıran, arzu ve hevesini arttıran.
naks: noksan, eksiklik.
naz: kendini ağıra satma.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
niyet: isteme, beklenti içine girme.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
selef-i salihin: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve Ashap ile Tabiîn'in ileri gelenleri ile Tebe-i Tabiîn'den olan Müslümanlar.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
seyyare: gezegen.
sûret: biçim, şekil, tarz.
tecavüz: saldırma, saldırma, baş kasının hakkına dokunma.
tenevvü: çeşitlenme, çeşit çeşit olma, çeşitlilik.
ubudiyet: kulluk.
zerre: pek ufak parça.

kalbini Arşa müsavi tutar, katre gibi makamını deniz gibi evliyanın makamatıyla iltıbas eder, kendini o büyük makamata yakıştırmak ve o makamda kendini muhafaza etmek için, tasannuata, tekellüfata, manasız hodfüruşluğa ve birçok müşkulâta düşer.

Elhâsıl: Hadiste vardır ki,

هَلَكَ النَّاسُ اِلاَّ الْعَالِمُونَ وَهَلَكَ الْعَالِمُونَ اِلاَّ الْعَامِلُونَ

وَهَلَكَ الْعَامِلُونَ اِلاَّ الْمُخْلِصُونَ وَالْمُخْلِصُونَ عَلٰى خَطَرٍ عَظِيمٍ (1)

Yani: *Medar-ı necat ve halâs yalnız ihlâstır. İhlâsı kazanmak çok muhimdir. Bir zerre ihlâslı amel, batmanlarla halis olmayana müreccahtır. İhlâsı kazandıran, harekâtındaki sebebi sırf bir emr-i İlâhî ve netıcesi rıza-ı İlâhî olduğunu düşünmeli ve vazife-i İlâhıyeye karışmamalı.*

Her şeyde bir ihlâs var. Hatta muhabbetin de ihlâs ile bır zerresi, batmanlarla resmî ve ücretli muhabbete tereccüh eder.

İşte bir zat bu ihlâslı muhabbeti boyle tabır etmiş:

وَمَآ اَنَا بِالْبَاغِي عَلَى الْحُبِّ رُشْوَةً ۞ ضَعِيفٌ هَوًى يُبْغٰى عَلَيْهِ ثَوَابٌ

Yani, "*Ben muhabbet uzerine bir ruşvet, bır ücret, bır mukabele, bir mükâfat istemiyorum. Çünkü, mukabilinde bır mükâfat, bır sevap istenilen muhabbet zayıftır, devamsızdır.*" Hatta halis muhabbet, fıtrat-ı insanıyede ve umum valıdelerde derç edılmıştır. Işte bu halıs muhabbete tam manasıyla valıdelerin şefkatleri mazhardır. Valideler, o sırr-ı şefkat ıle, evlâtlarına karşı muhabbetlerine bır

1 İnsanlar helâk olur, ancak bilenler kurtulur. Bilenler de helâk olur, ancak bildiklerini yaşayanlar kurtulur. Bildiklerini yaşayanlar da helak olur, ancak ihlâslı olanlar kurtulur. İhlâslı olanlar da her an onu kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. (*Keşfü'l Hafa* 2:312.)

amel: fiil, iş
Arş: yuksek makam, taht, Allah'ın tum isimlerinin en yuksek seviyede tecelli ettigi ve gorunduğu makam
batman: eski agırlık olculerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık olçüsü.
derç: toplama, bır araya getirme
elhâsıl: hâsılı, netice, ıtıbarıyla kısaca
emr-i İlâhî: Allah'ın emrı.
evlât: veletler, çocuklar
evliya: velıler, Allah dostları
fıtrat-ı insanıye: insanın fıtratı, insanın tabıatı, huyu
hadıs: Hz. Muhammed'e (asm) aıt soz, emır, fiil veya Hz. Peygamber'ın onayladıgı başkasına aıt söz, ış veya davranış
halas: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme.
halis: samımî, her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
harekât: hareketler, davranışlar
helak: yıkılma, bıtme, mahvolma, harap olma.
hodfuruş: kendını begendırmeye çaşlışan, ovunen
ihlâs: samımıyet, bir amelı başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
iltıbas: karıştırmak.
katre: damla
makam: yer, mevkı
makamat: makamlar
mazhar: bır şeyın çıktıgı gorundugü yer, naıl olma, şereflenme
medar-ı necat: kurtuluş vesılesı
muhabbet: sevgi, sevme
muhafaza: koruma
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabil: karşılık.
mükâfat: iyi bir ış veya hızmetten dolayı verilen şey, odul
müreccah: tercih edilen, ustün tutulan

musavî: eşıt.
muşkulat: muşkuller, güçlukler, zorluklar
resmî: samımı olmayan, merasım ve torenmış gıbı olan
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoş nutluğu
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
sevap: hayırlı bir ışe karşı Allah tarafından verilen mukâfat.
sırr-ı şefkat: şefkat sırrı, şefkatın sırrı ve hakıkatı.
tabır: ıfade
tasannuat: tasannular, yapmacık hareketler, yapmacıklar
tekellüfat: yapmacık hareketler, sahte tavırlar
tereccüh etmek: ustun gelmek.
umum: butun
valıde: ana, anne
vazıfe-i İlâhıye: doğrudan doğruya Allah'a aıt olan ış ve vazıfe
zat: kışı, şahıs.
zerre: pek ufak parça

mükâfat, bir rüşvet istemediklerine ve talep etmediklerine delil, ruhunu, belki saadet-i uhreviyesini de onlar için feda etmelendir. Tavuğun bütün sermayesi kendi hayatı iken, yavrusunu itin ağzından kurtarmak için,–Hüsrev'in müşahedesiyle– kafasını ite kaptırır.

Dördüncü Mesele: Esbab-ı zahiriye eliyle gelen nimetleri, o esbap hesabına almamak gerektir.

Eğer o sebep ihtiyâr sahibi değilse, meselâ hayvan ve ağaç gibi, doğrudan doğruya o nimeti Cenab-ı Hak hesabına verir. Madem o, lisan-ı hâl ile "Bismillâh" der, sana verir; sen de Allah hesabına olarak "Bismillâh" de, al.

Eğer o sebep ihtiyâr sahibi ise, o, "Bismillâh" demeli, sonra ondan al, yoksa alma.

Çünkü وَلاَ تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ [1] ayetinin, mana-i sarihinden başka, bir mana-i işarîsi şudur ki:

"Mün'ım-ı Hakikî'yi hatıra getirmeyen ve Onun namıyla verilmeyen nimeti yemeyiniz" demektir.

O hâlde, *hem veren "Bismillâh" demeli, hem alan "Bismillâh" demeli.* Eğer o "Bismillâh" demiyor, fakat sen de almaya muhtaç isen, sen "Bismillâh" de, onun başı üstünde rahmet-i Ilâhiyenin elini gör, şükür ile op, ondan al. Yani, nimetten in'ama bak, in'amdan Mün'im-i Hakikî'yi düşün. Bu düşünmek bir şükürdür. Sonra o zahirî vasıtaya, istersen dua et. Çünkü o nimet onun eliyle size gönderildi.

1- Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanın etini yemeyin. (En'âm Suresi, 121.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
Bismillâh: Besmele. Allah namına, Allah'ın adı ve izni ile.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esbab-ı zahiriye: görünürdeki sebepler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
feda: uğruna verme.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-i sarih: açık mana, remiz ve ima yoluyla değil, açık anlatım.
mesela: örneğin.
mesele: önemli konu.
mukâfat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül.
Mün'im-i Hakikî: nimetin sebeplerinin arkasındaki gerçek sahibi, yedirip içiren ve nizklandıranın tâ kendisi olan Allah.
muşahede: gözlem.
nam: ad.
nimet: lütuf, ihsan, bağış, yiyecek ve içecek şeyler.
rahmet-i Ilahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i uhreviye: âhirette ilgili saadet, âhirettekî mutluluk.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme.
talep: istek, dilek.
vasıta: aracı.
zahiri: görünürde.

Esbab-ı zahiriyeyi perestiş edenleri aldatan, iki şeyin beraber gelmesi veya bulunmasıdır –ki, iktiran tabir edilir– *birbirine illet zannetmeleridir.*

Hem, bir şeyin ademi, bir nimetin madum olmasına illet olduğundan, tevehhüm eder ki, o şeyin vücudu dahi o nimetin vucuduna illettir. Şükrünü, minnettarlığını o şeye verir, hataya düşer. Çünkü *bir nimetin vücudu, o nimetin umum mukaddematına ve şeraitine terettup eder. Hâlbuki, o nimetin ademi bir tek şartın ademiyle oluyor.*

Meselâ, bir bahçeyi sulayan cetvelin delığını açmayan adam, o bahçenin kurumasına ve o nimetlerin ademine sebep ve illet oluyor. Fakat o bahçenin nimetlerinin vücudu, o adamın hizmetinden başka, yüzer şeraitin vücuduna tevakkufla beraber, illet-i hakikî olan kudret ve irade-i Rabbaniye ile vücuda gelir. İşte bu mağlâtanın ne kadar hatası zahir olduğunu anla ve esbapperestlerin de ne kadar hata ettiklerini bil.

Evet, iktiran ayrıdır, illet ayrıdır. Bir nimet sana geliyor, fakat bir insanın sana karşı ihsan niyeti, o nimete mukarin olmuş, fakat illet olmamış. Illet, rahmet-i İlâhiyedir. Evet, o adam ihsan etmeyi niyet etmeseydi, o nimet sana gelmezdi, nimetin ademine illet olurdu. Fakat, mezkûr kaideye binaen, o meyl-i ihsan, o nimete illet olamaz, ancak yüzer şeraitin bir şartı olabilir.

Meselâ, Risale-i Nur'un şakirtleri içinde Cenab-ı Hakkın nimetlerine mazhar bazı zatlar –Hüsrev, Re'fet gibi– iktiranı illetle iltibas etmişler. Üstadına fazla minnettarlık

adem: yokluk.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cetvel: su kanalı, kanal.
esbab-ı zahiriye: görünürdeki sebepler.
esbapperest: varlıkların yaratılışlarını sebeplere bağlayan, onlardan olduğuna inanan kimse.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iktiran: iki şeyin beraber gelmesi.
illet: sebep.
illet-i hakikî: gerçek sebep.
iltibas: karıştırmak.
İrade-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın mahlukatın terbiye, tedbir ve idaresi konusundaki yapabilme gücü, kudreti.
kaide: kural, esas, düstur.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevireleyen ezeli kuvveti.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.
mağlâta: mugalâta: zihin karıştıracak saçma söz, boş ve manasız söz, karşısındakini yanıltmak için söylenen boş lâkırdı.
mazhar: nail olma, şereflenme.
meselâ: örneğin.
meyl-i ihsan: iyilik, lütuf meyli, iyilik arzusu, bağışlama arzusu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mukaddemat: başlangıçlar.
mukarin: bitişik, yaklaşmış.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
niyet:
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci.
şerait: şartlar.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tabir: ifade.
terettup: sıralanma, sırasında olma, sırası gelme.
tevakkuf: ilgili olma, bağlı olma.
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
umum: bütün.
zahir: açık, belli, meydanda.
zat: kişi, şahıs.

gösteriyorlardı. Hâlbuki, Cenab-ı Hak onlara ders-i Kur'ânîde verdiği nimet-i istifade ile Üstadlarına ihsan ettiği nimet-i ifadeyi beraber kılmış, mukarenet vermiş.

Onlar derler ki: "Eğer ustadımız buraya gelmeseydi biz bu dersi alamazdık. Öyle ise onun ifadesi istifademize illettir."

Ben de derim: "Ey kardeşlerim! Cenab-ı Hakkın bana da, sizlere de ettiği nimet beraber gelmiş. Iki nimetin illeti de rahmet-i İlâhiyedir. Ben de sizin gibi, iktiranı illetle iltibas ederek, bir vakit Risale-i Nur'un sizler gibi elmas kalemli yüzer şakirtlerine çok minnettarlık hissediyordum. Ve diyordum ki: 'Bunlar olmasaydı, benim gibi yanım ümmî bir bîçare nasıl hizmet edecekti?' Sonra anladım ki, sizlere kalem vasıtasıyla olan kudsî nimetten sonra, bana da bu hizmete muvaffakıyet ihsan etmiş. Birbirine iktiran etmiş, birbirinin illeti olamaz. Ben size teşekkür değil, belki sizi tebrik ediyorum. Siz de bana minnettarlığa bedel, dua ve tebrik edinız."

Bu Dördüncü Meselede gafletin ne kadar dereceleri bulunduğu anlaşılır.

Beşinci Mesele: *Nasıl bir cemaatın malı bir adama verilse zulüm olur. Veya cemaate ait vakıfları bir adam zaptetse zulmeder. Öyle de, cemaatın sa'yleriyle hâsıl olan bir neticeyi veya cemaatin hasenekleriyle terettüp eden bir şerefi, bir fazileti o cemaatın reisine veya üstadına vermek, hem cemaate, hem de o üstat veya reise zulümdür. Çünkü enaniyeti okşar, gurura sevk eder.*

bedel: karşılık.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cemaat: topluluk.
ders-i Kur'ânî: Kur'ân dersi, Kur'an'a ait ders.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elmas: çok değerli.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
hasil: meydana gelme, ortaya çıkma.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iktiran: iki şeyin beraber gelmesi.
illet: sebep.
iltibas: karıştırmak.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kudsî: mukaddes, yüce.
mesele: önemli konu.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mukarenet: iki şeyin birlişmesi, beraber olması.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddi ve manevî lütuf ve ikramlar.
nimet-i ifade: ifade etme, söyleme nimeti.
nimet-i istifade: faydalanma nimeti.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
reis: başkan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
şeref: manevî büyükluk, yücelik, onur.
sevk: yöneltme, gönderme.
terettüp: sonuç olarak çıkma.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vasıta: aracılık.
zapt: idaresi altına alma, tutma.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

Kendini kapıcı iken padişah zannettirir. Hem kendi nefsine de zulmeder. Belkı bir nevi şirk-i hafîye yol açar.

Evet, bir kaleyi fetheden bir taburun ganimetini ve muzafferiyet şerefini binbaşısı alamaz. Evet, üstat ve mürşit, mastar ve menba telâkki edilmemek gerektir. Belkı, mazhar ve ma'kes olduklarını bılmek lâzımdır. Meselâ, hararet ve zıya sana bır âyıne vasıtasıyla gelir. Senden, güneşe karşı mınnettar olmaya bedel, âyıneyı mastar telâkkı edıp, güneşı unutup, ona mınnettar olmak dıvaneliktir.

Evet, âyıne muhafaza edılmelı, çünkü mazhardır. İşte, mürşıdın ruhu ve kalbı bır âyınedır. Cenab-ı Hak'tan gelen feyze ma'kes olur, mürıdıne aksedılmesıne de vesıle olur; vesılelıkten fazla feyız noktasında makam verılmemek lâzımdır. Hatta bazı olur kı, mastar telâkkı edılen bır üstat, ne mazhardır, ne de mastardır. Belkı murıdının saffet-ı ıhlâsıyla ve kuvvet-ı ırtıbatıyla ve ona hasr-ı nazar ıle, o mürıt, başka yolda aldığı fuyuzatı, üstadının mir'at-ı ruhundan gelmiş görüyor. Nasıl kı bazı adam, manyetızma vasıtasıyla bir cama dıkkat ede ede âlem-i mısale karşı hayalınde bır pencere açılır, o âyınede çok garaıbı müşahede eder. Hâlbukı, âyınede değıl, belkı âyıneye olan dıkkat-ı nazar vasıtasıyla, âyınenın harıcınde hayalıne bır pencere açılmış, görüyor. Onun ıçındır kı, bazen nakıs bır şeyhın halıs müridi, şeyhinden daha ziyade kâmil olabilir. Ve doner, şeyhını ırşat eder ve şeyhının şeyhı olur

akıs: yansıma
alem-ı mısal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem.
ayine: ayna
bedel: karşılık.
dikkat-i nazar: ince ve derin bakışların dikkati
divane: deli, aklı başında olmayan
feyız: bolluk, bereket, ihsan, bağış
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler
ganımet: savaşta düşmandan ele geçirilen mal, para vs.
garalp: tuhaflıklar.
halıs: samımî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hararet: sıcaklık.
harıç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme
ırşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
kuvvet-ı ırtıbat: bağlılıktaki kuvvet, ırtıbata bulunan güç
makam: yer, mevki.
ma'kes: akseden yer, yansıma yeri
manyetızma: telkin ve hipnoz yolu ile birini tesir altına alma

mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğü yer, nail olma, şereflenme
menba: kaynak
meselâ: örneğin
mınnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mır'at-ı ruh: ruhun aynası
muhafaza: koruma
murıt: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvuf hakikatlerı öğrenen kimse

mürşıt: ırşat eden, doğru yolu gösterıen rehber, kılavuz
muşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
muzafferiyet: muzafferlik, düşmana üstün gelme, galibiyet.
nakıs: noksan, eksik
nefis: kişinin kendisi, şahsı.
nevi: çeşit, tür
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saffet-ı ıhlas: ihlâsın doğru halis, temiz oluşu.

şeref: manevî büyükluk, yüceliik, onur
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
şırk-ı hafî: gizli şırk, gizli küfür
tabur: düzgün sıralar halinde dizilmiş askeri birlik.
telâkkı: anlama, kabul etme
ustat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vasıta: aracılık.
vesıle: aracı, vasıta
zıya: ışık, aydınlık, nur
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık, eziyet.

ON DÖRDÜNCÜ NOTA

Tevhide dair dört küçük remizdir.

Birinci Remiz: Ey esbapperest insan! Acaba, garip cevherlerden yapılmış bir acip kasrı görsen ki, yapılıyor. Onun binasında sarf edilen cevherlerin bir kısmı yalnız Çin'de bulunuyor, diğer bir kısmı Endülus'te, bir kısmı Yemen'de, bir kısmı Sibirya'dan başka yerde bulunmuyor. Binanın yapılması zamanında, aynı günde şark, şimal, garp, cenuptan o cevherî taşlar kolaylıkla celp olup yapıldığını görsen, hiç şüphen kalır mı ki, o kasrı yapan usta bütün küre-i arza hükmeden bir hâkim-i mu'cizekârdır.

İşte, her bir hayvan öyle bir kasr-ı İlâhîdir. Hususan insan, o kasırların en güzeli ve o sarayların en acibidir. Ve bu insan denilen sarayın cevherleri, bir kısmı âlem-i ervahtan, bir kısmı âlem-i mısalden ve Levh-i Mahfuzdan ve diğer bir kısmı da hava âleminden, nur âleminden anasır âleminden geldiği gibi; hacatı ebede uzanmış emelleri semavat ve arzın aktânında intişar etmiş, rabıtaları, alâkaları dünya ve ahiret edvarında dağılmış bir saray-ı acip ve bir kasr-ı garîptir.

İşte, ey kendini insan zanneden insan! Madem mahiyetin böyledir, seni yapan ancak o zat olabilir ki, dünya ve ahiret birer menzil, arz ve sema birer sayfa, ezel ve ebed dün ve yarın hükmünde olarak tasarruf eden bir zat olabilir. Öyle ise, insanın ma'budu ve melcei ve halâskârı o olabilir ki, arz ve semaya hükmeder, dünya ve ukbayı dizginlenne maliktir.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aktâr: taraflar, yanlar, her taraf, her yer
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alem: varlık sınıflarından her biri
alem-i ervah: ruhlar âlemi
âlem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği, ruhların bulunduğu âlem
anasır: unsurlar, esaslar
arz: yer, dünya.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cenup: güneyde yer alan bölgeler
cevher: değerli taş
cevherî: cevhere, değerli taş veya inciye ait olan, bunlarla yapılmış veya işlenmiş bulunan, cevherle ilgili
dair: alakalı, ilgili
ebed: sonsuzluk, daimilik.
edvar: devirler, zamanlar, asırlar
emel: şiddet, arzu, umut.
esbapperest: varlıkların yaratılışlarını sebeplere bağlayan, onlardan olduğuna inanan kimse.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
garip: tuhaf, hayret verici
garp: batı, Batı'da kalan bölgeler
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hâkim-i mu'cizekar: mucize gösteren ve her şeyi hükmü altında tutan.
halâskar: halas eden, kurtaran.
hükmetme: hakim olma, emin altında tutmak.
hükmünde: değerinde, yerinde
hususan: bilhassa, özellikle
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
kasır: saray, köşk.
kasr-ı garip: garip ve hanka kasır, saray
kasr-ı İlahî: İlahi köşk, saray
küre-i arz: yer küre, dünya
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha, Allah'ın ezeli ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
malik: sahip
melce: sığınılacak yer
menzil: yer, konak.
nota: dikkat çekici ve uyarıcı bilgi.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rabıta: münasebet, alâka, bağ
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
saray-ı acip: şaşırtıcı olan ve hayranlık uyandıran saray
sarf: harcama
şark: doğu, doğu bölgeleri
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
ukba: ahiret, öbür dünya
zat: kişi, şahıs

İkinci Remiz: Bazı eblehler var ki, güneşi tanımadıkları için, bir âyinede güneşi görse, âyineyi sevmeye başlar. Şedit bir hısle onun muhafazasına çalışır, tâ ki içindeki güneşi kaybolmasın. Ne vakit o ebleh, güneş âyinenin olmesıyle olmedığını ve kırılmasıyla fenâ bulmadığını derk etse, bütün muhabbetini gökteki güneşe çevirir. O vakit anlar ki, âyinede görülen guneş, âyineye tâbı değil, bekası ona mütevakkıf değil. Belki güneştir ki, o âyineyi o tarzda tutuyor ve onun parlamasına ve nuruna medet veriyor. Güneşin bekası onunla değil, belki âyinenin hayattar parlamasının bekası, güneşın cılvesine tâbıdır.

Ey *insan! Senin kalbin ve hüviyet ve mahiyetin bir âyinedir. Senin fıtratında ve kalbinde bulunan şedit bir muhabbet-ı beka, o âyine için değil ve o kalbin ve mahiyetin için değil. Belki o âyinede istidada göre cilvesi bulunan Bâkî-i Zülcelâl'in cilvesine karşı muhabbetindir ki, belâhat yüzünden o muhabbetin yüzü başka yere dönmüş.* Madem öyledir, [1] يَابَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِي de. Yanı, *madem Sen varsın ve bâkîsin, fenâ ve adem ne isterse bize yapsın, ehemmıyeti yok!*

Üçüncü Remiz: Ey insan! Fâtır-ı Hakîm'in senin mahıyetine koyduğu en ganp bır hâlet şudur ki, bazen dünyaya yerleşemiyorsun. Zindanda boğazı sıkılmış adam gibi, "Of of!" deyıp dunyadan daha genış bir yer ıstedığın hâlde, bir zerrecik bir iş, bir hatıra, bir dakika içine girip yerleşıyorsun. Koca dunyaya yerleşemeyen kalb ve fıkrın o zerrecikte yerleşir. En şiddetli hissiyatınla, o dakikacık, o hatıracıkta dolaşıyorsun.

1. Ey Bâkî olan Allah! Ancak Sen bâkîsin.

adem: yokluk.
ayine: ayna
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
Bâkî-i Zülcelâl: heybet ve celâl sahibi olan Allah
beka: bakâlık, ebedîlik, sonsuzluk
belahat: ahmaklık, kalın kafalılık, düşüncesizlik.
cilve: tecelli, görüntü
derk: anlama, kavrama
ebleh: pek akılsız, ahmak, aptal, bon alık, budala
ehemmiyet: onem, değer, kıymet.
Fatır-ı Hakım: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.)
fenâ: yok olma, bülmluluk, geçıcılık.
fıtrat: yaratılış, tabıat, mizaç, huy
garip: tuhaf, hayret verici
halet: hâl, durum
hayattar: canlı, yaşayan
hissiyat: hisler, duygular
hüviyet: benlik, kımlık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahiyet: bır şeyin aslı, esası, tabıatı, nitelıgi
medet: inayet, yardım, imdat.
muhabbet: sevgi, sevme
muhabbet-i beka: beka sevgisi, sonsuz yaşamayı sevme, arzu etme.
muhafaza: koruma
mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen
nur: aydınlık, panltı, ışık.
remiz: ışaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden ışaret ve şekil
şedit: şiddetli
tabi: boyun egen, uyan, itaat eden
tarz: bıçım, şekil
zerre: pek ufak parça

Hem senin mahiyetine öyle manevî cihazat ve lâtîfeler vermiş ki, bazıları dünyayı yutsa tok olmaz, bazıları bir zerreyi kendinde yerleştiremiyor. Baş bir batman taşı kaldırdığı hâlde, göz bir saçı kaldıramadığı gibi, o lâtife, bir saç kadar bir sıkleti, yani gaflet ve dalâletten gelen küçük bir hâlete dayanamıyor. Hatta bazen söner ve ölür.

Madem öyledir, hazer et, dikkatle bas, batmaktan kork. Bir lokma, bir kelime, bir dane, bir lem'a, bir işarette, bir öpmekte batma! Dünyayı yutan büyük letâflerini onda batırma. Çünkü çok küçük şeyler var, çok büyükleri bir cihette yutar. Nasıl küçük bir cam parçasında gök yıldızlarıyla beraber içine girip gark oluyor, hardal gibi küçük kuvve-i hafızanda, senin sahîfe-i a'mâlinin ekseri ve sahâif-i ömrünün ağlebi içine girdiği gibi, çok cüz'î küçük şeyler var, öyle büyük eşyayı bir cihette yutar, istiap eder.

Dördüncü Remiz: Ey dünyaperest insan! Çok geniş tasavvur ettiğin senin dünyan, dar bir kabir hükmündedir. Fakat o dar kabir gibi menzilin duvarları şişeden olduğu için, birbirin içinde in'ikâs edip, göz görünceye kadar genişliyor. Kabir gibi dar iken, bir şehir kadar geniş görünür. Çünkü, o dünyanın sağ duvarı olan geçmiş zaman ve sol duvarı olan gelecek zaman, ikisi madum ve gayr-i mevcut oldukları hâlde, birbirin içinde in'ikâs edip gayet kısa ve dar olan hazır zamanın kanatlarını açarlar. Hakikat hayale karışır; madum bir dünyayı mevcut zannedersin.

agleb: çoğunlukla, eksenyetle.
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü.
cihazat: cihazlar, aletler.
cihet: yön.
cuz'î: küçük, az.
dalâlet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
dane: tane, tohum.
dünyaperest: dünyaya tapan, dünyaya düşkün, tamahlı, hırslı kimse.
ekser: çoğu kısmı.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gark: suya batma, batma, batırma.
gayet: son derece.
gayr-i mevcut: mevcut olmayan, var olmayan.
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası.
hâlet: hâl, durum.
hardal: yaprakları yenen ve dövülerek macun hâline getirilerek sofrada iştah açmak için yenen bir tür bitkinin çok küçük tohumu.
hazer: çekinme, sakınma, uzak durma.
hükmünde: değerinde, yerinde.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
istiap: içine alma, içine sığdırma, kapsama.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu.
lem'a: parıltı.
letâif: manevî duygular.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menzil: yer, konak.
mevcut: var olan, bulunan.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
sahâif-i ömür: ömür sayfaları.
sahîfe-i a'mâl: insanın ömrü boyunca yaptıklarının yazılı olduğu sayfa.
sıklet: ağırlık, yük.
tasavvur: bir şeyi zihinde düşünme, tasarlama.
zerre: pek ufak parça.

Nasıl bir hat, sür'at-i hareketle bir satıh gibi geniş görünürken, hakıkat-i vücudu ince bir hat olduğu gibi; senin de dünyan hakıkatçe dar; fakat, senin gaflet ve vehmühayalıne duvarlan çok genişlemiş. O dar dünyada, bir musibetin tahrikiyle kımıldansan, başını çok uzak zannettiğin duvara çarparsın. Başındaki hayali uçurur, uykunu kaçırır. O vakit görürsün kı, o geniş dünyan kabırden daha dar, köpruden daha musaadesiz. Senin zamanın ve ömrün berkten daha çabuk geçer, hayatın çaydan daha sür'atli akar.

Madem dünya hayatı ve cısmanî yaşayış ve hayvanî hayat boyledir; hayvaniyetten çık, cismaniyeti bırak, kalb ve ruhun derece-i hayatına gir. Tevehhüm ettiğin geniş dünyadan daha geniş bir daire-i hayat, bir âlem-i nur bulursun. İşte o âlemin anahtarı marifetullah ve vahdaniyet sırlarını ifade eden [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ kelime-i kudsiyesiyle kalbı söylettirmek, ruhu işlettirmektir.

ON BEŞİNCİ NOTA

Üç meseledir.

Bırıncı Mesele: İsm-ı Hafîz'in tecelli-i etemmine ışaret eden فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ [2] ayetidir. Kur'ân-ı Hakîm'in bu hakıkatine delil ıstersen, Kıtab-ı Mubin'ın mıstarı üstunde yazılan şu

alem: varlık sınıflarından her bırı
alem-i nur: nur alemi, aydınlık âlemi.
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesi
berk: şımşek
cısmanı: maddî ve cısımlı olmak.
cısmaniyet: cısmanî oluş
daire-i hayat: hayat dairesi
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan.
derece-i hayat: hayat sıralaması, hayatın derecelen
gaflet: dıkkatsızlık, endişesızlık, Allah tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkat-i vucut: vücut gerçeği
hayvanı: hayvanla ılgılı, hayvana aıt
hayvaniyet: hayvanlık.
ısm-ı Hafiz: Cenab ı Hakkın muhafaza eden, koruyan manasına gelen ısmı
kelime-i kudsıye: yüce, kudsî söz
Kitab-ı Mübin: kâinattakı olayları cereyan ettıren Allah ın kudretine aıt nızam ve ıntızam esaslarını kanunlarını ıhtıva eden manevî kitap, kudret kıtabı.

1 Allah tan başka ilâh yoktur

2 Kım zerre kadar yılık yaparsa, onun mukâfatını gorur. Kım zerre kadar kotulük yaparsa onun cezasını görür. (Zilzal Suresi, 7–8.)

Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an
madem: ...den dolayı, böyle ıse
marifetullah: Allah ı tanıma, anlama, bılme
mesele: onemlı konu
mıstar: ...
musaade: ızın, elvenşlı, uygun olma durumu.
musibet: felaket, bela
nota: dıkkat çekıcı ve uyancı bılgı
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebi olan manevi varlık
sır: gızlı hakıkat.
sur'at-ı hareket: hareketın hızlılıgı
tahrık: hareket ettırme, harekete geçırme
tecelli-i etem: noksansız tecelli, tam tecelli
tevehhüm: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme
vahdaniyet: Allah ın bırlıgi ve varlıgı, Allah ın bır oluşu.
vehmuhayal: hayal ve vehım

kâinat kitabının sahifelerine baksan, ism-i *Hafiz*'in cilve-i azamını ve bu ayet-i kerîmenin bir hakikat-i kubrasının nazıresini çok cihetlerle görebilirsin.

Ezcümle: Ağaç, çiçek ve otların muhtelif tohumlarından bir kabza al. O muhtelif ve birbirine muhalif tohumların, cinslerin birbirinden ayrı, nevileri birbirinden başka olan çiçek, ağaç ve otların sandukçalarına hükmünde olan o kabzayı karanlıkta ve karanlık ve basit ve camit bir toprak içinde defnet, serp. Sonra mizansız ve eşyayı fark etmeyen ve nereye yüzünü çevirsen oraya giden basit su ile sula. Sonra, senevî haşrin meydanı olan bahar mevsiminde gel, bak.

Israfilvarı melek-i ra'd, baharda nefh-ı Sur nev'inden yağmura bağırması, yer altında defnedilen çekirdeklere nefh-i ruhla müjdelemesi zamanına dikkat et ki, o nihayet derece karışık ve karışmış ve birbirine benzeyen tohumcuklar, ism-i *Hafiz*'in tecellisi altında, kemal-ı imtisal ile, hatasız olarak, Fâtır-ı Hakîm'den gelen evamir-i tekviniyeyi imtisal ediyorlar. Ve öyle tevfik-ı hareket ediyorlar ki, onların o hareketlerinde bir şuur, bir basiret, bir kasıt, bir irade, bir ilim, bir kemal, bir hikmet parladığı görünüyor. Çünkü, görüyorsun ki, o birbirine benzeyen tohumcuklar, birbirinden temayüz ediyor, ayrılıyor.

Meselâ, bu tohumcuk bir incir ağacı oldu. Fâtır-ı Hakîm'ın nimetlerini başlarımız üstünde neşre başladı. Serpiyor, dallarının elleriyle bizlere uzatıyor. İşte ona sureten benzeyen bu ıkı tohumcuk ıse, gunâşığı namındakı

ayet-i kerime: Kur'ân ın ayetı azamet ve şerefi olan ayet.
basiret: dikkat, tedbir teyakkuz ihtiyatlı hareket.
camıt: ruhsuz canısız madde
cihet: yon.
cılve-ı azam: en buyuk tecellı en buyuk Rabbanî cılve
cıns: boy soy kavım
evamir-i tekvinıye: yaratma ıçeren emırler varlıgın yaratılışıyla ılgılı ışler
ezcumle: bu cumleden olarak.
Fâtır-ı Hakım: her seyı bır maksada uygun ve hıkmetle benzersız bır şekılde yaratan Allah (c.c.)
günâşıgı: ayçıcegı gundondu
hakıkat-ı kübra: en buyuk olan gerçek
haşır: yenıden toplanma bır araya gelme
hıkmet: Alahî gaye, yuksek bılgı fayda
hükmünde: degerınde yerınde
ilim: bılgı marıfet
imtisal: emre tamamen uyma gerekenı yapma alınan emre boyun egme
ırade: dıleme isteme bır seyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar guç.
ısm-ı Hafiz: Cenab-ı Hakkın muhafaza eden, koruyan manasına gelen ısmı
Israfilvarı: Israfil (as) gıbı
kabza: tutamak yerı el.
kaınat: evren, yaratılmış olan seylerın tamamı butun alemler.
kasıt: bır ışı bıle bıle isteyerek yapma
kemal: olgunluk, mukemmellık kusursuz tam ve eksıksız olma
kemal-ı imtisal: tam uyma mukemmel uyumluluk.
melek-ı ra'd: gok gurultusu ıle vazıfelı gorevlı melek.
meselâ: omegın
mızan: olcu ayar
muhalif: zıt aykın
muhtelif: turlu turlu, cesıtlı
nam: ad
nazıre: ornek, karşılık, mısıl bır seye benzenlerek yapılan sey
nefh-i ruh: ruhun uflenmesi
nefh-i Sur: Sur un uflenmesi Israfil ın (as) kıyamet gununde Sur adı verilen boruyu uflemesiyle kıyametın kopması
neşır: dagıtma yayma saçma serpme
nevı: cesıt tur
nihayet: son derece
nimet: Allah ın bagışladıgı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar
sandukça: kuçuk sandık
senevî: senelık, yıllık.
sureten: suret olarak gorunuş ıtıbarıyla
şuur: bılınç bır seyın incelıklerını ıyıce ıdrak etme anlayış
tecellı: belırme bılınme gorunme
temayuz: kendını gosterme secıkın hale gelme
tevfık-ı hareket: hareketın uygunlugu uygun davranışta bulunma

çiçek ile hercai menekşe gibi çiçekler verdi. Bizler için süslendi. Yüzümüze gülüyorlar, kendilerini, bizlere sevdiriyorlar.

Daha buradaki bir kısım tohumcuklar, bu güzel meyveleri verdi. Ve sümbül ve ağaç oldular. Güzel tat, koku ve şekilleriyle iştihamızı açıp, kendi nefislerine bizim nefislerimizi davet ediyorlar. Ve kendilerini müşterilerine feda ediyorlar; tâ nebatî hayat mertebesinden, hayvanî hayat mertebesine terakkî etsinler.

Ve hakeza, kıyas et. Öyle bir surette o tohumcuklar inkişaf ettiler ki, o tek kabza, muhtelif ağaçlar ve mütenevvi çiçeklerle dolu bir bahçe hükmüne geçti. İçinde hiçbir galat, kusur yok; (1) فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرٰى مِنْ فُطُورٍ sırrını gösterir. Her bir tohum, ısm-i Hafîz'in cilvesiyle ve ihsanıyla, ona pederinin ve aslının malından verdiği irsiyeti iltibassız, noksansız muhafaza edip gösteriyor.

İşte bu hadsiz hanka muhafazayı yapan Zât-ı Hafîz, kıyamet ve haşırde hafîziyetin tecellî-i ekberini gösterecegine kat'î bir işarettir.

Evet, bu ehemmiyetsiz, zaîf, fânî tavırlarda bu derece kusursuz, galatsız hafîziyet cilvesi bir hüccet-i kâtıadır ki, ebedî tesiri ve azîm ehemmiyeti bulunan, emanet-i kübra hamelesi ve arzın halîfesi olan insanların ef'al ve âsâr ve akvalleri ve hasenat ve seyyiatlan, kemal-i dikkatle muhafaza edip, muhasebesi görülecek.

1 Haydi çevir gözünü. En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Suresi, 3.)

akval: sözler
arz: yer, dünya
asar: eserler
azîm: büyük.
cilve: tecelli, görüntü
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ef'al: fiiller, işler
ehemmiyet: önem, deger, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet.
fânî: ölümlü, geçici
feda: uğruna verme
galat: yanlış, yanılma, hata, bozulma
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafîziyet: Allah ın her şeyi muhafaza ve kaydedici sıfatı
hakeza: böylece, bunun gibi
halîfe: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah ın izniyle hareket eden
hamele: taşıyanlar, kaldıranlar, hamil olanlar, yüklenenler
hanka: olaganüstü
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait
hercai menekşe: parlak morumsu menekşe
hüccet-i kâtıa: katî ve kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
hükmüne: yerine, değenne
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iltibas: birbirine benzeyen yerleri şaşırıp karıştırma.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
irsiyet: soya çekim
ism-i Hafîz: Cenâb-ı Hakkın muhafaza eden, koruyan ma nasına gelen ismi
kabza: tutamak, yen, el
katî: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemal-i dikkat: tam ve mükemmel bir dikkat.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
kusur: eksiklik, noksan, ozur
mertebe: derece, basamak.
muhafaza: koruma, saklama
muhasebe: hesap işlerinin görüldüğü yer
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nev' nev', çeşit çeşit.
nebatî: bitkisel
nefis: kişinin kendisi, şahsı.
peder: baba
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
sır: gizli hakikat
suret: biçim, şekil, tarz
tecellî-i ekber: en büyük tecelli, görünme, bilinme
terakkî: yükselme, ilerleme
tesir: etki
zaîf: sona eren, yok olan
Zât-ı Hafîz: her şeyin aslını koruyan ve muhafaza eden zât, Allah

Âyâ, bu insan zanneder mi ki başıboş kalacak? Hâşâ! Belki insan ebede mebustur ve saadet-i ebediyeye ve şekavet-i daimeye namzettir. Küçük büyük, az çok, her amelinden muhasebe görecek, ya taltif veya tokat yiyecek.

İşte, hafîziyetin cilve-i kubrasına ve mezkûr ayetin hakikatine şahitler had ve hesaba gelmez. Bu meseledeki gösterdiğimiz şahit, denizden bir katre, dağdan bir zerredir.

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1- Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederim. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her şeyi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)

amel: fiil, iş
ayâ: tedavisi mümkün değil, iyileştirilemez
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cilve-i kubrâ: en büyük cilve
ebed: sonsuzluk, daimilik.
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma
hafîziyet: Cenâb-ı Hakkın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı
hakikat: gerçek, esas
hâşâ: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah göstermesin
katre: damla
kusur: eksiklik, noksan, özür
mebus: gönderilen, yollanan elçi.
mesele: önemli konu
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhasebe: hesaplaşma, karşılıklı hesap görme
namzet: aday
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
şekavet-i daime: süreklı bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.
taltif: iltifat etme, gönül okşama, rütbe, nişan, para, mevki vb. şeylerle mükafatlandırma
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
zerre: en küçük parça, molekül, atom

Zerre

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Cenab-ı Hakka nazır ve Ona vâsıl olan yollar, kapılar âlemin tabakaları, sayfaları, mürekkebatı nispetinde bir yekûn teşkil etmektedir. Adî bir yol kapandığı zaman, bütün yolların kapanmış olduğunu tevehhum etmek, cehaletin en büyük bir şahıdıdır. Bu adamın meseli, gayet büyük askerî bir karargâhı havi büyük bir şehirde, karargâhın bayrağını görmediğinden, sultanın ve askeriyeye ait bütün şeylerin inkânına veya tevilline başlayan adamın meseli gibidir.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Her şeyin bâtını zahirinden daha âlî, daha kâmil, daha lâtif, daha güzel, daha müzeyyen olduğu gibi, hayatça daha kavi, şuurca daha tamdır. Ve zahirde görünen hayat, şuur, kemal vesaire ancak bâtından zahire süzülen zayıf bir tereşşuhtur. Yoksa bâtın camıt, meyyit olup da ilim ve hayatı dışarıya vermiş olduğuna zehaba ihtimal yoktur.

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

adî: basit, bayağı, sıradan
alem: dünya, cihan
alî: yüce, yüksek, ulu
askerî: askere veya askerliğe ait, askere mahsus, askerle ilgili
askeriye: askerlik, ordu
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım
camıt: ruhsuz, cansız madde
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma, İlâhî hakikatlerden habersiz olma
gayet: son derece
havî: içine alan, kapsayan, kuşatan
hidayet-i Kur'ânîye: Kur'ân'ın gösterdiği hak ve doğru yol, istikametli Kur'ân yolu
ihtimal: olabilirlik
İlem eyyühe'l-azîz: ey azîz kardeşim bil ki!
ilim: bilme, bilgi
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
karargâh: askerî birlikte kurmay heyetinin toplandığı yer, merkez
kavî: kuvvetli, güçlü
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş
mesel: örnek
meyyit: ölmüş, ölü
mürekkebat: mürekkep şeyler, bileşikler, karışımlar
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
nâzır: nazar eden, bakan
nispet: oran, ölçü
şua: ışın, bir kaynaktan uzanan ışık demeti
şuur: bilinç
tabaka: derece, kat
tereşşuh: sızıntı, damla
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığa ve korkuya düşme
tevil: yorumlama, yorum
vâsıl: ulaşan, erişen, kavuşan
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri
yekûn: toplam
zahir: dış yüz, görünüş
zehap: bir fikre veya zanna kapılma
zerre: maddenin yapı taşı mahiyetindeki en küçük parçası, atom.

Evet, karnın (miden) evinden, cıldın gömleğinden ve kuvve-i hafızan senin kitabından nakış ve intizamca daha yüksek ve daha gariptir. Binaenaleyh, *âlem-i melekût âlem-i şahadetten, âlem-i gayp dünya ve ahıretten daha âlî ve daha yüksektir.* Maalesef, nefs-i emmare heva-i nefsiyle baktığı için, zahiri hayatlı, ünsiyetlı bir perde gibi, meyyıt ve zulmetlı ve vahşetlı zannettiği bâtın üstüne serilmiş olduğunu görüyor.

Elem Tey yühe'l-Azîz!

Senin yüzün, vechin, o kadar küçükluğu ile beraber, geçmiş ve gelecek bütün insanların adedince, kendisini onlardan ayıran ve tarif eden nişan ve alâmetleri havı olduğu gibi, yüzünü teşkil eden esas ve erkânında da bütün insanlar ittıfaktadır. *Butun insanlarda, bin tevafuk, diğeri tehalüf olmak üzere ıkı cihet vardır. Tehalüf cihetı Sâniin muhtar olduğuna, tevafuk cıheti ıse Sâniin Vahid-i Ehad olduğuna delâlet ederler. Bu ıkı cihetin bir Kâsıt'ın kastıyla, bir Muhtar'ın ihtıyânyla, bir Mürîd'ın iradesiyle, bir Alîm'in ilmiyle olmadığını tevehhum etmek, muhalâtın en acibidir.* Fesubhanallah, yüzün o kuçuk sayfasında nasıl gayr-i mütenahi nişanlar derç edilmiştir ki, göz ıle okunur da nazar ıle, yanı akıl ile görünmez!

İnsan nev'inde şu tehaluf ıle beraber, buğday, üzüm, an karınca nevilerindekı tevafuk, kör tesadüfün işi olmadığı güneş gıbı aşıkârdır. Madem kı kesretin boyle uzak, ince, geniş ahval ve etvarında da tesadüfün müdahalesine imkân yoktur ve tesadufün elinden mahfuzdur; ve ancak bır

acıp: tuhaf hayrette bırakan
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
ahval: hâller durumlar
alamet: belırtı ışaret, ız
âlem-ı gayp: gayp alemı gorunmeyen fakat varlıgı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bilinen başka dünyalar
alem-ı melekut: melekut alemı ruhlar ve melekler âlemi
âlem-ı şahadet: gozle gordugumuz şahıt olduğumuz âlem kâınat.
âlî: yuce yuksek ulu
Alîm: sonsuz ve dalmi bilgi sahıbı olan Allah
aşıkâr: açık, belli, meydanda.
bâtın: gorunmeyen taraf iç kısım
Binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzerine
cihet: yon
delâlet: delil olma gösterme alamet, ışaret
derç: toplama bır araya getırme
erkan: rukunler esaslar
etvar: hâl ve hareketler ışler tarzlar tavırlar
Fesübhanallah: Allah ne güzel yaratmış Allah butun noksanlıklardan munezzehtır her şey kendine tesbih eder anlamında olup hayret ve taaccubü ifade ıçın soylenir
garip: tuhaf hayret vencı
gayr-ı mütenahi: sonsuz sonu olmayan nihayetsız
havi: ıçıne alan kapsayan kuşatan.
heva-ı nefis: nefsın hevası nefsın zararlı ve gunah olan istekleri.
ıhtıyar: seçme tercih etme
i'lem eyyühe'l-azız: Ey azız kardeşım, bil kı!
imkân: mumkun olma olabilirlik.
İntizam: duzenlilik, duzgunluk.
irade: dileme isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıkudar. guç.
ittıfak: birleşme birlik.
kasıt: bir ışı bile bile isteyerek yapma
Kasıt: her şey ancak onun kastı ıle meydana gelen ve her şeyın mak sadının gerçek sahıbı olan Allah
kesret: çokluk.
kuvve-ı hafıza: hafıza gücü.
madem: ...den dolayı boyle ıse
mahfuz: hıfz olunmuş korunmuş
meyyit: olmuş olu
müdahale: karışma araya gırme sokulma
muhalat: muhalıer olması mumkun olmayanlar
Muhtar: hukmu elınde tutan ha rekettınde serbest olan dılediğını yapan Allah
Mürid: her şey ancak onun dilemesi ve buyrugu ile olan gerçek ve sonsuz irade sahıbı Allah
nakış: işleme susleme
nazar: düşünme fikır
nefs-ı emmare: insana kotu ve gunah ışlerın yapılmasını emre den nefis
nevi: çeşıt, tur
nışan: ız belırtı alâmet
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçı ne alacak şekılde anlatma.
tehaluf: bırbınne uymama
tesadüf: rastlantı bır şeyın kendılıgınden meydana gelmesı
teşkil: oluşturma şekıllendırme
tevafuk: uyma uygunluk bırbın ne denk gelme
tevehhum: vehımlenme yok olanı var zannetmekle ümıtsızlıge ve korkuya düşme
ünsiyet: alışkanlık, ulfet dostluk.
Vahıd-ı Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecelli eden Allah
vahşet: ürkutucu ve korkunç olan şey
vechi: yuz surat, çehre
zahir: dış yuz gorunuş
zulmet: karanlık.

Hakîm'in kastı ve bir Muhtar'ın ihtiyân ve Semî, Basîr bır Murîd'in iradesinin daire-i tasarrufundadır; "tesadüf, şirk ve tabiat"tan teşekkül eden fesat şebekesinin âlem-i Islâm'dan nefiy ve ihracına, Risale-i Nur'ca verilen karar infaz edilmiştir.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Şeytanın ilka etmekte olduğu vesveselerden bini:

"Yahu, şu koyun ve inek, eğer Kadîr ve Alîm-i Ezeli'nin nakşı, mulku olmuş olsa ıdı, bu kadar mıskin bîçare olmazlardı. Eğer bâtınlarında, içlerinde Alîm, Kadîr, Murîd bır Sânıin kalemi çalışmış olsaydı, bu kadar cahil, yetim, mıskin olmazlardı" diyen ve cinnî şeytanlara üstat olan, ey şeytan-ı insî! Cenab-ı Hak, her şeye lâyığını veriyor; ve maslahata göre veriyor. Eğer atâsı, in'amı bu kaideden hariç olsa idı, senin eşeğinin kulağı senden ve senin üstatlarından daha akıllı, daha âlim olması lâzımdı. Ve senin parmağın içinde, senin şuur ve iktıdarından daha çok bir şuur, bir iktıdar yaratırdı. Demek her şeyin bır haddi var. O şey, o had ile mukayyettir

Kader, her şeye bır miktar ve o mıktara gore bir kalıp vermiştir. Feyyaz-ı Mutlak'tan aldığı feyze olan kabiliyeti, o kalıba göredir. Malûmdur kı, dâhılden hance süzülen cüz-ı ihtiyârî mizanıyla, ihtiyaç derecesiyle, kabiliyetin musaadesiyle hâkımıyet-i esmanın nizam ve tekabülüyle feyiz alınabilir. Maahaza, şemsin azametini bir kabarcıkta aramak, akıllı olanın ışı değildir

âlem-i İslam: İslâm alemi İslam dunyası
âlim: çok okumuş bilen bıfıgıl bılgın
Alim: her şeyı hakkıyla bilen Allah.
Alim-ı Ezeli: başlangıcı olmayan ve sonsuz ilim sahıbı olan Allah
atâ: bagışlama bahşış
azamet: buyukluk.
Basır: her şeyı gorup bılen tam eksıksız ve kusursuz gören Allah
bâtın: gorunmeyen taraf. ıç kısım.
bıçare: çaresiz zavallı
cahil: bılgısız bılmeyen habersız
cinnî: cin taifesinden olan
cuz-i İhtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestlığı dilediği gıbı hareket edebilme kuvveti cuz'î irade
dâhil: ıç içerisi
daire-i tasarruf: tasarruf sahası
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
feyiz: bolluk bereket İhsan bagış
Feyyaz-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta baglı olmadan çok çok bereket ve bolluk veren Allah
had: sınır
Hakîm: her şeyı hıkmetle yapan sonsuz hikmet sahıbı Allah
hâkimiyet-i esma: Cenab-ı Hakkın ısımlerinin hukmetmesi her yerde ve her şeyde gorulebilmesi
hariç: bır şeyın dışı, dışarısı, dıştа kalan
İhraç: dışarı çıkarma atma
ihtiyar: seçme tercih etme.
İktıdar: guç yetme bır ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
İ'lem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşım bıl kı!
ılka: kandırma aldatma
ın'am: nımet verme nımedendırme ihsan etme
İnfaz: bır hukmu yerine getırme bır emrı gerçekleştırme
İrade: dileme isteme bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan iktıdar güç.
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kader: İlâhi hüküm Cenab-ı Hakkın takdır ve tayın etmesi
Kadir: kudret, kuvvet sahıbı ve her şeye gucu yeten Allah
kaide: kural esas dustur
kasıt: bır ışı bile bile isteyerek yapma
maahaza: bununla bırlıkte boyle olmakla beraber
malûm: bılınen bılınır olan
maslahat: fayda, maksat.
miskin: uyuşuk, tembel hareketsiz zavallı.
mizan: terazi ölçu
Muhtar: hukmu elinde tutan hareketinde serbest olan dilediğini yapan.
mukayyet: kayıtlı sınırlı baglı
Murid: her şey ancak onun dılemesi ve buyruğu ıle olan gerçek ve sonsuz ırade sahıbı Allah
musaade: ızın
nakış: ışleme, susleme
nefiy: surgun etme
nizam: duzen tertip duzgunluk
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Semî: gızlı ve açık her şeyı ışıten Cenab-ı Hak.
şems: guneş
şeytan-ı İnsî: insan suretindekı şeytan şeytan gıbı insan.
şirk: Allah a ortak koşma Allah tan başka yaratıcının bulunduğuna ınanma
şuur: bılınç.
tabiat: varlıkların yapılış ve yaşayış kanunlarından ıbaret olan tabıatın her şeyı yaptıgını ıddıa eden gorüş tabıatçılık
tekabul: karşılık olma, karşılama yerini tutma
tesadüf: rastlantı bır şeyın kendılıgınden meydana gelmesi
teşekkül: şekıllenme, meydana gelme
üstat: ogretıcı ogretmen
vesvese: şuphe kuruntu kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı duşunce
yetim: tek, yalnuz, kımsesız

İ'lem Eyyuhe'l-Azîz!

İnsan, hikmet ile yapılmış bir masnudur; ve Sâniin gayet hakîm olduğuna, yaptığı vuzuh-ı delâlet ile, sanki mücessem bir hikmet-i nakkaşedir, tecessüt etmiş bir ilm-i muhtardır. İncımat etmiş bir kudret-i basîre olduğu gibi; öyle bir fiilin mahsuludur ki, istidadı irade ettiği şeyi kendisine veriyor; öyle bir in'am ve ihsanın kesifidir ki, bütün hacatına vâkıftır; öyle bir kadenin tersim ettiği bir surettir ki, bünyesine lâzım ve munasip şeyleri bilir. Bu malûmat ile, her şeyin maliki olan Malik'inden nasıl tegafül eder ve bütün cinayetlerini bilen, hacatını gören, vaveylâlarını işiten Semî, Basîr, Alîm, Mucîb olarak üstünde bir Rakîb'in bulunmamasını nasıl tevehhum edebilir?

Ey nefs-i emmare! Ne için kendini hanç tevehhum ediyorsun? Eğer, evamire imtisal dairesinden çıkarsan, ya herkesin ayağını opercesine müraat ve ihtıram etmeye mecbur olursun; veya ehemmiyet vermeyerek, zalim-i alelküll olacaksın. Bu yük ağırdır, taşıyamayacaksın. En iyisi, ecnebi olan şirki terk ile, mülküllahın dairesine gir ki, rahat edesin. Ve illâ, sefineye binip yükünü arkasına alan ebleh adam gibi olacaksın.

İ'lem Eyyuhe'l-Azîz!

Bir insanı yaratan hâlıkın, âlemi muştemilâtıyla beraber yaratmasında bir bu'd, bir garabet yoktur. Zira, bir insanın yaratılışı, içerisinde bulunan eşyanın yaratılmasından ibaret olduğu gibi, âlemin de yaratılışı, müştemilâtının yaratılışından ibarettir. Ve keza, insan âleme bir enmuzeç ve

âlem: dünya, cihan
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
Basîr: her şeyi görüp bilen, tam, eksiksiz ve kusursuz gören Allah (c.c.)
bu'd: uzaklık, uzak olma
cinayet: cana kıyma, katil veya bu derecede ağır bir suç.
ebleh: pek akılsız, ahmak, aptal, bön, alık, budala
ecnebi: yabancı
ehemmiyet: önem, değer
enmuzeç: numune, örnek.
evamir: emirler, buyruklar, buyrultular, işler
fiil: iş, hareket.
garabet: garıplık, tuhaflık.
gayet: son derece
hacat: haceteler, ihtiyaçlar
Hakîm: yapış ve yaratışta bir amaç, ilim ve fayda gözeten sınırsız hikmet sahibi Allah
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hariç: dış, dışarısı, dışta kalan
hikmet: İlahi gaye, yüksek bilgi, fayda
hikmet-i nakkaşe: işleyicinin susleyicinin amaç ve ilmi.
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihsan: bağışlama, ikram, lütuf
ihtıram: hürmet etme, saygı gösterme
İ'lem eyyuhe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
illâ: aksi halde, aksi takdirde, yoksa
İlm-i muhtar: dilediği gibi idare ve hükmedenin bilgisi
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme
incımat: donma ve katılaşma ile bir cisim hâline gelme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda, için olan iktidar, güç
istidat: kabiliyet, yetenek.
kader: İlahi hükum, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan
keza: böylece, aynı şekilde
kudret-i basîre: sonsuz sezgi ve uzak görüşlülük gücü.
mahsul: ürün
Malik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah
malumat: bilgiler, bilinen şeyler
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık
mecbur: zorunlu
mücessem: tecessüm etmiş, cisimleşmiş
Mucib: isteyeni istediğine kavuşturan, yarattıklarının dileklerine cevap verebilen Allah.
mülküllah: Allah'ın mülkü, Allah'a ait olan mülk.
munasip: uygun
muraat: riayet etme, saygı gösterme
muştemilât: şumulünde olan şeyler, içinde bulunanlar, teferruat.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
Rakîb: görüp, gözeten, kendisinden bir şey kaybolmayan, koruyucu, yarattıklarından bir an bile gafil olmayan Allah
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sefine: gemi.
Semî: gizli ve açık her şeyi işiten Cenab-ı Hak
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
suret: biçim, görünüş
tecessüt: cesetleşme
tegafül: gafiet gösterme
tersim: resimleme, resmetme
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsizliğe ve korkuya düşme
vakıf: bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan
vaveylâ: çığlık, feryat.
vuzuh-ı delâlet: delillerdeki açıklık ve kesinlik.
zalım-ı alelkull: bütün bütün zalim, tam olarak zalim.

küçük bir fihristedir. Çünkü, kavunun hâlıkı, çekirdeğinin hâlıkından başkası olması mümtenidir.

Ey Eyyühe'l-Aziz!

Senin iktıdarın kısa, bekan az, hayatın mahdut, ömrünün günleri ma'dut ve her şeyin fânîdir. Öyle ise, şu kısa, fânî ömrünü fânî şeylere sarf etme ki, fânî olmasın; bâkî şeylere sarf et ki, bâkî kalsın.

Evet, yaşadığın ömürden dünyada göreceğin istifade, ancak yüz sene olur. Bu yüz sene ömrünü, yüz tane hurma çekirdeği farz edelim. Bu çekirdekler, iska edilip muhafaza edilirse, ilâmaşaallah, semere verecek yüz tane ağaç olur, aksi takdirde, ateşe atıp yakmaktan başka bir istifadeyi temin etmez. Kezalik, senin o yüz senelik ömrün de şeriat suyu ile iska ve ahirete sarf edilirse, âlem-i bekada ilelebet semerelennden istifade edeceksin. Binaenaleyh, semeredar yüz tane hurma ağacını terk ve yüz tane çekirdeklenne kanaat ile aldanırsa, o adam, Hutame'ye (cehenneme) hatab olmaya lâyıktır.

Ey Eyyühe'l-Aziz!

Evham, şübehat, dalâletin menşe ve mahzenlerinden bin

Nefis, kendisini kader ve sıfât-ı İlâhiyenin tecelliyat dairesinden hariç addeder. Sonra, tecelliyata mazhar olanlardan binsının mevkıında kendisını farz eder, onda fenâ olur. Sonra başlar bazı teviller ile o şeyi de Allah'ın mülkünden, tasarrufundan çıkartır, kendisının girmış olduğu şirk-i hafîye girdınr ve şirk-ı hafiden aldığı bazı hâlleri o masuma da aksettırir.

addetmek: saymak, öyle kabul etmek
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akıs: yansıma
aksı: ters, zıt
alem-ı beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beka: bâkılık, ebedilik, sonsuzluk
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fani: ölümlü, geçici
farz etmek: öyle kabul etmek.
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma
fena olmak: bir şeye kendini tam verip içinde kaybolmak.
fihriste: katalog, liste
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hariç: dışarı.
hatab: odun
Hutame: cehennemin beşinci tabakası
iktıdar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
İlamaşaallah: "Allah dilemiş, ne güzel yaratmış, Allah nazardan saklasın" denilecek kadar
ilelebet: ebede kadar, sonsuza değin
Ey eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
iska: su verme, sulama, suvarma
istifade: faydalanma, yararlanma
kader: İlâhî hükum, Cenâb-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kezalik: keza, bu da, öyle, böylece
ma'dut: sayılı, sayısı belli.
mahdut: sınırlı, belirli
mahzen: kaynak, hazine ve define deposu
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz.
mazhar: bir şeyin çıktığı görründüğü yer, nail olma şereflenme
menşe: esas, kaynak
mevkı: yer, makam
muhafaza: koruma.
mümtenî: imkânsız, olamaz.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
sarf: harcama
semere: meyve, yemiş
semeredar: yemiş veren, yemişli.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükumlenn hepsi.
sıfat-ı ilâhiye: Allah'ın sıfatları
şirk-i hafî: gizli şirk, gizli küfür
şübehat: şüpheler
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
temin: sağlama
tevil: yorumlama, yorum.

Hülâsa: *Nefs-i emmare, devekuşu gibi aleyhine olan şeyi lehine zanneder; veya Sofestaî gibi munakaşa edenlendir ki, vekilleri birbirini reddeder; tearuzan, tesâkutan kabîlinden, "Hiçbirisi de hak değildir" diye hükmeder.*

Elem Eyyuhe'l-Aziz!

Gafil nefis ahireti dünyanın bitişiğinde ve dünya ile bağlı bir menzil zannediyor. Bu itibarla, nefsin elinde iki silâh vardır. Dünyanın zeval ve fenâsının eleminden kurtulmak için ahireti düşünmekle ümitvar olur, ahiret için lâzım olan a'mal külfetine gelince, gaflet veya tegafül ile ondan da kendisini kurtarır. Olmuş olanların hayatta olmadıklarını düşünmüyor, ancak, "Sefere gidenler gibi, görünmüyorlarsa da, hayattadırlar" diye zanneder ve ölüme o kadar ehemmiyet vermiyor. Bazı dünyevî işlerini ebedîleştirmek için, şöyle bir desisesi de vardır ki: "Matlûplarımın dünyada semereleri olmasa da, esaslan ahiret ile muttasıl ve ahirette faydaları vardır" diye müteselli oluyor. Meselâ, ilim gibi, "Dünyada menfaati olmasa bile, ahirette faydası vardır" diye iyi ciheti göstermekle, kötü ciheti –altında– yutturur.

Hülâsa: *Nefis, devekuşu gibidir; şeytan Sofestaî, heva da Bektaşîdir.*

Elem Eyyuhe'l-Aziz!

Halk-ı eşya hakkında *mucibe-i küllîye sadık olmadığı takdirde, salibe-i küllîye sadık olur. Yani, ya bütün eşyanın hâlıkı Allah'tır, veya Allah hıçbır şeyin hâlıkı değildır.*

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyh: ona karşı, onun üzerine.
a'mal: ameller, işler.
Bektaşî: kayıtsız, rind.
cihet: yön.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
dünyevî: dünyaya ait.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
fena: yokluk, son bulma, geçicilik.
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
halk-ı eşya: eşyanın yaratılışı.
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere duşkunluk, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.
hükmetme: karar vermek, inanca vermek.
hülasa: kısaca, sözün kısası.
Elem eyyuhe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
ilim: bilme, bilgi.
kabil: tür, gibi.
külfet: zahmet, sıkıntı.
leh: onun tarafına, onda yana, birinin faydası için yapılan hareket.
matlup: talep edilen, istenilen şey.
menfaat: fayda.
menzil: yer, konak.
meselâ: örneğin.
mucibe-i küllîye: bir şeyin varlığını gerektiren ve ona kanıt olan genel hüküm.
munakaşa: tartışma.
müteselli: teselli bulan, avunan.
muttasıl: bitişik.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenin yapılmasını emreden nefis.
sadık: doğru, gerçek, hakiki olan.
salibe-i küllîye: bir şeyin bütün bütün olmadığını veya varlıklardan hiç birisine hâkim ve etkili olmadığını iddia edip ispat eden hüküm.
semere: meyve, güzel netice.
Sofestaî: eski Yunan felsefesinde hiçbir şeyin mutlak hakikatinin olmadığı, her şeyin ölçüsünün insanın bilgisine dayalı olduğu inancını savunarak değerleri ve ahlâkı sorgulayarak tahrip etmeye çalışan kimse.
tearuzan: birbiriyle çarpışır şekilde, birbirine aykırı biçimde, birbirinin zıddına.
tegafül: gaflet gösterme.
tesâkutan: birbirini iskat edecek, düşürecek şekilde, birbirinin iddiasını çürütecek tarzda.
ümitvar: umutlu, umudu olan, umıdı olan.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.

Çünkü, eşyanın arasında muntazam tesanüt ile halk ve yaratmak, tecezzıyı kabul etmez bır kulldur, bazıyet yoktur. Ya mucibe-ı külliye olacaktır veya sahibe-ı külliye olacaktır, başka ihtimal yok. Her şeyde illetin ademini tevehhüm eden vehmin vâhî hükmünde bir kıymet yok. Binaenaleyh, edna bir şeyde hâlıkıyet eseri göründüğü zaman, bütün eşyada tahakkuk eder.

Ve keza, hâlık ya birdir veya gayr-i mütenahidir, evsat yoktur. Zira, sâni vahid-i hakıkî olmazsa, kesîr-i hakıkî olacaktır. Kesîr-i hakıkî ıse, gayr-i mütenahidir.

Maahaza, nuru neşredenın nursuz, ıcat edenin vucutsuz, icap ettirenin vücupsuz olması muhaldir.

Ve keza, ilm sıfatını ıhsan edenin ilmsız, şuuru ihsan edenin şuursuz, ihtiyân verenin ihtiyârsız, iradeyi verenin iradesız, kâmil şeylerin sânıi gayr-i kâmil olduğunu telâkki etmek muhaldir.

Ve keza, aynı tersim, basan tasvir ve nazan tenvir edenin basarsız olduğunu düşünmek, ancak basar ve basiretten mahrum olan adamın işidir.

Maahaza, masnudakı kemalât, tamamen sânideki kemalden akan bir feyizdir. Fakat, kuşlardan yalnız sineği gören, tanıyan bır mıkrop, kartalı gorduğü zaman, "Bu kuş değildir" der. Çünkü, sinekteki şeyler onda yoktur.

Ya Alem Eyyuhe'l-Aziz!

Nefs-i natıkanın en yüksek matlûbu devam ve bekadır. Hatta, vehmî bır devam ıle kendısini aldatmazsa, hıçbır

adem: yokluk.
ayn: göz.
basar: görme
basıret: kalp gozuyle gorme doğru ve olçulu goruş
bazıyet: bazılanna aıt olus herkese aıt olmama herkesle alâkalı olmama
beka: bakâlik ebedîlik, sonsuzluk.
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzenne
edna: en açağı en basit en kuçuk.
evsat: orta hal orta durum.
feyiz: bereket, ihsan bagış
gayr-i kâmil: kemal sahıbı olmayış olgun ve mukemmel olmama.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan nihayetsiz
Halık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden Allah
hâlıkıyet: yaratıcılık, yaratma hâl ve sıfatı
halk: yaratma yoktan var etme.
hukmunde: değerinde yerinde
icap ettirme: gerekterme luzumlu kılma.
icat: vücuda getirme yoktan var etme
ihsan: bagışlama ıkram etme lütuf
ıhtıyar: irade tercih kendı istek ve arzularına gore hareket etme
ihtıyarsız: bır işi yapabılmek hususunda ıktıdar ve gucun bulunmaması
i'lem eyyühe l-azız: ey azız kardeşim bıl kı!
illet: sebep
irade: dileme isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan ıkudar guç
kemal: olgunluk, mukemmelıik kusursuz tam ve eksıksız olma
kemalat: kemaller olgunluklar mukemmellıkler
kesir-i hakıkı: gerçek çokluk.
keza: boylece aynı şekılde
kull: butun
maahaza: bununla birlikte boyle olmakla beraber
mahrum: bır şeye sahıp olamayan yoksun
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
maclûp: talep edilen istenılen şey
mucibe-i kulliye: bır şeyın varlıgını gerekturen ve ona kanıt olan genel hukum.
muhal: ımkânsız.
muntazam: nizamlı intizamlı duzenlı ve duzgun bıçımde
nazar: bakış
nefs-i natıka: konuşan nefis insan ruhu insanın canlılar arasındakı yerini belli eden cevher. Insana has cevher insanın hissetme ve anlama kabılıyetı
neşir: dağıtma, yayma saçma serpme
sahibe-i külliye: bır şeyın butun butun olmadıgını veya varlıklardan hıç bırsınе hâkım ve etkılı olmadıgını ıddıa edıp ıspat eden hukum.
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sıfat: vasıf nıtelık.
şuur: bilinç, anlayış.
şuursuz: idraksız bılgısız.
tahakkuk: gerçekleşme kesinleşme
tasvir: bir şeyı yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tecezzi: parçalara ayrılma bölünme ufalanma cüzlere ayrılma
telâkki: anlama kabul etme
tenvir: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma.
tersim: resımleme resmetme
tesanüt: dayanışma bırbınne dayanma ve destek olma
tevehhüm: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle ümıtsızlıge ve korkuya duşme
vahı: boş faydasız zararsız ehemmıyetsız şey
vahid-i hakıkî: gerçek teklik.
vehim: zan şuphe yanlış ve esassız duşunce.
vehmi: vehımle ılgılı aslında var olmadıgı hâlde var sanma ile ılgılı.
vücup: vacıp ve luzumlu olma gerekllık.

lezzet alamaz. Öyle ise, ey devamı isteyen nefis, Daimî Olan Bir Zat'ın zikrine devam eyle ki, devam bulasın! Ondan nur al ki sönmeyesin, Onun cevherine sadef ve zarf ol ki kıymetli olasın, Onun nesim-i zikrine beden ol ki hayattar olasın. Esma-i Ilâhiyeden birisinin hayt-ı şuasıyla temessük et ki, adem deryasına düşmeyesin.

Ey nefis! Seni tutup düşmekten muhafaza eden Zat-ı Kayyum'a dayan. Senin mevcudiyetinden dokuz yüz doksan dokuz parça, Onun uhdesindedir; senin elinde yalnız bir parça kalır. En iyisi o parçayı da onun hazinesine at ki, rahat olasın.

İ'lem Eyyuhe'l-Aziz!

Sen kendi vücudunu yapmaya kàdir değilsin ve elin onu ıcat etmekten kàsırdır; başkaları dahi o işten âciz ve kàsırdırlar. İstersen tecrübe et bakalım, şecere-i kelimat denilen bir lisanı veya muhaberat ve ezvak santrali olarak bir ağzı yap. Elbette yapamayacaksın. Öyle ise Allah'a şirk yapma! [1] إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

İ'lem Eyyuhe'l-Aziz!

Şu görünen âlem, Ilâhî bir dükkân ve mahzendir. İçerisinde envaen turlu turlu mensucat kumaşlar, me'kulât yemekler, meşrubat şerbetler vardır. Bir kısmı kesif, bir kısmı lâtif, bır kısmı zaıl, bır kısmı daimî, bir kısmı katı

1- Muhakkak kı şırk buyuk zulumdur. (Ayetten Ikubas)

aciz: zayıf eli yetmez, gucu yetmez
adem: yokluk.
alem: dunya, cıhan
cevher: esas, maya, oz
daimi: surekli, devamlı
derya: deniz
envaen: çeşıt olarak, cıns olarak.
esma-i Ilâhiye: Allah ın isımlen
ezvak: zevkler
hayattar: canlı, yaşayan.
hayt-ı şua: aydınlatıcı nur ıpı.
Icat: vucuda getırme, yoktan var etme
Ilahi: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
i'lem eyyuhe l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kı!
kadir: guç yetıren, guç ve kuvvet sahıbı olan
kasır: kısa olan, kusurlu, noksan
kesif: kaba, yogun, şeffaf olmayan
lâtif: yumuşak, hoş guzel, nazık nanın
lisan: dil
mahzen: kaynak, hazıne ve defıne deposu
me kulat: yıyecekler
mensucat: bez veya kumaş gıbı dokumak suretıyle yapılan tezgah veya fabrıka mahsulu mallar, dokunmuş şeyler, dokumalar
meşrubat: ıçılecek şeyler, ıçecekler, suruplar
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
muhaberat: muhabereler, haberleşmeler, haber alıp verme ışlerı
muhafaza: koruma
nesim-i zikir: zıkır esıntısı, Allah ı ve ısımlerını anma halkası
nur: aydınlık, panltı, ışık
sadef: sedef, ıncı kabugu
şecere-i kelimat: kelımelerden oluşan agaç.
şirk: Allah a ortak koşma, Allah tan başka yaratıcının bulunduğuna ınanma.
temessuk: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma
uhde: sorumluluk
zail: sona eren, yok olan.
zarf: kap, kılıf, mahfaza.
zat: kişı, şahıs
Zat-ı Kayyum: varlığı ve dırılıgi her an ıçın olup, her şeyın varlıgı onunla ayakta duran zat, Allah
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme, Allah ı anma

bir lüp, bir kısmı mayi ve hakeza her çeşit bulunur. Lâkin, bir kısmı icadî bir nesçtir, bir kısmı da tecelliyata bir nakıştır. Felâsifenin dalâletince, icat ile nakış birdir ve o dükkân sahibi de mucib-ı bizzattır.

Ilem Eyyuhe'l-Aziz!

Enaniyetten neş'et eden şirk-ı hafî katılaştığı zaman esbap şirkine inkılâp eder. Bu da devam ederse küfre tahavvul eder. Bu dahi devam ederse, ta'tîle, yani hâlıksızlığa inzrar eder–eliyazubillâh!

Ilem Eyyuhe'l-Aziz!

İnsanın hilkatinden maksat, mahfî hazine-i İlâhiyeyi keşif ile göstermek ve Kadîr-i Ezeli'ye bir burhan, bir delil, bir ma'kes-ı nuranî olmakla Cemal-i Ezeli'nin tecellisi için şeffaf bir mir'at, bir âyine olmaktır. Hakikaten, semavat, arz ve cibalın hamlinden âciz kaldıkları emaneti, insan hamlettiği cihetle cilâlanmış, cilvelenmiş bir şekle girmiştir. Çünkü, o emanetin mazmunlarından bin de, insanın sıfât-ı İlâhiyeyi fehmetmek için bir vahid-ı kıyasî vazifesini görmektir. İnsanın hilkatinden maksat bu gibi şeyler olduğu hâlde, kısm-ı ekserisi perde olurlar, set olurlar. Vazifesi, *fetih* ve açmak iken kapatıyor, bağlıyor, ziya ve ışığı neşir iken, söndürüyor. Allah'ı tevhid etmek yerine, şırk yapıyor. Ve keza, nur-ı imanla Allah'a bakıp, mülkü ona teslim etmekle –itikaden– mükellef iken, ene rasadıyla halka bakarak, Allah'ın mülkünü onlara taksim ediyor. Hakikaten, إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ جَهُولٌ [1]

1 İnsan şüphesiz ki çok zalim ve çok cahildir (İbrahim Suresi 34 ayette "İnsan ise şüphesiz ki, çok zalim ve çok nankördür" şeklinde. Ahzab Suresi 72 ayette ise farklı ifadelerle yukarıdaki manada yani "Gerçekten insan çok zalim, çok cahildir" olarak geçer.)

acız: zayıf güçsüz zavallı
arz: yer dünya
Cemal-i Ezeli: her şeyi en güzel şekilde yaratan sonsuz gerçek güzelliğin sahibi ve başlangıcı olmayan Allah
cibal: dağlar
cihet: yön
cilve: tecelli görüntü
dalalet: hak ve hakikatten sapma doğru yoldan aynılma azma
delil: kanıt
eliyazübillâh: Allah esirgesin Allahın korusun
enaniyet: kendini beğenme gurur bencillik, egoistik.
ene: ben benlik.
esbap: sebepler vasıtalar.
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
felasife: felsefe ile uğraşanlar filozoflar
fetih: açma açılma
hakeza: boylece bunun gibi
hâlıksızlık: yoktan var edicinin olmayışı yaratıcısızlık.
haml: yükleme yüklenme
hazine-i İlâhiye: İlahi hazine Allahın hazinesi
hilkat: yaratılma yaratılış
icadî: var edişle yaratışla ilgili
icat: vücuda getirme yoktan var etme
i'lem eyyuhe l-azız: ey azız kardeşim bil ki!
inzrar: bir neticeye doğru çekilerek sona erme çekilip bir sona erme
inkılap: değişme dönüşme
itikaden: itikat açısından inanç bakımından
Kadîr-i Ezeli: her şeye gücü yeten varlığının evveli olmayan Allah
keşif: bulma ortaya çıkarma
keza: boylece aynı şekilde
kısm-ı ekseri: çoğu kısmı büyük çoğunluğu.
küfür: inkarcılık, imansızlık.
lüp: iç öz
mahfî: gizli saklı
ma'kes-i nuranî: aydınlatıcı parlak ayna yansıtıcı.
maksat: gaye
mayi: su gibi akan sıvı
mazmun: içinde bulunan içerik anlam, kavram
mir'at: ayine ayna
mucib-i bizzat: felsefenin her şeyi yapmaya bizzat mecbur olan, serbest olmayan şeklindeki Cenab-ı Hakkın iradesini inkar eden görüşü.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
nakış: işleme süsleme
nesç: örme dokuma.
neş'et: meydana gelme, oluşma çıkma
neşir: yayma saçma
nur-i İman: iman nuru Allahın varlığına yaratıcılığına inanmadaki gönül kalp ve fikir aydınlığı
rasat: gözetme gözleme
semavat: semalar, gökler
set: mâni perde engel
sıfat-ı İlâhiye: Allahın sıfatları.
şirk: Allaha ortak koşma Allahtan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
şırk-ı hafî: gizli şırk gizli küfür
tahavvül: değişme dönüşme başkalaşma
taksim: bölme paylaştırma
ta'tîl: Allahın sıfatları inkâr eden felsefi akım
tecelli: belirme bilinme görünme
tecelliyat: tecelliler görüntüler
tevhid: Allahın bir olduğuna inanma birleme.
vahid-ı kıyasî: ölçmeye esas olan şey birim ölçü birimi
ziya: ışık, aydınlık, nur

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Ey nefis! Eğer takva ve amel-i salih ile Hâlık'ını razı ettiysen, halkın rızasını tahsile lüzum yoktur; O kâfidir. Eğer halk da Allah'ın hesabına rıza ve muhabbet gösterirlerse, iyidir. Şayet onlarınkı dünya hesabına olursa, kıymeti yoktur. Çünkü, onlar da senin gibi âciz kullardır. Maahaza, ikinci şıkkı takıp etmekte şirk-i hafî olduğu gibi, tahsili de mümkün değildir. Evet, bir maslahat için sultana müracaat eden adam, sultanı ırza etmişse, o iş görülür; etmemiş ise, halkın iltimasıyla çok zahmet olur. Mamafih, yine sultanın izni lâzımdır. İzni de rızasına mutevakkıftır.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Vacibü'l-Vücud, zatında, mahiyetinde mümkine benzemediği gibi, ef'alinde de benzemiyor. Çünkü, Vacibü'l-Vücud'un kudretine nispeten yakın uzak, az çok küçük büyük, fert nevi, cüz küll aralarında fark yoktur. Ve keza, Onun fiilinde bizzat mübaşeret yoktur. Fakat, mümkinin kudreti bu derece değildir. Bunun için, nefis Vacibü'l-Vücud'un ef'alini fiillerine benzetemiyor, hakikatini fehmetmekte akıl mütehayyir kalıyor, fiili failsiz zannediyor.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Aslan gibi hayvanların diş ve pençelerine bakılırsa, iftiras ve parçalamak için yaratılmış olduklan anlaşılır. Ve kavunun, meselâ letafetine dikkat edilirse, yemek için yaratılmış olduğu hissedilir. Kezalık, *insanın da istidadına*

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış
bizzat: kendisi, şahsen
cüz: kısım, parça
ef'al: fiiller, işler
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden
fehm: anlama, anlayış, kavrayış
fiil: iş, hareket.
hakikat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
iftıras: yırtıcı hayvan avlama, avlayıp parçalama
İ'lem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil kıl
iltimas: yapılmasını isteme, rica
ırza: razı etme, gönlünü yapma, hoşnut etme
istidat: kabiliyet, yetenek
kâfi: yeter, elverir
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalık: buna benzer şekilde, aynen böyle, bunun gibi.
kıymet: değer
kudret: güç, kuvvet, iktidar
küll: bütün
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mamafih: bununla beraber, böyle iken
maslahat: uygun iş, faydalı iş
mesela: örneğin.
mübaşeret: bir işe başlama, girişme, temas
muhabbet: sevgi, sevme.
mümkin: mümkün, olabilir olanlar, yaratılanlar, varlıklar
müracaat: başvurma, danışma
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran.
mutevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
razı: rıza gösteren, kabul eden
rıza: razı olma, hoşnutluk.
şirk-i hafi: gizli şirk, gizli küfür
tahsil: alma, kazanma
tahsil: alma, kazanma
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
zahmet: zor, güç
zat: asıl, öz, cevher

bakılırsa, vazife-i fıtriyesinin ubudiyet olduğu anlaşıldığı gibi, ruhanî ulviyetine ve ebediyete olan derece-i iştiyakına da dikkat edilirse, en evvel, insan bu âlemden daha lâtif bir âlemde ruhen yaratılmış da teçhizat almak üzere muvakkaten bu âleme gönderilmiş olduğu anlaşılır.

Ve keza, insan hilkat semeresi olduğundan anlaşılır ki İnsanlardan bir çekirdek var ki, Cenab-ı Hak şecere-i hilkatı o çekirdekten inbat etmiştir. O çekirdek de, ancak ve ancak bütün ehl-i kemalin ve belki nev-i beşerin nısfının ittifakıyla efdalu'l-halk, seyyidü'l-enâm Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır.

İlem Eyyuhe'l-Azîz!

Siyah ve beyaz nakışlarla nakışlı bir *imame* ile küre-i arzın kafasını saran semavat ve arzın nâzım ve hâlıkı olan Allah'ın ulûhiyetine lâyık mıdır ki, âlemin bazı safahatını miskin bir mümkine tevdi ve tefviz etsin? Arşın Sahibi'nden maada, arşın altındaki şeylere bizzat tasarruf eden, imkân dairesinde kimse var mıdır? Kellâ! Çünkü, o kudret kısa ve kâsır olmayıp, muhit bir kudret olduğundan, açık bir yer, bir delik kalmıyor ki, gayr mudahale etsin.

Maahaza, ceberutiyet ve istiklâliyetin izzeti ve kendini sevdirmek ve tanıttırmak muhabbeti, gayre müsaade etmiyor ki, arada İbâdullahın enzarını kendine celp eden ismî bir vasıta bulunsun.

Maahaza, küll ile cuzde, nevi ile fertte yapılan tasarrufat birbirinin içinde mütedâhil ve yekdiğerine mütesanit olduğundan, o tasarruflar ayrı ayrı faillere vermek

alem: dünya, cihan
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
arş: gökün en yüksek katı
arz: yer, dünya
bizzat: kendisi, şahsen
ceberutiyet: büyükülük, haşmetlik, yücelik
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
cüz: parça
derece-i iştiyak: arzu etme derecesi
ebediyet: sonsuzluk
efdalu'l-halk: yaratılmışların en faziletlisi, en üstünü
ehl-i kemal: olgun ve değerli kişiler, kemal sahibi olanlar
enzar: bakışlar, bakmalar, nazar etmeler
evvel: önce
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden
gayr: başka, diğer
hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hilkat: yaratılma, yaratılış
ibadullah: Allah'ın kulları, Allah'a ibadet ve kulluk edenler
İ'lem eyyuhe'l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki!
imame: başlık, sarık
İmkân dairesi: var olma veya yok olma ihtimalinin eşit olduğu ve ancak var edenin bilgisinde var olanlar dairesi
İnbat etme: bitirme, bitkiyi çıkarma, bitmesini sağlama
ismî: gerçek etkisi olmayan, sadece isimden ibaret olan
istiklâliyet: hiç bir şeyde ve işte hiç bir şeye bağımlı ve muhtaç olmama, sadece kendi başına buyruk olma
İttifak: birleşme, birlik
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük
kâsır: noksan
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen, kesinlikle
keza: bunun gibi, aynı şekilde
kudret: güç, kuvvet, İktidar
küll: bütün
küre-i arz: yer küre, dünya
latif: yumuşak, tatlı, narin, cisma nî olmayan, ruhanî
maada: başka, gayrı, den başka
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
miskin: uyuşuk, tembel, hareketsiz, zavallı
müdahale: karışma
muhabbet: sevgi, sevme
muhit: ihata eden, kuşatıcı
mümkin: yaratıcının ilminde-ki varlıktan maddi bir vücut giyerek varlık âlemine gelen, yaratılan, yaratılmış, yaratık.
müsaade: izin
mütedahil: tedahul eden, birbiri içine geçen.
mütesanit: tesanut eden, birbirine dayanıp kuvvet alan
muvakkaten: geçici olarak
nakış: işleme, süsleme
nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan.
nev-i beşer: insanoğlu, İnsanlar
nevi: çeşit, tür
nısıf: yarım, yarı
ruhanî: ruha ait, ruh ile ilgili.
ruhen: ruh ile
safahat: safhalar, devreler
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
semavat: semalar, gökler
semere: meyve, güzel netice
seyyidü'l-enam: bütün mahlukatın efendisi
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
teçhizat: teçhizler, donatmalar, cihazlandırmalar
tefviz: dağıtım
tevdi: emanet etme.
ubudiyet: kulluk.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliik.
vasıta: aracı
vazife-i fıtriye: fitri vazife, yaratılışa ait vazife

mümkün değildir. Meselâ âlemin nizam, intizam ve tasarrufunda arzın tedbiri dâhildir. Arzın tedbirinde insanın da tedbiri dâhildir. Ve aynı zamanda, bu tasarrufat yapılırken başka nevilerin de şuunatına bakılır. Ve hüceyrat-ı bedeniye ile zerrat dahi yaratılıyor. Ve hakeza, bütün bu tasarrufat, bütün safahata aynı kudretle yapılır. Nasıl ki, şemsin nurundan, katre ve kabarcıklara varıncaya kadar hiçbir şey hariç kalmıyor, bütün eşya o nur ile tenevvür ediyor; kezalik, bütün tasarrufat kudret-i ezeliyeye aittir, başka bir şeyin mudahalesi yoktur, küreden zerreye varıncaya kadar o kudretin tasarrufundan hanç değildir.

Hülâsa: *Arının dımağını, mikrobun gozunu tanzim eden Zat, senin ef'al ve a'malini mühmel, başıboş, hesapsız, kıtapsız bırakmayarak, İmam-ı Mübin'de yazar. Ona gore muhaseben olacaktır.*

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Her bir masnuda, her bir zerrede görünen tasarruf-i mutlak, kudret-i muhita ve hikmet-ı basîrenin delâlet ve şahadetleriyle sabittir ki, bütün eşyanın Sânîi vahittir, şeriki yoktur, ne kudretinde inkısam var, ne ıktıdar ve ihtiyânında tecezzı vardır. Binaenaleyh, Sâni ancak vacibü'l-vücut olacaktır ki, kaderin mızanıyla yuruyen kudretine bir nihayet yoktur.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Sinek, örümcek, pire gibi küçük hayvanlar, fil, camus, deve gibı buyük hayvanlardan daha zekı, hılkatçe daha

âlem: dünya, cihan
a'mal: ameller, işler
arz: yer, dünya.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzerine
camus: manda, su sığırı
dahil: girme, içinde olma
delalet: delil olma, gosterme, alamet, işaret.
dimağ: akıl, şuur
ef'al: filler, işler
hakeza: boylece, bunun gibi
hariç: bır şeyın dışı, dışansı, dışta kalan
hikmet-i basıre: sezilen, hissedilen ve anlaşılan mukemmel fayda ve amaçlar
hılkat: yaratılma, yaratılış
huceyrat-ı bedeniye: bedene aıt hucreler
hülasa: kısaca, sozun kısası
ihtıyar: ırade, tercih, kendı ıstek ve arzularına gore hareket etme
ıktıdar: guç yetme, bır ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
İlem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bıl kı!
İmam-ı Mübin: kader deftenı, geçmiş ve gelecekte eşyanın alacakları sanatlı ve duzenlı hallerın yazıldıgı ılım defterı.
inkısam: bolunme, parçalanma
intizam: duzenlılık, duzgunluk
kader: ilâhî hukum, Cenab-ı Hakkın takdır ve tayın etmesi
katre: damla
kezalık: keza, bu da oyle, boylece
kudret: guç, kuvvet, ıkudar
kudret-i ezeli: ezelî kudret, Cenab-ı Hakkın zaman ve mekân la kayıtlı olmayan kudretı
kudret-ı muhıta: her şeyı ıhata eden, kuşaran kudret ve kuvver
küre: dunya, yeryuzu
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık
mesela: omegın
mızan: terazi, olçu
mudahale: karışma
muhasebe: hesapların gorme, davranış ve yapılanların hesabını verme
muhmel: ıhmal edılmış, bırakılmış, onemsız.
nevi: çeşıt, tur
nihayet: son, sınır
nizam: duzen, tertıp, duzgunluk.
nur: aydınlık, panltı, ışık.
sabit: ıspat edılmış, ıspatlanmış.
safahat: safhalar, devreler
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
şems: guneş
şerik: ortak
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, hâller, ışler
tanzım: duzenleme, sıralama, tertıpleme
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme, mulkunu ıstedıgı gıbı kullanma
tasarrufat: tasarruflar, ıdare etmeler
tasarruf-ı mutlak: tam, mukemmel, sonsuz ve dıledıgı gıbı kullanma
tecezzi: parçalara ayrılma, bolunme, ufalanma, cuzlere ayrılma
tedbir: ıdare etme, çekıp çevırme
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma
Vacibü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan varlıgı başkasının varlığına baglı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedı olan Allah
vahıt: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
zat: kışı, şahıs
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

güzel, sanatça daha tam olduklan hâlde, bunlann ömrü kısa, onlarınki uzun, bunlann zahiren menfaatlen yok, onlarınki var. İşte bu hâl, hılkat-i eşyada Sânın külfeti olmadığına ve her şeyin vücuda gelmesi ancak كُنْ[1] emriyle olduğuna bâhir bir bürhandır.[3] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ[2] ۞ يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَآءُ

İ'lem Eyyuhe'l-Aziz!

وَاللّٰهُ مِنْ وَرَآئِهِمْ مُحِيطٌ[4]

Evet, Allah ilmi, ıradesi, kudreti ve sair sıfâtıyla muhittır, daire-i ihatasından hariç bir şey yoktur. Fakat, insan cüz'î ve kısa zihniyle Allah'ın azametine ve şemsin etrafında seyyaratı tedvir ettiğine bakarken, meselâ arı gibi küçük hayvanlarla iştigal etmesini uzak görüyor. Çünkü, Vacibü'l-Vücud'u mümkine kıyas ediyor. Hâlbuki, bu kıyasa gore küçük hayvanlara büyük bır zulüm olur. Çünku, onlar da, وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ[5] kaziyesince, hâlıklarını tesbih etmekle, Allah'tan maada kimseyi Rab tanımıyorlar. Binaenaleyh, büyüğün küçüğe tekebbür etmeye hakkı yoktur.

İ'lem Eyyuhe'l-Aziz!

Umumî olan bır in'am ile ınayet-ı şahsıye arasında münafat yok. Meselâ, bir ziyafete yapılan umumî bir davet altında şahıslar da davet edilmiş olur. Yanı, bu zıyafet umumî olduğundan, davet umumıyette kalır. "Şahıslar nazara alınmıyor" denilemez.

---

1. Ol! (Yâsin Suresi 82.)
2. Allah dıledığını yapar. (İbrahım Suresi 27.)
3. Ondan başka hıçbır ilâh yoktur. (Bakara Suresi 163.)
4. Hâlbukı Allah onları arkalarından kuşatıcıdır. (Buruc Suresi 20.)
5. Hıçbır şey yoktur kı, Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi 44.)

---

azamet: buyukluk
bâhır: apaçık, aşıkar
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
bürhan: delil, ıspat, hüccet.
cuz'î: kuçuk, az
daire-i ihata: kuşatan daire, kapsama, kuşatma alanı.
hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı Allah
hariç: bır şeyın dışı, dışarısı, dışta kalan
hılkat-i eşya: eşyanın yaratılışı
i'lem eyyuhe'l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kı!
in'am: nımet verme, bağış verme, ıyılık yapma
inayet-i şahsiye: bireye yapılan yardım, ıyılık, bağış, bıre bır yapılan ıyılık, bağış ve yardım.
ıradeı: dileme, isteme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda, ıçın olan ıktıdar, guç.
iştigal: bır ışle uğraşma, meşgul olma
kaziye: onerme, teklıf, hukum
kıyas: karşılaştırma, bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme
kudret: guç, kuvvet, Iktıdar.
külfet: zahmet, sıkıntı
maada: başka, gayrı -den başka
menfaat: fayda
mesela: omeğın
muhıt: ihata eden, kuşatıcı
mumkın: mumkun olabılır olanlar, yaratılanlar
münafat: bırbırine zıt olma, bırbırıne uymama, aykırılık, zıtlık.
nazar: bakış, dıkkat.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
sair: dıger, başka, otekı
Sanı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah.
şems: güneş
seyyarat: gezegenler
tedvir: çevırme, döndürme
tekebbür: kıburlenme, büyuklük satma.
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
umumi: genel
umumi: herkesle ılgılı genel
umumiyet: herkese aıt olma, genellik
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
zahiren: gorunuşte
zulüm: haksızlık, ezıyet, ışkence

Binaenaleyh, Allah'ın nimetleri vakıf malı veya nehir suyu gibi umumî olup, in'amında şahıslar kastedilmemiş değildir. Ancak, o umumiyette hususiyet de maksuttur. Binaenaleyh, eşhas o umumî in'amda kastedilmediklerinden, o nimetlere karşı şükretmeye mükellef olmadıklarına zehap etmek hatadır.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Yarın seni zillet ve rezaletlere maruz bırakmakla terk edecek olan dünyanın sefahatini, bugün kemal-i izzet ve şerefle terk edersen, pek aziz ve yüksek olursun. Çünkü, o seni terk etmeden evvel, sen onu terk edersen, hayrını alır, şerrinden kurtulursun. Fakat, vaziyet makuse olursa, kaziye de makuse olur.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Fısk çamuruyla mulevves olan medeniyet, insanları da o çamur ile telvis ediyor. Ezcümle, riyayı şan ve şeref ile iltibas etmiş, insanları da o pis ahlâka sevk ediyor. Hakıkaten insanlar o riyaya öyle alışmışlar ki, şahıslara yaptıkları gibi, milletlere, hatta unsurlara bile yapıyorlar. Gazeteleri o riyaya dellâl, tarihleri de alkışçı yapmışlardır. Bu yüzden, şahsî hayatlar, "hamiyet-i cahiliye" unvanı altında unsurî hayatlara feda edilmektedir.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Nübüvvet-i Ahmediyeyi (ASM) ispat eden delillerden bırı de tevhıddır. Evet, *meratıbıyle tevhıd bayrağını*

aziz: izzetli, muhterem, saygın
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dellâl: ilan eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse
eşhas: şahıslar, kimseler
evvel: önce
ezcümle: bu cümleden olarak
feda: uğruna verme
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten
hamiyet-i cahiliye: cahiliye hamiyeti, cahilikten gelen ırkçılık gibi bazı kötü halleri koruma gayreti
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik
İlem eyyühe l-azîz: ey azız kardeşim, bıl kıl
İltibas: karıştırmak
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kaziye: önerme, teklif, hukum
kemal-i izzet: izzet ve haysiyetinden taviz vermeme, tam izzet
maksut: kastedilmiş, kastedilen
makuse: ters, zıt, aksı
maruz: bir şeyin etkisi ve tesırı altında bulunma
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık ıçınde yaşayış
meratip: mertebeler, basamaklar
mukellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
mulevves: kirletilmiş, pislenmiş
nimet: lutuf, ihsan, bağış
nimet: lutuf, ihsan, bağış
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) peygamberlıgı
rezalet: rezıllık, alçaklık
riya: ozu sozu bir olmamak, inandıgı gibi hareket etmeyış, ıkı yuzluluk
şahsî: şahsa, kişiye aıt, hususî
şan: şöhret, un
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük
şer: kötülük
şeref: manevî büyükluk, yücelik, onur, haysıyet
sevk: yöneltme, gönderme
telvis: bulaştırma, kirletme, pisletme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
umumî: genel
umumiyet: herkese aıt olma, genellik
unsur: ırkı, ırkla alakalı
unvan: şöhret, ad, ısım
vaziyet: durum
zehap: bir fikre veya zanna kapılma
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma

kâinatın en üst tepesi üstünde dikmiş olan ve enzar-ı âleme karşı makamlarıyla beraber tevhide dellâllık eden ve enbıyanın mücmel bıraktıklan hakaıkı tafsilâtıyla beyan eden ve açıklayan, ancak ve ancak Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Binaenaleyh, tevhidin hakikat ve kuvveti nıspetinde, nübüvvet-i Ahmediye (ASM) hak ve hakikattir.

İlem Eyyühe'l-Azız!

Sath-ı âlemde kurulan şu sergi-yi İlâhîde teşhir edilen tezyinata, kemalâta, güzel manzaralara ve rububiyetin haşmetiyle ulûhıyetin azametine bir müşahit, bir mütenezzih, bır mutehayyır, bır mutefekkir lâzımdır ki, o güzellikleri görsün, o manzaralar arasında tenezzüh etsin, o harika nakışlara, ziynetlere tefekkur ıle hayran olsun. Sonra, o sergiden Sânıinin celâline, Malık'inin İktıdar ve kemalâtına intıkal ile, Onun azametine secde-ı hayret etsin. Bu vazifeyi ifa edecek, insandır. Çünkü, *insan gerçi cahil, zulmetli bır şeydir, amma oyle bir istıdadı vardır ki, âleme bir enmuzeç ve bir numune olmaya lıyakati vardır. Hem, o insanda öyle bır emanet vedia bırakılmıştır ki, onunla gizli defineyı bulur, açar. Hem, o ınsandaki kuvvetler tahdıt edilmeyerek mutlak bırakılmıştır.* Buna binaen küllî bir nevi şuur sahibi olur ki, Sultan-ı Ezel'in azamet ve haşmetinın şaşaasını ıdrak ediyor.

Evet, *mâşukun hüsnü, âşığın nazarını istilzam ettiği gibi; Nakkaş-ı Ezeli'nin rububıyetı de ınsanın nazannı ıktiza eder ki, hayret ve tefekkürle takdır ve tahsinlerde bulunsun.*

aleyhissalatü vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
azamet: buyukluk.
beyan: açıklama, bıldırme, ızah.
binaen: den dolayı
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne.
cahil: Allah'ı tanımayan, İlahı hakikatlerden habersız, hak bılgısın den yoksun
celâl: sonsuz büyukluk, haşmet, ululuk, yucelik.
define: hazine
dellal: ılân eden, bır haben duyurmak ıçın yuksek sesle bağırarak dolaşan kımse
enbıya: nebîler, peygamberler
enmuzeç: numunc, omek.
enzar-ı âlem: alemın dikkatı, nazan
hakaik: doğrular, gercekler
haşmet: ıhtışam, büyuklük.
husun: guzelik
idrak: akıl erdırme, anlama.
ifa: bır ışı yapma, yenne getirme.
iktidar: guç yetme, bır ışı gerçeleştırmek ıçın gereken kuvvet.
iktıza: gerektırme
i'lem eyyuhe'l-azız: ey azız kardeşım, bıl kı!
ıntıkal: bır yerden başka bır yere geçme, yer degıştırme
istıdat: kabılıyet, yetenek
ıstılzam: gerekturme
kemalat: kemalıler, olgunluklar, mukemmellıkler
küllî: umumî, genel, butun olan.
lîyakat: layık olma, ehlıyet.
Malik: her şeyin gercek sahıbı olan Allah
mâşuk: aşık olunan sevilen
mücmel: oz olarak anlatılmış, kısa ve az sozle ifade edilmiş, oz ozet.
muşahıt: gozlemcı
mutefekkir: duşunen, duşunur
mütehayyir: hayrete duşen, şaşıran
mütenezzih: tenezzuh eden, gezıntıye çıkan, gezip eglenen
mutlak: herhangi bır kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız
nakış: ışleme, susleme
Nakkaş-ı Ezeli: ezelî nakkaş, her şeyı zatına has olarak nakış nakış ışleyen, evvelı olmayan Allah
nazar: bakış, dıkkat.
nevi: çeşıt, tur
nıspet: oran, olçu
nübüvvet-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) peygamberlıgı
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesı, onu terbıye etmesı ve idaresı altında bulundurma vasfı
Sânı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
şaşaa: gostenş, debdebe
sath-ı alem: kâinat yuzu, tum kâinatta
secde-ı hayret: hayret secdesi, şaşmaktan dolayı Allah'a şukur ıçın yapılan secde
sergi-yi İlâhî: Cenab-ı Hakkın kurduğu teşhır yen
Sultan-ı Ezel: kudret kuvvet ve ıktıdarı zamanla kayıtlı olmayan, saltanatının başlangıcı olmayan sultan
şuur: bilinç, anlayış.
tafsilât: tafsıller, açıklamalar, ızahlar
tahdit: hudutlandırma, sınırlama
tahsın: beğenme, guzel bulma
takdir: kıymet verme, begenme
tefekkür: denn duşunme, eşyanın hakıkatını yaratıcının sırlannı kavramak ve ıbret almak ıçın zıhnen ve kalben duşunme.
tenezzuh: gezıntı
teşhir: sergileme
tevhid: Allah'ın bır olduğuna ınanma, bırleme.
tezyinat: süsler, süslemeler
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hakımıyetı ıle kaınattakı her şeyı kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesı
vedia: emanet, saklanılmak ve korunmak uzere bırakılan şey
ziynet: sus
zulmet: karanlık.

Evet, gül ve çiçeklerin yüzlerini güzelleştiren zat, nasıl o güzel yüzlere arılardan, bülbüllerden istihsan âşıklan icat etmesin? Ve güzellerin güzel yüzlerinde güzelliği yaratan, elbette o güzelliğe müştaklan da yaratır.

Kezalık, *bu âlemi şu kadar ziynetlerle, nakışlarla tezyin eden Malikü'l-Mülk, elbette ve elbette o harika, antika, mu'cize manzaraları, ziynetleri, seyircilerden, müşahitlerden, âşık ve müştaklardan arif dellâllardan hâlî bırakmayacaktır. İşte, camiiyeti dolayısıyla insan-ı kâmil, halk-ı eflâke ille-i gaiye olduğu gibi, halk-ı kâinata da semere ve netice olmuştur.*

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Eşya arasındaki tevafuk, Sâniin Vahid, Ehad olduğuna delâlet ettiği gibi, aralarında bulunan muntazam tehalüf de Sâniin Muhtar ve Hakîm olduğuna şahadet eder. Meselâ hayvanların, bilhassa, insanların, esas azalarındaki tevafuk, bilhassa çift azalardaki temasül Hâlık'ın vahdetine burhan olduğu gibi, keyfiyetler ve şekillerdeki tehalüf de, Hâlık'ın ihtiyâr ve hikmetine delâlet eder.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Mahlûkatın en zalimi insandır. İnsan, kendi nefsine olan şıddet-i muhabbetten dolayı, kendisine hizmeti ve menfaati olan şeyleri hem sever, hem kıymet verir, semeresinden istifade gorduğu şeylere abd ve kole olur; aksi hâlde, ne sever ve ne kıymet verir. Ve keza, hayatın icadında ille-i gaiyenin yalnız hayat olduğunu bilir.

abd: kul
aksi: ters zıt
alem: dünya cihan
antika: degerli ve mükemmel sanat eseri
arif: bilen bilgide ileri olan irfan sahibi
aza: organlar uzuvlar
bilhassa: ozellikle
camiiyet: toplayıcı ihtıva ve ihata edıcılık
delalet: delil olma gosterme alamet, işaret.
dellal: ilân eden bir haberi duyurmak ıçın yuksek sesle bagırarak dolaşan kımse
Ehad: zatı tek olan Allah
Hakim: yapış ve yaratışta bir amaç, ilim ve fayda gozeten sınırsız hikmet sahıbı olan Allah
halı: boş bir şeyden uzak mustesna.
Halık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
halk-ı eflak: felekleri gokleri yaratılışı
halk-ı kainat: kainatın evrenin yaratılışı
harika: olağanustu
hikmet: ilahi gaye yuksek bilgi fayda
icat: vucuda getirme yoktan var etme
ihtiyar: irade tercih
i'lem eyyühe'l-aziz: Ey azız kardeşim bıl kıl
ille-i gaiye: gerçekleştırılmesi meydana gelmesi ıçın çaba harcanan şey amaç ideal
insan-ı kâmil: kâmıl insan olgun insan ideal insan dunyaya gondenlış maksadını anlamış Cenab-ı Hakkın emirlerine gore ve onun nzası dairesinde hareket eden guzel ahlâk sahıbi kımse
istifade: faydalanma yararlanma
istihsan: guzel bulma begenme
keyfiyet: bir şeyin nasıl oldugu nıtelik.
keza: boylece, aynı şekılde
kezalık: keza bu da oyle boyle ce.
kıymet: deger
mahlukat: yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
Malikü l-Mülk: mulkun malıkı butun mulklerin sahıbı her şeyin malıkı olan Allah
menfaat: fayda.
mesela: omegın
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
Muhtar: hukmu elinde tutan hareketinde serbest olan dıledıgını yapan
muntazam: nizamlı. intizamlı duzenlı ve duzgun bıçımde
muşahit: gozlemcı
müştak: arzulu fazla isteklı ıştıyak gosteren
nakış: ışleme susleme
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
şahadet: şahıt olma şahıtlık, açık alamet ışaret
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semere: meyve. guzel netice
semere: meyve guzel netice
şiddet-i muhabbet: şiddetlı sevgi
tehalüf: bırbırine uymama.
temasul: benzeme benzeyış.
tevafuk: uyma uygunluk, bırbırıne denk gelme
tezyin: susleme ziynetlendırme.
vahdet: bırlık ve teklık
Vahid: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
zalim: zulmeden acımasız ve haksız davranan
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan
ziynet: süs

Cenab-ı Hakkın icat ettiği "hayy"larda hedef ittihaz ettiği binlerce hikmetlerinden haberi yok. Acaba, imkân ve ihtimalden hanç mıdır ki, âlemde görünen şu eşya-i harika daha garip, daha harika ve daha mu'cize melekûtî, berzahî, misalî şeylere bazı numune ve bazı esaslar olmasın?

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Cenab-ı Hak, kâinatı teşkil eden zerratı şenat-ı fıtriyesine musahhar ve mutî ve evamir-i tekviniyesine de münkad ve mümessil kılmıştır. Bir an, "Kün!" emrine imtisalen matlûp bir şekle girdiği gibi; herhangi bir hayvan da aynı emre imtisalen irade edilen vaziyetlere girer.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Şems, kamer, yıldız, arz gibi ecramı kabzasında tutan kudret, o ecramı öyle bir sühuletle tanzim etmiştir ki, dağılan tesbih tanelerini ipe dizen adam gibi, ne bir acz görmuştür ve ne başkasının yardımına ihtiyaç olmuştur.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Bir katre su, bir deniz suyu ile müttehittir. Çünkü, ikisi de sudur. Nehir suyu ile de müttehittir. Çünkü, ikisinin de menşeleri semadır. Ve keza, bir küçük balık, balina balığı ile müttehittir. Çünkü, ünvanları birdir. Kezalik, esma-ı İlâhiyeden bir huceyreye veya bir mikroba tecelli eden bir isim, kâinatı ihata eden isim ile müttehittir. Çünkü, müsemmaları birdir. Meselâ, bütün kâinata

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alem: dünya, cihan.
arz: yer, dünya.
berzahî: ruhların ahiret ile dünya arasında, kıyametı beklediklen âleme ait.
ecram: gezegenler.
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
eşya-ı harika: olağanüstü eşya.
evamir-i tekviniye: yaratma içeren emirler, varlığın yaratılışıyla ilgili işler.
garip: tuhaf, hayret verici.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
harika: olağanüstü.
hayy: diri, sağ, canlı.
hikmet: İlahi gaye, yüksek bilgi, fayda.
huceyre: hücrecik, küçük hücre.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihata: kuşatma, içine alma.
ihtimal: olabilirlik.
İlem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
İmtisalen: imtisal ederek, uyarak, tabi olarak.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ittihaz: edinme, alma, kabul etme.
kabza: tutamak, yen, el.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kamer: ay.
katre: damla.
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalik: keza, bu da öyle, böylece.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
kün: ol manasında Allah'ın varlıkları yaratırken verdiği emir.
matlup: talep edilen, istenilen şey.
melekûtî: ruhlar ve melekler âlemine mensup olan, bu âlemle ilgili, melekûta ait, gayp âlemiyle ilgili.
menşe: esas, kaynak.
mesela: örneğin.
misalî: ruhlar âlemi ile madde âlemi arasında bulunan ve bütün varlıkların ortaya çıkmadan önceki asıllarının maddeye bürünmemiş şekillerinin yer aldığı tasarımlarıyle bulunduğu âleme ait.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
mümessil: temsil eden, temsilci.
munkad: inkıyad eden, boyun eğen, itaat eden.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hâle konulmuş.
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
müttehit: ittihat eden, birleşen, birleşmiş.
numune: örnek.
sema: gökyüzü, gök.
şems: güneş.
şenat-ı fıtriye: kâinatta düzeni ve ahengi sağlayan, bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı.
suhulet: kolaylık.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
ünvan: ad, isim.
vaziyet: durum.
zerrat: zerreler, atomlar.

taallûk ve tecelli eden *Alîm* ismiyle bir zerreye taallûk eden *Hâlık* ismi, müsemmada müttehittirler. Hurma ağacına taallûk eden *Musavvir* ismiyle de, semeresine taallûk ve tecelli eden Munşî ismi, müsemmada muttehittirler. Zaten, en büyük şeye tecelli eden isim ile, en küçük bir şeye de tecelli etmemesi muhaldir.

İ'lem Eyyühe'l-Aziz!

Mümkin unvanı altındaki eşyanın vücudunda tagayyür var, yani keyfiyetleri, hâllen değişir. Binaenaleyh, mümkin olan bir şeyin daima bir hâlde tevakkuf ve sükût etmekle atalette kalması, o şeyin ahval ve keyfiyetleri için bir nevi ademdir. Çünkü, o şeyin istikbal hâllen ademde kalır, yol bulup vücuda gelemez. Adem ise, büyük bir elem ve bir şerr-i mahzdır.

Binaenaleyh, faaliyette lezzet olduğu gibi, ahval ve şuunatta da bir tebeddül olup, bu tahavvul ve tebeddülden neş'et eden teessürat, teellümat, bir cihetten çirkin ise de, birkaç cihetten de güzeldir.

Evet, bir şeyin şekillenmde vukua gelen devir ve teslim sırasında gidenler müteessir, gelenler de memnun olurlar. Ve bu sayede hayat tasaffi eder, temizlenir, vücut da tecedd̂ût eder.

adem: yokluk.
ahval: haller, durumlar.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
atalet: tembellik, hareketsizlik, çalışmama.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cihet: yön.
elem: derd, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
İ'lem eyyühe'l-aziz: ey azîz kardeşim, bil kıl.
istıkbal: gelecek.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
muhal: imkânsız.
mümkin: mümkün olabilir olanlar, yaratılanlar.
Munşî: inşa suretinde de gerçek yaratıcı olan Allah.
Musavvir: yarattıklarını istediği sıfat ve seçtiği maddî, manevî surette yaratan Allah.
müsemma: isimlendirilmiş ad verilmiş.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
müttehit: ittihat eden, birleşen, birlik olmuş.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nevî: çeşit, tür.
semere: meyve, yemiş.
şerr-i mahz: tamamen kötülük, iyi tarafı hiç olmayan zararın fenalığı yüzde yüz olan şer ve musibet.
sükût: değerden düşme, değerini yitirme, susma.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, hâller, işler.
taalluk: alâkalı, münasebetli olma.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tahavvul: değişme, dönüşme, başkalaşma.
tasaffi: safiaşma, durulaşma, temizlenme.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tecedd̂ût: tazelenme, yenilenme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
teellümat: teellümler, elem, keder, acı duymalar, tasalanmalar.
teessürat: teessürler, kederler, elemler, acılar.
tevakkuf: duraklama, durma.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vücut: beden, varlık.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

HİDAYET-İ KUR'ANIYENIN NESIMINDEN

Şemme

بسم الله الرحمن الرحيم

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ عَلٰى رَحْمَتِهِ عَلَى الْعَالَمِينَ بِرِسَالَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ [1]

Âlem Eyyühe'l-Azîz!

Şu âlem, görünen ve görünmeyen bütün tabakat ve envaıyla [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ diye tevhidı ilân ediyor. Çünkü, aralarındakı tesanüt böyle iktıza ediyor. Ve o tabakatla envа, bütün erkânıyla [3] لَا رَبَّ اِلَّا هُوَ diye ilân-ı şahadet ediyor. Çünkü, aralarındakı muşabehet böyle istiyor. Ve o erkân, bütün azasıyla [4] لَا مَالِكَ اِلَّا هُوَ diye şahadetlerini ilân ediyorlar. Çünkü, aralarındakı temasül böyle iktıza eder. Ve o aza, bütün eczasıyla [5] لَا مُدَبِّرَ اِلَّا هُوَ diye şahadet eder. Çünkü, aralarında teavün ve tedahül vardır. Ve o ecza, bütün cüz'ıyatıyla [6] لَا مُرَبِّيَ اِلَّا هُوَ diye olan

1 Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla
Peygamberlerin efendisi Muhammed ı -Allah ona, bütün Al ve Ashabına rahmet eylesin- göndermesiyle âlemlere merhamet etmesinden dolayı, alemlerin rabbi olan Allah a hamd olsun

2. Ondan başka ilâh yoktur
3. Ondan başka rab yoktur
4. Ondan başka mülk sahibi yoktur
5. Ondan başka idare edici yoktur
6. Ondan başka terbiye edici yoktur

âlem: dünya, cihan.
Ashap: Sahabeler, Hz. Peygamber (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
aza: organlar, uzuvlar.
cüz'ıyat: parçaya ait olan şeyler.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
envа: çeşitler, türler, neviler.
erkân: rükünler, esaslar.
hamd: Allah a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hidayet-i Kur'âniye: Kur'ân ın yol gösterdiği, Kur'ân ın hak ve hakikatden göstermesi.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
ilâh: kendisine ibadet edinilen ve tapınılan şey.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
ilân-ı şahadet: şahitliği herkese duyurma.
i'lem eyyühe l-azîz: ey aziz kardeşim, bil ki!
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
müşabehet: benzeme, benzeyiş.
nesîm: hafif latif rüzgâr, hoşa giden esintı, esintı.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhi emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, ne bı.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı islah ve terbiye eden Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyıcılık.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
şemme: azıcık koklama, çok az miktardakı koku, rayıha.
tabakat: tabakalar.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
tedahül: iç içe olma, birbirı içine girme.
temasül: benzeme, benzeyiş.
terbiye: besleyip, büyütme, yetiştirme, eğitme.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
tevhid: Allah ın bir olduguna inanma, birleme.

şahadetini ilân eder. Çünkü, aralarındaki tevafuk kalemin bir olduğuna delâlet ediyor. O cüz'iyat, bütün hüceyratıyla [1] لَا مُتَصَرِّفَ فِي الْحَقِيقَةِ إِلَّا هُوَ diye şahadet eder. Ve o hüceyrat, bütün zerratıyla [2] لَا نَاظِمَ إِلَّا هُوَ diye ilân-ı şahadet eder. Çunku, cevahir-i fert arasındakı haytın bır olduğu böyle iktıza eder. Ve o zerrat, bütün esîriyle [3] لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ cevheresiyle ilân-ı tevhıd eder. Çünkü, esîrın besatetı, sukûnu, intizamla emr-i Hâlık'a sur'at-i ımtısalı böyle iktıza eder.

Âlem Eyyühe'l-Azîz!

Hıçbır ınsanın Cenab-ı Hakka karşı hakk-ı ıtırazı yoktur ve şekva ve şikâyette de haddı yoktur. Çünkü, şikâyet eden ferdin hılâf-ı hevesını iktıza eden nızam-ı âlemde bınlerce hikmet vardır. O ferdı ırza etmekte o bin hikmetin ığdabı vardır. Bir ferdı razı etmek ıçın bın hikmet feda edılemez.

[4] وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْأَرْضُ

Eğer her ferdin keyfine gore hareket edilirse, dünyanın nizam ve intizamı fesada gider.

Ey muteşekkı! Sen nesın? Neye bınaen ıtıraz edıyorsun? Cüz'î hevesini küllıyat-ı kâinata mühendis mi yapıyorsun? Kokmuş olan zevkını nımetlerın derecelerine mikyas ve mizan mi yapıyorsun? Ne bilıyorsun kı, zannettığın nımet nıkmet olmasın? Senın ne kıymetın var kı,

1- Hakikatte Ondan başka tasarruf edıcı yoktur.
2- Ondan başka duzenleyıcı yoktur.
3- Ondan başka ılâh yoktur.
4- Eger hak onların keyfılerine tâbı olsaydı, gokler ve yer hep fesada ugrardı. (Mu'mınun Sûresi, 71.)

besatet: basıtlık, sadelik.
bınaen: -den dolayı, bu sebepten.
cevahir-i fert: atomlar, zerreler.
cevhere: bır tek cevher.
cuz'î: kuçuk, az.
cüz'iyat: parçaya aıt olan şeyler.
delâlet: delıl olma, gosterme, alamet, ışaret.
emr-i Hâlık: her şeyı yoktan yaratan Allah'ın emrı.
esîr: kaınattakı boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher.
feda: ugruna verme.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
hadd: yetkı ve değer.
hak: doğru, gerçek, hakıkat.
hakîkat: gerçek, esas.
hakk-ı ıtıraz: ıtıraz etme hakkı.
hayt: ıp, ıkı şeyı bırbırıne bağlayan bag.
heves: gelıp geçıcı ıstek.
hikmet: ılâhî gaye, yuksek bılgı, fayda.
hılaf-ı heves: ıstegın, arzunun zıddı, aksı.
hüceyrat: hucreckler.
ığdap: gadaplandırma, kızdırma, ofkelendırme.
iktıza: gerektırme, luzumlu kılma.
ılâh: kendısıne ıbadet edınılen ve tapınılan şey.
ilân: yayma, duyurma, bıldırme.
ilan-ı şahadet: şahıtlıgı herkese duyurma.
ilan-ı tevhıd: Allah'ın bırlıgını ılan etme, herkese bıldırme.
i'lem eyyühe'l-azîz: ey azız kardeşım, bıl kı!
intizam: duzenlılık, duzgunluk.
ırza: bır kımseyı razı etme, gonlunu yapma, hoşnut etme.
ıtıraz: kabul etmedıgını belırtıp karşı çıkma.
kıymet: değer.
küllıyat-ı kâinat: kâinatın tamamı, evrenın butunu.
mikyas: olçu aletı, olçek.
mızan: olçu.
müteşekkı: şıkayette bulunan, şıkayet eden.
nıkmet: şıddetlı ceza, eza vererek cezalandırma, oç alma.
nımet: Allah'ın bagışladıgı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar.
nizam: duzen, tertıp, duzgunlûk.
nizam-ı âlem: Cenab-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu duzen, dunya duzenı.
razı: ızza gosteren, hoşnut olan.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret.
şekva: şıkayet.
sukûn: sakınlık, durgunluk, hareketsızlık.
sur'at-i ımtısal: çok çabuk uyma, hızla boyun egme, hızla yerine getırme.
tabı: boyun egen, uyan, ıtaat eden.
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme, mulkunu ıstedıgı gıbı kullanma.
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırıne denk gelme.
zerrat: zerreler, atomlar.

sineğin kanadına muvazi olmayan hevesini tatmin ve teskin için felek çarklarıyla hareketten teskin edilsin?

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Cesedin bir uzvundaki bir hüceyrede yapılan tasarruf, en evvel cesedi tasavvur etmeye mütevakkıftır. Çünkü, küllün nakışlarıyla, ahvaliyle cüz'ün çok alâka ve münasebetleri vardır. Öyle ise, cüzde tasarruf Hâlık-ı Küllün emri altındadır.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Hevam, balık gibi küçük hayvanların yumurtalarını, haşerat ve nebatatın tohumlarını pek büyük bir rahmetle, bir lütuf ile, bir hikmetle hıfzeden Sâni-i Hakîm'in hafîziyetine lâyık mıdır ki, ahirette semere veren ağaçlara çekirdek olacak a'malinizi hıfzetmesin, ihmal etsin? Hâlbuki, sen hamıl-i emanet, halîfe-ı arzsın.

Evet, her bir zîhayatta bulunan hıfzu'l-hayat hissi, vücudun ebedî bir bekaya isim-i *Hayy, Hafiz, Bâki*'nin tecellisiyle incirar edeceğine delâlet eder.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Bir incir tohumunu tavırdan tavıra hıfzeden, devirden devire himaye eden, inhilâlden vikaye eden ve o tohumda incir ağacının teşkilâtına lâzım olan esasları kemal-ı ihtimam ile muhafaza eden, elbette ve elbette halîfe-i arz ünvanını alan nev-i beşerin a'malini ihmal etmez, hıfzeder.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahval: haller, durumlar
alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
a'mal: ameller, işler
Bâkî: varlığının sonu olmayan Allah
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
ceset: vücut, beden
cüz: parça
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
evvel: önce
felek: gökyüzü, gök, sema
Hafiz: her şeyin sonsuza kadar koruyan, muhafaza eden, saklayan Allah
hafîziyet: Cenâb-ı Hakkın her mahlûkun başına gelecek vaziyetlen ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı
halîfe-i arz: arzın halîfesi, yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına hareket eden
Hâlık-ı Küll: her şeyin yaratıcısı, hâliki olan Allah
hamıl-ı emanet: emaneti yüklenip taşıyan
haşerat: haşereler, küçük böcekler, zararlı küçük hayvancıklar
hevam: böcekler, haşereler
heves: gelip geçici istek
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme
hıfzü l-hayat: hayatı korumak.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
himaye: koruma, muhafaza etme
hüceyre: hücrecik, küçük hücre
ihmal: boşlama, önemsememe
İlem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
incirar: bir neticeye doğru çekilerek sona erme, çekilip bir sona erme
inhilâl: dağılma, çözülme, parçalanma, bozulma.
İsm-i Hayy: Cenâb-ı Hakkın hayatı veren, dinlten anlamında ismi
kemal-ı ihtimam: son derece dikkat ve ihtimam, dikkat ve özenin son derecesi.
küll: bütün
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
muhafaza: koruma
munasebet: ilgi, ilişki, bağ
mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen.
muvazi: paralel, birbirine denk.
nakış: işleme, süsleme
nebatat: bitkiler
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
semere: meyve, güzel netice.
tasarruf: idare etme, kullanma
tasavvur: bir şeyi zihinde düşünme, tasarlama
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tecelli: belirme, bilinme, görünme
teşkilât: yapılar, kuruluşlar
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
ünvan: şöhret, ad, isim
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ
vikaye: koruma, sahip çıkma
zîhayat: hayat sahibi

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Lâfızların tebeddülüyle mana tebeddül etmez, bâkî kalır. Kabuk parçalanır, lüp bâkî ve sağlam kalır. Libası yırtılır, cesedi sağlam, bâkî kalır. Ceset ölüp dağılırsa da, ruh bâkî kalır. Cisim ihtiyarlanırsa, enaniyet genç kalır. Çokluk, cemaat dağılır, amma vahid-i fert bâkî kalır. Kesret bozulur, vahdet bâkîdir. Madde kırılır, nur bâkîdir.

Binaenaleyh, ömrün bidayetinden sonuna kadar devam eden mana, çok cesetleri tebeddul ve tavırdan tavıra intikal ve devirden devire yuvarlandığı hâlde, vahdetini, bekasını muhafaza ettiği gibi, ölüm hendeğini de atlayarak, salimen ebed yoluna devam edecektir. Maahaza her vakit "Fenâya hazır ol!" emrini intizar eden zail ve bekasız maddiyatta, şu hıfz ve muhafaza düsturu, beka ile çok münasebettar olan ruh ve manada da caridir.

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Ulûhiyetin azameti, izzeti, istiklâliyeti, her şeyin –küçük olsun büyük olsun, yüksek olsun alçak olsun– taht-ı tasarrufunda bulunduğunu istiyor. Senin hissetin veya hakaretin Onun tasarrufundan hariç kalmasına sebep olamaz. Çünkü senin Ondan bu'dun varsa da, Onun senden bu'du yoktur. Veya senin bir sıfatının hakareti, vücudunun hakaretini ıstılzam etmez. Veya mulk cihetinin mülevves olması, melekût cihetinin de mülevves olmasını iktıza etmez.

amma: ama, lakin, ancak
azamet: büyükluk.
bakı: daimî
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
bidayet: başlangıç.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
bu'd: uzaklık, uzak olma
cari: cereyan eden, akan, işleyen
cemaat: topluluk.
ceset: vücut, beden
cihet: yön
dustur: kaide, esas, prensip
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
fena: yok olma, olumluluk, geçicilik
hakaret: aşağılık, alçaklık, küçükluk, horluk, alçak görme, aşağılama, horlama
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme
hisset: alçaklık.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
İ'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme
intizar: bekleme, gözleme
ıstıklaliyet: istiklal üzere bulunma, hür ve müstakil olma, başlı başına büyük olma, bağımsızlık.
istilzam: gerektirme
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
kesret: çokluk
lâfız: söz, kelime
libas: elbise.
lüp: iç, öz
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
melekut: bir şeyin iç yüzü, hakikati, aslı.
muhafaza: koruma
mulevves: kirli, pis, murdar
mulk: dış kısım, dış yüzey
münasebettar: ilgili, alâkalı
nur: aydınlık, parlak ışık.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
salimen: emniyetle, güvenle
sıfat: vasıf, nitelik.
taht-ı tasarruf: idare altında
tasarruf: idare etme, kullanma
tebeddül: başkalaşma, değişme
uluhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vahdet: birlik ve teklik.
vahid-i fert: tek birey, tek bir kişi
zail: sona eren, yok olan.

Ve keza, Hâlık'ın azameti, çırkin şeylerin tasarrufundan çıkmasını istilzam etmez. Bilakis, azamet-ı hakikiye, icat hususunda infiradı, tasarruf cihetiyle de ihatayı iktıza eder.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Maddî olan bir şey, kesafeti ne kadar fazla olursa, o nispette ince ve gizli şeyleri göremez ve onları ıdrakten kàsırdır. Fakat nur ve nuranî şeyler, ne kadar nuraniyette terakki ederse, o nispette ince ve gizli şeylere nüfuzu tam ve keskin olur. Ve keza, ne kadar lâtif olursa, o derecede maddıyatın içlerini keşfeder –röntgen şuaı gibi. Mümkinatta mesele bu merkezde ise, vacip, vahit olan Nurü'l-Envar ne derece [1] نَافِذُ الْخَفَايَا عَالِمٌ بِالْأَسْرَارِ olacağı bir derece anlaşıldı. Öyle ise, azameti, tam manasıyla ihata; nüfuz, şümulü iktıza ve istilzam eder.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Ekseriyet-i mutlakayı teşkil eden avam-ı nâsın fehimleri Kur'ânca o kadar müraat edilmiştir ki, birkaç dereceyi, birkaç ciheti ihtıva eden bir meselede, avamın fehimlerine en me'nus, en karip ciheti ve nazarlarına en vazıh, en zahır dereceyı söylüyor. Çünkü, öyle olmasa, delilin neticeden hafî olması lâzım gelir. Kur'ân'ın kâinattan yaptığı bahıs, Hâlık'ın sıfatlarını ıspat ve ızah içindir. Binaenaleyh, ne kadar cumhurun fehmine yakın olursa, ırşada daha lâyık ve daha muvafık olur.

1. İnce ve gizli şeylere nüfuz eden ve sırları bilen.

avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
avam-ı nas: insanların ilmi, irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanları
azamet: büyüklük.
azamet-i hakikî: gerçek büyüklük.
bahis: konu
bilakis: aksine, tersine.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cihet: yön.
cumhur: kalabalık, ekseriyet, çoğunluk.
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk, kesin ve büyük çoğunluk
fehm: anlayış
hafî: gizli
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ıdrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ihata: kuşatma, içine alma
ihtıva: içine alma, kapsama
ıktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
İ'lem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
İnfirat: tekilik, bir oluş, yalnızlık hali
Irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
istilzam: gerektirme
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
karip: yakın
kàsır: kısa olan
kesafet: kalınlık, yoğunluk, kesiflik, koyuluk, sıklık.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
lâtif: yumuşak, tatlı, hafif, cismanî olmayan, ruhanî.
maddî: madde ile alakalı, cismanî
maddıyat: maddî ve cismanî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
me'nus: alışılmış, alışık, ünsiyet edilmiş
mesele: konu.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dahilindekiler, olabilir şeyler
müraat: gözetme, riayet etme
muvafık: uygun, münasip
nazar: bakış, dikkat.
nispet: oran, ölçü
nüfuz: içe geçme, işleme
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nuraniyet: nurluluk, parlaklık, aydınlık.
Nurü l-Envar: nurların nuru, tüm nurların ışıkların kaynağı olan Allah
nüfuz: içe geçme, işleme.
sıfat: vasıf, nitelik.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme
tasarruf: idare etme, kullanma
terakki: yükselme, ilerleme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
vacip: varlığı zorunlu olan ve başkasının varlığına bağlı olmayan
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
vazıh: açık, aşıkâr, kolay anlaşılır
zahir: açık, aşıkâr

Meselâ, Hâlık'ın tasarrufatına delâlet eden ayetlerden en zahir, en aşikâr olan tabakayı

(1) وَمِنْ اٰيَاتِهٖ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوَانِكُمْ

ayetiyle zikretmiştir. Hâlbuki, bu tabakanın arkasında vücuhun taayyünat, teşahhusat tabakası vardır. Evvelki tabakanın fehmi, ikinci tabakanın fehminden daha yakındır.

Ve keza, en aşikâr dereceyi

(2) اِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ

ayetiyle zikretmiştir. Bu derecenin arkasında, arzın şems etrafında emir ve irade-i İlâhî kanunuyla tahrik ve tedvîr derecesi de vardır. Lâkin, bu derece, evvelki dereceden bir derece mahfî olduğundan terk edilmiştir.

Ve keza, (3) وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا cümlesiyle en okunaklı sayfayı göstermiştir. Hâlbuki bu sayfanın arkasında, "Direk ve kazıklar ile tehlikeden muhafaza edilen bir sefine gibi, arz da, içensinde vukua gelen hercümerçten dolayı parçalanmak tehlikesinden korumak için, dağlar ile kazıklanmıştır" sayfası da vardır. Fakat, bu sayfa, avam-ı nâsça o kadar okunaklı olmadığından terk edilmiştir. Ve bu sayfanın altında da şöyle bir haşiye vardır:

Hayatı besleyip sağlamak üzere, dağlar arza direk yapılmıştır. Çünkü, dağlar suların mahzenidir, havanın tarağıdır, tasfiye ediyor, toprağın hamısıdır, denizin ıstılâsından vikaye ediyor. Zaten hayatın direkleri bu unsurlardır. Bu sırra binaendir ki, şenatça hilâlın tulû ve gurubu

1- Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin, seslerinizin ve sımalarınızın farklılığı da yine Onun ayetlerindendir. (Rûm Suresi, 22.)

2- Muhakkak ki göklerin ve yerin yaratılışında ve gece ile gündüzün değişmesinde... (Âl-i İmran Suresi, 190.)

3- Dağları birer kazık yapmadık mı? (Nebe Suresi, 7.)

arz: yer, dünya.
aşikar: açık, belli, meydanda.
avam-ı nâs: insanların ilmî irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanları.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
evvel: önce.
evvelki: birincisi.
fehm: anlayış.
gurup: batma, batış.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
hamî: himaye eden, koruyan, gözeten.
haşiye: dipnot, ek, ilâve.
hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma.
hilâl: yeni ay.
İrade-i İlahî: Allah'ın iradesi. Cenab-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti.
ıstıla: ele geçirme, kaplama, yayılma.
kanun: kaide, kural.
keza: böylece, aynı şekilde.
mahfî: Gizli, saklı.
mahzen: kaynak, hazine ve define deposu.
meselâ: örneğin.
muhafaza: koruma.
sefine: gemi.
şems: güneş.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi, din.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
sima: yüz, çehre.
taayyünat: meydana çıkmalar, belli olmalar.
tabaka: derece, katman.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler.
tasfiye: saflaştırma, arıtma, temizleme.
tedvir: çevirme, döndürme.
teşahhusat: teşahhuslar, şahıs haline girmeler, cısımlenmeler.
tulû: doğma, doğuş.
unsur: eleman, yapı taşı, binim.
vikaye: koruma, sahip çıkma.
vücuh: çehreler, yüzler.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zahir: açık, aşikâr.
zikretmek: anmak, bildirmek.

nazara alınmıştır. Çünkü, bu ise, ayları, günleri hesap etmekten, avamca daha kolaydır. Ve yine o sırra binaendır ki, ezhan-ı avamda tespit ve takrır için, Kur'ân'da tekrarlar vukua gelmiştir.

Fî lem Eyyühe'l-Azîz!

Ayetlerin bahsettikleri hakikatler, şiirlerin bahsettikleri hayalâttan pek vâsi ve pek yüksektir. Bu itibarla, şiirden addedilmemiştir.

Hem de, ayetler sahibinin şuunat ve ef'alinden bahseder. Şiir ise, fuzulî olarak, gayrdan bahseder.

Hem de, filcümle adî şeylerden bahsi harikulâdedir. Şiirin harikulâdelerden bahsi, alelekser adîdir.

Fî lem Eyyühe'l-Azîz!

Hâlık'ın vahdetini gösteren âyineler ve delillerini okutan sayfaların pek çok çeşitleri olduğu gibi, merkezleri bir ve birbirinin içine dâhil olmuşlardır. Binaenaleyh, bir âyinede görüldü veya bir sayfada okundu mu, hepsinde de görünür ve okunur. Fakat, birisinde görünmemesi, hepsinde görünmemesini istilzam etmez.

Fî lem Eyyühe'l-Azîz!

Bir kelimeyi yazan harfini yazanın gayrisi, bir sayfayı yazan satın yazanın gayrisi, kitabı yazan sayfayı yazanın gayrisi olması mümkün olmadığı gibi; *karıncayı halk eden cins-i hayvanı halk edenin gayrisi, hayvanı yaratan*

add: saymak, böyle kabul etmek.
adî: basit, bayağı, sıradan.
alelekser: eksenya, çoğunlukla, çok kez, çok vakit.
avam: külturlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahis: konu.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cins-i hayvan: hayvan cinsi.
dahil: girme, içinde olma.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ef'al: fiiller, işler.
ezhan-ı avam: külturlü olmayan cahil halk tabakasının zihinleri.
filcümle: hepsi, bütünü.
fuzulî: boşuna, yersiz, gereksiz, lüzumsuz.
gayr: başka, diğer.
hakikat: gerçek, doğru.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
halk: yaratma, yoktan var etme.
harikulâde: olağanüstü.
hayalât: hayaller, hülyalar.
Fî lem eyyühe'l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki!
istilzam: gerektirme.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
nazar: bakış, dikkat.
sır: gizli hakikat.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler.
takrır: sağlamlaştırma.
vahdet: birlik ve teklik.
vâsi: geniş, engin, bol.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.

arzı yaratanın gayrisi, arzı halk eden Rabbülâlemîn'in gayrisi olması muhaldir.

Rububiyet-i ammenin işaretlerindendir ki, kâinat kitabında öyle büyük harfler vardır ki, o harflerin bir kısmında bir kelime yazılıdır, bir kısmında bir kelâm, bir kısmında bir kitap yazılıdır. Meselâ, o kitapta bahir, şecer, arz birer harf makamındadırlar. Birinci harfte semek kelimesi, ikincisinde şecer kelâmı, üçüncüsünde hayvan kitabı yazılmıştır. Hatta, "*yâ sin*" suretinde tam Yâsin Suresi yazıldığı gibi, bazı masnuatta, bir kelime olan ismünde, çekirdeğinde o masnuun suresi ve kitabı yazılmıştır.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Yıldızlar, şemsler arasında münaselet olduğu gibi, fılcümle müsavat da vardır. Binaenaleyh, onlardan bir otekilere Rab olamaz. Ve onlardan birine Rab olan, hepsine de Rab olur, ve keza, her şeye de Rab olur.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanın bir ferdinde bir cemaat-i mükellefîn bulunur. Evet, her bir uzuv, bir şey için yaratılmıştır; o uzvu, o şeyde kullanmakla mükelleftir. Meselâ, her bir hasse için bir ibadet vardır; onun hilâfında kullanılması dalâlettir. Meselâ, baş ile yapılan secde Allah için olursa ibadettir, gayrısı dalâlettir. Kezalık, şuaranın hayalen yaptıkları hayret ve muhabbet secdeleri dalâlettir. Hayal, onunla fasık olur.

arz: yer, dünya.
bahir: deniz.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cemaat-i mükellefîn: mükellef yani dinen sorumlu olanlar topluluğu, cemaati.
dalâlet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
fasık: Allah'ın emirlerine aykırı hareket edip fesat çıkaran, kötülüğü ve günah işlemeyi âdet haline getiren.
fılcümle: hepsi, bütünü.
gayr: başka, diğer.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hasse: duyu.
hayalen: hayalî bir şekilde.
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı.
İlem eyyühe'l-azîz: ey aziz kardeşim, bil ki!
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kelâm: söz, lâfız, cümle.
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalık: keza, bu da öyle böylece.
makam: yer.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mesela: örneğin.
muhabbet: aşk, ilgi, alaka.
muhal: imkânsız.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
münaselet: benzeme, benzeyiş.
müsavat: müsavilik, eşitlik, her bakımdan aynı derecede olma.
Rab: efendi, sahip, her şeyin malıkı, malık.
Rabbülâlemîn: âlemlerin Rabbı, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah.
rububiyet-i amme: Cenâb-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye ediciliği.
secde: baş eğme, başı yere koyma.
secde: namazda alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibâdet vaziyeti.
şecer: ağaç.
semek: balık.
şems: güneş.
şuara: şairler.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: şekil, resim, fotoğraf.
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

İnsanlar fikren dalâlete atan sebeplerden bırı, ülfeti ilm telâkkı etmeleridir. Yanı, me'lûfları olan şeyleri kendılerınce malûm bılırler. Hatta, ülfet dolayısıyla adıyata teemmül edip ehemmıyet vermezler. Hâlbukı, ülfetlerinden dolayı malûm zannettıkleri o adî şeyler, bırer hanka ve bırer mu'cize-i kudret olduklan hâlde, ülfet saıkasıyla onlan teemmüle, dıkkate almıyorlar; tâ onların fevkınde olan tecelliyat-ı seyyaleye im'an-ı nazar edebilsinler. Bunların meseli, deniz kenarında durup, denızin içerisindekı hayvanata ve sair garıp hâlâtına bakmayarak, yalnız ruzgâr ıle husule gelen dalgalara ve şemsın şuaatından peyda olan pınltısına dıkkat etmekle, malıkü'l-bıhar olan Allah'ın azametıne delıl getıren adamın meseli gibıdır.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

İnsanların arza aıt malûmat ve müsellemat-ı bedıhiyatlan ülfete mebnıdır. *Ülfet ise, cehl-i murekkep ustune serilmiş bir perdedir.* Hakıkate bakılırsa, zannettıkleri ılım, cehıldır. Bu sırra bınaendır kı, Kur'ân, ayetlenyle insanların nazarını me'lûfatlan olan şeylere çevirıyor. Ayetler, necimler gıbı, ülfet perdesını deler atar, ınsanın kulağından tutar başını eğdirir, o ülfetin altındakı havanku'l-âdât mu'cizeleri o adıyat içensinde gösterır.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Aralarında münasebet, muamele, hatta mükâleme bulunan ıkı şeyın bırbınne müşabih veya müsavı olmasını

adî: basıt, bayagı sıradan
adıyat: her zaman olagelen alışılmış sıradan şeyler, basıt ışler
arz: yer, dunya
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
azamet: buyukluk.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cehl: bılgısızlık, cehalet, cahıllık.
cehl-i mürekkep: bılmemekle beraber bılmedıgınl de bılmemek, katmerlı cahıllık, kara cahıllık.
dalâlet: Hak ve hakıkatten sapma, doguru yoldan ayrılma, azma
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
ehemmıyet: onem, deger, kıymet.
fevkınde: ustunde
fikren: fikı ıle duşunerek, zıhnen
garip: tuhaf, hayret vencı
hakıkat: gerçek, asıl, esas
halat: haller, durumlar, vazıyetler
harıka: olağanustu
havanku'l-adat: olağanustu şeyler
hayvanat: hayvanlar
husul: olma, meydana gelme
İlem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kı!
ılım: bılgı, manfet.
Im'an-ı nazar: bır ışl dıkkatlı duşunme, inceden inceye tetkik etme
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındınlmış semavî kıtapların sonuncusu
malıkü'l-bıhar: denızlenn sahıbı
malum: bılmen, bılınır olan.
malumat: bılgıler, bılınen şeyler
me lûf: alışılmış, ulfet edılmış.
mebnı: bır şeye dayanan, ıstınat eden.
me lûfat: alışılmış, ulfet edılmış şeyler
mesel: ornek
muamele: davranış, bırbırı ıle ış gorme.
mu cize: benzerını yapmaktan ınsanların âcız kaldıgı şey
mu cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretının mu cızesı
mukaleme: konuşma
munasebet: ılgı, ılişkı, bağ
muşabih: bırbırine benzeyen, aralarında benzerlık bulunan şeylerden her bın
müsavi: eşıt.
müsellemat-ı bedıhiyat: apacık olusları sebebıyle ıtırazsız ve zorlanmadan kabul edılen şeyler
nazar: bakış, dıkkat.
necım: yıldız
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
saıka: sevk eden, surukleyen sebep olan
salı: dıger, başka, otekı.
şems: gunes.
sır: gızlı hakıkat
şuaat: şualar, ışınlar, parıtılar
tecelliyat-ı seyyale: akıp gıden gorüntuler, gelıp geçen tecellıler
teemmul: ınceden ınceye etrafıca duşunme.
telakkı: anlama, kabul etme
ulfet: alışkanlık haline getırme, huy edınme

istilzam etmez. Meselâ, yağmurun bir katresi veya semerenin bir çiçeğinin, küçükluğuyle beraber, şems ile münasebeti ve muamelesi vardır. Binaenaleyh, ey insan, senin hakaretin seni Hallâk-ı Âlem'in nazar-ı inayetinden setredecek bir sebep olamaz.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Denizlerde vukua gelen med ve cezir gibi, evliya arasında da bast-ı zaman, (HAŞİYE) tayy-ı mekân meselesi şöhret bulmuştur. Ezcümle, *Kitab-ı Yevakit*'in rivayetine göre, İmam-ı Şa'ranî bir günde iki buçuk defa kocaman Fütuhat-ı Mekkiye namındaki büyük mecmuayı mütalâa etmiştir. Bu gibi vukuat, istiğrap ile inkâr edilmesin. Zira, bu gibi garip meselelen tasdike yaklaştıran misaller

HAŞİYE: Bast-ı zaman sırrıyla, çok seneler hükmünde olan birkaç dakikalık zaman-ı Mirac, bu hakikatin vücudunu ispat eder ve bilfiil vukuunu gösteriyor. Miracın birkaç saat müddeti, binler seneler hükmünde vüs'atı ve ihatası ve uzunluğu vardır. Çünkü, Miraç yoluyla beka âlemine girdi. Beka âleminin birkaç dakikası bu dünyanın binler senesini tazammun etmiştir.

Hem, bu hakikate binaen, bazı evliya bir dakikada bir günlük işi görmüş, bazıları bir saatte bir senelik vazifesini yapmış, bazıları bir dakikada bir hatme-i Kur'ân'yı okumuş oldukları gibi, Risale-i Nur'un telifinde de bu bast-ı zaman hakikatı çok defa vukua gelmiş.

Ezcümle: On Dokuzuncu Mektup yüz elli sayfadır. Üç yüzden fazla mu'cizatlı kitaplara müracaat edilmeden, ezber olarak, dağ bağ köşelerinde, dört gün zarfında, her gün üçer saat meşgul olmakla, mecmuu on iki saatte telif edilmesi, Ramazan Risalesi kırk dakikada telif edilmesi. Yirmi Sekizinci Söz yirmi dakikada telif edilmesi bast-ı zamanın vukuunu ispat etmiştir.

قال قائلٌ منهم كم لبثتم قالوا لبثنا يومًا او بعض يومٍ [1] ayeti tayy-ı zamanı gösterdiği gibi, وانّ يومًا عند ربّك كالف سنةٍ ممّا تعدّون [2] ayeti de bast-ı zamanı gösterir.

1- İçlerinde söze başlayanlardan bir: "Bu halde ne kadar kaldık?" diye sordu. "Bir gün yahut daha da az" dediler. (Kehf Suresi, 19.)

2- Lâkin Rabbinin katında bir gün sizin hesabınıza göre bin yıl gibidir. (Hac Suresi, 47.)

bast-ı zaman: az bir zamanda çok uzun bir zaman yaşamış geçirmiş olmak.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cezir: ayın tesiriyle yükselmiş olan deniz suyunun eski seviyesine inmesi.
evliya: veliler, Allah dostları.
ezcümle: bu cümleden olarak.
garip: tuhaf, hayret verici.
hakaret: küçükülük, horluk.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
Hallâk-ı Âlem: âlemi yoktan ve en güzel bir surette yaratan Allah.
haşiye: ek, ilâve, dipnot.
hatme-i Kur'ânıye: Kur'ân-ı Kerîm'i baştan sona okuyup bitirme.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İhata: kuşatma, içine alma.
İlem eyyühe'l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki!
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ispat: kanıtlama.
istiğrap: garip bulmak, garipsemek, tuhaf bulmak.
istilzam: gerektirme.
katre: damla.
Kitab-ı Yevakit: 1492-1565 yıllarında yaşamış olan İmam-ı Şa'rani'nin akaid kitabı. Esenn tam adı el-Yevâkit ve'l-Cevâhir fî Beyânı Akâidi'l-Ekber'dir.
mecmu: toplam, tum.
mecmua: toplanıp, binkonlmış, düzenlenmiş yazıların hepsi.
med: ay çekimi tesiriyle denizin kabarması, kabarma.
mesele: önemli konu.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed Efendimizin (asm), Recep ayının 27. gecesinde Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, halen çıkması mu'cizesi.
muamele: davranış, birbiri ile iş görme.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
müddet: süre, zaman.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müracaat: başvurma, danışma.
mütalâa: bir şeyi etrafıca düşünme, dikkatli okuma.
nam: ad.
nazar-ı inayet: yardım ve koruma altında.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
semere: meyve, yemiş.
şems: güneş.
setr: örtme, kapama, gizleme.
sır: gizli hakikat.
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün.
tasdik: onaylama.
tayy-ı mekân: mekânı ortadan kaldırma, bir şahsın bir anda muhtelif yerlerde görülmesi, mekânı adarcasına geçme.
tayy-ı zaman: çok uzun zamanı pek kısa bir zamanda görme ve yaşama.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
telif: eser yazma.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
vukuat: hâdiseler, olaylar.
vüs'at: genişlik.
zaman-ı Miraç: Peygamberimizin (asm) Miraç hâdisesinin gerçekleşme müddeti.
zarfında: süresince.

pek çoktur. Meselâ, rüyada bir saat zarfında bir senenin geçtiğini ve pek çok işler görülduğünü görüyorsun. Eğer o saatte o işlere bedel Kur'ân okumuş olsa idın, birkaç hatım okumuş olurdun. Bu hâlet, evliya için hâlet-i yakazada inkişaf eder. Zaman inbisat eder, mesele ruhun dairesine yaklaşır. Ruh zaten zaman ile mukayyet değildir. Ruhu cısmanıyetine galip olan evliyanın işleri, fılleri, sür'at-i ruh mizanıyla cereyan eder.

Ilem Eyyühe'l-Aziz!

Bir bürhan ile elde edilen netice-i tevhidi, bazı insanlar istî'zam ile dar zihinlerine sığıştıramazlar; veya bozuk hayalleri tahammül edemez. Bu hâle karşı, o kat'î, sahih burhanı reddetmek üzere, "Bu neticeyi, bu kadar azametiyle şu bürhan (onu) intaç edemez" diye bahanelerle kabul etmez. O mıskın bilmez mi ki, neticenin kayyumu imandır; bürhan, ancak onu görmek için bir menfezdir veya bir supürge gibi, o neticeye konan vehimleri süpürür. Maahaza, bürhan bır değildir, bin değildir, zerrat-ı âlem adedince burhanlar vardır.

Fesübhanallah, mülk ile melekût arasındaki hicap ne kadar incedir, aralanndaki mesafe ne kadar buyuktur, dünya ile ahiret arasındaki yol ne kadar kısa ve ne kadar uzundur; ilim ile cehil arasındakı hıcap ne kadar lâtif ve ne kadar kalındır, iman ile küfür arasındakı berzah ne kadar şeffaf ve ne kadar kesıftır; ibadetle masıyet arasındakı mesafe ne kadar kısadır. Hâlbuki, aralan cennet ile Nârın araları kadardır. Hayat ne kadar kısa, emel ne

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
azamet: buyukluk.
bahane: yalandan ozür, asıl sebebı gızlemek ıçın ıleri surulen uydurma sebep.
bedel: karşılık.
berzah: ıkı şey arasındakı yer.
burhan: delil, ıspat, huccet.
cehil: bılgısızlık, cehalet, cahıllık.
cereyan: olma, meydana gelme.
cismaniyet: cısmanı olus, cısımle ılgılı olma, maddıyat.
emel: şıddet arzu, ümıt.
evliya: velıler, Allah dostları.
fesübhanallah: Allah ı her turlu kusur, ayıp ve eksıklerden tenzih ederim" manasındadır. Şaşkınlıgı anlatmak ıçın kullanılır.
halet: hâl, durum.
halet-ı yakaza: uyanıklık hâlı, uyanıkken.
hicap: perde, örtü.
ibadet: kulluk gorevi.
I'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bıl kı!
ilim: bılgı, manfet.
iman: ınanç, ıtıkat.
inbisat: yayılma, genişleme.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme.
intaç: netıce verme, sonuçlandırma.
istî'zam: çok çok buyuk bır şey olarak gorme, ımkansız olacak gıbı buyuk kabul etme.
kat'î: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kayyum: her şeyın varlıgı onunla ayakta duran ve devam eden.
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan.
küfür: ımansızlık, dınsızlık.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış semavî kıtaplann sonuncusu.
latif: yumuşak, tatlı narın cısmanı olmayan, ruhanî.
maahaza: bununla bırlıkte, boyle olmakla beraber.
masiyet: asılık, ıtaatsızlık, ısyan.
melekut: ıç, ıç kısım.
menfez: delik, aralık.
mesafe: uzaklık, ara.
mesela: omegın.
mesele: onemlı konu.
mıskin: uyuşuk, tembel, hareketsız, zavallı.
mızan: terazı, olçu.
mukayyet: kayıtlı, sınırlı, baglı.
mülk: dış, dış kısım, bır şeyın gorunen kısmı.
nâr: ateş, cehennem.
netice-i tevhid: yaratıcının bır, tek oluşu sonucu.
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sahih: dogru, kusursuz, tam, saglam.
şeffaf: saydam.
sür'at-i ruh: ruhun hızı.
tahammül: yuklenme, yuke katlanma, kaldırabılme.
vehim: zan, şuphe, yanlış ve esassız duşunce.
zarfında: suresınce.
zerrat-ı alem: âlemdekı zerreler, atomlar.

kadar uzundur. Evet, hâl ile mazi arasında öyle ince bir perde vardır ki, ruhun mazi cihetine geçmesine mâni değildir, cesede nispeten bitmez bir mesafedir.

Kezalik, *mülk ile melekût, dünya ile ahiret arasında, ehl-i kalb için şeffaf, ehl-i heva için kesif ince bir perde vardır.*

Kezalik, gece ile gündüz arasında lâtif bir perde var ki, gözün kapanmasıyla gece olup, açılmasıyla gündüz olduğu gibi, nefsin âlem-i maneviyata gözü kapanırsa, ebedî bir gece içinde kalır, gözü maneviyata açılırsa neharı inkişaf eder.

Kezalik, *Allah'ın hesabına kâinata bakan adam, her ne müşahede ederse ilmdir; eğer gafletle esbap hesabına bakarsa, ilm zannettiği şey de cehil olur.*

Kezalık, *iman ve tevhid ile bakan, âlemi nurlu görür, ve illâ âlemi zulümat içerisinde görecektir.*

Kezalik, *ef'al-i beşer için iki cihet vardır. Eğer niyet ile Allah'ın hesabına olursa, tecelliyata ma'kes, şeffaf, parlak olur. Eğer Allah hesabına olmasa, zulmetli bir manzarayı göstermiş olur.*

Kezalik, *hayatın da iki vechi vardır. Biri siyah dünyaya bakar, diğeri şeffaf ahirete nazırdır. Nefis, siyah vechin altına girer, şeffaf veche terettüp eden saadet-i ebediyeyi ister.*

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem: dünya cihan
alem-i maneviyat: manalar ve ruhlar alemi
cehil: bilgisizlik cehalet, cahillik.
ceset: vücut, beden
cihet: yön.
ebedî: sonu olmayan daimî sürekli
ef'al-i beşer: insanın fiilleri
ehl-i heva: heva ve hevesine düşkün olanlar nefsinin gayrimeşru isteklerine uyanlar
ehl-i kalb: maneviyata çok kıymet veren, kalben Cenab-ı Hakka çok yakınlık hissedip çok hikmetlerden anlayan zat.
esbap: sebepler, vasıtalar
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hal: bulunulan an, şimdiki zaman
ilm: bilgi, marifet
illâ: aksi halde, aksi takdirde yoksa
iman: inanç, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan
kezalik: keza, bu da, öyle, böylece
latif: yumuşak, tatlı, nazın cismanı olmayan, ruhanî
ma'kes: akseden yer, yansıma yeri.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
mâni: engel
mazi: geçmiş zaman
melekut: iç, iç kısım
mesafe: uzaklık, ara
mülk: dış, dış kısım, bir şeyin görünen kısmı
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nazır: nazar eden, bakan
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
nehar: gündüz
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nurlu: ışıklı, parıltılı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
şeffaf: saydam
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
terettüp: ait olma, icap etme, gerekme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vecih: cihet, yön
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür

Kâinatın miftahı, anahtarı insanın elindedir. Âlemin kapıları açık ise de, manen kapalıdır. Cenab-ı Hak bütün o kapıları ve kenz-i mahfîyi açan ene namında bir miftahı insanın eline vermiştir. Fakat, ene de kapısı kapalı bir bilmecedir; bunun kapısı açılıyorsa, kâinatın da kapıları açılıyor.

Evet, *Cenab-ı Hak insana bir benlik, bir nevi hürriyet vermiştir ki; Cenab-ı Hakkın rububiyetine ait evsafı bilmek için, mevhum farazî bir vahid-i kıyasî yapsın.*

Mahiyet-i beşerde pek ince bir ip, insanın vücudunda şuurlu bir kıl, şahsın kitabında bir elif kıymetinde ve miktarında olan enenin iki vechi vardır: Biri, hayra bakar. Bu vecihle yalnız kabil-i feyizdir, fail değildir. Diğer vechi ise, şerre bakar. Bu vecihle kendisini fail bilir.

Enenin mahiyeti mevhumedir, rububiyeti hayalîdir, vücudu bir şeye hamıl olamaz. Ancak, mizanü'l-hararet gibi, Vacibü'l-Vücud'un rububiyetine ait sıfât-ı mutlaka-i muhıtayı bılmek ıçın bir mızan vazıfesını görüyor.

Eğer insan, benliğine mizan nazanyla bakarsa, kâinattan zihnine akıp gelen afakî malûmatı kendi malûmatıyla, tasarrufat ve sıfât-ı İlâhiyeyi de kendi sıfâtıyla tasdık eder; yine merciine iade eder ve bu sayede [1] قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيٰهَا 'daki [2] مَنْ şümulüne dâhil olarak, bihakkın emaneti

afakı: dışa dönük.
âlem: dünya, cihan.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
dahil: içine alma, sokma.
ene: ben, benlik.
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler.
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden.
farazî: farz, takdir ve tahmin usulüne dayanan, varsayılı.
hamıl: yüklenici, omuzlayıcı.
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan.
hüsran: zarar, ziyan, kayıp.
iade: geri verme.
Elem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
kabil-i feyiz: bilgi, ilim, irfan kabiliyeti, yeteneği.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kenz-i mahfî: gizli hazine.
kıymet: değer.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
mahiyet-i beşer: insanın yaratılış gayesi, maksadı, insanın özelliği.
malûmat: bilgiler, bilinen şeyler.
manen: mana bakımından, manaca.
merci: merkez, kaynak.
mevhum: hakikatte olmayan, ve hım ve hayal ürünü olan.
mevhume: vehim, kuruntu ve hayal ürününden olan şey.
miftah: açan alet, anahtar.
mizan: terazi.
mizanü l-hararet: sıcaklıkölçer, termometre.
nam: ad.

1 Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir. (Şems Suresi, 9.)
2 O kimse ki...

nazar: bakış, dikkat.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevi: çeşit, tür.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
şer: kötülük.
sıfat-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları.
sıfat-ı mutlaka-i muhıta: her şeyi kuşatan sonsuz mükemmel sıfatlar, vasıflar.
şümul: içine alma, kapsam.
şuur: bilinç.
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
Vacibü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.
vahid-i kıyasî: ölçmeye esas olan şey, birim, ölçü birimi.
vazife: görev.
vecih: cihet, yön.

ifa etmiş olur. Fakat kendisine müstakil nazanyla bakmakla, kendisini malik itikat ederse, [1] وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيٰهَا 'nın şümulüne dâhil olmakla, emanette hıyanet etmiş olur. Zira, semavat ve arzın hamlinden korkarak imtina ettikleri cihet, enenin bu cihetidir. Çünkü, dalâletler, şirkler, şerler bu cihetten doğarlar. Eğer, vaktiyle o enenin şiddetli bir terbiye ile başı kırılmaz ise buyur, insanın vücudunu yutar. Eğer, milletin de enaniyeti inzimam ederse, Sânî-in emrine karşı mübarezeye çıkar, tam manasıyla bir şeytan olur. Sonra, halkı da kendisine kıyas eder, esbabı da o kıyasa dâhil eder, büyük bir şirke düşer–eliyazübillâh.

Mühim Bir Mesele

Ene'nin iki vechi vardır. Bir vechini nubuvvet almıştır, bir vechini de felsefe almıştır.

• Birinci vecih, ubudiyet-i mahzaya menşedir. Mahiyeti harfiye olup, müstakil değildir, vücudu tebeî olup, aslî değildir; malikiyeti vehmî olup, hakikî değildir. Vazifesi, Hâlık'ın sıfâtını fehmetmek için bir mizan ve bir mıkyas olmaktır.

Enbiya aleyhimüsselâm, enaniyetin bu vechine bakmakla, mülkü tamamen Allah'a teslim ederek, ne mülkünde, ne rububiyetinde, ne ulûhiyetinde şeriki olmadığına hükmetmişlerdir.

1- Nefsini günaha daldıran da hüsrana düşmüştür. (Şems Suresi, 10.)

aleyhimüsselâm: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
arz: yer, dünya
aslî: bir şeyin kendisiyle ilgili olan, katma olmayan
cihet: yön
dahil: girme, içinde olma
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
eliyazübillâh: Allah esirgesin, Allah korusun.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
enbiya: nebiler, peygamberler
ene: ben, benlik.
esbap: sebepler, vasıtalar
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
hakikî: gerçek.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hamil: yükleme, yüklenme
harfiye: tek başına bir anlamı olmayan şey
hıyanet: hainlik, kendine olan güveni kötüye kullanma
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
imtina: bir fiili yapmaktan kaçınma, yapmama, çekinme, geri durma, içtinap
inzimam: birbirine ilâve olunma, katılma, eklenme.
itikat: kesin inanma, iman
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme
mahiyet: bir şeyin aslî esası, tabiatı, niteliği
malik: sahip
malikiyet: malıklık, malık ve sahip olma
menşe: esas, kaynak.
mesele: önemli konu.
mikyas: ölçü aleti, ölçek.
mizan: terazi, ölçü
mubareze: çatışma, kavga
muhim: önemli, ehemmiyetli
müstakil: bağımsız, başkasına tâbi olmayan
nazar: bakış, dikkat.
nübuvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idâresi altında bulundurması.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gökler
şer: kötülük.
şerik: ortak.
sıfat: vasıf, nitelik.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
şümul: içine alma, kapsam
tebeî: kâsıd olmayan, ikincil olarak başkasının vücudu ile devam eden
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
ubudiyet-i mahza: tam, eksiksiz ve kusursuz kulluk vazifesi
ulûhiyet: İlâhlik, Allahlık
vazife: görev
vecih: cihet, yön
vehmî: vehmle ilgili, aslında var olmadığı halde varmış gibi görülen, her hangi bir şeye ait.

Enenin bu vechinden, Cenab-ı Hak, şecere-i tuba-i ubudiyeti inbat edip; dal ve budaklan, kâinat bahçesinde enbiya, evliya, sıddıkîn gibi mübarek semereleri vermiştir.

• İkinci vechi alan felsefe, enenin vücudunu aslî ve kendisini mustakil ve malik-i hakikî olduğunu zu'm etmişlerdir. Vazifesi de, yalnız hubb-ı zatıyla tekemmül-i hayattır.

Enenin bu siyah yüzünden, envaen şirkler, dalâletler çıkmıştır. Ezcumle, kuvve-i behimiye dalında sanemler doğmuşlardır. Kuvve-i gadabiye gusnundan firavunlar, nemrutlar çıkmıştır. Kuvve-ı aklıyeden dehnyyun, maddıyyun felâsife çıkmışlardır ki, Vacibü'l-Vücud'a bir mahlûk-i vahıdı venr, bakî kalan mülkünü gayre taksım ederler.

Hülâsa: Ene, haddizatında bır hava, bir buhar gibi ıken, verilen ehemmıyete gore mayı hâline gelir, sonra ülfetle kalınlaşır, sonra gaflet ve isyan ile öyle kalınlaşır kı, sahıbını yutar. Halkı, esbabı da kendisine kıyas ederek, Hâlık'ın evamırine mübarezeye başlar. Küçük âlemde –yanı ınsanda– ene, buyuk ınsanda –yanı kâinatta– tabiata benziyor. İkisi de tağutlardandır.

İlem eyyühe'l-azız!

Hayrat ve hasenatın hayatı niyet iledir, fesadı da ucub, nıya ve gostenş iledir. Ve fıtrî olarak vıcdanda şuurla bızzat hissedilen vicdanıyatın esası, ıkıncı bir şuur ve niyet ıle ınkıta bulur.

aslî: bır şeyın kendısıyle ılgılı olan katma olmayan
bakı: gen kalan
bızzat: kendısı şahsen
dalalet: ıman ve islâmıyetten ayrılmak, azmak.
dehriyyun: bu âlemın ezelî ve ebedî oldugunu kabul edıp ahırete ınanmayan ımansız kışıler. Dehrıye fırkası mensupları
ehemmiyet: onem, deger
enbiya: nebıler, peygamberler
ene: ben, benlik.
envaen: cıns olarak, çeşıt çeşıt.
esbap: sebepler, vasıtalar.
evamır: emırler, buyruklar, buyrulcular, ışler
ezcümle: bu cumleden olarak
felasife: felsefe ıle uğraşanlar, fılozoflar
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ınceleyen ılım
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
firavun: zalım, ımansız, kıbırlı, gururlu ve ınatcı
fıtrî: tabîî, dogal.
gaflet: dıkkatsızlık, endışesızlık. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayr: başka, dıger
gusun: agaç dalı, budak.
hadd-ı zatında: esasen, aslında
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı Allah
hasenat: ıyı ameller, ıyı ışler, hayırlar
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası ıçın yapılan ıyılıkler
hubb-i zat: kendını sevme
hulasa: kısaca, sozun kısası
i'lem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kı!
inbat: bıtırme, bıtkı buyutme, bıtmesını sağlama
ınkıta: kesılme, devam etmeme, sona erme
kıyas: karşılaştırma
kuvve-i akliye: akıl duygusu, akıl hasletı
kuvve-i behimiye: hayvanı hısler, hayvanca duygular
kuvve-i gadabiye: hıddet, ofke duygusu
maddiyyun: maddecıler, mater yalıstler
mahluk-ı vahıd: tek bır varlık.
malik-ı hakıkı: her şeyın hakıkı sahıbı ve malıkı
mayi: su gıbı akan, sıvı.
mübarek: feyızlı, berekedlı, kudlu
mübareze: çatışma, kavga
müstakil: bagımsız.
nemrut: yuzu gulmez, katı yurekli, inatcı, zalım kımse
riya: ıkı yuzlulukk, yalandan gösterış, samımıyetsızlık.
sanem: put, Allah'tan başka tapınılan şey
şecere-i tuba-i ubudiyet: kullugun tuba agacı, kullugun nuranı sılsılesı
semere: meyve, guzel netıce
sıddıkın: sıddıklar, dogru soylu olanlar, samımıyetle ıman etmış olan ve bunun geregıne tam olarak uyanlar
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduguna ınanma.
şuur: bılınç.
tabıat: var olan her şeyın yaratılış ve yaşayış kurallarının tumu
tagut: ınsanları Allah'a karşı ısyana sevk eden, ısyankâr, her batıl ma'bud, şeytan
tekemmül-i hayat: hayatını gelişturme, olgunlaştırma
ucub: kendını begenme, kıbır, gurur
ülfet: alışkanlık halıne getırme, huy edınme
Vacibü l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatî olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degil. Kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vecih: cıhet, yon.
vicdan: ınsanın ıçındekı ıyıyi kotuden ayırabılen ve ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevı bır hıs
vicdanıyat: vicdana aıt hususlyeder, vicdanla ılgılı haller, vicdana aıt nıtelıkler
zu'm: batıl ınanç, yanlış kanaat.

Nasıl ki amellerin hayatı niyet iledir, onun gibi, niyet bir cihetle fıtrî ahvalin ölümüdür. Meselâ, tevazua niyet, onu ifsat eder; tekebbüre niyet onu izale eder; feraha niyet, onu uçurur, gam ve kedere niyet, onu tahfif eder ve hakeza, kıyas et.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Kâinat bir şeceredir, anasır onun dallandır, nebatat yapraklarıdır, hayvanat onun çiçekleridir, insanlar onun semereleridir. Bu semerelerden en ziyadar, nurlu, ahsen, ekrem, eşref, eltaf, Seyyidü'l-Enbiya ve'l-Mürselîn, Imamu'l-Müttakîn, Habib-ı Rabbulâlemîn Hazret-ı Muhammed'dir.

عَلَيْهِ أَفْضَلُ الصَّلَوَاتِ مَادَامَتِ الْأَرْضُ وَالسَّمٰوَاتُ [1]

1 Yer ve gökler devam ettiği sürece rahmetlerin en güzeli onun üzerine olsun

ahsen: en güzel
ahval: haller, durumlar
amel: fiil, iş
anasır: unsurlar, esaslar
cihet: yön
ekrem: daha (en) pek kerîm, çok şeref sahibi, pek cömert, eli açık.
eltaf: daha lâtif, en lâtif, pek güzel, hoş (olan)
eşref: en şerefli, daha şerefli, en iyi, en güzel.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
fıtrî: tabîî, doğal
gam: keder, üzüntü
Habib-i Rabbülâlemin: Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın en sevdiği kulu, Hz. Muhammed (asm)
hakeza: böylece, bunun gibi
hayvanat: hayvanlar
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
İ'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
imamü'l- müttakin: kendisini günahlardan ve kötülüklerden koruyanların imamı, en önde gelenl
izale: giderme, ortadan kaldırma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
keder: kaygı, acı, hüzün
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme
mesela: örneğin
nebatat: bitkiler
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi, bir işin ne için yapılacağını bilmesi.
nurlu: ışıklı, parıltılı
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
şecere: ağaç.
semere: meyve, güzel netice
semere: meyve, güzel netice
seyyidü'l-enbiya ve'l-mürselîn: gönderilen bütün peygamberlerin ve Allah elçilerinin efendisi olan Hz. Muhammed (asm)
tahfif: hafifletme, yükünü azaltma
tekebbür: kibirlenme, büyüklük satma
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.

اِلٰهِي ۞ اَلذُّنُوبُ اَخْرَسَتْنِي ۞ وَكَثْرَةُ الْمَعَاصِي اَخْجَلَتْنِي ۞ وَشِدَّةُ الْغَفْلَةِ اَخْفَتَتْ صَوْتِي ۞ فَاَدُقُّ بَابَ رَحْمَتِكَ ۞ وَاُنَادِي فِي بَابِ مَغْفِرَتِكَ بِصَوْتِ سَيِّدِي وَسَيِّدِي الشَّيْخِ عَبْدِ الْقَادِرِ الْكَيْلَانِي وَبِدَائِهِ الْمَقْبُولِ الْمَأْنُوسِ عِنْدَ الْبَوَّابِ ۞ يَا مَنْ وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ ۞ وَيَا مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَيَا مَنْ لَا يَضُرُّهُ شَيْءٌ ۞ وَلَا يَنْفَعُهُ شَيْءٌ ۞ وَلَا يَعْلَبُهُ شَيْءٌ ۞ وَلَا يَعْزُبُ عَنْهُ شَيْءٌ ۞ وَلَا يَؤُدُهُ شَيْءٌ ۞ وَلَا يَسْتَعِينُ بِشَيْءٍ ۞ وَلَا يُشْغِلُهُ شَيْءٌ عَنْ شَيْءٍ ۞ وَلَا يُشْبِهُهُ شَيْءٌ ۞ وَلَا يُعْجِزُهُ شَيْءٌ ۞ اغْفِرْلِي كُلَّ شَيْءٍ حَتّٰى لَا تَسْئَلَنِي مِنْ شَيْءٍ ۞ يَا مَنْ هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَةِ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَبِيَدِهِ مَقَالِيدُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَيَا مَنْ هُوَ الْاَوَّلُ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَالْاٰخِرُ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَالظَّاهِرُ فَوْقَ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَالْبَاطِنُ دُونَ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَالْقَاهِرُ فَوْقَ كُلِّ شَيْءٍ ۞ اغْفِرْلِي كُلَّ شَيْءٍ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞ وَيَا عَلِيمًا بِكُلِّ شَيْءٍ ۞ وَمُحِيطًا بِكُلِّ شَيْءٍ ۞ وَبَصِيرًا بِكُلِّ شَيْءٍ ۞ وَيَا شَهِيدًا عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَرَقِيبًا عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَلَطِيفًا بِكُلِّ شَيْءٍ ۞ وَخَبِيرًا بِكُلِّ شَيْءٍ ۞ اغْفِرْلِي كُلَّ شَيْءٍ مِنَ الذُّنُوبِ وَالْخَطِيئَاتِ حَتّٰى لَا تَسْئَلَنِي عَنْ شَيْءٍ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (1)

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
batın: bütün varlıkların içini yaratan ve dâhiline hükmeden Allah
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
haberdar: haberli, bilgili
hükümran: hâkim, hükümdar, hükum ve saltanat süren, hükumferma.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan.
mağfiret: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması, örtmesi, affetmesi, ilâhî merhamet, gufran
mağlûp: yenilme, kendisine galip gelinmiş
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
zâhir: açık, aşikâr

1- Allah'ım!

Günahlar dilimi tuttu, emrine itaatsizliğim utancımdan ne diyeceğimi bilemez hale getirdi. Şiddetli gaflet sesimi kıstı. Rahmet kapını çalıyor ve efendim, dayanağım olan Şeyh Abdulkadir Geylânî'nin sence makbul ve kapıcın yanında tanınan sesiyle mağfiret kapında durarak şöyle sesleniyorum:

"Ey rahmeti her şeyi kaplayan! Ey her şeyin iç yüzü ve hükumranlığı elinde olan! Ey kendisine hiçbir şey zarar vermeyen, kendisine hiçbir şey fayda sağlamayan, kendisini hiçbir şey mağlûp edemeyen, kendisinden hiçbir şey gizli kalmayan, kendisine hiçbir şey ağır gelmeyen, hiçbir şeyden yardım beklemeyen, hiçbir şey kendisini başka bir şeyle meşgul olmaktan alıkoymayan, hiçbir şey kendisine benzemeyen, hiçbir şey kendisini âciz bırakamayan Allah'ım! Benim her şeyimi bağışla. Öyle ki, beni hesaba çekecegin hiçbir şey kalmasın.

"Ey her şeyin düzgünü elinde, her şeyin anahtarı yanında olan, ey hiçbir şey yokken var olan, ey her şeyden sonra da varlığı devam eden, ey her şeyin üstünde varlığı zâhir olan, ey her şeyden başka ve Bâtın olan, ey her şeyi emri altında bulunduran Allah'ım! Benim bütün günahlarımı bağışla. Şüphesiz senin her şeye gücün yeter.

"Ey her şeyi bilen, her şeyi kuşatan, her şeyi gören, her şeye şâhit olan, her şeyi gözetip kontrol eden, her şeye lûrufta bulunan, her şeyden haberdar olan Allah'ım! Bütün günah ve hatalarımı bağışla! Öyle ki, beni hesaba çekecegin hiçbir şey kalmasın. Şüphesiz senin her şeye gücün yeter.

اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَعُوذُ بِعِزَّةِ جَلاَلِكَ وَبِجَلاَلِ عِزَّتِكَ وَبِقُدْرَةِ سُلْطَانِكَ
وَبِسُلْطَانِ قُدْرَتِكَ مِنَ الْقَطِيعَةِ وَالْاَهْوَآءِ الرَّدِيَّةِ ۞ يَا جَارَ
الْمُسْتَجِيرِينَ اَجِرْنِى مِنَ الشَّهَوَاتِ الشَّيْطَانِيَّةِ وَطَهِّرْنِى مِنَ الْقَاذُورَاتِ
الْبَشَرِيَّةِ وَصَفِّنِى بِحُبِّ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَحَبَّةِ
الصِّدِّيقِيَّةِ مِنْ صَدَآءِ الْغَفْلَةِ وَاَوْهَامِ الْجَهْلِ حَتّٰى تَفْنٰى الْاَنَانِيَّةُ وَيَبْقَى
الْكُلُّ لِلّٰهِ وَبِاللّٰهِ وَاِلَى اللّٰهِ وَمِنَ اللّٰهِ غَرْقًا بِنِعْمَةِ اللّٰهِ فِى بَحْرِ مِنَّةِ اللّٰهِ
مَنْصُورِينَ بِسَيْفِ اللّٰهِ مَحْظُوظِينَ بِعِنَايَةِ اللّٰهِ مَحْفُوظِينَ بِحِمَايَةِ اللّٰهِ
عَنْ كُلِّ شَاغِلٍ يُشْغِلُ عَنِ اللّٰهِ فَيَا نُورَ الْاَنْوَارِ ۞ وَيَا عَالِمَ الْاَسْرَارِ
۞ وَيَا مُدَبِّرَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۞ يَا مَلِكُ ۞ يَا عَزِيزُ ۞ يَا قَهَّارُ ۞
يَا رَحِيمُ ۞ يَا وَدُودُ ۞ يَا غَفَّارُ ۞ يَا عَلَّامَ الْغُيُوبِ ۞ يَا مُقَلِّبَ
الْقُلُوبِ وَالْاَبْصَارِ ۞ يَا سَتَّارَ الْعُيُوبِ ۞ يَا غَفَّارَ الذُّنُوبِ ۞
اغْفِرْلِى ذُنُوبِى ۞ وَارْحَمْ مَنْ ضَاقَتْ عَلَيْهِ الْاَسْبَابُ وَغُلِّقَتْ
دُونَهُ الْاَبْوَابُ وَتَعَسَّرَ عَلَيْهِ سُلُوكُ طَرِيقِ اَهْلِ الصَّوَابِ وَانْصَرَمَتْ
اَيَّامُهُ وَنَفْسُهُ رَاتِعَةٌ فِى مَيَادِينِ الْغَفْلَةِ وَالْمَعْصِيَةِ وَدَنِىِّ الْاِكْتِسَابِ
۞ فَيَا مَنْ اِذَا دُعِىَ اَجَابَ وَيَا سَرِيعَ الْحِسَابِ ۞ وَيَا كَرِيمُ يَا
وَهَّابُ اِرْحَمْ مَنْ عَظُمَ مَرَضُهُ وَعَزَّ شِفَآئُهُ وَضَعُفَتْ حِيلَتُهُ وَقَوِىَ
بَلَآئُهُ وَاَنْتَ مَلْجَئُهُ وَرَجَآئُهُ (1)

amel: fiil, iş
Azîz: izzetli, çok izzetli, kuvvet ve kudret sahibi, mağlûp edilmesi mümkün olmayan ve daima galip olan Allah
beşerî: insanla ilgili, insana ait.
celâl: sonsuz büyüklük, haşmet, ululuk, yücelik.
dergâh: sığınılacak yer, büyük bir huzura girilecek kapı
derya: deniz
enaniyet: kendini beğenme, benciललik, egoistlik.
evhâm: kuruntular
Gaffâr: kullarını günahlarını çok affeden, örten, bağışlayan, bağışlaması bol olan Allah
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler
himaye: koruma, muhafaza
ihsan: bağış, ikram, etme, lütuf
inâyet: yardım, ihsan, lütuf
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
Kahhâr: kahreden, kudret ve kuvvet sahibi Allah
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
Melik: her şeyin sahibi olan Allah
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
musîbet: felaket, bela.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, merhamet.
şeytanî: şeytanca
Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah.

1- "Allah'ım! Senden ayrı yaşamaktan ve bayağı arzularımdan, senin celâlinin izzetine, izzetinin celâline, saltanatının kudretine, kudretinin saltanatına sığınırım.

"Ey dergâhına sığınanları koruyan Allah'ım! Beni şeytanî arzulardan, koru, beşerî kirlerden temizle, peygamberin olan Hz. Muhammed'in (ASM) candan sevgisini nasip ederek gaflet pasından, cehaletten gelen evhamlardan uzaklaştır. Öyle ki benlik ve enaniyet tamamen yok olup, her şeyin Allah tarafından olsun. Böylece Allah'ın nimeti sayesinde ihsan deryasına dalsın, Allah'ın kılıçlarıyla yardıma mazhar olsun, Allah'ın inayetiyle memnun olsun, Allah'tan alıkoyan her şeyden Allah'ın himayesiyle korunmuş olsun.

"Ey nurların nuru, ey sırları bilen, ey gece ve gündüzü döndüren, ey her şeyi elinde bulunduran Melik, ey izzet sahibi Azîz, ey düşmanlarına galip gelen Kahhâr, ey sonsuz merhamet sahibi Rahîm, ey sonsuz şefkat sahibi Vedûd, ey günahları affeden Gaffâr, ey gaypları çok iyi bilen, kalp ve gözleri hâlden hâle çeviren, ey kusurları örten, ey günahları bağışlayan! Günahlarımı bağışla, çarelen daralan, yüzüne karşı kapıları kapanan, doğru yolda olanların izinde yürümek kendisine güçleşen, ömür günleri tükendiği hâlde nefsi gaflet, günah ve faydasız amel sahalarında başıboş yaşamaya devam eden kuluna merhamet et.

"Ey dua edildiğinde cevap veren ve ey hesabı çabuk görenl Ey keremi bol ve kullarına bağışı çok olan! Hastalığı artan, şifası güçleşen, çaresiz kalan, musîbeti fazlalaşan ve senden başka sığınak ve umudı olmayan kuluna merhamet et.

اِلٰهِي اِلَيْكَ ارْفَعُ بَثِّي وَحُزْنِي وَشِكَايَتِي ۞
اِلٰهِي حُجَّتِي حَاجَتِي وَعُدَّتِي فَاقَتِي وَانْقِطَاعُ حِيلَتِي ۞
اِلٰهِي قَطْرَةٌ مِنْ بَحَارِ جُودِكَ تُغْنِينِي وَذَرَّةٌ مِنْ تَيَّارِ عَفْوِكَ تَكْفِينِي
يَا وَدُودُ يَا وَدُودُ يَا وَدُودُ يَا ذَا الْعَرْشِ الْمَجِيدُ يَا مُبْدِئُ يَا مُعِيدُ
يَا فَعَّالاً لِمَا يُرِيدُ ۞ اَسْئَلُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي مَلأَ اَرْكَانَ عَرْشِكَ
وَاَسْئَلُكَ بِقُدْرَتِكَ الَّتِي قَدَرْتَ بِهَا عَلٰى جَمِيعِ خَلْقِكَ وَبِرَحْمَتِكَ
الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اَنْتَ يَا مُغِيثُ اَغِثْنَا وَاغْفِرْ جَمِيعَ
ذُنُوبِي وَسَقَطَاتِ لِسَانِي فِي جَمِيعِ عُمْرِي بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ
الرَّاحِمِينَ ۞ اٰمِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (1)

arş: göğün en yüksek katı
arz: sunma, bildirme
delil: kılavuz, doğru yolu gösteren, yol gösteren
derya: deniz
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hürmet: şeref, saygı
ilah: kendisine ibadet edilen ve tapınılan şey
imdat: yardım
keder: kaygı, acı, hüzün
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet
Vedud: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

1 "Allahım, kederimi, üzüntümü ve şikâyetimi sadece sana arz ediyorum.

"Allahım, tek delilim, muhtaç oluşum, hazırlığım, elimin boş olması ve çaremin tükenmişliğidir.

"Allahım, senin cömertlik deryalarından bir damla benim bütün ihtiyaçlarımı karşılar, senin af dalgalarından bir zerre bana yeter.

"Ey yarattıklarına karşı çok şefkatli olan Vedûd, ey yarattıklarını çok seven Vedûd, ey yüce Arşın Sahibi, ey mahlûkatı yoktan yaratan ve onları oldukten sonra yeniden diriten, ey dilediğini yapan! Arşının rükünlerini dolduran zatının nûru hürmetine, bütün yarattıklarına galip geldiğin kudretin ve her şeyi kuşatan rahmetin hakkı için istiyorum. Senden başka ilâh yok, ey kulların imdadına koşan Allahım! Bize imdat et. Ömrüm boyunca işlediğim bütün günahlarımı ve dilimin sürçmelerini bağışla. Bunu rahmetinle yap, ey merhamet edenlerin en merhametlisi. Duamızı kabul eyle. Âlemlerin Rabbı olan Allah'a hamd olsun."

Onuncu Risale

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ[1]

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Şu ayet-i kerîmenin yüksek semasına çıkıp sırrını fehmetmek için yedi basamaklı bir merdiven kuruyoruz.

BİRİNCİ BASAMAK. Semavatın melâike ile tesmiye edilen münasip sakinleri vardır. Çünkü, küre-i arzın semaya nispeten küçüklüğü ve hakaretiyle beraber zevi'l-hayat ile dolu olması, semavatın o müzeyyen burçları zevi'l-idrak ile dolu olmasını tasrih ediyor. Ve keza, semavatın bu kadar ziynetlerle tezyin edilmesi, behemehâl zevi'l-idrakin takdir ve istihsan ile nazar-ı hayretlerini celp etmek içindir. Çünkü, hüsn-i ziynet, âşıkların celbi içindir; yemek ve taam da aç olanlara yapılır. Maahaza, ins ve cin o vazifeyi ifaya kâfi değillerdir. Ancak gayr-i mahdut oraya munasıp melâike ve ruhanîler o vazifeyi ifa edebilir.

İKİNCİ BASAMAK: Arzın semavatla alâkası, muamelesi olup, aralarında çok büyük irtibat vardır. Evet, arza gelen ziya, hararet, bereket vesaire, semavattan geliyor, arzdan da semaya dualar, ibadetler, ruhlar gidiyor. Demek, aralarında cereyan eden ticarî muameleden

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Şeytanlar için o kandillen birer taş yapıldı. (Mülk Suresi, 5.)

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
arz: yer, dünya.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti, azamet ve şerefi olan ayet.
behemehal: mutlaka, elbette, ne yapıp edip.
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
burç: yıldız kümesi.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cereyan etme: olma, meydana gelme.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
gayr-i mahdut: hudutsuz, sınırsız, sonsuz.
hakaret: küçükülük, hor'luk.
hararet: sıcaklık.
hüsn-i ziynet: süsleme, güzelliği, güzel bezeme.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
İ'lem, eyyühe l-azız: ey azız kardeşim, bil ki!
İnsi: insan, beşer, âdemoğlu.
irtibat: ilgi, ilgili olma, bir şeye bağlı olama.
istıhsan: güzel bulma, beğenme.
kâfi: yeter, elverir.
keza: böylece, aynı şekilde.
küre-i arz: yer küre, dünya.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
melaike: melekler.
muamele: işlem.
munasıp: uygun.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
nazar-ı hayret: hayretle bakmak, hayretli bakış.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sakın: bir yerde oturan.
sema: bir şeyin en yüksek yeri, dam, çatı.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
taam: yemek, yiyecek.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme.
tesmiye: isimlendirme, ad verme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ticarî: ticaretle ilgili, ticarete ait.
vazife: görev.
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri.
zevi'l-hayat: hayat sahipleri, canlılar.
zevi'l-idrak: idrak sahipleri, anlayış ve kavrayışı olanlar.
ziya: ışık, aydınlık, nur.
ziynet: süs.

anlaşılıyor ki, arzın sakinleri için semaya çıkmaya bir yol vardır ki, enbiya, evliya, ervah, cesetlerinden tecerrüt ile semavata uruç ederler.

UÇÜNCÜ BASAMAK: Semavatta devam ile cereyan eden sükûn, sükût, nizam, intizam, ittirattan hissedildiğine nazaran, semavat ehli arz sakinleri gibi değildirler. Evet, arzda bulunan nifak, şikak, ihtilâf, ezdadın içtimaı, hayır ve şerrin ihtilâtı gibi şeyler, semavatta yoktur. Bu sayede semavatta nizam ve intizamı bozacak bir hâl yoktur. Sakinleri, verilen emirlere kemal-i itaatle imtisal ediyorlar.

DÖRDÜNCÜ BASAMAK: Cenab-ı Hakkın, iktizaları, hükümlen mütegayir bazı esmalan vardır. Meselâ, Bedir gibi bazı gazâlarda, Ashab-ı Kirama yardım etmek üzere, küffar ile muharebe etmek için melâikenin semadan inzalini iktiza eden ismi, melâike ile şeyatin,–yani semavî olan ahyar ile arzî eşrar– arasında muharebenin vukuunu istib'at değil, iktiza eder. Evet, Cenab-ı Hak melâikeye bildirmeksizin şeytanları def veya ihlâk edebilir. Fakat, satvet ve haşmetinin iktizası üzerine, bu kabîl mücazatın müstahaklarına ilân ve teşhiri, azametine lâyıktır.

BEŞİNCİ BASAMAK: Ruhanîlerin ahyan semada bulunduklarından, eşrarı da letafetlerine güvenerek onlan taklıden iltihak etmek istediklerinde, ehl-i sema onlan şeraretleri için kabul etmeyerek, defediyorlar. Maahaza, bu gibi manevî mübarezelen âlem-i şahadete, bilhassa vazifesi şahadet ve müşahede olan insana ilân ve teşhirine recm-ı nucum alâmet ve nişan kılınmıştır.

ahyar: hayırlı kimseler, iyiler, iyi ve fazileti olanlar
alamet: belirti, işaret, iz
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz şahit olduğumuz âlem, kâinat.
arz: yer, dünya
arzî: dünyaya ait, dünya ile ilgili
Ashab-ı Kiram: Hz. Muhammed'in (asm) Ashabı, Sahabeleri, arkadaşları
azamet: büyüklük.
bilhassa: özellikle.
cereyan: olma, meydana gelme.
ceset: vücut, beden
def: kovma, uzaklaştırma
ehl-i sema: sema ehli, melekler ve ruhanîler
enbiya: nebîler, peygamberler
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri
esma: adlar, isimler
eşrar: şerîler, kötüler, hayırsız kimseler
ezdad: zıdlar, tezatlar.
gaza: İslâmiyet uğruna yapılan ve kazanılan savaş.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
hükum: emir, büyrük.
ittirat: düzgün tarzda olma
içtima: toplanma
ihlâk: yok etme, helâk etme, öldürme
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
ihtilat: karışma
İktiza: gerek, lüzum, ihtiyaç.
ilân: yayma, duyurma, bildirme
iltihak: karışma, katılma
İmtisal etme: uyma, gerekeni yapma, boyun eğme
İntizam: düzenlilik, düzgünlük.
inzal: indirme, indirilme
İstib'at: akıldan uzak görme, yaklaştırmamama
kabil: türü, gibi
kemal-i itaat: itaatin kusursuzluğu, tam ve mükemmel itaat.
küffar: kâfirler, hak dini, İslâmiyeti inkâr edenler
letafet: latîflik, hoşluk, incelik.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
manevî: manaya ait, maddî olmayan
melâike: melekler
muamele: davranış, birbiri ile iş görme
mübareze: çatışma, kavga
mücazat: bir suça karşı verilen ceza
muharebe: savaşma, savaş
müşahede: İlâhî güzellikleri ve sırlan görme, seyretme
mustahak: hak eden, hak etmiş
mütegayir: başka, değişik, birbirinne zıt olan, karşıt.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nifak: ikiyüzlülük, münafıklık.
nişan: iz, belirti, alâmet.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük
recm-ı nücum: yıldızlarla taşlama
ruh: varlıklara canlılık özelliği kazandıran öz
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
şahadet: şahit olma, şahıdlık, tanıklık.
sakin: bir yerde oturan
satvet: şiddetli tesir eden, ezici kuvvet, güç.
sema: gökyüzü, gök
semavat: semalar, gökler
semavî: semaya ait, gökten gelen
şer: kötülük.
şeraret: şerlik, şer işleyicilik, fenalık, kötülük.
şeyatin: şeytanlar
şikak: uyuşmazlık, anlaşmazlık, bozuşma
sükun: sakinlik, durgunluk, hareketsizlik
sükut: sessizlik.
taklîden: taklit ederek, taklit olarak, benzerini yaparak.
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
teşhir: ilân etme, herkese duyurma, sergileme
ticari: ticaretle ilgili, ticarete ait.
uruç: yukarı çıkma, yükselme
vuku: olma, meydana gelme.

ALTINCI BASAMAK: Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan nev-i beşeri itaate irşat, isyandan zecir ve menetmek üzere kullandığı üslûb-i âlîsine bak:

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ [1]

Yani: *"Ey ins ve cin cemaati! Mülkümden hariç bir memlekete çıkıp kurtulmak için semavat ve arzın aktârından çıkmaya kuvvetiniz varsa, çıkınız. Amma, ancak bir sultanla çıkarsınız."*

Kur'ân-ı Kerîm bu ayetle, pek geniş saltanat-ı rububiyete karşı ins ve cinnin aczlerini ilân zımnında, nida ediyor: "Ey insan-ı hakir, sağır, âciz! Ne suretle şeytanları recmeden melâike ile necimlerin, şemslerin, kamerlerin itaat ettikleri Sultan-ı Ezel'e isyan ediyorsun? Nasıl kocaman yıldızları mermi, kurşun yerinde kullanabilen bir askere sahip olan bir Sultana karşı isyan etmeye cesaret ediyorsun?

YEDİNCİ BASAMAK: Yıldızların pek küçük efradı olduğu gibi, pek büyükleri de vardır. Semanın vechini, yüzünü ziyalandıran her şey yıldızdır. Bu neviden bir kısmı semaya zînet olmuştur, bir kısmı da şeytanları recmetmek için semavî mancınıklardır. Semada yapılan bu recm, sema gibi en vâsi dairelerde bile vukua gelen mubareze hâdisesini insanlara göstermekle, insanların mutîlerini asilerle mubarezeye teşvikle alıştırmaktır.

1- Rahman Suresi, 33

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük
aktar: taraflar, yanlar, her taraf, her yer
amma: ama, fakat, ancak
arz: yer, dünya
asi: isyan eden, başkaldıran
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cemaat: topluluk
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık
efrat: fertler
hâdise: olay
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
ilân: yayma, duyurma, bildirme
ins: insan, beşer, âdemoğlu
insan-ı hakır, sağır, acız: değersiz, küçük, güçsüz insan
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
isyan: Allah'ın emirlerini yerine getirmeme ve yasaklarından kaçınmama, dinin emirlerine karşı gelme ve günah işleme
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
kamer: ay
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân
melâike: melekler
men: yasak etme, engelleme, mani olma
mubareze: çatışma, kavga
mutî: itaat eden, boyun eğen
necim: yıldız
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: çeşit, tür
nida: ses, seslenme, çağırma
recm: taşa tutma, taş ile vurma, taşlama
sağır: küçük, ufak
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
sema: gökyüzü, gök
semavat: semalar, gökler
semavî: semaya ait, gökten gelen
şems: güneş
Sultan-ı Ezel: kudret, kuvvet ve iktidarı zamanla kayıtlı olmayan saltanatının başlangıcı olmayan sultan, Allah
suret: biçim, şekil, tarz
teşvik: isteklendirme, arzu duyurma
usûb-ı âlî: üstün ifade tarzı, ifadenin yüksek ve nezih olanı
vâsi: geniş, engin, bol
vecih: yüz, surat, çehre
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zecir: önleme, yasak etme, yasaklama
zımn: iç taraf, iç
ziya: ışık, aydınlık, nur
zînet: süs

İlem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanı hayvandan ayıran şeylerden biri, mazi ve müstakbel ile alâkadar olmasıdır. Hayvan bu iki zamanı bihakkın düşünecek bir idrake malik değildir. İkincisi, gerek enfüsî, gerek afakî, yani dâhilî ve haricî şeylere taallûk eden idraki küllî ve umumîdir. Üçüncüsü, inşaata lâzım olan mukaddemelen keşif ve tertip etmektir –meselâ, bir evin yapılması için lâzım olan taş, ağaç, çimento misillü lüzumlu mukaddemeleri ihzar ve tertip etmek gibi.

Binaenaleyh, insanın en evvel ve en büyük vazifesi, tesbih ve tahmittir. Evvelâ mazi, hâl ve istıkbal zamanlarında görmüş veya görecek nimetler lisanıyla, sonra nefsinde veya haricinde görmekte olduğu in'amlar lisanıyla, sonra mahlûkatın yapmakta olduklan tesbihatı şahadet ve müşahede lisanıyla Sânii hamdusena etmektir.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Cenab-ı Hakkın atâ, kaza ve kader namında üç kanunu vardır. Atâ kaza kanununu, kaza da kaderi bozar. Meselâ, bir şey hakkında verilen karar kader demektir. O kararın infazı kaza demektir. O kararın iptaliyle hükmü kazadan affetmek atâ demektir. Evet, *yumuşak bir otun damarlan katı taşı deldiği gibi, atâ da kaza kanununun kat'ıyetini deler. Kaza da ok gibi kader kararlarını deler. Demek atânın kazaya nispeti, kazanın kadere nispeti gibidir. Atâ, kaza kanununun şumulünden ihraçtır; kaza da*

afakî: kişiye değil, genele ait nitelik.
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
atâ: bağış, ihsan, lütuf, ikram.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
dahilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili.
enfüsî: öznel, subjektif.
evvel: önce.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
hal: şimdiki zaman.
hamdusena: şükür ve övgü.
hariç: dışarı.
haricî: dışa ait, dış dünya ile ilgili.
hükum: emir, buyruk.
idrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ihraç: dışarı çıkarma, atma.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
İlem eyyühe'l-azîz: ey aziz kardeşim, bil ki!
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
infaz: bir hükmü yerine getirme, bir emri gerçekleştirme.
istıkbal: gelecek zaman.
kader: İlâhî hüküm, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kanun: yasa.
kat'iyet: katılık, kesinlik.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması.
keşif: bulma, meydana çıkarma.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lisan: dil.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
malik: sahip.
mazi: geçmiş zaman.
meselâ: örneğin.
misillü: gibi, benzeri.
mukaddeme: başlangıç, önde gelen.
müşahede: İlâhî güzellikleri ve sırları görme, seyretme.
mustakbel: gelecek zaman.
nam: ad.
nefis: kendi, şahıs.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nispet: ilgi, bağ, münasebet.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
şümul: içine alma, kapsam.
taallûk: alâkalı, münasebetli olma.
tahmit: elhamdulillâh deme, bütün övgünün ve hamdın yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
umumî: genel.
vazife: görev.

kader kanununun külliyetinden ihraçtır. Bu hakikate vâkıf olan arif, "Yâ İlâhî! Hasenatım Senin atândandır, seyyıatım da Senin kazandandır. Eğer atân olmasa idi, helâk olurdum" der

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Esma-i Husnayı tazammun eden bazı fezlekelerle ayetlere hatime verilmekte ne gıbı bir sır vardır?

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, bazen âyât-ı kudreti ayetlerde bast eder, sonra içensinden esmayı çıkarır. Bazen mensucat toplar gibi açar, dağıtır, sonra toplar, esmada tayyeder. Bazen de, ef'alini tafsil ettikten sonra, isimler ile icmal eder. Bazen de, halkın a'malini tehdidâne söyler, sonra rahmete işaret eden isimlerle teselli eder. Bazen de, bazı makasıd-ı cüz'iyeyi zikrettikten sonra, o makasıdı takdir ve ıspat için, bürhan olarak kavaıd-i külliye hükmünde olan isimleri zikrediyor. Bazen de, maddî cüz'iyatı zikreder, sonra esma-i külliye ile icmal eder ve hakeza...

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Acz de aşk gibi Allah'a ısal eden yollardan biridir. Amma acz yolu aşktan daha kısa ve daha selâmettir.

Ehl-i sülûk, tarik-ı hafâda letaif-i aşere üzerine, tarik-ı cehırde nufus-ı seb'a uzenne sulûk etmişlerdir. Bu fakır, âciz ise, dört hatveden ibaret hem kısa, hem sehil bir tankı Kur'ân'ın feyzinden ıstıfade etmıştır.

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük
a'mal: ameller, işler
amma: ama, lakin, ancak
arif: bilen, bilgide ilen olan, irfan sahıbı
ata: bağış, ihsan, lütuf, ikram
ayât-ı kudret: kudret delilleri, kudret anlatımları, ifadeleri
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bast: yayma, yayılma, açma, serme, döşeme
burhan: delil, ıspat, hüccet
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
ef'al: fiiller, işler
ehl-i sülûk: tarikat meslegini seçenler, tarikat yolunu takip edenler
esma: adlar, isimler
Esma-i Husna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
esma-i külliye: her şeyi içine alan isimler
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
fezleke: özet, netice
hakeza: böylece, bunun gibi
hakikat: gerçek, esas
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hatime: son, nihayet
hatve: adım
helak: yıkılma, bitme, mahvolma, harap olma
hükmünde: değerinde, yerinde
ibaret: meydana gelen, oluşan
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
ıhraç: dışarı çıkarma, atma
İlem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki!
ısal: ulaştırma, erştirme
ispat: kanıtlama
istifade: faydalanma, yararlanma
kader: İlâhî hükum, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kanun: yasa
kavaıd-i külliye: genel kaideler, herkesi ilgilendiren, herkesin uyacagı kaideler
kaza: olacagı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması
külliyet: bütünlük, umumilik
letaif-i aşere: on lâtif duygu, on adet latifeler
makasıd: maksatlar, gayeler
makasıd-ı cüz'iye: küçük maksatlar, gayeler, daha az ve küçük şeylerle ilgili bir bütünün parçalarını ilgilendiren maksatlar, gayeler
mensucat: dokunmuş şeyler, dokumalar
nüfus-ı seb'a: yedi nefis, nefs-i emmare, nefs-i levvame, nefs-i safiye, nefs-i marziye, nefs-i raziye, nefs-i mutmainne, nefs-i mulhime.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyıcılık
sehil: kolay
selâmet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
seyyıat: seyyıeler, fenalıklar, kötülükler
sır: gizli hakıkat, bir şeyin dıkkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sülûk: bir tarikate bağlanıp, manevi terakkı mertebelerine devam etme
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma
takdir: kıymet verme, beğenme
tarik: yol
tarik-ı cehir: açık olarak ve yüksek sesle yapılan zıkır yolu, meslegi
tarik-ı hafa: sessiz ve içten okunarak yapılan zıkır yolu, meslegi
tayyetmek: açmak
tazammun: ihtıva etme, içine alma, içinde bulundurma
tehdidane: tehdit edercesine, korkuturcasına, göz dagı verercesine
teselli: avutma, acısını dındırme
vakıf: bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan
ya İlahı: ey Allahım!
zikretmek: anmak, bıldırmek.

Birinci hatveyi [1] فَلَا تُزَكُّوا اَنْفُسَكُمْ ayetinden, *ikinci hatveyi* [2] وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ ayetinden, *üçüncü hatveyi* [3] مَآ اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ وَمَآ اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ ayetinden, *dördüncü hatveyi* [4] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ ayetinden ahzetmiştir. Bunların izahı:

Birinci Hatve: *İnsan, yaratılışında kendi nefsine muhip olarak yaratılmıştır. Hatta, bizzat nefsi kadar, bir şeye sevgisi yoktur.* Kendisini ancak *ma'buda* lâyık senalar ile methediyor. Nefsini bütün ayıplardan, kusurlardan tenzih etmekle, haklı olsun haksız olsun, *kemal-i* şiddetle *müdafaa* ediyor. Hatta, Cenab-ı Hakkı hamdüsena için kendisinde yaratılan cihazatı, kendi nefsine *hamd* ve sena için sarf ediyor ve [5] مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَوٰيهُ'deki [6] مَنْ şümulüne dâhil oluyor. Bu *mertebede* nefsin tezkiyesi, ancak *adem-ı* tezkiyesiyle olur.

İkinci Hatve: *Nefis, hizmet zamanında geri kaçar, ücret vaktinde ileri safa hücum ediyor. Bu mertebede onun tezkiyesi, yaptığı fiili aksetmekle olur. Yani işe, hizmete ileriye sevk edilmeli, ücret tevzinde geriye bırakılmalıdır.*

Üçüncü Hatve: *Kendi nefsinde, torbasında kusur, naks, acz, fakrdan maada bir şeyi bırakmamalıdır. Bütün*

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem-i tezkiye: nefsi temize çıkarmama, nefsi ayıp ve kötülüklerden uzak bilmeme.
ahz: alma, alınma.
aksetmek: ters çevirmek, zıddını yapmak.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bizzat: kendisi, şahsen.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
dâhil: girme, içinde olma.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fiil: iş, hareket.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
hamdüsena: medil, şükür ve övgü.
hatve: adım.
hücum: saldırma.
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kemal-i şiddet: son derece sıkı şekilde, oldukça fazla.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
maada: başka, gayrı, -den başka.
ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen.
medih: övme.
mertebe: derece, basamak.
müdafaa: savunma, koruma.
muhip: seven, sevgi besleyen, muhabbetli.
naks: noksan, eksiklik.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
sarf: harcama.

1. Nefislerinizi temize çıkarmayın. (Necm Suresi, 32.)
2. Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi akıbetlerini unutturmuştur. (Haşr Suresi, 19.)
3. Sana her ne iyilik erişirse, Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi kusurunun sebebiyledir. (Nisâ Suresi, 79.)
4. Her şey helâk olup gidicidir. Ona bakan yüzü müstesna. (Kasas Suresi, 88.)
5. Nefsinin arzusunu kendisine mabud edinip, onun her emrine uyan (kimseyi gördün mü?) (Furkan Suresi, 43.)
6. O kimse ki...

sena: methetme, övme.
sevk: yöneltme, gönderme.
şümul: içine alma, kapsam.
tenzih: kusur, kondurmama, kabahat ve kusuru yok etme.
tevzi: dağıtma, herkese payını verme.
tezkiye: nefsi temizleme, kötülüklerden arındırma.

mehasın, iyilikler, Fâtır-ı Hakîm tarafından in'âm edilen nimetler olup, hamdi iktiza eder, fahri istilzam etmediklerini itıkat ve telâkki edilmelidir. Bu mertebede onun tezkiyesi, kemalinin adem-i kemalinde, kudretinin aczinde, ganâsının fakrında olduğunu bilmekten ibarettir.

Dördüncü Hatve: Kendisi istiklâliyet hâlinde fânî, hâdis, madum olduğunu; ve esma-ı İlâhiyeye âyinedarlık ettiği hâlinde şahit, meşhut, mevcut olduğunu bilmekten ibarettir. Bu mertebede onun tezkiyesi, vucudunda ademini, ademinde vucudunu bilmekle لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ[1] *'yü kendisine virt ittihaz etmektir.*

Ve keza, Vahdetülvücut Ehli kâinatı nefyetmekle idam ediyorlar; Vahdetüşşuhut Halkı ise, bütün mevcudatı, kürek cezalıları gibi, nisyan zindanında ebedî hapse mahkûm ediyorlar.

Kur'ân'ın ifham ettiği tarik, kâinatı, mevcudatı hem idamdan, hem hapisten kurtarır. Esma-ı Husnaya mazhariyetle âyinedarlık etmek gibi vazifelerde istihdam ediyor, fakat kâinatı istiklâliyetten ve kendi hesabına çalışmaktan azlediyor.

Ve keza, *insanın vücudunda birkaç daire vardır. Çünkü, hem nebatîdir, hem hayvanîdir, hem insanîdir, hem imanî. Tezkiye muamelesi, bazen tabaka-ı imaniyede olur, sonra tabaka-i nebatıyeye iner. Bazen de, yirmi dört saat zarfında, her dört tabakada muamele vaki olur. İnsanı hata ve galata atan, bu dort tabakadaki farkı*

1- Her şeyin mülku Onundur, her türlü övgü de Ona mahsustur. (Tegabun Suresi, 1.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk.
adem-i kemal: olgun ve mükemmel bilmeme, mükemmel görmeme.
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme.
azil: birisini işinden veya makamından ayırma, işinden çıkarma, yol verme.
ebedî: sonu olmayan, daimî süreklı.
Esma-i Husna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fahr: övünme, böburlenme.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fânî: ölümlü, geçici.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle, benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
galat: yanılma, yanlışa düşme.
ganâ: zenginlik, bolluk.
hadis: hudus eden, sonradan meydana gelen şey.
hatve: adım.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
ibaret: meydana gelen, olusan.
idam: yok etme.
ifham: anlatma, bildirme.
İktiza: gerektirme, lüzumlu kılma.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili.
in'âm: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.
insanî: insana ait, insanla alakalı.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istiklâliyet: istiklâl üzere bulunma, hür ve müstakil olma, başlı başına buyruk olma, bağımsızlık.
istilzam: gerektirme.
itıkat: inanç, iman.
ittihaz: edinme, alma, kabul etme.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
keza: böylece, aynı şekilde.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.
mahkûm: hükum giymiş, hükumlu, mecbur, çaresiz.
mazhariyet: görünme ve tezahüryen olma, nail olma, şereflenme.
mehasın: güzellikler, iyilikler.
mertebe: derece, basamak.
meşhut: gözle görülen, müşahede olunan.
mevcudat: varlıklar.
muamele: işlem.
nebatî: bitkisel.
nefyetmek: inkar etmek, yok saymak.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nisyan: unutma, unutuş.
tabaka: derece, kat.
tabaka-ı imaniye: iman ve inanç sahası seviyesi.
tabaka-ı nebatiye: bitkisel saha, bitki seviyesi.
tarik: yol.
telakki: anlama, kabul etme.
tezkiye: nefsi temizleme, kötülüklerden arındırma.
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlıkları bir bilme düşüncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş.
vahdetüşşuhut: kulun her şeyi bir olarak görmesi, görülen şeylerin tek varlık hâlinde görülmesi, ilâhî tecelilerin belirmesi anında Allah'tan başka bir şeyin görülmemesi hâli.
vaki: vuku bulan, olan, meydana gelen.
vazife: görev.
virt: zikir, belli zamanlarda, belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.
zarfında: süresince.

riayet etmemektir [1] خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا 'ya istinaden, insaniyetin mide-i hayvaniye ve nebatiyeye münhasır olduğunun zannıyla galat ediyor, sonra bütün gayelerin nefsine ait olduğunun hasrıyla galat ediyor, sonra her şeyin kıymeti menfaati nispetinde olduğunun takdiriyle galat ediyor. Hatta Zühre Yıldızını, kokulu bir zühreye mukabil almaz, çünkü, kendisine menfaati dokunmuyor.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Ubudiyet, sebkat eden nimetin neticesi ve onun fiyatıdır, gelecek bir nimetin mükâfat mukaddemesi ve vesilesi değildir. Meselâ, insanın en güzel bir surette yaratılışı, ubudiyeti iktiza eden sabık bir nimet olduğu; ve sonra da imanın itâsıyla kendisini sana tarif etmesi, ubudiyeti iktiza eden sabık nimetlerdir. Evet, nasıl ki midenin itâsıyla bütün mat'umat itâ edilmiş gibi telâkki ediliyor, hayatın itâsıyla da âlem-i şahadet müştemil bulunduğu nimetlerle beraber itâ edilmiş gibi telâkki ediliyor. Ve keza, nefs-i insanînin itâsıyla, bu mide için mülk ve melekût âlemlen nimetler sofrası gibi kılınmıştır. Kezalik, imanın itâsıyla, mezkûr sofralar ile beraber, Esma-i Hüsnada iddihar edilen definelen de sofra olarak verilmiş oluyor. Bu gibi ücretleri peşin aldıktan sonra, devam ile hizmete mülâzım olmak lâzımdır. *Hizmet ve amelden sonra verilen nimetler, mahza Onun fazlındandır.*

1 Yeryüzünde ne varsa bizim için yaratıp (Yeryüzünde ne varsa sizin için O yarattı. mealin deki Bakara Suresi, 29. ayetin tefsir meali)

âlem: varlık sınıflarından her biri.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz şahit olduğumuz alem. kâinat.
amel: fiil, iş.
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
fazl: alicenaplık, ihsan, cömertlik.
gajat: yanılma, yanlışa düşme.
gaye: maksat, hedef.
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma.
iddihar: saklama.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
İlem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki.
iman: inanç, itikat.
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
istınaden: istinat ederek, dayanarak.
itâ: bahşedilme, verilme, ihsan edilme.
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalik: keza, bu da böyle, böylece.
kıymet: değer.
mahza: saf, halis, katıksız, sırf, ta kendisi.
mat'umat: yemekler, yiyecekler, taamlar.
melekût: iç, görünmeyen.
menfaat: fayda.
meselâ: örneğin.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mide-i hayvaniye ve nebatiye: hayvan ve bitki gibi yiyip içip yatmak.
mukabil: karşılık.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
mükafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül.
mülâzım: bir yere veya kimseye tutunup kalan, sarılıp ayrılmayan.
mülk: dış, görünen.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
müştemil: şümulüne alan, içine alan.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i insanî: insanın nefsi.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nispet: oran, ölçü.
riayet: uyma, gözetme.
sabık: geçen, önceki.
sebkat: geçme, ilerleme.
suret: biçim, tarz, görünüş.
takdir: kıymet verme, değer biçme.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
telâkki: kabul etme, alma.
ubudiyet: kulluk.
vesile: aracı, vasıta.
Zühre: Çoban Yıldızı, sabah yıldızı, bir çiçek.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Envaın efradında, bilhassa haşerat ve hevam kısmında görünen fevkalâde çoklukta müşahede edilen hankulâde gayr-i mütenahi bir cûd ü sahavet vardır. Kemal-i ittikan ve intizam ile bütün envada bulunan şu kesret-i efrat, tecelliyat-ı İlâhiyenin gayr-i mütenahi olduğuna ve Cenab-ı Hakkın mahiyeti her şeye mübayın olduğuna ve bütün eşya Onun kudretine nispeten mütesavi olduğuna sarahaten delâlet eder. Evet, bu cûd-i icat Sânîin vücubundandır; nevide Celâlîdir, fertte Cemalîdir.

İlem eyyühe'l-aziz!

İnsanın yaptığı sanatların sühulet ve suubet dereceleri, onun ilm ve cehliyle ölçülür. Ne kadar sanatlarda, bilhassa ince ve lâtif cihazatta ilmî mahareti çok olursa, o nispette kolay olur; cehli nispetinde de zahmet olur. Binaenaleyh, *eşyanın hilkatinde sür'at-i mutlaka ile vüs'at-i mutlaka içinde görünen sühulet-i mutlaka, Sânîin ilmine nihayet olmadığına hads-i kat'î ile delâlet eder.*

(1) وَمَآ أَمْرُنَآ إِلَّا وَٰحِدَةٌ كَلَمْحٍۭ بِٱلْبَصَرِ

İlem Eyyühe'l-Aziz!

İnsanın fıtraten malık olduğu camiiyetin acaibindendir ki, Sâni-i Hâkim şu küçük cisimde, gayr-i mahdut enva-ı rahmeti tartmak için, gayr-i ma'dut mizanlar vazetmiştir

1- Bizim bir şeyi yapmamız, gözün bir bakışı gibi kolay ve sür'atli tek bir emirledir. (Kamer Suresi 50.)

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
bilhassa: özellikle.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.
cehli: cahillik, bilgisizlik.
Celâli: Cenab-ı Hakkın haşmet, büyüklük ve kahrını gösteren Allah'ın Celâl ismine ait olan.
Cemali: Allah'ın lütuf ve ihsanı ile tecelli ettiği isme ait.
cihazat: cihazlar, azalar
cûd ü sahavet: sınırsız cömertlik, eli açıklık.
cûd-i icat: icadın bolluğu, bolca çokça yaratma
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
efrat: fertler
enva: çeşitler, türler, neviler
enva-ı rahmet: rahmetin çeşitleri.
fevkalâde: olağanüstü
fıtraten: fitrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla
gayr-i ma'dut: sayısız, sınırsız.
gayr-i mahdut: hudutsuz, sınırsız, sonsuz.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hads-i kat'î: uzunca araştırmaya gerek olmadan elde edilen kesin bilgi
hankulâde: olağanüstü
haşerat: haşereler, zararlı küçük böcekler, değersiz ve zararlı kımseler
hevam: böcekler, haşereler
hilkat: yaratılma, yaratılış
İlem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki
ilm: bilme, bilgi
ilmî: ilm ile ilgili, ilme dair
kemal-i ittıkan ve intizam: mükemmel, eksiksiz, sağlamlık ve düzenlilik.
kesret-i efrat: fertlerin çokluğu
kudret: güç, kuvvet, iktidar
latif: yumuşak, tatlı, narin, cismani olmayan, ruhanî
maharet: mahirlik, ustalık.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
malik: sahip
mizan: terazi, ölçü
mübayin: uymayan, benzemeyen, zıt.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütesavi: birbirine müsavi olan, eşit olan
nevi: çeşit, tür
nihayet: son
nispet: oran, ölçü
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sani-i Hakim: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatlı ve hikmetle yaratan Allah
sarahaten: açıkça, açıktan açığa
sühulet: kolaylık
sühulet-i mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık
sür'at-i mutlaka: tam bir hızla, sonsuz sür'atle
suubet: güçlük, zorluk.
tecelliyat-ı İlahiye: İlahî tecelliler, İlahî lütufların tezahürü.
vazetmek: koymak, yerleştirmek.
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gerekliliik
vüs'at-i mutlaka: mutlak genişlik
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

ve Esma-i Hüsnanın gayr-i mütenahi mahfî definelerini fehmetmek için, gayr-i mahsur cihazat ve alât yaratmıştır. Meselâ, mesmuat, mubsırat, me'kulât âlemlerini ihata eden insandaki duygular, Sânin sıfât-ı mutlakasını ve geniş şuunatını fehmetmek içindir.

Ve keza, hardaleden daha küçük kuvve-i hafızasında öyle bir lâtife-i müdrike bırakılmıştır ki, o hardalenin tazammun ettiği geniş âlemde o lâtife daimî seyir ve cevelân etmekte ise de, sahiline vâsıl olamaz. Maahaza, bazen bu büyük âlem, o lâtifeye o kadar darlaşır ki, âlem o lâtifenin karnında bir zerre gibi olur. Ve o lâtifeyi bütün seyahat meydanlarıyla, mütalâa ettiği kitaplarıyla o hardale dahi yutar, yerinde oturur, karnı da ağrımaz. İşte insanın mütefavıt mertebelerin bu sırdan anlaşılır.

Evet, bazı insanlar zerrede boğulurlar, bazısında da dünya boğulur. Bazılar da, kendilerine verilen anahtarlardan birisiyle kesretin en geniş bir âlemini açar, fakat içinde boğulur, sahil-i vahdet ve tevhide zorla vâsıl olur. Demek, insanın seyr-i ruhanîsinde çok tabakalar vardır. Bir tabakada insanlara huzur-i tevhid pek sühuletle nasip ve müyesser olur. Bir tabakasına da, gaflet ve evham öyle istilâ eder ki, kesret içinde gark olmakla tam manasıyla tevhidi unutmuş olur. Sukutu suud, tedenniyi terakki, cehl-i mürekkebi yakın, uykunun son perdesini intibah zan ve tevehhüm eden bir kısım medenîler, ikinci tabakadaki insanlardandır. Onlar hakaik-ı imaniyeyi derk etmekte bedevîlerin bedevîlendir.

alât: aletler, vasıtalar, aygıtlar
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar, varlık sınıflarından her biri
bedevî: çölde ve iptidaî tarzda yaşayan, medeni olmayan.
cehl-i mürekkep: bilmemekle beraber bilmediğini de bilmemek, katmerli cahillik, kara cahillik.
cevelan: dolaşma, dolanma, gezinme
cihazat: cihazlar, azalar
daimî: sürekli, devamlı.
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
derk: anlama, kavrama
Esma-ı Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gark: boğma, boğulma
gayr-i mahsur: sayısızca, sınırsız
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsız
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hardale: yaprakları yenen ve dövülerek macun hâline getirilerek sofrada iştah açmak için yenen bir tür bitkinin çok küçük tohumu
huzur-i tevhid: birlik inancının rahatlık ve ferahlığı
ihata: kuşatma, içine alma
intibah: uyanıklık.
istila: kaplama, yayılma
karın: iç, içensi
kesret: çokluk.
keza: böylece, aynı şekilde
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
latife: duygu, kabiliyet, yetenek.
lâtife-i müdrike: idrak, anlama, kavrama duygusu, kabiliyeti.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mahfî: gizli, saklı
medenî: inanç ve maneviyattan uzaklaşmayı, medeniyet olarak kabul eden insanlar
me'kûlât: yiyecekler
mertebe: derece, basamak.
mesela: örneğin
mesmuat: işitilen, duyulan haber alınan şeyler
mubsırat: görünenler, görünen âlem
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
mutefavıt: birbirinden farklı, çeşitli olan
müyesser: kolaylaştırılmış.
sahil-i vahdet ve tevhid: birlik ve yaratıcının bir oluş sahili
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
seyir: gitme, ilerleyiş, bakıp seyretme
seyr-i ruhanî: ruhanî ve manevî âlemlerdeki seyir
sıfat-ı mutlaka: mutlak sıfatlar, kayıt altına alınamayan vasıflar
sır: gizli hakikat.
sühulet: kolaylık.
sükût: değerden düşme, değerini yitirme, susma
suud: yukarı çıkma, yükselme
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler
tabaka: derece, kat.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tedenni: aşağı düşme, daha kötü bir dereceye düşme, alçalma, gerileme
terakki: yükselme, ilerleme.
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vâsıl: ulaşan, erişen, kavuşan
yakın: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

İsm-i Celâl, alelekser, nevilerde, küllîyatta tecelli eder İsm-i Cemal ise, mevcudatın cüz'ıyatına tecelli eder. Bu itibarla, nevilerdeki cûd-i mutlak, *Celâl*'in tecellisidir Cüz'ıyatın nakışları, eşhasın güzellikleri *Cemal*'ın tecelliyatındandır

Ve keza, celâl vahidiyetin tecellisinden, cemal dahı ehadiyetin tecellisinden zahir olur Bazen de cemal celâlden tecelli eder Evet, cemalin gözünde celâl ne kadar cemîldir; celâlin gozunde dahi cemal o kadar celîldir

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Basar masnuatı görüp de, basiret Sânii görmezse, çok garip ve pek çirkin düşer Çünkü, o hâlde Sâniin manen, kalben görünmemesi, ya basiretin fıkdanındandır veya kalb gozünün kor olmasındandır; veya pek dar olduğundan, meseleyi azametiyle kavramadığındandır; veya bir *hızlan*'dır Ve illâ, Sânıın inkârı, basarın şuhudunu ınkârdan daha ziyade münkerdir

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Bır tarlaya zer edilen bır tohum, manevî bır sur ve bir duvardır; o tarlayı tohum sahibine mal eder, başkasının tasarrufuna mâni olur.

Kezalık, küre-i arz tarlasına zer edilen nebatat, hayvanat tohumları, manevî bir sur ve bir seddır kı, şirketi men ediyor; gayrı mudahaleden tardeder.

alelekser: eksenya coguniuklıklenn sahıbı olan Allah
cemîl: son derece güzel olan
cûd-i mutlak: sonsuz sınırsız cömertlik Allah ın hıç bır kayda ve şarta tabı olmaksızın sonsuz ıhsan sahıbı olması
cüz'iyat: parçaya aıt olan şeyler
ehadiyet: Allah ın her bır şeyde bırlıgının tecellı etmesı gorunmesı
eşhas: şahıslar kımseler
fıkdan: yokluk bulunmazlık noksanlık eksıklık
garip: tuhaf şaşılacak
gayr: başka
hayvanat: hayvanlar
hızlan: ıflas etmek, muflıs olmak.
İ'lem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşım bıl kı
illâ: aksı halde aksı takdırde yoksa
inkar: ıreddetme inanmama kabul ve tasdık etmeme
İsm-i Celâl: sonsuz buyukluk haşmet ululuk ve yucelik anlamında Cenab-ı Hakkın bır ısmı
İsm-i Cemal: her turlu guzellıgın gerçek sahıbı ve gerçek son suz guzel olan Allah
kalben: kalp ıle kalpten
keza: boylece, aynı şekılde
kezalık: keza bu da oyle boyle ce
küllîyat: bır şeyın butunu bır şeyın tamamı hepsı
küre-i arz: yer kure dunya
manen: mana bakımından manaca
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mani: engel
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
men: yasak etme engelleme manı olma
mesele: onemlı konu
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahlûklar
müdahale: karışma
munker: cırkınlık, kabahat suç inkâr edış
nakış: işleme susleme
nebatat: bıtkıler
nevi: çeşıt, tur
Sanı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
set: manı perde engel
şirket: ortaklık.
şuhut: vucut bulma, var olma gozle gorulebilecek şekılde var olma gorunme
tardetme: kovma çıkarma uzaklaştırma surme
tasarruf: ıdare etme kullanma
tecelli: bellırme bılınme gorunme
tecelliyat: tecellıler goruntuler
vahidiyet: Cenab ı Hakkın ısım ve sıfatlarının bırlıgı ve kâinatı kuşatması
zahir: gorunen gorunucu
zer: tohum ekme tohum saçma
ziyade: buyuk

Tabiatları lâtif, ince ve lâtif sanatlara meftun bazı insanlar, bilhassa has bahçelerinde pek güzel hendesevari bir şekilde, şekilleri, arkları, havuzları, şadırvanları yaptırmakla, bahçelerine pek muntazam bir manzara verirler. Ve o letafetin, o güzelliğin derecesini göstermek için, bazı çirkin kaya, kaba, gayr-i muntazam mağara ve dağ heykelleri gibi şeyleri de ilâve ediyorlar ki, onların çirkinliğiyle, adem-i intizamıyla bahçenin güzelliği, letafeti fazlaca parlasın. Çünkü, إِنَّمَا الْأَشْيَاءُ تُعْرَفُ بِأَضْدَادِهَا[1] Lâkin, müdakkik bir kimse, o ezdadı cem eden bahçenin manzarasına baktığı zaman anlar ki, o çirkin, kaba şeyler kasten yapılmıştır ki, güzellik, intizam, letafet artsın. Zira, güzelin güzelliğini arttıran, çirkinin çirkinliğidir. Demek, bahçenin tam intizamını ikmal eden, o çirkinlerdir. Ve o çirkinlerin adem-i intizamı nispetinde bahçenin intizamı artar.

Kezalik, dünya bahçesinde nizam ve intizamın son sisteminde bulunan mahlûkat ve masnuat arasında –hayvanlarda olsun, nebatatta olsun, cemadatta olsun– bazı çirkin, intizamdan hariç şeyler bulunur. Bunların çirkinliği, intizamsızlıkları, dünya bahçesinin güzelliğine, intizamına bir ziynet, bir süs olmak üzere Sâni-i Hakîm tarafından kasten yapılmış olduğunu, pek yüksek, geniş, şairâne bir hayalle dünyanın o bahçe manzarasını nazar altına alabilen adam görebilir.

1 Eşyanın hakikatı ancak zıtlarıyla bilinir.

adem-i intizam: düzensizlik, nizamsızlık, intizamdan yoksun olma.
bilhassa: özellikle.
cem: toplama, bir araya getirme.
cemadat: cansız varlıklar.
ezdad: zıtlar, tezatlar.
gayr-i muntazam: intizam dışı, tertipli olmayan, tertipsiz, düzensiz.
hariç: dışarı.
hendesevari: geometrik, muhendislik gerektiren çizime sahip.
ikmal: tamamlama, bitirme.
i'lem eyyuhe l-azız: ey azız kardeşim, bil ki.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kezalik: keza, bu da öyle, böylece.
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş.
letafet: lâtiflik, hoşluk, incelik.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
meftun: tutkun, muptela, aşın bağlanmış.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
nazar: bakış, dikkat.
nebatat: bitkiler.
nispet: oran, ölçü.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
şairane: şairce, şair gibi, şaire yakışacak şekilde.
Sani-i Hakim: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
tabiat: yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç.
ziynet: süs.

Maahaza, o gibi şeyler kastî olmasaydı, şekillerinde hikmetli tehalûf olmazdı. Evet, tehalûfte kasıt ve ihtiyâr vardır. Her insanın bütün insanlara sımaca muhalefeti buna delildir.

Fa'lem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanı fıtraten bütün hayvanlara tefevvuk ettiren camiiyetinin meziyetlerinden biri, zevi'l-hayatın Vâhibu'l-Hayat'a olan tahiyye ve tesbihlerini fehmetmektir. Yani, insan kendi kelâmını fehmettiği gibi, iman kulağıyla zevi'l-hayatın da, belki cemadatın da bütün tesbihlerini fehmeder. Demek, her şey, sağır adam gibi, yalnız kendi kelâmını anlar. İnsan ise, bütün mevcudatın lisanlarıyla tekellum ettiklen Esma-ı Hüsnanın delillerini fehmeder. Binaenaleyh, her şeyin kıymeti kendisine göre cüz'îdir, insanın kıymeti ise küllîdir. Demek, bir insan bir fert iken, bir nevi gibi olur. [1] وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

Fa'lem Eyyühe'l-Azîz!

Zahir ile bâtın arasında müşabehet varsa da, hakikate bakılırsa, aralarında büyük uzaklık vardır.

Meselâ, *âmiyâne olan tevhid-i zahirî, hiçbir şeyi Allah'ın gayrisine ısnat etmemekten ibarettir. Boyle bir nefiy, sehil ve basittir. Ehl-i hakikatin hakikî tevhidleri ise, her şeyi Cenab-ı Hakka ısnat etmekle beraber, her şeyin üstünde bulunan mührünü, sikkesini görüp okumaktan ibarettir. Bu, huzuru ıspat, gafleti nefyeder.*

1- En doğrusunu ancak Allah bilir.

Fa'lem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşim bil ki
İman: inanç, itikat.
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme.
kasıt: bir işi bile bile isteyerek yapma
kasti: bile bile yapılan
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
kıymet: değer
küllî: umumî, genel, bütün olan
lisan: dil.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mesela: örneğin
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muhalefet: uygun olmama, aynılık, zıtlık
muşabehet: benzeme, benzeyiş
nefiy: inkar etme
nefyetme: uzaklaştırma, kovma
nevi: cins
sehil: kolay
sikke: alâmet, nişan, turra
sıma: yüz, çehre
tahiyye: selâm, dua
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tehalûf: birbirine zıt olma, muhalif olma
tekellum: söyleme, konuşma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tevhid-i zahirî: yüzeysel tevhid. âmiyâne tevhid olan Allah'ın ortağı yok ve bu kâinat Onun mülkü dür şeklindeki araştırmaya dayanmayan imanı tasdik
Vâhibu'l-Hayat: hayat veren, hayat bağışlayan
zahir: dış yüz, görünüş
zevi'l-hayat: hayat sahipleri canlılar

âmiyâne: basıtçe, üstünkörü, cahile yakışır
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.
cemadat: cansız varlıklar
cuz'î: küçük, az.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
Esma-ı Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayr: başka
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakiki: gerçek.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Hayat-ı dünyeviyeye kasten ve bizzat teveccüh edip bağlanan kâfirin ımhal-i ikabında ve bılakis terakkıyat-ı maddiyede muvaffakıyetindeki hikmet nedir?

Evet, o kâfir, kendi terkıbıyle, sıfatıyla Cenab-ı Hakça nev-i beşere takdir edilen nimetlerin tezahürüne şuuru olmaksızın hizmet ediyor. Ve güzel masnuat-ı İlâhıyenin mehasinini bilâşuur tanzim ediyor. Ve kuvveden fiile çıkartmakla, garabet-ı sanat-ı İlâhiyeye nazarları celp ediyor. Ne fayda ki, farkında değildir. Demek, o kâfir, saat gibi, kendi yaptığı amelden haben yok; amma, vakitleri bildirmek gibi, nev-i beşere pek büyük bir hizmeti vardır. Bu sırra binaen, dünyada mükâfatını görür.

İlemeyyuhe'l-aziz!

Tevfik-i İlâhî refiki olan adam, tarikat berzahına girmeden zahirden hakikate geçebilir.

Evet, Kur'ân'dan, hakikat-i tarikati, tarikatsiz, feyiz suretiyle gordum ve bir parça aldım. Ve keza, maksud-i bizzat olan ilimlere ulûm-i alıyeyi okumaksızın ısal edici bir yol buldum.

Serüsseyir olan bu zamanın evlâdına kısa ve selâmet bir tarikı ihsan etmek rahmet-i hâkimenin şanındandır.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

İnsanı gaflete düşürtmekle Allah'a ubudiyetine mâni olan, cuz'î nazarını cuz'î şeylere hasretmektir.

amel: fiil, iş.
amma: ama, lakin, ancak.
berzah: iki şey arasındaki aralık, mesafe.
bilakis: aksine, tersine.
bilaşuur: şuursuz, bilinçsiz.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
bizzat: kendisi, şahsen.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cüz'î: küçük, az.
evlâd: veletler, çocuklar.
feyiz: Allah'ın kuluna bağışladığı manifest ve dinî heyecan.
fiil: iş, hareket.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garabet-i sanat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın sanatının garipliği, hayret uyandırması.
hakikat: gerçek.
hakıkat-ı tarikat: Allah'a ulaştıran yolun esası, aslı, gerçeği.
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
İlem eyyuhe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki.
İlim: bilgi, manifest.
ımhal-i ikab: cezaya çarptırmada, cezalandırmada süre verme, mühlet verme.
isal: ulaştırma, erştirme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
kuvve: kuvvet, güç.
maksud-i bizzat: kendi maksadı, şahsı, gaye, şahsı amaç.
mani: engel.
masnuat-ı İlâhiye: Allah tarafından sanatla yaratılanlar.
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler.
mükafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
nazar: bakış, dikkat.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
rahmet-i hâkime: her tarafta hükum süren İlâhî merhamet ve şefkat dolu ikram ve ihsanlar.
refik: arkadaş, yoldaş, yol arkadaşı.
şan: şan, şöhret, ün.
selâmet: salimlik, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
serüsseyir: çok sürratle akan veya giden.
sıfat: vasıf, nitelik.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
şuur: bilinç.
takdir: kıymet verme, değer biçme.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tarik: yol.
tarıkat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürdin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
terakkıyat-ı maddiye: maddî ilerlemeler, yükselmeler, gelişmeler.
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey, sentez.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
tevfik-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın insanı doğru yola lütfu ile sevk etmesi, başarılı kılması.
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma.
ubudiyet: kulluk.
ulûm-i alıye: gramer, anlatım (kompozisyon), mantık gibi alet ilimleri.
zahir: görüntü, görünüş.

Evet, cüz'iyat içerisine düşüp, cüz'îlere hasr-ı nazar eden, o cüz'î şeylerin esbaptan sudûruna ıhtimal verebilir, ama başını kaldırıp nev'e ve umuma baktığı zaman, edna bir cüz'înin en büyük bir sebepten sudûruna cevaz veremez. Meselâ, cüz'î rızkını bazı esbaba ısnat edebilir. Fakat, menşe-i rızık olan arzın, kış mevsiminde kupkuru kıraç olduğuna, bahar mevsiminde rızık ile dolu olduğuna baktığı vakit, arzı ihya etmekle bütün zevi'l-hayatın rızıklarını veren Allah'tan maada kendi rızkını verecek bir şey bulunmadığına kanaati hâsıl olur.

Ve keza, evindeki küçük bir ışığı veya kalbinde bulunan küçük bir nuru bazı esbaba ısnat edebilirsin. Amma, o ışığın, şemsin ziyasıyla, o nurun da Menbaü'l-Envar'ın nuruyla muttasıl olduğuna vâkıf olduğun zaman anlarsın ki, kalbini ışıklandıran, kalbini tenvir eden, ancak leyl ve neharı birbirine kalbeden Fâtır-ı Hakîm'dir.

Ve keza, senin vücudunun zuhur ve vuzuhça Hâlık'ın vücuduna nispeti, Hâlık'ın vücuduna delâlet edenlerin nispeti gibidir. Çünkü, sen bir vecihle kendi vücuduna delâlet ediyorsun. Amma, Hâlık'ın vücuduna bütün mevcudat, bütün zerratıyla delâlet ediyor. Öyle ise, Onun vücudu senin vücudundan âlemin zerratı adedince zuhur dereceleri vardır.

Ve keza, *seni nefsini sevmeye sevk eden esbap, "(1) Bütün lezzetlerin mahzeni nefistir. (2) vücudun merkezi ve menfaatin madeni nefistir, (3) insana en karip (yakın) nefistir" diyorsun.*

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
amma: ama, lakin, ancak
arz: yer, dünya
cevaz: caiz olma, izin, ruhsat, yapılmasına teşvik olunmayan, ancak mânı de olunmayan iş
cüz'î: küçük, az.
cuz'iyat: parçaya ait olan şeyler
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
edna: en aşağı, en basit, en küçük
esbap: sebepler, vasıtalar
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme
ihtimal: olabilirlik.
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
kalbolma: bir hâlden diğer bir hâle geçme, dönüşme.
kanaat: inanma, görüş, fikir
karip: yakın
keza: böylece, aynı şekilde
leyl: gece
maada: başka, gayri, -den başka
madeni: asıl, esas kaynak.
mahzen: kaynak, hazine ve define deposu
Menbaü'l-Envar: tüm nurların ışıklarının asıl kaynağı olan Allah.
menfaat: fayda
menşe-i rızık: rızkın menşei, kaynağı.
mesela: örneğin
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
muttasıl: bitişik.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nehar: gündüz
nevi: çeşit, tür
nispet: oran, ölçü
nur: aydınlık, parıltı, ışık
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
şems: güneş
sevk: yöneltme, gönderme
sudur: sadır olma, meydana çıkma, olma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
umum: bütün, herkes
vâkıf: bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan.
vecih: cihet, yön
vuzuh: vâzih olma hâli, açıklık
zerrat: zerreler, atomlar
zevi'l-hayat: hayat sahipleri, canlılar
ziya: ışık, aydınlık, nur
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

Pekâlâ *Fakat, o fânî lezzetlere mukabil, lezaiz-i bâkıyeyı veren Hâlık'ı daha zıyade ubudiyetle sevmek lâzım değil mıdır? Nefıs, vucuda merkez olduğundan, muhabbete lâyık ise, o vücudu icat eden ve o vücudun kayyumu olan Hâlık, daha fazla muhabbete, ubudiyete mustahak olmaz mı? Nefsın maden-ı menfaat ve en yakın olduğu, sebeb-ı muhabbet olursa, butun hayırlar, rızıklar elinde bulunan ve o nefsı yaratan Nafi, Bâkî ve daha karip olan, daha ziyade muhabbete lâyık değil midir?*

Binaenaleyh, bütün mevcudata inkısam eden muhabbetleri cem ve muhabbetin ile beraber mahbub-i hakıkî olan Fâtır-ı Hakîm'e ihda etmek lâzımdır.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Senin onunde çok korkunç buyuk meseleler vardır ki, insanı ihtiyata, ihtimama mecbur eder.

Birisi, olumdur ki, insanı dunyadan ve butun sevgililerinden ayıran bır ayrılmaktır.

İkincisi, dehşetli, korkulu ebed memleketine yolculuktur.

Üçuncusu, omur az, sefer uzun, yol tedarikı yok, kuvvet ve kudret yok, acz-i mutlak gibi elim elemlere maruz kalmaktır.

Oyle ıse, bu gaflet ü nısyan nedır? Devekuşu gibi başını nisyan kumuna sokar, gozune gaflet gozlüğünü takarsın kı, Allah senı gormesın veya sen Onu gormeyesın.

acz-i mutlak: mutlak zayıflık, güçsuzluk
Bâkî: yok olmayan sürekli ve kalıcı olan butun varlıklar yok olduktan sonra da var olacak tek varlık, Allah
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzerine.
cem: toplama bır araya getırme
dehşetli: ürkutucu korkunç
ebed: sonsuzluk, daımlık.
elem: dert, uzuntu maddî-manevı ıztırap
elim: şiddetlı çok dert ve keder veren
fanı: olumlu geçıcı
Fâtır-ı Hakîm: her şeyı bır maksada uygun ve hikmetle benzersiz bır şekılde yaratan Allah (c.c.)
gaflet ü nisyan: gaflet ve nısyan, dıkkatsızlık endışesızlık, Allah tan uzaklaşıp nefsın arzularına dalmak.
gaflet: dıkkatsızlık endışesızlık Allah'tan uzaklaşıp nefsın arzularına dalmak.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
icat: vucuda getırme yoktan var etme
ihda etmek: hedıye etmek, hedıye vermek.
ihtımam: dıkkat ve ozen gosterme
ihtıyat: uzak görüşlü olma gelecegı duşunerek tedbırlı hareket etme
i'lem eyyuhe l-azız: ey azız kardeşım bıl kı
inkısam: bolunme, parçalanma
kanıp: yakın
kayyum: her şeyın varlığı onunla ayakta duran ve devam eden
kudret: guç, kuvvet, ıkodar
lezaiz-i bâkıye: bakî ebedî ve daımı olan lezzetler zevkler
maden-i menfaat: faydalanma yararlanma kaynagı
Mahbub-ı Hakıkı: gerçek dogru sevgılı Cenab-ı Allah
maruz: bır şeyın etkısı ve tesırı altında bulunma
mecbur: zorunlu olma zorunda kalma
mesele: onemlı konu
mevcudat: mevcurlar var olan her şey, mahluklar
muhabbet: sevgı, sevme
mukabil: karşılık.
mustahak: hak eden hak etmış
Nafi: tüm faydaları yaratan ve sonsuz faydaların mutlak sahıbı olan Allah
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
nisyan: unutma unutuş
rızık: Allah ın lutuf ve ıhsan ettıgı nımetler
sebeb-i muhabbet: sevme sevgı gosterme nedenı
tedarik: sağlama temin etme karşılama
ubudiyet: kulluk.
ziyade: çok, fazla.

Ne vakte kadar zailât-ı fâniyeye ihtimam ve bâkıyat-ı daimeden tegafül edeceksin?

Elem Eyyühe'l-Azîz!

Cenab-ı Hakka hamdler, şükürler olsun ki, mesail-i nahviyeden isim ile harf arasındaki manevî fark ile çok mühim meselelerî bana öğretmiştir. Şöyle ki:

Harf, gayrın manasını ızah ıçın bır alet, bir hadım olduğu gibi; şu mevcudat da Esma-i Hüsnanın tecelliyatını ızhar, ifham, ızah ıçın bırtakım İlâhî mektuplardır kı, içlerinde yazılı delâil, berahin, havarik, mu'cize-ı kudrettir. Mevcudat bu vecihle nazara alınması, ılım, ıman, hikmettir. Şayet, isim gibi müstakil ve maksud-ı bizzat cihetiyle bakılırsa, kufran ve cehl-ı murekkep olur.

Ve keza, mesail-ı mantıkıyeden küllî ile küll arasındaki fark ile, rububiyete dair çok meseleleri öğrenmiş bulunuyorum. Cemal ile ehadiyet, [1] كُلِّيٌّ ذُو جُزْئِيَّاتٍ şümulüne dâhildir. Celâl ile vahıdıyet [2] كُلٌّ ذُو اَجْزَاءٍ unvanına dâhildir.

Elem Eyyühe'l-Azîz!

Dünya, âlem-i ahırete bir fihrıste hukmundedir. Bu fihristede, âlem-ı ahıretin, mühim meselelerine olan işaretlerden bırı, cismanî olan rızıklardakı lezzetlerdir. Bu fânî, rezil, zelil dünyada bu kadar nimetleri ihsas ve ıfaza etmek ıçın ınsanın vücudunda yaratılan havâs, hıssıyat,

1- Cuz'iyat sahibi küllidir

2- Ecza sahibi küllidir

âlem-i ahiret: ahiret âlemi.
bakıyat-ı daime: sürekliik ve sonsuzluğa gidenler.
berahin: deliller, kanıtlar
bizzat: kendisi, şahsen
cehl-i murekkep: bilmemekle beraber bilmediğini de bilmemek, katmerli cahillik, kara cahillik.
celal: büyükiük, haşmet, uluiuk, yücelik
cemal: güzellik. Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
cihet: yön
cismanî: cısımı olan, maddî
dahil: girme, içinde olma
dair: alakalı, ilgili
delâil: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
Esma-i Hüsna: Allah ın adları. Allah ın doksan dokuz güzel ismi
fânî: ölümlü, geçici
fihriste: katalog, liste
gayr: başka
hadım: hademe, hizmetçi
hamd: Allah a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
havarik: harikalar, insanda hayret ve hayranlık uyandıran şeyler
havâs: arzular, hisler, duygular
hikmet: İlahi gaye, yüksek bilgi, fayda
hıssıyat: hisler, duygular
hukmunde: degerinde, yerinde
ifaza: feyiz verme, feyizlendirme, bereketendirme
ifham: anlatma, bildirme
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihtimam: dikkat ve özen gösterme
İlahi: Allah la ilgili, Cenab ı Hakka dair
İlem eyyühe'l-aziz: Ey azız kardeşim, bil kı
ıman: inanç, ıokat.
ızah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
izhar: gösterme, açığa vurma
keza: boylece, aynı şekilde
küfran: ıyılık bilmeme, görulen ıyılıgı unutma, nankörlük.
küll: bir şeyin tamamı, bütünü, hepsi, bütün, tamam
küllî: hepsini kapsayan, bütününü içine alan, bütüne ait, bütünle ilgili
maksud-ı bizzat: kendi maksadı, şahsı gaye, şahsî amaç.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesail-i mantıkıye: mantık ilmine dair meseleler
mesail-i nahviye: nahiv mesele leri. Arabca dil bilgisi meseleleri
mesele: önemli konu
mevcudat: mevcudat, varlıklar
mu'cize-i kudret: Cenab ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
müstakil: istıklali olan, başka bir ne tabi olmayan
nazar: bakış, dikkat.
nimet: lutuf, ihsan, bagış
rezil: alçak, bayagı, adi
rızık: Allah ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
rububiyet: Cenab ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
şükür: Allah ın nimetlerine karşı memnuniuk gösterme, gerek dil gerek hâl ile Allah ı hamd etme
şümul: içine alma, kapsam
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
tegafül: görmezlikten gelme, önemsememe.
ünvan: şöhret, ad, ısım.
vahıdıyet: Cenab ı Hakkın ısım ve sıfatlarının birliği ve kainatı kuşatması.
vecih: cihet, yön
zailât-ı fâniye: zeval bulan gelip geçiciler
zelil: hor, alçak, adî, bayağı.

cıhazat aza gibi alât ve edevatından anlaşılır ki, âlem-i ahirette de [1] تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ *kasırların altında, ebediyete lâyık cismanî ziyafetler olacaktır.*

İlem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanın havf ve muhabbeti halka tevecküh ettiği takdirde, havf bir belâ, bir elem olur, muhabbet bir musibet gibi olur. Zıra, o korktuğun adam, ya sana merhamet etmez veya senin istirhamlarını işitmez. Muhabbet ettiğin şahıs da, ya seni tanımaz veya muhabbetine tenezzul etmez.

Binaenaleyh, havfın ile muhabbetini dünya ve dünya insanlarından çevir, Fâtır-ı Hakîm'e tevcih et ki, havfın Onun merhamet kucağına, çocuğun anne kucağına kaçtığı gibi, leziz bir tezellül olsun; muhabbetin de saadet-i ebediyeye vesîle olsun.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Sen şecere-i hilkatın ya bir semeresi veya bir çekirdeğisin. Cismin itibarıyla küçük, âciz, zayıf bir cüzsün. Lâkın Sâni-i Hakîm lütfuyla, lâtif sanatıyla seni cüz ve cüz'iden, küll ve küllîye çıkartmıştır.

Evet, cismine verilen hayat sayesinde, geniş duygularınla âlem-i şahadet üzerinde cevelân etmekle, fılcümle cüz'iyet kaydından kurtulmuşsun. Ve keza, insaniyet itâsıyla, bılkuvve küll hükmündesin. Ve keza, ıman ve Islâmıyet

1 Altlarından ırmaklar akar. (Bakara Suresi, 25.)

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
alât: aletler, vasıtalar, ayıtlar
âlem-i ahiret: ahiret âlemi
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahıt olduğumuz âlem, kâinat.
aza: organlar, uzuvlar
belâ: musibet, sıkıntı.
bilkuvve: fiil mertebesine geçmeden potansiyel halde, düşünce hâlinde.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cevelân: dolaşma, dolanma, gezinme.
cıhazat: cıhazlar, uzuvlar, organlar
cısmanî: maddî ve cısımlı olmak.
cüz: parça
cüz'î: az parçaya ait olan, pek az
cüz'iyet: azlık, cüz'î oluş, küçüklük.
ebediyet: sonsuzluk.
edevat: bir işi yapmaya vasıta olan şeyler, aletler
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
Fatır-ı Hakım: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah
fılcümle: hepsi, bütünü
havf: korku, korkma
hukmunde: değerinde, yerinde
İlem eyyühe l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki
ıman: inanma, itikat.
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
istırham: rica etme
itâ: bahşedilme, verilme, ihsan edilme
kasır: saray, köşk.
keza: böylece, aynı şekilde
küll: bütün.
küllî: bütüne ait olan, umumî, genel
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş.
leziz: lezzetli, tatlı
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
muhabbet: sevgi, sevme
musibet: felâket, belâ
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
semere: meyve, güzel netice.
tenezzul: inme, alçalma
tevcih: yöneltme, çevirme
tevecküh: yöneltme, sevgi ilgi
tezellül: zillete katlanma, aşağılanma
vesîle: aracı, vasıta

ihsanıyla, bilkuvve küll olmuşsun. Ve keza, marifet ve muhabbetin in'amıyla muhit bir nur olmuşsun.

Binaenaleyh, dünyaya ve cismanî lezaize meyledersen, âcız, zelil bir cüz'î olursun. Eğer cihazatını insaniyet-i kübra denilen İslâmiyet hesabına sarf edersen, bir küllî ve bir kull olursun.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Bu kadar elîm firak ve aynlıklara maruz kalmakla çektiğin elemlerin sebebi ve kabahati sendedir. Çünkü, o muhabbetleri gayr yerinde sarf ediyorsun. Eğer o muhabbetleri cem edip Vahid-i Ehad'e tevcih ve Onun hesabıyla, izniyle sarf edersen, bütün mahbupların ile beraber bir anda birleşip, sevinçlere, memnuniyetlere mazhar olacaksın.

Evet, bir sultana intisap eden bir adam, o sultanın, her şeyle alâkadar, her mekânda herkesle muhaberesi, alâkası zımnında, o adam da, bir cihette, bir derece alâkadar olabilir.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Meselâ, kamerin ahvaline veya istikbalin hakîkatine dair itâ-i malûmat eden adama, bütün mâmelekini ona feda etmeye hazırsın. Amma, daire-i mülkünde bir arı hukmünde bulunan Kamenn Hâlıkı'ndan haber getiren ve ezel-ebede, hayat-ı ebediyeye, hakaik-ı esasiyeye, azîm meselelere dair malûmat itâ eden ve senî manevî

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
ahval: hâller, durumlar
alaka: ilgi, ilişki, bağ
alakadar: ilgili, ilişki
amma: ama, lâkin, ancak
azım: büyük.
bilkuvve: fiil mertebesine geçmeden potansiyel hâlde, düşünce hâlinde
Binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cem: toplama, bir araya getirme
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
cihet: yön
cismanî: maddî ve cisimli olmak.
cüz'î: az, parçaya ait olan, pek az
dair: alâkalı, ilgili
dair: belli bir şey hakkında olan, alakalı, müteallik, ait, ilgili
daire-i mülk: mülk dairesi, âlem-i şahadet dairesi
ebed: sonsuzluk, daimlik.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
feda: uğruna verme.
firak: ayrılık, hıcran.
gayr: başka
hakaik-ı esasiye: hakıkatın aslı, özü, asıl gerçekler
hakîkat: gerçek, asıl, esas
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhıret hayatı.
hükmünde: değerinde, yerinde
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lutuf
İlem eyyuhe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme
insaniyet-i kübra: en büyük insanlık, İslâmiyet.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
istikbal: gelecek zaman
itâ: verme, ihsan, bağış
itâ-ı malûmat: malûmat verme, bilgi verme
kamer: ay
keza: böylece, aynı şekilde
küll: bütün
küllî: bütüne ait olan, umumî, genel
lezaiz: zevkler, lezzetler
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
malûmat: bilgiler, bilinen şeyler
mâmelek: ne varsa, var, yoğu olanı, biteni, olanca şey
manevî: manaya ait, maddî olmayan
marifet: bilme, denn bilgi
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mesela: örneğin
mesele: önemli konu
muhabbet: sevgi, sevme
muhabere: haberleşme
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
sarf: harcama
tevcih: yöneltme, çevirme
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
zelil: zillete uğramış, hakir, aşağı tutulmuş, aşağılanmış
zımn: iç taraf, iç.

perişanıyetlerden, dalâletlerden kurtanp, kesretten vahdete doğru yol gösteren ve hayat-ı ebediyeye imanla maü'l-hayatı sana içirtmekle firak ve ayrılmak ateşlerinden kurtaran ve Hâlık'ın marziyatını, metalibini tarif eden ve Sultan-ı Ezel, Ebed'ın muhaberesine tercümanlık yapan Resul-i Rahman'ı dinlemeye ve o Muhbir-i Sadık'a iman ile teslim olmaya mâni olan nefsin heva ve hevesini terk etmiyorsun.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Görüyoruz ki: *Sâni-i Hakîm, kemal-i hikmetiyle, pek adî şeylerden pek harika mu'cize-i mensucat yapıyor. Ve keza, abesiyet ve israfa mahal bırakılmamak üzere, bir ferdi envaen vazifeler ile tavzif ediyor.* Hatta insanın başında, insanın muvazzaf olduğu vazifeleri görmek için, her vazifeye gore birer tırnak kadar maddî bir şeyin bulunması icap etseydi, bir başın Cebel-i Tur büyüklüğünde olması lâzım gelirdi ki, ashab-ı vezaife yer olsun.

Ve keza, lisan, sair vezaifiyle beraber erzak hazinesine ve kudretin matbahında pişirilen bütün taamlara müfettiştir ve bütün taamların tatlarını yakın eden, bilen bir ehl-i vukuftur.

İşte bu faaliyet-i hakîmiyeden anlaşılıyor ki, zamanın seyli ile beraber gelip geçen eşya-i seyyaleden ve geçen gunlerden, senelerden, asırlardan, leyl ve neharın takallubü ile pek çok mensucat-ı gaybiye ve uhreviye yapılmaktadır. Evet, âlemin fihnstesi hükmunde olan insan

abesiyet: faydasız, boş, luzumsuz ve gayesiz oluş
adi: basit, bayağı, sıradan
âlem: dunya, cihan, butun yaratılmışlar
ashab-ı vezaif: görevliler
Cebel-i Tur: Tur Dağı. Hz. Musa nın (as) Allah ın kelâmına nail oldugu, Süveyş ile Akabe Körfezi arasında bulunan dağın ismi
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bılgi ve yetki sahibi olanlar
envaen: cins olarak, çeşit olarak
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
eşya-ı seyyale: akıp giden, yenne yenilerini bırakıp giden şeyler
faaliyet-i hakimiye: belli maksat ve faydalar icin ilmle yapılan işler
fihriste: katalog, liste.
firak: ayrılık, hicran.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
harika: olaganustu
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahıret hayatı
heva: istek, arzu, nefsin zararlı ve günah olan arzuları
heves: nefsin hoşuna giden istek
hükmunde: değennde, yennde
icap: gerekme hali, gerekli olma
İ'lem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki
iman: inanç, ıtıkat.
israf: gereksiz harcama, ihtiyaçtan fazla harcama, savurganlık.
kemal-i hikmet: hikmetin mukemmelliği, tam ve eksıksız bir hikmet, mukemmel hikmet ve gaye
kesret: çokluk.
keza: boylece, aynı şekilde
kudret: Allah ın butun varlığı çevireleyen ezeli kuvveti
leyl: gece
lisan: dil
maddî: madde ile alâkalı, cısmanî.
mahal: yer
mani: engel
marziyat: razı olunacak şeyler. Allah ın rızasına dair olanlar. Allah ın rızasına mazhar olacak hal ve hareketler
matbah: mutfak.
mau l-hayat: hayat suyu
mensucat-ı gaybiye ve uhreviye: gorunmeyen ve ahırete yonelik dokumalar
metalip: talep olunan, istenen şeyler, istekler, arzular
mu'cize-i mensucat: olaganustu dokumalar
muhabere: haberleşme.
Muhbir-i Sadık: Allah ve ahırette ilgili doğru haberler veren Peygamberimiz (asm)
muvazzaf: vazifelendırılmiş, kendisine gorev verilmiş, vazifeli
nefis: kotü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nehar: gunduz
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışık, şule.
perişanıyet: perişanlık, karışık ve dagınık olma, acınacak hâlde bulunma.
Resul-i Rahman: Rahman olan Allah ın elçisi olan Peygamber Efendimiz
sair: diğer, başka, oteki.
Sani-i Hakim: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
seyl: akan, akıcı olan şey
Sultan-ı Ezel ve Ebed: ezel ve ebed sultanı, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan kudret ve hâkimiyet sahibi sultan Allah
Sultan-ı Ezel: kudret, kuvvet ve iktıdar zamanla kayıdı olmayan, saltanatının başlangıcı olmayan sultan
taam: yemek, yiyecek.
takallup: donme, bir taraftan diger tarafa donme
tarif: bir şeyi butun vasıflarını icine alacak şekilde anlatma
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme
vahdet: birlik ve teklik.
vezaif: vazifeler, işler
yakin: kesin bilme, şupheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme

fabrikasında dokunan mensucat, o hakikati tenvir eder. Öyle ise, bu fânî dünyada mevt, fenâ, devair-i gaybiyede safî bir bekaya intikal ederek bâkî kalır. Evet, rivayetlerde vardır ki, *"İnsanın ömür dakikaları insana avdet ederler, ya gafletle muzlim olarak gelirler veya hasenat-ı muzîe ile avdet ederler."*

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Görüyoruz ki: Sâni-i Hakîm'in, efrat ve cüz'iyatın tasvirinde büyük büyük tefennünleri vardır. Evet, hayvanların pek büyük ve pek küçükleri olduğu gibi, kuşlarda, balıklarda, meleklerde ve sair ecramda, âlemlerde dahi pek küçük ve pek büyük fertleri vardır. *Cenab-ı Hakkın, şu tefennünde takip ettiği hikmet, (1) tefekkür ve irşat için bir lütuf, bir teshîlâttır, (2) kudret mektupları okunup fehmetmekte bir kolaylıktır, (3) kudretin kemalini izhar etmektir, (4) Celâlî ve Cemalî her iki nevi sanatı ibraz etmektir.*

Maahaza, pek ince yazıları herkes okuyamaz ve pek büyük şeyler de nazar-ı ihataya alınamaz. İşte, irşadı teshil ve tamim için bir kısmını küçük harfler ile, bir kısmını da büyük harflerle yazmakla, irşadın iktizası yerine getirilmiştir.

Amma, şeytanın talebesi olan nefs-i emmare, cismin küçüklüğünü sanatın küçüklüğüne atfetmekle, esbaptan sudûrunu tecviz ediyor. Ve pek büyük cisimler dahi hikmetle yaratılmamış iddiasında bulunarak, bir nevi abesiyete isnat ediyor.

abesiyet: faydasız, boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
amma: ama, lakin, ancak.
atıf: bağlama
avdet: geri gelme, dönüş
bakı: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beka: bâkîlik, sonsuzluk.
Celâlî: Selçuklu devleti sultanı Celaleddin Melikşah zamanında düzenlenen takvim
Cemalî: Allah'ın lütuf ve ihsanı ile tecellî ettiği isme ait.
cüz'iyat: bir bütünün parçaları
devair-i gaybiye: görmediğimiz devir ve âlemler
ecram: kütleler, cansız cisimler, gezegenler
efrat: fertler
esbap: sebepler, vasıtalar
fanî: ölümlü, geçici
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hakikat: gerçek, asıl, esas
hasenat-ı muzî: ışıklandıran, aydınlatan hayırlar, iyilikler ve güzellikler
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
İlem eyyuhe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme
irşat: doğru yolu gösterme, gaflet ten uyandırma
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
izhar: gösterme, açığa vurma
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber
mensucat: dokunmuş şeyler, dokumalar
mevt: ölüm
muzlim: karanlık, zulmetli
nazar-ı ihata: görüş ve düşünce alanı, kavrayıcı bakış
nefs-i emmare: kötülüğü emredici olan nefis.
nevi: çeşit, tür
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis
safî: saf olan, katışıksız, duru
sair: diğer, başka, öteki
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
sudûr: sadır olma, meydana çıkma, olma.
talebe: talep eden, öğrenci.
tamim: umumileştirme, yayma, herkese duyurma
tasvir: resmini yapma
tecviz: caiz görme, izin verme, cevaz verme
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tefennün: bilgi, maharet, hüner.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme.
teshilat: kolaylaştırmalar

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Gerek vücutta, gerek rızkta ifrat derecesinde mebzuliyet vardır. Bu ise, hikmetten uzak, abesiyete yakın görünür. Evet, eğer yaratılan şey bir gaye için yaratılıyorsa, hakkın var; amma gayeler pek çoktur. Binaenaleyh, bir gayeye nazaran abesiyet hissedilse bile, gayelerin mecmuuna nazaran ayn-ı hikmet ve ayn-ı adalettir.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

İnsanın sanatıyla Hâlık'ın sanatı arasındaki fark. İnsan kendi sanatının arkasında görünebilir, amma Hâlık'ın masnuu arkasına yetmiş bin perde vardır. Fakat, Hâlık'ın bütün masnuatı def'aten bir nazarda görünebilirse, siyah perdeler ortadan kalkar, nuranîler kalır.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Hayvanattan olsun, nebatattan olsun, tevellüt ile tenasül şümulüne dâhil olan her fert vech-i arzı istilâ ve tasallut etmek niyetindedir ki, arzı kendisine ve zürriyetine has ve halis bir mescit yapmakla, Fâtır-ı Hakîm'in Esma-ı Hüsnasını izhar ile, Hâlık'ına gayr-i mütenahi bir ibadette bulunsun.

Evet, kuşların, balıkların, karıncaların yumurtalarında, eşcar ve sebzevatın semeratında ve o semeratın tohumlarındaki ifrat derecesini bulan kesret, o vazıyeti tenvir eder. Lâkin, âlem-i şahadetin darlığına ve müstakbel ibadetlerin Allâmu'l-Guyûb'un ilminde mevcut olduğuna binaen, niyetten fiile henüz çıkmayan onların ibadetleri kabul edilmiştir.

abesiyet: faydasız, boş, luzumsuz ve gayesiz oluş
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat
Allamü l-Guyub: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen Allah
amma: ama, lâkin, ancak
arz: yer, dünya
ayn-ı adalet: adaletin aslı, adaletin tâ kendisi
ayn-ı hikmet: tamamen faydalı ve gayeli hikmetin tâ kendisi
binaen: den dolayı, bu sebepten
Binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
dahil: girme, içinde olma
def'aten: birdenbire, bir defada, anı olarak
eşcar: ağaçlar
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel İsmi
Fatır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah
fiil: iş, hareket
gaye: maksat, hedef
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
halis: saf, temiz
hayvanat: hayvanlar
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma
İlem eyyühe l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki
ilim: bilme, bilgi
istila: kaplama, yayılma
izhar: gösterme, açığa vurma
kesret: çokluk
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mebzuliyet: bolluk
mecmu: toplam, tüm
müstakbel: gelecek
nazar: bakış
nazaran: nispeten, nispetle, kıyasen, kıyaslayarak
nebatat: bitkiler
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
sebzevat: sebzeler
semerat: semereler, meyveler
şümul: içine alma, kapsam
tasallut: birini rahatsız etme, musallat olma, hükmü altına alma
tenasül: birbirinden doğup üreme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevellüt: doğma, doğum
vaziyet: durum
vech-i arz
vücut: beden, varlık
zürriyet: soy, nesil

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Kur'ân-ı Kerîm, bazen bir şeyin müteaddit gayelerinden insanlara ait bir gayeyi zikre tahsis eder. Bu ihtar içindir, inhisar için değildir. Yani, o şeyin gayeleri, zikredilen gayeye münhasır değildir, ancak o şeyin nizam ve intizam ve sair faydalarına insanın nazar-ı dikkatini celp etmek için insanlara racı o faydayı zikrediyor.

Meselâ:

وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ ۞ [1] لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ [2]

Ayet-i kerîme ile zikredilen fayda, takdir-i kamerin binlerce faydalarından biridir. Yoksa, takdir-i kamer bu faydaya münhasır değildir. Yani, kamer yalnız bu gaye için değildir, bu gaye, onun gayelerinden biridir.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Cenab-ı Hakka mahsus taklidi mümkün olmayan en bâhir tevhid sikke ve muhürlerinden biri, gayr-i ma'dut muhtelif eşyayı basit bir şeyden halk etmektir. Evet, pek basit olan şu topraktan binlerce enva, muhtelif nebatat, gayr-i mütenahi bir kudretle, bir ilimle, pek büyük bir ittikan, bir sühuletle yaratılmakta olduğu tevhidin öyle bir bürhanıdır ki, hem taklidi, hem tenkidi imkân haricidir.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Hayat-ı insaniyenin vezaifinden biri de, kendi cüz'î sıfatlarını, şuunatını, Hâlık'ın kullî sıfatlarını, şuunatını

1- Aya gelince, onun için de menziller takdir ettik. (Yâsin Suresi, 39.)

2- Yılların sayısını ve hesabınızı bilmeniz için. (İsrâ Suresi, 12.)

ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayetü, azamet ve şerefi olan ayet.
bâhir: apaçık, aşıkar
burhan: delil, ispat, hüccet.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cüz'î: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel.
enva: çeşitler, türler, neviler.
gaye: maksat, hedef.
gayr-i ma'dut: sayısız, sınırsız.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hayat-ı insaniye: insan hayatı, insana ait olan hayat.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
i'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inhisar: yalnız bir şeye ait kılma, tekelleşme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
ittıkan: gözle görmüş gibi sağlam bilme ve inanma.
kamer: ay.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son ilâhî kitap.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
meselâ: örneğin.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
münhasır: hasredilmiş, ayrılmış, bir şeye veya kimseye mahsus.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nebatat: bitkiler.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
racî: dair, ait, alakası olan.
sıfat: vasıf, nitelik.
sikke: alamet, nişan, turra.
sühulet: kolaylık.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, hâller, işler.
tahsis: bir şeyi belli bir gaye için kullanma.
takdir-i kamer: ayın programlanması, onun hareket, fayda ve gayelerinin belirlenmesi, tayin edilmesi.
tenkit: eleştirme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vesaire: ve başkaları, bunun gibi olanlar.
vezaif: vazifeler, işler.
zikr: anma, bildirme.
zikretmek: anmak, bildirmek.

fehmetmek için bir mikyas yapmaktır. Amma, âlem-i ahirette haşirdeki şuunat-ı azîmesini ve kıyamette emvatın ihyasıyla ahval-i umumiyesini fehmetmek için, ancak güz mevsiminin kıyametiyle baharların haşri, haşir ve kıyamet-i kübrada Hâlık'ın şuunatına mikyas olabilir.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Muslumanlan lehviyat-ı nevmiye mesabesinde olan dünya hayatına davet etmekle, Cenab-ı Hakkın helâl ettiği tayyibat dairesinden, haram ettiği habisat mezbelesine teşvik eden adamın meseli öyle bir sarhoşa benzer ki, parçalayıcı aslan ile ünsiyetli ehlî atı birbirinden tefrik edemiyor, sehpa ağacı ile jimnastik ağacını birbirinden ayıramıyor. Kanlı yarayı kırmızı gülden temyiz edemediği hâlde, kendisini mürşit bilerek, irşat ve nasihate çıkıyor. Esna-ı irşatta, bir adama rast gelir. Zavallı adamın arka tarafında korkunç bir aslan duruyor, öri tarafında da sehpa ağacı kurulduğu gibi, her iki yanında da dehşetli yaralar var. Fakat adamcağızın elinde iki ilâç vardır ve lisanıyla kalbinde iki tılsım vardır. Onları istimal ederse, şifayap olur ve o aslan ata inkılâp eder. Burak gibi binegi olur. O sehpa ağacı daima teceddut etmekte olan, ahval-i âlemi, seyyal manzaralan seyretmeye alet ve vasıta olur.

O sarhoş herif, o zavallı adamcağıza diyor:

"Yahu, nedir o ilâçları, tılsımlan saklıyorsun? Onları at, keyfine bak."

ahval-i âlem: âlemin hâlleri, durumlan
ahval-ı umumiye: genel hâller, durumlar
alem-ı ahiret: ahiret alemi
amma: ama, lâkin, ancak.
Burak: Hz. Muhammed'in (asm) Miraçta Allah'ın ihsanı olarak bindiği binek
dehşetli: urkutucu, korkunç.
emvat: ölüler
esna-ı irşat: rehberlik anı, irşat zamanı
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
güz: sonbahar.
habisat: kötü, pis, soysuz kimseler
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
haşir: yeniden dirilş, yeni bir alemde yeniden var edilş.
haşr: kıyametten sonra bütün insanlann bir yere toplanmalan, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
İhya: canlandırma, diriltme, hayat verme.
İlem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki
İnkılâp: değişme, dönüşme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istimal: kullanma
kıyamet: bu âlemin tamamen yıkılıp tahrip edilerek yeniden yeni bir âlemin kurulması
kıyamet-i kübra: en büyük kıyamet, bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
küllî: bütüne ait olan, umumî, genel
lehviyat-ı nevmiye: uykuda rüyada iken yapılan gaynmeşru zevk ve eğlenceler
lisan: dil.
mesabe: derece, menzile, rütbe
mesel: örnek.
mezbele: aşağılık, kötü durum
mikyas: ölçü aleti, ölçek
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
sehpa: idama mahkûm olanların idam edildiği üç ayaklı düzen, darağacı
seyyal: akıcı, akan
sıfat: vasif, nitelik
şifayap: şifa bulan, iyileşen
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, hâller, işler
şuunat-ı azîme: büyük işler
tayyibat: tayyipler, iyi ve güzel işler, hareketler
teceddut: tazelenme, yenilenme
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
temyiz: ayırma, dikkatle ayırma
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vasıta: aracı

Adamcağız: "Yok baba! Bu ilâçlar ve tılsımların hıfz ve himayelerindeyim. Onlardan almakta olduğum haz, lezzet, keyif bana kâfıdır. Fakat o aslan gibi parçalayıcı ölümü öldürebilirsen ve sehpayı kırmakla kabir ağzını kapatabilirsen ve hayatının maruz kaldığı fenâ ve zeval yaralarını bir hayat-ı bâkiyeye tebdil etmekle tedavi edebilirsen, pekâlâ, seninle beraber dans oynayalım. Ve illâ, gözümün önünden defol git! Sen ancak kendin gibi sarhoşları kandırabilirsin. Ben sarhoş değilim. Dünyanıza, keyfinize ihtiyacım yok. Çünkü,

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞[1] نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ[2] bana yeter."

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Felsefe talebesiyle medeniyet tılmızları, Müslumanlan ecnebi âdetlerine ittıba ile şeair-i İslâmiyeyi terk etmeye davet ettiklennde, Kur'ân Nurculan böylece mudafaada bulunurlar:

"Eğer dunyadan zeval ve ölumü ve insandan acz ve fakrı kaldırmaya iktidarınız varsa, pekâlâ, dini de terk ediniz, şeaın de kaldınnız. Ve illâ, dilınızı kesın, konuşmayınız!

"Bakınız, arkamızda pençelerini açmış hücuma hazır ecel aslanı tehdit ediyor. Eğer iman kulağıyla Kur'ân'ın sedasını dinleyecek olursan, o ecel aslanı bir burak olur. Bizleri rahmet-ı Rahman'a ulaştıracaktır. Ve illâ, o ecel, yırtıcı bir hayvan gibi bizleri parçalar. Batıl itikadınız gibi, ebedî bır fırak ile dağıtacaktır.

1- Allah bize yeter. O ne guzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

2. O ne guzel dost ve ne guzel yardımcıdır. (Enfal Suresi, 40.)

acz: zayıflık, güçsuzluk
adet: gorenek, usul, alışkanlık.
batıl: boş ve manasız olan, gerçege uymayan, dogru ve haklı olmayan.
burak: Hz. Muhammed'in (asm) Mıraç'ta Allah'ın ihsanı olarak bındığı bınek.
ebedî: sonu olmayan, daımî, sureklı
ecel: her canlının Allah tarafından takdır edilen olum vaktı
ecnebi: yabancı
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilım
fenâ: yok olma, olumluluk, geçicilik.
fırak: ayrılık, hıcran
hayat-ı bâkiye: bâkî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı
hıfz: saklama, koruma, muhafaza etme
himaye: koruma, muhafaza etme
hücum: saldırma.
iktıdar: guç yetme, bır ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
İlem eyyühe l-aziz. ey aziz kardeşım, bıl kı
illâ: aksı hâlde, aksı takdırde, yoksa
iman: inanç, itıkat.
itıkat: inanç, iman
ittıba: tabi olma, uyma, itaat etme.
kafi: yeter, elverır
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kıtapların sonuncusu.
maruz: bır şeyın etkısı ve tesırı altında bulunma
medeniyet: dın ve maneviyattan uzak olarak sadece dünya hayatı yonunden gelişmişlik.
müdafaa: savunma
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerıne ve fikırlerıne taraftar olan, Risale-ı Nur'ları okuyup neşreden kımse
rahmet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın rahmetı, yaratılmışlara sonsuz şefkat ve merhametle muamele eden Allah'ın rahmetı
şeair: dının alâmetlerı, işaretlerı.
şeair-i İslâmiye: İslâma aıt işaretler, İslama sembol olmuş ış ve ıbadetler
seda: ses
sehpa: idama mahkûm olanların idam edıldıgı uç ayaklı duzen, darağacı
talebe: ogrencı
tebdil: degıştırme, donuşturme
tehdit: korkutma, gozdagı verme
tılmız: ogrencı, talebe
tılsım: herkesın bılıp çozemedıgı gızlı sır
zeval: sona erme, yok olma, olme.

"Ve keza, önümüzde idam sehpaları kurulmuştur. Eğer iman, îkan ile Kur'ân'ın irşadını dinlersen, o sehpa ağaçlarından, sefîne-i Nuh gibi sahîl-i selâmete, yani âlem-i ahirete ulaştırıcı bir sefîne yapılacaktır.

"Ve keza, sağ yanımızda fakr yarası, solda da acz, zaaf cerîhası vardır. Eğer Kur'ân'ın ilâçlarıyla tedavi edersen, fakrımız rahmet-i Rahman'ın ziyafetine şevk u iştiyaka inkılâp edecektir. Acz ve zaafımız da Kadîr-i Mutlak'ın dergâh-ı izzetine iltica için bir davet tezkeresi gibi olur.

"Ve keza, bizler uzun bir seferdeyiz. Buradan kabre, kabirden haşre, haşirden ebed memleketine gitmek üzereyiz. O yollarda zulümatı dağıtacak bir nur ve bir erzak lâzımdır. Güvendiğimiz akıl ve ilimden ümit yok. Ancak Kur'ân'ın güneşinden, Rahman'ın hazînesinden tedarik edilebilir. Eğer bizleri bu seferden geri bırakacak bir çareniz varsa, pekâlâ. Ve illâ sükût ediniz!

"Kur'ân'ı dinleyelim, bakalım ne emrediyor:

فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ (1)

"*Hülâsa:* Ayık olan, sana tâbi olmaz. Ancak siyaset şarabıyla veya şöhret hırsıyla veya rikkat-ı cinsiye ile veya felsefenin dalâleti ile veya medeniyetin sefahatiyle sarhoş olanlar, senin meşrep ve mesleğine tâbi olurlar. Fakat insanın başına indirilen darbeler ve yüzüne vurulan tokatlar, onun sarhoşluğunu izale ile ayıltacaktır.

"Ve keza, insan, hayvan gibi yalnız zaman-ı hâl ile müptelâ ve meşgul değildir. Belki müstakbelin korkusu ve mazînin hüzün ve keder ile hâl elemlerine maruzdur.

1 Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın. O çok aldatıcı şeytan da Allah'ın azabını unuttursun sadece affına güvendirerek sizi isyana sürüklemesin. (Lokman Suresi, 33.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlem-i ahiret: ahiret âlemi.
cerîha: yara.
dalâlet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
dergâh-ı izzet: izzet kapısı. Cenâb-ı Hakkın sonsuz güç, kuvvet ve yücelik kapısı.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
elem: derd, uzuntu, maddî-mânevî ıztırap.
erzak: yiyecek, içecek, azıklar.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hal: şımdıkı zaman.
haşir: kıyâmetten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirîltip mahşere çıkarması.
hazîne: zengin ve değerli kaynak.
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hüzün: keder, tasa, gam.
îkan: sağlam bilîş, iyi bilme, delil ve burhan üzere kabul edis.
illâ: aksi halde, aksi takdirde, yoksa.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
iman: inanç, itikat.
inkılâp: değişme, dönüşme.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
Kadîr-i Mutlak: kudreti mutlak olan ve her şeye gücü yeten, sonsuz kudret sahibi olan Allah.
keder: kaygı, acı, hüzün.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semâvî kitapların sonuncusu.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
mazî: geçmiş zaman.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
meslek: gidiş, usul, yol.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan.
müstakbel: gelecek zaman.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nızıklandıran Allah.
rahmet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın rahmeti, yaratılmışlara sonsuz şefkat ve merhametle muâmele eden Allah'ın rahmeti.
rikkat-i cinsiye: cinsî şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması.
sahîl-i selâmet: selâmet sahili, korku ve endişenin olmadığı, güvenilir, emin kıyı.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefîne: gemi.
sefîne-i Nuh: Hz. Nuh'un (as) gemisi.
sehpa: idama mahkûm olanların idam edildiği, üç ayaklı düzen, daragacı.
şevk u iştiyak: şevk ve arzu.
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün.
sükût: susma, sessiz kalma.
tâbi: birinin arkasından giden, ona uyan, itaat eden.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
tezkere: belge, pusula.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zaman-ı hâl: şımdıkı zaman.
zulümat: karanlıklar.

Fakat kendisini şakî, dâl, ahmaklardan addetmeyen adam, Kur'ân'ın şu beşaretini dinlesin:

أَلَآ إِنَّ أَوْلِيَآءَ اللهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۞ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۞ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللهِ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۞ (1)

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ۞ وَطُورِ سِينِينَ (2)

ilâahiri's-sure...

A'lem Eyyühe'l-Azîz!

Her bır masnuda tahakkuk eden kemal-i sanat, Sânı-in her mekânda ve her masnuun yanında bulunmasına delâlet ettığı gıbı, hıçbır mekânda ve hıçbır masnuun yanında bulunmamasına da delâlet eder.

Ve keza, insan her bir şeye muhtaç olduğu cihetle, her şeyin melekûtu elinde ve her şeyin hazinesi yanında olan Zat-ı Akdes'ten maada kımseye ibadet edemez.

Ve keza, ınsan vücut, ıcat, hayır, ef'al cıhetıyle pek küçük, nakıs olmakla karıncadan, arıdan edna, örümcekten daha zayıftır. Fakat adem, tahrıp, şer, infıal cıhetiyle semavat, arz cıbalden daha büyüktür. Meselâ, hasenat yaptığı zaman, habbe habbe yapar, seyyıat yaparsa,

1- Bilınız ki Allah ın dostları için ne bir korku vardır ne de onlar mahzun olurlar. • Onlar iman eden ve Allah ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınan takva ehlidir. • Dunya hayatında da, ahırette de onlar ıcın mujde vardır. Allah ın sozlennde degışıklık olmaz. En buyuk kurtuluş ışte budur. (Yunus Suresi 62-64.)

2. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla
Yemin olsun ıncıre ve zeytıne. • Ve Sına Dagına. (Tîn Suresi, 1-2)

add: saymak, oyle kabul etmek
adem: yokluk
arz: yer, dunya
beşaret: mujde
cibal: dağlar
cihet: yon
dâl: sapkınlar, doğru ve Hak yoldan uzaklaşanlar
delâlet: delıl olma, gosterme, alamet, ışaret.
edna: en açağı, en basıt, en kuçuk.
ef'al: fıller, ışler
habbe: tane
hasenat: ıyı ameller, ıyı ışler, hayırlar
hazine: zengın ve degerlı kaynak.
icat: vucuda getırme, yoktan var etme
ilaahıri s-sure: surenın sonuna kadar
i'lem eyyühe l-azîz: ey azız kardeşım, bıl kı
infıal: etkılenme, ruhen sıkıntı veren dış etkenlerden etkılenme
kemal-i sanat: sanattakı mukemmellık
keza: boylece, aynı şekılde
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e indırılmış semavî kıtapların sonuncusu
maada: başka, gayrı, genye kalan
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık
melekut: bır şeyın ıç yuzu, hakıkatı, aslı
meselâ: omeğın
nakıs: noksan, eksık.
şakî: Allah ın rızasından ve ahiret mudulugundan yoksun kımse
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gokler
şer: kotulük
seyyıat: seyyıeler, fenalıklar, kotulukler
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delıl ıle ıspat edılme, kesınleşme
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
vücut: beden, varlık
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah

kubbe kubbe yapar. Evet, meselâ küfür seyyiesi bütün mevcudatı tahkir eder, kıymetten düşürür.

Ve keza, insanın bir cihetle kıl kadar bir ihtiyân, zerre kadar bir ıktıdan, şua kadar bir hayatı, dakıka kadar bir ömrü, cüz'î bir cüz kadar mevcudiyeti varsa da, diğer cihetle hadsız bir acz ve fakn da vardır. Kadîr-i Mutlak ve Ganî-i Mutlak'ın tecelliyatına geniş bir ma'kes olur.

Ve keza, insan hayat-ı dünyeviye cihetiyle bir çekirdek olup, pek büyük semere ve sümbüller vermek için kendisine tevdı edilen cihazatı bazı maddeleri elde etmek için, tavuk gibi topraklan, gübreleri, necisleri eşmeye sarf eder; faydasız tefessüh eder. Ve hayat-ı maneviye cihetiyle emelleri ebede kadar uzanan bir şecere-i bâkiyedir.

Ve keza, insan fiil ve sa'yi cihetiyle zayıf bir hayvan olup, daire-i sa'yi pek dardır. Infıal, sual, dua cıhetiyle Rahman-ı Rahîm'in aziz bir misafiridir, dairesi hayal kadar genıştır.

Ve keza, insanın hayat-ı hayvaniyeden aldığı lezzet, bir serçe kuşunun lezzeti kadar değildir. Çünkü, insanda hüzün, keder, korku var, onda yoktur. Fakat, cihazat, hissiyat, duygular, istidatlar itibarıyla hayvanlann en âlâsından fazla lezzet alır. İnsanın şu vaziyetine dikkat edilirse anlaşılır ki, bu kadar cihazat, bu hayat için olmayıp, ancak bir hayat-ı bâkiye için kendisine verilmıştir.

Ve keza, insan saltanat-ı rububiyetin mehasınine nazır ve esma-ı kudsıyenın cılvelerine dellâl ve kalem-ı kudretle

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ala: yüce, yüksek, büyük.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
cüz: kısım, parça.
cuz'î: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel.
daire-i sa'y: çalışma dairesi.
dellâl: ilân eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
emel: şiddet, arzu, ümit.
esma-i kudsiye: kutsal isimler, Allah'ın mukaddes ve muazzez isimleri.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fiil: iş, hareket.
Ganî-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız zenginlik sahibi ve hiç bir şeye ihtiyacı olmayan Allah.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı bâkiye: bâki olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı hayvaniye: tıpkı hayvanlara benzer şekilde yalnızca dünya için ve hiç düşünmeden sadece zevk için yaşama.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hissiyat: hisler, duygular.
hüzün: keder, tasa, gam.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
infıal: etkilenme, ruhen sıkıntı veren dış etkenlerden etkilenme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.

kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
keder: kaygı, acı, hüzün.
kıymet: değer.
küfür: imansızlık, dinsizlik.
ma'kes: ayna.
mehasın: güzellikler, iyilikler.
meselâ: örneğin.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
nazır: nazar eden, bakan.
necis: necasetli, kirli, pis, murdar.
Rahman-ı Rahîm: Rahman ve Rahîm olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
sarf: harcama.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
şecere-i bâkiye: daimî, kalıcı ağaç, gen kalan sülâle.
semere: meyve, güzel netice.
seyyie: fenalık, kötülük, suç, günah.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
sual: soru, isteme.
tahkir: aşağı ve alçak addetme, aşağılama.
tecelliyat: tecelliler, görüntüler.
tefessüh: çürüme, çürüyüp dağılma, bozulma, kokuşma.
tevdı: emanet etme.
vaziyet: durum.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

yazılan mektubat-ı İlâhiyeyi mütalâa ile mütefekkir olduğu cihetle eşref-i mahlûkat ve halife-i arz olmuştur.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللهِ [1]

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

İnsandaki kusur sonsuz olduğu gibi, acz fakr ve ihtiyacına da nihayet yoktur. İnsana tevdi edilen açlıkla nimetlerin lezzetleri tebarüz ettiği gibi, insandaki kusur, kemalât-ı Subhaniye derecelerine bir mirsattır. İnsandaki fakr, ginâ-i rahmetin derecelerine bir mikyastır. İnsandaki acz, kudret ve kibriyasına bir mizandır. İnsandaki tenevvü-i hacat, enva-ı niam ve ihsanatına bir merdivendir. Öyle ise, fıtratından gaye, ubudiyettir. Ubudiyet ise, dergâh-ı izzetine kusurlarını أَسْتَغْفِرُ اللهَ [2] ve سُبْحَانَ اللهِ [3] ile ilân etmektir.

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۞ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ [4]

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

Her bir insan için hayat seferinde iki yol vardır. Bu iki yolun uzunluğu, kısalığı birdir. Amma birisinde, ehl-i şuhut ve ehl-i vukufun şahadet ve tasdikleriyle, onda dokuz menfaat ihtimali var. İkinci yolda mesele makusedir, onda dokuz zarar ihtimali vardır. İkinci yolla gidenin ne silâhı var, ne zahiresi. Tabiî, yolda pek çok korkulara

1- Ey insanlar, hepiniz Allah'a muhtaçsınız. (Fâtır Sûresi, 15.)
2- Allah mağfiret etsin.
3- Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.
4- İhlâs ile kulluk edenler nimetlerle dolu cennet içindedir. Günaha dalan kâfirler ise cehennem ateşindedir. (İnfitar Sûresi, 13-14.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
amma: ama, fakat, ancak.
cihet: yön.
dergâh-ı izzet: izzet kapısı, Cenab-ı Hakkın sonsuz güç, kuvvet ve yücelik kapısı
ehl-i şuhut: kainatta tevhid delillerini aynen seyreden, İlâhî ve gizli sırlarını Hakkın izni ile gören şuhut ehli veli
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
enva-ı niam ve ihsanat: nimetlerin, ihsan ve ikramların çeşitleri, türleri
eşref-i mahlûkat: mahlukatın en eşrefi, yaratılmışların en şerefli insan
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
ginâ-i rahmet: Cenab-ı Hakkın ihsan, ikram ve nimetlerinin bolluğu
halife-i arz: arzın halifesi, yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına hareket eden
ihtimal: olabilirlik.
İlân: yayma, duyurma, bildirme.
İ'lem eyyühe'l-azîz: ey azîz kardeşim, bil ki
kemalât-ı Sübhaniye: Cenab-ı Hakkın kusursuzluk, noksansızlık taki mükemmellikleri
kibriya: azamet, büyüklük, ululuk, celal
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kusur: eksiklik, noksan, özür
makuse: tersine dönmüş, başaşağı olmuş
mektubat-ı İlahiye: Allah tarafından yazılmış mektup, özelliğindeki varlıklar, yaratıklar
menfaat: fayda.
mesele: önemli konu
mikyas: ölçü aleti, ölçek.
mirsat: gözetleme aleti
mizan: terazi, ölçü
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür
nihayet: son, sınır
nimet: lütuf, ihsan, bağış
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tebarüz: belli olma, görünme, barız hale gelme
tenevvü-i hacat: ihtiyaçların çeşit çeşit olması
tevdi: emanet etme
ubudiyet: kulluk.
zahire: gerektiği zaman harcanmak üzere ambarda saklanan hububat, yiyecek.

maruz kalacağı gibi, ihtiyaçlarını def için çoklara minnet altında kalır. Fakat birinci yola sülûk edenin hem silâhı, hem erzakı beraberdir; pek serbestâne gider. Birinci yol Kur'ân yoludur, ikinci yol ise dalâlet yoludur.

Evet, ehl-i şuhudun, ehl-i vukufun tasdik ve şahadetleriyle sabittir ki, iman yumnüyle yürüyen, emnüeman içindedir. Ve bilahare, merkez-i hükûmete ulaştığında, onda dokuzu büyük mükâfatlara mazhar olacaklardır. Fakat, dalâlet zulümatı içinde yürüyenler, esna-i seferde korkudan, açlıktan her şeye ve herkese tezellul ettikten sonra, mahall-i hükûmete vâsıl olduğunda, onda dokuzu ya ıdam veya ebedî hapse mahkûm olacaklardır. Binaenaleyh aklı olan, zararlı bir şeyi, dünyevî edna bir hiffet için tercih etmez.

Ehl-i şuhut dediğimizden maksat, evliyaullahtır. Zira velâyet sahibi, avamın itikat ettiği şeyleri gözle müşahede ediyor. Kur'ân yoluyla gidenlerin silâh ve zahireleri ise, Kadîr-ı Mutlak'a, Ganî-i Kerîm'e olan tevekkül onlarını temin eder. Zira, tevekkül, istinat ve istimdat noktalarını tazammun ediyor. Bu noktalar da Kelime-i Tevhidi istilzam ediyor. Kelime-i Tevhid de namazı iktiza ediyor. Namaz dahi ubudiyetin esas bir rüknüdür. Ubudiyeti emreden, tekliftir. Mükellefiyetini ifa edenin, mükellefiyet müddetince, mükellefiyet-i askeriye gibi, yemekleri, libaslan ve sair hayat lâzımelerî hazine-i Rahman'dan verilir. Mükellefiyet-i askeriye iki buçuk senedir, amma mükellefiyet-ı ubudiyet müddet-i ömürdür.

amma: ama lâkin ancak.
avam: kulturlu yuksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
bilahare: sonra sonradan sonra lan
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzenne
dalalet: iman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak
def: kovma ortadan kaldırma
dünyevî: dünyaya ait.
ebedî: sonu olmayan daimî sureklı.
edna: en açagı en basıt en kuçuk.
ehl-ı şuhut: kâınatta tevhid delillerini aynen seyreden ilâhi ve gizli sırlannı Hakkın izni ile goren şuhut ehli veli
ehl-ı vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar
emnüeman: emniyet ve eminlik
erzak: yiyecek, içecek azıklar
esna-l sefer: sefer esnasında yolculuk sırasında
evliyaullah: Allah ın velı kullan Allah dostlan Allah ın salıh kullan
Ganî-i Kerîm. kimseye muhtaç olmayan sonsuz ikram ve gerçek zenginlik sahıbı Allah
hazine-i Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle butun varlıklan n zıklandıran Allah ın hazınesı
hiffet: hafiflik.
ifa: bir ışı yapma yerine getirme
iktiza: gerekli luzumlu kılma
istilzam: gerektırme
istimdat: medet dileme, imdat ıs teme yardıma çağırma
istinat: dayanma guvenme
Kadır-ı Mutlak. hıç bır kayıt ve şarta tâbı olmaksızın her şeye gücu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
Kelime-i Tevhid: tevhıd-ı İlahiyı ifade eden la ilahe illâllah Muhammedun Resulullah cumlesı
libas: elbise
mahall-i hükûmet. hükûmet konagı idare yerı
mahkûm: hükûmlü mecbur
maksat. gaye.
maruz: bır şeyın etkısı ve tesın altında bulunma
mazhar: bır şeyın çıktığı gorundu gu yer nail olma şereflenme
merkez-i hükûmet. hukumet merkezı ulkeyı idare merkezı
minnet: bır ıyılık karşısında yuk altında kalma kendinl manevî olarak borclu hıssetme
müddet-i ömür: omur muddetı yaşam suresı yaşama suresı
mükâfat. ıyı bır ış veya hızmetten dolayı verilen şey odul
mukellefiyet. yukumlulûk mecburıyet, bır ışın yerine getırılmesı hususundakı mecburıyet
mukellefiyet-ı askeriye: as kerlik gorevı
mukellefiyet-ı ubudıyet. kulluk gorevı ıbadet.
muşahede: bır şeyı gozle gorme, seyrerme
rükun: bır şeyı meydana getıren unsurlardan her bırı esas.
sabıt: ıspatlanmış
şahadet: şahıt olma şahıtlik tanıklık
serbestane: serbestçe
sülûk. bır yola gırme bır yol turup o yolda terakkı mertebelerine devam etme.
tasdik. bır şeyın veya kımse nın dogruluğuna kesin olarak hukmetme.
tazammun: ıhtıva etme ıçıne alma ıçınde bulundurma
teklif: Allah ın ınsanları emır ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazfelendırmesı
temin: guvenlik, emnıyet hıssi verme suphe ve korkuyu gıderme
tevekkül: bır ışı gerçekleşmesi ıçın gereken çalışmayı ve çabayı gosterıp sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah a bırakma
tezellul. zillete katlanma aşagılanma
ubudıyet: kulluk.
vasıl: ulaşan, erişen kavuşan
yumun: uğur bereket.
zahıre: hububat, yiyecek.
zulumat. karanlıklar dınsızlık, zulum ve kufur

وما هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَاِنَّ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ[1]

Yâ Lem Yeyûhe'l-Azîz!

İnsan bir yolcudur. Sabaveteten gençliğe, gençlikten ihtiyarlığa, ihtiyarlıktan kabre, kabirden haşre, haşirden ebede kadar yolculuğu devam eder. Her iki hayatın levazımatı, Maliku'l-Mülk tarafından verilmiştir. Fakat, o levazımatı cehlinden dolayı tamamen bu hayat-ı fâniyeye sarf ediyor. Hâlbuki, o levazımattan lâakal onda biri dünyevî hayata, dokuzu hayat-ı bâkıyeye sarf etmek gerektir.

Acaba birkaç memleketi gezmek için hükûmetten yirmi dört lira harcırah alan bir memur, ilk dâhil olduğu memlekette yirmi üç lirayı sarf ederse, ötekî yerlerde ne yapacaktır? Hükûmete ne cevap verecektir? Böyle yapan, kendisine akıllı diyebilir mi?

Binaenaleyh, Cenab-ı Hak her iki hayat levazımatını elde etmek için yirmi dört saatlik bir vakit vermiştir. Çoğunu aza, azını çoğa vermek suretiyle, yirmi üç saat kısa ve fânî olan dünya hayatına, hiç olmazsa bir saati de beş namaza ve bâkî ve sonsuz uhrevî hayata sarf etmek lâzımdır ki, dünyada paşa, âhirette geda olmasın!

Yâ Lem Yeyûhe'l-Azîz!

Gafil olan insan, kendi vazifesini terk eder, Allah'ın vazifesiyle meşgul olur.

Evet, insan gafletten dolayı iktidarı dâhilinde kolay olan ubudiyet vazifesinin terkiyle, zayıf kalbiyle rububiyet

---

1- Bu dünya hayatı bir oyun ve oyalanmadan başka bir şey değildir. Asıl hayata mazhar olan ise âhiret yurdudur. (Ankebut Suresi, 64.)

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cehil: cahillik, bilgisizlik.
dâhil: girme, içinde olma.
dünyevî: dünyaya ait.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
fânî: ölümlü, geçici.
gafil: gafletde bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
geda: dilenci, yoksul.
harcırah: yol parası, yol masrafı için verilen para, yolluk.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması.
hayat-ı bâkıye: bâkî olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı fâniye: fânî hayat, sonu olan dünya hayatı.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
Yâ Lem yeyûhe l-azîz: ey aziz kardeşim, bil ki.
lâakal: en azından, hiç olmazsa.
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
Maliku l-Mülk: mülkün, mülkü bütün mülklerin sahibi, her şeyin malikı olan Allah.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
rububiyet: Rabblik, ilahlık.
sabaveteten: sabîlik, çocukluk.
sarf: harcama.
suret: biçim, şekil, tarz.
ubudiyet: kulluk.
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait.
vazife: görev.

vazife-i sakilesinin altına girer, altında ezilir. Ve aynı zamanda, bütün istirahatini kaybetmekle, asi, şakî, hain adamların partisine dâhil olur.

Evet, insan bir askerdir. Askerlik vazifesi başka, hükûmetin vazifesi başkadır. Askerlik vazifesi talim, cihad gibi din ve vatanı koruyacak işlerdir. Hükûmetin vazifesi ise, erzakını, libasını, silâhını vermektir. Binaenaleyh, erzakını temin için askerliğe ait vazifesini terk edip ticaretle, meselâ, iştigal eden bir asker, şakî ve hain olur. Bu itibarla, *insanın Allah'a karşı ubudiyet vazifesidir, terk-i kebair takvasıdır, nefis ve şeytanla uğraşması cihadıdır.* Amma, gerek nefsine, gerek evlât ve taallûkatına hayat malzemesini tedarik etmek, Allah'ın vazifesidir. Evet, madem hayatı veren Odur; o hayatı koruyacak levazımatı da O verecektir. Yalnız, hükümetin asker için ofislerde cem ettiği erzakı askerlere taşıttırdığı, temizlettirdiği, öğüttürdüğü, pişirttiği gibi, Cenab-ı Hak da hayat için lâzım olan levazımatı küre-i arz ofisinde yaratıp cem ettikten sonra, o erzakın toplanmasını ve sair ahvalini insana yaptırır ki, insana bir meşguliyet, bir eğlence olsun ve atalet, betalet azabından kurtulsun.

Ey insan! Rahm-ı maderde iken, tıfıl iken, ihtıyâr ve iktidardan mahrum bir vaziyetteyken, seni pek leziz rızıklarla besleyen Allah, sen hayatta kaldıkça o rızkı verecektir. Baksana! Her bahar mevsiminde, sath-ı arzda yaratılan enva-ı erzakı kım yaratıyor ve kımler ıçın yaratıyor? Senin ağzına getirip sokacak değil ya! Yahu, eğlencelere, bahçelere gıdıp, dallarda sallanan o guleç yuzlü

ahval: hâller, durumlar
amma: ama, lâkin, ancak.
asi: isyan eden, başkaldıran
atalet: tembellik, hareketsizlik, çalışmama
azap: ceza, buyuk sıkıntı, şiddetli acı.
betalet: avarelik, işsizlik
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun uzenne.
cem: toplama, bir araya getirme.
cihad: düşmanla savaşma
dahil: girme, içinde olma
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
evlât: veletler, çocuklar
hain: hıyanet eden, arkadan vuran
ihtıyar: ırade, tercih, kendi istek ve arzularına gore hareket etme
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek ıçın gereken kuvvet.
ıştıgal: bir ışle uğraşma, meşgul olma
istırahat: dinlenme, rahatlama
küre-i arz: yer küre, dunya
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtıyaç maddeleri
libas: elbise
madem: den dolayı, böyle ise
mahrum: bir şeye sahip olmayan, yoksun
mesela: ornegin
meşguliyet: uğraşılan ve meşgul olunan şey
nefis: kotu vasıflan kendisinde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan güç
rahm-ı mader: anne rahmi
sair: diger, başka, oteki.
şakî: eşkıya, başkaldıran.
taallukat: hısımlar, yakınlar, akrabalar
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettigi şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
talim: egitim, yetiştirme, ogretme
tedarik: saglama, temin etme, karşılama
temin: sağlama
terk-i kebair: buyük gunahların ışlemekten kaçınma
tıfıl: kuçuk çocuk.
ubudiyet: kulluk.
vazife: gorev
vazife-i sakile: agır vazife, gorev
vaziyet: durum

leziz meyveleri kopanıp yemek zahmet midir? Allah insaf versin!

Hulâsa: Allah'ı ittiham etmekle işini terk edip, Allah'ın işine karışma ki, nankör asiler defterine kaydolmayasın.

(1) أُدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

İ'lem Eyyühe'l-Azîz!

"Bazı dualar icabete iktiran etmez" diye iddiada bulunma. Çünkü, dua bir ibadettir. İbadetin semeresi ahirette görünür. Dünyevî maksatlar ise, namaz vakitleri gibi, dualar ibadeti için birer vakittirler, duaların semeresi değillerdir. Meselâ, şemsin tutulması kusuf namazına, yağmursuzluk yağmur namazına birer vakittir.

Ve keza, zalımlerin tasallutu ve belâların nüzulü, bazı hususî dualara vakittir. Bu vakitler bâkî kaldıkça, o namazlar, o dualar yapılır. Eğer bu vakitlerde dünyevî maksatlar hâsıl olursa, zaten nurun alâ nur. Ve illâ, "İcabet, duaya iktiran etmedi" diyemezsin. Ancak "Henüz vakit inkıza etmemiş, duaya devam lâzımdır" diyebilirsin. Çünkü, o maksatlar duaların mukaddemesidir, neticesi değillerdir.

Cenab-ı Hakkın duaların icabetine vaat etmesi ise: İcabet, ayn-ı kabul değildir. Yani, icabet kabulü istilzam etmez. Duaya her hâlde cevap verilir, cevapsız bırakılmaz.

1- Bana dua edin, size cevap vereyim. (Mü'min Sûresi, 60.)

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âsî: isyan eden, başkaldıran.
ayn-ı kabul: kabulün ta kendisi.
bâkî: daimî.
belâ: musibet, sıkıntı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dünyevî: dünyaya ait.
envâ-ı erzak: rızık çeşitleri.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hususî: özel.
icabet: karşılık verme, cevap verme.
icabet: yerine getirme, gereğini yapma, cevap verme.
iktiran: birlikte, beraber gelme.
i'lem eyyühe'l-azîz: ey azîz kardeşim, bil ki.
illâ: aksi halde, aksi takdirde, yoksa.
inkıza: sonu gelme, nihayet bulma, sona erme.
istilzam: gerektirme.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma.
keza: böylece, aynı şekilde.
küsuf: güneş tutulması durumunda kılınan iki rekatlık nafile namaz, kusuf namazı.
leziz: lezzetli, tatlı.
maksat: gaye.
meselâ: örneğin.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
nurun alâ nur: nur üstüne nur, güzelden de güzel, iyiden de iyi, aydınlıktan da aydınlık.
nüzul: yukarıdan aşağıya inme, iniş.
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
sath-ı arz: yeryüzü, rüy-i zemin.
semere: meyve, güzel netice.
şems: güneş.
tasallut: birini rahatsız etme, musallat olma, hükmü altına alma.
vaat: söz verme, ahit.
zahmet: zor, güç.
zalım: zülmeden, acımasız ve haksız davranan.

Matlûba olan is'af ise, mucîbin hikmetine tâbidir. Meselâ, doktoru çağırdığın zaman, herhâlde "Ne istersin?" diye cevap verir. Fakat, "Bu yemeği veya bu ilâcı bana ver" dediğin vakit, bazen verir, bazen hastalığına, mizacına mülâyim olmadığından vermez.

Adem-i kabul esbabından biri de, duayı ibadet kastıyla yapmayıp, matlûbun tahsiline tahsis ettiğinden, aksülamel olur; o dua ibadetinde ihlâs kırılır, makbul olmaz.

Ey Eyyühe'l-Azîz!

İnkılâplar neticesinde, her ikı taraf arasında geniş geniş dereler husule geliyor. O dereler üstünde her iki âlemle münasebettar köprüler lâzımdır ki, her ikı âlem arasında gıdış geliş olsun. Lâkin, o köprülerin inkılâbat cinslerine gore şekilleri, mahıyetleri mütebayın, ısımleri mütenevvi olur. Meselâ, uyku âlem-i yakaza ile âlem-i mısal arasında bır koprüdür. Berzah, dunya ile ahiret arasında ayn bir köprüdür. Ve mısal, âlem-i cismanî ile âlem-i ruhanî arasında bir köprüdür. Bahar, kış ile yaz arasında ayrı bir köprüdür. Kıyamette ise inkılâp bir değildir; pek çok ve buyuk inkılâplar olacağından, köprüsü de pek ganp, acip olması lâzım gelir.

Ey Eyyühe'l-Azîz!

İnsanın ba'delmevt Hâlık-ı Rahman ve Rahîm'e rücuu hakkında ilânat yapan şu

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ۝[1] وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝[2] وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ۝[3] وَإِلَيْهِ الْمَآبُ[4]

gibi ayetlerde buyuk bir beşaret ve teselli olduğu gibi, ehl-i isyana da büyuk tehditlerı ıma vardır.

1 Hepınızın donuşu Onadır (Yunus Suresi 4)
2 Sonunda Ona dondurulecekseınız (Bakara Suresi 28)
3 Herkesın donuşu de Onun huzurunadır (Maide Suresi 18)
4 Donuş de Onadır (Ra'd Suresi 36)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adem-i kabul: kabul etmeme.
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikincı hayat.
aksülamel: tepki, reaksıyon
alem-i cısmanı: maddi varlıklarla ılgılı alem
âlem-i mısal: görüntüler alemi, dunyadakı ışlerin gorüntulendıgi ve gozlendigi ruhlann bulundugu alem
âlem-i ruhanı: ruhlara aıt alem, ruhlar dunyası
âlem-i yakaza: yakaza âlemi, uyanıklık alemi
ayet: Kur'ân ın her bir cumlesi.
ba'delmevt: olumden sonra.
berzah: ruhlann kıyamete kadar bekleyecegi dünya ile ahiret arasındakı yer
beşaret: mujde
dua: Allah a yalvarma, niyaz
ehl-i isyan: ısyan edenler
esbap: sebepler, vasıtalar
garip: tuhaf, hayret verıcı
Hâlık-ı Rahman ve Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı olan yaratıcı, Allah
hikmet: gaye, maksat
husul: olma, meydana gelme
ihlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ilanat: ilanlar
i'lem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kı
ima: dolaylı, ustu kapalı ıfade etme
inkılabat: inkılâplar, degışmeler
inkılap: degışme, donuşum, koklu degişme
is'af: yardım etme, yerine getırme
kıyamet: butun kâınatın Allah tarafından tayin edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması.
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıtelıgı
makbul: kabul edilmiş, geçerlı.
matlûp: talep edilen, istenilen şey
mesela: ornegın
mısal: goruntu, yansıma
mizaç: huy, tabıat, fıtrat.
mucıb: cevap veren, karşılık veren
mulâyım: uygun, uyar, muvafık.
mütebayın: bırbırınne uymayan, bırbırınden ayrı, zıt.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nevı nevı, çeşıt çeşıt.
rücu: dönme, geri dönme.
tâbi: boyun egen, uyan, ıtaat eden
tahsil: elde etme, alma, kazanma
tahsis: has kılma, ayırma
tehdit: korkutma, gozdagı verme
teselli: avutma, acısını dindırme

Evet, bu ayetlerin sarahatine göre, ölüm zeval, firak, adem kapısı ve zulumat kuyusu olmayıp, ancak Sultanı-ı Ezel ve Ebed'in huzuruna girmek için bir medhaldir. Bu beşaretin işaretiyle kalb adem-i mutlak korkusundan, eleminden kurtulur.

Evet, küfrün tazammun ettiği cehennem-i maneviyeye bak! [1] أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي hadis-i kudsîsi sırrınca, Cenab-ı Hak kâfirin zan ve itikadını daimî bir azab-ı elîme kalbeder. Sonra, iman ve yakinle, Cenab-ı Hakkın likasından sonra, nzasından sonra, rü'yetinden sonra mü'minler için hâsıl olan lezzetlerin derecelerine bak! Hatta, cehennem-i cismanî, arif olan mü'min için, asiye kâfirin cehennem-i manevîsine nispeten cennet gibidir.

Arkadaş!

Âlem-i bekaya delâlet eden berahinden maada, arkasında saflar teşkil edip dualarına bir ağızdan "Âmin, âmin" söyleyen enbiya, evliya, sıddıkîn imamları, Mahbub-ı Ezeli'nin Habib-i Ekremi Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın tazarruatı, duaları, âlem-i bekada insanın bekasına pek büyük burhan ve kâfi bir vesiledir. Çünkü, kâinatı serâpâ istilâ eden şu hüsünler, güzellikler, cemaller, kemaller, o Habibin tazarruatını ışıtmemek veya kabul etmemek kadar çirkin, kabih, kusur, naks addedilecek bir şeye musaade eder mi? Cenab-ı Hak bütün nekaisten, çirkin şeylerden münezzeh, müberra değil midir? Elbette munezzehtir.

1- Kulum beni nasıl bilirse onunla öyle muamele ederim. (Buhari, Tevhid, 15; Tevbe, 1)

addedilme: sayılma, öyle kabul edilme
adem: yokluk
adem-ı mutlak: mutlak yokluk, tam yokluk.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi ahiret.
aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
arif: bilen bilgide ileri olan, irfan sahibi
asi: isyan eden, başkaldıran
azab-ı elîm: elem ve ıztırap veren azap, ceza.
beka: bakılık, ebedilik, sonsuzluk.
berahin: deliller, ispatlar, burhanlar, huccetler, kanıtlar.
beşaret: müjde
burhan: delil, ispat, hüccet.
cehennem-i cısmanî: cehennemde bedenen azap çekme, bedenen cehennemde bulunma
cehennem-i manevî: duygusal, ruhsal ve fikirsel sıkıntı, azap
cehennem-i maneviye: duygusal, ruhsal ve fikirsel sıkıntı, azap
cemal: güzellik.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
elem: dert, uzuntu, maddî, manevî ıztırap
enbiya: nebiler, peygamberler
firak: ayrılık, hicran
Habib-i Ekrem: en cömert sevgili, Allah'ın sevgilisi olan Hz. Muhammed (asm)
habip: sevilen, sevgili
hadis-ı kudsi: kudsî hadis, manası Peygamberimize vahiy veya ilham edilen, sözü Peygamberimize ait olan hadis
hasil: meydana gelme, ortaya çıkma
hüsün: güzellik.
istilâ: kaplama, yayılma
kabih: kötü, çirkin, fena, yakışıksız, ayıp
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden, dinsiz.
kalbolma: bir halden diğer bir hale geçme, dönüşme
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
küfür: imansızlık, dinsizlik.
lika: görme, kavuşma, buluşma
maada: başka, gayrı, den başka
Mahbub-i Ezeli: ezelî sevgili, varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratılmış tarafından sevilen Allah
medhal: girecek yer, kapı
müberra: temize çıkmış, aklanmış, müsresna, azade
mu'min: iman eden, inanan
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
naks, noksan, eksiklik.
nekais: eksiklikler, noksanlıklar, eksikler, noksanlar
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
rıza: razı olma, hoşnutluk.
rü'yet: görme, bakma, seyretme
saf: dizi, sıra
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım
serâpâ: baştan ayağa kadar, önden sona, tamamıyla, bütünüyle, bütün, hep
sıddıkîn: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar.
sır: gizli hakikat.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: ezel ve ebed sultanı, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan kudret ve hakimiyet sahibi sultan, Allah
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tazarruat: tazarrular, yalvarışlar, yalvarmalar
teşkil: oluşturma, şekillendirme
vesile: aracı, vasıta
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zeval: sona erme, yok olma
zulümat: karanlıklar

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Cenab-ı Hakkın verdiği nimetleri söyleyip ilân ve tahdis-i nimet etmek, bazen gurura ve kibre inzrar eder. Tevazu kastıyla da o nimetleri ketmetmek iyi değildir. Binaenaleyh, ifrat ve tefritten kurtulmak için istikamet mizanına muracaat edilmeli. Şöyle ki:

Her bir nimetin iki vechi vardır. Bir vechi insana aittir ki, insanı tezyin eder, medar-ı lezzeti olur; halk içinde temayüze sebep olur, mûcib-i fahir olur, sarhoş olur, Malik-i Hakîki'yi unutur, en nihayet kibir ve gurur kuyusuna düşürtür. İkinci vechi ise in'am edene bakar ki, keremini izhar, derece-i rahmetini ilân, in'amını ifşa, esmasına şahadet eder. Binaenaleyh, tevazu ancak birinci vecihte tevazu olabilir; ve illâ küfranı tazammun etmiş olur. Tahdis-i nimet dahi ikinci vecihle manevî bir şükur olmakla memduh olur; yoksa kibir ve gururu tazammun ettiğinden, mezmumdur.

Tevazu ile tahdis-i nimet, şöylece bir içtimaları var:

Bir adam, hediye olarak bir palto birisine veriyor. Paltoyu giyen adama başka bir adam, "Ne kadar güzel oldun" dediğine karşı, "Güzellik paltonundur" dediği zaman, tevazu ile tahdis-i nimeti cem etmiş olur.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Ücret alındığı zaman veya mükâfat tevzi edildiği vakit, rekabet, kıskançlık mikrobu oynamaya başlar. Fakat, iş zamanında, hizmet vaktinde o mikrobun haben olmuyor.

binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cem: toplama, bir araya getirme
derece-i rahmet: rahmet, merhamet derecesi
esma: adlar, isimler
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
içtima: toplanma
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma
İfşa: duyurma, gizli bir şeyi yayma
İlan: yayma, duyurma, bildirme
İlem eyyühe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki.
illâ: aksi hâlde, aksi takdirde, yoksa
İn'am: nimet verme, nimetendirme, ihsan etme
inzrar: bir neticeye doğru çekilerek sona erme, çekilip bir sona erme
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma
izhar: gösterme, açığa vurma
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
ketmetmek: saklama, gizleme.
kibir: büyüklük satma, kendini başkalarından üstün görme ve gösterme.
kufran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük
Malik-i Hakiki: her şeyin hakiki sahibi ve malikı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar-ı lezzet: lezzet sebebi.
memduh: beğenilmiş, metholuunmuş, övülmüş
mezmum: zemmedilen, aşağılanan
mizan: terazi, ölçü
mücib-i fahir: gurur sebebi, gururlanma sebebi
mükâfat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül.
muracaat: başvurma, danışma
nihayet: en sonunda
nimet: lütuf, ihsan, bağış
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme, maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı
temayüz: kendini gösterme, seçkin hale gelme
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
tevzi: dağıtma, herkese payını verme
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
vecih: cihet, yön.

Hatta, tembel olan adam çalışkanı sever, zayıf olan kaviyi takdir ve tahsin eder; fakat çalışmasını ister ki, iş hafif olsun, zahmetten kurtulsun.

Dünya da umur-i diniyeye ve a'mal-ı ahirete iş ve hizmet için kurulmuş bir fabrika olduğu cihetle ve o fabrika içerisinde işlenen ve yapılan ibadetlerin semeresi öteki âlemde göründuğüne nazaran, ibadetlerde rekabet edilmemelidir. Olduğu takdirde, ihlâsı kaybolur ve o rekabeti yapan, halkın takdir ve tahsinleri gibi dünyevî bir mükâfatı düşünür. Zavallı düşünmüyor ki, o düşünce ile, amelini adem-i ihlâs ile iptal eder. Çünkü, sevap itâsında ve ücret aldığında, nâsı Rabb-i Nâs'a şerik yapar ve halkın nefretlerine hedef olur.

İ'lem eyyühel-azîz!

Keramet ile istidraç manen birbirine mübayindir. Zira, keramet, mu'cize gibi, Allah'ın fiilidir. Ve o keramet sahibi de kerametin Allah'tan olduğunu bilir ve Allah'ın kendisine hamî ve rakîb olduğunu da bilir, tevekkül ve yakını de fazlalaşır. Lâkin, bazen Allah'ın izniyle, kerametlerine şuuru olur. Bazen olmaz; evlâ ve eslemi de bu kısımdır.

İstidraç ise, gaflet içinde iken eşya-ı gaybiyenin inkişafından ve garip fiillen izhar etmekten ibarettir. Fakat, bu istidraç sahibi nefsine istinat ve iktidarına ısnat etmekle, enaniyeti, gururu öyle fazlalaşır ki, (1) إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍ okumaya başlar. Lâkin o inkişaf, tasfiye-i nefis ve tenevvur-ı kalb neticesi olduğu takdirde, ehl-ı istidraç ile

1- Bu servet, ancak bilgim sayesinde bana verilmiştir. (Kasas Suresi, 78.)

a'mal-ı ahiret: ahirete yönelik ameller, fiiller, ibadetler
adem-i ihlas: ihlâssızlık, samimi olmama.
amel: fiil, iş.
cihet: yön
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i istidraç: birtakım hankalık ve olağanüstü hâllere sahip azgın ve sapkın kişiler
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
eslem: en selâmetli, en emin, en doğru, en sağlam
eşya-i gaybiye: görünmeyen gizli varlıklar.
evlâ: daha uygun, daha layık, daha iyi
fiil: iş, hareket.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
garip: tuhaf, hayret verici
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme
hamî: himaye eden, koruyan, gözeten
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
İ'lem eyyühel-aziz: ey aziz kardeşim, bil ki
inkişaf: keşfolunma
iptal: boş, hükümsüz bırakma
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istidraç: hakkı ve kabiliyeti olmadığı halde, Allah'ın rahmetinden uzaklaşıp azabına yaklaşması için azgın ve günahkar kişilere verilen birtakım olağanüstü haller, dünyevî üstün makam ve mevkiler
istinat: dayanma, güvenme
ita: verme, verilme
izhar: gösterme, açıga vurma
kavî: kuvvetli, güçlü
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hadiseler
manen: mana bakımından, manaca
mübayin: uymayan, benzemeyen, zıt.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mükafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül
nâs: insanlar
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
Rabb-i nas: insanların Rabbi, insanların hidayet ve terbiye edicisi olan Allah
rakîb: gözüp gözeten, kendisinden bir şey kaybolmayan, koruyucu, yarattıklarından bir an bile gafil olmayan Allah
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe.
semere: meyve, güzel netice
şerik: ortak.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat.
şuur: bilinç.
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tasfiye-i nefis: nefsi temizleme, kötülüklerden arındırma ve güzelliklerin taksiminde aradan çıkarma
tenevvür-i kalp: kalbi parlatmak, nurlandırmak.
tevekkül: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma
umur-i diniye: dini emirler, dine ait işler
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

ehl-i keramet arasında tabaka-ı ulâda fark yoktur. Tam manasıyla fenâya mazhar olanlar ise, onlara da Allah'ın izniyle eşya-i gaybiye inkişaf eder. Ve onlar da o eşyayı fenâfillâh olan havaslarıyla görürler. Bunun istidraçtan farkı pek zahirdir. Zira, zahire çıkan bâtınlarının nuraniyeti, müraîlerin zulumatıyla iltibas olmaz.

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1]

Ey Lem Eyyühe'l-Azîz!

Tesbihat, ibadat, gayr-i mahdut envalarıyla her şeyde vardır. Fakat, her şeyin kendi tesbihat ve ibadetini bütün vecihlerini daima bilip şuur edinmesi lâzım değildir. Çünkü, husul huzuru istilzam etmez. Tesbih ve ibadet edenler, yalnız, yaptıkları amelin mahsus bir tesbih veya sıfatı malûm bir ibadet olduğunu bilirlerse, kâfidir. Zaten Ma'bud-i Mutlak'ın ilmi kâfidir. İnsandan maada mahlûkatta teklif olmadığından, onlara niyet lâzım değildir. Ve keza, amellerinin sıfatını bilmek de lâzım değildir.

Ey Lem Eyyühe'l-Azîz!

İnsan-ı mü'minin kıymeti ihtiva ettiği sanat-ı âliye ile Esma-i Hüsnadan in'ikâs eden cilvelerin nakışları nispetindedir.

İnsan-ı kâfirin kıymeti ise, et, kemikten ibaret fânî ve sakıt maddesinin kıymetiyle ölçülür.

1 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)

amel: fiil, iş
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım
cilve: tecelli, görüntü
ehl-i keramet: keramet sahipleri, Allah'ın ihsanıyla olaganüstü hallere ve âdet dışı olaylara mazhar olan veliler, iyi insanlar
envâ: çeşitler, türler, neviler
Esma-i Husna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
eşya-i gaybiye: görünmeyen şeyler, görünmez varlıklar
fânî: ölümlü, geçici
fena: yok olma, ölümlülük, geçicilik
fenafillah: Allah'ın varlığında yok olma, kulun zat ve sıfatının Hakkın zat ve sıfatında fânî olması
gayr-i mahdut: hudutsuz, sınırsız, sonsuz
havas: hasseler, duyular
husul: olma, meydana gelme
ibadat: ibadetler
ibaret: meydana gelen, oluşan
ihtiva: içine alma, kapsama
Eyyühe'l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki.
iltibas: karıştırmak.
in'ikâs: aksetme, yansıma
inkişaf: keşfolunma
insan-ı kâfir: kafir insan, Allah'a inanmayan, inançsız insan.
insan-ı mü'min: inanan, inançlı insan
istidraç: hakkı ve kabiliyeti olmadığı halde, Allah'ın rahmetinden uzaklaşıp azabına yaklaşması için, azgın ve günahkar kişilere verilen birtakım olaganüstü haller, dünyevî üstün makam ve mevkiler
istilzam: gerektirme
kâfi: yeter, elverir
keza: böylece, aynı şekilde
kıymet: değer.
maada: başka, gayri, -den başka
Ma'bud-i Mutlak: mutlak ibadet edilecek ve kaydı şartı olmaksızın ibadet edilmeye layık olan Allah
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
malûm: bilinen, bilinir olan
mazhar: nail olma, şereflenme
müraî: riyakâr, iki yüzlü, baş kalarına gösteriş olsun diye hareket eden
nakış: işleme, süsleme
nispet: oran, ölçü
nuraniyet: nurluluk, parlaklık, aydınlık
sakıt: hukum ve itibardan düşmüş, önemi kalmamış
sanat-ı âliye: yüce, yüksek sanat.
sıfat: vasıf, nitelik.
şuur: bilinç, bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış
tabaka-i ula: birinci tabaka
teklif: Allah'ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
vecih: cihet, yön.
zahir: açık, aşikâr
zulûmat: karanlıklar

Kezalık, bu âlem de, eğer Kur'ân'ın tanf ettiği gibi mana-ı harfiyle, yani Cenab-ı Hakkın azametine bir alet nazanyla bakılırsa, o nispette kıymettar olur. Eğer felsefenin dediği gibi mana-i ismiyle, yani hiçbir fail, hâlık ile bağlı olmayıp müstakil-i bizzat nazanyla bakılırsa kıymeti, camıde, mütegayyir maddesinde münhasır kalır.

Kur'ân'dan istıfade edılen ılmın felsefe ılminden ne derece yüksek olduğu, şu misal ile tebarüz eder.[1] وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا Bu hükm-i Kur'ânî, Esma-i Hüsnanın cılvelenne bakmak ıçın bır pencere açıyor. Şöyle ki:

Ey insan! Bu şems, azametiyle beraber size musahhardır, meskenlerinize nur venyor, yemeklerinizi hararetiyle pışırtıyor. Sizin oyle azîm, rahîm bır Malik'ınız var kı, bu şems onun bir lâmbası olup, misafirhanesinde sakın misafirlerini ziyalandıyor.

Felsefenin hıkmetınce, şems büyük bir ateştir, yerinde dönüyor, arz ile seyyarat ondan uçan parçalardır, cazibe ile şemse merbut kalarak medarlannda hareket ediyorlar.

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Insanın Cenab-ı Hak'tan hıçbır hakkı talep etmeye hakkı yoktur. Bilakıs, dama Ona şukretmeye medyundur. Çünkü, mülk Onundur, insan Onun memlûkudur.

1- Güneşi bir kandil yapmıştır. (Nuh Suresi, 16.)

alem: dunya, cihan
arz: yer, dunya.
azamet: büyukluk, ululuk, yuceelik.
azim: buyuk.
bilakıs: aksine, tersine
cazibe: cekim
cılve: tecelli, gorüntu
Esma-ı Husna: Allah ın adları, Allah ın doksan dokuz guzel ısmı
fail: fıılı ısleyen, yapan, tesir eden
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ılım
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden
hararet: sıcaklık, sıcak, ateş.
hıkmet: kainattakı ve yaratılıştakı gayelen araştırma
hükm-i Kur'anî: Kur'ân'ın hukmu, emri
İ'lem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim, bil kı
ilim: bilgi, manfet.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
kezalık: keza, bu da oyle, boylece
kıymet: değer
kıymettar: kıymetlı, degerlı
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış, semavı kıtapların sonuncusu.
Malik: gerçek sahip olan Allah
mana-i harfi: bir şeyin kendisini degil de sanatkarını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana
mana-ı ismi: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
medar: yörunge
medyun: borçlu, vereceği bulunan
memluk: kul, kole
merbut: bağlı, raptedilmiş
mesken: oturulan, ikamet olunan yer
misal: ornek
munhasır: sınırlanmış, sınırlı
musahhar: boyun eğen, emir altına gıren, istenılen hale konulmuş
müstakil-i bizzat: bizzat kendi kendine, başka bırne tabı olmadan, kendı kendısıne
mütegayyir: tegayyür eden, degişen, bozulmuş, bozuk
nazar: bakış, dikkat.
nispet: oran, olçu
nur: aydınlık, panıtı, ışık.
rahim: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
sakın: bir yerde oturan
şems: gunes
seyyarat: gezegenler
şükür: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
talep: isteme, dileme
tarif: bir şeyi butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma
tebarüz: belli olma, gorunme, bariz hale gelme
ziya: ışık, aydınlık, nur

MU'CİZE-İ KÜBRADAN BİRKAÇ KATREYİ TAZAMMUN EDEN

On Dördüncü Reşha

BİRİNCİ KATRE

Nübüvvet-i Ahmediyeyi (ASM) ispat eden deliller ne tadat ve ne tahdit edilemez. Ehl-i tahkik ve yüksek insanlarca, beyanları hakkında yapıları tasnifler pek çoktur. Acz ve kusurum ile *Şuaat* adlı eserimde o şemsin bazı şuaları beyan edildiği gibi, *Lemaat* adlı ikinci bir eserimde Kur'ân'ın i'caz dereceleri kırka iblâğ edilmiştir. Ve o vücuh-i i'cazdan belâgat-i nazmiyeye ait bir vecih de *İşaratü'l-I'caz* nam eserimde beyan edilmiştir. İştihası olanlara o üç kitabı tavsiye ediyorum.

İKİNCİ KATRE

Geçen derslerden anlaşıldığı üzere, Hâlık-ı Arz ve Semavat'ın nev-i beşerin ıslah ve terbiyesi içiri inzal ettiği Kur'ân'ın pek çok vazife ve makamları vardır.

Evet, Kur'ân kâinatın bir tercume-i ezeliyesidir. Ve kâinatın kendi lisanlarıyla okudukları âyât-ı tekviniyenin tercumanıdır. Ve şu kitab-ı âlemin tefsiri olduğu gibi, arz, semavat sayfalarında müstetir Esma-i Hüsnanın definelerini keşşaftır. Ve şu âlem-i şahadete âlem-i gayptan bir lisandır. Ve âlem-i İslâm'ın güneşi olduğu gibi, âlem-i ahiretin de haritasıdır. Ve Cenab-ı Hakkın zatına, sıfâtına,

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlem-i ahiret: ahiret âlemi.
alem-i gayp: gayp âlemi: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
alem-i İslam: İslam âlemi: İslam dünyası.
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem: kâinat.
arz: yer, dünya.
ayât-ı tekviniye: kâinatta yaratılan varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve birliğine olan işaretleri, delil oluşları.
belagat-i nazmiye: nazmî, şiirsel düzenli ve akıcı ifade, konuyu bütün yönleriyle kavrayarak, hiçbir yanlış ve eksik anlayışa yer bırakmayan, yorum gerektirmeyen yapmacıktan uzak, düzgün şiirsel manzum anlatım.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine.
delil: bir dâvayı ispata yarayan şey, burhan.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıanlar, gerçeğin peşinden gidenler.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
Hâlık-ı Arz ve Semavat: yer ve gökü yaratan, yoktan var eden Allah.
İblâğ: ulaştırma, erştirme.
i'caz: mu'cizelik: insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
inzal: indirme, indirilme.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
İştiha: fazla istek, arzu.
kâinat: evren: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
katre: damla.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran.
kitab-ı âlem: âlem kitabı: bir kitap huviyetinde olan âlem, kâinat.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
lisan: dil.
makam: yer, mevki.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.
mustetir: gizlenen, gizli, saklı, örtülü.
nam: ad.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği.
reşha: sızıntı, damla.
semavat: semalar, gökler.
şems: güneş.
sıfat: vasıflar, nitelikler.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar.
tadat: sayma.
tahdit: hudutlandırma, sınırlama.
tasnif: sınıflandırma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tefsir: açıklama, izah.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme.
tercüme-i ezeliye: ezelî tercüme: Allah'ın kelamı olan ve bütün varlıkların mânâ, mahiyet ve vazifelerini açıklayan mevcudatın tercümesi, hükmündeki Kur'ân-ı Kerîm.
vazife: görev.
vecih: cihet, yön.
vücuh-i i'caz: mu'cize olmanın yolları, i'caz nevileri ve vecihleri.
zat: şahıs, kendi.

esmasına, şuunatına bir burhan ve bir tercümandır. Ve keza, nev-i beşerin şeriat kıtabı, hikmet kıtabı, dua kıtabı, davet kıtabı, ibadet kıtabı, emir kitabı, zikir kıtabı, fikir kıtabı olmakla, zahiren bir kıtap şeklinde ise de, ihtiva ettiği fünun ve ulûm cihetiyle binlerce kitap hükmündedir.

ÜÇÜNCÜ KATRE

Tekrarat-ı Kur'âniyedeki i'cazın bir lem'asını beyan zımnında Altı Noktadan ibarettir.

• *Birinci Nokta:* Kur'ân bir zikir kıtabı, bir dua kitabı, bir davet kitabı olduğuna nazaran, surelerinde vukua gelen tekrar, belâgatçe ayn-ı isabet ve ayn-ı hikmettir. Çünkü, zikir ve duadan maksat, sevaptır ve merhamet-i İlâhiyeyi celp etmektir. Malûmdur ki, bu gibi hususlarda fazlasıyla tekrar lâzımdır ki, o nispette sevap kazanılsın ve merhamet celp edilsin. Hem de, zikrin tekran kalbi tenvir eder, duanın tekran bir takrırdır. Davet dahi, tekrarı nispetinde tesiri, te'kidi vardır.

• *İkinci Nokta:* Kur'ân bütün beşerin tabakatına hitap ve deva olduğu için, zeki-gabi, takî-şakî, zahit-gayr-i zahit bütün insan tabakaları şu hitab-ı İlâhiyeye mazhar ve bu eczahane-i Rahmaniyeden ilâç almaya hakları vardır. Hâlbuki, Kur'ân'ı tamamen ve daima okumak herkese müyesser değildir. Bunun için, lüzumlu olan maksatlar, hüccetler, bilhassa uzun surelerde tekrar edilmiştir ki, her bir sure hemen hemen bir küçük Kur'ân hükmünde olsun ki, herkes suhuletle istediği vakit istediği sureyi

ayn-ı hikmet: tamamen faydalı ve gayeli hikmetin ta kendisi
ayn-ı isabet: isabetin, doğruluğun ta kendisi
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
beşer: insan, insanlık.
beyan: açıklama, bildirme, izah
bilhassa: özellikle
burhan: delil, ispat, hüccet.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cihet: yön
deva: ilaç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
eczahane-i Rahmaniye: merhamet sahibi olan Allah'ın eczanesi; bütün dertlerin devasının bulunduğu âlem
emir: dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadınların yapmakta sorumlu tutulduğu dini işler
esma: adlar, isimler
fünun: fenler
gabi: anlayışsız, ahmaklık.
gayr-i zahit: zahit olmayan, dünyadan el etek çekemeyen
hikmet: nesnelerin varlıklarını durumları, iç ve dış halleri ile kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî maksatlar
hitab-ı İlâhiye: Allah'ın kendi zatına mahsus olan hitabı
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hüccet: delil
hükmünde: değerinde, yerinde
ibaret: meydana gelen, oluşan
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtiva: içine alma, kapsama
katre: damla.
keza: böylece, aynı şekilde
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
lem'a: parıltı
maksat: kasdedilen şey, gaye
malûm: bilinen, bilinir olan.
mazhar: nail olma, şereflenme
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhameti
müyesser: kolay olan, kolay gelen
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nispet: oran, ölçü
nokta: konu ile ilgili bölüm
şakî: Allah'ın rızasından ve âhiret mutluluğundan yoksun kimse
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
suhulet: kolaylık
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler
tabaka: derece, kat.
tabakat: tabakalar
takî: günahtan sakınan, haramdan kaçınan, dinine bağlı kimse
takrir: iyi ifade etmek, yerleştirme, sağlamlaştırma
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tekrarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın tekrarlamaları. Kur'ân'da tekrarlanan ibare, mevzu ve âyetler
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tesir: etki
ulûm: ilimler
vuku: olma, meydana gelme
zahiren: görünüşte
zahit: dünyevî işlerden el etek çeken, kendini Allah'a adayan, günahlardan sakınan, çok takva sahibi olan
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma
zımn: iç taraf, iç.

okumakla tam Kur'ân'ın sevabını kazanabilsin. Evet, وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ[1] olan ayet-i kerîme bu hakîkati ispat ediyor.

• *Üçüncü Nokta:* Cismanî ihtiyaçlar vakitlerin ihtilâflarıyla tebeddül eder, noksan ve fazlalaşır. Meselâ havaya olan ihtiyaç her anda var, suya olan ihtiyaç midenin harareti zamanlarında olur; gıdaya olan hacet her günde olur; zıyaya olan ihtiyaç, alelekser haftada bir defa lâzımdır ve hakeza .

Kezalik, manevî ihtiyaçlar da vakitleri muhtelif ve mütefavittir. Her anda "Allah" kelimesine ihtiyaç vardır; her vakit "Besmele"ye, her saatte "Lâ ilâhe illâllah"a ihtiyaç vardır ve hakeza..

Binaenaleyh, ayetlerin, kelimelerin tekrarı, ihtiyaçların tekrarından ileri geliyor; ve keza, o gibi hükümlere olan ihtiyacın şiddetine işarettir.

• *Dördüncü Nokta:* Bilirsiniz ki, Kur'ân bu metin dîn-i azîmin esasatını ve İslâmiyetin erkânını tesis ettiği gibi, içtimaat-ı beşeriyeyi tebdil eden bir kitaptır. Malûmdur ki, müessis olan zat, vaz ettiği esasları güzelce yerleştirmek için, tekrarlara çok ihtiyacı olur. Evet, tekrar edilen şey sabit kalır, takarrür eder, unutulmaz.

Ve keza, Kur'ân beşerin muhtelif tabakalarından kâlî veya hâlî yapılan suallere lâzım olan cevapları veren

1 And olsun ki biz düşünülmesi, anlaşılması ve ezberlenmesi için Kur'ân'ı kolaylaştırdık. (Kamer Suresi, 17.)

alelekser: eksenya, çoğunlukla, çok kez, çok vakit
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın, ayeti azamet ve şereflî olan ayet.
beşer: insan, insanlık.
Besmele: Bismillâhirrahmanirrahîm (Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla) cümlesinin adı
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cismanî: bedene mensup, vücutla alakalı
dîn-i azîm: büyük dîn
erkan: rukünler, esaslar
esasat: esaslar, kökler, temeller
hacet: ihtiyaç
hakeza: böylece, bunun gibi
hakîkat: gerçek, esas
hâl: bir şeyi hâl ile anlatma
hararet: sıcaklık
hükûm: emir, buyruk.
içtimaat-ı beşeriye: insanlığın sosyal yapıları, yaşayışları, özellikleri
ihtilâf: farklı oluş, ikı şeyi arasındaki ayrılıklar
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kâlî: sözlü, dil ile
keza: böylece, aynı şekilde.
kezalik: keza, bu da öyle, böyle-ce.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
lâ ilâhe illâllah: Allah'tan başka ilâh yoktur
malûm: bilinen, bilinir olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meselâ: örneğin
metin: sağlam ve güçlü
müessis: tesis edici, tesis eden, kurucu, kurucu
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mutefavit: birbirinden farklı, çeşitli olan
nokta: konu ile ilgili bölüm
sâbit: ispat edilmiş, ispatlanmış
suâl: soru
tabaka: derece, kat.
takarrür: yerleşme, kararlı hale gelme
tebdil: değiştirme, başka bir hâle getirme.
tebeddül: başkalaşma, değişme
tesis: kurma, meydana getirme
vaz: koyma, konulma
zat: kişi, şahıs
ziyâ: ışık, aydınlık, nur

umumî bir mürşid-i mucîbdir. Malûm ya, sual tekerrür ederse, cevap da tekerrür eder.

• *Besinci Nokta:* Bilirsiniz ki, Kur'ân pek büyük meselelerden bahseder ve kalbleri iman ve tasdike davet eder, ve çok ince hakikatlerden bahis açar, akılları, marifete dikkate tahrik eder. Binaenaleyh o mesailin, o ince hakaikin kalblerde, efkârda tespit ve takrir için, suver-i muhtelifede türlü türlü uslûplarla tekrara ihtiyaç vardır.

• *Altıncı Nokta:* Bilirsiniz ki, her ayet için bir zahir var, bir bâtın var, bir had var, bir muttala var. Ve her bir kıssa için çok vecihler, hükümler, faydalar, maksatlar vardır. Binaenaleyh, muayyen bir ayet, her yerde öbür münasip bir vecih için, bir fayda için zikredilebilir. Bu itibarla, zahiren tekrar görünse bile, hakikatte tekrar değildir.

DÖRDÜNCÜ KATRE

Kur'ân'ın felsefî mesail-i kevniyenin bir kısmında ihmal ile, bir kısmında ipham ile, öteki kısmında icma ile işaret ettiği derece-i i'cazı Altı Nükte zımnında izah ediyoruz.

Birinci Nükte.

Sual: Ne için Kur'ân da hikmet ve felsefe gibi kâinattan bahsetmiyor?

Cevap: Felsefe hakikatten udûl etmiş, kâinata mana-ı ismiyle bakarak kâinatı kâinat hesabına istihdam ediyor. Kur'ân ise, Hak'tan hak ile nazıl olmuş, hakikate gıdıyor, mevcudata mana-i harfiyle bakarak Hâlıkının hesabına istihdam ediyor.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bahis: konu
batın: gizli, saklı, iç, asıl öz anlam
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
derece-i i'caz: mu'cizelik derecesi.
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
felsefe: madde ve hayatı, başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefî: felsefeye mensup, felsefe ile ilgili
had: nihaî, en son anlam
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, doğru, asıl esas
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki gayelen araştırma
hükum: karar, emir
icma: fikir birliği etme
ihmal: terk.
iman: inanç, itikat.
ipham: kapalı bırakma, belli etmeme
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
katre: damla
kıssa: anlatılan olay, hikâye.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavi kitapların sonuncusu
maksat: gaye
malum: bilinen, bilinir olan
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
marifet: bilme, derin bilgi
mesail: meseleler
mesail-i kevniye: oluşla yaratılışla ilgili meseleler
mesele: konu
muayyen: belirli
münasip: uygun
mürşid-i mucib: cevap veren, öğretici, eğitici, cevaplayıcı mürşit.
muttala: söyleyenin kastettiği anlam, haber verilen anlam
nokta: konu ile ilgili bölüm
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
sual: soru
suver-i muhtelife: muhtelif çeşitli suretler
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
takrir: iyi ifade etmek, yerleştirme, sağlamlaştırma
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tekerrür: tekrarlanma
udûl: doğru yoldan çıkma, sapma
umumî: genel
uslup: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vecih: cihet, yön
zahir: açık, görünen, lâfzı anlam.
zahiren: görünüşte
zikretmek: anmak, bildirmek
zımın: iç taraf, iç.

Sual: Ulvî ve süflî ecramın mahiyetleri, şekilleri, hareketleri hakkında fennin verdiği beyanat gibi beyan lâzım iken, müphem bırakılmıştır?

Cevap: Bu gibi meselelerde ıpham daha mühimdir ve icmal daha cemîl ve güzeldir. Çünkü, Kur'ân istıtradî ve tebeî olarak, Cenab-ı Hakkın zatına, sıfâtına istıdlâl için kâinattan bahsediyor.

İstıdlâlin birinci şartı. Delilin neticeden daha zahır ve malûm olması lâzımdır. Eğer fencîlerin ıştıhası gibi, *"Şemsın sükûnuna, arzın hareketine bakmakla Allah'ın azametini anlayınız"* demiş olsaydı, delîl müddeadan daha hafî olurdu ve insanların ekserîsi, ekser zamanlarda fehmedemediklerinden inkâra zehap ederlerdi. Hâlbuki, irşat ve hidayet zamanlarında cumhurun derece-i fehimleri nazara alınarak, ona göre söz söylemek icap eder. Maahaza, ekseriyete yapılan muraattan ekalliyette kalanın mahrumiyeti neş'et etmez; çünkü, onlar da istifade ediyorlar. Amma, mesele makuse olursa, ekseriyet mahrum kalır, istifade edemez, çünkü, fehimleri kàsırdır.

Ve saniyen: Belâgat-i irşadiyenin şe'nindendir ki, avamın nazarına, ammenin hissine, cumhurun fehmine göre hareket yapılsın ki, nazarları tevahhuş, fikirleri kabulden imtına etmesin. Binaenaleyh, cumhura olan hıtabın en beliği zahır, basit, sehîl olmasıdır ki, âciz olmasınlar; muhtasar olsun ki, melûl olmasınlar; mucmel olsun ki, lüzumlu olmayan tafsîlden nefret etmesinler.

Ve salisen. Kur'ân, mevcudatın ahvalinden ancak Hâlık'lan ıçın bahseder, mevcudatın zatlanna aıt değildir.

âciz: zayıf, güçsüz.
ahval: haller, durumlar.
amma: ama, lâkin, ancak.
amme: halk, millet.
arz: yer, dünya.
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
azamet: büyükluk, yücelik.
belâgat-i irşadiye: doğru yolu gösteren, doğru yola sevk eden, gafletten ikaz eden, Allah'a yakınlık yolunu gösteren belâgat.
beliğ: belâgatle, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cemîl: güzel.
cumhur: halk, ahalı, umum.
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
derece-i fehm: anlama, anlayış derecesi, ıdrak, zeka mertebeleri.
ecram: kudeler, cansız cısımler, gezegenler.
ekalliyet: azlık, azınlık.
ekseri: çoğunlukla.
ekseriyet: çoğunluk.
fehım: anlayış.
fehmetme: anlama, kavrama.
hafî: gizli.
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hıdayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hıtap: söz söyleme, konuşma.
icap: gerekme, hâli, lâzım, gerekli, lüzum.
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme.
ımtına: bir fıilden kaçınma, çekinme, geri durma.
ıpham: kapalı bırakma.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
istıdlâl: delîl getirmek, bir delile dayanarak netice çıkarmak.
İstifade: yararlanma.
ıstıhdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
ıstıtradı: ıstıtrad ile alakalı, asıl mevzudan olmayan.
kâsır: kısa.
maahaza: bununla birlikte, böyle olmakla beraber.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabıatı, nitelîği.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
mahrumiyet: mahrumluk, dilediğini istediğini elde edememe, nasıpsızlık, hissesizlık.
makuse: ters, evrik.
malum: bilinen, bilinir olan.
mana-I harfî: bir şeyin kendisini değil de sanatkarını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana.
melûl: usanmış, bıkmış, bezmiş.
mevcudat: varlıklar.
mucmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
muddea: iddia edilen, sav.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
müphem: mahiyeti belli değil, belirsiz.
muraat: uyma, riayet etme.
nazar: bakış, dikkat.
nazil: nuzul eden, inen.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
sehîl: kolay.
şems: güneş.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
sıfat: vasıflar, nitelikler.
süflî: aşağıda bulunan, aşağıda olan.
sükûn: sakinlik, durgunluk, hareketsizlik.
tafsîl: etrafıca bildirme, ayrıntılı anlatma.
tebeî: ikinci derecede, ikinci seviyede olan, asıl olanın yanında ona bağlı olarak bulunan.
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.
ulvî: yüksek, yüce, manevî, ruhanî.
zahır: açık, aşıkâr.
zehap: bir fikre veya zanna kapılma.

Bu itibarla, Kur'ânca en mühim, kâinatın Hâlık'a nazır olan ahvalidir. Fen ise, Hâlık'ı işe katmıyor, kâinatın ahvalinden bizatıha bahsediyor. Ve keza, Kur'ân bütün insanlara hıtap eder ve ekseriyetin fehmini müraat eder ki, tahkikî bir marifet sahibi olsunlar. Fen ise, yalnız fenciler ile konuşur. Avamı nazara almıyor, avam takliite kalıyor. Bu itibarla, fennin tafsilâtını ihmal veya ipham, maslahat-ı amme ve menfaat-i umumiyeye nazaran ayn-ı isabet ve ayn-ı hikmettir.

Ve rabıan: Kur'ân bütün zamanları tenvir ve bütün insanları irşat eden bir kitaptır. Bu itibarla, irşadın belâgati icabınca, ekseriyeti nazarlarında bedihî olan meselelere karşı mukâbereye, mugalâtaya ika ve icbar etmemek lâzımdır. Ve onlarca mahsûs, meşhut, maruf olan bir şeyi luzumsuz yerde tağyır etmemek lâzımdır. Ve keza, vazife-i asliyece, ekseriyete lâzım olmayan şeyin ihmal veya icmalı lâzımdır. Mesele, şemsin zatından, mahiyetinden bahsetmek değildir, ancak âlemi tenvir etmekle, hılkatin nızam merkezi ve âleme mihver olması gibi harika şeyleri ihtiva eden vazifesinden bahsetmekle, Hâlık'ın azamet-ı kudretini efkâr-ı ammeye ibraz etmektir.

İkinci Nükte. [1] وَجَعَلْنَا الشَّمْسَ سِرَاجًا

Sual. Ne için şems "sıraç"la tavsif edilmiştir? Hâlbuki, ehl-i fence şems arza tâbi değildir ki, ona sıraç olsun. Belkı, arz ile seyyarat kendisine tâbi olan bır merkezdir.

1- Güneşi bir kandil yapmıştır. (Nuh Suresi, 16.)

ahval: hâller, durumlar
âlem: dünya, cihan, bütun ya ratılmışlar
arz: yer, dunya
avam: kultürlu, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
ayn-ı hıkmet: tamamen faydalı ve gayeli, hikmetin tâ kendısı.
ayn-ı Isabet: isabetin doğrulugun ta kendısı.
azamet-ı kudret: kudretin buyukluğu
bedihî: delil ve ıspata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
belagat: soz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
bızatıha: kendiliginden, kendınden
efkar-ı amme: genelin umumun duşuncelerı umuma aıt duşunce, kamuoyu
ehl-i fen: fen ilımlerı ıle uğraşanlar
evham: vehımler, zanlar kuruntular
fehim: anlayış.
fen: tecrubî ıspatla meydana gelmiş ilımlere verılen genel ad
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
harika: olagandıstü.
hılkat: yaratılış
hıtap: soz soyleme topluluğa ve ya bırısıne karşı konuşma
ıbraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gosterme
icap: gerekme, hâlı gerekli olma
ıcbar: zorlama, zorla ve istegi dışında bır ış yaptırma, mecbur etme, baskı
icmal: kısa anlatma, ozetleme, ayrıntılara gırmeme
ihmal: gormezden gelme, geçme, atlama
Ihtiva: ıçıne alma, kapsama
ıka: dayanma, ısınat etme.
ıpham: kapalı bırakma, belli etmeme
ırşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma
keza: boylece, aynı şekılde
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıtelıgı
mahsûs: hıssedılen, bılınen, anlaşılan, belli olan
marifet: bılme, derin bılgı
maruf: herkesçe bılınen
maslahat-ı amme: umumun her kesin faydasına olan seyler
menfaat-ı umumiye: herkesin faydasına olan ışler
meşhut: gozle gorulen, muşahede olunan
mihver: eksen, yorunge
mugalâta: delılsız veya uydurma delıllere dayandırılan munakaşa
mukabere: haksızlıgını bıldıgı hâlde laf kalabalıgıyla karşısındakini susturmaya çalışma
müraat: gozetme, nayet etme
nazar: bakış, dıkkat.
nazaran: nıspeten, kıyaslayarak gore.
nazır: nazar eden, bakan
nızam: duzen, terup, duzgunluk.
nükte: ınce manalı, ancak dıkkat ıle anlaşılabılen mane veya soz
rabıan: dorduncu olarak
şems: guneş
seyyarat: gezegenler
sıraç: kandıl, mum
tabi: boyun egen, uyan, ıtaat eden
tafsilât: tafsıller, açıklamalar, ızahlar
tagyır: başka şekle bırundurme, degışık bıçıme sokma.
tahkıkı: araştırma ve ınceleme ıle ılgılı, ınandıgı şeylenn aslını esasını bılerek ınanma
tavsif: vasıflandırma, mahıyetını ortaya koyma, nıteleme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
vazife: gorev
vazife-i asliye: asıl gorev, esas vazife
zat: kendı, asıl, öz

Cevap: "Siraç" tabiri şöyle bir tasvire işarettir ki: Âlem bir saray gibidir; mevcudatı o sarayın muştemilâtı, tezyinatı makamında olduğu gibi, şems de o saray halkını tenvir eden İlâhî bir lükstür.

Ve keza, "siraç" tabiri Cenab-ı Hakkın rububiyetinden doğan vüs'at-i rahmetine ve o rahmet içinde derece-i in'am ve ihsanına bir ihtar ve azamet-i saltanatı içinde vahdaniyetine bir ilândır ki, müşriklerin ma'bud ittihaz ettikleri kocaman şems, âlem sarayında lüks vazifesiyle muvazzaf musahhar bir memur ve bir hizmetkârdır. Malûmdur ki, lâmba hizmetini gören camit bir şeyin ibadete, yani ma'bud olmaya hiç liyakati var mıdır?

Üçüncü Nükte

Kur'ân'ın takip ettiği makasıd-ı esasiye ve anasır-ı asliye, ubudiyet ile tevhid, risalet, haşr, adalet olmak üzere dörttür. Diğer bahsettiği meseleler, ancak bu maksatlara vesilelerdir. Bu itibarla, vesilelerde yapılacak tafsilât, o babdaki kavaide muhaliftir. Çünkü, *malâyani ile iştigal, maksadı geri bırakıyor.* Bunun içindir ki, bazı mesail-i kevniyede Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ihmal veya ipham veya icmal yapmıştır.

Ve keza, Kur'ân'ın muhataplarından kısm-ı ekseri avamdır. Avam sınıfının hakaik-ı İlâhiyenin ince ve müşkül kısmına fehimleri kâdir değildir. Ancak, temsil ve icmaller ile fehimlerine yakınlaştırmak lâzımdır. Bunun içindir ki, Kur'ân, kesretle temsilleri zikrediyor ve istikbalde keşfedilecek bazı mesailde de icmal yapıyor.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
anasır-ı asliye: asıl temel unsurlar
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
azamet-i saltanat: saltanatının azametli büyüklüğü
bab: kısım, bölüm, bahis
camit: ruhsuz, cansız madde
derece-i in'am ve ihsan: nimetlendirme, ihsan ve ikram etme derecesi
fehim: anlayış
hakaik-ı İlâhiye: dinî hakikatler, dinin meseleleri, konuları
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
ihmal: geçme, atlama
İhtar: hatırlarma, uyarı
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
ipham: kapalı bırakma, belli etmeme
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
istikbal: gelecek
İttihaz: edinme, kabul etme
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan
kavaid: kaideler, usûller, kurallar, prensipler
kesret: çokluk
keza: böylece, aynı şekilde
kısm-ı ekser: büyük çoğunluk, büyük kısım
liyakat: layık olma, ehliyet
lüks: hava basıncıyla çalışan, beyaz ve parlak aydınlık sağlayan gaz lâmbası
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah
makam: yer, mevki
makasıd-ı esasiye: esas maksatlar, gayeler
maksat: kastedilen şey, gaye
malayani: manasız, faydasız, boş
malum: bilinen, bilinir olan
mesail: meseleler
mesail-i kevniye: oluşla, yaratılışla ilgili meseleler
mevcudat: varlıklar
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hale konulmuş
muşkul: güç, zor, çetin
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan
muştemilat: şumulünde olan şeyler, içinde bulunanlar
muvazzaf: vazifelendirilmiş, kendisine görev verilmiş, vazifeli
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
risalet: elçilik, İlâhî ilhamların kalbe gelmesi ve tebliğ edilmesi
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idâresi altında bulundurma vasfı
şems: güneş
siraç: kandil, mum
tabir: ifade
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar
temsil: benzetme, misal getirme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tezyinat: süsler, süslemeler
ubudiyet: kulluk
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
vesile: aracı, vasıta
vüs'at-i rahmet: İlâhî rahmet ve merhametin büyüklüğü, genişliği
zikretmek: anmak, bildirmek

Dördüncü Nükte:

Bu Nükte mütercim tarafından tayyedilmiştir.

Beşinci Nükte:

Muellif-i muhteremi tarafından tayyedilmiştir.

ALTINCI KATRE

Kur'ân başka kelâmlara mukayese edilmez. Aralarında münasebet yoktur. Evet, *kelâmın ulviyetine, kuvvetine, hüsnüne, cemaline kuvvet veren, mütekellim, muhatap, maksat, makam olmak üzere dört şeydir. Ediplerin zannettikleri gibi, yalnız makam değildir. Demek, bir kelâmın derece-i kuvvetini anlamak istediğin zaman, failine, muhatabına, gayesine, mevzuuna bak; bunların dereceleri nispetinde kelâmın derecesi anlaşılır.*

Evet, meselâ o kelâm emir veya nehiy olursa, irade ve kudreti tazammun ettiğinden, derecesine gore tezauf ediyor. Meselâ, Kur'ân'ın [1] يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي ayetiyle sema ve arza verdiği emrin tazammun ettiği yuksek ve kat'î irade ve kudretle derhal semaî sehap çekilir, arz da suyunu yutar.

Ve keza, arz ve semaya [2] ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا ayetiyle verilen emri itaatle kabul etmelerinden, o emirdeki irade ve kudretin derece-i kuvveti ve dolayısıyla kelâmın derece-i ulviyeti tebarüz eder. Fakat, insanların camidata verdikleri emirler, mütekellimîndeki irade ve kudretin zaafiyeti nispetinde ruhsuz, hayalî hezeyanlardan farkları yoktur.

1- Ey yer suyunu yut, ey gok suyunu tut. (Hûd Suresi, 44.)

2- (Ey yeryuzu ve gokyuzu) isteseniz de, istemeseniz de ikiniz birden emrime uyun! (Fussilet Suresi, 11.)

arz: yer, dünya
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
camidat: canısızlar, ruhsuz, sert ve katı maddeler
cemal: güzellik.
derece-i kuvvet: kuvvet derecesi.
derece-i ulviyet: yücelik, yukseklik derecesi.
edip: guzel ve sanatlı söz soyleyen veya yazan, bu şekilde eserler meydana getiren.
emir: buyruk.
emr: ış buyurma, buyruk.
fail: ozne, fili yapan veya amil olan unsur
hezeyan: saçmalama, herze
hüsun: güzellik
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan ıktıdar, güç.
itaat: boyun egme, uyma, alınan emre göre hareket etme
kat'i: kesin, şupheye ve teredude mahal bırakmayan
katre: damla
kelam: soz, lâfız
keza: boylece, aynı şekilde.
kudret: guc, kuvvet, ıktıdar
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammede indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
makam: yer
maksat: kastedilen şey, gaye
mesela: omegin
mevzu: konu
muellif-i muhterem: muhterem muellif, saygıdeger yazar
muhatap: kendisine hitap olunan, soz soylenilen kimse
mukayese: benzeterek ve karşılaştırarak degerlendirme, kıyaslama
münasebet: ılgı, alâka, yakınlık.
mutekellim: soyleyen, konuşan, birinci şahıs
mutekellimin: konuşanlar
mütercim: tercume eden, bir dilden başka bir dile çeviren, tercuman, çevirmen.
nehiy: yasaklama, emir kıpının olumsuzu
nispet: oran, ölçu
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya soz
sehap: bulut
sema: gokyüzü, gok.
semai: semaya ait, gokyuzune dair
tayyetme: atlama, geçme
tazammun: ihtıva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tebarüz: belli olma, gorunme, bariz hale gelme
tezauf: kat kat artma, çogalma
ulviyet: ulvîlik, yucelik, yukseklik
zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk, dermansızlık.

A'lem Eyyühe'l-Azîz!

Cenab-ı Hakkın *A'lem*, *Ekber*, *Erham*, *Ahsen* gibi esma ve sıfât ve ef'alinde kullanılan ism-i tafdil, tevhide naks değildir. Çünkü, maksat bizzat ve hakikî bir mevsufu gayr-i hakikî veya aklî bir imkânla veya vehmî bir mevsufa tafdil etmektir.

Ve keza, izzet-i İlâhiyeye de münafi değildir. Çünkü, maksat sıfât ve ahval-ı İlâhiye ile mahlûkatın sıfât ve ef'ali arasında bir muvazene yapmak değildir. Yani, ikisini bir seviyede tuttuktan sonra, bunu ona tafdil etmek değildir ki, sıfât-ı İlâhiyeye bir naks olsun.

Evet, masnuattaki kemalât Cenab-ı hakkın kemalinden in'ikâs eden bir gölge olduğuna nazaran, masnuat sıfât-ı İlâhiye ile muvazene hakkına malik değildir.

ahsen: daha (en) güzel
ahval-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait durum, vaziyet ve haller
aklî: akla dayanan, akıl ile ilgili
a'lem: daha iyi bilen, en iyi bilen, en çok bilen.
bizzat: kendisi, şahsen
ef'al: fiiller, işler
ekber: daha (en) pek, çok) buyuk
erham: en merhametli, daha merhametli
esma: adlar, isimler
gayr-ı hakikî: hakikî, gerçek olmayan
hakikî: gerçek.
i'lem eyyuhe l-azız: ey aziz kardeşim, bil ki!
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
in'ikas: aksetme, yansıma
ism-i tafdil: mukayese ve başkalarına nispetle üstünlük gösteren sıfat.
izzet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın sonsuz izzeti, yüce şerefi.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kemalât: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
keza: böylece, aynı şekilde
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
maksat: gaye
maksat: gaye
malik: sahip
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş
münafi: zıt, aykırı.
muvazene: mukayese, karşılaştırma, ölçü, denge
naks: noksan, eksiklik
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
seviye: eşitlik, birlik, denklik
sıfat: vasıflar, nitelikler, sıfatlar
sıfat-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları
tafdil: birini otekilerden üstün tutma, üstün sayma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vehmî: vehimle ilgili, aslında var olmadığı halde varmış gibi görülen her hangi bir şeye ait.

Şule

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Bütün Esma-i Hüsnanın ifade ettiği manalarla bütün sıfât-ı kemâliyeye Lâfza-i Celâl olan "Allah" bilâlizam delâlet eder. Sair ism-i haslar yalnız müsemmalarına delâlet eder, sıfatlara delâletleri yoktur. Çünkü, sıfatlar müsemmalarına cüz olmadığı gibi, aralarında lüzum-i beyyin de yoktur. Bu itibarla, ne tazammunen ve ne iltizamen sıfatlara delâletleri yoktur.

Amma Lâfza-i Celâl, bilmutabakat Zat-ı Akdes'e delâlet eder. Zat-ı Akdes ile sıfât-ı kemâliye arasında lüzum-i beyyin olduğundan, sıfatlara da bilâlizam delâlet eder.

Ve keza, ulûhiyet unvanı sıfât-ı kemâliyeyi istilzam etmesi, ism-i has olan "Allah"ın da o sıfâtı istilzam ettiğini istilzam ediyor.

Ve keza, "Allah" kelimesi de nefiyden sonra sıfatlar ile beraber düşünülür.

Binaenaleyh, (2) لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ kelâmı, Esma-ı Hüsnanın adedince kelâmları tazammun ediyor. Bu itibarla, şu Kelime-i Tevhid kelâmı, delâlet ettiği sıfatlar itibarıyla, bir

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

2- Allah'tan başka ilâh yoktur

amma: ama, lakin, ancak.
bilâlizam: gerekli bulmakla, gerekli kılmakla
bilmutabakat: mutabakatla, uyumla, uygun düşmekle.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cüz: kısım, parça
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
İlem eyyuhe'l-aziz: ey aziz kardeşim, bil kıl
İltizamen: gerekli bularak, gerekli kılarak.
ism-i has: özel isim
İstilzam: gerektirme
kelâm: söz, lâfız
Kelime-i Tevhid: tevhid-i ilâhiyi ifade eden la ilâhe illâllah Muhammedun Resulullah cümlesi.
keza: böylece, aynı şekilde.
Lâfza-i Celâl: Allah lafzı, kelimesi
lüzum-ı beyyin: ispata ihtiyacı olmayan şey
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş
nefiy: olumsuzluk.
sair: diğer, başka, öteki
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat: vasıflar, nitelikler, sıfatlar
sıfat-ı kemâliye: olgunluk belirtisi olan vasıflar
şule: panlı
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tazammunen: içinde bulunarak, gizli biçimde
uluhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
ünvan: ad, isim, lakap
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah

kelâm iken, bin kelâm oluyor. لاَ خَالِقَ اِلاَّ اللهُ؛ لاَ فَاطِرَ ، لاَ رَازِقَ ، لاَ قَيُّومَ اِلاَّ اللهُ[1] gibi... Binaenaleyh, terakki etmiş olan zakır bir zat, bu kelâmı söylerken, içindeki binlerce kelâmlan söylemiş oluyor.

İlem Eyyühe'l-Azizi

Madem ki her şeyin Allah'tan olduğunu bilirsin ve ona iz'anın vardır, zararlı, menfaatlı her şeyi tahsin ve husn-i rıza ile kabul etmek lâzımdır. Ve illâ gaflete düşmeye mecbur olursun. Bunun ıçın esbab-ı zahırıye vazedılmış ve gözlere de gaflet perdesi örtülmüştür.

Kâinat hâdiselerinden insanın heva ve hevesine muhalif olan kısım, muvafık olan kısımdan daha çoktur. Eğer heva sahibi, bu esbab-ı zahiriyeyi görüp Müsebbibü'l-Esbap'tan gaflet etmese, ıtırazlarını tamamen Allah'a tevcih eder.

İlem Eyyühe'l-Azizi

Dualar üç kısımdır.

Birisi, insanın lisanıyla yaptığı kavlî dualardır. Savt ve sedalı hayvanatın, meselâ, acıktıklan zaman kendı hususî lisanlarıyla çıkardıkları sedalar dahi kavlî dualardandır.

İkinci kısım, nebatat, eşcarın, bilhassa bahar mevsımınde *lısan-ı ıhtıyaçla yaptıkları ıhtıyacî dualardır.*

1 Allah tan başka yaratıcı yoktur. Allah tan başka yoktan var eden, rızık veren, mahlûkatı ayakta tutan yoktur.

bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
duâ: Allah a yalvarma, nıyaz.
esbab-ı zahırıye: görunurdekı sebepler
eşcar: ağaçlar
gaflet: dıkkatsızlık, endışesızlık, Allah tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hadise: olay
hayvanat: hayvanlar
heva: ıstek, arzu, nefse aıt olan şeylere duşkünluk, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.
heves: nefsın hoşuna gıden ıstek
husn-ı rıza: gonul rızası
hususî: ozel
ıhtıyacî: ıhtıyaca aıt, ıhtıyaçtan olan
ı'lem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kı!
illâ: aksı hâlde, aksı takdırde, yoksa.
iz'an: basıret, anlayış, kavrayış, akıl, zeka
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler
kavlî: sozle ılgılı, soz nıtelıgın de
kelâm: soz, lafız.
lisan: dıl
lisan-ı ıhtıyaç: ıhtıyaç dılı.
madem: ... -den dolayı, boyle ıse
menfaat: fayda
meselâ: ornegın
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
Müsebbibü'l-Esbap: butun sebeplere sahıp olan, hakıkı musebbıp olan Cenab-ı Hak, butun sebeplerı meydana getıren Allah
muvafık: uygun, münasıp
nebatat: bıtkıler
savt: ses, seda
seda: ses.
tahsin: begenme, guzel bulma
terakkî: yukselme, ılerleme.
tevcih: yoneltme, çevırme
vazetme: koyma, konulma
zakir: zıkreden, Allah ı zıkrederek dua eden
zat: kısı, şahıs

Üçüncüsü, tahavvul, tekemmul şe'ninde olan şeylerin lisan-ı istidat ile hissedilen istidadî dualarıdır. Evet, her şey Cenab-ı Hakkı tesbih ettiği gibi, lisanıyla, ihtiyacıyla, istidadıyla dahi Allah'a dua eder.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Çekirdek ağaç olmazdan evvel, yumurta kuş olmazdan evvel, habbe başak vermezden evvel binlerce imkân ve ihtimaller içensinde ve binlerce suret ve şekillere girmek kabiliyetinde iken, o eğri büğrü ihtimaller, yollar içinden çekilip doğru ve müstakim muntec bir şekle, bir vaziyete sevk edilmelerinden anlaşılır ki, o tohumlar evvelce de Allâmü'l-Guyûb'un terbiye, tedvir, tedbiri altında imişler. Sanki, o tohumların her birisi, kudret kitaplarından istinsah edilmiş küçük bir tezkeredir. Yahut bir fihristedir, ilm-i ezelîden alınmıştır. Yahut kader kitaplarından yazılmış bazı düsturlardır.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Mü'min olan zat, mana-i harfiyle, yani gayre bir hadim ve bir alet sıfatıyla kâinata bakıyor; kâfir ise, mana-i ismiyle, yani müstakil bir "ağa" nazarıyla âleme bakıyor. Bu itibarla, her bir masnuda iki cihet vardır. Bir cihetı kendi zat ve sıfâtından ibarettir, diğer cihetı Sâni'a ve Esma-i Husnadan kendisine olan tecelliyata bakar. İkinci cihetin dairesi daha geniş ve mealce daha kâmildir. Zira, bir harf kendi zatına bir harf mıktan –o da bir vecihle– delâlet eder; kâtibine çok vecihler ile delâlet eder ve kâtibini bakanlara tanf ve tavsif eder.

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
Allamu'l-Guyub: gaybı bilen, görünmeyen şeylen bilen, Allah
cihet: yön
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dustur: kaide, esas, prensip
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
evvel: önce
evvelce: daha önce.
fihriste: katalog, liste.
gayr: başka, diğer
habbe: tane
hadim: hademe, hizmetçi
İbaret: meydana gelen, oluşan
ihtimal: olabilirlik
İ'lem eyyuhe l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki!
ilm-i ezeli: ezeli ilim, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezeli ilmi
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
istidadi:
istidat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen kabiliyet, bir şeyin kazanılmasına olan fitri meyil
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme
kabiliyet: istidat, yetenek.
kader: İlâhî hükum, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kafir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kamil: olgun, noksansız, mükemmel.
kâtip: yazan, yazıcı
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
lisan: dil
lisan-ı istidat: kabiliyet dili
mana-ı harfi: bir şeyin kendisini değil de sanatkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana
mana-i ismi: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık
meal: mana, anlam, mefhum
mü'min: iman eden, inanan
muntec: neticelenmiş, neticeye varılmış, sonu belli olmuş
müstakil: bağımsız, başkasına tâbi olmayan.
müstakim: doğru
nazar: bakış, bakış açısı
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şe'n: iş, durum, özellik, yapı
sevk: yöneltme, gönderme
sıfât: vasıflar, nitelikler, sıfatlar
suret: biçim, tarz, görünüş
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma.
tanif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tavsif: vasıflandırma, mahiyetini ortaya koyma, niteleme
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tedvir: çekip çevirme, idare etme
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
tezkere: belge, pusula
vaziyet: durum
vecih: cihet, yön
zat: kişi, şahıs

Kezalik, kudret-i ezelî kitabından olan bir masnu, kendi nefsine kendi cırmı kadar ve bır vecihle delâlet eder, amma Nakkaş-ı Ezelî'ye pek çok vücuhla delâlet eder ve kendisine tecelli eden esmadan uzun bir kasideyi inşad eder.

Kavaid-i mukarreredendir ki: "Mana-ı harfî, kastî hükumlere mahkûm-i aleyh olamaz ve o mana-i harfînin inceliklerine tetkikat yapılamaz. Fakat mana-i ismî, sadık, kâzip her hükme mahal olur." Bu sırra binaendır ki, mana-i ismî ile kâinata bakan felâsifenin kitaplarında kâinata aît hukumler, nefsülemırde orûmceğin nescinden zayıf ise de, zahire göre daha muhkem görünüyor.

Ehl-ı kelâm, felsefî meselelerde ve ulûm-ı kevnıyeye mana-i harfiyle, istidlâl için, tebeî bir nazarla bakıyor. Hatta şemsın sıraç olması, arzın beşik, cıbalın evtad olması, ehl-i kelâmın müddealannı ispata kâfidir. Hatta ehl-ı kelâmın reyleri hıss-ı umumîye ve tearûf-i âmma mutabık olduktan sonra, vakıa mutabık olmasa bile, onlann müddeasına zarar vermez ve tekzıbe de müstahak olmazlar. Bunun içindir ki, ehl-i kelâmın reyleri, mesail-i felsefiyede edna ve zayıf görünür, amma mesail-i Ilâhıyede demirden daha metindir.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Cenab-ı Hakkın günahkârlan affetmesi fazldır, tazıp etmesi adldır. Evet, zehri içen adam, âdetullaha nazaran hastalığa, ölüme kesb-i ıstıhkak eder, sonra hasta olursa, adldır. Çünkü, cezasını çeker. Hasta olmadığı takdırde, Allah'ın fazlına mazhar olur.

adetullah: Allah ın tabıata koyduğu yaratılışa aıt kanunlar
adl: adalet, her hak sahibine hak kını verme
arz: yer, dunya
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
cıbal: dağlar
cırım: vücut, ten, cüsse, hacım, buyukluk.
delâlet: delil olma, gosterme, alâmet, işaret
edna: en aşagı, en basıt, en küçuk.
ehl-i kelâm: kelamcılar
esma: adlar, ısımler
evtad: direkler, kazıklar
fazl: alıcenaplık, ihsan, comertlik.
felasife: felsefe ile ugraşanlar, filozoflar
felsefi: felsefeye mensup, felsefe ile ılgılı
günahkar: gunahlı, gunah ışlemış
hıss-i umumi: genel duygu, umumun duygusu
hükûm: karar, emır, buyruk.
i'lem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşım, bıl kıl
inşad: şıir okuma, şıir kuralına uygun olarak okuma
ispat: kanıtlama
istidlâl: delil getırmek, bir delıle dayanarak netice çıkarmak.
kâfi: yeterlı, yeter olçude
kaside: belli bır amaçla yazılmış dıvan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
kasti: bıle bıle yapılan.
kavaid-i mukarrere: yerleşmış kaıdeler
kazip: yalan uydurma, sahte
kesb-i istihkak: hak etme, hak kazanma
kezalik: keza, bu da böyle, böyle ce
kudret-i ezeli: ezelî kudret. Cenab ı Hakkın zaman ve mekânla kayıtlı olmayan kudretı
mahal: yer
mahkûm-i aleyh: kendı aleyhıne hukum verılmış olan
mana-i harfi: bır şeyın kendısını degıl de sanatkarını ustasını sahıbını bılıp tanıtan mana
mana-i ismi: bır şeyın bizzat kendısıne bakan ve kendısını tanıtan manası
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mazhar: nail olma, şereflenme
mesail-i felsefiye: felsefi meseleler, felsefenin problemlerı
mesail-i ilahiye: dını meseleler, dını hususlar, dını konular
metin: saglam ve dayanıklı.
muddea: ıddıa edılen şey, tez sav
muhkem: sağlam, dayanıklı.
müstahak: hak eden, hak etmiş
mutabık: bırbırıne uyan, uygun
Nakkaş-ı Ezeli: ezelî nakkaş, her şeyı Zatına has olarak nakış, nakış ışleyen, evvelı olmayan Allah
nazar: bakış, bakış açısı
nazaran: nıspeten, kıyaslayarak, gore
nefis: kışının kendısı, yıllıge de kotuluge de meylı olan duygu
nefsülemir: ışın hakıkatı, aslı
nesç: orme, dokuma
rey: goruş, duşunce
sadık: dogru, gerçek, hakıkı olan
şems: guneş
sır: gızlı hakıkat
sıraç: ışık, kandıl, mum
tazip: azap, çektırme, ezıyet etme, sıkıntı verme.
tearuf-i amm: genel kabul, umumun kabulu
tebeî: endırekt, dogrudan olmayan, ıkıncıl
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tekzip: yalanlama, yalan oldugunu soyleme
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
ulûm-ı kevnıye: kevnî ılımler, kâınat ve dunya ıle ılgılı ılımler
vakıa: olan şey, olay
vecihi: cıhet, yon
vücuh: cıhetler, yonler
zahir: dış yuz, görunuş

Masiyet ile azap arasında kavi bir münasebet vardır. Hatta, Ehl-i İtizal, masiyet hakkında doğru yoldan udûl ile, masiyeti, şerri Allah'a isnat etmedikleri gibi, masiyet üzerinde tazibin de vacip olduğuna zehap etmişlerdir. *Şerrin azabı istilzam ettiği, rahmet-i İlâhiyeye münafi değildir. Çünkü, şer nizam-ı âlemin kanununa muhalfiftir.*

Ey Ey Ey Ey!

İnsan nisyandan alındığı için, nisyana muptelâdır. Nisyanın en kötüsü de, nefsin unutulmasıdır. Fakat, hizmet, sa'y, tefekkür zamanlarında nefsin unutulması, yani nefse bir iş verilmemesi dalâlettir. Hizmetler görüldükten sonra, neticede, mükâfat zamanlarında nefsin unutulması kemaldir. Bu itibarla, ehl-i dalâl ile ehl-i kemal, nisyan ve tezekkürde müteakisirler. Evet, dâl olan kimse, bir iş ve bir ibadet teklifinde başını havaya kaldırarak firavunlaşır; lâkin mükâfatın, menfaatin tevzîinde bir zerreyi bile terk etmez. Amma, nefsini unutan ehl-i kemal, sa'y, tefekkür, sülûk zamanlarında her şeyden evvel nefsini ileri suruyor, fakat neticelerde, faydalarda, menfaatlerde nefsini unutmakla en geriye bırakıyor.

Ey Ey Ey Ey!

Mü'minler ibadetlerinde, dualarında birbirine dayanarak cemaatle kıldıkları namaz ve sair ibadetlerinde büyük bir sır vardır ki, her bir fert, kendi ibadetinden kazandığı miktardan pek fazla bir sevap, cemaatten kazanıyor. Ve her bir fert, otekilere duacı olur, şefaatçi olur, tezkiyeci

amma: ama lâkin, ancak
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
dal: sapkınlar, doğru ve Hak yoldan uzaklaşanlar
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i dalâl: sapık olanlar, Kur'an ve sünnet yolunu terk edenler
Ehl-i İtizal: Mutezile mezhebinden olan
ehl-i kemal: olgun ve değerli kişiler, kemal sahibi olanlar
evvel: once
firavun: zalım, imansız, kıbırlı, gururlu ve inatçı
İlem eyyühe l-aziz: ey aziz kardeşim bil ki!
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istilzam: gerektirme
kanun: yasa
kavi: kuvvetli, güçlü
kemal: olgunluk, fazilet
masiyet: günah, kötü şey
menfaat: fayda
muhalif: zıt, aykırı
mükafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül
mü'min: iman eden, inanan
münafi: zıt, aykırı
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
muptela: tutulmuş, tutkun, bağımlı
müteakis: birbirine karşıt, birbirine zıt, tersine dönmüş
nefis: kışının kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nisyan: unutma, unutuş
nizam-ı âlem: Cenab-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet
sair: diğer, başka, öteki
sa'y: iş, çalışma, çabalama
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
şer: kötülük
sır: gizli hakıkat, bir şeyin dıkkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sulûk: bir yola girme, bir yol tutup o yolda terakkı mertebelerine devam etme.
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tevzi: dağıtma, dağıtılma
tezekkür: hatırı getirme
tezkiye: birini temize çıkarma
udul: doğru yoldan çıkma, sapma
vacip: zorunlu
zehap: bir fikre veya zanna kapılma
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

olur; bilhassa Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâma. Ve keza, her bir fert, arkadaşlarının saadetinden zevk alır ve Hallâk-ı Kâinat'a ubudiyet etmeye ve saadet-i ebediyeye namzet olur.

İşte, mü'minler arasında, cemaatler sayesinde husule gelen şu ulvî, manevî teavün ve birbirine yardımlaşmakla, hilâfete haml, emanete mazhar olmakla beraber, mahlûkat içersinde mükerrem ünvanını almıştır.

Pem Eyyühe'l-Aziz!

Bir şeyden uzak olan bir kimse, yakın olan adam kadar o şeyi göremez. Ne kadar zeki olursa olsun, o şeyin ahvali hakkında ihtilâflan olduğu zaman, yakın olanın sözü muteberdir. Binaenaleyh, Avrupa feylesoflan, maddiyatta şiddet-i tevaggulden dolayı, iman, İslâm ve Kur'ân'ın hakaikından pek uzak mesafelerde kalmışlardır. Onların en büyüğü, yakından hakaik-ı İslâmiyeye vukufu olan âmî bir adam gibi de değildir. Ben böyle gördüm, nefsülemir de benim gördüğümü tasdik eder. Binaenaleyh, "Şimşek, buhar gibi, fennî meselelen keşfeden feylesoflar, Hakkın esrarını, Kur'ân nurlarını da keşfedebilirler" diyemezsin. Zira, onun aklı gözündedir. Göz ise, kalb ve ruhun gördüklerini göremez. Çünkü, kalblerinde can kalmamıştır. Gaflet o kalblen tabiat bataklığında çürütmüştür.

Pem Eyyühe'l-Aziz!

Sem', basar, hava, su gibi umumî nimetler daha ehemmiyetli, daha kıymetli olduklarına nazaran, hususî, şahsî nimetlerden kat kat fazla şükre istihkak ve liyakatlen vardır.

ahval: haller, durumlar
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
âmî: bilgisiz, cahil.
basar: görme
bilhassa: özellikle.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
ehemmiyetli: önemli
esrar: sırlar, gizli hakikatler
fennî: fenne mensup, fenle ilgili olan
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
Hak: doğruluk, gerçek, hakikat, mutlak gerçek olan Allah
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i İslamiye: İslamiyetin gerçekleri, İslâma ait hakikatler
Hallâk-ı Kâinat: kâinatı yoktan var eden Allah
haml: yükleme, yüklenme
hilafet: halifelik. Allah adına ve yine onun izniyle yaratılmışlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunma
husul: olma, meydana gelme
hususî: özel
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı
Pem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
iman: inanç, itikat.
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma
keza: böylece, aynı şekilde
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
liyakat: layık olma, ehliyet.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme
mesele: konu.
mükerrem: azız, saygıdeğer, muhterem
mü'min: iman eden, inanan
muteber: geçerliliği olan, geçerli
namzet: aday
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
nefsülemir: işin hakikatı, aslı
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ikramlar
nimet: lutuf, ihsan, bağış
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
sem': işitme
şiddet-i tevaggul: aşırı derecede uğraşma, fazlaca dalma
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
tabiat: var olan her şeyin yaratılış ve yaşayış kurallarının tümü, batıl olan, her şeyin tabiat tarafından yapıldığı inancı.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüksek, yüce
umumî: herkese ait, genel
ünvan: şöhret, ad, isim
vukuf: anlama, bilme, haberli olma

Binaenaleyh, o gibi umumî nimetlere karşı nankörlük edip şükran etmemek, en büyük küfran-ı nimet sayılır. Hâl bu merkezde iken, bazı insanlar şahıslarına ait hususî nimetlere karşı Allah'a şükrederlerse de, şu umumî nimetler onlara şümulü yokmuş gibi, fikirlerine bile gelmiyor. Hâlbuki, en büyük nimet, âmm ve daimî olan nimetlerdir. *Umumiyet kemal-i ehemmiyete dehil olduğu gibi, devam da ulviyet ve kıymete delâlet eder.*

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın bazı ayetlerinin tekrarını iktiza eden hikmetler, bazı ezkâr ve duaların da tekrarını iktiza eder. Zira, Kur'ân hakikat ve şeriat, hikmet ve marifet kitabı olduğu gibi, zikir, dua ve davetin de kitabıdır. Duada tekrar, zikirde tezkâr, davette te'kit lâzımdır.

İlem Eyyühe'l-Azîz!

Kur'ân'ın yüksek meziyetlerinden biri de şudur ki: Kesrete ait bahislerden sonra vahdet tezkirelerini yazıyor, tafsilden sonra icmal yapıyor, cüz'iyatın bahislerinden sonra rububiyet-i mutlakanın düsturlarını, sıfât-ı kemâliyenin namuslarını fezlekeler ile zikrediyor. Bu gibi fezlekelerin ayetlerin sonundaki faydaları, ayetlerin ortalarında zikredilen mukaddemelere netiçeler hükmündedirler veya illet olurlar. Tâ ki, sâmiin fikri ayetlerde zikredileri cüz'iyat ile meşgul olup ulûhiyet-i mutlaka mertebesinin azametini unutmasın ki, ubudiyet-i fikriyesine halel gelmesin.

âmm: genel, umumî.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük.
bahıs: konu.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cuz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
daimî: sürekli, devamlı.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dustur: kaide, esas, prensip.
ezkar: zikrler, Allah'ı anmalar.
fezleke: özet, netice.
hakikat: gerçek.
halel: bozukluk, eksiklik.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep, yüksek bilgi, fayda.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hususî: özel.
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
İ'lem eyyühe l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
illet: sebep, gaye.
kemal-i ehemmiyet: son derece mühim, önemli.
kesret: çokluk.
kıymet: değer.
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme. Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükürsüzlük.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semâvî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân.
marifet: bilme, derin bilgi.
mertebe: derece, basamak.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
namus: kaide, kural, ölçü.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
rububiyet-i mutlaka: Cenab-ı Hakkın her şeyi kuşatan ve emn altında tutan tam ve mükemmel terbiye ediciliği.
sâmi: dinleyen, dinleyici.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
sıfat-ı kemâliye: mükemmellik vasıfları, özellikleri.
şükran: iyilige karşı gösterilen iyi tavır, gönül borcu, minnettarlık.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme.
şümul: içine alma, kapsam.
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma.
te'kit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tezkâr: hatırlama, anma, hatıra getirme.
tezkire: kısa yazı, pusula.
ubudiyet-i fikriye: fikren yapılan ibadetler, tefekkür ibadeti.
uluhiyet-i mutlaka: hiçbir kayda ve şarta bağlı olmaksızın ilâh olma, mutlak ilâhlık.
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliğe.
umumî: herkese ait, genel.
umumiyet: herkese ait olma, genellik.
vahdet: birlik ve teklik.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.
zikretmek: anmak, bildirmek.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Velîlerin himmetleri, imdatları, manevî fûlleriyle feyiz vermeleri hâlî veya fiilî bir duadır. Hâdî, Muğîs Muîn ancak Allah'tır. Fakat insanda öyle bir lâtife, öyle bir hâlet vardır ki, o lâtife lisanıyla her ne sual edilirse, –velev ki fasık da olsun– Cenab-ı Hak o lâtifeye hürmeten o matlûbu yerine getirir. O lâtife pek uzaktan bana göründü ise de, teşhis edemedim.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

İlim ve yakin şumulune dâhil olan ahval-i maziye ile şek perdesi altında kalan ahval-i istikbaliye arasında şöyle bir mukayese yap:

Silsile-i nesebin ortasında, bir dedenin yerinde kendini farz et, otur. Sonra, mevcudat-ı maziye kafilesine dâhil olan ecdadınla henüz istikbal rahminde kalıp peyderpey vücuda çıkan evlât ve ahfadın arasında bir tefavut var mıdır, iyice bak! Evvelki kısım ilim ve itikan ile Sânî-in masnuu olduğu gibi, ikinci kısım da aynen o Sânîin masnuu olacaktır. Her iki kısım da, Sânîin ilmi ve müşahedesi altındadır. Bu itibarla, ecdadın iadeten ihyası, evlâdının icadından daha garip değildir, belki daha ehvendir. İşte bu mukayeseden anlaşıldı ki, vukuat-ı maziye, Sânîin bütün imkânat-ı istikbaliyeye kâdir olduğuna şahadet eden birtakım mu'cizelerdir.

Evet, kâinat bostanında görünen şu mevcudat ve ecram, Hâlık'lannın her şeye kadîr ve her şeye alîm olduğuna delâlet eden harikalardır.

ahfat: oğul oğulları torunlar.
ahval-i istikbaliye: geleceğe ait haller durumlar
ahval-i maziye: geçmişe ait durumlar
alim: her şeyi hakkıyla bilen Allah
bostan: sebze bahçesi
dahil: girme, içinde olma
delalet: delil olma gösterme alâmet işaret.
dua: Allah'a yalvarma niyaz
ecdat: dedeler, büyük babalar atalar
ecram: gezegenler
ehven: daha hafif kolay
evlât: yeletler çocuklar
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma
fasık: Allah ın emirlerine aykırı hareket edip fesat çıkaran kötülüğü ve günah işlemeyi adet hâline getiren
feyiz: ilim irfan ihsan bağış
fiilî: fiille ilgili gerçekten yapılan iş
garip: tuhaf, şaşırıcı hayret verici
Hadî: hidayet veren doğru yolu gösteren anlamında Cenab ı Hakkın bir ismi
hâlet: hâl durum
hâlî: hâl ve vaziyet ile ilgili
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
himmet: manevî yardım ihsan, lütuf
hürmeten: hürmet olsun diye hürmet, saygı ve ikram maksadıyla
iadeten: iade olarak, geri vermek üzere.
icat: vücuda getirme var etme
ihya: canlandırma dirilme hayat verme
İlem eyyühe'l-aziz: ey aziz kardeşim bil ki!
İlim: bilgi marifet.
imkânat-ı istikbaliye: gelecekte olabilecekler veya mümkün olabilenler
İstikbal: gelecek.
İttikan: emin olma kesin olarak bilme ve güvenme.
kadir: bir ışı yapmaya gücü yeten kuvver sahibi olan
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu
lisan: dil
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
matlûp: talep edilen istenilen şey
mevcudat: varlıklar
mevcudat-ı maziye: geçmişe kalan gelip geçmiş varlıklar
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
Muğîs: yardım eden yardıma koşan medet edici manasında Allah ın bir ismi
Muîn: yardımcı Allah ın yardıma muhtaç olanlara yardım eden manasındaki bir ismi
mukayese: kıyaslama
müşahede: gözlem.
peyderpey: birbirin ardından azar azar kısım kısım
rahim: kanın ana karnı gibi koruyucu ve besleyici ortam
şahadet: şahit olma şahitlik, açık alamet, işaret.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şek: şüphe zan tereddüt.
silsile-i nesep: soy ağacı dizisi.
şumul: içine alma kapsam
tefavüt: farklılık ikı şey arasındaki fark.
teşhis: tanıma fark etme ne olduğunu anlama
velev: olsa da bile hatta ister
velî: Allah ın sevgisine hımayesine kavuşmuş ermiş kimseler Allah dostu evliya
vukuat-ı maziye: geçmişte meydana gelmiş olaylar
yakın: kesin bilme şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme

Kezalık, nebatat ve hayvanat, envaıyla, efradıyla, Sâni'lerinin her şeye kàdır olduğuna şahadet eden sanat harikalandır. Evet, kudretine nispeten zerrat ile şümus mütesavi olduğu gibi, yaprakların neşriyle beşerin haşri de birdir. Ve keza, ağaçlanın çürümüş dağılmış yapraklarının iadeten ihyası arasında fark yoktur.

İlem Eyyuhe'l-Azız!

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan büyük bir ölçüde tekrar ettiği ihya-ı arz ve toprak unsuruna nazar-ı dikkati celp ettiğinden, kalbime şöyle bir feyiz damlamıştır ki:

Arz, âlemin kalbı olduğu gıbı, toprak unsuru da arzın kalbidir. Ve tevazu, mahviyet gibi maksuda isal eden yolların en yakını da topraktır. Belki toprak, en yüksek semavattan, Hâlık-ı Semavat'a daha yakın bir yoldur. Zıra, kâinatta tecelli-ı rububiyet ve faaliyet-ı kudrete ve makarr-ı hilâfete ve Hayy ü Kayyum isimlerinin cilvelerine en uygun, topraktır. Nasıl ki arş-ı rahmet su üzerindedir, arş-ı hayat ve ihya da toprak üstündedir. Toprak, tecelliyat ve cilvelere en yüksek bir âyinedir.

Evet, kesif bir şeyin âyinesi ne kadar lâtif olursa, o nıspette suretini vazıh gösterir; ve nuranî ve lâtif bir şeyin de âyinesi ne kadar kesif olursa, o nıspette esmanın cılvelerini cilâlı gösterir. Meselâ, hava âyinesinde yalnız şemsin zayıf bır zıyası görunur. Su âyinesinde şems zıyasıyla görünürse de, elvan-ı seb'ası görünmüyor. Fakat toprak âyinesi, çıçeklerinin renklenyle, şemsın zıyasındakı yedi

kadır: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan
keza: boylece, aynı şekılde
kezalık: keza, bu da öyle böylece.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an
latıf: cısmanı olmayan, ruhla ılgılı, ruhanı
mahviyet: alçak gönullulukten dını degersiz gosterme.
makarr-ı hilâfet: saltanat merkezi, yonetımın hukum surdugu ana yer
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye
meselâ: ornegın
mütesavi: bırbırıne müsavı olan, eşıt olan
nazar-ı dıkkat: dikkatlı bakma, dikkatlı bakış
nebatat: bıtkıler
neşır: herkese duyurma, yayma, tamım
nıspet: oran, olçu
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
şahadet: şahıt olma, şahıtlik, açık alamet, ışaret.
Sanı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gokler
şems: guneş
şümus: güneşler, şemsler
suret: bıçım, tarz, gorunuş
tecelli-i rububiyet: rabliğin tecellisi bilinmesi
tecelliyat: tecelliler, gorunuller
tevazu: alçak gonullulukten bir kimsenin başkalarını kendınden kuçuk gormemesi
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyı meydana getiren elemanlardan her bırı.
vazıh: açık, âşıkar, kolay anlaşılır
zerrat: zerreler, atomlar
ziya: ışık, aydınlık, nur

âlem: cihan, evren
arş-ı hayat: hayatın bulunduğu, tecelli ettıgı ve gorunduğu yer, makam
arş-ı rahmet: rahmetin geldıgi ve bulunduğu makam, âlem, Allah ın rahmetinin arşı
arz: yer, dünya
ayine: ayna
beşer: insan, insanlık.
celp: çekme, çekış, kendıne çekmek.
cılve: tecellı, goruntu
efrat: fertler
envaı: çeşıtler, turler, nevıler
esma: adlar, ısımler
faaliyet-ı kudret: kudretin yaptıkları, Allah ın kudretinin işleyış, gorunuş ve netıcelerı, ılâhı kudret faalıyetlerı.
feyiz: Allah ın kuluna bagışladıgı marifet ve dını heyecan
Hâlık-ı Semavat: gokleri yaratan, yoktan var eden Allah
haşır: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmaları, Allah ın olulerı dırıltıp mahşere çıkarması
hayvanat: hayvanlar
Hayy ü Kayyum: her canlıya hayat verdiği gibi sonsuz hayat sahıbı olan Hayy ve onları ayakta tuttuğu gibi varlığı devam ettirme ıçın hıçbır şeye muhtaç olmayan Kayyum olan Allah
ıadeten: iade olarak, gerı vermek uzere
ıhya: canlandırma, dırıltme, hayat verme
ihya-ı arz: yeryuzune hayat verme, dırıltme
ı'lem eyyuhe l-azız: ey azız kardeşım, bıl kı!
İsal: ulaştırma, erıştırme

rengi de gösterir. (1) أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ

olan hadîs-i şerif, bu sırra ışareten şahadet eder. Öyle ise arkadaş, topraktan ve toprağa inkılâp etmekten, kabirden ve kabre girip yatmaktan tevahhuş etme!

İlem Eyyuhe'l-Aziz!

Aklım yürüyüş yaparken, bazen kalbimle arkadaş olur. Kalb, zevkiyle bulduğu şeyi akla veriyor; akıl, bervech-i mutat, burhan şeklinde bir temsil ile ibraz ediyor. Meselâ, Fâtır-ı Hakîm'in kâinattan sonsuz bir uzaklığı olduğu gibi, sonsuz bir kurbiyeti de vardır. Evet, ilim ve kudretiyle bâtınların en bâtınında bulunduğu gibi, fevklerin de en fevkinde bulunuyor, hiçbir şeyde dâhil olmadığı gibi, hiçbir şeyden de hariç değildir. Evet, âsâr-ı rahmetine mazhar olan sath-ı arzda mamulât-ı kudrete bak ki, bir parça bu sırra vâkıf olasın. Meselâ, biri arzda, diğeri semada veya biri şarkta, diğeri garpta iki şeyi bir anda yaratan Sânîin, o yaratılan şeylerin arasındaki uzaklık kadar uzaklığı lâzımdır. Ve keza her şeyin kayyumu olduğu cihetle de, her şeyin nefsinden daha ziyade bir kurbiyeti de vardır. Bu sır, daire-i vücup, tecerrüt ve ıtlak hasasındendir. Ve fail-i aslînin mahiyetiyle zillî olan münfail arasındaki mubayenet-i lâzımesidir. Meselâ, şems, timsallerine kayyum olduğu için, fevkalhad onlara bir kurbiyeti vardır, âyinedeki zıll ve gölge ile semada bulunan asıl arasındaki mesafe kadar da bu'diyeti vardır.

1. Kulun Rabbine en yakın olduğu vakit secde hâlinde ikendir. (Feyzu'l-Kadîr, 2-68.)

arz: yer, dünya.
asar-ı rahmet: rahmet eserleri.
ayine: ayna.
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım.
bervech-i mutat: adet olduğu gibi, adet olduğu üzere.
bu'diyet: uzaklık.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
dâhil: girme, içinde olma.
daire-i vücup: değişim ve başkalaşmanın olmadığı, varlığı tercihe bağlı olmayan ve mümkinat âleminin ötesindeki âlem, daire.
elvân-ı seb'a: yedi renk.
fail-i aslî: gerçek yapan, asıl yapıcı.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.).
fevk: üst.
fevkalhad: haddinden fazla, haddinin üstünde.
fevkinde: üstünde.
garp: güneşin batığı taraf, batı.
hadîs-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hasais: bir şeye has vasıflar, bir şeye, birine ait olan keyfiyetler, nitelikler.
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
İlem eyyuhe'l-azîz: ey azız kardeşim, bil ki!
irfân: bilgi, marifet.
inkılâp: değişme, dönüşme.
işareten: işaret ederek, belirterek.
ıtlak: serbest olup her tarafta bulunma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kayyum: ayakta tutan ve varlığı devam ettiren.
keza: böylece, aynı şekilde.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma.
mahiyet: bir şeyin asıl, esası, tabiatı, niteliği.
mamulât-ı kudret: Cenâb-ı Hakkın kudret eliyle yaptığı şeyler.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mesafe: uzaklık, ara.
meselâ: örneğin.
mübayenet-i lâzıme: gerekli zıtlık, gereken terslik.
münfail: tesir ile harekete geçen, yapılan fiilden etkilenen.
nefis: kendi, şahıs.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alâmet, işaret.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
şark: güneşin doğduğu yön, doğu.
sath-ı arz: yeryüzü, ruy-ı zemin.
sema: gökyüzü, gök.
şems: güneş.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma.
temsil: benzetme, misal getirme.
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.
timsal: örnek, numune.
vâkıf: bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan.
zıll: gölge.
zıllı: gölgedeki, gen plânda kalan.
ziya: ışık, aydınlık, nur.
ziyade: çok, fazla.

Şule'nin Zeyli

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

Ilem Eyyühe'l-Azîz!

Bütün kâinatı ihata eden bir nurdan hiçbir şey gizlenemez. Ve gayr-ı mutenahi bir daire-i kudretten bir şey hariç kalamaz. Ve illâ, gayr-i mütenahinin tenahisi lâzım gelir.

Ve keza, hikmet-i İlâhiye her şeye değeri nispetinde feyiz veriyor. Ve herkes bardağına göre denizden su alabilir.

Ve keza, mukaddir olan Kadîr-i Hakîm'in büyüğe olan teveccühü, küçüğe olan teveccuhune mânı olamaz.

Ve keza, maddeden mücerret zahir ve bâtın olan muhit bir nazara, en büyük şey en küçük bir şeyi veya nevi bir ferdini gizletemez.

Ve keza, küçük olan bir şey, mazhar ve mahal olduğu sanat nispetinde büyür. Ve küçük şeylerin nevilen büyük olurlar.

Ve keza, azamet-ı mutlaka, şirketi asla kabul etmez.

Ve keza, fevkalâde bir sühuletle, harika bir sür'atle, mu'cız bir ittikan ve intizamla cûd-i mutlaktan akan âsârdan anlaşılıyor ki, mikrop gibi en küçük ve daha küçük

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

asar: eserler
azamet-i mutlaka: tam ve mükemmel büyüklük.
bâtın: görünmeyen taraf, iç kısım
cûd-ı mutlak: sonsuz sınırsız cömertlik, Allah'ın hiç bir kayda ve şarta tabi olmaksızın sonsuz ihsan sahibi olması
daire-i kudret: kuvvet, takat, güç dairesi. Allah'ın ezelî gücünün hâkim olduğu daire.
fevkalade: olağanüstü
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
harika: olağanüstü
hikmet-i İlahiye: Allah'ın hikmeti, mahlukatın yaratılışında Allah'ın gayesi
ihata: kuşatma, içine alma
İlem eyyühe l-azız: ey aziz kardeşim, bil ki!
illâ: aksi hâlde, aksi takdirde, yoksa
intizam: düzenlilik, düzgünlük
ittikan: emin olma, kesin olarak bilme ve güvenme
Kadir-i Hakim: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten, Allah
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
keza: böylece, aynı şekilde
mahal: yer
mâni: engel
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mücerret: soyudanmış olan, cisim halinde bulunmayan
mu'cız: insanı aynısını veya benzerini yapmaktan aciz bırakan iş
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
mukaddir: takdir edici ve programlayıcı
nazar: bakış
nevi: çeşit, tür
nispet: oran, ölçü
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
şirket: ortaklık.
sühulet: kolaylık.
şule: parıltı
sür'at: çabuk olma, hızlılık.
tenahi: son bulma, sona erme.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
zahir: açık, görünür
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

havaî, mâî, türabî hayvanlar, boş zannedilen âlemin yerlerini doldurmuşlardır.

Ey âlem Eyyühe'l-Aziz!

Nefsine olan muhabbeti icap ettiren, nefsin sana olan kurbiyeti ise, Hâlık'ına muhabbetin daha fazla olmalıdır. Çünkü, nefsinden O daha karıptır. Evet, senin fikrin, ihtiyârın idrak edemedikleri sendeki mahfiyat, Hâlık'ın nazarı ve ilmi altındadır.

Ey âlem Eyyühe'l-Aziz!

Âlemde tesadüf yoktur. Evet, bilhassa bahar mevsiminde, küre-i arz bahçesinde, bütün ağaçların dallarında, çiçeklerin yapraklarında, mezruatın sümbüllerinde hikmet bülbülleri, hikmet ayetlerini tenaggum ve terennüm ile inşad ettikleri, iman kulağıyla, basiret gözüyle dinlenilirse, tesadüf şeytanları bile kabul ile hayran olurlar.

Ey âlem Eyyühe'l-Aziz!

Tevhid ile bütün eşyayı Vahid-i Ehad'e ısnat etmediğin takdirde, âlemde bulunan bütün efradın mazhar oldukları tecelliyat-ı İlâhiye adedince ilâhları kabul etmek mecburiyetindesin. Evet, gözünü şemsten yumduğun ve timsalleriyle irtibatını kestiğin zaman, timsallerine ma'kes olan şeylerin adedince hakîkî şemslerin vücudunu kabul etmeye mecbur olursun.

alem: dünya, cihan
ayet: Allah'ın varlığına delâlet eden şey
basiret: kalp gözüyle görme, doğru ve ölçülü görüş
bilhassa: özellikle
efrat: fertler
hakîkî: gerçek.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
havaî: hava ile ilgili, havada bulunan, havada yaşayan
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
icap: gerekme hâli, gerekli olma
idrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
İlâh: kendisine ibadet edilen ve tapınılan şey
i'lem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
İman: inanç, itikat.
inşad: şiir okuma, şiiri kurallarına uygun olarak okuma
irtibat: bağlantı, münasebet.
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
karip: yakın
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma
küre-i arz: yer küre, dünya
mahfiyat: gizliler, saklılar
mâî: suya ait, suyla ilgili, suda yaşayan
ma'kes: akseden yer, yansıma yeri
mazhar: bir şeyin çıktığı görründüğü yer, nail olma, şereflenme
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik durumu, zorunluluk.
mezruat: ekili olan şeyler, ekinler, ekilip biçilmiş şeyler
muhabbet: sevgi, sevme
nazar: bakış
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
şems: güneş
tecelliyat-ı İlâhiye: İlâhî tecelliler, İlâhî lütufların tezahürü.
tenaggum: şarkı söyleme, nağme etme
terennüm: yavaş ve güzel bir şekilde söyleme
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
timsal: örnek, numune
türabî: toprakla ilgili, toprağa ait, toprakta yaşayan
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.

İlem Eyyühe'l-Aziz!

Sen bazı vecihlerden fenâya gittiğin zaman, Hâlık-ı Rahman-ı Rahîm'in ilminde, meşhudunda, malûmunda bâkî kalmaklığın, senin bekan için kâfidir.

Yahu, her şeyi Sahib-i Hakikî'sine ver veya Ona ısnat et! Onun ismiyle al ki, rahat edesin. Ve illâ, bu kadar eşyayı vücuda getirip nizam ve intizamlarını temin edecek o kadar ilâhları kabule muztar kalacaksın.

bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beka: bakilik, ebedîlik, sonsuzluk
fena: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
Hâlık-ı Rahman-ı Rahım: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan ve yarattıklarına rızkını veren yaratıcı Allah
ilah: kendisine ibadet edinilen ve tapınılan şey
İlem eyyühe'l-aziz: ey azız kardeşim, bil ki!
ilim: bilgi, marifet.
illâ: aksi halde, aksi takdirde, yoksa
intizam: düzenlilik, düzgünlük
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
kâfi: yeterli, elverir
malûm: bilinen, bilinir olan
meşhut: gözle görülen, müşahede olunan.
muztar: çaresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
Sahib-i Hakikî: her şeyin gerçek sahibi olan Allah
temin: sağlama
vecih: cihet, yön

Nokta

مِنْ نُورِ مَعْرِفَةِ اللهِ جَلَّ جَلَالُهُ [1]

Kırk beş sene evvel telif edilmiş bir risalenin bir kısmıdır.

İfade-i Meram

Bir bahçeye girsem iyisini intihap ederim. Koparmasından zahmet çeksem hoşlanırım. Çürüğünü, yetişmemişini görsem, "Huz mâ safâ" derim. Muhataplarımı da öyle arzu ederim.

Derler: "Sözlerin iyi anlaşılmıyor."

Bilirim ki, kâh minare başında, kâh kuyu dibinde konuşuyorum. Neyleyeyim, zuhurat öyle. ŞUAAT ve şu kitapta mütekellim âciz kalbimdir, muhatap asi nefsimdir, müstemi müteharri-i hakıkat bir Japondur; temaşa eden bunu düşünmeli. Gayetü'l-gayat olan marifetullahın bir bürhanı olan marifetü'n-nebîyi Şuaat'ta bir nebze beyan ettik. Şu risalede maksud-i bizzat olan tevhidin lâyuhad berahininden yalnız dört muazzam burhanına işaret edeceğiz. Hem, nazar-ı aklîyi hads-i kalbîyle birleştirmek için melâike ve haşrin bir kısım delâiline ima ederek, imanın altı rüknünden dördünün birer lem'asını fehm-i kâsırımla göstermek isterim.

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
asi: isyan eden, başkaldıran
berahin: deliller, hüccetler, burhanlar
beyan: açıklama, bildirme, izah
burhan: delil, ispat, hüccet
delâil: deliller, bürhanlar, ispat vasıtaları
evvel: önce
fehm-i kasır: noksan anlayışlı, anlayışsız, anlayışı noksan, kısa kavrayışlı
gayetü l-gayat: en son gaye, nihai maksat
hads-i kalbî: insanın kalbinden geçen ve ona göre doğru olan sezgi
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
huz ma safa: temiz olanı sağlamını al
İfade-i meram: dilek ve maksadı ifade etme, kitaplara yazılan ön söz.
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
iman: inanç, itikat
intihap: seçme
kâh: zaman olur, bazen
layuhad: hadsız, sınırsız
lem'a: parıltı

1 Allah'ı bilme ve tanımanın [marifetullah] nurundan [bir nokta]

maksud-ı bizzat: kendi maksadı, şahsı, gaye, şahsı amaç
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
marifetü'n-nebî: peygamberi tanıma, bilme ve anlama
melâike: melekler
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
müstemi: dinleyen, dinleyici, işiten
müteharri-i hakikat: hakikatleri doğruları ve gerçekleri araştıran
mütekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs
nazar-ı aklî: aklî, mantıkî bakış
nebze: bir parça, az miktar
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
rükun: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas
şuaat: şuâlar, ışınlar, parıltılar
telif: eser yazma
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zuhurat: kalbe doğan manalar, birden oluveren şeyler

آمَنْتُ بِاللهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ
وَشَرِّهِ مِنَ اللهِ تَعَالٰى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ
وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ [1]

Said Nursî

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى مُحَمَّدٍ
خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَعَلٰٓى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ [2]

اَللهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ [3] maksudumuzdur, matlûbumuzdur; gayr-i mütenahi berahininden dört burhan-ı küllîyi irad ediyoruz.

• **BİRİNCİ BURHAN** Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâmdır. Şu burhan-ı neyyirimiz, *Şuaat*'ta tenevvür ettiğinden, tenvir-i muddeamızda münevver bir mir'attır.

• **İKİNCİ BURHAN** kitab-ı kebir ve insan-ı ekber olan kâinattır.

• **UÇÜNCÜ BURHAN** Kitab-ı Mu'cizülbeyan, kelâm-ı akdestir.

1- Allah'a meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kadenin hayrının ve şerrinin Allah'tan olduğuna inandım. Ölümden sonra dirilmek de gerçektir. Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şahadet ederim.

2- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd, peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (asm) ve bütün Âl ve Ashabına salât ve selâm olsun.

3- Allah Teâla ki, Ondan başka ibadete layık hiçbir ilâh yoktur. O Hayy'dır, ezelî ve ebedî hayat sahibidir. O Kayyum'dur. (Bakara Sûresi, 255.)

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
berahin: deliller, hüccetler, burhanlar.
burhan: delil, ispat, hüccet.
burhan-ı küllî: çok büyük ve geniş delil, küllî delil, her şeyde ve umumda bulunan delil.
burhan-ı neyyir: parlak ve nurlu burhan, parlak delil.
gayr-i mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
insan-ı ekber: büyük ve en mükemmel olan insan, kâinat.
irad: getirme, söyleme.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kelâm-ı akdes: en yüce kelâm, söz, Allah kelamı, sözü.
kitab-ı kebir: büyük kitap, kainat.
Kitab-ı Mu'cizülbeyan: açıklamaları ile akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan kitap olan Kur'an.
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye.
matlup: talep edilen, istenilen şey.
mir'at: ayine, ayna.
münevver: aydınlık, ışıklı, parlak.
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma.
tenvir-i muddea: iddia edileni aydınlatma.

• **DÖRDÜNCÜ BURHAN** âlem-i gayp ve şahadetin nokta-i iltisakı ve berzahı; ve ıkı âlemden birbirine gelen seyyaratın mültekası, vicdan denilen fıtrat-ı zîşuurdur. Evet, *fıtrat ve vicdan akla bir penceredir, tevhidin şuamı neşrederler.*

BİRINCİ BÜRHAN

Rısalet ve İslâmıyetle mücehhez olan hakikat-i Muhammediyedir ki, rısalet noktasında en muazzam icma ve en vâsi tevatür sırrını ihtıva eden mecmu-i enbıyanın şahadetini tazammun eder. Ve İslâmiyet cihetiyle, vahye istinat eden bütün edyan-ı semavıyenin ruhunu ve tasdiklerini taşıyor. Işte, bütün enbıyanın şahadetiyle ve bütün edyanın tasdikiyle ve bütün mu'cizatının teyidiyle, musaddak olan bütün akvalıyle, vücut ve vahdet-i Sânii beşere gösteriyor. Demek, şu davada ittihat etmiş, bütün efazıl-ı beşer namına o nuru gösteriyor. Acaba, bu kadar tasdiklere mazhar, büyük, derin, dürbün, safî, keskin, hakaıkaşına bir gözün gördüğü hakikat, hakikat olmamak hıç ıhtimali var mı?

İKİNCİ BÜRHAN

Kâinat kıtabıdır. Evet, şu kıtabın bütün hurufu ve bütün noktaları, efraden ve terekküben Zat-ı Zülcelâl'in vücut ve vahdetini, elsine-i mahsusalan kıraat ile (1) وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ 'yı tilâvet ediyorlar. Cemî zerrat-ı kâinat birer birer zat ve sıfât vesaire vücuhla hadsız ımkânat mabeynınde müteredd ıken, bırdenbıre bır

1 Hıçbir şey yoktur kı Onu ovup Onu tesplh etmesın (Isra Suresi 44)

akval: sozler
alem: dunya cıhan
âlem-ı gayp: gayp âlemı gorunmeyen, lakat varlıgı kesın olan ve mahıyetı Allah tarafından bılınen başka dunyalar
âlem-i şahadet: gozle gorduğumuz şahıt olduğumuz alem kaınat.
berzah: ıkı şey arasındakı yer
beşer: ınsan ınsanlık.
burhan: delıl ıspat, huccet.
cemi: cumle hep butun
cıhet: yon.
dürbün: uzak goren uzagı gosteren
edyan: dınler.
edyan-ı semaviye: semavı dınler Allah tarafından gondenlmış olan hak dınler
efazıl-ı beşer: ınsanlıgın en fazıletlı faydalı olanları.
efraden: bıreyler olarak.
elsine-i mahsusa: tahsıs edılen kendılenne ozgu dıller
enbıya: nebıler peygamberler
fıtrat: yaratılış tabıat mızaç, huy
fıtrat-ı zişuur: bılınçlı yaratılış bılınçlı huy bılınçlı mızaç
hakaıkaşına: gerceklerı bılen hakıkatlerı tanıyan
hakıkat-ı Muhammediye: Hz Peygamberın manevı şahsıyetı Islamıyetın asıl ve esası.
hurûf: harfler
icma: fıkır bırlıgı etme
ihtıva: ıçıne alma kapsama
istinat: dayanma guvenme
ittıhat: bırleşme bırlık
mabeyn: ara
mazhar: naıl olma şereflenme
mecmu-i enbıya: peygamberlerın tamamı butunu
muazzam: cok buyuk, ulu yuce
mucehhez: teçhız edılmış cehazlandırılmış donatılmış
mu'cizat: mu cızeler
multeka: kavuşma buluşma bırleşme yerı
musaddak: tasdik edılmış doğrulanmış dogrulugu kabul edılmış
müteredd: tereddut eden kararsız
neşir: yayma saçma serpme
nokta-i iltısak: bırleşme noktası kavuşma noktası buluşma noktası
risalet: elçılık, resullük.
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
şahadet: şahıt olma şahıtlık tanıklık.
seyyarat: gezegenler
sıfat: nıtelıkler sıfatlar
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme.
tazammun: ıhtıva etme ıçıne alma ıçınde bulundurma
terekküben: bırleşık olarak hep bırlıkte
tevatür: ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve bırbırlerıne kuvvet veren haberlerden olusan buyuk bır topluluğa ait haber
tevhid: Allah ın bır olduğuna ınanma bırleme
teyit: kuvvetlendırme sağlamlaştırma dogru çıkarma
tilavet: guzel sesle ve anlamını düşunerek okumak.
vahdet: bırlık ve teklik
vahdet-i Sani: her şeyı sanatla yaratan Allah ın bırlıgı
vahıy: Cenab ı Hakkın dılediğı hukumlerı sırlan ve hakıkatlerı peygamberlere bıldırmesı
vasi: genış engın.
vicdan: ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve ıyılıkten elem alan manevı bır his.
vücud-ı sani: her şeyı sanatla yaratan Allah ın varlıgı.
vücuh: cıhetler yonler
vücut: varlık
Zat-ı Zulcelal: sonsuz buyuklük ve haşmet sahıbı olan zat, Allah
zerrat-ı kaınat: kâınat zerrelerı kâınattakı atomlar

cihetî takip, muayyen bir sıfatla ittisaf, mahsus bir keyfiyetle tekeyyüf ederek hayretbahşâ hikemi intaç ettiğinden, Sânîn vücub-i vücuduna şahadetle, avalım-i gaybiyenin enmuzeci olan lâtife-i Rabbaniye içinde ilân-ı Sâni eden misbah-ı imanı ışıklandırıyorlar.

Evet, bir nefer, nefsinde ve takımda ve bölükte, taburda ve orduda gibi, her bir zerre de, kendi başıyla zat, sıfat, keyfiyetindeki imkânat cihetiyle Sânii ilân ettiği gibi, tesavir-i mütedâhileye benzeyen mürekkebat-ı müteşabike-i mütesaide-i kâinatın her bir makamında ve her bir nispetinde ve her bir dairesinde, her bir zerre muvazene-i cereyan-ı umumîyi muhafaza ve her nispetinde ve her takımında ayn ayrı vazîfeyi ifa ve hikmeti intaç ettiklerinden, Sânîn kasıt ve hikmetini izhar ve vücut ve vahdetinin âyâtını kıraat ettikleri için, Sâni-i Zülcelâl'in berahini zerrattan kat kat ziyade olur. Demek,

(1) اَلطُّرُقُ اِلَى اللهِ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ الْخَلَائِقِ

hakikattır; mübalâğa değil, belki nakıstır.

Sual: Neden aklıyla herkes göremiyor?

Cevap: Kemal-ı zuhurundan ve zıddın ademinden.

(2) تَأَمَّلْ سُطُورَ الْكَائِنَاتِ فَاِنَّهَا ۞ مِنَ الْمَلَأِ الْاَعْلٰى اِلَيْكَ رَسَائِلُ

Yani: *"Sahife-i âlemin eb'ad-ı vâsıasında Nakkaş-ı Ezeli'nin yazdığı silsile-i hâdisatın satırlarına hikmet nazarıyla bak ve fikr-i hakikatle sarıl. Tâ ki, mele-i âlâdan uzanan şu selâsil-i resail, seni âlâyıllîyyin-i tevhide çıkarsın."*

1- Allah'a giden yollar mahlûkatın nefesleri adedincedir.
2- Bir kitaba benzeyen kâinatın satırlarını düşünerek oku! - Çünkü onlar sana mele-i alâdan gelen birer mektuptur.

adem: yokluk
alayıllîyyin-i tevhid: Allah'ın birliği gerçeğinin en yüce, en yüksek makamı
avalim-i gaybiye: gayp âlemleri, bilinmeyen âlemler
ayât: işaretler, delîller.
berahin: delîller, hüccetler, burhanlar
cihet: yön.
eb'ad-ı vâsıa: geniş mesafeler, boyutlar
enmuzec: numune, örnek
fikr-i hakikat: doğru düşünce, gerçek fikir
hayretbahşâ: hayret verici.
hikem: hikmetler
hikmet: Ilâhî gaye, maksat, fayda
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
ilân: yayma, duyurma
ilan-ı Sâni: her şeyi mükemmel bir sanatla yapan ve yaratan Allah'ı duyurma, ilân etme
imkanat: olabilirlikler.
intaç: netice verme, sonuçlandırma.
ittisaf: vasıflanma, özellik kazanma
izhar: gösterme, açığa vurma
kasıt: bir işi bile bile, isteyerek yapma.
kemal-ı zuhur: mükemmel ve berrak görünüm
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
kıraat: okuma
latife-i Rabbaniye: Ilâhî hakikatlerin hissedilmesine ve manevî zevklerin alınmasına yarayan his, duygu
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
makam: yer, mevki
mele-i âlâ: yüce âlem. Cenâb-ı Hakka daha yakın olan büyük meleklerin toplandığı âlem
misbah-ı iman: imanın kandili, lâmbası
muayyen: belirli
mubalaga: bir işi, bir şeyi çok bu yutma, abartma
muhafaza: koruma
mürekkebat-ı müteşabike-i mütesaide-i kainat: kainatın yüksek birbirine girmiş karışım ve bileşik varlıkları.
muvazene-i cereyan-ı umumî: varlıkların ve kâinatın genel işleyiş ve cereyan edişindeki denge
nakıs: noksan, eksik.
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyi zatına has olarak nakış, nakış işleyen ve ev veli olmayan Allah
nazar: bakış, bakış açısı.
nefer: asker, er
nefis: kişinin kendisi, yıllığe de kotuluğe de meyli olan duygu
nispet: oran, ölçü
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
Sahife-i âlem: âlem sayfası
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
selasil-i resail: küçük kitap veya mecmua dizisi, külliyatı
sıfat: vasıf, nitelik, özellik.
sıfât: sıfatlar
silsile-i hadisat: olaylar zincirî
tabur: düzgün sıralar hâlinde dizilmiş askerî birlik.
tekeyyuf: keyiflenme
tesavir-i mütedahile: iç içe girmiş resimler
vahdet: birlik ve teklik.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vâcip olmak
vücut: varlık.
zat: kendi, asıl, öz
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, atom
ziyade: çok, fazla

Şu kitabın hey'et-i mecmuasında öyle parlak bir nizam var ki, nazzamı güneş gibi içinde tecelli ediyor. Her kelimesi, her harfi birer mu'cize-i kudret olan bu kitab-ı kâinatın telifinde öyle bir i'caz var ki, bütün esbab-ı tabiiye, farzımuhal olarak muktedir birer fail-i muhtar olsalar, yine kemal-i acz ile o i'caza karşı secde ederek, سُبْحَانَكَ لاَ قُدْرَةَ لَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ[1] diyeceklerdir. Her bir kelimesi bütün kelimatıyla münasebettardır.

Ve her harfi, bahusus zîhayat bir harfi, bütün cümlelere karşı muteveccih birer yüzü, nazır birer gözü var olan bu kitabın öyle bir muzaaf iştibak-ı tesanüd-i nazmı vardır ki, bir noktayı yennde ıcat etmek ıçın bütun kâınatı icat edecek bir kudret-i gayr-i mütenahi lâzımdır. Demek, *sıvrisineğin gozunu halk eden, guneşi dahı o halk etmiştir. Pirenin mıdesini tanzım eden, Manzume-i Şemsiyeyi de o tanzim etmıştir.*

Sünuhat'ın dokuzuncu sayfasında,

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ[2]

ayetinin sırnna müracaat et, yalnız şu kitabın küçük bir kelimesi olan bal arısını gör: Nasıl şehd-i şehadet o mu'cıze-i kudretin lisanından akıyor! Veyahut şu kitabın bir noktası olan hurdebınî bır huveynat ki, çok defa büyülttükten sonra görünür. Dikkat et, nasıl mu'cıznüma, hayretfeza bır misal-ı musağğar-ı kâinattır! Sure-ı Yâsın, suret-i lâfz-ı "yâsin"de yazıldığı gibi, cezaletli, mu'ciz bir nokta-ı camıadır. Onu yazan, butun kâînatı da o yazmıştır.

1 Senı noksanlıktan tenzih ederiz. Bizim hıçbir gucumuz yok. İzzet ve hikmet sahıbı Sensin.
2 Sizin yaratılmanız da dırılılmenız de tek bır kışının yaratılıp dırılılmesi gıbıdır. (Lokman Sûresi 28.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade.
esbab-ı tabiiye: tabiî olagan sebepler.
fail-i muhtar: istediğini yapan, kendi iradesiyle faaliyette bulunan, hakiki müessir.
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hayretfeza: hayret veren, hayreti arttıran.
hey'et-i mecmua: genel yapı şekli, bütün bölümler ve binmler.
hurdebinî: gözle görülmeyecek derecede küçük, mikroskobik.
huveynat: mikroplar.
ıcat: vucuda getirme, yoktan var etme.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
iştibak-ı tesanüd-i nazım: ölçü ve düzenin dayanışmalı iç içeliği girifti.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kelimat: kelimeler, sözler.
kemal-i acz: âczin son derecesi, tam güçsüzlük, tam âcizlik.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.
kudret-i gayr-i mütenahi: bitmeyen, sonu gelmeyen güç, kuvvet.
lisan: dil.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan gezegenler sistemi, Güneş Sistemi.
misal-i musağğar-ı kâinat: kâinatın küçültülmüş örneği.
mu'ciz: insanı aynısını veya benzerini yapmaktan âciz bırakan ış.
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
mu'cıznüma: mu'cizeli, mu'cize gösteren.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müracaat: başvurma, danışma.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
muzaaf: kat kat, iki misli.

nazır: bir yüzü bir tarafa bakan, yönelik.
nazzam: en iyi düzenleyen, en güzel nazmeden, en güzel tanzim eden.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
nokta-ı camıa: toplanma noktası, her şeyi bir araya getirebilen nokta.
secde: baş eğme, başı yere koyma.
şehd-i şehadet: şehadet şerbeti gibi tatlı ve yüksek olan bal gibi ifadeler.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
Sure-i Yasin: Yâsin Sûresi, Kur'ân-ı Kerîm'in 36. sûresi. Mekke'de nazil olmuştur. 83 ayettir.
suret-i lafz-ı "yâsin": "yâsin" kelimesinin resmi, fotografın.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
telif: eser yazma.
zîhayat: hayat sahibi.

Eğer insaf ile dikkat etsen, şu küçücük hayvanın ve huveynatın sureti altında olan makine-ı dakika-i bedia-i İlâhiyenin şuursuz, kör, mecra ve mahrekleri tahdit olunmayan ve imkânatından evleviyet olmayan esbab-ı basıta-i camide-i tabiiyeden husulünü muhal ender muhal göreceksin.

Eğer, her bir zerrede hükema şuuru, etıbba hikmeti, hükkâmın siyaseti bulunduğunu ve her bir zerre de sair zerrat ile vasıtasız muhabere ettiğini ıtıkat edersen, belki nefsini kandırıp o muhali de ıtıkat edebilirsin. Hâlbuki, o zîhayat makinede öyle bir mu'cize-i kudret, öyle bir harika-i hikmet vardır ki, ancak bütün kâinatı, bütün şuunatını icat eden, tanzim eden bir Sânin sun'u olabilir, yoksa, kör, az, basit imkân tereddüdüyle ayak atamaz, esbab-ı tabiîden olamaz. Bahusus, o esbab-ı tabiiyenin üssulesası hükmünde olan cüz-i lâyetecezzadaki kuvve-i cazibe ve kuvve-i dafianın içtimalarının hortumu üzerinde, bir muhaliyet damgası var. Fakat, caizdir ki her bir şeyin esası zannettiklen olan cezp, def, hareket, kuva gibi emirler, âdâtullahın kanunlarına birer isim olsun. Lâkin, kanun kaidelikten tabiîliğe ve zihnîlikten haricîliğe ve itıbarîden hakikate ve aletiyetten muessiriyete geçmemek şartıyla kabul ederiz.

Sual: *Ezeliyet-i madde ve harekât-ı zerrattan teşekkül-ı enva gibi umur-i batılaya neden ihtimal veriliyor?*

Cevap: Sırf başka şey ile nefsini ıkna etmek sadedinde olduğu ıçın, o umurun esas-ı fasıdesını tebeî bir nazarla

âdetullah: Allah'ın tabiata koyduğu yaratılışa aıt kanunlar
aletiyet: araç oluş vasıtalık.
bahusus: özellikle
caız: mumkun olur olabilir
cezp: kendine doğru çekme çekilme
cüz-i lâyetecezza: bolunmeyen parçalanmayan kısım bolunme imkanı olmayan en ufak zerre, bolunmez parça
def: kovma uzaklaştırma
esas-ı fasıde: bozuk doğru olmayan temel
esbab-ı basıta-ı camıde-ı tabiiye: yaratılmış olan doğal cansız ve basit sebepler
esbab-ı tabıî: tabıi, olagan sebepler
esbab-ı tabııye: tabiî olagan sebepler
etıbba: tabipler tıp ilmini bilenler doktorlar
evleviyet: oncelik ustunluk.
ezeliyet-i madde: maddenin sonradan yaratılmamış oluşu
harekât-ı zerrat: zerrelenn atomlann hareketlen
harıcî: dışa aıt, dış dunya ile ilgili
harika-ı hıkmet: her şeyin belirli bir gaye ve hikmet ile yaratılmasındaki harikalık muhteşemlik.
hıkmet: hakîmlik, yuksek bilgi kâinattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma
hükema: filozoflar
hükkam: hâkımler
hükmunde: degennde yennde
husul: olma meydana gelme
huveynat: mikroplar
icat: vucuda getirme var etme.
içtima: toplanma
ihtımal: olabilirlik.
ıkna: bir fikrı duşunceyi aklî delillerle kabul ettirme inandırma
imkan: mumkun olma olabilirlik.
İmkanat: imkanlar olabilirlikler
ıtıbarı: gerçek olmayan varsayılan
ıtıkat etme: inanma
kaide: kural esas dustur
kuva: kuvvetler hisler melekeler
kuvve-i cazibe: çekme kuvveti cezp etme kuvveti çekıcılık
kuvve-i dafia: defetme kuvveti savma kuvveti ıtıcılık ıtıcı guç.
mahrek: hareket yolu gıdılen takıp edilen yol
makine-ı dakika-ı bedia-ı Ilahiye: Allah'ın eşı ve benzeri olmayan mukemmel olçulu makınesi sıstemi duzenı
mecra: kanal
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu cizesı
muessiriyet: etkıılılık, etken oluş eser sahıplıgı
muhabere: haberleşme.
muhal ender muhal: imkansızlık içinde imkansızlık.
muhal: imkânsız.
muhaliyet: imkansızlık, imkansız oluş
nazar: bakış bakış açısı
nefis: kişinin kendisi ıyılıge de kotuluge de meyli olan duygu
sadet: konuşulan asıl konu
salr: diger başka otekı.
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sun': sanat esen
suret: bıçım tarz gorunuş
şuunat: şuunlar keyfiyetler hâller, ışler
şuur: bılınç, ıdrak, anlayış
şuursuz: ıdraksız bılgısız
tabıı: tabıatı gereği olan normal alışılmış olağan
tahdit: hududlandırma sınırlama.
tanzim: duzenleme tertıpleme.
tebei: ıkıncı derecede, ikincıl
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
teşekkül-i enva: türlenn cınslerın meydana gelişı
umur: ışler şeyler
umur-i batıla: boş hurafe yanlış ışler şeyler.
ussulesas: hakıkî saglam temel
vasıta: aracı
zerrat: zerreler atomlar
zerre: en kuçuk parça molekul atom
zıhayat: hayat sahıbı
zihnî: zihinle alâkalı, zıhne aıt.

derk etmediğinden neş'et ediyor. Eğer nefsini ikna etmek suretinde kasten ve bizzat ona müteveccih olursa, muhalıyetine ve makul olmadığına hükmedecektir. Faraza kabul etse de, tegafül-i anî's-Sânî sebebiyle hâsıl olan ıztırar ile kabul edilebilir. Dalâlet ne kadar aciptir! Zat-ı Zülcelâl'in lâzım-ı zarurîsi olan ezeliyeti ve hassası olan icadı aklına sığıştırmayan, nasıl oluyor ki gayr-i müteناhi zerrata ve âcız şeylere veriyor?

Evet, meşhurdur ki, hilâl-i ıyde bakarlardı. Kimse bir şey görmedi. İhtiyar bir zat yemin etti: "Hilâlı gördum." Hâlbuki gördüğü hilâl, kirpiğinin takavvüs etmiş beyaz bir kılı idi. Kıl nerede, kamer nerede? Harekât-ı zerrat nerede, sebeb-i teşkil-i enva nerede?

İnsan fıtraten mükerrem olduğundan hakkı arıyor. Bazen batıl eline gelir, hak zannederek koynunda saklar. Hakikati kazarken, ihtiyârsız dalâlet başına düşer, hakikat zannederek başına giydirir.

Sual: *Nedir şu tabiat, kavanin, kuva ki, onlar ile kendilerini aldatıyorlar?*

Cevap: Tabiat, âlem-i şahadet denilen cesed-i hilkatin anasır ve azasının intizam ve rapt altına alan bir şeriat-ı kübra-i İlâhiyedir. İşte şu şeriat-ı fıtriyedir ki, sünnetullah ve tabiat ile musemmadır, hilkat-ı kâinatta cari olan kavanin-i itibariyesinin mecmu ve muhassalasından ibarettir. Kuva dedikleri şey, her biri şu şeriatın birer hükmüdür. Ve kavanin dedikleri şey, her biri şu şeriatın birer meselesidir. Fakat, o şeriattaki ahkâmın yeknesak istimrarına

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
acız: zayıf, güçsüz, zavallı.
ahkam: dini hükümler, emirler.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz şahit olduğumuz âlem, kainat.
anasır: unsurlar, esaslar.
aza: organ, uzuv.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
cesed-i hilkat: yaratılış bedeni, vücudu.
dalalet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma, iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
derk: anlama, kavrama.
ef'al: fiiller, işler.
ezeliyeti: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp, zamanla sınırlı olmamak.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan yaratılış itibarıyla.
gayr-i müteناhi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.
harekat-ı zerrat: zerrelerin, atomların hareketleri.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hassa: özellik.
hilâl: yay şeklinde görülen her yeni ay ve her ayın üçüncü gecesine kadar olan ay.
hilâl-i ıyd: bayram hilâli, bayram edileceğinin anlaşılmasına sebep olan hilâl.
hilkat-i kainat: kainatın yaratılışı.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
hükum: emir, buyruk.
ıztırar: mecburiyet, zorunluluk.
İbaret: meydana gelen, oluşan.
icat: vücuda getirme, var etme.
ihtiyarsız: irade ve istem dışı.
İkna: bir fikri, düşünceyi akli delillerle kabul ettirme, inandırma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
İstimrar: sürme, sürüp gitme, uzayıp gitme.
kamer: ay.
kavanin: kanunlar, yasalar.
kavanin-i itibariye: itibarî kanunlar, görünmeyen manevî kanunların tümü.
kuva: duygular, hisler.
lazım-ı zaruri: zarurat derecesinde lazım olan.
makul: akla uygun.
mecmu: toplam, tüm.
muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş.
muhassala: sonuç, toplam, elde edilmiş olanların hepsi.
mükerrem: aziz, saygıdeğer.
musemma: isimlendirilmiş.
müteveccih: yönelmiş.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
rabt: bağlama, bağlanma, ilıştırma.
sebeb-i teşkil-i enva: tür ve cinsleri oluşturan sebep, güç, faaliyet.
şeriat: kurallar ve kanunlar bütünü, anayasa.
şeriat-ı fıtriye: kâinatta düzeni ve ahengi sağlayan, bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı.
şeriat-ı kübra-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait büyük, geniş kanun ve kurallar bütünü.
sünnetullah: Allah'ın tabiata koyduğu, yaratılışa ait kurallar.
suret: biçim, şekil, tarz.
tabiat: görünen tüm yaratıkların tabi olduğu kural ve kanunların tümü.
takavvüs: kavisleşme, yay gibi eğri olma, yay biçimine girme.
tegafül-i anî's-Sânî: her şeyi sonsuz bir sanatla yaratan Allah'tan gaflet etme, Onu göz ardı etme.
yeknesak: tek düzen, değişmez.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.

istinaden, vehim, hayal tasallut ederek tazyik edip, şu tabiat-ı hevaiye tevazzu ve tecessüm edip, mevcud-i haricî ve hayalden hakikat suretine girmiştir. Hayalı, hakikat suretinde gören, gösteren, nufusun istidad-ı şuresinden, fail-i müessir tavnını takmıştır. Hâlbuki, kör, şuursuz tabiat, kat'iyen kalbi ikna edecek ve fikre kendini beğendirecek ve nazar-ı hakikat ona ünsiyet edecek hiçbir mülâyemet ve münasebet yok iken ve mastar olmaya kabiliyeti mefkud iken, sırf nefy-i Sânî farazından çıkan bir iztırar ile velehresan-ı efkâr olan kudret-i ezeliyenin âsâr-ı bâhiresinin tabiattan sudûru tahayyül edilmiş.

Hâlbuki, *tabiat mısalî bir matbaadır, tâbi' değil, nakıştır, nakkaş değil, kâbildir, fail değil; mistardır, mastar değil, nizamdır, nazım değil; kanundur, kudret değil; şenat-ı iradiyedir, hakikat-ı hariciye değil.* Meselâ, yirmi yaşında bir adam birdenbire dünyaya gelse, hâlî bir yerde muhteşem ve sanayi-ı nefisenin âsânyla müzeyyen bir saraya girse, hem farz etse, kat'iyen hariçten gelme hiçbir failin eseri değil; sonra içindeki eşya-i muntazamaya sebep ararken tanziminin kavaninini cami bir kitap bulsa, onu ma'kes-i şuur olduğundan bir fail, bir illet-i iztırarî kabul eder. İşte, Sânı-i Zülcelâl'den tegafuf sebebiyle böyle gayr-i makul, gayr-i mulâyim bir illet-i iztırarî olan tabiatla kendilerini aldatmışlar.

Şeriat-ı Ilâhiye ikidir. Biri, sıfat-ı kelâmdan gelen bir şeriattır ki, beşerin, ef'al-i ihtiyârîyesini tanzim eder.

âsâr: eserler
asar-ı bahire: apaçık eserler
cami: toplaya kapsayan
ef'al-i ihtiyariye: kişinin kendi isteğiyle yaptığı işler, kişinin kendi ihtiyarî filleri
eşya-i muntazama: düzenlenmiş, tanzim edilmiş şeyler, nesneler
fail-i müessir: etken olan, yapıcı, etken fil sahibi.
faraz: kabullenme
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma
gayr-i makul: aklın kabul etmediği, akla uymayan
gayr-i mulâyim: uygun olmayan, yumuşak olmayan
hakikat-i hariciye: dışa yansıyan gerçeklik, hayat gibi dış alemde yer alan varlık.
hâlî: tenha, boş, ıssız
iztırar: mecburiyet, zorunluluk
ikna: bir fikri, düşünceyi kabul ettirme, inandırma
illet-i iztırarî: kabul edilmesi mecbun görülen sebep
istidad-ı şure: verimsiz istidat, çorak yeni kabiliyeti
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
kabil: yapılmaya müsait olan, mümkün olan.
kanun: tabiat olaylarının bağlı bulunduğu, değişmez kaide.
kat'iyen: kesinlikle
kavanin: kanunlar, yasalar
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı-sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
ma'kes-i şuur: bilinç ve düşüncenin yansıdığı gördüğü yer ve vasıta.
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
mefkud: yok, kayıp olmayan
mevcud-ı haricî: dışta varlığı bulunan bir şey, hayalî veya vehmî olmayan, maddî vücudu bulunan eşya
mısalî: görüntüden ibaret, gerçek olmayan
mistar: bir şeyin kaynağından çıkmasını yarayan alet, kalıp, ölçek.
muhteşem: haşmetli, yüce
mülâyemet: uygunluk.
münasebet: ilgi, ilişki, münasiplik, uygun olma
müzeyyen: süslenmiş, süslü
nakış: işleme, süsleme
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse
nazar-ı hakikat: gerçek, doğru esas olan bakış, en doğru bakış.
nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan
nefy-i sânî: her şeyi sanatla yaratan Allah'ı inkar etme
nizam: düzen, düzgünlük.
nüfus: nefisler
sanayi-i nefise: güzel sanatlar, bedîî sanatlar
Sanı-ı zülceial: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanada yaratan Allah
şeriat: kural ve kanun, anayasa.
şeriat-ı ilâhiye: Allah'ın koyduğu kanun, nizam ve kurallar
şeriat-ı iradiye: Cenab-ı Hakkın iradesiyle oluşan şeriat, kanunlar
sıfat-ı kelâm: kelâm sıfatı. Cenab-ı Hakkın kendi zatına mahsus olan konuşma sıfatı
sudur: sâdır olma, meydana çıkma, olma
şuursuz: idraksiz, bilgisiz
tabi': tab'eden, basan, yapan
tabiat: tüm varlıkların tabi olduğu kural ve kanunların tümü
tabiat-ı hevaiye: nefsin arzusuyla ilgili huy
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tasallut: son derece rahatsız etme, musallat olma
tazyik: zorlama, baskı
tecessüm: cisimleşme, cisim hâline gelme
tegafuf: gaflet gösterme
tevazzu: konuma, konma, konuş
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
velehresan-ı efkar: fikirlerin en şaşkınlık verenı

İkincisi, sıfat-ı iradeden gelen ve evamir-i tekviniye tesmiye edilen şeriat-ı fıtriyedir ki, bütün kâinatta cari olan kavanin-i âdâtullahın muhassalasından ibarettir.

Evvelki şeriat nasıl kavanin-i akliyeden ibarettir; tabiat denilen ikinci şeriat dahi mecmu-i kavanin-i itibariyeden ibarettir, sıfat-ı kudretin hassası olan tesir ve icada malik değillerdir.

Sabıkan, sırr-ı tevhid beyanında demiştik: Her şey, her şeyle bağlıdır. Bir şey, her şeysiz yapılmaz. Bir şeyi halk eden, her şeyi halk etmiştir. Öyle ise, bir şeyi yapan, *Vahid, Ehad, Ferd, Samed* olmak zarûrîdir.

Şu ehl-ı dalâletin gösterdiklen esbab-ı tabiiye, hem muteaddit, hem birbirinden haben yok, hem kör; ikı elinde iki kör olan tesadüf-i âmâ ve ittifakıyet-i avranın eline vermiştir.[1] قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

Elhâsıl: İkinci bürhanımız olan kitab-ı kebir-i kâinattaki nazım ve nizam, intızam ve telifindeki i'caz, güneş gibi gösteriyor ki, bir kudret-i gayr-i mütenahi, bir ilm-i lâyetenahâ, bir irade-i ezeliyenin eserleridir.

Sual: *Nazım ve nizam-ı tamme ne ile sabittir?*

Elcevap: Nev-ı beşerin havas ve cevasisi hükmünde olan fünun-i ekvan, istıkra-i tamme ile o nizamı keşfetmişlerdir. Çünkü, her bir nev'e dair bir fen ya teşekkul etmiş veya etmeye kabildir. Her bir fen, küllıyet-ı kaide hasebiyle kendi nev'indeki nazım ve intizamı gösteriyor.

1 De ki: "Kitabı indiren Allah'tır" Sonra da onları dalıdıkları batakta bırak, oyalanadursunlar. (En'âm Suresi, 91.)

burhan: delil, ispat, hüccet.
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
cevasis: araştırmacı.
Ehad: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olduğu her bir şeyde görülen.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
esbab-ı tabiiye: tabiî olagan sebepler.
evamir-i tekviniye: yaratma içeren emirler, varlığın yaratılışıyla ilgili işler.
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
Ferd: tek ve yekta olan Allah.
fünun-i ekvan: kâinata ait fenler, ilimler.
halk: yaratma, yoktan var etme.
hasebiyle: dolayısıyla, yönüyle, gereğince.
hassa: bir kimseye has olan özellik, nitelik veya tesir.
havas: bilgin, ilim adamı.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ilm-i lâyetenaha: sonsuz ilim.
intızam: düzenlilik, düzgünlük.
irade-i ezeliye: zaman ve mekân la sınırlı olmayan Cenab-ı Hakkın iradesi.
istıkra-i tamme: tam ve iyice inceleme, tetkik.
ittifakıyet-i avra: şaşı gibi davranan bileşim, birleşim ve karışım olayları.
kabil: olan, olabilir, mümkün, ihtimal dairesinde.
kavanin-i âdetullah: âdetullah kanunları, kâinatta işleyen ilâhî kanunlar, yaratılış kanunları.
kavanin-i akliye: akla, mantıga dayalı kanunlar.
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma.
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük kâinat kitabı.
kudret-i gayr-i mütenahi: sınırsız güç, kuvvet.
küllıyet-i kaide: kaidenin kuralın genel oluşu, umumîliği.
mecmu-i kavanin-i itibariye: gerçek kıymeti olmadığı hâlde kıymetli kabul edilen ve varlıkları farazî izafi olup başka şeylere kıyas edilerek varlığı bilinen kanunların toplamı.
muhassala: sonuç, toplam, elde edilmiş olanların hepsi.
nazım ve nizam-ı tamme: tam hassas düzen ve ölçülülük.
nazım: sıra, tertip, düzen.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: tür, çeşit.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
sabıkan: evvelce, önceden.
Samed: Cenab-ı Hakkın "her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan" manasında kı ismi.
şeriat: kurallar ve kanunlar.
şeriat-ı fıtriye: kâinatta düzenin ve ahengi sağlayan, bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı.
sıfat-ı irade: irade sıfatı. Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, gösteren hâl ve keyfiyet.
sıfat-ı kudret: Allah'ın her şeye gücü yeterli oluş sıfatı.
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliği hususu.
tabiat: görünen tüm yaratıkların tabi olduğu kural ve kanunların tümü.
tesadüf-i âmâ: kör rastlantı, sadece maddesel yönü olan, mana yönü kör olan tesadüf.
teşekkul: kurulma, oluşma, şekillenme.
tesmiye: isimlendirme, ad verme.
Vahid: her bir şeyin, zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olduğunu gösterdiği.
zarurî: zorunlu.

Zira, her bir fen kavaid-i külliye desatirinden ibarettir. Demek, şahsın nazarı nizamı ıhata etmezse, cevasis-i fünun vasıtasıyla görür ki, insan-ı ekber, insan-ı asgar gibi muntazamdır. Her bir şey, hikmet üzere vazedilmiştir, faydasız, abes yoktur. Şu (HAŞİYE) bürhanımız, değil yalnız erkânı ve azası, belki bütün hüceyratı, belki bütün zerratı birer lisan-ı zakir-i tevhid olarak büyük bürhanın seda-i bülendine iştirak ederek [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ diye zikrediyorlar.

ÜÇÜNCÜ BÜRHAN

Kur'ân-ı Azîmüşşan'dır. Şu bürhan-ı natıkın sinesine kulağını yapıştırsan, işiteceksin, [2] اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ 'yu tekrar ediyor. Hem gayet mükemmel semeratıyla, meyvedar bir ağacın menba-ı hayatı olan cürsume olmazsa veya kökü bozuksa, semere vermez.

Şu bürhanımız dallarında meyve-i hak ve hakikat o kadar çoktur ve o kadar doğrudur ki, şüphe bırakmaz ki, cürsumesinde olan mesele-i tevhid hiç vehim bırakmaz derecede kuvvetli, doğru bir hak ve hakikati tazammun ediyor.

Hem şu bürhanın âlem-i şahadet tarafına tedelli etmiş olan ahkâma dair dalı, bütün sıdk ve hak ve hakikat olduğu gibi, bizzarure âlem-ı gayp tarafına uzanan tevhide

HAŞİYE: Delâletçe sîması bir *hû* lâfzına benzer ki, o *hû*'nun her bir cüz'ü küçük *hû*'lardan, her bir küçük *hû* da küçücük *hû*'lardan teşekkül etmiştir.

1- Allah'tan başka ilah yoktur.
2- Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. (Bakara Suresi, 255.)

abes: boş, saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
ahkam: emirler, hükümler, buyruklar.
âlem-i gayp: gayp âlemi; görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
aza: organlar, uzuvlar.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen.
burhan: delil, ispat, hüccet.
burhan-ı natık: konuşan delil, Allah'ın varlığını ispat eden Hz. Muhammed (asm).
cevasis-i fünun: ilimlerin derinlemesine, etraflıca bildirmesi.
cürsume: öz, asıl, temel.
dalır: alâkalı, ilgili.
dalâlet: sapkınlık, iman ve hidayet yolundan ayrılış.
desatır: dusturlar, kaideler.
erkan: rukünler, esaslar.
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
gayet: son derece.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, doğru.
haşiye: dipnot.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hu: o.
hüceyrat: hücrecikler.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ihata: kuşatma, içine alma.
insan-ı asgar: büyük insan olan kâinatın küçültülmüş hali, yani insanın kendisi, küçük insan.
insan-ı ekber: kâinat, büyük insan.
iştirak: katılma, ortak olma.
kavaid-i külliye: genel kaideler, herkesi ilgilendiren, herkesin uyacağı kaideler.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.
lisan-ı zakir-i tevhid: Allah'ın birliğini tekrarlayarak ilân eden dil.
menba-ı hayat: hayatın ana unsuru, hayat kaynağı.
mesele-i tevhid: birlik, tek oluş konusu.
meyvedar: meyveli, yemişli.
meyve-i hak ve hakikat: gerçekliğin ve doğruluğun meyvesi.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
nazar: bakış.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
seda-i bulent: yüksek ses.
semerat: semereler, meyveler.
semere: meyve, yemiş.
sıdk: doğruluk.
sine: göğüs.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tedelli: aşağıya inme.
teşekkül: meydana gelme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vasıta: aracılık.
vazedilme: konulma.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zerrat: zerreler, atomlar.
zikretmek: anmak, bildirmek.

ve gayba dair gusn-ı azamı (ağaç dalı) yine sabıt hakaik ile meyvedardır.

Hem, derince şu bürhan tersim edilse anlaşılır ki, onu gosteren zat, neticesi olan mesele-i tevhıdde o kadar emindir ki, hiçbir şaibe-i tereddüt hiçbir tarafında ihsas edilmıyor. Hem, o neticeyi butun hakaika esas addederek, müselleme ve zarunıye olduğunu butun kuvvet-i beyanıyla ve ısranıyla ona gıydınıyor ve başka şeylen ona ırca ediyor. Temel taşı gibi o şedıt kuvvet, sun'î olamaz. Hem de, üstündeki sıkke-ı ı'caz, her ıhbarını tasdık eder, tezkiyeden müstağni kılar. Âdeta ihbaratı bınefsıha sabit umurlardandır.

Evet, şu bürhan-ı münevverin altı ciheti de şeffaftır. Üstünde i'caz, altında mantık ve delil, sağında aklı istintak, solunda vıcdanı istişhat, onunde hedefinde hayır ve saadet, nokta-i istinadı vahy-i mahzdır. Vehmin ne haddı var ki, girebilsin.

Marifet-i Sâni denilen kemalât arşına uzanan mıraçlann usulü dorttur:

• Birincisi: Tasfiye ve işraka müesses olan muhakkikîn-i sofıyenın minhacıdır.

• İkincisi: *İmkân* ve *hudus*'a mebni mütekellimîn tarıkıdır.

Bu ıkı asıl, çendan Kur'ân'dan teşaub etmişlerdir. Lâkin fikr-i beşer başka surete ifrağ ettiği için, uzunlaşmış ve müşkülleşmış, evhamdan masun kalmamışşlar.

addetme: sayma, oyle kabul etme
adeta: sankı.
arş: goğun en yüksek katı
bınefsıha: bizzat, kendisi kendisi ile kendi kendine
burhan: delil ıspat, hüccet.
burhan-ı münevver: nurlu ve parlak delil
çendan: gerçi, her ne kadar
cıhet: yon.
dalır: alâkalı, ılgılı.
evham: vehımler zanlar, kuruntular
fikr-ı beşer: insanlann fikrl insanların duşuncesi
gayp: gorunmeyen fakat varlığı kesln olan ve mahıyetı Allah tarafından bilinen başka âlemler manevı alem
gusn-i azam: buyuk ağaç dalı
hakaık: hakikatler gerçekler
hudus: sonradan meydana gelme yok iken var edılme
i'caz: mucızelık, insanlann benzerinı yapmaktan acız kaldıklan şeyı yapmak.
ifrağ: bır hâlden başka bır hale sokma çevırme
ıhbar: haber verme bıldırme.
ıhbarat: ıhbarlar bıldırmeler haber vermeler
ihsas: hıssetırme sezdırme
imkân: var olması ya da yok olması noktasında zorunlu olmama
ırca: gen çevırme gen dondurme
istıntak: soyletme.
istişhat: şahıt gosterme bırısının şahıtlıgını isteme
işrak: kalbe dogma sezgı
kemalat: kemalıer olgunluklar mukemmellıklıer
kuvvet-ı beyan: ifade gücü, anlatım gücü
marifet-i Sâni: eşyayı tam bir huner ve sanatla vucuda getıren sanatkâr olan Allah ın bilinmesi tanınması
masun: korunmuş koruma altında olan
mebnı: bir şeye dayanan istınat eden
mesele-i tevhid: bırlık, tek olus konusu
minhaç: meslek, yol açık genış yol
mıraç: yol, merdıven
müesses: tesıs edılmış kurulu
muhakkıkın-ı sofıye: tasavvufla ugraşarak hakıkate ulaşmaya çalışanlar
müselleme: dogruluğu ve gerçeklıgı herkes tarafından kabul edılen.
müstagnı: muhtaç olmayan ıhtıyaç duymayan
mutekellımın: kelam alımlen kelamcılar
nokta-ı istınat: dayanak noktası guvenme ve ıtımat noktası
saadet: mutluluk.
sabıt: ıspatlanmış
şaibe-i tereddüt: kararsızlık lekesı noksanlıgı
şedıt: şıddetlı
sikke-ı ı'caz: mu dizelik ışaretı sıkkesı damgası
sun'i: yapmacık uydurma sahte
suret: bıçım şekıl tarz
tarik: yol meslek.
tasdık: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesln olarak hukmetme
tasfiye: insanın kendısını dunya ve maddecı yaklaşımlardan tasfiyesı arındırması
tersım: resmınl cızme resmını yapma
teşaub: şubelenme şubelere ayrılma
tezkiye: temıze çıkarma temızleme aklama mukemmelleştırme
umur: ışler
usul: metot, metodoloji
vahy-i mahz: vahyın tâ kendısı sadece ve sadece Allah a aıt vahıy sırf vahıy
vehım: zan şuphe yanlış ve esassız duşunce
vıcdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve ıyılık etmekten lezeet duyan ve kotulukten elem alan manevî bır hıs
zaruriye: zorunlu

• Üçüncüsü: Şübehatâlûd hükema mesleğidir.

• Dördüncüsü ve en birincisi: Belâgat-ı Kur'âniyenin ulvî mertebesini ilân etmekle beraber, cezalet cihetiyle en parlağı ve istikamet cihetiyle en kısası ve vuzuh cihetiyle beşerin umumuna en eşmeli olan mirac-ı Kur'ânîdir.

Hem, o arşa çıkmak için dört vesile vardır: İlham, talım, tasfiye, nazar-ı fikrî.

Tarîk-ı Kur'ânî iki nevidir:

• *Birincisi "delil-i inayet ve gayet"tir ki, menafi-i eşyayı tadat eden bütün âyât-ı Kur'âniye bu delili nesç ve şu burhanı tanzim ediyorlar.* Bu delilin zubdesi, kâinatın nizam-ı ekmelinde ittikan-ı sanat ve nayet-i mesalih ve hikemdir. Bu ise Sânin kasıt ve hikmetini ispat ve tesadüf vehmini ortadan nefyediyor. Zira, ittikan ihtiyârsız olmaz.

Evet, nizamın şahıtları olan bütün fünun-ı ekvan, mevcudatın silsilelerindeki halkalardan asılmış mesalih ve semeratı ve inkılâbat-ı ahvalın katmer ve düğümlen içinde saklanmaz hikem ve fevaidi göstermekle, Sânin kasıt ve hikmetine kat'î şahadet ediyorlar.

Ezcümle: Fenn-i hayvanat, fenn-i nebatat, iki yüz bini mütecavız envain büyük peder ve âdemleri hükmünde olan mebdelerinin her birinin hudusuna şahadet ettiği gibi; mevhum ve itibarî olan kavanin, kor ve şuursuz olan esbab-ı tabiiye ise, bu kadar hayretfeza silsileler ve bu silsileleri teşkil eden ve efrat denilen dehşetengiz birer

âdem: ilk baba, ata.
arş: göğün en yüksek katı.
ayât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
belâgat-ı Kur'anîye: Kur'ân'a ait belâgat. Kur'ân'ın kendine has olan belâgatı.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade.
dehşetengiz: çok dehşet verici, ürkütücü, korkunç.
delil-i inayet ve gayet: her bir şeyin gayesi ve birbirinin ihtiyacını gidermesi, birbirinin yardımına koşması delili, kanıtı.
efrat: fertler.
envâ: çeşitler, türler, neviler.
esbab-ı tabiiye: tabiî olagan sebepler.
eşmel: daha en şumullü, kapsayıcı.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fenn-i hayvanat: hayvanları inceleyen ve onlar hakkında bilgi veren ilim dalı: zoloji.
fenn-i nebatat: bitkileri inceleyen ve onlar hakkında bilgi veren ilim dalı: botanik.
fevaid: faydalar, menfaatler.
fünun-ı ekvan: kainata ait fenler, ilimler.
hayretfeza: hayret veren, hayreti arttıran.
hikem: hikmetler.
hudus: sonradan meydana gelme, yok iken var edilme.
hükema: filozoflar.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtiyarsız: irade ve istem dışı.
ilham: kalbe doğma, manaların, bilgilerin Allah tarafından kalbe verilmesi.
inkılabat-ı ahval: hallerin, durumların değişimi, dönüşümü.
ispat: kanıtlama.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
itibarî: gerçek olmayan, varsayılan.
ittikan: sağlamlık, muhkemlik, mükemmellik.
İttikan-ı sanat: sanatın mükemmelliği ve sağlamlığı.
kasıt: bile bile, isteyerek yapma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
katmer: üst üste katlanmış, kat kat olmuş.
kavanin: kanunlar, yasalar.
mebde: başlangıç.
menafi-i eşya: eşyanın yararları, faydaları.
mesalih: maslahatlar, faydalar.
meslek: gidiş, tuculan yol, sistem.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar.
mevhum: hakikatte olmayan, vehm ve hayal ürünü olan.
mirac-ı Kur'anî: Kur'ân'ın tarif ettiği yol, Kur'ân'ın izlediği yol.
mütecavız: aşkın, fazla, çok.
nazar-ı fikri: düşünce ile bakmak, düşünsel bakış, tefekkür.
nefiy: uzaklaştırıyor, kaldırıyor.
nesç: örme, dokuma.
nevi: çeşit, cins, tür.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
nizam-ı ekmel: en kusursuz, en mükemmel düzen, sistem, kanun.
nayet-i mesalih ve hikem: güzel faydalar, iyilikler, hikmetlere uyulma.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semerat: semereler, meyveler.
şübehatâlûd: şüpheler bulaşmış, şüphelere bulanmış.
tadat: sayma.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tarik-ı Kur'anî: Kur'ân'ın gösterdiği yol.
tasfiye: kalbi safiaştırma, nefsî şeylerden arınma.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
ulvî: yüksek, yüce.
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
vesile: aracı, vasıta.
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı.
zübde: bir şeyin en muhim kısmı, bir şeyin özü, seçkin kısmı.

makine-i acibe-i İlâhiyenin ıcat ve inşasına adem-i kabiliyetleri cihetiyle, her bir fert, her bir nevi müstakilen Sâni-i Hakîm'in dest-ı kudretinden çıktıklarını ilân ve izhar ediyorlar.

Kur'ân-ı Kerîm [1] فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرٰى مِنْ فُطُورٍ der. Kur'ân'da *delil-i inayet* vücuh-i mümkinenin en mükemmel vechi ile bulunuyor. Kur'ân, kâinatta tefekkure emir verdiği gibi, fevaidi tezkâr ve nimetleri tadat eden âyâtın fevâsıl ve hatimelerinde galiben akla havale ve vicdanla müşaverete sevk etmek için,

[5] فَاعْتَبِرُوا [4] ۞ اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ [3] ۞ اَفَلَا يَعْقِلُونَ [2] ۞ اَوَلَا يَعْلَمُونَ

gibi o burhan-ı inayeti ezhanda tespit ediyor.

• *Ikıncı delil-i Kur'ânî, delil-i ihtıradır.*

Hülâsası, mahlûkatın her nev'ine, her ferdine ve o nev'e ve o ferde mürettep olan âsâr-ı mahsusasını muntiç ve istidad-ı kemalıne munasip bir vücudun verilmesidir.

Hiçbir nevi müteselsil-i ezelî değildir, imkân bırakmaz.

Inkılâb-ı hakikat olmaz. Mutavassıt nev'in silsilesi devam etmez. Tahavvül-i esnaf, inkılâb-ı hakaikın gayrisidir.

Madde dediklen şey, suret-i mütegayyire, hem harekât-ı mütehavvile-i hâdiseden tecerrüt etmediğinden hudusu muhakkaktır.

1 Haydi çevir gözünü. En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Suresi, 3.)
2. Bilmiyorlar mı? (Bakara Suresi, 77.)
3 Hiç düşünmüyorlar mı? (Yâsin Suresi, 68.)
4 Hiç düşünmez misiniz?" (Yunus Suresi, 3.)
5 Bundan ibret alın. (Haşr Suresi, 2.)

adem-i kabiliyet: kabiliyetin olmaması, kabiliyetsizlik.
asar-ı mahsusa: özel kılınmış bir şeye has kılınmış eserler.
ayat: Kur'an ayetleri.
burhan-ı inayet: yardımlaşma delili, kainatta görülen yardım ve imdada koşmaların Cenab-ı Hakkı göstermesi.
cihet: yön.
delil-i ihtıra: yaratılış ve ıcat edilış delili.
delil-i inayet: Allah'ın inayetinin delili, kainattaki eşyanın menfaat ve faydalarını bildiren ayetler, delîler.
delil-i Kur'ânî: Kur'an'ın gösterdiği delil.
dest-i kudret: Allah'ın ezelî gücünün eli.
emir: buyruk.
ezhan: zihinler, insanda akıl, fikir, zeka, hafıza, anlayış, kavrayış kudretleri.
fevaid: faydalar, menfaatler.
fevasıl: fasılalar.
gayr: başka, diğer.
harekat-ı mütehavvile-i hadise: sonradan meydana gelen, yeni değişim hareketleri, olayları.
hatıme: son, nihayet.
havale: başkasına bırakma.
hudus: sonradan meydana gelme, yok iken var edilme.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
imkân: var ve yok olma durumu eşitken bir tercih ile yaratılma, sonradan var edilme.
inkılâb-ı hakaık: hakikatlerin inkılâbı, hakikatlerin değişimi, dönüşümü.
inkılâb-ı hakikat: hakikatın değişimi, gerçeklerin değişimi, dönüşümü.
istidad-ı kemal: olgunluk kabiliyeti, yeteneği.
izhar: ortaya koyma, gösterme.
mahlukat: yaratıklar, yaratılanlar.
makine-i acibe-i İlâhiye: Allah'a ait hayret verici makine.
müntic: netice veren, sonuç veren, meydana getiren.
mürettep: tertip olunmuş, dizilmiş, sıralanmış.
müşavere: istişare etme, bir konuda bilen ve güvenilen kimselerin görüşünü alma, danışma.
müstakilen: kendi başına, bağımsız olarak.
mutavassıt: aracılı, vasıtalı.
müteselsil-i ezelî: başlangıcı olmayan bir dizin, başlangıçsız silsile.
nevi: çeşit, tür, cins.
Sani-i Hakîm: hikmet sahibi olan her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
suret-i mütegayyire: değişen suretler, biçimler, görünüşler.
tadat: sayma.
tahavvül-i esnaf: sınıfların değişmesi, türlerin değişmesi, sıralamanın değişmesi.
tecerrüt: soyutlanma, uzak olma.
tefekkür: düşünme; eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tezkâr: hatırlama, anma, hatıra getirme.
vecih: cihet, yön.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.
vücuh-i mümkine: imkân dâhilindeki, mümkün olabilen yönler, cihetler.

Kuvvet ve suretler, a'raziyetleri cihetiyle envadaki mübayenet-i cevheriyeyi teşkil edemez. A'raz, cevher olamaz. Demek, envaının fasîleleri ve umum a'razının havass-ı mümeyyizeleri bizzarure adem-i sırftan muhteradırlar.

Sılsilede tenasül, şeraıt-i adıye-i itibanyedendir.

Feyâ acaba! Vacibu'l-Vucud'un lâzıme-i zaruriye-i beyyinesi olan ezeliyeti zihinlerine sığıştıramayan, nasıl oluyor da her bir cihetten ezeliyete munafi olan maddenin ezeliyetini zihinlerine sığıştırabilirler? Hem, dest-i tasarruf-i kudrete karşı mukavemet edemeyen koca kâınat, nasıl oldu da küçücük ve nazik zerratların (öyle dehşetli salâbet bulmuş ki) kudret-ı ezeliyenın yed-ı idamına karşı dayanıyor. Hem, nasıl oluyor ki kudret-i ezeliyenin hassası olan ibda ve ıcadı, hıçbır münasebet-ı makule olmadan en âcız ve en bîçare esbaba isnat ediliyor?

İşte, Kur'ân-ı Kerîm, şu delili halk ve icattan bahseden âyâtı ile ezhanda tanzim ediyor. Müessir-ı hakikî yalnız Allah'tır. Tesir-i hakikî esbapta yoktur; esbap, izzet ve azamet-ı kudretin perdesıdır. Tâ kı, aklın nazar-ı zahirî-sinde, Dest-i Kudret umur-i hasise ile mübaşir görünmesin.

Bir şeyde ıkı cihet var:

• *Biri* mülk–âyinenin mülevven vechi gibi. Ezdat ona vant oluyor. Çırkın olur, şer olur, hakır olur, azîm olur,

a'raziyet: aslında bulunmayıp sonradan meydana gelme
âcız: zayıf güçsüz zavallı
adem-i sırf: yokluk, yokluğa mahkum
a'raz: sonradan meydana gelen şey
ayât: Kur'ân ayetleri
âyine: ayna
azamet-ı kudret: kudretin büyüklüğü
azîm: büyük.
bıçare: çaresiz zavallı
bizzarure: zarurî olarak ister istemez mecburen
cevher: esas maya, öz
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü korkunç
delil: kanıt.
Dest-i Kudret: Allah'ın ezeli gücünün eli
dest-i tasarruf-i kudret: Allah'ın kudret eli. Allah'ın bir şeyi dilediği gibi kullanması.
envaı: çeşitler türler, neviler
esbap: sebepler, vasıtalar
ezdat: zıtlıklar
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp zamanla sınırlı olmamak.
ezhan: zihinler
fasile: ana babalar ebeveynler
feyâ acaba: hayret doğrusu
hakir: aşağı, adî, bayağı
halk: yaratma, yoktan var etme
hassa: bir kimseye has olan özellik, nitelik veya tesir
havass-ı mümeyyize: ayırıcı özellikler
ibda: yoktan eşsiz ve benzersiz yaratma.
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
izzet: şeref, yüceliik, kuvvet, kudret, üstünlük
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başı sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet.
lâzıme-ı zaruriye-ı beyyine: apaçık zorunlu ve gerekli olan
mubaşir: bir işe başlayan, bir işe girişen
mubayenet-i cevheriye: her cinsin özelliğinin ve yaratılıştaki aslının birbirinden farklı ve ayrı oluşu, yaratılmışlardaki farklılık.
müessir-i hakiki: hakiki tesir sahibi, gerçek etki edici
muhtera: ıcat edilmiş.
mukavemet: bir gücün tesirine karşı koyan güç, direnç
mulevven: kırılı, pıs, karışık, düzensiz
mülk: dış kısım
munafi: zıt, aykırı
münasebet-i makule: akla uygun ilişki, akla yatkın bağlantı
nazar-ı zahiri: zahiri bakış, dış görünüşe ehemmiyet vererek yapma.
sabâbet: pekiik, katılık, sağlamlık.
silsile: zincir
suret: biçim, tarz, görünüş
şer: kötülük
şeraıt-ı adıye-i itibanye: varsayılan basit şartlar, gerçekte gerek mediği hâlde ilâhî âdet gereği ortaya konan ve var olduğu kabul edilen basit adî şartlar
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tenasül: üreme, birbirinden doğup üreme, nesil yetiştirerek çoğalma
tesir-i hakiki: gerçek tesir, etki
teşkil: oluşturma, şekillendirme
umur-ı hasise: ufak ve değersiz işler
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah
varit: gelen, ulaşan, erişen
vecih: cihet, yön
yed-i idam: öldürücü el, yok edici güç
zerrat: zerreler, atomlar

ilâahır, esbap bu cihette vardır. İzhar-ı azamet ve izzet-i kudret öyle ister.

• *İkinci cihet* melekûtiyet cihetidir—âyinenin şeffaf vechi gibi. Şu cihet, her şeyde güzeldir. Şu cihette esbabın tesiri yoktur. Vahdet öyle ister. Hatta hayat ve ruh ve nur ve vücut, ikı vecıhleri şeffaf ve güzel olduğundan, mülken ve melekûten vasıtasız Dest-ı Kudretten çıkıyorlar.

DÖRDÜNCÜ BÜRHAN

Vıcdan-ı beşer denilen fıtrat-ı zîşuurdur. Şu bürhanda Dört Nükteyi nazar-ı dıkkate al.

Bırıncısı: Fıtrat yalan soylemez.

Meselâ, bir çekirdektekı meyelân-ı nümüv der kı: "Sumbulleneceğim, meyve vereceğım." Doğru söyler. Meselâ, yumurtada bir meyelân-ı hayat var, der: "Pilic olacağım." Bıiznıllâh olur, doğru söyler. Meselâ, bir avuç su, incımat ıle meyelân-ı inbısatı der: "Fazla yer tutacağım." Metin demir onu yalan çıkaramaz, sözunun doğruluğu demin parçalar.

İşte şu meyelânlar irade-i İlâhıyeden gelen evamir-i tekvınıyenın tecellılendır, cılvelendır.

Ikıncısı: Beşenın, havâssu'l-hams-i zahıre ve bâtınadan başka, âlem-ı gayba karşı açılan pek çok pencereler var, gayr-i meş'ur pek çok hisleri var. Hiss-ı sâmıa, bâsıra, zaıka olduğu gıbı, bır hıss-ı sadıse-ı sadıka olan saıka

alem-i gayb: gayp alemi, görunmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
ayine: ayna
beşer: insan, insanlık.
bıiznıllah: Allah'ın izni ile.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön
cilve: tecelli, görüntü
Dest-ı Kudret: Allah'ın ezeli gücünün eli
esbap: sebepler, vasıtalar.
evamir-i tekvîniye: yaratma içeren emirler, varlığın yaratılışıyla ilgili işler
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fıtrat-ı zişuur: bilinç sahibi olarak yaratılmış olan
gayr-i meş'ur: bilinmeyen, bilincine varılmayan
havassu'l-hams-i batın: görünmeyen beş temel duygu [akıl, hayal, hafıza, vehim (zan) ve mutasarrıfa (kullanma, sahiplenme arzusu)]
havassü'l-hams-i zahıre: görünen beş temel duygu (görme, duyma, tatma, koklama ve dokunma).
hıss-ı bâsıra: görme hissi, duyusu
hıss-ı sadıse-ı sadıka: doğru olan altıncı hıs
hıss-ı samıa: işitme hissi, duyusu
hıss-ı zaıka: tat alma hissi, duyusu
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar
incımat: donma, buz hâline girme
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, Cenab-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti
izhar-ı azamet: büyükluk gösterme, büyükluğun bilinmesini isteme
izzet-i kudret: kudretin izzeti, şerefi
melekûten: içten dâhilen.
melekutiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan sebeplerin müdahale edemediği aslı, esası, iç yüzü
mesela: örneğin
metin: sağlam ve dayanıklı.
meyelân: meyletme, bir tarafa eğilme
meyelân-ı hayat: hayat bulma meyli, hayat arzusu, kabiliyeti
meyelân-ı inbısat: genişleme meyli, eğilimi
meyelân-ı nümüv: yenilenme, büyüme, yetişme, gelişme meyli, eğilimi
mülken: dıştan, hâricen
nazar-ı dıkkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
saıka: sevk eden, sürükleyen, sebep olan
şeffaf: saydam
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tesir: etki
vahdet: birlik ve teklik
vasıta: aracı
vecih: cihet, yön
vıcdan-ı beşer: insan vicdanı
vücut: var olma, varlık.

vardır, hem bir hiss-i sabia-i barika olan şaika var. O şevk ve sevk yalan söylemez, yanlış gidemez.

Üçüncüsü: Mevhum bir şey hakikat-ı hariciyeye mebde olamaz. Fıtrat ve vicdanda nokta-i istinat ile nokta-i istımdat ıkı hakikat-ı zarurıyedir. Hılkatın saffeti ve en mükerremi olan ruh-i beşer, o iki nokta olmazsa en süflî, en berbat bır mahlûk olur. Hâlbuki, kâinattakı hikmet ve nizam ve kemal, bu ihtimali reddeder.

Dördüncüsü: Akıl tatîl-i eşgal etse de nazarını ıhmal etse, vicdan Sânii unutamaz, kendi nefsini inkâr etse de, Onu gorur, Onu duşunur, Ona muteveccihtir. *Hads* –kı, şimşek gibi sür'at-i intikaldir– daima onu tahrik eder. Hadsın muzaafı olan *ılham*, onu daima tenvır eder. *Meyelân*'ın muzaafı olan *arzu* ve onun muzaafı olan *işfıyak* ve onun muzaafı olan *aşk-ı İlâhî*, onu daıma marıfet-ı Zülcelâl'e sevk eder. Şu fıtrattakı *incizap* ve *cezbe*, bir hakıkat-ı cazıbedanın cezbıyledır.

Bu nuktelen bildikten sonra, şu bürhan-ı enfusî olan vicdana müracaat et. Göreceksin ki, kalb bedenin aktârına neşr-i hayat ettiği gibi, kalbdeki ukde-i hayatıye olan marifet-i Sâni'dir ki, istidadat-ı gayr-i mahdude-i insaniye ile mütenasip olan âmâl ve müyul-i müteşaibeye neşr-i hayat eder, lezzetı içine atar ve kıymet verir ve bast ve temdit eder.

İşte nokta-i istımdat ve kavga ve müzahemetin meydanı olan dağdağa-ı hayata hucum gösteren âlemin binlerce musibet ve müzahemelere karşı yegâne nokta-i istınat, yıne marıfet-ı Sânı'dır.

aktâr taraflar yanlar her taraf her yer
âlem dunya cihan butun yaratılmışlar
a'mal ameller ışler
aşk-ı İlahı Allah ı sevme Yaratanı sevme
bast. yayma yayılma açma serme doşeme.
burhan-ı enfüsı insanın ıçınde ve hayatında gorunen bürhan delil
cezbe çekme çekım
cezp kendine dogru çekme çekılme
dagdaga-i hayat: hayatın telası ızdırabı sıkıntısı
fıtratı yaratılış mizaç huy
hads sezgi sezış
hakikat-i cazıbedar: aslı ve esasıyla çekıcı olan hakıkat cazıbeli gerçek.
hakikat-i hariciye maddî bır bedene sahip varlık, ortaya çıkmış vucut gıymış olan varlık.
hakikat-ı zarurıye zorunlu gerçek.
hılkat yaratılış
hiss-i sabia-i barika: parlak olan yedıncı hıs
hücum saldırma
ılham belli bılgi vasıtalanna başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zıhnine konulma ındınlme
incizap cezp edilme kapılma çekilme
ıstıdadat-ı gayr-i mahdude-i insanıye insanda var olan sınırsız kabılıyetler
ıştıyak. aşırı isteme çok fazla arzu etme
kemal olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksıksız olma
mahluk yaratık, varlık.
marıfet-ı Sanı: eşyayı tam bır hu ner ve sanatla vucuda getıren sa natkâr olan Allah ı tanıma bilme ve ona ınanma
marifet-i Zülcelâl buyukluk ve haşmet sahıbı olan Allah ı bilme tanıma
mebde kaynak, başlangıç
mevhum gerçekte olmayan ve hım ve hayal urunu olan.
meyelan egılme; egılım.
mukerrem ıkram olunmuş say gıdeger hurmete layık.
musıbet. felaket, belâ.
mütenasıp uygun olan denk.
mütevecchi yonelmış yonelen
muyul-i müteşa ıbe çeşıtlı şube leri olan meyıller çeşıtlı arzular çeşıtlı egılımler
muzaaf kat kat, ıkı mıslı
muzaheme. zahmet sıkıntı ver me.
muzahemet. zahmet sıkıntı ver me
nazar. bakış
nefis kotu vasıflan kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guc
neşr-i hayat hayat yayma dagıtma
nizam duzen tertıp duzgunluk.
nokta-i istımdat. yardım ve me det isteme noktası
nokta-ı ıstınat: dayanak noktası guvenme ve ıtımat noktası.
nukte ince manalı ancak dikkat le anlaşılabılen mana veya söz
ruh-ı beşer insan ruhu
saffet saflık, halıslık temızlık paklık.
Sanı her şeyı sanatlı olarak yara tan Allah
sevk. yonelme gonderme
süflı aşağılık bayağı adî
sür'at-i intıkal algılama hızı kav rama çabuklugu
şaika arzulama.
şevk. sıddetlı arzu aşırı ıstek ve heves
tahrik. hareket ettırme harekete geçırme
tatîl-i eşgal; ışe çalışmaya ara verme meşguliyetı bırakma grev
temdit devam ettırme uzatma
tenvir nurlandırma aydınlatma ışıklandırma.
ukde-i hayatıye hayat dugumu yaşama istegi arzusu.
vicdan insanın ıçındekı iyyi kotu den ayırabılen ve iyılık etmekten lezeet duyan ve kotulukten elem alan manevî bir hıs
yegâne bırıcık tek, yalnız

Evet, her şeyi hikmet ve intizam ile işleyen bir Sâni-i Hakîm'e itikat etmezse ve alelamyâ kör tesadüflere havale ederse ve o beliyyata karşı elindeki kudretin adem-i kifayetini düşünse, ister istemez tevahhuş, dehşet, telâş, havftan mürekkep bir hâlet-i cehennemnumun ve ciğersikâfa düşecektir. O ise, eşref ve ahsen-i mahlûkat olan ruh-ı insaniyetin her şeyden ziyade perişan olduğunu istilzam eder. O ise, intizam-ı kâmil-i kâinattaki nizam-ı ekmele zıt oluyor. Şu nokta-ı istimdat ve nokta-i istinat ile bu derece nizam-ı âlemde hükümfermalık, hakikat-i nefsülemriyenin hassa-i münhasırası olduğu için, her vicdanda iki pencere olan şu iki noktadan, Sâni-i Zülcelâl, marifetini kalb-ı beşere daima tecelli ettiriyor. Akıl, gözünü kapasa da, vicdanın gözü daima açıktır.

Sâni-i Zülcelâl bu dört burhan-ı azîmin kat'î şahadetleriyle Vacibü'l-Vucud, Ezelî, Vahıd, Ehad, Ferd, Samed, Alîm, Kadîr, Mürîd, Semî, Basîr, Mütekellim, Hayy, Kayyum olduğu gibi, bütün evsaf-ı celâliye ve cemaliye ile muttasıftır. Zira mukarrerdir ki, masnudaki feyz-i kemal Sânîin zıll-i tecellisinden muktebestir.

Demek, kâinatta ne kadar husun, cemal, kemal varsa, umumundan lâyühad derecede yüksek tabakada evsaf-ı cemaliye ve kemaliye ile Sânı-i Zulcelâl muttasıftır. Zıra ihsan servetin, icat vücudun, icap vücubun, tahsin hüsnun, tenvır nurun fer'i ve delili olduğu gibi; bütün kâinattaki bütün kemal ve cemal, Sâni-i Zülcelâl'in kemal ve cemalıne bır zıll-ı zalildır ve burhanıdır.

adem-i kifayet: kâfi gelmeme yetersizlik.
ahsen-ı mahlukat yaratıkların en güzeli.
alelamyâ: koru körüne sorup soruşturmadan
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
Basır: her şeyi görüp bilen tam eksiksiz ve kusursuz gören Allah
beliyyat: belâlar, felaketler
burhan: delil ispat, hüccet.
burhan-ı azim: büyük delil
cemal: güzellik.
ciğersıkafa: ciğer parçalayan çok acı veren
Ehad: zatı tek olan Allah.
eşref: en şerefli daha şerefli
evsaf-ı celaliye ve cemaliye: büyükluk ve güzellik vasıfları
evsaf-ı cemaliye ve kemaliye olgunluk ve güzellik vasıfları
ezeli: öncesiz başlangıçsız.
Ferd: tek ve yekta olan Allah
fer'i: şube dal
feyz-i kemal: olgunluğun mükemmelliğin çokluğu
hakikat-i nefsülemriye: asıl ve esas olandaki gerçek
halet-ı cehennemnumun cehennem gibi çok azap veren hal.
hassa-ı münhasıra: yalnızca birine ait olan özellik
havf: korku korkma
Hayy: gerçek hayat sahibi Allah.
hükumferma: hükum süren
hüsun: güzellik.
intızam-ı kamıl-ı kainat. kainat taki mükemmel düzen, sistem.
istilzam. gerektirme
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kalb-i beşer: insan kalbi.
Kayyum. varlığı ve dirliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan daimi her şeye her hususta iktıdarı olan Allah
lâyuhad: sınırsız
marifet. bilme derin bilgi
masnu: sanatlı yapılmış olan.
mukarrer: kararlaştırılmış karar verilmiş
muktebes: alıntı yapılmış.
mürekkep: terkip edilmiş bileşik.
Mürit: irade eden emreden buyuran Allah
Mütekellim gerçek söz söyleyen Allah
muttasıf: sıfatlanan
nızam-ı alem: Cenab-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen dünya düzeni
nizam-ı ekmel: en kusursuz en mükemmel düzen sistem kanun
nokta-i istimdat: yardım ve medet isteme noktası
nokta-i istinat. dayanak noktası güvenme ve itimat noktası
ruh-ı insanıyet. insanlığın özü esası mayası.
Samed: Cenab-ı Hakkın her şey kendisine muhtaç olduğu halde Kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan manasındaki ismi
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sani-i Hakım: hikmet sahibi olan her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
Sanı-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
Semi: gizli ve açık her şeyi işiten Cenab-ı Hak.
tahsin: beğenme güzel bulma
tecelli: belirme bilinme görünme
tenvir: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma
tesadüf: rastlantı bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma
umur: işler
Vacibü l-Vucud: varlığı zaruri ve zatı olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil kendinden olup ezeli ve ebedi olan
Vahıt. zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
vücup: vacip ve luzumlu olma gerekliliik
zıll-ı tecelli: tecelli gölgesi görüntünün izdüşümü
zıll-ı zalil: koyu gölge.

Hem de, Sâni-i Zülcelâl cemî nekaisten münezzehtir. Zira, nevakıs mahiyet-i maddiyatın istıdatsızlığından neş'et eder. Zat-ı Zülcelâl maddiyattan mücerrettir, münezzehtir. Hem kâinatın mahiyat–ı mümkinesinden neş'et eden evsaf ve levazımatından mukaddestir.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ جَلَّ جَلَالُهُ سُبْحَانَ مَنِ احْتَفَى لِشِدَّةِ ظُهُورِهِ
سُبْحَانَ مَنِ اسْتَتَرَ لِعَدَمِ ضِدِّهِ سُبْحَانَ مَنِ احْتَجَبَ
بِالْأَسْبَابِ لِعِزَّتِهِ [1]

Sual: Vahdetülvücudu nasıl görüyorsun?

Elcevap: Tevhidde ıstığraktır ve nazara sığmayan bir tevhid-i zevkîdir. Esasen, tevhid-i rububiyet ve tevhid-i ulûhiyetten sonra tevhidde zevken şiddet-i istiğrak, vahdet-i kudret, yani لَا مُؤَثِّرَ فِي الْكَوْنِ إِلَّا اللهُ [2], sonra vahdet-i idare, sonra vahdetüşşuhut, sonra vahdetülvücut, sonra yalnız bir vücudu, sonra yalnız bir mevcudu görünceye müncer oluyor.

Muhakkikîn-i sofiyenin müteşabihat hükmünde olan şatahatıyla istıdlâl edilmez.

Daire-i esbabı yırtıp çıkmayan ve tesirinden kurtulmayan bir ruh, vahdetülvücuttan dem vursa, haddini tecavüz eder. Dem vuranlar, Vacıbü'l-Vucud'a o kadar hasr-ı nazar etmişlerdir ki, mümkinattan tecerrüt ederek, yalnız bir vücudu, belkı bır mevcudu görmuşler.

1- Onun benzeri yoktur. Şanı yücedir. Şiddet-i zuhurundan gizlenen O zatı kusurlardan tenzih ederiz. Zıddı olmadığından, görünmeyen O şanı yüceyi noksanlıklardan tenzih ederiz. Izzetinden dolayı sebepler ile perdelenen O Kudret Sahibini eksikliklerden tenzih ederiz.

2- Kainatta Allah tan başka gerçek müessir yoktur.

cemî: cümle, hep, bütün.
daire-i esbap: sebepler dairesi, sebep ve kanunların bulunduğu yer olan maddî âlem, fiillerin, işlerin, oluşların sebeplere bağlandığı âlem.
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler.
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istıdlal: delil getirmek, bir delile dayanarak netice çıkarmak.
istiğrak: kulun kalbini dünya ile ilgili şeylerden arındırıp Allah a bağlanması ve nihayet derecede, kendini bilmeyecek şekilde İlâhî aşk ve vecd dalgınlığı içinde bulunması.
levazımat: luzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
mahiyat-ı mümkine: imkân dairesinde oluş karakteri, mahiyeti; varlık ve yokluğu eşit olup ancak bir tercih ile vücut bulanların mahiyeti.
mahiyet-i maddiyat: maddeden oluş karakteri, mahiyeti, maddelik özelliği.
mücerret: soyutlanmış olan, cısım halinde bulunmayan.
muhakkikîn-i sofiye: tasavvufla uğraşan, hakikatı araştıran âlimler.
mumkinat: yaratılanlar, mumkün olanlar, imkân dahilindekiler.
müncer: varıp sona eren, netice lenen.
münezzeh: arınmış, uzak olan.
müteşabihat: zahiri ifadesinin dışında anlam taşıyan teşbihli ifade.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
nekais: eksiklikler, noksanlıklar, eksikler, noksanlar.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nevakıs: noksanlar, eksikler.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
şatahat: kendinden geçmiş bir vaziyette söylenen dengesiz sözler.
şiddet-i istiğrak: İlâhî aşkta iyice dalıp kendinden geçiş şiddeti.
tecerrüt: soyunma, soyutlanma.
tevhid: Allah ın bir olduğuna inanma, birleme.
tevhid-i rububiyet: Cenab-ı Hak kin kainatın terbiye, tedbir ve idaresinde bir olduğunu, yardımcı ve ya ortağının bulunmadığını kabul etme.
tevhid-i uluhiyet: İlâhın bir oluşu, Allah ın bir olduğunu kabul etme.
tevhid-i zevkî: tasavvufta doruk noktadaki manevî haz ve lezzetle ulaşılan birleme, tevhid.
Vacıbu'l-Vucud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.
vahdet-i idare: yönetimin sevk ve idarenin birliği.
vahdet-ı kudret: kudret ve gücün birliği.
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlıkları bir bilme, düşüncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufî görüş.
vahdetüşşuhut: kulun her şeyi bir olarak görmesi, görülen şeylerin tek varlık halinde görülmesi, İlâhî tecellilerin belirmesi anında Allah tan başka bir şeyin görülmemesi halı.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah.
zevken: zevk olarak.

Evet, delil içinde neticeyi görmek, âlemde Sânii müşahede etmek; tarik-ı istiğrakkârâne cihetiyle, cedavil-i ekvanda cereyan-ı tecellıyat-ı İlâhiyeyı ve melekûtiyet-i eşyada sereyan-ı fuyuzatı ve merâyâ-i mevcudatta tecelli-i esma ve sıfâtı, yalnız zevken anlaşılır birer hakikat iken, dıyk-ı elfaz sebebiyle ulûhiyet-i sarıye ve hayat-ı sarıye tabır ettiler. Ehl-i fikir, o hakaik-ı zevkiyeyı nazarın mekayısına sıkıştırdığından, çok evham-ı batılaya menşe oldu.

Maddeperver hükema ve zaifü'l-itikat ehl-i nazarın vahdetülvücudu ile evlıyanın vahdetülvücudu, tamamen birbırnnın zıddıdır. Beş cihetten fark vardır.

Birincisi: Muhakkikîn-i sofiye, Vacibü'l-Vücud'a o kadar hasr-ı nazar etmiş ve müstağrak olmuş ve ehemmıyet vermişler ki, Onun hesabına kâinatın vücudunu inkâr etmişler. Hükema ve zaifu'l-itikat olanlar, maddeye o kadar hasr-ı nazar etmişler ve müstağrak olmuşlar ki, fehm-i ulûhiyetten uzaklaştılar ve o derece maddeye kıymet verdiler ki, her şeyi maddede görmek, hatta ulûhiyeti onda mezç etmek, hatta kâinat hesabına ulûhiyetten istiğna etmek derecede tarik-ı müteassifeye girmişlerdir.

İkincisi: Muhakkikîn-i sofiyenin vahdetülvücudu, vahdetüşşuhudu tazammun eder, ıkincılerin vahdetü'l-mevcudu tazammun eder.

Üçüncüsü: Birincilerın mesleği zevkîdir, ikincilerin nazarîdır.

alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
cedavil-i ekvan: varlıklar alemindeki kainattaki kanallar, yollar
cereyan-ı tecelliyat-ı ilâhiye: Cenab-ı Hakkın kendini gösteren yansımalarının birbiri ardına akıp gitmesi
cihet: yön
delil: bir dâvayı İspata yarayan şey, burhan
dıyk-ı elfaz: sözlerin yetersizliği, kelimelerin ifâdede yetersiz kalması, ifâde zorluğu.
ehemmiyet: önem, kıymet.
ehl-i fikir: fikir ehli, düşünmeye önem verenler, amel ve ibâdetten ziyâde ilim ve fikre ağırlık verenler, düşünürler
ehl-i nazar: gözlü tabaka denilen gördüğü ile düşünebilen ve hareket edebilenler
esma: adlar, isimler
evham-ı batıla: saçma sapan kuruntular, boş yanlış kanaatler
evliya: veliler, Allah dostları
fehm-i ulûhiyet: ulûhiyet anlayışı
hakaik-ı zevkiye: manevî haz ve lezzet anının doğurdu gerçekleri
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme
hükema: filozoflar
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
istığna: ihtiyâcsızlık, gerek duymazlık
maddeperver: maddeye düşkün, maddeye tapan
mekayis: ölçüler, kıyaslamalar
melekutiyet-i eşya: nesnelerin varlıkların iç yüzü, esâsı, mahiyeti
menşe: esâs, kaynak
merâyâ-ı mevcudat: varlıklar aynaları, yansıtan ayna görevi yapan varlıklar
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
mezç: katma, karıştırma.
muhakkikîn-i sofiye: tasavvufla uğraşan hakikatı araştıran âlimler
müşâhede: İlâhî güzelliklen ve sırları görme, seyretme
müstağrak: kendinden geçmiş
nazar: bakış, düşünce, fikir
nazarî: uygulanmamış, uygulamaya dayalı olmayan, yalnız görüş halinde bulunan, teorik.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sereyan-ı fuyuzat: feyiz ve bereketlerin sürâtle birbirini takı etmesi
sıfât: vasıflar, nitelikler, sıfatlar
tabir: ifâde
tarık-ı istiğrakkârane: İlâhî aşk sebebiyle kendinden geçerek dünya ve âlemi unutup reddedercesine davranmayı öngören yol
tarık-ı müteassife: Hak'tan sapmış yol
tazammun: ihtıva etme, içine alma, içinde bulundurma
tecelli: belirme, bilinme, görünme
ulûhiyet: İlâhlık, Allahlık.
ulûhiyet-i sarıye ve hayat-ı sarıye: İlâhî sıfatların ve Allah'ın hayâtının, dinlıgının varlıklara sıraıyet etmesi, bulaşması anlamında vahdetülvücut ehlince kullanılan tasavvufî tabirler
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zâtî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdetü'l-mevcut: madde tektur, yanı her şey madde demektir
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlıkları bir bilme düşüncesi, varlığın tek olduğunu her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma
vahdetüşşuhut: kulun her şeyi bir olarak görmesi, görülen şeylerin tek varlık halinde görülmesi, İlâhî tecellilerin belirmesi anında Allah'tan başka bir şeyin görülmemesi hali
zaifu'l-itikat: zayıf inancı
zevken: zevk olarak.
zevkî: zevkle ilgili, zevke ait.

Dördüncüsü: Birinciler evvelen ve bizzat Hakka, nazar-ı tebeî olarak halka bakarlar, ikinciler evvelen ve bizzat halka bakarlar.

Beşincisi: Birinciler Hudaperesttirler, ikinciler hodperesttirler.

أَيْنَ الثَّرَى مِنَ الثُّرَيَّا وَأَيْنَ الضِّيَاءُ السَّاطِعُ مِنَ الظُّلْمَةِ الطَّامِسَةِ [1]

Tenvir

Meselâ, küre-i arz rengârenk muhtelif ve küçük küçük cam parçalarından farz olunursa, her biri başka hasiyetle levnine ve cirmine ve şekline nispetle şemsten bir feyiz alacaktır. Şu hayalî feyiz ise, ne güneşin zatı ve ne de ayn-ı ziyasıdır. Hem de ziyanın temasili ve elvan-ı seb'asının tesaviri ve güneşin tecellisi olan şu gûnagûn ve rengârenk çiçeklerin elvanı, faraza lisana gelseler, her biri "Güneş benim gibidir" veyahut "Güneş benim" diyeceklerdir.

اِنْ خَيَالَاتِى كِه دَامِ اَوْلِيَاسْتْ *
عَكْسِ مَهْرُويَانِ بُوسْتَانِ خُدَاسْتْ [2]

Fakat, ehl-i vahdetüşşuhudun meşrebi *fark* ve *sahv*'dır; ehl-i vahdetülvücudun meşrebi *mahv ve sekir*'dir. Safî meşrep ise, *meşreb-ı ehl-i fark ve sahv*'dır.

1- Sera nerede, Süreyya nerede; parlak ışık nerede, zifiri karanlık nerede?

2- Şüphesiz evliyaların tuzağı olan hayaller, ancak Allah'ın bahçesine de nurlu yüzlen aksettiren aynalardır.

ayn-ı ziya: ışığın ta kendisi
bizzat: kendisi, şahsen
cirm: vücut, ten, cüsse, hacim, büyüklük.
ehl-i vahdetülvücut: vahdetülvücutçular, varlığın tek olduğunu kabul eden tasavvufî görüşü benimseyenler.
ehl-i vahdetüşşuhut: görülen, gözlenen âlemin (dünyanın) birliğini benimseyenler.
elvan: levnler, renkler, çeşitler.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
evvelen: evvela, birinci, ilk olarak.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
fark: tasavvufta ilâhî aşk ile dünyadan alâkayı kesip âdeta beş duyunun fonksiyonlarını yitirmek.
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahmînde bulunma.
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
gunagun: rengarenk.
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan.
hodperest: magrur, kendini çok beğenen, kendine tapan, kibirli.
hudaperest: Allah'a, hak ve hakikata taraftar olan.
küre-i arz: yer küresi, dünya.
levn: renk.
lisan: dil.
mahv: tasavvufta kulun kendi varlığını Allah'ın varlığı karşısında hiç görmesi, yok bilmesi (fenâfillâh makamı).
mesela: örneğin.
meşreb-i ehl-i fark ve sahv: ilâhî aşk için dünyadan alâkayı tamamen kesip, tekrar dönen kişilerin takip ettiği yol.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
nazar-ı-tebei: ikinci derecede bakış.
nispet: oran, ölçü.
rengârenk: çeşitli renklen olan, türlü renklerde olan, renk renk.
safî: samimî, hâlis, saf.
sahv: tasavvufta kendinden geçiş halinin sonu, beş duyu âlemine tekrar dönme, uyanıklık.
sekir: sarhoşluk, kendinden geçiş.
şems: güneş.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
temasil: şekiller, örnekler.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tesavir: tasvirler, resimler.
zat: kişi, şahıs.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

تَفَكَّرُوا فِي الْآءِ اللهِ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِهِ فَإِنَّكُمْ لَنْ تَقْدِرُوا ۞[1]

حَقِيقَتُ الْمَرْءِ لَيْسَ الْمَرْءُ يُدْرِكُهَا فَكَيْفِيَّةُ الْجَبَّارِ ذِي الْقِدَمِ ۞[2]

هُوَ الَّذِي أَبْدَعَ الْأَشْيَاءَ وَأَنْشَأَهَا فَكَيْفَ يُدْرِكُهُ مُسْتَحْدَثُ الرَّسَمِ ۞[3]

Nokta'nın ikinci kısmı, haşr ve melâike ve beka-i ruha ait olduğundan bu hakikatleri kerametli Yirmi Dokuzuncu Söz ve Onuncu Söz gayet parlak bir surette izah ettiğinden, onlara havale edilerek buraya derç edilmedi. Üçüncü kısım ise, on dört dersten ibaret Nurun İlk Kapısı namıyla ayrıca neşredildi.

Said Nursî

1 Allah'ın nimetlerini düşününüz. Zâtını değil. Zira ona gücünüz yetmez. (Hadis. Feyzü'l-Kadîr, 3.263.)

2. İnsan kendi hakikatini kavrayamaz. Kadîm Zât-ı Cebbar'ın keyfiyetini nasıl kavrasın?

3. Bütün eşyayı yoktan var eden Odur. Sonradan yaratılan Onu nasıl kavrasın?

beka-ı ruh: ruhun ebedîliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü
derç: sokma, içine alma
gayet: son derece
hakikat: gerçek, asıl, esas
haşr: kıyâmetten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
ibâret: meydana gelen, oluşan.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
melâike: melekler.
nam: ad.
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
suret: biçim, şekil, tarz

Münderecat Hakkında

Bu mühim mecmuanın cümle-i mukaddematından olan bir "İ'lem"de, "Bu Risale, bazı âyât-ı Kur'âniyenin şuhudî bir nevi tefsiridir. Ve ondaki meseleler, Kur'ân-ı Hakîm'in bahçesinden kopanlmış çiçeklerdir. Bu risalenin ibaresindeki icmal ve icaz ve fehmindeki zahiri müşkülât, sana tevahhuş vermesin. Tekrar tekrar mütalâa et; tâ ki, [1] لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ve emsali tekrarat-ı Kur'âniyenin sırrı sana açılsın.

"Ey kârî! Bu mecmudaki tevhidin bürhanlan ve mazharlan birbirine ihtiyaç bırakmıyor zannetme. Çunku, ben her bir bürhana her bir makam-ı mahsusta ihtiyaç hissettim. Harekât-ı cihadıyem beni öyle bir mevkie ilca ediyordu ki, o mevkide, o anda bir kapı açmaya mecbur kalıyordum. Çünkü, o dehşetli anda diğer açık kapılara dönmek müyesser olmuyordu. Hem, o seyahat-i acîbede rast geldiğim nurlara delâlet etmek için değil, belki hatırlamak için işaretler koydum. Bazen büyük bir nura bir işaret koyuyordum, ilâ ahir..." diye, ne kadar güzel bir mukaddemeyi ve bir hülâsayı –bu mecmua– âdeta şifre gibi bir anahtarı, kârilerine takdim ediyor.

Bu *Mesnevî-i Nuriye*'deki risalelerin isimleri *Reşhalar, Katre, Hubab, Habbe, ...* şeklinde gidiyor. Eğer, *Katre*

1- Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. (Bakara Suresi, 107.)

adeta: sanki
ahir: son.
ayât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
bahir: deniz.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
Cinan: cennetler
cümle-i mukaddemat: giriş cümlesi
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
emsal: örnekler, benzerler
fehim: anlayış
harekât-ı cihadiye: iman ve Kur'ân hizmetine ait davranışlar
hubab: su üzerinde olan kabarcık
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ibare: metnin dışına yazılan veya metinden çıkarılan söz grubu
icaz: az sözle çok mana ifade etme
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
ilâ ahir: sona kadar, sonuna kadar
ilca: mecbur etme, zorlama
i'lem: Arabcada bil! anlamında emir
kârî: okuyucu, okuyan
katre: damla
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lem'a: parıltı
makam-ı mahsus: özel konum ve seviye, özel durum
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
mecmua: toplanıp, birikmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü
mesele: önemli konu
mevkı: yer, makam
muhim: önemli, ehemmiyetli.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
münderecat: bir şeyin içine derc edilmiş şeyler, bir kitap veya dergisinin ihtiva ettiği şeyler, içindekiler
muşkülat: muşkiller, güçlükler, zorluklar
mütalâa: bir şeyi etrafıca düşünme, dikkatli okuma
muyesser: kolay olan, kolay gelen
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
reşha: sızıntı, damla
şems: güneş
seyahat-i acîbe: şaşırtıcı, hayret verici seyahat, yolculuk, gezinti
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
şuhudî: görünebilme ile alâkalı, vücut bulmaya dair.
takdim: arz etme, sunma
takriz: övme yazısı, bir eser hakkında yazılan ve eserin başına konulan övgü yazısı
tefsir: açıklama, izah.
tekrarat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın tekrarlamaları, Kur'ân'da tekrarlanan ibare, mevzu ve ayetler
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
umman: büyük deniz, derya, okyanus
zahir: görünürde
Zühre: Çoban yıldızı, sabah yıldızı

risalesinin ahirinde merhum Şeyh Safvet Efendinin yazdığı gibi, her bir risaleye bir takrız yazılsa idi, o merhumun "Bu bir katre değil, bir bahırdir" dediği gibi, biz de derdik:

"O bir lem'a, değil, bir şemstir; o bir reşha değil, bir bahirdir; o bir zuhre değil, bir Cınandır, o bir hubab değil, bir ummandır..."

ahir: son
bahır: deniz.
Cınan: cennet bahçesi
hubab: su üzerinde olan kabarcıklar
katre: damla.
lem'a: parıltı
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
reşha: sızıntı damla
şems: güneş.
takrız: övme yazısı bir eser hakkında yazılan ve eserin başına konulan ovgu yazısı
umman: buyuk deniz derya okyanus
zuhre: çiçek.

YENİ ASYA
NEŞRİYAT
Gulbahar Caddesi, Gunay Sokak, No 4
34212 GUNEŞLI, ISTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

E-POSTA : risalemur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

Copyright © Her hakkı mahfuzdur.

ISBN 978-975-525-410-1 (Takım)
ISBN 978-975-525-383-1 (Muhakemat)

ÜRÜN KODU: 1163

(ALTINCI BASKI)

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.

ISTANBUL
MART 2013

İçindekiler

TAKDİM 297

BEDİÜZZAMAN SAİD NURSÎ KİMDİR? 297

TAHİYYAT ve SALÂVAT 21

Cenab-ı Hakka hamd ve Resulullaha (ASM) salâvat ile birlikte eserin yazılış sebep ve faydaları izah edilir. Ayrıca, müstebitlere ve cehalete karşı İslâm'ın mutlak galibiyetini engelleyen sebep ve maniler sayılır.

MUKADDEME 26

Muhakemat'ın muhtevası ve tertip şekli izah edilir.

Unsuru'l-Hakikat

BİRİNCİ MAKALE 28

Kısa ve sathî nazar ile bakanların fark edemediği Kur'ân ve imana dair bazı hakikatlerin parlaklığını aklî, mantıkî ve ilmî delillerle gözler önüne seren harika bir bölümdür.

BİRİNCİ MUKADDEME 29

Kur'ân'ın dört aslî maksadı sayılarak, bunlardan ayrı maksatlar olan kâinatla ilgili bahislerin zikrediliş sebep ve hikmetleri açıklanır.

İKİNCİ MUKADDEME 33

Kâinata konulan tekemmül kanunu gereğince, insanda da gelişme ve inkişaf meyline bulunduğu, bu terakkî meyline fikir alış verişi ve fikirlerin birbiri üzerine ilâvesiyle geliştiği, bunun da maddî ilimlerin gelişimiyle olduğu izah edilir. Ayrıca maddî ve manevî ilimler arasındaki farklar ortaya konularak, Kur'ân'ın her meselesine maddî ilimlerin gözlüğü ile bakmanın yanlış olduğu güzel bir şekilde ispat edilir.

ÜÇÜNCÜ MUKADDEME 36

Zamanla İsrailiyat ve Yunan felsefesinin bazı İslâmî ilimlerin içine nasıl girdiği, bunların din susuyle görünerek ve dinin malı gibi gösterilerek fikirleri nasıl karıştırdığı gayet güzel tahlil ve izah edilir.

DÖRDÜNCÜ MUKADDEME 42

Şöhretin, insanın malı olmayan şeyi insana nasıl mal ettiği, bu yüzden de ne gibi hurafe kapıları açıldığı etraflıca izah edilir.

BEŞİNCİ MUKADDEME 45

Mecaz ve teşbihlerin, zamanla ilmin elinden cehlin eline geçtikçe nasıl hakikate dönüştüğü, bunun da hurafelere nasıl kapı açtığı, boylece kısa nazarla Kur'ân ve İslâm'ın hakikatlerine bakanların ondaki parlaklığı göremediklerinden, yanlış bir biçimde hücum ettikleri beyan edilir.

ALTINCI MUKADDEME 48

Tefsirde geçen her bir meselenin ve bilginin tefsirden olması lâzım gelmediği, bir tefsir kitabında, tefsir veya ayetin asıl manasından başka, sair ilimlere ait bazı meselelerin de olabileceği, tefsirdeki sair ilimlere ait bilgilerin yanlış olmasının, ayetin veya tefsirin yanlışlığına delil sayılamayacağı, "Bir sanatta mahir olan zat, başka sanatta âmî olabilir," "Bir şahıs çok fenlerde meleke sahibi ve mütehassıs olamaz," "Umuma el atmak, umumu terk etmek demektir." gibi kaidelerin ışığında gayet güzel izah edilir.

YEDİNCİ MUKADDEME 53

İnsanların kötü huylarından olan tezeyyüt, mücazefe ve mubalâğa nın ne gibi zararlara sebep olduğu açıklanır.

SEKİZİNCİ MUKADDEME 57

Bu Mukaddeme her kemalı mahveden ye'si öldürür ve her bir saadetin mayesi olan ümidi hayatlandırır. Ayrıca geçmiş zaman insanları ile zaman-ı hal ve istikbal insanlarının mukayesesi yapılır. Geçmişte bizi geri bırakan kötü hasletlerin, hakikati araştırma meyli sayesinde tedavi edilmesi sebebiyle, istikbalde hakikat-ı İslâmiyenin hükümferma olacağı müjdesi verilir.

DOKUZUNCU MUKADDEME 63

Yaratılışta güzellik, hak ve hayrın asıl, çirkinlik ve şerrin ise tebeî ve şerrin hakka galibiyetinin geçici olduğu, bu yüzden, netice itibanyla gelecekte hakkın galip olacağı ve âlemi hakikat-ı İslâmiyenin aydınlatacağı izah ve ispat edilir.

ONUNCU MUKADDEME 69

Söz sahibinin, söylediği sözünde muaheze edilip edilemeyeceği noktaların neler olduğu, hadis-i şerifte de belirtildiği gibi, her ayetin bir zahirî, bir de bâtınî manasının olduğu izah edilir.

ON BİRİNCİ MUKADDEME 72

Bir söz veya cümlede muhtelif manaların olabileceği, bu manaların her birinin doğru olabileceği, ancak yalnız o manayı doğru kabul etmenin yanlış olduğu izah edilir.

ON İKİNCİ MUKADDEME 74

Sadece dış görünüşe göre hareket eden zahirperestleri aldatan noktaların neler olduğu, ülfet ve mubalâğanın ne gibi zararlı neticeler doğurduğu gayet güzel beyan edilir.

BİRİNCİ MESELE 83

Dünyanın yuvarlak olduğunu ispat ile Kur'ân ve hadiste buna dair hükümlerin bulunduğu izah edilir.

BİRİNCİ MESELE 87

"Arz okuz ve balık uzerindedir" şeklinde rivayet edilen hadisin tahkiki yapılarak, ihtiva ettiği manalar gayet manidar bir şekilde izah edilir.

BİRİNCİ MESELE 91

Kaf Dağı hakkında olup, bu hususta ileri sürülen görüş ve tenkitlerin tahkiki yapılır.

BİRİNCİ MESELE 95

Ye'cüc ve Me'cüc ile Sedd-i Zülkarneyn hakkında güzel izahlar yapılır.

BİRİNCİ MESELE 101

"Cehennem nerededir?" sualinin güzel bir cevabıdır.

BİRİNCİ MESELE 103

Kur'ân'ın irşat mesleğinin taşıdığı özellikler ve müfessirlere bu noktada düşen vazifeler gayet güzel izah edilir.

BİRİNCİ MESELE 106

Bazıların zahir manalarına bakarak tenkit ettikleri birtakım ayetlerin hakikî manalarının ne olduğu herkes bir şekilde izah edilir.

BİRİNCİ MESELE 107

İmkânat ve vukuatın karıştırılmasının nelere yol açtığı ve ehl-i zahiri ulûm-ı âdiyede bile tereddüte sevk eden hususlar izah edilir.

Unsuru'l-Belâgat

İKİNCİ MAKALE 120

Kur'ân'ın ifadelerindeki mu'cizeliğin tezahuru olan belâgat ile alâkalı birkaç meseleyi beyan eder.

Birinci Mesele 121

Acemlerin ve sair Arab olmayanların Arabcanın belâgatiyle meşgul olmaya başlamalarından sonra, mananın nazmı yerine lâfzın nazmını tercih ederek, Kur'ân'ın belâgatının kaynağını nasıl karmaşık hale getirdikleri izah edilir. Ayrıca, lâfız, üslûp, teşbih, hayal ve kafiye gibi unsurların bir sözde ne kadar yer alması lâzım geldiği anlatılır.

İkinci Mesele 124

Bir sözün canlılık ve hareket kazanmasının nasıl mümkün olacağı izah edilir. İfadede kullanılan hayalin az da olsa bir hakikat payının olması gerektiği anlatılır.

Üçüncü Mesele 126

Bir manayı herkesin kendi sanat ve mesleğine uygun uslûplar ile ifade etmesinin sırrı izah edilir. Uslûbun ne olduğu ve mertebeleri anlatılır.

Dördüncü Mesele 121

Bir kelâmı meydana getiren harf ve kelimelerinin, o sözün umumî maksadına yönelmiş olup yardım etmesi için, nasıl tanzim edilmesi gerektiği anlatılır.

Beşinci Mesele 131

Bir kelâmın telvih, telmih ve manaları ile uslûbundaki işaretlerin insanın kalbini, hayalini ve diğer duygularını nasıl heyecana getirip coşturduğu anlatılır.

Altıncı Mesele 135

Bir kelâmın meyvelerinin muhtelif tabakalarda ve farklı suretlerde teşekkül eden manalar olduğu ifade edilir. Ve bir kelâmın meyvedar olması için, bir memurun hukumet işinde kendi kabiliyetine göre vazife alması gibi, kelâm içinde manalarının nasıl tanzim edilmesi lâzım geldiği izah edilir.

Yedinci Mesele 141

Beyanın felsefesi, diğer bir tabirle 'hayat kaynağı'nın ne olduğu ve bunun belâgate nasıl tesir ettiği izah edilir. Eğer bu husus nazara alınmaz ise, beyanın dinleyene hayretten başka bir fayda vermeyeceği ifade edilir.

Sekizinci Mesele 143

Beyan ilmindeki manaların tesiriyle bir tek kelimenin nasıl pek çok farklı manaları ifade ettiği anlatılır.

Dokuzuncu Mesele 145

Bir kelâmı en yüksek belâgat derecesine çıkaran dört husus gayet ilmî ve yüksek bir ifade ile izah edilir.

Onuncu Mesele 149

Bir kelâmın selis ve akıcı olması için hangi hususiyetlere sahip olması lâzım geldiği anlatılır.

On Birinci Mesele 150

Kelâmın dört başı mamur ve hiçbir itiraza mahal kalmayacak şekilde selâmetli ve sıhhatli olması için dikkat edilmesi icap eden hususlar anlatılır.

On İkinci Mesele 151

Kelâmın tam kıvamında ve mutedil olması için, kelâmın kayıtlarına nasıl bir nizam vermek icap ettiği izah edilir. Ayrıca, üslûbun çeşitleri, hususiyetleri ve nerelerde kullanılacağı anlatılır. Belâgatin mühim iki noktasına işaret edildikten sonra, bir şeyin âlimi olmak ile sanatkân olmak arasındaki ince farkın izahıyla mevzu bitirilir.

Unsuru'l-Akîde

ÜÇÜNCÜ MAKALE 160

İslâm'ın akîdelerinin diğer İslâm âlimlerinin eserlerinde teferruatıyla izah ve ifade edilmesi münasebetiyle, burada bu akîdelerin bazı hususlarını vuzuha kavuşturan üç dört unsuru hakkında açıklamalar yapılır.

MUKADDEME 162

Kur'ân'ın dört asıl maksadının tevhid, nübüvvet, haşr ve adalet akîdeleri olduğunu beyan eder.

Birinci Maksat 164

Cenab-ı Hakkın varlığını ve birliğini ispat eden delillerin kâinattaki zerrelerden kat kat fazla olduğu hâlde neden herkesin aklıyla göremediği hususu izah edilir.

İnsan aklının birçok noktadan Yaratıcıyı unutması mümkün olduğu hâlde, fıtrat ve vicdanın "nokta-i istinat" ve "nokta-i istimdat" sebebiyle Sânini unutmadığına işaret edilir.

Kemalâtın mükemmel noktası olan Yaratıcının bilinmesi ve tanınması makamına çıkaracak dört merdivenin olduğu tenbih edilip, bunlardan dördüncüsü olan Kur'ânî miracın iki çeşit delili izah edilir.

Kur'ânî delillerden birincisi olan "inayet delili"nin, kâinattaki mükemmel nizam ve hikmeti nazara vererek Yaratıcının kasıt ve hikmetini ispat edip, tesadüf vehmini ortadan kaldırdığı anlatılır.

Kur'ânî delillerin ikincisi olan "ihtira delili"nin ise, mahlûkatın her nev'ine ve her ferdine, o nevi ve o fert ile alâkalı hususî eserleri netice veren mükemmel kabiliyetler ile o kabiliyetlere münasip bir vücut verilmesinin her şeyde Yaratıcının birlik mührünü vurduğu izah edilir.

Ayrıca tabiat, tabiat kanunları, maddenin ezeliyeti gibi birtakım hususlar gayet güzel izah edilerek, mutasavvıfların ve maddiyyunların mesleklerinin mukayesesi ile kelime-i şahadetin birinci unsuru hakkındaki açıklamalar bitirilir.

İkinci Maksat 183

MUKADDEME 183

Nübüvvet akîdesinin ispat ve izahı ile beraber, Peygamber Efendimizin (ASM) Cenab-ı Hakkın vücut ve vahdetine delil oluşu anlatılır. Nubuvvet akîdesinin çekirdeği "nubuvvet-ı mutlaka" yani peygamberlik muessesesi, esası ise "nubuvvet-ı Muhammediye" yanı Hazret-ı Muhammed'in (ASM) peygamberliği olduğu ifade edilerek, evvelâ nübüvvet-ı mutlakanın ispatı ve insanlık için neden zarurî olduğu, sonra da Peygamberimizin (ASM) doğruluğu izah ve ispat edilir.

MUKADDEME 193

Nübüvvet akîdesinin kübrası olan nübüvvet-i Muhammed'in (ASM) sıdkına ve peygamber oluşuna delil olan bazı hususların "Beş Meslek" halinde ispat olunacağı beyan edilir.

BİRİNCİ MESLEK 194

Resul-ı Ekrem'in (ASM) güzel ahlâk ve seciyelerinin onun nübüvvetine nasıl delil olduğu izah edilir.

İKİNCİ MESLEK 197

Peygamberimizin (ASM) ümmîliği ile beraber, geçmiş peygamberlerin bütün hallerini ve sırlarını izah etmesiyle, bütün zekâ sahiplerinin nazar-ı dikkatlerini çekecek şekilde çekinmeden ve sonsuz bir cesaretle söylemesi, önceki semavî kitapların birleştikleri noktaların doğrulayıcısı, ihtilâf noktalarının ise musahhihi olarak bütün peygamber kıssalarını zikretmesinin, onun sıdk ve nübüvvetini nasıl ispat ettiğini izah eder.

ÜÇÜNCÜ MESLEK 200

Resulullah'ın (ASM) zaman-ı haldeki, yanı Asr-ı Saadetteki icraatının, onun nubüvvetinin hakkanıyetine nasıl delil olduğu izah edilir.

DÖRDÜNCÜ MESLEK 203

Istıkbalin, yani Asr-ı Saadetten günümüze kadar geçen zamanın ve bundan sonra gelecek olan zamanın Resulullah'ın (ASM) doğruluk ve haklılığına nasıl delil olduğu Dört Nükte hâlinde beyan edilen küllî kaidelerle izah ve ispat edilir.

BEŞİNCİ MESLEK 215

Resulullah'ın (ASM) mu'cizeleri hakkında mühim bir ölçü zikredilerek, bu ölçü dâhilinde altı nevi mu'cize sıralanır. Şakk-ı Kamer mu'cizesine yonelıtilen bir ıtıraza gayet güzel ve ikna edici cevap verilir.

Üçüncü Maksat 220

Kur'ân ın dört maksadından biri olan haşr-ı cismanî, yanı öldükten sonra dirilme akîdesinin izah ve ispatı yapılır.

BİRİNCİ MAKSAT **220**

Haşr-i cismanî hakkındaki deliller on bir madde hâlinde özetlenir.

İKİNCİ MAKSAT **223**

Muhakemat'ın telifinden otuz sene sonra telif edilen Dokuzuncu Şua ve Onuncu Sözün iki zeyli olup, oradan alınarak buraya da derç edilmiştir

Dokuzuncu Şua **224**

EKLER **251**

Şahıs Bilgileri **253**

Yer Bilgileri **274**

Ayet İndeksi **281**

Hadis İndeksi **291**

Şahıs İndeksi **293**

Yer İndeksi **296**

Genel İndeks **297**

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî **321**

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı"

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Kulliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-i aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmînkâr cevaplar veren bir iman hazînesini ortaya koymuştur.

Neden zaman, iman kurtarmak zamanıdır?

Çünkü çağımızda, iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslîmiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delîlsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, "Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" suallerine doyurucu izahlar getirilmekte, başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta; ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar puskurtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrîfatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhîd ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair aklı doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, teror gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu, muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yeniliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş, kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka; onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda, Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona 'Bediuzzaman' lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında iki yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilimde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı 'Medresetuzzehra' adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir 'oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli iki hedefti.

Üniversite düşüncesini hükümete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi Işkodralı Tahir Paşa'nın teşvikı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak hükümet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hıçbir girişimde bulunmadı. Gelişinden iki ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her muşkul hallolunur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetı kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükümet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediüzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yeri değişti: timarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünkü, hükümet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı Şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada, elbette, eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman, bu teklifleri süs payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapishaneye gönderilmeyi tercih etti.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediüzzaman Said Nursî İstanbul'da çok hareketli bir siyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mitinginde, daha sonra İttihatçıların ileri gelenleriyle birlikte gittiği Selânik Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkiyi ortadan kaldırmak için, önemli teşebbüslerde bulundu. Bediüzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İllerindeki nüfuzlu şahıslara telgraflar çekti. İstanbul'un muhtelif yerlerindeki avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediüzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, İki Mekteb-i Musibetin *Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî* adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkari, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Munazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu İllerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de, Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşku'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-ı Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman, 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den isteği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nûrun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı *Şemme* ve *Şule* risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında yine hükumetin emriyle önce Isparta'ya sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen *Lem'alar* ise 26 Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman, 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risâle-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risâlesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münâcat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbîye Risâlesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Âyetü'l-Kübrâ* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risâle-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla, savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar tekrar edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, haccın sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile tekrar edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Ermenka'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde İskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve ümitle karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklen teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dâhil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen ikiyillik ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Otelî 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960'daki hükümet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

بسم الله الرحمن الرحيم [1]

Cümle tahıyyat ol Hâkım-ı Ezel ve Hakîm-i Ezelî ve Rahman-ı Lemyezelî'ye elyaktır ki, bizi İslâmiyet'le serfiraz ve Şeriat-ı Garra ile sırat-ı müstakıme hıdayet etmıştır.

Öyle bir şeriat kı, akıl ve nakil destbedest ittıfak vererek ol şerıatın hakaıkırın hakkanıyetırı tasdık etmişlerdır.

Öyle hakaık kı, kokleri hakıkat zemininde rusuh ile beraber, dal ve budakları kemalâtırı göklerine yükselip, irtişar edip....

Öyle fürüat kı, meyveleri saadet-i dâreyndir ve bizi Kur'ân-ı Mu'ciz ile irşat eylemış.

Öyle kitap kı, kaıdeleri ile hılkat-i âlemırı kıtabından dest-ı kader ve kalem-i hıkmet ile mektup ve carı olan kavanın-ı amıka-i dakıka-i İlâhıyeyı ızhar ettığınderı, ahkâm-ı âdılânesıyle nev-i beşerın rızam ve muvazenet ve terakkısıne kefil-i mutlak ve ustad-ı kull olmuştur.

Salâvat-ı bînihaye ol Server-i Kâınat ve Fahr-ı Âlem'e hedıye olsun kı. Âlem, enva ve ecnasıyla onun rısaletıne şahadet ve mu'cizelerine delâlet ve hazine-i gayptan getirdiği meta-ı âlîye dellâllık edıyor. Guya, âleme teşrıf ettığınden, her bir nevı kendi lısan-ı mahsusuyla alkışladığı gıbı, Sultan-ı Ezel, zemin ve asumanırı evtarını ırtak

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

ahkam-ı adilane: adaletli hükümler
asuman: gökyüzü, sema
cari: cereyan eden akan işleyen
dellâl: ilan eden bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse
destbedest: el ele
dest-i kader: kader eli
ecnas: cinsler, çeşitler
elyak: en layık olan
enva: çeşitler, türler, neviler
evtar: yaya genişmiş ipler kırışıklıklar, teller
fürüat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
hakaık: hakikatler, doğrular, gerçekler
Hakim-i Ezeli: başlangıcı olmayan ve sonsuz hikmet sahibi olan Allah
hakkanıyet: hak ve adâlete uygunluk
hazine-i gayp: gayp hazinesi, var olan fakat görünmeyen hazine
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
hılkat-i âlem: âlemin yaratılışı
intak: söyletme, söyletilme, dile getirme
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ittıfak: birleşme, birlik oluşturma
izhar: gösterme, açığa vurma
kaide: kural, esas, düstur
kalem-i hikmet: hikmet kalemi, Cenab-ı Hakk'ın hikmet tecelilerini kainata yazan manevi kalem
kavanın-i amıka-i dakıka-i İlâhıye: Cenab-ı Hak tarafından konulan ve çok inceden inceye araştırma ve düşünce ile anlaşılabilen ince ve derin olan kanunlar
kefil-i mutlak: kayıtsız, şartsız, her şeyiyle tam kefil olan.
kemalat: kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
lısan-ı mahsus: kendisine ait dil, kendine ait tarz
meta-i âlî: ulvî, yüksek, kıymetli mal
muvazenet: denge
nakil: Kur'an-ı Kerim, hadis-i şerif gibi İslamın asli kaynakları, nakil.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: çeşit, tür
nizam: düzen, düzgünlük, kanun
Rahman-ı Lemyezeli: sonsuza kadar bütün mahlûkata merhamet ve şefkat eden, onlara nimetler veren Allah
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme.
rusuh: sağlam olma, sağlamlık
saadet-i dâreyn: iki cihan saadeti, dünya ve ahiret mutluluğu
salâvat-ı bînihaye: Hz. Muhammed'e (asm) yapılan sonsuz dua
serfiraz: benzerlerinden üstün olan, başta gelen, seçkin
Server-i Kâinat: kâinatın en büyüğü, reisi, Hz. Muhammed (asm)
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu
Sultan-ı Ezel: kudret, kuvvet ve iktidarı zamanla kayıtlı olmayan, saltanatının başlangıcı olmayan sultan
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şeriat: İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini
tahiyyat: tahiyyeler, selâmlar, dualar
tasdik: doğrulama, onaylama
terakki: yükselme, ilerleme.
teşrif: şereflendirme, şeref verme
üstad-ı kull: her çeşit ilimde, her hususta çok iyi bilgisi olan herkesin ustadı

edip, her bir tel başka lisan ile mu'cizatının nağamatını inşat etmekle, o seda-ı şirin bu kubbe-i mînada ilelebet taninendaz etmiştir. Güya, asuman, kendi miraç ve melek ve Kamer'in elsine-i semaviyesiyle risaletini tebrik, ve zemin, kendi hacer ve şecer ve hayvanın dilleriyle mu'cizelerine senahan, ve cevv-i feza, kendi cin ve bulutların işaratıyla nübüvvetine beşaret ve sayeban, ve zaman-ı mazi, enbiya ve kutüp ve kâhinlerin rumuz ve telvihatıyla o şems-i hakikatin fecr-i sadıkını göstererek müjdeci; ve zaman-ı hâl, yani Asr-ı Saadet, lisan-ı hâliyle tabıat-ı Arab'daki inkılâb-ı azîmin ve bedeviyet-i sırftan medeniyet-i mahzanın def'aten teveللudünü şahit göstererek nübüvvetini ispat, ve zaman-ı müstakbel, kendi vukuat ve fununun etvar-ı mudakkikanesiyle onun mevkib-ı ikbalini istikbal ve lisan-ı hakîmâne ile irşadatına teşekkür; nev-i beşer, kendi muhakkikleriyle, bahusus hatib-i beliği ki, Şems gibi kendi kendine burhan olan Muhammed'in (ASM) lisan-ı fasıhânesiyle Hak'tan geldiğini ilân, ve Zat-ı Zülcelâl, kendi Kur'ân'ının lisan-ı beliğânesiyle ol Nebî-i Ummînin ferman-ı risaletini kıraat ediyorlar ve okuyorlar.

Beyit:

جُمْلَه شیرانِ جهان بَسْتَه، این سلسلَه اَنْد

(1) رُوبَه اَز حیلَه چه سان بِگْسَلَد این سلسلَه را

* * *

1 Cihanın bütün arslanlarının bağlandıkları kuvvetli bir zincir hilekâr bir tilkinin kırmasına imkân var mıdır?

Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.
asuman: gökyüzü, sema.
bedeviyet-i sırf: halis bedevilik, göçebelik, tamamen bedevi.
beşaret: müjde, müjdelemek.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cevv-i feza: gökyüzü, uzay.
def'aten: birdenbire, bir defada, anı olarak.
elsine-i semaviye: semavi diller.
enbiya: nebiler, peygamberler.
etvar-ı mudakkikane: hakikatin araştırmasını yapanların tavırları.
fecr-i sadık: gerçek aydınlık, sabaha karşı doğu ufkunda yayılmaya başlayan beyaz aydınlık.
ferman-ı risalet: peygamberlik fermanı, Kur'an-ı Kerim.
fünun: fenler.
hacer: taş, kaya parçası.
hatib-i beliğ: hitap ettiği insanların anlayış seviyelerine uygun, tam yerinde, düzgün ve özlü söz söyleyebilen konuşmacı.
ilelebet: ebede kadar, sonsuza değin.
inkılab-ı azim: büyük inkılâp, büyük ve köklü değişiklik.
inşad: şiir okuma, şiiri kuralına uygun olarak okuma.
irşadat: irşatlar, uyarmalar, doğru yolu göstermeler.
istikbal: gelecek zaman.
işarat: işaretler, haber vermeler.
kahin: gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse, falcı.
Kamer: Ay.
kıraat: okuma, devamlı ve düzgün okuma.
kubbe-i mina: gökyüzü, gök kubbesi.
kutüp: kitaplar.
lisan-ı beliğane: belağatlı, maksadı tam olarak ve mükemmel bir uslupla ifade eden dil.
lisan-ı fasıhane: açık, anlaşılır ve güzel ifade eden dil.
lisan-ı hakımane: hikmetli olan dil.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
medeniyet-i mahza: saf, katıksız medeniyet, tam medeniyet.
mevkib-i ikbal: arzu edilen cemaat, talihli kafile.
miraç: en yüksek makam.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
nağamat: nağmeler, güzel sesler, âhenkler, ezgiler.
Nebi-i Ümmi: ümmi peygamber, okur yazar olmayan peygamber, Hz. Muhammed (ASM).
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği.
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme.
seda-ı şirin: tatlı, hoş, zevkli ses.
sayeban: koruyan, himaye eden, gölgelik, şemsiye.
senahan: sena edici, binnı, öven, metheden.
şecer: ağaç.
Şems: Güneş.
şems-i hakıkat: hakikat güneşi, gerçeğin parlaklığı.
tabıat-ı Arab: Arab milletinin huyu, Arab karakteri.
taninendaz: çınlayan.
telvihat: telvihler, açıklamalar.
tevellut: doğma, doğum.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar.
zaman-ı hal: şimdiki zaman.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zaman-ı müstakbel: gelecek zaman.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.

Emma ba'd Şu fakir, garip Nursî ki, "Bid'atüzzaman" lâkabıyla müsemma olmaya lâyık iken, haberi olmadan "Bedüzzaman" ile meşhur olan bîçare, tedenni-i milletten ciğeri yanmış gibi feryad ü figan ederek, "Ah, ah, ah! Vaesefa!" der ki:

İslâmiyet'ın mağz ve lübbunu terk ederek, kışrına ve zahirine vakf-ı nazar ettik ve aldandık. Ve sû-ı fehim ve sû-ı edep ile, İslâmiyet'ın hakkını ve müstahak olduğu hürmeti ifa edemedik. Tâ o da bızden nefret ederek, evham ve hayalâtın bulutlanyla sarılıp tesettür eyledi. Hem de hakkı var. Zıra, bız İsrailiyatı usulüne ve hıkâyatı akaidine ve mecazatı hakaikına karıştırarak, kıymetini takdir edemedik. O da ceza olarak bizi dünyada tedip için, zillet ve sefalet içinde bıraktı. Bizi kurtaracak, yine onun merhametidir.

Öyle ıse, ey ıhvan-ı Müslimîn! Gelinız, ona tarziye vereceğız. Elbirlığıyle dest-i sadâkati uzatacağız, bıat edeceğiz, onun hablü'l-metînine sarılacağız.

Hem de bilâperva olarak ilân ederim: Beni geçmiş asırların efkânna karşı mübarezeye heyecan ve şecaate getiren ve yüzer senelerden beri sevkü'l-ceyş ile kuvvet bulan hayalât ve evhamın mudafaasına benı gayrete getiren itikadım ve yakınırndır ki, hak neşvünema bulacaktır –eğer, çendan toprakta gızlense... Ve taraftar ve multezimleri muzaffer olacaklardır –eğer, çendan zaman ve zeminın merhametsizlığinden, az ve zayıf olsalar...

akait: İslâm ın ımanla ılgili esaslan ve hükumleri
asır: yuzyıl
bedüzzaman: zamanın çağın eşsız guzellıgı
bıat: uyma baglanma
bıçare: çaresiz zavallı
bid atüzzaman: zamanın bıd ası zamanın acıp ve ganbı zamanın şartlanna uymayan
bilâperva: korkusuzca çekınmeden
çendan: gerçı her ne kadar
dest-ı sadâkat: bağlılık ve doğruluk elı.
efkar: düşunceler fikırler goruşler
emmâ ba'd: bundan sonra asıl meseleye gelince (söze başlama)
evham: vehımler zanlar kuruntular
feryad ü figan: yüksek sesle bagırma, aglama, sızlama yardım isteme
garip: kımsesız zavallı
hablü'l-metın: saglam ıp
hak: dogruluk, gerçek, hakıkat.
hakaik: hakıkatler doğrular gerçekler
hayalât: hayaller hülyalar
hıkayat: hıkâyeler
hürmet: saygı
ıfa: bır ışı yapma, yerine getırme
ıhvan-ı Müslimin: Musluman kardeşler
ilân: yayma duyurma bıldırme
İsrailiyat: Yahudî ve Hınduyanlanın manç, ahlak tarıh ve efsaneye dayalı kulturunden Islama karıştuğı bılınen şeyler
itikad: ınanç, ıman.
kışır: kabuk dış taraf
kıymet: değer
lakap: unvan
lübb: ıç öz.
mağz: öz ıç.
mecazat: mecazlar
muzaffer: yenmış galıp gelmış
mubareze: düello çaüşma kavga
mudafaa: savunma
multezim: ılızam eden taraftarlık gosteren uzenne alan
müsemma: ısımlendırılmış ad venlmış
mustahak: lâyık olunan hak edılen şey
neşvünema: yayılıp genişleme buyuyup gelişme
sefalet: maddî ve manevî yoksullukk sonucu meydana gelen duskunluk.
sevku'l-ceyş: asker sevk etme askerî birlıklerın lüzumlu yere gonderılmesi ve geri çekılmesi ışını ıdare etme
sû-ı edep: kotu terbıye
su-ı fehim: anlayışın fenalıgı kotu anlayış
şecaat: cesurluk, yıgıdlık, korkusuzluk
takdir: kıymet verme değer bıçme.
taraftar: tarafı bır tarafı destekleyen
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını isteme ozur dileme.
tedip: haddını bıldırme cezalandırarak uslandırma
tedenni-i millet: milletin alçalması kotu bir duruma düşmesı
tesettür: ortunme gizlenme
usul: asıllar kökler esaslar
vaesefa: esefler olsun ne uzüntu!
vakf-ı nazar: bakışı sadece bir şeye has kılmak bakışın bir şeye odaklanmasi
yakın: kesın bılme şupheden sıyrılarak son derece dogru ve kuvvetli bilme
zahir: dış yuz, gorunuş
zemin: yer
zillet: hor ve hakır gorulme alçalma.

Hem de itikadımdır ki: *Istıkbale hukum sürecek ve her kıt'asında hâkim-i mutlak olacak, yalnız hakıkat-i İslâmiyet'tir.* Evet, saadetsaray-ı istıkbalde tahtnişin hakaik ve maarif yalnız İslâmiyet olacaktır, onu fethedecek yalnız odur; emareler görünüyorlar. Zıra, mazi kıt'asında vahşetabad sahralarında haymenişin taassup ve taklit, veyahut cehlıstan ülkesinde menzilnişin müzahrefat ve istıbdat olanlara Şerıat-ı Garra'nın galebe-i mutlak ve istılâ-i tammına set ve mâni olan sekız emir, üç hakıkat ıle zırüzeber olmuşlardır ve oluyorlar.

O maniler ise: Ecnebilerde, taklıt ve cehalet ve taassup ve kıssislerin nıyaseti. Ve bizdekı mâni ise, istıbdad-ı mütenevvı ve ahlâksızlık ve müşevveşiyet-ı ahval ve ataleti intaç eden yeıstir ki, şems-i İslâmiyet'in küsufa yüz tutmasına sebep olmuşlardır.

Sekizinci ve en birinci mâni ve belâ budur. Biz ile ecnebiler, bazı zevahır-i İslâmıyet ve bazı mesaıl-i funun ortasında hayal-i batıl ile tevehhüm eylediğimiz müsademet ve munakazattır. Aferin maarifin himmet-i feyyazanesine ve fununun himmet-i merdanesine ki, meyl-i taharri-ı hakıkat ve muhabbet-i insanıyet ve meyl-i insaf olan hakaıkı teçhiz ederek, o manilere göndenp zirüzeber etmış ve ediyor.

Evet, en büyük sebep ki, bizi dünya rahatından ve ecnebileri ahıret saadetinden mahrum eden, şems-i İslâmiyet'i münkesif ettiren sû-i tefehhüm ile tevehhüm-i müsademet ve muhalefettir. Feyâ h'l-acep! Köle efendısıne

atalet: tembellik.
cehalet: cahillik, ilmden yoksun olma, ilâhi hakıkatlerden habersız olma
cehlıstan: cehalet âlemi, cahilligin hukumferma olduğu yer
ecnebi: yabancı.
emare: alamet, belırtı, nışan
fethi: zafer, galibiyet.
feyahlacep: hayret ve taaccüp ıfadesi ıçın soylenir, hayret vencı
funun: fenler.
galebe-i mutlak: mutlak galibiyet, kayıtsız ve şartsız ustunluk.
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakıkat: gerçek, esas
hakıkat-i İslamıyet: İslamiyetin aslı esası gerçeği
hakım-ı mutlak: hıç bır şekılde hakımıyetine sınır konulmayan tam hukum sahibi
hayal-i batıl: yanlış, bozuk, hatalı hayal
haymenişin: çadırda oturan, gocebe
himmet-i feyyazane: kayırıp kollama
himmet-i merdane: mertçesine gayretler, yardımlar
hukum: hâkım olma, emn altında tutma
intaç: neticelenme, sonuçlanma
istıbdat: hak ve hukuku tanımama, keyfi uygulama, zulum ve tahakkum
istıbdat-ı mütenevvı: çeşit çeşit zorbalık, zulum, baskı ve keyfi uygulamalar
istıkbal: gelecek zaman
ıstılâ-ı tam: butun olarak ele geçırme
ıtıkat: manç, ıman
kıssıs: keşış, papaz
kusuf: güneş tutulması
maarif: bılgıler, ılmıler
mahrum: bır şeye sahıp olamayan, yoksun.
mâni: engel.
mazi: geçmiş zaman
menzilnişin: yennde oturan
mesaıl-ı fünun: fenlerle ılgılı meseleler
meyl-i insaf: hakkı kabul ve ıtıraf arzusu
meyl-i taharri-i hakıkat: gerçeği araştırma meylı, hakıkatı araştırma istegi
muhabbet-i İnsanıyet: insanlık sevgisi
münakazat: zıtıklar, uyuşmazlıklar
münkesif: tutulmuş, aydınlıgı kesilmiş

musademet: çarpışma, çatışma, vuruşma
müşevveşiyet-i ahval: hallerin karma karışıklıgı
muzahrefat: boş ve yalan sozler
riyaset: reislik, başkanlık
saadet: mutluluk.
saadetsaray-ı istıkbal: istıkbalin saadetli sarayı, istıkbalin saadet sarayı
sahra: buyuk çol, genış saha.
set: manı, perde, engel.
su-i tefehhum: yanlış anlama

şems-i İslâmiyet: İslâmıyet güneşi
Şerıat-ı Garra: parlak ve nurlu şenat, İslam dını
taassup: kendi din ve millıyetını çok ustun tutarak başka dın ve millıyetten olanlara kın, nefret ve duşmanlık gosterme
tahtnışın: tahta oturan padışah
taklıt: başkasının fikır ve görüşlerine koru korune uyma, onun gibi hareket etme
teçhiz: cıhazlama, donatma.

tevehhüm: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya duşme
tevehhum-ı musademet ve muhalefet: çatışma ve fikır aynlıgı olduğunu zannetme.
vahşetabad: çok ıssız, korku ve urkeklik veren yer
yeıs: umıtsızlık.
zevahır-i İslamıyet: İslamıyetin dış gorunuşlerı, goze carpan kısımları
zıruzeber: altust, karmakarışık, darmadagın

ve hizmetkâr reisine ve velet pederine nasıl düşman ve muarız olabilir? Hâlbuki, *İslâmiyet fununun seyyidi ve mürşidi ve ulûm-i hakikiyenin reis ve pederidir*. Fakat, vaesefa, bu sû-i tefehhüm ve şu tevehhüm-i batıl, şimdiye kadar hükmünü icra ederek, vesvesesiyle ye'si ilka edip, bab-ı medeniyet ve maarifi Ekrad ve emsallerine kapattırdı. Zira, bazı zevahir-i dıniyeyi fununun bazı mesaîline muarız tahayyül ederek ürktüler.

Ezcümle, kureviyet-ı Arz kı, fununun en birinci derecesi olan coğrafyanın en birinci basamağıdır, ilerde gelecek altı meseleye münafi zannettiklerinden, bu bedihî meselede mükabere etmekten çekinmediler.

Ey benim şu kıtabıma im'an-ı nazar ile nazar eden zat! Malûmun olsun, bu kitapla istediğim hizmet budur: İslâmiyet'te olan tarik-ı mustakımı göstermekle ehl-i tefrit olan a'dâ-i dinin teşkikatını red ve yüzlerine vurmakla beraber, tarık-ı müstakımın ötekı canıbını ve sadık-ı ahmak ünvanına lâyık olan ehl-i ifrat ve zahirperestlerin tevehhumlerini tard ve asılsızlığını göstermek; ve asıl rehber-i hakikat ve âlem-i İslâmiyet'in ikbal ve istikbaline yol açan ve sırat-ı mustakımde kemal-i umıd-i zafer ile çalışan muhakkikin-i İslâm ve âkıl sıddıklara yardım etmek ve kuvvet vermektir. Elhasıl, maksadım, ol elmas kılınca saykal vurmaktır.

Eğer sual edersen: "Senın bu telâşın ve ulûm-i müteârife hükmüne geçen şeylere bürhan getirmeye ne lüzum vardır? Zira telâhuk-ı efkâr ve tecarübün keşfiyatıyla

a'dâ-i din: dın düşmanları
alem-ı İslâmiyet: İslam alemi, İslam dünyası.
bab-ı medeniyet: medenîlik, şehırlılık, uygarlık kapısı
bedihî: delil ve ıspata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
burhan: delil ıspat, huccet.
canip: yan yon cıhet, taraf
ehl-i ifrat: azı terahle haktan uzak kalanlar
ehl-ı tefrit: asırılıkla haktan uzaklaşanlar
Ekrad: Kürdler
elmas: çok kıymetlı bır mücevher
emsal: benzerler
ezcümle: bu cumleden olarak.
fünun: fenler
hizmetkâr: hızmet yapan kımse hızmetçı
hükmüne: yenne değenne.
hüküm: hakımıyet, nufuz kumanda
icra: yurutme bır ışı yenne getırme
İkbal: arzu, ıstek.
ilka: atma terk.
İm'an-ı nazar: bır ışı dıkkatlı duşunme, ınceden ınceye tetkik etme
istıkbal: gelecek.
kemal-ı ümıd-ı zafer: tam bır zafer umıdı
keşfiyat: keşıfler Allah ın ılham etmesıyle gostenlen gaybla ılgılı sırlar.
küreviyet-i Arz: Dünya nın yuvarlaklıgı
maarif: bılgıler ılımler
malum: bılınen bılınır olan
mesail: meseleler
mesele: önemlı konu
muarız: muhalefet eden karşı çıkan, muhalif
muhakkikin-i İslam: Musluman muhakkıkler hakıkatlerl araştınp bulan buyuk islam alımlen
mükabere: kendını buyuk görme, buyukluk taslama
münafi: zıt aykın
mürşit: ırşat eden dogru yolu gosteren rehber, kılavuz
nazar: goz atma bakma bakış
peder: baba
red: kabul etmeme.
rehber-ı hakikat: hakıkatı doğru yolu gosteren rehber
reis: başkan
sadık-ı ahmak: ahmak dost.
saykal: cıla
seyyid: efendı
sıddık: cok doğru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sırat-ı müstakim: hak yol Allah ın gosterdıgı hıdayet yolu.
sual: soru
su-i tefehhüm: yanlış anlama
tahayyul: hayale getırme hayalınde canlandırma.
tard: kovma çıkarma uzaklaştırma sürme
tarık-ı müstakim: doğru hak yol
tecarüb: tecrubeler denemeler
telâhuk-ı efkâr: fikırlenn bırbın peşıne gelıp bırleşmesı katılaşması, bırbınne eklenmesı
teşkikat: şupheye duşurmeler şüphede bırakmalar
tevehhum: vehımlenme yok olanı var zannetmekle umıtsızlığe ve korkuya duşme
tevehhüm-i batıl: yanlış düşunce sahıbı olma
ulum-ı hakıkıye: gerçek ılımler kaınat tabıat ulohıyet hakkında teşbıh ve mecazlardan arî olan şerıat, tarıkat, marifet ve hakıkat.
ulûm-ı müteârife: herkesın bıldıgı ve tanıdıgı ılımler
vaesefa: esefler olsun ne uzuntu!
velet: çocuk.
vesvese: süphe, kuruntu kalbe gelen asılsız kötu ve sinsi duşunce.
ye's: umıtsızlık
zahirperest: dış gorunüşe kıymet veren, dış gorunuşe dıkkat edip ıç yuze aldınş etmeyen.
zat: kışı şahıs
zevahir-i dıniye: dınle ılgılı gorunuşler dıne aıt gorunuşler

meydan-ı bedahete gelen mesaile bürhan getirmek, malûmu ilâm demektir."

Cevaben derim: Maatteessüf, benim ile şu zamanın kıt'asında iştirak eden cümlesi, eğer çendan, sureten on üçüncü asrın evlâdıdırlar, fakat fikir ve terakki cihetiyle Kurun-i Vustanın yadigârlarıdırlar. Güya muasırlarımız, üçüncü asrın nihayetinden on üçüncü asra kadar geçmiş olan asırların fihristesi, veyahut enmuzeci, veyahut melez bir kavimdirler. Hatta, bu zamanın çok bedihiyatı onlarca mevhumat sayılır.

* * *

Mukaddeme

Bu kitap, üç Makale ile uç Kitap üzerine muretteptir.

Birinci Makale, unsur-i hakikatin veyahut bazı Mukaddemat ve Mesail ile İslâmiyet'e saykal vurmanın beyanındadır.

İkinci Makale, unsur-i belâgati keşfeder.

Üçüncüsü, unsur-i akîde ile ecvibe-i Japoniye beyanındadır.

Kitaplar ise, Kur'ân'da işaret olunan ilmü's-sema ve ilmü'l-arz ve ilmu'l-beşen tahkık ile bir nevi tefsırdır.

* * *

asır: yüzyıl
bedihiyat: açık, meydanda olanlar, delil ve ispata ihtiyacı olmayacak şekilde açık, meydanda olan şeyler
beyan: açıklama, bildirme, izah
burhan: delil, ispat, hüccet
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
cihet: yön
cümle: herkes.
çendan: gerçi, her ne kadar
ecvibe-i Japoniye: Japonlara ait cevaplar
enmuzec: nümune, örnek.
evlat: çocuklar
fihriste: katalog, liste
güya: sanki.
ilam: bildirme
ilmularz: yer ilmi, coğrafya, jeoloji gibi ilimler
ilmülbeşer: insan ilmi, antropoloji
ilmüssema: astronomi
iştirak: katılma, ortak olma
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
keşif: bulma, meydana çıkarma
Kurun-ı Vusta: Orta Çağ
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
malûm: bilinen, bilinir olan
melez: iki ayrı cinsten meydana gelmiş
mesail: meseleler
mevhumât: mevhum şeyler, kuruntuya dayanan, vehm ve hayal ürünü şeyler
meydan-ı bedahet: açıklık alanı, sahası.
muasır: aynı asırda yaşayanlardan, her biri aynı devirde yaşayan
mukaddeme: giriş, başlangıç, önsöz
murettep: tertip olunmuş, dizilmiş, sıralanmış.
nevi: çeşit, tür
nihayet: son
saykal: cila
sureten: suret olarak, görünüş itibanyle.
tahkik: doğruluğunu ispat etme, doğrulama
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
terakki: ilim, sanat ve teknik gibi alanlarda ilerleme, daha yüksek bir seviyeye gelme
unsur-ı akide: imanın esasları
unsur-ı belâgat: güzel ifadenin esasları
unsur-ı hakikat: İslam hakikatlerinin unsurları, elemanları
yadigar: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya

Birinci Makale

Maksada uruç etmek için Mukaddemelerden ıstımdat etmek ehl-ı tahkıkın düsturlarındandır. Oyle ıse, bız de on ıkı basamaklı bır merdıven yapacağız.

düstur: kaıde, esas, prensıp
ehl-ı tahkık: gerçeğı araştıranlar, gerçegın peşınden gıdenler.
ıstımdat: medet dıleme, ımdat ısteme, yardıma çagırma
mukaddeme: başta ve asıl maksada gırmeden önce söylenen veya yazılan şey
maksat: gaye
uruç: yukarı çıkma, yukselme

Birinci Mukaddeme

Takarrür etmiş usuldendir: Akıl ve nakil tearuz ettikleri vakitte, akıl asıl ıtıbar ve nakil tevil olunur. Fakat o akıl, akıl olsa gerektir.

Hem de tahakkuk etmiş: Kur'ân'ın her bir tarafında intişar eden makasıd-ı esasiye ve anasır-ı asliye dörttür. Onlar da, ispat-ı Sâni-i Vahid ve nübüvvet ve haşr-i cismanî ve adalettir.

Yani, hikmet tarafından kâinata irad olunan suallere –Şöyle: "Ey kâinat! Nereden ve kimin emriyle geliyorsunuz? Sultanınız kimdir? Delil ve hatibiniz kimdir? Ne edeceksiniz ve nereye gideceksiniz?"– kat'î cevap verecek, yalnız Kur'ân'dır. Oyle ise, Kur'ân'da makasıttan başka olan kâinat bahsi istitradîdir, tâ sanatın intizamıyla Sâni-i Zülcelâl'e istidlâl yolu gösterilsin.

Evet, intizam görünür ve kemal-i vuzuh ile kendini gösterir. Sânıin vücut ve kasıt ve iradesine kat'iyen şahadet eden intizam-ı sanat, kâinatın her cihetinde boynunu kaldırarak, her canibinde lemaan eden husn-i hilkatı nazar-ı hikmete gösteriyor. Güya her bir masnu birer lisan olup Sânıin hikmetini tesbih ediyor ve her bır nevi parmağını kaldırarak şahadet ve işaret ediyor. Madem maksat budur ve madem kâinatın kitabından intizama olan rumuz ve işaratını taallüm ediyoruz ve madem netice bir çıkar; teşekkülât-ı kâinat nefsü'l-emırde nasıl olursa

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
anasır-ı asliye: asıl, temel unsurlar
asl: kok, temel, esas
bahis: konu.
canip: yan, yon, cihet, taraf
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
güya: sanki
haşr-i cismanî: cısımle cesetle dırılme, ruhla beraber bedenlerin ve vucutların haşrı
hatip: hıtap eden topluluğa karşı konuşan
hikmet: ilahı gaye, yüksek bilgi, fayda
hüsn-i hilkat: yaratılıştakı güzellik
intişar: yayılma, yayganlaşma, neşrolunma
intizam: düzenlilik, düzgunluk.
intizam-ı sanat: sanatın düzenlılıgı, tertıbı
irad olunan: "soylenen sorulan" anlamında getırılen
irade: dileme, isteme, bır şeyi yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, guç
ispat-ı Sâni-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatlı yaratan Cenab-ı Hakkın varlıgının ve bır olduguunun delıllerle ortaya konulması, ispatlanması
istidlal: delil gerırmek, bir delile dayanarak netice çıkarmak.
istitradî: istıtrat ile alâkalı, asıl konudan olmayan
işarat: işaretler, alametler, belırtıler
ıtıbar: değer
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
kasıt: bir ışı bile bile ısteyerek yapma
kat'i: kesın, şupheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kat'iyen: katî olarak, kesın olarak, kesınlıkle
kemal-i vuzuh: tam bır açıklık.
lemaan: parlama, panıldama
madem: ..den dolayı, boyle ıse.
makasıt: maksatlar, gayeler
makasıd-ı esasiye: esas maksatlar, gayeler
masnu: sanatla yapılmış, eşya, varlık.
mukaddeme: başta ve asıl maksada gırmeden once soylenen veya yazılan şey
nakıl: Kur'ân ı Kerım, hadıs ı şerıf gıbı Islamın asıl kaynaklarından nakıl.
nazar-ı hikmet: hikmet gozü ile bakmak, asıl maksadı dusunerek bakmak
nefsü l-emır: ışın hakıkatı, asılı.
nevi: çeşıt, rur
nübüvvet: nebılık, peygamberlik, Allah elçılıgi
rumuz: remızler, işaretler
Sanı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sanı-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı ve her şeyi sanatla yaratan Allah
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
taallum: ogrenme, belleme
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ıspat edilme, kesinleşme
takarrür: yerleşme, kararlı hâle gelme
tearuz: çatışma, birbırne zıt olma
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk ı şanına layık ıfadelerle anma
teşekkulat-ı kâinat: kâinatın oluşumu, şekıllenmesi
tevil: Kur'ân ve hadıslerın açıklamasında, geçerlı bır delıl veya sebepten dolayı, ayetı ılk bakıştada gorunen manasından alıp taşıdıgı dıger manalardan, bır veya bırkaçı ıle tefsır etme
tevil: rüya tabır etme
usul: metot, metodoloji, esaslar, kaıdeler
vücut: var olma, varlık

olsun, bize bizzat taallûk etmez. Fakat, o meclis-i âlî-i Kur'ânîye girmiş olan kâinatın her ferdi dört vazife ile muvazzaftır:

Birincisi: İntizam ve ittifak ile Sultan-ı Ezel'in saltanatını ilân.

İkincisi: Her biri birer fenn-i hakikînin mevzu ve müntehabı olduklarından, İslâmiyet fünun-i hakikiyenin zübdesi olduğunu izhar.

Üçüncüsü: Her biri birer nev'in numunesi olduklarından, hilkatte cari olan kavanin ve nevamis-i İlâhiyeye İslâmiyet'i tatbik ve mutabık olduğunu ispat. Tâ o nevamis-i fitriyenin imdadıyla İslâmiyet neşvünema bulsun.

Evet, bu hasıyetle din-i mübin-i İslâm, sair heva ve heves içinde muallâk ve medetsız, bazen ışık ve bazen zulmet veren ve çabuk tegayyüre yüz tutan dinlerden mümtaz ve serfirazdır.

Dördüncüsü: Her biri birer hakikatin numunesi olduklarından, efkân hakaik cihetine tevcih ve teşvik ve tembih etmektir.

Ezcümle, Kur'ân'da kasem ile temeyyuz etmiş olan ecram-ı ulviye ve süfliyeyi tefekkürden gaflet edenlere daima ikaz ederler. Evet, kasemat-ı Kur'âniye, nevm-i gaflette dalanlara kar'u'l-asadır.

Şimdi tahakkuk etmiş, şu şöyledir: Öyle ise, şek ve şüphe etmemek lâzımdır ki, mu'cize ve en yüksek

bizzat: kendisi, şahsen
cari: cereyan eden, akan, işleyen
cihet: yön
din-i mübin-i İslâm: aşikar, ap açık olan İslam dını
ecram-ı süfliye: alçaktaki cısımler, yeryüzündeki cısımler
ecram-ı ulviye: yüksektekı kutleler, yıldızlar ve gezegenler
efkar: düşunceler, fikirler, goruşler
ezcümle: bu cumleden olarak.
fenn-i hakiki: gerçek ve doğru ilim
fünun-i hakikiye: gerçek fenler
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, esas
hasıyet: bir şeye has ozellik, nıtelik.
heva: ıstek, arzu, nefse aıt olan şeylere duşkunluk, nefsin zararlı ve günah olan arzuları
heves: nefsın hoşuna gıden, gelıp geçıcı ıstek.
hilkat: yaratılış
ikaz: uyarı
ilân: yayma, duyurma, bıldırme
imdat: yardım
intizam: duzenlılık, duzgünluk.
İspat: doğruyu delıllerle gosterme
ittifak: bırleşme, bırlık oluşturma
izhar: gosterme, açıga vurma
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler
karu'l-asa: hatayı hatırlatmak ıçın ışaretle ıkaz etme.
kasem: yemin, and
kasemat-ı Kur'aniye: Kur'ân daki yemınler
kavanin: kanunlar, yasalar
meclis-i âli-i Kur'ani: Kur'ân ın yuksek meclısı
medet: ınayet, yardım, ımdat.
mevzu: konu
mu'cize: insanı aynısını veya benzenı yapmaktan âcız bırakan ış
muallak: bir yere dayanmadan havada, boşta, boşlukta duran
mutabık: bırbırnne uyan, uygun
muvazzaf: vazıfelendırılmış, gorevlı.
mumtaz: ayrıcalıklı, seçkın
muntehap: seçkın, guzıde, mumtaz
neşvünema: yayılıp genşleme, buyuyup gelişme
nevi: tur, çeşıt.
nevamis-i fitriye: fıtrı namuslar, yaratılıştan gelen kanunlar
nevamis-i İlahiye: Cenab-ı Hakkın koymuş olduğu kanunlar, şerıatlar
nevm-i gaflet: gaflet uykusu
numune: ornek.
sair: dıger, başka, otekı
saltanat: sultanlık, padişahlık, hukumdarlık.
serfiraz: benzerlerınden ustun olan, başta gelen, seçkın
Sultan-ı Ezel: kudret, kuvvet ve ıkıdan zamanla kayıtlı olmayan, saltanatının başlangıcı olmayan sultan.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
taalluk: alakalı, munasebetlı olma
tahakkuk: gerçekleşme, delıl ıle ıspat edılme, kesınleşme
tatbık: uydurma, uygulama
tefekkür: derın duşunme, eşyanın hakıkatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ıbret almak ıçın zıhnen ve kalben duşunme
tegayyur: degişme, başkalaşma, bozulma
temeyyüz: benzerlerınden farklı olma, seçılme.
tembih: uyarı, ıhtar
tevcih: yonelıme, çevırme
vazife: gorev
zulmet: karanlık.
zübde: bır şeyın en muhım kısmı, bır şeyın ozu, seçkın kısmı.

derece-i belâgatte olan Kur'ân-ı mürşit, esalıb-i Arab'a en muvafıkı ve tarık-ı istidlâlın en müstakim ve en vazıhı ve en kısasını ihtıyâr edecektir. Demek, hissiyat-ı ammeyi tefhım ve irşat için bir derece ihtiram edecektir. Demek, delil olan intızam-ı kâinatı öyle bir vecih ile zikredecek ki, onlarca maruf ve akıllarına me'nus ola. Yoksa, delil müddeadan daha hafî olmuş olur. Bu ise, tarik-ı irşada ve meslek-i belâgate ve mezheb-i i'caza muhalîftir.

Meselâ, eğer Kur'ân dese idi: "Yâ eyyühennas! Fezada uçan meczup ve mısafir ve müteharrik olan küre-i zemine ve cereyanıyla beraber müstakarrında istıkrar eden Şems'e ve ecram-ı ulviyeyi birbiriyle bağlayan cazibe-i umumıyeye ve feza-i gayr-i mütenahide dal ve budakları münteşir olan şecere-i hilkatten, anasır-ı kesireden olan münasebat-ı kimyevıyeye nazar ve tedebbür edinız, tâ Sâni-i Âlem'in azametini tasavvur edesınız." Veyahut, "O kadar kuçukluğuyle beraber bır âlem-i hayvanat-ı hurdebiniyeyi istıap eden bir katre suya aklın hurdebiniyle temaşa ediniz, tâ Sâni-i Kâınat'ın her şeye kàdir olduğunu tasdik edesiniz."

Acaba, o hâlde delil müddeadan daha hafî ve daha muhtac-ı izah olmaz mı idi? Hem de onlarca muzlim bır şeyle hakıkati tenvir etmek veyahut onlarn bedahet-i hislerine karşı mugalâta-i nefis gibi bir emr-i gayr-i makule teklif olmaz mı idi? Hâlbuki, i'caz-ı Kur'ân pek yuksek ve pek münezzehtir ki, onun safî ve parlak damenine, ıhlâl-ı ifhâm olan gubar konabılsın.

âlem-i hayvanat-ı hurdebiniye: gozle gorulemeyecek kadar kuçuk olan hayvanlarn alemi
anasır-ı kesire: parçalar elemanlar
bedahet-ı his: duygunun açık olması
cazibe-i umumıye: umumi bir cazibe genel çekim gucu
damen: kenar taraf
derece-i belagat: belagat derecesi
ecram-ı ulviye: yuksektekl kutleler yıldızlar ve gezegenler
emr-i gayr-i makule: akıl dışı emir
esalıb-ı Arab: Arabların şiir ve edebiyatlarında kullandıklan uslupla Arab kelamının kalıplan
feza: kaınatta yıldızlar arasındakı boşluk, uzay
feza-yı gayr-i mutenahi: uçsuz bucaksız uzay boşlugu
gubar: toz.
hafî: gizli.
hissiyat-ı amme: umumun herkesin hisleri duyguları.
hurdebin: mikroskop
i'caz-ı Kur'an: Kur'an ın mucizelıgi yuksek ve erişilmez ifadesi
ihlal-i ifham: anlatım bozukluğu
ihtiram: hurmet etme, saygı gosterme
ihtiyâr: seçme tercih etme.
intızam-ı kainat: kaınattakı duzen sistem
irşat: dogru yolu gösterme gafletten uyandırma
istıap: içine alma içine sıgdırma kapsama.
istikrar: yerleşme karar kılma.
kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
katre: damla
Kur'an-ı mürşid: irşad eden hak ve dogru yolu gosteren Kur'ân-ı Kerim
küre-i zemin: yeryuzu dunya.
maruf: herkesçe bilinen
me'nus: alışmış yabancılık çekmeyen
meczup: cezp edilmiş bır yone çekilmiş
meslek-i belagat: belagat meslegi uygun ve tam yennde mukteza-yı hale uygun, duzgun ve hakı katıı guzel soz soyleme mesleğı sanatı
mezheb-i i'caz: mu cize yolu
mugalata-ı nefis: nefsın yanılt masi
muhalif: zıt aykırı
muhtac-ı izah: izaha muhtaç olan
muvafık: uygun munasıp
muzlim: karanlık bilinmeyen belirsiz.
muddea: ıddıa edilen şey tez sav
munasebat-ı kimyevıye: kimyevi munasebetler, ılışkıler
munezzeh: annmış tenzih edilmiş uzak
münteşir: yayılan yayılmış, açılmış dagınık.
müstakar: karar kılınan yer yerleşilen yer.
müstakim: doğru.
müteharrik: hareketlı
safi: samımi halıs saf
Sani-i Âlem: dunyayı sanatla yaratan Allah.
Sani-i Kainat: kâinatı mukemmel bir sanatla yaratan Allah
şecere-i hilkat: yaratılış agacı
Şems: Güneş
tarik-ı irşat: irşat yolu. Allah ın emir ve yasaklarını bıldırme yolu doğruyu gosteren meslek
tarik-ı istidlâl: iman ve Islamı yetten çıkan yol dalâlet yolu
tasavvur: bir şeyı zihinde şekillendirme düşünme.
tasdik: dogrulama onaylama
tedebbür: bir şeyin sonunu hakıkatini duşunme
tefhim: anlatma, açıklama bıldırme
tenvir: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma.
vazıh: açık, âşıkar kolay anlaşılır
vecih: cihet yon
ya eyyühennas: Ey Insanlar!
zikir: anma bildirme

Bununla beraber, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan âyât-ı beyyinatın telâfîfinde maksad-ı hakikîye telvih ve işaret ettiği gibi, bazı zevahir-i âyâtı –kınayede olduğu gibi– maksada menar etmiştir.

Hem de, usul-i mukarreredendir. Sıdk ve kızb, yahut tasdik ve tekzip, kinayat ve emsallerinde, fenn-i beyanda "maani-i ulâ" tabir olunan suret-i manaya raci değildirler. Ancak "maani-i sanevî" ile tabir olunan maksat ve garaza teveccüh ederler. Meselâ, "Filânın kılıncının bendi uzundur" denilse, kılıncı olmazsa da, fakat kameti uzun olursa, yine hüküm doğrudur, yalan değildir. Hem de, nasıl kelâmda bir kelime ıstıareye karine-i mecazdır, öyle de, kelime-i vahid hükmünde olan Kelâmullahın bir kısım âyâtı, sair ihvanının hakikat ve cevherlerine karine ve rehnüma ve komşularının kalblerindeki sırlara delil ve tercüman oluyorlar.

Elhasıl, bu hakikati piş-i nazara getiremeyen ve ayetleri muvazene ve doğru muhakeme edemeyen, meşhur Bektaşî gibi (Ki, namazın terkinde taallül yolunda demiş: "Kur'ân diyor: [1] لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ . İlensine de hafız değilim.") nazar-ı hakikate karşı maskara olacaktır.

1 Namaza yaklaşmayın (Nisâ Suresi 43) Ayetin devamında "eğer sarhoş iseniz" ibaresi vardır.

âyât: Kur'an ayetleri
âyât-ı beyyinat: apaçık ayetler, deliller veya işaretler
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
Bektaşî: Hacı Bektaş Veli tarikatine mensup kişi
bend: bağ yular
cevher: esas maya öz.
delil: bir davayı ispata yarayan şey burhan
elhasıl: hasılı netice itibanyle kısaca
emsal: örnekler benzerler
fenn-i beyan: belagat ilminin üç bölümünden ikinci bölümüdür İfade etme yolları olan teşbih mecaz ve kinayeden bahseden ilim anlatım bilimi
garaz: gaye maksat.
hafız: Kur'ân-ı Kerim i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hakikat: gerçek, bir şeyin asli esası.
hükmünde: değerinde, yerinde
hükum: karar emir
ihvan: kardeşler
ıstıare: bir kelimeyi konulduğu manada kullanmanın da caiz olmasıyla beraber, başka bir manada kullanma sanatı
kamet: boy endam.
karine: işaret, ipucu ız delil
karine-i mecaz: mecazın işareti ipucu
kelam: söz, lafız.
Kelamullah: Allah ın kelâmı, Kur'an-ı Kerim
kelime-ı vahid: bir kelime
kinayat: dolaylı olarak söylenen söz
kinaye: hem hakikî hem de mecazi manaya gelebilecek bir sözü mecaz yönüyle kullanma sanatı.
kızb: yalan
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
maani-i sanevî: mecazî manalar ikinci derecedeki manalar
maani-i ulâ: önceki manalar ilk manalar, bir kelime veya ibareye verilmesi gereken birinci mana
maksad-ı hakikî: asıl maksat gaye
maksat: kastedilen şey gaye
maskara: herkesi kendine güldüren soytarı.
menar: yol işareden
mesela: örneğin
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme tartma değerlendirme, yargılama.
muvazene: mukayese karşılaştırma ölçü denge
nazar-ı hakikat: hakikat nezdinde.
piş-i nazar: göz önü
raci: gen dönen
rehnüma: yol gösteren yol gösterici kılavuz
sair: diğer başka öteki
sıdk: doğruluk.
sır: gizli hakikat.
suret-i mana: anlam biçimi
taallül: mazeret
tabir: ifade
tasdik: doğrulama onaylama
tekzip: yalanlama yalan olduğunu söyleme
telâfif: birbirine girmiş ve sarmaşmış vaziyette olma lıf lıf olma.
telvih: kastedilen şeyin lazımı olan şeylerden bahsetmek suretiyle olan kinaye
tercüman: çeşitli hal durum maksat veya duyguları ifade etme vasıtası
teveccüh: yönelme yöneliş
usul-ı mukarrere: kesinleşmiş yerleşmiş kural, kaide
zevahir-i âyat: ayetlerin zahirleri dış görünüşleri.

İkinci Mukaddeme

Mazide nazarî olan bir şey, müstakbelde bedihî olabilir. Şöyle tahakkuk etmiştir:

Âlemde meylu'l-ıstıkmal vardır. [HAŞİYE] *Onun ile hılkat-i âlem kanun-ı tekâmüle tâbidir.* İnsan ise, âlemin semerat ve eczasından olduğundan, onda dahı meylü'l-istıkmalden bir meylü't-terakki mevcuttur. Bu meyil ise, telâhuk-ı efkârdan ıstımdat ile neşvünema bulur. Telâhuk-ı efkâr ıse, tekemmül-i mebadi ile inbisat eder. Tekemmül-i mebadi ise, fünun-i ekvanın tohumlarını sulb-i hılkatten zamanın terbiyegerdesi bir zemine ilka ile telkih eder. O tohumlar ise, tedrıcı tecrubeler ile büyür ve neşvunema bulur.

Buna bınaendir, bu zamanda bedihiye ve ulûm-i adiye sırasına gırmiş pek çok mesail var, zaman-ı mazide gayet nazari ve hafi ve bürhana muhtaç idiler. Zıra, görüyoruz, şimdilik coğrafya ve kozmoğrafya ve kimya ve tatbikat-ı hendesiyeden çok mesail var ki, mebadi ve vesaitin tekemmülüyle ve telâhuk-i efkârın keşfıyatıyla bu zamanın çocuklarına dahi meçhul kalmamışlardır. Belki,

HAŞİYE: Bızım bır Kürd demıştır

Her zerrede temayül ayandır tekâmüle
Her soyda fuyuz-ı hüveydanuma ile
Bır nokta ı kemale şıtâb üzre kâmat,
Ol noktaya teveccüh ile yükselır hayat

Kahrıyyat

âlem: dunya cihan butun yaratılmışlar
ayan: belli açık.
bedihî: delil ve ıspata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
bedihiye: delil ve ıspata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olma
bınaen: den dolayı bu sebepten
burhan: delil ıspat, huccet.
ecza: cüzler parçalar kısımlar
fünun-i ekvan: kâınata art fenler ilımler
füyuz-ı hüveydanuma: apaçık gosteren ıkramlar bolluklar
gayet: son derece
hafî: gızlı
haşiye: dıpnot.
hılkat-ı âlem: alemın yaratılışı.
ilka: bırakma atma koyma
ınbısat: yayılma açılma genleşme
ıstımdat: medet dileme ımdat isteme yardıma çagırma
kanun-ı tekâmül: gelişme kanunu ilerleme mukemmelleşme kanunu
keşfıyat: keşfıler Allah ın ılham etmesiyle gosterilen gaybla ılgılı sırlar
kozmografya: astronomının matematık ve fizigin yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olaylan ele alan dalı.
mazi: geçmiş zaman
mebadi: temel prensipler ılk unsurlar
meçhul: bilinmeyen hakkında bilgi olmayan
mesail: meseleler
meyil: bır tarafa dogru egilme yonelme
meylü'l-ıstıkmal: olgunluga ermeyi isteme arzusu
meylü't-terakki: ilerleme meylı yukselme isteği ilerleme arzusu
mukaddeme: basta ve asıl mak sada gırmeden once soylenen veya yazılan şey
müstakbel: gelecek zaman
nazarî: uygulanmamış uygulamaya dayalı olmayan yalnız goruş halınde bulunan teorik.
neşvünema: yayılıp genişleme buyuyup gelişme
nokta-i kemâl: olgunluk, mükemmellik noktası.
semerat: semereler meyveler
şıtab: koşmak seğırtmek
sulb-i hılkat: sperm menı
tâbi: boyun eğen uyan itaat eden
tahakkuk: gerçekleşme olma delil ile ıspat edilme kesinleşme
tatbıkat-ı hendesiye: geometrik kanunlar uygulamalar
tedrıcı: tedrıcle olan yavaş yavaş derece derece yapılan
tekâmül: olgunluk, gelişım, gelişme
tekemmül: olgunlaşma kemale erme mukemmelleşme
tekemmul-ı mebadi: başlangıç takı guzellik mukemmellik guzel mukemmel başlangıç.
telâhuk-ı efkâr: fikrlerin bırbırı peşine gelip bırleşmesı katılaşması bırbırıne eklenmesı
telkih: dışı meyveye erkek meyvenin tozunu aşılama dölendırme
temayül: bır tarafa eğılme meyletme
terbiyegerde: terbıye edılmış yetıştırılmış
teveccüh: yonelme
ulûm-i adiye: sıradan ilımler
vesait: vasıtalar
zaman-ı mazi: geçmış zaman
zemin: yeryuzu
zerre: atom molekul

oyuncak gibi onlar ile oynuyorlar. Hâlbuki, İbni Sina ve emsaline nazarî ve hafî kalmışlardır. Hâlbuki, hikmetin bir pederi hükmünde olan İbni Sina, şiddet-i zekâ ve kuvvet-i fikir ve kemal-i hikemiye ve vüs'at-ı kariha noktasında, bu zamanın yüzlerce hükemasıyla muvazene olunsa, tereccüh edip ve ağır gelecektir. Noksaniyet İbni Sina'da değil. Çünkü, ibn-i zamandır. Onu nakıs bırakan, zamanın noksaniyeti idi.

Acaba bedihî değil midir ki, Kolomb-i Zûfünun'un sebeb-i iştiharı olan "Yeni Dünya"nın keşfi, faraza bu zamana kadar kalmış olsa idi, hiç kaptan arasında kıymeti olmayan bir kayık sahibi de Yeni Dünyayı eski dünyaya komşu etmeye muktedir olacaktı. Evvelki keşşafın tebahhur-i fikrine ve mehalîki iktihamına bedel, bir küçük sefine ile bir pusula kifayet edecekti. Fakat, bununla beraber, şimdi gelecek bir hakikatı nazar-ı dikkate almak lâzımdır. Şöyle ki:

Mesail iki kısımdır:

Birisinde telâhuk-i efkâr tesir eder, belki ona mütevakkıftır. Nasıl ki, maddiyatta büyük bir taşı kaldırmak için, teavün lâzımdır.

Kısm-ı diğerde, esas itibanyla telâhuk ve teavün tesirsizdir; bin de, bir de birdir. Nasıl ki, hançte bir uçurum üzerinde atlamak veyahut bir dar yerde geçmekte küll ve küll-i vahıd birdir; teavün faıde vermez.

Bu kıyasa binaen, fununun bır kısmı, büyük taşın kaldırılması gibi teavüne muhtaçtır. Bunların ekseri, ulûm-i maddıyedendır. Dığer bır kısmı ıkıncı mısale benzer.

bedel: karşılık
bedihî: delil ve ıspata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
binaen: den dolayı, bu sebepten
ekseri: çoğu kısmı
emsal: benzerler
evvel: once
faide: fayda
faraza: farz edelim kı öyle saylım kı söz gelişi
fünun: fenler.
hafi: gizli
hakıkat: gerçek, esas.
hariç: dışan
hikmet: hakımlık, feylesofluk
hükema: filozoflar
hukmunde: değerinde yerinde
ibn-ı zaman: zamanın oglu devrin adamı
kemal-i hikemiye: felsefeye dair mukemmelleşme
keşif: bulma meydana çıkarma
keşşaf: keşfeden gizli bir şeyi meydana çıkaran
kısm-ı diğeri: diğer kısım
kıyas: karşılaştırma bir şeyi başka bir şeye benzeterek hukum verme
kıymet: değer
kifayet: kafi miktarda olma yeterlilik.
Kolomb-i Zufünun: fenleri bilen Kristof Kolomb
kuvvet-ı fikir: fikrin kuvveti dusunmenin guclu olması.
küll: butun
küll-i vahid: bir bütün
maddiyat: maddî ve cısmanî şeyler gozle görulup elle tutulur cınsten şeyler
mehalık-ı iktıham: zor ve katlanılamaz tehlikelere atılma
mesail: meseleler
mısal: ornek.
muktedir: iktidarlı gucu yeten
muvazene: mukayese, karşılaştırma olçu denge
mutevakkıf: bir şeye baglı olan, ancak onunla olabilen
nakıs: noksan eksık.
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma dıkkatlı bakış
nazarî: uygulanmamış uygulamaya dayalı olmayan yalnız goruş halinde bulunan teorik
noksanıyet: eksıklik noksanlık.
peder: baba
sebeb-i iştihar: meşhur olma sebebi
sefine: gemi
şıddet-ı zeka: aşırı zekı olma
teavün: yardımlaşma bırbırine yardım etme
tebahhur-i fikir: fikrin derinlıgine varma fikir derinlıgi fikri derınlık.
telâhuk: bırbırine katılma bırbırı arkasına gelip birleşme
telahuk-ı efkar: fikrlerin bırbırı peşine gelip birleşmesi katılaşması bırbırine eklenmesi
tereccüh: ustunluk ustun gelme
tesir: etkı
ulûm-ı maddiye: madde ile ılgılı ılmler
vüs'at-ı kariha: dusunme kabıliyetinin genişlıgi ve zengınlıgı.

Tekemmülü def'î, yahut def'î gibi olur. Bu ise, ağlebi maneviyat veya ulûm-i ilâhiyedendir. Lâkin, eğer çendan telâhuk-i efkâr bu kısm-ı sânînin mahiyetini tağyir ve tekmil ve tezyit edemezse de, bürhanların mesleklerine vuzuh ve zuhur ve kuvvet verir.

Hem de nazar-ı dikkate almak lâzımdır ki: *Kım bir şeyde çok tevaggul etse, galiben başkasında gabileşmesine sebebiyet verir.* Bu sırra binaendir ki, maddıyatta tevaggul eden, maneviyatta gabileşir ve sathi olur. Bu noktaya nazaran, maddiyatta mahareti olanın maneviyatta hükmü hüccet olmasına sebep olmadığı gibi, çok defa sözü dahı şayan-ı ıstıma değildir.

Evet, bır hasta, tıbbı hendeseye kıyas ederek, tabıbe bedelen mühendise müracaat edip, gösterdiği ilâcı istimal eder ıse, akrabasına taziye vermeye davet ve kendisi için kabristan-ı fenânın hastahanesine nakl-i mekân etmek için bır raporu istemek demektir.

Kezalik, *hakaık-ı mahza ve mücerredat-ı sırfedan olan maneviyatta, maddiyyunun hükümlerine müracaat ve fikırleriyle istişare etmek, âdeta latıfe-ı Rabbaniye denilen kalbin sektesini ve cevher-i nuranî olan aklın sekeratını ılân etmek demektir.*

Evet, her şeyi maddiyatta arayanların akılları gözlerindedir. Göz ise, maneviyatı göremez.

* * *

âdeta: sanki
agleb: çoguniukla ekseriyetle.
bedelen: bedel olarak mukabilinde karşılığında yerine
binaen: -den dolayı bu sebepten
bürhan: delil ispat, huccet.
cevher-i nuranî: nurlu cevher nura ait cevher nura mensup cevher
çendan: gerçi her ne kadar
def'i: hemen bir anda birdenbire
gabî: anlayışsızlık, ahmaklık
galiben: çoğu zaman, çoğu kere
hakaık-ı mahza: sırf hakikatler, ozunu bozabilecek her hangi bir şey karışmamış gerçekler
hendese: geometri
hüccet: delil
hükum: karar, emir
ilan: yayma duyurma
istımâl: kullanma
istişare: danışma binnin fikir ve goruşune başvurma fikir sorma
kabristan-ı fena: geçici mezarlık, ebedî kalınmayacak mezarlık.
kezalik: keza bu da oyle boylece.
kısm-ı sanî: ıkıncı kısım
kıyas: karşılaştırma bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme
latîfe-i Rabbaniye: ilâhî hakıkatlerin hissedilmesine ve manevi zevklerin alınmasına yarayan his duygu
maddiyat: maddi ve cısmanı şeyler gozle gorulup elle tutulur cinsten şeyler
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduguna sonradan yaratılmamış bulunduguna inananlar maddeye baglı kalanlar maddeciler materyalıstler
mahareti: mahırlık, ustalık
mahiyet: bır şeyin asli esası tabıatı nitelıgi.
maneviyat: mana alemine aıt olanlar hisse ve inanca aıt şeyler
meslek: gidiş usul yol.
mücerredat-ı sırfe: sade ve tamamen mucerret olanlar
muracaat: başvurma danışma
nakl-ı mekan: yer degıştırmek.
nazaran: nispeten kıyaslayarak, gore
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma dikkatlı bakış
sathi: yuzeysel derine inmeyen ustun koru
sebebiyet: sebep olma.
sekerat: sarhoşluk.
sekte: durma kesilme
sır: gızlı hakıkat.
şayan-ı ıstıma: dinleyip kabul etmeye layık
tabip: hasta tedavi eden kımse hekim doktor
tağyir: başkalaştırma degıştırme
taziye: baş sagligi dileme yakını olen kımseyı tesellı etme
tekemmul: olgunlaşma kemale erme mukemmelleşme.
tekmil: tamamlama kemale erdirme
telahuk-ı efkar: fikırlerin birbırı peşine gelip birleşmesi katılaşması, birbırıne eklenmesi
tevaggul: devamlı olarak bir işle uğraşma
tezyit: arttırma çogaltma
ulum-ı ilâhiye: ilahî ilımler Allahı bılmeye dair ilımler dın ilımlen
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklıgı
zuhur: gorünme belli olma ortaya çıkma

Üçüncü Mukaddeme

İsrailiyatın bir taifesi ve hikmet-i Yunaniyenin bir kısmı, dairе-i İslâmiyet'e duhul etmeleriyle, dın süsüyle görünerek, efkârı ıhtılâle verdiler. Şöyle ki:

O necip kavm-i Arab, zaman-ı cahiliyette bır ümmet-i ümmiye idi. Vakta ki içlerinden hak tecelli edip istidad-ı hissiyatları uyandı da, meydanda yol açan din-i mübîni gördüklerinden umum rağabat ve meyilleri, yalnız dinin marifetine inhisar eylediler. Fakat, kâinata olan nazarlan teşrihat-ı hikemiye nazanyla değil, belki istitraden yalnız istidlâl için idi. Onlann o hassas zevk-i tabîîlerine ilham eden, yalnız onlann fıtratlanna münasip olan geniş ve ulvî muhitleri ve safî ve müstait olan fıtrat-ı asliyeleri talım ve terbiye eden yalnız Kur'ân idi. Bundan sonra, kavm-i Arab sair akvamı bel' ettiği gibi, milel-i sairenin malûmatları dahı Musluman olmaya başladığından, muharrefe olan İsrailiyat ise, Vehb, Ka'b gibi ulema-i ehl-i kitabın İslâmiyetlerinin cıhetiyle Arablann hazain-i hayalâtına bır mecra ve menfez bularak, o efkâr-ı safiyeye karıştılar. Hem, sonra da ıhtiram dahi gordüler. Zıra, ulema-i ehl-i kitaptan İslâmiyet'e gelenler, İslâmıyet şerefiyle gayet celâlet ve tekemmul ettiklerinden, malûmat-ı muzahrefe-i sabıkalan makbule ve müselleme gibi oldular; reddedilmedi. Çunkù, Islâmıyet'in usulune musadım olmadığından, hikâyat gibi rivayet olunur iken, ehemmiyetsızliği ıçın tenkitsız dınlenırler ıdı. Fakat –hayfâ!–

akvam: milletler kavımler ulus lar
bel: ortadan kaldırma yutma emme.
celalet. buyukluk ululuk, heybetlilik.
dairе-i İslâmıyet. İslamiyet dairesi
dın-ı mübin: hak ve hakıkatı açıklayan dın İslâm
duhul: ıçen girme dahil oluş
efkar: duşunceler fikirler goruş ler
efkar-ı safiye: saf hâlıs ve temiz fikirler.
ehemmiyetsız: onemsız
fıtrat: yaratılış tabıat mizaç, huy
fıtrat-ı asiliye: aslî yaratılış bozulmamış yaratılış doğuştan İslam dını tabıatı uzerine yaratılma
hayfâ: vah vah yazık eyvah yazıklar olsun
hazain-i hayalât: hayallenn hazineleri
hikâyat: hıkayeler
hikmet-ı Yunaniye: Yunan felsefesi.
ıhtılâl: bozulma karışıklık intizamsızlık.
İhtıram: hurmet etme saygı gösterme
ılham: ıçe gonule doğma kalbe gelme gonle doğan şey
inhisar: yalnız bır şeye aıt kılma tekelleşme
israiliyat. Yahudî ve Hıristıyanlann inanç, ahlak, tarih ve efsaneye dayalı kulturunden Islama karıştığı bilinen şeyler
istidad-ı hissiyat: hislere duyuşlara aıt kabiliyet
istidlal: delil getırmek, bır delile dayanarak netice çıkarmak
istitraden: ıstıtrad şeklinde asıl konu olmayarak bır söz soylerken o soz ıçınde başka bır konu nakletmek suretıyle
kavm-i Arab: Arab kavmı milleti
makbule: kabul edilen, kabul goren
malûmat: bilgiler bilinen şeyler
malumat-ı muzahrefe-i sabıka: geçmıştekı yalan-yanlıs bilgiler
marifet: bılme denn bilgi
mecra: kanal
menfez: delik aralık.
meyli: bır tarafa dogru yonelme sevgi muhabbet
milel-i saire: başka milletler diger milletler
muharrefe: tahrıf olmuş bozulmuş degıştırılmış şeyler
muhit. yore çevre
mukaddeme: basta ve asıl maksada gırmeden once soylenen veya yazılan şey
musadım: carpışan vuruşan.
müselleme: doğruluğu ve gerçekligi herkes tarafından kabul edilen
mustait: kabılıyetlı bır tarafa meylı olan
nazar: bakış
necip: asıl soylu kımse
rağabat: rağbetler istekler istekle karşılamalar
rivayet: hikaye edilen bır haber soz veya hâdıse
safî: sarımî hâlis saf
sair: dıger başka otekı
şeref: manevî buyukluk yuceltik onur
taife: takım bolukk.
talim: ogretme yetıştırme
tecelli: belırme bılınme go runme
tekemmül: olgunlaşma kemale erme, mukemmelleşme
tenkıt. eleştırme.
terbiye: egıtım ıyı ahlak, saygı ve edep ogrenme
teşrihat-ı hikemiye: hıkmet ve felsefe nazanyla yapılan araştırma ve incelemeler
ulema-i ehl-ı kitap: ehl-ı kıtabın alımlen Yahudî ve Hıristıyan âlımler
ulvî: yuksek yuce
umum: butun
usul: metot metodolojı esaslar kaıdeler
ümmet-ı ümmiye: okumayan ve gerçekleri bılmeyen topluluk
vakta: ne zaman ne vakıt.
zaman-ı cahiliyet. İslam dan onceki cahiliyet donemı
zevk-i tabîî. tabiî, dogal zevk.

sonra hak olarak kabul edildiler, çok şübeh ve şükûkâta sebebiyet verdiler.

Hem de, vakta kı şu İsrailiyat, Kitap ve Sünnetin bazı imaatlanna merci ve bazı mefahımlerine bır munasebetle mehaz olabilirler idi –fakat, âyât ve hadisin manalan değil. Belki, faraza doğru olsalar idi, masadak ve efradından olmalan mümkün olduğundan, sû-i ihtıyârlanyla başka bir mehazı bulmayan veya atf-ı nazar etmeyen zahirperestler, bazı âyât ve ehadisi o hikâyat-ı İsrailiyeye tatbık ederek tefsir eylediler. Hâlbukı, *Kur'ân'ı tefsir edecek, yine Kur'ân ve hadis-i sahıhtır. Yoksa, ahkâmı mensuh olduğu gıbı, kasası dahi muharrefe olan İncil ve Tevrat değildir.*

Evet, *masadak ile mana ayrıdırlar.* Hâlbukı, masadak olmaya mümkün olan şey, mana yerine ikame olundu. Çok da imkânat vukuata karıştırıldı.

Hem de, vakta hikmet-i Yunaniyeyi Müslüman etmek için Me'mun'un asrında tercüme olundu. Fakat, pek çok esatir ve hurafatın menbaından çıkan o hikmet, bir derece müteaffine olduğundan, safiye olan efkâr-ı Arab'ın içlerine tedahül ettiğinden, bır derece efkârlan karıştırdığı gibi, tahkıkten taklide bir yol açtı.

Hem de âb-ı hayat olan İslâmıyet'ten kanha-ı fıtriyeleriyle istinbat etmeye kabil iken, o hikmetin telemmüzüne tenezzül ettiler. Evet, nasıl kı ıhtilât-ı A'cam ıle kelâm-ı Mudarinin melekesi fesada yüz tutmakla muhakkikîn-ı ulema o melekeyı muhafaza etmek ıçın ulûm-ı Arabıyenın

âb-ı hayat: hayat suyu
ahkam: dınî hukumler, emırler
atf-ı nazar: bakma, nazarını o tarafa çevırme
efkar: duşunceler, fikırler, goruşler
efkar-ı Arab: Arab halkının fikırlerı, duşuncelen
efrat: ferdler
ehadis: Hz. Peygamberın sozlen
esatır: uydurma hıkâyeler, efsaneler, yalanlar, masal nevınden şeyler, mıtoloji.
faraza: farz edelım kı oyle sayalım kı soz gelişı
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
hadis-i sahıh: sahıh hadıs hakkında şuphe edılemeyen ve doğru senedlere ve ravılere ısnat edılerek muspet olarak kesın bılınen hadıs-i ne bevidir
hıkayat-ı Israiliye: Israılıyata dayanan hıkayeler
hikmet: hakımlık, feylesofluk
hikmet-ı Yunaniye: Yunan felsefesı
hurafat: hurafeler, batıl ınanışlar
ihtilat-ı A'cam: Arablann (Islamıyetten sonra) Arab olmayan mılletlerle karışmaları.
ikame: yerine koyma
imaat: ıma edılenler, ışaretle dolaylı şekılde anlarılanlar
imkânat: ımkânları olabılırlıkler, olması ve olmaması ıhtımal dahlınde olanlar
Israiliyat: Yahudî ve Hristıyanlann ınanç, ahlak, tarıh ve efsaneye dayalı kultürunden Islama karıştıgı bılınen şeyler
istinbat: bır soz veya ışten gızlı bır mana çıkarma
kabil: kabılıyetlı, yeteneklı
kanha-ı fıtriye: yaratılıştan verılen duşunme ve fikır kabılıyetı
kasas: kıssalar, hıkâyeler
kelam-ı Mudari: Arab kabılelerınden Mudar kabılesınln konuştugu Arabca. Kur'ân-ı Kerîm bu lehçe uzerine nazıl olmuştur, en fasıh Arabcadır.
masadak: dogrulayıcı, tasdık etmek.
mefahım: mefhumlar, kavramlar
mehaz: menba, bır şeyin aslının alındıgı kaymak.
meleke: bır şeyı çok kez tekrarla yarak ve tecrube ederek meydana gelen bılgı ve maharet.
menba: kaynak.
mensuh: hukmu kaldırılmış, nes holunmuş, hukumsuz bırakılmış.
merci: merkez, kaynak.
muhafaza: koruma.
muhakkikîn-i ulemâ: hakıkatı araştırıp bulan âlımler
muharrefe: tahrıf olmuş, bozulmuş, degıştırılmış şeyler
munasebet: vesıle -dan dolayı
müteaffine: taaffun eden, bozulmuş, çuruyup kokuşmuş olan
safiye: saf olan, duru, katıksız, katışıksız
sebebiyet: sebep olma.
su-i ihtıyar: kötü seçım, seçmenın fenalıgı
Sünnet: Hz. Muhammed'ın (asm) Kur'an dışında Muslumanlara ornek olan mubarek soz, fıl ve emırlen, kabullen veya takrırlen
şübeh: şupheler, kuşkular
şükûkat: şekler, şupheler, zanlar
tahkık: dogru olup olmadıgını araştırmak, ınandıgı şeylenn aslını esasını bılerek ınanma
tatbik: uydurma, uygulama
tedahül: ıçıne gırme
tefsir: Kur'an-ın mana bakımından ızahı, açıklaması
telemmüz: talebelık etme, bır şeyı ogrenmek ıçın devam etme
tenezzül: ınme, alçalma
ulûm-i Arabiye: Arabça ılımler, Arab dılını çeşıtlı bakımlardan ın celeyen çeşıtlı ılımler
vakta: ne zaman, ne vakıt.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadıseler, olaylar
zahirperest: dış gorunuşe kıymet veren, dış gorunuşe dıkkat edıp ıç yuze aldırış etmeyen.

kavaidini tedvin ettiler. Öyle de, şu hikmet ve İsrailiyat dahi, daire-i İslâmiyet'e duhulleriyle beraber, bazı nakkad-ı muhakkikin-i İslâm temyiz ve tasfiyelenne teşebbüs ettiler. Fakat –hayfa!– tamamıyla muvaffak olamadılar.

İş bu kadar da kalmadı. Çünkü, tefsir-i Kur'ân'a sarf-ı himmet edildiği vakit, bazı ehl-i zahır, Kur'ân'ın nakliyatını bazı İsrailiyata tatbik ve bir kısım akliyatını dahi hikmet-i mezbureye tevfik ettiler. Çunku, gorduler kı, Kur'ân makul ve menkule müştemildir. Hadis de öyle. Sonra Kitap ve Sünnetın bazı naklıyat-ı sadıkalanyla ve bazı muharref İsrailiyatın ortasında bir mutabakat ve münasebet ıstınbat ettiler.

Hem de hakikî olan akliyatlanyla mevhum ve mümevveh olan şu hikmet arasında bir müşabehet ve muvafakat tevehhüm eylediklerinden, şu mutabakat ve müşabehetı Kitap ve Sünnetın manalarına tefsır ve maksatlarına beyan zannedip hükmeylediler.

Kellâ! Sümme kellâ! Zira, Kitab-ı Mu'cizülbeyan'ın misdakı i'cazıdır, müfessiri eczasıdır, manası içindedir, sadefi de dürrdür, meder değildir. Faraza bu mutabakatı izhar etmekten maksat, o şahid-i sadıkın tezkiyesi ıçin olsa da, yine abestir. Zira, Kur'ân-ı Mübin, ona mekalid-i inkıyadı teslim eden öyle akıl ve naklın tezkiyelerınden pek yüksek ve ganîdir. Çünkü o, onlan tezkiye etmezse, şahadetlen mesmu olamaz.

Evet, Süreyya'yı serâda değil, semada aramak gerektir. Kur'ân'ın maanısını de esdafında ara. Yoksa karmakanşık

aklıyat: akıl ıle araştınlıp bulunabilen hususlar, akıl ıle elde edilebilen aklı bilgiler
daire-i İslamıyet: İslamiyet dairesi
duhul: içen girme, dahil oluş
dürr: inci, inci tanesi
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
ehl-i zahır: dış görunuşe bakanlar, sadece dış görunuşle ılgilenenler
esdaf: sedefler, inci kabuklan
faraza. farz edelım kı, öyle saylım kı, söz gelışi
gani: zengin, varlıklı, ihtıyacı olmayan, doygun.
hayfa: eyvah, yazıklar olsun.
hikmet. felsefe
hikmet-i mezbure: zıkredilen, adı geçen felsefe
i'caz: mucızelik, insanların benzennı yapmaktan acız kaldıklan şeyi yapmak.
İsrailiyat: Yahudî ve Hıristiyanlann inanç, ahlak, tarih ve efsaneye dayalı kültüründen İslama karıştığı bilinen şeyler
istinbat: bir söz veya ışten gızlı bir mana çıkarma
izhar: gösterme, açıga vurma.
kavaıd: dil bılgısı kurallarından bahseden kitap
kellâ: hıç bır zaman, asla, kat'iyen, kesinlıkle
kıtab-ı mu'cızülbeyan: açıklamaları ıle akılları benzennı yapmaktan acız bırakan kıtap
Kur'ân-ı Mübin: hak ve hakıkatı açıklayan Kur'an
maanı: manalar, anlamlar
makalıd-i inkıyat. inkıyat, bağlılık kilıtleri
meder: kuru çamur, kuru balçık, kerpiç
menkul: nakledilen, akıl olmayıp mukaddes kıtapla bildırılen
mesmu: dınlemeye deger, dınlenılır
mevhum: hakıkatte olmayan, vehım ve hayal ürünü olan
mısdak. bir şeyın doğru olduguNU ıspata yarayan şey, knter ölçüt
muharref: tahrif edilmiş, değıştınlmış, asıl manasından uzaklaştınlmış.
mutabakat. uyma, uygunluk, bir bınnı tutma
muvafakat. uyma, uyuşma, uygunluk
muvaffak. başarmış, başarılı.
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'ın metnını tefsır, şerh ve ızah eden İslam alımı
mümevveh. duzme, uydurma
munasebet: ılgı, ılışkı, bağ.
muşabehet. benzeme, benzeyış
muştemil. şumulune alan, ıçine alan
nakkad-ı muhakkıkın-i İslam: aslına uygun aktarma
nakıl. Kur'an ı Kenm, hadıs-ı şerîf gıbı İslamın aslî kaynaklan, nakıl
nakliyat-ı sadıka: doğru aktarmalar, nakıller
sadef: sedef, inci kabuğu
sarf-ı himmet: himmetını sarfetmek, gayret göstermek.
serâ: arz, yeryuzu.
sümme: tekrar ve tekrar
Sünnet: Hz. Muhammed'ın (asm) Kur'an dışında Müslümanlara omek olan mubarek soz, fıl ve emırlen, kabullen veya takrırleri
Süreyya: Ulker yıldızı, pervın
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şahıd-ı sadık. dogru sozlu şahıt
tasfiye: temızleme, arıtma
tatbık. uygulama
tedvin: bir konudakı bılgıleri toplayıp kıtap halıne getırme
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tefsır-ı Kur'ân: Kur'an tefsırı, Kur'ân'ın açıklaması
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme
teşebbüs. girişim, bır ışı yapmak ıçın harekete geçme
tevehhüm: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme.
tevfik. uygun hale getırme
tezkiye: temızleme, arıtma.

olan senin cebinden arama, zira bulamıyorsun. Bulsan da, sikke-i belâgat olmadığından, Kur'ân kabul etmez.

Zira, mukarrerdir: Asıl mana odur ki, elfaz onu sımahta boşalttığı gibi, zihne nüfuz ederek vıcdan dahı teşerrüp etmekle, ezahir-i efkârı feyizyap eden şeydir. Yoksa, başka şeyin kesret-i tevaggulünden senin hayaline tedahul eden bazı ihtimalât, veyahut hikmetin ebatılından ve hikâyatın esatirinden sırkat edıp cepte doldurarak sonra âyât ve ehadisin telâfifinde gizletmek, çıkartmak, elde tutmak, çağırmak kı, "Budur mana, gelınız, alınız" dediğin vakıt, alacağın cevap şudur: "Yâhu! İşte senin manan silıktir, sikkesi taklittir, nakkâd-ı hakıkat reddeder. Sultan-ı İ'caz dahi onu darp edeni tart eder. Sen ayet ve hadisin nızamlanna taarruz ettiğinden, ayet şıkâyet edip, hâkım-i belâgat senin hülyanı senin hayalinde hapsedecektir. Ve müşteri-i hakıkat dahı senin bu metaını almayacaktır. Zira, dıyecek: 'Ayetin manası dürrdür; bu ise mederdir. Hadisin mefhumu mühec; bu hemecdir."

TENVİR İÇİN BİR DARBIMESEL

Kürtlerin emsal-i edebıyesındendir: Bir adamın ismi Alo imış. Bal hırsızlıyordu. Ona denıldi: "Hırsızlığın tebeyyün edecektir." O da, aldatmak ıçın bir boş petekte yabancı arıları doldurup, balı başka yerden hırsızlar. Küvarda saklıyor idi. Biri sual etse idi, derdi: "Bu, bal mühendisı olan anlanmın sanatıdır." Sonra da arılan ıle konuştuğu vakit, müşterek bir lisan ile, "Vız vız jıve hıngivin jımın" derdi. Yanı, "Tanın sızden, bal benden..."

âyât: Kur'ân ayetleri.
ayet: Kur'an ın her bır cümlesı
darbımesel: atasözü, vecıze.
darp: vurma, damgalama
dürr: ıncı, ıncı tanesı
ebatıl: boş, faydasız, esassız sozler, ınançlar
ehadıs: Hz. Peygamberın sózlen
elfaz: lafızlar, kelimeler
emsal-i edebiye: edebî ornekler, edebıyatla ılgılı ornekler.
esatir: uydurma hıkâyeler, efsaneler, yalanlar, masal nevınden şeyler, mıtoloji
ezâhır-i efkâr: düşunce çıçeklen, guzel duşunceler
Hadis: Hz. Muhammed e (asm) aıt soz, emır, fıil veya Hz. Peygamberın onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış
hâkım-i belagat: belagata hukmeden
hemec: kıymetsız, değersız.
hıkayat: hikâyeler
hıkmet: felsefe
hulya: hayal
ıhtimalât: ıhtımaller, olması mumkun olan şeyler
kesret-ı tevaggul: bır konuyla çok uğraşma, fazlaca meşgul olma
kuvar: petek.
lısan: dil
meder: kuru çamur, kuru balçık, kerpıç.
mefhum: bır sozun ıfade ettıgı mana
meta: mal
mukarrer: şuphesız, kesınlık kazanmış
mühec: canlar, ruhlar
muşterek: ortak.
muşterî-i hakikat: hakıkatın muşterısı, gerçekleri almayı ve ogrenmeyı ıstecyen
nakkad-ı hakıkat: hakıkatı araştırıp bulan
nızam: duzen, duzgunluk, kaıde, kanun
nüfuz: ıçe geçme, ışleme
sımah: kulak delıgı
sıkke: alamet, nışan, turra
sıkke-ı belagat: belagat delılı muhru
sırkat: hırsızlık, çalma
sual: soru
Sultan-ı İ'caz: ı cazlı sozlerın ve butun mucızelerın sultanı olan Allah.
taarruz: saldırma, sataşma, ılışme
taklit: bırının davranış ve ışlerının şekıl ve bıçım olarak aynını yapma
tanin: vızlama, vızıltı
tard: kovma, çıkarma, uzaklaştırma, surme
tebeyyün: meydana çıkma, gorunme, bellı olma, anlaşılma
tedahül: ıçıne gırme.
telafif: bırbırne gırmış ve sarmaşmış vazıyette olma, lıf lıf olma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
teşerrüp: karakter halıne getırme, meşrep yapma.
vıcdan: ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî hıs

Ey teşehhi ve heves ile tevil edici efendi! Bu teşbih ile tesellı etme. Zira, bu teşbih temsildir. Senin manan bal değıl, zehırdır. O elfaz anlar değıl, belkı *kalb ve vıcdana ervah-ı hakaikı vahyeden o kıtab-ı kâmılın kelimatı, melâike gıbıdırler. Hadis, maden-ı hayat ve mülhım-ı hakıkattır.*

Elhasıl: *İfrat gibi tefrit de muzırdır, belki daha ziyade. Fakat, ifrat tefrıte sebep olduğundan, daha kabahatlıdır.*

Evet, ifrat ile müsamahanın kapısı açıldı. Çürük şeyler o hakaik-ı âlıyeye karıştığından, ehl-i tefrıt ile insafsız olan ehl-i tenkit, gayet haksızlık olarak, şu çürük şeylerin yüzer mısline olan hakaık-ı âlıye içinde gördüklerınden ürktüler, nefret ettıler. Haşa, lekedar ve kıymetsız zannettıler. Acaba defineye harıçten girmış bır sılık para bulunsa, veyahut bir bostanda başka yerden düşmüş olan çürük ve acı bir elma görünse, hak ve insaf mıdır kı, umum defineyi kalb ve umum elmalan acı zannedıp, vazgeçmekle lekedar edilsin?

Hatime

Bu Mukaddemeden maksadım:

Efkâr-ı umumıye bır tefsır-ı Kur'ân ıstıyor. Evet, her zamanın bir hükmü var. Zaman dahi bir müfessirdir. Ahval ve vukuat ıse bır keşşaftır. Efkâr-ı ammeye hocalık edecek, yine efkâr-ı amme-i ilmıyedır. Bu sırra binaen ve ıstınaden ısterım kı, mufessır-ı azîm olan zamanın

ahval: haller, durumlar
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
bostan: sebze bahçesi
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
efkar-ı amme: genelin, umumun düşüncelerı, kamuoyu
efkar-ı amme-i ilmiye: ilim dünyasının umumi fikırlerı, düşüncelerı.
efkar-ı umumıye: umumun arzusu, talebi
ehl-i tefrit: azı tercihye haktan uzak kalanlar
ehl-i tenkit: hakkı tenkıtle haktan uzak kalanlar
elfaz: lafızlar, kelımeler
elhasıl: hasılı, netıce itıbarıyle, kısaca
ervah-ı hakaik: hakikatlerin ruhları, hakıkatlerin esası, doğru manaları
gayet: son derece
hadis: Hz. Muhammed'e (asım) aıt söz, emır, fıl veya Hz. Peygamberin onayladıgı başkasına aıt söz, ış veya davranış
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakaık-ı alıye: yüce gerçekler, ulu hakıkatler
harıç: dışarı
haşa: asla, katıyen, oyle degıl. Allah gostermesın.
hatıme: son soz
heves: bır şeye karşı duyulan ıstek, arzu
hukum: karar, emır, hakımıyet.
ıfrat: aşırılık, pek ılerı gıtme
istinaden: ıstınat ederek, dayanarak.
kelımat: kelımeler, sozler
keşşaf: keşfeden, gızlı bir şeyı meydana çıkaran
kıymet: deger
kitab-ı kamıl: tamamlanmış kıtap, Kur'an-ı Kerım.
lekedar: lekelı, lekelenmış.
maden-i hayat: hayat kaynagı
maksat: gaye
melâike: melekler

mısıl: kat, eş
mukaddeme: başta ve asıl maksada gırmeden once soylenen veya yazılan şey
muzırr: zararlı, zarar veren
mufessır: tefsır eden, açıklayan.
mufessir-i azım: buyuk mufessır, tefsır eden, açıklayan.
mulhım-ı hakıkat: doğruyu, gerçeğı ılham eden.
musamaha: goz yumma, hoş gorme, gormezlıkten gelme, tolerans
sır: gızlı hakıkat.
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı
tefsır-ı Kur'ân: Kur'an tefsırı, Kur'ân'ın açıklaması.
temsıl: mısal getırme, ozellıkle ogut alınsın dıye mesel anlatma
tesellı: avunma
teşbıh: benzetme.
teşehhi: ıştahlanma, hırsla ısteme.
tevıl: Kur'ân ve hadıslerın açıklamasında geçerlı bir delıl veya sebepten dolayı ayetı ılk bakışta gorunen manasından alıp, taşıdıgı dıger manalardan, bır veya bırkaçı ıle tefsır etme
umum: butun
vahıy: fısıltı ıle bıldırme, ılham
vıcdan: insanın ıçındekı, yıyı kotuden ayırabılen, iyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî hıs.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadıseler, olaylar
ziyade: çok, fazla

taht-ı riyasetinde, her biri bir fende mütehassıs muhakkikın-i ulemadan müntehap bır meclis-i mebusan-ı ilmiye teşkili ile, meşveret ile, bır tefsiri telif etmekle sair tefasirdeki münkasım olan mehasin ve kemalâtı mühezzebe ve müzehhebe olarak cem etmelidirler.

Evet, meşrutıyettır; her şeyde meşveret hukumfermadır. Efkâr-ı umumiye dahi didebandır. İcma-ı ümmetin hüccıyetı buna hüccettır.

cem etme: toplama, bır araya getırme
dideban: gozcu, bekçi, nobetçi kolcu
efkar-ı umumiye: umumun duşuncesi, genel duşunce
fen: tecrübı ıspatla meydana gelmış ılmlere venlen genel ad
hucet: delil
hücclyet. delil sayılabılme saglam delil kabul edılır olma
hükümferma: hukumran hukum suren
icma-i ümmet. aynı asırda yaşamış olan Islâm âlimlennden muçtehıt olanlann şenatın bır meselesı hakkında verilen hukumde birleşmelendmı bır konuda soz bırlıgı etmelen
kemalat: kemaller olgunluklar mukemmellıkler
meclıs-ı mebusan-ı ılmıye: ılmıyeyı temsıl eden kışılenn oluşturdugu meclıs
mehasın: guzellıkler ıyılıkler
meşrutıyet. başında hukumdar bulunmakla bırlıkte seçımle kurulan bır yasama meclısıne dayanan yurutmesı denetıme açık anayasal ıdare şeklı
meşveret: muşavere, bır konu hakkında çesıtlı ve ehıl şahıslardan fıkır alma danışma
muhakkıkin-ı ulemâ: hakkatı araştırıp bulan alımler
muhezzebe: duzeltılmış yoluna koyulmuş
münkasım: taksım edılmış kısımlara aynılmış bolunmuş.
muntehap: seçkın, guzide mumtaz
mütehassıs: bır ılım dalında veya bır meslekte derin bılgı sahıbı olan uzman
muzehhebe: yaldızlanmış yaldızlı parlaulmış parlak.
sair: dıger başka otekı
taht-ı riyaset: nyaset altında bır reısın onderlıgınde bır reısın yonetımı altında.
tefasir: tefsırler
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından ızahı açıklaması
telif: eser yazma
teşkil: oluşturma şekıllendırme.

Dördüncü Mukaddeme

Şöhret, insanın malı olmayanı da insana mal eder. Şöyle ki:

Beşerin seciyelerindendir: Garip veya kıymettar bir şeyi, asîlzade göstermek için, o kıymettar şeylerin cinsiyle muştehir olan zata nispet ve isnat etmektir. Yani, sözleri revaç bulmak veya tekzip olunmamak veyahut başka ağraz için, zalimâne ve istibdatkârâne, bir milletin netaic-i efkârını veya mehasin-i etvarını bir şahısta görüp, ondan bilirler.

Hâlbuki, o adamın şanındandır, o hediye-i müstebidâneyi reddede... Zira, güzel bir sıfat veya ulvî bir san'atla meşhur olan bir adam, hüsn-i sûrînin maverasını görmek şanından olan nazar-ı sanatperverânesine haksız olarak, ona isnat olunan emir arz edilip gösterilir ise, "Senin dest-i hattındır" denilir ise, o emir sanatın tenasüp ve muvazenesinden naşi olan güzelliğini ihlâl ettiği için, reddedip i'raz ve teberri edecektir, "Haşa ve kellâ!" diyecektir.

Bu seciyeye bina ile meşhur kaideye –Bir şey sabit olsa, levazımıyla sabit olur– istinaden, insanlar o şahs-ı meşhurda tahayyülâtlarına bir nizam verdirmek için muztardırlar ki, çok kuvvet ve azamet ve zekâ gibi levazım-ı harikulâdeyi isnat etsinler, tâ o şahsın cümle mensubatına merciiyeti mümkün olabilsin. O hâlde, o adam bir

ağraz: maksatlar, niyetler
arz edilme: sunulma
asîlzade: temiz ve asil olan
azamet: büyüklük.
beşer: insan, insanlık
binâ: geçişli geçissiz edilgen dönüşlü fillerin esasını konu alan kitap
cümle: bütün
dest-i hat: elden çıkmış hat, elin şekillendirdiği el sanatı.
emir: iş, faaliyet.
garip: tuhaf, hayret verici
haşa: asla, katiyen öyle değil. Allah göstermesin.
hediye-i müstebidâne: zorla verilmiş olan hediye
hüsn-i sûrî: dış güzellik, görünüş ve şekil güzelliği
i'raz: yüz çevirme
ihlal: bozma, zarar verme
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istibdatkârane: istibdat idaresi gibi baskı ve zorlama tarzında
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
kaide: kural, esas, düstur
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen, kesinlikle
kıymettar: kıymetli, değerli
levazım: lâzım olan şeyler
levazım-ı harikulade: gerekli olanı akılları hayrette bırakan şeyler
mavera: görünenin ardı, gerisi, görünen âlemin ötesi

mehasin-i etvar: tavırların davranışların güzelliği
mensubat: bir yere mensup olanlar, bir yerin adamları
merciiyet: merkezlilik, kaynak olan yer, çıkış yeri
mukaddeme: başta ve asıl maksada girmeden önce söylenen veya yazılan şey
muvazene: denge, ölçü
muztar: çaresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış
müştehir: istihar bulan, şöhret kazanan, ünlü
naşi: neş'et eden, ilen gelen

nazar-ı sanatperverâne: sanattan anlayan, sanatı bilen bakış, sanatı seven, sanatsever bakış
netaic-i efkar: fikirlerin netücelen
nispet: bir büyükle, ulu kişiyle olan manevî bağ
nizam: düzen
revaç: rağbet, kıymet, değer
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
seciye: karakter, huy, tabiat.
sıfat: vasıf, nitelik.
şahs-ı meşhur: meşhur olan, herkesin tanıdığı şahıs, kişi.
şan: şöhret, ün, yüksek makam
tahayyülât: tahayyüller, hayalde canlandırmalar
teberri: sevmeyip yüz çevirme, uzaklaşma
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
tenasup: uyma, uygunluk, birbirini tutma
ulvî: yüksek, yüce
zalımâne: zulmedercesine, zalimce
zat: kişi, şahıs.

ucube olarak zihinlerinde tecessüm eder. Eğer istersen, hayalât-ı Acemâne içinde perverde olan Rüstem-i Zal'in timsal-i manevîsine bak, gör; ne ucubedir! Zira, şecaatle müştehir olduğundan ve hiç İranîler tazyikatından kurtulamayan istıbdat sırrıyla ve şöhret kuvvetiyle, İranîlerin mefahirini gasp ve garat ederek büyülttü. Hayallerde büyüyüp şişti. *Yalan yalana mukaddeme olduğu* için, şu harikulâde şecaat, harikulâde bir ömür ve dehşetli bir kamet ve onların levazım ve tevabilen olan çok emirlen toplayıp, içinde o hayal-i hail nara vurarak, "Ben, '*nev'ü'n-münhasırı'n-fi'ş-şahs'ım*" der. Gulyabanı gibi hurafatı arkasına takarak, dillerin destanlarında dönüyor. Emsaline dahi meydan açar.

Ey hakıkati çıplak görmek isteyen zat! Bu "Mukaddeme"ye dikkat et. Zira, hurafatın kapısı bu yerden açılır ve bab-ı tahkik dahı bunun ıle seddolur. Hem de, kıssadan hisse ve meylü't-terakkiyle Mütekaddimînin esaslan üzerine bina ve seleflerin mevrusatında tasarruf ve ziyadeye cesaret, bu şuristanda mahvolur. Eğer istersen meşhur Molla Nasreddin Efendi'ye de: "Bu garip sözler umumen senin mıdır?" Elbette sana diyecektir: "Şu sözler ciltleri dolduruyor, epeyce ömür ister. Zira bütün sözlerim nevadırden değildir. Ben hocayım. Onlann zekâtını da bana verseler razıyım ve kâfidir, fazlasını istemem. Zira zerafetimi tabiîlikten çıkanp, tasannua kalbeder."

Yahu, bu kökten, hurafat ve mevzuat biter ve tenebbüt eder ve doğru şeyin kuvvetini bitirir!

bab-ı tahkik: araştırma kapısı
bina: kurma dayandırma.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
emsal: örnekler benzerler
garat. yağmalar çapullar
garip: tuhaf şaşılacak, bambaşka
gasp: zorla alma zapretme el koyma
Gulyabanı: insanları korkutan hayalî bir varlık.
hakıkat: gerçek doğruluk görülen bir şeyin aslı esası
harikulâde: olağanüstü
hayalat-ı Acemâne: İranlıla-nın acemlerin dünyaları
hayal-i hâil: korku ve dehşet veren hayal
hisse: pay nasıp
hurafat. hurafeler bâtıl inanışlar
İranı: İranlı olan kimse, Acem Farisi
istıbdat. kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfî idare sistemi
kâfî: yeter. elverir
kalbolma: bir halden diğer bir hale geçme, dönüşme
kamet: boy endam
kıssa: ibret verici hikâye
levazım: ordunun silâh cephane ve benzen maddelerin dışında kalan yiyecek, giyecek gibi ihtiyaçları sağlayan asker sınıfı
mahv: yok olma ortadan kalkma batma
mefahir: iftihar edilecek övünülecek şeyler. mefharetler
mevrûsât. miras kalmış şeyler. miras kalanlar
mevzuat. konular anlatılanlar
meylütterakki: ilerleme meyli yükselme isteği ilerleme arzusu
molla: eskiden büyük âlimlere verilen ısım büyük kadı, büyük âlım
mukaddeme: başra ve asıl maksada girmeden once soylenen veya yazılan şey
müştehir: ıstıhar bulan şöhret kazanan ünlü
Mütekaddimîn: geçmiş kelâm bilginlen onde bulunan kelâmcılar
nâr: ateş.
nev'ü n-münhasırü'n-fi'ş-şahs: kendine has özellikleri olan her kesren farklı benzen olmayan
nevadır: nadir olanlar ender bulunanlar az bulunan şeyler
perverde: beslenmiş terbiye edilip yetıştırılmış eğitilmiş
razı: rıza gösteren kabul eden
sedd: kapama tıkama engel olma
selef: Sahabe Tâbîîn ve Tebe-i Tâbiîn hakkında kullanılan bir terim
sır: gizli hakıkat, bır şeyın dıkkat ve tecrube ile anlaşılan en ince yanı
şecaat: cesurluk, yıgıdık, korkusuzluk.
şuristan: çorak yerler
tabıı: yapmacıksız samımı
tasannu: yapmacık.
tasarruf: kullanma hakkı.
tazyıkat: tazyikler. baskılar. zorlamalar
tecessüm: cısımleşme cısım halıne gelme
tenebbut. buyume bıtkı gibi yetışmek.
tevâbi: bır kımsenin hizmetinde bulunanlar bınnın adamları
tımsal-i manevı: manevî suret, gozle gorulmeyen suret.
ucube: çok acayıp ve garıp şey
umumen: umumî olarak, butun olarak.
zat: kısı şahıs
zerafet. incelik, zarflık.
ziyade: artma çoğalma

Hatime

• *İhsan-ı İlâhîden fazla ihsan, ihsan değildir.*

• *Bir dane-i hakikat, bir harman hayalâta müreccahtır.*

• *İhsan-ı İlâhî ile tavsifte kanaat etmek farzdır.*

• *Cemiyete dâhil olan, cemiyetin nizamını ihlâl etmemek gerektir.*

• *Bir şeyin şerefi neslinde değildir, zatındadır.*

• *Bir şeyin aslını gösteren semeresidir.*

• *Birinin malına başka mal –velev kıymetli de olsa– karışırsa, malını kıymetsiz ettiği gibi, haczetmesine dahi sebep olur.*

Şimdi bu noktalara istinaden derim ki:

Terğip veya terhip için avamperestâne terviç ve teşvik ile, bazı ehadis-i mevzuayı İbni Abbas gibi zatlara isnat etmek büyük bir cehalettir.

Evet, hak müstağnidir, hakikat ise zengindir; tenvir-i kulûba ziyaları kâfidir. Müfessir-i Kur'ân olan ehadis-i sahiha bize kifayet eder. Ve mantığın mizanıyla tartılmış olan tevarih-i sahihaya kanaat ederiz.

avamperestane: şiddetli halk taraftarı olan birine yakışır surette.
cehalet: cahillik, ilimden yoksun olma, ilâhî hakikatlerden habersiz olma.
cemiyet: manevî birlik teşkil eden topluluk.
dahil: girme, içinde olma.
dane-i hakikat: hakikat çekirdeği, tohumu.
ehadis-i mevzua: uydurma hadisler.
ehadis-i sahiha: sahih hadisler, Hz. Peygambere ait olduğu kesin olan hadisler.
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
hacz: malı kanuna uygun olarak sattırmayıp alıkoyma.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek.
hatime: son söz.
hayalat: hayaller, hülyalar.
İhlal: bozma, zarar verme.
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
İhsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan. Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar.
isnad: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
kafi: yeter, elverir.
kanaat: hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek.
kıymetli: değerli.
kifayet: kâfi miktarda olma, yeterlilik.
mizan: terazi, ölçü.
müfessir-i Kur'ân: Kur'ân'ı tefsir eden, açıklayan.
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan.
müstağni: minnetsiz, ihtiyacı olmayan, muhtaç bulunmayan.
nesil: soy-sop, zürriyet.
nizam: düzen.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
semere: meyve, netice, sonuç.
şeref: manevî büyüklük, yüceliik, onur.
tavsif: vasıflandırma, niteleme.
tenvir-i kulûb: kalblerin aydınlatılması.
terğip: rağbet verme, istekleendirme.
terhip: korkutma.
terviç: bir fikri tutma, destekleme.
tevarih-i sahiha: tarihî olaylara uygun şekilde ve onları açıklayıcı mahiyette yazılmış olan güvenilir tarih kitapları.
velev: olsa da bile, hatta, ister.
zat: kişi, şahıs.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

Beşinci Mukaddeme

Mecaz, ilmin elinden cehlin eline düşse, hakikate inkılâp eder, hurafata kapı açar. Şöyle ki:

Mecazat ve teşbihat, ne vakit cehlin yesar-ı muzlimânesi, ilmin yemin-i nuranîsinden kaçınıp gasp etse veyahut mecaz ile teşbih bir uzun ömür sürseler, hakikate inkılâp ederek, taravet ve zulâlinden boş olup, şarap iken serap ve nazenin ve hasna iken acuze-i şemta ve kocakarı olur.

Evet, mecaz şeffafiyetiyle şule-i hakikat ondan telemmu eder. Fakat, hakikate inkılâbıyla kesif olup, hakikat-i asliyeyi münkesif eder. Lâkin, bu tahavvul bir kanun-i fıtrîdir. Buna şahit istersen, lügatin teceddüt ve tegayyüratının ve iştirak ve teradüfünün sırlarına müracaat et. İyi kulak versen işiteceksin ki:

Selefin zevklerine giden çok kelimatı veya hikâyatı veya hayalâtı veya maanii, ihtiyar ve ziynetsiz olduklarından halefin heves-i şebabanelerine tevafuk etmediklerinden, meyl-i teceddüde ve fikr-i icada ve cür'et-i tağyire sebep olmuşlardır.

Bu kaide, lügatte olduğu gibi, hayalât ve maanı ve hikâyatta dahi cereyan eder. Öyle ise, her şeye zahire göre hükmetmemek gerektir.

acuze-i şemta: saçı ağarmış çok yaşlanmış ihtiyar kadın kocakarı
cehl: cahillik, bilgisizlik.
cereyan: olma meydana gelme
cür'et-i tağyir: değiştirmeye cesaret etmek.
fikr-i icat: yoktan var etme fikri düşüncesi
gasp: zorla alma zaptetme el koyma
hakikat: kelimenin gerçek anlamında kullanılması mecazî manada kullanılmaması
hakikat-i asliye: asıl olan gerçek, asıl hakikat, esas doğru olan
halef: sonradan gelen
hasna: çok güzel ve itinalı
hayalat: hayaller hulyalar
heves-i şebabane: gençlik hevesi
hikayat: hikâyeler
hurafat: hurafeler batıl inanışlar
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
ihtiyar: yaşlı eski.
inkılâp: değişme dönüşme.
iştirak: birlik, birleşme katılma
kaide: kural esas dustur
kanun-i fıtrî: yaratılıştan var olan kanun, fıtrî kanun
kelimat: kelimeler sözler
kesif: kaba yoğun şeffaf olmayan.
lügat: sözlük, anlam
maanı: manalar anlamlar
mecazat: mecazlar
meyl-i teceddüt: yenilenme arzusu
mukaddeme: başta ve asıl maksada girmeden önce söylenen veya yazılan şey
munkesif: tutulmuş aydınlığı kesilmiş
müracaat: başvurma danışma
nazenin: nazlı nazık, narın, ince yapılı
Selef: Sahabe Tâbiîn ve Tebe-i Tabiin hakkında kullanılan bir terim
serap: sıcak günlerde çorak yerlerde gündüz ortasında su gibi görünen buğu sis ilgım salgım
sır: gizli hakikat bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
şeffafiyet: şeffaflık şeffaf olma halı saydamlık.
şerab: içilecek şey
şule-i hakikat: hakikat ışığı
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma
taravet: tazelik, körpelik.
teceddud: tazelenme yenilenme yeni hale gelme
tegayyürat: tegayyürler, değişmeler, başkalaşmalar
telemmu: parıldama ışıldama
teradüf: iki ve daha fazla kelimenin bir manaya gelmesi, eşanlamlılık
teşbih: benzetme
teşbihat: benzetmeler teşbihler
tevafuk: uyma uyguntuk, birbirine denk gelme
yemin-i nuranı: nurlu el
yesar-ı muzlimane: karanlık olan sol taraf
zahir: dış yüz görünüş
ziynet: süs
zulâl: tatlı ve berrak su

Muhakkikin şe'nı, gavvas olmak, zamanın tesiratından tecerrut etmek, mazinin a'makına girmek, mantığın terazisiyle tartmak, her şeyin menbaını bulmaktır.

Bu hakikate beni muttalı eden: Bir vakit sabavetimde ay tutuldu; validemden sual ettim.

Dedi ki: "Yılan ayı yutmuş."

Dedim: "Neden daha görünüyor?"

Dedi ki: "Asumanın yılanı nımşeffaftır."

İşte bak; nasıl teşbih hakikat olup haylûletiyle hakikat-i hâlı munhasıf etmıştır. Zıra mail-i Kamer, mıntıkatu'l-büruç ile re's ve zenepte tekatu ettiklerinden, o iki daire-i mevhumeden ıkı kavsi, yılanın muradıfı olan tınnîn ile, ehl-ı hey'et, bir teşbihe binaen tesmiye eylediler. Zaten ay, re's veya zenebe ve güneş dahi otekisine gelirse, Arz ın haylûletiyle inhısaf vuku bulur.

Ey benım şu müşevveş sözlerimden usanmayan zat! Bu Mukaddemeye dahi dikkat et. Bir hurdebin ile bak. Zira, bu asıl uzerine pek çok hurafat ve hılâfat tevellut ederler. Mantığı ve belâgatı rehber etmek gerektir.

Hatime

Mana-i hakikînin bir sikkesi olmak gerektir. O sıkkeyi teşhıs eden, makasıd-ı şenatın muvazenesinden hasıl olan hüsn-i mücerrettir. Mecazın cevazı ise, belâgatin şeraıtı tahtında olmak gerektir. Yoksa, mecazı hakıkat ve

a'mak: derinlikler
Arz: yer, dünya
asuman: gokyuzu, sema
belâgat: sozun duzgun, kusursuz yerinde ve halın ve makamın ıcabına gore soylenmesini ogreten ılmın adı, edebiyat kaıdelerı ile ılgılı ılım
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cevaz: caız olma, ızın, ruhsat yapılmasına teşvik olunmayan, ancak manı de olunmayan ış
daire-i mevhume: hakıkatte olmayan, olduguna varsayılan daire
ehl-i hey'et: astronomı ılmıyle uğraşanlar
gavvas: dalgıç.
hakıkat: kelımenın gerçek anlamında kullanılması, mecazi manada kullanılmaması
hakıkat-i hal: durumun gerçek yonu, ışın aslı
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hatime: son soz
haylûlet: yolu kapama, araya gırme, manı olma, araya gırıp engel olma
hılafat: zıtlar, zıdıklar
hurafat: hurafeler, bâtıl inanışlar
hurdebin: mıkroskop
husn-i mücerret: soyut guzellik.
ınhısaf: tutulma, ay tutulması
kavs: yay
mail-i Kamer: Ay ın yorungesi
makasıd-ı şerıat: şenatın mak satlan, gayelen
mana-i hakıkı: gerçek, dogru, asıl mana.

mazi: geçmiş zaman.
menba: kaynak
mıntıkatü'l-büruc: on ıkı burcun bulundugu tutulma dairesi.
muhakkıkın: muhakkıkler, hakıkatı bulup meydana çıkaranlar, hakıkatı araştıranlar
mukaddeme: başta ve asıl maksada gırmeden once soylenen veya yazılan şey
muttalı: bır ışten haberi olan, bılgılı, haberdar
muvazene: denge, olçu
munhasıf: sonuk kalan, golgede kalmış.
muradıf: aynı manayı taşıyan, eş anlamlı
müşevveş: teşevvuşe ugramış, duzensız, karmakarışık.
nımşeffaf: yarı saydam, yarı şeffaf
re's: baş
sabavet: sabılık, cocukluk
sıkke: alamet, nışan, turra
sual: sorma
şe'n: ış, durum, ozellik, yapı.
şeraıt: şartlar
taht: alt.
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
tekatu: kesme, kesişme, çatışma
tesirat: etkıler, tesırler
tesmiye: ısımlendırme, ad verme
teşbih: benzetme
teşhıs: tanıma, fark etme, ne olduguna anlama
tevellut: dogma, dogum
tınnin: buyuk yılan, ejderha
valıde: ana, anne
vuku: olma, meydana gelme
zat: kışı, şahıs
zenep: kuyruk.

hakîkatı mecaz suretiyle görmek, göstermek, cehlin istibdadına kuvvet vermektir.

Evet, her şeyi zahire haml ettire ettire, nihayet zahiriyyun meslek-i muteassıfesini tevlit etmek şanında olan meylü't-tefrit ne derece muzır ise; öyle de, her şeye mecaz nazanyla baktıra baktıra, nıhayette bâtınıyyunun mezheb-i bâtılasını intaç etmek şe'ninde olan hubb-i ifrat dahı çok derece daha muzırdır.

Hadd-i evsatı gösterecek, ifrat ve tefritı kıracak, yalnız felsefe-i şerıatla belâgat ve mantık ile hikmettir.

Evet, "hıkmet" denm, çunkü, hayr-ı kesırdir. Şerri vardır, fakat cüz'îdir. Usul-i müsellemedendir ki, "Şerr-i cuz'î için hayr-ı kesîri tazammun eden emri terk etmek, şerr-i kesîri işlemek demektir. *Ehvenüşşerrin* ıhtiyân elzemdir.

Evet, eskı hikmetin hayrı az, hurafatı çok, ezhan ıstidatsız, efkâr taklıt ile mukayyet, cehil avamda hükümferma olduklanndan, Selef bir derece hikmetten nehyettiler. Fakat, şimdiki hikmet ona nispeten maddî cıhetinde hayrı çok, yalanı az, efkâr dahı hür, marıfet hükümfermadır. Zaten her zamanın bir hukmü olmak gerektir.

avam: kultürlü yuksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
batınıyyun: Kur'ân ve hadıslerdeki zahıri manalanın dışında gızlı ve ortulu manaları bulmak ıddıasında olan batıl bır tarıkat ve o fıkırdekıler
belagat: sozun duzgun kusursuz yennde ve hâlın ve makamın ıcabına gore soylenmesını oğreten ılmın adı, edebıyat kaıdelerı ıle ılgılı ılım.
cehil: bılgısızlık cehalet, cahıllık.
cehl: cahıllık bılgısızlık.
cihet: yon
cüz'î: kuçuk az
efkar: duşunceler fikırler, gorusler
ehvenüşşer: şerrın en az zararlısı ıkı kotuden daha az zararlısı
elzem: daha (en pek) lâzım luzumlu gerekli
ezhan: zihınler
felsefe-i şerıat: dının ortaya koyduğu hıkmetlı açıklamalar
hadd-i evsat: orta terım.
hakikat: kelımenin gerçek anlamında kullanılması mecazî manada kullanılmaması
haml: ısnat etme atıf yuklème
hayr-ı kesir: çok hayır. ıçınde pek çok hayır ve fayda bulunan
hikmet: felsefe, hakîmlik, eşyanın hakıkatını kâınattakı ve yaratılıştakı gayelerı araştırma
hubb-ı ifrat: aşırılıktan hoşlanma ıfrat sevgısı.
hurafat: hurafeler bâtıl inanışlar
hükümî: karar emir
hukumferma: hukumran hukum suren
ıfrat: aşırılık pek ılerı gıtme haddını aşma
ıhtıyân: seçme tercih etme
ıntaç: netıce verme sonuçlandırma
ıstıbdat: kendı başına ve hıç bır nızama ve kanuna bağlı olmadan yonetme keyfî ıdare sıstemi.
istidat: kabılıyet, yetenek.
maddî: madde ıle alakalı cısmanı
marıfet: bılme derın bılgı
meslek-i muteassıfe: dogru yoldan çıkaran meslek, sapık meslek.
meylüttefrit: vasatın çok alında kalma meylı gende kalma egılımı
mezheb-i bâtıla: batıl mezhep bâtıl yol
mukayyet: kayıtlı sınırlı bağlı
muzır: zararlı zarar veren
nazar: bakış.
nehy: yasaklama, dının yasakladıgı ışler
nihayet: en sonunda
nıspeten: nıspetle kıyaslayarak
Selef: Sahabe Tâbîîn ve Tebe-i Tabın hakkında kullanılan bır terım
suret: bıçım, şekıl tarz.
şe'n: ış durum ozellık, yapı
Şer: kotulük
Şerr-i cuz'î: az mıktardakı kotulukfenalık günah
şerr-i kesir: buyuk kotuluk, çok olan fenalık, daha buyuk gunah
taklit: başkasının fikır ve gorusleınc koru korune uyma onun gıbı hareket etme
tazammun: ıhtıva etme ıçıne alma ıçınde bulundurma
tefrit: ortalamanın altında kalma tersine aşırılık ıfratın zıddı
tevlit: dogurma sebep olma.
usul-ı musellemeler: kabul edıllen ılkeler prensıpler
zahir: dış yuz gorunuş
zahıriyyun: zahırcıler dış gorunuşe aldananlar

Altıncı Mukaddeme

Meselâ, *tefsırde mezkûr olan her bır emir tefsırden olmak lâzım gelmez. İlım ılme kuvvet verir, tahakkum etmemek şarttır.*

• Şöyle müsellemattandır kı: *Hendese gıbı bır sanatta mahir olan zat, tıp gıbı başka sanatta âmî ve tufeylı ve dâhıl olabılır.*

• Ve kavaid-i usuliyedendir ki: *Faklh olmayan, velev ki usulü'l-fıkıhta muçtehıt olsa, ıcma-ı fukahada muteber değıldır. Zıra o, onlara nıspeten âmîdır.*

• Hem de, hakaik-ı tarihiyedendir ki: *Bır şahıs çok fenlerde meleke sahıbı ve mütehassıs olamaz. Ancak ferit bır adam, dört veya beş fenlerde mütehassıs olabılır. Umuma el atmak, umumu terk etmek demektir. Bır fende meleke, o fennin suret-ı hakikiyesidir; onunla temessül etmek gerektir.* Zıra bir fende mütehassıs ve malûmat-ı sairesinı mütemmime ve medet verici etmez ise, malûmat-ı perişanından bir suret-i acıbe temessül edecektir.

Tenvir için bir latife-i faraziyedir:

Nasıl kı, başka alemden bu kureye gelen tasvircı bır nakkaş farz olunsa: Hâlbukı, ne insanı ve ne insanın gayrısını, tam suretını gormemiş, belki her bırısınden bazı azasını görmekle ınsanın tasvıri veyahut gördüğü eşyanın

alem: varlık tabakalarından her bırı
amı: bilgisız cahıl
aza: organlar uzuvlar
dahıl: karışma girme
emlr: ış şey husus
fakıh: İslâm hukukçusu fıkıh âlımı fıkıh bılgını
farz: bir netice elde etmek ıçın gerçek olarak kabul edilen bır tahmınde bulunma
fen: tecrubi ıspatla meydana gelmış ılımlere verılen genel ad
ferit: tek eşsız eşı olmayan kıyas kabul etmez ustun
gayr: başka dıger
hakaik-ı tarihiye: tarıhî gerçekler
hendese: geometrı
ıcma-ı fukaha: fıkıh ılmıyle ugrayanların şenata aıt bır mesele uzennde aynı goruşte bırleşmeleri
ılım: bılme bılgı
kavaid-i usuliye: usule aıt kaıdeler kurallar
kure: dunya yeryuzu
latıfe-i faraziye: kabul edılen ınce hoş mesele
mahir: maharetlı becenklı
malumat-ı perişan: perişan karışık durumdakı bılgıler
malumat-ı saire: dıger başka bılgıler
medet: ınayet yardım ımdat
meleke: bır şeyı çok kez tekrarlayarak ve tecrube ederek meydana gelen bılgı ve maharet
mesela: ornegin
mezkûr: zıkredılen adı geçen, anılan
muteber: guvenılır geçerlilıgı olan.
muçtehıt: ayet ve hadıslerden şerı hukumler çıkarabılen gerekli butun ehıllık şartlarına sahıp olan genış ve derın bılgılı dın alımı
musellemat: herkesçe kabul ve tasdık edılen bılgıler
mutehassıs: bır ılım dalında veya bır meslekte derın bılgı sahıbı olan uzman.
mütemmime: ıtmam eden tamamlayan
nakkaş: nakış ışı yapan nakış ışleyen kımse
nispeten: nıspetle kıyaslayarak.
suret: bıçım gorunuş
suret-i acibe: tuhaf suret şekıl
suret-i hakıkiye: gerçek şekıl gorunuş
tahakkûm: zorla hukmetme hukmu altına alma
tasvir: resmını yapma
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
temessül: bır şekıl ve surete gırme cısımlenme
tenvir: bir şey hakkında bılgı verme bır konu hakkında başkalarını aydınlatma
tufeylı: başkalarının sırtından geçınen asalak.
umum: butun, hepsı.
usulü l-fıkıh: fıkıhla ılgılı hukumlere ulaşırken muctehıdın dayanacağı kaynakları ve bu kaynaklardan hukum çıkarma yollarını gosteren ılım fıkıh metodolojısı.
velev: olsa da bile hatta ıster
zat: kışı şahıs

umumundan bir sureti tasvir etmek isterse; meselâ, insandan gördüğü bir el, bir ayak, bir göz, bir kulak, yarı yüz ve burun ve amame gibi şeylerin terkibiyle bir insanın timsali, yahut nazanna tesadüf eden atın kuyruğu, devenin boynunu, insanın yüzünü, aslanın başı bir hayvanın sureti yapsa, nasıl ki imtizaçsızlıkla kabil-i hayat olmadığı için, "Şerait-i hayat böyle ücubelere müsait değildir" diyecekler ve nakkaşı müttehem edecekler.

Şimdi bu kaide, fenlerde aynen cereyan eder. Çaresi odur ki: Bir fenni esas tutup, sair malûmatını avzen ve zenav gibi yapmaktır.

• Hem de, âdat-ı mustemirredendir ki, *Kitab-ı vahidde ulûm-i kesire tezahüm eder.* Zira ulûm birbirini intaç ve birbirinin elini tutmakla teanuk ve tecavüp ettiklerinden, o derecede iştibak hasıl olur ki, bir fende telif olunan bir kitapta, o fennin mesaili, o kitabın muhteviyatına nispeti ancak zekâtı çıkabilir. Bu sırdan gafletle ilerdir ki, bir şeriat veya bir tefsir kitabında istitraden derç olunmuş bir meseleyi gören bir zahirperest veya mugalâtacı bir adam der ki: "Şeriat ve tefsir böyledir." Eğer dost olsa, diyecek: "Bunu kabul etmeyen Müslüman değildir." Şayet düşman olsa, o bahane ile der: "Şeriat veya tefsir –haşa– yanlış."

Ey ifrat ve tefrit sahipleri! *Tefsir ve şeriat başkadır, tefsir ve şeriatta telif olunan kitap yine başkadır.* Zira kitap daha geniştir. O dükkânda cevherden başka kıymetsiz şeyler dahi bulunur. Eğer bunu fehmedebildin, hayse beyseden kurtulacaksın.

âdat-ı müstemirre: yerleşmiş adetler, sürekli gelenekler
amame: imame, başa sarılan sarık.
avzen ve zenav: binkıntı gol toplanma yeri
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
cereyan: akım, fikir, sanat ve ya siyaset hareketi
cevher: elmas, değerli taş
derç: sokma, içine alma
fehm: anlama, anlayış, kavrayış
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hasil: meydana gelme, ortaya çıkma
haşa: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah göstermesin
hayse beyse: ileri geri gidip gelmek, karışıklık, ileri geri konuşmak
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma.
imtizaç: uyuşma, terkip olabilme, bileşik haline gelme
intaç: netice verme, sonuçlandırma.
istitraden: istitrad şeklinde, asıl konu olmayarak, bir söz söylerken o söz içinde başka bir konu nakletmek suretiyle
iştibak: karışma, karşılıklı birbirine geçmek.
kabil-i hayat: canlanma, istidadı, hayat bulma kabiliyeti
kaide: kural, esas, düstur
kıymet: değer
kitab-ı vahid: tek bir kitap
malûmat: bilgiler
mesail: meseleler
mesela: örneğin
mesele: önemli konu.
mugalâta: delilsiz veya uydurma delillere dayandırılan munakaşa
muhteviyat: içindekiler
müsait: uygun, münasip
müttehem: kabahatli olan, suçlu
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse
nazar: bakış, dikkat.
nispet: kıyaslama, oran, ölçü
sair: diğer, başka, öteki
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, görünüş
şerait-ı hayat: hayat şartları
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tasvir: resmini yapma
teanuk: birbirinin boynuna sarılma, kucaklaşma
tecavüp: cevaplaşma, karşılıklı cevap verme
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
telif: eser yazma
terkip: bir kaç şeyi birleştirerek yeni bir şey meydana getirme
tesadüf: rastlantı
tezahüm: sığışma
timsal: resim, suret, şekil
ücube: çok acayip ve garip şey
ulûm: ilimler
ulûm-i kesire: çok ilim.
umum: bütün, hepsi
zahirperest: dış görünüşe kıymet veren, dış görünüşe dikkat edip iç yüze aldırış etmeyen.

Dikkat et! Nasıl ki bir evin levazım-ı mütenevvîasi yalnız bir sanatkârdan alınmaz, belki her bir hacette o sanatta mütehassıs olana müracaat olmak gerektir; öyle de, saadetsaray-ı kemalâtta o kanuna tatbik-i hareket etmek gerektir. Acaba görülmüyor mu ki, birinin saati kırılsa, terziye "Saatimi dik" dese, "Yûha!"dan başka cevap var mıdır?

İŞARET

Bu Mukaddemenin üssü'l-esası budur ki: Sânî-i Zülcelâl'ın, hilkat-i âlemde cari ve taksîmü'l-a'mal kaidesinden akan kanun-ı tekemmül ve terakkide mündemiç olan nüsha ve işaretinin imtisali farz iken, itaat tamam edilmemiştir. Şöyle:

Kaide-i taksîmü'l-a'mali muktazî olan hikmet-i İlâhiyenin dest-i inayetiyle beşerin mahiyetinde ekmiş olduğu istidadat ve muyulâtla şeriat-ı hilkatin farzü'l-kifayesi hükmünde olan fünun ve sanayiin edasına bir emr-i manevî vermişken, suistimalimiz ile o istidattan tevellüt eden meyle kuvvet ve medet verici olan şevki bu hırs-ı kâzip ve şu re's-i riya olan meylü't-tefevvuk ile zayi edip söndürdük. Elbette, isyan eden, cehenneme müstehak olur. Biz de, bu hilkat denilen şeriat-ı fitriyenin evâmirine imtisal edemediğimizden, cehennem-ı cehil ile muazzep olduk. Bu azaptan bizi kurtaracak, taksîmü'l-a'mal kanunuyla amel etmektir. Zira, seleflerimiz taksîmü'l-a'malin ameliyle cinan-ı ulûma dâhil olmuşlardır.

amel: iş, uygulama, yapma
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
beşer: insan, insanlık
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
cehennem-i cehil: cehaletin, bilgisizliğin cehennemi, kara cahillik, bilgisizlik, kötü cehalet.
cinan-ı ulûm: ilim cennetleri, ilimlerin okunduğu bahçeler
dest-i inayet: inayet eli, dikkat, gayret, ihsan, iyilik eli
emr-i manevî: maddî olmayan, derunî, ruha ait olan emir, iş
evâmir: emirler, buyruklar, buyrultular, işler
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir
farzü'l-kifaye: bir grubun yapmasıyla diğerlerinin üzerinden kalkan işler
fünun: fenler
hacet: ihtiyaç.
hırs-ı kâzib: yalancı ve yersiz hırs
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayesi
hilkat: yaratılış.
hilkat-i âlem: âlemin yaratılışı.
hükmünde: değerinde, yerinde
İmtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
İstidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler
İstidat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen kabiliyet, bir şeyin kazanılmasına olan fitrî meyil
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kaide: kural, esas, düstur
kaide-i taksîmü'l-a'mal: iş bölümü kaidesi, prensibi
kanun-ı tekemmul: mükemmelleşme kanunu, mükemmelleşmeye, en üst seviyeye ulaşma meyline ait kanun
kanun-ı terakki: ilerleme, gelişme kanunu
levazım-ı mütenevvia: çeşitli ihtiyaçlar
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
medet: inayet, yardım, imdat.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
meylüttefevvuk: başkalarına nispetle üstünlük elde etme meyli, istegi.
muazzep: azap içinde bulunan, eziyet çeken, çok sıkıntı gören
mukaddeme: başlangıç,
muktazî: lüzumlu olduğu anlaşılmış, gerekli
mündemiç: kapsayan, içine alan, içine yerleşen
müracaat: başvurma, danışma
mustahak: hak eden, hak etmiş
mütehassıs: bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, uzman
muyulat: meyiller
re's-i riya: riyanın başı, en büyüğü
rıza: razı olma, hoşnutluk.
saadetsaray-ı kemalât: kemalatın saadet sarayı
sanayi: sanatlar, hünerler, ustalıklar
Sânî-i Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatta yaratan Allah
selef: daha önce yaşamış olan kimse, ced, ata.
suistimal: bir şeyi kötüye kullanma
şeriat-ı fitriye: kâinatta düzeni ve ahengi sağlayan bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı.
şeriat-ı hilkat: yaratılışa konulan kanunlar
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
taksîmü'l-a'mal: iş bölümü, işlerin paylaşılması
tatbik-i hareket: hareket etme, davranma
terakki: ilerleme, gelişme
tevellüt: doğma, doğum.
üssü'l-esas: hakiki sağlam temel
zayi: elden çıkmış, zarar ziyan

Hatime

Bir gayrimuslım, yalnız mescıde girmekle Müsluman olmasına kâfi olmadığı gibi, tefsirin veya şeriatın kıtaplarına hikmet veya coğrafya veya tarih gıbı bır fennin meselesi girmesiyle, tefsir veya şeriat olamaz. Hem de, bir mufessir veya fakıh, mütehassıs olmak şartıyla, hükmü yalnız nefs-i şeriat ve tefsirde hüccettir. Yoksa, tufeyli olarak izinsiz tefsır, şeriat kıtaplarına gırmiş emırlerde hüccet değildir. Zira onlarda tufeyli olabilir.

Nakile itap yoktur. Evet, bır fende sözü hüccet olanın sair fenlerde nakıl veya dava cıhetıyle hukmünü huccet tutmak, taksimü'l-mehasin ve tefrikü'l-mesai olan kanun-ı Ilâhîsine vech-i rıza göstermemek demektir.

Hem de mantıkça müsellemdir ki: Hüküm, mevzu ile mahmulün yalnız "vech-i ma" ile tasavvurlarını iktıza eder. Ve onlarn teşrihat-ı sairesi ise, o fenden değildir, başka fennin mesaillinden olmak gerektir.

Hem de mukarrerdir ki: Âmm, hassa delâlât-ı selâsenin hıçbirisi ile delâlet etmez. Meselâ, Tefsir-i Beyzavîde (1) بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ olan ayetinde Ermeniye ve Azerbaycan dağlarının mabeynınde olan tevilıne nazar-ı kat'î ile bakmak en büyük mantıksızlıktır. Zira, esasen nakıldır. Hem de tayını Kur'ân'ın medlûlü değildir, tefsırden sayılmaz. Zira, o tevil ayetin bir kaydının başka fenne istınaden bir teşrihıdır. Bınaenaleyh, o müfessır-i celîlin tefsırdekı

1- Iki dağın arası (Kehf Suresi 96.)

amm: genel, umumi
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cihet: yön
dava: takıp edilen fikir, iddia
delâlât-ı selâse: uç çeşit delalet, uç çeşit delil olma: delalet-i mutabıkıye, delalet-i tazammuniye, delalet-i iltizamiye.
delâlet: delil olma, gösterme
emir: iş, şey, husus
esasen: aslında, temelinde, doğrusu
fakıh: İslam hukukçusu, fıkıh alımı, fıkıh bilgini.
fen: tecrubi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
gayrimuslim: Musluman olmayan, İslamıyeti kabul etmeyen.
has: hususi olan.
hatime: son söz
hikmet: felsefe
huccet: delil
hüküm: verilen karar
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
istınaden: istinat ederek, dayanarak.
itap: azarlama, rencide etme
kâfi: yeter, elverir
kanun-i Ilâhî: Ilâhi irade, Ilâhi kanun
mabeyn: ara
mahmul: hamlolunmuş, yüklenmiş
medlûl: delil olarak gösterilen
mesail: meseleler
mevzu: konu
mukarrer: kesinlik kazanmış hüküm
mufessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi
mufessir-i celîl: büyük müfessir
musellem: doğruluğu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilen
mütehassıs: bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, uzman
nakıl: nakleden, duyduğunu anlatan, söyleyen
nakl: Kur'an-ı Kerim, hadis-i şerif gibi İslâmın asli kaynakları, nakil.
nazar-ı kat'î: bir şeye kesin gözüyle bakmak, mutlak doğru olduğunu düşünmek
nefs-i şeriat ve tefsir: şeriatın ve tefsirin kendisi
sair: diğer, başka, öteki
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen Ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
taksimü'l-mehasin: güzelliklerin bölüştürülmesi
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme
tefrikü'l-mesâ'il: mesailerin tanzimi, düzenlenmesi, çalışma programı
tefsir: Kur'an-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
Tefsir-i Beyzavî: Kadı Beyzavî'nin tefsiri
teşrih: bir meseleyi iyice araştırıp ortaya çıkarma, şerh etme, açma
teşrihat-ı saire: diğer araştırma ve incelemeler
tevil: Kur'ân ve hadislerin açıklamasında, geçerli bir delil veya sebepten dolayı, ayeti ilk bakışta görünen manasından alıp taşıdığı diğer manalardan bir veya birkaçı ile tefsir etme
tufeyli: parazit, asalak.
vech-i ma: bir sebepten dolayı
vech-i rıza: rıza yüzü, rıza yönü, rıza sebebi.

meleke-i rasihasına böyle zayıf noktalan bahane tutmak, şüpheleri iras etmek insafsızlıktır.

İşte, asıl hakaik-ı tefsır ve şerıat meydandadır, yıldızlar gıbı parlıyor. O hakaikteki vuzuh ve kuvvettir, benım gıbı bır acize cesaret veriyor.

Ben de dava ederim. Tefsırın ve şerıatın ne kadar hakaik-ı esasıyesi varsa, birer birer nazar-ı tetkika getırılse, gorulur kı; hakıkatten çıkıp, hıkmet ıle tartılıp, hak olarak hakka munsarıftır. Ne kadar şüpheli noktalar varsa, umumen cerbezeli zıhınlerden çıkıp sonra da onlara karışmış. Kimin asl-ı hakıkatlerine bir şüphesi varsa, işte meydan, kendını ızhar etsın!

âcız: zayıf, güçsüz.
asl-ı hakıkat: hakıkatın gerçeğin aslı.
cerbeze: haksız yere aldatıcı sozlerle karşı tarafı ıknaya çalışmak, demogojı.
dava: takıp edılen fıkır, ıddıa.
hak: doğruluk, gerçek, hakıkat.
hakaık: hakıkatler, dogrular, gerçekler.
hakaık-ı esasıye: hakıkatın aslı, ozu, asıl gerçekler.
hakaık-ı tefsır: tefsır hakıkatlerı, Kur'ân-ı Kerîm'ın anlamını açıklamaya yonelık gerçekler.
hakıkat: gerçek, dogruluk, gorulen bır şeyın aslı, esası.
hıkmet: Ilahî gaye, yuksek bılgı, fayda.
iras: verme, venılme, sebep olma.
izhar: gosterme, açıga vurma.
meleke-i rasıha: saglam ve kuvvetlı olan meleke.
munsarıf: donen, yuzunu çevıren.
nazar-ı tetkik: araştırma, gozuyle ınceleme.
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen, Ilahî emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı.
tefsır: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması.
umumen: umumî olarak, butun olarak.
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklıgı.

Yedinci Mukaddeme

Mübalâğa ihtilâlcidir. Şöyle ki:

Beşenn seciyelerindendir, telezzüz ettiği şeyde meylü't-tezeyyüt ve vasfettiği şeyde meylü'l-mücazefe ve hikâye ettiği şeyde meylü'l-mübalâğa ile hayali hakîkate karıştırmaktır. Bu seciye-i seyyie ile iyilik etmek, fenalık etmek demektir. Bilmediği hâlde tezyidinden noksan, ıslahından fesat, medhinden zemm, tahsininden kubh tevellüt eder. Zira, muvazenet ve tenasüpten naşı olan hüsnü, (1) مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُ ihlâl eder. Nasıl ki bir ilâcı istihsan edip izdıyat etmek devayı dâ'e inkılâp etmektir. Öyle de, hıçbır vakıt hak ona muhtaç olmayan mübalâğalı terğip ve terhip ile, gıybeti katle müsavi, veya ayakta bevl etmek zına derecesinde göstermek, veya bır dırhemi tasadduk etmeyi hacca mukabil tutmak gibi muvazenesiz sözler, katl ve zinayı tahfif ve haccın kıymetini tenzil ediyorlar.

Bu sırra binaen, vaiz hem hakîm, hem muhakemeli olmalıdır. Evet, muvazenesiz vaızler, çok hakaik-ı neyyıre-i diniyenin hüsufuna sebep olmuşlardır. Meselâ, inşıkak-ı Kamer olan mu'cize-i mütevatıre-i bâhireyi, meylü'l-mücazefe ile "arza nüzul ile Peygamberin cebine girip çıkmış" olan ilâve, o güneş-mısal mu'cizeyi Suha Yıldızı gibi mahfî ve Kamermısal olan bürhan-ı nübüvveti münhasıf ettiği gıbı, munkırlerinın bahanelerine kapılar açtı.

1- Bilinmez bir şekilde

arz: yer, dünya
Beşer: insan, insanlık
bevl: idrar yapma
binaen: -den dolayı, bu sebepten
burhan-ı nübüvvet: peygamberlik delilleri, peygamberliğinin hak olduğunu ispat eden delil.
dâ': hastalık, dert.
güneş-mısal: güneş gibi
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakaik-ı neyyire-i diniye: dının parlak, nurlu hakıkatlerı.
hakikat: gerçek.
hakim: hıkmet sahibi, çok bilgili, bilge
husûf: tutulma, bır şeyın ışığının karanp gıtmesi
husun: güzellik
ıslah: ıyı duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
ihlâl: bozma, zarar verme.
ihtilal: bozulma, karışıklık, intızamsızlık.
inkılâp: değişme, dönüşme
inşıkak-ı Kamer: Ay'ın ikiye bolunmesi, Ay'ın yarılması. Hz. Peygamberin muşrıklere karşı gostermiş olduğu Ay'ın yarılıp ikiye ayrılma mu'cizesi
istıhsan: güzel bulma, beğenme
izdiyat: ziyadeleşme, çoğalma, artma
Kamermısal: Ay gibi
katl: oldurme
kubuh: çirkinlik.
mahfî: Gızlı, saklı
medih: ovmek.
meylü'l-mubalâğa: mubalaga meylı, bır şeyı çok büyük veya çok kuçuk gosterme arzusu
meylü'l-mücazefe: aldatma meylı, aldatma isteği
meylü t-tezeyyüt: zıyadeleştırme meylı, çoğaltma arzusu, isteği
mu'cize-i mütevatire-i bahire: çok kımsenın naklettıgı ve doğrulugunu tasdık ettıgı apaçık mucize
muhakeme: akıl yurutup doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama
mukabil: karşılık
muvazene: denge
mubalağa: bır şeyı tarif ve tasvir ederken ya olduğundan fazla ya da eksik gosterme, abartma sanatı.
münhasif: sonuk kalan, golgede kalmış
munkır: Allah'ın varlıgını kabul ve tasdık etmeyen, ımansız, dınsız
müsavi: eşıt.
naşi: dolayı, ötürü, sebebiyle
nüzul: ınme, ınış, gokten dunyaya gelış
seciye: karakter, huy, tabıat.
seciye-i seyyie: kötu huy, karakter
sır: gızlı hakıkat.
Suha: Buyukayı yıldız kumesinin en kuçuk yıldızı
tahfif: hafifletme, yukunu azaltma
tahsin: begenme, guzel bulma
tasadduk: sadaka verme, sadaka olarak verme
telezzüz: lezzet, tad alma, hoşa gıtme
tenasüb: uyma, uygunluk, bırbırını tutma
tenzil: kıymetten duşurme, degerini ındırme.
terğip: ragbet verme, isteklendırme
terhip: korkutma, sakındırma
tevellüt: doğma, doğum
tezyit: arturma, çoğaltma
vaiz: vaız eden, ıbadet yerlerinde dının emır ve yasaklarını anlatarak nasıhat eden dın gorevlısı
vasıf: bır şahıs veya nesnenin durumunu anlatarak tarif etme
zem: yerme, kınama, ayıplama

Hasıl-ı kelâm, her muhibb-i dine ve âşık-ı hakikate lâzımdır. Her şeyin kıymetine kanaat etmek ve mücazefe ve tecavüz etmemektir. Zira, mücazefe kudrete iftiradır ve "Daire-i imkânda daha ahsen yoktur." olan sözü İmam-ı Gazali'ye dediren, hilkatteki kemal ve hüsne adem-i kanaattir ve istihfaf demektir.

Ey muhatap efendi! Bazen bürhanın hizmetini temsil de görüyor. Öyle ise, bak. Nasıl elmas, altın, gümüş, rasas, hadîd, ilh., her birinin birer kıymet ve hasiyet-i mahsusası vardır ve mütehaliftir, öyle de, dinin makasıdı, kıymet ve edillece mütefavittir. Birinin yeri hayal olsa, ötekinin vicdandır, beriki sırrın sırrındadır.

Evet, ticarette bir fels veya on para yerinde bir elmas veya bir altını verse, nasıl sefahatine hükûm ve tasarruftan haczolunur. Aks-i kaziye ile olsa, pek yerinde "Yûhal!" işitecek. Ve tüccar olmaya bedel, hayyal bir maskara olduğu gibi, kezalık, hakaik-ı diniyeyi temyiz etmeyen ve her birisine mustahak olduğu hak ve itibarı vermeyen ve her hükümde şeriatın sikkesini tanımayan, hatta o fabrika-ı muazzamadaki eczalar, her biri mihveri üzerinde hareketine sekte veren gayr-i mümeyyizler, her biri bir acemi adama benzer ki, gayet muntazam ve cesim bir makine içinde küçük ve lâtif bir çarkı görüyor ki, hareket ve vazıyette büyük çarklara nazar-ı sathîsince munasıp görünmediğinden, makine fenninde behresizliğiyle beraber, gurur-i nefis, nazar-ı sathîsini iğfal ile aldatarak, ıslah niyetiyle vaz-ı muntazamadan tağyire teşebbüs edip, bilmediği hâlde fabrikayı hercümerç eder, başını yer.

acemi: bir işin yabancısı, eli işe alışmamış, bir işi beceremeyen
adem-i kanaat: kanaatsızlık, elindeki ile yetinmeme
ahsen: daha (en) güzel.
aks-i kaziye: hükmün zıddı, aksi
aşık-ı hakikat: hakikate, gerçeğe aşık olan.
behre: nasip, kısmet, pay, hisse
cesim: iri, büyük, koçaman
daire-i imkân: imkân âlemi, kâinat ve varlıklar âlemine ait âlem
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
edille: delîller, ispat vasıtaları
fabrika-ı muazzama: çok büyük fabrika
fels: akçe, bakır para
fen: hüner, marifet, sanat, ilim
gayet: son derece
gayr-ı mümeyyiz: doğruyu yanlıştan, faydalıyı faydasızdan ayırma kabiliyetine sahip olamayan, aklı ermezler
gurur-ı nefis: nefsin kendisini büyük görüp onunla gurur duyması
hacizolunma: alıkonulma, engellenme
hadîd: demir
hak: pay, hisse, değer
hakaik-ı diniye: dine ait olan hakikatler
hasıl-ı kelâm: sözün kısası
hasiyet-i mahsuse: özel menfaat, şahsı ilgilendiren fayda
hayyal: dalavereci, hileci, hilekar
hercümerc: karmakarışık olma, alt üst olma
hilkat: yaratılış.
hükûm: dini kaide, kural
hüküm: bir konu hakkında verilen karar
hüsün: güzellik.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
iğfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma
istihfaf: küçümseme, hafife alma, alay etme
itibar: kıymet verilir olma, değer
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kezalık: bu da öyle, böylece
kudret: güç, kuvvet, iktidar
latîf: tatlı, hoş.
makasıd: maksatlar, gayeler
maskara: herkesi kendine güldüren soytarı.
mihver: eksen, yörünge
muhatab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muhibb-i dîn: dini seven
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
mücazefe: aldatma, cerbeze ile karşısındakinin hakkını ortme
munasip: uygun
mustahak: hak eden, hak etmiş
mütefavit: birbirinden farklı, çeşitli olan
mütehalif: birbirine uymayan, değişken
nazar-ı sathî: yüzeysel bakış, dikkatsizce yapılan inceleme
rasas: kurşun.
sefahat: akıllılık, düşüncesizlik, malını düşünmeden harcama
sekte: durma, kesilme
sikke: alâmet, nişan, tuğra
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tağyir: başkalaştırma, değiştirme
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tecavüz: haddini aşma, sözde ve harekette ileri gitme.
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
tüccar: ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse, tacir
vaz-ı muntazama: düzenli ve intizamlı yerleştirme
vaziyet: durum
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.

Elhasıl: Şeriatın her bir hükmünde Şârin bir sikke-i itibar vardır. O sikkeyi okumak lâzımdır. Sikkenin kıymetinden başka, o hüküm her şeyden müstağnidir. Hem de, lâfızperdazâne ve mübalâğacuyâne ve ifratperverânelerin tezyin ve tasarruflarından bin derece müstağnidir. Dikkat olunsun ki, böyle mücazifler, nasihat ettikleri vakitte nazar-ı hakikatte ne derece çirkin oluyorlar.

Ezcümle, bunlardan birisi bir mecma-ı azîmde müskirattan tenfir yolunda zecr-ı şer'î ile kanaat etmeden öyle bir şey demiş ki, yazmasından ben hicap ettim. Yazdıktan sonra çızdim. Ey henf! Bu sözlerinle şeriata adavet ediyorsun. Faraza sadık olsan, sadık-ı ahmak olursun; aduvvü'd-dîndan daha muzırsın.

Hatime

Ey hariçten ve uzaktan İslâmiyet'i tenkit etmeye çalışan insafsızlar! Aldanmayın, muhakeme edin, nazar-ı sathî ile iktifa etmeyiniz. Zira şu sizin bahanelerinize sebep olanlar, lisan-ı şeriatta *ulema-i sû* ile musemmadırlar. Onların muvazenesizlik, zahirperestliklerinden neş'et eden hıcabın maverasına bakınız. Göreceksiniz ki, her bir hakikat-i İslâmiye, necm-i münir gibi bürhan-ı neyyirdir. Nakş-ı ezel ve ebed, üzerinde görünüyor.

Evet, kelâm-ı ezelîden gelen, ebede gidecektir. Fakat, esefa! Hubb-ı nefis ve taraftar-ı nefis ve acz ve enaniyetten neş'et eden teberri-i nefis ile kendi kabahatini başkasına atıyor. Şöyle yanlışa muhtemel olan sözünü veya

mecma-ı azîm: büyük toplanma yeri.
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama.
muhtemel: ihtimal dahilinde olabilir.
muvazene: denge, ölçü.
muzır: zararlı, zarar veren.
mübalâğacuyâne: aşırı derecede mubalaga yaparcasına.
mücazif: aldatan, söz ile karşısındakinin hakkını örten, göz karan ile alıp-satan.
musemmâ: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
müskirat: sarhoşluk veren, sarhoş eden şeyler, içkiler.
müstağnî: muhtaç olmayan, baş kalanına ihtiyacı bulunmayan.
nakş-ı ezel ve ebed: Cenab-ı Hakk'ın ezelî ve ebedî nakşları.
nazar-ı hakikat: hakikat nezdinde.
nazar-ı sathî: yüzeysel bakış, dikkatsızce yapılan inceleme.
necm-i münir: ışık saçan, aydınlatan yıldız.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
sadık-ı ahmak: ahmak dost.
sikke: muhur, alamet, nişan.
sikke-i itibar: güvenilir ve değerli muhur.
Şâri: şeriatı koyan, Allah.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
taraftar-ı nefis: nefsine taraftarlık etmek.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
teberri-i nefis: nefsini temiz bilmek, nefsini temize çıkarmak.
tenfir: nefret ettirme, iğrendirme, tiksindirme.
tenkit: eleştirme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ulema-i sû: kötü alimler, menfaat için hakikatı örten âlimler.
zahirperest: dış görünüşe kıymet veren, dış görünüşe dikkat edip iç yüze aldırış etmeyen.
zecr-i şer'î: Şeriatın yasaklaması.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adavet: düşmanlık, husumet.
aduvvüddîn: dîn düşmanı.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
burhan-ı neyyir: parlak ve nurlu burhan, parlak delil.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.
elhasıl: hasılı, netice itibarıyle, kısaca.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
esefa: eyvah, yazık!
ezcümle: bu cümleden olarak.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
hakikat-i İslâmiye: İslâmiyete ait hakikat.
harıç: dışarı.
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
hicab: utanma, mahcubiyet.
hubb-ı nefs: nefsini sevmek, nefse düşkünlük.
hüküm: dinî kaide, kural.
ifratperverane: aşırı gitmeyi severcesine.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme, var olanla yetinme.
kanaat: elindeki ile yetinmek.
kelâm-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'ân-ı Kerîm ayetleri.
kıymet: değer.
lafızperdezâne: söz düzeltenler gibi.
lisan-ı şeriat: şerî lisan, dinî tabir.
mavera: görünenin ardı ötesi.

hataya kabil olan fiilini bir büyük zata veyahut muteber bir kitaba, hatta bazen dine, çok defa hadise, en nihayet kadere isnat etmekle, kendini teberri etmek istiyor. Haşa, sümme haşa! Nurdan zulmet gelmez. Kendi âyinesinde görülen yıldızları setretse de, semadaki yıldızları setredemez. Fakat kendi göremez.

Ey muteriz ağa! Ağlamak isteyen çocuk gibi veya intikam isteyen kînedar düşman gibi bahane mahane aramakla, hilâf-ı şeriatla vücuda gelen ahvali ve sû-i tefehhümden neş'et eden şübehatı senet tutmak, İslâmiyet'e leke getirmek, pek büyük insafsızlıktır. Zira, bir Müslimin her bir sıfatı İslâmiyet'ten neş'et etmek lâzım gelmez.

ahval: haller, durumlar
ayine: ayna
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
fiil: iş, hareket
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
haşa: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin
hilaf-ı şeriat: şeriata zıt, aykırı.
intikam: öç alma, kendisine bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan kötülüğe karşılık verme
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait görülerme
kabil: mümkün, ihtimal dahiresinde
kader: İlâhî hükümdar, Cenab-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi
kinedar: kıncı, kin güden
muteber: güvenilir, geçerliliği olan
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nihayet: en sonunda
nur: aydınlık, parlak ışık
sema: gökyüzü, gök.
senet: dayanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz
setr: örtme, kapama, gizleme
sıfat: vasıf, nitelik.
sû-i tefehhum: yanlış anlama
sümme haşa: katiyen olmaz, Allah esirgesin.
şübehat: şüpheler
teberri: aklanma, temiz olma, arınma
zat: kişi, şahıs
zulmet: karanlık.

Sekizinci Mukaddeme

(Temhid)

Şu gelen uzun Mukaddemeden usanma. Zira, nihayetı nihayet derecede mühımdır. Hem de şu gelen Mukaddeme, her kemalı mahveden ye'sı öldürür ve her bır saadetın mayesı olan ümıdı hayatlandırır ve mazı başkalara ve istıkbal bize olacağına beşaret verir. Taksıme razıyız. Işte mevzu: Ebna-ı mazı ıle ebna-ı müstakbelı muvazene etmektır. Hem de mekatıb-i âlıyede elif ve bâ okunmuyor. Mahıyet-ı ılım bır dahı olsa, suret-ı tedrısı başkadır. Evet, mazı denılen mekteb-i hissiyatla istıkbal denılen medrese-i efkâr bır tarzda değıldır.

Evvelâ: "Ebna-i mazı"den muradım, Islâmlann gayrısından onuncu asırdan evvel olan Kurun-ı Vusta ve Ulâdır. Amma millet-i Islâm, üç yüz seneye kadar mümtaz ve serfiraz ve beş yüz seneye kadar fılcümle mazhar-ı kemaldir. Beşinci asırdan on ıkıncı asra kadar ben mazi ile tabir ederim, ondan sonra müstakbel derim.

Bundan sonra: Malûmdur ki, insanda mudebbir-i galıp, ya akıl veya basardır; tabir-i dığerle, ya efkâr veya hıssıyattır, veyahut ya haktır veya kuvvettir, veyahut ya hıkmet veya hükümettir, veyahut ya müyulât-ı kalbıyedir veya temayulât-ı aklıyedır, veyahut ya heva veya hudadır. Buna binaen, görüyoruz ki, ebna-i mazinin bir derece safî olan ahlâk ve halıs olan hıssıyatları galebe çalarak,

amma: ama, lakın, ancak.
asr: yuzyıl
basar: görme.
beşaret: mujde
binaen: den dolayı, bu sebepten
ebna-i mazi: mazinin çocukları, geçmişin insanlan
ebna-ı müstakbel: istıkbalin çocuklan, gelecegin insanlan.
efkar: duşunceler, fikırler, gorüşler
evvel: once
evvela: birinci olarak, her şeyden once, ılk olarak.
fılcümle: hepsi, butunu
gayr: başka
hak: dogruluk, gerçek, hakıkat.
heva: ıstek, arzu, nefse aıt olan şeylere duşkunluk, nefsın zararlı ve gunah olan arzulan
hıkmet: hakîmlık, yuksek bılgi, kainattakı ve yaratılıştakı gayeleri araştırma.
hissiyat: hısler, duygular
huda: dogruluk, hıdayet.
ıstıkbal: gelecek zaman
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksıksız olma
Kurun-ı Vusta ve Ula: Orta ve Ilkçağlar
mahıyet-ı ılım: ılmın mahıyetı esası
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
malum: bılınen, bılınır olan
maye: maya, temel esas, oz.
mazhar-ı kemal: kemal bulma, olgunluga erme
mazı: geçmiş zaman
medrese-i efkar: fikır ve duşunceler universıtesi.
mekatıb-ı aliye: yuksek okullar
mekteb-i hissiyat: duyguların mektebı
mevzu: konu
millet-i Islam: Islâm mılletı, Muslumanlar
mukaddeme: başlangıç.
murad: maksat, meram, ulaşılmak ıstenen şey
muvazene: karşılaştırma, ölçme, tartma
müdebbir-i galıp: insanın duygu ve duşuncelennı etkılemede ustun gelen hıslen ve kuvvelenn den herhangı bırı
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkın
mustakbel: gelecek zaman
muyulat-ı kalbiye: kalbın meyılleri, arzulan
nihayet: son
saadet: mutluluk.
serfiraz: benzerlennden ustun olan, başta gelen, seçkın
suret-i tedris: ders teknıgi, oğretme şeklı
tabir: ifade
tabir-i diğer: dıger tabır, başka bır ifade
taksım: bolme, parçalara ayırma
tarz: bıçım, şekıl
temayulat-ı aklıye: aklın temayullen bır tarafa meyletmesı
temhid: doşeme, hazırlama, temellendırme
yeis: umıtsızlık

gayr-i münevver olan efkârlarını istihdam ederek, şahsiyat ve ihtilâfat meydanı aldı. Fakat, ebna-i müstakbelin bir derece münevver olan efkârları heves ve şehvetle muzlim olan hissiyatlarına galebe ederek emnine musahhar eylediğinden, hukuk-i umumiyenin hükümferma olacağı muhakkak oldu. İnsaniyet bir derece tecellî etti. Beşaret veriyor ki, asıl insaniyet-i kübra olan İslâmiyet, sema-i müstakbelde ve Asya'nın cinanı üzerinde bulutsuz güneş gibi pertevefşan olacaktır.

Vakta ki mazi derelerinde hükümferma olan garaz ve husumet ve meylü't-tefevvuku tevlit eden hissiyat ve müyulât ve kuvvet idi, o zamanın ehlini irşat için iknaiyat-ı hitabiye kâfi idi. Zira hissiyatı okşayan ve müyulâta tesir ettiren müddeayı müzeyyene ve şaşaalandırmak veyahut hafife veya kuvve-i belâgatle hayale me'nus kılmak, bürhanın yerini tutar idi. Fakat bizi onlara kıyas etmek, hareket-i ric'iye ile o zamanın köşelerine sokmak demektir. Her bir zamanın bir hükmü var. Biz delil isteriz, tasvir-i müddea ile aldanmayız.

Vakta ki hâl sahrasında istikbal dağlarına daima yağmur veren hakaik-ı hikmetin maden-i tebahhuratı efkâr ve akıl ve hak ve hikmet olduklarından ve yeni tevellüde başlayan meyl-i taharri-i hakikat ve aşk-ı hak ve menfaat-ı umumiyeyi menfaat-ı şahsiyeye tercih ve meyl-i insaniyetkârâneyi intaç eyleyen berahin-i kàtıadan başka, ıspat-ı muddea bir şeyle olmaz. Biz ehl-ı hâlız,

berahin-i katıa: kat'i kesin deliller
beşaret: müjde
burhan: delil ispat hüccet
cinan: bağlar bahçeler
delil: bir davayı ispata yarayan şey burhan
ebna-i müstakbel: istikbalin çocukları gelecegin insanları
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
ehl-i hal: içinde bulunulan zamana ait olan bu güne ait olan insan
galebe: galip gelme üstünlük.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
gayr-i münevver: nurlanmamış aydınlanmamış
hafife: trajedi veya dram gibi teatral eser
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakaik-i hikmet: gerçek ilim
hal: şimdiki zaman.
halis: saf samımı
hareket-i ric'iye: geri dönme ve gen çekilme hareketi
heves: nefsin hoşuna giden gelip geçici istek
hikmet: İlâhi gaye gizli sebep fayda
hissiyat: hisler duygular
hukuk-i umumiye: toplumun bütün fertlerinin sahip olduğu haklar
husumet: düşmanlık.
hükum: verilen karar
hükümferma: hükümran hükum süren
ihtilâfat: ayrılıklar, anlaşmazlıklar uyuşmazlıklar
iknaiyat-ı hitabiye: delil ve bürhan üzere söylenen sözler ikna edici konuşmalar
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
insaniyet-i kübra: en büyük insanlık İslamiyet.
intaç: neticе verme sonuçlandırma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ispat-ı muddea: iddianın fikrin ispatı
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istikbal: gelecek zaman
kafi: yeter, elverir
kıyas: karşılaştırma bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
kuvve-i belâgat: belâgat gücü, hayale uygun söz söyleyebilme gücü
maden-i tebahhurat: buharlaşma yeri kaynağı.
mazi: geçmiş zaman
me'nus: alışılmış alışık, ünsiyet edilmiş.
menfaat-i şahsiye: şahsî menfaat.
menfaat-i umumiye: herkesin faydasına olan işler
meyl-i insaniyetkârane: insanca davranma olma istegi
meyl-i taharri-i hakikat: gerçeği araştırma meyli hakikati araştırma isteği.
meylü't-tefevvuk: başkalarına nispetle üstünlük elde etme meyli istegi
musahhar: boyun egen emir altına giren istenilen hâle konulmuş
muzlim: karanlık, zulmetli
muddea: iddia edilen şey tez sav
münevver: nurlu ışıklı parlak.
müyulat: meyiller
müzeyyene: süslü
pertevefşan: ışık saçan, nur dağıtan
safi: samımı hâlis saf
sahra: büyük çöl, geniş saha.
sema-i müstakbel: gelecek sema sı
şahsiyat: bir şahsın özel hayatıyla ilgili münasebetsiz sözler dedikodu
şaşaa: gösteriş debdebe
tasvir-i muddea: iddia edilen şeyin vasıflarını saymak, onu tanıtmak
tecellî: belirme, bilinme görünme
tesir: etki
tevellüt: doğma doğum
tevlit: doğurma sebep olma
vakta: ne zaman, ne vakit.

namzed-i istikbalız. Tasvir ve tezyin-i müddea zihnimizi ışba etmiyor. Bürhan isteriz.

Biraz da iki sultan hükmünde olan mazi ve istikbalin hasenat ve seyyiatlarını zikredelim.

• Mazi ülkesinde ekseriyetle hükümferma, kuvvet ve heva ve tabiat ve müyulât ve hissiyat olduğundan, seyyiatından biri, her bir emirde –velev fılcumle olsun– istibdat ve tahakküm var idi.

• Hem de meslek-i gayra husumete, kendi mesleğine iltizam ve muhabbetten daha ziyade ihtimam olunur idi.

• Hem de bir şahsa husumetin, başkasının muhabbeti suretinde tezahürü idi.

• Hem de keşf-i hakikate mâni olan, iltizam ve taassup ve taraftarlığın mudahalelen idi.

Hasıl-ı kelâm: Muyulât muhtelife olduklarından, taraftarlık hissi herşeye parmak vurmakla ihtilâfat ile ihtilâl çıkarıldığından, hakikat ise kaçıp gizlenirdi.

Hem de, istibdad-ı hissiyatın seyyielerindendir ki: Mesalik ve mezahibi ikame edecek, galiben taassup veya tadlil-i gayr veya safsata idi. Hâlbuki, üçü de nazar-ı şeriatta mezmum ve uhuvvet-i İslâmiyeye ve nisbet-i hemcinsiyeye ve teavün-i fitrîye munafıdır. Hatta o derece oluyor, bunlardan biri taassup ve safsatasını terk ederek nâsın ıcma ve tevatürünü tasdik ettiği gibi, birden mezhep ve mesleğini tebdil etmeye muztar kalıyor. Hâlbuki, taassup yerinde hak ve safsata yerinde burhan ve

bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
ekseriyetle: daha ziyadesiyle çoklukla, çoğunlukla
fılcümle: hepsi, bütünü
galiben: çoğu zaman, çoğu kere
hak: doğruluk, gerçek.
hasenat: güzellikler, iyilikler
hasıl-ı kelam: sözün kısası.
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere duşkunlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları
hissiyat: hisler, duygular
husumet: düşmanlık.
hükmünde: değerinde, yerinde
hükümferma: hükümran, hukum süren.
ıcma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
ihtilafat: ayrılıklar, anlaşmazlıklar, uyuşmazlıklar
ihtilal: bozulma, karışıklık, intizamsızlık
ihtimam: dikkat ve özen gösterme.
ikame: ayağa kaldırma, ayakta tutma
iltizam: birinin tarafını tutma, tarafgirlik
istibdat: hak ve hukuku tanımama, keyfi uygulama, zulüm ve tahakküm
istıbdat-ı hissiyat: hislen baskı altına alma
istikbal: gelecek zaman.
ışba: doyurma
keşf-i hakikat: hakıkatın gerçeğin ortaya çıkması
kuvvet: duyu, his, güç.
mani olma: engelleme, engel olma
mesalik: meslekler, tutulan yollar
meslek: gidiş, usul, yol
meslek-i gayr: başkasının mesleği
mezahip: mezhepler, tutulan yollar
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu
mezmum: zemmedilen, aşağılanan
muhtelife: çeşitlilik, farklı farklı olma
muztar: çaresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış
mudahale: karışma
munafi: zıt, aykırı
müyulât: meyiller
namzed-ı istıkbal: istikbale aday, gelecegi isteyen.
nas: insanlar
nazar-ı şeriat: şeriata göre, şeriatta, Cenab-ı Hakkın emirlerine göre
nispet-i hemcinsiye: insanî munasebetler, insanın hemcinsine olan bağlılığı
safsata: gerçek dışı fikri karşı tarafa kabul ettirmek için başvurulan, görünüşte doğru gibi görünüdüğü hâlde gerçekte yanlış olan kıyas
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
seyyie: fenalık, kötülük.
suret: biçim, şekil, tarz
taassup: bir şeye veya kimseye koru körüne aşırı bağlılık.
tabiat: huy, karakter
tadlil-i gayr: başkalarının sapıklığına hükmetme
tahakkum: zorla hükmetme, hükmü altına alma
taraftar: tarafı, bir tarafı destekleyen
tasdik: doğrulama, onaylama
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tasvir-i müddea: iddia edilen şeyin vasıflarını saymak, onu tanıtma
teavün-i fitriye: fıtrı yardımlaşma, insanın yaratılışında var olan yardımlaşma duygusu.
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
tezyin-i müddea: iddia edilen şeyin süslenip püslenmesi
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği
zikir: anma, bildirme
ziyade: çok, fazla

tadlîl-i gayr yerinde tevfîk ve tatbîk ve istişâre ederse, dünya birleşse hak olan mezhep ve mesleğini bir parça tebdîl edemez. Nasıl ki, zaman-ı saadette ve Selef-i Sâlihîn zamanlarında hükümferma hak ve bürhan ve akıl ve meşveret olduklarından, şükûk ve şübehatın hükümleri olmaz idi.

Kezalik, görüyoruz ki: Fennın himmetiyle, zaman-ı hâlde fîlcümle, inşaallah, istikbalde bitamamihî hükümferma, kuvvete bedel hak ve safsataya bedel bürhan ve tab'a bedel akıl ve hevaya bedel hüda ve taassuba bedel metanet ve garaza bedel hamiyet ve muyulât-ı nefsaniyeye bedel temayülât-ı ukul ve hissiyata bedel efkâr olacaklardır –karn-ı evvel ve sani ve salisteki gibi ve beşinci karna kadar fîlcümle olduğu gibi. Beşinci asırdan şimdiye kadar kuvvet hakkı mağlûp eylemiş idi.

Saltanat-ı efkârın icra-i hasenesindendir ki: Hakaık-ı İslâmiyet'in güneşi, evham ve hayalât bulutlarından kurtulmuş, her yen tenvire başlamıştır. Hatta dinsizlik bataklığında taaffün eden adamlar dahi o ziya ile istifadeye başlamışlardır.

Hem de, meşveret-i efkârın mehasinindendir ki: Makasıt ve mesalik, bürhan-ı kâtı üzerine teessüs ve her kemale mümid olan hakk-ı sabıt ile hakaıkı rapteylemesidir. Bunun neticesi: Bâtıl, hak suretini giymekle efkân aldatmaz.

Ey ıhvan-ı Müslimîn! Hâl, lisan-ı hâl ile bize beşaret veriyor ki: Sırr-ı وَقُلْ جَآءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ[1] boynunu

batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
beşaret: müjde
bitamamihî: tamamen, bütünüyle, hepsi
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
bürhan-ı kâtı: kesin delil
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fîlcümle: hepsi, bütünü
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
hâl: içinde bulunduğumuz zaman, zamanımız
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaık-ı İslâmiyet: İslâmiyet'e ait hakikatler, gerçekler
hakk-ı sabit: doğruluğu ispat edilmiş hak
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti
hayalât: hayaller, hülyalar
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme
hüda: doğruluk, hidayet
hükümferma: hükümran, hükümdar
icra-i hasene: güzel iş, uygulama
ıhvan-ı Müslimîn: müslüman kardeşler
karn: yüzyıl, asır
karn-ı evvel, sani ve salis: Hicrî birinci, ikinci ve üçüncü asırlar
kemal: olgunluk, mükemmellik
kezalik: keza, bu da böyle, böylece
mehasin: güzellikler, iyilikler
mesalik: meslekler, tutulan yollar
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
meşveret-i efkar: fikir alışverişi
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu
mümid: temdit eden, uzatan
muyulat-ı nefsaniye: nefsanî meyiller, nefsin arzu ve istekleri
rapt: bağlama, bağlanma, ilişme
safsata: gerçek dışı fikri karşı tarafa kabul ettirmek için başvurulan, görünüşte doğru gibi görünüp, kötü koku çıkarma
taassup: bir şeye veya kimseye körü körüne aşırı bağlılık
tab: tabiat, karakter, huy
tadlîl-i gayr: başkalarının sapıklığına hükmetme
tatbik: uydurma, uygun hale getirme, yakıştırma
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme
teessüs: temelleşme, yerleşme, kökleşme
temayulat-ı ukul: akılların bir tarafa meyletmesi, yönelmesi
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması
zaman-ı hâl: şimdiki zaman
zaman-ı saadet: Asr-ı saadet dönemi
ziya: ışık, aydınlık, nur

1 De ki: Hak geldi, batıl yok oldu. (İsrâ Sûresi, 81.)

kaldırmış, el ile istıkbale işaret edip yüksek sesle ilân ediyor ki: Dehre ve tabayi-i beşere damen-i kıyamete kadar hâkim olacak, yalnız âlem-i kevnde adalet-i ezeliyenin tecelli ve timsalı olan hakıkat-ı İslâmiyet'tir ki, asıl insaniyet-i kübra denilen şey odur. İnsaniyet-i suğra denilen mehasin-i medeniyet, onun mukaddemesidir.

Görülmüyor mu ki, telâhuktan neş'et eden tenevvur-i efkâr ile, toprağa benzeyen evham ve hayalâtı hakaik-ı İslâmiyenin omuzu uzerinden hafifleştırmıştır. Bu hâl gösteriyor ki: Nücum-i sema-ı hidayet olan o hakaik tamamen inkişaf ve tele'lu ve lem'anisar olacaktır.[1]

عَلٰى رَغْمِ اُنُوفِ الْاَعْدَاءِ

Eğer istersen, istıkbal içine gir, bak: Hakikatlerin meydanında hikmetin taht-ı nezaret ve murakabesinde, teslis içinde tevhıdi arayanlar, safsata ederek asıl tevhid-i mahz ve ıtıkad-ı kâmıl ve akl-ı selım kabul ettiği akîde-i hak ile mücehhez ve seyf-ı burhan ile mutekallıt olanlarla mübareze ve muharebe ederse, nasıl birden mağlûp ve münhezim oluyor?

Kur'ân'ın uslûb-ı hakîmanesine yemin ederim ki, Nasarayı ve emsalini havalandırarak dalâlet derelerine atan, yalnız aklı azl ve burhanı tart ve ruhbanı taklıt etmektir. Hem de İslâmiyet'i daima tecelli ve inbisat-ı efkâr nispetinde hakaıkı inkışaf ettiren, yalnız İslâmiyet'ın hakıkat üzerinde olan teessüs ve burhan ile takallıdü ve akıl ile meşveretı ve taht-ı hakıkat üstunde bulunması ve ezelden

1- Düşmanların rağmına olarak.

adalet-i ezeliye: devamlı geçerli olan Allah ın adaleti.
akide-i hak: gerçek ve sağlam inanç, Allah inancı
akl-ı selım: iyiyi ve kotüyü fark eden sağlam akıl sağduyu
alem-i kevn: varlık alemi kainat
azıl: gorevine son verme
burhan: bir şeyi ıspatlamak için kullanılan kesin delil.
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
damen-i kıyamet: kıyametin etekleri kıyametin başlangıcı
dehır: zaman, çok uzun zaman, çağ devir
evham: vehimler zanlar kuruntular
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman oncesizlik.
hakaik: hakikatler doğrular gerçekler
hakaik-i İslamiye: İslâmiyetin gerçekleri İslama ait hakıkatler
hakikat-i İslamiyet: İslamiyetin asli esası gerçeği
hâkim: hukmeden
hayalat: hayaller hulyalar
hikmet: hakimlik yuksek bilgi kainattaki ve yaratılıştaki gayelen araştırma
inbisat-ı efkâr: fikirlerin yayılması genişlemesi
inkışaf: ortaya çıkma keşfolunma
insaniyet-ı kübra: en buyuk insanlık, İslamiyet.
insaniyet-i suğra: kuçuk insanlık
ıtıkad-ı kamıl: olgunlaşmış iman
lem'anısar: parlaklık saçan
mehasın-ı medeniyet: medeniyetin guzellikleri
meşveret: muşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma danışma
muharebe: savaşma savaş
mukaddeme: başlangıç giriş
murakabe: kontrol, denetleme.
mubareze: duello çatışma kavga
mucehhez: techiz edilmiş cihazlandırılmış donatılmış
münhezim: bozguna uğramış yenilmiş
mutekallıt: takınan kuşanan.
Nasara: Hıristiyanlar
neş'et: meydana gelme oluşma çıkma
nispetinde: oranında olçüsünde.
nücum-i sema-ı hidayet: hidayet semasının yıldızları
ruhban: rahipler papazlar
safsata: gerçek dışı fikri karşı tarafa kabul ettirmek için başvurulan gorunuşte doğru gibi gorunduğu halde gerçekte yanlış olan kıyas
seyf-i burhan: delil kılıcı
tabâyi-i beşer: insanların yaratılışlan tabiatlan karakterleri.
taht-ı hakikat: hakikat tahtı, makamı
taht-ı nezaret: gozetim altında
takallüt: kuşanma takınma
tard: kovma çıkarma uzaklaşurma sürme
teessüs: temelleşme yerleşme kokleşme
telahuk: birbirine katılma birbirı arkasına gelip birleşme
tele'lu: panıldama
tenevvur-i efkar: fikirlerin aydınlanması
teslis: Hıristiyanlıktaki Allah ın uç olduğu şeklindeki inanç. Hıristiyanlarınn Allah ın baba ogul ve mukaddes ruh olmak uzere uç varlıktan murekkep olduğuna inanmaları.
tevhid: Allah ın bir olduguna inanma birleme
tevhid-i mahz: yanlış düşunce veya şırk karışmamış saf tevhid inancı
üslub-ı hakimane: hikmet dolu uslup

ebede müteselsil olan hikmetin desatinne mutabakat ve muhakatıdır. Acaba görülmüyor: Âyâtın ekser fevatih ve havatiminde nev-i beşeri vicdana havale ve aklın istişaresine hamlettiriyor. Diyor:

أَفَلَا يَنْظُرُونَ[1] ve فَنْظُرُوا[2] ve أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ[3] ve أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ[4] ve تَفَكَّرُوا[5] ve مَا يَشْعُرُونَ[6] ve يَعْقِلُونَ[7] ve مَا يَعْقِلُونَ[8] ve يَعْلَمُونَ[9] ve فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَلْبَابِ[10]

Ben dahı derim: فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

Hatime

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَلْبَابِ Zahirden ubur ediniz! Hakıkat sizi bekliyor. Fakat gorduğünüz vakıt incıtmeyınız. Esah ve lâzım.

âyât: Kur'an ayetleri.
desatir: dusturlar, kaideler.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daımılık.
ekser: pek çok.
esah: en sahih, en dogru.
fevatih: fatihalar, başlangıçlar.
hakıkat: gerçek, doğruluk, görulen bir şeyin aslı, esası.
haml: yukleme, yuklenme.
hatime: son soz.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
havatim: sonlar, âkıbetler.
hıkmet: hakîmlik, yuksek bılgı, kaınattakı ve yaratılıştakı gayelerı araştırma.
istişare: meşveret etme, bir heyetın fikrıne muracaat etme.
lazım: gerek.
muhakat: bır kımseyı taklıt etme.
mutabakat: uyma, uygunluk, bir bırını tutma.
müteselsil: teselsul eden, bırbırının ardı sıra zıncırleme gıden.
nev-i beşer: insanoglu, insanlar.

1 Bakmazlar mı? (Gaşiye Suresi, 17.)
2 Bakınız. (Al-i Imran Suresi, 137; Nahl Suresi, 36; Neml Suresi, 69; Ankebut Suresi, 20; v.d.)
3 Onlar hiç duşunmezler mi? (Nisa Suresi, 82; Muhammed Suresi, 24.)
4. Hala duşunmez mısınız? (En'am Suresi, 80; Secde Suresi, 4.)
5 Duşununuz. (Sebe' Suresi, 46.)
6. Farkında degıller. (Bakara Suresi, 9; Al-i Imran Suresi, 69; En'am Suresi, 26; Nahl Suresi, 2.)
7. Akıllarını kullanırlar. (Bakara Suresi, 164; Ra'd Suresi, 4; Nahl Suresi, 12, 67; v.d.)
8. Akıl etmezler. (Bakara Suresi, 170, 171; Maide Suresi, 58, 103; Enfal Suresi, 22; v.d.)
9 Bılıyorlar. (Bakara Suresi, 75, 102, 103, 146, 230; Al-i Imran Suresi, 75; v.d.)
10 Bundan ıbret alınız, ey akıl sahıpleri!

ubur: bır taraftan dıger tarafa geçme, oldukça zor geçme, atlama.
vicdan: insanın ıçındekı, ıyıyı kotuden ayırabılen ıyılık etmekten lezzet duyan ve kötulukten elem alan manevî hıs.
zahir: dış yuz, görunüş.

Dokuzuncu Mukaddeme

Ukul-i selime yanında muhakkaktır ki: Hilkatte hayır asıl, şer ise tebeıdır. Hayır kullî, şer cüz'îdir.

Şoyle gorunuyor ki: *Âlemin her bır nev'ine dair bır fen teşekkül etmiş ve etmektedir. Fen ise kavaıd-i kulliyeden ıbarettir. Kulliyet-i kaıde ise, o nevide olan husn-i intizamına keşşaftır. Demek cemî fünun, husn-i intizama birer şahid-ı sadıktır.*

Evet, külliyet intizama delildir. Zira bir şeyde intizam olmazsa, hüküm külliyetiyle cereyan edemez. Çok istisnaatıyla perişan oluyor. Bu şahitleri tezkıye eden, nazar-ı hikmet ile istikra-i tamdır. Fakat, bazen intizam görülmüyor. Çünkü, dairesi ufk-ı nazardan daha geniş. Tamamen tasavvur ve ihata olunmadığı için, nizamın tasvir-i bîmisali kendini gösteremiyor.

Binaenaleyh, umum fununun şahadetlenyle ve nazar-ı hikmetten neş'et eden istikra-ı tammın tasdıkıyle sabittir ki: *Hilkat-i âlemde maksud-i bizzat ve galib-i mutlak, yalnız husun ve hayır ve hak ve kemaldır.* Amma şer ve kubh ve batıl ise, tebeıye ve mağlûbe ve mağmuredirler. Eğer, çendan savlet etseler de, muvakkattır.

Hem de sabıttir ki: *Ekrem-ı halk benîâdemdır.* Istıdadı ve sanatı buna şahittir. Hem de benî Âdem'in en eşrefi, ehl-ı hak ve hakıkat olan doğru Müslümanlardır.

âlem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
amma: ama lakın ancak.
batıl: boş, beyhude, yalan çuruk, hurafe
beniadem: Ademoguller insanlar
binaenaleyh: bundan dolayı bunun uzenne
cemi: cumle hep butun
cereyan: olma meydana gelme
cuz'i: kuçuk, az
çendan: gerçi her ne kadar
dair: alakalı ilgili
delil: bır davayı ıspata yarayan şey burhan
ehl-ı hak ve hakıkat: hak ve hakıkat yolunda çalışan ve gerçeği bulan insanlar
ekrem-i halk: cometçe yaratılmış en fazla ihsan ve kerem ile yaratılmış olan
eşref: en şereflı daha şereflı en iyi en guzel
fen: tecrubî, ıspatla meydana gelmiş ılımlere verilen genel ad
fünun: fenler
galib-ı mutlak: tam olarak galıp galıbıyetı bır şeyle kayıtlı olmayan
hak: doğruluk, gerçek, hakıkat
hilkat: yaratılış
hilkat-ı âlem: âlemın yaratılışı
hüküm: karar emır
hüsn-i intizam: güzel bır düzen intizamın guzelligi
husun: guzellik.
ibaret: meydana gelen oluşan
ihata: kuşatma, içine alma.
intizam: duzenlilik duzgunluk.
istidat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştırilen kabiliyet, bir şeyin kazanılmasına olan fitrî meyil
istıkra-ı tam: olaylardakı ortak vasıflara dıkkat ederek tam bır netıce çıkarmak etraflı ve tam bır bilgi almak.
istısnaat: ısusnalar mustesna kılmalar ayırmalar
kavaıd-i külliye: genel kaıdeler, herkesı ılgılendıren herkesın uyacagı kaıdeler
kemal: olgunluk, mukemmellik.
keşşaf: keşfeden gızlı bır şeyi meydana çıkaran
kubh: çırkınlık
külli: umumî genel
külliyet: butunluk umumîlik.
kulliyet-i kaıde: kaıdelerin kurallarin genelligi.
maglube: yenilmiş kendısıne galıp gelınmış olan.
magmure: harap olmuş yıkılmış vıran olmuş
maksud-ı bizzat: kendı maksadı şahsı gaye şahsı amaç.
muvakkat: geçıcı
nazar-ı hikmet: hikmet gozu ile bakmak asıl maksadı duşunerek bakmak.
neş'et: meydana gelme oluşma çıkma
nev: çeşit, tür
nevi: çeşit tur
nizam: duzen tertıp duzgunluk.
sabıt: ıspat edilmiş ispatlanmış.
savlet: şıddetlı hucum saldırma.
şahadet: şahıt olma şahıtlık açık alamet, işaret.
şahıd-i sadık: dogru sozlu şahıt.
şer: kotulük.
tasavvur: bir şeyı zıhınde şekıllendırme duşunme.
tasdık: doğrulama onaylama
tasvir-i bımısal: omegi olmayan tasvır
tebeî: bagımsız olmayıp başkasına tabı olarak, ıkıncı derecede.
tebeiye: bagımsız olmayıp baş kasına tabı olan ıkıncı derecede
teşekkül: şekıllenme meydana gelme
tezkıye: temızleme doğrulugunu tasdık etmek.
ufk-ı nazar: gozumuzun gorebildıgı son çızgı bakış sahası
ukul-i selime: salım kafalar sıhhatlı duşunenler
umum: butun

Hakaik-ı İslâmıyet buna şahadet ettiği gibi, istikbalin vukuatı da tasdık edecektir. Hem de sabittir ki, ekmel-i küll Muhammed'dir (aleyhissalâtü vesselâm), mu'cizatı ve ahlâk-ı kâmilesi şahadet ettiği gibi, muhakkikîn-i nev-i beşer de tasdik ederler. Hatta a'dası da teslim ediyorlar ve etmeye mecburdurlar.

Vakta ki bu böyle, şu şöyle ve o öyledir, acaba nev-i beşer şekâvetiyle o fünunlann şahadetını cerh ve ıstıkra-ı tammı nakz ve iptal ve meşiet-i İlâhiyesinin karşısında temerrüt, taannüde muktedir olacak mıdır? Kellâ, muktedir olmaz ve olamaz! Adil ve Hakîm-i Mutlak'ın *Rahman* ve *Rahîm* ısmına kasem ederim, nev-i beşer, şer ve kubuh ve batılı zahmetsiz, yani biselâmeti'l-emir ile hazmedemeyecektir; hem de hıkmet-i İlâhıye musaade etmeyecektir.

Evet, hukuk-i umumiye-i kâinata cinayet eden affolunmaz, rah-ı adem verilmez. Evet, binler sene şerrin galebesi, yalnız bu dünyada en ekal bin sene mağlûbıyet-i mutlaka ile netice verecektir. Âlem-i uhrada hayır şerri idam-ı ebedî ile mahkûm edecektir. Yoksa âlemin muntazama ve mukemmele ve evamir-i İlâhıyeye mutîa olan sair enva ve ecnas, bu perişan ve şekâvetçi olan nev-i beşen kendileri içinde kabul etmeyerek, hukuk-i vucuttan ıskat ve zulmethane-i ademe nefiy ve vazife-i hilkatten tard etmek ıktiza ve arz-ı hâl edeceklerdir. Bu ise, butun istidadat-ı beşeriyeyi ve âlemde saltanat sürmek ve ahirette saadet-i ebediyeye mazhar olmak ıçın mucehhez edilen

a'da: duşmanlar
ahlak-ı kamile: olgunluğa ermış ahlak
âlem-ı uhra: oteki âlem, âhıret âlemı
arz-ı hâl: durumun bildınmesı dilekçe, arzuhâl
batıl: boş, beyhude, yalan, çuruk.
bıselameti'l-emir: ışın kolaylıkla ve zahmetsız yapılması
cerh: yaralama
ecnas: cınsler, çeşıtler
ekal: en az, pek az, en kuçuk.
ekmel-i küll: her şeyın en mukemmelı
enva: çeşıtler, turler, nevıler
evamır-i İlâhıye: İlâhî emırler
fünun: fenler
hakaık-ı İslamıyet. Islamıyete aıt hakıkatler, gerçekler
Hakîm-i Mutlak. Sonsuz hıkmet sahıbı ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayelı ve faydalı yaratan Allah
hıkmet-i İlâhıye: Allah ın hıkmetı, mahlukatın yaratılışında Allah ın gayelerı
hukuk-ı umumıye-i kâinat: butun kâinatı ılgılendıren haklar
hukuk-ı vucut. var olma hakkı
ıskat. duşurme, yok etme, hukumsuz bırakma
idam-ı ebedî: dırılmemek uzere yok olus, ahıret ınancı olmadığı ıçın olumu ebedı yokluga gıtmek olarak gorme
ıktıza: lazım gerek.
istıdadat-ı beşeriye: ınsanlann ıstıdatlan, kabılıyetlen
ıstıkra-ı tam: olaylardakı ortak vasıflara dıkkat ederek tam bır netıce çıkarmak, etraflı ve tam bır bılgı almak
kasem: yemin, and
kellâ: hıç bır zaman, asla
kubuh: çırkınlık.
maglubıyet-ı mutlaka: mutlak kesın yenılgı
mazhar: naıl olma, şereflenme
meşiet-i İlâhıye: Cenab ı Hakka aıt Onun bılgısı, arzusu, ısteği ve iradesi altında olan, Allah ın varlıklar uzerindekı iradesı
mu'cızat: Allah tarafından venlıp, yalnız peygamberlenn gosterebileceklen buyuk hanka ışler
muhakkikîn-i nev-i beşer: ınsanlar, ıçensınde hakıkatı bulan buyuk âlımler
muktedir: gucu yeten
muntazama: ıntuzamlı, duzenlı ve duzgun bıcımde
mutıa: ıtaat eden, uyan, ıtaatkar
mücehhez: techız edılmış, cıhazlandırılmış, donatılmış
mukemmele: kemale erdınlmış, noksansız, tam.
musaade: ızın
nakz. bozma, çozme, kırma, yıkma
nefiy: sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ıkamet etmeye mecbur etme.
nev-ı beşer: ınsanoglu, ınsanlar
rah-ı adem: yokluk, hıçlık, olüm yolu.
Rahım: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıklan nzıklandıran Allah
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sair: dıger, başka, oteki.
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret.
şekavet: sıkıntı ve ışkence altında kalmak, kötü duruma duşme
şer: kotulük.
taannüt: ınat etme, ayak direme, direnme
tard: kovma, çıkarma, uzaklaştırma, sürme
tasdik: dogrulama, onaylama
temerrut: ınatçılık, hakkı kabulde direnme
vakta: ne zaman, ne vakıt.
vazife-i hılkat. yaratılış ıçındekı vazife, gorev
vukuat: vuku bulan şeyler, hadıseler, olaylar
zulmethane-ı adem: yokluk zındanı.

kabiliyatı ve müyulâtı abes ve beyhude olmaklığı istilzam eder. Abes ise, istikra-i tamma münakız olduğu gibi, Sânı-ı Hakîm'in hikmetine dahi muarız ve Nebî-i Sadıkın hükmüne de muhalîftir.

Evet, istikbal bu davaların bir kısmını tasfiye edecektir. Fakat, tamam tasfiyesi ise ahirette görülecektir. Şöyle: Eşhastan kat-ı nazar, nev'î ve umumî hüsün ve hakkın meydan-ı galebesi istikbaldir. Biz ölsek, milletimiz bâkîdir. Kırk sene ile razı değiliz, en ekall bin sene galebeyi isteriz. Lâkin hem şahsî, hem umumî, hem cuz'î, hem küllî olan hüsün, hak ve hayır ve kemalin meydan-ı galebesi ve mahkeme-i kübrası ve beşeri sair ihvanı olan kâinat-ı muntazama gibi tanzim ve istidadıyla mütenasip tecziye ve mükâfat veren, yalnız dâr-ı ahirettir. Zira, onda hak ve adalet-i mahza tecelli edecektir.

Evet, bu dar dünya, beşerin cevherinde mündemiç olan ıstıdadat-ı gayr-i mahduta ve ebed için mahlûk olan müyulât ve arzularının sünbüllenmesine müsait değildir. Beslemek ve terbiye için başka âleme gönderilecektir. İnsanın cevheri büyüktür, mahiyeti âliyedir, cinayeti dahi azîmdir, intizamı da mühimdir; sair kâinata benzemez, intizamsız olamaz. Evet, ebede namzet olan büyüktür, mühmel kalamaz, abes olamaz, fena-i mutlak ile mahkûm olamaz, adem-i sırfa kaçamaz. Cehennem ağzını, cennet dahı ağuş-ı nazendarânesını açıp bekliyorlar.

abes: boş, saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
adalet-i mahza: tam adalet, gerçek, kusursuz adalet, toplumun selâmeti için ferdin cuzî hukukunun feda edilemeyeceğini esas alan adalet anlayışı
adem-i sırf: yokluk, yokluğa mahkûm
ağuş-ı nazdarane: nazik ve nazenin kucak.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem: dünya
aliye: yüksek, yüce
azım: büyük
bâkî: ebedî, daimî, süreklı ve kalıcı olan
beşer: insan, insanlık.
beyhude: boşuna, faydasız.
cevher: esas, maya, öz.
cinayet: suç.
cüz'ı: küçük, az
dar-ı ahiret: ahiret yurdu
dava: takip edilen fikir, iddia
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.
ekall: daha az, en az, pek az, en küçük.
Eşhas: şahıslar, kimseler
fena-i mutlak: sonsuz yok oluş, mutlak yok oluş
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hukum: karar, emir
hüsün: güzellik.
ihvan: kardeşler
intizam: düzenlilik, düzgünlük
intizamsız: düzensiz, düzgün olmama
ıstıdadat-ı gayr-ı mahdut: sınırsız kabiliyetler
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
ıstıkbal: gelecek zaman
istikra-ı tam: olaylardaki ortak vasıflara dikkat ederek tam bir netice çıkarmak, etraflı ve tam bir bilgi almak
istilzam: gerektirme
kabiliyat: kabiliyetler, ıstıdatlar, yetenekler
kâinat-ı muntazama: nizamlı, intizamlı, düzenli kâinat.
kat-ı nazar: bakışı kesme, bakmama, alâkayı kesme
kemal: olgunluk, mükemmellik.
küllî: umumi, genel, bütün olan.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mahkeme-i kubra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
meydan-ı galebe: galip gelinen meydan, galibiyet yeri
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhalif: muhalefet eden, bir fikir ve düşünceye karşı zıt düşünce de bulunan
muhmel: ihmal edilmiş, bırakılmış, önemsiz.
mükafat: ödül
münakız: birbirini tutmayan, birbirini nakzeden, karşıt olan, zıtlık
mündemiç: bir şeyin içinde bulunan, saklı olan
mütenasip: orantılı, nispetli
müyulât: meyiller
Nebi-i Sadık: sözünde, işinde ve vaadinde doğru olan nebi, Hz. Peygamber (s.a.v)
nev'î: nev'e ilgili, nev'e ait, çeşit ile ilgili
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
sâir: diğer, başka, öteki
Sânı-ı Hakîm: hikmet sahibi olan her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
tanzim: düzenleme, tertipleme
tasfiye: safiaştırma, arındırma, çeşitli sebeplerden dolayı bir çok kişi veya grubun görevine son verme
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tecziye: cezalandırma, ceza verme
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme, eğitme
umumî: genel

Hatime

Islâm'ın ve Asya'nın ıstıkbalı, uzaktan gayet parlak görünüyor. Çünkü, Asya'nın hâkim-i evvel ve âhiri olan İslâmiyet'ın galebesi için dört-beş mukavemetsuz kuvvetler ittifak ve ittihat etmektedirler.

Birinci kuvvet: Maarif ve medeniyet ile mücehhez olan İslâmiyet'in kuvvet-i hakikiyesidir.

İkincisi: Tekemmül-i mebadi ve vesaitle mücehhez olan ihtiyac-ı şeddittir.

Üçüncüsü: Asya'yı gayet sefalette, başka yerlen nihayet refahette görmekten neş'et eden tenebbüh-ı tam ve teyakkuz-ı kâmil ile mücehhez olan gıpta ve rekabet ve kın-ı muzmerdir.

Dördüncüsü: Ehl-i tevhidin düsturu olan tevhid-ı kelime ve zeminin hasiyetı olan itidal ve tadil-i mızaç ve zamanın ziyası olan tenevvür-i ezhan ve medeniyetin kanunu olan telâhuk-i efkâr ve bedeviyetin lâzımı olan selâmet-i fıtrat ve zaruretin semeresi olan hafıflık ve cür'et-i teşebbüs ile mücehhez olan istidad-ı fıtrîdir.

Beşincisi: Bu zamanda maddeten terakkiye mütevakkıf olan İlâ-i kelimetullah, İslâmiyet'in emriyle ve zamanın ilcaatıyla ve fakr-ı şedıdın icbanyla ve her arzuyu öldüren ye'sin ölmesiyle hayat bulan ümitle mücehhez olan arzu-i medeniyet ve meyl-ı teceddüttür.

arzu-i medeniyet: medenî olma arzusu
bedeviyet: çol hayatı, göçebelik, bedevîlik.
cür'et-i teşebbüs: bir işe girişmeye cesaret etmek.
düstur: kaide, esas, prensip
ehl-i tevhid: tevhit ehli. Cenab-ı Hakkın birliğini bilip inanan ve sadece bir Allah'a bağlanıp ibadet eden kimse
fakr-ı şedit: şiddetli yoksulluk ve fakirlik, ihtiyaç içinde olma
galebe: galip gelme, üstünlük
gayet: son derece
gıpta: imrenme.
hâkim-i evvel ve âhir: ilk ve son hâkim
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hatime: son söz
İlâ-i kelimetullah: İslâmlığı yüceltme, İslâm hakıkatlerini yaymaya çalışma.
icbar: zorlama, zorla ve istegi dışında yaptırma
İhtiyac-ı şedit: çok şiddetli ihtiyaç, şiddetli muhtaç oluş
ilcaat: zorlamalar, mecbur etmeler
ıstıdad-ı fıtrî: yaratılıştan gelen kabiliyet.
ıstıkbal: gelecek.
itidal: aşırı olmama, orta hâlde olma, ölçülülük.
ittifak: birleşme, birlik oluşturma
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kın-ı muzmer: gizli kin.
kuvvet-i hakikiye: hakiki, gerçek kuvvet.
maarif: bilgiler, ilimler
maddeten: maddî olarak
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
meyl-ı teceddut: yenilenme arzusu
mukavemetsuz: mukavemeti yok eden, dayanılmaz hâle getiren
mücehhez: techiz edilmiş, cihazlandırılmış, donatılmış.
mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, ancak onunla olabilen
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nihayet: son derece.
refahet: bollukla geçinış, geçim kolaylığı, halı vakıı yerinde olma, sıkıntısız yaşama
rekabet: rakip olma halı, birbirini çekememe
sefalet: maddî ve manevî yoksulluk, sonucu meydana gelen duşkunluk.
selamet-i fıtrat: fıtratın selâmette olması ve bozulmaması, temizliği.
semere: meyve, netice, sonuç.
tadil-i mizaç: mizacı ve huyu değiştirmek, dengelemek
tekemmül-i mebadi: başlangıçtaki güzellik, mükemmellik, güzel, mükemmel başlangıç
telâhuk-i efkar: fikirlerin birbirin peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi
tenebbuh-ı tam: tam uyanış
tenevvüt-i ezhan: zihinlerin aydınlanması.
terakkı: yükselme, ilerleme
tevhid-i kelime: bir tek kelime etrafında birleşebilme, birlik sağlayabilme
teyakkuz-i kamil: mükemmel bir uyanıklık halı, uyanıklık ve açık gözlülükte ilen bir seviyede olma
vesait: vasıtalar
yeis: umıtsızlık.
zaruret: muhtaçlık, yoksulluk, şiddetli ihtiyaç, fakirlik.
zemin: yer
ziya: ışık, aydınlık, nur

Ve bu kuvvetlere yardım etmek için, ecanip içine ihtilâl veren ve medeniyetleri ihtiyarlandıran mesavi-i medeniyetin mehasinine galebesidir. Ve sa'yin sefahate adem-i kifayetidir. Bunun iki sebebi vardır:

Birincisi, din ve fazileti düstur-i medeniyet etmemeklikten neş'et eden müsaade-ı sefahat ve muvafakat-ı şehvet-i nefistir.

İkincisi, hubbü'ş-şehevat ve diyanetsizliğin neticesi olan merhametsizlikten neş'et eden maişetteki müthiş müsavatsızlıktır.

Evet, şu diyanetsizlik, Avrupa medeniyetinin iç yüzünü öyle karıştırmış ki, o kadar fırak-ı fesadiyeyi ve ihtilâliyeyi tevlit etmiş. Faraza, hablu'l-metîn-i İslâmiye ve Sedd-i Zülkarneyn gibi Şeriat-ı Garranın hakikatine iltica ve tahassun edilmezse, bu fırak-ı fesadıye, onların âlem-i medeniyetlerini zirüzeber edeceklerdir –nasıl ki, şimdiden tehdit ediyorlar.

Acaba hakikat-ı İslâmiyenin binler mesailinden yalnız zekât meselesi dustur-i medeniyet ve muavenet olursa, bu belâya ve yılanın yuvası olan maişetteki müthiş müsavatsızlığa deva-i şafî olmayacak mıdır? Evet, en mukemmel ve bozulmaz bir deva olacaktır.

Eğer denilse: Şimdiye kadar Avrupa'yı galip ettiren sebep, bundan sonra neden etmesin?

Cevap: Bu kitabın mukaddemesini mütalâa et. Sonra, buna da dikkat et: Sebeb-ı terakkisi, her şeyi geç almak

adem-i kifayet: kâfi gelmeme, yetersizlik.
alem-i medeniyet: medeniyet dünyası.
bela: müsibet, sıkıntı.
deva: ilaç, çare.
deva-ı şafî: şifa veren ilaç.
diyanet: dini emirlere riayet, dindarlık.
dustur-i medeniyet: medeniyetin düzenini sağlayan kurallar.
ecanip: ecnebiler, yabancılar.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
fırak-ı fesadiye ve ihtilâliye: bozgunculuk, karışıklık ve ihtilal çıkaran fırkalar.
fırak-ı fesadıye: bozgunculuk ve karışıklık çıkaran fırkalar, gruplar.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hablü'l-metîn-i İslâmiye: İslâmiyetin sağlam ve kopmaz ipi.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hakikat-ı İslâmiye: İslâmiyete ait hakikat.
hubbü'ş-şehevat: şehvet tutkusu.
ihtilal: bozulma, karışıklık, intizamsızlık.
ihtiyarlandırma: yaşlandırma, eskitme.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
maişet: geçim, geçinme.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
mesail: meseleler.
mesavi-i medeniyet: medeniyetin çirkinlikleri, kötülükleri.
mesele: önemli konu.
muavenet: yardım, yardımlaşma.
mukaddeme: başlangıç.
muvafakat-ı şehvet-i nefs: nefsin şehevî isteklerine uymak.
müsaade-ı sefahet: sefahete, nefsin hoşuna giden zevk ve eğlenceye izin verme.
müsavat: müsavilik, eşitlik.
mütalaa: bir şeyi etrafıca düşünme, tetkik etme.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
sebeb-i terakkî: ilerleme sebebi.
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in seddi. Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslam dini.
tahassun: sığınma.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
tevlit: doğurma, sebep olma.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

ve geç de bırakmak ve metanet etmek şe'ninde olan bürudet-i memleket; ve mekân ve meskenin darlığı, ve sakinlerin kesretinden neş'et eden fikr-i marifet ve arzu-i sanat; ve deniz ve maden ve sair vesaitin müsaadesiyle hasıl olan teavün ve telâhuk idi. Fakat, şimdi tekemmül-i vesait-i nakliye ile âlem bir şehr-i vahid hükmüne geçtiği gibi, matbuat ve telgraf gibi vesait-i muhabere ve müdavele ile ehl-i dünya bir meclisin ehli hükmündedir. Velhasıl, onların yükleri ağır, bizimki hafif olduğundan, yetişip geçeceğiz–eğer tevfik refik ola... (HAŞİYE)

HATİMENİN HATİMESİ

Asya'nın bahtını, İslâmiyet'in talihini açacak, yalnız meşrutiyet ve hürriyettir. Fakat, Şeriat-ı Garranın terbiyesinde kalmak şartıyla.

Tembih

Mehasın-ı medeniyet denilen emirler, şeriatın başka şekle çevrilmiş birer meselesidir.

HAŞİYE: Ey Nur kardeşlerim! Sevgili Ustadın o zamanda hitap ettiği Hizbü'l-Kur'ân muhatapları, bugün Nur Talebeleri olarak tezahür etti. Dikkat edin! Bu sahifeler bize hitap ediyor. Fen ve medeniyeti, İslâm'a hadım yapıp, cihana İslâm medeniyetini ilân etmelisiniz.

M. S.

âlem: dünya
arzu-i sanat: sanat istegi, sanatlı şeylen sevme
bahı: talih, kader kısmet.
bürudet-i memleket: memleketin soguk oluşu
cihan: butun dünya
ehl-i dünya: dunyaya bagli dunya adamı, ahireti dusunmeyen.
fen: ilım
fikr-i marifet: ilım ve irfan kazanma dusuncesi.
hadım: hizmetçi
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hatıme: son soz.
hitap: konuşma, soz soyleme
hükmünde: değerinde, yerinde
hükmüne: yerine, değerine.
kesret: çokluk.
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler v.s
mehasın-ı medeniyet: medeniyetin guzelliklen
mekan: yer, mahal
mesele: onemli konu
mesken: oturulan, ıkamet olunan yer
meşrutiyet: bir hukumdarın başkanlıgı altındaki millet meclisi ile idare edilen devlet sistemi
metanet: metin olma, dayanıklılık, saglamlık.
muhatap: konuşulan, soz soylenen
musaade: izin, elverişli uygun olma durumu
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
refik: yardımcı
sair: diger, başka, oteki
sakın: bir yerde oturan
şe'n: iş, durum, ozellik, yapı
şehr-i vahid: tek bir şehir
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen Ilahı emir ve yasaklara dayanan hukumlenn hepsi
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, İslâm dini.
tali: kısmet, baht, talih
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
tekemmül-i vesait-i nakliye: ulaşım vasıtalarının gelişmesi, mukemmelleşmesi.
telâhuk: birbirine katılma, birbiri arkasına gelip birleşme
tembih: uyarı, ihtar
terbiye: egitim.
tevfik: Allah ın yardımı, başarılı kılması.
tezahur etmek: ortaya çıkma, açığa çıkma
velhasıl: sozun kısası, netice olarak.
vesait: vasıtalar
vesait-i muhabere ve müdavele: haberleşme ve alışveriş vasıtaları.

Onuncu Mukaddeme

Bir kelâmda, her fehme gelen şeylerde mütekellim muahaze olunmaz. Zira mesuk-i lehü'l-kelâmdan başka mefhumlar, ırade ile deruhte eder. İrade etmezse, itab olunmaz. Fakat garaz ve maksada mutlaka zamindir.

Fenn-i beyanda mukarrerdir: Sıdk ve kizb, mütekellimın kast ve garazının arkasında gıdıyorlar. Demek maksut ve mesak-ı kelâmda olan muahaze ve tenkit mütekellime aittir. Fakat, "kelâmın mustetbeatı" tabır olunan telvihat ve telmihatında ve "suver-i maanî" ve "tarz-ı ifade" ve "maani-i ulâ" tabır olunan vesail ve üslûp garazında olan günah ve muahaze, mütekellimin zimmetinde değil, belki orf ve âdete ve kabul-i umumîye aittir. Zira, tefhim için kabul-i umumî ve örf ihtiram olunur. Hem de, eğer hikâye ise, halel ve hata "mahkıyun anh"a aittir.

Evet, mütekellim suver ve müstetbeatta muahaze olunmaz. Zira onlara el atmak, semeratını almak için değildir. Belki daha yukan makasıdın dallarına çıkmak içindir. Eğer istersen, kinaî şeylere dıkkat et. Meselâ, "Fılânın kılıncının bendı uzundur" ve "Ramadı çoktur" denildiği vakıt, o adam uzun ve sahı ola... Ramad ve kılıncı hiç olmazsa da kelâm sadıktır. Eğer istersen, misal ve müsül-i farazıyeye dikkat et. Goreceksın: İştihardan neş'et eden kıymet ve kuvvetle müdavele-i efkâr ve akıllar arasında sefarete müstait oluyorlar. Hatta Mesnevî sahıbı ve

mesukun-lehü-l-kelam: sozun soylenme maksadı
misal: ornek.
muaheze: tenkıt, itıraz sorgulama
mukaddeme: baslangıç.
mukarrer: kesınlık kazanmış hukûm
müdavele-i efkar: karşılıklı fikr alış venşınde bulunma karşılıklı konuşma
müstait: kabılıyetlı bır tarafa meylı olan.
mustetbeat: soze tâbı olan manalar söz söylerken, söz arasında ışaretle anlatmalar.
musül-i faraziye: farazî temsıller hikayeler
mütekellim: söyleyen konuşan bırıncı şahıs
neş'et: meydana gelme oluşma çıkma
ramad: kül ateş kulu
sadık: dogru gerçek.
sefaret: sefırlık, elçılık.
semerat: semereler meyveler
sıdk: dogruluk
suver: suretler
suver-i maanî: anlamların suretlen
tabır: ifade
tarz-ı ifade: ifade tarzı soyleyış anlatış şekli
tefhim: anlatma açıklama bıldırme
telmihat: telmıhler çağnşımlar
tenkıd: eleştırme
üslûp: ifade yolu kendıne has ifade veya yazı tarzı
vesaıl: vesıleler sebepler
zamin: tazmın eden tazmıne mecbur olan, kefil olan kefil
zimmet: leh ve aleyhteki hakların geçerlı olması ve gerçekleşmesi.

bend: bag yular boy
deruhte: ustune alma yuklenme, kendini vazifeli bılme
fehm: anlayış
fenn-ı beyan: belâğat ılmının uç bolumunden ıkıncı bolumudür. Ifade etme yolları olan teşbih mecaz ve kinayeden bahseden ılım
garaz: kotu kasıt dusmanca nıyet kın
halel: bozukluk, eksıklık.
ihtiram: hurmet etme saygı gosterme
irade: dıleme ısteme
İştihar: meshur olma, şohret bulma tanınma
itap: azarlama rencıde etme sorgulama
kabul-i umumi: umumun genelın kabulu
kast: bır ışı bıle bıle, isteyerek yapma
kelam: soz.
kıymet: deger
kinai: kinayeden gelen kinayeye dair
kızb: yalan
maani-i ula: oncekı manalar ılk manalar bir kelıme veya ibareye verilmesi gereken bırıncı mana
mahkiyyun anh: kendısınden soz edılmış anlatılan, soz konusu olan
makasıd: maksatlar gayeler
maksat: kastedılen şey gaye
maksut: kast edılmış kast edılen.
mefhum: bır sozun ıfade ettıgı mana
mesak-ı kelam: kelâmın sevk edıldıgı yer mevzu maksat
meselâ: ornegın

Sadi-i Şirazî gibi en doğru müellif ve en muhakkik hakîm, o müsül-i faraziyeyi istihdam ve istimal etmelerinden, müşahhat görmemişlerdir. Eğer bu sır sana göründü ve ışıklandı, mumunu ondan yandır, kıssat ve hikâyetin köşelerine git. Zira cüzde câri olan, bazen küllde dahi câri olabilir.

Tembih

"Üçüncü Makale"de müşkülât ve müteşabihat-ı Kur'âniyeye dair bir kaide gelecektir. Iktıza-ı makam ile şimdilik bir nebzesini zikredeceğiz. Şöyle:

Vakta ki, Kitab-ı Hakîmden maksud-i ehemm ekseriyeti teşkil eden cumhurun irşadı idi. Çünkü havas avamın mesleğinden istifade edebilirler, fakat avam ise havassa hitap olunan kelâmı hakkıyla fehmedemezler. Hâlbuki, cumhur ise, eksen avam, ve avam ise, me'lûfat ve müteheyyelâtından tecerrüt edip hakikat-ı mahza ve mücerredat-ı sırfayı çıplak olarak göremezler. Fakat, görmelerini temin edecek, yalnız zihinlerinin te'nisi için, me'lûf olan ziyy ve libas ile mücerredat arz-ı endam etmektir, tâ mücerredatı suver-i hayaliye arkasında temaşa etmekle görüp, tanısın. Öyle ise, hakikat-ı mahza, me'lûflarını giyecektir. Fakat surete hasr-ı nazar etmemek gerektir. Bu sırra benaendir, esalib-i Arab'da ukul-i beşere olan 'tenezzülât-ı İlâhiye" tabir olunan müraat-ı efham ve mümaşat-ı ezhan, Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'da cereyan etti.

Ezcümle (1) ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ *ve* (2) يَدُ اللّٰهِ فَوْقَ اَيْدِيهِمْ *ve* (3) وَجَآءَ رَبُّكَ *ve emsali, hem de*

arz-ı endam: boy-pos gösterme
avam: kültürlü, yüksek tabaka dan olmayan, cahil halk tabakası.
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
cumhur: halk, ahalı, umum
cuz: parça
ekseriyet: çoğunluk.
emsal: benzerler
esalib-i Arab: Arabların, şiir ve edebiyatlarında kullandıkları us lûpları. Arab kelâmının kalıpları.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış
hakikat-i mahza: bir şeyin özü esası, tam hakikatı.
hakim: hikmet sahibi, çok bilgili bilge
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme
havas: bilgi ve yaşayışça üstün olanlar, önde gelenler
hikayat: hikâyeler
iktıza-ı makam: makamın gereği
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istimal: kullanma
kıssat: kıssalar, hikayeler
Kıtab-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan kitap, Kur'ân-ı Kerîm
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an
kull: bütün, bir şeyin tamamı
maksud-i ehemm: en önemli maksat.
me'luf: alışılmış, ülfet edilmiş
me'lufat: alışılmış, ülfet edilmiş şeyler
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakıf olan
mücerredat: soyut kavramlar
mücerredat-ı sırfa: sade ve tamamen soyut olanlar
müellif: eser telif eden, yazan.
mümaşat-ı ezhan: zihinlerin uyuşması, fikirlerin anlaşması ve uyuşması
müraat-ı efham: anlayış seviyelerine göre davranmak.
müsül-i faraziye: farazî temsiller, hikayeler
müşahhat: kavga etme, çekişme, tersliik
müşkülât-ı Kur'aniye: Kur'ân'a ait müşkiller, zorluklar, manası derin bir tefekkür neticesi ancak anlaşılabilen ayetler
mütehayyelat: hayal edilen şeyler
müteşabihat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın müteşabih olan ayetleri
nebze: bir parça, az miktar.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
suret: biçim, tarz, görünüş.
suver-i hayaliye: hayalî suretler, şekiller
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma.
temaşa: bakma, seyretme
tembih: uyarı, ihtar
tenezzülât-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın kullarının anlayış seviyelerine göre konuşması ve derin hakikatları anlayabilecekleri ifadelerle beyan etmesi
tenis: alıştırma
teşkil: oluşturma, şekillendirme
ukul-i beşer: insan akılları
vakta: ne zaman, ne vakit.
ziyy: dış görünüş, kılık kıyafet.

1 Sonra da arş üzerine hükmünü icra eden Allah'tır. (A'raf Suresi 54, Yunus Suresi 3, Ra'd Suresi 2, Furkan Suresi 59, Secde Suresi 4, Hadid Suresi 4.)
2. Allah'ın kudret eli onların üzerindedir. (Fetih Suresi 10.)
3. Rabbinin emri geldi. (Fecr Suresi 22.)

(1) تَغْرُبُ (الشَّمْسُ) فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ *ve eşbahı, hem de*

(2) وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ *ve nezairi bu uslûba birer mecradır.*

(3) ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ

Hatime

Sa'b olan bir kelâmın iğlâk ve ışkâli, ya lâfız ve uslûbun perişanlığından neş'et eder –bu kısım Kur'ân-ı Vazıhulbeyan'a yanaşmamıştır– veyahut mananın dakik, derin veyahut kıymettar veyahut gayr-i me'lûf, gayr-i mebzul olduğundan, guya fehme karşı nazlanmak ve şevki arttırmak için kendini göstermemek ve kıymet ve ehemmiyet vermek ister –müşkulât-ı Kur'âniye bu kısımdandır.

Tembih

Hadis-i şerifte varıt olduğu gibi, her ayetin birer zahir ve bâtın, ve her zahir ve bâtının birer had ve muttalaı, ve her had ve muttalaın çok şücun ve gusunu vardır (4) *Ulûm-i Islâmiye buna şahittir. Bu meratibin her birinin birer derecesi, birer kıymeti, birer makamı vardır, temyiz lâzımdır. Lâkin tezahum yoktur. Fakat, ıştıbak ıştıbahı ıntaç eder. Nasıl daire-i esbap daire-i akaide karıştırılsa, ya tevekkül namıyla bir betalet veya müraat-i esbap namıyla bir ıtızalı ıntaç eder; öyle de, devair ve meratip tefrik olunmazsa, boyle neticeleri verir.*

1- Güneş harareti ve çamurlu bir çeşme suyunda gurup etti. (Kehf Suresi: 86.)
2- Güneş de kendisine tayin edilmiş bir yere doğru akıp gider. (Yasin Suresi: 38.)
3- Şu yüce kitap ki, onda asla şüphe yoktur. (Bakara Suresi: 2.)
4- Munavî, *Feyzu'l Kadîr*, 3/54. İbni Hibban, Sahîh, 1/146.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bâtın: İç mana, açık ve görünür mananın içindeki asıl mana, yalnız kabiliyeti olanların anlayabildiği hakikat.
betalet: tembellik, işsizlik.
daire-i akaid: iman, inanç dairesi.
daire-i esbap: sebepler dairesi, sebep ve kanunların bulunduğu yer olan maddî âlem, fiillerin, işlerin, oluşların sebeplere bağlandığı âlem.
dakik: ince ve derin.
devair: daireler.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
eşbâh: benzeyenler, eşler, misiller.
fehim: anlayış.
gayr-i me'lûf: alışılmışın dışında, alışılmamış.
gayr-i mebzul: çok olmayan, fazla kullanılmayan.
gusun: dallar, filizler.
guya: sanki.
had: sınır.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hatime: son söz.
iğlak: sözü karışık ve anlaşılmaz bir şekilde söyleme.
ıntaç: netice verme, sonuçlandırma.
ışkal: muşkullük, güçlük, zorluk.
ıştıbah: fark edilmeyecek derecede benzeme.
ıştıbak: karışma, karşılıklı birbirine geçmek.
ıtızal: Ehl-i Sünnet ve mancılarından ayrılan takım ve onun mezhebi, mütezile.
kelam: söz.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'ân-ı Vazıhülbeyan: anlatımı apaçık olan Kur'ân-ı Kerîm.
lafız: söz, kelime.
makam: yer, mevki.
mecra: bir işin gidiş, oluş yolu, oluş şekli.
meratip: mertebeler, basamaklar.
muttala: anlaşılma sahası.
muraat-i esbap: sebeplere nayet, sebepleri gözetmek.
müşkilat-ı Kur'aniye: Kur'ân'a ait muşkiller, zorluklar, manası derin bir tefekkür neticesi ancak anlaşılabilen ayetler.
nam: ad.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nezair: nazireler, benzerler.
sa'b: güç, zor, çetin.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şücun: dallar, budaklar.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme.
tenbih: uyarı, ihtar.
tevekkul: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma.
tezahum: sıkışıklık, zahmetlilik.
ulûm-i Islâmiye: İslâmî ilimler.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
varıt: gelen, ulaşan, erişen.
zahir: açık, görünür.

On Birinci Mukaddeme

Kelâm-ı vahidde ahkâm-ı muteaddide olabilir. Bir sadef, çok cevahiri tazammun edebilir. Zevi'l-elbabca mukarrerdir: Kaziye-i vahide müteaddit kazayayı tazammun eder. O kaziyelerin her biri ayn birer madenden çıktığı gibi, ayn ayrı birer semere de verir. Birbirinden fark etmeyen, haktan bîgâne kalır. Meselâ, hadiste denilmiş: (1) أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ Yani, *"Ben ve kıyamet, bu iki parmak gibiyiz."* Mabeynimizde tavassut edecek peygamber yoktur. Veya hadisin muradı ne ise haktır. Şimdi bu hadıs uç kazıyeyi mutazammındır:

BİRİNCİSİ: "Bu kelâm Peygamberin kelâmıdır." Bu kazıye ıse, tevatürün –eğer olsa– netıcesıdır.

İKİNCİSİ: "Kelâmın mana-ı muradı hak ve sadıktır." Bu kazıye ıse, mu'cızelerden tevellüt eden bürhanın netıcesıdır.

Bu ıkısınde ıttıfak etmek gerektır. Fakat bırıncısını inkâr eden, mükâbır, kâzip olur. İkincisini inkâr eden adam dalâlete gıder, zulmete düşer.

ÜÇÜNCÜ KAZIYE: "Bu kelâmda murat budur ve bu sadefte olan cevher budur; ben gostenyorum." Bu kazıye ise, teşehhi ile değil, içtihadın netıcesıdır. Zaten müçtehıt olan, başka müçtehıdın taklıdıne mukellef değıldır.

1 *Buhari* Rikak, 39; Tefsir, 79; Sure: 1; Fiten, 132-135; Tirmizi Fiten, 39; Musned, 3/124, 130, 131, 193, 218, 222, 237, 278, 311, 4/309; 5/92, 103, 108, 330, 335, 338.)

ahkâm-ı muteaddide: çeşıtlı hukumler
bîgâne: kayıtsız, alâkasız, ılgısız
burhan: delıl, ısbat, hucceti
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetlı taşlar
cevher: esas, maya, öz
dalalet: ıman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) aıt soz, emır, fıil veya Hz. Peygamberin onayladıgı başkasına aıt söz, ış veya davranış.
hak: doğruluk, gerçek, hakıkat.
içtihat: dın alımlerının şerî esaslar dahılınde Kur'ân ve sunnete uygun şekılde bır konuda fikır ortaya koymalan, hukum vermelen
inkâr: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme
ittıfak: bırleşme, fikır bırlıgı erme
kazaya: kazıyeler, hukumler
kâzip: yalancı, yalan soyleyen.
kazıye: onerme, hukum
kaziye-i vahide: tek hukum
kelâm-ı vahid: tek bir kelâm, soz
kıyamet: butun kâınatın Allah tarafından tayin edılen bır vakıtte yıkılıp mahvolması.
mabeyn: ara
maden: asıl, esas, kaynak.
mana-ı murat: ıstenen mana, arzu edılen mana, ıfade edılmek ıstenen mana.
mesela: ornegin
mu'cize: benzerını yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey
mukaddeme: başlangıç.
mukarrer: kesınlık kazanmış hukum
murad: maksat, meram
mutazammın: ıçıne alan, kapsayan, havı
müçtehıt: ayet ve hadıslerden şerî hukumler çıkarabılen, gerekli butun ehlılık şartlarına sahıp olan, genış ve denn bılgılı dın alımı
mükâbir: kendını buyuk goren, haksız oldugu hâlde hak ıddıasında bulunan
mukellef: sorumlu ve yükumlu olan
muteaddit: çeşıtlı, bır çok.
peygamber: Allah tarafından haber getırerek Ilahî emır ve yasakları ınsanlara tebllg eden elçı, nebi
sadef: sedef, ınci kabuğu
sadık: dogru, gerçek.
semere: meyve, güzel netice
tavassut: vasıta olma, aracı olma
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma
teşehhi: yapmacık, ıstekler, arzular
tevatür: ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan ve bırbırlerine kuvvet veren haberlerden olusan buyuk bır topluluga aıt haber
tevellüt: dogma, doğum.
zevi'l-elbab: akıllı kımseler, akıl sahıplen
zulmet: karanlık, Allah ın nurundan mahrum olma hâlı.

Bu üçüncü kaziyede ihtilâfat feveran ederler. Kâl ü kıyl buna şahittir. Bunu inkâr eden adam, eğer içtihat ile olsa, ne mükâbirdir ve ne küfre gider. Zira âmm, bir hassın intifasıyla müntefî değildir. Binaenaleyh, her eve kendi kapısıyla gitmek lâzımdır. Zira, her evin bir kapısı var, ve her kilidin bir anahtarı vardır.

Hatime

Bu üç kaziye, hadiste cereyanı gibi, ayette de cereyan eder. Zira umumîdir. Fakat, kaziye-i ûlâda bir fark-ı dakık vardır. Ve bundan başka, bir kelâmda çok ahkâm-ı zımniye bulunur; fakat hususîdir. Her biri ayrı bir asıl; ayrı bir semeresi olabilir.

Tembih

İltizam-ı hilâf ve taassub-i barıt ve meylü't-tefevvuk ve hiss-i taraftarlık ve vehmini bir asla ırca ile kendine özür göstermek, arzusuna muvafık olan zayıf şeyleri kavî görmek ve gayrın tenkisiyle kendi kemalini göstermek ve gayrı tekzip veya tadlil etmekle kendi sıdk ve istikametini ilân etmek gibi sefil ve süflî emirlerin menşei olan hubb-i nefis ile böyle makamlarda mugalâta ederek çok bahaneler bulabilir.

(1) وَإِلَى اللهِ الْمُشْتَكَى

1- Şikâyetim ancak Allah adır.

ahkâm-ı zımniye: gizlenmiş hükümler, bir hükmün içinde saklı bulunan başka hükümler.
âmm: genel, umumî.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
cereyan: olma, meydana gelme.
Fark-ı dakik: ince fark, ancak dikkatle bakılınca anlaşılabilen fark.
feveran: kaynama, fışkırma.
gayr: başka.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
has: hususî, mahsus, özel.
hatime: son söz.
hiss-i taraftarlık: taraftar olma duygusu.
hubb-ı nefis: nefsini sevmek, nefse düşkünlük.
hususî: özel.
içtihat: dîn âlimlerinin şerî esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri.
ihtilafat: aynılıklar, anlaşmazlıklar, uyuşmazlıklar.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
iltizam-ı hilâf: çıtlaşma ve karşı durmayı gerekli görmek.
inkâr: redderme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
intifa: ortadan yok olma, aradan çıkma.
ırca: eski hâline getirme, eski durumuna getirme.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
kâl ü kıyl: "dedi, denildi" şeklindeki nakiller.
kavî: kuvvetli, güçlü.
kaziye: önerme, hüküm.
kaziye-i ûlâ: birinci hüküm, öncekî hüküm.
kelâm: söz.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
makam: yer.
menşe: esas, kaynak.
meylüttefevvuk: başkalarına nispetle üstünlük elde etme meyli, isteği.
mugalata: yanıltıcı söz söyleme, yanıltıcı konuşma.
muvafık: uygun, münasip.
mükâbir: kendini büyük gören, haksız olduğu halde hak iddiasında bulunan.
müntefî: intifa eden, yok olan, sönen, görünmez olan.
sefil: alçak, aşağılık.
sıdk: doğruluk.
süflî: aşağılık, bayağı, adî.
taassub-ı barıt: hoş olmayan, soğuk taassup.
tadlil: dalalette göstermek.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
tenbih: uyarı, ihtar.
tenkis: noksanlaştırma.
umumî: genel.
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.

On İkinci Mukaddeme

Lübbü bulmayan kışır ile meşgul olur. Hakikatı tanımayan hayalâta sapar. Sırat-ı müstakimi göremeyen, ifrat ve tefrite düşer. Muvazenesiz ve mizansız olan çok aldanır, aldatır.

Zahirperestlen aldatan bir sebep: Kissanın hisse ile munasebeti ve mukaddemenin maksut ile zihinde mukareneti vücud-i haricîde olan mukarenetle iltibas olunmasıdır. Bu noktaya dikkat et, sonra muhtaç olacaksın.

Hem de ihtilâlâtı tevlit eden, ihtilâfatı ika eden, hurafatı icat eden, mübalâğatı intaç eden esbabın birisi ve belki en birincisi, hilkatte olan hüsün ve azamet ve ulviyete adem-i kanaattir. Haşa, zevk-i fasidesiyle istihfaf-ı nizam etmektir. Hâlbuki, akıl ve hikmet nazarlarında her bir kudretin en bâhir mu'cizelerinden olan hakaik-ı âlemde olan hüsn-ı intizam ve kemal ve ulviyet, o derece dest-i hikmet ile nakşolmuş ki, bütün hayalperestlerin ve mübalâğacıların hulyalarından geçmiş olan harikulâde hüsün ve kemale nispet olunsa, o harikulâde hayaller gayet adî ve o âdatullah gayet harikulâde bir hüsün ve haşmet gösterecektir. Fakat, *cehl-i mürekkebin hemşiresi ve nazar-ı sathînin annesi olan ulfet, mübalâğacıların gözlerini kapatmıştır.* Böyle gözleri açmak içindir. Me'lûf olan afak ve enfüste dikkat-ı nazara, Kitab-ı Hakîm emreder.

âdatullah: Allah'ın kâinata yerleştirdiği kanunlar
adem-i kanaat: kanaatsızlık, elindeki ile yetinmeme
adî: basit, bayağı, sıradan.
afak: bütün dünya, gözle görülen âlem
azamet: büyüklük
bâhir: apaçık, aşıkar
cehl-i mürekkep: bilmemekle beraber bilmediğini de bilmemek, katmerli cahillik, kara cahillik.
dest-i hikmet: hikmet eli, her şeyi hikmetle yapan el
dikkat-i nazar: inceden inceye düşünme ve bakma, bakış inceliği
enfüs: nefisler, insanın iç dünyası
esbap: sebepler, vasıtalar
gayet: son derece
hakaik-i alem: âlemdeki hakıkatler, gerçekler
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası
harikulade: olağanüstü
haşa: asla, kâtiyen, öyle değil, Allah göstermesin.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük
hayalât: hayaller, hulyalar
hayalperest: çok hayal kuran, fazla hayalci, gerçekçi olmayan
hemşire: kız kardeş, bacı.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hilkat: yaratılış
hisse: ibret, nasihat, pay, nasip
hurafat: hurafeler, batıl inanışlar
hulya: hayal
hüsn-i intizam: güzel bir düzen, intizamın güzelliği
hüsün: güzellik
icat: meydana getirme, ortaya koyma
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, hadden aşma
ihtilâlât: ihtilâller, ayaklanmalar, isyan etmeler
ika: vuku bulduruma yapma, yaptırma
iltibas: birbirine benzeyen yerleri şaşırıp karıştırma
intaç: netice verme, sonuçlandırma
istihfaf-ı nizam: nizamı ve düzeni küçümsemek, hafife almak.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
Kissa: ibret verici hikâye
kışır: kabuk, dış taraf
Kitab-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan kitap, Kur'ân-ı Kerîm.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
lübb: iç, öz.
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye
me'lûf: alışılmış, ülfet edilmiş
mizan: terazi, ölçü
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mukaddeme: başlangıç, giriş
mukarenet: iki şeyin birbirlerinin yanında bulunması, beraber olması
muvazene: denge, ölçü
mübalağa: bir işi, bir şeyi çok büyütme, abartma
mübalağat: mübalağalar, abartmalar, aşırı büyütmeler
munasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nakış: işleme, süsleme.
nazar: bakış, nezdinde
nazar-ı sathî: yüzeysel bakış, dikkatsizce yapılan inceleme
nispet: ilgi, bağ, munasebet.
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı
tevlit: doğurma, sebep olma
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliklik.
ülfet: alışma, alışkanlık.
vücud-ı harici: harici vücut, varlığı ortaya çıkan, dışarda varlığı bilinen nesne
zahirperest: dış görünüşe kıymet veren, dış görünüşe dikkat edip iç yüze aldırış etmeyen
zevk-i fâside: doğru olmayan, bozuk zevk.

Evet, gözleri açan, yalnız nücum-i Kur'âniyedir. Öyle nücum-ı sakıbedirler ki, cehlin zulmünü ve nazar-ı sathînin zulumatını def ettikleri gibi; âyât-ı beyyinat, yed-i beyza ile, ülfet ve sathıyetin hicaplarını ve zahirperestliğin perdesini parça parça ederek, ukulü, âfâk ve enfüsün hakaikına tevcih edip irşat etmişlerdir.

Hem de meylü'l-mübalâğatı tevlit eden, beşerin kendi meylini kuvveden fiile çıkarmasına meyelan-ı fıtrıyesidir. Zira, meyillerinden birisi, hayret verecek acib şeylen görmeye ve göstermeye ve teceddüde ve icada olan meylidir. Buna binaen, vakta beşer, nazar-ı sathî ile kâinat kaplannda ülfet kapağı altında olan gıda-ı ruhanîyi zevk edemediğinden, kabı ve kapağı yalamakla usanmak ve kanaatsızlık ve harıkulâdeye meyil ve hayalâta iştıhadan başka netice vermediğinden, meyl-ı harıkulâde ile ya teceddüt veya terviç için meylu'l-mübalâğa tevellut eder. O mübalâğa ise, dağ tepesinde bir kartopu gibi yuvarlamakla tâ hayalin yuksek zirvesinden lisana kadar tekerlense, sonra lisandan lisana yuvarlanıp giderken kendi hakıkatinin çok parçalannı dağıtmakla beraber, her lisandan meylü'l-mübalâğa ile çok hayalâtı kendine toplar, şape gibi buyur. Hatta kalbe değil, belki sımahta, belki hayalde bile yerleşemiyor. Sonra bir nazar-ı hak gelir, onu tecnt etmekle çıplak ederek, tevabiını dağıtıp aslına irca eder. "Hak gelir, batıl ölür" sırn da zahir olur.

Ezcümle: Bugunlerde bir hikâye buna mısal olabilir. Fahrolmasın, zaman-ı sabavetimden beri üssülesas-ı meslekım, ifrat ve tefrit ıle hakaık-ı Islâmıyet'e sürülen

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
afak: butun dunya, gozle gorulen alem.
âyât-ı beyyinat: apaçık ayetler, deliller veya işaretler.
batıl: boş ve manasız olan, gerçege uymayan, dogru ve hakkı olmayan.
beşer: insan, insanlık.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
cehil: cahıllık, bılgısızlık.
enfüs: nefisler, insanın ıç dunyası.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fahr: ovunme.
gıda-ı ruhanı: maddî olmayan, ruhu besleyen gıda.
hak: doğruluk, gerçek, hakıkat.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaık-ı Islamıyet: Islamıyet e aır hakıkatler, gerçekler.
hakıkat: gerçek, asıl, esas.
harıkulade: olaganustu.
hayalat: hayaller, hulyalar.
hıcap: perde, ortu.
icat: vucuda getirme, yoktan var etme.
ıfrat: aşırılık, pek ılen gıtme.
irca: eski halıne getirme, eski durumuna gedrme.
irşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma.
iştıha: fazla ıstek, arzu.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun alemler.
kanaat: elındekı ıle yetınmek.
kuvve: gerçekleşmemiş fakat gerçekleşme ımkânı ve ihtımalı olan potansiyel.
lisan: dıl.
meyelan-ı fıtrıye: fıtrı meyıl, yaratılıştan gelen ıstek ve yonelış.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yonelme.
meyl-ı harıkulade: olaganustu yönelme.
meylü'l-mubalağa: mubalaga meyıl, bir şeyı çok buyuk veya çok kuçuk gosterme arzusu.
mısal: omek.
mubalâga: bır şeyı tarıf ve tasvır ederken ya oldugundan fazla ya da eksık gosterme, abartma sanatı.
nazar-ı hak: gerçeğı goren goz.
nazar-ı sathı: yuzeysel bakış, dıkkatsızce yapılan ınceleme.
nücum-ı Kur'anıye: Kur'an ın yıldızlan.
nücum-i sakıbe: ışığıyla karanlıgı yarıp geçen yıldızlar.
sathıyet: sathîlık, yuzeyselılık.
sımah: kulak.
sır: gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat ve tecrübe ıle anlaşılan en ınce yanı.
şape: yuvarlandıkça buyuyen kar kutlesı, çığ.
teceddüt: tazelenme, yenılenme.
tecrit: soyma, çıplak bırakma.
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ıfratın zıddı.
terviç: revaç verme, kıymet ve degerını arttırma.
tevabi: bır merkeze bağlı olan yerler veya şeyler.
tevcih: yonelıtme, çevirme.
tevellüt: doğma, dogum.
tevlit: dogurma, sebep olma.
ukul: akıllar, zıhınler, uslar.
ülfet: alışma, alışkanlık.
üssü l-esas-ı meslek: mesleğın hakıkı ve saglam temellen.
vakta: ne zaman, ne vakıt.
yed-i beyza: Hz. Musa'nın (a.s.) Firavuna karşı mu'cize olarak parlak gorunen eli.
zahir: açık, aşıkar.
zahirperest: dış gorunuşe kıymet veren, dış gorunuşe dıkkat edip ıç yuze aldırış ermeyen.
zaman-ı sabavet: çocukluk zamanı.
zulm: haksızlık, eziyet.
zulumat: karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kulur.

lekeleri temizlemek ve o elmas gibi hakikatlerine saykal vurmak idi. Bu mesleğime tarih-i hayatım pek çok vukuatıyla şahadet eder. Bununla beraber, bugünlerde küreviyet-i Arz gibi bedihî bir meseleyi zikrettim. O meseleye temas eden mesail-i diniyeyi tatbik ve tevfik ederek düşmanların itirazatını ve muhibb-i dinin vesveselerini defeyledim. Nasıl ki Mesailde mufassalan gelecektir.

Sonra, gulyabani gibi hayalâta alışan zahirperestlerin dımağlan kabul etmeyecek gibi göründüler. Fakat asıl sebep, başka garaz olmak gerektir. Güya göz yummakla gündüzü gece veya üflemekle güneşi söndürmeye ihtimal vermek gibi bir hareket-i mecnunanede bulundular. Güya onlann zannınca, küreviyet-ı Arz'a hükmeden, dinde çok mesaile muhalefet ediyor. Onu bahane ederek büyük bir iftirayı ettiler. O derecede kalmadı, vesveseli ezhanı, iftiranın büyümesine musait bir zemin bulduklarından, iftirayı o derece büyüttüler ki, ehl-i diyanetin hakikaten ciğerlerini dağdar ve ehl-i hamıyeti İslâm terakkıyatından me'yus ettiler. Lâkin bu hâl büyük bir derstir. Beni ikaz etti ki, *cahil dost düşman kadar zarar verebilir.* Öyle ise, şimdiye kadar yalnız düşmanın tarafına bakıp eldeki elmas kılınçla onlann tefritlennı kırardım. Fakat şımdi mecburum, öyle dostlann terbıyeleri için, onların avamperestâne ve ıfratkârâne olan hayalâtlanna o kılıncı bır derece iliştireceğim. Eğer, çendan böyle şahsî şeylerin böyle mebahisatta zikırleri lâzım değildir. Fakat, şahsiyette kalmadı, medreselerin hayatlarına taallûk eder bir mesele-i umumî hükmune geçti. O zahırperestler emın

avamperestâne: şiddetli halk taraftarı olan birine yakışır surette
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ılen surulen uydurma sebep
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
çendan: gerçi her ne kadar
dağdar: pek müteessir, çok uzgun
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma
dımağ: akıl, şuur
ehl-ı dıyanet: dındar kışıler
ehl-i hamiyet: hamıyetlı onurlu haysıyetlı olanlar, hamıyet sahıpleri.
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
ezhan: zihinler
garaz: gaye, maksat.
gulyabani: insanları korkutan hayalı bır varlık.
güya: sanki.
hakıkat: gerçek, esas
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten
hareket-ı mecnunane: delı gıbı hareket etmek.
hayalat: hayaller, hulyalar
hukmetme: hakım olma, ışleme
hukmüne: yerine, değenne.
ıfratkarane: aşırı gıderek
Ihtımal: olabılırlık.
Ikaz: uyarı
Itirazat: ıtırazlar
kureviyet-ı Arz: Dunya nın yuvarlaklıgı
me'yus: yeıse düşmuş, umıtsız, kederlı
mebahısat: bahısler, konular
mesail: meseleler
mesail-ı dınıye: dinî meseleler
mesele: onemli konu
mesele-ı umumi: genelı ılgılendıren mesele
meslek: gıdış usul yol.
mufassalan: tafsılatlı bır bıçımde, ayrıntılı ve ızahlı bıçımde
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık.
muhıbb-ı dın: dını seven
musaıt: uygun, munasıp
saykal: cila
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret.
şahsî: şahsa kışıye aıt, hususî
şahsıyet: kışılık
taalluk: alakalı, münasebetlı olma
tarih-ı hayat: hayat tarıhı
tatbik: uydurma, uygulama
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ıfratın zıddı
terakkıyat: derlemeler, gelışmeler, yukselışler
terbiye: besleyıp buyutme, yetıştırme, eğıtme
tevfik: uygun düşurme, bır şeyı uygun duruma getırme.
vesvese: şuphe kuruntu kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı düşunce
vukuat: vuku bulan şeyler, hadıseler, olaylar
zahırperest: dış gorunuşe kıymet veren, dış gorunuşe dikkat edip ıç yuze aldırış etmeyen
zan: sanma, kesın olarak bılmeksızın kuvvetlı ıhtımalle hukmetme.
zemin: yer
zikir: anma, bıldırme.

olsunlar ki, sa'yleri beyhudedir. Şimdiye kadar böyle avamperestâne safsatalar ile bizi cahil bıraktılar. Bundan sonra bizi cahil bırakmakla cehlimizden ıstıfade etmek istiyorlar. Olmaz ve olamaz; medreseler hayatlanacaktır vesselâm.

Hem de zahiriyyunun efkârını teşviş eden ve hayalâtını intizamdan çıkaran, sıdk-ı enbıyanın delâili yalnız harıkulâdelerde münhasır olduklarını ıtıkat etmelendir. Hem de Peygamberimizin cümle hâli veya ekseriyeti harıka olmak itibar etmelerdir. Bu ise, vücut musaade etmediği için, mütehayyelâtlan intızam bulamıyor. Hâlbuki, böyle itikat, sırr-ı hikmet-i İlâhiyeden ve hilkat-ı âlemde carî olan kavanın-i İlâhiyeye peygamberlerin teslim ve ittibalarından gaflet, pek büyük bir gafletin neticesidir. Evet, Peygamberimizin her bir hâl ve hareketi, sıdkına delâlet ve hakka temessükune şahadet etmekle beraber, Peygamber de âdatullaha ittıba ve inkıyat ediyor. Makale-i Salisede bu sırra tembih edilecektir.

Hem de harıkulâdenin izhan tasdik-i nübüvvet içindir. Tasdik ise, zahir olan mu'cizatıyla, ekmel-i vech ile hasıl olabilir. Eğer hacetten fazla harika olsa, ya abestir veya sırr-ı teklife münafidir. Zıra, teklif nazarî olan şeyde bir imtihandır. Bedihiyat veya bedahete yakın olan şeylerde edna, âlâ ile musavî olabilir, veyahut cereyan-ı hikmetin sırrına teslım ve itaate muhaliftir. Hâlbuki, peygamberler herkesten ziyade ubudiyet ve teslime mukelleftirler.

abes: boş saçma lüzumsuz ve gayesiz iş
âdatullah: Allah ın kâinata yerleştirdiği kanunlar
ala: yüce yüksek büyük
avamperestâne: şiddetli halk taraftarı olan birine yakışır surette
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bedihiyat: açık, meydanda olanlar delil ve ispata ihtiyacı olmayacak şekilde açık meydanda olan şeyler
beyhude: boşuna faydasız.
cari: cereyan eden akan işleyen
cehl: cahillik bilgisizlik.
cereyan-ı hikmet: hikmetli hareket
cümle: bütün
delâil: deliller burhanlar ispat vasıtaları
delâlet: delil olma gösterme alamet işaret.
edna: en aşağı en basit, en küçük.
efkar: düşünceler fikirler görüşler
ekmel-i vech: en mükemmel tarz
ekseriyet: çoğunluk.
gaflet: dikkatsızlık endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hacet: ihtiyaç.
hasıl: meydana gelme ortaya çıkma
hayalat: hayaller hülyalar
hilkat-ı alem: alemin yaratılışı.
inkıyat: boyun eğme bağlanma teslim olma.
intızam: düzenlilik düzgünlük.
ıstıfade: faydalanma yararlanma
itaat: söz dinleme boyun eğme emre uygun hareket etme
itibar: kıymet verilir olma değer
ıtıkat: kesin inanma iman
ittıba: tabi olma uyma itaat etme
ittıba: tabi olma uyma itaat etme
izhar: gösterme açığa vurma
kavanın-ı İlahiye: İlahi kanunlar prensipler Cenab ı Allah ın kainattaki kanunları.
Makale-i Salise: Üçüncü Makale.
medrese: eğitim ve öğretim kurumu
muhalif: zıt, aykırı
mukellef: sorumlu ve yükümlü olan
münafi: zıt aykırı
münhasır: sınırlı bir şeye veya kimseye mahsus.
musaade: izin
musavi: eşit
mütehayyelat: hayal edilen şeyler
nazari: teorik.
sa'y: iş çalışma çabalama
safsata: gerçek dışı fikri karşı tarafa kabul ettirmek için başvurulan görünüşte doğru gibi görünüp düğü halde gerçekte yanlış olan kıyas
sıdk: doğruluk.
sıdk-ı enbıya: peygamberlerin doğruluğu
sır: gizli hakıkat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sırr-ı hikmet-i İlahiye: Allah ın hikmetinin sırrı
sırr-ı teklif: teklif sırrı insanların dünyaya gelip Allah tarafından vazifelendırılmelerinin sırrı.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık açık alamet işaret.
tasdik-i nübüvvet: peygamberliği tasdik etmek.
teklif: Allah ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendırmesi.
temessuk: yapışma, sarılma sıkıca tutunma
teşviş: karışırma karmakarışık etme
ubudiyet: kulluk.
vesselam: işte o kadar son söz budur artık bitti.
zahir: açık, âşikar
zahiriyyun: zahıriler dış görünüşe aldananlar
ziyade: çok, fazla

Ey şu perişan sözlerime nazar eden talib-i hak! Senin mahiyetinde ekilmiş olan müyulât, şu On İki Mukaddemede sükûnuyla beraber cereyan eden şems-i hakikatin ziyasıyla neşvünema bulup çiçekler açacaktır.

Hatime

Seyyid olmayan "Seyyidim" ve Seyyid olan "Değilim" diyenler, ikisi de günahkâr, ve duhul ile huruç haram oldukları gibi, hadis ve Kur'ân'da dahi ziyade veya noksan etmek, memnudur. Fakat, ziyade etmek nizamı bozduğu ve vehme kapı açtığı için daha zararlıdır. Noksana cehil bir derece özür olur; fakat, ziyade etmek ilim ile olur. Âlim olan mazur değildir. Kezalik, *dinden bir şeyi fasl ve ya olmayanı vasletmek, ikisi de caız değildir.* Belki hikâyatın bakırlan ve İsrailiyatın müzahrefatı ve teşbihatın mümevvehatı elmas-ı akîdede, cevher-ı şenatta, durer-ı ahkâmda idhal etmek, kıymetini daha ziyade tenzil ve müteharri-i hakikat olan muşterisini daha ziyade tenfir ve pişman eder.

HATİMENİN HATİMESİ

Bir adam müstait ve kâbil olduğu şeyi terk ve ehil olmayan şeye teşebbüs etmek, şeriat-ı hilkate büyük bir itaatsızlıktır. Zira şanı odur ki, istidadı sanatta intişar ve tedahül ve sanatın mekayisine ihtiram ve muhabbet ve nevamısına temessül ve imtisal, elhasıl, fenâfissanat olmaktır. Vazife-i hilkat bu iken, bu yolsuzlukla sanatın suret-ı lâyıkasını tağyir eder ve nevamısını incitir. Ve asıl

alim: bilen, bilgili
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun
cehil: bilgisizlik, cehalet, cahillik.
cereyan: olma, meydana gelme
cevher-i şeriat: dinin, şenatın kıymetli esasları
duhul: girme, dâhil olma
durer-ı ahkam: hükümlerin büyük inciler kıymetindeki her bir
elhasıl: hasılı, netice lisanıyle kısaca
elmas-ı akide: mücevher elmas gibi unsurlar, esaslar
fasl: fasletme, bölme, ayırma
fenafissanat: sanatta, eserde fena bulma, yok olma
günahkar: günah işlemiş olan
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
haram: İslâmiyetce yasaklanan işler
hatime: son söz
hikayat: hikâyeler
huruç: çıkama
idhal: dahil etme, içine alma, sokma
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme
ilim: bilme, bilgi
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
İsrailiyat: Yahudî ve Hıristiyanların inanç, ahlak, tanrı ve efsaneye dayalı kültüründen İslâma karıştığı bilinen şeyler
İstidat: yaratılıştan olan ve zamanla geliştirilen kabiliyet, bir şeyin kazanılmasına olan fitrî meyil
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
kabil: kabiliyetli, yetenekli
kezalik: keza, bu da öyle, böyle ce
kıymet: değer
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mazur: özürlü, özrü olan
mekayis: mikyaslar, ölçüler
memnu: yasaklanmış, men edilmiş, yasak
muhabbet: sevgi, sevme.
mukaddeme: başlangıç.
mümevvehat: düzmeler, uydurmalar
müstait: kabiliyetli, yetenekli olan
müteharri-i hakikat: hakikatleri doğrulan ve gerçekleri araştıran
müyûlât: meyiller
müzahrefat: boş ve yalan sözler
nazar: bakış.
neşvünema: yayılıp genişleme, büyüyüp gelişme
nevamis: kanunlar, şenatlar
nizam: düzen
seyyid: Hz. Muhammed'in (asm) torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse, Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse
suret-i layıka: yakışır ve yaraşır bir tarz.
sükûn: sakınlık, durgunluk.
şan: şöhret, un: yüksek makam
şems-i hakikat: hakikat güneşi, gerçeğin parlaklığı
şeriat-ı hilkat: yaratılışa konulan kanunlar
tağyir: başkalaştırma, değiştirme
talib-i hak: doğruyu talep eden, isteyen
tedahul: içine girme.
temessul: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
tenfir: nefret ettirme, iğrendirme, tiksindirme
tenzil: kıymetten düşürme, degerini indirme
teşbihat: benzetmeler, teşbihler
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
vasl: ulaştırma, ekleme
vazife-i hilkat: yaratılış için deki vazife, görev
vehm: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
ziya: ışık, aydınlık, nur
ziyade: çok, fazla

müstait olduğu sanata olan meyliyle, teşebbüs ettiği gayr-i tabîî sanatın suretini çirkin eder. Zira, bilkuvve olan meyil ve bilfiil olan sanatın imtizaçsızlığı için bir keşmekeş olur.

Bu sırra binaen, pek çok adam meylü'l-ağalık ve meylü'l-amiriyet ve meylü't-tefevvuk ile mütehakkim geçinmek istediğinden, ilmin şanında olan teşvik ve irşat ve nasihat ve lütfu terk edip, kendi istibdat ve tefevvukuna vesile-i cebr ve tanif eder. İlme hizmete bedel, ilmi istihdam eder. Buna binaen, vezaif ehil olmayanın ellenne geçti. Bahusus medaris bunun ile indirasa yüz tuttu. Buna çare-i yegâne, daire-i vahidenin hükmünde olan müderrisleri, dârülfunun gibi çok devaire tebdil ve tertip etmektir. Tâ herkes sevk-i insanîsiyle hakkına gitmekle, hikmet-i ezeliyenin emr-i manevîsini, meyl-i fitrîsiyle imtisal edip, kaide-i taksimü'l-a'male tatbik edilsin.

Tembih

Ulûm-ı medarisin tedennisine ve mecra-ı tabiiden çevrilmesine bir sebeb-i mühim budur. Ulûm-ı âliye (آليه) maksud-i bizzat sırasına geçtiğinden, ulûm-ı âliye (عاليه) muhmel kaldığı gibi, libas-ı mana hükmünde olan ibare-i Arabiyenin halli, ezhanı zaptederek, asıl maksut olan ilm ise tebei kalmakla beraber ibareleri bir derece mebzul olan ve silsile-i tahsile resmen geçen kitaplar evkat, efkârı kendine hasredip harice çıkmasına meydan vermemeleridir.

* * *

bilkuvve: fiil mertebesine geçmeden potansiyel halde, düşünce halinde
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol
daire-i vahide: bir daire
dârulfunun: üniversite
devair: daireler
efkâr: düşünceler, fikirler
ehil: sahip, malik, yetki sahibi olan
emr-i manevî: maddî olmayan, derunî, ruha ait olan iş
evkat: vakitler, zamanlar
ezhan: zihinler
gayr-i tabiî: tabiî olmayan
hasr: yalnız bir şeye mahsus kılma, yalnız bir şeye kullanma
hikmet-i ezeliye: ilâhî gaye, ezeli olan Cenab-ı Hakkın maksadı
hükmünde: değerinde, yerinde
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu
ibare-i Arabiye: Arabca ibare, Arabca cümlelerden ibaret terkip
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma
İndiras: bozulma
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istibdat: kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfî idare sistemi.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
kaide-i taksimü'l-a'mal: iş bölümü kaidesi, prensibi
keşmekeş: karışık olma durumu, karışıklık.
libas-ı mana: mananın elbisesi
lütuf: iyi ve dostça davranma.
maksud-ı bizzat: kendi maksadı, şahsî gaye, şahsî amaç.
mebzul: bol, çok
mecra-i tabiî: normal ve tabiî akış yeri
medaris: medreseler, ders okunan yerler
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
meyl-i fitri: fitrî meyil, doğuştan meydana gelen arzu, istek.
meylü'l-ağalık: ağalık meyli, ağalık eğilimi, kıbır, azamet ve büyükük meyli
meylü'l-amiriyet: amir olmaya, meyletme, hükmetme arzusu, meyli
meylü't-tefevvuk: başkalarına nispetle üstünlük elde etme meyli, isteği
müderris: medresede ders veren, medrese hocası.
mühmel: ihmal edilmiş, bırakılmış, önemsiz
müstait: kabiliyetli, yeteneklı olan
mütehakkim: hâkimlik, amirlik taslayan
resmen: resmî bir şekilde, devlet tarafından
sebeb-i muhim: önemli sebep
sevk-i insanî: insanın yönelmesi
sır: gizli hakikat.
silsile-i tahsil: öğrenimi derecelen öğrenimde gözetilen sıra
suret: biçim, şekil, tarz
şan: hal, keyfiyet, durum, mahiyet.
tanif: şiddetle azarlama
tatbik: uydurma, uygulama
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tebei: bağımsız olmayıp başkasına tabi olarak, ikinci derecede
tedenni: genleme, daha kötü bir dereceye düşme.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
ulum-i aliye: alet ilimleri, gramer, sarf, nahiv, sıntaks gibi başka bilgilerin öğrenilmesine yardımcı olan ilimler
ulûm-i aliye: yüksek ilimler, dinî ve pozitif ilimler
ulûm-i medaris: medrese ilimleri, medresede okutulan ilimler
vesile-i cebr: zor kullanmaya sebep
vezaif: vazifeler, işler
zapt: idaresi altına alma, tutma.

Ey Birader-ı Vicdanî!

Zannediyorum, şımdı şu Mukaddemat üzerine terettüp edecek olan "Kütüb-i Selâse"yi ne mahıyette olduklarını görmek ıstıyorsun. Fakat, daha sabret. Şımdılık sana bır mevzu söyleyeceğim ki, o kütübün bir zemin-i icmalisini, tabir-ı dıgerle küçük bir fotoğrafını veya icmalı bır hantasını teşkil eder. Hem de o "Kütüb"de sekiz-dokuz meseleyi acele edip sana takdim edeceğim. "Üçüncü Makale"den sonra, eğer meşiet-i İlâhıye taallûk etse ve tevfık-ı Rabbani refık olsa, tafsilâtını zıkretmek fıkrındeyim.

Işte mevzu ve zemin budur:

Kur'ân'ın gösterdiği vesail ıle, doğru hikmetin kuvvetiyle, bır seyr-ı ruhanî olarak semavatın ulûmlarına çıkacağım. Tâ, oradan temaşa edıp goreceğiz kı, küre-i Arz hol veya top veya fırfıra veya sapan taşı gibi; Sâni-i Hakîm dest-ı kudretle dondurup, atmakla çevrılıyor. Tâ, parça parça ederek daha iyisine tebdil edeceğine nazar-ı hikmetle goreceğiz. Sonra da semavattan asılıp, cevvden geçeceğiz. Tedricen, beşiğimiz olan ve beşerin yatıp ve istırahat eylemesi ıçın Hâlık-ı Rahman sathını serip müheyya ve mümehhet etmiş olan küre-i Arz'a ineceğiz. Sonra da, beşer çocukluğundan çıktığı gibi beşiğini atıp harap etmekle, beşeri saadetsaray-ı ebediyeye gönderilmesine nazar-ı dikkatle temaşa edeceğiz. Bunu tamamen temaşa ettiğimizden sonra, zaman ve mekân ile mukayyet olmayan seyr-ı ruhanî ile zaman-ı mazi kıt'asına gırıp,

beşer: insan, insanlık.
birader-ı vicdan: vicdan kardeşi, inanç kardeşi.
cevv: atmosfer, yer ile gok arası.
dest-i kudret: Allah'ın ezelî gücünün eli.
fırfıra: topaç.
Halık-ı Rahman: yarattıklarının rızkını veren merhametli yaratıcı Allah.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma.
hol: top.
icmalı: kısaca, ozet olarak.
istırahat: dınlenme, rahatlama.
küre-i Arz: yer küre, Dunya.
Kütüb-i Selâse: uç kitap.
kutüp: kitaplar.
mahıyet: bir şeyın aslı, esası, tabıatı, nıtelıgı.
mesele: onemlı konu.
meşiet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka aıt, Onun bılgısı, arzusu, ısteği ve iradesi altında olan, Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi.
mevzu: konu.
Mukaddemat: Mukaddeme bolumlerı.
mukayyet: kayıtlı, sınırlı, bağlı.
müheyya: hazır, hazırlanmış, amade.
mümehhed: yayılmış, döşenmiş, serılmiş.
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış.
nazar-ı hikmet: hikmet gozu ile bakmak, asıl maksadı duşunerek bakmak.
refik: arkadaş, yoldaş.
saadetsaray-ı ebediye: ebedî saadet sarayı.
Sâni-i Hakîm: hikmet sahıbı olan her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
sath: yuzey.
semavat: semalar, gokler.
seyr-i ruhanı: ruhanı ve manevî alemlerdekı seyır.
seyr-i ruhanı: ruhanî ve manevı alemlerdekı seyır.
taalluk: alâkalı, munasebetlı olma.
tabir-ı dıger: dıger tabır, başka bır ıfade.
tafsilât: tafsıller, açıklamalar, ızahlar.
takdim: arz etme, sunma.
tebdil: degıştırme, donuşturme.
tedricen: tedrıcle, yavaş yavaş.
temaşa: hayretle ve dıkkatle bakıp seyretme.
terettüp: bir ışın bırının uzerine duşmesi.
teşkil: oluşturma, şekıllendırme.
tevfik-ı Rabbani: Rabbin yardımı ıle kazanılan başarı, Allah'ın yardımıyla başarıya ulaştırması.
ulûm: ılımler.
vesail: vesıleler.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zemin: yer, temel.
zemin-i icmali: bır şeyın kısaca, toplu olarak ozetlnı ortaya koyma ımkanı, yerı.
zıkretmek: anmak, bıldırmek.

ebna-i cinsimiz olan ebna-i maziyle seyyale-i berkiye-i tarihiye ile muhabere edeceğiz. O mağrib-i ihtifanın köşesinde vukua gelen hâdisatı öğrenip, ondan fikir için bir şimendifen yapacağız. Sonra, dönüp gelmek üzere olan ebna-i cinsimizi ziyaret ve istikbal için, saadetin fecr-i sadıkını uzaktan görmek ve göstermekle, maşrık-ı istikbale müteveccih olarak, şimendifer-i terakkiye ve tevfik denilen sefine-i sa'ye bindiğimiz ile beraber, ellerimizde olan bürhanın mısbahıyla, o bidayeti karanlık görülen, fakat arkası gayet parlak olan zamana dâhil olacağız. Tâ ebna-ı müstakbel ile musafaha edip saadetlerini tebrik edeceğiz.

İşte bu küçük fotoğrafta öyle bir güzel resim mündemiçtir ki, ileride tahrir ile sana görünecektir. Şimdi bu zeminde "Kütüb-i Mezbure"nin şecereleri tenebbüt ve "Makalât-ı Selase"nin cedavilleriyle sulanacaktır.

Ey birader! Senin elini tutup hazine-i hakaika götürmekten evvel, vaad ettiğim birkaç mesele ile acele edip basar-ı basiretinize gışavet ve perde olan hayalâtı defedeceğim. Öyle hayalât, gulyabani gibi, elleriyle senin gözünü kapar, göğsüne vurur, seni tahvif eder. Faraza gösterse de, nuru nar, dürrü meder gibi göstenr. O hayalâttan sakın! Senin vesveselerinin en büyük menşei, küreviyete taallûk eden birkaç meseledir. Ezcümle: Sevr ve Hut ve Kaf Dağı ve Sedd-i Zülkarneyn ve cibalin evtadiyetleri ve yer altında cehennemin yerini tayin etmek ve (1) دَحٰيهَا ve (2) سُطِحَتْ ve (3) اَلشَّمْسُ تَجْرِى لِمُسْتَقَرٍّ ve

1- Yeri yayıp döşedi. (Naziat Suresi, 30.)
2- Yayılmış. (Gaşiye Suresi, 20.)
3- Güneş de kendisine tayin edilmiş bir yere doğru akıp gider. (Yasin Suresi, 38.)

basar-ı basiret: kalb gözünün görmesi, feraset gözü.
bidayet: başlangıç.
birader: kardeş.
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cedavil: cetveller.
cibal: dağlar.
dâhil: girme, içinde olma.
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma.
dürr: inci, inci tanesi.
ebna-ı cins: kendi cinsinden olanlar.
ebna-ı mazi: mazinin çocukları, geçmişin insanları.
ebna-ı müstakbel: istikbalin çocukları, geleceğin insanları.
evtadiyet: direk olma hali, direklik.
evvel: önce.
ezcümle: bu cümleden olarak.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
fecr-i sadık: gerçek aydınlık, sabaha karşı doğu ufkunda yayılmaya başlayan beyaz aydınlık.
gışavet: göz kararmak.
gulyabani: insanları korkutan hayali bir varlık.
hadisat: hadiseler, olaylar.
hayalat: hayaller, hülyalar.
hazine-i hakaik: hakikatler hazinesi, gerçeklerin gizli olduğu hazine.
hut: büyük balık.
küreviyet: yuvarlaklık, küre gibi oluş.
kütüb-i mezbura: adı geçen kitaplar.
mağrib-i ihtifa: tarihin geçmiş zaman diliminde gizlenenler, güneşin battığı yer.
Makalat-ı Selase: Üç Makaleler.
maşrık-ı istikbal: geleceğin doğacağı yer.
meder: kuru çamur, kuru balçık, kerpiç.
menşe: esas, kaynak.
mısbah: lamba.
muhabere: haberleşme.
musafaha: selâm vermek ve sevgisini göstermek üzere birbirine el uzatma.
mündemiç: bir şeyin içinde bulunan, saklı olan.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nâr: ateş.
saadet: mutluluk.
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in seddi, Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale.
sefine-i sa'y: çalışma gemisi.
Sevr: öküz, boğa.
seyyale-i berkiye-i tarihiye: şimşek gibi akıcı ve parlak olan tarih.
şecere: ağaç.
şimendifer: tren.
şimendifer-i terakki: ilerleme treni.
taalluk: alakalı, münasebetli olma.
tahrir: yazma, yazı, kitabet, kompozisyon.
tahvif: korkutma, korkuya düşürme, ürkütme.
tayin: belirleme, yerini belli etme.
tenebbüt: büyüme, bitki gibi yeşişmek.
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması.
vaad: söz verme, ahd.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zemin: yeryüzü.

يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ[1] gibi mesaildir. Hakikatlerini beyan edeceğim; tâ, dinin düşmanlarının gözleri kapatılsın ve dostlarının gözleri dahi açılsın. İşte başlıyorum:

1 Gökteki dağ gibi bulutlardan Allah dolu taneleri indirir. (Nur Suresi, 43.)

beyan açıklama, bildirme, izah.
hakikat, gerçek, asıl, esas.
sail, meseleler.

Birinci Mesele

Senin munsif olan zihnine malûmdur ki, küreviyet-i Arz ve yerin yuvarlaklığına muhakkikîn-i İslâm –eğerçi ittifak-ı sükûtîyle olsa– ittifak etmişlerdir. Eğer bir şüphen varsa, *Makasıd* ve *Mevakıf*'a gıt, maksada vukuf ve ıttıla peyda edeceksin ve göreceksin, Sa'd ve Seyyid, top gıbı, kureyı ellennde tutmuşlar, her tarafına temaşa edıyorlar.

Eğer o kapı sana açılamadı; *Mefatıhu'l-Gayb* olan Imam-ı Razî'nın genış olan tefsirıne gir ve serir-i tedriste o dâhî imamın halka-i dersinde otur, dersini dınle.

Eğer onunla mutmain olamadın; Arz'ı küreviyet kabına sığıştıramadın, İbrahim Hakkı'nın arkasına düş, Hüccetü'l-İslâm olan İmam-ı Gazalî'nin yanına git, fetva iste. De ki: "Küreviyette müşahhat var mıdır?" Elbette diyecek. "Kabul etmezsen müşahhat vardır." Zira, tâ zamanından beri şöyle bır fetva göndermiş: "Kım küreviyet-i Arz gıbi burhan-ı kat'î ile sabit olan bir emri dine hımayet bahanesiyle inkâr ve reddetse, dine cinayet-i azîm etmiş olur. Zira bu sadâkat değil, hıyanettir."

Eğer ummîsin, fetvayı okuyamıyorsun; bizim hemasrımız ve fikren bıraderimiz olan Hüseyin-i Cisrî'nin sözünü dınle. Zira, yuksek sesle munkır-ı küreviyeti tehdit ettiği gibi, hakikat kuvvetiyle pervasız olarak der: "Kim dine istınat ıle, hımayet yolunda, mudevvenyet-i Arz'ı ınkâr eder

Arz: Yer, Dunya
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ılen sürulen uydurma sebep
birader: kardeş
burhan-ı kat'î: kesın delıl, herhangı bır şüphe bırakmayan delıl.
cinayet-ı azîm: buyuk cınayet
dâhi: son derece zekı, anlayışlı, deha sahıbı.
egerçi: her ne kadar olsa da ıse de
fetva: bır konu hakkında verılen hukum, karar
fikren: fikır ıle duşunerek, zıhnen
hakikat: gerçek, doğruluk
halka-ı ders: ders halkası
hemasır: aynı asırda olan, bır asırda beraber olan, çağdaş
hıyanet: haınlık, kendine olan guveni kötuye kullanma
hımayet: koruma, esırgeme
Hüccetu'l-İslâm: İslamın delıllerı huccetı, Imam-ı Gazâlî'nin lakabı
ıttılâ: haberi olma, bılgısı bulunma
imam: bır dınde sozu delıl kabul edılebılecek derecede derin ve genış bılgı sahıbı olan alım.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdık etmeme
ıstınat: dayanma, guvenme, delıl olarak kabul etme
ittıfak: bırleşme, fikır bırlığı etme
ittıfak-ı sükûtî: susarak, susmak ıle bırleşme, ittıfak etme
kure: dunya, yeryuzu
kureviyet: yuvarlaklık, kure gibi olus
küreviyet-i Arz: Dünya'nın yuvarlaklıgı
Makasıd: Sa'deddin-i Taftazanı'nın kelâma dair bır eserı.
maksat: kastedılen şey, gaye
malûm: bılınen, bılınır olan
mesele: onemlı konu
Mevakıf: Adûdıddin-i Îcî'nin kelâma dair bır eserı
muhakkıkîn-i İslâm: muslıman muhakkıkler, hakıkatlerı araştırıp bulan buyuk Islam alımlerı
munsif: ınsaf eden, ınsaflı
mutmain: ıçı rahat, şüphesi olmayan
müdevveriyet-i Arz: Dünya'nın donduruluşu
munkır-i küreviyet: dunyanın yuvarlaklıgını ınkâr eden
muşahhat: kavga etme, çekişme, terslık
perva: korku, çekingenlik
peydâ: meydana gelme, açığa çıkma
sabit: ıspat edılmiş, ıspatlanmış
sadakat: bagılık, dogruluk.
serir-i tedris: ders verme kursusu
tefsir: Kur'ân-ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tehdit: korkutma, gozdagı verme
temaşa: hayretle ve dıkkatle bakma, seyretme.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vukuf: anlama, bılme, haberlı olma.

ise, sadık-ı ahmaktır, adüvv-i şeditten daha ziyade zarar vermiş olur."

Eğer bu yüksek sesle senin yatmış olan fikr-i hakikatin uykudan kalkmadıysa ve gözün de açılamadı, İbni Hümam ve Fahrü'l-İslâm gibi zatların ellerini tut, İmam-ı Şafî'ye git, ıstıfta et, de ki:

"*Şeriatta vardır:* Bir vakitte beş vaktin namazı kılınır. Hem de bir kavim vardır, yatsı namazlarının vakti bazı vakitte yoktur. Hem de bir kavim vardır, güneş çok günlerde gurup ve çok gecelerde tulû etmez. Nasıl oruç tutacaklar?"

Hem de istifsar et ki: "Şartın tarif-i şer'îsi olan, sair erkâna mukarin olan şeydir. Nasıl namazda şart olan istikbal-i kıbleye intibak eder? Hâlbuki, yalnız kıyam ve yan kuudda mukarenet vardır."

Emin ol, İmam-ı Şafî, mesele-i ulâyı şarktan ve garptan geçen dairenin müdevveriyetiyle tasvir edecektir. İkinci ve üçüncü meseleyi dahi cenuptan şimale mümtet olan dairenin mukavvesiyetiyle tatbik edecektir. Bürhan-ı aklî gibi cevap verecektir. Hem de kıble meselesinde diyecek:

"Kıble ve Kâbe öyle bir amud-i nuranîdir ki, semavatı arşa kadar takmış ve nazm edip, kure-i Arz'ın tabakatını ferşe kadar delerek kâinatın muntazam bir amud-i nuranîsi olmuştur. Eğer gıta ve perde keşfolunsa, hatt-ı şakûl ile senin gözünün şuaı, namazın her bir hareketinde ayn-ı kıble ile temas ve musafaha edecektir."

aduvv-ı şedid: şiddetli ve acımasız düşman
amud-i nuranî: nurdan sütun, nurlu sütun
arş: gögün en yüksek katı
ayn-ı kible: kıblenin kendisi
bürhan-ı aklî: aklî deliller, akla dayanan hüccetler, ispatlar, akla uygun deliller
cenup: güney, kıble
erkân: rükünler, esaslar
ferş: yeryüzü, zemin, dünya
fikr-i hakikat: gerçek düşünce, doğru fikir
garp: güneşin batığı taraf, batı
gıta: perde, zar
gurup: batma, batış
hatt-ı şakûl: çekül çizgisi, bir şeyin düz olup olmadığının gösteren hat
intibak: uyma, uygun gelme
istifsar: ifade isteme, açıklama istiyerek sorma, sorup anlama
istifta: fetva isteme
istikbal-i kible: namazın şartlarından olan Kâbe tarafına doğru yönelme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
kıyam: namazın iftitah tekbiri ile rükû arasında ayakta durma kısmı
kuud: namazın oturularak eda edilen kısmı
kure-i Arz: yer küre, Dünya
mesele: önemli konu
mesele-i ulâ: birinci mesele.
mukarenet: uygunluk.
mukarin: bitişik, yaklaşmış
mukavvesiyet: kavislilik, eğiklik, yay gibi oluş
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
musafaha: selâm vermek ve sevgisini göstermek üzere birbirine el uzatma
müdevveriyet: yuvarlaklık.
mümtet: uzanmış, uzayan
nazım: tertip etme, düzene koyma, dizme.
sadık-ı ahmak: ahmak dost
sair: diğer, başka, öteki
semavat: semalar, gökler
şark: güneşin doğduğu yön, doğu
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi, din
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler
şuaı: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tabakat: tabakalar, dereceler, kadar
tarif-i şer'î: şeriata uygun tanıf
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tatbik: uydurma, uygulama.
tulû: doğma, doğuş
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla

Ey Birader! Eğer sen zannettiğim adamlardansan, acıb hülyaların âlem-i hayalden başka bir yer bulamadığından, bir kıymeti yoktur; tâ kalbe girebilsin. Sen de inanmıyorsun, nefsini kandıramıyorsun; fakat sapmışsın. Eğer o hayalâta açık ve hakikate kapalı olan kalbinizde pek çok defa mütehayyilenizden daha küçük olan küre-i Arz yerleşmez ise, tevsi-i zihin için nazarın ufkunu genişlettir. Bir meclis hükmünde geçinen Arz'ın sakinlerini gör, sual et. Zira, ev sahibi evini bilir. Onlar umumen müşahede ve tevatür ile bir lisanla sana söyleyecekler: "Yâhu! Bizim beşiğimiz ve feza-i âlemde şimendifenmiz olan küremiz o kadar divane değildir, ecram-ı ulviyede carî olan kaide ve kanun-i İlâhîden şüzuz ve serkeşlik etsin." Hem de, delâil-i mücesseme-i musattaha olarak haritalan ibraz edecektir.

İŞARET

Nizam-ı hilkat-ı âlem denilen şenat-ı fitriye-i İlâhiye, Mevlevî gibi cezbe tutan meczup ve misafir olan küre-i Arz'a, Güneş'e iktida eden safbeste yıldızların safında durup itaat etmesini farz ve vacip kılmıştır. Zira, zemin sema ile beraber[1] أَتَيْنَا طَائِعِينَ demişlerdir. Taat ise, cemaat ile daha efdal ve daha ahsendir.

Elhasıl: Sânî-i Âlem, Arz'ı istediği gibi ve hikmeti iktiza ettiği gibi yaratmıştır. Sizin, ey ehl-i hayal, teşehhi ile istediğiniz gibi yaratmamıştır, akıllarınızı kâinata muhendis etmemiştir!

1- İsteyerek emrine uyduk. (Fussilet Suresi, 11.)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ahsen: daha (en) güzel
âlem-i hayal: hayal âlemi, hayal dünyası
Arz: yer, Dünya.
birader: kardeş
cari: cereyan eden, akan, işleyen
cemaat: bir mezhebe veya bir dine bağlı olanların oluşturduğu topluluk, hey'et
cezbe: Allah'ı hatırlayıp Allah sevgisi ile kendinden geçerek hâle gelme, manevî hâl, vecd hâli
delâil-i mücesseme-i musattaha: cisimleşmiş yatay delil ler
divane: deli, aklı başında olmayan
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler
efdal: daha fazileti, daha üstün
ehl-i hayal: hayal ehli
elhasıl: hâsılı, netice, kısaca, kısaca.
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
feza-i âlem: âlemin fezası, uzay
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası
hayalât: hayaller, hülyalar
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hükmünde: değerinde, yerinde.
hülya: hayal
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
iktida: tabi olma, uyma.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
kaide: kural, esas, düstur
kanun-i İlâhî: İlâhî irade, İlâhî kanun.
kıymet: değer
küre: dünya, yeryüzü
küre-i Arz: yer küre, Dünya
lisan: dil.
meclis: topluluk, heyet
meczup: cezbeye tutulmuş, İlâhî aşkla akli dengesi değişmiş kimse, divane
Mevlevî: Mevlevilik tarikatine mensup kimse
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütehayyile: hayal kurma merkezi
nazar: bakış.
nizam-ı hilkat-ı âlem: âlemin yaratılışındaki nizam, düzen
safbeste: saf bağlamış, sıra sıra dizilmiş.
sakin: bir yerde oturan
Sânî-i Âlem: dünyayı sanatla yaratan Allah
serkeş: baş kaldıran, itaat etmeyen, muhalif
sual: sorma
şeriat-ı fitriye-i İlâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın, bütün kainatı kuşatan yaratılış kanunları
şimendifer: tren
şüzuz: kurala uymayanlar, kural dışı kalanlar, kaide dışı olanlar
taat: itaat etme, Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınma.
teşehhi: yapmacık istekler, arzular
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber
tevsi-i zihin: zihnin genişlemesi, anlama kabiliyetinin yükselmesi
umumen: umumî olarak, bütün olarak.
vacip: dini bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen
zemin: yeryüzü
zevç: eş

Tembih

Zaaf-ı akîdeye veyahut Sofestaî mezhebine olan meyle, veyahut daha almamış, yeni müşteri olmasına işaret eden umurun biri de, "Bu hakikat dine munafidir" olan kelime-i hamkadır. Zira bürhan-ı kat'î ile sabit olan bir şeyi hak ve hakikat olan dine muhalif olduğuna ihtimal veren ve münafatından havf eden adam, hâlî değil, ya dimağında bir Sofestaî gizlenmiş, karıştırıyor, veyahut kalbini delerek bir muvesvis saklanmış, ihtilâl ediyor, veyahut yeniden dine müşteri olmuş, tenkit ile almak istiyor.

bürhan-ı kat'i: kesin delil, herhangi bir şüphe bırakmayan delil.
dimağ: akıl, şuur.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, doğruluk.
hâlî: boş, herhangi bir düşünceden uzak olan.
havf: korku, korkma.
ihtilal: bozulma, karışıklık, intizamsızlık.
ihtimal: olabilirlik.
kelime-i hamka: ahmakça ve budalaca olan kelime.
mezhep: ilim ve felsefede takip edilen yol, meslek, çığır.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
münafat: birbirine zıt olma, birbirine uymama, aykırılık, zıtlık.
munafi: zıt, aykırı.
muvesvis: vesveseli, kuruntu eden, kuruntulu.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkâr eden.
tembih: uyarı, ihtar.
tenkit: eleştirme.
umur: işler.
zaaf-ı akide: akîde zaafı, inanç zayıflığı.

İkinci Mesele

Puşide olmasın, *Sevr* ve *Hut*'un kıssa-i meşhuresi İslâmiyet'in dahîl ve tufeylîsidir. Râvisiyle beraber Müslüman olmuştur. İstersen Mukaddeme-i Sâlıseye git, göreceksin hangi kapıdan daire-i İslâmiyet'e dâhil olmuştur.

Ammâ, İbni Abbas'a olan nıspetin ittısalı ise: "Dördüncü Mukaddeme"nin âyinesine bak, o ilhakın sırrını göreceksin. Bundan sonra, mervîdir: "Arz, *Sevr* ve *Hut* üzerindedir." Hadıs olarak rivayet ediliyor.

Evvela: Teslım etmıyoruz kı, hadıstır. Zira, Israılıyatın nışanı vardır.

Sanıyen: Hadıs olsa da, zaaf-ı ittısal ıçın yalnız zannı ifade eden ahaddandır. Akîdeye dâhil olmaz. Zıra, yakîn şarttır.

Salısen: Mütevatır ve kat'ıyyü'l-metın olsa da kat'ıyyü'd-delâlet değıldır. Eğer istersen "Beşinci Mukaddeme"ye müracaatla "On Birinci Mukaddeme" ile müşavere et. Göreceksın, nasıl hayalât, zahırperestlerı havalandırmış. Bu hadısı mahamıl-i sahıhadan çevırmişlerdır.

Işte, vücuh-i sahıha ücttur:

• Nasıl *Sevr* ve *Nesır* ve *Insan* ve dıgenyle musemma olan Hamele-i Arş, melâıkedir; bu Sevr ve Hut dahi, öyle ıkı melâıkedır. Yoksa, Arş-ı Azamı melâıkeye, küreyı,

ıbarenin katî ve şuphesız oluşu
kıssa-ı meşhure: meşhur kıssa, meşhur olmuş hadıse
küre dünya yeryuzu
mahamıl-i sahıha: gerçek ıhtımaller, soz yuklenebılecek gerçek anlamlar
melaike: melekler
mervı: rivayet edılen nakledılen
mesele: onemlı konu
mukaddeme: başlangıç.
Mukaddeme-ı Salıse: Uçuncu Mukaddıme.
muracaat. başvurma danışma
musemma ısımlendınılmış, ad venılmış
müşavere istişare etme bır konuda bılen ve guvenılen kımselerın gorüşunu alma danışma meşveret.
mütevatır yalan soylemekte bırleşmelennı aklın kabul etmeyecegı bır toplulugun verdıgı haber boyle bır toplulugun senedın başından sonuna kadar yıne kendılen gıbı bır topluluktan rivayet ettıklen sahıh hadıs
nesır: akbaba
nıspet. ılg bag munasebet
nışan: ız belırtı alamet.
puşıde ortulmuş kapalı mestûre.
ravı hadıs ve haben başkalarına aktaran kımse Hz Peygamberden ışıttıgı hadısı başkalarına aktaran kımse
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledılen hadıs
salısen: uçuncu olarak.
sanıyen ıkıncı olarak.
sevr: okuz boğa.
sır. gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat ve tecrube ıle anlaşılan en ınce yanı
tufeylî parazıt, asalak
vücuh-ı sahıha gerçek ve doğru yonler tarzlar
yakınî kesın bılme şupheden sıyrılarak son derece dogru ve kuvvetlı bılme
zaaf-ı ittısal: ulaşmadakı zayıflık ve kuvvetsızlık
zahırperest. dış gorunuşe kıymet veren. dış gorunuşe dıkkat edıp ıç yuze aldınş etmeyen.
zan: sanma kesin olarak bılmeksızın kuvvetlı ıhtımalle hukmetme.

ahad mütevatır ve meşhur olmayan hadıs çeşıdı
akıde: ınan ınanılan ve ıtıkat edılen esas ınanç.
amma: ama lakın ancak.
Arş-ı Azam en buyuk arş Allah ın katı Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en buyuk dairesi
arz. yer dunya
ayine: ayna
dahıl yabancı, sığınan sığınmış sıgınt
daire-i Islâmıyet: Islamıyet dairesi
evvelâ bırıncı olarak her şeyden once ılk olarak.
hadıs: Hz Muhammed'e (asm) aıt soz emır fıll veya Hz. Peygamberın onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış
Hamele-i Arş Arşı taşıyan melekler
hayalat hayaller, hulyalar
hut. buyuk balık.
ilhak. ılave etme, ekleme katma
Israılıyat. Yahudı ve Hıristıyanların ınanç, ahlak, tarıh ve efsaneye dayalı kulturunden Islama kansugı bılınen seyler
ittısal bıtışme bırleşme
kat'ıyyü'd-delalet. delılın kesın ve şuphesız oluşu
kat'ıyyü'l-metın metnın

küre gibi himmete muhtaç olan bir öküze tahmil etmek, nizam-ı âleme münafidir.

Hem de, lisan-ı şeriatta işitiliyor: Her bir nev'e mahsus ve o nev'e münasip bir melek-i müekkel vardır. Bu münasebete binaen, o melek o nev'in ismiyle müsemma, belki âlem-i melâikede onun suretiyle mütemessil oluyor.

Hadis olarak işitiliyor: "Her akşamda güneş Arşa gider, secde eder, izin alıyor, sonra geliyor." Evet, Şems'e müekkel olan melek ismi Şems, misali de şemstir; odur gider, gelir.

Hem de, hukema-i ilâhiyyun nezdinde, her bir nevi için hayy ve natık ve efrada imdat verici ve müstemiddi bir mahiyet-i mücerrede vardır. Lisan-ı şeriatta *meleku'l-cibal* ve *meleku'l-bihar* ve *meleku'l-emtar* gibi isimler ile tabir edilir. Fakat, tesir-i hakikîleri yoktur. Muessir-i hakikî yalnız Zat-ı Akdes'tir.[1] إِذْ لَا مُؤَثِّرَ فِي الْكَوْنِ إِلَّا اللهُ

Esbab-ı zahiriyenin vaz'ındaki hikmet ise: İzhar-ı izzet ve saltanat tabir olunan dest-i kudret, perdesiz daire-i esbaba mün'atif olan nazara karşı zahiren umur-i hasîse ile mübaşeret ve mülâbeseti görülmemektedir. Fakat daire-i akîde denilen hak ve melekûtiyette her şey ulvîdir. Dest-i Kudretin perdesiz mübaşereti izzete münasiptir.[2] ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

• *Ikıncı mahmil:* Sevr, imaret ve ziraat-ı Arz'ın en büyük vasıtası olan öküzdür. Hut ise, ehl-i sevahilin belki pek çok nev-ı beşerin medar-ı maişetı olan balıktır.

alem-i melaike: melekler âlemi, melekler dünyası
daire-i akide: akide inanç dairesi
daire-i esbap: sebepler dairesi; sebep ve kanunların bulunduğu yer olan maddî âlem; fiillerin, işlerin oluşların sebeplere bağlandığı âlem
dest-i kudret: Allah'ın ezelî gücünün eli
efrat: fertler
ehl-i sevahil: sahilde, deniz veya göl kenarında yaşayanlar
esbab-ı zahiriye: görünürdeki sebepler
hayy: dln. sağ, canlı
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
himmet: yardım, ihsan, lütuf
Hut: büyük balık
hukema-ı ilahiyyun: dindar ilahiyatçı felsefeciler; Allah'a inanan felsefeciler
imaret: mamur etme, bayındırlık
imdat: yardım
İzhar-ı izzet: yüceligin, itibarın, üstünlüğün ortaya konulması, gösterilmesi
izzet: şeref, yücelik, üstünlük
lisan-ı şeriat: şer'i lisan, dinî tabir
mahiyet-i mücerrede: bildiğimiz varlıkların şekil ve vücutlarından farklı özellikte görünmeyen, ancak varlığı bilinen gerçekler, özellikler
mahmil: izah tarzı, bir ibareye yüklenilen mana ihtimallerinden her biri
medar-ı maişet: geçim kaynağı, geçim sebebi, geçim vasıtası
melek-i müekkel: vekil tayin edilen melek
melekutiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan, sebeplerin müdahale edemediği aslî esası, iç yüzü
meleku'l-bihar: denizler melegi; denizlere nezaret eden melek
meleku'l-cibal: dağlar melegi
meleku'l-emtar: yağmurla vazifeli olan melek
misal: benzer, örnek
mübaşeret: bir işe başlama, girişme; temas
müekkel: vekil tayin edilmiş, müvekkel
müessir-i hakiki: hakiki tesir sahibi; hakiki tesir edici
mülabeset: yakınlık
mün'atif: bir tarafa yönelen, sapan, meyleden
münafi: zıt, aykırı
münasebet: vesile; -dan dolayı
münasip: uygun
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş
mustemit: medet isteyen, yardım isteyen
mutemessil: cısımlenen, cısım şeklinde görünen
natık: konuşan
nevi: çeşit, tür
nev-i beşer: insanoğlu
nezdinde: yanında, katında
nizam-ı âlem: Cenab-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni
sevr: öküz, boğa
suret: biçim, tarz, görünüş
Şems: Güneş
tabir: ifade
tahmil: yükleme
tesir-i hakiki: gerçek tesir, etki
ulvi: yüksek, yüce
umur-i hasise: ufak ve değersiz işler
vasıta: aracı
vaz: koyma, konulma
zahiren: görünüşte
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan en uzak ve en pak zat olan Allah.
ziraat-ı Arz: yeryüzündeki Dünya'daki çiftçilik.

1. Kâinatta Allah'tan başka müessir-i hakiki yoktur.
2. İşte bu dediğini yapmaya kadir olan ve her şeyi hakkıyla bilen Allah'ın takdirıdır. (En'âm Sûresi, 96; Yâsîn Sûresi, 38; Fussilet Sûresi, 12.)

Nasıl bir sual ederse, "Devlet ne şey üstündedir?" Cevap verilir: "Kılıçla kalem üstündedir." Veyahut "Medeniyet ne ile kaimdir?" "Marifet ve sanat ve ticaret ile" cevap verilir. Veyahut "Nev-i beşer ne şey üzerinde beka bulur?" Cevap ise: "İlim ve amel üstünde beka bulur."

Kezalik, vallahü a'lem, Fahr-i Kâinat buna binaen cevap vermiş. Şöyle sual eden zat, "İkinci Mukaddeme"nin sırrıyla, böyle hakaika zihni istidat kesbetmediğinden, vazifesi olmayan bir şeyden sual ettiği gibi; Peygamberimiz de asıl lâzım olan şöyle cevap buyurdu ki: "Yer, sevr üstündedir." Zira, yerin imareti nev-i beşer iledir. Nev-i beşerden olan *ehl-i kura*'nın menba-ı hayatları ziraat iledir. Ziraat ise, öküzün omuzu üstündedir ve zimmetindedir. Kısm-ı diğerî olan ehl-i sevahilin azam-ı maişetleri, belki ehl-i medeniyetin büyük bir maden-i ticaretleri balığın cevfinde ve hutun üstündedir.[1] كُلُّ الصَّيْدِ فِي جَوْفِ الْفَرَى meselesine mâsadaktır. Bu, lâtif bir cevaptır. Mizah da olsa, haktır. Zira, mızah etse de yalnız hak söyler. Faraza sail keyfiyet-i hilkatten sual etmişse, fenn-ı beyanda olan[2] تَلَقِّي السَّامِعِ بِغَيْرِ الْمُتَرَقَّبِ kaidesinin üslûb-i hakîmânesiyle, lâzım ve istediği cevabı vermiştir. Yoksa hasta olan sâil ıştiha-i kâzibiyle istediği cevabı vermemiştir.[3] وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الْأَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ bu hakikate bir beraatü'l-ıstıhlâldır.

1- Bütün av, yaban eşeğinin karnındadır. (Yanı onu yakalayan kimsenin başka şeye ihtiyacı kalmaz.)
2- Beklenilmeyen şeyi ıştırmek.
3- Sana yeni doğan aylardan soruyorlar. De ki: Onlar insanlar için birer zaman ölçüsüdür. (Bakara Suresi 189)

amel: İş, uygulama, yapma
arz: yer, dünya
azam-ı maişet: geçimin en büyük kısmı
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
beraatu'l-ıstıhlal: bir kitabın bir şının veya bir makalenin başında, içindekiler hakkında toplu bir fikir verecek surette güzel sözler kullanma
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
burç: güneş sisteminde yer alan on iki takım yıldızın her biri
cevf: boşluk, oyuk, çukur, iç boşluğu
ehl-i kura: köylü, köyde yaşayan, tarımla uğraşan
ehl-i medeniyet: şehirliler, şehir halkından olanlar, uygar, görgülü, kibar ve nazik insanlar
ehl-i sevahil: sahilde, deniz veya göl kenarında yaşayanlar
Fahr-i Kainat: kâinatın, evrenin kaimatın kendisiyle ovunduğu zat olan Peygamberimiz (asm)
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
fenn-i beyan: belâğat ilminin üç bölümünden, ikinci bölümüdür. İfade etme yolları olan, teşbih, mecaz ve kinayeden bahseden ilim
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hut: büyük balık, Balık Burcu
ilm: bilgi, marifet.
imaret: mamur etme, bayındırlık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
ıştıha-i kazip: yalancı açlık
kaide: kural, esas, dustur
kaim: ayakta duran, var olan
kesbetme: kazanma
keyfiyet-i hilkat: yaratışın keyfiyeti, nasıl meydana geldiği
kezalik: keza, bu da öyle, böyle ce
kısm-ı diğerî: diğer kısım
lâtif: güzel, hoş
maden-i ticaret: ticaret kaynağı
mahmiî: izah tarzı, bir ibareye yüklenilen mana ihtimallerinden her biri.
mahrek-i senevi: Dünyanın bir yıllık dönüşünde güneşin etrafında çizdiği daire
marifet: bilme, derin bilgi
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
menba-ı hayat: hayatın ana unsuru, hayat kaynağı
mesele: önemli konu
mizah: bazı düşünceleri nükte, şaka veya takılmalarla süsleyip anlatan bir yazı çeşidi
mukaddeme: başlangıç.
mukadder: takdir edilmiş.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
sail: sual eden, soran
sevr: okuz, boğa, Öküz Burcu, Boğa Burcu
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
üslûb-i hakîmane: hikmet dolu uslup
vallahü a'lem: Allah bilir
vazife: görev.
zat: kişi, şahıs
zimmet: üslenilen yerine getirilmesi gereken şey
ziraat: ekincilik, çiftçilik, tarım.

• *Üçüncü mahmil:* Sevr ve Hut, Arz'ın mahrek-i senevîsinde mukadder olan iki burçtur. O burçlar, eğer çendan farazî ve mevhumedirler. Asıl ecramı nazm ve rapt ile yüklenmiş olan âlemde câri ve lafzen ve ıstılahen *cazibe-i umumiye* ile müsemma olan âdatullahın kanunu o burçlarda temerküz ve tahassul ettiğinden, "Arz burçlar üstündedir." olan tabir-i hakîmâne caizdir.

Bu mahmıl, hikmet-i cedide nokta-ı nazarındadır. Zıra, hikmet-ı atîka, burçlan semada, hikmet-i cedide ise, medar-ı Arz'da farz etmişlerdir. Bu tevil yenı hikmetin nazarında büyük bir kıymeti tazammun eder.

Hem de mervîdir. Sual taaddüt etmiş. Bir kere, "Hut üstündedir", demek bir aydan sonra "Sevr üstündedir" denilmıştir. Yani, feza-i gayr-i mahdudenın her tarafında münteşir olan mezbur kanunun huyut ve eşi'alannın nokta-i mihrakiyesi olan *Hut Burcu*'nda temerküz ettiğinden, küre-i Arz *Delv Burcu*'ndan koşup huttaki tedelli eden kanunu tutup, şecere-i hilkatin bır dalıyla semere gibi asıldı veyahut kuş gibi kondu. Sonra tayyar olan yer, yuvasını *Burc-i Sevr* üstünde yapmış demektir. Bunu bildikten sonra, insafla dikkat et. "Beşinci Mukaddeme"nin sırrıyla, ehl-i hayalin ihtırakerdesi olan kıssa-i acıbe-i meşhurede acaba hikmet-ı ezeliyeye ısnad-ı abesiyet ve sanat-ı İlâhiyede ıspat-ı israf ve bürhan-ı Sânî olan nizam-ı bedii ihlâl etmekten başka ne ile tevil olunacaktır? Nefrin, hezaran nefrın, cehlin yüzüne!..

* * *

âdatullah. Allah ın kâinata yerleştırdıgı kanunlar.
alem varlık tabakalarından her bırı
Arz yer Dünya
Burc-i Sevr Boğa Burcu
burç: güneş sıstemınde yer alan on ıkı takım yıldızın her bırı.
burhan-ı Sani her şeyı sanatlı yaratan Allah ın varlık ve bırlıgıne aıt delıl
caiz yapılması veya yapılmama sında sakınca olmayan uygun
cari cereyan eden akan işleyen
cazibe-i umumiye: umumi bir cazibe genel çekım gücü
cehl cahıllık bılgısızlık
çendan gerçi her ne kadar
Delv Burcu Kova Burcu.
ecram kutleler cansız cısımler gezegenler
ehl-ı hayal hayal ehli
eşi'a aydınlıklar ışıklar
farazı farz, takdır ve tahmın usulune dayanan varsayılı
feza-i gayr-ı mahdude: hudut suz sınırsız uzay
hezaran binler binlerce
hikmet. hakîmlık, yuksek bılgı kainattakı ve yaratılıstakı gayelerı araştırma
hikmet-ı atika eskı hıkmet, eskı felsefe
hikmet-i cedide yenı fenler muspet ılmler
hikmet-i ezeliye ılahı gaye ezelı olan Allah ın maksadı
hut. buyuk balık
huyut. ıpler ıplıkler, lıfler, teller
ıstılahen ıstılah olarak kelımenın lugat anlamından çıkarak hususı terminolajık anlamda kullanma
ihlâl bozma zarar verme
ihtirakerde eşıne rastlanılmayan
ısnad-ı abesiyet. abesıyet ısnat etmek abes ış yapıyor demek
ispat-ı israf ısrafın yapıldıgını ıspat.
kıssa-i acibe-i meşhure hayret veren ve herkesçe bilinen hıkaye.
kure-ı Arz. yer kure Dunya.
lafzen sozlu olarak
mahmil izah tarzı bir ıbareye yuklenılen mana ıhdmallerinden her bırı
medar-ı Arz Dunya yorungesı
mervi rıvayet edılen nakledılen.
mevhume. vehım kuruntu ve hayal nev ınden olan şey
mezbur adı geçen zıkredılen soylenen yazılan yukarıda söylenmış olan

mukaddeme başlangıç.
munteşir yayılan yayılmış açılmış dagınık.
müsemma ısımlendırılmış ad verılmış
nazar bakış nezdınde
nazım tertup etme duzene koyma dızme.
nefrin nefret beddua
nizam-ı bedii hayret verıcı güzellıkte olan nızam eşi benzen olmayan duzen
nokta-ı mihrakiye odak noktası
nokta-i nazari goruş açısı, bakış açısı goruş fikir
rapt. bağlamak bıtıştırmek.
sanat-ı ilahiye. ılahı sanat Allah ın sanatı Cenab-ı Hakkın sanat ıle yaratması.
sema gökyuzu gok.
semere meyve netıce sonuç.
sevr okuz boğa
sır gızlı hakıkat bir şeyın dıkkat ve tecrube ıle anlaşılan en ınce yanı.
sual soru.
şecere-ı hilkat. yaratılış agacı.
taaddüt: bırden çok olma çogalma sayısı artma
tabır-ı hakimane hıkmetlı olarak kullanılmış tabır hıkmetlı ıfade
tahassul hasıl olma sonuç olarak çıkma.
tayyar uçan uçucu
tazammun ıhtıva etme ıçıne alma ıçınde bulundurma
tedelli aşağıya ınme
temerküz merkezleşme bır merkezde toplanma
tevil yorumlama, yorum.

Üçüncü Mesele

Kaf Dağıdır.

İŞARET

Malûmdur: Bir şeyin mahiyetinin keyfiyetini bilmek başkadır, o şeyin vücudunu tasdik etmek yine başkadır. Bu iki noktayı temyiz etmek lâzımdır. Zira çok şeylerin asıl vücudu yakîn iken, vehim onda tasarruf ederek, tâ imkândan imtina derecesine çıkarıyor. İstersen "Yedinci Mukaddeme"den sual et. Sana "Neam" cevabı verecektir. Hem de çok şeylerin metinleri kat'î iken, delâletlerinde zunun tezahüm eylemişlerdir. Belki, 'Murat nedir?' olan sualinin cevabında, efham mutehayyir olmuşlardır. İstersen "On Birinci Mukaddeme"nin sadefini aç, bu cevheri bulacaksın.

Tembih

Vakta ki bu böyledir, "Kaf"a işaret eden kat'iyyü'l-metinlerden, yalnız قٓ وَالْقُرْاٰنِ الْمَجِيدِ[1] *'dir. Hâlbuki, caizdir Kaf, sad gibi olsun. Dünyanın şarkında değil, belki ağzın garbındadır. Şu ihtimal ile delil yakîniyetten düşer.*

Hem de, kat'iyyu'd-delâlet bundan başka olmadığının bir delili şer'in müçtehitlerinden olan Karafî'nin لَا اَصْلَ لَهُ[2] *demesidir.*

1- Kaf. Şerefi pek yüce olan Kur'ân'a yemin olsun. (Kaf Suresi: 1.)

2- Hiçbir aslı yoktur.

caiz: mümkün, olur, olabilir.
cevher: elmas, değerli taş.
delâlet: söz ile mana arasındaki münasebet.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
efham: anlayışlar, zihinler.
garp: batı.
ihtimal: olabilirlik.
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
Kaf: ufukların ötesinde var olduğu kabul edilen, açayıplıklerle dolu efsanevî dağ.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kat'iyyü'd-delâlet: delilin kesin ve şüphesiz oluşu.
kat'iyyü'l-metin: metnin ibarenin katı ve şüphesiz oluşu.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
malûm: bilinen, bilinir olan.
mesele: önemli konu.
mukaddeme: başlangıç.
murat: maksat, meram.
müçtehit: âyet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyet şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
mutehayyir: hayrete düşen, şaşıran.
neam: evet, doğru.
sadef: sedef, inci kabuğu.
sual: soru.
şark: güneşin doğduğu yön, doğu.
şer' Kur'ân, hadis, icmâ-ı ümmet ve kıyas-ı fukaha esasları üzerine kurulmuş olan İslam kanunları, din kaideleri, şeriat.
tasarruf: idare etme, kullanma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme.
tenbih: uyarı, ihtar.
tezahüm: sıkışma.
vakta: ne zaman, ne vakit.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
yakîn: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
yakîniyet: şüphe edilmeyecek derecede kesin bir şekilde.
zunun: zanlar, sanılar.

Lâkın, İbni Abbas'a isnat olunan keyfiyet-i meşhuresi "Dördüncü Mukaddeme'ye bak, vech-i nispeti sana temessul edecektir. Hâlbuki İbni Abbas'ın her söylediği sözü hadis olması lâzım gelmediği gibi, her naklettiği şeyi de onun makbulu olmak lâzım gelmez. Zira, İbni Abbas, gençliğinde İsrailiyata bazı hakaıkın tezahuru için hikâyet tarikiyle bir derece atf-ı nazar eylemiştir.

Eğer dersen: "Muhakkikin-i sofiye, 'Kaf'a dair pek çok tasviratta bulunmuşlardır?"

Buna cevaben derim: Meşhur olan âlem-i misal, onların cevelângâhıdır. Biz elbisemizi çıkardığımız gibi, onlar da cesetlerini çıkanp seyr-i ruhanî ile o ma'razgâh-ı acayibe temaşa ediyorlar. "Kaf" ise, o âlemde onların tarif ettikleri gibi mütemessildir. Bir parça âyinede semavat ve nücum temessul ettikleri gibi, bu âlem-i şahadette, velev küçük şeyler de olsa, çekirdek gibi, âlem-i misalde tecessum-i meaninin tesinyle bir buyuk ağaç oluyor. Bu iki âlemin ahkâmlan birbirine karıştırılmaz. Muhyiddin-i Arabî'nin mağz-ı kelâmına muttalı olan, bunu tasdik eder.

Amma, avamın yahut avam gibi adamlann mabeynlerinde müştehir olan keyfiyeti: Ki, "Kaf yere muhittir ve muteaddittir, her ikısinin ortasında beş yuz senedir, ve zirvesi semanın ketfine mümastır," ilâ ahiri hayalâtihim... Bunu, ne kıymette olduğunu bılmek ıstersen, gıt "Üçüncü Mukaddeme"den fenerini yak; sonra gel, bu zulûmata gir. Belkı ab-ı hayat olan belâgatini göreceksın."

âb-ı hayat: hayat suyu
ahkam: kanunlar, esaslar
âlem-i misal: goruntuler âlemi, dunyadakı ışlerin goruntulendıgı ve gozlendıgı ruhların bulunduğu alem
âlem-i şahadet: gozle gorduğumuz şahıt oldugumuz âlem, kâinat.
amma: ama, lakın, ancak
atf-ı nazar: bakma, nazannı o tarafa çevırme.
avam: kulturlu, yuksek tabakadan olmayan, cahıl halk tabakası
ayine: ayna
belagat: soz ve yazıda sanatlı ve tesirlı ifade, sozun guzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
cevelângâh: dolaşılan yer, gezınme yerı
dair: alakalı, ilgılı
hadis. Hz. Muhammed'e (asım) aıt soz, emır, fıil veya Hz. Peygamberınn onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış
hakaık: hakıkatler, dogrular, gerçekler
hıkayet. hıkaye.
ılaahını hayalatıhım: hayallennın gıttıgı yere kadar
İsnat. dayandırma, mal etme, bir şeyı bır kımseye aıt gosterme
İsrailiyat: Yahudî ve Hıristiyanlann inanç, ahlak, tarıh ve efsaneye dayalı kulturunden Islama karıştıgı bılınen şeyler
ketf: omuz
keyfiyet. bir şeyın nasıl olduğu, hal, durum, ıç yuz
keyfiyet-i meşhure: bır konunun herkesçe bılınen ıç yuzu.
kıymet: deger
mabeyn: ara
magz-ı kelâm: sozun ozu
makbul: kabul edilmiş, geçerlı
marazgah-ı acayıp: hayret verıcı sergı alanı, hayret uyandırıcı eserlerın sergılendıgı mekân
Muhakkıkın-i Sofiye: tasavvufla ugraşan hakıkatı araştıran âlımler
muhıt: yore, çevre
mukaddeme: başlangıç.
muttalı: bır ışten haberl olan bılgılı, haberdar
mumass: temas eden, dokunan, ılışen
muştehır: ıştıhar bulan, şohret kazanan, unlu.
muteaddıt: cok bir cok.
mutemessil: cısımlenen, cısım şeklınde gorunen.
nakıl: anlatma, soyleme, hıkaye etme
nucum: yıldızlar
sema: gokyuzu, gok.
semavat. semalar, gokler
seyr-i ruhanî: ruhanı ve manevı alemlerdekı seyır
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma
tarık. yol
tasdik: doğrulama, onaylama
tasvirat: tasvırler, resmınu yapmalar, bir şeyı çeşıtlı ifade şekıllerı ıle anlatmalar
tecessüm-i maanı: manalann gorunmesı
temaşa: hayretle ve dıkkatle bakma, seyretme.
temessül: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme
tesir: etkı
tezahur: gorunme, belırme, ortaya cıkma
vech-i nispet. munasebet, ılgı yonu
velev. olsa da bile, hatta, ıs ter.
zulûmat. karanlıklar

Eğer bizim bu meselede olan itikadımızı anlamak istersen, bil ki, ben "Kaf"ın vücuduna cezm ederim; fakat keyfiyeti ise havale ederim. Eğer bir hadîs-i sahih ve mütevatir, keyfiyetin beyanında sabit olursa, iman ederim ki, murad-ı Nebî sadık ve doğru ve haktır. Fakat murad-ı Nebevî üzerine! Yoksa nasın mütehayyelleri üzerine değildir. Zira bazen fehmolunan şey, muradın gayrisidir.

Bu meselede malûmumuz budur:

• Kaf Dağı, ekser şarkı ihata eden ve eski zamanda bedevî ve medenîlerin aralarında fasıl olan ve azam-ı cibal-ı dünya olan *Çamular*'ının annesi olan *Himalâya* silsilesidir. Bu silsilenin ırkından cibal-ı dünyanın eksersi teşaub eyledikleri denilir. Bu hâl öyle gösteriyor ki, "Kaf"ın dünyaya meşhur olan ihatanın fikir ve hayali, bu asl-ı teşaubdan neş'et etmiş olmak gerektir.

• Ve saniyen: Âlem-i şahadete suretiyle ve âlem-i gayba manasıyla müşabih ve ikisinin mabeyninde bir berzah olan âlem-ı misal, o muammayı hâlleder. Kim isterse, keşf-ı sadık penceresiyle veya rüya-i sadık menfeziyle veya şeffaf şeyler dürbünüyle ve hiç olmazsa hayalin vera-ı perdesiyle o âleme bir derece seyirci olabilir. Bu âlem-i misalin vücuduna ve onda meanînin tecessüm etmelerine pek çok delâil vardır. Binaenaleyh bu kürede olan "Kaf," o âlemde zi'l-acaip olan "Kaf"ın çekirdeği olabilir.

• Hem de, Sânîin mülkü geniştir; bu sefil küreye münhasır değildir. Feza ise gayet vâsı, Allah'ın dünyası

âlem-i gayb: gayp âlemi görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar
alem-ı misal: görüntüler alemi, dünyadaki işlenen görün tülendiği ve gözlendiği, ruhların bulunduğu alem
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
asl-ı teşaub: kısım kısım ayrılma bölünme
azam-ı cibal-ı dunya: dünya dağlarının en büyüğü
bedevî: çölde ve ipudan tarzda yaşayan medenî olmayan
berzah: iki şey arasındaki yer
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
binaenaleyh: bundan dolayı bunun üzerine
cezm: kesin karar, niyet
cibal-ı dünya: dünya dağları.
delâil: deliller, bürhanlar, ispat vasıtaları
ekser: pek çok
fasıl: ayrılma, ayrılık.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış
feza: kâinatta yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
gayet: son derece
gayr: ayrı, başka
hadîs-i mütevatir: mütevatir hadis, yalan üzerine birleşmeleri mümkün olmayan topluluklarını rivayet ettiği hadis-i şerifler
hadîs-i sahih: sahih hadis, hakkında şüphe edilemeyen ve doğru senetlere ve râvilere isnat edilerek müspet olarak kesin bilinen hadis-i nebevîdir
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hal: durum, vaziyet.
hall: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
ihata: kuşatma, içine alma
iman: inanç, itikat.
itikat: inanç, iman
keşf-i sadık: doğru keşfetmek, anlamak, gizli olan şeylerin doğru ve aslına uygun olarak ortaya çıkarılması
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz.
küre: dünya, yeryüzü
kure: dünya, yeryüzü
maanî: manalar, anlamlar
mabeyn: ara
malum: bilinen, bilinir olan
medenî: göçebe ve vahşi olmayan, yerleşik olan
menfez: delik, aralık
mesele: önemli konu
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz
murad: maksat, meram, ulaşılmak istenen şey
murad-ı Nebevî: Hz. Peygamber'in (s.a.v) muradı kastı
murad-ı Nebî: Hz. Peygamber'in (s.a.v) muradı kastı
munhasır: sınırlanmış, sınırlı
müşabih: birbirine benzeyen, aralarında benzerlik bulunan şeylerden her biri.
mütehayyel: hayal edilen şey
nas: insanlar
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
rüya-ı sadık: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde dünyada hakikatları çıkan sadık rüya.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sadık: doğru, gerçek.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
saniyen: ikinci olarak
sefil: alçak, aşağılık
silsile: sıradağ.
suret: biçim, görünüş
şeffaf: saydam
tecessüm: cisimleşme, cisim halıne gelme
teşaub: dallanma, dal budak peyda etme, çatallama
vasî: büyük.
vera-ı perde: perde arkası, perdenin gerisi
zi'l-acaip: hayret veren, kendisinde şaşılacak haller bulunan

gayet azîm olduğundan, zü'l-acaip olan "Kaf"ı istiap edebilir. Fakat eyyam-ı İlâhiye ile beş yüz sene bizim küreden uzak olmakla beraber, mevc-i mekfuf olan semaya temas etmek imkân-ı aklîden hariç değildir. Zira "Kaf" sema gibi şeffaf ve gayr-i mer'î olmak caizdir.

• Ve rabıan: Neden caiz olmasın ki, "Kaf" daire-i ufuktan tecelli eden silsile-i azamdan ibaret ola? Nasıl ufkun ismi de "Kaf"a me'haz olabilir. Zira, devair-i mutedahile gibi, nereye bakılırsa, silsilelerden bir daire görülür. Gide gide nazar kalır, hayale teslim eder. En nihayet hayal ise, selâsil-i cibalden bir daire-i muhiti tahayyül eder ki, semanın etrafına temas ediyor. Küreviyet sırrıyla, beş yüz sene de uzak olursa, yine muttasıl görünür.

azım: büyük.
caiz: mümkün olur olabilir.
daire-i muhit: ihata eden, kuşatan daire.
daire-i ufuk: görüş alanı, ufuk dairesi.
devair-i mütedahile: iç içe daireler.
eyyam-ı İlâhiye: Allah'ın günleri.
gayr-i mer'î: görünür olmayan, görünmeyen.
hariç: bir şeyin dışında kalma.
İbaret: meydana gelen, oluşan.
imkan-ı aklî: aklen mümkün bilinen, aklen mümkün olma.
istiap: içine alma, içine sığdırma, kapsama.
küre: dünya, yeryüzü.
küreviyet: yuvarlaklık, küre gibi oluş.
me'haz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
mevc-i mekfuf: toplanmış dalga.
muttasıl: bitişik.
nazar: bakış.
nihayet: en sonunda.
rabıan: dördüncü olarak.
selâsil-i cibal: sıra dağlar.
sema: gökyüzü, gök.
sır: gizli hakikat.
silsile: zincir.
silsile-i azam: en büyük silsile.
şeffaf: saydam.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
zü'l-acaip: hayret veren, kendisinde şaşılacak haller bulunan.

Dördüncü Mesele

Sedd-i Zülkarneyn'dir.

Nasıl bildin ki, bir şeyin vücudunu bilmek, o şeyin keyfiyet ve mahiyetini bilmekten ayrıdır. Hem de bir kaziye çok ahkâmı tazammun eder. O ahkâmın bazısı zaruri ve bazısı dahi nazari ve muhtelefü'n-fîhadır.

Hem de malûmdur: Bir muteannit ve mukallit bir sail, imtihan cihetiyle, bir kitapta gördüğü bir meseleyi, eğerçi bir derece de muharref olsa, bir adamdan sual etse, tâ gaypta olan malûmuna cevap verse, o cevap iki cihetle doğrudur. Ya doğrudan doğruya cevap verse, veyahut sail-i müteannidin malûmuna ya bizzat veya tevil ile cevab-ı muvafık veriyor. İkisi de doğrudur. Demek bir cevap, hem vakii razı eder, zira haktır; hem saili ikna eder. Zira, eğerçi murat değilse, malûmuna tatbık eder. Hem makamın hatırını dahi kırmıyor. Zira, cevapta ukde-i hayatiyeyi derç eder ki, makasıd-ı kelâm ondan istimdad-ı hayat eder.

İşte, cevab-ı Kur'ân dahi boyledir. Bundan sonra zarurî ve gayr-i zarurîyi tefrik edeceğiz.

İşte cevab-ı Kur'ânîde mefhum olan zarurî hükümler –ki inkârı kabul etmez– şudur:

Zülkarneyn "müeyyed min indillah" bir şahıstır. Onun ırşat ve tertibiyle, ıkı dağ arasında bir set bina edilmiştir:

ahkâm: hükümler
bina: yapma, kurma
bizzat: kendisi, şahsen
cevab-ı Kur'ân: Kur'ân'dan gelen cevap. Kur'ân'ın cevabı
cevab-ı muvafık: uygun ve yerinde cevap
cihet: yön
derc: sokma, içine alma.
egerçi: her ne kadar olsa da, ise de
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler
gayr-ı zarurî: zarurî ve mecburî olmayan, kendisine fazlaca ihtiyaç duyulmayan.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hükum: dini kaide, kural
imtihan: deneme, sınama. Allah'ın çeşitli şekillerde kullanı denemesi.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ırşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
istimdat-ı hayat: hayatın kurtarılmasına yardım.
kaziye: iddiayı ispat etmek maksadıyla ilen sürülen mesele
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
makam: yer, mevki
makasıd-ı kelam: sözün kast ettiği manalar
malûm: bilinen, bilinir olan
mefhum: anlaşılan, anlaşılmış.
mesele: önemli konu
muharref: tahrif edilmiş, değiştirilmiş, asıl manasından uzaklaştırılmış.
muhtelefünfih: hakkında ihtilâf olunan mesele, hakkında uyuşulamayan, ayrılık konusu
mukallid: taklitçi, taklid eden, başkasına özenerek onun gibi olmaya çalışan
murad: maksat, meram
müeyyet minindillah: Cenab-ı Hak tarafından doğrulanan ve yardım gören. Allah'ın yardımını görmüş olan
muteannit: inat eden, inatçı.
nazarî: uygulanmamış, uygulamaya dayalı olmayan, yalnız görüş halinde bulunan, teorik.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
sail: soran, isteyen
sâil: sual eden, soran
sâil-i müteannit: soru soran inatçı kişi.
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in seddi. Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale
sual: sorma
tatbik: uydurma, uygulama
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
tertip: düzenleme, düzene koyma
tevil: yorumlama, yorum
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü
vakî: inanmış, muvafık olan
zarurî: zorunlu.

zalımlerin ve bedevilerin def-i fesatlan için... Ve Ye'cûc-Me'cûc, ıkı müfsit kabiledirler. Emr-i İlâhî geldiği vakıt, set harap olacaktır, ilâahirihî

Bu kıyasla, ona Kur'ân delâlet eden hükümler, Kur'ân'ın zarunyatındandırlar; bir harfin inkân dahı kabıl değıldır

Fakat, o mevzuat ve mahmulâtın keyfiyatlannın teşrihatları ve mahiyetlerinin hududu ise· Kur'ân onlara kat'ıyyü'd-delâlet değıldır. Belki, "Âmm hassa delâlet-ı selâseden hiçbirisıyle delâlet etmez" kaidesiyle ve mantıkta beyan olunduğu gıbı, "Bır hukum, mevzu ve mahmulün vech-i mâ ile tasavvur etmek kâfi olduğu"nun düsturuyla sabıttır kı, Kur'ân onlara delâlet etmez, fakat kabul edebilir. Demek, o teşrîhat, ahkâm-ı nazarıyedendir. Başka delâıle muhavveldir. Içtihadın mazannesıdır. Onda tevil için mecal vardır.

Muhakkikînin ihtilâfatı, nazarıyetine delildir. Fakat, vaesefa!.. Cevabın suale her cihetle lüzum-i mutabakatın tahayyuluyle, sualdeki halele ehemmıyet vermeyerek, cevabın zarurî ve nazarî olan hükümlerini, birden mehaz-ı sailden ve menbit-i sualden huşeçin olup, alıp müfessir oldular. Yok, belki müevvil, yok belki mâsadak-ı mana yerine mana gösterdiler. Yok, belkı masadakı olmak caiz ve bir derece mümkün olan şeyi, medlûl ve mefhum olarak tevil ettıler. Hâlbukı, "Üçüncu Mukaddeme"nin sırrıyla, zahirperestler kabul ederek; ve muhakkıkîn dahı, hikâyat gıbı ehemmıyetsız olduğundan,

ahkam-ı nazarıye. yalnız goruş ve düşunceye aıt hukumler
âmm: genel umumî
bedevî: çolde ve ıptıdaı tarzda yaşayan medenî olmayan
caiz. mumkun olur olabılır
cihet. yón
def-i fesat. karışıklıgı onleme
delâil: delıler burhanlar ıspat vasıtaları
delalet: delıl olma gösterme alamet ışaret
delâlet-I selâse: üç çeşıt delâlet delalet-ı mutabıkıye delâlet-i tazammunıye delâlet-ı ıltızamıye
delil: bır davayı ıspata yarayan şey burhan
dustur. kanun kural esas
ehemmıyet. onem
emr-i Ilahı. Ilahî ış Allah ın emrı
halel: bozukluk eksıklık.
has: hususı olan.
hikayat: hıkayeler
hudut: sınırlar
hûşeçin: başak toplayan, salkım toplayan
hukum: dını kaıde kural
Içtıhat: dın alımlerinın şer'ı esaslar dahılınde Kur'ân ve sunnete uygun şekılde bır konuda fikır ortaya koymalan hukum vermelerı
Ihtılafat. aynılıklar anlaşmazlıklar uyuşmazlıklar
ilaahirihi sonuna kadar
Inkar: reddetme ınanmama kabul ve tasdık etmeme
kabıl: mumkun ihtımal dairesınde
kabıle. bırlıkte yaşayan ve bır sulaleden gelen ınsanlar
kaide: kural esas, dustur
kat'iyyuddelalet: delılın kesın ve şuphesız olusu
keyfiyat: nıtelıkler
luzum-ı mutabakat. uygun olma gerekldıgi
mahıyet. bır şeyın aslı esası tabıatı nıtelıgı
mahmul: bır ıbareden çıkan muhtemel mana
mahmulât: muhtemel manalar. bır ıbareye yuklenen mana ihtımallerınden her bırı
masadak-ı mana: dogrulanmış onaylanmıs mana
mazanne: zannolunduğu yer zan gotüren
me'haz-ı sâıl: soranın kaynagı soranın sormasındakı asıl maksat
mecal: ımkân fırsat
medlûl: delıl olarak gösterılen.
mefhum: anlaşılan anlaşılmış.
menbit-i sual: sualın yeşerdıgı bıttıgı yer sorunun kaynagı
mevzu: konu
mevzuat: konular anlatılanlar
muhakkikin: muhakkıkler hakıkatı bulup meydana çıkaranlar hakıkatı araştıranlar
muhavvel: hâvâle edılmış yuklenmış gonderılmış
mukaddeme: başlangıç
muevvil: tevil eden başka mana ıle açıklayan
müfessir: tefsır eden, açıklayan
mufsit. fesat çıkaran fesatçı bozguncu
nazarı: teorik.
nazarıyet. nazarîlık, nazarî olma halı
sabit: ıspat edılmıs ıspatlanmış
sır: gizlı hakıkat.
tahayyül: hayale getırme hayalınde canlandırma
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme duşunme
teşrihat: açıklamalar
tevil: sozun ılk bakıştа belıren anlamını degıl de ihtımal dahılınde bulunan dıger anlamlarını alarak yorumlama veya muhtemel manalarından bırını tercih etme.
tevil: yorumlama yorum
vaesefa: esefler olsun ne uzuntu!
vech-I mâ: bır sebepten dolayı
zahirperest: dış gorunuşe kıymet veren dış gorunuşe dıkkat edıp ıç yüze aldırış etmeyen
zalım: zulmeden acımasız ve haksız davranan
zarurî: zorunlu
zaruriyat. kesın ve zarurî hukumler

tenkitsiz şu tevili dinlediler. O teşnhatı, muharref olan Tevrat ve İncil'de olduğu gibi kabul ederse, akîde-i Ehl-i Sünnet ve Cemaatte olan masumiyet-i enbiyaya muhalefet oluyor. Kıssa-i Lût ve Davud Aleyhimesselâm buna iki şahittir.

Vakta ki, keyfiyette içtihat ve tevilin mecali vardır; ben de bitevfikıllâh derim. İtikad-ı cazim, Hüda ve Peygamberlerimizin muradlarına kat'iyen vaciptir; zira zaruriyat-ı diniyedendir. Fakat murat hangisidir, muhtelefü'n-fîhtir. Şöyle:

Zülkarneyn, İskender demem; zira isim bırakmaz. Bazı mufessir melik (*lâm*'ın kesriyle), bazı melek (*lâm*'ın fethiyle), bazı nebî, bazı velî, ilâ ahir demişlerdir. Herhalde Zülkarneyn, *mueyyet min indillah* ve seddin binasına mürşit bir şahıstır.

Amma set ise: Bazı müfessir "Sedd-i Çin" ve bazı müfessir "Başka yerde cebelleşmiş" ve bazı müfessir "Sedd-i mahfîdir, inkılâp ve ahval-i âlem setreylemiştir" ve bazı ve bazı, demişlerdir, demişlerdir... Herhalde, müfsitlerin def-i şerleri için bir redm-i azîm ve cesim bir duvardır.

Amma Ye'cuc-Me'cuc: Bazı mufessir "veled-i Yafes'ten iki kabile"; ve bazı diğer "Moğol ve Mançur"; ve bazı dahi, "akvam-ı şarkıye-i şimalî", ve bazı dahi, "benîâdemden bir cemiyet-i azîme, dünya ve medeniyeti hercümerç eden bir taife"; ve bazı dahi, "Mahlûk-ı İlâhîden yerin zahrında veyahut batnında ademî veya gayr-i ademî bir mahlûktur ki, kıyamete böyle nev-ı beşerin hercümercine

ademî: insanlardan olan, insana ait, insanla ilgili
ahval-ı âlem: alemin halleri, durumları
akîde-i Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin inancı
akvam-ı şarkıye-i şimalî: kuzeydoğuda yerleşik kavimler
Aleyhimesselâm: Allah'ın selâmı o ikisinin üzerine olsun
batn: iç, karın.
bitevfikıllah: Cenab-ı Hakk'ın yardım etmesi ve muvaffak kılması ile.
cebel: dağ, yüksek tepe
cemiyet-i azîme: büyük cemiyet.
cesim: iri, büyük, kocaman
def-i şer: zararlıları kotulukleri defetmek, kötülüğe mani olma
fetha: Arabcada harfleri (e, a) diye okutan işaret, üstün.
gayr-i ademî: İnsan cinsinden olmayan.
herc ü merc: karmakarışık olma, alt üst olma
Hüda: Allah
içtihat: din âlimlerinin şerî esaslar dahilinde Kur'an ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri.
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme
itikad-ı cazım: katî ve kesinleşmiş İman
kabile: birlikte yaşayan ve bir sülaleden gelen insanlar
kesre: esre harfi i okutan hareke, işaret.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz

kıssa-ı Lût ve Davud: Lût Aleyhisselâm ve Davud Aleyhisselâm'ın kıssaları, o peygamberler hakkında nakledilen hikayeler
mahluk-ı İlahî: Allah'ın yarattığı
mançur: Asya'nın kuzeydoğusunda bulunan memleket, Çin'in bugün Kuzeydoğu Çin denilen bölgesinin eski adı
masumiyet-i enbiya: peygamberlerin masumluğu, günahsızlığı
mecal: imkân, fırsat
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
melik: hükümdar, padişah, kral
muhalefet: zıdlık, aykırılık, ayrılık.
muharref: tahrif edilmiş, değiştirilmiş, asıl manasından uzaklaştırılmış.
muhtelefunfih: hakkında ihtilaf olunan mesele, hakkında uyuşulamayan, ayrılık konusu
murad: maksat, meram, ulaşılmak istenen şey
mueyyet minindillah: Cenab-ı Hak tarafından doğrulanan ve yardım gören, Allah'ın yardımını görmüş olan
mufessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi
mufsit: fesat çıkaran, fesatçı, bozguncu
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
nebî: Allah'ın elçisi, habercisi, peygamber, resul
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
redm-ı azîm: büyük set, büyük bent.
sedd-i Çin: Çin seddi
sedd-i mahfî: gizli set.
setr: örtme, kapama, gizleme
taife: takım, grup
teşrihat: açıklamalar
tevil: Kur'ân ve hadislerin açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı, âyetı ilk bakışta görünen manasından alıp taşıdığı diğer manalardan, bir veya birkaçı ile tefsir etme
tevil: yorumlama, yorum
Vakta: ne zaman, ne vakit.
veled-ı Yafes: Yafes'in çocuğu.
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
zahr: arka, sırt
zaruriyat-ı diniye: İman edilmesi zarur olan dini esaslar

sebep olacaktır", bazı ve bazı ve bazı, dediklerini dediler. Nokta-i kat'iye ve cihet-i ittifakî budur: Ye'cüc ve Me'cüc, ehl-i garet ve fesat ve ehl-i hadaret ve medeniyete, ecel-i kaza hükmünde iki taife-i mahlûkullahtır.

Amma harabiyet-i set: Bazı, "kıyamette"; ve bazı, "kıyamete yakın"; ve bazı, "Emaresi olmak şartıyla uzaktır", ve bazı, "Harap olmuştur, fakat dekk olmamış"... *Kıyle*'ler çok. Herhalde nokta-i ittifak, "Seddin inhidamı, yerin sakalına bir beyaz düşmek ve oğlu olan nev-i beşer de ihtiyar olmasına bir alâmettir."

Eğer bu müzakeratı muvazene ve muhakeme etmişsen, caizdir, tecviz edesin: Sedd-i Kur'ân, Sedd-i Çın'dır ki, çok fersahlar ile uzun ve acaib-i seb'a-i meşhureden, bir *müeyyed min indillâh*'ın irşadıyla bina olunmuş. O zamanın ehl-ı medeniyeti, ehl-i bedeviyetin şerlerinden temin eylemiştir. Evet, o vahşilerden Hun kabilesi Avrupa'yı hercumerç ettiği gibi, onlardan Moğol taifesi de Asya'yı zirüzeber eylemiştir.

Sonra, seddin harabiyeti kıyamete alâmet olur. Bahusus *dekk*, ondan başkadır. Peygamber, "Eşrat-ı saattenim. Ben ve kıyamet bu iki parmak gibiyiz" [1] dese, neden istiğrap olunsun ki, harabiyet-i set, Zaman-ı Saadetten sonra alâmet-i kıyamet olsun?

Hem de seddin inhidamı, ömr-i Arz'a nispeten, yerin yüzünde ihtiyarlıktan bir buruşukluktur. Belki, tamam-ı nehara nispeten vakt-i isfırar gibidir –eğerçi, birler

1 *Buhari* Rikak, 39; Tefsir, 79; Sure 1, Fiten 132-135; *Tirmuzi*, Fiten 39; *Müsned* 3/124, 130, 131, 193, 218, 222, 237, 278, 311; 4/309; 5/92, 103, 108, 330, 335, 338.)

acaib-i seb'a-i meşhure: dünyanın meşhur yedi harikası.
alamet: belirti, işaret, iz.
alamet-i kıyamet: kıyamet alâmeti, kıyametin yaklaştığını bildiren işaretler, belirtiler.
bahusus: hususiyetle, özellikle.
bina: yapma, kurma.
caiz: mümkün olur, olabilir.
cihet-i ittifak: ittifak tarafı, fikir birliği edilen yön.
dekk: ufalama.
ecel-i kaza: elinden kurtulunması mümkün olmayan, kaçınılmaz olan ecel.
ehl-i bedeviyet: bedevî olanlar, göçebe ibtidai yaşayanlar.
ehl-i fesat: fesat çıkaranlar, bozguncular.
ehl-i garet: yağmacı, çapulcu.
ehl-i hadaret: şehirlerde yaşayan, medeni.
ehl-i medeniyet: şehirliler, şehir halkından olanlar, uygar, görgülü, kibar ve nazik insanlar.
eşrat-ı saat: kıyamet alametleri.
fersah: uzunluk ölçü birimi, çok uzak manasında kullanılır.
harabiyet: harapluk, yıkılma, yıkılış, parçalanış, dağılış.
harabiyet-i set: seddin harap olması, yıkılması.
hercumerç: karmakarışık, alt-üst olma.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtiyar olma: yaşlanma.
inhidam: yıkılma, harap olma.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
istiğrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek.
kabile: birlikte yaşayan ve bir sülâleden gelen insanlar.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kıyle: denildi demek olup bir mesele hakkındaki çeşitli rivayetleri ifade eder.
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama.
muvazene: mukayese, karşılaştırma, ölçü, denge.
müeyyed min indillah: Cenab-ı Hak tarafından doğrulanan ve yardım gören. Allah'ın yardımını görmüş olan.
müzakerat: müzakereler, bir iş hakkında karşılıklı görüşmeler.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nokta-ı ittifak: fikir birliği edilen nokta.
nokta-ı kat'iye: kesin olan nokta.

ömr-i Arz: Dünya'nın ömrü.
Sedd-i Çin: Çin Seddi.
sedd-i Kur'an: Kur'ân'ın en getirdiği manı olması.
şer: kötülük.
taife: takım, grup.
taife-i mahlukullah: Allah'ın yarattıklarından bir taife.
tamam-ı nehar: gündüz tamamı, güneşin doğuşundan batışına kadar olan sürenin tamamı.
tecviz: câiz görme, izin verme, cevaz verme.
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
vahşi: merhametsiz, duygusuz, medenileşmemiş, barbar.
vakt-i isfırar: güneşin batmaya yakın sarı gibi göründüğü zaman dilimi.
Ye'cüc ve Me'cüc: Kur'ân'da bahsi geçen, eski çağlarda Orta Asya'da yaşayan ve medeniyetleri saldırılarıyla tacize eden yağmacı ve talancı acımasız iki vahşi grup.
Zaman-ı Saadet: Asr-ı saadet dönemi.
zirüzeber: alüst, karmakarışık, darmadağın.

sene de fasıl olsa. Kezalik, Ye'cüc ve Me'cüc'ün ihtilâlleri, nev-i beşerin şeyhuhetinden gelme bir humma ve sıtması hükmündedir.

Bundan sonra "Onı İkinci Mukaddeme"nın fatihasında bir tevil-i aher sana feth-i bab eder. Şöyle:

Kur'ân, hısas için kasası zikrettiği gibi, ukad-ı hayatiye hükmünde ve makasıd-ı Kur'âniyeden bır maksadına munasip noktaları intihap ve rabt-ı maksada ittısal ettiriyor. Eğerçi hariçte ve husulde birbirinin nârı veya nuru birbiriyle görünmediği hâlde, zihninde ve üslûpta tearıuk ve musahabet edebilirler. Hîna ki, kıssa hisse içindir. Sana ne lâzım? Teşrihatı nasıl olursa olsun, sana taallûk edemez. Kendi hissenı al, git. Hem de "Onuncu Mukaddeme"den istizhar et. Göreceksın: *Mecaz mecaza kapı açar.*[1] تَغْرُبُ (الشَّمْسُ) فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ zahırperestleri dışarıya sürüyor.

Malûm olsun ki, esalib-i Arab'da tecelli eden hüccetullahın miftahı, yalnız istıare ve mecaz üzerine müesses ve asl-ı i'caz olan belâgattır. Yoksa, şöhret sebebiyle yalancı hadsle lâkıta olunan ve rızaları olmadığı hâlde esdaf-ı âyâtta saklanan boncuklar değildir. İstersen "Onuncu Mukaddeme"nin Hatimesini istişmamla zevk et. Zıra, hitamı misktir, ve içinde baldır.

Hem de caizdir ki, meçhulü'l-keyfiyet olan set, başka yerde sair alâmat-ı kıyamet gıbı mestur ve kıyamete kadar bâkî ve bazı inkılâbatıyla meçhul kalarak, kıyamette harap olacaktır.

1- Güneş hamaretli ve çamurlu bır çeşme suyunda gurub ettı. (Kehf Suresi 86.)

alamat-ı kıyamet: kıyametin alametlerı
asl-ı i'caz: karşısındakını acze düşurmedekı mu'cıze halının aslı esası
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesırlı ifade, sozun guzel olmakla beraber yerınde, hâl ve makama uygun olması
caız: mumkun, olur olabilir
esalıb-ı Arab: Arabların şıir ve edebıyatlarında kullandıkları uslûpları. Arab kelamının kalıpları
esdaf-ı âyat: ayetlerin sadefleri
fasıl: ara, aralık.
fatıha: başlama, gırış
feth-ı bab: kapının açılması
hadıs: zan, tahmin
hatıme: son soz
hısas: kıssadan alınan dersler
hına kı: ne zaman kı
hıtam: netice, son
humma: sıtma, humma
husul: olma, meydana gelme
hüccetullah: Allahı huccet.
hükmünde: değerınde, yerınde
ıhtılâl: bozulma, karışıklık, intızamsızlık.
ıntıhap: secme
istıare: bir kelımeyı konulduğu manada kullanmanın da caız olmasıyla beraber, başka bır manada kullanma sanatı.
istıhzar: bır şeyı hatıra getırme, hatırlama
istişmam: koklama, kokusunu alma
ittısal: bitışme, birleşme.
kasas: kıssalar, hikayeler
kezalık: keza, bu da oyle, boyle ce.
kıssa: anlatılan olay, hikaye.
kıyamet: butun kainatın Allah tarafından tayın edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
lakıta: sokakta bulunmuş ve yerden kaldırılıp alınmıs şey
makasıd-ı Kur'anıye: Kur'ân-ı Kerîm'in maksatları, gayeleri.
maksat: gaye
malum: bilinen, bılınır olan
mecaz: bır kelımenın gerçek manasında kullanılamayıp ılgı, alâka ve benzerlık bagı bulunan başka bır manada kullanılması
meçhulu l-keyfiyet: keyfiyetinin ne olduğu bilinmeyen.
mestur: gızlı, ortulu
mıftah: açan alet, anahtar
mısk: bır ceylan cınsinin erkeğinin gobeginden elde edilen guzel koku
mukaddeme: başlangıç.
musahabet: gorusup sohbet etmek, arkadaşlık.
muesses: tesıs edılmıs, kurulmuş olan, kurulu
munasip: uygun
nar: ateş
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rabt-ı maksat: maksadın bağı, maksada kavuşmak
rıza: razı olma, hoşnutluk.
sair: dıger, başka, otekı
şeyhuhet: şeyhlik, yaşlılık, ihtıyarlık
taalluk: alakalı, munasebetlı olma
teanuk: bırbırının boynuna sarılma, kucaklaşma
tecelli: belırme, bilinme, gorunme.
teşrihat: açıklamalar
tevil-i aher: dıger tevil, başka tevil
ukad-ı hayatiye: hayatî dugumler, can alıcı noktalar
üslup: ifade yolu, kendıne has ıfade veya yazı tarzı.
zahırperest: dış gorunuşe kıymet veren, dış gorunuşe dıkkat edip ıç yuze aldınş etmeyen
zıkır: anma, bildırme

IŞARET

• Malûmdur Mesken, sakınlerınden daha zıyade yaşar Kal'a, ehl-ı tahassundan daha zıyade omru uzundur

• Sukûn ve tahassun, vücudunun illetidir, beka ve devamına değildir Beka ve devamına olsa da, istımrar ve adem-ı huluvvu ıktıza etmez

• Bir şeydekı garazın devamı, belkı terettubu, o şeyın devamının zarurıyatından değildir Pek çok bınalar sukna veya tahassun ıçin yapılmışken, havî ve hâlî olarak ortada muallâk kalıyor Bu sırrın adem-ı tefehhümünden, tevehhumlere yol açılmıştır

Tembih

Şu tafsilden maksat, tefsiri tevilden, kat'iyi zannîden, vücudu keyfiyetten, hukmu etrafın teşrihatlarından, manayı mâsadaktan, vukuu imkândan temyız ve tefrikle bır yol açmaktır

adem-i hulûvv: boş olmama, dolu olma
adem-i tefehhüm: farkına varamamak, ıdrak edememek.
bakî: ebedî, daımî, sürekli ve kalıcı olan.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
ehl-i tahassun: kaleye kapananlar, kalede yaşayanlar
etraf: taraflar, yanlar, uçlar, kıyılar
garaz: gaye, maksat
hâlî: tenha, boş, ıssız.
havî: şenliksiz olan yer, harabe, ıssız, boş yer
hukum: dınî kaide, kural
iktıza: gerektırme, luzumlu kılma
illet: sebep
imkan: mumkun olma, olabilirlik
inkılâbat: inkılaplar, değişmeler
istımrar: sürme, sürüp gitme, uzayıp gitme
kal'a: buyuk hısar
kat'i: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
keyfiyet: bır şeyın nasıl oldugu hal, durum, ıç yüz
kıyamet: butun kainatın Allah tarafından tayin edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
maksat: gaye.
malûm: bilinen, bilinir olan
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan.
mesken: oturulan, ıkamet olunan yer
muallâk: asılı, asılmış
sakın: bir yerde oturan
sır: gızlı hakikat, bir şeyın dıkkat ve tecrube ile anlaşılan en ince yanı
sukna: oturacak yer, mesken.
sukun: bır yerde bulunmak, oturmak
tafsil: etraflıca bıldırme, ayrıntılı anlatma
tahassun: kapanma, sığınma
tefrik: bırbınnden ayırma, ayrı tutma
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tembih: uyarma, ıkaz.
temyız: inceleyip seçme, ayırdetme
terettüp: bır ışın bırının uzerıne düşmesi
teşrihat: açıklamalar
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümıtsızlıge ve korkuya düşme.
tevil: sozun ılk bakışta belıren anlamını degıl de ıhtımal dahılınde bulunan dıger anlamlarını alarak yorumlama veya muhtemel manaların dan bırını tercih etme
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zannî: zanna aıt, zanna bağlı, zanla ılgılı
zaruriyat: kesin ve zarurî hükumler
ziyade: çok, fazla

Beşinci Mesele

Meşhurdur: Cehennem yeraltındadır. Fakat biz Ehl-i Sunnet ve Cemaat, kat'an ve yakinen yerini tayin edemeyiz. Lâkin zahir olan, tahtıyettir ve yeraltında olmasıdır. Buna binaen derim:

Şecere-i Tûba gibi olan hilkat-i âlemin, sair nücumlan gibi, bizim küremiz dahi bir semeresidir. Semerenin altı, o ağacın umum ağsanı altına şamil olur. Buna binaen, cehennem yeraltında, o dallar içindedir. Nerede olsa yeri vardır. Tahtıyetin mesafesi uzun, ve ittisali iktıza etmez. Hikmet-i cedidenin nokta-i nazarında, ateş ekser kâinata mustevlidir. Bu hâl arka tarafında gösterir ki, bu ateşin asıl ve esası ve nev-i beşer ile beraber ebede giden ve yolda refakat eden cehennem, bir gün perdeyi yırtacak, "Hazır olun!" diyecek, meydana çıkacaktır. Bu noktada dikkat isterim.

Sanıyen. Kürenin tahtı ve altı, merkezi ve dâhilisidir. Bu noktaya binaen, küre-i Arz şecere-i zakkum-i cehennemin çekirdeğiyle hamiledir. Günün birinde doğacaktır. Belki fezada tayeran eden Arz öyle bir şeyi yumurtlayacaktır ki, o yumurtada cehennem tamamıyla olunmaz ise, başı veya diğer bir azası matvî olarak tazammun etmiş ki, yevm-i kıyamette derekat ve aza-i sairesiyle birleşecek, dev-i acîb-i cehennem ehl-i isyana hücum edecektir.

Yahu, kendin cehenneme gitmezsen, hesap ve hendese seni oraya kadar götürebilir. Her otuz üç metrede

ağsan: dallar, ağacın dalları budaklar
arz: yer, dünya
aza: organlar, uzuvlar
aza-yı saire: diğer uzuvlar
binaen: -den dolayı, bu sebepten
dahili: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili
derekat: en aşağı katlar
dev-i acib-i cehennem: dev gibi acayip cehennem
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
ehl-i isyan: isyan edenler
Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat: İslam'ı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ekser: pek çok.
feza: kainatta yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
Şecere-i Tuba: cennetteki Tuba ağacı
hal: durum, vaziyet.
hendese: geometri; jeoloji ilmi
hikmet-i cedide: yeni fenler, müspet ilimler
hilkat-i alem: âlemin yaratılışı
hücum: saldırma
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
ittisal: bitişme, birleşme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'an: hiç bir zaman, asla, kat'iyen
küre: dünya, yeryüzü.
küre-i Arz: yer küre, dünya
matvî: bir şeyin içine sarılmış, sanlı.
mesafe: uzaklık, ara
müstevli: istila eden, her tarafı kaplayan, yayılan
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
nücum: yıldızlar
refakat: refiklik, arkadaşlık.
sair: diğer, başka, öteki
Sanıyen: ikinci olarak.
semere: meyve, güzel netice
şamil: içine alan, kapsayıcı
şecere-i zakkum-i cehennem: cehennemdeki bir ağacın ismi
taht: alt.
tahtiyet: aşağıda olma, altta olma.
tayeran: uçma, uçuş
tayin: belirleme, yerini belli etme
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
umum: bütün
yakinen: yakîn olarak, şüpheye düşmeden bilme
yevm-i kıyamet: kıyamet günü
zahir: görünüşe göre, anlaşılan, meyer

takriben bir derece-i hararet tezayüt eylediğinden, merkeze kadar ıki yüz bin dereceye yakın hararet mevcut oluyor. Bu nar-ı merkeziyenın bizim galiben bin dereceye baliğ olan ateşimizle nispeti iki yüz defa olduğu gıbı, meşhur hadisteki "Cehennem ateşi ateşimizden iki yüz defa daha şedittir" [1] olan nispetin aynını ıspat eder. Hem de cehennemin bir kısmı zemherirdir. [2] Zemherir ise, bürudetiyle yandırır. Hikmet-i tabıiyede sabittir ki, ateş bir dereceye gelir ki, suyu buz eder. Harareti def'aten bel' ettiği ıçın, bürudetle ıhrak eder. Demek, umum meratibi ıhtiva eden ateşin bir kısmı da zemherirdir.

Tembih

Malûm olsun kı, ebede namzet olan âlem-ı uhrevî, fena ile mahkûm olan bu âlemin mekayisiyle mesaha ve muamele olunmaz. Muntazır ol, "Üçüncü Makale"nın ahırında ahıret bır derece sana arz-ı didar edecektir.

İŞARET

Umum fununun gosterdığı ıntızamın şahadetiyle ve hıkmetin istıkra-ı tammının ırşadıyla ve cevher-ı ınsanıyetın remzıyle ve amal-ı beşerin tenahısızlığının ımâsıyla, yevm ve sene gıbı çok envada olan bırer nevı kıyamet-ı mukerrerenin telmıhıyle ve adem-ı abesıyetin delâletiyle ve hıkmet-ı ezelıyenın telvıhıyle ve rahmet-ı bîpayan-ı Ilâhıyenın ışaretiyle ve Nebî-i Sadıkın lisan-ı tasrıhıyle ve Kur'ân-ı Mu'cız'ın hıdayetıyle, cennetâbâd olan saadet-ı uhrevıyeden nazar-ı aklın temaşası ıçın sekiz kapı, ıkı pencere açılır.

* * *

1 *Buhari* 1 142, 162; *Keşfü'l Hafa* 29

2. *Cem'u'l Fevaid* 2 764; *Darimî Sunen* 2 340; *Fethu'l-Kebir* 1 186

adem-i abesiyet: abes olmayış, lüzumsuz olmayış
ahir: son.
alem-i uhrevî: uhrevi alem, ahiret alemi, ahirete ait alem.
âmâl-ı beşer: insanın emelleri, arzulan
arz-ı didar: yuz gosterme, yuzunun guzelligini gosterme
baliğ: ulaşmış, erişmiş
bel: ortadan kaldırma, yutma, emme
burudet: soguklukk, soğuk olma
cennetâbad: sonsuz cennet.
cevher-i insanıyet: insanlık cevheri, insanlik hasletleri, özellikleri
def'aten: birdenbire, bir defada, ânı olarak.
delalet: delil olma, alâmet, işaret
derece-i hararet: sıcaklık derecesi, ısı derecesi.
ebed: sonsuzluk, daimilik
envâ: çeşitler, turler, neviler
fünun: fenler
galiben: ustünlükle, galip olarak
hararet: sıcaklık.
hidayet: dogru olan, hak olan
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma.
hikmet-i ezeliye: Allah'ın her şeyi yerli yerinde ve bir gayeye uygun olarak yaratma sifati
hikmet-i tabiiye: fizik bilgisi
ihrak: yandırma
ihtiva: içine alma, kapsama
ima: işaretle anlatma, ustü kapalı ifade etme
intızam: düzenlilik, duzgunluk
irşat: dogru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istikra-ı tam: olaylardaki ortak vasıflara dikkat ederek tam bir netice çıkarmak, etraflı ve tam bir bilgi almak
kıyamet-i mükerrere: tekrarlanan kıyamet
Kur'ân-ı Mu'cız: mucize olan, akilları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
lisan-ı tasrih: açıklayıcı lisan, anlamayı kolaylaştırmak ıçın izahlarda bulunan ifade
mahkûm: kendine hukmolunan, hukumlu
mekayis: mikyaslar, ölçüler
meratip: mertebeler, basamaklar
mesaha: genişlik ölçme, ölçme (yer)
muamele: davranma, davranış
muntazır: bekleyen, gözeten.
namzet: aday
nar-ı merkeziye: merkezdeki ateş
nazar-ı akıl: aklın nazan, aklın gozuyle bakmak
Nebî-i Sadık: sozunde, ışınde ve vaadinde dogru olan nebi, Hz. Peygamber (s.a.v)
nevi: çeşit, tür
nispet: oran, ölçü
rahmet-i bipayan-ı Ilahiye: Allah'ın ölçülemeyen sonsuz rahmeti
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
saadet-i uhreviye: ahiretle ilgili saadet, ahiretteki mutluluk
sabit: ispatlanmış.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
şedit: şiddetli.
takriben: tahminen, yaklaşık olarak, aşağı yukarı.
telmih: hatırlatma, andırma
telvih: kastedilen şeyin lazımı olan şeylerden bahsetmek suretiyle olan kinaye
temaşâ: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
tenahi: son bulma, sona erme
tezayüt: artma, çoğalma, zıyadeleşme
yevm: gun, yırmı dort saatlik zaman
zemherir: yakıcı, kavurucu soğuk

Altıncı Mesele

Muhakkaktır ki, tenzilin hassa-i cazibedarı i'cazdır. I'caz ise, belâgatin yüksek tabakasından tevellüt eder. Belâgat ise, hasais ve mezâyâ, bahusus istiare ve mecaz üzere müessesedir. Kim istiare ve mecaz dürbünüyle temaşa etmezse, mezayasını göremez. Zira, ezhan-ı nâsın te'nisi için, esalib-ı Arab'da, yenabi-ı ulûmu isale eden tenzilin içinde "tenezzülât-ı İlâhiye" tabir olunan muraat-ı efham ve ihtiram-ı hissiyat ve mümaşat-ı ezhan vardır.

Vakta kı bu boyledır, ehl-i tefsıre lâzımdır: Kur'ân'ın hakkını bahş ve kıymetini noksan etmesin ve belâgatın tasdık ve sıkkesı olmayan bır şeyle Kur'ân'ı tevıl etmesınler. Zira her hakıkatten daha zahır ve daha vazıh tahakkuk etmiş kı, Kur'ân'ın manaları hak olduklan gıbı, tarz-ı ifade ve suret-i manası dahı beliğâne ve ulvîdır. Cüz'ıyatı o madene ırca ve teferruatı o menbaa ılhak etmeyen, Kur'ân'ın ifâ-i hakkında mutaffifînden oluyor. Bir-iki mısal göstereceğız, zıra nazan celp eder.

BİRİNCİ MİSAL. [1] وَجَعَلْنَا الْجِبَالَ أَوْتَادًا

Allahü a'lemü bimuradihî, caizdır.

İşaret olunan mecaz böyle bir tasavvuru imâ eder ki Sefine gıbı olan kure, bahr-ı muhit-ı havaînin ıçınde tahte'l-bahir bir gemisi; ve umman gibi fezada direk veya demır gıbı dağlarıyla ırsa ve ta'mıd ederek hava ıle ıştıbak

1- Dağlan zemininize kazık ve direk yaptık. (Nebe Suresi 7 den muktebes.)

Allahü a'lemü bimuradihi: muradın ne olduğu, ne kaste dildıgını Allah bılır.
bahr-ı muhıt-ı havaı: yıldızların gezegenlerin ıçınde dolaştuğı feza denzı büyuk gokyuzu denzı
bahş: bagış ıhsan verme
belagat: soz ve yazıda sanatdı ve tesırlı ıfade- sozun guzel olmakla beraber yennde hal ve makama uygun olması.
belıgane: belıgcesıne duzgun ve fasıh olarak, belâgatlı olana yaraşır tarzda.
celp: çekme, kendine çekme
cüz'iyat: parçaya aıt olan şeyler
ehl-i tefsir: tefsır ve yorum yapanlar. Kur'an-ı Kerîm'ın manasını açıklayanlar. Kur'ân-ı Kerîm'ı tefsır etmenin yollarını ve usullerini bılenler
esâlib-i Arab: Arabların şıır ve edebıyatlarında kullandıklan uslûplan. Arab kelâmının kalıplan
ezhan-ı nas: ınsanların zıhınlen
feza: kaınatta yıldızlar arasındakı boşluk, uzay
hasais: bır şeye has vasıflar, bır şeye, bınne aıt olan keyfiyetler, nıtelıkler
hassa-i cazibedâr: çekıcılık ozellıgı
I'caz: mucızelık, ınsanlann benzerını yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak.
ifa-ı hak: hakkını verme
ıhtıram-ı hissıyat: duyguları hesaba katmak, hislere hurmet etmek.
ılhak: ılâve etme, ekleme, katma
ırca: geri çevirme, geri döndurme.
ırsa: demır atma (gemı v.b.)
isale: seyelan ettirme, akıtma
istiare: bır kelımeyı konulduğu manada kullanılmanın da caız olmasıyla beraber, başka bır manada kullanma sanatı
ıştıbak: orulme, örgulenme.
mezaya: meznyetler, ustunluk vasıflan
mutaffifin: dıçude ve tartıda hile yapanlar, eksık tartanlar
muessese: tesıs edılmış, kurulmuş olan
mümaşat-ı ezhan: zıhınlerın uyuşması, fikırlerın anlaşması ve uyuşması
muraat-ı efham: anlayış seviyelerine gore davranmak.
sefine: gemı
sıkke: muhur, alamet, nışan
suret-i mana: anlam bıçımı
ta'mıd: direk dıkme, kazık çakma
tahakkuk: gerçekleşme, kesınleşme
tahte'l-bahir: denzaltı gemısı
tarz-ı ifade: ifade tarzı, soyleyış, anlatış şekli
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme, duşunme.
teferruat: ayrıntılar, dallar, bolumler
tenezzülat-ı ilahiye: Cenab-ı Hakkın kullannın anlayış seviyelenne gore konuşması ve derin hakıkatlan anlayabılecekleri ıfadelerle beyan etmesi
te'nis: alıştırma
tenzil: Kur'an-ı Kerîm'ın vahıy yoluyla Peygambenmize (ASM) yavaş yavaş ındırılmesi.
tevellüt: dogma, dogum
tevıl: Kur'ân ve hadıslerın açıklamasında geçerlı bır delıl veya sebepten dolayı, ayetı ılk bakıştа gorunen manasından alıp taşıdıgı dıger manalardan, bır veya bırkaçı ıle tefsır etme
ulvî: yuksek, yuce
umman: buyuk deniz, derya, okyanus
vakta: ne zaman, ne vakıt.
vazıh: açık, âşıkar, kolay anlaşılır
yenabi-i ulûm: ılımlerın kaynağı, ılımlenn menbaı
zahir: açık, âşıkar

ettiğinden, muvazeneti muhafaza olunmuştur. Demek, dağlar o geminin demir ve direkleri hükmündedirler.

Saniyen. İnkılâbat-ı dâhiliyeden ihtizazat o dağlar ile iskât olunurlar. Zira, dağlar yerin mesamatı hükmündedir. Dâhilî bir heyecan olduğu vakit, Arz dağlar ile teneffüs ettiğinden, gazabı ve hiddeti sukûnet bulur. Demek Arz'ın sükûn ve sükûneti dağlar iledir.

Salisen: Imaret-i Arz'ın direği beşerdir. Hayat-ı beşerin direği dahi, menabi-i hayat olan mâ ve türab ve havanın ıstıfadeye lâyık suretiyle muhafazalandır. Hâlbuki, şu üç şerait-i hayatın kefili dahi dağlardır. Zira, dağ ve cibal mehazin-ı mâ olduğu gibi, cezb-i rutubet hasıyetiyle havaya meşşata oluyor. Hararet ve bürudeti tadil ettiği gibi, havaya mahlût olan muzır gazların teressubune ve havanın tasfiyesine sebep olduğu gibi, toprağa da terahhum ediyor. Çamurluk ve bataklık ve bahrin tasallutundan muhafaza eder.

Rabian: Belâgatçe vech-i münasebet ve müşabehet budur. Faraza bir adam hayal balonuyla küreden yüksek yere uçarsa, dağların silsilelerine baksa, acaba tabaka-i türabiyeyi direkler üstüne serilip atılmış bedevi haymeler gibi tahayyül ederse ve münferit dağları da bir direk üstünde kurulan bir çadıra benzetilse, acaba tabiat-ı hayale muhalefet olur mu?

Faraza sen o silsilelerin müstakil dağlarla beraber sath-ı arza keyfiyet-i vaziyeti, bir bedevî Arab'ın karşısında tasvir tarzında tahayyül ve tahyil edersen, şöyle: "Bu

Arz: yer, dünya
bahr: deniz
bedevî: çölde ve ibtidaî tarzda yaşayan, medenî olmayan
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
beşer: insan, insanlık.
bürudet: sogukluk, soguk olma
cezb-i rutubet: rutubeti çekmek.
cibal: dağlar
dahilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke
hararet: sıcaklık.
hasıyet: bir şeye has özellik, nitelik
hayat-ı beşer: insanın hayatı
hayme: çadır
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtizazat: depremler, titremeler
imaret-i Arz: Dünya'nın şenlendirilmesi
inkılâbat-ı dahiliye: dahilî inkılâplar, içe ait değişimler ve dönüşümler.
iskat: sukut ettirme, susturma
istifade: faydalanma, yararlanma
kefil: kefalet eden, sorumluluğu üzerine alan
keyfiyet-i vaziyet: bir şeyin vaziyetinin ne olduğu, durumunun aslı, esası
küre: dünya, yeryüzü
mahlût: karışım
mehazin-i mâ: suyun depo edildiği yerler
menabi-i hayat: hayatın kaynakları.
mesamat: mesamlar, delikler, gözenekler
meşşat: tarak yapan, tarakçı
muhafaza: koruma
muhalefet: zıtlık, aykırılık, ayrılık
muvazenet: denge
muzır: zararlı, zarar veren
münferit: tek tek olan, kendi başına, ayrı
müstakil: başlı başına, bağımsız.
rabian: dördüncü olarak.
salisen: üçüncü olarak.
sanîyen: ikinci olarak.
sath-ı arz: yeryüzü, rüy-ı zemin
silsile: sıradağ
suret: biçim, şekil, tarz.
sükun: sakınlık, durgunluk.
sükunet: sakınlık, durgunluk
şerait-ı hayat: hayat şartları
tabaka-i türabiye: toprak tabakası
tabiat-ı hayal: hayalin tabiatı, karakteri
tadil: doğrultma, düzeltme, denkleştirme
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tahyil: akla getirme, fikre getirme, zihinde canlandırma.
tasallut: son derece rahatsız etme, musallat olma
tasfiye: saflaştırma, arıtma, temizleme
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
teneffüs: nefes alma, soluklanma, solunum
terahhum: merhamet etme, acıma
teressup: suzulme, çökelme, durulma
türab: toprak.
vech-i münasebet ve müşabehet: alaka kurma ve benzetme tarzı.

silsileler, Arab-ı bedeviyenin haymeleri gibi, Arz sahrasında kurulmuş ve taraf taraf da çadırlar tahallul etmiş" desen, Arabların hayalı olan üslûplarından uzak düşmüyorsun.

Hem de, eğer vehimle bu kasr-ı müşeyyed-i âlemden tecerrüt edip uzaktan hikmet durbunuyle mehd-i beşer olan yere ve sakf-ı merfu olan semaya temaşa edersen, sonra silsile-i cibalde temessul ve etraf-ı semaya temas eden daire-i ufuk ile mahdut olan semayı bir fustat gibi yerin üstüne vaz' ve cibal evtadıyla raptolunmuş bir çadır kubbesini tahayyül ve tevehhüm edersen, müttehem edemezler.

"Sekizinci Mesele"nin tembihinde bir iki misal daha gelecektir.

Arab-ı bedeviye: çölde göçebe bir halde yaşayan Arablar
arz: yer, dünya
cibal: dağlar
daire-i ufuk: görüş alanı, ufuk dairesi
etraf-ı sema: gökyüzünün tarafları
evtâd: direkler, kazıklar
fustat: göçebelerin kıldan yapılan çadırı, kıldan yapılan büyük çadır
hayme: çadır
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma
kasr-ı müşeyyed-i âlem: âlemin sağlam yapılmış büyük binası
mahdut: sınırlı, belirli
mehd-i beşer: insanların yayıldıkları, beslenip büyüdükleri yer yüzü
mesele: önemli konu.
misal: örnek.
müttehem: itham olunan, suçlanan
rapt: bağlama, bağlanma, ilıştırma
sahra: büyük çöl, geniş saha
sakf-ı merfu: yükseltilmiş dam, tavan.
sema: gökyüzü, gök.
silsile: sıradağ
silsile-i cibal: dağ silsilesi, sıra dağlar
tahallül: araya girme
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
tembih: hatırlatma, ihtar
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vaz: koyma, konulma
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.

Yedinci Mesele

Kur'ân'da zikrolunan [1] دَحٰيٰهَا ve [2] سُطِحَتْ ve [3] فَرَشْنَاهَا ve [4] وَتَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ ve emsalleri gibi, bazı ehl-i zahir, tağlit-i ezhan için onlarla temessuk ederler. Lâkin müdafaaya biz muhtaç değiliz. Zira müfessirin-i izam, âyâtın zamairindeki serairleri izhar eylemişlerdir. Bize hacet bırakmamışlar, fakat bir ders-i ibret vermişler ve sermeşk yazmışlar.

وَلَكِنْ بَكَوْا قَبْلِي فَهَيَّجُوا لِيَ الْبُكَاءَ ۞
وَهَيْهَاتَ ذُو رَحْمٍ يَرِقُّ لِبُكَائِي [5]

Malûmdur. Malûmu ilâm, bahusus müşahet olursa, abestir. Demek, içinde bir nokta-i garabet lâzımdır; tâ onu abesiyetten çıkarsın.

Eğer denilse, "Bakınız, nasıl Arz küreviyetiyle beraber musattaha ve size mehd olmuştur, denizin tasallutundan kurtulmuş"; veyahut "Nasıl Şems, istikrarla beraber, tanzim-i maişetiniz için cereyan ediyor"; veyahut "Nasıl binler sene ile uzak olan Şems, ayn-ı hamiede gurub ediyor"; maanı-i âyât kinayetten sarahate çıkmış oluyor.

Evet, şu garabet noktaları, belâgat nüktelendir.

* * *

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
abesiyet. faydasız boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş.
arz. yer, dünya
âyât Kur'ân ayetleri
ayn-ı hamie harareti çamurlu volkanlı alevli, dumanlı olan göz.
bahusus hususiyetle, en çok, hele
belagat söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması
cereyan akma, bir tarafa doğru akış
ders-i ibret. ibret dersi, göz ve fikir açacak hâdise
ehl-i zahir lafzın zahirine bakıp ona göre hüküm verenler
emsal: örnekler, benzerler
garabet: hayret verici lik, gariplik, tuhaflık.
gurub: batma, batış
hacet, ihtiyaç.
ilam: bildirme
istikrar karar kılma, karar bulma, yerleşme, bir kararda devam etme
izhar: gösterme, açığa vurma.
kinayet. dolaylı anlatım
kureviyet. yuvarlaklık, küre gibi oluş
maanı-i âyât ayetlerin manaları
malum bilinen, bilinir olan
mehd beşik, beslenecek, büyüyecek yer
mesele önemli konu
musattaha derinlik ve yüksekliği olmayan satih, düzlük, yassı düz
müdafaa savunma.
müfessirîn-i izam büyük müfessirler.
müşâhet. görülen, görülmüş.
nokta-ı garabet: bilinmeyen, garip özellik, gizli nokta
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.

1 Yeri yayıp döşedi. (Nazıat Sûresi, 30.)
2. Yayılmış. (Gâşiye Sûresi, 20.)
3. Yeri döşeyip düzenledik. (Zâriyat Sûresi, 48.)
4. Nihayet gün batısına vardı ve güneş harareti ve çamurlu bir çeşme suyunda gurûb ettiğini gördü. (Kehf Sûresi, 86.)
5. Fakat benden önce ağladılar, ağlamak için beni heyecanlandırdılar. Heyhât! Benim ağlamalarıma merhamet edenler nerede?

sarahat: sarihlik, açıklık, berrak lik
serair: gizli şeyler, sırlar
sermeşk. alıştırma için hazırlanmış yazı örneği, taslak yazısı
Şems. Güneş.
tağlit-i ezhan: zihinleri yanıltma, zihinleri karıştırma
tanzim-i maişet. geçim sağlamak, geçimi düzenlemek.
tasallut: son derece rahatsız etme, musallat olma
temessuk: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma
zamair: zamirler
zikr: anma, bildirme.

Sekizinci Mesele

İŞARET

• Ehl-i zahir hayse beyse vartalanna atanlardan birisi, belki en birincisi, ımkânatı vukuata karıştırmak ve iltibas etmektir

Meselâ, diyorlar: "Boyle olsa, kudret-ı Ilâhıyede mumkundur. Hem ukulumuzce azametine daha zıyade delâlet eder. Oyle ise bu vakı olmak gerektir."

Heyhat! Ey mıskinler! Nerede aklınız kâınata muhendis olmaya lıyakat göstermıştır? Bu cuz'î aklınız ıle husn-ı kullîyı ıhata edemezsınız. Evet, bir zıra' kadar bir burun altından olsa, yalnız ona dikkat edilse, guzel gören bulunur

• Hem de, onlan hayrette bırakan tevehhumleridir kı, ımkân-ı zatî, yakîn-ı ılmîye munafıdır

O hâlde yakiniye olan ulûm-ı âdiyede tereddût ettiklerinden, *Lâedrîler*'e yaklaşıyorlar. Hatta utanmıyorlar kı, mesleklerinde lâzım gelir. Van Denızı, Suphan Dağı gibı bedihî şeylerde tereddût edilsın. Zıra onların mesleğınce mumkundur, Van Denizi duşab ve Suphan Dağı da şekerle ortulmuş bala ınkılâp etsın, veyahut o ikısı, bazı arkadaşımız gibı, kureviyetten razı olmayarak sefere gıttiklerinden, ayakları surçerek umman-ı ademe gıtmeleri muhtemeldir. Oyle ıse, denız ve Suphan, eskı hâlleriyle bâkî olduklarını tasdik etmemek gerektir!

azamet: buyuklük.
bakı: dalmı
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
cuz'ı: az bir parça
delâlet: delil olma, gosterme, alamet, ışaret.
duşab: pekmez
ehl-i zahir: dış gorunuşe bakanlar, sadece dış gorunuşle ilgilenenler
hayse beyse: ileri geri gıdıp gelmek, karışıklık, ileri geri konuşmak
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık
husn-i kulli: her şeyde mevcut olan guzellik, butune yonelik guzellik
ıhata: kuşatma, ıçine alma
İltibas: karıştırmak.
ımkanat: ımkânları olabilırlılıkler, olması ve olmaması ıhtımal dahilinde olanlar
ımkân-ı zatı: bır şeyin aslında mumkun olması
inkılâp: degışme, donuşum, koklu degışme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
kudret-i Ilâhiye: Allah'ın kudretı, Allah'ın kudretıyle yapugı ışler, fıller, tasarruflar
küreviyet: yuvarlaklık, kure gibı olus
Lâedrîler: agnostizm, eşyanın var mı yok mu olduğunun bılınemeyecegını, düşunenler. Sofestaîlerin bır kolu
lıyakat: layık olma, ehlıyet.
mesele: onemlı konu
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem
mıskin: uyuşuk, tembel, zavallı
munafi: zıt, aykırı
razı: rıza gosteren, hoşnut olan.
tasdik: dogrulama, onaylama
tereddut: kararsızlık, şuphede kalma
tevehhüm: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlığe ve korkuya duşme
ukul: akıllar, zıhınler, uslar
ulûm-i adiye: sıradan ilımler, bilinen ilımler
umman-ı adem: yokluk okyanusu, denizi
vaki: vuku bulan, olan, meydana gelen
varta: tehlike, buyuk tehlike
vukuat: vuku bulan şeyler, hadıseler, olaylar
yakın-ı ılmı: şuphesız kesın ve saglam bılgı
yakiniye: şuphe edilmeyecek derecede bilinen.
zıra': dırsekten orta parmak ucuna kadar olan bır uzunluk olçusu
ziyade: çok, fazla

Elâ! Ey mantıksız mıskın! Neredesiniz? Bakınız. Mantıkta mukarrerdir: Mahsusattaki vehmiyat, bedihiyattandır. Eğer bu bedaheti inkâr edersenız, size nasihate bedel tazıye edeceğim. Zıra, ulûm-ı adıye sizce olmuş ve safsata dahı hayat bulmuş derecesindedir.

• *Dordunçu belâ* kı, ehl-ı zahırı teşvış eder, ımkân-ı vehmîyı ımkân-ı aklî ile ıltıbas ettıklerıdır.

Hâlbukı, ımkân-ı vehmî, esassız olan ırk-ı taklıtten tevellut ıle safsatayı tevlıt ettığınden, delılsız olarak her bırı bedıhıyatta bır "belkı," bır "ıhtımal," bır "şekke" yol açar. Bu ımkân-ı vehmî, galıben muhakemesızlıkten, kalbın zaaf-ı asabından ve aklın sınır hastalığından ve mevzu ve mahmulun adem-ı tasavvurundan ılen gelır.

Hâlbukı, ımkân-ı aklî ıse, vacıp ve mumtenî olmayan bır maddede, vucut ve ademe bır delıl-ı kat'îye destres olmayan bır emırde tereddut etmektır. Eğer delılden neş'et etmışse, makbuldür, yoksa muteber değıldır.

Bu ımkân-ı vehmînın ahkâmındandır kı, bazı vehhamlar dıyor: "Muhtemeldır, burhanın gosterdığı gıbı olmasın. Zıra, akıl her bır şeyı derk edemez. Aklımız da buna ıhtımal verır."

Evet. Yok! Belkı ıhtımal veren, vehmınızdır. Aklın şe'nı burhan üzerıne gıtmektır. Evet, akıl her bır şeyı tartamaz; fakat, boyle maddıyatı ve en kuçuk hadımı olan basarın kabzasından kurtulmayan bır emrı tartar. Faraza tartmaz ıse, bız de o meselede çocuk gıbı mukellef değılız.

adem: yokluk.
adem-ı tasavvur: tasavvur edememek, tasarlayamamak, düşünememek.
ahkam: hükümler.
basar: goz.
bedahet: açıklık, aşıkâr ıspata ıhtıyaç olmayacak derecede açıklık.
bedel: karşılık.
bedihiyat: açık, meydanda olanlar, delıl ve ıspata ıhtıyacı olmayacak şekılde açık, meydanda olan şeyler.
belâ: musıbet, sıkıntı.
burhan: bır şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesın delıl.
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan.
delıl-i kat'î: kesın delıl.
derk: anlama, kavrama.
destres: elverme, kuvvet ve zenginlik.
ehl-ı zahır: dış gorunuşe bakanlar, sadece dış gorunuşle ılgılenenler.
elâ: Arabca da soze başlarken kullanılan "Oyle degıl mı?" "Dıkkat edınız" gıbı manalara gelen edattır.
faraza: farz edelım kı, oyle sayalım kı, soz gehşı.
galıben: çoğu zaman, çogu kere.
hadım: hademe, hızmetçı.
ırk-ı taklıt: koku taklıt olan soyu taklıtten gelen.
ıhtımal: olabılırlık.
ıltıbas: karıştırmak.
ımkan-ı aklı: aklen mumkun bılınen, aklen mumkun olma.
ımkan-ı vehmı: vehım ve kurunturuyla bır şeyı mumkün gorme olabılır zannetme.
ınkâr: reddetme, manmama, kabul ve tasdık etmeme.
kabza: tutamak, yen, el.
maddıyat: maddı ve cısmanı şeyler, gozle gorulup elle tutulur cınsten şeyler.
mahmul: bır ıbareden çıkan muhtemel mana.
mahsusat: gozle gorulur şeyler, duyularımızla hıssettıgımız şeyler.
makbul: kabul edılmış, geçerlı.
mesele: onemlı konu.
mevzu: konu.
mıskın: uyuşuk, tembel, zavallı.
muhakeme: akıl yurutup dogru netıce elde edebılme, tartma, degerlendırme, yargılama.
mukarrer: kesınlık kazanmış hukum.
muteber: guvenılır, geçerlılıgı olan.
mukelief: sorumlu ve yukumlu olan bır şeyı yapmaya mecbur olan vazıfelı.
mumtenı: varlıgı mumkun olmayan.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
safsata: gerçek dışı fıkrı karşı tarafa kabul ettırmek ıçın başvurulan, gorunuşre dogru gıbı gorunduğu halde gerçekte yanlış olan kıyas.
şe'n: ış, durum, ozellık, yapı.
şek: şuphe, zan, tereddut.
tazıye: felaket durumlarında uzuntuyu azaltacak sozler soyleme.
tereddut: kararsızlık, şuphede kalma.
teşvış: karıştırma, karmakarışık etme.
tevellut: doğma, dogum.
tevlıt: dogurma, sebep olma.
ulûm-ı adıye: sıradan ılımler, bılınen ılımler.
vacıp: varlıgı zorunlu olan.
vehham: cok suphe ve vesvese eden, cok kuruntulu, vehımlı, kuruntulu.
vehm: zan, suphe, yanlış ve esassız dusunce.
vehmıyat: vehımler, kuruntular, gerçekte olmayıp var zannedılen şeyler.
zaaf-ı asap: zayıf damar.

Tembih

Ben "zahirperest" ve "nazar-ı sathî sahibi" tabiriyle yâd ettiğim ve tevbih ve ta'nif ile teşhir ettiğim muhatab-ı zihniyem, ağleb-i hâlde ehl-i tefrit olan ve cemal-i İslâm'ı görmeyen ve nazar-ı sathî ile uzaktan İslâmiyet'e bakan hasm-ı dindir. Fakat bazen, ehl-i ifrat olan, iyilik bilerek fenalık eden dinin cahil dostlarıdır.

• *Beşinci belâ.* Ehl-i tefrit ve ifrat olan bîçarelerin ellerini tutarak zulumata atan birisi de, her mecazın her yerinde taharri-i hakikat etmektir.

Evet, mecazda bir dane-i hakikat bulunmak lâzımdır ki, mecaz ondan neşvunema bularak sumbullensin. Veyahut, hakikat ışık veren fitildir, mecaz ise ziyasını tezyit eden şişesidir.

Evet, muhabbet kalbde ve akıl dimağdadır; elde ve ayakta aramak abestir.

• *Altıncı belâ.* Nazarı tams eden ve belâgatı setreden, zahire olan kasr-ı nazardır.

Demek ne kadar akılda hakikat mumkun ise, mecaza tecavüz etmezler. Mecaza gidilse de, meali tutulur. Bu sırra binaendir. Ayet ve hadisin tefsir veya tercumesi, onlardaki husun ve belâgatı gösteremez.

Güya onlarca karine-i mecaz, aklen hakikatin imtinaıdır. Hâlbuki karine-ı manıa, aklî olduğu gibi, hissî ve adî ve makamî, daha başka çok şeylerle de olabilir.

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
adî: basit, bayağı sıradan.
ağleb-i hal: çoğu vaziyette, çoğunlukla
aklen: akıl ile akıl yolu ile akıl gereğince
aklî: akla dayanan akıl ile ilgili
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belâ: musibet, sıkıntı
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
bîçare: çaresiz, zavallı
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cemal-i İslâm: İslâm'ın güzelliği
dane-i hakikat: hakikat çekirdeği, tohumu
dimağ: akıl, şuur
ehl-i ifrat: olması gerekenden fazlasını talep ederek haktan uzaklaşanlar
ehl-i tefrit: olması gerekenden azı tercihle haktan uzaklaşanlar
güya: sanki.
hadis: Hz. Muhammed'e (ASM) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hakikat: gerçek.
hasm-ı din: dine düşmanı.
hissî: hisle ilgili, hisse ait, duyguya ait.
husun: güzellik.
imtina: bir fiilden kaçınma, çekinme, geri durma
karine-i mania: bir kelimenin mecaz manasıyla kullanıldığını gösteren ve o kelimenin asıl manasında anlaşılmasını engelleyen husus
karine-i mecaz: ifadenin mecaz olduğunu gösteren işaret.
kasr-ı nazar: bir şey üzerinde ehemmiyetle fazla durma, nazarı hususen bir şeye çevirme
makamî: makamdan, kaynaklanan, makamla alakalı.
meal: mana, anlam, mefhum
mecaz: bir kelimenin gerçek manasında kullanılamayıp ilgi, alaka ve benzerlik bağı bulunan başka bir manada kullanılması
muhabbet: sevgi, sevme
muhatab-ı zihniye: kişinin zihninde canlandırdığı dinleyici, zihnen muhatap kabul edilen
nazar: bakış.
nazar-ı sathî: yüzeysel bakış, dikkatsizce yapılan inceleme
neşvünema: yayılıp genişleme, büyüyüp gelişme
setr: örtme, kapama, gizleme.
sır: gizli hakikat.
tabir: ifade
taharri-i hakikat: hakikatı araştırma, doğruyu arama, araştırma
tams: yok etme, belirsiz kılma
tanif: şiddetli azarlama.
tecavüz: saldırma.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tembih: hatırlatma, ihtar
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, sergileme
tevbih: azarlama, paylama
tezyit: arttırma, çoğaltma
yâd: anma
zahir: dış yüz, görünüş
zahirperest: dış görünüşe kıymet veren, dış görünüşe dikkat edip iç yüze aldırış etmeyen
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

Eğer istersen Cennetü'l-Firdevs gibi olan Delâilü'l-I'caz'ın iki yüz yirmi birinci kapısından gir, göreceksin, o koca Abdulkahir, gayet hiddetli olarak böyle müteassifleri yanına çekmiş, tevbîh ve tekdîr ediyor.

• Yedinci belâ: Muarrefi munekker eden bırı de, hareke gibi bir arazı zatiye ve eyniyeye hasretmeklerinden, 'gayr-ı men huve leh" olan vasf-ı carîyı inkâr etmek lâzım geldiğinden, şems-i hakikat tarz-ı cereyanından çıkanlmıştır.

Acaba böyleler Arabların uslûplarına hiç nazar etmemişlerdir ki, nasıl diyorlar. "Dağlar bize rast geldi. Sonra bizden ayrıldı. Başka bir dağ başını çıkardı. Sonra gitti, bizden müfarakat eyledi. Deniz dahi güneşi yuttu. İlh..." Miftah-ı Sekkâkî'de beyan olunduğu gibi, pek çok yerlerde sanat-ı beyaniyeden olan kalb-i hayali, esrar-ı beyaniye için istimal etmektedirler. Bu ise, deveran sırrıyla mağlâta-ı vehmiye üzerine muesses bir letafet-i beyaniyedir.

Şimdi, sermeşk olarak iki misal-i mühimmeyi beyan edeceğim; tâ ki o minval üzerine işleyesin. Şöyle:

(1) وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ

(2) وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ

Şu iki ayet gayet şayan-ı dikkattirler. Zira, zahire cümut, belâgatın hakkını cühud demektir.

Zira, birinci ayette olan istiare-i bedia, o derece hararetlidir ki, buz gibi olan cümudu eritir ve bulut gibi zahir perdesini berk gibi yırtar.

1. Gökteki dağ gibi bulutlardan Allah dolu taneleri indirir. (Nur Suresi: 43.)
2. Güneş de kendisine tayin edilmiş bir yere doğru akıp gider. (Yâsin Suresi: 38.)

a'raz: ifadenin aslından olmayan unsur
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
belâ: musibet, sıkıntı
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması.
berk: şimşek.
beyan: açıklama, bildirme, izah
Cennetü l-Firdevs: Firdevs Cennetı, altıncı cennet tabakası.
cühut: bilerek inkar etmek, bıldığı halde yanlış söylemek
cümut: donukluk, donuk olma, donma.
Delâil-i I caz: Abdulkahir ı Curcanı nın Kur'an ın edebî yönden mu cizeliğini anlattığı eser
deveran: dönme, dönüp dolaşma
esrar-ı beyaniye: beyandaki sırlar, beyandaki gizli hikmetler ve manalar
eyniye: mekânda bulunmasu sebebiyle bir şeye arız olan hal
gayet: son derece
gayr-ı men huve leh: kendisine ait olanın dışındaki kendisine ait olmayan
hararet: sıcaklık.
hasr: yalnız bir şeye veya kişiye mahsus kılma
hiddet: öfke, kızgınlık.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
istiare-i bedia: daha önce eşine benzenne rastlanmamış şekilde bir kelime veya cümleyi asıl manası dışında başka bir manada kullanma sanatı.
istimal: kullanma
kalb-i hayali: hayalin can damarı, kalbi
letafet-i beyaniye: beyandaki güzellik, ifadenin hoşluğu
mağlata-i vehmiye: vehmin insanı yanıltmak için yanlışı doğru göstermesi
Miftah-ı Sekkâkî: Sekkâkî nın sarf, nahiv ve aruz kafiyesinden bahseden *Miftahü l-Ulûm* adlı esen
minval: hareket tarzı, davranış usul, yol
misal-i mühimme: önemli misal, örnek
muarref: bilinen
muesses: tesis edilmiş, kurulmuş olan, kurulu
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık
munekker: bilinmeyen, belli olmayan bir şeye delâlet eden
muteassif: doğru yoldan sapan, şaşıran, yolsuzluk eden
nazar: bakış
sanat-ı beyaniye: belâgatlı ve fasih söz söyleme sanatı
sermeşk: alıştırma için hazırlanmış yazı örneği, taslak yazısı
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
şayan-ı dikkat: dikkate lâyık, dikkate değer
şems-i hakikat: hakikat güneşi, gerçeğin parlaklığı
tarz-ı cereyan: hareket tarzı.
tekdir: azarlama
tevbih: azarlama, paylama
üslup: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vasf-ı cari: geçerli hal, mevcud olan vasıf
zahir: dış yüz, görünüş
zatı: zata ait, zatın kendisinden olan

İkinci ayette belâgat o kadar müstakar ve muhkem ve parlaktır ki, seyri için güneşi durdurur.

Evvelki ayet [1] قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ naziresidir. O da onun gibi bir istiare-i bediayı tazammun eylemiştir. Şöyle ki:

Cennetin evanileri şişe olmadığı gibi, gümüş dahi değildir. Belki şişenin gümüşe olan mübayeneti, bir istiare-i bedianın karinesidir. Demek, şişe şeffafiyetiyle, *fidda* dahi beyaz ve parlaklık hasebiyle, güya cennetin kadehlerini tasvir etmek için iki numunedirler ki, Sânî-i Rahman bu âleme göndermiş, tâ nefis ve mallarıyla cennete müşteri olanların rağabatını tehyic ve iştihalarını açsın.

Aynen bunun gibi, [2] مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ, bir istiare-i bedia ondan takattur ediyor. O istiarenin zemini ise, zemin ve asuman mabeyninde hükm-i hayal ile tasavvur olunan müsabakat ve rekabetin tahayyülü üzerine müessestir. Mezraası şöyledir ki: Zemin, kar ve bered ile tezemmül veya taammüm eden dağlarıyla ve rengârenk besatiniyle süslendiği gibi, güya ona rekabeten ve inaden, asuman dahi cibal ve besatini andıran rengârenk ile teşekkül eden ve dağlara nazireler yapmak için parça parça dağılan bulutlarıyla sarılıp cilveger oluyor. O dağ gibi parça parça bulutlar, sefineler veyahut dağlar veyahut develer veyahut bostan ve dereler denilse, teşbihte hata edilmemiş olur. O cevvdeki seyyarelerin çobanı ra'ddır. Kamçı gibi, berkini başları üzerine silkeleyip dolaştırıyor. O musahhar sabihalar ise, o bahr-i muhit-i havaîde

1. Gümüşten billurlar (şişeler)
2. Dağ gibi bulutlardan doluyu indirir

alem: dünya, cihan
asuman: gökyüzü, sema
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bahr-i muhit-i hava: hava denizi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde hal ve makama uygun olması
bered: daha ziyade fırtınalı havalarda yağan dolu
berk: şimşek.
besatin: bostanlar, sebze bahçeleri
bostan: sebze bahçesi
cevv: atmosfer, yer ile gök arası
cibal: dağlar
cilveger: cilve ve naz eden cilveli
evânî: kapkacaklar, kaplar
evvel: önce
fidda: gümüş.
güya: sanki
haseb: dolayı, cihetince, gereğince
hükm-i hayal: hayale dayanılarak verilen karar
inaden: inat olsun diye, inat için
istiare: bir kelimeyi konulduğu manada kullanmanın da caiz olmasıyla beraber, başka bir manada kullanma sanatı
istiare-i bedia: daha önce eşine, benzerine rastlanmamış şekilde bir kelime veya cümleyi asıl manası dışında başka bir manada kullanma sanatı
iştiha: fazla istek, arzu
karine: delil
mabeyn: ara
mezraa: tarla, ekilecek yer
muhkem: sağlam, dayanıklı
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hale konulmuş.
mübayenet: farklılık, başkalık.
müesses: tesis edilmiş, kurulmuş olan, kurulu
müsabakat: yarış, yarışma
müstakar: istikrarlı
nazire: benzer
numune: örnek.
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü
ragabat: ragbetler, istekler, istek ile karşılamalar
rekabet: aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış
rekabeten: rekabet ederek.
sâbiha: yıldız
Sânî-i Rahman: bütün mahlukatına sayısız nimetler veren, nizam ve adalet sahibi sanatkâr, Allah
sefine: gemi
seyyare: gezegen
şeffafiyet: şeffaflık, şeffaf olma hali, saydamlık.
taammüm: sarık sarma, amame takma
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma
takattur: damlama, damla damla akma
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tehyic: heyecanlandırma, heyecana getirme
teşbih: benzetme
teşekkül: kurulma, oluşma, şekillenme
tezemmül: burunme, sarılma, ortunme
zemin: yeryüzü.

seyir ve cereyan etmekle, mahşere tesadüf etmiş dağlan andırırlar. Güya sema, su buharının zerratını ra'd ile silâh başına davet ettiği gibi, "Rahat olun!" emriyle herkes yerine gider, gizlenir.

Evet, çok defa bulut dağın libasını giydiği gibi, heykeli ile teşekkul etmekle beraber, bered ve kann beyazıyla televvün ve rutubet ve bürudetiyle tekeyyüf eder. Öyle ise bulut ve dağ, komşu, arkadaştırlar. Birbirine levazımatını ariye vermeye mecburdurlar. Bu uhuvvet ve mübadeletı, Kur'ân'ın çok yerlen gösterir. Zira, bazen onu onun libasında; ve ötekini berikinin suretinde bize gösterir.

Hem de tenzilin pek çok menazilinde, dağ ve bulut birbirinin elini tutup musafaha ettikleri vardır. Nasıl kitab-ı âlemin bir sahifesi olan zeminde muanaka ve musafahalan şahittir. Zira, umman-ı havada iskele hükmünde olan dağ tepesinde lengerendaz olduklarını görüyoruz.

İKİNCİ AYET: [1] وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ

Evet, [2] تَجْرِي bir uslûba işaret ettiği gibi, [3] لِمُسْتَقَرٍّ dahi bir hakikati telvih eder. Demek caizdir ki, تَجْرِي lâfzıyla şöyle bir uslûba işaret olsun. Şöyle:

Şems, demiri altından yapılmış muhezzep, müzehhep, zırhlı bir sefine gibi, esirden olan ve "mevc-i mekfuf" tabir olunan umman-ı semada seyahat ve yüzüyor.

Eğer, çendan müstakarrında lengerendazdır; lâkin o bahr-ı semada, o "zeheb-ı zaib" cereyan ediyor. Fakat,

1. Güneş de kendisine tayin edilmiş bir yere doğru akıp gider. (Yâsin Suresi, 38.)
2. Akıp gider.
3. Tayin edilen yerine, müstekarrında.

ariye: geri verilmek üzere alınan, kullanılmak üzere alınan ödünç mal
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bahr-ı sema: gökyüzü denizi
bered: daha ziyade fırtınalı havalarda yağan dolu.
burudet: soğukluk, soğuk olma
caiz: mümkün, olur, olabilir
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış
çendan: gerçi, her ne kadar
esir: kâinattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
güya: sanki
hakıkat: gerçek.
hükmünde: değerinde, yerinde
kıtab-ı alem: âlem kitabı, bir kitap huviyetinde olan âlem, kâinat.
lengerendaz: limanda demir atmış olan (gemi)
levazımat: luzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
libas: elbise
mahşer: haşrolunacak, toplanılacak yer, kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer
menazil: menziller, yerler, konaklar
mevc-ı mekfuf: durulmuş, toplanmış dalga
muanaka: birbirinin boynuna sarılma, kucaklaşma
musafaha: selâm vermek ve sevgisini göstermek üzere birbirine el uzatma
mübadelet: değiş-tokuş, karşılıklı olarak değiştirme.
mühezzep: süslü
müstakar: istikrarlı
müzehhep: yaldızlanmış, yaldızlı, tezhipli.

ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü
rutubet: yaşlık, nem, nemlilik, ıslaklık.
sahife: sayfa
sefine: gemi
sema: gökyüzü, gök.
seyir: yürüyüş, ilerleyiş, gitme, gidiş
suret: biçim, görünüş
Şems: Güneş
tabir: ifade
tekeyyüf: keyifleme
televvün: renkten renge girme, renk değiştirme
telvih: açıklama, belli etme
tenzil: indirme
tesadüf: rastlantı.
teşekkül: şekillenme, meydana gelme
uhuvvet: kardeşlik.
umman-ı hava: hava okyanusu
umman-ı sema: gökyüzü okyanusu
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
zeheb-i zaib: erimiş altın
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler, atomlar

o cereyan, a'razî ve tebeî ve tefhim için müraat ve ihtiram olunan nazar-ı hissî iledir. Fakat, hakikî iki cereyanı vardır. Olmaz ise de olur. Zira maksat beyan-ı intizamdır. Esalib-i Arab'da olduğu gibi tebeî ise veya zatî ise, nizamın nokta-i nazarında birdir.

Saniyen: Şems mustakarrında, mihveri üzerinde muteharrik olduğundan, o erimiş altın gibi eczaları dahi cereyan ediyor. Bu hareke-i hakikiye evvelki hareke-i mecaziyenin danesidir, belki zembereğidir.

Salisen: Şems'in müstakarr denilen taht-ı revanıyla ve seyyarat denilen asakir-i seyyaresiyle göçüp sahra-i âlemde seyrüsefen, mukteza-ı hikmet görünüyor. Zira, kudret-i İlâhiye her şeyi hayy ve müteharrik kılmıştır ve sükûn-i mutlak ile hıçbır şeyi mahkûm etmemiştir. Mevtın bıraden ve ademin ammizadesi olan atalet-i mutlakla, rahmeti bırakmamış ki, kaydedilsin. Öyle ise, Şems de hürdür. Kanun-i İlâhîye itaat etmek şartıyla serbesttir, gezebilir. Fakat, başkasının hurriyetini bozmamak gerektir ve şarttır. Evet, Şems emr-ı İlâhîye temessül eden ve her bir hareketini meşiet-ı İlâhiyeye tatbik eden bir çöl paşasıdır.

Evet, cereyan hakikî ve zatî olduğu gibi, a'razî ve hissî de olabilir. Nasıl hakikîdir, öyle de mecazîdir. Bu mecazın menan [1] تَجْرِى 'dir. Üslûbun ukde-i hayatiyesine telvih eden lâfız [2] لِمُسْتَقَرٍّ 'dir.

1- Akıp gider.

2- Tayin edilen yerine, mustekarrında.

a'razî: bir şeyin zatından olmayan durum, bir şeyin varlığı için zorunlu olmayan vasıf.
adem: yokluk.
ammizade: amca çocuğu.
asakir-i seyyare: bir yerde durmayıp yer değiştiren askerler, gezici askerler.
atalet-i mutlak: tam bir tembellik, tam durgunluk, tam hareketsizlik.
beyan-ı intizam: intizamın anlanılması, düzenliliğin açıklanması.
birader: kardeş.
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış.
dane: tane, tohum.
ecza: cüzler, parçalar.
emr-i İlahi: İlahi iş, Allah'ın emri.
esalib-i Arab: Arapların şiir ve edebiyatlarında kullandıkları usulüpleri, Arab kelâmının kalıpları.
hakiki: gerçek.
hareke-i hakikiye: hakiki, gerçek hareket.
hareke-i mecaziye: mecazî olan hareket.
hay: diri, sağ, canlı.
hissi: hisle ilgili, hisse ait, duyguya ait.
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
kanun-i İlahî: İlahî irade, İlahî kanun.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
lafız: söz, kelime.
mahkum: kendine hükmolunan, hükümlü.
maksat: gaye.
mecaz: bir kelimenin gerçek manasında kullanılamayıp ilgi, alâka ve benzerlik bağı bulunan başka bir manada kullanılması.
mecazi: mecaza ait, gerçek olmayan.
menâr: nur yeri, ışık yeri.
meşiet-i İlahiye: Cenab-ı Hakka ait, Onun bilgisi, arzusu, istegi ve iradesi altında olan, Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi.
mevt: ölüm.
mihver: eksen, yörünge.
mukteza-ı hikmet: Cenab-ı Hakkın hikmetinin gereği, hikmet icabı.
müraat: gözetme, riayet etme.
müstakar: yörünge.
muteharrik: hareketli.
nazar-ı hissi: hissi bakış, duygularla görmek, hissetmek.
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
sahra-i âlem: kâinat sahrası, çölü.
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak.
seyrüsefer: yolculuk.
seyyarat: gezegenler.
sükûn-i mutlak: tam bir durgunluk, hiç hareket etmeme.
Şems: Güneş.
taht-ı revan: yürüyen, yani taşınan hükümdar koltuğu.
tatbik: uydurma, uygulama.
tebeî: bağımsız olmayıp başkasına tabi olarak, ikinci derecede.
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme.
telvih: açıklama, belli etme.
temessül: özümseme.
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü.
üslup: bir eserin şekil ve ifade yönü.
zatî: zata ait, zatın kendisinden olan.
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı, hareket yaptıran alet.

Elhasıl: Maksad-ı İlâhîsi nizam ve intizamı göstermektir. Nizam ise, Şems gibi parlıyor. [1] كُلِ الْعَسَلَ وَلاَ تَسَلْ kaidesine binaen, nizamı intaç eden hareket-i Şems veyahut deveran-ı Arz, hangisi olursa olsun, asıl maksadı ihlâl etmediği için, sebeb-i aslînın taharrısına mecbur değiliz. Meselâ قَالَ 'nin *elif*iyle hiffet hasıldır. Aslı ne olursa olsun, *vav*'a bedel *kaf* dahı olsa, fark etmez, yine *ehf*, *elif* ve hafıftir.

İŞARET

Bu tasviratla beraber, hiss-i zahire istınaden, zahir mutaassıbâne bir cümud-ı barıdı göstermek, nasıl ki belâgatın hararet ve letafetine munafıdır, öyle de, delil-i Sânı olan nizam-ı âlemin esası olan hikmetullahın şahidi olan istihsan-ı akliye carih ve muhalifdir. Şöyle:

Meselâ, Suphan Dağına çok fersahla uzak bir mesafeden muteveccih olsan ve istesen ki, Suphan senin cihat-ı erbaana mukabil gelse, veyahut her cihete mukabil olarak görmüşsün, bu tebdil ve tebeddule lâzım olan rahat bir sebebi olan kaç hareket-ı vaziyye ile birkaç adım atmak gibi en kısa yolu terk ve Suphan Dağı gibi dehşetli bir cirm-ı azîmi seni hayrette bırakacak bir daire-i azîmeyi kat etmesini tahayyül veya teklif etmek gibi gayet uzun bir yolu ve israf ve abesiyete acıb bir misali nizam-ı âleme esas tutmak, bence nizama cinayet etmektir.

1. Bal ye, sorma! (Üzümünü ye, bağını sorma gibi.)

abesiyet: faydasız, boş, luzumsuz ve gayesiz oluş
acıp: tuhaf, hayrette bırakan
bedel: karşılık.
belâgat: söz ve yazıda sanadı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
binaen: den dolayı, bu sebepten
carih: yaralayan, yara açan
cihat-ı erbaa: dört cihet, sağ, sol, ön, arka
cihet: yön
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç
cirm-i azîm: büyük cüsse, büyük hacim
cumud-ı barıdı: buz gibi soğukluk, dondurucu soğuk
daire-i azîme: geniş ve büyük daire
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil-i Sânî: sanatkâra ait delil. Allah'ın varlığını ve birliğini gösteren delil
deveran-ı Arz: Dünya'nın dönüşü
elhasıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca
fersah: uzunluk ölçü birimi, çok luk manasında kullanılır
gayet: son derece
hararet: sıcaklık.
hareket-i Şems: Güneş'in hareketi
hareket-i vaziyye: hareket tarzı, hareket şekli
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hiffet: hafiflik.
hikmetullah: Allah'ın hikmeti
hiss-i zahir: açığa çıkmış duygu, zahir olan duygu
ihlal: bozma, zarar verme.
intaç: netice verme, sonuçlandırma
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istihsan-ı akliye: akıl tarafından beğenilme, aklın güzel bulması
istınaden: istinat ederek, dayanarak.
kaide: kural, esas, düstur
letafet: latiflik, hoşluk, incelik
maksat: kasteden şey, gaye.
maksat-ı İlâhî: İlâhî maksat
mesela: örneğin
misal: benzer, örnek
muhalif: zıt, aykırı
mukabil: karşılık.
mutaassıbane: taassup gösterircesine, mutaassıpça, körükörüne
munafi: zıt, aykırı
muteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nizam: düzen, tertip, düzgünlük.
nizam-ı âlem: Cenab-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni.
sebeb-i aslî: asıl sebep
Şems: Güneş
taharrı: arama, araştırma
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tasvirat: tasvirler, resimini yapmalar, bir şeyi çeşitli ifade şekilleri ile anlatmalar
tebeddül: başkalaşma, değişme
zahir: dış yüz, görünüş

Şimdi, insafla, nazar-ı hakikatle bu taassub-ı barideye bak, nasıl istıkra-i tammın şahadetiyle sabit olan bir hakikat-ı bâhireye muaraza ediyor. O hakikat ise budur:

Hilkatte israf ve abes yoktur. Ve hikmet-i ezeliye, kısa ve mustakim yolu terk etmez, uzun ve muteassif yolu ihtiyâr etmez. Öyle ise, acaba istıkra-ı tammın mecaza karine olmasından ne mânı tasavvur olunur ve neden caiz olmasın?

Tembih

Eğer istersen Mukaddemata gir, 'Birinci Mukaddeme"yi suğra ve "Üçüncü Mukaddeme'yi kübra yap. Sana netice verecektir ki, ehl-i zahirin zihinlerini teşviş eden, felsefe-i Yunaniyeye incizaplarıdır. Hatta o felsefeye fehm-ı ayette bir esas-ı müselleme nazariyle bakıyorlar. Hatta oğlu olmuş bir kocakarıyı güldürecek derecede bir misal budur ki:

Bazılar öyle bir zatın kelâmındaki fulûs-ı felsefeyi cevher-ı hakikatten temyiz etmeyecek dereceden pek çok derecede âlî olan o zat-ı nakkad, Kürtçe demiş ki:

عَناصِرِ چِهارِن زِوانِن مَلَك (1)

Hâlbuki, bu sözle hükemanın mezhebi olan ki, "Melâike-i kiram maddeden mücerreddirler' red yolunda tasrih ediyor ki, "Melâike-i kiram anasırdan mahlûk ecsam-ı nuraniyedirler."

Onlar fehmetmişler ki, anasır dört oldukları İslâmiyet'tendir. Acaba?.. Dörtlüğü ve unsuriyeti ve besaneti, hükema ıstılahatından ve müzahref olan ulûm-ı tabiiyenin esaslarındandır. Hiç usul-ı İslâmiyeye taallûkları yoktur. Belki zahir müşahedetle hükmolunan bir kaziyedir.

1- Unsurlar dört tane olup melekler de onlardan (nur unsurundan) yaratılmışlardır.

abes: boş, saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
âlî: yüce, yüksek, ulu
anasır: unsurlar, esaslar
besatet: basıtlık, sadelik.
caiz: mümkün olur, olabilir
cevher-i hakikat: hakikatin özü, aslı, esası.
ecsam-ı nuraniye: nuranî cisimler
ehl-i zahir: dış görünüşe bakanlar, sadece dış görünüşle ilgilenenler
esas-ı müselleme: yardımcı teoremin aslı
fehm: anlama, anlayış, kavrayış.
fehm-ı ayet: ayetin anlaşılması, ayetten anlaşılan
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i Yunaniye: Yunan felsefesi
fülûs-i felsefe: felsefenin bakır para mesabesindeki hükümleri.
hakikat: gerçek.
hakikat-i bâhire: apaçık, besbelli olan gerçek.
hikmet-i ezeliye: Allah'ın her şeyi yerli yerinde ve bir gaye-ye uygun olarak yaratma sıfatı
hilkat: yaratılış
hükema: filozoflar
hüküm: verilen karar
ıstılahat: ıstılahlar, her hangi bir ilim dalına ait kelimeler, tabirler, terimler
ihtiyar etme: seçme, tercih etme
incizap: cezp edilme, kapılma, çekilme
istıkra-ı tam: olaylardaki ortak vasıflara dikkat ederek tam bir netice çıkarmak, etraflı ve tam bir bilgi almak
karine: delil.
kaziye: önerme, hükum
kelam: söz
kübra: büyük önerme
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mani: engel
mecaz: bir kelimenin gerçek manasında kullanılamayıp ilgi, alaka ve benzerlik bağı bulunan başka bir manada kullanılması
melaike-i kiram: yücelik ve ikram sahibi melekler
mezhep: ilim ve felsefede takip edilen yol, meslek, çığır
misal: örnek.
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
mukaddemat: başlangıçlar
mukaddeme: başlangıç.
mücerret: soyutlanmış olan, cisim halinde bulunmayan
müstakim: doğru
müşahedet: şahit olma, görme
muteassif: doğru yoldan sapan, şaşıran, yolsuzluk eden
müzahref: süprüntü, çer çöp
nazar: bakış
nazar-ı hakikat: hakikat nezdinde
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
suğra: küçük önerme
şahadet: şahit olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
taalluk: alâkalı, münasebetli olma
taassub-ı baride: soğuk taassup
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme.
tembih: hatırlatma, ihtar
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme
teşviş: karıştırma, karmakarışık etme
ulum-ı tabiiye: tabiat ilimleri
unsuriyet: unsurlar, esaslar
usul-ı İslamiye: İslamın kaideleri
zahir: dış yüz, görünüş.
zat: kişi, şahıs
zat-ı nakkad: bir şeyin iyisini kötüsünü ayıran zat.

Evet, dine teması olan her şey, dinden olması lâzım gelmiyor. Ve İslâmiyet'le imtizaç eden her bir madde İslâmiyet'in anasırından olduğunu kabul etmek, unsur-ı İslâmiyet'in hasiyetini bilmemek demektir. Zira, kitap ve sünnet ve icma ve kıyas olan anasır-ı erbaa-ı İslâmiye, böyle maddeleri terkip ve tevlit etmez.

Elhasıl: Unsuriyet ve besatet ve erbaiyet, felsefenin bataklığındandır, şeriatın maden-ı safîsinden değildir. Fakat, felsefenin yanlışı seleflerimizin lisanlarına girdiğinden, bir mahmil-i sahih bulmuştur. Zira, Selef "dörttür" dediklerinden murat, zahiren dörttür. Veyahut hakikaten ecsam-ı uzviyeyi teşkil eden müvellidülma ve müvellidülhumuza ve azot ve karbon, yine dörttür.

Eğer bir fikirsen, bu felsefenin şerrine bak, nasıl ezhanı esaretle sefalete atmıştır. Aferin hürriyetperver olan hikmet-i cedidenin himmetine ki, o müstebit hikmet-i Yunaniyeyi dört duvarıyla ziruzeber etmiştir.

Demek muhakkak oldu ki, âyâtın delâil-i i'cazının miftahı ve esrar-ı belâgatın keşşafı, yalnız belâgat-i Arabiyenin madenindendir, yoksa felsefe-i Yunaniyenin destgâhından değildir.

* * *

Ey Birader!

Vakta ki keşf-i esrar merakı bizi şu Makama kadar getirdi, biz de seni beraber çektik, seni tacız ettik. Hem senin çok yorgunluğunu dahi biliriz. Şimdi unsuru'l-belâgat ve i'cazın miftahı olan "Ikıncı Makale"nın içensine

anasır: unsurlar, esaslar
anasır-ı erbaa-ı İslâmiye: İslâmiyetteki dört unsur: Kitap, Sünnet, İcma, Kıyas
ayât: Kur'ân ayetleri
belagat-ı Arabiye: Arab belagati, Arab edebiyatı
besatet: basıtlık, sadelik.
birader: kardeş
delâil-i i'caz: mucize oluşun delilleri.
destgah: tezgah
ecsam-ı uzviye: uzuvları oluşturan cısımler
elhasıl: hasılı, netice itibanyle, kısaca
erbaiyet: dört olmak.
esaret: esirlik, tutsaklık, hukum altında bulunma
esrar-ı belagat: belagatın sırları
ezhan: zihinler
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i Yunaniye: Yunan felsefesi
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hikmet-i cedide: yeni fenler, müspet ilimler
hikmet-ı Yunaniye: Yunan felsefesi
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme
hürriyetperver: hürriyet sever
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
icma: müçtehit olan İslâm âlimlerinin dinî bir konuda aynı sözü söylemeleri, bir konuda görüş birliğine varmaları
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma
keşf-i esrar: sırların keşfedilmesi.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran
kıyas: İslâm hukukunda fakihlerin kıyası, müçtehit olanın ictihat ile hükum vermesi.
lisan: dil
maden: asıl, esas kaynak.
maden-i safi: saf kaynak.
mahmil-i sahih: doğru ihtimal anlamı taşıyacak doğru yüklem
makam: mevki, yer
miftah: açan alet, anahtar
murad: maksat, meram
mustebit: zulum ve baskıda bulunan zorba
müvellidü'l-humuza: oksijen
müvellidü'l-ma: hidrojen.
sefalet: sefilik, sufilik, hakırlık, aşağılık, düşkünlük.
selef: daha önce yaşamış olan kimse, ced, ata
sunnet: Hz. Muhammed'in (asm) Kur'an dışında Müslümanlara örnek olan mubarek sözü, fiil ve emirleri, kabulleri veya takrirleri
şer: kötülük.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tacîz: rahatsız etme, huzursuz kılma, sıkma
terkip: birleştirme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tevlit: doğurma, sebep olma
unsur-i İslâmiyet: İslâmiyet'in unsuru
unsuriyet: unsurlar, esaslar
unsuru'l-belagat: belagat ilmini meydana getiren parçalardan her biri
vakta: ne zaman, ne vakit.
zahiren: görünüşte
ziruzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın

seni gezdirmek istiyorum. Sakın o Makalenin iğlâk-ı üslûbu ve içinde cilveger olan mesailin elbiselerinin perişaniyeti seni temaşasından müteneffir etmesin. Zira iğlâk eden, manasındaki dikkat ve kıymettir. Ve perişan eden ve ziynet-i zahiriyeden müstağni eden, manasındaki cemal-i zatiyesidir.

Evet, nazlanan ve istiğna gösteren nazeninlerin mehirlen dikkattır ve menzilleri dahı kalbın süveydasıdır. Bunlara giydirdiğim elbise, zamanın modasına muhalifdir. Zira Şarkî Anadolu mektebı denilen yüksek dağlarda büyümüş olduğumdan, alaturka terziliğe alışamadım. Hem de şahsın uslûb-i beyanı, şahsın tımsal-ı şahsiyetidir. Ben ise, gördüğünüz veya işittiğiniz gibi, halli müşkül bır muammayım.

Temme... Temme...

alaturka: Turk tarzında Turk usulu
cemal-i zatiye: zata aıt güzellik
cılveger: cılve ve naz eden cıvelı
haıl: çözme karışık bir meseleyı şuphe edılmeyecek derecede açıklama
ıglâk: sözu karışık ve anlaşılmaz bır şekılde soyleme
ıglak-ı üslup: üslubun ifade tarzının kapalı olusu anlaşılmasının zorluğu
istiğna: ıhtıyaçsızlık, gerek duymazlık.
kıymet: değer
mehr: evlenırken erkek tarafından kadına venlen nikah bedelı
mektep: egıtım ve ogretım kuruluşu
menzil: ev oda yer
mesaıl: meseleler
muamma: anlaşılmaz çözulmesı guç ış anlamı gızlı ve guç anlaşılır soz
muhalif: zıt, aykırı.
mustagni: tenezzul etmeyen gereklı bulmayan.
müşkül: guç, zor çetın
müteneffir: nefret eden uksınen ıgrenen.
nazenin: nazlı
perişanıyet: perişanlık, karışık ve dagınık olma acınacak halde bulunma
süveyda: kalbın ortasında bulunduğuna ınanılan kuçük sıyah nokta, kara benek
şarkı: doğu şark ıle ılgılı
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma seyretme
temme: tamam oldu tamamlandı, bittı
tımsal-i şahsıyet: şahsıyetı temsıl eden şahsıyetın sembolu.
üslûb-i beyan: beyan tarzı ifade şeklı
ziynet-ı zahırıye: dış guzellık ve sus.

İkinci Makale

Belâgatın ruhuna taallûk eden birkaç meselenin beyanındadır.

belagat: söz ve yazıda sanat lı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.

mesele: konu

beyan: ifade etme, açıklama, bildirme

taallûk: ilişki, münasebet, rabıta

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ عَلَى نَبِيِّهِ [1]

Birinci Mesele

Tarih lisan-ı teessüfle bize ders veriyor ki, saltanat-ı Arab'ın cazibesiyle, A'cam, Arablara muhtelit olduklarından, Kelâm-ı Mudarî'nin melekesi denilen belâgat-i Kur'âniyenin madenini müşevveş ettikleri gibi; oyle de, Acemlerin ve Acemîlerin belâgat-i Arabiyenin sanatına girdiklerinden, fikrin mecra-i tabiîsi olan nazm-ı maanıden, zevk-ı belâgatı nazm-ı lâfza çevirmişlerdir. Şöyle ki:

Efkâr ve hissiyatın mecra-i tabiîsi nazm-ı maanidir. Nazm-ı maanî ise mantıkla muşeyyettir. Mantığın uslûbu ise, müteselsil olan hakaıka müteveccihtir. Hakaıka giren fikirler ise, karşısında olan dekaık-ı mahıyatta nafizdirler. Dekaık-ı mahiyat ise, âlemin nizam-ı ekmeline mümid ve müstemiddirler. Nizam-ı ekmelde her bir hüsnün menbaı olan hüsn-i mücerret mündemiçtir. Hüsn-i mücerret ise mezaya ve letaif denilen belâgat çiçeklerinin bostanıdır. Çiçeklerin bostanı, cinan-ı hilkatte cilveger olan, ezhara perestiş eden ve şair denilen bulbullerin nağamatıdır. Bulbullerin nağamatına aheng-i ruhanî veren ise, nazm-ı maanıdır.

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla • Tayyibat ile tabir edilen bütün güzellikler ve iyilikleri Allah'a salâvatı da Peygamberimize (a.s.m.) takdim ederiz.

a'cam: Arab olmayanlar
Acem: Arabca konuşmayan Arab olmayan
Acemî: Arab olmayan Arab-dan başkası
aheng-i ruhanî: ruhanî ahenk, uyumluluk.
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade- sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
belagat-ı Arabiye: Arab belagatı, Arab edebiyatı
belagat-ı Kur'aniye: Kur'ân'a ait belagat, Kur'ân'ın kendine has olan belâgati
beyan: açıklama, bildirme, izah
bostan: sebze bahçesi
cazibe: cezp edicilik, çekicilik.
cilveger: cilve ve naz eden, cilveli
cinan-ı hilkat: yaratılış bahçeleri
dekaık-ı mahıyat: mahiyetlerin ve esasların inceliği, hakikaterin inceliği
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
ezhar: çiçekler
hakaık: hakikatler, doğrular gerçekler
hissiyat: hisler, duygular
hüsn-ı mücerret: her hangi bir boyuta bağlı olmaksızın bizzat güzel olan şey, kendisi güzel olan şey
hüsun: güzellik
kelam-ı Mudarî: Arab kabilelerinden Mudar kabilesinin konuştuğu Arabca. Kur'an-ı Kerim bu lehçe üzerine nazil olmuştur, en fasih Arabcadır
letaif: güzellikler, incelikler
lisan-ı teessüf: kederli lisan, üzülerek ifade
maden: asıl, esas, kaynak.
mecra-yı tabiî: normal ve tabiî akış yeri
meleke: bir şeyi çok kez tekrarlayarak ve tecrübe ederek meydana gelen bilgi ve maharet.
menba: kaynak.
mesele: önemli konu
mezaya: meziyetler, üstünlük vasıfları
muhtelit: karışık, karışmış
mümid: yardım eden
mündemiç: bir şeyin içinde bulunan, saklı olan
müstemid: yardımcı
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
müşeyyet: yüksek, sağlam, muhkem yapılmış, sağlamlaştırılmış, muhkem
müteselsil: teselsül eden, birbirinin ardı sıra, zincirleme giden
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nafiz: tesir eden, nüfuzlu, tesirli
nağamat: nağmeler, güzel sesler
nazm-ı lafız: Sözlerin, manaya göre değil de kelimelere göre dizimi, mananın lâfza feda edilmesi, sırf söz ve kafiye için düzenlenmesi
nazm-ı maanî: manaların tertibi, dizilişi, özellikleri
nizam-ı ekmel: en kusursuz, en mükemmel düzen, sistem, kanun.
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
saltanat-ı Arab: Arabların saltanatı.
sele: önemli konu
üslup: tarz, biçim, usul
zevk-ı belâgat: belagat zevki

Hâl böyle iken, Arab'dan olmayan dâhil ve tufeyli Acemîler, belâgat-i Arabiyede ûdeba sırasına geçmeye çalıştıklarından, iş çığırdan çıktı. Zira *bir milletin mizacı, o milletin hissiyatının menşei olduğu gibi, lisan-ı millisi de hissiyatının ma'kesidir. Milletin emzicelen muhtelif olduğu gibi, lisanlarındaki istidad-ı belâgat dahi mütefavittir*, lâsıyyema, Arabî lisanı gibi nahvî bir lisan olsa.

Bu sırra binaen, cereyan-ı efkâra mecra ve belâgat çiçeklerine çimengâh olmaya çok derece nakıs ve kısa ve kuru ve kır'av olan nazm-ı lâfız, mecra-i tabiîsi olan nazm-ı manaya mukabele ederek, belâgatı müşevveş etmiştir.

Zira, Acemîler sû-i ihtiyâr veya sevk-i ihtiyaçla lâfzın tertip ve tahsinine ve maanı-i lûgaviyenin tahsiline daha ziyade muhtaç olduklarından, ve elfaz, mecra olmak cihetiyle daha asan ve daha zahir ve nazar-ı sathiye daha munis ve hevam gibi avamın nazarlarını daha cazibedar ve avamperestâne nümayişlere daha müstait bir zemin olduğundan, elfaza daha ziyade sarf-ı himmet etmişlerdir. Yani, ne kadar bir mesafe katederse, önlerine çok müşaşaa sahralar kendilerini göstermek şanında olan tertib-ı meanide olan tağalğulden zihinlerini çevirip, elfaz arkasına koşup, dolaşıyorlar. Maaninin tasavvurlarından sonra elfazın arkasına gitmekle, fikirleri çatallaşmıştır. Gide gide elfaz manaya galebe etmekle istihdam ederek, "lâfız manaya hizmet etmek" olan kaziye-i tabiiye aksine çevrildiğinden, tabiat-ı belâgatten böyle lâfızperest mutasallıfların sanatına kadar –yok, belki tasannularına– uzun bir mesafe girmiştir.

Acemî: Arab olmayan, Arab'dan başkası
Arabî: Arabların, Arablara ait.
asan: kolay
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
avamperestane: avam kimselere yakışır şekilde, avamca
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması
belâgat-i Arabiye: Arab belâgatı, Arab edebiyatı.
binaen: den dolayı
cazibedar: çekici, cazibeli
cereyan-ı efkâr: fikir akımı, fikir hareketleri
çimengâh: çimenlik.
elfaz: lafızlar, kelimeler
emzice: mizaçlar, huylar, tabiatlar
galebe: galip gelme, üstünlük.
hâl: durum, vaziyet.
hevam: böcekler, haşereler. Burada parlak ve parıltılı şeylere koşan böceklere benzer şekilde manayı bırakıp parlak olan elfaza daha fazla önem veren avamı, vasıflandırmak için kullanılmıştır. Arab dilinde şöyle bir deyim vardır: "El-avamu kel-hevam."
hissiyat: hisler, duygular
istidad-ı belâgat: belâgat kabiliyeti
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
katetmek: aşmak, yol almak.
kaziye-i tabiiye: tabiî hüküm
kır'av: çorak, tarla
lafızperestlik: lafza fazla önem vermek.
lasıyyema: hususan, özellikle
lisan: dil
lisan-ı millî: millî konuşma dili
ma'kes: ayna
maanî: manalar, anlamlar
maanî-i lûgaviye: lugat manaları
mecra: kanal
mecra-i tabiî: normal ve tabiî akış yeri
menşe: esas, kaynak
mizaç: huy, tabiat, fıtrat.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mukabele: karşılık.
munis: alışılmış, alışılan, alışık, ünsiyetli
mutasallıf: haddinden fazla bilgiçlik taslayan, şarlatan, gösteriş çı
müstait: kabiliyetli, bir tarafa meyli olan
müşaşaa: şaşaalı, debdebeli, tantanalı gösterişli
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
mutefavit: birbirinden farklı, çeşitli olan
nahvî: dil bilgisiyle ilgili
nakıs: noksan, eksik
nazar: bakış
nazar-ı sathî: yüzeysel bakış, dikkatsizce yapılan inceleme
nazm-ı lâfız: sözlerin, manaya göre değil de kelimelere göre dizimi; mananın lâfza feda edilmesi, sırf söz ve kafiye için düzenlenmesi
nazm-ı mana: mananın tertibi, dizilış özellikleri
nümayış: gösteriş, görünüş
sahra: büyük çöl, geniş saha
sarf-ı himmet: himmetini sarfetmek, gayret göstermek
sevk-i ihtiyaç: ihtiyacın yönlendirmesi
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
su-ı ihtiyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı.
tabiat-ı belâgat: belâgatın karakteri, güzel söz söylemenin özelliği
tağalğul: meşguliyet, uğraştırıcı bir özelliğe sahip olmak.
tahsil: ilim öğrenme
tahsin: süsleme, güzelleştirme
tasannu: yapmacık hareket.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tertib-ı maanî: manaları dizme, sıraya koyma
tertip: dizme, düzene koyma
tufeylî: parazit, asalak
ûdeba: edebiyatçılar
zahir: açık, aşıkar
zemin: yer
ziyade: çok, fazla

Eğer istersen Harîrî gibi bir dâhiye-i edebin *Makamat*'ına gir, gör. O dâhiye-i edeb nasıl hubb-i lâfza mağlûp olarak, lâfızperestlik hevesi o kıymettar edebini lekedar ettiği gibi, lâfızperestlere de bast-ı özür etmiştir ve numune-i imtisal olmuştur. Onun için, o koca Abdülkahir, bu hastalığı tedavi etmek için *Delâil-i I'caz* ve *Esrarü'l-Belâgat*'ın bir sülüsünü onun ilâçlarından doldurmuştur.

Evet, lâfızperestlik bir hastalıktır; fakat bilinmez ki hastalıktır.

Tembih

Lâfızperestlik nasıl bir hastalıktır, öyle de, suretperestlik ve uslûpperestlik ve teşbihperestlik ve hayalperestlik ve kafiyeperestlik, şimdi fılcumle, ileride ıfratla tam bir hastalık ve manayı kendine feda edecek derecede bir maraz olacaktır. Hatta, bir nükte-i zerafet için veya kafiyenin hatırı için, çok edib edebde edepsizlik etmeye şimdiden başlamışlardır.

Evet, lâfza ziynet verilmeli, fakat tabıat-ı mana istemek şartıyla. Ve suret-i manaya haşmet vermeli, fakat mealin iznini almak şartıyla. Ve üslûba parlaklık vermeli, fakat maksudun istidadı musaıt olmak şartıyla. Ve teşbihe revnak vermeli, fakat matlubun münasebetini göze almak ve rızasını tahsil etmek şartıyla. Ve hayale cevelân ve şaşaa vermeli, fakat hakikatı ıncıtmemek ve ağır gelmemek ve hakikate mısal olmak ve hakıkatten ıstımdat etmek şartıyla gerektir.

* * *

bast-ı özür: bir hatayı işleyerek başkalarına da örnek olmak, aynı hatayı işlemelerine zemin hazırlamak.
cevelân: dolaşma, dolanma, gezinme.
dâhiye-i edeb: edebiyatta dahı olan, eşine az rastlanan büyük edip.
edeb: edebiyat.
edepsizlik: terbiyesizlik.
edib: edebiyatçı.
feda: uğruna verme.
fılcumle: hepsi, bütünü.
hakikat: gerçek.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
hayalperestlik: hayalcılık, gerçeği bir tarafa bırakarak sadece hayallerle uğraşma.
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu.
hubb-ı lafız: lafız sevgisi, güzel söze –manasını dikkate almadan– aşırı bağlılık.
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istımdat: medet dileme, imdat isteme, yardım alma.
kafiyeperestlik: kafiye için manayı feda edecek derecede kafiyeye ehemmiyet verme, birinci derecede kafiyeyi düşünüp manayı arka plana atma.
kıymettar: kıymetli, değerli.
lafız: söz, kelime.
lafızperestlik: lafza fazla önem vermek.
lekedar: lekeli, lekelenmiş.
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş.
maksut: kast edilen şey, gaye.
maraz: hastalık.
matlup: talep edilen, istenilen şey.
meal: mana, anlam, mefhum.
mısal: örnek.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müsaıt: uygun, münasip.
numune-i imtisal: örnek alınacak şekildeki numune, örnek, numune.
nükte-i zerafet: ince ve zarif bir tarzda söyleyiş.
revnak: parlaklık, göz alıcılık.
suret-i mana: lafzın görünüşte delalet ettiği mana.
suretperestlik: bir şeyin dış görünüşüne ve tertibine önem verip ruhuna ve manasına kıymet vermeme, dış görünüşe önem verme hali.
sülüs: üçte bir.
şaşaa: parlaklık, parlama.
tabıat-ı mana: mananın tabıatı, karakteri.
tahsil: alma, kazanma.
tembih: hatırlatma, ihtar.
teşbih: benzetme.
teşbihperestlik: sözde lüzumundan fazla teşbihe yer verme.
uslup: bir eserin şekil ve ifade yönü.
üslupperestlik: sözün mana ve maksada uygunluğuna değil de ifade tarzının güzelliğine önem verme.
ziynet: süs.

İkinci Mesele

Kelâmın hayatlanması ve neşvüneması, manaların tecessumuyle ve cemadata nefh-ı ruh etmekle bir mukâleme ve mübahaseyi içlerine atmaktır. Şöyle:

"Deveran" ile tabir olunan, vücutta ve ademde iki şeyin mukarenetiyle biri ötekisine illet ve mehaz ve menşe zannolunması olan itikad-ı örfî üzerine müesses olan mağlata-i vehmiye üstüne mebnî olan kuvve-i hayalden neş'et eden sıhr-i beyanıyla, sehhar gibi, cemadatı hayatlandırır, birbiriyle söyletir. İçlerine ya adaveti veya muhabbeti atar. Hem de manaları tecessüm ettirir, hayat verir, içinde hararet-i garizıyeyi derç eder.

Eğer istersen, gürültülü menzil ıtlakına şayeste olan bu beyite gir.

يُنَاجِيهِي اَلْأَخْلَافُ مِنْ تَحْتِ مَطْلِهِ ۞
وَتَخْتَصِمُ اَلْآمَالُ وَالْيَالُ وَالْيَأْسُ فِي صَدْرِي

Yanı, "Mumatala-ı hak perdesi altında hulfü'l-vaad benimle konuşuyor. Der: 'Aldanma!' Onun için, sinemde ümitlerim yeis ile kavgaya başladılar; o mütezelzil hane olan sadrımı harap ediyorlar." Göreceksin, nasıl şair-i sahir emel ve ye'sı tecsim etmekle hayatlandırarak, nemmam olan ihlâfın fitnesiyle bir muharebe ve muhasamayı temsil eyledi. Güya, sinematograf gibi, bu beyit senin

adavet: düşmanlık, husumet.
adem: yokluk
beyit: İki mısradan oluşan şiir
cemadat: cansız varlıklar
derç: sokma, içine alma
deveran: dönme, dönüp dolaşma
emel: şiddet arzu, ümit.
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
güya: sanki
hane: ev
hararet-i garıziye: normal ısı
hulfu l-vaad: sözünden dönme, verdiği sözü yerine getirmeme.
ıtlak: adlandırma, isim verme
ihlâf: sözden dönme, cayma
illet: sebep, gaye
itikad-ı örfî: örfi inanış, toplumun içinde kabul edilmiş eskiden beri var olagelen inanış.
kelâm: söz
kuvve-i hayal: hayal kuvvesi, hayal gücü
mağlata-ı vehmiye: vehmin insanı yanıltmak için yanlışı doğru göstermesi.
mebnî: bina olunmuş, kurulmuş
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak
menşe: doğuş yeri, kaynak.
menzil: ev, oda, yer
mesele: önemli konu
muhabbet: sevgi, sevme.
muharebe: savaşma, savaş.
muhasama: düşmanlık.
mukarenet: iki şeyin bitişmesi, beraber olması
mübahese: bir ış hakkında iki veya daha çok kimse arasında edilen söz, sohbet etme
müesses: tesis edilmiş, kurulmuş olan, kurulu.
mukaleme: konuşma
mumatala-ı hak: hakkın vadesini uzatmak, hakkın borcunu geciktirmek.
mütezelzil: zelzeleye tutulan, sallanan, sarsılan, titreyen
nefh-ı ruh: ruhun üflenmesi.
nemmâm: ara bozan, dedikoducu, koğucu
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
neşvünema: yayılıp genişleme, büyüyüp gelişme
sadr: göğüs, sine
sehhar: büyü gibi bir kuvvetle çeken, büyüleyici
sıhr-ı beyan: ifadedeki sır, ifadenin büyü gibi olan tesiri.
sine: yürek, kalb, gönül
sinematograf: sinema, sinema makinesi
şair-i sâhir: büyüleyici derecede etkili şair
şayeste: yakışır, uygun, munasip
tabir: ifade
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme
tecsim: cisimlendirme, vücut verme.
temsil: misal getirme
vücut: varlık.
ye's: ümitsizlik.

aklına rüya görünüyor. Evet, bu sihr-i beyanî bir nevi tenvim eder.

Veyahut yerin yağmur ile muaşaka ve şekvasını dinle. İşte:

تَشَكَّى الْأَرْضُ عَيْبَتَهُ إِلَيْهِ ۞ وَتَرْشُفُ مَاءَهُ رَشْفَ الرُّضَابِ

Yani, *yağmurun geç gelmesini ona teşekki eder; mahbubun ağız suyu gibi suyunu emer.* Acaba yeri Mecnun, sehabı Leylâ hâletlerinde bu şiir sana tahyil etmiyor mu?

Tembih

Bu şiiri güzel gösteren, içindeki hayalin hakikate bir derece müşabehetidir. Zira yağmur gecikse, sonra gelse, toprak vız vız gibi bir sesti çıkartarak suyunu çeker. Bu hâli gören, geçliğine ve şiddet-i ihtiyacına intıkal ettiğinden, meşhur deveranın sırrıyla ve tevehhumun tasarrufatıyla bir muaşaka ve mükâleme suretine ifrağ eder.

İŞARET

Her bir hayalde bu çıznok gibi bir dane-i hakikat bulunmak şarttır.

çıznok: küçük nohut tanesi
dane-i hakikat: hakikat çekirdeği, tohumu.
deveran: dönüp dolaşma, dönme, dolaşım
hakikat: gerçek.
halet: hal, durum.
ifrağ: bir hâlden başka bir hâle sokma, çevirme
intıkal: anlama, kavrama
Leylâ: kadın ismi; birçok şair tarafından işlenen ünlü Doğu mesnevisinin kadın kahramanı
mahbub: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
Mecnun: meşhur Mesnevî kahramanı Leylâ ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı olan Kays
muaşaka: birbirine aşık olma, sevişme
mükâleme: konuşma
müşabehet: benzeme, benzeyiş
nevi: çeşit, tür
savt: ses
sehap: bulut.
sır: gizli hakikat.
sihr-i beyanî: ifadedeki sihir; ifadenin büyü gibi tesirli olması
suret: biçim, şekil, tarz
şekva: şikâyet.
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın muhtaç olmanın şiddeti, ihtiyacın çok fazla olması
tahyil: hayalleme, hayal etme
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
tembih: hatırlatma, ihtar
tenvim: uyutma, uyuşturma
teşekki: şikâyet etme, sızlanma
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umitsizliğe ve korkuya düşme.

Üçüncü Mesele

Kelâmın elbise-i fahiresi veyahut cemali ve sureti, üslûp ıledır, yanı kalıb-ı kelâm ıledır. Şöyle kı

Ya dikkat-i nazar veya tevaggul veya mübaşeret veya sanatın telâkkuhuyla hayalde tevellüt eden temayülâtın hususiyatından teşekkul eden suretlerden terekkup eden istiare-i temsiliyenin parçaları telâhuk ettiklerinden tenevvur ve teşerrüp ve teşekkül eden uslûp, kelâmın kalıbı olduğu gibi, cemalin madeni ve hulel-i fahirenin destgâhıdır.

Güya aklın borazanı denilmeye şayan olan irade ses etmekle, kalbin karanlık köşelerinde yatan manalar çıplak, yalınayak, baş açık olarak çıktıklarından, mahall-i suver olan hayale girerler. O hazinetü'l-hayalde bulduklan sureti giyerler. En ekall bir yazmayı sarar veya bir pabucu giyer, lâakal bir nişanla çıkar. Hiç olmazsa bir düğmeyle veya bır kelimeyle kendinın nerede terbıye olduğunu gösterir.

Eğer bır kelâmın –fakat tabiattan çıkmış bir kelâmın– üslûbunda im'an-ı nazar edersen, kendi sanatı içinde işleyen mütekellimi o âyinemısal uslûbun içinde goreceksin. Hatta nefsini nefesinden ve sesinden, mahiyetini nefsinden (ufurmesinden) tevehhum; ve mızaç ve sanatını kelâmıyla mümteziç tahayyül etsen, Hayalıyyun mezhebinde muateb olmuyorsun.

âyinemısal: ayna gibi, ayna benzen
cemal: güzellik.
destgah: tezgah
dikkat-ı nazar: inceden inceye düşunme ve bakma, bakış inceliği
ekal: daha az, en az, pek az, en kuçuk.
elbise-i fahire: kıymetlı, degerli elbise.
güya: sanki
Hayalıyyun mezhebi: aslı olmayan ve hayalde tasavvur edılen şeylerin gerçek olduğunu vehmetme. Romantizm akımı
hazinetu'l-hayal: hayal hazinesi, alemi.
hulel-i fahire: kıymetlı elbiseler
hususıyat: ayırıcı ozellikler
Im'an-ı nazar: bır ışı dikkatlı duşunme, inceden inceye tetkik etme
İrade: dileme, isteme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda, için olan iktidar, güç.
ıstıare-ı temsiliye: atasozu halıne gelmış ıstıareler
kalıb-ı kelâm: kelamın kalıbı, sozun şekli ozellıkleri.
kelam: soz
laakal: en azından, hıç olmazsa
maden: asıl, esas, kaynak.
mahall-i suver: suretlerin yen
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıteliği
mesele: onemlı konu
mezhep: gıdılen tutulan, takıp edilen yol
mızaç: huy, tabıat, fıtrat.
muateb olma: tekdir edilme, azarlanma, paylanma
mubaşeret: bır ışe başlama, gırışme, temas
mümteziç: uyuşan, kaynaşan, karışan
mutekellim: soyleyen, konuşan, bırıncı şahıs.
nefis: kışının kendısi, iyılığe de, kötuluğe de meylı olan duygu
nefs: ufurme.
suret: bıçım, tarz, gorunuş
şayan: deger, layık, munasıp
tabıat: yaratılış, karakter, se cıye.
tahayyül: hayale getırme, hayalınde canlandırma
telâhuk: bırbırıne katılma, bırbırı arkasına gelip bırleşme
telâkkuh: aşılama, dogurganlık.
temayülât: meyıller, egılımler
tenevvur: nurlanma, parlama, aydınlanma.
terekküp: karışıp bırleşme, bırden fazla şeyın bırleşmesınden oluşma
teşekkul: şekıllenme, meydana gelme
teşerrup: karakter halıne getırme, mesrep yapma
tevaggul: çok ugraşma, meşgul olma
tevehhum: vehımlenme, yok olanı var zannetmekte, umıtsızlığe ve korkuya duşme
tevellüt: doğma, dogum.
uslup: bır esenn şekıl ve ıfade yonu.

Eğer tereddütle senin hayalin hastalığı var ise, Kasîde-i Bürde'den olan,

وَاسْتَفْرِغِ الدَّمْعَ مِنْ عَيْنٍ قَدِ امْتَلَأَتْ ۞
مِنَ الْمَحَارِمِ وَالْزَمْ حِمْيَةَ النَّدَمِ [1]

olan bîmarhaneye git, gör. Nasıl Hakîm-i Busayrî, istıfrağla ve nedametin perhiziyle sana reçete yazar!

Eğer, iştihanın açılmasıyla, üslûp denilen hakıkatin şişesindeki zulâl-i mana nasıl kendine muvafık ve nasıl ımtizaç etmesini seyretmek ve o zülâlı içmeye iştıhan var ise, meyhaneye git ve de: "Ey meyhaneci! Kelâm-ı belığ nedir?" Elbette onun sanatı onu şöyle söylettirecek:

"Kelâm-ı beliğ, ilim denilen çömleklerde pişirilen ve hıkmet denilen buyuk kuplerde duran ve fehm denilen süzgeçle süzülen âb-ı hayat gibi bir manayı zürefa denilen sakıler dondurup, efkâr ıçer, esrarda temeşşî etmekle hıssiyatı ihtizaza getiren kelâmdır."

Eğer böyle sarhoşların sözlerinden hoşlanmıyorsan, suyun muhendisi olan Hudhud-i Süleyman'ın Sebe'den getirdiği nebe ve haberi dinle, nasıl inzal-i Kur'ân ve ibda-ı semavat ve Arz eden Zülcelâl'in tavsıfını etmıştır! Hüdhüd diyor: "Bir kavme rast geldim, zemin ve asumandan mahfıyatı çıkaran Allah'a secde etmıyorlar..." Bak, evsaf-ı kemalıye ıçınde Hüdhüd'ün hendesesine telvih eden, vasf-ı mezburu yalnız ıhtıyâr eyledi

1. Haramla dolmuş olan gozlerinden gozyaşı akıt ve pışmanlık perhizine sarıl

âb-ı hayat: hayat suyu
arz: yer dunya
asuman: gokyuzu sema
bımarhane: hastahane.
efkar: düşunceler fikirler goruşler
esrar: sırlar gizli hakıkatler
evsaf-ı kemalıye: olgunluk vasıfları
fehm: anlayış
hakıkat: gerçek.
Hakım-ı Busayrî: eserlerinin çoğunu manzum yazan ve *Kaside-i Bürde* ısımlı meşhur şıır sahıbı Mısırlı 13 yy alımı
hendese: geometrı muhendıslık
hıkmet: hakımlık, yuksek bılgı kanattakı ve yaratılıştakı gayelerı araştırma.
hıssiyat: hisler duygular
hüdhüd: bır kuş cısmı çavuş kuşu
Hüdhud-i Süleyman: Hz. Suleyman zamanında Hıcaz ıle Yemen arasında bulunan ve Sabâ denilen ulkede kralıçe olan ve guneşe tapan Belkıs ıle Suleyman arasında haberleşmeye vesıle olan kuşun ısmı
Ibda-ı semavat ve Arz etme: gokleri ve yerı yaratma
ıhtıyâr eyleme: seçme tercıh etme
ıhtizaz: gönlu ferahlama hazzetme ferah sevınç.
ılım: bılgı manfet.
ımtızaç: uyuşma terkıp olablıme bıleşık halıne gelme
inzal-i Kur'ân: Kur'ân ın yeryuzune ındınlmesı
ıstıfrağ: ıçındekıni dokme bo şaltma
ıştıha: fazla ıstek, arzu
Kaside-i Bürde: Ka'b b. Zuheyr'ın Hz. Muhammed'ın (ASM) onunde okudugu kasıdeye karşı Hz. Peygamberın sırtından çıkardığı hırkayı kendısıne gıydırmeslyle meşhur olan kaside
kelam: soz
kelam-ı belığ: belagatlı söz sanatlı ve guzel soz.
mahfıyat: gizlıler saklılar
muvafık: uygun, munasıp
nebe: haber
nedamet: pışmanlık.
sakı: su veren su dagıtan
tavsıf: vasıflandırma, nıteleme
telvıh: açıklama, belli etme
temeşşi etmek: yürumek gezınmek.
üslûp: sanatkârın goruş duyuş anlayış veya anlatıştakı ozellıgi veya bir turun, bir çağın kendıne has anlatış bıçımı
vasf-ı mezbur: soylenmiş olan vasıf adı geçen vasıf
zemin: yeryuzu
zulal: tatlı ve berrak su
zulâl-ı mana: mananın berraklılığı tatlılığı
Zülcelal: celâl sahıbı buyukluk ızzet, heybet ve azamet sahıbı Allah
zürefa: zarıf kımseler zarıfler

IŞARET

Uslûptan muradım, kelâmın kalıbıdır ve suretidir. Başkalar, başka diyorlar. Ve belâgatçe faydası, kıssatın tefarıkını ve perişan olan parçalarını iltiham ve bitiştirmektir. Tâ kaide-i "Bir şey sabit olursa, levazımıyla sabittir," sırrıyla, bir cüz'ü tahrik etmekle, kıssatın kullunu ihtizaza getirmektir. Güya, mutekellim üslûbun bir koşesini muhataba gösterse, muhatap kendi kendine –velev bir derece karanlık olsa da– tamamını görebilir.

Bak, nerede olursa olsun, "mubareze" lâfzı, pencere gibi, meydan-ı harbi, içinde harb olarak sana gösterir. Evet, çok böyle kelimeler vardır, hayalin sinematoğrafisi denilse caizdir.

Tembih

Üslûp meratibi pek mutefavittir. Bazen o kadar lâtif ve rakiktir ki, nesim-i seherden daha aheste eser. Bazen o kadar gizli oluyor ki, bu zamanın harbinin diplomatlarının desais-i harbiyelerinden daha mestûrdur. Bir diplomatın kuvve-i şammesi lâzımdır, tâ istişmam edebilsin.

Ezcümle, Yâsin Suresinde (1) مَنْ يُحْيِ الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ *şive-i ifadeden, Zemahşerî* (2) مَنْ يَبْرُزُ إِلَى الْمَيْدَانِ *üslûbunu istişmam etmiştir. Evet, insan isyanla Hâlik'ın emrine karşı manen müdafaa ve mubareze eder.*

* * *

1. Çürümüş kemikleri kim diriltecek? (Yâsin Suresi, 78.)
2. Mubâreze için meydana kim çıkar?

aheste: yavaş yavaş, ağır ağır
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması
caiz: uygun
cüz': kısım, parça
desais-i harbiye: savaş hileleri, savaş oyunları
ezcümle: bu cümleden olarak.
güya: sanki, sözde
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
harb: savaş.
ihtizaz: titreme, hareketa geçirme
iltiham: kaynaşma, lehimleme.
istişmam: koklama, kokusunu alma
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
kelâm: söz
kıssat: kıssalar
kuvve-i şamme: koku alma, koklama duygusu
kül: bütün, bir şeyin tamamı
lâtif: tatlı, hoş.
levazım: lazım olan şeyler
manen: mana bakımından, manaca
meratip: mertebeler, basamaklar
mestur: gizli, örtülü
meydan-ı harb: harb meydanı, savaş meydanı, savaş alanı
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
murad: maksat, meram, dilenen, istenen şey
mubareze: kavga, savaş
müdafaa: savunma
mutefavit: birbirinden farklı, çeşitli olan
mutekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs
nesim-i seher: seher rüzgârı, tan yeli, tatlı sabah rüzgârı
rakik: çok ince, nazik, narin
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sır: gizli hakikat.
sinematograf: sinema, sinema makinesi.
suret: biçim, şekil, tarz.
şive-i ifade: ifade tarzı.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
tefarik: ufak tefek şeyler
tembih: hatırlatma, ihtar
üslûp: sanatkârın görüş, duyuş, anlayış veya anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine has anlatış biçimi
velev: olsa da, bile, hatta, ister

Dördüncü Mesele

Kelâmın kuvvet ve kudreti ise: Kelâmın kuyudatı birbirine cevap vermek ve keyfiyatı birbirine muavenet etmekle, umumen, karınca kaderince, asıl garaza işaret ve her bırı parmağını maksat uzerine bırakmakla,

عِبَارَاتُنَا شَتّٰى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ ۞ وَكُلٌّ اِلٰى ذَاكَ الْجَمَالِ يُشِيرُ [1]

düsturuna timsal olmaktır. Demek, kuyudat zenav gibi veyahut dereler gıbı, maksat ıse ortalarından istımdat edici bir havuz gibi olmak gerektir.

Elhasıl: Zihnın şebekesi üstünde tersim olunarı ve nazar-ı akıl ıle alınan suret-i garaz müşevveş olmamak ıçırı tecavüp ve teavün ve istimdat lâzımdır.

İŞARET

Bu noktadan intızam neş'et etmekle tenasup tevellut edip, husun ve cemal parlar. Eğer ıstersen, Rabb-ı İzzet'ın kelâmına teemmul et.

Ezcümle: Zerresı buyuk bir taş kadar buyuk olan azaptan tahvıf ve insanı kalâk ve tahammulsuz olduklarını gostermek ıçın sevk edilen وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ [2] olan ayete bak. Nasıl kı, "şeyi zıddından in'ıkâs ettırmek" olan kaıde-ı beyanıyeye bınaen, tehvıl ve tahvıf ıçın azabın bir parçasının derece-i tesirini göstermek istediğinden,

1. İfadelenmiz farklıdır, fakat senin guzelliğin bırdır. İfadelenmizin tamamı o guzelliğe işaret eder.
2. And olsun kı, Rabbının azabından küçük bır esınu onlara hafifçe dokunacak olsa... (Enbiya Suresi, 46.)

ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
azap: ceza, buyuk sıkıntı, şıddetlı acı
binaen: den dolayı, bu sebepten
cemal: guzellik.
derece-i tesir: etkı derecesı, tesır etme derecesi.
dustur: kaıde, esas, prensıp
elhasıl: hasıllı, netıce ıtıbarıyle, kısaca
ezcümle: bu cümleden olarak.
garaz, gaye, maksat.
husun: guzellik.
in'ıkas: aksetme, yansıma
intizam: duzenlilik, duzgunluk
istımdat: amanı dıleme, merhamet ve yardımına sıgınma
kaıde-i beyanıye: beyan ilmının kaıdelerı, kuralları
kalak: ıç sıkıntısı, gonul darlığı, can sıkıntısı, endişe
kelam: soz
keyfiyat: nıtelıkler
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
kuyudat: kayıtlar
maksat: kastedilen şey, gaye
mesele: onemlı konu.
muavenet: yardım
muşevveş: teşevvuşe ugramış, düzensiz, karmakarışık
nazar-ı akıl: aklın nazan, aklın gozuyle bakmak.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
Rabb-ı İzzet: izzet sahıbı, sonsuz kudret ve kudret sahıbı olan Allah
sevk: yoneltme, gonderme.
suret-ı garaz: gayeye ulaşılacak yol, tarz
tahammul: zora dayanma, kotu ve guç durumlara karşı koyabılme, katlanma
tahvif: korkutma, korkuya düşurme, urkutme.
teavün: yardımlaşma, bırbırine yardım etme.
tecavüp: cevaplaşma, karşılıklı cevap verme.
teemmül: inceden inceye etrafıca dusunme
tehvil: korkutma, korkuya duşurme.
tenasüb: uyma, uyguntuk, lafız ve mana ıtıbarıyle bırbırıne uygun olma
tersim: resmını çızme, resmını yapma
tevellüt: dogma, dogum
timsal: ornek, numune.
umumen: umumi olarak, butun olarak
zenav: havuz, gol
zerre: pek ufak parça.

kıllet olan esas-ı maksada, nasıl kelâmın her tarafı elini oraya uzatıp kuvvet veriyor. Şöyle:

اِنْ lâfzındaki teşkik ile tahfif; ve مَسَّتِ 'deki yalnız temas; ve نَفْحَةٌ maddesinde ve sıgasında ve tenkınndeki taklil ve tahkır; ve مِنْ 'deki teb'ız; ve nikâle bedel عَذَابِ zikrindeki tehvin; ve رَبِّكَ 'deki ıma-ı rahmet, umumen taklili gostermekle, azabı nihayet derecede ta'zım ve tehvîl eder. Zıra azı boyle olursa, çoğundan Allah esırgesin.

Tembih

Bu sana sermeşktır; yazabılırsen meşk et. Zıra butun âyât-ı Kur'âniye bu intizam ve tenasüp ve hüsne mazhardırlar. Fakat makasıt bazen mutedâhılen muteselsıldır. Her bırının tevabıı ötekıyle mukarın olur, fakat muhtelit olmaz. Dıkkat etmek gerektır. Zıra nazar-ı sathî boyle yerlerde çok halt eder.

ayât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
azap: ceza, buyük sıkıntı, şıddetlı acı.
bedel: karşılık.
esas-ı maksat: asıl maksat.
halt: karıştırma.
hüsün: güzellik.
ıma-ı rahmet: şefkat ve merhametin ıma edilmesi.
intızam: duzenlılık, duzgunluk.
kelam: söz.
kıllet: azlık, miktarca azlık, eksıklik.
lâfız: soz, kelıme.
makasıt: maksadlar, gayeler.
mazhar: bır şeyın çıktığı gorunduğu yer, nail olma şereflenme.
meşk: alışmak, oğrenmek ıçın yapılan çalışma, alışma, araştırma.
muhtelit: karışık, karışmış.
mukarin: bırışık, yaklaşmış.
mutedahılen: ıç ıçe gırmiş şekılde.
muteselsıl: teselsül eden, bırbırının ardı sıra zincırleme gıden.
nazar-ı sathı: yuzeysel bakış, dıkkatsızce yapılan ınceleme.
nihayet: son derece.
nıkâl: ateşlı komur parçası, şıddetlı ve ışkenceli azap.
sermeşk: alıştırma ıçın hazırlanmış yazı omeği, taslak yazısı.
sıga: kıp, fılın çekımınden meydana gelen.
tahfif: hafıfletme.
tahkır: aşağı ve alçak addetme, aşağılama.
taklil: azaltma, azaltılma, indırme.
tazim: hürmet, ululama, buyuk sayma.
teb'ız: bölmek, boluk boluk etmek.
tehvil: korkutma, korkuya duşurme.
tehvin: alçaltma, alçaltılma.
tembih: hatırlatma, ıhtar.
tenasüp: uyma, uygunluk, lafız ve mana ıtıbanyle bırbırine uygun olma.
tenkır: bir ismı harf-ı tanfsız kullanarak belırsız yapma.
teşkık: şuphe.
tevabı: bir merkeze bağlı olan yerler veya şeyler.
umumen: umumî olarak, butun olarak.

Beşinci Mesele

Kelâmın servet ve vus'ati ise, nasıl suret-i terkıp nefs-i maksadı gösterir, öyle de müstetbeatının telmihatıyla ve esalibin ışaratıyla garazın levazım ve tevabiini göstermek ve ihtizaza getirmektir. Zira telmih ve işaret ise, sakin olan hayalâtı ihtızaza ve sakıt olan cevanıbını söylettirmekle, kalblerin en uzak köşelerindeki istihsanı ve alkışlamayı tehyiç etmeye büyük bir esastır.

Evet, *telmih* ve *işaret* ise, yolun etrafını temaşa ile tenezzuh etmek içindir, kasıt ve talep ve tasarruf ıçın değildir. Demek, mütekellim onda mes'ul olmaz. Eğer istersen bu beyıtlerin içlerine gır. Bir derece seyre şayan noktalar vardır.

Işte, çal olan atına bınmış, nazenın karşısında gençlenmek isteyen ihtiyar babanın sakalının içine bak, belâgatin çok anahtarlarını bulacaksın. Al, kapıları aç. İşte.

قَلْتُ كَبِرْتَ وَشِبْتَ قُلْتُ لَهَا ❁ هٰذَا غُبَارُ وَقَايِعِ الدَّهْرِ

Yani, "Dedi: 'Ihtiyar oldun.' Dedim: 'Değıldır; belkı mesaib-i dehrin gürültüsünden ayaklan altında çıkıp, sakalıma konmuş bır beyaz gubardır.'"

Hem de,

وَلاَ يُرَوِّعْكَ إِمَاضُ الْقَتِيرِ بِهِ ❁ فَإِنَّ ذَاكَ ابْتِسَامُ الرَّأْىِ وَالأَدَبِ

belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirlı ifade, sozun guzel olmakla beraber yennde hal ve makama uygun olması.
beyit: ıkı mısradan oluşan şıir
cevanip: canıpler cihetler yanlar taraflar
çal olan at: yennde duramayan çevik at.
esalip: uslûplar tarzlar cihetler
garaz: gaye, maksat
gubar: toz
hayalât: hayaller hulyalar
ihtizaz: titreme, harekete geçirme
istıhsan: guzel bulma begenme
işarat: işaretler alâmetler belırtıler
kasıt: bır ısı bıle bıle isteyerek yapma
kelâm: söz.
levazım: lazım olan seyler
mes'ul: sorumlu yukumlu
mesalib-i dehr: zamanın musıbetlerı ve guçlukler
mesele: onemlı konu.
müstetbeat: soze tâbı olan manalar soz soylerken soz arasında ışaretle anlatmalar
mütekellim: soyleyen konuşan, bınncı şahıs
nazenın: nazlı nazık, narın ınce yapılı
nefs-i maksat: asıl maksat, maksadın ozu
sakın: sessız
sakit: susan, ses çıkarmayan, sukut eden
suret-i terkıp: terkıbın şekli bırleştırmenın sureti
şayan: deger layık, munasıp
talep: isteme dileme.
tasarruf: ıdare etme kullanma
tehyiç: heyecanlandırma heyecana getırme
telmih: açıkça soylemeyıp ustü kapalı şekılde ve ımalı olarak ifade etme
telmıhat: telmıhler çağrışımlar
temaşa: hayretle ve dikkatle bakıp seyretme
tenezzüh: gezıntı
tevabi: bır merkeze bağlı olan yerler veya şeyler
vüs'at: genışlık.

Yani, "*Sakalımın beyazlanmakla parlaması seni korkutmasın. Zıra nur-ı mütecessim gibi dimağdan erimiş sakaldan mecra bulup kendini gösteren fikir ve edebin tebessümüdür.*"

Hem de,

وَعَيْنُكَ قَدْ نَامَتْ بِلَيْلِ شَبِيبَةٍ ❁ فَلَمْ تَنْتَبِهْ إِلاَّ بِصُبْحٍ مَشِيبِ

Yani, "*Gece gibi gençlikte gözün nevm-ı gaflette dalmış, ancak subuhmisal olan sakalın beyazıyla uyanabildi.*"

Hem de,

وَكَأَنَّمَا لَطَمَ الصَّبَاحُ جَبِينَهُ ❁ فَاقْتَصَّ مِنْهُ وَخَاضَ فِي أَحْشَائِهِ

Yani, "*Ciriti istemek yolunda, sabah, atımın yüzüne yed-i beyzasıyla bir tokat vurdu. Atım dahi kısasını almak için tayyar olan subha erişti, yere vurdu, içinde dört ayağıyla gezindi. Demek atım çal'dır.*"

Hem de,

كَأَنَّ قَلْبِي وُشَاحَاهَا إِذَا خَطَرَتْ ❁ وَقَلْبُهَا قُلْبُهَا فِي
الصَّمْتِ وَالْخَرَسِ

Yani, "*Kalbim maşukumun kemeri gibi hareket ve hışhış etmekte. Onun kalbi ise, onun bileziği gibi sükûn ve sükûttadır. Demek beli ince, bileği kalın olduğu gibi, kalbim muştak, onun kalbi mustağnıdır. Demek, husun ve aşkı ve istiğnayı ve iştiyakı bir taşla vurmuştur.*"

Hem de,

وَأَلْقَى بِصَحْرَاءِ الْغَبِيطِ نَعَاعَهُ ❁ نُزُولَ الْيَمَانِي ذِي الْعِيَابِ الْمُحَمَّلِ

çal: hareketli çevik.
dimağ: akıl, şuur
edeb: edebiyat.
fikir: düşünce

hışhış etme: sızlama, inleme
husun: güzellik.
ihtiyar: yaşlı
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymazlık.
iştiyak: aşırı isteme, çok faz la arzu etme
kısas: bir suç işleyenin aynı şekilde cezalandırılması
maşuk: aşk ve ilgi ile sevilen sevgili
mecra: kanal
mustağni: tenezzül etmeyen, gerekli bulmayan.
muştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
nevm-i gaflet: gaflet uykusu
nur-i mütecessim: cisimleş mış nur
subuh: sabah, sabah vakti
subuhmisal: sabah gibi
sükûn: sakinlik, durgunluk.
sükût: sessizlik.
tayyar: uçan, uçucu
tebessüm: gülümseme
yed-i beyza: beyaz, parlak ve maharetli el

Yani, "*Tacir-i Yemenî gibi, yağmurdan gelen sel, yüklerini, eskallerini gabit sahrasına attı. Nasıl ki bir tuccar akşamda bir köye gelse, gecede köyliler rengârenk eşyalarını satın alsalar, sabahleyin herkes bir renk ile süslenmiş olduğu hâlde evinden çıkıyor. Hatta köyün çobanı dahi kırmızı bir mendili bağlıyor. Öyle de, sel sahraya yükünü attığı gibi, ticaret-i hafiyeye benzer imtizacat-ı kimyeviye ile çiçeklerin nazeninlerine guya rengârenk elbise alınır, dikilir. Hatta çiçeklerin çobanı itlakına şayan olan kefne,* (HAŞİYE) *başını kırmızılaştırıyor.*"

Hem de,

عَارَ الْوَفَاءُ وَفَاضَ الْغَدْرُ وَانْفَرَجَتْ ۞
مَسَافَةُ الْخُلْفِ بَيْنَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ

Yani, "*Vefa gavr-ı in'ıdama çekildi. Tufan-ı gadr feverana başladı. Kavl ve amel ortasında uzun bir mesafe açıldı.*"

Uzağa gitmek istemiyorsan, bu Makalenin bir parça makabline nazar et. Bu meseleye numune olmak için çok parçaları bulacaksın. Ezcümle:

"*Âyâtın delâil-i i'cazının miftahı ve esrar-ı belâgatının keşşafı yalnız belâgat-i Arabıyedir, felsefe-i Yunaniye değildir.*"

HAŞİYE: Dikenli, ihrak edilir bir dağ mahsuludur.

amel: fiil, iş.
âyât: Kur'ân ayetleri.
belâgat-i Arabıye: Arab belâgatı, Arab edebiyatı.
delâil-i i'caz: mucize oluşun delilleri.
eskal: ağır yükler, ağır şeyler.
esrar-ı belâgat: belâgatın sırları.
ezcümle: bu cümleden olarak.
felsefe-i Yunaniye: Yunan felsefesi.
feveran: kaynama, fışkırma.
gavr-ı in'ıdam: yokluk çukurunun dibi.
guya: sanki.
itlak: adlandırma, isim verme.
imtizacat-ı kimyeviye: kimyevî unsurların birbirleri ile mezc olmaları, uyuşmaları.
kavl: söz.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran.
makabl: geçmişteki, geçmiş bir şeyin kendinden önce olan.
mesafe: uzaklık, ara.
mesele: önemli konu.
miftah: anahtar.
nazar: bakış.
nazenin: nazlı, nazik, narin, ince yapılı.
numune: örnek.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
şayan: değer, layık, münasip.
tacir-i Yemenî: Yemenli tacir, ticaretle uğraşan.
ticaret-i hafiye: gizli ticaret.
tufan-ı gadr: merhametsiz, acımasız sağanak yağmur.
vefa: dostluk ve sevginin gerektirdiği davranışlarda devamlı olma.

Veyahut "Makale-i Ulâ"da olan "Mesele-i Ulânın Hatimesi"ndeki "İşaret"e bak. İşte:

"Hilkat denilen şeriat-ı fıtriye, meczup ve mısafır olan küre-i Arz'a farz etmiştir ki, Şems'e iktıda eden yıldızların safında durmak, şuzuz etmemek. Zira, zemin zevciyle beraber [1] اَتَيْنَا طَائِعِينَ demişlerdir. Taat ise cemaatle daha ahsendir."

Şimdi teemmül et. Bu misaller, karşı ve arkalarından öyle makamatı gösterir ki, arkalarından başka makamat hayal meyal gibi başını çıkarıyor.

1. İsteyerek emrine uyduk. (Fussilet Suresi 11.)

ahsen: daha (en) güzel
cemaat: topluluk
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı
hilkat: yaratılış.
iktıda: tabi olma, uyma
küre-i Arz: yer küre, dünya
Makale-i Ûlâ: Birinci Makale
makamat: makamlar
meczup: cezp edilmiş, bir yöne çekilmiş
Mesele-i Ûlâ: Birinci Mesele
mısal: örnek
Şems: Güneş.
şeriat-ı fıtriye: kâinatta düzeni ve ahengi sağlayan bu-run varlıklarını uymak zorunda olduğu kanun ve kurallarının tamamı.
şüzuz: kurala uymayanlar, kural dışı kalanlar, kaide dışı olanlar
taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma
teemmül: inceden inceye etraflıca düşünme.
zemin: yeryüzü
zevç: eş

Altıncı Mesele

Kelâmın semeratı ise, tabakat-ı muhtelifede, suver-i müteaddıdede teşekkul eden maanidır. Şoyle:

Kımyaya aşına olanlara malûmdur, bır maddeyı, meselâ altın gibi bir unsuru, istihsal edildiği vakit, makine veya fabrika ıle, müteaddıt borularla, muhtelif teressübatıyla, mütenevvi teşekkülât ile, tabakat-ı mütefavitede geçer; en nıhayet, ondan bir kısım tahassul eder.

Kelâm denilen maanı-i mütefavıtenin fotoğrafıyla alınmış muhtasar bır haritanın istıap ettiği gibi, mefahım-i mütefavitenin suret-i teşekkülü budur ki:

Tesirat-ı hariciyeden kalbin bir kısım ihtısasatı ihtizaza gelmekle müyulât tevellüt eder. Ondan hevaî manalar, bir derece aklın nazarına ilişmekle, aklı kendine müteveccih eder. Sonra o buhar hâlindekı mana, bir kısmı tekâsüf etmekle, temayülât ve tasavvuratın bir kısmı muallâk kalıp, bır kısım dahi takattur ettığınden, akıl ona rağbet gösterir. Sonra, mayı hâlındekı kısımdan bır kısım tasallüp ve tahassul ettiğinden, akıl onu kelâm içine alıyor. Sonra, o mütesallıbden bir resm-ı mahsus ile temessül ve tecelli ettiğinden, akıl, onun kametine gore bır kelâm-ı mahsus ile onu gostenr.

Demek, müteşahhıs olanı kelâmın suret-i mahsusası ıçine alıyor. Ve tasallüp etmeyenı fehvanın elıne venr.

aşına: bildik, tanıdık.
fehva: mana, anlam, mefhum, kavram.
hevaî: başıboş, başıbozuk, yanlış olan.
ihtısasat: duymalar, algılamalar.
İhtızaz: titreme, harekete geçirme.
istıap: içine alma, içine sığdırma, kapsama.
istıhsal: hasıl etme, meydana getirme, elde etme, üretme.
kamet: boy, endam.
kelam: soz.
kelâm-ı mahsus: başkalarının anlamadıgı kelâm, kendıne has söz.
maanı: manalar, anlamlar.
maanı-i mütefavite: farklı farklı manalar.
malum: bilinen, bilınır olan.
mayl: su gibi akan, su hâlinde bulunan şey, sıvı.
mefahım-i mütefavite: farklı farklı anlayışlar.
meseleâ: omeğın.
mesele: önemlı konu.
muallak: bır yere dayanmadan havada, boşta, boşlukta duran.
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı.
muteaddıt: çeşıtlı, bir çok.
mutenevvı: çeşıt çeşıt.
mutesallıb: katılaşmış, sertleşmiş.
müteşahhıs: şahıslanan, gözle gorunur hale gelen.
muteveccih: bir cıhete donen, yonelen.
müyulât: meyıller.
nazar: bakış, dikkat.
nihayet: en sonunda.
resm-ı mahsus: ozel bir resim.
semerat: semereler, meyveler.
suret-i mahsusa: ozel, hususî tarz.
suret-i teşekkül: meydana gelme sureti.
suver-i muteaddıde: turlu turlu suretler, şekıller.
tabakat-ı muhtelife: çeşıtlı tabakalar.
tabakat-ı mütefavite: bırbırınden farklı tabakalar, basamaklar.
tahassul: hasıl olma, sonuç olarak çıkma.
takattur: damlama, damla damla akma.
tasallup: sertleşme, katılaşma.
tasavvurat: tasavvurlar.
tecelli: belırme, bılınme, gorunme.
tekâsüf: kesıfleşme, yoğunlaşma, sıklaşma, koyulaşma.
temayulat: meyıller, egılımler.
temessul: bir şekıl ve surete girme, cısımlenme.
teressübat: dibe çökmeler, çokelmeler.
tesirat-ı hariciye: dıştan gelen etkıler, dış tesırler.
teşekkül: kurulma, oluşma, şekıllenme.
teşekkülât: teşekkuller, oluşumlar, meydana gelişler.
tevellüt: dogma, doğum.
unsur: madde, esas, kok.

Ve tahassul etmeyeni işaret ve keyfiyet-i kelâma yükler. Ve takattur etmeyeni kelâmın müstetbeatına havale eder. Ve tebahhur etmeyeni üslûbun ihtizazatına ve kelâm ile refakat eden mütekellimin etvarıyla rapteder.

İşte bu silsilenin borularından ismin müsemması ve fiilin manası ve harfin medlûlü ve nazmın mazrufu ve hey'etin mefhumu ve keyfiyatın mermuzu ve müstetbeatın müşarünileyhleri ve hitabı teşyî eden etvarın muharrikleri, hem de "dâllün bilbare"nın maksudu ve "dâllün bilişaret"in medlûlü ve "dâll ün bilfehva"nın mefhum-i kıyasîsi ve "dâllün biliktiza"nın mana-i zarunsi ve daha başka mefahim, umumen bu silsilenin birer tabakasından in'ikat eder ve şu madenden çıkar. Eğer seyretmek istersen, kendi vicdanına bak, şu meratibi göreceksin. Şöyle:

Senin mahbubun, vakta gözünüzün penceresinden şua ve berk-i hüsnünü vicdanınıza ilka ederse, o aşk denilen nar-ı mukade birden yandırmaya başladığından, hissiyat iltihaba başlamakla, amal ve müyulât dahi heyecana gelip, birden o amaller üst kattaki hayalin tabanını deler. İmdat istediklerinden, o hazinetü'l-hayalde safbeste-i hareket ve mahbubun mehasinini ellerinde tutmuş veyahut onun mehasinini hatıra getirmekle tasvir eden, başkasının mehasini ile işba olunmuş olan hayalât ise o amalin imdadına koşarlar. Beraber hücum edip, hayalden lısana kadar inmekle beraber, zulâl-i vısale olan meyli arkalarında ve firaktan olan teellümü sağda ve tazim ve tedip ve ıştıyakı sola ve terahhum ve lutfu ıktıza eden

âmâl emeller, arzular, istekler
berk-i hüsun güzelliğin şimşek çakması gibi parlaklığı
dall-i bilfehva: söylenen sözün veya ifadelerin hülâsasından çıkan manaya göre delil ve işaret olmak
dall-i bilbare: bir ifade veya sözden muayyen bir mananın ve hükmün anlaşılması
dall-i biliktiza: lüzum ettirme, icap ettirme, delil söylenen sözün-bir şeyi de gerekli kıldığına-delil olması
dall-i bilişare: sözdeki mananın işaretine göre delil olmak.
etvar: hâl ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayalat: hayaller, hülyalar
hazinetu'l-hayal: hayal hazinesi, âlemi
ihtızazat: depremler, titremeler
ıktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
ilka: bırakma
in'ikad: kurulma, teşkil edilme, toplanma.
işba: doyurma.
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
keyfiyat: nitelikler
keyfiyet-i kelâm: kelâmın esası, içyüzü
lisan: dil
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik
maksut: kast edilen şey, gaye
mana-yı zarurî: mecburî olan mana
mazruf: iç, asıl, muhteva
medlûl: bir kelime veya bir işaretten anlaşılan, bir kelime veya ibarenin gösterdiği şey, mana
mefahim: mefhumlar, kavramlar
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana
mefhum-ı kıyasî: benzetme ile ilgili olarak sözden anlaşılan mana
mehasin: güzellikler, iyilikler
meratip: mertebeler, basamaklar
mermûz: açıktan belirtilmeyip işaret ve remz ile anlatılan, ima edilmiş olan
muharrik: harekete getiren, hareketlendiren, harekete geçiren.
müsemma: isimlendirilmiş nesne
müstetbeat: söze tâbi olan manalar, söz söylerken, söz arasında işarete anlatmalar
müşarünileyh: kendine işaret edilen, ismi evvelce söylenmiş olan, sözü edilen
mütekellim: söyleyen, konuşan birinci şahıs.
müyulat: meyiller

nâr-ı mukade: ağır yüklü tutuşmuş ateş
nazm: kafiyeli vezinli söz
rapt: bağlama, bağlanma, iliştirme
refakat: refiklik, arkadaşlık.
safbeste-i hareket: harekete geçmek üzere saf bağlayıp hazır olan
silsile: zincir
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tabaka: derece, kat.
tahassul: hâsıl olma, sonuç olarak çıkma
takattur: damlama, damla damla akma
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tazim: hürmet, ululama, büyük sayma
te'dib: edeplendirme, edep verme
tebahhur: buharlaşma, buğu haline gelme, bugulanma
teellum: elemlenme, tasalanma, dertlenme, üzüntü duyma
terahhum: merhamet etme, acıma
teşyi: uğurlama, yolcu etme
umumen: umumî olarak, bütün olarak
üslup: sanatkârın görüş, duyuş, anlayış veya anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine has anlatış biçimi
vakta: ne zaman, ne vakit.
zulal-ı visal: kavuşmanın tatlılığı, berraklılığı.

mahbubun mehasinini önlerine ve hediye olarak medihanın gerdanını ve senanın dürrlerini ellerine almakla beraber, o [1] اَلنَّارُ الْمُوقَدَةُ عَلَى الْاَفْئِدَةِ ıtlakına şayan olan o ateşi söndürmek için zülal-i visalı celp eden tavsıf-ı bi'l-fezail ile arz-ı hacet ederler.

İşte, bak, kaç tabakatta bildiğin manadan başka ne kadar meanî başlarını çıkanp görünüyor. Eğer korkmuyorsan, İbni Fand'ın veya Ebu Tayyib'in gözlerinden müthiş olan vicdanlarına bak. Ve vıcdanın tercümanı olan

عَرَسْتُ بِاللَّحْظِ وَرْدًا فَوْقَ وُجْنَتِهَا ❁ حَقٌّ لِطَرْفِي
اَنْ يَجْنِيَ الَّذِي غَرَسَا [2]

hem de

فَلِلْعَيْنِ وَالْاَحْشَاءِ اَوَّلَ هَلْ اَتَى ❁ تَلَاعَائِدِي الْاَسَى
وَثَالِثَ تَبَّتِ [3]

hem de

[4] صَدَّ حَمَا ظَمَلِيءِ لُمَاكَ لِمَاذَا ❁ وَهَوَاكَ قَلْبِي صَارَ مِنْهُ جُذَاذَا

hem de

حُسْنَاىَ عَلَى جَمْرٍ ذَكِيٍّ مِنَ الْغَضَا ❁ وَعَيْنَاىَ فِي رَوْضٍ
مِنَ الْحُسْنِ تَرْتَعُ [5]

gör ve dinle ki, çendan gözleri cennette tenezzüh eder; fakat vıcdanlarındakı cehennem tazıp eder.

1- Kalpleri saracak derecede tutuşmuş ateş.

2- Gözlerim, bir anlık bakışıyla yanaklarına gül dıktı. Öyle ise onu koparmak gözlerimin hakkıdır.

3- Beni muayene eden hekim, gözlerim ve kalbim için "Hel Eta"nın bırıncı ayetu ile "Tebbet"in üçüncü ayetini okudu. (Her iki ayette de her şeyi saran ateşten bahsedilir.)

4- Aşkından kalbim paramparça olurken, dudağındakı siyah bir ben seni sevmeme nasıl manı olur?

5- Dikenli ağaçların kor alevıyle içim tutuşmuş yanıyor, gözlerim ise güzelliklerle dolu bir bahçede dolaşıyor.

---

arz-ı hacet: ihtiyacını bildirme
celp: çekme, kendine çekme
çendan: gerçi her ne kadar
durr: inci, inci tanesi
ıtlak: adlandırma, isim verme
maanı: manalar, anlamlar
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
medih: övgü, methetme
mehasin: güzellikler, iyilikler
muthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç
sena: methetme, övme
şayan: değer, layık, münasıp
tabakat: tabakalar, dereceler, katlar
tavsıf-ı bi'l-fezail: fazıletlerıyle birlıkte tavsıf etme
tazip: azap çekdırme, eziyet etme, sıkıntı verme
tenezzüh: gezıntı
zulal-ı visal: kavuşmanın tatlılıgı, berraklılıgı

Öyle de, mehasinine işaret ve istiğnasına remz ve teellum-ı firaka ima ve şevke tasrih ve taleb-ı visale telvih ve terahhumunu celp eden husnüne tansis etmekle beraber, hissiyatını tahrik eden hey'et-i etvarıyla çok hayalât-ı rakîkayı göstermişlerdir.

İŞARET

Nasıl bir hukûmetin intızamında her memura ıstıdadı nispetinde, vazife derecesinde, hizmet miktarınca ücret vermek lâzımdır. Öyle de, böyle meratib-i mütefaviteden ihtilât eden manalar ise, garaz-ı kullî olan mesuk-ı lehu'l-kelâmın merkezine kurbiyet nispetinde ve maksuda hizmet derecesinde her birine inayet ve ihtimamda hisse ve nasiplerini taksim-i âdil ile tefrik etmek gerektir. Tâ ki, o muadeletle intızam ve o intızamdan tenasup ve o tenasupten husn-ı vifak ve o husn-ı vifaktan husn-ı muaşeret ve o husn-ı muaşeretten kelâmın kemaline bir mizanü't-ta'dil çıkabilsin. Yoksa vazifesi hizmetkârlık ve tabiatı çocukluk olanlar, büyük rütbeye girmekle tekebbür eder. Tekebbür etmekle tenasubunu bozup muaşereti teşviş eder.

Demek küyudat-ı kelâmın ıstıdatlarını nazara almak gerektir. Evet, her şeyi ıstıdadı nispetinde terfi' etmek lâzımdır. Zira görünüyor ki, göz, burun gibi bir aza ne kadar güzel olursa, hatta altından olursa, haddinden büyük olduğu hâlde sureti çirkin eder.

Tembih

Nasıl bazen en küçük bir nefer, bir hizmete, meselâ düşman ordusuna keşf-i râze gider, müşir gidemez. Veyahut

aza: organlar, uzuvlar
celp: çekme, kendine çekme
garaz-ı kullî: bütüne yönelik gaye
hayalât-ı rakîka: merhamet ve şefkat dolu hayaller
heyet-i etvar: birlik oluşturan tavırların toplamı
hisse: pay, nasip
hissiyat: hisler, duygular
hizmetkar: hizmet yapan, kimse hizmetçi
husn-ı muaşeret: bir arada yaşamanın güzelliği
husn-ı vifak: uygunluk ve anlaşmadan meydana gelen güzellik.
husun: güzellik.
ihtilat: karışma
ihtimam: dikkat ve özen gösterme
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
intızam: düzenlik, düzgünlük.
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
istiğna: aza kanaat etme, olanla yetinme, gönül tokluğu, tok gözlülük.
kelam: söz
kemal: olgunluk, mükemmellik.
keşf-i râze: sır toplama, casuslık etme
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma
küyudat-ı kelâm: kelamın kayıtları, sözün kayıtları
maksut: kasr edilen şey, gaye
mehasin: güzellikler, iyilikler
meratib-i mütefavite: birbirinden farklı mertebeler, çeşitli mertebeler
mesela: örneğin
mesuk-i lehu l-kelâm: sözün söylenme maksadı
mizanü't-ta'dil: adalet terazisi, adaletli olma ölçüsü
muadelet: eşitlik, muadillik.
muaşeret: birlikte yaşayıp iyi geçinme, âdâb-ı muaşeret görgü
müşir: en yüksek askerî derece, mareşal
nasıp: hisse, pay, kısmet.
nazar: bakış, dikkat.
nefer: asker, er
nispet: oran, ölçü.
remz: işaret, gizli ve kapalı bir sûrette ifade etme
suret: biçim, görünüş
şevk: şiddetli arzu, istek, keyif, neşe.
tabiat: yaratılış, karakter, seciye
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
taksim-i âdil: adaletli paylaştırma
taleb-i visal: kavuşma isteği
tansis etmek: tetkikten sonra karar vermek, inceden inceye araştırmak, ve delille ispatlamak.
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme.
teellum-i firak: ayrılıktan gelen elem
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
tekebbür: kibirlenme, büyüklük satma
telvih: söz arasında manalı söz söyleme
tembih: hatırlatma, ihtar
tenasup: uyma, uygunluk, birbirini tutma
terahhum: merhamet etme, acıma
terfi: yükseltme
teşviş: karıştırma, karmakarışık etme
vazife: görev

bir küçük talebe yaptığı işi büyük âlim yapamaz. Çünkü büyük adam herşeyde büyük olmak lâzım gelmez. Herkes kendi sanatında büyüktür.

Kezalık, o maanı-ı mutezahıme içinde bazen bir küçük mana riyaset eder, o kıymettar oluyor. Zira onun vazifesi, şimdi gelecek bir esbap ile ehemmiyetlidir.

Buna işaret eden ve kıymetine menar olan sarih hukum ve lâzım-ı karibinin adem-i salâhiyetidir ki, onun hatırası için, irsal-ı lâfız ve sevk-i hitap edilsin ve kelâm dahi postacılık etsin. Zira, ya bedihî ve malûmdur, görünüyor; veyahut hafif ve zayıftır, asıl garazda ehemmiyeti yoktur. Veyahut onu husn-ı telâkki ve kabul edecek ve ona kulak verecek muhatap yoktur. Veyahut mütekellimin hâline muvafakat ve tekellume dâî olan arzuya hizmet edemez. Veyahut muhatabın şe'n ve haysiyetine imtizaç, istimzaç edemez. Veyahut kelâmın makamında ve müstetbeatın tevabında ecnebi görünüyor. Veyahut garazın muhafazasına ve levazımın tedarikine müstait değildir.

Demek her bir makamda bu esbaplardan yalnız birinin sözü dinlenir. Fakat umumen ittihat etseler, kelâmı en yüksek tabakaya çıkartıyorlar.

Hatime

Bazı maanı-ı muallâka vardır ki, bir şekl-i muayyenesi ve bir vatan-ı hususiyesi yoktur. Müfettiş gibi her bir dairreye girer.

adem-i salâhiyet: yetkisizlik, vazife icabı bir işi yapmaya hakkı olmama
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
dâî: davet eden, çağıran.
ecnebi: yabancı
ehemmiyet: önem
ehemmiyetli: önemli
esbap: sebepler, vasıtalar
garaz: gaye, maksat
hatime: son söz.
haysiyet: şeref, onur, itibar
hükum: karar, emir
hüsn-ü telakki: iyi anlayış, iyi kabul ediş, güzel telâkki etmek, anlayış gösterip iyi niyetle kabul etme
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma
irsal-i lafz: lafzı göndermek
istimzaç: birisinin mizacını huyunu öğrenmeye çalışma
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kelam: söz.
kezalık: keza, bu da, öyle böylece.
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
lazım-ı karib: en yakın planda
levazım: lazım olan şeyler
maani-i muallaka: tam olarak anlaşılmamış, yerine oturmamış manalar
maanı-ı mütezahıme: akla gelmekte birbiriyle yanşma hâlinde olan manalar
makam: basamak, kademe
malum: bilinen, bilinir olan
menar: nur yeri, ışık yeri
muhafaza: koruma.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
müstait: kabiliyetli, yetenekli olan
müstetbeat: söze tabi olan manalar, söz söylerken, söz arasında işaretle anlatmalar
mütekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs.
riyaset: reislik, başkanlık
sarih: açık, aşikar
sevk -i hitap: hitabı yollamak, göndermek, yönlendirmek.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı
şekl-i muayyene: kesin olarak belirli olan şekil
tabaka: derece, kat.
talebe: öğrenci
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
tekellüm: söyleme, konuşma.
tevabi: bir merkeze bağlı olan yerler veya şeyler
umumen: umumi olarak, bütün olarak.
vatan-ı hususiye: bir şeyin özel yeri, mekanı
vazife: iş, görev

Bazı kendine hususî bir lâfız takıyor. Bu muallâkatın bir kısmı ise, harfiye ve hevaiye gibidir. Başka kelime onu derununa çeker.

Bazen bir cümleye belki bir kıssate nufuz eder. Ne vakit o cümleyi ezdirirsen, ruh gibi o mana takattur eder. Meselâ, hasret ve iştiyak ve temedduh ve teessüf, ilâ ahir gibi manalardır.

derun: iç, içeri, dahil.
harfiye:
hasret: özlem.
hevaiye: hava gibi hafif ve lâtif karakterde olan şeyler.
ilaahir: sona kadar, sonuna kadar.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kıssat: kıssalar.
lafız: söz, kelime.
mesela: örneğin.
muallakat: İslâm'dan önceki Arab şairlerinin şiirleri.
nufuz: geçerli olma, işleme.
susî: özel.
takattur: damlama, damla damla akma.
teessüf: üzülme, acı duyma.
temedduh: kendi kendini övme, kendini methetme, böbürlenme.

Yedinci Mesele

Belâgatin ukde-i hayatiyesi, tabir-i diğerle, beyanın felsefesi veyahut şiirin hikmeti ise, hanciyatın nevamısı ve mekayisini temessül etmektir. Şöyle:

Hakaık-ı hariciyedeki kanunlan kıyas-ı temsilî cihetiyle ve deveran tarikıyla ve vehmin tasarrufuyla şairane olan maneviyat ve ahvalde yerleştirmektir. Demek, âyine gibi, hariçten in'ikâs eden hakikatin şualarını temessul eder. Guya kendi sanat-ı hayalıyesıyle ve nakş-ı kelâmîsiyle hilkat ve tabiatı taklit ve muhakât eder.

Evet, kelâmda hakikat olmaz ise de, en ekall şebih ve nızamından istimdat etmek ve onun danesı üzennde sümbüllenmek gerektir. Fakat her danenin mahsus bir sümbülü vardır. Bir buğday bir ağaç kadar sümbüllenmez. Felsefe-i beyan nazara alınmazsa, belâgat hurafat gibi, hayalgûl gibi, samie hayretten başka bir fayda vermez.

İŞARET

Felsefe-i beyaniyeye muşabıh, nahvın dahi bır felsefesı vardır. O felsefe ise, vâzın hikmelini beyan eder. Kutub-ı nahıvde mezkûr olan munasebat-ı meşhure uzerine muessestir. Meselâ bir mamule ıkı amil dâhil olmaz. Ve "hel" lâfzı fiili gorduğu gibi sabrelmez, vısal ıster. Hem fail kuvvetlidır, kavî olan zammeyi kendine gasp eder. Mesele, hariç ve kâinalta cari olan kanunlann bırer aks-ı misalîsidir.

ahval: haller, durumlar
aks-ı misalî: benzer gibi yansıma, aynadaki görüntü
amil: sebep, etken.
âyine: ayna
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirlı ifade, sozun guzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beyan: belagat ilminin hakikat, mecaz, kinaye, teşbih ve istuarelennı ogreten kısmı, bildirme, açıklama, soyleme
cari: cereyan eden, akan, işleyen
dane: tane, tohum
deveran: dönüp dolaşma, donme, dolaşım
ekall: daha az, en az, pek az, en küçük.
fail: ozne, işi yapan
felsefe: bir ilmin esaslı dusturlari
felsefe-i beyan: beyan ilminin felsefesi
felsefe-i beyaniye: beyan ilminin felsefesi.
gasp: zorla alma, zaptetme, el koyma.
hakaik-ı hariciye: dış alemin hakikatleri, insanın ıç âleminin dışındakı hakikatler
hariciyat: dışarıya ait olan şeyler
hayalgul: hayalen gorulen korkutucu mahlûk, hayalet.
hel: Arabcada soru cumlesinin basına gelen edat, soru edatı, mı?
hikmet: gaye, maksat.
hilkat: yaratılış
hurafat: hurafeler, batıl inanışlar
in'ikas: aksetme, yansıma
istımdat: aman dileme, merhamet ve yardımına sığınma
kavî: kuvvetlı, güçlu
kıyas-ı temsilî: temsile dayanan kıyas
kutüb-i nahiv: nahıv ilmi ile ilgili kıtaplar.
mamul: amilin netıcesi, cumlede kendilennden once gelen harf, fiil veya isim tamlamasında tamlayıcı, sıfat tamlamasında sıfat gibi etkileyıcılerden etkılenen isım, fiil ve sıfat gibi oğeler
maneviyat: mana alemine aıt olanlar, hisse ve inanca aıt şeyler
mekayıs: mıkyaslar, ölçuler
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
muhakât: taklıt etme
muesses: tesis edilmiş, kurulmuş, olan, kurulu
munasebat-ı meşhure: meşhur alakalar, herkeşçe bilinen ılışkıler
muşabih: benzer
nahıv: soz dizimi, cümle bilimi, sentaks
nakş-ı kelamî: kelamın nakşı, su su, kelamın gorunuşundekı guzellik, süs, cezbedıcılık.
nevamis: kanunlar, şenatlar
nizam: duzen, tertıp, duzgunluk.
sami: dinleyen, dinleyıcı
sanat-ı hayalıye: hayal sanatı, hayalden gelen sanat.
sümbüllenmek: başak vermek
şairane: şairce, şair gibi, şaire ya kışacak şekilde
şebih: benzer, tıpkı
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
tabiat: yaratılış, karakter, seciye
tabir-i diğer: diğer tabir, başka bir ifade
tarik: yol
tasarruf: idare etme, kullanma
temessül: bir şekıl ve surete gırme, cısımlenme
ukde-i hayatiye: hayatla ılgılı du gum, hayat dugumu.
vazı: vazeden, koyan, yerleştıren
vehim: zan, şüphe, yanlış, ve esassız duşunce.
vısal: ulaşma, kavuşma
zamme: otre denılen, ustune konulan harfi o, ö, u, ü okutan hareke.

Tembih

Bu münasebat-ı nahviye ve sarfiye olan hikmet-i vazıh ise, felsefe-i beyan derecesinde olmaz ise de, pek büyük bir kıymeti vardır. Ezcümle, istikra ile sabit olan ulûm-ı naklîyeyi ulûm-ı akliyenin suretlerine çeviriyor.

münasebat-ı nahviye ve sarfiye: nahiv ve sarf ilimlerine göre değerlendirilen ilişkiler
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
suret: biçim, şekil, tarz.
tembih: hatırlatma, ihtar
ulûm-ı akliye: aklî ilimler, akla dayanan ilimler
ulûm-ı naklîye: naklî ilimler, hadis, tefsir, fıkıh gibi ve mukaddes kitaplardan nakil olunan ve rivayet üzerine kurulmuş olan ilimler

ezcümle: bu cümleden olarak
felsefe-i beyan: beyan ilminin felsefesi
hikmet-i vâzıh: anlaşılmış, açık hikmet
istikra: tümevarım
kıymet: değer

Sekizinci Mesele

Maanî-i beyaniyenin aşılaması ve telkihi ve manaların becayış ve inkılâpları, kelimenin mana-ı hakıkîsı ya garaz veyahut mana-i muallâkadan birisini teşerrup ve içine cezp etmektir. Zira içine girdiği vakit, sahibü'l-beyt olan hakikate ve esasa dönüyor. Ve asıl lâfzın sahibi olan mana ise bir suret-i hayatiyeye dönüyor. Ona medet verir ve müstetbeattan istimdat eder. Bu sırdandır ki, kelime-i vahidenin maani-i müteaddidesi oluyor. Ve becayış ve telkihat bundan çıkar. Bu noktadan gaflet eden, büyük bir belâgatı kaybeder.

İŞARET

Bir şey merkep ve binilmiş ise, عَلَى lâfzına müstehak olduğu gibi, zarf gibi içine aldığından, فِي lâfzını ister – تَجْرِي فِي الْبَحْرِ[1] gibi. Hem de, bir şey alet olduğundan, بَاء lâfzını ister. صَعَدْتُ السَّطْحَ بِالسُّلَّمِ[2] gibi. Ve mekân ve merkep olduğunda, فِي ve عَلَى lâfızları dahı ister.

Hem de, gaye olduğundan, إِلَى ve حَتَّى lâfızlarını ister. Illet ve zarf olduğundan, لَامْ ve فِي lâfızlarını dahı

1- Denizde akıp gider. (Bakara Süresi 164)
2- Dama merdivenle çıktım.

belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve resirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde hâl ve makama uygun olması.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme.
gaflet: ihmal, endişesizlik.
garaz: gaye, maksat.
hakıkat: gerçek.
illet: sebep.
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
istimdat: aman dileme, merhamet ve yardımına sığınma.
kelime-i vahide: bir kelime, lafız, söz, kelime.
maanı-i beyaniye: bildirilen ve anlatılan manalar.
maanî-i müteaddide: çeşitli manalar, birden çok mana.
mana-i hakıkî: gerçek, doğru, asıl mana.
mana-ı muallaka: tam olarak anlaşılmamış olan mana.
medet: inayet, yardım, imdat.
merkep: binilen vasıta, binilen şey, binek.
mesele: önemli konu.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
müstetbeat: söze tabi olan manalar, söz söylerken, söz arasında işaretle anlatmalar.
sahibu l-beyt: ev sahibi.
sır: gizli hakikat.
suret-i hayatiye: hayat şekli.
telkih: aşılama, aşı yapma.
telkihat: telkihler, aşılamalar.
teşerrüp: içine çekme, içme.

ister – وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ[1] gibi. *Işte sermeşk, sen de kıyas edebilirsen et.*

Tembih

Bu mütedâhil manaların hangisi daha ziyade senin garazına temas eder ve maksada sıla-ı rahım vardır; ileriye sür ve izhar et. Bakîleri ona teşyi edici yaptır. Yoksa, senin tarz-ı ifaden haşmet ve ziynet-i beyanıyeden çıplak olacaktır.

1. Güneş de kendisine tâyin edilmiş bir yere doğru akıp gider. (Yâsin Sûresi, 38)

bakî: bakıye, artan, artık, kalan.
garaz: gaye, maksat.
haşmet: ihtişam, heybet, büyükluk.
İzhar: gösterme, açığa vurma.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
maksat: kasteden şey, gaye.
meşk: alıştırma için hazırlanmış yazı örneği, taslak yazısı.
mütedahil: tedahül eden, birbirine geçen.
sıla-i rahım: ilişkiyi devam ettirme.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli.
tembih: hatırlatma, ihtar.
teşyi: uğurlama, yolcu etme.
ziyade: çok, fazla.
ziynet-i beyanıye: beyanın süslen, süslü güzellikleri.

Dokuzuncu Mesele

İrade-i cüz'iyeyi ve tasavvur-i basiti âciz bırakan kelâmın yüksek tabakası şudur ki:

Mutedâhilen muteselsil olan makasıdın taaddüdü ve mütenasilen murtabıt olan metalibin teselsülü ve netice-i vahideyi tevlit eden asılların içtimaı ve her biri ayrı ayrı semere veren fürû-i kesîrenin istinbatına istidat veya tazammunu iledir. Şöyle ki:

• Maksadü'l-makasıt olan en uzak ve yüksek hedef-i garazdan ayrılıp gelmekte olan maksatlar, birbirine murtabıt ve birbirinin noksaniyetini tekmil ve komşuluk hakkını eda etmekle kelâma vüs'at ve azamet verir. Güya birini vazetmekle ötekı ve diğeri ve başkasını ve daha başkasını vazeder. Ve sağ ve solda ve her cıhetin nispetini gözetmekle birden, o makasıdı kelâmın kasr-ı müşeyyedesine kuruyor. Güya çok akıllan kendi aklına muavenet etmek için istıare etmiş, istıhdam ediyor. Sanki o mecmu-i makasıtta her bir maksat tesavir-i mutedâhileden müşterekü'n-fîh bir cüzdür. Nasıl mütedahil tasvirlerde sıyah bir noktayı bir ressam koysa, o nokta birinin gozü, ötekısinin yüzünün hâli, benkısinin burnunun deliği, başkasının ağzı olduğu gıbı, kelâm-ı âlîde dahi öyle noktalar vardır.

• *İkinci nokta:* Kıyas-ı mürekkep ve müteşaab sırrıyla, metalıp tenasül edıp teselsül etmektir. Güya mütekellım

âciz: zayıf, güçsuz
asl: kök, temel, esas
azamet: büyükluk
cihet: yön
cüz: parça
eda: yerine getirme
fürû-i kesîre: bir bütünün çok dallara ayrılması, çok şubeleşmesi, ayrıntılarını fazlalaşması
güya: sanki.
hedef-i garaz: niyetin ulaşmak istediği nokta.
içtima: toplanma
irade-i cüz'iye: cüz'î irade insanda bulunan sınırlı irade, bir şeyi yapmak veya yapmamak konusunda Allah tarafından insanın elinde bırakılmış istek.
istiare: başkasından kullanmak üzere alma, ödünç alma, birinden ıgrıtı bır şey alma
istidat: kabiliyet, yetenek.
ıstıhdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istınbat: bir söz veya işten gizli bir mana çıkarma
kasr-ı müşeyyede: sağlam yapılmış büyük bina
kelâm: söz
kelam-ı alî: yüksek söz.
kıyas-ı mürekkep ve müteşaab: birden çok mukaddemeden meydana getirilmiş ve şubelere, kısımlara ayrılmış kıyaslar
makasıt: maksatlar, gayeler
maksadu'l-makasıt: maksatlann maksadı
maksat: gaye
mecmu-ı makasıt: maksatlann toplamı, tumu
mesele: onemli konu.
metalip: talep olunan istenen şeyler, istekler, arzular
muavenet: yardım
murtabıt: bağlanmış, bağlı
müştereku n-fîh: çeşıtlı paylara ayrılmış, kendısınde hisseler bulunan
mütedâhil: tedahul eden, birbiri içine geçen
mutedahilen: ıç ıçe gırmış şekılde
mutekellim: soyleyen, konuşan, birıncı şahıs.
mütenasilen: birbırınden doğar şekılde, tenasül ederek.
muteselsil: teselsul eden, birbırının ardı sıra zıncırleme gıden
müteşaab: şubelere ayrılmış
netice-i vahide: tek sonuç, bır sonuç.
nıspet: kıyaslama, oran, olçu
noksanıyet: eksıklık, noksanlık
nokta: konu ile ılgıl bolum
ressam: resim yapan, resim çizen sanatkâr
semere: meyve, güzel netice
sır: gizli hakıkat, bır şeyın dıkkat ve tecrube ile anlaşılan en ince yanı
taaddüt: birden çok olma, çoğalma, sayısı artma
tabaka: derece, kat.
tasavvur-ı basit: karmaşık olmayan basıt tasavvur
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlanyla anlatma
tazammun: ıhtıva etme, ıçine alma, ıçınde bulundurma
tekmil: tamamlama, kemale erdirme
tenasül: bırbırınden doğup ürememe
tesavir-i mutedahile: ıç ıçe gırmış tasvırler.
teselsül: zıncırleme, sılsıle halınde bırbırını takıp etme.
tevlit: doğurma
vazetmek: koymak, yerleştırmek
vüs'at: genişlik.

o metalibin beka ve tenasülünün bir tarih-i tabiîsine işaret eder.

Meselâ, âlem güzeldir. Demek Sanî, Hakîmdir, abes yaratmaz, israf etmez, istidadatı mühmel bırakmaz. Demek, intizamı daima tekmil edecek. Ciğerşikâf ve tahammülsüz ve emel öldürücü bütün kemalâtı zirüzeber eden hicran-ı ebedî olan ademi insana musallat etmez. Demek, saadet-i ebediye olacaktır. Üçüncü Makalenin İkinci Şahadetinin Mukaddemesinde, nübüvvet-i mutlakanın mebhasında, insanın hayvandan üçüncü cihet-i farkı buna iyi bir misaldir.

• *Üçüncü nokta:* Netice-i vahideyi tenatüç eden usul-i müteaddideyi cem ve zikretmektir. Zira her bir aslın yüksek netice ile kasten ve bizzat irtibatı olmaz ise, lâakal bir derece ihtizaza ve inkişafa getirir. Güya usul denilen mezahir ve âyinelerin ihtilâfıyla ve netice ve mütecellinin vahdetiyle maksadın tecerrüdüne ve ulviyetine ve hayat-ı alem denilen deveran-ı umumî tesmiye olunan hayat-ı külliye ile yâd edilen hakikatiyle kelâmın kuvve-i hayatiyesinin ittisaline işarettir. Üçüncü Makalenin ahirindeki Üçüncü Maksatta olan Birinci Maksat buna bir derece misaldir. Hem de Üçüncü Makalede Dördüncü Mesele ve meslekten olan "İşaret ve İrşat ve Tembih" ve muhakeme buna misaldir.

فَانْظُرْ اِلٰى كَلَامِ الرَّحْمٰنِ الَّذِى عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ فَبِاَىِّ اٰيَاتِ رَبِّكَ
لَا تَتَحَلّٰى هٰذِهِ الْحَقِيقَةُ فَوَيْلٌ حِينَئِذٍ لِلطَّاهِرِينَ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
adem: yokluk.
ahir: son
alem: dünya
âyine: ayna.
beka: kalıcılık, devamlılık, sabit olmak
bizzat: kendisi, şahsen
cem: toplama, bir araya getirme
ciğerşikâf: ciğer parçalayan, çok acı veren
cihet-i fark: farklı yön
deveran-ı umumî: emel: şiddet, arzu, umut
güya: sanki
hakikat: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hayat-ı alem: kainatın hayatı
hayat-ı külliye: genel, kapsamlı hayat.
hicran-ı ebedî: sonsuz ayrılık.
ihtilâf: farklı olma, ayrı oluş
ihtizaz: titreme, hareketle geçirme
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
intizam: düzenlik, düzgünlük.
irtibat: bağ, münasebet
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidadat: ısıdatlar, kabiliyetler, yetenekler
ittisal: bitişme, birleşme
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kelâm: söz.
kemalât: kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
kuvve-i hayatiye: hayat kuvveti
laakal: en azından, hiç olmazsa
maksat: kastedilen şey, gaye
mebhas: bir bahisle ilgili yazı kısım, bölüm
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
meslek: gıdış, usul, yol
metalip: talep olunan şeyler, İstekler
mezahir: mazharlar, görünenler
misal: örnek.
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama
mukaddeme: başlangıç.
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan
muhmel: ihmal edilmiş bırakılmış, önemsiz
mütecelli: tecelli eden, meydana çıkan, görünen, âp-açık.
netice-i vahide: tek sonuç, bir sonuç
nokta: konu ile ilgili bölüm
nübüvvet-i mutlaka: kesin ve şüphesiz peygamberlik
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
tahammülsüz: tahammülü yakan, sabrı yakan, sabrı yok eden
tarih-i tabiî: tabiî seyir hali
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
tekmil: tamamlama, kemale erdirme
tembih: hatırlatma, ihtar
tenasül: birbirinden doğup üreme
tenatüç: neticelenme
tesmiye: İsimlendirme, ad verme
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliik.
usul: metot, metodoloji, esaslar, kaideler
usul-i müteaddide: çeşitli usûller, birden fazla tarz
vahdet: birlik ve teklik.
yâd: anma.
zikir: anma, bildirme.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın

مَا لا يَفْهَمُونَ عَلَى التَّكْرَارِ [1]

Evet, Rabb-ı İzzet'in kelâmına dikkat edilse, bu hakikat her yerde nur gibi parlar. Evet, nur gibi, köşelerinde ve mekâtılarında içtıma edip zulâl-ı belâgat fışkırıyor. Nefrin o zahirperestlere ki, bu hakikatten gaflet edıp, tekrara hamledıyorlar!

• *Dordüncu nokta:* Kelâmı öyle ifrağ etmek ve ıstıdat vermektir kı, pek çok furuların tohumlarını mutazammın ve pek çok ahkâma mehaz ve pek çok maanıye ve vücuh-i muhtelifeye delâlet etmektir. Güya bu istidadı tazammun ile, kelâmın kuvve-ı nâmıyesinin kuvvetine telvih eder ve hasılatının kesretini gösterir. Sanki o furu ve vücuhların mahşen olan meselede cem eder, tâ ki mezaya ve mehasinini muvazenet edip, her bır fer'i bır garaza sevk ve her bır vechı bir vazıfeye tayın eder.

فَانْظُرْ اِلَى قِصَّةِ مُوسَى فَاِنَّهَا اَجْدَى مِنْ تَفَارِيقِ الْعَصَا اَحَذَهَا

الْقُرْآنُ بِيَدِهَا الْبَيْضَاءِ فَخَرَّتْ سَحَرَةُ الْبَيَانِ سَاجِدِينَ لِبَلاَغَتِهِ [2]

Evet, kıssa-ı Mûsa meşhur darbımeseldekı tefariku'l-asadan daha nafidir. Nasıl o asa ne kadar parçalansa yine bır işe yarar; kıssa-ı Mûsa dahı öyledır. Bu hâsıyetine benaendir kı, Kur'ân, yed-i beyza-i mu'cizü'l-beyanıyla o kıssayı aldı ve suver-ı müteaddıdede gösterdı, her bır cıhetı hüsn-i istımal ettı. Fenn-ı beyanın seharesi, belâgatına secde berzemın-ı hayret ve muhabbet ettıler.

1- Müellifin Arabî ifadesi olup, meali altındaki paragrafta mevcuttur.
2- Müellifin Arabî ifadesi olup, meali altındaki paragrafta mevcuttur.

ahkam: hukumler
asa: değnek, sopa.
belagat. söz ve yazıda sanatlı ve resırlı ifade sozun guzel olmakla beraber yennde hâl ve makama uygun olması
binaen den dolayı bu sebepten
cem: toplama bınktırme
darbımesel atasozu vecize
delalet: delil olma gosterme alamet ışaret.
fenn-ı beyan belagat ılmının uç bolumunden ıkıncı bolumudur. Ifade etme yolları olan teşbıh mecaz ve kınayeden bahseden ılım
fer: şube kısım bolum
fürü: ferler dallar kollar, şubeler
gaflet. dikkatsızlık, endişesızlık. Allah tan uzaklaşıp nefsın arzularına dalmak.
garaz gaye, maksat.
haml ısnat etme atıf yukleme.
hasılat. her hangı bır ışten elde edılen şeyler
hasiyet. bır şeye has özellik nıtelik.
hüsn-ı istımal: ıyi ve yerinde kullanma
içtıma toplanma
ifrağ: kalıba dokme şekıl verme bır bıçme sokma
ıstıdat: kabılıyet yetenek
kesret. çokluk.
kıssa anlatılan olay hıkaye.
kıssa-ı Mûsa Hz. Mûsa nın kıssası. Hz. Musa nın başından geçen muhım hâdıselerın anlatıldıgı kıssa
kuvve-i nâmiye büyuyüp gelişme (nema) kuvvetı
maanı manalar anlamlar
mahşer: toplanılan yer
mehasin: guzellıkler ıyılıkler
mehaz: menba bır şeyin aslının alındıgı kaynak.
mekatı: kelâmın sozlerın sonlan maktalar
mesele: konu
mezaya: mezıyetler ustünluk vasıflan
mutazammın: içine alan kapsayan havı.
muvazenet dengeleme denkleşme
nafi faydalı
nefrin nefret, beddua.
nokta konu ile ılgılı bolum
nur aydınlık, panıtı ışık.
Rabb-ı İzzet. izzet sahıbı sonsuz kudret ve kudret sahıbı olan Allah
secde-i berzemin-i hayret ve muhabbet. hayret ve muuhabbetle yere secde etmek.
sehare: sıhırbaz buyuleyıcı
sevk. yoneltme
suver-i müteaddide türlü türlü suretler
tayin vazıfeye gonderme bır ışe yerleştırme atama.
tazammun ıhtıva etme ıçine alma ıçınde bulundurma
tefariku l-asa bır cıns agaç olup kesılıp parçalandıkça her bır parçasından farklı şekıllerde faydalanılır. Arablar arasında her bır parçası ayrı fayda veren çeşıtlı faydalara kapı açan şeyler ıçın tefariku l-asa dan daha faydalı sozü bır atasozu halıne gelmıştır
teivlih açıklama belli etme
vechı: cıhet, yon.
vücuh: vechler cıhetler yonler
vücuh-i muhtelife muhtelif tarzlar çeşıtlı çehreler
yed-i beyza-i mu'cizü'l-beyan açıklaması, beyanı Hz. Musa nın yed-i beyzası gıbı mu cize olan
zahirperest: dış gorunuşe kıymet veren, dış gorunuşe dıkkat edıp ıç yuze aldırıs etmeyen
zulal-i belagat. belagatın tatlılıgı berraklıgı.

Ey birader! Bu Meselede olan hayal meyal belâgat, bu esalîb ile sana öyle bir şecereyi tersim eder ki, cesim uruku müteşabike, uzun boğumları mütenasika ve müteşaib, dalları müteanika, meyve ve semeratı mütenevvia olan bir şecere-i hakikat sana tasvir eder. Eğer istersen Altıncı Meseleye temaşa et. Zıra, çendan müşevveş ise, bir derece bu Meselenin bir parçasına misal olabilir.

Tembih ve Itizar

Ey birader! Bilirim ki, şu Makale sana gayet müğlâk görünüyor. Fakat ne çare, mukaddemenin şe'ni icmal ve icazdır; Kütüb-i Salîsede sana tecelli edecektir.

belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hal ve makama uygun olması
birader: kardeş
cesim: irî, büyük, kocaman
çendan: gerçi, her ne kadar
esâlîb: usûlüler, tarzlar, cihetler
gayet: son derece
icaz: az sözle çok mana ifade etme
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
itizar: özür dileme, bir sebep göstererek affını dileme
kütüb-i salîse: Üçüncü Kitap
mesele: önemli konu
misal: örnek, numune
muğlak: karışık.
mukaddeme: başlangıç.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
muteanika: birbirinin boynuna sarılan
mütenasika: bir boyda, benzeşen, munasip, birbirine uygun olan
mutenevvia: mutenevvi, çeşit çeşit.
müteşabike: beraber ve karışık olanlar, birbirine karışanlar
müteşaibe: dallı budaklı kollara ayrılmış
semerat: semereler, meyveler
şe'ni: iş, durum, özellik, yapı
şecere: ağaç.
şecere-i hakikat: hakikat ağacı
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tecelli: belirme, bilinme, görünme
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
tembih: hatırlatma, ihtar
tersim: resminî çizme, resmini yapma
uruk: kökler, damarlar

Onuncu Mesele

Kelâmın selâseti ise, bir derece hissiyattan tafralık ve iştibak etmemek, ve tabiatı taklit, ve harice temessül, ve mesîl-ı garazda sedat, ve maksat ve müstakarrın temeyyüzüdür. Şöyle ki:

• Kelâmda hissiyat da tamam olmadan çifte atmak, başkasıyla mezç etmek, selâsetini tağyir eder.

• Ve nizamsız iştibaktan tevakki ve maani-ı müteselsileden tederrüç lâzımdır.

• Hem de sanat-ı hayaliyesiyle tabiata şakirtlik etmek gerektir, tâ tabiatın kavanini onun sanatında in'ikâs edebilsin.

• Hem de tasavvuratını öyle hariciyata muhakî ve müşakil etmek lâzımdır. Faraza tasavvuratı dimağdan kaçıp hariçte tecessüm etseler, hariç onlan istilhak ve nesepleri inkâr etmesin ve desin: "Onlar *ben*'im" veyahut "Keennehu" veyahut "Benim veledimdir."

• Hem de garazın mesîlinde ve kastın mecrasında teferruk etmemek için sedat etmek, çele çepe temayül etmemektir; tâ canıpler garazın kuvvetini teşerrüp etmekle ehemmiyetsiz etmesin. Belki köşeler, tazammun ettikleri taravet ve letafetiyle, zenav gibi, garaza imdat ve kuvvet vermek gerektir.

• Hem de kastın mustakarrı temeyyüz ve ağrazın multekası taayyün etmek selâsetin selâmetine lâzımdır.

* * *

ağraz: maksatlar, niyetler
canip: yan, yon, cihet, taraf
çele çepe: sağa sola.
dimağ: akıl, şuur
ehemmiyetsiz: onemsiz
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
garaz: gaye, maksat.
hariciyat: dışarıya ait olan şeyler
hariç: dışarı
hissiyat: hisler, duygular
imdat: yardım.
in'ikas: aksetme, yansıma
inkâr: reddetme, inanmama
kabul ve tasdik etmeme
istilhak: ilhak olmaya katışmaya katılmaya çalışma.
iştibak: karışma, karşılıklı birbirine geçmek.
kasıt: asıl maksat.
kavanin: kanunlar, yasalar
keennehu: teşbih edatıdır sanki, güya, öyle gibi
kelam: söz.
letafet: latıflık, hoşluk, inceliik
maani-ı müteselsile: silsile halinde birbirini takip eden manalar
maksat: kastedilen şey, gaye
malteka:.
mecra: kanal
mesele: onemli konu
mesil: akan yer, geçilen yer, mecra
mesil-i garaz: hedefin maksadın mecrainda ilerleme
mezc: katma, karıştırma
muhakî: benzeyen, benzer olan
müstakar: kararlı, istikrarlı oluş
muşakil: şekilce bir olan, benzeyen
nesep: soy sop, nesil, silsile.
nizam: düzen
sanat-ı hayaliye: hayal sanatı, hayalden gelen sanat.
sedat: doğruluk, hak, hatasızlık.
selamet: cumlenin düzgün ve doğru olması
selaset: sözün akıcı olma hâli, ifadedeki ahenk, açıklık, kolaylık ve akıcılık.
şakirt: talebe, öğrenci
taayyun: meydana çıkma, belli olma, belirlenme
tabiat: huy, karakter, seciye
tafra: kendini olduğundan de geri gösterme, aup tutma, yuksekten uçma, şişinme
tağyir: bozma, ifsat etme
taravet: tazelik, körpelik.
tasavvurat: tasavvurlar, düşünceler.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme
tederrüç: derece derece ilerleme
teferruk: dağılma, ayrılma
temayul: bir tarafa doğru eğilme, meyletme, yonelme
temessül: başka bir kişi veya şeye benzeme, benzeşme
temeyyüz: benzerlerinden farklı olma, seçilme
teşerrüp: suyu kendine çekme, içme
tevakki: çekinme, sakınma, korunma
velet: çocuk.
zenav: havuz, göl.

On Birinci Mesele

Beyanın selâmet ve sıhhati ise, hükmü levazım ve mebadisiyle ve âlât-ı müdafaasıyla ispat etmektir. Şöyle ki:

Bir hükmün levazımını ihlâl etmemek, rahatlığını bozmamak ve nazara almak ve mebadisinden istimdad-ı hayat etmek için, müracaat etmek ve hücum eden evhamın itirazatına mukabele edecek sual-i mukaddere cevap olan kuyudatıyla tekallüt etmek gerektir.

Demek, kelâm meyvedar bir ağaçtır. Cinayet ve içtinadan himayet etmek için, dikenleri ve süngüleri dizilmişler. Güya o kelâm, birçok munazaratın neticesi ve pek çok muhakematın zübdesi olduğundan, gayet ulvî olarak, evhamın şeyatini istirak-ı sem' edemezler, eğri nazarla bakamazlar.

Güya mütekellim altı cihetini nazara alıp, etrafına bir sur çekmiştir. Yanı, mevzu veyahut mahmulun takyidiyle, veyahut tavsifle, veyahut başka cihetle, vehmin hücumuna müsait noktalarda birer müdafi müheyya ederek, baştan aşağıya kadar mukadder suallere cevap hükmünde olan kuyudatıyla mücehhez etmektir. Eğer buna mısal istersen, şu kitap bitamamihî buna uzunca bir misaldır. Lâsiyyema, Makale-i Salise en parlak bir misaldır.

* * *

âlât-ı müdafaa: savunma aletleri
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
bitamamihi: tamamen, bütünüyle, hepsi
cihet: yön
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
gayet: son derece
güya: sanki
himayet: koruma, esirgeme
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde
hükum: verilen karar
içtina: meyve toplama, ağaçtan yemiş devşirme.
ihlal: bozma, zarar verme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istimdat-ı hayat: hayatın kurtarılmasına yardım
istirak-ı sem': kulak hırsızlığı, gizlice konuşulan bir mesele hakkında söylenenleri duymak için dikkatle dinleme
itirazat: itirazlar
kelâm: söz.
kuyudat: kayıtlar
lasıyyema: hususan, özellikle
levazım: lâzım olan şeyler
mahmul: bir ibareden çıkan muhtemel mana
Makale-i Salise: üçüncü makale
mebadi: temel prensipler, ilk unsurlar
mesele: önemli konu
mevzu: konu
meyvedar: meyveli, yemişli
misal: örnek
muhakemat: muhakemeler, karar vermeye için yapılan düşünceye yönelik zihni bir takım faaliyetler ve sonuçları.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukadder: takdir edilmiş.
mücehhez: teçhiz edilmiş, cihazlandırılmış, donatılmış.
müdafi: müdafaa eden, savunan, koruyan, dayanan
müheyya: hazır, hazırlanmış, amade
munazarat: munazaralar
müracaat: başvurma, danışma
müsait: uygun, munasip
mütekellim: söyleyen, konuşan, birinci şahıs
nazar: bakış, dikkat.
selâmet: esenlik, cümlenin düzgün ve doğru olması
sıhhat: sahihlik, sözün yanlış ve eksik olmaması
sual: soru
sual-i mukadder: gelecek gelmesi beklenen soru.
şeyatin: şeytanlar
takyit: kayıt ve şarta bağlama
tavsif: vasıflandırma, nitelemе
tekallüt: bir şeyi üzerine alma
ulvî: yüksek, yüce
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
zübde: bir şeyin en muhim kısmı, bir şeyin özü, seçkin kısmı

On İkinci Mesele

Kelâmın selâmet ve rendeçlenmesi ve itidal-i mızacı ise, her kaydın istihkak ve istidadına göre inayeti taksim ve hil'at-ı üslûbu tevzi ve giydirmektir. Hem de hikâyette olursa, mütekellim, kendini mahkiyyun anh yerinde farz etmek gerektir. Şöyle:

Eğer başkasının hissiyat ve efkârının tasvirinde ise, *mahkiyyun anh*'a hulûl etmek ve onun kalbinde misafir olmak ve lisanıyla tekellüm etmek gerektir.

Eğer kendi malında tasarruf etse, alâmet-i kıymet olan ıtıbar ve ihtımamın taksiminde her kaydın istihkak ve istidat ve rütbesini nazara almakla, taksiminde adalet ve üslûplarda ıstıdadın kametine gore kesmektir; tâ her bır maksat onun münasibinde olan üslûptan cilveger olabilsin. Zıra üslûbun esaslan üçtür:

Birincisi: Üslûb-ı mücerret'tir –Seyyid Şerif'ın ve Nasırü'd-din-ı Tûsî'nın sade olan ma'raz-ı kelâmlan gibi.

Ikincisi: Uslûb-ı müzeyyen'dir –Abdülkahir'in *Delâilu'l-I'caz ve Esrarü'l-Belâga*'sındaki müşaşaa ve parlak kelâmı gibi.

Üçüncüsü: Üslûb-i âli'dir –Sekkâkî ve Zemahşerî ve İbnı Sına'nın bazı muhteşem kelâmlan gibi veyahut şu kitabın mealindekı Arabiyyü'l-ibare, lâsiyyema Makale-i Salısedekı müşevveş fakat muhkem parçalan gıbı. Zıra

alâmet-i kıymet: değer alâmeti belirtisi
Arabiyyü'l-ibare: Arabca soz ıbare
cilveger: cılve ve naz eden cılveli
efkâr: duşunceler fikırler goruşler
farz: bır netice elde etmek ıçın gerçek olarak kabul edilen bır tahmınde bulunma
hıkeyet: hıkaye
hil'at-ı üslûp: uslûbun tarzı uslubu susleyen elbıse
hissiyat: hısler duygular
hulûl: gırme ıçine sokulma
ıhtımam: dıkkat ve ozen gosterme
İnayet: yardım, ihsan, lütuf
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
ıstıhkak: hak etme hak kazanma hakkı olma.
ıtıbar: kıymet verılır olma deger
ıtıdal-ı mizaç: mızacın yumuşaklıgı ve uygunluğu
kamet: boy endam
kelâm: soz.
lasıyyema: hususan ozellıkle.
lisan: dıl.
ma'raz-ı kelâm: sozlenn gosterdıgı gıbı
mahkıyyun anh: kendısinden soz edılmış anlatılan, soz konusu olan
Makale-i Salise: ucuncu makale.
maksat: kastedilen şey gaye meal mana anlam mefhum
mesele: onemlı konu
muhkem: saglam dayanıklı
muhteşem: haşmetlı, yuce
münasip: uygun.
müşaşaa: şaşaalı debdebelı, tantanalı gösterişli
muşevveş: teşevvuşe uğramış düzensiz karmakarışık.
mutekellim: soyleyen konuşan bırıncı şahıs.
nazar: bakış dıkkat.
rendeçlenme: rendeleme pürüzsuzleşürme
selâmet: esenlık, cumlenın duzgun ve dogru olması
taksim: bolme paylaştırma
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme, mülkunu ıstedıgı gıbı kullanma
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ifade tarzlanyla anlatma
tevzi: dagıtma dagıtılma
uslûb-i âli: ustun ifade tarzı ifadenın yuksek ve nezıh olanı
uslub-ı mucerret: sade uslûp
üslub-ı müzeyyen: suslu sanatlı ve parlak uslûp
üslûp: sanatkarın goruş duyuş anlayış veya anlatıştakı ozellıgı veya bir turun bir çağın kendine has anlatıs bıcımı.

mevzuun ulviyeti şu kitabı *üslûb-i âlî*'ye ifrağ etmiştir. Yoksa benim sanatımın tesiri cüz'îdir.

Elhasıl: Eğer ilâhiyat ve usulün bahıs ve tasvirinde isen, şiddet ve kuvvet ve heybeti tazammun eden *üslûb-i âlî*'den ayrılmamak gerektir.

Eğer hitabiyat ve iknaiyatta isen, ziynet ve parlaklık ve terğîb ve terhîbi tazammun eden *üslûb-i müzeyyen*'i, elinden gelirse elden bırakma. Fakat, gösteriş ve tasannu ve avamperestâne nümayiş etmemek gerektir.

Eğer muamelât ve muhaverat ve alet olan ilimlerdeysen, vefa ve ihtisar ve selâmet ve selâset ve tabîiliği tekeffül eden ve sadelîği ile cemal-ı zatiyeyi gösteren *üslûb-i mücerret*'e iktisar et.

Bir Meselenin Hatimesi

Kelâmın kanaat ve istiğnası ve asabiyeti ise, makamın haricinde uslûbu aramamaktır. Şöyle ki:

Mananın kametine göre bir üslûbu kestirmek istediğin vakıt, dâhil-i makamda olan menbadan ve mevzuun fabrikasından, lâakal kelâmın tazammun ettiği mevzuun veya kıssatın veya sanatın levazımının parça parçasından ve tevabiinin kıt'a kıt'asından bir üslûbu dikmek, zaruret olmadan hance medd-i nazar etmemek, tabir hata olmasa harice boykotaj etmekle, elbette kelâmın kuvveti tezayut ettiği gibi, servetin dağılmamasına en buyuk esastır.

asabiyet: akrabalık, yakınlık.
avamperestane: şiddetli halk taraftarı olan binne yakışır surette
bahıs: konu
boykotaj: boykot, boykot etme
cemal-i zatiye: zata ait guzellik
cuz'i: kuçük, az
dahil-i makam: makamın içinde olan, makamın ıçı
elhasıl: hasıl, netice ıtıbanyle kısaca
hariç: dışarı
hatime: son soz
heybet: korku hıssi veren buyukluk.
hıtabıyat: hıtap olunarak söylenen sozler
İfrag: bır halden başka bır hale sokma, çevırme
ıhtısar: kısa ve ozet yapma
iknaiyat: ıkna edıcı sozler, inandırmak ıçın soylenmış delıl ve burhana dayalı sozler, kanaat verıcı sozler
Iktısar: sozu uzatmama
ılahıyat: dını ılımler
istigna: ıhtıyaçsızlık, gerek duymazlık
kamet: boy, endam
kanaat: yetınme, yeterlı olma.
kelam: soz
kıssat: kıssalar
kıt'a: parça, cuz.
lâakal: en azından, hıç olmazsa
levazım: lâzım olan şeyler
makam: bulunulan yer, seviye
medd-i nazar: uzağa bakma, gozun gorebıldıgı kadar, goz alımı
menba: kaynak.
mesele: onemlı konu
mevzu: konu
muamelat: davranışlar, dının uygulamaya yonelık kısmı
muhaverat: muhavereler, karşılıklı konuşmalar
numayış: yalandan gosterış, goz boyama
selâmet: cumlenın duzgun ve doğru olması
selâset: sozun akıcı olma hâlı, ifadedekı ahenk, açıklık, kolaylık ve akıcılık.
tabir: sade sussuz
tabir: ifade.
tasannu: bır eserde aşırı susslerle yapmacıga kaçma.
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tazammun: ıhtıva etme, ıçıne alma, ıçınde bulundurma
tekeffül: boynuna alma, kefalet etme
tergip: ragbet verme, isteklendırme
terhip: korkutma, sakındırma
tevabi: tabıler, bır merkeze bağlı olan yerler veya şeyler
tezayüt: artma, çoğalma, zıyadeleşme
ulviyet: ulvîlık, yucelık, yuk seklık.
usul: ılmı çalışmanın duzgun ve yeterlı şekılde yapılabılmesı ıçın gereklı olan başlangıç bılgısı, metot bılgısı, metot, metodoloji
üslûb-i alî: ustun ifade tarzı, ifadenın yuksek ve nezih olanı
üslub-i mücerret: sade üslup
üslûb-i müzeyyen: süslu sanatlı ve parlak uslup
üslûp: sanatkarın görüş, duyuş, anlayış veya anlatıştakı ozelligi veya bir turun, bır çagın kendıne has anlatış bıcımı
vefa: yeterı kadar
zaruret: zorunluluk, mecburıyet.
ziynet: sus.

Demek, mana ve makam ve sanat ise, kelâmın delâlet-i vaziyyesine yardım edebilir. Nasıl kelâm delâlet-i vaziyye ile manayı gösterir; öyle de, böyle üslûp ise, tabiatıyla manaya işaret eder. Eğer bir numune istersen, Dokuzuncu Meseledeki Arabî parçalanna bak. İşte:

فَانْظُرْ اِلٰى كَلَامِ الرَّحْمٰنِ الَّذِى عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ فَبِاَىِّ اٰيَاتِ رَبِّكَ

لَا تَتَحَلّٰى هٰذِهِ الْحَقِيقَةُ فَوَيْلٌ حِينَئِذٍ لِلظَّاهِرِيِّينَ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ

مَا لَا يَفْهَمُونَ عَلَى التَّكْرَارِ

فَاِنْ شِئْتَ فَانْظُرْ اِلٰى قِصَّةِ مُوسٰى فَاِنَّهَا اَجْدٰى مِنْ تَفَارِيقِ

الْعَصَا اَخَذَهَا الْقُرْاٰنُ بِالْيَدِ الْبَيْضَاءِ فَخَرَّتْ سَحَرَةُ الْبَيَانِ مَحَبَّةً

وَحَيْرَةً سَاجِدِينَ لِبَلَاغَتِهِ [1]

Eğer istersen ulûm-i alıyenin (آليه) kıtaplannın dibacelenine bak. Eğer, çendan o dibacelerde şu sanat-ı belâgat çok dakik ve lâtif olmazsa da, fakat ondaki beraatü'l-istihlâl bu hakikate bir beraatü'l-istihlâldir

Hem de şu kitabın dibacesinde mu'cizata işaret yolunda, Peygamberimizin zatı nübevvetine mu'cize gösterilmiştir. Hem de, Üçüncü Makalenin dibacesinde Kelime-ı Şahadetin iki cümlesi birbirine şahit gösterilmiştir. Hem de Yedincı Mukaddemede, ınşıkak-ı Kamer'e yere inmeyı ilâve edenlere denilmiş: "Mu'cizenin kamerini münhasıf ve Şems gıbı burhan-ı nübuvvetı Süha gıbı mahfî olmasına

1- Kur an ı ogreten Rahman ın kelâmına bir bak. Rabbinin ayetlerinden hangi bırı var kı bu hakikat onda tecelli etmesin? Yazıklar olsun o zahirperestlere kı anlamadıkları şeyı tekrara hamlederler

Bu hakikatı gormek istersen kıssa-ı Mûsa'ya bak. Bu kıssanın tamamından onun her bırınden daha buyuk bır kuvvet vardır kı Kur an onu yed-i beyzasına aldıgı vakıt, ilm-i beyanın sahırlerı onun belâgatına hayran kalmış ve hayret ve muhabbetle secdeye varmışlar

Arabî: Arab dılıne aıt
beraatü l-istihlal: bır kıtabın bır şıırın veya bır makalenin başında ıçındekıler hakkında toplu bır fıkır verecek surette guzel sozler kullanma
burhan-ı nübüvvet: peygamberlık delıllerı, peygamberlıgının hak olduğunu ıspat eden delıl
çendan: gerçı, her ne kadar
dakik: ınce ve derın
delalet-ı vazıyye: soylenen sozun anlatılmak ıstenen manaya delıl olması, anlamı belırtmesı
dibace: mukaddeme, başlangıç, on soz
Şems: guneş
hakıkat: gerçek
Inşikak-ı Kamer: Ay ın ıkıye bolunmesı, ayın yarılması: Hz. Peygamberın muşrıklere karşı gostermış olduğu ayın yarılıp ıkıye ayrılma mu cızesı
kamer: ay, peyk.
kelam: soz
latif: guzel, hoş
mahfî: gızlı, saklı
makam: yer, mevkı, durak.
mesele: onemlı konu
mu'cizat: mu cızeler. Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlerın gosterebılecekleri buyuk hanka ışler
mu'cize: benzerını yapmaktan ınsanlarını acız kaldıgı şey
mukaddeme: başlangıç.
münhasıf: ayın sonukleşmesı
nubuvvet: nebılık, peygamberlık. Allah elçılıgı.
numune: ornek.
sanat-ı belâgat: guzel ve etkılı soz soyleme sanatı
Süha: Buyukayı yıldız kumesının en kuçuk yıldızı
tabiat: yapı, huy, karakter
ulûm-ı alıye: gramer, matematik, mantık gıbı alet ılımlerı.
üslûp: sanatkarın goruş, duyuş, anlayış ve anlatıştakı ozelligi
zat: ululuk sahıbı kışı, şahıs (ASM)

sebep oldunuz." Buna kıyasen, şu hakikate şu kitapta birçok numune bulabilirsin.

Zira bu kitabın mesleği, benim gibi, harice boykotajdır. Hatta zaruret olmazsa, efkâr ve mesaîlde ve misallerde ve esalıpte hance boykotaj etmektir. Fakat tevafuk-i hatır olabilir. Zira hakikat birdir; hangi kapıyla girsen, aynını goreceksin.

boykotaj: boykot, boykot etme
efkâr: düşunceler, fikirler, görüşler
esalip: üsluplar, tarzlar, cihetler
hakıkat: gerçek
hariç: dışarı
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak
mesaîl: meseleler
meslek: gidiş, usul, yol.
mısal: örnek.
numune: örnek
tevafuk-ı hatır: hatırlanan iki hususun birbirine uygunluğu, mananın hatırına uygunluk, tercih
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

Hâtime

"Söylenene bak, söyleyene bakma" söylenilmiştir.

Fakat ben derim: "Kım söylemiş? Kime söylemış? Ne içinde söylemiş? Ne için söylemiş?" Söylediği sözü gibi dıkkat etmek, belâgat nokta-i nazarından lâzımdır, belki elzemdir.

İŞARET

Malûm olsun kı, fenn-ı maanı ve beyanın mezayasının belâgatçe mühım bır şartı, kasten ve amden garazın cıhetıne emaratla işaret ve alâmatın nasbıyla kasıt ve amdını gostermektır. Zıra, onda tesadûf bır para etmez.

Fenn-ı bedîın ve tezyınat-ı lâfzıyenin şartı ıse, tesadûf ve adem-ı kasıttır, veyahut tesadufî gibi tabıat-ı manaya yakın olmaktır.

TELVİH

Puşıde olmasın kı, tabıata ve hakîkat-ı harıcıyeye delâlet eden ve hukm-ı zihnıyı kanun-ı harıcî ıle rapteden, tabır caızse perdeyi delerek, altındakı hakkı gösteren aletlerın en sekkabı, اَنَّ -ı tahkıkıyedır. Evet, şu اَنَّ 'nın şu hasıyetine binaendır kı, Kur'ân'da kesretle ıstımal olunmuştur.

Tembih

Ey bırader! Bu Makaledekı kavanın-ı latıfe şu perışan esalıbden teberrı ve nefret etmesi senı tağlıt etmesin.

adem-ı kasıt: kasıt olmadan, istemeyerek.
alamat: alâmetler izler nışanlar
amd: kasıt, niyet, karar
amden: isteyerek ve bilerek, kasten
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde hal ve makama uygun olması.
binaen: -den dolayı, bu sebepten
bırader: kardeş
caız: uygun.
cıhet: yon
delalet: delil olma gösterme alamet, işaret.
elzem: daha (en pek) lüzumlu.
emarat: emareler alâmetler nışanlar
esalıp: usluplar tarzlar cıhetler
fenn-ı bedi: her şeyin güzellik yönünden bilhassa kelâmın güzelliğinden bahseden ilim.
fenn-ı beyan: belâgat ilminin üç bölümünden ikinci bölümüdür. İfade etme yolları olan teşbih mecaz ve kinayeden bahseden ilim.
fenn-ı maanı: belâgat ilminin üç bölümünden birinci bölümüdür. Lâfzın mukteza yı hâle uygun olup olmadığı bu ilmin dustur ve kaıdelerıyle bılınır.
garaz: gaye, maksat.
hakıkat-ı harıcıye: dışa yansıyan gerçeklik, hayat gibi dış alemde yer alan varlık.
hasıyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hatıme: son söz
hükm-i zihni: zihinde verilmiş hüküm
istimal: kullanma.
kanun-ı harıcı: bır şeyın kendısı esası ile ilgili olmayan fakat o şeyın ıçınde bulundugu ortamla ilgılı kanun, esas, fizikî kanunlar
kasıt: bır ışı bile bile isteyerek yapma
kasten: bile bile isteyerek, kasıtlı olarak.
kavanın-ı latife: güzel, hoş kanunlar
kesret: çokluk.
malum: bilinen, bilinir olan
mesela: ornegın
mezaya: meziyetler, üstünlük vasıfları.
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
nasp: koyma, yerleştırme
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, goruş, fikir
puşide: ortulmuş, kapalı, mestur e
rapt: bağlama, bağlanma, ilıştırme
sekkab: delıcı, delen
tabıat: kaınat, âlem ve ıçındekıler
tabıat-ı mana: mananın tabıatı, karakten
tabır: ifade
tağlıt: yanıltma, yanıltılma.
teberrı: sevmeyip yüz çevirme, uzaklaşma
telvih: açıklama
tembih: hatırlatma, ıhtar
tesadüf: rastlantı
tesadüfî: tesadufle ılgılı, rastgele, tesadüf olarak.
tezyinat-ı lafziye: sozle ilgili süslemeler, cınas, secı gibi anlamdan ziyade kulaga ve göze hitap eden söz sanatları.

Meselâ, "Eğer bu kanunlar iyi olsaydılar, onları vazedene iyi bir ders-i belâgatı vereceklerdi. Hem de güzel bir üslûbu giyeceklerdi. Hâlbuki onları vazeden ise ümmîdir, üslûpları dahi perişandır." gibi bir vehme zâhib olma. Yâhu, bu vehme ehemmiyet verme. Zira bir fende her bir ilm sahibi onda sanatkâr olmak lâzım gelmez. Hem de ile'l-merkeziye olan kuvve-i cazibe, ani'l-merkeziye olan kuvve-i dafiaya galiptir. Çünkü kulağın dimağa karabeti ve akıl ile sıla-i rahmi vardır. Hâlbuki maden-i kelâm olan kalb ise, lisandan uzak ve ecnebidir. Ve hem de çok defa lisan kalbin dilini tamamen anlamıyor. Lâsiyyema, kalb bazen meselenin derin yerlerinden –kuyu dibinde gibi– bir tın tın ederse, lisan işitemez, nasıl tercumanlık edecektir?

Elhasıl, fehim ifhâmdan daha eshel dir, vesselâm![1]

* * *

Özür

Ey şu dar ve ince ve karanlık olan yolda benimle arkadaşlık eden sabırlı ve metanetli zat! Zannediyorum, bu İkinci Makalede yalnız hayretle seyirci oldun, müstemi olmadın. Çünkü anlamadın. Hakkınız var. Zira, mesail gayet derin ve arkları uzun ve ibare ise gayet muhtasar ve muğlâk. Ve Türkçem de epeyce noksan ve muşevveş. Ve vaktim dahı dar, ben de acele. Sıhhatim muhtel, başım nezlelidir. Şu karışık zeminde ancak şöyle bir varakpare çıkabilir.

(1) وَالْعُذْرُ عِنْدَ كِرَامِ النَّاسِ مَقْبُولٌ

1. Özru kabul etmek, büyüklüğün şânındandır.

ani l-merkeziye: merkezden
ark: takip edilen yol
ders-i belagat: belagat dersi.
dımag: akıl, şuur
ecnebi: yabancı
ehemmiyet: önem
elhasıl: hasılı, netice itibanyle, kısaca
eshel: daha kolay, en kolay, pek kolay
fehm: anlama, anlayış, kavrayış.
fen: tecrübi ıspatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
gayet: son derece
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu
ifham: anlatma, bildirme
ile'l-merkeziye: merkezin sebebiyet verdiği merkeze doğru.
itizar: özür dileme, bir sebep göstererek affını dileme
karabet: yakınlık
kuvve-i cazibe: çekme kuvveti, cezp etme kuvveti, çekicilik
kuvve-i dafia: defetme kuvveti, savma kuvveti, itici güç.

lasiyyema: hususan, özellikle
lisan: dil
maden-i kelam: sözün kaynağı
mesail: meseleler
mesele: önemli konu
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret
muğlak: karışık.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
muhtel: bozuk, bozulmuş.
müstemi: dinleyen, dinleyici, işiten
muşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık
sanatkar: sanatçı, usta
sıhhat: sağlık, esenlik.
sıla-i rahim: akrabalık.
ümmi: okuma yazması olmayan, okumamış
üslûp: sanatkârın görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği

varakpare: yaprak parçası, kağıt parçası
vazetme: koyma, konulma
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vesselam: işte o kadar, son söz budur, artık bitti.
zâhib: bir zanna kapılan, bir fikre uyan
zat: kişi, şahıs
zemin: yer

Ey birader! Unsur-i Hakikati kübra gibi ve Unsur-i Belâgati suğra gibi mezç et, elektrik şuaı gibi olan hads-i sadıkı geçir; tâ gayet hararetli ve parlak ziyalı olan Unsur-i Akîdeyi netice vermek için senin zihnine istidadat verebilsin.

İşte, Unsur-i Akîdeyi Üçüncü Makalede arayacağız.

İşte başlıyorum: Nahû!..

birader: kardeş
gayet: son derece
hads-i sadık: tam doğru ve şüphesiz idrak etme ve bilme
hararet: sıcaklık
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler
kübra: büyük önerme
mezç: katma, karıştırma
nahû: şöyle ki
suğra: küçük önerme
şuaı: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
unsur-i akîde: imanın esas unsurları
unsur-i belâgat: hal ve duruma uygun güzel nizam unsurları
unsur-i hakikat: gerçeğin esasları, unsurları
ziya: ışık, aydınlık, nur

Üçüncü Makale

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

(2) اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللّٰهِ

Bu kelime-i âliye üssulesas-ı İslâmiyet olduğu gibi, kâinat üstünde temevvüç eden İslâmiyet'in en nuranî ve en ulvî bayrağıdır.

Evet, misak-ı ezeliye ile peyman ve yeminimiz olan iman, bu menşur-i mukaddeste yazılmıştır.

Evet, âb-ı hayat olan İslâmiyet ise, bu kelimenin aynü'l-hayatından nebean eder.

Evet, ebede namzet olan nev-i beşer içinde saadetsaray-ı ebediyeye tayin ve tebşir olunanın ellerine verilmiş bir ferman-ı ezelîdir.

Evet, kalb denilen avalim-i gayba karşı olan penceresinde kurulmuş olan lâtife-i Rabbaniyenin fotoğrafıyla alınan tımsal-i nuranî ile Sultan-ı Ezel'i ilân eden harıta-i nuraniyesidir ve tercüman-ı beliğidir.

Evet, vicdanın esrarengiz olan nutk-ı beliğânesini cemıyet-i kâinata karşı vekâleten inşat eden hatıb-ı fasıhı ve kâinata Hâkim-i Ezel'i ilân eden imanın mübelliğ-i beliğı olan lisanın elinde bir menşur-ı lâyezalîdir.

1- Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

2- Şehadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Ve yine şahadet ederim ki Muhammed (asm), Allah'ın resûludur.

âb-ı hayat: hayat suyu
avalim-i gayb: gayb âlemleri
aynülhayat: hayat gözesi
cemiyet-i kâinat: kâinattaki varlıklar topluluğu
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
esrarengiz: esrarlı, sırlı, gizli, gizemli
ferman-ı ezeli: ezelî olan ferman
Hâkim-i Ezel: ezele hükmeden Allah
harita-i nuraniye: nurlu harita
hatıb-ı fasıh: açık ve güzel konuşan hatip
ilan: yayma, duyurma, bildirme
iman: inanç, itikat.
inşat: şiir okuma, şiir kurallarına uygun olarak okuma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kelime-i âliye: yüce kelime
latife-i Rabbaniye: Allah'ın yalnız kendi sevgisi için yarattığı kalbe bağlı ince duygu.
lisan: dil.
menşur-i layezalî: bitmeyen, zeval bulmaz ferman
menşur-ı mukaddes: mukaddes ferman (kelime-i şehadet kastedilmektedir)
misak-ı ezeliye: ezelî sözleşme; Allah'ın ruhları yarattığı zaman onlara, "Ben sizin Rabbınız değil miyim?" dediğinde onların "Evet Rabbımızsın" diye cevap verme'leri hadisesi.
mübelliğ-i beliğ: noksansız ve güzel bir şekilde belagatli konuşarak tebliğ eden, haber veren
namzet: aday
nebean: pınar suyunun yerden kaynaması
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
nutk-ı beliğane: belagatlı nutuk, konuşma
peyman: yemin, and, kasem
saadetsaray-ı ebediye: ebedî saadet sarayı
Sultan-ı Ezel: kudret, kuvvet ve iktıdarı zamanla kayıtlı olmayan, saltanatının başlangıcı olmayan sultan
tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
temevvüç: dalgalanma, dalga dalga olma, çalkalanma
tercüman-ı beliğ: belagatlı tercüman
tımsal-ı nuranî: nurlanmış görüntü, ömek.
ulvî: yüksek, yüce
üssulesas-ı İslâmiyet: İslâm'ın hakıkı ve sağlam temeli
vekâleten: vekâlet yoluyla birisine vekil olarak, başkası adına.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.

IŞARET

Bu Kelime-i Şahadetin iki kelâmı birbirine şahid-i sadıktır ve birbirini tezkiye eder. Evet, ulûhiyet nubuvvete burhan-ı limmî'dir, Muhammed Aleyhisselâm Sâni-i Zülcelâl'e zatıyla ve lisanıyla burhan-ı innî'dir.

Tembih

Hakaik-ı akaid-i İslâmiye bütün teferruatıyla kütüb-i İslâmiyede mufassalan müberhene ve musarrahadır, görünebilir. Ve görülen şeyi göstermek, zahirin hafasına veya muhatabın gabavetine işaret ve teçhil olduğundan, akîdenin yalnız üç-dört unsurunu beyan edeceğim. Diğer hakaikini fuhul-i ulemanın kitaplarına havale ederim. Zira, bana hacet bırakmamışlar.

* * *

Mukaddeme

Ehl-i dikkatın malûmudur ki, makasıd-ı Kur'âniyenin fezlekesi dörttür: Sâni-i Vahid'in ispatı ve nübüvvet ve haşr-ı cismanî ve adldir.

Birinci maksat delâil-i Sâni beyanındadır. Bir burhanı da Muhammed'dir (aleyhissalâtü vesselam).

Sânin'in vücut ve vahdeti ispata ihtiyaçtan müstağnidir. Lâsıyyema, Müslümanlara karşı çok derece eclâ ve azhardır. Binaenaleyh, hitabımı ecanibe, bahusus Japonya'ya tevcih eyledim. Zira onlar eskide bazı sualler etmişlerdi, ben de cevap vermiştim. Şimdi ihtisar ile yalnız bir-iki suallerine muteallik o cevabın bir parçasını söyleyeceğim.

adl: adalet, her hak sahibine hakkını verme.
akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç.
aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun.
azhar: en zahir, en açık, en belli.
bahusus: hususiyetle, en çok hele.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine.
burhan: delil, ispat, hüccet.
burhan-ı innî: hâdiselerden kanunlarına, neticelerinden sebeplerine ve eserden müessire olan delil (dumanın ateşe delil olması gibi) kâinatta görülen eserlerden eser sahibinin varlığına getirilen delil.
burhan-ı limmî: tümden gelim, eser sahibinden esere getirilen delil.
delail-i Sani: her şeyi sanatlı yaratan Allah'ın varlığı ve birliğine ait deliller.
ecanip: ecnebiler, yabancılar.
ecla: pek aşikâr, pek belli, pek parlak.
ehl-i dikkat: dikkatliler, dikkat sahipleri.
fezleke: özet, netice.
fuhul-i ulema: büyük alimlerin, ilerigelenlerin alimlerin en değerlileri, üstünleri.
gabavet: anlayışsızlık, kalın kafalılık, ahmaklık.
hacet: ihtiyaç.
hafa: gizli şey, sır.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-ı akaid-i İslâmiye: İslâmiyet inançlarının hakikatleri.
haşr-i cismanî: cısımle, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
ihtisar: kısaltma, özetleme.
kelam: söz.
kütüb-i İslamiye: İslâm dini ile ilgili kitaplar.
lasıyyema: hususan, özellikle.
ihsan: dil.
makasıd-ı Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerîm'in maksatları, gayeleri.
maksat: gaye.
malum: bilinen, bilinir olan.
müberhene: delil ile ispatlanmış, gerçekliği delil ile belli olmuş.
mufassalan: tafsilatlı bir biçimde, ayrıntılı ve izahlı biçimde.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
mukaddeme: başlangıç.
musarraha: apaçık, âşikar.
mustagni: muhtaç olmayan, gerekli bulmayan.
müteallik: ait, alâkalı, ilgili.
nubuvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği.
şahid-i sadık: doğru sözlü şahit.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sani-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
suat: soru.
teçhil: cehaletle, cahillikle suçlama.
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler.
tembih: hatırlatma, ihtar.
tevcih: yöneltme, çevirme.
tezkiye: temizleme, doğruluğunu tasdik etmek.
uluhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
unsur: madde, esas.
vahdet: birlik ve teklik.
vücut: varlık.
zahir: dış yüz, görünüş.
zat: kendi.

Onlardan bir sual:

مَا الدَّلِيلُ الْوَاضِحُ عَلَى وُجُودِ الْإِلٰهِ الَّذِي تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ وَالْخَلْقُ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ أَمِنَ الْعَدَمِ أَوِ الْمَادَّةِ أَوْ ذَاتِهِ إِلَى آخِرِ سُؤَالَاتِهِمِ الْمُرَدَّدَةِ[1]

Yanı, vücud-i Sânia delil-i vazıh nedir?

İŞARET

Gayr-ı mütenahı olan manfetullah, böyle mahdut olan kelâma sığışmaz. Binaenaleyh, kelâmımdakı ığlâkın mazur tutulması mercudur.

Tembih

Bervech-i atı kelâmdan maksat, muhakeme ve muvazenenin tarîkini göstermektir. Tâ ki, mecmuunda hakîkat tecellî etsin. Yoksa zihnin cuz'iyeti sebebiyle, o mecmuun her bir cüz'ünde neticenin tamamını taharrî etmek, kuvve-i vâhimenin tasallut ve tereddüdüyle hakîkatı evham içinde setretmektir.

* * *

Mukaddeme

Hakıkatın keşfine manı olan arzu-ı hılâf ve ıltızam-ı muhalif ve taraftar-ı nefis cıhetiyle asılsız evhamını bir asla ırca etmekle kendini mazur gostermek; ve muşterinin nazan gibi yalnız meayibi gormek, ve çocuk tabiatı gıbi bahane ile mahane tutmak gıbı emirlerden nefsini tecritle şartıma muraat edebilirsen, huzur-i kalb ile dinle:

* * *

1- Kendisine iman etmeye çağırdığınız Allah'ın varlığına delil ı vazıh nedir? Mevcudat yoktan mı, maddeden mı, yoksa onun zatından mı yaratılmıştır? İlâ âhir şüphelenne dair sualler...

arzu-i hilâf: muhalefet etme, karşı koyma arzusu
bahane: asıl sebebi gizlemek ıçın ileri sürulen uydurma sebep
bervech-i atı: gelecek tarz uzere, aşagıda oldugu gibi
binaenaleyh. bundan dolayı, bunun uzenne
cıhet: yon
cuz: kısım, parça
cüz'iyet: azlık, cuzî oluş, kucukluk.
delîl-i vazıh: acık, âşıkar delil
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
gayr-i mütenahı: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsız
hakîkat: gerçek.
huzur-ı kalb: kalben huzur duymak.
ığlak. sozu karışık ve anlaşılmaz bır şekılde soyleme.
ıltızam-ı muhalif: muhalif olmayı gerekli gorme.
ırca: gen çevirme, gen dondurme
kelâm: soz.
kuvve-ı vahime: vehim ve hayal duygusu, kuruntu hassası
mahdut. sınırlı, belirli
maksat. gaye
mânı: engel
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
mazur: ozürlu, ozrü olan.
meayıp: kusurlar, ayıplar, lekeler
mercu: umıt edilen, umıt edilmiş, nca olunan
muhakeme: akıl yurütup, dogru netice elde edebılme, tartma, de gerlendırme, yargılama
mukaddeme: başlangıç.
muraat. gozetme, nayet etme
muvazene: denge, olçu
nazar: bakış, dıkkat.
nefis: kendi, şahıs
setr: ortme, kapama, gızleme
sual: soru
tabıat. huy, karakter, seciye
taharrî: arama, araştırma.
taraftar-ı nefis: nefsine taraftarlık etmek.
tarık. yol
tasallut: bınını rahatsız etme, musallat olma, hukmu altına alma
tecellî: belirme, bılınme, gorunme.
tecrit: ayırma, bır tarafta tutma
tembih: hatırlatma, ıhtar
vücud-ı Sânı: her şeyı sanatla yaratan Allah'ın varlığı.

Birinci Maksat

Cemi zerrat-ı kâinat, birer birer zat ve sıfât ve sair vücuhla, gayr-i mahdude olan imkânat mabeyninde müteredd it iken, bir cihetı takıp, hayretbahşa mesalihı intaç etmekle Sâniin vücub-ı vücuduna şahadetle, avalım-i gaybıyenın enmuzecı olan lâtıfe-ı Rabbanıyeden ilân-ı Sâni eden itikadın misbahını ışıklandırıyorlar.

Evet, her bir zerre kendi başıyla Sânıi ilân ettiği gibi, tesavir-i mütedâhileye benzeyen mürekkebat-ı müteşabike-i mutesaide-i kâinatın her bir makam ve her bir nispetinde her bir zerre muvazene-i cereyan-ı umumîyi muhafaza ve her nispette ayrı ayrı mesalihi intaç ettiklerinden, Sânıin kasıt ve hikmetini izhar ve kıraat ettikleri için, Sânıin delâili zerrattan kat kat zıyadedir.

Eğer desen: Neden herkes aklıyla görmüyor?

Elcevap: Kemal-ı zuhurundan... Evet, şiddet-ı zuhurdan görünmemek derecesine gelenler vardır: cirm-i Şems gibi.

تَأَمَّلْ سُطُورَ الْكَائِنَاتِ فَإِنَّهَا ❁ مِنَ الْمَلَإِ الْأَعْلَى إِلَيْكَ رَسَائِلُ [1]

Yani, "Eb'ad-ı vâsıa-ı âlemin sahifesinde Nakkaş-ı Ezelî'nın yazdığı sılsıle-ı hâdısatın satırlarına hikmet nazarıyla bak ve fikr-i hakikatle sanl Tâ kı mele-i âlâdan gelen selâsıl-ı resaıl senı âlâyıllıyyın-ı yakîne çıkarsın."

1. Müellifin Arabî ifadesi olup, meali alında mevcuttur.

alayıllıyyin-i yakın: en mükemmel ve en yüksek inanç kademesi derecesi
avalım-ı gaybıye: gayp alemleri bilinmeyen alemler
cemı: cumle, hep, butun
cihet: yön
cirm-i Şems: Güneş'in cüssesi büyüklüğü.
delâil: dehler, burhanlar, ıspat vasıtaları
eb'ad-ı vâsıa-ı âlem: alemın engın mesaleleri
enmuzec: nümune, omek.
fikr-i hakikat: gerçek düşünce
gayr-i mahdude: sayısız ve sınırsız
hayretbahşa: hayret verıcı
hikmet: ilahı gaye, yüksek bilgi, fayda.
ilan: yayma, duyurma, bıldırme
ilan-ı Sâni: sanatkarı yanı Allah'ın ilan etmek.
ımkanat: ımkanlan olabılırlılıkler olması ve olmaması ıhtımal dahılınde olanlar
intaç: netice verme, sonuçlandırma
itikat: manç, ıman
izhar: gösterme, açıga vurma
kasıt: asıl maksat.
kemal-ı zuhur: mükemmel ve berrak gorunum
kıraat: okuma, devamlı ve duzgün okuma
latıfe-ı Rabbanıye: Allah ın yalnız kendı sevgısı ıçın yarattıgı kalbe baglı ınce duygu.
mabeyn: ara.
makam: seviye, mertebe, katman
maksat: gaye.
mele-i alâ: yuce alem, Cenab-ı Hakk'a daha yakın olan buyuk meleklerın toplandıgı alem
mesalih: maslahatlar, faydalar
mısbah: lamba
muhafaza: koruma
mürekkebat-ı müteşabike-i mütesaide-i kainat: kâinatın yaratılışında kullanılan zerrelerın unsurlarını meydana getirdıgi analızı, çozulmesi çeşıtlı zorluklar taşıyan gınıt terkıpler
müteredd: tereddut eden, kararsız
muvazene-i cereyan-ı umumı: umumı akım, ışleyış dengesi
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakkaş, her şeyı Zatına has olarak nakış nakış ışleyen, evvelı olmayan Allah
nazar: bakış, dıkkat.
nispet: oran, değer
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret.
sahife: sayfa
sair: dıger, başka, otekı
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
selâsil-i resail: mektuplar dızısı.
şiddet-i zuhur: görunmenin, açıga çıkmanın, açıkta olmanın şıddet ve derecesi
sıfat: vasıflar, nıtelıkler
sılsıle-i hadısat: olaylar zıncırı, olaylar dızısı
tesavır-ı mütedahıle: ıç ıçe gırmış tasvırler
vücub-ı vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak, varlıgı zarun ve vacıp olmak
vücuh: vechler, cıhetler, yonler
zat: kendi, asıl, öz
zerrat: zerreler, atomlar
zerrat-ı kainat: kainat zerreleri, kâinattakı atomlar
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
ziyade: çok, fazla

İŞARET

Kalbinde nokta-ı istimdat, nokta-ı istinat ile, vicdan-ı beşer Sânıı unutmamaktadır. Eğer, çendan dımağ tatıl-ı eşgal etse de, vicdan edemez, ıkı vazife-i muhimme ile meşguldür. Şöyle kı:

• Vıcdana müracaat olunsa, kalb bedenın aktârına neşr-ı hayat ettığı gıbı, kalb gıbı kalbdekı ukde-ı hayatıye olan marifet-i Sânı dahı, ceset gıbı ıstıdadat-ı gayr-ı mahdude-ı insanıye ıle mütenasıp olan âmâl ve muyul-ı muteşaıbeye neşr-ı hayat eder, lezzetı ıçıne atar ve kıymet verır ve bast ve temdıt eder. Işte nokta-ı istimdat...

• Hem de bununla beraber, kavga ve müzahametın meydanı olan dağdağa-ı hayata peyderpey hucum gosteren âlemin bınler musıbet ve mezahımlere karşı yegâne nokta-ı istinat, marifet-i Sânı dır.

Evet, her şeyı hıkmet ve ıntızamla gören Sânı-ı Hakîm'e ıtıkat etmezse ve alelamya tesadufe havale ederse ve o belıyyata karşı elındekı kudretın adem-ı kıfayetını duşünse, tevahhuş ve dehşet ve telâş ve havftan mürekkep bır hâlet-ı cehennemnumun ve cıgerşıkâfta kaldıgından, eşref ve ahsen-i mahlûk olan insan her şeyden daha perişan olduğundan, nızam-ı kâmıl-ı kâınatın hakıkatıne muhalıf olıyor. Işte nokta-i istinat. Evet, melce yalnız marifet-i Sânı'dır.

Demek şu ıkı nokta ıle bu derece nızam-ı âlemde hukûmfermalık, hakıkat-ı nefsu'l-emrıyenın hassa-ı münhasırası olduğu ıçın, her vıcdanda ıkı pencere olan şu ıkı noktadan vucud-ı Sânı tecellı edıyor. Akıl gormezse de, fıtrat görüyor. Vıcdan nezzardır, kalb penceresidir.

adem-i kifayet: kâfi gelmeme, yetersızlık.
ahsen-i mahluk: yaratılanların en güzeli
aktâr: taraflar, yanlar, her taraf, her yer
alelamya: koru korune sorup soruşturmadan
âmal: emeller, arzular, istekler
bast: yayma, serme, döşeme
belıyyat: belalar, felâketler, kederler, tasalar
çendan: gerçi, her ne kadar
cıgerşıkâfı: cıger parçalayan, çok acı veren
dagdaga-ı hayat: hayatın telaşı, ıztırabı, sıkıntısı
dehşet: buyuk tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
dımağ: akıl, şuur
eşref: en şerefli, daha şerefli, en iyi, en güzel
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
hakıkat: gerçek, esas
hakıkat-i nefsü l-emriye: bır şeyın ozunde Allah ın koydugu hakıkat.
hâlet-i cehennemnümun: cehennem gibi çok azap verici hâl
hassa-ı munhasıra: yalnızca bınne aıt olan ozellik.
havaie: bır şeyı, başkasının usrune bırakma
havf: korku, korkma
hikmet: ilahî gaye, yüksek bılgı, fayda
hükümferma: hukûmran, hukum suren
intızam: düzenlilik, düzgünlük
istidadat-ı gayr-i mahdude-i insanıye: insanda var olan sınırsız kabılıyetler
ıtıkat: inanç, ıman
kıymet: değer
kudret: güç, kuvvet, iktıdar
marifet-i Sânı: eşyayı tam bır hüner ve sanatla vucuda getıren sanatkârın manfeti
melce: sıgınılacak yer
mezahım: ezıyetler, sıkıntılar, zahmetler, zorluklar, belalar
muhalif: zıt, karşıt.
müracaat: başvurma, danışma
murekkep: terkıp edılmiş, ıkı veya daha çok şeyın karışmasından meydana gelen bileşik.
musıbet: felâket, belâ
mütenasıp: uygun olan, her bakımdan bırbırıne denk, ölçülü, orantılı.
muyul-ı muteşaıbe: çeşıtlı şubelen olan meyıller, çeşıtlı arzular, çeşıtlı meyıller
müzahamet: bır yere ıtışe kakışa hucum etme
neşr-i hayat: hayat yaymak, hayat dagıtmak.
nezzar: seyırcı, seyreden.
nızam-ı alem: Cenab-ı Hakkın kaınara koymuş olduğu, düzen, dunya düzenı
nızam-ı kamıl-i kaınat: kâınatta kı mukemmel nızam, düzen
nokta: konu ıle ılgılı bolum
nokta-i istimdat: yardım ve medet isteme noktası
nokta-i istinat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası
peyderpey: arka arkaya, ardı sıra, yavaş yavaş
sânı: her şeyı sanadı olarak yaratan Allah
sanı-i Hakım: hıkmet sahıbı olan, her şeyı sanatla ve hıkmetle yaratan Allah
tatıl-i eşgal: işe ara verme, grev
tecellı: belırme, gorunme
temdıt: devam ettırme, çekıp uzatma.
tesadüf: rastlantı
tevahhuş: yalnızlaşma, vahşileşme, yabancılaşma
ukde-i hayatıye: hayatla ılgılı dugum, hayat dugumu.
vazıfe-i muhımme: onemlı vazıfe, gorev
vicdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen, ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî hıs.
vicdan-ı beşer: beşenn vicdanı, insanlann vicdanı.
vucud-ı Sânı: her şeyı sanatla yaratan Allah ın varlıgı
yegane: bırıcık, tek, yalnız.

Tembih

Arş-ı kemalât olan marifet-i Sânin mıraçlarının usûlü dörttür.

• *Birincisi, tasfiye ve ışrake müesses olan muhakkikîn-ı sofiyenin minhacıdır.*

• *Ikincisi, imkân ve hudûsa mebnî olan mütekellimîn-in tarıkıdır.*

Bu ikı asıl, filvakı, Kur'ân'dan teşaub etmişlerdir. Lâkin, fikr-i beşer başka surete ıfrağ ettiği ıçin, tavılüzzeyıl ve müşkülleşmıştır.

• *Üçüncüsü, hukemanın mesleğidir.*

Üçü de taarruz-ı evhamdan masun değildirler.

• *Dördüncüsü ki, belâgat-i Kur'âniyenin ulüvv-i rütbesini ilân eden ve istikamet cihetiyle en kısası ve vuzuh cihetiyle beşerin umumuna en eşmeli olan mirac-ı Kur'ânîdir. Işte, biz dahı bunu ihtıyâr ettik. Bu da ikı nevidir.*

arş-ı kemalat: olgunlukların mükemmelliklerin zirvesi, olgunluğun en yüksek derecesi.
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetleri.
belagat-ı Kur'aniye: Kur'an'a ait belâgat, Kur'an'ın kendine has olan belâgatı.
beşer: insan, insanlık.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
delil-i inayet: Allah'ın inâyetinin delili, kâinattaki eşyanın menfaat ve faydalarını bildiren ayetler, deliller.
eşmel: daha en şümullü, kapsayıcı.
fikr-i beşer: insanların fikri, insanların düşüncesi.
filvakı: vâkıa, hakikaten, gerçekten.
hikmet: İlâhî gâye, yüksek bilgi, fayda.
hudus: sonradan meydana gelme, yok iken var edilme.
hükema: filozoflar.
ıfrag: bir halden başka bir hâle sokma, çevirme.
ihtıyar etme: seçme, tercih etme.
ilan: yayma, duyurma.
ıma: işârette anlatma, ustü kapalı ifâde etme.
imkan: var olması ya da yok olması noktasında zorunlu olmama.
ışrak: sezgi yoluyla bilgi edinme, iç müşâhede.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kasıt: asıl maksat.
marifet-i Sani: sanatkârı (Allah) tanıma, bilme.
masun: korunmuş, koruma altında olan.
mebnî: bina olunmuş, kurulmuş.
menafi-i eşya: eşyanın sağladığı menfaatler.
meslek: gidiş, usul, yol.
minhac: meslek, yol, açık, geniş yol.
mirac-ı Kur'âni: Kur'ânî merdiven, tabaka, derece, marifet-i Sâni'ye ulaştıran yükselten vasıtalardan en kısa, en istikâmetli, en açık ve kapsamı en geniş olanı, yalnız Kur'ân esâslarından hareket edeni.
mıraç: merdiven.
müesses: tesis edilmiş, kurulmuş olan, kurulu.

muhakkikîn-ı Sofiye: tasavvufla uğraşan, hakikatı araştıran âlimler.
muşkul: güç, zor, çetin.
mütekellimîn: kelâm âlimleri, kelâmcılar.
nefiy: olumsuzlama, ortadan kaldırma.
nevi: çeşit, tür.
nizam-ı ekmel: en kusursuz, en mükemmel düzen, sistem, kanun.
riayet-i mesalih ve hikem: maslahatlara ve hikmetlere hürmet etmek, maksatlara ve hikmetlere uymak.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
suret: biçim, şekil, tarz.
taarruz-i evham: evhamın ilişmesi, evhamın saldırısı.
tadat: sayma.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertîpleme.
tarik: yol, meslek, seçilen tarz.
tasfiye: nefsi günâhlardan arındırma, kalbi cilâlama.
tavılüzzeyıl: devamı uzun olan, sonu gelmeyen.

tembih: hatırlatma, ihtar.
tesadüf: rastlantı.
teşaub etme: dallanma, dal budak peyda etme, çatallama.
ulüvv-i rutbe: yüksek rütbe.
umum: bütün, hepsi.
usul: yol, tarz, üslup, şekil.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esâssız düşünce.
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifâde açıklığı.
zübde: bir şeyin en muhim kısmı, bir şeyin özü, seçkin kısmı.

Birincisi

Delil-i inayet'tir ki, menafi-i eşyayı tadat eden bütün âyât-ı Kur'âniye bu delile ıma ve şu bürhanı tanzim ediyorlar.

Bu delilin zubdesi, kâinatın nizam-ı ekmelinde nâyet-i mesâlih ve hikemdir. Bu ise Sânin'in kasıt ve hikmetini ispat; ve tesadüf vehmini ortadan nefyediyor.

Mukaddeme

Eğer, çendan her adam âlemdeki nayet-i mesalih ve intizamda istikra-i tam edemez ve ihata edemez. Fakat, nev-i beşerdeki telâhuk-i efkâr sayesinde, kâinatın her bir nev'ine mahsus kavaid-i külliye-i muntazamadan ibaret olan bir fen teşekkül etmiş ve etmektedir.

Bununla beraber, bir emirde intizam olmazsa, hüküm külliyetiyle cereyan edemediği için, kaidenin külliyeti nev'in hüsn-i intizamına delildir. Demek, cemi fünun-i ekvan, kaidelerin külliyetlerine binaen, istikra-i tamla nizam-ı ekmeli intaç eden birer burhandırlar.

Evet, fünun-i kâinat bitamamiha mevcudatın silsilelerindeki halkalardan asılmış olan mesalih ve semeratı ve inkılâbat-ı ahvalin telâfîfinde saklanmış olan hikem ve fevaıdı gostermekle Sânîin kast ve hikmetine parmakla şahadet ve işaret ettikleri gibi, şeyatîn-i evhama karşı birer necm-ı sakıptır.

İŞARET

Cehl-ı mürekkebi intaç eden, nazar-ı sathîyı tevlit eden ulfetten tecrid-i nazar etsen ve akla karşı sedd-i turuk eden evhamın aşıyanı olan mümaresat-ı ilzamiyattan nefsini tahliye etsen, hurdebinî bir hayvanın suretı altında olan makine-i dakika-ı bedıa-ı Ilâhiyenin şuursuz, mecra ve mahrekleri tahdıı olunmayan ve imkânatında evleviyet olmayan esbab-ı basıta-ı camıde-ı tabıiyeden husulpezir ve o destgâhın masnuu olduğunu, kendi nefsini kandırıp

aşıyan: mesken, ev, yuva
bitamamiha: tamamen, bütünüyle, hepsi
burhan: delil, ispat, hucet.
cehl-i mürekkep: bilmemekle beraber bilmediğini de bilmemek, katmerli cahıllık, kara cahıllık.
cemi: cümle, hep, bütün.
cereyan: olma, meydana gelme
destgah: tezgah
esbab-ı basıta-ı camide-i tabıiye: tabîî sebepler, tabıatın her tarafına yayılmış basıt ve cansız sebepler
evleviyet: öncelıklılık, üstün oluş
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilmlere verilen genel ad
fevaıt: faydalar, menfaatler
fünun-i ekvan: kâinata aıt fenler, ilmler
fünun-ı kainat: kâinatla ilgili ilmler
hikem: hikmetler
hikmet: Ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hurdebini: gözle gorulmeyecek derecede kuçuk, mikroskobik.
hüsn-i intizam: guzel bir duzen, intizamın guzelligi
husulpezir: hasıl olmuş, meydana gelmiş
ihata: kuşatma, içine alma
ihtiyar etme: seçme, tercih etme
imkanat: imkânlan olabilirlikler, olması ve olmaması ıhtımal dahilinde olanlar
inkılabat-ı ahval: hâllenn, durumların degişımı, dönüşumu.
intaç: netice, sonuç.
intizam: duzenlılık, duzgunluk.
istıkra-ı tam: olaylardakı ortak vasıflara dıkkat ederek tam bır netıce çıkarmak, etraflı ve tam bır bılgı almak.
kasıt: asıl maksat.
kavaid-i küliiye-i muntazama: her şeyın yerlı yerınde olduğu kullî kaıdeler
külliyet: bütünlük, umumîlik.
mahrek: hareketlı bır noktanın guttugu yol
makine-i dakıka-ı bedıa-ı Ilahıye: Allah'ın eşi ve benzen olmayan, mukemmel olçulu makınesi sıstemı, duzenı.
masnu: sanatlı yaratılan varlık
mecra: kanal
mesalih: maslahatlar, faydalar
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mukaddeme: başlangıç.
mümaresat-ı ilzamiyat: ikna etmek maksadıyla maharetle işe sarılma, ıkna ıçın degışık yollara başvurma
nazar-ı sathi: yuzeysel bakış, dikkatsızce yapılan incelemе
necm-i sakıp: parlak yıldız, karanlıgı yırtarak geçen parlak yıldız
nefis: kendı, şahıs
nevi: çeşıt, tur
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nızam-ı ekmel: en kusursuz, en mukemmel duzen, sistem
nayet-i mesalih: maslahatlara uymak ve hurmet etmek.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret.
Sanî: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sedd-i turuk: yolları kapatan set
semerat: sonuçlar
şeyatin-i evham: vehımlendıren, evham veren şeytanlar
silsile: zıncır.
suret: bıçım, şekıl, tarz
şuursuz: ıdraksız, bılgısız
tahdit: hududlandırma, sınırlama
tahliye: serbest bırakma, salıverme
tecrid-i nazar: bakışını kesmek, bir şeyden bakışını ayırmak.
telafif: bırbırıne gırmiş ve sarmaşmış vazıyette olma, lıf lıf olma.
telahuk-ı efkar: fıkırlenn bırbırı peşıne gelıp bırleşmesı, katılaşması, bırbırıne eklenmesi
teşekkül: kurulma, oluşma, şekıllenme
tevlit: dogurma, sebep olma
ülfet: alışma, kaynaşma.

mutmain ve ikna edemezsin. Meğer her bir zerrede Eflâtun kadar bir şuur ve Calinos kadar bir hikmeti ispat ettikten sonra, zerrat-ı saire ile vasıtasız muhabereyi itikat ve esbab-ı tabiiyenin üssulesası hükmünde olan cüz-ı lâyetecezzadaki kuvve-ı cazibe ve kuvve-ı dafianın içtimalarının hortumu üzerindeki muhaliyetin damgasını kaldırabilsen... Eğer nefsin bu muhalâta ihtimal verse, seni insaniyet defterinden sıldırecektir!

Fakat, caizdir ki, her bir şeyin esası zannettikleri olan cezp ve def ve hareket, âdatullahın kanunlarına birer isim olsun. Fakat, kanun kaidelikten tabiîliğe ve zihnîlikten hariciîliğe ve itibardan hakikate ve aletiyetten müessiriyete gelmemek şartıyla kabul ederiz.

Tembih

(1) فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرٰى مِنْ فُطُورٍ

"Nazarını âleme gezdir. Hangi yerinde noksaniyeti görebilirsin? Kellâ! Goren gormez—meğer kor ola veya kasr-ı nazar illetiyle müptelâ ola."

İstersen Kur'ân'a müracaat et. Delil-i inayeti vücub-ı mümkinenin en ekmel vechiyle bulacaksın. Zira, Kur'ân kâinatta tefekküre emir verdiği gibi, fevaidi tezkâr ve nimetleri tadat eder. İşte o âyât, şu bürhan-ı inayete mezahirdir. Icmalı budur, tut. Tafsılı ise, eğer meşiet-i İlâhiye taallûk ederse, âyât-ı afakiye ve enfusiyeyi tefsir tarikında, sema ve beşer ve arzın ilimlerine ma'kud olan Kutub-ı Selâsede tefsir edilecektir. O vakit şu bürhan tamam-ı suretiyle sana görünecektir.

1 Mülk Suresi, 3

adatullah: Allah'ın kâinata yerleştirdiği kanunlar
aletiyet: âlet olma hali, sebeplik, vasıtalık.
ayat: Kur'ân ayetleri
ayat-ı afakiye ve enfusiye: Allah'ın zatına ve zatının dışındaki şeylere taalluk eden ayetler
beşer: insan, insanlık.
bürhan-ı inayet: kâinatta görülen yardım ve imdada koşmaları Cenâb-ı Hakk'ı göstermesi
Calinos. asıl adı Galenos olan Yunanlı filozof ve tıb bilgini
cezp: kendine doğru çekme, çekilme.
cuz-ı layetecezza: bölünmeyen parçalanmayan kısım, bölünme imkânı olmayan en ufak zerre, bölünmez parça
delil-i inayet: Allah'ın inayetinin delili, kâinattaki eşyanın menfaat ve faydalarını bildiren ayetler, deliler
ekmel: en mükemmel, en olgun
esbab-ı tabiiye: tabiî, olağan sebepler
fevaid: faydalar, menfaatler
harici: dışa ait, dışarı ile ilgili
hikmet: felsefe, hakimlik, eşyanın hakikatini, kâinattaki ve yaratılıştaki gayelen araştırma
hükmünde: değerinde, yerinde
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
içtima: bir araya gelme
illet: hastalık
İnsaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
İtibarî: farazî değer, gerçekte olmayan, fakat var sayılan değer
İtikat. kesin manıma, iman
kasr-ı nazar: bir şey üzerinde ehemmiyetle fazla durma, nazarı hususen bir şeye çevirme.
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen
kutûb-i selâse: üç kitap
kuvve-i cazibe: çekme kuvveti, cezp etme kuvveti, çekicilik.
kuvve-i dafia. defetme kuvveti, savma kuvveti, itici lik, itici güç.
ma'kud: bağlanmış, bağlı.
meşiet-i İlâhiye: Cenâb-ı Hakka ait, Onun bilgisi, arzusu, isteği ve iradesi altında olan, Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi
mezahir: mazharlar, görünenler
müessiriyet: tesirlilik, etki gücü
muhabere: haberleşme
muhalat. muhaller, olması mümkün olmayanlar
muhaliyet. imkânsızlık.
müptela: tutkun, düşkün
müracaat: başvurma, danışma.
mutmain: içi rahat, şüphesi olmayan
nazar: bakış, dikkat.
nefis: kendi, şahıs
noksaniyet: eksiklik, noksanlık
sema: gökyüzü, gök.
şuur: bilinç, bir şeyin incelikleriini iyice idrak etme, anlayış
taalluk: alakalı, münasebetli olma
tabiî: tabiatı gereği olan, normal, alışılmış, olagan
tadat. sayma
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma
tamam-ı suret: eksiksiz bir şekilde
tarik. yol, meslek, seçilen tarz
tefekkur: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tembih: hatırlatma, ihtar
tezkar: hatırlama, anma, hatırı getirme
üssulesas. hakikî, sağlam temel
vasıta: aracı.
vecih: cihet, yön
vücuh-i mümkine: imkân dahilinde olan tarzlar
zerrat-ı saire: diğer zerreler, ardı sıra takip eden zerreler
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zihnî: zihinle alâkalı, zihne ait.

İKİNCİ DELİL-İ KUR'ÂNÎ

Delil-i ihtıra'dır. Bunun hulâsası:

Mahlûkatın her nev'ine, her ferdine ve o nev'e ve o ferde mürettep olan asar-ı mahsusasını müntiç ve istidad-ı kemaline münasip bir vücudun verilmesidir. Zira hiçbir nev-i müteselsil ezelî değildir; "*imkân*" bırakmaz. Hem de bizzarure bazının "*hudûs*"u, nazarın müşahedesiyle ve sairleri dahı aklın hikmet nazarıyla görülür.

Vehm ve Tembih

İnkılâb-ı hakıkat olmaz. Nev-ı mutavassıtın sılsılesi devam etmez. Tahavvül-i esnaf, inkılâb-ı hakaıkın gayrısıdır.

İŞARET

Her bır nev'ın bır âdemı ve bır buyuk pederi olduğundan, sılsılelerdeki tenasülden neş'et eden vehm-ı batıl, o âdemlerde, o evvel pederlerınde tevehhüm olunmaz.

Evet, hikmet, fenn-ı tabakatu'l-arz ve ılm-ı hayvanat ve nebatat lisanıyla, ıkı yuz bını mutecavız olan envaın âdemleri hükmünde olan mebde-ı evvellerının herbırının mustakıllen hudûsuna şahadet ettığı gıbı, mevhum ve ıtıbarî olan kavanin ve şuursuz olan esbab-ı tabııye ıse, bu kadar hayretfeza sılsıleler ve bu sılsıleleri teşkil eden ve efrat denilen dehşetengız hadsız makine-i acibe-i Ilâhıyenın tasnî ve ıcadına adem-i kabılıyetleri cıhetıyle, her bır fert ve her bır nevı, mustakıllen Sânı-ı Hakîmın yed-ı kudretinden çıktığını ilân ve ızhar ediyor.

âdem: turunun ılk ornegı.
adem-i kabiliyet: kabılıyetin olmaması kabılıyetsızlık.
asar-ı mahsusa: hususıleşmış eserler nışanlar herkese aıt olmayan eserler
bizzarure. zarurî olarak ister istemez mecburen
cihet. yon
dehşetengiz. çok dehşet verıcı urkutucu korkunç
delil-i ihtıra Cenab ı Hakkın yenıden ıcat ederek yarattığı şeylerden meydana gelen kendı zatına mahsus delıl.
delil-i Kur'âni: Kur'ân-ı Kerıme aıt delıl Kur'ân-ı Kerımın gosterdıgı delıl
efrat. fertler
enva çeşıdler turler nevler
esbab-ı tabiiye- tabîî olagan sebepler
evvel: önce
ezeli: ezel ıle ılgılı öncesız başlangıcsız
fenn-ı tabakatü'l-arz jeolojı ılmı
gayr: ayrı başka
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hayretfeza: hayretı artıran
hikmet: felsefe hakîmlık, eşyanın hakıkatını kaınattakı ve yaratılıştakı gayelerı araştırma
hudus: sonradan meydana gelme yok ıken var edılme
hukmünde degerınde yerınde
hulasa bır şeyın ozu esası temel kısmı
ıcat: vucuda getırme yoktan var etme.
ılm-ı hayvanat ve nebatat: hayvanlar ve bıtkılere aıt ılm zoolojı ve botanık.
ılm-ı nebatat botanık.
ımkan: var olması ya da yok olması noktasında zorunlu olmama
inkılâb-ı hakaik hakıkatlerın ınkılabı hakıkatlerın degışımı donuşumu
inkılab-ı hakıkat: hakıkatın degışımı gerçeklerın degışımı donüşümu
istidad-ı kemal olgunluk kabılıyetı yetenegı
itibarî: gerçek olmayan varsayılan
kavanin: kanunlar yasalar
lisan: dıl
mahlukat: yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
makine-i acibe-i ilâhıye Allah ın yarattığı hayret veren makıne
mebde-i evvel: ılk başlangıç ıpucu da
mevhum. hakıkatte olmayan vehm ve hayal urunu olan
munasip uygun
müntiç: netıce veren netıcelendıren
murettep kurulmuş duzenlenmiş
müşahede gozlem.
mustakillen kendı başına, bagımsız olarak
mutecaviz. aşkın fazla çok.
nazar: bakış
neş'et: meydana gelme oluşma çıkma
nevi tur çeşıt.
nev-i müteselsil sılsıle halınde bırbırını takıp eden nevler
nev-i mutevassıt. ara tur ıkı farklı turun bırleşmesınden meydana gelen tur
peder: baba ata.
şahadet: şahıt olma şahıtlık açık alamet ışaret.
sair: dıger başka otekı
silsile zincir
şuursuz ıdraksız bılgısız.
tahavvül-i esnaf sınıfların degışmesı turlerın degışmesı sıralamanın degışmesı
tasnı: sanatlı yapma ve yaratma.
tembih: hatırlatma, ıhtar
tenasül: bırbırınden doğup ureme
teşkil: oluşturma şekıllendırme.
tevehhum: vehımlenme yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme.
vehım: zan, şüphe, yanlış ve esassız dusunce
vehm-i batıl: hakıkatsız bır şeyı hakıkatmış gıbı dusunmek.

Evet, Sâni-i Zülcelâl her şeyin cephesinde *hudûs* ve *imkân* damgasını koymuştur.

Tembih

Ezeliyet-i madde ve hareket-i zerrattan teşekkül-i enva gibi umur-ı batılaya ihtimal vermek, sırf başka şeyle nefsini ikna etmek sadedinde olduğu için, o umurun esas-ı fasidesini tebeî nazarıyla adem-i derkinden neş'et eder. Evet, nefsini ikna etmek suretinde müteveccih olursa, muhâliyet ve adem-i makuliyetine hükmedecektir. Faraza kabul etse de, "tegafül-ı ani's-Sâni" sebebiyle hasıl olan ıztırarla kabul edebilir.

Tembih

Mukerrem olan insan, insaniyetin cevheri itibarıyla daima hakkı satın almak istiyor ve daima hakikatı arıyor ve daima maksadı saadettir. Fakat, batıl ve dalâl ise, hakkı arıyorken haberi olmadan eline düşer. Hakikatın madenini kazarken, ihtiyârsız, batıl onun başına düşer. Veyahut hakikatı bulmaktan muztar veya tahsil-i haktan haib oldukça, asıl fitratı ve vicdanı ve fikri, muhal ve gayr-ı makul bıldığı bir emri, nazar-ı sathî ve tebeî ile kabulüne mecbur oluyor.

Işte bu hakikatı pîş-i nazara al; göreceksin ki, bütün nizam-ı âlemden eser-i gaflet olarak tevehhüm ettikleri ezeliyet-i madde ve hareket ve şu bütün akılları hayrette bırakan nakş ve sanat-ı bedıada tahayyul ettikleri tesadüf-ı amya ve bütün hikemin şehadatına rağmen esbab-ı camideden itikat ettikleri tesir-i hakikî, ve nefislerine mugalâta edip, vehmin istimrara istinaden iğvasıyla tecessüm ve tahayyül olunan tabiat-ı mevhumeyi

adem-i derk: anlamamak, anlayışı olmamak, anlayışsızlık
adem-i makuliyet: akla uygun olmamak
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
dalâl: doğru yoldan çıkma, sapma, azıp eğri yola sapma
esas-ı faside: doğru olmayan esas, mahiyeti bozuk olan şey
esbab-ı camide: şuursuz ve ruhsuz olan sebep ve vasıtalar.
eser-i gaflet: dikkatsızlık eseri, gaflet eseri
ezeliyet-i madde ve hareket: maddenin ve hareketin her zaman var olduğunu ve varlığının başlangıcı olmadığı inancı
ezeliyet-i madde: maddenin her zaman var olduğunu ve varlığının başlangıcının olmadığını iddia eden batıl inanış
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi
gayr-ı makul: aklın kabul etmediği, akla uymayan
haib: korkan, korkak.
hareket-i zerrat: zerrelerin, atomların hareketi
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hikem: hikmetler
hudus: sonradan meydana gelme, yokken var edilme.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
itikat: kesin inanma, iman
izhar: gösterme, açığa vurma
ıztırar: çaresizlik, zor durumda kalmak.
muhal: imkansız, olması mümkün olmayan.
muhâliyet: imkânsızlık, imkansız oluş
mukerrem: aziz, saygıdeğer, muhterem, kerem sahibi.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
muztar: çaresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış
nakış: işleme, süsleme
nazar: bakış, dikkat
nazar-ı sathî: yüzeysel bakış, dikkatsizce yapılan inceleme
nefis: kendi, şahıs.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nevi: çeşit, tür
nizam-ı âlem: Cenâb-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni
pîş-i nazar: göz önü
sadet: konuşulan madde, asıl konu
şehadat: şahıtlıklar, tanıklıklar
sanat-ı bedîa: güzel ve beğenilen sanat.
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tahsil-i hak: hakkı ortaya çıkarmak, doğru olanı elde etmek, doğruyu bulmak
tebeî: bağımsız olmayıp başkasına tabi olarak, ikinci derecede
tegafül-ı ani's-Sâni: her şeyi mükemmel sanatlı yaratan Allah'tan gaflet etme, onu görmezlikten gelme, göz ardı etme.
tesadüf-i amya: kör rastlantı, birbiriyle alakasız şeylerin veya birbiriyle ilgisiz olanların rastlaşması
teşekkül-i enva: nevilerin meydana gelmesi, türlerin oluşması
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umitsizliğe ve korkuya düşme.
umur: işler
umur-ı batıla: bâtıl işler, hakikatı olmayan işler
yed-i kudret: kudret eli, her şeyi tutan Allah'ın kudret eli

mercı yapmakla tesellı ettıkleri, elbette fıratları reddeder Fakat, yalnız hakka teveccüh ve hakıkate kastettıkleri ıçın, şu evham-ı batıla davetsız olarak yolun canıbınden taarruz ettıkleri ıçın, elbette hedef-ı garazına nazarını dıkmiş olan adam, o evhama tebeî ve sathî bır nazarla bakıyor Onun ıçın, muzahref olan ıçine nüfuz edemez Fakat, ne vakıt rağbet ve kasıt ve satın almak nazarıyla baksa, almaya değıl, belkı ıltıfat etmeye ve bakmaya tenezzül etmez!

Evet, şu kadar çırkın bır şeyı vıcdan ve akıl muhal görüyor, kalb dahı kabul etmez İllâ kı müşagabe ile safsata edıp, her bir zerreye hukemanın akıllarını ve hıkkâmın sıyasetlerını verıp, tâ her bir zerre ehavatıyla ittıfak ve ıntızam meselesınde müşavere ve muhabere etsınler

Evet, bu surette bır mesleğı, ınsan değıl, hayvan dahı kabul etmez Fakat ne çare, mesleğın lâzım-ı beyyınıı meslektendır Şu meslek ıse, bu suretten başka bır şeyle tasvır edılmez

Evet, batılın şe'nı şöyledır Ne vakıt tebeî bır nazarla bakılırsa, sıhhatıne bır ıhtımal verılır Fakat ım'an-ı nazar eyledıkçe, ıhtımal-ı sıhhat bertaraf olur

İŞARET

Madde dedıkleri şey ıse, suret-ı mutegayyıre, hem de hareket-ı zaıle-ı hâdıseden tecerrüt etmez Demek, hudûsu muhakkaktır.

Feya acaba! Sânî-i Vacıbü'l-Vucud'un lâzıme-ı zarurıye-ı beyyınesı olan ezelıyetı zıhınlerıne sığıştıramayan, nasıl oldu da her bir cıhetten ezelıyete munafî olan maddenın

kasıt: maksat hedef kabul edılen
kastetme. bır şıe bır şeye hedef olarak yonelme
lazıme-ı zarurıye-ı beyyıne aşıkar ve apaçık olan gerek şart
lâzım-ı beyyin: her hangı bır şey hatıra gelınce hıç bır delıl ve ışarete ıhtıyaç olmadan o şeyle beraber düşunulmesı zarurı olan
merci merkez kaynak.
mesele: konu
meslek: gıdış tutulan yol sıstem
mugalata: delılsız veya uydurma delıllere dayandırılan munakaşa
muhabere: haberleşme
muhal: ımkansız olması mumkun olmayan
müşagabe: münakaşayı bır gaye sayanlarını yolu demagojı
müşavere Istışare etme danışma
muzahref supruntu çer-çop
nazar: bakış dıkkat.
nefis kendı şahıs
nüfuz. ıce geçme ıslerne
rağbet. ıstek arzu meyıl
safsata: gerçek dışı fıkrı karşı tarafa kabul ettırmek ıçın başvurulan gorunuşte doğru gıbı gorundüğü hâlde gerçekte yanlış olan kıyas
Sanı-ı Vacıbu'l-Vucud varlığı vacıp olan sanatkar Allah
sathi yuzeysel denne ınmeyen, ustun korü
şe'nı ış durum ozellık yapı.
sıhhat: sahıhlık doğruluk, gerçeklık
suret-i mutegayyıre: degışen suretler bıcımler, gorunuşler
taarruz saldırma sataşma ılışme
tabıat-ı mevhume: vehmın karakterı tabıatı
tahayyul: hayale getırme hayalınde canlandırma
tasvir bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma.
tebeî bağımsız olmayıp başkasına tabı olarak, ıkıncı derecede
tecerrüt. soyunma soyutlanma uzak olma
tecessüm cısımleşme cısım halıne gelme
tenezzül: ınme alçalma
teselli avunma
tesir-i hakiki gerçek tesır etkı
teveccüh yonelme yonelış
vehim zan şüphe yanlış ve esassız duşunce
vicdan ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevı hıs
zerre: en kuçuk parça molekul atom

batıl boş ve manasız olan gerçege uymayan doğru ve haklı olmayan
bertaraf ortadan çıkmış yok edılmiş.
canip yan yon cıhet taraf
ehavat. bırbınne benzeyen şeyler kardeşler
evham vehımler zanlar kuruntular
evham-ı batıla hakıkatı olmayan vehımler hayaller
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı bırden ıçıne alıp zamanla sınırlı olmamak.
feya aceba: hayret doğrusu.
fitrat: yaratılış tabıat, mizaç, huy
hakikate gerçek, esas
hareket-ı zaıle-ı hâdıse: hadıselerın geçıcı hareketlerı
hedef-ı garaz: nıyetın ulaşmak ıstedıgı noktı.
hudus sonradan meydana gelme yok ıken var edılme
hükema: filozoflar
hükkam hakımler
İğva ayartma azdırma saptırma doğru yoldan çıkarma baştan çıkarma
ıhtımal olabılırlık.
ıhtımal-ı sıhhat. saglamlık ve doğruluk ıhtımalı
ıltıfat: ılgi gosterme yuzunu çevırıp bakma
ım'an-ı nazar: bır ışi dıkkatlı duşunme ınceden ınceye tetkik etme
ıntızam. düzenlılık, düzgunluk
istımrar: surme sürüp gıtme uzayıp gıtme
istınaden Istınat ederek, dayanarak.
ittifak. bırleşme bırlık.

ezeliyetini zihinlerine sığıştırabilirler? Hakıkaten cay-ı taaccüptür.

Evet, insan düşündukçe, cemi sıfât-ı kemaliye ile muttasıf olan Sânî'den ıstığrap ve istınkâr ettikleri, şu hayretefza masnuatı tesaduf-ı amyaya ve hareket-ı zerrata ısnat ettikleri için, insanı insaniyetten pışman eder.

TELVİH

Harekât-ı zerrattan husulü dava olunan kuvvet ve suretler, araziyetleri cihetiyle, envadaki mübayenet-i cevheriyeyi teşkil edemez. Araz cevher olamaz. Demek, bütün envaın fasılları ve umum a'razın havass-ı mümeyyizeleri adem-ı sırftan muhteradırlar. Tenasul, teselsülde şerait-i adiye-i itibariyedendir.

İşte delil-i ihtıraînın icmali. Eğer açık olarak mufassalan istersen, Kur'ân'ın Firdevsine gir. Zira hiçbir ratb ve yabis yoktur ki, o tenezzühgâhta ya çiçek veya gonca hâlinde bulunmasın. Eğer ecel müsait ve meşiet taallûk ve tevfik refik olursa, elfaz-ı Kur'âniyenin esdafında şu bürhanı tezyin eden cevherlen, gelecek kütüpte tafsil edilecektir.

Vehim ve Tembih

Eğer sual etsen. "Nedir şu tabıat ki, daima onunla tın tın ediyorlar? Nedir şu kavanin ve kuva ki, daima onlarla mütedemdımdırler?"

Cevap vereceğız ki: Âlem-i şahadet denilen cesed-i hilkatın anasır ve azasının ef'allenni ıntızam ve rapt altına

araz: bir varlığın bizzat kendinde olmayan ve ona sonradan takılan ilişen özellik.
arazlar: arazlar
araziyet: bir şeyin aslından olmamaklık, araz oluş
adem-i sırf: yokluk, yokluga mahkum
burhan: delil, ispat, huccet.
cay-ı taaccüp: şaşılacak şey
cemi: cumle, hep, bütün
cevher: esas, maya, öz.
cihet: yön
dava: iddia
delil-i ihtıraî: Cenab-ı Hakkın yeniden icat ederek yarattığı şeylerden meydana gelen kendi zatına mahsus delili
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen olum vakti
elfaz-ı Kur'aniye: Kur'ân-ı Kerim'e ait lafızlar, sözler
envaı: çeşitler, türler, nevler.
esdaf: sedefler, inci kabuklan
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp zamanla sınırlı olmamak.
fasıl: kısım, bolum
Firdevs: cenet bahçesi, bostanı, bagı
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten
hareket-ı zerrat: zerrelerin, atomların hareketi
havass-ı mümeyyize: ayırıcı özellikler
hayretefza: hayret saçan, hayret veren
husul: olma, meydana gelme
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
ısnat: dayandırma
ıstıgrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek
istınkâr: bilmezlikten gelme
kavanin: kanunlar, yasalar
kütüp: kitaplar
kuva: kuvvetler, hisler, melekeler
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
meşiet: dileme, irade, istek.
mübayenet-i cevheriye: her cinsin özelliğinin ve yaratılıştaki aslının birbirinden farklı ve ayrı oluşu, yaratılmışlardaki farklılık.
mufassalan: tafsilatlı bir biçimde, ayrıntılı ve izahlı biçimde
muhtera: icat edilmiş, yaratılmış
münafı: zıt, aykırı
musait: uygun, munasip
mutedemdım: sürek vızıltısı gibi ses edip konuşan
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
rapt: bağ
ratb ve yabis: yaş ve kuru
refik: arkadaş, yoldaş.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
şerait-i adiye-i itibarlye: neticenin elde edilmesi için aslında gerekmediği hâlde İlâhî âdet icabı ortaya konan ve var olduğu kabul edilen şartlar
sıfât-ı kemaliye: olgunluk belirtisi olan vasıflar
sual: sorma
suret: biçim, tarz, görünüş
taalluk: alâkalı, münasebetli olma
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma.
telvih: açıklama
tembih: hatırlatma, ıhtar
tenasül: birbirinden doğup üreme
tenezzühgâh: gezıntı yeri, gam, keder ve sıkıntıyı giderecek yer
tesaduf-ı amya: kör rastlantı, birbiriyle alakasız şeylerin veya birbiriyle ılgısız olanların rastlaşması
teselsül: zincirleme silsile halinde birbirini takip etme.
teşkıl: oluşturma, şekillendirme
tevfik: Allah ın yardımı, başarılı kılması
tezyin: süsleme, zıynetlendirme
umum: bütün.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.

aları şeriat-ı fıtriye-i İlâhiye vardır. İşte şu şeriat-ı fıtriyedir ki, "tabıat" veya "matbaa-i İlâhiye" ile musemmadır.

Evet, tabiat, hilkat-ı kâinatta carî olan kavanîn-i itibariyesinin mecmu ve muhassalasından ibarettir. İşte kuva dedikleri şey, her biri şu şeriatın birer hukmüdür. Ve kavanîn dedikleri şey, her biri şu şeriatın birer meselesidir. Fakat, o şeriattaki ahkâmın istimrarına istinaden, hem de hayali hakikat suretinde gören ve gösteren nüfûsun istidatları bir zemin-i şûre müheyya etmesiyle, vehim ve hayal tasallut ederek tazyik edip, şu tabiat-ı hevaiye tevazzu ve tecessüm edip, mevcud-i haricî ve hayalden misal suretine girmiştir. Evet, şurun gibi, vehmin çok hileleri vardır.

İŞARET

Şu tabıat ve kuva-ı umumiye tesmiye ettikleri emirler, kat'iyen aklı ikna edecek ve fikre kendini beğendirecek ve nazar-ı hakıkat ona unsiyet edecek hıçbır mülâyemet ve münasebet yokken ve şu kâinata illet ve mastar olmaya kabiliyeti mefkud iken, mahza Sânî'den tegafül ve intizamın ilcaından tevellut eden yalnız ıztırar ile velehresan-ı ukul olan Kudret in asarını şu matbaamısal olan tabıatın sanatından gormek, tabıatı mistar iken mastar tahayyül etmek, "lâzım-ı eam"mın vücuduyla "melzum-ı ehas"sın vücudunu intaca çalışan akım bır kıyasın netıcesıdır. Evet, şu kıyas-ı akım, dalâlet ve hayret vadilerine çok yolları açmıştır

ahkâm: hukumler
akım: netıcesiz sonu yok, başarısız
âlem-i şahadet: gozle gorduğumuz şahıt oldugumuz âlem, kâinat
anasır: unsurlar, esaslar
asar: eserler
cari: cereyan eden akan işleyen
cesed-i hilkat: yaratılışın gıydıgı vucut, gozle gordugumuz âlem
ef'al: filler, işler
emir: ış, faalıyet.
hilkat-ı kâinat: kâinatın yaratılışı
ilca: bır şeyı yapmak ıçın duyulan karşı konulmaz hıs, ıç tepı dürtü
intaç: netıce verme, sonuç landırma
intizam: duzenlılık duzgunlük.
istıdat: kabılıyet, yetenek.
istımrar: sürme sürup gıtme uzayıp gıtme
istinaden: istınat ederek, dayanarak
ıztırar: çaresızlık, zor durumda kalmak
kat'iyen: katı olarak kesin olarak, kesınlıkle
kavanîn: kanunlar yasalar
kavanîn-i itibariye: Itıban kanunlar gerçek varlıgı olmayan ancak varlıgı kabul edılen kanunlar
kıyas-ı akım: netıcesız veya dogru netıce vermeyen kıyas
kudret: Allah ın butun varlıgı çevreleyen ezelî kuvvetı
kuva: kuvvetler hısler melekeler
kuva-i umumiye: umumî kuvvetler genel kuvvetler
lazım-ı eam: pek şumullu umumı genış bır şeklıde gerekli olan.
mahza: saf halıs katıksız sırf ta kendısı
mastar: kaynak bır şeyın çıktıgı yer
matbaamısal: matbaa gıbı
matbaa-i İlâhiye: Ilâhi matbaa
mecmu: toplam tum
mefkud: yok kayıp olmayan.
melzum-ı ehas: beraber bulunması zorunlu olan
mevcud-ı haricî: dışta varlıgı bulunan bır şey hayalî veya vehmî olmayan, maddî vucudu bulunan eşya
mıstar: alet araç.
muhassala: sonuç toplam elde edilmiş olanların hepsı
müheyya: hazır hazırlanmış, amade.
mülayemet: uygunluk
münasebet: ılgı ılışkı bağ
musemma: ısımlendırılmış ad verılmış
nazar-ı hakikat: gerçek, dogru esas olan bakış en dogru bakış
nüfus: nefisler
Sânî: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
şeriat: Allah ın emn İlâhî kanun
şeriat-ı fıtriye: kâinatta duzenı ve ahengı saglayan butun varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı
şeriat-ı fıtriye-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın butun kamatı kuşatan yaratılış kanunları
tabıat-ı hevaiye: nefsın arzusuyla ılgılı huy
tahayyul: hayale getırme hayalınde canlandırma
tasallut: bınnı rahatsız etme musallat olma hukmu alına alma.
tazyik: zorlama baskı sıkıntı
tecessüm: cısımleşme cısım halıne gelme
tegafül: bılmez gıbı gorünme anlamazlıktan gelme
tesmiye: ısımlendırme ad verme.
tevazzu: konuıma konma, konuş
tevelüt: dogma doğum
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dostluk
vehm: zan şuphe yanlış ve esassız duşunce
velehresan-ı ukul: akıllan şaşkınlıga eren akılları şaşkınlıga ugrayan
zemin-i şure: venmsız zemin ve rımsız toprak

Ef'al-i ihtiyâriyenin nazzamı olan şeriat ve kanun şu kadar hark ve muhalefetle beraber, birçok cühhal-i vahşiye, âdeta şenatı bir hâkim-i ruhanî ve nizamı bir sultan-ı manevî tevehhüm edip, bir tesiri tahayyül eder.

Evet, bir taburun veya askerin muttarit olan harekâtını ve yeknesak olan etvarlarını ve birbiriyle raptolunan ahvallerini müşahede eden vahşi bir adam, şu efrad-ı adîdeyi veyahut heyet-i askeriyeyi manevî bir iple merbut zannederse, acaba garip görünecek midir? Veyahut bir bedevî veya bir şairuttab, nâsı bir vaz-ı hasende ıfrağ eden ve mabeynlerini telif eden nizamı bir mevcud-i manevî ve şenatı bir halife-i ruhanî temessül ederse, çok görünecek midir? Öyle ise, kâinatın ahvaline taallûk eden ve "*tabiat*" tesmiye olunan ve tasdık-ı enbıya veya tekrım-ı evliyadan başka hark olunmayan ve müstemirre olan şu şeriat-ı fitriye-i Ilâhiye, evhamda tecessüm etsin, neden taaccüp olunsun?

Vehim ve Tembih

İnsanın zihni ve lisanı ve sem'i cüz'î ve teakubî olduklan gibi, fikri ve himmeti dahi cüz'îdir ve teakub tarikıyla yalnız bir şeye taallûk eder ve meşgul kalır.

Hem de insanın kıymet ve mahiyeti, himmeti nispetindedir. Himmetin derecesi ise, maksat ve iştigal ettiği şeyin nispetindedir.

Hem de insan, teveccüh ve kastettiği şeyde güya fenâfilmaksat oluyor. Işte şu noktaya binaen, hasıs bir

adeta: sanki
ahval: haller, durumlar
bedevî: çölde ve ıptidaî tarzda yaşayan, medenî olmayan
cühhal-i vahşiye: vahşet içinde yaşayan cahiller
cüz'î: küçük, az
ef'al-ı ihtiyariye: kişinin kendi iradesiyle yaptığı işler, kişinin kendi ihtiyarı fiilleri
efrad-ı adide: çok sayıda fertler
etvar: hal ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
garip: tuhaf, hayret verici
hakim-i ruhanî: cismi olmayan, gözle görünmeyen hâkim
halife-i ruhanî: ruhen, manevî olarak çeşitli makamlarda görünen halife, rehber
harekât: hareketler, davranışlar
hark olunma: yarılma, ikiye bölünme
heyet-i askeriye: asken birlik.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme
ifrağ: bir hâlden başka bir hale sokma, çevirme
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
kastetme: hedef alma, maksat olarak belirleme.
kıymet: değer
lisan: dil
mabeyn: ara
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
maksat: gaye
manevî: manaya ait, maddi olmayan
merbut: bağlı, rabtedilmiş.
mevcud-i manevî: manevî varlık.
muhalefet: uygun olmama, ayrılık, zıtlık.
muttarit: sıralı, düzgün, intizamlı, düzenli
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
müstemirre: sürekli, devamlı, sağlam, metin
nâs: insanlar
nazzam: en iyi düzenleyen, en güzel nazmeden, en güzel tanzim eden
nispet: oran, ölçü
nizam: düzen
raptolunma: bağlanma
şairuttab: şair tabiatlı, karakterli
sem': işitme
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi, din
şeriat-i fitriye-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakkın, bütün kainatı kuşatan yaratılış kanunları
sultan-ı manevî: manevî sultan
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma
taalluk: alâkalı, münasebetli olma
tabiat:
tabur: düzgün sıralar halinde dizilmiş askerî birlik.
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tarik: yol.
tasdık-ı enbıya: peygamberlerin tasdiki
teakub: birbirini takip etme, birbirin arkasından gitme
teakubî: birbirini izleyerek, takip ederek.
tecessüm: cisimleşme, cism haline gelme.
tekrım-ı evliya: velîlere, Allah dostlarına hürmet ve ikramda bulunma
telif: uzlaştırma, bağdaştırma
tembih: hatırlatma, ihtar
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
tenvir: aydınlatma.
tesmiye olunma: İsimlendirilme, adlandırılma
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
vahşî: merhametsiz, duygusuz, medenileşmemiş, barbar
vaz-ı hasen: güzel konum.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.
yeknesak: tek düze, monoton.

emir veya pek cüz'î bir şey, büyük bir adama isnat olunmaz. Zira tenezzül etmez. Ve himmetini o küçük şeye sığıştıramaz. Himmeti ağır, o şey gayet hafif olduğundan, güya muvazenet bozulur.

Hem de insan hangi şeye temaşa ederse, elbette mekayisini ve esaslarını kendi nefsinde arayacaktır. Eğer bulmazsa, etrafında ve ebna-ı cınsında arayacaktır. Hatta hiçbir cihetten mümkinata benzemeyen Vacibu'l-Vücud'u tefekkür etse, yine kuvve-i vahimesi şu vehm-ı seyyii düstur ve dürbin yapmak istiyor. Hâlbuki, Sâni-i Zülcelâl şu nokta-ı nazarda temaşa edilmez. Kudretine inhısar yoktur. Ziya-i şems gibi, kudret ve ilim ve iradesi şamile ve ammedir; münhasır olmaz, muvazeneye gelmez. En büyük şeye taallûk ettiği gibi, en küçük ve en hasis şeye dahı taallûk eder. Mıkyas-ı azameti ve mızan-ı kemali mecmu-i asandır. Her bir cüz'ü mıkyas olamaz.

İşte, Vacıbu'l-Vücud'u mümkinata kıyas etmek, kıyas-ı maalfanktır. Mezbur vehm-i batıl ile muhakeme etmek, hata-i mahzdır.

İşte şu hata-i bîedebâne ve şu vehm-ı batılın netice-i seyyiesidir kı, tabiiyyun, esbabı müessir-i hakikî olduklanna; ve Mutezile, hayvanlan ef'al-i ihtiyârîyelerine hâlık olduklarına; ve hükema, cüz'iyatta ilm-i İlâhînin nefyine, ve Mecusîler, halk-ı şer başkasının eseri olduğuna itıkat ettiler. Güya, onlarca, Sâni o kadar azametiyle beraber nasıl şoyle umur-i hasiseye ve cuz'ıyeye tenezzul edip iştigal etsin? Yuf onlann akıllanna kı, şöyle bir vehm-i batılın hükmüne esır oldular!

amme: umuma mahsus olan genel umumi
azamet: büyukluk.
cuz ıyat: ehemmiyetsiz değersiz ufak tefek şeyler
dustur: kalde esas prensip
ebna-ı cins: kendi cinsinden olanlar
ef'al-i ihtıyarıye: kişinin kendi istegiyle yaptıgı işler kişinin kendi ihtıyârı fıllerı.
emir: ış faalıyet
fenâfilmaksat: kendisini unutup yalnızca maksadına çalışmak ve onda yok olmak.
hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden
halk-ı şer: şerrın yaratılışı şem yaratma
hasıs: ufak, değersız
hata-ı bıedebane: edepsızce ve terbiyesızce yapılan hata
hata-ı mahz: sırf hata, hatadan başka bır şey olmayan
himmet: çalısma çabalama gayret gösterme
hukema: filozoflar
ilim: bılgı marıfet.
ilm-i İlahi: Allah'ın ılmı
inhisar: yalnız bır şeye aıt kılma tekelleşme
ıradeı: dıleme isteme bir şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç
isnat: dayandırma.
ıtıkat: inanç iman
kast: bır ışı bile bile isteyerek yapma
kıyas-ı maalfanık: bırbırine benzemeyen şeyler arasında yapılan geçersız kıyas.
kudret: guç kuvvet, ıktıdar
kuvve-i vahime: vehım ve hayal duygusu kuruntu hassası
mecmu-ı asar: eserlerin tamamı eserlerin bütünü
Mecusi: ateşe tapan Zerduşt dınını benımseyen bu dınle ılgılı olan Zerduştu.
mekayis: mıkyaslar olçuler
mezbur: adı geçen zıkredılen
mıkyas: olçu aletı ölçek.
mıkyas-ı azamet: buyuklugu olçecek mıkyas büyuklüğün olçüsü
mızan-ı kemal: mukemmellıgın olçusu
Muteziie: ehl-i sunnetten aynlan ve Vasıl bın Atâ yolunda olan kımseler
müessır-i hakiki: hakıkî tesır sahıbı hakıkı tesır edıcı
muhakeme: akıl yurutup doğru netıce elde edebılme tartma degerlendırme yargılama
mumkinat: yaratılanlar mumkün olanlar ımkân dâhılındekıler olabılır şeyler
munhasır: sınırlı bır şeye veya kımseye mahsus
muvazene(t): denge olçü
nefis: kendi şahıs
nefiy: olumsuzlama ortadan kaldırma
netice-i seyyie: gunahların, kotulukleın netıcesi kotu sonuç
nokta-i nazar: goruş açısı bakış açısı góruş fikir
şamile: genel herkese aıt
Sani: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Zülcelal: sonsuz buyüklük sahıbı ve her şeyı sanatla yaratan Allah
taalluk: alakalı münasebetlı olma.
tabıiyyun: tabıatçılar materyalıstler tabıata tapanlar
tefekkür: derın düşunme eşyanın hakıkatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ıbret almak ıçın zıhnen ve kalben düşunme
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma seyretme
tenezzül: inme alçalma
teveccuh: yonelme yoneliş
umur-i cüz'iye: cuz'ı basıt ışler
umur-ı hasise ve cuz'iye: küçuk ve degersız ışler
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarun ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degıl kendınden olup ezelı ve ebedı olan Allah
vehm-i batıl: hakıkatsız bır şeyı hakıkatmış gıbı düşunmek.
vehm-ı seyyi: kotu vehım çırkın vehım
ziya-ı şems: güneş ışığı.

Ey birader! Şu vehim itikat tarikiyle olmazsa da, vesvese cihetiyle bazen mü'minlere musallat oluyor.

İŞARET

Eğer desen: "Delil-i ihtıraî itâ-i vücuttur. Itâ-i vücut ise, ıdam-ı mevcudun refikıdır. Hâlbukı, adem-i sırftan vücudu ve vucud-ı mahzdan adem-i sırfı aklımız tasavvur edemiyor."

Cevaben derim: Yâhu, sızın bu ıstıs'abınız ve şu meselenın tasavvurundakı ıstığrabınız, bır kıyas-ı hâdi'ın netice-ı vahımesıdır. Zıra ıcat ve ıbda-ı Ilâhîyı abdın sanat ve kısbıne kıyas edersınız. Hâlbukı, abdin elinden bir zerreyi imate veyahut icat etmek gelmez. Belki yalnız umûr-ı ıtıbarıye ve terkibiyede bır sanat ve kısbı vardır. Evet, bu kıyas aldatıcıdır, ınsan kendini ondan kurtaramıyor.

Elhasıl: İnsan kâinatta mumkınatın öyle bır kuvvet ve kudretini görmemiş kı, icad-ı sırf ve ıdam-ı mahz etsın. Hâlbukı, hukm-ı aklîsi de daima ussu'l-esası, muşahedattan neş'et eder. Demek asar-ı Ilâhıyeye mumkınat tarafından bakıyor. Hâlbukı, hayretefza asarıyla muspet olan kudret-i Sânıin canibinden temaşa etmek gerektir. Demek ıbadın ve kâınatın umur-ı ıtıbarıyeden başka tesırı olmayan kuvvet ve kudretlenn cınsinden olan bır kudret-ı mevhume içinde Sânıi farz ederek, o noktadan şu meseleye temaşa edıyor. Hâlbukı, Vacibu'l-Vucud'un canibinden, kudret-i tammesi nokta-i nazarından bu meseleye temaşa etmek gerektir.

abd: kul.
adem-ı sırf: yokluk, yokluğa mahkum.
asar: eserler.
asar-ı Ilahiye: Ilâhi eserler.
birader: kardeş.
canıp: yan, yon, cihet, taraf.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yon.
delil-i ihtıraî: Cenab-ı Hakk'ın yeniden icat ederek yarattığı şeylerden meydana gelen, kendi zatına mahsus delili.
elhasıl: hasılı, netice itibanyle, kısaca.
hayretefza: hayret arttıran.
hukm-ı aklı: akla dayalı hukum.
hukum: karar, emir.
ıbad: abdler, kullar.
ıbda-ı Ilâhî: Cenab-ı Hakk'ın alet-sız, maddesız, zamansız, mekansız yaratması ve icadı.
icad-ı sırf: safi ve halis icat.
icat: vucuda getirme, yoktan var etme.
ıdam-ı mahz: tamamen ortadan kaldırma.
ıdam-ı mevcut: mevcudun ıdamı, var olanların yok edilmesi.
imate: oldurme, olume sebep olma.
iştigal: bır ışle uğraşma, meşgul olma.
ıstıgrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek.
istıs'ab: zor sayma, güç sayma, güç görme.
ıta-i vücut: vucut verme.
itikat: inanç, iman.
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler.
kısb: Allah tarafından verilen bır kabıliyetin sonradan ınsan tarafından kazanılması, ortaya çıkanlması.
kıyas: karşılaştırma, bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme.
kıyas-ı hâdî: aldatıcı kıyas.
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar.
kudret-i mevhume: vehımden ibaret olan kudret.
kudret-ı Sânî: her şeyi sanatkârca yaratan Cenab-ı Hakkın kudreti.
kudret-i tamme: eksıksız ve tam kudret.
mesele: konu.
mü'mın: iman eden, inanan.
mümkınat: yaratılanlar, mumkun olanlar, ımkan dahilindekiler, olabilir şeyler.
müşahedat: gozlemler.
musallat: cok fazla rahatsız eden, fazlasıyla uzerine giden ve sataşan.
muspet: delille dogruluğu anlaşılmış, ispatlanmış.
neş et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
netice-i vahime: anlaşılması güç, anlaşılmaz ve korkunç netice.
nokta-ı nazar: goruş, açısı, bakış açısı, goruş, fikir.
refik(a): arkadaş, yoldaş.
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
tarık: yol.
tasavvur: bır şeyi zıhınde şekıllendırme, duşunme.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
umur-ı ıtıbarıye: farazî işler, emırler.
ussu'l-esas: hakıkî sağlam temel.
Vacibu l-Vucut: varlığı zarun ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vehim: zan, şuphe, yanlış ve esassız duşunce.
vehm-i bâtıl: hakıkatsız bır şeyi hakıkatmış gibi duşunmek.
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı duşunce.
vücud-i mahz: sırf safi varlık, tamamen var olmak.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom.

İŞARET

Birinin asan muhakeme olunursa, onun hassasını nazara almak lâzımdır. İşte şu meselede edilmemiştir. Zira, bu meseleye acz-i abdın arkasında kudret-i mumkunatın tarafında kıyas-ı temsilînin perdesi altında temaşa ediyor. Hâlbuki tekvin-i âlemde bir kısmını maddesiz ibda ve bir kısmı dahı maddeden inşa ile şu kadar hayretfeza asar-ı mu'cize ile kudret-i kâmile-i İlâhiyeyı gostermekle beraber, ondan sarf-ı nazar etmek, gaıbı şahıt suretinde gormek olan kıyas-ı hâdi' ile ve ebna-i cinsını muhakeme ettiği gibi, bir kaide-ı mahdûde ile Vacibü'l-Vucud'a nazar ederler. Hatta çok meseleyı akl-ı selım makul gorduğu hâlde, onlar gayr-i makul tevehhum ederler.

Tembih

Muhtereattan kat-ı nazar, masnuatın en zahır ve munevver ve "ziya" dedikleri olan nur-ı ayn-ı âlemın kavanın-ı acîbesi ve onun semeresi ve mısal-i musağğarı olan nur-i basarın nevamis-ı bedıasıyla munevver ve musavver olan kemal-ı kudret-ı İlâhıyenın canıbınde, muvazene nokta-ı nazarında gayr-ı makul ve uzak tevehhum olunan mesaile temaşa edilirse, me'nus ve ayn-ı aklın kırpıkleri ortasında gorulecektir.

Tembih

Nasıl ki zaruriyattan nazariyat ıstıntaç olunur, oyle de, asar-ı Sânın zaruriyatı, mahfiyat-ı sanatına burhandır. İkisi beraber bu meseleyı ıspat eder.

acz-ı abd: kulun acziyeti, zayıflıgı
akl-ı selim: ıyıyı ve kotuyu fark eden sağlam akıl, sağduyu
asar: eserler
asar-ı mucize: mucize olan eserler
asar-ı Sâni: sanatkarın eserleri, Allah'ın eserleri
ayn-ı akl: akıl gozu
burhan: bir şeyi ıspatlamak ıçın kullanılan kesin delil
canıp: yan yon cihet, taraf
ebna-yı cins: kendi cinsinden olanlar
gaıp: gorunmeyen
gayr-i makul: aklın kabul etmediği akla uymayan
hâssa: bir kimseye has olan ozellik, nıtelik veya tesir
hayretfeza: hayreti artıran
ibda: yoktan essiz ve benzersiz yaratma
inşa: vucuda getirme, yaratma
ispat: doğruyu delillerle gosterme.
ıstıntâc: netice alma, netice çıkarma, sonuç çıkarma
kaide-ı mahdude: sınırlandırılmış kaide
kat-ı nazar: bakışı kesme, bakmama, alakayı kesme
kavanin-i acibe: akıl erdirmesi zor, acıp kanunlar
kemal-i kudret-i İlahiye: Allah'ın kudretinin mukemmelligi
kıyas-ı hadi: aldatıcı kıyas
kıyas-ı temsili: temsile dayanan kıyas.
kudret-i kamile-i ilahiye: Allah'ın mukemmel kudreti
kudret-i mümkünat: ımkan dahılındekı kudret, mumkun olan kudret.
mahfiyat-ı sanat: sanatın gızlı ınce anlaşılması ayrı bır dıkkat gerektıren yonleri
makul: akla yakın, akla uygun, aklın kabul edecegi
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
me'nus: alışılmış, alışık, ünsiyet edilmiş.
mesail: meseleler
mesele: konu
mısal-ı musaggar: kuçultulmuş ornek, bir şeyın butun ozellıklerını taşıyan, ondan daha kuçuk olan omega
muhakeme: akıl yurutup dogru netice elde edebılme, tartıma, degerlendırme, yargılama
muhtereat: ıcad edilmişler, yenıden meydana çıkarılmış olanlar
munevver: nurlu, ışıklı, parlak.
musavver: resımlı, tasvırlı
muvazene: denge, olçu
nazar: bakış, dıkkat.
nazariyat: nazarıyeler, teorıler
nevamis-i bedia: guzel ve begenılen kanunlar
nokta-i nazar: goruş açısı, bakış açısı, goruş, fikr
nur-i ayn-ı âlem: âlemin gozunun nuru
nur-ı basar: goz nuru
sarf-ı nazar: bakıştan uzak tutma, gozden kaçırma
semere: meyve, guzel netice
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tekvin-i âlem:
temaşa: bakma, bakıp seyretme
tembih: hatırlatma, ıhtar
tevehhum: vehımlenme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme.
Vacibu'l-Vucud: varlıgı zarurî ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degil, kendınden olup ezeli ve ebedi olan Allah
zahir: açık, âşıkar
zaruriyat: kesin ve zarurî hukumler
ziya: ışık, aydınlık, nur

asuman: gökyüzü, sema
bedihiyat: açık, meydanda olan; delil ve ispata ihtiyacı olmayacak şekilde açık, meydanda olan şeyler
bizzarure: zarun olarak, ister istemez, mecburen
cins-i kudret-i mumkinat: kudretin varlık âleminde görünen cinsi
derecat: dereceler, mertebeler
ecram-ı kâinat: kainatın yıldızları; kâinattaki ruhsuz ve büyük varlıklar
ehaf: daha hafif, en hafif, pek hafif
eshel: daha kolay, en kolay, pek kolay
fevaid: faydalar, menfaatler
fünun: fenler, bilimler
hamletme: yükleme
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme
hikem: hikmetler
hikmet: ilahi gaye, yüksek bilgi, fayda
hükmünde: değerinde, yerinde
hulul: Zat-ı Uluhiyet'in varlık içine girmesi, Allah'ın kainatın içine dahil olması
idhal: dahil etme, içine alma
istığrak: kulun kalbini dünya ile ilgili şeylerden arındırıp Allah'a bağlanması ve nihayet derecede kendini bilmeyecek şekilde ilahi aşk ve vecd dalgınlığı içinde bulunması
istiğrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek.
istıhdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
ittihat: Zat-ı Ulûhiyetin varlık ile birleşmesi; Allah'ın kâinatla birleşmesi
ittısal: Zat-ı Ulûhiyetin varlık ile bitişmesi, Allah'ın kainatla bitişmesi
kasıt: asıl maksat
kezalik: bu da öyle, böylece
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar; maddeye bağlı kalanlar; maddeciler, materyalistler
matmah-ı nazar: göz dikilen, hırsla istenen
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
muallak: asılı, asılmış
muhakkikîn-i Sofiye: tasavvuf yoluyla hakikatı araştıran âlimler
mutasavvıf: vusâta ermek için tasavvuf yoluna giren ve bu yolun edeplerine, rukunlerine ve usullerine sarılmıyerek uymaya çalışan.
müteşabih: manası açık olmayan, mecazi manaya elvişli olan sözler
muztar: çâresiz kalmış, yapmak zorunda kalmış
mufessir: tefsir eden, açıklayan
mumkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, İmkân dahilindekiler, olabilir şeyler
nizam-ı âlem: Cenâb-ı Hakkın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni.
safsata: gerçek dışı fikri karşı tarafa kabul ettirmek için başvurulan, görünüşte doğru gibi göründüğü halde gerçekte yanlış olan kıyas.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şatahat: manevi sarhoşluk ve cezbe hâlinde iken söylenen şeniata aykırı sözler
sutur: satırlar, yazı dizileri.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tecerrut: soyunma, soyudanma, uzak olma
telvih: açıklama
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme.
ukul: akıllar, zihinler, uslar
vahdetülvücut: vücudun birliği, varlığın bir ve tek olduğu düşüncesi, varlıkları bir bilme düşüncesi, varlığın tek olduğunu, her şeyin bir olan Allah'ın değişik görünüşleri olduğuna inanma temeline dayanan tasavvufi görüş.
Vücud-ı Akdes: en kudsi ve en mukaddes varlık, Allah
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.

TELVIH

Acaba nizam-ı âlemdeki sanattan daha dakik, daha acip, daha garip, cins-i kudret-i mümkinattan daha uzak, akıl tasavvur edebilir mi? Elbette edemez. Zira fünun, gösterdikleri fevaid ve hikemle bizzarure Sâniin kasıt ve sanat ve hikmetine şahadet ettiklerinden, ukulü kabul etmeye muztar etmişlerdir. Yoksa bu bedihiyattan en küçük bir hakikati, akıl, kendi kendine kalsaydı kabul etmezdi.

Evet, zemin ve asumanı hamleden ve muallâkta tutan ve ecram-ı kâinatı istihdam eden ve nizamında idhal ile hiçbir emrine isyan edilmeyen Zat-ı Akdes'ten neden istiğrap olunsun ki, ondan derecatla eshel ve ehaf olanı hamletsin? Evet, bir dağı kaldıran, bir hokkayı kaldırabilmekten tereddüt etmek, sırf safsata etmektir.

Elhasıl, nasıl Kur'ân'ın bazısı bazısına müfessirdir; kezalık, kâinat kıtabı dahi, bazı suturu arkalarındaki sanat ve hikmeti tefsir eder.

İŞARET

Eğer desen: "Bazı mutasavvıfın kelâmından ittısal ve ittıhat ve hulûl zahir oluyor, ve ondan tevehhum edilir ki, bazı maddiyyunun mesleği olan vahdetülvücuda bir münasebet gösterir."

Elcevap: Müteşabih hükmünde olan muhakkikîn-i sofiyenin şatahatını ki, vücud-ı Akdese hasr-ı nazar ve istığrak ve mümkinattan tecerrüt cihetiyle matmah-ı nazar ettiklen

delil içinde neticeyi görmek, yanı âlemden Sânii müşahede etmek tarıkıyla takıp ettikleri meslek olan cedavil-ı ekvanda cereyan-ı tecelliyatı ve melekûtiyet-i eşyada sereyan-ı fuyuzatı ve meraya-ı mevcudata tecelli-i esma ve sıfâtı ise, dıyku'l-elfaz sebebıyle "*ulûhıyet-ı sarıye*" ve "*hayat-ı sarıye*" tabır ettikleri hakaıkı başkalar anlamadılar. Sû-ı tefehhumle, kendi ıstıdad-ı şûrelerinden zuhur eden evham-ı vahıyeye muhakkikînin kelımat ve şatahatını tatbik ettiler. Yuha onların akıllarına! Süreyya derecesinde olan muhakkikînin efkâr-ı mucerredeleri, sera derekesinde olan mukallıdîn-i maddıyyunun efkâr-ı sefilesinden bınler derece uzaktır.

Evet, şu ıkı fikrin tatbıkıne çalışmak, şu zaman-ı terakkıde akl-ı beşerin duçar-ı sekte olduğunu ve varta-ı mevte düştüğünü izhar etmektir kı, insanıyet, müteessifâne nazar ederek ve ıstıdad-ı tahkik ve terakkı lısanıyla

كَلاَّ وَاللهِ... اَيْنَ الثَّرٰى مِنَ الثُّرَيَّا وَاَيْنَ الضِّيَاءُ السَّاطِعُ مِنَ الظُّلْمَةِ الدَّامِسَةِ [1]

demeye mecbur oluyor.

İŞARET

Şunlar, ehl-i vahdetuşşuhutturlar, fakat vahdetülvucut ile mecazen tabır edılebılır. Fakat hakıkaten vahdetülvucut, bazı hukema-ı kadımenın meslek-ı batılasıdır.

Tembih

Şu mutasavvıfînın reıs ve kebırı demış kı. Ittısalı veya ıttıhadı veya hulûlu ıddıa eden marifet-i İlâhıyeden hıçbır

1- Allah a yemin olsun kı hayır! Sera nerede, Süreyyâ nerede? Ve parlak ışık nerede, zâfirli karanlık nerede?

akl-ı beşer: insan aklı
alem: dunya cıhan butun yaratılmışlar
cedavil-i ekvan: varlıkların akıp gıttıgı kanal
cereyan-ı tecelliyat: tecellı lenn akışı, ortaya çıkma hareketı
dereke: aşagı ınen basamak, aşagı mertebe
dıyku'l-elfaz: ıfade zorlugu, gayet ınce denn ve ruhen hıssedılen bazı manaların sozle ıfade edılleme zorlugu
duçar-ı sekte: sekteye uğrama, bırden bıre durma, çalışmama
efkar-ı mücerrede: butun kotu şeylerden ve vehımler den sıyrılmış fikırler
efkar-ı sefile: zavallı fikırler
ehl-i vahdetuşşuhut: gorulen gozlenen alemın (dunyanın) bırlıgını benımseyenler
evham-ı vahıye: manasız ve saçma vehımler
hükema-i kadıme: eskı filozoflar
hulul: "Zat-ı Ulûhıyet"ın varlık ıçıne gırmesi, Allah ın kaınatın ıçıne dâhıl olması.
ıddıa: bır fikrı ısrarla savunma, dava etme
insanıyet: insanlık, insanlık mahıyetı
ıstıdad-ı şûre: verımsız ıstıdat, çorak yenn kabılıyetı
ıstıdad-ı tahkik ve terakkı: araştırma ve ılerleme kabılıyetı
ıttıhat: Zat-ı Ulûhıyetın varlık ıle bırleşmesı, Allah ın kâınatla bırleşmesı.
ıttısal: Zat-ı Ulûhıyetın varlık ıle bıtışmesı, Allah ın kaınatla bıtışmesı
izhar: gosterme, açıga vurma
kebır: buyuk, ulu, yucc
marıfet-ı İlâhıye: Allah ı bılme, ısım ve sıfatlarıyla tanıma, mahlûkatı ve Kur'anı hakıkatlerı tefekkür ve tahsıl ıle veya lutf-ı İlâhı ıle kalbı ınkışaf ve basırete sahıp olmak.
melekûtıyet-ı eşya: eşyanın varlıklarn gorunmeyen ıç yuzu, esası
meraya-ı mevcudat: mevcudatın aynaları
meslek-i batıla: hakıkatsız meslek, doğru olmayan yol.
muhakkıkın: muhakkıkler, hakıkatı bulup meydana çıkaranlar, hakıkatı araştıranlar
mukallıdın-ı maddıyyun: maddıyyunu taklıt edenler
muşahede: İlahı guzellıkler ve sırları gorme, seyretme.
mutasavvıfın: mutasavvıflar, tasavvuf ehlı olanlar, sofıler
müteessıfane: müteesıf olarak, esefenerek, kederlenerek.
Sanı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
şatahat: şatahlar, dengesız ve ölçusuz sozler
sera: arz, yeryuzu
sereyan-ı fuyuzat: feyız ve bereketlerın akıp gıdışı
sû-i tefehhûm: yanlış anlama.
Süreyya: Ülker yıldızı, pervin.
tarık: yol
tatbık: uydurma, uygulama
tecellî-i esma ve sıfât: Cenab-ı Hakkın ısımlerının ve sıfatlarının tecellısı, gorunmesı, meydana çıkması
tembıh: hatırlatma, ıhtar
ulûhıyet-ı sarıye ve hayat-ı sarıye: İlahı sıfatların ve Allah ın hayatının dırılıgının varlıklara sıra yet etmesı, bulaşması anlamında vahdetü l-vucut ehlınce kullanılan tasavvufi tabırler
vahdetulvücut: vucudun bırlıgı, varlıgın bır ve tek olduğu dusuncesı, varlıkları bır bılme, dusuncesı, varlıgın tek olduğunu, her şeyın bır olan Allah ın değışık gorunuşlen olduguna ınanma temelıne dayanan tasavvufi gorus
varta-ı mevt: olum tehlıkesı
zaman-ı terakkı: ılerleme, yukselme zamanı, yukselme devrı
zuhur: gorunme, bellı olma, ortaya çıkma

şey ıstışmam etmemiştir. Evet, mümkün Vacib ile nasıl ittisal veya ittihat edecek? Kellâ! Evet, mümkinün ne kıymeti vardır, tâ ki Vacib onda hulûl ede? Haşa! Neam, mümkinde fuyuzat-ı İlâhiyeden bir feyiz tecelli eder. İşte, bunların mesleği otekilerin mesleğine münasebet ve temas edemez. Zira maddiyyunun mesleği maddiyata hasr-ı nazar ve ıstığrak ettiklerinden, efkârları fehm-i ulûhiyetten tecerrüt edip, uzaklaştılar. O derece maddeye kıymet verdiler ki, her şeyi maddede görmek, hatta ulûhiyeti onda mezç etmek gibi bir meslek-i müteassıfeye girmişlerdir. Fakat, ehl-i vahdetüşşuhud olan muhakkikîn-i Sofiye, o derece Vacib'e hasr-ı nazar etmişler ki, mümkinatın hiçbir kıymeti kalmamıştır. "Bir vardır!" derler. Elinsaf! Sera-Süreyya kadar birbirinden uzaktır. Maddeyi cemi envâ ve eşkâliyle halk eden Hâlık-ı Zulcelâl'e kasem ederim ki, dünyada şu iki mesleğin temasını intaç eden rey-i ahmakaneden daha kabih ve daha hasis ve daha sahibinin mizac-ı aklının inhirafına delil olacak bir rey yoktur.

TENVİR

Kure-i Arz küçük, parça parça ve rengârenk ve mutehalif cam parçalarından farz olunursa, her biri başka çeşitle levnine ve cirmine ve şekline nispetle Şems'ten bir feyiz alacaktır. Şu hayalî feyiz ise, ne Güneş'in zatı ve ne ayn-ı ziyasıdır. Hem de ziyanın temasılı ve elvan-ı seb'asının tesavir ve Güneş'in tecellisi olan şu günâgün ve rengârenk çiçeklerin elvanı, faraza lisana gelirse, her biri, "Güneş benim gibidir." veyahut "Güneş benim." diyeceklerdir.

(1) اَنْ خَيَالَاتِی کہ دَامِ اَوْلِيَاسْت * عَکْسِ مَہْرُويَانِ بُوسْتَانِ خُرَاسْت

1. Şüphesiz evliyaya tuzak olan hayaller, İlâhi bahçelerin ay yüzlü güzellerinin aksiendir.

ayn-ı ziya: ışığın ta kendisi.
cem: cümle, hep, bütün
cirm: vücut, cüsse
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
ehl-i vahdetüşşuhud: görülen gözlenen âlemin (dünyanın) birliğini benimseyenler
elvan: levnler, renkler, çeşitler
elvan-ı seb'a: yedi renk.
envâ: çeşitler, türler, neviler
eşkâl: biçimler, suretler, şekiller, tarzlar
faraza: farz edelim ki, öyle saylım ki, söz gelişi
farz: bir netice elde etmek için gerçek olarak kabul edilen bir tahminde bulunma.
fehm-i ulûhiyet: Ulûhiyet anlayışı
feyiz: İhsan, bağış, kerem
füyuzat-ı İlâhiye: İlâhi feyizler
günâgün: türlü türlü, renk renk, çeşit çeşit, rengârenk, alaca
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyükluk sahibi yaratıcı, Allah
hasis: adi, alçak, bayağı
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan
hulûl: (Zat-ı Ulûhiyet'in) İnsan olarak görünmesi
inhiraf: değişme, bozulma
intaç: netice verme, sonuçlandırma
ıstığrak: gark olma, dalma, bir şeyin içine gömülme, bir şeyle kaplanma
ıstışmam: koklama, kokusunu alma
İttihat: Zat-ı Ulûhiyetin varlık ile birleşmesi, Allah'ın kainatla birleşmesi
İttisal: Zat-ı Ulûhiyetin varlık ile bitişmesi, Allah'ın kâinatla bitişmesi
kabih: kötü, çirkin, fena, yakışıksız, ayıp
kasem: yemin, and
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen, kesinlikle
küre-i Arz: yer küre, dünya
levn: renk
maddiyat: maddî ve cismânî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedi olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meslek-i müteassıfe: doğru yoldan çıkan, sapık yol, meslek.
mezç: katma, karıştırma
mizac-ı akıl: akılın tabiatı, fıtratı
muhakkikîn-i Sofiye: tasavvufla uğraşan hakikatı araştıran âlimler
mümkin: varlığı ve yokluğu eşit olan ve varlığı ancak Allah'ın dilemesine bağlı olan
mümkinat: varlığı ve yokluğu eşit olan ve varlığı ancak Allah'ın dilemesiyle olanlar
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
mutehalif: birbirine uymayan, değişken
neam: evet, doğru
nispet: oran.
rey: görüş, düşünce
rey-i ahmakane: ahmakça olan görüş
Şems: güneş
serâ: yeryüzü
Süreyya: Ülker yıldızı, pervin
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma.
temsil: şekiller, örnekler
tenvir: aydınlatma
tesavir: tasvirler, resimler
ulûhiyet: İlâhlık, Allah'ın hakkıyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
vacib: varlığı zorunlu olan ve başkasının varlığına bağlı olmayan, olmaması imkânsız bulunan varlık, Allah
zat: kendi
ziya: ışık, aydınlık, nur

Fakat, ehl-i vahdetüşşuhudun meşrebi *fark* ve *sahv*'dır. Ehl-i vahdetülvücudun meşrebi *mahv* ve *sekır*'dır. Safî meşrep ise, meşreb-i ehl-i fark ve sahvdır.

حَقِيقَةُ الْمَرْءِ لَيْسَ الْمَرْءُ يُدْرِكُهَا ❁ فَكَيْفَ كَيْفِيَّةُ الْجَبَّارِ ذِى الْقِدَمِ هُوَالَّذِى اَبْدَعَ الْاَشْيَاءَ وَاَنْشَاهَا ❁ فَكَيْفَ يُدْرِكُهُ مُسْتَحْدَثُ النَّسَمِ (1)

Tembih

İşte vücud-i Sânın delâil-i icmalîsi... Tafsılı ise Kutûb-ı Selâsede gelecektir. Eğer desen: "Delâil-i tevhıdın burada, velev icmalen olsun, beyanını isterim." Derim ki:

Delâil-i tevhıd o kadar muştehıre ve çoktur ki, bu kıtapta zıkırden mustağnıdırlar. İşte لَوْ كَانَ فِيهِمَآ اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا (2) *ayetının sadefinde meknun olan burhanu't temanu, bu mınhaca bır menar-ı neyyırdır.*

Evet, istiklâl ulûhıyetin hasse-i zatıyesidır ve lâzıme-ı zarurıyesidır.

TENVİR

Kâınattakı teşabûh-i asar ve etrafı bırbırıyle muanaka ve el ele tutmuş, bırbırıne arz-ı intızam ve bırbırının sualıne karşı cevab-ı savab ve bırbırının nida-i ıhtıyacına "Lebbeyk!" cevabı vermek ve bır nokta-i vahdıye temaşa etmek ve bir mıhver-i nizam üzerinde deveran etmek cıhetıyle Sânın tevhıdıne telvıh, belkı Hâkım-ı Ezel'ın

1- Kendi hakikatını dahi ıdrakten âcız iken insan / Kadım Zât-ı Cebbârın keyfiyetini nasıl kavrasın? O Zâttır herşeyi inşâ eden ve yoktan ılk yaratan / Sonradan var olan insan onu nasıl kavrasın? (Hz. Alı'ye (RA) âıt olduğu rıvâyet edılen beyıtler. Dıvân-ı Imâm-ı Alı, Beyrut.)

2- Eğer goklerde ve yerde Allah tan başka ılahlar olsaydı, ıkısı de harap olup gıderdı. (Enbıya Suresi, 22.)

arz-ı intızam: intızamı duzenı gostermek.
ayet: Kur an ın her bır cumlesı.
beyan: anlatma, açıklama.
burhanu't-temanu: Allah ın ortağı, şerıkı olamayacagını bunun uluhıyetın bır gereğı oldugunu ıspat eden delıl.
cevab-ı savab: dogru karşılık, dogru cevap.
cihet: yon.
delâil-i tevhid: tevhıdın Allah ın bırlıgının delıllerı.
deveran: donme, donup dolaşma.
ehl-i vahdetülvucut: vahdetulvucutçular, varlıgın tek oldugunu kabul eden tasavvufi görüşü benımseyenler.
ehl-i vahdetüşşuhut: gorulen, gozlenen âlemın (dunyanın) bırlıgını benımseyenler.
Hâkim-i Ezel: ezele hukmeden Allah.
hasse-i zatıye: bır kşıye aıt olan ve ona mahsus ozel hal.
icmalen: kısaltarak, kısaca, ozetle.
istiklâl: kımseye tâbi ve bağlı olmayış, bağımsızlık.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler.
kütüb-i selâse: uç kıtap.
lâzıme-i zarurıye: ister istemez gerekli olan varlıgı mecburi olan.
lebbeyk: Buyurun, emredın efendım.
mahv ve sekir: benlık duygusunu silen kendınden geçen.
meknun: saklı, gızlı, ortulu.
menar-ı neyyir: parlak ve ışıklı yer.
meşreb-i ehl-i fark ve sahv: fark ve sahv ehlının mesrebi, ortak ozellıkler kendınden geçme halı sona eren ve his âlemıne tekrar donen dunya ile alakalarının ne kadar olacagını belırlemış olanların yolu.
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mihver-i nizam: duzenlı yorunge, nizam uzere olan hareket alanı.
mınhaç: meslek, yol, açık genış yol.
muanaka: bırbırının boynuna sarılma, kucaklaşma.
mustağni: tenezzul etmeyen, gerekli bulmayan.
müştehire: ıştıhar bulan, şohret kazanan, unlu.
nida-i ihtiyaç: bır ıhtıyacını belırtme ıçın seslenme.
nokta-i vahidiye: tek nokta.
sadef: sedef, ıncı kabuğu.
sâfi: samımi, hâlıs, saf.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
tafsıl: etrafıca bıldırme, ayrıntılı anlatma.
telvih: açıklama.
temaşa: hayretle ve dıkkatle bakma, seyretme.
tembih: hatırlatma, ıhtar.
tenvir: aydınlatma.
teşabüh-i asar: eserlerin bırbırıne benzemesi.
tevhid: Allah ın bır olduğuna ınanma, bırleme.
uluhiyet: ılahlık, Allah ın hakımıyetı ıle kaınattakı her şeyı kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesi.
velev: olsa da bile, hatta, ister.
vücud-i Sâni: her şeyı sanatla yaratan Allah ın varlıgı.
zikir: anma, bıldırme.

vahdaniyetine tasrih ediyor. Evet, bir makinenin sânii ve muhterii bir olur.

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ [1]

Kitab-ı âlemin evrakıdır eb'âd-ı namahdut,
Sutur-ı kâinat-ı dehirdir asar-ı nama'dut.
Basılmış destgâh-ı levh-i mahfuz-ı hakikatte,
Mücessem lâfz-ı manidardır âlemde her mevcut.

Hoca Tahsin'in "nama'dut" ve "namahdut"tan muradı nıspîdir, hakikî lâyetenahîlik değildir.

İŞARET

Sâni-i Zülcelâl, ne kadar evsaf-ı kemaliye varsa, onlarla muttasıftır. Zira mukarrerdir ki: Masnuda olan feyz-i kemal, Sâniin kemalinden iktıbas edilmiş bir zıll-i zalîlidir. Demek, kâinatta ne kadar hüsün ve cemal ve kemal varsa, umumundan lâyuhad derecede yüksek tabakada evsaf-ı cemaliye ve kemaliye ile Sâni muttasıftır. Evet, ihsan servetin, icat vücudun, icap vücubun, tahsin hüsnün fer'idir ve delilidir.

Hem de Sâni-i Zülcelâl, cemî nekaisten münezzehtir. Maddiyatın mahiyatının istidatsızlığından neş'et eden nekaisten müberradır. Kâinatın mahiyat-ı mümkinesinden neş'et eden evsaf ve levazımatından mukaddestir.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ جَلَّ جَلَالُهُ [2]

* * *

1 Her şeyde Onun birliğine delil olan bir alâmet vardır. (Arab şairi İbnü'l-Mu'tez'in bir mısraı.)
2 Onun benzeri hiçbir şey yoktur. O, her şeyden yüce. Zât-ı Zülcelâl'dir.

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
asar-ı nama'dut: sayılamayacak kadar çok olan hâdiseler
cemal: güzellik.
cemi: cümle, hep, bütün
delil: bir dâvayı ispata yarayan şey, burhan
destgâh-ı levh-i mahfuz-i tabiat: tabiatının hayatının yazıldığı tezgâh.
eb'ad-ı namahdut: hudutsuz uzaklıklar, sınırsız uzaklıklar
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler
evsaf-ı cemaliye ve kemaliye: güzellik ve güzellik vasıfları
fer'i: şube, dal
feyz-i kemal: olgunluğun verdiği feyz
hakikî: gerçek.
hüsün: güzellik.
icap: talepte bulunma, istek.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iktıbas: alıntı.
istidat: kabiliyet, yetenek
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kitab-ı âlem: âlem kitabı, bir kitap huviyetinde olan âlem, kâinat
lafz-ı manidar: manalı lâfız, manalı söz
lâyetenahî: sonsuz, sonu bulunmaz, nihayetsiz
lâyuhad: hadsiz, sınırsız
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
mahiyat: mahiyetler, özellikler.
mahiyat-ı mümkine: mümkin olan şeylerin mahiyetleri: varlık ve yokluğu eşit olup ancak bir tercih ile var olan veya yokluktan kalan varlıkların mahiyetleri
masnu': sanatla yapılmış, eşya, varlık.
muhteri: icad eden, yeni bir şey meydana getiren
mukaddes: kutsal, yüksek, temiz
mukarrer: kesinlik kazanmış hükümlü
murat: irade, ediş, dileme.
muttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan
müberra: temize çıkmış, aklanmış, mustesna, azade.
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
nama'dut: sayısız, sayılamayacak kadar çok.
namahdut: sınırsız, hudutsuz
nekais: eksiklikler, noksanlıklar
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nıspî: nispetle olan, kıyaslama ile olan, göreli, izafî.
Sâni: sanatlı yaratan, Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükleri sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sutur-i kâinat-ı dehir: zamanın devirlerinin kainattaki satırları
tabaka: derece, kat.
tahsin: beğenme, güzel bulma
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme
umum: bütün, hepsi
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
vücup: vâcip ve lüzumlu olma, gereklilik.
zıll-ı zalîl: koyu gölgeli yer

İkinci Maksat

Mukaddeme

Eğer desen: "Dibacede demiştin: 'Kelime-i Şahadetin ikinci kelâmı birincisine şahit ve meşhuttur.'"

Elcevap: Neam, evet. Marifetullah denilen kâbe-i kemalâta giden minhaçların en müstakim ve en metîni, Sahib-i Medine-i Munevvere Aleyhisselâtu Vesselamın yaptığı tarik-ı hadid-i beyzasıdır ki, ruh-i hidayet hükmünde olan Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâm, avalim-i gaybın mişkât ve zücacesi hükmünde olan kalbinin ma'kes ve tercumanı makamında olan lisan-ı sadıkı, berahin-i Sânîin en sadık bir delil-i zîhayat ve bir hüccet-i natıka ve bir bürhan-ı fasıhtır. Evet, hem zatı hem lisanı birer bürhan-ı neyyirdir.

Neam, *hilkat tarafından zat-ı Muhammed bürhan-ı bâhırdır; hakıkat canibinden lisanı, şahid-i sadıktır.* Evet, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, hem Sânia, hem nubuvvete, hem haşre, hem hakka, hem hakıkate bır hüccet-ı kàtıadır. Tafsili gelecektir.

Tembih

'Devir" lâzım gelmez. Zıra sıdkının delâtılı, Sânının delâtılıne tevakkuf etmez.

aleyhisselâm: Allah ın selâmı onun üzerine olsun
avalım-ı gayp: gayb alemleri
berahın-i Sânî: sanatkân gösteren burhanlar, deliller
bürhan-ı bahir: büyük ve geniş delil
bürhan-ı fasih: aşikâr, açık delil
bürhan-ı neyyir: parlak ve nurlu burhan, parlak delil
canip: yan, yön, cihet, taraf.
delail: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları
delil-i zîhayat: canlı delil
dibace: mukaddeme, başlangıç, ön söz
elcevap: cevap olarak.
hak: doğruluk, gerçek, hakıkat.
hakıkat. gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah ın ölüleri dirilitip mahşere çıkarması
hilkat. yaratılma, yaratılış.
hüccet-i katıa: katî ve kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
hüccet-i natıka: belagatlı bir şekilde konuşan hüccet, delil
hükmünde: değerinde, yerinde
kâbe-i kemalât: mükemmellikler kâbesi, güzelliklerin merkezi
kelam: söz
lisan: dil
lisan-ı sadık: doğru ve güvenilir lisan, her konuşulan ve söylenenin mutlak doğru olması
makam: yer
ma'kes: akseden yer, yansıtan yer
maksat. gaye
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
meşhut:
metîn: sağlam ve dayanıklı
minhaç. meslek, yol, açık geniş yol
mişkat. kandil
mukaddeme: başlangıç.
müstakim: doğru
neam: evet, doğru
nubuvvet. nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği.
ruh-ı hidayet: hidayetin, doğruluğun ruhu
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
Sahib-i Medine-i Munevvere Aleyhisselam: Medine-i Munevvere'nin sahibi olan Peygamber Efendimiz (ASM)
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sıdk: doğruluk.
şahid-i sadık. doğru sözlü şahit
tafsil: etrafıca bildirme, ayrıntılı anlatma
tarik-ı hadid-i beyza: beyaz çelik gibi sağlam yol
tembih: hatırlatma, ihtar
tevakkuf: ilgili olma, bağlı olma.
zat: ulûluk sahibi kişi, şahıs (ASM)
zat-ı Muhammed: Hz. Peygamberin (s.a.v) zatı, kişiliği
zücace: cam şişe, sırça

Peygamberimiz Aleyhissalâtu Vesselâm, Sânin bir bürhanıdır. Öyleyse, şu bürhanın ispat-ı sıdkını ve intacını ve sureten ve maddeten sıhhatini ispat etmek gerektir. Nahû.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ نِالَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوْبِ وُجُوْدِكَ [1]

Emma ba'du, ey hakikatin âşığı! Eğer vıcdanımı mütalâa etmekle hakikatleri rasat etmek istersen, kalb dedikleri lâtife-i Rabbaniyenin pası ve zengân hükmünde olan arzu-i hilâf ve iltizam-ı taraf-ı muhalif ve mazur tutulmak için kendi evhamına bir hak vermek ve bir asla irca etmek ve mecmuun neticesini her bir fertten istemek ki, zaafiyeti sebebiyle neticenin reddine bir istidad-ı seyyie verilir (HAŞİYE)

Hem de bahaneli çocukluk tabıatı, hem de mahaneli düşman seciyesi, hem de yalnız ayıbı görmek şanında olan müşteri nazarı gibi emirlerden o mir'atı taskîl ve tasfiye et. Muvazene ve mukabele eyle, ekser emaratın imtizacından tezahur eden hakikatın şûle-i cevvalesini karine-i münevvire et; tâ ekalldeki evham-ı muzlimeyi tenvir ve defedebilesin. Hem de munsıfâne ve müdakkikane ile dinle, kelâm tamam olmadan itiraz etme. Nihayete

HAŞİYE: Dikkat lazımdır

1. Allahım. Senin vücub-ı vücuduna delâlet eden Muhammed e (ASM) selâm ve salât eyle.

arzu-ı hilaf: muhalefet etme, karşı koyma arzusu
burhan: delil ispat, hüccet.
ekal: daha az, en az, pek az, en küçük
ekser: pek çok.
emarat: emareler, alemetler, nişanlar
emma ba'du: bundan sonra, asıl meseleye gelince (söze başlama)
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evham-ı muzlime: karanlık vehimler
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot
hükmünde: değerinde, yerinde
İltizam-ı taraf-ı muhalif: muhalif tarafta olmayı gerekli görme
imtizaç: uyuşma, terkip olabilme, bileşik haline gelme
intaç: nedice verme, sonuçlandırma
irca: gen çevirme, gen dondurme
İspat: doğruyu delillerle gösterme
ispat-ı sıdk: bir şeyin doğru olduğunun ispatı
istidad-ı seyyie: kötü kabiliyet.
karine-i münevvire: nurlu işaret.
kelam: söz
latife-i Rabbaniye: Allah ın yalnız kendi sevgisi için yarattığı kalbe bağlı ince duygu
maddeten. madde ve cısım olarak.
mazur: özürlü, özrü olan
mecmu. toplam, tüm
mir'at: ayine, ayna
müdakkikane: dikkatlice, inceden inceye araştırarak
mukabele: karşılaştırma, ıkısını yanyana koyup karşılaştırma
munsıfâne: insaflıca, insaflılıkla
mütalâa. bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
muvazene: mukayese, karşılaştırma, ölçü, denge
nahû. şöyle ki
nazar: bakış
nihayet: son
rasat. gözetme, gözleme.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
seciye: karakter, huy, tabiat.
şule-i cevvale: hareket halinde ve etrafına ışık saçan parlı
sureten: suret olarak, görünüş itibariyle
tabıat: yapı, huy, karakter
tasfiye: saflaştırma, arıtma, temizleme
taskîl: cilâ vurma, cilalama
temhîd: döşeme, hazırlama, temellendirme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevi his
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.
zengân: bakır pası çeşidinden göz taşı.

kadar bir cümledir, bir hükümdür. Tamam olduktan sonra bir vehmin kalırsa söyle.

Tembih

Şu bürhanın suğrası nübüvvet-i mutlakadır, kübrası ise nübüvvet-i Muhammed'dir (aleyhissalâtü vesselâm). Işte başlıyoruz.

İŞARET

Sânîin hikmeti ve ef'alindeki adem-i abesiyet ve kâinattaki en hasis ve en kalil şeyde nizamın müraatı ve adem-i ihmali ve nev-i beşerin mürşide olan ihtiyac-ı zarurîsi, nev-i beşerde vucud-ı nubuvvet kat'an istilzam ederler.

Eğer desen: "Bu icmaldeki manayı anlamadım, tafsil et."

Derim: İşte dinle. Görüyorsun ki, maddiye ve maneviye olan nev-i beşerdeki nizamatın, hem de hasiyet-i aklın kuvvetiyle taht-ı tasarrufuna alınan çok envain ahvaline verildiği intizamatın merkezi ve madeni hükmünde olan nübüvvet-i mutlakanın bürhanı, insanın hayvaniyetten üç noktada olan terakkîsidir.

Birincisi: "Fikrin evveli, amelin ahiri; amelin evveli, fikrin ahiri" olan kaidesinin zımnındaki sırr-ı acıptir. Şöyle:

Nur-ı nazar ile ilel-i muterettibe-i muteselsilenin meyanında olan "terettübü" keşfederek, umum kemalât-ı insaniyenin tohumu hükmünde olan mürekkebatı

adem-i abesiyet: abes olmayış, lüzumsuz olmayış
adem-i ihmal: ihmalsizlik, ihmal etmemek
ahir: son
ahval: haller, durumlar
aleyhissalatü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
amel: iş, uygulama, yapma
bürhan: delil, ispat, hüccet.
ef'al: fiiller, işler
envâ: çeşitler, türler, neviler
evvel: baş, başlangıç.
hasis: ufak, değersiz
hasiyet-i akıl: aklın tesirli aklın kazandırdığı fayda
hayvaniyet: hayvanlık.
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda
hükümde: değerinde, yerinde
hükum: karar, emir
icmal: kısa anlatma, özetleme, ayrıntılara girmeme.
ihtiyac-ı zarurî: yaşamak için gerekli olan ihtiyaç.
ilel-i muterettibe-ı müteselsile: düzenli bir sıra halinde birbirini takip eden sebepler
intizamat: tertipler, düzenlemeler, düzenler
istilzam: gerektirme
kaide: kural, esas, düstur
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kalil: az.
kat'an: hiç bir zaman, asla, kat'iyen
kemalat-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar
kübra: büyük önerme.
maddiye: maddeye ait, madde ile alakalı.
maden: asıl, esas, kaynak.
maneviye: manaya ait olan şeyler
meyan: aralık
müraat: gözetme, nayet etme
murekkebat: murekkep şeyler, bileşikler, karışımlar
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nizam: düzen
nizamat: nizamlar, düzenler
nübüvvet-ı Muhammed: Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
nübüvvet-i mutlaka: kesin ve şüphesiz peygamberlik.
nur-ı nazar: bakıştaki nur
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sırr-ı acip: acip, şaşırtıcı, hayret veren sır, hakikat.
suğra: küçük önerme
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma
taht-ı tasarruf: idare altında
tembih: hatırlatma, ihtar
terakki: yükselme, ilerleme
terettüp: icapetme, gereklilik.
umum: bütün
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vücud-ı nübüvvet: peygamberlik müessesesinin varlığı
zımn: iç taraf, iç

besaite tahlil ve ırca etmekle hasıl olan kabiliyet-i ilim ve "terkip" dediklen kavanin-i cariyeyi istimal edip, sanatıyla tabiatı muhakât olan *kabiliyet-i sanattan* nazarının kusurunu, ve evhamın müzahemeti ve sevk-i insaniyetin adem-i kifayeti cihetiyle, bir mürşid-i nebîye ihtıyaç gösteriyor, tâ âlemdeki nizam-ı ekmelin muvazenesi muhafaza olunsun.

İkincisi: Gayr-i mütenahi olan beşerin istidadı, gayr-i mahsur olan amal ve müyûlâtı ve gayr-i mazbut olan tasavvurat ve efkârı, gayr-ı mahdut olan kuvve-ı şeheviye ve gazabiyesidir

İŞARET

Bır adama mılyonlarca sene omur ıle butun lezaız-ı dunyeviye ve her cihetten tasallut-ı tam verildıgı hâlde, istıdadındakı lâyetenahılıgın hukmunce bır "Ah, ah, leytel"yı çekecektir Guya o adem-i rıza ıle remiz ve ışaret edıyor kı, insan ebede namzettir ve saadet-ı ebediye ıçın halk olunmuştur, tâ gayr-ı mutenahı bır zamanda, gayr-ı mahdut ve geniş bir âlemde, gayr-ı mahsur olan istidadatını bılfıule çıkarabılsın

Tembih

Adem-ı abesıyet ve hakaık-ı eşyanın subutıyetlerı ıma edıyor kı Bu dar ve mahsur ve her bır lezzetınde çok a'razın müzahametıyle keşmekeş ve tehasütten hâlî olmayan şu dunya-ı denıye ıçınde kemalât-ı insanıye yerleşmez Belkı geniş ve müzahemetsız bır âlem lâzımdır, tâ insan

a'raz arazlar, engeller bır şeyın aslından olmayıp sonradan eklenen ozellıkler
adem-i abesiyet: abes olmayış luzumsuz olmayış
adem-i kifayet kafi gelmeme, yetersizlik.
adem-i rıza hoşnutsuzluk, memnun olmama
alem dunya cıhan, butun yaratılmışlar
âmal emeller arzular istekler
besait: basit şeyler
beşer insan, insanlık
cihet. yón
dunya-ı deniye adî alçak dunya
ebed sonsuzluk, damlılık.
efkar duşunceler, fikrler goruşler
evham vehımler zanlar kurunturlar
gayr-i mahdut hudutsuz sınırsız
gayr-i mahsur hasredılemez sınırsız
gayr-i mazbut. kayıt altına alınamaz derlı toplu olmayan
gayr-i mutenahi sonsuz sonu olmayan nıhayetsız
güya sanki
hakaık-ı eşya nesnelerın şeylerın perde arkasındakı hakıkatlerı
halî boş bır şeyden uzak mustesna
halk yaratma yoktan var etme.
hasıl ortaya çıkan, belıren
hukûm karar emır
ıma ışaretle anlatma ustu kapalı ifade etme
ırca. eskı halıne getırme eskı durumuna getırme
istidadat. ıstıdatlar kabılıyetler yetenekler
ıstıdat kabılıyet yetenek
istımal kullanma
kabiliyet-i ilim. ılım öğrenme kabılıyetı
kabiliyet-i sanat sanat kabılıyetı
kavanin-i cariye geçerlı ışleyen kanunlar
kemalât-ı insaniye insana aıt mukemmellık ve olgunluklar
keşmekeş karışık olma durumu karışıklık.
kuvve-i şeheviye ve gazabiye yemek ıçmek konuşmak uyumak ve benzerı bedenu kabılıyetler ve şıddet hıddet ve nefret gıbı duygular
lâyetenahı sonsuz sonu bulunmaz nıhayetsız.
leyte olsaydı keşke ne olurdu (olması mumkun olmayan şeyler ıçın kullanılır)
lezaız-ı dünyeviye dunyaya aıt lezzet ve zevkler
mahsur hasredılmış sınırlanmış
muhafaza koruma
muhakat. bır kımseyı ahmak yerine koymak.
murşid-i nebî peygamber olan ırşad edıcı
muvazene denge
muyûlat meyller
müzahamet: zahmet, sıkıntı verme
namzet: aday
nazar bakış.
nizam-ı ekmel en kusursuz en mukemmel duzen sistem kanun
remiz: ışaret gızlı ve kapalı bır surette ıfade etme
saadet-i ebediye sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sevk-i insaniyet: insanı sevk, insanıyetın sevkı yonlendırmesı
sübutiyet gerçeklik.
tahlil unsurlarına ayırma çozumleme analız
tasallut-i tam. tam tasallut, bırnın başına tam olarak musallat olma tamamen bırnın başına ekşıme
tasavvurat tasavvurlar duşunceler
tehasüt. hasetleşme bırbırını kıskanma çekışme çekememezlık
tembih hatırlatma ıhtar
terkip bırkaç şeyın bırleşerek meydana getırdıkleri yenı şey sentez

hakkıyla sümbüllensin ve ahval ve kemalâtına nizam vermekle, nizam-ı âleme hemdest-i vifak olabilsin.

TEMBİH VE İŞARET

Istıtradî olarak haşre ıma olundu. İlerde zaten burhan-ı kat'î ile ispat edilecektir. Fakat burada istedığım nokta: İnsandakı istıdat ebede nazırdır. Eğer istersen insanıyetın cevherine ve natıkıyetın kıymetine ve ıstıdadın mukteza-sına teemmül ve tetkik et. Sonra da o cevher-i insanıyetın en küçük ve en hasıs hızmetkârı olan hayale bak, gor, yanına gıt ve de: "Ey hayal ağa, beşaret sana! Dunya ve mafihanın saltanatı mılyonlar sene omurle beraber sana verilecektır. Fakat akıbetın donmemeksızın fenâ ve adem-dir." Acaba hayal sana nasıl mukabele edecek? Âyâ, ıstıbşar ve surur veyahut telehhuf ve tahassurle cevap verecektır? Ecel, neam, evet! Cevher-i insaniyet, a'mak-ı vıcdanın dıbınde enın ve hanın edıp bağıracak: "Eyvah, vahasreta saadet-i ebediyenin fıkdanına!" diyecektır. Hayale zecır ve ta'nıf ederek, "Yâhu, bu dünya-ı fâniye ile razı olma!"

Işte ey bırader, hînâ bu saltanat-ı fâniye, sultan-ı insanıyetın en hakır hızmetkârı veyahut şarı veyahut sanatkâr ve tasvırcısını ışba ve razı edemezse, nasıl o hayal gıbı çok hızmetkârların sahıbı olan sultan-ı insanıyetı ışba edebilir? Kellâ! Neam, onu ışba edecek, yalnız haşr-ı cısmanînın sadefinde meknun olan saadet-i ebediyedir.

Üçüncüsü: İnsanın ıtıdal-i mızacı ve letafet-ı tab'ı ve ziynete olan meylidir. Yanı, insanın insaniyete lâyık bir suret-ı taayyüşe olan meyl-ı fıtrîsıdır.

a'mak-ı vıcdan: vıcdanın derınlıgı
adem: yokluk, hıçlık.
ahval: haller, durumlar
akıbet: nıhayet, son
aya: kabılıyetsız, kudretsız, şaşkınlık ve sorma ıle karışık, "Acaba mumkun mu?" manasında şuphe ve tereddüt bıldıren unlem edatı
beşaret: mujde
bırader: kardeş
burhan-ı kat'i: kesın delıl, herhangı bır şuphe bırakmayan delıl.
cevher: esas, maya, oz.
cevher-i insaniyet: insanlık cevherı, insanlık hasletlerı, özellıklerı.
dunya-ı fâniye: geçıcı dunya, olumlu dunya hayatı
ebed: sonsuzluk, daımlık.
ecel: evet
enin: ınıltı, ınleme, ınleyış
fenâ: yokluk, son bulma
fıkdan: yokluk, bulunmazlık, noksanlık, eksıklık.
hakır: aşagı, adı, ıtıbarsız
hanın: ınleme, sızlama
hasıs: ufak, degersız
haşr: kıyametten sonra butun insanların bır yere toplanmaları. Allah'ın olulerı dırıltıp mahşere çıkarması
haşr-ı cısmani: cısımle, cesetle dırılme, ruhla beraber bedenlerın ve vucutların haşrı
hemdest-i vifak: bır meselede anlaşarak el ele verme, elbırlıgı
hına: ne zaman kı
hızmetkâr: hızmet yapan kımse, hızmetçı
ıma: ışaretle anlatma, üstü kapalı ıfade etme
insaniyet: insanlık, insanlık mahıyetı
ışba: doyurma
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme.
ıstıbşar: mujdeleme
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
ıstıtradî: ıstıtrat ıle alâkalı, asıl konudan olmayan.
ıtıdal-i mızaç: mızacın yumuşaklıgı ve uygunlugu
kellâ: hıç bır zaman, asla, katıyen, kesınlıkle
kemalat: kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
kıymet: değer
letafet-i tab': tabıatın hoşlugu, huyun guzelıgı
mafiha: oteki dunya, ahıret.
meknun: saklı, gızlı, ortulu
meyl-i fıtrı: fıtrı meyıl, doguştan meydana gelen arzu, ıstek.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukteza: ıktıza eden, gereken
natıkıyet: narıklık, konuşmaklık, soz soylemeklık.
nazır: bır yuzu bır tarafa bakan, yonelık
neam: evet, doğru
nizam: düzen
nizam-ı alem: Cenab-ı Hakkın kâınata koymuş olduğu duzen, dunya duzenı
razı: rıza gosteren, kabul eden.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sadef: sedef, ıncı kabuğu
saltanat-ı faniye: fanı, geçıcı olan saltanat.
sanatkâr: sanatçı, usta
sultan-ı insaniyet: insanlık âlemının sultanı
suret-i taayyuş: yaşama tarzı
sümbullenme: başak verme, meyve verme.
sürur: sevınç, mutluluk.
tahassur: çok istenılen ancak elde edilemeyen şeye uzulme
ta'nıf: şıddetlı azarlama
tasvır: resmını yapma
teemmül: inceden inceye etraflıca dusunme
telehhuf: uzulme.
tembıh: hatırlatma, ıhtar
tetkik: dikkatle araştırma, incelemе.
vahasreta: ah aynıdı! eyvah yazık!
zecr: eziyet, sıkma
ziynet: sus

Neam, insan hayvan gibi yaşamamalıdır ve yaşamaz. Belki şeref-i insaniyete munasip bir kemal ile yaşamak gerektir. Binaenaleyh, beşer mesken ve melbes ve me'keli, sanayi-i kesîre ile taltif etmesine muhtaçtır. Bu sanatlarda, yalnızca kudretinin adem-i kifayetine binaen ebna-i cinsiyle imtizaç etmek, o da iştirak etmek, o da teavün etmek, o da sa'yin semeratını mübadele etmesini iktıza etmekle beraber, kuva-i insaniyedeki inhimak ve tecavüz sebebiyle adalete ihtiyaç, o da her aklın adalete adem-ı kifayetine binaen onu muhafaza edecek kavanin-i külliyenin vaz'larına ihtiyaç, o da tesirini muhafaza etmek için icra edecek bir mukannine, o mukannin dahi zahiren ve bâtınen hâkimiyetini muhafaza etmek için maddeten ve manen tefevvuka, hem de Sânı-i Âlem'in tarafından bazı umûr ile muhassas olmasıyla bir imtiyaz ve kuvvet-i nispete, hem de evamirine olan itaati temin ve tesis eden azamet-i Sânin tasavvurunu zihinlerde idame edecek bir müzekkire-i mukerrere olan ibadete muhtaçtır. O ibadet dahi Sânın canibine efkân tevcih eder. O teveccuh ise, inkıyadı tesis, o inkıyat dahi nizam-ı ekmele isal eder. O nizam-ı ekmel dahi, sırr-ı hikmetten tevellüt eder. Sırr-ı hikmet dahi, ademu'l-abesiyeti, ve Sânin hikmeti, masnudaki teennuku kendine şahit gösterir.

İşte, eğer insanın hayvandan şu cihat-ı selâse ile olan temayüzünü derk edebildin; bizzarure netice veriyor ki, nübuvvet-i mutlaka nev-i beşerde kutup, belki merkez ve bir mihverdir ki, ahval-i beşer onun üzerine deveran ediyor. Şöyle ki:

adem-i kifayet: kafi gelmeme yetersizlik
ademu'l-abesiyet: boş ve oyun turunden olmayan, abesiyetsizlik.
ahval-i beşer: insanların halleri durumları
azamet-i Sânî: sanatkârane yaratan Allah'ın büyüklüğü
batınen: dahilen, iç yüzünde, içinden olarak
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen
canip: yan, yön, cihet, taraf.
cihat-ı selâse: üç yön, üç taraf
derk: anlama, kavrama
ebna-ı cins: kendi cinsinden olanlar
efkar: düşünceler, fikirler
evamir: emirler, buyruklar, buyrultular, işler
hakimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik.
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda.
icra: yürütme, yerine getirme
idame: devamlı ve daimî kılma
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük
imtizaç: iyi geçinme
inhimak: bir şeye fazla düşkün olma, lazlasıyla düşkünlük.
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma
isal: ulaştırma, erıştırme
ıştirak: ortak olma, ortaklık
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
kavanin-i kulliye: kulli kanunlar, bütün ile alakalı, her şeyi kapsayan kanunlar
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kuva-ı insaniye: insana ait duygular, melekeler, kuvvetler
kuvvet-i nispet: bağlıdığın kuvvetle aradaki bağın kuvveti
masnu: sanatla yapılmış eşya
me'kel: yemek yenecek yer, geçim yeri
melbes: giyecek şey, elbise
mesken: oturulan, ikamet olunan yer
mihver: eksen, yörünge
mübadele: değiş tokuş, karşılıklı olarak değiştirme
muhafaza: koruma
muhassas: binne ait, binne ayrılmış, tahsis edilmiş, has kılınmış
mukannin: kanun yapan, kanun koyan, kanuncu.
munasip: uygun
müzekkire-i mükerrere: tekrar tekrar hatırlatan
neam: evet, doğru
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nizam-ı ekmel: en kusursuz, en mükemmel düzen, sistem.
nübuvvet-i mutlaka: kesin ve şüphesiz peygamberlik
sa'y: iş, çalışma, çabalama
sanayi-i kesire: çok ve çeşitli sanatlar
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sânı-ı Âlem: dünyayı sanatla yaratan Allah
semerat: semereler, meyveler
şeref-i insaniyet: insanlık şerefi
sırr-ı hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki gayenin sırrı
taltif: iltifat etme, gönül okşama
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
tecavüz: sınırını aşma
teennuk: eşyanın hikmetli, kusursuz ve pürüzsüz yapılışı
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
temayüz: kendini gösterme, seçkin hale gelme
temin: sağlama
tesis: kurma, meydana getirme
tevcih: yöneltme, çevirme
teveccüh: yönelme
tevellüt: doğma, doğum
umur: işler
vaz: koyma, konulma
zahiren: görünüşte

Cihet-i ulâda dikkat et. Bak, nasıl sevkü'l-insaniyet ve meyl-i tabîînin adem-i kifayeti ve nazarın kusuru ve tarîk-ı akıldaki evhamın ihtilâtı, nasıl nev-i beşeri eşedd-i ihtiyaçla bir mürşit ve muallime muhtaç eder. O mürşit peygamberdir.

İkinci cihette tedebbür et. Şöyle: İnsandaki lâyetenahîlık ve tabiatındaki meylü't-tecavüz ve kuva ve amalındeki adem-i tahdit ve âlemdeki meylü'l-istikmalin dalı hükmünde olan insandaki meylü't-terakkînin semeresi hükmünde olan kamet-i namıye-i istidad-ı insanîsine intibak etmeyen, belki camid ve muvakkat olan kanun-ı beşer ki, tedricen tecrüb ile hasıl olan netaic-i efkârın telâhukuyla vücuda gelen o kavanin-i beşer, şu semere-i istidadın çekirdeklerinin terbiye ve imdadına adem-i kifayetinin sebebiyle maddeten ve manen iki âlemde saadet-i beşeri temin edecek, hem de kamet-ı istidadının büyümesiyle tevessü edecek, zîhayat ve ebediye bir şeriat-ı İlâhiyeye ihtiyaç gösterir. İşte, şeriatı getiren, peygamberdir.

Eğer desen: "Biz görüyoruz ki, dinsizlerin veya sahih bir dini olmayanların ahvalleri muaddele ve munazzamadırlar."

Elcevap: O adalet ve intizam, ehl-i dinin ikazat ve irşadatıyladır. Ve o adalet ve faziletin esasları, enbiyanın tesisleriyledir. Demek enbıya, esas ve maddeyi vazetmişlerdir. Onlar da o esas ve fazileti tutup, onda işlediklerini işlediler. Bundan başka, nizam ve saadetleri muvakkattır.

adem-i kifayet: kâfi gelmeme, yetersizlik.
adem-i tahdit: sınırını kaldırma, hudutsuzluk.
ahval: haller, durumlar.
alem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
âmâl: emeller, arzular, istekler.
camid: ruhsuz, cansız madde.
cihet: yön.
cihet-i ula: ilk cihet, birinci yön.
ebediye: ebede mensup, zevalsız, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
ehl-i din: dindar, dinine bağlı dindar olanlar.
elcevap: cevap olarak.
enbıya: nebiler, peygamberler.
eşedd-ı ihtiyaç: ihtiyacın en şiddetlisi, çok fazla muhtaç olunma.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
fazilet: kişiyi ahlaklı, iyi hareket etmeye yönelten manevi kuvvet, erdem.
hasıl: ortaya çıkan, beliren.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtilat: karışma.
ikazat: ikazlar, uyarmalar, tembihler.
imdat: yardım.
intibak: uyum sağlama.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irşadat: irşatlar, uyarmalar, doğru yolu göstermeler.
kamet-i istidat: kabiliyetin mertebesi, derecesi.
kamet-i namıye-i istidad-ı insanî: gelişme ve büyümeye doğru giden insanî kabiliyetler.
kanun-i beşer: insanların kanunu, insanların geliştirdiği kanun.
kavanin-i beşer: insanların kanunları.
kuva: kuvvetler, hisler, melekeler.
lâyetenahî: sonsuz, sonu bulunmaz, nihayetsiz.
maddeten: madde ve cisim olarak.
manen: mana bakımından, manaca.
meyl-i tabiî: tabiî meyil.
meylü'l-istikmal: olgunluğa ermeyi isteme arzusu.
meylü't-tecavüz: haddini aşma meyli, arzusu.
meylü't-terakkî: ilerleme meyli, yükselme isteği, ilerleme arzusu.
muaddele: tadil olunmuş, eski hali değiştirilmiş.
muallim: ders veren, öğretmen.
munazzama: tanzim olunmuş, düzen verilmiş, düzenli.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
muvakkat: geçici.
nazar: bakış, dikkat.
netaic-i efkar: fikirlerin neticeleri.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nizam: düzen.
saadet: mutluluk.
saadet-i beşer: insanın mutluluğu, insanın saadeti.
sahih: doğru, kusursuz, tam, sağlam.
semere: meyve, güzel netice.
semere-i istidat: kabiliyetlerin semeresi, mahsulü.
şeriat: Allah'ın emri, ilahî kanun.
şeriat-ı ilahiye: Allah'ın şeriatı, Allah'ın koymuş olduğu kanun, nizam, şeriat.
sevkü'l-insaniyet: insanî sevk, insaniyetin sevki, yönlendirmesi.
tabiat: yaratılış, karakter, seciye.
tarik-ı akıl: akıl yolu.
tecarüb: tecrübeler, denemeler.
tedebbür: bir şeyin sonunu, hakkatini düşünme.
tedricen: tedricle, yavaş yavaş.
telahuk: birbirine katılma, birbirin arkasına gelip birleşme.
temin: sağlama.
tesis: meydana getirme.
tevessü: genişleme, yayılma.
vaz: koyma.
zîhayat: hayat sahibi.

Bir cihetten kaime ve müstakime ise, çok cihattan maile ve münhaniyedir. Yani, ne kadar sureten ve maddeten ve lâfzen ve maaşen muntazamadır, fakat, sireten ve maneviyaten ve manen faside ve muhtelledir.

Ey birader! İşte sıra *üçüncü cihete geldi; iyi tefekkür et.* Şöyle:

Ahlâktaki ifrat ve tefrit ise, istidadatı ifsat ediyor. Ve şu ifsat ise, abesiyeti intaç eder. Ve şu abesiyet ise, kâinatın en küçük ve en ehemmiyetsiz şeylennde mesalih ve hikemin riayetiyle âlemde hükümfermalığı bedihî olan hikmet-i İlâhiyeye münakızdır.

Vehim ve Tembih

"Meleke-i marifet-i hukuk" dedikleri her fenalığın maddeten zararını ihsas ede ede ve efkâr-ı umumiyeyi ikaz etmekle hasıl olan "meleke-i riayet-i hukuk" dedikleri emri, şeriat-i İlâhiyeye bedel olarak dinsizlerin tasavvuru ve şeriattan istiğnaları bir tevehhum-i batıldır. Zira dünya ihtiyarlandı. Öyle bir şeyin mukaddematı da zahir olmadı. Bilâkis, mehasinin terakkisiyle beraber mesavi dahi terakki edip, daha dehşetli ve aldatıcı bir şekle giriyor.

Evet, nasıl ki nevamis-i hikmet, desatir-i hükûmetten mustağni değildir; öyle de, vicdana hâkim olan kavanin-i şeriat ve fazilete eşedd-i ihtiyaçla muhtaçtır. İşte, şöyle mevhume olan meleke-i tadil-i ahlâk, kuva-i selâseyi hikmet ve iffet ve şecaatte muhafaza etmesine kâfi değildir. Binaenaleyh, insan, bizzarure vicdan ve tabiatlara müessir ve nafiz olan mizan-i adalet-i İlâhiyeyi tutacak bir nebîye muhtaçtır.

abesiyet: akıl dışılık, faydasızlık, gereksizlik.
bedihî: apaçık.
bizzarure: zarurî olarak, ister is temez mecburen.
cihat: cihetler, taraflar, yönler.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
desatir-i hükumet: hükümdarlarının dusturları, devletin dusturları.
efkar-ı umumiye: umumun düşüncesi, genel düşünce.
eşedd-i ihtiyaç: ihtiyacın en şiddetlisi, çok fazla muhtaç olunma.
faside: bozuk, bozulmuş olan.
hasıl: ortaya çıkan, beliren.
hikem: hikmetler.
hikmet: hakimlik, yüksek bilgi, kainattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma.
hikmet-i İlahiye: Allah'ın hikmeti, mahlukatın yaratılışında Allah'ın gayeleri.
hükümferma: hukumran, hüküm süren.
iffet: temizlik, ahlâki temizlik.
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma.
İhsas: hissettirme, sezdirme.
intaç: netice verme, sonuçlandırma.
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler.
istiğna: çekinme.
kaime: mevcut, ayakta duran.
kavanin-i şeriat: şeriat kanunları, İslâm dininin içtimaî, sosyal hayata ilgili prensipleri.
kuva-i selase: üç duygu, üç kuvvet.
lafzen: sözlü olarak.
maaşen: maaş olarak, yaşayış bakımından.
maile: eğilmiş, eğri.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
meleke-i marifet-i hukuk: tecrübe ile elde edilmiş hukuk bilgisi.
meleke-i riayet-i hukuk: hukuka uymanın kazandırdığı meleke.
meleke-i tadil-i ahlak: huyu değiştiren meleke.
mesalih: maslahatlar, faydalar.
mesavi: kötü haller, fenalıklar, seyyieler.
mevhume: vehim kuruntu ve hayal nevinden olan şey.
mizan-i adalet-i İlahiye: ilahi adalet terazisi, ölçüsü.
müessir: tesir eden, tesirini gösteren, eser ve iz bırakan.
muhtelle: bozulmuş olan, düzensiz.
mukaddemat: başlangıçlar.
munakız: birbirini tutmayan, birbirini nakzeden, karşıt olan, zıtlık.
munhaniye: eğri olan, düz olmayan.
mustağni: tenezzul etmeyen, gerekli bulmayan.
müstakime: sağlam, duran, doğru yolda olan.
nafiz: tesir eden, nüfuzlu, tesirli.
nebi: Allah'ın elçisi, habercisi, peygamber, resul.
nevamis-i hikmet: hikmetin kanunları.
riayet: uyma, gözetme.
şecaat: cesurluk, yiğitlik, korkusuzluk.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi.
şeriat-i İlahiye: Allah'ın şeriatı, Allah'ın koymuş olduğu kanun, nizam, şeriat.
sireten: iç durum, manevî durum, ahlâk, karakter.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyle.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı.
terakki: yükselme, ilerleme.
tevehhüm-i batıl: hakikati olmayan vehimler.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce.

İŞARET

Binlerce enbiya, nev-i beşerde nübüvveti iddia ederek binlerce mu'cizatla muddeayı ispat etmişlerdir. Işte, o enbiyanın cemi mu'cizatları, lisan-ı vahid ile nubuvvet-ı mutlakayı ilân eder. Bizim şu suğramıza dahi bir bürhan-ı kâtıdır. Buna "tevatur-ı bilmana" veya ne tabirle diyorsanız deyiniz, metîn bir delildir.

Tembih

Şu Muhakemat*'ın cihetu'l-vahdeti budur ki: Eğer cemi funun ele alınırsa ve fununların kavaidinin küllîyetleriyle keşfettikleri ittisak ve intizama temaşa edilirse, hem de mesalih-i cüz'iyye-i müteferrikanın mâyesi ve ukde-i hayatiyesi hükmünde olan bir lezzeti veya bir muhabbeti veya bir emr-i aheri içine atılmakla –ekl ve nikâhtaki gıbı– perişan olan umur ve ef'al o mâye ile irtibat ve ittısal ettiklerini, inayet-i İlâhiye nokta-ı nazarında nazar-ı dikkate alınırsa, hem de hikmetin şahadetiyle sabit olan adem-i abesiyet ve adem-i ihmali mutalâaya alınırsa, istıkra-ı tam ile netice veriyor ki; mesalih-i küllîyenin kutup ve mihveri ve maden-i hayatı hükmünde olan nübüvvet, nev-i beşerde zarurîdir. Faraza olmazsa, perişan olan nev-i beşer, güya muhtel bir âlemden şu muntazam âleme düşüp cereyan-ı umumînin ahengini ihlâl ettiği kabul olunursa, biz insanlar sair kâinata karşı ne yüzümüz kalacaktır?*

* * *

adem-i abesiyet: abes olmayış, luzumsuz olmayış
adem-i ihmal: ihmalsizlik, ihmal etmemek
âlem: dunya, cihan, butun yaratılmışlar
burhan-ı katı: kesin delil
cemi: cumle, hep, butun
cereyan-ı umumi: genel akım
cihetü'l-vahdet: birlik cihetı
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ef'al: fiiller, işler
ekl: bir şey yeme, yenilme
emr-i aher: diğer bir şey, başka bir iş
enbiya: nebiler, peygamberler
faraza: farz edelim ki, oyle sayalım ki, soz gelişi
fünun: fenler
güya: sanki.
hikmet: Ilahi gaye, yuksek bilgi, fayda
hükmünde: değerinde, yerinde
iddia: davaya kalkışma, dava etme
ihlal: bozma, zarar verme.
ilân: yayma, duyurma, bildirme
inayet-i ilahiye: Allah'ın yardımı
intizam: duzenlilik, düzgunluk.
irtibat: bağ, munasebet.
ispat: doğruyu delillerle gosterme
istıkra-i tam: olaylardaki ortak vasıflara dikkat ederek tam bir netice çıkarmak, etraflı ve tam bir bilgi almak.
ittisak: dizilme, sıralanma, bir nizam dahilinde sıralanma
ittisal: bitişme, birleşme.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kavaid: kaideler, usuller, kurallar, prensipler
küllîyet: butunluk, umumîlik.
lisan-ı vahid: tek lisan, tek bir dil
maden-i hayat: hayat kaynağı.
mâye: maya, temel, esas, oz
mesalih-i cüz'iyye-i müteferrika: çeşitli kuçuk işler
mesalih-i küllîye: buyuk, işler, buyuk maslahatlar.
metin: saglam ve dayanıklı
mihver: eksen, yorunge
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri buyuk harika işler
muddea: iddia edilen şey, tezsav
muhabbet: sevgi, sevme
muhtel: bozuk, bozulmuş
muntazam: nizamlı, intizamlı, duzenli ve duzgun biçimde
mutalaa: bir şeyi etraflıca düşunme, tetkik etme
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatlı bakış
nev-i beşer: insanoglu, insanlar
nokta-i nazar: goruş açısı, bakış açısı, goruş, fikir
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiligi.
nübüvvet-i mutlaka: kesin ve şuphesiz peygamberlik
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
sair: diger, başka, oteki
sugra: kuçuk onerme
tabir: ifade
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
tembih: hatırlatma, ihtar
tevatür-i bilmana: mutlak olayın vukuu kesin, dogru fakat, gerçekleşme şekli bakımından nakledilenlerin farklı olması durumu
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğum, hayat duğumu
umur: işler
zarurî: zorunlu.

Tembih

Ey birader! Eğer burhan-ı Sânın suğrası senin sahîfe-ı zihninde ıntıkaş etmiş ise, hazır ol, kubrası olan nübuvvet-i Muhammed'in bahsine geçiyoruz.

İŞARET VE İRŞAT

Kübra sadıktır. Zira sahîfe-ı itibar-ı âlemde menkuş olan asar-ı enbiyayı mütalâa etsen ve lisan-ı tarihte cereyan eden ahvallerini dinlersen ve hakikati, yanı cihetu'l-vahdeti tesir-i zaman ve mekân ile girdiği suretlerden tecrit edebilirsen, goreceksin ki, inayet-i İlâhiyenin zıyası olan mehasın-ı mücerredenin şulesi olan hukukullah ve hukuk-ı ibadı, enbıya dustur-ı hareket ettiklerini ve nev-ı beşer tarafından enbıyaya karşı keyfiyet-i telâkkileri ve umeme karşı suret-i muameleleri ve terk-i menafi-i şahsıye ve sair umurlar ki, onlara nebî dedirmiş ve nübuvvete medar olmuş olan esaslar ise, evlâd-ı beşerin sinn-ı tekemmül ve kühulette olan üstadı ve medrese-i Ceziretu'l-Arab'da menba-ı ulûm-ı âliye ve muallimi olan zat-ı Muhammed de (ASM) daha ekmel ve daha azhar bulunur. Demek oluyor ki, istıkra-ı tam ile, hususan nev-ı vahidde, lâsıyyema ıntizam-ı muttarıt üzerine müesses olan kıyas-ı hafînin ıanesiyle ve kıyas-ı evlevînin teyidiyle nubuvvet-i Muhammed'i (ASM) netice vermekle beraber, tenkihu'l-menat denilen hususiyattan tecrit nokta-i nazardan cemi enbıya lisan-ı mu'cizatlarıyla vücud-ı Sânın bir burhan-ı bâhiresi olan Muhammed'in (ASM) sıdkına şahadet ederler.

ahval: haller, durumlar
asar-ı enbiya: peygamberlerin eserleri.
azher: en zahir, en açık, en belli
burhan-ı bâhire: apaçık, belirli burhan, delil
burhan-ı Sânî: her şeyi sanatlı yaratan Allah'ın varlık ve birliğine ait delil
cemi: bütün
cihetülvahdet: birlik cihetı
dustur-ı hareket: hareket prensibi, kuralı
ekmel: en mükemmel, en olgun.
enbıya: nebiler, peygamberler
evlad-ı beşer: insanoğlu
hakikat: gerçek.
hukuk-ı ıbad: kulların hukuku, insan hukuku
hukukullah: Allah'ın hukuku
hususan: bilhassa, özellikle.
hususiyat: ayırıcı özellikler
ıane: yardım
ınayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
ıntıkaş: nakşedilme, nakşolunma, kazılma, çizilme
ıntizam-ı muttarıt: genel bir kurala uygun olan düzen, intizam
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istıkra-ı tam: olaylardaki ortak vasıflara dikkat ederek tam bir netice çıkarmak, etraflı ve tam bir bilgi almak.
keyfiyet-i telakki: anlayış ve görüşün iç yüzü
kıyas-ı evlevi: öncelikli kıyas
kıyas-ı hafi: gizli kıyas, sebebi gizli olan ve zihne birden gelmeyen kıyas
kühulet: olgunluk çağı, 30-50 yaş arası, orta yaşlılık.
lâsiyyema: hususan, özellikle
lisan-ı mu'cızat: mucizelerin dili.
lısan-ı tarih: tarih lisanı, tarih dili.
medrese-i Ceziretu l-Arab: Arabistan yarımadası medresesi
mehasın-ı mücerrede: mücerret, soyut güzellikler, manaya dayalı güzellikler
menba-ı ulûm-i âliye: yüksek ilimlerin kaynağı.
menkuş: nakşolunmuş, işlenmiş
muallim: ders veren, öğretmen
müesses: tesis edilmiş, kurulmuş olan, kurulu.
nebi: Allah'ın elçisi, habercisi, peygamber, resul
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
nev-ı vahid: bir çeşit, bir cins
nokta-ı nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği.
nubüvvet-i Muhammed: Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
şahadet: şahit olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
sahîfe-i ıtıbar-ı alem: âlemin dikkare ve oneme değer yönleri, tarih sayfaları
sahîfe-i zihin: zihin sayfası
sair: diğer, başka, öteki
sıdk: doğruluk.
sınn-i tekemmül: olgunlaşma devresi
sugra: küçük öneme
şule: parıltı, ışıltı, alev, ateş
suret: biçim, tarz, görünüş
suret-i muameie: davranış şekli, muamele tarzı
tecrit: ayırma, bir tarafta tutma
tembih: hatırlatma, ihtar
tenkihü'l-menat: illetin ayıklanması, kıyasın dört ruknünden biri olan illetin diğer benzeri hususiyetlerden ayıklanması.
terk-ı menafi-ı şahsıye: şahsi menfaatı istemeyip terk etme
tesir-i zaman ve mekân: zamanın ve mekanın etkisi
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
ümem: ümmetler
umur: işler
üstad: öğretici, öğretmen
vücud-ı Sânî: her şeyi sanatla yaratan Allah'ın varlığı
zat-ı Muhammed: Hz. Peygamberin (s.a.v) zatı, kişiliği
ziya: ışık, aydınlık, nur

İTİZAR

Kısa cümlelerle söylemiyorum, muğlâkça oluyor. Zira şu hakaik her tarafa derin koklerini attıklarından, mesele uzunlaşıyor. Suret-i meseleyi bozmak ve parça parça etmek ve hakikatı incitmek istemiyorum. Hem de hakikatın etrafına bir dairevi çekmek istiyorum, tâ hakikat mahsur kalıp kaçmasın. Ben tutmazsam, başkası tutsun. Beni mazur tutsanız, febiha. Ve illâ hürriyet var, tahakkum yoktur. Keyfinize...

Mukaddeme

Peygambenn delil-i sıdkı, her bir hareket, her bir hâlidir. Evet, her bir hareketinde adem-i tereddüt ve muterizlere adem-i iltifat ve muarızlara adem-i mübalât ve muhalif olanlardan adem-i tahavvufu, sıdkını ve ciddiyetini göstenyor. Hem de, evamırinde hakikatin ruhuna olan isabeti, hakkıyetini gösterir.

Elhasıl. Tahavvuf ve tereddut ve telâş ve mubalât gıbı hile ve adem-i vüsuku ve itminansızlığı imâ eden umûrlardan muberra iken, bilâperva ve kuvvet-i itminan ile en hatarlı makamlarda olan hareketi ve nihayette olan isabeti ve ikı âlemde semere verecek olan zîhayat kaidelerı, harekâtıyla tesis ettiğine binaen, her bir fiil ve her bir tavrnnın ikı taraftan, yanı bıdayet ve nıhayetten cıddıyeti ve sıdkı, nazar-ı ehl-i dikkate arz-ı didar ediyor. Bahusus mecmu-ı harekâtının imtızacından ciddıyet ve hakkıyet şûle-i cevvale gıbi; ve in'ikâsatından ve muvazenatından sıdk ve ısabet, berk-i lâmı gıbı tezahür ve tecellı edıyor.

adem-i iltifat: iltıfat etmemek.
adem-i mübalât: dıkkatsızlık, ıtına göstermeme, aldırış etmeme.
adem-i tahavvuf: korkusuzluk, korkuya düşmemek.
adem-i tereddüt: tereddütsuz tereddüt etmeden.
adem-i vüsuk: güven olmayış.
âlem: dunya.
arz-ı didar: yuz gosterme, yuzunun guzellıgını gosterme.
bahusus: hususıyetle, en çok, hele.
berk-i lamı: panıldayan şımşek, parlak sımşek.
bıdayet: başlangıç.
bılaperva: korkusuzca, çekınmeden.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cıddıyet: cıddılık.
delil-i sıdk: doğru delil.
elhasıl: hasılı, netice ıtıbanyle, kısaca.
evamir: emırler, buyruklar, buyrultular, ışler.
febihâ: ne âlâ, ne guzel, oyle olsun, o halde, çok guzel.
fiil: ış, hareket.
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler.
hakikat: gerçek.
hakkıyet: haklılık.
harekât: hareketler, davranışlar.
hatar: tehlike.
illâ: mutlaka, muhakkak, ne olursa olsun.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma.
in'ikasat: aksetmeler, yansımalar.
itizar: özür dileme, bir sebep göstererek affını dileme.
itminan: inanma, guvenme, gonul rahadlığı, icinde tereddutsuz kabul etme.
kaide: kural, esas, dustur.
kuvvet-i itminan: emnıyet ıçınde olmanın verdıgı kuvvet.
mahsur: hasredilmış, sınırlanmış.
makam: yer.
mazur: ozurlu, ozrü olan.
mecmu-ı harekât: hareketlerin hepsi, toplucası.
mesele: konu.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mübalât: dıkkatle gozden geçırme, ozen, ıtına, ıhtımam, dıkkat.
muberra: temize çıkmış, aklanmış, mustesna, azade.
muglak: karışık.
muhalif: muhalefet eden, bır fıil ve duşunceye karşı zıt duşuncede bulunan.
mukaddeme: başlangıç.
muteriz: itıraz eden, karşı çıkan, ıtırazcı.
muvazenat: dengeler, olçüler.
nazar-ı ehl-i dikkat: dıkkatlı kışılerin nazarı, inceleyıcılerin bakış açısı.
nihayet: son.
semere: meyve, guzel netice.
sıdk: doğruluk.
şule-i cevval: sürekli hareket ederek etrafına ışık saçan parıltı.
suret-i mesele: meselenın şekli.
tahakkum: zorla hukmetme, hukmu altına alma.
tahavvuf: korkuya duşme, korkma.
tecelli: belırme, bılınme, gorunme.
tereddut: kararsızlık, şuphede kalma.
tesis: kurma, meydana getırme.
tezahur: gorunme, belırme, ortaya çıkma.
umur: ışler.
zîhayat: hayat sahıbı.

IŞARET

Zaman-ı mazi ve zaman-ı hâl, yanı, Asr-ı Saadet ve zaman-ı istıkbal, tazammun ettikleri berahın-ı nubuvvet, lısan-ı vahıd ıle maden-ı ahlâk-ı âlıye olan zat-ı Muhammed'de Aleyhıssalâtu Vesselâm daî-yi sıdkı ve dellâl-ı nubuvvetı olan burhan-ı zatînın nıdasına cevap ve hemdest-ı vıfak olarak nubuvvetınıı'lâ ve ilân ettiklerini kor olmayanlara gosterdiler Şu hâlde, kıtab-ı âlemden olan fasl-ı zamanın sahife-ı selâsesını mutalâa edeceğiz Hem de o kıtaptan mesele-ı uzma ve munevvere olan zat-ı Muhammed'ı (ASM) temaşa ve zıyaret edeceğiz Muddeamız olan burhanın kubrasını onun ile ıspat edeceğiz.

Işte, bu noktaya bınaen, mesalık-ı nubuvvet dorttur Beşıncısı meşhur ve mesturdur

Birinci Meslek

Yani, mesele-i âlıye-i zatiyeyi temaşa etmekte dört nukteyi bilmek lâzımdır.

Bıruncısı: [1] لَيْسَ الْكَحْلُ كَالتَّكَحُّلِ kaidesine binaen sun'î ve tasannuî olan şey, ne kadar mukemmel olsa da, tabîî yenni tutmadığından, hey'etinin feletatı muzahrefiyeti ıma edecektir.

Okuncısı: Ahlâk-ı âlıyenin, hakıkatın zemınıyle olan rabıta-ı ittısalı cıddıyettir Ve deveran-ı dem gibi hayatlarını idame eden ve imtızaçlarından tevellüt eden haysıyete kuvvet veren, heyet-ı mecmuasına ıntızam veren yalnız

1 Fıtrı karagozluluk sun'î karagozluluk gibi degildir

ahlak-ı alıye yuksek ahlak yuce ahlak ustun ahlak.
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı Peygamberımız (a s m) ve Dort Halifenin yaşadıgı devire verılen ad
berahın-ı nubuvvet peygamberlik delıllerı
bınaen den dolayı bu sebepten.
burhan bır şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesın delıl
burhan-ı zatı zata aıt delıl kendı ıle alakalı burhan
cıddıyet cıddılık.
daı-i sıdk doğruluga cagıran davet eden
dellal-ı nubuvvet. peygamberlıgın dellalı
deveran-ı dem. kan dolaşımı kan devretmesi.
fasl-ı zaman(ın) sahife-ı selasesı geçmış şimdıkı ve gelecek zaman (Asr-ı Saadetten evvelki devır Asr-ı Saadet ve ondan sonrakı zamanlar)
feletat: lısanın dokuntulen ıradesız agızdan çıkan soz veya kelıme
hakıkat: gerçek.
haysıyet. şeref onur ıtıbar
hemdest-ı vıfak. bır meselede anlaşarak el ele verme elbırlıgı
heyet şekıl suret, gorunuş
heyet-ı mecmua: bır şeyın teferruatına ve cuzlerıne bakılmaksızın butununun gosterdıgı hâl ve manzara
ıla yukseltme yuceltme
ıdame devam ettırme surdurme
ilan yayma duyurma bıldırme
ima ışaretle anlatma ustu kapalı ıfade etme
ımtızaç uyuşma uygunluk bağdaşma
intizam duzenlılık, duzgunluk.
ıspat. dogruyu delıllerle gosterme
kaide kural esas dustur
kıtab-ı alem âlem kıtabı bır kıtap huvıyetınde olan alem, kaınat.
kubra buyuk onerme.
lısan-ı vahıd tek lısan tek bır dıl.
maden-ı ahlak-ı alıye yuksek ahlak kaynagı
mesalık-ı nubuvvet peygamberlık yolları usullerı
mesele-i alıye-i zatıye zata aıt yuksek mesele
mesele-ı uzma en buyuk meselе
meslek gıdış usul yol.
mestur gızlı ortulu
muddea ıddıa edılen şey tez sav
munevvere. ışıklı parlak, aydın
mutalaa bır şeyı etraflıca dusunme, tetkik etme
muzahrefiyet. fıtrı olmamaklık yapmacıklık, yalandan
nida ses seslenme çağırma
nubuvvet. nebılık peygamberlık Allah elçılıgı
nukte ınce manalı ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya soz
rabıta-ı ittısal bıtışbren baglar yakınlaştıran baglar
sun'î yapmacık, uydurma sahte
tabıî tabıatı ıcabı olan
tasannuî yapmacık olarak.
tazammun ıhtıva etme ıçine alma ıçinde bulundurma
temaşa hayretle ve dikkatle bakma seyretme
tevellut. dogma doğum.
zaman-ı hâl şımdıkı zaman
zaman-ı istıkbal gelecek zaman
zaman-ı mazi geçmış zaman
zat-ı Muhammed Hz Peygambenn (s a v) zatı kışılıgı
zemin yer

sıdktır. Evet, şu rabıta olan sıdk ve ciddiyet kesildiği anda o ahlâk-ı âliye kurur ve hebaen gidiyor.

Üçüncüsü: Umur-i mütenasibede temayül ve tecazüp ve mütezadde olan eşyalarda tenafür ve tedafu kaide-i meşhuresi, maddiyatta nasıl cereyan ediyor; maneviyat ve ahlâkta dahi cereyan eder.

Dördüncüsü: لِلْكُلِّ حُكْمٌ لَيْسَ لِلْكُلِّ [1]

Şimdi gelelim maksada: İşte asar ve siyer ve tarih-i hayatı... Hatta a'danın şahadetleriyle, zat-ı Peygamberde (aleyhissalâtü vesselâm) vücudu muhakkak olan ahlâk-ı âliyenin kesret ve ihata ve tecemmu ve imtizacından tevellüt eden izzet ve haysiyetten neş'et eden şeref ve vakar, ve izzet-i nefis ile ferişteler, devlerin ihtilât ve istiraklarından tenezzühlen gibi sırr-ı tezada binaen, o ahlâk-ı âliye dahi hile ve kizpten tereffu ve tenezzüh ve teberrî ederler. Hem de hayat ve mayeleri makamında olan sıdk ve hakkıyeti tazammun ettiklerinden, şûle-ı cevvale gibi nübüvveti aleniyete çıkarıyor.

Tembih

Ey birader! Görüyorsun ki, bir adam yalnız şecaatle meşhur olursa, o şöhret ona verdiği haysiyeti ihlâl etmemek için, kolaylıkla yalana tenezzül etmez. Nerede kaldı ki, cemi ahlâk-ı âliye birden tecemmu ede.

Evet, mecmuda bir hükum bulunur, ferde bulunmaz.

1- Umumda bulunan hükum ferde bulunmaz.

a'da: düşmanlar
ahlâk-ı âliye: yüksek ahlâk, yüce ahlâk, üstün ahlâk
aleniyet: göz önünde olma, bir işin açıkta ve meydanda olması
asar: eserler
binaen: -den dolayı, bu sebepten
birader: kardeş
cemi: bütün
cereyan: olma, meydana gelme
ciddiyet: ciddîlik.
ferişte: melek.
hakkıyet: haklılık.
haysiyet: şeref, onur, itibar
hebaen: boşu boşuna
hükum: karar, emir
ihata: kuşatma, içine alma.
ihlâl: bozma, zarar verme.
ihtilat: karışıp görüşme, beraber yaşama
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma
istirak: çalma, hırsızlama
izzet: değer, itibar, şeref, yücelik.
izzet-i nefis: insanın vakar ve haysiyetini korumaya özen göstermesi, kendi değerini ve şahsiyetini aşağılamaksızın varlığına saygı duyması
kaide-i meşhure: meşhur olan kaide, kural
kesret: çokluk.
kizb: yalan
maddiyat: maddi ve cismani şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
makam:
maksat: gaye
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve manca ait şeyler
maye: maya, temel, esas, öz.
mecmu: toplam, tüm
mütezadde: birbirinin zıddı olan, birbirine zıt olan, birbirine uymayan
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği
rabıta: münasebet, alaka, bağ.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şecaat: cesurluk, yiğitlik, korkusuzluk.
şeref: manevi büyüklük, yücelik, onur
sıdk: doğruluk.
sırr-ı tezat: zıtlığın sırrı
siyer: Hz. Muhammed'in (asm) hayatının bütün safhalarını anlatan, Peygamberimizin vasıflarını nakleden eserler
şûle-ı cevvale: hareket hâlinde ve etrafına ışık saçan parıltı
tarih-i hayat: hayat tarihi.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
teberrî: aklanma, temiz olma, arınma
tecazüp: birbirini cezb etme, çekme, sempati
tecemmu: toplanma
tedafu: birbirini defetme, karşılıklı olarak itişme, kakışma
temayül: bir tarafa doğru eğilme, meyletme, yönelme
tembih: hatırlatma, ihtar
tenafür: birbirinden nefret etme, nefretleşme
tenezzüh: kusur ve noksandan uzak olma, kusurlardan temizlenme
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
tereffu: yükseğe çıkma, yukarı kalkma
tevellüt: doğma, doğum
umur-ı mütenasibe: aralarında uygunluk ve münasebet bulunan şeyler
vakar: ağırbaşlılık, heybetli oluş, ciddiyet
zat-ı Peygamber: Hz. Peygamber (s.a.v) zatı, kişiliği

IŞARET VE TEMBIH

Görüyoruz: Bu zamanda sıdk ve kizbin mabeynleri ancak bir parmak kadar vardır. Bir çarşıda ikisi de satılır. Fakat, her bir zamanın bir hükmü var. Hiçbir zamanda Asr-ı Saadet gibi sıdk ve kizbin ortasındaki mesafe açılmamıştır. Şöyle ki:

Sıdk, kendi hüsn-ü hakikîsini kemal-i haşmetle izhar ve onunla temessük eden Muhammed'i (ASM) âlâyıllıyyin-i şerefe i'lâ ve âlemde inkılâb-ı azîmi ika ettiğinden, şarktan garba kadar kizpten bu'd derecesini göstermekle kıymet-i âliyesini i'lâ etmek cihetiyle suku ve metaını gayet nafik ve raic etmiştir. (HAŞİYE 1)

Ve kizp ise, teşebbusat-ı azîmeyi murdarların lâşeleri gibi ruhsuz bıraktığı için, nihayet kubhunu izhar ve onunla temessük eden Müseylime ve emsali, esfel-i safilîn-i hissete düşürdüğü cihetle, meta-ı zehralûdu ve suku gayet muattal ve kesat etmiştir. (HAŞİYE 2)

İşte ehl-i izzet ve tefahur olan kavm-i Arab'ın tabıatlarındaki meylü'r-raiç sarkasıyla müsabaka ederek, o kâsit kizbı terk edip ve raiç sıdk ile tecemmül ederek adaletlerini âleme kabul ettirmişlerdir. İşte Sahabelerin aklen olan adaletleri bu sırdan neş'et eder.

HAŞİYE 1: Şimdiki hürriyet gibi.
HAŞİYE 2: Menfur casuslık gibi.

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince
alayıllıyyin-i şeref: en yüksek ve en mükemmel derecedeki şeref
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberimiz (a.s.m) ve Dört Halifenin yaşadığı devire verilen ad
bu'd: uzaklık, uzak olma
cihet: yön
ehl-i izzet ve tefahur: izzet ve şereflerine düşkün olanlar
emsal: benzerler
esfel-i safilîn-i hisset: alçaklığın en aşağı derecesi
garp: batı
gayet: son derece
haşiye: dipnot
hükümü: karar, emir
husn-i hakiki: hakikî güzellik
i'lâ: yükseltme, yüceltme
ika: vuku bulduruma, yapma, yaptırma
inkılab-ı azîm: büyük inkılâp, büyük ve köklü değişiklik
izhar: gösterme, açığa vurma
kasıt: rağbet edilmeyen
kavm-i Arab: Arab kavmi, milleti
kemal-i haşmet: haşmetin son derecesi, mükemmel büyükluk ve heybet
kesat: alış verişte durgunluk, sürümsüzlük
kıymet-i âliye: yüksek değer
kizp: yalan
kubuh: çirkinlik
lâşe: leş
mabeyn: ara
mesafe: ara
meta: mal
meta-ı zehralûd: zehir karışmış şey, zehirli meta
meylü'r-raiç: rağbette olma, meyli, isteği, revaçta olmayı arzulama
muattal: terk edilmiş, kullanılamaz olmuş
murdar: murdar, pis, kirli, iğrenç
müsabaka: yarışma
nafik: geçer para, geçer akçe
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nihayet: son derece
raiç: revaçta olan, rağbet gören, tutulan
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sarka: sevk eden, sürükleyen sebep, olan
şark: doğu, doğu bölgeleri
sıdk: doğruluk
sır: gizli hakikat, bir şeyin dik kat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
suku: çarşı, pazar
tabiat: yapı, huy, karakter
tecemmül: ziynetlenme, süslenme, süs
tembih: hatırlatma, ihtar
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma
teşebbusat-ı azîme: büyük işlere girişme, büyük girişimler

İRŞAT VE IŞARET

Tarih ve siyer ve asar nokta-ı nazarından dikkat olunursa, Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâm, dört yaşından kırk yaşına kadar, lâsiyyema şe'nı ahlâkı ve hileyi dışarıya atmakta olan hararet-i garıziyenin şiddet-i ıltıhabı zamanında, kemal-i ıstıkametle ve kemal-ı metanetle ve tamam-ı ıttırad-ı ahval ile ve musavat ve muvazenet-i etvar ile ve nihayet-i iffet ile ve hiçbir hâlı mesturiyetı muhafaza etmeyen –lâsıyyema oyle ehl-i inada karşı– bır hileyı ıma etmemekle beraber yaşadığı nazara alınırsa, sonra istımrar-ı ahlâkının zamanı olan kırk seneden sonra o inkılâb-ı azîm nazara alınırsa, haktan geldiğini ve hakikat olduğunu tasdik etmezse, nefsine levm etsin. Zıra zıhninde bır Sofestaî gizlenmiş olacaktır. Hem de, en hatarlı makamlarda –gâr'da gibi– tarık-ı halâsı mefkud iken ve haytü'l-emel bihasebilâde kesilirken, gayet metanet ve kemal-ı vusuk ve nihayet-ı ıtmınan ile olan hareket ve hâl ve tavrı, nubuvvet ve ciddiyetine şahıd-ı kâfidır ve hak ile temessük ettiğine delildir.

İkinci Meslek

Yani, sahife-i ulâ, zaman-ı mazıdır. Işte şu sahifede dört nükteyi nazar-ı dıkkate almak lâzımdır.

Birincisi: Bir fende veyahut kasasta, bir adam, esaslarını ve ruh ve ukdelerini ahzederek müddeasını ona bina ederse, o fende hazakat ve maharetını gösterir.

ahz: alma, alınma.
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun uzerine olsun" anlamında Hz. Muhammed'e dua.
asar: eserler.
bihasebilâde: adet kabilinden, adet olarak.
bina: kurma, dayandırma.
ciddiyet: ciddilik.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehl-i inat: inat edenler, inkarda ısrar edenler.
fen: tecrubî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
gar: magara, ın.
gayet: son derece.
hak: doğruluk, gerçek, hakıkat, Allah.
hakikat: gerçek.
hararet-i garîziye: normal ısı.
hatar: tehlike.
haytü'l-emel: istek ve arzu ıpı.
hazakat: ustadlık, ustalık.
ıma: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme.
inkılab-ı azîm: buyuk inkılâp, buyuk ve koklu degışıklık.
ırşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma.
istımrar-ı ahlakın zamanı: ahlakın guclu ve sabıt oldugu devre.
kasas: kıssalar, hikâyeler.
kemal-ı istıkamet: Istıkametın mukemmel şekli, mukemmel bir ıstıkamet.
kemal-i metanet: tam ve mukemmel bir dayanıklık.
kemal-i vüsuk: inanmanın son derecesi, tam bir ınmat ile.
levm: kınama, zemmetme.
maharet: mahırlık, ustalık.
makam: yer.
mefkud: yok, kayıp olmayan.
meslek: gıdış usul, yol.
mesturiyet: gizlilik, setredilmişlik.
metanet: metîn olma, dayanıklılık, gayret.
muddea: iddia edilen şey, tezsav.
muhafaza: koruma.
musavat: musavılık, eşitlik.
muvazenet-i etvar: tavırların bıçulu ve dengeli olması.
nazar: bakış, dıkkat.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dıkkatlı bakış.
nefis: kendi, şahıs.
nihayet-i iffet: ıffetın son derecesi.
nihayet-ı ıtmınan: son derece emnıyet.
nokta-i nazar: goruş açısı, bakış açısı, gorüş, fikir.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiligi.
nükte: ince manalı, ancak dıkkatle anlaşılabilen mana veya soz.
şahid-ı kâfi: şahıt olarak başkasına ihtıyaç bırakmayan.
sahife: sayfa.
sahife-i ula: bırıncı sayfa, onceki sayfa.
şe'n: ış, durum, ozellik, yapı.
şiddet-i ıltıhap: bır organda olan cerhatundan meydana gelen rahatsızlık.
siyer: Hz. Muhammed'in (asm) hayatının butun safhalarını anlatan, Peygamberımızın vasıflarını nakleden eserler.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek ıçın kâinatı ve kendi varlıgını da ınkâr eden.
tamam-ı ıttırad-ı ahval: durumların bırbırını ızleyip, herhangi bır bozukluk olmadan tamamlanması.
tarık-ı halas: kurtulus yolu, kurtuluşa ulaşmran yol.
tasdik: dogrulama, onaylama.
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma.
ukde: dugum, bag.
zaman-ı mazı: geçmış zaman.

İkincisi: Ey birader! Eğer tabiat-ı beşere arif isen, küçük bir haysiyetle, küçük bir davada, küçük bir kavimde, küçük bir hilâfın serbestiyetle irtikâp olunmadığına nazar edersen, gayet büyük bir haysiyetle, nihayet cesim bir davada, hasra gelmeyen bir kavimde, hadsız bir inada karşı, her cihetten ümmîliğiyle beraber, hiçbir cihetle akıl mustakil olmayan meselelerde tam serbestiyetle bilâperva ve kemal-ı vüsuk ile "alâ ruusileşhat" zikir ve nakilden güneş gibi sıdkın tulû edeceğini göreceksin.

Üçüncüsü: Bedevîlere nispet çok ulûm-i nazanye vardır, medenîlere nispeten lisan-ı âdat ve ef'alin telkinatıyla, ulûm-i müteaniferinin hükümlerine geçmişlerdir. Bu nükteye binaen bedevîlerin hâllerini muhakeme etmek için, kendini o badiyede farz etmek gerektir. Eğer istersen "İkinci Mukaddeme"ye müracaat et, zira şu nükteyi izah etmiştir.

Dördüncüsü: Bir ümmî, ulema meyanında mütedavil bir fende beyan-ı fikir ederse, ittifak noktalarda muvafık olarak ve muhtelefun fîhâ olan noktalarda muhalefet edip, musahhihâne olan söylemesi, onun tefevvukunu ve kısbî olmadığını ispat eder.

Şu nüktelere binaen derız ki:

Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm malûm olan ümmiyetiyle beraber, güya gayr-i mukayyet olan ruh-i cevvale ile tayy-ı zaman ederek, mazının a'mak-ı hafasına girerek, hazır ve müşahit gibi enbiya-ı salifenin ahvallerini ve esrarlarını teşrih etmesiyle, bütün enzar-ı âleme karşı

a'mak ı hafa: gizli derinlikler, görünmeyen derinlikler, gizliliğin derinlikleri
ahval: haller, durumlar
ala ruusileşhat: âleme karşı herkesin gözü önünde
arif: bilgide ilen olan, irfan sahibi
badiye: çöl, kır
beyan-ı fikir: fikir açıklama, fikir beyan etme.
bilaperva: korkusuzca
cesim: irı, büyük, koca'man.
enbiya-i salife: daha önce gönderilen peygamberler
enzar-ı âlem: âlemin dikkatli nazarı
esrar: sırlar, gizli hakıkatler
fen: tecrubi ıspatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
gayr-ı mukayyet: kayıtsız, serbest olan
hasr: sınırlı ve dar bir yer içine almak.
haysiyet: şeref, onur, itibar
hilaf: yalan.
hükum: karar, emir
irtikap: körü fena ve günah teşkil edecek bir iş yapma, kötü iş işleme
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
kemal-i vüsuk: inanmanın son derecesi, tam bir itimat.
kisbi: kazanılmış, sonradan elde edilmiş
lisan-ı adat ve ef'al: adetlerin hal ve hareketlerin lisanı
malûm: bilinen, bilinir olan.
mazi: geçmiş zaman
medenî: göçebe ve vahşî olmayan, yerleşik olan
mesele: önemli konu.
meyan: orta, ara, mıyan
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama
muhalefet: birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma
muhtelefun fîhâ: hakkında ihtilâf olunan mesele, hakkında uyuşulamayan, ayrılık konusu.
mukaddeme: başlangıç.
müracaat: başvurma, danışma.
musahhihane: tashih ederek düzelterek.
müşahit: gözlemci
müstakil: başlı başına, bağımsız
mütedavil: kullanılan, dönene

muvafık: uygun, munasip
nakil: Hz. Peygamber'den gelen hadisleri rivayet zincirleri ile aktarma
nazar: bakış
nihayet: son derece
nispet: oran
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)

ruh-i cevvale: daima hareket halinde olan ruh
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
sıdk: doğruluk.
tabiat-ı beşer: insanların tabiatı, huy ve karakteri.
tayy-ı zaman: çok uzun zamanı pek kısa bir zamanda görme ve yaşama
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
telkinat: telkinler, fikir aşılamalar
teşrih: bir meseleyi iyice araştırıp ortaya çıkarma, şerh etme, açma
tulû: doğma, doğuş.
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri.
ulûm-i müteanife: herkesin bildiği ve tanıdığı ilimler
ulûm-i nazariye: nazarî ilimler, yalnız görüş halinde kalmış, tatbikata kontılmamış ilimler, teorıler
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
ummiyet: okuma yazma bilmemek

öyle bir dava-ı azîmede –ki, bütün ezkiya-i âlemin nazarlarını dikkate celp eder– bilâperva ve nihayet vüsuk ile müddeasına mukaddeme olarak, o esrar ve ahvalin ukad-i hayatıyeleri hükmünde olan esaslarını zikretmekle beraber, kütüb-i salifenin ittifak noktalarında musaddık ve ihtilâf noktalarında musahhih olarak kasas ve ahval-i enbiyayı bize hikâye etmesi, sıdk ve nübüvvetini intaç eder.

Teznip: Cemi enbiyanın delâil-i nubuvvetleri sıdk-ı Muhammed'e (ASM) delildir ve cemi mu'cizatıdır Muhammed'in bir mu'cize-i maneviyesidir (aleyhimüsselâm). Bunda dikkat edersen anlayacaksın.

İŞARET

Ey biraderi! Bazen kasem, burhanın yerini tutar. Zira burhanı tazammun eder. Öyle ise:

وَالَّذِى قَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ لِلْحِصَصِ وَسَيَّرَ رُوحَهُ فِى اَعْمَاقِ الْمَاضِى وَفِى شَوَاهِقِ الْمُسْتَقْبَلِ فَكَشَفَ لَهُ الْاَسْرَارَ مِنْ زَوَايَا الْوَاقِعَاتِ اِنَّ نَظَرَهُ النَّقَّادَ اَدَقُّ مِنْ اَنْ يُدَلِّسَ عَلَيْهِ وَمَسْلَكَهُ الْحَقَّ اَغْنٰى مِنْ اَنْ يُدَلِّسَ عَلَى النَّاسِ (1)

Evet, neam, onun nur-ı nazarına, hayal, kendini hakikat gösteremiyor, ve hak olan mesleği, telbisten müstağnıdır.

1- Ona bu kıssaları hikâye ederek ruhunu mazinin derinliklerinde ve istikbalin şahikalarında gezdiren ve hâdisatın karanlık köşelerindeki esrar perdesini onun için kaldırana yemin olsun ki onun keskin gözü kendisini şaşırtmayacak kadar dikkatli, onun hak olan mesleği ise insanları aldatmaktan uzaktır.

ahval: haller, durumlar.
ahval-ı enbıya: peygamberlerin halleri.
aleyhimüsselâm: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun.
bilâperva: korkusuzca, çekinmeden.
birader: kardeş.
burhan: delil, ispat, hüccet.
celp: çekme, kendine çekme.
cemi: bütün.
dava-ı azîme: büyük dava.
delâil-i nübüvvet: peygamberlik delilleri, peygamberliğin hak olduğunu ispatlayan deliller.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
enbıya: nebiler, peygamberler.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
ezkıya-ı âlem: âlemin en zekileri.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakîkat: gerçek.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
intaç: neticeye vermek, sonuçlandırma.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kasas: kıssalar, hikâyeler.
kasem: yemin, and.
kütüb-ı salife: evvelce geçmiş kitaplar, geçmişteki kutsal kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil).
meslek: gidiş, usul, yol.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler.
mu'cize-i maneviye: manevî mucize.
müddea: iddia edilen şey, tezsav.
mukaddeme: başlangıç.
müsaddik: tasdik eden, gerçekliğini doğrulayan.
müsahhih: tashih eden, tashihçi, yanlışları düzelten.
müstağnî: minnetsiz, ihtiyacı olmayan, muhtaç bulunmayan.
nazar: bakış, dikkat.
neam: evet, doğru.
nihayet: son derece.
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği.
nur-i nazar: bakıştaki nur.
sıdk: doğruluk.
sıdk-ı Muhammed: Hz. Peygamber'in (s.a.v) sıdkı, doğruluğu.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
telbis: hile, oyun.
teznip: ek, ilâve.
ukad-i hayatıye: hayatî düğümler, can alıcı noktalar.
vüsuk: sağlam inanma, güvenme.

Üçüncü Meslek

Yani: Zaman-ı hâlin, yanı Asr-ı Saadetın sahîfesinde dört nükte, bir noktayı nazar-ı dikkate almak gerektir:

Birincisi. Küçük bir âdet, küçük bır kavimde veya zayıf bir haslet kalıl bir taifede, büyük bir hâkımın, büyük bır himmetle kolaylıkla kaldıramadığını nazara alırsan, acaba gayet çok, tamamen müstemırre, nihayet derecede me'lûf ve çok da mütenevvıa, tamamen rasîha olan âdat ve ahlâk, nihayet kesîr ve me'lûfatına gayet mutaassıp ve şedîdü'ş-şekime olan bır kavmin a'mak-ı ervahından az fedakârlıkla, kısa bir zamanda kal' ve ref' ettığini ve o âdat-ı seyyienin yerine başka âdat ve ahlâk fidanlannı gars etmesı ve defaten nihayet derecede tekemmul ettiklerini nazara alırsan ve dikkat edersen, harikulâde olduğunu tasdık etmezsen, seni Sofestaî defterinde yazacağım.

İkincisi Şahs-ı manevî hükmünde olan bir devletin nümüvv-i tabîsi hükmünde olan teşekkülü ise mütemehhıldir. Ve devlet-i atîkaya galebesı –ki, ona inkıyat, tabiat-ı saniye hükmüne gırdığı için– tedricîdir Öyle ise, maddeten ve manen hâkım, hem de gayet cesım bır devletı kısa bir zamanda teşkıll, hem de düvel-i rasîhaya def'î gibı galebe etmesı, manevıyat ve ahvalde can olan âdatın bızzarure harıkulâde olduğunu görmezsen, körler deftennde yazılacaksın.

a'mak-ı ervah: ruhlann dennlıgı
âdat: âdetler gorenekler alışkanlıklar gelenekler
adat-ı seyyle: kotu çırkın âdetler
adet: gorenek usul alışkanlık
ahval: haller durumlar
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı Peygamberımız (a.s.m) ve Dort Halifenin yaşadıgı devre ve nlen ad
bızzarure: zarurî olarak, ıster ıstemez mecburen
can: cereyan eden akan ışleyen
cesim: ırı buyuk kocaman
def'aten: bırdenbıre bır defada anı olarak
def'î: hemen bir anda, birdenbire
devlet-ı atıka: eskı ve koklu devlet.
düvel-i rasıha: temelı saglam ve kuvvetlı olan devletler
fedakar: kendını veya şahsî menfaatlennı hıçe sayan feda eden
galebe: galıp gelme yenme ustunluk.
gars: ağaç dıkme
gayet. son derece
hâkim: hukmeden üstün olan
harıkulade: olaganustu
haslet: huy ozelhk.
himmet. çalışma. çabalama, gayret gosterme
hukmunde: degennde yennde
hukmune: yenne degenne
inkıyat. boyun eğme baglılık
kal' ve ref' etmek: temelinden yıkıp atma sokup yennden çıkarma
kalıl: az.
kavım: mıllet, aralannda dil, adet, orf kultur birlıgı olan insan toplulugu
kesir: çok çok olan.
maddeten: madde ve cısım olarak
manen: mana bakımından manaca
maneviyat. mana alemine aıt olanlar hısse ve ınanca aıt şeyler
me'lûf: alışılmış ulfet edılmış
me'lûfat: alışılmış ulfet edılmış şeyler
meslek: gıdış usul yol
müstemırre: sürekll devamlı saglam metın.
mutaassıp: bır şeyı savunmada aşırılık gosteren ve ınat eden dinî meselelerde koru korune bir fikre baglı olan ve başka bır fikrı kabullenemeyen
mütemehhıl: dikkatlı olup acele etmeyen
mutenevvıa: mutenevvı çeşıt çeşıt.
nazar: bakış dikkat.
nazar-ı dikkat. dikkatlı bakma dikkatlı bakış
nihayet: son derece
nükte: ınce manalı ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya soz
numuvv-i tabıı: tabıî bır şekılde gelışme buyume; normal şartlardakı gelışme
rasıha: saglam temelı kuvvetlı
ref: kaldırma gıderme
şahıfe: sayfa
şahs-ı manevi: manevî şahıs bellı bır kışı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şedıdü'ş-şekıme: çok dayanıklı
Sofestaı: Allah ı kabul etmemek ıçın kâinatı ve kendı varlıgını da ınkar eden
tabiat-ı saniye: dıger bir yaratılış karakter ıkıncı karakter tabıat.
taife: takım guruh
tasdık: dogrulama onaylama
tedrıcı: tedrıcle olan yavaş yavaş derece derece yapılan
tekemmûl: olgunlaşma kemale erme mukemmelleşme
teşekkül: şekllenme şekıl alma meydana gelme
teşkıl: olusturma şekllendırme
zaman-ı hâl: şımdıkı zaman

Üçüncüsü: Tahakküm-i zahirî, kahır ve cebir ile mümkündür. Fakat efkâra galebe etmek, hem de ervaha tahabbüp ve tabayia tasallut, hem de hâkimiyetini vıcdanlar üzerine daıma muhafaza etmek, hakikatin hassa-i farikasıdır. Bu hassayı bilmezsen, hakıkatten bigânesin.

Dorduncusu: Tergip veya terhip hilesiyle, ancak yalnız bir tesir-i sathî edip ve akla karşı sedd-i turuk edecektir. Şu hâlde a'mak-ı kulûba nüfuz ve erakk-ı hissıyatı tehyiç ve şükûfmisal olan istidadatı inkişaf ettirmek ve kâmıne ve naıme olan seciyeleri ıkaz ve tembıh ve cevher-i insanıyeti feverana getirmek ve kıymet-i natıkıyeti izhar etmek, şua-i hakikatin hassasıdır.

Evet, kasavet-ı mucessemenın mısal-ı müşahhası olan "ve'd-i benat" gibi umurlardan kalblerini taskil etmesi ve rıkkat-ı letafetin lem'ası olan hayvanata merhamet, hatta kanncaya şefkat gibi umur ile tezyin etmesi, öyle bir ınkılâb-ı azîmdır –hususan öyle akvam-ı bedevîde– kı, hiçbir kanun-i tabiiyeye tevfik olmadığından, harikulâde olduğu musaddak-kerde-i erbab-ı basırettir. Basıretin varsa tasdik edeceksin.

Şimdi Noktayı dinle: Işte tarih-i âlem şahadet eder ki: En büyük dâhî odur ki, bir veya ıkı hissin ve seciyenin ve ıstıdadın inkişafına ve ıkazına ve feverana getirmesine muvaffak olsun. Zira, öyle bir hiss-i naım ıkaz edilmezse, sa'y hebaen gıder ve muvakkat olur. Işte en büyük dâhî ancak bir veya iki hissin ikazına muvaffak olabilmiştir. Ezcümle: Hiss-ı hurrıyet ve hamıyet ve muhabbet.

a'mak-ı kulûb: kalblerin derinlikleri
akvam-ı bedevi: göçebe halinde yaşayan kavimler
basıret: kalb gözüyle görme, doğru ve ölçülü görüş
bigâne: kayıtsız alâkasız, ilgisiz
cebir: zorlama.
cevher-i insanıyet: insanlık cevheri, insanlık hasletleri, özellikleri
efkar: düşünceler, fikirler
erakk-ı hissiyat: duyguların en incelen, gizli hisler, ince duygular
ervah: ruhlar, canlar
feveran: kaynama, fışkırma
galebe: galip gelme, yenme
hakikat: gerçek.
hâkimiyet: hakim oluş, hukmediş, egemenlik.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hassa: bir şeye mahsus olan özellik, nitelik.
hassa-i farika: fark edici, ayırt edici özellik.
hebaen: boşu boşuna
hiss-i hurriyet: hür olma duygusu
hiss-i naım: uyku halindeki hisler
inkılab-ı azım: büyük inkılap, büyük ve köklü değişiklik
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
istıdadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
ızhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kahır: büyük eziyet, cefa, zulüm
kamine: gizli, saklı, potansiyel
kanun-i tabiiye: tabiat kanunu.
kasavet-i mücesseme: kalb katılığının cisimleşmiş şekli
kıymet-i natıkıyet: konuşabilmenin değeri, söz söylemekliğin değeri
lem'a: parıltı
misal-i müşahhas: açıkça görünen misal, açıkça görünen örnek.
muhabbet: insanın manevi haz aldığı veya kendisinde hayır ve olgunluk gördüğü bir şeye meyletmesi
muhafaza: koruma
musaddakgerde-i erbab-ı basıret: hakikatı hissedip anlayan kişilerin tasdik ve kabulüne mazhar olmuş
muvaffak: başarmış, başarılı
muvakkat: geçici
naime: uyuyan, uykuda bulunan
nüfuz: içe geçme, işlerme
rikkat-i letafet: merhamet, şefkat, acıma duygusu
sa'y: iş, çalışma, çabalama
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
seciye: karakter, huy, tabiat
sedd-i turuk: yolları kapatan set
şua-i hakikat: hakikatten uzanan ışık, hüzmeleri, telleri
şükûfmisal: çiçek gibi, gonca gibi
tabayı: mizaçlar, tabiatlar, huylar, yaratılışlar
tahabbüp: Sevgi gösterme, muhabbet etme
tahakkum-ı zahiri: görünüşteki istibdat, baskı, fikirlere, ruhlara tesir edemeyen kaba güç ile elde edilebilen istibdat, baskı
tarih-i âlem: dünya tarihi.
tasallut: birini rahatsız etme, musallat olma, hükmü altına alma
tasdik: doğrulama, onaylama
taskil: cila vurma, cilalama
tehyiç: heyecanlandırma, heyecana getirme
tembih: uyarma, ikaz
tergip: rağbet verme, isteklendirme
terhip: korkutma, sakındırma
tesir-i sathi: dışa tesir etme, içe karışamama
tevfik: uygun düşürme, bir şeyi uygun duruma getirme
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
umur: işler
ve'd-i benat: cahiliyet devri Arablarındaki kızlarını diri diri gömme adeti

Bu noktaya binaen Ceziretü'l-Arab sahra-ı vesîasında olan akvam-ı bedevîde kâmine ve naime ve mesture olan hissiyat-ı âliye –ki, binlere balığdır– birden inkışaf, birden ikaz, birden feveran ve galeyana getirmek, şems-i hakikatin, ziya-i şulefeşanın hassasıdır.

Bu Noktayı aklına sokmayanın, bız Ceziretü'l-Arab'ı gözüne sokacağız. İşte Ceziretu'l-Arab... On üç asır beşenin terakkiyatından sonra, en mükemmel feylesoflardan yuz taneyi gondersın, yuz sene kadar çalışsın; acaba bu zamana nisbeten o zamana nispet yaptığının yüzde birini yapabilir mi?

İŞARET

Kim tevfik isterse, âdetullah ve hılkat ve fıtrat ile aşınalık etmek ve dostluk etmek gerektir. Yoksa, fıtrat tevfiksizlikle bır cevab-ı red verecektir. Cereyan-ı umumî ıse, muhalif harekette bulunanları ademâbâd hıçahıçe atacaktır.

İşte buna bınaen temaşa et. Goreceksin kı, hılkatte cari olan kavanin-i amıka-ı dakika –ki, hurdebin-i akıl ile gorulmez– hakaık-ı şerıat ne derecede muraat ve muarefet ve munasebette bulunmuşlardır kı, o kavanın-i hılkatın muvazenesını muhafaza etmıştır.

Evet, şu a'sar-ı tavîlede şu musademat-ı azîme içinde hakaıkını muhafaza, belkı daha zıyade ınkışafa getırdığınden gösterir kı, Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın mesleğı, hıçbır vakıt mahvolmayan hak uzerine müessestir.

ademâbad: yokluk ülkesi, yokluk âlemi, ölüm
âdetullah: Allah'ın kâinata koyduğu yaratılışa ait kanunlar
akvam-ı bedevi: göçebe halinde yaşayan kavimler
aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun
a'sar-ı tavîle: uzun asırlar
aşına: bildik, tanıdık.
asır: yüzyıl
balığ: ulaşmış, erişmiş
beşer: insan, insanlık.
binaen: den dolayı, bu sebepten
cari: cereyan eden, akan, işleyen
cereyan-ı umumî: genel akım.
cevab-ı red: red cevabı
Ceziretü'l-Arab: Arabistan Yarımadası.
feveran: kaynama, fışkırma
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
galeyan: coşma, çalkalanma, kaynama
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakaik-ı şeriat: şeriata ait olan gerçekler
hassa: bir şeye mahsus olan, özellik, nitelik
hıçahıç: hıç yok, bomboş
hılkat: yaratılma, yaratılış.
hissiyat-ı âliye: yüce, yüksek hisler
hurdebin-i akıl: akıl durbünü, mikroskobu.
ikaz: uyanış
inkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
kâmine: gizli, saklı, potansiyel
kavanin-i amıka-i dakika: derin ve ince kanunlar
kavanin-i hilkat: yaratılış kanunları
mahv: yok olma, ortadan kalkma, batma
meslek: gidiş usulü, yol.
mesture: örtünmüş, örtülü
muarefet: karşılıklı görüşme, tanışma
müesses: tesis edilmiş, kurulmuş olan, kurulu
muhafaza: koruma
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
munasebet: ilgi, ilişki, bağ
muraat: gözetme, riayet etme
musademat-ı azime: büyük çarpışmalar
muvazene: denge, ölçü.
naime: uyuyan, uykuda bulunan.
nispet: kıyaslama
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (ASM)
sahra-ı vesia: engin sahra, çöl
şems-ı hakıkat: hakıkat güneşi, gerçeğin parlaklığı
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
ziyade: çok, fazla
zıya-ı şulefeşan: ışık saçan, parlayan aydınlık

Şu "Nükte" ve "Nokta"lan bildikten sonra, geniş ve muhakemeli ve müdakkık bir zihinle dinle kı:

Muhammed-i Haşimî Aleyhissalâtü Vesselâm, ümmiyeti ve adem-i kuvvet-i zahiresi ve adem-i hâkimiyeti ve adem-i meyl-i saltanat ile beraber, gayet hatarlı mevakide kemal-ı vüsuk ile teşebbüs ederek efkâra galebe etmekle, ervaha tahabbüp ve tabayıa tasallut, gayet kesîre ve mustemirre ve rasıha ve me'lûfe olan âdat ve ahlâk-ı vahşiyâneyi esasıyla hedmederek, onlann yerine ahlâk-ı âliyeyi gayet metîn bır esas ıle, lâhm ve demlerine kanşmış gibi tesis etmekle beraber, zaviye-ı vahşette hâmid olan bır kavımdekı kasavet-i vahşiyeyi ihmad ve hissıyat-ı dakıkayı tehyıç, evet, hissıyat-ı âlıyeyi ikaz ve cevher-i insaniyetlerini izhar etmekle beraber evc-i medeniyete bir zaman-ı kasîrde ıs'ad ederek, şark ve garpta oturmuş bır devlet-i cesimeyi bir zaman-ı kalîlde teşkil edıp, ateş-i cevval gibi, belki nur-i nevvar gibi veyahut asa-ı Mûsa gibi, sair devletleri bel' ve imha derecesine getirdiğinden, basar-ı basireti kör olmayanlara sıdkını ve nübüvvetini ve hak ile temessükünü göstermiştır. Işte eğer sen görmezsen, seni insanların defterinden sildirecektir.

Dördüncü Meslek

Sahife-i müstakbelden, lâsiyyema mesele-i şeriattır. İşte dört nükteyi nazar-ı dikkatten dûr etmemelisin.

Birincisi: Bır şahıs dört veya beş fende meleke sahıbı ve mutehassıs olmaz; meğer harıka ola...

âdat: adetler, gelenekler, alışkanlıklar, gelenekler
adem-i hâkimiyet: hükmedememek, hakim olamamak
adem-i kuvvet-i zahire: görünürde var olmayan kuvvet, kuvvetsiz görünmek
adem-i meyl-i saltanat: saltanatı istememek, saltanat arzusunun olmaması
ahlak-ı aliye: yüksek ahlâk, yüce ahlâk, üstün ahlâk
ahlak-ı vahşiyane: medenî olmayan, vahşî ahlak
ateş-i cevval: hareketli ateş.
basar-ı basıret: kalb gözünün görmesi, feraset gözü
bel: ortadan kaldırma, yutma, emme
cevher-i insaniyet: insanlık cevheri, insanlık hasletleri, özellikleri
dem: kan
devlet-i cesime: büyük devlet.
dûr etmemek: uzak tutmamak, kaçırmamak.
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler.
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri
evc-i medeniyet: medeniyetin en üst derecesi.
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimler
hamid: yanıp tutuşan
hatar: tehlike.
hedmetmek: yıkmak, harap etmek, parçalamak.
hissıyat-ı aliye: yüce, yüksek hisler
hissıyat-ı dakika: ince ve derin duygular
ihmad: ateşin alevini söndürme, alevi bastırma
ıs'ad etme: mesut etme, kutlu kılma, mutlu yapma
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kasavet-i vahşiye: vahşet derecesinde bir kalb katılığı
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
kemal-ı vüsuk: inanmanın son derecesi, tam bir itimat.
kesire: çok, çok olan
lâhm: et.
lâsıyyema: hususan, özellikle
me'lûfe: alışılmış olan
mesele-i şeriat: şeriatın meselesi
mevaki: mevkiler, yerler
müdakkık: tetkik eden, inceden inceye araştıran
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama
Muhammed-i Haşimî: Haşimî sülalesinden olan Hz. Muhammed (ASM)
mustemirre: süreklı, devamlı, sağlam, metin
mutehassıs: bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, uzman
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma, dikkatlı bakış
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
nükte: ince manalı, ancak dikkat ile anlaşılabilen mana veya söz
nur-i nevvar: çok parlak olan nur
rasıha: sağlam, temelli, kuvvetli
sahife-i müstakbel: ilendeki sahife, gelecek olan sahife
sair: diğer, başka, öteki
şark: doğu, doğu bölgeleri
sıdk: doğruluk.
tabayi: mizaçlar, tabiatlar, huylar, yaratılışlar
tahabbup: Sevgi gösterme, muhabbet etme
tasallut: birini rahatsız etme, musallat olma, hükmü altına alma
tehyîç: heyecanlandırma, heyecana getirme
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
tesis: meydana getirme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
ümmiyet: okuma yazma bilmeme.
zaman-ı kalîl: az zaman
zaman-ı kasir: çok kısa zaman
zaviye-ı vahşet: vahşet bakımından vahşet köşesi

İkincisi: Mesele-i vahide, iki mütekellimden sudûr eder. Birisi, mebde ve müntehası ve siyak ve sibaka mülâyemetini ve ehavatıyla nispetini ve mevzi-i munasipte istimalini, yani münbit bir zeminde sarfını nazara aldığı için, o fende olan maharetine ve melekesine ve ilmine delâlet ettiği hâlde, öteki mütekellim şu noktaları ihmal ettiği için, sathıyetine ve taklîdiyetine delâlet eder. Hâlbukı kelâm yine o kelâmdır. Eğer aklın bunu fark etmezse, ruhun hisseder.

Üçüncüsü: "İkinci Mukaddeme"de geçtiği gibi, bir-iki asır evvel harika sayılan keşif bu zamana kadar mestur kalsaydı, tekemmül-ı mebadi cihetiyle bir çocuk da keşfedebildiğini nazara al, on üç asır geri git, o zamanların tesiratından kendini tecrit et, dehşetengiz olan Ceziretü'l-Arab'da otur, dikkatle temaşa et. Görursün ki, ümmî, tecrübe görmemiş, zaman ve zemin yardım etmemiş tek bir adam ki, yalnız zekâya değil, belki gayet kesîr tecarübün mahsûlü olan fununun kavaniniyle öyle bir nizam ve adaleti tesis ediyor ki, istidad-ı beşerin kameti, netaic-i efkârı, teşerrübünden tekebbür ederse, o şeriat dahi tevessü ederek ebede teveccüh eder. Kelâm-ı ezelîden geldiğini ilân etmekle beraber, iki âlemin saadetini temin eder. İnsaf edersen, bu ise yalnız o zamanın insanlarının değil, belki nev-i beşerin tavk-ı haricinde göreceksin. Meğer evham-ı seyyie, senin şu tarafa muteveccih olan fıtratının tarfını (HAŞİYE) çürütmüş ola...

HAŞİYE: Dikkat lâzımdır

alem: dünya
asır: yüzyıl
Ceziretü'l-Arab: Arab Yarımadası
cihet: yön
dehşetengiz: çok dehşet verici, ürkütücü, korkunç.
delâlet: delil olma, gösterme
ebed: sonsuzluk, dâimlik.
ehavat: birbirine benzeyen şeyler, kardeşler
evham-ı seyyie: kötü kuruntular
evvel: önce
fen: tecrübi İspatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fünun: fenler
gayet: son derece
harika: olağanüstü
ilân: yayma, duyurma, bildirme
İstidad-ı beşer: insanın kabiliyeti
İstimal: kullanma
kamet: boy, endam
kavanin: kanunlar, yasalar
kelâm: söz
kelâm-ı ezelî: ezeli söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'ân-ı Kerim ayetleri
kesîr: çok, çok olan
maharet: mahirlik, ustalık.
mahsul: ürün
mebde: başlangıç.
meleke: bir şeyi çok kez tekrarlayarak ve tecrübe ederek meydana gelen bilgi ve maharet
mesele-i vahide: üzerinde durulacak birinci mesele
mestur: gizli, örtülü
mevzi-i münasip: uygun olan yer
mukaddeme: başlangıç.
mülâyemet: uygunluk.
münbit: verimli, bereketli, bol
münteha: bir şeyin ulaşabildiği son yer, nihayet.
mütekellim: söyleyen, konuşan birinci şahıs.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nazar: bakış, dikkat
netaic-i efkar: fikirlerin neticeleri
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
nispet: ilgi, bağ, münasebet.
nizam: düzen
saadet: mutluluk.
sarf: çevirme, döndürme, uzaklaştırma.
sathıyet: sathîlik, yüzeyselik.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhi emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
sibak: bir şeyin önceki geçmişi, başlangıcı
siyak: sözün gelişi, ifade şekli ve tarzı.
sudur: sâdır olma, meydana çıkma, olma
taklîdiyet: taklitçilik
tarf: bakış
tavk-ı hariç: dışarıdan bir güç, dış kuvvet.
tecarüb: tecrübeler, denemeler
tecrit: ayırma, bir tarafta tutma
tekebbür: kibirlenme, büyükluk satma
tekemmül-i mebadi: başlangıçtaki güzellik, mükemmellik, güzel, mükemmel başlangıç
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
temin: sağlama
teşerrüb: karakter haline getirme, meşrep yapma
tesirat: etkiler, tesirler
tesis: kurma, meydana getirme
teveccüh: yönelme, yöneliş
tevessü: genişleme, yayılma.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
zemin: yer

Dördüncüsü: "Onuncu Mukaddeme"de geçtiği gibi, hem de ikinci nokta-i itirazın cevabında da geleceği gibi şudur ki: Cumhurun istıdad-ı efkârı derecesinde şeriatın irşat etmesidir. Şöyle ki:

Cumhurun amîlığı için, hakaik-ı mucerredeyi, me'lûfları vasıta olmaksızın adem-i telâkkilen sebebiyle, müteşabihat ve teşbihat ve istıarat ile tasvir etmesidir. Hem de fünun-i ekvanda cumhurun, hiss-i zahir sebebiyle hilâf-ı vakıı zarurî telâkkı etmekle beraber, mebadı basamakları adem-i in'ikad ve tekemmülünden, mağlataların vartalarına düşmemek için, şeriat öyle mesaılde ıpham etti ve mutlak bıraktı; lâkin hakikati imadan hâlî bırakmadı.

Vehim ve Tembih

Resul-ı Ekrem'ın her bir fiil ve her bir hâlinde sıdk lemean eder. Fakat her fiili ve her hâli harika olmak lâzım değildir. Zira izhar-ı harika, tasdik-ı müddea içindir. Hacet olmadığı veya munasıp olmadığı vakitte, cereyan-ı umumiyeye mutabaatle, kavanın-ı âdatullaha destedad-ı teslim oluyor. Hem de öyle olmak gerektir.

Ey birader! Şu tembih, Birinci Mesleğin Mukaddemesinin taifesindendir. Nisyanın hatasıyla yolunu şaşırmakla yerini kaybedip şuraya girmiştir.

İyice şu nükteleri tut. İşte neticeye giriyoruz.

Bak ey birader! Funun ve ulûmun zubde-ı hakikıyesi, berahin-i akliye üzerine müesses olan diyanet ve şeriat-ı Islâmıye, öyle fununları tazammun etmiştir. Ezcümle,

adem-i in'ikad: kayıtsızlık, bağlanmamak, bağlı olmamak.
adem-i telakkı: anlayışsızlık.
amı: bilgisiz, cahil.
berahin-i akliye: akli deliller, şahitler, akla uygun deliller.
birader: kardeş.
cereyan-ı umumıye: genel akım.
cumhur: halk, ahalı, umum topluluk.
destedad-ı teslim: teslim etmeyi veren, itaat eden, uyan.
diyanet: din, dindarlık.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fiil: iş, hareket.
fünun: fenler.
fünun-i ekvan: kâinata ait fenler, ilimler.
hacet: ihtiyaç.
hakaik-i mucerrede: [illegible]
hakıkat: gerçek.
hâlî: boş, bir şeyden uzak, müstesna.
harika: olağanüstü.
hilaf-ı vakı: gerçeğe zıt, vuku bulana aykırı.
hiss-i zahir: açığa çıkmış duygu, zahir olan duygu.
ıpham: sözün anlaşılamayacak derecede kapalı olması.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
istıarat: istiareler, bir kelimenin manasını geçici olarak başka manada kullanma.
istıdat-ı efkar: fikir kabiliyeti, düşünme kabiliyeti.
izhar-ı harika: hârika halleri açığa vurma.
kavanin-i âdatullah: adetullah kanunları, kâinatta işleyen ilâhî kanunlar, yaratılış kanunları.
lemean: parlama, parıldama.
maglata: mugalata, zihin karıştıracak boş, manasız ve saçma söz.
me'lûf: alışılmış, ülfet edilmiş.
mebadı: temel prensipler, ilk unsurlar.
mesail: meseleler.
hesiek: gidiş, usul, yol.
müesses: tesis edilmiş, kurulmuş olan, kurulu.
mukaddeme: başlangıç.
munasıp: uygun.
mutabaat: ittiba etme, birinin arkasından gitme, ona uyma.
müteşabihat: zahirî ifadesinin dışında anlam taşıyan, teşbihli ifade.
nisyan: unutma, unutuş.
nokta-i itiraz: itiraz noktası, itiraz edilen nokta.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
şeriat-ı islâmiye: İslâm şeriatı.
sıdk: doğruluk.
taife: takım, grup.
tasdik-i müddea: iddia edilen şeyin tasdiki, dava edilen şeyin kabul edilmesi.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tekemmul: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
telakkı: anlama, kabul etme.
tembih: hatırlatma, ihtar.
teşbihat: benzetmeler, teşbihler.
ulûm: ilimler.
vatta: tehlike, büyük tehlike.
vasıta: aracı.
nehim: zan, şüphe.
zarurî: zorunlu.
zübde-i hakikiye: gerçek netice, bir şeyin gerçekten en muhim kısmı.

fenn-i tehzib-i ruh ve riyazetü'l-kalb ve terbiyetü'l-vicdan ve tedbiru'l-ceset ve tedviru'l-menzil ve siyasetü'l-medeniye ve nizamatü'l-âlem ve fennü'l-hukuk ve saire... Lüzum görülen yerlerde tafsil ve lüzum olmayan veya ezhanın veya zamanın müstait ve müsait olmadığı yerlerde birer fezleke ile kavaid-i esasiyeyi vazederek tenmiye ve tefriini ukulün meşveret ve istinbatatına havale etmiştir ki, bu fununun mecmuuna değil, belki ekalline, on üç asır terakkiden sonra, en medenî yerlerde, en harika zekâ ile mevsuf olanlar, takat-ı beşerin haricinde –bahusus o zamanda– olduğunu tasdikten vicdan-ı munsıfâne seni menedemiyor.

İşte, fazl odur ki, a'da ona şahadet ede. Yeni Dünyanın en meşhur filozofu olan Carlyle, Almanya'nın meşhur bir hakîminden ve rical-i siyasiyesinden naklen diyor ki: "O tetkikatından sonra kendi kendine sual ederek demiş: İslâmiyet böyle olursa acaba medeniyet-i hazıra hakaik-ı İslâmiyet'in dairesinde yaşayabilir mi?" Kendisi kendine "Evet" ile cevap veriyor. Şimdiki muhakkikler o daire içinde yaşamaktadırlar. Evvelki feylesof dahi diyor ki: "Hakaik-ı İslâmiyet çıktıklan zaman, ateş-i cevval gibi, hatabın parçalarına benzeyen sair efkâr ve edyanı bel' etti. Hem de hakkı vardır. Zira başkaların safsatiyatından bir şey çıkmaz," ilâahirihi....

Evet, on üç asırdan beri o kadar dehşetli müsademata karşı hakaikini muhafaza etmiştir. Belki bu musademe, keşmekeş, hakikat-i İslâmiyet'in omuzu üstüne türab-ı hafayı terkik ve tahfif ediyor. Neam, vücut ve hâl-ı âlem

a'da: düşmanlar
asır: yüzyıl
ateş-i cevval: hareketli ateş
bahusus: hususiyetle, en çok hele
bel' etme: ortadan kaldırma, yutma, emme
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
edyan: dinler
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
ekal: daha az, en az, pek az.
ezhan: zihinler
fazl: iyilik, fazilet, erdem, lütuf
fenn-i tehzib-i ruh: ruhu süsleme ilmi, ahlak ilmi
fennü l-hukuk: hukuk bilgisi
feylesof: felsefeci, filozof
fezleke: özet, netice.
fünun: fenler
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i İslamiyet: İslamiyet'e ait hakikatler, gerçekler
hakikat-i İslamiyet: İslâmiyetin aslı, esası, gerçeği
hakim: hikmet sahibi, çok bilgili, bilge
hal-i âlem: dünyanın vaziyeti, âlemin durumu
hatab: odun
ilaahirihi: sonuna kadar
istinbatat: istinbatlar, meseleleri derin tetkik neticesinde kaynakların anlamalar, söz veya işlerden, gizli manaları ortaya koymalar
kavaid-i esasiye: temel kaideler
keşmekeş: karışık olma durumu, karışıklık.
mecmu: toplam, tüm
medenî: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan.
medeniyet-i hazıra: şimdiki medeniyet.
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş
muhafaza: koruma
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkif olan
musademat: musademeler, çarpışmalar, vuruşmalar
müsademe: çarpışma, çatışma, vuruşma
müstait: kabiliyetli, bir tarafa meyli olan
neam: evet, doğru
nizamatü'l-âlem: dünya işlerinin düzenlen, dünya işlerinin düzenlenmelen
rical-i siyasiye: siyasi kişiler, siyaset adamları
riyazetü'l-kalb: kalb terbiyesi, kalbi kötü arzu ve istekleden uzak tutma
safsatiyat: safsatalar, görünüşte doğru, hakikatte yanlış ve yalan olan kıyaslar
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
sair: diğer, başka, öteki
siyasetü i-medeniye: siyaset ilmi, medenî âlemin siyaseti.
tafsil: etraflıca bildirme, ayrıntılı anlatma
tahfif: hafifletme
takat-ı beşer: insanın gücü, takatı
tasdik: doğrulama, onaylama
tedbirü'l-ceset: vücut ve bedenin yaratılışına uygun şekilde sevk, idare ve bakımı
tedvirü'l-menzil: ev idaresi
tefrii: asıl meseleden turlu hükümler ve dallar çıkarma, meseleyi dallandırıp budaklandırma
tenmiye: büyütme, yetiştirme
terakki: yükselme, ilerleme
terbiyetü l-vicdan: vicdanın terbiye edilmesi
terkik: inceltme
tetkikat: araştırmalar, incelemeler
türab-ı hafa: gizlilik toprağı
ukul: akıllar, zihinler, uslar
vaz: koyma, konulma
vicdan-ı munsıfane: insaflı olan vicdan
vücut: varlık

buna şahittir. Makale-i Ulâdaki mukaddematı nazara almak gerektir.

Vehim ve Tembih

Eğer desen: Her bir fende yalnız bır fezlekeyi bılmek bır adam ıçın mümkündür.

Elcevap: Neam, lâ! Zıra oyle bır fezleke kı, husn-ı ısabet ve mevkı-ı münasıpte ve münbıt bır zemınde ıstımal gıbı, sabıkan mezkûr saır noktalarla cam gıbı, maverasından ıttıla-ı tam ve melekeyi gösteren fezlekeler mumkun değıldır. Evet, kelâm-ı vahıd ıkı mütekellımden çıkarsa, bırının cehlıne ve otekısının ılmıne, bazı umur-ı mermuze-ı gayr-ı mesmua ile delâlet eder.

İŞARET ve İRŞAT ve TEMBİH

Ey benimle şu kıtabın evvel-i menazılınden hayalıyle seyrusefer eden bırader-i vıcdanı! Geniş bır nazarla nazar et ve muvazene et. Kendi hayalinde muhakeme etmek için bır meclıs-ı âlıyeyı teşkıl et. Sonra da mukaddemat-ı ısna aşerden müntehabatını davet et, hazır olsunlar. Sonra da şu kaıdelerle muşavere et. Işte:

• Bır şahıs çok fununda mutehassıs ve meleke sahıbı olmaz.

• Hem de, bır kelâm ıkı mütekellımden, mütefavittir, başkalaşır.

• Ve hem de, funun, murur-ı zamanla telâhuk-ı efkârın neticesıdır.

bırader-i vıcdan: vıcdan kardeşi, ınanç kardeşi
cehl: cahıllık, bılgısızlık.
delâlet: delıl olma gösterme
evvel-i menazıl: onceki menzıller, ılk menzıller
fen: tecrubı ıspatla meydana gelmiş ilımlere verılen genel ad
fezleke: ozet, ana prensıpler
funun: fenler
husn-ı ısabet: guzel ısabet.
Irşat: dogru yolu gosterme gafletten uyandırma
ıstımal: kullanma
ıttıla-ı tam: tam bır şekilde eksıksız bılgısı bulunma
kaıde: kural esas dustur
kelam: söz
kelam-ı vahıd: tek bır kelâm soz
makale-i ulâ: Bırıncı Makale
mavera: gorunenin ardı otesı.
meclıs-i alıye: yuce meclıs
meleke: bır şeyı çok kez tekrarlayarak ve tecrube ederek meydana gelen bılgı ve maharet.
mevkı-i münasıp: uygun yer
mezkur: zıkredılen adı geçen anılan.
muhakeme: akıl yurutup dogru netıce elde edebılme tartma degerlendırme yargılama
mukaddemat: başlangıç.
mukaddemat-ı ısna aşer: onıkı mukaddeme
münbıt: verımlı bereketlı bol
müntehabat: seçılmişler güzıde olanlar
mürur-i zaman: zamanın geçmesi zaman aşımı zamanla
müşavere: istişare etme, danışma
mütefavit: bırbırınden farklı çeşıtlı olan
mütehassıs: bır ılım dalında veya bır meslekte denn bılgı sahıbı olan uzman
mütekellım: soyleyen konuşan bırıncı şahıs
muvazene: karşılaştırma ölçme tartma
nazar: bakış dıkkat
neam: evet dogru
sabıkan: evvelce bundan once
saır: dıger başka otekı
seyrüsefer: yolculuk.
telahuk-ı efkar: fikırlerin bırbırı peşine gelip bırleşmesi katılaşması bırbırıne eklenmesi
tembih: hatırlatma, ıhtar
teşkıl: oluşturma şekıllendırme
umur-ı mermuze-ı gayr-ı mesmua: açıktan açığa anlatılmamış ve daha once duyulmamış şeyler
vehim: zan şuphe yanlış ve esassız düşunce
zemin: yer

• Hem de, mustakbeldeki bedihî bir şey, mazide nazarî olabilir.

• Hem de, medenîlerin malûmu, bedevîlere meçhul olabilir.

• Hem de, mazıyı mustakbele kıyas etmek, bir kıyas-ı hadî-i müşebbittir.

• Hem de, ehl-i veber ve badıyenin besatetî ise, ehl-i meder ve medeniyetin hile ve desaisine mütehammil değildir. Evet, neam, hile medeniyetin perdesi altında tesettur edebilir.

• Hem de, pek çok ulûm, âdat ve ahval ve vukuatın telkınatıyla teşekkul edebilir.

• Hem de, beşerin nur-ı nazarı, mustakbele nüfuz edemez, mustakbele mahsus olan şeyleri göremez.

• Hem de, beşerin kanunu için bir ömr-ü tabiî vardır; nefs-i beşer gibi o da inkıta eder.

• Hem de, muhit-ı zaman ve mekânın, nufûsun ahvalinde büyük bir tesiri vardır.

• Hem de, eskide harikulâde olan şeyler, şimdi adî sırasına geçebilir. Zira mebadî tekemmül etmişler.

• Hem de, zekâ, eğer çendan harika olsa da, bir fennin tekmiline kâfi değildir, nasıl çok fenlerde kifayet edecektir?

İşte, ey birader! Şu zatlar ile müşavere et. Sonra da müfettişlik sıfatıyla nefsini tecrit et. Hayalât-ı muhitiye ve evham-ı zamaniyenin elbiselerini çıkart, çıplak ol. Bahr-i bîkeran olan zamanın şu asrın sahilinden, içine gir, tâ

adat: âdetler, görenekler, alışkanlıklar, gelenekler.
adî: basit, bayağı, sıradan.
ahval: haller, durumlar.
asr: yüzyıl.
bahr-i bîkeran-ı zaman: dipsiz, sınırsız deniz gibi zaman.
bedevî: çölde ve ipti dai tarzda yaşayan, medeni olmayan.
bedihî: delil ve ispata muhtaç olmayacak derecede açık ve ortada olan.
besatet: basitlik, sadelik.
beşer: insan, insanlık.
birader: kardeş.
çendan: gerçi, her ne kadar.
desais: desiseler, hileler.
ehl-i meder ve medeniyet: şehirli ve medeni olanlar.
ehl-i veber ve badıye: çadırda oturan bedevi Arab, çöl ahalisi.
evham-ı zamaniye: zamanın vehimleri, zamanın boş ve saçma düşünceleri.
fen: tecrübi ispada meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
harika: olağanüstü.
harikulâde: olağanüstü.
hayalât-ı muhitiye: etrafa dair hayaller, zihinde tasarlanan şeyler.
İnkıta: kesilme, devam etmeme, sona erme.
kâfi: yeter, elverir.
kifayet: kâfi miktarda olma, yeterlilik.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
kıyas-ı hadî-i müşebbit: tespit edilen, devamlı kılan aldatıcı kıyas.
malûm: bilinen, bilinir olan.
mazi: geçmiş zaman.
mebadi: temel prensipler, ilk unsurlar.
meçhul: bilinmeyen, hakkında bilgi olmayan.
medeni: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan.
muhit-i zaman ve mekân: zamanın ve mekânın kuşattığı belli bir yer ve zamandaki çevre.
müşavere: istişare etme, danışma.
müstakbel: gelecek zaman.
mütehammil: tahammül eden, dayanan, çeken, dayanıklı, tahammüllü.
nazarî: teorik.
neam: evet, doğru.
nefis: kendi, şahıs.
nefs-i beşer: insanın kendisi.
nufus: insan topluluğu, halk, ahali.
nüfuz: geçerli olma, işleme.
nur-ı nazar: bakıştaki nur.
omr-i tabiî: aşağı yukarı bir şey için söylenebilecek takdirin ömür.
tecrit: soyutlama, ayırma, bir tarafta tutma.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
tekmil: tamamlama, kemâle erdirme.
telkınat: telkinler, fikir aşılamalar.
teşekkul: kurulma, oluşma, şekillenme.
tesettur: örtünme, gizlenme.
ulum: ilimler.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar.
zat: kişi, şahıs.

Asr-ı Saadet olan adaya çık. İşte, her şeyden evvel senin nazarına çarpacak ve tecellî edecek şudur ki:

Vahîd, nâsırı yok, saltanatı mefkud tek bir şahıs, umum âleme karşı mübareze eder. Ve küre-i zeminden daha büyük bir hakikatı omuzuna almış ve bütün nev-i beşerin saadetine tekeffül eden bir şeriatı ki, o şeriat, fünun-i hakîkiye ve ulûm-i İlâhıyenin zübdesi olarak, istidad-ı beşerin nümüvvü derecesinde tevessü edip iki âlemde semere vererek, ahval-i beşen güya bir meclis-i vahid, bir zaman-ı vahıdın ehli gibi tanzim eden öyle bir adaleti tesis eder.

Eğer o şeriatın nevamısından sual edersen ki: "Nereden geliyorsunuz? Ve nereye gideceksiniz?"

Sana şoyle cevap verecekler ki: "Bız kelâm-ı ezelîden gelmişiz. Nev-i beşerin selâmeti için ebedin yolunda refakat ıçin ebede gıdeceğız. Şu dünya-ı fânıyeyı kestıkten sonra, bizim sûrî olan irtibatımız kesilirse de, daima maneviyatımız beşerin rehberi ve gıda-ı ruhanîsıdır."

Hatime

Şubehat ve şukûkun üç menbaları vardır. Şoyle:

Eğer maksud-i Şâri'den ve efkânn istidatları nıspetinde olan ırşattan tecahul edip, bütun evham-ı seyyienin yuvası hükmünde olan şöyle bir mağlata ile itiraz edersen ki:

"Şerıatın başı olan Kur'ân'da üç nokta vardır:

"*Bırincisi:* Kur'ân'ın mabıhı'l-ımtıyazı ve vuzuh ve ıfade üzerine müesses olan belâgate münafidir ki, vücud-i müteşabıhat ve muşkulâttır.

ahval-ı beşer: insanlann halen durumlan
alem: dunya
Asr-ı Saadet. saadet, mutluluk asrı. Peygamberımız (asm) ve Bort Halifenin yaşadıgı devire verılen ad
belâgat: soz ve yazıda sanatlı ve tesırlı ıfade, sozun guzel olmakla beraber yennde, hal ve makama uygun olması
beşer: insan, insanlık
dunya-ı fâniye: geçıcı dunya olumlu dunya hayatı
ebed. sonsuzluk, daimlik.
efkâr: duşunceler, fikırler, gorusler
evham-ı seyyie: kotu kurunturlar
evvel: önce
fünun-ı hakıkıye: gerçek fenler
gıda-ı ruhanı: maddı olmayan ruhu besleyen gıda
guya: sankı
hakıkat: gerçek, esas.
hatime: son soz.
hukmunde: degerinde, yennde
ırşat: doğru yolu gösterme
gafletten uyandırma
ırtibat: bağ, munasebet.
istıdad-ı beşer: insanın kabıllyetı
istıdat. kabıllyet, yetenek.
kelam-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah ın sözu
küre-i zemin: yeryuzu, dunya
mâbihilimtiyaz: kendısı ile ımtıyaz, ayrıcalık kazanılan şey
maglata: mugalata, zihn karıştıracak, boş, manasız ve saçma soz
maksud-ı şâri: şerıatı koyan Allah kast ettıgi maksadı
maneviyat. mana alemine aıt olanlar, hısse ve inanca aıt şeyler
meclis-ı vahid: bır meclis, tek meclis
mefkud: yok, kayıp, olmayan.
menba: kaynak.
mübareze: kavga, savaş.
müesses: tesis edılmış, kurulmuş, olan, kurulu
munafi: zıt, aykın
nâsır: yardımcı, yardım eden
nazar: bakış, dikkat.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevamis: kanunlar, şenatlar
nıspet. oran, olçu
nokta: konu ile ılgılı bolum
numüv: buyume, yetişme, bitme, gelişme.
refakat: refıklık, arkadaşlık.
saadet. mutluluk.
selamet. salımlik, emınlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
semere: meyve, guzel netice
sual: soru, talep
şerıat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen Ilahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsı.
şübehat: supheler
şukuk: şekler, şupheler
sûrî: gorunuşte olan, şeklı
tanzım: duzenleme, tertıpleme
tecahul: cahıl gıbi gorunme, bilmezlikten gelme, bilmez gıbi gosterme, bilmezlenme
tecellî: belırme, bılınme, gorunme
tekefful: boynuna alma, kefalet etme
tesis: kurma, meydana getırme
tevessu: genışleme, yayılma.
ulûm-i İlâhiye: Ilahi ilimler, Allah ı bilmeye dair ilimler, dın ilmlen
umum: butun
vahid: yalnız, tek başına
vücud-ı müteşabihat ve müşkülat: bırbırıne benzer ve zor anlaşılır şeylenn varlıgı
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ıfade açıklıgı
zaman-ı vahid: bır an, bır zaman, aynı zamanda, bır zaman ıçınde
zubde: bır şeyın en mühım kısmı, bır şeyın ozu, seçkın kısmı

"*İkincisi:* Şeriatın maksud-i hakikîsi olan irşat ve talime münafidir ki, fünun-i ekvanda bir derece ipham ve ıtlakatıdır.

"*Üçuncusu:* Tarik-ı Kur'ân olan tahkik ve hidayete muhaliftir. İşte o da bazı zevahiri delil-i aklînin hilâfına imale edip, hilâf-ı vakıa ihtimalidir."

Ey birader! Tevfik Allah'tandır. Ben de derim ki:

Sebeb-i noksan gösterdiğin olan şu üç nokta tevehhüm ettiğin gibi değildir. Belki üçü de i'caz-ı Kur'ân'ın en sadık şahitleridir. İşte:

Birinci noktaya cevap: Zaten iki defa şu cevabı zımnen görmüşsün. Şöyle ki:

Nasın ekseri cumhur-ı avamdır. Nazar-ı Şârî'de ekal eksere tâbidir. Zira avama müvecceh olan hitabı havas fehm ve istifade ediyorlar, bilakis olursa, olamaz.

İşte, cumhur-i avam ise, me'lûf ve mütehayyelâtından tecerrut edip hakaık-ı mücerrede ve makulât-ı sırfeyi temaşa edemezler –meğer mütehayyelâtları dürbün gibi tevsit etseler... Fakat mütehayyelâtın suretlerine hasr ve vakf-ı nazar etmek, cismiyet ve cihet gibi muhal şeylen istilzam eder. Lâkin nazar, o suretlerden geçerek hakaıkı görüyor. Meselâ, kâinattaki tasarruf-i İlâhîyi sultanın serir-i saltanatında olan tasarrufunun suretinde temaşa edebilirler.[1] اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى gibi...

1. O Rahman ki, hükümranlığı Arşı kaplamıştır. (Tâhâ Suresi, 5.)

avam: kulturlu, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
bilâkis: aksine, tersine.
birader: kardeş
cihet: yön
cismiyet: varlık, varlığı olmaklık.
cumhur-i avam: avamın cumhuru, halkın çoğunluğu
delil-i akli: akıl yolu ile bulunan delil, nakil yolu ile olmadan, düşünülerek bulunan delil.
ekal: daha az, en az, pek az, en küçük.
fehm: anlayış
fünun-ı ekvan: kainata ait fenler, ilimler
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaık-ı mücerrede: duyu organlarıyla hissedilmeyen, ancak akılla anlaşılan hakikatler
hasr: yalnız bir şeye mahsus kılma, vakfetme
havas: bilgi ve yaşayışça üstün olanlar, önde gelenler
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı
hilâf-ı vakıa: gerçeğe zıt, olaya aykırı.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve eşilmez ifadesi
ipham: sözün anlaşılamayacak derecede kapalı olması
imale: bir tarafa meyletirme, bir tarafa eğme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istifade: faydalanma, yararlanma
istilzam: gerektirme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
maksud-i hakiki: gerçek maksat, asıl istenen şey
makulat-ı sırfe: sadece akılla anlaşılanlar
me'lûf: alışılmış, ülfet edilmiş
muhal: imkânsız
münafi: zıt, aykırı
mütehayyelat: hayal edilen şeyler
müvecceh: herkesin teveccüh ettiği, makbul, münasip, doğru, uygun
nas: insanlar
nazar-ı Şarî: nizam, düzen, kanun koyan Cenab-ı Hakkın zatına has bakışı.
sadık: doğru, gerçek.
sebeb-i noksan: noksanlık, eksıkık sebebi
serir-i saltanat: saltanatın sürdürüldüğü yer, saltanatın makamı
suret: biçim, tarz, görünüş
tabi: bir şeye uyan
tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme
tarik-ı Kur'an: Kur'ân yolu
tasarruf: idare etme, kullanma.
tasarruf-i İlâhi: Allah'ın faaliyet ve icraatı, Cenab-ı Hakkın yarattıklarını değişik tarzla ne şekilde murat etmişse öyle ce kullanması
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması
tevsit: vasıta kılma, araç yapma
vakf-ı nazar: bakışı sadece bir şeye has kılmak, bakışın bir şeye odaklanması
zevahir: dış yüzler, dış görünüşler, dış görünüş
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde

İşte, hissiyat-ı cumhur şu merkezde olduklarından, elbette ırşat ve belâgat iktıza eder ki, onların hissiyatı riayet ve ıhtıram edilsin ve efkârlar dahi bir derece mümaşat ve ihtiram edilsin. İşte, nayet ve ihtiram, ukul-i beşere karşı olan "tenezzulât-ı İlâhiye" ile tesmiye olunur. Evet, o tenezzulât, te'nis-i ezhan içindir. "Onuncu Mukaddeme"ye müracaat et.

İşte bunun içindir ki, hakaık-ı mücerredeye temaşa etmek için hissiyat ve hayalâlûd cumhurun nazarlarını okşayan suver-i müteşabiheden birer dürbün vazedilmiştir. Işte şu cevabı teyit eden maani-i amıka veya müteferrıkayı bir suret-i sehil ve basıtada tasavvur veya tasvir etmek için, nâsın kelâmında istıarat-ı kesîreyı irad ederler. Demek, müteşabihat dahi istıaratın en ağmaz olan kısmıdır. Zira, en hafi hakaikın suver-i misaliyesidir. Demek, işkâl ıse, mananın dikkatindendir, lâfzın ığlâkından değildir.

Ey muteriz! İnsafla nazar et ki, fikr-i beşerin, bahusus avamın fıkırlennden en uzak olan hakaıkı şoyle bır tarıkle taknp etmek, acaba tarik-ı belâgat olan mukteza-i hâlin mutabakatına muvafık ve makamın nispetinde kemal-i vuzuh ve ifadeye mutabıktır, yahut tevehhüm ettiğin gibidir? Hakem sen ol.

İkinci noktaya cevap: "Ikinci Mukaddeme"de mufassalan geçmıştır. Âlemde meylu'l-ıstıkmalın dalı olan insandakı meylü't-terakkinin semeratı ve tecarüb-i kesîreyle ve netaıc-ı efkânn telâhukuyla teşekkül eden

agmaz: en derin, en anlaşılmaz, en esrarlı olan
bahusus: özellikle
belâgat: duruma en uygun söz söyleme
cumhur: halk, ahalı, umum
dürbün: uzağı gösteren
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
fikr-i beşer: insanların fikrı, insanların düşüncesi
hafi: gizli
hakaik: hakıkatler, gerçekler, asıl ve esaslar
hakaik-ı mücerrede: soyut gerçekler
hayalâlud: hayalî, hayal ile karışık.
hissiyat-ı cumhur: genel halkın duygu ve düşuncelerı
ığlak: sözü karışık ve anlaşılmaz bir şekilde söyleme
ıhtıram: hurmet etme, saygı gösterme
ıktıza: gerekme, gerektırme
irad etme: söyleme, takdım
ırşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
işkal: güçlük, zorluk.
istıarat: istıarelen bır kelimeyı kendı manasından başka manada kullanmalar
istıarat-ı kesîre: çokça yapılan istıareler
kemal-i vuzuh: tam bır açıklık
maani-i amıka veya müteferrıka: derin veya farklı farklı manalar
makam: yer, mevkı
meylü'l-istıkmal: olgunluğa ermeyı isteme arzusu
meylü't-terakki: ilerleme meylı, yükselme istegı
mufassalan: tafsilatlı bir bıçımde, ayrıntılı ve izahlı bıçımde
mukaddeme: başlangıç.
mukteza-ı hal: halın gerektırdıgı şekilde, halın gereğı, duruma göre, ıcabına göre
mümaşat edilme: hoş karşılanma, uyumlu ve uygun bulunma
muracaat: başvurma, danışma
mutabakat: uyma, uygunluk, bırbınnı tutma
mutabık: uygun
muteriz: ıtıraz eden, karşı çıkan, ıtırazcı
müteferrika: farklı farklı
muteşabıhat: Kur'ân-ı Kerîm'in manası açık olmayan ayetlerı, muteşabıh ayeder, mecazı manaya elverişlı ayetler
muvafık: uygun, munasıp
nas: insanlar
nazar: bakış, düşunce, fikır
netaic-i efkâr: fikırlerin neucelerı
nıspet: ılgı, bag, munasebet
nayet: gozetme, dikkate alma.
semerat: semereler, meyveler
suret-i sehil ve basıta: basıt ve kolay bır tarz, şekıl
suver-i mısalıye: benzer suretler
suver-i müteşabıhe: bırbırıne benzeyen suretler
takrıp: yaklaştırma
tarik-ı belagat: belagat yolu
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme, düşunme
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma.
tecarüb-i kesire: çeşıtlı tecrübeler, bır çok tecrube
telahuk: bırbırıne karılma, bırbırı arkasına gelıp bırleşme.
tenezzulat: tenezzuller, sozun muhatapların seviyelerine uygun olarak ayarlanması ve derin hakıkatlerın anlaşılması kolay ıfadelerle açıklanması.
tenezzulat-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın kullarının anlayış seviyelerıne göre konuşması ve derin hakıkatları anlayabıleceklerı ıfadelerle beyan etmesi
te'nis-i ezhan: zıhınlen okşama, zıhınlerı alıştırma, yabancılık göstermeme
teşekkül: kurulma, oluşma, şekıllenme
tesmiye: ısımlendırme.
tevehhum: vehımlerıme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme.
teyit: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
ukul-i beşer: insanın akıllan
vazetme: koyma, konulma

merdiven-i terakkinin basamakları hükmünde olan fünun ise, müterettibe ve müteavine ve müteselsiledirler.

Evet, müteahhirin ın'ıkadı, mütekaddimin teşekkülüne vabestedir. Demek, mukaddem olan fen, ulûm-i müteârifenin derecesine gelecek; sonra müteahhirîne mukaddeme olabilir.

Bu sırra binaendir ki, şu zamanda temehhuz-i tecarüble satha çıkıp ve tevellüt etmiş olan bir fennin faraza on asır evvel bir adam tefhim ve talimine çalışsa idi, mağlâta ve safsataya düşürmekten başka bir şey yapamazdı. Meselâ, denilse idi: "Şems'in sükûnuyla Arz'ın hareketine ve bir katre suda bir milyon hayvanatın bulunduklarına temaşa edin; tâ Sânin azametini bilesiniz." Cumhur-i avam ise, hiss-i zahir veya galat-ı hissin sebebiyle hilâflarını zarurî bildikleri için, ya tekzip veya nefislerine mugalâta veya mahsus olan şeye mukabere etmekten başka ellerinden bir şey gelmezdi. Teşviş ise, bahusus onuncu asra kadar, minhac-ı irşada büyük bir vartadır. Ezcümle, sathıyet-i Arz ve deveran-ı Şems onlarca bedihiyat-ı hissîden sayılırdı.

Tembih

Şu gibi meseleler, mustakbeldeki nazariyata kıyas olunmaz. Zira, mustakbele ait olan şeylere hiss-i zahir taallûk etmediği için, iki cihetti de muhtemeldir, itikat olunabilir, imkân derecesindedir, itminan kabildir. Onun hakk-ı sarihi, tasrih etmektir. Lâkin, hînâ ki hissin galatı

azamet: büyükluk.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
bedihiyat-ı hissi: hislerle anlaşılan deliller, duygularla apaçık anlaşılan şeyler.
cumhur-i avam: avamın cumhuru, halkın çoğunluğu.
deveran-ı Şems: Güneş'in dönmesi, deveranı.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fünun: fenler.
galat: yanılma, yanlışa düşme.
galat-ı his: duyuştaki aldanış, his yanılması.
hakk-ı sarih: açık ve ortada olan doğru.
hayvanat: hayvanlar.
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı.
hînâ ki: ne zaman ki, vaktâ ki.
hiss-i zahir: açığa çıkmış duygu, zahir olan duygu.
hukmünde: değerinde, yerinde.
ın'ıkad: akdedilme, karara varılma, karara bağlanma.
itikat: inanç, iman.
itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde tereddütsüz kabul etme.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
mağlata: mugalata, zihin karıştıracak, boş, manasız ve saçma söz.
merdiven-i terakki: ilerleme merdiveni.
minhac-ı irşat: irşat yolu.
mugalata: yanıltıcı söz söyleme, yanıltıcı konuşma.
muhtemel: ihtimal dahilinde olabilir.
mukabere: kendini büyük görme, büyükluk taslama.
mukaddem: zaman bakımından önce olan.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
müstakbel: gelecek.
müteahhirin: sonradan gelenler, son zamanlarda gelenler, sonradan yetişenler.
müteavine: yardımlaşan, birbirine yardım eden.
mütekaddimin: kadim olanlar, önceden gelenler.
müterettibe: sıralanmış, sıra ve tertibe girmiş.
müteselsile: silsile halinde gelen, birbirini takip eden, zincirleme uzayıp giden.
nazariyat: nazariyeler, teoriler.
safsata: gerçek dışı fikri karşı tarafa kabul ettirmek için başvurulan, görünüşte doğru gibi göründüğü halde gerçekte yanlış olan kıyas.
Sâni': her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
satıh: bir şeyin dış tarafı, dış yüzü.
sathiyet-i Arz: yeryüzünün düz olması.
Şems: Güneş.
sır: gizli hakikat.
sükûn: sakinlik, durgunluk, hareketsizlik.
taallûk: alâkalı, münasebetli olma.
talim: ders verme, öğretme.
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme.
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
temaşa: bakma, bakıp seyretme.
tembih: hatırlatma, ihtar.
temehhuz-i tecarüb: çeşitli tecrübelerle bir şeyin safileşip kemale ermesi.
teşekkül: kurulma, oluşma, şekillenme.
teşviş: karıştırma, karmakarışık etme.
tevellüt: doğma, doğum.
ulum-i müteârife: herkesin bildiği ve tanıdığı ilimler.
vabeste: e bağlı, tâbi bir şeyin arkasına bağlı, ancak onunla olabilir.
varta: tehlike, büyük tehlike.
zarurî: zorunlu.

bizim 'mâ nahnu fîh' imizi imkân derecesinden bedahete, yani cehl-i mürekkebe çıkardı. Onun nazar-ı belâgatte hiç inkâr olunmaz olan hakkı ise, ipham ve ilaktır, tâ ezhan müşevveş olmasınlar. Fakat hakikate telvih ve remiz ve ima etmek gerektir. Efkâr için kapıları açmak, duhûle davet etmek lâzımdır; nasıl ki Şeriat-ı Garra öyle yapmıştır.

Yâhu, ey birader! Insaf mıdır, taharri-i hakikat böyle mıdır ki, sen irşad-ı mahz ve ayn-ı belâgat ve hidayetin mağzı olan şeyi irşada münafi ve mübayin tevehhüm edesin? Ve belâgatçe ayn-ı kemal olan şeyi noksan tahayyül edesin?

Yâ eyyühe'l-hoto! Acaba senin zihn-i sakîminde belâgat o mudur ki, ezhanı tağlit ve efkârı teşviş ve muhitin müsaadesizliği ve zamanın adem-i i'dadından ezhan müstait olmadıkları için ukule tahmil edilmeyen şeyleri teklif etmektir? Kellâ! [1] كَلِّمِ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ *bir dustur-i hikmettir. İstersen Mukaddemata müracaat et. Bahusus Birinci Mukaddemede iyi tefekkür et!*

İşte bazı zevahin, delil-i aklînin hilâfına gostermek olan

Üçüncü noktaya cevap: "Birinci Mukaddeme"de tedebbür et, sonra bunu da dinle ki

Şânın irşad-ı cumhurdan maksud-i aslîsi ispat-ı Sânı-ı Vahid ve nübüvvet ve haşir ve adalette münhasırdır. Öyle ise, Kur'ân'dakı zikr-i ekvan, istitradî ve istıdlâl içindir. Cumhurun efhamına göre san'atta zahir olan nizam-ı bedî ile nezzam-ı hakikî olan Sânı-ı Zülcelâle istıdlâl etmek

1. Insanlarla onların anlayacağı seviyede konuş. (Hadislerden müktebes. Buhari, İlm, 49.)

adem-i i'dad: yetiştirmeme, geliştirmeme, hazırlamama
ayn-ı belâgat: belâgatin tâ kendisi yerinde muhatabına uygun makamın munasip güzel söz söylemenin tâ kendisi
ayn-ı kemal: kemalin olgunlugunu, mükemmelligin tâ kendisi
bahusus: özellikle
bedahet: açıklık, aşikâr ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde hâl ve makama uygun olması
cehl-i murekkep: bilmemekle beraber bilmediğini de bilmemek; katmerli cahillik, kara cahillik.
delil-i akli: akıl yolu ile bulunan delil; nakıl yolu ile olmadan, düşünülerek bulunan delil
duhûl: içeri girme, dahil olus
dustur-i hikmet: hikmet prensibi, hikmetli ve maksatlı dustur
efham: anlayışlar, zihinler
ezhan: zihinler
hilafına: ziddına, tersine, aksine
ibham: sözün anlaşılamayacak derecede kapalı olması.
irşad-ı cumhur: halkın irşad edilmesi
irşad-ı mahz: mahza irşat, sadece doğru yolu göstermek.
ispat-ı Sanı-ı Vahid: bir olan ve her şeyi sanatlı yaratan Cenab-ı Hakkın varlıgının ve bir olduğunun delillerle ortaya konulması, ispatlanması.
istidlâl: delil getirmek, bir delile dayanarak netice çıkarmak
istitradî: istitrat ile alâkalı, asıl konudan olmayan
ilak: sınırlandırmama, salıverme
mâ nahnü fih: bahsını ettiğimiz üzerinde konuştuğumuz, sözünü ettiğimiz (şey)
magz: öz, iç
maksud-ı aslî: asıl kast edilen
muhit: yöre, çevre
mübayin: uymayan, benzemeyen, zıt
munafi: zıt, aykırı
munhasır: sınırlanmış, sınırlı
muracaat: başvurma, danışma
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
mustaît: kabiliyetli, yeteneklı olan
nazar-ı belâgat: güzel ifadelerle bakış, belig olması bakımından
nezzam-ı hakikî: gerçek düzenleyıcı, hakıkî nizam veren Allah
nizam-ı bedî: hayret verici güzellikte olan nizam, eşi benzeri olmayan düzen
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği.
remiz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
Sanı-ı Zülcelal: sonsuz büyukluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
Şari: şeriatı koyan, Allah
Şeriat-ı Garra: parlak ve nurlu şeriat, Islam dini
tağlit: yanıltma, yanıtılma
taharri-i hakikat: hakikatı araştırma, doğruyu arama, araştırma
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tahmil: yukleme
tedebbür: bir şeyin sonunu, hakıkatını düşünme
telvih: açıklama
teşviş: bulandırma
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle umutsızlige ve korkuya düşme
ukul: akıllar, zihinler, uslar
yâ eyyühe'l-hoto: ey vahşi, ey kaba dağ adamı
zahir: açık, aşikar
zevahir: dış yuzler, dış görunüşler, dış görunüş
zihn-i sakim: hasta zihin
zikr-i ekvan: alemlerin zikredilmesi

içindir. Hâlbuki, sanatın eseri ve nizamı her şeyden tezahür eder. Keyfiyet-i teşekkül nasıl olursa olsun, maksad-ı asliye taallûk etmez.

Tembih

Mukarrerdır kı, delil, müddeadan evvel malûm olması gerektir. Bunun içındır kı, bazı nususun zevahırı, ıttızah-ı delil ve ıstı nas-ı efkâr ıçın cumhurun mutekadat-ı hisstyelerine imale olunmuştur. Fakat delâlet etmek için değildir. Zıra Kur'ân, âyâtının telâfıfında oyle emarat ve karaını nasp etmiştir kı, o sadeflerdeki cevahırı ve o zevahırdeki hakıkatleri ehl-i tahkıke parmakla gösterır ve ışaret eder. Evet, "kelimetullah" olan Kıtab-ı Mubînın bazı âyâtı bazısına müfessirdir. Yanı bazı âyâtı, ehavatının mâ fi'z-zamırlerını ızhar eder. Öyle ıse, bazıları dıger bır ba'za karine olabılır kı, mana-i zahırî murat değildir.

Vehim ve Tembih

Eğer istıdlâlın makamında denilse ıdı kı: 'Elektrığın acayıbı ve cazibe-i umumıyenın garaıbı ve kure-i Arz'ın yevmıye ve seneviye olan hareketi ve yetmişten ziyade olan anasırın ımtızac-ı kımyevıyelerını ve Şems'ın ıstıkrarıyla beraber sûnye olan hareketini nazara alınız, tâ Sânii bilesiniz." Işte o vakıt, delil olan sanat, marifet-i Sânı olan neticeden daha hafî ve daha gamız ve kaıde-i ıstıdlâle münafi olduğundan, bazı zevahırı, efkâra gore imale olunmuştur. Bu ıse, ya mustetbeu't-terakip kabîlesinden veya kınaî nev'inden olduğu ıçın, medar-ı sıdk ve kızp olmaz.

anasır: unsurlar, esaslar
ayat: Kur'ân ayetleri.
ba'z: bir şeyin bir kısmı, bır parçası.
cazibe-i umumiye: umumî bır cazibe, genel çekim gucü
cevahir: cevherler, elmaslar, kıymetlı taşlar
cumhur: halk, ahalı, topluluk.
delalet: delil olma, gosterme, alamet, ışaret.
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
efkâr: duşunceler, fikırler, görusler
ehavat: bırbırıne benzeyen şeyler, kardeşler
ehl-i tahkik: gerçegı araştıranlar, gerçegın peşınden gıdenler
emarat: emareler, alemetler, nışanlar
evvel: önce
gamız: anlaşılmaz, kapalı, muphem, belırsız, muglak
garaip: tuhaflıklar
hafî: gızlı
hakıkat: gerçek
imale: bır tarafa meylettırme, bır tarafa egme
ımtızac-i kımyeviye: kımyevı unsurların bırbırlerı ıle mezc olmaları, uyuşmaları
istı'nas-ı efkar: duşuncenın urkekligının kalkması, fikırlerın alışması
istıdlal: delil getırmek, bır delıle dayanarak netıce çıkarmak.
istıkrar: yerleşme, karar kılma
ıttızah-ı delil: delılın açık olması, ızhar: gosterme, açıga vurma
kaıde-i istıdlal: bır delıl gostenp netıceye varmanın kaıdesı
karain: karıneler, ıp uçları
karine: delil
kelimetullah: Allah'ın kelamı, Kur'an-ı Kerim
keyfiyet-i teşekkul: şekıllenmenın esası, ıç yuzu, şekıllenmenın nasıl olduğu
kınaî: kınayeden gelen, kınayeye dair
Kitab-ı Mubin: Kur'ân-ı Kerîm.
kure-i Arz: yer küre, Dunya
ma fi'z-zamir: kalbde ve gonulde olan, saklı fikir
makam: yer, mevkı
maksad-ı aslı: asıl maksat, hakıkı maksat, asıl gaye
malûm: bılınen, bılınır olan.
mana-i zahiri: zahıre aıt mana, açık mana, gorunen mana
marifet-i Sanı: sanatkarı (Allah) tanıma, bılme.
medar-ı sıdk ve kizb: dogruluk ve yalan sebebı
müddea: ıddıa edılen şey, tez sav.
müfessir: tefsır eden, açıklayan
mukarrer: kesınlık kazanmış, hukum.
munafi: zıt, aykırı
murâd: maksat, meram
mustetbeut-terakip: sozdekı bırbırıne baglı ışaretlı manalar, kelımelerın kullanış ve tarzlarından hareketle onların zımnında bulundugu anlaşılan manalar
mutekadat-ı hisslye: duygularla manılan şeyler, hıslerle kazanılan ıtıkatlar, ınançlar
nasp: koyma, yerleştırme
nazar: bakış, dıkkat.
nev: tur, çeşıt.
nizam: duzen.
nusus: naslar, Kur'ân-ı Kerîm ve hadısın açık hukumlerı
sadef: sedef, ıncı kabugu
Sani: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
Şems: Gunes
seneviye: senelık, yıllık.
suriye: surete aıt olan, gorunuşe aıt olan
taalluk: alâkalı, munasebetlı olma
telafif: bırbırıne gırmış ve sarmaşmış vazıyette olma, lıf lıf olma
tembih: hatırlatma, ıhtar
tezahür: gorunme, belırme, ortaya çıkma
vehim: zan, şuphe, kuruntu
yevmiye: gunlük.
zevahir: dış yuzler, dış gorunuşler, dış gorunuş
ziyade: çok, fazla

Meselâ, قالَ lâfzındaki *elif*, eliftir. Aslı vav olsa, kâf olsa, ne olursa olsun, tesır etmez.

Ey birader! Insaf et. Acaba şu üç nokta-ı ıtıraz cemı a'sarda cemı ınsanların ırşatları ıçın ınzal olunan Kur'ân'ın ı'cazına en zahır delıl degıl mıdır?

Evet,

وَالَّذِى عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ الْمُعْجِزَ اَنَّ نَظَرَ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ وَبَصِيرَتَهُ النَّقَّادَةَ اَدَقُّ وَاَحَلُّ وَاَحْلٰى وَاَنْفَذُ مِنْ اَنْ يَلْتَبِسَ اَوْيَشْتَبِهَ عَلَيْهِ الْحَقِيقَةُ بِالْخَيَالِ وَاِنَّ مَسْلَكَهُ الْحَقَّ اَعْلٰى وَاَعْلٰى وَاَنْزَهُ وَاَرْفَعُ مِنْ اَنْ يُدَلِّسَ اَوْ يُغَالِطَ عَلَى النَّاسِ (1) (HAŞİYE)

Neam, hayalın ne haddi vardır ki, nurefşan olan nazarına karşı kendını hakıkat gosterebılsın? Evet, mesleğı nefs-ı hak ve mezhebi ayn-ı sıdktır. Hak ise, tedlıs ve tağlit etmekten mustağnıdır.

Beşinci Meslek

Marufe ve meşhure olan havarık-ı zahıre ve mu'cızat-ı mahsusadır. Siyer ve tarîhin kitapları onlarla meşhundur. Ulema-ı kıram (cezahümullahu hayran) hakkıyla tefsır ve tedvin etmişlerdir. Malûmun talîmi lâzım gelmemek için, bız tafsılınden kat-ı nazar ettik.

HAŞİYE: Şu Arabıyyü'l-ıbare, ıkı mezheb-ı batılın reddine işarettir.

1- Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan ı ogretene and olsun ki, beşîr ve nezîr olan zatın bakışı ve her şeyı ıncelenden ınceye tetkik eden basıretı, hakıkatı hayale karıştırmak veya benzetmekten yuce, dakîk ve parlaktır. hak olan meslegı ise, ınsanları aldatmak veya yanılmaktan mustagnı, munezzeh ve yucedır.

a'sar: asırlar, yuzyıllar
ayn-ı sıdk: dogrulugun ta kendısı
birader: kardes
cemı: butun
cezahümüllahü hayran: Allah hayırlı karşılık versın" manasında bır dua cumlesi
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
hak: dogruluk, gerçek, hakıkat
hakıkat: gerçek
havarık-ı zahıre: gorunen ve dışa akseden, yansıyan hankalar
I'caz: mucızelık, ınsanların benzerını yapmaktan âcız kaldıkları şeyı yapmak.
ınzal: indırme, indırılme
ırşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma
kat-ı nazar: bakışı kesme, bakmama, alâkayı kesme
malum: bılınen, bılınır olan
marufe: herkesçe bılınen
mesela: omegın.
meşhun: dolu, doldurulmuş, dop dolu
meşhure: şohretlı, herkesın bıldıgı
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
mezheb: gıdılen, tutulan, takıp edılen yol
mu'cızat-ı mahsusa: sadece bırıne veya bır şeye mahsus, ona ait mucızeler
mustagnı: mınnetsız, ıhtıyacı olmayan, muhtaç bulunmayan.
nazar: bakış.
neam: evet, dogru.
nefs-ı hak: hakkın, gerçegın ta kendısı
nokta-ı ıtıraz: ıtıraz noktası, ıtıraz edılen nokta
nurefşan: nur saçan, aydınlatan
siyer: Hz. Muhammed'ın (asm) hayatının butun safhalarını anlatan, Peygamberımızın vasıflarını nakleden eserler
tafsıl: etrafıca bıldırme, ayrıntılı anlatma
tağlıt: yanıltma, yanıltılma
talım: ders verme, ogretme
tedlıs: hile.
tedvin: bır konudakı bılgılen toplayıp kıtap halıne getırme
tefsır: Kur'an-ı mana bakımından ızahlı açıklaması
tesır: etkı
ulema-ı kıram: şereflı, kerım alımler
zahır: açık, âşıkar

IŞARET

Şu havarık-ı zahirenin her bir ferdi, eğer –çendan mutevatir değildir– mutlaka cinslen, belki çok envaı kat'iyen ve yakînen mutevatır-ı bılmanadır. O havarık bırkaç nevi uzerındedır. İşte

• Bir nev'ı *ırhasat-ı mutenevvıa*'dır. Guya o asır, Peygamberden (ASM) istifade ve ıstıfaza ederek, keramet sahıbı olduğundan, kalb-ı hassasından hıss-ı kablelvukua bınaen ırhasatla Fahr-ı Âlemin geleceğini ıhbar etmıştır.

• Bır nev'ı dahı *gayptan olan ıhbarat-ı kesîre*'sıdır. Guya tayyar olan ruh-ı mucerredı, zaman ve mekân-ı muayyenın kayıtlarını kırmış ve hudud-ı mazıye ve mustakbeleyı çığnemiş, her tarafını gorerek bize soylemiş ve gostermiştir.

• Bır kısmı dahı *tahaddı vaktınde ızhar olunan havarık-ı hıssıye*'dır.

Bıne karıp tadat olunmuştur. Demek, soyledığımız gibı her bır ferdı ahadî de olursa, mecmuu mutevatır-ı bılmanadır.

Bırısi mubarek olan parmaklarından suyun nebeanıdır. Guya maden-i sehavet olan yed-ı mubarekesınden maye-ı hayat olan suyun nebeanıyla, menba-ı hıdayet olan lısanından maye-ı ervah olan zulâl-ı hıdayetın feveranını hissen tasvir ediyor.

Bırı de tekellum-ı şecer ve hacer ve hayvandır. Guya hıdayetındekı hayat-ı manevıye, cemadat ve hayvanata dahı sırayet ederek nutka getirmiştir.

ahadî: mutevatır ve meşhur olmayaran
asır: yuzyıl
bınaen: -den dolayı, bu sebepten
cemadat: cansız varlıklar
çendan: gerçi, her ne kadar
envaı: çeşıtler, türler, nevıler
Fahr-ı Âlem: alemın ovuncu, alemın kendısıyle ovundugu Peygamberımız (asm)
feveran: kaynama, fışkırma
gayp: gızlı olan, gorunmeyen şeyler ve alemler
guya: sanki
havarık: hânkalar, ınsanda hayret ve hayranlık uyandıran şeyler
havarık-ı hıssıye: hıslerden kaynaklanan hayret verıcı şeyler, hıssı mucızeler
havarık-ı zahıre: gorunen ve dışa akseden, yansıyan harıkalar
hayat-ı manevıye: manevî hayat, ıman ıle geçmış zaman ve gelecek zaman ve ahıret alemlerıne kadar uzanan manevî hayat
hayvanat: hayvanlar
hıdayet: doğru ınanç ve yaşayış uzere olmak
hıssen: hıs ıtıbanyle, hıssî olarak, duygulanarak, hıslenerek
hıss-i kableıvuku: Bır şeyı vukuundan once hıssetme, bır hadısenın gerçekleşmesınden once kalbe doğması
hudud-i mazıye ve mustakbele: geçmışın ve gelecegın sınırları
ıhbar: haber verme, bıldırme
ıhbarat-ı kesıre: cok olarak bıldırılen haberler
ırhasat: Hz. Muhammed'ın (asm) peygamberlıgınden evvel meydana gelen ve peygamber olacağına ışaret eden hanka hâller, belırtıler
ırhasat-ı mutenevvıa: cesıt cesıt Peygamben mujdeleyen hanka olaylar
istıfade: faydalanma, yararlanma
istıfaza: feyız alma, feyız bulma, feyızlenme
ızhar: ortaya koyma, acıga cıkarma, gosterme
kalb-i hassa: duygulu, ıçlı kalb
karıp: yakın
katıyen: katı olarak, kesın olarak, kesınlıkle
keramet: kerem, lutuf, ıhsan, bağış
lısan: dıl
maden-i sehavet: comertlıgın kaynagı
maye-i ervah: ruhların esası
maye-i hayat: hayat ıçın gereklı olan hayatın esası
mecmu: toplam, tum
mekân-ı muayyen: belll yer
menba-ı hıdayet: hıdayet, dogruluk kaynagı
mubarek: berekedı, kutlu
mutevatır: yalan soylemekte bırleşmelen aklın kabul etmeyecegı bır topluluğun verdıgı haber
mutevatır-ı bılmana: nakledılen bır haberın, başka ıfade ve kelımelerle, başka başka şekılde ıfade edılerek tevatur halın gelmesı
nebean: yerden çıkma, kaynama, fışkırma
nevı: çeşıt, tur
nutuk: soz soyleme, konuşma
ruh-ı mucerret: ruhun yalnız tek başına bulunması, hâlıs, katışıksız olan ruh.
sırayet: bırınden dıgerıne geçme, bulaşma
tadat: sayma
tahaddı: meydan okuma
tasvır: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma
tayyar: uçan, uçucu
tekellum-i şecer hacer ve hayvan: agacın, taşın ve hayvanın dıle gelıp konuşması
yakınen: yakın olarak, şüpheye düşmeden bılme
yed-ı mubareke: bereketlı el, mubarek el
zulal-ı hıdayet: dogrulugun safıgı, tatlılıgı

Biri de inşikak-ı Kamer'dır. Guya kalb-ı sema hukmünde olan Kamer, mübarek olan kalbiyle inşıkakta bir münasebet peyda etmek için, sine-i saf ve berrakını mübarek parmağın işaretiyle iştiyaken şakk ve çak etmiştir.

Tembih

İnşikak-ı Kamer mütevatir-i bilmanadır, وَانْشَقَّ الْقَمَرُ[1] *olan ayet-i kerîme ile sabittir. Zira, hatta Kur'ân'ı inkâr eden dahi bu ayetin manasına itiraz etmemiştir. Hem de ihtimal vermeye şayan olmayan bu tevil-i zayıftan başka tevil ve tahvil edilmemiştir.*

Vehim ve Tembih

İnşıkak, hem anî, hem gece, hem vakt-i gaflet, hem şu zaman gibi asumana adem-i tarassut, hem vücud-i sehap, hem ihtilâf-i metalı cihetiyle bütün âlemin görmeleri lâzım gelmez ve lâzım değildir. Hem de, hemmatlâ olanlarda sabittir ki, görülmüştür. Birisi ve en birincisi ve en kübrası olan Kur'ân-ı Mübîn dir.

İşte sabıkan bir nebzesine îma olunan yedi cihetle, i'cazı müberhendir, ilâahirihî. Sair mu'cizatı kutub-ı mütebereye havale ediyorum.

Hatime

Ey benim kelâmımı mütalâa eden zevat! Geniş bir fikirle ve müteyakkız bir nazarla ve muvazeneli bir basiretle, mecmu-ı kelâmımı, yanı mesalik-ı hamseyi muhit

1- Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)

adem-i tarassut: gözetlememek.
âlem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
asuman: gökyüzü, sema
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti azamet ve şerefi olan ayet.
basiret: dikkat, tedbir, teyakkuz, ihtiyatlı hareket
çak: çatlama.
cihet: yön
guya: sanki
hatime: son söz
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hemmatlâ: aynı mendeyen üzerinde olup ay ve güneşi aynı saatlerde gören ülkeler
hukmünde: değerinde, yerinde
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kalıdıkları şeyi yapmak.
ihtilâf-ı metalı: güneşin doğuşunun zaman olarak, farklı yerlerde farklı oluşu
ilâahirihî: sonuna kadar
îma: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
inşikak: bölünme, çatlama, yarılma
İnşikak: yarılma, çatlama, bölünme, ikiye ayrılma
İnşikak-ı Kamer: Ay'ın ikiye bölünmesi, Ay'ın yarılması. Hz. Peygamberin müşriklere karşı göstermiş olduğu Ay'ın yarılıp ikiye ayrılma mu'cizesi
İştiyaken: fazla arzu ve şevk ile
kalb-i sema: gökyüzünün kalbi
Kamer: Ay
kelam: söz
kübra: en büyük.
Kur'ân-ı Mübîn: hak ve hakikati açıklayan Kur'an.
mecmu-ı kelâm: sözlerin bütünü, konuşmanın bir araya getirilmiş hali
mesalik-i hamse: beş meslek, yol
kütüb-i mütebere: itibar olunan, kabul gören kitaplar
mu'cizat: mu'cizeler
muhit: ihata eden, kapsayan
muvazene: denge, ölçü
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müberhen: delil ile ispatlanmış, gerçekliği delille belli edilmiş
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
mütevâtir-i bilmana: nakledilen bir haberin, başka ifade ve kelimelerle, başka başka şekilde ifade edilerek tevâtur hâline gelmesi
müteyakkız: uyanık, bulunan, basiretli
nazar: bakış, dikkat.
nebze: bir parça, az miktar
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
sabıkan: evvelce, bundan önce
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sair: diğer, başka, öteki
şak: yarılma, ikiye ayrılma
şayan: değer, layık, münasip
sine-i saf ve berrak: saf ve temiz olan kalb
tahvil: değiştirme, döndürme, çevirme
tembih: hatırlatma, ihtar
tevil: Kur'ân ve hadislerin açıklamasında, geçerli bir delil veya sebepten dolayı, ayetin ilk bakışta görünen manasından alıp taşıdığı diğer manalardan, bir veya birkaçı ile tefsir etme
tevil-i zayıf: zayıf olan yorum
vakt-i gaflet: gaflet anı.
vehim: zan, şüphe, kuruntu.
vücud-i sehap: bulutların olması, gögün bulutla kaplı olması
zevat: zatlar, şahıslar, kimseler

bir daire veya müstedîr bir sur gibi nazara alınız. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın nübüvvetine merkez gibi temaşa ediniz. Veyahut sultanın etrafına halka tutmuş olan asakir-i müteavinenin nazarıyla bakınız. Tâ ki bir taraftan hücum eden evhamı, mütecavibe ve müteavine olan cevanib-i saire defedebilsin. İşte şu hâlde Japonların suali olan,

(1) مَا الدَّلِيلُ الْوَاضِحُ عَلَى وُجُودِ الْإِلٰهِ الَّذِي تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ 'ye karşı derim:

İşte Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm...

İŞARET ve İRŞAT ve TEMBİH

Vakta kâinat tarafından, hükûmet-i hilkat canibinden müstantık ve sâil sıfatıyla gönderilen fenn-ı hikmet, istikbale teveccüh eden nev-ı beşerin talîalarına rast gelmiş, birden fenn-ı hikmet şöyle birtakım sualleri irad etmiş ki: "Ey insan evlâtları! Nereden geliyorsunuz? Kimin emriyle? Ne edeceksiniz? Nereye gideceksiniz? Mebdeiniz nereden? Ve muntehanız nereyedir?"

O vakit, nev-ı beşerin hatip ve mürşit ve reisi olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ayağa kalkarak, hükûmet-i hilkat canibinden gelen fenn-i hikmete şöyle cevap vermiştir ki:

"Ey müstantık efendi! Biz maaşir-i mevcudat, Sultan-ı Ezel'in emriyle, kudret-i İlâhiyenin dairesinden memuriyet sıfatıyla gelmişiz. Şu hülle-i vücudu bize giydirerek ve şu sermaye-i saadet olan istidadatı veren, cemi evsaf-ı kemaliye ile müttasıf ve Vacibü'l-Vücud olan Hâkim-i Ezel'-

1 Kendisine iman etmeye çağırdığınız Allah'ın varlığına delil-i vâzih nedir?

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
asakir-i müteavine: yardımlaşan askerler, birbirine yardım eden askerler
canib: yan, yön, cihet, taraf
cemi: bütün.
cevanib-i saire: sair taraflar, diğer yönler
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
evlâd: çocuklar
evsaf-ı kemaliye: olgunluk vasıfları.
fenn-ı hikmet: felsefe ilmi
Hakim-i Ezel: ezele hükmeden Allah
hatip: hitap eden, topluluğa karşı konuşan
hücum: saldırma
hükûmet-i hilkat: yaratılışın düzenlenmesi
hülle-i vücut: vücut elbisesi
irad: getirme, söyleme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler
istikbal: gelecek.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
maaşir-i mevcudat: grup grup varlıklar, varlıklar âlemi.
mebde: kaynak, başlangıç
memuriyet: memurluk
müttasıf: vasıflandırılan, sıfatlanan

munteha: bitiş, sona erme
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
müstantık: sorguya çeken, sorgulayan, sorgu hâkimi
müstedîr: daire şeklinde olan dairevî
müteavine: yardımlaşan, birbirine yardım eden.
mutecavibe: karşılıklı cevap veren
nazar: bakış, düşünce, fikir
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği
reis: başkan.
sâil: sual eden, soran.
sermaye-i saadet: mutluluğun sermayesi
suâl: soru.
Sultan-ı Ezel: kudret, kuvvet ve iktidarı zamanla kayıtlı olmayan, saltanatının başlangıcı olmayan sultan
talîa: doğan, tulû eden
temaşa: bakma, bakıp seyretme
tembih: hatırlatma, ihtar
teveccüh: yönelme, yöneliş
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah
vakta: ne zaman, ne vakit

dır. Biz maaşır-ı beşer dahı, şımdi saadet-ı ebedıyenın esbabını tedarık etmekle meşgulüz. Sonra, bırden ebede muteveccıhen şehrıstan-ı ebedulâbâd olan haşr-ı cısmanîye gıdeceğız."

Işte ey hıkmet, halt etme ve safsata yapma! Gorduğun ve işıttığın gıbı soyle.

ebed: sonsuzluk, dalmılık.
esbap: sebepler, vasıtalar.
halt: karıştırma.
haşr-i cısmanî: cısımle cesetle dırılme, ruhla beraber bedenlerin ve vucutların haşrı.
hıkmet: felsefe.
maaşir-i beşer: ınsan toplulukları, cemaatler, ınsan cemıyetlerı.
muteveccıhen: teveccuh ederek, yönelerek.
saadet-ı ebedıye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
safsata: gerçek dışı fıkrı karşı tarafa kabul ettırmek ıçın başvurulan gorunuşte doğru gıbı gorunduğu hâlde gerçekte yanlış olan kıyas.
şehrıstan-ı ebedulâbad: sonsuzlugun buyuk memleketi.
tedarık: saglama, temın etme, karşılama.

Üçüncü Maksat

Haşr-i cismanîdir. Evet, hilkat onsuz olmaz ve abestir. Neam, haşr haktır ve doğrudur. Burhanın en vazıhı Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır.

Mukaddeme

Kur'ân-ı Mübin haşr-i cismanîyi o derece izah etmiştir ki, edna bir şüpheyi bırakmamış. İşte, biz de kuvvetimize göre onun berahinini bir derece tefsir için birkaç maksat ve mevakıfına işaret edeceğiz.

BIRINCI MAKSAT

Evet, kâinattaki nizam-ı ekmel, hem de hilkatteki hikmet-i tamme, hem de âlemdeki adem-i abesiyet, hem de fıtrattaki adem-i israf, hem de cemi fünun ile sabit olan istıkra-i tam, hem de yevm ve sene gibi çok envada olan birer nevi kıyamet-i mükerrere, hem de istidad-ı beşerin cevheri, hem de insanın lâyetenahî olan amali, hem de Sâni-i Hakîm'in rahmeti, hem de Resul-ı Sadıkın lisanı, hem de Kur'ân-ı Mu'cız'in beyanı, haşr-i cismanîye sadık şahitler ve hak ve hakîkî burhanlardır.

MEVKIF ve İŞARET

1. Evet, saadet-i ebediye olmazsa, nizam, bir suret-i zaîfe-i vahıyeden ibaret kalır. Cemi manevıyat ve revabıt ve nisep hebaen gider. Demek, nazzamı saadet-i ebediyedir.

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
adem-i abesiyet: abes olmayış, lüzumsuz olmayış
adem-i israf: israfsızlık
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
amal: emeller, arzular, istekler
berahin: deliller, hüccetler, bürhanlar
beyan: açıklama, bildirme, izah
burhan: delil, ispat, hüccet.
cemi: bütün
cevher: esas, maya, öz.
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
envâ: çeşitler, türler, neviler
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fünun: fenler.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakîkî: gerçek.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
haşr-i cismanî: cısımle, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı
hebaen: boşu boşuna
hikmet-i tamme: her şeyin bir maksat ve gayeyle yaratılmış olması
hilkat: yaratılış.
ibaret: meydana gelen, oluşan
istidad-ı beşer: insanın kabiliyeti
istıkra-i tam: olaylardaki ortak vasıfları dikkat ederek tam bir netice çıkarmak, etraflı ve tam bir bilgi almak.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kıyamet-i mükerrere: tekrarlanan kıyamet.
Kur'ân-ı Mu'cız: mucize olan, akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
Kur'ân-ı Mübin: hak ve hakikatı açıklayan Kur'an
layetenahî: sonsuz, sonu bulunmaz, nihayetsiz
makasıt: maksatlar, gayeler
maksat: gaye
manevıyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
mevakıf: durak yerleri, oturulacak yerler, duraklar
mevkıf: durak.
mukaddeme: başlangıç.
nazzam: en iyi düzenleyen, en güzel nazmeden, en güzel tanzim eden
neam: evet, doğru
nevi: çeşit, tür
nisep: nispetler, kıyaslamalar ve ölçüler
nizam: düzen
nizam-ı ekmel: en kusursuz, en mükemmel düzen, sistem, kanun
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Resul-i Sadık: doğru sözlü olan Resul, Hz. Muhammed (s.a.v)
revabıt: rabıtalar, bağlar
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sadık: doğru, gerçek.
Sanı-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
suret-i zaîfe-i vahiye: manasızlığın zayıf bir sureti
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
vazıh: açık, aşikar, kolay anlaşılır
yevm: gündüz

2. Evet, inayet-i ezeliyenin timsali olan hikmet-i İlâhiye, kâinattaki riayet-i mesalih ve hikem ile mücehhez olduğundan, saadet-i ebediyeyi ilân eder. Zira, saadet-i ebediye olmazsa, kâinatta bilbedahe sabit olan hikem ve fevaide karşı mukabere edilecektir.

3. Neam, akıl ve hikmet ve istikraın şahadetleriyle sabit olan hilkatteki adem-i abesiyet, haşr-i cismanîdeki saadet-i ebediyeye işaret, belki delâlet eder. Zira adem-i sırf, her şeyi abes eder.

4. Evet, fıtratta, ezcümle âlem-i suğra olan insanda, fenn-i menafiu'l-azanın şahadetiyle sabit olan adem-i israf gösterir ki, insanda olan istidadat-ı maneviye ve amal ve efkâr ve muyulâtının adem-i israfını ispat eder. O ise, saadet-i ebediyeye namzet olduğunu ilân eder.

5. Evet, öyle olmazsa, umumen kurur, hebaen gider. Feya hilacep! Bir cevher-i cihanbahanın kılıfına nihayet derece dikkat ve itina edilirse, hatta gubarın konmasından muhafaza edilirse, nasıl ve ne suretle o cevher-i yegâneyi kırarak mahvedecektir? Kellâ! Ona itina, onun hatırası içindir.

6. Evet, sabıkan beyan olunduğu gibi, cemi fünun ile hasıl olan, istikra-ı tam ile sabit olan intizam-ı kâmil, o intizamı ihtilâlden halâs eyleyen ve tekemmül ve ömr-i ebediye mazhar eden haşr-i cismanînin sadefinde olan saadet-i ebediyeyi bizzarure iktıza eder.

7. Evet, saatin saniye, dakika ve saat ve günleri sayan çarklarına benzeyen yevm ve sene ve ömr-i beşer ve deveran-ı dünya, birbirine mukaddime olarak döner, işler.

abes: boş, saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş.
adem-i abesiyet: abes olmayış, lüzumsuz olmayış.
adem-i israf: israfsızlık.
adem-i sırf: yokluk, yokluğa mahkûm.
âlem-i sugra: küçük âlem.
âmal: emeller, arzular, istekler.
bilbedahe: açıktan, aşıkar olarak.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen.
cemi: bütün.
cevher-i cihanbaha: cihan kıymetindeki cevher, çok kıymetli cevher.
cevher-i yegane: tek ve yekta olan cevher.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
deveran-ı dünya: dünyanın dönüşü, dünyanın dönüp devretmesi.
efkar: düşünceler, fikirler.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fenn-ı menafiu'l-aza: fizyoloji, canlı varlıkların doku ve uzuvlarının vazifelerini inceleyen biyoloji ilminin bir kolu.
feval: faydalar, menfaatler.
feya hilacep: hayret ve taaccüp ifadesi için söylenir, hayret verici.
fünun: fenler.
gubar: toz.
halas: kurtarma.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
haşr-i cismanî: cisimle cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşri.
hebaen: boşu boşuna.
hikem: hikmetler.
hikmet: hakîmlik, yüksek bilgi, kainattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma.
hikmet-i ilahiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri.
hilkat: yaratılış.
ihtilal: bozulma, karışıklık, intizamsızlık.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
inayet-i ezeliye: zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hakk'ın yardımı, inayeti.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
intizam-ı kamil: mükemmel düzen ve sistem.
istidadat-ı maneviye: manevî kabiliyetler.
istıkra: tümevarım.
istıkra-i tam: olaylardaki ortak vasıflara dikkat ederek tam bir netice çıkarmak, etraflı ve tam bir bilgi almak.
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen, kesinlikle.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mücehhez: teçhiz edilmiş, cihazlandırılmış, donatılmış.
muhafaza: koruma.
mukabere: kendini büyük görme, büyükleri taslama.
mukaddime: başlangıç.
muyulât: meyiller.
namzet: aday.
neam: evet, doğru.
nihayet: son derece.
ömr-i beşer: insan ömrü, insan hayatı.
ömr-i ebedî: ebedî hayat, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
riayet-i mesalih ve hikem: maslahatlara ve hikmetlere hürmet etmek, maksatlara ve hikmetlere uymak.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sabıkan: evvelce, bundan önce.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sadef: sedef, inci kabuğu.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
suret: biçim, şekil, tarz.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
timsal: örnek, nümune.
umumen: umumî olarak, bütün olarak.
yevm: gün, yirmi dört saatlik zaman.

Geceden sonra sabahı, kıştan sonra baharı işledikleri gibi, mevtten sonra kıyamet dahı o destgâhtan çıkacağını haber veriyorlar.

Evet, insanın her ferdi birer nevi gibidir. Zira, nur-ı fikır onun âmâline öyle bır vus'at vermış kı, butun ezmanı yutsa tok olmaz. Sair envaın efratlarının mahiyetı, kıymetı, nazarı, kemalı, lezzetı, elemi ise, cuz'î ve şahsî ve mahdut ve mahsur ve anîdır, beşerin ise ulvî, kullî, sermedîdir. Yevm ve senede olan çok nevilerde olan birer nevi kıyamet-ı mukerrere-ı nev'iye ile insanda bır kıyamet-ı şahsıye-i umumıyeye remiz ve ışaret, belki şahadet eder.

8. Neam, beşerın cevherinde gayr-ı mahsur ıstıdadatında mundemiç olan gayr-ı mahdut olan kabiliyattan neş'et eden muyulâttan hasıl olan lâyetenahî amalinden tevellut eden gayr-ı mutenahı efkâr ve tasavvuratı, mavera-i haşr-i cısmanîde olan saadet-i ebediyeye elini uzatmış ve medd-ı nazar ederek o tarafa muteveccih olmuştur.

9. Neam, Sânî-i Hakîm ve Rahmanürrahîm'in rahmetı ıse, cemı nıamı nımet eden ve nıkmetlıkten halâs eden ve kâınatı fırak-ı ebedîden hasıl olan vaveylâlardan halâs eyleyen saadet-i ebediyeyi nev-ı beşere verecektır. Zira, şu her bır nımetın reısı olan saadet-ı ebedıyeyı vermezse, cemı nımetler nıkmete tahavvul ederek, bizzarure ve bilbedahe ve umum kâınatın şahadetıyle sabıt olan rahmetı ınkâr etmek lâzım gelır.

Işte ey bıraderl Mutenevvî olan nımetlerden yanlız muhabbet ve aşk ve şefkate dıkkat et. Sonra da fırak-ı ebedî ve hıcran-ı lâyezalîyi nazara al. Nasıl o muhabbet, en

âmâl: emeller, arzular, istekler
ani: bır anlık.
bilbedahe: açıktan aşıkâr olarak.
bizzarure: zarun olarak ister istemez, mecburen
cemi: butun
cevher: esas, maya, öz.
destgah: tezgah
efkar: duşunceler, fikirler, goruşler
efrat: fertler.
envaı: çeşıtler, turler, neviler.
ezman: zamanlar
firak-ı ebedî: sonsuz ayrılık.
gayr-i mahdut: hudutsuz, sınırsız, sonsuz
gayr-ı mahsur: sayısızca sınırsız
gayr-i mutenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz
halas: kurtarma
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hıcran-ı layezali: ayrılıktan gelen bitmez tukenmez uzuntu.
ıstıdadat: ıstıdatlar, kabiliyetler, yetenekler
kabiliyat: kabiliyetler, ıstıdatlar, yetenekler
kemal: olgunluk, mukemmellik
kıyamet-i mukerrere-i nev'iye: varlık âleminde bazı nevilerin her gun, bazı nevilerin de her sene tekrarlanan oldurulus ve dırıltılışlen.
kıyamet-i şahsiye-i umumiye: sadece insan ıçın geçerli ve bır defa gerçekleşecek olan genel anlamdakı kıyamet.
kıymet: deger
kulli: umumi, genel
layetenahi: sonsuz, sonu bitmez, nihayetsiz
mahdut: sınırlı, belırlı
mahiyet: bir şeyin asli, esası, tabiatı, nitelıgi
mahsur: hasredilmiş, sınırlanmış
mavera-ı haşr-i cısmani: haşr-i cısmanının arkası
medd-ı nazar: uzağa bakma, gozun gorebildigi kadar, goz alımı
mevt: olum
muhabbet: sevgi, sevme
mundemiç: bir şeyin icinde bulunan, saklı olan.
mutenevvi: çeşıt, çeşıt
muteveccih: bir cihete donen, yonelen
muyulat: meyiller
nazar: bakış, dıkkat
neam: evet, doğru
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nevi: çeşit, tur
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nıam: nimetler, ihsanlar, bağışlar
nıkmet: şiddetli ceza, eza vererek cezalandırma, oc alma.
nimet: lutuf, ihsan, bagış
nimet-ı muhabbet: aşk ve şefkat; muhabbet, aşk ve şefkat nimeti
nur-ı fikir: fikir aydınlıgı, duşunce ve fikirdeki aydınlık.
Rahmanürrahim: cok şefkatli, cok merhametli olan Allah
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esirgeyicilik.
reis: başkan
remiz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sair: diger, başka, oteki
Sani-i Hakim: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
sermedî: ebedî, daimî, surekli
şahadet: şahit olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret.
şahsi: şahsa, kişiye ait, hususi
tahavvul: degişme, donuşme, başkalaşma
tasavvurat: tasavvurlar, duşunceler.
tevellut: dogma, dogum
ulvi: yuksek, yuce
vaveyla: çıglık, feryat.
vüs'at: genişlik
yevm: gun, yırmi dort saatlik zaman

büyük musibet olur? Demek hicran-ı ebedî, muhabbete karşı çıkamaz. Işte, saadet-i ebediye, o firak-ı ebediyeye öyle bir tokat vuracak ki, ademâbâd hiçâhıçe atacaktır.

10. Neam, sabık olan beş mesleği ile sıdk ve hakkaniyeti müberhen olan Peygamberimizin (ASM) lisanı, haşr-ı cismanînin definesindeki saadet-i ebediyenin anahtarıdır.

11. Neam, yedi cihetle on üç asırda i'cazı musaddak olan Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, haşr-ı cismanînin keşşafıdır ve fettahıdır ve Besmelekeşidir.

İKİNCİ MAKSAT

Kur'ân'da işaret olunan haşre dair iki delilin beyanındadır. İşte, nahû:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

... [1]

* * *

1. Üstadımız Hazretlerinin Eski Said döneminde telif ettikleri *Muhakemat* namındaki eser burada hitama ermektedir. Bu haliyle yarım kalan bu ikinci Maksat, 30 sene sonra telif edilmiş ve Risâle-i Nur Külliyatında hem Dokuzuncu Şua, hem de Haşr Risâlesi olan Onuncu Sözün Bir Zeyli olarak yer almıştır. Muhterem Üstadımızın "Bu dürûs-ı Kur'âniyenin dâiresi içinde olanlar, allâme ve müçtehitler de olsalar, vazîfeleri ulûm-ı îmâniye cihetinde yalnız yazılan şu Sözlerin şerhlen ve izahlarıdır veya tanzîmleridir" ifâdeleriyle talebelerine tevdi buyurdukları vazîfeye iktidaen (*Mektûbat*, s. 725, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 2007.) bu parçaları buraya da derç ediyoruz. (Nâşirler)

ademâbâd: yokluk ülkesi, yokluk âlemi, olum
allâme: çok büyük âlim, bilgin.
Besmelekeş: Besmele çeken.
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili
define: kıymetli ve değerli yüksek olan şey, hazine
delil: kanıt, burhan
derç etme: koyma, bir yere alma
dürûs-i Kur'aniye: Kur'ân dersleri
fettah: fetheden, açan
firak-ı ebediye: ebedî sonsuz ayrılık
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
hâl: durum, şekil
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması
haşr-ı cismanî: cısımle, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşri.
hiçâhiç: hiç, yok, bomboş
hicran-ı ebedî: sonsuz ayrılık.
hitama ermek: sona ermek, sonlanmak
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
iktidaen: uyarak.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran
Kur'ân-ı Mucizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
lisan: dil
maksat: gaye
meslek: gidiş, usul, yol.
muhabbet: sevgi, sevme
muhakemat: düşünceler, fikirler
musaddak: tasdik edilmiş, doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş
musibet: felâket, bela
müberhen: delil ile ispatlanmış, gerçekliği delille belli edilmiş.
nahû: şöyle ki
nam: unvan, isim
neam: evet, doğru
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sabık: geçmiş
sıdk: doğruluk.
şerh: yorum, açıklama
tanzim: düzenleme
telif etme: eser yazma.
tevdi buyurma: emanet bırakma
ulûm-ı îmâniye: iman ile ilgili ilimler
zeyil: ek, ilâve

Dokuzuncu Şua

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي
السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۞ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ
الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ
بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ
إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا
وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي
ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ
بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ۞
وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ۞ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَؤُا
الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى فِي السَّمٰوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (1)

ayet: delil, kanıt, gösterici
galip: üstün
hamd: övgü
hikmet: maksat, gaye, faydalılık
hemcins: aynı cinsten türden olan
kudret: güç, kuvvet
mahlukat: yaratıklar
mahsus: ait
merhamet: acıma
muhabbet: sevgi
sena: methetme
sima: yüz, görüntü
tecelli etme: görünme
tespih etmek: namaz kılma, yücelten övücü sözle anma

1- Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah'ı tespih edin. • Göklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine enşince de Allah'ı tespih edip namaz kılın. • Ölüden diriyi, diriden ölüyü O çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O diriltir. Siz de kabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız. • Yine Onun ayetlerindendir ki, sizi topraktan yaratmıştır, sonra siz birer insan olarak yeryüzüne yayılırsınız. • Yine Onun ayetlerindendir ki, size hemcinslerinizden kendilerine ısınacağınız eşler yaratmış, aranıza muhabbet ve merhamet vermiştir. Düşünen bir topluluk için elbette bunda Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine deliller vardır. • Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin seslerinizin ve simalarınızın farklılığı da yine Onun ayetlerindendir. İlim sahipleri için elbette bunda deliller vardır. • Gece ve gündüzde uyumanız ve Onun lütfundan rızık aramanız da yine Onun ayetlerindendir. Kulak veren bir topluluk için bunda elbette deliller vardır. • Yine Onun ayetlerindendir ki, size korku ve ümit vermek için şimşeği gösterir, gökten bir su indirir ve ölümünden sonra yeryüzünü onunla diriltir. Akıl sahibi bir topluluk için elbette bunda deliller vardır. • Yine Onun ayetlerindendir ki, gök ve yer Onun emriyle ayakta durur. Sonra O sizi bir emirle çağırdığında derhal kabirlerinizden çıkarsınız. • Göklerde ve yerde ne varsa Onundur, hepsi de Ona boyun eğer. • Mahlûkatı önce yaratan, sonra tekrar dirilteceğe olan O'dur, bu ise Onun için daha kolaydır. Göklerde ve yerde tecelli eden en yüce sıfatlar Onundur. Onun kudreti her şeye galiptir. O her şeyi hikmetle yapar. (Rûm Sûresi, 17-27.)

Imanın bır kutbunu gösteren bu semavî âyât-ı kubranın ve haşrî ıspat eden şu kudsî berahın-ı uzmanın, bır nukte-ı ekberi ve bır huccet-ı azamı bu Dokuzuncu Şuada beyan edilecek

Latîf bır ınayet-ı Rabbanıyedır kı bundan otuz sene evvel, Eski Saıd, yazdığı tefsır mukaddımesı Muhakemat namındakı eserin ahırında, 'Ikıncı Maksat Kur'ân da haşre ışaret eden ıkı ayet tefsır ve beyan edilecek. Nahû بسم الله الرحمن الرحيم *" deyıp durmuş, daha yazamamış Hâlık-ı Rahîmıme delâıl ve emarat-ı haşrıye adedınce şukûr ve hamd olsun kı, otuz sene sonra teufik ıhsan eyledı. Evet, bundan dokuz on sene evvel, o ıkı ayetten bırıncı ayet olan*

فَانْظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
إِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ "[1]

ferman-ı İlâhînin ıkı parlak ve çok kuvvetlı huccetlerı ve tefsırlerı bulunan Onuncu Söz ıle Yırmı Dokuzuncu Sözü ın'am ettı, münkırlerı susturdu

Hem ıman-ı haşrînın hücum edılmez o ıkı metîn kalesınden dokuz ve on sene sonra ıkıncı ayet olan başta mezkûr âyât-ı ekberın tefsırını bu rısale ıle ıkram ettı

İşte bu Dokuzuncu Şua, mezkûr âyâttıyla ışaret edılen dokuz âlî Makam ve bır ehemmıyetlı Mukaddımeden ıbarettır

Mukaddime: Haşır akîdesının pek çok ruhî faydalarından ve hayatî netıcelerınden bır tek netıce-ı camıayı

1. Şimdi bak Allah ın rahmet eserlerine: Yeryuzunu olumunun ardından nasıl dırıltıyor. Bunu yapan, elbette olulen de oylece dırıtecektır. O her şeye hakkıyla kadırdır. (Rum Suresi 50.)

ahir: son.
akıde: ıman ınanılan ve ıtıkat edılen esas
alî: yuce, yuksek, ulu
ayat: Kur'ân ayetlerı
ayât-ı ekber: en buyuk ayetler
âyât-ı kübra: buyuk, yuce ayetler
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı.
berahın-ı uzma: buyuk delıller
beyan: acıklama, bıldırme, ızah.
delâıl: delıller, burhanlar, ıspat vasıtaları.
ehemmıyetlı: onemlı.
emarat-ı haşrıye: haşre aıt emareler, kıyametten sonra butun insanların tekrar dırılecegıne dair olan ışaretler
evvel: once
ferman-ı İlâhî: Cenab ı Hakkın emır ve buyruğu.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme
haşir: kıyametten sonra butun insanlarn bır yere toplanmaları. Allah ın olulerı dırıltıp mahşere çıkarması.
hayatî: hayata aıt, hayatla alâka lı
hücet: delıl
huccet-i azam: en buyuk huccet, delıl
hücum: saldırma
ibaret: meydana gelen, olusan
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lûtuf
ikram: bağış, ıhsan
ıman: ınanç, ıtıkat.
iman-ı haşrî: haşre yenıden dırılmeye ınanma
in'am: nımet verme, nımetlendırme, ıhsan etme
ınayet-i Rabbanıye: her şeyın terbıye ve ıdare eden Cenab ı Hakkın yardımı
kudsî: mukaddes, yuce
kutup:
latıf: guzel, hoş.
maksat: gaye
metîn: saglam ve dayanıklı
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
mukaddıme: onsoz, başlangıç
münkir: Allah ın varlıgını kabul ve tasdik etmeyen, ımansız, dınsız
nahu: soyle kı
nam: ad.
netıce-ı camıa: cok seyı ıcıne alan netıce
nükte-i ekber: en buyuk nukte, en buyuk manalı soz, buyuk manalar ıhtıva eden nukte.
ruhî: ruha aıt, ruhla ılgılı
semavî: semaya aıt, gokten gelen, Allah tarafından olan, ılahî
şükûr: Allah ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
tefsîr: Kur'an ın mana bakımından ızahı, acıklaması
tevfik: Allah ın yardımı, basarılı kılması

ihtisar ile beyan ve hayat-ı insaniyeye, hususan hayat-ı içtimaiyesine ne derece lüzumlu ve zarurî olduğunu izhar ve bu ıman-ı haşrî akîdesinin pek çok hüccetlerinden bir tek hüccet-i külliyeyi icmal ile göstermek ve o akîde-i haşriye ne derece bedîhî ve şüphesiz bulunduğunu ifade etmekten ibaret olarak, "İki Nokta"dır.

Birinci Nokta: Ahiret akîdesi, hayat-ı içtimaiye ve şahsiye-i insaniyenin üssü'l-esası ve saadetinin ve kemalâtının esasatı olduğuna, yüzer delillerden bir mıkyas olarak, yalnız dört tanesine işaret edeceğiz:

Birincisi: Nev-i beşerin hemen yarısını teşkil eden çocuklar, yalnız cennet fikriyle, onlara dehşetli ve ağlatıcı görünen ölümlere ve vefatlara karşı dayanabilirler. Ve gayet zayıf ve nazik vücutlarında bir kuvve-i maneviye bulabilirler. Ve her şeyden çabuk ağlayan gayet mukavemetsiz mizac-ı ruhlarında, o cennet ile bir ümit bulup, mesrurâne yaşayabilirler.

Meselâ, cennet fikriyle der: "Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü; cennetin bir kuşu oldu, cennette gezer, bizden daha güzel yaşar." Yoksa, her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri, o zayıf bîçarelerin endişeli nazarlarına çarpması, mukavemetlerini ve kuvve-i maneviyelerini zirüzeber ederek, gözlenyle beraber ruh, kalb, akıl gibi bütün letaifini dahi öyle ağlattıracak; ya mahvolup veya divane bir bedbaht hayvan olacaktı.

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akîde: ıman inanılan ve itikat edilen esas
akîde-i haşriye: haşr akidesi, haşir inancı
bedbaht: bahtsız talihsiz zavallı
bedîhî: delil ve İspata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
beyan: açıklama bildirme izah
bîçare: çaresiz zavallı
dehşetli: ürkütücü korkunç.
divane: deli akılı başında olmayan
esâsât: esaslar kökler temeller
gayet: son derece
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı insaniye: insan hayatı insana ait olan hayat.
hüccet: delil
hüccet-i külliye: çok geniş ve büyük delil
hususan: bilhassa özellikle
ibaret: meydana gelen oluşan
icmal: kısa anlatma özetleme ayrıntılara girmeme
ihtisar: kısaltma özetleme
ıman-ı haşrî: haşre yeniden dirilmeye inanma
izhar: gösterme açığa vurma.
kemalât: kemaller olgunluklar, mükemmellikler
kuvve-i maneviye: manevî güç moral
letaif: manevî duygular
meselâ: örneğin
mesrurâne: sevinçli bir şekilde sevinerek memnun olarak
mıkyas: ölçü aleti ölçek.
mizac-ı ruh: ruh mizacı, ruhun durumu yaratılışı
mukavemet: karşı koyma dayanma direnme
mukavemetsüz: mukaveme tı yok eden, dayanılmaz hale getiren
nazar: bakış
nazik: narin, ince.
nev-i beşer: insanoğlu insanlar
nokta: konu ile ilgili bölüm
ruh: dinlik kaynağı hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
saadet: mutluluk.
şahsiye-i insaniye: İnsanın şahsiyeti kendine mahsus karakter ve kişiliği
teşkil: oluşturma şekillendirme
üssü'l-esas: hakiki sağlam temel
zarurî: zorunlu
zirüzeber: altüst karmakarışık, darmadağın

Ikıncı delil: Nev-i insanın bir cihette nısfı olan ihtiyarlar, yalnız hayat-ı uhreviye ile, yakınlarında bulunan kabre karşı tahammul edebilirler. Ve çok alâkadar olduklan hayatlannın yakında sönmesine ve güzel dünyalannın kapanmasına mukabil, bir tesellî bulabilirler. Ve çocuk hükmüne geçen senü't-teessür ruhlannda ve mizaçlarında, mevt ve zevalden çıkan elîm ve dehşetli me'yusıyete karşı, ancak hayat-ı bâkiye ümidiyle mukabele edebilirler. Yoksa, o şefkate lâyık muhteremler ve sükûnete ve istırahat-i kalbıyeye çok muhtaç o endişeli babalar ve analar, öyle bir vaveylâ-ı ruhî ve bir dağdağa-ı kalbî hissedeceklerdi ki, bu dünya onlara zulmetli bir zindan ve hayat dahi kasavetli bir azap olurdu.

Üçüncü delil: İnsanlann hayat-ı içtımaıyesının medarı olan gençler, delikanlılar, şiddet-i galeyanda olan hissiyatlannı ve ıfratkâr bulunan nefıs ve hevalannı tecavüzattan ve zulümlerden ve tahribattan durduran ve hayat-ı içtımaıyenın hüsn-i cereyanını temin eden, yalnız cehennem fikridir. Yoksa, cehennem endişesı olmazsa, [1] اَلْحُكْمُ لِلْغَالِبِ kaidesiyle o sarhoş delikanlılar, hevesatlan peşinde bîçare zayıflara, acızlere dünyayı cehenneme çevireceklerdi. Ve yüksek insanıyetı, gayet süflî bir hayvanıyete dondureceklerdi.

Dördüncü delil: Nev-i beşerin hayat-ı dünyeviyesinde en cemıyetlı merkez ve en esaslı zenberek ve dünyevî saadet için bir cennet, bir melce, bir tahassungâh ise, aile hayatıdır. Ve herkesın hanesı, küçük bır dünyasıdır.

1- Galip olan hükmeder

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
alakadar: ilgili, ilişki
azap: ezıyet, işkence, buyuk sıkıntı, şıddetlı acı
bîçare: çaresız, zavallı.
cemıyetlı: bır çok şeyı bır arada bulunduran, pek çok ozellıklen ıçıne alan, kapsamlı
cihet: yon
dagdaga-ı kalbı: kalbe aıt sıkıntı, kalb sıkıntısı
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
delıl: bır davayı ıspata yara yan şey, burhan.
dünyevî: dunyaya aıt
elım: şıddetlı, çok dert ve keder veren
gayet: son derece
hayat-ı bakıye: bakî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayat-ı dünyeviye: dünyaya aıt olan hayat
hayat-ı içtımaıye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı uhreviye: uhrevı hayat, ahırete aıt olan hayat.
hayvanıyet: hayvanlık.
heval: ıstek, arzu, nefse aıt olan şeylere düşkünluk, nefsın zararlı ve gunah olan arzulan
hevesat: hevesler
hıssıyat: hısler, duygular
hukmune: yerine degerine
hüsn-i cereyan: ıyı ışlemek
ıfratkâr: pek ılen gıden, haddını aşan, aşırılık yapan
insanıyet: insanlık, insanlık mahıyetı
istırahat-ı kalbıye: kalben huzur ve rahatlama, kalbın rahatlaması
kaide: kural, esas, düstur
kasavet: gam, keder, tasa, uzuntu, kaygı, sıkıntı.
me'yusıyet: umıtsızlık.
medar: dayanak noktası, sebep, vesıle
melce: sığınılacak yer
mevt: olum
mızaç: huy, tabıat, fıtrat.
muhterem: saygı değerı, hurmete layık, saygın
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabil: karşılık
nefıs: kotu vasıfları kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç
nev-i beşer: insanoglu, insanlar
nev-i insan: insan turu, insanoglu
nısf: yarım, yan
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
senü't-teessür: çabuk muteessır olan, çabuk uzulen, çabuk ve kolay etkılenen
şıddet-ı galeyan: galeyanın şıddetı, coşmanın şıddetı, kaynamanın şıddetı, şıddetlı bır şekılde coşup taşma
süflî: aşagılık, bayagı, âdî
sükunet: durgunluk, huzur, sakınlık.
tahammul: zor ve guç durumlara karşı koyabılme, katlanma
tahassungâh: sağlam sıgınak.
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
tecavuzat: tecavuzler, saldınlar, sataşmalar
temin: sağlama
tesellı: avutma, acısını dindırme
vaveyla-ı ruhî: ruh çıglıgı, ruhun vaveylâsı, ruhun feryadı
zemberek: hareketı sağlayan guç kaynagı, hareket yaptıran alet.
zevaı: sona erme, yok olma, olme
zindan: hapıshane
zulmet: karanlık
zulum: haksızlık, ezıyet, ışkence

Ve o hane ve aile hayatının hayatı ve saadeti ise, samimi ve ciddî ve vefadarâne hürmet ve hakikî ve şefkatli ve fedakârâne merhamet ile olabilir. Ve bu hakikî hürmet ve samimi merhamet ise, ebedî bir arkadaşlık ve daimî bir refakat ve sermedî bir beraberlik ve hadsiz bir zamanda ve hudutsuz bir hayatta birbiriyle pederâne, ferzendâne, kardeşâne, arkadaşâne münasebetlerin bulunmak fikriyle, akîdesiyle olabilir.

Meselâ, der: "Bu haremim, ebedî bir âlemde, ebedî bir hayatta daimî bir refika-i hayatımdır. Şimdilik ihtiyar ve çirkin olmuş ise de, zarar yok. Çünkü, ebedî bir güzelliği var; gelecek. Ve böyle daimi arkadaşlığın hatırı için, her bir fedakârlığı ve merhameti yaparım" diyerek, o ihtiyare kansına, güzel bir hûri gibi muhabbetle, şefkatle, merhametle mukabele edebilir. Yoksa kısacık, bir iki saat sûrî bir refakatten sonra ebedî bir fırak ve mufarakata uğrayan arkadaşlık, elbette gayet sûrî ve muvakkat ve esassız, hayvan gibi bir rikkat-i cinsiye manasında ve bir mecazî merhamet ve sun'î bir hürmet verebilir. Ve hayvanatta olduğu gibi, başka menfaatler ve sair galip hisler, o hürmet ve merhameti mağlûp edip, o dünya cennetini cehenneme çevirir.

İşte, iman-ı haşrînin yüzer neticesinden birisi, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye taallûk eder. Ve bu tek neticenin de yüzer cihetinden ve faydalarından mezkûr dört delile, sairleri kıyas edilse, anlaşılır ki, hakikat-i haşriyenin tahakkuku ve vukuu, insaniyetin ulvî hakikati ve küllî haceti derecesinde kat'îdir. Belki, insanın midesindeki ihtiyacın

akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas
arkadaşane: arkadaşçasına
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yön
daimî: sürekli, devamlı
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ebedî: sonu olmayan, daimi, sürekli
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fedakârane: fedakârca, fedakârlıkla
ferzendâne: oğula yakışacak surette
fırak: ayrılık
gayet: son derece
hacet: ihtiyaç
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek
hakikat-ı haşriye: dirilış gerçeği, haşir hakikati
hakiki: gerçek
harem: kadın, eş
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanın sosyal hayatı
hayvanat: hayvanlar
hudutsuz: sınırsız
hûri: cennet kızı, cennet güzeli
hürmet: saygı
ihtiyare: yaşlı, ihtiyar kadın
iman-ı haşri: haşre, yeniden dirilmeye inanma
İnsaniyet: insanlık, bütün insanlar
kardeşane: kardeşçe, kardeş gibi
katî: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme
küllî: umumî, genel, bütün olan
mağlûp: yenilme, kendisine galip gelinmiş
mecazî: mecaza ait, gerçek olmayan
menfaat: fayda
mesela: örneğin
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mufarakat: uzaklaşma, ayrılık
muhabbet: sevgi, aşk derecesinde sevme
mukabele: karşılık verme, karşılama
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
muvakkat: geçici
pederane: babaya uygun şekilde babaca
refakat: refiklik, arkadaşlık
refika-ı hayat: hayat arkadaşı
rikkat-i cinsiye: cinsi şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması
saadet: mutluluk
sair: diğer, başka, öteki
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
sun'î: yapmacık, uydurma, sahte
sûrî: görünüşte olan, şekli
taalluk: alakalı, münasebetli olma
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
ulvî: yüksek, yüce
vefadarane: vefalı olarak, sözünde, sevgisinde durana yakışacak şekilde
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme

vücudu, taamların vücuduna delâlet ve şahadetinden daha zahirdir ve daha ziyade tahakkukunu bildirir. Ve eğer, bu hakikat-i haşriyenin neticeleri, insaniyetten çıksa, o çok ehemmiyetli ve yüksek ve hayattar olan insaniyet mahiyeti, murdar ve mikrop yuvası bir lâşe hükmüne sukut edeceğini ispat eder. Beşerin idare ve ahlâk ve içtimaiyatı ile çok alâkadar olan içtimaiyyun ve siyasiyyun ve ahlâkiyyunun kulakları çınlasın. Gelsinler, bu boşluğu ne ile doldurabilirler? Ve bu derin yaraları ne ile tedavi edebilirler?

İkinci Nokta: Hakikat-ı haşriyenin hadsız bürhanlarından, sair erkân-ı imaniyeden gelen şahadetlerin hulâsasından çıkan bir bürhanı, gayet muhtasar bir surette beyan eder. Şöyle ki:

Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet eden bütün mu'cizeleri ve bütün delâil-i nübuvveti ve hakkaniyetinin bütün bürhanları, birden, hakikat-ı haşriyenin tahakkukuna şahadet ederek ispat ederler. Çünkü, bu zatın bütün hayatında, bütün davaları, vahdaniyetten sonra haşirde temerküz ediyor. Hem, umum peygamberleri tasdik eden ve ettiren bütün mu'cizeleri ve huccetleri, aynı hakikate şahadet eder. Hem, (1) وَبِرُسُلِهِ kelimesinden gelen şahadeti bedahet derecesine çıkaran (2) وَكُتُبِهِ şahadeti de, aynı hakikate şahadet eder. Şöyle ki:

1- Ve peygamberlerine iman ettim.

2- Ve kitaplarına iman ettim.

ahlâkiyyun: ahlâk ilmi ile uğraşan ve bununla ilgili kitap yazan alimler, ahlakçılar
alakadar: ilgili, ilişki.
aleyhissalâtü vesselâm: sa lât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed e dua
bedahet: açıklık, aşikar, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
beşer: insan, insanlık.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bürhan: delil, ispat, huccet.
dava: rakip edilen fikir, iddia
delâil-i nübüvvet: peygamberlik delilleri, peygamberliğin hak olduğunu ispatlayan deliller
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ehemmiyetli: önemli.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas
hakikat-ı haşriye: dirilişe gerçeği, haşir hakikatı
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
haşir: kıyametten sonra, bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hayattar: canlı, yaşayan
huccet: delil.
hükmüne: yerine, değerine
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
içtimaiyat: sosyal hayata ait bilgi.
içtimaiyyun: toplum bilimciler, sosyologlar.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar
ispat: doğruyu delillerle gösterme
lâşe: leş.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acz kaldığı şey
muhtasar: kısaca, özetle
murdar: murdar, pis, kirli, iğrenç.
nokta: konu ile ilgili bölüm
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhi emir ve yasaklan insanlara tebliğ eden elçi, nebi
risalet: elçilik, resuliuk, peygamber olarak gönderilme
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
sair: diğer, başka, öteki
siyasiyyun: siyasiler, siyasetçiler, politikacılar
sükût: değerden düşme, değerini yitirme
suret: biçim, şekil, tarz
taam: yemek, yiyecek.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tasdik: doğrulama, onaylama
temerküz: merkezleşme, bir merkezde toplanma
umum: bütün
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
zahir: açık, âşikar
zat: ululuk sahibi kişi, şahıs (a.s.m)
ziyade: çok, fazla

Başta Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hakkaniyetini ispat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ve hakikatleri, birden, hakikat-ı haşriyenin tahakkukuna ve vukuuna şahadet edip, ispat ederler. Çünkü Kur'ân'ın, hemen üçten birisi haşirdir; ve ekser kısa surelerinin başlarında, gayet kuvvetli âyât-ı haşriyedir. Sarihen ve işareten binler âyâtıyla ayrı hakikatı haber verir, ispat eder, gösterir. Meselâ,

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۞ إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞ إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۞ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ۞ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ۞ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ۞ [1]

gibi otuz kırk sûrelerin başlarında, bütün kat'iyetle hakikat-ı haşriyeyi kâinatın en ehemmiyetli ve vacip bir hakikati olduğunu göstermekle beraber, sair ayetlerinde dahi o hakikatin çeşit çeşit delillerini beyan edip ikna eder.

Acaba, bir tek ayetin bir tek işareti, gözümüz önünde, ulûm-i İslâmiyede müteaddit ilmî, kevnî hakikatleri meyve veren bir kıtabın binler böyle şahadetleri ve davaları ile güneş gibi zuhur eden iman-ı haşrî, hakikatsiz olması, güneşin inkârı, belki kâinatın ademi gibi hiçbir cihet-i imkânı var mı? Ve yüz derece muhal ve bâtıl olmaz mı?

Acaba, bir sultanın bir tek işareti yalan olmamak için, bazen bir ordu hareket edip çarpıştığı hâlde, o pek ciddî ve izzetli Sultanın binler sözleri ve vaatleri ve tehditlerini

1 Güneş durulup toplandığında. (Tekvir Suresi 1) • Ey insanlar! Rabbinizden korkun. Kıyamet gününün zelzelesi muhakkak ki pek büyük bir şeydir. (Hac Suresi 1) • Ne zaman ki yer müthiş bir sarsıntıyla sarsılır. (Zilzal Suresi 1) • Gök yarıldığı zaman. (İnfitar Suresi 1) • Gök yarıldığında. (İnşikak Suresi 1) • Onlar birbirlerine neyi sorup duruyorlar? (Nebe Suresi 1) • Dehşetli her şeyi kaplayan kıyametin haberi sana geldi mi? (Gaşiye Suresi 1)

adem: yokluk
ayât: Kur'an ayetleri.
âyât-ı haşriye: haşre dair ayetler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
beyan: açıklama, bildirme, izah
ciddî: gerçek, hakikat.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü, imkân tarafı, bir şeyin olabirlirlik tarafı, yönü
dava: takip edilen fikir, iddia
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehemmiyetli: önemli.
ekser: pek çok.
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-ı haşriye: dirilış gerçeği, haşir hakikatı
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
huccet: delil
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman-ı haşrî: haşre yeniden dirilmeye inanma
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
işareten: işaret ederek, belirterek
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izzetli: şeref ve itibar sahibi
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kevnî: varlık âlemiyle ilgili, varlık âlemine ait, kozmik
Kur'an-ı Mucizul Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
meselâ: örneğin
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muhal: imkânsız
müteaddit: çeşitli
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
sâir: diğer, başka, öteki
sarihan: açıkça, açık olarak
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her bir
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
ulûm-i İslâmiye: İslâmi ilimler
vaat: söz verme, ahd.
vacip: zorunlu
vuku: olma, meydana gelme
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

yalan çıkarmak, hiçbir cihette kabil midir? Ve hakikatsiz olmak, mümkün müdür?

Acaba, on üç asırda, fasılasız olarak, hadsız ruhlara, akıllara, kalblere, nefislere hak ve hakîkat dairesinde hükmeden, terbiye eden, idare eden bu manevî Sultan-ı Zîşanın bir tek işareti, böyle bir hakikatı ispat etmeye kâfi iken, binler tasnîhat ile bu hakikat-ı haşriyeyi gösterip ispat ettikten sonra, o hakikatı tanımayan bir eçhel ahmak için, cehennem azabı lâzım gelmez mı? Ve ayn-ı adalet olmaz mı?

Hem, birer zamana ve birer devre hükmeden bütün semavî suhuflar ve mukaddes kitapları dahi, bütün istikbale ve umum zamanlara hükümran olan Kur'ân'ın tafsilâtla, izahatla, tekrar ile beyan ve ispat ettiği hakikat-i haşriyeyi asırlarına ve zamanlarına göre, o hakikatı kat'î kabul ile beraber, tafsilâtsız ve perdeli ve muhtasar birer surette beyan, fakat kuvvetli bir tarzda iddia ve ispatları, Kur'ân'ın davasını binler imza ile tasdik ederler.

Bu bahsin münasebetiyle, *Risale-i Münacat*'ın ahirinde, [1] إِيمَانٌ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ ruknune sair rükunlerin, hususan rusul ve kütüb'ün şahadeti, münacat suretinde zikredilen pek kuvvetli ve hulâsalı ve bütün evhamları izale eden bir hüccet-i haşriye, aynen buraya giriyor. Şöyle ki, münacatta demiş:

1. Ahiret gününe iman etmek

ahir: son
asr: yüzyıl
ayn-ı adalet: adaletin aslı adaletin ta kendisi
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
bahis: konu
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cihet: yön
dava: takip edilen fikir, iddia.
devre: dönem.
echel: çok cahil, çok bilgisiz, en cahil
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
fasıla: ara
hadsız: sınırsız, sonsuz
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, esas.
hakîkat-i haşriye: dirilişin gerçeği, haşr hakikatı
hüccet-i haşriye: yeniden dirilişin delilleri, hüccetleri
hükmetme: hakim olma, emin altında tutmak.
hükümran: hâkim, hükümdar, hüküm ve saltanat süren, hükümferma
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hususan: bilhassa, özellikle.
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istikbal: gelecek zaman
İzahat: izahlar, açıklamalar
izale: gideriş, ortadan kaldırma
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
kâfi: yeter, elverir
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan
kütüp: kitaplar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muhtasar: kısaca, özetle
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azîz, temiz
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
risale-i Münacat: Münacat Risalesi
rükn: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas.
rusul: resuller, peygamberler
şahadet: şahit olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
sair: diğer, başka, öteki
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
suhuf: dört büyük kitap dışında sahifeler şeklinde bazı peygamberlere vahiy ile gelen emirler
Sultan-ı Zişan: şan sahibi sultan, şanı yüce olan sultan, Allah
suret: biçim, şekil, tarz.
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tarz: biçim, şekil
tasdik: doğrulama, onaylama
tasrihat: tasrihler, açık açık anlatmalar, izah etmeler
umum: bütün

Resûl-i Ekrem'inin talımıyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım ki, başta Kur'ân ve Resûl-i Ekrem'in olarak bütün mukaddes kitaplar ve peygamberler, bu dünyada ve her tarafta numuneleri görülen celâlli ve cemalli isimlerinin tecellileri, daha parlak bir surette ebedü'l-abatta devam edeceğine ve bu fânî âlemde rahîmâne cilveleri, numuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir tarzda dâr-ı saadette istimrarına ve bekasına ve bu kısa hayat-ı dünyeviyede onları zevk ile gören ve muhabbet ile refakat eden müştakların, ebette dahi refakatlerine ve beraber bulunmalarına icma ve ittifak ile şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem, yüzer mu'cizat-ı bâhirelerine ve âyât-ı katıalarına istinaden, başta Resul-i Ekrem ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün nuranî ruhların sahipleri olan peygamberler ve bütün münevver kalblerin kutupları olan veliler ve bütün keskin ve nurlu akılların madenleri olan sıddıkînler ve bütün suhuf-ı semaviyede ve kütüb-i mukaddesede Senin çok tekrar ile ettiğin binler vaatlerine ve tehditlerine istinaden, hem Senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celâl ve cemal gibi ahireti iktıza eden kudsî sıfatlarına, şe'nlerine ve Senin izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden, hem ahiretin izlerini ve tereşşuhatını bildiren hadsız keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve ilmelyakin ve aynelyakin derecesinde bulunan itikatlarına ve imanlarına binaen, saadet-i ebediyeyi insanlara

âyât-ı katıa: kesin deliller
aynelyakin: gözle görür derece de inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
binaen: den dolayı, bu sebepten
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik.
cemal: güzellik
cilve: tecelli, görüntü.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, cennet.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ebedülabâd: ebedîlerin ebedî, tükenmez ebedî hayat, sonsuzluk.
fânî: ölümlü, geçici
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanç, itikat.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
istimrar: sürme, sürüp gitme, uzayıp gitme
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
itikat: inanç, iman
itimaden: itimat ederek, dayanarak, güvenerek.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
izzet-i celâl: büyüklüğün ve yüceliğin haysiyet ve şerefi
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kutub-i mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim)
kutup: irşat sahibi
maden: asıl, esas, kaynak.
mu'cizat-ı bahire: apaçık mu'cizeler
muhabbet: sevgi, sevme
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz
münevver: nurlu, ışıklı, parlak
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
müştak: arzulu, fazla isteklı, iştiyak gösteren
numune: örnek.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak.
nurlu: ışıklı, parıltılı
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak
rahîmâne: rahım olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
refakat: refiklik, arkadaşlık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
şahadet: tanıklık, şahıtlık
saltanat-ı Rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
şaşaalı: parlak, gösterişli
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
sıddıkın: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar
sıfat: vasıf, nitelik.
suhuf-ı semaviye: Allah'ın bazı peygamberlere gönderdiği sayfalar
sûret: biçim, şekil, tarz
talim: ders verme, öğretme
tarz: biçim, şekil
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
vaat: söz verme, ahd.
velî: Allah'ın sevgisine hımayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya

müjdeliyorlar. Ehl-i dalâlet için cehennem ve ehl-i hidayet için cennet bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar. Kuvvetli iman edip, şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahman-ı Rahîm! Ey Sadiku'l-Va'di'l-Kerîm! Ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını, bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfat ve şuunatını yalancı çıkarmak, tekzip etmek, ve saltanat-ı rububiyetinin kat'î muktezıyatını tekzip edip yapmamak; ve Senin sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve itaat etmekle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının ahirete bakan hadsiz dualarını ve davalarını reddetmek, dinlememek; ve küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle, Senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalâleti ve ehl-i kufrü, haşrın inkârında onları tasdik etmekten yüz binler derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden ve nihayetsiz bir çirkinlikten, Senin o nihayetsiz adaletini ve nihayetsiz cemalini ve hadsiz rahmetini, hadsiz derece takdis ediyoruz. Ve bütün kuvvetimizle iman ederiz ki, o yüz binler sadık elçilerin ve o hadsiz doğru dellâl-ı saltanatın olan enbıya, asfıya, evliyalar, hakkalyakın, aynelyakin, ilmelyakin suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine âlem-ı bekadaki ihsanatının definelerine ve dâr-ı saadette

âlem-i beka sonsuzluk âlemi, ahiret
âlî yüce, yüksek, ulu.
aynelyakın. gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
azamet büyükluk.
azamet-i kibriya haşmetin azametin celalin büyüklüğü
celal sonsuz büyüklük haşmet, ululuk, yücelik
cemal güzellik.
dar-ı saadet. saadet, mutluluk yeri, cennet.
define kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
dellal-ı saltanat. saltanatın ilânıcısı
dua Allah a yalvarma niyaz.
ehl-i dalalet. dalalet ehli yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hidayet. hidayette ve doğru yolda olanlar hidayete erişmiş kimseler
ehl-i küfür Allah ın varlığına ve birliğine inanmayanlar dinsizler imansızlar
enbiya nebiler peygamberler
evliya veliler Allah dostları.
hadsiz sınırsız sonsuz
hakkalyakın marifet mertebesinin en yükseği bir şeyi yaşayarak, içine girerek doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme
haşr kıyamettan sonra bütün insanların bir yere toplanmaları Allah ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
haysiyet. şeref onur itibar
ibad abdler kullar
ihsanat ihsanlar bağışlar nimetler
ilmelyakın ilim yoluyla kesin olarak bilme
inkâr reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
itaat boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
İzzet. şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
İzzet-i celâl büyüklüğün ve yüceliğin haysiyet ve şerefi
Kadir-i Hakim her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah
Kahhar-ı Zülcelal kayıtsız, şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyükluk sahibi, Allah
kat'i kesin şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
mukaddes takdis edilmiş kutsal, azız temiz
muktezıyat. iktıza edenler gerektirenler.
münezzeh arınmış, tenzih edilmiş uzak
müteessir teessüre kapılan hüzünlü, kederli, mahzun
nihayetsiz sonsuz sınırsız
Rahman-ı Rahim rahman ve Rahim olan Allah dünya ve ahirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah
rahmet. şefkat, merhamet bağışlama ve esirgeyicilik
sadik. doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sadiku l-va di l-kerim vaadinde sadık ve cömertlik sahibi olan Allah
şahadet. şahit olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
saltanat-ı rububiyet. kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah ın saltanatı
şefkat-ı rububiyet. her şeyi idare ve terbiye eden Allah ın şefkati; Rab olmanın gereği olan şefkat.
sıfat vasif, nitelik.
suret. biçim, şekil, tarz
şuunat: şuunlar, keyfiyetler, haller, işler
takdis yüceltme, mukaddes sayma, kudsi ve mubarek sayma
tasdik doğrulama, onaylama
tekzib yalanlama, yalan olduğunu söyleme
uhrevî ahirete dair, ahirete ait.
uluhiyet: ilahlık, Allah ın hakimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
vaad söz verme, ahit

tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadetleri hak ve hakikattır, ve işaretleri doğru ve mutabıktır; ve beşaretleri sadık ve vâki'dır; ve onlar bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hâmîsi olan Hak *isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, Senin emrinle, Senin ibadına hak dairesinde ders veriyorlar ve ayn-ı hakikat olarak talim ediyorlar.*

Yâ Rab!

Bunların ders ve talimlerinin hakkı ve hürmeti için, bize ve Risale-i Nur Talebelerine iman-ı ekmel ve hüsn-i hatime ver. Ve bizleri onların şefaatlerine mazhar eyle. Âmin.

Hem, nasıl kı Kur'ân'ın, belki bütün semavî kitapların hakkaniyetini ıspat eden umum deliller ve hüccetler, ve Habîbullahın, belki bütün enbiyanın nübüvvetlerini ispat eden umum mu'cizeler ve burhanlar, dolayısıyla, en büyük müddeaları olan ahiretin tahakkukuna delâlet ederler. Aynen öyle de, Vacibu'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine şahadet eden ekser deliller ve hüccetler, dolayısıyla, rububıyetin ve ulûhiyetin en büyük medarı ve mazharı olan dâr-ı saadetin ve âlem-i bekanın vücuduna, açılmasına şahadet ederler. Çünkü, gelecek makamatta beyan ve ispat edileceği gibi, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un hem mevcudiyeti, hem umum sıfatları, hem ekser isimleri, hem rububiyet, ulûhiyet, rahmet, inayet, hikmet, adalet gibi vasıfları, şe'nleri luzum derecesinde ahireti iktıza ve

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı, gerçeğin ta kendisi.
beşaret: müjde.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cilve: tecelli, görüntü.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, cennet.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ekser: çok çok.
enbiya: nebiler, peygamberler.
Habîbullah: Allahın sevgilisi, Hz. Muhammed.
hak: her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah.
hakikat: gerçek.
hakikat-ı ekber-i haşriye: en büyük dirilış hakikatı.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
hamî: himaye eden, koruyan, gözeten.
harika: olağanüstü.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hüccet: delil.
hürmet: saygı.
hüsn-i hatime: iman ile ahirete gitmek, kelime-i şehadet söyleyerek ölmek.
ibad: abdler, kullar.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
iman: inanç, itikat.
iman-ı ekmel: en mükemmel iman, imanın en yüksek derecesi.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
makamat: makamlar.
mazhar: bir şeyin çıktığı, göründuğü yer, nail olma, şereflenme.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
merci: merkez, kaynak.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
müddea: iddia edilen şey, tezsav.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
nubuvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah elçiliği.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alâmet, işaret.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allahtan dilemeleri.
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî.
şuâ: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
talebe: öğrenci.
talim: ders verme, öğretme.
ulûhiyet: ilâhlık, Allahın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
umum: bütün.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahdet: birlik ve teklik.
vâkı: vuku bulan, olan, meydana gelen.
ya Rab: Ey Allah!
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

vücup derecesinde bâkî bir âlemi istilzam ve zaruret derecesinde mukâfat ve mücazat için haşr ve neşri isterler.

• Evet, madem ezelî, ebedî bir Allah var, elbette saltanat-ı ulûhiyetinin sermedî bir medarı olan ahiret vardır. Ve madem, bu kâinatta ve zîhayatta gayet haşmetli ve hikmetli ve şefkatli bir rububiyet-i mutlaka var ve görünüyor, elbette o rububiyetin haşmetini sukuttan, hikmetini abesiyetten ve şefkatini gadirden kurtaran ebedî bir dâr-ı saadet bulunacak ve girilecek.

• Hem madem göz ile görünen bu hadsız in'amlar, ihsanlar, lütuflar, keremler, inayetler, rahmetler, perde-i gayp arkasında bir Zat-ı Rahman-ı Rahîm'in bulunduğunu sonmemiş akıllara, ölmemiş kalblere gösterir, elbette in'amı istihzadan ve ihsanı aldatmaktan ve inayeti adavetten ve rahmeti azaptan ve lütuf ve keremi ihanetten halâs eden ve ihsanı ihsan eden ve nimeti nimet eden bir âlem-i bâkîde, bir hayat-ı bâkıye var ve olacaktır.

• Hem madem bahar faslında, zeminin dar sayfasında, hatasız yüz bin kitabı birbiri içinde yazan bir kalem-i kudret, gözümüz önünde yorulmadan işliyor. Ve o kalem sahibi yüz bin defa ahd ve vaad etmiş ki, "Bu dar yerde ve karışık ve birbiri içinde yazılan bahar kitabından daha kolay olarak, geniş bir yerde güzel ve lâyemut bir kitabı yazacağım ve size okutturacağım" diye, bütün fermanlarda o kitaptan bahsediyor. Elbette ve herhalde o kitabın aslı yazılmış ve haşir ve neşir ile haşiyeleri de yazılacak. Ve umumun defter-i a'malleri onda kaydedilecek.

abesiyet: faydasız, boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş
adavet: düşmanlık, husumet.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahd: söz verme
alem-i bâkî: sonsuz olan ahiret alemi
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bakı: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
dar-ı saadet. saadet, mutluluk yeri, cennet.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
Fasıl: mevsim
ferman: emir, buyruk.
gadir: zulüm, hainlik.
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz.
halas: kurtarma
haşiye: ilâveler, ekler
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
haşr: kıyametten sonra, bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
hayat-ı bakıye: bâkı olan, sonsuz hayat, ahiret hayatı
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
ihanet: hainlik, kötülük etme
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
istihza: alaya alma, birisiyle eğlenme, inceden inceye dokundurarak alay etme
istilzam: gerektirme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
lâyemut: ölümsüz, sonu olmayan, hayatı sona ermez.
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
madem: ...den dolayı, böyle ise.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
mücazat: bir suça karşı verilen ceza
mukafat: ödül
neşir: kıyametten sonra, bütün insanların dirilip toplandıktan sonra dağılıp yayılmaları.
neşir: kıyamet günü, bütün ölülerin dirilmesi
nimet: lütuf, ihsan, bağış
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde, insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevî perde
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
rububiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye edicilik, Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi kuşatan ve emri altında tutan kayıtsız, şartsız terbiye edicilîği
saltanat-ı uluhiyet: kâinatta şerik, ortak kabul etmeyen ilâhî saltanat.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
sukut: değerden düşme, değerini yitirme
umum: bütün, hepsi
vaad: söz verme, ahd.
vücup: vacip olma, gereklilik.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
Zat-ı Rahman-ı Rahîm: yardım, ihsan ve merhamet sahibi olan Rahman ve Rahim olan zat, Allah
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi

• Hem madem bu Arz, kesret-i mahlûkat cihetiyle ve mütemadıyen değişen yüz binler çeşit çeşit enva-ı zevi'l-hayat ve zevi'l-ervahın meskeni, menşei, fabrikası, meşheri, mahşeri olması haysiyetiyle, bu kâinatın kalbi, merkezi, hulâsası, neticesi, sebeb-i hilkatı olarak, gayet büyük öyle bir ehemmiyeti var ki, küçüklüğü ile beraber koca semavata karşı denk tutulmuş. Semavî fermanlarda daima, [1] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ denilliyor. Ve madem, bu mahiyetteki Arz'ın her tarafına hükmeden ve ekser mahlûkatına tasarruf eden ve ekser zîhayat mevcudatını teshîr edip kendi etrafına toplattıran ve ekser masnuatını kendi hevesatının hendesesiyle ve ihtiyacatının düsturlarıyla öyle güzelce tanzim ve teşhir ve tezyin ve çok antika nevilerini liste gibi birer yerlerde öyle toplayıp süslettirir ki, değil yalnız ins ve cin nazarlarını, belki semavat ehlinin ve kâinatın nazar-ı dikkatlerini ve takdirlerini ve Kâinatın Sahibi'nin nazar-ı istihsanını celp etmekle, gayet büyük bir ehemmiyet ve kıymet alan ve bu haysiyetle, bu kâinatın hikmet-i hilkati ve büyük neticesi ve kıymetli meyvesi ve Arz'ın halifesi olduğunu fenleriyle, sanatlarıyla gösteren ve dünya cihetinde Sâni-i Âlem'in mu'cizeli sanatlarını gayet güzelce teşhir ve tanzim ettiği için, isyan ve küfrüyle beraber dünyada bırakılan ve azabı tehir edilen ve bu hizmeti için imhal edilip muvaffakıyet gören nev-i benîâdem var.

• Ve madem bu mahiyetteki nev-i benîâdem, mizaç ve hilkat itibarıyla gayet zayıf ve âcız ve gayet acz ve

1 Göklerin ve yerin Rabbi [Allah dır]. (Ra'd Suresi, 16; İsra Suresi, 102; Kehf Suresi, 14.)

aciz: zayıf, güçsüz, zavallı.
Arz: yer, Dünya.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
celp: çekme, kendine çekme.
cihet: yön.
cin: gözle görünmez, lâtif cısımlerden ibaret bir yaratık.
düstur: kanun, kural, esas.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ekser: pek çok.
enva-ı zevi'l-ervâh: ruh sahibi olanların çeşitleri.
enva-ı zevilhayat: canlıların türlüsü, hayat sahibi olanların çeşitleri.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece.
haysiyet: itibar.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hendese: geometri, mühendislik.
hevesat: heveslerler.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti.
hilkat: yaratılış.
hükmetme: hâkim olma, işleme.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.
İhtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
imhal: mühlet verme, sonraya kalmasına müsaade etme.
ins: insan, beşer, Âdemoğlu.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kesret-i mahlûkat: yaratılmışların çokluğu.
kıymet: değer.
madem: -den dolayı, böyle ise.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, nitelliği.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mahşer: toplanılan yer.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
menşe: esas, kaynak.
meşher: teşhir yeri, sergi, gösterme yeri.
mesken: oturulan, ikamet olunan yer.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mizaç: huy, tabiat, fıtrat.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acz kaldığı şey.
mütemadıyen: sürekli olarak, devamlı.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
nazar: bakış, dikkat.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nazar-ı istihsan: güzel gören, beğenen, görüş, bakış.
nev-i beniadem: benîâdem cinsi, Âdemoğlu, insan cinsi, insan.
nevi: çeşit, tür.
Sâni-i Âlem: dünyayı sanatla yaratan Allah.
sebeb-i hilkat: yaratılış sebebi, yaratılış nedeni.
semavat: semalar, gökler.
Semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tehir: erteleme, sonraya bırakma.
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, sergileme.
tezyin: süsleme, zaynetlendirme.
zîhayat: hayat sahibi.

faknyla beraber, hadsız ihtiyacatı ve teellümatı olduğu hâlde, bütün bütün kuvvetinin ve ihtiyânnın fevkinde olarak, koca küre-i Arz'ı o nev-i insana lüzumu bulunan her nevi madenlere mahzen ve her nevi taamlara ambar ve nev-i insanın hoşuna gidecek her çeşit mallara bir dükkân suretine getiren, gayet kuvvetli ve hikmetli ve şefkatli bir Mutasarrıf var ki, böyle nev-i insana bakıyor, besliyor, istediğini veriyor.

• Ve madem, bu hakîkatteki bir Rab, hem insanı sever, hem kendini insana sevdirir, hem bâkîdir, hem bâkî âlemleri var; hem adaletle her işi görür ve hikmetle her şeyi yapıyor, hem bu kısa hayat-ı dünyeviyede ve bu kısacık ömr-i beşerde ve bu muvakkat ve fânî zeminde, o Hâkim-i Ezelî'nin haşmet-i saltanatı ve sermediyet-i hâkimiyeti yerleşemiyor; ve nev-i insanda vuku bulan ve kâinatın intizamına ve adalet ve muvazenelerine ve hüsn-i cemaline münafî ve muhalif çok büyük zulümleri ve isyanları ve velinimetine ve onu şefkatle besleyene karşı ihanetleri, inkârları, küfürleri bu dünyada cezasız kalıp, gaddar zalim, rahat ile hayatını ve bîçare mazlum, meşakkatler içinde ömürlerini geçirirler; ve umum kâinatta eserleri görünen şu adalet-i mutlakanın mahiyeti ise, dirilmemek suretiyle, o gaddar zalimlerin ve me'yus mazlumların vefat içindeki müsavatlarına bütün bütün zıttır, kaldırmaz, müsaade etmez.

• Ve madem, nasıl ki Kâinatın Sahibi, kâinattan zemini ve zeminden nev-i insanı intihap edip, gayet büyük bir makam, bir ehemmiyet vermiş; öyle de, nev-i insandan

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adalet-i mutlaka: tam adalet, sonsuz adalet.
ambar: eşya saklanan ve depolanan yer
bâkî: ebedî daimî sürekli ve kalıcı olan
bîçare: çaresiz, zavallı
ehemmiyet: önem değer kıymet.
fakr: fakırlık, yoksulluk muhtaçlık
fânî: ölümlü, geçici
fevkinde: üstünde
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız sonsuz.
hakîkat: gerçek.
Hâkim-i Ezelî: ezeli hâkim daimî hükum ve idare sahibi olan Allah
haşmet-i saltanat: saltanatının haşmed ihtişamı göz kamaştıran güzelliği.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi fayda
hüsn-ı cemal: yüz güzelliği kışının kendi güzelliği.
ihanet: hainlik, kötülük etme arkadan vurma.
ihtiyacat: ihtiyaçlar lüzumlu olan şeyler
ihtiyar: irade tercih kendi istek ve arzularına göre hareket etme
intihap: seçme
intizam: düzenlilik, düzgünlük
isyan: başkaldırma itaatsizlik, emre karşı gelme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
küre-i Arz: yer küre, Dünya
madem: ...den dolayı böyle ise,
maden: toprakta filiz denilen bileşimler halinde bulunan, toprak altında çıkarıldıktan sonra ondan arıtılarak kalıba dökülen madde
mahiyet: bir şeyin asıl esası tabiatı niteliği
mahzen: kaynak, hazine ve define deposu.
makam: büyük yer mevkı
mazlum: zulüm görmüş haksızlığa uğramış
me'yus: yelse düşmüş ümitsiz kederli
meşakkat: zahmet, sıkıntı güçlük zorluk.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
munâfî: zıt, aykırı
müsaade: izin
müsavat: müsavilik eşitlik.
mutasarrıf: tasarruf eden tasarruf sahibi olan her şeyin sahibi olan mâlik
muvakkat: geçici
muvazene: denge ölçü
nev-i insan: insan türü insanoğlu
nevi: çeşit, tür
ömr-i beşer: insan ömrü insan hayatı
Rab: besleyen yetiştiren verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
sermediyet-i hâkimiyet: hâkimiyetin ebedîliği sürekliliği Allah'ın bütün kâinatta hükmedip idare etmesinin devamlılığı
sûret: biçim, şekil tarz
taam: yemek yiyecek.
teellümat: teellümler elem keder acı duymalar, tasalanmalar
umum: bütün
vefat: ölme.
velinimet: nimeti veren, nimete sebep olan
vuku: olma gerçekleşme meydana gelme.
zalim: zülmeden acımasız ve haksız davranan
zemin: yeryüzü
zulüm: haksızlık eziyet, işkence

dahi makasıd-ı rububiyetine tevafuk eden ve kendilerini iman ve teslim ile Ona sevdiren hakikî insanlar olan enbiya ve evliya ve asfiyayı intihap edip kendine dost ve muhatap ederek, onlan mu'cizeler ve tevfikler ile ikram ve düşmanlannı semavî tokatlar ile tazıp ediyor. Ve bu kıymetli, sevimli dostlanndan dahi, onlann imamı ve mefhari olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı intihap ederek, ehemmiyetli küre-i Arz'ın yarısını ve ehemmiyetli nev-ı insanın beşten birisini uzun asırlarda onun nuruyla tenvir ediyor. Âdeta, bu kâinat onun için yaratılmış gibi, bütün gayeleri onun ile ve onun dini ile ve Kur'ân'ı ile tezahür ediyor. Ve o pek çok kıymettar ve milyonlar sene yaşayacak kadar hadsiz hizmetlennin ücretlerini, hadsiz bır zamanda almaya mustehak ve lâyık iken, gayet meşakkatler ve mücahedeler içinde altmış üç sene gibi kısacık bir ömür verilmiş. Acaba hıçbir cihetle hiçbir ımkânı, hıçbir ıhtimalı, hiçbir kabiliyeti var mı ki, o zat, bütun emsali ve dostlanyla beraber dırılmesin ve şimdi de ruhen dıri ve hay olmasın; ıdam-ı ebedî ile mahvolsunlar? Haşa, yüz bin defa haşa ve kellâ! Evet, bütun kâinat ve hakıkat-ı âlem, dırılmesini dava eder ve hayatırı Sahıb-ı Kâınat'tan talep ediyor.

• Ve madem, Yedincı Şua olan *Ayetü'l-Kübra*'da, her bin bir dağ kuvvetinde, otuz üç adet ıcma-ı azîm ispat etmişler ki: Bu kâinat, bır elden çıkmış ve bir tek zatın mülkudür; ve kemalât-ı Ilâhıyenın medarı olan vahdetıni ve ehadiyetini bedahetle göstermişler, ve vahdet ve ehadiyet ıle, bütun kâınat o Zat-ı Vahıd'in emirber neferlen ve

adeta: sanki
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
asfiya: safiyet ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin (asm) vârisi hukmunde onun meslek ve gayelennı hayata geçırmeye çalışan alım zatlar
asır: yüzyıl
bedahet: açıklık, aşıkar ıspata ıhtıyaç olmayacak derecede açıklık
cihet: yon
dava: ıddıa
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde bırlıgının tecelli etmesi görünmesı
ehemmiyetli: onemlı
emirber: emır en
emsal: omekler, benzerler
enbıya: nebıler, peygamberler
evliya: velıler, Allah dostlan
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-ı alem: dunyanın gerçeği, aslı
hakıkı: gerçek.
haşa: asla, katıyen, oyle degil, Allah göstermesin
hay: dın, sag, canlı
icma-ı azim: büyuk ve muazzam butunluk, beraberlik.
ıdam-ı ebedi: dırılmemek uzere yok olus, ahıret ınancı olmadıgı için ölumu ebedî yokluğa gıtmek olarak gorme
ihtımal: olabihrlik
ikram: bagış, ihsan
iman: inanç, ıtıkat.
intıhap: seçme
ispat: dogruyu delıllerle gosterme
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, butun alemler.
kellâ: hıç bir zaman, asla, katıyen, kesınlıkle
kemalat-ı ilâhiye: Ilâhı guzellik ve mukemmellıkler
kıymettar: kıymetlı, degerlı
küre-i Arz: yer kure, Dunya
madem: den dolayı, boyle ise
makasıd-ı rububiyet: Allah ın kainattakı butun varlıkları ıdare ve beslemesındekı maksatlar ve gayeler
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
mefhari: ovunme sebebi, ovunme vesıtesi
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
mu'cize: benzennı yapmaktan insanlann acız kaldıgı şey
mücahede: savaşma, mucadele
muhatab: kendısıne hıtap olunan, soz soylenılen kımse
mustahak: hak eden, hak etmış
nefer: asker, er
nev-i insan: insan turü, insanoglu
nur: aydınlık, parıltı, ışık
ruhen: ruh ıle.
Sahib-i Kainat: kainatın sahıbi olan Allah
semavi: Allah tarafından olan, Ilâhî.
talep: ıstek, dılek.
tazıp: azap, çektırme, ezıyet etme, sıkıntı verme
tenvir: aydınlatma.
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırınne denk gelme.
tevfik: Allah ın yardımı, başarılı kılması.
tezahür: görünme, belırme, ortaya çıkma
vahdet: bırlık ve teklık.
zat: ululuk sahıbi kışı, şahıs (a.s.m)
Zat-ı Vâhıd: tek ve benzersız olan Allah

musahhar memurlan hükmüne geçiyor, ve ahiretin gelmesiyle, kemalâtı sukuttan ve adalet-i mutlakası müstehziyâne gadr-i mutlaktan ve hikmet-i ammesi sefahatkârâne abesıyetten ve rahmet-i vasiası lâhiyâne tazıpten ve ızzet-i kudreti zelîlâne aczden kurtulurlar, tekaddüs ederler.

Elbette ve elbette ve herhalde, iman-ı billâhın yüzer nüktesinden bu sekiz madem'lerdeki hakikatlerin muktezasıyla, kıyamet kopacak, haşir ve neşir olacak, dâr-ı mücazat ve mükâfat açılacak. Tâ ki, Arz'ın mezkûr ehemmiyeti ve merkeziyetı ve ınsanın ehemmıyetı ve kıymetı tahakkuk edebilsin; ve Arz ve insanın Hâlık'ı ve Rabbi olan Mutasarrıf-ı Hakîm'in mezkûr adaleti, hikmeti, rahmeti, saltanatı takarrur edebilsin, ve o bâkî Rabbin mezkûr hakikî dostlan ve müştaklan, idam-ı ebediden kurtulsun, ve o dostlann en büyüğü ve en kıymettan, bütun kâınatı memnun ve minnettar eden kudsî hizmetlennin mükâfatını görsün; ve Sultan-ı Sermedî'nin kemalâtı naks ve kusurdan ve kudretı aczden ve hıkmeti sefahatten ve adaleti zulümden tenezzüh ve tekaddüs ve teberrî etsin.

Elhasıl, madem Allah var, elbette ahiret vardır.

Hem nasıl kı, mezkûr üç erkân-ı imanıye, onları ıspat eden bütun delilleriyle haşre şahadet ve delâlet ederler, oyle de, وَبِمَلٰئِكَتِهِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى[1] olan ıkı rükn-ı imanî dahi, haşri istilzam edip, kuvvetli bir suretde âlem-ı bekaya şahadet ve delâlet ederler. Şoyle kı:

1- Meleklere ve kadere hayır ve şerrin Allah tan geldiğine iman etmek

adalet-i mutlaka: tam adaler, sonsuz adalet.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
dar-ı mücazat ü mükafat: ceza ve mukafat yerı ahiret.
delalet: delil olma gosterme alamet, işaret.
ehemmıyet: onem deger kıymet.
erkân-ı imanıye: imana aıt esaslar
gadr-ı mutlak: mutlak gadır tam zulum ve merhametsızlık sırf haksızlık
Halık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
haşr: kıyametten sonra butun ınsanların bir yere toplanmaları Allah ın olulerı dırıltıp mahşere çıkarması
hikmet: ilahı gaye yuksek bılgı fayda
hikmet-i amme: umumî hikmet, her şeyın alakalı olduğu ılâhî gaye kâınattakı umumî ve ilahı gaye
hükmüne: yenne degerine
idam-ı ebedi: dırılmemek uzere yok olus ahıret inancı olmadığı ıçın olumu ebedî yokluğa gıtmek olarak görme
iman-ı billah: Allah a inanma Allah ı onun kâınatta tecellı eden butun sıfat ve ısımlenyle beraber kabul ederek Ona iman ma
istilzam: gerektirme.
izzet-i kudret: kudretın ızzetı şerefi
kemalât: kemaller olgunluklar, mukemmellıkler
kudret: guç, kuvvet, ıkıdar
kudsi: mukaddes yüce
lâhiyane: eğlenırcesıne, oynarcasına
madem: den dolayı boyle ıse
merkeziyet: merkezde bulunmuş olma
mezkûr: zikredılen, adı geçen anılan
mukteza: ıktıza eden gereken
musahhar: boyun eğen emır altına gıren ıstenılen hale konulmuş
müştak: arzulu fazla isteklı ışıyak gösteren.
mustehzıyane: ıstıhza edercesıne alay ederek eğlenerek, alay yollu
Mutasarrıf-ı Hakim: her şeyın ıdare ve tanzımı elınde olan, her şeyı hıkmetle tasarruf eden Allah
naks: noksan eksıklık.
Rabb: besleyen, yetıştıren, verdıği nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
rahmet: Allah ın kullannı esırgemesi onlara maddî ve manevı nımetler vermesi
rahmet-i vasia: butun mahlûkatı ıçıne alan genıslıkte ve bol rahmet
rükn-i imani: imana aıt esas ımanın esası
sefahat: yasak şeylere zevk ve eglenceye aşın derecede duşkunluk.
sefahatkârane: sefahatkar olana yakışır şekılde zevk ve eglenceye aşın duşkun olarak luzumsuz yere masraf ederek.
sükût: değerden duşme degenı yıtırme
Sultan-ı Sermedî: dairmî sureklı hukumdarlığının sonu olmayan sultan, Allah
takarrur: yerleşme, kararlı hale gelme
tazip: azap çektırme eziyet etme sıkıntı verme
teberri: aklanma temız olma anıma
tekaddus: temızlenme kudsî kılma fazlasıyla temız ve mukaddes olma
zelilane: zelıl olarak, zelılce aşağılanarak alçakça

Melâikenin vücudunu ve vazife-i ubudiyetlerini ispat eden bütün deliller ve hadsiz müşahedeler, mukâlemeler, dolayısıyla, âlem-i ervahın ve âlem-i gaybın ve âlem-i bekanın ve âlem-i ahiretin ve ilende cin ve ins ile şenlendirilecek olan dâr-ı saadetin, cennet ve cehennemin vücutlarına delâlet ederler. Çünkü, melekler bu âlemleri izn-i İlâhî ile görebilirler ve girerler. Ve Hazret-i Cebrail gibi, insanlar ile görüşen umum melâike-i mukarrebîn, mezkûr âlemlerin vücutlarını ve onlar, onlarda gezdiklerini müttefikan haber veriyorlar. Görmediğimiz Amerika kıt'asının vücudunu, ondan gelenlerin ihbarıyla, bedihî bildiğimiz gibi, yüz tevatür kuvvetinde bulunan melâike ihbaratıyla, âlem-i bekanın ve dâr-ı ahiretin ve cennet ve cehennemin vücutlarına o kat'iyette iman etmek gerektir. Ve öyle de iman ederiz.

Hem, Yirmi Altıncı Söz olan Risale-i Kaderde, iman-ı bilkader rüknünü ispat eden bütün deliller, dolayısıyla, haşre ve neşr-i suhufa ve mîzan-ı ekberdeki muvazene-i a'male delâlet ederler. Çünkü, her şeyin mukadderatını gözümüz önünde nizam ve mîzan levhalarında kaydetmek ve her zîhayatın sergüzeşt-i hayatiyelerini kuvve-i hafızalarında ve çekirdeklerinde ve sair elvah-ı mısaliyede yazmak ve her zîruhun, hususan insanların, defter-i a'mallerini elvah-ı mahfuzada tesbit etmek, geçirmek, elbette öyle muhit bir kader ve hakîmâne bir takdir ve müdakkikâne bir kayıt ve hafîzâne bir kıtabet, ancak mahkeme-i kübrada, umumî bir muhakeme neticesinde, daimî bir mükâfat ve mücazat için olabilir. Yoksa, o ihatalı ve

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i âhiret: âhiret âlemi
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, âhiret.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i gayb: gayb âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
dar-ı âhiret: âhiret yurdu
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, cennet.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
elvah-ı mahfuza: korunmuş, muhafaza edilmiş levhalar
elvah-ı mısaliye: örnek tablolar, mısalî manzaralar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hafizane: koruyup, muhafaza ederek
hakîmane: hikmetli bir şekilde.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
ihatalı: kuşatıcı
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler
iman-ı bilkader: kadere inanma
ins: insan, beşer, âdemoğlu
izn-ı İlâhî: Allah'ın izni
kader: Cenâb-ı Hakkın ezelî ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kitabet: kâtıplık, yazma.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların diriltilerek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
melâike: melekler
melâike-i mukarrebîn: büyük meleklerden bir zümre
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mîzan: ölçü, denge
mîzan-ı ekber: en büyük terazi, mahşer günü amellerin ölçüleceği hakiki mahiyeti ancak âhirette bilinebilecek olan büyük terazi
mücazat: bir suça karşı verilen ceza
müdakkikane: dikkatlice, ince den inceye araştırarak
muhakeme: iki tarafı dinleyip hukum verme, hakımın tarafları dinleyip hukum vermesi, yargılama
muhît: ihata eden, kuşatıcı.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler. İlende meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı
mukâfat: ödül
mukaleme: konuşma
muşahede: gözlem.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
muvazene-i a'mal: yapılan işlerin tartılması, amellerin tartılıp hesaplanması
neşr-i suhuf: haşr zamanı insanların hesaplarının görülmesi için amel defterlerinin meydana çıkarılıp herkesin hesabının görülmesi, amellerin belli olması
nizam: düzen
Risale-i Kader: Kader Risalesi, Risale-i Nur'da Sözler mecmuası içinde bulunan 26. Söz.
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan, herbirisi esas
sergüzeşt-i hayatiye: hayat macerası, hayatta başa gelenler, yaşananlar
takdir: Allah'ın takdiri, Allah'ın ilmiyle belli bir düzen vermesi
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
zîhayat: hayat sahibi.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar

inceden ince olan kayıt ve muhafaza, bütün bütün manasız, faydasız kalır, hikmete ve hakikate münafî olur.

Hem, haşir gelmezse, kader kalemiyle yazılan bu kitab-ı kâinatın bütün muhakkak manaları bozulur ki, hiçbir cihet-i imkânı olamaz. Ve o ihtimal, bu kâinatın vücudunu inkâr gibi bir muhal, belki bir hezeyan olur.

Elhasıl, imanın beş rüknü, bütün delillenyle, haşir ve neşrin vukuuna ve vücuduna ve dâr-ı ahiretin vücuduna ve açılmasına delâlet edip, isterler ve şahadet edip, talep ederler.

İşte, hakikat-i haşriyenin, azametine tam muvafık böyle azametli ve sarsılmaz direkleri ve burhanları bulunduğu içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hemen hemen üçten birisi haşir ve ahireti teşkil ediyor, ve onu, bütün hakaikına temel taşı ve üssü'l-esas yapıyor, ve her şeyi onun üstüne bina ediyor.

[Mukaddime nihayet buldu.]

* * *

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azamet: büyükluk
bina: kurma, dayandırma.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü, imkân tarafı, bir şeyin olabirlirlik tarafı, yönü
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
elhasıl: hasılı, netice itibarıyle kısaca.
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek
hakikat-i haşriye: dirilış gerçeği, haşir hakıkatı
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilitip mahşere çıkarması
hezeyan: saçmalama, herze
hikmet: ilahi gaye, yüksek bilgi, fayda
iman: inanç, itikat
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi
kainat: evreni yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kitab-ı kainat: kâinat kitabı
Kur'an-ı Mucizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
muhafaza: koruma, saklama, hifzetme
muhal: imkansız, olması mümkün olmayan
mukaddime: önsöz, başlangıç
muvafık: uygun, münasip
münafi: zıt, aykırı
neşr: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi
nihayet: son
rükn: esas, kaide, prensip
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
talep: isteme, dileme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme
üssü'l-esas: hakiki sağlam temel
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme

Onuncu Sözün İkinci Zeyli

Baştaki ayetin mu'cizâne işaret ettikleri dokuz tabaka berahin-i haşriyeye dair "Dokuz Makam"dan **Birinci Makam:**

فَسُبْحَانَ اللهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۞ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ۞ [1]

olan fıkradaki ferman-ı haşre dair buradaki gösterdiği bürhan-ı bâhir ve hüccet-i katıası beyan ve izah edilecek inşaallah. [HAŞİYE]

Hayatın yirmi sekizinci hassasında beyan edilmiştir ki *Hayat, imanın altı erkânına bakıp ispat ediyor, onların tahakkukuna işaretler ediyor.*

Evet, madem bu kâinatın en mühim neticesi ve mayesi ve hikmet-i hilkatı hayattır, elbette o hakikat-ı âliye, bu fânî, kısacık, noksan, elemli hayat-ı dünyeviyeye münhasır değildir. Belki, hayatın yirmi dokuz hassasıyla mahiyetinin azameti anlaşılan şecere-i hayatın gayesi, neticesi ve o şecerenin azametine lâyık meyvesi, hayat-ı ebediyedir

HAŞİYE: O makam daha yazılmamış ve hayat meselesi haşre münasebeti için buraya girmiş. Fakat hayatın ahirinde kader rüknüne işareti pek ince ve derindir.

1 Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah'ı tesbih edin. • Göklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine ensince de Allah'ı tesbih edip namaz kılın. • Ölüden diriyi dinden oluyu O çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O dirilter. Siz de kabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız. (Rûm Sûresi, 17-19.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet: büyüklük
berahin-i haşriye: haşre dair deliller, burhanlar
beyan: açıklama, bildirme, izah
burhan-ı bahir: büyük ve geniş delil
dair: alakalı, ilgili
elem: derd, uzuntu, maddî mâne, vicdânî ıztırap
erkan: rukunler, esaslar
fânî: olumlu, geçici
ferman-ı haşr: ölülerin kıyamette dirilmesi, emri, toplanma, bir araya gelme buyruğu
fıkra: kısım, bölüm
hakikat-ı âliye: yüce, ulu gerçek
hassa: bir şeye mahsus olan özellik, nitelik
haşiye: dipnot
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhiret hayatı
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti
hüccet-i katıa: katı ve kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
iman: inanç, itikat
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
ispatı: doğruyu delillerle gösterme
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
madem: den dolayı, böyle ise
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
makam: yer, mevkı
mâye: temel, asıl, esas, öz
mu'cize-âne: mu'cizeli bir şekilde
mühim: önemli, ehemmiyetli
münhasır: sınırlanmış, sınırlı
şecere-i hayat: hayat ağacı
tabaka: derece, kat
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

ve hayat-ı uhreviyedir ve taşıyla ve ağacıyla, toprağıyla hayattar olan dâr-ı saadetteki hayattır. Yoksa, bu hadsiz cihazat-ı mühimme ile teçhiz edilen hayat şeceresi, zîşuur hakkında, hususan insan hakkında, meyvesiz, faydasız, hakikatsiz olmak lâzım gelecek. Ve sermayece cihazatça serçe kuşundan meselâ yirmi derece ziyade ve bu kâinatın ve zîhayatın en mühim, yüksek ve ehemmiyetli mahlûku olan insan, serçe kuşundan, saadet-i hayat cihetinde yirmi derece aşağı düşüp, en bedbaht, en zelîl bir bîçare olacak. Hem, en kıymettar bir nimet olan akıl dahi, geçmiş zamanın hüzünlerini ve gelecek zamanın korkularını düşünmekle kalb-i insanı mütemadiyen incitip bir lezzete dokuz elemleri karıştırdığından, en musibetli bir belâ olur. Bu ise yüz derece bâtıldır. Demek bu hayat-ı dünyeviye, ahirete iman rüknünü kat'î ispat ediyor ve her baharda haşrin üç yüz binden ziyade numunelerini gözümüze gösteriyor.

Acaba senin cisminde ve senin bahçende ve senin vatanında senin hayatına lâzım ve münasip bütün levazımatı ve cihazatı hikmet ve inayet ve rahmetle ihzar eden ve vaktinde yetiştiren, hatta senin midenin beka ve yaşamak arzusuyla ettiği hususî ve cüz'î olan rızık duasını bilen ve işiten ve hadsiz leziz taamlarla o duanın kabulünü gösteren ve mideyi memnun eden bir Mutasarrıf-ı Kadîr, hiç mümkün müdür ki, seni bilmesin ve görmesin? Ve nev-i insanın en büyük gayesi olan hayat-ı ebediyeye lâzım esbabı ihzar etmesin? Ve nev-i insanın en büyük, en ehemmiyetli, en lâyık ve umumî olan beka duasını,

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
belâ: musibet, sıkıntı.
bıçare: çaresiz, zavallı.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
cihazat-ı muhimme: mühim önemli cihazlar, önemli alet ve edevatlar, organlar.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, cennet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
esbap: sebepler, vasıtalar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, âhirete ait olan hayat.
hayattar: canlı, yaşayan.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
hüzn: keder, tasa, gam.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
iman: inanç, İtikat.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kalb-i insan: insan kalbi.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıymettar: kıymetli, değerli.
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
leziz: lezzetli, tatlı.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
meselâ: örneğin.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasip: uygun.
musibet: felâket, bela.
Mutasarrıf-ı Kadîr: kudretli, mutasarrıf, her şeyi sevk ve idare eden, tükenmez güç ve kudret sahibi olan Allah.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nev'i insan: insan türü, insanoğlu.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
numune: örnek.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
rükn: esas, kaide, prensip.
saadet-i hayat: hayatın mutluluğu, canlılığın vermiş olduğu mutluluk.
şecere: ağaç.
taam: yemek, yiyecek.
teçhiz: cihazlama, donatma.
umumî: genel.
zelîl: zillete uğramış, hakir, aşağılanmış.
zihayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
ziyade: çok, fazla.

hayat-ı uhreviyenin inşasıyla ve cennetin icadıyla kabul etmesin? Ve kâinatın en mühim mahlûku, belki zeminin sultanı ve neticesi olan nev-i insanın Arş ve ferşi çınlatan umumî ve gayet kuvvetli duasını işitmeyip, küçük bir mide kadar ehemmiyet vermesin, memnun etmesin, kemal-i hikmetini ve nihayet rahmetini inkâr ettirsin? Haşa, yüz bin defa haşa!

Hem hiç kabil midir ki, hayatın en cüz'îsinin pek gizli sesini işitsin, derdini dinlesin ve derman versin ve nazını çeksin ve kemal-ı itina ve ihtimam ile beslesin ve ona dikkatle hizmet ettirsin ve büyük mahlûkatını ona hizmetkâr yapsın, ve sonra en büyük ve kıymettar ve bâkî ve nazdar bir hayatın gök sadası gibi yüksek sesini işitmesin? Ve onun çok ehemmiyetli beka duasını ve nazını ve niyazını nazara almasın? Âdeta bir neferin kemal-ı itina ile teçhiz ve idaresini yapsın ve mutî ve muhteşem orduya hiç bakmasın? Ve zerreyi görsün, güneşi görmesin? Sivrisineğin sesini işitsin, gok gürültüsünü işitmesin? Haşa, yüz bin defa haşa!

Hem hiçbir cihetle akıl kabul eder mi ki, hadsız rahmetli, muhabbetli ve nihayet derecede şefkatli ve Kendi sanatını çok sever ve Kendini sevdinr ve Kendini sevenleri ziyade sever bir Zat-ı Kadîr-i Hakîm, en ziyade Kendini seven ve sevimli ve sevilen ve Sânini fıtraten perestiş eden hayatı ve hayatın zatı ve cevheri olan ruhu mevt-i ebedî ile idam edip Kendinden o sevgili muhibbini ve habibini ebedî bir surette küstürsün, darıltsın, dehşetli rencide ederek sırr-ı rahmetini ve nur-i muhabbetini inkâr

âdeta: sanki
Arş: göğün en yüksek katı
bakı: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beka: bakîlik, ebedilik, sonsuzluk.
cevher: esas, maya, öz.
cihet: yön
cüz'î: küçük, az
dehşetli: urkutucu, korkunç.
derman: ilaç, çare
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehemmiyet: önem
ehemmiyetli: önemli
ferş: yeryüzü, zemin, dünya
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan yaratılış itibariyle
gayet: son derece
habib: sevilen, sevgili
hadsız: sınırsız, sonsuz
hâşâ: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
idam: yok etme
ihtimam: dikkat ve özen gösterme
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inşa: vücuda getirme, yaratma
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal-ı hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye
kemal-ı itina: itinanın son derecesi, son derece dikkat ve itina
kıymettar: kıymetli, değerli
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlukat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mevt-i ebedî: ebedî ölüm, sonsuz ölüm
muhabbet: sevgi, sevme
muhibb: seven, sevgi besleyen, muhabbetli
muhim: önemli, ehemmiyetli
muhteşem: haşmetli, yüce
mutî: itaat eden, boyun eğen
nazar: bakış, dikkat.
nazdar: nazlı.
nefer: asker, er
nev-i insan: insan türü, insanoğlu
nihayet: son derece.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
nur-ı muhabbet: muhabbet nuru, sevgi nuru, ışığı
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
rencide: incinmiş, kırılmış, gücendirilmiş
sada: ses
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
sırr-ı rahmet: rahmet sırrı, merhamet etmenin, şefkat etmenin sırrı
suret: biçim, şekil, tarz.
teçhiz: cihazlama, donatma
umumî: genel.
zat: kendi
Zat-ı Kadir-i Hakim: her şeyi hikmetli yaratan ve her şeye gücü yeten Allah
zemin: yeryüzü
zerre: en küçük parça, molekül, atom
ziyade: fazla, fazlasıyla

etsin ve ettirsin? Haşa, yüz bin defa haşa ve kellâ! Bu kâinatı cilvesiyle süslendiren bir cemal-i mutlak ve umum mahlûkatı sevindiren bir rahmet-i mutlaka, böyle hadsiz bir çirkinlikten ve kubh-i mutlaktan ve böyle bir zulm-i mutlaktan, bir merhametsizlikten, elbette nihayetsiz derece münezzehtir ve mukaddestir.

NETİCE: Madem dünyada hayat var; elbette insanlardan hayatın sırrını anlayanlar ve hayatını sü-i istimal etmeyenler, dâr-ı bekada ve cennet-i bâkiyede hayat-ı bâkiyeye mazhar olacaklardır. Amenna!

Ve hem, nasıl ki yeryüzünde bulunan parlak şeylerin güneşin akislenyle parlamalan ve denizlerin yuzlerinde kabarcıklar zıyanın lem'alanyla parlayıp sönmelen, arkalarından gelen kabarcıklar gıdenler gibi yine hayalî güneşçiklere aynalık etmelen bilbedahe gösteriyor ki, o lem'alar, yüksek bir tek güneşin cilve-i in'ikâsıdırlar ve güneşin vücudunu muhtelif dillerle yad ediyorlar ve ışık parmaklanyla ona ışaret ediyorlar. Aynen oyle de, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un *Muhyî* isminin cilve-i azamı ile berrin yuzunde ve bahrin içindeki zîhayatların kudret-i Ilâhıye ile parlayıp, arkalarından gelenlere yer vermek için "Ya Hayy!" deyip perde-i gaybda gızlenmeleri, bir hayat-ı sermediye sahibi olan Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına ve vucub-i vücuduna şahadetler, işaretler ettikleri gibi, umum mevcudatın tanziminde eseri görünen ilm-i İlâhîye şahadet eden butun deliller ve kâınatta tasarruf eden kudreti ispat eden bütün bürhanlar ve tanzim ve idare-i kâınatta hukümferma olan ırade ve meşıetı ıspat eden

akis yansıma
amenna inandık diyecek yok tasdik ederiz.
bahr deniz.
berr toprak kara yer
bilbedahe açıktan aşıkar olarak.
burhan. delil ıspat, huccet.
cemal-i mutlak. sonsuz ve kusursuz guzellik.
cennet-i bakiye: bakî ebedî ve daimî olan cennet hayatı
cilve: tecelli gorunto
cilve-ı azam en buyuk tecellı en buyuk Rabbanî cilve
cilve-i in'ikâs yansımanın goruntusu yansıyan gorunto
dâr-ı beka bâkı ve sonsuz dunya ahıret
delil: bir davayı ıspata yarayan şey burhan
hadsiz sınırsız sonsuz.
haşâ asla katıyen oyle değil Allah gostermesin
hayalî hayalle ılgılı gerçek olmayan
hayat-ı bakiye: bakî olan sonsuz hayat ahıret hayatı
hayat-ı sermediye: ebedî daimı hayat.
hükümferma: hükümran hukum suren
ıdare-ı kâinat: kainatı idare etme
ilm-i İlâhî Allah ın ilmi
inkar: reddetme inanmama kabul ve tasdık etmeme
ırade dileme isteme bır şeyı yapıp yapmama konusunda için olan ıktıdar guc.
ispat. doğruyu delillerle gosterme
kainat evren yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler
kellâ hıç bır zaman asla kat ıyen kesınlıkle
kubh-i mutlak. mutlak çırkınlık
kudret: güç kuvvet ıktıdar
kudret-i İlâhiye- Allah ın kudretı Allah ın kudretıyle yapılğı ışler fi ıller tasarruflar
lem'a: parıltı
madem den dolayı böyle ise
mahlûkat yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
mazhar: nail olma şereflenme
meşıet. dileme ırade ıstek.
mevcudat. mevcutlar var olan her şey mahluklar
muhtelif turlu turlu çeşıtlı.
muhyi olulerı dırılten, hayat veren Allah.
mukaddes takdıs edılmış kutsal azız temız
münezzeh arınmış tenzih edılmış uzak.
nihayetsiz sonsuz, sınırsız
perde-i gayp: gayp perdesı gizli perde ınsanların bılmeyıp sadece Allah ın bıldıgı gayp alemdekı manevî perde
rahmet-i mutlaka Allah ın mutlak rahmetı kayda ve şarta bağlı olmayan rahmet, her yonuyle rahmet tam rahmet
şahadet: şahıt olma şahıtlık, açık alamet, işaret.
sır gizli hakıkat, bır şeyın dıkkat ve tecrube ıle anlaşılan en ince yanı
su-i istimal: bır şeyı kotuye kullanma
tanzim düzenleme sıralama tertıpleme
tasarruf- bır şeyın sahıbı olup ıdare etme mulkunu ıstedığı gibi kullanma.
umum butun
Vücub-i Vücud- varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak varlığı zarurî ve vacıp olmak
ya Hayy! Ey gerçek hayat sahıbi olan Allahım!
yâd: anma
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlıgı dırlıgı her an için olup gokleri ve yerlerı her an için tutan her şeye her hususta ıktıdarı yeten zat Allah
zihayat. hayat sahıbı
ziyâ: ışık aydınlık, nur
zulm-i mutlak. sonsuz ve sınırsız zulum tam zulum.

bütün hüccetler ve Kelâm-ı Rabbanî ve vahy-i İlâhînin medarı olan risaletleri ispat eden bütün alâmetler, mu'cizeler ve hakeza yedi sıfat-ı İlâhiyeye şahadet eden bütün delâil, bilittifak Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına delâlet, şahadet, işaret ediyorlar. Çünkü, nasıl bir şeyde görmek varsa, hayatı da vardır, işitmek varsa, hayatın alâmetidir, söylemek varsa, hayatın vücuduna işaret eder; ihtiyâr, irade varsa, hayatı gösterir. Aynen öyle de, bu kâinatta asanıyla vücutlan muhakkak ve bedihî olan kudret-i mutlaka ve irade-i şamile ve ilm-ı muhit gibi sıfatlar, bütün delâilleriyle, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına ve vücub-ı vücuduna şahadet ederler ve bütün kâinatı bir gölgesiyle ışıklandıran ve bir cilvesiyle bütün dâr-ı ahireti zerratıyla beraber hayatlandıran hayat-ı sermediyesine şahadet ederler.

Hem hayat, "melâikeye iman" rüknüne dahi bakar, remzen ispat eder. Çünkü, madem kâinatta en mühim netice hayattır ve en ziyade intişar eden ve kıymettarlığı için nüshaları teksir edilen ve zemin misafirhanesini gelip geçen kafilelerle şenlendiren zîhayatlardır. Ve madem küre-i Arz bu kadar zîhayatın envaıyla dolmuş ve mütemadiyen zîhayat envalanını tecdit ve teksir etmek hikmetiyle, her vakit dolar boşanır ve en hasis ve çürümüş maddelerinde dahi kesretle zîhayatlar halk edilerek bir mahşer-i huveynat oluyor. Ve madem hayatın süzülmüş en safî hülâsası olan şuur ve akıl ve lâtif ve sabit cevheri olan ruh, küre-i Arz'da gayet kesretli bir surette halk olunuyorlar; âdeta küre-ı Arz, hayat ve akıl ve şuur ve ervah ile

âdeta: sanki
alâmet: belirti, işaret, iz
asar: eserler
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
bilittifak: ittifakla, beraberce, el birliğiyle
cevher: esas, maya, öz
cilve: tecelli, görüntü
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu
delâil: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
envâ: çeşitler, türler, neviler
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri
gayet: son derece
hakeza: böylece, bunun gibi
halk: yaratma, yoktan var etme
hasis: ufak, değersiz
hayat-ı sermediye: ebedî, daimî hayat
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hüccet: delil
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici, kuşatıcı ilim
iman: inanç, itikat
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda, için olan iktidar, güç
irade-i şamile: Cenâb-ı Hakkın bütün kâinat ve mahlûkatı kuşatan kudreti
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
Kelâm-ı Rabbanî: Rabbânî kelâm, Allah'ın kelâmı
kesret: çokluk
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kıymettar: kıymetli, değerli
kudret-i mutlaka: mutlak kudret, sonsuz ve sınırsız kudret
küre-i Arz: yer küre, Dünya
lâtif: tatlı, hoş
madem: -den dolayı, böyle ise
mahşer-i huveynat: mikroskobik hayvanlar topluluğu, hücre topluluğu, mikroskobik canlılar topluluğu
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
melâike: melekler
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acz kaldığı şey
muhim: önemli, ehemmiyetli
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
risâlet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
rükn: esas, kaide, prensip
sâbit: durağan, değişmeyen
safî: saf olan, katışıksız, duru
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alâmet, işaret
sıfat: vasıf, nitelik
sıfat-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları
suret: biçim, şekil, tarz
şuur: bilinç
tecdid: yenileme, tazeleme
teksir: çoğaltma
vahy-i İlâhî: İlâhî vahiy, Allah tarafında vahiy ile gelen emir ve yasaklar
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, dirilişi her an için olup göklerin ve yerlerin her an için tutan, her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler, atomlar
zîhayat: hayat sahibi
ziyade: çok, fazla

ihya olup öyle şenlendirilmiş. Elbette küre-i Arz'dan daha lâtif, daha nuranî, daha büyük, daha ehemmiyetli olan ecram-ı semaviye, ölü, camit, hayatsız, şuursuz kalması imkân haricindedir.

Demek, gökleri, güneşleri, yıldızları şenlendirecek ve hayattar vaziyetini verecek ve netice-i hilkat-i semavatı gösterecek ve hitabat-ı Sübhaniyeye mazhar olacak olan zîşuur, zîhayat ve semavata münasip sekeneler, herhalde sırr-ı hayatla bulunuyorlar ki, onlar da melâikelerdir.

Hem hayatın sırr-ı mahiyeti "peygamberlere iman" rüknüne bakıp remzen ispat eder. Evet, madem kâinat hayat için yaratılmış ve hayat dahi Hayy-ı Kayyum-i Ezeli'nin bir cilve-i azamıdır, bir nakş-ı ekmelidir, bir sanat-ı ecmelidir. Madem Hayat-ı Sermediye, resullerin gönderilmesiyle ve kitapların indirilmesiyle kendini gösterir. (Evet, eğer kitaplar ve peygamberler olmazsa, o Hayat-ı Ezeliye bilinmez. Nasıl ki bir adamın söylemesiyle din ve hayattar olduğu anlaşılır, öyle de, bu kâinatın perdesi altında olan âlem-i gaybın arkasında söyleyen, konuşan, emir ve nehyedip hitap eden bir Zatın kelimatını, hitabatını gösterecek, peygamberler ve nazil olan kitaplardır.) Elbette kâinattaki hayat, kat'î bir surette Hayy-ı Ezeli'nin vücub-i vücuduna kat'î şahadet ettiği gibi, o Hayat-ı Ezeliye'nin şuaatı, celevatı, munasebatı olan "irsal-i rusul" ve "inzal-i kütüb" rükünlerine bakar, remzen ispat eder. Ve bilhassa risalet-i Muhammediye (ASM) ve vahy-i Kur'ânî hayatın ruhu ve aklı hükmünde olduğundan, bu hayatın vücudu gibi hakkaniyetleri kat'îdir denilebilir.

âlem-i gayb: gayp âlemi görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar
bilhassa: özellikle.
camit: ruhsuz, cansız madde
celevat: cilveler, güzel görünüşler, tecelliler
cilve-i azam: en büyük tecelli, en büyük Rabbani cilve
ecram-ı semaviye: gök cisimleri, yıldızlar, gezegenler
ehemmiyetli: önemli
emir: iş buyurma, buyruk.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
harıç: dışarı
Hayat-ı Ezeliye: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan ezeli hayat sahibi olan Allah
Hayat-ı Sermediye: ebedî daimî hayat.
hayattar: canlı yaşayan
Hayy-ı Ezeli: ezeli hayat sahibi Allah
Hayy-ı Kayyum-ı ezeli: her şeye her hususta güçü yeten ezeli hayat sahibi Allah
hitabat: hitaplar, seslenişler
hitabat-ı Subhaniye: Allah'ın kusursuz ve noksansız konuşması
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hükmünde: değerinde, yerinde
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme
iman: inanç, itikat.
imkan: mümkün olma olabilirlik.
inzal-i kütüb: kitapların indirilmesi. Cenab-ı Hakkın vahiy ile peygamberlere kitap göndermesi.
irsal-i rusûl: peygamber göndermek. Cenab-ı Hakkın insanlara peygamber göndermesi
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kelimat: kelimeler, sözler
küre-i Arz: yer küre, Dünya
latif: tatlı, hoş.
madem: ...den dolayı, bdyle ise.
mazhar: nail olma, şereflenme.
melâike: melekler
munasebat: münasebetler, ilgiler, yakınlıklar, bağlar, ilişkiler, uygunluklar
münasip: uygun
nakş-ı ekmel: en mükemmel nakış
nazil: nüzul eden, inen
nehy: yasaklama, menetme, bir işin yapılmaması konusunda tembihte bulunma.
netice-i hilkat-ı semavat: göklerin yaratılışının neticesi ve bundan beklenen şey
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
ruh: öz, can alıcı nokta
rükn: esas, kaide, prensip
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
sanat-ı ecmel: en güzel sanat
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar
semavat: semalar, gökler
sırr-ı hayat: hayat ve hayatın gerçeği
sırr-ı mahiyet: bir şeyin mahiyetinin ne olduğunun, ne olduğunun iç yüzünün sırrı, gerçeği
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar
suret: biçim, şekil, tarz.
şuursuz: idraksız, bilgisiz
vahy-i Kur'anî: Kur'ân'ın vahiy hakikatı
vaziyet: durum
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zihayat: hayat sahibi
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

Evet, nasıl ki hayat bu kâinattan süzülmüş bir hulâsadır ve şuur ve his dahi, hayattan süzülmüş, hayatın bir hulâsasıdır; ve akıl dahi, şuurdan ve hisden süzülmüş, şuurun bir hulâsasıdır, ve ruh dahi, hayatın hâlis ve sâfî bir cevheri ve sabit ve müstakil zatıdır. Oyle de, maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (ASM) dahi, hayattan ve ruh-i kâinattan süzülmüş hulâsatü'l-hulâsadır; ve risalet-i Muhammediye (ASM) dahi, kâinatın his ve şuur ve aklından süzülmüş en safî hulâsasıdır. Belki maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (ASM), asarının şahadetiyle, hayat-ı kâinatın hayatıdır, ve risalet-i Muhammediye (ASM), şuur-i kâinatın şuurudur ve nurudur, ve vahy-i Kur'ân dahi, hayattar hakaikının şahadetiyle, hayat-ı kâinatın ruhudur ve şuur-i kâinatın aklıdır.

Evet, evet, evet! Eğer kâinattan risalet-i Muhammediyenin (ASM) nuru çıksa, gitse, kâinat vefat edecek. Eğer Kur'ân gitse, kâinat divane olacak ve küre-i Arz kafasını, aklını kaybedecek, belki şuursuz kalmış olan başını bir seyyareye çarpacak, bir kıyameti koparacak.

Hem hayat, "iman-ı bilkader" rüknune bakıyor, remzen ispat eder. Çünkü madem hayat âlem-i şahadetin ziyasıdır ve istilâ ediyor, ve vücudun neticesi ve gayesidir; ve Hâlık-ı Kâinat'ın en cami âyinesidir; ve faaliyet-i Rabbaniyenin en mükemmel enmuzeci ve fihristesidir, temsilde hata olmasın, bir nevi programı hükmündedir. Elbette âlem-ı gayp, yani mazi, müstakbel, yani geçmiş ve gelecek mahlûkatın hayat-ı maneviyeleri hükmünde olan intizam ve nizam ve malûmiyet ve meşhudiyet ve

alem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
asar: eserler.
ayine: ayna.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan.
cevher: esas, maya, öz.
divane: deli, aklı başında olmayan.
enmûzec: nümune, örnek.
faaliyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın faaliyeti, icraatı.
fihriste: katalog, liste.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
hâlis: katışıksız, saf, duru.
hayat-ı kâinat: kâinatın hayatı.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı Muhammediye: kâinatın hayatı olan Hz. Muhammed (a.s.m).
hayattar: canlı, yaşayan.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.
hulâsatü'l-hulâsa: hulâsanın hulâsası, özünün özü.
iman-ı bilkader: kadere inanmak.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istilâ: kaplama, yayılma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
küre-i Arz: yer küre, Dünya.
maddî: madde ile alakalı, cismânî.
madem: -den dolayı, böyle ise.
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
malûmiyet: malumluk, bilinme, belli olma.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazi: geçmiş zaman.
meşhudiyet: gözle görüş, şahit oluş, şahitlik.
müstakbel: gelecek zaman.
müstakil: bağımsız, başkasına tabi olmayan.
nevi: çeşit, tür.
nizam: düzen.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği.
ruh: öz, can alıcı nokta.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruh-ı kâinat: kâinatın ruhu.
rükn: esas, kaide, prensip.
sâbit: durağan, değişmeyen, ispatlanmış.
safî: saf olan, katışıksız, duru.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
seyyare: gezegen.
şuur: bilinç.
şuur-i kâinat: kâinatın şuuru, bilinci.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
temsil: benzetme, misal getirme.
vahy-i Kur'ân: Kur'ân'ın vahiy hakikatı.
zat: asıl, öz, cevher.
ziya: ışık, aydınlık, nur.

taayyun ve evamir-i tekviniyeyi imtisale müheyya bir vaziyette bulunmalarını sırr-ı hayat iktiza ediyor.

Nasıl ki, bir ağacın çekirdek-i aslîsi ve kökü ve müntehasında ve meyvelerindeki çekirdekleri dahi, aynen ağaç gibi, bir nevi hayata mazhardırlar, belki, ağacın kavanin-i hayatiyesinden daha ince kavanin-i hayatı taşıyorlar. Hem nasıl ki, bu hazır bahardan evvel geçmiş güzün bıraktığı tohumlar ve kökler, bu bahar gittikten sonra, gelecek baharlarda bırakacağı çekirdekler, kökler, bu bahar gibi cilve-i hayatı taşıyorlar ve kavanin-i hayatiyeye tâbidirler. Aynen öyle de, şecere-i kâinatın bütün dal ve budaklarıyla her birinin bir mazisi ve müstakbeli var; geçmiş ve gelecek tavırlarından ve vaziyetlerinden müteşekkil bir silsilesi bulunur; her nev'î ve her cüz'ünün ilm-i İlâhiyede muhtelif tavırları ile müteaddit vücutları bir silsile-i vücud-i ilmî teşkil eder. Ve vücud-i hariccî gibi, vücud-i ilmî dahi hayat-ı umumiyenin manevî bir cilvesine mazhardır ki, mukadderat-ı hayatiye o manıdar ve canlı elvah-ı kaderiyeden alınır.

Evet, âlem-i gaybın bir nevi olan âlem-i ervah, ayn-ı hayat ve madde-i hayat ve hayatın cevherleri ve zatlan olan ervah ile dolu olması; elbette mazi ve müstakbel denilen âlem-i gaybın bir diğer nevi de ve ikinci kısmı dahi, cilve-i hayata mazhariyeti ister ve istilzam eder.

Hem bir şeyin vücud-i ilmîsindeki intızam-ı ekmel ve manidar vaziyetleri ve canlı meyveleri, tavırları, bir nevi hayat-ı maneviyeye mazhariyetini gösterir.

âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
alem-i gayb: gayb alemi; görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar.
ayn-ı hayat: hayat pınarı.
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz, kainatın özü, aslî çekirdeği.
cevher: esas, maya, öz.
cilve: tecelli, görüntü.
cilve-i hayat: hayat cilveleri, güzellikleri.
cüz: parça.
elvah-ı kaderiye: kader çizgilerini (yazılarını) içeren levhalar.
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri.
evamır-ı tekviniye: yaratma, içeren emirler, varlığın yaratılışıyla ilgili işler.
evvel: önce.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı umumiye. umuma ait olan hayat, toplum hayatı, genel hayat.
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma.
ilm-i ilâhiye: Allah'a ait ilim.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
intızam-ı ekmel: mükemmel sistem, düzen.
istilzam: gerektirme.
kavanin-i hayat. hayat prensipleri, kaideleri.
kavanin-i hayatiye: hayatın kanunları, prensipleri, kaideleri.
madde-i hayat. hayat maddesi, hayat için lüzumlu olan madde.
manevî: maneya ait, maddî olmayan.
manıdar: nükteli, ince manalı.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazhariyet: görünme ve tezahur yeri, olma, nail olma, şereflenme.
mazi: geçmiş zaman.
müheyya: hazır, hazırlanmış, amade.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mukadderat-ı hayatiye: kader kalemiyle yazılmış hayatın programı, kader, alın yazısı.
munteha: bir şeyin ulaşabildiği son yer, nihayet.
müstakbel: gelecek zaman.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
müteşekkil: meydana gelmiş, kurulmuş.
nev'i: nev' ile ilgili, nev'e ait, çeşitle ilgili.
nevi: çeşit, tür.
şecere-i kainat: kainat ağacı.
silsile: zincir.
silsile-i vücud-i ilmî: bilgiden ibaret varlık silsilesi.
sırr-ı hayat: hayat ve hayatın gerçeği.
taayyun: meydana çıkma, belli olma, belirlenme.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
vaziyet: durum.
vücud-i hariccî: hariccî vücut, varlığı ortaya çıkan, dışında varlığı bilinen, nesnel.
vücud-i ilmî: ilmî varlık, bilgiden ibaret varlık, sadece bilgi olarak var olan.
zat: kendi.

Evet, Hayat-ı Ezeliye güneşinin ziyası olan bu gibi cilve-i hayat, elbette yalnız bu âlem-i şahadete ve bu zaman-ı hâzıra ve bu vücud-i haricîye münhasır olamaz; belki, her bir âlem, kabiliyetine göre, o ziyanın cilvesine mazhardır ve kâinat bütün âlemleriyle o cilve ile hayattar ve ziyadardır. Yoksa, nazar-ı dalâletin gördüğü gibi, muvakkat ve zahirî bir hayat altında, her bir âlem, büyük ve müthiş birer cenaze ve karanlıklı birer virane âlem olacaktı.

İşte, "*kadere ve kazaya iman*" rüknünün dahi geniş bir veçhi de sırr-ı hayatla anlaşılıyor ve sabit oluyor. Yani, nasıl ki âlem-ı şahadet ve mevcut hazır eşya, intizamlarıyla ve neticeleriyle hayattarlıkları görünüyor; öyle de, âlem-ı gayptan sayılan geçmiş ve gelecek mahlûkatın dahi, manen hayattar bir vücud-i manevîleri ve ruhlu birer subut-ı ilmîleri vardır ki, Levh-i Kaza ve Kader vasıtasıyla, o manevî hayatın eseri mukadderat namıyla görünür, tezahur eder.

alem-ı gayp: gayp âlemi; görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-ı şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem; kâinat.
cilve: tecelli; görüntü.
cilve-i hayat: hayat cilveleri, güzellikleri.
Hayat-ı Ezeliye: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan ezelî hayat sahibi olan Allah.
hayattar: canlı, yaşayan.
iman: inanç, itikat.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve gelecekini bilmesi.
kâinat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı; bütün âlemler.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması.
levh-i kaza ve kader: kader ve kazanın yer aldığı levha; olmuş ve olacak şeylerin ilm-i İlâhideki varlıkları.
mahlûkat: yaratıklar; Allah tarafından yaratılanlar.
manen: mana bakımından; manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler; ilerde meydana gelecek haller ve olaylar; alın yazısı.
münhasır: sınırlı; bir şeye veya kimseye mahsus.
müthiş: dehşet veren, ürkuten; dehşetli, korkunç.
muvakkat: geçici.
nam: ad.
nazar-ı dalalet: ruhî dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rükün: esas; kaide; prensip.
sabit: ispat edilmiş; ispatlanmış.
sırr-ı hayat: hayatın sırrı.
sübut-ı ilmî: ilmen sabit olma; ilmî olarak gerçekleşme.
tezahur: görünme; belirme; ortaya çıkma.
vasıta: aracılık.
vecih: cihet, yön.
virane: harabe; yıkıntı.
vücud-i haricî: hariçî vücut, varlığı ortaya çıkan; dışarıda varlığı bilinen; nesnel.
vücud-ı manevî: manevî vücut.
zahiri: görünüşte olan; zahire; dışa ait olan.
zaman-ı hâzıra: şimdiki zaman.
ziya: ışık; aydınlık, nur.
ziyadar: ziyalı; ışıklı; parlak; aydınlık.

YENİ ASYA
NEŞRİYAT

Gulbahar Caddesi, Gunay Sokak, No 4
34212 GUNEŞLI, ISTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

E-POSTA : risalenur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

Copyright © Her hakkı mahfuzdur

ISBN 978-975-525-410-1 (Takım)
ISBN 978-975-525-381-7 (Sikke-i Tasdik-i Gaybi)

ÜRÜN KODU: 1162

(ALTINCI BASKI)

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A Ş

ISTANBUL
ŞUBAT 2013

İçindekiler

Takdim 7

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir? 9

Sikke-i Gaybiye Hakkında Üstadın Mektubu 13

Risale-i Nur'dan Parlak Fıkralar ve Bir Kısım Güzel Mektuplar 14

Yirmi Yedinci Mektubun Lâhikasından Alınmış Mühim Parçalar 49

Karadağ'ın Bir Meyvesi 85

Birinci Şua 109

Sekizinci Şua 166

Otuz Birinci Mektubun Otuz Birinci Lem'asının Otuz Bir Meselesinden Bir Meseledir 202

Yirmi Sekizinci Lem'a 205

On Sekizinci Lem'a 228

Sekizinci Lem'a 245

Risale-i Nur'dan Parlak Fıkralar ve Bir Kısım Güzel Mektuplar 281

Namaz Tesbihatının Faziletine Ait Bir Mektup 287

Üstadımızın Ehemmiyetli Bir Mektubu 325

Yedinci Mesele (Yirmi Yedinci Mektup'tan) 373

Hüve Nüktesi 406

Yirmi Dokuzuncu Mektubun Beşinci Risale Olan Beşinci Kısmı 411

Na'büdü Nüktesi (Yirmi Dokuzuncu Mektubun Birinci Kısmı) 416

Risale-i Nur Hakkında Bir Takrizname 420

Medine-i Münevvere'de Bulunan Bir Âlimin Mektubu 428

EKLER 435

Şahıs Bilgileri 437

Yer Bilgileri 465

Ayet İndeksi 477

Hadis İndeksi 501

Şahıs İndeksi 503

Yer İndeksi 509

Genel İndeks 511

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî 549

* * *

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum "rub-ı asli"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmınkâr cevaplar veren bir iman bazinesini ortaya koymuştur.

Neden *zaman, iman kurtarmak zamanıdır?*

Çünkü çağımızda iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden İman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, 'Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" suallerine doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta. İlimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta, İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla ginşillen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta, maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair aklı doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte, ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yenilliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş; farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda, Doğubayezıt'te Şeyh Mehmed Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezıt'ten ayrıldı. İlmî münazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında ıkı yıl kaldıktan sonra Van'a gıttı. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilımde derınleştırırken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ılımlenyle dın ılımlennın bırlıkte okutulacağı, "Medresetüzzehra" adını verdiği universite projesinin eğitim esasları ve yonetım şeklini de belirledi.

Valı konağında bır gazetede okuduğu haber uzerıne Bedıuzzaman, hayatının bır gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu cizesini insanlara ispat ederek gosterme" karannı verdi. Bu haber, Ingılız Somurgeler Bakanı Gladstone un ağzından bır 'oyun"u dıle getırıyordu: "Islâm dunyasına hâkım olmak ıçın, ya Kur'ân Muslumanlarının elınden alınmalı, ya da Muslumanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'dakı uzun ıkametının netıcesı olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istedıği universite fıkrı, Said Nursî'nın bundan sonrakı hayatını şekıllendıren en onemlı ıkı hedefı.

Universite duşuncesinı hukumete ıletmek ısteyen Said Nursî, Van eskı valısı Işkodralı Tahir Paşa nın teşvıkı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında Istanbul'a gıtti. Ilk ış olarak, Doğuda kurulmasını istediği universite ıle ılgılı bır dılekçeyi padışahın ozel kalem dairesi olan Mabeyn-i Humayuna sundu. Ancak hukumet dılekçenin konusunu gerçekleştırmek ıçın hıçbır gırışımde bulunmadı. Gelışınden ıkı ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verılır, her muşkul hallolunur, fakat sual sorulmaz" şeklınde bır davetı kapısına asması, kısa surede butun Istanbul'da değışık çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hukumet tarafından bırkaç kere tutuklanan Bedıuzzaman hukukî açıdan suç ısnat edılemeyınce, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Tımarhanesine gonderılmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gozetımde kalmaya devam ettı; sadece yerı değıştı: tımarhaneden tekrar hapıshaneye gonderıldı. Çunku, hukumet ıle uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın "ihsan-ı şahane" ıle bırlıkte getırdıği Padışah selâmını reddetmıştı–kurulmasını onerdıği universıtenın rektoru tayın edılmesıne ve rektorluk maaşının hemen odenmeye başlanacağı sozunu almasına rağmen. Bu arada, elbette, eğitım hakkındakı teklıfı Bakanlar Kurulunun gundemine alınacak ve goruşulmesı sağlanacaktı. Bedıuzzaman, bu teklıflen sus payı olarak gorduğunden kabul etmedı ve hapıshaneye gonderılmeyı tercıh ettı.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutıyetın ılânından once serbest bırakılan Bedıuzzaman Said Nursî, Istanbul'da çok hareketlı bır sıyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hurryete Hitap* nutkunu, once hurryetın uçuncu gununde Sultanahmet'tekı mıtıngde, daha sonra Ittıhatçıların ılen gelenlenyle bırlıkte gıttiği Selânık Meydanı nda okudu.

Istanbul'dakı sosyal hareketlılık devam ederken, cemıyetlere uye olıyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendısıne yakın bulduğu toplumsal gruplara goruşlerını aktarıyordu. Meşrutıyetın ılânı ıle bırlıkte, çeşıdı çevrelerde meydana gelen tepkıyı ortadan kaldırmak ıçın onemlı teşebbuslerde bulundu. Bedıuzzaman ımzasıyla Sadrazamlık aracılığı ıle Doğu Illerindekı nufuzlu şahıslara telgraflar çektı. Istanbul'un muhtelıf yerlerindekı avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplannın toplandıkıan yerlere gıttı. Meşrutıyetın ve anayasal sıstemın Islâmıyet e aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yonetım ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerılımı hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vakası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bır rol oynamasına rağmen, Bedıuzzaman da, sıkıyonetım mahkemesinde, dığerlen gıbi ıdam talebıyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyet'e olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, İki Mektebi Musibetin *Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Orfî* adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkari, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Munazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu Illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kolonî, sonra Kostürma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek Kostürma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de, Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşkü'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadîsleri tefsir eden *Sünühat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-ı Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den isteği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i planından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nûrun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı Şemme ve Şule risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında yine hükumetin emniyle önce Isparta'ya sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dinlişi ispatlayan *Haşir Risalesi*, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen *Lem'alar* ise 26 Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risâle-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risâlesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münâcat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risâlesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Âyetü'l-Kübrâ* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risâle-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla, savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar tekrar edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, haccın sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile tekrar edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Ermenka'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılapları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde ıskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve umutla karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişiklikleri teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Külliyatına dahil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor. gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960'daki hükümet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Külliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

بسم الله الرحمن الرحيم

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Bu *Sikke-i Gaybıye*'yi mahrem tutardık; yalnız has kardeşlerime mahsustu. Ben vefat ettikten sonra neşredilsin demiştim. Fakat zabıta geldi, adliye hesabına onu sakladığımız yerden çıkardılar. İki sene ellerinde kaldı. Üç mahkeme tetkikinden sonra iade edildi. Bize muhalif gayet namahremler dahi beraber okudular. Bizi çok yabanî insanlar gördüler. Bu iki defadır Isparta Adliyesinin eline başka risalelerle beraber girmiş, hiçbir itiraz edilmeden geri verilmiş.

Madem umumun nazarına istemediğimiz halde gösterilmiş ve madem *Risale-i Nur*'un ehemmiyetini ispat edip şakirtlerini şevke getiriyor, kuvve-i maneviyelerini ziyadeleştiriyor; elbette Medresetüzzehra erkânlarının neşrine karar vermelerine iştirak ederim.

Said

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
erkan: rükünler, esaslar, ileri gelenler
gayet: son derece
has: ileri gelen, seçkin olan
iade: geri verme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
iştirak: katılma, ortak olma
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
madem ... den dolayı, böyle ise
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversitenin işleviniyerine getiren Risale-i Nur hizmeti
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
namahrem: mahrem olmayan, bir şeyi bilmemesi gereken kişiler
nazar: bakış, dikkat
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci
şevk: şiddetli arzu, istek, keyif, neşe
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
umum: bütün, herkes.
vefat: ölme
yabanî: görgüsü olmayan, kaba
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
ziyade: artma, çoğalma

Risale-i Nur'dan Parlak Fikralar ve Bir Yusum Güzel Mektuplar

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

LEYLE-İ KADİR'DE IHTAR EDİLEN BİR MESELE-İ MUHİMME

Evvelâ: Leyle-i Kadir'de kalbe gelen pek uzun ve geniş bir hakikate pek kısaca bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Nev-i beşer, bu son Harb-i Umumînin eşedd-i zulüm ve istibdadıyla ve merhametsiz tahribatıyla ve bir düşmanın yüzünden yüzer masumu perişan etmesiyle ve mağlûpların dehşetli me'yusiyetleriyle ve galiplerin dehşetli telâş ve hâkimiyetlerini muhafaza ve büyük tahribatlarını tamir edememelerinden gelen dehşetli vicdan azaplarıyla ve dünya hayatının bütün bütün fânî ve muvakkat olması ve medeniyet fantezilerinin aldatıcı ve uyutucu olması umuma görünmesiyle ve fıtrat-ı beşeriyedeki yüksek istidadatın, mahiyet-i insaniyesinin umumî bir surette dehşetli yaralanmasıyla ve ebedperest hissiyat-ı bâkıye ve fıtrî aşk-ı insaniyenin heyecan içinde

aşk-ı insaniye: insana ait aşk, insanla ilgili aşk, insanın aşkı.
azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ebedperest: sonsuzluğa bağlı olan, sonu olmayan şeyi seven, sonsuz olana tapan.
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
fânî: ölümlü, geçici
fıtrat-ı beşeriye: insanın yaratılışı, insanın tabiatı
fıtrî: tabiî, doğal
hakikat: gerçek.
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
hissiyat-ı bâkıye: bitmeyen duygular
ihtar: hatırlatma, uyarı
İstibdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27 gecesi
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Sûresi, 44.)
3. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebediyen ve daima üzerinize olsun

mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü, vasfı, aslı, hakikatı
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
me'yusiyet: ümitsizlik.
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
mesele-i muhimme: mühim, önemli mesele
muhafaza: koruma.
muvakkat: geçici
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
suret: biçim, şekil, tarz
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tamir: onarma, düzeltme.
umum: bütün, herkes.
umumî: genel
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his

uyanmasıyla ve gaflet ve dalâletin, en sert, sağır olan tabıatın Kur'ân'ın elmas kılıcı altında parçalanmasıyla ve gaflet ve dalâletin en boğucu, aldatıcı, en geniş perdesi olan siyasetin ruy-i zeminde pek çirkin, pek gaddarâne hakîkî sureti görünmesiyle, elbette ve elbette, hiçbir şüphe yok ki, şimalde, garpta, Amerika'da emareleri göründüğüne binaen, nev-i beşerin maşuk-i mecazîsi olan hayat-ı dünyeviye böyle çirkin ve geçici olmasından, fıtraten beşerin hakîkî sevdiği ve aradığı hayat-ı bâkıyeyi bütün kuvvetiyle arayacak. Ve elbette, hıç şüphe yok ki, bin üç yuz altmış senede, her asırda üç yuz elli milyon şakırdi bulunan ve her hukmune ve davasına milyonlar ehl-i hakikat tasdik ile imza basan ve her dakikada milyonlar hafızların kalbinde kudsiyetle bulunup lisanlarıyla beşere ders veren ve hiçbir kitapta emsali bulunmayan bir tarzda beşer için hayat-ı bâkiyeyi ve saadet-i ebediyeyi müjde verip bütün beşerin yaralarını tedavi eden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın şiddetli, kuvvetli ve tekrarlı binler âyâtıyla belki sarihan ve işareten on binler defa dava edip, haber verip, sarsılmaz kat'î delillerle, şüphe getirmez hadsiz hüccetlerle hayat-ı bâkiyeyi kat'iyetle müjde ve saadet-i ebediyeyi ders vermesi, elbette nev-i beşer bütün bütün aklını kaybetmezse ve maddî ve manevî bir kıyamet başlarında kopmazsa, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İngiltere'nin Kur'ân'ın kabulüne çalışan meşhur hatipleri ve din-i hakkı arayan Amerika'nın çok ehemmiyetli cemiyeti gibi, ruy-ı zeminin kıt'alan ve hukûmetleri, Kur'ân-ı Mu'czülbeyan'ı arayacaklar ve hakıkatlerini

asır: yüzyıl.
ayat: Kur'ân ayetleri.
beşer: insan, insanlık.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cemiyet: manevî birlik teşkil eden topluluk.
dalalet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
dava: iddia.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
din-i hak: hak din, İslâmiyet.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i hakikat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
elmas: çok değerli.
emare: alamet, belirti, nişan.
emsal: örnekler, benzerler.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyle.
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsizce, hainceşine.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garp: batı, Batı'da kalan bölgeler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkı: gerçek.
hatip: hitap eden topluluğa karşı konuşan.
hayat-ı bâkiye: bâkî olan, sonsuz hayat, âhıret hayatı.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet: delil.
hukmüne: yerine, degenne.
işareten: işaret ederek, belirterek.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde-de mahal bırakmayan.
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kıta: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her bir, ana kara.
kıyamet: son derece büyük yıkım, katlanılması güç bela.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıkla malanıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
lisan: dil.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maşuk-i mecazî: mecazî sevgi, gerçek sevgiye layık olmadığı halde aşık olunan şeyler.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
ruy-i zemin: yeryüzü.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sarihan: açıkça, açık olarak.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler.
tabıat: tarz, biçim, şekil.
tasdik: doğrulama, onaylama.

anladıktan sonra bütün ruhucanlarıyla sanlacaklar. Çünkü, bu hakikat noktasında kat'iyen Kur'ân'ın mısli yoktur ve olmaz ve hiçbir şey bu mu'cize-i ekberin yerini tutamaz.

Sanıyen: Madem Risale-i Nur o mu'cize-i kübranın elinde bir elmas kılınç hükmünde hizmetini göstermiş ve en muannıt düşmanları teslime mecbur etmiş. Hem kalbi, hem ruhu, hatta hissiyatı tam tenvir edecek ve ilâçlarını verecek bir tarzda hazine-i Kur'âniyenin dellâllığını yapan ve ondan başka mehaz ve mercii olmayan bir mu'cize-i maneviyesi bulunan Risale-i Nur o vazifeyi yapıyor ve aleyhinde dehşetli propagandalara ve gayet muannıt zındıklara tam galebe çalmış ve dalâletin en sert ve kuvvetli kal'ası olan tabiatı "Tabiat Risalesi"yle parça parça etmiş ve gafletin en kalın ve boğucu ve geniş daire-i afakında ve fennin en geniş perdelerinde *Asa-yı Mûsa*'daki Meyvenin Altıncı Meselesi ve Birinci, İkinci, Üçüncü ve Sekizinci Hüccetleriyle gayet parlak bir tarzda gafleti dağıtıp nur-i tevhidi göstermiş. Elbette bizlere lâzım ve millete elzemdir ki, şimdi resmen izin verilen din tedrisatı için hususi dershaneler açılmasına ve izin verilmesine binaen, Nur şakirtleri, mümkün olduğu kadar her yerde küçücük dershane-i Nuriye açmak lâzımdır.

Gerçi herkes kendi kendine bir derece istifade eder, fakat herkes her bir meselesini tam anlamaz. Hem iman hakikatlerinin izahı olduğu için, hem ilim, (HAŞİYE) hem

HAŞİYE: Şayet bırı bılıyor, taallum etmeye muhtaç değilse, ibadete muhtaç veya marifete müştak veya huzur ister. Onun için herkese lüzumlu bir derstir.

aleyh: karşı, karşıt
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
daire-i afak: ufuklar dairesi, çok geniş ve büyük daire, kainat.
dalalet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dellal: ilân edici, hakka davet eden.
dershane-i Nuriye: Nur dershanesi, nur medresesi. Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
elzem: daha (en, pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
fen: tecrübî isparla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayet: son derece.
gerçi: her ne kadar.
hakikat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot.
hazine-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hazinesi.
hissiyat: hisler, duygular.
hususi: özel.
hüccet: delil.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilim: bilgi, marifet.
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
İştiyak: gösteren.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
marifet: bilme, derin bilgi.
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
mercî: merkez, kaynak.
mesele: önemli konu.
mısl: benzer, eş.
mu'cize-i ekber: en büyük mu'cize.
mu'cize-i kubra: en büyük mu'cize.
mu'cize-i maneviye: manevî mu'cize.
muannıt: inatçı, ayak direyen.
müştak: arzulu, fazla istekli.
nur-i tevhid: tevhit nuru, birlik nuru, Allah'ın birliğindeki aydınlık, Allah'ın birliğini güneş gibi gösteren nur.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b.'ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
resmen: resmî bir şekilde, devlet tarafından.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sanıyen: ikinci olarak.
şakirt: talebe, öğrenci.
taallum: öğrenme, belleme.
tarz: biçim, şekil.
tedrisat: öğretim.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
vazife: görev.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.

marifet, hem ibadettir. Eski medreselerde beş on seneye mukabil, inşaallah Nur medreseleri, beş on haftada aynı neticeyi temin edecek ve yirmi senedir ediyor.

Ve hem hükûmet ve millet ve vatan, hem hayat-ı dünyeviyesine ve siyasiyesine ve uhreviyesine pekçok faydası bulunan bu Kur'ân lemaatlarına ve dellalı bulunan Risale-i Nur'a değil ilişmek, tamamıyla tervîç ve neşrine çalışmaları elzemdir ki, geçen dehşetli günahlara kefaret ve gelecek müthiş belâlara ve anarşistliğe bir set olabilsin.

Salisen: Bu ramazan-ı şerîfte, Kur'ân'ı zevk ve şevk ile okumak benim çok ihtiyacım vardı. Hâlbuki elemli hastalık, maddî ve manevî sıkıntılar, yorgunlukla ve meşgalelerin tesiriyle telâş ettim. Birden Hüsrev'in şirin kalemiyle mu'cızatlı yazılan cüzler ve Hafız Ali ve Tahirî'ye pekçok sevap kazandıran parlak ve kerametli Hizbü'l-Ekber-i Kur'âniyeyi birbiri arkasından okumaya başlarken öyle bir zevk ve şevk verdi ki, bütün o yorgunluklan hiçe indirdi. Hiçbir vesveseye meydan vermeyerek pek parlak bir surette ders-i Kur'âniyeyi onlardan dinlerken bütün ruhucanımla arzu ettim ve kast ve azmettim ki, mümkün olduğu derecede aynı Hizbü'l-Ekber-i Kur'âniye gibi fotoğrafla mu'cizatlı Kur'ânımızı tab edeceğiz, inşaallah...

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

* * *

1. Bâki olan ancak Allah'tır.

anarşist: hiç bir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan
azm: kesin karar, kasıt, niyet.
bela: musîbet, sıkıntı
cüz: kısım, parça
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dellal: ilân edici, hakka davet eden
ders-i Kur'âniye: Kur'ân dersi, Kur'an'a ait ders
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
elzem: daha (en) pek) lâzım, üzümlü gerekli.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı siyasiye: siyasî hayat, politik hayat.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, âhirete ait olan hayat.
Hizbü'l-Ekber'i-Kur'âni: Kur'an'dan zikir ve dua için alınmış ayetler
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kast: bir işi bile bile, isteyerek yapma
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın giderilmesi.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
lemeat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar
maddî: madde ile alakalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
marifet: bilme, denn bilgi
medrese: eğitim ve öğretim kurumu
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey
mu'cizat: mu'cizeler: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler
mukabil: karşılık.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
ramazan-ı şerîf: mubarek, şerefli ramazan ayı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can,
salisen: üçüncü olarak.
set: manî, perde, engel
suret: biçim, şekil, tarz.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tab: kitap basma.
temin: sağlama.
tervîç: bir fikri tutma, destekleme
tesir: etki
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا [3]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Evvelâ: Nurun fevkalâde has şakirtleri, *Sikke-i Gaybiye* müştemilâtıyla, o evliya-i meşhureden, kırk günde bir defa ekmek yiyip kırk gun yemeyen Osman-ı Halıdî'nın sarih ıhban ve evlâtlanna vasiyetiyle ve Isparta'nın meşhur ehl-i kalb âlimlerinden Topal Şukru'nun zahır haber vermesiyle çok ehemmiyetli bır hakîkatı dava edip, fakat ıkı ıltıbas içinde, bu biçare, ehemmıyetsız kardeşlen Said'e bin derece ziyade hisse vermişler. On seneden beri kanaatlerini tadile çalıştığım hâlde, o bahadır kardeşler kanaatlerinde ileri gidiyorlar. Evet, onlar, On Sekızinci Mektuptakı ıkı ehl-ı kalb çobanın macerası gıbi, hak bir hakîkatı görmüşler, fakat tabire muhtaçtır. O hakîkat de şudur:

Ümmetin beklediği, ahırzamanda gelecek zatın üç vazifesinden en mühimi ve en büyüğü ve en kıymettan olan iman-ı tahkikîyi neşır ve ehl-i imanı dalâletten kurtarmak cıhetiyle, o en ehemmıyetlı vazıfeyi aynen bitamamıha Risale-ı Nur'da gormuşler. Imam-ı Ali ve Gavs-ı Azam ve Osman-ı Halıdî gibi zatlar, bu nokta içindır ki, o gelecek zatın makamını Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsinde keşfen görmüşler gibi ışaret etmişler. Bazen de o şahs-ı manevîyı bır hadımına vermişler, o hâdıme

ahırzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi
alim: ilm ile uğraşan, ilm adamı.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bahadır: cesur, yıgıt, kahraman
bıçare: çaresiz, zavallı
bitamamiha: tamamen, bütunüy le, hepsi
cihet: yon
dalalet: iman ve islâmıyet ten ayrılmak, azmak
dava: iddıa
ehemmıyetlı: onemlı
ehemmıyetsız: onemsız,
ehl-i iman: mananlar, iman sahıpleri
ehl-i kalp: maneviyata çok kıymet veren, kalben Cenab-ı Hakka çok yakınlık hissedip çok hikmetlerden anlayan zat.
evlat: çocuklar
evliya-i meşhure: unlu velîler
evvelâ: bırıncı olarak, her şeyden once ılk olarak.
fevkalâde: olaganüstu
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdulkadır-ı Geylanı Hazretlerinin namı.
hadım: hademe, hızmetcı
hâk: dogruluk.
hakîkat: gerçek, esas
has: ılen gelen, seçkin olan
hisse: pay, nasıp
ihbar: haber verme, bildırme
ıltıbas: karıştırmak.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, ımana dair butun meselelen inceleyıp delıl ve burhan ile inanma.
kanaat: inanma, goruş, fikır
kesfen: keşif yoluyla gizlı bır şeyın Allah tarafından bırısıne ılham edılmesi yoluyla
kıymettar: kıymetlı, değerlı
makam: manevı mevkı
muhım: onemlı, ehemmıyetlı

1 Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
2. Hıçbir şey yoktur kı Onu overek Onu tesbih etmesin. (Isrâ Sûresi, 44.)
3 Allah ın selamı, rahmetı ve bereketı ebedıyen ve dalma uzerınıze olsun

muştemilat: şumulunde olan şeyler ıçınde bulunanlar
neşır: yayma, yayım, herkese duyurma
nokta: konu, konu ıle ılgılı onemlı bolum.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi nin eserlennın adı
sarih: açık, aşıkar
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şahs-ı manevi: manevı şahıs, belli bır kısı olmayıp bır cemaatteb meydana gelen manevi şahıs.
şakirt: talebe, ogrencı
tabir: yorum, yorumlama
tadil: doğrultma, duzeltme.
ümmet: Muslumanlanın tamamı, butun Muslumanlar
vasiyet: bir kımsenın oldukten sonra yapılmasını ıstedıgı şeyler ıçın, saglıgında verdiği emır ve ısmarlama
vazife: gorev
zahır: açık, aşıkar
zat: kışı, şahıs
ziyade: çok fazla

mültefitâne bakmışlar. Bu hakikatten anlaşılıyor ki, sonra gelecek o mübarek zat, Risale-i Nur'u bir programı olarak neşir ve tatbik edecek.

O zatın ikinci vazifesi, şeriatı icra ve tatbik etmektir. Birinci vazife, maddî kuvvetle değil, belki kuvvetli itikad ve ihlâs ve sadâkatle olduğu halde, bu ikinci vazife gayet büyük maddî bir kuvvet ve hâkimiyet lâzım ki, o ikinci vazife tatbik edilebilsin.

O zatın üçüncü vazifesi, hilâfet-i İslâmiyeyi ittihad-ı İslâm'a bina ederek, İsevî ruhanîleriyle ittifak edip din-i İslâm'a hizmet etmektir. Bu vazife, pek büyük bir saltanat ve kuvvet ve milyonlar fedakârlarla tatbik edilebilir. Birinci vazife, o iki vazifeden üç-dört derece daha ziyade kıymettardır. Fakat o ikinci, üçüncü vazifeler pek parlak ve çok geniş bir dairede ve şaşaalı bir tarzda olduğundan, umumun ve avamın nazarında daha ehemmiyetli görünüyorlar.

İşte o has Nurcular ve bir kısmı evliya olan o kardeşlerimizin tabire ve tevile muhtaç fikirlerini ortaya atmak, ehl-i dünyayı ve ehl-i siyaseti telâşa verir ve vermiş, hücumlarına vesile olur. Çünkü, birinci vazifenin hakıkatini ve kıymetini göremiyorlar, öteki cihetlere hamlederler.

Kardeşlerimin ikinci iltibası: Fânî ve çürütülebilir bir şahsiyeti, bazı cihetlerle birinci vazifede pişdarlık eden Nur şakirtlerinin şahs-ı manevîsini temsil eden o âciz kardeşine veriyorlar. Hâlbuki bu iki iltibas da Risale-i Nur'un hakikî ihlâsına ve hiçbir şeye, hatta manevî ve uhrevî makamata dahı alet olmamasına bir cihette zarar

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı.
avam: kulturlu yuksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
bina: kurma, dayandırma.
cihet: yon.
din-i İslam: İslâm dini.
ehemmiyetli: onemli.
ehl-i dünya: dunyaya bagli, dünya adamı, ahreti dusunmeyen.
ehl-i siyaset: ulkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
evliya: velîler, Allah dostları.
fânî: olumlu, geçici.
fedakar: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkî: gerçek.
hakımıyet: hakim olus, hukmediş, egemenlik.
haml: ısnat etme, atıf, yukleme.
has: ilen gelen, seçkin olan.
hilafet-i İslâmiye: İslâm halifeligi.
hucûm: saldırma.
icra: yurutme, bir ışı yerine getirme.
ihlas: samımıyet, bir amelı baska bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası icin yapma.
iltibas: karıştırmak.
İsevi: Hz. İsa'nın dininden olanlar.
ıtıkat: inanç, iman.
İttifak: ortak bir gayede anlaşma, birleşme.
ittihad-ı İslâm: İslâm birliği, Panislamizm.
kıymet: deger.
kıymettar: kıymetli, değerli.
maddî: madde ile alâkalı.
makamat: makamlar.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
mültefitane: mültefitçe, iltifat edene yaktır şekilde.
nazar: bakış, nezdinde.
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma.
nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikirlerine taraftar olan. Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
pişdar: onde gıden, one duşen, oncu.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
ruhanî: İslâm dışındaki dinlerde din adamı, rahip.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs.
şahsıyet: kişilik.
şakırt: talebe, öğrenci.
şaşaalı: parlak, gösterişli.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi.
tabir: yorum, yorumlama.
tarz: biçim, şekil.
tatbik: yerine getirme, uygulama.
temsil: birinin bir topluluğun adına hareket etme.
tevil: yorumlama, yorum.
uhrevi: ahirete dair, ahirete aıt.
umum: butun, herkes.
vazife: gorev.
vesile: aracı, vasıta.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.

verdiği gibi, ehl-i siyaseti de evhama düşürüp Risale-i Nur'un neşrine zarar gelir. Bu zaman, şahs-ı manevî zamanı olduğu için, böyle büyük ve bâkî hakikatler, fânî ve âciz ve sukut edebilir şahsiyetlere bina edilmez.

Elhâsıl: O gelecek zatın ismini vermek –üç vazifesi birden hatıra geliyor– yanlış olur. Hem hiçbir şeye alet olmayan Nurdaki ihlâs zedelenir, avam-ı mü'minin nazarında hakıkatlerin kuvvetı bir derece noksanlaşır. Yakıniyet-i bürhaniye dahi, kazaya-i makbuledeki zann-ı galibe ınkılâp eder, daha muannıt dalâlete ve mütemerrid zındıkaya tam galebesi, mütehayyir ehl-i ımanda görünmemeye başlar. Ehl-ı sıyaset evhama ve bır kısım hocalar ıtıraza başlar. Onun için, Nurlara o ismı vermek münasıp görulmuyor. Belkı "Müceddıttır, onun pışdarıdır" denılebılir.

Umum kardeşlerimize binler selâm.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz
Saıd Nursî

* * *

(3) وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ۞ (2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

(4) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا

Azız, Sıddık, Sarsılmaz, Sebatkâr, Fedakâr, Vefadar Kardeşlerım!

Bilirsiniz ki, Ankara ehl-ı vukufu Rısale-i Nur'a aıt kerametlerı ve ışaret-ı gaybıyelerı ınkâr edememışler.

1. Bakı olan ancak Allah tır.
2. Her turlu kusur ve noksandan münezzeh olan Allah ın adıyla.
3. Hıçbır şey yoktur kı onu ovup onu tesbıh etmesın. (Isrâ Sûresı, 44.)
4. Allah ın selâmı, rahmetı ve bereketı ebedıyen ve dâıma uzennıze olsun.

âciz: zayıf, gucsuz, zavallı
avam-ı mu'minin: mü'mınlerın genış halk tabakası, avam olanları
azız: ızzetlı, muhterem, saygın
bâkı: ebedî, daımî, süreklı ve kalıcı olan
bina: kurma, dayandırma.
dalalet: ımân ve İslâmıyet ten ayrılmak, azmak
ehl-i iman: mananlar, ımân sahıpleri.
ehl-i siyaset: ulkenın ıdaresıyle meşgul olanlar, sıyaset adamları, polıtıkacılar
ehl-i vukuf: hakımler
elhâsıl: hasılı, netıce ıtıbarıyle, kısaca
evham: vehımler, zanlar, kuruntular
fanı: olumlu, geçıcı
fedakâr: kendını veya şahsî menfaatlerını hıçe sayan, feda eden.
galebe: galıp gelme, ustunlük.
hakıkat: gerçek, esas.
ihlas: samımıyet, bır amell başka bır karşılık beklemeksızın, sırf Allah rızası ıçın yapma
inkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme.
ınkılap: degışme, donuşme
işaret-i gaybiye: gayple ılgılı ışaret, Hz. Peygamber, muçtehıt ımamlar tarafından gayba aıt verılen haberler, ışaret yolu ıle yapılan açıklamalar
kazaya-yı makbule: kabule mazhar olmuş hukum ve ıddıalar
keramet: Allah ın velı kullarında gorulen olaganustu hâller veya tabıatustu hadıseler
metin: saglam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telaşa dusmeyen ve korkuya kapılmayan
muannıt: ınatcı, ayak direyen.
Müceddit: hadıs-ı şerıfe, her asır basında geleceğı mujdelenen dının yuksek hizmetkârı, dine yenı bır tarzla yaklaşan, asrın şartlarına gore ve ortaya atılan yenı suphe ve taarruzlara karşı dını yorumlayıp kuvvetlendıren buyuk âlım
münasip: uygun.
mutehayyir: hayrete dusen, şaşıran
mütemerrit: temerrut eden, ınatcı, kotu fıılınde ınadaşan
nazar: bakış, nezdınde
neşr: kıtap basma, cıkarma, herkese duyurma, yayma
pışdâr: onde gıden, one dusen oncu
sebatkar: sebat eden, sozunde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı.
sıddık: cok doğru durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sukut: değerden dusme, degenni yıtırme
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bır kışi olmayıp bır cemaatteb meydana gelen manevî şahıs.
şahsiyet: kışılık.
umum: butun
vefadar: sozunde ve dostlulugunda devamlı olan, vefalı dost
yakınıyet-i burhanıye: kesın delıller
zann-ı galip: galıp kanaatustun gelen zan, kuvvetlı ıhtımal, kuvvetlı gerçege en yakın olan zan
zat: kışı, şahıs
zındıka: dınsızlık, ınançsızlık.

Yalnız, yanlış olarak o kerametlerde hissedar zannedip itiraz ederek, "Böyle şeyler kitapta yazılmamalıydı, keramet izhar edilmez" diye hafif bir tenkide mukabil, müdafaatımda onlara cevaben demiştim ki:

Onlar bana ait değil ve o kerametlere sahip olmak benim haddim değil. Belki *Kur'ân'ın mu'cize-i maneviyesinin tereşşuhatı ve lem'alarıdır* ki, hakikî bir tefsiri olan Risale-i Nur'da kerametler şeklini alarak şakirtlerinin kuvve-i maneviyelerini takviye etmek için, ikramat-ı İlâhiye nev'indendir. İkram ise, izhan bir şükurdur, caizdir, hem makbuldür.

Şimdi ehemmiyetli bir sebebe binaen bu cevabı bir parça izah edeceğim. Ve, "Ne için izhar ediyorum? Ve ne için bu noktada bu kadar tahşidat yapıyorum? Ve ne için birkaç aydır bu mevzuda çok ileri gidiyorum? Ekser mektuplar o keramete bakıyor?" diye sual edildi.

Elcevap: Risale-i Nur'un hizmet-i imaniyede, bu zamanda binler tahribatçılara mukabil yüz binler tamiratçı lâzım gelirken, hem benimle lâakal yüzer kâtip ve yardımcı bulunmak ihtiyaç varken, değil çekinmek ve temas etmemek, belki millet ve ehl-i idare takdir ile ve teşvik ile yardım ve temas etmek zaruri iken ve o hizmet-i imaniye hayat-ı bâkıyeye baktığı için hayat-ı fâniyenin meşgalelerine ve faidelerine tercih etmek ehl-i imana vacip iken, kendimi misal alarak derim ki:

Beni her şeyden ve temastan ve yardımcılardan men etmekle beraber, aleyhimizde olanlar bütün kuvvetleriyle

aleyh: karşı, karşıt.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
caiz: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i idare: idare edenler, devleti yönetenler.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ekser: pek çok.
elcevap: cevap olarak.
hakiki: gerçek.
hayat-ı bâkıye: bâkî olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı fâniye: fânî hayat, sonu olan dünya hayatı.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
ikram: bağış, İhsan, bir şey sunma.
ikramat-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın ikramları, nimetleri, bağışları.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
İzhar: gösterme, açığa vurma.
katıp: yazıcı.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
lâakal: en azından, hiç olmazsa.
lem'a: parıltı.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
men': yasak etme, engelleme.
meşgale: iş, uğraş, meşgul olunan şey.
mevzu: konu.
misal: örnek.
mu'cize-i maneviye: manevî mu'cize.
mukabil: karşılık.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar.
nev': tür, çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sual: soru.
şakirt: talebe, öğrenci.
şukur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahşidat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar.
takdir: kıymet verme, beğenme.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tamirat: tamirler, düzeltmeler.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tenkid: eleştirme.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
vacip: dinî bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen.
zaruri: zorunlu.

arkadaşlarımın kuvve-i maneviyelerini kırmak ve benden ve Risale-i Nur'dan soğutmak ve benim gibi ihtiyar, hasta, zaif, garip, kimsesiz bir bîçareye, binler adamın göreceği vazifeyi başına yüklemek ve bu tecrid ve tazyiklerde maddî bir hastalık nev'inde insanlarla temas ve ihtilâttan çekilmeye mecbur olmak, hem o derece tesirli bir tarzda halkları ürküttürmek ile kuvve-i maneviyeyi kırmak cihetleriyle ve sebepleriyle, ihtiyarım haricinde bütün o manilere karşı, Risale-i Nur Şakirtlerinin kuvve-i maneviyelerinin takviyesine medar ikramat-ı İlâhiyeyi beyan ederek Risale-i Nur etrafında manevî bir tahşidat yaptırmak ve Risale-i Nur kendi kendine, tek başıyla, başkalarına muhtaç olmayarak, bir ordu kadar kuvvetli olduğunu göstermek hikmetiyle bu çeşit şeyler bana yazdırılmış. Yoksa –haşa– kendimizi satmak ve beğendirmek ve temedduh etmek ve hodfuruşluk etmek ise, Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir esası olan İhlâs sırrını bozmaktır.

İnşaallah, Risale-i Nur kendi kendine, hem kendini müdafaa ettiği, hem kıymetini tam gösterdiği gibi, bizi de manen müdafaa edip kusurlarımızı affettirmeye vesile olacaktır.

Umum kardeşlerimin ve hemşirelerimin, hassaten dualan makbul mübarek masumlar taifesi ve muhterem ihtiyarlar cemaatinden her birerlerine binler selâm ve dua ederek ramazan-ı şeriflerini tebrik ederiz, dualarını rica ederiz.

Hasta kardeşiniz
Said Nursî

beyan: açıklama, bildirme, izah
bîçare: çaresiz, zavallı
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hassaten: bilhassa, özellikle
haşa: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah göstermesin
hemşire: kız kardeş, bacı.
hikmet: gaye, maksat.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen
İhlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtilat: karışıp görüşme, beraber yaşama.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
İkramat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın ikramları, nimetleri, bağışları
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
kıymet: değer
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
maddî: madde ile alakalı, cismanî
makbul: kabul edilmiş, geçerli
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mâni: engel
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
medar: sebep, vesile
merbut: bağlı, rabtedilmiş
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müdafaa: savunma
nev': tür, çeşit.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sır: gizli hakikat, bir şeyin dik kat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
şakirt: talebe, öğrenci
tahşidat: yığınlar, birikimler, toplamalar
taife: takım, grup
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
tarz: biçim, şekil.
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
tecrid: hücre hapsi, bir kısının başkalarıyla olan ilişkisini kesme
temeddüh: kendi kendini övme, kendini methetme, böbürlenme.
umum: bütün
vazife: görev
vesile: aracı, vasıta
ziyade: çok, fazla.

RISALE-I NUR'UN MAKBULIYETINE IMZA BASAN VE GAYBÎ IŞARETLERLE ONDAN HABER VEREN SEKİZ PARÇADAN BİRİNCİ PARÇADIR

Aynı meseleye bu birinci risalede yirmi dokuz işaret var. Sair parçalarla beraber bine yakın işaretler, remizler, imalar, emareler aynı meseleye, aynı davaya ittifakla bakmaları sarahat derecesindedir. Vahdet-ı mesele cihetiyle, o emareler birbirine kuvvet verir, teyit eder. O sekizden üç tanesi, İmam-ı Alî'nin Radıyallahu Anhın üç keramet-i gaybiyesiyle Risale-i Nur'dan haber vermiş.

Bu sekiz parçayı Ankara ehl-i vukufu tetkik etmiş, itiraz etmemişler. Yalnız demişler: "Bu yazılmamalı idi. Keramet sahibi, kerametini yazamaz."

Ben de onlara cevap verdim ki: "Bu benim değil, Risale-i Nur'un kerametidir. *Risale-i Nur ise, Kur'ân'ın malıdır ve tefsiridir*" dedim, onlar sustular; demek kabul ettiler.

Gerçi bu çeşit ikramlar yazılmasaydı daha munasip olurdu; fakat bu kadar hadsiz muarızlar ve kuvvetli ve kesretli düşmanlar karşısında az ve zaif olan bizlere kuvve-i maneviye ve gaybî imdat ve teşci ve sebat ve metanet vermek için mecburiyet-i kat'iye oldu, ben de yazdım. Benim benliğime bir hodfuruşluk verip sukutuma sebep olsa da, ehemmiyeti yok. Bu hizmete, yani ehl-i imanı dalâlet-i mutlakadan kurtarmaya, lüzum olsa dünyevî hayat gibi, uhrevî hayatımı da feda etmek bir saadet

cihet: yon.
dalalet-i mutlaka: kayıtsız şartsız sapıklık, mutlak inançsızlık
dava: takip edilen fikir, iddia
dünyevi: dünyaya ait.
ehemmiyet: onem, değer, kıymet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ehl-i vukuf: hâkimler
emare: alamet, belirti, nişan.
feda: uğruna vermek
gaybi: gaybla ilgili, bilinmeyenle ilgili
gerçi: her ne kadar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen
ikram: bağış, ihsan
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
imdat: yardım
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanustu haller veya tabiatustu hadiseler
keramet-i gaybiye: gaybla ilgili keramet, istikbal ile alakalı keramet.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mecburiyet-i kat'iye: katî mecburiyet, kesin zorunluluk, kesin mecburiyet.
mesele: onemli konu
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
münasip: uygun
Radıyallahu Anh: Allah ondan razı olsun
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk.
sâir: diger, başka, otekı
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik.
sebat: sozunde durma, kararlı olma, azimlilik.
sükut: susma, sessiz kalma.
tefsir: Kur'an-ı Kerim'i açıklamak, maksadıyla yazılan kitap
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
uhrevi: ahirete dair, ahirete ait
vahdet-i mesele: meselenin konunun birliği.

bilirim. Binler dostlanm ve kardeşlerimin cennete girmeleri için, cehennemi kabul ederim.

Said Nursî

* * *

İŞÂRÂT-I KUR'ÂNİYE VE UÇ KERAMET-İ ALEVİYE VE KERAMET-İ GAVSİYE HAKKINDA BİR TENBİH VE İHTARDIR

Bu gayet mahrem risaleler, nasılsa, muannit bir nâmahremin eline bu risalelerden birisi geçmiş. Gayet sathî ve inat nazanyla bir iki yerine haksız bir itiraz ile ehemmiyetli bır hâdiseye sebebıyet verdiğinden, bu mecmua, Risale-i Nur'un has talebelerine, belki ehass-ı havassa mahsus olduğu halde ve benim vefatımdan sonra intişarına müsaade olmasıyla beraber, şımdi mezkûr hâdisenin sebebıyle herkese değil, belkı ehl-i insaf ve Rısale-ı Nur'la alâkadar ve talebelerinden bulunanlara ve haslardan birkaç şakırdın tensıbıyle gostenlebılır fıknyle yazdık. Şımdi ise, ıkı sene ikı mahkeme tetkikten sonra bize iade edilmesinden, neşnne mecbur olduk.

• *Ikıncı Nokta:* Bu risale, baştan aşağıya kadar birtek neticeye bakıyor. Bine yakın emarelerle Risale-i Nur'un makbulıyetine bir imza basıldığını ispat ediyor. Boyle birtek davaya bu derece kesretli ve ayrı ayn cihetlerde binler emareler ve imalar onu gostermesi, ılmelyakin değil, belki aynelyakin, belki hakkalyakin derecesinde o davayı ıspat eder.

alâkadar: ilgili, ilişki
aynelyakin: gozle gorur derecede inanma, bir şeyi gorerek ve seyrederek bilme.
cihet: yon
dava: takip edilen fikir, iddia
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini, ileri gelenlerin en başındakı.
ehemmıyetlı: onemlı
ehl-ı ınsaf: insaf sahıpleri, merhametlı olanlar, orta yolu tutanlar.
emare: alâmet, belırtı, nışan.
gaybi: gaypla ılgılı, gorunmeyenlere aıt.
gayet: son derece.
hadise: olay
hakkalyakin: manfet mertebesinin en yuksegı, bır şeyı yaşayarak, ıçine gırerek, dogrulugundan şupheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesın olarak bılme
hasıl: ılen gelen, seçkın olan
iade: gerı verme
ıhtar: hatırlatma, uyarı
ilmelyakin: ılım yoluyla kesın olarak bılme.
ima: dolaylı, ustu kapalı ıfade etme
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getırme, doğruyu delıllerle gosterme
Işarat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın Işaretlerı.
ıtıraz: kabul etmedıgını belırtıp karşı çıkma
keramet-i Aleviye: Hz. Alıye aıt keramet, olaganustu, fevkalâde hal
keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadır Geylânî'nın kerâmetı
kesretlı: çokluğu olan, çok fazla.
mahrem: herkesçe bılınmemesi gereken, gızlı
makbulıyet: makbulluk, begenılmışlık, geçerlılık.
mecmua: toplanıp bırıktırılmış, duzenlenmış yazıların hepsı
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
muannıt: ınatçı, ayak direyen
musaade: ızın
namahrem: mahrem olmayan, bır şeyı bılmemesi gereken kışıler
nazar: bakış
neşr: kıtap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
nokta: konu ıle ılgılı bolum
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
sathı: yuzeysel, derine ınmeyen, ustun koru.
sebebiyet: sebep olma
şakırt: talebe, ogrencı
talebe: ogrencı
tembıh: uyarma, ıkaz
tensıp: uygun gorme, munasıp kılma, uygun bulma
tetkik: dıkkatle araştırma, ın celeme
vefat: olum.

• *Üçüncü Nokta:* Bu risaleyi mütalâa eden zatlar, inceden inceye, hususan cifrî hesabatına meşgul olmaya lüzum yok. Bir kısmı anlaşılmasa da zararı yok. Hem umumunu okumak da lâzım değil. Hem Keramet-i Gavsiyenin ahirinde, Şamlı Hafız Tevfik'in fıkrasından başlayıp ahire kadar mütalâadan sonra ve baştaki mukaddimeyi okuduktan sonra (HAŞİYE) istediği parçayı okusun.

Said Nursî

HAŞİYE: Kitabın Birinci ve Yedinci Kısımlarını okuduktan sonra

ahir: son
cifrî: cifir hesabına ait.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
haşiye: dipnot.
hesabat: hesaplar
hususan: bilhassa, özellikle
Keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdulkadir Geylâni Hazretlerinin kerametlerinden bahsedenrisale
mukaddime: onsöz, başlangıç.
mütalaa: bir şeyi etrafıca düşünme, dikkatli okuma.
nokta: konu ile ilgili bölüm
umum: bütün, hepsi
zat: kişi, şahıs

ŞAMLI HAFIZ TEVFİK'İN FIKRASI

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

Mukaddime: Malûm olsun ki, *Zübdetü'r-Resail Umdetu'l-Vesail* namında, Kutbü'l-ârifîn Ziyaeddin Mevlâna Şeyh Halid'in (kuddise sirruhu) mektubat ve resail-i şerifelerinden muktebes nasayih-ı kudsiyesinin tercumesine dair bir Risaleyi, on üç sene mukaddem, Bursa'da Hoca Hasan Efendiden almıştım. Nasılsa mutalâasına muvaffak olamamıştım; tâ bugünlerde kitaplarımın içerisinde bir şey ararken elime geçti. Dedim: "Bu Hazret-i Mevlâna Halid, Üstadımın hemşehrisidir. Hem İmam-ı Rabbanî'den sonra, tarik-ı Nakşînin en muhim kahramanıdır. Hem tarik-i Halidiye-i Nakşiyenin piridir." Risaleyi mutalâa ederken, Hazret-i Mevlâna'nın tercüme-i halinde şu fıkrayı gördüm:

Ashab-ı Kütüb-i Sitteden İmam-ı Hâkim, *Müstedrek*'inde ve Ebu Davud, *Kitab-ı Sünen*'inde; Beyhakî, Şuab-ı İman'da tahriç buyurdukları,

إِنَّ اللهَ يَبْعَثُ لِهٰذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ
كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا [3]

yani, "Her yüz senede Cenab-ı Hak bir müceddid-i din göndeniyor" hadis-i şerifine mazhar ve masadak ve

Ashab-ı Kütüb-i Sitte: Kütüb-i Sitte Ashabı: meşhur altı sahih hadis kitabı olan Sahih-i Buhari, Sahih-i Muslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi ve Nesei'nin muellif ve musannifleri.
dair: alakalı, ilgili.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli.
kuddise sirruhu: sırrı mukaddes ve aziz olsun (büyük veliler için kullanılır).
kutbülarifîn: arifleri en büyüğü, arifleri en ileri geleni.
malum: bilinen, bilinir olan.
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mukaddem: zaman bakımından önce olan.
mukaddime: önsöz, başlangıç.
muvaffak: başarmış, başarılı.
müceddid-i din: dini tecdit eden, dini yine dinin kaynağından aldığı ilim ve tefsirle kuvvetlendiren.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
muktebes: iktibas edilmiş, alıntı yapılmış.
mutalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma.
nam: ad.
nasayih-i kudsiye: mukaddes yüce nasihatler.
pir: bir tarikatın ilk kurucusu veya o tarikata girmiş kimselerin kendisine bağlandıkları kimse, şeyh, murşit.
resail-i şerife: mübarek ve şerefli risaleler, kitaplar.
tahric: hadislerin ilk rivayet edenini ortaya çıkarma.
tarik-i Halidiye-i Nakşiye: Nakşibendî tarikatının Halidiye kolunun yolu.
tarik-i Nakşı: Şeyh Bahauddin Nakşibendî'nin kurduğu tarikatın yolu, Nakşibendî tarikatı.
tercüme-i hâl: hâl tercümesi, bir kişinin hayatını anlatan eser, biyografi.

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin.
3. Muhakkak Allah bu ümmete her yüz sene başında dinini yenileyen bir müceddit gönderir. (Ebû Dâvud, Melâhim, 1.)

mazhar-ı tam olan Mevlâna eş-şehir, kutbü'l-ârifîn, gavsü'l-vâsılîn, vârıs-i Muhammedî, kâmilü't-tarikatı'l-âliyyeti ve'l-müceddidiyyeti Hâlid-i Zülcenaheyn Kuddise Sırruhu, ilâahir... Sonra tarihçe-i hayatında gördüm ki, tevellüdü 1193 tarihindedir. Sonra gördüm ki, 1224 tarihinde Saltanat-ı Hind'in payitahtı olan Cihanâbâd'a dâhil olmuş. tarik-ı Nakşî silsilesine girip müceddidiyete başlamış.

Sonra 1238'de, ehl-ı siyasetin nazar-ı dikkatini celp edip, vatanını terk ederek diyar-ı Şam'a hicretle gitmiştir. Hem içinde gördüm ki, Hazret-i Mevlâna'nın (KS) nesli, Hazret-i Osman bin Affan'a (radıyallahu anh) mensuptur.

Sonra gördüm ki, tercüme-i halinde istidad-ı fıtrî ve kabiliyet-i harika ile, sinnı yirmiye bâliğ olmadan evvel a'lem-ı ulema-ı asr ve allâme-i vakıt olmuş. Süleymaniye kasabasında tedris-i ulûm ile iştigal eylemiştir.

Sonra Üstadımın tarihçe-i hayatını düşündüm. Baktım, dört mühim noktada tevafuk ediyorlar.

Birincisi: Hazret-ı Mevlâna 1193'te dünyaya gelmiş; Üstadım ise, Arabî 1293'te, tam Mevlâna Halid'in yüz senesi hitam bulduktan sonra dünyaya gelmiş.

İkincisi: Hazret-i Mevlâna'nın (KS) tecdid-ı din mücahedesine başlangıcı ve mukaddimesi, Hindistan'ın payitahtına 1224'te girmiş. Üstad ise, aynen yüz sene sonra,

a'lem-i ulema-i asır: asrın alimlen içinde en çok bilen asrın âlimlennin en büyüğü
allame-i vakıt: zamanın her ilme aşına en büyük âlimi
Arabı: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili
bâliğ: ulaşmış, ermiş
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
dahil: girme, içinde olma
dıyar-ı Şam: Şam diyan bölgesi
ehl-ı siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
füyuzat-ı maneviye: manevi feyizler
gavsulvasılın: hakikate marifete ermiş olan kâmillerin başı anlamında. Hz. Abdülkadir-i Geylânî için kullanılır
hicret: bir yerden bir yere göç etme, göç.
hitam: son, nihayet.
İlâ: ilâ-ahir sözünün kısaltılmışı
istidad-ı fıtrî: yaratılıştan gelen kabiliyet.
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
kabiliyet-i harika: olağanüstü kabiliyet, yetenek.
kâmilü t-tarikati'l-âliyye ve'l-müceddidiyye: yüce tarikatın olgun rehber ve yenileyicisi
Kuddise sırruhu: sırrı mukaddes ve azız olsun (büyük veliler için kullanılır)
kutbulârifîn: arifleri en büyüğü, arifleri en ileri geleni
mensup: bir şeye veya kimseye alakası bulunan, bağlı olan
mukaddime: başlangıç.
mücahede: savaşma, mücadele
müceddit: hadis-i şerifle her asır başında geleceği müjdelenen dinin yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
mühim: önemli, ehemmiyetli
muzhir-i tam: tam olarak izhar eden, gösteren
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nesl: soy-sop, zürriyet.
payıtaht: taht şehri, hükümdarın oturduğu şehir, hükümet merkezi
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun
Saltanat-ı Hind: Hindistan saltanatı
silsile: tarikatlarda Hz. Peygambere kadar dayandırılan şeyh ve pir zincirı
sinn: yaş.
tarihçe-i hayat: bir kimsenin hayatını anlatan kitap, biyografi
tarik-ı Nakşî: Şeyh Bahâeddin Nakşibendî'nin kurduğu tarikatın yolu, Nakşibendî tarikatı
tecdid-i dın: dinin esaslarına dokunmadan, asrın şartlarına göre yeni izah ve ispatlarla insanların anlayışına en uygun bir şekilde ortaya koyma
tedris-i ulûm: ilimlerin öğrenimi, ilimlerin öğretilmesi
tercüme-i hal: hâl tercümesi, bir kişinin hayatını anlatan eser, biyografi
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
tevellüt: doğma, doğum
vârıs-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in (asm) varısı

1324'te Osmanlı Saltanatının payitahtına girmiş, mücahede-i maneviyesine hazırlanmış.

Üçüncüsü: Ehl-i siyaset, Hazret-i Mevlâna'nın fevkalâde şöhretinden tevehhum ederek diyar-ı Şam'a naklettirilmesi, 1238'de vaki olmuştur. Üstad ise, aynen yüz sene sonra 1338'de Ankara'ya gidip, onlarla uyuşamayıp, onlan reddederek, küserek, tekrar Van'a gidip, bir dağda inziva ederken 1338 senesini müteakip, Şeyh Said Hâdisesinin vukuu münasebetiyle ehl-i siyasetin vehmine dokunmuş; ondan korkarak Burdur ve Isparta, Kastamonu, Afyon vilâyetlerinde sekizer sene, yirmi beş sene ikamet ettirilmiş.

Dördüncüsü: Hazret-i Mevlâna, yaşı yirmiye baliğ olmadan evvel allâme-i zaman hükmünde, fuhul-i ulemanın üstünde görünmüş, ders okutmuş. Üstad ise, tarihçe-i hayatını görenlere ve bilenlere malûmdur ki, on dört yaşında icazet alıp a'lem-i ulema-i zamana karşı muarazaya girişmiş, on dört yaşında iken, icazet almaya yakın talebelen tedris etmiştir.

Hem Hazret-i Mevlâna, neslen Osmanlı olduğu ve sunnet-i seniyeye butün kuvvetiyle çalıştığı gıbı, Ustadım, Kur'ân-ı Hakîm'e hizmet noktasında, meşreben Hazret-i Osman-ı Zınnureyn'in arkasında gidip, Hazret-i Mevlâna (KS) gibi, Rısale-i Nur eczalarıyla, bütün kuvvetiyle sünnet-i seniyenin ihyasına çalıştı.

İşte bu dört noktadaki tevafukat, tam yüz sene fasıla ile Rısale-ı Nur'un takvıye-ı dın hususundakı tesıratı,

a'lem-ı ulema-ı zaman: zamanın âlimlen içinde en çok bilen asrın alımlennın en buyuğu
allâme-i zaman: zamanın allâmesi, zamanın ilmi seviyesi en yuksek olan buyuk âlimi
balıg: ulaşmış, erişmiş.
diyar-ı şam: Şam diyan bölgesi.
ecza: cuz ler, parçalar, kısımlar
ehl-i siyaset: ulkenin ıdaresiyle meşgul olanlar siyaset adamları politikacılar
evvel: once.
fasıla: ara.
fevkalâde: olağanustü
fuhul-i ulema: buyuk âlimlenn ılen gelenlen âlımlenn en degerlileri, ustunlen
hâdıse: olay
hukmunde: degennde yennde
icazet: diploma yetki belgesi şahadetname.
ihya: yeniden kuvvetlendırme kuvvet ve tazelik verme
ikamet: oturma bir yerde kalma.
inziva: bır köşeye çekılme tek başına yaşama dunya ışlennden vaz geçme dunyadan el-etek çekme
Kur an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur ân
malûm: bilinen bilinir olan
meşreben: meşrepçe meşrep olarak.
muaraza: birbirine karşı gelme soz ıle karşılıklı mucadele
mücahede-i maneviye: manevi olarak yapılan cıhat.
munasebet: vesile -dan dolayı
müteakip: den sonra
nakl-i mekan: yer değiştırmek.
neslen: nesil ıtıbarıyle soyca
nokta: konu ıle ilgili bolüm
payıtaht: başkent, başşehir
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesi Bedıuzzaman Said Nursi nın eserlennın adı
saltanat: sultanlık, padışahlık hukumdarlık.
sünnet-ı seniye: Hz. Muhammed ın (asm) yüce sunneti yuksek hâl soz, tavır ve tasvıplen
takvıye-ı dın: dın takvıyesi, dınî ınancın kuvvetlenmesi
talebe: oğrenci
tarıhçe-ı hayat: bir kımsenın hayatını anlatan kitap biyografi.
tedrıs: okutma ders verme.
tesirat: etkiler tesirler
tevafukat: tevafuklar uygunluklar raslantılar birbirine uygun gelişler
tevehhum: vehımlenme yok olanı var zannetmekle ümıtsızlıge ve korkuya duşme
vaki: olmuş meydana gelmiş
vehm: zan şuphe yanlış ve esassız duşunce
vilayet: il
vuku: olma gerçekleşme meydana gelme

Hazret-i Mevlâna'nın (KS) Tarîk-ı Nakşîye vasıtasıyla hizmeti gibi azîm görünüyor. (HAŞİYE)

Üstadım kendine ait methûsenayı kabul etmiyor. Fakat Risale-i Nur Kur'ân'a ait olup, methûsena Kur'ân'ın esrarına aittir.

Yalnız Üstadımla Hazret-i Mevlâna'nın birkaç farkı var

Birincisi: Hazret-i Mevlâna, zulcenaheyndir. Yani, hem Kadirî, hem Nakşî tarîkat sahibi iken, Nakşîlik tarîkati onda daha galiptir. Üstadım, bilâkis, Kadirî meşrebi ve Şazelî mesleği onda daha zıyade hukmediyor.

Ben Üstadımdan işittim ki: "Hazret-i Mevlâna (KS) Hindistan'dan tarîk-ı Nakşîyi getirdiği vakıt, Bağdat dairesi, Şah-ı Geylânî'nin (KS) ba'de'l-memat –hayatta olduğu gibi– tahtı-ı tasarrufunda idi. Hazret-i Mevlâna'nın (KS) manen tasarrufu, câyı-ı kabul göremedi. Şah-ı Nakşîbend (KS) ile İmam-ı Rabbanî'nin (KS) ruhaniyetleri Bağdat'a gelip Şah-ı Geylânî'nin ziyaretine giderek rica etmişler ki, "Mevlâna Halîd (KS) senin evlâdındır, kabul et." Şah-ı Geylânî (KS), onların iltimaslarını kabul ederek Mevlâna Halîd'i (KS) kabul etmiş. Ondan sonra Mevlâna Halîd (KS)

HAŞİYE: Hazret-i Mevlâna (KS), milyonlar etbalarının ittifakıyla müceddittir ve baştaki hadîs-i şerîfin bir masadakıdır. Ve madem tam yüz sene sonra dört muhim cihetle tevafukla beraber, Risale-i Nur aynı vazîfeyi görüyor, demek nass-ı hadîs ile Risale-i Nur eczaları, tecdît ve takvîye-i dîn vazîfesini görüyorlar.

azîm: büyük
ba'delmemat: ölümden sonra olduktan sonra
bidayeten: ilk olarak, başlangıçta, ilkin
cây-ı kabul: kabule değer, kabul edîş
cihet: yön
ecza: cuz'ler, parçalar, kısımlar
esrar: sırlar, gizli hakikatler
etba: birinin sözüne, işine mesleğine uyanlar
evlat: çocuklar
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
Haşiye: dipnot.
hukmetme: hakim olma, işleme
iltimas: yapılmasını isteme, rica
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
Kadirî: Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin yolunda olan onun tarîkatine mensup olan
madem: ...den dolayı, böyle ise
manen: mana bakımından, manaca
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
meslek: gidiş, usul, yol
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavir, tutum, meslek.
methûsena: methedip övme
müceddit: hadîs-i şerîfte, her asır başında gelecegi müjdelenen dinin yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
mühim: önemli, ehemmiyetli
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşîbend'in kurduğu tarîkat ve bu tarîkata mensup olan
nass-ı hadîs: hadîsin delil olması
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhaniyet: ölmüş bir kimsenin devam etmekte olan manevî kuvvet ve kudreti
Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdülkadir Geylânî
Şazelî: Ebü'l-Hasan-ı Şazelî isminde Tunus'lu alim bir zatın kurduğu tarîkat
tahtı-ı tasarruf: idare altında
takvîye-i dîn: dine kuvvet verilmesi
tarîkat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tarîk-ı Nakşî: Şeyh Bahâuddin Nakşibendî'nin kurduğu tarîkatin yolu, Nakşibendî tarîkatı
tarîk-ı Nakşîye: Şeyh Bahâuddin Nakşibendî'nin kurduğu tarîkatin yolu, Nakşibendî tarîkatı
tasarruf: velîlerin Allah'ın izni dâresinde eşya ve varlıklar üzerindeki manevî tesirleri, keramet.
tecdîd: yenileme, tazeleme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vasıta: aracılık.
vazîfe: görev
ziyade: çok, fazla
zulcenaheyn: çift kanatlı, iki kanatlı

birden parlamış. Bu vakıa, ehl-i keşifçe vaki ve meşhut olmuştur. O hâdise-i ruhaniyeyi, o zaman ehl-i velâyetin bir kısmı müşahede etmiş, bazı da rüyayla görmüşler. (Ustadımın sözü burada tamam oldu.)

İkinci *fark şudur ki:* Üstadım kendi şahsıyetini mercuiyetten azlediyor. Yalnız Risale-i Nur'u merci gösteriyor. Hazret-i Mevlâna'nın şahsıyeti ise, kutbü'l-ırşat, mercii'l-has ve'l-âmm olmuştur.

Üçüncü fark: Hazret-i Mevlâna (KS), zülecnihadır. Fakat, zamanın muktezasıyla sünnet-i seniyeye çok kuvvet vermekle beraber ilm-i tarikati esas tutmak cihetiyle tarikatı daha ziyade tutmuş, o noktada sarf-ı himmet etmiş. Üstadım ise, şu dehşetli zamanın muktezasıyla ilm-i hakikati ve hakaık-ı imaniye cihetini iltizam ederek, tarikate üçüncü derecede bakmışlar.

Elhasıl: Baştaki hadıs-i şerifin "Her yüz sene başında dini tecdid edecek bir müceddid gönderiyor" vaad-i İlâhîsine binaen, Hazret-i Mevlâna Halid, ekser ehl-i hakikatça, 1200 senesinin, yani on ikinci asrın müceddididir. Madem tam yüz sene sonra, aynen dört cihette tevafuk ederek Risale-i Nur eczaları aynı vazifeyi görmüştür. Kanaat verir ki –nass-ı hadisle– Risale-i Nur tecdid-i dın hususunda bir müceddit hükmündedir.

Benim Üstadım daima diyor ki: "Ben bir nefenim, fakat müşir hizmetini görüyorum. Yani kıymet bende değil. Belki Kur'ân-ı Hakîm'ın feyzinden tereşşuh eden

asır: yüzyıl
azil: binsini ısınden veya makamından ayırma, işinden çıkarma, yol verme.
binaen: den dolayı, bu sebepten
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i keşif: bazı sırları bilinmeyen hakıkatlen Cenab ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bilen veliler
ehl-i velâyet: veli olanlar, erenler, Allah ın dostluğunu kazananlar, velilik sıfatını taşıyanlar
ekser: çok, çok.
elhâsıl: hâsılı, netice itibarıyle, kısaca
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
hâdise-i ruhaniye: ruhen yaşanan hadise, olay
hadıs-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hakaık-ı imaniye: imana ait hakıkatler, imanı gerçekler
hitam: son, nihayet.
hukmünde: değerinde, yerinde.
ilm-i hakikat: hakikat ilmi.
ilm-i tarikat: tarikat, tasavvuf ilmi
iltizam: binnin tarafını tutma, taraftarlık.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kıymet: değer
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kutbülırşat: büyük murşit.
madem: den dolayı, böyle ise
merci: merkez, kaynak.
mercii'l-has ve'l-âmm: halkın ve idarecilerin, avamın ve havassın başvuru mercii, merkezi
merciiyet: merkezilik, kaynak olan yer, çıkış yeri
meşhut: gözle görülen, müşahede olunan.
muktezâ: iktıza etme, gerekme
müceddit: hadıs-ı şerife her asır başında geleceği müjdelenen dinin yüksek hizmetkarı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük alim
müşahede: İlâhî güzellikleri ve sırları görme, seyretme.
müşir: en yüksek askerî derece, mareşal
nass-ı hadıs: hadısın delil olması
nefer: asker, er
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarf-ı himmet: himmetini sarfetmek, gayret göstermek
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasviplen
şahsıyet: kişilik.
tarikat: Allah a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mündin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tasdik: doğrulama, onaylama.
tecdid: yenileme, tazeleme.
tecdid-i din: dinin esaslarına dokunmadan, asrın şartlarına göre yeni izah ve ispatlarla insanların anlayışına en uygun bir şekilde ortaya koyma
tereşşuh: sızıntı, damla
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
vaad-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın verdiği söz.
vakıa: olay
vâki: olmuş, meydana gelmiş
vazife: görev
ziyade: çok, fazla
zülecniha: çok kanatlar sahibi, iki kanatlı

Risale-i Nur eczaları bir müşiriyet-i maneviye hizmetini görüyor."

Üstadımı kızdırmamak için şahsını sena etmiyorum.

Şamlı Hafız Tevfik

* * *

RE'FET BEY VE HUSREV VE RÜŞDU GIBI RISALE-İ NUR ŞAKİRTLERİNİN RİSALE-İ NUR BEREKETİNE İŞARET EDEN (BULDUKLARI) BIR TEVAFUK-İ LÂTIFTIR.

Risale-i Nur'un Isparta'ya ne derece rahmet olduğuna delâlet eden bir tevafukat-ı acibe:

Risale-i Nur'un mazhar olduğu inayatın kulliyetinden mühim bir ferdi de şudur ki: Isparta vilâyeti sekiz seneden beri Risale-i Nur'un müellifini sinesinde saklamıştı ve Barla gibi şirin bir nahiyesinde, Cenab-ı Hakkın lütuf ve keremiyle muhafaza etmişti. Bu müddet zarfında yavaş yavaş intişar eden Risale-i Nur'dan Isparta'da birler adam imanlarını takviye ettiler. Bilhassa gençler pek çok istifade ve istifaza etti.

Vakta ki, Üstadımızın Barla gibi lâtif ve şirin bir mahaldeki sıkıntılı ve pek acıklı ve en katı kalbleri ağlatan işkenceli esareti bitti. Risale-i Nur'un müellifi olan Ustadımızın nazar Cenab-ı Hakkın inayetiyle Isparta'ya müteveccih oldu. Evhama düşen bazı zalım ehl-i dünyanın teşebbüskârâne harekât-ı zahiriyesi bir sebeb-i adî olarak Ustadımız Isparta'ya getirildi.

avn: yardım.
bereket: bolluk bereket gürlük.
bilhassa: özellikle.
delâlet: delil olma gösterme alamet İşaret
ecza: cuzler parçalar kısımlar
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı ahreti düşünmeyen
esaret: esirlik tutsaklık, hukum altında bulunma
evham: vehimler zanlar kuruntular
harekât-ı zahiriye: görünüş teki davranışlar
iman: inanç, itikat.
inayat: lütuflar ihsanlar iyilikler yardımlar
intişar: yayılma yaygınlaşma neşrolunma
İstifade: faydalanma, yararlanma
ıstıfaza: feyz alma feyz bulma feyizlenme
kerem: cömertlik, lütuf ihsan, bağış.
kulliyet: bütünlük, umumîlik.
lâtif: yumuşak tatlı hoş.
lütuf: güzellik hoşluk, iyilik ihsan
mahal: yer
mazhar: nail olma, şereflenme
muhafaza: koruma
müddet: süre zaman.
müellif: eser telif eden yazan.
muhim: önemli ehemmiyetli
müşiriyet-i maneviye: manevi mareşallik
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nahiye: idarî teşkilatlanmada kaza ile köy arasındaki kademe bucak.
nazar: bakış.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüz zaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sebeb-i adî: basit sebep
sena: methetme, övme.
sine: yürek kalp gönül.
şakirt: talebe öğrenci.
takviye: kuvvetlendirme sağlamlaştırma
teşebbüskârane: teşebbüs edene yakışır şekilde teşebbüs edercesine
tevafuk: uyma uygunluk birbirine denk gelme
tevafuk-i acibe: şaşırtıcı münâsebet ve uygunluk, alâkadarlık
vakta: ne zaman ne vakit.
vilayet: il
zalım: zulmeden acımasız ve haksız davranan
zarfında: süresince.

Fakat Üstadımızın teşrif ettiği zaman yaz mevsiminin en hararetli zamanı idi. Yağmurlar kesilmiş, Isparta'yı iska eden sular azalmış, bir kısm-ı mühimminin menbaı kesilmiş, ağaçlar sararmaya, otlar kurumaya, çiçekler buruşmaya başlamıştı.

Risale-i Nur'un en ziyade intişar ettiği mahal Isparta vilâyeti olduğu için, Risale-i Nur hakkındaki inayat-ı Rabbaniyeyi pek yakından temaşa eden Risale-i Nur'un Şakirtleri olan bizler, acip bir vakıaya daha şahit olduk.

Bu hâdise ise Risale-i Nur Müellifinin Isparta'ya teşrifini müteakip, bir asır içinde bir veya iki defa vukua gelen, bu yaz mevsimindeki yağmurun kesretle yağması olmuştur. Pek harika bir surette yağan bu yağmur Isparta'nın her tarafını tamamen iska etmiş, nebatata yeniden hayat bahşedilmiş, bağlar, bahçeler başka bir letafet kesb etmiş; ekserisi hemen hemen ziraatle iştigal eden halkın yüzleri, Risale-i Nur'un nail olduğu inayetten ve bereketinden olan bu yağmurdan istifade ederek gülmüş, ruhları inbısat etmişti. Cenab-ı Hak, kemal-i rahmetiyle, bu yaz mevsiminin bu şiddetli ve hararetli vazıyetini, baharın en letafetli, en şirin ve en hoş vazıyetine tebdil etti. Güya Risale-i Nur, yüz on dokuz parçasıyla, müellifi olan Üstadımıza bir taraftan hoşamedî etmek ve mahzun olan kalbine teselli vermek ve gamnak ruhunu tatyip etmek; ve diğer taraftan da, sekiz seneden beri yaşadığı Barla'yı unutturmak ve o muhteşem çınar ağacını ve dostlarını ve alâkadar olduğu şeylerden gelen firak hüznünü hatırlatmamak için, Cenab-ı Hak'tan yüz on dokuz risalenin

alâkadar: ilgili, ilişki.
asr: yüzyıl
bahş: bağış, ihsan, verme.
bereket: bolluk, bereket, gurluk.
ekseri: çoğu kısmı
firak: ayrılık.
gamnak. gamlı, tasalı, kaygılı
güya sanki
hâdise: olay
hararet: sıcaklık.
harika: olağanüstü
hoşamedî: hoş geldin deme, kar şılama merasimi, hoş geldin töre ni.
hüzn. keder, tasa, garn
inayat. lütuflar, ihsanlar, yıllıkler, yardımlar
inayat-ı Rabbaniye: her şeyi ter biye ve idare eden Cenab-ı Hakk ın yardımları.
İnbısat. ferahlama, yayılma, geniş leme.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
İska: su verme, sulama, suvarma
istifade: faydalanma, yararlanma
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
kemal-i merhamet: merhametin son derecesi, tam bir merhamet, mükemmel ve kusursuz merhamet ile
kesb: kazanma
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kısm-ı muhim: önemli kısım
letafet: güzellik.
mahal: yer
mahzun: hüzünlü, kederli, uzüntülü
menba: kaynak.
muhteşem: haşmetli, yüce
müellif: eser telif eden, yazan
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müşahede: ilâhî güzellikleri ve sırları görme, seyretme
müteakip: den sonra
nail: kavuşan, ulaşan, eren.
nebatat. bitkiler
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Be diüzzaman Said Nursî nın eser lerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın te melli ve sebebi olan manevi varlık.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci
tatyib: iyi davranma, gönlünü hoş etme, hoşlandırma.
tebdil: değiştirme, dönüştürme
teselli: avutma, acısını dindirme
teşrif: şereflendirme, büyük birinin bir yere gitmesi veya bir yerden gelmesi
vakıa: olay
vazıyet. durum
vilayet: il
vuku. olma, gerçekleşme, meydana gelme
ziyade: fazla, fazlasıyla
zulüm: haksızlık, eziyet, işken ce

eliyle, yüz on dokuz bin kelimeleri diliyle dua etti, yağmur istedi. Cenab-ı Hak, öyle bereketli bir yağmur ihsan etti ki, bir misli doksan üç tarihinde yağdığını ihtiyarlarımızdan işitiyoruz ki, bu tarih, Üstadımızın tarih-i velâdetine tesadüf etmekle beraber, bu umumî hâdise-i rahmet olan kesretli yağmur, hususî bir surette Risale-i Nur'a baktığına bir delili de şudur ki:

Risale-i Nur'un neşrine vasıta olan Üstadımız geldiği gün, Isparta'yı gayet hararetli ve yağmursuzluktan toz-toprak içinde görmüş. Barla gibi bir yayladan gelip böyle bir yerde dayanamayacağım, diye telâş ediyordu. Üçüncü veya dördüncü günü bahçelen kısmen gezdiği vakıt, sebze ve ot ve çiçeklerin susuzluktan buruştuklarını görerek gayet müteessirane su istiyor, yağmur talep ediyordu. Arkadaşımız olan Bekir Bey'den, değirmenleri çeviren suyu göstererek "Isparta'nın suyu bu kadar mıdır?" diye sormuştu. Bekir Bey cevap verdi: "Gölcüğün suyu kesilmiş, gelmiyor. Isparta'nın dörtte birini sulayan bu sudan başka yoktur" dedi.

Üstadımızın Isparta'da çok talebeleri bulunduğundan, ruhen yağmurun gelmesini istiyordu. Aynı günde öyle bir yağmur geldi ki, elli seneden beri Isparta böyle bir hâdiseyi görmemiş. O yağmur yüzde doksan dokuz menfaat vermiştir. Bundan anlaşılıyor ki, o tevafuk tesadüfî değil; bu rahmet, Isparta'ya rahmet olan Risale-i Nur'a bakıyor. Lillâhilhamd, bu kerem-i İlâhî neticesi olarak Üstadımız, "Bana Barla'yı unutturdu. Unutamayacağım bir

bereket: bolluk, bereket, gurluk.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
gayet: son derece.
hadise: olay.
hadise-i rahmet: rahmet olayı.
hararet: sıcaklık.
hususî: özel.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
kerem-i İlâhî: İlâhî lütuf ve ikramlar.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
Lillâhilhamd. Allah'a hamdolsun ki!
menfaat: fayda.
misl: benzer, eş.
müteessirane: müteessir olarak, teessurle, üzüntü ile, üzülerek.
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
rahmet. lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruhen: ruh ile.
suret: biçim, şekil, tarz.
talebe: öğrenci.
talep: isteme, dileme.
tarih-i veladet: doğum tarihi.
tesadüfî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
umumî: genel.
vasıta: aracı.

şey varsa, o da, her yerde olduğu gibi, Barla'da bulunan ciddî dost ve talebelerimdir." diyor

Mustafa, Lütfi, Rüştü,
Hüsrev, Bekir Bey, Re'fet
(Rahmetullâhi Aleyhim ecmaîn)

* * *

RİSALE-İ NUR BEREKETİNE AİT YAĞMUR HÂDİSESİNİ TEYİT EDEN

MUHACİR HAFIZ AHMED SÜLEYMAN MUSTAFA ÇAVUŞ VE BEKİR BEY VE ŞEM'I'NIN (RH) BİR FIKRASIDIR

[Isparta daki kardeşlerinin fikrasındaki davayı ispat eden kuvvetli iki delili gösteriyor.]

Re'fet Bey ve Hüsrev gibi kardeşlenmizin harika bir surette yağan yağmur içinde Risale-i Nur bereketine hususi baktığına kanaatimiz geliyor. Çünkü gözümüzle yağmur hâdisesinin hususi bir şekilde hizmet-i Kur'ân ve Risale-i Nur'a baktığını iki suretle gördük.

Birinci Suret: Risale-i Nur'un vasıta-i neşri olan Üstadımızın camii seddedildi. Risale-i Nur'u yazacak hançteki talebelerinin, yanına gelmeleri men edildiği hengâmda kuraklık başladı. Yağmura ihtiyac-ı şedid oldu. Sonra yağmur başladı, her tarafta yağdı, yalnızca Karaca Ahmed Sultan'dan itibaren bir daire içinde kalan Barla mıntıkasına yağmur gelmedi. Üstadımız bundan pek müteessir olarak duâ ediyordu. Sonra dedi ki:

bereket: mubareklik, bolluk, saadet.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dava: takip edilen fikir, iddia.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fikra: kısım, fasıl, bolum.
hâdise: olay
harıç: dışarı
harika: olaganüstü
hengam: zaman, sıra.
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmeti
hususî: özel
ihtiyac-ı şedid: çok şiddetli ihtiyaç, şiddetli muhtaç oluş.
ispat: doğruyu delillerle göstterme.
itibaren: den ben ...den başlayarak, itibar ederek.
kanaat: inanma, görüş, fikir
men: yasak etme, engelleme
mıntıka: bölge, taraf, cihet
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sedd: kapama, tıkama, engel olma
suret: biçim, şekil, tarz
talebe: öğrenci
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
umumî: genel
vasıta-i neşr: yayma, neşretme aracı.

"Kur'ân'ın hizmetine sed çekildi, bu köydeki mescidimiz kapandı. Bunda bir eser-i itab var ki, yağmur gelmiyor. Öyle ise, madem Kur'ân'ın itabı var; Yasin Suresini şefaatçi yapıp Kur'ân'ın feyzini ve bereketini isteyeceğiz."

Üstadımız, Muhacir Hafız Ahmed Efendiye dedi ki:

"Sen kırk bir Yâsin-i Şerif oku."

Muhacir Hafız Ahmed Efendi (RH) bir kamışa okudu. O kamışı suya koydular. Daha yağmur alâmeti görünmezken, ikindi namazı vaktinde, Üstadımız, daima itimad ettiği bir hatırasına binaen, Muhacir Hâfız Ahmed Efendiye (RH) söyledi ki: "Yâsin'ler tılsımı açtı, yağmur gelecek."

Aynı gecede, evvelce yağmadığı Barla dairesi içine öyle yağdı ki, Üstadımızın odasının altındaki Çoban Ahmed'in bahçesindeki duvar yağmurdan yıkıldı. Hâlbuki Karaca Ahmed Sultan'ın arkasında ve deniz kenarında balık avlamakla meşgul Şem'i ile arkadaşları bir damla yağmur görmediler.

İşte bu hâdise kat'iyen delâlet ediyor ki, o yağmur, hizmet-i Kur'ân'la münasebettardır. O rahmet-i âmme içinde bir hususiyet var. Sure-i Yâsin anahtar ve şefaatçi oldu ve yağmur kâfi miktarda yağdı.

İkinci suret: Kuraklık zamanında, yirmi otuz gün içinde yağmur Barla'ya yağmamışken, Yokuşbaşı Çeşmesi yapıldığı bir zamanda menbaına yakın Üstadımız ve

alâmet: belirti, işaret, iz.
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
eser-i itap: azarlama payı, ıma, darılma eseri, izi.
evvelce: daha önce.
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
hadise: olay.
hizmet-i Kur'an: Kur'an hizmeti.
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
itap: azarlama, rencide etme.
itimat: dayanma, güvenme.
kâfi: yeter, elverir.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
menba: kaynak.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
rahmet-i amme: umumî rahmet, herkesi ve her şeyi kaplayan rahmet.
set: mani, perde, engel.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
Sure-i Yâsin: Yâsin Suresi. Kur'ân-ı Kerîm'in 36. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 83 ayettir.
suret: biçim, görünüş.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanma sını dileme.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
Yâsin-i Şerif: şereflı Yâsin suresi.

bız yanı, Süleyman, Mustafa Çavuş, Ahmed Çavuş, Abbas Mehmed filan beraber cemaatle namaz kıldık. Tesbihattan sonra dua için elimizi kaldırdık, Üstadımız yağmur duası etti. Kur'ân'ı şefaatçi yaptı. Birden, o güneş altında, her birimizin ellerine yedi-sekiz damla yağmur düştü. Elimizi indirdik, yağmur kesildi. Cümlemiz bu hale hayret ettik. O vakte kadar yirmi otuz gündür yağmur gelmemişti. Yalnız o yağmur duası ânında, dua eden her ele yedi-sekiz damla düşmesi gösteriyor ki, bunda bir sır var. Üstadımız dedi ki: "Bu bir işaret-i İlâhiyedir. Cenab-ı Hak manen diyor ki: Ben duayı kabul ediyorum, fakat şımdı yağmur vermiyorum." Demek sonra sure-i Yâsin şefaat edecek. Nitekim de öyle olmuştur.

Elhasıl: Isparta'daki kardeşlerimizin umumî rahmet içindeki Risale-i Nur'un bereketine dair dava ettikleri hususiyeti, şu iki kuvvetli delille tasdik ediyoruz.

Şem'i, Mustafa Çavuş, Bekir Bey,
Muhacir Hafız Ahmed, Süleyman
(rahmetullâhı aleyhim ecmaîn)

* * *

SADÂKATTE MEŞHUR OLAN BARLALI SÜLEYMAN'IN VAZİFE-İ SADÂKATİNİ TAMAMIYLA YAPAN ISPARTA SÜLEYMAN'I RUŞDÜ'NUN BİR FIKRASIDIR.

Azız Üstadım,

Kardeşlerimin Yirmi Yedinci Mektuba giren fıkralarını, kendi fıkrıme ve hıssıyatıma muvafık bulduğumdan,

aziz: izzetli, muhterem, saygın
bereket: mubareklik, bolluk, saadet.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
dair: alakalı, ilgili
dava: takip edilen fikir, iddia
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
elhasıl: hasılı, netice itibanyle, kısaca
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hal: durum, vaziyet.
hıssıyat: hisler, duygular
hususıyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
işaret-i İlâhiye: Cenab-ı Hakk'ın işareti
manen: mana bakımından, manaca
muvafık: uygun, munasip
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sair: diğer, başka, öteki
sır: gizli hakikat.
sure-i Yasin: Yasin Suresi, Kur'ân-ı Kerîm'in 36. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 83 ayettir.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
umumî: genel
vazife-i sadakat: dürüstlük, bağlılık, sadakat.

onlar bu nokta-i nazardan kendi fıkralarımdır diye başka fıkra yazmaya lüzum görmedim. Fakat bu ahırlerde Risale-i Nur'un kerametine temas eden bazı hâdiseler benimle de münasebetdar olarak vücuda geldiğinden, ondan bir ihtar hükmünde idi ki, onlar münasebetiyle, benim de bir hususi fıkram kardeşlerimin hususi fıkraları içine girsin diye, o hâdiselerden bazı lâtif tevafukatı ve bazı rüya-i sadıkayı ve birkaç hâdiseyi yazıyorum.

Bu rüyalar, birbirine yakın ve birkaç gün zarfında görülmüş ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm içinde bulunduğu cihetle, rüya-i sadıkadır. Çünkü, hadisçe sabittir ki, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm görülen rüyada, şeytan o rüyaya karışamıyor. Bu rüya-i sadıkadan her biri, gerçi rüyadır, delil ve hüccet olamaz; fakat her birinin aynı mealde ittifakları bir müjde veriyor ve Risale-i Nur'un makbuliyetine ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın daire-i rızasında bulunduğuna bizlere kanaat veriyor.

Ezcümle:

BİRİNCİSİ: Risale-i Nur Şakirtlerinden Rıza görüyor: Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, camide Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık (RA) emrediyor: "Çık, hutbe oku." Ebu Bekr'is-Sıddık koşarak minberin en yukarı basamağına kadar çıkar, hutbe okur. Hutbe içinde cemaate der ki: "Bu söylediğim hakikatlerin izahatı Yirmi Dokuzuncu Sözdedir."

İKİNCİSİ: Risale-i Nur'un Şakirtlerinden Osman Nuri diyor ki: Rüyamda, Şemail-i Şerife muvafık, gayet nuranı

ahir: son.
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
cihet: yön.
daire-i rıza: razı olma dairesi.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hâdise: olay.
hakikat: gerçek, esas.
hususi: özel.
hüccet: delil.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
İttifak: birleşme, fikir birliği etme.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
meal: mana, anlam, mefhum.
muvafık: uygun, münasip.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir.
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
radıyallahu anh: Allah ondan razı olsun.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
rüya-yı sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde, dünyada hakikatları çıkan sadık rüya.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
şakirt: talebe, öğrenci.
Şemail-i Şerife: Hz. Muhammed'in (asm) mübarek huylarını, tavırlarını, maddî ve manevî özelliklerini.
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, rastantılar, birbirine uygun gelişler.
zarfında: süresince.

bir surette Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı oturduğu yere dayanmış bir vaziyette gördüm. Bu anda bir sada geldi ki, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın bir yaveri geliyor. Kapılar birden bire kendi kendine açıldı. Risale-i Nur naşirlerinin Üstadı olan zat içeriye girdi. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, Üstadımıza şefkatkârâne bir iltifat göstererek, dayandığı vaziyetten doğruldu. Ben de ağlayarak uyandım.

ÜÇÜNCÜSÜ: Risale-i Nur Şakirtlerine köşkünü tahsis eden Şükru Efendidir. Ruyada ona diyorlar ki, "Senin o köşküne Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm gelmiş." O da koşarak gidip, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı çok nurani ve sürurlu bir halde bulup ziyaret etmiş.

DÖRDÜNCÜSÜ: Risale-i Nur Şakirtlerinden Nazmi'dir. Rüyasında ona diyorlar ki: "Risale-i Nur Şakirtleri imansız ölmezler; kabre imanla girerler."

Bu rüyalar Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ile münasebettar olmak cihetiyle, o rüyalar zamanında Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesi münasebetiyle lâtif ve küçük bir iki tevafukun letâifini zikredeceğim. Şöyle ki:

Risale-i Nur eczalarından birkaç vecihle kerameti görülen mu'cizat-ı Ahmediyeye dair On Dokuzuncu Mektubun tashihi zamanında, yedi mu'cizat-ı Ahmediyeye (ASM) mazhar yedi çocuğun bahsine geldiği vakitte, Meliha isminde yedi yaşındaki kızım, umulmadık bir vakitte hanemden çıkıp Üstadımın oturduğu köşke geldi, o

aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
bahis: konu.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
hane: ev.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
iman: inanç, itikat.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
lâtif: tatlı, şirin.
letaif: güzellikler, incelikler.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
naşir: eser, neşreden, yayınlayan, dağıtan.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sada: ses.
suret: biçim, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefkatkârâne: şefkatli ve merhametli bir şekilde.
tahsis: bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırma.
tashih: basılacak bir eserin dizgilenmi kontrol ederek yanlışları düzeltme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vaziyet: durum.
vecih: cihet, yön.
yaver: emir subayı.
zat: kişi, şahıs.
zikr: anma, bildirme.

yedi çocuk bahsini masumane çocukcasına dinlemeye başladı. Çay içmesini çok sevdiği halde, kendine verildi, çocukların bahsi bitinceye kadar içmedi.

O saatten on dakika evvel, hem On Dokuzuncu Mektup, hem Miraç Risalesi ayrı ayrı tashih ediliyordu. On Dokuzuncu Mektubun yüz elli sayfası içinde birtek sayfada kuru direğin ağlamasından bahis var. Miraç Risalesinde altı yüz satırdan birtek satır ondan bahseder. Muhtelif tarzlarda, muhtelif vakıtte, muhtelif adamlar, muhtelif kitaplarda birden birtek sözü söylediklerini ben işittim. O da kuru direğin ağlaması idi. Her biri iki kişiden ibaret iki kısım tashihçiler, aynı kelime üstündedirler, o kelimeyi söylüyorlardı. Ben hayretle dedim, "İki taraf da bir kelimeyi söyluyorsunuz." Sonra baktık, Miracın tashihi aynı kelimeye geldiği gibi, On Dokuzuncu Mektubun tashihi de aynı kelime üzerindedir. Biz hazır olanlar şüphemiz kalmadı ki, yedi yaşında Meliha'nın yedi çocuk bahsine tevafuku ve bu iki kısım musahhihlerin aynı kelimede ittifakları, o mu'cizat-ı Ahmediye bahsinin bir kerametinin bir şuaıdır.

Yine Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın mektubuyla munasebettar üçüncü bir tevafuk. Milas'tan gelen ve oraya gönderilen kitapların listesini bir sebebe binaen saklamak lâzım gelmişti. Ustadım, bu listeyi saklamak için bana verdiğini biliyormuş. Bir gün o listeye lüzum olacağını düşünerek benden isteyecekti. Fakat istememişti. O gece kalkar o listeyi seccadesinin yanında görür, hayret eder. Bu, saklandığı yerden çıkıp, nasıl burada

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
bahis: konu
binaen: -den dolayı bu sebepten
evvel: önce.
İbaret: meydana gelen oluşan.
İttifak: birleşme fikir birliği etme
keramet: ermişcesine yapılan iş hareket veya söylenen söz, fikir
masumâne: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27 gecesinde Cenab ı Hakkın huzuruna ruhen cismen hâlen çıkması mu cizesi
mu'cizat-ı Ahmediye. Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu cizeler
muhtelif: türlü türlü çeşitli
musahhih: tashih eden tashihçi yanlışları düzelten
münasebettar: ilgili alakalı.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
tarz: biçim şekil
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
tevafuk: uyma uygunluk, birbirine denk gelme

bulunsun? Sabahleyin benden soruyor, "Ben getirmedim, haberim yok" dedim. Zaten gece yanına çıkmamıştım. Bunda bir manâ var. Biz düşündük, aynı gün Milas'tan listeye göre kitap istemeye bir hak kazanmak için, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın Mısır azizi Mukavkıs'a yazdığı mektup, eski Mısırlılara ait kitaplar içinde bulunarak İstanbul'a gönderilmiş. Bu mektubun fotoğrafla alınan aynının bir sureti, o gecenin gündüzünde bize geldi, o geceki liste hâdisesine tevafuk etti. Bunda şüphemiz kalmadı ki, saklı olan o listenin kendi kendine orada bulunması, bu mektub-ı Nebeviyenin gelmesine bir istikbal ve bir işaret idi.

İşte o günlerde Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm rüyada Risale-i Nur'la münasebettar görülmesi ve mektup da aynı vakitte gelmesi, o günlerde telif edilen hastalara ait yirmi beş deva-i maneviyeyi beyan eden Yirmi Beşinci Lem'a ve iktısada ait On Dokuzuncu Lem'a ve onların akabinde ihtiyarlara ait yirmi altı ricayı beyan eden Yirmi Altıncı Lem'anın telif zamanlarına tevafuk etmesi şüphe bırakmıyor ki, bu üç risale, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın makbuliyetine mazhar olmuş.

Yine Risale-i Nur'la münasebeti tahakkuk eden hâdiselerden birisi de şudur ki, Risale-i Nur'un Isparta'ya medar-ı bereket olduğunu çok emarelerle gördük ve görüyoruz.

Ezcümle: Şükrü Efendi hem kendi köşkünü, hem merhum kardeşi Nuri Efendinin köşkünü Risale-i Nur'un

akabinde: arkası sıra, peşi sıra, peşinden
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
aziz: hürmete layık, değerli, kıymetli
beyan: açıklama, bildirme, izah
deva-i maneviye: manevî ilaç, çare.
emare: alâmet, belirti, nişan
ezcümle: bu cümleden olarak
hadise: olay
iktısâd: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
istıkbal: gelecek.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mazhar: nail olma, şereflenme
medar-ı bereket: bereket sebebi
mektub-ı Nebeviye: Hz. Peygamber (s.a.v)'in mektubu
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
münasebettar: ilgili, alâkalı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
suret: nüsha, kopya
tahakkuk: gerçekleşme, keşfleşme
telif: eser yazma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.

ders ve telifine verdiği bir zamanda, onun şehirdeki evine muttasıl büyük bir haliçe binası ateş aldı. Bütün o büyük bina yandığı halde, Şükrü Efendi'nin evine sirayet etmedi. Hatta yanan haliçe binasının müştemilâtından olup, haliçe binası ile Şükrü Efendi'nin hanesine bitişik olan ahşap odunluk dahi yanmadı. Bu vaziyeti gören herkes hayret içinde kaldı. Fakat Risale-i Nur ile alâkaları olanların şüpheleri kalmadı ki, Şükrü Efendi Risale-i Nur'un telifine bu ikî köşkü verdiği için, onun bereketiyle, harika bir surette, hem kendi hanesi, hem merhum kardeşinin hanesi o müthiş yangından kurtuldu.

Hem Risale-i Nur yazın nasıl ki büyük bir yağmur ve rahmete sebep olduğu delillerle beyan edilip Gavs-ı Geylânî'nın (KS) keramatına dair Risalede kaydedilen hâdise Risale-i Nur'un bir kerameti olduğu gibi, bu seneki kışta Risale-i Nur'un merkez-i faaliyeti, Barla'dan Isparta'nın bağlarına nakledilmişti. Bağlarda soğuk ve fırtına şehirden çok şiddetli oluyordu. Bu şiddetli kışta Risale-i Nur'un dersi tatil olmamak ve naşirî de dayanabilmek için, bir eser-i rahmet olarak bu senenin kışı gayet mutedil geçti. Evet, herkes biliyor ki, şimdiye kadar böyle mutedil ve bazı günler yaza benzer tarzda bir kış, bu yakın zamanlarda görülmemişti. İşte bugün, yeni Mart on iki, eski Şubat yirmi yedidir. Sitte-i sevr denilen fırtınalı altı meşhur günün üçüncü günü olan bugün, Nevruz günü gibi açıktır, güzeldir. Nasıl ki Risale-i Nur'un bereketi yüzünden rahmet-i İlâhiye yaz ortasında bir bahar getirdiğini kanaat verecek emareler ile görmüştük, öyle de, bu

alâka: ilgi, ilişki, bağ.
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
dair: alâkalı, ilgili.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
emare: alâmet, belirti, nişan.
eser-i rahmet: rahmet eseri, rahmetin izi, alâmeti.
gayet: son derece.
hadise: olay.
haliçe: küçük halı, kilim, seccade.
hane: ev.
hârika: olağanüstü.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü.
merkez-i faaliyet: faaliyet merkezi.
mutedil: ılıman.
muttasıl: bitişik.
müştemilât: şumulünde olan şeyler, içinde bulunanlar.
müthiş: dehşet veren, korkuten, dehşetli, korkunç.
nakl: bir yerden başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma.
naşir: eser, neşreden, yayınlayan, dağıtan.
nevruz: ilkbahar, başlangıcı Celâlî Takvimine göre yılbaşı.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sirayet: birinden diğerine geçme, bulaşma.
sitte-i sevr: Güneş'in Boğa Burcunda bulunduğu Nisan ayındaki altı günlük fırtına.
suret: biçim, şekil, tarz.
tarz: biçim, şekil.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
vaziyet: durum.

kış ortasında Risale-i Nur'un bereketi yüzünden bir güz mevsimi olmasına bir vesile olduğuna kanaat ettik.

Hem Risale-i Nur eczasından *İktisat Risalesi*'nin telîfine çok yakın bir zamanda, Üstadımın maişetindeki iktısadı ifrat derecesine girmişti. Ben ve Hüsrev ve daha diğer arkadaşlarımız bütün biliyoruz ki, Üstadımızın hasta olmadığı halde bütün ramazanda yediği gıdayı hesap ettik; bir tek fırıncala ekmeği, yarım okka kese yoğurdu, yüz elli dirhem pirinç idi. Biz tahmin ettik ki, yirmi dört saatte üç hurma tanesi kadar gıda ile külfetsiz idare etti. Fazlaya iştahası olmadığı için yemiyordu. Bu hal, ramazandan sonra ona yazdırılacak olan *İktısat Risalesi*'nin bereketine ve mübarekiyetine ve kerametine bir işaret idi.

Ve bir de Risale-i Nur'un takviye-i dîn hakkında hizmetine işaret eden bir diğer hâdise şudur ki: Isparta'nın mühim bir âliminin, takriben otuz-kırk sene evvel yazdığı istikbale dair kasidesinin fıkraları, Risale-i Nur'a tam tevafuk ediyor ve Risale-i Nur'u gösteriyor. Şöyle ki:

Allah rahmet etsin ve kabri pürnur olsun, Topal Şükrü Efendi namında ehl-i kalb ve Isparta'nın bir medar-ı fahri olan zatın kerametkârâne buraca meşhur bir şiirini gördüm, getirip arkadaşlarıma gösterdim. Dedim: Bu zat bu dalâletli zamanımızdan bahsettiği gibi, bir fıkrası da Harb-i Umumîden bahsediyor gibi görünüyor. Çünkü bu şiirinde diyor:

Aferin çarha kı, çattırdı kuduzu kuduza.

bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
çarha: ordunun ilensinde bulunan askerlerin yaptıkları talim.
dair: alakalı, ilgili.
dalâlet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
dirhem: yaklaşık uç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i kalp: maneviyata çok kıymet veren, kalben Cenab-ı Hakka çok yakınlık hissedip çok hikmetlerden anlayan zat.
evvel: önce.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
güz: sonbahar.
hadise: olay.
hal: durum, vaziyet.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
İfrat: aşırılık, pek ileri gitme.
İktisâd: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma.
İstıkbal: gelecek zaman.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kasîde: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine.
külfet: zahmet, sıkıntı.
maişet: geçim, geçinme.
medar-ı fahr: övünme sebebi.
mubarekiyet: mübareklik, feyizlilik, bereketlilik.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
nam: ad.
pürnur: nur dolu, nur içinde, nurlu, aydınlık.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
takriben: tahminen, yaklaşık olarak, aşağı yukarı.
takviye-i dîn: dın takviyesi, dini inanan kuvvetlenmesi.
telîf: eser yazma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vesile: araç, vasıta.
zat: kişi, şahıs.

Yani, bütün dünya kâfirlerini birbirine musallat ettirdi, ve iki satır sonra yine diyor:

Sûk-ı asr içre bütün dâd ü sitend, kufr u dalâl,
Müşteri kalmadı, din indi ucuzdan ucuza.

Yani, o asrın çarşısında alışveriş dinsizlik elinde olacak, dinsizlik hükmedecek, din gayet ucuza düşecek ve İslâm'ın şeairi gizlenecek. Sonra diyor:

Şükriya bilmezem esrar-ı gayıbdan amma,
Ya ileri, ya geri, takrib ederim üç otuza.

Kendi tefsir ediyor. Yani, otuz üçe şiddetli kafiyesine müraat için, otuz üç yerine "üç otuz" demiştir. Hem Harb-ı Umumiye işaret ettiği fıkrasıyla, "dinsizlik düsturları, kanunları, o asır çarşısında hükmettiği..." fıkrasının ortasında şöyle diyor:

Eriş ey avn-i şeriat [HAŞİYE 1] *eriş ey muhyiddin!*
Elem-i rîş-ı [HAŞİYE 2] *cefasından erişti o zere.*

Şimdi benim kanaatım geliyor ki, bu zat, otuz üç senesinden sonra Risale-ı Nur'u Isparta'nın imdadına çağırıyor. "Ey avn-i şeriat, ey muhyiddin yetiş!" diyor. Yani vefatından takriben otuz üç sene sonra şeriata ve dinin şeairine, Isparta'ya yetişecek bir nuru çağırıyor.

HAŞİYE 1: Şeriat cifirle dokuz yüz seksen eder. Risaletü'n-Nur dahi اَلنُّوْرُ'daki لْ (lâm) asl-ı *lâm* olsa, cifirle dokuz yüz yetmiş sekiz edip iki farkla tevafuk eder.

HAŞİYE 2: Rış: Cerha, yara demektir.

amma: ama, lakin, ancak.
asr: yüzyıl.
avn-ı şeriat: dinin yardımcısı.
cefa: eziyet, sıkıntı, zulüm.
cerha: yara.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dâd ü sitend: alışveriş.
düstur: kaide, esas, prensip.
elem-i rış: yara acısı, yaranın verdiği acı.
esrar-ı gayb: görünmeyen sırlar.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
Harb-ı Umumi: genel harp, dünya savaşı.
haşiye: dipnot.
hükmetme: hakim olma, işleme.
İmdat: yardım.
kafir: Allah'ı ve İslâmiyet'i inkâr eden, dinsiz.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kufr-i dalâl: kafirlik, sapıklık, dinsizlik.
muhyiddin: dine hayat veren.
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan.
müraat: gözetme, riayet etme.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rış: yara.
suk-ı asr: asrın, yüzyılın çarşısı.
şeair: dinin alâmetleri, işaretleri.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
takriben: tahminen, yaklaşık olarak, aşağı yukarı.
takrip: yaklaştırma, yanaştırma.
tefsir: açıklama, izah.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vefat: ölüm.
zat: kişi, şahıs.
zer: altın.

Cenab-ı Hak duasını kabul etmiş ki, vefatından otuz-kırk sene sonra Risale-i Nur o vazifeyi görmüş.

Talebeniz ve hizmetkârınız

Süleyman Rüşdü

* * *

RİSALE-İ NUR'UN MUSADERE HÂDİSESİ MUNASEBETİYLE ISPARTA SULEYMAN'I RÜŞDÜ'NUN, EVVELKİ FIKRASINA ZEYİL OLARAK YAZDIĞI BIR FIKRASIDIR

Risale-ı Nur Şakirtlerinin merkezi olan Şükrü Efendinin köşkünün komşusu seksen yaşında muhterem Alî Osman Çavuş namında bir zat, Risale-i Nur naşirlerine hucum zamanından bir gün sonra rüyasında görüyor ki: Güneş ile Kamer, beraber olarak köşkün içine girip parlıyorlar.

Diğer bir rüyada Keçeci Mustafa Efendi'nin hafîdi Bekir yine hâdise-i elîmeden bir-iki gün sonra görüyor ki, güneş kıble tarafından çıkıyor. Şuaatı içinde güneş yüzünde Risale-i Nur naşirinin sureti temessül edip, aynen güneşin kursunda görünüyor.

Hem mütedeyyin bir kadın, yine hâdiseden sonra görüyor ki, semavattan mübarek kâğıtlar yağıyor. Soruyorlar: "Bu nedir?" Rüyada demişler: "Risale-ı Nur'un sayfalandır." Yani, tabirce Risale-i Nur, Kur'ân'ın tefsiri olduğu cıhetle, vahy-ı semavî olan Kur'ân'ın semavî ve ilhamî bir tefsiridir. Hem yağmur gibi, insanlara kesretli bir rahmettir.

cihet: yön.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
hâdise: olay
hâdise-i elîme: elem verici, üzücü hâdise
hafîd: evlat oğlu, torun
hizmetkar: hizmet yapan, kimse hizmetçi
hücûm: saldırma
ilhamî: ilham ile elde edilen, ilham ile ulaşılan
kamer: Ay
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıble: güney yönü, cenup
kurs: bir yıldızın görünen yüzü.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
munasebet: vesile -dan dolayı
musadere: toplatma, elden alma.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
nam: ad
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan
rahmet: lutuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
semavat: semalar, gökler
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
suret: biçim, görünüş, yüz çehre
şakirt: talebe, öğrenci
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar
tabir: ifade
talebe: öğrenci
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
vahy-i semavî: Allah tarafından melekler vasıtasıyla peygamberlere gelen vahiy, semavî vahiy
vazife: görev
vefat: ölüm
zat: kişi, şahıs
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

Hâdisenin vukuundan evvel, Risale-i Nur Şakirtlerinin her biri bir cesedin azalan gibi, bir cihette o cesede gelen müessir bir anzayı bütün azanın hissetmesi nev'inden, bu hâdiseyi Risale-i Nur'un dört şakirdi, vukuundan bir-iki gün evvel şöyle gördüler: Üçü, yani Mehmed Zühdü, Halil Ruhi, Mehmed Niyazi, Risale-i Nur naşirlerinin üstadını vefat etmiş görüyorlar ki, vefat ise tabirce Risale-i Nur'un tatilini haber veriyor. Dördüncüsü Fazıl Bey görüyor ki, hâdiseden birgün evvel raftaki kitapları karıştırır, bazı kitapları düşürür. Üstad bana hiddet ediyor, ben de diyorum: "Refet düşürdü." Birden haneye polisler doluyorlar, her şeyi alıyorlar.

Hem bundan yedi buçuk ay evvel Risale-i Nur naşirlerine gelen elîm polishaneye çağırma meselesinde Risale-i Nur'un şakirtlerinin dört tanesi (aynı hâdiseyi bir ikisi, yanı Rüşdü ile Lütfü aynen görüyorlar, ikisi de az bir tabirle) aynı hâdiseyi görmeleri ve bu defaki hâdiseyi, yine dört tane şakirtler aynen görmesi gösteriyor ki, Risale-i Nur Şakirtleri, bir cesedin azaları gibidirler ki, Risale-i Nur'a gelen hâdiseyi, bir cesedin azaları gibi hissediyorlar.

Hem Risale-i Nur Şakirtlerinden Bekir'e o musibet gününden birgün evvel biri demiş: "Üstadın seni çağırıyor." Bir hiss-i kablelvuku ile ikinci gün Üstadının başına gelen ve rahmet-i İlâhiye ile hafif geçen müthiş musibeti, düşmanların plânları derecesinde büyük, ağır hissetmiş tarzında, ağlayarak gayet korkaklık ve halecan ile koşup geldi. O halecan ve ağlamasına hiç sebeb-i zahirî sebep

aza: organlar, uzuvlar
ceset: vücut, beden.
cihet: yön.
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren.
evvel: önce.
gayet: son derece.
hadise: olay
hane: ev.
helecan: heyecan
hiddet: öfke, kızgınlık.
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hâdisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
mesele: önemli konu
musibet: felâket, bela.
müessir: tesirli.
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan
nev': çeşit, tür
polishane: polisevi
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sebeb-i zahirî: görünürdeki sebep
şakirt: talebe, öğrenci.
tabir: yorum, yorumlama.
vefat: ölüm
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme

yokken, yine heyecanını, ağlamasını teskin edemiyordu. Demek Risale-i Nur'a gelen musibet, şakirtlerini keramet-kârâne ikaz ediyordu.

Hem musibetin aynı gününde Üstadımız gezmekten donerken -Husrev ve Mehmed'in ıhbanyla- birdenbıre sebepsiz ehl-i dünyaya karşı şiddete başlamış. Yirmi beş sene evvel Dıvan-ı Harb-ı Orfîde kendı ıdam kararını beklerken, sebepsiz, kalbsiz, rütbeli iki adam, mahpus olduğu koğuşa tahkir ıçın geldiklen zaman gayet acıp bir surette söylediği o hale mahsus meşhur bir şetmi üç defa zalım ve garazkâr ehl-i dünyaya karşı sarf edıyor, "Benden ne istiyorsunuz?" diye bağırarak tekrar ediyor, sonra susuyor. Aynı dakıkada zabıta koşku basmak için yedı-sekiz polis köşkün etrafına girdikleri zamana tevafuk ediyor.

Medar-ı İbret Bir Hâdise

Risale-ı Nur naşirlerinin tazyiki yüzünden âmirlerinin yanında yüz bulmak niyetiyle Risale-i Nur naşirlerine ihşenlerin aksi maksadıyla tokat yediklerinin yuz hâdiseden bır hâdisesi şudur ki:

Sebepsız, sırf bazı garazkârların keyfi için Risale-i Nur naşırlerine bır kulp takıp mahkemelerde süründürmek ve belki mahvetmek için sureten kendini dost gösterip gayet hainâne bır niyakârlıkla dairemıze sokulup, bırtakım yalanlarla âmirlerini iğfal edip Risale-i Nur naşırlerine müthış darbe gelmesıne vesile olan bır adam, teveccüh

acıp: tuhaf hayrette bırakan.
amir: memurun ustu, emreden, buyuran.
Dıvan-ı Harb-ı Örfi: Ittihat ve Terakkı hukumetı zamanında 31 Mart Olayından sonra kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyonetım mahkemesi.
ehl-i dünya: dunyaya bağlı dunya adamı, ahıreti duşunmeyen.
evvel: once.
garazkar: haset eden, kın guden, kotu kasıt sahıbi.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
hainâne: haincesine, hain bır kişiye yakışır şekil ve surette.
hal: durum, vazıyet.
Iğfal: yanıltma, gaflete duşurerek kandırma, aldatma.
ıhbar: haber verme, bildirme.
ikaz: uyan.
kerametkarane: kerametli bır şekılde, keramet göstenrcesine.
koguş: hastahane, kışla, hapıshane gıbı umumı bınalarda çok sayıda kışının oturmasına veya yatmasına mahsus bu yuk oda.
kulp: bahane, uydurma sebep.
mahpus: hapsedilmış olan, tutuklu.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma.
medar-ı ibret: ıbret sebebi, vesilesi.
musibet: felaket, bela.
muthiş: dehşet veren, urkuten dehşetli, korkunç.
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dagıtan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı.
riyakar: nya eden, ıkı yuzlu, sahtekâr.
sarf: harcama.
suret: bıçım, şekil, tarz.
sureten: suret olarak, gorunuş ıtıbanyle.
şakırt: talebe, öğrenci.
şetm: sovme, küfür.
tahkir: hakaret etme, kuçük gorme, şeref ve haysıyetını ırcıtme.
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme.
teskin: sakınleştırme, yatıştırma.
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbınne denk gelme.
teveccüh: yonelme, sevgi, ılgı.
vesile: aracı, vasıta.
zabıta: şehir guvenlığını sağlamakla vazifeli bulunan idare polıs.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

ve makam kazanmak değil, bilâkıs öyle bir tokat yedi ki, dünyada kaldıkça, vicdanı varsa vicdan azabı çektirecek. Hem o kolay vazifesinden müşkil bir vazifeye tahvil ettiler ve hem de ona yalancı nazanyla baktılar. Ve hem nefret-i ammeyi kazandı. Ve hem taharri hâdisesinden iki gün sonra bir ihtiyar adamı hanesinden çıkarıp yolda getirirken o ihtiyar zat füc'eten vefat edip hem mes'uliyet-i maddiyeye ve maneviyeye maruz kalmıştır.

Evet, Risale-i Nur'a hücum edenler, vaktiyle kefenini boynuna takınmalı ve rezalete bürünmeli ve manevî cehenneme dünyada girmeyi göze almalı.

Hem o musibet hâdisesinden iki gün evvel, Risale-i Nur Şakirtlerinden olmayan ve hiç bizimle zihnen meşgul olmayan biri rüyada görüyor ki, Isparta'nın altındaki ovada çok ormanlar bulunuyor. Kuvvetli bir sel geliyor, bu ormanın çok ağaçlarını deviriyor. Birden bire bir zelzele-i arz oluyor, Risale-i Nur naşiri, elbisesiyle heybetli bir surette yer yarılıp çıkıyor. (HAŞİYE) O da korkusundan uyanıyor. İki gün sonra Risale-i Nur'u tatil ve manen toprağa defnetmek niyetiyle kure-i arzı titretecek derecede bir hata ile Risale-i Nur'un eczalarını evrak-ı muzırra nev'inden taharri edip, toplayıp merkez-i hükûmete, ta Dâhiliye Vekâletine gönderir. Hiçbir daire kanunca

HAŞİYE: Demek bu geçen seneki zelzele, yani İzmir zelzelesi, Risale-i Nur'un dirilmesine ve meydana çıkmasına bir emaredir ve o rüyayı tâbir ediyor. Evet, o zelzeleden evvel Risale-i Nur defnolunmuş gibi gayet gizli perde altında intişar ediyordu. Zelzele başladıktan sonra eski elbise-i fâhiresiyle meydan-ı zuhura çıktı.

azap: eziyet, ıstırap; büyük sıkıntı, şiddetli acı
Dahiliye Vekaleti: İçişleri Bakanlığı
defin: gömme
defin: gömme
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
elbise-i fahire: kıymetli, değerli elbise
emare: alamet, belirti, nişan
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kağıtlar, yapraklar
evvel: önce
füc'eten: birdenbire, ansızın, anı olarak
gayet: son derece
hadise: olay
hane: ev
haşiye: dipnot
hücum: saldırma
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
kefen: gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez, kefen
küre-i arz: yer küre, dünya
makam: büyük yer, mevki
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma
merkez-i hükûmet: hükûmet merkezi, ülkeyi idare merkezi
mes'uliyet-i maddiye: maddî mes'uliyet, sorumluluk
mes'uliyet-i manevîye: manevî mes'uliyet, manevî sorumluluk
meydan-ı zuhur: görünme, ortaya çıkma, yeniden
musibet: felâket, bela
müşkil: güç, zor, çetin
naşir: eser, neşreden, yayınlayan, dağıtan
nazar: bakış, dikkat
nefret-i amme: umumun, genelin nefreti
nev: çeşit, tür
rezalet: toplumun duygularını incitecek, değer yargılarına ters düşen olay veya durum, kepazelik
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
tabir: yorum, yorumlama
taharri: arama, araştırma
tahvil: bir halden başka bir hale getirme, değiştirme, dönüştürme
vazife: görev
vefat: ölme
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his
zat: kişi, şahıs
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zelzele-i arz: yerin sarsılması, deprem
zihnen: zihin olarak, zihince

mucib-i muaheze ve mes'uliyet birşey Risale-i Nur'da bulamadığından, o manevî zelzele içinde öldürdük, defnettik zannettikleri Risale-i Nur, dirilip, yer yarılıp meydana çıktığı gibi yine o rüya işaret ediyor ki, bir zelzele-i azîme ve bir sel içinde Risale-i Nur bu vatan ve millete bir halâskâr, bir münci suretinde musibetzedelerin imdadına yetişecek

Risale-i Nur Şakirtlerinden

(Yıldırım)

Süleyman Rüşdü

defin: gömme
halaskar: halâs eden kurtaran
imdat: yardım.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mucib-i mes'uliyet: mes'uliyet gerektirici sorumluluk gerektiren.
mucib-i muaheze: sorgulamayı yargılamayı gerektiren
musibetzede: musibet görmüş felâkete uğramış belaya kazaya uğrayan
münci: necat veren kurtaran kurtarıcı
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursi nin eserlerinin adı
suret: biçim şekil tarz
şakirt: talebe öğrenci
zelzele: yer sarsıntısı deprem
zelzele-i azime: büyük deprem

Yirmi Yedinci Mektubun Lâhikasından Alınmış Mühim Parçalar

Birinci Mesele

Birinci Şuada bir-iki ayetin işaretinde, Risale-i Nur'un sadık talebelerin imanla kabre gireceklerini ve ehl-i cennet olacaklarını kudsî bir müjde ve kuvvetli bir beşaret bulunduğu gösterilmiştir. Fakat bu pek büyük meseleye ve çok kıymettar işarata tam kuvvet verecek bir delil ister diye beklerdim; çoktan beri muntazırdım. Lillahilhamd, ıkı emare birden kalbime geldi.

Birinci Emare: Iman-ı tahkikî ilmelyakinden hakkalyakine yakınlaştıkça daha selb edilmeyeceğine ehl-i keşif ve tahkik hükmetmişler. Demişler ki: "Sekerat vaktinde, şeytan, vesvesesiyle ancak akla şüpheler verip tereddüde düşürebilir. Bu nevi iman-ı tahkikî ise yalnız akılda durmuyor, belki hem kalbe, hem ruha, hem sırra, hem öyle letaife sirayet ediyor, kökleşiyor ki, şeytanın eli o yerlere yetişemiyor; öylelerin imanı zevalden mahfuz kalıyor."

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beşaret: müjde
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehl-i Cennet: Cennet ehli. Cennetlikler, Cennette bulunanlar veya oraya girmeye hak kazananlar
ehl-i keşif: bazı sırları, bilinmeyen hakikatleri Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler
emare: alâmet, belirti, nişan
hakkalyakin: imanî meselelerin hakikatini tam olarak anlama
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iman: inanç, itikat.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve bürhan ile inanma
işaret: işaretler, alâmetler, belirtiler
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: mukaddes, yüce
letaif: manevî duygular
lillahilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mahfuz: hıfz olunmuş, korunmuş
mesele: önemli konu
muntazır: bekleyen, gözeten
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nevi: çeşit, tür
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sekerat: ölmek üzere olan bir canlının kendinden geçmesi
selb: ortadan kaldırma, iptal etme, olumsuzlaştırma
sır: kalbe konulan bir lâtife
sirayet: birinden diğerine geçme, bulaşma.
talebe: öğrenci
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zeval: sona erme, bitme, yok olma

Bu iman-ı tahkikînin vusulüne vesile olan bir yolu, velayet-i kamile ile, keşif ve şuhut ile hakikate yetişmektir. Bu yol, ehass-ı havassa mahsustur, iman-ı şuhudidir:

İkinci yol, iman-ı bilgayb cihetinde sırr-ı vahyin feyziyle burhanî ve Kurânî bir tarzda akıl ve kalbin imtizacıyla hakkalyakîn derecesinde bir kuvvetle zaruret ve bedahet derecesine gelen bir ilmelyakîn ile hakaik-ı imaniyeyi tasdik etmektir. Bu ikinci yol, Risale-i Nur'un esası, mayesi, temeli, ruhu, hakikatı olduğunu has talebeleri görüyorlar. Başkaları dahi insafla baksalar, Risale-i Nur'un, hakaik-ı imaniyeye muhalif olan yolları gayr-i mümkün ve muhal ve mümteni derecesinde gösterdiğini görecekler.

Ökinci emare: Risale-i Nur'un sadık şakirtlerinin husn-i akıbetlerine ve iman-ı kamil kazanmalarına o derece kesretli ve makbul ve samimî dualar oluyor ki, o duaların içinde hiçbiri kabul olmamasına akıl imkan veremiyor. Ezcümle, Risale-i Nur'un bir hadimi ve birtek şakirdi yirmi dört saatte lâakal Risale-i Nur Talebelerinin husn-i akıbetlerine ve saadet-i ebediyeye mazhar olmalarına, yüz defa Risale-i Nur Talebelerine ettiği duaların içinde hiç olmazsa yirmi-otuz defa selâmet-i imanlarına ve hususî husn-i akıbetlerine ve imanla kabre girmelerine aynı duayı en ziyade kabule medar olan şerait içinde ediyor.

Hem Risale-i Nur Talebeleri, bu zamanda her cihetten ziyade hücuma maruz iman hususunda birbirine selâmet-i iman hakkındaki samimî, masum hisleriyle dualarının

bedahet: açıklık, aşikâr ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bürhanî: burhana delil ve ispata dayanarak.
cihet: yön.
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini ilen gelenlerin en başındaki.
emare: alâmet, belirti nişan.
ezcümle: bu cümleden olarak.
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
gayr-ı mümkün: mümkün olmayan, imkânsız.
hadim: hademe, hizmetçi.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat: gerçek.
hakkalyakîn: imanî meselelerin hakikatini tam olarak anlama.
has: ilen gelen, seçkin olan.
hususî: özel.
hücum: saldırma.
husn-i akıbet: iyi netice, hayırlı son.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanç, itikat.
iman-ı bilgayb: gayba, görünmeyenlere inanmak.
iman-ı kâmil: mükemmel iman.
iman-ı şuhûdî: gözle görürcesine inanmak.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelen incelenip delil ve burhan ile inanma.
imtizaç: uyuşma, uygunluk, bağdaşma.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.
Kur'anî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait.
lâakal: en azından, hiç olmazsa.
lisan: dil.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma.
masum: saf, temiz.
mâye: maya, temel, esas, öz.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
medar: sebep, vesile.
muhal: imkânsız olması, mümkün olmayan.
muhalif: muhalefet eden, bir fikir ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan.
mümteni: imkânsız, olamaz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
selâmet-i iman: imanın kurtarılması.
sırr-ı vahiy: İlâhî vahyin sırrı, hakikatı.
şakirt: talebe, öğrenci.
şerait: şartlar.
şuhut: gözle görme, müşahede.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasdik: doğrulama, onaylama.
velâyet-i kâmile: kâmil velâyet, olgunluğa ermiş velâyet.
vesile: aracı, vasıta.
vusul: kavuşma, ulaşma, erişme.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

yekûnü öyle bir kuvvettedir ki, rahmet ve hikmet, onun reddine müsaade etmez. Faraza mecmuu itibarıyle reddedilse de, tek bir tane onların içinde kabul olunsa, yine her biri selamet-i imanla kabre gireceğine kâfi geliyor. Çünkü her bir dua umuma bakar.

Said Nursî

* * *

[Risale-i Nur'un kerametinin bu havalide zuhur eden çok tereşşuhatından bir iki hâdise beyan ediyorum.]

BİRİNCİSİ: Hatib Mehmed namında ciddî bir ihtiyar talebe Ihtiyarlar Risalesini yazıyordu. Tâ On Birinci Ricanın ahirlerinde merhum Abdurrahman'ın vefatının tam mukabilinde kalemi [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ yazıp ve lisanı dahi [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ diyerek hüsn-i hatimenin hatemiyle sahife-i hayatını muhurleyip Risaletu'n-Nur Talebelerinin imanla kabre gireceklerine dair olan işarî beşaret-i Kur'âniyeyi vefatıyla imza etmiş. Rahmetullahi aleyhi rahmeten vasiaten, âmîn.

İKİNCİSİ: Sizin telifiniz olan *Fihriste*'nin tashihinde bir müstensihin noksan bıraktığı bir sahifeyi Tahsin'e dedim: "Yaz!" O da yazmaya başladı. Sımsıyah mürekkepten ve temiz kalemle birden yazdığınız ikinci cilt fihristesinin makbuliyetine hüccet olarak o sıyah mürekkep, güzel bir kırmızı suretini aldı. Tâ yarım sahife kadar biz bu garip hâdiseye taaccüb ederek bakarken, o mürekkep

1- Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Sûresi, 163; Âl-i İmran Sûresi, 2)

2- Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Muhammed Sûresi, 19)

âhir: son.
âmîn: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
beşaret-i Kur'âniye: Kur'ân'ın müjdelemesi.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
ciddî: ağırbaşlı, hallen sakin olan kişi.
dair: alakalı, ilgili.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
fihriste: bir kitapta bulunan şeylerin sırayla gösteren liste, katalog.
garip: tuhaf, hayret verici.
hadise: olay.
hatem: muhur, damga.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hüccet: delil.
hüsn-i hatime: iman ile âhirete gitmek, kelime-i şehadet söyleyerek ölmek.
iman: inanç, itikat.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
kâfi: yeter, elverir.
kerametî: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
lisan: dil.
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
mecmu: toplam, tüm.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
mukabil: karşılık.
müsaade: izin.
müstensih: istinsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan.
nam: ad.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rahmeten vasia: geniş olan rahmet, merhamet ve açıma.
rahmetullahi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahife: sayfa.
sahife-i hayat: hayat sayfası, hayatın devrelen.
selamet-i iman: imanın kurtarılması.
suret: biçim, görünüş.
taaccüb: şaşma, hayret etme, şaşakalma.
talebe: öğrenci.
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
umum: bütün, herkes.
vefat: ölüm.
yekûn: toplam.
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

simsiyaha döndü. Sahifenin öteki yanı, aynı kalem, aynı hokka, tam siyah yazıldı.

Bir zaman Barla'da, bağlardaki köşkte, Şamlı Hafız ve Mes'ud, Süleyman'ın mûşahedesiyle aynı hâdiseyi başka şekilde gördük. Şöyle ki:

Ben sevmediğim için siyah bir mürekkebi kısmen döktüm. Birden mütebakısı, çok beğendiğim güzel bir kırmızıya tahavvül etti; Risale-i Nur kâtiplerini şevklendirdi, gözümüze silsile-i kerametin bir ucunu ve tereşşuhunu gösterdi.

Said Nursî

* * *

[Bugünlerde manevî bir muhaverede bir sual ve cevabı dinledim. Size bir kısa hülâsasını beyan edeyim.]

Biri dedi: "Risale-i Nur'un iman ve tevhid için büyük tahşidatları ve küllî teçhizatları gittikçe çoğalıyor. Ve en muannit bir dinsizi susturmak için yüzde binsi kâfi iken, neden bu derece hararetle daha yeni tahşidat yapıyor?"

Ona cevaben dediler: "Risale-i Nur, yalnız bir cüz'i tahribatı ve bir küçük haneyi tamir etmiyor; belki küllî bir tahribatı ve İslâmiyet'i içine alan ve dağlar büyüklüğünde taşlan bulunan bir muhit kaleyi tamir ediyor. Ve hususi bir kalbi ve has bir vicdanı ıslaha çalışmıyor, belki bin seneden beri tedaruk ve terakum edilen mufsid aletlerle dehşetli rahnelenen kalb-i umumîyi ve efkar-ı ammeyi ve umumun ve bahusus avam-ı mümininin ıstınatgâhları

avam-ı mü'minin: mü'minlerin geniş halk tabakası, avam olanlar.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cüz'i: küçük, az.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
efkar-ı amme: genelin, umumun düşünceleri, kamuoyu.
hadise: olay.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
has: hususî, mahsus, özel.
hokka: içine mürekkep, boya v.s. konulan, cam, seramik veya metalden yapılmış, küçük kutu biçimindeki kap.
hususî: özel.
hülâsa: kısaca, özet.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
İman: inanç, itikat.
İstinatgâh: dayanak noktası, güvenilecek yer.
kalb-i umumî: umumun kalbi, genele ait kalp, toplumun duyguları.
kâtip: yazıcı.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhavere: konuşma, sohbet etme.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
mufsit: fesat çıkaran, fesatçı, bozguncu.
muşahede: gözlem.
mütebakı: geri kalan kısım.
rahne: zarar, ziyan, gedik, yara.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahife: sayfa.
sılsile-i keramet: keramet silsilesi, kerametin zincirleme birbirini takip etmesi.
sual: soru.
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahşidat: yığmalar, birikmeler, toplamalar.
tamir: onarma, düzeltme.
techizat: techizler, donatmalar, cihazlandırmalar.
tedârük: hazırlama, elde bulundurma, sağlama.
terakûm: birikme, yığılma, toplanma.
tereşşuh: sızıntı, damla.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
umum: bütün, herkes.
vicdan: insanın içindeki, iyiyi, kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.

olan İslâmî esasların ve cereyanların ve şeairlerin kırılmasıyla bozulmaya yüz tutan vicdan-ı umumîyi, Kur'ân'ın icazıyla ve geniş yaralarını Kur'ân'ın ve imanın ilaçlarıyla tedavi etmeye çalışıyor. Elbette böyle küllî ve dehşetli tahribata ve rahnelere ve yaralara, hakkalyakîn derecesinde ve dağlar kuvvetinde hüccetler, cihazlar ve bin tiryak hasiyetinde mücerreb ilaçlar ve hadsiz edviyeler bulunmak gerektir ki, bu zamanda Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'caz-ı maneviyesinden çıkan Risale-i Nur, o vazifeyi görmekle beraber, imanın hadsız mertebelerinde terakkıyat ve inkışafata medardır" diye, uzun bir mükaleme cereyan etti. Ben de tamamen işittim, hadsiz şükrettim.

Bu hâdise münasebetiyle, yine bu günlerde hatırıma gelen bir vakıayı beyan ediyorum:

Ben namaz tesbihatının ahirinde otuz üç defa Kelime-i Tevhid zikrederken, birden kalbime geldi ki: Hadis-i şerifte, "*Bazen bir saat tefekkür, bir sene ibadet hükmüne geçer.*"[1] "Risaletü'n-Nur'da o saat var; çalış, o saati bul!" ihtar edildi. Âdeta ihtiyârsız bir surette Kur'ân'ın ayetu'l-kübrasının iki tefsiri olan iki *Ayetü'l-Kübra* risalelerinden mülahhas, tefekkürî bir tekellüm tam bir saat devam etti.

Baktım, size gönderdiğim *Ayetü'l-Kübra* risalesinin birinci makamının hülâsasından müntehap güzel bir sırrını hülâsa ile Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i Arabiyeden müstahreç nurlu, tatlı fıkralardan terekküb ediyor. Ben kemal-ı lezzetle hergün tefekkür ile okumaya başladım. Birkaç gün sonra hatırıma geldi ki: Madem Rısale-i Nur bu

1- *Keşfu'l Hafâ*, 1, 1004

ahir: son
ayetülkübra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihaz: aza, organ
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
edviye: ilaçlar, devalar
fıkra: kısım, bölüm
Hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakkalyakîn: imanı meselelerin hakikatini tam olarak anlama
hasıyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hüccet: delil.
hukmüne: yerine, değerine
hulasa: kısaca, özet.
i'caz-ı maneviyi: manen mucize oluş
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
İhtiyarsız: irade ve istem dışı
iman: inanç, itikat.
inkışafat: inkişaflar, açılmalar, gelişmeler
İslamî: İslam ile alakalı, İslam'a ait
kelime-i Tevhid: tevhid-i İlâhiyi ifade eden lâilâhe illallah Muhammedün Resulullah cümlesi
kemal-ı lezzet: lezzetin mükemmelliği, tam ve mükemmel lezzet.
Kur'an-ı Mucizü'l Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an
küllî: umumî, genel, bütün olan
Lem'a-i Arabiye: Arapça yazılmış olan lem'a.
madem: ...den dolayı, böyle ise
makam: yer, durak.
medar: sebep, vesile.
mertebe: derece, basamak.
muhlis: ihlaslı, samimî, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan.
mücerreb: tecrübe edilmiş, denenmiş
mükâleme: konuşma
münasebet: vesile, ...dan dolayı
müntehap: seçilmiş, seçkin, güzide, mümtaz
müstahreç: alıntı yapılmış, alınmış bir kitaptan alınmış.
nurlu: ışıklı, parıltılı
rahne: zarar, ziyan, gedik, yara
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
şeair: dinin alametleri, işaretleri.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tefekkürî: tefekkure ait, düşünce ile ilgili.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tekellüm: söyleme, konuşma
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler, yükselişler
terekküb: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
vakıa: olay
vazife: görev
vicdan-ı umumî: kamu vicdanı
zikr: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.

zamanın bir mürşididir, talebelerine bir vird-i ekber olabilir diye kaleme aldım ve bütün risalelerin hususi menbaları, madenleri olan binden ziyade ayat-ı Kuraniyeyi kendi Kur'ân'ımda evvelce işaretler koyup bir Hizb-i Azam-ı Kur'anî yapmak niyet ettim; şimdi bu "Hizb-i Azam" ve bu "Vird-i Ekber" Risale-i Nur mensuplarına, bazı eyyam-ı mübarekede okunması için, bir zaman size de göndermek hakkınız var. İnşaallah, bir zaman sonra size gönderilecek. Bazı kelimelerini tercüme ve bir kısım kayıtlarını tefhim için vakit bulsam gayet kısa haşiye ile birşey yazacağım.

Umum kardeşlerime ve hizmet-i Kur'âniyede bütün arkadaşlarıma hasret ve iştiyakla binler selam.

Said Nursî

* * *

EMİN VE TAHSİN VE HİLMİ'NİN BİR FIKRASIDIR

(YİRMİ YEDİNCİ MEKTUBUN FIKRALARI İÇİNE GİRMEYE MUNASİP GÖRÜLDÜ)

Bugünlerde ziyade bir hassasıyetle risalelere bakıldığından, inayetin himayeti dahi bir nevi hassasiyetle ikramını gösterdi. Gayet cüz'ı bir numunesi şudur ki:

Risale-i Nur Şakirtlerine maişet cihetinde bir ikram-ı İlâhi ve küçük, fakat şayan-ı hayret ve gayet lâtif bir tevafuk, bir vakıadır. Risaletu'n-Nur hizmetinin şüphesiz

ayat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri
cihet: yön.
cüz'i: küçük, az
evvelce: daha önce
eyyam-ı mübareke: mübarek günler
fıkra: kısım, bölüm
gayet: son derece
hasret: özlem.
hassasıyet: hassaslık, dikkatlilik, ihtimamlılık.
haşiye: dipnot.
himayet: koruma, esirgeme
Hizb-i azam: Risâle-i Nur'da geçen Kur'ân ayetlerinin toplandığı eserin adı
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
hususi: özel
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
ikram-ı İlâhi: Allah'ın ikram ve ihsanı
inayet: yardım, ihsan, lütuf
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
iştıyak: göreceği gelme, özleme
latif: güzel, hoş
maden: asıl, esas kaynak.
maişet: geçim, geçinme
menba: kaynak.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye
munasip: uygun.
murşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
nevi: çeşit, tür
nümune: örnek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
şakirt: talebe, öğrenci
şayan-ı hayret: şaşılacak, hayret verici şey
talebe: öğrenci
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
umum: bütün
vaka: vuku bulan olan şey, olay
vird-i ekber: en büyük dua, zikir
ziyade: çok, fazla.

bir kerametidir. Evet, Risale-i Nur'un bir silsile-i kerametinin menbaı olan tevafuk, bu vakıada o cinsten altı adet tevafukatın ittifakı ise, tesadüf ihtimalini kökünü keser diye hükmettik. Şöyle ki:

Birkaç günden beri Üstadımızın ziyaretine gitmediğimizden, kardeşim Emin ile beraber Üstadımızın ziyaretine gittik. İkindi vakti beraber namaz kıldıktan sonra, bize emretti ki: "Size yemek yedireceğim, burada tayınınız var." Mükerreren, "Yemezseniz bana dokuz zarar olur" dedi. "Çünkü yiyeceğinize karşı Cenab-ı Hak gönderecek." Yemek yemekten affımızı rica etmişsek de emretti: "Rızkınızı yiyin, bana gelir." Emrini kırmamak için lütuf buyurduğu tereyağı ve kabak tatlısını ekmekle yemeye başladık. Daha sofrada iken ümit edilmeyen bir vakitte ve bir tarzda ve aynı miktarda, bir adam geldi elinde yediğimiz kadar taze ekmek, aynı yediğimiz miktarda –fındık kadar– tereyağı ve diğer elinde bize verilenin tam bir misli kabak tatlısı olarak kapıyı açtı. Artık taaccüb edilecek, hiçbir cihette tesadüfe mahal kalmayarak Risaletü'n şakirtlerinin rızkındaki bereket-i Rabbaniyeyi gözümüzle gördük. Üstadımız emretti: "İhsan on misli olacak. Hâlbuki bu ikram tamı tamına mislidir. Demek tayın cıheti galebe etti. Tayın temini ise mizan ile olur." Sonra aynı akşamda sadaka ciheti daha hükmünü gösterdi. Biz gördük ki: Ekmek on misli, tereyağı tatlısı, o da on misli ve kabak tatlısı, çok sevmediği için kabak, patlıcan turşusu on misli, memul hilafında Risaletü'n-Nur'dan İkinci Şuaın bir hafta mütalaasına mukabil bir manevî ücret

bereket-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın bereketlendirmesi
cihet: yön
galebe: galip gelme, üstünlük.
hilâf: ters, karşı, zıt, aykırı.
hukmetme: karar vermek, inanca varmak.
hüküm: karar, emir
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtimal: olabilirlik.
ikram: bağış, ihsan
ittifak: birleşme, birlik oluşturma
kerامet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
lütuf: ikram ve yardımda bulunma
mahal: yer
manevî: manaya ait, maddi olmayan
me'mul: umulan, ümit edilen, beklenilen
menba: kaynak.
misl: kat, eş.
mizan: ölçü, denge
mukabil: karşılık.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
rızk: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
silsile-i kerامet: kerامet silsilesi, kerامetin zincirleme birbirini takip etmesi
şakirt: talebe, öğrenci
taaccüb: şaşma, hayret etme, şaşakalma.
tarz: biçim, şekil.
tayın: ekmek, erzak, yiyecek.
temin: sağlama
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
vakıa: olay

olarak geldi. Gözümüzle gördük. Demek kabak tatlısının tatlılığı, tereyağını un helvasına girdi, kendisi turşuda kaldı.

Risale-i Nur şakirtlerinin, husn-i hizmetine acele bir mükafat gördükleri gibi, hizmette kusur edenler dahi tokat yediklerini, Isparta'da olduğu gibi burada dahi gözümüzle gördük. Pekçok vukuatından beş altısını beyan ediyoruz:

BIRINCISI: Ben, yanı Tahsın, birgün yeni açtığımız dükkan meşgalesiyle bana emrolunan vazife-i Nuriyeyi tenbellik edip yapamadım, aynı vakitte şefkatli bir tokat yedim.

Dükkanda otururken birisi bana geldı, tebdil edilmek için emanet olmak üzere yüz lira verdi. Bu paranın sahibine Allah için bir hizmet yapmak üzere tebdil için Maliye sandığına gittim. Bu parayı sayarken aralarında bir kalp lira bulundu. Bu yüzden ifadeye, sual ve cevab ve muahezeye maruz kaldığım gibi, evimizi de taharri etmek icap etti. Beni mahkemeye verdiler, fakat terbiye ve şefkat tokatı olmak cihetiyle, yine Risaletü'n-Nur kerametini gosterdi, zararsız kurtulduk.

İKİNCİSİ: Ustadımıza ve Risaletu'n-Nur'a dort-beş sene hizmet eden ve okutturan ve cidden taraftar bulunan bir zat, elinde dine ait bir gazeteyle geldi. Risale-i Nur'un mesleğine muhalif bir cereyanın sahiplerine taraftarâne bir tavır gosterdiği zaman, Ustadımın canı çok sıkıldı. Bir-iki gün sonra şiddetli, fakat şefkatli bir tokat yedi. Bir doktor ona dedi ki: "Eğer ameliyat yaptırmazsan yüzde yüz ölüm var." O da bilmecburiye ameliyat yaptırdı. Fakat şefkat cihetı imdada yetişerek çabuk kurtuldu.

husn-i hizmet: guzel hizmet.
icap: gerekme halı gerekli olma
imdat: yardım.
kalp: bozuk, sahte
keramet: ermişçesine yapılan ış hareket veya soylenen soz, fikir
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma
meslek: gıdış tutulan yol sıstem
meşgale: iş, uğraş meşgul olunan şey
muaheze: tenkit, ıtıraz, kınama tarız.
muhalif: muhalefet eden bir fıil ve duşunceye karşı zıt düşuncede bulunan
mukâfat: ıyi bır ış veya hızmetten dolayı verilen şey odul
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Saıd Nursi'nın eserlerinin adı
sual: soru
Şakırd: talebe ogrencı.
şefkat: karşılıksız sevgi beslememe, ıçten ve karşılıksız merhamet.
taharri: arama araştırma.
taraftar: tarafı. bir tarafı destekleyen.
taraftarane: tarafı olarak, taraf tutarak, taraftarlık ederek.
tebdil: degıştırme dönüştürme
terbiye: besleyip buyutme yetıştırme egıtme
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazıfesi hızmetı
vukuat: vuku bulan şeyler hâdıseler olaylar
zat: kışı, şahıs.

ameliyat: operasyon.
beyan: açıklama bildirme ızah
bilmecburiye: mecburıyetle zorunlu olarak.
cereyan: akım, fiklr. sanat veya sıyaset hareketı.
cidden: oddî olarak, gercek olarak
cihet: yön.

ÜÇÜNCÜSÜ: Bir memur, Risaletü'n-Nur'u kemal-i iştiyakla okurdu. Hem Üstad'la görüşmeye ve tam ders almaya çalışıyordu. Birden bir komiser tarafından ona evham verildi. O da görüşmeyi ve okumayı bırakıp başka şehre giderken, birden sebepsiz bir tarzda bir ayağı kınıldı, bir ay çekti. Yine şefkat yar oldu ki, şimdi tekrar okumaya şevkle başladı.

DÖRDÜNCÜSÜ: Ehemmiyetli bir zat, Risaletü'n-Nur'u kemal-i takdirle okur yazardı. Birden sebatsızlık gösterdi, şefkatsiz bir tokat yedi. Gayet meftun olduğu refikası vefatla ve iki oğlu da başka yere gitmesiyle acınacak bir hale girdi.

BEŞİNCİSİ: Dört senedir Üstadın çarşı içinde hizmetine bakan bir zat, birden sadâkatını bırakıp mesleğini değiştirdi. Birden şefkatsiz bir tokat yedi, bir senedir daha çekiyor.

ALTINCISI: Bir hocaya ait bir hâdisedir. Belki helâl etmez; biz de onu görmüyoruz. Tokatı şimdilik kaldı.

Bu vukuat nevinden hem çok var, hem Risale-i Nur a karşı kusura binaen tokat olduğundan katiyen şüphemiz kalmadı.

Risale-i Nur Şakirtlerinden

Emin, Tahsin, Hilmi

Evet, tasdik ediyorum.

Said Nursî

binaen: -den dolayı, bu sebepten
ehemmiyetli: önemli
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
gayeti: son derece
hadise: olay
katiyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kemal-ı ıştıyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu
kemal-ı takdir: takdirin en mükemmeli
meftun: tutkun, müptela, aşın bağlanmış.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
nev: çeşit, tür
refika: kadın eş, karı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet
şevk: şiddetli arzu, istek, keyif, neşe
tarz: biçim, şekil
tasdik: doğrulama, onaylama
vefat: ölme.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zat: kişi, şahıs.

Hem, Risale-i Nur'un sühuletle intişarının bir kerametini, bu mektubu yazdığımız zamanda ve yemekteki keramet dakikasında gözümüzle gördük. Şöyle ki:

Ehemmiyetli yedi sekiz risale ve İşarat-ı Kur'âniye Şuaını, mühim bir mektupla beraber; bir torbada ehemmiyetli bir kardeşimize bir şehre göndermiştik. Şoför o paketi düşürmüştü. Böyle bir zamanda böyle eserleri münafıklar, casuslar haber almadan, emin bir el ile beş gün sonra elimize geçti. Kanatımız geldi ki, bir inayet bizi himaye ediyor.

Hem, Risale-i Nurun hakkında inayet-i Rabbaniyenin lâtif bir himayeti şudur ki:

Karanlık bir vaziyette, korkutan bir zamanda casusların ve taharri memurlarının tecessüsleri Üstadımızın menzilini sarması dakikasında, bir fare, Üstadımızın bir çorabını aldı. Ne kadar aradık, hiçbir yerde bulamadık. O farenin yuvasını gördük, kabil değil, çorap oraya giremez. İki gün sonra gördük ki; o hayvan, o çorabı getirmiş, öyle yere ki, saklanmış, muhteviyatı unutulmuş olan mahrem mektupların ve evrakların tam yanında bırakılmış. Hâlbuki, iki defa oraya bakmıştık, görememiştik. Hem, o çorabı o yere getirmek, soba borusuna çıkıp, yukarıdan olur; gayet kurnaz ve zeki adam ancak o işi yapar. Hiçbir cihette tesadüf ihtimali kalmadığından, Üstadımız dedi: "Bu mektupları oradan kaldıracağız." Biz onlara baktık, gerçi siyasetle alakaları yoktur; fakat, vehham casuslara, aleyhimize habbeyi kubbe yapmaya

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
aleyh: karşı, karşıtı.
casus: çeşitli konularda sır mahiyetindeki şeyleri öğrenip başkalarına bildiren kimse.
cihet: yön.
ehemmiyetli: önemli.
emin: inanılır, güvenilir.
gayet: son derece.
gerçi: her ne kadar.
habbe: tane.
himaye: koruma, muhafaza etme.
himayet: koruma, esirgeme.
ihtimal: olabilirlik.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
işarat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın işaretleri.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kubbe: gökyüzü, sema.
lâtif: güzel, hoş.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
menzil: ev, oda, yer.
muhteviyât: içindekiler.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sühulet: kolaylık.
taharri: arama, araştırma.
tecessus: bir insanın bilinmesini istemediği bir kusurunu, ayıbını veya özel durumunu araştırıp öğrenme arzusu.
tesadüf: rastlantı.
vaziyet: durum.
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu ve hırslı, kuruntulu.

ehemmiyetli bir vesile olurdu. Biz hem onlan, hem daha bahaneye medar olabilen başka şeyleri kaldırdık. O heyecanımızdan casuslar haber alıp anladılar ki, hazırlandık. Daha hücum etmeden yalnız ikinci gün Emin, elinde bir torba ile menzile girdi. Tam arkasında karakol komiseri, gizli, hissettirmeden girdi. Emin'in elinde kitaplar yeninde yoğurdu gördü, tavrını değiştirdi.

Elhasıl, Risaletü'n-Nur'un intişanna karşı gelen düşman ve casuslara mukabil, birtek fare çıktı, planlannı ziruzeber etti.

Evet Evet Evet Evet Evet Evet

Tevfik Ahmed Tahsin Hilmi Feyzi Said Nursî

* * *

Aziz Kardeşlerim!

Sizinle pekçok alakadar ve görüşmeye çok müştakım ve vaziyetinizi bu soğuk kışta merak eder, hayalen sizinle görüşürken bir-iki nokta hatıra geldi; beyan ediyorum.

Birincisi: On Dokuzuncu Sözün ahirinde Kur'ân'daki tekrarın ekser hikmetleri Risale-i Nur'da dahi cereyan eder. Bilhassa ikinci hikmeti tam tamına vardır. O hikmet şudur ki: Herkes Kur'ân'a muhtaçtır. Fakat, herkes her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir olamaz, fakat bir sureye galiben muktedir olur. Onun için, en muhim makasad-ı Kur'âniye, ekseri uzun surelerde derç edilerek her bir sure bir Kur'ân hükmüne geçmiş. Demek

ahir: son.
alâkadar: ilgili, ilişki.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bilhassa: özellikle.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
derç: sokma, içine alma.
ehemmiyetli: önemli.
ekser: pek çok.
ekseri: çoğu kısmı.
elhâsıl: hasılı, netice itibanyle, kısaca.
galiben: çoğu zaman, çoğu kere.
hayalen: hayalî bir şekilde.
hikmet: gaye, maksat.
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hücûm: saldırma.
hükmüne: yerine, değenne.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
maksat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın maksadı, gayesi.
medar: sebep, vesile.
menzil: ev, oda, yer.
mukabil: karşılık.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
vaziyet: durum.
vesile: aracı, vasıta.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

hiç kimseyi mahrum etmemek için, haşir ve tevhid ve kıssa-i Mûsa (AS) gibi bazı maksatlar tekrar edilmiş. Aynen bu ehemmiyetli hikmet içindir ki, bazı defa haberim olmadan, ihtiyârım ve nzam olmadığı halde, ince hakaik-ı imaniye ve kuvvetli hüccetler, müteaddit risalelerde tekrar edilmiş.

Ben çok hayret ediyordum, neden bunlar bana unutturulmuş, tekrar yazdırılmış? Sonra kat'î bir surette bildim ki, herkes bu zamanda Risale-i Nur'a muhtaçtır. Fakat, umumunu elde edemez, etse de, tam okuyamaz. Fakat küçük bir Risale-i Nur hükmüne geçmiş bir risale-i camiayı elde edebilir ve ekser vakitlerde muhtaç olduğu meseleleri ondan okuyabilir. Ve gıda gibi, her zaman ihtiyaç tekerrur ettiği gibi, o da mütalâasını tekrar eder.

İkinci Nokta: *Ayetü'l-Kübra*'dan çıkan "Vird-i Ekber" namındaki Arabî risaleciğin ahirinde *Risale-i Munacat*'ın başındaki ayetin tefsiri diye Arabî kısımları ilâve edilse, beraber okunsa, iyidir. Biz de nushamıza yazdık.

Üçüncüsü: Azız kardeşlerim, çok defa kalbime geliyordu: "Neden İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, Risaletü'n-Nur'a ve bilhassa *Ayetü'l-Kübra* risalesine ehemmiyet vermiş?" diye sırrını beklerdim. Lillâhilhamd, o sır ihtar edildi. İnkişaf eden o sırra şimdilik yalnız kısa bir işaret ediyorum. Şöyle ki:

Risaletü'n-Nur'un mümtaz bir hasıyetı, imanın en son ve en küllî istınat noktası kavi ve kat'î beyan edildiğinden, bu hasiyet, *Ayetü'l-Kübra* risalesinde fevkalâde

ahir: son.
Arabî: Arap diline ait.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
Ayetülkübra: en büyük delil, ayet anlamında. Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
azız: izzetli, muhterem, saygın.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bilhassa: özellikle.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
ekser: pek çok.
fevkalâde: olağanüstü.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
hasıyet: bir şeye has özellik, nitelik.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diritip mahşere çıkarması.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hüccet: delil.
hükmüne: yerine, değerine.
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtiyar: irade, tercih.
iman: inanç, itikat.
inkişaf: manevî bir sırrın veya bir hâlin görülmesi, keşfolunması.
istinat: dayanak.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kavi: kuvvetli, güçlü.
kıssa-i Musa: Hz. Musa'nın kıssası. Hz. Mûsa'nın başından geçen mühim hadiselerin anlatıldığı kıssa.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
Lillahilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
maksat: gaye.
mesele: önemli konu.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nusha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
Radıyallahü Anh: Allah ondan razı olsun.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
risale-i camia: toplayıcı risale.
risale-i Münacat: Munacat Risalesi.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
tefsir: Kur'ân'ın mânâ bakımından izahı, açıklaması.
tekerrur: tekrarlanma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
umum: bütün, hepsi.
vird-i ekber: en büyük dua zırhı.

parlak görünüyor. Bu acip asırda mübareze-i küfür ve iman, en son nokta-ı istinada sırayet ederek, ona dayandırıyor.

Mesela: Nasıl ki gayet büyük bir meydan muharebesinde ve iki tarafın büyük kuvvetleri toplandığı bir sırada iki tabur çarpışıyorlar; düşman tarafı en büyük ordusunun cihazat-ı muharebesini kendi taburuna imdat ve kuvve-i maneviyesini fevkalâde takviye için her vasıtayı istimal ederek, ehl-i iman taburunun kuvve-i maneviyesini bozmak ve efradının tesanüdünü kırmak için her vesileyi kullanır, ehemmiyetli bir istinatgâhı kendine temayül ettirerek ihtiyat kuvvetini dağıtır, Müslüman taburunun her bir neferine karşı cemiyet ve komitecilik ruhuyla mütesanit bir cemaat gönderir, bütün bütün kuvve-i maneviyesini mahvetmeye çalıştığı bir hengâmda Hızır gibi biri çıkar, der. "Me'yus olma! Senin öyle sarsılmaz bir nokta-i istinadın ve öyle mağlup olmaz muhteşem orduların, tükenmez ihtiyat kuvvetlerin var ki, dünya toplansa karşısına çıkamaz, kainatı dağıtamayan onu dağıtamaz. Şimdilik mağlûbiyetin sebebi, bir cemaate ve bir şahs-ı maneviye karşı bir neferi göndermenizdir. Çalış ki, her bir neferin, istinat noktaları olan dairelerden manen istifade ettiği kuvvetli kuvve-i maneviye ile bir şahs-ı manevî ve bir cemiyet hükmüne geçsin." dedi ve tam kanaat verdi.

Aynen öyle de, ehl-i imana hücum eden ehl-i dalâlet, bu asır cemaat zamanı olduğu cihetle, cemiyet ve komitecilik mâyesiyle bir şahs-ı manevî ve bir ruh-ı habıs

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
alem: dünya
asır: yüzyıl
Ayetülkübra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
beyan: açıklama, bildirme, izah
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cemiyet: manevî birlik teşkil eden topluluk
cihazat-ı muharebe: savaş aletleri, savaş silâhları, harp teçhizatı.
cihet: yön.
efrat: fertler
ehemmiyetli: önemli
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
fevkalade: olağanüstü
gayet: son derece
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hengam: zaman, sıra
hücum: saldırma
hükmünde: yerine, değerine
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
imdat: yardım
istifade: faydalanma, yararlanma
istimâl: kullanma
istinat: dayanma, güvenme
istinatgah: dayanak noktası, güvenilecek yer
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kanaat: inanma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
komite: kötü bir maksat için toplanmış topluluk, cemiyet.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
mağlubiyet: yenilgi, yenilme.
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
manen: mana bakımından, manaca
mâye: maya, temel, esas, öz
me'yus: yelse düşmüş, umutsuz, kederli.
mesela: örneğin
muharebe: savaşma, savaş
muhteşem: haşmetli, yüce
mübareze-i küfür ve iman: iman ve kufrun savaşı, mücadelesi
mütesanid: tesanüt eden, birbirine dayanıp kuvvet alan
nefer: asker, er
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
ruh: his, duygu
ruh-ı habıs: kötü ruh, çirkin ruh
sirayet: birinden diğerine geçme, bulaşma
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
tabur: düzgün sıralar halinde arda arda dizilmiş topluluk.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
temayül: bir tarafa doğru eğilme, meyletme, yönelme
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
vasıta: araç.
vesile: aracı, vasıta
vicdan-ı umumî: kamu vicdanı.

olmuş; Müslüman âlemindeki vicdan-ı umumî ve kalb-i küllîyi bozuyor ve avamın taklidi olan itikadlarını himaye eden İslâmî perde-i ulviyeyi yırtıyor ve hayat-ı imaniyeyi yaşatan an'ane ile gelen hissiyat-ı mütevariseyi yandırıyor. Her bir Müslüman tek başıyla bu dehşetli yangından kurtulmaya me'yusâne çabalarken, Risalei'n-Nur (Risaletü'n-Nur) Hızır gibi imdada yetişti. Kâinatı ihata eden son ordusunu [HAŞİYE] gösterip ve ondan mukavemetsiz maddî ve manevî imdat getirmek hizmetinde harika bir emirber neferi olarak *Ayetü'l-Kübra* risalesini İmam-ı Alî Radıyallahü Anh keşfen görmüş, ehemmiyetle göstermiş. Temsildeki sair noktaları tatbik ediniz, ta o sırrın bir hülâsası görünsün.

Said Nursî

* * *

EMİN VE FEYZİ'NİN BİR FIKRASIDIR

[Risaletü'n-Nur'a ait dört-beş kerametten bahseder.]

Hizmet-i Kur'âniyede bize sebkat eden sadık ve halıs, metin ve vefakar kardeşlerimizden mübarek Hüsrev ve Rüşdü gibi zatlar, Risaletü'n-Nur'un hadimlerine ve vazifelerinin makbuliyetine bir emare olan, ihsan olunan bereket hakkında müteaddit fıkralar yazmışlar. Biz de bu kardeşlerimizin fıkraları gibi, bu yakın zamanda beraber tezahür eden, gördüğümüz bazı hâdisatı kaydedeceğiz. Hem numune için yalnız bir kısmını beyan ederiz.

HAŞİYE: Kâinatı dağıtmayan bir kuvvet, o orduyu bozamaz

an'ane: âdet, orf, gelenek, nesilden nesile aktarılagelen şeyler
avam: külturlü yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
AyetülKubra: en büyük delil ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
beyan: açıklama, bildirme, izah
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emare: alâmet, belirti, nişan.
emirber: emir eri
fıkra: kısım, bölüm
hadım: hademe, hizmetçi
hâdisat: hâdiseler, olaylar
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
harika: olağanüstü
haşiye: dipnot.
hayat-ı imaniye: imanlı hayat.
himaye: koruma, muhafaza etme
hissiyat-ı mütevârise: miras kalan hisler, geçmişten gelerek yeni nesle intikal eden hürmet, haya gibi hisler
Hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
hülâsa: kısaca, özet.
ihata: kuşatma, içine alma.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İmdat: yardım
İslâmî: İslâm ile alakalı, İslâm'a ait.
itikat: inanç, iman.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kalb-i küllî: toplumun, umumun kalbi
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
keşfen: keşif yoluyla, gizli bir şeyin Allah tarafından birisine ilham edilmesi yoluyla
maddî: madde ile alakalı, cismani
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: maneviyata ait, maddî olmayan
me'yusane: umutsizce, umutsizlikle, umutsiz bir şekilde
metin: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan
mukavemetsiz: mukavemeti yok eden, dayanılmaz hâle getiren
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nefer: asker, er
numune: örnek.
perde-i ulviye: yüce, manevî perde
Radıyallahü Anh: Allah ondan razı olsun
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
sair: diğer, başka, öteki
sebkat: geçme, ilerleme
sır: gizli hakikat.
tatbik: uydurma, uygulama.
temsil: benzetme, misal getirme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
vazife: görev
vefakar: vefalı, vefa gösteren
zat: kişi, şahıs.

Birincisi: Bu yakında Üstadımızla beraber kıra çıkmıştık. Çay yapılmasını, hem ikişer çay, üçer şekerle içilmesini emir buyurdular. Hepimiz üçer şekerle ikişer çay içtik. Yalnız Emin kardeşimiz, bir şeker kendisine noksan olarak içmiş. Akşam üzeri, Risaletü'n-Nur'un menba-ı intişan olan Üstadımızın odasına geldik. Emin, şeker kutusuna sarf olan şekerlen koymak istemiş, fakat kutu sekiz şekerden fazla almamış. Emin, "Fesübhanallah!" der. On yedi şeker yerine, kutu sekiz şekerle dolsun diye taaccüb ettik. Bu vaka bize şuhud derecesinde kanaat verdi ki, şu sırr-ı bereket, Risalei'n-Nur hadimlerine bir inayet-i İlâhiye ve bir iltıfat-ı Rabbanıyedir.

Ikincisi: Yine aynı günde, ben, yani Mehmed Feyzi, evvelce yazıp Üstada teslim ettiğim *Hücumat-ı Sitte* risalesini bana vermek için sakladığı yerden ararken, fevkalâde bir surette bulunmaz. Birden o anda adetlerinin hilafına olarak hiç vuku bulmamış bir tarzda bir hâdise zuhuruyla, gözlüklerini bırakarak merdivene müteveccih olurlar. Aynı vakitte Risale-i Nur'un intişarına ve hizmetine zarar vermek niyetiyle casus bir adamın merdivene doğru zahiren ziyaret maksadıyla geldiği görülür. Üstadımızın telaşlı olduğunu hissseder. Hem Üstadımız onun nazarını öteki hâdise-i bedeniyeye çevirir, ona der ki: "Görüyorsun, ben mazurum, ziyareti başka vakte bırak!" O da döner gider. Hem *Hücumat-ı Sitte*, hem Mehmed Feyzi, hem başka işlenmiz o tecessusten kurtuldu.

casus: çeşitli konularda sır mahiyetindeki şeylen öğrenip başkalarına bildiren kimse
evvelce: daha önce
Fesübhanallah: Allah (c.c.) ne güzel yaratmış. Allah bütün noksanlıklardan münezzehtir, her şey kendine tesbih eder anlamında olup hayret ve taaccübü ifade için söylenir
fevkalâde: olağanüstü
hâdim: hademe, hizmetçi
hâdise: olay
hadise-i bedeniye: vücut olayı.
haşiye: dipnot.
hilaf: ters, karşı, zıt, aykırı.
iltifat-ı Rabbanıye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın lütfu, iltifatı
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
Kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kanaat: inanma
maksat: gaye
mazur: özürlü, özrü olan.
menba-ı intişar:.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nazar: bakış.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sarf: kullanma, harcama
sırr-ı bereket: bereket sırrı
suret: biçim, şekil, tarz.
şuhud: gözle görme, müşahede
taaccüb: şaşma, hayret etme, şaşakalma.
tarz: biçim, şekil
tecessüs: bir insanın bilinmesini istemediği bir kusurunu, ayıbını veya özel durumunu araştırıp öğrenme arzusu
vak'a: vuku bulan olay, hadise
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zahiren: görünüşte
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

Evet, *Hucumat-ı Sitte* saklandığı muayyen yerinde fevkalâde bir surette kaybolması, ehemmiyetli bir hâdisenin önünü aldı. Üstada arız olan bu hilâf-ı âdet hâlet ve o risalenin yerinde bulunmaması, kat'iyen tesadüfe hamledilmez.

Bir hafta sonra o risaleyi hilâf-ı me'mul bir yerde bulduk. Üstadımızın emniyle Emin kardeşime ehemmiyetli bir surette okudum. Üstadımız izahat veriyordu. O vakte kadar öyle mühim ve tesirli ders almamıştık.

Demek bu iki mühim sırra binaen, risale kendini göstermedi. Bu hâdise, Risale-i Nur'un sadık ve ihlaslı şakirtleri daima bir hıfz-ı inayet ve himayet altında olduklarına şüphe bırakmıyor.

Üçüncüsü: Yine bir vaka-ı bereket: Üstadımızın bir okka (yani kilo) peyniri vardı. Ekser günlerde, o peynirden, hoşuna gittiği için, bir-iki defa yiyordu ve bize de veriyordu. Hem, yemeksiz olduğu ekser vakıtlerde ondan yediği halde, altı ay kadar devam ettiğini ve halen de yüz dirhem kadar o peynirden bulunduğunu görüp yakinen tasdik ediyoruz. Fakat, bu hâdise-i bereketin ifşasından sonra, evvelce görünmeyen dibi, görünmeye başladı, noksaniyetini gösterdi. Evet, bereket hususunda şayan-ı hayret bir hâdisedir. Hem, yanım kilo tereyağı, ekser günlerde fazla sarf olunduğu halde, elli güne yakın devamıyla anladık ki, şüphesiz bir bereket içine girmiş.

Hem, yine aynı Ramazan Bayramında Üstadın rızası olmadığı halde Tahsin ve ben, yanı Emin, bir kılo kadar

arız: gelme, sonradan olma
bereket: bolluk, bereket, gurluk.
binaen: den dolayı, bu sebepten
dirhem: yaklaşık üç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü.
ehemmiyetli: önemli
ekser: pek çok.
evvelce: daha önce.
fevkalâde: olağanüstü
hâdise: olay
hadise-i bereket: bereket olayı
hâlet: hal, durum.
hamil: isnat, atıf yormak
hıfz-ı inayet: Allah'ın koruması
hilâf-ı âdet: âdete aykırı.
hilâf-ı me'mul: Umulanın tersine, beklenenin aksine.
himayet: koruma, esirgeme.
ifşa: duyurma, gizli bir şeyi yayma
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
izahat: izahlar, açıklamalar
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
muayyen: belirli
mühim: önemli, ehemmiyetli
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
okka: dört yüz dirhemden oluşan bir ağırlık ölçüsü birimi. 1283 gram
rıza: razı olma, hoşnutluk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sarf: kullanma, harcama
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
şayan-ı hayret: şaşılacak, hayret verici şey
tasdik: doğrulama, onaylama
tesadüf: rastlantı
vaka-ı bereket: bereketi gösteren olay
yakinen: yakîn olarak, şüphe ye düşmeden bilme.

ince şeker getirmiştik. Ekser yoğurt ve süt ve tatlı kabağa vesair şeylere bazan yirmi-otuz dirhemden fazla kattıkları halde, beş ay devam etti. Halen o şekerden yüz dirhem kadar kalması, elbette bereket sebebiyledir.

Hem, bu havalideki şakirtler, herkes, cüz'î-küllî hissetmiş ve itiraf ediyorlar ki: Risaletu'n-Nur'a çalıştığımız zaman, hem nzkımızda bereket ve suhulet, hem kalbimizde bir inşirah ve ferah, zahiren hissediyoruz. Ezcumle, ben kendim, yani Emin, itiraf ediyorum ki: Risaletu'n-Nur dairesine girmezden evvel bütün sene çalışırdım. Ne vakit Risaletü'n-Nur dairesine girdim, beş seneden beri üç-dört ay kadar çalıştığım halde evvelkinden daha müferrah ve daha mesud bir halde yaşamaklığım, yüzde yüz Risaletü'n-Nur'un hizmetinin bereketiyle olduğunda hiç şüphem yoktur. (HAŞİYE)

Hem, ezcümle, Üstadımız diyor ki: "Benim de kanaat-i katıyem çok tecrübelerle gelmiş ki; ben Risaletü'n-Nur'un tashihatıyla meşgul olduğum zaman, pek zahir bir tarzda hem nzkımda bereket, hem suhulet görüyordum. Ne vakit çalışmazsam, o hali göremiyordum."

Hem, Üstadımız diyor ve biz de tasdik ediyoruz ki: "Ben son zamanda anladım; şimdiye kadar hem ben,

---

HAŞİYE: Evet bütün kuvvetimle tasdik ediyorum ki, Emin kardeşimiz memleketimize geldiği zaman mütemâdiyen fa'al bir sûrette her ay çalışıyordu. Şimdi ise, Risâletü'n-Nur'un dairesine girdikten sonra, üç-dört aydan fazla çalıştığını görüyoruz.

Feyzi

bereket: bolluk, bereket, gurluk.
cuz'î: küçük, az.
dirhem: yaklaşık üç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü.
ekser: pek çok.
evvel: önce.
ezcümle: bu cümleden olarak.
faal: çalışkan, gayretli.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
haşiye: dipnot.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
inşirah: ferahlama, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, rahatlama.
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, vartan kesin düşünce.
küllî: çok, büyük, çok miktarda.
mesud: saadetli, bahtlı, mutlu.
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş.
mütemadiyen: süreklı olarak, devamlı.
nzk: yiyecek, içecek şey, azık.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz.
suhulet: kolaylık.
şakirt: talebe, öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tashihat: düzeltmeler, tashihler.
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri.
zahir: açık, âşikar.
zahiren: görünüşte.

hem dostlanım, bir hakikatin suretini başka şekilde görmüşüz. Şöyle ki:

"Hapishanede birtek ekmek, sekiz ve bazan on gün bana kafi geldiği gibi, burada da aynen o tarzda yaşıyordum. Hem ben, hem kardeşlerim, bunu benim az yemek ve iştihasızlığıma veriyorduk. Hâlbuki, çok emarelerle katıyen anladık ki, o acib hal, bereket neticelen imiş. Birkaç defa sekiz günde bana kafi gelen bir ekmeği, aynı iştiha ile, çalışmadığımdan berekete mazhar olmadığım zaman iki günde, bazan bir buçuk günde bitiriyordum. Demek bu on altı ve on yedi seneden beri benim mükemmel tayınatım, Risaletün-Nur'un hizmetinden gelen bir bereket idi."

Evet, bize de aynelyakın derecesinde kanaat gelmiş ki, bu kesretli hâdisat-ı bereket, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'caz-ı manevîsinin bir şuaıdır. Manen der: "Ey Kur'ân şakirtleri! Sizi vazife-i mukaddesenizden ekseriyetle geri bırakan, maişet telaşesidir. O ise, Kur'ân'ın feyziyle bereket nevinden sizlere veriliyor; vazifenize bakınız!"

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ اِسْمِكَ الْاَعْظَمِ وَبِحُرْمَةِ رَسُوْلِكَ الْاَكْرَمِ ۞ يَسِّرْلَنَا خِدْمَةَ الْقُرْاٰنِ بِنَشْرِ رِسَالَةِ النُّوْرِ بِالدَّوَامِ بَيْنَ الْاَنَامِ فِى عَالَمِ الْاِسْلَامِ ۞ اٰمِيْنَ، اٰمِيْنَ، اٰمِيْن (1)

Hem, hâdisat-ı bereketin aynı zamanda Risaletü'n-Nur'un bir kerameti olarak bir şakirdinin binler lira kıymetinde hanesinin, ona pek yakın dehşetli bir yangından

1 Allahım İsm-i Azamın ve Resul-i Ekrem'in (asm) hürmetine, âlem-i İslâm'daki insanlar arasında Risale-i Nur'un devamlı neşriyle bizim için Kur'ân hizmetini kolaylaştır. Âmîn, âmîn, âmîn.

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
aynelyakın: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bereket: bolluk, bereket, gürlük.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
eksenyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla.
emare: alâmet, belirti, nişan.
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
hadisat-ı bereket: bereket olayları.
hakıkat: gerçek, esas.
hane: ev.
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş.
ıştıha: fazla istek, arzu.
kafi: yeter, elverir.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla.
kıymet: değer.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açık lamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
maişet: geçim, geçinme.
manen: mana bakımından, manaca.
mazhar: nail olma, şereflenme.
nev': tür, çeşit.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
tarz: biçim, şekil.
tayinat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayın edilen parça veya miktar.
telaşe: telaş, her hangi bir şeyden dolayı meydana gelen sıkıntı ve acelecilik.
vazife: görev.
vazife-i mukaddese: mukaddes, kutsal görevler.

fevkal-memul bir surette Risaletü'n-Nur'un bereketiyle kurtulması, ve Risaletü'n-Nur'un Tercumanına ahiret cihetinde çok alakadarlık gösteren bir hanım, o dehşetli yangında hanesinin üçüncü katında bulunan elmas ve mücevherat ve altınlarını kurtarmak için koşup çıktığı vakit ateş her tarafını sarmış, elmas ve mücevheratını kurtaramadığı gibi, kendi nefsini de bütün bütün tehlike-i katiyede gorduğü vakitte Risale-i Nur Tercumanı, o ateşten, talebesinin hanesini kurtarmasına şiddetli dua ederken, o biçare hanım hatırına gelmiş, "Acaba o yangında o ahiret hemşirem bulunmasın?" diye ona da Risaletü'n-Nur'u şefaatçi edip dua etmiş.

"Yâ Rabbî, ona merhamet eyle!" niyaz etmiş. Aynı zamanda o hanım, pencereyi kırmış, kendini iki kat yüksekliğinde avluya atmış, fevkalâde bir surette ne incinmiş, ne de bir yeri kırılmış. Hem bakır ve demiri eriten o dehşetli ve şiddetli yangından bütün konak yandıktan sonra bütün mücevheratını ve altunun, hiçbiri zayı olmayarak muhafaza etmiş; bulmuş, almış. Risaletü'n-Nur'un bereketinden hem canını, hem malını kurtarmış.

Hem, mezkur hâdisatın aynı zamanında vuku bulması münasebetiyle, Risaletü'n-Nur'un kerametkârâne iki tokatını yiyen, aynı anda vazifece ehemmiyetli iki mütecaviz ve muacciz iki adamın tecavüz ve tacız anında birisinin kafasına, diğerinin ciğerine vurması (HAŞİYE) bizde hiç

HAŞİYE: Evet, o mütecavizlerden birisi dehalet etti, ölümden kurtuldu, diğeri bir sene azap çekti, hem oldu

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: ilgili, ilişki
alem-i İslam: İslam âlemi, İslâm dünyası
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında dua nın sonunda söylenir
bereket: bolluk, bereket, gurluk.
biçare: çaresiz zavallı
cihet: yon
dehşetli: urkutucu korkunç.
dua: Allah a yalvarma niyaz.
ehemmiyetli: onemli.
elmas: çok degerli
faal: her zaman çalışan, harekette bulunan.
fevkalade: olağanüstü
fevkalâme mul: umulanın ustunde umulandan çok fazla
hâdisat: hâdiseler olaylar
hane: ev
haşiye: dipnot.
hemşire: kız kardeş bacı
hürmet: saygı.
İsm-i azam: Cenab-ı Hakkın bin bir ısminden en buyuk ve manaca diğer ısımlen kuşatmış olanı
kerametkarane: kerametli bir şekilde keramet gosterircesine
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
muacciz: tacız eden sıkıntı veren, sıkıcı, bıktırıcı usandıran
muhafaza: koruma
mücevherat: mucevherler
münasebet: vesile -dan dolayı
mütecaviz: saldırgan belli sınırını aşan
mütemadiyen: sürekli olarak devamlı
nefs: kendi şahıs
neşr: herkese duyurma yayma tanıtım
niyaz: Allah a yalvarma ve yakarma
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
suret: biçim şekil tarz
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bagışlanmasını dileme
tacir: rahatsız etme huzursuz kılma sıkıma.
talebe: ogrenci.
tasdik: dogrulama onaylama
tecavüz: saldırma satışma baş kasının hakkına dokunma.
tehlike-i katiye: kesin tehlike
tercüman: çeşitli hal durum maksat veya duygulan ifade etme vasıtası.
vazife: gorev
vuku: olma, gerçekleşme meydana gelme.
ya Rabbi: Ey her şeyi en guzel şekilde terbiye ve idare eden Rabb im
zayi: elden çıkmış zarar ziyan

şüphe bırakmadı ki, hizmet-i Kur'âniyedeki inayet-i Rabbaniyenin bir hıfz ve himayet sillesidir, "Artık durunuz, yeter! Tokada müstahak oldunuz!" diye manen söylemesidir.

Risaletün-Nur Şakirtlerinden

Emin ve Feyzi

* * *

MEHMED FEYZİ'NİN YEDİĞİ ŞEFKAT TOKADIDIR.

Evet, Üstadım bana, "Mu'cizat-ı Ahmediyeyi kardeşim Hüsrev tarzında yaz" diyordu. Ben, yani Feyzi, bir parça tembellik ettim. Birden yirmi sekizlilerle askere istenildim. Yine Üstadım dedi: "Git, Mu'cizat-ı Ahmediyeyi yaz. Seni şimdi vermeyeceğim." Sonra başladım. O emir bir hafta geri kaldı. Tekrar bir anza ile nasılsa Mu'cizat-ı Ahmediyenin yazılması noksanlaştı. Tekrar askere çağrıldım. Üstadım "Git, yaz" dedi. Ben gidip kemal-i ciddiyet ve sadâkatle Mu'cizat-ı Ahmediyeyi yazmaya başladım. Fevkalme'mul ikinci defa emir geri kaldı. Tekrar bir mazerete binaen Mu'cizat-ı Ahmediyeyi yazamadım. Üstadım dedi, "Madem Mu'cizat-ı Ahmediyeyi yazmakla tekâsül ettin, şimdi senin vazifen *Risaletü'n-Nur* hesabına askerliktedir." Birden emir gelip bir şefkat tokadı yiyip vazifeme gönderildim. Cenab-ı Hakka şükürler olsun, mumkün olduğu kadar Risaletü'n-Nur'a çalıştım ve çalıştırıldım. Üstadım bize söylediği gibi, altı-yedi ay sonra terhis edilip sevgili Üstadıma, Risaletü'n-Nur'un kudsî

binaen: -den dolayı, bu sebepten
fevkalme'mul: umulanın üstünde umulandan çok fazla
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
himayet: koruma, esirgeme.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an'ın hizmeti
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
kemal-i ciddiyet: ciddiyetin son derecesi, tam bir ciddiyet.
kudsî: mukaddes, yüce.
madem: -den dolayı, böyle ise
manen: mana bakımından, manaca
mazeret: özür, elde olmadan yapılan suç, kabahat.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler. Risale-i Nur'dan bir eser adı
müstahak: hak eden, hak etmiş.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
şakirt: talebe, öğrenci
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tekâsül: üşenme, tembellik.
terhis: askerliğini bitirenlerin ordudan gitmelerine izin verme, bırakma
vazife: görev

vazîfesine kavuştum. İnşaallah bu kabahatim affolmuştur. Hem Risaletu'n-Nur'da, hem hizmet-i Kur'âniyede bizleri sebkat eden Hüsrev, Rüştü, Hafız Ali, Hulûsî, Sabri gibi halis Kur'ân şakirtlerini ve kıymettar kardeşlerimi şefaatçi ederek o kusurumun affını bütün ruhumla Kur'ân'dan ve Üstadımdan rica ediyorum. Ben itiraf ediyorum ki, tembelliğimin cezası olarak fevkalme'mul bir şefkat tokadı yedim.

Risale-i Nur'un tembel bir şakirdi,
fakat elmas kalemli kardeşlerinin
gayret ve faaliyetiyle iftihar eden

Mehmed Feyzi

* * *

RİSALE-İ NUR ŞAKİRTLERİNDEN MEHMED FEYZİ VE EMSALİNE HİTABEN BEYAN EDİLEN BİR HAKİKATTİR

Kardeşim Feyzi

Madem sen Isparta vilâyetindeki kahramanlara benzemek istiyorsan, tam onlar gibi olmalısın. Eskişehir Hapishanesinde, Allah rahmet etsin, mühim bir şeyh-i mürşit ve cazibedar bir Nakşi evliyasından bir zat, dört ay mütemadiyen Risaletü'n-Nur'un elli-altmış şakirtleri içinde ve celpkârane onların içlerinde sohbet ettiği hâlde, yalnız birtek şakirdi muvakkaten kendine çekebildi

beyan: açıklama, bildirme, izah
cazibedar: çekici, cazibeli
celpkârane: bir yere çağırıp çeker gibi, çekip getirercesine
elmas: çok değerli
emsal: benzerler
evliya: veliler, Allah dostları.
fevkalme'mul: umulanın üstünde umulandan çok fazla
hakîkat: gerçek, esas.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
iftihar: övünme.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kıymettar: kıymetli, değerli.
kusur: eksiklik, ozur, suç, kabahat.
madem: den dolayı, böyle ise
muvakkaten: geçici olarak
mühim: önemli, ehemmiyetli
mutemadiyen: sürekli olarak, devamlı
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sebkat: geçme, ilerleme.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şeyh-i mürşit: doğru yola iletici, önder
vazife: görev
vilayet: il
zat: kişi, şahıs

Mütebakisi, o cazibedar şeyhe karşı müstağni kaldılar. Risaletü'n-Nur'un yüksek, kıymettar hizmet-i imaniyesi, onlara kafi olarak kanaat veriyordu. O şakirtlerin gayet keskin kalb basireti, şöyle bir hakikati anlamış ki.

Risaletü'n-Nur'a hizmet eden, imanını kurtarıyor. Tarikat ve şeyhlik ise, velayet mertebeleri kazandırıyor. Bir adamın imanını kurtarmak, on mü'mini velayet derecesine çıkartmaktan daha mühim ve daha sevaplıdır. Çünkü, iman, saadet-i ebediyeyi kazandırdığı için, bir mü'mine küre-i arz kadar bir saltanat-ı bakıyeyi temin eder; velayet ise, mü'minin cennetini genişlettirir, parlattırır. Bir adamı sultan yapmak, on nefer paşa yapmaktan ne kadar yüksek ise, bir adamın imanını kurtarmak, on adamı veli yapmaktan daha sevaptır.

İşte bu dakik sırrı, senin Ispartalı kardeşlerin bir kısmının akıllan görmese de, umumunun keskin kalbleri görmüş ki; benim gibi biçare, günahkar bir adamın arkadaşlığını, evliyalara, belki eğer olsaydı müçtehitlere dahi tercih ettiler.

Bu hakikate binaen, bu şehre bir kutub, bir Gavs-ı Azam gelse, dese: "Seni on günde velayet derecesine çıkaracağım." Sen, Risale-i Nur'u bırakıp onun yanına gitsen, Isparta kahramanlarına arkadaş olamazsın.

Lillâhilhamd, bu zamanda sünnet-i seniyye dairesinde kemal-i imanı kazanan Risale-ı Nur Şakirtlen, evliyaların, mürşitlerin nazar-ı dikkatini celbedecek vaziyeti aldığından, her zamanda bulunan hakikî mürşitler, her hâlde

basiret: kalp gözüyle görme, doğru ve bilçülü görüş.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
biçare: çaresiz, zavallı.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cazibedar: çekici, cazibeli.
celp: çekme, kendine çekme.
dakik: ince ve derin.
emsal: benzerler.
evliya: veliler, Allah dostları.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
gayet: son derece.
günahkar: günahlı, günah işlemiş.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
iman: inanç, itikat.
kâfi: yeter, elverir.
kemal-i iman: imanın mükemmelliği ve sağlamlığı.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kutup: evliyalar içersinde zamanın en büyük mürşidi olan.
küre-i arz: yer küre, dünya.
Lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mertebe: derece, basamak.
mü'min: iman eden, inanan.
müçtehit: âyet ve hadislerden şerî hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehlilik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müstağni: tenezzül etmeyen, gerekli bulmayan.
mütebaki: geri kalan kısım.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nefer: asker, er.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
saltanat-ı bakiye: baki saltanat.
sır: gizli hakikat.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
Tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mündin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
temin: sağlama.
umum: bütün, hepsi.
vaziyet: durum.
velayet: velilik, ermişlik, Allah dostluğu.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
vilayet: il.

bu zamanda Risaletü'n-Nur Şakirtlerine müşteri olurlar. Birisini elde etseler, yirmi murid kadar kıymet verirler. Hem zevkli ve cazibedar velâyet tereşşuhatı karşısında Risaletü'n-Nur'un hizmetindeki meşakkat, mücahede, külfet bulunduğundan, Feyzi'ye hitaben beyan edilen bu hakikat kaleme alındı.

Said Nursî

* * *

HUSREV'İN BIR FIKRASIDIR.

Azîz Üstadım,

Yüksek ve ciddî irşadlarınızla adım atmayı en büyük bir maksat bilen talebelerinız, son zamanlarda şayan-ı şükran bir vaziyete girdiler. Hulûsî-i Sanı, beş-on arkadaşıyla; Hafız Ali, civarındaki yirmi-yirmi beş arkadaşıyla, Mübarekler, otuz-otuz beş refikleriyle ve bilhassa Hacı Hafız Koyünde Ahmedler ve Mehmedlerin çok halis gayretleriyle umumiyet itibarıyla, hem hiç mübalâğasız bin kalemle, belki daha fazla, en geride kalan Isparta'da ise kahraman Rüştü'nün ve Risaleleri kendine tamamen yazan Mehmed Zühtü'nün ve Küçük Ali'nin ve Osman Nuri gibi faal talebelerin gayret ve himmetleriyle otuz ile kırk arasında, hatta bir cihette mümtazıyet kazanan Mehmed Zühtü'nün Küçük Hafız Ali gibi hem Risaletü'n-Nur'u yazarak hem kendi evinde yüz elli kadar çocuğu serbest olarak üç aydanberi okutmasıyla ve civarında diğer köylerde bulunan on beş yirmişer arkadaşlarıyla

aziz: izzetli, muhterem, saygın
beyan: açıklama, bildirme, izah
bilhassa: özellikle
cazibedar: çekici, cazibeli
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yön
civar: çevre, yöre, etraf
faal: her zaman çalışan, harekette bulunan
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakıkat: gerçek.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
Hulûsî-i Sânı: ikinci Hulusi.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
kıymet: değer
külfet: zahmet, sıkıntı.
maksat: gaye
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
mubalağa: bir işi, bir şeyi çok büyütme, abartma
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mücahede: savaşma, mücadele
mümtazıyet: seçkinlik.
murit: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufi hakikatleri öğrenen kimse
refik: arkadaş, yoldaş.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
şakirt: talebe, öğrenci
şayan-ı şükran: teşekkür etmeye değer
talebe: öğrenci
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar, kesin olmayan haberler
umumiyet: genellik.
vaziyet: durum
velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu.

talebelerinizi, Kur'ânî hizmetlerinde gayretli bir surette çalışmaktadırlar. Mübareklerin yazdıkları gibi, dört köyde dört ay zarfında, elifba okumayan kırk-elli adam, Risaletü'n-Nur'u mükemmel yazmaya muvaffak olmaları harika bir keramet-i *Risaletü'n-Nur* olduğuna kanaatimiz geldi.

Risale-i Nur Şakırtlerinden

Hüsrev

* * *

HULÛSÎ BEYİN BİR FIKRASIDIR.

Azîz Ustadım,

On Dokuzuncu Mektubu bir mecliste ve bir cuma gecesi okumak niyetiyle üzerime almıştım. Şiddetli yağmurlu bir gece idi. O mecliste okumak üzere elimi cebime koydum, o mübarek eser yerinde olmadığını hayretle gördüm. Eseri koyduğum cep yırtık ve delik olmadığı gibi, ben de başka hiçbir yerde durmadığıma göre bu hale hayret etmemek kabil mi? O geceyi uykusuz geçirdim, müteessir oldum. Hazret-i Gavs'tan bu mübarek eseri istedim. Lillâhilhamd, ertesi günü, bu eseri dinlemekle namaza başlamış olan bir muallim vasıtasıyla bulundu. Şakır şakır yağmur altında ve çamur içinde bu mübarek eser bulunsa bile artık okunmayacak derece olacağını tahmin edersiniz, değil mi? Şayan-ı hayret ve cay-ı dikkat ve medar-ı ibrettir ki, en ufak bir leke bile olmamıştır. Hafız-ı Hakikî, o mübarek eseri, ona manen ve

azîz: izzetli, muhterem, saygın.
cây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkat edilecek yer veya şey, dikkate değer.
elifba: Arap dilinin seslerini ve yazı sistemini gösteren harfler dizisi.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
Hafız-ı Hakikî: hakikî muhafaza eden ve koruyan Allah.
harika: olağanüstü.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî (K.s) Hazretleri.
kabil: mümkün, ihtimal dâresinde.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
keramet-i Risaletü'n-Nur: Risale-i Nur'un kerameti.
Kur'ânî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait.
Lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
manen: mânâ bakımından, mânâca.
meclis: topluluk.
medar-ı ibret: ibret sebebi, vesilesi.
muallim: ders veren, öğretmen.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakırt: talebe, öğrenci.
şayan-ı hayret: şaşılacak, hayret verici şey.
talebe: öğrenci.
vasıta: aracılık.
zarfında: süresince.

cidden bağlı olanlar gibi muhafaza buyurmuş. *Hafiz* ve *Alîm* ve *Hakîm* isimlerinin zahir bir tecellisi böylece lemean etmiş oldu.

Hulûsî

* * *

Mahrem olan "Sırr-ı İnna Atayna"da cifirle istıhracım, aynen *Munazarat* risalesinde, "Bir nur çıkacak, göreceğiz" diye gaybî müjdelerdeki gibi ilhamı ve hak bir hakikati, fikrimle tatbikatımda bir kusur vardı. O kusur, beni bir zaman düşündürüyordu. *Munazarat* ve *Sünuhat* gibi risalelerdeki müjde-i Nuriyeyi, Risale-i Nur halletti. Daire-i siyasiye yerine, yüksek bir daire-i Nuriye ile o kusuru izale ettiği gibi, mahrem "Sırr-ı İnna Atayna"da, "On iki-on üç sene sonra İslâmiyet'e darbe vuranların başlarına öyle müthiş bir patlayış olacak ki, kıyamete kadar unutulmayacak" mealindeki istıhrac-ı cifri, çok geniş bir dairede olduğu hâlde, "nur sırrı"nın aksine olarak dar bir dairede ve hususî bir hükûmette tatbik etmek suretiyle fikrim o geniş daireyi ihata edemeyerek, o hakikatın suretini değiştirmiş.

Hâlbuki, o istihracın gösterdiği aynı tarihte, o rejimin müessisi ve başı dünyadan göçtü, darbesini yedi. Ve aynı senede perde altında, bilinmeyen ve küre-i arzın ekserisini ve nev-i beşerin kısm-ı azamını istibdadı altına alan bir müthiş cereyanın düğümü ve duğmesi ve manen başı ve en müthiş olan o göçüp giden adam tokat yediği aynı zamanda, daha sene tamam olmadan, o müthiş

Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hadiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
daire-i Nuriye: nura ait daire, nur dairesi
daire-i siyasiye: siyaset dairesi.
ekseri: çoğu kısmı
gaybî: gaybla ilgili, bilinmeyenle ilgili
Hafiz: yarattıklarını koruyup gözeten Allah.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakıkat: gerçek, esas.
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hall: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
hususî: özel
ihata: kuşatma, içine alma.
ilhamî: ilham ile elde edilen, ilham ile ulaşılan
istıbdat: kendi başına ve hiç bir nizama ve kanuna bağlı olmadan yönetme, keyfî idare sistemi
istıhrac-ı cifri: cifre ait sonuç çıkarmalar, cifirle ilgili hesaplamalar
istıhraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
izale: giderme, ortadan kaldırma
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.
Kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
küre-i arz: yer küre, dünya.
lemean: parlama, parıldama
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
manen: mana bakımından, manaca
meal: mana, anlam, mefhum.
muhafaza: koruma.
muessis: tesis edici, tesis eden, kuran, kurucu
müjde-i Nuriye: nurlu müjde
müthiş: dehşet veren, urkütücü, dehşetli, korkunç.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sır: gizli hakikat.
sırr-ı İnna a'teyna: Kevser suresinin sırrı
suret: biçim, tarz, görünüş
tatbik: uydurma, uygulama
tatbikat: uydurmalar, uygulamalar
tecelli: belirme, bilinme, görünme
zahir: açık, aşikar

cereyanın bütün başlan ve taraftarları öyle semavî ve müthiş tokatlara ve şiddetli fırtınalı musibetlere tutulmaya başladılar kı, kıyamete kadar azabını çekecekler ve çekiyorlar; ve edyan-ı semaviye ve İslâmiyet'e ettikleri cinayetlerin cezasını çok geniş bir dairede gördüler ve görüyorlar. "Mimsiz medeniyetin bu istifrağ ve kusması ile dünyayı mülevves ettikleri için, aynı istihracın gösterdiği tarihte o medeniyetin başına öyle semavî tokat indi ki, en karanlık vahşetten daha aşağı indirdi.

Elhasıl: "Sırr-ı Inna A'tayna"da, çok geniş bir daireyi, dar bir dairede tatbik edilmiş. Nur müjdesi ise, dar ve manevî, fakat yüksek bir daireyi, geniş ve maddî bir dairesuretinde tasvir edilmiş. Cenab-ı Hakka yüz bin şükür ediyorum kı, bu iki kusurumu [1] يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ sırrına mazhar eyledi.

Said Nursî

* * *

HÜSREV'İN BİR FIKRASIDIR.

Çok Kıymettar ve Çok Sevgili Ustadım Efendim!

Hazret-i İsa Aleyhisselâmla Deccal hakkındaki ehadıs-i muteşabiheden bir hadısın üç cıhetle hakıkî tevilini beyan ve izah eden Mehmed Feyzi ve Emin kardeşlerinmızın mübarek fıkralarını Sabrı kardeşım gondermış; bugün aldım, okudum. Bu hadıs-i şerifin mealine ve hakıkî tevillerine o kadar muhtaçmışım kı, kızgın kum

1 Allah onların günahlarını silip, yerlerine iyilikler verir. (Furkan Suresi, 70.)

aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihet: yön.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
Deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeairi tahrip edeceği, tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadıs-ı şerîflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
edyan-ı semaviye: semavî dinler. Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler.
ehadıs-ı muteşabihe: teşbih ve temsil yoluyla hakikatı anlatan, mecazî manada söylenen hadıslar.
elhasıl: hasılı, netice itibâriyle, kısaca.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hadıs: Hz. Muhammed'e (asım) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadıs-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakıkî: gerçek.
istifrağ: kusma.
İstıhraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
Kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kıymettar: kıymetli, değerli.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, hâil olma, şereflenme.
meal: mana, anlam, mefhum.
mimsiz medeniyet: deniyet manasına gelen kötü medeniyet.
musibet: felâket, bela.
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu.
mülevves: kirli, pis, karışık, düzensiz.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
sır: gizli hakikat.
sırr-ı inna a'teyna: Kevser suresinin sırrı.
suret: biçim, şekil, tarz.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tatbik: uydurma, uygulama.
tevil: yorumlama, yorum.
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey.

sahralarında senelerden beri susamışlara ab-ı hayat uzatır gibi ruh ve kalbım bir taze hayat buldu. Derinden derine nefes aldım, bütün letaıflerim sürurla doldu, zahirî cesedimden manevî kalbime kadar sirayet etti. Sevgili Üstadımız talebelerini ve Kastamonulu kardeşlerimiz de bizlen lütuflarıyla doyurduklarından, Cenab-ı Hakka hadsiz şükrettim. Başta sevgili Üstadım, Risaletü'n-Nur'un kerametine ve bu fıkranın feyzine bakan üç ikram ile karşılaştık.

Birincisi: Mektubunu birlikte takdim ettiğim Sabri kardeşimiz, bu âli fıkra elline vasıl olacağı anda, bir diğer kardeşine hâdısattan bahsederken bu fıkranın münderecatını anlatması...

İkincisi: Bu hakir talebeniz Hüsrev de, bu fıkranın vusulünden birgün evvel Refet Beyle konuşurken demıştım: "Azız Refet, biz Hazret-i İsa Aleyhisselâmın nüzulüne intizar ediyoruz. Bu peygamber-ı âlişan, dın lehınde hareket eden cereyanın başlanna nüzul etse gerektir, ve o millet de Müsluman olacaktır. Sevgili Ustadımızın son mektuplarından böyle anlıyorum. Bu hususta ümidim kuvvetlıdır. İnşaallah oyle de olacaktır" demıştım.

Üçüncüsü: Atabeyli kardeşlerimin Sevgili Üstadıma yazdıklan mektup ki, onu da bu akşam aldım, okudum, çok acıp gordum. O kardeşlenm de Osman Halıdî'nin bahsettiği müceddid-i dın ve o şerefe Cenab-ı Hakkın nail ettiği zatı da sevgili Ustadımız olan *Rısaletü'n-Nur*

âb-ı hayat: hayat suyu.
acıp: tuhaf hayrette bırakan.
Aleyhisselam: Allah ın selamı onun uzenne olsun
âli: yüce yüksek, ulu
azız: izzetli muhterem saygın
bahis: konu.
cereyan: akım fikir sanat veya sıyaset hareketi
ceset: vucut, beden.
evvel: once.
feyz: bolluk, bereket, ihsan bagış
fıkra: kısım, fasıl, bolüm.
hadısat: hadıseler olaylar
hadsiz: sınırsız sonsuz
hakır: kuçuk, aşagı ehemmıyetsız.
Ikram: bagış ıhsan, bır şey sunma
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
intizar: bekleme gozleme
keramet: ermişçesine yapılan ış hareket veya soylenen soz, fikır
leh: onun tarafına ondan yana bırının faydası ıçın yapılan hareket.
letaif: manevî duygular
lutuf: guzellik hoşluk, ıyılık ihsan.
manevi: manaya aıt, maddî olmayan.
müceddid-i dın: dını tecdıt eden dınl yine dının kaynağından aldığı ılım ve tefsırle kuvvetlendıren
münderecat: bır seyin ıçne derc edılmış şeyler, bır kitap veya dergının ıhtıva ettıgı şeyler ıçındekıler
nail: kavuşan ulaşan eren
nüzul: ınme, ınış gokten dunyaya geliş.
peygamber-i alışan: buyuk şan ve şeref sahıbı olan peygamber Hz Muhammed (asm)
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı
ruh: dınlık kaynagı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sahra: genış ve susuz arazi, çöl.
sirayet: bınnden dıgenne geçme bulaşma
sürur: sevinç, mutluluk.
şeref: manevî buyüklük, yücelik, onur
şükür: Allah ın nımetlenne karşı memnunluk gosterme gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
takdim: arz etme sunma
talebe: oğrencı.
vasıl: ulaşan, enşen kavuşan
vusul: ulaşma enşme yetişme
zahırı: gorunurde
zat: kişı şahıs

olduğundan bahsediyorlar. O mektubu da birlikte takdim ettim.

Evet, Muhterem Üstadım, bugünlerde Risaletü'n-Nur'un, fevkalâde faaliyeti içinde çok kerametlerini müşahede ediyoruz. Hatta şöyle diyebilirim ki: Her bir talebeniz, başlı başına, birer birer, belki de kerratla böyle ikrama ve böyle in'ama mazhardırlar.

Milâslı Mehmed Efendi, "Bir karyede, bin kalemle Nura sarılan kardeşlerimizin köyündeki faaliyeti biraz mübalâğalı görmüşler. Ben onun tahkiki için geldim" dedi. Risaletü'n-Nur'un bir kerameti idi ki, bu köyün kıymetli faal bir talebesi Marangoz Ahmed yanımda idi. Ben dedim: Vakıa ben bu köye gitmedim, kardeşlerimden soruyorum, onlar da diyordu: "Kadın-erkek, çoluk-çocuk, Risaletü'n-Nur'u yazan bin kalem vardır." Sonra Marangoz Ahmed dedi ki: "Bizim koyümüz üç yüz elli hanedir. Iki hoca, bir hacı, üç adamdan başka bütün evlerimize *Risaletü'n-Nur* girmiştir. Kadınlara, kız çocuklarına varıncaya kadar yazıyorlar. Hatta ümmîlerden, kırk yaşından yukarı yazı yazan on kadar kardeşimiz vardır" cevabında bulundu. Milâslı Mehmed Efendi bu faaliyete hayran oldu.

Talebeniz

Hüsrev

* * *

faal: çalışkan, gayretli
fevkalâde: olağanüstü.
hane: ev
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
in'am: nimet verme, nimet lendirme, ihsan etme
karye: köy
kerametli: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kerrat: kereler, defalar, kezler
mazhar: nail olma, şereflenme, İlâhî tecellilerin göründüğü yer olma
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
mübalâğa: bir işi, bir şeyi çok büyütme, abartma.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma.
takdim: arz etme, sunma
talebe: öğrenci
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vakıa: olay

RİSALE-İ NUR'UN BEŞ TALEBESİNİN BİR FIKRASIDIR.

Isparta'nın saf menabi-i ilmiyesinden bir zat ki, tarikat-i âliye-i Nakşiye ruesasından ve bin iki yüz doksan iki veya bin iki yüz doksan üç arasında dâr-ı bekaya teşrif buyuran Beşkazalızade Osman Halidî Hazretleri, meslek-ı ilmiye ve ameliyesiyle alâkadarâne keşfiyat ve hâdisatını bir hüccet-i katıa gibi vârislerine vasiyet ve mahz-ı tebşiratlarını şöylece tevarüs eylemiştir. Hatta Üstad-ı muhteremimizin tevellüdüne tam isabetli olarak, tarih-i mezkûrda "İmanı kurtaran bir müceddid çıkacak, o da bu sene tevellüt etmiş" demiş. Bundan başka, dört evlâdından birisinin o zat ile müşerref ve mülâkı olacağını ilâve etmiştir. Bu beyanat-ı hakikiye şöylece cereyan etmiştir:

Bin üç yüz yirmi yedi Rumî senesi Atabey'de sünnet ve hıfz cemiyetlerinden birinde müşarünileyh Osman Halidî Hazretlerinin evlâtlarından sonuncusu Ahmed Efendi merhumdan, "Müceddit, müceddit diyorsunuz. Nerede ve kimdir?" İrad olunan suale cevaben, "Evet, şimdi mevcuttur ve hem otuz beş yaşlarındadır" demiştir.

Sanıyen: Isparta'nın Yenice Mahallesinden ve kardeşlerimizden Nuri tarafından merhum mumaileyh Ahmed Efendi'den "Pederiniz, 'Benim evlâdımdan birisi o müceddidle mukâleme ve musafahada olacaktır' demiş. Nasıldır?" diye sorulmuş. Cevaben, Ahmed Efendi merhumun "Evet doğrudur. Ben onunla görüştüm" cevabında

alâkadarâne: ilgilenerek alâka göstererek.
beyanat-ı hakikiye: gerçek beyanlar açıklamalar
cemiyet: manevi birlik teşkil eden topluluk.
cereyan: olma meydana gelme
cevaben: cevap olarak karşılık şeklinde
dâr-ı beka: bâkı ve sonsuz dünya âhiret.
evlat: çocuklar
fıkra: kısım fasıl bölüm.
hâdisat: hâdiseler olaylar
hıfz:
hüccet-i katıa: katı ve kesin delil hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
iman: inanç, itikat.
irad: söyleme
keşfiyat: keşifler Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gaybla ilgili sırlar
mahz-ı tebşirat: müjdelerin en güzeli müjdelerin tâ kendisi
menabi-i ilmiye: ilmin kaynakları
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş ölü
meslek-i ameliye
meslek-i ilmiye: ilim mesleği ilme ait yol
mumâileyh: ismi geçen bahsedilen
musâfaha: selam vermek ve sevgisini göstermek üzere birbirine el uzatma
müceddit: hadis-i şerife her asır başında geleceği müjdelenen dının yüksek hizmetkarı dine yeni bir tarzla yaklaşan asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dını yorumlayıp kuvvetlendiren büyük alim
mükaleme: konuşma
mulakı: görüşen konuşan
müşarünileyh: kendine işaret edilen ismi evvelce söylenmiş olan sözü edilen
müşerref: şereflı yüce
peder: baba
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
rumi: Rumî tarih ve sene Rumi takvim
ruesa: reisler, başkanlar
saf: halis temiz
sanıyen: ikinci olarak.
sual: soru.
talebe: öğrenci
tarih-i mezkur: zikredilen adı geçen tarih.
tarikat-ı âliye-i Nakşiye: yüce nakşi tarikatı
teşrif: şereflendirme: büyük birinin bir yere gitmesi veya bir yerden gelmesi
tevarüs: miras yoluyla geçme
tevellüt: doğma, doğum
Üstad-ı muhterem: muhterem sayıdeğer ustad
varis: mirasçı
vasiyet: bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şeyler için sağlığında verdiği emir ve ısrarlama
zat: kişi şahıs

bulunması, işbu keşfiyat ve beyanata medar olmuştur. Muşarünileyh Osman Halidî Hazretlerinin müstesna tesbihat ve tahmıdatının bırı, [1] وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ayet-i kerimesinin fazl-ı tevfikine sığınarak, Isparta'nın cenubunda, dağda Sidre nam mevkide erbain eyyam-ı mübarekesini tes'it ve hasr-ı tesbihata niyetle kırk günlük iaşeye tahsıs ettığı kı, her bır gün ıçın ellı dırhem mıktarında bır bezdirme ekmeğinden kırk tane olan bir tahsisatı bır-iki günde yer ve kırk gun de daha yemek yemeden o mevkı-i mahsusada ımrar-ı evkat ve tesbihatta bulunurlar. Ikmalinde, gen avdetlerinde mübarek dudaklan birbirine yapışır, bıçakla tekrar açarlar. Biraz ileride şu asr-ı hazırın uğradığı ve uğrayacağı kavıyyen me'mul ve melhuz olan sefahet ve atalete rağmen dusturu şüyuhatını tahdit ve ancak anasır-ı mecruha cerrahını unutmayıp ve ihmal dahi etmeyerek şehadet-i kat'iyesini gösterip sahife-i hayatını bın ikı yuz doksan ikide ımzalamıştır.

Van'da tesisine başlanan Medrese-i Zehra'nın tehiri, "Doktor hastaya elzemdir" fetvasıyla, on dokuz bın altın tahsisat ve arkasında Sultan Reşad, daha bende ikı yuz meb'ustan yüz altmış küsurun ınzimam-ı reyi yüz elli bin banknot kabul ettıklen halde, maddeten mevkı-ı fıile ısal edilememiş. Herhâlde Hakîm-i Mutlak, Kadîr-i Mutlak daha ahsen suretini dilemiş ki, o Sultan-ı Ezeli'nın lütfuyla, maddiyata minnet etmeden, hâzâ mın fazlı Rabbî, elhamdülillâh, Isparta'da Rısale-i Nur'un telifine menba olması ve manevî Medresetuzzehra hükmune geçmesi,

1 İnsan ıçın çalışmaktan başka bırşey yoktur (Necm Suresi 39)

anasır-ı mecruha: yaralanmış unsurlar
asr-ı hazır: şımdıkı asır
avdet: gen gelme, dönüş
ayet-i kerime: Kur'an'ın ayetl azamet ve şerefi olan ayet.
cenup: güneyde yer alan bölgeler
düstur: kaide, esas, prensip
düstur-ı şüyuhat: herkes tarafından bilinen kurallar
erbain: dervişlerin gle çıkarmak ıçın hücreye kapandıklan kırk gunlük muhlet.
eyyam-ı mübareke: mübarek gunler
fehva: mana anlam, mefhum kavram.
Hakım-ı Mutlak: Sonsuz hıkmet sahıbı ve her şeyı her hangı bır kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
hasr-ı tesbihat: tesbihata has kılma, sadece Allah'u Tealayı zıkırle meşgul olma
hükmüne: yerine degenne
ıkmal: tamamlama, bıtırme
ımrar-ı evkat: vakır geçırme
ınzimam-ı rey: görüş birlıgi, aynı görüşü paylaşma, aynı fikre katılma
ısal: ulaştırma, erştırme
Kadir-i Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahıbı Allah.
kavıyyen me'mul: çok kuvvetle umıt edilen
keşfiyat: keşfler, Allah'ın ılham etmesiyle gösterilen gaybla ilgili sırlar
maddeten: madde ve cısım olarak.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, gozle gorulup elle tutulur cınsten şeyler.
mebus: milletvekili
medar: sebep, vesile.
Medresetüzzehra: Bediuzzaman'ın doguda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettıgi fen ilimleriyle dın ilımlerinin birlikte okutulmasını düşundugu universite
melhuz: hatıra gelen, umulan beklenen, muhtemel olan
mevki-i fiil: ış, hareket yapma sahası
mevki-i mahsusa: özel olarak ayrılmış yer
minnet: bır ıyılık karşısında yuk altında kalma, kendini manevi olarak borclu hıssetme
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
mustesna: benzerlerinden ustun olan, seçkin, mumtaz
muşarünileyh: kendine ışaret edilen, ısmı evvelce söylenmiş olan, sozu edilen.
sahife-i hayat: hayat sayfası, hayatın devrelen
sefahat: yasak şeylere zevk ve eglenceye aşın derecede duşkunluk.
Sultan-ı Ezeli: ezelî sultan, kudret, kuvvet ve hükumranlıgının baslangıcı olmayan Allah
şahadet-i kat'iye: kesin olüm ve şehıtlık.
tahdit: hududandırma, sınırlama
tahmıdat: hamd etmeler, şukretmeler
tahsis: bır şeyı bir kimseye ve ya bir yere ayırma
tahsisat: bir kimse ve daire ıçın ayrılmış para, ödenek.
te'hir: erteleme, sonraya bırakma
telif: eser yazma
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sozler
tes'it: tebrik etme, kutlama
tesis: kurma, meydana getirme

payansız kusurlarımızın belki de setrine inşaallah vesile olmasını Cenab-ı Erhamürrahimîn'den dileyerek, işbu destgâh-ı manevîyi tahkimen Osman-ı Halidî'nin kıymettar ve manidar, sadık ve meşhur ihbaratının hedef ve masruf-ı lehi günden daha aşikâr bir halde zuhur etmiştir.

Şu müteval vekayi-i müsbete biz aciz hizmetçilere vazife-i aslîmizde ayrıca nazar-ı dikkati celbettiğine muttalı olduktan sonra, bin hamdüsena ile huzur-ı Üstada birer birer vücud-ı manevîmizle arz-ı endam eder ve mübarek ellerini öpeniz. Aynı gayeye yardıma koşan ve aynı destgâhın alâkadarları olan Küçük Hüsrev, Feyzi, Nazif, Emin, Tahsin, Tevfik, Hilmi gibi kardeşlerimize arz ederiz.

Risale-i Nur Şakirtlerinden

Hasan, Osman, Tahirî, Abdullah

Hulûsî-i Sanı Sabri

* * *

Aziz Kardeşlerim

Bugünlerde Tefsirin ve Onuncu Sözün tevafukatına baktım. Kendi kendime dedim ki: "Bu ziyade tafsilat israftır. Ehemmiyetli meseleler çoktur, vakit zayi olmasın." Birden ihtar edildi ki: "O tevafuk altında çok ehemmiyetli meseleler vardır. Hem madem tevafukta bir inayet-i hassa ve bir iltifat-ı Rahmanî Risaletün-Nur'a karşı tezahur etmiş, o iltifata karşı hüsn-i şükran ve memnuniyet ve müteşekkirâne sevinç ne kadar ifratkârâne de olsa,

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı.
alakadar: ilgili, ilişki.
arz: sunma
arz-ı endam: boy-pos gösterme
aşikâr: açık, belli, meydanda
aziz: izzetli, muhterem, saygın
celp: çekme, kendine çekme
Cenab-ı Erhamürrahimîn: inayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
destgâh: tezgah.
destgâh-ı manevî: manevî tezgah
ehemmiyetli: önemli.
hamd ü sena: şükür ve övgü.
Hulûsî-i sânî: ikinci Hulusi.
huzur-ı Üstad: Üstad'ın huzuru.
hüsn-i şükran: güzel teşekkür, şükür
ifratkârane: aşırı giderek
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
iltifat-ı Rahmanî: hiç bir şeyi hariç bırakmayarak, bütün mahlûkatına şefkat ve merhamet eden Cenab-ı Hakkın iltifatı, tevecchüh
inayet-ı hassa: özel yardım, Cenab-ı Hakk'ın sevdiği kullarına yapmış olduğu hususi himayesi ve yardımı.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
işbu: işte bu, bu
kıymettar: kıymetli, değerli
madem: ...den dolayı, böyle ise
manidar: nükteli, ince manalı
masruf-ı leh: faydalı iş, dönüş.
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
mesele: önemli konu
muttalı: bir işten haberi olan, bilgili, haberdar
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
müteşekkirane: müteşekkir olarak, teşekkür edercesine.
müteval: birbirin ardınca giden, ard arda gelen, takip eden, ara vermeden süren
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
payan: son, nihayet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek, hakiki olan
setr: örme, kapama, gizleme.
şakirt: talebe, öğrenci.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tahkimen: sağlamlaştırarak, kuvvetlendirerek.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, rastantılar, birbirine uygun gelişler
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vazife-i aslî: asıl vazife, görev
vekayı-i müsbete: müspet, olumlu olaylar
vesile: aracı, vasıta.
vücud-i manevî: manevî vücut.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan
ziyade: fazla, fazlasıyla
zuhur: ortaya çıkma

israf olamaz." Bu ihtar mücmelini iki cihetle izah edeceğim.

Birincisi: Her şeyde –ne kadar cüz'î olsa da– bir kasıt ve iradenin cilvesi bulunmasıdır, tesadüf hakikî olarak bulunmamasıdır.

Evet, kesretin en dağınık ve en ziyade tesadüfe verilen, kelimattaki hurufatın vaziyetlerindir. Hususan kitabette, madem hiç münasebeti olmayan ve ihtiyar-ı beşer karışmayan hurufatın vaziyetlerinde bir tenasüb, bir nizam bulunuyor, elbette bir irade-i gaybî tahtında vaziyetler veriliyor. Hiçbir şey, daire-i ilim ve kudretinden harıç olmadığı gibi, daire-i irade ve meşietten dahi harıç değildir ki, böyle cüz'i ve dağınık şeylerde dahi bir tenasüb gözetiliyor ve tanzim ediliyor. Ve o tanzim içinde irade-i amme cilvesinden inayet-i hassa suretinde Risaletün-Nur'a bir imtiyaz nevinden hususî bir teveccüh görülmüş. Ben bu derin meseleyi tam görmek için *İşaratü'l-İcaz*'ın tevafukatına dikkat ettim ve katı bir kanaatle o sırrı bildim ve hissettim.

İkincisi: Nasıl ki çok mübarek ve kudsi büyük bir zat, gayet fakir ve muhtaç bir adama ümit edilmediği bir tarzda iltifatkarane bir kapta bazı kağıtlara sanlı bir hediye ihsan etse, elbette o bıçare adam, o pek büyük zata karşı hediyesinin binler mislinden fazla teşekkür etmek ister. Ve bin o hediye kadar kıymetli bulunan o hediye ile gösterilen iltifata karşı ne kadar teşekkürde israf ve ifrat da etse, makbuldür. Ve o çok mübarek zatın hediyesine

bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
cilve: tecelli, görüntü
cuz'ı: küçük, az
daire-i ilim ve kudret: ilim ve kudret dairesi
daire-i irade ve meşiet: Cenab-ı Hakk'a ait irade, arzu, dilek ve işlemin dairesi
gayet: son derece
hakikî: gerçek.
harıç: bir şeyin dışında kalma
hurufat: harfler
Hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel
ifrat: aşırılık, pek ilen gitme, haddini aşma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtiyar-ı beşer: insanın ihtiyar irade ve rerdisi
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
iltifatkarane: iltifat edene yakışır şekilde, iltifat edercesine, iltifat ederek
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
inayet-i hassa: özel yardım, Cenab-ı Hakk'ın sevdiği kullanna yapmış olduğu hususî himayesi ve yardımı
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
irade-i amme: genel irade, güç.
irade-i gaybî: gaybî irade, Cenab-ı Hakkın, izzeti ve imtihan sırrı gereğince kâinatta yapmış olduğu faliyetlerde sebepleri ve tabiatı perde ederek iş görmesi
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık

izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kast: bir işi bile bile isteyerek yapma
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kelimat: kelimeler, sözler
kesret: çokluk.
kitabet: katıplık, yazma
kudsi: mukaddes, yüce.
madem: den dolayı, böyle ise
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
mesele: önemli konu
misl: kat, eş.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
nev: tür, çeşit.
nizam: düzen, düzgünlük, kanun
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
taht: alt.

tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tarz: biçim, şekil.
tenasüb: uyma, uygunluk, bir birini tutma.
tesadüf: rastlantı
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, raslantılar, birbirine uygun gelişler
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
vaziyet: durum.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla

sardığı kağıtları da teberrük deyip şeker gibi yese, hatta o hediye içindeki cevizlerin kabuklarını da teberrük deyip ekmek gibi yese, başına koysa, israf olmadığı gibi, Risaletu'n-Nur yüzünde, irade-i ammede inayet-i hassa iltifatı, tevafuk zarfıyla ihsan edilmiş. Elbette tevafuka dair tafsilât, tasvirat, fiilî teşekküratın bir nev'idir ve sevincin ve minnettarlığın heyecanlı bir tereşşuhatıdır. Evet, böyle, bir zatın iltifatını gösteren maddî kırk para ihsanına karşı, kırk bin liraya değer iltifatına karşı ne kadar teşekkür eylese, israf değil.

Said Nursî

* * *

Aziz Sıddık Kardeşlerim!

Sizin fevkalâde sadâkat ve uluvv-i himmetinizden tereşşuh eden bir hafta evvelki mektubunuza karşı husnuzanınızı bir derece cerh eden benim cevabımın hikmeti şudur ki:

Bu zamanda öyle fevkalâde hakim cereyanlar var ki, her şeyi kendi hesabına aldığı için, faraza hakikî beklenilen o zat dahi bu zamanda gelse, harekatını o cereyanlara kaptırmamak için siyaset alemindeki vaziyetten feragat edecek ve hedefini değiştirecek diye tahmin ediyorum.

Hem, üç mesele var: Biri *hayat*, biri *şeriat*, biri *iman*'dır. Hakikat noktasında en mühimmi ve en azamı, iman meselesidir. Fakat, şimdi umumun nazarında ve

âlem: dünya.
âzam: en büyük.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cerh: yaralama.
dalı: alakalı, ilgili.
evvel: önce.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme.
fevkalâde: olağanüstü.
fiilî: fiille ilgili, gerçekten yapılan iş.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hakim: hükmeden.
harekât: hareketler, davranışlar.
hikmet: ilahî gaye, gizli sebep, fayda.
husnuzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
iman: inanç, itikat.
inayet-i hassa: özel yardım, Cenâb-ı Hakk'ın sevdiği kullarına yapmış olduğu hususî himayesi ve yardımı.
irade-i âmme: genel irade, güç.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mesele: önemli konu.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nazar: bakış.
nev': tür, çeşit.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen.
Şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildiriken ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tasvirat: tasvirler, resmini yapmalar, bir şeyi çeşitli ifade şekilleri ile anlatmalar.
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
tereşşuh: sızıntı, damla.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
teşekküratı: teşekkürler, minnet, memnuniyet ve şükür ifade etmeler.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
uluvv-i himmet: himmetin yüksekliği, yüksek himmetlilik, yüksek gayretlilik.
umum: bütün, hepsi.
vaziyet: durum.
zat: kişi, şahıs.

hâl-i alem ilcaatında en mühim mesele, hayat ve şeriat göründüğünden, o zat şimdi olsa da, üç meseleyi birden umum ruy-ı zeminde vaziyetlerini değiştirmek nev-i beşerdeki cari olan âdetullaha muvafık gelmediğinden, herhâlde en azîm meseleyi esas yapıp, öteki meseleleri esas yapmayacak, tâ ki iman hizmeti saffetini umumun nazarında bozmasın ve avamın çabuk iğfal olunabilen akıllarında o hizmet başka maksatlara alet olmadığı tahakkuk etsin.

Hem de, yirmi seneden berı tahrıpkar eşedd-i zulüm altında o derece ahlak bozulmuş, o derece metanet ve sadâkat kaybolmuş kı; ondan, belki yirmiden birisine itimad edilmez. Bu acib halata karşı çok fevkalâde sebat ve metanet ve hamiyet-i İslâmıye lâzımdır. Yoksa akim kalır, zarar verir.

Demek, en halıs ve en selametli ve en mühim ve en muvaffakıyetli hizmet, Rısaletun-Nur Şakirtlerinin çalıştıklan daire içindeki kudsî hizmettir.

Her ne ise, şimdilik bu meseleye bu kadar yeter.

Said Nursî

* * *

HUSREV'IN MEKTUBUNDAN BİR FIKRADIR

Evet, Üstadım, gözümüzle görüyoruz ki: Ehl-ı tarikat, bıd'alara dayanamamışlar, hem gırmışler, içinden çıkamıyorlar, hem salikleri ondan bir ikiye inmiş. Hem onlar da ıtıraf ediyorlar kı: Zevklerinden, cezp edıcı guzelliklerinden

acıp: tuhaf hayrette bırakan.
adetullah: Allah ın tabiata koydugu yaratılışa aıt kanunlar.
akim: netücesiz, sonu yok, başansız.
avam: kulturü yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
azîm: buyuk.
bıd'a: dının aslına uymayan adet ve uygulamalar.
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme.
Ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dunyanın fanı işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile baglayan kimseler.
eşedd-i zulum: zulmun en şiddetlisi.
fevkalade: olağanustu.
fıkra: kısım, fasıl, bolüm.
halat: haller, durumlar, vaziyetler.
hâl-i alem: şımdıkı hâl ve yaşama şekli.
halıs: samimi, her amelini yalnız Allah rızası ıçın işleyen.
hamiyet-i İslamiye: İslâmıyet e aıt olan duygu ve bağlanı korunma çabası.
İgfal: yanıltma, gafletc, duşurerek kandırma, aldatma.
İlcaat: zorlamalar, mecbur etmeler.
iman: inanç, itikat.
İtimat: dayanma, guvenme.
kudsî: mukaddes, yüce.
maksat: gaye.
mesele: onemli konu.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
muvafık: uygun, munasıp.
muhim: onemli, ehemmıyetli.
nazar: bakış.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
Rısaletü'n-Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
ruy-ı zemin: yeryüzü.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
safvet: saflık, hâlıslık, temizlik, paklık.
salik: bir tarikata girmiş bulunan, bir tarikata girip hıdayet yolunu takıp eden munıc.
sebat: sözunde durma, kararlı olma, azımlılık.
selâmet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
şakırt: talebe, ogrenci.
Şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen İlâhî emır ve yasaklara dayanan hükumlerin hepsi.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ıspat edılme, kesinleşme.
tahrıpkar: tahrıp eden, tahrıp edıcı, yıkan, yıkıcı.
umum: butün, herkes.
vaziyet: durum.
zat: kışı, şahıs.

ellerinde çok şeylen kalmamış. Cenab-ı Hakkın sırf bir ihsanı olarak Risaletü'n-Nur'un parlak, nuranî nasiyesini müşahede ediyoruz ki, in'ikâs eden lemeat-ı Nuriyesi bütün ihtiyacımıza kâfi ve vafi geliyor, herkesi hayrette bırakıyor. Hem, ehl-i bid'ayı serfüru ettiriyor. Oylelerin lisanlarından, nedamet ve teessüfü ifade eden "Bilmemişiz!" kelimeleri dökülüyor.

Muhitimizde, Risaletü'n-Nur'a karşı cazibedar ve çok âlî hakikatlerinden başka ehl-i bid'a lisanları susmuş, güya karanlıklı girdaplara sokulmuşlar, konuşuyorlar. Konuşsalar da tesirleri kalmamıştır. Cazibedar ve i'cazkâr lisanıyla ancak *Risaletü'n-Nur* konuşuyor. Bid'a ve dalâlet zulmetlerine karşı ancak onun talebeleri kuvvet-i imanla çelikten bir kale gibi duruyorlar. Hem öyle fevkalâde futuhat yapıyor ve öyle harikulâde bir surette emir ve nehy-i Kur'ânîyi temessuk ettiriyor ki, pek çok müşahedatımızdan yalnız birisini bin kalemli kardeşimiz söylüyorlar ki...

Sukût.

Hüsrev

* * *

KÂTIP OSMAN'IN RÜYASINA AİT BİR FIKRASIDIR

Şaban-ı şerifin on beşinci, cumartesi Leyle-i Berat gecesi rüyamda, büyük berrak, küçük bir deniz olan bir göl sahilinde İngiliz veyahut Almanla biz, yani Türk hükûmeti harp ediyormuş. Harp esnasında semadan bir karaltı zuhur etmeye başladı. "Acaba bu semadan inen nedir?"

âlî: yüce, yüksek, ulu
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
cazibedar: çekici, cazibeli
dalâlet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
ehl-i bid'a: bid'atçılar, doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gidenler
fevkalâde: olağanüstü
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
futuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
girdap: çok tehlikeli, içinden çıkılması zor hâl
güya: sanki
hakikat: gerçek, esas.
harikulâde: olağanüstü
harp: savaş
i'cazkâr: muanzlarının, başlarını yere eğdirecek şekilde mucizeli olan
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lütuf
in'ikâs: aksetme, yansıma.
kâfi: yeter, elverir
kâtip: yazıcı.
kuvvet-i iman: iman kuvveti.
lemeat-ı Nuriye: Risale-i Nur'un lem'aları, parıltıları
leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15. gecesi.
lisan: dil
muhit: yöre, çevre
müşahedat: gözlemler
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nasiye: yüz
nedamet: pişmanlık.
nehy-i Kur'anî: Kur'ân-ı Kerîm'in yasaklaması.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sema: gökyüzü, gök.
serfüru: baş eğme, söz dinleme, itaat.
suret: biçim, şekil, tarz
Sükut: susma, sessiz kalma.
Şaban-ı Şerif: şerefli Şaban ayı
talebe: öğrenci.
teessüf: üzülme, acı duyma
temessuk: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma.
vâfi: yeterli, tam
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma
zulmet: karanlık.

diye hepimizin nazar-ı dikkatini celp etti. Yakınlaştıkça bir insan ve sonra üzeri ihramlı yüzü bir parça esmer, başı beyaz ve büyük tülbentle sarılı bir kadın şeklini alarak, gölün ortasında, hemen ineceği zaman derhal oraya bir mermerden minber yapılarak minberin üzerine indi. Sonra, zat-ı âlînizden gelen umum mektupları okumaya başladı. Her iki tarafta sükûnet hasıl oldu. Okuduğu mektupları herkes can kulağıyla dinledi. Sonra nihayetinde "Evet, Hazret-i Kur'ân-ı Azîmüşşanın ahkâm-ı şer'iyesince amel ederseniz yakayı kurtarırsınız. Eğer Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın ahkâm-ı şer'iyesine riayet etmezseniz, hepiniz mahv ü perişan olacaksınız" diye söyledi. Sonra evime geldim. Bizim Refet Beyle Rüşdü Efendi bizim eve geldiler, bendenize dediler: "Bu sırrı sen mı ifşa ettin? Bu mektuplar minber üzerinde okundu." Bendeniz de cevaben, "Hayır kardeşlerim, bu sırrı siz anlamadınız mı? Bu gelen zat, semadan geliyor, bu mektupları oradan getiriyor. Ben kim oluyorum ki o havadisi oraya çıkarayım?" diye onlara söyledim. Sonra bunlara bir hediye ikram edeyim diye baktım, evimizin deliğinde dört top helva gördüm. Birisini birine, diğerini öbürüne ve iki tanesini de kendim yedim. Ağzım tatlı olarak uyandım.

İnşaallah leyle-i Berat hürmetine ve duanız bereketiyle hakkımızda mübarektir. Lütfen tabırini beklemekteyiz.

Talebeniz

Kâtip Osman

* * *

celp: çekme, kendine çekme.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esmer: siyaha, karaya çalan buğday rengi.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
havadis: haberler.
hürmet: hayısiyet, şeref.
ifşa: duyurma, gizli bir şeyi yayma.
ihram: hac ve umre için giyilen yün, pamuk ve ketenden yapılan dikişsiz elbise.
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
katip: yazıcı.
Kur'an-ı Azimuşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.
leyle-i Berat: Berat Gecesi. Şaban ayının 15. gecesi.
mahv ü perişan: perişan olma ve yıkılma.
minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nihayet: son.
riayet: uyma, gözetme.
sema: gökyüzü, gök.
sır: gizli tutulan, kimseye söylenmeyen şey, gizli iş veya söz.
sükûnet: sakınlık, sessizlik.
tabir: yorum, yorumlama.
talebe: öğrenci.
umum: bütün.
zat: kişi, şahıs.
zat-ı âlî: yüce zât, kişi.
ahkâm-ı şer'iye: şerî hükümler, şeriatın esas ve kanunları.
amel: iş, uygulama, yapma.

KARADAĞ'IN BİR MEYVESİ

Aziz Kardeşlerim,

Bu defa mektup yerine bu meyveyi gönderiyoruz.

Bir ayetin mana-ı işârîsinin külliyetinden bir ferdi: Hürriyetten bu ana kadardır, Teşrin-i Sani otuzuncu gün, bin üç yüz elli sekizde Karadağ başına çıkıyordum. "İnsanların, hususan Müslümanların bu teselsül eden helâketleri ve hasaretleri ne vakitten başladı, ne vakte kadar?.." hatıra geldi. Birden her müşkülümü halleden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, Sure-i وَالْعَصْرِ 'yi karşıma çıkardı, "Bak!" dedi, baktım.

Her asra hitap ettiği gibi, bu asrımıza daha ziyade bakan [1] وَالْعَصْرِ ۞ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ayetindeki اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ makam-ı cifrîsi bin üç yüz yirmi dört edip hürriyet inkılâbıyla başlayan tebeddül-i saltanat ve Balkan ve İtalyan Harbleri ve Birinci Harb-i Umumî mağlûbiyetleri ve muahedeleri ve şeair-i İslâmiyenin sarsılmaları ve bu memleketin zelzeleleri ve yangınları ve İkinci Harb-i Umumînin zemin yüzünde fırtınaları gibi semavî ve arzî musîbetlerle hasaret-i insaniye ile اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ayetinin bu asra dahı bir hakikati, maddeten aynı tarihiyle gösterip, bir lem'a-i i'cazını göstenyor.

[2] اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ise makam-ı cifrisi ahirdeki ت beş sayılır, şedde sayılır, bin üç yüz elli sekiz

1- Yemin olsun asra. İnsan muhakkak husrandadır. (Asr Sûresi 1-2)

2- Ancak iman eden, güzel işler yapanlar müstesna... (Asr Sûresi 3)

ahir: son
arzî: yerle ilgili, yere ait.
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
hakikat: gerçek, esas.
hall: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
harp: savaş.
hasaret: hasar, zarar, ziyan
hasaret-i insaniye: insana ait zarar, insanın zararı
helâket: yıkılma, mahvolma
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hususan: bilhassa, özellikle
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme
Kur'ân-ı Mucizul Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
külliyet: bütünlük, umumîlik.
lem'a-i i'caz: acze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı
maddeten: madde ve cısım olarak.
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
mana-yı işârî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma, antlaşma
musîbet: felâket, bela
muşkul: güçlük, zorluk.
semavî: semaya ait, gökten gelen
şeair-i İslâmiye: İslâm'a ait işaretler, İslâm'a sembol olmuş iş ve ibadetler
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tebeddül-i saltanat: saltanatın değişmesi, hâkimiyetin değişmesi
teselsül: zincirleme, silsile halinde birbirini takip etme
teşrin-i sani: Kasım ayı
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yer
ziyade: fazla, fazlasıyla.

olan bu senenin ve gelecek senenin aynı tarihini göstermekle o hasaretlerden, bahusus manevî hasaretlerden kurtulmanın çare-i yegânesi iman ve a'mal-i saliha olduğu gibi, ve mefhum-ı muhalifiyle o hasaretin de sebeb-i yegânesi küfür ve kufran, şükürsüzlük, yani imansızlık, fısk ve sefahet olduğunu gösterdi. Sure-ı وَالْعَصْرِ 'ın azamet ve kudsiyetini ve kısalığıyla beraber gayet geniş ve uzun hakaıkın hazınesı olduğunu tasdik ederek, Cenab-ı Hakka şükrettik.

Evet, âlem-ı Islâm bu asrın hasareti olan bu dehşetlı Ikinci Harb-i Umumîden kurtulmasının sebebi, Kur'ân'dan gelen ımen ve a'mal-i salıha olduğu gıbi; fakirlere gelen acı açlık ve kahtın sebebi, orucun tatlı açlığını çekmedıkleri, ve zenginlere gelen hasarat ve zayıatın sebebi de, zekât yerinde ıhtıkâr etmelerıdır. Ve Anadolunun bir meydan-ı harb olmamasının sebebi, [1] اِلاَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا kelime-ı kudsiyesinin hakikatini fevkalâde bir surette yuz bin insanların kalblerine tahkikî bir tarzda ders veren Risaletü'n-Nur olduğunu, pekçok emarelerle ve şakırtlerinden binler ehl-i hakıkat ve dıkkatın kanaatlerı ıspat eder. Ezcümle, emarelerden bın, Rısale-ı Nur'a sıkıntı veren veyahut hızmetinden çekilen pekçok adamların tokat yemelen gıbı, bu sene bu memleketin etrafında umumî bır tarzda Rısale-i Nur'un ıntişanna sıkıntı verip şımdiki bir nevî tevakkuf devresi vermek hatasıyla, şımdıkı umumî bır sebebi olduğunu göstermesidır.

* * *

1 Ancak iman edenler (Asr Suresi 2)

a'mal-i saliha: salih ameller. Allah ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
alem-i Islam: islam alemi, islam dunyası.
asr: yuzyıl
azamet: buyukluk.
bahusus: hususıyetle, en çok, hele
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol
dehşetli: urkutucu, korkunç.
devre: donem
ehl-i dıkkat: dikkatliler, dikkat sahıplen
ehl-i hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı.
emare: alamet, belıru, nışan
ezcümle: bu cümleden olarak.
fevkalade: olaganustu
fısk: dınsızlık, ahlaksızlık.
gayet: son derece.
hakaık: hakıkatler, dogrular, gerçekler
hakıkat: gerçek, esas.
Harb-ı Umumi: genel harp, dunya savaşı
hasaret: hasar, zarar, zıyan.
hazine: zengın ve degerlı kaynak.
ıhtıkâr: fazladan kazanç saglamak amacıyla, hayat ıçın zarurı olan ıhtıyaç maddelerını satın alıp fiyatı artsın dıye kırk gun veya daha fazla bır sure saklama
iman: inanç, ıtıkat.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ispat: dogruyu delıllerle gösterme.
kaht: kıtlık sebebiyle meydana gelen açlık.
kanaat: inanma, goruş, fikır
kelime-ı kudsiye: mukaddes yuce söz
kudsıyet: kutsallık, mukaddeslık, azizlik.
kufran: iyilik bilmeme, gorulen iyılıgı unutma, nankorlük.
küfür: imansızlık, dınsızlık
manevi: manaya aıt, maddı olmayan
mefhum-ı muhalif: bir sozde bızzat kast edılen mananın tersınden anlaşılan zıt anlam
meydan-ı harp: harp meydanı, savaş meydanı, savaş alanı
nevi: çeşıt, tur
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlerının adı
sebeb-i yegane: tek sebep
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşın derecede duşkunluk
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şakırt: talebe, ogrencı
şükür: Allah ın nımetlerine karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse halı ıle Allah ı hamd etme.
tahkiki: araştırma ve incelme ıle ılgılı, inandıgı şeylerın aslını, esasını bılerek inanma.
tarz: bıçım, şekıl.
tasdik: dogrulama, onaylama
tevakkuf: duraklama, durma
umumi: genel
zayıat: zarar ve zıyan, kayıplar, yıtıkler

SÛRE-İ VE'L-ASR'IN DAĞ MEYVESİ NAMINDAKİ NUKTESINE BIR HÂŞIYEDIR

(1) الصَّالِحَاتِ'daki ت , ahirdeki *ta*'lar ekseriyetçe vakfa rastgelmesiyle, cifirce ه sayılabilir. Bu noktada الاَّ beraberdir. Bu zamanımızı gösterir (1358) ve telâffuzca ه okunmadığından, ت kalabilir. Bu noktadan şeddeler sayılmazsa ve الاَّ beraber değil, ıkı yüz kusur zamana kadar iman ve amel-i salihle beraber bir taife-i azîme hasaret-i azîmeye karşı mücahedeye devam edeceğine işaret edıp, *Fatiha*'nın ahirinde (2) صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ gösterdiği zamana, hem

لاَ تَزَالُ طَآئِفَةٌ مِنْ اُمَّتِي ۞ ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ ۞ حَتَّى يَاْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِهِ (3)

birinci cumle, bin beş yuz makamıyla ahırzamanda bir taife-i mücahedenin son zamanlarına; ve ikinci cümle, bin beş yuz altı makamıyla galibâne mucahedenin tarihine; ve üçüncü cümle, bın beşyüz kırk beş makamıyla, pek az bır farkla, hem Fatıha'nın, hem Asr Suresinin ikinci cümlesinin gaybî işaretlerine işaret edıp tevafuk eder. Demek, bu hadıs-ı şerifin uç cümlesinden her birisi, bin beş yüz tarihine ve mücahedenin ne kadar devam edeceğine dair ışaretlerine aynen bu

1- Güzel işler yapanlar

2. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun peygamberlerin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet. (Fâtiha Sûresi 7)

3- Ummetimin içinden bir tâife gelecek, tâ kıyamete kadar galibâne bir şekilde devam edecektir (Buhari, 9 125, 162 Muslim 1 137 2 1522 1524 1525)

ahir: son.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş dine uygun hareket, davranış
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ıbarelerden tarih veya isme dair ışaretler çıkarmak ılmı
dair: alakalı, ilgili.
ekseriyet: coguniuk
galibâne: galip gelmiş gibi galıp sıfatıyla
gaybi: gayple ılgılı gorunmeyenlere aıt.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sozlerin genel adı.
hasaret-ı azime: buyuk zarar ve ziyan.
haşiye: dıpnot.
Iman: inanç, ıtıkat.
makam: yer durak.
mucahede: savaşma mücadele
nam: ad
nükte: ince manalı ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya soz.
Sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her biri.
sure-i Ve l-Asr: Asr suresi.
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
taife-i azime: buyuk bır taife bu yuk bır grup
taife-i mucahede: cihat eden taife cihat edenler toplulugu
telaffuz: bir harf hece veya kelımeyı soylenmesi gerektırdıgı şekilde seslendırme
tevafuk: uyma uygunluk bırbırine denk gelme
vakf: durak.

(1) اَلَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ bin beşyüz altmış bir makamıyla, hem (2) وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ bin beş yüz altmış makamıyla iştirak edip, o taife-i azîmenin mücahedatlarına ne kadar devam edeceğini mana-ı işarî ve cifrî ile gösterirler. Ve Fatiha ve hadisin irae ettikleri tarihe, makam-ı ebcetleriyle takarrüp edip, farklı bir derece tevafuk ederler ve manalarıyla da, tam tetabuk ederek, parlak bir lem'a-i i'caz-ı gaybiyeyi gösteriyorlar.

* * *

BİRDENBİRE KALBE GELEN BİR NUKTE-İ İ'CAZİYEDİR

Kur'ân'a ait en cuz'î, en küçük bir nuktenin de kıymeti büyük olduğundan, Işarat-ı Kur'âniyenin bu zamanımıza tevafuk eden küçük bir şuaı, bugün, Sure-i Asr nükte-i i'caziyesi münasebetiyle, Sure-i Fîl'den, mana-ı işarî tabakasından, tevafuk dusturuna istinaden bir nuktesini beyan etmem ihtar edildi. Şöyle ki:

Sure-i اَلَمْ تَرَ كَيْفَ meşhur ve tarihî bir hâdise-i cüz'iyeyi beyan ile gelen ve her asırda efradı bulunan o gibi ve ona benzeyen hâdiseleri ihtar ve tabakat-ı işariyeden her bir tabakaya göre bir manayı ifade etmek umum asırlarda umum nev-i beşerle konuşan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın belâgatının muktezası olmasından, bu kudsî sure, bu asrımıza da bakıyor, ders veriyor, fenaları tokatlıyor. Mana-ı işarî tabakasında bu asrın en büyük hâdisesini

1 Ancak iman eden, güzel işler yapanlar... (Asr Sûresi, 3)

2 Ve birbirine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesnâ. (Asr Sûresi, 3)

asır: yüzyıl
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam
beyan: açıklama, bildirme, izah
cifrî: cifr hesabına ait.
cüz'î: küçük, az.
dustur: kaide, esas, prensip
efrat: fertler
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hâdise: olay
hâdise-i cüz'iye: küçük ve basit hâdise, olay.
ihtar: hatırlatma, uyarı
irae: gösterme
istinaden: istinat ederek, dayanarak
işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri.
iştirak: katılma, ortak olma
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyân: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân
lem'a-i i'caz-ı gaybiye: mucize derecesinde gaybî parıltı.
makam: yer, durak.
makam-ı ebced: ebced makamı harflere sayı değeri verilerek elde edilen sonuç.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
muktezâ: iktıza eden, gereken
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar
münasebet: vesile, -dan dolayı
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
nükte-i i'caziye: şaşırtan mucizevî manası olan söz.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
Sure-i Fîl: Fîl Sûresi
sure-i meşhur: meşhur sure.
Sure-i Ve'l-Asr: Asr sûresi
şuâ: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tabaka: derece, kat.
tabakat-ı işaniye: işarî manadaki makamlar, tabakalar
taife-i azîme: büyük bir taife, büyük bir grup
takarrüb: yakınlaşma, yaklaşma, yanaşma.
tarihî: tarihe ait, tarihle ilgili.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
umum: bütün

haber vermekle beraber, dünyayı her cihetle dine tercih etmek ve dalâlette gitmenin cezası olarak cifir ve hesab-ı ebced ile üç cümlesi aynı hâdisenin zamanına tetabuk edip, işaret ediyor.

BİRİNCİ CÜMLESİ: Kâbe-i Muazzamaya hücum eden Ebrehe askerlerinin başlarına ababil tayyareleriyle semavî bombalar yağdırmasını ifade eden [1] تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ cümle-i kudsiyesi, bin üç yüz elli dokuz edip, dünyayı dine tercih eden ve nev-i beşeri yoldan çıkaran medeniyetçilerin başlarına semavî bombalar ve taşlar yağdırmasına tevafukla işaret ediyor.

İKİNCİ CÜMLESİ: [2] أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ kelime-i kudsiyesi, eski zaman hâdisesindeki, Kâbe'nin nurunu söndürmek için, hilelerle hücum edenlerin kendileri yokluk, zulumat, dalâlette aksulamel ile aleyhlerine dönmesiyle tokat yedikleri gibi; bu asrın aynen hilelerle, desiselerle edyan-ı semaviye kâbesini, kıblegâhını dalâlet hesabına tahribe çalışan cebbar, mağrur ehl-i dalâletin tadlil ve idlâllerine semavî bombalar tokadıyla cezalanmasına, aynı tarihi [3] فِي تَضْلِيلٍ kelime-i kudsiyesi bin üç yüz altmış makam-ı cifrîsiyle tevafuk edip işaret ediyor.

ÜÇÜNCÜSÜ: [4] أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ cümle-i kudsiyesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma hıtaben, "Senin mubarek vatanın ve kıblegâhın olan

1- Onlara ateşte pişirilmiş taşlar attılar. (Fîl Sûresi: 4.)
2- Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı? (Fîl Sûresi: 2.)
3- Boşa çıkarmadı mı? (Fîl Sûresi: 2.)
4- Rabbinin fîl sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? (Fîl Sûresi: 1.)

aksulamel: tepki, reaksiyon
aleyh: ona karşı, onun üzerine
Aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
asır: yüzyıl
cebbar: zorba
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmî
cihet: yön
cümle-i kudsiye: mukaddes ve mubarek cümle
dalâlet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak
desise: hile, oyun, aldatmaca
ababil: Kur'ân-ı Kerîm'in Fîl Sûresinde (sure: no 105) geçen Kâbe'yi yıkmaya gelen Ebrehe'nin ordusunu helâk eden kuşlar sürüsüne verilen isim
edyan-ı semaviye: semavî dinler, Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
hadise: olay
hesab-ı ebced: harflere verilen sayı değerleri ile ibarelerden geçmişe veya gelecege ait işareder çıkarmak, tarih düşürmek.
hıtaben: hitap ederek, söyleyerek.
hücum: saldırma
idlal: dalalete düşürme, doğru yoldan çıkarma, saptırma, azdırma
Kâbe-i Muazzama: büyük Kâbe.
kelime-i kudsiye: mukaddes yüce söz
kıblegah: kıble tarafı, kıblenin bulunduğu yer
magrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyükluk taslayan
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degen
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
semavî: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, İlâhî
tadlil: doğru yoldan çıkarma, doğru yoldan saptırma, dalâlete düşürme
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tayyare: uçak (mecaz anlamda).
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve munasebetler içersinde birbiri ne denk gelme
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulum ve kulur

Mekke-i Mükerremeyi ve Kâbe-i Muazzamayı harikulâde bir surette düşmanlardan kurtarmasını ve o düşmanlan nasıl bir tokat yediklerini görmüyor musun?" diye mana-i sarihiyle ifade ettiği gibi, bu asra dahı hitap eden o cümle-i kudsiye, mana-i işarîsiyle der ki: "Senin dinin ve Islâmiyet'ın ve Kur'ân'ın ve ehl-ı hak ve hakikatin cebbar düşmanlan olan dünyaperest ve dünyanın menfaatı için mukaddesatı çiğneyen o ashab-ı dünyaya senın Rabbin nasıl tokatlarla cezalannı verdiğini görmüyor musun? Gör, bak!" diye, mana-i işarîsiyle, bu cümle, aynen makam-ı cifrîsiyle tam bin üç yüz elli dokuz (1359) tarihiyle, aynen afat-ı semaviye nev'inde semavî tokatlarla, "İslâmiyet'e ihanet cezası olarak..." diye, mana-i işarî ifade ediyor. Yalnız, [1] أَصْحَابِ الْفِيلِ yerinde [2] أَصْحَابِ الدُّنْيَا gelir. *Fil* kalkar, dünya gelir. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Bu fil lâfzı kalkmasının sırrı: Eski zamanda, dehşetli fil-i mahmudî azametine, heybetine dayanmış, hücum etmişler. Şimdi ise dünya servetine ve malına ve o servetle havada ve denizde filolar teşkil edip, esâret altına almış. Ve Avrupa medeniyetçileri medeniyetin mehâsınıyle, yıllıklerıyle, menfaatleriyle değil, belkı medeniyetin seyyıâtıyla ve sefâhetıyle ve dınsızlığıyle üç yüz elli milyon Müslümanların her tarafta hâkımıyetlerını ımhâ edıp ıstıbdâdına serfürû etmış ve bu musîbet-i semâviyeye sebebiyet vermiş. Ve dünyaperest gaddar zâlımlere zulumlerine ceza olarak tokatlar gelmeye ve fakır ve mâsumlar ve mazlumlara, fânî mallarını ve hayatlarını âhıretlerine çevırmek ve kıymettar eylemek ve dünyadakı günahlarına keffâretü z-zünûb etmeye kader i İlâhîye fetvâ verdiler. Şimdı yedi senedır dünyaperestlerin bu musîbette vazıyetlerını ve sefâhetlerını ve Harb-ı Umumî sahıfelerını kat'ıyen bılemıyorum. Fakat, ıkı sene evvelkı vazıyetlen, bu sûre-i kudsıyenın mânâ-ı işârî tabakasından gelen tokatlar, tarnı tamına onların başlarına ınıyorlar ve sûrenin bır mânâ-ı işârîsını tam tefsır edıyor.

1 Fil sahıplerı

2 Dünyaya sahıp çıkanlar, dünyayı ısteyenler

afat-ı semaviye: semavî afetler, semavî musıbetler.
ashab-ı dünya: dunyalık kımseler.
azamet: buyukluk.
cebbar: zorba
cümle-i kudsiye: mukaddes ve mubarek cümle
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dunyaperest: dunyaya tapan, dünyaya duşkun, tamahlı, hırslı kimse
ehl-i hak ve hakikat: hak ve hakikat yolunda çalışan ve gerçeği bulan insanlar
fani: olumlu, geçıcı.
fetva: bır konu hakkında verılen hukum, karar
fil-i mahmudi: Habeşi Yemen valısı Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmak ıçın geldıgı zaman ordusunda bulunan Mahmut adlı fil
gaddar: çok fazla zulum ve haksızlık eden.
hakımıyet: hakım olus, hukmedıs, egemenlik.
Harb-ı Umumi: genel harp, dunya savaşı.
harikulâde: olaganustu
haşiye: dıpnot.
heybet: korku hıssı veren buyukluk.
hitap: soz soyleme, topluluğa veya bırısıne karşı konuşma
ihanet: hainlik, kotuluk etme
ımha: ortadan kaldırma, mahvetme
istibdat: kendı başına ve hıç bır nızama ve kanuna bağlı olmadan yonetme, keyfi idare sıstemi
Kâbe-i Muazzama: buyuk Kabe
kader-i İlahiye: İlahı kader, Allah'ın kader kanunu
kat'iyen: hıç bır zaman, asla
kefaretü'z-zünup: mu'minlere, işledikleri gunahlarını affı ıçın Allah tarafından verilen kefaret, hukmundekı hastalık ve musıbetler
kıymettar: kıymetlı, degerlı
makam-ı cifri: cifre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan netıce sayı degen
mana-yı işari: yazı ve ışaredeılerle ifade edılen mana.
mana-yı sarih: açık mana, remız ve ıma yoluyla degıl, açık anlatım
mazlum: zulum gormuş, haksızlığa ugramış
mehasin: guzellıkler, yıllıkler
Mekke-i Mükerreme: keremlı, azız, mukaddes Mekke şehrı
menfaat: fayda.
mukaddesat: mukaddes, kutsal, temız ve yuce olan şeyler
musibet: felaket, bela
musibet-i semaviye: semavî musıbet, gokten gelen belâlar, musıbetler
Rabb: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
sak: şeylere duşkunluk, sefıhlık
sebebiyet: sebep olma
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefıhlık
semavi: semaya aıt, gokten gelen, Allah tarafından olan, İlâhı
serfüru: baş eğme, söz dınleme, ıtaat.
seyyiat: seyyıeler, fenalıklar, kotulukler
sır: gizlı hakıkat.
sure-i kudsiye: mukaddes yuce sure
suret: bıçım, şekıl, tarz
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
teşkil: oluşturma, şekıllendırme
vazıyet: durum
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulüm: haksızlık, ezıyet, ışkence.

Tahlil

(1) تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ : İki ت sekiz yüz, iki ر dört yüz; iki م, bir ب, bir ح, bir ى yüz, *tenvin*, vakf olmadığından ن 'dur, elli, bir ه, bir ح, bır ا, dokuz; mecmuu bin uç yüz elli dokuz.

(2) فِي تَضْلِيلٍ : İki ض sekiz yüz, ف seksen, ت dört yüz, ıkı ى yirmi, iki ل altmış, tenvin –vakfa rast gelmiş– sayılmaz yekûnü bin üç yüz altmış.

(3) أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ : Ikı ر, bir ت sekız yüz; ıkı ف, ıkı ك iki yüz, iki ل bir م yüz; bir ع, bir ص yüz altmış; dört ب, üç ا, bir ى, bir ح yirmi dokuz; أَلْفِيلِ yerine gelen أَلدُّنْيَا 'dakı ıkı د, bir ا dokuz; bır ن elli, bır ى on; bir ا bir; bu yekûn bin üç yüz elli dokuz, okunmayan ا sayılmazsa bin üç yüz elli sekiz eder. Hem Arabî, hem Rumî tarihiyle bu semavî tokatlanın ayrı ayrı çeşitlerinin zamanlarına tevafukla parmak basıyor. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Evet, bu tokatları, purşer beşer, şırkten şukre girmezse ve Kur'ân'a tarziye vermezse, melâike elleriyle de ahcar-ı semaviye başlarına yağacağını bu sure bir mana-ı işarî ile tehdit ediyor.

Kardeşimiz
Said Nursî

1- Onlara ateşte pişirilmiş taşlar attılar. (Fîl Sûresi, 4.)

2- Boşa çıkarmadı mı? (Fîl Sûresi, 2.)

3- Rabbinin fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? (Fîl Sûresi, 1.)

---

ahcar-ı semaviye: semavî taşlar, gök taşları, meteorlar.
Arabî: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili. Hicrî takvim.
beşer: insan, insanlık.
haşiye: dipnot.
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mecmu: toplam, tum.
melâike: melekler.
purşer: fenalık, kötülük dolu, çok fena, çok kötü.
Rumî: Rumî tarih ve sene; Rumî takvim.
semavî: semaya ait, gökten gelen. Allah tarafından olan, ilahî.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
şukur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahlil: zor bir meseleyi hallettme, değerlendirme.
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını isteme, özür dileme.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret; kelimenin sonuna ikı üstün (en) ikı esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vakf: Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma.
yekûn: toplam.

KÜÇÜK HÜSREV FEYZI'NIN BIR ISTIHRACIDIR.

Otuz üçüncü ayetten Hafız Ali'nin istihracının bır zeyli ve lâhikasıdır

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Sure-i Zümer'de

(1) أَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِنْ رَبِّهِ

ayet-i azimenin mana-i sarihinden başka, bir mana-i işarî tabakasının külliyetinde dâhil bır ferdi *Risale-i Nur* ve tercümanı olduğuna kuvvetli bir delil buldum. أَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ cümlesi, hesab-ı cıfrî ve ebcedî ve rıyazîyle bın üç yüz yırmi dokuz veya sekiz eder. Demek مَنْ küllıyetinde فَهُوَ ve ışaretinde dâhıl ve medar-ı nazar bir ferdi, inşirah-ı sadır nuruyla başka bır halete girip eski sıkıntıdan kurtulup nuranî bir mesleğe gıren bir şahsı, eski ve yeni Harb-i Umumînin gelmeye hazırlanmaları olan o dehşetli tarihe ve o ferdin vaziyetıne remzen bakar. فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِنْ رَبِّهِ dekı نُورٍ مِنْ رَبِّهِ kelimesi, Rısale-ı Nur ısmine ve manasına hem cifrî, hem sureti, hem manası, tevafuk ettiği gibi, أَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ cümlesinin de makam-ı cıfrîsı gösterdığı tarıhte Rısale-ı Nur tercumanı olan

1 Allah kimin kalbini İslâm'a açmışsa o kimse Rabbinden bir nur üzere değim midir? (Zümer Suresi 22)

ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
ayet-i azime: buyuk ve azametlı ayet.
cıfrî: cıfir hesabına aıt.
dahıl: gırme, ıçınde olma
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan
halet: hal, durum
Harb-i Umumı: genel harp, dünya savaşı
haşiye: dipnot.
hesab-ı cıfrı: cıfir hesabı
hesab-ı ebcedî: harflere verılen sayı degerlerıyle ıbarelerden geçmışe ve geleceğe aıt ışaretler çıkarmak, tarih duşurmek.
hesab-ı rıyazî: matematıge dayalı hesap
İnşırah-ı sadır: gonul ferahlığı, kalp rahatlıgı, ıç huzuru
istıhraç: bır şeyden bır şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
külliyet: bütünlük, umumîlik.
makam-ı cıfrı: cıfre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan netece sayı degerı.
mana-i işarî: yazı ve ışaretler le ifade edılen mana.
mana-yı sarıh: açık mana, remız ve ıma yoluyla degıl açık anlatım.
medar-ı nazar: goz onunde bulundurulması gereken
meslek: gıdış tutulan yol, sıstem
nur: aydınlık, parıltı ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
remzen: remız ile, ışaret edere k, ışaretle
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bediüzzaman Said Nursi nın eserlerinin adı
Sure-i Zümer: Zümer suresi
suret: bıçım, tarz, görunuş.
tabaka: derece, kat.
tevafuk: uygunluk, belli sıra olçu ve munasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vazıyet: durum
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

Ustadımın [HAŞIYE] –tahkikatımla– aynen vaziyetine tevafuk ediyor. Çünkü, o zamanda Harb-i Umumînin mebdelennde, Üstadım, eski âdetini ve sair ulûm-i felsefeyi ve ulûm-i âliye (آلِيَة) ulûm-i âliyeyi (عالِيَة) bırakıp tam bir inşırah-ı sadrla *Risale-i Nur*'un fatihası ve birincı mertebesi olan *İşaratü'l-I'caz* tefsinne başlıyor, butun himmetini, efkânnı Kur'ân'a sarf etmeye başladığına tevafuku kavi bir emaredir ki, bu asırda o küllî mana-i işarîde medar-ı nazar bir ferdi, *Risale-i Nur*'un tercümanı ve şakirtlerinin şahs-ı manevîsini temsil eden mümessilidir.

Evet, madem Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan her asırda her ferde hitap eder bir ilm-i muhit ve bir irade-ı şamileyle her şeye bakabilir. Ve madem ulema-i Islâm'ın ittifakıyla, ayetlerin mana-i sarihinden başka işarî ve remzî ve zımnî müteaddit tabakalarında manalan vardır, Ve madem [2] يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا gibi hitaplarda, her asır gibi, bu asırdaki ehl-i iman, Asr-ı Saadettekı mumınler gibi dâhildir.

Ve madem Islâmiyet noktasında bu asır, gayet ehemmıyetli ve dehşetlidir. Kur'ân ve Hadis, ıhbar-ı gaybîyle, ehl-ı imanı onun fıtnesinden sakınmak ıçın şıddetle haber vermiş.

HAŞİYE: Bu şerh-i sadra munasebettar bır tevâfuktur, Üstadımdan anlaım. Yırmı beş senedır dalma ve en muhım duası

[1] اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ صَدْرِى لِلْاِيمَانِ وَالْاِسْلَامِ munacatı olmuş

1- Allah ım kalbımı ıman ve Islam a açık kıl

2. Ey ıman edenler! (Bakara Sûresi. 104, 153..., Âl-i İmrân Sûresi. 100, 102, 118 v.d.)

Asr-ı Saadet: Peygamberımız Hz. Muhammed in (asm) peygamber olarak dunyada bulundugu devir.
dahil: gırme, ıçınde olma
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz.
efkar: dusunceler, fikırler, gorusler
ehemmıyetli: onemlı
ehl-ı ıman: inananlar, ıman sahıplerı
emare: alamet, belıru nışan.
Fatıha: baslama, gırıs
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
gayet: son derece
Hadis: Hz. Muhammed e (asm) aıt soz, emır, fıil veya Hz. Peygamberın onayladıgı baskasına aıt soz, ıs veya davranıs
Harb-i Umumi: genel harp, dunya savaşı.
haşiye: dipnot.
himmet: çalısma, cabalama, gayret gosterme
ıhbar-ı gaybı: gayba aıt haber, geçmıs veya gelecek zamana aıt haber.
İlm-i muhit: her seyı ıhata edıcı, kuşatıcı ilim
İnşırah-ı sadr: gonul ferahlıgı, kalp rahatlıgı, ıç huzuru
irade-i şamile: Cenab-ı Hakkın butun kainat ve mahlûkatı kuşatan kudreti
ışarı: bir kelımenın acık manasına baglı olarak ıkıncı ve uçuncu derecede ısaret yolu ile yapılan acıklama
ittifak: birleşme, fikır birlıgi etme
kavi: kuvvetlı, guclu
Kur'an-ı Mucizul Beyan: acıklamalarıyla akılları benzerlenı yapmaktan acız bırakan Kur'an.
küllî: umumi, genel, butun olan.
mana-i ışarı: yazı ve ısaretlerle ifade edılen mana
mana-ı sarih: acık mana, remız ve ıma yoluyla degıl acık anlatım
mebde: baslangıç
medar-ı nazar: goz onunde bulundurulması gereken
mertebe: derece, basamak
mü'min: ıman eden, inanan
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
mümessil: temsıl eden, temsılcı.
munacat: Allah a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve nıyazda bulunma
münasebettar: ılgılı, alakalı
muteaddit: çeşıdlı, bır cok
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah
remzi: remızlı, ısaretlı olarak.
sâir: dıger, baska, otekı
sarf: harcama
şahs-ı manevi: manevî şahıs, belı bır kişı olmayıp, bır cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şakırt: talebe, ogrencı
şerh-i sadır: kalbı acıklama.
tabaka: derece, kat.
tahkıkat: araştırmalar, soruşturmalar.
tefsir: Kur'an ın mana bakımından ızahı, acıklaması.
temsil: bırının, bır topluluğun adına hareket etme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölcu ve munasebetler ıçersınde bırbırıne denk gelme
ulema-yı İslam: Islam âlımlerı
ulum-ı âliye: yuksek, akademık ılımler
ulum-ı felsefe: felsefî ılımler
vaziyet: durum.
zımnı: ustu kapalı, dolayısıyla anlatılan.
Zümer: Kur'ân-ı Kerim in 39. suresi. Mekke de (52, 54 ayetler Medine de) nazıl olmuştur. 75 ayettir

Ve madem hesab-ı cifrî ve ebcedî ve riyazî eskiden beri sağlam bir dusturdur ve kuvvetli bir emare olabilir. Ve madem Risale-i Nur ve tercümanı ve şakirtleri iman ve Kur'ân hizmetinde parlak ve tesirli vazifeleri gayet ehemmiyet kesb etmiştir. Ve madem bu büyük ayet, hesab-ı cifirle bu asırda ve iki Harb-i Umumîye bakar, eski harbin patlamasına ve *Risale-i Nur*'un zuhuruna tevafuk ettiğini gibi manen de gosterir. Elbette mezkûr hakıkatlere ve kuvvetli karinelere binaen, bilâtereddüt hükmedeniz ki, *Rısale-ı Nur*'un şahs-ı manevîsi ve tercümanı, bu ayet-i azimenın mana-i işarî tabakasının küllıyetinde dâhil ve medar-ı nazar bir ferdidir ve bu ayet ona işaret eder ve mana-i remziyle ondan haber verir ve ıhbar-ı gayb nev'inden bir lem'a-ı i'caziyeyı gosterir denilebilir ve deriz.

Tahlil

Bir ش iki ر yedi yüz; ل , ن , م , ف iki yüz; ا , ه , د , ص yüz; م , س yüz; İsm-i Celâl (اَللّٰهُ) altmış yedi; iki ل altmış; فَهُو doksan bir; لِلْاِسْلَامِ ' dekı ıkı veya üç ا , ıkı veya üç ح sekiz, نُورٌ مِنْ رَبِّهِ , "Rısale-i Nur" her ikisinde nur var. Rısalede ر , رَبِّهِ 'deki ر 'ya mukabildir. Eğer نُورٍ ' dekı tenvin sayılsa, اَلنُّورِ 'dakı dahi şeddeli ن sayılır yine ittihat ederler. نُورٍ 'dan başka مِنْ رَبِّهِ doksan yedi ederek

asır: yuzyıl
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
ayet-i azime: buyuk ve azamedli ayet
bilâtereddüt: tereddüsuz
binaen: den dolayı bu sebepten
dahil: gırme ıçınde olma
dustur: kaıde esas prensıp
ehemmiyet: onem deger kıymet
emare: alamet, belırtı nışan
gayet: son derece
hakıkat: gerçek esas
Harb-i Umumî: genel harp dunya savaşı
harp: savaş
hesab-ı cifir: cifir hesabı harflere verilen sayı degerleriyle ıbarelerden geçmişe ve gelecege aıt ışaretler çıkarmak
hesab-ı ebcedi: harflere verilen sayı degerleriyle ıbarelerden geçmişe ve gelecege aıt ışaretler çıkarmak, tarih duşurmek
hesab-ı riyazî: matematuğe dayalı hesap
hukmetme: karar vermek, ınanca vermak
ıhbar-ı gayb: Kur'an ve Hz Peygamberın bu konulara dair bıldırmış olduğu haberler
iman: ınanç, ıtıkat
ısm-i Celâl: sonsuz buyukluk, haşmet, ululuk ve yucelik anlamında Cenab-ı Hakk ın bır ısmı
ittıhat: bırleşme bırlik oluşturma
karine: delil
kesb: kazanma
kulliyet: butunluk, umumılık
lem'a-ı i'caziye: mucize derecesinde manevi panıltı
madem: den dolayı boyle ıse
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ıfade edılen mana
mana-yı remz: ışaretle anlatılmak ıstenen mana
manen: mana bakımından, maneca
medar-ı nazar: goz onunde bulundurulması gereken
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan
mukabil: karşılık
nev: tur çeşit
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
şahs-ı manevî: manevî şahıs belli bir kişi olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevi şahıs
şakırt: talebe öğrencı
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret
tabaka: derece kat
tahlil: zor bır meseleyı hallet me değerlendırme
tenvin: Arapça bır kelımenın sonunu nun gibi okutmak uzere konulan ışaret kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
tevafuk: uygunluk, belli sıra olçu ve munasebetler ıçersın de bırbırıne denk gelme
vazıfe: gorev
zuhur: ortaya çıkma

Risale-i Nur'da kalan ه , ل , س , iki ا dahi doksan yedi ederek tam tefavuk eder. Türkçe telaffuzda Risale-i Nur hemzeyle okunması zarar vermez.

Sure-i Maide'nin on beşinci ayeti

قَدْ جَآءَكُمْ مِنَ اللّٰهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ۞ يَهْدِي بِهِ اللّٰهُ [1]

Sure-i Nisâ'nın ahırında,

يَآ أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ
وَأَنْزَلْنَآ إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا [2]

ayeti gibi, Risale-i Nur'a mana ve cifir cihetiyle, mana-i işarî efradından olduğuna kuvvetli bir karine buldum.

İkinci ayet olan Sure-i Nisâ ayeti, Birinci Şua olan İşarat-ı Kur'âniyede, Üstadım işaretini beyan etmiş. Birinci ayet olan Sure-i Maide'nin on dördüncü ayeti hem bunun işaretini teyit ediyor, hem de أَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ [3] ayetinin işaretini tasdik ediyor.

Evet, bu asırda mana-i işarî tabakasından tam şu ayetin kudsı mefhumuna bir fert, *Risale-i Nur* olduğuna, kim insafla baksa tasdik edecek, *Risale-i Nur* bir ferdi olduğuna manevî munasebet kavıdır.

Madem bu ayetin makam-ı cifrîsi bin üç yüz altmış altıdır; eğer meddeler ve okunmayan hemzeler sayılmazsa altmış ıkıdır. Ve madem Risale-i Nur, Kur'ân-ı Mübin'in

1. Gerçekten size bir nur ve hakkı ap açık bildiren bir kitap gelmiştir. Allah kendi rızasına uyan kimseleri (o kitap vâsıtasıyla selâmet yollarına erişirir.) (Mâide Sûresi 15-16.)

2. Ey insanlar! Size, Rabbınızdan ap açık bır delil olan bır peygamber geldı ve size dünyanızı ve âhıretınızı aydınlatıcı ap açık bır nur olarak Kur'ân ı indırdık. (Nisâ Sûresi 174.)

3. Allah kımın kalbını İslâm a açmışsa (Zumer Sûresi 22.)

ahir: son.
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
asır: yuzyıl.
ayet: Kur an ın her bır cümlesi.
beyan: açıklama bıldırme izah.
cifir: harflere verılen sayı kıymetı ile gelecege veya geçen hâdıselere ıbarelerden tanh veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmî
cihet: yön.
delil: bır davayı ıspata yarayan şey burhan
efrat: fertler
hemze: elif yerine kullanılan ışaret elif vav ye ve he uzerine konulan kısa okutma ışaretı
ıman: inanç ıtıkat.
işarat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın ışaretlerı
karine: delıl.
kavı: kuvvetlı guclu
kudsı: mukaddes yuce
Kur'an-ı Mübin: hak ve hakıkatı açıklayan Kur an
madem: ..den dolayı böyle ıse
makam-ı cifri: cifre aıt makam cifir hesabına gore ulaşılan netice sayı degerı
mana-yı işarî: yazı ve ışaretlerle ıfade edılen mana
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
medde: med ışaretı Kur'an-ı Kerîm de uzenne konduğu elıfı uzatarak okutan ışaret.
mefhum: bır sozun ıfade ettıgı mana
münasebet: ılgı ılışkı bag.
Nisâ: Kur'ân-ı Kerîm ın 4 suresı Medine de nazıl olmuştur 176 ayettır
nur: aydınlık, parıltı ışık.
peygamber: Allah tarafından haber getırerek ılâhî emır ve yasakları insanlara teblıg eden elçı nebı
Rab: besleyen yetıştıren verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı.
selamet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endıseden uzak olma
Sure: Kur'an-ı Kerîm ın aynıdıgı 114 bolumden her bırı
Sure-i Maide: Mâide Suresi
Sure-i Nisâ: Nisâ suresi
tabaka: derece kat.
tasdik: dogrulama onaylama
tevafuk: uygunluk, belli sıra ölçü ve munasebetler ıçensınde bırbırıne denk gelme
teyit: kuvvetlendırme sağlamlaştırma dogru çıkarma
vasıta: aracılık.

nurunu ve hidayetini neşreden bir kitab-ı mübindir. Ve madem zahiren ondan daha ilen o vazîfeyi ağır şerait altında yapanlan görmüyoruz. Ve madem ayetler, sair kelamlar gibi cuz'î bir manaya munhasır olamaz. Ve madem delâlet-i zımnî ve işarîyle kaideten mefhum-i kelâmda dâhil oluyor. Ve madem Necmeddin-i Kubra ve Muhyiddin-i Arabî (RA) gibi çok ehl-i velayet mana-i zahirîden başka batınî ve ışarî manalarla ekser âyâtı tefsır etmışler, hatta tefsirlerinde "Mûsa (AS) ve Firavundan murad, kalb ve nefistir" dedikleri halde, ummet onlara ılışmemiş, büyük ulemadan çoklan onlan tasdik etmişler. Elbette, ayetin delâlet-i zımnıyeyle Risale-i Nur'a kuvvetli karinelerle işareti kat'îdir; şüphe edilmemek gerektir.

Tahlil

قَدْ جَآءَكُمْ yüz altmış dokuz, مِنَ اللهِ yüz elli yedi, نُورٌ tenvinle beraber üç yüz altı ve وَكِتَابٌ مُبِينٌ altı yüz otuz bir; يَهْدِى بِهِ اللهُ yüz üç, yekûnu bin üç yüz altmış altı, eğer meddeler ve okunmayan hemzeler sayılmazlarsa, bu seneki Muharrem tanhine, yarı bın uçyüz altmış ıkıye tamam tevafuk eder. Eğer مُبِينٌ 'deki tenvın de vakfedılse, bin üç yüz on altıdır ki, hem *Risale-i Nur*'un mukaddematına, hem tenvinle tekemmulune ve Birıncı Şuada beyan edildiği gibi, çok âyâtın ehemmiyetle gösterdikleri aynı meşhur tarihe tevafuk eder.

ayat: Kur'ân ayetleri
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
batınî: ıçe aıt, dahılı
beyan: açıklama bıldırme ızah
cüz'i: kuçuk, az
dahıl: gırme ıçınde olma
delalet-i zımnı: gızlı remızlı ışaret.
ehemmıyet: onem değer kıymet
ehl-ı velâyet: velî olanlar erenler Allah ın dostlugunu kazananlar velîlık sıfatını taşıyanlar
ekser: pek çok
firavun: Allahlık ıddısında bulundugu ıçın Hz. Musa nın (as) mucadele ettıgi Mısır hukumdarı
hemze: elif yerine kullanılan ışaret, elif, vav, ye ve he uzerine konulan kısa okutma ışareti
ışarî: bır kelımenın acık manasına baglı olarak ıkıncı ve uçuncu derecede ışaret yolu ıle yapılan açıklama
kaideten: kaıde ve hukumlere gore kurala uygun olarak
karine: delıl
kat'ı: kesın şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kitab-ı mübin: kaınattakı olaylan cereyan ettıren Allah ın kudretune aıt nızam ve ıntızam esaslarını kanunlarını ıhtıva eden manevî kitap; kudret kıtabı
madem: ...den dolayı, boyle ıse
mana-yı zahirî: zahıre aıt mana, acık mana, gorunen mana
medde: med ışareti, Kur'an-ı Kerım'de uzerıne kondugu elifi uzatarak okutan ışaret.
mefhum-ı kelam: kelımenın ıfade ettıgi mana, sozun manası
mukaddemat: başlangıçlar
murad: maksat, meram
munhasır: sınırlanmış, sınırlı
nefis: kotu vasıflan kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Said Nursi nın eserlerının adı
sâir: dıger, başka, otekı
şerait: şartlar
tahlil: zor bır meseleyı halletme, degerlendırme
tasdik: dogrulama, onaylama
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tekemmul: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme
tenvin: Arapça bır kelımenın sonunu nun gibi okutmak uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
tevafuk: uygunluk, bellı sıra, olçu ve munasebetler ıçersınde bırbırıne denk gelme
ulema: alımler, bılgınler, ılım sahıpleri
ümmet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar
vakf: durak
vazife: gorev
yekûn: toplam
zahiren: gorunuşte

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Ben, senin içtihadında hatâ var diyenlere ve ispat edenlere teşekkür edip ruhucanla minnettarım. Fakat, şimdiye kadar o içtihadımı tamamıyla kanaatle tam tasdik edenler, binler ehl-i iman ve onlardan çokları ehl-i ilm tasdik ettikleri ve ben de dehşetli bir zamanda kudsî bir teselliye muhtaç olduğum bir hengâmda, sırf ehl-i imanın imanını Risale-i Nur ile muhafaza niyet-i halisasıyla ve Necmeddin-i Kübra, Muhyiddin-i Arabî gibi binler ehl-i işarat gibi cifrî ve riyazî hesabıyla beyan edilen bir müjde-i işariye-i Kur'âniyeyi kendine gelen bir kanaat-ı tamme ile, hem mahrem tutulmak şartıyla beyan ettiğim ve o içtihadımda en muannit dinsizlere de ispat etmeye hazırım dediğim halde beni gıybet etmek, dünyada buna hangi mezheple fetva verilebilir, hangi fetvayı buluyorlar? Ben her şeyden vazgeçerim, fakat adalet-i İlâhiyenin huzurunda bu dehşetli gıybete karşı hakkımı helal etmem. Titresin! Bütün sadatın ceddi olan Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnet-i seniyesini muhafaza için hayatını ve her şeyini feda eden bir mazlumun şekvası, elbette cevapsız kalmayacak.

İllâ bir şart ile helâl edebilirim ki: Bu ramazan-ı şerifte bana ve halis kardeşlerime verdiği endişe ve telâşı, hakperestlik damarıyla, büyüklere lâyık uluvv-i cenapla, enaniyet-i taassupkârânesini hakikate ve insafa feda edip tamire çalışmasıdır, müşfik ve munsif bir hoca tavrıyla,

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla

adalet-i İlahiye: Allah'ın adaleti, İlahi adalet.
Aleyhissalatü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
cedd: dede, büyük baba, ata.
cifrî: cifir hesabına ait.
cüz'i: küçük, az.
dahil: girme, içinde olma.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delalet-i zımnî: gizli, remzî işaret.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i ilm: ilm sahipleri, ilm adamları.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i işarat: Kur'ân'ın işaretleri ile uğraşan, ilm ehli.
ehl-i velâyet: velî olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar.
enaniyet-i taassupkarane: gurur ve kibirden meydana gelen tutuculuk.
Fahr-i Alem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (asm).
fetva: İslam'da bir mesele hakkında dinî meselelere tam vâkıf yetkili kimseler tarafından verilen şer'î hukum.
hakperest: doğruluk ve haktan taviz vermeyen ve ayrılmayan.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hemze: elif yerine kullanılan işaret, elif, vav, ye ve he üzerine konulan kısa okutma işareti.
hengam: zaman, sıra.
hidayet: doğru olan, hak olan.
içtihat: din âlimlerinin şerî esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hukum vermeleri.
işari: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
kaideten: kaide ve hukumlere göre, kurala uygun olarak.
kanaat-i tamme: tam kanaat, kesin, şüphe edilmeyen düşünce, fikir.
mana-yı zahiri: zahire ait mana, açık mana, görünen mana.
medde: med işareti, Kur'ân-ı Kerîm'de üzerine konduğu elifi uzatarak okutan işaret.
mefhum-ı kelâm: kelimenin ifade ettiği mana, sözün manası.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mukaddemat: başlangıçlar.
munsif: insaflı.
murad: maksat, meram.
müjde-i işariye-i Kur'aniye: Kur'an'ın işaret yoluyla müjdesi.
munhasır: sınırlanmış, sınırlı.
müşfik: şefkatli, merhametli, sevgi ve ilgi gösteren.
niyet-i halisa: halis olan niyet, her türlü hileden, nyadan, kötülükten uzak olan niyet, samımî olan gaye.
riyazî: hesapla, maremadkle ilgili, riyaziyeye ait.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla.
sadat: seyyidler, Hz. Muhammed'in neslinden gelenler.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
tekemmul: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre.
ulema: alimler, bilginler, ilm sahipleri.
uluvv-i cenap: âlicenaplık, cömertlik, büyükluk.
ümmet: Müslumanların tamamı, bütün Müslümanlar.
vakf: durak.

kusurumuz varsa bize lütufkârâne ihtar ve ikazdır. Cenab-ı Hak, Settaru'l-Uyûb'dur, hasenat seyyiata mukabil gelse, affeder. İman hizmetinde yüz binler insanın imanını tahkikî yapmak hasenesine karşı benim gibi bir biçarenin hüsn-i niyetle, kuvvetli emarelerle inayet-i İlâhiyeden tasavvur ettiği bir müjde-i Kur'âniyenin tefehhümünde bir yanlış, belki yüz yanlış varsa da o hasenata karşı gelemez, setri uyûb perdesini yırtamaz. Her neyse...

Bu mesele yalnız şahsıma taallûk etseydi, ben cıdden nefs-i emmaremi tam kırmak için ona minnettar olurdum. *Mesleğimiz, bu zamanda hakka hizmet, bütün bütün terk-ı enaniyetle olabileceğini kat'î kanaatımız olduğu gibi, yirmi senedir nefs-i emmarem ister istemez o mesleğe ıtaate mecbur olmuş.* Risale-i Nur ve mukaddematları, buna bir hüccet-i katıadır. Fakat garaz ve inat ve bir nevi taassub-i meslekiyeyi ihsas eden ve esrar-ı mestureyi işaa suretinde gelen itiraz ve ayıplara karşı Eski Said (RA) lisanıyla derim. İşte meydan! En mutaassıp ulemadan ve en büyük velîden tut, tâ en dinsiz feylesoflara ve mudakkik hükemalara, Risale-i Nur'daki davaları ıspat etmeye hazırım ve hem de ispat etmişim ki, benim mahvıma ve ıdamıma mütemadiyen çalışan zındık filozoflar ve mülhidler, o davaları cerh edemiyorlar ve edememişler.

Hem bütün hayatımda delilsiz davaları zikretmediğim, sizin gibi eski ve yeni arkadaşlarım bilıyorlar. Bahusus, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'dan aldığım bir kuvvetle Avrupa filozoflarına Risale-ı Nur meydan okur. Risale-ı Nur bu

bıçare: çaresiz zavallı
cerh: yaralama
cıdden: ciddî olarak, gerçek olarak.
dava: takip edilen fikir, iddia.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
emare: alâmet, belirti, nişan.
esrar-ı mesture: gizlenmiş, örtülmüş sırlar
filozof: felsefe ile uğraşan
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
Hak: doğruluk, gerçek, hakikat, Allah
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hüccet-i katıa: kat'i ve kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
hükema: âlimler, çok bilgili kimseler, feylesoflar, filozoflar
husn-i niyet: iyi niyet, temiz kalplilik.
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ikaz: uyarı
iman: inanç, itikat.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
işaa: haber yayma, herkese duyurma
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
İlsan: dil.
lütufkârane: güzellikle, iyilik ve ihsanda bulunarak.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
mesele: önemli konu
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mukabil: karşılık
mukaddemat: başlangıçlar.
mutaassıp: bir şeyi savunmada aşırılık gösteren ve inat eden, dinî meselelerde koru körüne bir fikre bağlı olan ve başka bir fikri kabul edemeyen.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
müjde-i Kur'âniye: Kur'ân'ın müjdesi
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenn yapılmasını emreden nefis.
nevi: çeşit, tür
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
setr-ı uyub: ayıpları örtme, kusurları gizleme
settaru'l-uyub: ayıpları, günahları örten, bağışlayan Allah.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
suret: biçim, şekil, tarz.
taalluk: alâkalı, münasebetli olma
taassub-ı meslekiye: meslekî istibdat, rutuculuk.
tahkikî: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tefehhüm: anlamak, idrak etmek.
terk-ı enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir
zikr: anma, bildirme.

zamanda medar-ı nazar bır hâdise-i Kur'âniye olduğundan, bir-iki işaret değil, belki benimle beraber Risale-i Nur Şakirtleri tarafından ıstıhraç edilen beş nsalede yazılan işaretler, bir cihette bine yaklaşıyor. Bin incecik saçlar dahi toplansa kuvvetli bir ip olduğu gıbi, sarahate yakın bir delâlet oluyor. Vahdet-i mesele cihetiyle o işaretler birbinne kuvvet venr. Bazı işaratı zayıf görmekle onu inkâr etmek, insafa, hakperestliğe muvafık olamaz. İnkâr eden mazur olamaz. Hususan lüzumsuz ve zararlı ve müfrıtâne bır gıybet olsa, bu zamanda ehl-i ilim ortasında ehl-i hakikatı ağlattıracak bir hâdise-i elîmedır.

* * *

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Kardeşlerim,

Kur'ân'ın birtek ayetinin birtek işareti, ihbar-ı gayp nev'inden bır lem'a-i i'caziyeyı tevafuk suretiyle gösterdiğini manevî bır ihtarla gördüm.

(2) أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا

bu ayet-ı kerimenın makam-ı cifrîsi, şedde ve tenvin sayılmazsa, bın üç yüz elli bırdır; مَيْتًا in aslı مَيِّتًا olmasından bin üç yüz altmış bır ederek, bu tarihte umur-ı azîmeden bır dehşetlı gıybetı, şu ayetın mana-ı işarî kullıyetınde dâhil edıyor. Umur-i azîmeden böyle bir acıp gıybet aynı tarıhte, aynı senede vukua geldı. Şöyle kı:

1- Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla

2- Sızden bırı, ölu kardeşının etını yemekten hoşlanır mı? (Hucurat Suresi 12)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi.
ayet-i kerime: Kur'ân ın ayetı azamet ve şerefi olan ayet.
cıhet: yon
dahıl: gırme, ıçınde olma
dehşetlı: urkutucu, korkunç
delâlet: delıl olma, gosterme
ehl-i hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçegı bulup onun peşınden gıdenler, Allah adamı
ehl-i ilım: ılım sahıplerı, ılım adamları
gıybet: arkadan çekıştırmek, hazır olmayan bınsının aleyhınde konuşma
hadıse-i elıme: elem vencı uzucu hadıse
hâdıse-i Kur'ânıye: Kur'ân da haber verılen olay
hakperest: doğruluk ve haktan taviz vermeyen ve ayrılmayan
hususan: bılhassa, ozellıkle
ıhbar-ı gayp: gayptan gelen haber, geçmiş veya gelecek zamana aıt haberler
ıhtar: hatırlatma, uyarı
ınkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme
ıstıhraç: bir şeyden bır şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
ışarat: ışaretler, alametler, belırtıler
küllıyet: butunluk, umumîlik.
lem'a-i ı'cazıye: mucize derecesınde manevı parıltı
makam-ı cifrı: cifre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan neıce sayı degerı
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ıfade edılen mana
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mazur: ozurlu, ozru olan
medar-ı nazar: göz onunde bulundurulması gereken
muvafık: uygun, munasıp
müfrıtane: mufrıt bır şekılde, aşın derecede, aşırı olarak.
nev: tur, çeşıt.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlennın adı
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırtılık
suret: bıçım, şekıl, tarz
şakırt: talebe, ogrencı.
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfın uzerıne konulan ve o harfı ıkı defa okutan ışaret.
tenvin: Arapça bır kelımenın sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre.
tevafuk: uygunluk, bellı sıra, olçu ve munasebetler ıçersınde bırbırıne denk gelme
umur-ı azime: buyuk ışler
vahdet-i mesele: meselenın, konunun bırlıgı
vukuı: olma, gerçekleşme, meydana gelme

On sekiz sene müddetinde sünnet-i seniyeyi muhafaza için başına şapka koymadığından, on sekiz senedir haps-i münferit hükmünde ihtilâttan men ve yalnız bir odada hayatını geçirmeye mecbur edilen ve hususi ibadetgâhında ezan-ı Muhammedî (ASM) okuyup " اَللّٰهُ اَكْبَرُ ﴿جَلَّ جَلَالُهُ﴾ " dediğinden ve " لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ " hakıkatini güneş gibi gösterdiğinden, yüz arkadaşıyla taht-ı tevkife alınan bir adamı, yüzer emare ve karinelere istinaden inayet-i ilâhiyeden geldiğine kat'î bir kanaatle işarat-ı Kur'âniyeden bir müjdeyi hem kendine, hem musibetzede arkadaşlarına teselli niyetiyle beyan ettiği için, gıybet ve fena tabiratla teşhir etmek ve onun dersleriyle imanlarını kurtaran, masum şakirtlerini ondan tenfir edip şüpheler vermek; güya ortalıkta medar-ı inkâr hiçbir şey yok ve hiçbir münkeratı ve cinayeti görmüyor gibi, yalnız o biçarenin mevhum bir hatasını, sekiz senede seksen müdakkiklerin nazarında saklanan ve sathî ve indî nazarına göre, bir içtihadî yanlışını görüyor zanniyla zemmetmek, elbette bu asırda, bu memlekette Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın kasten işaretine medar olabilir azım bir hâdisedir. Bence, Kur'ân'ın, nasıl ki her sure ve bazan bir ayet ve bazan bir kelime bir mu'cize olur, öyle de, bu ayetin tek bir işareti, ihbar-ı gayb nev'inden bir lem'a-i i'cazıyedir.

Bu ayetin bu işareti, bu asırda, Risale-i Nur Şakirtlerinin hakkındaki gıybete baktığına üç emare var.

Allahu ekber: Allah en büyük ve en yücedir
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azım: büyük.
beyan: açıklama, bildirme, izah
biçare: çaresiz, zavallı
cinayet: cana kıyma, kad veya bu derecede ağır bir suç.
emare: alamet, belirti, nişan
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı.
galiz: kaba, çirkin, terbiye ve nezaket ölçüsünün dışında, edebe aykırı
gıybet: arkadan çekiştirmek, hazır olmayan birisinin aleyhinde konuşma
güya: sanki
hâdise: olay
hakıkat: gerçek, esas
haps-i münferit: tek başına yalnız hapis
Hucurât: Kur'ân-ı Kerîm'in 49. suresidir. Medine'de nazil olmuştur
hususî: özel
hükmünde: değerinde, yerinde.
ibadetgâh: ibadet yeri, mabet.
içtihadî: içtihatla ilgili, içtihada ait.
ihbar-ı gayb: gaypten gelen haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haberler
ihtilât: karışıp görüşme, beraber yaşama.
iman: inanç, itikat.
inâdî: inada dayanan, sözünde ısrar eden, ayak direten
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
istinâden: istinat ederek, dayanarak
işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri
kanaat: inanma, görüş, fikir
karine: delil
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kur'an-ı Mucizü'l Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
la ilahe illallah: Allah'tan başka ilah yoktur
lem'a-i i'câziye: mucize derecesinde manevî parıltı
mahkûm: bir mahkemece hükümlü giymiş, hükümlü
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
medar: sebep, vesile
medar-ı inkar: inkar sebebi
men: yasak etme, engelleme
mevhum: hakıkatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muhafaza: koruma.
musibetzede: musibet görmüş felakete uğramış, belaya kazaya uğrayan
mudakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
muddet: süre, zaman
münkerat:
nazar: bakış, dikkat.
nev: tür, çeşit.
sathî: yüzeysel, denine inmeyen, üstün körü.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şakirt: talebe, öğrenci
tabir: ifade
tabirat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler
taht-ı tevkif: gözetim altında hapishanede
tenfir: nefret ettirme, İğrendirme, tiksindirme.
teselli: avutma, acısını dindirme
teşhir: gösterme, sergileme
zem: yerme, kınama, ayıplama.

Birincisi: Birinci Şua olan İşarat-ı Kur'âniye risalesinde, *Risale-i Nur*'a ve tercümanına da işaret eden beşinci ayet olan

(1) أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ

gayet kuvvetli karinelerle مَيْتًا kelime-i kudsiyesi cifir ve ebced hesabıyla ve üç cihet manasıyla Said Nursî'ye tevafuk etmesidir.

İkinci emare: أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ (ilâahır) ayetin makam-ı cifrîsi ve riyazîsi bin üç yüz altmış bir etmesidir, aynı tarihte o acip hâdise oldu.

Üçüncü emare: O muhterem ihtiyar zatı unutmak, belki şahsıla karşı tezyifatını ihtiyarlığına ve çok cihetlerle mabeynimizdeki uhuvvete hürmeten helal etmege karar verdiğim ve biz hizmetkar olduğumuz Kur'ân'a havale edip bıraktığım hengamda, birden ihtiyanm haricinde, beş vecihle zemmi zemmeden ve mu'cizâne, gıybetten, altı cihetle zecreden (2) أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا ayetı karşımda kendini gösterip temessul eyledi. Manen "Bana bak" dedi. Ben de baktım, birden tesbîhat içinde gordüm kı, bın üç yüz ellı bırden, ta bın üç yuz altmış bır tarihini gösterdi. Halimize baktım, perde altında ellı birden, ta altmış bıre kadar Rısale-ı Nur medet beklediği Istanbul afakında, perde altında bir nevi taarruz bulunmuş ve altmış bırde bırden patlamasıdır.

1- Ölü iken iman ile nûra kavuşturduğumuz ve halk içinde o nur ile doğru yola yürüyen kimse. (En'âm Sûresi: 122.)

2- Sizden birî ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? (Hucurât Sûresi: 12.)

acıp: tuhaf hayrette bırakan
afaku: ufuklar.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hadiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cihet: yon.
ebced: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi
emare: alâmet belirtı nışan
gayet: son derece
gıybet: arkadan çekıştırmek, hazır olmayan bırsının aleyhinde konuşma
hadise: olay
hariç: dışarı.
ihtiyar: ırade tercih kendi ıstek ve arzularına göre hareket etme
ilâahır: sona kadar sonuna kadar
işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri
karine: delil
kelime-i kudsiye: mukaddes yuce soz.
makam-ı cifri: cifre ait makam cifir hesabına gore ulaşılan netice sayı degen
makam-ı riyazi: matematıge aır makam matematıksel hesaba gore.
manen: mana bakımından, manaca.
medet: ınayet, yardım ımdat.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
nevi: çeşit, tur
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedluz zaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
taarruz: saldırma sataşma ılışme
temessul: bir şekil ve surete girme, cısımlenıme
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfadara sahıp olduguna ıfade eden sozler
tevafuk: uygunluk belli sıra olçu ve munaseberler içensinde bırbırıne denk gelme
vecih: cihet yon
zecr: onleme yasak etme yasaklama
zemm: yerme, kınama ayıplama.

TAHLİL

ت, dört yüz, خ altı yüz = bin, iki ى , iki م yüz, iki ك iki ل yüz; üçüncü م , ن , ى yüz; د , ب , üç ح otuz, dördüncü ى on, beş ا bir ه ile beraber on, ahirdeki "tenvin" vakfen elif olduğu için, yekûnu bin üç yüz elli bir, aslı *yâ*-i müşeddede olduğundan, bin üç yüz altmış bir eder. (HAŞİYE) مَيِّتًا aslı *yâ*-i müşeddede olduğundan bin üç yüz altmış bir eder.

Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1) ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (2)

Bu aciz kardeşiniz, hem itiraz eden o eski dost zata, hem ehl-i dikkate ve sizlere beyan ediyorum ki:

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın feyziyle Yeni Said (RA) hakaik-ı imaniyeye dair o derece mantıkça ve hakikatçe bürhanlar zikrediyor ki; değil Müslüman uleması, belki en muannit Avrupa feylesoflarını da teslime mecbur ediyor ve etmektedir. Amma, Risale-i Nur'un kıymet ve ehemmiyetine işârî ve remzî bir tarzda Hazret-i Ali (RA) ve Gavs-ı Azam'ın (RA) ihbaratı nev'inden, Kuran-ı Mu'cizülbeyan dahi bu zamanda bir mu'cize-i maneviyesi olan

HAŞİYE: Bu ayet, bizi şiddetli menettiğinden, bizi gıybet edenleri unutmalıyız, medar-ı gıybet etmemeliyiz. İnşaallah, daha tekerrür etmeyecek.

1 Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla.

2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

aciz: zayıf, güçsüz, zavallı.
ahir: son.
amma: ama, lakin, ancak.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
dair: alakalı, ilgili.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i dikkat: dikkatliler, dikkat sahipleri.
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
feylesof: dinsiz, sapık fikirli felsefe ile uğraşan.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı.
gıybet: arkadan çekiştirmek, hazır olmayan birisinin aleyhinde konuşma.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imânî gerçekler.
hakıkat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot.
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler.
İman: inanç, itikat.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
işârî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işâret yolu ile yapılan açıklama.
kıymet: değer.
Kur'an-ı Mu'cizü'l Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
medar-ı gıybet: gıybet sebebi.
men: yasak, etme, engelleme.
mu'cize-i maneviye: manevî mucize.
muannit: inatçı, ayak direyen.
nev': tür, çeşit.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
remzî: remizli, işâretli olarak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tahlil: bir kelime veya cümleyi çeşitli yönleriyle inceleme.
tarz: biçim, şekil.
tekerrür: tekrarlanma.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işâret, kelimenin sonuna iki üstün (en) ikiesre.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vakfen: arapçada bir kelimenin sonunu harekesiz okuma.
ya-i müşeddede: şeddeli ya harfi.
yekûn: toplam.
zat: kişi, sahıs.
zikr: anma, anılma.

Risale-i Nur'a nazar-ı dikkati celb etmesine mana-i işarî tabakasından rumuz ve imalan, icazının şenindendir ve o lisan-ı gaybın belâgat-i mu'cizekârânesinin muktezasıdır.

Evet, Eskişehir hapishanesinde, dehşetli bir zamanda, kudsi bir tesellıye pekçok muhtaç olduğumuz hengamda, manevî bir ihtarla:

"Risale-i Nur'un makbuliyetine eski evliyalardan şahit getiriyorsun. Hâlbuki, "وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ"[1] sırrıyla, en ziyade bu meselede söz sahibi Kur'ândır. Acaba Risale-i Nur'u Kur'ân kabul eder mi? Ona ne nazarla bakıyor?" denildi. O acıb sual karşısında bulundum. Ben de, Kur'ân'dan istimdat eyledim.

Birden, otuz üç ayetin mana-i sarihinin teferruatı nevindeki tabakatından mana-i işarî tabakasından ve o mana-i işarî kulliyetinde dâhil bir ferdi, Risale-i Nur olduğunu ve duhulüne ve medar-ı imtıyazına birer kuvvetli karine bulunmasını bir saat zarfında hissettim ve bir kısmını bir derece izahlı, bir kısmını mücmelen gördüm. Kanaatime hiçbir şek ve şüphe ve vehim ve vesvese kalmadı; ve ben de, ehl-i imanın imanını Risale-i Nur'la takviye etmek niyetiyle, o katî kanaatimi yazdım ve has kardeşlerime mahrem tutulmak şartıyla verdim.

Ve o risalede, biz demiyoruz ki: "Ayetin mana-i sarihi budur." Ta hocalar "Fîhi nazar" desin. Hem, dememişiz ki: "Mana-i işarînin külliyeti budur." Belki diyoruz ki: "Mana-ı sarihinin tahtında müteaddit tabakalar var; bir

1- Yaş ve kuru hiçbir şey yoktur ki, âp açık bir kitapta yazılı olmasın. (En'âm Sûresi, 59.)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ayet: Kur'ân ın her bir cumlesi
belagat-ı mu'cizekarane: mu'cize derecesinde uslup ve ifade tarzı.
celp: çekme, kendine çekme
dahil: girme, içinde olma
dehşetli: ürkütücü, korkunç
duhul: içen girme, dahil oluş
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evliya: veliler, Allah dostları.
fîh-i nazar: ona bir bakmak lazımdır
has: ilen gelen, seçkin olan
hengam: zaman, sıra
icaz: sozu kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme
ihtar: hatırlatma, uyarı
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
iman: inanç, ıtıkat.
istimdat: aman dileme, merhamet ve yardımına sığınma
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kanaat: inanma, goruş, fikir
karine: delil.
kat'i: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kudsi: mukaddes, yuce
kulliyet: butunluk, umumilik.
lisan-ı gayp: gaybın haberlerini bildiren dil, ahıret ahvalini veya bizce bilinmeyen gayp hukmundeki haberlerin soyleyen Kur'an ı Kerim.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
makbuliyet: makbullıük, beğenilmişlik geçerlilik
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-yı sarih: açık mana, remız ve ıma yoluyla degil açık anlatım
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar-ı imtıyaz: imtıyaz vesilesi farklı ve ustun olma sebebi.
mesele: onemli konu
muktezâ: iktıza eden, gereken.
mucmelen: kısa ve ozlu bir şekil de ozet olarak.
muteaddit: çeşitli, bir çok.
nazar: bakış.
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma, dikkatlı bakış
nev: tur, çeşıt.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Saıd Nursi'nın eserlennin adı
rumuz: remızler, işaretler
sır: gızlı hakikat.
sual: soru.
şe'n: ış, durum, ozellik, yapı
şek: şuphe, zan, tereddüt.
tabaka: derece, kat.
tabakat: tabakalar, dereceler, katlar
taht: alt.
takviye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, teyıt ve tasdik etme
teferruat: ayrıntılar, dallar, bolumler
tesellı: avutma, acısını dındırme
vehim: zan, şuphe, yanlış ve esassız duşunce.
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı duşunce
zarfında: suresince
ziyade: çok, fazla

tabakası da, mana-i işarî ve remzîdir. Ve o mana-i işarî de, bir kullîdir; her asırda cüz'iyatları var. Ve Risale-i Nur dahi, bu asırda o mana-i işarî tabakasının külliyetinde, bir ferttir. " Ve o ferdin, kasten bir medar-ı nazar olduğuna ve ehemmiyetli bir vazife göreceğine, eskiden beri ulema beyninde bir dustur-i cifrî ve nyazî ile, karineler, belki hüccetler gösterilmiş iken, Kur'ân'ın ayetini veya sarahatını, değil incitmek, belki i'caz ve belâgatine hizmet ediyor.

Bu nevi işarat-ı gaybiyeye itiraz edilmez. Ehl-i hakikatin nihayetsız ışarat-ı Kur'ânıyeden had ve hesaba gelmeyen istihraçlarını inkâr edemeyen, bunu da inkâr etmemeli ve edemez.

Amma benim gibi ehemmiyetsiz bir adamın elinde böyle ehemmiyetli bir eserin zuhur etmesini istiğrap ve istib'ad edip, böyle itiraz eden zat, eğer buğday tanesi kadar çam çekirdeğinden dağ gibi çam ağacını halk eylemek azamet ve kudret-i İlâhıyeye delil olduğunu düşünse, elbette bizim gibi acz-ı mutlak, fakr-ı mutlakta, ihtiyac-ı şedîd zamanında, böyle bir eserin zuhuru, "Vüsat-i rahmet-i İlâhıyeye delildir" demeye mecbur olur.

Ben, sizi ve muterizleri, Risale-i Nur'un şerefi ve haysiyetiyle temin ediyorum ki; bu işaretler ve evliyanın imalı haberleri, remizleri, beni daima şükre ve hamde ve kusurlarımdan istiğfara sevk etmiş. Hiçbir vakitte, hiçbir dakika nefs-i emmareme medar-ı fahır ve gurur olacak bir enaniyet ve benlik vermediğini, size, bu yirmi senelik hayatımın gözünüz önünde tereşşuhatıyla ıspat ediyorum.

acz-ı mutlak: mutlak zayıflık, güçsüzlük
azamet: büyükluk.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
beyn: arasında
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dustur-ı cifrî: cifir kaidesi, kuralı
dustur-ı nyazî: matematik kaidesi
ehemmiyet: önem
ehl-ı hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evliya: veliler, Allah dostları
fakr-ı mutlak: sonsuz fakirlik, tam muhtaçlık, mutlak çaresizlik, yoksulluk.
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma
halk: yaratma, yoktan var etme.
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme
haysiyet: şeref, onur, itibar
huccet: delil.
icaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme.
ihtiyac-ı şedîd: çok şiddetli ihtiyaç, şiddetli muhtaç oluş
İstib'ad: akıldan uzak görme, yaklaştırmamama
İstiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
İstiğrap: garip bulmak, şaşırmak ve hayret etmek.
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
İşarat-ı gaybiye: gayple ilgili işaretler. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
işarat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın işaretleri.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
karine: delil
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
kulli: umumi, genel.
külliyet: bütünlük, umumîlik.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-yı remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana.
medar-ı fahır: övünme sebebi
medar-ı gurur: gururlanma sebebi
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
muterîz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenin yapılmasını emreden nefis.
nevî: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik
sevk: yöneltme
şeref: manevî büyükluk, yücelik, onur
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tabaka: derece, kat.
temin: şüpheyi giderme, sağlamlaştırma
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vazife: görev
vüsat-i rahmet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakk'ın rahmet ve merhametinin genişliği, büyüklüğü
zat: kişi, şahıs.
zuhur: ortaya çıkma.

Evet, bu hakikatle beraber, insan kusurdan, nisyandan hali değil. Benim, bilmediğim çok kusurlarım var, belki de fikrim karışmış, risalelerde hatalar olmuş. Fakat, Kur'ân'ın hurufat-ı kudsiyesinin yenne beşerin tercumesini ikame perdesi altında noksan hurûflarla, yeni hat altında, tahrifkarane, ehl-i dalâletin tevilat-ı fasideleri, ayatın sarahatini incitmelerine bakmıyor gibi, biçare mazlum bir adamın, kardeşlerinin imanını kuvvetlendirmek için bir nükte-i icaziyeyi beyan ettiği için hizmet-i imaniyesine fütur verecek derecede itiraz, elbette, değil ehl-i hakikat zatlar, belki zerre miktar insafı bulunan itiraz edemez.

Bunu da ilâveten beyan ediyorum: Bu zamanda gayet kuvvetli ve hakikatli milyonlarla fedakarları bulunan meşrepler, meslekler, tankatler, bu dehşetli dalâlet hücumuna karşı zahiren mağlubiyete düştükleri halde, benim gibi yanım ummî ve kimsesiz ve mütemadiyen tarassud altında, karakol karşısında ve müthiş, muteaddit cihetlerle aleyhimde propagandalar ve herkesi tenfir etmek vaziyetinde bulunan bir adam, o mesleklerden daha ileri, kuvvetli dayanan Risale-i Nura sahip değildir ve o eser onun hüneri olamaz, onunla iftihar edemez. Belki, doğrudan doğruya Kuran-ı Hakimin bu zamanda bir nevi mu'cize-i maneviyesi olarak, rahmet-i İlâhiye tarafından ihsan edilmiştir. O adam, binler arkadaşıyla beraber, o hediye-i Kur'âniyeye el atmışlar; her nasılsa birinci tercümanlık vazifesi ona düşmüş. Onun fikri ve ilmi ve zekasının eseri olmadığına delil, Risale-i Nurda oyle parçalar var ki,

iman: inanç itikat.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve surasında sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
mağlubiyet: yenilgi, yenilme.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
meslek: gidiş tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş hareket tarzı, davranış tutum, meslek.
mu'cize-i maneviye: manevî mu'cize
muteaddit: çeşitli, bir çok
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli korkunç.
nevi: çeşit, tür
nisyan: unutma unutuş
nükte-i icaziye: şaşırtan mu'cize vi manası olan söz.
propaganda: bir inanç, düşünce doktrin v.b. ni başkalarına tanıtmak benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik
tahrifkarane: yıkıcı şekilde
tarassut: gözetme, göz altında tutma
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tenfir: nefret ettirme, iğrendirme, tiksindirme
tevilat-ı faside: bozgunculuk veren fitne çıkaran yorumlar
ummî: okuma yazması olmayan, okumamış
vazife: görev
vaziyet: durum
zahiren: görünüşte
zat: kişi, şahıs
zerre: pek ufak parça

aleyh: ona karşı, onun üzerine
ayat: Kur'an ayetleri
beşer: insan, insanlık.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
biçare: çaresiz, zavallı
cihet: yon
dalalet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
hali: boş, bir şeyden uzak, müstesna
hatt: yazı, el yazısı
hediye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hediyesi
hizmet-i imaniye: iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hurûf: harfler
hurufat-ı kudsiye: mukaddes harfler
hücum: saldırma
iftihar: övünme
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ikame: yerine koyma.
ilaveten: ilave olarak, ekleyerek.

bazı altı saatte, bazı ikı saatte, bazı bir saatte, bazı on dakikada yazılan risaleler var. Ben, yeminle temin ediyorum ki, Eski Saidin (RA) (HAŞIYECIK) kuvve-i hafızası beraber olmak şartıyla, o on dakika işi on saatte fikrimle yapamıyorum, o bir saatlik risaleyi, iki günde, istidadımla, zihnimle yapamıyorum. Ve o bir gunde altı saatlik risale olan Otuzuncu Sozü ne ben ve ne de en müdakkik dindar feylesoflar, altı günde o tahkikatı yapamaz. Ve hakeza...

Demek biz müflis olduğumuz halde, gayet zengin bir mücevherat dükkanının dellalı ve bir hizmetçisi olmuşuz. Cenab-ı Hak, fazl ve keremiyle şu hizmette halısane, muhlisane bizi ve umum Risale-i Nur Talebelerini daim ve muvaffak eylesın, amın, bihurmeti Seyyidilmurselin...

Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[3]

Çok Aziz, Çok Sıddık ve Sadık Kardeşlerim ve Risale-i Nur Cihetinde Emin ve Halis Vârislerim!

HAŞİYECİK: Bâzı müstensihler bu bîçare Said hakkında (RA) kelimesini bir duâ niyetiyle yazmışlar. Ben bozmak istedim, hatıra geldi ki, "Allah râzı olsun" mânasında bir duâdır, ilişme. Bende bozmadım.

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Sûresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azîz: izzetli, muhterem, saygın.
biçare: çaresiz, zavallı.
bihurmeti seyyidi l-mürselîn: Peygamberlerin Efendisi Hz. Muhammed (asm) hürmetine.
cihet: yön.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
dellal: ilan eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
emin: inanılır, güvenilir.
fazl: alicenaplık, ihsan, cömertlik.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
gayet: son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
halısane: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
haşiye: dipnot.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
muhlısane: ihlaslı bir şekilde, samimî olarak, içten gelerek, dostluk la.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mücevherat: mücevherler.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
müflis: iflas etmiş, her şeyini kaybetmiş.
müstensih: istinsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
sıddık: çok doğru, dürüst, hak ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
talebe: öğrenci.
temin: şüpheyi giderme, sağlamlaştırma.
umum: bütün.
vâris: mirasçı.

Çok manidar ve kuvvetli bir tevafuk ve şakirtlerin sadâkatlerine delil, bir zahir keramet-i Nuriyeyi beyan etmeme bir ihtar aldım. Şöyle ki:

Ben vasıyetnamemi yazdığım aynı zamanda, gizli münafıklar, benim itimad ettiğim hizmetçilerimi zabıta tarafından yanıma gelmekten men ettikleri aynı vakitte, fırsat bulup, tanımadığım birisiyle, sabık dokuz defadan daha tesirli bir zehir bana yutturdular.

Hem aynı zamanda, Tunuslu ve alim kardeşlerimizden ve buraya kadar geçen sene beni görmek için gelip görüşmeden giden Hoca Haşmet, Yozgat'tan buraya yazıyor ki: "Said vefat etmiş, Risale-i Nur'un yüz otuz risalesi muhafaza edilsin. Ta ki, ileride tab edeceğiz."

Hem aynı zamanda Halil İbrahim'in vefatım hakkında bir hazın mersiye hükmündeki parlak mektubu, şakirtleri ağlattırdı.

Hem, bu zamana pek çok yakın, Hüsrev'in, kendi adetine muhalif benim vefatıma dair bir-iki mektubunda, iki-üç gün ömür gibi tabirlerle ecelime işaretleri, bir parça beni müteessir etti. Acaba ben gidiyorum diye endişe ettim.

Hem, bu aynı hengamlarda, en ziyade hayat-ı dünyeviyedeki vazifemi düşünüp vefatımdan sonra şakirtler bu dehşetli zamanda benim bedelime de o vazifeyi yapacaklar mı diye çok merak ederken, birden Denizli, Milas, Isparta, İnebolu, ümidimin yüz derece fevkinde öyle

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı.
bedel: karşılık.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
biçare: çaresiz, zavallı.
dair: alakalı, ilgili.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
endişe: kaygı.
fevkinde: üstünde.
haşiye: dipnot.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hazın: hüzünlü, acıklı.
hengam: zaman, sıra.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
itimat: dayanma, güvenme.
keramet-i Nuriye: Risale-i Nur'a ait keramet.
manidar: nükteli, ince manalı.
men: yasak etme, engelleme.
mersiye: birisinin ölümü hakkında yazılan, teessürü anlatan manzume, ağıt.
muhafaza: koruma.
muhalif: zıt, karşıt.
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
müstensih: istinsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan.
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabık: geçmiş.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
tab: kitap basma.
tabir: yorum, yorumlama.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vasiyetname: yazılı vasiyet, bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kâğıt.
vazife: görev.
vefat: ölüm.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis.
zahir: açık, âşikar.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

sahabetkârâne ve iltizamperverâne o vazifeye koşup başkaları da ve muallim ve alimleri koşturdular ki, beni hayret hayret içinde bıraktılar.

Elhasıl: Bu beş cihettekı tevafuk, zahır bır keramet-ı Nuriyedir.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Kardeşlerim, merak etmeyiniz, *Cevşen* ve *Evrad-ı Bahaiye* bu defa dahi o dehşetli zehrin tehlikesine galebe etti; tehlike devresi geçti, fakat hastalık devam ediyor.

Umum kardeşlerime birer birer selâm, selametlerine dua edip, şüphesiz makbul olan dualarını isterim ve İneboluda ve cıvarında hem çok hanımların, hem küçücük yavrularının Risale-i Nur'u yazmaya başlamalarını ve Kuran dersini çok masumların almasını bütün ruhucanımızla tebrik ediyoruz.

(2) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1 Allah a hamd olsun (Fatihâ Sûresi. 2.) Bu Rabbimin fazlındandır (Neml Suresi 40.)

2. Bâkı olan ancak Allah tır

elhasıl: hasıl, netice itibanyle kısaca
Evrad-ı Bahaiye: Bahaddin Nakşibend ın (ks) zikri
galebe: galip gelme, üstünlük.
iltizamperverâne: bir tarafı tutmayı severcesine
keramet-ı Nuriye: Risale-i Nur a aır keramet.
makbul: kabul edilmiş, geçerli
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
muallim: ders veren, öğretmen
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
sahabetkârane: sahip çıkarcasına, korurcasına
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
selamet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersin de birbirine denk gelme.
umum: bütün
vazife: görev
zahir: açık, âşıkar

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
cihet: yön.
cıvar: çevre, yöre, etraf
dehşetli: ürkütücü, korkunç
devre: dönem
dua: Allah a yalvarma, niyaz.

Birinci Şua

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۞ وَبِهٖ نَسْتَعِيْنُ [1]

İki acip suale karşı def'aten hatıra gelen garip cevaptır.

BİRİNCİ SUAL: Denildi ki: "Fatiha ve Yâsin ve hatm-i Kur'ânî gibi okunan virtler, kudsî şeyler, bazan hadsiz ölmüş ve sağ insanlara bağışlanıyor. Hâlbuki böyle cüz'î birtek hediye an-ı vahıdde hadsiz zatlara yetişmek ve her birisine aynı hediye duşmek, tavr-ı aklın haricindedir."

ELCEVAP: Fatır-ı Hakîm, nasıl ki unsur-i havayı kelimelerin berk gibi intişarlarına ve tekessürlerine bir mezraa ve bir vasıta yapmış ve radyo vasıtasıyla bir minarede okunan ezan-ı Muhammedî (ASM), umum yerlerde ve umum insanlara aynı anda yetiştirmek gibi, öyle de, okunan bir Fatiha dahi, meselâ umum ehl-i iman emvatına aynı anda yetiştirmek için hadsız kudret ve nihayetsız hikmetiyle manevî âlemde, manevî havada çok manevî elektrikleri, manevî radyoları sermiş, serpmiş, fıtrî telsiz telefonlarda istihdam ediyor, çalıştırıyor. Hem nasıl ki bir lâmba yansa, mukabilindeki binler âyineye, her birine tam bir lâmba girer, aynen öyle de, bir Yasın-ı Şerif

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Ve ondan yardım dileriz.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âlem: varlık tabakalarından her biri.
an-ı vahit: pek az, pek kısa bir sure, bir an
ayine: ayna
berk: şimşek
cüz'i: küçük, az
def'aten: birdenbire, bir defada, anı olarak.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elcevap: cevap olarak.
emvat: ölüler
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in tebliğ ettiği dinin ezanı
Fatır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.)
fıtrî: tabiî, doğal
garip: tuhaf, hayret verici
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hariç: dışarı
hatm-i Kur'ânî: Kur'ân-ı Kerim'i baştan sona okuyup bitirme
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
intişar: yayılma, dağılma
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudsî: mukaddes, yüce
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meselâ: örneğin.
mezraa: tarla, ekilecek yer
mukabil: karşılık.
nihayetsız: sonsuz, sınırsız.
sual: soru.
tavr-ı akıl: akıl çizgisi, akıl ölçüleri
tekessür: çoğalma, kesretli olma.
umum: bütün
unsur-ı hava: hava unsuru
vasıta: aracı, aracılık.
vird: zikir belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması
Yasin-i Şerif: şereflı Yasin suresi
zat: kişi, şahıs

okunsa, milyonlar ruhlara hediye edilse, her birine tam bir Yâsın-ı Şerif düşer.

İKİNCİ SUAL: Şiddetle ve âmirâne denildi ki: "Sen Risale-i Nur'u makbuliyetine dair Hazret-i Ali (RA) ve Gavs-ı Azam (RA) gibi zatların kasidelerinden şahitler gösteriyorsun. Hâlbuki, asıl söz sahibi Kur'ân'dır. Risale-i Nur, Kur'ân'ın hakikî bir tefsiri ve hakikatinin bir tercümanı ve meselelerinin burhanıdır. Kur'ân ise, sair kelâmlar gibi kışırlı, kemiklı ve şuuru hususi ve cüz'î değildir. Belki Kur'ân, umum işaratıyla ve eczasıyla ayn-ı şuurdur, kışırsızdır, fuzulî, lüzumsuz maddeleri yoktur, âlem-i gaybın tercümanıdır. Sözler hakkında söz onundur. Görelim o ne diyor?"

ELCEVAP: Risale-i Nur doğrudan doğruya Kur'ân'ın bahir bir burhanı ve kuvvetli bir tefsiri ve parlak bir lem'a-i i'caz-ı manevîsi ve o bahrın bir reşhası ve o güneşin bir şuaı ve o maden-i ilm-i hakikatten mülhem ve feyzinden gelen bir tercüme-i maneviyesi olduğundan, onun kıymetini ve ehemmiyetini beyan etmek Kur'ân'ın şerefine ve hesabına ve senasına geçtiğinden, elbette Risale-i Nur'un meziyetini beyan etmekliği, hak iktiza eder ve hakikat ister, Kur'ân izin verir. Benim gibi bir tercümanın hissesi yalnız şükürdür. Hiçbir cihette fahre, temedduhe gurura hakkı yoktur ve olamaz. Gelecek ayetlerin işaratına bu nokta-i nazarla bakmak gerektir. Yoksa beni hodbinlikle ittiham edenlere hakkımı helâl etmem. Bu çok ehemmiyetli suale karşı iki-üç saat zarfında birden Kur'ân'ın ayat-ı meşhuresinden "Sözler"

âlem-i gayb: gayb alemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar
âmirâne: emrederek, emrederçesine
ayat-ı meşhure: meşhur ayetler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayn-ı şuur: tam şuurluluk.
bahir: apaçık, aşikar
bahr: deniz.
beyan: açıklama, bildirme, izah
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cihet: yön.
cüz'i: küçük, az.
dair: alakalı, ilgili
ecza: cüz'ler, parçalar, kısımlar
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elcevap: cevap olarak.
fahr: övünme, böbürlenme
feyz: bolluk, bereket, ilim, irfan
fuzulî: boşuna, yersiz, gereksiz, lüzumsuz
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylanî Hazretlerinin nam.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakiki: gerçek
hisse: pay, nasip
hodbîn: kendini düşünen, bencil
hususî: özel.
İktiza: gerektirme, lüzumlu kılma
işarat: işaretler, haber vermeler
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma
kaside: övgü, maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kelâm: söz, lafız.
kıymet: değer
lem'a-i İ'caz-ı manevî: manevî mu'cizenin parıltısı
maden-i ilm-i hakikat: hakikat ilminin madeni kaynağı
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mesele: önemli konu.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
mülhem: ilham olunmuş.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
reşha: sızıntı, damla
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sair: diğer, başka, öteki
sena: methetme, övme
Sual: soru.
sual: soru
şeref: manevî büyükük, yüceelik, onur
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
şuur: bilinç.
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tefsir: Kur'an'ın manâ bakımından izahı, açıklaması
temedduh: kendi kendini övme, kendini methetme, böbürlenme.
tercüme-i maneviye: manevî tercüme.
umum: bütün
Yasin-i Şerif: şerefli Yasin sûresi
zarfında: süresince
zat: kişi, şahıs.

adedince otuz üç ayetin hem manasıyla, hem cifirle Risale-i Nur'a işaretleri uzaktan uzağa icmalen görüldü. Ayrı ayrı tarzlarda otuz üç ayet müttefikan Risale-i Nur'u remizleriyle gösterdiği, hayal meyal görüldü.

* * *

İhtar: En evvel yirmi dördüncü ayetin başında zikredilen ihtara dikkat etmek lâzımdır. O ihtarın yeri başta idi, fakat orada hatıra geldi, oraya girdi.

İkinci Bir İhtar: Tevafukla işaretler, eğer münasebat-ı maneviyeye istinad etmezse ehemmiyeti azdır. Eğer münasebet-i maneviyesi kuvvetli ise, bu onun bir ferdi, bir masadakı hükmünde olsa ve müstesna bir liyakatı bulunsa, o vakıt tevafuk ehemmiyetlidir. Ve o kelâmdan bunun iradesine bir emare olur. Ve ondan o ferdin hususi bir surette dâhil olduğuna ya remiz, ya işaret, ya delâlet hükmünde onu gösterir. İşte gelecek ayat-ı Kur'âniyenin Risale-i Nur'a işaretleri ve tevafukları ekseriyetle kuvvetli bir münasebet-i maneviyeye istinat ederler. Evet bu gelecek ayat-ı meşhure müttefikan on üçüncü asrın ahirine ve on dördüncü asrın evveline cifirce bakıyorlar ve Kur'ân ve iman hesabına bir hakikate işaret ediyorlar. Ve medar-ı teselli bir nurdan haber veriyorlar. Ve o zamanın dalâlet fitnesinden gelen şübehatı izale edecek Kur'ânî bir bürhanı müjde veriyorlar.

Ve o işaretlere ve remizlere tam mazhar ve o vazifeleri bihakkın görecek, Risale-i Nur gibi bir tefsir-i Kur'ânî olacak. Hâlbuki Risale-i Nur bu mezkûr noktada ileri olduğu, onu okuyanlarca şüphesiz olmasıyla delâlet eder ki, o ayetler, bilhassa Risale-i Nur'a bakıp ona işaret ediyorlar.

* * *

ahir: son.
asır: yüzyıl.
ayat-ı Kur'aniye: Kur'an ın ayetleri.
ayat-ı meşhure: meşhur ayetler
ayet: Kur an ın her bir cümlesi.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla
bilhassa: özellikle
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
dâhil: girme, içinde olma
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla
emare: alâmet, belirti, nişan
evvel: önce
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
hakikat: gerçek.
hususi: özel.
hükmünde: değerinde, yerinde
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle
İhtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanç, itikat.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan ikudar, güç.
istinat: dayanma
izale: giderme, ortadan kaldırma
kelâm: söz, lafız
Kur'ani: Kur'ân a uygun, Kur an a ait.
liyakat: layık olma, ehliyet.
masadak: doğrulayıcı, tasdik eden
mazhar: nail olma, şereflenme
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
münasebet-i maneviye: manevi münasebet, yakınlık, irtibat.
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî nin eserlerinin adı
suret: biçim, şekil, tarz
şübehat: şüpheler
tarz: biçim, şekil
tefsir-i Kur'âni: Kur'ân tefsirı, Kur'an ın açıklaması.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vazife: görev
zikretmek: anmak, bildirmek.

Sure-ı Nur'dan Ayeti'n-Nur'dur ki, Rısale-i Nur'un Resaili'n-Nur ve Rısalei'n-Nur ve *Risaletü'n-Nur* namlarıyla sebeb-i tesmıyesinin on altı sebebinden bır sebep olduğundan, birinci olarak onu beyan etmek gerekir.

Bu Ayeti'n-Nur:

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ
تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ يَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللّٰهُ
الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ [1]

Şu Ayet-i Nuriyenin manaca çok tabakatı ve vücuh-i kesiresi vardır. Ve o tabakalardan ve vecihlerden işarî ve remzî bir vechı manaca ve cıfırce nurlu bir tefsiri olan Rısalei'n-Nur ve Risaletü'n-Nur'a dort beş cümlesıyle on cihetten bakıyor. Ve o tabakalardan ve o vecihlerden bir tabaka ve bir perde dahi mu'cizâne elektrikten haber veriyor.

• *Rısale-i Nur*'a bakan bırıncı cümlesi

مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ [2] 'dur.

1 Allah goklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun mısalı bır lamba yuvası gıbıdır kı, onda bır kandıl vardır. Kandıl de cam fanus ıçındedır. Cam fanus ıse, ınco gıbi parlayan bır yıldıza benzer kı, ne doğuya, ne de batıya aıt olmayan mubarek bır ağacın yakıtından tutuşturulur. Onun yakıtı, kendısıne ateş dokunmasa bile ışık verecek kabılıyettedır. O nur ustune nurdur. Allah dıledıgını nuruna kavuşturur. Insanlara Allah boyle mısaller verır. Çunku Allah herşeyı hakkıyla bılendır. (Nur Suresi, 35.)

2. ... bır lamba yuvası gıbıdır kı, onda bır kandıl vardır. (Nur Suresi, 35.)

Ayet-i Nuriye: nur ayeti.
Ayetu'n-Nur: Nur ayeti. Nur suresi 35 ayet.
beyan: açıklama, bıldırme, izah
cifir: harflere verılen sayı kıymetı ıle gelecege veya geçen hadıselere ıbarelerden tarıh veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmı
cihet: yon
ışarî: bır kelımenın açık manasına baglı olarak ıkıncı ve uçuncu derecede ışaret yolu ıle yapılan açıklama
mu'cız-âne: mu cızelı bır şekılde
nam: ad
nurlu: ışıklı, panıtılı
remzî: remzılı, ışaretlı olarak.
Rısaletü'n-Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlennin adı
sebeb-i tesmıye: ısımlendırme sebebı.
Sure-i Nur: Nur suresi
tabaka: derece, kat.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
vecih: cıhet, yon
vucuh-i kesıre: pek çok yonler

Yani, nur-i Ilâhînin veya nur-ı Kur'ânînin veya nur-i Muhammedînin (ASM) misali şu مِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ 'dur. Makam-ı cifrîsi dokuz yüz doksan sekiz olarak, aynen *Risaletu'n-Nur* –şeddeli nun iki nun sayılmak cihetiyle– tam tamına tevafukla ona işaret eder

• Ikıncı cümlesi [1] اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ 'dur.

Yırmi Sekizinci Lem'ada tafsilen beyan edildiği gibi, İmam-ı Alî (RA) Kaside-i Celcelûtiyesinde sarahat derecesinde *Risalei'n-Nur*'a bakarak ve ona işaret ederek demiş: [2] اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا Ben tahmin ediyorum ki, İmam-ı Alî'nin (RA) bu işareti, bu cümle-i Nuriyenin remzinden mülhemdir. Bu cumle-i ayetin makamı, beş yüz kırk altı edip, Risale-i Nur'un adedi olan beş yüz kırk sekize gayet cüz'î ve sırlı iki farkla tevafuk noktasından işaret ettiği gibi, remzî bir manasıyla tam bakıyor.

• Üçüncu cumlesi [3] مِنْ شَجَرَةٍ'dır. Eğer مِنْ شَجَرَةٍ 'deki ة vakıflarda gıbı ه sayılsa, beşyüz doksan sekız ederek, tam tamına *Resaıl'n-Nur* ve *Rısalei'n-Nur* adedi olan beş yüz doksan sekıze tevafukla beraber, [4] مِنْ فُرْقَانٍ حَكِيمٍ 'in adedine yine sırlı birtek farkla, tevafuk-i remzî ile, hem *Resaıl'n-Nur*'u efradına dâhil eder, hem yine *Rısalei'n-Nur*'un şecere-i mübareki Furkan-ı Hakîm olduğunu gösterir.

1- Cam fanus ise inci gibi parlayan bir yıldıza benzer. (Nur Suresi: 35.)
2- Benim yıldızımı nur ile parlat.
3- Bir ağaçtan. (Nur Suresi: 35.)
4- Furkan-ı Hakîm'den.

beyan: açıklama, bildirme, izah.
cihet: yon, sebep, vesile.
cumle-i ayet: ayet cumlesi.
cumle-i Nuriye: Nur ayetine aıt cumle, nura aıt cumle
cuz'ı: kuçük, az
dahıl: gırme, ıçınde olma
efrat: fertler
Furkan-ı Hakım: dogruyu yanlıştan ayıran hikmetlı Kur'an
gayet: son derece.
kandıl: lamba.
Kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Alı'nın Hz. Peygamberin derslerinne ıstınaden kalême aldıgı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ıle alâkalı olarak telif edilen Suryanice kaside
makam: değer, ölçu
makam-ı cifrî: cifre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degen
misal: benzer, omek.
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu.
mülhem: ılham olunmuş
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-i Ilâhî: Allah'ın verdiği nur
nur-i Kur'ânî: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlıgı, ışıgı
nur-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in nuru, ışıgı
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
remzı: remzlı, ışaretlı olarak.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sarahat: sarlhlık, açıklık, belirlilik.
sır: gizli hakıkat.
Sure: Kur'an-ı Kerım'ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı.
şecere-i mubareke: mubarek, kutlu ağaç, mubarek sülâle, silsile.
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
tafsilen: tafsıllı bır şekılde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçu ve munasebetler ıçersınde bırbırine denk gelme
tevafuk-i remzı: remzıle ışaretle ılgılı tevafuklar, uygunluklar, remz derecesındekı uygunluk ve munasebetlerlık
vakf: Arapça bır kelımenın sonunu harekesız olarak okuma

Eğer مِنْ شَجَرَةٍ'deki ة , ة kalsa, o vakit makam-ı cifrîsi dokuz yüz doksan üç eder, tevafuka zarar vermeyen cuz'î ve sırlı beş farkla *Risaletü'n-Nur* adedi olan dokuz yüz doksan sekize tevafukla, manasının dahı muvafakatına binaen ona işaret eder.

• Dördüncü cümlesi[1] نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللهُ لِنُورِهِ'dir ki, dokuz yüz doksan dokuz ederek, sırlı birtek farkla *Risaletü'n-Nur* adedi olan dokuz yüz doksan sekize tevafukla, manasının kuvvetli munasebetine binaen, işaret derecesinde remzeder.

• Beşinci cümlesi,[2] مَنْ يَشَاءُ cümlesi gayet cüz'î bir farkla Risaletü'n-Nur Müellifinin ismiyle meşhur bir lâkabına tevafukla, manası baktığı gibi, bakıyor. Eğer يَشَاءُ'daki mukadder zamir izhar edilirse, مَنْ يَشَاءُهُ olur, tam tamına tevafuk eder.

Bu ayet, nasıl ki *Risalet'n-Nur*'a ismiyle bakıyor, öyle de, tanh-i telifine ve tekemmülüne tam tamına tevafukla remzen bakıyor.

[3] كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ cümlesi كَمِشْكٰوةٍ'deki *tenvin* vakıf yeri olmadığından *nun* sayılmak ve فِي زُجَاجَةٍ vakıf yeri olduğundan ة , ه olmak cihetiyle bin üç yüz kırk dokuz ederek, Resailü'n-Nur'un en

1 O nur üstüne nurdur. Allah dilediğini nuruna kavuşturur. (Nur Suresi 35.)

2 Dilediğini. (Nur Suresi 35.)

3 Bir lamba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fânus içindedir. (Nur Suresi 35.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön.
cuz'î: küçük, az.
Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'an.
izhar: gösterme, belirtme.
kandil: lamba.
lakap: unvan.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı değeri.
mukadder: takdir edilmiş.
muvafakat: muvafaat etme, kabul etme.
müellif: eser telif eden, yazan.
munasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nur: aydınlık, parlak ışık.
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat.
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tanh-ı telif: eserin yazılışı tarzı.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vakıf: Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma.

nuranî cüzlerinin telifi hengâmı ve tekemmül zamanı olan bin üç yüz kırk dokuz tarihine tam tamına tevafukla işaret eder.

Hem, [1] اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ cümlesi bin üç yüz kırk beş ederek, *Resaili'n-Nur*'un intişarı ve iştiharı ve parlaması tarihine tam tamına tevafuk eder. Çünkü, şeddeli ر, iki ر; şeddeli ن, iki ن; şeddeli ز, aslı itibarıyle bir ل, bir ر ve birinci [2] زُجَاجَةٍ vakıf cihetiyle ه ikinci vakıf olmadığından ت sayılır.

Eğer şeddeli ر, iki ر sayılsa, o vakit bin üç yüz yirmi iki eder ki, Risale-i Nur Müellifi, mukaddemat-ı Nuriyeye başladığı aynı tarihe tam tamına tevafuk eder.

Hem, [3] مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ cümlesi, tâ-i evvel ت ikinci ت ise, vakıf yeri olduğunda ه olmak ve شَجَرَةٍ'deki tenvin ن sayılmak cihetiyle bin üç yüz on bir eder ki, o tarihte Resaili'n-Nur Müellifi *Risaletu'n-Nur*'un mubarek şecere-i kudsiyesi olan Kur'ân'ın basamakları olan ulûm-i Arabiyeyi tedrise başladığı aynı tarihe tam tamına tevafuk ederek remzen bakar.

İşte bu kadar manidar ve müteaddit tevafukat-ı Kur'âniyenin ittifakı yalnız bir emare, bir işaret değil, belki

1- Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, İnci gibi parlayan bir yıldıza benzer. (Nur Sûresi, 35.)

2- Cam fanus.

3- Mubarek bir ağaçtan.

cihet: yön.
cüz: kısım, parça.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hengam: zaman, sıra.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
ıştıhar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.
ittifak: birleşme, birlik oluşturma.
mukaddemat-ı Nuriye: Risale-i Nur'un telifinin başlangıcı.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
Muellif: eseri telif eden, yazan.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
remzen: remiz ile, işaret edilerek, işaretle.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sual: soru.
şecere-i kudsiye: kutsal, mübarek ağaç.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
ta-i evvel: Arap alfabesindeki ilk te harfi.
tedris: okutma, ders verme.
tekemmul: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
telif: eser yazma.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret. Kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
tevafukat-ı Kur'aniye: Kur'ândaki uygunluklar.
ulum-ı Arabiye: Arapça ilimler. Arap dilini çeşitli bakımlardan inceleyen çeşitli ilimler.
vakf: Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma.

kuvvetli bir delâlettir. Belki elektrikle beraber *Resaili'n-Nur*'a münasebet-i maneviyesiyle bir tasrihtir.

Bu ayetin münasebet-i maneviyesinin letafetlerinden bir letafeti şudur ki: İhbar-ı gayb nevinden mu'cizâne hem elektriğe, hem *Risalei'n-Nur*'a işaret ettiği gibi, ikisinin zuhurlarına ve zaman-ı zuhurlarından sonraki tekemmül zamanlarına ve hilâf-ı âdet vaziyetlerini çok güzel gösteriyor.

Meselâ, [1] زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ cümlesi der: "Nasıl ki elektriğin kıymettar metaı, ne şarktan, ne de garbdan celb edilmiş mal değildir. Belki yukarıda, cevv-i havada rahmet hazinesinden, semavat tarafından iniyor. Her yerin malıdır. Başka yerden aramaya lüzum yoktur" der. Öyle de manevî bir elektrik olan Resaili'n-Nur dahi ne Şarkın malûmatından, ulûmundan ve ne Garbın felsefe ve fünûnundan gelmiş bir mal ve onlardan iktibas edilmiş bir nur değildir. Belki, semavî olan Kur'ân'ın Şark ve Garbın fevkindeki yüksek mertebe-i arşîsinden iktibas edilmiştir.

Hem meselâ, [2] يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ cümlesi, mana-ı remziyle diyor ki: "On üçüncü ve on dördüncü asırda semavî lâmbalar ateşsiz yanarlar, ateş dokunmadan parlarlar. Onun zamanı yakındır." Yani, bin iki yüz seksen tanhine yakındır. İşte, bu cümle ile nasıl ki elektriğin hilâf-ı âdet keyfiyetini ve geleceğini remzen beyan eder; aynen öyle de, manevî bir elektrik olan

1 Ne şarka, ne de garba ait bir zeytin ağacından. (Nur Suresi, 35.)

2 Onun yakıtı, kendisine ateş dokunmasa bile ışık verecek kabiliyettedir. (Nur Suresi, 35.)

asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
celb: çekme, kendine çekme.
cevv-i hava: hava boşluğu.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
felsefe: madde ve hayatı, başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fevkinde: üstünde.
fünun: fenler.
garp: güneşin batttığı taraf, batı.
hilaf-ı adet: adete aykırı.
İhbar-ı gayb: gaypten gelen haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haberler.
İktibas: alıntı.
kandil: lamba.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
kıymettar: kıymetli, değerli.
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
malûmat: bilgiler, bilinen şeyler.
mana-yı remz: işaretlerle ifade edilen mana.
maneviyat: manaya ait, maddî olmayan.
mertebe-i arşî: en yüksek mertebe, en yüce makam.
meselâ: örneğin.
meta: fayda, menfaat, hayır, nimet.
mu'cize-ane: mu'cizeli bir şekilde.
Mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
nev': tür, çeşit.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
remzen: remiz ile, işaret edercesine, ışaretle.
semavat: semalar, gökler.
semavî: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, İlâhî.
Sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
Şark: güneşin doğduğu yön, doğu.
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
ulum: ilimler.
vaziyet: durum.
zaman-ı zuhur: görünme, ortaya çıkma zamanı.
zuhur: ortaya çıkma.

Resaili'n-Nur dahi gayet yüksek ve derin bir ilm olduğu halde, külfet-i tahsıle ve derse çalışmaya ve başka üstadlardan taallüm edilmeye ve müderrisinin ağzından iktibas olmaya muhtaç olmadan, herkes derecesine göre o ulûm-i âliyeyi, meşakkat ateşine lüzum kalmadan anlayabilir, kendi kendine istifade eder, muhakkik bir âlim olabilir. Hem işaret eder ki, *Resaili'n-Nur* Müellifi dahi ateşsiz yanar, tahsil için külfet ve ders meşakkatine muhtaç olmadan kendi kendine nurlanır, âlim olur.

Evet, bu cümlenin bu mu'cizâne üç işaratı elektrik ve *Resaili'n-Nur* hakkında hak olduğu gibi, müellif hakkında dahi ayn-ı hakikattir. Tarihçe-i Hayatını okuyanlar ve hemşehrileri bilirler ki, İzhar kitabından sonraki medrese usulünce on beş sene ders almakla okunan kitapların Resaili'n-Nur Müellifi yalnız üç ayda tahsil etmiş. Hem, nasıl ki bu cümlenin manevî münasebet cihetinde kuvvetli ve letafetli işareti var; öyle de, cifrî ve ebcedî tevafukuyla hem elektriğin zaman-ı zuhurunun kurbiyetini, hem *Resaili'n-Nur*'un meydana çıkması, hem de müellifinin velâdetini remzen haber veriyor.

Bir lem'a-ı i'caz daha göstenr. Şöyle ki:

(1) يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ 'nun makamı bin ıkı yüz yetmiş dokuz olup, (2) وَلَوْلَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ kısmı ise, iki *tenvin*, iki *nun* sayılmak cihetiyle bin ıkı yüz seksen dört ederek, hem elektriğin taammümünün kurbiyetini, hem *Resaili'n-Nur*'un yakınlığını, hem on dört sene sonra müellifinin

okutulan düzenli öğretim kurulu-şu
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
mu'cize-âne: mu'cizeli bir şekilde
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkif olan.
müderrisin: müderrisler, medrese hocaları, profesörler
müellif: eser telif eden, yazan
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
taallüm: öğrenme, belleme
taammüm: umumileşme, genel olma, yaygınlaşma
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret; kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre
tevafuk: uygunluk; belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
ulum-ı aliye: din ilimleri, dinden bahseden tefsir, kıraat, hadis, fıkıh, kelam gibi ilimler
üstat: öğretici, öğretmen
velâdet: doğma, doğuş.
zaman-ı zuhur: görünme, ortaya çıkma zamanı

1- Yakıtı ışık verecek kabiliyettedir. (Nur Suresi, 35.)

2- Kendisine ateş dokunmasa bile... O nurdur. (Nur Suresi, 35.)

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi.
cifrî: cifir hesabına ait.
cihet: yön
ebcedî: ebced hesabına ait.
gayet: son derece
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli
iktibas: alıntı.
ilm: bilgi, marifet.
istifade: faydalanma, yararlanma.
işarat: işaretler, haber vermeler
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma.
kulfet: zahmet, sıkıntı
kulfet-ı tahsil: tahsilin eğitimin getirdiği yük, tahsilin öğrenmenin zorluğu.
lem'a-i i'caz: âcze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı
letafet: latîflik, hoşluk, incelik.
makam: yer, durak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medrese: eski dönemde ders

velâdetini[1] يَكَادُ kelime-i kudsiyesiyle manen işaret ettiği gibi, cifirle de tam tamına aynı tarihe tevafukla işaret eder. Malûmdur ki, zaif ve ince ipler içtima ettikçe kuvvetleşir, kopmaz bir halat olur. Bu sırra binaen, bu ayetin bu işaretleri birbirine kuvvet verir, teyit eder. Tevafuk tam olmazsa da, tam hükmünde olur ve işareti delâlet derecesine çıkar.

TENBİH: Ben bu Ayet-i Nuriyenin işaretlerini elektrik ve Resâil'in-Nur'un hatırı için beyan etmedim. Belki bu ayetin i'caz-ı manevîsinin bir şubesinden bir lem'asını göstermek istedim.

Elhasıl: Bu ayet-i kudsiye, sarih manasıyla nur-ı İlâhî ve nur-ı Kur'ânî ve nur-ı Muhammediyi (ASM) ders verdiği gibi, mana-ı işârîsiyle de her asra baktığı gibi, on üçüncü asrın ahirine ve on dördüncü asrın evveline dahi bakar ve dikkatle baktırır. Ve bu iki asrın ahir ve evvellerinden en ziyade nazara çarpan ve en ziyade munasebet-i maneviyesi bulunan ve bu ayetin umum cümlelerinin muvafakatlerini ve mutabakatlarını en ziyade kazanan elektrik ile Resâil'in-Nur olduğundan, doğrudan doğruya mana-ı remziyle bakar diye bana kanaat-ı kat'iye verdiğinden, çekinmeyerek kanaatımı yazdım. Hata etmişsem, Erhamürrahimîn'den rahmetiyle affetmesini niyaz ediyorum. Resâil'in-Nur'un bu ayetin iltifatına liyakatini anlamak isteyen zatlar, hangi risaleye dikkatle baksalar anlarlar. Hiç olmazsa Eskişehir Hapishanesinin bir meyvesi olan Otuzuncu Lem'a namındaki altı esma-i İlâhiyeye dair Altı Nükte Risalesine, hiç olmazsa o Lem'adan ism-i Hayy ve Kayyum'a dair Beşinci ve Altıncı Nuktelere dikkatle baksa elbette tasdik eder.

1 Hemen neredeyse.

ahir: son.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i kudsiye: Kur'an'ın kudsî ayeti.
Ayet-i Nuriye: nur ayeti.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmî.
dair: alakalı, ilgili.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
elhasıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca.
Erhamu'r-Râhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
evvel: önce.
halat: kalın ip, urgan.
hükmünde: degerinde, yerinde.
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş.
içtima: toplanma, bir araya gelme.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
ism-i Hayy: Cenâb-ı Hakk'ın hayatı veren, diriltenlerin anlamında ismi.
ism-i Kayyum: varlığı ve dirilligi her an için olup, gökleri ve yer her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidar sahibi olan anlamında Allah'ın bir ismi.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce.
kelime-i kudsiye: mukaddes yüce söz.
lem'a: parıltı.
liyakat: layık olma, ehliyet.
malum: bilinen, bilinir olan.
mana-yı işârî: işaretlerle ifade edilen mana.
mana-yı remz: işaret edilen mana.
muvafakat: musaade etme, kabul etme.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
nam: ad.
nazar: bakış, dikkat.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
nur-ı İlâhî: Allah'ın verdiği nur.
nur-ı Kur'ânî: Kur'an-ı Kerîm'in nûru, aydınlığı, ışığı.
nur-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in nûru, ışığı.
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
sarih: açık, âşikâr.
sır: gizli hakikat.
sualen: soru sorarak.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tenbih: uyarı, ihtar.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
umum: bütün.
veladet: doğma, doğuş.
zaif: zayıf.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.

(1) فَاسْتَقِمْ كَمَآ اُمِرْتَ ayet-i meşhuresidir ki,

(2) شَيَّبَتْنِي سُورَةُ هُودٍ hadisinin vüruduna sebep olmuş

(3) اِسْتَقِمْ كَمَآ اُمِرْتَ 'nın işareti Sekizinci Lem'ada tafsilen beyan edildiği gibi, Sure-i Hûd'da (4) 'فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ (ilâ-ahirihî) ayetinin iki kuvvetli işaret veren sahifesinin mukabilindeki gayet meşhur bir ayetidir. Makam-ı cifrîsi bin üç yüz üç ederek, hem Sure-i Şûra'nın ikinci sahifesinde (5) وَاسْتَقِمْ كَمَآ اُمِرْتَ ise, bin üç yüz dokuz ederek, o tarihte umum muhataplan içinde birisine hususan Kur'ân hesabına iltifat edip istikametle emreder ki, birinci tarih ise, Resaili'n-Nur Muellifinin Risale-i Nur'u netice veren ulûmun tahsiline başladığı tanhtır. Ve ikinci ayetin tarihi ise, o müellifin harika bir surette pek az bir zamanda ilimce tekemmul etmesi, tahsilden tedrise başladığı ve uç ayda bir kış içinde on beş senede medresece okunan yüz kitaptan ziyade okuduğu ve o zamanın o muhitte en meşhur ulemasının yanında o üç ayın mahsulü on beş senesinin mahsulü kadar netice verdiği çok mükerrer imtihanlarla (HAŞIYE) ve hangi ilimden olursa olsun sorulan

HAŞİYE: Bu beyanat-ı methiye Said'e ait değildir. Belki Kur'ân'ın bir tilmizini, bir hadimini 'Said' (RA) lisanıyla ve hâliyle tarif eder; tâ bizmetine itimat edilsin.

1- Emrolunduğun gibi dos doğru ol. (Hûd Suresi, 112.)
2- Hûd Suresi beni ihtiyarlattı. (Tirmizî, Tefsiru l-Vusul, 56.)
3- Emrolunduğun gibi dos doğru ol.
4- O gün insanlardan şakîler ve saîdler vardır. (Hûd Suresi, 105.)
5- Emrolunduğun gibi dosdoğru ol. (Şûra Suresi, 15.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i meşhure: meşhur ayet.
beyan: açıklama, bildirme, izah
beyanat-ı methiye: övgü dolu beyanlar, övgü beyanları
gayet: son derece.
hadim: hademe, hizmetçi.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hârika: olağanüstü.
haşiye: dipnot.
hususan: bilhassa, özellikle
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar
ilim: bilgi, marifet.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
itimat: dayanma, güvenme
lisan: dil
mahsul: ürün
makam-ı cifrî: cifre'ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
muhâtab: Kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muhit: yöre, çevre
mukabil: karşılık
müellif: eser telif eden, yazan
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
sahife: sayfa
Sure-i Hûd: Hûd suresi.
Sure-i Şûra: Şûra suresi
suret: biçim, şekil, tarz
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tedris: okutma, ders verme
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
talmız: öğrenci, talebe
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
ulûm: ilimler
umum: bütün
vürud: gelme, ulaşma
ziyade: çok, fazla

her suale karşı cevab-ı savab vermekle ispat ettiği aynı tarihe tam tamına tevafukla remzen Risale-i Nur'un istikametine bir işrettir.

Üçüncü Ayet-i Meşhure

(1) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ayeti kuvvetli münasebet-i maneviyesiyle beraber, cifrce bin üç yüz kırk dört eder ki, o tarihte Risale-i Nur'un şakirtleri gibi bu ayetin manasına daha ziyade mazhar olanlar zahiren görülmüyor. Demek bu ayet, manasının muteaddit tabakalarından işarî bir tabaka ve remzî bir perdeden Kur'ân'ın parlak bir tefsiri olan Risale-i Nur'a bakıyor ve en evvel nazil olan Sure-i Alâk'ta (2) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ ayeti gibi manasıyla ve makam-ı cifriyle ifade ediyor ki, bin üç yüz kırk dörtte nev-i insan içinde firavunâne emsalsiz bir tuğyan, bir inkâr çıkacak. (3) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا ayeti ise, o tuğyana karşı mücahede edenleri sena ediyor. Evet Harb-ı Umumî neticelerinden, hem âlem-i insaniyet, hem âlem-i İslâmiyet çok zarar gördüler. Nev-i insanın, hususan Avrupa'nın mağrur ve cebbarları, bilhassa birisi, kuvvet ve ganaya ve paraya istinad ederek firavunâne bir tuğyana girdiklerinden o hususi insanlar nev-i beşeri mes'ul ediyor diye, "insan" ism-ı umumîsiyle tabir edilmiş.

Eğer (4) لَنَهْدِيَنَّهُمْ'deki şeddeli ن, bir ن sayılsa bin iki yuz doksan dört eder ki, *Risaletu'n-Nur* Muellifinin

âlem-i insaniyet: insanlık âlemi.
âlem-i İslâmiyet: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i meşhure: meşhur ayet.
bilhassa: özellikle.
cebbar: zorba.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hadiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
emsalsiz: benzersiz.
evvel: önce.
firavunane: firavunca, dinsizce, alçakça.
gına: zenginlik, bolluk.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ism-ı Umumî:
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
istinat: dayanma.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyüklük taslayan.
makam ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degeri.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mes ul: sorumlu, yukumlu.
mücahede: savaşma, mücadele.
müellif: eser telif eden, yazan.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nazil: nuzul eden, inen.
nev i beşer: insanoğlu, insanlar.
nev'i insan: insan turu, insanoğlu.
remzen: remiz ile, işarer ederek, işaretle.

1 Bizim uğrumuzda cihad edenlere biz yollarımızı gösteririz... (Ankebut Suresi: 69.)
2 Şüphesiz ki insan azgınlaşır. (Alâk Suresi: 6.)
3 Bizim uğrumuzda cihad edenler. (Ankebut Suresi: 69.)
4 Kendilerine yollarımızı gösteririz. (Ankebut Suresi: 69.)

remzî: remizli, işaretli olarak.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sena: methetme, ovme.
sual: soru.
Sure-i Alâk: Alâk Suresi, Kur'an-ı Kerim'in 96. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 19 ayettir.
şakirt: talebe, öğrenci.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tabaka: derece, kat.
tabir: ifade.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersin de birbirine denk gelme.
tuğyan: azma, azgınlık, hıd detlerine.
zahiren: görünüşte.
ziyade: çok, fazla.

besmele-i hayatıdır ve tarih-i velâdetinin birinci senesidir. Eğer şeddeli ل , iki ل ve ن bir sayılsa, o vakit bin üç yüz yirmi dörtte Hürriyetin ilânı hengâmında mücahede-i maneviye ile tezahür eden Risalei'n-Nur Muellifinin görünmesi tarihidir.

Dördüncü Ayet-i Meşhure

(1) وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي ayetidir. Şu cümle Kur'ân-ı Azîmüşşan'ı ve Fatiha Suresi'ni müsenna senasıyla ifade ettiği gibi, Kur'ân'ın müsenna vasfına lâyık bir bürhanı ve altı erkân-ı imaniye ile beraber hakikat-ı İslâmiyet olan yedi esası, Kur'ân'ın seb'a-i meşhuresini parlak bir surette ispat eden ve (2) سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي nuruna mazhar bir âyinesi olan Risalei'n-Nur'a cifirce dahi işaret eder. Çünkü, (3) آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي makam-ı ebcedîsi bin üç yüz otuz beş adediyle Risalei'n-Nur'un fatihası olan *Işaratu'l-İ'caz* tefsirinin Fatiha Suresi'yle el-Bakara Sures'inin başına ait kısmı basmakla intişar tarihi olan bin üç yüz otuz beş veya altıya tevafukla, remzî bir perdeden ona baktığına bir emaredir.

Beşinci Ayet

(4) أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ

'dir. Bu ayetin remzi lâtiftir. Çünkü hem kuvvetli münasebet-i maneviye ile, hem cifirle efrad-ı kesîresi içinde

1- And olsun ki Biz sana her zaman tekrarlanan yedi âyetli Fâtiha'yı verdik. (Hicr Suresi, 87.)

2. Tekrarlanan yedi ayeti

3. Biz sana her zaman tekrarlanan yedi âyetli Fâtiha'yı verdik. (Hicr Suresi, 87.)

4- Ölü iken İman ile dirilip nûra kavuşturduğumuz ve halk içinde o nûr ile doğru yolda yürüyen kimse. (En'âm Suresi, 122.)

Alâk. Kur'ân-ı Kerîm'in 96. suresi. İkra Suresi de denilir. Mekke'de nazil olmuştur. 19 ayettir.

Ankebut. Kur'ân-ı Kerîm'in 29. suresi. Mekke'de (1 ve 11 ayetleri Medine'de) nazil olmuştur. 69 ayettir.

ayet. Kur'ân'ın her bir cümlesi.

ayet-i meşhure: meşhur ayet.

aylne: ayna.

besmele-i hayat: hayata geliş, hayatın başlangıcı.

beyanat-ı methiye: övgü dolu beyanlar, övgü beyanları.

burhan. bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.

cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecekte veya geçen hadiselere ibarelerden tarih veya İsme dair işaretler çıkarmak ilmi.

cihad: düşmanla savaşma.

cihad: düşmanla savaşma.

efrad-ı kesîre: çok kişiler.

emare: alâmet, nişan, eser, İpucu, belirti, karine.

erkan-ı sualiye:

fatiha: başlama, giriş.

hadim: hademe, hizmetçi.

hakikat-ı İslâmiyet: İslâmiyet'in asıl esası, gerçeği.

hâşiye: dipnot.

hengam. zaman, sıra.

intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.

İspat. doğruyu delillerle gösterme.

itimat: dayanma, güvenme.

Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.

latif. yumuşak, tatlı, hoş.

lisan: dil.

makam-ı ebcedî. ebcetle ilgili makam, ebcedî mânâ, ebcedî hesap.

mazhar: nâil olma, şereflenme.

mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihat.

müellif: eser telif eden, yazan.

münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.

müsenna: iki şahsa veya iki nesneye delâlet eden kelime.

nur: aydınlık, parlıtı, ışık.

remiz: işaret, gizli ve kapalı bir sûrette ifade etme.

remzî: remzîli, İşaretli olarak.

seb'a-ı meşhure: meşhur yedi; altı imanı rükün ile beraber hakikat-ı İslâmiyet olan Kur'ân'ın meşhur yedi esası.

sena: methetme, övme.

Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.

suret. biçim, şekil, tarz.

şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan İşaret.

tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.

tarih-i veladet: doğum tarihi.

tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.

tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.

tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.

tilmiz. öğrenci, talebe.

vasıf: sıfat.

hususî bir surette Risalei'n-Nur ve müellifine bakıyor. Şöyle ki: [1] مَيِّتًا kelimesi, tenvin, nun sayılmak cihetiyle, beş yüz ederek Saidü'n-Nursî adedi olan beş yüze tevafukla, işaret ediyor ki, "Saidü'n-Nursî dahi meyyit hukmunde idi, *Risaletü'n-Nur* ile ihya edildi, onunla hayat buldu."

Evet, [2] أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا 'deki iki tenvin, nun'durlar. Bin üç yüz otuz dört eder ki, o aynı zamanda (Arabî tarihle) Said umumi harbde maddî ve dehşetli bir mevtten dahi hanka bir tarzda kurtulması ve felsefe ve gafletten gelen manevî ve şiddetli bir ölümden necat bulması ve Kur'ân'ın âb-ı hayatıyla taze bir hayata girmesi tarihidir. Bu tevafuk-i manevî ve muvafakat-i cifriye, delâlet derecesinde bir işarettir.

Hem [3] فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ 'de tenvin, nun; ve şeddeli ن iki ن ve بِهِ 'de telâffuz edilen ى sayılmak cihetiyle bin iki yüz doksan dört eder ki, velâdetinin ve hayatının birinci senesidir. Demek bu cümle ile hayat-ı maddiyesine, evvelki cümle ile de hayat-ı maneviyesine işaret eder.

Elhasıl: Bu ayet müteaddit ve çok tabakalarından, bir işarî tabakadan hem *Risaletü'n-Nur*'a, hem müellifine, hem bu on dördüncü asrın iptidasına, hem iptidasındaki *Risaletü'n-Nur*'un mebdeine remzen, belki işareten, belki delâleten bakar.

* * *

1. Ölü iken... (En'âm Suresi: 122.)
2. Ölü iken iman ile diriltip nura kavuşturdugumuz kimse. (En'âm Suresi: 122.)
3. İman ile diriltip nura kavuşturduk ve halk içinde o nur ile doğru yola yürüttük. (En'âm Suresi: 122.)

âb-ı hayat: hayat suyu.
Arabî: Arapçaya ait. Arap dili ile ilgili.
asır: yuzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi.
cihet: yon.
dehşetli: urkütücü, korkunç.
delalet: delil olma, gosterme, alamet, işaret.
delaleten: delil olarak, delil yoluyla.
elhâsıl: hasılı, netice itibanyle, kısaca.
evvel: once.
felsefe: madde ve hayatı, başlangıc ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gaflet: dikkatsızlik, endişesizlik. Allah tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
harıka: olaganustu.
harp: savaş.
hayat-ı maddiye: maddî cısımlı hayat.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
Hicr: Kur'ân-ı Kerim'in 15. suresi.
hususî: ozel.
hukmünde: degerinde, yerinde.
ihya: canlandırma, dirilitme, hayat verme.
iman: inanç, itikat.
İptida: baş, başlangıç.
İşareten: işaret ederek, belirterek.
işarî: işaretle ilgili, işarede olan.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mebde: başlangıç.
mevt: olum.
meyyit: olmuş, ölu.
muvafakat-ı cifriye: cifir hesabındakı uygunluk.
müellif: eser relif eden, yazan.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
necat: kurtuluş, kurtulma.
nur: aydınlık, panltı, ışık.
remzen: remız ile, işaret ederek, işaretle.

Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bir.
suret: bıcım, şekil, tarz.
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan işaret.
tabaka: derece, kat.
tarz: bıcım, şekil.
telaffuz: bir harf, hece veya kelimeyi soylenmesi gerektırdıgi şekilde seslendırme.
tenvin: Arapça bır kelimenin sonunu nun gibi okutmak uzere konulan işaret, kelimenin sonuna ikı ustun (en), ikı esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra olcu ve munaseberler icensin de birbirine denk gelme.
tevafuk-ı manevî: manada uygunluk.
umumî: genel.
velâdet: doğma, doğuş.

أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا Ayetinin Tetimmesi

أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ
كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا [1]

ayetinin kuvvetli işaretini hem teyit, hem letafetlendiren üç münasebet birden ramazanda kalbime geldi. Katî bir kanaat verdi ki, [2] مَيْتًا kelimesine tam münasip, Said'dir.

Bu ayet *Risale-i Nur* tercumanı olan Said'i مَيِّتْ ünvanıyla göstermesinin bir hikmeti budur ki:

Mevtin muammasını ve tılsımını Risale-i Nur ile o açmış, o dehşetli yüzün altında ehl-i imana çok ünsiyetli, sürurlu, nurlu bir hakîkat keşfedip ispat etmiş. Ve mevtalûd hayat-ı fânıyede boğulan ehl-i ilhada karşı, bakiyane, hayatalûd, muvakkat bir mevt-ı zahirî ile galibâne mukabele eder.

[3] كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ sırrına mazhar olan ehl-i ilhad, gayrimeşru muştehiyatının ibahesiyle suslendirmesine mukabil, *Risale-i Nur*, mevti o aldatıcı, fânî hayata karşı çıkanp lezzet ve zıynetını zırüzeber eder. Ve der ve ispat eder ki: *"Mevt, ehl-i dalâlet için idam-ı ebedîdir. Ve o dehşetli darağacından kurtaran ve mevtı mubarek bir terhıs tezkeresine çevıren yalnız Kur'ân ve imandır."* Işte bunun içındır ki, bu hakıkat-ı muazzama-ı mevtıye,

1- Ölü iken iman ile dirilip nura kavuşturduğumuz ve halk içinde o nur ile doğru yolda yürüyen kimse, inkar karanlıkları içinde kalıp da ondan hiçbir zaman çıkmayacak olan kimse gibi olur mu? (En'am Suresi 122.)

2- Ölü.

3- İnkar karanlıkları içinde kalan kimse gibi... (En'am Suresi 122.)

ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
bakıyane: daimî sonsuz bir şekilde
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dar
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i ilhad: ilhad ehli, doğru meslek ve dinden, hak yolundan çıkıp bâtıl yola sapan, imansızlar, dinsizler
ehl-i iman: inananlar
fanî: ölumlu, geçici
galibâne: galip gelmiş gibi, galip sıfatıyla
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
hakikat: gerçek.
hakıkat-ı muazzama-i mevtıye: büyük ölüm hakikatı, gerçeği
hayatalûd: hayat dolu, canlı
hayat-ı fanıye: fanî hayat, sonu olan dünya hayatı.
hikmet: gizli sebep, gaye
ibaha: mubah kılma, bir şeyi haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhıret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gıtmek olarak görme
iman: inanç, ıtıkat.
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keşif: gizli bir şeyi bulma, meydana çıkarma
letafet: latıflik, hoşluk, incelik.
mazhar: nail olma, şereflenme
mevt: ölüm
mevtalûd: ölüm gibi, ölümlü, ölü gibi, korkunç.
mevt-i zahirî: zahirî ölüm
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç, ışı anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabil: karşılık.
muvakkat: geçici
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu.
munasebet: ılgı, ılışkı, bağ.
münasip: uygun
muştehiyat: ıştahılılar, ıstekıler
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat.
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'ın ayrıldığı 114 bolumden her bırı.
surur: sevinç, mutluluk.
terhıs: askerlığını bıtırenlerin ordudan gıtmelerine ızın verme, bırakma
tetimme: bir konuyu veya esen tamamlamak ıçın eklenen kısım, ek.
te'yıt: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
tezkere: askerlık görevının bıttıgını belgeleyen terhıs kağıdı
tılsım: herkesin bılıp çozemedıgi gizli sır
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
ünvan: şohret, ad, ısım.
zırüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın
ziynet: süs.

Risale-i Nur'da gayet mühim ve geniş bir mevki almış, hatta ekser hücumunda mevti elinde tutup ehl-i dalâletin başına vurur, aklını başına getirmeye çalışır.

İkincisi: Ehl-i tarikatın ve bilhassa Nakşîlerin dört esasından biri ve en müessiri olan ratıba-i mevt Eski Said'i Yeni Said'e (RA) çevirmiş ve daimâ hareket-i fikriyede Yeni Said'e yoldaş olmuş. Başta İhtiyarlar Risalesi olarak, Risalelerde o rabıta, keşfiyatı göstere göstere, tâ ehl-i iman hakkında mevtin nuranî ve hayattar ve güzel hakikatini görüp gösterdi.

Üçüncüsü: Bu ayet, cifir ve ebced hesabıyla, her tarafta Said'e hücum eden üç çeşit mevtin temas zamanını ve tarihini aynen gösterip tevafuk eder. Demek ayetteki مَيِّتٌ kelimesinin efradından medar-ı nazar bir ferdi ve cifirce onun ismi مَيِّتٌ adedine tam tevafukla hususî işarete mazhar bir masadak Saidü'n-Nursî'dir.

* * *

Sabri'nin Sadâkatinin Bir Kerametidir

Ben namazdan sonra bu tetimmeyi yazarken Sıddık Süleyman'ın halefi Emin, Sabri'nin [1] أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا ayetine dair parçayı aldığını ve Ramazan'ın feyzinden onun izahı gibi nurlar istediğini gördüm. Ne yazdığımı Emin'e gösterdim. Hayretle dedi: "Bu hem Sabri'nin, hem Risale-i Nur'un bir kerametidir."

1. Ölü olan kimse... (En'âm Suresi: 122.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bilhassa: özellikle.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hadiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dair: alakalı, ilgili.
ebced: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi.
efrat: fertler.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i tarikat: tarikat ehli; kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.
ekser: çok, çok.
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
halef: oğul, soy, nesil.
hareket-i fikriye: düşünülerek yapılan hareket.
hayattar: canlı, yaşayan.
hususî: özel.
hücum: saldırma.
hücûm: saldırma.
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
keşfiyat: keşifler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gaybla ilgili sırlar.
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
mevki: yer, makam.
mevt: ölüm.
müessir: tesirli.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
rabıta: münasebet, alâka, bağ.
rabıta-ı mevt: ölüm bağı, ölümünü düşünerek dünyanın fânî olduğunu mülâhaza etmekle nefsin desiselerinden kurtulma.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
yoldaş: yol arkadaşı.

Bu ayetteki esrarlı muvazene-i Kur'âniyeyi düşünürken, Sure-i Hûd'daki فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا fıkrasına karşı [1] وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ 'deki muvazene hatıra geldi ve bildirdi ki: Nasıl ki bu ikinci ayet ve birinci fıkra *Risale-i Nur*'un mesleğine, şakirtlerine tam tamına manen ve cifirce bakıyor; öyle de,

[2] فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ

ayeti dahi, *Risale-i Nur*'un muarızlarına ve düşmanlarına ve onların cereyanlarının mebdeine ve faalıyet devresine ve müntehasına cifirle, tevafukle işaret eder. Şöyle ki:

[3] يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ gibi ayetlerin bahsinde Birinci Şuada yedi sekiz ayatın ehemmiyetle gösterdikleri bin üç yüz on altı ve yedi tarihi –ki, Kur'ân'a karşı olan su-i kastın mebdeidir– فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا cifirce aynı tarihi gösteriyor. Eğer şeddeli mîm, iki mîm sayılsa bin üç yüz elli yedi, eğer şeddeli *lâm*, iki *lâm* sayılsa bin üç yüz kırk yedi kı, bu asrın tağıyâne faalıyet tarihidir. Her ikı şeddeli ikişer sayılsa bin üç yüz seksen yedi ki, [4] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ dehşetli bir cereyanın müntehası tarihi olmak ihtimali var. [5] فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ise bin üç yüz almış bir, eğer فَفِي النَّارِ 'daki okunmayan ى

1- Sadlere gelince, onlar da cennette kalacaklardır. (Hûd Suresi, 108.)
2- Şakîlere gelince, cehennem ateşinde eşeğin anırması gibi nefes alıp verirler. (Hûd Suresi, 106.)
3- Allah'ın nurunu üflemekle söndürmek isterler. (Tevbe Suresi, 32.)
4- Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.
5- [Şakîlere gelince] Cehennem ateşinde eşeğin anırması gibi nefes alıp verirler. (Hûd Suresi, 106.)

asır: yüzyıl
âyat: Kur'ân ayetleri.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
devre: dönem.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
ihtimal: olabilirlik.
mebde: başlangıç.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muvazene: mukayese, karşılaştırma, ölçü, denge.
muvazene-i Kur'âniye: Kur'ân hakikatlerindeki ölçü, denge.
münteha: bitiş, sona erme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sualen: soru sorarak.
su-i kast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
Sure-i Hûd: Hûd suresi.
şakirt: talebe, öğrenci.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okuttan işaret.
tağıyane: azgınca, azmışçasına, isyan ederek.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.

sayılmazsa bin üç yüz elli bir tarihini, eğer şeddeli ن, asıl itibarıyla bir ل, bir ن sayılsa yine bin üç yüz otuz bir tarihini ve Harb-i Umumî afetinin feryad ü fizar içindeki yangınını göstererek cehennem ateşinde zefir ve şehik eden ehl-i şekavetin azabını haber verip, ehl-ı imanı fitnelere düşüren şakîlenn hem dünyada, hem ahirette cezalarına işaret eder. Aynen öyle de, bu asra da zahiren bakan, esrarlı olan Sure-i [1] وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ 'den şu ayetin

اِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا
فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ [2]

ifadesi gibi hem İstanbul'un iki harik-ı kebîn, hem Harb-i Umumînin dehşetli yangınını cehennem azabı gibi o fitnenin bir cezasıdır diye işaret eder.

Elhasıl: Bu ayet her asra baktığı gibi bu asra daha ziyade nazar-ı dikkati celb etmek için cifirce bu asrın üç dört devresinin tarihlerine ve hâdiselerine işaret ve manasının suretiyle ve tarz-ı ifadesiyle iki cereyanın keyfiyetlerine ve vaziyetlerine ima eder.

Sabri'nin mektubu yolda iken ve gelmeden evvel o mektubun manevî tesiriyle bu ayeti ve [3] أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا ayetiyle beraber düşünürken hatırıma geldi. Risale-i Nur bu derece kuvvetli ışaret-ı Kur'ânıyeye ve şakırtleri bu

1 Yemin olsun burçlarla dolu gökyüzüne. (Buruc Suresi, 1.)

2 Mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara eziyet eden, sonra tevbe de etmemiş olan kimseler için cehennem azabıyla beraber bir başka yangın azabı daha vardır. (Buruc Suresi, 10.)

3 Ölü olan kimse. (En'am Suresi, 122.)

afet: belâ, musibet, büyük felâket.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asır: yüzyıl.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı.
celp: çekme, kendine çekme.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair ışaretler çıkarmak ilmi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i iman: inananlar.
ehl-i şekavet: İslâmiyet'in yasakladıgı kötülükleri ve rezaleteri işleyen kimse.
elhasıl: hâsılı, netice itibarıyle, kısaca.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
evvel: önce.
feryad ü fizar: yüksek sesle bağırıp haykırmak, imdat istemek.
feryat: haykırma, çığlık.
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
hâdise: olay.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
harik-i kebîr: büyük yangın.
ima: ışaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
işaret-i Kur'âniye: Kur'ân'ın ışaretı.
keyfiyet: bir şeyin nasıl oldugu, nitelik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakî: Allah'ın rızasından ve âhiret mutluluğundan yoksun kimse.
şakırt: talebe, öğrenci.
şehik: nefesi çekerken ses vererek hıçkırık.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli.
tesir: etki.
vaziyet: durum.
zahiren: görünüşte.
zefir: çogus çekerken.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

kadar kıymetli beşaret-i Furkaniyeye ve aktabların iltifatına mazhariyetin sırrı ve hikmeti, musibetin azameti ve dehşetidir ki, hiçbir eserin mazhar olmadığı bir kudsî takdir ve tahsin almış. Demek ehemmiyet onun fevkalâde büyüklüğünden değil, belki musibetin fevkalâde dehşetine ve tahribatına karşı mücahedesi cüz'î ve az olduğu halde gayet büyük öyle bir ehemmiyet kesb etmiş ki, bu ayette işaret ve beşaret-i Kur'âniyede ifade eder ki, *Risale-i Nur dairesi içine girenler tehlikede olan imanlarını kurtarıyorlar ve imanla kabre giriyorlar ve cennete gidecekler* diye müjde veriyorlar. Evet, bazı vakit olur ki, bir nefer gorduğu hizmet için bir müşirin fevkine çıkar, binler derece kıymet alır.

İHTAR: Geçmiş ve gelecek ayetlerin işaretleri yalnız tevafukla değil, belki her bir ayetin mana-ı küllîsindeki cüz'iyat-ı kesîresinden bir cüz'î ferdi *Risale-i Nur* olduğuna imaen münasebet-i maneviyeye göre cifrî ve ebcedî bir tevafukla o münasebeti teyiden ve ona binaen hususî ona bakar demektir.

Altıncı Âyet

Sure-i Hadîd'de [1] وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ yanı, "Karanlıklar içinde size bir nur ihsan edeceğim ki, o nur ile doğru yolu bulup onda gidesiniz." Lillâhilhamd, Risale-i Nur bu kudsî ve küllî manasının parlak bir ferdi olduğu gibi, نُورًا deki tenvin ن sayılmak cihetiyle bin üç yüz on sekiz adediyle Resâilü'n-Nur Müellifi tedristen, telif vazifesine ve mücahidâne seyahate başladığı zamanın

1- Hadîd Suresi 28

aktap: kutuplar, belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük veli.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük.
beşaret-i Kur'âniye: Kur'an'ın müjdelemesi.
binaen: den dolayı, bu se bepten.
cifrî: cifir hesabına ait.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az.
cüz'iyat-ı kesîre: pek çok, pek çacık, birçok bolum.
dehşet: büyük tehlike, karşısında korkma ve şaşıp kalma.
ebcedî: ebced hesabına ait.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fevk: üst.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece.
hikmet: gaye, maksat.
hususî: özel.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iltifat: güzel sözler söyleyerek birinin samimi olarak okşama.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle.
iman: inanç, itikat.
kesb: kazanma.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
Lillâhilhamd: Allaha hamdolsun ki!
mana-yı küllî: genel mana.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
musibet: felaket, bela.
mücahede: savaşma, mücadele.
mücahidane: mücahitçe, cihat ederek, gayret göstererek.
müellif: eser telif eden, yazan.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
müşir: en yüksek askerî derece, mareşal.
nefer: asker, er.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
sır: gizli hakikat.
sure-i Hadîd: Hadîd Suresi, Kur'an'ın 57. suresidir. Medine'de nazil olmuştur. 29 ayettir.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tedris: okutma, ders verme.
telif: eser yazma.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
teyiden: tasdik ederek, kuvvetlendirerek.
vazife: görev.

beş sene evvelki zamanına ve çok ayetlerin işaret ettiklerin bin üç yüz on altı tanhındeki mühim bir inkılâb-ı fikrîden iki sene sonraki zamana tevafuk eder ki, o zaman istihzarat-ı Nuriyeye başladığı aynı tarihtir. İşte şu nurlu ayet, hem manaca, hem cifirce tevafuku ise, umum vücuhu aynı şuur olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da elbette ittifakı ve tesadufi olamaz.

Yedinci Ayet

(1) وَيُحِقُّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهٖ şu ayet-i meşhuresinin kullî manasının bu zamanda zahir bir mâsadakı *Risaletü'n-Nur* olduğu gibi Lâfzullahtaki şeddeli *lâm*, bir *lâm*, ve (2) بِكَلِمَاتِهٖ 'deki melfuz *yâ* sayılmak şartıyla dokuz yüz doksan sekiz adediyle *Risaletu'n-Nur*'un dokuz yüz doksan sekiz adedine tam tamına tevafukla münasebet-i maneviyeye binaen remzen ona bakar. Ve bu remzi lâtifleştiren ve kuvvet veren münasebetlerin birisi şudur ki, *Risaletü'n-Nur*'un eczaları *Sözler* namıyla iştihar etmişler. *Sözler* ise Arapça *kelimat*'tır ve o *kelimat* ile Kur'ân'ın hakaıkını o derece mahz-ı hak ve ayn-ı hakikat olduğunu ıspat etmiş ki, bu zamanın dinsiz feylesoflarını tam susturuyor.

Sekizinci Ayet

(3) قُلْ اِنَّنِيْ هَدٰىنِيْ رَبِّيْ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ 'dir. Şu ayet-i meşhure kullî manasının bu asırda muvafık ve münasıp

1. Allah delil ve mu'cizeleriyle hakkı ortaya çıkarır. (Yunus Suresi, 82.)
2. Kelimeleriyle.
3. De ki: Elbette Rabbim beni dos doğru bir yola erştirdi. (En'am Suresi, 161.)

asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i meşhure: meşhur ayet.
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı, gerçeğin tâ kendisi.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmî.
delil: bir dâvayı ispata yarayan şey, burhan.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
evvel: önce.
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
İnkılab-ı fikri: fikri değişiklik.
İstihzarat-ı Nuriye: Risale-i Nur hizmetinin başlangıç, hazırlık devresi.
İştihar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.
ittifak: birleşme, birlik oluşturma.
kelimat: kelimeler, sözler.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'an.
kullî: umumî, genel, bütün olan.
Lafzullah: Allah lâfzı.
latif: tatlı, şirin.
mahz-ı hak: hakkın tâ kendisi.
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
melfuz: söylenmiş, söylenilen, okunan.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
muvafık: uygun, münasıp.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
münasıp: uygun.
nam: ad.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifâde etme.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
Sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şuur: bilinç.
tesadüfi: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
umum: bütün.
vücuh: vecihler, yönler, münasebetler.
zahir: açık, aşikar.

bir ferdi *Risaletü'n-Nur* olduğu gibi, cifrle [1] صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ kelimesi, صِرَاطٍ 'deki tenvin *nun* sayılmak cihetiyle *Risaletü'n-Nur* adedi olan dokuz yüz doksan sekize yine ikı sırlı [HAŞIYE] fark ile baktığı gibi, [2] هَدٰينِي رَبِّي اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ cümlesinin makam-ı ebcedîsi ile bin üç yüz on altı ederek, Risale-i Nur Müellifinin tedrisiyle istıhzarat-ı Nuniyede bulunduğu en hararetli tarihi olan bın uç yuz on altı adedine tam tamına tevafuk eder.

Dokuzuncu Âyet:

Hem el-Bakara Suresinde, hem Lokman Suresinde [3] فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى cümlesidir. Yani, *"Allah'a ıman eden, hiç kopmayacak bır zıncir-i nuranîye yapışır, temessük eder."* Risale-i Nur ise, iman-ı billahın Kur'ânî burhanlarından bu zamanda en nuranîsi ve en kuvvetlisi olduğu tahakkuk ettiğinden, bu [4] بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى kullıyetinde hususî dâhil olduğuna teyiden, makam-ı cifrîsi bin üç yüz kırk yedi ederek *Risaletü'n-Nur* ıntişarının fevkalâde parlaması tarihine tam tamına tevafukla bakar. Ve bu on dordüncü asırda Kur'ân'ın ı'caz-ı manevîsinden neş'et eden bir urvetü'l-vüska ve zulümattan nura çıkaracak bir vesile-i nuranıye *Rısalei'n-Nur* olduğunu remzen bıldırır.

HAŞİYE: Yanı, mertebesine işaret ıçın ıkı fark var. Risale-i Nur vahıy değıl, ılham ve ıstıhraçtır.

1- Dosdoğru bır yol
2- Rabbım benı dosdoğru bır yola erıştırdı. (En'am Suresi, 161.)
3- Bakara Suresi, 256; Lokman Suresi, 22
4- Hıç kopmayacak bır zıncır-ı nuranî

---

asır: yuzyıl
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
Bakara: Kur'ân ı Kerım ın 2 suresı Medıne ı Munevvere de nazıl olmuştur 286 ayettır
bûrhan: bır şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesın delıl
cifir: harflere verılen sayı kıymetı ıle gelecege veya geçen hâdıselere ıbarelerden tanh veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmî
cihet: yon.
dâhil: gırme ıçınde olma
fevkalâde: olaganustu
harareti: sıcaklık.
haşıye: dıpnot.
hususî: ozel
ı'caz-ı manevi: manen mu cize oluş.
ılham: bellı bılgı vasıtalarına basvurmadan Allah tarafından ınsanın kalbıne veya zıhnıne ındırılen mana
iman-ı billah: Allah a ınanma Allah ı onun kaınatta tecellı eden butun sıfat ve ısımlerıyle beraber kabul ederek Ona ınanma.
ıntışar: yayılma yaygınlaşma neşrolunma
ıstıhraç: bır şeyden bır şey çıkarma sonuç çıkarma mana çıkarma
ıstıhzarat-ı Nuniye: Risale-i Nur hizmetinin baslangıç hazırlık devresi.
Kur'anî: Kur an a aıt, Kur'an dan gelen
külliyet: bütunlük, umumîlik.
Lokman: Kur an-ı Kerîm de 31 sure Mekke de nazıl olmuştur
makam-ı cifrî: cifre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan neıce, sayı degerı
makam-ı ebcedî: ebcetle ılgılı makam ebcedî mana ebcedî hesap
mertebe: derece basamak.
müellif: eser telif eden, yazan
neşet: meydana gelme oluşma çıkma
nur: aydınlık parıltı ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı parlak, munevver
remzen: remız ıle ışaret ederek, ışaretle
Risaletu n-Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı.
sır: gızlı hakıkat, bır şeyın dıkkat ve tecrube ıle anlaşılan en ınce yanı
sual: ısteme.
tahakkuk: gerçekleşme, delıl ıle ıspat edılme kesınleşme
tedris: okutma ders verme
temessuk: yapışma sarılma sıkıca rutunma.
tenvin: Arapça bır kelımenın sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
tevafuk: uygunluk bellı sıra olçu ve munasebetler ıçensınde bırbırıne denk gelme
teyıden: tasdık ederek, kuvvetlendırerek.
urvetü l-vüska: kopmaz ve saglam kulp Muslumanlık.
vahıy: Cenab-ı Hakkın dıledıgı hukumlerı sırları ve hakıkatlerı peygamberlere bıldırmesi
vesile-i nuranîye: nurlu sebep
zıncır-ı nuranî: nurlu zıncır
zulumat: karanlıklar dınsızlık zulum ve kufur

Onuncu ayet: [1] يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ

On Birinci Ayet: [2] وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ

On Ikinci Ayet [3] وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

ayetleridir.

Meal-i icmalileri der ki: *"Kur'ân hikmet-i kudsiyeyi size bildiriyor, sizi manevî kirlerden temizlendiriyor."*

Bu üç ayetin küllî ve umumî manalarında *Risalei'n-Nur* kastî bir surette dâhil olduğuna iki kuvvetli emare var.

Birisi şudur ki: Risalei'n-Nur'un müstesna bir hassası ism-i Hakem ve Hakîm'in mazharı olup, bütün safahatında, mebahisinde nizam ve intizam-ı kâinatın âyinesinde ism-i Hakem ve Hakîm'in cilveleri olan hikmet-i kudsiyeyi ve hikemiyat-ı Kur'âniyeyi ders veriyor. Mevzuu ve neticesi hikmet-ı Kur'âniyedir.

İkinci emare: *Birinci ayet*, bin üç yüz yirmi iki ederek, makam-ı ebcedî ile Risalei'n-Nur Müellifinin doğrudan doğruya ulûm-ı âliyeden (آليه) başını kaldırıp hikmet-i Kur'âniyeye müteveccih olarak hadimü'l-Kur'ân vazıyetini aldığı tarihtir ki, bir sene sonra İstanbul'a gitmiş, manevî mücahedesine başlamış.

İkinci ayet ise, makam-ı cifrîsi bin üç yüz iki ederek, Risale-ı Nur Müellifinin Kur'ân dersini aldığı tarihe tam

1 Allah hikmeti dilediğine verir. (Bakara Suresi, 269.)

2. Onlara Kitabını öğretecek, kâinatın yaratılış sırlarını ve gayesini bildirecek ve onları inkâr ve isyan kirlerinden temizleyecek. (Bakara Suresi, 129.)

3. Sizi inkâr ve günah kirlerinden temizler, size Kur'ân'ı, kâinatın gayesini ve sırlarını öğretir. (Bakara Suresi, 151.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
âyine: ayna.
cilve: tecelli, görüntü.
dâhil: girme, içinde olma.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hadimü'l-Kur'ân: Kur'ân hizmetkarı, Kur'an'a hizmet eden.
hassa: bir kimseye has olan özellik, nitelik veya tesir.
hikemiyat-ı Kur'âniye. Kur'ân'da geçen ibret verici hadiseler.
hikmet-i Kur'âniye. Kur'an'a mahsus hikmet, Kur'an'ın hikmeti.
hikmet-i kudsiye: kusursuz ve eksiksiz hikmet.
intizam-ı kainat. kainattaki düzen, sistem.
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakk'ın hakkı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre yapan anlamında ismi.
ism-i Hakîm. Hakîm ismi: Cenab-ı Hakkın hikmetle faydalanıp takip ederek iş gören manasındaki ismi.
kasdî: bile bile yapılan.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı değeri.
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme, İlâhî tecellilerin göründüğü yer olma.
meal-i icmalî: kısaca anlam, özet olarak anlam.
mebahis: mebhaslar, bahis olunanlar, konular.
mevzu: konu.
mücahede: savaşma, mücadele.
müellif: eser telif eden, yazan.
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nizam. düzen, düzgünlük, kanun.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
safahat: safhalar, devreler.
suret: biçim, şekil, tarz.
ulum-ı âliye: din ilimleri, dinden bahseden tefsir, kıraat, hadis, fıkıh, kelam gibi ilimler.
umumî: genel.
vaziyet. durum.

tamına tevafukla remzen Kur'ân'ın bahir bir bürhanı olan Resâilü'n-Nur'a bakar.

Üçüncü ayet ise, bin üç yüz otuz sekiz olduğundan, hikmet-i Kur'âniyeyi Avrupa hükemasına karşı parlak bir surette gösterebilen ve gösteren Risalei'n-Nur Müellifi Dârülhikmeti'l-İslâmiyede hikmet-i Kur'âniyeyi müdafaa etmekle, hatta İngiliz'in Başpapazı sual ettiği ve altı yüz kelime ile cevap istediği altı sualine altı kelime ile cevap vermekle beraber, inzivaya girip bütün gayretiyle Kur'ân'ın ilhamatından Risale-i Nur'un meselelerini iktibasa başladığı aynı tarihe tam tamına tevafukla remzen bakar.

On Üçüncü Âyet: Sure-i Âl-i İmran'da,

وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ (1)

On Dördüncü Âyet: Sure-i Nisâ'da

لَٰكِنِ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ (2)

Bu iki ayet bu asra da hususî bakarlar.

Birincisinin mealî gösteriyor ki: Ehl-i dalâlet müteşabihat-ı Kur'âniyeyi yanlış tevilât ile tahrîfine ve şüpheleri çoğaltmasına çalıştığı bir zamanda, ilmde rusuhu bulunan bir taife, o müteşabihat-ı Kur'âniyenin hakikî tevillerini beyan edip ve iman ederek o şübehatı izale eder. Bu küllî mananın her asırda mâsadakları ve cüz'iyatları var. Harb-ı Umumî vasıtasıyla, bin seneden beri Kur'ân

1- Halbuki o âyetlerin tefsirini Allah'tan ve Allah'ın kendilerine ilimde derinlik ve istikamet ihsan ettiği kimselerden başkası bilemez. (Âl-i İmrân Sûresi, 7.)

2- Fakat onlardan ilimde derinlik ve istikamet sahibi olanlar... (Nisâ Sûresi, 162.)

aleyh: karşı, karşıt
asır: yüzyıl
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bâhir: apaçık, aşikar
beyan: açıklama, bildirme, izah
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
Dârülhikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm akademisi veya Yüksek İslâm Şûrası manasındaki dinî müessese
Ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
hakikî: gerçek
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
hikmet-i Kur'âniye: Kur'an'a mahsus hikmet, Kur'ân'ın hikmeti
hususî: özel
hükema: filozoflar
iktibas: alıntı
ilhamat: ilhamlar, gönle doğmalar, kalbe gelmeler
ilim: bilgi, marifet
iman: inanç, itikat
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme
izale: giderme, ortadan kaldırma
küllî: umumî, genel, bütün olan
mâsadak: doğrulayıcı, tasdik etmek
meal: mana, anlam, mefhum
mesele: önemli konu
müdafaa: savunma
muellif: eser telif eden, yazan
müteşabihât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın müteşâbih olan âyetleri
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rusuh: bir ilmin derinliğine inceliğine varma, ilim ve fende geniş bilgi sahibi olma
sual: sorma
Sure-i Âl-i İmran: Âl-i İmran sûresi, Kur'an-ı Kerîm'in üçüncü sûresi
Sure-i Nisâ: Nisâ sûresi
sûret: biçim, şekil, tarz
şübehat: şüpheler
tahrîf: değiştirme, bozma
taife: takım, grup
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münâseberler içerisinde birbirine denk gelme
tevil: Kur'ân ve hadîslerin açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı âyetlik bakıştan gördükten manasından alıp taşıdığı diğer manalardan, bir veya birkaçı ile tefsir etme
tevîlât: teviller, yorumlamalar
vasıta: aracılık

aleyhinde teraküm eden Avrupa itirazlan ve evhamlan âlem-i İslâm içinde yol bulup yayıldılar. O şübehatın bir kısmı fennî şeklini giydi, ortaya çıktı. Bu şübehatı ve itirazlan bu zamanda def eden başta Risalei'n-Nur ve şakirtlen görundüğünden, bu ayet bu asra da baktığından, Risalei'n-Nur ve şakirtlerine remzen bakmakla beraber, ulema-i müteahhirînin mezhebine göre [1] إِلَّا اللهُ 'da vakfedilmez. O halde makam-ı cifrîsi aynen [2] إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَى 'nın makamı gibi bin üç yüz kırk dört ederek, *Resaili'n-Nur* ve şakirtlerinin meydan-ı mücahede-i maneviyeye atılmaları tarihine tam tamına tevafukla, onlan da bu ayetin harîm-i kudsîsinin içine alıyor. Hem haşrin en kuvvetli ve parlak bir bürhanı olan Onuncu Sözün etrafa yayılması tarihine ve Kur'ân'ın kırk vecihle mu'cize olduğunu beyan eden Yirmi Beşinci Sözün iştiharı hengâmına, hem إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَى adedine tam tamına tevafukla bakar. Eğer mezheb-i selef gibi إِلَّا اللهُ da vakfolsa, o halde [3] اَلرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ 'deki şeddeli ر iki ر sayılsa bin üç yüz altmış küsur ederek, Risaletü'n-Nur Şakirtlerinin bundan on beş yirmi sene sonraki rasıhâne ve muhakkıkane olan ilimlerine ve imanlanna remzen baktığı gibi, şeddeli ر asıl itibanyle bir ل bir ر sayılsa bin iki yüz on iki ederek, bundan bir buçuk asır evvel Mevlâna Halid Zülcenaheyn'ın Hindistan'dan getirdiği parlak bir

1 Allah tan başka
2. Şüphesiz ki insan azgınlaşır. (Alâk Suresi, 6.)
3. Dennileşenler

âlem-i İslam: İslam âlemi, İslam dunyası
beyan: açıklama, izah, anlatma
bürhan: delil
evham: olmayan birşeyi olur zannı ile meraklanmak, vehimler, kurıntılar
fennî: fenne ilgili ve fene ait. Müsbet ilme dayanan
şakırt: talebe
şübehat: şupheler
haşr: İnsanların oldukten sonra tekrar dirilttilip bir yerde toplanmaları
harım-i kudsî: kutsal olan, herkesin girmesine izin verilmeyen yerler
hengam: zaman, an
iştihar: meshur olma, tanınma, un alma
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı degen
meydan-ı mücahede-i maneviye: manevi cihad meydanı
mezheb-i selef: onceden bulunan mezhepler
mu'cize: olağanustu olay
muhakkıkane: gerçegi araştıran birine yakışır bir halde
rasıhâne: saglamca, sağlam olarak.
remzen: işaret yoluyla, remiz ile
teraküm: birikme, yığılma, toplanma
tevafuk: uygun gelmek
ulema-i müteahhirîn: son zamanlarda yetişen buyuk alımlar
vakf: durak

ilm-i hakikat rüsuhuyla o zamanda meydan alan tevilât-ı fasideyi ve şübehatı dağıtarak yüz senede elli milyondan ziyade insanları daire-i irşadına aldığı ve tenvir ettiği zamanın tarihine tam tamına tevafukla bakar.

İkinci ayet olan [1] اَلرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ , şeddeli ر aslına nazaran bir ل bir ر sayılmak cihetiyle, makam-ı ebcedîsi bin üç yüz kırk dört etmekle her asra bakuğı gibi, bu asra da hususî remzen bakar. Ve ilm-i hakikatte rasıhâne çalışan ve kuvvetli iman eden bir taifeye işaret eder. Ve çok ayetlerin ehemmiyetle gösterdiklerinden bu bin üç yüz kırk dörtte *Risaletü'n-Nur* ve şâkirtlerinden daha ziyade bu vazifeyi müşkül şerait içinde sebatkârâne yapan zahirde görülmüyor. Demek bu ayet onları dahi daire-i harîmine hususî dâhil ediyor.

On Beşinci Âyet

[2] يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا

Şu ayet bu zamana dahi hitap eder. Çünkü tamam –[3] مُبِينًا hariç kalsa– bin üç yüz altmış küsur eder. Eğer [4] قَدْ جَاءَكُمْ 'den sonraki olsa, [5] بُرْهَانٌ ve [6] نُورًا kelimelerindeki tenvinler *nun* sayılsa bin üç yüz on eder. Demek bu asra da hitap eder. Hem, [7] قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ cümlesi yalnız dört farkla Furkan adedine tevafukla sarihan

1- Onlardan ilmde derinlik ve istikamet sahibi olanlar. (Nisâ Sûresi, 162.)
2- Ey insanlar! Size Rabbinizden ap açık bir delil olan peygamber geldi ve size, dünyanızı ve âhiretinizi aydınlatıcı ap açık bir nur olarak Kur'an'ı indirdik. (Nisâ Sûresi, 174.)
3- Apaçık.
4- Size geldi.
5- Apaçık bir delil.
6- Apaçık bir nur.
7- Size apaçık bir delil geldi.

asr: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cihet: yön
dâhil: girme, içinde olma
daire-i harîm-ı mahrem-i hususî daire:
daire-i irşat: irşat dairesi
ehemmiyet: önem, de'er, kıymet.
şâkirt: talebe, öğrenci
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.

şerait: şartlar
şübehat: şüpheler
Furkan: hak ile bâtılı birbirinden ayıran anlamında Kur'an'ın bir ismi
hariç: dışarı
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hususî: özel
ilm-i hakikat: hakikat ilmi
iman: inanç, itikat
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
müşkül: güçlük, zorluk
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre
rasıhane: sağlamca, sağlam olarak
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rüsuh: bir ilmin derinliğine, inceliğine varma, ilim ve fende geniş bilgi sahibi olma.
sarihan: açıkça, açık olarak.
sebatkârane: sabır ve sebat ederek.
taife: takım, grup.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret. Kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
tevilât-ı fâside: bozgunculuk veren, fitne çıkaran yorumlar
vazife: görev
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyle
ziyade: çok, fazla

baktığı gibi, o kudsî bürhan-ı İlâhînin bu zamanda parlak ve kuvvetli bir burhanı olan *Resaili'n-Nur*'a dahi ikinci cümlesi olan [1] أَنْزَلْنَآ إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا adedi, ıkı tenvin vakıfta ıkı elif sayılmak cıhetıyle beşyüz doksan sekız ederek aynen tam tamına *Resaili'n-Nur*'a ve *Risale-i Nur* adedine tevafuk ıle o semavî bürhan-ı kudsînin yerde bır bürhanı, *Resaili'n-Nur* olduğunu remzen haber veriyor

IHTAR: Sözlerin üç ismi olan Risalei n-Nur veya *Resaili'n-Nur* veya Risaleti n-Nur'dakı şeddeli ن ıkı ن sayılmak, cıfırce ağlebî bır kaıdedır Şeddelı harf bazan bır, bazan ıkı sayılabilir

On Altıncı Ayet

[2] لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ 'dur Şu şifalı ayet çok zamandır benim dertlerimin şifası ve ilâcı olduğu gibi, eczahane-i kubra-ı İlâhiye olan Kur'ân-ı Hakîm'in tiryakî ılâçlarından, Risalei'n-Nur eczalarının kavanozlarından alarak belki bın manevî dertlerime bin kudsî şifayı buldum ve Resaili'n-Nur Şakirtlen dahi buldular. Ve fenden ve felsefenin bataklığından çıkan ve tedavisi çok müşkül olan ve zındıka hastalığına müptelâ olanlardan çoklan onunla şifalarını buldular

İşte her derde şifa olan Kur'ân'ın ilâçlarının bu zamanda bır kısım kavanozlan hukmünde bulunan *Resaili'n-Nur* dahi bu şıfadar ayetin bir medar-ı nazarı olduğuna kuvvetlı bır emare şudur kı: Bu ayetın makam-ı cıfrîsi

1 Size ap açık bir nur indirdik

2 O. İman edenler ıçın bır hıdâyet rehberı ve bir şıfâdır (Fussilet Suresi, 44)

aglebî: çogunlukla ekseriya
ahıret: dunya hayatından sonra baslayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
ayet: Kur an ın her bır cümlesi
bürhan: bır seyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesin delıl
bürhan-ı ilahı: ılâhı mukaddes delıl.
bürhan-ı kudsı: kudsî delıl, kudsî burhan
cıfır: harflere verılen sayı kıymetı ıle geleceğe veya geçen hâdıselere ıbarelerden tanh veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmî
cıhet: yon
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey burhan
ecza: cüzler parçalar kısımlar
eczahane-i kübra-yı ilahiye: Allah ın buyuk eczahanesi
emare: alâmet, belıru nışan
felsefe: madde ve hayatı baslangıc ve gaye bakımından inceleyen ılım
fen: tecrubî ıspatla meydana gelmıs ılımlere verılen genel ad
Fussilet: Kur'ân ı Kerîm ın 41 Suresi Mekke de nazıl olmuştur Sec de Sure-i Akvat ve Mesabıh suresi de denır 54 ayettır
hidayet: dogru ınanç ve yaşayıs uzere olmak
hukmünde: degennde yerinde
ıhtar: hatırlatma uyan
kaıde: kural, esas dustur
kudsı: mukaddes yuce
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sure sınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur an.
makam-ı cıfrı: cıfre aıt makam cıfır hesabına gore ulaşılan netice sayı degerı.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
medar-ı nazar: göz onunde bulundurulması gereken.
muptelâ: tutkun bır şeye duşkun ve tutulmuş olan
müşkül: güç, zor çetin
Nisâ: Kur an-ı Kerîm ın 4 suresı. Medine de nazıl olmuştur 176 ayettır
nur: aydınlık, panltı ışık.
peygamber: Allah tarafından haber getrerek ılâhî emır ve yasakları ınsanlara teblıg eden elçı nebî
Rab: besleyen yetıştıren verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
remzen: remız ıle, ışaret ederek ışaretle
Risaletü'n-Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
semavî: semaya aıt, gokten gelen Allah tarafından olan ılahı.
Sure: Kur'an-ı Kerım ın ayrıldığı 114 bolumden her bırı.
şakırt: talebe öğrencı
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfın uzerıne konulan ve o harfı ıkı defa okutan ışaret.
şifa: bedenî ve ruhı bır hastalıgın son bulması sağlıgana kavuşma
şifadar: şifa verıcı şifalı
tenvin: Arapça bır kelımenin sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
tevafuk: uyguunluk bellı sıra olçü ve munasebetler ıçensın de bırbırnne denk gelme.
vakıf: Arapça bir kelımenin sonunu harekesız olarak okuma
zındıka: dınsızlık ınançsızlık

olan bin üç yüz kırk altı adedi *Resaili'n-Nur*'un bin üç yüz kırk altıda şifadarâne etrafa intişarının tarihine ve mu'cizat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm namında olan risale-i harikanın zaman-ı telifine tam tamına tevafukudur. Şu tevafuk hem münasebet-i maneviyeyi teyit ve onunla teeyyüt eder, hem remizden işaret derecesine çıkanyor.

On Yedinci Âyet

(1) فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ 'deki (2) قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ 'nün makam-ı cifrî-si, şeddeli *lâm*'lar birer *lâm* ve şeddeli *kâf*, bir *kâf* sayılmak cihetiyle bin üç yüz yırmı dokuz ederek, Harb-i Umuminin başlangıcı zamanında *Resaili'n-Nur*'un başlangıcı olan *Işaratü'l-I'caz* tefsirinin tarih-i telifine tam tamına tevafukla beraber, şeddeli kâf, iki kâf sayılmak cihetiyle bin üç yüz kırk dokuz ederek Harb-i Umuminin verdiği sarsıntılar zamanında *Resaili'n-Nur*'un (3) حَسْبِيَ اللَّهُ diyerek ehl-i dünyadan hiçbir yerde himaye görmeden belki tehacüme hedef olmakla beraber çekinmeyerek yalnız başlarıyla müşkülât içinde envar-ı Kur'âniyeyi neşrettikleri aynı tarihe tam tamına tevafuku ise, her cihetiyle ayn-ı şuur olan âyâtta elbette tesadüfi olamaz. Belki bu gibi ayetler, en müşkul zaman olan bu asra dahı hususı bakarlar ve o âyâtı kendilerine rehber ittihaz eden bir kısım şakırtlenne hususı iltifat edip, iltifatlarıyla teşci ederler.

1- Ey Peygamber! Eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibâdete layık hiçbir ilâh yoktur. Ben ona tevekkül ettim." (Tevbe Suresi, 129.)

2- De ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibâdete layık hiçbir ilâh yoktur. Ben ona tevekkül ettim." (Tevbe Suresi, 129.)

3- Allah bana yeter. (Tevbe Suresi, 129.)

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
asır: yüzyıl.
âyat: Kur'ân âyetleri.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayn-ı şuur: tam şuurluluk.
cihet: yön.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
envar-ı Kur'aniye: Kur'ân nurları. Kur'an'ın saçtığı parıltılar, ışıklar.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hususî: özel.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
intişarat: yayılmalar, dağılmalar, neşrolunmalar.
ittihaz: edinme, alma, kabul etme.
makam-ı cifrî: cifre adı, makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler. Risale-i Nur'da bir eser.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
müşkül: güç, zor, çetin.
müşkulat: müşküller, güçlükler, zorluklar.
nam: ad.
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
remiz: işaret, bir manayı ifâde eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
risale-i harika: harika risale, harika kitapçık.
şakirt: talebe, öğrenci.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şifadarane: şifa veriyorcesine, şifalı olarak.
tarih-i telif: eserin yazılış tarihi.
teeyyüt: doğru çıkma, gerçekleşme.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tehacum: hücum etme, saldırma.
tesadüfî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
zaman-ı telif: yazılış zamanı.

Bu ayet sabık ayetler gibi münasebet-i maneviyesi gerçi zahiren görünmüyor, fakat bir cihetle *Resaili'n-Nur* ile bir nevi münasebeti vardır. Şöyle ki: On üç senedir (HAŞİYE) bu ayet *Risaletu'n-Nur* Müellifinin ve sonra has şakirtlerinin, mağribden sonra, bir vird-i hususîlerdir. Hem bu ayetin manasına bu zamanda tam mazhar ve herkes onlardan çekinmesinden fütur getirmeyerek, حَسْبِيَ اللّٰهُ deyip mutevekkilâne muşkulât-ı azîme içinde envar-ı imaniyeyi ve esrar-ı Kur'âniyeyi neşreden ehl-i imanı me'yusıyetten kurtaran başta *Risaletu'n-Nur* ve şakirtlerdir.

On Sekizinci Ayet

(1) اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغَالِبُوْنَ 'dir. Bu ayet mealiyle hizbullahın zahirî mağlûbiyetinden gelen me'yusiyeti izale için kudsî bir teselli verir ve hizbullah olan hızb-i Kur'ânînın hakîkatte ve akıbette galebesini haber verir. Ve bu asırda hızb-i Kur'ânînin hadsız efradından Resaili'n-Nur Şakirtleri tezahür ettiklerinden bu ayetin küllî manasında hususî dâhil olmalarına bir emare olarak makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz elli adedi ile Resaili'n-Nur Şakirtlerinin zahirî mağlûbiyetleri ve bir sene sonra mahpusiyetlen içinde manevî galebeleri ve metanetleri ve haklarında yapılan muthış imha plânını akım bırakan ihlâslan ve kuvve-i maneviyeleri tezahür etmesinin Rumî tarihi olan bin üç yüz elli ve elli bir ve elli ıkı adedine tam tamına tevafuku elbette şefkatkârâne, teselliyettarâne bir remz-i Kur'ânîdir.

HAŞİYE: Telif tarihine göredir

1 Şüphesiz Allah'a tâbi olan topluluk gerçek galiplerin ta kendisidir. (Mâide Suresi 56.)

akıbet: nihayet, son.
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
dahil: girme, içinde olma.
efrat: fertler.
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri.
emare: alâmet, belirti, nişan.
envar-ı imaniye: iman nurları, imana ait parıltılar.
esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın sırları, Kur'an'a ait gizlilikler.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, bir şeyin asli esası.
hâs: ilen gelen, seçkin olan.
haşiye: dipnot.
hızb-i Kur'ani: Kur'ân ayetlerinden bir kısmının bir araya getirilmiş halı.
hızbullah: Allah'ın taraftarı, Allah'a bağlı olan topluluk.
hususî: özel.
ihlâs: samımıyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
ilah: kendisine ibadet edinilen tapınılan Mabud, Allah.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme.
mağrip: güneşin batma vakti, akşam.
mahpûsiyet: tutukluluk hâli.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı değeri.
mazhar: nail olma, şereflenme.
me'yusıyet: umutsızlık.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
müellif: eser telif eden, yazan.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
muşkılat-ı azîme: çok büyük zorluklar.
mütevekkilâne: tevekkül içinde olarak, kendi gücünü aşan kısmını Allah'a havale ederek.
neşr: herkese duyurma, yayma, tamım.
nevi: çeşit, tür.
Peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
remz-i Kur'ani: Kur'an'a ait remiz, işaret.
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rumi: Rumî tarih ve sene. Rumî takvim.
sabık: geçmiş.
şefkatkârâne: şefkatli ve merhametli bir şekilde.
telif: eser yazma.
teselli: avutma, acısını dindirme.
teselliyettarane: teselli edene teselli verene yakışır şekilde.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
Tevbe: Kur'ân-ı Kerîm'in 9. suresi. Berae Suresi de denir. Medine'de nazil olmuştur. 104 ayettir.
tevekkül: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma.
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma.
vird-i hususî: özel vird, dua, zikir.
zahiren: görünüşte.
zahiri: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.

On Dokuzuncu Âyet

وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ
رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا [1]

Şu ayetin umum manasındakı tabakalarından bır tabaka-ı işarıyesi bu asra dahi bakıyor Çünkü [2] يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا hem manaca kuvvetli münasebeti var, hem cîfırce bin üç yüz yırmi altı ederek o tarihteki Hurriyet inkılâbından neş'et eden fırtınaların hengâmında her şeyi sarsan o fırtınalanın ve harblerin zulûmatından kurtulmak için nur arayan mü'minler içinde, Resâil'n-Nur Şakırtlerı az bir zaman sonra tezahür ettiklerinden bu ayetin efrad-ı kesıresinden bu asırda bir mâsadakı onlar olduğuna bir emaredir [3] وَاغْفِرْ لَنَا cümlesi bin üç yüz altmışa bakıyor Demek bundan beş altı sene sonra ıstığfar devresıdır. Resaılı'n-Nur Şakırtlen o zamanda istiğfar dersini vereceğini remzen bir îmâdır

Yırmuncı Âyet

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ [4]

Şu ayet-ı azîme sarıhan Asr-ı Saadette nuzul-ı Kur'ân'a baktığı gibi, sair asırlara dahı mana-ı işarîsiyle bakar Ve Kur'ân'ın semasından ılhamî bır surette gelen şıfadar nurlara işaret eder İşte doğrudan doğruya tabîb-i kulûb olan Kur'ân-ı Hakîm'ın feyzınden ve zıyasından ıktıbas

1- (Peygamberle) beraber olan mu mınlerin nurlan onlerınden ve arkalarından koşarak Cennete yol gosterırken onlar da "Ey Rabbımız nurumuzu tamamla ve bızı bagışla" derler (Tahrım Suresı 8)

2. Ey Rabbımız, "Nurumuzu tamamla" derler (Tahrım Suresı 8)

3. Bızı bagışla (Tahrım Suresı. 8)

4. Bız Kur'an'dan mu mınler ıçın bır şıfa ve rahmet olan şeyı ındırıyoruz. (Isra Suresı. 82.)

asır: yuzyıl.
Asr-ı Saadet. Peygamberımız Hz Muhammed ın (asm) peygamber olarak dunyada bulunduğu devır
ayet: Kur an ın her bır cumlesı
ayet-i azîme: buyuk ve azametlı ayet.
cîfir: harflere verılen sayı kıymetı ıle gelecege veya geçen hadıselere ıbarelerden tarıh veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmî
devre: donem
efrad-ı kesire: cok kısıler
emare: alamet, belırtı nışan.
feyz: bolluk, bereket, ihsan bağış.
harp: savaş.
hengâm: zaman sıra
ilhamî: ılham ıle elde edılen, ılham ıle ulaşılan
îma: ışaretle anlatma, ustu kapalı ıfade etme
inkılâp: değişme donuşum koklu degısme
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan gunahlarının bagışlanmasını ısteme
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an
Mâide: Kur'ân ı Kerîm ın 5 suresı Medine ı Munevvere de nazıl olmuştur 120 ayettır
mana-yı ışarî: yazı ve ışaretlerle ıfade edılen mana
mâsadak: dogrulayıcı tasdik etmek
mü'min: ıman eden ınanan
münasebet: ılgı ılışkı bag.
neşet: meydana gelme oluşma çıkma.
nur: aydınlık parlu ışık.
nüzul-i Kur'ân: Cenab-ı Hakkın kelamı olan Kur'an-ı Kerîm ın indırılmesi ınsanlıga ihsan edılmesi ve gondenlmesi
Peygamber: Allah tarafından haber getırerek ılahî emır ve yasaklan ınsanlara teblıg eden elçı nebi.
Rab: besleyen yetıştıren verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle
sair: dıger başka otekı
sarîhan: açıkça açık olarak.
sema: yucelık, yukseklık, gok.
Sure: Kur'ân ı Kerîm ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret: bıçım şekıl, tarz
şakırt: talebe ogrencı
şifadar: şıfa verıcı şıfalı
tabaka: derece kat.
tabaka-i işâriye: ışan tabaka Kur'an ın ışarî manası
tabı: boyun egen uyan ıtaat eden
tabîb-i kulûb: kalplerin tabıbı kalplerin doktoru kalp doktoru
Tahrîm: Kur'ân ı Kerîm ın 66 suresı Medine de nazıl olmuştur 12 ayettır
tezahür: gorunme belırme ortaya çıkma.
umum: butun.
zıya: ışık aydınlık nur
zulumat: karanlıklar dınsızlık zulum ve kufur

olunan *Risaletü'n-Nur*, benim çok tecrübelerimle umum manevî dertlerime şifa olduğu gibi, Resaili'n-Nur Şakirtleri dahi tecrübeleriyle beni tasdik ediyorlar. Demek *Resaili'n-Nur* bu ayetin bir mana-i işarîsinde dâhildir. Ve bu duhulüne bir emare olarak, [1] مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

'nin makam-ı cifrîsi bin üç yüz otuz dokuz ederek, aynı tarihte Kur'ân'dan ilham olunan *Resaili'n-Nur* bu asrın manevî ve müthiş hastalıklarına şifa olmakla meydana çıkmaya başlamasından, bu ayet ona hususî remzettiğine bana kanaat veriyor. Ben kendi kanaatimi yazdım; kanaate itiraz edilmez.

Yirmi Birinci Ayet veya Ayetler

[2] قُلْ إِنَّنِي هَدَانِي رَبِّي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۞

[3] وَهَدَيْنَاهُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

sekiz-dokuz ayetlerde sırat-ı müstakîme nazarı çeviriyorlar. Ve bu doğru, istikametli yolu bulmak için daima Kur'ân'ın nurundan, her asırda o asrın zulmetlerini dağıtacak ve istikamet yolunu tenvir edecek, Kur'ân'dan gelen nurlar olmakla ve bu dehşetli ve fırtınalı asırda ve o doğru yolu şaşırtmayacak bir surette gösteren başta şimdilik *Risaletü'n-Nur* tezahur ettiğinden, hem bu "sırat-ı müstakîm" kelimesinin makam-ı cifrîsi –tenvin, nun sayılmak cihetiyle– bin eder. Medde olmazsa, dokuz yüz doksan dokuz ederek, yalnız bir veya iki farkla (HAŞİYE)

HAŞİYE: Yani *Risaleti'n-Nur*'un mertebesi ikinci ve üçüncüde olduğuna işarettir. Vahiy değil ve olamaz, belki ilham ve ishhraçtır.

1 Mü'minler için şifa ve rahmet olan şey. (İsra Suresi, 82.)

2 De ki: Elbette Rabbim beni doğru bir yola erştirdi. (En'am Suresi, 161.)

3 Allah da onu doğru bir yola iletti. (Nahl Suresi, 121.)

asır: yüzyıl
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön
dahil: girme, içinde olma
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
duhul: içeri girme, dahil oluş
emare: alâmet, belirti, nişan
haşiye: dipnot.
hususî: özel.
iktıbas: alıntı.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
istihraç. bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma
ıtıraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
kanaat: inanma, görüş, fikir
makam-ı cifri: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
mana-yı işari: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medde: med işareti. Kur'ân-ı Kerîm'de üzerine konduğu elifi uzatarak okutan işaret
mertebe: derece, basamak.
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
nazar: bakış, dikkat.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu
suret. biçim, şekil, tarz.
şakırt. talebe, öğrenci
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
tasdik. doğrulama, onaylama
tenvin. Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret; kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
umum: bütün
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri sırlar ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
zulmet: karanlık. Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

Risaletü'n-Nur adedi olan dokuz yüz doksan sekize tevafukla, sekiz dokuz ayetlerde "sırat-ı mustakîm" kelimelen bu mezkûr iki ayet gibi *Risaletü'n-Nur*'u sırat-ı müstakîmin efradına hususî idhal edip remzen ona baktırır ve istikametine işaret eder. Eğer صِرَاطٍ 'daki tenvin sayılmazsa, اَلنُّورِ 'daki şeddeli nun, bir nun sayılır, yine tevafuk eder. Hem nasıl ki bu ayet Risalei'n-Nur'a ismiyle bakıyor; öyle de, onun istihzarat zamanına da bakar. Çünkü, [1] هَدٰنِي رَبِّي اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ 'in makam-ı cifrîsi bin üç yüz on altı ederek *Risaletü'n-Nur* Müellifinin ihtiyarsız olarak istihzarat-ı Nuriyede bulunduğu ve umum malûmatını Kur'ân'ın fehmine basamaklar yaptığı en hararetli tarihi olan bin üç yüz on altı adedine tam tamına tevafuku elbette evvelki işaratı teyid ve onunla teeyyüd ederek Risaletü'n-Nur'u daire-i harîmine remzen belki işareten dâhil ediyor.

Cay-ı dikkat ve ehemmiyetli bir tevafuktur ki, *Risaletü'n-Nur* Müellifi bin üç yüz on altı sıralarında mühim bir inkılâb-ı fikrî geçirdi. Şöyle ki:

O tarihe kadar ulûm-i mütenevviayı, yalnız ilimle tenevvür için merak ederdi, okurdu, okuturdu. Fakat birden o tarihte merhum vali Tahir Paşa vasıtasıyla Avrupa'nın Kur'ân'a karşı müthiş bir su-i kastlan var olduğunu bıldı. Hatta bir gazetede İngilizin bir müstemlekât nazır demiş: "Bu Kur'ân, Islâm elinde varken biz onlara hakikî

1- Rabbim beni dos doğru bir yola erıştırdı. (En'am Sûresi: 161)

ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
cay-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkat edilecek yer veya şey, dikkate değer
dahil: girme, içinde olma
daire-i harım: mahrem hususı daire
efrat: fertler
ehemmıyetlı: onemlı
evvel: once
fehm: anlayış
hakıkî: gerçek.
hâkim: hukmeden, ustun olan
hararet: ateşlılık, coşkunluk, heyecanlılık.
hususı: özel.
ıdhal: dahil etme, icine alma, sokma
ıhtıyarsız: ırade ve istem dısı
ılım: bılgı, manıfet.
ınkılâb-ı fikrı: fikri değişıklık.
ıstıhzarat: hazırlıklar
ıstıhzarat-ı Nurıye: Risale-i Nur hızmetinin baslangıç, hazırlık devresi
istikamet: doğruluk, inanç, düşunce, niyet, tutum ve davranışta Allah ın rızasına uygun olarak dogru yol uzere olma
ışarat: ışareder, haber vermeler
ışareten: ışaret ederek, belırterek.
makam-ı cifrı: cifre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degen.
malûmat: bılgıler, bılınen seyler
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, olü
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
müellif: eser telif eden, yazan
mühim: onemlı, ehemmıyetlı.
mustemlekât: mustemlekeler, somurgeler
muthış: dehşet veren, urkuten, dehşetlı, korkunç.
nazır: vekıl, bakan
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle
Rısaletu'n-Nur: Nur Risalesi. Bedıüzzaman Saıd Nursî'nın eserlerının adı
sırat-ı müstakım: hak yol, Allah ın gosterdıgı hıdayet yolu
su-i kast: kotu kasıt, kotu niyet, kotu kasıtla ış yapma, tuzak kurma
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bir harfin uzerıne konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
teeyyüd: doğru çıkma, gerçekleşme
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma
tenvin: Arapça bir kelımenın sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret. Kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
tevafuk: uyguncluk, bellı sıra, olçü ve munasebetler icersinde bırbırıne denk gelme
teyıt: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
ulum-i mütenevvıa: cesıdlı ılımler
umum: butun
vasıta: aracılık.

hâkim olamayız. Bunun sukûtuna çalışmalıyız" dediğini işitti, gayrete geldi. Birden makam-ı cifrîsi bin üç yüz on altı olan [1] فَاعْرِضْ عَنْهُمْ fermanını manen dinleyerek bir inkılâb-ı fikrî ile merakını değiştirdi. Bütün bildiği ulûm-i mütenevviayı Kur'ân'ın fehmine ve hakikatlerinin ispatına basamaklar yaparak hedefini ve gaye-i ilmiyesini ve netice-i hayatını yalnız Kur'ân bildi; ve Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsi ona rehber ve murşit ve ustat oldu. Fakat, maattessüf, o gençlik zamanında çok aldatıcı anzalar yüzünden bilfiil o vazifenin başına geçmedi. Bir zaman sonra Harb-i Umumînin tarraka ve gürültüsüyle uyandı. O sabıt fikir canlandı, bılkuvveden bilfiile çıkmaya başladı.

İşte, hem ona, hem *Risaletü'n-Nur*'a çok alâkası bulunan bu bin üç yüz on altı tarihine çok ayetler müttefikan bakarlar. Meselâ, nasıl ki, [2] هَدٰنِي رَبِّي إِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ayeti tam tamına tevafukla işaret eder, aynen öyle de, bir ayet-i meşhure olan, [3] إِنَّ رَبِّي عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ makam-ı cifrîsi, şeddeli *nun*, bir nun sayılsa ve tenvin sayılmazsa bin üç yüz on altı ederek, aynen tam tamına o tarihe işaret eder.

Hem, nasıl kı yedi sekiz surelerde gelen ayetler ve o ayetlerde gelen "sırat-ı müstakîm" cümleleri *Risaletü'-Nur* ismine tevafukla beraber, bu mezkûr iki ayet gibi bir kısmı *Risaletü'n-Nur* telifinin tarihini de gösterir; aynen öyle de, yedi adet surelerin başlarında yedi defa

1 Artık sen onlara aldırma. (Nisa Suresi 81. En'am Suresi 68.)
2. Rabbim beni dos doğru bir yola erişdirdi. (En'am Suresi 161.)
3. Şüphesiz kı benim Rabbim hak ve adâlet üzeredir. (Hûd Suresi 56.)

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i meşhure: meşhur ayet.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
bilkuvve: fiil mertebesine geçmeden potansiyel halde, düşünce halinde.
fehm: anlayış.
ferman: emir, buyruk.
gaye-i ilmiye: ilmî gaye ve maksat.
hakikat: gerçek.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş.
inkılâb-ı fikrî: fikrî değişiklik.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
maatteessüf: ne yazık kı, üzülerek belirteyim kı.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
mesela: örneğin.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren rehber, kılavuz.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber birlikte.
netice-i hayat: hayatın neticesi ve gayesi.

Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sırat-ı müstakîm: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
sualen: soru sorarak.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sükût: değerden düşme, değersizleşme, yitirme, susma.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tarraka: gürültü.
telif: eser yazma.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret; kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
ulûm-ı mütenevvia: çeşitli ilimler.
ustat: öğretici, öğretmen.
vazife: görev.

[1] تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ cümle-i kudsiyesi makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz on altı veya yedi ederek aynen tam tamına o bin üç yüz on altı tanhine tevafukla işaret ettiği gibi, [2] طٰسٓ تِلْكَ اٰيَاتُ الْقُرْاٰنِ ayeti dahi aynen bin üç yüz on altı ederek, o bin üç yüz on altı tanhine tevafukla işaret eder. Güya, nasıl ki Asr-ı Saadette Kur'ân'dakı iman hakîkatlerine alâmetler, deliller ve o Kıtab-ı Mubin'ın davalarına bürhanları ve hüccetleri gözlere de göstermek manasında tekrar ile

تِلْكَ اٰيَاتُ الْقُرْاٰنِ ۞ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ ۞ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ [3]

fermanlanyla Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan ilânat yapıyor. Oyle de, bu dehşetlı asırda dahi bır mana-i işarîsiyle o ayat-ı Furkaniyenin bürhanları ve hakkaniyetinin alâmetleri ve hakikatlerinin hüccetleri ve hak kelâmullah olduğuna delîllen olan *Resaili'n-Nur*'a mana-ı işarîsiyle alâmet ve burhan ve emare ve delil manasıyla âyâtın ayetleri dıye tekrar ile [4] تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ ferman ederek nazar-ı dıkkatı Kur'ân hesabına bu asra ve bu asırdakı *Resaili'n-Nur*'a çevınıyor ıtıkat edıyorum. Evet her bır cıhetle ayn-ı şuur olan âyât-ı Kur'âniyenin böyle yırmi vecihle ve yırmı parmakla aynı şeye muttefıkan ışaretlen tasrıh derecesinde bana kanaat veriyor. Benim kanaatime ıştırak etmeyen bu ıttıfaka ne dıyecek ve ne dıyebılır?

1- Bu (hikmetle dolu) kitabın âyetlerıdır (Yunus Suresi 1)

2- Tâ sîn. Bu yüce Kur'an'ın âyetlerıdır (Neml Suresi 1)

3- Bu (hikmetle dolu) kitabın âyetlerıdır (Yunus Suresi 1) • Bu âp açık kitabın âyetlerıdır (Yusuf Suresi 1) • Bu yüce Kur'an'ın âyetlerıdır (Neml Suresi 1)

4- Bu âp açık kitabın âyetlerıdır (Yusuf Suresi 1)

adalet: her hak sahıbıne hak kının tam ve eksıksız verılmesı, düzenlı ve dengelı olus

alâmet: belırtı, işaret, ız.

asır: yuzyıl

Asr-ı Saadet: Peygamberımız Hz. Muhammed'ın (asım) peygamber olarak dünyada bulundugu devır

ayat: Kur'ân ayetlerı

ayat-ı Furkaniye: hak ıle batılı ayıran Kur'an ayetlen

ayet: Kur'an'ın her bır cümlesı

ayn-ı şuur: tam şuurluluk.

burhan: bir şeyi ıspatlamak ıçın kullanılan kesın delıl.

cifri: cifir hesabına aıt.

cihet: yon

cümle-i kudsiye: mukaddes ve mubarek cumle

dava: ıddıa.

dehşetli: urkütücü, korkunç.

delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan

emare: alâmet, belırtı, nışan

ferman: emır, buyruk.

güya: sankı

hak: dogruluk, gerçek, hakıkat

hakîkat: gerçek.

hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama

hikmet: İlâhi gaye, yuksek bılgi, fayda

hüccet: delıl.

ilânat: ılanlar

iman: inanç, ıtıkat.

ıştırak: katılma, ortak olma

ıtıkat: kesın inanma, iman

ittıfak: bırleşme, bırlık olusturma.

kanaat: inanma, goruş, fikir

Kelamullah: Allah'ın kelamı, Kur'an-ı Kerîm

Kitab-ı Mübin: kâinattakı olaylan cereyan ettıren Allah'ın kudretıne aıt nızam ve intızam esaslannı kanunlannı ihtıva eden manevî kıtap, kudret kitabı

Kur'an-ı Mucizül Beyan: açıklamalanyla akıllan benzerlennı yapmaktan acız bırakan Kur'an

mana-yı işari: yazı ve ışaretlerle ıfade edılen mana

müttefikan: ittıfak ederek, hep beraber, bırlıkte

nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış

Nisa: Kur'an-ı Kerîm'ın 4. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 176 ayettır

Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.

Sure: Kur'an-ı Kerîm'ın ayrıldıgı 114 bolümden her bırı

tasrıh: açıkça ıfade ederek, suphe ve tereddutlen sılme

tevafuk: uygunluk, bellı sıra, olçu ve munasebetler ıçerısınde bırbırıne denk gelme

vecih: cıhet, yon

Yunus: Kur'an-ı Kerîm'ın 10. suresıdır. Mekke'de (40, 94, 95 ve 96 ayetlerı Medine'de) nazıl olmuştur

Hangi kuvvet bu ittifakı bozar? *Resâil'n-Nur* bu asra gelen işarat-ı Kur'âniyeye hususî bir medar-ı nazar olduğuna kimin şüphesi varsa, Kur'ân'ın kırk vecihle mu'cizesini ispat eden *mu'cizat-ı Kur'âniye* namındaki Yirmi Beşinci Söz ve Yirminci Sözün İkinci Makamına ve haşre dair Onuncu Söz ve Yirmi Dokuzuncu Sözlere baksın, şüphesi izale olmazsa, gelsin parmağını gözüme soksun.

Yirmi İkinci Âyet ve Âyetler

Hem Yunus, hem Yusuf, hem Ra'd, hem Hicr, hem Şuara, hem Kasas, hem Lokman surelerinin başlarında bulunan تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ[1] ilân-ı kudsîsidir.

Yirmi birinci ayetin hatimesinde bunun munasebet-i maneviyesi bir derece beyan edilmiş. Cifrîsi ise, bu ayette üç ت bin iki yüz eder ve iki ك, iki ل yüz eder, yekûnu bin üç yüz, bir ى, bir ب dört veya beş, mecmuu bin üç yüz on altı veya on yedi ederek, Resâil'n-Nur Müellifi bir inkılâb-ı fikrî ile ulûm-i mütenevviayı Kur'ân'ın hakaikına çıkmak için basamaklar yaptığı bir tarihe tam tamına tevafuku münasebet-i maneviyesinin kuvvetine istinaden deriz.

O tevafuk remzeder ki, *"Bu asırda Resâil'n-Nur denilen otuz üç adet Söz ve otuz üç adet Mektub ve otuz bir adet Lem'alar, bu zamanda, Kitab-ı Mübîn'deki ayetlerin ayetleridir. Yanı, hakaikının alâmetlendir ve hak ve*

1 Bu âyât açık kitabın âyetleridir. (Yusuf Suresi 1.)

alâmet: belirti, işaret, iz.
asr: yüzyıl.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cifrî: cifir hesabına ait.
dair: alakalı, ilgili.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hatime: son, nihayet.
Hicr: Kur'ân-ı Kerîm'in 15. suresi.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hususî: özel.
ilân-ı kutsî: mukaddes ve yüce ilân.
inkılâb-ı fikrî: fikrî değişiklik.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
İşarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri.
ittifak: birleşme, birlik oluşturma.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
Kasas: Kur'ân-ı Kerîm'in 28. suresi. Mekke'de (52 ve 55. ayetler Medine'de) inmiştir. 88 Âyettir.
Kitab-ı Mübîn: Kâinattaki olayları cereyan ettiren Allah'ın kudretine ait nizam ve intizam esaslarını kanunlarını ihtiva eden manevî kitap, kudret kitabı.
Lokman: Kur'ân-ı Kerîm'de 31. sure. Mekke'de nazil olmuştur.
makam: yer, durak.
mecmu: toplam, tüm.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
mu'cize: benzerini yapmak tan insanların aciz kaldığı şey.
muellif: eser telif eden, yazan.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
nam: ad.
Neml: Kur'ân-ı Kerîm'in 27. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 93 âyettir.
Ra'd: Kur'ân-ı Kerîm'in 13. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 43 âyettir.
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme.
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
Şuara: Kur'ân-ı Kerîm'in 26. suresi. Mekke'de (224, 227 Âyetleri Medine'de) nazil olmuştur. 227 âyettir.
tevafuk: uygunluk, belli sıra düzü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
ulûm-ı mütenevvia: çeşitli ilimler.
vecih: cihet, yön.
yekûn: toplam.
Yunus: Kur'ân-ı Kerîm'in 10. suresidir. Mekke'de (40, 94, 95 ve 96. ayetleri Medine'de) nazil olmuştur.

hakikat olduğunun burhanlarıdır ve o ayetlerdeki hakaik-ı imaniyenin gayet kuvvetli hüccetleridir. Ve تِلْكَ *kelime-i kudsiyesinin işaret-i hissiyesiyle, gözlere dahi görünecek derecede zahir olduğunu ifade eden böyle ışarete lâyık delillerdir"* diye, remzen *Resâil'n-Nur*'u bir işarî manasının kullî dairesine hususî ve medar-ı nazar bir ferdi olarak dâhil ediyor.

Elhasıl, Nasıl ki bu ayette bulunan işarî mana yedi surede yedi işaret hükmünde olup, delâlet, belki sarahat derecesine çıkıyor; aynen öyle de, صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ[1] 'deki remiz dahi, yedi-sekiz surelerde bulunmakla, yedi-sekiz remiz hükmünde olarak o remzi işaret, belki delâlet, belki sarahat derecesine çıkarıyor.

İHTAR: Külfetsiz olmak üzere birden hatıra gelen ışarat kaydedildi. tekellufe girmemek için ışaretli otuz üç ayetin çok ışaratı kaydedilmedi.

Yirmi Üçüncü Âyet,

عَسَىٰ رَبُّنَآ أَن يُبْدِلَنَا خَيْرًا[2] Şu ayet her asra baktığı gibi bu asra da bakıyor ve bu asırda kâbuslu bir rüya gibi musibetlere düşen ve Rabb-i Rahîminden onu hayra tebdil etmesini rica edenler içinde Resâil'n-Nur Şâkirtlerine hususî remzettiğine bir emaresi şudur ki:

Bu ayetin makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz kırk beşte ehemmiyetli nsaleler telif ile beraber, fevkalâde hâdiseler

1- Dosdoğru bir yol. (En'âm Sûresi, 161.)

2- Umulur ki Rabbimiz bize bundan daha hayırlısını verir. (Kalem Sûresi, 32.)

asr: yüzyıl.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
dâhil: girme, içinde olma.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
delil: bir dâvayı ispata yarayan şey, burhan.
ehemmiyetli: önemli.
elhasıl: hasılı, netice itibâriyle, kısaca.
emâre: alâmet, belirti, nişan.
fevkalâde: olağanüstü.
gâyet: son derece.
hâdise: olay.
hakaik-ı imâniye: imana ait hakikatler, imânî gerçekler.
hakîkat: gerçek.
hususî: özel.
hüccet: delil.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
işârat: işâretler, haber vermeler.
işâret-i hissiye: hissî işâret, hisle ilgili belirti, duygu yoluyla yapılan ve algılanan işâret.
işârî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işâret yolu ile yapılan açıklama.
kelime-i kudsiye: mukaddes yüce söz.
külfet: zahmet, sıkıntı.
kullî: umumî, genel, bütün olan.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesâbına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
musîbet: felâket, bela.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak.
remiz: işâret, bir manayı ifâde eden veya bir manaya delâlet eden işâret ve şekil.
remzen: remiz ile, işâret ederek, işâretle.
sarahat: sarîhlik, açıklık, belirlilik.
sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
Şâkirt: talebe, öğrenci.
tebdîl: değiştirme, dönüştürme.
tekellüf: gösteriş, yapmacık, sahte tavır.
telif: eser yazma.
zâhir: açık, âşikar.

vukua gelmeye hazırlandılar. Ve o *Resâil'n-Nur*'un merkez-i intişarı olan Barla karyesinde ziyade sıkıntı muellifine verildi. Ve hususan küçük mescidine ilişildiği zaman Resâil'n-Nur Şakirtleri kuvvetli bir rica ile dergâh-ı İlâhiyeye iltica edip, "Yâ Rab! Bu müthiş rüyayı hayra tebdil eyle" deyip yalvardılar. Herkesin me'yusiyetlerine mukabil, pek kuvvetli bir ümit ve rica ile Müslümanların kuvve-i maneviyelerini takviye ettiler. Bu ayetin birden kulfetsiz hatıra gelenı bu kadardır, yoksa esrarı çokur. Tekelluf olmasın diye kısa kestim.

Yirmi Dördüncü Ayet ve Ayetler

Hem Sure-i Zümer, hem Sure-i Casiye, hem Sure-i Ahkâf'ın başlarında bulunan[1] تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ âyât-ı azîmeleridir. Şu ayetler dahı yirmi ikincidekı ayetler gibi *Risaletü'n-Nur*'un ismine ve zatına, hem telif ve intişarına bir mana-i remziyle bakıyorlar.

* * *

İzahtan evvel mühim bir ihtar

Lüzumlu dört beş nokta beyan edilecek.

BİRİNCİ NOKTA: Hadiste varid olduğu gıbi, "Her bir ayetin mana mertebelerinde bir zahiri, bir batını, bir haddi, bir muttalaı vardır. Bu dört tabakadan her birisinin, (hadisçe[2] شُحُونٌ وَغُسُونٌ tabır edilen) füruatı, işaratı, dal

1 Bu Kur'ân, kudreti herşeye galip olan ve hikmeti herşeyi kuşatan Allah tarafından indirilmiştir. (Zümer Suresi, 1.)

2 *İhyâ-ı Ulûmi'd-Dîn*, 1, 377; İtkan, 2, 184, 174, 175. (*Et-İbyân fî Ulûmi'l-Kur'ân*, Mekke, 1985.)

ayat-ı azîme: azîm, büyük manaları ihtiva eden ayetler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
batın: iç, mana, açık ve görünür mananın içindeki asıl mana, yalnız kabiliyeti olanların anlayabildiği hakikat.
beyan: açıklama, bildirme, izah
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı
esrar: sırlar, gizli hakikatler
evvel: önce
füruat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler
had: sınır, hudut.
hadîs: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hususan: bilhassa, özellikle
hukum: emir, buyruk.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
karye: köy
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
kulfet: zahmet, sıkıntı
mana-yı remz: işaretle anlatılmak istenen mana.
me'yusiyet: umutsuzluk.
meal: mana, anlam, mefhum.
merkez-i intişar: yayma, yayıncılık merkezi
mertebe: derece
mukabil: karşılık
muttala: anlama, bilgilenme yeri
muellif: eser telif eden, yazan.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
nokta: konu ile ilgili bölüm
nokta: konu ile ilgili bölüm
Risâletü'n-Nur: Nur Risâlesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
Sure-i Ahkâf: Ahkaf suresi
Sure-i Casiye: Casiye suresi.
Sure-i Zümer: Zümer suresi
şakirt: talebe, öğrenci
tabaka: derece, kat.
tabir: yorum, yorumlama
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tekellüf: gösteriş yapmacık, sahte tavır
telif: eser yazma
varıt: gelen, ulaşan, erişen.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
ya Rab! Ey Allah!
zahir: açık, görünür
ziyade: fazla, fazlasıyla

ve budaklan vardır" mealindeki hadisin hükmüyle, Kur'ân hakkında nazil olan bu ayet-i kudsiye, fer'î bir tabakadan ve bir mana-i işarîsiyle de Kur'ân'la münasebeti çok kuvvetli bir tefsirine bakmak, şe'nine bir nakîse değil, belki o lisanü'l-gayptaki i'caz-ı manevîsinin muktezasıdır.

İKİNCİ NOKTA: Bir tabakanın mana-i işarîsinin külliyetindeki efradının bu asırda tezahur eden ve münasebetli pek kuvvetli bir ferdi *Risaletü'n-Nur* olduğunu, onu okuyan herkes tasdik eder.

Evet, ben Risaletü'n-Nur'un has şakirtlerini işhad ederek derim:

Risaletü'n-Nur sair telifat gibi ulûm ve fünundan ve başka kitaplardan alınmamış. Kur'ân'dan başka mehazı yok, Kur'ân'dan başka üstadı yok, Kur'ân'dan başka mercii yoktur. Telif olduğu vakit hiçbir kitap müellifinin yanında bulunmuyordu. Doğrudan doğruya Kur'ân'ın feyzinden mülhemdir ve sema-i Kur'ânîden ve âyâtının nücumundan, yıldızlarından iniyor, nüzul ediyor.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: *Resâil'n-Nur* baştan başa ism-i Hakîm ve Rahîmin mazharı olduğundan bu üç ayetin ahirleri ism-i Hakîm ile ve gelecek yirmi beşinci dahi Rahman ve Rahîm ile bağlamalan münasebet-i maneviyeyi cidden kuvvetlendiriyor. İşte bu kuvvetli münasebet-i maneviyeye binaen deriz ki: [1] تَنْزِيلُ الْكِتَابِ cümlesinin sarih bir manası Asr-ı Saadette vahiy suretiyle Kitab-ı Mübin'in nüzulü olduğu gibi, mana-ı işarîsiyle de, her asırda

1- Bu Kur'ân indirilmiştir. (Zümer Sûresi, 1.)

ahir: son.
asır: yüzyıl.
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.
ayat: Kur'ân'ın ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kudsiye: Kur'ân'ın kudsî ayeti.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
efrat: fertler.
fer'î: teferuat ayrıntı.
feyiz: bolluk, bereket, ilim irfan.
fünun: fenler.
has. hususî, mahsus, özel.
i'caz-ı manevî. manen mu'cize oluş.
ism-ı Hakim: Hakim ismi. Cenab-ı Hakkın hikmetle faydalan takip ederek iş gören manasındaki ismi.
ism-ı Rahim: bütün mahlukatı sonsuz rahmet ve merhameti ile kuşatan anlamında Cenab-ı Hakk'ın bir ismi.
işhat. şahit gösterme, tanık getirme.
Kitab-ı Mübin: Kur'ân-ı Kerîm.
külliyet. bütünlük, umumîlik.
lisanü l-gayp: gaybî bir dil, gaypten, görünmeyenlerden haber veren dil.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
mehaz: menba, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
merci: merkez, kaynak, müracaat edilecek yer.
mukteza: iktıza eden, gereken.
müellif: eser telif eden, yazan.
mülhem: ilham olunmuş.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
nakise: eksiklik, noksanlık, kusur.
nazil: nüzul eden, inen.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nücum: yıldızlar.
nüzul: Kur'ân'ın vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmesi.
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, açıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızklandıran Allah.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, öteki.
sarih: açık, aşikar.
sema-yı Kur'anî: Kur'an'ın sema'sı.
suret. biçim, şekil, tarz.
şakirt. talebe, öğrenci.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
tabaka: derece, kat.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
telif: eser yazma.
telifat. telifler.
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma.
ulum: ilimler.
üstat. öğretici, öğretmen.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği bu kimseleri sırlan ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.

o Kitab-ı Mübin'in mertebe-i arşiyesinden ve mu'cize-i maneviyesinden feyz ve ilham tarıkıyla onun gizli hakikatleri ve hakıkatlerinin bürhanlan iniyor, nüzul edıyor diyerek şu asırda bir şakirdini ve bir lem'asını cenah-ı himayetine ve daire-i harimine bir hususî iltifat ile alıyor.

DÖRDÜNCÜ NOKTA: İşte bu Risalede mezkûr otuz üç ayet-i meşhurenin bılıttifak, tekellûfsuz, manaca ve cıfırce *Resaili'n-Nur*'un başına parmak basmaları ve başta Ayeti'n-Nur on parmakla ona ışaret etmesi, eskıden beri ulema ortasında ve edıbler mabeyninde meşhur bır düstur ve hakıkatlı bır medar-ı istıhracat ve hatta hususî tarihlerde ve mezar taşlarında edıblerin istımal ettikleri maruf bir kanun-ı ilmî ıledır. Eğer o kanuna tasannu kanşmazsa, işaret-i gaybiye olabilir. Eğer sun'î ve kastî yapılsa, yalnız bır letafet, bır zerafet, bır cezalet olur.

Evet, edıbler hususî ve şahsî tarihlerde onun taklidini yapmakla kelâmlannı güzelleştirdikleri; hem cifır ilminin en esaslı bır kaıdesi ve muhım bir anahtan olan makam-ı ebcedî ile işaret ise, her cihetle ayn-ı şuur ve nefs-i ilim ve mahz-ı ırade ve tesadüfî halleri olmayan ve lüzumsuz maddeleri bulunmayan Kur'ân'ın bu kadar âyât-ı meşhuresi icma ile ve ittifakla Risalei'n-Nur'a işaret ve tevafuklan sarahat derecesinde onun makbuliyetine bir şahadettir ve hak olduğuna bir imzadır ve şakırtlerine bir beşarettir.

BEŞİNCİ NOKTA. Bu hesab-ı ebcedî, makbul ve umumi bir dustur-i ilmî ve bır kanun-i edebî olduğuna delıller pekçoktur. Burada yalnız dört beş tanesini numune için beyan edeceğız.

asır: yuzyıl
ayet-ı meşhure: meşhur ayet.
Ayetu'n-Nur: Nur ayeti. Nur suresı 35 ayet.
ayn-ı şuur: tam şuurluluk.
beşaret: mujde
beyan: açıklama bıldırme, ızah
bilittifak: ittifakla beraberce, el birlıgıyle
bürhan: bır şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesin delıl
cenah-ı himayet: koruma yönu himayet tarafı
cezalet: ahenklı, akıcı ve güzel ıfade
cifir: harflere verilen sayı kıymetı ile geleceğe veya geçen hâdıselere ıbarelerden tarıh veya ısme dalı ışaretler çıkarmak ilmî
cihet: yon
daire-i harim: mahrem, hususî daire
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan.
düstur: kaıde, esas, prensıp
düstur-ı ilmî: ilmî dustur, kaıde, kural
edib: edebıyatçı, edebıyatla meşgul olan.
feyz: bolluk, bereket, ıhsan, bağış
hak: doğru, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek, esas.
hesab-ı ebcedî: harflere verilen sayı degerlenyle ıbarelerden geçmışe ve geleceğe aıt ışaretler çıkarmak, tarıh duşurmek.
hususî: ozel
icma: bır konu uzennde fikır bırlıgıne varma, fikır bırlıgı
ilham: belli bılgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zıhnine indırılen mana
iltifat: ılgı gosterme, yuzunu çevırıp bakma
istimal: kullanma
işaret-i gaybiye: gayple ılgılı ışaret, Hz. Peygamber, muçtehıt ımamlar tarafından gayba aıt verilen haberler, ışaret yolu ıle yapılan açıklamalar
ittifak: bırleşme, fikır bırlıgı etme
kaide: kural, esas, dustur
kanun-ı edebî: edebıyat kaıdesi, edebıyat kuralı
kanun-ı ilmî: ılmî kanun, ılımle ılgılı kaıde
kasdî: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan.
Kıtab-ı Mübin: Kur'ân-ı Kerım
lem'a: panıtı
letafet: latıflık, hoşluk, incelik
mabeyn: ara
mahz-ı ırade: ıradenın kendısı, gerçek ırade kuvvetı
makam-ı ebcedî: ebcedle ılgılı makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
makbul: kabul edılmış, geçerlı.
makbuliyet: makbulluk, begenılmışlık, geçerlılık.
maruf: herkesçe bilinen
medar-ı istıhracat: çıkışlar bır şeyden bir şeyı çıkarma sebebi
mertebe-i arşiye: yuksek derece, yuksek mevkı
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan
mu'cize-i maneviye: manevi mu'cize
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
nefs-i ilim: ılmın ta kendısı
numune: ornek.
nüzul: Kur'ân'ın vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e ındırılmesi
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
sun'i: yapmacık, uydurma, sahte
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şahsî: şahsa kışıye aıt, hususî.
şakırt: talebe, oğrencı
tarık: yol.
tasannu: yapmacık.
tekellüf: gosterış yapmacık, sahte tavır
tesadufi: tesadufe ılgılı, rastgele, tesaduf olarak.
tevafuk: uygunluk, bellı sıra, ölçu ve munasebetler ıçersınde bırbırınne denk gelme
ulema: âlımler, bılgınler, ilım sahıplerı
zerâfet: incelik, zarıflık.

Birincisi: Bir zaman benîisrail âlimlerinden bir kısmı huzur-i Peygamberîde surelerin başlarındaki

(1) الٓمٓ ۞ كٓهٰيعٓصٓ gibi mukattaat-ı hurufiyeyi işittikleri vakit, hesab-ı cifrî ile dediler:

"Ya Muhammed! Senin ümmetinin müddeti azdır."

Onlara mukabil dedi:

"Az değil." Sair surelerin başlarındaki mukattaatı okudu ve ferman ettı: "Daha var." Onlar sustular... (2)

Ikincisi: Hazret-i Alı Radıyallahu Anhın en meşhur Kaside-i Celcelûtıyesi, baştan nıhayete kadar bır nevı hesab-ı ebcedî ve cifir ile telif edilmiş ve öyle de matbaalarda basılmış.

Üçüncüsü: Cafer-i Sadık Radıyallahû Anh ve Muhyıddin-i Arabî (RA) gibi esrar-ı gaybıye ile uğraşan zatlar ve esrar-ı huruf ilmine çalışanlar, bu hesab-ı ebcedîyi gaybî bır düstur ve bır anahtar kabul etmişler.

Dördüncüsü: Yüksek edıbler bu hesabı, edebî bir kanun-ı letafet kabul edıp eskı zamandan ben onu istımal etmişler. Hatta letafetın hatırı ıçın iradî ve sun'î ve taklıdî olmamak lâzım gelırken, sun'î ve kastî bir surette o gaybî anahtarların taklidini yapıyorlar.

Beşincisi: Ulûm-i ryaziye ulemasının munasebet-i adediye ıçınde en lâtıf dusturlan ve avamca hanka gorunen kanunları, bu hesab-ı tevafukînin cinsindendirler. Hatta fıtrat-ı eşyada Fâtır-ı Hakîm bu tevafuk-ı hesabîyı bır

1- Elif lâm mım (Bakara Suresi 1) • Kef ha ya ayn sâd (Meryem Suresi 1)

2- Ibnı Kesır *Tefsıru'l Kur'âni'l Azım* 1 38 *Tefsıru t Taberi* 1 71 72

âlim: ılım ile uğraşan ılım adamı
avam: kultürlu yuksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
benîisrail: israilogulları Yahudiler
cifir: harflere verılen sayı kıymetı ile gelecege veya geçen hadıselere ıbarelerden tarıh veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmı
dustur: kalde esas prensıp
edebî: edebıyatla ılgılı edebıyata aıt.
edıb: edebıyatçı edebıyatla meşgul olan
esrar-ı gaybiye: gaybî sırlar, gorunmeyen sırlar
esrar-ı huruf: harflerın sırları
Fatır-ı Hakım: her şeyı bır maksada uygun ve hikmede benzersiz bir şekılde yaratan Allah (c.c.)
ferman: emır buyruk.
fıtrat-ı eşya: eşyanın fıtratı eşyanın yaratılışına uygun eşyanın tabıatına uygun.
gaybî: gaybla ılgılı bilinmeyenle ılgılı
hanka: olağanustü
hesab-ı cifir: cifir hesabı
hesab-ı ebcedî: harflere verilen sayı degerlenyle ıbarelerden geçmışe ve gelecege aıt ışaretler çıkarmak, tarıh dusurmek
hesab-ı tevafukî: tevafukların her hangı bir şekıl ve sebeple ayrı cızgı dogrultu veya şekl dahılınde muvafık ve uygun gelen harf kelıme veya daha fazlasını bazı hesap tekniklenyle bulma hesaplama
huzur-ı Peygamberî: Peygamberın huzuru sohbetı
iradî: ırade ıle alakalı iradeye dair zor ve baskı altında yapılmayan ıhtıyarî
istimal: kullanma
kanun-ı letafet: letafet kanunu guzellık, latıfık hoşluk, şeffaflık kanunu.
kasdî: bile bile yapılan
Kaside-i Celcelûtiye: Hz. Imam-ı Alı nın Hz Peygamberın dersleınne ıstınaden kaleme aldıgı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak telif edilen Suryanıce kaside
latıf: yumuşak tadı hoş.
letafet: latıflık, hoşluk, ıncelık.
mukabil: karşılık.
mukattaat: Kur an-ı Kerım de bazı surelerın başlanında bulunan kesık kesık ıkısı uçu bırleşık veya tek tek yazılı harfler
mukattaat-ı hurûfiye: sure başlarında bulunan ve bırer lıâhî şıfre mahıyetını taşıyan harfler (ya sın elif lâm mım. V d.)
muddet: sure zaman
münasebet-i adediye: sayıca meydana gelen denklık, uygunluk.
nevı: çeşıt, tur
nıhayet: son
Radıyallahû Anh: Allah ondan razı olsun.
sair: dıger, başka otekı
sun'î: yapmacık uydurma sahte.
suret: bıçım şekıl tarz
taklıdî: taklıde yapılan.
tehf: eser yazma
tevafuk-ı hesabî: hesaplamada uygunluk, harflere rakam degen vererek manalar bulma
ulema: alımler bılgınler, ılım sahıplerı
Ulum-ı ryaziye: ryazî ılımler matematıkle ılgılı ılımler
ummet: Muslumanlarını tamamı butun Muslumanlar
zat: kişı şahıs

düstur-i nizam ve bir kanun-i vahdet ve insıcam ve bir medar-ı tenasüb ve ittifak ve bir namus-i hüsün ve ittisak yapmış. Meselâ, nasıl ki ıkı elin ve iki ayağın parmaklan, asapları, kemikleri, hatta hüceyratları, mesamatları hesapça birbirine tevafuk ederler, öyle de, bu ağaç, bu baharda ve geçen bahardaki çiçek, yaprak, meyvece tevafuk ettiği gibi, bu baharda dahı az bır farkla geçen bahara tevafuk ve istikbal baharları dahi mazi baharlarına ihtiyar ve irade-i İlâhıyeyi gösteren sırlı ve az farkla muvafakatleri, Sâni-i Hakîm-i Zülcemal'in vahdetini gösteren kuvvetli bır şahıd-i vahdanıyettir.

Işte madem bu tevafuk-ı cifrî ve ebcedî, bir kanun-ı ilmî ve bir düstur-ı riyazî ve bir namus-i fıtrî ve bır usul-i edebî ve bır anahtar-ı gaybî oluyor. Elbette menba-ı ulûm ve maden-ı esrar ve fıtratın tercüman-ı âyât-ı tekviniyesi ve edebiyatın mu'cize-ı kübrası ve lısanü'l-gayb olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, o kanun-i tevafukîyi işaratında istihdam, istimal etmesi, i'cazının muktezasıdır.

Ihtar bıttı, şımdı sadede geliyoruz.

* * *

Sure-i Zümer, Casiye, Ahkâf'ın başlanndaki (1) تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ olan ayetler, sabık ıhtarın ıkıncı noktasında, munasebet-i maneviyesi beyan edildiğinden, burada yalnız cifrî remzini beyan edeceğız. Şöyle kı.

1 Bu Kur'an, kudretli herşeye galip olan ve hikmetli herşeyi kuşatan Allah tarafından indirilmiştir (Zümer Suresi, 1.)

anahtar-ı gaybi: gayp anahtarı, gaybı açacak anahtar
asap: sınırler
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
beyan: açıklama, bıldırme, izah
cifri: cifir hesabına aıt.
cihet: yon
cüz: kısım, parça
cüz'i: kuçuk, az.
dalı: alakalı, ılgılı
dustur-ı nizam: duzgunluk dusturu, rertıp prensıbı.
dustur-ı riyazi: matematuk kaıdesı.
ebcedi: ebced hesabına aıt.
eksenyetle: daha, ziyadesıyle, çoklukla, çogunlukla
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
fıtrat: yaratılış, tabıat, mızaç, huy
gayet: son derece.
hüceyrat: hucreckler
ıhtar: hatırlatma, uyan
İhtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzulanna göre hareket etme.
İltifat: ilgi gosterme, yuzünu çevirip bakma
insıcam: anlatılanlann bırbırleriyle olan uyumlulugu, tutarlılıgı, duzgunlugu.
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, Cenab-ı Hakkın dılediğini yapabılme gucu, kudreti.
istıhdam: bır hızmette kullanma, çalıştırma
istikbal: gelecek zaman
istimal: kullanma
ittifak: birleşme, fikır birlıgı etme
ittisak: dızılme, sıralanma, bir nizam dahilinde sıralanma
kanun-ı İlmi: ilmî kanun, ilımle ılgılı kaıde
kanun-ı tevafuki: tevafuka aıt prensıp, denk gelmeye aıt kanun
kanun-ı vahdet: bırlık kanunu
Kur'an-ı Mucizül Beyan: açıklamalarıyla akıllan benzerlenni yapmaktan acız bırakan Kur'an
lisanü'l gayb: gaybî bir dıl, gaybdan gorunmeyenlerden haber veren dıl
maden-i esrar: sırların kaynağı, merkezı
mazi: geçmış zaman
medar-ı tenasüp: uygunluk sebebı.
menba-ı ulum: ılımlenn menbaı, kaynagı.
mesamat: mesamlar, delıkler, gozenekler
mu'cize-i kübra: en buyuk mu'cize
muktezâ: ıktıza eden, gereken.
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
munasebet-i maneviye: manevî munasebet, yakınlık, ırtıbat
namus-i fıtrı: yaratılış kanunu
namus-i hüsün: güzellik kanunu
remz: ışaret, gızlı ve kapalı bır surette ifade etme.
sabık: geçmiş.
sadet: konuşulan madde, asıl konu
Sâni-i Hakim-i zülcemal: güzellik ve hıkmet sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah.
sır: gızlı hakıkat.
şahıd-ı vahdaniyet: Allah ın tek ve benzersız olüşunun kusur ve noksanlardan uzak olüşunun şahıdı ve delılı.
tercüman-ı ayat-ı tekviniye: olüşla ve yaratılışla ılgılı ayet lenn terecumanı.
tevafuk-ı cifri: cifırle ılgılı tevafuk, cıfrı hesaba gore bırbınne denklık, uygunluk, munasebet.
umumiyet: genellik.
usul-ı edebi: edebiyatla ılgılı bır usul, kaıde
vahdet: bırlık ve teklık.
yekuni: toplam.

İki ت 800, iki ن 100, iki م 80, iki ك 40, üç ر 21, üç ى 30, bir ب , bir ح 10, Lâfzullah (الله) 67, bir ع 70, dört ل , dört ا 124 olup yekûnu bin üç yüz kırk iki ederek, bu asrın şu tarihine nazar-ı dikkati celb etmekle beraber, Kur'ân'ın tenzilıyle çok alâkadar bir Nura parmak basıyor. Ve o tarihten az sonra Mu'cizat-ı Ahmediye (ASM) Risalesi ve Yirminci ve Yirmi Dördüncü Mektuplar gibi Risaletü'n-Nur'un en nuranî cüzleri meydan-ı intişara çıkmaları ve Kur'ân'ın kırk vecihle i'cazını ispat eden Mu'cızat-ı Kur'âniye Risalesiyle haşre dair Onuncu Sözün ikisinin kırk ikide intişarları ve kırk altıda fevkalâde ıştiharları aynı tarihte olması bir kuvvetli emaredir ki, bu ayet ona hususî bir iltifatı var.

Hem nasıl ki, bu ayetler telif ve intişarına işaret ederler, öyle de, yalnız تَنْزِيلُ الْكِتَابِ kelimesi Risaletu'n-Nur'un ismine –şeddeli nun, bir nun sayılmak cihetiyle– gayet cüz'î bir farkla tevafuk edip remzen bakar, kendine kabul eder. Çünkü, تَنْزِيلُ الْكِتَابِ kelimesi dokuz yüz elli bir ederek, Risaletü'n-Nur'un makamı olan dokuz yüz kırk sekize sırlı üç farkla tevafuk noktasından bakar.

Birden hatıra geldi ki: Bu üç farkın sırrı ise, Risaletü'n-Nur'un mertebesi üçüncüde olmasıdır. Yani, vahiy değil ve olamaz. Hem umumiyetle dahi ilham değil. Belki ekseriyetle Kur'ân'ın feyziyle ve medediyle kalbe gelen sunuhat

alâkadar: ilgili, ilişki.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
celp: çekme, kendine çekme.
cihet: yön.
cüz: kısım, parça.
cüz'î: küçük, az.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fevkalâde: olağanüstü.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hususî: özel.
i'caz: mu'cizelik. insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme, meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.
Lafzullah: Allah lâfzı.
medet: inayet, yardım, imdat.
mertebe: derece.
meydan-ı intişar: yayılma alanı.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler.
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sünuhat: sunuhlar, akla gelen, içe doğan şeyler.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
telif: eser yazma.
tenzil: Kur'ân-ı Kerim'in vahiy yoluyla Peygamberimize (asm) yavaş yavaş indirilmesi.
tevafuk: uyguntuk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
vecih: cihet, yön, terme.
yekûn: toplam.

ve istihracat-ı Kur'âniyedir. Cây-ı dikkattir ki, birinci حٰمٓ olan Sure-i Mü'min'de [1] تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ makam-ı cifrîsi, bazı mühim ayetler gibi, bin üç yüz yetmişe bakıyor. Acaba on beş yirmi sene sonra başka bir nur-ı Kur'ân zuhur mu edecek, yahut *Resâil'n-Nur*'un bir inkişaf-ı fevkalâde ile bir fütuhatı mı olacak bilmediğimden, o kapıyı açamıyorum.

Yirmi Beşinci Ayet

[2] حٰمٓ ۞ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ayet-i kudsiyesidir. Bu ayetin mana-i işârîsi, *Resâil'n-Nur* ile münasebeti çok kuvvetlidir. Bir cihetî şudur ki:

Risâletü'n-Nur'un ve şâkirtlerinin mesleği dört esas üzenne gıdıyor.

Birincisi tefekkürdür; Hakîm ismine bakıyor.

Biri de şefkattir, hadsiz olan fakrını hissetmektir ki, Rahman ve Rahîm isimlenne bakıyor.

Hem şu ayet, nasıl ki *Resâil'n-Nur*'un telif ve tekemmül tarihine tevafukla parmak basıyor; öyle de, تَنْزِيلٌ kelimesiyle (vakf mahallî olmadığından tenvin *nun* sayılmak cihetiyle) makamı beş yüz kırk yedi olarak Sözlerin ikinci ve üçüncü ismi olan *Resâil'n-Nur* ve *Risâle-i Nur*'un adedi olan beş yüz kırk sekiz veya kırk dokuza, şeddeli nun, bir nun sayılmak cihetiyle, pek cüz'î ve sırlı

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayet-i kudsiye: Kur'ân'ın kudsî ayeti
cây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkat edilecek yer veya şey, dikkate değer
cihet: yön
cüz'î: küçük, az
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
inkişaf-ı fevkalâde: olağanüstü açılımlar, gelişmeler
istihracat-ı Kur'âniye: Kur'ân'dan farklı farklı manalar çıkarma
mahal: yer
makam: değer
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
mana-yı işârî: yazı ve işâretlerle ifâde edilen mânâ
meslek: gidiş tutulan yol, sistem
mühim: önemli, ehemmiyetli
münâsebet: ilgi, ilişki, bağ
nur-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahmân: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Risâletü'n-Nur: Nur Risâlesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
Sûre-i Mü'min: Mü'min sûresi
şâkirt: talebe, öğrenci

1 Bu Kur'ân, kudretli herşeye galip olan ve hikmetli herşeyi kuşatan Allah tarafından indirilmiştir. (Zümer Sûresi, 1.)

2 Bu kitap, kudretli herşeye galip olan, ilmi herşeyi kuşatan Allah tarafından indirilmiştir. (Mü'min Sûresi, 2.)

şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzenne konulan ve o harfi iki defa okutan işâret.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tefekkür: denn düşünme, eşyanın hakikatini yârâtıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tekemmül: olgunlaşma, kemâle erme, mükemmelleşme.
telîf: eser yazma.
tenvîn: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işâret; kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münâsebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vakf: Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma.
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

bir veya iki farkla tevafuk ederek, remzen ona bakar, dairesine alır.

Hem, [1] حٰمٓ ۞ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'in makam-ı cifrîsi, bir vecihle, yani tenvin nun sayılsa ve şeddeli iki ر 'daki *lâm-ı aslî* hesap edilse, حٰمٓ , حَامِيمْ telâffuzda olduğu gibi olsa, bin üç yüz elli dört veya beş eder. Ve diğer bir vecihte, yani tenvin sayılmazsa, bin üç yüz dört eder. Üçüncü vecihte, yani telâffuzda bulunmayan iki lâm hesaba girmezse, bin iki yüz doksan dört eder.

Birinci vecihte, tam tamına *Resail'n-Nur*'un telifçe bir derece tekemmulü ve fevkalâde ehemmiyet kesb etmesi ve fırtınalara tutulması ve şakirtleri kudsî bir teselliye muhtaç oldukları Arabî tarihiyle, şu bin üç yüz elli beş ve elli dört tarihine, hem otuz bir adet Lem'alardan ibaret olan "Otuz Birinci Mektubun telif zamanına, hem o mektubun Otuz Birinci Lem'asının vakt-i zuhuruna ve o lem'adan Birinci Şuanın telifine ve o şuanın yirmi dokuz makamında otuz üç adet ayatın Risale-i Nur'a imalan yazıldığı şu zamana, şu dakikaya, şu hale tam tamına tevafuku ise, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsine yakışıyor. Gayet lâtif ve müjdeli bir tevafuktur.

İkinci vecihte, yani bin üç yüz dört makamıyla Risale-i Nur'un tercümanı, Risale-i Nur'un basamaklan olan mebadi-i ulûma besmelekeş olduğu ve fütuhat-ı Nuriyede besmelesini çektiği ve fatiha-i hayat-ı ilmiyede

1- Ha mim. • Bu kitap Rahman ve Rahim olan Allah tarafından indirilmiştir. (Fussilet Suresi 1-2.)

Arabî: Arap diline ait.
ayat: Kur'an ayetleri.
besmelekeş: Besmele çeken.
ehemmiyet: onem, değer, kıymet.
fatiha-i hayat-ı ilmiye: ilmi hayatın başlangıcı.
fevkalâde: olağanustu.
fütuhat-ı Nuriye: Nur'un zaferleri. Risale-i Nur ile yapılan iman ve Kur'ân hizmetinin akıl ve kalpleri kendine cezp etmesi, kalpleri fethetmesi.
gayet: son derece.
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş.
ibaret: meydana gelen oluşan.
ima: işaretle anlatma, ustü kapalı ifade etme.
kesb: kazanma.
kudsî: mukaddes, yüce.
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş.
makam: yer.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degeri.
mebadi-i ulum: ilimlerin çekirdegi, ilimlerin başlangıcı, ilimlerin usul ve prensipleri, ilimlerin evveli, ilk ilimler.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
şakirt: talebe, ogrenci.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tekemmul: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme.
telâffuz: bir harf, hece veya kelimeyi soylenmesi gerekturdigi şekilde seslendirme.
telif: eser yazma.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak uzere konulan işaret; kelimenin sonuna iki ustun (en), iki esre.
tesellî: avutma, acısını dindirme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçu ve munasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vakt-i zuhur: ortaya çıkma zamanı.
vecih: cihet, yon.

(1) بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ okuduğu zamanına tam tamına tevafukla parmak basıyor, arkasını sıvatıyor, "Haydı gıt, selâmetle çalış" remzen diyor.

Üçüncü vecihte, yanı bın ıkı yuz doksan üç veya dört olan makam-ı cifrîsıyle, o tercümanın besmele-i hayat-ı dünyeviyesinin iptıdasına tam tamına tevafuk sırrıyla ıma eder kı, onun hayatı çok dehşetlı dağdağaları ve fırtınalarını görmek ve çekmekle beraber daıma Rahman ve Rahîm isımlerinin mazhan olarak rahmetle muhafaza ve şefkatle terbıye edıleceğını remzen mün'imane haber veriyor. Bu suretle Kur'ân'ın manevî i'cazından ihbar-ı gaybî nev'inin bir şuaını gösteriyor.

Yırmı Altıncı Ayet

Sure-i Hud'da (2) فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ayetinin ıkı satır sonra gelen (3) وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ ayetıdır.

Şu ayetin şeddeli م ve şeddeli ل ve şeddeli ن ıkışer sayılmak ve اَلْجَنَّةِ 'dekı ت vakıfta ه olduğundan olmak cihetiyle, makam-ı cifrîsi bın uç yuz ellı ıkı olmakla tam tamına Resaılı'n-Nur Şakirtlennin en me'yusıyetlı ve musibetlı zamanları olan bın üç yüz ellı ıkı tanhıne tam tamına tevafukla o acınacak hallerinde kudsî ve semavî bır teselli, bır beşarettır. Ve ayetın münasebet-i maneviyesi bır iki risalede, yanı Keramat-ı Aleviyede ve Gavsıyede beyan edılmıştır.

1 Rahman ve Rahım olan Allah'ın adıyla

2. O gun insanlardan şakîler ve saîdler vardır. (Hûd Suresi: 105.)

3. Saîdlere gelince: onlar da Cennette kalacaklardır. (Hûd Suresi: 108.)

ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı.
besmele-i hayat-ı dunyeviye: dunya hayatının başlangıcı
beşaret: mujde
beyan: açıklama bıldırme izah
cıhet: yon.
dagdaga: gurultu, beyhude telaş ve ıztırap
dehşetlı: ürkutucu, korkunç.
hâl: durum, vazıyet.
ı caz: mu cızelık, insanlanın benzerını yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak.
ihbar-ı gaybi: gayba aıt haber, geçmış veya gelecek zamana aıt haber
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ıfade etme.
ıptıdai: baş, başlangıç
Keramat-ı Aleviye ve Gavsıye: Hz. Alı'ye ve Abdulkadır Geylanî hazretlerine aıt kerametler, olagânustu, fevkalade haller
kudsı: mukaddes, yuce.
makam-ı cifrı: cıfre aıt makam, cifr hesabına gore ulaşılan netuce, sayı degen
manevi: manaya aıt, maddî olmayan.
mazhar: bır seyın çıkogı gorundugu yer, nail olma, şereflenme
me'yusıyet: umıtsızlık.
muhafaza: koruma
musıbet: felaket, bela
mün'ımane: nımet venrcesıne nımet verene, ıkram edene yakışır şekılde
munasebet-i maneviye: manevî munasebet, yakınlık, ırtıbat.
nevı: tur, çeşıt.
Rahım: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıkları nzıklandıran Allah.
rahmet: Allah'ın kullannı esırgemesi, onlara maddî ve manevî nımetler vermesi
remzen: remız ıle ışaret ederek, işaretle.

selamet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endışeden uzak olma
semavi: semaya aıt, gokten gelen, Allah tarafından olan, ılahı.
sır: gızlı hakıkat.
Sure-i Hud: Hud suresı.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şakırt: talebe, oğrencı
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfın uzenne konulan ve o harfı ıkı defa okutan ışaret.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şua: ışın, bır ışık kaynağından uzanan ışık telleri
terbiye: besleyip buyutme, yetıştırme, eğıtme
teselli: avutma, acısını dındırme
tevafuk: uygunluk, belll sıra, olçu ve munasebetler içensın de bırbırne denk gelme.
vakf: Arapça bır kelımenın sonunu harekesız olarak okuma
vecih: cıhet, yon.

[1] وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ 'deki سُعِدُوا kelimesi, [2] فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ 'deki سَعِيدٌ kelimesine Kur'ân sahifesinde tam muvazi ve mukabil gelmesi, bu tevafuka bir letafet daha katar. Bu ayetin küllî ve çok geniş mana-i kudsîsinin cüz'iyatından Risale-i Nur Şakirtleri gibi tesellîye çok muhtaç bir cüz'îsi bu asırda, bin üç yüz elli ikide bulunduğuna tam tamına tevafukla işaret ederek başına parmak basıyor.

Eğer [3] فِي الْجَنَّةِ kelimesinde vakfedilmezse ve [4] خَالِدِينَ kelimesiyle rabt edilse, o vakit ت olmaz. Fakat daha lâtif tesellîkâr bir tevafuk olur. Çünkü, [5] وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا kaide-i nahviyece müptedadır, [6] فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ onun haberidir. Bu haber ise, makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz kırk dokuz adediyle, bin üç yüz kırk dokuz tarihinden beşaretle remzen haber verir. Ve o tarihte bulunan Kur'ân hizmetkârlarından bir taifenin ashab-ı cennet ve ehl-i saadet olduğunu mana-i işarîsiyle ve tevafuk-i cifrî ile ihbar eder ve bu tarihte Risale-i Nur Şakirtleri Kur'ân hesabına fevkalâde hizmetleri ve tenevvürleri ve çok mühim risalelerin telifleri ve başlarına gelen şimdiki musibetin, düşmanları tarafından ihzaratı tezahür ettiğinden, elbette bu tarihe müteveccih ve işarî, tesellîkâr bir beşaret-i Kur'âniye en evvel onlara baktığını gösterir.

1- Saidlere gelince onlar da Cennette kalacaklardır. (Hûd Suresi, 108.)
2- O gün insanlardan şakîler ve saîdler vardır. (Hûd Suresi, 105.)
3- Cennettedirler.
4- Ebedî olarak kalıcıdırlar.
5- Saidlere gelince
6- Ebedî olarak cennette kalacaklardır. (Hûd Suresi, 108.)

---

ashab-ı Cennet: Cennet ashabı, Cennetlikler.
asr: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beşaret: müjde
beşaret-i Kur'âniye: Kur'ân'ın müjdelemesi
cüz'î: az parçaya ait olan
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
ehl-i saadet: saadete ulaşanlar, mutluluğu yakalayanlar, bahtıyar olanlar
evvel: önce
fevkalâde: olağanüstü
haber: Arapça dilbilgisinde isim cümlelerinde yüklem vazifesi gören kelime veya kelime grubu
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
ihbar: haber verme, bildirme.
ihzarat: hazırlıklar, hazırlanmalar
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama
kaide-i nahviye: gramer dilbilgisi kaidesi.
küllî: umumî, genel, bütün olan
latif: yumuşak, tatlı, hoş
letafet: latiflik, hoşluk, incelik
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı değeri
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-yı kudsî: mukaddes mana.
mukabil: karşılık.
musibet: felâket, bela
muvazî: paralel, birbirine denk.
muhim: önemli, ehemmiyetli
müptedâ: isim cümlelerinde özne.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
rapt: bağlama, bağlanma, ilıştırme
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahife: sayfa
şakirt: talebe, öğrenci
taife: takım, grup.
telif: eser yazma
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma
tesellî: avutma, acısını dindirme
tesellîkar: teselli bulan
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevafuk-i cifrî: cifrle ilgili tevafuk, cifrî hesaba göre birbirine denklik, uygunluk, münasebet.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vakf: Arapça bir kelimenin sonunu harekesiz olarak okuma.

Evet, فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ 'de şeddeli ن , bir ن sayılmak cihetiyle, ت dört yüz, خ altı yüz; bin eder. İki ن yüz, bir ى , iki ف , bir ل iki yüz; diğer ل otuz, ikinci ى on, iki ا iki, bir ج üç, bir د dört, kırk dokuz eder ki, yekûnu bin üç yüz kırk dokuz eder

Bu müjde-i Kur'âniyenin binden bir vechi bize teması, bin hazineden zıyade kıymettardır. Bu müjdenin bir müjdecisi bir sene evvel görülmüş bir rüya-i sâdıkadır. Şöyle ki:

Isparta'da başımıza gelen bu hâdiseden bir ay evvel bir zata, rüyada ona deniliyor ki: "Resaili'n-Nur Şakirtleri imanla kabre girecekler, imansız vefat etmezler."

Biz o vakit o rüyaya çok sevindik. Demek o müjde, bu müjde-i Kur'âniyenin bir müjdecisi imiş. (HAŞİYE)

Yirmi Yedinci Âyet

Sure-i Sâf'ta

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ [1]

'dur. Bu ayetteki نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ [2] cumlesinin makam-ı cifrîsi, bin üç yüz on altı veya yedidir. Ve bu

HAŞİYE: Cihan saltanatından daha ziyâde kıymettar bir müjde i Kur'âniye, bir beşâret i semâviye bu sayfada vardır

1 Onlar Allah ın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler. Fakat Allah nurunu tamamlayacaktır- kâfirler isterse hoşlanmasınlar. (Saf Suresi, 8.)

2 Allah ın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler. Fakat Allah nurunu tamamlayacaktır. (Saf Suresi, 8.)

ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
beşaret-i semaviye: İlâhî sema- dan gelen müjde.

cihet: yön
evvel: önce
hadise: olay
haşiye: dipnot.
iman: inanç, itikat.
kıymettar: kıymetli, değerli
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
müjde-i Kur'âniye: Kur'ân ın müjdesi
rüya-yı sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde dünyada hakikatlar çıkan sadık rüya
sure-i Saff: Saff suresi
şakirt: talebe, öğrenci
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
vecih: cihet, yön
vefat: ölme
yekûn: toplam
zat: kişi, şahıs
zıyade: çok, fazla.

tarih ise, sabıkan yirmi birinci ayetin hatimesinde zikredilen inkılâb-ı fikrî sadedinde, Avrupa'nın bir müstemlekât nazırı, Kur'ân'ın nurunu söndürmesine çalışması tarihine ve Resaili'n-Nur müellifi dahi ona karşı o inkılâb-ı fikrî sayesinde o nuru parlatmaya çalışması aynı tarihe, hem yedi surede yedi defa [1] تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ aynı tarihe, hem [2] طٰسٓ تِلْكَ اٰيَاتُ الْقُرْاٰنِ dahi aynı tarihe, hem [3] هَدٰنِى رَبِّىٓ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ dahi aynı tarihte, hem [4] اِنَّ رَبِّى عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ dahi şeddeli bir ن, bir ن sayılmak ve tenvin sayılmamak cihetiyle aynı tarihe, hem [5] فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ fermanı dahi aynı tarihe, hem [6] نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ dahi aynı tarihe bilittifak muvafakatleri elbette remizden, işaretten, delâletten ziyade bir sarahattir ki, Risale-i Nur o nur-i İlâhînin bir lem'ası olacağını ve düşmanlan tarafından gelen şubehat zulümatını dağıtacağını mana-ı işarîsiyle müjdeliyor. Hem bu cifrî ve müteaddit ve manıdar tevafuklar ise, kuvvetli bır munasebet-i maneviyeye istinad ederler.

Evet *Resaili'n-Nur*'un yüz yirmi dokuz Risaleleri, yüz yirmi dokuz elektrik lâmbalarının şişeleri misillü, Kur'ân nur-i âzamından uzanan tellerin başlarına takılıp, o nuru neşrettikleri meydandadır. Risale-ı Nur'un yarı ısmı ıkı

1- Bu [hikmetle dolu] kitabın ayetlerıdır. (Yunus Suresi, 1.)
2- Tâ, sîn. Bunlar yuce Kur'ân ın ayetlerıdır. (Neml Suresi, 1.)
3- Rabbım beni dos doğru bır yola enştırdı. (En'am Suresi, 161.)
4- Şüphesız kı benım Rabbım hak ve adalet uzeredır. (Hûd Suresi, 56.)
5- Onlara aldırma. (Nisâ Suresi, 81. En'am Suresi, 68.)
6- Allah ın nurunu ağızlarıyla sondurmek isterler. Fakat Allah nurunu tamamlaya caktır. (Sâf Suresi, 8.)

ayet: Kur'an ın her bır cümlesi
bilittifak: ittıfakla, beraberce elbırlığıyle.
cifrî: cifır hesabına aıt.
cihet: yon.
delalet: delıl olma, gösterme
ferman: emır, buyruk
hatime: son, nihayet.
inkılab-ı fikrî: fıkrı değışıklık.
ıstinat: dayanma
lem'a: parıltı
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ıfade edılen mana
manıdar: nukteli, ince manalı
misillü: gıbi, benzen

muvafakat: müsaade etme, kabul etme
müellif: eser telif eden, yazan
munasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, ırtıbat.
müstemlekât: müstemlekeler, sömürgeler
müteaddit: çeşıtlı, bır çok
nazır: vekıl, bakan
neşr: kıtap basma, çıkarma, her kese duyurma, yayma
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-ı azam: en buyuk nur, en buyuk ısık, muazzam aydınlık.
nur-ı İlâhî: Allah ın verdıgı nur.
remiz: kelime ve cümleye yuklenılmış gızlı mana, şıfre, sembol
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı.
sabıkan: evvelce, bundan once
sadet: konuşulan madde, asıl konu
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
sure: Kur'ân ı Kerîm ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı.
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfın uzerıne konulan ve o harfı ıkı defa okutan ışaret.
şübehat: şüpheler
tenvin: Arapça bır kelımenın sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret. Kelımenın sonuna ıkı ustun (en), ıkı esre.
tevafuk: uygunluk, belı sıra, olçu ve munasebetler ıçersınde bırbırıne denk gelme
zikr: anma, bıldırme.
ziyade: çok, fazla
zulumat: karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kufur

defa bu cümle-i ayette bulunmasıyla o münasebeti pek letafetlendiriyor.

Yirmi Sekizinci Ayet

Sure-i Tevbe'de

يُرِيدُونَ اَنْ يُطْفِؤُا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللّٰهُ اِلَّآ اَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ [1]

ayetindeki [2] نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللّٰهُ اِلَّآ اَنْ يُتِمَّ نُورَهُ cümlesi, kuvvetli ve letafetli münasebet-i maneviyesiyle beraber şeddeli *lâm*'lar,birer *lâm* ve şeddeli mim asıl kelimeden olduğundan iki mım sayılmak cihetiyle bin üç yüz yirmi dört ederek, Avrupa zalimleri devlet-i İslâmiyenin nurunu söndürmek niyetiyle muthiş bir su-i kast plânı yaptıkları ve ona karşı Türkiye hamiyetperverleri, hürriyeti yirmi dörtte ilânıyla o plânı akım bırakmaya çalıştıkları halde, maatteessüf, altı-yedi sene sonra, Harb-i Umumî neticesinde yine o su-i kast niyetiyle, Sevr Muahedesinde Kur'ân'ın zararına gayet ağır şeraitle kâfirâne fikirlerini yine icra etmek olan plânlarını akım bırakmak için Türk milliyetperverleri cumhuriyeti ilânla mukabeleye çalıştıkları tarihi olan bin üç yüz yirmi dörde, tâ otuz dörde, tâ elli dörde tam tamına tevafukla, o herc ü merc içinde Kur'ân'ın nurunu muhafazaya çalışanlar içinde Resâil'n-Nur müellifi yirmi dörtte ve *Resâil'n-Nur*'un mukaddematı otuz dörtte ve *Resâil'n-Nur*'un nuranî cüzleri ve fedakâr şakirtleri elli dörtte mukabeleye çalışmaları göze çarpıyor. Hatta hakikat-ı hâli bilmeyen

1 Allah ın nurunu üflemekle söndürmek isterler. Allah ise nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz--kâfirler istese hoşlanmasınlar. (Tevbe Suresi, 32.)

2 Allah ın nurunu üflemekle söndürmek isterler. Allah ise nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz. (Tevbe Suresi, 32.)

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
cihet: yön
cümle-i ayet:
cüz: kısım, parça.
devlet-i İslâmiye: İslâm devleti
fedakâr: kendini veya şahsı menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
gayet: son derece.
hakikat-ı hal: durumun gerçek yönü, işin aslı
hamiyetperver: hamiyet sahibi, din ve millet gibi önemli değerleri seven, koruyan ve bunlara hizmet eden.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
herc ü merc: karmakarışık olma, alt-üst olma
icra: yürütme, bir işi yerine getirme
ilân: yayma, duyurma
kâfirâne: kâfircesine, Allah ı inkar edercesine
letafet: latiflik, hoşluk, incelik
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki
milliyetperver: milletini seven, ulusçu, milliyetçi
muahede: antlaşma
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukaddemat: başlangıçlar
muellif: eser telif eden, yazan.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat
muthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
su-i kast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıda, iş yapma, tuzak kurma
Sure-i Tevbe: Tevbe suresi
şakirt: talebe, öğrenci
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şerait: şartlar
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

bir kısım ehl-i siyaseti telâşa sevk ettiler ve bu itfa su-i kastına karşı tenvir vazifesini tam ifa ettiklerinden, bu ayetin mana-i işarîsi cihetinde bir medar-ı nazan olduklarına kuvvetli bir emaredir. Şimdi İslâmlar içinde nur-ı Kur'ân'a muhalif hâletlerin ekserisi o suikastların ve Sevr Muahedesi gibi gaddarâne muahedelerin vahim neticeleridir.

Eğer şeddeli *mım* dahı şeddeli *lâm*'lar gibi bır sayılsa, o vakit bin iki yüz seksen dört eder. O tarihte Avrupa kâfirleri devlet-i İslâmiyenin nurunu söndürmeye niyet ederek on sene sonra Rusları tahrik edip Rusun doksan üç muharebe-i meş'umesiyle âlem-i İslâm'ın parlak nuruna muvakkat bir bulut perde ettiler. Fakat bunda Resâil'n-Nur Şakirtleri yenne Mevlâna Halid'in (KS) şakırtleri o bulut zulümatını dağıttıklarından, bu ayet, bu cihette onların başlarına remzen parmak basıyor. Şimdi hatıra geldi kı, eğer şeddeli ل 'lar ve م ıkişer sayılsa, bundan bır asır sonra zulümatı dağıtacak zatlar ıse, Hazret-i Mehdînin şakirtleri olabilir. Her ne ise... Bu nurlu ayetin çok nuranî nükteleri var.[1] اَلْقَطْرَةُ تَدُلُّ عَلَى الْبَحْرِ sırrıyla kısa kestik.

Yırmı Dokuzuncu Ayet

Sure-ı İbrahım'in başında

آلٓر كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ
إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ[2]

1- Damla, denızın varlığına delâlet eder.

2- Elif. lâm. râ. Bu bır kıtap kı, İnsanları Rablerinin ızınıyle ınkâr karanlıklarından ımân nuruna çıkaran, kudretı herşeye galıp olan ve her turlü hamde lâyık olan Allah ın yoluna kavuşturman ıçın sana ındırdık. (İbrahım Suresi, 1.)

alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dunyası
asır: yuzyıl
ayet: Kur an ın her bir cumlesi
cihet: yon.
devlet-i İslâmıye: İslam devletı
ehl-i siyaset: ulkenın ıdaresıyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politıkacılar
ekseri: çoğu kısmı
emare: alamet, belırtı, nışan...
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsızce, haıncesıne
hâlet: hal, durum
ıfa: bır ışı yapma, yenne getırme
itfa: bastırma, dındırme, teskın etme
kafir: Allah ı ve İslamıyet'ı ınkar eden, dınsız
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
medar-ı nazar: goz onunde bulundurulması gereken.
Mehdî: hadıslere gore, ahırzamanda tevhıdı esas alarak ımanı muhafaza edip İslâmıyet ı hurafelerden ve bıdalardan anndırarak zamanın anlayışına gore yenileyecek olan alım ve onder zat
muahede: anlaşma
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
muharebe-i meş'ume: uğursuz savaş.
muvakkat: geçıcı
nur: aydınlık, panltı ışık.
nuranı: nurlu, ışıklı, parıltılı
nur-i Kur an: Kur'ân ı Kerım'ın nuru, aydınlığı, ışığı
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya soz.
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle
sevk: yoneltme.
sır: gizlı hakıkat.
suikast: kotu kasıt, kötü niyet, kötu kasıtla ış yapma, tuzak kurma
Sure-ı İbrahım: İbrahım suresı.
şakırt: talebe, öğrencı
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfın üzerıne konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
tahrik: hareket etırme, harekete geçırme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma...
vahim: agır, sonu tehlıkelı ve kor kulu, dehşet verıcı
zat: kışı, şahıs
zulumat: karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kufur

ayetidir. Şu ayetin dört beş cümlesinde dört beş îmâ var. Mecmuu bir işaret hükmüne geçer.

Birincisi: إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ cümlesi ifade eder ki: "Kitab-ı Mübin vasıtasıyla, on dördüncü asırdaki zulumattan, insanlar bizzinillâh Kur'ân'dan gelen bir nura çıkarlar." Bu meal ve hususan *nur* lâfzı, *Resaili'n-Nur*'a mutabık olduğu gibi, makam-ı cifrîsi, şeddeli *nun*, iki *nun* olmak üzere, bin üç yüz otuz sekiz veya dokuz ederek, Harb-i Umumî zulumatında telif edilen *Resaili'n-Nur*'un fatihası olan *Işaratü'l-İ'caz* tefsiri o zulmetler içindeki zuhuru tarihine tam tamına tevafuku ve ayetteki *nur* kelimesi Risale-i Nur'daki *nur* lâfzına ima ile bakıyor.

İkincisi: إِلَىٰ صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ cümlesi evvelki cümledeki nuru tanf ederek der: O nur Cenab-ı Hakkın izzet ve mahmudiyetini gösteren yoldur. Bu cümlenin makam-ı ebcedîsi beşyüz kırk sekiz veya elli olarak, *Resaili'n-Nur*'un şeddeli *nun*, bir *nun* olmak üzere adedi olan beş yüz kırk sekize tam tamına tevafuk eder. Eğer okunmayan iki elif sayılsa, mertebesine işaret eden iki farkla yine tam tamına tevafuk eder. Bu îmayı teyid eden, hem letafetlendiren bir münasebet var. Şöyle ki:

Âlem-i İslâm için en dehşetli asır, altıncı asır ile Hülâgû fitnesi ve on üçüncü asrın ahir ve on dördüncü asır ile Harb-i Umumî fitneleri ve neticeleri olduğu münasebetiyle, bu cümle makam-ı ebcediyle altıncı asra ve

ahir: son.
Âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bizzinillah: Allah'ın izni ile.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
evvel: önce.
fatiha: başlama, giriş.
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmüne: yenne, değenne.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
Kitab-ı Mübin: Kur'ân-ı Kerîm.
letafet: latîflik, hoşluk, incelik.
mahmudiyet: hamd ve övgüye layık olma.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
makam-ı ebced: ebced makamı, harflere sayı değeri verilerek elde edilen sonuç.
meal: mana, anlam, mefhum.
mecmu: toplam, tüm.
mertebe: derece.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
telif: eser yazma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
vasıta: aracılık.
zuhur: ortaya çıkma.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur.

evvelki cümle gibi اَلْعَزِيزِ الْحَمِيدِ kelimeleri ile bu asra, Sultan Abdülaziz ve Sultan Abdülhamid devirlerine ima eder.

Hem, sabık ayetlerde ise, *Resaili'n-Nur*'un ikinci ismine tevafukla işaret eden umum o ayetler, dehşetli asır olan Hülâgû ve Cengiz asrına dahi ima ederler. Hatta o ayetlerin hem o asra, hem bu asra imaları içindir ki, Hazret-i Ali (RA) *Ercuze*'sinde ve Gavs-ı Azam (RA) *Kaside*'sinde *Resaili'n-Nur*'a kerametkârâne işaret ettikleri vakıt, hem o asra, hem şu asra bakıp hiddetle işaret etmişler.

Üçüncüsü: مِنَ الظُّلُمَاتِ kelimesindeki اَلظُّلُمَاتِ 'ın adedi bin üç yüz yetmiş iki ederek, bu asrın zulumleri, zulmetleri ne vakte kadar devam edeceğini, o zulmetlerin içinde bir nur daima tenvire çalışacağına ima ile Risale-i Nur'un tenvirine remzen bakar.

Dördüncüsü: لِتُخْرِجَ النَّاسَ cümlesi diyor ki: "Bin üç yüz kırk beşte Kur'ân'dan gelen bir nur ile insanlar karanlıklardan ışıklara çıkarılacak." Bu meal ise, bin üç yüz kırk beşte fevkalâde tenvire başlayan *Resaili'n-Nur*'a tam tamına cifirce, hem mealce muvafık ve mutabık olmakla, Risale-i Nur'un makbuliyetine ima, belki remzediyor.

Beşincisi: الٓرٰ كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ 'deki اِلَيْكَ kelimesi Kur'ân'a has baktığı için hanç kalmak üzere,

asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ercuze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.
evvel: önce.
fevkalâde: olağanüstü.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı.
hanç: bir şeyin dışında kalma.
has: hususî, mahsus, özel.
hiddet: öfke, kızgınlık.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifâde etme.
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine.
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
meal: mânâ, anlam, mefhum.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
muvafık: uygun, münâsip.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifâde etme.
remzen: remiz ile, işaretle.
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabık: geçmiş.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
umum: bütün.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

الٓرٰ كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ cümlesinin makamı Risaletu'n-Nur'un birinci ismine tam tamına tevafuk etmesi, Risaletü'n-Nur'un, Kitab-ı Münzelin tam bir tefsiri ve manası olduğunu ve ondan yabanî olmadığını remzen ifade eder. Çünkü الٓرٰ üç yüz seksen iki, كِتَابٌ dort yuz yirmi üç, اَنْزَلْنَاهُ yüz kırk dort, yekûnu dokuz yüz kırk dokuz; eğer tenvin nun sayılsa dokuz yüz doksan dokuz ederek, Risaletu'n-Nur'un (eğer şeddeli ن , bır ن sayılsa) adedı olan dokuz yüz kırk sekıze, (eğer şeddeli ن , iki ن olsa) dokuz yüz doksan sekıze sırlı, yanı vahıy olmadığını ıfade ıçın bırtek farkla tevafuk edip ona ima eder

Elhasıl- Bu bırtek ayette mezkûr beş cümlenin münasebet-ı maneviyeyi gozeterek beş adet ımaları bir kuvvetlı ışaret, belkı bır delâlet hükmüne geçebilir kanaatı bana bunu yazdırdı. Hata etmişsem, Kitab-ı Mübin'i şefaatçi edıp Erhamürrahimînden kusurumun affını nıyaz ederım

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (1)

1 Senî her türlü noksandan tenzih ederız. Senin bıze ogrettıgınden başka bizim hıçbır bılgımız yoktur. Sen herşeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)

ayet- Kur'ân ın her bır cumlesi.
delâlet- delıl olma, gosterme, alamet, ışaret.
elhasıl- hasılı, nence ıtıbanyle kısaca
Erhamü'r-Râhimîn- merhamet edenlerin en merhametlısı olan Allah
hukmüne- yerine degenne
ıma- ışaretle anlatma, ustu kapalı ıfade etme.
kanaat- ınanma, gorüş, fıkır
Kitab-ı Mübin- Kur'ân ı Kerîm
Kitab-ı Münzel- ınzal edılmış, ındırılmış Ilâhı kıtap
mezkur- zıkredılen, adı geçen anılan
münasebet-i maneviye- manevi munasebet, yakınlık, ırtıbat.
nıyaz- Allah a yalvarma ve yalvarma
remzen- remız ıle, ışaret ederek, ışaretle.
Risaletu'n-Nur- Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı
sır- gızlı hakıkat.
şedde- Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
şefaat- bırınden başkasının kusurlarının veya suçunun bagışlanmasını dıleme
tefsîr- Kur'ân ın mana bakımından ızahı, açıklaması.
tenvin- Arapça bır kelımenın sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en), ıkı esre
tevafuk- uyma, uygunluk, bır bırıne denk gelme
vahıy- Cenab ı Hakkın dıledıgı hukumlen sırları ve hakıkatlerı peygamberlere bıldırmesi
yabanî- ayrı farklı yabancı.
yekûn- toplam.

Yirmi Dokuzuncu Âyetin Sehvine Dair Tafsilat

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Küçük bir sehıvden kuvvetlı bır işaret-i gaybiye gördüm Ondan bildim ki, o sehiv bunun içinmış. Şöyle kı:

Bırıncı Şua olan İşarat-ı Kur'ânıyenin yırmi dokuzuncu ayet Sure-ı İbrahım'in başında,

الٓرۚ كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ[1]

içinde[2] إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ cümlesıne makam-ı cifrîsi sehven "Bın üç yüz otuz dört ederek, *Risale-i Nur*'un fatıhası olan *İşaratü'l-I'caz* tefsırının zuhuru ve tab'ı tarıhıne tevafukla bakar" denılmış. Hâlbuki, melfuz harflerinin makamı bin üç yüz otuz dokuz olup, o tefsırın fevkalâde iştıharı ve Dârü'l-Hikmet tarafından ekser müftülere gondenlen nushalar, muteaddit ve maddî ve manevî ınkılâpların sarsıntılarından vikaye noktasında -çok emareler ve müftülerın îtirafıyla- bırer kal'a ve ekser müftülerın ellerınde bırer elmas kılınç hükmüne geçmeleri tarıhıne tevafukla takdırkârâne bakar. Okunmayan ıkı *elif* sayılsa, bin üç yüz kırk bir edip, Rısale-i Nur'un mebde-i zuhuruna tam tamına tevafukla bakar.

1. Elif lâm râ. Bu bir kitap kı, insanları Rabblerinin izniyle inkâr karanlıklarından İmân nuruna çıkarsın kudretli herşeye galip olan ve her türlü hamde layık olan Allah ın yoluna kavuşturmak için sana indirdik. (İbrahım Suresi 1)

2. Rabblerinin izniyle nura...

ayet: Kur'an ın her bır cümlesi
dair: alakalı ılgılı
Darü'l-Hikmet: Osmanlılarda Şeyhulıslamlık makamının bir ısmı
ekser: pek çok.
elmas: çok degerlı
emare: alâmet, belıru nışan
fatıha: Kur'ân-ı Kerım'ın bırıncı suresı
fevkalâde: olaganustu
hukmune: yerine degenne
ınkılap: degışme donuşum koklu degışme
işarat-ı Kur'anıye: Kur'ân ın ışaretlerı
işaret-ı gaybıye: gaypla ılgılı ışaret, Hz Peygamber muçtehıt imamlar tarafından gayba aıt verılen haberler ışaret yolu ıle yapılan açıklamalar
iştıhar: meşhur olma şohret bulma tanınma
kal'a: buyuk hısar
maddî: madde ile alakalı cısmanı
makam: deger
makam-ı cifrı: cifre aıt makam cifir hesabına gore ulaşılan netıce sayı degen
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mebde-i zuhur: ortaya çıkma meydana çıkmasının başlangıcı
melfuz: soylenmış soylenılen okunan
muteaddit: çeşıtlı bır çok.
nüsha: bırbırının aynı olan suretlerın her bırı
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı Bedıuz zaman Saıd Nursî'nın eserlennin adı.
sehiv: hata yanlışlık.
sehven: yanlışlıkla yanılarak, hataen
Sure-i İbrahim: İbrahım suresı.
tab: kitap basma
tafsilat: tafsıller açıklamalar ızahlar
takdırkarane: takdır edene yakı sır şekılde takdır ederek.
tefsir: Kur'an ın mana bakımından ızahı açıklaması.
tevafuk: uyma uygunluk, bırbırıne denk gelme
vikaye: koruma sahip çıkma
zuhur: ortaya çıkma

Bu küçük sehiv şöyle bir manayı birden kuvvetli ihtar etti ki: O Sure-i İbrahim'in (AS) başındaki ayetin Risale-i Nur'a remzen bakan yalnız onun dört cümlesi değil, belki o birinci sahife ahirine kadar münasebat-ı maneviye cihetinde bir mana-ı remzî ile -efradı kesiresi içinde- Risale-i Nur'a gizli bir hususiyetle îmâ eder, remzen bakar. Ben şimdilik o hakikat-i remziyeyi beyan edemem. Yalnız kısa bir işaret edilecek.

Evet, Risale-i Nur'un mayası ve meşrebi tefekkür ve şefkat olduğu cihetle, Hazret-i İbrahim'in (AS) hususî meşrebi olan tefekkür ve şefkat noktasında tam tevafuk etmek sırrıyla, şu surede daha ziyade Risale-i Nur'u kucağına alıyor. Baştaki ayet, dört cümle ile en karanlık bir asrın kara kara içinde, zulmet zulmet içinde insanları nura çıkaran ve Kur'ân'dan çıkan bir nura parmak bastığı gibi, en karanlık içinde bulunan ve *Risale-i Nur*'un cerayanına muhalif gidenleri tarif eder.

ÜÇÜNCÜ AYET:

اَلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا اُولٰٓئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ (1)

Bu dahi, üç cümlesiyle bazı münasebat-ı maneviye ve muvafakat-ı mefhumiye cihetinde ve hem *Risale-i Nur*'un mesleğine, hem mülhitlerin mesleğine imaen bakar.

Ve birinci cümlesiyle der ki: "O bedbahtlar, bazı ehl-i îmânın (imanları beraber olduğu halde) ve bir kısım ehl-i ilmin (ahiretı tam bildikleri hâlde) onlara iltihak delâletiyle,

1. Onlar dünya hayatını seve seve ahirete tercih edeler, halkı Allah yolundan alıkoyarlar ve doğru yolu eğri göstermeye çalışırlar. Öyleleri haktan pek uzak bir sapıklık içindedirler. (İbrahim Suresi, 3.)

ahir: son
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
asr: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
beyan: açıklama, bildirme, izah
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihet: yön, sebep, vesile.
delâlet: delil olma, gösterme
efrad-ı kesire: çok kişiler
ehl-i ilm: ilim sahipleri, ilim adamları
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri
hakikat-ı remziye: işaretlerle ifade edilen hakikat, gerçek.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hususî: özel
hususiyet: hususilik, ayırıcı özellik

İhtar: hatırlatma, uyarı.
iltihak: karışma, katılma
îmâ: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
imaen: îmâ yoluyla, îmâ ederek, sezdirerek, işaretle
iman: inanç, itikat
inkâr: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mana-yı remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
muvafakat-ı mefhumiye: sözden çıkarılan manaların uygunluğu
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.

münasebat-ı maneviye: manevî münasebetler
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
sahife: sayfa
sehiv: hata, yanlışlık.
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
Sure-i İbrahim: İbrahim sûresi
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tevafuk: uygunluk, belli sıra ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
ziyade: çok, fazla
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hali.

bilerek ve severek hayat-ı dünyeviyeyi dine ve ahirete, yani elması tanıdığı ve bulduğu halde beş paralık şişeyi ona tercih etmek gibi, sefahet-i hayatı dînî hissiyata muannidâne tercih edip, dinsizlikle iftihar ederler." Bu cümlenin bu asra bir hususiyeti var. Çünkü hiçbir asır böyle bir tarzı göstermemiş. Sair asırlarda o ehl-i dalâlet, ahireti bilmiyor ve inkâr ediyor, elması elmas bilmiyor, dünyayı tercih ediyor.

Ve ikinci cümlesi olan [1] وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللهِ ile der ki:

"O bedbahtların dalâleti, muhabbet-i hayattan ve temerrütten neş'et ettiği için, kendi halleri ile durmuyorlar, tecavuz ediyorlar. Bildikleri ve onunla ecdatları bağlı oları dine, adavetkârâne, menbalarını kurutmak ve esasatını bozmak ve kapılarını ve yollarını kapatmak istiyorlar."

Ve üçüncü cümlesi olan [2] وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ile der ki. "Onların dalâleti fenden, felsefeden geldiği için acıp bir gurur ve garip bir firavunluk ve dehşetli bir enaniyet onlara verip, nefislerini öyle şımartmış ki, kâinatı idare eden İlâhî kanunların şualarını ve insan âleminde o hakaikın düsturlarını suflî hevesatlarına ve muştehıyatlarına müsait görmediklerinden –haşa, haşa– eğri, yanlış, noksan bulmak istiyorlar."

İşte bu ayet, üç cümlesiyle manen bu asırda acip bir taife-i dâlleye tam bir tevafuk-ı manevî ile mana-ı işarîsiyle çok efradı içinde hususi baktığı gibi, tevafuk-i cifrîsiyle dahı başlarına parmak basıyor. Evet evvelki cümle olan

1- Halkı Allah yolundan alıkoyarlar.
2- Doğru yolu eğri olarak göstermeye çalışırlar.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
adavetkârane: düşmancasına kın duyarak.
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: varlık tabakalarından her bir
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
dalalet: iman ve İslamıyet ten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dustur: kaide, esas, prensip
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
efrat: fertler
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
elmas: çok kıymetli bir mücevher
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoisdik.
esâsât: esaslar, kökler, temeller
evvel: önce.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
firavunluk: nefsini ve benliğini firavun gibi ilâh seviyesine çıkaracak derecede büyük görme
garip: tuhaf, hayret verici
gurur: kibir, böburlenme
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
haşa: asla, katiyen, öyle değil. Allah göstermesin.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hevesat: heveslar
hissiyat: hisler, duygular
hususî: özel
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik

idare: döndürme, çevirme, yönetme
iftihar: övünme
İlâhî: Allah la ilgili. Cenab-ı Hakka dair
inkar: Allah ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
mana-yı işari: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manen: mana bakımından, manaca
menba: kaynak.
muannidane: inatçılıkla, inatçıya yakışır şekilde, inatçı bir şekilde
muhabbet-i hayat: dünyaya tam bağlılık, yaşama sevgisi
müsait: uygun, munasip
muştehıyat: iştahlılar, istekler
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
sâir: diğer, başka, öteki
sefahet-i hayat: meşru olmayan eğlenceli hayat.
süfli: aşağılık, bayağı, adi
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
taife-i dâlle: dalâlete sapan taife, grup
tecavüz: saldırma, sınırını aşma.
temerrut: inatçılık, hakkı kabulde direnme
tevafuk-i cifri: cifrîle ilgili tevafuk, cifri hesaba göre birbirine denklik, uygunluk, munasebet.
tevafuk-i manevi: manevî uygunluk.

(1) اَلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ 'nin makamı bin üç yüz yirmi yedi, eğer şeddeli ل ve ب ikişer sayılsa, Arabî tarihiyle bin üç yüz elli dokuz edip o tuğyanlı taifenin savletli zamanını göstererek tam tevafukla bakar. (2) وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا 'nin makamı, tenvin *nun* olmak cihetiyle, bin iki yüz dokuz ederek şeriat-ı İslâmiyeye sû-i kast olarak ecnebî kanunlarını adliyeye sokmak fikri ve teşebbüsü tarihine tam tamına tevafukla bakar. Ve bu emareler gibi çok îmâlarla baştaki ayetin kuvvetli işaret ettiği Risale-i Nur'un muarızlarına zahir bir surette baktığı gibi, mefhum-ı muhalifi delâletiyle dahi Risale-i Nur'a tam bakar. Hatta dördüncü ayette Risale-i Nur'un Türkçe olmasını tahsin eder ve beşincide Arabî ve Türkçeyi tam bilmeyen ve mürşitleri ve âlimleri perişan olan vilâyat-ı şarkiyede Risale-i Nur imdatlarına ve her taifeden ziyade başlarına gelen hâdiseler ve ayette (3) بِأَيَّامِ اللهِ tabir edilen elîm vakıaları hatırlarına getirmekle ikaz ve irşad etmelerine bir mana-i işarî ve remzî ile emrediyor.

Bu ahırkı ehemmiyetli ışareti beyan etmeme şimdilik izin olmadığından yalnız her birinin birtek remzi gayet kısa beyan edilecek. Şöyle ki:

DÖRDÜNCÜ AYETİN

(4) وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ اِلاَّ بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ cümlesi makam-ı cifrîsiyle ve baştaki ayetin işaretleri kannesiyle,

1 Seve seve tercih ederler.

2. Doğru yolu eğri olarak gösterirler.

3 Allah'ın geçmişteki nimet ve azap günleri. (İbrahim Suresi 5.)

4 Hak dini onlara açıklasın diye her peygamberi Biz kendi kavminin lisanıyla gönderdik. (İbrahim Suresi)

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
ahir: son.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
Arabî: Arap diline ait.
ayet. Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah
cihet: yön
delalet: delil olma, gösterme
ecnebî: yabancı.
ehemmiyetli: önemli
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren.
emare: alamet, belirti, nişan
gayet: son derece
hâdise: olay
hak. doğruluk, gerçek, hakikat, Allah
ikaz. uyarı
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
imdat. yardım
irşat. doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
karine: işaret, ipucu, iz, delil
makam
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı değeri
mana-yı İşarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-yı remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana
mefhum-ı muhalif: bir sözde bizzat kast edilen mananın tersinden anlaşılan, zıt anlam
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mürşit: bir tarikatın başında bulunan, tarikat bağlılarını uyaran, onlara manevî bir terbiyeyle yetiştiren, marifet ve irfan nuruyla aydınlatan kimse, şeyh
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
savlet: şiddetli hücum, saldırma.
su-i kast. kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, aynıdığı 114 bölümden her bir
suret: biçim, şekil, tarz
şedde. Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şeriat-ı İslamiye. İslâm şeriatı

tabir: ifade
tahsin: beğenme, güzel bulma
taife: takım, grup
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu, nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
tuğyan: azma, azgınlık, hüddetlenme
vakıa: olay
vilayat-ı şarkiye: şark vilayetleri, doğu illeri
zahir: açık, âşikar
ziyade. çok, fazla

risalet ve nübüvvetin her asırda veraset noktasında naiblen, vekillen bulunmak kaidesiyle bir mana-ı remzî cihetinde vazife-i irsiyeti yapan *Risale-i Nur*'u, efradı içine hususî bir iltifatla dâhil edip, lisan-ı Kur'ân olan Arabî olmayarak Türkçe olmasını takdir ediyor.

Evet, bunun makamı رَسُولٍ 'deki tenvin ن sayılmak ve şeddeli ل ikı sayılsa ve şeddeli ى bir sayılsa bin üç yüz elli sekiz, her ikisi bir ر sayılsa bin üç yüz yirmi sekiz; şeddeliler ikı sayılsa, tenvin sayılmazsa, bin üç yüz on sekiz, hem tenvin, hem şeddeliler sayılsa bin üç yüz altmış sekiz ederek, *Risale-i Nur*'un beş devresine ve beş vaziyetine remzen ve îmaen bakar.

BEŞİNCİ AYETTE

(1) أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللهِ

(2) إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللهِ cumlesinde makam-ı cifrîsi, şeddeliler birer sayılmak cihetinde bin üç yüz elli bir ederek Risale-i Nur'un şimdilik beyanına izinim olmayan ehemmiyetli vazifesinin ve bu evamır-i Kur'âniyeyi imtisalinin tarihine tam tamına tevafuk-ı cifrî ve muvafakat-ı maneviye karinesiyle ve kıssadan hisse almak münasebat-ı mefhumiye remziyle Risale-i Nur'a imaen bakar. Daha yazılacak çok gaybî işaretler var; fakat izin verilmedi, şimdilik kaldı.

* * *

1- Kavmini karanlıklardan nura çıkar ve Allah ın geçmişteki nimet ve azap günlerini onlara hatırlat. (İbrahim Suresi, 5)

2- Nura çıkar ve Allah ın geçmişteki nimet ve azap günlerini hatırlat. (İbrahim Suresi, 5)

Arabî: Arap diline ait.
asır: yüzyıl
âyet: Kur'an ın her bir cümlesi.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön
dahil: girme, içinde olma
devre: dönem.
efrat: fertler
ehemmiyetli: önemli.
evamır-i Kur'âniye: Kur'ân ın emirleri
gaybî: gaybla ilgili, bilinmeyenle ilgili
hak: doğru, gerçek, hakikat
hisse: pay, nasip
hususî: özel
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
îmaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle
imtisal: emre tamamen uyma, gereken yapma, alınan emre boyun eğme
kaide: kural, esas, düstur
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kavim: millet, aralarında dil âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
kıssa: anlatılan olay, hikâye
lisan: dil
lisan-ı Kur'an: Kur'ân ın dili
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
mana-ı remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana
muvafakat-ı maneviye: manevî uygunluk, denklik.
münasebat-ı mefhumiye: kavramların, manaların birbiriyle münasebetleri
naib: vekil, bir kimsenin yerini tutan, işlerini yürüten kimse.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasaklan insanlara tebliğ eden elçi, nebi
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme
Sure: Kur'ân-ı Kerim in aynıdığı 114 bölümden her biri.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okumak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en) ikl esre
tevafuk-ı cifrî: cifrle ilgili tevafuk, cifr hesaba göre birbirine denklik, uygunluk, münasebet.
vazife: görev
vazife-i irsiyet: yapısında olan görev, var oluş görevi
vaziyet: durum
veraset: varislik, mirasçısı olma

Sekizinci Şua

Üçüncü Bir Keramet-i Aleviye

Bir İfade-i Meram

Malûm olsun ki, ben Risale-i Nur'un kıymetini ve ehemmiyetini beyan etmekle Kur'ân'ın hakikatlerini ve imanın rükünlerini ilân etmek ve zaaf-ı imana düşenleri onlara davet etmek ve onların kuvvetlerini ve hakkanıyetlerini göstermek istiyorum. Yoksa, hâşâ, kendimi ve hiçbir cihetle beğenmediğim nefs-i emmaremi beğendirmek ve methetmek değildir. Hem, Risale-i Nur zahiren benim eserim olmak haysiyetiyle sena etmiyorum. Belki yalnız Kur'ân'ın bir tefsiri ve Kur'ân'dan mülhem bir tercüman-ı hakîkîsi ve imanın hüccetleri ve delâili olmak haysiyetiyle meziyetlerini beyan ediyorum. Hatta, bir kısım risalelerin ihtiyarım haricinde yazdığım gibi, Risale-i Nur'un ehemmiyetini zikretmekte ihtiyarsız hükmündeyim. İmam-ı Ali'nin (radıyallahu anh), Ayetü'l-Kübra namını verdiği Yedinci Şua risalesini yazmakta çok zahmet çektiğime bir mükâfat-ı acile ve bir alâmet-i makbuliyet ve bir medar-ı teşvik olarak bu keramet-ı Celcelûtiye, inayet-i İlâhiye tarafından verildiğine şüphem kalmamış. Tahdis-i nimet kabîlinden bunu Sekizinci Şua olarak yazdım. Yoksa haşre dair muhim bir ayetin mu'cizeli olan burhanlarını yazacaktım.

❁ ❁ ❁

alamet-i makbuliyet: kabul olunduğunu belirtilen işaret, nişan v.b.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
dellâl: ilân edici, hakka davet eden.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
hakîkat: gerçek, esas.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
hariç: dışarı.
haşa: asla, kat'iyen, öyle değil. Allah göstermesin.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması.
haysiyet: itibar.
hüccet: delil.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İfade-i meram: dilek ve maksadı ifade etme, kitaplara yazılan önsöz.
İhtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
İhtiyarsız: irade ve istem dışı.
İlân: yayma, duyurma, bildirme.
İman: inanç, itikat.
İmân: inanma, itikat.
İnayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
kabil: tür, gibi.
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü, fevkalâde hâl.
keramet-i Celcelûtiye: Hz. Ali'nin kaleme aldığı Celcelûtiye duasının keramet.
kıymet: değer.
malum: bilinen, bilinir olan.
medar-ı teşvik: şevklendirme sebebi, teşvik kaynağı.
medh: övmek.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
mükafat-ı acile: âcil, peşin acele bir mükafat.
mülhem: içine doğmuş, ilham olunmuş.
nam: ad.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlenin yapılmasını emreden nefis.
radıyallahü anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
rükn: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas.
senâ: methetme, övme.
tahdîs-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma.
tefsir: Kur'an'ın manasına bakımından izahı, açıklaması.
tercüman-ı hakîkî: gerçek tercüman.
zaaf-ı iman: iman zayıflığı.
zâhiren: görünüşte.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zikretmek: anmak, bildirmek.

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

[İmam-ı Ali'nin (radıyallahu anh) Risale-i Nur'a dair üçüncü bir kerametidir.]

Evet, On Sekizinci ve Yirmi Sekizinci Lem'alarda izah ve ispat edilen iki zahir kerametini teyit ve takviye ederek kaside-i *Celcelûtiye*'sinde, *Siracünnur*'dan sarahat derecesinde haber verdiği gibi, yine o kasidede *Siracünnur*'un en namdar risalelerine parmak basıyor, âdeta alkışlıyor ve sekiz adet remiz ile meşhur bir kısım risalelerini gösteriyor.

BİRİNCİSİ:

Risale-i Nur'a tasrîh eden (2) تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً fıkrasından sonra Süryanî lisanıyla Esma-i Hüsnadan istimdat ve suver-i Kur'âniye ile bir münacat yapıyor. Tam otuz üç surelerle öyle garip ve manidar bir tarzda zikrediyor ki, bir kısım sırları ve gaybî haberleri dahi bildirmek istediği anlaşılıyor. Ben sıkıntılı bir zamanda İmam-ı Ali'nin (radıyallahu anh) *Ayetu'l-Kubra* namını verdiği Yedinci Şuaı bitirdiğim aynı vakitte –itikadımca bana acele bir mükâfat ve bir ücret olarak– geceleyin *Celcelûtiye*'yi okudum.

Birden bir ihtar-ı gaybî gibi kalbime denildi.

İmam-ı Ali Radıyallahü Anh Risale-i Nur ile çok meşguldür. Mecmuundan haber verdiği gibi kıymettar risalelerine de işaret derecesinde remzedip ima ediyor. Eğer

1- Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

2- Nûrun kandili gizli olarak yakılıp aydınlatılır

adeta: sanki
dair: alakalı, ilgili
esma-yı hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
garip: tuhaf, şaşılacak.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
ihtar-ı gaybî: gaybî olarak yapılan hatırlatma, uyarı
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istımdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
itikat: kesin inanma, iman
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
Kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamber'in dersleriyle istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak telif edilen Süryanice kaside.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler
kıymettar: kıymetli, değerli.
lisan: dil
manıdar: nüktelî, ince manalı.
mecmu: toplam, tüm.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
mükafat: iyi bir iş, hizmet veya başından oturu verilen şey, ödül
münacat: Allah'a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şiir
nam: ad
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı
radıyallahü anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
sır: gizli hakikat.
Siracünnur: Risale-i Nur Külliyatından Said Nursî'nin bir eseri
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suver-i Kur'aniye: Kur'ân'ın sureleri
süryanî: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hristiyan topluluğu
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasrih: açık açık söyleme, açıktan açıya bildirme, açıkça anlatma.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
zahir: açık, aşikar
zikretmek: anmak, bildirmek.

sarih bir surette gayptan haber vermek, çok zararları bulunduğundan, hikmete münafı olduğu cihetle hikmet-i İlâhiye tarafından yasak olmasa idi tasrih edecekti.

Meselâ, sureleri tadat ederken, yirmi beşinciye geldiği vakit diyor ki:

بِحَقِّ تَبَارَكَ ثُمَّ نُونٍ وَسَائِلٍ ۞ وَبِسُورَةِ التَّهْمِيزِ وَالشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞
وَبِالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَى ۞ وَبِاقْتَرَبَتْ لِيَ الْأُمُورُ تَقَرَّبَتْ ۞
وَبِسُورَةِ الْقُرْآنِ حِزْبًا وَآيَتًا ۞ عَدَدَ مَا قَرَأَ الْقَارِي وَمَا قَدْ تَنَزَّلَتْ ۞
فَأَسْئَلُكَ يَا مَوْلَايَ بِفَضْلِكَ الَّذِي ۞ عَلَى كُلِّ مَا أَنْزَلْتَ كُنَّا تَفَضَّلَتْ ۞ [1]

İşte bu fıkralarda Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesini hayrette bırakan ve üstünde gözle görünen bir kerametiyle ve kıyamet ve haşrı ispat eden harika hüccetleriyle iftıhar eden Yirmi Dokuzuncu Söze Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, zikir ve tadat ettiği surelerin yirmi dokuzuncu mertebesinde [2] وَالشَّمْسُ كُوِّرَتْ ile ona işaret eder. Çünkü, kıyamet kopmasından gayet dehşetli haber veren [3] إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ suresine tam mutabık bir surette o Yirmi Dokuzuncu Söz, kıyametin ve harab-ı âlemin ve mevt-i dünyanın ve hayat-ı ahiretin ve ihya-i emvatın kat'î hüccetlerini beyan ederken, bu surenin dehşetli tasvirini zikretmesi, hem manada, hem yirmi dokuzuncu mertebede tetabukları o işareti ispat eder.

1 Mülk (Tebareke) Kalem (Nun) Mearic Hümeze Tekvir Zariyat Necm ve Kamer (İkterabet) Surelerinin hürmetine her iş bana yakın oldu. Ve hızıp hızıp ayet ayet nazil olan Kur'an sûrelerinin hakkı için bunları okuyanların okumaları adedince ve nazil olan ayet ve surelerin sayısınca indirdiğin bütün fazileti kitapların fazileti hürmetine Senden yardım diliyorum ey Rabbim!

2. Tekvir Suresi hürmetine..

3. Güneş durulup toplandığında (Tekvir Suresi 1)

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gayet: son derece
gayb: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler
harab-ı âlem: âlemin yıkılması, kıyametin kopması.
harika: olağanüstü
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilitip mahşere çıkarması
hayat-ı âhiret: âhiret hayatı
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri.
hüccet: delil.
ihya-yı emvat: ölüleri dirilitme.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
iftıhar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.
kandil: lâmba
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
mertebe: derece, basamak.
mesela: örneğin
mevt-i dünya: dünyanın ölümü.
mutabık: uygun
münafi: zıt, aykırı.
radıyallahu anh: Sahabe veya İslâm büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.

Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
sarih: açık, aşikar
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, şekil, tarz.
tadat: sayma
tasrih: açık, açık, söyleme, açıktan, açığa bildirme, açıkça anlatma.
tasvir: resmini yapma.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
zikir: anma, bildirme
zikretmek: anmak, bildirmek.

Hem, tahavvülât-ı zerratta boğuları maddiyyunları susturan ve zerratın tahavvülâtı ve harekâtını, vazife ve intizamlarını emsalsız bir tarzda ispat eden Otuzuncu Söz namındaki Zerrat Risalesine Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, otuzuncu mertebede [1] وَبِالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا kasemiyle ona işaret eder. Evet bu işarette lâfzen ve sureten Sure-i وَالذَّارِيَاتِ ve *Risale-i Zerrat*, birbirine müşabehetle beraber mana cihetiyle dahi münasebet var. Çünkü, sure-i [2] وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا 'ın başında "*Tesadüfî ve intizamsız zannedilen temevvücat-ı havaiye, gayet hikmetli ve vazifedar olarak rububiyetin tekvinî emirlerini etrafa yetiştirir*" diye ifade ettiği gibi, Risale-i Zerrat dahi maddiyyunlar tarafından tesadüfî ve intizamsız telâkki edilen harekât-ı zerrat dahi, gayet hikmetli ve o zerreler muntazam vazifelerle vazifedar olduklarını gayet kuvvetli ve kat'î burhanlar ile ispat ediyor.

Hem, Mırac-ı Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâmı delâil-i akliye ile gayet makul ve kat'î bir surette ispat eden ve Otuz Birinci Söz namında ve mertebesinde bulunan Risale-i Miraç'a, Hazret-i İmam-ı Ali (ra) otuz birinci mertebede Mırac-ı Ahmedî (asm) ve Kab-ı Kavseyndeki müşahede ve mükâlemeyi sarih bir surette başlayan Sure-i [3] وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ 'nın başında bulunan وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ cümlesi ile sarahate yakın bir tarzda o

1- Zâriyat Suresi hürmetine.
2- Yemin olsun esip savuran rüzgâra. (Zâriyat Suresi, 1.)
3. Kayan yıldıza yemin olsun. (Necm Suresi, 1.)

aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
delâil-i akliye: akıl ile bulunan deliller, akla alıt deliller, akılla anlaşılabilen deliller.
emsalsiz: benzersiz.
gayet: son derece.
harekat: hareketler.
harekat-ı zerrat: zerrelerin atomların hareketleri.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
intizamsız: düzensiz, düzgün olmama.
ispat: kanıtlama.
Kab-ı Kavseyn: iki yay mesafesi. Hz. Muhammed'in Mirac'a çıkışıyla vardığı son nokta. bütün yaratılanları arkasına alıp Yaratanla müşerref ve muhatap olduğu makam.
kasem: yemin, ahit.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.

lafzen: sözlü olarak.
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler.
makul: akla yakın, akla uygun, akılın kabul edeceği.
mertebe: derece, basamak.
Mirac-ı Ahmedî: Peygamberimizin (asm) Cenab-ı Hakk'ın huzuruna ruhen, cismen ve halen çıkması mucizesi.
Mirac-ı Muhammedî: Peygamberimizin (asm) Cenab-ı Hakk'ın huzuruna ruhen, cismen ve halen çıkması mucizesi.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mükâleme: konuşma.
münasebet: ilgi, ilişki, münasıplık, uygun olma.
müşabehet: benzeme, benzeyiş.
müşahede: İlâhî sırları ve tecelileri seyretme.
nam: ad.
radıyallahu anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
Risale-i Mirac: Mirac Risalesi. Risale-i Nur Külliyatından 31. söz.
Risale-i Zerrat: Risale-i Nur Külliyatından zerreler risalesi anlamında 30. söz.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
sarih: açık, aşikar.
suret: biçim, şekil, tarz.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
tahavvülat: tahavvüller, değişmeler.
tahavvulat-ı zerrat: zerrelerin değişmesi, atomlardaki bir halden başka bir hale geçme, değişiklik.
tarz: biçim, şekil, suret.
tekvini: tekvin ile ilgili, yaratmaya var etmeye dair.
telakki: anlama, kabul etme.
temevvücat-ı havaiye: havadaki dalgalanma.
tesadüfî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
tesadüfî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.
zerre: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

risaleye ışaret eder ve Sure-i وَالطُّورِ 'yi bırakarak وَالذَّارِيَاتِ 'tan sonra وَالنَّجْمِ Suresini zikretmesi bu işareti kuvvetlendirir.

Hem, Şakk-ı Kamer mu'cizesini münkirlere karşı kuvvetli deliller ile ispat eden *Miraç Risalesinin* zeyli bulunan *Şakk-ı Kamer Risalesi* namında otuz birinci mertebenin ahirinde olan o risaleye, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) şakk-ı kameri nass-ı sarih ile zikreden sure-i
(1) اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ 'den iktibas ederek, otuz birinci mertebenin akabinde zikredilen
(2) وَبِاقْتِرَبَتْ لِيَ الْأُمُورُ تَقَرَّبَتْ fıkrasıyla sarahate yakın işaret eder.

Malûmdur ki, Risale-i Nur, başta otuz üç adet Sözlerdir ve *Sözler* namıyla yâd edilir. Fakat, Otuz Üçüncü Söz müstakil değil, belki otuz üç adet Mektubattan ibarettir ve *Mektubat* namıyla zikredilir. Sonra Otuz Birinci Mektup dahi müstakil değil, belki otuz bir adet Lem'alardan mürekkeptir ve *Lem'alar* adı ile müştehirdir. Sonra Otuz Birinci Lem'a dahi müstakil olmamış, o da inşaallah otuz bir adet Şualardan mürekkep olacak. *El-Ayetü'l-Kübra* Yedinci ve bu risale Sekizinci Şualandır. Demek *Sözler*'in hatimesi Otuz İkinci Sözdür.

Hem, Risale-i Nur'un yıldızları içinde bir güneş hukmünde şakirtlerince telâkkı edilen Otuz Ikıncı Soz

1 Kıyamet yaklaştı, ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)

2 Ve Kamer (İktirabet) Surelerinin hürmetine, her işi bana yakın kıl.

ahir: son
akabinde: arkası sıra, peşinden, peşi sıra, ardından, ardı sıra
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
fıkra: bent, madde, paragraf
hatime: son, nihayet, bitiş.
hukmünde: degerinde, yerinde
İbaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
iktibas: alıntı
İnşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa. Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
malum: bilinen, bilinir olan.
mertebe: derece, basamak.
mevkif: bolum
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen hâlen çıkması mu'cizesi
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
munkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
mürekkep: den oluşmuş, den olma
müstakil: başlı başına, bağımsız
müştehir: ıştıhar eden, şöhret bulan, şöhret kazanan, meşhur, ünlü
nam: ad.
nass-ı sarih: dinin apaçık hükmü, emri.
risale-i câmia: toplayıcı risale
risale-i harika: harika risale, harika kitapçık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bir.
şakirt: talebe, ogrenci
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in (asm) Cenab-ı Hakkın izniyle bir parmak ışaretiyle ayı ikiye bölmesi sureuyle gösterdiği büyuk mu'cize
telâkkî: anlama, kabul etme.
yad: anma.
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım
zikretmek: anmak, bildirmek.

namındaki Üç Mevkıflı risale-i harika ve camia ve *Sözler*'in bir cihette hatımesi ve cemiyetli neticesi olan o risaleye Hazret-i İmam-ı Ali (RA) onun fevkalâde ehemmiyetini ve camiiyetini göstermek için Kur'ân'ın çok sureleriyle birden otuz ikinci mertebede وَبِسُورَةِ الْقُرْاٰنِ حِزْبًا وَاٰيَتًا[1] kasemiyle otuz ikinci mertebede bulunan o cami risaleye işaret eder. Risale-i Nur'un Otuz Üçüncü Sözü ise, bundan evvel beyan ettiğimiz gibi otuz üç adet mektuplardan ibaret ve *Mektubat* namında otuz üç kitap ve yüzden ziyade risalelerdir.

İşte Hazret-i İmam-ı Ali (RA) otuz üçüncü mertebede ve kasemünde Otuz Üçüncü Sözün eczaları olan o yüz ori kitap ve mektubata birden işaret etmek için yüz ori semavî suhuf namında yüz ori muhtasar kitaplar ve o büyük mukaddes kitaplardan istimdat manasında olan şu فَاَسْئَلُكَ يَا مَوْلَاىَ بِفَضْلِكَ الَّذِى ۞ عَلٰى كُلِّ مَآ اَنْزَلْتَ كُتُبًا تَفَصَّلَتْ[2] kelâmıyla işaret eder.

Malûmdur ki, ilm-i belâgatte ve fenn-i beyanda uzak ve gizli manalara delâlet etmek için karine tabir ettikleri emarelerden ve münasebetlerden birisi bulunsa, uzak bir mana ve gizli ve işarî olan bir mefhum, karinenin kuvvetine göre sarih ve zahir manası gibi kabul edilir. İşte bu kaideye binaen, bu işarî manaların her birisine müteaddit karineler, emareler bulunduğu gibi sair arkadaşları da ona karineler olur. Risale-i Nur'un mecmuundan haber

1- Hizip hizip, âyet âyet Kur'ân Suresinin hürmetine.

2- İndirdiğin bütün faziletli kitapların faziletleri hürmetine Senden yardım diliyorum ey Rabbim!

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan.
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emare: alamet, belirti, nişan.
evvel: önce.
fenn-i beyan: belâgat ilminin üç bölümünden ikinci bölümüdür. İfade etme yolları olan teşbih, mecaz ve kinayeden bahseden ilim.
fevkalâde: olağanüstü.
fıkra: bent, madde, paragraf.
hatıme: son, nihayet, bitiş.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
ilm-i belâgat: belâgat ilmi.
istimdat: medet dileme, imdat istememe, yardıma çağırma.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
kaide: kural, esas, düstur.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kasem: yemin, and.
kelam: söz, lafız.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
malum: bilinen, bilinir olan.
mecmu: toplam, tüm.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana.
mertebe: derece, basamak.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
münasebet: ilgi, ilişki, münasıplık, uygun olma.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad.
sâir: diğer, başka, öteki.
sarih: açık, aşikar.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
suhuf: dört büyük kitap dışında sahifeler şeklinde bazı peygamberlere vahiy ile gelen emirler.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabir: ifade.
zahir: açık, görünür.
ziyade: çok, fazla.

veren sanh fıkralar dahi her birisine kuvvetli bir kannedir.

İKİNCİ REMİZ:

Kur'ân'ın el-Ayetü'l-Kübrası olan تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) 'nin hakikat-i kübrasını ve tefsir-i ekberini gösteren ve ramazan-ı şerifin ilhamî bir hediyesi bulunan Yedinci Şua risalesine Hazret-i İmam-ı Ali (ra) *Mektubat*'a işaretten sonra *Lem'alar*'a işaret içinde *Şualar*'a bakarak (HAŞİYE) (2) وَبِالْاٰيَتِ الْكُبْرٰى اَمِنّٰى مِنَ الْفَحَتِ deyip ilm-i belâgatçe "müstetbeatü't-terakip" ve "maarızü'l-kelâm" denilen mana-i zahirînin tebaiyetiyle ve perdesinin arkasıyla müteaddit karinelerin kuvvetine göre işaret eder. Ve o acıp ve yüksek ve tevhidin hüccetü'l-kübrası ve el-Ayetü'l-Kübranın bir alâmet-i kübrası ve bir tefsir-i azamı olan risaleye *Ayetu'l-Kubra* namı veriyor. Ve o namla hem menbaı olan Ayetü'l-Kübranın azametini, hem bu Yedinci Şua olan vahdaniyetin ve tevhidin burhan-ı azamının fevkalâde kuvvetini ilân eder, haber verir. Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) bu büyük iltifatına bu risalenin liyakatine her kimin bir şüphesi varsa, gelsin, bir defa o

HAŞİYE: İmam-ı Ali bu fıkra ile işaret eder ki, *Ayetü'l-Kübra* risalesi yüzünden şakirtleri bir musibete düşecekler ve onun kerameti ve bereketiyle emniyete ve selâmete çıkacaklar. Evet, bu keramet-i Aleviye tam tamına çıktı ki, o risale için hapse düşüp ve onun kuvvetli hakikatleriyle kurtuldular.

1 Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi 44.)

2. Yâ Rab! *Ayetu'l-Kubra* hürmetine beni kurtar, emân ve emniyet ver.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
alâmet-i kübrâ: en büyük işaret, en büyük belirti
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
âyetülkübrâ: en büyük delil, âyet anlamında Risâle-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
azamet: büyükük.
burhân-ı azam: en büyük delil
fevkalâde: olağanüstü
hakîkat-ı kübrâ: en büyük olan gerçek.
haşiye: dipnot.
hüccetü'l-kübrâ: en büyük hüccet, delil.
ilân: yayma, duyurma, bildirme
ilhâmî: ilham ile elde edilen, ilham ile ulaşılan
ilm-i belâgat: belâgat ilmi
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
kamer: Kur'ân-ı Kerîm'in 54. sûresi.
karîne: işaret, ipucu, iz, delil
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
liyakat: layık olma, değerlilik, yararlılık, uygunluk
maarızü'l-kelâm: bir sözün asıl manası dışında, başka manayı ifâde etmesi, başka manaların istenmesi
mana-i zahirî: zahire ait mana, açık mana, görünen mana
menba: kaynak.
müstetbeatü't-terakib: sözdeki birbirine bağlı işaretli manalar, kelimelerin kullanış ve tarzlarından hareketle onların zâhirinde bulunduğu anlaşılan manalar
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad.
Ramazan-ı Şerîf: mübârek, şerefli Ramazan ayı
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol
sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tebaiyet: tâbilik, tâbi olma, uyma
tefsir-i azam: büyük tefsir
tefsir-i ekber: en büyük tefsir
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu

risaleyi okusun. Eğer, "Evet, lâyıktır" demezse, bana tuh desin!

Evet, Kur'ân'ın aleyhinde bin seneden beri müntakimâne hazırlanan dinsizlerin itirazlarını ve kâfir feylesofların terakümü edip şimdi yol bularak intişar eden şüphelerini ve Kur'ân'ın dehşetli darbelerinden intikam besleyen muannit Yahudîlerin ve mağrur bir kısım Hristiyanların hücumlarını def edip mukabele eden ve her asırda Kur'ân'ın pek çok kahramanları ve manevî kal'aları vardı. Şimdi ihtiyaç bir-ikiden, yüze çıkmış, ve müdafiler yüzden, iki üçe inmiş.

Hem, hakaik-ı imaniyeyi ilm-i kelâmdan ve medreseden öğrenmek çok zamana muhtaç bulunduğundan, bu zamanda o kapı dahi kapandı. Hem çabuk, hem herkes anlayacak bir tarzda en derin hakikatleri talim eden Risale-i Nur, elbette İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın bu iltifatına lâyıktır.

Hem İmam-ı Ali (ra) onuncu mertebe-i tadadında onuncu sure olarak ve kıyamet ve Leyle-i Berata bakan[1] وَبِسُورَةِ الدُّخَانِ فِيهَا سِرًّا قَدْ أُحْكِمَتْ deyip, mana-ı işarîsiyle, "Onuncu Söz" namında ve mertebesinde olan Haşr Risalesine işaretle beraber, o risalenin fevkalâde ehemmiyetini ve gayet muhkem olduğunu ve o zamanın dumanlı karanlıklarını izale eden bir Leyle-i Beratın bir kandili hükmünde bulunmasına ve haşir ve kıyametin bir alâmeti olan duhan, hem Leyle-i Beratın senevî olarak

1- Ve içine muhkem sırlar yerleştirilen Duhan Suresinin hürmetine.

alâmet: belirti, işaret, iz.
aleyh: karşı, karşıt.
asr: yüzyıl.
darbe: vuruş, vurma, çarpma.
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
duhan: duman.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fevkalâde: olağanüstü.
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan.
gayet: son derece.
hakaik-ı İmaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler.
hakikat: gerçek.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hikmet: ilahi gaye, yüksek bilgi, fayda.
hücum: saldırma.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilm-i kelâm: kelâm ilmi, Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübuvvet, haşr, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilim.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle.
intikam: öç alma, kendisine bu lunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan kötülüğe karşılık verme.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kafir: Allah'ı ve İslamiyet'i inkar eden dinsiz.
kal'a: büyük hisar.
kandil: lamba.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15. gecesi.
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyüklük taslayan.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kurulu şu.
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i tadat: sayı mertebesi.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhkem: sağlam, dayanıklı.
mukabele: karşı gelme, karşı koyma.
müdafi: müdafaa eden, savunan, koruyan, dayanan.
müntakimâne: intikam alırcasına, öç alana yakışır şekilde.
nam: ad.
radıyallahü anh: Sahabe veya İslâm büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
senevî: senelik, yıllık.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
taksım-ı umur: işlerin bölünmesi.
talim: ders verme, öğretme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
terakum: birikme, yığılma, toplanma.

hikmetli tefrik ve taksim-i umur noktalarıyla ve başka karineler ile imaen ve remzen haber veriyor.

Evet, Onuncu Söz çok ehemmiyetli bir belâyı defetti. Hürriyet-i efkâr serbestiyeti ve Harb-i Umumî sarsıntısı vaktinde haşrî inkâr eden münafıklar, fırsat bulup çok yerlerde zehirli fikirlerini izhara başladıkları bir zamanda Onuncu Söz çıktı ve tab edildi. Bin nüshası etrafa yayıldı; onu gören herkes kemal-i iştiyak ve merakla okudu. Zındıkların kâfirâne fikirlerini tam kırdı ve onları susturdu, İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın bu takdirine lıyakatını ispat etti. Kimin şüphesi varsa, gelsin, onu dikkatle okusun, haşrın ne kadar kuvvetli bir bürhanı olduğunu görsün.

Hem Hazret-i İmam-ı Alı Radıyallahü Anh on dokuzuncu sure olarak Suretü'n-Nur'u وَبِسِرِّ حَوَامِيمَ الْكِتَابِ جَمِيعِهَا ۞ عَلَيْكَ بِفَضْلِ النُّورِ يَانُورَ أُقْسِمَتْ[1] fıkrasıyla zikrederek, pek muhtasar olan On Dokuzuncu Söze ve pek mükemmel bulunan On Dokuzuncu Mektuba işaret için nur lâfzını tekrar etmekle mektupların mertebesi, yani On Dördüncü Mektup noksan kalmasına imaen Sure-i Nur'u on beşincide yine zikretmesiyle gayet lâtif ve müdakkikane haber veriyor. Ve o ikı risaleleri, Risale-i Nur'un, büyük nurlar olduklarını bildiriyor.

Evet, risalet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâma dair olan On Dokuzuncu Söz, hem üç cihetle kerametli

alâmet: belirti, işaret, iz
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
belâ: musibet, sıkıntı
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma.
duhan: duman
ehemmiyetli: önemli.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gayet: son derece
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hürriyet-i efkar: fikir ve düşünce hürriyeti
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izhar: gösterme, açığa vurma
kâfirâne: kâfircesine, Allah'ı inkâr edercesine
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kemal-i iştiyak: ıstek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
latif: yumuşak, tatlı, hoş.
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15. gecesi.
lıyakat: layık olma, ehliyet.
mertebe: derece, basamak
muhtasar: kısaltılmış, özet.
müdakkikane: dikkatlice, inceden inceye araştırarak
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerinin her biri.
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği.
senevî: senelik, yıllık
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in aynıdığı 114 bölümden her biri
Sure-i Nur: Nur suresi
Suretü'n-Nur: Nur Suresi
tab: kitap basma.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
taksim-i umur: işlerin bölünmesi
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir
zikir: anma, bildirme.

1 Kur'ân'da geçen bütün "Hâ mîm"lerde bulunan sırların hürmetine ey Nur risalelere bolunmuş Nurun hürmetine beni koru!

ve hanka olan On Dokuzuncu Mektup, elhak, Risale-i Nur'un en parlak birer nurudurlar. Ve Aişe-i Sıddıka Radıyallahu Anhanın beraati münasebetiyle, Ayet-i Nur'un [1] مَثَلُ نُورِهِ kelimesindeki zamir, üç vecihten birisiyle Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma raci olmak haysiyetiyle, Sure-i Nur, zat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm ile ziyade alâkadar bulunduğundan, o sure ile risalet-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmı ispat eden o iki risaleye iki nur lâfzıyla, belki üç nur kelimeleriyle yine aynen risalet-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmı ispat eden Miraç Risalesine dahi işaret etmiş.

Ben itiraf ediyorum ki, On Dördüncü Mektup noksan kaldığını unutmuştum. Hazret-i İmam-ı Ali (RA) aynı sureyı iki defa tekrar etmesiyle tahattur ettim ve işaratındaki dikkatine hayran oldum. Fakat o tekrar, yalnız On Dokuzuncu Söz ve Mektup için sayılır, ondan sonrakilere nispeten sayılmaz.

Üçüncü Remiz:

Yirmi Sekizinci Lem'ada izah ve ispat edilen

[2] تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً ۞ تُقَادُ سِرَاجُ السَّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ ۞

[3] بِنُورِ جَلَالٍ بَارِحٍ وَتَرَبَّطَحٍ ۞ بِقُدُّوسٍ بَرْكُوتٍ بِهِ النَّارُ أُخْمِدَتْ ۞

fıkralarıyla Risale-i Nur'un üç ehemmiyetli vazıyetini haber veriyor. Bu fıkraların sarahate yakın bir surette hem cifir, hem mana cihetiyle Risale-i Nur'a işaretini On Sekizinci Lem'ada izahına binaen, burada ise orada

1- Onun nurunun misali... (Nur Suresi 35.)

2. Nurun kandili gizli olarak yakılıp aydınlatılır. Kandiller kandili gizli olarak tutuşturulur, o da tenevvür eder.

3- Celâl, Raûf, Kuddus, Rahman, Rahîm ve Hakim isimlerinden aldığı onun nuruyla dalalet ve fitne ateşi söndürülür.

alakadar: ilgili, ilişki.
Aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
ayet-i Nur: Nur ayeti, Nur Suresi 35. ayet.
beraat:
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cihet: yön.
ehemmiyetli: önemli.
elhak: hakkın tâ kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hanka: olağanüstü.
haysiyet: itibar.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
işarat: işaretler, haber vermeler.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi.
münasebet: vesile, ...dan dolayı.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nur: aydınlık, parlak ışık.
raci: bir şahıstan kinaye olan zamir, şahıs zamirlerinin gösterdiği.
Radıyallahü Anha: Allah ondan razı olsun (kadın için.)
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberliği.
risalet-i Muhammediye: kainatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik.
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
Sure-i Nur: Nur suresi.
suret: biçim, şekil, tarz.
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
vaziyet: durum.
vecih: cihet, yön.
zat-ı Muhammediyye: Hz. Muhammed'in zatî kişiliği.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

zikredilmeyen ve İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın nazar-ı dikkatini celp eden yalnız üç sırrı beyan edilecek.

• *Birincisi*: Islâmlar içinde, dellâllar elinde teşhir suretinde gezdirmeye lâyık olan Risale-i Nur, maatteessüf, gayet gizli perde altında intişar ve ıstıtara mecbur olmasına işareten İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, ıkı defa سِرًّا بَيَانَةً ve سِرًّا تَنَوَّرَتْ kelimeleriyle سِرًّا , yani "Gizli intişar edebilir" müteaccibâne haber veriyor.

• *Ikıncisi*: Rısale-ı Nur, Ismi-i Azam cilvesıyle ve ismı-ı *Rahîm* ve *Hakîm*'ın tecellısıyle zuhur ettığınden, imtıyazlı hassası [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'den ıktıbasen celâl ve kibnya, [2] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ 'den ıstıfazaten merhamet ve şefkat, [3] وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ 'den ıstıfadeten hıkmet ve ıntızamın esaslan üzerine gıdıyor. Onun ruhu ve hayatı onlardır. Sair meşreplerdeki aşk yerinde, Risale-i Nur'un meşrebinde müştakane şefkattir ve re'fetkârâne muhabbettir. Nasıl ki Hazret-i Imam-ı Alî (RA) sarih bir surette *Siracünnur*'un tarîh-i telifini ve tekemmül zamarını ve meşhur ismini تُقَادُ سِرَاجُ النُّوْرِ fıkrasıyla haber vermiş; öyle de, بِنُوْرِ جَلَالٍ بَارِخٍ وَشَرَنْطَحٍ (ilâahir) fıkrasıyla da *Siracunnur*'un esaslarından haber veriyor. Çünkü

1. Allah en büyüktür, en yücedir.
2. Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla. (Fatiha Suresi 1)
3. Onun kuvvetlı her şeye galıptır ve O her şeyi hıkmetle yapar. (Nahl Suresi 60, Ibrahım Suresi 4)

aşk: şıddetlı sevgı, sevda, gonul verme
beyan: açıklama, bıldırme, ızah
bınaen: den dolayı, bu sebepten.
celâl: sonsuz buyukluk, haşmet, ululuk, yucelik.
celp: çekme, kendıne çekme
cılve: tecellı, gorıntu.
dellâl: ılan eden, bır haben duyurmak ıçın yuksek sesle bagırarak dolaşan kımse
fıkra: kısım, fasıl, bolum
gayet: son derece
hâssa: bır şeye mahsus olan ozellık, nıtelık.
hıkmet: Ilâhı gaye, yuksek bılgı, fayda
ıktıbasen: ıktıbas ederek, alınıp yaparak.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar
ımtıyaz: fark, ayrıcalık, ustunluk.
ıntışar: yayılma, yayğınlaşma, neşrolunma
ıntızam: duzenlılık, duzgunluk.
Ismi-i Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısımlen kuşatmış olanı
ısmı-ı Hakım: Hakım ısmı, Cenab-ı Hakkın hıkmetle faydalan takıp ederek ıs goren manasındakı ısmı
ism-i Rahîm: butun mahlûkatı sonsuz rahmet ve merhamet ıle kuşatan anlamında Cenab-ı Hakk ın bır ısmı
ıstıfadeten: ıstıfade ederek, faydalanarak, yararlanarak.
ıstıfazaten: feyız alarak, feyızlı olarak, ılım, ırfan ve manevî zenginlik kazanarak.
ıstıtar: gızlenme
işareten: ışaret ederek, belırterek.
ızah: açıklama, ayrıntılan ıle anlatma
kibriya: Cenab-ı Allah ın azametı ve kudretı her cıhetle buyukluğu
maatteessüf: ne yazık kı, uzulerek belırteyım kı
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhabbet: sevgı, aşk derecesınde sevme
müştakane: ıştıyak ve arzu ıle çok isteyerek.
müteaccibâne: şaşarak, şaşkın, şaşkın taaccup eder şekılde
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış

Radıyallahu Anh: Allah ondan razı olsun
re'fetkârane: merhamet edene yakışır şekılde, çok acıyarak.
ruh: can, dınlık kaynagı
sair: dıger başka otekı
sarih: açık, âşıkar
sır: gızlı hakıkat.
siracü'n-nur: Nurun lambası anlamında Risale-i Nur kulliyatından bır eser
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şefkat: karşılıksız sevgı besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
tarıh-ı telif: esenn yazılış tarhı
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme
teşhir: ılan etme, herkese duyurma, sergıleme.
zıkır: anma, bıldırme
zuhur: gorunme, belll olma, ortaya çıkma

حَلَالٍ بازِحٍ izzet, azamet ve celâl ve kıbrıyadır. شَرَنْطَحٍ Süryanîce *Raûf* ve بَرْكُوتٍ *Rahîm*'dir. Demek Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh *Siracünnur*'u tanif ediyor. "Hayatını ve nurunu, kıbnya ve azamet ve re'fet ve rahîmiyetten alıyor" diye mümtaz hasiyetini beyan eder.

• *Üçüncüsü:* Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, bu fıkrada [1] بِهِ النَّارُ أُحْمِدَتْ cümlesiyle diyor ki: Bin üç yüz ellı dörtte *Sıracunnur,* (yanı Rısale-ı Nur'un nuru) ile dalâletin tecavüz eden nân inşaallah sönecek. Yani, fitne-i dinîye ateşini ya tahribattan vazgeçirecek veya ile-n tecavüzatını kıracak

Eğer Hıcrî tarihi olsa, bundan ıkı sene evvel, dinı dunyadan tefrik fırsatından ıstıfade ıle, dının ve Kur'ân'ın zararına olarak ilerleyen dehşetli tasavvuratın tecavüzatı tevakkuf etmesı, elbette karşılannda kuvvetlı bir seddin bulunmasındandır. O set ise, bu zamanda çok intişar eden Risale-i Nur'un keskin hüccetleri ve kuvvetlı burhanları olduğu çok emarelerle hissedilıyor. Ve bu ikincı ihtımaldeki işaret-ı Alevıye dahı onu teyit ediyor. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Hem de [2] اِنَّآ اَعْطَيْنَا 'nın sırrı kısmen tahakkuk etmış. Çünku, sufyanıyetin dört rüknünden en kuvvetlısı ve dehşetlısı butun butun çekıldı, kabır altında azap çekıyor, ve en büyüğü dahı alâkası bilfıl çekılmış, Mason komitesinin mahkûmu ve aletı olup azabıyla meşguldur. Yalnız onun gölgesi hukmedıyor. Ilen tecavüz etmemekle beraber kısmen geriliyor. Bakî kalan ıkı şahıs ise ellerinden gelse tamıre çalışacaktır

1- Onun nuruyla dalalet ve fitne ateşi söner

2- Şupheziz ki [Biz sana Kevser ı] verdik. (Kevser Suresi 1)

alâka: ılgı, ilişki, bağ.
azamet: buyukluk.
azap: gunahlara karşı kabırde ve ahırette çekılecek ceza.
bakî kalan: geride kalan
beyan: açıklama, bıldırme, izah.
bilfıl: bızzat, kendi çalışması ıle, kendı yaparak
bürhan: bır şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesin delil
celâl: sonsuz buyukluk, haşmet, ululuk, yucelik.
dalâlet: ıman ve Islâmıyet'ten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkutucu, korkunç.
emare: alamet, belırtı, nişan
evvel: once.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
fitne-ı dinîye: dine sokulan fitne, fesat.
hasiyet: bır şeye has özellik, nıtelik
Haşiye: dıpnot.
hüccet: delil
hükmetme: hakım olma, ışleme
ıhtımal: olabılırlik.
inşaallah: Allah izin verırse manasında kullanılan bır dua
intişar: yayılma, yayginlaşma, neşrolunma
ıstıfade: faydalanma, yararlanma.
ışaret-ı Alevıye: Hz. Alı'nın ışaret ettıgı
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, ustunluk.
kısmen: kısmı olarak, bazı yonden
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
kibriya: Cenab ı Allah ın azameti ve kudreti, her cıhetle buyuklugu
komite: kotu bır maksat ıçın toplanmış topluluk, cemıyet.
mahkum: bır mahkemece hukum gıymıs, hukumlu.
Mason: dunyevi maksatlarla kurulmuş, sıkı bır dayanışmayı esas alan komıtacı teşkılâtın mensubu
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
nar: ateş
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun.
Rahım: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahımıyet: merhamet edıcılık.
Raûf: çok acıyan, şefkat ve merhamet sahıbı olan Allah
re'fet: esırgeme, koruma, acıma, merhamet, şefkat etme
Rısale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
rükn: bır şeyı meydana getıren unsurlardan her bırı, esas
set: manî, perde, engel
sır: gızlı hakıkat.
sıracu'n-nur: Nurun lambası, anlamında, Risale-i Nur külliyatından bır eser
sûfyanıyet: dınsızlık akımı
Suryanî: Suriye ve Turkıye nın guney dogusunda yaşayan, Sami ırkından bır Hıristıyan topluluğu.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
tahrıbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçine alacak şekılde anlatma
tasavvurat: tasavvurlar, düşunceler
tecavüz: saldırma, sınırını aşma.
tecavuzat: tecavuzler, saldırılar, sataşmalar
tefrik: bırbırınden ayırma, ayrı tutma.
tevakkuf: duraklama, durma
teyit: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.

Evet, cifirce بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ ; خ altı yüz, ت dört yüz, ر iki yüz, şeddeli ن yüz, م kırk, د ve üç ا yedi, بِهِ 'deki ب iki, ه beş, yekûnu bin üç yüz elli dört eder. Lillâhilhamd, *Siracunnur*'un el-Ayetü'l-Kübrası gibi çok risaleleri var. Her biri kuvvetli birer lâmba hükmünde sırat-ı müstakimi gösterip İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın haberini tasdik ediyorlar.

Bu üçüncü sırrın münasebetiyle aynen بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ[1] gibi bin üç yüz elli dört tarihine makam-ı cifrîsiyle bakan ve Said'in (RA) iki maruf lâkabına remzen ve ismen ima eden ve "Kendini muhafaza et" emrini veren ve tarihte herkesten ziyade müteaddit tehlikelere maruz bulunacağını telvih eden *Ercûze*'nin ahirlerindeki فَاسْئَلْ لِمَوْلَاكَ الْعَظِيمِ الشَّانِ يَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ بِاَنْ يُقِيكَ شَرَّ تِلْكَ الْفِتْنَةِ وَشَرَّ كُلِّ كُرْبَةٍ وَمِحْنَةٍ[2] fıkrasıyla diyor: "*Ya Said el-Kürdî! Bin üç yüz elli dört tarihine yetişirsen Mevlâ-i Azîm'inden, o zamanın ve asrın fitne ve şerlerinden muhafazanı iste ve yalvar.*"

Evet, On Sekizinci Lem'ada, Birinci Keramet-i Alevîyenin izahında, *Kaside-i Ercûziye*'nin Risale-i Nur ve müellifine dair işarat-ı gaybiyesi beyan edilmiş. İsm-i Azam ve "Sekîne" tabir ettiği esma-i sitte-i meşhuruyla daima meşgul olan bir şakırdıyle konuştuğu ve tesellî verdiği ve

1 Onun nuruyla dalâlet ve fitne ateşi söner.

2. Ey fitne ve felâket asrına erişen! Mevlâ-i Azîm'inden o zamanın ve asrın fitne ve şerlerinden muhafazanı iste ve yalvar.

ahir: son.
asr: yüzyıl.
ayetülkubra: en büyük delil, âyet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dair: alakalı, ilgili.
Ercuze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.
esma-yı sitte-i meşhure: Cenab-ı Hakkın meşhur olmuş altı büyük ismi: Kuddus, Adl, Hakem, Ferd, Hayy, Kayyum.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
fitne: karışıklık, bozgunculuk.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ima: işaretle anlatma, ustü kapalı ifade etme.
ismen: isim olarak, adını, ismini söyleyerek, yalnız isimle.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlen kuşatmış olanı.
işarat-ı gaybiye: gayba ilgili işaretler. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
Kaside-i Ercüziye: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren kaside.
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü fevkalâde hâl.
lâkap: ünvan.
Lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
maruf: herkesçe bilinen.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
Mevlâ-yı Azım: Yüce Mevlâ.
muhafaza: koruma.
müellif: eser telif eden, yazan.
münasebet: vesile, dan dolayı.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
Radıyallahu Anh: Allah ondan razı olsun.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sekîne: içerisinde on dokuz harfi on dokuz âyet bulunan, sükûnet ve emniyet veren bir dua.
sır: gizli hakikat.
sırat-ı müstakim: hak yol. Allah'ın gösterdiği hidâyet yolu.
siracü'n-nur: Nurun lâmbası, anlamında Risale-i Nur Külliyâtından bir eser.
şakırt: talebe, öğrenci.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tabir: ifade.
tasdik: doğrulama, onaylama.
telvih: söz arasında manalı söz söyleme.
tesellî: avutma, acısını dindirme.
yekûn: toplam.
ziyade: çok, fazla.

çok emareler ve karinelerle o şakirt Said olduğu ispat edilmiş. Ve orada o şakirdine demiş:

أَحْرُفُ عُجَمٍ سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا يَتَّبِعُهَا الْأَمِيرُ وَالْفَقِيرُ[1]

Yarın, ecnebi hurufları bin üç yüz kırk sekizde tamam edilecek, çoluk çocuk emirler ve fakirler icbar suretinde, gece dersleriyle öğrenmeye çalışacaklar.

Evet, سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا cümlesi, tam tamına iki ت sekiz yüz, iki س yüz yirmi, iki ر dört yüz, iki ط on sekiz, bir ى on, mecmuu bin üç yüz kırk sekizdir. Aynı tarihte Lâtinî huruflarına gece dersleriyle cebren çalıştırıldı.

Sonra İmam-ı Ali (RA) *Sekîne* ile meşgul olan Said'e (RA) bakar, konuşur. Akabinde[2] يَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ der. İki-üç yerde kuvvetli işaretle Said (RA) ismini verdiği şakirdine hitaben, "*Kendini Sekîne ile dua edip muhafazaya çalış.*" *Yâ-i nidaîden* sonra müteaddit karineler ve emarelerle Said var. Demek[3] يَا سَعِيدُ مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ olur. Bu fıkra, nasıl ki مُدْرِكًا kelimesiyle "*el-Kürdî*" lâkabına hem lâfzen, hem cifren bakar. Çünkü *mim*'sız دَرْكًا "Kürd" kalbidir.[HAŞİYE] م ise, ل ve ى 'ye tam muvafıktır.

HAŞİYE: Yani tersinden okunuşudur.

1- Ecnebi harflen tamam edilir, çoluk çocuk emirler ve fakirler gece derslerinde zorla çalışılarak onu öğrenirler.

2- Ey fitne ve dalâlet asrına erişen!

3- Ey fitne ve dalalet asrına erişen Said!

akabinde: arkası sıra, peşi sıra, peşinden
cebren: cebirle, zorla, kuvvet kullanarak, mecbur
cifren: cifir ile, harflere verilen sayı kıymetiyle, ibarelerden geçmişe ve gelecege ait işaretler çıkarmak suretiyle
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecnebi: yabancı
emare: alâmet, belirti, nişan.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
haşiye: dipnot.
hitaben: hitap ederek, soyleyerek.
huruf: harfler
icbar: zorlama, zorla ve istegi dışında yaptırma.
ispat: doğruyu delillerle gostermeye
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
lafzen: sözlü olarak.
lakap: unvan
Latini: Latin harflen, Latinlilere ait harfler
mecmu: toplam, tum
muhafaza: koruma
muvafık: uygun, munasip
müteaddit: çeşitli, bir çok.
Sekîne: içerisinde on dokuz harfi, on dokuz ayet bulunan, sukûnet ve emniyet veren bir dua
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci.
tamim: umumileştirme, genelleştirme
yâ-i nidaî: Arap dilinde Nida, seslenme için kullanılan 'yâ'.

Oyle de, diğer bir ismi olan "*Bedîüzzaman*" lâkabına dahi اَلزَّمَان kelimesiyle ima etmekle beraber, bin üç yüz elli dört veya bin üç yüz elli beş makam-ı cifrîsiyle, Said'in (RA) hakıkat-i hâlını ve hılâf-ı âdet vaziyetını ve hıfzuvıkaye için kesretli duasını ve halvet ve inzivasını tamamıyla tabir ve ifade ettiğinden, sarahate yakın bır surette parmağını onun başına o kasidede teselli için basıyor. Burada da "يِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ"[1] sırrına mazhar olan Risale-i Nur'u alkışlıyor.

Malûm olsun ki, *Celcelûtıye*'nin esası ve ruhu olan اَلْقَسَمُ الْجَامِعُ وَالدَّعْوَةُ الشَّرِيفَةُ وَالْاِسْمُ الْاَعْظَمُ[2] İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın en mühim ve en müdakkik Üveysî bır şakırdi ve İslâmiyet'in en meşhur ve parlak bır hucceti olan Hüccetü'l-İslâm İmam-ı Gazalî (RA) diyor ki: "Onlar vahiyle Peygambere (ASM) nazil olduğu vakit, İmam-ı Ali'ye (RA) emretti, 'Yaz!'; o da yazdı, sonra nazmetti."

İmam-ı Gazalî (RA) diyor:

اِنَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةَ الشَّرِيفَةَ وَالْوَفْقَ الْعَظِيمَ وَالْقَسَمَ الْجَامِعَ وَالْاِسْمَ الْاَعْظَمَ وَالسِّرَّ الْمَكْنُونَ الْمُعَظَّمَ بِلَا شَكٍّ كَنْزٌ مِنْ كُنُوزِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ[3]

İmam-ı Gazalî, Imam-ı Nureddın'den ders alarak bu *Celcelûtıye*'nin hem Süryanî kelimelerini, hem kıymetini ve hasıyetını şerh etmış.

1. Onun nuruyla dalâlet ve fitne ateşi söner.
2. Camı manaları taşıyan kasem, dua-ı şerif ve İsm-i Azam.
3. Şüphesiz, bu dua-ı şerif ve munacat-ı azîme ve kasem-i camia ve İsm-i Azam ve muazzam esrar, dünya ve ahıret hazınelerinden bır hazinedir.

Bedîüzzaman: zamanın, çağın eşsiz güzelliği.
Celcelutıye: Peygamberımız Resul-i Ekrem'in (asım) derslerine istinaden aslı cifir ve ebced hesabı ile alakalı olarak Hz. Alı (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasıdedir.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
hakıkat-ı hal: durumun gerçek yonu, ışın aslı.
halvet: ibadet, riyazet, zikir maksadıyla bir hücreye kapanma.
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik.
hıfz ü vıkaye: koruma ve ayakta tutma.
hılâf-ı adet: adete aykırı.
hucceti: delil.
hüccetü'l-İslâm: İslâm'ın delili, hüccetü İmam-ı Gazâlî'nın lakabı.
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dunyaya ve ışlerınden vaz geçme, dunyadan el-etek çekme.
kasıde: ovgu maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kesretli: coklugu olan, çok fazla.
kıymet: deger.
lakap: unvan.
makam-ı cifrî: cifre aıt makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degen.
malum: bilinen, bilinir olan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
mühim: onemlı, ehemmiyetlı.
nazıl: nuzul eden, inen.
nazım: kafiyeli vezinli soz.
Radıyallahu Anh: Allah ondan razı olsun.
ruh: oz, can alıcı nokta.
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
sır: gizli hakıkat.
suret: bıçım, şekil, tarz.
Süryanı: Suriye ve Turkıye'nın guney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hıristıyan toplulugu.
şakırt: talebe, ogrenci.
şerh: açıklama, izah etme, yorumlama.
tabir: yorum, yorumlama.
teselli: avutma, acısını dindırme.
Üveysi: Üveysi tarzı, Veysel Karanı Hazretlerı gibi kalbi bağlılık ve muhabbetle yaşayan, Veysel Karanı gibi sevdiği ve kendisine bağlı olduğu zatı gormeden gaybı olan sevgi ve bağlılık.
vaziyet: durum.

DÖRDÜNCÜ REMİZ:

İmam-ı Ali (RA) *Sıracünnur*'dan haber verdikten sonra yine otuz üç ve bir cihetle otuz iki adet Süryanîce esmayı tadat ederken, Risale-i Nur'un en kuvvetli, en kıymettar olan Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesine ve Otuz İkinci Söze kuvvetli işaret ettiği gibi, sair risalelere de remzen veya imaen veya telvihen bakar.

Evet Hazret-i İmam-ı Ali (RA) Risale-i Nur'a bakarak Suryanî isimleri derç ederek diyor:

تُقَادُ سِرَاحُ النُّورِ سِرًّا نَيَاتَهُ ۞ تُقَادُ سِرَحُ السُّرْحِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ

نُورِ حَلَالٍ بَارِخٍ وَشَرَنْطَخٍ ۞ بِقُدُّوسِ بَرْكُوتٍ بِهِ النَّارُ أُخْمِدَتْ

بِيَاهٍ وَيَايُوهِ نَمُوهِ أَصَالِيًّا ۞ بِطَمْطَامٍ مِهْرَاشٍ لِنَارِ الْعِدَاسَمَتْ

بِهَالٍ اهِيلٍ سَلْعٍ سَلْعُوبٍ شَالِعٍ ۞ طَهِيٍّ طَهُوبٍ طِطَهُوبٍ طِطَهَتْ

أَنُوحٍ بِيَمْلُوحٍ وَأَبْرُوحٍ أُقْسِمَتْ ۞ بِتَمْلِيحِ أَيَاتٍ شَمُوحٍ تَشَمَّخَتْ

أَنَادِيحَ بَيْدُوخٍ وَدَيْمُوحٍ بَعْدَهَا ۞ خَمَارُوحٍ يَشْرُوخٍ بِسَرْخٍ تَشَمَّخَتْ

بِلَحٍ وَسِمْيَانٍ وَبَارُوحٍ بَعْدَهَا ۞ بِدَيْمُوحٍ أَشْمُوحٍ بِهِ الْكَوْنُ عُمِّرَتْ

بِشَلْمَخَتٍ اِقْبَلْ دُعَائِي... (1)

diye dua ile hatmeder. Hazret-i İmam-ı Ali (RA) başta sarahatle haber verdiği Risale-i Nur'u, *Sıracünnur* ve

HAŞİYE: Haşre dair meşhur Yirmi Dokuzuncu Söze, sonra Miraç ve zeyli Şakk-ı Kamere bakar.

1- Nûrun kandili gizli olarak yakılıp apaçık aydınlatılır. • Kandiller kandili gizli olarak tutuşturulur...o da tenevvür eder.

Celâl ve Hâlik isimlerinin nûru, Kuddûs isminin bereketi ve kıbnyan ile dalâlet ve fitne ateşi söndürülür.

Allah, Hû, Samed, Kahhar isimleriyle ve savaş denizîyle yükselen düşmanlık ateşi söndürülür.

Allah, Hak, Cemîl, Vedûd ve Mucîb isimlerinin hürmetine.

Murid, Cemîl, Zahir isminle taksim edilen, yüce olan ve yüceltilen âyetlerin (ve tefsirlerinin) şânı hürmetine.

cihet: yön.
dair: alâkalı, ilgili.
derç: toplama, bir araya getirme.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esmâ: adlar, isimler.
Haşr: Kıyâmetten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hatm: her hangi bir şeyi sonuna kadar okuyup bitirme.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işâretle.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
remiz: işâret, bir manayı ifâde eden veya bir manaya delâlet eden işâret ve şekil.
remzen: remiz ile, işâret ederek, işâretle.
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, öteki.
sarahat: sarîhlik, açıklık, belirtilik.
sıracü'n-nur: Nûrun lâmbası anlamında Risâle-i Nur külliyâtından bir eser.
Süryânî: Sünye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan, Sâmî ırkından bir Hristiyan topluluğu.
Şakk-ı Kamer: ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in (asm) Cenâb-ı Hakkın izniyle, bir parmak işâretiyle ayı ikiye bölmesi sûretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
tadat: sayma.
telvihen: telvîh yoluyla, kinâye şeklindeki işâretlerle.
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.

Sıracussurc namıyla birinci mertebede aşikâr onu gösterip tadat ederken, tâ yirmi beşe geldiği vakit [1] بِتَمْلِيخٍ اٰيَاتٍ شَمُوخٍ تَشَمَّخَتْ der. Âyât-ı Kur'ânıyenin i'cazlarını beyan ve Kur'ân'ın kırk vecihle mu'cize olduğunu yedi adet kullî vecihlerde ıspat eden Risale-i Nur'un en meşhur ve parlak risalesi olan Yirmi Beşinci Söz namındaki Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesine işaret eder. Çünkü başta *Sıracunnur*'un birinci mertebede sayılması, hem بِتَمْلِيخٍ اٰيَاتٍ fıkrasında اٰيَاتٍ kelimesinin bulunması, hem yirmi beşinci mertebede zikretmesi, kuvvetli bir karinedir ki, pek çok ayetleri zikredip i'cazlarını ve sırlarını beyan eden Yirmi Beşinci Söze mana-ı mecazî ile bakar. Ve surelerin tadadında dahı yine yirmi beşinci mertebede ibareyi değiştirip, baştan başlar gibi [2] بِحَقِّ تَبَارَكَ diyerek Risale-i Nur'un en mübarek ve bereketli olan Yirmi Beşinci Sözün ehemmiyetini gösteriyor. Sonra yirmi altı ve yedide اَبَادِيخَ بَيْذُوخٍ وَدَيْمُوخٍ بَعْدَهَا der. Sonra otuz ve otuz birincide بِبَلْخٍ وَسِمْيَانٍ وَبَازُوخٍ بَعْدَهَا deyip, yine ibareyi değiştirip بَعْدَهَا kelimesini zikreder. Gayet zahir ve kuvvetli bir karineyle, içtihada dair Yirmi Yedinci Sözün Sahabeler hakkındaki çok mühim ve kıymettar zeylini ve Miraca dair Otuz Birinci Sözün şakk-ı kamere dair ve

1. Yüce olan ve yüceltilen ayetlerin (ve tefsirlerinin) şanı hürmetine

2. Mülk Suresi (Tebareke) hakkı için

aşikâr: açık, belli, meydanda
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetleri
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyan: açıklama, bildirme, izah
dair: alakalı, ilgili
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
gayet: son derece.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu
içtihat: dîn âlimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kıymettar: kıymetli, değerli.
küllî: umumî, genel, bütün olan
mana-yı mecazî: mecazî mana, bir kelimenin veya lafzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldığındaki mana
mertebe: derece, basamak.
Mi'raç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
muhim: önemli, ehemmiyetli
nam: ad
Risale-i Nur: Nur Risâlesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine kavuşan mu'min kimse
sır: gizli hakikat.
sıracü'n-nur: Nurun lâmbası anlamında Risale-i Nur Küllîyâtından bir eser
sıracü's-süruc: kandillerin kandili, lâmbaların lâmbası, en parlak nur, en parlak lâmba
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her bir
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in (asm) Cenâb-ı Hakkın izniyle bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
tadat: sayma.
vecih: cihet, yön.
zahir: açık, âşikâr
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım
zikir: anma, bildirme.

ona ihtiyaç bulunan ehemmiyetli zeylini بَعْدَهَا kelimesiyle gösterir gibi kuvvetli işaret eder.

Ben itiraf ediyorum ki, ben bu zeyilleri unutmuştum. İmam-ı Ali'nin (RA) bu ihtarı ile tahattur ettim. Şakk-ı kameri sabıkan yazdım. Şimdi bu anda Sahabeler hakkındaki zeyli hatırladım. İşte madem ilm-i belâgat ve fenn-i beyanda bir tek karineyle mecazî bir mana murat olunabilir ve bir tek münasebetle bir mefhuma ışaret bulunsa, o mefhum bir mana-i işarî olarak kabul edilir. Elbette zahir ve çok karinelerden ve emarelerden kat-ı nazar, yalnız bu iki yerde tam zeyillerin bulunduğu aynı makamda ve zeyil manasında olan بَعْدَهَا kelimesini tekrar suretinde ifadeyi değiştirerek söylemesi tam bir karinedir ki, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) mana-i hakikîsinden başka, bir mana-i mecazî ve işarîyi daha ifade etmek istiyor.

Sonra yirmi dokuzuncu mertebede, heybetli bir tarzda خَمَارُوخٍ يَشْرُوخٍ بِشَرْخٍ تَشَمَّخَتْ der. Yirmi beşte geçen ve *sırları bilmek* manasında olan تَشَمَّخَتْ kelimesini tekrarla, sabıkan beyan ettiğimiz harikalı Yirmi Dokuzuncu Söze kuvvetli bir karine ile işaret eder.

Sonra otuz ikinci mertebede surelerin tadadında ehemmiyetle işaret ettiği risale-i camia olan Otuz İkinci Söze yine nazar-ı dikkatı kuvvetli celp etmek için

beyan: açıklama, bildirme izah
celp çekme kendine çekme
ehemmiyet: onem deger kıymet.
emare alâmet, belirti nişan
fenn-i beyan belâgat ilminin uç bolumunden ikinci bolumudur ifade etme yollan olan teşbih mecaz ve kinayeden bahseden ilim
harika olaganustu vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
heybet: saygı ile birlikte korku hissini veren hal buyukluk.
ihtar: hatırlatma uyarı.
ilm-i belagat. belagat ilmi
karine ışaret ipucu iz, delil
kat-ı nazar: bakışı kesme bakmama alakayı kesme
madem den dolayı böyle ise
makam deger
mana-i hakikî gerçek, dogru asıl mana
mana-i işarî yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-ı mecazı. mecazî mana bir kelimenin veya lâfzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldıgındaki mana
mecazi. mecaza ait, gerçek olmayan
mefhum bir sozun ifade ettiği mana
mertebe: derece, basamak.
murad: maksat meram
münasebet. ilgi ilişki bag
nazar-ı dikkat. dikkatli bakma dikkatli bakış
risale-i camia toplayıcı risale.
sabıkan evvelce, bundan once
Sahabe Peygamberimiz Hz. Muhammed ın mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlenne katılan mu min kimse.
sır gizli hakikat.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret. bıçım şekil tarz.
Şakk-ı kamer: ayın ikiye bolunmesi Hz Muhammed in (asm) Cenab-ı Hakkın izniyle bir parmak ışaretiyle ayı ikiye bolmesi sure tiyle gosterdiği buyuk mu cize
tadat sayma
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
tarz: bıçım şekil
zahir: açık aşikar
zeyl. ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.

ذَيْمُوخٍ اَشْمُوحٍ بِهِ الْكَوْنُ عُمِّرَتْ ve bir nüshada بِهِ الْكَوْنُ عُطِّرَتْ, yani "*İsm-i Adl ve İsm-i Hakem'in tecellisiyle ve adalet ve mızanıyla ve intizam ve hikmetiyle dünya tamir edilir, tahripten kurtulur.*" İkinci nüsha ile, "*O iki ismin rayiha-i tayyibesiyle ve çok hoş kokularıyla, dünya güzel kokular alır, attar dükkânı gibi rayiha-i tayyibe verir.*"

İşte, İsm-i *Adl* ve İsm-i *Hakem*'in parlak bir âyinelen ve bir tefsirleri hükmünde olan Otuz İkinci Söze parmak basıyor ve mana-i mecazî suretinde ifade eder. ذَيْمُوخٍ kelimesinin tekrarıyla, Sözler otuz üç iken bir mertebesi Mektuplardan ibaret olduğuna ve Otuz İkinci Söz son mertebesi bulunduğuna ima eder.

Ben Süryanî kelimelerinin manalarını tamamıyla bilemediğimden ve Imam-ı Gazalî (RA) dahi tamamıyla izah etmediğinden Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) o kelimelerle sarî risalelere işaratını şimdilik bırakıyorum.

Beşinci Remiz:

Madem *Celcelûtiye* vahiyle Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâma nazil olmuş ve Allâmü'l-Guyûb'un ilmiyle ifade-i mana eder. Hem madem *Celcelûtiye* [1] اَقِدْ كَوْكَبِي ve [2] تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ fıkralarında mana-i mecazî ile o kasidenin hakikatını ıspat eden Risale-i Nur'a sarihan ve onun

1 Yıldızımı parlat.

2 Nurun kandili yanıp aydınlanır

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Allamü l-Guyub: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen Allah.
attar: güzel kokular, güzel kokulu şeyler satan.
âyine: ayna.
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) derslerine istinaden, aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakikat: gerçek, esas.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İbaret: meydana gelen, oluşan.
İfade-i mana: manayı ifade etme, bir mananın ifadesi.
İma: İşaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
İntizam: düzenlilik, düzgünlük.
İsm-i Adl: Cenâb-ı Hakk'ın adâletle hükmetme manasındaki ismi.
İsm-i Hakem: Cenâb-ı Hakk'ın hakkı ile hakkı ayıran ve her şeyi hikmete göre yapan anlamındaki ismi.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
Işarat: işaretler, haber vermeler.
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mana-yı mecazî: mecazî mana, bir kelimenin veya lâfzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldığındaki mana.
mertebe: derece, basamak.
mizan: terazi, ölçü.
nazil: nüzul eden, inen.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
rayiha-ı tayyibe: güzel, hoş koku.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, öteki.
sarihan: açıkça, açık olarak.
suret: biçim, şekil, tarz.
Süryanî: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hıristiyan topluluğu.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tecellî: belirme, bilinme, görünme.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
vahiy: Cenâb-ı Hakkın dilediği hükümlerin, sırların ve hakikatlerin peygamberlere bildirmesi.

on üç ehemmiyetli risalelerine işareten haber vermekle beraber [1] فَيَا حَمِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّا قَدْرُهُ 'de dahi o kasidenin bir esası olan اَلْاِسْمُ الْمُعَظَّمُ ile çok iştigal ve istimdat eden Risale-i Nur müellifine ve bunun on uç ehemmiyetli vakıat-ı hayatına imaen, remzen, işareten mana-i mecazî ile haber veriyor. Hem madem mana-ı mecazî ile ve mefhum-i işarînin murat olmasına bir zayıf karine ve bir gizli emare ve bir tek münasebet kâfi geliyor. Hem madem Risale-i Nur ve risalelerine ve müellifi ve ahvaline olan işaretler birbirine karine olur. Belki meselenin vahdeti itibarıyla umum işaretler, karineleriyle beraber her birisine kuvvetli bir karine ve kavi bir emare hükmündedir. Elbette diyebilirsiz ki, Hazret-i Imam-ı Ali (RA) nasıl ki başta

بَدَئْتُ بِسْمِ اللّٰهِ رُوحِى بِهِ اْتَّدَتْ ۞ اِلٰى كَشْفِ اَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ [2]

yanı, "Hazine-i esrar olan [3] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ile başladım. Ruhum onunla o hazineyi keşfetti" diyerek sair işaratın karinesiyle bir mana-i işarî ve bir medlûl-i mecazî suretinde Risale-i Nur'un bismillâhı hukmünde ve fatıhası ve besmelesi ve بِسْمِ اللّٰهِ 'taki büyük sırrın hakikatini beyan eden ve kısa ve gayet kuvvetli Birinci Söz namında olan Bismillâh Risalesine ima, belki remiz, belki işaret ediyor. Aynen öyle de, sair işaratın karine ve münasebetiyle ve huruf-ı Kur'ânıyenin esrarından bahseden

1- Ey ismiyle müsemmâ kadri yüce zat!

2- Kur'an'ın özeti listesi, anahtarı ve pek çok ilâhî sırrın kıymetli, kudsî bir hazinesi olan "Bismillâh" ile başladım. Ruhum, içinde gizlenmiş sırları bu sayede keşfetti.

3- Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. (Fâtiha Sûresi, 1.)

ahval: haller, durumlar
besmele: başlangıç.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bismillâh. Besmele. Allah'ın adı ve izni ile (başlangıç anlamında)
ehemmiyetli: önemli
emare: alâmet, belirti, nişan.
fatıha: başlama, giriş
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
hazine-i esrar: sırların hazinesi.
hükmünde: değerinde, yerinde
İma: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle
istimdat: aman dileme, merhamet ve yardımına sığınma.
işarat: işaretler, haber vermeler
işareten: işaret ederek, belirterek.
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma.
kâfi: yeter, elverir
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
kavi: kuvvetli, güçlü
madem: ...den dolayı, böyle ise
mana-yı işari. yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-yı mecazi. mecazi mana, bir kelimenin veya lafzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldığındaki mana
medlûl-i mecazi: mecaz yoluyla delil getirmek
mefhum-i işari: işaret edilen mana
mesele: önemli konu
murad: maksat, meram
müellif: eser telif eden, yazan
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nam: ad
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sair: diğer, başka, öteki
sır: gizli hakikat.
suret. biçim, şekil, tarz
umum: bütün.
vahdet. birlik ve teklik.
vakıat-ı hayat. hayatta yaşanan hadiseler, olaylar
zaif: zayıf

ve *Rumuzat-ı Semaniye* namında bulunan sekiz küçük risalelerin mahiyetlerini andırır bir tarzda, ibareyi değiştirerek hurufların esrarıyla istimdat etmeye başlaması, karine-i lâtîfesiyle muazzam dua ve münacat ve cami kasem-i istimdadînin ahirlerinde ve Sözlere ve Mektuplara işaretten sonra [1] بِوَاحِ الْوَحَا بِالْفَتْحِ وَالنَّصْرِ اَسْرَعَتْ fıkrasıyla Yirmi Dokuzuncu Mektubun bir kısım esrar-ı huruf-ı Kur'âniyeyi beyan eden *Rumuzat-ı Semaniye* namında sekiz küçük risalelerin en mühimleri ve feth-i Mekke ve feth-i Şam ve feth-i Kudüs ve feth-i İstanbul gibi çok futuhat-ı İslâmiyeden gaybî haber veren sure-i [2] اِذَا جَآءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ 'nun esrarını beyanla, futuhat-ı İslâmiyenin pehlivanı olan Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) nazar-ı dikkatini celbeden Fetih ve Nasr risalesine, hem Sure-i Fethin en mühim ve en ahir ayetin beş vecihle i'cazını beyan ve ispat ile, kahraman-ı Islâm Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) nazar-ı dikkatini celp eden gayet kıymetli olan ayet-i Fetih risalesi namındaki küçük bir risaleye ima, belki işaret eder itikadındayım. Böyle itikada iştirak edilmezse de itiraz edilmemeli.

Altıncı Remiz:

Madem Hazret-i İmam-ı Ali (RA), üstad-ı kudsîsinden aldığı derse binaen, Kur'ân'a taallûk eden gelecek hâdisattan haber veriyor. Ve "Benden sorunuz" diye müteaddit ve doğru haberleri verip bir şah-ı velâyet olduğunu

1. Fetih ve İlâhî yardım, Esmâ-i Husnânın sırrıyla sur atılı sonuç verirler.

2. Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman. (Nasr Suresi: 1.)

ahir: son.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i Feth: Fetih ayeti.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan.
celp: çekme, kendine çekme.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
esrar-ı huruf-ı Kur'aniye: Kur'ân harflerinin sırları.
feth-i İstanbul: İstanbul'un müslümanlarca fethedilmesi.
feth-i Kudüs: Kudüs'ün müslümanlarca fethedilmesi.
feth-i Mekke: Mekke'nin Peygamber Efendimiz tarafından fethi.
feth-i Şam: Şam'ın Müslümanlarca fethi.
fıkra: kısım, bölüm.
futuhat-ı İslamiye: İslâm'ın zaferleri, fetihleri.
gaybi: gaybla ilgili, bilinmeyenle ilgili.
gayet: son derece.
hadisat: hâdiseler, olaylar.
huruf: harfler.
huruf-ı Kur'aniye: Kur'an'ın harfleri.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.
iştirak: katılma, ortak olma.
itikat: inanç, iman.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kahraman-ı İslâm: İslâm kahramanı, mücahit.
karine-i latife: anlaşılmayı kolaylaştıran güzel nükte.
kasem-i istimdadi: yardımcı kuvvetlendirici manasındaki yemin.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
munasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad.
nazar-ı dikkat: dikkati bakma, dikkatli bakış.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediuzzaman Said Nursî'ye ait bir eserin ismi.
Sure-i Feth: Fetih Suresi. Kur'an'ın 48. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 29 ayettir.
taalluk: alakalı, münasebetli olma.
tarz: biçim, şekil.
üstad-ı kudsî: kudsî yüce üstat.
vecih: cihet, yön.

böyle kerametlerle ispat etmiş. Ve madem bu asırda Avrupa dinsizleri ve ehl-i dalâlet münafıkları, dehşetli bir surette Kur'ân'a hücumu hengâmında Risale-i Nur o seyl-i dalâlete karşı mukavemet edip, Kur'ân'ın tılsımlarını keşfederek hakikatini muhafaza ediyor. Ve madem

أَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا وَبَهْجَةً ۞

مَدَى الدَّهْرِ يَا نُورُ جَلْجَلَتْ وَالْأَيَّامِ [1]

fıkrasıyla, Yirmi Sekizinci Lem'ada ispat edildiği gibi, sarahate yakın bir surette Risale-i Nur'a işaret etmekle beraber Sure-i Nur'daki Ayetu'n-Nur'un Risale-i Nur'a işaretine işaret eder. Ve madem [2] أَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا mana ve cifirce tam tamına Risale-i Nur'a tevafuk ediyor. Elbette diyebiliriz ki, bu fıkranın akabinde

بِاجِ اَهُوحِ حَلْمَهُوجِ جَلَالَةٍ ۞ جَلِيلِ حَلْجَلِيُّوتِ جَمَاهِ تَمَهْرَجَتْ

بِتَعْدَادِ اَبْرُومٍ وَسِمْرَازِ اَبْرَمٍ ۞ وَبَهْرَةِ تَبْرِيزٍ وَاُمِّ تَبَرَّكَتْ [3]

fıkrasıyla Risale-i Nur'un bidayette On İki Söz namında iştihar ve intişar eden on iki küçük risalelerine [4] أَقِدْ كَوْكَبِي karinesiyle, bu fıkradaki on iki Süryanî kelimeler onlara birer işarettir. Gerçi elimde bulunan *Celcelûtiye* nushası en sahîh ve en mutemettir. İmam-ı Gazalî (RA) gibi çok imamlar *Celcelûtiye*'yi şerh etmişler. Fakat, bu Süryanî

1- Ey sürekli parlayan Nur olan Allah'ım! Yıllar ve asırlar boyu benim yıldızımı nur ve güzellikle parlat.

2- Yıldızımı nur ile parlat.

3- Senin Allah, Ehad, Celal, Celîl, Bedî isimlerin hep parlamaktadır.
Bütün dualara kesin cevap veren isimlerini sayıyor, o isimlerinin zahir olup parlamasıyla ve umumun bereketiyle.

4- Yıldızımı parlat.

akabinde: arkası sıra, peşi sıra, peşinden
asır: yüzyıl
ayetu'n-Nur: Nur ayeti. Nur suresi 35. ayet.
bidayet: başlangıç.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere, ibarelerden tahmin veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
dehşetli: korkutucu, korkunç.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
fıkra: kısım, bölüm
hakikat: gerçek, esas
hengâm: zaman, sıra.
hücum: saldırma
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
İştihar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma
karine: işaret, ipucu, iz, delil
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
madem: ...den dolayı, böyle ise
muhafaza: koruma
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
nam: ad
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
seyl-i dalâlet: dalâlet sapıklık, sapkınlık seli
Sure-i Nur: Nur suresi
suret: biçim, şekil, tarz
Süryani: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hıristiyan topluluğu.
şah-i velayet: velilerin şahı olan Hz. Ali (ra)
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır

kelimelerin manasını tam bilmediğimden ve nüshalarda ihtilâf bulunduğundan, her birisinin vech-i işaretini ve münasebetini şimdilik bilmediğimden bırakıyorum.

Elhâsıl: Hazret-i İmam-ı Ali (RA) bir defa [1] أَقِدْ كَوْكَبِي fıkrasıyla ahirzamanda Risale-i Nur'u dua ile Allah'tan niyaz eder, ister ve bidayette on ikı risaleden ibaret bulunduğundan, yalnız on ikı risalesine işaret ediyor. Ikıncı defada [2] تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ fıkrasıyla daha sarih bir surette Risale-i Nur'u methüsena ile göstererek tekemmülüne ışareten, umum Sözleri ve Mektupları ve Lem'alan remzen haber verir.

Hem On Ikı Söz namı ile çok intişar eden o küçücük risaleler bu fıkradaki kelimeler gibi birbirine ismen ve sureten benzedikleri gibi, "bedî" manasında olan *Celcelûtiye* kelimesine mutabık olarak her biri gayet bedî bir tarzda, guzel bir temsille, büyuk ve derin bir hakıkat-ı Kur'ânıyeyi tefsir ve ispat eder.

Eğer bir muannıt tarafından denilse, "Hazret-i İmam-ı Alı (RA) bu umum mecazî manalan irade etmemiş."

Biz de deriz ki: Faraza Hazret-i İmam-ı Ali (RA) irade etmezse, fakat kelâm delâlet eder. Ve karinelerin kuvvetiyle işarî ve zımnî delâletle manalan ıçine dâhil eder.

1 Yıldızımı parlat.
2 Nurun kandili tutuşturulur

ahırzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi
bedî: eşsiz guzel
bidayet: başlangıç.
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-ı Ekrem'in (asm) derslerine istinaden, aslı afir ve ebced hesabı ile alakalı olarak Hz. Alı (ra) tarafından telif edilen Suryanice bir kasıddır
dahil: girme, ıçınde olma
delalet: delil olma, gosterme; alamet, işaret.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
elhasıl: hasılı, netice ıtıbanyle kısaca
faraza: farz edelım kı, oyle sayalım kı, soz gelişi
fıkra: kısım, bolum
gayet: son derece
gerçi: her ne kadar
hakıkat-ı Kur'anıye: Kur'ân'ın hakıkatı, Kur'an'ın ifade ettıgi gerçek.
ıbaret: meydana gelen, oluşan
ıhtılaf: farklı oluş, ıkı şeyi arasındakı ayrılıklar
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, guç.
ısmen: ısım olarak, adını, ısmını soyleyerek, yalnız ısımle
ispat: dogruyu delillerle gosterme.
ışareten: işaret ederek, belirterek.
işarî: bir kelimenin açık manasına baglı olarak ıkıncı ve uçuncu derecede işaret yolu ile yapılan açıklama
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kelâm: soz, lafız.
mecazî: mecaza aıt, gerçek olmayan
methu sena: methedip ovme
muannıt: ınatçı, ayak direyen.
mutabık: uygun
mutemet: itimat edilir, guvenilir
münasebet: ılgı, ılişkı, bağ.
nam: ad.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma.
nusha: birbırının aynı olan suretlerin her bırı.
remzen: remiz ile, işaret ederek, ışaretle
Rısale-ı Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sahıh: dogru, kusursuz, tam saglam
sarih: açık, âşikar
suret: bıçım, şekil, tarz.
sureten: suret olarak, gorunuş ıtıbanyle
Süryanî: Sunye ve Turkıye'nın guney dogusunda yaşayan, Sami ırkından bır Hıristıyan topluluğu.
şerh: açık ve ayrıntılı anlatma
tarz: bıçım, şekil
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme
temsil: benzetme, mısal getirme
umum: umumî, genel, olma, herkese aıt olma
vech-i işaret: işaret yonu
zımnî: ustu kapalı dolayısıyla anlatılan.

Hem madem o mecazî manalar ve işarî mefhumlar haktır, doğrudur ve vakıa mutabıktır; ve bu iltifata lâyıktırlar ve karineleri kuvvetlidir. Elbette Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) böyle bütün işarî manaları irade edecek küllî bir teveccühü faraza bulunmazsa –*Celcelûtiye* vahiy olmak cihetiyle– hakikî sahibi, Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) üstadı olan Peygamber-i Zîşan'ın (ASM) küllî teveccühü ve üstadının Üstad-ı Zülcelâl'inin ihatalı ilmi onlara bakar, irade dairesine alır. Bu hususta benim hususî ve kat'î ve yakın derecesindeki kanaatimin bir sebebi şudur ki.

Müşkülât-ı azîme içinde el-ayetü'l-kubranın tefsir-i ekberi olan Yedinci Şuaı yazmakta çok zahmet çektiğimden, bir kudsî teselli ve teşvike cidden çok muhtaç idim. Şimdiye kadar mükerrer tecrübelerle bu gibi hâletlerimde inayet-i İlâhiye imdadıma yetişiyordu. Risaleyi bitirdiğim aynı vakitte hiç hatırıma gelmediği hâlde birden bu keramet-i Aleviyenin zuhuru bende hiçbir şüphe bırakmadı ki, bu dahi benim imdadıma gelen sair inayet-i İlâhiye gibi Rabb-i Rahîm'in bir inayetidir. İnayet ise aldatmaz, hakikatsiz olmaz.

YEDİNCİ REMİZ:

Hazret-i İmam-ı Ali (RA) nasıl ki

وَبِالْآيَتِ الْكُبْرٰى اَمِتّنِى مِنَ الْفَجَتْ ۞ وَبِحَقِّ فَفَجِ مَعَ مَحْمَةٍ يَآ اِلٰهَنَا

وَبِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَحِرْنِى مِنَ الشَّتَتْ ۞ حُرُوفٌ لَّهَا مِ عَلَتْ وَتَسَامَحَتْ

وَاسْمُ عَصَا مُوْسٰى بِهِ الظُّلُمَتُ انْجَلَتْ ۞ (1)

1- Yâ Rabb! Ayetü'l-Kubra hürmetine beni bütün sıkıntılardan kurtar, eman ve emniyet ver. • Ey İlâhımız! Zuhur ve kemalâtının hakkı için ve Esmâ-ı Hüsnan hürmetine beni perişan olmaktan koru. • Bu harfler ki, Nur harfleridir. Menh yıldızı gibi yüce ve yüksektir. Asâ-yı Mûsa ismiyle de karanlıklar dağılır.

Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) dersleriyle istinaden asli cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasîdedir.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
cihet: yön.
el-ayetü'l-kubra: tevhidin, Allah'ın varlık ve birliğinin en büyük delili.
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki, söz gelişi.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakıkat: gerçek, asıl, esas.
hakikî: gerçek.
hâlet: hal, durum.
hususî: özel.
ihatalı: kuşatıcı.
iltifat: güzel sözler söyleyerek birini samimî olarak okşama.
imdat: yardım.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü, fevkalâde hâl.
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mecazî: mecaza ait, gerçek olmayan.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
müşkilât-ı azîme: çok büyük zorluklar.
Peygamber-i Zîşan: şan ve şeref sahibi olan Peygamber, Hz. Muhammed (asm).
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
sair: diğer, başka, öteki.
tefsir-i ekber: en büyük tefsir.
teselli: avutma, acısını dindirme.
teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme, yöneliş.
Üstad-ı Zülcelâl: Celâl sahibi ustat, Celâl ve ihtişamla öğreten ustat, Cenab-ı Allah.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
vakıa: vuku bulan, olan şey, olay.
yakın: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zuhur: ortaya çıkma.

dıye birinci fıkrasıyla Yedinci Şuaa işaret etmiş. Öyle de, aynı fıkra ıle "*Âlî Bir Tefekkurname ve Tevhıde Dair Yuksek Bır Marifetname*" namında olan Yırmı Dokuzuncu Arabî Lem'aya dahi işaret eder. İkinci fıkrasıyla İsm-i Azam ve Sekîne denîlen esma-i sitte-i meşhuresinin hakikatlerini gayet âlî bir tarzda beyan ve ıspat eden ve Yırmi Dokuzuncu Lem'ayı takip eyleyen Otuzuncu Lem'a namında altı nükte-ı esma risalesine [1] بِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَّتِ cumlesiyle işaret ettığınden, sonra akabinde risale-i esmayı takip eden Otuz Birinci Lem'anın Birinci Şuaı olarak otuz üç ayet-ı Kur'âniyenin Risale-i Nur'a ışaratını kaydedip hesab-ı cıfrî munasebetiyle baştan başa ilm-i huruf nsalesi gıbı görunen ve bır mu'cıze-ı Kur'ânıye hükmunde bulunan rısaleye [2] حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَامَخَتْ kelimesiyle işaret edıp, derakap [3] وَاسْمُ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلْمَتُ انْجَلَتْ kelâmıyla dahi rısale-i hurufıyeyi takip eden ve *el-Ayetü'l-Kübra*'dan ve başka Resail-ı Nuriyeden terekkup eden ve *Asa-yı Mûsa* namını alan ve asa-i Mûsa gıbı dalâletın ve şirkin sihirlerini iptal eden Risale-i Nur'un şimdilik en son ve ahir nsalesine *Asa-yı Mûsa* namını vererek işaretle beraber, manevî karanlıklan dağıtacağını mujde ediyor.

Evet, [4] وَبِالْاٰيَتِ الْكُبْرٰى kelimesiyle Yedinci Şuaa işaretı kuvvetlı karinelerle ıspat edildığı gıbı, aynı kelime,

1 Esma-ı Husnan hürmetine beni perişan olmaktan koru
2. Bu harfler kı Nur harflerdir Menh yıldızı gıbi yucе ve yuksektır
3. Ve Asa-yı Mûsa ismıyle de karanlıklar dağılır
4 Ayetu-l Kübra hürmetine

ahır: son.
akabinde: arkası sıra peşı sıra peşinden
alı: yucе yuksek, ulu
Arabı: Arapçaya aıt, Arap dılı ıle ılgılı
ayet-i Kur'ânıye: Kur'ân ın ayetı
ayetulkubra: en buyuk delıl ayet anlamında Rısale-ı Nur'da 7 Şua adlı eser
beyan: açıklama bıldırme ızah
Dair: alakalı, ılgılı.
dalâlet: ıman ve İslâmıyet'ten ayrılmak, azmak.
derakab: hemen derhal akabınde.
esma-i sitte-i meşhure: Cenab-ı Hakkın meşhur olmuş altı buyuk ismı Kuddus Adl, Hakem Ferd Hayy Kayyum
fıkra: kısım, bolum
gayet: son derece
hakıkat: gerçek esas.
hesab-ı cıfrı: cıfr hesabı
hükmunde: degennde yerınde
ilm-i huruf: harflerden mana çıkarıp yorumlama ılmı
ıptal: boş hükumsuz bırakma.
ısm-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısmılen kuşatmış olanı
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme.
ışarat: ışaretler haber vermeler
karıne: ışaret, ıpucu ız delıl
kelâm: soz, lafız.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
marifetname: Allah ı tanımaya dair yazı eser
mu'cıze-ı Kur'anıye: Kur'ân a aıt mu cıze
munasebet: vesıle dan dolayı
nam: ad
nükte-i esma: Allah ın ısımlen ıle alakalı nukte
nsale-i esma: Allah ın ısm-ı âzamlarından bahseden rısale
rısale-ı hurufıye: harflen tahlıl eden nsale
Sekıne: ıçensınde on dokuz harfi on dokuz ayet bulunan sukunet ve emnıyet veren bır dua
şırk: Allah a ortak koşma Allah tan başka yaratıcının bulunduğuna ınanma
tarz: bıçım şekıl
tefekkurname: tefekkur yazısı tefekkure sevk edıcı eser yazı
terekkup: karışıp bırleşme bırden fazla şeyın bırleşmesınden olusma
tevhıd: Allah ın bır olduguna ınanma bırleme

diğer bir mana ile elhak Risale-i Nur'un Ayetü'l-Kübrası hükmünde ve ekser risalelerin ruhlarını cemeden ve Arabî bulunan Yırmi Dokuzuncu Lem'aya bu kelâm "müstetbeatu't-terakip" kaidesiyle ona bakıyor, efradına dâhil ediyor. Oyle ise, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) dahi bu fıkradan ona bakıp işaret eder diyebiliriz.

Hem sair işaratın karinesiyle, hem *Mektubat*'tan sonra *Lem'alar*'a, başka bir tarz-ı ibare ile ıma ederek Lem'alanın en parlağının telifi dehşetli bir zamanda ve hapis ve idamdan kurtulmak ve emniyet ve selâmet bulmak için mana-i mecazî ve mefhum-i işarî ile Hazret-i Ali (RA) kendi lisanını buyuk tehlıkelerde bulunan muellifin hesabına ıstımal ederek [1] وَبِالْآيَتِ الْكُبْرٰى اَمِنِّى مِنَ الْفَجَتْ ya-ni, "*Yâ Rab, beni kurtar, emân ve emniyet ver*" diye dua etmesıyle, tam tamına Eskışehir Hapıshanesinde ıdam ve uzun hapis tehlikesi içinde telif edilen Yirmi Dokuzuncu Lem'anın ve sahıbının vazıyetine tevafuk kannesıyle kelâm-ı zımnî ve işarî delâlet ettiğinden diyebiliriz ki, Hazret-ı Imam-ı Alı (RA) dahı bundan, ona ışaret eder.

Hem Otuzuncu Lem'a namında ve altı nükte olan risale-i esmaya bakarak [2] بِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى deyip sair işaratın kannesıyle, hem Yırmi Dokuzuncu Lem'aya takıp karınesiyle, hem ikisinin isimde ve esma lâfzında tevafuk kannesıyle, hem teşettüt-ı hâle ve sıkıntılı bır gurbete ve perişaniyete düşen müellifi onun telifi bereketiyle teselli ve tahammül bulmasına ve mana-ı mecazî cıhetınde

1- Yâ Rab! Ayetü'l-Kübra hürmetine beni bütün sıkıntılardan kurtar, emân ve emniyet ver.

2- Esma-ı Husnan için.

Arabî: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili.
Ayetülkübra: en buyuk delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
cem': toplama, bır araya getırme.
cihet: yon.
dahil: gırme, ıçınde olma.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
delalet: delil olma, gösterme, alamet, ışaret.
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz.
efrat: fertler.
ekser: pek çok.
elhak: hakkın ta kendısı, tam doğrusu, doğrusu ya.
eman: emınlık, korkusuzluk.
emniyet: emınlık, guvenlik, korkusuzluk.
esma: adlar, isimler.
fıkra: kısım, bolum.
hükmünde: değennde, yennde.
Ima: ışaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme.
ıstımal: kullanma.
ışarat: ışaretler, haber vermeler.
kaide: kural, esas, dustur.
karine: ışaret, ıpucu, ız, delil.
kelam: soz, lafız.
kelâm-ı zımnî ve işârî: gızlı bir manaya ışaret eden kelime.
lisan: dıl.
mana-yı mecazî: mecazî mana, bır kelımenın veya lafzın gerçek anlamının dışında başka bır anlamda kullanıldığındakı mana.
mefhum-ı işarî: ışaret edilen mana.
müellif: eser telif eden, yazan.
müstetbeatu't-terakip: sozdekı bırbırıne bağlı ışaretlı manalar ke-limelerin kullanış ve tarzlarından hareketle onların zımnında bulunduğu anlaşılan manalar.
nam: ad.
nükte: ince manalı, ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya soz.
perişaniyet: perişanlık, karışık ve dagınık olma, acınacak halde bulunma.
Risale-i esma: Allah'ın ısm-ı azamlarından bahseden risale.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı.
ruh: oz, can alıcı nokta.
sair: dıger, başka, otekı.
selamet: salımlık, emınlık, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
tahammül: zora dayanma, kotu ve guç durumlara karşı koyabılme, katlanma.
tarz-ı ibare: ıbare tarzı, tabır şeklınde.
telif: eser yazma.
teselli: avutma, acısını dındırme.
teşettüt-ı hal: dagınık olma, hâlı darmadagınıklık.
tevafuk: uygunluk, bellı sıra, ölçü ve munasebetler ıçensınde bırbırıne denk gelme.
vaziyet: durum.
ya Rab!: Ey Allah!

Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) lisanıyla kendisine dua olan [2] بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى أَجِرْنِي مِنَ الشَّتَّتْ yanı, "İsm-i Azam olan o esma risalesinin bereketiyle beni teşettütten, perişanıyetten hıfz eyle yâ Rabbi" mealı, tam tamına o risale ve sahibinin vaziyetine tevafuk karinesiyle kelâm-ı mecazî delâlet ve İmam-ı Ali'nın (RA) ise gaybî işaret eder diyebiliriz.

Hem madem *Celcelûtiye*'nin aslı vahiydir ve esrarlıdır ve gelecek zamana bakıyor ve gaybî umur-i istikbaliyeden haber veriyor.

Ve madem Kur'ân itibanyla bu asır dehşetlidir ve Kur'ân hesabıyla Risale-i Nur bu karanlık asırda ehemmiyetli bir hâdisedir.

Ve madem sarahat derecesinde çok karine ve emarelerle Risale-i Nur *Celcelûtiye*'nin içine girmiş, en mühim yerinde yerleşmiş.

Ve madem Risale-i Nur ve eczaları bu mevkie lâyıktırlar ve Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) nazar-ı takdirine ve tahsinine ve onlardan haber vermesine liyakatleri ve kıymetleri var.

Ve madem Hazret-i İmam-ı Ali (RA) *Sıracunnur*'dan, zahir bir surette haber verdikten sonra, ikinci derecede perdeli bir tarzda Sözlerden, sonra Mektuplardan, sonra Lem'alardan risalelerdeki gibi aynı tertip, aynı makam, aynı numara tahtında kuvvetli kannelerin sevkiyle, kelâm

asır: yüzyıl
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) derslerine istinaden aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyetli: önemli
emare: alâmet, belirti, nişan
esma: isimler
esrar: sırlar, gizli hakikatler
gaybî: gayb'la ilgili, bilinmeyenle ilgili
hâdise: olay
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kelâm: söz, lafız.
kelâm-ı mecâzî: mecazî kelime
kıymet: değer
lisan: dil
liyakat: layık olma, ehliyet.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
makam: yer, değer, mevki
meal: mana, anlam, mefhum
mevki: yer, makam.

1. Esma-i Husnanın hürmetine beni perişan olmaktan koru.

muhim: önemli, ehemmiyetli.
nazar-ı takdir: kıymet veren, değer bilen, takdir eden bakış
perişanıyet: perişanlık, karışık ve dağınık olma, acınacak halde bulunma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik
sevk: yöneltme
sıracu'n-nur: Nurun lambası, anlamında Risale-i Nur kulliyatından bir eser
suret: biçim, şekil, tarz.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
taht: alt.
tarz: biçim, şekil.
tertip: sıra, düze, düzen
teşettut: dağınık olma, perişanıyet.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, düzü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
umur-ı istikbaliye: gelecekteki işler
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
vaziyet: durum.
ya Rabbi: Ey her şeyi en güzel şekilde terbiye ve idare eden Rabbim.
zahir: açık, âşikar

delâlet ve Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) işaret ettiğini ispat eylemiş.

Ve madem başta, ❁ بَدَئْتُ بِبِسْمِ اللّٰهِ رُوحِي بِهِ اهْتَدَتْ اِلٰى كَشْفِ اَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ[1] risalelerin başı ve Birinci Söz olan Bismillâh Risalesine baktığı gibi, kasem-i cami-i muazzamın ahirinde, risalelerin kısm-ı ahirleri olan son Lem'alara ve Şualara, hususan bir ayetü'l-kübra-i tevhid olan Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i harika-i Arabiye ve risale-i esma-i sitte ve risale-i işarat-ı huruf-i Kur'âniye ve bilhassa şimdilik en ahir Şua ve *Asa-yı Mûsa* gibi, dalâletlerin bütün manevî sihirlerini iptal edebilen bir mahiyette bulunan ve bir manada *Ayetü'l-Kubra* namını alan risale-i harikaya bakıyor gibi bir tarz-ı ifade görünüyor.

Ve madem, bir tek meselede bulunan emareler ve karineler, meselenin vahdeti haysiyetiyle, emareler birbirine kuvvet verir, zayıf bir münasebetle bir tereşşuh dahi menbaına ilhak edilir.

Elbette, bu yedi adet esaslara istinaden deriz:

Hazret-i İmam-ı Ali (RA) nasıl kı meşhur Sözlere tertiplen üzerine işaret etmiş ve Mektubattan bir kısmına ve Lem'alardan en mühimlerine tertiple bakmış; öyle de, بِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَجِرْنِي مِنَ الشَّتَّتْ[2] cümlesiyle Otuzuncu Lem'aya, yani müstakil Lem'alardan en son olan Esma-ı Sitte Risalesine tahsin ederek bakıyor ve

1- Kur'ân'ın özetli listesi, anahtarı ve pek çok İlâhî sırrın kıymetli, kudsî bir hazinesi olan "Bismillah" ile başladım. Ruhum, içinde gizlenmiş sırları bu sayede keşfetti.

2- Esma-ı Husnan hürmetine, beni perişan olmaktan koru.

ahir: son.
Ayetü'l-Kubra-i Tevhid: Tevhidin en büyük ayetli delili.
Ayetü'l-Kubra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
bilhassa: özellikle.
Bismillah: Besmele. Allah'ın adı ve izni ile (başlangıç anlamında).
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
emare: alâmet, belirti, nişan.
Esma-i Sitte: Cenab-ı Hakk'ın altı büyük ismi: Kuddüs, Adl, Hakem, Ferd, Hayy, Kayyum.
haysiyet: mânâ.
hususan: bilhassa, özellikle.
ilhak: ilâve etme, ekleme, katma.
iptal: boş, hükümsüz bırakma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kasem-i cami'-i muazzam: birçok şeyi içeren büyük yemin.
kısm-ı ahir: son kısım.
lem'a-ı harika-i Arabiye: Arapça yazılmış olan mükemmel lem'a.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet: bir şeyin aslî esası, nitelliği.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menba: kaynak.
mesele: önemli konu.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müstakil: başlı başına, bağımsız.
nam: ad.
Risale-i Esma-yı Sitte: Cenab-ı Allah'ın altı ism-i azamını anlatan risale.
risale-i harika: harika risale, harika kitapçık.
risale-i işarat-ı huruf-i Kur'aniye: Kur'an harflerindeki işaretlerden bahseden risale.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli.
tereşşuh: sızıntı, damla.
tertip: düzenleme, düzene koyma.
vahdet: birlik ve teklik.
zalf: zayıf.

(1) حُرُوفٌ لِمَرَامٍ عَلَتْ وَتَسَامَحَتْ kelâmıyla dahi Otuzuncu Lem'ayı takıp eden İşarat-ı Huruf-i Kur'âniye risalesine takdir edip işaretle tasdik ediyor.

(2) وَاسْمُ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلْمَتُ انْجَلَتْ kelimesiyle dahi şimdilik en ahir risale ve tevhid ve imanın elinde *Asa-yı Mûsa* gibi harikalı en kuvvetli bürhan olan mecmua risalesini senakârâne remzen gösteriyor gibi bir tarz-ı ifadeden bilâperva hükmediyoruz ki, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) hem Risale-i Nur'dan, hem çok ehemmiyetli risalelerinden mana-ı hakikî ve mecazî ile işarî ve remzî ve imaî ve telvihî bir surette haber veriyor. Kimin şüphesi varsa, işaret olunan risalelere bir kere dikkatle baksın. İnsafı varsa şüphesi kalmaz zannediyorum.

Buradaki mana-ı işarî ve medlûl-i mecazîlere karinelerin en güzeli ve lâtifi, aynı tertibi muhafaza ile verilen isimlerin münasebetidir. Meselâ, yirmi dokuz, otuz ve otuz bir ve otuz iki mertebe-i tadatta Yirmi Dokuz ve Otuz ve Otuz Bir ve Otuz İkinci Sözlere gayet munasip isimlerle ve başta Sözlerin başı olan Birinci Söze, aynı besmele sırrıyla ve ahirde şimdilik risalelerin ahirine, mahiyetini gösterir lâyık birer isim vererek işaret etmesi gerçi gizli ise de, fakat çok güzeldir ve letafetlidir.

Ben itiraf ediyorum ki, böyle makbul bir eserin mazharı olmak, hiçbir vecihle o makama liyakatim yoktur. Fakat küçük, ehemmiyetsiz bir çekirdekten koca dağ gibi

1. Bu harfler ki Nur harfleridir. Menh yıldızı gibi yüce ve yüksektir.

2. *Asa-yı Musa* ismiyle de karanlıklar dağılır.

ahir: son.
besmele: Bismillahirrahmânirrahîm (Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla) cümlesinin adı.
bilâperva: korkusuzca, çekinmeden.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
ehemmiyetli: önemli.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
gayet: son derece.
gerçi: her ne kadar.
harika: olağanüstü.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
İman: inanç, itikat.
İşarat-ı huruf-i Kur'âniye: Kur'an'ın harflerinin işaretleri.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kelam: söz, lafız.
lâtif: tatlı, şirin.
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
liyakat: layık olma, ehliyet.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
makam: büyük yer, mevki.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
mana-yı hakikî: gerçek, doğru, asıl mana.
mana-yı imaî: ima yolu ile, üstü kapalı anlatılmak istenen mana.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-yı mecazî: mecazî mana: bir kelimenin veya lafzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldığındaki mana.
mana-yı remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana.
mana-yı telvihî: bir şeyin çıktığı görünüdüğü yer, nail olma, şereflenme.
mecmua: .
medlul-i mecazî: mecaz yoluyla delil getirmek.
mertebe-i tadat: sayı mertebesi.
mesela: örneğin.
muhafaza: koruma.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasip: uygun.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
senakârane: sena ederek, senakârlıkla, overcesine.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tertip: düzenleme, düzene koyma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vecih: cihet, yön.

bir ağacı halk etmek, kudret-i İlâhiyenin şe'nindendir ve âdetidir ve azametine delildir.

Ben kasemle temin ederim ki, Risale-i Nur'u senadan maksadım, Kur'ân'ın hakikatlerini ve imanın rükünlerini teyit ve ispat ve neşirdir. Hâlık-ı Rahîm'ime yüz binler şükrolsun ki, kendimi kendime beğendirmemiş, nefsimin ayıplarını ve kusurlarını bana göstermiş. Ve o nefs-i emmareyi başkalara beğendirmek arzusu kalmamış. Kabir kapısında bekleyen bir adam, arkasındaki fânî dünyaya riyakârâne bakması, acınacak bir hamakattır ve dehşetli bir hasarettir. İşte bu hâlet-i ruhiye ile yalnız hakaik-ı imaniyenin tercümanı olan Risale-i Nur'un doğru ve hak olduğuna lâtif bir münasebet söyleyeceğim. Şöyle ki:

Celcelûtiye, Süryanîce "bedî" demektir. Ve bedî manasındadır. İbareleri bedî olan Risale-i Nur, *Celcelûtiye*'de muhim bir mevki tutup, ekser yerlerinde tereşşuhatı göründüğünden, kasidenin ismi ona bakıyor gibi verilmiş. Hem şimdi anlıyorum ki, eskiden beri benim liyakatim olmadığı hâlde, bana verilen "Bediüzzaman" lâkabı benim değildi. Belki Risale-i Nur'un manevî bir ismi idi. Zahir bir tercümanına ariyeten ve emaneten takılmış. Şimdi o emanet isim, hakikî sahibine iade edilmiş. Demek, Süryanîce bedî manasında ve kasidede tekerrürüne binaen kasideye verilen *Celcelûtiye* ismi, işarî bir tarzda bid'at zamanında çıkan *bediülbeyan* ve *bediüzzaman* olan Risale-i Nur'un hem ibare, hem mana, hem isim noktalarıyla bedîliğine münasebettarlığını ihsas etmesine ve bu isim bir parça ona da bakmasına ve bu

ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu
ihsas: hissettirme, sezdirme
iman: inanç, itikat
ispat: doğruyu delillerle gösterme
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama
kasem: yemin, and.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti. Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
lâkap: unvan
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş.
liyakat: layık olma, ehliyet.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mevki: yer, makam
muhim: önemli, ehemmiyetli
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasebettar: ilgili, alakalı
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenip yapılmasını emreden nefis
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
nokta: yön, cihet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
riyakârane: riyakârca, iki yüzlülükle
rükn: esas, kaide, prensip
sena: methetme, övme
Süryanî: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hristiyan topluluğu
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
tarz: biçim, şekil
tekerrür: tekrarlanma.
temin: sağlamlaştırma, sağlama.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
zahir: açık, görünür

âdet: kanun
ariyeten: ödünç alınmuş olarak, emaneten, ödünç.
azamet: büyüklük
bedî: eşsiz güzel
bediülbeyan: beyanın, ifadenin benzersiz güzelliği, ifadenin çok güzel oluşu
Bediüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni âdet.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resûl-i Ekrem'in (asm) dersleri ne istinaden, aslı elif ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanîce bir kasidedir.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ekser: çok çok.
emaneten: emanet yoluyla, emanet olarak.
fânî: ölümlü, geçici
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek, esas
hakiki: gerçek.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum, insanın manevî hâli, iç durumu
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah
halk: yaratma, yoktan var etme
hamakat: ahmaksızlık, beyinsizlik, budalalık.
hasaret: hasar, zarar, ziyan
iade: geri verme

ismin müsemmasında Risale-i Nur çok yer işgal ettiği için hak kazanmış olmasına tahmin ediyorum.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِيْنَآ اَوْ اَخْطَاْنَا [1]

SEKİZİNCİ REMİZ:

Bu remzin beyanından evvel en muhim iki suale cevap yazılacak

Birinci Sual: Bütün kıymettar kitaplar içinde Risale-i Nur, Kur'ân'ın işaretine ve iltifatına ve Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) takdir ve tahsinine ve Gavs-ı Azamın teveccüh ve tebşirine vech-i ihtisası nedir? O iki zatın keramet-le Risale-i Nur'a bu kadar kıymet ve ehemmiyet vermenin hikmeti nedir?

Elcevap: Malûmdur ki, bazı vakit olur, bir dakika, bir saat ve belki bir gün, belki seneler kadar, ve bir saat, bir sene, belki bir ömür kadar netice verir ve ehemmiyetli olur. Meselâ, bir dakikada şehit olan bir adam, bir velâyet kazanır. Ve soğuğun şiddetinden incimat etmek zamanında ve düşmanın dehşet-i hücumunda bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir. İşte aynen öyle de, Risale-i Nur'a verilen ehemmiyet dahı, zamanın ehemmiyetinden, hem bu asrın şerrat-i Muhammediyeye (ASM) ve şeair-i Ahmediyeye (ASM) ettiği tahribatın dehşetinden, hem bu ahirzamanın fitnesinden eski zamandan ben bütün ümmet ıstıaze etmesi cihetinden, hem o fitnelerin savletinden mü'minlerin imanlarını kurtarması noktasından, Risale-ı Nur öyle bir ehemmiyet

1. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme (Bakara Suresi 286)

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
asr: yüzyıl
beyan: anlatma, açıklama
cihet: yön
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
dehşet-i hücum: saldırının dehşeti
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
elcevap: cevap olarak.
evvel: önce.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
hikmet: gizli sebep, gaye
hukmune: yerine degenne
iltifat: güzel sözler söyleyerek birinı samımı olarak okşama
iman: inanç, itikat
incimat: donma, buz haline girme.
ıstıaze: sığınma, bağlanma, güvenme
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
malum: bilinen, bilinir olan.
mesela: örneğin
mü'min: iman eden, inanan
mühim: önemli, ehemmiyetli
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delaler eden işaret ve şekil

Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
savlet: şiddetli hücum, saldırma
sual: soru
şeair-i Ahmediye: İslamın alametleri
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Müslüman
şerrat-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) şerratı; Hz. Muhammed'in (asm) tanıtıp ettiği, getirdiği ve bildirdiği şerrat; İslâm dını.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tebşir: müjde verme, müjdeleme
teveccüh: yönelme, sevgi ilgi
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vech-i ihtisas: özel hususi olma yönü
velâyet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu
zat: kişi, şahıs.

kesbetmiş ki, Kur'ân ona kuvvetli işaretle iltifat etmiş. Ve Hazret-i İmam-ı Ali (RA) üç kerametle ona beşaret vermiş. Ve Gavs-ı Azam (RA) kerametkârâne ondan haber verip tercümanını teşci etmiş.

Evet, bu asrın dehşetine karşı taklıdî olan itikadın istınat kal'aları sarsılmış ve uzaklaşmış ve perdelenmiş olduğundan, her mü'mın, tek başıyla dalâletın cemaatle hücumuna mukavemet ettirecek gayet kuvvetlı bir ımân-ı tahkıkî lâzımdır kı, dayanabılsın. Rısale-ı Nur, bu vazıfeyı en dehşetlı bir zamanda ve en luzumlu ve nazık bir vakıtte, herkesin anlayacağı bir tarzda, hakaık-ı Kur'âniye ve ımaniyenin en derin ve en gizlilerini gayet kuvvetlı bürhanlarla ispat ederek, o ımân-ı tahkıkîyi taşıyan halis ve sadık şakırtlen dahi, bulundukları kasaba, karye ve şehirlerde, hizmet-i imaniye itibarıyla, âdeta bırer gizli kutup gibi mü'mınlerin manevî bırer nokta-ı istinadı olarak, bılınmedıkleri ve görünmedıkleri ve görüşülmedıkleri hâlde kuvve-i maneviye-i itıkatlan cesur bırer zabıt gıbi, kuvve-i maneviyeyi ehl-i imanın kalplerıne verip mü'mınlere manen mukavemet ve cesaret veriyorlar.

İkinci Sual: Keramet izhar edılmezse daha evlâ olduğu hâlde, neden sen ilân edersin?

Elcevap: Bu, bana aıt bır keramet değıldır. Belki, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsinden tereşşuh ederek has bir tefsırınden keramet suretinde bızlere ve ehl-i ımana bır ikram-ı Rabbanî ve in'am-ı İlâhîdır. Elbette mu'cize-i Kur'ânıye ve onun lem'aları izhar edılır. Ve nımet ıse,

âdeta: sanki.
asır: yüzyıl
beşaret: müjde
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
dalalet: iman ve İslamıyet ten ayrılmak azmak.
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
dehşetli: urkutucu korkunç.
ehl-i iman: inananlar İman sahıplen
elcevap: cevap olarak.
evla: daha uygun, daha layık, daha iyi
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
gayet: son derece.
hakaık-ı imaniye: İmana aıt hakıkatler imanı gerçekler
hakaık-ı Kur'aniye: Kur'ân aıt olan ve ondan gelen gerçekler
halıs: samımı her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
hâs: hususî mahsus özel.
hizmet-i İmaniye: iman ve Kur'an hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ilmi delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hucûm: saldırma
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş
ikram-ı Rabbanî: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Allah ın ıkramı ihsanı ve şereflendırmesı
ilan: yayma duyurma, bildırme
iltifat: ılgı gosterme yuzunu çevırıp bakma.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman ıman na dair butun meselelen ınceleyip delıl ve burhan ıle ınanma
in'am-ı İlâhî: Cenab ı Hakk ın nımetlendırmesı
ispat: doğruyu delıllerle gösterme
istınat: dayanak.
itikat: ınanç, iman
izhar: gosterme açığa vurma
kal'a: büyük hisar
karye: koy
keramet: ermişçesine yapılan ış hareket veya söylenen soz fıkır
kerametkârane: Kerametlı bır şekılde keramet gostenrcesine
kesb: kazanma
kutup: evlıyalar ıçerısınde zamanın en buyuk murşıdı olan
kuvve-i maneviye: manevî guç moral
kuvve-i maneviye-i itikad: ınancın verdıgı manevı guç ve moral
lem'a: panltı
manen: mana bakımından, manacı
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
mu'cize-i Kur'aniye: Kur'an a aıt mu'cize.
mukavemet: karşı koyma dayanma dırenme
mü'min: iman eden inanan
nazık: nanı ince, dıkkat gerektıren onemlı
nimet: lutuf ihsan bağış.
nokta-ı istinat: dayanak noktası guvenme ve tutmat noktası
sadık: dogru gerçek sozunde vaadınde ısınde dogru olan
sual: soru
suret: bıçım, şekıl tarz
şakırt: talebe ogrencı.
taklıdî: taklıde yapılan.
tarz: bıçım şekıl
tefsır: Kur'an ın mana bakımından ızahı açıklaması.
tereşşuh: sızma sızıntı yapma
teşci: cesaret verme cesaretlendırme
vazıfe: görev
zabıt: subay

şükür niyetiyle ilân etmek, bir tahdis-i nimettir;[1] وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ayeti, izhanna emreder.

Benim için medar-ı fahir ve gurur olacak bir liyakatım ve istihkakım olmadığını kasemle itiraf ediyorum. Ben çekirdek gibi çürüdüm ve kurudum. Bütün kıymet ve hayat ve şeref, o çekirdekten çıkan şecere-i Risale-i Nur ve mu'cize-i maneviye-i Kur'âniyeye geçmiş biliyorum. Ve öyle itikat ettiğimden, i'caz-ı Kur'ânî hesabına izhar ederim. Bütün kıymet bir mu'cize-i Kur'âniye olan Risale-i Nur'dadır. Hatta eskiden berı taşıdığım "Bediüzzaman" ismi onun imiş, yine ona iade edildi.

Risale-i Nur ise, Kur'ân'ın malıdır ve manasıdır. Bu remizde hususî kanaatımı teyit eden ve kendime mahsus çok emare ve karineler var. Fakat başkalara ispat edemediğimden yazamıyorum. Yalnız ıkı üçüne ışaret etmeye münasebet gelmiş.

• *Birincisi*: Ben *Celcelûtiye*'yi okuduğum vakit, sair münacatlara muhalif olarak kendim bizzat hissiyatımla münacat ediyorum diye hissederdim. Ve başkasının lisanıyla taklitkârâne olmuyordu. Benim için gayet fitrî ve dertlerime alâkadar ve tefekkürat-ı ruhiyeme hoş bir zemin oluyordu. Birkaç sene sonra kerametini ve Risale-i Nur ile münasebetini gördüm ve anladım ki, o hâlet, bu münasebetten ilen gelmiş.

• *İkincisi*: Hazret-i İmam-ı Ali (RA) başta,

رُوحِي بِهِ اهْتَدَتْ إِلَى كَشْفِ أَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ النُّطُوقَ

1 Rabbinin nimetini de yâd et. (Duhâ Sûresi, 11.)

alâkadar: ilgili, ilişki.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
Bediuzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği.
bizzat: kendisi, şahsen.
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-ı Ekrem'in (asm) derslerine istinaden aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fitrî: tabiî, doğal.
gayet: son derece.
halet: hal, durum.
hissiyat: hisler, duygular.
hususî: özel.
i'caz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın mu'cizeliği, Kur'ân'ın yüksek, eşsiz ifadesi.
iade: geri verme.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma.
itikat: inanç, iman.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kasem: yemin, ahd.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kıymet: değer.
lisan: dil.
liyakat: layık olma, ehliyet.
medar-ı fahr: övünme sebebi.
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize.
mu'cize-i mâneviye-i Kur'âniye: Kur'an'ın manevî bir mu'cizesi.
muhalif: zıt, aykırı.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, öteki.
şecere-i Risale-i Nur: Risale-i Nur ağacı.
şeref: manevî büyükluk, yüceliik, onur.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma.
taklidkârane: taklit edene yakışır şekilde, taklit ederek.
tefekkürat-ı ruhiye: ruha ait tefekkürler, ruhen tefekkürde bulunmak.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
zemin: temel, dayanak.

ve ortalarında,

(1) وامْنَحْنِي يا ذا الْجَلالِ كَرامَتًا ۞ بِأَسْرارِ عِلْمٍ يا حَلِيمُ بِكَ انْجَلَتْ

ve ahirde,

(2) مَقالُ عَلِيٍّ وَابْنُ عَمِّ مُحَمَّدٍ ۞ وَسِرُّ عُلُومٍ لِلْحَلائِقِ جُمِّعَتْ

bir hazine-i ulûm olarak gösteriyor. Hâlbuki, zahirinde yalnız bir münacattır. Hatta İmam-ı Ali'nin (RA) hakikatfeşan sair kasıdeleri ve ilmî başka münacatları gibi, esrar-ı ilmiye ile tam münasebeti görünmüyor. Benim hususî kanaatım şudur ki:

Celcelûtiye madem Risale-i Nur'u içine almış ve sinesine basıp manevî velet gibi kabul etmiş; elbette وَسِرُّ عُلُومٍ لِلْحَلائِقِ جُمِّعَتْ fıkrasıyla, kendi hazinesinin bir kısım pırlantalarını ahirzamanda neşreden Risale-i Nur'u şahit gösterip *Celcelûtiye*'yi bir hazine-i ulûm ve bir define-i ilmiyedir diye bihakkın methüsena edebilir.

• *Üçüncüsü:* Malûmdur ki, bazen gayet küçük bir emare, bazı şerait dâhilinde gayet kuvvetli bir delil hükmüne geçer, yakin derecesinde kanaat verir. Bana böyle kanaat veren çok misallerinden yalnız sabık beyan ettiğim bir tek misal bana kâfi geliyor. Şöyle ki:

Hazret-i İmam-ı Ali (RA) تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ fıkrasıyla Risale-i Nur'u tarihiyle ve ismiyle ve mahiyetiyle ve esaslarıyla ve hizmetiyle ve vazifesiyle gösterdikten sonra, Sürya nice isimleri tadat ederek münacat eder. Otuz iki veya

1. Ey Halim olan Allahım! Senin yardımınla açıklığa kavuşan bir ilmin sırlarıyla bana bir kerem lütfet, ey Celal Sahibi!

2. Bu Hazret-i Muhammed'in amcası oğlu Ali'nin sözleri ve İnsanlar için toplanmış ilimlerin sırdır.

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
ahir: son.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) dersleriine istinaden aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasıdedir.
dahil: içeri, iç.
define-i ilmiye: ilim hazinesi.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
emare: alâmet, belirti, nişan.
esrar-ı ilmiye: ilmî sırlar, gizli hakikatler.
fıkra: kısım, bölüm.
gayet: son derece.
hakikatfeşan: gerçekleri saçan, hakikat serpen.
hazine-i ulum: ilimler hazinesi.
hususî: özel.
hükmüne: yerine, değerine.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
kafi: yeter, elverir.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
malum: bilinen, bilinir olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
methü sena: methedip övme.
misal: örnek.
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
neşr: herkese duyurma, yayma, tanıtım.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabık: geçmiş.
sair: diğer, başka, öteki.
sine: göğüs.
Süryani: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan, Sami ırkından bir Hristiyan topluluğu.
şerait: şartlar.
tadat: sayma.
vazife: görev.
velet: çocuk.
yakin: kesin, bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
zahir: açık, görünür.

otuz üç adet isimlerde iki defa بَعْدَهَا kelimesini tekrar eder. Biri yirmi yedincide وَذَيْمُوخٍ بَعْدَهَا diğeri otuz birde وَبَازُحٍ بَعْدَهَا der.

İşte Risale-i Nur'un Sözleri otuz uç ve bir cihette otuz iki ve *Mektubat* namındaki risalelerin dahi bir cihette otuz iki ve bir cihette otuz üç olup bu münacatla mutabık olması ve yalnız risale şeklinde iki adet zeyilleri bulunması ve o zeyillerin birisi Yirmi Yedinci Sözün ehemmiyetli zeylı ve diğeri Otuz Birinci Sözün kıymettar zeylı olması ve o iki zeyil risalesinin müstakil mertebe ve numaralan bulunmaması ve بَعْدَهَا kelimesi dahı aynı yerde, aynı manada tevafuk etmesi, bana iki kere ikı dort eder derecesinde kanaat veriyor ki, Hazret-i Imam-ı Ali (RA) tebeî bir mana ile ve işarî bir mefhum ile Risale-i Nur'a, hatta zeyillerine bakmak için öyle yapmış. Daha çok kanneler ve birer Söze işaret eden münasebetler var. Fakat gizli ve ince olduklanndan zikredilmedi. (HAŞIYE)

HAŞİYE: Meselâ, yirmi sekizinci mertebe وَسُورَةُ التَّهْمِيرِ kelimesiyle Yirmi Sekizinci Sözün ahırı olan Cehennem meselesinin çok kuvvetli bir bürhanına işaret edip baştaki Cennet meselesinin yalnız iki üç sual ve cevaba dair bahsi ise, başka yerde işaret ettiğinden münasebet gizlenmiş. Hem meselâ, ikinci mertebede يٰسٓ kelimesiyle, hem Ikinci Söze, hem Ikinci Mektuba, hem Ikinci Lem'aya, hem Ikinci Şuaya baktığından münasebet genişlediğinden gizlenmiş.

ahır: son.
bürhan: delil, ispat, hucçet.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
ehemmiyetli: önemli.
haşiye: dipnot.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana.
mertebe: derece, basamak.
mesela: örneğin.
mesele: önemli konu.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müstakil: başlı başına, bağımsız.
nam: ad.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sual: soru.
tebeî: takip eden, öncekine uyan.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, olçu ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.
zikr: anma, bildirme.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ ۞ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ ۞ اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ مِنْ
خَطَآئِي وَخَطِيئَآتِي وَمِنْ سَهْوِي وَغَلَطَاتِي وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ
الْاِيمَانِ وَالْقُرْاٰنِ بِعَدَدِ حَاصِلِ ضَرْبِ حُرُوفِ رَسَآئِلِ النُّورِ الْمَقْرُوئَةِ
وَالْمَكْتُوبَةِ وَالْمُتَمَثِّلَةِ فِي الْهَوَآءِ فِي عَاشِرَاتِ دَقَآئِقِ حَيَاتِي فِي الدُّنْيَا
وَالْبَرْزَخِ وَالْاٰخِرَةِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَاَصْحَابِهِ بِعَدَدِهَا وَارْحَمْنَا
وَارْحَمْ طَلَبَةَ رَسَآئِلِ النُّورِ بِعَدَدِهَآ اٰمِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (1)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (2)

Hem meselâ, كٓهيعٓصٓ , yanı, كاف ve ها ve يا ve عين ve صاد beşıncı mertebede bulunması, hem Beşıncı Söze, hem Beşıncı Mektuba, hem Beşıncı Lem'aya ve Dördüncü Şua olan Ayet-i Hasbıye Risalesine, hem Üçüncü Şua olan *Münacat*'a baktığı cihetle münasebet genişlenmiş, gizlenmiş. Buna başkaları kıyas edilsin.

1- Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez. Doğrusunu Allah bilir. Hata ve günahlarımdan, yanılgı ve yanlışlıklarımdan dolayı Allah'tan mağfiret diliyorum. Risâle-i Nur'un okunan, yazılan ve havada temessül eden harflerinin dünyada, berzahta ve âhirettekî hayatımın dakıkalarının aşireleriyle çarpımından çıkan netice kadar, îmân ve Kur'ân-ı metninden dolayı Allah'a hamd olsun.

Allahım! Hazret-i Muhammed'e, onun Âl ve Ashabına da o kadar salât ve selâm eyle. Bize ve Nur Talebelerine de o kadar rahmet eyle. Âmîn. Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

2- Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

aşire: dakikanın onuncu kuvvetî, 60 üzeri 10.

berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile âhiret arasındaki yer.

cihet: yön.

mağfiret: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması, örtmesi, affetmesi. İlâhî merhamet, gufran.

mertebe: derece, basamak.

meselâ: örneğin.

münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.

münasebet: ilgi, ilişki, bağ.

temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.

tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.

Otuz Birinci Mektubun Otuz Birinci Lem'asının Otuz Bir Meselesinden Bir Meseledir

Birtek cümle olan kısacık bu hadisin beş lem'a-i i'caziyesine dair bir nüktedir. Buraya bir münasebetle girmiş.

(1) اَلْخِلاَفَةُ بَعْدِى ثَلٰثُونَ سَنَةً hadis-i şerifin ihbar-ı gaybî nev'inden tarihçe musaddak beş lem'a-i i'caziyesi vardır.

Birincisi: Hulefa-i Raşidînin hilâfetleri ile Hazret-i Hasan Radıyallahü Anhın altı aylık hilâfetinin müddeti otuz sene olacağını ihbardır, aynen çıkmış.

İkincisi: Otuz senelik halifeleri olan Hazret-i Ebu Bekir Radıyallahü Anh, Hazret-i Ömer Radıyallahü Anh, Hazret-ı Osman Radıyallahü Anh ve Hazret-ı Alı Radıyallahü Anhın ebcedî ve cifrî hesapları bin üç yüz yirmi altı eder kı, o tarihten sonra şeraıt-ı hilâfet daha takarrur etmedi. Hilâfet-i Âliye-i Osmaniye bitti.

Üçüncüsü: (2) ثَلٰثُونَ kelimesi, cifir hesabı bin seksen yedi eder ki, tarihçe-i hilâfet-i Abbasıyenın inkırazıyla hılâfet-i Osmanıyenin takarrürüne kadar olan zaman-ı fetret tayyedilse bın seksen küsur kalır. Eğer nakıs hılâfetler sayılsa, ثَلٰثُونَ سَنَةً 'deki "sene" lâfzı ilâve olur; o halde bın iki yüz iki eder ki, Rumuzat-ı Semaniye-i Kur'âniye risalelerinde hem (3) اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ hem Fatıha, hem Sure-i Nasr,

1 Benden sonra hilâfet otuz sene devam edecektir. (*Müsned* 5/220, 221, 273; *Ebû Dâvud*, Sünnet, 8; *Tirmizî*, Fiten, 48.)

2. Otuz

3 Biz sana bır fetih yolu açtık. (Fetih Suresi, 1.)

Ashab: Sahabeler. Hz. Peygamberi (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
aşıre: dakikanın onuncu kuvveti, 60 üzeri -10.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecegi dünya ile âhıret arasındaki yer.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cifrî: cifir hesabına aıt.
cihet: yon.
dair: alakalı, ılgılı.
ebcedî: ebced hesabına aıt.
gayb: gorunmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bilinen başka alemler, manevi alem.
hadis-i şerif: Peygamberimizden akranlan sozlenn genel adı.
halife: Hz. Muhammed'in vekılı olarak Muslumanlann yöneucisi olan kımse.
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme.
hikmet: Ilâhî gaye, yuksek bilgi, fayda.
hilâfet: halıfelık, Islâm devlet reıslıgı.
hilâfet-i Osmaniye: Osmanlılar donemındekı hılafet.
hulefa-yı raşidîn: dogru yolda olan dort buyuk halife: Hz. Ebu Bekır, Hz. Omer, Hz. Osman, Hz. Alı.
ıhbar-ı gaybı: gayba aıt haber, geçmış veya gelecek zamana aıt haber.
ınkıraz: sonme, yok olma, tukenme, bır şeyın kokunun kazınması.
lem'a-i i'câziye: mu'cize derecesınde manevi panltı.
mağfiret: Allah'ın, kullannın gunahlannı bağışlaması, ortmesi, affetmesi, Ilâhı merhamet, gufran.
musaddak: tasdik edılmış, doğrulanmış, dogrulugu kabul edılmış.
nakıs: noksan, eksik.
nev': tur, çeşıt.
nükte: ınce manalı, ancak dıkkatle anlaşılabilen mana veya soz.
Rabb: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
Radıyallahü Anh: Allah ondan razı olsun.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esırgeyıcılık.
rumuzat-ı semaniye-i Kur'âniye: Kur'an ın sekız ışaretı.
salat: Hz. Peygambere dua: Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah ın rahmet ve mağfıretını, meleklenn istığfannı ve mu mınlerin dualarını dıleme.
Sure-i Nasr: Nasr Suresi.
şeraıt-ı hilafet: halıfelığın şartlan.
takarrur: yerleşme, kararlı hale gelme.
takarrür: yerleşme, kararlı hale gelme.
tarihçe-i hilafet-i Abbasıye: tayy: çıkarma, atma.
temessul: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme.
tenzih: Allah ı şanına lâyık olmayan şeylerden her turlu eksık ve noksandan uzak ve yuce tutma, munezzeh sayma.
zaman-ı fetret: fetret zamanı, fetret devri.

hem Sure-i Alâk gibi çok yerlerde aynen hilâfetle beraber Devlet-i İslâmiyenin hem terakki, hem galibiyet devresi olan bin iki yüz iki tarihini gösterir. Hem nakıs hilâfetle beraber bütün müddet-i hilâfet-i İslâmiye bin iki yüz ikidir ki, tam tamına tevafukla haber verir.

(1) وَإِنِ اسْتَقَامَتْ أُمَّتِي فَلَهَا يَوْمٌ وَإِلاَّ فَنِصْفُ يَوْمٍ hadisinin mu'cizâne ihbar-ı gaybîsini izah eder. Yani, bu hadîs, kıyametten değil, belki galibâne hâkimiyet-i İslâmiyeden haber veren On Sekizinci Lem'ada ve başka yerde bu hadîsin üç lem'a-i i'caziyesini beyan ettiğimden burada kısa kesiyoruz.

Dördüncüsü: إِنَّ الْخِلاَفَةَ بَعْدِي ilâahir, şeddeli إِنَّ yüz bir, الْخِلاَفَةُ bin yüz kırk bir, بَعْدِي seksen altı eder. Yekûnu: Arabîce bin üç yüz yirmi sekiz olur ve Rumîce bin üç yüz yirmi altıdır ki Hulefa-i Raşidînin isimlen ikinci vecihte gösterdiği aynı tarihe ve hürriyetin üçüncü senesindeki inkıtı-ı hilâfetin tarihine tam tamına tevafuku, elbette o lisanu'l-gayp olan zatın lisanında tesadufî olamaz, belki onu da görmüş, ona da işaret etmiş.

Beşincisi: إِنَّ الْخِلاَفَةَ şeddeli *nun* bir *nun* sayılsa bin yüz doksan iki eder ki, aynen تَلْثُونَ سَنَةً cümlesinin gösterdiği gibi bin iki yüz iki tarihine onı farkla tam tevafuk ederek tam ve nakıs bütün müddet-i hilâfeti göstermesi

1- Eğer ümmetim istikâmeti muhafaza etse, ona bir gün etmezse de yarım gün vardır.

Arabî: Arap diline ait.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
Devlet-i İslâmiye: İslâm devleti.
devre: dönem.
galibâne: galip gelmiş gibi, galip sıfatıyla.
galibiyet: üstün gelme, yenme.
hadîs: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hâkimiyet-i İslâmiye: İslâm'ın hâkimliği, İslâmiyet'in hâkim olması.
hilâfet: halifelik, İslâm devlet reisliği.
Hulefa-ı Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali.
İhbar-ı gaybî: gayba ait haber; geçmiş veya gelecek zamana ait haber.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar.
inkıtı-ı hilâfet: hilâfetin kesilmesi, sona ermesi.
izah: açıklama, aynnılan ile anlatma.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
lem'a-i i'cazîye: mu'cize derecesinde manevî parıltı.
lisan: dil.
lisanu'l-gayp: gaybı bir dil, gaybdan, görünmeyenlerden haber veren dil.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
müddet-i hilâfet: halifelik süresi, halifelik muddeti.
müddet-i hilâfet-i İslâmiye: İslâm devletinin halifelik süresi.
nakıs: noksan, eksik.
Sure-i Alâk: Alâk Suresi. Kur'ân-ı Kerîm'in 96. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 19 ayettir.
şedde: Arapça ve Farsçada ikı defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şedde: Arapça ve Farsçada ikı defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
terakki: yükselme, ilerleme.
tesadufî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vecih: cihet, yön.
yekûn: toplam.
zat: kişi, şahıs.

ve yalnız "خِلَافَةُ" kelimesi bin yüz on bir edip tam hilâfetin muddetine tam tevafukla beraber o muddete işaret eder. ثَلٰثُونَ kelimesinin cıfrî hesabı olan bın seksen yedı adedine, yırmı dört gibi cüz'ı bır farkla muvafakat etmesi, elbette ve herhalde o Muhbir-ı Gaybînin bir işaret-ı gaybıyesidir ve bir nevı mu'cizat-ı gaybiyesinin bır lem'asıdır.

Işte bu kısacık hadısin camıiyetine, sair cevamiü'l-kelim olan hadisler kıyas edilsin

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (1)

1 Senı her turlu noksandan tenzih edenz Senin bize öğrettiginden başka bilgimiz yoktur Sen herşeyı hakkıyla bılır her ışı hikmetle yaparsın (Bakara Sûresi 32)

camiiyet: toplayıcılık, kapsayıcılık
cevamiülkelim. zengin mana lı soz.
cıfrı cıfir hesabına aıt.
cüz İ küçük, az
hadıs Hz. Muhammed e (asm) aıt soz emir fıil veya Hz Peygamberın onayladıgı başkasına aıt soz İş veya davranış.
hilafet halifelik, Islâm devlet reıslıgı.
ışaret-ı gaybıye gaypla ilgili ışaret Hz Peygamber muctehıt imamlar tarafından gayba aıt venlen haberler ışaret yolu ile yapılan açıklamalar
kıyas karşılaştırma bır şeyı başka bır şeye benzeterek hüküm verme
lem'a panıltı.
mu'cizat-ı gaybiye: gaypla bılınmeyenlerle ılgılı mu'cize.
Muhbir-i Gaybı: gaypten bilinmeyenlerden haber veren
muvafakat. uyma, uyuşma uygunluk.
müddet. süre, zaman
nevi çesit tur
sâır dıger başka ötekı.
tevafuk uygunluk belli sıra olcu ve munasebetler içensinde bırbırıne denk gelme.

Yirmi Sekizinci Lem'a

✱ *Yirmi Sekizinci Lem'a*, Eskişehir Hapsinde 1935-36'da Turkçe olarak telif edilmiştir

Eskişehir Hapishanesinde ıhtilâttan ve konuşmaktan memnu olduğum zamanda karşımdakı kardeşlerime teselli için yazdığım kısacık fıkraların bır kısmıdır. [1]

Birinci Nükte

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Hapsin bir lâtif hatırasıdır ki:

RISALE-İ NUR gizlenir, fakat sönmez ve söndürülmez Bır âlem-ı manada Hazret-ı Imam-ı Alı'nın (RA) ılmınden sordum:

"اَحْرُفُ عُجْمٍ سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا demişsin, muradın nedir?"

Dedi: "عُجْمٍ, *yani hecevan terkipsız ve vakıflarda rakamvarı şekılsiz harflerdır ki, Lâtinî hurufudur, lâdınî zamanında taammum eder.*"

Sonra sordum: "*Ercûze*'nde benden bahısle 'Kendını muhafaza et' demışsin Hem tam vaktinde emrinizi görduk. Fakat, maatteessüf, kendımızı muhafaza edemedik,

1- Bu risalenin tamamı *Lem'alar* ısımlı eserde mevcuttur Buraya sadece Bınıncı Keramet-ı Aleviye ısımlı Bınıncı Nukte derç edılmıştır

alem-i mana: maneviyat buyuklennce bılınen alem
bahıs: bahserme konu yapma
derç etme: alma yerleştırme
emir: buyruk.
Ercûze: Hz Alı tarafından yazılan ve istıkbalden haber veren vezınlı kaside
fıkra: bent kısım
hatıra: anı.
hecevarı: hecece hece sıstemine gore
ıhtılat: Insanların arasına karışıp goruşme
ılm: bılgı bılme
kısım: parça, bolum
ladınî: dın dışı
latif: hos, guzel
Latinî huruf: Latınce harfler
maatteessüf: ne yazık kı...
memnu: yasaklanmış menedılmış
muhafaza: koruma
murat: maksat, meram.
nükte: ınce soz ve mana konu durak.
rakamvarı: rakamca, rakam gıbı
taammûm: umumîleşme yaygınlaşma.
terkip: tamlama, bırleştırme.
teselli: avunma
vakıf: durak.
vakit: zaman

bu belâya düştük. Şahsımdan binler defa daha ehemmiyetli olan Risale-i Nur'dan bahis ve işaretin yok mu?" dedim.

Dedi: "Yalnız işaret değil, belki *Celcelûtiye*'mde tasrih ediyorum."

Ben bu cevaptan sonra kasaid-i Alevîyeden en meşhur ve en ziyade esrarlı olan *Celcelûtiye* kasidesinde bu fıkrayı gordum:

تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً ۞ تُقَادُ سِرَاجُ السُّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ[1]

Dikkat ettim, sarahat derecesinde Risale-i Nur'a bakar.

Ezcümle: Sıracünnur bir tek fark ile tam ve aynen Risale-i Nur'dur. Çünkü *Sıracünnur*'da *elif*, *lâm*, *cim* ile beraber otuz dört eder. Risalede *lâm* ve *he* otuz beş eder ki, bir tek fark var. O tek fark *elif*'tir. O da bine işaret eder. Hem birinci fıkra cıfır ve ebcet hesabıyla, *şedde* sayılmaz, bin üç yüz elli iki veya elli eder ki, bu tarih Risale-i Nur'un gizlenmesine ve gizli parlamasına ve ıştıaline tam tevafuk eder.

Eğer بَيَانَةً kelimesi sayılmazsa (HAŞİYE) o vakit سِرًّا kelimesinin ahırındeki *tenvin*, *nun* sayılır, bin üç yüz otuz üç veya otuz beş olur ki, bu tarih Risale-i Nur'un mebde-i ıntışandır.

HAŞİYE: بيانة kelimesindeki te vakfa rast geldiğinden he olur.

1 Nurun kandili gizli olarak yakılıp aydınlatılır. Kandiller kandil gizli olarak tutuşturulur. o da tenevvur eder.

ahır: son.
aynen: tıpkı tıpkısına, ayrıyla.
bahis: bahsetme, konu yapma.
bela: musibet.
Celcelutiye: ebcet cıfır hesabıyla alakalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanîce bir kaside.
cıfır: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cim: C harfinin Arabca adı olup ebcet hesabında uç sayısının karşılığıdır.
ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hadiselen kaydetme ilmi.
ehemmiyetli: onemli.
elif: ebcet hesabında değen bir olan harf.
esrar: sırlar.
ezcümle: bu cumleden olarak.
fıkra: bent, fasıl.
haşiye: dipnot.
işaret: gosterme, dolaylı bildirme.
ıştıal: parlama, alevlenme.
kasaid-i Aleviye: Alevî kasıdelen.
lâm: Osmanlı alfabesinde yirmi altıncı harf olup ebcedî değen oruzdur.
mebde-i ıntışar: yayılma, neşrolunmanın başlangıcı.
meşhur: şohretli.
sarahat: açıklık.
Sıracunnur: Nurun lambası. Nur kulliyatında bir kitabın adı.
tasrih: açık açık soyleme.
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak uzere konulan işaret.
tevafuk: uygun gelme.
vakit: zaman.
ziyade: fazla.

İkinci fıkra olan [1] تُقَادُ سِرَاجُ السُّرْجِ سِرًّا 'da سِرَاجُ السُّرْجِ yine on farkla *Risaletu'n-Nur*'a ve farksız *Risale-i Nur*'a tevafuk etmekle beraber, tamam fıkra cifir ve ebcet hesabıyla, şedde sayılmaz, bin ikiyüz doksan üç (1293) eder ki, Risale-i Nur müellifinin tarih-i velâdetidir. Ve سِرًّا 'daki tenvin, *nun* olsa, bin üç yüz kırk üç olur ki, Risale-i Nur'dan Onuncu Sözün intişarı ile parlaması zamanıdır. Eğer السُّرْجِ 'deki şeddeli *sın*, iki *sın* sayılsa ve tenvin *nun* sayılmazsa bin üç yüz elli üç eder ki, bu tarih, Risale-i Nur'un bir musibet neticesinde muvakkat gizlenmesine ve gizli perde altında parlamasına ve tenvirine tam tevafuk eder.

Acaba Hazret-i Ali Radıyallahü Anh gibi esrar-ı huruf ve cifir ilminde üstad-ı mutlak ve *Celcelûtiye* gibi cifirli, ebcetli, sırlı bir kasıdesinde bu mana cihetiyle ve cifir itibanyla ve hakikat noktasında ve vakıa mutabık haysiyetiyle ve mukteza-i hale muvafık olan müteaddit ve manidar tevafukat-ı acibesi tesadüf olabilir mi? Hâşâ, olamaz. Belki, Hazret-i Ali'nin Radıyallahü Anhın bir kerametidir. *Ercüze*'deki çok zahir olan meşhur kerametini teyit ve onunla teeyyüt eder.

Celcelûtiye'nin Risale-i Nur'a işaretini teyit eden câyı dikkat bir tevafuk var. Şöyle ki:

Bu sırlı ve cifirli kasidenin cifrî ve hesabî rakamları her satırın altında matbu olarak yazılmış; o rakamlar ayrı

1- Kandiller kandil gizli olarak tutuşturulur.

cay-ı dikkat: dikkate değer
Celcelutiye: ebcet cifir hesabıyla alakalı Hz. Ali tarafından telif edilen Suryanice bir kasıde
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cifri: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarma.
ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hadiselen kaydetme ilmi
Ercüze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside
esrar-ı huruf: harflerin sırları
fıkra: bent, fasıl.
hakikat: gerçek
hâşâ: asla, kat'iyen.
haysiyet: kıymet.
hesabi: hesaba dayalı
ilim: bilgi
intişar: yayılma, neşrolunma.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
itibanyla: değeriyle
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
mana cihetı: manevi yön.
manıdar: ince manalı
meşhur: şöhretli
mukteza-ı hal: durumun gerektirmesi.
musibet: felâket, belâ
mutabık: uygun
muvafık: uygun, munasip
muvakkat: geçici.
muellif: yazar
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
netice: sonuç.
perde: örtü
sır: gizli hakikat.
tarih-i veladet: doğum tarihi.
teeyyüt: kuvvet bulma, doğru çıkma
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret.
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma
tesadüf: rastgelme
tevafuk: uygun gelme, uygunluk.
tevafukat-ı acibe: şaşılacak tevafuklar, uygunluklar
teyit: kuvvetlendirme, doğrulama
üstad-ı mutlak: ilimde üstünlüğü ve öğreticiliği tartışmasız olan üstat.
vakıa: hâdise
zahir: açık.

ayndırlar. Fakat Risale-i Nur'dan bahsettiği yerde o cifrî rakamlar resmen kabul edilen Milâdî tarihine tevafuk ediyor. Ve o tarihin tarih-i kabulünü ve Risale-i Nur'un perde altında tenvirinin tarihini gösteriyor. Bin dokuz yüz yirmi dokuzdan tâ otuz dokuza, tâ kırk dörde kadar gösterir. Otuz iki sahifeden ibaret olan o kasidenin yalnız bir iki yerde bu zamanın Milâdî tarihini gösterir. Zannedenim ki, öteki yerde dahi bu zamandan bahsediyor. Daha tam anlamamışım.

Hem, başta Sure-i İhlâs ile işaret edilen [1] وَفْقِ مُثَلَّثْ bin üç yüz elli bir eder.

Hem, bu işaret-i Aleviyeye bu da ima eder ki: O kasidenin nısf-ı evvelinde yetmiş fıkrada on yedi defa *nur* kelimesini (HAŞİYE) tekrar ediyor. Ve müteaddit defa Süryanîce *bedî* manasında olan *Celcelûtiye* kelimesini öyle ehemmiyetle zikreder ki, kasidenin ismi *Celcelûtiye* olmuştur. Risale-i Nur, Esma-i Husna içinde ism-i *Nur*, ism-i *Hakîm* ve ism-i *Bedîin* mazhandır. Zahirinde, tarz-ı beyanında ism-i Bedîin cilvesi görünüyor.

Hem [2] تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ fıkrasından iki satır evvel bu fıkra-ı rânâ, belki en ehemmiyetli ve en parlak fıkra olan, اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا وَبَهْجَةً ❁ مَدَى الدَّهْرِ وَالْاَيَّامِ يَا نُورُ

HAŞİYE: Risale-i Nur'un sebeb-i tesmiyesi, on yedi cihetle nur ile alâkadar olduğundan ve on adetten ziyade, *Risale-i Kader*'in mesail-i müteferrikasının ahirinde zikredilmiştir. Elbette bu lâtif tevafuk manasız olamaz.

1. Üçgen şeklinde yazılan dua
2. Nurun kandili yakılır

ahir: son
alâkadar: ilgili
bahis: üzerinde konuşulan mesele
bedî: eşsiz güzel
Celcelûtiye: ebcet cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından tehif edilen Süryanice bir kaside
cifr: cifir hesabına ait.
cihet: yön
cilve: tecelli görünme
ehemmiyet: önem
ehemmiyetli: önemli
Esma-i Husna: Allah'ın güzel isimleri.
evvel: önce
fıkra: bent, fasıl
fıkra-ı rana: güzel ve latif fıkra
haşiye: dipnot.
ibaret: meydana gelen oluşan
ima: işaret etmek.
ism-i Bedî: eşi benzeri olmayan hayret verici güzellikte olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi. Hakîm ismi
ism-i Nur: Allah'ın Nur ismi
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
işaret-i Aleviye: Hz. Ali'nin işaret ettiği
kasîde: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
lâtif: hoş, güzel
mana: anlam.
matbu: basılmış
mazhar: görunduğu yer
mesail-i müteferrika: birbirinden ayrı meseleler, ayrı ayrı sorunlar
Miladi: bir takvim yılı adı.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
nısf-ı evvel: ilk yarı.
nur: parlık, ışık.
resmen: resmî olarak.
Risale-i Kader: Kader Risalesi.
sahife: sayfa
sebeb-i tesmiye: isimlendirme sebebi
sure-i İhlâs: İhlâs suresi
tarih-i kabul: kabul tarihi
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli
tenvir: aydınlatma, ışıklandırma
tevafuk: uygunluk.
zahir: açık, dış
zan: sanma
zikir: anma, bildirme.
zikredilme: söylenme.
ziyade: daha fazla.

حَلْحِلَتْ yani, *"Yâ Rab! Benim yıldızımı nur eyle. Ahirzamana kadar bedî bir surette ışıklandır, şulelendir..."*

Evet, İmam-ı Ali'nin Radıyallahü Anhın şu duası bu zamanda Risale-i Nur ile kabul olduğunu ve Risale-i Nur'u irade ettiğini şu bedî, acip tevafukat ıspat eder. Şöyle ki:

أَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا tam tamına aynen cifir ve ebcet hesabıyla Risale-i Nur oluyor. Çünkü *nur* kelimesi her ikisinde de var. أَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ Iki yüz doksan altı eder. Risale-i Nur'daki "risale" kelimesi aynen iki yüz doksan altıdır. Demek İmam-ı Ali Radıyallahu Anh bütün ulûmunun hazinesi olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın bir şule-i i'cazı olan Risale-i Nur'u Cenab-ı Hak'tan ahırzamanda Kur'ân'a çelik bir sur ve parlak bir yıldız olarak istemiş (HAŞİYE) ve duası kabul olmuş.

HAŞİYE: تُقادُ سراجُ السَّرْحِ سرًّا تنوّرتْ 'den sonra muttasıl olarak gelen şu satır سُور جلالٍ بادحٍ وشرنطحٍ ❁ مقدُّوس نزكُوتٍ به النّارُ أُخمدتْ yine Risale-i Nur'a pek zahir bir surette bakar. Çünkü manası şudur:

Risale-i Nur, ahırzamanda perde altında gizlice tenevvür edip, nurlu ısım شرنطحٍ مقدُّوس نزكُوتٍ yani *Raûf* ve *Rahîm*'den ve Ism-i Azamın tesiri altında *Celâl* ve *Kibriya*'nın azametli nurundan iktibas ederek dalâlet ve ilhad ateşini söndürecek.

Evet, bu mana *Risale-i Nur*'a tam tamına mutabıktır. Çünkü *Risale-i Nur*'u mütalâa edenler bilirler ki, onun iki menbaı var: *Birî* Ism-i Azamın kibriyalı ve azametli cilvesi, *diğeri* ısm-ı *Rahîm*'ın şefkatli ve re'fetli tecellisidir. Ve onun nuruyla fitne-i dinıye nârı ve zındıka ateşi sönüyor ve sönecek.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey
ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi
azamet: büyükluk.
bedî': eşsiz güzel
Celâl: sonsuz büyükluk, yücelik, azamet, her şeye hükmedebilme.
Cenab-ı Hak: Allah
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cilve: görünme yansıma
dalâlet: sapkınlık, iman ve İslamiyet'ten ayrılma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiseleri kaydetme ilmi
fitne-i dinıye: dine gelen fitne, insanın dini duygularını ve hayatını bozan gelişmeler karıştıran durumlar
haşiye: dipnot.
İktibas: alıntı
ilhad: dinden çıkma, dinsizlik.
irade: dileme
Ism-i Azam: Allah'ın en büyük ismi.
ısm-ı Rahım: Allah'ın Rahım ismi
ıspat: sağlam ve dayanıklı hâle getirme.
kibriya: Allah'ın her bakımdan büyük olması.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim
mana: anlam
menba: kaynak.
mutabık: uygun, iki şeyin birbirine uyması.
muttasıl: bitişik yapışık.
mütalaa: okuma, inceleme, düşünme
nâr: ateş
nur: parıltı ışık.
Rab: besleyen, büyüten, terbiye eden ve her şeyin sahibi olan Allah
Rahîm: merhametli, acıyan, esirgeyen, merhamettı her şeye olan Allah
Raûf: çok esirgeyen, ileri derecede şefkat ve merhamet sahibi Allah
re'fet: merhamet, acıma
suret: biçim
şefkat: acıma, merhamet etme.
şule: alev
şule-i i'caz: mu'cize derecesindeki parıltı ışık
tecelli: görülme, belirme.
tenevvür: parlama, nurlanma.
tesir: etki.
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar
ulum hazinesi: ilimler hazinesi.
zahir: açık, görünen
zındıka: dinsizlik.

Daha *Celcelûtiye*'de bu zamana ve Risale-i Nur'a ima eden müteaddit emareler var. Hatta, hayretimi mucip bir rüya: Eskişehir hapsinde istintakımdan bir gece evvel görüyorum ki, *Celcelûtiye*'nin Suryanî şu fıkrası,

بِهَالِ اَهِيلِ شَلْعٍ شَلْعُوبٍ شَالِعٍ ۞ طَهِيِّ طَهُوبٍ طَيْطَهُوبٍ طَيَطَّهَتْ

imdadıma yetişmiş. Beni sıkıntıdan kurtarmış. Ben birkaç defa tekrar edip okuyorum. Uyandım, yattım; yine onunla meşgulum. Sabahleyin fevkalme'mul istintaka çağrıldım. Hem fevkalâde cevap verdim. Müdafaatımın en mühim ve memurları hayrette bırakan parçası tekellufsuz tezahur etti. Fakat o parçayı ben kaleme alamadım. Onlar yazdılar. Her ne ise... Bundan, bu *Celcelûtiye* bize bakar.

Bir hatıra geldi. Baktım ki, o Süryanî fıkranın tam arkasında, bir satır evvel Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) Risale-i Nur'u tasrih etmişim diye başta yazdığım تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً ve iki satır evvel اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا manidar, müjdeli, kerametkâr fıkraları bulunuyor. Anladım ki, gecedeki meşguliyet bunun için imiş. Elhâsıl, *Celcelûtiye* bu işaretiyle kaside-i *Ercûziye*'deki zahir keramat-ı Aleviyeyi hem teyit eder, hem onunla teeyyüt edip sarahat derecesine takarrüp ediyor.

Cây-ı dikkattir ki, ben Üveysî bir tarzda bir kısım ilm-i hakikati *Hüccetülislâm* olan İmam-ı Gazalî'den (KS) almıştım. Şimdi anlıyorum ki, İmam-ı Gazalî (KS) aynı dersi Üveysî bir tarzda İmam-ı Ali'den (RA) almıştır. Demek

cây-ı dikkat: dikkate değer
Celcelûtiye: ebcet cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside
derece: basamak.
elhâsıl: netice itibarıyla.
emare: alâmet, belirti.
evvel: önce
fevkalâde: olağanüstü
fevkalme'mul: umulanın üstünde
fıkra: bend, fasıl.
hatıra: anı
hüccetülislâm: İslâm'ın delili hücceti
ilm-i hakikat: hakikat ilmi
ima: işaret etme
imdat: yardım
istintak: soyleme
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
kaside-i Ercûziye: Hz. Ali tarafından kaleme alınan ve istikbalden haber veren meşhur kaside
keramat-ı Aleviye: Hz. Ali'nin (ra) kerametleri, hanka hâlleri
kerametkâr: kerametli
kısım: parça, bölüm
manidar: nükteli, ince manalı
meşgul: ilgilenen, uğraşan
meşguliyet: uğraşılan şey
mucip: sebep, vesile.
müdafaat: savunmalar
mühim: önemli.
müjde: sevindirici haber
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
sarahat: sarihlik, açıklık.
Süryanî: Sami ırkından bir Hristiyan topluluğu
takarrüp: yaklaşma.
tarz: biçim, suret.
tasrih: açıkça ifade etme
teeyyüt: kuvvet bulma, sağlamlaşma
tekellüf: zahmetli iş görme.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tezahur: ortaya çıkma, belirme
Üveysî: Üveysî tarzı, kendisine bağlı olduğu zatı görmeden gaybî olan sevgi ve bağlılık.
zahir: açık.

Hazret-i İmam-ı Ali'nin Radıyallahü Anhü mühim bir şakirdi olan İmam-ı Gazali'nin (KS) başı üstünde bu bîçare talebesine şefkatkârâne, tesellidarâne en sıkıntılı bir zamanda bakması acip değil, belki lâzımdır ve öyle olmak gerektir. Risale-i Nur'a üç fıkrasında kuvvetli işaret eden Hazret-i Ali'nin (RA) kaside-i *Celcelûtiye*'sinin hiçbir cihetle tesadüfe hamledilemez tevafuklu bir kerametini beyan etmeye mecbur oldum. Şöyle ki:

Üç aydan beri her gün o kasideyi okuyorum. Yalnız, sekiz sahifeyi halledemedigim bir vefka dair olduğu cihetle, okumuyordum. Fakat ahirinde وَصَلِّ اِلٰهِى 'den başlayan ahirki iki sahifeyi ötekilerle beraber okurdum. Yetmiş defa kat'î, belki tahminime göre yüze yakın defalarda, her defa istisnasız, ne vakit elime alıp baştan okuduktan sonra ahirini açarken فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ ile başlayan sahife açılıyordu. Ben hayret ediyordum. Onu okumayarak iki sahife sonra وَصَلِّ اِلٰهِى ile başlayan iki sahife ahirini okuduklarıma zammederdim. Her ne vakit baştan okuduğum ve terk ettiğim sekiz sahifeye gelirken, kitabın bâkî kalan yüze yakın sahifeleri içinde, açtıkça yine فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ sahifesi açılıyordu. Hayret içinde hayret ediyordum. Elli defadan sonra dedim: "Acaba bu sahife neden açılıyor? Onu da okusam ne olur?" Baktım ki, *kaside-i Celcelûtiye*'yi okuduğum maksadın neticesini o sahife gösteriyor. Ben terk ettiğimden hata ettiğimi

acip: garip
ahir: son.
baki: geride kalan
beyan: anlatma, bildirme
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön.
dair: alakalı
fıkra: bend, fasıl
haml: yüklenme, isnat.
hata: yanılma
hayret: şaşkınlık.
istisna: kaide dışı bırakma
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kaside-i Celcelutiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamber'in derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebced hesabı ile alakalı olarak telif edilen Süryanîce kaside
kat'î: kesin.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
lâzım: gerekli
maksat: kastedilen, istenen
mühim: önemli
netice: sonuç.
sahife: sayfa.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefkatkârane: şefkatli bir şekilde
tahmin: aşağı yukarı belirleme, hemen hemen bilme
talebe: öğrenci
terk: bırakma, bakmama
tesadüf: rastlantı
tesellidarane: teselli ederek.
tevafuk: uygunluk.
vakit: zaman
vefk: uygunluk.
zammetme: katma, ekleme, ziyade etme

bıldım. Ondan sonra okumaya başladım. Ondan sonra, belki kırk defadan fazla ele aldıkça, yine o sahife açılıyordu. Nihayet arkadaşlanma hikâye ettim. Onlar da hayret içinde hayrette kaldılar. Dedim: "Bu, *Celcelûtıye*'nın bır kerametıdır. Sizlerı degıl, başkalannı ıkna edecek maddî delil elımde yok, yalnız benım müşahedatım var. Benim muşahedatım başkasına hüccet olamaz. Ben de şimdıye kadar delılsız davalan yazmak âdetim degıldı. Fakat madem şu tevafuk aciptir; elbette ışarettır kı, 'Beni yaz!' İnanmayana kendini inandıracak ki, yazdırmak istiyor."

Cenab-ı Hakka yüz bin şükrediyorum kı, bana hem büyuk bır teselli, hem davama buyuk bır delıl gosterdi. Ve tevafukun beş altı nev'i bize ve mesleğimize medar-ı imtiyaz ve vesile-ı teşvik olarak verilmiş. Ve her me'yusiyet ve gevşeklik zamanımızda bir kamçı-ı teşvik ve bir keramet-i hizmet-i Kur'âniyeye medar bir tevafuk-ı lâtife imdadımıza yetıştığı gıbı, bu defa da yetıştı. Evet, kalben gayet alâkadar olduğum kardeşlerimin müfarakat zamanının pek yakın olduğu bir zamanda ve hapıste yalnız kalacağım bir anda ve üç ayda yetmiş defa acip bir tarzda bana açılan bir sahifenin kerametini dava ettiğim ve delilsiz kaldığım bır hengâmda Hz. Alı'nın (RA) *Celcelûtıye* kasıdesinin yetmiş defa bilâistisna bana açılan

(1) فَيَاحَامِلَ ٱلْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ 'den başlayan üç-dört satırda üç-dört kuvvetlı emare ve delil vardır kı, (2) فَيَاحَامِلَ ٱلْاِسْمِ hıtab-ı umumîsinde bize hususî bakıyor.

1. Ey ısmıyle musemma kadrı yuce zat!
2. Ey ısmıyle musemma olan

acip: şaşılan ve hayret uyandıran garip
âdet: usul, alışkanlık.
alâkadar: ılgılı, münasebetlı
bilâistisna: istısnasız.
Celcelûtıye: ebcet cafir hesabıyla alakalı Hz. Alı tarafından telif edilen Süryanıce bır kasıde
Cenab-ı Hak: Allah
dava: takıp edılen fikır, ıddıa
delil: bır meseleyı ıspata yarayan şey, burhan.
emare: alâmet, belırtı.
gayet: son derece
hayret: şaşkınlık.
hengâm: zaman, sıra.
hikâye: anlatma
hıtab-ı umumî: genel herkese hıtap
hususî: ozel.
hüccet: delıl, burhan.
ıkna: bır fıkrı, düşunceyı kabul ettırme, inandırma
imdat: yardım
işaret: dolaylı gosterme, alamet.
kalben: kalb ıle, gonülden
kamçı-ı teşvik: teşvık kamçısı
kasıde: belli bir amaçla yazılmış şıır ve bu şıırın nazım şeklı
keramet: Allah ın velı kullannda gorulen olaganustu hâller
keramet-i hizmet-i Kur'âniye: Kur ân hızmetının kerametı
maddî: somut.
medar: sebep, vesıle
medar-ı imtiyaz: farklı ve ustun olma sebebi.
me'yusiyet: umutsızlık.
müfarakat: ayrılık.
muşahedat: gozlemler
nevı: tur, çeşıt.
şukür: nımet ve yıllığın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
tarz: bıçım, surat.
teselli: avunma
tevafuk: uygunluk.
tevafuk-ı lâtife: guzel muna sebet uyumluluk.
vesıle-i teşvik: ıstek uyandırma sebebı, vesılesı

BİRİNCİ EMARE:

(1) فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ fıkrası, hem makam, hem mana, hem cifir ve ebcet hesabıyla, bu nida-i umumî-i Alevîde hususî bir tarzda bu zamana ve Risale-i Nur'a ve Risale-i Nur'un müellifine bakıyor.

Çünkü فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ cifir ve ebcet hesabıyla bin üç yüz elli üç senesi zamanını tam gösterdiği, ve o zamanda da Risale-i Nur ve şakirtlerinin en korkulu bir zamanıdır ki, altı satırda yedi defa لَا تَخْشَ kelimelerini tekrar ediyor, فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ fıkrasındaki حَامِلَ الْاِسْمِ Molla Said (RA), فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ Molla Kürd ve Molla Said Bedî (RA) yalnız üç farkla tevafuk sırrıyla gösteriyor ve bu isim sahibi bu hitapta hususî murat olduğuna işaret ediyor. Ve manasıyla da, "Ey bin üç yüz elli üç senesinin tarihinde bu İsm-ı Azamın hamili, yanı İsm-ı Azamı kendine muhafız ittihaz eden şahıs" demekle, o umumî hitapta böyle hususî bize bakıyor. Çünkü, *lillâhilhamd*, bin üç yüz elli üç tarihinde, her yirmi dört saatte yüz yetmiş bir defa اَلْاِسْمُ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ olan İsm-i Azamı okuyorum ve kendimi onunla muhafazaya çalışıyorum.

Evet, kaside-i *Ercûziye*'sinde *Sekîne* tabir ettiği İsm-i Azam ve *Celcelûtiye*'sinde Suryanî ve Arabî olarak yine

1- Ey ismiyle müsemmâ kadri yüce zat!

Arabî: Arabcaya ait.
Celcelutiye: ebcet cifir hesabıyla alâkalı. Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kasîde.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiselen kaydetme ilmi.
emare: alâmet, belirti.
fıkra: bend, fasıl.
hamil: taşıyan.
hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.
hususî: özel.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlen kuşatmış olanı.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
ittihaz: edinme.
kaside-i Ercûziye: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren meşhur kaside.
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki...
makam: mevki.
mana: anlam.
muhafaza: koruma.
muhafız: koruyucu.
murat: maksat, meram.
müellif: telif eden, yazar.
nida-i umumî-i Alevî: Hz. Ali'nin herkese seslenişi.
Sekîne: içersinde on dokuz harfli on dokuz âyet bulunan çok muhim sükûnet ve emniyet veren bir dua.
Suryanî: Sâmî ırkından bir Hristiyan topluluğu.
şahıs: kişi.
tabir: ifade.
tarz: biçim, suret.
tevafuk: uygun gelme.
umumî: herkesle alâkalı, genel.

müteaddit tarzda اَلْاِسْمِ الْمُعَظَّمِ قَدْرُهُ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ gibi tabırlerle beyan ettiği esma-ı sitte-i meşhure ki, İsm-i Azamdır; gösterdiği bin üç yüz elli üç tarihinde (HAŞİYE) yüz yetmiş bir defa esma-ı sittesi Risale-i Nur müellifinin daimî virdidir. Ve o yüz yetmiş bir defa okuduğum esma-i sitte ile beraber yetmiş bir ayetı yirmi dört saatte on dokuz defa okuyarak, yekûnu bin üç yüz elli üç, hem bir cihette bin üç yüz kırk bir eder ki, bu İsm-i Azama bin üç yüz kırktan beri devam ettiğimin tarihine tevafuk ediyor. Hem bir defasında on dokuz ayet İsm-i Azam ile beraber on dokuz defa daimî okunur. Ve ayetlerin tekraratının hurufatının adedi altı bin altı yüz altmış altı âyât-ı Kur'âniyeye tevafuk ediyor. Sure-i İhlâs'ın üç, Fatiha-i Şerifenin tekerrür-i nüzulü için iki olsa, yine tam tamına tevafuk ediyor.

HAŞİYE: Belki يا nida ile çağırdığı حامل اَلْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ hesab-ı ebcet ve cifir ile bin üç yüz elli dört eder ki, bu Arabî tarihte Risale-i Nur'un kırktan fazla şakirtlerini ve muellifini imha etmek plânı ile hapishaneye attıkları zamandır ve tevkif ettikleri tarihtir. Bu tarihte bu hitaba tam muhatap olacak yalnız bunlar görünüyorlar. Çünkü vaziyetleri gayet korkulu idi. Hâlbuki harika olarak selâmete çıktılar.

Bu fıkrada Hazret-i Ali (RA) diyor: تَوَقَّى بِهِ كُلَّ الْاُمُورِ تَسَلَّمْتَ Yani *"İsm-i Azamın bereketiyle her bir tehlikeden selâmetle kurtulacaksınız."* Evet, şukür kurtulduk.

Eğer الَّذِى جَلَّ 'deki iki şeddeli *lâm*'lar birer sayılsa, bin iki yüz doksan dört eder ki, o zaman Risale-i Nur müellifinin dünyaya geldiği tarihtir. Ve Doksan Üç muhiş harbinden tâ Harb-i Umumîye kadar ve bin üç yüz elli dörde kadar olan tehlikeli bir zamanda yaşayacaksın ve çok tehlikelere düşeceksin, fakat korkma, kurtulacaksın diye işaret ediyor.

adet: sayı.
âyât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bereket: çokluk, bolluk.
beyan: anlatma, bildirme.
cihet: yön.
daimî: sürekli, devamlı.
esma-ı sitte: Cenab-ı Hakkın altı büyük ismi: Fert, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddus isimleri.
esma-i sitte-i meşhure: Cenab-ı Hakkın meşhur olmuş altı ismi.
fıkra: bent.
Harb-i Umumî: Birinci Cihan Savaşı.
harika: olağanüstü, hayret verici.
haşiye: dipnot.
hesab-ı ebcet ve cifir: harflere sayı değeri vererek tarih düşürme hesabı.
hitap: konuşma.
hurufat: harfler.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
muhatap: kendisine konuşulan kimse, karşısındaki kimse.
muellif: yazar, kitap yazan.
müteaddit: türlü türlü, çeşitli.
nida: seslenme, ses.
selâmet: esenlik, kurtuluş.
şakirt: talebe.
tabir: ifade.
tarz: biçim, şekil.
tekerrür-ı nüzul: tekrar tekrar inme, iniş, tekrar.
tekrarat: tekrarlar.
tevafuk: uygun gelme.
tevkif: hapsetme.
virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur'an cüzleri, Esma-ı Husna ve dualar.
yekûn: toplam.

İKİNCİ EMARE:

فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى satırından sonra فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ fıkrası pek zahir ve kat'î bir surette Harb-i Umumîyi gösterdiği gibi, Harb-i Umumîde gayet tehlikeli bir surette harbe ıştırak eden bu fakirin en korkunç zamanına bakar ve teselli eder ve "Korkma!" der. Ve bu umumî hitapta hususî Risale-i Nur'un başlangıcı olan *Işaratü'l-I'caz*'ın mebde-i telifi ile ve âlem-i İslâm'ın en müthiş ve korkulu musibet zamanını manasıyla gösterdiği gibi cifir ve ebcet hesabıyla da gösterir. Mana ile cifir hesabı ittifak ettiği yerde, ima kuvvetlenip işaret derecesine çıkar. Çünkü وَلَا تَخْشَ Hicrî bin üç yüz otuz yedi; Rumî iki küsur fark eder, o hâlde bin üç yüz otuz dörde iniyor ki, o tarihte yalnız, tek başımla Rusya'nın şimalinde en korkulu bir vaziyette esaretten firar ettiğimin zamanıdır. فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ beraber olsa, bin dokuz yüz kırk küsur oluyor ki, bunda, *Allahü a'lem*, o tarihte diğer bir harb-i umumî çıkmasına ve ıştırakimize işaret etmekle beraber, böyle büyük yekûnlarda üç dört farkın ehemmiyeti olmadığından, hem Rumî yerine, Arabî bu Milâdî tarihine girse, beş altı sene fark ediyor; yine otuz yedi tarihi, evvelki hesaba tevafuk edip, en korkulu vaziyetimizde teselli veriyor. وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ ise pek sarih bir surette Harb-ı Umumîyi gösteriyor. Çünkü

âlem-i İslâm: İslâm dünyası.
Allahu a'lem: Allah bilir.
Arabî: Hicrî tarih.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
derece: basamak, mertebe.
ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hadiseleri kaydetme ilmi.
ehemmiyet: Osmanlı devletinde mali işlerde kullanılan güneş takvimi.
emare: alâmet, belirti.
esaret: esirlik.
evvel: önce.
fıkra: bend, fasıl.
firar: kaçma, gizlice gitme.
gayet: son derece.
Harb-i Umumî: genel harb. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı".
harb: savaş.
Hicrî: tarih başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in hicretini esas alan takvim.
hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.
hususî: özel.
İma: dolaylı olarak göstermek.
Işaratü'l-I'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nin Risale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eseri.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
ıştırak: katılma.
ittifak: birleşme.
kat'î: kesin.
küsur: fazlalar.
mana: anlam.
mebde-i telif: kitap yazmanın başlangıcı.
Milâdî: Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç olarak alan takvim.
müsibet: felâket, bela.
müthiş: dehşet veren.
Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi.
sarih: açık.
suret: biçim, tarz.
şimal: kuzey.
teselli: avunma.
tevafuk: uygun gelme.
umumî: genel.
vaziyet: durum.
yekûn: toplam.
zahir: açık.

وَلاَ تَخَفْ وَحارِبْ manası "*Dehşetli bir harb-ı ahırzamandan korkma*" demekle beraber, cifir ve ebcet hesabıyla bın uç yuz otuz bır veyahut bın üç yuz otuz üç ettiğinden, ve umumî hitaptan hususî bize baktığı sair emarelerle görundüğü gibi, o tarihte harb-ı umumîde en müthiş bir vaziyete giriftar olmuştum. *İşaratu'l-İ'caz*'ın musvedde-i evveliyesi düşmanın elinde parça parça olmuştu. Ben de bır defada dort mermi vücuduma isabet ederek, bırısinde yaralı ayağım kırık, su ve çamur içinde otuz dört saat ölüme muntazır ve etrafımda düşman askerleri muhasara ettiği bir hengâmdır kı, en korkulu ve en me'yusiyetli zamanıma bakıyor. Öyle ise, o umum içinde hususî bize işaret edıyor, (HAŞIYE) denilebilir

---

HAŞİYE: فياحامل الاسم الدى (ılh) dort satırda beş altı vecıhle Rısale-ı Nur'a ve muellifine ışaret ettiğı gıbı, hayatındakı vukuat-ı muhımmeye parmak basıyor

Ezcumle: Dorduncu satırda فلا حيّةً تَحْشٰى fıkrasıyla bın uç yuz kırk sekiz raddelerinde ve Rumî ıse bin üç yüz kırk beşte Hocam, dağdakı cesim bir karaagaca dayandıgı esnada yanım saat bir gurultu ıştıp bakmadı Sonra baktı kı, gayet müthış ejderha gıbı bır yılan arkasında ağzını açmış, bekliyor, hucum edemiyor Bırden Hocam o yılanın onunden tarla ıçine çekildi yılan ise çöreklenmış ve bir metre de ayağa kalkmış vazıyette ıken, onun hücumuna ıntızar edıyordu Hâlbuki, hanka olarak, o müthış hayvan kımıldanamadı Çünkü Hocamın o gün çok defa okuduğu Ayete l-Kürsî himayeti o hayvana gem vurmuş gıbı, üç metre mesafede durdurdu En nhayet çekildi, gitti

Bu manayı teyit eden cıfırce حيّةٌ deki te muennes alâmeti olduğu ıçın sayılmaz Çunku o yılan dehşetine gore muzekker imiş Tabır-ı hakkı

Ayete l-Kürsî Bakara Suresinin 255 ayeti
cesim buyük.
cifir harflere verilen sayı kıymeti ıle ıbarelerden tarih veya ısme dair ışaretler çıkarmak ılmı
dehşet. buyuk korku hâlı.
ebcet. Arap alfabesinde yırmı sekiz harfe değer vererek tarih ve hadıselen kaydetme ilmi
emare alâmet, belıru.
ezcumle bunun gıbı bu cumleden olarak.
fıkra bend fasıl
giriftar tutkun muptelâ.
harb-ı ahırzaman ahırzamanda çıkacak olan savaşı
Harb-ı Umumi genel harb 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Bırıncı Dunya Savaşı."
harika hayret vendi.
haşıye dipnot.
hengam zaman sıra
himaye koruma
hıtap bir topluluğa karşı soz soyleme
hususî özel
ıntizar bekleme
İşaratü l-I'caz Bedıuzzaman Said Nursi nın Rısale-ı Nur Kulliyatında yer alan bir eseri
mana anlam
me yusıyet umıtsızlık.
muhasara kuşatma
muntazır bekleyen gozeten.
muellif yazar kitap yazan.
muennes dişi
musvedde-i evveliye acele ıle temiz yazılmayan yazı, ilk musvedde
muthiş dehşetli korkunç.
muzekker erkek.
radde tahmın edilen zaman cıvannda derecesinde
Rumi Osmanlı devletinde malı ıslerde kullanılan gunes takvimi
salı dıger oteki
tabır-ı hak doğru bır deyış tabır
teyit. doğrulama
umum genel olma herkes.
umumi genel
vaziyet durum.
vecih. yon.
vukuat-ı muhımme. onemlı olaylar

ÜÇÜNCÜ EMARE:

Bu üç güz mevsimidir; aynı zamanda medar-ı teselli üç kerameti görüyoruz.

Birincisi: Gavs-ı Azam (RA) يَا مُرِيدِي كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا تَعِيشُ سَعِيدًا tabiriyle on beş emare-i kaviye ile bize baktığı ve teselli verdiği gibi, فَقُلْ وَلَا تَخَفْ emriyle korkumuzu izale etmiş.

İkinci güzde: Aynı mevsimde Hazret-i Ali (RA) aynen o kudsî hafıdının başı üstünde bize bakıp korkulu, me'yusiyetli vaziyetimizden ve yakında başımıza gelecek

---

حَيٌّ 'dür. حَيٌّ olsa, o vakit فَلَا حَيَّةٌ تَخْشَى Arabî bin üç yüz kırk sekiz eder ki, aynı tarihte bu hâdise vaki olmuştur.

Hem üçüncü satırda وَحَاصِمْ مَنْ تَشَاءُ fıkrasında مَنْ تَشَاءُ cifirce Hocamın husumet ettiği bu adamların aynı isimlerinin adedine muvafık geliyor. Izahata izin vermediği için bu kadar yazdırıldı. وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ 'den sonra, دُسْ كُلَّ أَرْضٍ (HAŞİYECİK) yanı arza bastığın zaman ki, cifirce bin iki yüz doksan beş Arabî, doksan üç Rumî tarihidir ki, tarih-i velâdetine ve Rus Harb-ı müthişine tevafukla beraber; بِالْوُحُوشِ تَعَمَّرْتَ fıkrası işaret ediyor ki, yere bastığın zaman zemin, yer vahşîlerle şenleniyor, yanı vahşî Ruslar âlem-i İslâm'ı hırpalıyor. Kırk sene sonra o vahşîlerin elinde esir olup onların en vahşî memleketine gideceksin, haber veriyor.

Elhâsıl, دُسْ كُلَّ أَرْضٍ بِالْوُحُوشِ تَعَمَّرْتَ فَقَاتِلْ وَلَا تَخْشَ وَحَارِبْ وَلَا تَخَفْ ve bu satırda dört kelime ile başa gelen dört vukuat-ı muhimmeyi sarahate yakın işaret ediyor.

HAŞİYECİK: كُلَّ أَرْضٍ 'deki *tenvin*, nun sayılır.

Hafız Tevfik

âlem-i İslâm: İslâm âlemi
Arabî: Hicrî tarih
arz: dünya, yer küre.
aynen: hiç değişmeden, aynı şekilde
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
elhâsıl: sonuç olarak
emare: alamet, belirti.
emare-i kaviye: kuvvetli emare, belirti
emir: buyruk.
fıkra: bend, fasıl
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylanî Hazretlerinin nâmı
güz: sonbahar
hâdise: olay
hafit: torun
haşıyecik: küçük dipnot.
husumet: düşmanlık.
izahat: açıklamalar
izale: giderme.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller
kudsî: mukaddes, kutlu
medar-ı teselli: ferahlık sebebi.
me'yusiyet: umutsızlık.
muvafık: uygun
Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi
Rus Harb-ı müthişi: Rusun meşhur 93 Harbi
sarahat: apaçık.
tabir: ifade
tarih-i veladet: doğum tarihi
tenvin: iki üstün, iki otre, iki esreye denir
teselli: avunma
tevafuk: uygun gelme
vaki: meydana gelen.
vaziyet: durum
vukuat-ı muhimme: mühim olaylar, vakıalar

musibete karşı tahaffuz için İsm-i Azamı ders verip, وَيَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ tabiriyle beş kuvvetli delîllerle o umumî hitaptan bize hususî baktığını gördük.

Bu üçüncü güzde. Bizi ıkaz ettiği musibet başımıza geldiği ve hapse düştüğümüz ve bütün ruhumla ünsiyet ettiğim arkadaşlarımın müfarakat zamanında yine فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِي جَلَّ قَدْرُهُ diye kerametkârâne bize teselli ve korkumuzu izale eder bir tarzda beyanatı görüldü.

Lâtif bir tevafuktandır ki, üç güz mevsiminde, aynı zamanda Sekizinci ve On Sekizinci ve Yirmi Sekizinci Lem'alar da bu üç keramat-ı azîmeye dair olduğundan, ihtiyârımız olmadan onar fasıla ile, sekiz, on sekiz, yirmi sekize tevafuk ediyor. Bu altı satırda yedi defa Hazret-i Imam-ı Ali'nin (RA) لَا تَخْشَ diyerek bin üç yüz otuz yedıden sonraki senelere, korkulu seneler olduğundan, en ziyade Kur'ân hesabına perişaniyet ve havfa düşmüş olanlara tesellı ve teşci etmesi bu umumî hıtapta her bir seneye bir لَا تَخْشَ kelimesiyle bakıp kırk ikiye ve daha sonrasına kadar, Risale-i Nur'un mebde-i intişan ve telifi ve bu fakır, arkadaşlanmla beraber zamanın en dehşetli darbesine maruz olduğumuzdan, bu umumî hitapta bize hususî baktığına kuvvetli bir emaredir. Eğer لَا تَخْشَ manasında bulunan لَا تَخَفْ لَا تَحْزَنْ، وَخَاصِمْ مَنْ تَشَاءُ gibi

delîl: bir meseleyi ıspata yarayan şey, burhan
emare: alamet, belirti
fasıla: aralık.
güz: sonbahar
havf: korku
hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.
hususî: özel
ihtiyar: tercih, irade
ıkaz: uyarma
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
izale: giderme.
keramat-ı azîme: büyük kerametler
kerametkârane: kerametli bir şekilde
latif: hoş, güzel
lem'a: parıltı
mana: anlam.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesir altında bulunan, uğrama
mebde-i intişar: neşrolmanın, yayılmanın başlangıcı
musibet: felaket, bela
müfarakat: ayrılık
perişanlıyet: perişanlık
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
satır: yazı sırası
tabir: ifade
tahaffuz: korunma
tarz: biçim, süret.
telif: kitap yazma.
teselli: avutma
teşci: cesaretlendirme.
tevafuk: uygunluk.
umumî: genel
ünsiyet: alışkanlık, ülfet.
ziyade: çok, fazla.

beyanat: açıklamalar, izahlar
dair: alâkalı, ilgili

dört-beş kelime daha ilâve olsa, bizim ve Risale-i Nur'un intişarıyla beraber en korkulu bir zamanda olduğumuzdan, yine sair emaratın işaratıyla bu fıkralar umumî hitap içinde hususî bir surette Risale-i Nur şakirtlerine bakar. Ve bilhassa, "Birbirine mukabil meliklerin ve reislerin tecavüzünden ve tevkifinden ve ihatasından korkma!" mealinde olan وَلَا تَخْشَ مِنْ بَأْسِ الْمُلُوكِ وَلَوْ طَغَتْ ۞ وَلَا تَخْشَ بَأْسًا لِلْمُلُوكِ وَلَوْ حَوَتْ iki fıkrayı şimdi tam izah edemediğim müteaddit emareler ile "Hâkimler, padışahlar, reislerin sana karşı hücumlarından ve esaretlerinden ve yakalamalarından korkma!" diye olan hitab-ı umumîsinde hususî bize bakıyor. Hem manaca, hem cifirce hakikî ve lâyık muhatap olacak, musibetzedeler içinde tam bizim gibi bu zamanda hiçbir kimse görülmüyor. Demek hususî bu iki fıkra bize bakar.

Hem فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ (ilh.) fıkrasının altındaki fıkra olan تَوَقَّى بِهِ كُلُّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَتْ manasıyla, yine cifir ve ebcet hesabıyla بِهِ كُلُّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَتْ (HAŞİYE) bin uç yüz elli dört

HAŞİYE: بِهِ كُلُّ الْأُمُورِ تَسَلَّمَتْ bin üç yüz yirmi beştir, bu tarihte o حَامِلَ الْاِسْمِ Divan-ı Harbin darağacına asılmaktan me'mulün hilâfına olarak selâmetle kurtulduğu gibi, حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِي حَلَّ قَدْرُهُ bin üç yüz elli dörttür, bu tarihte bu müthiş musibetten harika olarak selâmetle çıktık

bilhassa: özellikle
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
divan-ı harb: asken mahkeme
ebcet: Arap alfabesinde yirmi sekiz harfe değer vererek tarih ve hâdiselen kaydetme ilmi.
emarat: emareler, alâmetler
emare: alâmet, belirti
esaret: esirlik.
fıkra: bend, fasıl
hakiki: gerçek.
hâkim: memleketi idare eden hukumdar
harika: olağanustu hayret veren.
haşiye: dipnot.
hilâf: zıddına olan
hitab-ı umumî: genel hitap
hitap: bir topluluga karşı söz soylemek
hususî: özel
hucum: saldırma
ihata: kuşatılma
ilave: ekleme
intişar: yayılma, neşrolunma
işarat: işaretler, belirtiler
mana: anlam.
meal: mana, mefhum
melik: hukumdar
me'mul: umulan, emel hissiyle gelmesi ya da olması beklenen
muhatap: kendisine soz soylenilen
mukabil: karşılık
musibetzede: musibet gormuş, felakete uğramış
müteaddit: turlu turlu, çeşitli
müthiş: dehşetli
padişah: sultan, melik.
reis: başkan
sair: diger, oteki
selamet: esenlik, kurtuluş.
suret: biçim, tarz.
şakirt: talebe
tecavüz: saldırma
tevkif: durdurma
umumî: genel.

Arabî tarihinde en sevdiğim kardeşlerimle hapiste ve me'yusiyetli bir vakitte, günde yüz yetmiş bir defa اَلْاِسْمُ الَّذِى حَلَّ قَدْرُهُ tabir edilen İsm-i Azamı okuduğum bir zamanda, elbette bu teselli-i selâmet *Celcelûtiye*'nin umumî müjdesinde hususî bize baktığını ehl-i insaf tereddüt etmemeli. Çünkü hakkımızdaki düşman plânından selâmete çıkmak harikadır ki, onu gösteriyor. Kasidenin ortasında en muhim ve en parlak yerde en mühim duasının neticesinde üç fıkrasının her birinde sarahate yakın Risale-i Nur'u manasıyla ve cifirce göstermesi, burada فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ fıkrasında dahi Risale-i Nur şakirtlerine teselli ve teminat vermekle hususî bir surette baktığını kuvvetli teyit ediyor.

Bu emareleri teyit eden şu noktadır ki: Kaside-i *Celcelûtiye*, umumiyeti itibarıyla Süryanî, İbranî, esma-i İlâhiyeyi ve suver-i Kur'âniyeyi şefaatçi yapıp, hususî münacat olduğu hâlde, başta بَدَأْتُ بِبِسْمِ اللّٰهِ رُوحِى بِهِ اهْتَدَتْ ۞ اِلٰى كَشْفِ اَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ fıkrasıyla gösteriyor ki, bazı esrar-ı gaybıyenin keşfinden bahsedecek. Yalnız bir iki yerde hususî münacat ve duadan istikbale bakar tarzı var ki; birisi, اَقِدْ كَوْكَبِى بِالْاِسْمِ نُورًا 'den başlıyor, üç satırda üç defa kuvvetli işaretle mana ve cifirle Risale-i Nur'u gösteriyor. İkinci yer ise فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى حَلَّ قَدْرُهُ

Arabî: Arabcaya ait.
bahsetme: söz etme.
Celcelûtiye: ebced cifir hesabıyla alâkalı Hz. Ali tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya İsme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i insaf: insaf sahipleri.
emare: alamet, belirti.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esrar-ı gaybıye: gaybın sırları.
fıkra: bend, fasıl.
harika: olağanüstü.
hususî: özel.
İbranî: Yahudî sulâlesi. Yahudî sulâlesinden olan kimse.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
istikbal: gelecek zaman.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
Kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamber'in dersleriyle istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebced hesabı ile alakalı olarak telif edilen Süryanice kaside.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalb gözüyle görme.
mana: anlam.
me'yusiyet: umutsızlık.
muhim: önemli.
müjde: sevindirici haber.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.
netice: sonuç.
noktai: konu, cihet.
sarahat: sarihlik, açıklık.
selâmet: salımlık, kurtuluş, emnıtlık.
suret: biçim, tarz.
suver-i Kur'âniye: Kur'ân'ın surelerin.
Süryanî: Samî ırkından bir Hristiyan topluluğu.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefaat: bir ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için yapılan aracılık.
tabir: ifade.
tarz: biçim, suret.
teminat: inandırarak ve güvendirerek emanet alıp vermek.
tereddüt: kararsızlık.
teselli: avunma.
teselli-i selâmet: kurtuluş tesellisi.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
umumî: genel.
umumiyet: genellik.
vakit: zaman.

ile başlayan üç satırında üç kuvvetli işaretle Risale-i Nur şakirtlerine bakıyor. Yetmiş defa, yüz ihtimal içinde bir sahifenin açılması tesadüf olmadığı gibi, bu tarzdaki imalar, emareler, işaretler elbette tesadüfî olamaz. Belki bir keramet-i gaybiyedir, Kur'ân-ı Hakîm'in hizmetkârlarına bir ikramdır.

Said Nursî

• • •

Hafız Tevfik'in Fıkrasına Tetimme

Re'fet, Hüsrev, Rüştü'ye hediyedir.

فَيَاحَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى حَلَّ قَدْرُهُ (îh.) bu beş altı satırda, yedi fıkrasıyla yedi cihetle de Risale-i Nur müellifine işaret ettiği gibi; diğer üç fıkra da, gerçi öteki fıkralar gibi kavi bir işaret değil, fakat bir hafî imadan hâlî değildir. Madem bütün fıkralar ışaret ediyorlar; bu üç fıkra dahi onlar gibi işaret etmek gerektir.

Ezcümle: اَقْبِلْ وَلَا تَهْرُبْ fıkrası, belki altı satırdaki on üç fıkrada istikbalde gelen ve müthiş korkulara düşen birisine hitap ediyor ki, "Karşıla, kaçma!" deyip teşci ediyorlar. Sair fıkraların delâletiyle, bu umumî hitapta hususî bir muhatap 'Said Nursî'dir. O hâlde يَا سَعِيدَ النُّورْسِى

cihet: yön.
delalet: delil olma, gösterme.
emare: alâmet, belirti.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fıkra: bend, fasıl.
hafî: gizli.
hâlî: bir şeyden uzak.
hediye: armağan.
hitap: bir topluluğa karşı söz söyleme.
hizmetkar: hizmetçi.
hususî: özel.
İhtimal: olabilirlik.
İkram: bağış, ihsan.
İma: işaret etmek, dolaylı bildirme.
istıkbal: gelecek zaman.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
kavi: kuvvetli, güçlü.
keramet-i gaybiye: gaypla ilgili keramet.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
muhatap: kendisine söz söylenilen.
müellif: telif eden, yazar.
müthiş: dehşet veren.
sahife: sayfa.
sair: diğer, öteki.
şakirt: talebe.
tarz: biçim, şekil.
tesadüfî: rastgele, tesadüf olarak.
teşci: cesaretlendirme.
tetimme: ek.
umumî: genel.

zammıyla, bin üç yüz yirmi beş eder. Çünkü şeddeli *nun* iki *nun* ve اَلنُّورْسِي 'deki şeddeli *ye* iki *ye*'dır. İşte o tarihte, 31 Mart Hâdisesi münasebetiyle, İstanbul'dan kaçarak muvakkat bir zaman mücahede-i maneviyeyi bırakmak niyetiyle, Hareket Ordusundan firar edip İzmit'e geldiği tarihe tevafuk ediyor.

لاَ عَقْرَبَ تَرَى fıkrasında dahi muhatap, hususî o "Nursî" olduğundan, يَا نُورْسِي izhar edilerek ilâve edilse, bin üç yüz kırk bir eder. İşte o tarihte, ben Barla'da menfî olarak insan suretindeki akreplerin tacızleri altında azap çekerken, harap ve hususî küçük mescidimde otururken, seccademin altında yeri bulunan ve emsalini görmediğim büyük bir akrep çıktı. Bir zat onu öldürdü. Daha ondan sonra, on senedir dağlarda akrepli yerlerde kaldığım hâlde, hiçbir akrebi görmedim. Bu fıkranın tam manasına mazhar oldum. Eğer يَا نُورْسِي 'deki *ye* şeddeli olsa, o vakit bin üç yüz elli bir eder ki, o tarihte, insan akreplerinin o نُورْسِي 'nin mahvına ve idamına çalıştıkları, fakat muvaffak olamadıkları zamanına tam tevafuk eder.

وَلاَ اَسَدٌ يَاتِي اِلَيْكَ بِهَمْهَمَتْ fıkrasının muhatabı, müteaddit emarelerle يَا كُرْدِي 'dir. Çünkü Hazret-i İmam-ı Ali (RA) kaside-i *Ercûze*'sinde يَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ fıkrasında

akrep: zararlı ve öldürücü bir yaratık
azap: eziyet, büyük sıkıntı.
emare: alâmet, belirti.
emsal: örnekler, benzerler
fıkra: bend, fasıl
firar: kaçma
harap: yıkık, viran
hususî: özel
idam: yok etme
ilave: ekleme
izhar: gösterme, belirtme.
mahv: yok etme, harap etme.
mana: anlam
mazhar: nail olma, kavuşma
menfî: sürgün edilmiş
mescit: camii
muhatap: kendisine söz söylenilen
muvaffak: başarma.
muvakkat: geçici.
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihad
münasebet: vesile
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
niyet: maksat, meram.
seccade: namaz bezi
suret: biçim, tarz
taciz: rahatsızlık verme, indirme
tevafuk: uygun gelme
vakit: zaman
zammetme: ekleme, ziyade etme.
zat: kişi, şahıs.

lâfzen ve manen "Kürdî" namını veriyor. O hâlde يا كُرْدِى 'dekı ye şeddesız olsa, o vakıt bın üç yüz yırmi bir eder. O tarihte, o "Kürdî," Başıt namındakı meşhur dağın başında bır taş ustünde akşam namazını kıldıktan sonra yalnız olarak otururken, o dağın esedi ve aslanı hükmünde olan bir canavar kurt yanına geldi. Bır arkadaş gıbı ona ılışmedı. Eğer يَا كُرْدِى 'deki ye şeddeli olsa, bın uç yuz otuz bir eder kı, o tarihte Ermenı-Rus komıtesinin canavarlan her tarafta o "Kurdî"yi sardıklan ve katline çalıştıklan ve fakat muvaffak olamadıkları tarihe tam tamına tevafuk eder.

İşte, bin üç yüz otuz bır tarihine ve o dehşetli Harb-i Umumînin şiddetli zamanına ve Said-i Kürdî'nin en musibetli ve en korkulu zamanına Hazret-ı Imam-ı Ali (RA) bu altı satırda altı defa لاَ تَخْشَ, لاَ تَخْشَ, لاَ تَخْشَ diye mükerreren o tarihe işaret etmek, elbette hiçbir cihetle tesadüf olmaz. Ve ılm-i esrar ve cıfırde allâme-i ümmet olan Hazret-i Ali (RA) sırlı ve kerametli olan meşhur kaside-ı *Celcelûtiye*'sinde ıstikbale bakan altı satırda altı defa mükerreren aynı tarihe ve aynı korkulu vaktine لاَ تَخْشَ kelimesinde cifir hesabıyla ve manasıyla göstermesi, şeksiz şüphesiz bir keramet-i gaybıyesidır. Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmdan almış, ümmete ders vermiş. Evet لاَ تَخْشَ cifir ve ebcet hesabıyla bın üç yüz otuz bir eder. Çünkü لاَ تَخْشَ 'dekı *hı* altı yüz, *te* dört yüz, *şın* üç

rin dersleme istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak telif edilen Suryanîce kaside.
kaside-i Ercüze: Hazret-i Imam-ı Ali tarafından yazılan ve istikbal'den haber veren meşhur kaside.
katl: öldürme, katletme.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller.
keramet-i gaybiye: gaybla ilgili keramet.
lâfzen: sözlü olarak.
mana: anlam.
manen: mana itibarıyla.
meşhur: şöhretli.
musibet: felâket, belâ.
muvaffak: başarılı.
mükerreren: tekrar be tekrar.
nam: ad.
namaz: İslâm'ın beş şartından bir olan salat.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber. Hz. Muhammed (asm).
sır: gizli hakikat.
şek: şüphe.
taraf: yer, yöre.
tesadüf: rastlantı.
tevafuk: uygun gelme.
ummet: bütün Müslümanlar.
vakıt: zaman.

allame-i ümmet: ummetin en büyük alimi.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cihet: yön.
dehşet: büyük korku hali.
esed: aslan.
fıkra: bend, fasıl.
Harb-i Umumî: genel harb. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı."
hükmünde: değerinde.
ilm-i cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
ilm-i esrar: harflerin sırlarını ve hikmetlerini mevzu alan ilim.
istikbal: gelecek zaman.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
kaside-i Celcelutiye: Hz. Imam-ı Ali'nin Hz. Peygambe-

yüz, *lâm elif* otuz bir eder; mecmuu bin üç yüz otuz bir eder وَلاَ تَخْشَ مِنْ سَيْفٍ وَلاَ طَعْنَ خَنْجَرٍ fıkrasındaki مِنْ سَيْفٍ وَلاَ طَعْنَ خَنْجَرٍ cümlesi, سَيْفٍ ahirindeki tenvin *nun* sayılmak şartıyla, bin üç yüz dokuz eder. İşte o tarih ise, لاَ تَخْشَ hitabına mazhar olan Risale-i Nur müellifini âdet-i mahalliye ve silâh-ı millî olan seyf ve hançerin hücumuna hedef olduğu, seyf ve hançeri beraberinde taşımaya mecbur olduğu ve kıskançlık sebebiyle Siirt'te âlimler ve talebelerin büyük bir münazaa ve kavgalarına maruz bulunduğu hengâma tam tamına tevafuk eder. Bu tevafuk ise sair fıkraların ittifakıyla kuvvetleniyor, imadan işaret, belki delâlet derecesine çıkıyor.

وَلاَ تَخْشَ مِنْ رُمْحٍ وَلاَ شَرٌّ اَسْهَمَتْ fıkrasındaki وَلاَ شَرٌّ اَسْهَمَتْ cümlesinde şeddeli n iki *rı* ve üstündeki tenvin *nun* sayılmak şartıyla bin iki yüz doksan üç eder. İşte bu tarih, Rusun âlem-ı İslâm'ın felâketine sebep olan Doksan Üç dehşetli harbin zamanına ve Risale-i Nur müellifinin tarih-i velâdetine tam tamına tevafuku, şüphesiz kastî bir işaret-i gaybiyedir. Eğer şeddeli n bir sayılsa ve tenvin sayılmazsa, o vakit وَلاَ تَخْشَ مِنْ رُمْحٍ وَلاَ شَرٌّ اَسْهَمَتْ satırındaki رُمْحٍ وَلاَ شَرٌّ اَسْهَمَتْ fıkrası bin iki yüz doksan bir eder. Yalnız ikı fark ile aynı tarihı gostenr.

âdet-i mahalliye bolge adeti
ahir son
alem-ı islam Islam âlemi
alim bilgin.

cifir harflere verilen sayı kıymeti ile ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dehşet büyük korku hâli
delalet delil olma gosterme
derece basamak, mertebe
ebcet Arap alfabesinde yırmı sekız harfe deger vererek tarih ve hâdıselen kaydetme ilmi
felaket musibet, belâ
fıkra bend, fasıl.
hançer iki tarafı keskin sıvrı uçlu buyuk bıçak.
harb savaş.
hedef nışangâh
hengâm zaman sıra
hıtap bir topluluğa karşı soz soyleme.
hucum saldırma
İma ışaret etme dolaylı bıldırme
işaret gosterme dolaylı bıldırme
ışaret-ı gaybiye gaypla ılgılı ışaret
ittifak birleşme.
kastı kasıtlı
maruz bir şeyın karşısında ve tesırı altında bulunan uğrama
mazhar nail olma şereflenme
mecbur zorunlu
mecmu toplam
muellif telif eden, yazar
munazaa agız kavgası munakaşa
sair dıger, otekı.
seyf kılıç.
silah-ı millî geleneksel olan mıllî sılah
talebe ogrencı
tarih-i veladet doğum tarıhı
tevafuk uygun gelme
ümmet butun Muslumanlar

Bu fıkranın cifrî işaretine manası kuvvet verdiği gibi, suret-i mana dahi letafetlendiriyor. Çünkü رُمْح mızrak, سَهْم oktur. Mızrak ve oku harbde ıstımal eden, Arap ile eski zaman bedevî adamlandır. Doksan Üç Harbı ise asr-ı bedeviyete yakın olmakla beraber mıntıka-i harre ehli olan mızraklı ve oklu Araplar o dehşetli harbde memalik-i bâridede kışta çarpıştıkları hâlde, devlet-i İslâmiyenin mağlûbiyetiyle neticelenmesi ve o harbde Arabın acınacak vaziyetlerini Seyyidu'l-Arap olan Hz. İmam-ı Ali (RA) görmüş gibi ifade ediyor. Evet, Üstad-ı Kudsîsi ona göstermiş, o da görmüş. Ve kahramanlık damarına dokunmuş, şiddetle "Korkma!" diye teşci etmiş.

• • •

Keramet-i Aleviyenin Neticesi

Madem Hazret-i Ali (RA) [1] أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا hadisine mazhardır.

Hem madem "Şah-ı Velâyet" ünvanını alarak harika kerametleri göstermiştir.

Hem madem ahırzamanda gelen hâdiselere karşı, Kur'ân ve Âl-i Beyt cihetinde, herkesten ziyade alâkadardır.

Hem madem esrarlı kaside-i *Ercûze*'de ve meşhur kaside-i *Celcelûtiye*'sinde vakıat-ı istikbaliyeden haber veriyor. Ve "Esrar-ı gaybıyeyi benden sorunuz" diye iddia ederek kısmen davasını ihbarat-ı sadıka-i gaybiye ile ispat etmiştir.

1- Ben ilmin şehriyim, Ali ise onun kapısıdır. (Tirmizi, Menâkıb, 20; Hâkim, *Müstedrek*, 3/126.)

asr-ı bedeviyet: bedeviyet asrı, ilk asır
bedevî: ibtidaî tarzda yaşayan medenî olmayan
cifrî: cifr hesabına ait.
dehşet: büyük korku, hâlî
devlet-i İslâmiye: İslâm devleti
fıkra: bend, fasıl
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil
harika: olağanüstü
harb: savaş
İfade: anlatma.
İstimal: kullanma
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller
Keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü fevkalâde hâl
letafet: latîflik, hoşluk.
mağlûbiyet: yenilgi.
mana: anlam
mazhar: nâil olma, şereflenme
memalik-i bâride: soğuk memleketler
mıntıka-i harre: sıcak memleket.
mızrak: uzun saplı, ucu sivri demirli harb aleti
netice: sonuç.
Seyyid-i Arap: Arapların efendisi Hz. Ali.
suret-i mana: mananın suretî anlam biçimi
Şah-ı Velayet: velîlerin şahı olan Hz. Ali (ra)
teşci: cesaretlendirme
ünvan: ad, nam.
Üstad-ı Kudsî: kutsal ustat, Hz. Muhammed
vakit: zaman
vaziyet: durum

Hem madem o iki kasıdesinde takip ettiği en mühim esas ve en büyük ders İsm-i Azamdır. Ve İsm-i Azam ile meşgul olanlar ile konuşur, teselli ve teşci eder.

Hem madem o kasıdeler istikbale baktıkları vakıt çok emareler ve işaretler ile hem manalarıyla, hem cifrî hesabıyla şu zamanımızı ve şu zamandaki hadisat-ı acibeye parmak basıyor ve aynı hâdiseyi mükerreren işaretle gösteriyor.

Hem madem Risale-i Nur bu zamanda iman ve Kur'ân hizmetinde Hazret-i Ali'nin (RA) nazarına çarpacak en ehemmiyetli bir hâdisedir. Ve Hazret-i Ali (RA) tesisinde harika ilmiyle ve harikulâde şecaatiyle cihanpesendâne hizmet ettiği ve üstünde titrediği hakaik-i imaniye ve Kur'âniyeyi harika bir tarzda kat'î bürhanlarıyla ispat eden Risale-i Nur, o kudsî hakikatleri güneş gibi göstermiştir.

Hem madem Hazret-i Ali'nin (RA) Kudsî Üstadından (ASM) aldığı ve bu ümmete verdiği en mühim dersi ve bu iki kaside-i gaybiyesinin mevzuu ve esası ve ruhu olan *Sekîne*'yi ve İsm-i Azamı bu zamanda herkesten ziyade kendine virt eden, ve on uç seneden beri İsm-i Azamla beraber bin bir esma-i İlâhiye içinde bulunan *Ceuşenü'l-Kebir*'i ile ve o esma ile ulûm-i Kur'âniyenin hazinesini açan yüz yirmi risaleyi o esmanın feyzi ile Kur'ân'a tefsir yapan, ve yirmi dört saatte yüz yetmiş bir defa *Sekîne* ve İsm-i Azam denilen esma-i sitte-i meşhureyi bin üç yüz mukerrer ayetle okuyan, ve Âl-i Beytin manevî ve gayet mühim bir mirası ve bir maden-i feyzi olan *Ceuşenü'l-Kebir*'i kendine üstat eden ve bidayette her günde bir defa,

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi
alâkadar: ilgili, munasebetli
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan, Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı
bürhan: delil, hüccet
cifrî: cifir hesabına ait
cihanpesendane: cihan beğenircesine
cihet: yön
dava: takip edilen fikir, iddia
ehemmiyet: önem
emare: alamet, belirti
esrar: sırlar
esrar-ı gaybiye: gaybın sırları
fevkalâde: olağanüstü
hadisat-ı acibe: acip ve garip hâdiseler
hâdise: olay
hakaik-i imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'ân hakikatleri
hakikat: gerçek
harika: olağanüstü
hizmet: bir uğurda çalışma, gayret gösterme
iddia: bir fikri ısrarla savunma
ihbarat-ı sadika-i gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait doğru açıklamalar, doğru haber vermeler
ilim: bilgi
iman: inanma, itikat
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istikbal: gelecek zaman
işaret: gösterme, dolaylı bildirme
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
Kaside-i Celeliiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Süryanice kaside
Kaside-i Ercüze: Hazret-i İmam-ı Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren meşhur kaside
kat'î: kesin
kısmen: kısmi olarak
Kudsî Üstat: Hz. Muhammed (asm)
kudsî: mukaddes, kutlu
mana: anlam
meşgul: uğraşan
meşhur: şöhretli
mühim: önemli
mükerreren: tekrar be tekrar
nazar: bakış, dikkat
şecaat: yiğitlik, cesurluk
tarz: biçim, şekil
teselli: avunma
tesis: kurmak, meydana getirmek
teşci: cesaretlendirme
ümmet: bütün Müslümanlar
vakıat-ı istikbaliye: gelecekte meydana gelecek olaylar
vakit: zaman
ziyade: çok, fazla

bazen iki-üç defa tamamını okuyan ve talebelerine tavsiye eden adam, Risale-i Nur müellifidir.

Hem madem iki kasidenin sarahate yakın altı yerinde ondan haber veriyor. Hatta yalnız فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِي حَلَّ قَدْرُهُ makamında dahi, altı satırda altı defa لَا تَخْشَ ile bu zamanın en müthiş hâdisesi olan Harb-i Umumîyi gösterip, o harbde ilmce ve şeriatça ve şahısça korkulara düşen bir şakirdini teşci eden bu altı satır, bilâistisna, on üç cümlesiyle on üç defa aynı şakirdinin başına parmak basıyor. Ve on üç seneden beri İsm-i Azama devam eden o şakirdin tarih-i hayatının on üç vakıat-ı mühimmesine on üç surette işaret; ve umum işaretler birbirine kuvvet verip ittifak ettikleri adam, Risale-i Nur müellifidir.

Elbette, bu mezkûr dokuz hakikat, gayet kat'î bir surette netice verir ki, Hazret-i Alî (RA) *Ercûze* ve *Celcelûtiye*'sinde Risale-i Nur'u alkışlıyor, haber veriyor. Ve müellifi ile konuşuyor, tesellî ediyor.

(HAŞİYE) (1) اَلْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ ۞ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

HAŞİYE: Bu keramet-i Aleviye, ya tafsilâtıyla ona gösterilmiş, o da ihbar etmiştir –ki, zahir de budur– veyahut icmalî bildirilmiş, tafsilâtı bildirilmemiş, belki intak-ı bilhak nev'inden Cenab-ı Hak ona söylettirmiş. O hâlde, ona bir keramet ve Risale-i Nur'a bir ikram-ı İlâhî olarak, kelâmında bu ihbar-ı gaybî bulunmuş.

Evet keramet iki kısımdır. Elinde zahir olan zat bazen bilir, bazen tafsilen bildirilmez. İkisi de kerametti. Belki, bildirilmezse daha selâmetlidir.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ قَالَ ﴿اَنَا مَدِيْنَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا﴾ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ آمِيْن وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْن (2)

1- Gerçek bilgi Allah katındadır, ancak O bilir. Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır.

2- Allah'ım! Ben ilmin şehriyim, Alî ise onun kapısıdır" diyen zata ve onun bütün âl ve ashabına salat ve selam eyle. Âmîn. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

Âl-ı Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bidayet: başlangıç.
bilâistisna: istisnasız.
Cevşenü'l-Kebir: Peygamberimize gelen büyük ve mühim bir dua.
esas: asıl, temel.
esma: isimler.
esma-ı İlahiye: Allah'ın isimleri.
esma-ı sitte-i meşhure: Cenab-ı Hakkın meşhur olmuş altı ismi.
feyiz: bolluk, bereket.
hadise: olay.
Harb-i Umumî: genel harb. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dünya Savaşı".
harb: savaş.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer.
ilim: bilgi.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bir ismindeki en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
işaret: gösterme, dolaylı bildirme.
ittifak: birleşme.
kaside: belli bir amaçla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kaside-i gaybiye: gayba ait kaside.
maden-i feyiz: bereket, bolluk madeni.
makam: mevki, yer.
manevî: manaya ait.
mevzu: konu.
müellif: telif eden, yazar.
muhim: önemli.
mükerrer: tekrarlanmış.
müthiş: dehşet veren.
ruh: öz.
sarahat: sarihlik, açıklık.
sekine: içerisinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok mühim sükûnet ve emniyet veren bir dua.
suret: biçim, tarz.
şahıs: kişi.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
talebe: öğrenci.
tarih-i hayat: hayat tarihi.
tavsiye: öğütleme.
teşci: cesaretlendirme.
ulum-ı Kur'aniye: Kur'ân ilimleri.
umum: hepsi, bütün.
vakıat-ı mühimme: önemli olaylar.
virt: zikir.
ziyade: fazla.

✻ On Sekizinci Lem'a, Isparta'da 1934'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

On Sekizinci Lem'a

Mahremdir, herkese gösterilmez.

OTUZ BİRİNCİ MEKTUBUN ON SEKİZİNCİ LEM'ASI

Risale-i Nur Şakirtlerine işaret eden Hazret-i Ali'nin (RA) bir keramet-i gaybiyesidir

CÂY-I DIKKAT: Şu acip Lem'anın ehemmiyeti üç noktadan geliyor.

• *Birincisi ve en mühimmi:* Gizli kalmış gaybî mühim bir mu'cize-i Ahmediyeyi (ASM) (HAŞİYE) beyan eder ki, cevamiü'l-kelim nevinden iki cümleden ibaret bir hadis-i şerifi iki sahife kadar hakaik-i tarihiyeyi ve iki devlet-i azîme-i İslâmiyenin hatimelerini ifade ediyor.

• *İkincisi:* Keramet-i evliya hak olduğuna kat'î bir burhan gösteren Hazret-i Ali'nin (RA), Lâtin harfinin kabulünü tam tarihiyle ve tarz-ı tatbikini iki kelimeyle göstermesidir.

• *Üçüncüsü:* Risale-i Nur Şakirtlerine ve naşirlerine karşı Hazret-i Ali'nin (RA) irşatkârâne ve teveckühkârâne bakması ve işaret etmesidir.

HAŞİYE: Mu'cizat-ı Ahmediyeye (ASM) dair olan On Dokuzuncu Mektubun cüz-i evvelinde zikredilen hadsız ihbarat-ı gaybiye-i Ahmediye (ASM) nevinden seksen mu'cize-i Ahmediye (ASM) bununla seksen bir olur.

acayip: tuhaf, hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey
beyan: anlatma, izah etme, açıklama
burhan: delil, hüccet
cây-ı dikkat: dikkat edilecek noktada, dikkate değer
cevamiü'l-kelim: özlü sözler, vecizeler
cüz-ı evvel: birinci parça
devlet-i azîme-i İslâmiye: İslâm'ın büyük devleti, İslâmî büyük devlet
ehemmiyet: önem
gaybî: gayba ait, gelecekle ilgili
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hadsız: sınırsız
hak: doğru, gerçek
hakaik-i tarihiye: tarihî hakikatler
haşiye: dipnot
hatime: son, nihayet
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
ifade: anlatma
ihbarat-ı gaybiye-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin gelecekle ilgili verdiği haberler
işaret etme: dolaylı gösterme
irşatkârane: irşat ederek
kat'î: kesin
keramet-i evliya: velilerin, Allah dostlarının kerametleri
keramet-i gaybiye: gelecekle ilgili keramet
lem'a: parıltı, Lem'alar kitabından bir bölüm
mahrem: gizli, sır vasfı olan, herkesçe bilinmemesi gereken
mu'cize-i Ahmediye: (asm) Hz. Peygamberin mu'cizesi
mühim: önemli
naşir: yayan, neşreden
nevi: çeşit, tür
nokta: konu ile ilgili, önemli bölüm
şakirt: talebe
tarz-ı tatbik: uygulama tarzı, şekli
teveckühkârâne: ilgi duyarak, yönelerek
zikretme: anma

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Hazret-i Gavs-ı Azam Şeyh-i Geylânî'nin (RA), sarahat derecesindeki keramet-i gaybiyesini teyit ve takviye eden Hazret-i Esedullahi'l-Galib Ali İbni Ebu Talip (RA) ve kerremallahu vechehu, Kaside-i Ercûze-i meşhuresinde aynen ihbarat-ı gavsiyeyi tasdik edip işaret ediyor.

Mecmuatü'l-Ahzab'ın 582. sahifesinden, 597. sahifesine kadar o *Ercûze*'dır. O *Ercûze*'nin mevzuu ve içindeki maksad-ı aslı İsm-i Âzamı tazammun eden altı ismin ehemmiyetini beyan etmek, hem o münasebetle istikbaldeki bir kısım umur-i gaybiyeye ve tesis-i İslâmiyet'te bir kısım mücahedatına işaret etmektir.

Evet, Hazret-i Imam (RA), üstadı olan Habibullah Aleyhissalâtü Vesselâmdan aldığı dersin bir kısmını işarî bir surette zikrediyor. Feth-i Hayber'deki hem mu'cize-i Nebeviye, hem keramet-i Aleviye olan harika vakıayı bahsettiği gibi, tesis-i İslâmiyet'e temas eden mühim noktaları da bahsediyor. Sonra istikbale bakıyor. Peygamber-i Zîşandan (ASM) aldığı dersle, bir kısım Arabın ona karşı isyanlarından hiddet ederek demiş:

فِي عِلْمِ تِسْعِينَ حِسَابِ الْفَارِسِي ❁ مِنْ بَعْدِ قَرْنٍ تَاسِعِ الْمَعَاصِي

سَتَظْهَرُ الْفُرْسُ عَلَى الْأَعْرَابِ ❁ تَقْتُلُهُمْ كَقَتْلَةِ الدَّوَابِ

تَكُونُ مَبْدَأَ فِتَنٍ عَوَابِسِ ❁ مُظْلِمَةً كَظُلْمَةِ الْحَنَارِسِ

bahsetme: üzerinde konuşma
beyan: anlatma, izah.
ehemmiyet: önem
Ercuze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside
Feth-i Hayber: Hayber'in fethi
harika: olağanüstü.
hidded: öfke, kızgınlık.
ihbarat-ı Gavsiye: Hz. Gavs'ın haber vermeleri
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bir bir ısmından en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
istikbal: gelecek zaman
isyan: başkaldırma, itaatsızlık, emre karşı gelip ayaklanma
işaret etme: dolaylı gösterme
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama
kısım: parça, takım
kaside-i Ercûze-i meşhure: Hz. İmam Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren meşhur kaside
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü, fevkalâde hal
keramet-i gaybiye: gelecekle ilgili keramet.
maksad-ı aslı: asıl maksat, asıl gaye
Mecmuatü'l-Ahzab: Şeyh Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'nin üç cildlik dua kitabı
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan bahis, konu
mu'cize-i Nebeviye: Peygambere ait mu'cizesi.
mucahedat: mücahedeler, savaşmalar
muhim: önemli
münasebet: münasıplık, ilgi, alâka
nokta: konu ile ilgili önemli bolum
Peygamber-i Zişan: şanlı Peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sarahat: açıklık.
suret: biçim, tarz
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hüküm vermek
tazammun: ihtiva etme, içine alma
temas: değme, dokunma
tesis-i İslamiyet: İslâmiyet'in doğuşu, kuruluşu ve yayılışı, kökleşmesi
tesis-i İslâmiyet: İslâmiyet'in doğuşu, kuruluşu ve yayılışı, kökleşmesi.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
umur-ı gaybiye: gaybî işler, Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler
vakıa: vuku bulmuş, var olan olay
zikir: anmak, Allah'ı zikretmek.

Yani, "Dokuz karn sonra Furs, yani akvam-ı şarkiye Arab üzerine hücum edecek, galebe edip hayvan gibi Arab'ı kesecek. Oyle müthiş fitneler, karanlıklı musibetler ki, en karanlıklı geceden daha ziyade karanlık olacak."

Işte Hazret-i Alı'nın (RA) bır keramet-ı bâhıresı ki, kendinden beş yüz sene sonra gelen ve Arab Devlet-i Abbasıyesını mahveden ve hadsız kutüb-ı Islâmıyeyı nehr-i Fırat'a döken ve Arab'ı gayet zalimâne katleden Hülâgû vakıa-i meşhuresını haber veriyor. Çünku meşhur olan, karn kırk sene değil, o zaman ıstılahınca ağleb-i ömür olan altmış seneden ıbarettır. Çunkü, bır devir altmış senede değişir. Bu surette İmam-ı Alı'nın (RA) hicretten otuz sene sonra Kûfe'de yazdığı bu *Ercûze*'deki dokuz defa altmış, otuza ilâve edılse, beş yüz yetmiş oluyor ki, Cengız'ın ve Hülâgû'nun hücum ve tahrıbat zamanıdır. Sonra Hazret-i Cebrail'in, Âlâ Nebiyyinâ ve Aleyhissalâtü Vesselâm huzur-ı Nebevîde getırıp Hazret-ı Alı'ye *Sekîne* namıyla bır sahıfede yazılı Ism-i Azam, Hazret-i Alı'nın (RA) kucağına düşmüş. Hazret-i Alı diyor: "Ben Cebrail'in şahsını yalnız alâimisema suretinde gördüm. Sesini işittim, sahifeyi aldım, bu isimleri içinde buldum" diyerek, bu İsm-i Azamdan bahisle bazı hâdisatı zikirden sonra tahdıs-i nımet suretinde dıyor ki:

فَكُلُّ مَعًا مِنْ عُلُومٍ فَاخِرَةٍ ❁ مِنْ مَبْدَا الدُّنْيَا بِيَوْمِ الْاٰخِرَةِ
قَدْ صَارَ كَشْفًا عِنْدَنَا عِيَانًا ❁ فَكُلُّ ذِى شَكٍّ غَدًا مُهَانًا

ağleb-i omur: omrun çoğu
akvam-ı şarkiye: doğu kavımlen
alâ nebiyyinâ: Peygamberımız Hz. Muhammed (asm) uzerine olsun manasında
alâimisema: gok kuşnğı al yeşil kuşak.
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selam onun uzenne olsun," anlamında Peygamberımız Hz. Muhammed ın (asm)
bahis: uzennde konuşma.
devir: zaman suresı bellı zaman parçası
devlet-i Abbasıye: Abbasî devletı Emevîlerden sonra kurulan devlet. (750-1258)
Ercuze: Hz. Alı tarafından yazılan ve ıstıkbalden haber veren vezinlı kaside
fitne: karışıklık, fesat.
Furs: Farslar. Farsça konuşanlar Fars mılletı.
galebe: galip gelme, yenme, ustunluk.
hadisat: hâdıseler olaylar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hıcret: goç, Peygamberımızın Mekke den Medine ye goç etmesı
huzur-ı Nebevî: Peygamberin huzuru sohbetı.
hucum: saldırma
ıstılah: her hangi bır ılım fen veya sanat alanında veya her hangı bir zamanda o alana aıt bır kavramı ifade etmek amacıyla kullanılan ve sozluk anlamından farklı bır anlam taşıyan kelime tamlama veya terim
ibaret: meydana gelen olusan, muteşekkıl.
ilâve: ekleme katma
Ism-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısımınden en buyuk ve manaca diger ısımlerı kuşatmış olanı.
karn: yuzyıl asır
katl: oldurme kadetme
keramet-i bâhıre: apaçık keramet.
kutub-ı Islamıye: Islâmı kitaplar
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
meşhur: herkesin bıldıgı şohretlı unlu namlı.
musibet: felaket, bela
namıyla: adıyla
nehr-i Fırat: Fırat nehn
sahıfe: sayfa
Sekine: içensinde on dokuz harflı on dokuz ayet bulunan çok muhım sukunet ve emnıyet veren bır dua
suret: bıçım, gorunuş tarz.
tahdıs-ı nımet: Ilâhı nımetı şukredetek anlatma. Cenab-ı Hakka karşı şukrunu eda etme ve teşekkür etme maksadıyla nail oldugu nımetı anma
tahrıbat: tahrıpler yıkıp bozmalar
vakıa-ı meşhure: meşhur hadise
zalımane: zulmeder surette, zalımce
zıkır: anma.
zıyade: çok fazla

Yani, "*Evvel-i dünyadan kıyamete kadar ulûm-ı esrar-ı muhimme bize meşhut derecesinde inkışaf etmiş; kim ne isterse sorsun, sözümüze şüphe edenler zelil olur.*"

Sonra, yine İsm-ı Azam içinde bulunan o altı Esma-i Hüsnadan bahsedip, birden bire, aynen Gavs-ı Geylânî'nın ıhbar-ı gaybisi gibi, Hülâgû asrından bu asrımıza bakıyor. İkinci bir keramet-i gaybiyeyi izhar ediyor. Ve diyor ki:

أَحْرُفُ عُجْمٍ سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا (HAŞİYE) ۞ بِتَّ بِهَا الْأَمِيرُ وَالْفَقِيرًا

Yani, on dorduncu asr-ı Muhammedîde (ASM) bin üç yüz kırk dokuz ve Rumîce bin üç yüz kırk yedide Arabî hurufunu terk edip, ecnebi ve acemi hurufuna İslâmlar içinde başlanacak. Hem umum, hem fakir ve zengin, emîr ve işçi, çoluk ve çocuk gece derslenyle o hurufu cebren öğrenecekler. Çünkü bir nüshada بَاتَ 'dir. بَاتَ ise gece çalışmasıdır. بِتَّ ise kat'îyi ve cebri ifade ediyor.

HAŞİYE: Hazret-i Ali'nin (RA) şu kerametî pek zahirdir. Çünkü, huruf-ı ecnebiyenin İslâm içinde cebren kabul ettirildiği zamanı سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا cümlesiyle tamı tamına aynı tarihini gösteriyor. Cifirle ve hesab-ı ebcetle fıkranın manasını takviye ediyor. Şöyle ki: Ikı س yüz yirmi (120), ikı ط on sekiz (18), ikı ت sekiz yüz (800), iki ر dört yüz (400), bir ى on (10), bir *elif* bir (1), bin üç yüz kırk dokuzdur (1349). Şimdi Arabî bin üç yüz elli üçtür (1353). Bu hurufun cebren kabulü ve ramazan gecelerinde çoluk ve çocuk ve kadınlara okutturulması dört sene evveldir.

acemî: Arab olmayan, Arabdan başkası.
Arabî: Arabcaya ait, Arab dili ile ilgili.
asır: yüzyıl, asır.
asr-ı Muhammedî: (asm) Hz. Peygamberin yaşadığı asır.
bahsetme: üzerinde konuşma, söz söyleme.
cebir: zorlama, baskı.
cebren: zorla, zorakı, zor kullanarak.
cifir: harflere verilen sayılarla sözden anlam çıkarma ilmi, ebcet.
derece: mertebe.
ecnebî: yabancı.
emir: büyük bir soydan gelen.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
evvel-i dünya: dünyanın başlangıcı.
fıkra: kısa yazı.
haşiye: dipnot.
hesab-ı ebcet: Arab harflerinin diziliş sırası, bu harflerin rakam olarak değerlerinden yola çıkılarak yapılan hesap.
huruf: harfler.
huruf-i ecnebiye: yabancı harfler.
ifade: anlatma.
ıhbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber.
inkışaf: keşfolunma, manevî bir sırrın veya halın görünmesi.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
izhar: açığa vurma, gösterme.
kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanması.
kat'î: kesin.
keramet: hankülâde görülen haller.
keramet-i gaybiye: gayola ılgılı keramet, istıkbal ile alâkalı keramet.
meşhut: görünen, şahadet edilen.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her bir.
Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi.
takviye: destekleme, kuvvetlendirme.
terk: bırakma, vazgeçme.
ulum-ı esrar-ı mühimme: önemli sırlı ilimler.
umum: bütün.
zahir: apaçık, gözle görülen.
zelil: aşağı alçak, zillete düşen.

أَحْرُفُ عُجْمٍ fıkrasındaki عُجْمٍ ise, o zamanın ıstılahınca Arab'ın gayn Lâtince ve Frengî huruf demektir.

Sonra diyor.

فَمَنْ أَرَادَ اللهُ أَنْ يُعِينَهُ ۞ أَتْحَفَهُ بِهٰذِهِ السَّكِينَةِ

Yani, "*Kim inayet-i İlâhiyeye mazhar ise, Hazret-i Cebrail'in tabiri ile bu Sekîne-i Kudsıye olan İsm-i Azamı Cenab-ı Hak ona hediye eder. Onunla o zamanın şer ve fitnelerinden kurtarır.*"

Bu sözden dört sahife evvel yine demiş:

فَكُلُّ مَنْ لَاحَتْ لَهُ السَّعَادَةُ ۞ كَانَ لَهُ فِي الْجِيدِ كَالْقِلَادَةِ

Yani, "*Kim saadete mazhar ise, said ise, şaki değilse, o İsm-i Azam onun boynunda mübarek bir gerdanlık hükmünde bir nüsha olur.*"

Sonra diyor:

ثُمَّ اعْلَمُوا مَعَاشِرَ الْأَخْوَانِ ۞ أَنَّ عُوَادَةَ آخِرِ الزَّمَانِ
هُمْ عُلَمَاءُ زَوَّقُوا أَفْوَاهَهُمْ ۞ ثُمَّ انْشَنُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

Yani, "*O bid'alar ve Acemî ve ecnebi hurufunun intişarı zamanı olan o ahırzamanın fena adamları bir kısım ulemaüssûdur ki, hırs sebebiyle bâtınlarını haramla doldurmak için bid'alara yardım ve fetva verenlerdir.*"

Sonra bir kısım ulemaüssûu tokatlamak için de birisiyle konuşuyor. Der:

Acemî: Arab olmayan Arab'dan başkası.
ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar.
Cenab-ı Hak: Allah.
ecnebî: yabancı.
fıkra: bent, madde.
fitne: karışıklık, fesat.
Frengî: Avrupalı.
gayr: dış.
huruf: harfler.
hükmünde: yerinde, değerinde.
ıstılah: her hangi bir ilim, fen veya sanat alanında o alana ait bir kavramı ifade etmek amacıyla kullanılan ve sözlük anlamından farklı bir anlam taşıyan kelime, tamlama veya terim.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
intişar: yayılma, neşrolunma.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
mazhar: nail olma, kavuşma.
mubarek: feyizli, bereketli.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri.
saadet: mutluluk.
said: saadete eren, Allah'ın rızasına ve ahiret mutluluğuna kavuşan.
Sekîne-i kudsiye: kudsî Sekîne, kutsal, yüce olan gönül ferahlatıcı.
şaki: Allah'ın rızasından ve ahiret mutluluğundan yoksun kimse.
şer: kötülük.
tabir: ifade.
ulemaüssû: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler.

فَاسْئَلْ لَمَوْلَاكَ الْعَظِيمِ الشَّانِ ۞ يَامُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ
بِاَنْ يَقِيكَ شَرَّ تِلْكَ الْفِتْنَةِ ۞ وَشَرَّ كُلِّ كُرْبَةٍ وَمِحْنَةٍ

Yani, "*Yâ o zamana yetişen ve âlimlerden olan insan! Cenab-ı Hak'tan o fitnenin şerrinden muhafaza için sana ders verdiğim İsm-i Azam ile dua et.*"

فَاِنَّمَا نَحْنُ عَلَى التَّحْقِيقِ ۞ غَوْثٌ لِكُلِّ كُرْبَةٍ وَضِيقٍ

Yani, "*Biz Âl-i Beytten her kürbet ve şiddet zamanında birer gavs çıkıp imdat ediyor.*"

Esedullahi'l-Galib Hazret-i Ali (RA) İbni Ebu Talip Kerremallahu Vechehu, ıhbarat-ı gaybıyeye ait şu kasidesinin bir kısmında Risale-i Nur Şakirtlerine bilhassa baktığına müteaddit emareler var. O da, Gavs-ı Geylânî gibi, Risale-i Nur'un makbuliyetini imza ediyor ve alkışlıyor.

Birinci Emare: Latin hurufunun İslâmlar içinde cebren kabul ettirildiğini teessüfle bahsedip ve ulemaüssûu tokatladığı yerde birden bire birisiyle irşatkârâne konuşuyor ve diyor ki: يَامُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ "Sana verdiğim ders ile hıfz duasını et." İşte bu مُدْرِكْ aynen Hazret-i Gavs'ın kaside-i meşhuresinde مُرِيدِى dediği adamın aynıdır. Çünkü ikisi de aynı fitneden bahsedip, umum içinde hususî bir adama iltifat gösteriyorlar.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan
alim: çok okumuş bilgin.
bahsetme: üzerinde konuşma, söz söyleme
batın: kanı
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
bilhassa: özellikle
cebren: zorla, cebrîe
Cenab-ı Hak: Allah.
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
emare: alâmet, belirti
Esedullahi l-Galib: galip gelen Allah'ın aslanı Hz. Ali (ra)
fetva: İslâm'da bir mesele hakkında dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'i hüküm veya karar
fitne: karışıklık, fesat.
gavs: yardımcı, imdada yetişen
Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir-i Geylânî
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî Hazretleri
hıfz: koruma
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık
huruf: harfler
ıhbarat-ı gaybıye: geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram
irşatkârane: irşat ederek.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
kısım: parça, takım
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
kaside-i meşhure: meşhur kaside
kürbet: sıkıntı, bela, musibet.
makbuliyet: makbulluk, geçerlilik.
muhafaza: koruma
müteaddit: çeşitli
şer: kötülük.
teessüf: üzülme, esefleme
ulemaüssû: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden alimler
umum: bütün.

Kaside-i Gavsıyede مُرِيدِى ilm-i cifir ve on yedi emare ile مُلَّا سَعِيدْ , hem اَلْكُرْدِى olduğu tahakkuk etmiş. Risale-i Nur'un bir vasıta-i naşin olan Üstadımızın hem ismi, hem lâkabı مُرِيدِى lâfzında olduğu gibi aynen Hazret-i Ali'nin (RA) (HAŞİYE) يَامُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ ilm-i cifirle ve hesab-ı ebcetle aynen hem مُلَّا سَعِيدْ , hem اَلْكُرْدِى oluyor. Her birisi iki yüz altmış beş ediyor. مُدْرِكًا üstündeki tenvin vakıfta elif'e inkılâp ettiği için elfün oluyor. مُدْرِكًا lâfzı, mim'siz yukarıdan okunmasıyla "kürd" olduğu gibi اَلزَّمَانْ lâfzı da بَدِيعُ الزَّمَانْ 'ın bir parçasını okumakla bu emareyi letafetlendiriyor. Demek o zamana yetişenlerin arasında Hazret-i Ali'nin (RA) hitabına mazhar çok efrat içinde Risale-i Nur naşirine hususî bir iltifatı var.

İkinci Emare: Hazret-i Ali (RA) hırs ve tamâ yolunda bid'alara tâbi olan bir kısım ulemaüssûu tokatladığı

HAŞİYE: يَا مُدْرِكًا *tenvin, nun* sayılmak şartıyla üç yüz yirmi beş olup, نُورْسِى bir farkla üç yüz yirmi altı ediyor. O fazla *elif* bine işaret ettiği için, üç yüz yirmi beş kalıp, hem يَا مُدْرِكًا 'e tam tevafuk ediyor, hem fitnelerin başlangıcı ve o نُورْسِى 'nin mücahedesinin başlangıcı tarihini gösteriyor.

aynen: tıpkı tıpkısına olduğu gibi.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
efrat: fertler
emare: alâmet, belirti.
fitne: bozgunculuk.
haşiye: dipnot.
hesab-ı ebcet: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hitap: birine karşı konuşma, nutuk.
hususî: özel.
İlm-i cifir: cifir ilmi, harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram.
inkılâp: değişme, dönüşme.
Kaside-i Gavsıye: Hz. Gavs'ın kasidesi.
lafız: kelime.
lâkap: bir kimseye asıl adından ayrı olarak vasfına dayanılarak daha sonra takılan ad.
letafet: latiflik, hoşluk, güzellik.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mücadele: çarpışma, uğraşma.
naşir: yayan, neşreden.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tahakkuk: delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tama: hırs, aç gözlülük.
tenvin: nunlama, iki üstün, iki esre, iki ötre.
tevafuk: uygun gelme.
ulemaüssu': ilmi kötüye kullanan, dünyevi menfaat için ilmi alet ve vasıta yapan âlimler.
vâkıf: durak.
vasıta-ı naşir: yayma, neşretme vasıtası.

vakit, ulema içinde birisiyle merhametkârâne konuşmaya başladı. Üstadımızı bilenlere malûmdur ki, Ankara ruesası İstanbul'da onun İngilizlere karşı mücahedatını takdir ederek, onu istediler. Ankara'ya gitti. Van'da Medresetüzzehra namında kendi dârülfunununa yüz elli bin banknot, iki yüz mebustan yüz altmış üçünün imzasıyla itâsı kararlaştırılan lâyiha-i kanuniye kabul edilmekle beraber, Şeyh Sünusi makamında vilâyat-ı şarkıye vaız-i umumîliği; ve hem Dârülhikmetin azaları orada Diyanet Riyasetinin azaları olmakla, o da içinde bulunmakla beraber, mebus olmak ve daha ne isterse yapılacak diye teklif ettikleri hâlde, sırf sünnet-i seniyeye muhalif hareket etmemek için, o teklifleri kabul etmeyip şimdi yirmi beş sene işkenceli bir esareti kabul eden Üstadımıza, elbette, Hazret-i Ali'nin, (RA) ulemaussûa hiddet ettiği zaman ona karşı hususî iltifatı olacak ve o manevî mecliste onu okşayacak. Onun için bu hâl bir emaredir ki, Hazret-i Ali (RA), Hazret-i Gavs-ı Geylânî (RA) gibi umum muhatapları içinde bu Risale-i Nur'un bir vasıtası olan Hocamıza işareten iltifat ediyor.

نَحْنُ عَلَى التَّحْقِيقِ غَوْثٌ لِكُلِّ كُرْبَةٍ وَضِيقٍ

fıkrasında, "gavs" lâfzıyla Gavs-ı Geylânî'nin müridine şefkatle bakmasına, Hazret-i Ali'nin (RA) baktığını ima ediyor.

Üçüncü Emare: Ulema bahsinin evvelki satırında diyor:

aza: üyeler
bahis: üzerinde konuşulan mesele
dârülfunun: üniversite
Dârülhikmet: Osmanlının en büyük din şurası
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
emare: alamet, belirti
esaret: esirlik.
evvelki: önceki.
fıkra: bent, madde.
gavs: yardımcı, imdada yetişen
Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir-i Geylânî
hiddet: öfke, kızgınlık.
hususî: özel.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram.
ima: işaret etmek.
işareten: işaret ederek
işkence: eziyet, bir kimseye verilen maddî manevî sıkıntı
itâ: verme
lâfız: kelime.
layiha-i kanuniye: henüz tasdik edilmemiş kanun tasarısı
makam: mevki
malûm: bilinen
manevî: manaya ait.
mebus: milletvekili
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.
muhalif: karşıt, zıt.
muhatap: konuşulan kimse, konuyla ilgili sayılan kimse.
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar
mürit: tarikatte bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse
namında: adında
ruesa: reisler
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
takdir: beğendiğini belirtme.
ulema: alimler, bilginler.
ulemaussû: âlimi kötüye kullanan, dünyevî menfaat için ilmî alet ve vasıta yapan âlimler
umum: bütün
vaız-i umumî: umumî vaız, genel vaız.
vakit: zaman
vasıta: aracı
vilayet-i şarkıye: şark, doğu vilâyetleri

فَمَنْ أَرَادَ اللّٰهُ أَنْ يُعِيبَهُ (HAŞİYE 1) ۞ أَتْحَفَهُ بِهٰذِهِ السَّكِينَةِ (HAŞİYE 2)

İsm-i Azam bahsinde,

فَكُلُّ مَنْ لَاحَتْ لَهُ السَّعَادَةُ ۞ كَانَ لَهُ فِي الْجِيدِ كَالْقِلَادَةِ

HAŞİYE 1: Bu satırda Gavs'ın تَعِيشُ سَعِيدًا fıkrasındaki سَعِيدًا lâfzı, يُعِيبَهُ dahî aynen, سَكِينَة yine aynen gösteriyorlar. Her birisi سَعِيدًا oluyor. Demek, Gavs gibi, bu fıkra Said ile konuşuyor. ه harfi beştir. Dordu د dır. Bın د üstündeki tenvinden gelen vakıf için *elif*'e mukabıldır.

HAŞİYE 2: Cây-ı dikkattir ki, bu iki satır mana itibarıyla doğrudan doğruya Risale-i Nur naşirine baktığı gibi, cifir ve ebcet hesabıyla yine bakıyor. Çünkü أَتْحَفَهُ بِهٰذِهِ السَّكِينَةِ cifir ve ebcet hesabıyla bin üç yüz kırk dokuz tarihini gösteriyor ki, Risale-i Nur'un galibâne intişar ve tekemmül tarihidir. İkinci satır, فَكُلُّ مَنْ لَاحَتْ لَهُ السَّعَادَةُ ۞ كَانَ لَهُ فِي الْجِيدِ كَالْقِلَادَةِ yine cifir ve ebcet hesabıyla bin üç yüz yırmı dokuz ediyor ki, Risale-i Nur naşirinin hakikî mebde-i mücahedesi tarihidir. Yalnız bu السَّعَادَةُ ve الْقِلَادَةِ 'deki iki ة vakfa rast geldikleri için kaideten ه sayılırlar.

Elhâsıl, bu iki satır üç cihet ile Risale-i Nur naşirine bakıyor.

Birincisi: İsm-i Azamı tazammun eden altı ismin ona hediye edildiğini ve onunla muhafaza edilmesi aynen vaka olmuş ve olmaktadır.

İkincisi: يُعِيبَهُ cifirce Said, السَّكِينَة cifirce yine Said, السَّعَادَةُ mana ve lâfızca yine Said oluyor.

Üçüncüsü: Evvelki satır Risale-i Nur'la mücahedenin bugununu; ikinci satır mücahedenin mebdeini tamı tamına tarihiyle gösteriyor.

İşte bu iki satır, Risale-i Nur naşirinin yırmı senelik mücahedatının, bir mebdei, diğeri müntehasını göstermesi, elbette tesadüf olamaz. Belki mücahedenin makbuliyetine bir işaret-i gaybiyedir. Ve Hazret-i Ali'nin (RA) bir sikke-i tasdikidir.

Süleyman Rüştü, Hüsrev

bahıs: üzerinde konuşulan mesele.
cay-ı dikkat: dikkat edilecek nokta.
cifir: harflere verilen sayılarla sözden anlam çıkarma ilmi. **ebcet:** Arab alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemince **elhasıl** sonuç olarak.
elif: Arabca alfabedeki ilk harf.
fıkra: bent, paragraf.
galibane: üstün gelmiş gibi galip gelmiş gibi.
Gavs: yardımcı, Abdülkadir Geylânî.
haşiye: dipnot.
hakikî: gerçek.
İntişar: yayılma.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
işaret-i gaybiye: gayba ilgili haber, gelecekle ilgili haber.
kaideten: kurala uygun olarak, kaide gereğince.
lafız: söz, kelime, ağızdan çıkan cümlece.
makbuliyet: beğenilmişlik, geçerlilik.
mebde: başlangıç.
mebde-i mücahede: uğraşma, çaba, gayretin başlangıcı.
mukabil: karşılık, karşılığında.
mücahedat: uğraşmalar, gayretler, çabalar.
mücahede: uğraşma, çaba, gayret.
münteha: son, sonuç.
naşir: neşreden, yayımlayan, yayan.
rastgelme: karşılaşma.
satır: yan yana dizilmiş kelimeler, yazı sırası.
sikke-i tasdiki: tasdik sikkesi, doğrulama muhrü.
tazammun: içine alma, içinde bulundurma.
tekemmül: olgun, mükemmel.
tenvin: nunlama, iki üstün, iki esre, iki ötre.
tesadüf: tevafuk, rastgele.
vaka: olan olmuş bir iş, olay.
vâkıf: durak.

yani, "*Kim inayete ve saadete mazhar ise, o ahırzaman fitnelerinden bu altı ismi verdiğim ders tarzında virt edenler mahfuz kalırlar.*"

Hazret-i Alı (RA) huruf-ı ecnebıyı Islâmlar ıçınde cebren kabul ettirmek hâdisesi ile ulemaüssûun bıd'alara yardımlarından teessufle bahsedıp, bu ıkı hâdıse ortasında ırşatkârâne bazılanndan bahsediyor ki, o Sekîne olan İsm-ı Âzamla ecnebı hurufuna karşı mukabele ediyor. Ve hem ulemaüssûa muhalefet ediyor. İşte bu zamanda o adamların Rısale-i Nur Şakırtlen ve naşırlen olduklan şüphesızdır. Çünkü, onlardır ki hatt-ı Kur'ân'ı muhafaza edıyorlar ve bıd'akâr bır kısım ulemalara karşı da mukavemet edıyorlar.

Evet bız Hocamızdan anlamışız kı, on üç sene evvel Hazret-i Ali'nin (RA) bu kasidesinin sırrını bilmeden yedı sene evvel bu altı ismi İmam-ı Gazalî'den ders alarak ve kendine daima vırt ederek, butün evratlan tebeddül ve tahavvül ettiği hâlde, bu *Sekîne* tabır edılen, altı isme Hazret-i Alı'nın (RA) verdiği ders tarzında, mutemadiyen terk etmeden devam etmiş. Bu tarzda devam edenleri ışıtmemişız. Hem hilâf-ı âdet bır tarzda, yırmı sene zarfında yırmi fitne-i azîmeye düştüğü gibi ve tesirli bir surette hayat-ı ıçtımaiye-i Islâmiyeye kanştığı hâlde hanka bir mahfuziyet altında olduğunu gözümüzle gördüğümüzden Hazret-i Alı'nin (RA) ahırzamandakı hıtap ettığı dostları içinde bilhassa ona rûy-ı iltifatı olduğunu hissediyoruz.

ahirzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi.
bid'a: dınln aslına uymayan âdet ve uygulamalar
bid'akar: dinde olmayanı dine sokmaya çalışan bıd atçı.
bilhassa: ozellıkle.
cebren: zorla, cebirle
ecnebı: yabancı
evrat: vırtler, okunması âdet olan dınî dualar
evvel: once.
fitne: fesat, karıştırıcı dınsızlık.
fitne-i azime: buyuk fitne
hadise: vakıa, olay
harika: olaganustu.
hatt-ı Kur an: Kur ân yazısı
hayat-ı ıçtımaiye-i Islamiye: Islam ın sosyal hayatı
hilaf-ı adet: âdete aykın
hıtap: bırıne soz soyleme
huruf: harfler
huruf-ı ecnebı: yabancı harfler
inayet: yardım, ihsan
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dığer ısımlen kuşatmış olanı
ırşatkarâne: ırşat ederek
kısım: parça, takım
kaside: bellı bır amaçla yazılmış divan şıırı ve bu şılrın nazım şeklı
mahfuz: hıfz olunmuş, gizlenmış.
mahfuziyet: korunmuş olma.
mazhar: nail olma, şereflenme
muhafaza: koruma
muhalefet: uygun olmama, zıtlık.
mukabele: karşılık verme.
mukavemet: karşı koyma.
mütemadıyen: sureklı olarak, devamlı olarak.
naşir: yayan, neşreden
rûy-ı iltifat: guzel ve yumuşacık davranma yuzu
sır: gızlı hakıkat.
saadet: mutluluk
Sekîne: ıçerısınde on dokuz harflı on dokuz ayet bulunan çok mu hım, sukûnet ve emnıyet veren bır dua
suret: bıçım, tarz
tabir: ıfade
tahavvül: degişme, donuşme
tarz: bıçım, suret.
tebeddul: başkalaşma, degişme
teessuf: uzulme, esflenme
terk: bırakma.
tesirli: etkılı.
ulema: alımler, bılgınler
ulemaussu: koru alımler, dunyayı dine tercıh eden alımler
vırt: bellı zamanlarda okunması manevî bır vazıfe olarak kabul edılen Kur ân cuzlen, esma-i husna ve dualar

Hem لَاحَتْ لَهُ السَّعَادَةُ lâfzıyla, yani, said olmak ve ulema bahsine muttasıl birisine inayete mazhar olduğunu ve يَامُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ fıkrası hesab-ı ebcetle on üçüncü asrı gösterip, o asırda dünyaya gelen ulemadan Said (RA) ismünde birisine lâtîfâne bir ıma, bu emareyi zıynetlendiriyor (HAŞIYE)

Dördüncü Emore: Hazret-i Gavs-ı Geylânî fitne-i ahırzamanda sünnet-i seniyeyi ve esrar-ı Kur'âniyeyi muhafazaya ve neşre çalışan bir mündine on beş emare ile iltifat eder ve onunla konuşursa, elbette Islâmiyet'in tesisinde *Esedullah* ünvanını alan ve ulûm-ı esraniyede [1] أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا hadisine mazhar bulunan ve keramat-ı harika ile iştihar eden ve Vehhabîlerin ecdadı olan Hancîlen kılıçtan geçiren ve Gavs-ı Âzam'ın ceddi ve üstadı olan Hazret-i Alı (RA) elbette Âl-ı Beytine bir cihette düşman olan Vehhabîlerin Haremeyn-i Şerifeyni istilâsı hengâmında ve Hancîlerden daha berbat bir tarzda sünnet-i seniyeye muhalefet eden bir kısım ulemaü's-sû ve zalimlerin istilâsı zamanında Risale-i Nur vasıtası ile Risale-i Nur Şâkirtlerin bütün kuvvetleriyle sünnet-i seniyenin

HAŞIYE: يَامُدْرِكًا , tenvin *nun* sayılmak şartıyla bin üç yüz yirmi beş tarihi olan Hurriyetin ikinci ve üçüncü senelerinde hilâfet-i İslâmiyeyi kaldırmaya teşebbüsle o hilâfetin kırılmasından fitnelerin kapısı açıldığının zamanıdır. Hazret-i Alı (RA) o zamana dehşetli bakıyor.

1. Ben ilmin şehriyim. Alı ise onun kapısıdır. (Tirmizî, Menâkib, 20; Hâkim, Müstedrek, 3/126.)

Âl-ı Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan
asır: yüzyıl.
bahis: üzerinde konuşulan mesele
cet: dede, ata
cihet: yön.
dehşetli: korkunç.
ecdat: dedeler, büyük atalar
emare: alâmet, belirti
Esedullah: Allah'ın aslanı.
esrar-ı Kur'âniye: Kur'an'ın sırları, Kur'an'a ait gizlilikler.
fıkra: bent, madde.
fitne: bozgunculuk.
fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiiller
Haremeyn-i Şerifeyn: Mekke'deki Kâbe ile Medine'deki Kavza-ı Mutahhara
Hancîler: Hz. Ali'ye (ra) karşı isyan eden bir dalâlet fırkası
haşiye: dipnot.
Hazret-i Gavs-ı Geylânî: Abdulkadir Geylânî Hazretleri.
hengâm: zaman, sıra
hesab-ı ebcet: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.
hilâfet: halîfelik.
hilâfet-i İslâmiye: İslâm halîfeliği.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram
ima: işaret etme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
istilâ: kaplama, ele geçirme
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma
kısım: parça, takım
keramat-i harika: harika kerametler
lâfız: kelime
latîfâne: latif bir şekilde, hoş ve güzel bir şekilde
mazhar: nâil olma, şereflenme
muhafaza: koruma, saklama
muhalefet: bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma
muttasıl: bitişik.
murît: tarîkatte bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarîkat usûl ve âdetleri ile tasavvuf hakikatlerini öğrenen kimse
neşir: yayma, herkese duyurma, tamim
said: saâdete eren, Allah'ın rızasına ve âhiret mutluluğuna kavuşan
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce, sünnetü yüksek hâl, söz, tavır ve tasvîplerî
tarz: biçim, suret.
tenvin: nunlama, iki, üstün, iki esre, iki otre.
tesis: kurma, meydana getirme
teşebbüs: girişim, bir işe girişme
ulema: âlimler, bilginler
ulemaüssû: kötü âlimler, dünyayı dine tercih eden âlimler
ulûm-i esraniye: gizli ilimler
ünvan: ad, lâkap
vasıta: aracılık.
Vehhabî: Muhammed bin Abdülvehhab tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslâmî bazı meseleleri de ifrâta eden mezhep
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan gaddar
zıynet: süs

muhafazasına ve Âl-i Beytin hürmetine ve meveddetine çalışmalan ve o muthiş mehalike karşı sarsılmadıklan hâlde imdad-ı ruhaniye ve kuvve-i maneviyenin takviyesine pek çok muhtaç oldukları bır zamanda, o ulûm-ı evvelîn ve ahirîni bildiğini müftehirâne iddia eden Hazret-i Alı (RA), mümkün müdür ki, evlâdından olan Gavs-ı Geylânî'den geri kalsın. Şeceat-i Haydarânesiyle Risale-i Nur Şakirtlerinin imdadına yetişmesin. Elbette bu suretle yetişır ve yetıştı.

Malûmdur ki, meselâ umum bır cemaat içinde bın hareket etse, biri dese "Ey insan bana bak", o *insan* lâfz-ı umumîsinde, karine-i hâl ıle o muayyen adama hitaptır. Madem mukteza-i hâl ve karine-i hâl ıle Hazret-ı Alı'nın (RA) umum muhataplan içinde en ziyade muhtaç ve en ziyade Hazret-i Ali'nin (RA) maksadı lehınde hareket eden Risale-i Nur Şakirtlerıdır, elbette, o zat istıkbale bakıp يَا اَيُّهَا الْاِخْوَانُ[1] tabiriyle konuştuğu cemaat içinde en ziyade muteharrık ve kuvve-ı maneviyenın takvıyesine muhtaç olanlara hususiyetle bakar.

Beşinci Emare: Ecnebi hurufatını ehl-i İslâm'ın en mühim hukûmetı resmî bır surette kabul ve neşır ve cebrettiğı hâlde, Risale-i Nur Şakirtlen bütün kuvvetleriyle hatt-ı Kur'âniyeyı harika bir surette neşir ve tamim ile muhafazasına çalıştıkları bır zamanda, Hazret-i Alı (RA), aynı tarihiyle ondan haber vermekle gaybî kerametını beyan ettığı yerde, ulema ıçınde bınsıne ıltıfat

1- Ey aziz kardeşler!

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan
beyan: anlatma, izah
cebir: zorlama, baskı yapma
cemaat: topluluk
ecnebi: yabancı
ehl-i İslam. İslâm topluluğu, Muslumanlar
emare: alâmet, karine.
evlât. veleder, çocuklar
Gavs-ı Geylanı: Abdülkadir-i Geylanî
gaybi keramet: gayba ait kerametler.
harika: olağanustu
hatt-ı Kur'âniye: Kur'an yazısı
hitap: bırıne soz soyleme
hurufat. harfler
hususıyet: hususîlık, ayıncı özellik
hürmet: rıayet, ıhtıram
ıddia: bır fikrı ısrarla savunma
ıltıfat. ılgı gösterme, lutuf, ikram.
ımdad-ı ruhanıye: gözle görulmeyen yardımlar
ımdat: yardım
istıkbal: gelecek zaman
karine-i hâl: durumun ışaret ve delili
kuvve-i maneviye. manevî güç.
lafz-ı umumı: genel soz, umumî lâfız
leh: onun tarafına, ondan yana.
maksat: gaye, amaç.
malûm: bilinen, belli
mehalik. tehlikeler, helâketler
mesela: ornegın.
meveddet: sevgı, muhabbet.
muayyen: belirli
muhafaza: koruma.
muhatap: hitap olunan, kendısıne soz soylenılen
muhtaç. ihtıyacı olan, ihtıyaç ıçın de bulunan
mukteza-i hal: durumun gereğı
müftehirâne: ıftıhar ederek, gururla
mühım: onemlı
mumkun: olabılır
muteharrık: hareket eden, harekettı
müthış: dehşet veren, korkutan
neşir: yayma
suret. bıçım, tarz
şecaat-ı Haydarane: aslanca guç ve kuvveti, Hz. Alı gibi
tabir: ifade
takviye: kuvvedendırme
tamim: umumîleştırme, herkese duyurma
ulema: alımler, bılgınler
ulum-ı evvelin ve ahirin: onceki ve sonrakı ilımler
umum: butun
zat. kişı
ziyade: çok, fazla

gösteriyor. Elbette bu iltifatın gerçi çok efradı olabilir; fakat, bu karine-i hâl gösteriyor ki, Risale-i Nur Şakirtleri bir hususiyet kesb etmiş ki, Hazret-i Alı (RA) iltifatla Rısale-i Nur'u alkışlıyor.

Altıncı Emare: ... Kuvvetlidir, fakat yazamayız.

Yedinci Emare: ... Zahırdır, fakat gösteremiyoruz.

Elhâsıl: Hazret-i Alı (RA) Kerremallahü Vechehu ecnebı hurufuna karşı şıddetli teessûf ve hıddet ettığı ve bıd'aya taraftarlık eden bir kısım ulemaüssûa karşı şiddetlı nefret ve hiddet ettiği yerde ırşatkârâne bazılarla konuşuyor. Ve Hazret-i Cibril'in tabiriyle *Sekîne* ismi verilen ve Ism-ı Azam sandukçası olan Esma-ı Sitteye devam edeni irşat ediyor, taltif ediyor. İşte o Esma-i Sittenin devamından tereşşuh eden ve o Esmanın lemaatı olan Rısale-i Nur ve o Risale-ı Nur kendi şakirtlerı ile lâakal yüzer kalemle yuz parça Rısale-i Nur'un eczalarıyla ve intişar eden yirmi bin nüshasıyla lâakal yüz bin adamı huruf-i Kur'ânıye lehine ve sünnet-i seniyeye ıttıbaa ve imanlannın takviyesine ve Hazret-i Alı'nin (RA) hiddet ettiği iki cereyana karşı tamamıyla mukavemet ettıklerinden, elbette Hazret-i Alı'nın (RA) [1] يَا اَيُّهَا الْاِخْوَانُ tabır ettiği ihvanlan içinde hususî bir surette onlara bakıyor.

Evet, Hazret-i Alı'nın (RA) bu zahır keramat-ı gaybıyesı, Hz. Peygamberin (ASM) irşadıyla olduğu için, başka şekılde bır mu'cıze-i Peygamberıye olduğu munasebetıyle, aynı keramet-i Gavsiye ve ışarat-ı harika-i Aleviye gibı beşıncı asırla, on dorduncu asnn fıtnelerıne ışaret

1 Ey azız kardeşler!

asır: yuzyıl.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
cereyan: akım.
ecnebi hurufu: yabancı harflen.
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
efrat: fertler
elhâsıl: hâsılı, netice ıtıbanyla.
emare: alamet, belırtı.
esma: ısımler
Esma-ı Sitte: Cenab-ı Hakkın altı buyuk ısmı.
fitne: karışıklık, fesat
hıddet: ofke, kızgınlık, gadap
huruf-ı Kur'anıye: Kur'an harfleri
hususî: ozel.
hususıyet: hususîlık, ayırıcı ozellık.
işarat-ı harika-i Aleviye: Hz. Alı nın olaganustu ışaretlerı
ihvan: kardeşler
ıltıfat: ılgı gosterme, lutuf, ıkram
iman: inanç, ıtıkat
intişar: yayılma, neşrolunma
irşat: dogru yolu gosterme
irşatkârane: irşat ederek.
Ism-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyük ve manaca dıger ısımlen kuşatmış olanı
işaret etme: dolaylı gosterme.
ittıbaı: tabı olma, uyma.
karine-i hal: durumun gosterdıgı, ışaretı.
keramat-ı gaybıye: gaybî kerametler
keramet-i Gavsiye: Seyyıd Abdülkadır Geylânı'nın kerametı
kesb: kazanma
kısım: parça, takım.

lâakal: en az.
leh: onun tarafına, ondan yana
lemaat: lem alar, panıtolar
mu'cize-i Peygamberiye: Hz. Peygamberin mu'cizesi
mukavemet: karşı koyma, direnme
munasebet: vesile, bağ
nusha: bırbınnın aynı olan yazılı metınlerden her bın
sandukça: kuçuk sandık
Sekîne: içensinde on dokuz harfli on dokuz ayet bulunan çok muhım sukunet ve emnıyet veren bır dua
suret: bıçım, tarz
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'ın (asm) yuce sunnetı, yuksek hâl, söz, tavır ve tas vıplen
şakirt: talebe, oğrencı
tabir: ifade
takviye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma
taltıf: ıltıfat etme, gonul okşama.
taraftar: taraf olan
teessüf: uzulme, eseflenme, acı duyma.
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma.
ulemaüssu: ılmı kotuye kullanan, dunyevî menfaat ıçın ilmi alet ve vasıta yapan alımler
zahir: acık.

eden ve gizli kalıp manası anlaşılmayan bir mu'cize-i gaybiye-i Nebeviyeyi beyan etmeye münasebet geliyor. Şöyle ki:

Hadis-i sahihte vardır ki, Resul-i Ekrem (ASM) ferman etmiş[1] إِنِ اسْتَقَامَتْ أُمَّتِي فَلَهُمْ يَوْمٌ وَإِلَّا فَنِصْفُ يَوْمٍ ev kemâ kâl ..

Şu hadis-i şerife her nasılsa kıyamete işaret suretinde mana verilmiş, mu'cize-i Nebeviye gizlenmiş, anlaşılmamış. Hem Şeyh-i Geylânî, hem Hazret-i Ali'nin (RA) irşad-ı Nebevî ile beşincı ve altıncı ve on dördüncü asırların fitnelerinden kerametkârâne bahisleri gösteriyor ki, bu hadis-i şerif, onların bu zamana bakmak için bir teleskoplandır ki, bu iki asra bakıyorlar Evet, hadiste يَوْمٌ tabîr, إِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ[2] ayetinin delâletiyle, bin seneden ibarettir Hilâfet-i İslâmiye ve hükûmet-ı Arabıye, hadis mucibince tam istikametle gitmediği için, tam nısf-ı yevm olan beş yüz kusur senede (HAŞİYE) Hülâgû hücumuyla hatime verildi. Üç-dört asır zaman-ı fetretten sonra يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ[3] ayetinin

HAŞİYE: Hadısın hukmüyle hükûmet-ı Arabıye beş yüz sene yaşayacak Hâlbukı beş yüzden bir mıktar geçer Bunun sırrı şudur ki Yezit, Velîd, Haccac-ı Zalim gibi zalemenin ve Ebu Muslim-i Horasanî nın tahakkümü ve Emevîlerin inkırazından sonra Abbasîlerin tam takarrurune kadar olan zaman hükûmet-i Arabıyenin fetret zamanı sayıldığından bu fetret zamanı tayyedilmekle tam beş yüz kalır

1. Eğer ümmetim istikamet üzere giderse onda tam bir gün vardır Aksi halde ancak yarım gündür (Kaynaklarda hem mana itibariyla aynı hem de mana ve lafzıyla aynı geçiyor İbni Kesir 1 13 Mu'cemu't Taberani el-Kebir 22 573 576)

2. Lakin Rabbinin katında bir gün sizin hesabınıza göre bin yıl gibidir (Hac Suresi 47)

3. Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki Allah onları sever onlar da Allah ı sever (Maide Suresi 54)

asır: yüzyıl.
bahis: üzerinde söz söylenen mesele.
beyan. anlatma açıklama izah etme
delalet. delil olma gösterme
ev kemâ kal söylediği gibi
ferman emir buyruk.
fetret. iki olay arasındaki kesintı zamanı
fitne: karışıklık, fesat.
hadis Hz Muhammed e (asm) ait söz emir fiiller
hadıs-ı sahıh sahih hadıs hakkında şüphe edilemeyen ve doğru senetlere ve raviler e isnat edilerek müspet olarak kesin bilinen hadıs-ı nebevîdir
haşıye dipnot.
hatıme son
hilâfet-ı İslâmiye İslâm halifeliği
hucum saldırma
hükûmet-i Arabiye Arab hukumetı
ıbaret. meydana gelen oluşan müteşekkil.
ınkıraz sonme tükenme son bulma
ırşad-ı Nebevî. Hz Peygambere ait irşat, Hz. Peygamberin doğru yolu hidayet yolunu gösteren uyanlan öğütlen
ıstıkamet: doğruluk, dürüstlük.
İşaret gösterme, alâmet.
kıyamet dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanması
kerametkârâne kerametli bir şekilde
mana anlam
mucibince: gereğince.
mu'cize-i gaybiye-i Nebeviye: Hz Peygamber tarafından gaybi olarak haber verilen mu'cize
mu'cize-i Nebeviye: Peygambere ait mu'cizesi
münasebet: vesile
nısf-ı yevm günün yarısı
suret. biçim tarz.
tabir ifade
tahakküm zorbalık etme
takarrur: yakınlaşma
tayyedilme: silmek, kaldırmak, çıkarmak.
teleskop: gök cisimlerini görmek te ve incelemekte kullanılan çok güçlü dürbün
zaleme: zulmeden
zaman-ı fetret. fetret zamanı fetret devrı.

sırrına mazhar olan Osmanlı âdil padişahları hadis-i şerifteki istikameti yerine getirmeye çalıştıklarından, hadisin hükmüyle ümmet için bin sene hilâfet-ı İslâmiyeyi ve şer-ı şerif uzerinde giden hukûmetin idamesine vasıta oldular.

Hadisin ikinci cihetı ki, [1] فَلَهُمْ يَوْمٌ 'de tahakkuk ediyor. Ve İstanbul'un fethinden takriben yirmi sene evvel, yine hilâfet-ı Islâmıyeye zemin ıhzar ve tam umum âlem-ı Islâm'ın merkez-i hükûmeti olacak bir vaziyet almaya ve müjde ve sena-ı Nebevîye mazhar olan Sultan Fatih'in vasıtasıyla İstanbul'un fethi tarihinden fetret zamanını tayyedip Abbasîler nereden bırakmışlarsa oradan başlayarak âlem-ı Islâm'ın bilıstıhkak başına geçtiler. Yine hadis-i şerifin hükmüyle, eğer istikametle gitse bin seneden ibaret bir gün, yoksa yarım gün devam edecek. İşte aynen Abbasîler gibi, tam yarım gün, yani beş yüz sene devam etti.

Bu mu'cize-i Nebeviye pek parlak bir surette tezahür ediyor. İşte hilâfet-i Arabiye tam istikamete mazhar olmadığından yalnız yarım günü aldı. Osmanlı devleti dahi tek başıyla ahirlerinde ecnebilerin ve munafıkların mudahaleleri yüzünden tam istikameti muhafaza edemediği için, o da yarım gün olan beş yüz seneyi aldı. Bu iki kardeş olan iki unsurun ittihatlarından tam istikamete mazhariyet sırrı vardır ki, bin sene olan bir günü tamam aldılar.

1. Onlar için bir gün vardır. (İbni Kesir, 1/13.)

adil: adaletli olan
ahir: son.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dunyası
ayet: Kur'an ın her bir cumlesi
aynen: tıpkı tıpkısına olduğu gibi.
bilıstıhkak: layıkıyla, lıyakatı olarak, hakkıyla
cihet: yon.
ecnebi: yabancı
evvel: once.
fetih: zapteterme, bir ulkeyi veya yen ele geçirme
fetret: iki olay arasındaki kesintı zamanı.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) aitsoz, emir, fiiller
hadis-i şerif: Peygamberimizden akranlan sozlerin genel adı
hilâfet-ı İslâmiye: İslam halifeliği.
hilâfet-ı Arabiye: Arab devletlerinin hilafet devresi
hukûm: karar, emir.
ibaret: meydana gelen, olusan, mureşekkil
idame: devam ettirme, surdurme
ihzar: hazır etme, hazırlama
istikamet: dogruluk, durustluk.
ittihat: birleşme, birlik olusturma
mazhar: nail olma, kavuşma
mazhariyet sırrı: gorunme hakikatı
merkez-i hükûmet: hukûmet merkezi
mu'cize-i Nebeviye: Peygambere ait mu'cizesi
muhafaza: koruma.
mudahale: karışma
müjde: sevindirici haber
munafık: nifak sokan, ikiyuzluluk eden, ara bozucu.
padişah: hukumdar, sultan
sır: gizli hakikat.
sena-ı Nebeviye: Hz. Peygamberin ovgusu
suret: bıçım, tarz.
şer-i şerif: şerefli, yuce din, İslam dini
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
takriben: tahminen, yaklaşık olarak.
tayyetmek: atlamak, uzerinden geçmek.
tezahur: zuhur etme, ortaya çıkma, gorunme
umum: butun
unsur: bir şeyin parçası, esas, kok.
ummet: butun Muslumanlar
vasıta: aracılık.
vaziyet: durum
zemin: yeryuzu

Sual: Rüya-i sadıka vasıtasıyla veya hakikî keşif cihetiyle, Hazret-i Ali (RA) ve Gavs-ı Âzam (RA) gibi zevat-ı kudsiye cüz'î işlere dair âmî adamlarla da temas edebilirler ve bazı şeyleri haber veriyorlar. Nedendir ki bunların bir işaret-i gaybiyelerini gayet ehemmiyetle bin keşif ve binler rüya-ı sadıka kadar tutuyorsunuz, ehemmiyet veriyorsunuz?

Elcevap: Sekiz yüz ve bin üç yüz sene mesafede, veraset-i Nübüvvet makamında, âlem-i İslâm'ın istikbali nokta-i nazarında, küllî bir nazara o uzun mesafede görünen hâdisatın, elbette çok ehemmiyeti olacak, dağ gibi bir büyüklüğü olacak ki, o uzun mesafede ve o küllî nazarda, âlem-i İslâm'ın menfaati nokta-ı nazarında, uzakta görünsün ve ona dikkat edilsin ve vücuda gelmeden evvel ondan haber verilsin. Rüya-i sadıka ve keşif ise, cüz'î ve hususîdir ve vücuda geldikten sonra yakından bakmaktır. Elbette böyle keşif cihetinde ruhanî temessül itibarıyla yakından bakıldığı vakit, zerreler dahi görünebilir. Âmî adamlar da onların ruhanî misalleriyle görüşebilirler. Ve gayet ehemmiyetsiz şeyler de medar-ı nazar olabilir.

Evet, bir âyinede misalî güneşle münasebettar olmak ve sohbet etmek nerede, hakikî semadaki güneşle münasebettar olmak nerede? Âyinedeki güneşi herkes eline alabilir, iltifatına mazhar olabilir, konuşabilse belki konuşturabilir. Fakat, semadaki güneşin iltifatını celp eden ve kendisiyle konuşturan kimse kamere çıkmalı veya makamı kamerde olmalı veya kamer gibi bir vazife görmeli,

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
âmî: bilgisiz, cahil
âyine: ayna
celp: kendine çekmek
cihet: yön
cüz'î: küçük
dair: alâkalı, ilgili
ehemmiyet: önem
ehemmiyetli: önemli
ehemmiyetsiz: önemsiz
evvel: önce
gayet: son derece
hadısat: hâdiseler, olaylar
hakikî: gerçek
hususî: özel
iltifat: ilgi gösterme, lütuf, ikram
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret, Hz. Peygamber, müçtehit, imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
istikbal: gelecek zaman
itibarıyla: değeriyle
kamer: ay
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalb gözüyle görme
küllî: umumî, genel
makam: yer, mevki
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
menfaat: fayda
mesafe: uzaklık, ara
misalî: misal hâlinde
münasebettar: ilgili, alâkalı
nazar: bakış
nokta-ı nazar: bakış açısı
ruhanî: ruhlar âlemine mensup, ruhlar âlemine ait
rüya-ı sadıka: doğru olan rüya. Peygamberimizin (asm) gördüğü rüya
sema: gökyüzü
sual: soru
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
vasıta: aracılık
vazife: görev
veraset-i Nübüvvet: Peygamberimizin vârisi durumunda olan, bu yük alım ve vefilerin yolu
vücut: varlık
zerre: pek ufak parça
zevat-ı kudsiye: mukaddes zatlar

yoksa o Sultan-ı Semavî'nin haşmetli nazarı altında hiç görünmeyecek derecede gizlenecektir.

Risale-i Nur Şakirtleri Namına
Hüsrev, Hafız Ali, Galip, Re'fet, Süleyman, Sabri, Hulûsî, Mes'ut, Zekâi, Küçük Zühtü, Süleyman Rüştü, Keçeci Mustafa, Mustafa, Mustafa, Küçük Ali, Kürd Bekir, Şamlı Tevfik, Asım, Babacan, Yakup Cemal, Hüseyin, Küçük Lütfi, Abdülbâkî

haşmet: ihtişam, heybet, büyükluk.
namına: adına
nazar: bakış
Sultan-ı Semavî: gökleri sultanı olan Allah

Şekizinci Lem'a

* Sekizinci Lem'a, Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Gavs-ı Azamın Hizbü'l-Kur'ân'a Dair Keramet-i Gaybiyesidir. (HAŞİYE)

Şu risale içindeki imzalarla gösterildiği gibi, hizmet-i Kur'âniyedeki arkadaşlarıma iştirakim var. Bir kısmı, benim imzam iledir. Bir kısmı onların tasvip ve ıstıhracıyla ve tasdikleriyle olduğundan, bana ait hizmetten fazla hisseyi, onların hatırı için sükût ile kabul ettim. Yoksa bu risalenin başında söylediğim gibi, bunda öyle bir hisse-i şerefe hakkım yoktur. On sene mukaddem, o kaside-i gaybiyeyi gördükçe bana manevî bir ihtar gibi "Dikkat et!" diye kalbime geliyordu. O hatırayı iki cihetle dinlemiyordum.

BİRİNCİSİ: Benim gibi, ehemmiyetli ömrü şan ve şeref perdesi altında hubb-i cah zehiriyle zehirlenip öldüğü için yeniden bu suretle nefs-i emmareye diğer bir şeref kapısı açmak istememekti.

HAŞİYE: Ustadımızın şahsına sarihan işaret eden bu gibi gaybî keramet ve işârâtın neşrini Ustadımız Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri arzu etmiyor. Fakat bizler düşündük ki, bu gibi delâlet derecesinde olan gaybî işaretlerin ehl-i imanca bilinmesine bu zamanda kat'ı lüzum ve ihtiyaç var. Buna binaen neşrediyoruz.

Naşirler

binaen: -den dolayı, bu sebepten
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı.
gaybi: gayple ilgili, görünmeyenlere ait.
haşiye: dipnot.
hisse: pay, nasip
hisse-i şeref: şeref hissesi, payı.
Hizbü'l-Kur'an: zikir ve dua için Kur'an'dan alınmış bir kısım ayetler
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti.
hubb-i cah: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs
ihtar: hatırlatma, uyarı.
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
işarat: işaretler, haber vermeler
iştirak: ortaklık etme, katılma.
kaside-i gaybiye: gaybdan, gelecekten haber veren kaside
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
keramet-i gaybiye: gayble ilgili keramet, istikbal ile alâkalı keramet.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mukaddem: zaman bakımından önce olan
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlerin yapılmasını emreden nefis
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
sarihan: açıkça, açık olarak.
suret: biçim, şekil, tarz.
sükût: susma, sessiz kalma
şan: şöhret, ün
şeref: şeref, ün
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tasvip: münasip görme, uygun bulma, uygun sayma

İKİNCİ CİHET: Bu muannit zamanda, bedihî davaları ve zahirî hüccetleri kabul etmeyenlere karşı, böyle işarat-ı gaybıye nev'inden hodfuruşâne bir tarzda izhar etmek hoşuma gitmemekti.

En nihayet, esaretimin sekizinci senesinde, en işkenceli ve en sıkıntılı bir zamanda, gayet kuvvetli bir tesellî ve teşvike muhtaç olduğumuzdan bana ihtar edildi ki: Bunu, tahdis-i nimet ve bir şükr-i manevî nev'inden izhar et. Hem korkma, kanaat verecek derecede kuvvetlidir. Bu izharda en mühim maksadım, esrar-ı Kur'âniyeye ait olan risalelerin makbuliyetine Gavs-ı Azamın imza basması nev'inden olduğudur. İkinci maksadım, o kudsî Üstadımın kerametini izhar etmekle, keramat-ı evliyayı inkâr eden mülhitleri iskât edip, hizmet-ı Kur'âniyeye fütur verecek çok esbaba maruz ve çok avaika hedef olan arkadaşlarımın kuvve-ı maneviyesini takviye ve şevklerini tezyit ve füturlarını izale etmek idi.

Benim için bir nevi hodfuruşluk nev'inden olduğu için ehemmiyetli zarardır. Fakat o zararını, o kudsî Üstadım ve arkadaşlarım hatırı için kabul ettim. Şu "Keramet-ı Gavsiye Risalesi" tedricen istihraç edildiği için, birkaç parça ve tetimmelere inkısam etti. Gittikçe, birbirini tenvir ve teyid ettikçe vuzuh peyda ediyor. İşaretin bazısında zaaf varsa da, sair arkadaşlarının ittifakından aldığı kuvvet o zaafı izale eder.

* * *

avaik: engeller, zorluklar, zor işler
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
cihet: yön
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyetli: önemli
esaret: esirlik, tutsaklık, hukum altında bulunma
esbap: sebepler, vasıtalar
esrar-ı Kur'aniye: Kur'an ın sırları, Kur'an a ait gizlilikler.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
gayet: son derece
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, ovunen
hodfuruşane: kendini beğendirmeye çalışarak
hüccet: delil.
iskat: düşürme, hükümsüz bırakma
ihtar: hatırlatma, uyarı
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkısam: bölünme, parçalanma
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
işarat-ı gaybıye: gayba ilgili işaretler, Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
ittifak: birleşme, birlik oluşturma
izale: giderme, ortadan kaldırma.
izhar: gösterme, açığa vurma
kanaat: inanma, görüş, fikir
keramat-ı evliya: velilerin, Allah dostlarının kerametleri
keramet: Allah ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler
Keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadir Geylani Hazretlerinin kerametlerinden bahseden risale
kudsî: mukaddes, yüce
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
muannit: inatçı, ayak direyen
muhim: önemli, ehemmiyetli.
mülhit: İslâm dininden ayrılan, Allah ı inkar eden, dinsiz, imansız
nev': tür, çeşit.
nevi: çeşit, tür
nihayet: en sonunda
peyda: meydana gelme, açığa çıkma.
sair: diğer, başka, öteki
şevk: şiddetli arzu, istek, keyf, neşe
şükr-i manevî: insanın duygu ve azalarıyla ettiği şükür, manevî şükür
tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tarz: biçim, şekil.
tedricen: tedricle, yavaş yavaş.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
teselli: avutma, acısını dindirme
tetimme: bir konuyu veya eserin tamamlamak için eklenen kısım, ek.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
tezyit: artırma, çoğaltma
vuzuh: vazih olma hali, açıklık.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zahiri: görünürde.

Şayan-ı Hayret Bir Tefe'ül ve Mühim Bir İhbar-ı Gaybî

Sabrı, Süleyman, Bekir, Galip ve Tevfik'in fikrasıdır. Hem Hüsrev, Hafiz Ali ve Refet ve Asım'ın ve Kuleönünden Mustafa'ların fikrasıdır.

Latif ve Müjdeli Bir Tefe'ül

Üstad, Galip ve Süleyman, Ümmî Sinan Divanında mesleğimize ve Sözlere dair tefe'ül edildi, şu beyitler çıktı. Baktık, "Sozler" lâfzı, bütün divanında yalnız bu kafıyelerde görünüyor. Demek Sözler "hak söz," hem "nur soz" oluyor.

Derim ki yardımcım Allah,

Şefaatçım Resulullah.

Ki burhanım kıtabullah,

Budur bendeki hak söz.

Senin kapında kul çoktur,

Hesabı, haddi hiç yoktur.

Ve lâkın bir dahı yoktur.

Sinan-ı Ümmî gibi nur söz.

* * *

beyit: iki mısradan oluşan şiir
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
dair: alakalı, ilgili
divan: eskiden yaşamış şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap
fikra: kısım, fasıl, bölüm.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
ihbar-ı gaybi: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
kıtabullah: Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerîm
latif: tatlı, şirin.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
mühim: önemli, ehemmiyetli
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Resulullah: Allah'ın Resulü, Allah'ın gönderdiği peygamber, Hz. Muhammed (asm)
şayan-ı hayret: şaşılacak, hayret verici şey
Şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
tefe'ül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma ve o kısmı uğurlu sayma

Mühim Bir İhbar-ı Gaybî

Şeyh-i Geylânî'nin kendinden sekiz yüz sene sonra gayb âşına gözüyle haber verdiği bir hâdise-i Kur'âniyedir

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyanın hizmetindeki kudsiyete, kerametkârane sekiz yüz küsur sene evvel "Gavs-ı Âzam" ünvanıyla bihakkın iştihar eden Kutb-i Âzam Şeyh-i Geylânî,

نَظَرْتُ بِعَيْنِ الْفِكْرِ فِي حَانِ حَضْرَتِي
حَبِيبًا تَحَلَّى لِلْقُلُوبِ فَحَبَّتِ (1)

fıkrasıyla başlayan kasidesinin ahirinde, *Mecmuatü'l-Ahzab*'ın birinci cildinin beş yüz altmış ikinci sayfasında, beş satırla, şu zamanda hizmet-i Kur'âniyedeki heyete ve başında bulunan Üstadımıza beş vecihle bakıyor ve gösteriyor. İşte o beş satır şudur:

تَوَسَّلْ بِنَا فِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ ❁ أَغِيثُكَ فِي الْأَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي
أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا مَا يَخَافُهُ ❁ وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ
مُرِيدِي إِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا ❁ أَغِثْهُ إِذَا مَا سَارَ فِي أَيِّ بَلْدَةٍ
فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ ❁ فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ
وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلَّهِ مُخْلِصًا ❁
تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا لِمَحَبَّتِي (2)

1. Huzurum anında düşünceli bir gözle, kalplere tecelli eden bir sevgiliye baktım, birdenbire o kalpler mecnuna döndüler

2. Her tehlike ve sıkıntıda bizimle tevessul et. Bende himmetimle sana her zaman yardım edeyim. Ben müridimi korktuğu herşeyden muhafaza edenim, onu her türlü kötülük ve fitneden korurum. Müridim şarkta ve garbda olduğunda, herhangi bir ülkeye gittiğinde ben ona yardım edenim. Ey benim şiirimi okuyan, onu söyle ve korkma! Çünkü, hiç şüphesiz sen inayet gözüyle korunmaktasın. Hâlisen Allah için vaktin Kâdirîsi ol. Sâdık muhabbetimle sâîd olarak yaşarsın

ahir: son.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
evvel: önce.
fıkra: kısım, bölüm.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
garp: güneşin battığı taraf, batı.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
gaybaşına: gaybı bilen, gaypten haberi olan, gelecekten veya ahiretten haber veren.
hâdise-i Kur'âniye:
hâlisen: halis olarak, halis ve katıksız olduğu hâlde, hilesizce.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
İhbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.
Kadirî: Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin yolunda olan, onun tarikatine mensup olan.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
Kur'ân-ı Mucizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
Kutb-i Azam: en büyük kutup, dini bir meslek veya grubun başı, birçok Müslümanın kendisine bağlandıkları büyük evliyadan, zamanının en büyük mürşidi.
mecnun: delice aşık, aşktan deliren kimse, delice seven, tutkun.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhafaza: koruma.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münt: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufi hakikatleri öğrenen kimse.
Sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
sâid: saadete eren, Allah'ın rızasına ve âhiret mutluluğuna kavuşan, mutlu, mesut.
şark: güneşin doğduğu yon, doğu.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tevessul: sarılma.
unvan: ad, isim.
vecih: cihet, yön.

Beşinci satırdan sonra gelen hatime-i kaside:

وَجَدِّي رَسُولُ اللهِ أَعْنِي مُحَمَّدًا ۞
أَنَا عَبْدُ الْقَادِرِ دَامَ عِزِّي وَرِفْعَتِي (1)

Işte evvelki beş satırda, beş vecihle ve beş tevafukla şimdi hizmet-i Kur'âniyenin başında bulunanı gösteriyor.

BIRINCI VECIH: Ahirdeki satırda تَعِيشُ سَعِيدًا ismini sarahetle haber vermekle beraber, *maişet hususunda izzet ve saadetle geçineceğini* haber veriyor. Evet, hocamız, küçüklüğünden beri fakr-i haliyle istığna-ı tam ile beraber maişet hususunda en mes'ud bir zattır.

İKINCI VECIH: Aynı satırın başında وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ fıkrasıyla o mündine diyor ki: "Vaktin Abdülkadirîsi ol." Bu قَادِرِي kelimatı, hesab-ı ebcedî ile üç yüz yirmi beş eder. Üstadımızın lâkabı "Nursî" olduğu cihetle, Nursî'nin makam-ı ebcedîsi üç yuz yirmi altı ediyor. Bir tek fark var. O tek elif'tir. Bin manasında elf'e remzeder. Demek bin üç yüz yırmi beşte Şeyh-i Geylânî'ye mensup bır zat, Şeyh-i Geylânî tarzında hakîkat-i Kur'âniyeyi müdafaa etmeye çalışacak, hakikaten Üstadımız, bin üç yüz yırmi altı senesinde -Hürriyetin ikinci senesi- mücahede-ı maneviyeye atılmıştır.

ÜÇÜNCÜ VECIH: Onun ikı ismi var: *Said, Bedi-uzzaman*. Bu ıkı ısmın mecmuunun makam-ı ebcedîsi

1- Dedem Resulullah yanı Hz. Muhammed dir (s.a.v.) Ben Abdülkadir im. Izzet ve şanım devam etmıştır

ahir: son.
cihet: yon
elf: bin
evvel: önce.
fakr-ı hal: fakırlik, yoksulluk.
fıkra: kısım bolüm
hakikaten: hakikat olarak, dogrusu gerçekten.
hakikat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın hakikatı. Kur an ın ifade ettıgi gerçek
hatime-i kaside: kasıdenın sonu.
hesab-ı ebcedî: harflere verilen sayı degerlenyle ıbarelerden geçmişe ve gelecege aıt ışaretler çıkarmak tanh dusurmek
hizmet-ı Kur'aniye: Kur'an hizmeti
istıgna-yı tam: tam bir kanaat, ıktısat.
izzet: şeref yucelik kuvvet, kudret, ustunluk.
kelimat: kelimeler sozler
lakap: unvan
maişet: geçim geçinme
makam-ı ebcedi: ebcetle ılgili makam, ebcedî mana ebcedı hesap
mecmu: toplam, tüm
mensup: bır şeye veya kımseye baglı olan uye.
mesut: saadetlı bahtlı mutlu
mucahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cıhat.
müdafaa: savunma
mürit: tarıkatta bır şeyh ve mürşide baglanarak tarıkat usul ve âdetlen ıle tasavvufi hakıkatlen ogrenen kımse
remiz: ışaret, bır manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden ışaret ve şekil.
saadet: mutluluk
sarahat: sarıhlık, açıklık, belirlılık
tevafuk: uygunluk, belli sıra ölçu ve munasebetler içensınde bırbırı ne denk gelme
vecih: cihet yön
zat: kişı şahıs

الزَّمَانِ 'daki şedde sayılmazsa üç yüz yirmi dokuz ediyor. İki د bir sayılsa, üç yüz yirmi beş, aynen كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ 'deki muhatap o olmasına işaret ediyor, belki delâlet ediyor. Eğer اَلزَّمَانِ 'daki okunmayan *elif-lâm* sayılsa, kaideten قَادِرِيَّ 'ye dahi bir *elif-lâm* dâhil olmak lâzım gelir. Çünkü tarif için, muzafun ileyh kalktıktan sonra *elif-lâm* lâzım gelir, o halde dahı müsavı olurlar.

DÖRDÜNCÜ VECİH: Bu beş satırda Hazret-i Şeyh, ıstikbalde bir müridine teminat veriyor, ﴿قُلْ وَلَا تَخَفْ﴾ "Korkma, sözlerini söyle" diyor. Sen şark ve garba gideceksin, çok fitnelere ve şerlere girip, umumunda esbab-ı âdiyenin fevkinde bir tarzla kurtularak mahfuz kalacaksın. Evet, bu hizmet-i Kur'âniye içindeki zat, hakikaten esaretle şarka gitti. Ve yine acip bir esaretle Asya'nın garbında on dokuz sene kaldı. Hazret-i Şeyhin dediği gibi, çok şehirleri gezdi. Mücahedesi *Sözler*'ledir. قُلْ وَلَا تَخَفْ hükmüyle, çekinmeyerek Hazret-i Şeyhin dediği gibi yapmış. Yirmi sene zarfında yirmi fitne ve mehalik-i azîmeye düştüğü halde, bir hıfzı gaybî ile Hazret-i Şeyhin dediği gibi mahfuz kalmış. Hem fevkalme'mul, bir gurbet diyarında fevkalâde inayete mazhariyeti o dereceye gelmiş ki, bir risale sırf o inayatın tadadında yazılmıştır. Hazret-i Gavs'ın dediği gıbı, bız onun

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
dahil: girme, içinde olma.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
diyar: memleket.
esaret: esirlik, tutsaklık, hukum altında bulunma.
esbab-ı âdiye: sıradan, bayağı sebepler.
fevkalâde: olağanüstü.
fevkalme'mul: umulanın üstünde, umulandan çok fazla.
fevkinde: üstünde.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
garp: batı. Batı da kalan bölgeler.
gurbet: yabancı memleket, doğup büyünülen yer dışında kalan yerler.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hıfz-ı gaybî: gizli koruma.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
hüküm: karar, emir.
İnayat: lutuflar, ihsanlar, iyilikler, yardımlar.
İnayet: yardım, ihsan, lutuf.
istikbal: gelecek zaman.
kaideten: kaide ve hukumlere göre, kurala uygun olarak, kaideye göre, kaide gereğince.
mahfuz: hıfz olunmuş, korunmuş.
mazhariyet: manevî hallerin keşflerin, görünmesi, nail olma, şereflenme.
mehalik-i azîme: büyük tehlikeler.
muhâtab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
muzafunileyh: ısım tamlamasında belirtenin bağlı bulunduğu ismin hali; tamlanan.
mücahede: savaşma, mücadele.
murıt: tarıkatta bir şeyh ve murşide bağlanarak tarıkat usul ve adetlerı ile tasavvufi hakıkatlerı öğrenen kimse.
musavı: eşit.
şark: doğu, doğu bölgeleri.
şedde: Arapça ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tadat: sayma.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tarz: biçim, şekil.
teminat: güvence.
umum: bütün, hepsi.
vecih: cihet, yön.
zarfında: süresince.
zat: kişi, şahıs.

etrafında [1] مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ fıkrasının mealini gözümüzle görüyoruz.

BEŞİNCİ VECİH: Üstadımız kendisi söylüyor ki: "Ben sekiz-dokuz yaşında iken, bütün nahiyemizde ve etrafında ahali Nakşî tarikatında ve oraca meşhur Gavs-ı Hizan namıyla bir zattan istimdat ederken, ben akrabama ve umum ahaliye muhalif olarak "Ya Gavs-ı Geylânî" derdim. Çocukluk itibarıyla elimden bir ceviz gibi ehemmiyetsiz birşey kaybolsa, "Ya Şeyh! Sana bir Fatiha, sen benim bu şeyimi buldur." Acaiptir ve yemin ediyorum ki, bin defa böyle Hazret-i Şeyh, himmet ve duasıyla imdadıma yetişmiş. Onun için bütün hayatımda umumiyetle Fatiha ve ezkâr ne kadar okumuşsam, zat-ı Risaletten (ASM) sonra Şeyh-i Geylânî'ye hediye ediliyordu. Ben üç-dört cihetle Nakşî iken, Kadirî meşrebi ve muhabbeti bende ihtiyarsız hükmediyordu. Fakat tarikatla iştigale ilmin meşguliyeti mâni oluyordu.

Sonra bir inayet-i İlâhiye imdadıma yetişip gafleti dağıttığı bir zamanda, Hazret-i Şeyhin *Fütuhu'l-Gayb* namındaki kitabı hüsn-ı tesadüfle elime geçmiş. Yirmi Sekizinci Mektupta beyan edildiği gibi, Hazret-ı Şeyhin himmet ve irşadıyla Eski Said (RA) yeni Said'e inkılâp etmiş. O *Fütuhu'l-Gayb*'ın tefe'ülünde en evvel şu fıkra çıktı: أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ Yani, "Ey biçare! Sen Dârülhikmeti'l-İslâmiyede bir aza olmak cihetiyle güya bir hekimsin, ehl-ı İslâm'ın manevî

1- İnayet gözüyle korunuyorsun

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
ahali: halk.
aza: üye
beyan: açıklama, bildirme, izah
biçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
Darülhikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm akademisi veya Yüksek İslâm Şurası manasındaki dinî müessese.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar
evvel: önce
ezkar: zikirler, Allah'ı anmalar
Fatiha: Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
Fütuhü'l-Gayb: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin bir eseri.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
Gavs-ı Hizan: Hizan beldesi velisi, kutbu
güya: sanki
hekim: doktor
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hükmetme: hakim olma, işleme.
hüsn-i tesadüf: güzel tesadüf, rastlantı
ihtiyarsız: irade ve istem dışı.
imdat: yardım
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inkılâp: değişme, dönüşme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istimdat: medet dileme, imdat istemek, yardıma çağırma
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma
Kadirî: Abdülkadir-i Geylânî hazretlerinin yolunda olan, onun tarikatına mensup olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mâni: engel.
meal: mana, anlam, mefhum.
meşguliyet: meşgul olma, bir işi yapma
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhabbet: sevgi, sevme
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
nahiye: idarî teşkilâtlanmada kaza ile köy arasındaki kademe, bucak.
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan.
nam: ad
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürîdin takip edeceği terbiye usul ve yolu
tefe'ul: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma ve o kısmı uğurlu sayma
umum: bütün.
umumiyet: genellik.
vecih: cihet, yön
ya Gavs-ı Geylânî: Ey Abdülkadir Geylânî Hazretleri.
zat: kişi, şahıs
zat-ı Risalet: peygamberlik makamında bulunan zat.

hastalıklarını tedavi ediyorsun. Hâlbuki en ziyade hasta sensin. Sen, evvel kendine tabîb ara, şifa bul; sonra başkasının şifasına çalış." Işte o vakıt, o tefeül sırrıyla, maddî hastalığım gibi manevî hastalığımı da kat'iyen anladım. O şeyhime dedim: "Sen tabîbim ol." Elhak, o tabîbim oldu. Fakat pek şiddetli ameliyat-ı cerrahiye yaptı. *Futuhu'l-Gayb* kıtabında "Ya gulâm!" tabır ettiği bir talebesine pek muthiş ameliyat-ı cerrahiye yapıyor. Ben kendimi o gulâm yerine vaz ettim. Fakat pek şiddetli hitap ediyordu: "Eyyühe'l-munafik," "Ey dinini dünyaya satan riyakâr" diye, diye... Yarısını ancak okuyabildim. Sonra o risaleyi terk ettim. Bir hafta bakamadım. Fakat ameliyat-ı cerrahiyenin arkasından bir lezzet geldi; iştiyakla o mübarek eseri acı tiryak gibi veya sulfato gibi içtim. Elhamdulillâh, kabahatlerimi anladım, yaralarımı hissettim, gurur bir derece kırıldı..." (Hocamızın sözü bitti.)

İşte hocamızın bu macera-i hayatiyesi gösteriyor ki, Hazret-i Şeyhin müteveccih olduğu ve ehemmiyetle bahsettiği ve istıkbalde gelecek müridi bu olmak için kuvvetli bir ihtimaldir. Hazret-i Şeyhin vefatından sonra hayatta oldukları gibi tasarrufu ehl-i velâyetçe kabul edilen üç evliya-i azîmenin en azamı o Hazret-i Gavs-ı Geylânî'dır. Ve demiş:

(1) أَفَلَتْ شُمُوسُ الْأَوَّلِينَ وَشَمْسُنَا ۞ أَبَدًا عَلَىٰ فَلَكِ الْعُلَىٰ لَا تَغْرُبُ

fıkrasıyla ba'delmemat dua ve himmetiyle mündlerinin arkasında ve önünde bulunmasıyla, böyle harika keramet-i acîbe ile meşhur bir zat, elbette böyle bir zamanda

1. Eskilerin güneşleri söndü. Bizim güneşimiz ise yüce felekte sonsuza kadar batmayacaktır.

ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî ameliyat, cerrahi operasyon
azam: en büyük.
ba'delmemat: ölümden sonra ölüdükten sonra
dua: Allah'a yalvarma niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i velayet: velî olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya...
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
evliya-i azîme: büyük veliler
evvel: önce
eyyühe'l-munafik: ey münafik.
fıkra: kısım, bölüm
Futuhu'l-Gayb: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin bir eseri
Gavs-ı Geylânî: Abdülkadir Geylânî Hazretleri
gulam: genç, delikanlı, bıyığı henüz bitmemiş genç.
gurur: kibir, kendi'ni yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
harika: olağanüstü.
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
ihtimal: olabilirlik.
istıkbal: gelecek zaman
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
keramet-i acîbe: hayrette bırakan keramet.
macera-ı hayatiye: hayat macerası, hayat serüveni.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
murit: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvuf hakikatleri öğrenen kimse
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
muthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekâr
sır: gizli hakikat.
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
tabîp: hasta tedavi eden kimse, hekim, doktor
tabir: ifade
talebe: öğrenci
tasarruf: velîlerin Allah'ın izni dairesinde eşya ve varlıklar üzerindeki manevî tesirleri, keramet.
tefe'ül: bir kitabı rastgele açarak denk gelen yeri okuma ve o kısmı uğurlu sayma
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
vaz: koyma, konulma
vefat: ölüm.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.

kıymettar bir hizmet-i Kur'âniye bir müridinin vasıtasıyla olacağını onun görmesi ve göstermesi şe'nindendir. Şeyhin bahsettiği ehemmiyetli müridi ve talebesi ve himayegerdesi olan şahıs, binden sonra, on dördüncü asırda geleceğine bir imadır.

Süleymaa, Sabri, Zekâi, Âsım, Hefet, Ali, Ahmed, Hüsrev, Mustafa Efendi, Rüsdü, Lütfü, Sauli Tevfik, Ahmed Galib, Zühtü, Bekir Bey, Lütfi, Mustafa, Mustafa, Mesud, Mustafa Çavuş, Hafız Ahmed, Hacı Hafız, Mehmed Efendi, Ali Rıza

rahmetullâhi aleyhim ecmaîn

* * *

Şeyh-i Geylânî'nin Fıkrasıyla Keramet-kârane Verdiği Haber-i Gaybînin Tetimmesidir

(1) أَنَا لِمُرِيدِي fıkrasında مُرِيدِي "Molla Said" kelimesine tam tevafuk ediyor. Yalnız bir *elif* fark var. *Elif* ise, kaide-i sarfiyece *elfûn* okunur. *Elfûn* ise, bindir. Demek bin iki yüz doksan dörtte dünyaya gelecek müridi, bu مُرِيدِي lâfzında muraddır. Çünkü لِمُرِيدِي de *lâm* sayılsa iki yüz doksan dört eder ki, bir tek fark ile Said'in tarih-i velâdetine tevafuk eder. Esas Arabî sayılsa fark yoktur. *Lâm*'sız مُرِيدِي ise iki yüz altmış dört eder. "Molla Said" dahi iki yüz altmış beş eder. "Molla"daki *elif* bine işaret olduğu için mütebakisi iki yüz altmış dört kalır.

1- Ben mündim için.

Arabî: Arap diline ait.
asr: yüzyıl.
ehemmiyetli: önemli.
elfûn: bin.
fıkra: kısım, bölüm.
haber-i gaybı: gayba geleceğe dair haber.
himayegerde: korunan, koruma altında olan, korunmaya muhtaç.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
kaide-i sarfiye: sarf kaidesi, Arapça dilbilgisi kuralı.
keramet-karane: kerameti bir şekilde keramet gösterecesine.
kıymettar: kıymetli, değerli.
murad: maksat, meram.
murit: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufi hakikatleri öğrenen kimse.
mütebakı: geri kalan kısım.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
talebe: öğrenci.
tarih-i veladet: doğum tarihi.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vasıta: aracılık.

Elhasıl- Şu zamanda dellâl-ı Kur'ân ve hadîm-i Furkan olan o adamın iki ismi ve ıkı lâkabı var. "*El-kurdî*" lâkabı ile "*Molla Said*" ismi, أَنَا لِمُرِيدِي fıkrasında zahir görünüyor. "*Nursî*" lakabıyla "*Bediuzzaman Said*" ismi كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ fıkrasında aşıkâr görünüyor. Hatta hızmet-ı Kur'âniyede en mühim bir arkadaşı ve halis bir talebesi olan Hulusi Beye

لِلّٰهِ مُخْلِصًا تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي [1]

fıkrasında işaret olduğu gibi, diğer bir kısım talebelerine işaretler var.

Rısale-ı Nur talebelerı namına
Küşdü, Hüsrev

* * *

SAİD KENDİ SÖYLÜYOR:

Hazret-i Şeyh-ı Geylânî, hizmet-i Kur'âniyeye nazar-ı dikkati celb etmek ve o hizmet-i Kur'âniye, ahırzamanda dağ gibi buyuk bır hâdıse olduğuna ışaret ıçın, keramet-kârane şu hizmette istidat ve liyakatimin pek fevkinde bulunması ve fedakâr, çalışkan kardeşlerimle çalıştığımıza fazilet noktasından değil, belkı sebkatıyet noktasından ismimı bır derece gostermesı beni epey zamandır duşündürüyordu. Acaba bunun izharında manevî bir zarar bana terettüp eder, bir gurur, bır hodfuruşluk getınr dıye sekiz-on senedir tevakkuf ettim. Bugünlerde izhara bir ihtar hıssettım.

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
aşıkar: açık, belli, meydanda
celp: çekme, kendine çekme
dellal-ı Kur'an: Kur'ân-ı ilan eden, tanıtan, hizmet eden
elhâsıl: hasılı, netice ıtıbanyle, kısaca
fazilet: deger, meziyet, iman ve irfan ıtıbanyle olan yuksek derece
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan, feda eden
fevkinde: ustunde
fıkra: kısım, bolum
gurur: kıbır, kendı yuksek ve degerli tutarak bobürlenme.
hadım-ı Furkan: hakkı batıl dan ayıran Kur'an ın hizmetkarı
hâdıse: olay
halis: samımî, her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
hizmet-ı Kur'âniye: Kur'an hizmetı
hodfuruş: kendını beğendırmeye çalışan, ovunen
ihtar: hatırlatma, uyarı.
istidat: kabılıyet, yetenek.
izhar: gosterme, aoga vurma
kerametkârane: kerametlı bır şekılde, keramet gosterırcesıne
lâkap: unvan.
liyakat: layık olma, ehlıyet.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muhim: onemlı, ehemmıyedı
nam: ad
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sebkatiyet: ilerlemek, geçmek.
talebe: istekliler, talep eden ler
terettüp: bir ışın bırının uzerıne duşmesı.
tevakkuf: duraklama, durma
zahir: açık, âşikar

1. Vaktin Abdulkadiri ol. Halisen, sadık muhabbetımle Said olarak yaşarsın.

Hem kalbime geldi ki: Hazret-ı Şeyh bana bir pâye vermedi. Belki Saıd ısmınde bır murıdım mühım bır hızmette bulunacak, fıtne ve belâlardan ızn-ı İlâhî ile ve Şeyhın duasıyla ve himmetıyle mahfuz kalacak.

Hem uzak yerde taşlar görünmez, dağlar görünür. Demek, sekız yüz sene bir mesafede görünen, hizmet-i Kur'ânıyenın şahıkasıdır; yoksa Saıd gıbı kanıncalar değil. Madem bu keramet-i Gavsıyeyı ılân ve ızharından, Kur'ân şakırtlennın ve hızmetkârlannın şevkı artıyor, elbette arkalannda Şeyh-i Geylânî gibi kahramanlar kahramanı zatlar himmet ve dualarıyla ve ızn-ı Ilâhî ıle hımaye ettıklerını bılseler, şevk ve gayretleri daha artar.

Elhasıl: Bunu, kardeşlerımı fazla şevke ve zıyade gayrete getırmek ıçın ızhar ettım. Eğer kusur etmışsem, Cenab-ı Hak affetsın. [1] اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

[2] فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي fıkrasında dahi Hazret-i Şeyhın (RA) muhatabı şüphesiz Bedıuzzaman Molla Saıd'dır (RA).

Elhasıl: Şu acıp kasıdesinin ahırındekı şu beş beyıtte beş kelıme, medar-ı nazar-ı Şeyh ve mahall-i hitab-ı Gavsîdır. Ve o beş kelıme ıse, لِمُرِيدِي ve مُرِيدِي ve مُنْشِدًا ve قَادِرِيّ ve سَعِيدًا lâfızlandır. Saıd'ın dahi ıkı lâkabı olan "*Nursî*", "*El-kurdî*"; ıkı ısmı "*Molla Saıd*", "*Bedıuzzaman*" bu beş kelımede bulunur. Hazret-ı Gavs'ın medar-ı teveccüh ve hıtabı olan şu beş kelımesınde, aşıkâr bır

1- Ameller nıyetlere goredır
2- Ey şınmı okuyan!

acıp: tuhaf hayrette bırakan.
ahır: son.
aşıkâr: acık, belli meydanda
belâ: musıbet, sıkıntı
beyıt: ıkı mısradan olusan şır
dua: Allah a yalvarma nıyaz
elhasıl: hasılı netıce ıtıbarıyle kısaca
fıkra: kısım, bölüm
fıtne: karışıklık bozgunculuk, azgınlık
himaye: koruma muhafaza etme
hımmet: manevı yardım ıh san lutuf
hıtap: söz söyleme, topluluga veya bırsıne karşı konuşma
hızmet-i Kur'anıye: Kur an hizmeti
hızmetkar: hızmet yapan kımse hizmetçi
ılân: yayma duyurma bildırme
ızhar: gosterme, açığa vurma
ızn-ı Ilahı: Allah ın ıznı
kasıde: ovgu maksadıyla yazılmış şıır ve bu şıırın nazım şekli
keramet-ı Gavsıye: Seyyıd Abdulkadır Geylânî Hazretlerının keramedennden bahsedeın nsale
lâfız: söz, kelıme
lâkap: unvan
madem: den dolayı boyle ıse
mahall-i hitab-ı Gavsî: Geylanı Hazretlennın hıtap ettıgı yer
mahfuz: hıfz olunmuş korunmuş.
medar-ı nazar-ı Şeyh: şeyhın bakma sebebı
medar-ı teveccuh: yonelme ılgılenme sebebı
mesafe: uzaklık, ara
muhatab: kendısıne hıtap olunan soz soylenılen kımse
mühım: onemlı ehemmıyetlı
mürıt: tankatta bır şeyh ve mürşıde baglanarak tankat usul ve âdetlen ıle tasavvufî hakıkatlen ogrenen kımse
paye: rutbe derece mertebe
şahıka: dag tepesı dag dorugu zırve doruk.
şakırt: talebe, ogrencı.
şevk: şıddetlı arzu, ıstek, keyıf ne şe
zat: kişı şahıs
zıyade: çok fazla

surette, mezkûr iki isim ve lâkap, ilm-i cifir kaidesinde makam-ı ebced ile görünmesi şüphe bırakmıyor ki, Hazret-i Şeyh kasidesinin ahirinde onunla konuşuyor, ona teselli verip teşci ediyor, [1] وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ sırrıyla muvaffakıyetine teminat veriyor.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ ۞ وَاللهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ [2]

فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي fıkrasında, [3] نَظْمِي kelimesi, makam-ı ebcedîsi bin olup, رِسَالَةُ النُّورِ iki farkla رَسَائِلَ كِتَابِ النُّورِ 'un –iki *medde* sayılmazsa ve *şedde* de *lâm* sayılsa– makam-ı ebcedîsi yine bindir.

Demek فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ fıkrasının meal-i gaybîsi şudur ki: يَامُؤَلِّفَ رِسَالَةِ النُّورِ جَاهِدْ بِهَا فَقُلْ وَلَا تَخَفْ yanı, "Korkma, sözlerini söyle, neşrine çalış." وَالْعِلْمُ عِنْدَاللهِ

Amma فَقُلْ وَلَا تَخَفْ fıkrasında şayan-ı hayret bir tevafuk var ki, ilm-ı cifir kaidesiyle makam-ı ebcedîsi bin üç yüz otuz iki eder. Şu hâlde فَيَا مُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ meal-i gaybîsi "Yâ *Risaletü'n-Nur* ve *Sözler* sahibi! Bana bak. Gafil davranma! Bin üç yüz otuz ikide mucahedeye başla. Sözleri korkma yaz, söyle." Filhakika Said (RA) Hürriyetten sonra az bir zamanda mücahedesinde

1 Nihâi zafer takvâ sahiplerinindir. (A'râf Suresi, 128; Kasas Suresi, 83.)

2 Gaybı Allah'tan başkası bilemez. Doğrusunu Allah daha iyi bilir.

3 Nazmım.

ahir: son.
amma: ama, lakin, ancak.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
filhakika: hakikatte, esasında, hakikaten, gerçekten, doğrusu.
gafil: gafilette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak, Allah'ın emirlerini unutan.
ilm-i cifir: cifir ilmi; harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim.
kaide: kural, esas, düstur.
kaside: övgü, maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
lakap: unvan.
makam-ı ebcedi: ebcetle ilgili makam, ebcedi mana, ebcedî hesap.
meal-i gaybî: gayba ait mana, gizli meal, gizli anlam.
medde: med işareti; Kur'an-ı Kerîm'de üzerine konduğu elifi uzatarak okutan işaret.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mucahede: savaşma, mücadele.
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
şayan-ı hayret: şaşılacak, hayret verici şey.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
teminât: güvence.
teselli: avutma, acısını dindirme.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.

tevakkuf etmiş ise, bin üç yüz otuz ikide *Işaratu'l-I'caz*'ı telif ile beraber Eski Saıd'den sıyrılmak niyet edip yeni Saıd suretinde bütün kuvvetiyle mücahede-i maneviyeye başlayıp, iki-üç sene sonra da Dârülhikmet-i İslâmiyede bir-iki sene Hazret-i Gavs-ı Geylânî'nin şu vasiyetini ve emrini imtisal ederek envar-ı Kur'âniyeyi neşretmiş. Lillâhilhamd, şimdiye kadar devam ediyor.

Bu şayan-ı hayret fıkrada cay-ı dikkat şu nokta var ki, Hazret-i Gavs, doğrudan doğruya altıncı asırdan şu asrımıza bakıyor. O altıncı asrın ahirlerinde Hülâgü felâketi gibi feci, dehşetli meşhur fitnenin çok elim ve feci ve kuburdaki emvatı ağlattıracak derecede dehşetli bir nev'i, şu on dördüncü asırda bulunuyor. Bu iki asır birbirine tevafuk ediyor ki, Hazret-ı Şeyh ondan buna bakıyor.

Rısale-i Nur Talebeleri namına
Re'fet, Hüsrev, Hafız Ali, Sabrı

* * *

ŞU KERAMET-İ GAVSİYE MÜNASEBETİYLE ÜÇ NOKTA BEYAN EDİLECEK

Birinci Nokta: Hazret-i Gavs'ın kasidesinin başında bu beş satırdan evvel, acip, pek garip, çok beliğ, nazdarâne tahdıs-ı nimet suretinde bir dava-ı iftiharkârâne ifade eden iki sayfalık kasidesindeki harika davasına delil olarak bir keramet-ı bahireyi adeta mu'cizeye yakın bir harikayı göstermek lâzım geliyordu. İşte o akıllan hayrette bırakan mertebeye lâyık olduğunu gösterir bir keramet

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adeta: sanki
ahir: son.
asr: yüzyıl
beliğ: belâgatla, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan
beyan: açıklama, bildirme, izah
cay-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkat edilecek yer veya şey, dikkate değer
Dârülhikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm akademisi veya Yüksek İslâm Şurası manasındaki dinî müessese
dava: takip edilen fikir, iddia
dava-i iftiharkârane: haklı olarak övünme davası
dehşetli: ürkütücü, korkunç
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
elim: şiddetli, çok derd ve keder veren
emvat: ölüler
envar-ı Kur'aniye: Kur'an nurlan, Kur'an'ın saçtığı parıltılar, ışıklar
evvel: önce.
feci: elem, keder ve ıstırap veren, acıklı
felaket: musibet, büyük dert, bela
fıkra: kısım, bölüm
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
garip: tuhaf, hayret verici.
Gavs-ı Geylâni: Abdülkadir Geylani Hazretleri
harika: olağanüstü.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî (k.s) Hazretleri.
imtisal: emre tamamen uyma, gereken yapma, alınan emre boyun eğme
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler
keramet-i bahire: büyük, geniş keramet.
keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadir Geylani Hazretlerinin kerametlerinden bahseden risale
kubur: kabirler, mezarlar, türbeler
Lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
mertebe: derece, basamak.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihat.
münasebet: vesile, dolayısıyla, nam-ına
nazdarane: nazlı bir şekilde
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nevi: çeşit, tür
nokta: konu ile ilgili bölüm
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, tarz, görünüş
şayan-ı hayret: şaşılacak, hayret verici şey
tahdis-ı nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma
talebe: öğrenci
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevakkuf: duraklama, durma.
vasiyet: bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şeyler için sağlığında verdiği emir ve işaretlerle.

izhar etti ki, sekiz yüz sene bir mesafede Cenab-ı Hakkın izniyle, ilâmıyla zamanımızı tasfilâtıyla görür tarzında, bizim gibi aciz, zayıf talebelerine ders verip teşvik eder. İşte Hazret-i Gavs'ın davasına bu ihbar-ı gaybîsi en bahir burhan olduğu gibi, Risale-i Nur'un eczalarının hakkaniyet ve ulviyetine bir hüccet-i katıa hükmündedir. Evet, Hazret-i Şeyh, bu kasidesiyle Sözlerin hakkaniyetini imza ediyor.

İkinci nokta: Ehl-i tarikat ve hakikatçe müttefekun aleyh bir esas var ki: tarik-i hakta sülûk eden bir insan, nefs-i emmaresinin enaniyetini ve serkeşliğini kırmak için lâzım gelir ki, nazarını nefsinden kaldırıp şeyhine hasr-ı nazar ede ede ta fenafişşeyh hükmüne gelir. "Ben" dediği vakit, şeyhinin hissiyatıyla konuşur. Ve hakeza, ta fenafirresul, fena fillâha kadar gider. Meselâ, nasıl ki, gayet fedakâr ve sadık bir hizmetkâr, bir yaver, efendisinin hissiyatıyla güya kendisi kendisinin efendisidir ve padişahıdır gibi konuşur. "Ben böyle istiyorum" der; yani "Benim seyyidim, üstadım, sultanım böyle istiyor." Çünkü kendini unutmuş, yalnız onu düşünüyor. "Böyle emrediyor," der. Öyle de Gavs-ı Geylânî, o hanika kasidesinin tazammun ettiği ezvak-ı fevkalâde Hazret-i Şeyhin sırr-ı azîm-i Ehl-i Beytin irsiyetiyle Âl-i Beytin şahs-ı manevîsinin makamı noktasında ve zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın verasetiyle hakikat-i Muhammediyesinde (ASM) kendini gorduğu gibi, fenâ-ı mutlak ile Cenab-ı Hakkın tecelli-i zatîsine mazhariyet noktasında, kasidesinde o sözleri söylemiş. Onun gibi

aciz: zayıf, güçsüz, zavallı
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı.
bâhir: apaçık, aşıkar
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
dava: takip edilen fikir, iddia
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fanî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik
ezvak-ı fevkalâde: olağanüstü zevkler
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fenafillah: Allah'ın varlığında yok olma, kulun zat ve sıfatının Hakkın zat ve sıfatında fânî olması
fenafirresul: varlığını Hz. Muhammed'in (asm) manevî şahsiyetinde yok etme
fenafişşeyh: bütün varlığını şeyhinin manevî şahsiyetinde yok etme
fena-ı mutlak: sonsuz yok oluş, mutlak yok oluş
Gavs-ı Geylânî: Abdulkadir Geylanî Hazretleri
gayet: son derece
hakeza: böylece, bunun gibi
hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyet'in aslı ve esası
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme.
Hazret-i Gavs: Abdulkadir Geylanî (k.s) Hazretleri
hissiyat: hisler, duygular
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi
hüccet-i katıa: katı ve kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
hükmünde: değerinde, yerinde
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
ilâm: bildirmek, öğretmek.
irsiyet: varis olma, mirasçılık.
izhar: gösterme, açığa vurma
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
mazhariyet: görünme ve tezahur yeri olma, nail olma, şereflenme.

mesafe: uzaklık, ara.
mesela: örneğin
müttefekün-aleyh: üzerinde birleşilen, anlaşılan, mesele hakkında ittifak edip anlaşmaya varılmış olan
nazar: bakış, dikkat.
nefs: kötü vasıfların kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenn yapılmasını emreden nefis.
nokta: konu ile ilgili bölüm
sadık: doğru, gerçek sözünde vaadinde, işinde doğru olan
serkeş: baş kaldıran, itaat etmeyen, asi.
seyyid: efendi
sırr-ı azîm-i Ehl-i Beyt: Ehl-i Beyt'in büyük sır ve hakikatı
sülûk: bir yola girme, bir yol tutup o yolda terakki mertebelerine devam etme
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kısı olmayıp bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar

talebe: öğrenci
tarık-ı hak: hak ve hakikat yolu
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tecelli-i zatı: Allah'ın zatının tecelli etmesi ve görünmesi
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliik.
veraset: varislik, mirasçısı olma
yaver: emir subayı
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.

olmayan ve o makama yetişmeyen onu söyleyemez, söylese mes'uldür.

Hazret-i Şeyh, veraset-i mutlaka noktasında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın kademi mübarekini omuzunda gorduğu ıçın, kendi kademini evlıyanın omuzuna o sırdan bırakıyor. Kasidesinde zahir görünen, temedduh ve iftıhar değıl, belkı tahdıs-ı nımet ve âlı bır şükürdür. Yalnız bu kadar var kı, muhibbıyet makamı olan makam-ı nıyazdan mahbubıyet makamı olan nazdarlık makamına çıkmış. Yanı tarik-i acz ve fakrdan, meşreb-i aşk ve ıstığraka gırmış. Ve kendine olan nıam-ı azıme-i İlâhiyeyi yad edip, bihakkın müftehırane şükretmıştır.

Üçüncü nokta: Keramet, mu'cize gibi Cenab-ı Hakkın fiilidir, hediyesidir, ihsanıdır ve ikramıdır, beşerin fiili değildir. O keramete mazhar olan zat ise, bazan biliyor, bazan bilmiyor, vukuundan sonra bilir. Keramete mazhariyetini kablelvuku bilen ve ıkram-ı İlâhîye ihtiyânyla tevfik-i hareket eden kısım, eğer enaniyetten butun butun tecerrud etmişse ve Hazret-i Gavs gibi kudsiyet kesb etmişse, Cenab-ı Hakkın izniyle, o kerametin her tarafını bilerek kendisi sahip çıkar, bilir ve bildirir. Fakat bununla beraber, madem o keramet ikramdır, butun tafsilatıyla keramet sahibine de meşhud olmak lâzım değildir. Bu sırra binaen, Hazret-i Şeyh, ilâm-ı Rabbanî ve izn-i İlâhî ile bu asrı görmüş ve hizmet-i Kur'ânıyenin etrafında bizleri muşahede edip nazar-ı şefkatıyle bakmış. O beş satır, sırf bir keramet ve intak-ı bilhak ve bir ıkram-ı İlâhî ve veraset-i Nebeviye ıtıbanyla zuhur ettiğinden, mu'cizevânî,

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun uzerine olsun anlamında Hz. Muhammed e dua.
âlî: yuce, yuksek, ulu.
asr: yuzyıl.
beşer: insan, insanlık.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
enaniyet: kendini begenme, bencillik, egoistlik.
evliya: veliler, Allah dostları.
Hazret-i Gavs: Abdulkadir Geylanî (k.s) Hazretleri.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti.
iftıhar: gurur, ovunme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına gore hareket etme.
ikram: bağış, ihsan.
ikram-ı İlâhî: Allah ın ikram ve ihsanı.
İlâm-ı Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab ı Hakk ın oğretmesi.
intak-ı bilhak: Hakkın soylettmesi, Cenab ı Hakkın konuşturması.
izn-i İlâhî: Allah ın izni.
kable l-vuku: olmadan once.
kadem: ayak.
kadem-i mübarek: mubarek ayak.
kaside: ovgu maksadıyla yazılmış şiir ve bu şıırın nazım şekli.
keramet: Allah ın velî kullarında gorulen olaganustu hâller veya tabiatustu hadiseler.
kesb: kazanma.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
madem: -den dolayı, boyle ise.
mahbubiyet: sevgililik.
makam: buyuk yer, mevki.
makam-ı nıyaz: dua makamı.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
mes'ul: sorumlu, yukumlu.
meşhut: gozle gorulen, muşahede olunan.
meşreb-i aşk ve istigrak: Allah aşkı ile kendinden geçme hareketi.
mu'cize: benzerini yapmaktan ın sanların acız kaldığı şey.
mu'cizevarî: mu'cize gibi.
muhibbiyet: dostluk, sevgililik.
müftehırane: iftıharla, oovunerek, gururlu bir şekilde.
müşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme.
nazar-ı şefkat: şefkat ve merhametle bakmak.
nazdar: nazlı.
nıam-ı azıme-i İlahiye: Cenab-ı Hakk ın buyuk ihsan ve nımetleri.
nokta: konu ile ilgili bolum.
Resul-i Ekrem: çok comert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
sır: gizli hakıkat.
şukur: Allah ın nımetlerine karşı memnunluk gosterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah ı hamd etme.
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şukrunu eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nımetı başkalarına anlatma.
tarik-i acz ve fakr: acızlıgını ve fakırlıgı bılme yolu.
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma.
temedduh: kendi kendini ovme, kendini methetme, boburlenme.
tevfik-i hareket: hareketin uygunluğu, uygun davranışta bulunma.
veraset-i mutlaka: mutlak vârıslık, mutlak manadakı vârıs temsilcı.
veraset-i Nebeviye: Peygamberımızın (s.a.v) hakkı tebliğ, İslam ı neşir ve Allah ın hukumlerini hâkim kılmadakı vazifelerine varıs olma.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
yad: anma.
zahir: açık, aşıkar.
zat: kişi, şahıs.
zuhur: ortaya çıkma.

kudret-i beşer fevkinde bir şekil almış. Sun'î, irade-i şeyh ile olduğu değildir. Çünkü intaktır. Ruh-ı kudsîsi hissetmiş, görmüş. İrade ve ihtiyar yetişemiyor. Akıl ise ruhun harekâtını ihata edemez. Lisan, ne kadar aklın dekaik-i tasavvuratının tercümesinde aciz ise, ihtiyar dahi ruhun dekaik-ı harekâtının derkinde o derece acizdir.

Hazret-i Gavs, o derece yüksek bir mertebeye malik ve o derece harika bir keramete mazhardır ki, kâfirlerin bir kısmı demiş: "Biz İslâmıyet'i kabul edemiyoruz; fakat Abdülkadir-i Geylânî'yi de inkâr edemiyoruz." Hem evliyayı inkâr eden Vahhabînin müfrit kısmı dahi Hazret-ı Şeyhi inkâr edemiyorlar. Evliya, onun derece-i celâletine yetişmediği bütün ehl-i tarikatça teslim edilmiştir.

İşte böyle güneş gibi bir mu'cize-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm, yüksek ve sönmez bir barika-i İslâmiyet olan bir zat-ı nuranînin, gayb-aşina nazarıyla asrımızı görüp, böyle bir keramet izhariyle teselli verip teşci etmek şe'nindendir. Acaba hiç mümkün midir ki, "Sultanü'l-Evliya" makamını ihraz etmiş ve hamiyet-i İslâmiye ile zamanındaki padişahları titretmiş ve kuvve-i kudsiye ile mazi ve müstakbeli hazır gibi izn-i İlâhî ile görmüş ve mematında dahi hayatındaki gibi daimî tasarrufu bulunduğu tasdik edilmiş olan bir kahraman-ı velâyet, bu asrımıza ve bu asır içindeki kemal-i acz ve zaaf ile Kur'ân'ın hizmetinde çalışan ve insafsız düşmanların hücumuna maruz ve tesellî ve temine muhtaç biçare, Kur'ân'ın hadimlerine ve talebelerine lâkayt kalabilir mi? Hiç mümkün midir ki, bizimle münasebettar olmasın? Sekiz,

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
barika-i İslâmiyet: İslâmiyet'in parıltısı, ışığı.
daimî: sürekli, devamlı.
dekaik-ı harekat: hareketlerin davranışların incelikleri.
dekaik-ı tasavvurat: ...
derece-i celâlet: celâllik, heybetli oluş derecesi.
derk: anlama, kavrama.
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.
evliya: veliler, Allah dostları.
fevkinde: üstünde.
gaybaşina: gaybı bilen, gaypten haber olan, gelecekten veya ahiretten haber veren.
hadım: hademe, hizmetçi.
hamiyet-ı İslâmiye: İslâmiyet'e ait olan duygu ve bağların korunma çabası.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî (k.s) Hazretleri.
hücum: saldırma.
ihata: kuşatma, içine alma.
ihraz: nail olma, erişme.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
intak: söyletme, söyletilme, dile getirme.
irade-i şeyh: şeyhin irade ve isteği.
izhar: gösterme, açığa vurma.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyet'i inkâr eden, dinsiz.
kahraman-ı velâyet: velilik makamının kahramanı.
kemal-i acz: acizin son derecesi, tam güçsüzlük, tam âcizlik.
kemal-i zaaf: zayıflığın son derecesi.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler.
kudret-i beşer: insan gücü, kuvveti.
kuvve-i kudsiye: kudsî kuvvet, Allah'ın sırlarının kendisinde gözüktüğü peygamberlerin, velilerin kuvveti.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
lisan: dil.
makam: manevî mevki.
mâlik: sahip.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazi: geçmiş zaman.
memat: ölüm, vefat.
mertebe: derece, basamak.
mu'cize-i Muhammediye: Peygamber Efendimizin (asm) mu'cizesi.
müfrit: ifrat eden, bir konu veya bir işte aşırıya kaçan.
münasebettar: ilgili, alakalı.
müstakbel: gelecek zaman.
nazar: bakış, dikkat.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
Ruh-ı kudsî: mukaddes yüce ruh.
Sultanü'l-Evliya: bütün evliyaların sultanı.
Sun'î: yapmacık, uydurma, sahte.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
talebe: öğrenci.
tasarruf: velilerin Allah'ın izni dairesinde eşya ve varlıklar üzerindeki manevî tesirleri, keramet.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
teselli: avutma, acısını dindirme.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme.
Vehhabi: Muhammed bin Abdülvehhab tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslâmı bazı meselelerde ifrat eden ve Arap milliyetçiliği yapan mezhep.
zat-ı nuranî: nuranı, nuru zat.

dokuz, belki on beş kuvvetli delilden kat-ı nazar, edna bir işaret kelâmında bulunsa, bize baktığına delâlet eder, hafi bir ışaret etse kâfıdır. Çünkü makam iktıza ediyor, mutabık-ı mukteza-ı hâldır ve münasebet kavıdır.

Ey benimle beraber Hazret-i Şeyhin teveccüh ve duası na mazhar kardeşlerim! Şu Ustadımız, bizi istıkbalde adem zulumatı içinde düşunup bizimle meşgul olurken, biz o mazıde mevcut ve nur perdeleri içinde ustadımızı ve ustadımızın ustadı ve ceddi olan Fahru'l-Âlemın Aleyhıssalâtü Vesselâm Efendımızın teveccühlerinden gaflet etmek, onlara istinat etmemek lâyık mıdır? Madem onlar bizi düşunuyorlar, biz de butun kuvvet ve ruhumuzla onlara itimat edip ve emirlerine bilâ kayd ü şart itaat etmeliyiz.

Ehl-i dunyanın telsiz, telgraf ve telefonları şarktan garba gittiği gibi, işte ehl-i hakikatin de maziden, dokuz yüz sene mesafe-i azîmeden müstakbele böyle manevî telefonları işleyebilir ve manevî teleskoplan görebilir. Malûmdur ki, zayıf emareler, içtima ettikçe kuvvet bulur, delîl hükmüne geçer. İncecik ipler, içtima ettikçe kopmaz, halat olur. Küllî, umumî kayıtlar, içtima ettikçe hususiyet peyda edip taayyün eder. Bu sırra binaen, Hazreti Şeyhin bu beş satırında sekiz-dokuz kuvvetli işaretin içtimaında hıç şek ve şüphe bırakmadı ki, Hazret-i Şeyh, şimdıkı Kur'ân-ı Hakîm'in şakırtlerine bizinnillâh ustadlık ediyor, bihavlillâh şefkatı altında himaye ediyor.

adem: yokluk.
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun uzerine olsun! anlamında Hz. Muhammed'e dua.
bihavlillah: Allah ın kuvvet ve kudreti ile.
bizinnillah: Allah ın izni ile.
bilakayduşart: kayıtsız ve şartsız.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cedd: dede, büyük baba, ata.
delalet: delil olma, gosterme, alamet, ışaret.
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan.
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
edna: en açağı, en basit, en kuçuk.
ehl-i dünya: dunyaya bağlı dunya adamı, ahireti duşunmeyen.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gideniler. Allah adamı.
emare: alamet, belirti, nışan.
Fahrûlâlemin: butun âlemlerin iftıhar vesilesi olan Hz. Muhammed.
gaflet: dikkatsızlik, endişesizlik, Allah tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garp: batı. Batı da kalan bolgeler.
hâfi: gizli.
halat: kalın ip, urgan.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hususiyet: hususîlik, ayırıcı ozellik.
hukmüne: yerine degerine.
içtima: toplanma.
iktıza: gerektirme, luzumlu kılma.
istıkbal: gelecek zaman.
istinat: dayanma.
itaat: soz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
itimat: dayanma, guvenme.
kâfi: yeter, elverir.
kat-ı nazar: bakışı kesme, bakmama, alakayı kesme.
kavi: kuvvetli, guçlu.
kelam: soz, lafız.
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve surasında sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
küllî: umumî, genel, butun olan.
madem: -den dolayı, boyle ise.
makam: manevî mevkı.
malûm: bilinen, bilinir olan.
manevî: manaya aît, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazi: geçmiş zaman.
mesafe-i azime: buyuk mesafe, uzaklık.
mutabık-ı mukteza-yı hal: halin geregine uygun.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
müstakbel: gelecek zaman.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
peyda: meydana gelme, açığa çıkma.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sır: gizli hakikat.
şakirt: talebe, ogrenci.
şark: doğu, doğu bolgeleri.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
taayyun: meydana çıkma, belli olma, belirlenme.
teleskop: gok cısımlerini gormekte ve incelemekte kullanılan çok guclu durbun.
teveccüh: yonelme, sevgi, ilgi.
umumî: genel.
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulum ve kulur.

Cem-ı kutbiyet ve ferdiyet ve gavsiyet
İle üç sütun üzerine durur.
Rayet-i ulviyet-i şeyh-i hakkanîdir hitab-ı Abdülkadir.
İlham-ı Huda kitab-ı Abdülkadir.
Bâzü'l-eşheb ferd-i ferid-i deveran.
Gavs-ı Azam Cenab-ı Abdülkadir.

Said Nursî

* * *

Risale-i Nur Şakirtlerinin Bir Fıkrasıdır

(1) وَكُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ لِلّٰهِ مُخْلِصًا ۞ تَعِيشُ سَعِيدًا صَادِقًا بِمَحَبَّتِي

İLM-İ CİFİRLE MANASI.

"Ey Said! Sen, zamanın Abdülkadir'i ol, ihlâs-ı tammı kazan, faknnla beraber maişetini düşünme, nastan mınnet alma, ismin 'Said' olduğu gibi maişette de mes'ud olacaksın. Muhabbetimde sadık olduğundan ve ihlâsa çalıştığından, Hulûsî gibi muhlis talebeler ve yardımcılar ve Süleyman, Bekır gibi sadık hızmetkârlar ve Sabri gıbı tam takdır edıcı ve ciddî muştak talebeler sıze verılmış."

Evet, lillahilhamd, Gavsın sarahat derecesinde ihbar ettiği hal vuku bulmuştur. Gavs-ı Azam, "Said" namıyla tesmiye ettiği müridinin tarihçe-i hayatında en mühim noktalan beyan etmekle beraber, ilm-ı cıfır esranyla sekiz-dokuz cıhette, Said'in başına parmağını basıyor. Beyıtlerın mana-ı zahırîsı ile maanı-i cıfrıyesı bırbırıne çok

1 Halisen Allah için vakın kadınsı ol. Sadık muhabbetımle said olarak yaşarsın.

bazü'l-eşheb: Abdulkadır-ı Geylânı Hazretlennın bır namı
beyan: açıklama, bıldırme, ızah
beyıt: ıkı mısradan oluşan şıır
Cem-i kutbiyet ferdiyet ve gavsiyet: manevı makamlann tamamı toplamı
ciddı: gerçek olarak, hakıkaten
cıhet: yon
esrar: sırlar, gızlı hakıkatler
fakr: fakırlık, yoksulluk, varlıktan geçme, yalnız Allah a muhtaç olma
ferd-ı ferid-i devaran: benzersız seçılmış zat
fıkra: kısım, bolum
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdulkadır-ı Geylânî Hazretlennın namı
hitab-ı Abdulkadir: Abdulkadır Geylanı hazretlerının hıtabı
hizmetkâr: hizmet yapan kımse, hızmetçı
İhbar: haber verme, bıldırme
İhlas: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
İhlâs-ı tam: tam ıhlâs, yaptıgı her ışında Allah ın emnnı ve rızasını gozetme, dunyevı veya ahrevı hıç bır karşılık beklememe
İlham-ı Huda: Cenab-ı Hak tarafın dan kalbe ındırılen mana
ilm-i cifir: cıfır ılmı, harflenn sayı değerlennden mana çıkararak elde edılen ılım
kitab-ı Abdülkadir: Abdulkadır Geylanı hazretlerının kıtabı
lillahilhamd: Allah a hamdolsun kı!
maanı-ı cifriye: cıfır hesabına dayalı olarak çıkarılan manalar
maişet: geçım, geçınme.
mana-yı zahiri: zahıre aıt mana, açık mana, gorunen mana
mesut: saadetlı, bahtlı, mutlu
minnet: bır ıyılık karşısında yuk altında kalma, kendını manevî olarak borclu hıssetme.
Muhabbet: sevgı, sevme
muhlis: ıhlaslı, samımî, bır ışı hıç bır karşılık beklemeden sırf Allah rızası ıçın yapan
muhim: onemlı, ehemmıyetlı.
murit: tarıkatta bır şeyh ve murşıde baglanarak tarıkat usul ve âdetlerı ıle tasavvuf hakıkatlen ogrenen kımse
muştak: arzulu, fazla ısreklı ıştıyak gosteren.
nam: ad
nas: ınsanlar
rayet-i ulviyet-i şeyh-i hakkani: hakka ve hakıkate uygun olan şeyhın, evlıyanın yuce bayrağı
Risale-i Nur: Nur Rısalesi, Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlennın adı
sadık: dogru, gerçek, sozunde vaadınde ısınde dogru olan
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
şakırt: talebe, ogrencı
takdir: begenme, begendıgını belırtme
talebe: ogrencı
tarihçe-i hayat: bır kımsenın hayatını anlatan kıtap, bıyografi
tesmiye: ısımlendırme, ad verme
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme

yakın olmakla dokuz vecihteki işaretler birbirini teyit ettiğinden, sarahat derecesine çıkmış.

اَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا مَا يُحَاوِلُهُ ۞ وَاَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ [1]

İLM-İ CİFİRLE MANASI:

"On dördüncü asırda 'el-Kurdî' lakabıyla yâdedilen Molla Said, benim müridimdir. O fitne ve belâ asrının her şer ve fitnesinden, Allah'ın izniyle ve havl-ı kuvvetiyle onun muhafızıyım."

Evet, Hürriyetten yirmi-otuz sene sonraya kadar, yirmi fitne-ı azîme içinde fevkalâde bir surette Gavsın o müridi mahfuz kalmıştır. Korktuğu şer ve mehalikten bir hıfz-ı gaybî ile kurtulmuştur.

مُرِيدِي اِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا ۞ اَغِيثُهُ اِذَا مَا سَارَ فِي اَيِّ بَلْدَةٍ [2]

İLM-İ CİFİRLE MANASI:

"O Gavs'ın muridi olan Said el-Kurdî, Rusya'da esaretle Asya'nın şark-ı şimalîsinde ve ehl-i bid'anın elîyle Asya'nın garbına nefyolunarak kaldığı mıktarca ve Sibirya taraflarından firar edip fevkalâde çok bilâdı seyr ü seyahat etmeye mecbur olduğu zaman, Allah'ın izniyle, havl ve kuvvet-i Rabbanî ile ona imdat etmişim ve istimdadına yetişmişim."

Evet, Hazret-i Gavs'ın müridi ünvanıyla irade ettiği Said (RA), üç sene esaretle Asya'nın şark-ı şimalîsinde mehalık içinde mahfuz kalıp, üç-dört aylık mesafeyi firar

1- Ben müridimi korktuğu herşeyden muhafaza ederim, onu her türlü kötülük ve fitneden korurum.

2- Müridim şarkta ve garpta olduğu zaman, herhangi bir ülkeye gittiğinde ona yardım ederim.

asır: yüzyıl.
belâ: musîbet, sıkıntı.
bilâd: beldeler, diyarlar, memleketler, şehirler.
ehl-i bid'a: bid'atçılar, doğru yoldan sapıp hurafelerin peşinden gidenler.
esaret: esirlik, tutsaklık, hükum altında bulunma.
fevkalâde: olağanüstü.
firar: kaçma, gizlice gitme.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
fitne-i azîme: toplum içinde büyük fitne, azgınlık, karışıklık.
garp: batı, Batı'da kalan bölgeler.
havl: güç, kuvvet.
havl-i kuvvet: güç ve kuvvet.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylânî (K.S) Hazretleri.
hıfz-ı gaybî: gizli koruma.
ilm-i cifir: cifir ilmi, harflerin sayı değerlerinden mâna çıkararak elde edilen ilm.
imdat: yardım.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan ikudar, güç.
İstimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.
kuvvet-i Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın kuvveti.
lakap: ünvan.
mahfuz: hıfz olunmuş, korunmuş.
mehalik: helâk olacak yerler, tehlikeli yerler veya işler, tehlikeler.
mesafe: uzaklık, ara.
muhafız: koruyucu, bekçi.
mürit: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse.
nefy: sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme.
sarahat: sarîhlik, açıklık, belirlilik.
seyr: bir yerden başka bir yere gitmek için yola çıkma, yolculuk, sefer.
suret: biçim, şekil, tarz.
şark-ı şimalî: kuzeydoğu.
şer: kötülük.
şer: kötülük.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
unvan: ad, isim.
vecih: cihet, yön.
yâd: anma.

suretiyle kat ederek çok şehirleri gezip Gavsın dediği gibi mahfuz kalmıştır.

فَيَامُنْشِدًا نَظْمِي فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ ۞
فَإِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ [1]

ILM-İ CİFİRLE MANASI:

"Bediuzzaman Molla Said" namıyla yad olunan ve evrad-ı muntazamasını okuyan mündine der ki: *"Benim nazmımı, yani meslek ve meşrebimi ve mücahedatımı gösteren makalâtımı söyle. Yanı, nazmımdan murad, senin risalelerin ve Sözlerin ve Mektubatındır.* [2] فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ; *bin üç yüz otuz ikide o Sözler ile mücahedeye başla. Sen inayet-i İlâhiyenin hıfzındasın."*

Evet, مُنْشِدًا *ilm*-i cifirle "Molla Said"i gösterdiği gibi, نَظْمِي ile Risaletü'n-Nur'u gösterir. Ve مِي ile hem Mektubatı, hem [3] كَلِمَاتُ سَعِيدِ الْكُرْدِي gösterir. "Kelimat" *Sözler* demektir. فَقُلْهُ وَلَا تَخَفْ bin üç yüz otuz ikiyi gösterir. O tarih, *mebde-i* cihadıdır. O tarihte *İşaratü'l-İ'caz* tefsirinin neşriyle *mücahedeye* başlamış.

* * *

1. Ey benim şiirimi okuyan: onu söyle ve korkma! Çünkü hiç şüphesiz sen İnâyet gözüyle korunmaktasın!
2. Korkma! O sözleri söyle.
3. Said-i Kurdî'nin kelimeleri.

evrad-ı muntazama: düzenli olarak okunan virdler, dualar
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
ilm-i cifir: cifir ilmi, harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
kelimat: kelimeler, sözler
mahfuz: hıfz olunmuş, korunmuş,
makalat: sözler
mebde-i cihad: cihadın başlangıcı
meslek: gidiş tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
murad: maksat, meram
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar
mücahede: savaşma, mücadele
murit: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve adetleri ile tasavvufi hakikatleri öğrenen kimse
nam: ad.
nazım: kafiyeli, vezinli söz.
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz.
tefsir: Kur'an-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
yâd: anma

KERAMET-İ GAYBİYE-İ GAVSİYENİN İŞARATINI TEYİT EDEN ÜÇ REMİZ

Birinci Remiz: [1] أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا ilm-i cifir itibarıyla, makam-ı ebcedi hesabıyla, bin üç yüz otuz altıyı gösterir. Demek Hazret-i Gavs, "Bu tarihte, istikbalde gelecek müridini emr-i İlâhî ile muhafaza edecek" diyor. Evet, bu biçare Saıd dahı dıyor: Nev-i beşere gelen en büyük bır musibet, Harb-i Umumî hengâmında, çok tehlikelere maruz kaldım. Hazret-i Gavsın gösterdiği Arabî tarihte veya az evvel hanka bır surette kurtuldum. Hatta bır defa, bir dakikada üç gülle öldürecek yere mukabil bana isabet ettiği halde tesir etmediler. Bitlis'in sukutunda, bir miktar talebelerimle Rus askerlerinin bir taburu içine düştük. Bızı sardılar, her tarafta el ele ateş edildi. Dört tanesi müstesna, bütün arkadaşlanm şehit olduktan sonra, taburun dört sıralarını yardık, yine onların içinde bir yere gırdik. Onlar, ustümüzde, etrafımızda sesimizi, öksuruğumuzu ışıttıklen halde bızı görmuyordular. Otuz saat, o halde çamur içinde, ben yaralı iken hıfz-ı İlâhî ıle istirahat-ı kalb içinde muhafaza edildim.

Bunun gibi müteaddit tehlikede Hazret-i Gavsın gösterdiği tarih-i Arabî itibarıyla, hakikaten bir hıfz-ı İlâhî içinde bulunduğumu hissediyordum. Demek Cenab-ı Hak o kudsî üstadımı, bir melâike-i sıyanet gibi bana muhafız kılmış.

1- Ben mündimi korurum

Arabî: Araplara ait.
bıçare: çaresiz zavallı
emr-i İlâhî: İlâhî iş. Allah'ın emri
evvel: once.
gülle: top mermisi
hakıkaten: hakikat olarak doğrusu gerçekten.
Harb-i Umumî: genel harp dunya savaşı
hanka: olaganustu
Hazret-i Gavs. Abdulkadir Geylani (k.s) Hazretlen
hengam: zaman, sıra.
hıfz-ı İlahı: Allah'ın koruması
ilm-i cifir: cifir ilmi: harflerin sayı degerlennden mana çıkararak elde edilen ilım
istıkbal: gelecek zaman.
istırahat-ı kalp: kalbin rahatlaması, iç huzur
işarat: işaretler haber vermeler
Keramet-i Gaybiye-i Gavsiye: Gavs-ı Âzam Seyyid Abdulkadir Geylânî Hazretlennın istıkbalden haber veren kerameti
kudsî: mukaddes, yuce
makam-ı ebcedi: ebcetle ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
maruz: bir şeyin etkısı ve tesın altında bulunma
melaıke-i sıyanet: kbruyucu melekler
muhafaza: koruma
muhafız: koruyucu, bekçi
mukabil: karşılık.
musıbet: felaket, bela
mürıt: tankatta bir şeyh ve mürşıde bağlanarak tankat usul ve âdetlen ile tasavvufi hakıkatlen ogrenen kımse
müstesna: ayrı tutularak, hanç ayrık
muteaddıt: çeşitli, bir çok.
nev-ı beşer: insanoglu, insanlar
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
suret: bıçım, şekil, tarz
sükut: düşme, düşüş
şehıt: Allah'ın ve yuce dınının adını yuceltme ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Müslüman.
tabur: duzgun sıralar halınde dızılmış asker bırlık.
talebe: ogrenci.
tarih-i Arabı: Arabı tarih, Hicrî tarihe gore
tesır: etkı
teyıt: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.

İşte bu أَنَا لِمُرِيدِي حَافِظًا fıkrası, bu fakirin mühim sergüzeştlerine işaret ettiği gibi, bu fakirin etrafında hizmet-i Kur'âniye işinde toplanan arkadaşlarımdan dokuz talebesini حَافِظًا ismi ile işaret ediyor.

(1) وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ شَرٍّ وَفِتْنَةٍ fıkrasında iki hükûm var. Biri şerden, diğeri fitnedendir. Demek ikincisi (2) وَأَحْرُسُهُ فِي كُلِّ فِتْنَةٍ ve bu cümle كُلّ şedde sayılmazsa bin üç yüz kırk dört eder. Evet, bu tarihten şimdiye kadar çok fitne-i muhimmeden bir himayet-i gaybî ile mahfuz kaldığımı (3) تَحْدِيثًا لِلنِّعْمَةِ ilân ediyorum.

İkinci Remiz:

(4) مُرِيدِي إِذَا مَا كَانَ شَرْقًا وَمَغْرِبًا ❁ أَغِثْهُ إِذَا مَا سَارَ فِي أَيِّ بَلْدَةٍ

fıkrasında bahsettiği ve konuştuğu müridi ise, şarka esareten gittiği tarihi gösterdiği gibi, garba nefyolduğu tarihi de gösterir. Şöyle ki:

Şu fıkranın hakikî tabiri (5) إِذَا مَا كَانَ مُرِيدِي أَسِيرًا فِي شَرْقٍ oluyor. Demek zaman-ı esaret مَا كَانَ مُرِيدِي أَسِيرًا فِي شَرْقٍ de çıkıyor. Ve bin üç yüz otuz yedi ediyor. İşte bu fakir, o tarih-i Arabîde Rus esaretinde, tek başımla Petroğra'dan bir ay şimal-i şark tarafından firar edip, çok envâ-ı mehalik varken, Rusça bilemediğim hâlde, bir

envâ-ı mehalik: turlu turlu tehlikeler
esaret: esirlik, tutsaklık, hükûm altında bulunma
esareten: esir olarak.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
firar: kaçma, gizlice gitme.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
fitne-i mühimme: onemli fitne azgınlık, bozgunculuk.
garp: batı. Batı da kalan bolgeler
hakikî: gerçek
himayet-i gaybî: gaybî bir şekilde koruma, muhafaza
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
hukûm: karar, emir
ilan: yayma, duyurma, bildirme
mahfuz: hifz olunmuş, korunmuş.
mühim: onemli, ehemmiyetli
mürit: tarikatta bir şeyh ve mürşide baglanarak tarikat usul ve adetlen ile tasavvufî hakikatlen ogrenen kimse.
nefy: sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
sergüzeşt: bir kimsenin başından geçen hal ve olaylar, serüven, macera
şark: doğu, doğu bolgeleri
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kotulük.
şimal-i şark: Kuzey doğu.
tabir: yorum, yorumlama
talebe: ogrenci
tarih-i Arabî: Arabî tarih, Hicrî tarihe gore
zaman-ı esaret: esirlik donemi.

1 Ben onu her fitne ve şerlerden korurum
2. Ben onu her fitneden korurum
3 Nimeti yâd ederek.
4. Mündim şarta ve garbda olduğu zaman herangi bir ulkeye gittiğinde ben ona yardım ederim.
5. Mündim şarkta esir olduğunda

muhafaza-ı gaybiye altında pek çok bilâdı seyr ü seyahat ettim. Tâ Varşova, Avusturya tarikiyle İstanbul'a gelip uzun bir daire-i arzda seyahat ettim. Hazret-i Gavs'ın dediği gibi, o esaret-i şarkıye ve o seyr-i bilâd-ı kesire içinde izn-i İlâhî ile istigaseme medet görüyordum. Demek izn-ı İlâhî ile Hazret-i Gavs, melek gibi bu vazifeyi duasıyla yapmış.

Amma[1] مَا كَانَ مَغْرِبًا kaydı, tarih-i Arabî olarak bin üç yüz elli bir, meşhur Rumî tarihiyle iki sene fark var. İşte, Hazret-i Gavs'ın dediği gibi, bu fakir, tarih-i Arabî ile bin üç yüz elli birde, şeair-i İslâm içinde mühim tahavvülât zamanında bütün kuvvetimle şeairin muhafazasına hizmetle mükellef olduğum halde, o manevî hercümerçteki fırtınalar bizi sarsmadı.

Hem مغْرِبًا kelimesi, ahirdeki tenvin ile beraber bin iki yüz doksan ıkı eder ki, bu fakirin dünyaya gelmesinden bir sene evvel veyahut rahm-ı maderdeki tarihe işaretle beraber, مَا كَانَ مَغْرِبًا bin üç yüz on dört eder. Bin üç yüz on dört senelerinde mevzu-i bahis olan mundi, muhim vartadan kurtulmasına Gavs (RA) işaret ediyor, onun imdadına yetıştım diyor. Hayatta olan eskı talebelerım bılıyorlar ki, bin üç yüz on dört, bin üç yüz on beş-on altı senelennde, Van kalesı kı, ıkı mınare yuksekhğınde sırf dağ gibi bir taştan ıbarettir, eskiden kalma oda gibi bir in kapısına gıdıyorduk. Ayağımdan kunduralar kaydı, ıkı

1- Garbda olduğunda

ahir: son
amma: ama, lakin, ancak.
bilad: beldeler, diyarlar, memleketler, şehirler
daire-i arz: dünya dairesi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esaret-i şarkiye: doğudaki esirlik dönemi
evvel: önce
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylani (k.s) Hazretleri
herc ü merc: karmakarışık olma, alt üst olma
ibaret: meydana gelen oluşan.
imdat: yardım
istigase: medet, umma, yardım isteme
izn-i İlâhi: Allah'ın izni.
manevi: manaya ait, maddî olmayan
medet: inayet, yardım, imdat.
mevzu-ı bahs: kendisinden bahsedilen, bahis konusu.
muhafaza: koruma
muhafaza-i gaybiye: gaybî koruma
muhim: önemli, ehemmiyetli
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
murit: tarikatta bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse
rahm-ı mader: anne rahmi
seyr ü seyahat: hareket etme ve yolculuk.
seyr-i bilad-ı kesire: bir çok şehri gezmek.
şeair: dinin alâmetleri, işaretleri.
şeair-i İslâm: İslâm'a ait işaretler, İslâm'a sembol olmuş iş ve ibadetler
tahavvülat: tahavvüller, değişmeler
talebe: öğrenci
tarih-i Arabi: Arabî tarih, Hicrî tarihe göre
tarik: yol
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna ıki üstün (en) ıki esre
varta: tehlike, büyük tehlike
vazife: görev

ayağım birden kaydı. Tehlike yüzde yüz... Başkaca nokta-ı istinat kalmadığı hâlde, büyük bir ıstınada basmış gibi üç metrelik bır kavisle o mağaranın kapısına atılmıştım. Hem ben, hem beraberimdeki orada hazır arkadaşlarım, ecel gelmedığı ıçın sırf bır hıfz-ı Ilâhî, harika bır ımdad-ı gaybî telâkki ettik.

İşte Hazret-ı Gavs, madem bu kasidesinde sergüzeşt-i hayatımın mühim noktalarına işaret ediyor; elbette bu acip ve en tehlikeli bir sergüzeşt-i hayatıma şu cümlesiyle ışaret edıyor denilebılır.

Elhasıl: Hazret-ı Gavs'ın mezkûr kelimatları, bu fakirin tarih-ı hayatımda geçen en mühim noktalan manasıyla ifade ettikleri gibi, hesab-ı ebced makamıyla mühim noktalann tarıh-i vukularına tevafuklan, elbette tesadufi ve tesadûf ışi olamaz. Sair ışaratın kuvvet-i kat'iyeti, tesadufü muhal derecesine getirmiştir. *Madem bu beş satır kasidesi bir keramettir; keramet ise, mu'cıze gibi, Cenab-ı Hak tarafındandır, intak-ı bilhak nev'ındendır, daha beyan etmedığımiz çok esran havidir; ihtıyar-ı beşer yetişemez.*

Said Nursî

* * *

acip: tuhaf, hayrette bırakan
beyan: açıklama, bıldırme, ızah
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen olum vaktı
elhasıl: hasıl, netice, ıtıbanyle, kısaca.
esrar: sırlar, gızlı hakıkatler
hârika: olaganustu
havi: ıçıne alan, kapsayan, kuşatan
Hazret-ı Gavs: Abdulkadır Geylanı (k.s) Hazretlerı
hesab-ı ebced: harfiere verılen sayı degerlerı ıle ıbarelerden geçmişe veya geleceğe aıt ışaretler çıkarmak, tarıh duşurmek.
hıfz-ı Ilahı: Allah ın koruması
İhtıyar-ı beşer: insanın ihtıyar, ırade ve tercıhı
Imdad-ı gaybi: gayba aıt yardım. Cenab-ı Hakkın çaresızlıge duştukleri buyuk sıkıntılarla karışlaştıkları anlarda mahlukatına, kullanna yapmış oldugu ozel yardımlar, himayeler
Intak-ı bilhak. Hakkın soyletmesı. Cenab ı Hakkın konuşturması
Istinat. dayanak.
Işarat: ışaretler, haber vermeler
kaside: ovgu maksadıyla yazılmış şıır ve bu şıırın nazım şeklı
kelimat. kelimeler, sozler
keramet: Allah ın veli kullannda gorulen olaganustu haller veya tabıatustu hadıseler
kuvvet-i kat'iyet. kesınlık kuvvetı
latıf: tatlı, şırın
madem ...den dolayı, boyle ıse
makam: deger
mezkur. zıkredılen, adı geçen, anılan
mu'cize: benzennı yapmaktan insanların acız kaldığı şey
muhal: ımkansız
mühim. onemlı, ehemmıyetlı
nev. çeşıt, tur
nokta: konu, konu ıle ılgılı onemlı bolum.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası.
Sair: dıger, başka, otekı.
sergüzeşt-i hayat: hayat macerası, hayat hıkayesı.
tarıh-ı hayat: hayat tarıhı.
tarıh-ı vuku: meydana gelme, gerçekleşme tarıhı.
tefe ül: bır kıtabı rastgele açarak denk gelen yen okuma ve o kısmı uğurlu sayma
telakki: anlama, kabul etme
tesaduf: rastlantı.
tesadüfi: tesadufle ılgılı, rastgele, tesaduf olarak.
tevafuk: uygunluk, bellı sıra dıçı ve munasebetler ıçensın de bırbırine denk gelme.

Latif Bir Tefe'ül

Şeyh Sa'di-i Şirazî'nin Bostan'ından Sözler hakkında ben, Hafız Halid, Galib, Süleyman niyet edip açtık, tefeül bu çıktı:

نِکَرْتَا گُلِسْتَانْ مَعْنَا شُکُفْت ○ بَرُو هِیچْ بُلْبُلْ چُنِیْنْ خُوشْ نَگُفْت

عَجَبْ گَرْ بِمِیرَدْ چُنِیْنْ بُلْبُلْ ○ کِه اَزْ اِسْتِخْوَانْ نَشْ بَرُوِیَدْ گُلی

Meali: Yani, "*Gel, bak, güller bağı şeklinde hakıkat gülleri açılmış. Böyle hakıkat bahçesinde hiçbir bülbül, böyle şırin, hoş nağme etmemıştır. Nasıl oluyor ki, böyle bır bülbül öldükten sonra onun kemıklerınden güller açılmasın.*"

Bu meal, maksadımıza o kadar yakındır ki tabire lüzum yoktur. Yalnız gulıstanımız, ebedî Kur'ân cennetındendır, ondan gelmıştır.

Mehmed, Tevfik, Galip,
Süleyman, Hafız Halid, Said (RA)

* * *

ebedî: sonu olmayan, daımî, sürekli
gülıstan: gül bahçesi, gül tarlası
hakıkat: gerçek, doğru
maksat: gaye
meal: mana, anlam, mefhum
nağme: güzel ses, ahenk, ezgi,
tabır: yorum, yorumlama
tefe'ül: bır kıtabı rastgele açarak denk gelen yerı okuma ve o kısmı uğurlu sayma

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Gavs, meşhur kasidesinde, sarahat derecesinde bizlerden, yani hizbü'l-Kur'ân'dan haber verdiği gibi, daha birkaç yerde, yine işarî bir tarzda haber veriyor.

Ezcümle, o kasidenin arkasında *Mecmuatu'l-Ahzab*'ın 563'üncü sayfasında, yine o malûm muridinden bahsediyor ve beytinde diyor ki:

فَمُرِيدِي اِذَا دَعَانِي بِشَرْقٍ ۞
اَوْ بِغَرْبٍ اَوْ غَارٍ فِي بَحْرٍ طَامِي ۞ اَغِثْهُ[1]

"*Garpta beni çağırdığı vakit onun imdadına yetişeceğim.*" Evet, doğrudur. Arabî tarihle bin üç yüz otuz dokuzda, müthiş bir buhran-ı ruhî ve dehşetli bir heyecan-ı kalbî ve dağdağalı bir teşevvuş-i fikrî geçirdiğim sıralarda, pek şiddetli bir surette Hazret-i Gavs'tan istimdat eyledim. Bır-iki yerde bahsettiğim gibi, *Futuhu'l-Gayb* kitabı ile ve dua ve himmetiyle imdadıma yetişti ve o buhranı geçirdim. İşte o muridi ise, biçare Saidu'l-Kurdî olduğunu meşhur kasidesinde kat'î gösterdiği gibi, bu kasidede de[2] فَمُرِيدِي den murad olur. Çünkü[3] دَعَانِي بِغَرْبٍ ebced hesabıyla bin üç yüz otuz dokuz eder. O zaman memleketime nisbeten garb sayılan İstanbul'da idim. دَعَانِي بِغَرْبٍ makam-ı ebcedîsi zaman-ı istimdadıma

1 Mündim, şarkta ve garbda, ya da büyük bir deryadaki bir mağarada dahı olsa ona yardım ederim.
2. Mündim.
3 Garpta beni çagırdıgında

Arabi: Arap diline ait.
beyt: iki mısradan oluşan şiir.
biçare: çaresiz, zavallı.
buhran: bir ısın tehlikeli, karışık bir hal alması, bunalım, zor durum, kriz.
buhran-ı ruhi: ruhsal sıkıntı.
dağdağa: gurultu, beyhude telaş ve ıztırap.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
ebced: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi.
ezcümle: bu cumleden olarak.
Fütuhu'l-Gayb: Abdulkadir-i Geylânı Hazretlennin bir esen
garp: batı, Batı da kalan bolgeler
Hazret-i Gavs: Abdulkadır Geylanî (k.s) Hazretleri
heyecan-ı kalbi: kalben heyecan duyma
himmet: manevî yardım, ihsan, lutuf
hizbü'l-Kur'an: Kur an hizmetkârı, Kur'an taraftarı
İmdat: yardım
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çagırma
işarî: bir kelimenin açık manasına baglı olarak ikinci ve uçuncu derecede işaret yolu ile yapılan açıklama
kaside: ovgü maksadıyla yazılmış şıir ve bu sınnı nazım şekli
kat'i: kesin, şupheye ve teredude mahal bırakmayan
makam-ı ebcedi: ebcetle ılgılı makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
malûm: bilinen, bilinir olan
murad: maksat, meram
murit: tankatta bır şeyh ve murşide baglanarak tankat usul ve adetlen ile tasavvufi hakıkatlen ogrenen kımse
muthiş: dehşet veren, urkûten dehşetli, korkunç.
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
sarahat: sanhlık, açıklık, belirlilik.
suret: bıçım, şekil, tarz
tarz: bıçım, şekil.
teşevvüş-i fikrî: fıkrın bulanıklıgı, karmakarışık olması
zaman-ı istımdat: medet dileme, yardım ısteme zamanı

tevafuk ediyor. Hesapta إِذَا lâfzı dâhil olmaz. Çünkü إِذَا zamanı gösteriyor دَعَانِي بِعَرْبٍ cümlesi o müphem zamanı tayin ediyor.

Hem ezcümle, *Mecmuatü'l-Ahzab*'ın ikinci cildinin 379'uncu sayfasında Hazret-i Gavsın "Virdu'l-Işa" namındaki münacatında şu fıkra var:

فَالْوَاصِلُ[HAŞİYE 1] إِلَى سَاحِلِ السَّلَامَةِ هُوَ السَّعِيدُ

الْمُقَرَّبُ[HAŞİYE 2] ۞ وَدُالْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبَعَّدُ وَالْمُعَذَّبُ[1]

İşte Gavsın şu fıkrası, فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ[2] ayetinin bir nevi tefsiridir. Şu küllî ayetin bir kısım efradını, altıncı asır ve on dördüncü asırda ayetin külliyetinde dâhil bir kısım efrad-ı mahsusayı irae ettiğine müteaddit emareler var.

HAŞİYE 1: فَالْوَاصِلُ kelimesi –muteaddi olmak cihetiyle– "Sözleriyle selâmete ısal edici" demektir.

HAŞİYE 2: الْمُقَرَّبُ müşedded *râ*, bir sayılsa, Üstadımızın lâkabı olan "en-Nursî" kelimesinin aynıdır. Yalnız atf için و var. Tam tevafukla mukarrebden murad Nurlu olduğunu gösteriyor. الْمُقَرَّبُ de şeddeli *râ* iki sayılsa, "Bediuzzaman Nursî" *yâ*-ı muhaffefle aynıdır. Yalnız iki fark var. İki *hemze*-i vasıl sayılsa tam tamına tevafukla اَلْمُقَرَّبُ doğrudan doğruya ona işaret ediyor.

Şamlı Tevfik, Süleyman, Ali

1- Selâmet sahiline ulaşan ancak said ve Allah'a yakın bulunandır. Helâk olan ise ancak şaki Allah'tan uzak ve azabı hak edendir.

2- Onların bir kısmı şakî bir kısmı ise saîddir. (Hud Suresi, 105)

müşeddet: şeddeli, şeddesi olan harf, kelime
muteaddit: çeşitli, bir çok
nam: ad
nevi: çeşit, tür
selâmet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okuttan işaret.
tayin: belirleme, yerini belli etme
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
vırdü'l-işa: işâ vırdı, yatsı vaktı duası
yâ-ı muhaffef: hafifleştirilmiş nida

asır: yüzyıl.
atıf: bir kelime veya cümlenin önceki kelime veya cümleye bağlanması
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cihet: yön
dâhil: girme, içinde olma
efrâd-ı mahsusa: seçilmiş fertler, aynı bir özellige sahip olanlar, peygamberler
efrat: fertler
emare: alâmet, belirti, nişan.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fıkra: kısım, bölüm
haşiye: dipnot.
Hazret-i Gavs: Abdulkadir Geylanî (k.s) Hazretleri.
hemze-i vasıl: gelen elif harfi eklenen
irae: gösterme
îsâl: ulaştırma, erştirme
küllî: umumî, genel, bütün olan.
külliyet: bütünlük, umumîlik.
mukarreb: yakınlaşmış, yakınlaştırılmış, yakın
murad: maksat, meram
münacat: Allah'a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şiir
müphem: belirsiz.

Ayetin küllîyetinde (HAŞIYE) tevafuk sırrıyla [2] فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ kelimesinde bu zamanının en büyük şakîlerinden üçüne cifirce tevafuk etmesi, o küllî ayette bunlar dahi kasten murad olduklarına emaredir, belki işarettir. İşte Hazret-i Gavs, bu ayetteki bu emareden, bu zamana bakmış. Mezkûr fıkrasını küllî ayete bir nevi hususî tefsır yaparak, kasidesinde kerametkârâne bahsettiği fitne-i ahırzaman içindeki şakirtlerini görüp, o zamanın şakîlerinin şerrinden muhafaza edildiği ve burada münacatında dahi o kasidenin mealine bakıyor.

Şu fıkra-i Gavsiyede bir ıma var. Buradaki "Said" lâfzında, meşhur kasidesindeki [3] تَعِيشُ سَعِيدًا kelimesine hafi bir işaret olduğu gibi, [4] ذٰلِكَ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبْعَدُ fıkrasıyla, kendisinden sonra vuku bulan ve ulûm-i İslâmıyeyi mahvetmek niyetiyle kütüphaneleri Dicle ve Fırat nehrine atan Hülâgû felâketini haber vermekle beraber, Hülâgû gibi ulûm-i İslâmiyeye perde çeken şakîleri dahi mezkûr ayete istinaden haber veriyor.

HAŞİYE: Ayetin küllîyetinde, saadet noktasında mazhariyetine mâsadak olmak için milyarlar dereceden yalnız bir derece murad olduğumuzu anlasak, ebede kadar şükretsek o nimetlerin hakkını eda edemeyiz. Hazret-i Gavs ın ışaretinden anlaşılıyor ki, o muhit âyetin denizinden bir katre kadar hissemiz var. [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

1 Allah a hamd olsun. (Fatiha Suresi, 2.) Bu Rabbimin fazlındandır. (Neml Suresi, 40.)
2. Onların bir kısmı şakîrdir.
3. Said olarak yaşarsın.
4. Helak olan, ancak şakî ve Allah tan uzak olan kimselerdir.

ayet: Kur an ın her bir cümlesi.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hadiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
eda: ödeme.
emare: alâmet, belirti, nişan.
felâket: musibet, büyük dert, bela.
fıkra: kısım, bölüm.
fıkra-i Gavsiye: Abdulkadir Geylani Hazretlerinin fıkrası.
fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi.
hâfi: gizli.
haşiye: dipnot.
Hazret-i Gavs: Abdülkadir Geylanî (k.s) Hazretleri.
hisse: pay, nasip.
hususî: özel.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
katre: damla.
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
küllîyet: bütünlük, umumîlik.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma.
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
mazhariyet: görünme ve tezahür yeri olma, nail olma, şereflenme.
meal: mana, anlam, mefhum.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhafaza: koruma.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
murad: maksat, meram.
munacat: Allah a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şiir.
nevi: çeşit, tür.
nimet: Allah ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
saadet: mutluluk.
sır: gizli hakikat.
şakî: Allah ın rızasından ve âhiret mutluluğundan yoksun kimse.
şakirt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük.
şükür: Allah ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah ı hamd etme.
tefsir: açıklama, izah.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
ulûm-i İslâmiye: İslâmî ilimler.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.

Evet, [1] فَالْوَاصِلُ إِلَى سَاحِلِ السَّلَامَةِ fıkrasıyla Hizbu'l-Kur'ân'a işaret ettiği gibi, [2] ذُالْهَلَاكِ هُوَ الشَّقِيُّ الْمُبَعَّدُ وَالْمُعَذَّبُ fıkrasıyla ulûm-i İslâmiyeyi imha niyetiyle Hulâgû ve vuzerası gibi davranan bazı malûm insanların isimleri ilm-i cifirce dahi mezkûr ayetin işaretine istinaden tam tevafuk ediyor, gösteriyor.

Malûmdur ki, tevafuk ilm-i cifrin anahtarlarından mühim bir anahtardır. Eğer bir tevafuk ise, delâlet denilmez, fakat hafi bir ima olur. Eğer, iki cihet ile aynı meseleye tevafuk gelse, imadan remiz derecesine çıkar. Eğer, iki-üç cihetle aynı meseleye gelse işaret olur. Eğer, maani-i elfaz işarat-ı harfiyeye münasip gelse ve işaretle bahsedilen insanların ahvali o manaya mutabık ve muvafık olsa, o işaret o vakit delâlet derecesine çıkar. Eğer altı-yedi vecihle tevafukla beraber, mana-i kelimat, işaret-i harfiyeye muvafık gelse ve mukteza-i hale de mutabık olsa, o delâlet o vakit sarahat derecesine çıkar. İşte bu dustura binaen, Şeyh-i Geylânî, o meşhur kasidesinde, sarahat derecesinde Hizbü'l-Kur'ân'dan bahsettiği gibi, [3] وِرْدُالْعِشَاءِ münacatında dahi, mezkûr ayete istinaden Hizbü'l-Kur'ân'ın bir hadimini tasrîhen ve arkadaşlarını da işaret derecesinde haber veriyor.

Gavs-ı Azam'ın istıkbalden haber verdiği nev'inden, meşhur Şeyhülislâm Ahmed Cami dahi İmam-ı Rabbanî (RA) olan Ahmed-ı Farukî'den haber verdiği gibi,

1- Selâmet sahiline ulaşan
2- Helâk olan, ancak şakî Allah'tan uzak ve azabı hak etmiş kimselerdir
3- Yatsı Virdi

ahval: haller, durumlar
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
cihet: yön
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
düstur: kaide, esas, prensip
fıkra: kısım, bölüm
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
hâdim: hademe, hizmetçi.
hâfi: gizli.
Hizbü'l-Kur'ân: Kur'an hizmetkarı, Kur'an tarafından
ilm-i cifir: cifir ilmi, harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilm.
ima: dolaylı, ustu kapalı ifade etme
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
istıkbal: gelecek zaman.
İstinaden: istinat ederek, dayanarak.
işarat-ı harfiye: harfin işaretleri
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
maani-i elfaz: lafızların manaları
malûm: bilinen, bilinir olan
mana-i kelimât: kelimelerin manası
mesele: önemli konu
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
mukteza-yı hal: hâlin gerektirdiği şekilde, hâlin gereği, duruma göre, icabına göre.
mutabık: birbirine uyan, uygun
muvafık: uygun, münasip
muhim: önemli, ehemmiyetli
münacat: Allah'a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şiir
münasip: uygun
nev: tür, çeşit.
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
tasrihen: açık olarak, açıktan bildirerek, açıktan açıga bildirerek
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
ulum-i İslamiye: İslâmî ilimler
vecih: cihet, yön
vüzera: vezirler

Celâleddin-i Rumî, Nakşibendîlerden haber vermiş. Daha bu nevîden çok evliyalar, vakıa mutabık haber vermişler; fakat onların bir kısmı sarahate yakın haber vermişler. Diğer bir kısmı, haberleri çendan bir derece müphem mutlaktır; fakat bahsettikleri zatlar makam sahibi ve büyük olduklarından, büyüklükleri ve taayyunleri cihetiyle o müphem ihbar-ı gaybîyi, bilistihkak kendilerine almışlar. Meselâ, Ahmed Cami (KS) demiş ki: "Her dört yüz sene başında mühim bir Ahmed gelir. Bin tarihi başındaki Ahmed en mühimidir." Yani, o elfın müceddididir. İşte böyle mutlak bir surette söylediği halde, İmam-ı Rabbanînin (KS) büyükluğu ve taşahhusu, o haber-i gaybîyi kat'ıyen kendine almış. Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rumî de (KS) Nakşibendîden müphem bir surette bahsetmiş, fakat Nakşîlerin büyükluğu ve yüksekliği ve teşahhusları o haberi de bilistihkak kendilerine almışlar.

İşte bu kerametkârâne ihbar-ı gaybî nev'inden Gavs-ı Âzam (KS) dahi, Hizbu'l-Kur'ân'dan işarî bir surette haber verdiği gibi, Hizbu'l-Kur'ân'ın bir hadimi olan bu bîçare Said'i (RA) iki yerde sarahaten haber veriyor. Müphem ve mutlak bırakmadığının sırrı budur ki: Bu biçare Said, makam sahibi olmamışken ve büyük değilken ve mutlak tabiri teşhis edecek bir teşahhus yokken, lûtf-ı İlâhî ile büyük bir makamın hizmetinde bulunmasıdır. Âdeta bir nefer iken, müşîriyet makamı hizmetinde bulunmasıdır. İşte küçüklüğü ve ehemmiyetsizliği içindir ki, Hazret-ı Gavs, öteki evliyaya muhalif olarak yalnız işaretle kalmayıp, sarahat derecesinde parmağını onun başına basıyor.

adeta: sanki
bîçare: çaresiz, zavallı
bilistihkak: layıkıyla, liyakatı olarak, hakkıyla, hak ederek.
cihet: yön
çendan: gerçi, her ne kadar
ehemmiyetsiz: önemsiz.
elf: bin
evliya: veliler, Allah dostları.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylanî Hazretlerinin namı.
haber-i gaybî: gayba gelecege dair haber
hadim: hademe, hizmetçi
Hazret-i Gavs: Abdulkadir Geylanî (K.S) Hazretleri.
Hizbü'l-Kur'an: Kur'an hizmetkarı, Kur'an taraftarı
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine
lûtf-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ihsanı ve iyiliği
makam: manevî mevkı
mesela: örneğin
muhalif: zıt, karşıt.
mutabık: uygun.
mutlak:
müceddid: tecdit eden, yenileyen, yenileyici, yeniden şekil veren, yenilden güçlendiren, kuvvetlendiren
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müphem: belirsiz
müşîriyet: müşirlik, mareşallık.
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'ın kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan.
Nakşibendî: Şeyh Muhammed Bahauddin Nakşibend tarafından kurulan, gizli zikirle Allah sevgisini kalbe nakşetmeyi esas alan bir ehl-i sünnet tarikatı, nakşibendîlik.
nefer: asker, er
nev: tür, çeşit.
nevî: çeşit, tür
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
sarahaten: açıkça, açıktan açıga
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz
taayyün: meydana çıkma, belli olma, belirlenme.
tabir: ifade
teşahhus: şahıslanma, şahıs halıne girme
teşhis: tanıma, fark etme, ne olduğunu anlama
vakıa: olay
zat: kişi, şahıs.

Sergüzeşt-i hayatımda geçen ve çoğunu gizlediğim çok harika vakıalar vardı. Kendimi hiçbir vecihle keramete lâyık görmediğim için onları bazan tesadüfe, bazan da başka esbaba isnad ediyordum. Şimdi kanaatim geliyor ki, o harikalar, Gavs-ı Azam'ın bir silsile-i kerametini teşkil ederler. Demek onun duasıyla, himmetiyle, ona kerameten ve bize ikram nev'inden, bir nevi inayet-i İlâhiyeye mazhar olmuşuz.

Ezcümle: Ben menfi olarak İstanbul'a getirildiğim vakit bir zaman Meşihat-ı İslâmiye dairesinde bulunan Dârülhikmeti'l-İslâmiyedeki hizmet-i Kur'âniyeye çalıştığım için, o alâkadarlık cihetinde, "Meşihat Dairesi ne hâldedir?" diye sordum. Eyvah! Öyle bir cevap aldım ki, ruhum, kalbim ve fikrim titrediler ve ağladılar. Sorduğum adam dedi ki: "Yüzer sene envar-ı şenatın mazhan olmuş olan o daire, şimdi büyük kızların lisesi ve mel'abegâhıdır." İşte o vakit öyle bir hâlet-i ruhiyeye giriftar oldum ki, dünya başıma yıkılmış gibi oldu. Kuvvetim yok, kerametim yok; kemal-ı me'yusiyetle ah vah diyerek dergâh-ı İlâhiyeye muteveccih oldum. Ve bizim gibi kalbleri yanan çok zatların hararetli ahları, benim ahıma iltihak ettiler. Hatırıma gelmiyor ki, acaba Şeyh-i Geylânî'nin duasını ve himmetini, duamıza yardım için istedim mi, istemedim mi? Bilmiyorum. Fakat her halde o eskiden beri nurlar yeri olmuş bir yeri zulmetten kurtarmak için, bizim gibilerin ahlarını ateşlendiren onun duasıdır ve himmetidir. İşte o gece Meşihat kısmen yandı. Herkes "Vâ esefâ" dedi; ben ve benim gibi yananlar, "Elhamdülillâh"

alâkadar: ilgili, ilişki.
cihet: yön.
Dârülhikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm akademisi veya Yüksek İslâm Şurası manasındaki dinî müessese.
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
Elhamdülillah. Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
envar-ı şenat: şenatın nurlu aydınlatan esasları.
esbap: sebepler, vasıtalar.
eyvah: Yazık, heyhat!.
ezcümle: bu cümleden olarak.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
giriftar: tutkun, düşkün, müptela.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum, insanın manevî hâli, iç durumu.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
harika: olağanüstü.
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti.
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma.
İltihak: karışma, katılma.
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı.
isnad: dayandırma.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kemal-i me'yusiyet: tam bir uzuntu ve umutsuzluk.
Keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler.
kerameten: keramet göstererek, keramet olarak.
kısmen: kısmı olarak, bir kısım.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mel'abegâh: oyun yeri.
menfi: nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün.
meşihat: şeyhülislâmlık.
meşihat-ı İslâmiye: İslâmî işlerin ilmî meselelerle uğraşan devlet dairesi, Şeyhülislâmlık makamı.
muteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nev: tür, çeşit.
nevî: türünden.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
Sergüzeşt-ı hayat: hayat macerası, hayat hikâyesi.
silsile-i keramet: keramet silsilesi, kerametin zincirleme birbirini takip etmesi.
tesadüf: rastlantı.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
vaesefa: esefler olsun ne uzuntu!
vakıa: olay.
vecih: cihet, yön.
zat: kişi, şahıs.
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

dedik. Zannederim ki, bu fakir millete iki yüz milyon zarar veren Adliye dairesindeki yangında böyle bir mana var. İnşaallah bu da bir ikaz ve intibahı verecektir. Ateş bazan sudan ziyade temizlik yapar.

* * *

Hakikatli Bir Lâtife

Sultan Süleyman Kanunî, kesretli Kırk Çeşme sularını İstanbul'a getirdiği vakit, Şeyhülislâm Zenbilli Ali Efendi ona demiş: "Hilâf-ı şeriat kanunları Avrupa'dan getirdiğin cihetle, İstanbul'a öyle bir bok sıçtın ki, o getirdiğin suların cumlesi uzerinden akıp geçse yuz senede temizleyemez."

Sual: Gavs-ı Azam gibi büyük veliler, bazı evkatta, mazi ve mustakbeli hazır gibi müşahede ederler. Neden maziye ait cihette sarahat suretinde haber veriyorlar da, istikbalden hafi remizlerle, gizli işaretlerle bahsediyorlar?

Elcevap: [1] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللّٰهُ ayetiyle,

[2] عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلٰى غَيْبِهٖٓ أَحَدًا

[3] إِلَّا مَنِ ارْتَضٰى مِنْ رَّسُولٍ

ayeti ifade ettikleri kudsî yasağa karşı ubudiyetkârâne bir husn-i edeb takınmak için, tasrihten işaret mesleğine girmişler. Ta ki işaretlerle, remizle anlaşılsın ki, ihtiyarsız, niyetsiz bir surette talim-i İlâhî olmuştur. Çünkü *istikbalî*

1 Göklerde ve yerde olanlar gaybı bilemez onu ancak Allah bilir. (Neml Sûresi 65.)

2. Görünmeyen âlemleri bilen odur. O hiç kimseyi gaybdan açıkça haberdar etmez. (Cin Sûresi 26.)

3. Ancak peygamberlerden bildirmek istediği mustesnâdır. (Cin Sûresi 27.)

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cihet: yon.
el-cevap: cevap olarak.
evkat: vakıtler, zamanlar
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin nami.
hafi: gizli.
hakikat: gerçek, esas.
hilâf-ı şeriat: şeriata zıt, aykırı
husn-i edep: guzel edep, terbiye.
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
ikaz: uyarı
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
intibah: uyanıklık.
istikbal: gelecek zaman.
istikbalî: gelecek zamanla alakalı, gelecek zamanla ilgili
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kudsî: mukaddes, yuce
latife: guzel ve hoş nukte, şaka
mazi: geçmiş zaman
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem
mustakbel: gelecek zaman
müşahede: bir şeyi gozle görme, seyretme
remiz: işaret, bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
Sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz.
talim-i İlahî: Allah'ı Telanın yetiştirmesi, eğitmesi
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddutleri silme
ubudiyetkârane: kul olana yakışır şekilde, kulluğa yakışır tarzda.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
ziyade: çok fazla.

olan gaybiyat, niyet ve ihtiyar ile verilmediği gibi, niyetle de müdahale etmek, o yasağa karşı adem-i itaati işmam ediyor.

* * *

HAZRET-İ GAVSIN KERAMET-İ GAYBİYESİNİ TEYİT EDEN BİR AYETİN İŞARATINDAKİ BİR NUKTE-İ İ'CAZİYEDİR.

Kur'ân'dan tereşşuh eden o Sözler ve risaleler, Kur'ân-ı Hakîm'in bir nevi, müstakim tefsiri ve hakaik-ı imaniyenin istikametli ve kuvvetli delilleri olduğundan, o risaleler ve sözlere gelen şeref ve takdir ve tahsin, Kur'ân'a ve hakaik-ı imana aittir. Madem öyledir, bilâperva derim ki. [1] ⊕ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ sırrıyla, Kur'ân'da elbette bu istikametli tefsirinin istikametine işaret var. Evet var. Kur'ân o tefsirine hususî bakıyor. Çünkü ayat-ı mühimmeden Sure-i Hud'daki (HAŞİYE) [2] فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ayeti bulunan sayfanın karşısında [3] فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ ayeti, *fâ*-ı atıf hariç olarak اِسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ makam-ı ebcedîsi bin üç yüz ikidir.

HAŞİYE: Hatta Resul-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) ferman etmiş ki شَيَّبَتْنِي سُورَةُ هُودٍ yani, sûre-i Hûd daki فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ âyeti beni ihtiyarlattırdı. Çünkü, ehemmiyeti azimdir, istikamet i tâmmeyi emrediyor. (Tirmizî, *Tefsîru Sure*, 56-6.)

1 "Yaş ve kuru ne varsa ap açık bir kitapta yazılmıştır." En-âm Sûresi, 6-59

2 Onların bir kısmı şakî bir kısmı ise saîddir. (Hud Suresi, 105)

3 Emrolundugun gibi dos doğru ol. (Hud Sûresi, 112)

adem-i itaat: itaatsizlik, emri dinlememe
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
ayat-ı mühimme: önemli ayetler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azîm: büyük
bilaperva: korkusuzca, çekinmeden.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fa-yı atıf: Arapça dilbilgisinde atıf harflerinden olan fe.
ferman: emir, buyruk.
gaybiyat: gayba bilinmeyen alemlere ait, gelecek ve âhirete ait.
hakaik-ı iman: iman hakikatleri
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hanç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
haşiye: dipnot.
Hazret-i Gavs: Abdulkadir Geylanî (k.s) Hazretleri
hususî: özel
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma
istikamet-i tamme: tam bir istikamet, söz, fiil ve yaşayışta tam bir doğruluk
işarat: işaretler, haber vermeler
işmam: hafif olarak duyurma, koklatma
Keramet-i Gaybiye: gayba ilgili keramet, istikbal ile alâkalı keramet.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
madem: ...den dolayı, böyle ise
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
müdahale: karışma
müstakim: doğru
nevi: çeşit, tür
nükte-i i'caziye: şaşırtan, mu'cizevî manası olan söz.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sır: gizli hakikat.
sure-i Hud: Hud suresi
şeref: manevî büyükluk, yücelik, onur
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tereşşuh: sızıntı, damla
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.

Demek اِسْتَقِمْ 'deki emr-i has içinde bulunan hitab-ı âmmın hadsız mustakım efradlan içinde, o bin üç yüz ıkı tarihinde bir ferdin bir cihette istikamet emrinin imtisalî bir hususıyet kazanacak. Demek on dordüncü asırda Kur'ân'dan iktibas edip, istikametsiz sakim yollar içinde sırat-ı mustakimi gosterecek asarı neşreden bır adamı, o hadsiz efrad içinde dâhil ediyor.

Hem o istikametin bir hususıyetı var kı, tarihiyle işaret edıyor. Hâlbukı o asırda şahsen istıkamette mümtaz bir hususıyet kesb etmek çok uzaktır. Demek, şahsî istikamet değıl. Öyleyse, o adamın teşebbüsüyle neşredılen esrar-ı Kur'âniye, o asırda istikamette imtıyaz kesb edecek. O adam şahsen gayr-ı mustakım olduğu halde, mustakımler içine idhalî, o ımtıyaza remzeder.

Madem hakıkat budur, ben kat'î bır surette ıtiraf ediyorum kı, hayatım istikametsiz gitmiş, kalbim sakametten kurtulmamış, o kudsî emrın ımtısalinden belkı yüz derece uzağım. Fakat وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ[1] sırnıyla o nımete bir şükür olarak derim kı: O bin üç yüz iki tarihi ise –Arabî tarih ıtıbanyla olsa– Kur'ân okumaya başladığım aynı tarihe tevafuk eder. Ve –Rumî tarihi hesabıyla– ılme başladığım tarihe tevafuk eder. Öyleyse, o ıma edilen fert olabiliriz. Hâlbukı şahsen bütün hayatı sakim ve istikametsiz olan bır ferde ıstıkametle ıma edilse ve gayr-ı müstakim iken müstakımler içine idhal edilse, elbette o ferdın mazhar olacağı asarın istıkametine ımadır. Ve o

1. Rabbinin nimetini de yad et. (Duhâ Sûresi 11.)

Arabı: Arap dılıne aıt.
asar: eserler
asır: yuzyıl
cıhet: yon
dahıl: gırme, ıçınde olma
efrat: fertler, tek olanlar, bırler
emr-ı has: hususî emır, belli bır şahsa verılen emır, ozel ve belli bır ış
esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân ın sırlan, Kur'ân a aıt gızlılıkler
gayr-i müstakım: dogru ınanç ve yaşayış uzere olmayan
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, dogru
hıtab-ı âmm: umumî, genel hıtap
hususıyet: hususlık, ayırıcı ozellik.
ıdhal: dahil etme, ıçıne alma, sokma
iktibas: alıntı
ima: dolaylı, ustü kapalı ifade etme
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
imtıyaz: başkalarına tanınandan fazla hak ve ımkân tanıma
istikamet: doğruluk, ınanç, düşunce, nıyet, tutum ve davranışta Allah ın rızasına uygun olarak doğru yol uzere olma.
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kesb: kazanma
kudsı: mukaddes, yüce
madem: den dolayı, boyle ıse.
mazhar: nail olma, şereflenme
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
mustakim: doğru ınanç ve yaşayış uzere olan
mustakim: doğru
neşr: kıtap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nimet: lutuf, ıhsan, bağış.
remiz: işaret, bır manayı ifade eden veya bır manaya delalet eden ışaret ve şekıl.
Rumi: Rumi tarih ve sene, Rumi takvim.
sakâmet: bozukluk, sakadık.
sakım: dogru olmayan, yanlış, hatalı
sakim: hasta, hastalıklı, dogru olmayan, hatalı
sır: gizli hakikat.
sırat-ı müstakim: hak yol. Allah ın gosterdiği hıdayet yolu.
suret: bıcım, şekıl, tarz.
şahsen: şahıs ıtıbarıyla, şahsıça, bizzat, kendısı
şahsı: şahsa kışıye aıt, hususı
şükur: Allah ın nimetlerine karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle, gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
teşebbüs: gırşım, bır ışı yapmak ıçın harekete geçme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, dıçı ve munasebetler ıçınsın de bırbırıne denk gelme.

asarın istikameti, o tarihte başlayıp dalalet yolları ve zulumat tarikleri içinde sırat-ı mustakimi gösterecek, اِسْتَقِمْ كَمَآ اُمِرْتَ emrini imtisal edecek demektir. Evet, lillâhilhamd Risale-i Nur eczaları Kur'ân'ın bu mu'cizâne ıma-i gaybîsini bilfiil göstermiş, meydandadır.

Şu ayetin gizli imasına[1] اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغَالِبُوْنَ ayeti teyid ediyor. Çünkü اِنَّ 'deki şeddeli *nun* bir sayılsa, tam evvelki ayete tevafuk ile hizbü'l-Kur'ân'ın faaliyetine vasıta olan bir hadımının Kur'ân okumaya başladığı bin üç yüz iki tarihine, iki fark ile tevafuk etmekle beraber, şeddeli *nun* iki *nun* sayılsa, bin üç yüz elli eder ki, bu tarihte Kur'ân'dan muktebes olan Risale-i Nur etrafında toplanan, bütün kuvvetleriyle Kur'ân'ın hizmetlerine çalışan, hizbü'l-Kur'ân'ın faaliyeti ve dalâlet ve zındıkaya manen galebe ettikleri bir zamana tevafuku ise, istikbalde tam galebelerine bir ıma-i gaybîdir.

* * *

Sual: Sen bu zamanın hâdısatına, "fitne-i ahırzaman" diyorsun. Hâlbuki hadiste varit olmuş ki, "Ahırzamanda Allah Allah (cc) denilmeyecek, sonra kıyamet kopacak."

Elcevap: Evvelâ, fitne-i ahırzamanın müddeti uzundur; biz bir faslındayız.

1- Şüphesiz Allah'a tâbi olan topluluk gerçek galiplerin ta kendisidir. (Mâide Sûresi, 56)

istikbal: gelecek zaman
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
lillâhilhamd: Allah'a hamdolsun ki!
manen: mana bakımından, manaca
mu'cız-âne: mu'cizeli bir şekilde
muktebes: iktıbas edilmiş, alıntı yapılmış
müddet: süre, zaman
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sırat-ı mustakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu
sual: soru.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tarik: yol, meslek, seçilen tarz.
tevafuk: uygunluk; belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
varit: gelen, ulaşan, erişen.
vasıta: aracılık.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve külür

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
asar: eserler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
dalalet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
evvel: önce
Evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
fasıl: kısım, bölüm
fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi
galebe: galip gelme, üstünlük.
hâdim: hademe, hizmetçi
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadisat: hadiseler, olaylar
hizbü'l-Kur'an: Kur'an hizmetkârı, Kur'an taraftarı.
ıma: dolaylı, üstü kapalı ifade etme
ıma-ı gaybî: bilinmeyeni işaret etmek.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.

Sanıyen: Yerde Allah Allah (cc) denilmeyecekten murat, Allah'a iman kalkacak demek değildir; [HAŞİYE 1] belki Allah'ın namını değiştirecekler demektir. Nasıl ki yerde Allah Allah (cc) denilmezse kıyamet-i kübra kopacak. Bir memlekette de Allah Allah (cc) denilmezse bir nevi kıyamet kopmasına işarettir. [HAŞİYE 2]

تَوَسَّلْ بِنَافِي كُلِّ هَوْلٍ وَشِدَّةٍ ۞ اَعِيْشُكَ فِي الْاَشْيَاءِ دَهْرًا بِهِمَّتِي

İlm-i cifirle manası: "Ya Said! Ahirzamanın fitnelerine yetişip düştüğün zaman, benim dua ve himmetimi kendine vesile ve şefaatçi yap. İnşaallah, senin her şeyinde ve her işinde uzun bir zamanda, yani tufuliyet zamanından, tâ ihtiyarlığın vaktinde işkenceli esaretine kadar, yani bin iki yüz doksan dörtten, tâ bin üç yüz kırk beş, belki altmış dörde, daha ziyade bir zamana kadar Allah'ın ızzıyle ve kuvvetiyle senin imdadına yetişeceğim."

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِيْنَآ اَوْ اَخْطَأْنَا [2]

Said Nursî

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
esaret: esirlik, tutsaklık, hukum altında bulunma
evvel: önce.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık
galibane: galip gelmiş gibi galip sıfatıyla
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hak: doğruluk, gerçek, hakikat
haşiye: dipnot
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
İlm-i cifir: cifir ilmi, harflerin sayı değerlerinden mana çıkararak elde edilen ilim
iman: inanç, itikat.
İmdat: yardım
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
İşaret-ı gaybiye: gayba ilgili işaret, Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kıyamet-i kübra: en büyük kıyamet; bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
lâfız: söz, kelime
murat: maksat, meram
nam: ad
nevî: çeşit, tür
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadis.
sanıyen: ikinci olarak.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların bazı günahkar mü'minlen bağışlamasını Allah'tan dilemeleri
taife: takım, grup
takyit: kayıt ve şarta bağlama
tufuliyet: çocukluk, küçükluk yavru oluş.
Ümmet: Muslumanların tamamı, bütün Muslumanlar
vesile: aracı, vasıta
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zeizele: yer sarsıntısı, deprem.
zelzele-i kubra: büyük zelzele, en büyük zelzele
ziyade: çok, fazla.

HAŞİYE 1: Çünkü hadiste vardır ki,

لَا تَزَالُ طَآئِفَةٌ مِنْ اُمَّتِي ظَاهِرِيْنَ عَلَى الْحَقِّ اِلٰى قِيَامِ السَّاعَةِ [1]

Bu hadis diğer hadisi takyit ediyor.

HAŞİYE 2: Yedi sene evvel yazılan bu işaret-i gaybiye aynen vukua geldi. Herkes gördü. Evet bu geçen zelzele, kıyametin zelzele-i kübrasından haber verir gibi sarstı, fakat akılları başlarına gelmedi.

1 Ümmetimden bir grup kıyamete kadar hak yolda galibane devam edecektir.

2 Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 2/286.)

Risale-i Nur'dan Parlak Fikralar ve Bir Kısım Güzel Mektuplar

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Lâtif ve manidar ve beşaretli iki hâdiseyi beyan ediyorum...

BIRINCISI: Me'yusâne bir hatıradan müjdeli bir ihtar:

Bugünlerde hatırıma geldi ki, hayat-ı içtimaiyeye giren hangi şeye temas etse, ekseriyetle günahlara maruz kalıyor. Her cihetle günahlar serbestçe insanı sarıyorlar. "Bu kadar günahlara karşı insanın hususî ibadatı ve takvası nasıl mukabele edebilir?" diye meyusâne düşündüm.

Hayat-ı içtimaiyedeki Risale-i Nur Talebelerinin vaziyetlerini tahattur ettim. Risale-i Nur Şakirtleri hakkında necatlarına ve ehl-i saadet olduklarına dair kuvvetli işaret-i Kur'âniyeyi ve beşaret-i Aleviyeyi ve Gavsiyeyi düşündüm. Kalben dedim ki: "Her bin bin yerden gelen günahlara karşı bir dille nasıl mukabele eder, galebe eder, necat bulur?" diye mutehayyir kaldım. Bu tahayyürüme mukabil ihtar edildi ki.

Risaletü'n-Nur'un hakikî ve sadık şakirtlerinin mabeynlerindeki düstur-ı esasıye olan ıştırak-ı a'mal-ı uhreviye

aziz: izzetli, muhterem, saygın
beşaret: müjde
beşaret-i Aleviye: Hz. Ali'nin (r.a) müjdesi
beşaret-i Gavsiye: Abdulkadir Geylani hazretlerinin müjdesi
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili
dustur-ı esasıye: temel dustur, prensip, kural.
ehl-i saadet: saadete ulaşanlar, mutluluğu yakalayanlar, bahtiyar olanlar
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla
fikra: kısım, fasıl, bölüm.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hadise: olay.
hakıkî: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hususî: özel.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
işaret-i Kur'aniye: Kur'ân'ın işareti
İştirak-i a'maal-i uhreviye: ahirete ait olan işlerdeki ortaklık, ahirette ilgili amellere ortak olma
kalben: kalp ile, kalpten
lâtif: yumuşak, tatlı, hoş
mabeyn: ara.
manidar: nükteli, ince manalı
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
me'yusâne: ümitsizce, ümitsizlikle, ümitsiz bir şekilde
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabil: karşılık.
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
necat: kurtuluş, kurtulma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen
şakırt: talebe, öğrenci
tahattur: hatıra gelmek, hatırlamak.
tahayyür: hayrete düşme, şaşakalma
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
talebe: öğrenci
vaziyet: durum.

kanunuyla ve samimi ve halis tesanüt sırrıyla her bir halis, hakikî şakırt, bir dille değil, belki kardeşleri adedince dillerle ibadet edip istiğfar eder. Bin taraftan hücum eden günahlara, binler dille mukabele eder. İhlas ve sadâkat ve sünnet-i seniyyeye mütabaat ve hizmet derecesine göre o küllî ubudiyete sahip olur.

Bu büyük kazancı elden kaçırmamak gerektir. Bazı melâikenin kırk bin dille zikrettikleri gibi, halis, hakikî, müttakî bir şakirt dahi kırk bin kardeşinin dilleriyle ibadet eder, necata müstehak olur inşaallah.

İKİNCİSİ: Eski zamanda, on dört yaşında iken icazet almanın alâmeti olan üstad tarafından sank sardırmak, bir cübbe bana giydirmek vaziyetine mâniler bulundu. Yaşımın küçüklüğüyle, memleketimizde büyük hocalara mahsus kisve giymek yakışmadığını...

Saniyen. O zamanda büyük âlimler, bana karşı ustadlık vaziyeti değil, ya rakip veyahut teslimiyet derecesine girdiklen için bana cübbe giydirmek ve ustadlık vaziyetini alacak kendilerine güvenenler bulunmadı. Ve evliya-ı azîmeden dört-beş zatın vefat etmelen cihetiyle, elli altı senedir icazetin zahir alâmeti olan cübbeyi giymek ve bir üstadın elini öpmek, üstadlığını kabul etmek hakkımı bugünlerde, yüz senelik bir mesafede Hazret-i Mevlâna Zulcenaheyn Halid Ziyaeddin kendi cübbesini, pek garip bir tarzda bana giydirmek için gönderdiğini bazı emarelerle bana kanaat geldi. Ben de o mübarek ve yüz

alâmet: belirti, işaret, iz.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
cihet: yön.
emare: alâmet, belirti, nişan.
evliya-ı azîme: büyük veliler.
garip: tuhaf, hayret verici.
hakikî: gerçek.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hücum: saldırma.
icazet: diploma, yetki belgesi, şahadetname.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
istiğfar: af dileme, affedilmeyi isteme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kisve: elbise, kıyafet.
mâni: engel.
melâike: melekler.
mesafe: uzaklık, ara.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
müttakî: kendisini Allah'ın sevmediği fena şeylerden korunan, haramdan ve günahtan çekinen, takva sahibi, dindar.
necat: kurtuluş, kurtulma.
saniyen: ikinci olarak.
sır: gizli hakikat.
şakırt: talebe, öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş.
vaziyet: durum.
vefat: ölüm.
zahir: açık, görünür.
zat: kişi, şahıs.

yaşında [HAŞIYE] cübbeyi giyiyorum. Cenab-ı Hakka şükrediyorum.

Said Nursî

* * *

EMIN VE FEYZI'NIN ISPARTA'DAKI KARDEŞLERINE ÜSTADLARININ HASTALIĞI HAKKINDA BIR MEKTUPLARIDIR.

Ramazan-ı şenfte beş gun savm-ı vısal içınde gıda olarak, ekmeksiz muhallebi ve beş altı kaşık da soğuk yoğurt. Uçüncü gece, yanm kaşık muhallebi ve dördüncü gecesinde iftarda sulu şehriyeden beş kaşık ve beş kaşık sahurda, yine o şehriyeden ve yoğurttan üç dort kaşık su sayılmamak şartıyla şehriyeden beş dırhem, yoğurt süzülse on dirhem, muhallebı susuz altı yedı dirhem, beşınci gecede, tanesız gibi gayet hafıf şehnye beş altı kaşık, sahurda altı yedi kaşık pırinç çorbası, mecmuu otuz dırhem gıdayla beş gun savm-ı visali, teravih noksan olarak sair vazifelerin yapılması, Rısaletü'n-Nur Şakırtlenni ihata eden inayetin harikalarından bir kerametini gördük.

Hem Üstadımızdan hiç gormedığımız, ikimiz (yanı Emin, Feyzi), Barla, Isparta Süleymanlan gibi inceden inceye hastalık hıddetlerini tahrik etmemek için ihtiyat

HAŞIYE: Risale-i Nur Şakırtlerınden ve ahıret hemşıremızden Asıye namında bır hanım elıyle o mubarek emaneti aldım.

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
dırhem: yaklaşık üç grama denk gelen eskı bır agırlık ölçusu
gayet: son derece
harıka: olaganustü
haşıye: dıpnot.
hemşıre: kız kardeş bacı.
hıddet: ofke, kızgınlık.
ıhata: kuşatma, ıçıne alma.
ıhtıyat: uzak görüşlü olma, geleceğı duşunerek tedbırlı hareket etme
mayet: yardım, ıhsan, lutuf
keramet: ermışçesıne yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fikır
mecmu: toplam, tum
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın.
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
nam: ad
ramazan-ı şerıf: mubarek, şerefli Ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nin eserlennin adı.
sair: diger, başka, oteki
savm-ı visal: ıkı gun iftar etmeden oruç tutma
şakırt: talebe, ogrencı.
şukur: Allah'ın nımetlenne karşı memnunluk gosterme, gerek dil ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
tahrik: hareket ettırme, harekete geçırme
talebe: ogrencı
vazıfe: görev

edemediğimizden, şiddetli hiddetini gördük. Bu hastalıkta yine eser-i rahmettir ki, hıç hatır ve hayale gelmeyen aşr-ı ahirin gayet mühim gecelerinde, Üstadımızın tam ifa edemediği vazifesi yerinde, bu havalide her bir şakirt, kendi hususi çalışmasından başka, bir saati Üstadı hesabına Risaltü'n Nur'un şakirtlerinin mücahede-i maneviyelerine iştirak ve onları hedef edip, onların defter-i amallerine geçmeye, aynı üstad gibi çalışmaya başladılar.

Hatta Üstadımız diyordu: "Ehemmiyetsizliğimle beraber Isparta ve havalısında kardeşlerimizin amal-ı uhreviyesine bir medar, bir müheyyiç hükmünde benim kusurlu çalışmam kâfi gelmiyordu. Demek ustad yerinde, onun birkaç saat çalışmasına bedel, pek çok saatler aynı vazifeyı gormeye başladılar. Cenab-ı Hak, rahmetıyle, bu hastalık vesilesiyle bir şahs-ı manevî ve kuvvetlı bir medar olacak bu tedbiri ihsan eyledi, cüz'ıyetten kulliyete çıkardı."

Hem bu hastalığın letaifindendir ki, Üstadımızın hiç sesi çıkmıyordu, konuşamıyordu. Hiç beklenilmeden, bir iftar vaktinde bır doktor geldi, elini tuttu. Üstadımız dedi ki: "Ben, hastalığımı muayene ettirmem, ben hekimlere muhtaç değilim; hekim, Cenab-ı Haktır." Birden canlandı, sesi çıkmaya başladı. Güya kendisi bir doktor şeklini aldı. Doktor ise, bır hasta hükmune geçti. Doktora ehemmiyetli bir mektup okudu. Doktorun derdine deva olacak bir ilaç oldu. Sonra top atıldı. Doktora dedi ki, "Burada iftar et." Doktor dedi: "Bugün kusur etmişim, oruç tutamadım" demesiyle, çok hayret ettiğimiz Üstadımızın

a'mal-i uhreviye: ahirete ait iş hareket ve ibadetler
aşr-ı ahir: ayın son on günü
bedel: karşılık.
cuz'iyet: azlık, cuzî oluş, küçüklük
defter-i a'mal: insanların ışlediği ve yaptıgı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin deftern.
deva: ilaç, çare
ehemmiyet: onem, değer, kıymet.
eser-i rahmet: rahmet eseri, rahmetın ızi, alameti
gayet: son derece.
güya: sanki
havali: bolge, etraf, çevre, civar
hekim: doktor
hiddet: ofke, kızgınlık
hususi: özel
hükmünde: değerinde, yerinde.
ifa: bır ışı yapma, yerine getirme.
Ihsan: bagışlama, ikram etme, lutuf
iştirak: katılma, ortak olma
kâfi: yeter, elverir
küllıyet: bütünlük, umumilik.
letaif: güzellikler, incelikler
medar: sebep, vesile
mücahede-i maneviye: manevi olarak yapılan cihat.
müheyyiç: heyecan veren, heyecan uyandıran, heyecanlandıran
muhim: onemli, ehemmıyetli
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kışı olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevi şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
tedbir: bir ışın yurutulmesi ile ılgılı zorlukların çâresini önceden duşunup ona gore hazırlık yapma
vazife: gorev
vazıyet: durum
vesile: aracı, vasıta.

vaziyeti, orucunu bozmuş bir doktorun tıp noktasında hâkimane vaziyetini kabul etmedi ki o vaziyet ona verildi.

Evet, Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsinden gelen şifa duası, öyle yüz bin doktora mukabil gelir diye biz de tasdik ettik.

Hem bu hastalığın Leyle-i Kadirde Risaletü'n-Nur'un talebelen, hususan masumların ettikleri şifa dualan oyle bir derece harika bir surette tesirini gösterdi ki, Üstadımıza sıhhat halinden daha ileri bir surette birden bir vazıyet verildi, Leyle-i Kadre lâyık bir tarzda çalışmaya başladı. Risale-i Nur Şakirtlerinden gelen bu dua-i şıfa, harika bir mu'cize gibi, bir keramet olduğunu biz gözümüzle gordük.

Risale-i Nur Şakirtlerinden
Emin, Feyzi

* * *

Bizden bir ay uzakta bulunan Risaletü'n-Nur Şakirtleri, Üstadımızın hastalığının aynı zamanında hastalığının vazıyetini rüyada aynen gördükleri gibi. Sabri ve Hafiz Ali'nin taifeleri de aynı vakitte burada, yani Kastamonu'da olduğu gibi hasta olan Üstadımızın hesabına daha mühim bir tarz da çalışmışlar. Şöyle ki:

Sabri'nin Mektubunun Bir Parçasıdır.

Üstadım Efendim,

Rahatsızlığınız anında oradaki menba-ı Nurun mücahitleri, bir saat mesai-i maneviyelerini hadim-i Kur'ân

arz-ı hürmet: hürmet, saygı gosterme saygı duydugunu bildirme
dua: Allah a yalvarma niyaz.
dua-yı şıfa: şıfa duası.
hadim-i Kur'an: Kur an a hizmet eden, Kur'an hizmetkân.
hâkimane: hukmederesine.
harika: olaganustu
haşiye: dipnot.
hususan: bilhassa özellikle
keramet: Allah ın velî kullarında gorulen olaganustu hâller veya tabiatustu hâdiseler
leyle-i Kadir: Kadir Gecesi Kur'an-ı Kerim in dunya semasına nazil olduğu gece. Ramazan ın 27. gecesi
masum: suçsuz gunahsız, saf temiz.
menba-ı Nur: Risale-i Nur un kaynagı.
mesai-i maneviye: maneviyatla ilgili meseleler çalışmalar, işler
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mukabil: karşılık.
mücahede: savaşma, mucadele
mühim: onemli, ehemmiyetli.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sıhhat: sağlık, esenlik.
suret: biçim, şekil, tarz
şahs-ı manevî: manevi şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci.
şıfa: bedeni ve ruhî bir hastalığın son bulması sağlığına kavuşma
taife: takım, guruh.
talebe: ogrenci.
tarz: biçim, şekil
tasdik: dogrulama, onaylama
vaziyet: durum

hesabına yaptıklan gibi, bu havalide de bu seneye mahsus ıfa edilen mesai-i dıniye, tahdıs-i nimet zımnında zikre vesile olduğu fakire bu sene leyle-i Kadırden bır gün evvel ıhtar edildi ki. "Bu sene leyle-i Kadri ikı gece yap." Bendeleri de cemaate şöyle söyledim ki: "Üstadım (Sellemehullah ve âfâhu) bazı bu gibi mubarek geceleri bazı maksatlara binaen o leyle-i mübarekeyi ihya için bır gece evvel, hatta mahut geceden bir gece sonra daha ihyaya sa'y ederlerdi. Bız de o ısre ittıbaan onun hesabına Leyle-i Kadri iki gece yapacağız diye niyet ve karar ettik.

Birinci gecede *Evrad-ı Bahaiye* ve *Tesbihat* ve *Sekine* ve *Delâil-ı Hayrat* ve *Cevşenü'l-Kebir* gibi ders ve virdlerimize çalıştık. İkinci gece keza, hem nasihat... Demek, ittiba cihetiyle Üstadımızın hesabına yüz cemaatle tekabbelallah çalıştırılmışız. Sonra Isparta, Atabey, İslâmköy, Kuleonu, ve saire gibi mahallerde sair vezaiften maada her gün Kur'ân'ın cüzlerinin taksim suretiyle hatm-i Kur'ân, Üstad hesabına bütün ramazanda ve Ayete'l-Kursî hatimlen keza.

Şu halde, bu seneye mahsus yapılan ıbadat-ı maruzaların bir hikmeti varmış ki, bilmediğimiz halde Kastamonulu kardeşlerimiz gıbı Üstad hesabına çalıştırılmışız. Fîmaba'd, Rabbım uzun ömürler ihsan etsin, muammer, ebedî şıfa ve deva ve ınayetler ıhsan buyursun. Âmin!

Talebeniz
Sabrı

* * *

amin. Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle! anlamında duanın sonunda söylenir.
bende. binne bağlı onun tarafısı
binaen. den dolayı bu sebepten.
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
Cevşenu'l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (asm) Efendimize vahiyle gelen Esma-ı Husna'yı içine alan emsalsiz bir munacat ve benzersiz bir dua
cihet: yön.
cuz: Kur'an ın bolundugu otuz kısımdan her bırı
Delail-i Hayrat: sevap kazanmak için yapılan bir dua.
deva: ilaç, çare
ebedi: sonu olmayan, daımî sürekli.
Evrad-ı Bahaiye: Bahaddin Nakşıbend ın (ks) zıkrı vırdı
evvel: önce
fimâba'd: bundan böyle, bundan sonra
hatm: her hangi bır şeyi sonuna kadar okuyup bıtırme
hatm-i Kur'an. Kur'ân ı Kerim i baştan sona kadar okuma
havali: bolge, etraf, çevre, cıvar
hikmet. gaye, maksat.
ibadat-ı maruza: arz edilen, sunulan ıbadetler, kulluklar
ifa: bır ışı yapma, yerine getırme
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lutuf
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihya: gecelen ıbadetle ve uykusuz olarak geçırme.
ınayet: yardım, ihsan, lutuf
ısr: yol, meslek.
ittıba: tabi olma, uyma, ıtaat etme
ittıbaen: ittıba ederek, tabi olarak, uyarak.
keza: boylece, aynı şekilde
leyle-i Kadir: Kadır Gecesi. Kur'an ı Kerım ın dunya semasına nazil olduğu gece. Ramazan ın 27 gecesi
leyle-i mübareke: mubarek gece.
maada: başka, gayrı -den başka
mahud: belli olan, bilinen
maksat: gaye
mesai-i dıniye: dinî çalışmalar
muammer: çok yaşamış, uzun ömurlu, omur suren
mubarek: feyizlı, bereketlı, kutlu
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
sa'y: ış, çalışma, çabalama
sair: diger, başka, orekı
Sekine: içerısınde on dokuz harfi on dokuz ayet bulunan sükûnet ve emnıyet veren bır dua
Sellemellahu ve afahu: Allah ona selamet ve afıyet versın.
suret: bıçım, şekil, tarz.
şıfa: bedenî ve ruhî bır hastalığın son bulması sağlığına kavuşma
tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şukrunu eda etme ve teşekkur etme maksadıyla kavuştugu nımeti başkalarına anlatma.
taksım: bölme, paylaştırma
talebe: öğrenci
tekabbelallah. Allah kabul etsın manasına gelen bır dua sözu
tesbihat: tesbihler. Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sözler
vesaire: ve başkaları, bunun gıbılen
vesile: aracı, vasıta
vezaif: vazıfeler, ışler
vird. zıkır belli zamanlarda belli sayıda belli dualarn zıkır olarak belli bıçımde ve duzenli şekılde okunması
zımn: ıç taraf, ıç
zıkır: anma, bildırme.

NAMAZ TESBİHATININ FAZİLETİNE AİT ISPARTA'YA GÖNDERİLEN BİR MEKTUPTUR.

Bugunlerde ince mesele kalbe geldi, vaktinde kaleme alamadım. O vakit geçtikten sonra o ehemmiyetli hakikatlere birer işaret ederiz.

Kardeşlenmizden birisinin namaz tesbihatında tekâsul göstermesine binaen dedim: *Namazdan sonraki tesbihatlar tarikat-i Muhammediyedir (ASM) ve velâyet-ı Ahmediyenin (ASM) bir evradıdır. O nokta-i nazardan ehemmiyetı buyuktur.*

Sonra, bu kelimenin hakikati böyle inkişaf etti:

Nasıl ki, risalete inkılâp eden velâyet-i Ahmediye (ASM) butun velâyetlerin fevkindedır. Oyle de, o velâyetın tarikati ve o velâyet-ı kubranın evrad-ı mahsusası olan namazın akabindeki tesbihat, o derece sair tarikatlerin ve evratların fevkindedir.

Ve bu sır dahi şöyle inkişaf etti kı:

Nasıl zıkır dairesinde bır mecliste veyahut hatme-ı Nakşiyede bir mescidde birbiriyle alâkadar heyet-i mecmuada nuranî bir vaziyet hissediliyor. Kalbi hüşyar bir zat namazdan sonra[1] سُبْحَانَ اللهِ ۞ سُبْحَانَ اللهِ deyip tesbihi çekerken, o daire-i zikrin reisi olan Zat-ı Ahmediyenin (ASM) muvacehesinde, tesbih elinde yuz mılyon adam yüze geliş.

nurani: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
reis: başkan.
risalet: elçilik, resulluk, peygamber olarak gondenlme.
sair: diger, başka, oteki.
sır: gızlı hakıkat.
subhanallah: Allah her turlu eksıklıkten uzak ve butun ustun sıfatlara sahıptır demek, tesbih etmek.
tarikat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde mundın takip edeceği terbıye usul ve yolu.
tarikat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed ın (asm) tankatı olan sunnet yolu.
tekâsül: uşenme, tembellik.
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk ı şanına layık ifadelerle anma.
tesbihat: tesbihler. Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sozler.
vaziyet: durum.
velayet: velıllık, ermişlık, Allah dostlugu.
velayet-ı Ahmediye: Peygamberımızın vefatından sonra nubuvvet tarzındaki hizmetinin sureten fıllen ve şeklen sona ermesıyle velâyet tarzında bu makamda devam eden manevî hızmet tarzı ve manevî varlıgı.
velayet-i kübra: en büyük velıllık, Cenab-ı Hakk ın insana yakın olmasına bakan ve peygamber varlısı olmaktan gelen gayet kısa ve yuksek tankat berzahına uğramadan zahırden hakıkate geçen velılık meslegi.
zat: kişi, şahıs.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberın zatı kişlıgi.
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme, Allah ı anma.

1- Allah her turlu kuzur ve noksandan munezzehtir. Allah her turlu kuzur ve noksandan munezzehtir.

akabinde: arkası sıra, peşi sıra, peşinden.
alâkadar: ılgılı, ılışkı.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
daire-i zikir: zıkır dairesi, zıkıryen.
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
evrad-ı mahsusa: ozel vırdler, zıkırler, sozler.
evrat: vırdler okunması adet olan dınî dualar.
fazilet: değer, meziyet, ıman ve ırfan ıtıbarıyle olan yuksek derece.
fevkinde: ustunde.
hakıkat: gerçek, esas.
hatme-ı Nakşiye: Nakşî tankatına mensup olanların bır araya gelerek yaptıklan zıkır.
heyet-i mecmua: bır şeyın teferruatına ve cuzlerine bakılmaksızın butununun gosterdıgi hal ve manzara.
hüşyar: akıllı, uyanık, aklı kendısıne yarayan.
inkılâp: degişme, donuşme.
inkişaf: manevı bır sımn veya bır halın gorulmesi, keşfolunması.
mesele: onemlı konu.
müvâcehe: karşı karşıya, yüz

tesbih çektiklerini manen hisseder. O azamet ve ulviyetle [1] سُبْحَانَ اللهِ ۞ سُبْحَانَ اللهِ der.

Sonra o serzakirin emr-i manevîsiyle, ona ittibaen [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ dediği vakit, o halka-i zikrin ve o çok geniş dairesi bulunan hatme-i Ahmediyenin (ASM) dairesinde yüz milyon müntlerin اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ 'larından tezahür eden azametli bir hamdi düşünüp içinde اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ile iştirak eder.

Ve hakeza [3] اَللهُ اَكْبَرُ ۞ اَللهُ اَكْبَرُ ve duadan sonra [4] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ ۞ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ otuz üç defa o tarikat-i Ahmediyenin (ASM) halka-i zikrinde ve hatme-i kübrasında o sabık manayla o ihvan-ı tarikatı nazara alıp o halkanın serzakırı olan zat-ı Ahmediye (ASM) muteveccih olup [5] اَلْفُ اَلْفِ صَلَاةٍ وَاَلْفُ اَلْفِ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ 'der, diye anladım ve hissettim ve hayalen gördüm.

Demek tesbihat-ı salâtiyenin çok ehemmiyeti var.

Said Nursî

* * *

Hafız Ali'nin bu defaki mektubunda çok mübarek duaları bızı en derin ruhumuzdan mesrur edip şükre sevk

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Allahu ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
azamet: büyüklük.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emr-i manevî: maddî olmayan derunî ruha ait olan emir, iş.
hakeza: böylece, bunun gibi.
halka-ı zikr: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma.
hatme-i Ahmediye: Peygamberimizin (asm) gösterdiği şekilde okunan belirli zikir ve dualar.
hatme-i kübra: büyük ve geniş toplulukla okunan belirli ayet, hadis ya da dualar.
hayalen: hayalî bir şekilde.
ihvan-ı tarikat: tarikat kardeşleri, aynı tarikate mensup olan kimseler.
iştirak: katılma, ortak olma.
ittibaen: ittiba ederek, tabi olarak, uyarak.
la ilahe illallah: Allah'tan başka ilah yoktur.
manen: mana bakımından, manaca.
mesrur: sevinçli, memnun.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
müntesib: tarikatta bir şeyh ve murşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikatleri öğrenen kimse.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nazar: bakış, dikkat.
ruh: can.
sabık: geçmiş.
serzakır: zikredenlerin başı.
sevk: yöneltme.
subhanallah: Allah her türlü eksiklikten uzak ve bütün üstün sıfatlara sahipdir demek, tesbih etmek.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tarikat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (s.a.v) tarikatı olan sünnet yolu.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakk'ı şanına lâyık ifadelerle anma.
tesbihat-ı salatiye: namaz tesbihleri, namazla ilgili zikirler ve dualar.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliklik.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.

1. Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir. Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir.
2. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur.
3. Allah en büyüktür, en yücedir. Allah en büyüktür, en yücedir.
4. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.
5. Milyon salât ve milyon selâm senin üzerine olsun ey Allah'ın Resûlü!

etti. Ve her musîbetzedeye ve hüzün ve kederlere düşenlere, mana-ı işarîsiyle mededres ve halaskâr ve şifa ve medar-ı sürur olan [1] إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ve [2] أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ her musîbetzedeye baktığı gibi, bu geçen hastalık cihetiyle bize de baktığını yazıyor.

Evet, Hafız Ali (RH) o noktayı tam görmüş. Ben de tasdiken derim ki:

Eğer o hastalık yirmi derece tezauf etseydi, bizlere kazandırdığı neticeye nispeten yine ucuz düşerdi ve rahmet olurdu. Fakat Hafız Ali'nin (r.h) üstadı hakkında, benim haddimden pek çok zıyade isnat ettiği meziyet ve masumiyeti, onun masum lisanıyla hakkımda medih olarak değil, belki bir nevi dua olarak tasavvur ediyoruz.

Hem Hafız Ali'nin, Sava gibi yerler, karyeler ve Isparta birer medrese-i Nuriye hükmüne geçmesi ve Risale-i Nur'un sadık şakirtleri harikulâde olarak günden güne yükselmeleri, tenevvür etmeleri, bizleri, belki Anadolu'yu, belki âlem-i İslâm'ı mesrur ve müferrah eden bir hakikatli haber telâkki ediyoruz.

Ahir fıkrasında, Muhbir-i Sadık'ın haber verdiği "manevî fütuhat yapmak ve zulumatı dağıtmak zaman ve zemin hemen hemen gelmesi" diye fıkrasına, bütün ruh u canımızla rahmet-i İlâhiyeden niyaz ediyoruz, temenni ediyoruz. *Fakat biz Risaletü'n-Nur Şakirtleri ise, vazifemiz hizmettir, vazife-i İlâhiyeye karışmamak ve hizmetimizi*

1- Şüphesiz zorlukla beraber kolaylık vardır. (İnşirah Sûresi, 5.)

2- Biz senin göğsüne genişlik vermedik mi? (İnşirah Sûresi, 1.)

ahir: son
âlem-i İslam: İslam âlemi, İslam dünyası
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hakikat: gerçek, esas.
halaskar: halâs eden, kurtaran
harikulâde: olağanüstü
hükmüne: yerine, değerine
isnad: dayandırma.
karye: köy
keder: kayıg, acı, hüzün
lisan: dil
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
manevî: maniaya ait, maddî olmayan.
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz.
masumiyet: masumluk, kabahatsızlık, suçsuzluk.
medar-ı sürur: sevinç ve neşe vesilesi, sebebi
mededres: medetçi, yardım yetiştirici.
medih: övmek.
medrese-i Nuriye: nur medresesi. Risale-i Nur'ların okunduğu yerler
mesrur: sevinçli, memnun
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
Muhbir-i Sadık: doğru haberci. Allah ve âhirette ilgili doğru haberler veren Peygamberimiz (asm) ve diğer peygamberler
musîbetzede: musîbet görmüş, felâkete uğramış, belaya kazaya uğrayan
müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna ermiş.
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh u can: ruh ve can, ruh ve canla.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
şakirt: talebe, öğrenci.
şifa: bedeni ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
tasavvur: bir şeyi zihinde düşünme, tasarlama
tasdikan: tasdik suretiyle, doğrulayarak
telâkki: anlama, kabul etme.
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma
tezauf: kat kat artma, çoğalma
vazife: görev
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife
zemin: yer
ziyade: fazla, fazlasıyla
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kültür

onun vazîfesine bina etmekle bir nevi tecrübe yapmamak olmakla beraber, kemiyete değil, keyfiyete bakmak, hem çoktan beri sukut-ı ahlâka ve hayat-ı dünyeviyeyi her cihetle hayat-ı uhreviyeye tercih ettirmeye sevk eden dehşetli esbap altında Risaletü'n-Nur'un şimdiye kadar fütuhatı ve zındıkların ve dalâletlerin savletlerini kırması ve yüz binler biçarelerin imanlarını kurtarması ve her bir yüze mukabil binler hakikî mümin talebeleri yetiştirmesi, Muhbir-i Sadık'ın ihbarını aynen tasdik etmiş ve vukuat ispat etmiş ve ediyor, inşaallah daha edecek. Ve öyle kökleşmiş ki, inşaallah hıçbir kuvvet Anadolu'nun sinesinden onu çıkaramaz. Tâ ahırzamanda, hayatın geniş dairesinde, asıl sahipleri, yani Mehdî ve şakirtleri Cenab-ı Hakkın izniyle gelir, o daireyi genişlendirir ve o tohumlar sümbüllenir. Bizler de kabrimizde seyredip Allah'a şükrederiz.

Said Nursî

* * *

Aziz, Siddik Kardeşlerim,

Bugünlerde *Rumuzat-ı Semaniye*'ye ait iki risaleyi ehemmiyetli talebelerle bir yere gönderdim. Yol kapandı, gitmedi. O iki risaleyi tekrar dikkatle mütalaa ettim.

Fikren dedim ki: "Bu zevkli, güzel, meraklı, şirin bir maksada giden bu tevafuklu yolda ne için sevk edilmeden perde indi, başka yolda sevk edildik, çalıştırıldık?"

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
azîz: izzetli, muhterem, saygın
biçare: çaresiz, zavallı.
bina: kurma, dayandırma
cihet: yön
dalalet: iman ve İslamiyet'ten ayrılmak, azmak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli
esbap: sebepler, vasıtalar
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hakikî: gerçek.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
ihbar: haber verme, bildirme
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
inşirah: Kur'an-ı Kerim'in 94. sûresidir. Mekke'de inmiştir. 8 ayettir
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kemiyet: bir şeyin adet, miktar ve sayı olarak ifade edilebilen durumu, nicelik.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
maksat: gaye
Mehdî: bazı hadislere göre kıyamet yaklaşınca zulmü ve şirki ortadan kaldırarak inananlara saadet ve adaleti getirecek Ehl-i Beyt'in neslinden gelen İmam
mukabil: karşılık
mü'min: iman eden, inanan
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
nevî: çeşit, tür
Resul: Allah'ın elçisi, peygamber
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediüzzaman Said Nursî'ye ait bir eserin ismi
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
salât: Hz. Peygamber'e dua. Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme
savlet: şiddetli hücum, saldırma
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sevk: yöneltme, gönderme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sîne: göğüs
sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sukut-ı ahlak: ahlakın azalması, ahlak düşüklüğü
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vazife: görev
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir

Birden ihtar edildi ki. O gaybî esrarı açacak olan meslekten yüz derece daha ehemmiyetli ve kıymetli ve umumî ihtiyaca medar ve herkes bu zamanda ona şiddetle muhtaç ve İslâmiyet'in temel taşları olan hakaik-ı imaniye hazinesine hizmet etmeye ve istifadeye zarar gelecekti. En büyük ve en yüksek maksat olan hakaik-ı imaniyeyi, ikinci derecede bırakacaktı. Onun için idi ki sure-i [1] اِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ remzinde, esrar-ı gaybiye gösterildi, birden kapandı, perde indi. Hem bu sır içindir ki, o yolda fazla istihdam edilmedik. Yalnız o meslek-i tevafukıyenin tereşşuhatından Risale-i Nur'un hakkaniyetine bir imza ve cezaletine bir ziynet ve huruf-i Kur'âniyenin intızamından ve vaziyetinden tezahür eden bir nevi i'caz çıktı. Daha o yolda çalıştırılmadık.

Said Nursî

* * *

Rüya Hakkında Isparta'ya Gönderilen Bir Fıkradır.

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Hediyeniz, Kastamonu'ya geleceği ânında rüyada gördüm ki, bizlere bir ferman-ı şahâne, manevî bir canıpten geliyor, kemal-ı hürmetle ellerinden tutup bize getiriyordular. Biz baktık ki, o ferman-ı âlî Kur'ân-ı Azîmüşşan olarak çıktı. O halde bu mana kalbe geldi: Demek Kur'ân yüzünden Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi ve biz şakırtlen, bir terfi ve terakkı fermanını âlem-ı gayptan

1- Allah'ın yardımı geldiği zaman. (Nasr Suresi, 1.)

âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar
aziz: izzetli, muhterem, saygın
canıp: yan, yön, cihet, taraf
cezalet: ahenkli akıcı ve güzel ifade
ehemmiyetli: önemli
esrar: sırlar, gizli hakikatler
esrar-ı gaybiye: gaybı sırlar, görünmeyen sırlar
ferman: emir, buyruk.
ferman-ı alî: yüce, yüksek ferman
ferman-ı şahane: padışaha yakışır ferman, padışah fermanı
fetih: zafer, galibiyet.
fıkra: kısım, bölüm
gaybî: gayple ilgili, görünmeyenlere ait.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikader, imanî gerçekler
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
huruf-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın harfleri
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
İhtar: hatırlatma, uyarı.
intızam: düzenlilik, düzgünlük.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
kemal-ı hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet
Kur'ân-ı Azimüşşan: şanı ve şerefi yüce olan Kur'ân.
maksat: gaye
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: sebep, vesile.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meslek-i tevafukıye: Kur'ân da ve hadislerdeki uygunlukları bulma meslegi.
Nasr: Kur'ân-ı Kerîm'in 110 suresi
nevî: çeşit, tür
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneri
sır: gizli hakikat.
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şakirt: talebe, öğrenci.
terakkı: yükselme, ilerleme.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
terfi: yükselme, rütbe alma.
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
umumî: genel
vaziyet: durum
ziynet: süs.

alacağız. Şimdi tabiri ise, o fermanı temsil eden masumların kalemiyle manevî tefsir-i Kur'ân'ı aldığımızdır.

Bu rüyanın şimdiki tabiri çıkmadan bir iki saat evvel Feyzi ile Emin'in gösterdikleri tabir dahi haktır, ehemmiyetlidir. Hem bu medar-ı sürur ve ferah olan hediye-i nuraniyeyi bir hiss-i kablelvukuyla benim ruhum tam hissetmiş, akla haber vermemişti ki, o gelmeden iki gün evvel, Feyzi ve Emin'in fıkrasında beyan edilen, rüyayı gördüğüm gecenin gününde, sabahtan akşama kadar ve ikinci günü de kısmen hiç görmediğim bir tarzda bir sevinç, bir sürur hissedip mütemadiyen bir bahaneyle ferahımı izhar edip, otuz kırk defa tebessümle güldüm. Hem ben ve hem Feyzi, taaccüb ve hayret ettik. Otuz günde bir defa gülmeyen, bir günde otuz defa gülmek bizleri hayrette bıraktı. Şimdi anlaşıldı ki, o sürur, o sevinç mezkûr manevî fermanı temsil eden masumların ve ummîlerin kalemlerinin yazıları, nesl-i âtînin sahaif-i hayatlarına, âlem-i İslâm'ın sahife-i mukadderatına ve ehl-i imanın istıkbalinin defterlerine neşr-i envar edeceklerinin ve o masumların halis ve sâfi amelleri ve hizmetleriyle sahife-i amalımızde hasenatlarını yazıp kaydetmesinin ve Risale-i Nur Şakirtlerinin istıkbalinin mukadderatını mesudâne idamesinin haberini veren, o hediyeden ve daha gelmeden geliyordu. Ben, o azîm yekûndan hisseme düşen binden bir cüz'ü ruhen hissedilmiş, beni mesrurâne heyecana getirmişti.

Evet, böyle yüzer masumların makbul amelleri ve reddedilmez dualan sair kardeşlerimin defterlerine geçmesi misillî, benim gibi bir günahkârın sahife-i amalıne dahi

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
amel: fiil, iş.
azîm: büyük.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
beyan: açıklama, bildirme, izah
cüz: kısım, parça
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evvel: önce
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
ferman: emir, buyruk.
fıkra: kısım, bölüm
hak: doğru, gerçek, hakikat.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
haşiye: dipnot.
hediye-i nuraniye: nurlu, aydınlatan hediye
hisse: pay, nasip
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.
idame: devam ettirme, sürdürme
ıstıkbal: gelecek.
izhar: gösterme, açığa vurma
kısmen: kısmı olarak, bazı yönden
makbul: kabul edilmiş, geçerli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar-ı sürur: sevinç ve neşe ve silesi sebebi
mesrurane: sevinçli bir şekilde, sevinerek, memnun olarak
mesudane: mutlu bir şekilde, saadet içersinde
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilerde meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nesl-i âtî: gelecek nesil
neşr-i envar: nurların yayılması, nurların dağıtılması, nurların saçılması
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhen: ruh ile
sâfi: samimî, hâlis, saf
sahaif-i hayat: hayat sayfaları, yıllar
sahife-i a'mal: amellerin sayfası, yaptıkları işlerin yazılmış olduğu sayfa
sahife-i mukadderat: Allah tarafından takdir edilen şeylerin bulunduğu sayfa, kader sayfası
sâlin: diğer, başka, öteki
sürur: sevinç, muduluk.
şakirt: talebe, öğrenci
taaccüb: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tabir: yorum, yorumlama.
tarz: biçim, şekil
tebessüm: gülümseme
tefsir-i Kur'an: Kur'ân tefsiri, Kur'an'ın açıklaması.
temsil: vekil yerine geçme
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
yekûn: toplam, tutar

girmesi, binler sürur ve sevinç verir. Böyle karanlık bir zamanda, bu ağır şerait altında böyle masumâne ve kahramanâne çalışmak için, biz, hem o masumlan, hem o ümmîleri, hem onların muallimlerini, hem peder ve validelerini, hem köylülerini, hem Anadolu'yu, hem memleketlerini, tebrik ederiz. O mübarek masumlann ve ümmîlerin her birisine birer hususi teşekkür ve tebrikname yazmak elimden gelseydi yazacaktım.

Said Nursî

EMİN VE FEYZİ'NİN ISPARTALI KARDEŞLERİNE GÖNDERİLMİŞ BİR FIKRASIDIR.

Isparta'da Bulunan Kardeşlerimize,

Lâtif bir rüyanın kadere ait bir meseleyi, şuhud derecesinde bize kanaat verdiği gibi, o lâtif rüyanın ciddi ikinci parçası bizlere manevî bir müjde ve beşaret verdiği cihetle, siz kardeşlerimize beyan ediyoruz. Şöyle ki.

Üstadımız rüyada görüyor ki. Ben, yani Feyzi ile beraber gezmeye çıkıyoruz. Giderken, birden Üstadımıza söylüyorum ki. "Buradan ben ayının tesbihini toplayacağım." Üstadım da bakıyor ki, beyaz ipler gibi dolaşmış birşey görüyor. Bu acıp güldurecek sözümden ve ayıya tesbih isnat etmek vaziyetimden çok şiddetli gülerek uyanmış. Uyandıktan sonra da gulmuş. Akşama kadar hiç görülmemiş bir tarzda, yirmi otuz defa o hâdise-i nevmıyeyı gülerek benimle mülâtefe ettı. Münasebet

acıp tuhaf hayrette bırakan.
beşaret: müjde
beyan: açıklama bıldırme izah
ciddi: gerçek olarak hakikaten
cihet: yon
evvel once.
fikra kısım bölum
günahkar: gunahlı gunah işlemiş
hâdise-i nevmiye uykuda olanlar ruyadakı hadıseler
haşiye: dıpnot.
hususı: ozel.
ısnad dayandırma
kader: İlâhî hukum Cenab-ı Hakk'ın takdır ve tayın etmesı
kahramanane- kahramanca yıgıtçe cesurca
kanaat: inanma goruş fikır
latif tatlı, hoş.
manevî manaya aıt, maddî olmayan
masum suçsuz gunahsız saf temiz
masumâne: masumca suçsuz ve gunahsız bır sekılde
mesele onemlı konu
misilli gıbi benzen.
muallim ders veren öğretmen
mübarek. feyzlı bereketlı, kudu
mülatefe şaka yollu takılmak, tıufatta bulunmak.
munasebet ılgı ılışkı bag
peder: baba.
sahife-i a'mal: amellerin sayfası yapılan işlenn yazılmış olduğu sayfa
surur: sevinç, mutluluk.
şerait: şartlar
şuhut. gözle gorme muşahede
tarz. bıçım şekıl
tebrıkname tebrik yazısı, kutlama yazısı
tesbih Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
teşekkurname: teşekkur bıldıren yazı teşekkur yazısı.
ümmî okuma yazması olmayan okumamış
valide ana anne
vaziyet: durum.

olmayan bazı şeylerle tabire çalıştıksa da tabire münasebet tutmadı. Sonra aynı ikinci günün aynı saatinde, bana benzeyen bir dost –ki, rüyada Ustadıma benim suretimde görünmüş– Ustadımızın yanına geldi. Dedi ki: "Ayının yağını toplayanlardan alıp ve müezzin ve tespih yapan bir adamın tavsiyesiyle muhim bir adama, her sabah hastalık için yutmasını nasıl görüyorsun?" Üstadımız da, rüyada gülduğü gibi aynen öyle gülmüş. Birden rüya hatırına gelip bu acip ve aynı aynına tabîn kemal-i taaccüp ve hayretle karşılayıp ona demiş: "Sakın istimal etmesin."

Yirmi Sekizinci Mektubun Birinci Risalesinin Altıncı Nüktesinde rüya-i sadıka, kader-i İlâhinin her şeyi ihata ettiğine bir hüccet-i katıa hükmünde Üstadımızın binler tecrübeyle gördüğü gibi, aynen bu vakıa dahi bizlere şuhud derecesinde kat'î ispat etti ki: "*Hâdisat, vücuda gelmeden evvel mukadderdir, malûmdur, muayyendir, kader-i İlâhinin mizanlarıyla geliyor*" diye, bu rükn-i imaniye bize gayet kat'î bir numune oldu.

Hem rüyanın ikinci tabakasında Üstadımız görüyor ki, Risale-i Nur'un heyetine bir ferman geliyor. Birden geldi, o kudsî ferman Kur'ân çıktı. Bunun tabiri, aynı günün aynı tecrübe saatinde, *Kur'ân'ın Hizbü'l-Ekber*'i ümit edilmediği bir vakitte, Asiye Hanım'ın hanesinde etrafı tezyin edilen *Hizbü'l-Ekber*'i yüz senelik bir güzel kap içinde, o kabın, üstünde sırmayla padışahların mühim fermanlarında tuğra-ı şahane işlenmiş olduğunu görduk.

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adet-i müstemirre: yerleşmiş alış kanlıklar ve gelenekler
evvel: önce.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece
hadisat: hâdiseler, olaylar
hane: ev
heyet: şekil, suret, görünüş.
Hizbü'l-Ekber: Bediüzzaman'ın Tefekkurname adlı esenne aldığı bir bölüm, bir tefekkür ve dua risalesi
hüccet-i katıa: kat'ı ve kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil
hükmünde: degennde, yerinde
İhata: kuşatma, içine alma
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istimal: kullanma
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemal-i taaccüp: tam hayrette kalmak
kısmen: kısmı olarak, bazı yönden
kudsî: mukaddes, yüce
latif: tatlı, hoş.
malum: bilinen, bilinir olan
mizan: terazi, ölçü
muayyen: belirli.
mukadder: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş
müezzin: ezan okuyan kimse
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
nükte: ince manalı düşündürücü söz
numune: örnek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
rükn-i imaniye: imana ait esas, imanın esası
rüya-yı sadıka: doğru rüya, makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde dünyada hakikadan çıkan sadık rüya
sırma: incetilmiş altın ve ya gümüş tel
suret: biçim, görünüş
şuhut: gözle görme, müşahede.
tabaka: derece, kat.
tabir: yorum, yorumlama
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
tuğra: muhur, damga, tura
tuğra-ı şahane: padişah muhru
vakıa: olay

Üstadımız dedi ki: Ferman geldi diye Kur'ân çıktı. Şimdi de, *Kur'ân'ın Hizbü'l-Ekber*'i geldi. Üstünde ferman tuğrası bulunduğundan, Risale-i Nur'un heyetine beşaretli ve medar-ı feyiz ve terakki bir ferman-ı Rabbanî hükmüne geçeceğini rahmet-i İlâhiyeden bekleriz. Hem bu tabirden az sonra sizlerin kıymettar hediyelerinizi aldık ki, rüyanın tam tabiri çıktı. Orada bulunan umum kardeşlerimize selam, arz-ı hürmet eder, dualarınızı isteriz.

Risale-i Nur Talebelerinden

Emin, Feyzi

* * *

Isparta'ya gönderilen bir mektup,

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Namaz tesbihatının sırrına göre, nasıl ki namazdan sonra tesbih ve zikir ve tehlille bir hatme-i muazzama-i Muhammediye (ASM) ve zikir ve tesbih eden ve rüy-i zemin kadar geniş bir halka-i tahmidat-ı Ahmediye (ASM) dairesine tasavvuran ve niyeten girmek medar-ı fuyuzat olduğu gibi, biz dahi, Risale-i Nur'un geniş dairesine ve halka-ı envarında ders alan ve çalışan binler masum lisanların ve mübarek ihtiyarların dualarına ve amal-ı salihalarına hissedar olmak ve âmin demek hükmünde olan, tayy-ı mekân ederek, giyaben omuz omuza, diz dize bulunmak hayaliyle ve niyetiyle ve tasavvuruyla kendimizi

a'mal-ı saliha: salih ameller Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
arz-ı hürmet: hürmet, saygı gösterme saygı duyduğunu bildirme.
aziz: izzetli muhterem saygın
beşaret: müjde
daire-i ders: ders dairesi
dua: Allah'a yalvarma niyaz
ferman-ı Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın emri buyruğu
hakiki: gerçek.
halka-i envar: nurlardan meydana gelmiş halka.
halka-i tahmidat-ı Ahmediye: Peygamberimizin Allah'ı övüp hamd etmelerinden olan halka
hatme-i muazzama-i Muhammediye: Hz. Muhammed (asm) okunan bütün dua salavat tesbih ve tehliller
hayalen: hayalî bir şekilde
heyet: şekil suret, görünüş
hissedar: hisse sâhibi hissesi olan
hükmünde: değerinde yerinde
hükmüne: yerine, değerine
kıymettar: kıymetli değerli
lisan: dil
masum: suçsuz günahsız, saf temiz.
medar-ı feyiz: feyiz sebebi bereketlenme nurlanma faydalanma sebebi inayet vesilesi.
medar-ı füyuzat: feyizlerin sebebi inayet vesilesi
mübarek: feyizli bereketli kutlu.
niyeten: niyet olarak
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti İlâhî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
rüy-i zemin: yeryüzü
selam: barış rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sıddık: çok doğru durüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sır: gizli hakikat.
tabir: yorum yorumlama
talebe: öğrenci
tasavvur: bir şeyi zihinde düşünme tasarlama
tasavvuren: tasavvur olarak, zihinde tasarlamak suretiyle.
tayy-ı mekan: mekanı ortadan kaldırma mekanı atlarcasına geçme
tehlil: Allah'dan başka İlâh olmadığını ifade etme lâ İlâhe illallah sözünü tekrarlama lâ İlâhe illallah deme
terakki: yükselme, ilerleme.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
tesbihat: tesbihler Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
umum: bütün
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme Allah'ı anma.

fevkalhad bahtiyar biliyoruz. Hususan ahir ömrümde böyle kıymettar, masum manevî evlâtları ve yüzer Abdurrahman'ları bulmak, benim için dünyada bir cennet hayatı hükmüne geçiyor.

Geçen ramazan-ı şerîfte, hastalığım münasebetiyle, her bir kardeşim benim hesabıma birer saat çalışmalarının pek büyük neticesini aynelyakîn ve hakkalyakîn gördüğümden, böyle dualan reddedilmez masumların ve mübarek ihtiyarların ve üstadlarının, benim hesabıma olan dualan ve çalışmaları benim Risale-i Nur'a hizmetimin uhrevî bir netice-ı bâkiyesini dünyada gösterdi.

(1) اَلْباقِي هُوَ الْباقِي

Kardeşiniz
Said Nursî

RİSALE-İ NUR'UN KÜÇÜK VE MASUM ŞAKİRTLERİ

Risale-i Nur'un küçük ve masum şakirtlerinden elli altmış talebenin yazdıkları nüshaları bize de gönderilmiş, biz de o parçaları üç cilt içinde cem ettik hem o masum şakirtlerin bazılarını isimleriyle kaydettik. Mesela: Ömer on beş yaşında, Bekir dokuz yaşında, Hüseyin on bir yaşında, Hafız Nebi on iki yaşında, Mustafa on dört yaşında, Mustafa on üç yaşında, Ahmed Zeki on üç yaşında, Ali on iki yaşında, Hafız Ahmed on iki yaşında. Bu yaşta daha çok çocuklar var, uzun olmasın diye yazılmadı.

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

ahir ömür: ömrün son devresi, hayatın son demleri
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu
cem: toplama, bir araya getirme
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evlât: çocuklar
fevkalhad: haddinden fazla, haddinin üstünde
hakkalyakîn: imanî meselelerin hakikatini tam olarak anlama.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmüne: yerine, değerine.
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak.
kıymettar: kıymetli, değerli
lisanen: sözle, şifahen, ağızdan konuşarak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
münasebet: vesile, -dan dolayı
netice-i bâkiye: elde kalan sonuç, sona kalan, geriye kalan
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
ramazan-ı şerîf: mübarek, şerefli Ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait.

İşte bu masum çocukların Risaletü'n-Nur'dan aldıkları derslerinin ve yazdıklarının bir kısmını bize göndermişler. Biz de onların isimlerini bir cetvelde derç ettik. Bunların bu zamanda bu ciddî çalışmaları gösteriyor ki, Risale-i Nur'da öyle bir manevî zevk ve cazibedar bir nur var ki, mekteplerde çocukları okumaya şevkle sevk etmek için icat ettikleri her nevi eğlence ve teşviklere galebe edecek bir lezzet, bir sürur, bir şevk, Risaletü'n-Nur veriyor ki, çocuklar böyle hareket ediyorlar. Hem bu hâl gösteriyor ki, Risale-i Nur kökleşiyor. İnşaallah, daha hıçbir şey onu koparamayacak; ensal-i atıyede devam edecek.

Aynen bu masum küçük şakirtler gibi, Risale-i Nur'un cazibedar dairesine giren ümmî ihtiyarların dahi kırk-elli yaşından sonra Risale-i Nur'un hatırı için yazıya başlayıp yazdıkları kırk-elli parça, iki-üç mecmua içinde derç ettik. Bu ümmî ihtiyarların ve kısmen çoban ve efelerin, bu zamanda, bu acıp şeraît içinde, her şeye tercihan Risale-i Nur'a bu surette çalışmaları gösteriyor ki, bu zamanda Risaletü'n-Nur'a ekmekten ziyade ihtiyaç var ki, harmancılar, çiftçiler, çobanlar, yörük efeleri, hacat-ı zaruriyeden ziyade Risalei'n-Nur'a çalışmaları, Risaletü'n-Nur'un hakkanıyetini gösteriyorlar.

Bu ciltte az ve sair altı cild-i ahirde masumların ve ihtiyar ümmîlerin yazılarının tashihinde çok zahmet çektim. Vakit müsaade etmiyordu. Hatırıma geldi ve manen denildi ki: Sıkılma! Bunların yazıları çabuk okunmadığından, acelecileri yavaş yavaş okumaya mecbur ettiğinden, Risale-i Nur'un gıda ve taam hükmündeki hakikatlerinden

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
cazibedar: çekici, cazibeli.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cild-i aher: başka, diğer cilt, diğer kitap.
derç: sokma, içine alma.
efe: Ege yöresi köy delikanlısı.
ensal-i atıye: gelecek kuşaklar, müstakbel nesiller.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar, gerekli ihtiyaçlar.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
kısmen: kısmı olarak, bir kısım.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: suçsuz, kabahatsız, günahsız.
mecmua: toplanıp, birikitirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
müsaade: izin, elverişli, uygun olma durumu.
nevi: çeşit, tür.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
numune: örnek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sâir: diğer, başka, öteki.
sevk: yönelme.
suret: biçim, şekil, tarz.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeraît: şartlar.
şevk: şiddetli arzu, istek, keyif, neşe.
taam: yemek, yiyecek.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
tercihan: tercih ederek, öncelikli olarak.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.

hem akıl, hem kalb, hem ruh, hem nefis, hem his hisselerini alabilirler. Yoksa, yalnız akıl cuz'î bir hisse alır, ötekiler gıdasız kalabilirler. *Risale-i Nur sair ilimler ve kitaplar gibi okunmamalı. Çünkü ondaki iman-ı tahkikî ilimleri, başka ilimlere ve marifetlere benzemez. Akıldan başka çok letaif-i insaniyenin kut ve nurlarıdır.*

Elhasıl: Masumların ve ümmî ihtiyarların noksan yazılarında ıkı fayda var.

BİRİNCİSİ: Teenni ve dikkatle okunmaya mecbur etmektir.

İKİNCİSİ: O masumâne ve halısâne ve samımî ve tatlı dillerinden, derslerinden Risale-i Nur'un şirin ve derin meselelerini lezzetli bır hayretle dınlemek ve ders almaktır.

Said Nursî

* * *

Isparta'ya Gönderilen Bir Fıkradır

Rısaletü'n-Nur, kendi sadık ve sebatkar şakirtlerine kazandırdığı çok büyük kâr ve kazanç ve pek çok kıymettar neticeye mukabil fiyat olarak o şakirtlerden tam ve halıs bir sadâkat ve daimî ve sarsılmaz bir sebat ister.

Evet, Rısaletü'n-Nur on beş senede kazanılan kuvvetli ıman-ı tahkıkîyı on beş haftada ve bazılara on beş gunde kazandırdığını, yırmi senede yırmi bin zat tecrübeleriyle şahadet ederler.

cuz'i: kuçük, az.
daimi: surekli devamlı
elhasıl: hasılı netice ıtıbanyle kısaca.
fıkra: kısım bolum
halıs: samımî her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
halısâne: temız kalplılıkle samımî bır şekılde, sırf Allah rızasını gozeterek.
hisse: pay nasıp
ilm: bılgı marıfet.
iman-ı tahkikî: tahkıkî ımanımana dair butun meselelen ınceleyıp delıl ve burhan ıle ınanma.
kıymettar: kıymetlı değerlı
kut: yıyecek, rızık.
letaif-i insaniye: ınsanın manevi duygulari
marifet: bılme derin bılgı
masum: suçsuz gunahsız saf temız.
masumâne: masumca suçsuz ve gunahsız bır şekılde
mesele: onemlı konu.
mukabil: karşılık.
nefs: kışının kendısı iyılıge de kotuluğe de meyli olan duygu
nur: aydınlık, panlı ışık.
Risale-i Nur: Nur Rısalesi, Be dıuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruh: dınlık kaynagı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sadakat: baglılık, dogruluk.
sadık: dogru gerçek sozunde vaadınde ışınde dogru olan.
sair: dıger başka otekı.
sebat: sozunde durma kararlı olma azımlılık.
sebatkâr: sebat eden sozunde ve karannda duran, vazgeçmeyen sebatlı
şahadet: şahıt olma şahıtlık, tanıklık
şakirt: talebe ogrencı
teenni: acele etmeden, dikkatli ve duşunerek davranma
ümmi: okuma yazması olma yan okumamış
zat: kışı şahıs.

Hem, iştirak-i a'mal-i uhreviye düsturuyla, her bir şakirdinin, her bir günde binler halis lisanlarla edilen makbul duaları ve binler ehl-i salâhatın işledikleri a'mal-ı salihanın misil sevaplarını kazandırıp, her bir hakikî sabit ve sebatkâr şakirtlerini amelce binler adam hükmüne getirdiğini delil, kerametkârâne ve takdirkârâne İmam-ı Ali'nin (radıyallahu anh) üç ihbarı ve keramet-i gaybiye ve Gavs-ı Azam'daki tahsinkârâne ve teşvikkârâne beşareti ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın kuvvetli işaretle o halis şakirtler, ehl-i saadet ve ehl-i cennet olacaklarına müjdesi pek kat'î ispat ederler. Elbette böyle bir kazanç öyle bir fiyat ister.

Madem hakikat budur, Risale-i Nur dairesinin yakınında bulunan ehl-i ilim ve ehl-i tarikat ve sofî meşrep zatlar onun cereyanına girmek ve ilim ve tarikattan gelen sermayeleriyle ona kuvvet vermek ve genişlemesine çalışmak ve şakirtlerini teşvik etmek ve bir buz parçası olan enaniyetini, tam bir havuzu kazanmak için o dairedeki âb-ı hayat havuzuna atıp eritmek gerektir ve elzemdir. Yoksa, başka bir çığır açmakla hem o zarar eder, hem bu müstakim ve metin cadde-i Kur'âniyeye bilmeyerek zarar verir, belki zındıkaya bilmeyerek bir nevi hesabına geçer.

Said Nursî

* * *

a'mal-ı saliha: salih ameller Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
ab-ı hayat: hayat suyu
amel: fiil iş.
ashab-ı Cennet: Cennet ashabı Cennetlikler
Bâki: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan bütün varlıklar yok olduktan sonra da var olacak tek varlık, Allah.
beşaret: müjde
cadde-i Kur'âniye: Kur'ân'ın gösterdiği çizdiği yol Kur'an'ın büyük, geniş ve sağlam caddesi, ehli sünnet yolu Kur'ân yolu
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
düstur: kalde esas prensip
ehl-i ilm: ilim sahipleri, ilim adamları
ehl-i saadet: saadete ulaşanlar müdüluğu yakalayanlar bahtiyar olanlar
ehl-i salahat: salih kimseler namuslu doğru adaletli olan kimseler
ehl-i tarikat: tarikat ehli kalbini dünyanın fanı işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
elzem: daha (en) pek) lâzım lüzumlu gerekli
enaniyet: kendini beğenme benciliik, egoistlik.
Gavs-ı azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı.
hakikat: gerçek, doğru
hakikî: gerçek.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hükmünü: yerine değerine
ihbar: haber verme bildirme
ilim: bilgi marifet.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
iştirak-i a'mâl-i uhreviye: âhirete ait olan işlerdeki ortaklık âhiretle ilgili amellere ortak olma
kat'î: kesin şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramet-i gaybiye: gaybla ilgili keramet, istikbal ile alâkalı keramet.
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine
Kur'ân-ı Mucizül Beyan: açıkla malanıyla akıllan benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
lisan: dil
madem: ...den dolayı böyle ise
makbul: kabul edilmiş geçerli
metin: sağlam ve dayanıklı kolaylıkla sarsılmayan telaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan
misil: benzer eş, kat.
müstakim: temiz namuslu doğru ahlâklı istikâmet sahibi
nevi: çeşit, tür
Radıyallahü Anh: Allah ondan razı olsun
rakîbane: rakip olarak, birbirine üstünlük sağlamaya çalışırcasına
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğru gerçek sözünde vaadinde işinde doğru olan
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran vazgeçmeyen, sebatlı
sofîmeşrep: tasavvuf ehli riyazet ve nefisle mücahede ile hakikate ermeye çalışan
şakirt: talebe öğrenci.
takdirkârane: takdir edene yakışır şekilde takdir ederek.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürdün takip edeceği terbiye usul ve yolu
teşvikkârane: teşvik ederek, istekleindirerek şevke getirerek
zat: kişi şahıs
zındıka: dinsizlik inançsızlık.

LÂTIF BIR TEVAFUKA IŞARET EDEN BIR FIKRADIR.

Otuz altı yapraktan ibaret ve İmam-ı Alî'nin fevkalâde takdirine mazhar olan Otuz Ikıncı Sozun kendi kendine gelen beş bin yedi yüz on beş tevafuku, Risaletü'n-Nur'un bu havalıdeki gayet muhim bır talebesi olan Ahmed Nazif'in nüshasında çıkmıştır. Demek o Risalenin hatt-ı hakıkîsine rastgelmış ki, bu harika kerameti gostermişler.

Hem ıkı Hüsrev'i Risale-i Nur dairesine ve Bekir Sıdkı'ya kerametını gösterip, iman getiren ve tılsım-ı kâınatın üçte birisini halleden, on beş yapraktan ibaret olan Otuzuncu Sözüne kahraman Nazıf'ın nushasında tekellüfsüz üç bin sekiz yüz otuz beş tevafuku... Biz, gözümüzle bu keramet-ı tevafukıye-ı Nuriyeyi gördük. (HAŞIYE)

Halil, Hilmi,
Salâhaddin, Emin, Feyzi
Said Nursî

* * *

HAFIZ MUSTAFA'NIN BIR FIKRASIDIR

Aziz Ustadım,

O cereyanın hücumu ânında koyumuzde nahiye müdürü ve daha zahiren mühim memurlar bulunduğu hâlde, şıfahen isimlerimizle ihbar edip taharri ettirmek

---

HAŞIYE: Bu risalede *elif*lerin mecmuu yüz kırk dort çıkmış, tam tamına Said olup müellifinin imzasını gösteriyor

aziz: izzetli, muhterem, saygın
cereyan: akım, fikir, sanat veya sıyaset hareketi
fevkalâde: olağanustu
fıkra: kısım, fasıl, bolüm
gayet: son derece
hall: çozme, karışık bır meseleyı şuphe edilmeyecek derecede açıklama
hârika: olaganustu
haşıye: dıpnot
hatt-ı hakıkî: gerçek hat, yazı
havalı: bolge, etraf, çevre, civar
hucûm: saldırma
ibaret: meydana gelen, olusan.
ihbar: haber verme, bildırme
iman: inanç, itikat.
keramet: Allah ın velî kullarında görulen olaganustü hâller veya tabıatustu hadıseler
keramet-i tevafukıye-i Nuriye: Risale-i Nur'dakı olağanustu uygunluklar
lâtif: tatlı, şırın
mazhar: nail olma, şereflenme
mecmu: toplam, tum.
muellif: eser telif eden yazar
muhim: onemlı, ehemmıyetlı
nahıye: kaza ve koy arasındakı kademe, bucak.
nüsha: bırbırının aynı olan suretlerin her bırı
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi nın eserlerinin adı
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bedıüzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı
şıfahen: şıfahî, ağızdan sozle, yazılı olmayarak
taharri: arama, araştırma
takdir: kıymet verme, begenme
talebe: oğrencı
tekellüf: gösterış, yapmacık, sahte tavır
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırine denk gelme.
tılsım-ı kâınat: kâinatın tılsımı, evrenin gizli sırrı
zahiren: görunüşte

istedikleri hâlde, Hazret-i Esedullah Ali Kerremallahu Vechehu ve Gavs-ı Azam gibi çok manevî ustadlarımızın manevî yardımlarıyla akım kalıp, hatta o memurları aleyhimize değil, lehimize manevî darbeleriyle çevirdiler.

اَلْفُ اَلْفٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي [1]

Mektubu mütalâa ettik. Aciptir ki, bizim kusurumuzdan ve ufacık ihtiyatsızlığımızdan gelen o tesirsiz cereyanı haber veriyor gördük. Çünkü, "Bir kısım avam-ı nas ve bid'alara tabi bir kısım ulema-ı zahir, hakikaten kendilerinin pis ve dalâlet bataklığından giden yollarında arkadaşlık etmeyen ve bir cadde-i kübrayı bulan Risaletü'n-Nur Şakirtlerini zemmediyor" diye sizden gelen o mektup haber veriyordu. Hakikaten öyle oldu. Mektuptan birgün sonra, merakı mucip üzerimizde hiçbir tesir kalmadı.

Talebeniz
Hafız Mustafa

* * *

EMİN VE FEYZİ'NİN ISPARTA'DAKİ KARDEŞLERİNE YAZDIĞI BİR FIKRADIR

Evet, Isparta'da bulunan kardeşlerimizin haber verdiklen bu ehemmiyetli hâdise-i taarruziyeye teşebbus vukuu zamanında muhaberemiz kesildiği halde, mütemadiyen her vakit Ustadımız, aynı taarruza maruz bulunuyoruz gibi bizi (yani Feyzi ve Emin'i) ikaz ediyordu. "Dikkat edinız, dört cihetle bize taarruz var. Demir gibi sebat edinız;

1- Milyon kere elhamdulillah. Bu Rabbimin fazlındandır.

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız.
aleyh: karşı, karşıt.
avam-ı nas: insanların ilmî irfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanlar.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar.
cadde-i kübra: en büyük cadde, en selametli yol. Kur'an yolu.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihet: yön.
dalâlet: İman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
ehemmiyetli: önemli.
fıkra: kısım, bölüm.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
hadise-i taarruziye: saldırma, saldırma, saldırma hâdisesi, olayı.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme.
ikaz: uyarı.
kerremallahu vechehu: Allah vechini mukerrem kılsın, anlamında dua olup Hz. Ali çocukluktan beri Allah'a secde etmeden hiç putlara secde ve ibadet etmediği için onun ismi anıldığında söylenir.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
mucip: icap eden, gerektiren.
muhabere: haberleşme.
mutalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik.
şakirt: talebe, öğrenci.
taarruz: saldırma, saldırma, saldırma, ilişme.
tâbi: birinin arkasından giden, ona uyan.
talebe: öğrenci.
tesir: etki.
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme.
ulema-yı zahir: şeriatın mana ve esrarından daha çok, zahirini ve hükümlerini bilen âlimler.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zemmetmek: yerme, kınama, ayıplama.

bir halt edemezler." Bız de bakıyorduk ki, bizde birşey yok, hissetmiyorduk. Hem o gaybî hâdiseyi bertaraf etmek için mutabık bir mektup bıze yazdırdı; size gönderildi.

Rısale-i Nur Şakirtlerinden

Emin, Feyzi

* * *

Hulûsî Bey'ın Bir Fıkrasıdır

Lâhika'nın bu defa ırsal buyurulan kısmını aldım. Lehülhamd kudsî vazîfede istihdamımız devam ediyor. Hakikaten insan, seyyidinin mütenevvi hizmetlen arasında böyle nurlu ve nuranî hizmette bulundurulmasını hissedince, zaten ücretini peşin alan bir köle olduğunu da nazar-ı dikkate alınca, bütün zerrat-ı kâinat kadar dil ile hamdetmek istiyor. Yani kalbinde yanan Elhamdü lillâh kandılı, her şeyi müsebbih ve hamıd gösterıyor ve güzel bir niyetle, o hamidlerin hamdini ve müsebbihlerin tesbihini ve o şakırlerin şukrunu beraberce seyyidine takdime bır ıştıyak hissediyor.

Nurlu ve kudsî mektuplannız yekdiğerini takıp ettikçe, hakıkaten tahkıkî imanın kemale doğru seyran ettiği görülüyor. Bu aciz kardeşiniz şüphesiz bir surette iman ettim kı: *Şeriat-ı Garra-i Ahmedıye Aleyhissalâtu Vesselâmın hakaıkına, ruhuna nüfuz etmenin en kısa, en hatarsız, en zevkli tankı, Rısalei'n-Nur'a intısapladır.*

acız: zayif, güçsüz, zavallı.
Aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun üzenne olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mutlu.
bertaraf: ortadan çıkmış, yok edilmiş.
Elhamdülillah. Allah'a hamd olsun. Allah'a şukür.
fıkra: kısım, bolum.
gaybi: gaybla ilgili, bilinmeyenle ilgili.
hâdise: olay.
hakaık. hakıkatler, dogrular, gerçekler.
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten.
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten.
halt: karıştırma, hata etme.
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnunıyetini onu overek bildirme.
hamıd: Cenab-ı Hakka hamdu sena eden, Allah'a şukreden.
hatar: tehlike.
iman: inanç, ıtıkat.
intısap: mensup olma, bağlanma, girme.
ırsal: gondermek, gondenlmek, yollamak.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
ıştıyak: aşın ısteme, çok fazla arzu etme.
kandil: lamba.
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kudsı: mukaddes, yuce.
lehu'l-hamd: hamd ve overı O nun (Allah) ıçındır.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
müsebbih: tesbih çeken, subhanallah diyen.
mutenevvi: çeşit çeşit.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
nurlu: ışıklı, panıtılı.
nüfuz: ıçe geçme, işleme.
Rısale-i Nur: Nur Rısalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlennin adı.
Rısaletu'n-Nur: Nur Rısalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dınlık kaynağı, hayatın temelî ve sebebı olan manevî varlık.
seyran: gezınme, bakıp seyretme.
seyyid: efendi.
suret: bıçım, şekil, tarz.
şakir: Allah ın verdıgı nımetlere karşılık şukreden.
şakırt: talebe, ogrenci.
şeriat-ı garra-yı Ahmedıye: Hz. Muhammed (s.a.v) ın getırmiş olduğu parlak ve nurlu şeriat.
şukur: Allah ın nımetlerine karşı memnunluk gosterme, gerek dil ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
tahkiki: araştırma ve incelème ile ilgili, inandıgı şeylenn aslını esasını bilerek inanma.
takdim: arz etme, sunma.
tarik: yol, meslek, seçilen tarz.
tesbih: Allah ı butün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakk ı şanına layık ifadelerle anma.
vazıfe: gorev.
yekdıger: bır dıger.
zerrat-ı kainat: kainat zerrelen kainattakı atomlar.

Evet, *bahtıyar odur ve ona derler ki. Risaletü'n-Nur'a intisap etmiş, bütün mü'minleri kendisine tam hakikî kardeş bilip bu zulmetli asırda iman-ı tahkikî nuruyla cadde-i kübra-ı Ahmediyeyi (ASM) buluyor.* Nihayetsiz şekillere, kanşıklıklara rağmen Bismillâh ile açılan Risaletü'n-Nur kapısından girince, tıfıl iken "Ümmetî" diyen Şefîni ciddî sevmek, yani sünnet-i seniyesine ittiba eylemenin muaccel mükâfatı olarak buluyor. Her emri işlerken, bu emri cânib-i Haktan bu ümmete getireni; her nehyi yapmamaya cebrederken, bu nehyi taraf-ı İlâhiden bu ümmete getireni düşüne düşüne, derslerde geçtiği gibi, bütün ömür dakikaları ibadet olabilir. Ve o Habîb-i Hüda, o Şefî-i Ruz-ı Cezayı her işinde numune etmek azminden mütevellid muhabbet, o Habîbin bulunduğu âleme göçmeyi sevdirecek hale getiriyor ve böylece [1] مُوتُوا قَبْلَ اَنْ تَمُوتُوا sırrı tezahür ediyor.

Tezekkür-ı mevt veya rabıta-i mevt

[2] تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ

Elhasıl: Ne ararsak, hep Risaletü'n-Nur'da güneş gibi görünüyor. Risaletü'n-Nur Şâkirtleri dikkat etseler, daha bu fânî âlemde iken livâu'l-hamd-i Ahmedî (aleyhissalâtü vesselâm) altında bulunduklarını inayet-ı Hakla anlarlar.

Acızane fehmedebildiğim, şu anda kalbime gelen hakikatlara istinaden diyeceğim ki: *Bu dalâlet ve bid'aların ve dinsizliğin taun ve vebadan daha ziyade ve daha*

1- Ölmeden önce nefisleriniz arzularını terk ederek kendiniz ölmüş biliniz. (Sûfiyyenin sözlerinden. *Keşfü'l-Hafâ*: 2.291.)

2- Bir saat tefekkür bir sene nafile ibadetten hayırlıdır. Hadîs-i şerîf. Keşfü'l-Hafa: 1.310.)

acızane: âciz ve güçsüz bir şekilde
âlem: dünya
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
asır: yüzyıl.
azm: kesin karar, kasıt, niyet.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar.
Bismillah: Besmele. Allah nâmına, Allah'ın adı ve izni ile.
cadde-i kübra-i Ahmediye: Resûl-ü Ekrem'in (asm) gittiği ve tanıf ettiği büyük cadde, yol. Kur'an ve sünnet yolu.
cânib-i Hak: Allah tarafı. Hak Teâlâ cihetî.
cebr: zor, zorlama, baskı yapma.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
dalâlet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
elhasıl: hasılı, netice itibâriyle, kısaca.
fânî: ölümlü, geçici.
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
Habîb: sevilen, sevgili.
Habîb-i Hüda: Allah'ın sevgilisi.
hakîkat: gerçek, esas.
hakîkî: gerçek.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelerin inceleyip delil ve burhan ile inanma.
inayet-i Hak: her şeyin en doğrusunu yapan Cenâb-ı Hakk'ın koruması, yardımı.
istinaden: istinat ederek, dayanarak.
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
livâu'l-hamd-i Ahmedî: Hz. Peygamberin (asm) bayrağı, kıyametten sonra Müslümanların altında toplanacakları sancak.
muaccel: muhletsiz, vadesiz, peşin.
muhabbet: sevgi, sevme.
mü'min: iman eden, inanan.
mükâfat: ödül.
mütevellid: meydana gelmiş, ilân gelmiş, hâsıl olmuş.
nehy: yasaklama, dinin yasakladığı işler.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
numune: örnek.
rabıta-i mevt: ölüm bağı, ölümü düşünerek dünyanın fânî olduğunu muhâzaa etmekle nefsin desîselerinden kurtulma.
Risaletü'n-Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sır: gizli hakîkat.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hâl, söz, tavır ve tasvîplerî.
şâkirt: talebe, öğrenci.
Şefî: günâhkârların bağışlanması için Allah'a yalvaran, şefâatçi.
Şefî-i Ruz-ı Ceza: Ceza gününün şefâat edeceği.
taraf-ı İlâhî: Allah'a âit olan taraf. Allah'ın tarafı.
taun: veba.
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma.
tezekkur-ı mevt: ölümü hatırâ getirmek, anmak.
tıfıl: küçük çocuk.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslumanlar.
ümmetî: ümmetim manâsındaki nidâlar.
veba: bir çeşit salgın hastalık.
ziyade: çok, fazla.
zulmet: karanlık, Allah'ın nûrundan mahrum olma hâli.

şiddetli sârî illetlerine karşı Risaletü'n-Nur'un getirdiği ve talim ve tefhim ettiği çok hakikatlerden Sünnet-i Ahmediyeye (ASM) temessük dersini en hakikî olarak alan, Risaletü'n-Nur Şakirtleridir. Onlar bu temessük ve intisaplarının, iki kere iki dört eder kat'iyetinde mazhar olduklarına inayet-i Rabbaniye şahadetiyle, muaccel mükâfatlarını görüyorlar. Yani, burada sünneti ile dalâlet ve bid'at ve dinsizlik ateşlerinden kurtaran mensup olduğumuz şeriatın mübelliği; burada halâs ve mukavemetle, ahir hayatımızda iman ile, haşr-i ekberde şefaatıyla inşaallah ebedî sevindirecektir diyorlar diye biliyorlar.

(1) اَلْحَمْدُلِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

Madem ki böyle olmuştur, o halde şüphesiz Risaletü'n-Nur'un intişarındaki maksad, şu zamanın insanlarına tahkikî imanı ders vermek, mütehayyirlerini kurtarmak, müteharrîlerini takviye ve tarsin etmek, zındıka ve ehl-i ilhadı iskât ve ilzam etmektir. Amma fitne ateşleri afet halini alan bu zamanda, cam ile elmasın beraber satıldığı bir çarşıda bu mübarek Nurları, yani şanında (2) اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ buyurulan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hakikî tefsirleri olan Risaletü'n-Nur'un hakaretten sıyaneti için, hem (3) سِرًّا تَنَوَّرَتْ sırr-ı tenvirini Rahîm ve Kerîm Rabbimiz irade ve takdir buyurmuş.

Risale-i Nur Şakirtlerinden
Hulûsî

* * *

1 Allah'a hamd olsun. (Fâtiha Sûresi, 2.) Şüphesiz bu, Rabbimin fazlındandır. (Neml Sûresi, 40.)
2 Şüphesiz ki Kur'ân'ı Biz indirdik ve onu koruyacak olan da Biziz. (Hicr Sûresi, 9.)
3 Gizlice nurlanır.

afet: belâ, musibet, büyük felâket.
ahir hayat: hayatın son devresi.
amma: ama, lâkin, ancak.
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni âdet.
dalâlet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehl-i ilhad: ilhad ehli, doğru meslek ve dinden, hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar, dinsizler.
hakikat: gerçek, esas.
halâs: kurtarma.
haşr-i ekber: en büyük dirilış toplanıma.
illet: hastalık.
İlzam: susturma, cevap veremez hale getirme.
İnayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenâb-ı Hakk'ın yardımı, İntisap, mensup olma, bağlanma, girme.
İntişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
İskat: susturma, düşürme, tartışmada cevap veremeyecek hale getirme.
Kat'iyet: katîlik, kesinlik.
Kerîm: yaratıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullanılmamış nimetler ihsan eden, günahları örten, günah işleyen affeden, Allah.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an.
mazhar: nâil olma, şereflenme.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye.
muaccel: mühletsiz, vâdesiz, peşin.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme.
mübârek: feyzli, bereketli, kutlu.
mübellig: tebliğ eden, haber veren, bildiren, müteharrî, tahârî eden, araştıran.
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
sârî: sirayet eden, bulaşıcı, salgın.
sırr-ı tenvir: nurlandırma sırrı.
sıyanet: koruma, muhafaza etme.
Sünnet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) sünneti, hâl, söz, tavır ve tasdikleri.
şahadet: şahit olma, şahıdlık, açık alâmet, işâret.
şefaat: Hz. Peygamber'in ve diğer sâlih kulların bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
şeriat: Allah tarafından peygamber vâsıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tahkikî: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma.
talim: ders verme, öğretme.
tarsin: sağlamlaştırma.
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme.
tefsir: Kur'an'ın mânâ bakımından izahı, açıklaması.
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

HALIL İBRAHİM'İN RİSALE-İ NUR'A HİTABEN YAZDIĞI BİR FIKRADIR

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الرِّسَالَةِ النُّورِيَّةِ

Şümus-i Kur'ân'ın envarlarından in'ikâs eden ecram-ı ulviye, seyyarat ve sevabıt-i kevkebiye ve ezhar-ı muzeyyene-i ravza-i safaiye ve hakaikâşina ile memlû dürr-i meknune (2) اَلْمُؤَيَّدُ بِالدَّلَائِلِ الْعَقْلِيَّةِ وَالتَّسْلِيمِيَّةِ olan Risale-i Nuriye, esrar-ı kitabullah, âlemi ziyalandırdı ve inşaallah daimî ziyalandıracaktır. Ve öyle bir şaheserdir ki, Selef-i Salihînin eserlerinin sonunda gelmekle, hepsinden ileridedir. Öyle mebzul bir feyiz var ki, en zulmetli kalbleri dahi nur-i iman ile nurlandırır. Ve öyle bir manfet-i İlâhiyeyi serd ve beyan eyler ki, körlere bile gösterdi.

O, benim gözümün nuru, kalbimin süruru, gönlümün bülbülü, ruhumun gıdası, letaifimin incilâsı, canımın canı... Ben onun her bir hakikatine bin can versem, inşaallah bir cana mukabil bâkîde bin can alacağım. O, benim kabirde enisim, berzahta refikim, ve mizanda a'malım, Sıratta burağım, cennette yoldaşım. Ben onun hakkında nasıl tarif edebilirim? Yirmi Sekizinci Mektupta serd edilen

(3) وَمَامَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِي ۞ وَلٰكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ

fehvasınca, ben de derim:

وَمَامَدَحْتُ رِسَالَةَ النُّورِ بِمَقَالَتِي ۞

(4) وَلٰكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِرِسَالَةِ النُّورِ

1- Risâle-i Nur'u ihsanından dolayı Allah'a hamd olsun.

2- Aklî delîller ve teslimiyetle teyid edilen

3- Ben sözlerimle Muhammed'i (ASM) övmüş, güzel göstermiş olmadım, aksine Muhammed'den (ASM) bahsetmek benim sözlerimi güzelleştirdi. (İmâm-ı Rabbânî, Mektûbât, 1.58)283

4- Ben sözlerimle Risâle-i Nur'u methetmiş olmadım, aksine Risâle-i Nur'dan bahsetmekle sözlerimi güzelleştirmiş, methetmiş oldum

a'mal: ameller, işler
âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile âhiret arasındaki yer
beyan: açıklama, bildirme, izah.
burak: binek, cennete mahsus bir binek vasıtası
daimî: sürekli, devamlı
dürr-i meknûn: mahfazalı parlak inci
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler
enis: dost, arkadaş, yar, sevgili, yoldaş.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
esrar-ı kitabullah: Cenâb-ı Hakk'ın kitabının sırları
ezhâr-ı müzeyyen-i ravza-i safaiye: temiz bahçenin süslü, güzel çiçekleri
fehva: mana, anlam, mefhum, kavram
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
fıkra: kısım, bölüm.
hakaik-âşinâ: gerçekleri bilen, hakikatleri tanıyan
hakîkat: gerçek, esas.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek.
ikmâs: aksetme, yansıma
incila: cilalanma, parlama
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
letaif: manevî duygular
manfet-i İlâhiye: Allah'a mahsus olan İlâhî sanat, hiç kimsenin yapamadığı, sadece Allah'ın kudretinde olan bilgi
mebzul: bol, çok.
memlû: doldurulmuş, dolu
mizan: âhirette, günah ve sevapların iyilik ve kötülüklerin ölçüleceği terazi, manevî ölçü aleti.
mukabil: karşılık
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-i iman: İman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı
refik: arkadaş, yoldaş
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve Ashâb ile Tabiîn'in ilen gelenleri ile Tebe-i Tâbiîn'den olan Müslümanlar
serd: sözü düzgün ve güzel söyleme, birbirin ardınca düzgün ve iyi konuşma.
sevabıt-i kevkebiye: sabit, hareket etmeyen yıldızlar.
seyyarat: gezegenler
sürur: sevinç, mutluluk.
şaheser: üstün eser, çok üstün derecede ve güzellikteki eser
şümus-i Kur'ân: Kur'ân'ın güneşleri
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli.

Hem ne haddime düşmüş ki, o menşur-i Kur'ân'dan bahsedeyim! Olsa, olabilse bu fakir, ondan istişfa ([1] اِسْتِشْفَاء) ve istişfâ ([2] اِسْتِشْفَاع) ve istifaza edebilir. Şöyle ki:

[3] اَكْرْ نَه خَوَاهِي دَادْ نَه دَادِي خَوَاهْ kaidesince nza-i Bâri'nın kendisinden hoşnut ve razı olmasını istenz. Ve onun nuruyla dünyada bütün âlem-i İslâm'ın nurlanmasını istenz. Ve talebelerinin dünyada birer arslan ve ahırette birer sultan olmasını ve Livaü'l-Hamd sancağının altında, onunde Ustadımızla, bütün talebelenyle varmak isteriz.

Elhasıl. İstemesini bilmediğim için maddî ve manevî bütün nzık ve ihtıyaçlarımızın verilmesini, Ustadımın istemesini isteriz. Orada kardeşlerimizin, başta Ustadımız olarak, cümlesine ayn ayn selâmlarla sıhhat ve afiyette berdevam olmasını isteriz. (HAŞIYE)

[4] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Talebeniz
Halil İbrahim

HAŞİYE: Risâle-i Nur un muhim erkânından bulunan ve bu aynı hakikat olan mektubunu bizlere gönderen Halil İbrahim kardeşimizin sözlerini âciz lisânım söylemeye ve âtıl kalemim yazmaya muktedir değilse de, her hususta bu mübarek kardeşimizin fikrine bütün ruh u canımla iştirak ediyorum. Hem kalbime bakıyordum, bu mektubu yazarken lisânıma tercüman olamayan kalbim de aynen bu medhe mânen iştirak edip, beraber o kardeşimle söyler gibi hissedip telezzuz ederim. Eğer söyleyebilseydim, ben de böyle söylerdim.

Feyzi

1 Şifâ dilemek.
2 Şefaat istemek.
3 Eğer vermek istemeseydi, istemeyi vermezdi.
4 Bâki olan ancak Allah tır.

acız: becenksız, kabılıyetsız.
afiyet: sağlık, esenlik.
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
atıl: işlemez, boş, faydasız.
ayn-ı hakıkat: hakıkatın aslı, gerçeğin ta kendisi.
berdevam: devam üzere, daım, devamlı.
elhasıl: hasılı netice itıbanyle, kısaca.
erkân: rukunler, esaslar.
hoşnut: Memnun, razı, gönlü hoş edilmiş.
istıfaza: feyz alma, feyz bulma, fe yızlenme.
istışfa: şifa dileme, hastalık ve sıkıntılardan kurtuluş.
istışfa: şefaat dileme, birisinin yardımını isteme.
İştirak: katılma, ortak olma.
kaide: kural, esas, dustur.
lisan: dil.
livaü'l-hamd: Hz. Peygamberin (asm) bayrağı, kıyametten sonra Muslumanların altında toplanacakları sancak.
maddî: madde ile alakalı, cısmanı.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
medih: övmek.
menşur-ı Kur'an: muktedir: ıktıdarlı, gucü yeten.
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu.
muhim: onemlı, ehemmıyetlı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
rıza-yı Barı: Allah ın hoşnut olması, nzası.
rızık: Allah ın lutuf ve ihsan ettıgı nimetler.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı.
ruh u can: ruh ve can, ruh ve canla.
sancak: ucu sıvri demirli bir yere saplanabilen bayrak, bayrak, lıva.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sıhhat: sağlık, esenlik.
talebe: ogrencı.
telezzuz: lezzet, tad alma, hoşlanma, hoşa gıtme.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Bu yeni hâdise-i taarruziyeden müteessir olmayınız. Çünkü, mükerrer tecrubelerle, Risaletu'n-Nur inayet altındadır. Hiçbir taife, şimdiye kadar böyle ehemmiyetli hizmette bizler kadar az meşakkatle kurtulan olmamış. Hem geçen ramazandaki hastalığım ve Eskişehir'deki musibetimiz gibi çok vakıalarla, zahirî sıkıntılı, meşakkatlı hâlât altında Risaletü'n-Nur'un faidesine ait inkişafatı ve daha tesirli futuhatı görülmüş. İnşaallah, bu sıkıntılı hâdise dahı, münafıkların aks-i maksuduyla, Risaletü'n-Nur'un futuhatı başka mecralarda teshile vesile olur.

Beşinci Şua ellerine geçmesi ehemmiyetlidir. Fakat bunda bir hikmet var. Belki onlara, kendi mesleklerini bildirmek ve cehenneme gidenin mahiyetini bilmek için fevkalâde iktidarımız hancinde bir kaza-i İlâhi, diye Cenab-ı Hakkın hikmetine ve inayetine ve hıfzına itimad edip merak etmeyiniz.

Hem siz, hem onlar bilsinler ki, sadaka belâyı def ettiği gibi, Risaletü'n-Nur Anadolu'dan, hususan Isparta, Kastamonu'dan afat-ı semaviye ve arziyenin def ve ref'ine vesiledir. Evet, Sabri'nın

يَا أَرْضُ ابْلَعِي... وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ... الخ[2]

ayetinden ıstıhraç ettiği mana, haktır ve mutabıktır.

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

2- Ey arz! Suyunu yut... Ve (gemi) Cûdî Dağına oturdu. (Hûd Sûresi: 44.)

afat-ı semaviye ve arziye: semavi ve arzi afetler: gökten ve yeryüzünde meydana gelen musibetler, afetler
aks-i maksud: hedeflenenin zıddı
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
Aziz: izzetli, muhterem, saygın
bela: musibet, sıkıntı
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
fevkalâde: olağanüstü
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hâdise: olay
hâdise-i taarruziye: satışma, ilişme hâdisesi, olayı
hak: doğru, gerçek, hakikat
hâlât: haller, durumlar, vaziyetler
hanç: dışarı
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
hikmet: İlahi gaye, gizli sebep, fayda
hususan: bilhassa, özellikle
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inkişafat: inkişaflar, açılmalar, gelişmeler
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
ıstıhraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
itimat: dayanma, güvenme
kaza-i İlâhi: Allah'ın emrinin, takdirinin yerine gelmesi
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mecra: kanal
mesail: meseleler
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
musibet: felaket, bela
mutabık: birbirine uyan, uygun
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
ref: kaldırma, gidirme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
taife: takım, grup, kısım
tatbikat: uydurmalar, uygulamalar
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme
vakıa: olay
veslle: aracı, vasıta
zahirî: görünürde

Evet, Risale-i Nur, sefine-i Nuh gibi Anadolu'yu Cebel-i Cûdî hükmüne getirip, küre-i arzın yangınından ve tokatından kurtulmasına bir sebeptir. Çünkü, zaaf-ı imandan gelen tuğyan, ekseri musîbet-i âmmeyi celb ettiği gibi, imanı fevkalâde kuvvetlendiren Risaletü'n-Nur, o musibet-i âmmeyi dairesinin haricine bırakmaya rahmet-i İlâhıye tarafından vesile oldu. Bu ehl-i dünya, bu Anadolu halkı Risaletü'n-Nur'a girmeseler de ilişmesinler. Eğer ilişseler, yakında bekleyen yangınlar, tufanlar, zelzeleler ve taunların istilâsına uğrayacaklarını düşünsünler, akıllarını başlarına alsınlar. Madem biz onların dünyalarına karışmıyoruz, onlar da bizim bu derece ahıretimize karışmalarında onlara felâket getirmek ihtimali kavîdir.

İşte bu sekiz aydır, hususan ve heyecan veren bu hâdiselerle beraber, şimdi yanımdaki Feyzi ve Emin ile bütün dostlar şahittirler ki, bu sekiz ay zarfında bir tek defa ne Harb-i Umumîyi, ne siyaseti sormamışım. Ve odamdan işitilen radyoyu da üç senedir dinlemedim. Hâlbuki ben, binler adam kadar dünyaya bakmak münasebetim var. Demek bize ilişen, doğrudan doğruya imana tecavüz eder. Onlar Cenab-ı Hakka havale ediyoruz. Hem ehl-i siyasete hiç münasebetimiz olmadığı halde, kat'î bilsinler ki, *bu memlekette, bu asırda, bu milleti anarşilikten, tereddî ve tedennî-i mutlakadan kurtaracak yegâne çare, Risaletü'n-Nur'un esasatıdır.*

Bu hâdisede sıkıntı çeken masumlar ve üstadlar bilsinler ki, ağır şerait altında bir saat nobet, bir sene ibadet

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
anarşi: her türlü düzen ve otorite ye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asr: yüzyıl
Cebel-i Cudi: Cudi Dağı
celp: çekme, kendine çekme
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, ahireti düşünmeyen
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
ekseri: çoğu zaman, çok defa, ek seriyetle
esasat: esaslar, kökler, temeller
felâket: musibet, büyük dert, bela
fevkalâde: olağanüstü
hâdise: olay
Harb-i Umumi: genel harp, dünya savaşı
hariç: dışarı
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hususan: bilhassa, özellikle
hükmune: yerine, değerine
İhtimal: olabilirlik
iman: inanç, itikat
istilâ: kaplama, yayılma
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kavi: kuvvetli, güçlü
küre-i arz: yer küre, dünya
madem: ...den dolayı, böyle ise
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
musibet-i amme: umumî musibet, genel olan, herkesi etkileyen bela, afet, v.s
munasebet: ilgi, ilişki, bağ
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sefine-i Nuh: Hz. Nuh'un (as) gemisi
şerait: şartlar
taun: veba
tecavüz: saldırma
tedenni-i mutlaka: mutlak gerileme, tam gerileme
tereddi: gerileme, kötüleşme, kötü yönde gelişme
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel
tuğyan: azma, azgınlık, hiddetlenme
vesile: aracı, vasıta
yegane: biricik, tek, yalnız
zaaf-ı iman: iman zayıflığı
zarfında: süresince
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

ve bir saat hakikî tefekkür-i imanî bir sene taat hükmüne geçtiği gibi, inşaallah onların sıkıntıları da öyle sevaba medar olur. Onlar da, merak edip teessürle değil, ferah ve sürurla karşılamalı. Fakat Hazret-i İmam-ı Ali (RA) iki kere [1] سِرًّا بَيَانَةً ❁ سِرًّا تَبَوَّرَتْ demesine binaen, biz her vakit ihtiyatlı olmak ve tam sakınmak vazıyetini muhafaza etmeğe mükellefiz.

Risale-i Nur'un mensupları, şuur ve ihtiyarları haricinde birbiriyle münasebettar, birbirinin hâdiselerıyle alâkadar olduğuna bir delil de bugünlerde oldu. Şöyle ki:

Oradaki hâdisenin vukuundan bugüne kadar, buradaki muhtelif tabakalardaki talebelerin vaziyetleri ehemmiyetli bir hâdise yüzünden değişmiş gibi çekinmek ve münafıkların nazarını kendilerine ve bizlere celb etmemek için tevakkuf devresi geçti. Hem, Nazif gibi bir çok zatın rüyalarının tabirleriyle, sizin hâdiseniz olduğunu anladık.

Umum kardeşlerimize birer birer ve hususan musibetzedelere selam ve dua ediyoruz. Cenab-ı Hak onları çabuk kurtarıp [HAŞİYE] vazifelerinin başına geçirsin. Amin.

Kardeşiniz

Said Nursî

* * *

HAŞİYE: Bu dua harika bir surette kabul oldu pek çabuk kurtuldular.

1- Gizlice nurlanır. Sırlı bir beyan olarak.

alâkadar: ilgili, ilişki
amin: Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eylel" anlamında duanın sonunda söylenir
bilhassa: özellikle
binaen: -den dolayı, bu sebepten
ceip: çekme, kendine çekme
Cudî: Hz. Nuh'un (as) tufandan sonra gemisi ile sahil-i selâmete çıktığı dağın ismi. Şırnak ilinde 6 km mesafededir
deil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
devre: dönem
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
ferah: gönül açıklığı, sevinç, şevkinme
hâdise: olay
hakikî: gerçek
harıç: dışarı
harika: olağanüstü
hükmünde: yerine, değerinde
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
medar: sebep, vesile
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye
muhafaza: koruma
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
münasebettar: ilgili, alâkalı
nazar: bakış, dikkat
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sure: Kur'an-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, şekil, tarz
sürur: sevinç, mutluluk
şuur: bilinç
taat: itaat etme, Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınma
tabaka: derece, kat
tabir: yorum, yorumlama
talebe: öğrenci
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
tefekkür-i imaniye: imanî meselelerin düşünülmesi, tefekkür edilmesi.
tevakkuf: duraklama, durma
umum: bütün
vazife: görev
vaziyet: durum
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zat: kişi, şahıs

RISALE-I NUR'UN MUHIM BIR RUKNU OLAN HAFIZ ALI'NIN (R.H.) BİR FIKRASIDIR.

Azîz Üstadım Efendim,

"Bu acip zamanın en buyuk tehlikesi, hadis-ı şerifle sabit olan ahirzamanda çok ehl-ı sefahet ve gaflet dünyadan imansız çıkmak yarasını, lisan-ı Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'la, kabre iman ile girmek ilâcıyla tedavi eden Risaletü'n-Nur Şakirtlerine bir huccet-i kàtıa bahşeden Risaletü'n-Nur'a hizmet, acaba âciz insanların cüz'î ve fazl-ı İlâhî ile hizmetleri nasıl mukabele eder, belki her iki cihetle bir fazl-ı İlâhidir" beyan buyurulduktan sonra, nasıl gecenin zulumatında yanan bir nur ve bir zıya lisan-ı hal-ı şevkiyle bütün ruh sahiplerini, hatta en küçük pervaneleri dahi zulumattan nura çağınp çıkardığı gibi, Risaletü'n-Nur dahi lisan-ı hal ve kal ile şeriat kılıcıyla manen idam olmamış ve zulumatta boğulup olmemiş ehl-i ilım ve ehl-ı tarikatı davet etmesi, onun Rahîm ismine mazhariyeti şe'nındendir.

Iki hatıradan birincisi: İhtıyare hanımlar hakkında ve her zamanda nüfuzunu ve kat'î tesirini gördüğümüz hadıs-ı şerifin beyan buyurulması, bizleri ve çok alakadar kadınlan sevindirdi. Cenab-ı Hak, sizden ebeden razı olsun. Âmin.

Ikinci hatıra: Gaflet saikasıyla veya gözsüz, el yardımıyla, bazıların elmas yerine cam parçası aldığı gibi, saadet-i ebediye dükkânı olan Risaletü'n-Nur'dan

acip: tuhaf, hayrette bırakan
aciz: zayıf, güçsüz, zavallı.
ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamere yakın son devresi
alakadar: ilgili, ilişki
amin: Ya Rabbil! Öyle olsun, kabul eylel! anlamında duanın sonunda soylenir
azız: izzetli, muhterem, saygın
bahş: bagış, ihsan, verme
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yon
cüz'i: kuçuk, az.
ebeden: ebedî ve daımı olarak.
ehl-i ilım: ilım sahıplen, ilım adamları.
ehl-i sefahat: sefihler, nefsî zevk ve lezzetlen çok masraf yapanlar
ehl-i tarıkat: tarıkat ehlı, kalbını dunyanın fanî işlennden ayınp Allah sevgısı ıle baglayan kımseler
elmas: çok kıymetlı bır mucevher
fazl-ı ilâhî: Allah ın lutfu, ihsanı
fıkra: kısım, bolum
gaflet: dıkkatsızlık, endışesızlık, Allah tan uzaklaşıp nefsın arzulan na dalmak
hadis-ı şerif: Peygamberlımızden aktarılan sozlerin genel adı
huccet-i katıa: kat ı ve kesin delıl, hıç bır şupheye mahal bırakmayan delıl
ihtıyare: yaşlı ihtıyar kadın
iman: inanç, ıtıkat.
kat'î: kesin, şupheye ve tereddu de mahal bırakmayan.
lısan-ı Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalanıyla akıllan benzerlenıl yapmaktan acız bırakan Kur'an ın anlatımıyla, ifadesıyle
lısan-ı hâl: hâl dılı, bır şeyın durusu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi
lisan-ı hâl-i şevk: durumuyla şevk veren, şevk ifade eden
lisan-ı kal: soz ıle anlatılan mana, konuşma dılı
manen: mana bakımından manaca
mazhariyet: naıl olma, şereflenme
mukabele: karşılık verme, karşılama
muhim: onemlı, ehemmıyetlı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nüfuz: bır kımsenın emır ve hukumlennın ışlemesı, geçerlı olması
Rahîm: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah.
razı: rıza gosteren, hoşnut olan
Risale-i Nur: Nur Risalesı, Be dıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı
Risaletü n-Nur: Nur Rısalesı Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı
ruh: dınlık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
rükn: esas, kaıde, prensip
saadet-i ebediye: sonu olma yan, sonsuz mutluluk
sabit: ıspat edılmış, ıspatlanmış
saika: sevk eden, sürukleyen sebep olan
şakırt: talebe, oğrencı
şe'n: ış, durum, ozellık, yapı
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen İlâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlenn hepsı
zıya: ışık, aydınlık, nur
zulumat: karanlıklar, dınsızlık, zulum ve kulur

saadet-i dünyeviye aramaya gelenleri ikaz ve irşad fıkralarınız, gece-gündüz yol gözleyen umum Risaletü'n-Nur Şakirtlerini mesrur eyledi.

Talebeniz

Hafız Ali (r.h.)

* * *

Mustafa'lar, Küçük Ali, Mübarek ve Münevver Kardeşler!

Mektubunuz Büyük Ali'nin mektubu gibi acıp bir hakikati beyan eder. O hakikat, Risaletü'n-Nur hakkında haktır. Fakat benim haddim değil ki, o hududa gireyim.

عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ[1]

ferman etmiş. Gavs-ı Azam Şah-ı Geylânî (KS), İmam-ı Gazalî (KS), İmam-ı Rabbanî (KS) gibi hem şahsen, hem vazifeten büyük ve harika zatlar, bu hadısı kıymettar irşadatlarıyla ve eserleriyle fiilen tasdik etmişler. O zamanlar bir cihette ferdiyet zamanı olduğundan, hikmet-i Rabbaniye onlar gibi feridleri ve kudsi dâhileri ümmetin imdadına göndermiş.

Şimdi ise aynı vazifeye, fakat muşkılatlı ve dehşetli şerait içinde, bir şahs-ı manevî hükmünde bulunan Risaletü'n-Nur'u ve sırr-ı tesanudle bir ferd-ı fend manasında olan şakirtlerini bu cemaat zamanında o mühim vazifeye koşturmuş. Bu sırra binaen, benim gibi bir neferin

1- Ümmetimin alimleri, İsrailoğullarının peygamberleri gibidir. (Keşfu'l-Hafa, 2.64.)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cihet: yön
dahi: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ferd-ı fend: eşi benzeri olmayan fert, seçilmiş zat
ferdiyet: teklik, birlik, fertlik
ferit: tek, eşsiz, eşi olmayan
ferman: emir, buyruk
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
fiilen: fiille, davranış ve hareketle
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hak: doğru, gerçek, hakikat
hakikat: gerçek
hanka: olağanüstü
hikmet-i Rabbâniye: Cenab-ı Hakk'ın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı olması
hudut: sınırlar
hükmünde: değerinde, yerinde
ikaz: uyarı
imdat: yardım
irşadat: irşatlar, uyarmalar, doğru yolu göstermeler
İrşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsi: mukaddes, yüce
mesrur: sevinçli, memnun
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
mühim: önemli, ehemmiyetli
münevver: nurlu, ışıklı, parlak
muşkılât: muşkıller, güçlükler, zorluklar
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
sır: gizli hakikat
sırr-ı tesanut: dayanışma sırrı
Şah-ı Geylânî: Şeyh Abdülkadir Geylânî.
şahsen: şahıs itibarıyla, şahısça, bizzat, kendisi
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
talebe: öğrenci.
tasdik: doğrulama, onaylama
umum: bütün
ummet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vazife: görev
vazifeten: vazife olarak, vazife ile
zat: kişi, şahıs

nefenin ağırlaşmış müşiriyet makamında ancak bir dümdarlık vazifesi var.

Said Nursî

* * *

Evet, bu asrın ehemmiyetli ve manevî ve ilmî bir mürşidi olan Risaletü'n-Nur'un heyet-i mecmuası, sair şahsi büyük mürşitler gibi kendine muvafık ve hakikat-ı ilmiyeye munasip olarak, birkaç nevide ve bilhassa hakaik-ı imaniyenin izhannda, intişannda azim kerametlen olduğu gibi, üç keramet-i zahiresi bulunan Mu'cizat-ı Ahmediye (ASM), Onuncu Söz ve Yirmi Dokuzuncu Söz ve *Ayetü'l-Kübra* gibi çok risaleleri dahi her biri kendine mahsus kerametleri bulunduğunu çok emareler ve vakıalar bana kat'î kanaat vermiş. Hatta sekeratta bulunan talebelerine imanını kurtarmak için mürşit gibi yetiştiğine, muteaddit vakıalar şüphe bırakmıyor. " Hem bir saat tefekkür, bir sene ibadet-i nafile hükmünde... " Bir misal, "Hizbü'l-Ekber"dir diye müşahede ettim ve kanaat getirdim.

Bir sual-cevap olarak yazdığım bir fıkrayı, size de faydası olur ihtimaliyle beyan ediyorum. Şöyle ki:

Evliya divanlarını ve ulemanın kitaplarını çok mütalaa eden bir kısım zatlar tarafından soruldu: "*Risalei'n-Nur'un verdiği zevk ve şevk ve iman ve iz'an onlardan çok kuvvetli olmasının sebebi nedir?*"

asr: yüzyıl
ayetülkubra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
azim: büyük
beyan: açıklama, bildirme, izah
bilhassa: özellikle
divan: eskiden yaşamış şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap
dümdar: ask. ordunun arkasında ki kuvvet artçı
ehemmiyetli: önemli
emare: alamet, belirti, nişan
evliya: veliler, Allah dostları
fıkra: kısım, bölüm
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakıkat-ı ilmiye: ilmî gerçek
heyet-ı mecmua: bir şeyin tefer-ruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara
Hizb-i Ekber: Bediüzzaman'ın Tefekkürname adlı eserine aldığı bir bölüm, bir tefekkür ve dua risalesi
hükmünde: değerinde, yerinde
İbadet-ı nafile: nafile ibadet, farz olmayıp yapılmasında büyük sevap bulunan ibadet
İhtimal: olabilirlik
İlm: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanç, itikat
İntişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
İz'an: basiret, anlayış, kavrayış, akıl, zeka
İzhar: gösterme, açığa vurma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
keramet-i zahire: apaçık keramet, görünen keramet
makam: büyük memuriyet, mevkı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
misal: örnek
Mu'cızat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
muvafık: uygun, munasip
munasip: uygun
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
müşiriyet: mareşal makamı
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
muteaddit: çeşitli, bir çok
nefer: asker, er
nevi: çeşit, tür
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sair: diğer, başka, öteki
sekerat: ölmek üzere olan bir canlının kendinden geçmesi
sual: soru
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şevk: şiddetli arzu, istek, keyif, neşe
talebe: öğrenci
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri
vakıa: olay
vazife: görev
zat: kişi, şahıs

Elcevap: Eski mübarek zatların ekseri divanları ve ulemanın bir kısım risaleleri imanın ve marifetin neticelerinden ve meyvelerinden ve feyizlerinden bahsederler. Onların zamanlarında imanın esasatına ve köklerine hücum yoktu ve erkân-ı iman sarsılmıyordu. Şimdi ise köklerine ve erkânına şiddetli ve cemaatli bir surette taarruz var. O divanlar ve risalelerin çoğu has müminlere ve fertlere hitap ederler; bu zamanın dehşetli taarruzunu defedemiyorlar.

Risale-i Nur ise, Kur'ân'ın bir manevî mu'cizesi olarak imanın esasatını kurtarıyor ve mevcut imandan istifade cihetine değil, belki çok deliller ve parlak burhanlarla imanın ispatına ve tahakkukuna ve muhafazasına ve şübehattan kurtarmasına hizmet ettiğinden, herkese bu zamanda ekmek gibi, ilaç gibi lüzumu var olduğunu dikkat le bakanlar hükmediyorlar.

O divanlar derler ki: "Veli ol, gör; makamata çık, bak, nurları, feyizleri al."

Risale-i Nur ise der: "*Her kim olursan ol, bak, gör. Yalnız gözünü aç, hakikati müşahede et, saadet-i ebediyenin anahtarı olan imanını kurtar.*"

Hem Risaletü'n-Nur, en evvel tercümanının nefsini iknaa çalışır, sonra başkalara bakar. Elbette nefs-i emmaresini tam ikna eden ve vesvesesini tamamen izale eden bir ders, gayet kuvvetli ve halıstır ki, bu zamanda cemaat şekline girmiş dehşetli bir şahs-ı manevî-i dalâlet karşısında tek başıyla galibâne mukabele eder.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
burhan: delil, ispat, hüccet
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cihet: yön
def: kovma, uzaklaştırma
dehşetli: ürkütücü, korkunç
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
divan: eskiden yaşamış şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap
ekseri: çoğu kısmı
elcevap: cevap olarak
erkân: rukünler, esaslar
erkân-ı iman: iman esasları
esasat: esaslar, kökler, temeller
evvel: önce
feyiz: ilim, irfan, ihsan, bağış
galibane: galip gelmiş gibi, galip sıfatıyla
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hücum: saldırma
hükmetme: karar vermek, inanca varmak
iman: inanç, itikat
İspat: doğruyu delillerle gösterme
istifade: faydalanma, yararlanma
izale: giderme, ortadan kaldırma
makamat: makamlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
marifet: tasavvufî bilgi, ilhama dayanan vasıtasız bilgi
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
muhafaza: koruma
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
mü'min: iman eden, inanan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenip yapılmasını emreden nefis
nur: aydınlık, parlak ışık
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
suret: biçim, şekil, tarz
şahs-ı manevî-i dalalet: küfür ve dalaleti manen temsil eden manevî şahıs
şübehat: şüpheler
taarruz: saldırma, saldırma, ilişme
taarruz: saldırma, saldırma, ilişme
tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş ermiş kimseler. Allah dostu, evliya
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zat: kişi, şahıs

Hem Risaletü'n-Nur sair ulemanın eserleri gibi, yalnız akılın ayağı ve nazarıyla ders vermiyor ve evliya misilli yalnız kalbin keşif ve zevkiyle hareket etmiyor. Belki akılın ve kalbin ittihat ve imtizacı ve ruh ve sair letaifin teavünü ayağıyla hareket ederek evc-i âlâya uçar. Taarruz eden felsefenin değil ayağı, belki gözü yetişemediği yerlere çıkar, hakaik-i imaniyeyi kör gözüne de gösterir.

Said Nursî

* * *

MANEVÎ BİR IHTARLA BİR İKİ İNCE MESELEYİ YAZIYORUM.

BİRİNCİSİ: Geçen sene ramazan-ı şerifte, Ehl-i Sünnetin selameti ve necatı için edilen pek çok duaların şimdilik âşikâre kabulleri görünmemesine hususi iki sebep ihtar edildi.

Birinci sebep. Bu asrın acıp hassasındandır ki, Elması elmas bildiği halde, camı ona tercih eder. Bu asırdaki ehl-i imanın fevkalâde safderunluğu ve dehşetli canileri de âlicenabâne affetmesi ve bir tek haseneyi, binler seyyiatı işleyen ve binler manevî ve maddî hukuk-ı ibadı mahveden adamdan görse, ona bir nevi taraftar çıkmasıdır. Bu suretle, ekall-i kalîl olan ehl-i dalâlet ve tuğyanı, safdil taraftarla ekseriyet teşkil ederek, ekseriyetin hatasına terettup eden musibet-i âmmenin devamına ve idamesine, belki teşdidine kader-i İlâhiye fetva verirler; "Bız buna müstehakız" derler. Evet, elması bildiği halde,

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âlicenabane: comertçesine, iyilik sahibine yakışır tarzına
asır: yüzyıl
aşikare: apaçık, belli, aşikar, meydanda, zahir
cani: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i dalâlet ve tuğyan: sapık ve azgın kimseler
ehl-i İslam: İslâm topluluğu, Müslümanlar
ehl-i Sünnet: İslâm'ın ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp, Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ekall-i kalîl: azın azı, pek az, en az
ekseriyet: çoğunluk
elmas: çok kıymetli bir mücevher
evc-i ala: en üst derece
evliya: veliler, Allah dostları
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fetva: bir konu hakkında verilen hüküm, karar
fevkalâde: olağanüstü
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hâssa: bir şeye mahsus olan özellik, nitelik
hukûk-ı ibat: kulların hukuku, insan hukuku
hususî: özel
idame: devam ettirme, sürdürme
ihtar: hatırlatma, uyarı
imtizaç: uyuşma, telkip olabilme, bileşik haline gelme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kader-i İlahiye: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme
letaif: manevî duygular
maddî: madde ile alakalı, cismanî
mahv: yok etme, ortadan kaldırma
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesele: önemli konu
misilli: gibi, benzeri
musibet-i âmme: umumî musibet, genel olan, herkesi etkileyen belâ, âfet, v.s.
mustahak: hak eden, hak etmiş
nazar: bakış, bakış açısı
necat: kurtuluş, kurtulma
nevî: çeşit, tür
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
safderun: saf gönüllü, temiz kalpli
safdil: saf gönüllü, hile, oyun bilmeyen, kolay aldatılan
sair: diğer, başka, öteki
selâmet: salimlik, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
suret: biçim, tarz
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme
taraftar: tarafı bir tarafı destekleyen
teavün: yardım etme.
terettup: bir işin birinin üzerine düşmesi
teşdit: şiddetlendirme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri

yalnız zaruret-i kat'iye suretinde şişeyi ona tercih etmeye ruhsat-ı şer'iye var. Yoksa, küçük bir ihtiyaçla veya tamâh veya hafif bir korkuyla tercih edilse, eblehâne bir cehalet ve hasarettir, tokata müstehak eder. Hem âlicenabâne affetmek ise, yalnız kendine karşı cinayetini affedebilir. Kendi hakkından vazgeçse hakkı var; yoksa başkalarının hukukunu çiğneyen canilere afüvkârâne bakmaya hakkı yoktur, zalemeye şerik olur.

İkinci sebep: İzin olmadığından yazılmadı.

İKİNCİ MESELE: Kardeşlerim, Eskişehir hapishanesinde, ahırzamanın hâdisatı hakkında gelen rivayetlerin te'villeri mutabık ve doğru çıktıkları halde, ehl-i ilm ve ehl-i iman onları bilmemelerinin ve görmemelerinin sırrını ve hikmetini beyan etmek niyetiyle başladım. Bir iki sayfa yazdım; perde kapandı, geri kaldı. Bu beş senede, beş-altı defa aynı meseleye müteveccih olup muvaffak olamıyorum. Yalnız o meselenin teferruatından bana ait bir meseleyi beyan etmek ihtar edildi. Şöyle ki:

Hürriyetin bidayetinde, Risaletü'n-Nur'dan çok evvel, kuvvetli bir ümit ve itikatla, ehl-i imanın meyusiyetlerini izale için, "İstikbalde bir ışık var; bir nur görüyorum" diye müjdeler veriyordum. Hatta, Hürriyetten evvel de talebelerime beşaret ederdim. Tarihçe-i Hayat'ımda Abdurrahman'ın yazdığı gibi, Sunuhat mısıllı risalelerde dahi "Ben bir ışık görüyorum" diye, dehşetli hâdiselere karşı o ümitle dayanıp mukabele ederdim. Ben de herkes gibi o ışığı siyaset âleminde ve hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyede ve çok geniş bir dairede tasavvur ediyordum.

afüvkârane: affedercesine merhamet edercesine
ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
âlem: dünya
alicenabane: cömertçesine iyilik sahibine yakışırcasına
beşaret: müjde
beyan: açıklama bildirme izah
bidayet: başlangıç
cani: cinayet işlemiş kimse acımasız gaddar
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilmden yoksun olma
cinayet: cana kıyma katl veya bu derecede ağır bir suç
dehşetli: ürkütücü korkunç
eblehane: akılsızcasına ahmakçasına aptalca
ehl-i ilm: ilim sahipleri ilim adamları
ehl-i iman: inananlar iman sahipleri
elmas: çok kıymetli bir mücevher
evvel: önce
hadisat: hadiseler olaylar
hadise: olay
hasaret: hasar zarar ziyan
haşiye: dipnot
hayat-ı içtimaiye-i İslamiye: İslâm'ın getirmiş olduğu kurallar çerçevesinde oluşturulan toplum hayatı
heves: nefsin hoşuna giden gelip geçici istek
hikmet: İlâhi gaye gizli sebep fayda
İhtar: hatırlatma uyarı
iman: inanç, itikat
istikbal: gelecek
itikat: inanç, iman
İzale: giderme ortadan kaldırma
me'yusiyet: umutsuzluk.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
mesele: önemli konu
mısıllı: gibi benzeri
mukabele: karşılık verme karşılama
mutabık: birbirine uyan uygun
muvaffak: başarmış başarılı
müstahak: hak eden hak etmiş
müteveccih: bir cihete dönen yönelen
nur: aydınlık parlıtı ışık
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadis
ruhsat-ı şer'iye: şeriatın ruhsatı İslamiyet'in izin vermesi
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
suret: biçim şekil tarz
şerik: ortak
talebe: öğrenci
tamah: hırsla isteme şiddetle isteme
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme düşünme
teferruat: ayrıntılar dallar bölümler
tevil: Kur'an ve hadislerin açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı ayetin ilk bakışta görünen manasından alıp taşıdığı diğer manalardan bir veya birkaçı ile tefsir etme
zaruret-i kat'iye: kat'i zaruret kesin ihtiyaç, kat'i zorunluluk.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Hâlbuki, hâdisat-ı âlem iki harb-i umumi ile beni o gaybî ihbarda ve beşarette bir derece tekzip edip ümidimi kırardı. Birden bir ıhtar-ı gaybîyle kat'î kanaat verecek bir surette kalbime geldi ki: "Ciddî bir alâkayla senin eskiden beri tekrar ettiğin 'Işık var, bir nur göreceğiz' diye müjdelerin tevili ve tefsiri ve tabiri, sizin hakkınızda belki iman cihetiyle, âlem-i İslâm hakkında dahi ehemmiyetli Risaletü'n-Nur'dur. Bu ışıktır ki, seni şiddetle alâkadar etmişti. Ve bu bir nurdur ki, eskide de tahayyül ve tahmininle geniş dairede, belki siyaset âleminde gelecek mesudâne ve dindarâne hâletlerin ve vaziyetlerin mukaddemesi ve müjdecisi iken, bu muaccel ışığı o mueccel saadet tasavvur ederek eski zamanda siyaset kapısıyla onu arıyordun.

"Evet, otuz, kırk sene evvel bir hiss-i kablelvukuyla hissettik. Fakat nasıl kırmızı bir perdeyle siyah bir yere bakılsa karayı kırmızı görür. Sen dahi doğru gördün, fakat yanlış tatbik ettin. Siyaset cazibesi seni aldattı."

S. N.

alâka: ilgi, ilişki, bağ
alakadar: ilgili, ilişki
alem: dünya
alem-i İslam: İslam alemi, İslâm dünyası.
beşaret: müjde
cazibe: cezp edicilik, çekicilik
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yön
dindarâne: dindar bir kimseye yakışacak tarzda
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait
hadısat-ı âlem: cihanda meydana gelen olaylar
halet: hal, durum
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
ihbar: haber verme, bildirme
ihtar-ı gaybî: gaybî olarak yapılan hatırlatma, uyarı
iman: inanç, itikat
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'ı: kesin, şüpheye ve teraddude mahal bırakmayan
mesudane: mutlu bir şekilde, saadet içersinde
muaccel: muhletsiz, vadesiz, peşin.
mukaddeme: başlangıç
mueccel: tecil edilmiş, sonraya bırakılmış, ertelenmiş
nur: aydınlık, parlı ışık
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk
suret: biçim, şekil, tarz
tabir: yorum, yorumlama.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tatbik: uydurma, uygulama
tefsir: açıklama, izah
tekzib: yalanlama, yalan oldu gunu söyleme.
tevil: yorumlama, yorum
vaziyet: durum

EMIN İLE FEYZİ'NIN ÜSTADLARININ GARIP VAZIYETINE VE RISALE-I NUR'UN ACIP EHEMMIYETINE DELÂLET EDEN BIR SUALLERI VE ÜSTADLARININ ONLARA VE EMSALLERINE VERDIĞI BIR CEVAPTIR.

Sual: "Âlem-i İslâm'ın mukadderatıyla ciddî alakadar olan bu Cihan Harbinin dehşetli zamanlarında elli gun kadar (şimdi yedi seneden geçti; aynı hal devam ediyor Hem ne soruyor ve ne de merak eder) hergun hızmetınızde bulunan bizlerden bır defacık sormadınız Acaba bu buyuk hâdiseden daha buyuk dıger bir hakikat mi hukmediyor ki, bunu ehemmiyetten iskat ediyor? Yahut onunla meşgul olmanın bir zararı mı var?" diye Ustadımızdan sorduk O da

"Elcevap" diyor ki, Evet, bu Cihan Harbinden daha büyük bir hakikat ve daha azam bir hâdise hükmettiği için, şu Cihan Harbı ona nisbeten çok ehemmiyetsiz düşüyor Çünkü, bu Cihan Harbinde iki hükûmet küre-i arzın hakimiyeti ıçin murafaa ve muhakeme davasında bulunmaları içinde iki muazzam dinin musalâha ve sulh mahkemesine barışmak davası açılarak ve dınsızlığın dehşetli cereyanı da semavî dinlerle mücahede-i azîmesi başladığı hengâmda, nev-ı beşerın sosyalıst tabakasıyla burjuvalar taifesinin mahkeme-i kübralarında açılan davalarından çok muhım oyle bır dava açılmış ve öyle

acıp: tuhaf hayrette bırakan.
alakadar: ilgili ilişki
Alem-i İslam: İslam âlemi İslam dunyası
asır: yuzyıl
azam: en buyuk.
beyan: açıklama bıldırme ızah
burjuva: burjuvaya mensup olan orta tabakadan Avrupa da ışçı sınıfı ıle anstokrası arasındakı sınıftan tuccar ve sanayıcı sınıfı
cereyan: akım fikir sanat veya sıyaset hareketı.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dava: mahkeme toplantısı duruşma celse
dehşetli: urkutucu korkunç
delalet: delıl olma, gosterme alamet ışaret.
ehemmıyet: onem değer kıymet
ehemmıyetlı: onemlı
ehemmıyetsız: onemsız.
el-cevap: cevap olarak.
emsal: benzerler
fıkra: kısım fasıl bolum.
garip: tuhaf hayret vencı.
hadıse: olay
hakıkat: gerçek, esas
harp: savaş
hengam: zaman sıra
heyet-i mecmua: bır şeyın teferruatına ve cuzlerine bakılmaksızın butununun gosterdiği hal ve manzara
hukmetme: hakım olma ışleme
ıhtar: hatırlatma uyarı.
ıhtımal: olabılırlık.
ılmı: ılım ıle ılgılı ılme dair
ıskat: duşurme hukumsuz bırakma
küre-i arz: yer kure dunya
mahkeme-i kübra: en buyuk mahkeme oldukten sonra butun insanların dinıtılerek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.
manevi: manaya aıt, maddı olmayan
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mesele: onemlı konu
muazzam: çok buyuk ulu yuce
muhakeme: bır dava ıle ılgılı tarafların hakım huzuruna çıkmaları duruşma
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş şeyler ilende meydana gelecek haller ve olaylar alın yazısı.
musalaha: barış uzlaşma
mübarek: feyzlı bereketlı kutlu.
mücahede-i azime: buyuk cıhat, savaş
muhım: onemlı ehemmıyetlı.
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
murafaa: duruşma, karşılıklı hak iddıa ederek konuşma
mürşit: ırşat eden doğru yolu gosteren rehber kılavuz.
nev ı beşer: insanoğlu ınsanlar
nispeten: nispetle kıyaslayarak.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedüzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı
Risaletu'n-Nur: Nur Risalesi Bedıüzzaman Said Nursi'nın eserlerinın adı
semavî: Allah tarafından olan, İlâhi
sosyalıst: sosyalızm yanlısı sosyalızm taraftarı
sual: soru.
sulh: barış anlaşarak duşmanlığı kaldırma
tabaka: derece kat.
taife: takım guruh
vazıyet: durum

muazzam bir hakikat meydana çıkmış ki, o davanın tek bir adama isabet eden miktarı bu Cihan Harbinden daha büyüktür.

"İşte o dava da budur ki:

Şu zamanda her bir mü'min için, belki herkes için küre-i arz kadar bir bâkî tarla ve o tarla baştan başa bahçeler ve kasırlarla müzeyyen ebedî bir mülk almak veya o mülkü kaybetmek davası açılmış. Demek her bir tek adamın başına öyle bir dava açılmış ki, eğer İngiliz, Alman kadar serveti ve kuvveti olsa ve aklı da varsa, yalnız o davayı kazanmak için bütününü sarf edecek. Elbette bu davayı kazanmadan evvel başka şeylere ehemmiyet veren, divanedir. Hatta o dava o derece tehlikeye düşmüş ki, -bir ehl-i keşfin müşahedesiyle- bir yerde ecel elinden terhis tezkeresini alan kırk adamdan bir adam kazanabilmiş, otuz dokuzu kaybetmiş.

İşte bu ehemmiyetli, azîm davayı kazandıracak ve yirmi seneden beri tecrübeler ile ondan sekizine o davayı kazandıran bir dava vekili bulunsa, elbette aklı başında her adam, o davayı kazandıran öyle bir dava vekilini vazifeye sevk edecek olan bir hizmete her hâdisenin fevkinde ehemmiyet vermeye mükelleftir. İşte o dava vekilinin bu asırda birisi, belki birincisi Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'caz-ı manevîsinden süzülen ve çıkan ve tevellüt eden Risale-i Nur olduğunu, binler onun ile o davayı kazananlar şahittir.

asır: yüzyıl
azım: büyük.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
dava: mahkeme toplantısı, duruşma, celse
divane: deli, aklı başında olmayan
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehemmiyetli: önemli
ehl-i keşif: bazı sırları bilinmeyen hakikatleri, Cenâb-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
evvel: önce
fevkinde: üstünde
hadise: olay
hakikat: gerçek, esas
harp: savaş.
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş.
kasır: saray, köşk.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
küre-i arz: yer küre, dünya
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
mu'min: iman eden, inanan.
mukellef: sorumlu ve yükümlü olan.
müşahede: gözlem.
müzeyyen: zıynetlendirilmiş, süslü
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sarf: harcama
sevk: yönelme, gönderme
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme
tevellüt: doğma, doğum
tezkere: belge, pusula.
vazife: görev
vekil: bakan, başkasının yerine ve adına konuşan.

Evet, bu kure-i arza memuriyetle gönderilen her insan, burada mısafir ve fâni olduğu ve mahiyeti bir hayat-ı bâkıyeye müteveccih bulunduğu kat'iyen tahakkuk etmıştır. O her insan, bu zamanda hayat-ı ebediyesını kurtaracak olan ıstınat noktaları sarsıldığından, bu dünyasını ve ıçında bütün alâkadar ahbabını ebedî terk etmekle beraber, bu dünyadan binler derece daha mükemmel bir bâkî mülkü de kaybetmek veya kazanmak davası başına açılmış. Eğer ıman vesıkası olmazsa ve beratı ve senedı olan ıtıkadı sağlam bir surette elde etmezse, o davayı kaybeder. Acaba bu kaybettiği şeyin yerini hangi şey doldurabilir?

İşte bu hakikate binaen, benım ve kardeşlerimin her birimizin yüz derece aklı ve fıkrı zıyadeleşse, bu muazzam vazife-ı kudsıyenın hızmetine ancak kâfı gelebilir. Sair meselelere bakmak, bize fuzulî ve mâlâyanî olur. Yalnız bu kadar var ki, Risale-i Nur Şakirtlerinin bir kısmı öteki davalar içinde bulunduğu ve lüzumsuz ve sebepsiz bazan bize akılsızların tecavüzlerı ve taarruzları zamanında -zaruret derecesinde- istemeyerek muvakkaten bakmışız.

Hem bu hakikî ve pek büyük davanın haricindeki davalara ve boğuşmalara alâkadarane fikren ve kalben karışmak zararlıdır. Çünkü böyle geniş ve siyasî ve heyecan veren dairelere dikkat eden ve onlarla meşgul olan bir adam, kısa bir daire içinde vazifedar olduğu ehemmiyetli hizmetlerinden geri kalır veya şevki kırılır. Hem o geniş ve cazibedar sıyaset ve boğuşma dairelerine dikkat

ahbap: dostlar
alakadar: ilgili, ilişki.
alakadarane: ilgilenerek, alaka göstererek.
baki: ebedî, daımı, sürekli ve kalıcı olan
berat: nişan, rütbe ve imtıyaz ıçın verilen belge, kurtuluş belgesi
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cazibedar: çekıcı, cazıbelı
dava: iddia.
dava: takıp edilen fikir, iddia, ülkü
ebedî: sonu olmayan, daımî, sürekli
ehemmiyetli: önemli.
fani: olumlu, geçıcı.
fikren: fikir ile, düşünerek, zıhnen
fuzuli: boşuna, yersız, gereksız, lüzumsuz
hakikat: gerçek, esas.
hakıkı: gerçek
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hayat-ı bakıye: bakî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahıret hayatı
iman: inanç, ıtıkat.
ıstınat: dayanak.
ıtıkat: inanç, ıman
kafi: yeter, elverir
kalben: kalp ile, kalpten, ıçten ve samımı olarak.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kure-i arz: yer kürе, dünya.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabıatı, nıtelıgi
malayani: manasız, faydasız, boş (şey)
memuriyet: memurluk.
mesele: onemli konu
muazzam: çok buyuk, ulu, yuce
muvakkaten: geçıcı olarak.
müteveccih: bir cıhete donen, yonelen
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlerinin adı.
sair: dıger, başka, otekı
senet: dayanılacak ve guvenilecek şey, kuvvetlı delıl olabılecek soz.
siyasi: sıyasetle ılgılı, sıyasete aıt.
suret: bıçım, şekıl, tarz
şakirt: talebe, ogrenci
şevk: şıddetlı arzu, istek, keyıf, ne şe
taarruz: saldırma, satışma, ılışme
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme.
tecavüz: saldırma, sınırını aşma.
vazifedar: vazıfelı
vazife-i kudsiye: mukaddes vazıfe, kutsal vazıfe.
vesika: dayanılacak, guvenilecek, saglam delıl, belge
zaruret: zorunluluk, mecburıyet.
ziyade: Artma, çoğalma

eden, bazan kapılır; vazifesini yapamadığı gibi, selâmet-i kalbini ve hüsn-i niyetini ve istikamet-i fikrini ve hizmetindeki ihlâsı kaybetmese de o ittiham altında kalabilir. Hatta mahkemede bana bu noktadan hücum ettikleri zaman dedim: "Güneş gibi hakikat-ı imaniye ve Kur'âniye, yerdeki muvakkat ışıkların cazibesine tâbi ve alet olmadığı gibi, o hakikatı cidden tanıyan, değil küre-i arzdaki hâdisata, belki kâinata da alet edemez" dedim, onlan susturdum.

İşte Üstadımızın cevabı bitti. Biz de bütün kuvvetimizle tasdik ettik.

Risale-i Nur Şakirtlerinden

Emin, Feyzi

* * *

[BIR MEKTUBUN PARÇASIDIR. BU MAKAM MÜNASEBETINE BINAEN YAZILDI.]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Sakın, dünya cereyanlan, hususan sıyaset cereyanlan ve bilhassa harice bakan cereyanlar sizi tefrikaya atmasın. Karşınızda ittihat etmiş dalâlet fırkalarına karşı sizi perişan etmesin. "Elhubbu fillah" "Velbuğzu fillah" düstur-ı Rahmanî yerine –elıyazu billâh– "Elhubbu fissiyaseti velbuğzu fissiyaseti" düstur-ı şeytanî hükmederek, melek gıbı bır hakıkat kardeşıne adavet ve elhannas gıbı

adavet: düşmanlık, husumet
aziz: izzetli, muhterem, saygın
bilhassa: özellikle
binaen: -den dolayı, bu sebepten
bugz: birisine gizli ve içten düşmanlık hissetmek.
cazibe: çekim.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cidden: ciddi olarak, gerçek olarak.
dalalet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak
düstur-ı Rahmanî: Cenab-ı Allah'ın Rahmanî olan kaide ve düsturları
düstur-ı şeytanî: şeytanı prensipler, şeytanca kaideler
el-hannas: şeytan
el-iyazu billah: Allah esirgesin, Allah korusun
fırka: topluluk, grup, cemaat
hâdisat: hâdiseler, olaylar
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-ı imaniye: imana ait olan gerçek.
hakikat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
harıç: dışarı
hususan: bilhassa, özellikle
hücum: saldırma.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak
hüsn-i niyet: iyi niyet, temiz kalplilik
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
istikamet-i fikir: fikrin doğruluğu
itham: tohmetlendirme, suçlu görme
ittihat: birleşme, birlik oluşturma
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
küre-i arz: yer küre, dünya
makam: yer
muvakkat: geçici
münasebet: vesile, -dan dolayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
selamet-i kalp: kalp selâmeti, kalbin korku ve endişeden uzak olması
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
şakirt: talebe, öğrenci
tabi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tasdik: doğrulama, onaylama
tefrika: ayrılık, bölünme

bir siyaset arkadaşına muhabbet ve taraftarlıkla zulmüne rıza gösterip cinayetine manen şerik eylemesin.

Evet, bu zamanda ki siyaset, kalbleri ifsad edip asabî ruhları azap içinde bırakır. Selâmet-i kalb ve istirahat-i ruh isteyen adam, siyaseti bırakmalı.

Evet, şimdi küre-i arzda herkes ya kalben, ya ruhen, ya aklen, ya bedenen gelen musîbetten hissedarlıktan, azap çekiyor, perişandır. Bilhassa ehl-i dalâlet ve ehl-i gaflet, rahmet-i umumiye-i İlâhiyeden ve hikmet-i tamme-i Sübhaniyeden habersiz olduğundan, nev-i beşere nikkat-i cinsiye, alâkadarlık cihetiyle, kendi eleminden başka nev-i beşerin şimdiki elîm ve dehşetli elemleriyle dahi müteellim olup azap çekiyor. Çünkü, luzumsuz ve malâyanî bir surette vazife-i hakikiyelerini ve elzem işlerini bırakıp afakî ve siyasî boğuşmalara ve kâinatın hâdiselerini merakla dinleyerek, karışarak ruhlarını sersem ve akıllarını geveze etmişler, "*Zarara razı olana şefkat edilmez*" manasındaki اَلرَّاضِى بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ kaide-i esasiyesiyle şefkat hakkını ve merhamet liyakatını kendilerinden selb etmişler. Onlara acınmayacak ve şefkat edilmez. Ve lüzumsuz başlarına belâ getiriyorlar.

Ben tahmin ediyorum ki, bütün küre-i arzın bu yangınında ve fırtınalarında selâmet-i kalbini ve istirahat-i ruhunu muhafaza eden ve kurtaran bu memlekette Risâletu'n-Nur'un dairesine sadâkatle girenlerdir.

afakî: dışa dönük
aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince
alâkadar: ilgili, ilişki
asabî: sinirli, öfkeli
azap: eziyet, işkence, büyük sıkıntı, şiddetli acı
bedenen: beden ile, şahsen
bela: musîbet, sıkıntı
bilhassa: özellikle
cihet: yön
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ehl-i tevekkül ve rıza: Allah'a tevekkul edip, bağlanıp kadere razı olanlar
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren
elzem: daha (en, pek) lâzım, luzumlu, gerekli.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle
hâdisat: hâdiseler, olaylar
hakiki: gerçek
hikmet-i tamme-i Sübhaniye: kusursuz ve noksansız olan Allah'ın her şeyin bir maksat ve gayeyle yaratılmış olması
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
istirahat-i ruh: ruhun rahatlığı, ruh huzuru
kaide-i esasiye: asıl kaide, temel prensip
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kalben: kalp ile, kalpten
küre-i arz: yer küre, dünya
liyakat: layık olma, ehliyet
malâyanî: manasız, faydasız, boş (şey)
manen: mana bakımından, manaca
muhabbet: sevgi, sevme
muhafaza: koruma
musîbet: felâket, bela
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, ıçı sızlayan
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar
rahmet-i umumiye-i İlâhiye: Cenâb-ı Allah'ın umumî rahmeti
rıza: razı olma, hoşnutluk
nikkat-i cinsiye: cinsî şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
ruhen: ruh ile
sadâkat: bağlılık, doğruluk
selâmet-i kalb: kalp selâmeti, kalbin korku ve endişeden uzak olması
selb: ortadan kaldırma, iptal etme, olumsuzlaştırma
sersem: başı dönmüş, aklı ve zihni karışmış olan
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
suret: biçim, şekil, tarz
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
şerik: ortak
taraftar: tarafı, bir tarafı destekleyen
vazife-i hakikiye: hakiki, gerçek vazife
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Çünkü onlar, Risale-i Nur'dan aldıkları iman-ı tahkikî derslerinin nuruyla ve gözüyle, her şeyde rahmet-i İlâhiyenin izini, özünü, yüzünü görüp her şeyde kemal-i hikmetini, cemal-i adaletini müşahede ettiklerinden, kemal-i teslimiyet ve rızayla, rububiyet-i İlâhiyenin icraatından olan musibetlere karşı teslimiyetle, gülerek karşılıyorlar, rıza gösteriyorlar. Ve merhamet-i İlâhiyeden daha ileri şefkatlerini sürmüyorlar ki, elem ve azap çeksinler.

İşte bu hakikate binaen, değil yalnız hayat-ı uhreviyenin, belki dünyadaki hayatın dahi saadet ve lezzetini isteyenler, hadsiz tecrübeleriyle, Risale-i Nur'un imanî ve Kur'ânî derslerinde bulabilirler ve buluyorlar.

Said Nursî

azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cemal-i adalet: adalet güzelliği, Cenab-ı Allah'ın varlıklara rahmetiyle adilane muamele etmesi
elem: derd, üzüntü; maddî-manevî ıztırap
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
icraat: işler
iman-ı tahkikî: tahkikî iman; imana dair bütün meselelerin inceleyip delil ve burhan ile inanma.
imanî: imana dair olan; imanla ilgili
kemal-ı hikmet: hikmetin mükemmelliği; tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye
kemal-i rıza: tam razı ve hoşnut olarak
kemal-ı teslimiyet: tam bir teslim oluş, boyun eğiş
Kur'ânî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen
merhamet-ı İlahiye: Allah'ın merhameti
musibet: felaket, bela
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nur: aydınlık, parıltı, ışık
rahmet-ı İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rıza: razı olma, hoşnutluk
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rububiyet-ı İlâhiye: Allah'ın terbiye edicilliği
saadet: mutluluk
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş

EHEMMİYETLİ BİR HDCANIN ÜSTAD HAKKINDA ZİYADE HÜSNÜZANNINI TADİL ETMEK MÜNASEBETİYLE EMİN VE FEYZİ'NİN D HDCAYA GÖNDERDİKLERİ BİR MEKTUP.

Azîz, Sâdık ve Muhterem Hoca Haşmet Efendi!

Sizin müceddit hakkındaki mektubunuzu hayretle okuduk ve Üstadımıza da söyledik.

Üstadımız diyor ki:

"Evet, bu zamanda hem iman ve dın, hem hayat-ı içtımaî ve şeriat için, hem hukuk-ı amme ve sıyaset-i İslâmiye için gayet ehemmıyetlı bırer müceddit ister. Fakat en ehemmıyetlısi, hakaık-ı imaniyeyi muhafaza noktasındakı tecdit vazifesi, en mukaddes ve en buyuğudür. Şeriat ve hayat-ı içtımaıye ve sıyasıye dairelerı ona nıspeten ikinci, üçüncü, dördüncü derecede kalıyor. Rivayat-ı hadısiyede, tecdid-i dın hakkındakı zıyade ehemmıyet ise, imanî hakaıkteki tecdid ıtibarıyladır. Fakat efkâr-ı ammede, ve hayatperest insanlann nazannda zahıren geniş ve hâkımıyet noktasında cazıbedar olan hayat-ı içtımaıye-i İslâmiye ve sıyaset-i dınıye cihetlerı daha zıyade ehemmıyetlı görunduğü için, o adese ile, o nokta-i nazardan bakıyorlar, mana verıyorlar.

"Hem bu üç vezaıfi birden bır şahısta, yahut cemaatte bu zamanda bulunması ve mükemmel olması ve bırbınni cerh etmemesi pek uzak, âdeta kabıl görulmuyor. Ahırzamanda, Âl-i Beyt-i Nebevînin cemaat-i nurâniyesini temsıl eden Mehdîde ve cemaatındekı şahs-ı manevîde

adese: bakış açısı
adeta: sanki
ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
Âl-i Beyt-i Nebevî: Peygamberimizin (asm) ailesi ve soyundan gelenler
azız: izzetli, muhterem, saygın
cazıbedar: çekici, cazıbeli
cemaat. topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cemaat-i nuranıye. nuranî nurlu cemaat.
cerh: yaralama
cıhet: yon
efkar-ı amme: genelin umumun düşüncelen, kamuoyu
ehemmıyet. önem, deger, kıymet
ehemmıyetlı: onemlı
gayet. son derece
hakaık. hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakaık-ı imanıye: imana aıt hakıkatler, imanı gerçekler
hakımıyet: hakım olus, hukmedıs, egemenlık
hayat-ı ıçtımaı: toplum hayatı, sosyal hayat
hayat-ı ıçtımaıye-i İslamıye: İslamın getırmıs oldugu kurallar çerçevesınde olusturulan toplum hayatı
hayat-ı sıyasıye: sıyasî hayat, polıtık hayat
hayatperest. hayatı tapar derecede seven
hukuk-ı amme: kamu hukuku
hüsn-i zan: iyi fikırde bulunup iyi olacagını dusunmek.
iman: inanç, ıtıkat
imanî: imana dair olan, imanla ılgılı
kabıl: mumkun ıhtımal dairesınde
Mehdı: bazı hadislere gore kıyamet yaklasınca zulmu ve sırkı or taden kaldırarak mananlara saadet ve adaleti getırecek Ehl-i Beytın neslinden gelen imam
muhafaza: koruma
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın
mukaddes: takdis edılmıs, kutsal, azız, temız
müceddit: hadıs-i şerıfle her asır basında gelecegı mujdelenen dının yuksek hızmetkârı, dine yenı bır tarzla yaklasan, asrın şartlarına gore ve ortaya atılan yenı süphe ve taarruzlara karsı dını yorumlayıp kuvvetlendıren buyuk alım
munasebet: vesıle, dan dolayı
nazar: bakış, bakıs açısı
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak
nokta-ı nazar: goruş açısı, bakış açısı, goruş, fikır
rıvayat-ı hadısıye: hadıs rıvayetlerı
sadık. dogru, gerçek, sözunde, vaadınde, ışınde dogru olan
sıyaset-i dınıye: dının gerektırdıgı sıyaset, dınle ılgılı sıyaset.
sıyaset-i İslamıye: İslama aıt olan İslâmî sıyaset
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bır kışı olmayıp, bır cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şerıat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen İlâhî emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
tadıl: dogrulma, duzeltme
tecdıd: yenıleme, tazelema
tecdıd-i dın: dının esaslarına dokunmadan, asrın şartlarına gore yenı ızah ve ıspatlarla, insanların anlayışına en uygun bır şekılde ortaya koyma
temsıl: bırnnın, bır toplulugun adına hareket etme
vazıfe: gorev
vezaıf: vazıfeler, ışler
zahıren: gorunuste
zıyade: fazla, fazlasıyla

ancak içtima edebilir. Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki bu asırda Risaletü'n-Nur'un hakikî ve şakirtlerinin şahs-ı manevîsi, hakaik-ı imaniye muhafazasında tecdit vazifesini yaptırmıştır; yirmi seneden beri o vazife-i kudsiyede tesirli ve fatihâne neşriyle gayet dehşetli ve kuvvetli zındıka ve dalâlet hücumuna karşı tam mukabele edip, yüz binler ehl-i imanın imanlarını kurtardığını kırk bin adam şahadet eder.

"Amma, benim gibi aciz ve zayıf bir biçarenin, böyle binler derece haddimden fazla bir yükü yüklenmek tarzında biçare şahsımı, medar-ı nazar etmemeli" diyor. Ve size selam ediyor. Biz de zat-ı âlinize ve oradaki Risaletü'n-Nur'la alâkadar olanlara selam ediyoruz.

Risale-i Nur Şakirtlerinden

Emin, Feyzi

ácız: zayıf, güçsüz, zavallı
alakadar: ilgili, ilişki
amma: ama, lakin, ancak
asr: yüzyıl
biçare: çaresiz, zavallı
dalâlet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
fatihane: fethederek, fatihçe
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek, esas
hücum: saldırma
içtima: toplanma, bir araya gelme
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık verme, karşılama
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tecdid: yenileme, tazeleme
vazife-i kudsiye: mukaddes vazife, kutsal vazife
zat: kendi
zındıka: dinsizlik, inançsızlık

Üstadımızın Ehemmiyetli Bir Mektubudur

Gayet ciddî bir ihtarla bir hakikatı beyan etmeye lüzum var. Şöyle ki:

(1) لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ sırrıyla, ehl-ı velâyet, gaybî olan şeyleri, bildirilmezse bilmezler. En büyük bir veli dahi, hasmının hakikî halini bilmediklen için, haksız olarak mübareze etmesini Aşere-i Mübeşşerenin mabeynindeki muharebe gösteriyor. Demek, iki veli, ikı ehl-i hakıkat birbirini inkâr etmekle makamlarından sukut etmezler. Meğer, bütün bütün zahir-ı şeriate muhalif ve hata bir içtihadla hareket edilmiş ola.

Bu sırra binaen (2) وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ 'deki uluvv-i cenab düsturuna ittibaen ve avam-ı mümininin şeyhlerine karşı hüsnüzanlarını kırmamakla, imanlarını sarsılmadan muhafaza etmek ve Risale-i Nur'un erkânlarının haksız itirazlara karşı haklı, fakat zararlı hiddetlerinden kurtarmak lüzumuna binaen ve ehl-i ilhadın iki taife-i ehl-i hakikatın mabeynindeki husumetten istifade ederek, birinin silâhıyla, itirazıyla ötekini cerh edip ve ötekinin delilleriyle berikini çürütüp ikisini de yere vurmak ve çürütmekten içtınaben, Risale-i Nur Şakirtlen, bu mezkûr dört esasa binaen, muanzlara hiddet ve tehevvürle ve mukabele-ı bilmısılle karşılamamalı. Yalnız

1- Gaybi Allah tan başkası bilmez.

2- (Onlar) öfkelenni yutanlar ve insanların kusurlarını affedenlerdir. (Âl-i İmrân Sûresi, 134)

avam-ı mu'minin: mu'minlerin geniş halk tabakası, avam olanları
beyan: açıklama, bildirme, izah
binaen: den dolayı, bu sebepten
cerh: yaralama
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dustur: kanun, kural, esas
ehemmiyetli: önemli
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i ilhad: ilhad ehli, doğru meslek ve dinden hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar, dinsizler
ehl-i velâyet: velî olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar
erkan: rükünler, esaslar
gaybî: gayba ilgili, bilinmeyenle ilgili
gayet: son derece
hakikat: gerçek
hakikî: gerçek
hasm: muhalif, karşı taraf, düşman.
hiddet: öfke, kızgınlık
husumet: düşmanlık
hüsn-ü zan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanı ve iyi kanaat
içtihat: dini alimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'an ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
içtınaben: çekinerek, uzak durarak
ihtar: hatırlatma, uyarı
iman: inanç, itikat
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
istifade: faydalanma, yararlanma
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
ittibaen: ittiba ederek, tabi olarak, uyarak
mabeyn: arası
makam: manevî mevkı
mezkûr: zikredilen, adı geçen anılan.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhafaza: koruma
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
muhareb: savaşma, savaş
mukabele-i bil'-misil: misliyle mukabele etme, karşılaştığı muamelenin aynısını sahibine iâde etme
mübareze: düello, çatışma, kavga
sır: gizli hakikat
sükut: susma, sessiz kalma
şakirt: talebe, öğrenci
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, murşit
taife-i ehl-i hak: doğru yolda olanların oluşturduğu topluluk.
tehevvür: öfkelenme, köpürme, kızma, aşırı hiddet
uluvv-i cenap: âlicenaplık, cömertlik, büyükük.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zahir: açık, aşikar
zahir-ı şeriat: şeriatın zahirı, şeriatın zahirî duygularımızla görüp anladığımız yönü

kendilerini muhafaza için musalahakârâne, medar-ı itiraz noktaları izah etmek ve cevap vermek gerektir.

Çünkü bu zamanda enaniyet çok ilen gitmiş. Herkes, kameti miktarında bir buz parçası olan enaniyetini eritmiyor bozmuyor, kendini mazur biliyor; ondan niza çıkıyor. Ehl-i hak zarar eder; ehl-i dalâlet istifade ediyor.

İstanbul'da malûm itiraz hâdisesi ima ediyor ki, ileride, meşrebini çok beğenen bazı zatlar ve hodgâm bazı sofi-meşrep ve nefs-i emmaresini tam öldürmeyen ve hubb-i cah vartasından kurtulmayan bazı ehl-i irşad ve ehl-ı hak, Risaletü'n-Nur'a ve şakirtlerine karşı kendi meşreplerini ve mesleklerinin revacını ve etbalarının husn-ı teveccühlerini muhafaza niyetiyle itiraz edecekler; belki dehşetli mukabele etmek ihtimali var. *Böyle hâdiselerin vukuunda, bizlere, itidal-i dem ve sarsılmamak ve adavete girmemek ve o muarız taifenin de rüesalarını çürütmemek gerektir.*

Faş etmek hatırına gelmeyen bir sırrı, faş etmeye mecbur oldum. Şöyle ki:

Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi ve o şahs-ı manevîyi temsil eden has şakirtlerinin şahs-ı manevîsi "ferd" makamına mazhar oldukları için, değil hususi bir memleketin kutbu, belki eksenyet-i mutlakayla Hicaz'da bulunan kutb-i azamın tasarrufundan hariç olduğunu ve onun hükmü altına girmeye mecbur değil. Her zamanda bulunan iki imam gibi, onu yani kutb-i azamı tanımaya mecbur olmuyor. Ben, eskide, Risale-ı Nur'un şahs-ı manevîsini,

adavet: düşmanlık, husumet
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehl-ı dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan
ehl-i irşat: murşıtler, doğru yolu gösterenler
eksenyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
etba: birinin sözüne, işine, meslegine uyanlar
faş: açığa vurulmuş, meydana dökülmüş
ferd: tek, eşsiz, eşi olmayan, kıyas kabul etmez, üstün
hadise: olay
hariç: dışarı
hâs: ilen gelen, seçkin olan
hodgam: kendi keyfini düşünen, bencil.
hubb-i cah: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs
hususi: özel
hukum: hâkimiyet, nüfuz, kumanda
husn-ı teveccüh: sevgi ile karışık medih ve takdir
ihtimal: olabilirlik
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
istifade: faydalanma, yararlanma
itidal-i dem: soğukkanlılık.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kamet: boy, endam
kutb-ı azam: en büyük kutup, dini bir meslek veya grubun başı, birçok Müslümanın kendisine bağlandıkları büyük evliyadan zamanın en büyük murşıdı.
kutup: evliyalar içerisinde zamanın en büyük murşıdı olan
makam: manevi mevki
malum: bilinen, bilinir olan

mazhar: nail olma, şereflenme
mazur: özürlü, özru olan
medar-ı itiraz: itiraz sebebi, kabul etmeme sebebi
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhafaza: koruma, savunma.
mukabele: karşılık verme, karşılama
musâlâhakârâne: barış içinde, barışarak.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah işlenin yapılmasını emreden nefis
niza: kavga, anlaşmazlık
revaç: rağbet, kıymet, değer
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rüesa: reisler, başkanlar
sır: gizli hakikat
sofimeşrep: tasavvuf ehli, riyazet ve nefsle mücahede ile hakikate ermeye çalışan
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
taife: takım, güruh
tasarruf: velilerin Allah'ın izni dairesinde eşya ve varlıklar üzerindeki manevî tesirleri, keramet.
temsil: birinin bir topluluğun adına hareket etme
varta: tehlike, büyük tehlike
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zat: kişi, şahıs

o imamlardan birisini zannediyordum. Şimdi anlıyorum ki, Gavs-ı Azam'da, kutbiyet ve gavsıyetle beraber, "ferdiyet" dahi bulunduğundan, ahirzamandaki şakirtlennin bağlandığı Risaletü'n-Nur, o ferdiyet makamının mazharıdır. Bu gizlenmeye lâyık olan bu sırr-ı azîme binaen Mekke-i Mükerreme'de dahi –farz-ı muhal olarak– Risale-i Nur aleyhinde bir itiraz kutb-i azamdan dahi gelse, Risale-i Nur Şakirtleri sarsılmayıp, o mübarek kutb-i azamın itirazını iltifat ve selâm suretinde telâkki edip, teveccühünü de kazanmak için medar-ı itiraz noktaları o büyük üstatlarına karşı izah ile ellerini öpmektir.

Evet, kardeşlerim, bu zamanda öyle dehşetli cereyanlar ve hayatı ve cihanı sarsacak hâdiseler içinde hadsiz bir metanet ve itidal-i dem ve nihayetsız bir fedakârlık taşımak gerektir.

Evet [1] يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ ayetinin sırr-ı işarîsiyle, ahireti bildikleri ve iman ettikleri hâlde dünyayı ahirete severek tercih etmek ve kırılacak şişeyi bâkî bir elmasa bilerek rıza ve sevinçle tercih etmek ve akıbeti görmeyen kör hissiyatın hükmüyle, hazır bir dirhem zehirli lezzeti, ileride bir batman sâfi lezzete tercih etmek, bu zamanın dehşetli bir marazı, bir musibetidir. O musibet sırrıyla, müminler dahi bazan ehl-i dalâlete taraftar olmak gibi dehşetli hatada bulunuyorlar. Cenab-ı Hak, ehl-i imanı ve Risale-i Nur Şakirtlerini bu musibetlerin şerrinden muhafaza eylesin. Amin.

Said Nursî

1- Onlar dünya hayatını seve seve ahirete tercih ederler. (İbrahim Sûresi 3)

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akıbet: nihayet, son
aleyh: ona karşı, onun üzerine
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle! anlamında duanın sonunda söylenir
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, ikı okka ile sekız okka arasında değişen ağırlık ölçüsü
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dirhem: yaklaşık üç gram'a denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü, çok küçük parça (mecaz)
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elmas: çok kıymetli bir mücevher
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
ferdiyet: teklik, birlik, fertlik.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı
gavsıyet: evliyaullahın başı olmaklık, kutupluk, velâyet; mertebelerinde yüksek bir makam sahibi olma
hâdise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakîkî: gerçek
hissiyat: hisler, duygular
hükum: karar, emir
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
iman: inanç, itikat
itidal-i dem: soğukkanlılık.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kutb-ı azam: en büyük kutup, dinî bir meslek veya grubun başı, bir çok Müslümanın kendisine bağlandıkları büyük evliyadan zamanın en büyük murşidi
kutbiyet: evliyalar arasında zamanın en büyük murşidi olmak
makam: manevî mevki
maraz: hastalık
mazhar: nail olma, şereflenme
medar-ı itiraz: itiraz sebebi, kabul etmeme sebebi
Mekke-i Mükerreme: keremli, azız, mukaddes Mekke şehri
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret
muhafaza: koruma
musibet: felâket, bela
mü'min: iman eden, inanan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nihayetsız: sonsuz, sınırsız
rıza: razı olma, hoşnutluk
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sâfî: samimî, hâlis, saf
selâmî: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sır: gizli hakîkat
sırr-ı azîm: büyük sır
sırr-ı işârî: işârî olan sır
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
şer: kötülük
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen
telâkkî: anlama, kabul etme
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi

Sual: İşarat-ı Kur'âniye risalesinde Fatiha'nın sırat-ı müstakım ashabı kı, [1] اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ayetının tarif eylediği taife içinde, hem

[2] لاَ تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ اُمَّتِي... حَتّٰى يَاْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِهِ

(ilâ ahir) hadısının ahırzamanda gösterdıkleri mücahıdler ıçınde ve hem وَالْعَصْرِ suresinin

[3] اِلاَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

ıle başlayan uç cümlenın mana-ı ışarî ile hususî bır suretde dâhil bir ferdi, Risale-i Nur Şakirtleri olduğuna sebep nedır ve vech-i tahsısı nedır?

Elcevap: Sebebi ise, Risale-i Nur, yüze yakın din tılsımlarını ve hakaık-ı Kur'âniyenin muammalarını hal ve keşfetmiştir ki, her bir tılsımın bilinmemesinden, çok insanlar şübehata ve şükûke düşüp, tereddütlerden kurtulmayıp, bazan imanını kaybederdi. Şimdi, bütün dinsizler toplansa, o tılsımların keşfinden sonra galebe edemezler. Yirmi Sekizinci Mektupta İnayat-ı Seb'ada bir kısmına işaret edilmiş. İnşaallah bir zaman o tılsımlar müstakil bir risalede cem edilecek.

Said Nursî

* * *

1 Kendılenne nımet ve ıhsanda bulundugun kullarının. (Fatıha Sûresi 7)

2. Ummetımden bır grup kıyamet kopuncaya kadar devam edecek. (Buhârı Hısam 1; Muslim İman 247, Ebû Dâvud Eiten 1)

3 İman edip guzel ısler yapanlar mustesnâ... (Asr Sûresi 3)

ahırzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahır: son
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat
ashap: buyuk bır meslek veya mezhep sahıbıne uyanlar
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
cem: toplama, bır araya getırme
elcevap: cevap olarak
Fatıha: Kur'ân-ı Kerîm in bırıncı sûresi
galebe: galıp gelme, ustunluk
hadıs: Hz. Muhammed e (asm) aıt soz, emır, fıl veya Hz. Peygamberın onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranıs
hakaık-ı Kur'anıye: Kur'an aıt olan ve ondan gelen gerçekler
hass: ılen gelen, seçkin olan
hususî: ozel
ılâahır: sona kadar, sonuna kadar
iman: inanç, ıtıkat
inayat-ı Seb'a: yedı yardım
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
ışarat-ı Kur'anıye: Kur'an ın ışaretlerı
keşf: gızlı bır şeyı veya bır sırrı kalp gozuyle gorerek oğrenme
mana-yı ışarî: yazı ve ışaretlerle ıfade edılen mana
muamma: anlaşılmaz, cozulmesi guç ış, anlamı gızlı ve guç anlaşılır soz
mucahıd: cıhat eden, savaşan
müstakıl: başlı başına, bagımsız
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerının adı
sırat-ı müstakım: hak yol, Allah ın gosterdıgı hıdayet yolu
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerîm in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret: bıçım, şekıl, tarz
şakırt: talebe, ogrencı
şübehat: şupheler
şükuk: şekler, şupheler
taife: takım, guruh
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma
tılsım: herkesin bılıp cozemedıgı gızlı sır
vech-i cahsıs: ozelleştırmenın sebebı

Selâhaddin'in Fıkrasından Bir Parçadır

Hem bir vakit, Tosya'dan Kastamonu'ya gelirken, beraberimde Risale-i Nur'un *Lem'alar*'ı ve *Şualar*'ı vardı. Haşre dair bir mebhas okuyordum. Kamyon yokuşlan tırmanıyordu. Havanın ve makinenin harareti bana ağırlık ve fikrime de "Bu Risale-i muazzam bir mu'cize-i Kur'âniyedir, başka sahada mu'cize gösterebilir mi? Hâlbuki mu'cize Enbiyalara mahsustur, Resul-ı Ekrem Aleyhisselatu Vesselamdan sonra mu'cize gösterilmeyecektir." Mülahazası esnasında, kamyon müthiş sadmelerle üç taklada, yirmi beş-otuz metre yerden aşağıya yuvarlandı. Şahadet getiriyordum. "Yaralımıyım?" diye kendimi yokladım, yüzbin şükür hiçbir yaram yok. Korkarak doğruldum. Şoförün kafası parçalanmış, "Ah! Of!" çekiyor. Etrafımı tetkik ettim, şoför tarafındaki camlar hurdahaş olmuş; benim tarafımdaki ince cam bile kırılmamış. O anda bunun büyük bir keramet olduğunu, mu'cize olmadığını ve bir daha böyle maceralı şeyleri tefekkür etmemek için kerametkârâne Risale-i Nur'un bir tokadı olduğunu anladım.

Risale-ı Nur Şakirtlerinden
Salâhaddin Çelebi

* * *

aleyhissalâtu vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
dair: alakalı, ilgili
enbiya: nebiler, peygamberler
fıkra: kısım, bölüm
hararet: sıcaklık
harp: savaş
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
hurdahaş: param parça, kırık dökük.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
kerametkârane: Kerameti bir şekilde, keramet gösterircesine
mebhas: bir bahsile ilgili yazı, kısım, bölüm
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize.
mülâhaza: dikkatle ve tefekkürüyle, inceden inceye düşünme
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
risale-i muazzam: muazzam, büyük risale
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadme: vuruş, vurma, çarpma
şahadet: İslam'ın beş şartından biri olan kelime-i şehâdet getirme
şakirt: talebe, öğrenci
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tazyik: sıkıntı verme, baskı yapma
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve İbret almak için zihnen ve kalben düşünme
terhis: izin verme, serbest bırakma
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Risale-i Nur'un hakkaniyetine ve ehemmiyetine dair bir imza-i gaybî hükmünde bu mecmuanın gösterdiği kıymet Risalei'n-Nur'da bulunduğunu, bu zamanın dehşetli fırtınaları ispat ediyor.

Evet, kardeşlerim,

Hazret-i İsa Aleyhisselam, İncil-i Şerif'te demiş ki: "Ben gıdıyorum, tâ size tesellici gelsin. (Yanı Hazret-i Ahmed Aleyhissalâtü Vesselam gelsin)" demesiyle Kur'ân'ın beşere gayet büyük bir neticesi, bir gayesi, bir hediyesi, teselliidir.

Evet, bu dehşetli kâinatın fırtınaları ve zeval ve tahribatları ve bu boşluk nihayetsiz fezada her şeyle alâkadar olan insan için teselliyi ve istınat ve istimdat noktalarını Kur'ân veriyor. En ziyade o teselliye muhtaç, bu zamandır, ve en ziyade kuvvetli bir surette o teselliyi ispat eden, gösteren Risale-i Nur'dur. Çünkü zulumat ve evhamın menbaı olan tabiatı, o delmiş geçmiş, hakikat nuruna girmiş.

Yirmi dokuzuncu ve Otuzuncu ve On Altıncı Sözler gibi ekser parçalarında, hakaik-ı imaniyenin yüzer tılsımlarını keşif ve izah edip, aklı inkârdan tereddütlerden kurtarmış. İşte bu hakikat içindir ki, bu çok usandırıcı zamanda, usandırmayacak bir tarzda, çok tekrarla beraber, aklı başında olanları Risale-i Nur'la meşgul ediyor. Re'fet Bey'in mektubunda demiş, "Ne vakıt bir araya gelsek,

alâkadar: ilgili, ilişki
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
asır: yüzyıl
azîz: izzetli, muhterem, saygın
beşer: insan, insanlık
dair: alâkalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ekser: çok, çok
evham: vehimler, zanlar, kuruntular
feza: kâinatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
gayet: son derece
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakîkat: gerçek, esas
hakîkî: gerçek
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
hükmünde: değerinde, yerinde
imza-yı gaybî: gayba ait muhur, imza, tasdik
İncil-i Şerif: şerefli İncil kitabı
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
intihap: seçme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istımdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
istınat: dayanak
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme
kıymet: değer
mecmua: toplanıp birıktırilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
mecmua-ı ışarat: işaretlerin toplamı
menba: kaynak
misl: kat, eş
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakîkatı tereddütsüz kabulleren
suret: biçim, şekil, tarz
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tarz: biçim, şekil
teselli: avutma, acısını dindirme
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
zeval: sona erme, yok olma, olme
ziyade: çok, fazla
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

Sözler'den birisini açıp okuruz, tatlı tatlı istifade edip Üstadımızla görüşürüz. Hem Risale-i Nur'un en bariz hasiyeti usandırmamaktır. Yüz defa okunsa, yüz birincide yine zevkle okunabilir." demiş. Doğru söylemiş.

Yalnız, Risale-i Nur'un tercümanı hakikî vazifesinin dünyadaki istikbaliyata nadiren ara sıra bakması, zahirî bir müşevveşiyet verir. Meselâ: Bundan otuz-kırk sene evvel, "Bir nur gelecek, bir nur âlemi göreceğiz" demiş ve o manayı geniş bir dairede ve siyasette tasavvur etmiş.

Hem bundan on dört-on beş sene evvel, "Dinsizliği çevirenler muthiş semavî tokatlar yiyecekler" diye büyük, geniş, küre-i arz dairesindeki bu dehşetli hâdiseyi, dar bir memlekette ve mahdut insanlarda tasavvur etmiş. Hâlbuki istikbal o iki ihbar-ı gaybiyeyi tasavvurunun pek fevkinde tefsir ve tabir eyledi.

Eski Said'in "Bir nur âlemi göreceğiz" demesi, Risale-i Nur'un dairesinin manasını hissetmiş, geniş bir daire-i siyasiye tasavvur ettiği gibi, Sırr-ı İnna A'tayna'nın, on üç-on dört sene sonra, "Dinsizliği, zındıklığı neşredenler, pek muthiş tokat yiyecekler" deyip o hakikati dar bir dairede tasavvur etmiş. İstikbal, o iki hakikati tabir ve tefsir etti.

Başta Isparta vilâyeti olarak Risale-i Nur dairesi evvelki hakikati pek parlak ve güzel bir surette gösterdiği gibi, ikinci hakikati de, medeniyet-i sefihenin tuğyanını

âlem: dünya
bariz: açık, besbelli
daire-i siyasiye: siyaset dairesi
dehşetli: urkutucu, korkunç
evvel: önce
fevkinde: üstünde
hadise: olay
hakıkat: gerçek, esas
hakiki: gerçek
hariç: dışarı
hasiyet: hususî fayda, özellik
ihbar-ı gaybiye: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
istikbal: gelecek
istikbaliyat: gelecege ait şeyler, olaylar
küre-i arz: yer küre, dünya
mahdut: sınırlı, belirli
medeniyet-i sefihe: sefih medeniyet, zevk ve eğlenceye sevk eden medeniyet.
mesela: örneğin
müşevveşiyet: karışıklık, karmakarışık vaziyet.
muthiş: dehşet veren, urkuten, dehşetli, korkunç
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
remz: işaret, gizli ve kapalı bir surette ifade etme
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
semavî: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, İlâhî
suret: biçim, şekil, tarz
tabir: yorum, yorumlama.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme
tefsir: açıklama, izah
tuğyan: azma, azgınlık, hiddetlenme
vazife: görev
vilayet: il.
zahiri: görünürde
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

ve maddiyunluk (HAŞİYE) taununun aşılmasını çeviren ve idare eden ervah-ı habisenin başlanna gelen bu dehşetli semavî tokatlar, geniş bir dairede, o sırr-ı inna ağtayna' nın hakikatini tam tamına ispat etmiş.

Sual: Risale-i Nur, kat'î bürhanlara istinaden hükümleri, aynı aynına, tevilsiz, tabirsiz hakikat çıkması ve yalnız işarat-ı tevafukiye ve sünuhat-ı kalbiyeye itimaden beyanatı, böyle dünyevî olan mesail-i istikbaliyede neden bazan tabir ve tevile muhtaç oluyor diye hatırıma geldi.

Böyle bir cevap ihtar edildi ki: Gaybî istikbal-i dünyevîde, başa gelen hâdisatı bildirmemekte Cenab-ı Erhamürrahimînin çok büyük bir rahmeti saklandığını ve gaybı gizlemekte çok ehemmiyetli bir hikmeti bulunduğu cihetle, gaybî şeyleri haber vermekten yasak edip, yalnız müphem ve mücmel bir surette, ya ilham veya ihtarla, bir emareyi vesile ederek, keşfiyatta ve rüya-i sadıkada, bir kısım gaybî hakikatlerini ihsas eder. O hakikatlerin hususî suretleri vukuundan sonra bilinir.

Said Nursî

* * *

Risale-i Nur Şakirtlerinden Emin, Hilmi, Kâmil ve Feyzi'nin Bir Fıkrasıdır

Risale-i Nur'un kasabalara ve cemaatlere berekete medar olması ve ona zarar edenlere tokat gelmesi gibi,

HAŞİYE: Evet, maddiyunluk tâununun hastalığı nev-ı beşere bu dehşetli sıtmayı ve kure-i arza bu titremeyi vermiştir.

bereket: mübareklik, bolluk, saadet
beyanat: açıklamalar, izahlar
burhan: delil, ispat, hüccet
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
Cenab-ı Erhamürrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dünyevî: dünyaya ait
ehemmiyetli: önemli
emare: alâmet, belirti, nişan
ervah-ı habise: habis, kötü ruhlar; Allah'a isyan eden, itaatı sevmeyen anarşist ruhlar.
fıkra: kısım, bölüm
gaybı: gayba ilgili, bilinmeyenle ilgili
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler
hadisat: hâdiseler, olaylar
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikat: gerçek, esas
haşiye: dipnot
hikmet: ilahî gaye, gizli sebep, fayda
hususî: özel
hükûm: karar, emir
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihtar: hatırlatma, uyarı
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istikbal-i dünyevî: dünyanın gelecegi
istinaden: istinat ederek, dayanarak
işarat-ı tevafukiye: tevafuk işaretleri, uygunluk belirtilen
itimaden: itimat ederek, dayanarak, güvenerek.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
keşfiyat: keşfiler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar
küre-i arz: yer küre, dünya
maddiyyun: maddenin ezeli ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
medar: sebep, vesile
mesail-i istikbaliye: gelecek ile ilgili meseleler
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet
müphem: belirsiz
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
rüya-yı sadıka: doğru rüya; makbul ve muteber kimselerin gördükleri şekilde dünyada hakikatlan çıkan sadık rüya
sâlin: diğer, başka, öteki
semavî: semaya ait, gökten gelen; Allah tarafından olan, ilâhî
sûret: biçim, tarz, görünüş
sünuhat-ı kalbiye: kalbe ait hatırlayışlar, içe doğuşlar
şakirt: talebe, öğrenci
tabir: yorum, yorumlama.
tâun: veba
tevil: yorumlama, yorum
vesile: aracı, vasıta
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme

şahıslara da pek zahir bir surette, hem bereket ve hüsn-i maişet ona çalışanlara ve gaybî tokatlar, onun aleyhinde çalışanlara gelmesi, bu havalide pek çok hâdiseleri var. Biz, kendi nefsimizde, çalıştığımız zaman, pek zahir bir surette bir hüsn-i maişet, bir inayet gördüğümüz gibi, Risale-i Nur'un erkânından Nazif, kat'î bir surette haber veriyor ki:

Üç dört adam, dünya servetinin hatırı için Risale-i Nur aleyhinde toplanıp münafıkane tedbir kurdukları hengâmda, üç gün sonra o üç adamın haneleri ve birinin dükkânı yanıp, her biri binler lira zayiatla tokat yediler.

Hem bir dessas casus adam, Risaletü'n-Nur Şakirtleri aleyhinde çalışıyordu ki, onları hapse attırsın. Birgün, serbest olarak "Ben, bir ip ucu bulamadım ki bunları hapse sokayım. Eğer bir ipucu bulsam onları hapse sokacağım" diye ilân ettiği vakitten iki gün sonra bir iş yapıp, Risale-i Nur Şakirtleri yerinde o iki sene hapse girdi.

Hem bedbaht, muannit bir adam, Risale-i Nur aleyhinde, hem şakirtlerinin bir ruknu aleyhinde bulunduğu hengâmda, bir iki gün sonra meyhaneye gidip içe içe çatlamış, orada ölmüş.

Bu nevide çok hâdiseler var. *Demek Risale-i Nur, dostlara tiryak olduğu gibi, düşmanlara da sâika oluyor.*

Hem Gavs-ı Âzamın, Üstadımız hakkında [1] فَاِنَّكَ مَحْرُوسٌ بِعَيْنِ الْعِنَايَةِ fıkrasıyla, inayet ve teshile mazhar olduğuna ve tevafuk, Risale-ı Nur'un bir madenı

1- Muhakkak sen inayet gözüyle himaye edilmektesin.

aleyh: ona karşı onun üzerine
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
bereket: mübareklik, bolluk, saadet
casus: çeşitli konularda sır mahiyetindeki şeyleri öğrenip başkalarına bildiren kimse
dessas: desise eden, aldatıcı oyuncu, hileci.
erkân: rukunler, esaslar
fıkra: kısım, bölüm
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdulkadir-i Geylanî Hazretlerinin ismi.
gaybî: gaybla ilgili, bilinmeyenle ilgili
hadise: olay
hane: ev
havali: bölge, etraf, çevre civar
hengam: zaman, sıra
hüsn-i maişet: geçim güzelliği
inayet: yardım, ihsan, lütuf
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
mazhar: nail olma, şereflenme
muannit: inatçı, ayak direyen
münafıkane: münafıkça, ikiyüzlülükle
mütecavizane: tecavüz ederek, sarkıntılıkla, tecavüz eder şekilde
nefs: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
nevî: çeşit, tür
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rükn: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli ferdlerinden her biri
sâika: sevk eden, sürükleyen, sebep olan
suret: biçim, tarz, görünüş
şakirt: talebe, öğrenci
tedbir: idare etme, çekip çevirme
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
zahir: açık, âşikar
zayiat: zarar ve ziyan, kayıplar, yıkıntılar

bulunduğuna pek çok emarelerden, bu bir iki gün zarfında, küçük ve lâtif, fakat kat'î kanaat veren cuz'î hâdiselerin tevaukatında gözümüzle gördüğümüz inayet-i Rabbaniyenin numunelerinden beş-altısını beyan ediyoruz ki, onlar, bu iki gün zarfında beraber vukua gelmiş.

BİRİNCİSİ: Dün, Üstadımıza, Risale-i Nur'a ait üç hizmet lâzım geldi. Kimse de yok. Bizler de uzakta. Merdivenden inip, bir çocuğu bulup, bizlere göndermek niyetiyle kapıyı açtı. Risale-i Nur'un o üç hizmetini görecek, üç şakirdi, fevkalâde bir tarzda dakikasıyla kapıya geldiler.

İKİNCİSİ: .....

ÜÇÜNCÜSÜ: Üstadımız, aynı yine bugün Emin'e dedi: "Üç dört aydır her hafta karyesinden buraya gelen hane sahibesi gelmedi, kirasını dört aydır almadı. Herhalde cevap gönderin gelsin, alsın" dediği aynı dakikada, dört aydan beri gelmeyen o hane sahibesi kapıyı vurdu, geldi. Beş aylık kirasını aldı. Üstadımız, bu hâdise-i inayetten memnuniyeti için ona uzak bir nahiyeden gelen, yuvarlak, hiç görmediğimiz ve burada bulunmayan bir küçük ekmeği o hane sahibesine verdi. Aynı vakitte, yirmi dakika zarfında, burada bulunmayan o aynı ekmekten beş mislı, iki sene Risale-i Nur'un iki kitabını alıp mütalaasının manevî ücretinin binde bir ücreti olarak geldi. Ve bir parçacık aşure çorbasını dahi yine o ev sahibesine verdi. Aynen, o aşurenin on mislı kadar, üç lâtif

aşure: Muharrem ayının onuncu günü. Bu ayın onuncu gününde çeşitli hububat ve yemişler katılarak pişirilen bir çeşit tatlı
beyan: açıklama, bildirme, izah
cüz'î: küçük, az
emare: alamet, belirti, nişan
fevkalâde: olağanüstü
hâdise: olay
hâdise-i inâyet: koruma hâdisesi. İlâhî koruma altında olma olayı
hane: ev
inâyet: yardım, ihsan, lütuf
inâyet-i Rabbâniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenâb-ı Hakk'ın yardımı
kanaat: inanma, görüş, fikir
karye: köy
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kerâmet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
latif: tatlı, hoş
lâtif: tatlı, hoş
maden: asıl, esas, kaynak
manevî: manaya ait, maddî olmayan
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
misl: kat, eş
mutalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
nahiye: kaza ve köy arasındaki kademe, bucak
numune: örnek
Risâle-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahibe: bir şeyin sahibi olan kadın
şâkirt: talebe, öğrenci
tarz: biçim, şekil
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münâsebetler içensin de birbirine denk gelme
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zarfında: süresince

ekmek, yine iki sene iki kitabın okunmasına binde bir ücret diye geldi. Gözümüzle gördük.

Hem bugün o hane sahibesinin, yedi senedir adını bilmediği için "İsmin nedir?" diye sordu. O da demiş: "Hayriye'dir." Hayriye ismünde olmak tefeuluyle, iki saat sonra, Hayri namında Risale-i Nur'un bir şakirdi, haberimiz yokken İstanbul'a gitmiş. Hem ticaret münasebetiyle iki mühim şakirtler dahi gidip geç kaldılar. Maddi, manevî fırtınalar münasebetiyle Üstadımız onları, hem oradaki mühim bir şakirdi için çok merak ediyordu. Bugün o Hayri, iki saat o Hayriye'den sonra geldi; o uç şakirt hakkındaki merakı izale etmekle beraber Üstadın sonra –dört aydan beri devam eden "tefarik" namında Üstadımızın bir kokusu bugün bitmiş, kendimiz gördük– Hayri'nin bir küçük şişe elinde. "Işte size tefarik getirdim." dedi. Işte bu küçük, lâtif tefarikteki tevafuka "Barekâllah" dedik.

Bu iki gün zarfında bu küçük numuneler gibi, Ustadımız, Mu'cizat-ı Ahmediyenin (ASM) tashihatıyla meşgul olduğu için, çok numuneler görmüş. Madem iki gün zarfında bu kadar inayetin cilvelerini görüyoruz; Risale-i Nur dairesi içinde dikkat edilse, herkes kendi nefsinde hizmeti derecesinde böyle numuneleri görebilir.

Risale-i Nur Şakirtlerinden

Hilmi, Emin, Kamil, Feyzi, Hafız Ahmed

Evet. Ben de tasdik ediyorum.

Said Nursî

* * *

barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
cilve: tecelli, görüntü
hane: ev
inayet: yardım, ihsan, lütuf
izale: giderme, ortadan kaldırma
lâtif: tatlı, hoş
maddî: madde ile alakalı, cismanî
madem: ...den dolayı, böyle ise
manevî: manaya ait, maddî olmayan
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
mühim: önemli, ehemmiyetli
münasebet: vesile ...dan dolayı
munasebet: vesile ...dan dolayı
nam: ad
nefs: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
numune: örnek
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahibe: bir şeyin sahibi olan kadın
şakirt: talebe, öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
tashihat: düzeltmeler, tashihler
tefarik: bir koku çeşidi
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
zarfında: süresince

Feyzi ile Emin Diyorlar:

Üstadımızın ve Risale-i Nur'un ciddî hakaiklen içinde en tatlı bir fakihesi tevafuk olduğu için, kardeşlerimize, yine bu ıkı gun zarfında kuçuk bır ıki tevafuku, sıze bundan evvelki tevafuka haşiye olarak yazıyoruz.

Evet, nasıl ki kelımatta ve kelimat-ı mektubede tevafuk, bir kast, bir inayet-i hususiyeyi gösteriyor. Bazan harika olup keramet derecesine çıkıyor. Bazan lâtif bir zarafet veriyor. Aynen öyle de, Rısale-ı Nur'a aît ve Üstadımıza ait hâdısatta da aynen, kastî ve inayetkârâne tevafuku, akvalde olduğu gibi o ef'alde de görüyoruz.

Ezcümle: Sıze yazılan, dört ay gelmeyen hane sahibesı ıçin Emin kardeşimize dedi: "Haber gönder" tekellümünde, onun kapı çalması tevafuk ettiği gibi, aynı cümleyi bır-iki gün sonra iki defa okunduğu zaman, "Emın'e dediği" kelimesi okunduğu ânında, aşağıdaki kapıyı Emin açtı. Gelmek zamanı gelmeden geldi. İkinci gun, yine başka bir adama okunduğu vakit, "Emin'e dediği" kelimesini okuduğu vakit, aynı anda yukan kapıyı Emin açtı, gelmek âdetine muhalif olarak geldi, girdi. Bu iki tevafuk, hane sahibesinin tevafukuna tevafuku gosteriyor ki, en cüz'î işlerimiz de tesadüf değil, kastî tevafuktur.

Hem, dort ay evvel bize bir parça tarhana getiren Risale-i Nur Şakirtlerinden Fuad'ın, Istanbul'a gidip, otuz gün tehırınden, geç kalmasından endişe ettiğimiz aynı günde, onun tarhanası bittiği aynı günde gelmesi tevafuk ettı.

adet: gorenek, usul, alışkanlık
akval: sozler
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
cüz'ı: kuçuk, az
ef'al: fıller, ameller
endişe: kaygı
evvel: once
ezcümle: bu cumleden olarak
fakıhe: yemiş, meyve
hadısat: hadıseler, olaylar
hakalık: hakikatler, dogrular, gerçekler
hane: ev
harika: olaganustu
haşıye: dıpnot
Inayet-i hususiye: özel yardım, koruma
Inayetkarâne: lutuf ve himayede bulunana yakışır surette yardım edene yakışır şekilde
kasdı: bıle bıle yapılan
kast: bir ışı bıle bıle isteyerek yapma
kelımat: kelimeler, sozler
kelımat-ı mektube: mektuptaki kelimeler, sozler
keramet: Allah ın velî kullarında gorulen olaganustu hâller veya tabıatustu hâdıseler
latıf: tatlı, hoş
muhalif: muhalefet eden, bir fıl ve duşunceye karşı zıt dü şuncede bulunan
Rısale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlennin adı
sahıbe: bır şeyın sahıbı olan kadın
şakırt: talebe, ogrenci
te'hir: erteleme, sonraya bırakma
tekellüm: soyleme, konuşma
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uygunluk, bellı sıra, olçu ve munasebetler içensın de bırbırıne denk gelme
zarafet: zarıflık, incelik, kıbarlık
zarfında: süresince

Hem aynı günde, bir parça tereyağı-biz ve Üstadımız da bunun bereketini hissediyorduk-bittiği dakikada onun miktarına tevafuk edip, zannımızca aynı yerde, aynı miktar, aynı zamanda geldiği gibi, hem buralarda, köylerde, kül içinde yapılan bir çörek, Üstadımızın hoşuna gittiği için sabah akşam ondan yiyip ve on beş gün devam edip, bittiği aynı günde, aynı çörekten, onun akrabasından birisi getirdi. Bu tevafukun hatırı için geri çevirmedi, kabul ettı. Gözümüzle bu lâtif tevafukdaki şının inayet-i ilâhiyyenin cüz'î cilvelerini gördük ve anladık kı, kör tesadüf işimize karışmıyor.

Mânidar tevafuk, Risale-i Nur'un kelimatında ve hurufatında olduğu gibi, ona temas eden harekât ve ef'alde de dahi mânıdar tevafuklar var. İnayete temas ettiği için, en cüz'î birşey de olsa kıymeti büyüktür. Böyle uzun yazmak ve zıyade ehemmiyet vermek ısraf olmaz. Çunkü, manası olan inayet ve iltifat-ı rahmet muraddır. Ve o bahis de manevî bır şükurdür.

Risale-i Nur Şakirtlerinden
Emin, Feyzi

bahıs: konu
bereket: bolluk, saadet
cilve: tecelli, görüntü
cuz'ı: küçük, az
ef'al: fiiller, ameller
ehemmiyet: onem, deger, kıymet
harekat: hareketler, davranışlar
hurufat: harfler
iltifat-ı rahmet: rahmetin tevecculu, yonelmesi, bakması
inayet: yardım, ihsan, lutuf
inayet-i ilahiye: Allah ın yardımı
ısraf: gereksız yere harcama, ıhtıyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
kelimat: kelimeler, sozler
kıymet: deger
latif: tatlı, hoş
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
manıdar: nukteli, ince manalı
mukabil: karşılık
murad: maksat, merem
Risale-i Nur: Nur Rısalesi. Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerinın adı
şakırt: talebe, oğrencı
şükür: Allah ın nımetlerine karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
teberruk: bir şeyı bereket ve saadet vesılesı sayarak almak veya vermek
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uygunluk, belli sıra, olçu ve munasebetler içerisinde bırbırıne denk gelme
ziyade: fazla, fazlasıyla

RİSALE-İ NUR ECZALARINI MAHKEMEDEN ALIP, BANA GETİRİP TESLİM EDEN HAFIZ MUSTAFA'YA HITAPTIR

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ بِعَدَدِ حُرُوفَاتِ رَسَائِلِ النُّورِ [3]

Sen binler safalarla geldin, beni ebedî minnettar ettin. Ve sadık arkadaşlarınla Risale-i Nur'un serbestiyetine hizmetinız o derece buyük ve kıymettardır, değil yalnız bizi ve Risale-i Nur'un Şakirtlerini, belki bu memleketi, belki alem-i Islâm'ı manen minnettar ettiniz ki, ehl-i imanın imdadına yetişmeye Risale-i Nur'un yolunu serbestçe açtınız. Ben, bır seneden ben seni ve seninle beraber Risaye-i Nur'un bu serbestiyetine çalışanları, Hafız Ali ve Hüsrev gıbı Rısale-ı Nur'un kahramanlarıyla beraber manevî kazançlarıma, dualanma şerik etmişim; hem devam edecek... Buraya kadar yoldakı her bır dakıka, bır gün, hizmette bulunmak gibi beni minnettar eyledi. Hakım-ı adil namını alan malum zatı ve lehımızde onunla beraber çalışanlan, bu hakikî adalete hizmetleri için ahir ömrume kadar unutmayacağım. Altı yedı aydır onları da aynen manevî kazançlarıma şerik ediyorum.

Bana teslim ettikleri risalelerin bir kısmını, kardeşlerime cevap vereceğim, butununu yazsınlar, onlara hediye edeceğim. Çünkü onlar, Risale-i Nur'un bundan sonraki hizmetine tam hıssedardırlar. Bu meselede ben Denızlı

ahır ömür: omrun son devresi hayatın son demleri
âlem-i Islâm: Islâm âlemı, Islâm dunyası.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
ebedî: sonu olmayan, daımı, sureklı
ecza: cuz'ler, parçalar, kısımlar
ehl-i iman: mananlar, ıman sahıplen
hakıkî: gerçek
Hakım-ı Âdil: âdıl hakım, adâlet ile ış gören hukmedıcı, adâletlı hukûm vencî.
hıssedar: hisse sâhıbı, hıssesi olan.
hıtap: soz soyleme, topluluga veya bırısıne karşı konuşma
İmdat: yardım

1 Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44)
3 Allah ın selamı, rahmetı ve berekatı Rısale-ı Nur un harflen adedınce uzennize olsun.

kıymet: deger
leh: onun tarafına, ondan yana, bınnın faydası ıçın yapılan hareket
malum: bılınen, bılınır olan
manen: mana bakımından manaca
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
mesele: onemlı konu
minnettar: bır ıyılığe karşı te şekkur duygusu ıçınde olan
nam: ad
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı. Be dıuzzaman Saıd Nursî nın eserlennin adı
sadık: dogru, gerçek, sozunde vaadınde ışınde doğru olan
safa: rahat ve huzurlu olma, gonül şenlıgı
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâlı
şakırt: talebe, ogrencı
şerik: ortak
zat: kışı, şahıs.

şehrini kendi karyeme arkadaş edip bütün emvatını ve ehl-i imanın hayatta olanlarını hem kendim, hem Risale-i Nur'un talebeleri, manevî kazançlarımıza hissedar etmeye karar verdik. Denizli Hapishanesini de, bir imtihan medresemiz telakki ediyoruz. Ve bizimle alakadar hem Denizli de, hem hapsinde umumuna ve hususan tam adaletini gördüğümüz mahkeme heyetine çok selam ve dualar ederiz.

Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ[1][2]

Beşinci Nokta: Risale-i Nur, bu Anadolu memleketine, belâların def'ine ehemmiyetli bir vesiledir. Sadaka nasıl belâyı def ediyor, onun intişarı ve okunması kullî bir sadaka nevinde semavî ve arzî belâların def'ine vesile olduğu çok emareler ve çok hâdiselerle tebeyyün etmiş. Hatta Kur'ân'ın işaretiyle tahakkuk etmiş. Ve yazmasını ve intişarını men etmek zamanlarında dört defa zelzelelerin başlaması ve intişarıyla durmaları ve Anadolu da ekser yerlerde okunması Harb-i Umumînin Anadolu'ya girmemesine bir vesile olduğu Sure-i Ve l-Asr işaret ettiği halde bu iki ay kuraklık zamanında mahkemenin Risale-i Nur'un beraatine ve vatana menfaatli olduğuna dair kararını Mahkeme-i Temyiz tasdik ederek tam bir serbestiyetle Risale-i Nur'un intişarı ve okunmasını beklerken, bütün bütün aksine olarak men edilmesi ve mahkemedeki

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla

2- Allah'ın selamı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun

alâkadar: ilgili, ilişki
arzî: yerle ilgili, yere ait
belâ: musîbet, sıkıntı
beraat: [illegible]
bereket: mübareklik, bolluk, saadet
dair: alâkalı, ilgili
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ekser: en çok, daha ziyade
emare: alâmet, belirti, nişan
emvat: ölüler
hadise: olay
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
heyet: kurul, komite
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
hususan: bilhassa, özellikle
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
isra: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. suresidir. Mekke'de nazil olmuştur.
karye: köy
kusur: eksiklik, noksan, özür
kullî: umumî, genel, bütün olan
Mahkeme-i Temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medrese: ders okutulan yer
men: yasak, etme, engelleme
menfaat: fayda
nev': tür, çeşit
nokta: konu ile ilgili bölüm
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
semavî: semaya ait, gökten gelen, Allah tarafından olan, ilâhî
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in aynıdığı 114 bölümden her biri
sure-i Ve l-Asr: Asr suresi
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma
telakkî: anlama, kabul etme
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma
umum: bütün
vesile: aracı, vasıta
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

risalelerin sahiplerine iade edilmemesi ve bizi de o cihetçe konuşmaktan men etmeleri cihetiyle, belâların def'ine vesile olan bu küllî sadaka-i maneviye belâya karşı çıkamadı, günahımız neticesi kuraklık başladı.

Biz Risale-i Nur Şakirtleri dünyaya çok ehemmiyet vermediğimizden, dünyaya yalnız Risale-i Nur için baktığımızdan, bu yağmursuzlukta dahi o noktadan bakıyoruz. İşte, Denizli de mahkemeye verilen cüz'i bir kısım Risale-i Nur, sahiplerine iadesinin aynı zamanında, burada dahi bir kısım zatlar yazmaya başlamaları aynı vakitte, bu yağmursuzlukta bir derece rahmet yağdı. Fakat Risale-i Nur'un serbestiyeti cüz'i olmasından, rahmet dahi cüz'i kaldı. İnşaallah, yakında benim de risalelerim iade edilecek, tam serbest ve intişan küllîleşecek ve rahmet dahi tam olacak (HAŞİYE)

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ بِعَدَدِ قَطَرَاتِ الْمَطَرِ فِي لَيْلَةِ الرَّغَائِبِ[2]

Aziz Kardeşlerim,

Size iki pusulayı Leyle-i Regaipten altı saat evvel yazdım. "Hizbu'n-Nuriye" kâğıt ile teslimden sonra, katiyen benim kanaatimde bir nevi Mu'cize-i Ahmediye olarak, iki aydan beri mütemadiyen kuraklık ve yağmursuzluk,

HAŞİYE: Hem aynen öyle oldu, biz gördük

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla

2 Leyle-i Regâibde yağan yağmurun damlaları adedince selâm olsun

akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
asır: yüzyıl
azız: izzetli, muhterem, saygın
bela: musibet, sıkıntı
cüz'i: küçük, az
def: kovma, uzaklaştırma
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
haşiye: dipnot
hisse: pay, nasip
hizbu'n-nuriye: hukmünü yenne degenne iade-gen verme
inşaallah: Allah izin verirse, ma nasında kullanılan bir dua
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak, kesinlikle
küllî: umumî, genel, bütün olan
Leyle-i Regaip: Regaip Gecesi, Recep ayının ilk Cuma gecesi
makbul: kabul edilmiş, geçerli
men: yasak etme, engelleme
misl: kat, eş
Mu'cize-i Ahmediye: Hz. Peygamber (s.a.v)'in mu'cizesi
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nevî: çeşit, tür
pusula: kısa mektup
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
Risale-i Nur: Nur Kısâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadaka-i maneviye: belaları defedecek manevî sadaka
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
umum: bütün
vesile: aracı, vasıta
zat: kişi, şahıs

her tarafta daima namazlardan sonra pek çok duaların akım kaldığı ve herkes meyusiyetinden derd-i maişet endişesiyle kalben ağlarken, birden Leyle-i Regaip –bütün ömrümde hiç işitmediğim ve başkalar da işitmediği– üç saatte yüz defa, belki fazla tekrarla melek-i ra'dın yüksek ve şiddetli tesbihatıyla öyle bir rahmet yağdı ki, en muannide dahi Leyle-i Regaip'in kudsiyetini ve Hazret-i Risalet'in bir derece, bir cihette alem-i şahadete teşrifinin umum kainatça ve bütün asırlarda nazar-ı ehemmiyette ve Rahmeten li'l-Alemin olduğunu ispat ettı ve kainat o geceyi alkışlıyor diye gösterdi.

Acaba, dualarımızda Isparta bu memleketle beraberdi, bu yağmurda hissesi var mı, merak ediyorum. Şimdiye kadar çok emarelerle Risale-i Nur bir vesîle-i rahmet olmasından, bu rahmet ima eder ki, herhalde bir futuhatı perde altında vardır ve belki serbestiyetine bir işarettir. (HAŞİYE) Hem burada *Lem'alar*'ın verdiği ıştıyak cihetiyle yazıcıların çoğalması, inşaallah bir nevi makbul dua hükmüne geçti.

Risale-i Nur Talebeleri namına

Evet — Evet

Mehmed — *Ceylan*

Duanıza Muhtaç kardeşiniz

Said Nursî

HAŞİYE: Sonra tahakkuk etti ki, aynı zamanda hem futuhatı hem serbestiyetı perde altında tahakkuk etmiş

âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
cihet: yön
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
emare: alâmet, belirti, nişan
futuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
Hazret-i Risalet: Peygamberimiz Hz. Muhammed
hükmüne: yerine, değerine
ima: işaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik
Leyle-i Regaip: Regaip Gecesi, Recep ayının ilk Cuma gecesi.
makbul: kabul edilmiş, geçerli
melek-i ra'd: gök gürültüsü ile vazifeli, görevli melek.
me'yusiyet: umutsuzluk.
muannit: inatçı, ayak direyen
nazar-ı ehemmiyet: pek önemli görerek, pek mühim olduğunu düşünerek olan bakış
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur, için söylenir
rahmeten li'l-alemin: bütün alemlere rahmet olan Hz. Muhammed (asım)
talebe: öğrenci.
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlarına sahip olduğunu ifade eden sözler
teşrif: şereflendirme, şeref verme
umum: bütün
vesile-i rahmet: rahmeti kazanma sebebi

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Leyle-i Mîracın, aynı Leyle-i Regaîb gibi hiç inkâr edilmez bir tarzda, bir nevi mu'cize-i Ahmediye gibi bir kerametini ve kâinatça hürmetini gözümüzle gördük. Şöyle ki:

Nasıl evvelce yazdığımız gibi iki ay kuraklık içinde burada hiç yağmur gelmediği, güya Leyle-i Regaibi bekliyor gibi o mübarek gecenin gelmesiyle emsalsiz bir gürültü ile kudsiyetini burada gösterdiği gibi, aynen öyle de, o geceden beri buraya bir katre yağmur düşmediği halde, yirmi günden sonra aynen Mîraç gecesi birden bire öyle bir rahmet yağdı ki, dinsizlerde şüphe bırakmadı ki, Sahibü'l-Mîraç, Rahmeten li'l-Âlemîn olduğu gibi, onun Mîraç gecesi de bir vesile-i rahmettir. Hem ehl-i imanın imanlarını kuvvetlendirdiği gibi, meyusiyetlerini de bir derece izale etti.

Hal-i âlemi bilmiyorum, fakat hissediyorum ki: Ehl-i iman hem harici birkaç tarafta tazyikat, hem dâhilî endişeler ve kuraklıktan gelen derd-i maişet ve nokta-i istinadı dünyaca bulamamaktan, ehemmiyetli bir meyusiyetin tesiriyle, hatta ibadete karşı bir fütur gelmişti. Birden Mîraç gecesi, burada kerametiyle Leyle-i Regaibin kerametini takviye ederek ehl-i imana bildirdi ki: "Siz sahipsız değilsiniz. Kâinat kabzasında bulunan bir zatın, âleme rahmet gönderdiği bir istinadgâhınız vardır" diye meyusiyet ve endişelerini kısmen izale eyledi.

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Allah'ın selamı rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
aziz: izzetli, muhterem, saygın
dahilî: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
ehemmiyetli: önemli
ehl-i iman: imanlar, iman sahipleri
emsalsiz: benzersiz
endişe: kaygı
evvelce: daha önce
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç
güya: sanki
hal-i âlem: şimdiki hal ve yaşama şekli
harici: dışa ait, dış dünya ile ilgili
hürmet: nayet, ihtiram, saygı
iman: inanç, itikat
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
istinatgah: dayanak noktası, güvenilecek yer
izale: giderme, ortadan kaldırma
kabza: tutamak, yen, el
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
katre: damla
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler
kısmen: kısmı olarak, bazı yönden
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik
leyle-i Mîraç: Mîraç Gecesi. Hz. Muhammed'in Mîraca çıktığı gece. Recep ayının 27. gecesi
leyle-i Regaip: Regaip Gecesi. Recep ayının ilk Cuma gecesi
me'yusiyet: umutsizlik
mîraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Peygamber (s.a.v)'ın mu'cizesi
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
nevî: çeşit, tür
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
rahmeten li'l-âlemîn: bütün âlemlere rahmet olan Hz. Muhammed (asm)
sahibü l-mîrac: mîraç mu'cizesinin sahibi
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
tarz: biçim, şekil
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
tesir: etki
vesile-i rahmet: rahmeti kazanma sebebi
zat: kişi, şahıs.

Hem Risale-i Nur'un bir silsile-i kerametini teşkil eden tevafuk, bu hâdisede hiç tesadüfe havale edilmez bir tarzda üç-dört tevafukla, Leyle-i Mıraç ve Leyle-i Regaib hürmetlerinde Risale-i Nur'un da bir hissesi var olduğunu gördük.

Birinci tevafuk: İptida ve intiha-i terakkiyat-ı hayat-ı Ahmediyenin ünvanları olan Leyle-i Regaib ve Leyle-i Mıraç bu kuraklık zamanında kesretli rahmette tevafuklarıdır.

İkinci tevafuk: Bugünlerde Hüsrev'in tevafuklu yazdığı Mıraç Risalesini burada Risale-i Nur talebeleri şevke gelip aynen tevafukunu, hatta yedi "fakat, fakat, fakat" kelimelerinin parlak tevafukunu gösteren nüshaları yazdılar, bitirdiler. Ben de tashih ediyordum, başkaları da okuyordular. Birden Mıraç gecesi kesretli rahmetiyle gelmesi, Risale-i Nur'un yazılması ve Hüsrev'in Mıraç Risalesi ve intişarı dahi bir vesile-i rahmet olduğunu talebelerime bir kanaat verdi. İki-üç tevafuk daha var. Bize kat'î kanaat veriyor ki, tesadüf içinde yoktur. Doğruları doğruya bu muannit zamanında şeair-i İslâmiyenin ehemmiyetlerini göstermeye bir işarettir. Umum kardeşlerime selâm ve Mıraçlarını tebrik ederim.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Buranın umum ahlisi ve Risale-i Nur Şakirtleri namına kardeşiniz

Said Nursî

Evet Üstadımızı tasdik ediyoruz.

Mehmed, Mehmed, Osman, İbrahim, Ceylan, Hayri, vs

1- Bâkî olan ancak Allah'tır.

ahali: halk.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
hâdise: olay.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hisse: pay, nasip.
İbtida ve intiha-yı terakkiyat-ı hayat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin manevî hayatındaki terakkiyatının başı ve sonu, uç noktası, bütün yaratılmışların en faziletlisi olma.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
leyle-i Mıraç: Mıraç Gecesi. Hz. Muhammed'in Mıraca çıktığı gece, Recep ayının 27 gecesi.
leyle-i Regaip: Regaip Gecesi. Recep ayının ilk Cuma gecesi.
Mıraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27 gecesinde Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi.
muannit: inatçı, ayak direyen.
nam: ad.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
silsile-i keramet: keramet silsilesi, kerametin zincirleme birbirini takip etmesi.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeair-i İslâmiye: İslâm'a ait işaretler, İslâm'a sembol olmuş iş ve ibadetler.
şevk: şiddetli arzu, istek, keyif, neşe.
talebe: öğrenci.
tarz: biçim, şekil.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tashih: düzeltme, yanlışını giderme.
tesadüf: rastlantı.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
umum: bütün.
ünvan: ad, isim.
vesile-i rahmet: rahmeti kazanma sebebi.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Azız, Sıddık Kardeşlerim,

Bir sual: "Tevafukla bu keramet nasıl kat'ı sabıt oluyor?" dıye kardeşlerımızden bırısının sualıne küçük bır cevaptır.

Elcevap: Bırşeyde tevafuk olsa, küçük bır emare olur kı, onda bır kasıt var, bır ırade var; rastgele bır tesadüf değıl. Ve bılhassa tevafuk bırkaç cıhette olsa, o emare tam kuvvetleşır. Ve bılhassa, yüz ıhtımal içınde ıkı şeye mahsus ve o ıkı şey bırbırıyle tam münasebettar olsa, o tevafuktan gelen ışaret sarıh bır delalet hükmüne geçer kı, bır kasıt ve ırade ıle ve bır maksat ıçın o tevafuk olmuş, tesadüfün ıhtımalı yok.

İşte, bu mesele-i Mıraclye de aynen boyle oldu. Doksan dokuz gün içınde yalnız Leyle-i Regaıp ve Leyle-i Mıraca yağmur rahmetının tevafuku ve o ıkı gece ve güne mahsus olması, daha evvel ve daha sonra olmaması ve ıhtıyac-ı şedıdın tam vaktıne muvafakatı ve Mıracıye Rısalesının burada çoklar tarafından şevkle kıraat ve kıtabet ve neşrıne rastgelmesı ve o ıkı mubarek gecenın bırbırıyle bır kaç cıhette tevafuk etmesi ve mevsımı olmadığı ıçın acıp gurültülerle, söylenmeyecek maddî manevî zemın gürültülerıyle feryatlarına tehdıtkarane ve teselli-darane tevafuk etmesi ve ehl-ı ımanın meyusıyetınden teselli aramalarına ve dalaletın savletınden gelen vesvese ve zaafıyetıne karşı kuvve-i maneviyenın takvıyesını

acip: tuhaf, hayrette bırakan
bilhassa: özellıkle
cıhet: yon
delâlet: delıl olma, gösterme, alamet, ışaret
ehl-i iman: mananlar, ımana sahıplen
elcevap: cevap olarak
emare: alamet, belırtı, nışan
evvel: önce
feryat: haykırma, çığlık.
hükmüne: yerine, degenne
ıhtımal: olabılırlık
ıhtıyac-ı şedıt: çok şıddetlı ıhtıyaç, şıddetlı muhtaç olus
ırade: dileme, isteme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç
keramet: Allah'ın velî kullarında gorulen olağanustu hâller veya tabıatustu hâdıseler
kıraat: okuma, devamlı ve düzgün okuma
kitabet: kâtıplık, yazma
kuvve-i maneviye: manevi güç, moral
Leyle-i Mıraç: Mıraç Gecesi. Hz. Muhammed'in Mıraca çıkbgı gece. Recep ayının 27. gecesi
Leyle-i Regaıp: Regaıp Gecesi. Recep ayının ılk Cuma gecesi.
maddî: madde ile alakalı, cısmanî
maksat: gaye
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mesele-i Mıracıye: Peygamber Efendımızın (asm) Mıraca çıkması, Cenab-ı Hakkın huzuruna varması hâdısesi
me'yusıyet: umıtsızlık.
Mıracıye: mıraca dair, mıraç hakkında
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
münasebettar: ılgılı, alakalı
neşr: herkese duyurma, yayma, tamım

rahmet: Allah'ın kullarını esırgemesi, onlara maddî ve manevî nımetler vermesi
sabıt: ıspat edılmış, ıspatlanmış
sarıh: açık, âşıkar
savlet: şıddetlı hücum, saldırma
sual: soru
şevk: şıddetlı arzu, ıstek, keyf, neşe
takvıye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, teyıt ve tasdik etme
tehdıdkârâne: tehdıt edercesıne
tesadüf: rastlantı
teselli: avutma, acısını dındırme
tesellıdarane: teselli ederek, avutarak
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve munasebetler içerisınde bırbırıne denk gelme
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötu ve sınsı duşunce
zaafıyet: zayıflık, güçsuzluk, dermansızlık.
zemin: yeryüzu

1. Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Allah'ın selamı, rahmetı ve berekâtı uzerınıze olsun

istemelerine tam tevafuku, ve bu geceler gibi şeair-i İslâmiyeye karşı hürmetsizlik edenlerin hatalarına bir tekdir olarak, "Kainat bu gecelere hürmet eder, neden siz etmiyorsunuz?" diye manasında, kesretli rahmetle şeair-i İslâmiyeye karşı, hatta semavat ve feza-i âlem hürmetlerini göstermekle tevafuk etmesi, zerre miktar insafı olan bilir ki, bu işte hususi bir kasıt ve irade ve ehl-i imana hususi bir inayet ve merhamettir, hiçbir cihetle tesadüf ihtimali olamaz.

Demek hakikat-i Miraç, bir mu'cize-i Ahmediye (ASM) ve keramet-i kübrası olduğu ve Miraç merdiveniyle göklere çıkması ile zat-ı Ahmediyenin (ASM) semavat ehline ehemmiyetini ve kıymetini gösterdiği gibi, bu seneki Miraç da zemine ve bu memleket ahalisine kainatça hürmetini ve kıymetini gösterip bir keramet gösterdi.

Duanıza muhtaç kardeşiniz
Said Nursî

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Bizim kat'iyen şek ve şüphemiz kalmadı ki, bu hizmetimizin neticesi olan Risale-i Nur'un serbestiyetini değil yalnız biz ve bu Anadolu ve alem-i İslâm alkışlıyor, takdir ediyor, belki kainat memnun olup cevv-i sema, feza-i alem alkışlıyor ki, üç-dört ayda yağmura şiddet-i ihtiyaç varken gelmedi, yalnız Ankara teslim kararına tevafuk

ahalı: halk
âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aziz: izzetli, muhterem, saygın
cevv-i sema: gökyüzü, hava alemi, uzay boşluğu
cihet: yön
Dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehil: sahip, malik, yetkili, sahibi olan
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri
feza-yı âlem: âlemin fezası, uzay
hakıkat-ı Mıraç: Miraç gerçeği, Miraçın hak ve hakikat olduğu
hususi: özel
hürmet: saygı
ihtimal: olabilirlik
inayet: yardım, ihsan, lütuf
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler
keramet-i kubra: en büyük keramet
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kıymet: değer
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27 gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen haleen çıkması
mu'cize-i Ahmediye: Hz. Peygamber (s.a.v)'in mu'cizesi
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
semavat: semalar, gökler
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şeair-i İslamiye: İslam'a ait işaretler, İslam'a sembol olmuş iş ve ibadetler
şek: şüphe, zan, tereddüt
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın, muhtaç olmanın şiddeti, ihtiyacın çok fazla olması
takdir: kıymet verme, değer biçme
tekdir: azarlama
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği
zemin: yeryüzü
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

eden Leyle-i Regaip'teki emsalsiz ve gürültülü rahmetin gelmesi ve Denizli'de mahkemenin bilfiil teslimine karar vermesi, yine Leyle-i Miraç'ta aynen Risale-i Nur'un bir rahmet olduğuna işareten Leyle-i Regaip'e tevafuk ederek kesretle melek-i ra'dın alkışlamasıyla ve rahmetin Emirdağında gelmesi o teslim kararına tevafuk etmesi ve bir hafta sonra, demek Denizli'de vekillerin eliyle alınması hengamlarında yine aynen Leyle-i Miraç'a ve Leyle-i Regaip'e tevafuk ederek aynen onlar gibi şaban-ı şenfin bir cuma gecesinde yağmurun bu memlekete gelmesi, o tevafuklanyla kat i kanaat verdi ki- *Risale-i Nur'un musaderesine ve hapsine dört zelzelelerin tevafuku küre-i arzca bir itiraz olduğu* gibi, bu Emirdağı memleketinde dört ay zarfında yalnız uç cuma gecesinde ki –bin Leyle-i Regaip, bin Leyle-i Miraç, bin de şaban-ı muazzamın birinci cuma gecesinde– rahmetin kesretli gelmesi ve Risale-i Nur'un da serbestiyetinin üç devresine tam tamına tevafuk etmesi, küre-i havaiyenin bir tebriki, bir müjdesidir ve *Risale-i Nur dahi manevî bir rahmet ve yağmur olduğuna kuvvetli bir işarettir.*

Ve en lâtif bir emare şudur ki: Dün, birdenbire bir serçe kuşu pencereye geldi, vurdu. Biz, uçurmak için işaret ettik, gitmedi. Mecbur olduk, dedim: "Pencereyi aç; o ne diyecek?" Girdi, durdu, ta bu sabaha kadar... Sonra odayı ona bıraktık, yatak odama geldim. Bu sabah çıktım, kapıyı açtım, yanım dakikada dondum, baktım, "Kuddûs, Kuddûs" zikrini yapan bir kuş odamda gördüm. Gülerek dedim: "Bu misafir niçin geldi?" Tam bir saat bana baktı,

bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak
devre: dönem
emare: alâmet, belirti, nişan
hengam: zaman, sıra
işareten: işaret ederek, belirterek
kanaat: inanma, görüş, fikir
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
Kuddûs: kusur, eksiklik ve noksanlıktan temiz olan, fazilet ve güzelliklerle örülen, noksanlığı gerektirecek şeylerden son derece münezzeh olan, izzet ve kibriya sahibi Allah
küre-i arz: yer küre, dünya
küre-i havaiye: hava küre, atmosfer
lâtif: güzel, hoş
leyle-i Miraç: Miraç Gecesi. Hz. Muhammed'in Miraca çıktığı gece, Recep ayının 27. gecesi
leyle-i Regaip: Regaip Gecesi. Recep ayının ilk Cuma gecesi
manevî: manaya ait, maddî olmayan
melek-i ra'd: gök gürültüsü ile vazifeli, görevli melek.
müsadere: toplatma, elden alma
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
şaban-ı muazzam: çok yüce şaban ayı
tevafuk: uyguniuk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vekil: nâzır, bakan
zarfında: süresince
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma

uçmadı, ürkmedi. Ben de okuyordum; ekmek bıraktım, yemedi. Yine kapıyı açtım, çıktım, yanım dakikada geldim, o misafir kayboldu. Sonra bana hizmet eden çocuk geldi, dedi ki: "Ben bu gece gördüm ki, Merhum Hafız Ali'nin (RH) kardeşi yanımıza gelmiş." Ben de dedim: "Hafız Ali ve Hüsrev gibi bir kardeşimiz buraya gelecek." Aynı günde, iki saat sonra çocuk geldi, dedi: Hafız Mustafa geldi; hem Risale-i Nur'un serbestiyetinin müjdesini, hem mahkemedeki kitaplarını da kısmen getirdi; hem serçe kuşunun ve benim rüyamın, hem kuddüs kuşunun tabirini ispat etti ki, tesadüf olmadığını gösterdi. Acaba, emsalsiz bir tarzda hem serçe kuşu acip bir surette, hem kuddüs kuşu garip bir surette gelip bakması, sonra kaybolması ve masum çocuğun rüyası tam tamına çıkması, hem Risale-i Nur'un Hafız Ali gibi bir zatın eliyle buraya gelmesinin aynı zamanına tevafuku hiç tesadüf olabilir mi? Hiçbir ihtimali var mı ki, bir beşaret-i gaybiye olmasın? (HAŞİYE) Evet, bu mesele, küçük bir mesele değil, kainat ve hayvanat ile alakadardır.

HAŞİYE: Hem bu kuşların Risâle-i Nur'la alâkadarlıklarını teyit eden çok emareler var.

Ezcümle: O kuşların alakadarlığını gösteren mektup Milas'a gittiği aynı vakitte garip bir tarzda kuddüs kuşu o mektubun meâlini vaziyetiyle teyit ettiği gibi, aynı mektup İnebolu'da geceleyin okunurken büyük bir gece kuşu hariqa bir tarzda pencereye gelip, kanadıyla vurup, durup dinlemesi, aynı mektup Sava'da okunurken bir defa iki çekirge üstüne gelip, durup neticeye kadar durmaları, bir defa da serçe ve bülbül kuşları aynı mektubun okunmasında pervane gibi uçup alakadarlık göstermeleri, ve Isparta'da Hüsrev'in evinde, aynı mektup okunurken, bülbül kuşu hilâf-ı âdet salona gelmesi, alakadarlığını göstermesi gibi çok emâreler, bu keramet-i Nuriyeyi teyit ediyor.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alakadar: ilgili, ilişki
beşaret-i gaybiye: gayptan gelen müjde
emare: alâmet, belirti, nişan
emsalsiz: benzersiz
Ezcümle: bu cümleden olarak
hariqa: olağanüstü
hayvanat: hayvanlar
hilâf-ı âdet: âdete aykırı
ihtimal: olabilirlik
ispat: doğruyu delilleriyle gösterme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
keramet-i Nuriye: Risâle-i Nur'a ait keramet
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
kuddüs: kusur, eksiklik ve noksanlıktan temiz olan, fazilet ve güzelliklerle ovülen noksanlığı gerektirecek şeylerden son derece münezzeh olan, izzet ve kibriya sahibi Allah
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
meal: mana, anlam, mefhum
mesele: önemli konu
mesele: önemli konu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali
suret: biçim, şekil, tarz
tabir: yorum, yorumlama
tarz: biçim, şekil
tesadüf: rastlantı
tevafuk: uygunluk, belli sıra, oluş ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
vaziyet: durum
zat: kişi, şahıs

Evet Risale-i Nur serbestiyetinden ben Risale-i Nur'un bir şakirdi olmak itibarıyla, kendi hisseme düşen bu kâr ve neticeyi, binler altın lıra kadar kazancım var kanaat ediyorum. Başka yüz binler Risale-i Nur Şakirtleri ve takviye-i imana muhtaç ehl-i imanın istifadeleri buna kıyas edilsin.

Evet, dinin, şeriatın ve Kur'ân ın yüzden ziyade tılsımlarını, muammalarını hal ve keşfeden; ve en muannit dinsizleri susturup ilzam eden, ve Mıraç ve haşr-i cismani gibi sırf akıldan çok uzak zannedilen Kur'ân hakikatlerini en mütemerrid ve en muannit filozoflara ve zındıklara karşı güneş gibi ıspat eden ve onlann bir kısmını imana getiren Risale-i Nur eczaları, elbette küre-i arz ve küre-i havaiyeyi kendi ile alakadar eder ve bu asrı ve istikbali kendiyle meşgul edecek bir hakikat-i Kur'âniyedir ve ehl-i iman elinde bir elmas kılıçtır.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Emirdağ'inda kardeşiniz
Said Nursî

* * *

Risale-i Nur'un Kahramanı Hüsrev Tarafından Kaleme Alınmıştır

(2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Risalei'n-Nur'un kerametlerindendir ki: Üstadımız Radıyallahu Anh, çok defa Risalelerde, "Ey mulhidler ve ey

alâkadar- ilgili, ilişki
asır- yüzyıl
azız. izzetli, muhterem, sayğın.
ecza cüz'ler, parçalar, kısımlar
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elmas çok kıymetli bir mücevher
filozof- felsefe ile uğraşan
hakikat. gerçek, esas
hakıkat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın hakikatı, Kur'an ın ifade ettiğı gerçek
haşr-i cismani cisimle, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücudann haşrı
hısse pay, nasıp
ilzam susturma, cevap veremez hale getirme
iman inanç, itikat
ispat. doğruyu delillerle gösterme
istifade-faydalanma, yararlanma
istıkbal- gelecek
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'iyen. katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
keramet: Allah ın veli kullannda görülen olaganüstü haller veya tabiatüstü hadıseler
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme
kıyas karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
kure-i arz. yer küre, dünya
kure-ı havaiye: hava küre, atmosfer
mıraç: Peygamberimız Hz. Muhammed (asm) Efendimızın Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen halen çıkması mu'cizesi
muamma. anlaşılmaz, çözülmesi güç, ış anlamı gızlı ve güç anlaşılır söz
muannıt: inatçı, ayak direyen
mulhıt. İslam dininden ayrılan, Allah ı inkar eden, dinsiz, imansız.
mutemerrıt: temerrut eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan
Radıyallahu Anh Allah ondan razı olsun
Risale-i Nur- Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıddık. çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci
şek. şüphe, zan, tereddüt.
şerıat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
takvıye-ı iman iman takviyesi, inancın kuvvetlenmesi
tılsım herkesin bılıp çözemediği gizli sır
zındık. Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah ı inkâr eden, imansız, münkir
ziyade çok, fazla

1 Bâkî olan ancak Allah tır.

2. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah ın adıyla

zındıklar! Risalei'n-Nur'a ilişmeyiniz. Eğer ilişirseniz, yakında sizi bekleyen belâlar, sel gibi başınıza yağacaktır" diye on seneden beri kerratla söylüyorlardı. Bu hususta şahit olduğumuz felâketlerden,

Birincisi: Dört sene evvel Erzincan'da ve İzmir civarında vukua gelen hareket-i arz olmuştur. O vakitler münafıklar, desiselerle Isparta mıntıkasında Sava ve Kuleönü ve civarı köylerdeki Risale-i Nur talebelerine iliştiler. Otuz-kırk kadar Risale-i Nur talebelerini "Camie gitmiyorsunuz, takke giyiyorsunuz, tarikat dersi veriyorsunuz" diye mahkemeye sevk etmişlerdi. Cenab-ı Hak, İzmir civarına ve Azerîleri ve civarındaki halkı dehşetler içinde bırakan zelzelelerle Risale-i Nur'un bir vesile-i def-i belâ olduğunu gösterdi. Bu zelzelelerden bir hafta sonra, mahkemeye sevk edilmiş olan o kardeşlerimizin hepsi beraat ettirilerek kurtulmuşlardı.

İkincisi: Yine vakit vakit Risale-i Nur Talebelerinin arkalarında koşmakta devam eden mülhitler, hatt-ı Kur'ân ile çocuk okuttuklarını bahane ederek Isparta'da müteveffa Mehmed Zühtü (rahmetullahi aleyh) ile Sava Karyesinden Hafız Mehmed (rahmetullahi aleyh) ismindeki iki Risalei'n-Nur Talebesine hücum etmişler. Nur dersini okuyan çocukları, bu iki kardeşimizin evlerinden alınan Risale-i Nur eczalarıyla birlikte mahkemeye sevk edilmiş. Merhum Mehmed Zühtü, para cezasıyla mahkûm edilmek istenilmiş. Neticede, merkezi Erbaa ve Tokat'ta vukua gelen ikinci bir korkunç zelzele ile Cenab-ı Hak, Risalei'n-Nur bir vesile-i def-i belâ olmakla şakirtlerine

bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
belâ: musibet, sıkıntı
berat: nişan, rütbe ve imtiyaz için verilen belge, kurtuluş belgesi
civar: çevre, yöre, etraf
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
desise: hile, oyun, aldatmaca
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
evvel: önce,
felâket: musibet, büyük derd, bela
hareket-i arz: yer sarsıntısı, zelzele, deprem
hatt-ı Kur'an: Kur'ân yazısı
hücum: saldırma
karye: köy
kerrat: kereler, defalar, kezler
mahkûm: bir mahkemece hükümlü, hükümlü
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mıntıka: bölge, taraf, cihet
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
müteveffâ: vefat etmiş olmuş, ölen, ölü
rahmetullahi aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sevk: gönderme
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
vesile-i def-i belâ: belayı, musibeti defetmeye vesile olan
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

yardım ederek Üstadlarının verdiği haberin sıhhatini tasdik etmek için o kardeşimizi beraat ettirmiş ve alınan bütün Risale-ı Nur eczalarını kendilerine iade ettirmiştir.

Üçüncüsü ise: İçinde bulunduğumuz Denizli Hapishanesindeki musibetin başımıza gelmesine sebep olan o münafıklar, Rumî bin üç yüz elli dokuz senesinde, tekrar başta sevgili Üstadımız olduğu halde, bize ve Risalei'n-Nur'a hücum ettiler. bir kısmımızı Isparta'dan topladılar, bir kısmını Çıvril'den Isparta'ya getirdiler, sevgili Üstadımızı da yalnız olarak Kastamonu'dan Isparta'ya sevk ettiler. Daha başka vilâyetlerden de arkadaşlarımız Isparta'ya getirilmişti. Ehl-i garazın iğfaline kapılan Isparta adliyesi, Risalei'n-Nur'un gayesi haricinde bulunan cephelerde, bizce manası olmayan ittihamlar altında bizi sıkıyordu. Bilhassa kıymettar Üstadımızı daha çok tazyik ettikleri vakit, Üstadımıza lüzumlu lüzumsuz bir çok sualler açan Isparta Muddeiumumîsinin "Bu belâlar dediğin nedir?" diye olan sualine cevaben: Evet, demiş, zındıklar eğer Risalei'n-Nur'a ve şakirtlerine ilişseler, yakında bekleyen belâların hareket-i arz suretiyle geleceğini söylemişti.

Daha sonra bizi Denizli'ye sevk ettiler. Kastamonu, İstanbul, Ankara dâhil olmak üzere on vilâyetten adliyelere sevk edilen yüzü mutecaviz Risale-ı Nur Talebelerinin bir kısmı bırakılmış, yetmiş kişiden ibaret olan bir diğer kısmı da Denizli'de "medrese-i Yusufiye" namını alan hapiste bulunuyordu. Bizim bütün müracaatlarımıza sudan cevap veriliyor, sevgili Üstadımız daha çok tazyik ve

belâ: musibet, sıkıntı
berat: nişan, rütbe ve imtiyaz için verilen belge, kurtuluş belgesi
bilhassa: özellikle
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
dahil: girme, içinde olma
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i garaz: kin ve düşmanlık gudenler, kötü niyet taşıyanlar
hareket-i arz: yer sarsıntısı, zelzele, deprem
hariç: dışarı
hücum: saldırma
iade: geri verme
ibaret: meydana gelen oluşan
iğfal: yanıltma, gafiete düşürerek kandırma, aldatma
ittham: suç isnat etme, suçlama
kıymettar: kıymetli, değerli
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (as) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane
musibet: felaket, bela
muddeiumumî: savcı
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
müracaat: başvurma, danışma
mutecaviz: aşkın, fazla, çok.
nam: ad
Risale-ı Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
Rumî: Rumî tarih ve sene. Rumî takvim
sevk: gönderme
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci
talebe: öğrenci
tasdik: doğrulama, onaylama
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
vilâyet: il
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

sıkıntı içerisinde yaşattırılıyor, ufunetli, rutubetli, zulmetli, havasız bir yerde bütün bütün konuşmaktan ve temastan men edilmek suretiyle haps-i münferidde azap çektiriliyordu.

İşte bu sıralarda Denizli zindanının bu dehşetli ıztıraplarını geçirmekte ıdık. Allah'tan başka hiçbir ıstınadgâhları bulunmayan bu biçarelerin bır kısmı Kastamonu'dan, dığer bır kısmı İnebolu'dan, diğer bir kısmı da İstanbul'dan henüz gelmemişlerdi. Şu vatanın her köşesinde hak ve hakıkat ıçın çırpınan ve saf kalblenyle necatlan için Rabb-i Rahîmlerine iltica eden pek çok masumlanın semavatı delip geçen Arşürrahman'a dayanan ahları boşa gitmedi. Allahu Zülcelâl Hazretleri, o mübarek Üstadımızın Isparta'da soylediği gıbi, masumlan cennete götüren, zalimleri cehenneme yuvarlayan dehşetli bir dığer zelzeleyi gönderdi. Karşısında Risalei'n-Nur müdafaa vaziyetinde bulunmamasından çok haneler harap oldu, çok insanlar enkaz altında ezıldi, çokları sokak ortalarında kaldı. Henüz memleketlerinin hapishanelerinde bulunan kardeşlenmizden Kastamonu'dan Mehmed Feyzı ve Sadık ve Emin ve Hilmi ve İnebolu'dan Ahmed Nazif, Denizli Hapishanesine sevk edildıklerinde şu malûmatı verdiler:

"Zelzele tam gece saat sekizde başladı. Bütün arkadaşlar, Lâ ilâhe illâllah zikrine devam edıyorduk. Zelzele bütün şiddetiyle devam etmekte idi. O sırada hatınmıza geldı: Rısalei'n-Nur'u aşkla ve bır saıkle üç-beş defa

Allahu Zülcelal: sonsuz celal ve buyukluk sahıbı olan Allah
Arşurrahman: Rahman olan Allah ın arşı.
aşk: Allah sevgısı
azap: eziyet, işkence: buyuk sıkıntı, şiddetli acı
bîçare: çaresiz, zavallı
dehşetli: urkutucu, korkunç
hak: doğru, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek, doğruluk.
hane: ev
haps-i münferit: hapishanede bır kışılık hücre
ıztırap: kuvvetli acı, aşın elem azap
iltica: sığınma, guvenme, dayanma
İstinatgah: dayanak noktası, guvenlecek yer
la ilahe illallah: Allah tan başka ılah yoktur
malumat: bılgıler
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temız.
men: yasak etme, engelleme
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
müdafaa: savunma
necat: kurtuluş, kurtulma
Rabb-i Rahim: şefkat ve merhamet sahıbı olan Cenab ı Hak.
saf: hâlıs, temız kalplı, hılekâr olmayan
sâik: sebep olan, güdüleyen, amil
semavat: semalar, gokler
sevk: gonderme
suret: bıçım, şekil, tarz.
ufunet: kötu ve pıs koku, çürük koku
vaziyet: durum
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme, Allah ı anma
zindan: hapishane
zulmet: karanlık.

şefaatçı ederek Cenab-ı Hak'tan halâs istedik. Elhamdü lillâh, derhal sakin oldu.

"Kastamonu'da ise, o gece kaleden kopan çok büyük bir taş, aşağıya yuvarlanarak bir haneyi ezmiş, birçok hanelerde yarıklar, çıkıklıklar olmuş, birkaç ev çökmüş, hükûmet binası yarılmış, daha bunun gibi hasarat ve zayiat olmuş. Fakat zelzele hergün olmak suretiyle bir müddet devam etmiş. Tosya'da bin beş yüz ev harap olmuş, ölü ve yaralı miktarı çok fazla imiş. Kargı ve Osmancık tamamen, Lâdik ve sair mahallerde zayiat fazla miktarda imiş. İnebolu'da bir minarenin alemi eğrilmiş, ufak tefek çatlaklıklar olmuş, hasarat ve zayiat olmamış."

Ahmed Nazif, Emin, Sadık, Mehmed Feyzi

Üçüncü olan bu hareket-i arzdan sonra, yine Rısalei'n-Nur'a ve talebelerine ve müellifine hücum eden ehl-i garazın sözünü dinleyen adliye, aynı tarzda bizi sıkmakta devam ediyordu. Zındıka taraftarları, mübarek Üstadımızın ihbarları olan ve Rısale-i Nur'un büyük kerametlerinden olup zelzeleler eliyle gelen beliyelere ehemmiyet vermek istemiyorlardı. Rısalei'n-Nur'un İlâhî ve Kur'ânî hakikatlerine karşı cephe alanı bu zümrenin başına bir dördüncü tokat daha geldi.

Garibi şu ki, biz Şubat'ın üçüncü günü mahkemeye çağrılmıştık. Iztırap ve elemlen içinde yureklenmizi ağlatan hastalıklı haliyle kendisinden sorulan suallere cevap vermek için altmış beş kadar talebesinin önünde ayağa

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
beliyye: felaket, musibet.
ehemmiyet: önem, deger, kıymet.
ehl-i garaz: kın ve düşmanlık gudenler, kötü niyet taşıyanlar
elem: dert, uzuntu, maddî manevî ıztırap
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şukur
garip: tuhaf, hayret verici
hakikat: gerçek, esas
halas: kurtulma, kurtuluş, selamete erme
hane: ev
hareket-i arz: yer sarsıntısı, zelzele, deprem
hasarat: zararlar, ziyanlar
hücum: saldırma.
ıztırap: kuvvetli acı, aşırı elem, azap
İhbar: haber verme, bildirme.
İlahî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
kerametli: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
Kur'anı: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen
mahal: yer
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
müddet: süre, zaman
müellif: eser telif eden, yazan.
Rısale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sair: diger, başka, oteki
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz.
şefaat: bir suçlu veya ihtiyaç sahibinin af ve iyiliğe kavuşması için diğen tarafından yapılan aracılık.
talebe: öğrenci
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen
tarz: biçim, şekil.
zayiat: zarar ve ziyan, kayıplar, yıkıklar
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
zümre: cemaat, topluluk

kalkan mübarek Üstadımızın cevapları arasında "O zındıkların dünyaları başlarını yesin ve yiyecek!" kelimeleri, tekrar tekrar heyet-i hâkimenin yüzlerine karşı ağzından dökülüyordu. Birkaç defa mahkemeye gidip geldikten sonra, 7 Şubat 1944 tarihli İstanbul'da münteşir *Hemşehri* ismindeki bir gazete elime geçti. Gazete okumaya ve radyo dinlemeye heveslî olmamaklığımla beraber, "Yirminci asrın medenîleriyiz" diyerek bugünkü terakkiyat-ı beşeriyeyi kendilerinden bilen, Allah'ı unutan, âhirete inanmayan insanların başlarına Cenab-ı Hakkın, motorlu vasıtalar eliyle nasıl ateşler yağdırdığını, o münkirlerin dünkü cennet hayatlarının bugünkü cehennemî hâlât içinde nasıl geçmekte olduğunu bilmek ve Risalei'n-Nur'un bereketiyle Anadolu'yu bu dehşetli ateş yağmurundan nasıl muhafaza etmekte olduğunu görmek ve şükretmek hâletinden gelen bir merakla bazı bu gibi havadisleri sorardım ve dinlerdim.

İşte bu gazetenin de harp boğuşmalarına ait resimlerine bakıyordum. Nazarıma çarpan, büyük yazı ile yazılmış bir satırda, Anadolu'nun yirmi bir vilâyetini sarsan ve Şubat'ın birinci gününün gecesinde sabaha karşı herkes uykuda iken vukua gelen ve pek çok zayıata mal olan dehşetli bir zelzeleyi haber veriyordu. Derhal, Şubat'ın üçünde mahkemede sevgili Üstadımızın heyet-i hâkimeye "Zındıkların dünyaları başlarını yesin ve yiyecek!" diye tekrar tekrar söylediği sözleri hatırladım, "Eyvah!" dedim, "Risale-i Nur ıslah eder, ifsad etmez; imar eder, harap etmez; mes'ud eder, perişan etmez" diye

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asr: yüzyıl
bereket: mübareklik, bolluk, saadet
cehennemî: Cehenneme has, Cehenneme ait. Cehennem gibi (sıcak veya yakıcı).
dehşetli: ürkütücü korkunç
eyvah: Yazık, heyhat!".
hâlât: haller durumlar vaziyetler
hâlet: hal durum
harp: savaş.
havadis: hâdiseler olaylar yeni olaylar
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu
heyet-i hâkime: hâkimler heyeti hâkimler kurulu
ıslah: iyi duruma getirme iyileştirme, düzeltme
ifsat: fesada uğratma bozma karışıklık çıkarma
İmar: yapma tamir etme.
medenî: hayat tarzı bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muhafaza: koruma
mübarek: feyizli bereketli kutlu.
münkir: inkâr eden, kabul etmeyen
münteşir: neşredilmiş basılmış ve yayılmış
nazar: bakış dikkat.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
terakkiyat-ı beşeriye: insana ait yükselişler ilerlemeler
vasıta: araç.
vilâyet: il.
vuku: olma, meydana gelme
zayıat: zarar ve ziyan kayıplar yıtıklar
zelzele: yer sarsıntısı deprem
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan Allah'ı inkar eden imansız münkir

söylerken, "Aksiyle bizi ve Risalei'n-Nur'u ıtham etmek, Hâlıkın hoşuna gitmiyor" dedim.

İşte, merkezi Gerede, Bolu ve Düzce olan bu kanlı zelzele, Risalei'n-Nur'un dördüncü bir kerameti idi. Bu gazete şu malûmatı veriyor; Ankara, Bolu, Zonguldak, Çankırı ve İzmit vilâyetlerinde fazla kayıplar varmış. Gerede'de iki bin ev yıkılmış, yıkılmayan evler de oturulmayacak derecede harap olmuş, binden fazla ölü varmış, enkaz altından mütemadiyen ölü çıkartılıyormuş. Düzce'de zarar çokmuş, ölü ve yaralıların miktarı malûm değilmiş. Ankara'da yüz uç ölü ve bir o kadar da yaralı varmış. Bine yakın ev yıkılmış. Debbağhane'de iki ev çökmüş, bazı köylerde sarsıntıyı müteakip yangınlar olmuş. İlk sarsıntı çok kuvvetli olmuş, sarsıntıyı yeraltından gelen bir takım gürültüler takip etmiş. Bolu'dan ve diğer yerlerin köylerinden bir hafta geçtiği halde henüz malûmat alınamıyormuş. Diğer bir yerde ikı yüz ev yıkılmış, on bir ölü varmış. Bolu ile telgraf ve telefon hatları kesilmiş, zelzele mıntıkasında şiddetli bir kar fırtınası hüküm sürüyormuş. Izmıt'te zelzele olurken şımşekler çakmış, şehir bırkaç saniye aydınlık içinde kalmış. Birçok yerlerde halk çırılçıplak sokaklara fırlamış. Dünyanın bütün rasathaneleri bu buyuk Anadolu zelzelesını kaydetmiş. Bır Ingıliz rasathanesi sarsıntının çok harap edici olduğunu bildirmiştir. Sinop'ta aynı günde çok korkunç bir fırtına olmuş, gök gürultuleri ve şımşeklerle gıttıkçe şıddetini arttırmıştır.

aksi: ters zıt.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı, Allah
hüküm: hakım olma
ıtham: suç ısnat etme suçlama
keramet: ermişçesine yapılan ış hareket veya söylenen söz fikir
malûm: bilinen bilinir olan
malûmat: bilgiler
mıntıka: bolge, taraf cihet.
muteakip: den sonra
mutemadıyen: sürekli olarak, devamlı.
rasathane: gozlem evi, rasat yapılan yer
vılayet: il
zelzele: yer sarsıntısı deprem.

Daha sonra başka bir gazetede tamamlayıcı ve hayret verici şu malûmatları gördüm: Zelzeleden evvel kediler, köpekler üçer-beşer olarak toplanmışlar, düşünceli, hüzünlü gibi alık alık birbirine bakarak bir müddet beraber oturmuşlar, sonra dağılmışlar. Gerek zelzele olurken ve gerekse olmadan evvel ve olduktan sonra da bu hayvanlardan hiçbiri görünmemiş, kasabalardan uzaklaşarak kırlara gitmişler. Bir garibi de şu ki: Bu hayvanlar isyanımızdan mütevellit olarak başımıza gelecek felâketleri lisan-ı halleriyle haber verdiklerini yazıyorlar da biz anlamıyoruz diyerek taaccüp ediyorlar.

İşte Ustadımız Bediuzzaman, uzun senelerden beri "Zındıklar Risalei'n-Nur'a dokunmasınlar ve şakirtlerine ilişmesinler. Eğer dokunurlar ve ilişirlerse, yakından bekleyen felâketler onları yüz defa pişman edecek!" diye Risalei'n-Nur ile haber verdiği yüzler hâdisat içinde, işte zelzele eliyle doğruluğunu imza ederek gelen dört hakikatlı felâket daha...

Cenab-ı Hak bize ve Risalei'n-Nur'a taarruz edenlerin kalblerine iman ve başlanna hakikatı görecek akıl ihsan etsin, bizi bu zindanlardan, onlan da bu felâketlerden kurtarsın. Âmin.

Mevkuf

Hüsrev

* * *

âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
evvel: önce.
felâket: musibet, büyük dert, bela.
garip: tuhaf, hayret verici.
hâdisat: hâdiseler, olaylar.
hakikat: gerçek, esas.
hüzn: keder, tasa, gam.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iman: inanç, itikat.
isyan: Allah'ın emirlerini yerine getirmeme ve yasaklarından kaçınmama, dinin emirlerine karşı gelme ve günah işleme.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
malûmat: bilgiler.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
müddet: süre, zaman.
mütevellid: meydana gelmiş, ilen gelmiş, hasıl olmuş.
şakirt: talebe, öğrenci.
taaccüb: şaşma, hayret etme, şaşakalma.
taarruz: saldırma, saldırma, ilişme.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.
zindan: hapishane.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Şimdiye kadar gizli münafıklar Risale-i Nur a kanunla, adliye ile ve asayiş ve ıdare noktasından hükumetin bazı erkanını iğfal edip tecavüz ediyorlardı. Biz, müsbet hareket ettiğimiz için, mecburiyet olduğu zaman tedafüi vaziyetinde idik. Şimdi planları akim kaldı. Bilakis tecavüzleri Risale-i Nur'un dairesini genişlettirdi. Bu defa yeni hurufla *Asa-yı Mûsa*'yı tab etmek niyetimiz, ihtiyarımız olmadığı halde, tecavüz vaziyeti Risale-i Nur a veriliyor gibidir. Bu hâdisenin ehemmiyetli bir hikmeti şu olmak gerektir:

Risale-i Nur, bu mübarek vatanın manevî bir halaskarı olmak cihetiyle, şimdi iki dehşetli manevî belâyı def etmek için matbuat alemiyle tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gibidir zannederim.

O dehşetli belâdan birisi: Hıristiyanı dininı mağlup eden ve anarşiliği yetiştiren şımalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanı, bu vatanı manevî istilasına karşı Risalei'n-Nur, Sedd-i Zulkarneyn gibi bir sedd-i Kur'ânî vazifesini görebilir ve alem-i İslâm'ın bu mübarek vatanın ahalisine karşı pek şiddetli itiraz ve ittihamlarını izale etmek için matbuat lisanıyla konuşmak lâzım gelmiş diye kalbime ihtar edildi.

1 Her türlü kusur ve noksandan munezzeh olan Allah'ın adıyla

2. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Allah'ın selamı rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun.

ahali: halk
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
azız: izzetli, muhterem, saygın
belâ: musibet, sıkıntı
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cihet: yön
def: kovma, uzaklaştırma
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehemmiyetli: önemli
erkân: rükünler, esaslar, ileri gelenler
hâdise: olay
halaskar: halas eden, kurtaran
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
huruf: harfler
ıdare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevirilmesi
ıgfal: yanıltma, gaflete düşürerek kandırma, aldatma
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
İstilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma
ıtham: tehmetlendirme, suçlu görme
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
izale: giderme, ortadan kaldırma
lisan: dil
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
manevi: manaya ait, maddî olmayan
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler, v.s.
mecburiyet: mecbur olma, zarurlık durumu, zorunluluk
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
müspet: olumlu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sedd-i Kur'ânî: Kur'an a ait, Kur'an ın yıkılmaz seddi kalesi
sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn ın seddi. Zülkarneyn ın Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler
tab: kitap basma
tecavüz: saldırma, saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma
tedafüi: kendini koruma, savunma ile ilgili, savunmaya ait
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vaziyet: durum

Ben dünyanın halini bilmiyorum. Fakat Avrupa da ıstılasına hükmeden ve edyan-ı semaviyeye dayanmayan dehşetli cereyanın ıstılasına karşı Risale-i Nur hakikatleri bir kale olduğu gibi, alem-i İslâm'ın ve Asya kıt'asının hâl-i hazırdaki itiraz ve ithamını izale ve eskideki muhabbet ve uhuvvetini iade etmeye vesile olan bir mu'cize-i Kur'âniyedir. Bu memleketin vatanperver siyasileri çabuk aklını başına alıp Risale-i Nur'u tab ederek resmî neşretmeleri lâzımdır ki, bu iki belâya karşı siper olsun.

Acaba bu yirmi sene zarfında iman-ı tahkikîyi pek kuvvetli bir surette bu vatanda neşreden Risale-i Nur olmasaydı, bu dehşetli asırda, acıp inkılap ve infilaklarda bu mübarek vatan, Kur'ân'ını, imanını dehşetli sadmelerden tam muhafaza edebilir mıydı? Her neyse... Risale-i Nur'a, daha vatana, idareye zararı dokunmak bahanesiyle tecavüz edilmez; daha kimseyi o bahaneyle inandıramazlar. Fakat cepheyi değiştirip, din perdesi altında bazı safdil hocaları veya bıd'a taraftarı veya enaniyetli sofi meşreplileri bazı kurnazlıklarla Risale-i Nur'a karşı –iki sene evvel İstanbul'da ve Denizli civarında olduğu gibi– istimal etmek ve Risale-i Nur a ve şakirtlerine ayrı bir cephede tecavüz etmeye münafıklar çabalıyorlar.

İnşaallah muvaffak olamazlar. Risale-i Nur Şakirtleri, tam ihtiyatla beraber, bir taarruz olduğu vakitte münakaşa etmesinler, aldırmasınlar. Aldanan ehl-i ilim ve imansa, dost olsunlar, "Biz size ilişmiyoruz. Siz de bize ilişmeyiniz. Biz ehl-i imanla kardeşiz" deyip yatıştırsınlar.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
asır: yüzyıl
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
belâ: musibet, sıkıntı
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
civar: çevre, yöre, etraf
dehşetli: ürkütücü, korkunç
edyan-ı semaviye: semavî dinler. Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
evvel: önce
hakikat: gerçek, esas
hal-i hazır: şimdiki durum
hükmetme: hakim olma, emri altında tutmak
iade: geri verme
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
iman: inanç, itikat
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve burhan ile inanma
infilâk: patlama, şiddetli patlama
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
ıstıla: ele geçirme, kaplama, yayılma
ıstılâkârâne: ıstıla ederek, yayılarak
istimal: kullanma
itham: töhmetlendirme, suçlu görme
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
izale: giderme, ortadan kaldırma
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize
muhabbet: sevgi, sevme
muhafaza: koruma
muvaffak: başarılı, başarılı
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
münakaşa: tartışma
neşr: kitap basma, çıkarma; herkese duyurma, yayma
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sadme: çarpma, tokuşma, çatma, vurma
safdil: saf, gönüllü, hile, oyun bilmeyen, kolay aldatılan
siyasî: siyasetle uğraşan, siyaset adamı
sofimeşrep: tasavvuf ehli, riyazet ve nefsile mücahede ile hakikate ermeye çalışan
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
taarruz: saldırma, saldırma, ilişme
tab: kitap basma
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen
tecavüz: saldırma, saldırma, baş kasının hakkına dokunma
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse
vesile: aracı, vasıta
zarfında: süresince

Sanıyen: Mübareklerin pehlivanı hem Abdurrahman, hem Lütfi, hem Büyük Hafız Ali manalarını taşıyan büyük ruhlu Küçük Alı kardeşimiz bır sual soruyor. Hâlbuki o sualin cevabı Rısale-ı Nur da yuz yerde var. "Rısale-ı Nur'un erkan-ı imanıye hakkında bu derece kesretli tahşidatı ne içindir? Bir ummi mu'minin imanı buyuk bir velinin imanı gibidir, dıye eski hocalar bize ders vermişler?" dıyor.

Elcevap: Başta *Ayetü'l-Kubra,* meratib-ı imanıye bahıslerinde, ve ahıre yakın Muceddid-i Elf-ı Sanı İmam-ı Rabbani beyanı ve hükmü ki, "Butün tarikatlerin muntehası ve en büyük maksatlan, hakaik-ı imaniyenin inkişafıdır. Ve bir mesele-i imaniyenın kat'iyetle vuzuhu, bin kerametlerden ve keşfiyatlardan daha iyidir", ve Ayetü'l-Kubra'nın en ahırdekı ve Lahikadan alınan o mektubun parçası ve tamamının beyanatı cevap olduğu gibi, Meyve Risalesi'nin tekrarat-ı Kur'âniye hakkında Onuncu Meselesi, tevhıd ve iman rükünleri hakkında tekrarlı ve kesretli tahşıdat-ı Kur'âniyenin hikmeti, aynen bitamamıha onun hakıkî tefsiri olan Risale-i Nur'da cereyan etmesi de cevaptır.

Hem, iman-ı tahkîkî ve taklidi ve icmali ve tafsili ve imanın butün tehacumata ve vesveseler ve şüphelere karşı dayanıp sarsılmamasını beyan eden Risale-i Nur parçalannın izahatı, buyük ruhlu Küçük Ali'nin mektubuna oyle bır cevaptır kı, bize hıçbır ıhtıyaç bırakmıyor.

ahir: son
âmi: bilgisiz, cahil
AyetulKubra: en buyuk delil ayet anlamında Rısale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
bahis: konu
beyan: açıklama, bıldırme, ızah
beyanat: açıklamalar, izahlar
bitamamiha: tamamen, butunüyle, hepsi
cereyan: akım, fikir, sanat veya sıyaser hareketi
elcevap: cevap olarak
erkan-ı imaniye: imana aıt esaslar
hakaık-ı imaniye: imana alt hakkarler, imanı gerçekler
hakiki: gerçek
hikmet: ılâhî gaye, gızlı sebep, fayda
hukûm: karar, emir
iman: inanç, ıtıkat
iman-ı icmali: tafsılsız iman, topluca iman, imanın ve Islâm ın esaslarını tek tek araştırıp tetkik etmeden iman etme
iman-ı tafsili:
iman-ı tahkiki: tahkiki iman, imana dair butun meselelen ınceleyıp delil ve burhan ıle ınanma
iman-ı taklidi: taklıdı iman, az şuphelere maglup olabilen, başkalarını taklıden olan iman
inkişaf: ortaya cıkma, keşfolunma, gelişme
izahat: ızahlar, açıklamalar
kat'iyet: kat'îlik, kesınlık
keramet: Allah ın veli kullannda gorulen olaganustü haller veya tabıatustü hâdıseler
kesretli: cokluğu olan, çok fazla
keşfiyat: keşıfler, Allah ın ılham etmesiyle göstenlen gaybla ılgılı sırlar
meratib-ı imaniye: iman mertebelen
mesele-i imaniye: imanî mesele, imanla ılgılı mesele.
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
müceddid-i elf-i sâni: ıkıncı bın yılının muceddıdı yenileyıcısi olan İmam-ı Rabbani (ra) (bkz. İmam-ı Rabbanî)
munteha: bir şeyın ulaşabıldığı son yer, nıhayet
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlennın adı
ruh: hıs, duygu
rükn: esas, kaıde, prensip
sanıyen: ıkıncı olarak
sual: soru
tahşıdat: yığınaklar, yıgınak.
tahşıdat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın tahşıdatı, Kur'ân da ısrarla uzerınde durulan hakıkatler
tarikat: Allah a ulaşmak ıçın şeyhın gozetımınde mundın takıp edecegı terbıye usul ve yolu
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tehâcümât: hücumlar, saldırışlar
tekrarât-ı Kur'aniye: Kur'ân ın tekrarlamalan, Kur'ân da tekrarlanan ıbâre, mevzu ve ayetler
tevhid: Allah ın bır olduğuna ınanma, bırleme
veli: Allah ın sevgısıne, hırnayesıne kavuşmuş, ermış kımseler, Allah dostu, evlıya
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı duşunce
vuzuh: vazıh olma halı, açıklık

İkinci Cihet: *İman, yalnız icmalî ve taklidî bir tasdike münhasır değil, bir çekirdekten, ta büyük hurma ağacına kadar ve eldeki aynada görünen misali güneşten ta deniz yüzündeki aksine, ta güneşe kadar mertebelen ve inkişaflan olduğu gibi, imanın o derece kesretli hakikat leri var ki, bin bir esma-i İlâhiye ve sair erkan-ı imaniyenin kainat hakikatleriyle alakadar çok hakıkatlen var ki, "Bütün ilimlerin ve marifetlerin ve kemalat-ı insaniyenin en büyüğü imandır ve iman-ı tahkikîden gelen tafsilli ve burhanlı marifet-i kudsiyedir"* diye ehl-i hakikat ittifak etmişler

Evet, *iman-ı taklidi*, çabuk şüphelere mağlûp olur. Ondan çok kuvvetli ve çok geniş olan *iman-ı tahkikî*de pek çok meratip var.

O meratiplerden ilmelyakin mertebesi, çok bürhanlarının kuvvetleriyle binler şüphelere karşı dayanır. Hâlbuki taklidi iman bir şüpheye karşı bazan mağlup olur.

Hem iman-ı tahkikînin bir mertebesi de aynelyakin derecesidir ki, pek çok mertebeleri var. Belki esma-ı İlâhiye adedince tezahür dereceleri var. Bütün kainatı bir Kur'ân gibi okuyabilecek derecesine gelir.

Hem bir mertebesi de hakkalyakindir. Onun da çok mertebelen var. Boyle imanlı zatlara şübehat orduları hucum da etse bir halt edemez.

Ve ulema-ı ilm-i kelâmın binler cilt kıtapları, akla ve mantığa istinaden telif edilip, yalnız o marifet-i imaniyenin burhanlı ve aklı bir yolunu göstermişler. Ve ehl-ı hakikatın

aklî: akla dayanan akıl ile ilgili
alakadar: ilgili ilişki
aynelyakin: gözle görür derecede inanma bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
bürhan: delil ispat, huccet
cihet: yon
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar gerçeği bulup onun peşinden gidenler Allah adamı
erkan-ı imaniye: Imana ait esaslar
esma-yı İlâhiye: Allah ın isimleri
hakıkat: gerçek, esas
hakkalyakın: imanî meselelerin hakikatini tam olarak anlama
halt: karıştırma, uygunsuz fiil ve davranış
hucum: saldırma
icmalî: kısaca topluca tafsilsiz toplu kısa.
ilmelyakın: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iman: inanç ıtıkat
iman-ı tahkikî: tahkikî iman imana dair bütün meselelen inceleyip delil ve bürhan ile inanma.
iman-ı taklidî: taklidi iman az şüphelere mağlup olabilen başkalarını taklıden olan iman
inkişaf: ortaya çıkma keşfolunma gelişme
istinaden: istinat ederek, dayanarak
ittifak: birleşme fikir birliği etme
kâinat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün alemler
kemalat-ı insaniye: insana ait mukemmelik ve olgunluklar
kesretli: çoklugu olan çok fazla.
mağlup: yenilme, kendisine galip gelinmiş
marifet: bilme denn bilgi
marifet-i imaniye: imanî bilgi malumat.
marifet-ı kudsiye: mukaddes marifet kudsi bilgi sanat.
meratip: mertebeler basamaklar
mertebe: derece basamak
misali: misaliik, omeklik.
munhasır: sınırlanmış sınırlı
sair: diger başka öteki
şübehat: şupheler
tafsil: etraflıca bildirme ayrıntılı anlatma
taklidi: taklıde yapılan.
tasdik: dogrulama onaylama
telif: eser yazma
tezahür: gorunme belirme, ortaya çıkma
ulema-yı ilm-i kelâm: kelâm ilmi alımlen
zat: kişi şahıs

yüzer kitapları keşfe, zevke istinaden o manfet-i imaniyeyi daha başka bir cihette izhar etmişler. Fakat, Kur'ân'ın mu'cizekar cadde-i kübrası, gösterdiği hakaik-ı imaniye ve manfet-i kudsiye, o ulema ve evliyanın pek çok fevkinde bir kuvvet ve yüksekliktedir.

İşte, Risale-i Nur bu camı ve kullî ve yüksek manfet caddesini tefsir edip, bin seneden beri Kur'ân aleyhine ve İslâmiyet ve insaniyet zararına ve adem alemleri hesabına tahribatçı küllî cereyanlara karşı Kur'ân ve iman namına mukabele ediyor, müdafaa ediyor. Elbette hadsız tahşidata ihtiyacı vardır ki, o hadsız düşmanlara karşı dayanıp ehl-i imanın imanını muhafazasına Kur'ân nuruyla vesile olsun. Hadîs-i şerifte vardır ki: "Bir adam seninle imana gelmesi, sana sahra dolusu kırmızı koyunlardan daha hayırlıdır." "Bazen bir saat tefekkür, bir sene ibadetten daha hayırlı olur." Hatta Nakşîlerin hafî zikre verdiği büyük ehemmiyet, bu nevi tefekkure yetişmek içindir.

Umum kardeşlerime birer birer selam ve dua ediyoruz.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

* * *

adem: yokluk, hıçlık
âlem: varlık tabakalarından her biri
aleyh: ona karşı, onun üzerine
cadde-i kübra: en büyük cadde, en selâmetli yol, Kur'an yolu
camı: toplayan, içine alan, kapsayan
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i iman: imanlar, imana sahiplen
evliya: veliler, Allah dostları
fevkinde: üstünde
Hadîs-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâfî: gizli
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
iman: inanç, itikat
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
istinaden: istinat ederek, dayanarak
izhar: gösterme, açığa vurma
keşf: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme
küllî: umumî, genel, bütün olan
manfet: bilme, derin bilgi
manfet-i imaniye: imanî bilgi, malumat
manfet-i kudsiye: mukaddes manfet, kudsî bilgi, sanat
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize halinde
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık verme, karşılama
müdafaa: savunma
nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan
nam: ad
nevî: çeşit, tür
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sahra: büyük çöl, geniş saha
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
tahribatı: tahripler, yıkıp bozmalar
tahşidat: yığınlar, birikimler, toplamalar
tefekkür: derin düşünme; eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tefsir: Kur'an'ın manâ bakımından izahı, açıklaması
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
umum: bütün
vesile: aracı, vasıta
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma

1. Bâkî olan ancak Allah'tır.

Risale-i Nur'un has şakirtlerinden ve ehemmiyetli eski muallimlerinden ve imanı kuvvetliden büyük muallimleri temsil eden Hasan Feyzi nin *Sikke-i Tasdik-i Gaybi*'den aldığı bir ilhamla Risale-i Nur hakkında ve o Nurun menbaı ve esası olan nur-ı Muhammedi (ASM) ve hakikat-i Kur'ân ve sırr-ı iman tarifinde bu kasideyi yazmıştır.

بسم الله الرحمن الرحيم

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ[1]

Ahmed yaratılmış o büyük Nur-i Ehad'den,
Her zerrede nurdur, o ezelden, hem ebedden.

Bir nur ki odur hem yüce, hem layetenahi,
Ol fahr-i cihan Hazret-i Mahbub-ı İlâhî.

Parlattı cihanı bu güzel nur-ı Muhammed (ASM)
Halk olmasa, olmazdı bir zerre ve bir fert.

Ol nuru anın, her yeri, her zerreyi sarmış,
Baştan başa her dem bu kesif zulmeti yarmış.

Bir nur ki odur sade ve hem layetezelzel,
Ari ve beri cümleden üstün ve mükemmel.

Bir nur ki bütün zerrede ancak o nümayan,
Bir nur ki verir kalblere hem aşk ile iman.

Bir nur ki eğer olmasa ol nur hele bir an,
Baştan başa zulmette kalır hem de bu ekvan.

1- Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla
Onlar Allah ın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler. Fakat Allah nurunu tamamlayacaktır. -kafirler isterse hoşlanmasınlar. (Saf Suresi 8.)

ari: soyunmuş, kurtulmuş
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme
beri: kusursuz, kabahatsiz, günahsız.
cümleden: bütün, hep
dem: an, vakit, zaman
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.
ehemmiyetli: önemli
ekvan: varlıklar, alemler, dünyalar, olmalar, huduslar, vukular
ezel: başlangıcı olmayan, geçmiş zaman, öncesizlik
fahr-ı cihan: cihanın, dünyanın iftihar sebebi, kâinatın, ovuncu, Hz. Muhammed (asm)
hakikat-i Kur'ân: Kur'ân ın hakikati, Kur'an a ait olan gerçek
halk: yaratma, yoktan var etme
has: ilen gelen, seçkin olan
Hazret-i Mahbub-ı İlâhî: Allah ın sevgilisi, Allah ın resulü, Hz. Muhammed (asm)
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
iman: inanç, itikat
kaside: övgü maksadıyla yazılmış şiir ve bu şiirin nazım şekli
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan
layetenahi: sonsuz, sonu bulunmaz, nihayetsiz.
layetezelzel: sarsılmaz, güvenilir, devamlı
menba: kaynak
muallim: ders veren, öğretmen
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Nur-i Ehad: Allah ın nuru
nur-ı Muhammed: Hz. Muhammed in (s.a.v) nuru, ışığı
nümayan: görünen, meydanda bulunan, açıkta olan
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikati
şakirt: talebe, öğrenci
zerre: pek ufak parça, en küçük parça
zulmet: karanlık

Bır nur kı değıl oyle muhat, hem dahı mahsur
Bır nur kı eder kalbı de pürnur, çeşmı de pürnur.

Bır lem'adır andan, şu buyuk şems ve kamerler
... ...

Hep ışte o nurdan bu acaib koca âlem,
Halk oldu o nurdan yine cennetle cehennem.

Şek yok kı o nurdur okunan Hazret-ı Kur'ân,
Ol nur-ı ezel hem sebeb-ı hılkat-ı ınsan.

Her şeye odur mebde ve asıl ve esas hem,
Ondan görünür nev-ı beşer böyle mükerrem.

Bır zerre değıl, bahr-ı muhıt o bahr-ı münirden,
Hem nasıl beşer hıç kalıyor hepsı de bırden.

Şek yok kı cıhan, katre-ı nurundan o nurun,
Şek yok kı bu can, zerre-ı nurundan o nurun.

Sönsün dıye üflense, o derya gıbı kaynar,
Söndürmeye hem kımde acep zerre mecal var?

Söndürmeye kalkmıştı asırlar dolu küffar,
Kahreyledi her hepsini ol Hazret-i Kahhar.

Hep sönmüş asırlar, yanıyor sönmeden ol,
Tarihe sorun, kımdır o nur, hem kimmış menfur?

Alnında yanan nur-ı Muhammeddi Halıl'in,
Yetmezdi gucu bakmaya her çeşm-ı alılin.

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
acep: şaşma şaşa kalma hayret
âlem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
asır: yüzyıl
bahr-ı muhıt: okyanus
bahr-ı münir: nurlandıran aydınlatan deniz
beşer: insan insanlık
çeşm: göz ayn dide
çeşm-i alıl: ağlayan yaralı göz
derya: deniz
halk: yaratma yoktan var etme
Hazret-i Kahhar: mudak güç ve kudret sahibi olan her an kahretmeye gücü yeten Allah
kafir: Allah'ı ve İslamiyet'i inkar eden dinsiz
kahr: mahvetme üstün gelerek helak etme
kamer: ay
katre-i nur: nur damlası
küffar: kafirler hak dını İslâmıyet'ı inkâr edenler
lem'a: parıltı
mahsur: hasredilmiş sınırlanmış
mebde: kaynak, başlangıç
mecal: güç, kuvvet, ıktıdar takat, tahammul
menfur: kendisinden nefret edilen sevilmeyen
muhat: ihata edilmiş kuşatılmış etrafı çevrilmiş
mükerrem: azız, saygıdeğer muhterem
nev'i beşer: insanoğlu insanlar
nur: aydınlık, parıltı ışık
nur-i ezel: başlangıcı olmayan uzayıp giden nur
nur-i Muhammed: Hz. Muhammed'in (s.a.v) nuru ışığı
pürnur: nur dolu nur içinde nurlu aydınlık.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nıcıklandıran Allah
Saf: Kur'an-ı Kerim'in 61. sûresi Medine'de nazil olmuştur
sebeb-ı hılkat-ı ınsan: insanın yaratılış sebebi
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her bırı
şek: şüphe zan tereddüt
şems: güneş
zerre: pek ufak parça en küçük parça
zerre-i nur: nur zerresi

Görseydi Resulün o güzel nurunu Nemrud,
Yakmazdı o dem, narını ol kafir-i matrud.

Bir sivrisinek öldürüyor o şah-ı cihanı,
Atmıştı Halil'i ateşe çünkü o cani.

Bir perde açıp söyledi Hak gizli kelâmdan,
Ol ateşe bahseyledi hem berd ü selâmdan

"Dostum ve Resulum yüce İbrahim'ı, ey nâr,
At âdetini, yakma bugün, sen onu zinhar!"

Bir gizli hitap geldi de ol dem yine Hak'tan
Bir abd-i mükerrem dahi kurtuldu bıçaktan.

Ol nurdan için Yunus u hıfzeyledi ol hut,
Ol nur ile kahreyledi hem kavmini ol Lut

Ol husn-ı cemal, eyledi âlemleri hayran,
Nerden onu bulmuş, acaba Yusuf-i Ken'an?

Hikmet nedir, ol dertlere sabreyledi Eyyub,
Hem sırrı nedir, Yusuf için ağladı Yakub

Öldükçe dirildikçe neden duymadı bir his?
Ol namlı nebî, şanlı şehit Hazret-i Cercis

Hasretle neden ağladılar Adem ve Havva?
Kimdendi bu yıllarca süren koskoca dava?

Hem ah, neden terk edilip Ravza-i Cennet?
Bir dâr-ı karar oldu neden âlem-i mihnet?

abd-ı mükerrem: ikram edilmiş kul
adet: kanun
âlem: dünya cihan; bütün yaratılmışlar
âlem-i mihnet: sıkıntı dert ve zahmet dünyası
bahis: konu
berd ü selam: soğuk ve selâmet
cani: cinayet işlemiş kimse acımasız, gaddar
dâr-ı karar: karar kılınacak, durulacak yer Cennet.
dava: takip edilen fikir iddia
dem: an vakit, zaman
hasret: özlem
hıfz: koruma muhafaza etme himaye etme
hikmet: İlâhî gaye gizli sebep fayda
hitap: söz söyleme topluluğa veya birisine karşı konuşma
hut: büyük balık
husn-i cemal: yüz güzelliği kişinin kendi güzelliği
kafir-i matrud: kovulmuş kâfir uzaklaştırılmış tard edilmiş kâfir
kahr: mahvetme, üstün gelerek helâk etme
kelâm: İlâhî söz, İlâhî emir vahiy
nâr: ateş
nebi: Allah'ın elçisi habercisi peygamber resul
nur: aydınlık, parıltı ışık
Ravza-ı Cennet: Cennet bahçesi
resul: Allah'ın elçisi peygamber
sır: gizli hakikat
şah-ı cihan: dünya şahı cihan padişahı
şan: şöhret, ün yüksek makam
şehit: hak yolunda öldürülen
zinhar: sakın asla kat'iyen olma ya aman!

Nur şehri olan Tur'da o dem Hazret-i Mûsa
Esrar-ı kelam hep çozulup buldu tecella

Bır parça Zebur'dan okusa Hazret-ı Davud,
Başlardı hemen sanki büyük mahşer-i mev'ud

Bılmem kı neden, yel ve sular hep onu dınler,
Bılmem ki neden, hep işiten ah dıye ınler

Mahluku butun kendine ram etti Süleyman,
Nerdendı bu kuvvet, ona kimdendı bu ferman?

Yellerle uçan şanlı buyuk taht-ı mukaddes
Esrar-ı ezelden o da duymuş yıne bır ses

Ol hangı acıp sır kı, çıkar goklere İsa,
Kimdır çekilen çarmıha, kımdır yine Yuda

Nur derdi ıçın tahtını terk eyledi Edhem,
Bır başkasının tahtı olur derdine merhem.

Çok şahs-ı velî, nur ile hem etti kanaat,
Çok şahs-ı denî, nur ile hem buldu keramet

Her hepsı de pervanesı, uftadesi Nurun,
Her hepsı muamma, gucü yetmez bu şuurun

Şakk etti kamer, Fahr-i Beşer, ol Yüce Server,
Her yerde ve her anda onun nuru muzaffer

Kur'ân'dı kavlı, nurdu yolu, ümmeti mutlu,
Ummet olanın kalbi butun nur ile doldu

Çekmezdi keder, ol sozu cevher, ozu kevser,
Ol Sure-ı Kevser, dedı a'dasına "ebter!"

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
cevher: esas, maya, oz
çarmıh: dort ıcvı, suçlunun oldurulmek amacıyla cıvılendıgı haç bıçımındekı darağacı
dem: an, vakıt, zaman
ebter: sonunda oğlu ve kızı kalmayan insan
esrar-ı ezel: ezel sırlan
esrar-ı kelam: sozun sırlan
Fahr-i Beşer: insanlıgın ovuncu, insanlıgın ıfuhar vesıkesi
ferman: emir, buyruk
fırka: topluluk, grup, cemaat
harp: savaş
kal: soz, konuşma
kamer: ay
kanaat: elındekı ıle yetınmek
kavm-i Kureyş: Kureyş kavmı, kabılesı
keder: kaygı, acı, huzun
keramet: Allah ın velî kullannda gorulen olaganustu haller veya tabıatustu hâdıseler
kevser: Cennette bulunan bır akarsu
mahbub-ı muebbet: ebede kadar sevılecek olan, sonsuza kadar sevılecek olan
mahbup: sevgılı, sevılen, muhabbet edılen
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahşer-i mev'ud: vaad edılmiş soz verılmiş mahşer
merhem: ılaç, acıyı keden teskın eden şey
mezalim: zulumler, haksızlıklar, ezıyet ve işkenceler
muamma: Anlaşılmaz, çozulmesi guc ış.
mut a: ıntıfa, Faydalanma.
muvahhıt: tevhıt eden, Cenab-ı Hakkın varlıgına ve bırlıgıne ınanan, Allah ı bırleyen.
muzaffer: yenmış, galıp gelmiş
muşrık: Allah a şırk koşan, ortak tutan
nur: aydınlık, panlı ışık
ram: teslım olmuş, ıtaat eden, boyun egmış, emrıne gırmış
semt ı bahr: deniz tarafı
server: baş, başkan, reıs
set: manı, perde, engel
sır: gızlı hakıkat
Sure-i Kevser: Kevser Suresi, Kur an-ı Kerımın 108 Suresi, Mekke de nazil olmuştur, 8 ayetur
şah: padışah, sultan, hukumdar
şahs-ı denî: kotu kımse, alçak kışı
şahs-ı velî: velî kımse, buyuk şahıs, buyuk kımse
şak: yarma, yarılma
şan: şohret, un, yuksek makam
şuur: bılınç
taht: makam
taht-ı mukaddes: mukaddes taht, kutsal makam.
tecella: ortaya çıkma, gorunme, Allah ın guzel ısımlerının kaınarta gorulmesı
urban: çol Araplan.
uftade: aşık.
ümmet: Muslumanlann tamamı, butun Muslumanlar
Yuda: Hz İsa yı (as) ıhbar edip ıhanet eden havan
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

Ol Şems-i Ezel'den kaçınan ol kuru başlar,
Gayya-i cehennemde bütün yakmış ateşler.

Bitmişti nefes, çıkmadı ses, bıktı da herkes,
Ol nura varıp baş eğerek hem dediler pes!

İdrâkı olan kafile ayrıldı Kureyşten,
Feyz almak için doğmuş olan şanlı güneşten.

Ol kevser-ı Ahmed den içip her biri tas tas,
Olmuştu o gün sanki mücella birer elmas.

Ol başlara taç, derde ilâç, mürşid-i alem,
Eylerdi nazar bunlara nuruyla demadem.

Bunlardı o a'dayı boğan bir alay arslan,
Hak uğruna, nur uğruna olmuş çoğu kurban.

Bunlardan o gün ehl-i nıfak cümle kaçardı,
Muşrik ise, ol aklı anın kalmaz, uçardı.

Bunlardı o Peygamberin ashabı ve âli,
Dünyada ve ukbada da hem şanları âlî.

Tavsif ediyor bunları hep şöylece Kur'ân,
Sulh vaktı koyun, kavgada kükrek birer arslan!

Hep yüzleri pak, sözleri hak, yolları haktı,
Merkebleri yeller gibi Düldüldü, Burakdı.

Bir cezbe-i "Yâ Hayy!" ile seller gibi aktı,
A'daya varıp her biri şimşek gibi çaktı.

âl: aile, soy
alay: çeşitli ve çok sayıda kişi veya şeyler
âlî: yüce, yüksek, ulu
ashap: Sahabeler. Hz. Peygamberi (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
Burak: Hz. Muhammed'in (asm) Miraç'ta Allah'ın ihsanı olarak bindiği binek.
cümle: bütün, hepsi
demadem: zaman zaman, an be an, sık sık, her vakit.
düldül: Peygamber Efendimize Mısır hükümdarı tarafından hediye edilen katır.
ehl-i nıfak: İki yüzlü kimseler, münafıklar, ara bozucular
elmas: çok kıymetli bir mücevher
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
Gayya-yı Cehennem: Cehennemin beşinci tabakasındaki korkunç kuyu
Hak: Allah
hak: doğru, gerçek, hakikat
idrâk: anlayış
kevser-i Ahmed: Hz. Peygamberimize (s.a.v) verildiği vaad edilen bir Cennet nehri
merkep: binilen vasıta, binilen şey, binek
mücella: cilalanmış, cilâlı, parlatılmış, parlak.
mürşid-i alem: âlemi doğru yola ulaştıran, davet eden
muşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan
nazar: bakış
nur: aydınlık, parıltı, ışık
pak: temiz
sulh: barış, anlaşarak düşmanlığı kaldırma
şan: şöhret, ün, yüksek makam
Şems-i Ezel: bütün zamanları ve mekânları ışınları ile aydınlatan, zaman ve mekânla da kayıtlı olmayan Cenâb-ı Hak
tavsif: vasıflandırma, niteleme
ukbâ: âhiret, öbür dünya
ya Hayy: Ey gerçek hayat sahibi olan Allah'ım!

Bunlardı o gün halka-i tevhidi kuranlar,
Bunlardı o gün baltalayıp kufrü kıranlar.

Bunlardı mübarek yüce cem'iyet-i şûra,
Bunlardı o nurdan dizilen halka-ı kubra

Bunlardı alan Suriye, Irak, ülke-i Kisra,
Bunlarla ziyadar o karanlık koca sahra

Bunlardı veren hasta, alıl gözlere bir fer,
Bunlardı o tarihe geçen şanlı gazanfer

Her hepsi de bir zerre-i nuru o Habîbin,
Her an görünür gözlere ondan nice yüz bin.

Nur altına girmiş bulunan türlü cemaat,
Hem buldu beka, hem de bütün gördü adalet

Derhal açılıp gökyüzü hem parladı ol nurdan gelen
Risalei'n-Nur
Hallak-ı Rahım eyledi mahlukunu mesrur

Zulmet dağılıp başladı bir yep yeni gündüz,
Bir neş e duyup sustu biraz ağlayan o göz

Bir dem bile düşmezken onun ahı dilinden,
Kurtuldu, yazık dertli beşer derdin elinden

Ol taze güneş, ülkeye serptikçe ışıklar,
Hep şad olacak, şevk bulacak kalbı kınklar

Her kalbe sürur, her göze nur doldu bugünden,
Bir müjde venr sanki o bir şanlı düğünden.

aciz: zayıf, güçsüz, zavallı
alil: hasta, hastalıklı
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk
beşer: insan, insanlık
cemaat: topluluk
cemiyet-i şûra: danışma meclisi
dem: an, vakit, zaman
Ecdad-ı izam: nam ve şerefi yüce atalar, ulu atalar
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
fer: canlılık
gazanfer: kahraman, cesaretli insan
habib: sevilen, sevgili
halka-i kübra: en büyük halka
halka-i tevhid: Allah'ın varlığını, birliğini kabul etme halkası
Hallak-ı Rahim: merhamet sahibi olan yaratıcı, yarattıklarına merhamet ve şefkatle bakan, Allah
keder: kaygı, acı, hüzün
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşriklik, imansızlık
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mesrur: sevinçli, memnun
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
nagah: anıden, birdenbire, beklenmeyen bir anda,
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sahra: büyük çöl, geniş saha
sürur: sevinç, mutluluk
şad: sevinçli, mutlu, bahtıyar
şan: şöhret, ün
şevk: şiddetli arzu, istek, keyif, neşe
ülke-i Kisra: Kisra'nın ülkesi, İran
ya Rab: Ey Allah!
zerre-i nur: nur zerresi
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli

Arz eyleyelim ol yüce Allah a şükürler,
Kalkar bu kahr ü cehl ve dalal, şirk ve kufürler.

Ol nur-i Huda saldı ziya, kalbe safa hem,
Gösterdi beka, göçtü fena, buldu vefa hem.

Çıkmıştı şakı, geldi nakı gördü adavet,
Eylerdi nefiy, oldu hafi nur-i hidayet.

Fışkırdı Risale-i Nur, ufuktan nur-i Risalet
Ol nur-i Risalet verecek emn ü adalet.

Allah a şükür, kalkmada hep cümle karanlık,
Allah a şükür, dolmada hep kalbe ferahlık.

Allah a şükür, işte bugün perde açıldı,
Alemlere artık yine bir neş e saçıldı.

Artık bu sönük canlara can üfledi canan,
Artık bu gönül derdine ol eyledi derman.

Bir fasl-ı bahar başladı illerde bu günden,
Bir sohbet-i gül başladı dillerde bu günden.

Benden bana ben gitmek için Risale-i Nur diye koştum,
Nur derdine düştüm de denizler gibi coştum.

Bir zerrecik olsun bulayım der de ararken
Düştüm yine derya gibi bir nura bugün ben.

Verdim ona ben gönlümü baştan başa artık,
Maşukum odur, şimdi benim, ben ona aşık.

adavet: düşmanlık, husumet
alem dünya cihan bütün yaratılmışlar
arz sunma
beka bakilik, ebedilik, sonsuzluk
canan sevgili gönül verilmiş
cümle: bütün, hepsi
derman ilaç, çare
derya deniz
emn ü adalet. emniyette ve adalette olma güvenilirlik.
fasl-ı bahar: ilkbahar
fena ölümlü geçici
hafi: gizli
kahr ü cehl ve dalal: cehalet ve inkardan ileri gelen eziyet, cefa
kufür: Allah ın varlığına birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık
maşuk. aşk ve ilgi ile sevilen sevgili
nakî kandıran, aldatan aldatıcı
nefiy: inkar etme olumsuzlama
nur aydınlık, parıltı ışık
nur-ı hidayet hidayet nuru
nur-i Hudâ: hidayet verici olan Allah'ın nuru
nur-ı Risalet. peygamberlik nuru.
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
safa rahat ve huzurlu olma gönül şenliği
sohbet-i gül: gül sohbeti
şakî Allah ın rızasından ve ahiret mutluluğundan yoksun kimse
şirk. Allah a ortak koşma Allah tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
şükür Allah ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme gerek dil ile gerekse hal ile Allah ı hamd etme
vefa sözünde durma sözünü yerine getirme sözünü tutma
zerre. pek ufak parça
ziya ışık aydınlık, nur

Ol nur-ı ezel hem kararan kalblere layık,
Ol nurdan alır feyzini hem cümle halayık.

Kahreyledi ol zulmeti Risale-i Nur a akanlar,
Nur kahrına uğrar, ona hasmane bakanlar.

Küfrün bütün alayı hücum etse de ey nur,
Etmez seni dür, kendi olur belki de makhur.

Sensın yine hazır, yine sensin bize nazır
Ey nur-i Rahîm, ey ebedi bır cilve-ı kudret-ı Fatır!

Bır neş e duyurdun imanla sırr-ı ezelden,
Bır müjde getirdın bize ol namlı güzelden

Madem ki içirdın bize ol ab-ı hayattan
Bır zerre kadar kalmadı havf şımdi memattan

Hasret yaşadık nuruna yıllarca bütün bız,
Masum ve alil, türlü belâ çektı sebepsız

Yıllarca akan, kan dolu göz yaşlan dinsin,
Zalım yere batsın, o zulum bır yere sinsin.

Yıllarca, asırlarca bu nurun yine yansın,
Öksüz ve yetim, dul ve alil hepsi de kansın.

Ey nur gülü, nur çehrenı öpsem dudağından,
Kalb bahçesının kalbine dıksem budağından.

Her dem kokarak hem o güzel rayıhasından
Çıksam yine ben alem-i fanı tasasından

ab-ı hayat: hayat suyu
alay: çeşıtlı ve çok sayıda kişı veya şeyler
alem-i fâni: fânî dünya, gelip geçici âlem
alil: hasta, hastalıklı
asır: yüzyıl
cilve-ı kudret-i Fâtır: her varlığın yaratıcısı olan Allah'ın kudret cilveleri
cümle: bütün
dem: an, vakıt, zaman
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
halayık: canye, hizmetçi
hasmane: düşmancasına, düşman gibi
hasret: özlem
havf: korku, korkma
hücûm: saldırma
iman: inanç, itikat
kahr: mahvetme, üstün gelerek helak etme
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklik, imansızlık
madem: ...den dolayı, böyle ise
makhûr: yenilmiş, kahrolmuş, mağlup olmuş
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
memat: ölüm, vefat
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten
nur: aydınlık, parlıtı, ışık
nur-ı ezel: başlangıcı olmayan nur, ışık.
nur-i Rahîm: Allah'ın nuru.
rayiha: hoş koku
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sırr-ı ezel: [illegible]
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zerre: pek ufak parça
zulmet: karanlık
zulum: haksızlık, eziyet, işkence

Nur gülleri açsın, yine miskler gibi tütsün,
Sînemde bu can bülbülü tevhîd ile ötsün.

Sensin bize bir neş'e veren ol gül-i halîs,
Sensin bize hem cümleden ala, dahi muhlis.

Ey nur-i Risaletten gelen bir bürhan-ı Kur'ân!
Ey sırr-ı Furkan'dan çıkan hüccet-i iman!

Sendin bize matlub, yine sendin bize mev'ud,
Sayende bugün herkes olur zinde ve mes'ud.

Her an seni bekler ve sayıklardı bu dünya,
Hak kendini gösterdi, bugün bitti o rüya.

Bin üç yüz senedir toprağa dönmüş nice milyar
Mü'min ve muvahhid seni gözlerdi hep ey yar!

Her hepsi de senden yana söylerdi kelamı
Her hepsi de her an sana eylerdi selamı.

Nur çehreni açsan, atarak perdeyi yüzden
Söyler bana ruhum yine مَا زَدْتُ يَقِينًا [1]

Vallah, ezelden bunu ben eyledim ezber.
Risalei'n-Nurdur vallah o son müceddid-i ekber.

Yüzlerce sened, hem nice yüzlerce işaret,
Eyler bu mukaddes koca davaya şahadet.

En başta gelen şahid-i adl Hazret-i Kur'ân
Göstermiş ayanen otuz üç yerde o bürhan.

1- Yakînim artmadı.

---

alâ: yüce, yüksek, büyük
ayanen: apaçık, gözle görünen, açıkça.
bürhan: delil, ispat, hüccet
bürhan-ı Kur'an. Kur'ân'ın de ilî, Kur'an'ın ispatı
cümleden: bütün, hep
dava: iddia
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik
gül-i halîs: saf ve temiz gül
hak: doğru, gerçek, hakikat
hüccet-i iman: iman delili
kelâm: söz, lafız
matlup: talep edilen, istenilen şey
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
mev'ud: vaad edilmiş, söz verilmiş
misk. bir ceylan cinsinin erkeğinin göbeğinden elde edilen güzel koku
muhlis. ihlâslı, samimî, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
mukaddes: takdîs edilmiş, kutsal, azîz, temiz
muvahhid: tevhîd eden, Cenâb-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
mü'min: iman eden, inanan
müceddid-i ekber: tecdîd edenlerin en büyüğü, en büyük müceddid
nur-i Risalet. peygamberlik nûru
Risale-i Nur: Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sened: dayanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz
sırr-ı Furkan: Kur'ân-ı Kerîm'in sırrı, hikmeti
sîne: göğüs
şahadet. şahit olma, şâhitlik, tanıklık
şahid-i adil. âdil şahit, doğru sözlü şâhit.
tevhîd: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vallahi. Allah için, Allah hakkı için, Allah'a yemin ederim, anlamına gelen yemin sözü
zinde: dinç, sağlam, güçlü, kuvvetli.

(1) يَامُدْرِكًا 'in kalbine gömmüş Esedullah,

Çok sır ki, bilenler oluyor hep sana agah.

(2) كُنْ قَادِرِيَّ الْوَقْتِ demiş ol pir-i muazzam,

Binlerce veli hem yine yapmış buna bin zam.

Mu'cizdir o söz, haktır o öz, görmedi her göz,
Artık bu muammaları gel sen bize bir çöz.

Altıncı Sözün aldı bütün fiil ve sıfatı,
Verdim de arındım ona hem zat ve hayatı.

Müflis ve fakir bekliyordum şimdi kapında
Tevhide erştir beni, gel varını sun'da.

"Ben!.. Ben!.. " diye yazdımsa da sensin yine ol Ben,
Hiçten ne çıkar, hem bana benlik yine senden.

Affet beni ey affı büyük lütfu büyük Risalei'n-Nur!
Bir dem bile hem eyleme senden beni ya Rabbenâ mehcur!

Nur aşkına, Hak aşkına, dost aşkına ey nur!
Nurunla ve sırrınla bugün kıl bizi mesrur.

Ey nur-i ezelden gelen nur-i Muhammed (asm.),
Ey sırr-ı imandan gelen nur-i müebbed!

Binlerce yetimin duyulan ahını bir kes,
Sarsar o büyük arşı da vallah bu çıkan ses.

---

1 Ey idrak edenler!

2 Zamanın Abdülkadir'i ol.

---

agah: bilgili, haberli, uyanık
arşı: göğün en yüksek katı
dem: an, vakit, zaman
esedullah: Hz. Ali'nin (ra) namı, lâkabı
fiil: iş, hareket
hak: Allah
hak: doğru, gerçek, hakikat
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
mehcur: uzaklaşılmış, terk edilmiş, bırakılmış, unutulmuş.
mesrur: sevinçli, memnun
mu'cize: insanı, ayrısını veya benzerini yapmaktan aciz bırakan iş
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz
müflis: iflas etmiş, her şeyini kaybetmiş
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nur-ı ezel:
nur-ı Muhammed: Hz. Muhammed'in (s.a.v) nuru, ışığı
nur-ı müebbet: ebedî olan, sonsuza kadar devam edecek olan aydınlık, nur
pir-i muazzam: büyük, öncü, manevî lider
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sıfat: vasıf, nitelik
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikatı.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vallahi: Allah için, Allah hakkı için, Allah'a yemin ederim, anlamına gelen yemin sözü
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
ya Rabbena: Ey Rabbimiz!
yakın: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zam: katma, ekleme
zat: kendi

Vallah cemîlsin, yeter artık bu celâlin!
Goster bıze ey nur-ı Muhammed, bir kere cemalin!

Dergahını aç, et bize ıhsan, yıne ey nur-ı Rısalet!
Bız dertlı kuluz, kıl bıze derman, yıne ey nur-ı hakıkat!

Emmare olan nefsımızın emrıne uyduk,
Ver bızlere sen nur ıle ıkan, yine ey nur-ı Kur'ân!

Hırs ateşi sönsün de gönül gülşene dönsün,
Saç nurunu, hem feyzini her an, yine ey nur-i iman!

Sen nur-i Bedî, nur-ı Rahîm'sin, bize lutfet,
Hep isteğimiz aşk ile iman, yine ey nur-i Ilâhi!

Dinin çekilip, dev gibi saldırmada vahşet,
Rahmet bizi, gark etmeye tufan, yine ey
nur-ı Rahmanî!

Purnura boyansın butun afak-ı cıhanın,
Her yerde okunsun da bu Kur'ân, yine ey
nur-i Sübhani!

Mahbubuna uyduk, hepımız ummeti olduk,
Ağlatma yeter, et bizi handan, yine Ey nur-ı Rabbanî!

Ol Ravza-i Pak-ı Ahmedî (ASM) göster bize bir dem,
Artık olalım hep ona kurban, yine Ey
nur-i Samedânî!

Islâm'a zafer ver bizi kurtar, bizi guldur,
A'damızı et hak ıle yeksan, yıne ey nur-ı Furkanî!

afak-ı cıhan: dunyanın ufukları
aşk: şıddetlı sevgi, sevda gonul verme
celâl: nıhayet derecede buyukluk, azamet, ululuk
cemal: guzellik
cemıl: guzellik sahıbı
dem: an vakıt, zaman
Dergâh: sığınılacak yer buyuk bir huzura gırılecek kapı
derman: ılaç, çare
emmare: emreden emredıcı zorlayan, cebr eden
feyiz: bolluk, bereket, ıhsan bağış
gark: boğma boğulma
guişen: gul bahçesı gullük.
hak: dogruluk, gerçek, hakıkat
handan: gulen gulucu neşelenen şen
hırs: açgozlülük, kanaatsızlık
ıdrak: akıl erdırme anlama kavrama kabılıyetı
Ihsan: bağışlama ıkram etme lutuf
ikan: saglam bılış ıyı bılme delıl ve burhan uzere kabul edış
iman: ınanç, ıtıkat
lütuf: guzellik, hoşluk, ıyılık ihsan
mahbup: sevgılı, sevılen muhabbet edılen
nefs: kotü vasıflan kendısınde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan guç
nur: aydınlık, parıltı ışık
nur-i Bedî: eşsız nur hayret verıcı guzellıkte nur
nur-i Furkanî: Kur'ân-ı Kerım ın nuru zıyası ışıgı
nur-i hakîkat: hakıkat nuru gerçegın aydınlıgı
nur-i ilâhi: Allah ın verdıgı nur
nur-i iman: ıman nuru Allah ın varlıgına yaratıcılıgına ınanmadakı gonul kalıp ve fikir aydınlıgı
nur-i Kur'an: Kur'ân ı Kerım ın nuru aydınlıgı ışıgı
nur-i Muhammed: Hz. Muhammed ın (s.a.v) nuru ışıgı
nur-i Rabbanî: her seyı terbıye ve ıdare eden Cenab-ı Hakk ın nuru
nur-i Rahîm: Allah ın nuru.
nur-i Rahmanî: sonsuz rahmet ve merhamet sahıbı olan Cenab ı Hakk ın nuru ışıgı
nur-i Rısalet: peygamberlık nuru
nur-i Samedanî: ebedî ve sonsuz olan Allah ın nuru
nur-i Sübhanî: her turlu eksıklıkten uzak ve butun ustun sıfatlara sahıp olan Cenab ı Hakk ın nuru ışıgı
pûrnur: nur dolu nur ıçınde nurlu aydınlık.
Rahmet: şefkat, merhamet, bagıslama ve esırgeyıcılık
Ravza-i Pak-i Ahmedî: Hz. Muhammed ın (asm) tertemız bahçesı mekanı
tufan: çok şıddetlı yagmur ve sel
ümmet: Muslumanlanın tamamı butun Muslumanlar
vahşet: yabanı ve vahşi olan şey medenıyetın zıddı
vallahi: Allah ıçın Allah hakkı ıçın Allah a yemın edenm anlamına gelen yemın sozu
yeksân: beraber her zaman

Her belde-i İslâm ile, olsun bu yeşil yurd,
Ta haşre kadar cennet-ı canan, yine ey nur-i imanî!

Ol Fahr-ı Cihan, Âl-i Aba hakkı için, yâ Rab!
Hıfzet bızı afat ve belâdan, yâ Nure'l-Envar, bıhakkı ismike'n-Nur!

* * *

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [1]

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

Mubarek Ustadım Efendım,

O buyuk ve guzel has nurunun bu fakır ve bıçare talebeniz, bu vadıde ve bu şekılde olan ıhsan ve ıkramatını aynen huzur-i irfanınıza sunuyor ve bu vesıle ıle mubarek ellerinizi ve dâmen-i pâkinizi bir daha öpmek şerefiyle muşerref oluyorum. Kabul buyurulmasını Hazretınızden istirham ederim efendım.

Aciz, biçare talebeniz

Hasan Feyzi

رَحْمَةُ اللهِ بِعَدَدِ حُرُوفِ رَسَائِلِ
الْمَكْتُوبَةِ وَالْمَقْرُوئَةِ ۞ اٰمِينَ [3]

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
afat: afetler, büyük bela ve musibetler
Âl-ı Aba: Hz. Peygamber (s.a.v) ve yakın akrabaları
bela: musibet, sıkıntı
belde-i İslam: İslam beldesi, İslam memleketi
bi hakkı ismike'n-nur: nur isminin hakkı için
biçare: çaresiz, zavallı
cennet-i canan: sevgililerin, dostların cennetı.
damen-i pak: tertemiz etek.
Fahr-i Cihan: cıhanın, dünyanın iftıhar sebebi, kâınatın övüncü, Hz. Muhammed (asm)
has: hususî, mahsus, özel
haşr: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmaları. Allah ın olulerı dırılıp mahşere çıkarması
hazret: saygı, ululama, yucelt me, ovme maksadıyla kullanılan tabır
hıfz: koruma, muhafaza etme, hımaye etme
huzur-i irfan: tefekkürle elde edılen bılgının sahıbı olan kımsenın, huzurunda bulunma, yanında hazır olma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf
ikramat: ıkramlar, hürmetler, bagışlar
istirham: rıca etme
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
muşerref: şerefli, yuce
nur-i imanı: imandan gelen nur, aydınlık, parlaklık
talebe: öğrenci
vesile: bahane, sebep
ya Nure'l-Envar: Ey nurların nuru!
ya Rab: Ey Allah!

1. Allah ın selamı, rahmetı ve berekatı uzerınızе olsun
2. Hıçbır şey yoktur kı Onu overek onu tesbıh etmesın. (İsra Sûresi, 44)
3. Allah ın rahmetı okunan ve yazılan mektuplar nıtelelerının harflerı adedınce uzerınıze olsun. Âmın

Yedinci Mesele

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ (1)

Şu Mesele, Yedi Işarettir.

Evvelâ, tahdis-i nimet suretinde birkaç sırr-ı inayeti izhar eden Yedi Sebebi beyan edeniz.

BİRİNCİ SEBEP: Eski Harb-i Umumîden evvel ve evailinde, bir vakıa-i sadıkada görüyorum ki, Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağının altındayım. Birden o dağ müthiş infilâk etti. Dağlar gibi parçalanıp dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki, merhum validem yanımdadır. Dedim: "Ana, korkma. Cenab-ı Hakkın emridir; O Rahîm'dir ve Hakîm'dir." Birden, o hâlette iken, baktım ki, mühim bir zat bana âmirâne diyor ki: "I'caz-ı Kur'ân'ı beyan et." Uyandım, anladım ki, bir büyük infilâk olacak. O infilâk ve inkılâptan sonra, Kur'ân etrafındaki surlar kırılacak. Doğrudan doğruya Kur'ân kendi kendini müdafaa edecek. Ve Kur'ân'a hücum edilecek; i'cazı onun çelik bir zırhı olacak. Ve şu i'cazın bir nev'ini şu zamanda izharına, haddimin fevkinde olarak,

1- Onlara söyle ki: Ancak Allah'ın lütfuyla ve rahmetiyle ferahlansınlar. Bu onların dünyada toplayıp durduklarından daha hayırlıdır. (Yunus Suresi: 58.)

müdafaa: savunma
mühim: önemli, ehemmiyetli
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç
nev': tür, çeşit
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahmetullahi Aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.
sırr-ı inayet: çok cömert olan Allah'ın ihsanlarının, yardım ve lütfunun sırrı.
suret: biçim, şekil, tarz
tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma
vakıa-ı sadıka: sadık rüya
valide: ana, anne
zat: kişi, şahıs

amirane: emrederek, emre dercesine
beyan: açıklama, bildirme, izah
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
evail: önceler, evvel zamanlar
evvel: önce
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak
fevkinde: üstünde
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
halet: hal, durum
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
hücum: saldırma
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak
I'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve erişilmez ifadesi
İnfilak: patlama, şiddetli patlama
inkılap: değişme, dönüşüm, köklü değişme
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
mesele: önemli konu

benim gibi bir adam namzet olacak. Ve namzet olduğumu anladım.

Madem i'caz-ı Kur'ân'ı bir derece beyan, Sözlerle oldu. Elbette, o i'cazın hesabına geçen ve onun reşehatı ve berekâtı nev'inden olan hizmetimizdeki inayatı izhar etmek, i'caza yardımdır ve izhar etmek gerektir.

İKİNCİ SEBEP: Madem Kur'ân-ı Hakîm mürşidimizdir, üstadımızdır, imamımızdır, her bir âdapta rehberimizdir. O kendi kendini methediyor. Biz de onun dersine ittibaen, onun tefsirini methedeceğiz. Hem madem yazılan Sözler onun bir nevi tefsiridir. Ve o risaleler ki, hakaik-ı Kur'âniyenin malıdır ve hakikatleridir. Ve madem Kur'ân-ı Hakîm ekser surelerde, hususan الٓر 'larda, حٰمٓ 'lerde kendi kendini kemal-ı haşmetle gösteriyor, kemalâtını söylüyor, lâyık olduğu methi kendi kendine ediyor. Elbette, *Sözler*'de in'ikas etmiş Kur'ân-ı Hakîm'in lemaat-ı i'cazıyesinden ve o hizmetin makbuliyetine alâmet olan inayat-ı Rabbaniyenin izhanna mükellefiz. Çünkü o üstadımız öyle eder ve öyle ders verir.

ÜÇÜNCÜ SEBEP: Sözler hakkında, tevazu suretinde demiyorum; belki bir hakikati beyan etmek için derim ki: *Sözlerdeki hakaik ve kemalât benim değil, Kur'ân'ındır ve Kur'ân'dan tereşşuh etmiştir.* Hatta Onuncu Söz, yüzer âyât-ı Kur'âniyeden süzülmüş bazı katarattır. Sair risaleler dahi umumen öyledir. Madem ben öyle biliyorum. Ve madem ben fâniyim, gideceğim. Elbette bâkı

adap: usul, yol, yordam, davranış kaidelen, ahlak ve terbiyenin gerektirdiği konuşma ve hareket tarzı, ahlaken uyulması gereken hususlar
alamet: belirti, işaret, iz
ayat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın ayetleri
bâki: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
berekât: bolluklar, bereketler
beyan: bildirme, açıklama, söyleme
ekser: pek çok
fanı: ölümlü, geçici
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
hakikat: gerçek, esas
hususan: bilhassa, özellikle
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu'cizeleri, yüksek ve erişilmez ifadesi
imam: önder, rehber
in'ikas: aksetme, yansıma
inayat: lütuflar, ihsanlar, iyilikler, yardımlar
inayat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımları
ittibaen: ittiba ederek, tabi olarak, uyarak
izhar: gösterme, açığa vurma
katarat: katreler, damlalar
kemalat: kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kemal-ı haşmet: haşmetin son derecesi, mükemmel büyükluk ve heybet
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
lemeât-ı i'caziye: mu'cizâne parıltı, insanları âciz bırakan parıltılar, mu'cizevî parlayışlar
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
madem: ...den dolayı, böyle ise
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik
methetmek: methetmek
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
namzet: aday
nev: çeşit, tür
nevî: çeşit, tür
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
reşahat: damlalar, sızıntılar, serpintiler
sair: diğer, başka, öteki
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, şekil, tarz
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tereşşuh: sızıntı, damla
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
umumen: umumî olarak, bütün olarak
üstat: öğretici, öğretmen

olacak bir şey ve bir eser, benimle bağlanmamak gerektir ve bağlanmamalı. Ve madem ehl-i dalâlet ve tuğyan, işlerine gelmeyen bir eseri, eser sahibini çürütmekle eseri çürütmek âdetlerindir. Elbette sema-ı Kur'ân'ın yıldızlanıyla bağlanan risaleler, benim gibi çok itirazata ve tenkidata medar olabilen ve sukut edebilen çürük bir direkle bağlanmamalı. Hem, madem örf-i nâsta bir eserdeki mezâyâ o eserin masdarı ve menbaı zannettikleri muellifinin etvarında aranılıyor, ve bu örfe göre, o hakaik-ı âliyeyi ve o cevahir-i galiyeyi kendim gibi bir müflise ve onların binde birini kendinde gösteremeyen şahsiyetime mal etmek, hakikate karşı büyük bir haksızlık olduğu için, *risaleler kendi malım değil, Kur'ân'ın malı olarak, Kur'ân'ın reşehat-ı meziyyatına mazhar olduklarını izhar etmeye mecburum. Evet, lezzetli üzüm salkımlarının hasiyetleri, kuru çubuğunda aranılmaz. İşte ben de öyle bir kuru çubuk hükmündeyim.*

DÖRDUNCU SEBEP: *Bazen tevazu küfran-ı nimeti istilzam ediyor, belki küfran-ı nimet olur. Bazen de tahdis-i nimet iftihar olur. İkisi de zararlıdır. Bunun çare-i yegânesi –ki ne küfran-ı nimet çıksın ne de iftihar olsun– meziyet ve kemalâtları ikrar edip, fakat temellük etmeyerek, Mün'im-i Hakîkî'nin eser-i in'amı olarak göstermektir.*

Meselâ, nasıl ki murassa ve müzeyyen bir elbise-i fahireyi biri sana giydirse ve onunla çok güzelleşsen, halk sana dese, "Maşaallah, çok güzelsin, çok güzelleştin." Eğer sen tevazukârâne desen: "Haşa, ben neyim? Hiç! Bu

medar: sebep, vesile
menba: kaynak
mesela: örneğin
mezayâ: meziyetler, üstünlük vasıfları
meziyyat: meziyetler, üstün değerler, sıfatlar
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
murassa: kıymetli taşlarla, mücevherlerle, sırmalarla süslenmiş, mücevherli
muellif: eser telif eden, yazan
müflis: iflas etmiş, her şeyini kaybetmiş
Mün'im-i Hakîkî: nimetin sebeplerinin arkasındaki gerçek sahibi, yedirip içiren ve rızıklandıranın tâ kendisi olan Allah
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
örf-i nâs: insanların örfü, insanlar arasında kabul görmüş alışkanlık hâline gelmiş hâller, gelenekler, âdetler
reşahat-ı meziyyat: meziyetlerin damlaları, sızıntıları, serpintileri
sema-yı Kur'ân: Kur'ân'ın göklerdeki yıldızlarla süslenmesi
sükut: değerden düşme, değerini yitirme
şahsiyet: kişilik
tahdis-i nimet: Cenâb-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma
temellük: sahiplenme, kendine mal etme
tenkidat: tenkidler, eleştiriler
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
tevazukârane: alçak gönüllü olana yakışır şekilde, alçak gönüllülükle.

âdet: görenek, usul, alışkanlık
cevahir-i galiye: yüksek dereceli, kıymetli cevherler
çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol
ehl-i dalâlet ve tuğyan: sapık ve azgın kimseler
elbise-i fahire: kıymetli, değerli elbise
eser-i in'âm: iyilik eseri, verilen nimetin eseri
etvar: hal ve hareketler, işler, tarzlar, tavırlar
hakaik-i âliye: yüce gerçekler, ulu hakikatler
hakikat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı, esası
hasiyet: hususî fayda, özellik
haşa: asla, kâtiyen, öyle değil, Allah göstermesin
hükmünde: değerinde, yerinde
iftihar: gurur, övünme
ikrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama
istilzam: gerektirme
itirazat: itirazlar
izhar: gösterme, açığa vurma
kemalât: kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme. Cenâb-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükürsüzlük.
madem: ...den dolayı, böyle ise
masdar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel
maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında, hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare
mazhar: nail olma, şereflenme

nedir, nerede güzellik?" O vakit küfran-ı nimet olur ve hulleyi sana giydiren mahir sanatkâra karşı hürmetsizlik olur. Eğer müftehirâne desen: "Evet, ben çok güzelim. Benim gibi güzel nerede var? Benim gibi birini gösteriniz." O vakit, mağrurâne bir fahirdir. İşte, fahirden, küfrandan kurtulmak için demeli ki: "Evet, ben güzelleştim. Fakat, güzellik libasındır ve dolayısıyla libası bana giydirenindir, benim değildir."

İşte bunun gibi, ben de sesim yetişse bütün küre-i arza bağırarak derim ki: *Sözler güzeldirler, hakikattirler. Fakat, benim değildirler, Kur'ân-ı Kerîm'in hakaıkından telemmu etmiş şualardır*

(1) وَمَامَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِي ۞ وَلٰكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ

dusturuyla derim ki:

وَمَامَدَحْتُ الْقُرْآنَ بِكَلِمَاتِي ۞ وَلٰكِنْ مَدَحْتُ كَلِمَاتِي بِالْقُرْآنِ

Yani, "*Kur'ân'ın hakaık-ı i'cazını ben güzelleştiremedim, güzel gösteremedim. Belki Kur'ân'ın güzel hakikatleri benim tabıratlarımı da güzelleştirdi, ulvîleştirdi.*" Madem böyledir; hakaık-ı Kur'ân'ın güzelliği namına, *Sözler* namındaki âyinelerinin güzelliklerini ve o âyinedarlığa terettup eden inayat-ı İlâhiyeyi izhar etmek, makbul bir tahdis-i nimettir.

BEŞINCI SEBEP: Çok zaman evvel bir ehl-i velâyetten işittim ki: O zat, eski velîlerin gaybî işaretlerinden istihraç etmiş ve kanaati gelmiş ki, "Şark tarafından bir nur zuhur edecek, bid'alar zulumatını dağıtacak." Ben böyle

1 Ben sözlerimle (Muhammed'i (ASM)) övmüş, güzel göstermiş olmadım; aksine Muhammed'den (ASM) bahsetmek benim sözlerimi güzelleştirdi. (İmam-ı Rabbani, Mektubat, 1. Sif.)

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
âyine: ayna
âyinedar: ayna tutan
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
dustur: kaide, esas, prensip
ehl-i velayet: velî olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar
evvel: önce
fahr: övünme, böbürlenme
gaybî: gaybla ilgili, bilinmeyenle ilgili
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i i'câz: mu'cizeli hakikatler, gerçekler
hakaik-i Kur'an: Kur'ân'ın hakikatleri, gerçekleri
hakikat: gerçek, esas
hulle: elbise
hürmet: saygı
inayat-ı İlâhiye: Allah'ın yardımları
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
izhar: gösterme, açığa vurma
kanaat: inanma, görüş, fikir
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme. Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak, nimetlere şükürsüzlük.
küre-i arz: yer küre, dünya
libas: elbise
madem: ...den dolayı, böyle ise
mağrurane: gururlu bir şekilde, kendini beğenerek
mahir: maharetli, becerikli
makbul: kabul edilmiş, geçerli
müftehirane: iftiharla, övünerek, gururlu bir şekilde
nam: ad
nur: aydınlık, parlak ışık
sanatkâr: sanatçı, usta
şark: Doğu bölgeleri
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
tabırat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler
tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma
telemmu: parıldama, ışıldama
terettup: bir işin birinin üzerine düşmesi
ulvî: yüksek, yüce
velî: Allah'ın sevgisine hımayesine kavuşmuş ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zat: kişi, şahıs
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

bir nurun zuhuruna çok intizar ettim ve ediyorum. Fakat çiçekler baharda gelir. Öyle kudsî çiçeklere zemin hazır etmek lâzım gelir. Ve anladık ki, bu hizmetimizle o nuranî zatlara zemin ihzar ediyoruz. Madem kendimize ait değil, elbette, *Sözler* namındaki nurlara ait olan inayat-ı İlâhiyeyi beyan etmekte medar-i fahir ve gurur olamaz, belki medar-ı hamd ve şükür ve tahdîs-i nimet olur.

ALTINCI SEBEP: Sozlerin telîfi vasıtasıyla Kur'ân'a hizmetimize bir mükâfat-ı acile ve bir vasıta-i teşvik olan inayat-ı Rabbaniye, bir muvaffakıyettir. Muvaffakıyet ise izhar edilir. Muvaffakıyetten geçse, olsa olsa bir ikram-ı İlâhî olur. İkram-ı İlâhî ise, izharı bir şükr-i manevîdir. Ondan dahi geçse, olsa olsa hiç ihtiyarımız karışmadan bir keramet-i Kur'âniye olur. Biz mazhar olmuşuz. Bu nevi ihtiyarsız ve habersiz gelen bir kerametin izharı zararsızdır. Eğer adî keramatın fevkine çıksa, o vakit, olsa olsa Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsinin şuleleri olur. Madem i'caz izhar edilir, elbette i'caza yardım edenin dahi izharı, i'caz hesabına geçer. Hiç medar-ı fahir ve gurur olamaz; belki medar-ı hamd ve şukrandır.

YEDINCİ SEBEP: Nev-i insanın yüzde sekseni ehl-i tahkik değildir ki, hakikate nufuz etsin ve hakikati hakıkat tanıyıp kabul etsin. Belki, surete, hüsnüzanna binaen, makbul ve mutemet insanlardan işittikleri mesaili taklîden kabul ederler. Hatta, kuvvetli bir hakikati zayıf bir adamın elinde zayıf görür, ve kıymetsiz bir meseleyi kıymettar bir adamın elinde görse, kıymettar telâkkı eder. Işte, ona binaen, benim gibi zayıf ve kıymetsiz bir

adî: basit, bayağı, sıradan
beyan: açıklama, bildirme, izah
binaen: -den dolayı, bu sebepten
ehl-i tahkik: gerçeği araştırılar, gerçeğin peşinden gidenler
fevk: üst
hakıkat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyin aslı esası
husnuzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş
ihtiyar: irade, tercih
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
ihzar: hazır etme, hazırlama
ikram-ı ilahî: Allah'ın ikram ve ihsanı
inayat-ı ilahiye: Allah'ın yardımları
inayat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab"ı Hakk'ın yardımları
intizar: bekleme, gözleme
izhar: gösterme, açığa vurma
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
keramet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın kerameti
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: mukaddes, yüce
madem: ...den dolayı, böyle ise
makbul: kabul edilmiş, geçerli
mazhar: nâil olma, şereflenme
medar-ı fahir ve gurur: övünme ve gururlanma sebebi
medar-ı hamd ve şükür: şükür ve teşekkür sebebi
mesail: meseleler
mesele: önemli konu
mutemet: itimat edilir, güvenilir
muvaffakiyet: başarma, başarılı olma
mukafat-ı acile: âcil, peşin, acele bir mukafat
nam: ad
nev-i insan: insan türü, insanoğlu
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nüfuz: içe geçme, işleme
suret: biçim, tarz, görünüş
şule: parıltı, ışıltı, alev, ateş
şukr-ı manevî: insanın duygu ve azalarıyla ettiği şükür, manevî şükür
tahdîs-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma
taklîden: taklit ederek, taklit olarak, benzerini yaparak
telâkkı: anlama, kabul etme
telif: eser yazma
vasıta: aracılık
vasıta-i teşvik: teşvik vasıtası, teşvik etme vasıtası
zat: kişi, şahıs
zemin: yer
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

bîçarenin elindeki hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyenin kıymetini, ekser nâsın nokta-i nazarında düşürmemek için, bilmecburiye ilân ediyorum ki, ihtiyarımız ve haberimiz olmadan, birisi bizi istihdam ediyor, biz bilmeyerek bizi mühim işlerde çalıştırıyor. Delilimiz de şudur ki: Şuurumuz ve ihtiyarımızdan hariç bir kısım inayata ve teshilâta mazhar oluyoruz. Oyleyse, o inayetleri bağırarak ilân etmeye mecburuz.

İşte, geçmiş yedi esbaba binaen, küllî birkaç inayet-i Rabbaniyeye işaret edeceğiz.

Birinci Işaret

Yirmi Sekizinci Mektubun Sekizinci Meselesinin Birinci Nüktesinde beyan edilmiştir ki, *tevafukat*'tır.

Ezcümle, Mu'cizat-ı Ahmediye Mektubatında, Üçüncü Işaretinden tâ On Sekizinci Işaretine kadar altmış sahife, habersiz, bilmeyerek, bir müstensihin nüshasında iki sahife müstesna olmak üzere mutebaki bütün sahifelerde kemal-i muvazenetle, iki yüzden ziyade Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kelimeleri birbirine bakıyorlar. Kim insafla iki sayfaya dikkat etse, tesadüf olmadığını tasdik edecek. Hâlbuki, tesadüf, olsa olsa bir sayfada kesretli emsal kelimeleri bulunsa, yarı yarıya tevafuk olur, ancak bir-iki sahifede tamamen tevafuk edebilir. O hâlde böyle umum sahifelerde *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm* kelimesi, iki olsun, üç olsun, dört olsun veya daha ziyade olsun, kemal-i mizanla birbirinin yüzüne baksa, elbette tesadüf olması mümkün değildir.

aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun; anlamında Hz. Muhammed'e dua
beyan: açıklama, bildirme, izah
biçare: çaresiz, zavallı
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak
binaen: -den dolayı, bu sebepten
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ekser: çok çok
emsal: örnekler, benzerler
esbap: sebepler, vasıtalar
ezcümle: bu cümleden olarak
hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye: Kur'an'a ve imana dair hakikatler, gerçekler
hariç: dışarı
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ilân: yayma, duyurma, bildirme
inayat: lütuflar, ihsanlar, iyilikler, yardımlar
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenâb-ı Hakk'ın yardımı
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu, tam ölçü, mükemmel ölçü
kemal-i muvazenet: dengenin ve ölçünün kusursuzluğu, mükemmel derecede ölçülü ve dengeli olma
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kıymet: değer
küllî: umumî, genel, bütün olan
mazhar: nail olma, şereflenme
mesele: önemli konu
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
mühim: önemli, ehemmiyetli
müstensih: istinsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan
müstesna: istisna olan, hariç
mutebâkî: geri kalan
nâs: insanlar
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
nükte: ince manalı düşündürücü söz
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
şuur: bilinç
tasdik: doğrulama, onaylama
tesadüf: rastlantı
teshilat: kolaylaştırmalar
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, rastlantılar, birbirine uygun gelişler
umum: bütün
ziyade: çok, fazla

Hem, sekiz ayrı ayrı müstensihin bozamadığı bir tevafukun, kuvvetli bir işaret-i gaybiye, içinde olduğunu gösterir. Nasıl ki ehl-ı belâgatin kıtaplarında belâgatin derecatı bulunduğu hâlde, Kur'ân-ı Hakîm'deki belâgat, derece-i i'caza çıkmış; kimsenin haddi değil ki ona yetişsin. Öyle de, mu'cizat-ı Ahmediyenin bir âyinesi olan On Dokuzuncu Mektup ve mu'cızat-ı Kur'âniyenin bir tercümanı olan Yirmi Beşinci Söz ve Kur'ân'ın bir nevi tefsiri olan Risale-i Nur eczalarında tevafukat, umum kıtapların fevkinde bir derece-ı garabet gösteriyor. Ve ondan anlaşılıyor ki, mu'cızat-ı Kur'âniye ve mu'cizat-ı Ahmediyenin bir nevi kerametidir ki, o âyinelerde tecelli ve temessül ediyor.

İkinci İşaret

Hizmet-i Kur'âniyeye ait inayat-ı Rabbaniyenin ikincisi şudur ki: Cenab-ı Hak, benim gibi kalemsiz, yarım ummî, diyar-ı gurbette kimsesiz, ihtilâttan men edilmiş bir tarzda; kuvvetli, ciddî, samımî, gayyur, fedakâr ve kalemleri birer elmas kılıç olan kardeşleri bana muavin ihsan ettı. Zayıf ve âciz omuzuma çok ağır gelen vazife-ı Kur'âniyeyi, o kuvvetlı omuzlara bındırdı, kemal-i kereminden yukumu hafıfleştırdı. O mubarek cemaat ıse, Hulûsî'nın tabıryle telsiz telgrafın ahızeleri hükmünde ve Sabri'nın tabıryle Nur Fabrıkasının elektrıklerını yetıştıren makıneler hükmünde, ayn ayrı meziyetleri ve kıymettar muhtelif hasıyetlerıyle beraber, yıne Sabri'nın tabiriyle, bir tevafukat-ı gaybiye nev'inden olarak, şevk ve sa'y ü gayret ve ciddiyette birbirine benzer bir surette,

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
ayine: ayna
belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam
cemaat: topluluk; aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
ciddiyet: ciddilik
derecat: dereceler, kademeler, mertebeler
derece-ı garabet: hayret verici lık derecesi, garıplık derecesi
derece-i i'caz: mu'cizelik derecesi
diyar-ı gurbet: gurbet diyarı, yabancı memleket, gurbet ili
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i belagat: güzel, kusursuz söz söyleyenler, edipler, edebiyatçılar
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedakâr eden
fevkinde: üstünde
gayyur: çok gayretli, çok çalışkan
hasıyet: bir şeye has özellik, nitelik
Hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
hükmünde: değerinde, yerinde
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtilat: karışıp görüşme, beraber yaşama
inayat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımları
İşaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret, Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
kemal-i kerem: ihsanın mükemmeli, tam bir ikram edicilik
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
men: yasak etme, engelleme
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın mu'cizeleri
muavin: yardımcı
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mustensih: istinsah eden, bir yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan
nev: tür, çeşit
nevî: çeşit, tür
sa'y: iş, çalışma, çabalama
samımî: içten, candan, gönülden
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tabir: yorum, yorumlama
tarz: biçim, şekil
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
tevafukat: tevafuklar, uygunluklar, raslantılar, birbirine uygun gelişler
tevafukat-ı gaybiye: gaybî ve manevî bir inayetle yapılan hizmetlere, akseden yardımlar, görülen kolaylıklar
umum: bütün
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vazife-i Kur'aniye: Kur'ân'la ilgili vazife, Kur'ân vazifesi.

esrar-ı Kur'âniyeyi ve envar-ı imaniyeyi etrafa neşretmeleri ve her yere enştirmeleri ve şu zamanda (yanı hurufat değişmış, matbaa yok, herkes envar-ı imaniyeye muhtaç olduğu bir zamanda) ve fütur verecek ve şevki kıracak çok esbap varken, bunlanın fütursuz, kemal-i şevk ve gayretle bu hizmetleri, doğrudan doğruya bir keramet-i Kur'âniye ve zahir bir inayet-i İlâhiyedir.

Evet, velâyetin kerameti olduğu gibi, niyet-i hâlisanın dahi kerameti vardır. Samimiyetin dahi kerameti vardır. Bahusus, lillâh için olan bir uhuvvet dairesindeki kardeşlerin içinde, ciddî, samimî tesanudun çok kerametleri olabilir. Hatta şöyle bir cemaatın şahs-ı manevîsi, bir velî-i kâmil hükmüne geçebilir, inayata mazhar olur.

İşte, ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'ân'da arkadaşlanm! Bir kaleyi fetheden bir bölüğün çavuşuna bütün şerefi ve bütün ganimeti vermek nasıl zulümdür, bir hatadır, öyle de, şahs-ı manevînizin kuvvetiyle ve kalemlerinizle hâsıl olan fütuhattakı inayatı benim gibi bir bîçareye veremezsiniz. Elbette, böyle mübarek bir cemaatte, tevafukat-ı gaybiyeden daha ziyade kuvvetli bir işaret-i gaybıye var ve ben görüyorum, fakat herkese ve umuma gösteremiyorum.

Üçüncü İşaret

Risale-i Nur eczalan, bütun muhım hakaık-ı imanıye ve Kur'âniyeyi, hatta en muannide karşı dahi parlak bir surette ıspatı, çok kuvvetlı bır ışaret-ı gaybıye ve bır

bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
bıçare: çaresiz zavallı
cemaat: topluluk, aralannda çeşıdı bağlar bulunan insanlar topluluğu
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
envar-ı imaniye: iman nurlan, imana ait parıtılar
esbap: sebepler, vasıtalar
esrar-ı Kur'aniye: Kur'an ın sırları, Kur'an a ait gızlılıkler
fütuhat: zaferler, fetıhler, galıbıyetler
fütur: zayıflık, gevşeklık, usanç
ganimet: savaşta, düşmandan ele geçırılen mal, para vs
hakaık-ı imaniye ve Kur'âniye: Kur'an a ve imana dair hakıkatler, gerçekler
hasıl: ortaya çıkan, belıren
hizmet-i Kur'ân: Kur'ân hizmetı.
hurufat: harfler
hukmüne: yerine, degerine
inayat: lutuflar, ihsanlar, iyılıkler, yardımlar
inayet-i ilâhiye: Allah ın yardımı
ispat: doğruyu delıllerle gösterme
ışaret-i gaybiye: gaypla ilgili ışaret, Hz. Peygamber, müçtehıt imamlar tarafından gayba ait verılen haberler, ışaret yolu ile yapılan açıklamalar
ışaret-i gaybiye: gaypla ilgili ışaret, Hz. Peygamber, müçtehıt imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, ışaret yolu ile yapılan açıklamalar
kemal-ı şevk ve gayret: şevk ve gayrettekı mukemmelık.
keramet: Allah ın velî kullannda gorulen olağanustu hâller veya tabıarustü hâdıseler
keramet-i Kur'âniye: Kur'ân ın kerameti
lillah: Allah ıçın
mazhar: nail olma, şereflenme
muannıt: inatçı, ayak direyen
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
neşr: herkese duyurma, yayma, tamım
niyet-i hâlisa: halıs olan nıyet, her rurlu hileden, riyadan, kötulukten uzak olan nıyet, samımı olan gaye.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bedüzzaman Said Nursî nın eserlennın adı
samimî: ıçten, candan gonulden
suret: bıçım, şekıl, tarz
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bır kışı olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şeref: manevı buyukluk, yucelik, ovunılecek şey
şevk: şıddetlı arzu, aşın ıstek ve heves
tesanut: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tevafukat-ı gaybiye: gaybî ve manevî bır inayetle yapılan hizmetlere akseden yardımlar, gorulen kolaylıklar
uhuvvet: kardeşlik
umum: butun herkes
velayet: velılık, ermışlık, Allah dostluğu
veliyy-i kâmil: olgun ve güzel ahlaklı olan Allah dostu
zahir: acık, aşıkar
ziyade: cok, fazla
zulum: haksızlık, eziyet, ışkence

inayet-i Ilâhiyedir. Çünkü hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye içinde öyleleri var ki, en büyük bir dâhî telâkkî edilen İbni Sina, fehminde aczini itiraf etmiş, "Akıl buna yol bulamaz" demiş. Onuncu Söz risalesi o zatın dehasıyla yetişemediği hakaikı, avamlara da, çocuklara da bildiriyor.

Hem meselâ, sırr-ı kader ve cüz-i ihtiyarînin hallı için, koca Sa'd-ı Taftazanî gibi bir allâme, kırk-elli sayfada, meşhur *Mukaddemat-ı İsna Aşer* namıyla telvîh nam kitabında ancak hallettiği ve ancak havassa bildirdiği aynı mesaili, kadere dair olan Yirmi Altıncı Sözde, İkinci Mebhasın ıki sayfasında tamamıyla, hem herkese bildirecek bir tarzda beyanı eser-i inayet olmazsa nedir?

Hem bütün ukulü hayrette bırakan ve hiçbir felsefenın elıyle keşfedilemeyen ve sırr-ı hilkat-i âlem ve tılsım-ı kâinat denilen ve Kur'ân-ı Azîmaşşan'ın ı'cazıyla keşfedilen o tılsım-ı müşkülküşa ve o muamma-i hayretnüma, Yirmi Dördüncü Mektup ve Yirmi Dokuzuncu Sözün ahırındeki remızlı nüktede ve Otuzuncu Sözün, Tahavvulât-ı Zerratın altı adet hıkmetınde keşfedilmıştır. Kâınattakı faalıyet-i hayretnümanın tılsımını ve hilkat-ı kâinatın ve akıbetinin muammasını ve tahavvulât-ı zerrattaki harekâtın sırr-ı hikmetini keşif ve beyan etmişlerdir, meydandadır, bakılabilir.

Hem sırr-ı ehadiyet ile şeriksiz vahdet-i rububiyeti, hem nihayetsız kurbıyet-i Ilâhıye ile nıhayetsiz bu'diyetımız olan hayretengiz hakikatleri, kemal-i vuzuhla On Altıncı Söz ve Otuz Ikıncı Soz beyan ettıkleri gıbı,

acz: zayıflık, güçsüzlük
ahir: son
akıbet: nihayet, son
allame: ilmi seviyesi çok yüksek olan âlim
avam: kulurlu, yüksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
beyan: açıklama bıldırme izah
bu'diyet: uzaklık.
cüz-i ihtıyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestlıgı dıledıgı gıbı hareket edebılme kuvvetı cuzî ıradede.
dahi: son derece zekı anlayışlı deha sahıbı
dair: alakalı ilgili
deha: olaganüstü zeka sahıbı olma
eser-i inayet: lütuf eserı ıhsan iyilik yardım alâmetı
faalıyet-i hayretnüma: hayret uyandıran ve hayranlık veren faalıyet
fehm: anlayış
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından incelayen ılım
hakaik: hakıkatler dogrular gerçekler
hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye: Kur'an'a ve imana dair hakıkatler gerçekler
hakıkat: gerçek, esas
hall: çozme karışık bır meseleyı şuphe edilmeyecek derecede açıklama
harekât: hareketler devınımler
havas: bılgı ve yaşayışça ustun olanlar onde gelenler
hayretengiz: hayret veren hayret vencı hayret ıçınde bırakıcı şaşırtıcı
hıkmet: gizli sebep, gaye
hılkat-ı kâinat: kâinatın yaratılışı
I'caz: mu'cızelik, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyl yapmak
inayet-i Ilahiye: Allah ın yardımı
kader: Cenab-ı Hakkın ezelı ılmı ıle kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerın varlık ve yokluguna geçmış ve geleceğıni bılmesı
Kâinat: evren yaratılmış olan şeylerın tamamı butun alemler
kemal-i vuzuh: tam bır açıklık
keşif: gizlı bır şeyı bulma meydana çıkarma
Kur'an-ı Azımuşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'an
kurbiyet-i Ilâhiye: Allah'a yakınlık.
mesalî: meseleler
mesela: omegın
muamma: anlaşılmaz çozulmesi guç ış anlamı gizlı ve guç anlaşılır soz
muamma-i hayretnüma: hayret uyandıran sır ve gızlılıkler
nam: ad
nıhayetsız: sonsuz, sınırsız
nükte: ince manalı ancak dıkkatle anlaşılabılen mana veya söz
remiz: ışaret, bir manayı ıfade eden veya bir manaya delalet eden ışaret ve şekıl
sırr-ı ehadiyet: ehadıyet sırrı Allah'ın her bır varlıkta görulen bırlık tecellısının sırrı
sırr-ı hikmet: hıkmet sırrı herkesın bılmedıgı gizlı sebep
sırr-ı hilkat-ı alemi: cıhanın yaratılmasının sırrı alemın yaratılmasındakı hıkmet, amaç, gaye
sırr-ı kader: kader sırrı kaderın hıkmetı.
şerik: ortak
tahavvulat-ı zerrat: zerrelerın değışmesı atomlardakı bır hâlden başka bır hale geçme degışıklık.
tarz: bıçım şekıl
telakkî: anlama kabul etme
tılsım: herkesin bılıp çozemedıgı gizlı sır
tılsım-ı kâinat: kâinatın tılsımı evrenin gizlı sırrı
tılsım-ı müşkülküşa: açılması ve anlaşılması zor şeylen çozume kavuşturan tılsım
ukul: akıllar zihınler uslar
vahdet-i rububiyet: Allah'ın bırlıgı terbıye ve ıdare edıcı Cenab-ı Hakkın bırlıgı
zat: kişı şahıs

kudret-i İlâhiyeye nisbeten zerrat ve seyyarat müsavi olduğunu ve haşr-i azamda umum zîruhun ihyası, bir nefsin ihyası kadar o kudrete kolay olduğunu ve şirkin hilkat-i kâinatta müdahalesi imtına derecesinde akıldan uzak olduğunu kemal-ı vuzuhla gösteren Yirminci Mektuptaki (1) وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ kelimesi beyanında ve üç temsili havi onun zeyli, şu azîm sırr-ı vahdeti keşfetmiştir.

Hem hakaik-i imaniye ve Kur'âniyede öyle bir genişlik var ki, en büyük zekâ-ı beşerî ihata edemediği hâlde, benim gibi zihni müşevveş, vaziyeti perişan, müracaat edilecek kitap yokken, sıkıntılı ve sür'atle yazan bir adamda, o hakaikın ekseriyet-i mutlakası dekaikıyla zuhuru, doğrudan doğruya Kur'ân-ı Hakîm'in i'caz-ı manevîsinin eseri ve inayet-i Rabbaniyenin bir cilvesi ve kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir.

Dördüncü İşaret

Elli-altmış risaleler –şimdi yüz otuzdur– öyle bir tarzda ihsan edilmiş ki, değil benim gibi az düşünen ve zuhurata tebaiyet eden ve tetkike vakit bulamayan bir insanın, belki büyük zekâlardan murekkep bir ehl-i tetkikin sa'y ve gayretiyle yapılmayan bir tarzda telifleri, doğrudan doğruya bir eser-i inayet olduklarını gösteriyor. Çünkü bütün bu risalelerde bütün derin hakaik, temsilât vasıtasıyla, eri âmi ve ümmî olanlara kadar ders veriliyor. Hâlbuki, o hakaikın çoğunu, büyük âlimler "Tefhim edilmez" deyip, değil avama, belki havassa da bildiremiyorlar.

1 O herşeye kadirdir.

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
ami: bilgisiz, cahil
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
azîm: büyük
beyan: açıklama, bildirme, izah
cilve: tecelli, görüntü
dekaik: incelik ve dennlik
ehl-i tetkik: dikkatle araştıranlar, titizlikle inceleyenler
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk
eser-i inayet: lütuf, esen, ihsan, iyilik, yardım alâmeti
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i imaniye ve Kur'âniye: Kur'an'a ve imana dair hakikatler, gerçekler
haşr-i azam: kıyamet koptuktan sonraki en büyük haşir toplanma
havas: bilgi ve yaşayışça üstün olanlar, önde gelenler
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hilkat-ı kainat: kâinatın yaratılışı
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş
ihata: tam kavrayış, zihnen, aklen ve bilgiyle kavrayış, mükemmel bir şekilde anlama
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme
imtına: bir fiilden kaçınma, çekinme, geri durma
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın yardımı
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret, Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
kadir: kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kemal-ı vuzuh: tam bir açıklık
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
müdahale: karışma
müracaat: başvurma, danışma
murekkep: den oluşmuş, den oluşma
müsavi: eşit
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz karmakarışık
nefs: can
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
sa'y: iş, çalışma, çabalama
seyyarat: gezegenler
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı
sür'at: çabuk olma, hızlılık
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tarz: biçim, şekil
tebaiyet: tâbilik, tâbi olma, uyma
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme
telif: eser yazma
temsil: benzetme
temsilât: temsiller, örnekler
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
umum: bütün
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vasıta: aracılık
vaziyet: durum
zekâ-ı beşerî: insana ait zekâ, insan zekası
zerrat: zerreler, atomlar
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı hayattar
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma
zuhurat: kalbe doğan manalar, birden oluveren şeyler

İşte, en uzak hakikatleri en yakın bir tarzda, en âmi bir adama ders verecek derecede, benim gibi Türkçesi az, sözlen muğlâk, çoğu anlaşılmaz ve bazen kısaca mücmel yazdığından "Zahir hakikatleri dahi muşkulleştiriyor" diye eskiden beri iştihar bulmuş ve eski eserleri kısmen o sû-ı iştihan tasdik etmiş bir şahsın elinde bu harika teshilât ve sühulet-i beyan, elbette, bilâşüphe, bir eser-i inayettir ve onun hüneri olamaz ve Kur'ân-ı Kerîm'in i'caz-ı manevîsinin bir cilvesidir ve temsilât-ı Kur'âniyenin bir temessulüdür ve in'ikâsıdır.

Beşinci Işaret

Risaleler umumiyetle pek çok intişar ettiği hâlde, en büyük âlimden tut, tâ en âmi adama kadar ve ehl-i kalb büyük bir veliden tut, tâ en muannit dinsiz bir filozofa kadar olan tabakat-ı nâs ve taifeler o risaleleri gördükleri ve okuduklan ve bir kısmı tokatlarını yedikleri hâlde tenkit edilmemesi ve her taife derecesine gore istifade etmesi, doğrudan doğruya bir eser-i inayet-i Rabbaniye ve bir keramet-i Kur'âniye olduğu gibi, çok tetkikat ve taharriyatın neticesiyle ancak husul bulan o çeşit risaleler, fevkalâde bir sur'atle, hem idrakimi ve fikrimi muşevveş eden sıkıntılı inkıbaz vakitlerinde yazılması dahi, bir eser-i inayet ve bir ikram-ı Rabbanîdir.

Evet, ekser kardeşlerim ve yanımdaki umum arkadaşlanm ve müstensihler biliyorlar ki, On Dokuzuncu Mektubun beş parçası, birkaç gün zarfında, her gün iki-üç saatte ve mecmuu on ikı saatte, hiçbir kitaba muracaat

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
âmî: bilgisiz, cahil
bilaşuphe: şüphesiz tereddütsüz kuşkusuz
cilve: tecelli görüntü
ehl-i kalp: maneviyata çok kıymet veren kalben Cenab-ı Hakka çok yakınlık hissedip çok hikmetlerden anlayan zat.
ekser: pek çok
eser-i inayet: lütuf esen ihsan iyilik, yardım alâmeti
eser-i inayet-i Rabbaniye: Allah'ın lutfunun ihsanının esen
fevkalâde: olaganustu
hakıkat: gerçek esas
harika: olağanüstü
husul: olma meydana gelme
hüner: manifest bilgililik, ustalık
i'caz-ı manevi: manen mu cize oluş
idrak: anlayış
ikram-ı Rabbani: bütün varlıkian terbiye ve idare eden Allah ın ikramı ihsanı ve şereflendirmesi
ın ıkas: aksetme yansıma
inkıbaz: kasvet, tutukluk, sıkıntı sıkılma
ıntışar: yayılma yaygınlaşma neşrolunma
istıfade: faydalanma yararlanma
ıstıhar: meşhur olma şöhret bulma tanınma
keramet-i Kur'âniye: Kur'ân ın kerameti
mecmu: toplam tum
muannit: inatçı ayak direyen.
muglak: anlaşılmaz, karışık, açık olmayan çapraşık söz
muracaat: başvurma danışma
müstensih: istinsah eden bir yazı nın kopyasını çıkarıp çoğaltan
muşevveş: teşevvüşe uğramış düzensiz karmakarışık
muşkul: güçlük zorluk
su-i ıştıhar: kotu şöhret.
sühulet-i beyan: anlatmanın kolaylığı, açıklama kolaylığı
sur'at: çabuk olma hızlılık.
tabakat-ı nâs: insan sınıfları, insan katmanları
taharriyat: araştırmalar aramalar incelemeler tahkik etmeler
taife: takım guruh
tarz: biçim şekil
tasdik: doğrulama onaylama
temessul: bir şekil ve surete girme cisimlenme
temsilat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın verdiği temsiller misaller
tenkid: eleştirme
teshilat: kolaylaştırmalar
tetkikat: araştırmalar incelemeler
umum: butun
umumiyet: genellik
velî: Allah ın sevgisine, himayesine kavuşmuş ermiş kimseler. Allah dostu evliya
zahir: açık âşikar
zarfında: suresince

edilmeden yazılması, hatta en mühim bir parça ve o parçada lâfz-ı Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kelimesinde zahir bir hatem-i nübüvveti gösteren dördüncü cüz, üç-dört saatte, dağda, yağmur altında, ezber yazılmış. Ve Otuzuncu Söz gibi mühim ve dakik bir risale, altı saat içinde bir bağda yazılmış. Ve Yirmi Sekizinci Söz, Süleyman'ın bahçesinde bir, nihayet iki saat içinde yazılması gibi, ekser risaleler böyle olması, ve eskiden beri sıkıntılı ve münkabız olduğum zaman en zahir hakikatleri dahi beyan edemediğimi, belki bilemediğimi yakın dostlarım biliyorlar. Hususan o sıkıntıya hastalık da ilâve edilse, daha ziyade beni dersten, telîften men etmekle beraber, en mühim Sözler ve risaleler, en sıkıntılı ve hastalıklı zamanımda, en sur'atlı bir tarzda yazılması, doğrudan doğruya bir inayet-i İlâhıye ve bir ikram-ı Rabbanî ve bir keramet-i Kur'âniye olmazsa nedir?

Hem hangi kitap olursa olsun, böyle hakaik-ı İlâhiyeden ve imaniyeden bahsetmişse, alâküllihâl bir kısım mesaili, bir kısım insanlara zarar verir. Ve zarar verdikleri için, her mesele herkese neşredilmemiş. Hâlbuki şu risaleler ise, şimdiye kadar hiç kimsede –çoklardan sorduğum hâlde– sû-ı tesir ve aksülamel ve tahdış-ı ezhan gibi bir zarar vermedikleri, doğrudan doğruya bir işaret-i gaybiye ve bir inayet-i Rabbaniye olduğu bizce muhakkaktır.

Altıncı İşaret

Şimdi bence kat'iyet peyda etmiştir ki: Ekser hayatım ihtiyar ve iktidarımın, şuur ve tedbirimin harıcında, öyle

aksülamel: tepki, reaksiyon
alâküllihâl: ister istemez, olduğu kadar, şöyle böyle
Aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
beyan: açıklama, bildirme, izah
cüz: kısım, parça
dakik: ince ve derin
ekser: pek çok
hakaik-ı İlâhiye: Allah'ın zât ve sıfatlarına ait gerçekler, İlâhî hakikatler, gerçekler
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek, esas
hariç: dışarı
hatem-i nübüvvet: Peygamberlik mühürü
hususan: bilhassa, özellikle
İhtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ikram-ı Rabbanî: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Allah'ın ikramı, ihsanı ve şereflendirmesi
iktidar: güç, yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenâb-ı Hakk'ın yardımı
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret, Hz. Peygamber, müçtehit, imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik
keramet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın kerameti
lâfz-ı Resul-i Ekrem: "Resul-i Ekrem" ibaresi..
men: yasak etme, engelleme
mesâil: meseleler
mesele: önemli konu
mühim: önemli, ehemmiyetli
münkabız: sıkıntılı, sıkılmış
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nihayet: en sonunda.
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
sû-i tesir: kötü etki
şuur: bilinç
tahdış-ı ezhan: zihinleri karıştırma
tarz: biçim, şekil
tedbir: idare etme, çekip çevirme
telîf: eser yazma
zâhir: açık, aşikâr
ziyade: fazla, fazlasıyla

bir tarzda geçmiş ve öyle garip bir surette ona cereyan verilmiş; tâ Kur'ân-ı Hakîm'e hizmet edecek olan bu nevi risaleleri netice versin. Adeta bütün hayat-ı ilmiyem, mukaddemat-ı ihzariye hükmüne geçmiş ve Sözlerle i'caz-ı Kur'ân'ın izhârı, onun neticesi olacak bir surette olmuştur. Hatta şu yedi sene nefyimde ve gurbetimde ve sebepsiz ve arzumun hilâfında tecerrüdüm ve meşrebime muhalif yalnız bir köyde imrar-ı hayat etmekliğim; ve eskiden beri ülfet ettiğim hayat-ı içtimaiyenin çok rabıtalarından ve kaidelerinden nefret edip terk etmekliğim, doğrudan doğruya bu hizmet-i Kur'âniyeyi halıs, safî bir surette yaptırmak için bu vaziyet verildiğine şüphem kalmamıştır. Hatta çok defa bana verilen sıkıntı ve zulmen bana karşı olan tazyikat perdesi altında bir dest-i inayet tarafından merhametkârâne, Kur'ân'ın esrarına hasr-ı fikir ettirmek ve nazar dağıtmamak için yapılmıştır kanaatindeyim. Hatta, eskiden mütalâaya çok müştak olduğum hâlde, bütün bütün sair kitapların mütalâasından bir men, bir mücanebet ruhuma verilmişti. Böyle gurbette medar-ı teselli ve ünsiyet olan mütalâayı bana terk ettiren, anladım ki, doğrudan doğruya âyât-ı Kur'âniyenin ustad-ı mutlak olmaları içindir.

Hem yazılan eserler, risaleler, ekseriyet-i mutlakası, hariçten hiçbir sebep gelmeyerek, ruhumdan tevellüt eden bir hacete binaen, anî ve def'î olarak ihsan edilmiş. Sonra bazı dostlarıma gösterdiğim vakit, demişler. "Şu zamanın yaralarına devadır." Intışar ettikten sonra ekser

âdeta: sanki
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetleri
binaen: den dolayı bu sebepten
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
def'i: hemen bir anda, birdenbire
dest-i inayet: inayet eli, dikkat, gayret, ihsan iyilik eli
deva: ilaç, çare
ekser: çok çok
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk
esrar: sırlar, gizli hakikatler
garip: tuhaf, hayret verici
gurbet: yabancı yere gidip kalma, doğup büyünülen yerler dışında kalma
hacet: ihtiyaç
halıs: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hariç: dışarı
hasr-ı fikir: bir şeye bütün fikrini verme, fikir hasretme, başka şeyle meşgul olmadan bütün fikri çalışmayı bir şey üzerinde toplama
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı ilmiye: ilmî hayat, ilimle ilgili çalışmalardan oluşan hayat.
hilaf: ters, karşı, zıt, aykırı
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
hükmünde: yerine, değerine
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mucizeliği, yüksek ve ensilmez ifadesi
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
imrar-ı hayat: hayat geçirme
intışar: yayılma, yaygınlaşma
neşrolunma
izhar: gösterme, açığa vurma
kaide: kural, esas, düstur
kanaat: görüş, fikir
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
men: yasak etme, engelleme
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhalif: zıt, aykırı
mukaddemat-ı ihzariye: bir şeyi hazırlamak için önceden yapılan işler
mücanebet: bir şeyden çekinme, sakınma, uzak durma
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
nazar: bakış, dikkat
nefy: sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme
nevî: çeşit, tür
rabıta: münasebet, alaka, bağ
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
safî: samimî, halıs, saf
sâir: diğer, başka, öteki
suret: biçim, şekil, tarz
tarz: biçim, şekil
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
tecerrüd: soyunma, soyutlanma, her şeyden boş ve uzak olma
tevellüt: doğma, doğum
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk
üstad-ı mutlak: ilimde üstünlüğü ve öğreticiliği tartışmasız olan ustat.
vaziyet: durum
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

kardeşlerimden anladım ki, tam şu zamandaki ihtiyaca muvafık ve derde lâyık bir ilâç hükmüne geçiyor.

İşte, ihtıyar ve şuurumun dairesi harıcinde, mezkûr hâletler ve sergüzeşt-ı hayatım ve ulûmların envalarındaki hilâf-ı âdet, ihtiyarsız tetebbuatım, böyle bir netice-i kudsıyeye müncer olmak için kuvvetli bir inayet-i İlâhıye ve bır ikram-ı Rabbanî olduğuna bende şüphe bırakmamıştır.

Yedinci İşaret

Bu hizmetimiz zamanında, beş altı sene zarfında, bilâmübalâğa yüz eser-i ikram-ı İlâhî ve inayet-i Rabbanıye ve keramet-i Kur'âniyeyi gözümüzle gördük. Bir kısmını On Altıncı Mektupta zikrettik. Bir kısmını Yirmi Altıncı Mektubun Dördüncü Mebhasının mesail-i müteferrikasında, bir kısmını Yırmi Sekizinci Mektubun Üçüncü Meselesinde beyan ettik. Benim yakın arkadaşlarım bunu biliyorlar. Daimî arkadaşım Barlalı Süleyman Efendi çoklarını biliyor. Hususan Sözlerin ve risalelerin neşrinde ve tashıhatında ve yerlerine yerleştırmekte ve tesvid ve tebyızında, fevkalme'mul, keramatkârâne bır teshilâta mazhar oluyoruz; keramet-i Kur'âniye olduğuna şüphemiz kalmıyor. Bunun misalleri yüzlerdir.

Hem maişet hususunda o kadar şefkatle besleniyoruz ki, en küçük bir arzu-i kalbimizi, bizi istihdam eden Sahib-ı Inayet tatmin etmek için, fevkalme'mul bir surette ihsan ediyor, ve hakeza... İşte bu hâl gayet kuvvetli bir ışaret-ı gaybıyedir kı, *bız istıhdam olunuyoruz. Hem rıza*

arzu-yı kalb: kalbin arzusu, kalbin isteği
beyan: açıklama, bildirme, izah
bilamübalâğa: abartmaksızın, abartısız
dalmı: sürekli, devamlı
envâ: çeşitler, türler, neviler
eser-i ikram-ı İlâhî: Allah'ın lutfunun ihsanının eseri
fevkalme'mul: umulanın üstünde, umulandan çok fazla
gayet: son derece
hakeza: böylece, bunun gibi
hal: durum, vaziyet
hâlet: hal, durum
hariç: dışarı
hilâf-ı âdet: âdete aykırı
hususan: bilhassa, özellikle
hukmüne: yerine, değerine
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtiyar: irade, tercih
ihtiyarsız: irade ve istem dışı
ikram-ı Rabbanî: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Allah'ın ikramı, İhsanı ve şereflendirmesi
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inayet-i Rabbanıye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenâb-ı Hakk'ın yardımı
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
keramet-i Kur'âniye: Kur'an'ın kerameti
kerametkârâne: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine
maişet: geçim, geçinme
mazhar: nail olma, şereflenme
mesâil-i müteferrika: çeşitli meseleler
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
misal: örnek
muvafık: uygun, münasip
müncer: varıp sona eren, neticelenen
neşr: kitap basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
netice-i kudsıye: kutsal muhakkes netice, kutsal sonuç
sahib-i inayet: ihsan, iyilik yapan
sergüzeşt-i hayat: hayat macerası, hayat hikâyesi
suret: biçim, şekil, tarz
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
şuur: bilinç
tashıhat: düzeltmeler, tashıhlar
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tebyız: müsveddeyi temize çekme, beyaza çekme
teshilat: kolaylaştırmalar
tesvid: yazı ile karalama, müsvedde yapma
tetebbuat: etraflıca araştırmalar ve incelemeler
ulûm: ilimler
zarfında: süresince
zikr: anma, bildirme

dairesinde, hem inayet altında bize hizmet-i Kur'âniye yaptırılıyor

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلٰوةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَعَلٰى آلِهِ

وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا اٰمِينْ [3]

اَللّٰهُمَّ بِسِرِّ اِسْمِكَ الْاَعْظَمِ اِجْعَلْ نَاشِرَ هٰذِهِ الرِّسَالَةِ مَظْهَرَ

عِنَايَتِكَ وَكَرَامَاتِ فُرْقَانِكَ اٰمِينْ ۞ اٰمِينْ ۞ اٰمِينْ [4]

1- Allah'a hamd olsun (Fatiha Suresi 2) Bu Rabbimin bir lutfudur (Neml Suresi 40)

2- Seni her türlü noksandan tenzih edeniz Senin bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir her işi hikmetle yaparsın (Bakara Suresi 32)

3. Allahım! Efendimiz Muhammed'e ve onun Âl ve Ashabına, Senin razı olacağın ve onun hakkının ödenmesine vesile olacak şekilde çok salât ve selâm eyle. Âmîn.

4- Allahım İsm-i Azamının sırrı hakkına bu risalenin neşrini inayetinin ve Furkan'ının kerametlerinin mazhârı eyle. Âmîn, âmîn, âmîn.

amin Ya Rabbi! Öyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir

ashap Sahabeler Hz Peygamberi (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler

Bakara Kur'ân-ı Kerîm'in 2 suresi. Medîne-i Munevvere'de nazil olmuştur 286 ayettir

Fatiha Kur'ân-ı Kerîm'in birinci suresi

Furkan hak ile bâtıl birbirinden ayıran anlamında Kur'ân'ın bir ismi

hamd Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme

hikmet İlâhî gaye yüksek bilgi fayda

hizmet-i Kur'âniye Kur'an hizmeti

ihsan bağışlama ikram etme lutuf

inayet yardım ihsan lütuf

İsm-i Âzam Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı

istihdam bir hizmette kullanma çalıştırma

işaret-i gaybiye gayba ilgili işaret, Hz Peygamber müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler işaret yolu ile yapılan açıklamalar

keramet kerem lütuf ihsan bağış

mazhar bir şeyin çıktığı göründüğü yer nail olma şereflenme

neşir eser neşreden yayınlayan dağıtan

Neml Kur'ân-ı Kerîm'in 27 suresi Mekke'de nazil olmuştur 93 ayettir

Rabb besleyen yetiştiren verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah

rıza razı olma hoşnutluk

salat Hz Peygambere dua Hz Muhammed'e Ashabına ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme

selâm barış rahatlık, selâmet ve esenlik dileme

sırr gizli hakikat

Sure Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri

tenzih Allah'ı şânına lâyık olmayan şeylerden her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma münezzeh sayma

vesile aracı vasıta

Mahrem Bir Suale Cevaptır

[Şu sırr-ı inayet, eskiden mahremce yazılmış, On Dördüncü Sözün ahırına ilhak edilmişti. Her nasılsa ekser müstensihler unutup yazmamışlardı. Demek münasip ve lâyık mevkı burasıymış kı, gızlı kalmış.]

Benden sual edıyorsun: "Neden senın Kur'ân'dan yazdıgın Sözlerde bir kuvvet, bir tesir var kı, müfessırlerın ve ârıflerın sözlerınde nadıren bulunur? Bazan bir satırda bır sayfa kadar kuvvet var, bir sayfada bir kitap kadar tesir bulunuyor."

Elcevap: Güzel bir cevaptır. Şeref, i'caz-ı Kur'ân'a aıt olduğundan ve bana aıt olmadıgından, bilâperva derim:

Ekseriyet ıtıbarıyla öyledir. Çünkü, *yazılan Sözler tasavvur degil, tasdıktır. Teslim degıl, ımandır. Marifet degıl, şahadettir, şuhuddur. Taklıt degıl, tahkıktır. İltızam degıl, iz'andır. Tasavvuf degıl, hakikattır. Dava degıl, dava ıçınde bürhandır.* Şu sırrın hıkmetı budur kı:

Eski zamanda, esasat-ı imaniye mahfuzdu, teslim kavî idi. Teferruatta, ânflenn manfetlerı delılsız de olsa, beyanatları makbul idi, kâfi idi. Fakat şu zamanda, dalâlet-i fenniye elını esasata ve erkâna uzatmış olduğundan, her derde lâyık devayı ihsan eden Hakîm-i Rahîm olan Zat-ı Zulcelâl, Kur'ân-ı Kerîmın en parlak mazhar-ı i'cazından olan temsîlâtından bır şulesını, acz ve zaafıma, fakr ve ıhtıyacıma merhameten, hizmet-ı Kur'ân'a aıt yazılarıma

acz: zayıflık, guçsuzluk
ahır: son
arif: bilen, bilgide ilen olan, irfan sahıbı
beyanat: açıklamalar, izahlar
bilaperva: korkusuzca, çekınmeden.
bürhan: bır şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesın delıl
dalâlet-ı fenniye: fenden, ilımden gelen sapkınlık, ilmî dalalet
dava: iddia
delil: bır davayı ispata yarayan şey, burhan
deva: ilaç, çare
ekser: pek çok
ekseriyet: coğunluk
elcevap: cevap olarak
erkan: rukunler, esaslar
esasat: esaslar, kokler, temeller
esasat-ı imaniye: ıman esasları
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaclık
hakıkat: gerçek, dogruluk, gorulen bır şeyın aslı, esası
Hakım-ı Rahım: her şeyı gaye ve hıkmetlerle yaratan, çok çok merhametlı Allah
hıkmet: gızlı sebep, gaye
hızmet-i Kur'an: Kur'an hızmetı
i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu'cızelığı, yuksek ve enşılmez ıfadesı
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lutuf
ilhak: ılave etme, ekleme, katma
iltizam: bırının tarafını tutma, taraftarlık
iman: ınanç, ıtıkat
iz'an: basıret, anlayış, teslim olup ıtaat etmek
kafi: yeter, elverır
kavi: kuvvetlı, güclü
mahfuz: hıfz olunmuş, korunmuş
mahrem: herkesçe bılınmemesi gereken gızlı
makbul: kabul edılmış, geçerlı
marifet: bılme, denn bılgı
mazhar-ı i'caz: mu'cızelıgın gorundugu yer
mevkı: yer, makam
müfessir: tefsır eden, açıklayan
münasip: uygun
mustensih: ıstınsah eden, bır yazının kopyasını çıkarıp çoğaltan
nadiren: ender olarak, az olarak
sır: gizli hakikat, bır şeyın dıkkat ve tecrübe ile anlaşılan en ınce yanı
sırr-ı inayet: çok cömert olan Allah'ın insanlarının yardım ve lutfunun sırrı.
sual: soru
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
şeref: manevî büyükluk, yuceclik, onur
şuhut: gozle gorme, muşahede
şule: parıltı, ışıltı, alev, ateş
tahkik: dogru olup olmadıgını araştırmak, inandıgı şeylerın aslını, esasını bılerek ınanma
taklit: bırının davranış ve şlerının şekıl ve bıçım olarak aynısını yapma
tasavvuf: Islâmıyet'ın temel prensıplerıne dayanarak, nefsı dunya alakalarından ve sevgısınden kesıp Allah'a ulaşma yolundakı kalbe ahlaka nefse ruha manfete makamevbatına aıt bılgıler. Allah'a ulaşma bılgı ve yaklaşımı
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme, düşunme
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
teferruat: ayrıntılar, dallar, bolumler
temsilat: temsıller, ornekler
tesir: etkı
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik
Zat-ı Zulcelal: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah

İhsan etti. Fellâhilhamd, sırr-ı temsil durbunuyle, en uzak hakikatler gayet yakın gösterildi. Hem sırr-ı temsil cihetü'l-vahdetiyle, en dağınık meseleler toplattırıldı. Hem sırr-ı temsil merdiveniyle, en yüksek hakaika kolaylıkla yetiştirildi. Hem sırr-ı temsil penceresiyle, hakaik-ı gaybiyeye, esasat-ı İslâmiyeye, şuhuda yakın bir yakın-i imaniye hâsıl oldu. Akıl ile beraber vehim ve hayal, hatta nefis ve heva teslime mecbur olduğu gibi, şeytan dahi teslim-i silâha mecbur oldu.

Elhasıl: Yazılarımda ne kadar güzellik ve tesir bulunsa, ancak temsilât-ı Kur'âniyenin lemaatındandır. Benim hissem, yalnız şiddet-i ihtiyacımla taleptir ve gayet aczimle tazarruumdur. Dert benimdir, deva Kur'ân'ındır.

Said Nursî

* * *

(2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ (1) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

(3) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim,

Evvela geçen mübarek Leyle-i Beratınızı ve gelecek ramazan-ı şerifinizi tebrik ederiz. Bu sene, Berat Gecesini, Nurcular hakkında çok bereketli ve kerametli olduğuna bir emaresini hayretle gördük. Şöyle ki:

Beri, Berat Gecesinden az evvel *Asa-yı Mûsa* tashihiyle meşgul iken, bir güvercin pencereye geldi, bana baktı. Beri dedim: "Müjde mı getirdin?" İçeriye girdi. Güya

1- Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

2- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsrâ Sûresi, 44)

3- Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
cihetulvahdet: birlik cihetı.
deva: ilaç, çare.
elhasıl: hasılı, netice itibanyle kısaca.
emare: alâmet, belirti, nişan.
esasat-ı İslamiye: İslâm'ın esasları.
evvel: once.
evvela: birinci olarak, her şeyden once, ilk olarak.
fellâhilhamd: Allah'a hamd olsun.
gayet: son derece.
guya: sanki.
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-ı gaybiye: gizli olan ve bilinmeyen gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hasıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere duşkunluk, nefsin zararlı ve gunah olan arzulan.
hisse: pay, nasıp.
ihsan: bagışlama, ikram etme, lutuf.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya soylenen soz, fikir.
lemaat: lem'alar, panıtılar, parlayışlar.
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, şaban ayının 15. gecesi.
mesele: onemli konu.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
nurcu: Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan. Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen.
sırr-ı temsil: temsil sırrı, benzetmenin, ornek vermenin ardındaki gaye.
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın, muhtaç olmanın şıddetı, ihtiyacın çok fazla olması.
şuhut: gozle gorme, muşahede.
talep: istek, dilek.
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme.
tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma.
temsilât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın verdiği temsiller, misaller.
tesir: etkı.
teslim-i silah: silâh bırakma, silâhını teslim etme.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız duşunce.
yakin-i imaniye: şuphesiz, sağlam iman, imanın kesin ve sağlam bilgiye dayanması.

eskiden dost idik gibi hiç ürkmedi, *Asa-yı Mûsa* üstüne çıktı, üç saat oturdu. Ekmek, pirinç verdim, yemedi. Tâ akşama kaldı, sonra gitti. Tekrar geldi, tâ sabaha kadar yanımda kaldı. Ben yatarken başıma geldi, allahaısmarladık nev'inden başımı okşadı, sonra uçtu gitti. İkinci gün ben teessüf ederken yine geldi, bir gece daha kaldı. Demek bu mübarek kuş, hem *Asa-yı Mûsa*, hem Beratımızı tebrik etmek istedi.

Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Evvelâ: Şimdi tam tahakkuk etti ki, zelzele, Risalei'n-Nur ile alâkadardır. Husrev'ın, mudafaatımda yazılan dört zelzele meselesini tasdik eden bu geceki şiddetli dört defa zelzele, bana ve Nurlara ve bu memlekete kat'î bir suikast eseri olarak hükûmet içersinde hizmetçime bağırarak bana tahkırkârâne ihanet ve şetmedip "Git ona soyle!" diyen ve kaymakamın emr-i cebrî ile "Hasta da olsa buraya getiriniz" bekçilere ve jandarmalara emir veren ve Afyon'un perde altındaki büyük memura dayanan Emirdağ zabıtası, hem Nur Şakirtlerinin şevklerine, hem Nurların burada yazılmasına, hem bana ehemmiyetli sıkıntı vermesi, aynı vakitte böyle burada görülmeyen bu şiddetli zelzelenin gelmesi gösteriyor ki, Risale-i Nur bir vesile-i def-i belâdır, tatile uğradıkça belâ fırsat bulup gelir.

Said Nursî

* * *

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla

2 Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun

alakadar: ilgili, ilişki.
bela: musibet, sıkıntı
ehemmiyetli: önemli
emr-i cebrî: zorlayıcı emir, zorla yaptırılan iş
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
ihanet: hainlik, kötülük etme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
mesele: önemli konu
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mudafaat: mudafaalar, savunmalar
nevi: tür, çeşit
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
şakirt: talebe, öğrenci
şetim: sövme, küfür
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tatil: kesme, işi durdurma
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tahkirkârâne: hakaret eden kimseye yakışırcasına, hakaret edercesine
tasdik: doğrulama, onaylama
teessüf: üzülme, acı duyma.
vesile-i def-i belâ: belâyı, musibeti defetmeye vesile olan
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polisi.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

Zekâî'nin Bir Manzumesi

Bu nur eser, tefsiridir o semavî kitabın,
İlân eder hakikatı, emr-i hakkı bildirir.
İsyanlara, zulümlere maruz olan cihanın,
Bu asırda göz yaşını nur saçarak dindirir.

Bu eserdir muztarip gönüllere teselli.
Bu kararsız alemin her buhranında nur saçar.
Bu eserdir her zulmette selâmetin rehberi,
Ehl-i iman bu sayede bu eserle hür yaşar.

Masumlara bir öğüttür, gençlerin de rehberi,
Her mazluma "Ağlama," der "Güleceksin yarın sen."
Tesellisi çok yücedir, ibretlidir dersleri.
Beli bükük ihtiyara müjde verir derinden.

Bu nur eser, her bilginin, her mu'minin sertacı,
Dertlilerin dermanıdır, her münkiri tokatlar.
Şirklerin hem hâdimidir, hem her kaygı ilâcı,
Zındık, zalim ihşirse başında volkan patlar!

Bu eserdir insanları dehşetlerden dûr eden.
Kudret eli hamisidir, hayretefza hükmü var.
Muannitler teslim olur hükmüne, mağrur iken.
Her serseri filozofu meftun eden nuru var.

Ey güç yetmez dehşet veren hâletlerden ağlayan!
Fânîlere aldanarak kırıldıkça bağırma.

âlem: dünya
asır: yüzyıl
buhran: bir işin tehlikeli karışık bir hâl alması, bunalım, zor durum, kriz
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
dûr etmek: uzak tutmak.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
emr-i hak: Hakkın emri, Allah'ın emri
eser: eser
fânî: ölümlü, geçici.
hâdim: yıkıcı, yıkan.
hakikat: gerçek, doğru
hâlet: hâl, durum
hâmi: himaye eden, koruyan, gözeten
hayretfeza: hayret veren, hayreti arttıran
hükum: emir, buyruk
İsyan: Allah'ın emirlerini yerine getirmeme ve yasaklarından kaçınmama, dinin emirlerine karşı gelme ve günah işleme
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mağrur: gururlu
manzume: vezinli, kafiyeli söz, şiir, eser
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
meftun: tutkun, müptela, aşın bağlanmış
muannit: inatçı, ayak direyen.
muztarip: ıztırap çeken, sıkıntılı olan
mü'min: İman eden, inanan
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
nur: aydınlık, parlak ışık
selâmet: salimlik, emnilik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
semavî: Allah tarafından olan, İlâhi
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan
sertac: baş tacı
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tefsir: açıklama, izah, yorum
teselli: avutma, acısını dindirme
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hali
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

Ey zaîfden, âcizlerden medet umup bağlanan!
Gir bu nurun âlemine, fânîleri çağırma.

Ayıl artık gaflet sarhoşluğundan, durma, uyan!
Hevesatın bir ejderhadır, kalbini kemirecek.
Yanın mesut olacaktır yoklukta Hakkı bulan.
Nura ver nakd-i ömrü, yanın sana verilecek,
Huzuruna uhrada ihtişamlar serilecek.

Risale-i Nur'un
Kusurlu Hadimi
Zekâî

* * *

بسم الله الرحمن الرحيم

وَمَآ أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ[1] ayetinin veraset-i Ahmediye (ASM) cihetinde, mana-i işârî noktasında, bu asırda o Rahmeten Lilâlemînin bir âyinesi ve hakîkat-i Kur'âniyenin bir hakikî tefsiri olan Risale-i Nur, o küllî rahmetin bir cilvesi, bir numunesi olmasından, hakikat-i Muhammediyenin (ASM) bir kısım evsafını, mana-ı mecazî ile cüz'î bir vârisine verilebilir diye, bu parlak kasideye ilişmedim. Yalnız hakikat-ı Ahmediye (ASM) ile âyinesinin farkına işareten bazı kelimeler ilâve edildi.

Said Nursî

1 Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik. (Enbiya Suresi 107)

acız zayıf, güçsüz, zavallı
âlem dünya
asır yüzyıl
âyet Kur'ân'ın her bir cümlesi
âyine ayna
cihet yön
cilve tecelli, görüntü
cüz'î küçük, az
evsaf vasıflar, nitelikler, özellikler
fânî ölümlü, geçici
gaflet dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
hadim hademe, hizmetçi
hakîkat-ı Ahmediye Hz. Muhammed'in (asm) manevî kişiliği
hakîkat-i Kur'âniye Kur'ân'ın hakîkatı, Kur'ân'ın ifâde ettiği gerçek
hakîkat-ı Muhammediye: Hz. Peygamber'in manevî şahsiyeti, İslâmiyet'in aslı ve esası
hakîkî gerçek
hevesat heveslerler
İhtişam muhteşemlik, şanlı görünüş, büyük gösteriş
işareten işaret ederek, belirterek
kasîde belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
küllî umumî, genel, bütün olan
mana-ı işârî yazı ve işâretlerle ifâde edilen mana
mana-ı mecazî mecazî mana, bir kelimenin veya lafzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldığındaki mana
medet inâyet, yardım, imdat
mesut saadetli, bahtlı, mutlu
nakd-i ömür ömür sermâyesi, hayat sermâyesi
nümune örnek
rahmet şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
Rahmeten Lilâlemîn bütün âlemlere rahmet olan Hz. Muhammed (asm)
Risale-i Nur Nur Risâlesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
tefsir Kur'ân'ın manâ bakımından izâhı, açıklaması
uhra âhiret, öbür dünya
vâris mirasçı
veraset-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) vârisliği. Peygamberimizin tebliğ vazifelerine vârîs olma
zâil sona eren, yok olan

Huzur bulur bugün seninle âlem,
Ey bu asırda rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!
Surur bulur bugun seninle âdem,
Ey bir rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Bu hasta gönüller çoktan perişan,
Varsa sende eğer Lokman'dan nişan,
Bir şifa sun, gel, ey mahbûb-i zişan,
Ey cilve-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Gelmez mi sonu bu uzun hecenin?
Geçmez mi gamı bu yaslı gecenin?
Zârı arttı, sabrı bittı nicenin,
Ey cilve-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Fahr-i Âlem, Arştan bu yere indi,
Şah-ı Velâyet gelip Düldül'e bindi,
Zulfikar'a bugün, artık nur dendi,
Ey bu zamanda rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Yolumuz, bu Nurun bu nurlu yolu,
Olduk hepimiz o Nurun bir kulu,
Nur yolunda yürüyen hem ne mutlu
Ey numune-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Nursun, nur çıkan nurlu dağında,
Bülbül öter bahçesinde bağında,
Tozu olsak onun pâk ayağında
Ey rahmet-i âlem cılvesi Risaletü'n-Nur!

âdem: insan oğlu, insan nesli.
alem: dünya cihan, bütün yaratılmışlar
arş: göğün en yüksek katı.
asır: yüzyıl
cilve: tecelli, görüntü
cilve-i rahmet-i âlem: kâinattaki rahmet tecellileri. Allah'ın rahmetinin kâinattaki cilvelen
düldül: Peygamber Efendimize Mısır hükümdarı tarafından hediye edilen katır
Fahr-i Alem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (asm)
gam: keder, üzüntü
mahbub-ı zişan: şanlı sevgili Hz. Muhammed (asm)
nişan: iz, belirti, alamet.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlu: ışıklı, parıltılı
numune-i rahmet-ı âlem: kâinattaki rahmetin nümunesi, örneği.
pak: temiz
rahmet-ı alem. kâinattaki rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sabır: başa gelen üzücü olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe
sürur: sevinç, mutluluk.
Şah-ı Velayet. velilliğin şahı olan Hz. Ali (ra)
şifa: bedeni ve ruhi bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
zari: ağlayıp sızlama, ağlayıp sızlanma
zülfikar: Hz. Peygamberin (asm) Uhud Harbinde Hz. Ali'ye (ra) hediye ettiği, ucu iki çatallı meşhur kılıç, zulfikâr

Dertlere dermansın, mahbub-ı cansın,
Hem camiü'l-esma ve'l-Kur'ân'sın,
Hem de nur-i Haktan bize ihsansın,
Ey bir rahmet-i âlem Risaletu'n-Nur!

Bu âlemde madde değil, bir özsün,
Her zerreden bakan bütün bir gözsün,
Kâinatı hayran eden bütün bir yüzsün,
Ey mısal-ı rahmet-i âlem Rısaletü'n-Nur!

Asl-ı evvelisin balın, şekerin,
Deryasısın cümle ilmin, hünerin,
Gelmedi cihana böyle eser benzerin,
Ey mir'at-ı rahmet-i âlem Rısaletü'n-Nur!

Sen, aylardan güneşlerden üstünsün,
Nihayetsiz, sonu gelmez bütünsün,
Nur cemalin bütün bütün görünsün,
Ey mazhar-ı rahmet-ı âlem Rısaletu'n-Nur!

Boyun bükip acı acı melerdik,
Gözyaşını kanlar ile silerdik,
Görsek diye seni Haktan dilerdik,
Ey bir temsil-i rahmet-ı âlem Rısaletu'n-Nur!

Çünkü sensin bu asırda Rahmeten li'l-Âlemîn'in cilvesi,
Çünkü sensin şimdi Şefiu'l-Muznibînin vârisi.
"Ağisna yâ Gıyase'l-Mustağîsîn" bir duası,
Ey şule-i rahmet-ı âlem Rısaletu'n-Nur!

ağısna ya gıyasel'l- mustegisın: bize yardım et, yardım isteyenlere yardım eden.
alem: cihan, evren.
asl-ı evvel: ilk özü
asır: yüzyıl
camiülesma vel Kur ân: Kur ân ve Allah ın isimlerini içine alan
cemal: güzellik
cilve: tecelli, görüntü
cümle: bütün.
derman: ilaç, çare.
derya: deniz.
dua: Allah a yalvarma niyaz
hak: Allah
hüner: marifet, bilgililik, ustalık.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ilim: bilgi, marifet.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
mahbub-ı can: gönül dostu, canın sevgilisi
mazhar-ı rahmet-i âlem: kâinattaki rahmetin görüntüsü.
mir'at-ı rahmeti âlem: kâinattaki rahmetin aynası
mısal-ı rahmet-i alem: âlemin rahmet timsali
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nur-i Hak: Cenab-ı Hakkın nuru, zıyası
rahmeten li'l-âlemin: bütün alemlere rahmet olan Hz. Muhammed (asm)
rahmet-i âlem: kâinattaki rahmet.
Risaletü n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
şefiü'l-müznibin: günahkârların bağışlanması için şefaatte bulunacak olan Hz. Muhammed (asm).
şule-i rahmet-i alem: alemdeki rahmet parıltısı, Cenab-ı Hakkın rahmetinin kainattaki parıltısı
temsil-i rahmet-i âlem: kâinattaki rahmetin temsili
vâris: mirasçı.
zerre: en küçük parça, molekül, atom

Şifa bulsun şimdi biraz yaramız,
Revaç bulsun geçmez olan paramız,
Saç nurunu, aka donsun karamız,
Ey ziya-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Cürmümüzle kulhan gibi purnarız,
Dert elinden hem hergün zar ü zarız.
Affet bizi madem sana hep yârız,
Ey nur-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Meylimiz yok yalancı bir dunyaya,
Son verdik biz bid'alara, riyaya,
Kapılmayız öyle kuru hülyaya,
Ey bir hakikat-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Yok bizde cemiyet kurma hülyası,
Yok başka bir yala gitme sevdası,
Olduk ancak Nurun dertli şeydası,
Ey dertlilere rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Yollarda bıraktık geçtik dervişi,
Attık gönüllerden öyle teşvişi,
Kâfi bu parlayan nurun güneşi
Ey makes-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Geçmişiz hep medihlerden, senadan,
Yüz çevirdik servetlerden, gınadan,
Nur isteriz, geçmeden bu fenâdan,
Ey bu asırda rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

asır: yüzyıl.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar
cemiyet: topluluk, birlik.
cürüm: hata, günah
dervişi: tarikat ehli, yoksulluğu çileksiliği benimsemiş kimse
fena: yok olma, ölumlülük, geçicilik.
gına: zenginlik, bolluk
hakikat-ı rahmet-i alem: âlemin rahmetinin gerçeği, âlemin içine nakşedilmiş olan rahmet tecellilerinin hakikatı
hülya: hayal
kâfi: yeter, elverir
kulhan: hamam ocağı, hamamda su ısıtmak için ateş yakılan yer
ma'kes-ı rahmet-ı âlem: kainattaki rahmetin yansıması
madem: den dolayı, böyle ise
medih: övmek
meyil: bir tarafa doğru yönelme, sevgi, muhabbet.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-ı rahmet-ı âlem: kainattaki rahmetin nuru, ışığı
purnâr: çok ateşli, tutuşmuş, yanan.
rahmet-ı alem: kainattaki rahmet.
revaç: rağbet, kıymet, değer
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
riya: özü sözü bir olmamak, inandığı gibi hareket etmeyiş, ikiyüzlülük.
senâ: methetme, övme.
şeyda: aşktan aklını yitirmiş, aşk çığını divane tutkun.
şifa: bedeni ve ruhi bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
teşviş: karıştırma, karmakarışık etme
yâr: sevgili.
zar ü zar: hazın hazın, yanık yanık (sesle)
ziya-yı rahmet-ı alem: Âlemin İlâhî rahmet ışığı

Nur elinden içeli biz şarabı,
Çevirmişiz tatlılığa azabı,
Bir mahbubun biz de olduk turabı,
Ey bize rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Âşıkların Arşa çıkan feryadı
Ağlatıyor o pak ruhlu ecdadı,
Allah için eyle bize imdadı,
Ey muhtaçlara rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Gökler saldı belâ, yer verdi belâ,
Sarstı âfâkı bir acı vâveylâ,
Rahmet et âleme, ey nur-ı Mevlâ!
Ey cilve-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Bir yanda sel var, bir yanda kan akar,
Bu belâ ateşi âlemi yakar,
Ağlayan bu beşer hep sana bakar,
Ey numune-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Çevrildi ateşle bu koca dünya,
Bir cehennem gibi kaynadı derya.
Yetiş imdada ey şah-ı evliya!
Ey bu zamanda rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Her yangını senin nurun söndürür,
Her bir yeri bir gülşene senin nurun döndürür,
Deccalı da birgün gelir elbette öldürür,
Ey nur-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

afak: bütün dünya, gözle görülen alem.
âlem: dünya cihan, bütün yaratılmışlar
arş: göğün en yüksek katı
azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı.
belâ: musibet, sıkıntı.
beşer: insan, insanlık.
cilve-i rahmet-i âlem: kâinattaki rahmet tecellileri, Allah'ın rahmetinin kainattaki cilveleri
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamî şeair tahrip edeceği tarihte görülmemiş zulumleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
derya: deniz.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
feryat: haykırma, çığlık.
gülşen: gül bahçesi, gülluk.
İmdat: yardım
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nur-ı Mevlâ: Cenab-ı Hakkın nuru
nur-i rahmet-i âlem: kainattaki rahmetin nuru, ışığı
nümune-i rahmet-i âlem: kainattaki rahmetin numunesi, örneği
pak: temiz
Rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rahmet-i âlem: kâinattaki rahmet.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi; Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şah-ı evliya: keramet sahiplerinin, velilerin, ermişlerin şahı
türab: toprak.
vaveylâ: çığlık, feryat.

Zındıkaya, küfre karşı saldırdın,
Gönüllerden kederleri kaldırdın,
Bızı nurun deryasına daldırdın,
Ey bîçarelere rahmet-i âlem Rısaletü'n-Nur!

Kaldıramaz sana asla kımse el,
Bağlıyoruz bizler sana candan bel,
Dunyalara sensın umit ve emel,
Ey zıya-i rahmet-i âlem Rısaletü'n-Nur!

Sen ordu kurmazsın erle, uşakla,
Savaşmazsın öyle, topla, bıçakla,
Nurunla şu asrı tutup kucakla,
Ey şimdı rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Bıtsın de, bu korkunç tufan-ı şedıd,
Açılsın yep yeni bir devr-i mes'ud,
On sekız bın âlem eylesin hep îyd,
Ey ehl-i Kur'ân'a rahmet-i âlem Rısaletü'n-Nur!

Gelıyor şu karşıdan gerçi bır zulmet,
Fakat sensin bugün âtâ-ı rahmet,
Boğacaksın onu nurunla elbet,
Ey bir rahmet-i âlem Rısaletü'n-Nur!

Kızıl ejder yuvamıza girmesın,
Zehirli eli yakamıza ermesin,
Karşı durup nurun fırsat vermesin,
Ey seyf-ı rahmet-ı âlem Rısaletu'n-Nur!

âlem: dunya cihan, butun yaratılmışlar
asr: yuzyıl
bıçare: çaresiz zavallı
derya: deniz
devr-ı mes ut. saadet devrı bahtlı donem
ehl-i Kur'ân: Kur'ân ehlı, Kur'an a inanıp ona uyanlar
emel: şıddet arzu umut.
gerçi: her ne kadar...
keder: kaygı, acı hüzün
Kızıl ejder: komunizim rejimi.
kufur: Allah ın varlıgına bırlıgıne ınanmama müşnklık, ımansızlık.
nur: aydınlık parlıu ışık
rahmet. şefkat merhamet bagışlama ve esırgeyıcılık
rahmet-ı alem: kaınattakı rahmet.
Rısaletu'n-Nur: Nur Rısalesi Bedıuzzaman Said Nursi'nın eserlennın adı
seyf-ı rahmet-ı alem: kaınattakı rahmet kılıcı
tufan-ı şedıd. şıddetlı yagmur
zındıka: dınsızlık, ınancsızlık
zıya-ı rahmet-ı alem: Alemın llahı rahmet ışıgı
zulmet: karanlık.

Kara duman üstümüzden dağılsın,
Kızıl alev sönüp âlem ayılsın,
Bu zafer'in haşre kadar anılsın,
Ey zülfikar-ı rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

O soydandır nice canlar yakanlar,
O soydandır evler barklar yıkanlar,
O soydandır sana kınle bakanlar.
Ey hüccet-ı rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Masumlann kanlarını içerler,
Ebu Cehl'i, Nemrutlan geçerler,
Ölumlerden ölumleri seçerler,
Ey şimdi bir rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Bir mıkrop ki, cığerlen dişliyor,
Kanımızla kendisini besliyor,
Temiz yurdu telvis edip pisliyor.
Ey bir eczahane-ı rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Gazilerin, fatihlenn konağı,
Seyyidlerin, serverlerin otağı,
Bu vatandır, şehitlerin yatağı,
Ey cilve-i rahmet-ı âlem Risaletü'n Nur!

O şehidin ala dönmüş kefeni,
Miskler kokar, güle benzer bedeni.
Öper melekler de nurlu naşını,
Ey numune-ı rahmet-ı âlem Risaletü'n-Nur!

âlem: dünya
cilve-i rahmet-i âlem: kainattaki rahmet tecelliler. Allah'ın rahmetinin kainattaki cilveleri
eczahane-i rahmet-i âlem: dünyanın rahmet eczanesi. bütün derdlerin devasının bulunduğu alem.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hüccet-i rahmet-i âlem: kainattaki rahmetin hüccetleri, delili.
masum: suçsuz, günahsız saf, temiz
mısk: bir ceylan cinsinin erkeğinin göbeğinden elde edilen güzel koku
naaş: cenaze, kefenlenip tabuta konmuş gömülmeye hazır ölü
nurlu: ışıklı, panıdı
numune-i rahmet-i âlem: kainattaki rahmetin numunesi, örneği
otağ: büyüklere özel çadır, saltanat çadırı
rahmet-i âlem: kâinattaki rahmet.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
server: baş, başkan, reis.
seyyid: Hz. Muhammed'in (asm) torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse. Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse.
telvis: bulaştırma, kirletme, pisletme
zulfikar-ı rahmet-i alem: kainattaki rahmetin zulfikarı.

Kur'ân diyor, ölmemiştir, diridir,
Her birisi Hakkın arslan eridir,
Türbeleri yürekleri titretir,
Ey âyine-ı rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Armağansın çünkü asil millete,
Duşmeyelim birgün bile zillete,
Götür bizi şanlı büyük devlete,
Ey misal-i rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Eyleyeler nurun ile hep savlet,
Zaferlerle şanlar bulur bu millet,
Şarka, garba ziya salsın bu devlet,
Ey bizlere rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

Nurdan kanadın, hem sağlam kolun var,
Nurdan senin hakka giden yolun var.
Kabul et, bir kemter Feyzi kulun var,
Ey bu asırda rahmet-i âlem Risaletü'n-Nur!

(1) اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

Üstadım, Efendim Hazretleri,

(2) وَمَآ اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ ayetinin nurlarından,

Nurun sayesinde alabildiğim bir zerreyi bu şekilde yazdım, ve huzur-ı irfanınıza sundum. Kabulünü rica ederim, selâmlarımızı sunar ve mübarek ellerinizi öperiz efendimiz.

Bîçare talebeniz
Hasan Feyzi
(Rahmetullahi aleyhi ebeden daima)

1- Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerinize olsun.

2- Seni ancak âlemlere bir rahmet olarak gönderdik. (Enbiya Sûresi, 107.)

---

asır: yüzyıl
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi
âyine-i rahmet-i âlem: kainatın rahmet aynası.
bîçare: çâresiz, zavallı
garp: batı. Batı'da kalan bölgeler
hak: Allah.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
huzur-ı irfan: tefekkürle elde edilen bilginin sahibi olan kimsenin huzurunda bulunma, yanında hazır olma
kemter: daha aşağı, kıymetsiz, değersiz
misal-ı rahmet-i âlem: âlemin rahmet timsali.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet-ı âlem: kâinattaki rahmet.
Rahmetullahi aleyhi ebeden daima: ebedî ve dâimî olarak Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun
Risaletü'n-Nur: Nur Risâlesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
savlet: şiddetli hücum, saldırma
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şan: şöhret, ün, yüksek makam.
şân: şöhret, ün, yüksek makam.
şark: doğu, doğu bölgeleri.
talebe: öğrenci
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zillet: hor ve hâkir görülme, alçalma
ziya: ışık, aydınlık, nur

Üniversitedeki Nur Şakirtlerinin, Nur Hakikatinin Fen Dairesinde Fevkalâde Kıymetini Takdir Ettiklerine Bir Numunedir

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا[3]

Şu kâinat semasının gurubu olmayan manevî güneşi olan Kur'ân-ı Kerîm; şu mevcudat kitab-ı kebîrinin âyât-ı tekviniyesini okutturmak, mahiyetini göstermek için şualan hükmünde olan envanını neşrediyor. Ukul-ı beşeri tenvir ile sırat-ı müstakimi gösteriyor. Beşeriyet âlemünde her fert, hilkatindeki makasıdı ve fıtratındaki metalibi ve istikametindeki gayesini, o hidayet güneşinin nuru ile görür, anlar ve bilir. O hidayet nurunun tecellisine mazhar olanlar, kalb kabiliyeti nisbetinde ona aynadarlık ederek kurbiyet kesbeder. Eşya ve hayatın mahiyeti o nur ile tezahur ederek, ancak o nur ile görülür, anlaşılır ve bilinir. Şems-i Ezeliyenin manevî hidayet nurlarını temsil eden Kur'ân-ı Kerîm, kalb gözüyle hak ve hakikati görmeyi temin eder. Onun için, onun nurundan uzakta kalanlar, zulmatta kalırlar. Zira her şey nur ile görülür, anlaşılır ve bilinir.

İşte şu hakikatın manevî ve sermedî güneşi olan Kur'ân-ı Kerîmin nur tecellisine bu asrımızda "Nur" ismiyle musemma olan Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi

1. Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı ebediyen ve daima üzerinize olsun.

âlem: varlık tabakalarından her biri
asır: yüzyıl
ayat-ı tekviniye: kâinatta yaratılan varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve birliğine olan işaretleri, delil oluşları
aynadarlık: aynalık yapma, gösterme
beşeriyet: beşerlik, insanlık
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
fen: tecrübi, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
fevkalâde: olağanüstü
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
gurup: batma, batış
hak: doğruluk, gerçek, hakikat
hakikat: gerçek, esas
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
hilkat: yaratılış
hükmünde: değerinde, yerinde
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma
kabiliyet: istidat, yetenek
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kesb: kazanma
kıymet: değer
kitab-ı kebîr: büyük kitap, kâinat
kurbiyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
makasıd: maksatlar, gayeler
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme
metalip: talep olunan, istenen şeyler, istekler, arzular
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nisbetinde: oranında, ölçüsünde
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nur-ı tecellî: nur tecellisi
nümune: örnek
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sema: gökyüzü, gök
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
sırat-ı müstakim: hak yol. Allah'ın gösterdiği hidayet yolu
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatteb meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
Şems-i Ezeliye: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
takdir: kıymet verme, değer biçme
tecellî: belirme, bilinme, görünme
temin: sağlama
temsil: sembol olma, adına hareket etme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tezahur: görünme, belirme, ortaya çıkma
ukul-ı beşer: insanın akılları
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

mazhar olmuştur. O Nurlar ki, zulûmattan ayrılmak istemeyen yarasa tabiatlı, gaflet uykusuyla gündüzünü gece yapan sefahet-perest, aklı gözüne inmiş, zulûmatta kalarak gözü görmez olanlara ve yolunu şaşıranlara karşı projeksiyon gibi nurlarını imân hakikatlerine tevcîh ederek sırat-ı müstakîmi büsbütün kör olmayanlara gösteriyor. Nur topuzunu ehl-i küfür ve münkirlerin başına vurup "Ya aklını başından çıkar at hayvan ol, yahut da aklını başına alarak insan ol!" diyor.

İlim bir nevi nur olduğuna göre, Risale-i Nur'un ilme olan en derin vukufunu gösterecek bir-iki delîline kısa işaret ederiz.

Evvelâ: Şunu hatırlatmalıyız ki: Risale-i Nur, başka kitapları değil, belki yalnız Kur'ân-ı Kerîm'i üstat olarak tanıması ve ona hizmet etmesi itibarıyla, makbuliyeti hakkında bizim bu mevzuda söz söylememize hacet bırakmıyor. Biz, ancak ilm erbabı mabeyninde Risale-i Nur'un değerini tebarüz ettirmek için ilâveten deriz ki:

Risale-i Nur, şimdiye kadar hiçbir ilim adamının tam bir vuzuhla ispat edemediği en muğlâk meseleleri, gayet basit bir şekilde, en âmi avam tabakasından tut, tâ en âli havas tabakasına kadar herkesin istidadı nisbetinde anlayabileceği bir tarzda, şüphesiz ikna edici ve yakinî bir şekilde izah ve ispat etmesidir. Bu hususiyet hemen hemen hiçbir ilim adamının eserinde yoktur.

İkincisi: Bütün Nur eserleri Kur'ân-ı Kerîm'in bir kısım ayetlerinin hakîkî tefsiri olup, onun manevî i'cazının lem'aları olduğunu her hususta göstermesidir.

âlî: yüce, yüksek, ulu
âmî: bilgisiz, cahil
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehl-i küfür: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar
erbab: sahipler, malikler, ehil, layık
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
gayet: son derece
hacet: ihtiyaç
hakîkat: gerçek, esas
hakîkî: gerçek
havas: bilgi ve yaşayışça üstün olanlar, önde gelenler
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak
İkna: bir fikri, düşünceyi, aklî delîllerle kabul ettirme, inandırma
ilâveten: ilâve olarak, ekleyerek
ilm: bilgi, marifet
iman: inanç, itikat
İspat: doğruyu delîllerle gösterme
istidat: kabiliyet, yetenek
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
lem'a: parıltı
mabeyn: ara
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mesele: önemli konu
mevzu: konu
muğlak: anlaşılmaz, karışık, açık olmayan, çapraşık söz
münkir: inkâr eden, kabul etmeyen
nevi: çeşit, tür
nisbetinde: oranında, ölçüsünde
nur: aydınlık, parıltı, ışık
projeksiyon: görüntüyü ışık vasıtasıyla ekrana yansıtma ışı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sefahatperest: sefahat düşkünü
sırat-ı müstakîm: hak yol. Allah'ın gösterdiği hidayet yolu
tabaka: derece, kat
tabiat: yaratılış, karakter, seciye
tarz: biçim, şekil
tebarüz: belli olma, görünme, barız hale gelme
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tevcîh: yöneltme, çevirme
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vukuf: anlama, bilme, haberli olma
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı
yakînî: şüphe edilmeyecek derecede kesin olan şeyler
zulûmat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kültür

Üçüncüsü: İnsanların en derin ihtiyaçlarına kat'î delil ve burhanlarla ilmî mahiyette cevap vermesidir. Meselâ, Vacibu'l-Vücud'un varlığı ve ahiret ve sair iman rükünlerini, bir zerrenin lisan-ı hâl ve kâl suretinde tercümanlığını yaparak ispat etmesi. En meşhur İslâm filozoflarından İbn-i Sina, Farâbî, İbn-i Rüşd bu mesleklerde bütün mevcudatı delil olarak gösterdikleri halde, Risale-i Nur, o hakikatleri aynen bir zerre veya bir çekirdek lisanıyla ispat ediyor. Eğer Risale-i Nur'un ilmî kudretini şimdi onlara göstermek mümkün olsaydı, onlar hemen diz çöküp Risale-i Nur'dan ders alacaklardı.

Dördüncüsü: Risale-i Nur, insanın senelerce uğraşarak elde edemeyeceği bilgileri, komprime hulâsalar nev'inden kısa bir zamanda temin etmesidir.

Beşincisi: Risale-i Nur, ilmin esas gayesi olan rıza-i İlâhîyi tahsile sebep olması ve dünya menfaatine ilmi hiçbir cihetle alet etmeyerek tam manasıyla insaniyete hizmet gibi en ulvî vazifeyi temsil etmesidir.

Altıncısı: Risale-i Nur, kuvvetli ve kudsî ve imanî bir tefekkür semeresi olup bütün mevcudatın lisan-ı hâl ve kal suretinde tercümanlığını yapar. Aynı zamanda iman hakikatlerini ilmelyakîn ve aynelyakîn ve hakkalyakîn derecelennde inkışaf ettirir.

Yedincisi: Risale-i Nur, bütün ilimleri cami oluşudur. Âdeta ilim ipliklerinde dokunmuş muzeyyen kumaş gibidir. Ve şimdiye kadar hiçbir ilim erbabı tarafından söylenmemiş ve her ilme olan en derin vukufunu tebarüz ettiren

âdeta: sanki
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
burhan: delil, ispat, hüccet
cami: toplayan, içine alan, kapsayan
cihet: yön
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
erbâb: sahipler, malikler, ehil, layık
filozof: felsefe ile uğraşan
hakıkat: gerçek, esas
hakkalyakîn: imanî meselelerin hakikatini tam olarak anlama
hulâsa: kısaca, özet
ilim: bilgi, marifet
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanç, itikat
imanî: imana dair olan, imanla ilgili
inkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
komprime: hap
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudsî: mukaddes, yüce
lisan: dil
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili
mahiyet: bir şeyin asli, esası niteliği
menfaat: fayda
meselâ: örneğin
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlukat
muzeyyen: zeynetlendirilmiş, süslü
nev: tür, çeşit
rıza-yı İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
rükn: esas, kaide, prensip
sair: diğer, başka, öteki
semere: meyve, güzel netice
suret: biçim, şekil, tarz
tahsil: elde etme, alma, kazanma
tebarüz: belli olma, görünme, baruz hale gelme
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
temin: sağlama
temsil: sembol olma, yerine hareket etme
ulvî: yüksek, yüce
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.)
vazife: görev
vukuf: anlama, bilme, haberli olma
zerre: en küçük parçacık, molekül, atom

vecizeler mecmuasıdır. Misal olarak birkaçını zikrederek, heyet-i mecmuası hakkında bir fikir edinmek isteyenlere Risale-i Nur bahrine müracaat etmesini tavsiye ederiz.

"Sivrisineğin gözünü halk eden, güneşi dahi o halk etmiştir."

"Bir kelebeğin midesini tanzim eden, Manzume-i Şemsiyeyi dahi o tanzim etmiştir."

"Bir zerreyi icat etmek için, bütün kâinatı icad edecek bir kudret-i gayr-ı müteneahî lâzımdır. Zira şu kitab-ı kebîr-i kâinatın her bir harfinin, bahusus zîhayat her bir harfinin, her bir cümlesine müteveccih birer yüzü ve nazır birer gözü vardır."

"Tabiat, misalî bir matbaadır, tâbi' değil. Nakıştır, nakkaş değil. Mısdardır, masdar değil. Nizamdır, nazım değil. Kanundur, kudret değil. Şeriat-ı iradiyedir, hakikat-ı harıcıye değil."

"Sabit, daim, fıtrî kanunlar gibi, ruh dahi, âlem-i emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş ve kudret ona vücud-i hissî giydirmiştir, bir seyyale-i lâtîfeyi o cevhere sadef etmiştir..."

Ve hakeza, binler vecizeler var...

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Üniversite Nurcuları namına
duanıza çok muhtaç
Mustafa Ramazanoğlu

1- Bâki olan ancak Allah'tır.

âlem-i emir: Cenab-ı Hakkın değişmeyen sabit hakikatler şeklinde devam eden kanunları âlemi.
bahr: deniz, sonsuz bilgisi olan.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
cevher: elmas, değerli taş.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fıtrî: tabiî, doğal.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikat-ı harıcıye: dışa yansıyan gerçeklik, hayat gibi dış âlemde yer alan varlık.
halk: yaratma, yoktan var etme.
heyet-i mecmua: bir şeyin tefrıuatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kitab-ı kebîr-i kâinat: büyük kainat kitabı.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i gayr-ı müteneahî: sınırsız güç.
Manzume-i şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi.
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
mecmua: toplanıp birleştirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
misal: örnek.
misalî: örneği.
mistar: cetvel.
müracaat: başvurma, danışma.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nakış: işleme, süsleme.
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse.
nam: ad.
nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan.
nazır: nazar eden, bakan.
nizam: düzen.
nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabit: değişmeyen, hep aynı kalan, önceden ayarlanmış.
sadef: sedef inci kabuğu.
seyyale-i latife: latif seyyale, nurânî, şeffaf olan, elektrik gibi akıp giden.
sıfat-ı irade: irade sıfatı, Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, gösteren hâl ve keyfiyet.
şeriat-ı iradiye: Cenab-ı Hakkın iradesiyle oluşan şeriat, kanunlar.
tabı: matbaacı.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
vecize: özdeyiş, icazlı söz, öz, kısa fakat ifadece kuvvetli söz.
vücud-ı hissî: his ile bilinen vücut, hisle anlaşılan vücut.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zihayat: hayat sahibi.
zikr: anma, bildirme.

Halil İbrahim'in Manzumesidir

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Zerremızı fart-ı şefkatinle şems-i envarına düşürdün,
Cehlimızle enaniyetimizi dıyar-ı irfanına düşürdün.

Maden-i nühasımızı pota-ı Furkana düşürdün,
Hayfa ki, o potada zünnar-ı inkârımızı düşürdün.

Saray-ı Kâbe-i ulyaya erip tul-ı emelimizi düşürdün,
Makam-ı nur-i tevhide varıp hab-ı hayalımızı düşürdün.

Haremgâh-ı İlâhîde suveyda hucresine yükumuzü düşürdün,
Heyet-i suretinin derunundaki manaya gönlümüzü düşürdün.

Tâ ezel sabahında vahdet nağmesini işittin,
Leylâ-i zaman Kays ile bir demde goruştün,

Dost iklîminin lâlesinin bağlarına eriştin,
Vahdet-ı sakı mıdadını [4] سَقَيْهُمْ *kevserine düşürdün.*

Olmasaydın ey Rısale-i Nur bıze sen armağan;
Câh-ı masıva, nefs-i tağutla bel' ederdi bızı heman.

---

1 Her turlu kusur ve noksandan munezzeh olan Allah ın adıyla

2. Hiçbir şey yoktur kı Onu ovup Onu tesbih etmesin (Isra Suresi 44)

3. Allah ın selâmı rahmetı ve berekâtı ebedıyen ve daıma üzennıze olsun

4 Onlara bır şarap içırır (Insan Sûresi 21)

---

bel: ortadan kaldırma, yutma, emme
câh-ı masıva: dunya ile ılgılı olan şeylere duyulan sevgı
cehl: cahıllık, bılgısızlık
dem: an, vakıt, zaman
derun: ıç, ıçerı, dahıl
dıyar-ı irfan: bılgı yen
enaniyet: kendını begenme, benlıcılık, egoıstlık
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman öncesızlık
hâb-ı hayâl: hayal uykusu, hayal hâlındeyken gorulen ruya
Haremgâh-ı İlâhî: ılahı yasak bolge, uygun olmayanların gırmesıne ızın verılmeyen
hayfa: vah vah, yazık, eyvah, yazıklar olsun
heman: hemen, vakıt kaybetmeden, derhâl, acele olarak, çarçabuk, o anda
heyet-i suret: dışandan gorunuş
kevser: Cennette bulunan bır akarsu
leylâ-yı zaman: zamanın sevgılısı
maden-i nuhas: bakır madenı
makam-ı nur-i tevhid: tevhıt nurunun makamı
manzume: vezınlı kafıyelı soz sıır, eser
mıdâd: yazı murekkebı, yazı yazmaya yarayan sıyah veya renklı sulu madde
nağme: guzel ses, ahenk, ezgı
nefs-i tağut: putun kendısı
pota-ı Furkan: Kur'ân kalesı
Rısale-i Nur: Nur Rıselesı, Bedıuzzaman Said Nursı nın eserlennın adı
saray-ı Kâbe-i ulya: en yuce olan kabe sarayı
süveyda: kalptekı basıret ve ıdrak merkezı
şems-i envar: nurlann guneşı
tûl-i emel: emelın uzunluğu
vahdet: bırlık ve teklık
vahdet-ı sakı: su verenın bır olusu
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
zünnar-ı inkâr: ınkar kuşağı

Dalâletten geçemez, küfür benliğinde kalırdık uryan,
Hamden lillâh, katremizi bahr-i envarına düşürdün.

Sendeki esrar-ı Hak [1] سَوْفَ تَرَيْنِي *'yı söylesem,*

Gül vechindeki Lâhut benini şerh ve beyan eylesem.

Nur-ı Huda, mü'mine heda, dalâlete seyf-i hemta mı desem,
Zülfikar ve Asa-yı Mûsa ile münkirleri girdaba düşürdün.

Âşina-i bezm-i Haktır Risale-i Nur Talebeleri,
Nur-ı Yezdan, Feyz-i Kur'ân'dır cümlesinin rehberi.

Bu âciz nâtüvan onların bir hakır kemteri,
Halil İbrahim'e "hâk-i der-i Âl-i Abâ" tam düşürdün.

[2] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Duanıza çok muhtaç
günahkâr kardeşiniz
Hâk-ı der-ı Âl-i Abâ

1- Beni görürsün. (A'râf Sûresi, 21.)

2- Bâkı olan ancak Allah'tır.

aciz: zayıf, güçsüz, zavallı
âşina-i bezm-i Hak. Hak meclisinin aşinası. Hak sohbetlerinin yapıldığı toplantıların aşina olanı
bahr-ı envar: nurların denizi
ben: den, üzerindeki küçük kahverengi kabartı. Özel olguluk işareti
beyan: açıklama, bildirme, izah.
dalâlet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
esrar-ı Hak.
Feyz-i Kur'ân: Kur'an'ın feyzi. Kur'an'ın verdiği ilham, bereket ve ilim bolluğu
girdap: çok tehlikeli, içinden çıkılması zor hâl
günahkâr: günahlı, günah işlemiş
hak-i der-i Âl-i Aba: Peygamberimizin ailesinin kapısının toprağı
hakır: küçük, aşağı, ehemmiyetsiz
hamden lillah: hamd Allah içindir
heda: hediye
katre: damla
kemteri: daha aşağı, kıymetsiz, değersiz
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık
lâhut: ilâhî, Allah'a ait olan.
mü'min: iman eden, inanan
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
nâtüvan: kuvvetsiz, zayıf, güçsüz, bitap, âciz
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule
nur-ı Huda: hidayet veren olan Allah'ın nuru
Nur-ı Yezdan: ilâhî nur, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
seyf-i hemta: denk, benzer kılıç
şerh: açık ve ayrıntılı anlatma
talebe: öğrenci
uryan: çıplak
vech: yüz, surat, çehre

Hüve Nüktesi

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Aziz ve Siddık Kardeşlerim,

Kardeşlerim, لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ[3] ve قُلْ هُوَ اللّٰهُ[4]'daki هُوَ[5] lâfzında, yalnız maddî cihetinde bir seyahat-i hayaliye-i fikriyede hava sayfasının mütalâasıyla âni bir surette görünen bir zarif nükte-i tevhidde, meslek-i imaniyenin hadsız derece kolay ve vücub derecesinde suhuletli bulunmasını; ve şirk ve dalâletin mesleğinde hadsız derecede muşkülâtlı, mümtenî binler muhal bulunduğunu müşahede ettim. Gayet kısa bir işaretle, o geniş ve uzun nükteyi beyan edeceğim:

Evet, nasıl kı bir avuç toprak, yüzer çiçeklere nöbetle saksılık eden kabında, eğer tabiata, esbaba havale edilse, lâzım gelir kı, ya o kapta küçük mikyasta yüzer, belkı çiçekler adedince manevî makineler, fabrikalar bulunsun; veyahut o parçacık topraktaki her bir zerre, bütün o ayrı ayrı çiçekleri muhtelif hâsiyetleriyle ve hayattar cihazatıyla yapmalarını bilsin, âdeta, bir ilâh gibi, hadsiz ilmi ve nihayetsiz iktidarı bulunsun. Aynen öyle de, emir ve iradenin bir arşı olan havanın, rüzgârın her bir parçası ve bir nefes ve tırnak kadar olan هُوَ lâfzındaki havada,

adeta: sanki
arş: gögün en yüksek katı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihazat: cihazlar, azalar
cihet: yön
dalalet: iman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak
esbap: sebepler, vasıtalar
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hasiyet: bir şeye has özellik, nitelik
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayattar: canlı, yaşayan
iktidar: güç yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meslek-i imaniye: iman mesleği, iman yolu
mikyas: ölçek
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mümtenî: imkânsız, olamaz
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
müşkulât: muşküller, güçlükler, zorluklar
mütalaa: bir şeyi etrafıca düşünme, dikkatli okuma
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
nükte-i tevhid: tevhit nüktesi, Allah'ın birliğindeki inceliklerden bir
seyahat-i hayaliye-i fikriye: hayalde ve düşüncede yapılan seyahat
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleniş
suret: biçim, şekil, tarz
suhulet: kolaylık
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gerekliliğ
zarif: inceliği, latifliği ile hoşa giden
zerre: en küçük parça, molekül, atom

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Sûresi, 88)
4. De ki: O Allah (birdir). (İhlas Suresi, 1)
5. O

küçücük mikyasta, bütün dünyada mevcut telefonların, telgrafların, radyoların ve hadsiz ve muhtelif konuşmaların merkezleri, santralları, âhize ve nakileleri bulunsun ve o hadsiz işleri beraber ve bir anda yapabilsin. Veyahut [1] هُوَ'deki havanın, belki unsur-i havanın her bir parçasının her bir zerresi, bütün telefoncular ve ayrı ayrı umum telgrafçılar ve radyo ile konuşanlar kadar manevî şahsiyetleri ve kabiliyetleri bulunsun ve onların umum dillerini bilsin ve aynı zamanda başka zerrelere de bildirsin, neşretsin. Çünkü bilfiil, o vaziyet, kısmen görünüyor ve havanın bütün eczasında o kabiliyet var.

İşte ehl-i küfrün ve tabiiyyun ve maddiyyunların meslekleri, değil bir muhal, belki zerreler adedince muhâller ve imtinalar ve müşkülâtlar âşikâre görünüyor.

Eğer Sani-i Zülcelâle verilse, hava bütün zerratıyla onun emirber neferi olur. Birtek zerrenin, muntazam birtek vazifesi kadar kolayca hadsiz külli vazifelerini Halıkının izniyle ve kuvvetiyle ve Halıka intisap ve istinat ile ve Saniinin cilve-i kudreti ile bir anda, şimşek süratinde ve هُوَ telâffuzu ve havanın temevvücü suhuletinde yapılır.

Yani, kalem-i kudretin hadsiz ve hanka ve muntazam yazılarına bir sayfa olur. Ve zerrelen o kalemin uçları ve zerrelerin vazifeleri dahi, kalem-i kaderin noktalan bulunur. Birtek zerrenin hareketi derecesinde kolay çalışır.

İşte, ben [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve [3] قُلْ هُوَ اللّٰهُ'daki hareket-i fikriye ile seyahatımde, hava âleminı temaşa ve o unsurun

1- O

2- Allah'tan başka hiçbir İlâh yoktur. (Kasas Süresi, 88)

3- De ki: O Allah (birdir). (İhlas Suresi, 1)

alem: varlık tabakalarından her bir
aşikâre: apaçık, belli, aşikâr, meydanda, zahir
Bakara: Kur'ân-ı Kerîm'in 2. suresi. Medîne-i Munevvere'de nazil olmuştur. 286 ayettir.
bereket: mübareklik, bolluk, saadet
bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak
cilve-i kudret: kudret ve kuvvetin tecellisi, görüntüsü
ebed: sonsuzluk, daimlik
ecza: cuz'ler, parçalar, kısımlar
ehl-i küfür: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar
emirber: emir'en
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hareket-i fikriye: düşünce hareketi
harika: olağanüstü
imtina: imkânsızlık, olamayış
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
İsra: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. suresidir. Mekke'de nazil olmuştur.
istinat: dayanma, güvenme
kabiliyet: istidat, yetenek
kalem-i kader: kader kalemi. Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi
kalem-i kudret: kudret kalemi. Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması
kısmen: kısmı olarak, bazı yönden
kusur: eksiklik, noksan, özür
külli: umumi, genel, bütün olan
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
mikyas: ölçek
muhal: imkânsız
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
müşkülat: muşkiller, güçlükler, zorluklar
nakile: ileten, iletken
nefer: asker, er
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
suhulet: kolaylık
şahsiyet: kişilik
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
temevvuc: dalgalanma, dalga dalga olma, çalkalanma
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma
unsur-ı hava: hava unsuru
vazife: görev
vaziyet: durum
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, molekül, atom

sayfasını mütalâa ederken, bu mücmel hakikati tam vazıh ve mufassal, aynelyakîn müşahede ettim ve هُوَ 'nin lâfzında, havasında böyle parlak bir bürhan ve bir lem'a-i vahıdıyet bulunduğu gıbi, manasında ve işaretinde gayet nuranî bir cilve-i Ehadiyet ve çok kuvvetli bir hüccet-i tevhid ve هُوَ zamirinin mutlak ve müphem işareti, hangi zata bakıyor?" işaretine bir karine-i taayyun, o hüccette bulunması içindir ki, hem Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, hem ehl-i zikir, makam-ı tevhidde bu kudsî kelimeyi çok tekrar ederler diye ilmelyakîn ile bildim.

Evet, meselâ, bir nokta beyaz kâğıtta, iki üç nokta konulsa, karıştığı, ve bir adam, muhtelif çok vazifeleri beraber yapmasıyla şaşıracağı, ve bır kuçük zîhayata çok yükler yüklenmesiyle, altında ezildiği; ve bir lisan ve bir kulak, aynı anda muteaddit kelımelerın beraber çıkması ve girmesi intizamını bozup, karışacağı halde, aynelyakîn gördüm ki, هُوَ 'nin anahtarı ile ve pusulasıyla fıkren seyahat ettiğim hava unsurunda, her bır parçası, hatta her bir zerresi içine muhtelif binler noktalar, harfler, kelimeler konulduğu veya konulabileceği halde, karışmadığını ve intizamını bozmadığını, hem, ayrı ayrı pekçok vazıfeler yaptığı hâlde, hıç şaşırmadan yapıldığını, ve o parçaya ve zerreye pekçok ağır yükler yüklendiği halde, hiç zaaf göstermeyerek, geri kalmayarak, intızam ıle taşıdığını; hem binler ayrı ayrı kelime, ayrı ayrı tarzda, manada o küçücük kulak ve lısanlara kemal-ı intızamla

aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
bürhan: delil, ispat, hüccet
cilve-i Ehadiyet: Allah'ın birçok sıfatıyla her bir varlıkta tecellileriyle görülebilmesi
ehl-i zikir: Allah'ı zikredenler, çok hatırlayanlar
fikren: fikir ile düşünerek, zihnen.
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
hüccet: delil
hüccet-i tevhid: tevhid delili, Allah'ın birliğinin delili
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme
intizam: düzenlilik, düzgünlük
karine-i taayyun: belli edici ipucu, belirlemeye ve tanımaya yardım eden iz, işaret, delil
kemal-i intızam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
lem'a-i vahidiyet: Allah'ın birliğinin parıltısı
lisan: dil
makam-ı tevhid: tevhid makamı
mesela: örneğin
mufassal: tafsilâtlı olarak açıklanan, uzun uzadıya açıklanıp anlatılan, ayrıntılı, detaylı
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mutlak: müstakil, yalnız, tek.
mücmel: kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet
müphem: belirsiz
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
müteaddit: çeşitli
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
tarz: biçim, şekil
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyi meydana getiren elementlerden her biri
vazıh: açık, aşikar, kolay anlaşılır
vazife: görev
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik
zat: kişi, şahıs
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zîhayat: hayat sahibi.

gelip, çıkıp, hiç karışmayarak, bozulmayarak o küçücük kulaklara girip, o gayet incecik lisanlardan çıktığı; ve o her zerre ve her parçacık, bu acıp vazifeleri görmekle beraber, kemal-i serbestiyet ile cezbedarâne hal dili ile ve mezkûr hakıkatın şahadeti ve lisaniyle [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve [2] قُلْ هُوَ اللّٰهُ deyip gezer; ve fırtınaların ve şimşek ve berk ve gokgurultusu gibi havayı çarpıştırıcı dalgalar içerisinde, intizamını ve vazifelerini hiç bozmuyor ve şaşırmıyor; ve bır iş diğer bır işe mâni olmuyor. Ben aynelyakîn müşahede ettim.

Demek, ya her bir zerre ve her bır parça havada nihayetsız bir hikmet ve nihayetsız bir kuvveti, kudreti ve bütün ılmi, iradesi ve nıhayetsız zerrata hâkım-i mutlak bir hâssalan bulunmak lâzımdır ki, bu işlere medar olabılsın. Bu ise, zerreler adedince muhal ve bâtıldır. Hıçbır şeytan dahi bunu hatıra getiremez. Öyle ise, bu sahife-i havanın, hakkalyakîn, aynelyakîn, ılmelyakîn derecesinde bedahetle, Zat-ı Zülcelâl'in hadsız gayr-i mütenahî ılmi ve hikmetle çalıştırdığı kalem-ı kudret ve kaderin mutebeddil sayfası ve bir levh-i mahfuzun âlem-i tegayyürde ve mütebeddil şuunatında bır levh-i mahv, ispat namında yazar bozar tahtası hükmündedir.

İşte, hava unsurunun yalnız nakl-i asvat vazifesinde, mezkûr cılve-ı Vahdanıyetı ve mezkûr acaıbi gosterdığı ve dalâletin hadsiz muhaliyetini izhar ettiği gibi, unsur-i havaînın sair ehemmiyetlı vazifelerınden bırı de elektrik,

1- Allah tan başka hıçbır İlah yoktur. (Kasas Suresi 88.)

2- De ki: O Allah (bırdır). (İhlâs Suresi 1.)

acıp: tuhaf hayrette bırakan
alem-i tagayyür: degışım alemi: her şeyın aynı kalmayıp devamlı degışıgı âlem kaınat.
aynelyakın: gozle görur derecede ınanma: bır şeyı gorerek ve seyrederek bılme
batıl: boş ve manasız olan, gerçege uymayan: dogru ve hakkı olmayan
bedahet: açıklık, aşıkâr ispata ihtıyaç olmayacak derecede açıklık
berk: şımşek
cezbedarane: cezbeye tutulmuş gibi: Allah sevgisi ile kendınden geçerek.
cılve-i Vahdanıyet: bırlık tecellısı: Cenab-ı Hakkın bırlıgının varlıklar uzerınde gorunmelerı
dalâlet: Hak ve hakıkatten sapma, dogru yoldan ayrılma, azma
ehemmiyetli: onemlı
gayr-i mutenahı: sonsuz: sonu olmayan nihayetsiz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
hakım-ı mutlak: hıç bır şekılde hakımıyetıne sınır konulmayan tam hukum sahıbı
hakkalyakın: ımanî meselelerın hakıkatını tam olarak anlama
hassa: bır şeye mahsus olan ozellık, nıtelık
hikmet: ilahı gaye, yuksek bılgı: fayda
hükmünde: degerınde yerınde
ılmelyakın: ılm yoluyla kesın olarak bılme
intizam: düzenlılık, duzgunluk
izhar: gosterme: açıga vurma
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ılmı ile kaınatta olmuş ve olacak butun şeylerın varlık ve yoklugunu: gecmiş ve gelecegını bılmesı
kalem-i kudret: kudret kalemı: Allah'ın guç ve kuvveti ile yaratması
kemal-i serbestiyet: serbestlıgın son derecesı: tam serbestlık
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
levh-i mahfuz: korunmuş levha: Allah'ın ezelî ılmıyle kâınatta olmuş ve olacak şeylerın yazılı olduğu levha
levh-i mahv ve ıspat: Cenab-ı Allah'ın yazar ıfade eder sonra bozar tahtası hukmunde olan şlen
lisanı: dıl
mâni: engel
medar: sebep: vesıle
mezkûr: zıkredılen: adı geçen anılan.
muhal: ımkansız
muhaliyet: ımkânsızlık, ımkânsız olus.
muşahede: bır şeyı gozle gorme: seyretme
mutebeddil: tebeddul eden, degışen: başka hale gıren
nakl-i asvat: seslerın taşınması: nakledılmesı
namı: ad
nihayetsız: sonsuz: sınırsız
sahife-i hava: hava sayfası.
sair: dıger, başka: otekı
şahadet: şahıt olma: şahıtlık, açık alamet: ışaret
şuunat: şuunlar: keyfıyetler: haller: ışler
unsur: madde: esas: bırleşık bır şeyı meydana getıren elemanlardan her bırı
unsur-ı havaî: havaya aıt olan her bır unsur.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah.
zerrat: zerreler: atomlar
zerre: en kuçuk parça: molekul: atom

cazibe, dafia, ziya gibi sair letaifin naklinde şaşırmadan, muntazaman, asvat naklindeki vazifeyi gorduğu aynı zamanda, bu vazifelen dahi gorduğu aynı zamanında, bütün nebatat ve hayvanata teneffüs ve telkih gibi hayata lüzumu bulunan levazımatı, kemal-ı intizam ile yetiştiriyor. Emir ve irade-i İlâhiyenin bir arşı olduğunu katî bir surette ispat ediyor ve serseri tesadüf ve kör kuvvet ve sağır tabıat ve karışık, hedefsiz esbap ve âciz, camıd, cahıl maddeler, bu sahife-i havaiyenin kitabetine ve vazifelerine karışması, hiçbir cihetle ihtimal ve imkânı bulunmadığını aynelyakîn derecesinde ispat ettiğini katî kanaat getirdim. Ve her bir zerre ve her bir parça, lisan-ı hal ile [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve [2] قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ dediklerini bildim ve bu هُوَ anahtarı ile havanın maddî cıhetindekı bu acaıbı gördüğüm gıbi, hava unsuru da bir هُوَ olarak âlem-i misal ve âlem-i manaya bir anahtar oldu.

Mütebakisi şimdilik yazdırılmadı. Umuma binler selâm.

[3] اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Kardeşiniz

Said Nursî

* * *

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
âciz: zayıf, güçsüz
âlem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadakı işlerin görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem.
arş: gökgün en yüksek katı
asvat: sesler
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
cahil: bilgisiz, bilmeyen, habersiz
camıd: ruhsuz, cansız madde
cazibe: çekim
cihet: yön
dafia: itme kuvveti
emr-i İlâhî: İlâhî iş, Allah'ın emri
esbap: sebepler, vasıtalar
hayvanât: hayvanlar
İhtimal: olabilirlik
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, Cenâb-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kanaat: inanma, görüş, fikir
katî: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
kitabet: kâtiplik, yazma
letaif: manevî duygular
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
maddî: madde ile alakalı, cismânî
muntazaman: düzgün, düzenli ve devamlı olarak
nakl: bir yerde başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma
nebatat: bitkiler
sahife-i havaiye: havaya ait sayfa
sâlir: diğer, başka, öteki
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan
suret: biçim, şekil, tarz
telkih: dişi meyveye erkek meyvenin tozunu aşılama, dölendirme
teneffüs: nefes alma, soluklanma, solunum
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her biri
vazife: görev
zerre: en küçük parça, molekül, atom
ziya: ışık, aydınlık, nur

1. Allah'tan başka hiçbir İlâh yoktur. (Kasas Sûresi, 88)
2. De ki: O Allah (birdir). (İhlâs Sûresi, 1)
3. Bâkî olan ancak Allah'tır.

Yirmi Dokuzuncu Mektubun Beşinci Risale Olan Beşinci Kısmı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ [1]

[2] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ...الخ ayet-i pür-envarının çok envar-ı esrarından bir nurunu, ramazan-ı şerifte bir hâlet-i ruhaniyede hissettim, hayal meyal gördüm. Şöyle ki: Veysel Karanî'nin

اِلٰهِي: اَنْتَ رَبِّي وَاَنَا الْعَبْدُ ۞ وَاَنْتَ الْخَالِقُ وَاَنَا الْمَخْلُوقُ ۞
وَاَنْتَ الرَّزَّاقُ وَاَنَا الْمَرْزُوقُ...الخ [3]

münacat-ı meşhuresi nev'inden, bütün mevcudat-ı zevil-hayat, Cenab-ı Hakka karşı aynı münacatı ettiklerini, ve on sekiz bin âlemin her birinin ışığı birer ism-i İlâhî olduğunu bana kanaat verecek bir vakıa-i kalbiye-i hayaliyeyi gördüm. Şöyle ki:

Birbirine sarılı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu âlem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı âlemleri bu âlem içinde gördüm. Her bir perde açıldıkça diğer bir âlemi görüyordum. O âlem ise, ayet-i Nur'un arkasındaki,

اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشٰهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ

1- Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
2- Allah göklerin ve yerin nûrudur. (Nur Sûresi, 35.)
3- Allah'ım sen benim Rabbimsin, ben ise senin kulun. Sen herşeyi yaratan Hâlıksın, ben ise Senin mahlûkun. Sen rızık veren Rezzâk sın, ben ise senin rızkınla beslenen.

âlem: varlık tabakalarından her biri.
ayet-i Nur: Nur ayeti, Nur Sûresi 35. ayet.
ayet-i pürenvar: nurla dolu nurlu ayet.
envar-ı esrar: sırların nurları, bilinmeyen gizli şeylerin ışıkları.
hâlet-i ruhaniye: ruhî haller, ruhen girilen haller.
ism-i İlâhî: Cenab-ı Hakka ait isim.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
mevcudat-ı zevi'l-hayat: hayat sahibi varlıklar, canlı olan varlıklar.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
münacat-ı meşhure: meşhur münacat, meşhur dua.
nev': tür, çeşit.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
vakıa-ı kalbiye-i hayaliye: kalp ile bağlantılı hayalî vakıa, olay.

سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا
وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ (1)

ayeti tasvir ettiği gibi, bir zulümat, bir vahşet, bir dehşet karanlığı içinde bana görünüyordu. Birden, bir ism-i İlâhînin cilvesi, bir nur-i azîm gibi görünüp ışıklandırıyordu. Hangi perde akla karşı açılmışsa, hayale karşı başka bir âlem (fakat gafletle, karanlıklı bir âlem) görünüyorken, güneş gibi bir ism-i İlâhî tecelli eder, baştan başa o âlemi tenvir eder, ve hakeza... Bu seyr-i kalbî ve seyahat-i hayalîye çok devam ettı.

Ezcümle: Rızka muhtaç hayvanat âlemini gördüğüm vakit, hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklarıyla beraber zaaf ve aczleri, o âlemi bana çok karanlıklı ve hazın gösterdi. Birden, *Rahman* ismi *Rezzak* burcunda (yani manasında) bir şems-i tâbân gibi tulû ettı, o âlemi baştan başa rahmet ziyasıyla yaldızladı.

Sonra, o âlem-i hayvanat içinde, etfal ve yavruların zaaf ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları, hazin ve herkesi rikkate getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Birden, *Rahîm* ismi şefkat burcunda tulû etti. O kadar güzel ve şirin bir surette o âlemi ışıklandırdı ki, şekva ve rikkat ve huzünden gelen yaş damlalarını, ferah ve surura ve şükrün lezzetinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi bir perde daha açıldı, âlem-i insanî bana göründü. O âlemi o kadar zulumatlı, o kadar karanlıklı, dehşetli gördüm ki, dehşetimden feryad ettim, "Eyvah" dedim. Çünku, gördüm ki, insanlardaki ebede

acz: zayıflık, güçsuzluk
âlem: varlık tabakalarından her biri
âlem-i hayvanat: hayvanlar âlemi
alem-i insanî: insana ait âlem
amel: fiil, iş
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
burç:
cilve: tecelli, görüntü
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ebed: sonsuzluk, daimlik
etfal: çocuklar, tıflılar
eyvah: Yazık, heyhat!
ezcümle: bu cümleden olarak
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakeza: böylece, bunun gibi
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hayvanat: hayvanlar
hazin: hüzünlü, acıklı
hüzn: keder, tasa, gam
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
ism-i İlâhî: Cenâb-ı Hakkın İlâh olduğunu ifade eden Allah lafzı
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
merzuk: rızklanmış, ihtiyaçları verilmiş
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nur-ı azîm: büyük nur, aydınlık
Rabb: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızklandıran Allah
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rikkat: merhamet, acıma, başkalarının düştüğü durumdan dolayı müteessir olma hâleti
seyahat-i hayâliye: hayâlî seyahat, hayâlen yapılan gezinti
seyr-i kalbî: kalbin seyri, dolaşması
sure: Kur'an-ı Kerîm'in aynıdığı 114 bölümden her biri

1 Yahut onlar amelleri, denizin karanlıklarına benzer ki, o denizi üst üste dalgalar kaplamış, dalgaların da bulutlar ortmuştur. Karanlıklar birbiri üstüne öylesine bastırmıştır ki, elini uzatsa onu dahı göremez olur. İşte, Allah'ın nur vermediği kimsenin nurdan hiçbir nasîbi yoktur. (Nûr Sûresi, 40.)

suret: biçim, şekil, tarz
sürur: sevinç, mutluluk
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet
şekva: şikâyet
şems-i tâbân: ışıklı, parlak güneş
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tulû: doğma, doğuş
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey
yaldız: süs
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik
ziya: ışık, aydınlık, nur
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihata eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî beka ve saadet-i ebediyeyi ve cennetı gayet ciddî isteyen himmetleri ve istıdatlan ve hadsız makasıda ve metalıbe müteveccih fakr ve ihtıyacatlan ve zaaf ve acziyle beraber, hücuma maruz kaldıklan hadsiz musibet ve a'dalarıyla beraber, gayet kısa bir ömür, gayet dağdağalı bir hayat, gayet perişan bir maişet içinde, kalbe en elîm ve en muthiş hâlet olan mutemadi zeval ve firak belâsı içinde, ehl-ı gaflet için zulumat-ı ebedî kapısı suretinde görulen kabre ve mezaristana bakıyorlar, birer birer ve taife taife o zulümat kuyusuna atılıyorlar

İşte bu âlemi bu zulümat içinde gördüğüm anda, kalb ve ruh ve aklımla beraber bütün letaif-i insaniyem, belkı bütün zerrat-ı vücudum feryatla ağlamaya hazırken, birden Cenab-ı Hakkın Âdil ismi Hakîm burcunda, Rahman ismi Kerîm burcunda, Rahîm ismi Gafur burcunda (yani manasında), Bâis ismi Vâris burcunda, Muhyî ismi Muhsin burcunda, Rab ismi Mâlik burcunda tulû ettiler. O âlem-ı insanî içindeki çok âlemleri tenvir ettiler, ışıklandırdılar ve nuranî ahiret âleminden pencereler açıp o karanlıklı insan dünyasına nurlar serptiler

Sonra muazzam bir perde daha açıldı, âlem-i arz görundu. Felsefenin karanlıklı kavanın-i ilmiyeleri, hayale dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllesinden daha sür'atli bir hareketle, yirmi beş bin sene mesafeyi bir senede devreden ve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya mustait ve içi zelzelelı, ihtıyar ve çok yaşlı küre-ı arz

a'dâ: düşmanlar
adil: adaletli olan Allah
alem: varlık tabakalarından her bir
âlem-i arz: dünya âlemi
alem-i insanı: insana ait âlem
bais: yeniden yaratan, diriten Allah
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk
ciddi: gerçek olarak, hakikaten
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve ıztırap
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahıretın farkında olmayan
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
emel: şiddet arzu, ümit
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
firak: ayrılık
gafur: magfiret eden, suç bağışlayan, merhamet eden, gunahları bağışlayan Allah
gayet: son derece
hakim: her şeyi bir maksatla, uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hâlet: hal, durum
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
ihata: kuşatma, içine alma
ihtıyacat: ihtıyaçlar, lüzumlu olan şeyler
ihtıyar: irade, tercih
istidat: kabiliyet, yetenek

kavanın-ı ilmiye: ilmin kanunlan, ilmle ilgili kanunlar
Kerîm: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kulları na nimetler ihsan eden, gunahlan örten, gunah işleyen affeden Allah.
küre-ı arz: yer küre, dünya
letaif-i insaniye: insanın manevî duygulan
maişet: geçim, geçinme
makasıd: maksadar, gayeler
malik: sahip
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
metalıb: talep olunan, istenen şeyler, istekler, arzular
mezaristan: mezarlık.
muazzam: çok buyuk, ulu, yuce
muhsin: ihsan eden, iyilik yapan, bağışta bulunan
Muhyî: oluleri dirilten, hayat veren Allah
müstait: kabiliyetli, bır tarafa meyli olan
mütemadi: aralıksız, sürekli, devamlı
müteveccih: bir cihete donen, yonelen
müthiş: dehşet veren, urkuten, dehşetli korkunç
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nimetlerle mahlukatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rahım: merhamet eden, çok merhametli olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
suret: bıçım, tarz, gorunuş
taife: takım, guruh
tasavvurat: tasavvurlar, düşunceler
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tulu: dogma, doguş
Vâris: bâkî olan, her şeyin kendisine doneceği, varılsenn en hayırlısı Allah (c.c.)
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zerrat-ı vücud: vucudun zerrelen, molekullen
zeval: sona erme, yok olma, olme
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulum ve kufur
zulumat-ı ebedi: ebedî, sonsuz karanlıklar

içinde, âlemin hadsiz fezasında seyahat eden biçare nev-i insan vaziyeti, bana vahşetli bir karanlık içinde göründü. Başım döndü, gözüm karardı.

Birden, Hâlık-ı Arz ve Semavatın Kadîr, Alîm, Rab, Allah ve Rabbü's-Semavatı ve'l-Arz ve Musahhiru'ş-Şemsi ve'l-Kamer isimleri rahmet, azamet, rububiyet burcunda tulû ettiler. O âlemi öyle nurlandırdılar ki, o hâlette bana küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli bir seyahat gemisi, tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyya edilmiş bir şekilde gördüm.

Elhasıl: Bin bir ism-i İlâhînin, kâinata müteveccih olan o esmadan her biri bir âlemi ve o âlem içindeki âlemleri tenvir eder bir güneş hükmünde ve, sırr-ı ehadiyet cihetiyle, her bir ismin cilvesi içinde sair isimlerin cilveleri dahi bir derece görünüyordu.

Sonra, kalp her zulümat arkasında ayrı ayrı bir nuru gördüğü için, seyahate ıştahı açılıyordu. Hayale binip semaya çıkmak istedi.

O vakit gayet geniş bir perde daha açıldı; kalp semavat âlemine girdi. Gördü ki, o nuranî, tebessüm eden suretinde görülen yıldızlar, küre-i arzdan daha büyük ve ondan daha sür'atli bir surette birbiri içinde geziyorlar, dönüyorlar. Bir dakika birisi yolunu şaşırtsa, başkasıyla müsademe edecek; öyle bir patlak verecek ki, kâinatın ödü patlayıp âlemi dağıtacak. Nur değil, ateş saçarlar, tebessümle değil, vahşetle bana baktılar. Hadsız büyük, geniş, hâli, boş, dehşet, hayret zulümatı içinde semavatı gördüm. Geldiğime bin pişman oldum. Birden,

alem: varlık tabakalarından her biri
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
azamet: büyükük
biçare: çaresiz zavallı
burç
cihet: yön
cilve: tecelli, görüntü
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
elhasıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca
esmâ: isimler
feza: kainatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz
halet: hal, durum
Hâlik-ı Arz ve Semavat: yer ve gökü yaratan, yoktan var eden, Allah
hükmünde: değerinde, yerinde
ism-i İlâhî: Cenab-ı Hakka ait isim
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
küre-i arz: yer küre, dünya
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hale konulmuş
Musahhiru'ş-şemsi ve'l-kamer: Güneşi ve Ay'ı kendine boyun eğdiren Allah
muheyya: hazır, hazırlanmış, amade
musademe: çarpışma, çatışma, vuruşma
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nev'i insan: insan türü, insanoğlu
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
Rabbü's-semâvâti ve'l-ard: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sâir: diğer, başka, öteki
sema: gökyüzü, gök
semavat: semalar, gökler
sırr-ı ehadiyet: ehadiyet sırrı, Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı
suret: biçim, tarz, görünüş
tebessüm: gülümseme
tenezzüh: gezinti
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tulû: doğma, doğuş
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey
vaziyet: durum
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve kulur

(1) رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ۞ رَبُّ الْمَلٰئِكَةِ وَالرُّوحِ

'ın Esma-i Hüsnası,

(2) وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ۞ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

burcunda cilveleriyle zuhur ettiler. O mana cihetiyle, karanlık üstüne çökmüş olan yıldızlar, o envar-ı azîmeden birer lem'a alıp, yıldızlar adedince elektrik lâmbaları yakılmış gibi, o âlem-i semavat nurlandı. O boş ve hâli tevehhüm edileri semavat dahi, melâikelerle, ruhanîlerle doldu, şenlendi. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz ordularından bir ordu hükmünde hareket eden güneşler ve yıldızlar, bir manevra-i ulvî yapıyorlar tarzında, o Sultan-ı Zülcelâl'in haşmetini ve şaşaa-i rububiyetini gösteriyorlar gibi gördüm. Bütün kuvvetimle ve mümkün olsaydı bütün zerratımla ve beni dinleselerdi bütün mahlûkatın lisanlarıyla diyecektim; hem umum onların namına dedim.

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ
(3) تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ يَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ

ayetini okudum, döndüm, indim, ayıldım.

(4) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ dedim.

Said Nursî

* * *

1- Gökleri ve yeri Rabbi. (Duhan Sûresi, 7.) Melekleri ve ruhanileri Rabbi)

2- And olsun ki, Biz en yakın olan göğü kandillerle donattık. (Mülk Sûresi, 5.) Ayı ve güneşi musahhar kılmıştır. (Ra'd Sûresi, 2.)

3- Allah, gökleri ve yeri nûrudur. Onun nûrunun misâli, bir lamba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, inci gibi parlayan bir yıldıza benzer ki, ne doğuya, ne de batıya ait olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. Onun yakıtı, kendisine ateş dokunmasa bile, ışık verecek kabiliyettedir. (Nûr Sûresi, 35)

4- İman ve Kur'ân nûrundan dolayı Allah'a hamd olsun.

âlem-i semavat: gökler âlemi
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
burç
cihet: yön
cilve: tecelli, görüntü
envar-ı azîme: azîm, büyük nurlar
Esma-yı Hüsnâ: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
fanus: içinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza, abajur
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâli: tenha, boş, issız
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük
hükmünde: değerinde, yerinde
kandil: lamba
lem'a: parıltı
lisan: dil
mahlûkat: yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manevra-i ulvî: yüce, yüksek manevra
melaike: melekler
misal: örnek
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
mülk: Kur'ân-ı Kerîm'in 67. sûresi. Mekke'de nazil olmuştur. 30 ayettir.
nam: ad
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Ra'd: Kur'ân-ı Kerîm'in 13. sûresi. Medine'de nazil olmuştur. 43 ayettir.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
semavat: semalar, gökler
Sultan-ı Ezel ve Ebed: ezel ve ebed sultanı, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyet sahibi sultan: Allah.
Sultan-ı Zülcelâl: sonsuz, haşmet ve büyüklük sahibi sultan: Allah
Sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şaşaa-ı rububiyet: Cenâb-ı Hakkın idâre ve terbiye edicîliğinin parlaklığı, ışık ve parlaklık saçan İlâhî idâre ve terbiye
tevehhum: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
umum: bütün
zerrat: zerreler, atomlar
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

﴿ نَعْبُدُ ﴾ Na'büdü Nüktesi

Bu manayı temvir için, kendi başımdan geçmiş nurlu bir hâli ve hakikatli bir hayali söylüyorum. Şöyle ki:

Bir vakit [1] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ 'deki nun-i mütekellim-i maalgayr düşündüm ve mütekellim-i vahde sıygasından [2] نَعْبُدُ sıygasına intikalini sebebini kalbim aradı. Birden, namazdaki cemaatın fazileti ve sırrı, o nun'dan inkişaf etti. Gördüm ki, namaz kıldığım o Bayezid Camîndeki cemaatle ıştırakimi ve her biri benim bir nevi şefaatçim hükmüne ve kıraatimde izhar ettiğim hükümlere ve davalara birer şahit ve birer müeyyid gördüm. Nakıs ubudiyetimi, o cemaatin büyük ve kesretli ibadatı içinde dergâh-ı İlâhiyeye takdime cesaret geldi. Birden, bir perde daha inkişaf etti. Yani, İstanbul'un bütün mescidleri ittisal peyda etti. O şehir, o Bayezid Camii hukmüne geçti. Birden, onların dualarına ve tasdiklerine manen bir nevi mazhariyet hissettim. Onda dahi, ru-yı zemin mescidinde, Kâbe-i Mükerreme etrafında dairevî saflar içinde kendimi gördüm. [3] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dedim, benim bu kadar şefaatçilerim var, benim namazda söylediğim her bir sözü aynen söylüyorlar, tasdik ediyorlar. Madem hayalen bu perde açıldı, Kâbe-i Mükerreme mihrap hükmüne geçti. Ben bu fırsattan istifade ederek, o safları işhad edip, tahiyyatta getirdiğim

1 Ancak sana kulluk eder, ancak Senden yardım dileriz. (Fâtiha Sûresi, 5.)

2 Sana kulluk ederiz.

3 Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi, 2.)

cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
dairevî: daire şeklinde, daire gibi, dairesel
dava: iddia
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan inbaniyle olan yüksek derece
hakikat: gerçek, esas
hayalen: hayali bir şekilde
hükmüne: yerine, degenne
hükûm: karar, emir
ibadat: ibadeder
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme
intikal: geçme, yer değiştirme
istifade: faydalanma, yararlanma
işhat: şahit gösterme, tanık getirme
ıştırak: katılma, ortak olma
ittisal: birbirine dokunma, yakınlık, temas
izhar: gösterme, açığa vurma
Kâbe-i Mükerreme: Büyük, yüce ulu Kâbe, hürmet ve tazim edilen Kâbe.
kesretli: çoklugu olan, çok fazla
kıraat: Kur'ân-ı Kerîm'in usûl ve kaidelerine göre okunması
madem: ..den dolayı, böyle ise
manen: mana bakımından, manaca
mazhariyet: görünme ve tezahur yeri olma, nail olma, şereflenme
mescit: namaz kılınacak yer, cami, ibadet edilecek yer
mihrap: cami ve mescitlerde kıble yönünde bulunan ve imamın namaz kıldırırken durduğu çoğunlukla girintili bölüm
müeyyid: kuvvetendiren, sağlamlaştıran
mütekellim-i vahde: birinci tekil şahıs
na'büdü: biz ibadet ederiz.
nakıs: noksan, eksik
nevi: çeşit, tür
nûn: Arap alfabesinin 25. harfidir. Arap dilinde fiillerin başına getirilerek fiili çoğul (biz...) yapar.
nun-i mütekellim-i maalgayr: konuşan kimseyi de içine alan ve fiil ifade eden nun'lu ifadeler, kelimeler

nurlu: ışıklı, parıltılı
nükte: ince manalı, ancak dikkatle anlaşılabilen mana veya söz
peydâ: meydana gelme, açığa çıkma
ruy-ı zemin: yeryüzü.
saf: camide cemaatin oluşturduğu sıra
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sıgar: kıp, fiilin çekiminden meydana gelen
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
tahiyyat: namazın son oturuşlarında okunan et-tehiyyâtü duası.
takdim: arz etme, sunma
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama, gerçekliğini kabul etme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
ubudiyet: kulluk

اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ[1]

olan ımanın tercümanını mübarek Hacerü'l-Esved'e tevdi edip emanet bırakıyorum derken, birden bir vaziyet daha açıldı. Gördüm ki, dâhil olduğum cemaat uç daireye ayrıldı.

BİRİNCİ DAİRE: Ruy-i zeminde mü'minler ve muvahhidîndeki cemaat-ı uzma.

İKİNCİ DAİRE. Baktım, umum mevcudat, bir salât-ı kübrada, bir tesbihat-ı uzmada, her taife kendine mahsus salâvat ve tesbihatla meşgul bir cemaat içindeyim. "Vezaif-i eşya" tabir edilen hıdemat-ı meşhude, onların ubudiyetlerinin ünvanlarıdır. O hâlde اَللّٰهُ اَكْبَرُ[2] deyip hayretten başımı eğdim, nefsime baktım.

ÜÇÜNCÜ BİR DAİRE içinde, hayret-engiz, zahiren ve keyfiyeten küçük, hakikaten ve vazifeten ve kemiyeten büyük, bir küçük âlemi gördüm ki, zerrat-ı vücudiyemden tâ havass-ı zahiriyeme kadar, taife taife vazife-i ubudiyetle ve şükraniye ile meşgul bir cemaat gördüm. Bu dairede, kalbımdeki lâtîfe-i Rabbanıyem, اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ[3] o cemaat namına diyor. Nasıl, evvelki ıkı cemaatte de lisanım o iki cemaat-i uzmayı niyet ederek demiştı.

Elhasıl, نَعْبُدُ[4] nun'u şu üç cemaate işaret ediyor. İşte bu hâlette iken, birden Kur'ân-ı Hakîm'ın tercumanı ve

1- Şehâdet ederim ki Allah tan başka hıçbır ilâh yoktur. Ve yine şehâdet ederim ki Muhammed Allah ın resûlüdür.

2- Allah bırdır.

3- Ancak sana kulluk eder, ancak Senden yardım dılerız. (Fâtıha Sûresi, 5.)

4- Sana kulluk edenz.

âlem: varlık tabakalarından her bırı.
cemaat: bır ımama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
cemaat-ı uzma: çok buyuk cemaat, en buyuk topluluk.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman sonsuzluk, daımılık.
elhasıl: hasılı netice ıtıbarıyle kısaca.
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman öncesızlık.
Hacerü l-Esved: Kâbe de bulunan meşhur sıyah taş.
hakikaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten.
hâlet: hal, durum.
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme.
havass-ı zahıriye: duyu organları.
hayretengiz: hayret veren, hayret verıcı, hayret ıçınde bırakıcı, şaşırtıcı.
hıdemat-ı meşhude: gorulen hızmetler.
kemiyeten: sayı ıtıbarıyle, sayıca.
keyfiyeten: keyfiyet yonunden, nıtelık ve ozellık bakımından.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lâtîfe-i Rabbanîye: Ilâhı hakıkatlerın hıssedılmesıne ve manevî zevklerın alınmasına yarayan hıs duygu.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
minnet: bır ıyılık karşısında yuk altında kalma, kendını manevî olarak borclu hıssetme.
muvahhidîn: muvahhıdler, tevhıt edenler, Allah ın varlıgına ve bırlıgıne ınananlar.
mü'min: ımân eden, ınanan.
mübarek: feyzlı, bereketlı, kutlu.
nefs: kotu vasıflar, kendısınde toplayan hayrdı ışlerden alıkoyan guc.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah.
ruy-i zemin: yeryuzu.
salât-ı kübra: en buyuk namaz.
salâvat: Hz. Muhammed e rahmet ve esenlık dıleme, salât ve selam etme. Allahumme salli ala seyyıdına muhammedın ve ala alı seyyıdına muhammed demek.
şahâdet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şukur: Allah ın nımetlerıne karşı memnunıyet gosterme, gerek dıl ıle, gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
taife: takım, guruh.
tesbihat: tesbıhler. Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduguna ıfade eden sozler.
tesbihat-ı uzma: en buyuk tesbıhat.
tevdi: emanet etme.
ubudiyet: kulluk.
vazife-i şükraniye: şukur vazıfesı, şukur ıle ılgılı vazıfe.
vazife-i ubudiyet: kulluk vazıfesı.
vazifeten: vazıfe olarak, vazıfe ıle.
vezaif-i eşya: eşyanın vazıfelerı, gorevlerı.
zâhiren: gorunuşte.
zerrat-ı vücudiye: vucuda ait zerreler, atomlar.

mübelliği olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, Medine-i Münevvere denilen manevî minberinde, şahsiyet-i maneviyesi haşmetiyle temessül ederek, [1] يَآ أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ hitabını, manen herkes gibi ben de işitip, o üç cemaatte herkes benim gibi إِيَّاكَ نَعْبُدُ ile mukabele ediyor tahayyul ettim. [2] إِذَا ثَبَتَ الشَّيْءُ ثَبَتَ بِلَوَازِمِهِ kaidesince, şöyle bir hakikat fikre göründü ki.

Madem bütün âlemlerin Rabbı, insanlan muhatap ittihaz edip umum mevcudatla konuşur; ve şu Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hitab-ı izzeti, nev-i beşere, belki umum zîruha ve zîşuura tebliğ ediyor. Elbette mazı ve müstakbel, zaman-ı hazır hükmüne geçti; bütün nev-i beşer bir mecliste, saflan muhtelif bir cemaat şeklinde olarak, o hitap, o suretle onlara ediliyor. O vakıt, her bir âyât-ı Kur'âniye, gayet haşmetli ve vüs'atli bır makamdan, gayet kesretli ve muhtelif ve ehemmıyetli muhatabından, nihayetsiz azamet ve celâl sahibi Mütekellim-i Ezelî'den ve makam-ı mahbubiyet-i uzma sahibı tercüman-ı âlişanından aldığı bir kuvvet-ı ulviyet, cezalet ve belâgat içinde, parlak, hem pek parlak bir nur-i i'cazı içinde gordum. O vakıt, değil umum Kur'ân, ya bir sure, yahut bir ayet, belkı her bir kelimesi birer mu'cize hükmüne geçti [3] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ dedim, o ayn-ı hakikat olan hayalden, "نَعْبُدُ" *nun*'una gırdığım

alem: varlık tabakalarından her bir
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun; anlamında Hz. Muhammed'e dua
ayat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın ayetleri.
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı; gerçeğin ta kendisi.
azamet: büyükluk
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; bir şeyde saklı bulunan derin anlam
celal: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade
ehemmıyetli: önemli
gayet: son derece
hakıkat: gerçek, esas
haşmet: ihtişam, heybet, büyükluk
hitab-ı izzet: izzetli ve şereflı hıtap
hıtap: söz söyleme, topluluga veya birisine karşı konuşma
hukmüne: yerine, değerine
ittıhaz: edınme, kabul etme
kaide: kural, esas, düstur
kesretli: çoklugu olan, çok fazla
kuvvet-ı ulviyet: ulvi, yüce ilâhî kuvvet
madem: ...den dolayı, böyle ise
makam: yer, mevkı
makam-ı mahbubiyet-i uzma: büyuk, muazzam sevgi makamı
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mazı: geçmiş zaman
Medine-ı Munevvere: Nurlu Medine şehri.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
minber: camide, hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
muhatab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı
mukabele: karşılıklı okuma
mübellig: tebliğ eden, haber veren, bildiren
mustakbel: gelecek zaman
Mütekellim-i Ezeli: ezelden ben konuşma sıfatına sahip olan Allah
na'budü: bız ibadet ederiz.

1. Ey insanlar! Rabbinize ibadet ediniz. (Bakara Sûresi, 21.)
2. Birşey sabıt olunca, levazımatıyla sabıt olur.
3. İman ve Kur'ân nûrundan dolayı Allah'a hamd olsun.

nev'i beşer: insanoğlu, insanlar
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nur-ı i'caz: mu'cizelik nuru, aydınlığı.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Resul-i Ekrem: çok cömert kenm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
saf: dızı, sıra
suret: bıçım, şekil, tarz
şahsıyet-ı maneviye: manevî olarak bir yerde bulunma, hukum surme
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tebliğ: ulaştırmak, bıldırmek
temessül: bır şekil ve surete gırme, cısımlenme
tercüman-ı alişan: şanlı tercuman, şan sahıbı tercüman
umum: bütun
vüs'at: genişlik
zaman-ı hazır: şımdıkı zaman
zîruh: ruh sahıbı, ruhlu, canlı, hayattar.
zişuur: şuurlu, şuur sahıbı

gibi çıktım ve anladım ki, Kur'ân'ın değil ayetleri, kelimeleri, belki *nun*'u نَعْبُدُ gibi bazı hurufları dahi mühim hakikatlerin nurlu anahtarlarıdır.

Kalb ve hayal, o *nun*-i نَعْبُدُ 'den çıktıktan sonra, akıl karşılanna çıktı, dedi: "Ben de hisse isterim. Sizin gibi uçamam. Ayaklarım delildir, hüccettir. Ayn-ı نَعْبُدُ ve نَسْتَعِينُ[1] 'de, Ma'bud ve Müstean olan Hâlık'a giden yolu göstermek lâzımdır ki, sizinle gelebileyim."

O vakit kalbe şöyle geldi ki: De o mütehayyir akla: *Bak, kâinattaki bütün mevcudata: Zîhayat olsun, camid olsun, kemal-i itaat ve intizamla vazife suretinde ubudiyetleri var. Bir kısmı, şuursuz, hissiz oldukları hâlde, gayet şuurkârâne, intizamperverâne ve ubudiyetkârâne vazife görüyorlar. Demek bir Mabud-i Bilhak ve bir Âmir-i Mutlak vardır ki, bunları ibadete sevk edip istihdam ediyor.*

Hem bak, bütün mevcudata, hususan zîhayat olanlara: Her birinin gayet kesretli ve gayet mütenevvi ihtiyacatı var ve vücut ve bekasına lâzım pek kesretli, muhtelif matlûpları var; en küçüğüne elleri ulaşmaz, kudretleri yetişmez. Hâlbuki o hadsiz matlûpları, ummadığı yerden, vakt-i munasıpte, muntazaman onların ellerine veriliyor ve bilmüşahede görünüyor.

1- Yardım ederiz.

Amir-i Mutlak: mutlak âmir ve emir sahibi olan Allah
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
Bakara: Kur'an-ı Kerim'in 2. sûresi. Medine-i Munevvere'de nazil olmuştur. 286 ayettir.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak
camid: ruhsuz, cansız madde
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
Fatiha: Kur'an-ı Kerim'in birinci sûresi
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hisse: pay, nasip
hususan: bilhassa, özellikle
hüccet: delil
İhtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
iman: inanç, itikat
intizam: düzenlilik, düzgünlük
intizamperverâne: düzen ve temp sevenlere yakışır şekilde
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal-i itaat: itaatin kusursuzluğu, tam ve mükemmel itaat
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kudret: güç, kuvvet, iktidar
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
mabud-ı bilhak: asıl ibadet edilecek, hakkıyla ibadete layık olan Allah
Mabud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah
matlup: arzu, istek
matlup: talep edilen, istenilen şey
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
muntazaman: düzgün, düzenli ve devamlı olarak
mühim: önemli, ehemmiyetli
Müstean: kendisinden yardım istenen Allah
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
mütenevvi: çeşit çeşit
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nurlu: ışıklı, parıltılı
Rabb: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
sabit: durağan, değişmeyen, İspatlanmış
sevk: yöneltme
Sûre: Kur'ân-ı Kerim'in, aynıdığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz
şuurkârane: şuurluca, şuurlu bir şekilde
şuursuz: idraksız, bilgisiz
ubudiyet: kulluk
ubudiyetkârane: kul olana yakışır şekilde, kulluğa yakışır tarzda
vakt-i munasip: uygun zaman.
vazife: görev
vücut: varlık
zîhayat: hayat sahibi

İşte, şu mevcudatın bu hadsiz fakr ve ihtiyacatı ve bu fevkalâde ıanat-ı gaybıye ve imdadat-ı Rahmanıye bılbedahe gösterır kı, bır Ganıyy-ı Mutlak ve Kerîm-ı Mutlak ve Kadîr-ı Mutlak olan bir hâmî ve râzıkları vardır kı, her şey ve her zîhayat Ondan ıstıane eder, medet bekliyor, manen [1] إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ *der.*

O vakit akıl, "Âmmenna ve saddakna" dedi.

Said Nursî

* * *

"RİSALE-İ NUR NEDİR VE HAKİKATLER MÜVACEHESİNDE RİSALE-İ NUR VE TERCÜMANI NE MAHIYETTEDİR?" DİYE

Bir Tahriznamedir

Her asır başında hadisçe geleceği tebşir edilen dinin yüksek hadımleri, emr-ı dinde müptedi değil, müttebidirler. Yani, kendilerinden ve yeniden birşey ihdas etmezler, yeni ahkam getirmezler. Esasat ve ahkâm-ı dinıyeye ve sünen-i Muhammediyeye (ASM) harfiyen ittıba yoluyla dını takvım ve tahkım ve dının hakıkat ve aslıyetini izhar ve ona karıştırılmak istenilen ebatılı ref ve iptal ve dine vaki tecavüzleri red ve ımha ve evamir-ı Rabbaniyeyi ikame ve ahkam-ı İlâhiyenin şerafet ve ulviyetini ızhar ve ilan ederler. Ancak tavr-ı esasiyı bozmadan ve

1 Ancak Senden yardım dileriz. (Fâtiha Suresi 5)

ahkam: dini hükümler, emirler
ahkâm-ı dinıye: dine ait hükümler, dinle ilgili hükümler
ahkâm-ı İlâhiye: İlâhî hükümler, Allah'ın hükümleri
amenna ve saddakna: inandık ve doğruluğunu kabul ettik
amenna: inandık, diyecek yok, tasdik ederiz.
asliyet: özgünlük, hususîlik, orijinallik.
asır: yüzyıl
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
ebatıl: boş, faydasız, esassız sözler, inançlar
emr-i din: dın emrı, dinin emrı, dın işı
esâsat: esaslar, kökler, temeller
evamır-ı Rabbanıye: Allah'ın terbiye ve idare kanunları
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık
fevkalâde: olağanüstü
Gani-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız zenginlik sahibi ve hiç bir şeye ihtiyacı olmayan Allah
hâdim: hademe, hizmetçi
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
hamı: himaye eden, koruyan, gözeten
harfiyen: harfi harfine, hiç bir değişıklık yapmadan, aynen.
ıanat-ı gaybıye: görünmeyen âlemlerden yapılan yardımlar
ihdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma
ihtıyacat: ihtıyaçlar, lüzumlu olan şeyler
ikame: kaldırma, ayağa kaldırma, ayakta durdurma
imdadat-ı Rahmanıye: Cenâb-ı Hakk'ın mahlûkatın yardımına koşması ve rızıklarını onlara yetiştirmesi
ımha: ortadan kaldırma, mahvetme
İptal: boş, hükümsüz bırakma
ıstıane: yardım isteme, yardım dileme
ittıba: tabi olma, uyma, itaat etme
izhar: gösterme, açıga vurma
Kadır-ı Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Kerîm-i Mutlak: yarattıklarına karşılık beklemeden mutlak olarak bağışta bulunan, kullarına nimetler ihsan eden, günahları örten, günah işleyen affeden Allah
medet: inayet, yardım, imdat
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
müptedi: ıtıkatta ehl-i sünnet yolundan ayrılan bid'at yolunu tutan kimse
müttebi: itıba eden, tâbi olan, uyan
rázık: rızık veren, rızıklandıran Allah
ref: kaldırma, giderme
saddakna: inanıyor ve tasdik ediyoruz
sünen-i Muhammedıye: Hz. Muhammed'in (asm) sünneti, ahlâk ve yaşayışı
şerafet: şerefilik, şerefli olma
tahkim: kuvvedendirme, sağlamlaştırma, muhkem hale getirme
takvim: en güzel biçimine koyma, düzeltme, kıvamına koyma
tavr-ı esası: gerçek tavır, asıl tavır
tebşir: müjde verme, müjdeleme
tecavüz: saldırma
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliik
vaki: vuku bulan, olan, meydana gelen
zihayat: hayat sahibi.

ruh-i asliyi rencide etmeden, yeni izah tarzlanyla, zamanın fehmine uygun yeni ikna usulleriyle ve yeni tevcihat ve tafsilat ile ifa-ı vazife ederler.

Bu memurin-i Rabbaniye, fiiliyatlarıyla ve amelleriyle de memuriyetlerinin musaddıkı olurlar. Salabet-i imaniyelerinin ve ihlaslarının aynedarlığını bizzat ifa ederler. Mertebe-i imanlarını fiilen izhar ederler. Ve ahlak-ı Muhammediyenin (ASM) tam amili ve mişvar-ı Ahmediyenin (ASM) ve hilye-i Nebeviyenin hakikî labısı olduklarını gösterirler. Hulasa, amel ve ahlak bakımından ve sünnet-i Nebeviyeye ittiba ve temessük cihetinden ümmet-i Muhammede tam bir husn-i misal olurlar ve numune-i iktıda teşkil ederler. Bunların, Kitabullahın tefsir ve ahkam-ı diniyenin ızahı ve zamanın fehmine ve mertebe-i ilmine gore tarz-ı tevcihi sadedinde yazdıklan eserler, kendi tılka-ı nefislerinin ve kariha-i ulviyelerinin mahsulu değildir, kendi zeka ve irfanlarının neticesi değildir. Bunlar, doğrudan doğruya menbaı vahiy olan Zat-ı Pak-i Risaletin manevî ilham ve telkinatıdır. *Celcelutiye* ve *Mesnevi-i Şerif* ve *Fütuhul-Gayb* ve emsali asar hep bu nevidendir. Bu asar-ı kudsiyeye o zevat-ı alişan ancak tercüman hükmündedirler. Bu zevat-ı mukaddesenın, o asar-ı bergüzidenın tanziminde ve tarz-ı beyanında, bir hisseleri vardır, yanı bu zevat-ı kudsıye, o mananın mazhan, mıratı ve makesi hükmündedirler.

Rısale-ı Nur ve tercumanına gelince: Bu eser-i alışanda şimdiye kadar emsalıne rastlanmamış bir feyz-i ulvi ve bır kemal-i namutenahı mevcut olduğundan ve hıçbır

ahkâm-ı dıniye: dine ait hukumler, dinle ilgili hukumler
ahlâk-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) ahlakı
amel: ış uygulama, yapma
amil: yapan, ışleyen, yapan yapıcı
asar: eserler
asar-ı berguzide: yuksek değerdeki eserler, değerli yuksek olan eserler
asar-ı kudsıye: kudsî eserler, yuce belırtıler, ızler
aynedar: ayna tutan
eser-i alışan: şanı buyuk olanın eserı.
fehm: anlayış
feyz-i ulvi: yuksek feyiz, yuce feyiz.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle
fiiliyat: fiil olarak gerçekleştırilen şeyler, yapılanlar
Fütuhü l-Gayb: Abdulkadir-i Geylanı Hazretlerinin bir eserı.
hilye-i Nebeviye: Resulullahın yuzu ve gorunuşu
husn-i misal: guzel ornek
ifa: bir ışı yapma, yerine getırme
ifâ-yı vazife: gorevinı yerine getırme, vazifeyı yapma
ihlas: samimiyet, bir amelı başka bır karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası ıçin yapma
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
irfan: bilme, bılış, anlayış, vukuf
ittiba: tabı olma, uyma, ıtaat etme
izhar: gosterme, açıga vurma
kariha-i ulviye: ustun fikır kabılıyetı.
kemal-i namütenahı: sonsuz mukemmellik.
Kitabullah: Allah'ın kıtabı, Kur'an-ı Kerim
labis: giyen, glymış, giyinmiş
ma kes: ayna
mazhar: bır şeyın çıktıgı yer, zuhur ettiği, görundüğü yer
memurin-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden, nimetlendiren, Rab olan Allah'ın memurlan
menba-ı vahiy: vahiy kaynagı
mertebe-i ilim: ilim derecesi, bilgi mertebesi
mertebe-i iman: iman derecesi, mertebesi
Mesnevi-i Şerif: Mevlânanın her beytı kendi aralannda kafiyeli olan, ıçinde dini ve ahlâki nasıhatler bulunan Farsça esen
mir at: ayine, ayna
mişvar-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) hareketi, tavrı, Resulullahın tarzı, gıdşatı.
musaddık: tasdik eden, gerçekliğini doğrulayan
nümune-i iktıda: ornek alınıp uyulacak tarzdakı numune, uyulacak, tâbi olunacak ornek.
ruh-ı asli: bır şeyın esas olan ozu
salâbet-i imaniye: imanın kazandırdıgı ve gerektırdıği sağlamlık, cesaret, şecaat
sünnet-i Nebeviye: Hz. Muhammed'e (asm) aıt sunnet.
tafsilât: tafsıller, açıklamalar, ızahlar
tanzim: düzenleme, tertıpleme
tarz-ı beyan: açıklama ve soyleme şekli.
tarz-ı tevcih: yorumlama, tarzı, yorumlama şekli
telkinat: telkinler, fikır aşılamalar
temessuk: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma
teşkil: oluşturma, şekillendirme
tevcihat: mana vermeler, yorumlamalar
tılka-i nefs: nefis tarafı, nefis cheti
ümmet-i Muhammed: Hz. Muhammed'ın ummetı, Hz. Muhammed'e (asm) bagli olan ve yolundan gıdenler
zat-ı pak-i risalet: peygamberlıgın pak ve temız zatı
zevat-ı âlişan: şanı yuce kimseler, şanlı kimseler.
zevat-ı kudsiye: kusursuz, gunahsız yuce zatlar
zevat-ı mukaddese: mukaddes zatlar, mubarek, temız kımseler

esenin nail olmadığı bir şekilde meşale-i İlâhiye ve şems-i hidayet ve neyyir-i saadet olan Hazret-i Kur'ânın fuyuzatına varis olduğu meşhud olduğundan, onun esası nur-ı mahz-ı Kur'ân olduğu ve evliyaullahın asarından ziyade feyz-i envar-ı Muhammediyi (ASM) hamil bulunduğu ve Zat-ı Pak-i Risaletin ondaki hisse ve alakası ve tasarruf-i kudsisi evliyaullahın asarından ziyade olduğu ve onun mazharı ve tercümanı olan manevî zatın mazhariyeti ve kemalatı ise o nisbette ali ve emsalsiz olduğu güneş gibi aşıkar bir hakikattir.

Evet, o zat daha hâl-i sabavette iken ve hiç tahsil yapmadan, zevahin kurtarmak üzere üç aylık bir tahsil müddeti içinde ulum-i evvelin ve ahirine ve ledünniyat ve hakaik-ı eşyaya ve esrar-ı kainata ve hikmet-i İlâhiyeye varis kılınmıştır ki, şimdiye kadar böyle mazhariyet-ı ulyaya kimse nail olmamıştır. Bu harika-ı ilmiyenin eşi asla mesbuk değildir. Hiç şüphe edilemez ki, tercüman-ı Nur, bu haliyle baştan başa iffet-i mucesseme ve şecaat-i harika ve istiğna-i mutlak teşkil eden harikulâde metanet-i ahlâkiyesi ile bizzat bir mu'cize-i fıtrattır ve tecessum etmiş bir inayettir ve bir mevhibe-i mutlakadır.

O zat-ı zîhavank, daha hadd-ı buluğa ermeden bir allame-i bîadil hâlinde bütün cihan-ı ilme meydan okumuş, munazara ettiği erbab-ı ulûmu ilzam ve iskat etmiş, her nerede olursa olsun vakı olan bütün suallere mutlak bir isabetle ve asla tereddut etmeden cevap vermiş, on dört yaşından itibaren üstadlık payesini taşımış ve mütemadiyen etrafına feyz-ı ilım ve nur-i hikmet saçmış, izahlarındaki

allame-i bîadil: benzeri ve denge olmayan allâme, eşsiz alim
asar: eserler
aşıkar: açık, belli, meydanda
cihan-ı ilim: ilim dünyası.
erbab-ı ulum: ilim sahipleri, ilim adamları, ilmle uğraşanlar
esrar-ı kainat: kainatın sırları
evliyaullah: Allah'ın veli kulları, Allah dostları, Allah'ın salih kulları
feyz-i envar-ı Muhammedi: Hz. Muhammed'in (asm) nurlarının feyzi.
feyz-i ilim: ilim feyzi, ilmin sağladığı feyz
fuyuzat: feyzler, manevi bolluk ve bereketler, inayetler
hadd-i buluğ: bulûğa erme yaşı, ergenlik çağı
hakaik-i eşya: nesnelerin, şeylerin perde arkasındaki hakikatleri
hal-i sabavet: çocukluk hali, çocukluk durumu, çocukluk zamanı
hamil: yüklü, yüklenmiş
harika-i ilmiye: ilme ait olan şaşılacak şey
harikulade: olağanüstü
hikmet-i İlahiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri
iffet-i mücesseme: her şeyiyle ve her haliyle günahlardan ve haramlardan son derece sakınan Hz. Peygamberin bir sıfatı
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
iskat: susturma, düşürme, tartışmada cevap veremeyecek hale getirme
istiğna-yı mutlak: sınırsız zenginlik, hiç bir şeye muhtaç olmayış, hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmasızın muhtaç olmayış
kemalat: kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
ledünniyat: İlahî bilgiler, İlâhî sırlar
mazhar: bir şeyin çıktığı, göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mazhariyet: görünme ve tezahür yeri, olma, nail olma, şereflenme
mazhariyet-i ulya: yüce, yüksek ve ulvi mazhariyet.
mesbuk: geçmiş, ondan evvel olmuş
meşale-i İlahiye: İlâhî meşale, İlâhî ışık, nur
meşhut: gözle görülen, müşâhede olunan
metanet-i ahlakiye: ahlâkî dayanıklılık
mevhibe-i mutlaka: mutlak Allah vergisi
mu'cize-i fıtrat: yaratılış mu'cizesi
nail: kavuşan, ulaşan, eren
neyyir-i saadet: saadet ışığı, mutluluk güneşi.
nur-i hikmet: hikmetin nûru, aydınlığı
nur-i mahz-ı Kur'an: Kur'an'ın esas mahiyetindeki, özündeki nur, Kur'an nûrunun tâ kendisi
paye: rütbe, derece, mertebe
şecaat-i harika: hayret ve hayranlık uyandıran yiğitlik, harika kahramanlık
şems-i hidayet: hidayet güneşi, Hz. Muhammed (asm)
tasarruf-ı kudsî: kudsî tasarruf, Allah'ın tasarruf ve icraatı, Allah'ın idaresi
tecessüm: cisimleşme, cısım haline gelme
tercüman-ı Nur: Risale-i Nur tercümanı
tereddut: kararsızlık, şüphede kalma
ulum-i evvelin ve ahirin: önceki ilimler ve sonradan ortaya çıkmış ilimler
üstad: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vâki: vuku bulan, olan, meydana gelen
vâris: mirasçı
zat: kişi, şahıs
Zat-ı Pak-i risalet: peygamberliğin pak ve temiz zatı.
zat-ı zihavank: harikalar sahibi zat.
zevahir:
ziyade: çok, fazla

incelik ve derinlik ve beyanlarındaki ulviyet ve metanet ve teveccühlerindeki derin feraset ve basiret ve nur-i hikmet, erbab-ı irfanı şaşırtmış ve hakkıyla "Bediüzzaman" ünvan-ı celilini bahşettirmiştir. Mezaya-i aliye ve fezail-i ilmiyesiyle de dîn-i Muhammedînin neşrinde ve ispatında bir kemal-i tam halinde runüma olmuş olan böyle bir zat, elbette Seyyidü'l-Enbiya Hazretlerinin en yüksek iltifatına mazhar ve en ali himaye ve himmetine naildir. Ve şüphesiz o Nebi-i Akdesin (ASM) emir ve fermanıyla yürüyen ve tasarrufuyla hareket eden ve onun envar ve hakaikına varis ve makes bir zat-ı kerimü's-sıfattır.

Envar-ı Muhammediyeyi ve maarif-i Ahmediyeyi ve füyuzat-ı şem-i İlâhiyi en müşaşaa bir şekilde parlatması ve Kur'ânî ve hadisi olan işarat-ı riyaziyenin kendisinde müntehi olması ve hitabat-ı Nebeviyeyi ifade eden ayat-ı celilenin riyazi beyanlarının kendi üzerinde toplanması delâletleriyle o zat hizmet-i imaniye noktasında risaletin bir mirat-ı mücellası ve şecere-i risaletin bir son meyve-i münevveri ve lisan-ı risaletin irsiyet noktasında en son dehan-ı hakikati ve şem-i İlâhinin hizmet-i imaniye cihetinde bir son hamil-i zisaadeti olduğuna şüphe yoktur.

Üçüncü Medrese-i Yusufiyenin
Elhüccetüzzehra ve Zühretünnur olan
tek dersini dinleyen Nur Şakirtleri namına

Ahmed Feyzi, Ahmed Nazif, Salahaddin, Sungur, Zübeyir, Ceylan, Tabancalı

* * *

ayat-ı celile: yüce ve büyük ayetler, deliller
bahş: bağış, ihsan verme
basiret: dikkat, tedbir, teyakkuz, ihtiyatlı hareket
beyan: anlatma, açıklama
cihet: yön
dehan-ı hakikat: hakikat ağzı
delalet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
dîn-i Muhammedî: İslâm dini
emir: buyruk
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
envar-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'e (asm) ait nurlar, getirdiği dinin yaydığı ışıklar
erbab-ı irfan: irfan sahipleri, ilm ve anlayış sahipleri
feraset: anlayış, çabuk sezış, kavrayış
ferman: emir, buyruk
fezail-i ilmiye: ilmin faziletleri, ilmî ilme ait faziletler
füyuzat-ı şem-i İlâhî: İlâhî ışığın feyizleri
hadisî: hadise ait, hadise uygun
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hamil-i zisaadet: mutluluk sahibi
himaye: koruma, muhafaza etme
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
hitabat-ı Nebeviye: Hz. Peygambere ait hitaplar
hizmet-i imaniye: İman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
iltifat: güzel sözler söyleyerek bir kimsenin samimî olarak okşama
irsiyet: soyaçekim
işarat-ı riyaziye: matematiksel işaretler, belirtiler
kemal-i tam: tam kemal olgunluk, mükemmellik
Kur'anî: Kur'an'a ait, Kur'an'dan gelen
lisan-ı risalet: risalet dili, peygamberlik dili
makes: ayna
maarif-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) eğitim ve öğretimi, terbiyesi
mazhar: nail olma, şereflenme
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (as) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, İman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane.
metanet: metin olma, dayanıklılık, gayret
meyve-i münevver: nurlu meyve, nurlanmış meyve
mezaya-yı aliye: yüce meziyetler, yüksek meziyetler
mirat-ı mücella: cilâlanmış, parlak ayna.
muntehi: nihayet bulmuş, sona ermiş
muşaşa: parlak, şaşaalı, debdebeli
nail: kavuşan, ulaşan, eren
nam: ad
Nebi-i Akdes: en kutsi peygamber
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nur-i hikmet: hikmetin nuru, aydınlığı
risalet: elçilik, resulluk, peygamber olarak gönderilme
riyazi: hesapla, matematikle ilgili, riyaziyeye ait
rünüma: yüz gösteren, meydana çıkan
Seyyidü'l-Enbiya: peygamberlerin efendisi, Hz. Muhammed (asm).
şecere-i risalet: peygamberlik ağacı, peygamberlik silsilesi.
şem'i İlâhî: İlâhî mum
tasarruf: güzel idare etme
teveccüh: yönelme, yöneliş
ulviyet: ulvilik, yücelik, yüksekliik
ünvan-ı celîl: büyük ünvan.
vâris: mirasçı
zat: kişi, şahıs
zat-ı kerimü's-sıfat: sonsuz cömertlik sıfatlarına sahip olan Allah

Benim hissemi haddimden yüz derece ziyade vermeleriyle beraber bu imza sahiplerinin hatırlarını kırmayı cesaret edemedim. Sukût ederek o methi Risale-i Nur Şakirtlerinin şahs-ı manevîsi namına kabul ettim.

Said Nursî

* * *

MÜELLİFİN VASİYETNAMESİ MÜNASEBETİYLE HALİL İBRAHİM'İN RİSALE-İ NUR HAKKINDA NUR ŞAKİRTLERİ NAMINA YAZDIĞI BİR FIKRASININ BİR PARÇASIDIR.

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Risale-i Nur bir ibrişimdir ki, kainat ve kainattaki mevcudatın tesbihatları onda dizilmiştir.

Risalei'n-Nur ahize ve nakile ile mucehhez bir radyo-i Kur'âniyedir ki, onun tel ve lambaları, ayna, tel ve bataryaları hükmündeki satırları, kelimeleri, harfleri öyle intizamkarane ve icazdarane bast edilmiştir ki, yarın her ilim ve fen adamları ve her meşrep ve meslek sahipleri, ilim ve iktidarları miktarında alem-i gayb ve alem-i şahadetten ve ruhaniyat aleminden ve kainattaki cereyan eden her hâdisattan haberdar olabilir.

Risalei'n-Nur menşur-i Kur'ân'dır.

Risalei'n-Nur mü'minlere Kur'ân'dan hedaya-i hidayet, kevneyn-i saadet, mazhar-ı şefaat ve feyz-i Rahman'dır.

ahize: alıcı, nakledici alet, elektrik enerjisini mekanik enerjiye dönüştüren alet.
alem-i gayb: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz alem, kâinat.
bast: yayma, yayılma, açma, serme, döşeme
cereyan: akış, akıntı
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
feyz-i Rahman: Cenab-ı Hakk'ın rahmetiyle gelen feyiz ve bolluk
fıkra: kısım, bölüm
haberdar: haberli, bilgili
hâdisat: hâdiseler, olaylar
hedaya-yı hidayet: hidayet verici hediyeler
hisse: pay, nasip
hükmünde: değerinde, yerinde
ibrişim: bükülmüş ipek ipliği, ipek
icazdarane: icazlı, hayrette bırakacak şekilde
iktidar: güç, yetme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet
ilim: bilgi, marifet
intizamkarane: düzenli ve sistemli bir şekilde
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kevneyn-i saadet: iki dünya saadeti, mutluluğu
mazhar-ı şefaat: şefaate erişmiş.
medih: övmek
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mü'min: iman eden, inanan
mucehhez: teçhiz edilmiş, donatılmış, hazırlandırılmış, donatılmış
muellif: eser telif eden, yazan
munasebet: vesile, -dan dolayı
nakile: ileten, iletken
nam: ad
radyo-i Kur'âniye: Kur'ân'ın radyosu, Kur'ân'ın sesi, Kur'ân'ın yayını, ilânı
Risale-i Nur: Nur Risalesi, bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruhaniyat: madde âleminden başka âlemler
sükût: susma, sessiz kalma
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
vasiyetname: yazılı vasiyet, bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu kâğıt.
ziyade: çok, fazla

1 Her türlü kusur ve noksandan münezzeh olan Allah'ın adıyla.

Risalei'n-Nur, kainata nevbaharın feyzini veren bir ab-ı hayat ve ayn-ı rahmet ve mahz-ı hakikat ve bir gülzar-ı gülistandır.

Risale-i Nur lütf-i Yezdan, kemal-i iman, tefsir-i Kur'ân ve bereket-i ihsandır.

Risale-i Nur, kâfire hazan, munkire tufan; dalalete düşmandır.

Risale-i Nur bir kenz-i mahfî ve bır sandukça-i cevahir ve menba-ı envardır.

Risale-i Nur hakikat-i Kur'ân ve mirac-ı imandır.

Risale-i Nur sertac-ı evliya, sultanü l-eser ve zübdetü l-maanî ve ataya-i İlâhî ve hedaya-i Sübhanîdir.

Risale-i Nur bir bahr-ı hakaik ve bır sırr-ı dekaik ve kenzu l-maarif ve bahru l-mekarimdır.

Risale-i Nur hastalara şifahane-i hikmet ve ma-i zemzem, sağlara maişet-i hakikat ve rîyh-ı reyhan ve misk-i amberdir.

Risale-i Nur mev'ıd-ı Ahmedî (ASM) ve müeyyed-i Haydarî (RA) ve teavun-i Gavsî (KS) ve tavsiye-i Gazalî (KS) ve ihbar-ı Farukîdir (KS).

Risale-i Nur şems-i Kur'ân-ı Mu'cızu'l-Beyan'ın elvan-ı seb'ası, Risale-i Nur'un menşur-ı hakıkatinde tam tecellî ettiğinden, hem bir kıtab-ı şeriat, hem bir kitab-ı dua, hem bir kıtab-ı hıkmet, hem bır kıtab-ı ubudiyet,

âb-ı hayat: hayat suyu
ataya-ı İlâhı: Cenab-ı Hakk ın bağış ve ihsanları
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi
bahr-i hakaik: apaçık hakıkatler denizi gerçekler denizi
bahrülmekarim: kerem ve iyılıkler deryası
bereket-i ihsan: ihsanın bağışın bereketi
beşaret: mujde
dalalet: iman ve İslâmıyet'ten ayrılmak, azmak
elvan-ı seb'a: yedi renk.
feyz: bolluk, bereket, ihsan bağış
Feyyaz-ı Rahmanî: bol ve bereketli rızık veren Cenab-ı Hak
gulzar-ı gulistan: gul bahçesinin nazlı gulleri
hadıs: Hz. Muhammed'e (asm) aıt soz emir fiil veya Hz. Peygamberin onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış
hakaik-ı Kur'ân: Kur'an ın hakıkatlerı gerçekler
hazan: guz sonbahar son yaz
hedaya-yı Sübhanî: her turlu kusur ve noksandan uzak ulan Allah ın hediyeleri.
ıhbar-ı Farukı: Imam-ı Rabbani nin verdıgı haberler
kafir: Allah ı ve İslâmıyet i inkar eden dinsiz
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler
kemal-ı iman: imanın mukemmelligi ve saglamligi
kenz-ı mahfî: gizli hazine
kenzü l-maanî: bilgi hazinesi
kıtab-ı dua: dua kitabı
kıtab-ı hıkmet: hikmet kitabı varlıkların yaratılış sebeplerini açıklayan kitap
kıtab-ı şerıat: şeriat kitabı dinî kanunlar kitabı
kitab-ı ubudiyet: kulluk kitabı. Allah a nasıl ibadet edilecegini bıldıren kitap
lutf-i Yezdan: Allah ın lutfu ihsanı
mahz-ı hakikat: hakikatın ta kendisi
ma-i zemzem: Zemzem suyu
maişet-ı hakıkat: hakıkat gıdası.
menba-ı envar: aydınlık kaynagı
menşur-ı hakikat: mev'ıd-ı Ahmedî mi rac-ı iman
mısk-ı amber: amber mıskı hoş ve guzel koku
mujde-ı Haydarı: Haydar'ın Hz Alı nın mujdesi
munkir: Allah ın varlıgını kabul ve tasdik etmeyen imansız dinsiz
nyh-ı reyhan: hoş ve guzel kokulu ruzgâr
Risale-i Nur: Nur Risalesi Bedıuzzaman Saıd Nursî'nın eserlerinin adı
sandukça-ı cevher: mucevher kutusu
sertac-ı evliya: evlıyanın baş tacı
sırr-ı dekaik: ınce sırlar
sultanü l-eser: eserler sultanı
şems-i Kur'an-ı Mu'cızü l-Beyan: açıklamaları ile benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'an ın guneşi
şıfahane-ı hıkmet: hikmet şifahanesi
tavsiye-i Gazalî: Imam ı Gazalî'nın tavsıyesi.
teavun-ı Gavsî: Gavs-ı Azam ın yardımı.
tecellî: belırme, bilınme, gorunme
tefsir-i Kur'an: Kur'an tefsın Kur'an ın acıklaması.
tufan: cok sıddetlı yagmur ve sel
zubdetü l-meani: manalanın ozu

hem bir kitab-ı emir ve davet, hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı fikir, hem bir kitab-ı hakikat, hem bir kitab-ı tasavvuf, hem bir kitab-ı mantık, hem bir kitab-ı ilm-i kelam, hem bir kitab-ı ilm-i ilahiyyat, hem bir kitab-ı teşvik-i sanat, hem bir kitab-ı belâgat, hem bir kitab-ı ısbat-ı vahdaniyet, muarızlarına bir kitab-ı ilzam ve ıskattır.

Risale-i Nur eczalan, bir sema-ı maneviyenin güneşleri, ayları ve yıldızlandır. Nasıl ki zahiren, perde-i esbap olan güneşten, kamerden ve kevkeb-i münirden bütün kainat tenevvür ve tezeyyün ve bütün eşya neşvünema ve hayat buluyor. İşte Rısale-i Nur'da Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'dan alıp saçtığı şualarla bütün aleme, hayat, ve ademe, kamil insan, ve kulube, neş'e-i ıman, ve ukule, yakın bir itminan; ve efkara, inkişaf-ı iman, ve nüfusa, teslim-i nza ve candır. O sema-ı maneviyeyi bazan ve zahiren bıhasbilhikmet afaki bir bulut kutlesi kaplar. O celalli semadan öyle bir baran-ı feyz-i rahmet takattur eder ki, tohumlar, çekırdekler, habbeler o sıkıcı ve dar alemde gerçi muztanp olurlar, fakat ta o sıkılmaktan üzerlerindeki kışırlan çatlar ve yırtılır; o anda bulutlar da ufuklara çekilip nöbetçi vaziyetinde beklemesi bir ımtıhan-ı Rabbani ve bir inkişaf-ı feyezani ve bir rahmet-i nuranidir ki, evvelceki bır habbe, bir çekırdek yenıden taze bir hayata iştiyakla ve neş'e-i inkişafla meyvedar koca bir ağaç suretini alır ve [1] يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ sırnna mazhar olurlar.

1. Allah onların günahlarını silip yerlerine iyilikler verir. (Furkan Suresi, 70.)

afaki: dışa dönük
baran-ı feyz-i rahmet: Cenab-ı Hakk'ın rahmet feyzinin yağmuru
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk yücelik
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler
ımtıhan-ı Rabbani: ilâhi eğitici ve öğretici sınav
inkişaf ı feyezani: feyzili gelişme ilerleme
inkişaf-ı iman: imanın artması
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde tereddütsüz kabul etme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kâmil: olgun, noksansız, mükemmel
kevkeb-i munir: parlak yıldız.
kışır: kabuk, dış taraf
kitab-ı belâgat: edebiyat kitabı
kitab-ı emir: emir kitabı, emirleri içine alan kitap
kitab-ı fikir: fikir kitabı, insanı düşünce ve tefekküre yönelten kitap
kitab-ı hakikat: gerçekleri anlatan kitap
kitab-ı ilm-i ilahiyyat: ilâhiyat kitabı
kitab-ı ilm-i kelam: kelam ilmine ait kitap
kitab-ı ilzam ve ıskat: iddiayı ispat ederek karşısındakini susturma kitabı.
kitab-ı ısbat-ı vahdaniyet: Allah'ın varlığını, birliğini ispat etme kitabı.
kitab-ı mantık: mantık kitabı
kitab-ı tasavvuf: tasavvuf kitabı
kitab-ı teşvik-i sanat: bilim ve sanatı teşvik eden kitap
kitab-ı zikir: zikir kitabı
kulûb: kalpler, gönüller
Kur'ân-ı Mu'cizü'l Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
mazhar: nail olma, şereflenme
meyvedar: meyveli, yemişli
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muztanp: ıztırap çeken, sıkıntılı olan
mustalt: kabiliyetli, bir tarafa meyli olan
neşe-i ıman: imanın verdiği neşe, sevinç
neşe-i inkişaf: gelişme ve kişfetme sevinci
neşvunemâ: yayılıp genişleme, büyüyüp gelişme
perde-i esbap: sebepler perdesi
rahmet-i nurani: nurlu rahmet.
sehap: bulut
sema: gökyüzü, gök
sema-yı maneviye: manevi gökler
sır: gizli hakikat
suret: biçim, tarz, görünüş
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
takattur: damlama, damla damla akma.
tenevvür: nurlanma, parlama, aydınlanma
teslîm-i can: canın teslimi, ölme
teslîm-i nza: kendi rızasıyla teslim olma.
tezeyyün: ziynetlenme, süslenme.
ukul: akıllar, zihinler, uslar
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zahiren: görünüşte

Evet, yirmi senedir devam eden şu mevsim-i şita, inşaallahu teala nihayet bulmuş ola. Dünyaya yeni ve feyizli bir fasl-ı nev bahar gele ve alemin yüzü nur ile güle.

Risale-i Nur Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın taht-ı tasarrufunda olduğundan, ona uzanan, ilişmek isteyen her el kırılır ve her dil kurur.

Umum Nur Şakirtleri namına

Halil İbrahim

Medresetuzzehra'nın erkânlan namına bizde ıştırak ediyoruz.

Osman, Rüştü, Re'fet, Hüsrev,
Said, Hilmi, Muhammed,
Halil İbrahim, Mehmed Nuru

âlem: dünya, cihan, bütün yaratılmışlar
erkân: reisler, ilen gelenler
fasl-ı nevbahar: ilkbahar faslı, ilk bahar
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
inşaallah u teala: Allah isterse, dilerse, Cenab ı Hak izin verirse anlamında dua
ıştırak: katılma, ortak olma
Kur'an-ı Mucizül Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
Medresetuzzehra: Bediüzzaman ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversitenin işlevini yerine getiren Risale-i Nur hizmeti
mevsim-i şıta: kış mevsimi, kış devresi, zamanı
nam: ad
nihayet: son
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
şakirt: talebe, öğrenci
taht-ı tasarruf: idare altında
umum: bütün

MEDİNE-İ MÜNEVVERE'DE BULUNAN VE NUR'UN HAKİKATİNİ TAM ANLAYAN VE İSLÂMİYETE HİZMET EDEN BİR ÂLİMİN MEKTUBUDUR.

Gonuller fatihi pek muhterem ve mukerrem Üstadımız Hazretleri,

Mubarek ellerinizden öper, bütün aziz ve sadâkatli talebelerinizle beraber sıhhat ve selâmette daim olmanızı barigâh-ı Kibriyadan nıyaz eylerim.

Müslümanlar için en büyük bir bayram diye ancak vasıflandırılabilen beraatinız, bütün Nurculan şad ve handan eylediği gibi, bendenizi de dünyalar kadar memnun ve mesrur eylemiştir. Nasıl memnun etmesin ki, sizin eserlerinizle birlikte beraatinız demek, ruhun maddiyata, nurun zulmete, imanın küfre, hakkın bâtıla, tevhidin şirke ve irfanın cehle galip gelmesi demektir.

Yıllardan beri onune sıradağlar gibi mâniler konulan Nur çağlayanı, en sonunda mu'cizevî bir şekilde bütün sedleri yıkmış, mânilen aşmış, nur ile bütün zulmetleri tarümar eylemiştir.

"Mu'cizevî harikalarla doğan İlâhî tecellîlerin vasfında kalemler kınlır, fikirler gurulder, ilhamlar yanar, kul olur" derlerdi. Hakikaten bendeniz, şimdi bu müstesna zaferin karşısında aynı aczı bütün varlığımla hissediyorum. Zira tefekkür ve ilhamıma nihayetsiz bir ufuk açılıyor. Cihan, muhteşem bır Nur mâbedini andırıyor. Cıvarımdaki

acz: zayıflık, güçsüzlük
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
aziz: izzetli, muhterem, saygın
barigah-ı kibriya: Cenab-ı Allah'ın azamet ve kudretinin huzuru
batıl: dinde yen olmayan, dinî hükümlere zıt
berat: nişan, rütbe ve imtiyaz için verilen belge, kurtuluş belgesi
cehl: cahillik, bilgisizlik
dâim: devam eden, devamlı, sürekli
fâtih: fetheden, açan
hak: doğru, gerçek, hakikat
hakikat: gerçek, esas
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
handan: gülen, gülücü, neşelenen, şen
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
ilham: belli bilgi vasıtalarına baş vurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mânâ
iman: inanç, itikat
irfan: yaratılıştan bilme, anlama, Allah'ın sir ve gerçeklerini kavrama, kainatın sırlarını bilme kudreti
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık
mabet: ibadet edilen yer, mescit, cami gibi ibadet yeri
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, gözle görülüp elle tutulur cinsten şeyler
mânî: engel
Medîne-i Münevvere: Nurlu Medîne şehri
mesrur: sevinçli, memnun
mu'cizevî: mu'cizeye ait, mu'cize ile ilgili, mu'cizeyi andırır şekilde
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
muhteşem: haşmetli, yüce
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mukerrem: azız, saygıdeğer, muhterem
mustesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
niyaz: Allah'a yalvarma ve yakarma
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risâle-i Nur okuyup neşreden kimse
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sadakat: bağlılık, doğruluk
selâmet: salimlik, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
set: mânî, perde, engel
sıhhat: sağlık, esenlik
şad: sevinçli, mutlu, bahtıyar
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
talebe: öğrenci
tarümar: karma karışık, dağınık, perişan
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vasıf: bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hal, nitelik, hususiyet
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma halı

her şey, her yer derin vecd ve istiğraklarla gaşyolunmuş bir halde... Her zerrede, وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1] sırr-ı Sübhanîsi tecelli ediyor..

Binaenaleyh bilmiyorum, bu mes'ut hâdiseyi şanlı bir zafer, şahane bir fetih, İlâhî bir kurtuluş cihanşümul bir bayram diye mi vasıflandırayım? Zira kudsî davanın kazanmış olduğu bu İlâhî zafer, bütün İslâm ve insanlık dünyasındaki mücahitlerin azimlerine kuvvet, ruhlarına can, imanlarına hız ve heyecan vermiştir.

Evet, azim ve imanlar, aşk ve emelleri henüz kemale ermemiş olan birçok Müslümanlar, maalesef acıklı bir yeis içinde idiler. Böyle bir zaferin tahakkukunu, hayal ve muhal görüyorlardı. Fakat bütün feyiz ve nurunu insanlığı tenvir ve irşat için İlâhî bir güneş halinde Arş-ı Azamın pürnur ufuklarından inen Kur'ân-ı Kerîm'den alan Nur neşriyatı, durgun gölleri andıran gönülleri deryalar gibi coşturmuş, kasvet ve hicran yıllarının ümit ve emellere vurduğu müthiş zincirleri kırmıştır. O nur kaynağından fışkıran o seraba feyiz ve hikmetler saçan eserler, hisleri, fikirleri ve bilhassa alevler içinde yanan ruh ve vicdanların ezelî ve ebedî ihtiyaçlarına cevap verdiği gibi, onları dalga dalga boğucu karanlıklar muhitinden, ter temiz ve pırıl pırıl nur ufuklarına çıkarmıştır.

Yıllarca devam eden uzun bir sukût, derin bir gaflet ve boğucu bir zulmetten sonra İlâhî bir güneş halinde parlayan bu kudsî zafer, nur için yol aramakta olan perişan

1- Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsrâ Suresi, 44.)

Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın kâtı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme
azim: niyetli, kesin kararlı
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bundan dolayı, bunun üzerine
cihanşümul: dünya çapında, dünya ölçüsünde
dava: takip edilen fikir, iddia
derya: deniz
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
emel: şiddet, arzu, ümit
ezeli: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
fetih: zafer, galibiyet
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
gaşy: kendinden geçme, bayılma
hadise: olay
hicran: ayrılıktan gelen acı, ayrılık acısı
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
iman: inanç, itikat
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istiğrak: kulun kalbini dünya ile ilgili şeylerden arındırıp Allah'a bağlanması ve nihayet derecede kendini bilmeyecek şekilde İlâhî aşk ve vecd dalgınlığı içinde bulunması
kasvet: sıkıntı, ıç darlığı, gönül darlığı, gam, keder
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kudsî: mukaddes, yüce
kudsî: mukaddes, yüce
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
muhit: yöre, çevre
mücahit: cihat eden, savaşan
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç
neşriyat: yayınlar
nur: aydınlık, parıltı, ışık
pürnur: nur dolu, nur içinde, nurlu, aydınlık
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
serapa: baştan ayağa kadar, önden sona, tamamıyla, bütünüyle, bütün, hep
sırr-ı Sübhanî: kusur ve noksanlardan uzak olan Allah'a ait sır
sükût: değerden düşme, değerini yitirme, susma
şahane: mükemmel, muhteşem
şan: şöhret, ün, yüksek makam
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tecelli: belirme, görünme
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
vasf: bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hal, nitelik, hususiyet
vecd: kendini kaybedercesine İlâhî aşka dalma
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his
yeis: umutsızlık
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zulmet: karanlık, Allah'ın nurundan mahrum olma hâli

beşeriyetin yakın bir gelecekte uyanacağını müjdelemektedir. Çünkü, din ihtiyacı sırf Müslümanların değil, bil'umum insanlann ezelî ve ebedî ihtiyacıdır.

Bugün bedbaht insanlık, din nimetinden mahrum olmanın sureklı hıcran ve felâketlerini bağrı yanarak çekmektedir. Bu acıklı buhranın korkunç neticesidir ki, çeyrek asır zarfında ikı büyük harbe gırmiş ve üçüncüsünün de kapısını çalmak çılgınlığını göstermektedir.

Artık bütün insanları kardeş yaparak yem yeşil cennetlerin nurlu ufuklarından esen refah ve saadet, huzur ve asayış rüzgârıyla dalgalanan âlem-şümul bır bayrak altında toplayacak olan yegâne kuvvet, İslâm'dır. Zıra beşeriyetin bugünkü halı, tıpkı Islâm'dan evvelkı ınsan cemıyetlerinin acıklı halidir. Bunun için insanlığı o günkü ebedî felâketten kurtaran Islâm, bugun de kurtarabılır.

Evet, mılyonlann, mılyarlann kalbinde asırlardan ben kanamakta olan o derin yarayı saracak yegâne muşfik el, İslâm'dır. Her ne kadar ufuklarda zaman zaman bazı uydurma ışıklar goruluyorsa da, mustakbel, butun nur ve feyzini güneşlerden değil, bizzat Rabbü'l-Âlemîn'den alan ezelî ve ebedî yıldızındır. O yıldız, dunyalar durdukça duracak ve onu söndürmek isteyenleri yerden yere vuracaktır.

Cihankıymet Ustadım,

Malûm-i fazılâneleridir ki, son günlerde mukaddes davaya hızmet eden bazı tenvir ve ırşat hareketlen doğmuş, fakat maalesef hiçbirisi Risale-i Nur Külliyatının gördüğü muhım ışı görememiş ve ıhraz ettığı Ilâhî zafen

âlemşümul: cıhanı saran butun dunyaya yayılan
asayış: emnıyet, kanun ve nızam hakımıyetin saglanması
asr: yuzyıl
bedbaht: bahtsız talhsız, zavallı
beşeriyet: beşerlik, insanlık
bilumum: butun tamamı hep genel olarak
bizzat: kendısı şahsen
buhran: bır ışin tehlikeli, karışık bir hal alması bunalım zor durum kriz
cemıyet: manevî bırlık teşkıl eden topluluk
cihankıymet: dunya değennde
dava: takip edilen fikir, iddıa
ebedî: sonu olmayan daimî surekli
evvel: önce
ezelî: ezel ıle ilgili oncesız başlangıçsız
felâket: musıbet, buyuk dert, bela
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bagış
harp: savaş
hıcran: ayrılıktan gelen acı ayrılık acısı
ihraz: bır şey kazanma elde etme
İlâhi: Allah'la ılgılı Cenab-ı Hakka dair
ırşat: dogru yolu gosterme gafletten uyandırma
mahrum: bır şeye sahıp olamayan, yoksun
malum-ı fazılane: erdemle bilinen fazıletle ortaya çıkanlan ustun bılgı fazıletlı kışıye yakışan bılgı
mukaddes: takdıs edılmış kutsal, azız, temız
muhım: onemlı ehemmıyedı
mustakbel: gelecek zaman
muşfik: şefkatlı merhametlı sevgı ve ılgı gosteren
nimet: lutuf ıhsan bağış
nur: aydınlık, parıltı ışık
nurlu: ışıklı, parıltılı
Rabbülâlemin: âlemlerin Rabbı, butun alemlen ıdare ve terbıye eden Allah
refah: bollukla geçınış geçım kolaylığı halı vaktı yerinde olma sıkıntısız yaşama
Risale-i Nur Külliyatı: Bedıuz zaman Said Nursi nin yuz otuz parça risaleden olusan kulliyatı
saadet: mutluluk
tenvir: nurlandırma, aydınlatma ışıklandırma
yegane: bırıcık, tek, yalnız
zarfında: suresince

kazanamamıştır. Zira bu yol, peygamberlerin, velilerin, ârîflerin, salihlerin ve bilhassa canını canana seve seve feda eden ve sayısı milyonlara sığmayan kahraman şehitlerin mukaddes yoludur. Artık bu çetin yolda yürümek isteyenler, her an karşılarına dikilecek olan müthiş mâniaları daima göz önünde tutmaları lâzımdır. Evet, bu yolda yürüyecek olanların, sizdeki sarsılmak bilmeyen imanla, yüksek ve İlâhî irfanla ve bilhassa harikulâde ihlâs ve feragatle mücehhez olmaları gerektir. Çünkü, bu mühim vadide Nur davasının takip ettiği tebliğ, tenvir ve irşad usulü bam başka hususiyetler taşımaktadır. Artık insanın his ve fikrine, ruh ve vicdanına bam başka ufuklar açacak olan bu derin bahsı, dua buyurun da, müstakil ve mufassal bir eserde aziz din ve gönüldaşlarımıza arz etmek şerefine nail olayım. Çünkü, bu nurlu bahis o kadar derin ve o derece muhimdir ki, böyle birkaç sayfalık mektup ve makalelerle asla ifade edilemez.

İman ve Kur'ân nuru ile ter temiz gönlünü fethettiğiniz gençlik, İlâhî zafernizin en parlak delilini teşkil eden en mühim varlık ve en kıymetli cevherdir. "Nurdan Sesler"in hemen her mısraında, asıl ve şuurlu ruhuna hitap ettiğim ter temiz gençlik, işte bu hak ve hakikatın bağrı yanık âşığı olan gençliktir.

Nurlu davanın kazanmış olduğu bu son zaferin verdiği vecdle dolu bir ilhamla yazdığım şu manzumeyi (HAŞİYE) takdim ediyorum. Kabulünü rica ve istirham eylerim.

HAŞİYE: "Gönüller Fâtihi Büyük Ustada" başlıklı olan bu manzume Mektubat'ın ve İhlas Risalelerinin ahirindedir.

arif: bilgide ilerlemiş olan, irfan sahibi
arz: sunma
asil: yüksek duygularla yapılan davranış, v.b.
azîz: izzetli, muhterem, saygın
bahis: konu
bilhassa: özellikle
canan: sevgili, gönül verilmiş
cevher: esas, maya, öz
dava: takip edilen fikir, iddia
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
fedâ: uğruna verme
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme
fetih: zafer, galibiyet
gönüldaş: aynı duygulara sahip olan kişilerden her biri
hak: doğruluk, gerçek, hakikat
hakikat: gerçek, doğru
harikulâde: olağanüstü
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenâb-ı Hakka dair
İlham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
iman: inanç, itikat
İmanî: inanç, itikat
irfan: yaratılıştan bilme, anlama, Allah'ın sır ve gerçeklerini kavrama, kâinatın sırlarını bilme kudreti
İrşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
İstirham: rica etme
manâ: engel
manzume: vezinli, kafiyeli söz, şiir, eser
mufassal: tafsîlâtlı olarak açıklanan, uzun uzadıya açıklanıp anlatılan, ayrıntılı, detaylı
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azîz, temiz
mücehhez: techiz edilmiş, cihazlandırılmış, donatılmış
mühim: önemli, ehemmiyetli
müstakil: başlı başına, bağımsız
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç
nail: kavuşan, ulaşan, eren
nur: aydınlık, parlak ışık
nurlu: ışıklı, parlak
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahibi, muttakî
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur
şuur: bilinç
takdim: arz etme, sunma
tebliğ: bir dini veya fikri başkalarına anlatma ve böylece yayılmasına çalışma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
teşkil: oluşturma, şekillendirme
usul: metot, metodoloji, esaslar, kaideler
vecd: Kalbe gelen feyiz, tabiî bir şekilde kendinden geçme, iç temaşa sebebiyle cezbelenme
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
vicdan: insanın içindeki, iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his

Tekrar tekrar ellerinizden öper, kıymetli dualarınızı beklerim, pek muhterem Ustadım Hazretleri.

Manevî evlâtlarınızdan

Ali Ulvi

dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evlât: çocuklar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın

يَا اَللّٰهُ ۞ يَا رَحْمٰنُ ۞ يَا رَحِيمُ ۞ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ ۞
يَا حَكَمُ ۞ يَا عَدْلُ ۞ يَا قُدُّوسُ[1]

İsm-i Azamın hakkına ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hürmetine ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefine bu mecmuayı bastıran Risale-i Nur Talebelerini Cennetü'l-Firdevs'te saadet-i ebediyeye mazhar eyle, âmin. Ve hizmet-i imaniye ve Kur'âniyede daima muvaffak eyle, âmin. Ve defter-i hasenatlarına *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*'nin her bir harfine mukabil bin hasene yazdır, âmin. Ve Nurların neşrinde sebat ve ihlâs ihsan eyle, âmin.

Ya Erhamerrahimîn!

Umum Risale-i Nur Şakirtlerini iki cihanda mes'ut eyle, âmin. İns ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle, âmin. Ve bu âciz ve bîçare Said'in kusuratını affeyle, âmin.

Umum Nur Şakirtleri Namına

Said Nursî

1- Ey Rahman, Rahim, Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl ve Kuddus olan Allah ım!

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
amin: Yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
bîçare: çaresiz, zavallı
CennetulFirdevs: Firdevs Cennetü altıncı Cennet tabakası.
cinnî: cin taifesinden olan.
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri, insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hizmet-i imaniye ve Kur'aniye: İman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hurmet: saygı
İhlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
İns: insan, beşer, Âdemoğlu
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlen kuşatmış olanı
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler
mazhar: nail olma, şereflenme
mecmua: toplanıp, birleştirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu
muhafaza: koruma
mukabil: karşılık
muvaffak: başarmış, başarılı
nam: ad
neşr: kitap basma, çıkarma, her kese duyurma, yayma
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Risale-i Nur: Nur Risâlesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik
şakirt: talebe, öğrenci
şer: kötülük
şeref: manevî büyükük, yücelik, onur
talebe: öğrenci
umum: bütün

Gulbahar Caddesi, Gunay Sokak, No 4
34212 GUNEŞLI, ISTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

❖❖❖

E-POSTA : risalemur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

❖❖❖

Copyright © Her hakkı mahfuzdur.

ISBN 978-975-525-410-1 (Takım)
ISBN 978-975-525-293-3 (Sözler)

ÜRÜN KODU: 1150

(ONUNCU BASKI)

❖❖❖

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A Ş

ISTANBUL
MART 2013

Içindekiler

Takdim 9

Bediüzzaman Said Nursî kimdir? 11

Birinci söz 15

Güzel bir temsil ile Besmelenin ehemmiyetini izah eder

On Dördüncü Lem'anın İkinci Makamı 19

"Bismillâhirrahmanirrahîm" cümlesinin binlerce sırlarından altı sırrını anlatır

İkinci Söz 32

Gayet hoş bir temsil ile imanın bitmez bir hazine olduğunu ispat eder

Üçüncü Söz 35

Mantıkî bir temsil ile ibadetin insan için büyük bir manevî ticaret olduğunu ispat eder

Dördüncü Söz 39

Namazın ehemmiyetini ve namazsız insanın ne kadar zararda olduğunu güzel bir temsil ile açıklar

Beşinci Söz 42

Namaz kılmakla beraber, büyük günahlardan sakınmanın insanın hakikî vazifesi olduğunu hakikattar bir hikâye ile izah eder

Altıncı Söz 46

Cenab-ı Hakkın bize emanet olarak verdiği nefis ve malı yine Ona satmak demek olan, Onun namına kullanmanın insan için ne derece kârlı olduğunu güzel bir temsille izah eder.

Yedinci Söz 53

İman esaslarından ikisi olan Allah'a ve ahirete imanın insan için lüzumunu, dünya hayatındaki tesirlerini göstererek izah ve ispat eder

Sekizinci Söz 60

Hazret-i İbrahim'e gönderilen suhufta yer alan bir temsille, insanın ve dünyanın mahiyetini gayet güzel izah eder

Dokuzuncu Söz 70

Namazın beş vakte tahsisini ve beş vakit namaz hakkındaki ayetlerin tefsirini yapar

Onuncu Söz 82

Öldükten sonra dirilmenin lüzumunu ve gerçekleşeceğini, ahiretin varlığını gayet açık bir şekilde, güzel bir temsille izah ve ispat eder

On Birinci Söz 197
Cenab-ı Hakkın kâinattaki tecellıyatını, insanın mahıyetı ve o mahıyettekı kulluk vazifesiyle karşılaştırarak ızah eder

On İkinci Söz 214
Kur'ân'ın hıkmet ve fazıletını, felseferın hıkmetı ıle mukayese ederek ızah ve ıspat eder

On Üçüncü Söz 225
Birinci Makam 225
Kur'ân'ın kudsî ve genış hikmetini, şıır olmadığını anlatan ayetlen tefsır eder
İkinci Makam 232
Gençlığı dalâlet ve sefahat uçurumuna duşmekten kurtaran ımanî meseleleri mısallerle ızah ve ispat eder

On Dördüncü Söz 266
Kur'ân ve hadısın yuksek ve ulvî bır kısım hakıkatlerinin anlaşılmasını kolaylaştıracak hususlan ızah eder

On Beşinci Söz 287
Şeytan ve melâıkenın çarpışmalan ıle ılgılı ayetlerın güzel bir tefsırı olup, Kur'ân ın Allah kelâmı, Hazret-ı Muhammed'in (ASM) Allah ın resulü olduğunu ıkna edıcı delıllerle ıspat eder

On Altıncı Söz 314
Allah'ın tek ve bır olmasıyla beraber yardımcısız olduğunu; mekândan munezzeh olmakla beraber her yerde hazır bulunduğunu ve sonsuz yucelığıyle beraber her şeyle yakın olduğunu anlatan ayetlerin bir tefsırıdır

On Yedinci Söz 328
Dünya hayatının lezzetı ıçındekı ölüm elemını, neşe ve kavuşmak ıçındekı aynlık elemini anlatan ayetlerin güzel bir tefsindir. İman sayesinde dünyanın elemini güzel bir lezzete çevirmenin mumkun olacağını ızah eder.

On Sekizinci 363
İnsanın nefsini şöhret hırsı ve gururdan men eden ayetlerın, Allah ın yarattığı her şeyın guzel olduğunu ıfade eden ayetlerin ve Peygamberımız Aleyhıssalâtu Vesselâmın peygamberlığini ilân eden ayetlerin güzel bir tefsırıdır

On Dokuzuncu Söz 370
Peygamber Efendımızın rısaletini ızah ve ıspat eden gayet kuvvetli bir rısaledir

Yirminci Söz 387
Birinci Makam 387
Insanın kalbine şeytanın attığı uç muhım şupheyı ızale eden ve Kur'ân'ın mu'cızelıgini ıspat eden ızahlardır

İkinci Makam **398**

Peygamberlerin mu'cizelerini zikreden Kur'ân ayetlerinin medeniyet ve teknoloji harikalarının birer ipucu ve onların en mükemmel neticelerini gösterdiğini izah ve ispat eden tefsirdir.

Yirmi Birinci Söz **424**

Birinci Makam **424**

Namazın kıymetini ve faydasını anlatır.

İkinci Makam **433**

Şeytanın kalbe verdiği vesvesenin ilâcını gösteren reçete hükmünde bir risaledir.

Yirmi İkinci Söz **442**

Birinci Makam **442**

Güzel ve parlak temsilî bir hikâye ile Cenab-ı Hakkın vahdetini ve ehadiyetini bütün isim ve sıfatlarıyla ispat eder.

İkinci Makam **463**

Tevhidin hakikatini ve hakikî Tevhidin ne olduğunu izah ve ispat eder.

Yirmi Üçüncü Söz **495**

En güzel bir surette yaratılan insanın ancak iman ile hakikî insan olduğunu, eğer iman olmazsa hiç kıymeti olmayan adî bir varlık hâline düştüğünü izah ve ispat eder.

Yirmi Dördüncü Söz **531**

Cenab-ı Hakkın Esma-ı Husnasının cilveleri hakkındaki ayetlerin bir hakikatini tefsir eder.

Yirmi Beşinci Söz **586**

Kur'ân'ın kırk cihetle mu'cizeliğini izah ve ispat eden bir tefsirdir.

Yirmi Altıncı Söz **751**

İmanın altı esasından kadere, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine iman etmenin sırrını izah ve ispat eder.

Yirmi Yedinci Söz **778**

İçtihada dair ayetlerin bir tefsiri olup, muhtelif mezhepler bulunmasının sebeplerini izah ve ispat eder. Bu risalenin sonunda ise Sahabe-i Güzin hakkında gayet parlak ve güzel izahlarda bulunulur.

Yirmi Sekizinci Söz **807**

Cennet ve cehennemin varlığı ile lüzumunu izah ve ispat eden bir tefsirdir.

Yirmi Dokuzuncu Söz **818**

Melâike ve ruhanîlere imanın sırları ile ruhun bekasını ispat eder, haşr ve kıyametin vücut ve tahakkuklarını ispat eder.

Otuzuncu Söz 872

İnsandaki "ene"nin mahiyetini anlatır. Tahavvulât-ı zerrat olarak tabir edilen atomların ve molekullerin muhtelif maddelerin teşekkulünde vazife görmelerinin mahiyetini izah eder.

Otuz Birinci Söz 910

Peygamber Efendimizin Miraç mu'cizesinin hakikatini, luzumunu ve tahakkukunu izah ve ispat eder harika bir risaledir.

Otuz İkinci Söz 962

Cenab-ı Hakkın vahdaniyetini öyle ispat eder ki, şirk ve küfür yolunu bütün kâinattan tart eder, vahdet ve ehadiyet-i İlâhiyeye dair gelen şuphe ve itirazları kat'î bir şekilde reddeder, ehl-i dalâlet ve ehl-i hidayetin dünya hayatına bakış açılarını izah eder.

Otuz Üçüncü Söz 1064

Her şeyde Cenab-ı Hakka açılan bir pencere bulunduğunu izah eden, bunun otuz üç numunesini gayet mukemmel bir surette gösteren Otuz Üç Pencereli bir saray hukmünde harika bir risaledir.

Lemaat 1127

Nazma benzer şekilde kaleme alınmış, Risale-i Nur Külliyatının çekirdeği hükmünde olan bir risaledir.

Konferans 1215

Fihrist 1257

EKLER 1281

Sözler Telif Tarihçesi 1282

Sözler Şahıs Bilgileri 1283

Sözler Yer Bilgileri 1305

Sözler Ayet ve Arabca Metin İndeksi 1313

Sözler Hadis İndeksi 1354

Sözler Şahıs İndeksi 1357

Sözler Yer İndeksi 1359

Sözler Genel İndeksi 1361

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Kulliyatı* ile gerçekleşmiş. Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı asfî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatminkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden zaman, iman kurtarmak zamanıdır?

Çünkü çağımızda, iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, "Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" suallerine doyurucu izahlar getirilmekte, başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve İspat edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta; ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar puskurtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhid ve haşr gibi geniş hakikatlerine dair aklı doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sur'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yenilliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal uslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, uslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin 'telif tarihi' ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin İspant nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî munazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında iki yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilimde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı "Medresetüzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli iki hedefi.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi İşkodralı Tahir Paşa'nın teşvikı ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak, hükumet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hiçbir girişimde bulunmadı. Gelişinden iki ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her muşkul halloluur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetî kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükumet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Tımarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yeri değişti: tımarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünkü, hükumet ile uzlaşmamıştı. Zaptiye Nazırı Şefik Paşa'nın "İhsan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada, elbette, eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman, bu teklifleri suç payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapishaneye gönderilmeyi tercih etti.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediuzzaman Said Nursî İstanbul'da çok hareketli bir siyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mitingde, daha sonra İttihatçıların ileri gelenleriyle birlikte gittiği Selânik Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor. Kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkiyi ortadan kaldırmak için, önemli teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu illerindeki nüfuzlu şahıslara telgraflar çekti. İstanbul'un muhtelif yerlerindeki avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, genlimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediüzzaman da sıkıyönetim mahkemesinde diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, ikî Mekteb-i Musîbetin *Şahadetnamesi Yahut Divan-ı Harb-i Örfî* adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı bahârında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediuzzaman, birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkârî, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde, sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine talebelerinyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce, Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917 de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek, Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918 de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de, Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşkü'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadislen tefsir eden *Sünühat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Şavaşı da bitmiş ve İngilizler payıtahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı etkisini Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-i Milliyeninin aleyhine İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-i Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek İstiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden ısrarla Ankara'ya davet etti.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara'da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyl* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için Bediüzzaman'ın TBMM'den istediği de 163 mebusun imzasıyla kabul edilip kanun teklifi olarak sunulmuştur.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan Büyük Millet Meclisi Hükumetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a, sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda talebelerinyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kor Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı Şemme ve Şule risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında, yine hükumetin emriyle önce Isparta'ya, sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşr Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen, *Lem'alar* ise 26. Lem'a'ya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman, 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediuzzaman Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla Said Nursî'ye hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen Tesettür Risalesi bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi Üçüncü Şua olan *Münacat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra* risalelerini burada yazıldı

Bediuzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya sonra Isparta'ya getirildi Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için Isparta Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu Bediuzzaman hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar teksir edilmeye başlanmış ve 1947 yılında hâccin sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı Yeni yazı ile teksir edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Amerika'ya kadar gönderilmişti

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma rejim aleyhinde olma inkılâpları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir v.b gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar Said Nursî Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı

Mahkeme 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti Temyiz edilen karar Yargıtay, Bediuzzaman'ın lehine bozdu Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı 72 gün Afyon'da polis kontrolünde iskâna tâbi tutulup ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi

Bediuzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve ümitle karşılayan Bediuzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklerin teşvik eden Bediuzzaman hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu 1952 yılında İstanbul'da Gençlik Rehberi adlı kitabı hakkında Bediuzzaman'a bir dava daha açıldı 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı Ardından Said Nursî Emirdağ'a döndü

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediuzzaman Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz Muhammed'in (ASM) peygamberliğini Kur'an-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediuzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı

Bu arada biyografisi talebeler tarafından kaleme alındı Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Kulliyatına dâhil edildi

Bediuzzaman bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti Seksen ikî yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı

Ömrü boyunca verdiği İman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediuzzaman 27 Mayıs 1960'daki hükumet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen hayat tarzıyla bir destan yazan Bediuzzaman arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Kulliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı □

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ (1)

وَبِهِ نَسْتَعِينُ (2)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ (3)

Ey Kardeş!

Benden birkaç nasihat istedin. Sen bir asker olduğun için, askerlik temsilâtıyla, sekiz hikâyecikler ile birkaç hakikati nefsimle beraber dinle. Çünkü, ben nefsimi herkesten ziyade nasihate muhtaç görüyorum. Vaktiyle sekiz ayetten istifade ettiğim "Sekiz Söz"ü, biraz uzunca, nefsime demiştim. Şimdi, kısaca ve avam lisanıyla nefsime diyeceğim. Kim isterse beraber dinlesin.

* * *

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla
2. Ve sadece Ondan yardım dileriz.
3. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Efendimiz Muhammed'e (ASM), onun bütün Âl ve Ashabına salât ve selâm olsun.

ai: soy
âlem: bütün yaratılmışlar ve mevcutlar
ashab: Peygamber Efendimizi gören ve ona en samimî ve içten bağlı, yakın dostları olan Müslümanlar. Sahabeler
avam: halk, sıradan insanlar
avam lisanı: halk dili
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ebed: sonsuzluk
ezel: başlangıcı belli olmayan, öncesizlik.
hakikat: gerçek.
hamd: övgü ve teşekkür
istifade: yararlanma, faydalanma
İlsan: dil, anlatma şekli
mahsus: kişiye has olan, lâyık.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
muhtaç: ihtiyaç sahibi, ihtiyacı olan.
nasihat: öğüt, tavsiye
nefis: daima kötülüğü emreden insandaki duygu - bir şeyin kendisi, zatı
övgü: methetme, medih.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları nzıklandıran Allah
salât: dua
selâm: bütün korkulardan emin olma, Allah'ın rızasına erişmek için mü'minlerin birbirlerine yaptığı dua
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
temsilat: örneklendirmeler
ziyade: çok

Birinci Söz

* *Birinci Söz* Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir

BİSMİLLÂH her hayrın başıdır.[1] Biz dahi başta ona başlarız. Bil ey nefsim! Şu mubarek kelime İslâm nişanı olduğu gibi, bütün mevcudatın lisan-ı hâliyle vird-i zebanıdır.

Bismillâh ne büyük tükenmez bir kuvvet, ne çok bitmez bir bereket olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle. Şöyle ki:

Bedevî Arap çöllerinde seyahat eden adama gerektir ki, bir kabile reisinin ismini alsın ve himayesine girsin—tâ şakilerin şerrinden kurtulup, hacatını tedarik edebilsin. Yoksa, tek başıyla, hadsiz düşman ve ihtiyacatına karşı perişan olacaktır.

İşte böyle bir seyahat için, iki adam sahraya çıkıp gidiyorlar. Onlardan birisi mütevazi idi, diğeri mağrur. Mütevazi bir reisin ismini aldı, mağrur almadı. Alanı her yerde selâmetle gezdi. Bir katıuttanka rast gelse, der: "Ben filân reisin ismiyle gezerim." Şakî defolur, ilişemez. Bir çadıra girse, o nam ile hürmet görür. Ötekî mağrur, bütün seyahatinde öyle belâlar çeker ki, tarif edilmez. Daima titrer, daima dilenciliğe ederdi. Hem zelil, hem rezil oldu.

1 Ahmed bin Hanbel, *Müsned* 2:359; Nesei, *Sunenü'l Kubra* 6:127, 128; İbni Hibban, *Sahih* 1:173, 174

defolma: uzaklaşma, çekip gitme
hacat: ihtiyaçlar, gerekli şeyler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hayır: iyilik, iyi işler işlemek
himaye: koruma, korunma.
hürmet: saygı
ihtiyacat: ihtiyaçlar
İslam: insanlığa gönderilen en son din
kabile: birlikte yaşayan, konup göçen, bir sülâleden gelen insanlar
katıuttarik: yol kesen, eşkıya
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir şeyler ifade etmesi
mağrur: gururlu, kibirli, kendini beğenmiş
mevcudat: dünyada var olan, mevcut olan şeyler, varlıklar
mubarek: uğurlu, hayırlı
mütevazi: gururlu olmayan, alçak gönüllü
nam: isim, ün, şan
nefis: daima kötülüğü emreden insandaki duygu - bir şeyin kendisi, zatı
nişan: alamet, işaret
perişan: kötü duruma düşme.
rast gelmek: umulmayan bir anda karşılaşmak.
reis: başkan, sorumlu kişi.
rezil: maskara, başkasının eğlencesi
sahra: büyük çöl
selâmet: tehlikeden, korkulardan ve kötülüklerden kurtulma
seyahat: gezme, dolaşma, yolculuk.
şakî: haydut, yol kesen, asi
şer: kötülük, fenalık, zarar
tarif: anlatıp tanıtma, tanım
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
temsilî: gerçeği akla yaklaştıran örnek, sembolik
vird-i zeban: dilden düşmeyen zikir
zelil: aşağılanmış, alçalmış

bedevî: göçebe hayatı yaşayan, çölde yaşayan
belâ: büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay
bereket: bolluk.
bismillâh: Allah namına, Allah'ın adı ve izni ile, Allah için, Allah'ın adı ve izni ile
daima: her zaman, sürekli olarak

İşte, ey mağrur nefsim, sen o seyyahsın. Şu dünya ise bir çöldür. Aczın ve fakrın hadsizdir. Düşmanın, hacatın nihayetsizdir. Madem öyledir; şu sahranın Malik-i Ebedî'si ve Hâkim-i Ezeli'sinin ismini al—tâ bütün kâinatın dilenciliğinden ve her hâdısatın karşısında titremeden kurtulasın.

Evet, bu kelime öyle mubarek bir definedir ki, senin nihayetsiz aczin ve fakrın, seni nihayetsiz kudrete, rahmete raptedip, Kadîr-i Rahîm'in dergâhında aczi, fakrı en makbul bir şefaatçi yapar. Evet, bu kelime ile hareket eden, o adama benzer ki: Askere kaydolur. Devlet namına hareket eder. Hiç bir kimseden pervası kalmaz. Kanun namına, devlet namına der. Her işi yapar, her şeye karşı dayanır.

Başta demiştik. Bütün mevcudat lisan-ı hâl ile, "Bismillâh" der. Öyle mi?

Evet. Nasıl ki, görsen bir tek adam geldi, bütün şehir ahalisini cebren bir yere sevk etti ve cebren işlerde çalıştırdı. Yakînen bilirsin, o adam kendi namıyla, kendi kuvvetiyle hareket etmiyor. Belki o bir askerdir, devlet namına hareket eder, bir padişah kuvvetine istinat eder.

Öyle de, her şey Cenab-ı Hakkın namına hareket eder ki, zerrecikler gibi tohumlar, çekirdekler, başlarında koca ağaçları taşıyor, dağ gibi yükleri kaldırıyorlar. Demek her bir ağaç "Bismillâh" der; hazine-i rahmet meyvelerinden ellerini dolduruyor, bizlere tablacılık ediyor.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
ahali: halk.
bismillâh: Allah namına, Allah'ın adı ve izni ile.
cebren: zorla, zorakî.
Cenab-ı Hak: Allah.
define: hazine, gömü.
dergâh: huzur kapısı.
fakr: fakirlik, ihtiyaç, yoksulluk, azlık, muhtaçlık.
hacat: yaşamak için gerekli şeyler, ihtiyaçlar.
hadısat: hâdiseler, olaylar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakim-i Ezeli: başlangıcı ve sonu olmayan, daimî hüküm ve idare sahibi Allah.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
istinat etme: dayanma, güvenme.
Kadir-i Rahim: sonsuz merhametli ve şefkatli, sonsuz kudret sahibi Allah.
kainat: Allah'ın dışında var olan her şey, bütün varlıklar, yaratılanlar.
kanun: yasa.
kudret: güç, takat.
lisan-ı hal: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mağrur: gururlu, kibirli.
makbul: kabul edilen, geçerli.
Malik-i Ebedi: her şeyin tek ve ebedî sahibi olan Allah.
mevcudat: var olan, mevcut olan şeyler, varlıklar.
mubarek: uğurlu, hayırlı.
nam: ad, isim, ün, şan.
namına: adına, hesabına.
nefis: daima kötülüğü emreden insandaki duygu • bir şeyin kendisi, zatı.
nihayetsiz: sonsuz.
perva: korku.
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.
raptetmek: bağlamak, birbirine kenetlemek.
sahra: çöl, geniş saha, kır, ova.
sevk: onune katıp sürme.
seyyah: çok seyahat eden.
şefaatçi: af için sebep ve aracı.
tablacı: yiyecek sunan, takdim eden.
yakînen: şüphesiz olarak bilme.
zerre: maddenin en küçük parçası, çok küçük parça.

Her bir bostan, "Bismillâh" der, matbaha-i kudretten bir kazan olur ki, çeşit çeşit pek çok muhtelif leziz taamlar, içinde beraber pişiriliyor.

Her bir inek, deve, koyun, keçi gibi mubarek hayvanlar "Bismillâh" der, rahmet feyzinden bir süt çeşmesi olur. Bizlere Rezzak namına en lâtif, en nazif, âb-ı hayat gibi bir gıdayı takdim ediyorlar.

Her bir nebat ve ağaç ve otların ipek gibi yumuşak kök ve damarları "Bismillâh" der, sert olan taş ve toprağı deler, geçer. "Allah namına, Rahman namına" der, her şey ona musahhar olur.

Evet, havada dalların intişan ve meyve vermesi gibi, o sert taş ve topraktaki köklerin kemal-i suhuletle intişar etmesi ve yer altında yemiş vermesi, hem şiddet-i hararete karşı aylarca nazik, yeşil yaprakların yaş kalması, tabiiyyunun ağzına şiddetle tokat vuruyor. Kör olası gözüne parmağını sokuyor. Ve diyor ki: "En güvendiğin salâbet ve hararet dahi emir tahtında hareket ediyorlar ki, o ipek gibi yumuşak damarlar, birer asa-i Mûsa (a.s.) gibi, [1] فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ emrine imtisal ederek taşları şakkeder. Ve o sigara kâğıdı gibi ince nazenin yapraklar, birer aza-ı İbrahim (a.s.) gibi, ateş saçan hararete karşı, [2] يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا ayetini okuyorlar."

Madem her şey manen, "Bismillâh" der, Allah namına Allah'ın nimetlerini getirip bizlere veriyorlar. Biz dahi,

1 "Asanı taşa vur!" dedik. (Bakara Sûresi, 60.)

2 Ey ateş! Sen ve selâmetli ol. (Enbiya Sûresi, 69.)

âb-ı hayat: hayat suyu; hayat için lüzumlu sıvı
asa: değnek, baston.
asa-i Mûsa: Hz. Musa'ya Allah tarafından verilen mu'cizeli değnek.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi, işaret.
aza-i İbrahim: Hazret-i İbrahim'in organları, vücudu.
bismillah: Allah namına, Allah için, Allah'ın adı ve izni ile.
bostan: sebze meyve bahçesi.
emir: büyük, komut.
feyiz: bolluk, bereket.
hararet: sıcaklık.
imtisal: uyma.
intişar: yayılma, dağılma, üreme.
kemal-i sühulet: tam bir kolaylık.
lâtif: güzel, hoş.
leziz: çok lezzetli.
manen: mana itibarıyla, kendi dünyasında.
matbaha-i kudret: İlâhî kudretin mutfağı.
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit.
musahhar: emre verilmiş, itaat ettirilmiş.
mübarek: uğurlu, hayırlı.
nam: ad, isim, ün, şan.
namına: hesabına, adına.
nazenin: ince, nazik, lâtif, nazlı.
nazif: temiz, pak, nazik.
nazik: zarif, ince, dayanıksız.
nebat: bitki.
nimet: iyilik, ihsan, giyecek ve yiyecek gibi şeyler.
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları nıklandıran Allah.
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
salabet: sağlamlık, sertlik.
selametli: emin, güven altında.
şakketmek: yarmak, bölmek.
şiddet-i hararet: sıcaklığın yüksekliği, ısının fazlalığı.
şiddetle: kuvvetlice, etkili şekilde.
taam: yemek, yiyecek, gıda.
tabiiyyun: her şeyin yapılış ve icadını tabiata verenler, tabiatçılar.
tahtında: altında.
takdim: sunma, sunuş.

"Bismillâh" demeliyiz. Allah namına vermeliyiz. Allah namına almalıyız. Öyle ise, Allah namına vermeyen gafil insanlardan almamalıyız.

Sual: Tablacı hükmünde olan insanlara bir fiyat veriyoruz. Acaba, asıl mal sahibi olan Allah ne fiyat istiyor?

Elcevap: Evet, o Mün'im-i Hakikî, bizden o kıymettar nimetlere, mallara bedel istediği fiyat ise, üç şeydir: Bir zikir, biri şükür, biri fikirdir.

Başta "Bismillâh" zikirdir. Ahirde "Elhamdulillâh" şükürdür. Ortada, bu kıymettar hanka-i sanat olan nimetler Ehad, Samed'in mu'cize-i kudreti ve hediye-i rahmeti olduğunu düşünmek ve derk etmek fikirdir.

Bir padişahın kıymettar bir hediyesini sana getiren bir miskin adamın ayağını öpüp, hediye sahibini tanımamak ne derece belâhat ise; öyle de, zahirî mün'imleri medih ve muhabbet edip, Mün'im-i Hakikî'yi unutmak ondan bin derece daha belâhattır.

Ey nefis! Böyle ebleh olmamak istersen; Allah namına ver, Allah namına al, Allah namına başla, Allah namına işle, vesselâm.

ahirde: sonunda
asıl: gerçek, gerçekten
bedel: karşılık, yenne
belâhat: ahmaklık, düşüncesizlik, ne yaptığını iyi bilememek
bismillah: Allah'ın adı ve izni ile
derk: iyice anlama
ebleh: ahmak, budala, aptal
Ehad: bir, tek, zatı tek olan, anlamında Allah'ın ismi.
elcevap: cevap, cevaben
elhamdulillah: ezelden ebede kadar her ne turlu hamd ve şukur, övgü ve minnet Allah'a mahsustur.
fikir: düşünce, etraflıca düşünme
fiyat: ücret.
gafil: dikkatsiz, iyi düşünmeyen.
harika-i sanat: çok az bulunur değerde sanat eseri
hediye-i rahmet: Allah'ın rahmetinin bir hediyesi
hükmünde: durumunda, görevini yapan
kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli
medih: övme, yüceltme
miskin: zavallı
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
muhabbet: sevgi beslemek.
mün'im: nimet veren.
Mün'im-i Hakiki: nimetin gerçek vericisi olan Allah
namına: hesabına, adına
nefis: öz varlık, bir şeyin zatı olan, kendisi
nimet: varlıkların her turlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere Cenab-ı Hakkın verdiği ikram ettiği her şey
Samed: her şey, kendisine muhtaç olduğu halde, kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah
sual: soru.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
tablacı: sunan, takdim eden, gerçek sahibi olmadığı halde aracılık yapan
vesselâm: işte o kadar
zahiri: öyle gibi görunen, go runuşte
zikir: Allah'ı çok çok anıp buyukluğunu düşünme

On Dördüncü Lem'anın İkinci Makamı

* Bu Risale, 1933'te Barla'da Türkçe olarak telif edilmiştir

[Makam munasebetiyle buraya alınmıştır.]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'in binler esrarından altı sırrına dairdir.

İHTAR: *Besmelenin rahmet noktasında parlak bir nuru, sonuk aklıma uzaktan görundu. Onu kendi nefsim için nota suretinde kaydetmek istedim ve yirmi otuz kadar sırlar ile, o nurun etrafında bir daire çevirmek ile avlamak ve zaptetmek arzu ettim. Fakat, maatteessuf, şimdilik o arzuma tam muvaffak olamadım; yirmi otuzdan beş altıya indi. "Ey insan!" dediğim vakit, nefsimi murat ediyorum. Bu ders kendi nefsime has iken, ruhen benimle münasebettar ve nefsi nefsimden daha huşyar zatlara, belki medar-ı istifade olur niyetiyle, On Dördüncü Lem'anın İkinci Makamı olarak, mudakkik kardeşlerimin tasvîplerine havale ediyorum. Bu ders akıldan ziyade kalbe bakar, delilden ziyade zevke nazırdır.*

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَؤُا إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ۞ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٰنَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ [1]

Şu makamda birkaç sır zikredilecektir.

Birinci Sır: بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'in bir cilvesini şöyle gördüm ki: Kâinat simasında, arz simasında ve insan simasında, birbiri içinde, birbirinin numunesini gösteren üç sikke-i rububiyet var.

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Belkis: "Ey kavmimin ileri gelenleri! dedi: "Bana muhim bir mektup bırakıldı. • Süleyman'dan geliyor ve Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlıyor." (Neml Suresi, 29-30.)

âl: sülâle, soy
Alemlerin Rabbi: var olan tüm alemleri ve içindekileri var edip bakan ve büyüten, sevk ve idare eden Allah
arz: dünya, yer, yeryüzü
arzu: istek
asa: değnek.
besmele: Allah'ın adı ve izni ile başlama, her hayırlı şeyin başı.
cilve: görünme, akıs, yansıma
dair: ait, ilgili
delil: bilinmeyeni keşfetmek veya bilinenin doğruluğunu göstermek için vasıta olarak kullanılan husus
ebed: sonsuzluk
esrar: bilinmeyen şeyler, gizli hikmetler ve manalar
ezel: başlangıcı belli olmayan, öncesizlik.
hamd: Allah'a şükretme, Onu övme
has: özel, hususî, mahsus
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma, is marlama
hüşyar: uyanık, akıllı
ihtar: hatırlatma, ikaz, uyarma, dikkat çekme
kainat: Allah'ın dışında var olan her şey, bütün varlıklar, dünya
kavim: insan topluluğu
lem'a: parıltı
maatteessuf: üzülerek, üzüntüyle ifade etmek gerekir ki, ne yazık ki
makam: seviye, konu, nokta
medar-ı istifade: faydalanmaya yarayan, faydalanılabilir
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
murat etmek: kastetmek, muhatap yapmak.
muvaffak: başarılı
mudakkik: inceden inceye dikkatle araştıran
muhim: önemli
münasebet: iki şey arasındaki uygunluk, yakınlık, bağlılık.
münasebettar: ilgili, alâkalı bir şeye uygun ve yakın olan
nazır: bakan, yönelen
nefis: insanı her türlü kötülüğe sevk eden ve yaptıran duygu, kendisi
niyet: kasıt, kalbin bir şeye yönelmesi.
nota: ikaz, uyarı, nasihat.
numune: örnek, misal.
nur: aydınlık, parıltı
Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme
ruhen: ruh bakımından
sadece: yalnızca.
sır: gizli hakikat.
sikke-i rububiyet: Allah'ın "terbiye edicilik" sıfatını gösteren muhur
sima: çehre, yüz
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in 114 bölümünden her bir
suretinde: şeklinde, tarzında
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
tasvip: uygun ve doğru bulma.
vakit: zaman.
zaptetmek: tutmak.
zat: kendi, asıl
zevk: hoşlanma, haz, lezzet.
zikretmek: söylemek, anlatmak.
ziyade: fazla, çok

• Biri, kâinatın heyet-i mecmuasındaki teavün, tesanüt, teanuk, tecavüpten tezahür eden sikke-i kübra-i ulûhiyettir ki, [1] بِسْمِ اللهِ ona bakıyor.

• İkincisi, küre-i arz sımasında nebatat ve hayvanatın tedbir ve terbiye ve idaresindeki teşabuh, tenasüp, intizam, insicam, lütuf ve merhametten tezahür eden sikke-i kübra-i rahmaniyettir ki, [2] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ ona bakıyor.

• Sonra, insanın mahiyet-i camıasının sımasındaki letaif-i re'fet ve dekaik-i şefkat ve şuaat-i merhamet-i İlâhiyeden tezahür eden sikke-i ulya-i rahîmiyettir ki, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ'deki [3] اَلرَّحِيمِ ona bakıyor.

Demek, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ sahife-i âlemde bir satır-ı nuranî teşkil eden üç sikke-i ehadiyetin kudsî ünvanıdır ve kuvvetli bir haytıdır ve parlak bir hattıdır. Yanı, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ yukandan nüzul ile, semere-i kâinat ve âlemin nüsha-i musağğarası olan insana ucu dayanıyor. Ferşi Arşa bağlar, insanî arşa çıkmaya bir yol olur.

İkinci Sır: Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, hadsiz kesret-i mahlûkatta tezahür eden vahidiyet içinde ukulü boğmamak için, daima o vahıdıyet içinde ehadiyet cılvesini gösteriyor. Yanı, meselâ, nasıl ki güneş, ziyasıyla hadsiz eşyayı ıhata ediyor. Mecmu-u zıyasındaki güneşin zatını

1 Allah'ın adıyla.
2. Dünyada mu'min kâfir ayırt etmeden rızık veren Rahman olan Allah'ın adıyla.
3. Yarattıklarına karşı pek merhametli ve şefkatlı olan Rahîm.

âlem: dünya, kâinat.
arş: gök, sema. • Allah'ın büyüklüğünün ve yüceliğinin tecelli ettiği yer. • yüce makam.
cilve: görünme, akis, yansıma.
dekaik-i şefkat: İlâhî şefkatin incelikleri.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
eşya: şeyler.
ferş: yer, dünya, yeryüzü.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hat: yazı, çizgi.
haytı: ip, bağ.
hayvanat: hayvanlar.
heyet-i mecmua: her şeyi ile birlikte, tümü, tamamı.
idare: yönetim.
ihata: içine alma, tam kavrama, kuşatma.
insanî: insana ait.
İnsicam: düzgünlük, uyumluluk.
İntizam: tertip, düzen.
kâfir: inanmayan, inançsız.
kâinat: Allah'ın dışında var olan her şey.
kesret-i mahlûkat: yaratıkların çokluğu.
kudsî: kusursuz, yüce, temiz.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân.
küre-i arz: yer küre, dünya.
letaif-i re'fet: İlâhî şefkat ve merhametin incelikleri ve güzellikleri.
lütuf: ikram, ihsan, iyilik.
mahiyet-i camia: kapsamlı ve geniş özellik, yapı, mahiyet.
mecmu-u ziya: ışığın tamamı, ışığın tüm unsurları.
merhamet: acıma, koruma, iyilik etme.
nebatat: bitkiler.
nüsha-i musağğara: küçültülmüş nümune, örnek.
nüzul: inmek.
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
rızık: her canlıya ayrılmış nimet.
sahife-i alem: bütün yaratılmışlar sayfası, kâinat sayfası.
satır-ı nuranî: aydınlık, parlak yazı, cümle, ifade.
semere-i kainat ve alem: kâinat ve içindeki her şeyin meyvesi ve neticesi.
sikke-i ehadiyet: Cenab-ı Allah'ın her bir şeyde birliğine delalet eden mühür.
sikke-i kübra-i rahmaniyet: Allah'ın her şeye en münasip rızkını son derece büyük bir merhametle vericiliğinin en büyük mühürü.
sikke-i kübra-i ulûhiyet: Allah'ın her şeyin İlâhı olduğunu gösteren en büyük mühür.
sikke-i ulya-i rahîmiyet: Allah'ın rahmet edici sıfatının en yüksek mührü.
sıma: çehre, yüz.
sır: gizli gerçek, gız.
şefkat: acıyarak esirgeyerek sevme, karşılıksız merhamet.
şuaat-ı merhamet-ı İlahiye: İlâhî merhametin parıltıları.
teanuk: birbirine sarılma, birbiriyle yan yana gelme.
teavün: yardımlaşma.
tecavüp: birbirinin ihtiyacına cevap verme.
tedbir: sevk ve idare, bakım.
tenasüp: uygunluk.
terbiye: yetiştirme, büyütme.
tesanüt: dayanışma.
teşabuh: benzerlik, birbirine benzeme.
teşkil: meydana getirme.
tezahür: ortaya çıkma, görünen Allah'ın birliği.
zat: kendisi, aslı.
ziya: ışık, aydınlık.

mülâhaza etmek için, gayet geniş bir tasavvur ve ihatalı bir nazar lâzım olduğundan, güneşin zatını unutturmamak için, her bir parlak şeyde güneşin zatını, aksi vasıtasıyla gösteriyor. Ve her parlak şey, kendi kabiliyetince güneşin cilve-i zatîsiyle beraber ziyası, harareti gibi hassalarını gösteriyor. Ve her parlak şey, güneşi bütün sıfâtıyla, kabiliyetine göre gösterdiği gibi, güneşin ziya ve hararet ve ziyadaki elvan-ı seb'a gibi keyfiyatlarının her birisi dahi, umum mukabilindeki şeylen ihata ediyor. Öyle de, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى (temsilde hata olmasın) ehadiyet ve samediyet-i İlâhiye, her bir şeyde, hususan zîhayatta, hususan insanın mahiyet âyinesinde bütün esmasıyla bir cilvesi olduğu gibi; vahdet ve vahidiyet cihetiyle dahi, mevcudat ile alâkadar her bir ismı, bütün mevcudatı ihata ediyor.

İşte vahidiyet içinde ukulü boğmamak ve kalpler Zat-ı Akdes'i unutmamak için, daima vahıdıyetteki sikke-i ehadiyetı nazara veriyor ki, o sikkenin üç mühim ukdesini irae eden بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ 'dir.

Üçüncü Sır: Şu hadsız kâinatı şenlendiren, bilmüşahede, rahmettir. Ve bu karanlıklı mevcudatı ışıklandıran, bilbedahe, yine rahmettir. Ve bu hadsız ihtiyacat içinde yuvarlanan mahlûkatı terbiye eden, bilbedahe, yine rahmettir. Ve bir ağacın bütün heyetiyle meyvesine müteveccih olduğu gibi, bütün kâinatı insana müteveccih eden ve her tarafta ona baktıran ve muavenetine koşturan,

1- En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

kainat: varlıklar
keyfiyat: durumlar, haller
lazım: gerekli.
mahiyet: bir şeyin esası, yapılış ve yaratılış maksadı, özellikleri
mahlukat: yaratıklar
mevcudat: varlıklar
muavenet: yardım
mukabilinde: karşılığında
muhim: önemli
mülahaza: iyice düşünüp bir işin hakikatını incelemek
müteveccih: yönelmiş.
nazar: bakış, düşünme.
nazara vermek: göz önüne koymak.
rahmet: şefkat etme, esirgeme
sıfat: nitelikler, özellikler
sikke: muhur
sikke-i ehadiyet: Cenab-ı Allah'ın her bir şeyde birliğine delâlet eden muhur
sır: gizli gerçek.
şenlendirme: neşeli, sevimli, coşkulu hale getirme
tasavvur: tasarı, tasarlama
temsilde hata olmasın: yanlış bir örnek olmasın
terbiye: beslemek, büyütmek.
ukde: düğüm, bağ
ukul: akıllar
umum: hep, bütün
vahdet: birlik.
vahıdıyet: Allah'ın birliği
vasıtasıyla: aracılığı ile
yüce: yüksek ve mükemmel
zat: kendi, aslı
zatî: kendinden, zata mensup, kendisine ait, kendiyle alakalı, hususî, özel
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zihayat: hayat sahibi, canlı varlık
ziya: ışık.

aksi: yansıması.
alâkadar: ilgili
ayine: ayna
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilmüşahede: gözle görme derecesinde
cihetiyle: yönüyle, noktasından
cilve: akıs, yansıma, görüntü
cilve-i zatî: kendisinin, cismının yansıması, görüntüsü
daima: her zaman
ehadiyet ve samediyet-i İlâhiye: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi ve hıçbir şeye muhtaç olmayıp, her şeyin Ona muhtaç olması sıfatı
elvan-ı seb'a: yedi ana renk.
esma: isimler
hadsiz: sınırsız
hararet: sıcaklık.
hassa: özellik.
heyetiyle: her şeyiyle, bütünüyle
hususan: özellikle
ihata: içine alma, kavrama
ihatalı: her şeyi içine almış bir şekilde
ihtiyacat: gerekli olan şeyler, ihtiyaçlar
irae etmek: göz önüne koymak, göstermek.
kabiliyet: yetenek, özellik.

bilbedahe, rahmettir. Ve bu hadsiz fezayı ve boş ve hâlî âlemi dolduran, nurlandıran ve şenlendiren, bilmüşahede, rahmettir. Ve bu fânî insanı ebede namzet eden ve ezelî ve ebedî bir Zata muhatap ve dost yapan, bilbedahe, rahmettir.

Ey insan! Madem rahmet böyle kuvvetli ve cazibedar ve sevimli ve medetkâr bir hakikat-ı mahbubedir, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ de, o hakikate yapış ve vahşet-ı mutlakadan ve hadsiz ihtiyacatın elemlerinden kurtul. Ve o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in tahtına yanaş ve o rahmetin şefkatiyle, şefaatiyle ve şuaatıyla o Sultana muhatap ve halil ve dost ol.

Evet, kâinatın envaını hikmet dairesinde insanın etrafında toplayıp bütün hacatına kemal-i intizam ve inayet ile koşturmak, bilbedahe, iki hâletten birisidir.

Ya kâinatın her bir nev'i kendi kendine insanı tanıyor, ona itaat ediyor, muavenetine koşuyor. Bu ise, yüz derece akıldan uzak olduğu gibi, çok muhalâtı intaç ediyor. İnsan gibi bir âciz-i mutlakta, en kuvvetli bir sultan-ı mutlakın kudreti bulunmak lâzım geliyor. Veyahut, bu kâinatın perdesi arkasında bir Kadîr-i Mutlak'ın ilmi ile bu muavenet oluyor. Demek kâinatın envaı insanı tanıyor değil, belki, insanı bilen ve tanıyan, merhamet eden bir Zatın tanımasının ve bilmesinin delilleridir.

Ey insan, aklını başına al! Hiç mümkün müdür ki, bütün enva-ı mahlûkatı sana muteveccihen muavenet

âciz-i mutlak: her bakımdan güçsüz
alem: dünya, kâinat.
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilmüşahede: gözle görür bir şekilde
cazibedar: çekici
delil: kılavuz, doğru yolu gösteren iz, nişan, emare
ebed: sonsuzluk
ebedî: sonsuz, sonsuzla ilgili, bitmeyen
elem: ağrı, acı, keder, dert, gam, kaygı
enva: çeşitler, türler, cinsler, nevîler
enva-ı mahlûkat: varlıkların türleri, çeşitleri
ezeli: başlangıcı olmayan, devamlı var olup varlığının başlangıcı olmayan, öncesiz.
fânî: geçici, sonu olan, son bulan
feza: yıldızlar arasındaki geniş boşluk, uzay, gökyüzü
hacat: ihtiyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek.
hakikat-ı mahbube: sevimli hakikat, sevilen gerçek, sevgi kaynağı, muhabbetin hakikatı
halet: durum, hal, vaziyet, keyfiyet
hâlî: tenha, boş, ıssız.
halil: dost.
hikmet dairesi: yaratılıştaki ilâhî gaye çerçevesi, herkesin bilmediği gizli sebep çerçevesi
ihtiyacat: ihtiyaçlar
ilim: bilme, bilis, bilgi.
intaç etmek: netice vermek, doğurmak.
icaat: söz dinleme
Kadir-i Mutlak: kudreti mutlak olan ve her şeye gücü yeten, sonsuz kudret sahibi Allah.
kainat: Allah'ın dışında var olan her şey, bütün varlıklar, dünya
kemal-i intizam ve inayet: mükemmel, tam, eksiksiz, düzen ve Allah'ın yardımı
kudret: güç, takat, Cenab-ı Hak'kın bütün kâinata hükmeden ezeli ve ebedi kudsî sıfatı
lâzım: gerekli
medetkâr: inayet eden, yardımcı olan, imdat eden
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek, esirgemek.
muavenet: yardımlaşma, yardım
muhalât: muhaller, imkânsızlıklar
muhatap: söyleyeni dinleyen, kendisine hitap edilen.
mümkün: olabilir
muteveccihen: doğru, yöneterek.
namzet: aday
nevi: çeşit, cins
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.
Sultan: mutlak iktidar sahibi olan Allah
Sultan-ı Ezel ve Ebed: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyet sahibi Allah, ezel ve ebed sultanı Allah
sultan-ı mutlak: hâkimiyeti sınırsız sultan, Allah
şefkat: karşılıksız, safi sevgi, besleme, başkasının kederiyle alakalanma, acıyarak merhamet etme
şuaat: ışık demetleri, parıltılar, nurlar, ışıklar
taht: hükümdarların oturduğu büyük koltuk.
vahşet-i mutlaka: tam bir kimsesizlik ve ıssızlık, sonsuz korku ve ürküntü
zat: kişi, şahıs

ellerini uzattıran ve senin hacetlerine "Lebbeyk!" dedirten Zat-ı Zülcelâl seni bilmesin, tanımasın, görmesin?

Madem seni bılıyor, rahmetıyle bildiğini bildırıyor; sen de Onu bil, hürmetle bildiğini bildir. Ve kat'iyen anla ki, senın gıbi zaif-i mutlak, âcız-i mutlak, fakır-i mutlak, fânî, küçük bir mahlûka koca kâinatı musahhar etmek ve onun ımdadına göndermek, elbette hıkmet ve ınayet ve ilim ve kudretı tazammun eden hakikat-ı rahmettir.

Elbette böyle bir rahmet, senden küllî ve halıs bir şükür ve ciddî ve safî bir hürmet ister. İşte o halıs şükrün ve o safî hürmetin tercümanı ve ünvanı olan

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'i de; o rahmetin vusulune vesile ve o Rahman'ın dergâhında şefaatçı yap.

Evet, rahmetın vücudu ve tahakkuku, güneş kadar zahırdır. Çünkü, nasıl merkezî bir nakış, her taraftan gelen atkı ve iplerın intızamından ve vazıyetlerinden hâsıl oluyor, öyle de, bu kâinatın daire-i kübrasında bın bir ism-i İlâhînin cılvesinden uzanan nuranî atkılar, kâinat sımasında öyle bir sikke-i rahmet içinde bir hatem-i rahîmiyeti ve bir nakş-ı şefkati dokuyor ve öyle bir hatem-i inayeti nescediyor ki, güneşten daha parlak kendini akıllara gösteriyor.

Evet, şems ve kameri, anasır ve maadini, nebatat ve hayvanatı bir nakş-ı azamın atkı ıplen gıbı, o bın bır ısımlerin şualarıyla tanzim eden ve hayata hadım eden ve nebatî ve hayvanî olan umum valıdelerin gayet şınn ve

acız-ı mutlak: her bakımdan güçsüz
anasır: unsurlar, elementler
ciddî: aklı başında.
cilve: görünme, akıs, yansıma. Allah'ın İsimlerinin varlıklar üzerinde aksederek görünmesi
daire-i kübra: en büyük, en geniş daire
dergâh: huzur, kapı
fakır-i mutlak: sonsuz ihtiyaç içinde olan
fanî: geçici, sonu olan, ölümlü
gayet: son derece, oldukça.
hacet: gerekli olan ve ihtiyaç olan istekler
hadim: hizmet eden, hizmetkâr
hakikat-i rahmet: merhamet ve şefkat esası, gerçeği
halıs: hilesiz, katıksız, saf, sırf Allah rızası için olan
hâsıl: husule gelen, çıkan, meydana gelen
hatem-i inayet: yardım muhrü, yardım gerçeği
hatem-i rahîmiyet: Allah'ın sonsuz şefkat ve merhamet muhrü
hayvanat: hayvanlar
hayvanî: hayvana ait, hayvanın
hikmet: ilim, iyilik, güzellik, faydalılık
hürmet: saygı
ilim: bilme, biliş, bilgi
ımdadına göndermek: yardımına koşturmak.
ınayet: yardım, lütuf
intızam: tertip, düzen
ısm-ı İlâhî: Allah'ın ismi
kâinat: Allah'ın dışında var olan her şey, bütün varlıklar, dünya
kamer: ay
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle.
kudret: güç, kuvvet
küllî: geniş ve genel, her şey için
lebbeyk: buyurunuz, emrediniz.
maadin: madenler
mahlûk: yaratılmış, yoktan var edilmiş olan, yaratık.
merkezî: orta noktada birleşen, dairesel olan
musahhar etmek: emrine vermek, itaat ettirmek.
nakış: işleme, süsleme
nakş-ı azam: geniş ve büyük bir süsleme ve işleme
nakş-ı şefkat: şefkat nakışı, sevgi süslemesi
nebatat: bitkiler
nebatî: bitkiye ait, bitkiden.
nescetmek: dokumak, örmek.
nuranî: aydınlık, ışıklı
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları nizlandıran Allah
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme
safî: temiz, pak, duru
sikke-i rahmet: rahmet sikkesi, Allah'ın rahmet, acıma, esirgeme muhrü
sima: yüz, çehre
şefaatçı: af için sebep ve vesile olması umut edilen
şems: güneş
şırın: sevimli, cana yakın, tatlı
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık hüzmesi
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
tahakkuk: delil ile ispat edilme, gerçekleşme.
tanzim: düzene koyma, sıralama, düzenleme
tazammun: içinde bulundurma, içine alma, ihtiva etme, kapsamlı olma
tercüman: çevirici, çevirmen
umum: hep, bütün, cümle, herkes
ünvan: isim, lâkap, nam, un
valide: anne
vazıyet: durum, duruş.
vesile: sebep, vasıta, fırsat, bahane
vusul: kavuşma, ulaşma, erişme
vücut: varlık, var olma
zahir: görünen, açık, dış yüz
zaif-i mutlak: sonsuz derecede zayıf
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi zat, Allah

fedakârâne şefkatleriyle şefkatini gösteren ve zevilhayatı, hayat-ı insaniyeye musahhar eden ve ondan rububiyet-i İlâhiyenin gayet güzel ve şânn bir nakş-ı azamını ve insanın ehemmiyetini gösteren ve en parlak rahmetini izhar eden o Rahman-ı Zülcemal, elbette kendi istiğna-i mutlakına karşı rahmetini, ihtiyac-ı mutlak içindeki zîhayata ve insana makbul bir şefaatçi yapmış. Ey insan! Eğer insan isen, بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ de, o şefaatçiyi bul

Evet, zeminde dört yüz bin muhtelif ayn ayn nebatatın ve hayvanatın taifelerini, hiç birini unutmayarak, şaşırmayarak, vakti vaktine, kemal-i intizam ile, hikmet ve inayet ile terbiye ve idare eden ve küre-i arzın simasında hatem-i ehadiyeti vazeden, bilbedahe, belki bilmüşahede, rahmettir. Ve o rahmetin vücudu, bu küre-ı arzın simasındaki mevcudatın vücutlan kadar kat'î olduğu gibi, o mevcudat adedince, tahakkukunun delillen var.

Evet, zeminin yüzünde öyle bir hatem-i rahmet ve sikke-i ehadiyet bulunduğu gıbi, insanın mahiyet-i maneviyesinin simasında dahı öyle bir sikke-ı rahmet vardır ki, küre-i arz simasındakı sikke-i merhamet ve kâinat simasındakı sikke-i uzma-i rahmetten daha aşağı değil. Âdeta bin bir ismin cilvesinin bir nokta-i mihrakıyesi hükmünde bır camiiyeti var.

Ey ınsan! Hıç mumkün mıdır kı, sana bu sımayı veren ve o simada böyle bir sikke-i rahmeti ve bir hatem-i ehadiyetı vazeden Zat, senı başıboş bıraksın, sana

bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilmüşahede: gözle görür şekilde
camiiyet: toplayıcılık, pek çok şeyi bünyesinde bulundurabilme özelliği
cilve: görünme akıs yansıma
delil: ispat edici unsur kanıt.
ehemmiyet: önem
fedakârane: fedakârca canını feda edercesine
hatem-ı ehadiyet: Allah ın birliğı nı her bır şeyde gösteren muhur.
hatem-i rahmet: Allah'ın şefkat ve merhametinin mühru damgası.
hayat-ı insaniye: İnsan hayatı
hayvanat: hayvanlar
hikmet: felsefe ilım ıyılık güzellik, faydalılık.
hükmünde: değerinde onun gibi.
idare: bir ışı yürutme çekip çevirme yönetme
ihtiyac-ı mutlak: sınırsız ihtıyaç, her şeye muhtaç olma
inayet: yardım lütuf
ıstığna-ı mutlak: mutlak ıstığna Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması hıç bır seye muhtaç olmaması
izhar: ortaya koyma açığa çıkarma gösterme
kâinat: Allah ın dısında var olan her şey butun varlıklar dünya
kat'i: kesin
kemal-i intizam: tam ve eksıksız duzen
küre-ı arz: yerküre dunya
mahiyet-i maneviye: manevi ozellik yapı ruhsal yapı
makbul: kabul edilen geçerli saygın
mevcudat: mevcut olan şeyler varlıklar
muhtelif: çeşıtlı
musahhar: emre verilen itaat etınlen
nakş-ı azam: genış ve buyuk bır susleme ve ışleme
nebatat: bıtkıler
nokta-i mihrakiye: hareket noktası odak noktası

Rahman-ı Zülcemal: sonsuz merhamet ve şefkatle butun varlıkları nızıklandıran sınırsız güzellik sahıbı Allah.
rahmet: şefkat etme merhamet etme esırgeme.
rububiyet-i İlahiye: Allah ın terbıye edıcılığı
zemin: yer yeryüzu
sikke-i ehadiyet: Cenab-ı Allah ın her bır şeyde bırlığıne delâlet eden muhur
sıkke-i merhamet: acımanın olduğunu gösteren ışaret.
sıkke-i rahmet: rahmet sıkkesi Allah ın rahmet, acıma esırgeme alâmeti
sıkke-ı uzma-i rahmet: Allah ın rahmetının en buyuk damgası
sima: yuz çehre
şefaatçı: af ıçın sebep ve vesıle olması umut edılen
şefkat: karşılıksız safi sevgi besleme
tahakkuk: delil ile ıspat edilme gerçekleşme
taife: kavım kabıle takım hususı bır sınıf meydana getıren ınsanlar
terbiye: beslemek, yetıştırmek, büyütmek
vazeden: koyan
vücut: varlık var olma
zemin: yer yuzey satıh
zevilhayat: canlılar hayat sahıplerı
zîhayat: hayat sahıbı, canlı

ehemmiyet vermesin, senin harekâtına dikkat etmesin, sana müteveccih olan bütün kâinatı abes yapsın, hilkat şeceresini meyvesi çürük, bozuk, ehemmiyetsiz bir ağaç yapsın, hem hiç bir cihetle şüphe kabul etmeyen ve hiç bir vecihle noksaniyeti olmayan, güneş gibi zahir olan rahmetini ve zıya gibi görünen hikmetini inkâr ettirsin? Hâşâ!

Ey insan! Bil ki, o rahmetin arşına yetişmek için bir miraç var. O miraç, بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'dir. Ve bu miraç ne kadar ehemmiyetli olduğunu anlamak istersen, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın yüz on dört surelerinin başlarına ve hem bütün mübarek kitapların iptidalarına ve umum mübarek işlerin mebdelerine bak. Ve Besmelenin azamet-i kadrine en kat'î bir huccet şudur ki, İmam-ı Şafî (r.a.) gibi çok büyük müçtehitler demişler: "Besmele tek bir ayet olduğu hâlde, Kur'ân'da yüz on dört defa nazil olmuştur."[1]

Dördüncü Sır: Hadsiz kesret içinde vahidiyet tecellisi, hitab-ı إِيَّاكَ نَعْبُدُ[2] demekle herkese kâfi gelmiyor; fikir dağılıyor. Mecmuundaki vahdet arkasında Zat-ı Ehadiyet'i mülâhaza edip, إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ[3] demeye küre-i arz vüs'atinde bir kalp bulunmak lâzım geliyor. Ve bu sırra binaen, cüz'iyatta zahir bir surette sikke-i ehadiyeti gösterdiği gibi, her bir nevide sikke-i ehadiyeti göstermek ve Zat-ı Ehad'i mülâhaza ettirmek için, hatem-i rahmaniyet içinde bir sikke-i ehadiyeti gösteriyor. Tâ, kulfetsiz,

1. Şafiî el-Ümm, 1.208; Gazalî, Mustasfâ, 1.82; Cevzî, Tahkîk fî Ehâdisi'l Hilâf, 1.345-347
2. Ancak Sana kulluk ederiz. (Fâtiha Sûresi, 5.)
3. Ancak Sana kulluk eder ve ancak Senden yardım isteriz. (Fâtiha Sûresi, 5.)

abes: boş ve manasız
arş: yüce makam, sema
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamet-i kadir: İtibarın kıymetin büyüklüğü.
Besmele: "Bismillâhirrahmânirrahîm"e verilen isim
binaen: bağlı olarak, dayanarak, -den dolayı, bu sebepten
cihetle: yönüyle, tarafıyla
cüz'iyat: bir bütünün parçaları, bir cins ve türün bireyleri.
ehemmiyet: önem
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harekat: hareketler
hâşâ: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah korusun
hatem-i rahmaniyet: Allah'ın bütün varlıkların ihtiyaç ve nizâlarını merhamet ve şefkat ile vermesinin mührü
hikmet: ilim, iyilik, güzellik, faydalılık
hilkat: yaratılış, yoktan var edilişi
hitap: konuşma, söyleme.
huccet: delil, kanıt.
İmam-ı Şafî: Şafî mezhebinin imamı
inkâr: inanmama, reddetme
iptida: başlangıç.
kafi: yeterli
kainat: Allah'ın dışında var olan her şey, bütün varlıklar, dünya
kat'î: kesin
kesret: çokluk, sıklık.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kulfetsiz: yüksüz, zahmetsiz, sıkıntısız, zorlanmadan
küre-i arz: yerküre, dünya
mebde: başlama, başlangıç, kaynak, kök, esas
mecmuu: tamamı, hepsi, bütünü, toplamı
Miraç: Peygamberimizin (a.s.m.) Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mu'cizesi
mübarek: İlâhî hayrın bulunduğu şey, bereketlenmiş, uğurlu, hayırlı
müçtehit: içtihat eden, âyet ve hadisler başta olmak üzere, diğer dinî delillerden hükûm çıkaran, büyük İslâm âlimleri, İmâm-ı Azam ve İmam-ı Şafî gibi
mülâhaza: dikkatle bakmak, düşünme, iyice düşünüp bir işin hakikatini incelemek
müteveccih: yönelmiş, dönmüş, bir yere doğru yola çıkan
nazil: inen, nüzûl eden, yukarıdan aşağıya inen, bir yere konan
nevi: çeşit, cins
noksaniyet: eksiklik.
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme
sikke-i ehadiyet: Cenâb-ı Allah'ın her bir şeyde birliğine delâlet eden mühür
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in 114 bölümünden her biri
şecere: ağaç.
tecelli: görünme, bilinme, Allah'ın her bir isminin manasını icra etmesi.
umum: hepsi, bütün, herkes
vahdet: birlik.
vahidiyet: birlik, Allah'ın birliği
vecih: cihet, yön, taraf, cephe, tarz, şekil, sebep
vüs'at: genişlik.
zahir: görünür, apaçık.
Zat-ı Ehad: tek ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah
Zat-ı Ehadiyet: tek olan ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah
zıya: ışık, aydınlık.

herkes her mertebede [1] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deyip, doğrudan doğruya Zat-ı Akdes'e hıtap ederek muteveccih olsun.

İşte Kur'ân-ı Hakîm bu sırr-ı azîmı ifade içindir ki, kâinatın daire-i azamında, meselâ semavat ve arzın hilkatinden bahsettiği vakıt, birden, en küçük bır dairedeı ve en dakik bir cüz'îden bahseder; tâ ki, zahir bir surette hatem-i ehadıyeti gostersın. Meselâ, hilkat-ı semavat ve arzdan bahsı içinde, hilkat-i insandan ve insanın sesinden ve sımasındakı dekaik-ı nimet ve hikmetten bahis açar, tâ ki fikir dağılmasın, kalp boğulmasın, ruh ma'budunu doğrudan doğruya bulsun. Meselâ,

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ [2]

ayetı mezkûr hakikatı mu'cizâne bir surette gösterıyor.

Evet, hadsız mahlûkatta ve nıhayetsız bır kesrette vahdet sıkkeleri, mütedahil daireler gibi, en büyüğünden en küçük sıkkeye kadar envaı ve mertebeleri vardır. Fakat, o vahdet, ne kadar olsa, yine kesret içinde bir vahdettir, hakıkî hitabı tam temın edemiyor. Onun için, vahdet arkasında ehadıyet sıkkesi bulunmak lâzımdır, tâ ki, kesretı hatıra getırmesın, doğrudan doğruya Zat-ı Akdes'e karşı kalbe yol açsın.

Hem, sıkke-ı ehadıyete nazarlan çevırmek ve kalplen celp etmek için, o sıkke-ı ehadıyet üstünde gayet cazibedar bır nakış ve gayet parlak bır nur ve gayet şırın bır

1 Ancak Sana kulluk eder ve ancak Senden yardım ıstenz. (Fatiha Suresı 5.)
2 Göklerin ve yenn yaratılışı ile dillerinizin ve renklenrızın farklılığı da yine Onun varlık ve birlığının delıllenndendır. (Rûm Suresı 22.)

arz: yer, dünya
ayet: Kur'an ın her bir cumlesi
bahıs: konu
cazıbedar: çekıcı
celp etmek: çekmek, kazanmak.
cüz'î: az ve ufak olan
daıre: çember, halka
daıre-i azam: çok büyuk daıre
dakik: ınce, denn, hassas
dekaik-I nimet ve hikmet: lutuf ve ıhsan ıle yaratılışın gızlı kalmış incelıklen
delıl: ışaret, kanıt.
Ehadıyet: teklık, Allah ın her bir şeyde bırlığını gostermesı
envaı: çeşıtlerı, turlen, cınslen
gayet: çok, pek çok.
hakıkat: gerçek
hakıkı: gerçek.
hatem-ı ehadıyet: Allah ın bırlığı nı her bir şeyde gosteren mühür
hatıra gelmek: akla gelmek.
hikmet: mcelık, faydalılık, manalı ilahı gaye
hılkat: yaratılış
hılkat-ı ınsan: ınsanın yaratılışı
hılkat-ı semavat: goklerın yaratılması
hıtap: konuşma, soz soyleme
ifade: soz anlatım
kaınat: yaratılan tum varlıklar
kesret: çokluk
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalaı bulunan Kur'an.
lazım: gerek
ma bud: kendısıne ıbadet edılen ibadete layık olan
mahlukat: yaranklar
mertebe: derece, mevkı, yer
mesela: ornegın
mezkûr: sozu edılen, zıkredılen.
mu'cizane: mu cıze gibi
mutedahıl: ıç ıçe, bırbırı içınde
mütevecclh: yonelmış.
nakış: ışleme, susleme
nazar: bakış, akıl gozu
nıhayetsız: sonsuz.
nur: aydınlık, ışık.
ruh: hayatın temelı ve sebebı olan cevher, ınsanın ozu.
semavat: gokler
sıkke: damga, muhur
sıkke-ı ehadıyet: Cenab ı Allah ın her bır şeyde bırlığıne delâlet eden muhur
sıma: yuz, çehre
sırr-ı azım: buyuk sır
surette: bıçımde, şekılde
temın: sağlama, karşılama
vahdet: bırlık, tek olus.
zahır: gorunur, apacık.
Zat-ı Akdes: her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak zat olan Allah

halâvet ve gayet sevimli bir cemal ve gayet kuvvetli bir hakîkat olan rahmet sikkesini ve rahîmiyet hatemini koymuştur. Evet, o rahmetin kuvvetidir ki, zîşuurun nazarlarını celp eder, kendine çeker ve ehadiyet sikkesine isal eder. Ve Zat-ı Ehadiye'yi mülâhaza ettirir ve ondan, [1] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ 'deki hakikî hıtaba mazhar eder

İşte بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ Fatıha'nın fihristesi ve Kur'ân'ın mücmel bir hulâsası olduğu cihetle, bu mezkûr sırr-ı azîmin ünvanı ve tercümanı olmuş. Bu ünvanı eline alan, rahmetin tabakatında gezebilir. Ve bu tercümanı konuşturan, esrar-ı rahmeti öğrenir ve envar-ı rahîmiyeti ve şefkati görür.

Beşinci Sır: Bir hadıs-i şerifte varit olmuş ki.

[2] إِنَّ اللهَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلٰى صُورَةِ الرَّحْمٰنِ (ev kemâ kâl)

Bu hadisi, bir kısım ehl-ı tarikat, akaid-i imaniyeye münasip düşmeyen acıp bir tarzda tefsir etmişler. Hatta onlardan bir kısım ehl-i aşk, insanın sıma-ı manevîsine bir suret-i Rahman nazarıyla bakmışlar. Ehl-i tarikatin ekserinde sekir ve ehl-ı aşkın çoğunda ıstığrak ve iltıbas olduğundan, hakikate muhalif telâkkilerinde belki mazurdurlar. Fakat, aklı başında olanlar, fikren, onların esas-ı akaide münafi olan manalarını kabul edemez, etse, hata eder.

Evet, bütün kâinatı bir saray, bir ev gibi muntazam idare eden; ve yıldızları, zerreler gibi, hikmetli ve kolay

1- Ancak Sana kulluk eder ve ancak Senden yardım isteriz. (Fatıha Suresi 5.)

2- Muhakkak ki Allah, insanı Rahman ismini tamamıyla göstenr bir surette yaratmıştır. (Bu hadîs İstızan 1, Bab Muslim Birr 115, Cennet 28, Musned 2/244, 251, 315, 323, 434, 463, 519 Kaynaklarda "Kendisini tamamıyla gostenr bir surette" şeklinde geçmektedir.)

acıp: garip, tuhaf
akaid-i imaniye: iman esasları
celp etmek: yöneltmek, çekmek
cemal: güzellik.
cihetle: yönüyle, tarafıyla
ehadiyet: Allah'ın her bir şey de birliğini göstermesi.
ehl-i aşk: kalpleri Allah sevgisiyle dolu olup, vakitlerini Allah'ı zikir ve tefekkurle geçiren insanlar
ehl-ı tarikat: bir tarikate bağlı olanlar.
ekser: pek çok.
envar-ı rahîmiyet. Allah'ın her bir mahluka merhamet ve şefkatinin parıltıları
esas-ı akaid: iman hakikatlerinin ruhu, imana ait esaslar.
esrar-ı rahmet: Cenab-ı hakkın şefkat ve merhametinin sırları
ev kemâ kâl: "veya Peygamber (a.s.m) nasıl söylemişse..." demektir. Hadis-i şerifi lafzıyla aynen naklet mekte bir hata olmuşsa mes'uliyet ten kurtulmak için söylenir.
Fatıha. Kur'an'ın ilk suresi
fihriste: bir kitabın içinde bulunan şeylen sıra ile gösteren liste
fikren: düşünce bakımından
hadis-i şerif: Peygamberimizin bizzat sözlen ve söyledikleri ile yaptıklarını anlatan ifade
hakikat. gerçek.
hakiki: gerçek.
halâvet: tatlılık, sırnılık.
hatem: damga
hikmetli: faydalı ve güzel maksatlar taşıyan
hıtap: söz, ifade, konuşma.
hulâsa: öz, özet
iltıbas: şaşırıp birbirine karıştırma
isal etmek. ulaştırmak.
ıstığrak: Allah aşkıyla dünyayı unutup bütün bütün kendinden geçmek.
kainat: yaratılan tüm varlıklar, dünya
mana: anlam.
mazhar etmek: ayna yapmak, gösterici kılmak.
mazur: özürlü, mazeretli
mezkur: sözü edilen, zikredilen, bahsedilen
muhalif: uymayan, zıt olan, aykırı
muntazam: düzenli bir şekilde
mücmel: kısa
mülahaza ettirme: düşündürme.
münafi: zıt, ters, aykırı
münasip düşmek: uygun olmak.
nazar: bakış, dikkat.
nazarıyla: noktasından, hükmüyle
rahmiyet: merhamet edicilik, ahirette ebedi mukâfat vericilik vasfı.
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları nziklandıran Allah
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.
sekir: mest oluş, kendinden geçiş.
sikke: muhur
sıma-ı manevî: manevî yüz, çehre, şahsiyet
sırr-ı azîm: büyük sır
suret-ı Rahman: Rahman'ın yüzü, çehresi, görünüşü
şefkat: karşılıksız, safi sevgi besleme, acıyarak merhamet etme
tabakat: tabakalar.
tarz: usul, şekil, usûp
tefsir: açıklama, yorumlama
telakki: anlama, anlayış, kabul etme
tercüman: tercume eden, çeviren.
ünvan: isim
varit olmak: ortaya konulmak, ifade edilmek
Zat-ı Ehadiye: tek olan ve hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah
zerre: atom
zişuur: şuur sahibi

çeviren ve gezdiren; ve zerratı muntazam memurlar gibi istihdam eden Zat-ı Akdes-i İlâhînin şeriki, naziri, ziddı, nıddi olmadığı gibi, [1] لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ sırnyla, sureti, mısli, misalı, şebıhı dahı olamaz. Fakat, [2] وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ sırnyla, mesel ve temsil ile şuunatına ve sıfât ve esmasına bakılır. Demek, mesel ve temsil, şuunat nokta-i nazarında vardır.

Şu mezkûr hadıs-i şerifin çok makasıdından bırısi şudur ki:

İnsan, ısm-ı Rahman'ı tamamıyla gösterir bir surettedır. Evet, sabıkan beyan ettiğimiz gıbı, kâınatın simasında bin bir ismin şualarından tezahür eden ısm-i Rahman görundüğü gıbi, zemin yuzunun sımasında rububiyet-i mutlaka-i İlâhiyenin hadsız cilveleriyle tezahür eden ism-i Rahman gösterıldığı gıbı, insanın suret-ı camasında, küçük bir mıkyasta, zeminin sıması ve kâinatın sıması gibi yine o ism-i Rahman'ın cılve-i etemmini gösterır demektir.

Hem ışarettir ki, Zat-ı Rahmanirrahîm'in delilleri ve âyınelen olan zîhayat ve ınsan gibi mazharlar, o kadar o Zat-ı Vacibü'l-Vücud'a delâletleri kat'î ve vazıh ve zahirdır kı, güneşın tımsalıni ve aksını tutan parlak bır âyine parlaklığına ve delâletinin vuzuhuna işareten, "O âyine guneştir" denıldığı gıbı; "İnsanda suret-ı Rahman var" vuzuh-u delâletine ve kemal-i münasebetine işareten denılmış ve denılır. Ve ehl-ı vahdetülvücudun mutedil kısmı,

1 Onun hiç bir benzeri yoktur. O her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla görendir. (Şûra Suresi, 11.)

2. Göklerde ve yerde tecelli eden en yüce sıfatlar Onundur. Onun kudreti her şeye galiptir. O her şeyi hikmetle yapar. (Rûm Suresi, 27.)

akıs: yansıma
ayine: ayna, görüntü
beyan etme: açıklama, anlatma
cılve: panıtlı yansıma
cılve-i etem: tam ve mükemmel görüntü, yansıma.
delâlet: delil olma, gösterme, işaret etme
delil: kanıt, ispat edıcı, gösterıcı, işaret edıcı
ehl-i vahdetulvücut: "Allah tan başka mevcut yoktur" dıyenler
esma: ısımler
galip: ustun
hadıs-i şerif: Peygamberımızın bızzat sozlerı ve soylediklerı ile yaptıklarını anlatan ıfade
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hikmet: faydalı ve guzel maksatlar, hedefler
ism-i Rahman: Allah'ın Rahman ismi
istıhdam: çalıştırma, kullanma, hizmet ettirme.
ışareten: ışaret ederek.
kâinat: yaratılan tum varlıklar
kemal-i münasebet: tam uygun bir ilişki, bağlantı.
kudret: guç, kuvvet.
makasıt: maksatlar, gayeler
mazhar: yansıma, ortaya çıkma ve gorunme yerı
mesel: ıbretlı kuçuk hıkaye veya vecız soz
mezkur: sozu edılen, zıkredılen, bahsedılen
mıkyas: olçek, olçu aletı, olçu
mısal: benzer, ornek
mısıl: ayrı, eşit.
muntazam: düzenlı, intızamlı
mutedıl: ılen ve gen olmayan, orta yolda olan
nazır: benzer, taklıt, kopya
nıd: denk
nokta-i nazar: goruş, bakış açısı
rububiyet-i mutlaka-i İlahiye: her şeyın ılahı ve ma budu olan Allah ın terbıye edıcılığı
sabıkan: bundan once, onceden
sıfat: nıtelıkler, vasıflar
sıma: yuz, çehre.
suret-i camia: kapsamlı mana ve ozellıkler taşıyan gorunuş, çehre
suret-i Rahman: Rahman'ın gorunuşu, çehresi
şebih: benzer, tıpkısı
şerik: ortak.
şua: ışın
şuunat: faalıyetler, işler ve durumlar
tecelli etmek: gorunmek.
temsıl: orneklendırme, canlandırma
tezahür etme: gorunme, belırme, ortaya çıkma
tımsal: görüntü, ornek, numune
vazıh: açık, aşıkar, besbellı
vuzuh: açık ve anlaşılır olma netlık.
vuzuh-u delalet: ışaret ve ıfadenın açık oluşu
zahır: gorunur, apaçık
Zat-ı Akdes-i İlahi: her turlu noksanlardan uzak, en kudsî İlâhı zat, Allah.
Zat-ı Rahmanırrahîm: yardım, ıhsan ve merhamet sahıbı zat olan Allah
Zat-ı Vacıbu l-Vucud: varlığı vacıp olan, zatı ve ezelı varlık sahıbı Allah
zemin: yer
zerrat: atomlar
zîhayat: hayat sahıplerı, canlılar
zıt: bır şeyın aksı, tersı, karşıtı

[1] لَا مَوْجُودَ اِلَّا هُوَ , bu sırra binaen, bu delâletin vuzuhuna ve bu münasebetin kemalıne bir ünvan olarak demişler.

اَللّٰهُمَّ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ بِحَقِّ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ اِرْحَمْنَا كَمَا يَلِيقُ بِرَحِيمِيَّتِكَ وَفَهِّمْنَا اَسْرَارَ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمٰنِيَّتِكَ اٰمِين [2]

Altıncı Sır: Ey hadsız acz ve nihayetsiz fakr içinde yuvarlanan bîçare insan! Rahmet ne kadar kıymettar bir vesile ve ne kadar makbul bir şefaatçi olduğunu bununla anla ki: O rahmet, öyle bir Sultan-ı Zülcelâl'e vesiledir ki, yıldızlarla zerrat beraber olarak, kemal-ı intizam ve itaatle, beraber, ordusunda hizmet ediyorlar. Ve o Zat-ı Zülcelâl'in ve o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in istiğna-i zatîsi var ve istiğna-i mutlak içindedir. Hiç bir cihetle kâinata ve mevcudata ihtiyacı olmayan bir Ganî-i Alelıtlak'tır. Ve bütün kâinat taht-ı emir ve idaresinde; ve heybet ve azameti altında nihayet itaatte, celâline karşı tezelluldedir.

İşte, rahmet seni, ey insan, o Mustağnî-i Alelıtlak'ın ve Sultan-ı Sermedî'nin huzuruna çıkarır ve Ona dost yapar ve Ona muhatap eder ve sevgili bir abd vaziyetini verir. Fakat, nasıl sen güneşe yetişemiyorsun, çok uzaksın, hiç bir cihetle yanaşamıyorsun; fakat güneşin ziyası, güneşin aksini, cilvesini senin âyinen vasıtasıyla senin eline verir. Öyle de, o Zat-ı Akdes'e ve o Şems-i Ezel ve Ebed'e biz çendan nihayetsiz uzağız, yanaşamayız, fakat Onun ziya-i rahmeti Onu bize yakın ediyor.

1- Ondan başka hiç bir şey mevcut değildir.

2- Ey Rahman ve Rahîm olan Allah'ım! "Bismillâhirrahmanirrahîm" hürmetine rahmiyetine yaraşır şekilde bize merhamet et, rahmaniyetine yaraşır şekilde bize Bismillâhirrahmanirrahîmin sırlarını anlamayı nasip eyle. Âmin.

abd: kul.
acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
akis: yansıma.
ayine: ayna, görüntü.
azamet: büyükülük.
bîçare: çaresiz, zavallı.
binaen: bağlı olarak, dayanarak, -den dolayı, bu sebepten.
celal: büyükülük, ululuk.
cihet: yön, taraf, vesile, sebep, bahane.
cilve: görünme, yansıma.
çendan: gerçi.
delalet: delil olmak.
dost: yakın, sevgili.
fakr: fakirlik.
Ganî-i Alelıtlak: her cihetle sonsuz zenginlik sahibi Allah.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
heybet: hürmetle beraber korku hissini veren hâl.
hizmet: görev yapma.
huzura çıkma: karşısında gelme, yanında bulunma.
ihtiyaç: gereksinim, muhtaçlık.
istiğna-ı mutlak: tam ve kesin ihtiyaçsızlık halinde olma.
istiğna-i zatî: zatından ayrılması mümkün olmayan ihtiyaçsızlık.
itaat: söz dinleme, boyun eğme.
itaatle: söz dinleyerek.
kâinat: yaratılan bütün varlıklar.
kemal: eksiksizlik, mükemmellik.
kemal-i intizam ve itaat: mükemmel, tam bir itaat ve düzen.
kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
mevcut: var, varlık.
mevcudat: var olan her şey.
muhatap: kendisi ile konuşulan.
münasebet: ilişki, bağ, irtibat.
Mustağnî-i Alelıtlak: hiç bir şeye hiç bir şekilde muhtaç olmayan Allah.
nasıp eylemek: kavuşturmak.
nihayet: son.
nihayetsiz: sonsuz.
rahmaniyet: Allah'ın sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları nizlandırıcılığı.
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.
rahmiyet: merhamet edicilik, âhirette ebedî mükafat, vencilik, vasfı.
sır: gizli gerçek.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan kudret ve hâkimiyet sahibi Allah.
Sultan-ı Sermedî: ebedî saltanat sahibi olan Allah.
Sultan-ı Zülcelal: celal ve büyükülük sahibi sultan olan Allah.
şefaatçi: af için sebep ve vesile olması umut edilen.
Şems-i Ezel ve Ebed: varlığının başlangıcı olmayan ve ebediyen var olan her şeyi nurlandıran Allah.
taht-ı emir ve idare: hükmü ve emri altında olma.
tezellul: alçalma, hor ve hakir olma, zillete düşme.
ünvan: isim, lakap, nam, ün.
vasıtasıyla: iki şeyi birbirine birleştirmesiyle.
vaziyeti: duruşu, durumu, hâli.
vesile: sebep, vasıta, fırsat.
vuzuh: açıklık, açık ve anlaşılır şekilde olmak, netlik.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.
Zat-ı Zülcelal: celâl ve büyükülük sahibi zat olan Allah.
zerrat: atomlar, zerreler.
ziya: ışık, aydınlık.
ziya-i rahmet: ilâhî rahmet ışığı.

İşte, ey insan! Bu rahmeti bulan, ebedî tükenmez bir hazine-i nur buluyor. O hazineyi bulmasının çaresi, rahmetin en parlak bir misali ve mümessili ve o rahmetin en beliğ bir lisanı ve dellâlı olan ve "Rahmeten Lilâlemîn" ünvanıyla Kur'ân'da tesmiye edilen [1] Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın sünnetidir ve tebaiyetidir. Ve bu rahmeten lilâlemîn olan rahmet-i mücessemeye vesile ise, salâvattır. [2]

Evet, salâvatın manası rahmettir. Ve o zîhayat mücessem rahmete rahmet duası olan salâvat ise, o Rahmeten Lilâlemînin vusulune vesiledir. Öyle ise, sen, salâvatı kendine o Rahmeten Lilâlemîne vesile yap ve o zatı da rahmet-i Rahman'a vesile ittihaz et. Umum ümmetin, rahmeten lilâlemîn olan Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında, hadsız bir kesretle rahmet manasıyla salâvat getirmeleri, rahmet ne kadar kıymettar bir hediye-i İlâhiye ve ne kadar geniş bir dairesi olduğunu parlak bir surette ıspat eder.

Elhâsıl: Hazine-i rahmetin en kıymettar pırlantası ve kapıcısı Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm olduğu gibi, en birinci anahtar dahi بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'dir. Ve en kolay bir anahtarı da salâvattır.

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ اَسْرَارِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ اَرْسَلْتَهُ
رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ كَمَا يَلِيقُ بِرَحْمَتِكَ وَبِحُرْمَتِهِ وَعَلٰى آلِهِ وَاَصْحَابِهِ

âlem: dünya, kâinat.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, meâlinde Peygamberimize yapılan dua.
beliğ: maksadı tam olarak, noksansız ve güzel bir üslûpla ifâde eden söz.
dellâl: ilân edici, davet eden.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedî: sonsuz, sonsuza kadar.
elhâsıl: kısacası, netice olarak, özetle.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hazine-i nur: her işini aydınlatan bir nur hazinesi.
hazine-i rahmet: Allah'ın şefkat ve merhamet hazinesi.
hediye-i İlâhiye: İlâhî armağan.
ıspat etme: doğruyu, delil göstererek, meydana koyma, kanıtlama.
ittihaz: kabul etme, kabullenme, edinme.
kesretle: çoklukla.
kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli.
lisan: konuşan dil.
mana: anlam.
misal: benzer, örnek.
mücessem: cisimleşmiş.
mümessil: temsilci.
pırlanta: parlak elmas.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, esirgeme.
rahmeten lilâlemîn: âlemlere rahmet olan • Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed.
rahmet-i mücesseme: Cenâb-ı Hakkın adeta vücut giymiş şefkat ve merhameti.
rahmet-i Rahman: yaratıklara sonsuz şefkat ve merhametle davranan Allah'ın rahmeti.
salat: dua, niyaz.
salâvat: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duaları.
selam: bütün korkulardan emin olma, Allah'ın rızasına erişmek için mü'minlerin birbirlerine yaptığı dua.
sûret: biçim, tarz, yol, uslûp.
sünnet: Peygamberimizin söylediği söz, yaptığı hareket ve başkalarının yapıp da hoş karşıladığı davranışlar.
tebaiyet: uyma, tâbi olma, bağlanma.
teslimiyet: boyun eğmek.
tesmiye: isimlendirme, ad verme.
umum: hep, bütün, cümle, herkes.
ümmet: bir peygambere mânıp onun yolunda gidenlerin hepsi.
ünvan: isim, nam, ün.
vesile: yol, vasıta, bahane, sebep, fırsat.
vusul: kavuşma, ulaşma, erişme.
Zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin zatı.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

1. Bkz. Enbiya Suresi, 107: "Seni de ancak âlemlere bir rahmet olarak gönderdik."
2. Bkz. Ahzab Suresi, 56: "Peygambere Allah rahmet eder, melekler de dua eder. Ey iman edenler! siz de teslimiyetle ona salat ve selam getirin."

أَجْمَعِينَ وَارْحَمْنَا رَحْمَةً تُغْنِينَا بِهَا عَنْ رَحْمَتِ مَنْ سِوَاكَ

مِنْ خَلْقِكَ أَمِينَ [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

al: sülâle, soy, hanedan.
âlem: dünya, kâinat.
âmin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" manasında, duadan sonra söylenir.
ashap: Peygamber Efendimizi gören ve onunla birlikte olanlar, Sahabeler.
Bismillahirrahmanirrahim: Rahman ve Rahîm olan Allah namına, Allah için, Allah'ın adı ve izni ile.
hamd: Allah'a hamd etme, onu övme, şükür.
hikmet: İlâhî gaye.
hürmet: saygı.
ihtiyaç: gereklilik, lüzumluluk hâli, muhtaç oluş.
mahluk: yaratılmış, yoktan var edilmiş olan.
mahsus: özel.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi.
muhakkak: doğru, gerçek.
Rahman: "sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran" anlamında Allah'ın bir ismi.
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.
salat: dua, niyaz.
salavat: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e, memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duaları.
selam: bütün korkulardan emin olma. Allah'ın rızasına erişmek için mü'minlerin birbirlerine yaptığı dua.
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in 114 bölümünden her biri.
şefkat: karşılıksız, safi sevgi, besleme, başkasının kederiyle alakalanma, acıyarak merhamet etme.
tenzih: Allah'ı her çeşit kusur, noksan ve ortaktan uzak bilip söyleme.

---

1. Allahım! Bismillâhirrahmanirrahîmin sırları hürmetine, âlemlere rahmet olarak gönderdiğin zata ve onun bütün âl ve ashabına, Senin rahmetine ve onun hürmetine yaraşır şekilde salât ve selâm eyle. Bize de, Senden başka hiç bir mahlûkunun merhametine ihtiyaç bırakmayacak bir şefkat ve rahmetle merhamet eyle. Âmin.

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiç bir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

* *İkinci Söz*, Barla'da 1926'da Turkçe olarak telif edilmiştir

İkinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِالْغَيْبِ [1]

OSMANDA ne kadar büyük bir saadet ve nimet ve ne kadar buyuk bır lezzet ve rahat bulunduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle

Bir vakıt, iki adam hem keyif, hem ticaret için seyahate gıderler. Bırı hodbın, tâlı'sız bır tarafa; dıgerı hudabın, bahtiyar dıger tarafa sülûk eder, giderler

Hodbin adam, hem hodgâm, hem hodendiş, hem bedbin olduğundan, bedbinlık cezası olarak nazarında pek fena bir memlekete düşer. Bakar ki, her yerde âciz bîçareler zorba, muthış adamlann ellennden ve tahnbatlarından vaveylâ ediyorlar. Bütün gezdiği yerlerde böyle hazın, elîm bır hâlı görür. Bütün memleket bır matemhane-i umumî şeklıni almış. Kendisi şu elîm ve muzlim hâletı hıssetmemek ıçin sarhoşluktan başka çare bulamaz. Çünkü herkes ona düşman ve ecnebı görüntüyor. Ve ortalıkta dahı muthış cenazelen ve me'yusâne ağlayan yetimleri görür. Vicdanı azap içinde kalır

Dıgerı hudabin, hudaperest ve hakendiş, güzel ahlâklı ıdı kı, nazarında pek guzel bır memlekete düştü. İşte bu

âciz: güçsuz
ahlak: Kur'ân ve sünnet ile sınırları çizilen iyi ve güzel davranışların tümü
azap: büyük sıkıntı
bahtıyar: mes ut, kutlu.
bedbin: kötümser, karamsar
bedbinlık: karamsarlık
bıçare: çaresiz
cenaze: ölmüş insan veya hayvan cesedi
ceza: karşılık.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan
elim: üzücü, sıkıntı verici, acı verici
fena: kötü.
hakendiş: hak taraftan, hak üzerine itireyen
hâl: durum
halet: durum, hâl, vaziyet.
hazin: hüzün veren, üzücü.
hikâye: örnek olarak anlatılan ibret verici olay
hodbin: bencil, kıbırlı, kendini beğenmiş
hodendiş: kendisi için endişe eden, sadece kendini düşünen
hodgam: sadece kendi rahatını ve keyfini düşünen
hudabin: Cenab-ı Hakkı tanıyan, hak ve hakikatı gören
hudaperest: Allah'a ibadet eden, Allah'ı çok seven ve emrine uyan
iman: inanmak, İslâm dininin esaslarını tasdik etmek.
keyif: yaptığı şeylerden hoşlanma hissi
lezzet: haz, keyif
matemhane-i umumî: herkesin yas tuttuğu yer
memleket: yaşamılan şehir, yurt.
me'yusâne: umutsuzca.
muzlim: karanlıklı.
müthiş: dehşet veren.
nazar: bakış, düşünme
nimet: iyilik, ihsan.
Rahman: tüm varlıkların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah
Rahim: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah
saadet: mutluluk.
seyahat: yolculuk.
sülûk: bir yolu takip etme
tahribat: yıkımlar
takva: Allah'tan korkma, günahlardan kaçınma
tâlı'sız: bahtsız, mutsuz

1. Rahman ve Rahım olan Allah'ın adıyla • O takva sahıplerı kı, gormedıklerı halde Allah'a ve Onun bildırdıklerıne ıman ederler. (Bakara Suresi, 3.)

temsilî: hakıkatı gösteren örnek.
ticaret: alım ve satım
vakıt: zaman
vaveylâ: çığlık, feryat.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten acı duyan his
yetim: babası olmuş çocuk.
zorba: baskıcı

iyi adam, girdiği memlekette bir umumî şenlik görüyor. Her tarafta bir sürur, bir şehrayin, bir cezbe ve neşe içinde zıkırhaneler... Herkes ona dost ve akraba görünür. Bütün memlekette yaşasınlar ve teşekkürler ile bir terhisat-ı umumiye şenliği görüyor. Hem tekbir ve tehlil ile mesrurâne ahz-ı asker için bir davul, bir musiki sesi işitiyor. Evvelki bedbahtın hem kendi, hem umum halkın elemi ile müteellim olmasına bedel, şu bahtıyar hem kendi, hem umum halkın sürüru ile mesrur ve müferrah olur. Hem güzelce bir ticaret eline geçer, Allah'a şükreder.

Sonra döner, öteki adama rast gelir, hâlini anlar. Ona der: "Yahu, sen divane olmuşsun. Batınındaki çirkinlikler, zahirine aksetmiş olmalı ki, gülmeyi ağlamak, terhisatı soymak ve talan etmek tevehhüm etmişsin. Aklını başına al, kalbini temizle. Tâ şu musibetli perde senin nazarından kalksın. Hakikati görebilesin. Zira nihayet derecede adil, merhametkâr, raiyetperver, muktedir, intizamperver, müşfik bir melikin memleketi, hem bu derece göz önünde asar-ı terakkiyat ve kemalât gösteren bir memleket, senin vehminin gösterdiği surette olamaz."

Sonra o bedbahtın aklı başına gelir, nedamet eder.

"Evet, ben işretten divane olmuştum. Allah senden razı olsun ki, Cehennemî bir hâletten beni kurtardın" der.

Ey nefsim! Bil ki, evvelki adam kâfirdir veya fasık gafildir. Şu dünya onun nazarında bir matemhane-i umumiyedir. Bütün zîhayat firak ve zeval sillesiyle ağlayan yetimlerdir. Hayvan ve insan ise, ecel pençesiyle parçalanan kimsesiz başıbozuklardır. Dağlar ve denizler gibi

adil: adaletli.
ahz-ı asker: asker alımı.
akraba: yakın.
aksetmek: ışığın bir yere vurması yansımak, yayılmak.
asar-ı terakkiyat: ilerleme, gelişme eserleri.
bahtıyar: bahtlı, mutlu.
başıbozuk: düzensiz.
bâtın: iç yüz.
bedbaht: kötü bahtlı, mutsuz.
bedel: karşılık.
Cehennemî: Cehennem gibi.
cezbe: Allah'ı zikredip, Allah sevgisiyle kendinden geçer bir hâle gelme.
divane: deli.
dost: sevilen insan.
ecel: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
elem: sıkıntı, acı.
evvelki: önceki.
fasık: günahkar, günaha giren.
firak: ayrılık.
gafil: iyi düşünmeyen.
hakikat: gerçek.
hal: durum.
halet: hal, durum.
intizamperver: tertip ve düzeni çok seven.
işret: içki içme.
kâfir: dinsiz.
kemalat: mükemmellikler.
matemhane-i umumiye: herkesin yas tuttuğu bir yer.
melik: mülk sahibi, ülke sahibi, padişah.
memleket: yaşanılan şehir, yurt.
merhametkâr: merhamet eden.
mesrur: sevinçli.
mesrurâne: sevinçli bir şekilde.
muktedir: kuvvetli, güç sahibi.
musibet: belâ, başa gelen acı durumlar.
musiki: güzel sesler.
müferrah: rahat.
müşfik: şefkatli.
müteellim: üzüntülü ve sıkıntılı acı çeken.
nazar: bakış, düşünme.
nedamet: pişmanlık.
nefis: kendi, şahıs.
neşe: sevinç.
nihayet: son.
pençe: etkisinden kurtulmak imkânsız olan güç.
raiyetperver: halkını seven ve onları iyi idare eden.
rast gelmek: karşılaşmak, rastlamak.
razı olmak: hoşnut olmak.
sille: tokat.
suret: biçim, şekil.
sürur: neşe, sevinç.
şehrayin: panayır yeri.
şükretmek: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
talan etme: yağmalama.
tehlil: "Lâ ilâhe illallah" sözünün tekrar edilmesi.
tekbir: "Allah en büyüktür" manasına gelen "Allahu Ekber" kelimesini söyleme.
terhisat: terhisler, serbest bırakmalar.
terhisat-ı umumiye: genel salıverilme, serbest bırakılma.
teşekkür: yapılan bir iyiliğe karşı duyulan hoşnutluğu anlatmak.
tevehhüm: yok olanı var zannetmekle kuruntuya kapılmak.
ticaret: alım ve satım sonucu elde edilen kazanç.
umum: hep, bütün, umumî, genel, tamamı.
vehim: belirsiz ve manasız korku.
yetim: babası olmuş çocuk.
zahir: dış yüz.
zeval: sona erme, yok olma.
zîhayat: hayat sahibi.
zıkırhane: Allah'ın zikredildiği yer.

büyük mevcudat ruhsuz, müthiş cenazeler hükmündedirler. Daha bunun gibi çok elîm, ezici, dehşetli evham, küfründen ve dalâletinden neş'et edip, onu manen tazip eder.

Diğer adam ise mü'mindir. Cenab-ı Hâlık'ı tanır, tasdik eder. Onun nazarında şu dünya bir zikirhane-i Rahman, bir talimgâh-ı beşer ve hayvan ve bir meydan-ı imtihan-ı insücandır. Bütün vefiyat-ı hayvaniye ve insaniye ise terhisattır. Vazife-i hayatını bitirenler bu dâr-ı fânîden, manen mesrurâne, dağdağasız diğer bir âleme giderler; tâ yeni vazifedarlara yer açılsın, gelip çalışsınlar. Bütün tevellüdat-ı hayvaniye ve insaniye ise, ahz-ı askere, silâh altına, vazife başına gelmektir. Bütün zîhayat birer muvazzaf mesrur asker, birer müstakim memnun memurlardır. Bütün sedalar ise, ya vazife başlamasındaki zikir ve tesbih ve paydostan gelen şükür ve tefrih veya işlemek neşesinden neş'et eden nağamattır. Bütün mevcudat, o mü'minin nazarında, Seyyid-i Kerîm'inin ve Malik-i Rahîm'inin birer munis hizmetkârı, birer dost memuru, birer şirin kitabıdır. Daha bunun gibi pek çok lâtif, ulvî ve leziz, tatlı hakikatler imanından tecelli eder, tezahür eder.

Demek, iman bir manevî Tuba-i Cennet çekirdeğini taşıyor. Küfür ise manevî bir Zakkum-u Cehennem tohumunu saklıyor. Demek selâmet ve emniyet yalnız İslâmiyette ve imandadır. Öyle ise biz daima [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِينِ الْاِسْلَامِ وَكَمَالِ الْاِيْمَانِ demeliyiz.

* * *

1 İslam dinini ve mükemmel iman nimetini ihsan etdiği için Allah'a hamd olsun.

ahz-ı asker: asker alımı
âlem: dünya, kâinat.
beşer: insan.
Cenab-ı Hâlık: her şeyin yaratıcısı olan Allah.
cenaze: ölmüş insan, ölüm hâli.
dağdağasız: gürültüsüz.
daima: devamlı.
dalalet: dinden ayrılma, azma.
dar-ı fânî: ölümlü dünya.
dehşetli: duyulan ürkütü, şaşkınlık.
elîm: acı veren.
emniyet: güven.
evham: olmayan bir şeye vücut rengi vermek, kuruntular.
hakikat: gerçek.
hamd: Allah'a hamd etme. Onu övme, şükür.
hizmetkar: hizmetçi.
hükmünde: değerinde.
ihsan: bağışta bulunmak.
iman: inanmak, itikat. Resul-i Ekremin (a. s. m.) tebliğ ettiği inanılması gerekli esasları tasdik etmekten doğan bir nurdur.
İslamiyet: Müslümanlık.
kufur: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık.
lâtif: güzel.
leziz: çok lezzetli.
Malik-i Rahim: çok merhametli ve her şeyin sahibi olan Allah.
manen: mana itibarıyla ve manevî olarak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
memnun: sevinmek.
mesrur: sevinçli.
mesrurane: sevinçli bir şekilde.
mevcudat: varlıklar, yaratılan her şey.
meydan-ı imtihan-ı insucan: insan ve cinlerin imtihan meydanı.
munis: alışılmış.
muvazzaf: vazifeli.
mükemmel: tamam, olgun.
mü'min: Allah'a ve emirlerine, kanunlarına iman eden, inanan.
müstakim: istikamette giden, doğru yolda olan.
müthiş: dehşet veren.
nazarında: göre, bakımından.
nağamat: güzel sesler.
neş'et: çıkma, kaynaklanma, meydana gelme.
nimet: iyilik, ihsan.
paydos: tatil.
sahip: her hangi bir şey üstünde mülkiyet bulunan, malik.
seda: ses.
selâmet: tehlikeden kurtulma.
Seyyid-i Kerim: sonsuz ikram ve ihsan sahibi, Allah.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
takva: bütün günahlardan kendini korumak.
talimgâh: eğitim yeri.
talimgâh-ı beşer: insanların öğrenme yeri, dünya.
tasdik: onaylama, doğrulama.
tazip: acı çekdirme.
tecelli: belirgin olma, yansıma.
tefrih: ferahlandırma, gönül açma.
terhisat: terhisler, serbest bırakmalar.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, noksan sıfatlardan uzak tutmak.
tevellüdat-ı hayvaniye ve insaniye: insan ve hayvan doğumları.
tezahür: görünme.
Tuba-i Cennet: kökleri gökleri ve nurani Cennet ağacı.
ulvî: yüce, yüksek.
vazife: ödev, görev.
vazifedar: vazifeli.
vazife-i hayat: hayat vazifesi.
vefiyat-ı hayvaniye ve insaniye: hayvan ve insan ölümleri.
Zakkum-u Cehennem: Cehennemde bir ağacın ismi.
zîhayat: hayat sahibi.
zikir: Allah'ı anıp hatırlamak.
zikirhane-i Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle rızık veren Allah'ın zikredildiği yer.

Üçüncü Söz

* *Üçüncü Söz* Barla'da 1926'da Turkçe olarak telif edilmiştir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا [1]

İBADET ne büyük bir ticaret ve saadet, fısk ve sefahat ne buyuk bır hasaret ve helâket olduğunu anlamak istersen, şu temsîlî hikâyeciğe bak, dınle.

Bir vakit, iki asker, uzak bir şehre gitmek için emir alıyorlar. Beraber giderler. Tâ yol ıkileşir. Bir adam orada bulunur. Onlara der.

"Şu sağdaki yol, hiç zararı olmamakla beraber, onda giden yolculardan ondan dokuzu büyük kâr ve rahat görür. Soldakı yol ıse, menfaatı olmamakla beraber, on yolcusundan dokuzu zarar görür. Hem ikisi, kısa ve uzunlukta bırdırler. Yalnız bir fark var kı; intizamsız, hükümetsiz olan sol yolun yolcusu çantasız, silâhsız gider. Zahirî bir hiffet, yalancı bir rahatlık görür. İntizam-ı askerî altındakı sağ yolun yolcusu ise, mugaddi hulâsalardan dolu dört okkalık bir çanta ve her adüvvü alt ve mağlûp edecek iki kıyyelik bir mükemmel mirî silâhı taşımaya mecburdur."

1. Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla • Ey insanlar! Rabbınıze kulluk edınız. (Bakara Sûresi 21)

okka: eskı ağırlık bırımı yaklaşık 1282 gram
rahat: huzur
Rahman: tum varlıkların nzıkların ve geçim şekllerini içine alan rahmet sahıbı Allah
Rahım: çok merhametlı esirge yen koruyan Allah
saadet: mutluluk
sefahat: eğlence ve yasak şeyle re duşkunluk
silâh: korunma aracı
temsîlî: hakıkatı gosteren omek
tıcaret: kazanç.
vakıt: zaman
zahirî: gorunuşte
zarar gormek: kaybetmek, kotu sonuç almak.

aduv: duşman
askerî: er
emir: buyruk.
fısk: Allah ın emırlerınî terk ve günaha dalma
hasaret: zarar
helâket: mahvolma
hiffet: hafiflik.
hıkaye: bır olayın sozlu veya yazılı anlatımı
hulasa: oz numune
hükümetsiz: yonetımsız.
ıbadet: kulluk vazifesi.
intizam-ı askerî: asken dısıplın
intizamsız: düzensız
kâr: kazanç.
kıyye: okka eskıden kullanılan bir ağırlık olçusu (1282 gram)
mağlup etmek: yenmek, galıp gelmek.
mecbur: yukumlu bır şeyı yapmak zorunda
menfaat: fayda kazanç.
mirî: devlet malı
mugaddi: gıda verıcı besleyıcı
mukemmel: tamam eksıksız

O iki asker, o muarrif adamın sözünü dinledikten sonra, şu bahtıyar nefer sağa gider. Bir batman ağırlığı omzuna ve beline yükler. Fakat kalbi ve ruhu binler batman minnetlerden ve korkulardan kurtulur. Öteki bedbaht nefer ise, askerliği bırakır. Nizama tâbi olmak istemez; sola gider. Cismi bir batman ağırlıktan kurtulur. Fakat kalbı binler batman mınnetler altında ve ruhu hadsız korkular altında ezilir. Hem herkese dilenci, hem her şeyden, her hâdiseden titrer bır surette gider. Tâ mahall-ı maksuda yetişır. Orada, asi ve kaçak cezasını gorur.

Askerlik nızamını seven, çanta ve sılâhını muhafaza eden ve sağa giden nefer ise, kimseden minnet almayarak, kımseden havf etmeyerek, rahat-ı kalp ve vıcdan ile gider. Tâ, o matlûp şehre yetişir. Orada, vazifesini güzelce yapan bır namuslu askere munasıp bır mukâfat görur.

Işte ey nefs-i serkeş! Bıl kı: O iki yolcu, bıri mutî-i kanun-u İlâhî, birisi de asi ve hevaya tâbi insanlardır.

O yol ıse, hayat yoludur ki, âlem-ı ervahtan gelıp, kabırden geçer, ahirete gider.

O çanta ve sılâh ise ıbadet ve takvadır. Ibadetin, çendan, zahırî bır ağırlığı var. Fakat, manasında öyle bır rahatlık ve hafıflık var ki, tarif edılmez. Çünkü, âbid, namazında der [1] أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ. Yani, "Hâlık ve Rezzak Ondan başka yoktur. Zarar ve menfaat Onun elındedır.[2] O hem Hakîm'dir, abes iş yapmaz, hem Rahîm'dır, ihsanı, merhametı çoktur" dıye ıtıkat ettığınden, her şeyde

abes: faydasız, boş ve manasız
abid: ibadet eden.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, ıkıncı hayat.
alem-ı ervah: ruhlar alemi
asi: isyan eden, ısyankâr
bahtıyar: bahtlı, mes ut.
batman: yaklaşık sekız kılo karşılığı eskı bır ağırlık olçusu
bedbaht: kotu bahtlı, mutsuz.
ceza: karşılık.
cisim: beden, vucut.
çendan: gerçı, her ne kadar
hâdise: olay
hadsız: sınırsız
Hakîm: her şeyı son derece mukemmel ve sonsuz faydalarla yapabılen sonsuz bılgı sahıbı Allah
Hâlık: yaratıcı, her şeyı yoktan var eden Allah
havf etme: korkma
heva: ıstek, nefsın arzusu
ıbadet: Allah'ın emrlennı yenne getırme- kulluk vazıfesı
ihsan: bağışta bulunmak.
ıtıkat etme: gonulden tasdık ederek inanma
kabir: mezar
mahall-ı maksut: varılmak ıstenen yer
mana: anlam
matlûp: talep edılen, ıstenen.
menfaat: fayda.
merhamet: şefkat göstermek korumak, yılık etmek.
minnet: yılığe karşı duyulan şukur hıssı
muarrif: tanf eden, bıldıren
muhafaza: koruma
mutı-ı kanun-u İlâhî: İlahî kanuna ıtaat eden, uyan
mükafat: odul
münasip: uygun, yakışır, yaraşır
namaz: İslamın şartlarından bıri
namuslu: kanunlara uyan, guzel ahlaklı
nefer: asker, er
nefs-i serkeş: ısyan eden, başıbozuk nefis

1 Şahadet ederım kı: Allah tan başka hıçbır ılâh yoktur. (Bakara Suresi, 102; Âl-ı İmran Suresi, 26; Nisâ Suresi, 26; Maide Suresi, 79; v.d.)

2 Bkz. Bakara Suresi, 102; Âl-ı İmran suresi, 26; Nisâ Suresi, 79; Maide Suresi, 76; En'am Suresi, 71; A'raf Suresi, 188; Tevbe Suresi, 51; Yunus Suresi, 18; Ra'd Suresi, 16; Tahâ Suresi, 89; v.d.

nızam: düzen, dısıplın
rahat-ı kalp ve vıcdan: kalp ve vıcdan huzuru.
Rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı, çok bağışlayıcı olan Allah.
Rezzak: butun yaratılmışlann rızkını veren Allah
ruh: asıl cevher
surette: şekılde, bıçımde.
şahadet: tanıklık.
tabı olmak: uymak, ıtaat etmek, bağlı olmak.
takva: Allah'ın yasak ettığı şeylerden, yanı gunahlardan korunmak.
tarif etmek: anlatıp tanımlamak.
vazife: ödev
zahiri: gorunuşte, maddî bakımdan

bir hazine-i rahmet kapısını bulur. Dua ile çalar. Hem her şeyi kendi Rabbisinin emrine musahhar görür. Rabbisine iltica eder; tevekkül ile istinat edip, her musibete karşı tahassun eder. Imanı ona bir emniyet-i tamme verir.

Evet, her hakikî hasenat gibi, cesaretin dahi menbaı ımandır, ubudiyettir. [1] *Her seyyıat gibi, cebânetın dahı menbaı dalâlettir* [2]

Evet, tam münevverulkalp bir âbıdı, küre-i arz bomba olup patlasa, ihtimaldir ki, onu korkutmaz. Belki harika bır kudret-i Samedânıyeyı, lezzetlı bır hayret ıle seyredecek. Fakat, meşhur bir münevverülakıl denılen kalpsiz bır fasık feylesof ıse, gokte bır kuyruklu yıldızı gorse, yerde titrer. 'Acaba bu serseri yıldız arzımıza çarpmasın mı?" der, evhama duşer. (Bır vakıt böyle bir yıldızdan koca Amerika titredi. Çoklan gece vakti hanelerini terk ettiler.)

Evet, insan nihayetsiz şeylere muhtaç olduğu hâlde, sermayesi hiç hükmünde bir şey. Hem nihayetsiz musibetlere maruz olduğu hâlde, iktıdarı hıç hukmünde bir şey. Âdeta sermaye ve iktıdarının dairesi, eli nereye yetişirse o kadardır. Fakat emelleri, arzuları ve elemleri ve belâlan ıse; dairesi, gözü, hayali nereye yetişirse ve gıdınceye kadar geniştir.

İşte bu derece âcız ve zayıf, fakir ve muhtaç olan ruh-u beşere ıbadet, tevekkul, tevhıt, teslım ne kadar azîm bir kâr, bir saadet, bir nimet olduğunu, bütün bütün kor olmayan görür, derk eder. Malûmdur kı, zararsız yol,

1. Bkz. Âl-i İmran Suresi 173.

2. Bkz. Âl-i İmran Suresi 173; Enfal Suresi 12.

abid: ibadet eden.
âciz: güçsüz, elli ermez
âdeta: sanki
arz: yer, dünya
arzu: istek.
azim: büyük
bela: büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay
cebanet: korkaklık.
cesaret: yüreklilik, gözüpek lik
daire: alan
dalâlet: hak ve hakikatten dinden ayrılma, sapkınlık.
derece: seviye
derk etme: iyice anlama
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elem: üzüntü, sıkıntı, acı
emel: şiddetli istek, gaye
emniyet-i tamme: sonsuz güven
evham: olmayan bir şeyi olur zannı ile zihne gelen kuruntu lar
fasık: büyük günahları işleyen, günahkâr
feylesof: filozof, felsefeci
hakiki: gerçek.
halde: durumda
hane: ev
harika: imkânların üstünde olan şey
hasenat: hayırlar, iyilik ve güzel likler.
hayali: hayale ait.
hayret: şaşkınlık
hazine-i rahmet: rahmet hazine si
hiç: yok olan, değersiz
hükmünde: kıymetinde
ibadet: kulluk vazifesi
ihtimal: mümkün olma, olabilirlik.
iktıdar: güç, kuvvet
iltica: sığınma
iman: Resul-i Ekremin tebliğ ettiği inanç esaslarını tasdik etmek.
istinat: dayanma, güvenme.
kalpsiz: vicdansız, duygusuz
kar: kazanç.
kudret-i Samedaniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü
küre-i arz: yer küre, dünya
lezzet: tat.
malum: bilinen
maruz olmak: bir şeyden etkileniyor olmak.
menba: kaynak, merkez
meşhur: ünlü, herkesçe bilinen
muhtaç: ihtiyaç duyan.
musahhar: itaat eden, boyun eğen, itaatkar
musibet: belâ, felaket.
münevverulakıl: akılı yalnız bilim ile aydınlanmış olan
münevverulkalp: kalbi nurlanmış, imanla aydınlanmış olan
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: iyilik, ihsan.
Rab: besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah
ruh-u beşer: insan ruhu
saadet: mutluluk.
sermaye: ana para, iş yapabilecek her türlü imkan ve gücü
serseri: başıbozuk
seyyiat: kötülükler, günahlar
tahassun: sığınma, korunma
terk: bırakma, ayrılma
teslim: bir emaneti sahibine verme.
tevekkul: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma
tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna ve Ondan başka ilah olmadığına inanma
ubudiyet: kulluk, kul olduğunu bilip Allah'a itaat etme
vakit: zaman, an

zararlı yola—velev on ihtimalden bir ihtimal ile olsa—tercih edilir. Hâlbuki, meselemiz olan ubudiyet yolu, zararsız olmakla beraber, ondan dokuz ihtimal ile bir saadet-i ebediye hazinesi vardır. Fısk ve sefahat yolu ise—hatta fasıkın itirafıyla dahi—menfaatsiz olduğu hâlde, ondan dokuz ihtimal ile şekavet-i ebediye helâketi bulunduğu, icma ve tevatür derecesinde, hadsız ehl-i ihtisasın ve müşahedenin şahadetiyle sabittir ve ehl-i zevkin ve keşfin ihbaratıyla muhakkaktır.

Elhâsıl: Ahıret gibi, dünya saadeti dahi ibadette ve Allah'a asker olmaktadır. Öyle ise, biz daima [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الطَّاعَةِ وَالتَّوْفِيقِ demeliyiz ve Müslüman olduğumuza şükretmeliyiz.

ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öte dünya
daima: sürekli
derece: seviye
ehl-i ihtisas ve müşahede: şahit olanlar ve uzmanlar
ehl-i zevk ve keşif: Cenab-ı hakkın lütuf ve ihsanı ile bazı hakikatleri bilen manevî zevk sahibi veliler
elhâsıl: kısacası, özetle
fasık: günahkâr
fısk: günah
hadsiz: sınırsız
hâlbuki: oysa ki
halde: durumda.
hamd: Allah'a hamd etme, Onu övme, şükür
hayal: zihinde tasarlanan canlanı dinlan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, hülya
hayırlı: iyilik dolu
hazine: altın, gümüş, mücevher gibi değerli eşya yığını.
helâket: mahvolma, yok olma
ibadet: kulluk vazifesi
icma: bir meselede âlimlerin ittifak etmesi
ihbarat: haber vermeler
ihtimal: mümkün olma, olabilirlik.
İlâh: her şeyin ma'budu olan Allah.
intizam: tertip, düzen.
itaat: söz dinleme
itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek
menfaatsiz: faydasız.
mesele: ehemmiyetli iş
muhakkak: asıl ve gerçeği belli olmuş, doğru
Müslüman: İslâm dinini kabul eden
müşahede: görme, şahit olma
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz saadet.
sabit: kanıtlanmış, İspat edilmiş

1. Emirlerine itaate ve hayırlı işlerde başarıya ulaşırdığı için Allah'a hamd olsun.

sefahat: eğlence ve yasaklara düşkünlük, uçarılık.
şahadet: şahit olma, tanıklık
şekavet-i ebediye: ebedî, sonsuz sıkıntı
şükretmek: memnunluk ifade etmek, minnettarlık.
tercih: bir şeyi üstün tutma
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren nakillerden oluşan haber
ubudiyet: kul olduğunu bilip Allah'a itaat etme.
velev: eğer

Dördüncü Söz

* *Dördüncü Söz* Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلصَّلاةُ عِمَادُ الدِّينِ [1]

NAMAZ ne kadar kıymettar ve muhim, hem ne kadar ucuz ve az bir masraf ile kazanılır, hem namazsız adam ne kadar divane ve zararlı olduğunu iki kere ikı dört eder derecesinde kat'î anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, gör:

Bir zaman, bir büyük hâkim, ıkı hizmetkârını, her birisine yirmi dört altın venp, iki ay uzaklıkta, has ve guzel bir çiftliğine ikamet etmek için gönderiyor. Ve onlara emreder ki:

"Şu para ile yol ve bilet masrafı yapınız. Hem oradakı meskenınıze lâzım bazı şeylen mubayaa edınız. Bır günlük mesafede bir istasyon vardır, hem araba, hem gemi, hem şımendıfer, hem tayyare bulunur. Sermayeye göre binilir."

Ikı hizmetkâr ders aldıktan sonra gıderler. Bınsı bahtıyar idi ki, istasyona kadar bir parça para masraf eder. Fakat, o masraf içinde, efendısının hoşuna gıdecek öyle

hizmetkar: hizmetçi.
ikamet: oturma, yerleşme.
istasyon: durak.
kat'ı: kesin.
kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli.
lâzım: gerekli.
masraf: harcama.
mesafede: uzaklıkta.
mesken: konut, ororulan yer.
mubayaa: satın alma.
muhim: onemlı.
namaz: İslâmın beş şartından bırnsı.
namazsız: namaz kılmayan.
Rahman: tum varlıklann rızıklanrı ve geçım şekllerinl içine alan rahmet sahıbı Allah.
Rahım: çok merhametlı esırge yen, koruyan Allah.
sermaye: ana para.
şımendıfer: demıryolu katarı, tren.
tayyare: uçak.
temsilî: hakıkatı gosteren omek.
zararlı: maddî, manevî kayıp ıçınde olan

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Namaz dının direğidir. (*Keşfü'l Hafa*, 2.3, hadis no: 1621, *Tirmizî*, Iman, 8; *İbnı Mâce*, Fiten, 12; *Müsned*, 5.231, 237.)

bahtıyar: bahtı açık, mes ut.
derece: kadar, kesınlık.
divane: delı, budala.
efendı: buyruğu ve sozu geçen.
emreder: buyruk venr, talımat venr.
hâkim: egemen, hükmeden hâkımıyet sahıbı.
has: ozel.
hıkaye: bir olayın sozlu ve yazılı anlatılması.

güzel bir ticaret elde eder ki, sermayesi birden bine çıkar. Ötekı hızmetkâr bedbaht, sersen olduğundan, istasyona kadar yırmi üç altınını sarf eder. Kumara mumara verip zayı eder. Bir tek altını kalır. Arkadaşı ona der:

"Yahu, şu lıranı bır bilete ver. Tâ, bu uzun yolda yayan ve aç kalmayasın. Hem bizim efendımız kerımdır; belki merhamet eder, ettığin kusuru affeder. Senı de tayyareye bindirirler. Bir günde mahall-i ıkametimize gideriz. Yoksa, ıki aylık bir çolde aç, yayan, yalnız gıtmeye mecbur olursun."

Acaba, şu adam inat edip, o tek lirasını bir define anahtan hükmunde olan bir bilete vermeyip, muvakkat bir lezzet için sefahate sarf etse, gayet akılsız, zararlı, bedbaht olduğunu en akılsız adam dahi anlamaz mı?

Işte ey namazsız adam! Ve ey namazdan hoşlanmayan nefsim!

O hâkım ıse, Rabbimiz, Hâlık'ımızdır.

O ıkı hızmetkâr yolcu ıse, bırı mutedeyyın, namazını şevk ile kılar; diğeri gafil, namazsız ınsanlardır.

O yirmi dört altın ise, yırmi dört saat her gündekı ömurdür.

O has çiftlik ise, Cennettir.

O istasyon ise, kabirdir.

O seyahat ise, kabre, haşre, ebede gıdecek beşer yolculuğudur. Amele gore, takva kuvvetıne gore o uzun

affetmek: bağışlamak
amel: iş, emek
bedbaht: bahtsız, kötu bahtlı, mutsuz
beşer: ınsan.
dahi: bile
define: çok değerlı hazıne
ebed: sonsuzluk.
gafil: gaflette bulunan, ıyı dusunmeyen
gayet: oldukça, son derece
hakim: egemen, hâkımıyet sahibı, ıdare eden Allah'ın ısmı
Halık: "yaratıcı, her şeyı yoktan yaratan" anlamında Allah'ın bir ısmı
has: ozel.
haşır: yenıden dırılıp toplanmak.
hızmetkar: emrınde çalışan
hukmunde: değennde
ınat: sozunde ayak dıreme, dıkıne gıtme
kabir: mezar
Kerim: "ıkram ve ıhsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ısmı
kusur: hata
lezzet: her hangı bir şey karşısında duyulan zevk, haz
mahall-i ıkamet: oturulan yer
mecbur: zorunlu tutulan
merhamet: acımak, şefkat gostermek.
muvakkat: geçıcı
mutedeyyin: dındar
namaz: ıslamın beş şartından bırısı
nefis: kendı şahıs
ömur: yaşama suresı, hayat
Rab: bakan, besleyen, sevk ve ıdare eden Allah
sarf: harcama, masraf
sefahat: eğlence ve yasak şeylere duşkunluk.
sermaye: ana para
serseri: başıboş
seyahat: gezme, yolculuk.
şevk: çok şıddetlı arzu, neşe
takva: butun gunahlardan kendını korumak.
tayyare: uçak.
ticaret: alım, satım ile gelen kazanç.
zayı: elden çıkan, kaybolan

yolu mütefavit derecede katederler. Bir kısım ehl-i takva, berk gibi, bin senelik yolu bir günde keser. Bir kısmı da, hayal gibi, elli bin senelik bir mesafeyi bir günde kateder. Kur'ân-ı Azîmüşşan şu hakikate iki ayetiyle işaret eder.[1]

O bilet ise namazdır. Bir tek saat, beş vakit namaza abdestle kâfi gelir. Acaba, yirmi uç saatini şu kısacık hayat-ı dünyeviyeye sarf eden ve o uzun hayat-ı ebediyeye bir tek saatini sarf etmeyen ne kadar zarar eder, ne kadar nefsine zulmeder, ne kadar hilâf-ı akıl hareket eder! Zira, bin adamın iştirak ettiği bir piyango kumarına yan malını vermek, akıl kabul ederse—hâlbuki, kazanç ihtimali binde birdir–sonra yirmi dortten bir malını yuzde doksan dokuz ihtimal ile kazancı musaddak bir hazine-i ebediyeye vermemek, ne kadar hilâf-ı akıl ve hikmet hareket ettiğini, ne kadar akıldan uzak düştüğünü kendini âkıl zanneden adam anlamaz mı?

Hâlbuki, namazda ruhun, kalbin, aklın buyuk bir rahatı vardır. Hem, cısme de o kadar ağır bir iş değildir. Hem, namaz kılanın dıger mubah dunyevî amelleri, guzel bir niyet ile ibadet hukmunu alır. Bu surette butun sermaye-i omrunu ahirete mal edebilir. Fânî omrunu bir cihette ibka eder.

1. Bkz. Secde Suresi 5 ve Meanc Suresi 4 ayetler.

"O, goklerden yere kadar her işi yerli yerince tedbir ve idare eder. Sonra butun işler sizin gununuzle bin sene kadar uzun olan kıyamet gununde Ona arz edilir." (Secde Suresi, 5.)

"Melekler ve Cebrail, elli bin sene uzunluğunda bir gun olan kıyamet gununde Allah'ın emrini almak uzere Arşa yukselirler." (Meanc Suresi, 4.)

abdest: namaz ve sair ıbadetler oncesinde yapılan temızlık.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öte dunya.
akıl: akıllı.
amel: fiil, ış, emek.
arş: göğun en ust tabakası.
arzedilme: sunulma.
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi.
berk: sımşek.
Cebrail: Dort buyuk melekten vahıy ındırmekle gorevlı olanı.
cihet: yon, taraf.
derece: seviye, mertebe.
dünyevî: dunyaya aıt.
ehl-i takva: Allah'tan korkan emırlerıne bağlı olan dındar kımseler.
fânî: geçıcı, sonu olan.
hadıs: Peygamber Efendımızın genel kural degerındekı soz ve davranışlan.
hakıkat: gerçek.
hayal gibi: çok sur'atlı yol alan.
hayat-ı dunyeviye: dunya hayatı.
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat.
hazine-i ebediye: ebedı hazine, Cennet.
hikmet: İlâhî gaye.
hilâf-ı akıl: akla ters.
hukmunu alma: degerını alma.
ıbadet: kulluk vazıfesı.
ıbka: bâkıleştırme, sonsuzlaştırma.
ıhtımal: mumkun olma, olabıllık.
iman: Resul-i Ekremın tebliğ ettıgı ınanılması gerekli esasları kabul etme.
işaret: hatırlatma, bıldırme.
ıştırak: ortaklık.
kafi: yeterli.
katetmek: aşıp geçmek.
kısım: bolum, kesım.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şanı yuce Kur'an.
mal: dunyada sahıp olunan şeyler, zaman.
mesafe: uzaklık.
musaddak: tasdık ile doğrulanan.
mubah: yeme, ıçme, yurume gibi gunluk davranışlar.
mütefavit: çeşıtlı.
namaz: İslamın beş emrınden bırısı.
nefis: kıstıyı, her zaman kotuluğe goturmeye zorlayan duygu, kendısı.
Rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı, çok bağışlayıcı olan" anlamında Allah'ın bir ısmı.
Rahmân: "sonsuz merhamet ve şefkatle butun varlıkları nıxklandıran" anlamında Allah'ın bir ısmı.
sarf: harcama.
sermaye-i ömür: omur sermayesı.
surette: şekılde.
tedbır: ıdare, çekıp çevırme.
zulmetmek: haksızlık etmek.

* *Beşinci Söz*, Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Beşinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ[1]

NAMAZ kılmak ve büyük günahları işlememek ne derece hakikî bir vazife-i insaniye ve ne kadar fıtrî, münasıp bir netice-i hilkat-i beşeriye olduğunu[2] görmek istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle.

Seferberlikte, bir taburda, biri muallem, vazifeperver, diğeri acemi, nefisperver iki asker beraber bulunuyordu. Vazifeperver nefer talime ve cihada dikkat eder, erzak ve tayınatını hiç düşürmezdi. Çünkü anlamış ki, onu beslemek ve cihazatını vermek, hasta olsa tedavi etmek, hatta indelhace lokmayı ağzına koymaya kadar devletin vazifesidir. Ve onun asıl vazifesi, talim ve cihaddır. Fakat, bazı erzak ve cihazat işlerinde işler· Kazanı kaynatır, karavanayı yıkar, getirir.

Ona sorulsa: "Ne yapıyorsun?"

"Devletin angaryasını çekiyorum," der. Demiyor: "Nafakam için çalışıyorum."

Diğer şikemperver ve acemi nefer ise, talime ve harbe dikkat etmezdi. "O devlet işidir. Bana ne!" derdi.

acemi: tecrübesiz, yabancı, yeni, müptedi
angarya: karşılıksız, ücretsiz olan iş
asıl: temel, kaide, esas.
cihad: Allah yolunda vatan ve din için düşmanla savaşma
cihazat: cihazlar, maddî, manevî aletler, lüzumlu edevat.
erzak: rızıklar, yiyecekler
fıtrî: doğuştan yaratılıştan, fıtrata ait ve yaratılışla ilgili, tabiîlik.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hakikî: gerçek.
harp: savaş
hikâye: olmuş veya olması mümkün olayları yazılı veya sözlü olarak anlatma
indelhace: ihtiyaca göre, ihtiyaç duyulduğunda
karavana: askerlere yemek dağıtmakta kullanılan derince bakır kap
muallem: eğitim görmüş, bilgili
münasip: uygun, denk.
nafaka: yiyecek parası, geçinmek için gerekli olan şey
namaz: İslâmiyetçe günün belirli vakitlerinde yerine getirilen ibadet, dua, beş vakit ibadet
nefer: asker, er
nefisperver: kendini beğenen, nefsini seven
netice-i hilkat-i beşeriye: insanın yaratılışının neticesi
Rahman: tüm varlıkların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah
Rahîm: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah
seferberlik: harbe hazır bulunmaklık
şikemperver: mideye düşkün
tabur: bölüklerden teşekkül eden bir askerî birlik.
takva: Allah korkusu, günahlardan kaçınma
talim: öğretme, yetiştirme, eğitme
tayınat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar
tedavi: iyileştirme
temsilî: hakikatı gösteren örnek, akıla yaklaştıran örnek, sembolik.
vazife: görev, yapılması gerekenler, işler
vazife-i insaniye: insanlık vazifesi, insan olmanın gerektirdiği görev
vazifeperver: vazife sever, çalışmayı sever

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Şüphesiz ki Allah takvaya sarılanlarla, iyilik yapan ve iyi kullukta bulunanlarla beraberdir. (Nahl Suresi, 128.)

2 Bkz. Nisâ Suresi, 31, Şûra Suresi, 37, Necm Suresi, 32.

Daim nafakasını düşünüp, onun peşinde dolaşır, taburu terk eder, çarşıya gider, alış veriş ederdi.

Bir gün, muallem arkadaşı ona dedi:

"Birader, asıl vazifen talim ve muharebedir. Sen onun için buraya getirilmişsin. Padişaha itimat et. O seni aç bırakmaz. O, onun vazifesidir. Hem sen âciz ve fakirsin, her yerde kendini beslettiremezsin. Hem mücahede ve seferberlik zamanıdır. Hem sana, 'Asidir' der, ceza verirler.

"Evet, iki vazife peşimizde görünüyor. Biri padişahın vazifesidir, bazen biz onun angaryasını çekeriz ki, bizi beslemektir; diğeri bizim vazifemizdir, padişah bize teshilât ile yardım eder ki, talim ve harptır."

Acaba o sersem nefer, o mücahit mualleme kulak vermezse, ne kadar tehlikede kalır, anlarsın!

İşte, ey tembel nefsim!

O dalgalı meydan-ı harp, bu dağdağalı dünya hayatıdır.

O taburlara taksım edilen ordu ise cemiyet-i beşeniyedir. Ve o tabur ise şu asrın cemaat-i İslâmiyesidir.

O iki nefer ise, biri feraiz-i diniyesini bilen ve işleyen ve kebairi terk ve gunahları işlememek için nefis ve şeytanla mücahede eden müttakî Müslümandır. Diğeri, Rezzak-ı Hakikî'yi ittiham etmek derecesinde derd-ı maişete

re

feraiz-i diniye: dinin emrettiği farzlar

gunah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dini suç.

harp: savaş.

itimat: güvenme, emniyet etme, bir şeye kalben güvenip dayanma

ittiham: suçlama, suçlu duruma düşürme

kebair: büyük günahlar

meydan-ı harp: harp meydanı, savaş alanı

muallem: eğitim görmüş, bilgili

muharebe: savaşma, harp etme

mücahede: cihad etme, çarpışma, savaş.

mücahit: cihad eden, din için çalışan, din için düşmanla çarpışan.

Müslüman: İslâm dininden olan mü'min, Müslim

müttakî: kendisini Allah'ın sevmediği fena şeylerden koruyan, haramdan ve günahtan çekinen, takva sahibi, dindar.

nafaka: yiyecek parası, geçinmek için gerekli olan şey

nefer: asker, er

nefis: bedenin hissî istekleri; can, kişi, öz varlık, bir şeyin zatı olan kendisi

Rezzak-ı Hakikî: gerçek rızık verici Allah

seferberlik: harbe hazır bulunmaklık.

serseri: başıboş, işi gücü olmayıp boşta dolaşan, haylaz, derbeder, avare

tabur: bölüklerden teşekkül eden bir askerî birlik.

taksim: bölmek, paylaştırmak, kısımlara ayırmak.

talim: öğretme, yetiştirme, eğitme

terk: bırakma, salıverme, vazgeçme

teshilât: kolaylaştırmalar

vazife: görev, yapılması gerekenler, işler

âciz: güçsüz, gücü yetmez olan, becenksiz, elinden gelmez, kabiliyetsiz.

angarya: karşılıksız, ücretsiz olan iş

asi: isyan eden, isyankâr, karşı gelen.

asıl: esas, aslî, temeli, kaidesi

asır: yüzyıl

birader: kardeş

cemaat-i İslâmiye: Müslüman topluluklar, İslâm toplumu

cemiyet-i beşeriye: toplum, insanların oluşturduğu topluluk veya kurumlar

ceza: karşılık.

dağdağalı: gürültülü, patırtılı

daimî: devam eden, devamlı.

derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı

derece: seviye, makam

fakir: muhtaç, ihtiyaç sahibi, düşkün, yoksul, zavallı, biçare

dalıp, feraizı terk eden ve maişet yolunda rast gelen günahlan işleyen fasık-ı hasirdir.

Ve o talım ve talimat ise—başta namaz—ibadettir

Ve o harp ise; nefis ve heva, cin ve ins şeytanlarına karşı mücahede edip günahlardan ve ahlâk-ı rezileden, kalp ve ruhunu, helâket-i ebediyeden kurtarmaktır

Ve o ıkı vazife ise, bırisi hayatı verip beslemektir, dığeri hayatı verene ve besleyene perestiş edıp yalvarmaktır, Ona tevekkul edip emniyet etmektir.

Evet, en parlak bir mu'cize-i sanat-ı Samedâniye ve bir hanka-ı hıkmet-ı Rabbanıye olan hayatı kım vermış, yapmış ise, rızıkla o hayatı besleyen ve idame eden de odur. Ondan başka olmaz! [1]

Delil mi istersin? En zayıf, en aptal hayvan en iyi beslenir—meyve kurtlan ve balıklar gibi Hem en âciz, en nazik mahlûk, en iyi nzkı o yer—çocuklar ve yavrular gibı.

Evet, vasıta-i rızk-ı helâl, ıktıdar ve ihtıyar ıle olmadığını, belki acz ve zaaf ile olduğunu anlamak için balıklar ıle tılkılen, yavrular ile canavarlan, ağaçlar ıle hayvanlan muvazene etmek kâfıdır Demek, derd-i maişet için namazını terk eden,[2] o nefere benzer kı, talımı ve sıpennı bırakıp çarşıda dılencilik eder Fakat namazını kıldıktan sonra, Cenab-ı Rezzak-ı Kerîm'ın matbaha-i rahmetinden tayınatını aramak, başkalara bâr olmamak için kendısi bizzat gıtmek guzeldır, mertlıktır. O dahı bır ıbadettır.

1. Bu manalar için bkz. Bakara Suresi 22 60 En'am Suresi 99 141 142 151 A'raf suresi 32 160 Enfal Suresi 26 Yunus Suresi 31 59 93 Hud Suresi 6 İbrahim Suresi 32 Hıcr Suresi 20 Nahl Suresi 72 112 114 Isra Suresi 70 Ankebut Suresi 17 60 62 Rum Suresi 37, 40 Sebe Suresi 15 24 36 Yâsin Suresi 47 Zumer Suresi 52 Mu'min Suresi 13 64 Fussilet Suresi 10 Şûra Suresi 12 27 Zariyat Suresi 22 58 Cuma Suresi 11 Talak Suresi 3 Mulk Suresi 15 21

2. Bkz Taha Suresi 132 Zariyat Suresi 57-58

aciz güçsüz gücü yetmeyen
acz güçsuzluk, kuvvetsızlık.
ahlak-ı rezile kotu ahlak.
bar yuk, zahmet, eziyet, sıkıntı
bizzat kendısı
canavar zararlı hayvan
Cenab-ı Rezzak-ı Kerîm sınırsız ıkram sahıbı ve butun varlıkların rızkını veren Allah
cin bir cins ateşten yaratılmış olup dunyanın insandan sonra en muhim sakını
delil kanıt, belge
derd-i maişet geçım derdı.
emniyet guven
fasık-ı hasir zarar ve ziyanda olan bilerek gunah ışleyen
feraiz farz kılınan ıbadetler
günah Allah ın emırlerine aykın davranış dını suç.
harika-ı hikmet-ı Rabbaniye her şeyl terbıye eden Allah ın yaratttığı hıkmet harikası
harp savaş.
helaket-i ebediye ebedî mahvoluş ebedı bıtış
heva ıstek, heves nefsın arzusu
ıbadet kulluk vazifesı
ıdame devam ettırme
ıhtıyar ırade kendı ısteğıyle seçme ve hareket etme isteme, arzu etme
ıktıdar guç kuvvet
ins insan
kâfi yeterli.
mahlûk yaratılmış yoktan var edılmış olan
maişet geçınme, geçınış yaşamak ıçın gerekli olan şey
matbaha-ı rahmet Allah ın rahmet mutfağı
mertlik çevıklık yıgıtlık zınde harakettılık.
mu'cize-i sanat-ı Samedaniye hıçbır şeye muhtaç olmayan ve her şey kendısıne muhtaç olan Allah ın sanatının mu'cezesi
muvazene olçululuk, dengelı olma tartma olçme düşunme karşılaştırma
mücahede cıhad etme çarpışma savaş
namaz Gunun beş vaktınde yenıne getırılen ve İslâmın beş şartından bırı olan ıbadet.
nazik terbıyelı zarf ince dayanıksız
nefer asker er
nefis insanı daıma kotuluklere sevk eden duygu
perestiş aşırı bağlılık tapar derecede sevme mukemmel sevgi
rastgelen doğru gelen duzgun gelen
rızık Allah ın herkese lutuf ve ıhsan ettıgı nımeder yıyecekler
siper arkasında saklanılan şey
şeytan her turlu kotuluğu yapan ve teşvik eden kımse
talım oğretme eğıtme
talimat talımler eğıtımler
tayınat erzaklar yıyecekler
terk bırakma salıverme vazgeçme
tevekkül sebeplere sarıldıktan sonra netıcesını Allah'a bırakma neticeye rıza goster me
vasıta-i rızk-ı helâl helâl rızık kazanma aracı sebebı
vazife görev yapılması gerekenler ışler
zaaf zayıflık ıktıdarsızlık, kudretsızlık.

Hem, insan ibadet için halk olunduğunu, fıtratı ve cihazat-ı maneviyesi gösteriyor. Zira, hayat-ı dünyeviyesine lâzım olan amel ve iktidar cihetinde en edna bir serçe kuşuna yetişmez. Fakat, hayat-ı maneviye ve uhreviyesine lâzım olan ilim ve iftikar ile tazarru ve ibadet cihetinde hayvanatın sultanı ve kumandanı hükmündedir.

Demek ey nefsim! Eğer hayat-ı dünyeviyeyi gaye-i maksat yapsan ve ona daim çalışsan, en edna bir serçe kuşunun bir neferi hükmünde olursun. Eğer hayat-ı uhreviyeyi gaye-i maksat yapsan ve şu hayatı dahi ona vesile ve mezraa etsen ve ona göre çalışsan, o vakit hayvanatın büyük bir kumandanı hükmünde ve şu dünyada Cenab-ı Hakkın nazlı ve niyazdar bir abdi, mükerrem ve muhterem bir misafiri olursun.

İşte sana iki yol. İstediğini intihap edebilirsin. Hidayet ve tevfiki Erhamürrâhimîn'den iste.

abd: kul, köle, hizmetçi.
amel: fiil, iş, emek.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihazat-ı maneviye: manevî organlar, hisler ve duygular.
cihetinde: yönünde, yanında, tarafında.
daim: devam eden, devamlı.
edna: en adî, en aşağı.
Erhamürrâhimin: merhamet edenlerin en merhametlisi.
fıtrat: yaratılış, huy, tabiat.
gaye-i maksat: asıl gaye, istediğin amacı.
halk olunmak: yaratılmak, var edilmek.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı uhreviye: âhiret hayatı.
hayvanat: hayvanlar.
hidayet: doğru yol üzere olmak, İslamiyet.
hükmünde: değerinde.
İbadet: kulluk vazifesi.
İftıkar: fakirliğini bilmek, alçak gönüllülük.
İktidar: güç, kuvvet.
İntıhap: seçme, tercih etme.
kumandan: komutan, asker birliğin başındaki rütbeli kişi.
lâzım: gerek, gereklı, lüzumlu.
mezraa: ekilip mahsul alınan yer, tarla.
misafir: konuk, seyahatte olan, yolculuk sırasında birinin evine konan.
muhterem: saygıdeğer, kıymetli ve şerefli kimse.
mükerrem: kerîm olan, hürmet ve tazim olunan.
nazlı: cilveli, naz yapan.
nefer: asker, er.
nefis: arzu ve istekler, meyiller, bedenin hissî istekleri, can, kişi, öz varlık, bir şeyin zatı olan kendisi.
niyazdar: duacı, yalvaran, muhtaç olan.
sultan: hükümdar.
takva: bütün günahlardan kendini korumak, dinin yasak ettiği şeylerden kaçınmak.
tazarru: yakarış, kendi kusurlarını bilip kibirden vazgeçip tevazu ile Allah'a yalvarma.
tevfik: Allah'ın yardımı, başarılı kılması.
vakit: zaman, an.
vesile: sebep, vasıta, fırsat, bahane.

* *Altıncı Söz*, Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir

Altıncı Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ [1]

NEFİS ve malını Cenab-ı Hakka satmak ve Ona abd olmak ve asker olmak ne kadar kârlı bir ticaret, ne kadar şereflı bir rütbe olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciği dinle:

Bir zaman, bir padişah, raiyetinden iki adama, her birisine emaneten birer çiftlik verir ki, içinde fabrika, makine, at, silâh gibi her şey var. Fakat fırtınalı bir muharebe zamanı olduğundan, hiçbir şey kararında kalmaz. Ya mahvolur veya tebeddül eder, gider.

Padişah, o iki nefere, kemal-i merhametinden bir yaver-i ekreminı gonderdi. Gayet merhametkâr bır ferman ile onlara diyordu:

"Elinizde olan emanetimi bana satınız. Tâ sizin için muhafaza edeyim. Beyhude zayı olmasın. Hem, muharebe bittikten sonra size daha güzel bir surette iade edeceğim. Hem, güya o emanet, malınızdır, pek buyuk bır fiyat size vereceğim. Hem, o makine ve fabrikadakı aletler, benım namımla ve benım tezgâhımda işlettırılecek,

abd: kul, kole
alet: araç, makine
beyhude: boşuna, faydasız
Cenab-ı Hak: Allah
emanet: birisine koruması ıçın geçıcı olarak bırakılan şey
ferman: emir, tebliğ
güya: sanki, âdeta
hikâye: olmuş veya olması mumkun olayların yazılı veya sozlu anlatımı
iade etmek: gen vermek, odemek.
işlettirilmek: çalıştırılmak.
kemal-i merhamet: tam ve kusursuz merhamet.
mahvolma: yok olma, harap olma
merhametkâr: merhamet eden, acıyan.
muhafaza: korumak.
muharebe: savaş, harp, savaşma, harp etme
mü'min: ıman eden, inanan
nam: ısım, un, ad
nefer: asker, er
nefis: her zaman kotuluğe meylettıren duygu, kendısi
padişah: hukumdar, sultan
raiyet: halk.
Rahman: tum varlıkların rızıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmet sahıbı Allah
Rahım: çok merhametlı esırgeyen, koruyan Allah
rütbe: derece, makam
surette: şekılde, durumda
şerefli: onurlu, ovunulecek, ustun

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Allah, mu'minlerden canlarını ve mallarını karşılığında onlara Cennet vermek suretiyle satın almıştır. (Tevbe Suresi, 111.)

tebeddül: başkalaşma, değişme
temsilî: hakikatı gosteren ve akla yaklaştıran ornek, sembolık.
tezgah: iş yen, düzen
ticaret: alım satım sonucu el de edılen kazanç.
yaver-i ekrem: en cömert, en yakın dost ve yardımcı olan Hz. Peygamber (a.s.m.)
zayi: kaybolmak, zarar

hem fiyatı, hem ücretleri birden bine yükselecek. Bütün o kân size vereceğim. Hem de, siz âciz ve fakirsiniz. O koca işlerin masarifatını tedarik edemezsiniz. Bütün masarifatı ve levazımatı ben deruhte edeyim. Bütün varidatı ve menfaati size vereceğim. Hem de terhisat zamanına kadar elinizde bırakacağım. İşte beş mertebe kâr içinde kâr.

"Eğer bana satmazsanız, zaten görüyorsunuz ki, hiç kimse elindekini muhafaza edemiyor, herkes gibi elinizden çıkacak. Hem beyhude gidecek, hem o yüksek fiyattan mahrum kalacaksınız. Hem o nazık kıymettar aletler, mizanlar, istimal edilecek şahane madenler ve işler bulmadığından, bütün bütün kıymetten düşecekler. Hem idare ve muhafaza zahmeti ve külfeti başınıza kalacak. Hem, emanette hıyanet cezasını göreceksiniz. İşte beş derece hasaret içinde hasaret. Hem de bana satmak ise, bana asker olup, benim namımla tasarruf etmek demektir. Adî bir esir ve başıbozuğa bedel, âlî bir padişahın has, serbest bir yaver-i askeri olursunuz."

Onlar, şu iltifatı ve fermanı dinledikten sonra, o iki adamdan aklı başında olanı dedi:

"Başüstüne, ben maaliftihar satanım. Hem, bin teşekkür ederim."

Diğeri mağrur, nefsi firavunlaşmış, hodbin, ayyaş; güya ebedî o çiftlikte kalacak gibi, dünya zelzele ve dağdağalarından haben yok. Dedi:

âciz: güçsüz, becerıksiz
adî: basit, sıradan
âlî: yüce, yüksek.
ayyaş: sarhoş
başıbozuk: sorumsuz, düzensiz
bedel: karşılık, yerine
beyhude: boşuna, faydasız
dağdağa: sıkıntı, telâş ve zorluklar
derece: mertebe, kademe, basamak.
deruhte: yapma, yerine getirme
ebedî: sonsuza kadar
emanet: birisine korunması için verilen şey
esir: tutsak, savaşta düşmen eline düşen.
ferman: emir, buyruk.
firavunlaşmak: içlerinde ilâhlık dava edenlerin de bulunduğu eski Mısır hükümdarlarına benzemek.
güya: sanki, âdeta
has: özel, hususî, mahsus
hasaret: zarar, ziyan, kayıp
hıyanet: güveni kötüye kullanma
hodbin: bencil, kıbırlı
iltifat: ilgi, övgü
istimal: kullanma.
kıymet: değer
kıymettar: değerli, pahalı
külfet: yük, zorluk.
levazımat: gerekli olan şeyler
maaliftihar: severek, isteyerek.
maden: asıl, esas kaynak.
mağrur: gururlu, kıbırlı
mahrum kalmak: kaybetmek, ele geçememek.
masarifat: harcamalar.
menfaat: fayda
mertebe: kademe
mertebe: mevki, makam
mizan: terazi, ölçü.
muhafaza: korumak
nam: isim, ün, ad
nazık: ince, dayanıksız.
nefis: her zaman kötülüğe meyletiren duygu, kendisi
padişah: hükümdar, sultan
serbest: hür, kendi başına
şahane: pek güzel, çok iyi
tasarruf: idare etme, kullanma
tedarik: sağlama, karşılama.
terhisat: serbest kalma, görevi bitirme
varidat: gelirler
yaver-i asker: asker yardımcı
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zelzele: deprem, sarsıntı

"Yok yok, padişah kimdir? Ben mülkümü satmam, keyfimi bozmam."

Biraz zaman sonra, birinci adam öyle bir mertebeye çıktı ki, herkes hâline gıpta ederdi. Padişahın lutfuna mazhar olmuş, has sarayında saadetle yaşıyor. Diğeri öyle bir hale giriftar olmuş ki; hem herkes ona acıyor, hem "Müstahak!" diyor. Çünkü hatasının neticesi olarak hem saadetı ve mülkü gitmiş, hem ceza ve azap çekiyor.

İşte, ey nefs-i purheves! Şu misalin durbunu ile hakikatın yüzüne bak.

Amma, o padişah ise, ezel ebed sultanı olan Rabbın, Hâlık'ındır.

Ve o çiftlikler, makineler, aletler, mizanlar ise, senin daire-i hayatın içındekı mâmelekin ve o mâmelekin içindeki cisim, ruh ve kalbin ve onlar içindeki göz ve dil, akıl ve hayal gibı zahırî ve bâtınî hasselerndır.

Ve o yaver-i ekrem ıse, Resul-i Kerîm'dir.

Ve o ferman-ı ahkem ise, Kur'ân-ı Hakîm'dir ki, bahsınde bulunduğumuz ticaret-ı azîmeyi şu ayetle ılân ediyor:

[1] إِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

Ve o dalgalı muharebe meydanı ise, şu fırtınalı dünya yuzüdür ki; durmuyor, donüyor, bozuluyor ve her insanın aklına şu fikri veriyor: "Madem her şey elimizden çıkacak, fânî olup kaybolacak. Acaba bâkîye tebdil edıp,

ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
azap: ceza, eziyet.
bahıs: konu
bâkı: ebedî, daımı, olmez, sonsuz
bâtını: ıçe aıt, ıçte olan
cısım: beden
daıre-ı hayat: hayat dairesı
dürbün: uzağı gormeye yarayan alet
ebed: sonsuzluk.
ezel: geçmış ve geleceğı bırlıkte kapsama, zamanla sınırlı olmama
fânî: geçıcı, son bulan
ferman-ı ahkem: kuvvetlı emır
gıpta etmek. ımrenmek, ozenmek.
gırıftar: tutulmuş, yakalanmış
hakıkat: gerçek
Halık: her şeyı yoktan yaratan Allah
has: ozel, hususı
hasse: duygu
hayal: zıhınde tasarlanan, duş.
keyıf: memnunluk, neşe
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve fayda lar bulunan Kur'an
lütuf: hoşluk, ıyılık.
mamelek: sahıp olunan şey
mazhar olmak. ulaşma, kavuşmak
mertebe: mevkı, makam
misal: omek.
mizan: terazi, olçu
muharebe: savaş, harp
mü'mın: Allah a ınanan.
mülk: mal.
müstahak: hak eden.
nefs-ı purheves: ıstek ve arzularla dolu nefıs
netıce. sonuç
Rab: besleyen, yetıştıren, terbıye eden Allah
Resul-i Kerîm: Peygamberımız Aleyhıssalâtu Vesselâm
saadet: mutluluk.
sultan: hukumdar, saltanat sahıbı
suret: tarz, usul, yol
tebdıl: degıştırme
tıcaret-ı azıme: buyuk tıcaret.
yaver-i ekrem: Cenab-ı Hak kın emrınde calışan, en makbul ve comert memuru
zahırî: dışa, maddî yuze aıt.

1. Allah, mu mınlerden canlarını ve mallarını, karşılığında onlara Cennet vermek suretiyle satın almıştır. (Tevbe Suresi, 111.)

ibka etmek çaresi yok mu?" deyip düşünürken, birden semavî seda-i Kur'ân işitiliyor.

Der: "Evet, var. Hem, beş mertebe kârlı bir surette güzel ve rahat bir çaresi var."

Sual: Nedir?

Elcevap: Emaneti Sahib-i Hakikî'sine satmak. İşte o satışta beş derece kâr içinde kâr var.

Birinci kâr: Fânî mal beka bulur. Çünkü Kayyum-u Bâkî olan Zat-ı Zülcelâl'e verilen ve Onun yolunda sarf edilen şu ömr-ü zail, bâkîye inkılâp eder. Bâkî meyveler verir. O vakit, ömür dakıkaları, âdeta tohumlar, çekirdekler hükmünde, zahiren fena bulur, çürür. Fakat, âlem-ı bekada saadet çiçekleri açarlar ve sümbullenirler. Ve âlem-ı berzahta ziyadar, munis birer manzara olurlar.

İkinci kâr: Cennet gibi bir fiyat veriliyor.

Üçüncü kâr: Her aza ve hasselenn kıymeti, birden bine çıkar. Meselâ, akıl bır alettir. Eğer Cenab-ı Hakka satmayıp, belkı nefis hesabına çalıştırsan, öyle meş'um ve müz'iç ve muacciz bir alet olur ki, geçmiş zamanın âlâm-ı hazınânesını ve gelecek zamanın ehval-i muhavvifânesıni senin bu bîçare başına yükletecek yümünsüz ve muzır bır alet derekesıne ıner. Işte bunun ıçındır ki, fasık adam, aklın iz'aç ve tacizinden kurtulmak için galiben ya sarhoşluğa veya eğlenceye kaçar. Eğer Malık-ı Hakikî'sine satılsa ve Onun hesabına çalıştırsan, akıl öyle tılsımlı bir anahtar olur kı, şu kâınatta olan nıhayetsız rahmet

ehval-ı muhavvifane: ürperten dehşet veren korkular
âlâm-ı hazinane: hüzün verıcı uzüntü verıcı acılar, elemler
âlem-ı beka: sonsuzluk âlemı ahıret.
alem-i berzah: olenlenn kıyamete kadar bulundukları âlem
bakı: kalıcı sonsuz olumsuz
beka: devamlılık, sonsuzluk.
bıçare: çaresiz zavallı
dereke: mertebe seviye
elcevap: cevap
emanet: birısıne koruması ıçın verilen şey
fânı: geçıcı
fasık: günahkâr, büyük günahlan ışleyen
fená bulmak: son bulmak.
galiben: genellikle çoğunlukla
hasse: duygu

ıbka: sonsuzlaştırma
inkılap: dönüşme, değişme
iz'aç: rahatsız etme, bunaltma
kâınat: bütün varlıklar, dünya
Kayyum-u Bâkî: sonsuz ve varlığının devamı ıçın hıçbır şeye muhtaç olmayıp, her şeyı ayakta tutan Allah
kıymet: değer
Malık-ı Hakikî: her şeyın gerçek sahıbı olan Allah
mertebe: derece, katbekat.
meş'um: kötü, uğursuz
muacciz: sıkıcı, rahatsız edıcı, bıktırıcı
munis: cana yakın, sevımlı
muzır: zıyan veren, zararlı
müz'iç: eza veren, sıkıntılı.
nefis: her zaman kötülüğe meyletturen duygu, kendı
nihayetsiz: sonsuz.
ömr-ü zail: geçıcı, yok olup gıden ömür
rahmet: şefkat etme, esırgeme
saadet: mutluluk.
Sahib-i Hakikî: eşyanın gerçek sahıbı olan Allah
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
seda-i Kur'an: Kur'ân ın sesı
semavî: Cenab ı Hak tarafından gondenlen gökten gelen
sual: soru
suret: tarz, yol, usul
taciz: rahatsızlık vetme, ıncıtme
tılsım: sırlı, sıhrlı
yümünsüz: bereketsız, kuvvetsız
zahıren: gorunuşte
Zat-ı Zülcelal: celâl ve büyukluk sahıbı zat, Allah
ziyadar: ışıklı

hazinelerini ve hikmet definelerini açar. Ve bununla sahibini, saadet-i ebediyeye müheyya eden bir mürşid-i Rabbanî derecesine çıkar.

Meselâ, göz, bir hassedir ki, ruh bu âlemi o pencere ile seyreder. Eğer Cenab-ı Hakka satmayıp, belki nefis hesabına çalıştırsan, geçici, devamsız bazı güzellikleri, manzaraları seyir ile şehvet ve heves-i nefsaniyeye bir kavvat derekesinde bir hizmetkâr olur. Eğer gözü, gözün Sâni-i Basîr'ine satsan ve Onun hesabına ve izni dairesinde çalıştırsan, o zaman şu göz, şu kitab-ı kebîr-i kâinatın bir mütalâacısı ve şu âlemdeki mu'cizat-ı sanat-ı Rabbaniyenin bir seyircisi ve şu küre-i arz bahçesindeki rahmet çiçeklerinin mübarek bir arısı derecesine çıkar.

Meselâ, dildeki kuvve-i zaikayı Fâtır-ı Hakîm'ine satmazsan, belki nefis hesabına, mide namına çalıştırsan, o vakit midenin tavlasına ve fabrikasına bir kapıcı derekesine iner, sukut eder. Eğer Rezzak-ı Kerîm'e satsan, o zaman dildeki kuvve-i zaika, rahmet-i İlâhiye hazinelerinin bir nazır-ı mahiri ve kudret-i Samedâniye matbahlarının bir müfettiş-i şakiri rütbesine çıkar.

İşte ey akıl, dikkat et! Meş'um bir alet nerede, kâinat anahtarı nerede?

Ey göz, güzel bak! Adî bir kavvat nerede, kütüphane-i İlâhînin mütefennin bir nazırı nerede?

Ve ey dil, iyi tat! Bir tavla kapıcısı ve bir fabrika yasakçısı nerede, hazine-ı hassa-ı rahmet nazırı nerede?

adî: basit, normal
alem: dünya, cihan
define: saklı ve gömülü kıymetli ve değerli şeyler
derece: seviye, makam
dereke: aşağı mertebe, alt derece, negatif seviye
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah
hasse: duyu organı
hazine-i hassa-i rahmet: yalnızca Allah'a ait olan rahmet hazinesi
heves-i nefsaniye: nefse ait istekler
hikmet: ilim, İlâhî gaye
hizmetkâr: hizmetçi
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kavvat: kendisindeki bir emaneti başkasına peşkeş çeken, satan
kitab-ı kebîr-i kâinat: büyük bir kitap gibi manalar ve hikmetler ifade eden kâinat
kudret-i Samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü
kuvve-i zaika: tat alma duyusu, dil
küre-i arz: yerküre, dünya
kütüphane-i İlâhî: Allah'ın yarattığı bütün varlıkların tanıtıldığı kütüphane, tabiat
matbah: mutfak
meş'um: kötü, uğursuz
mu'cizat-ı sanat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın sanat mucizeleri
mübarek: uğurlu, hayırlı
müfettiş-i şakir: verilen nimetlere şükreden müfettiş
müheyya etmek: hazır hale getirmek
mürşid-i Rabbanî: her şeyi terbiye, sevk ve idare eden Allah'a yönelten yol gösterici
mütalâacı: bir şeyi etraflıca inceleyen, düşünen ve okuyan
mütefennin: fen bilgisi olan, fenlerden anlayan
nazır-ı mahir: kabiliyetli nezaretçi, bakıcı
nazır: yardımcı, yöneten
nefis: kötülüğü isteyen, ona yönlendiren, iyilikten alıkoyan güç
rahmet: şefkat etme, esirgeme
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti
Rezzak-ı Kerîm: İkram sahibi olan rızık verici Cenab-ı Hak
rütbe: derece, makam
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, Cennet hayatı
Sâni-i Basîr: her şeyi hakkıyla gören ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sukut: düşüş, alçalış
şehvet: cinsî istek, iştiha
tavla: at ahırı

Ve daha bunlar gibi başka aletleri ve azalan kıyas etsen anlarsın ki, hakikaten mü'min Cennete lâyık ve kâfir Cehenneme muvafık bir mahiyet kesb eder. Ve onların her biri öyle bir kıymet almalarının sebebi, mü'min, imanıyla Hâlık'ının emanetini, Onun namına ve izni dairesinde istimal etmesidir. Ve kâfir, hıyanet edip nefs-i emmare hesabına çalıştırmasıdır.

Dördüncü kâr: İnsan zayıftır, belâlan çok; fakirdir, ihtiyacı pek ziyade; âcizdir, hayat yüku pek ağır. Eğer Kadîr-i Zülcelâl'e dayanıp tevekkül etmezse ve itimat edip teslim olmazsa, vicdanı daim azap içinde kalır. Semeresiz meşakkatler, elemler, teessüfler onu boğar; ya sarhoş veya canavar eder.

Beşinci kâr: Bütün o aza ve aletlerin ibadeti ve tesbihatı ve o yüksek ücretleri en muhtaç olduğun bir zamanda Cennet yemişleri suretinde sana verileceğine, ehl-i zevk ve keşif ve ehl-i ihtisas ve muşahede, ittifak etmişler.

İşte bu beş mertebe kârlı ticareti yapmazsan, şu kârlardan mahrumiyetten başka, beş derece hasaret içinde hasarete düşeceksin.

Birinci hasaret: O kadar sevdiğin mal ve evlât ve perestiş ettiğin nefis ve heva ve meftun olduğun gençlik ve hayat zayı olup kaybolacak. Senin elinden çıkacaklar. Fakat günahlarını, elemlerini sana bırakıp boynuna yüklemeyecekler.

hasaret: zarar, ziyan
hayat: içinde yaşanılan şartlar
heva: istek, heves, nefsin arzusu
hıyanet: güveni kötüye kullanmak, suiistimal etmek
ibadet: kulluk vazifesi
iman: Allah'a ve indirdiklerine inanma
istimal: kullanma
itimat: güvenme, emniyet etme
ittifak: fikir birliği
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kesb: kazanma
kıyas: benzetme, karşılaştırma, mukayese etme.
kıymet: değer
mahiyet: durum, şekil, esas
mahrumiyet: yoksun kalmak, mahrum olmak.
meftun: âşık, tutkun
mertebe: derece, makam
meşakkat: sıkıntı, zorluk.
muhtaç olmak: gerek duymak
muvafık: uygun olan, uyan
mu'min: Allah'a inanan
nam: isim, ün
nefis: bedenî canlılık, yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan istek.
nefs-i emmare: kötülüğü teşvik eden nefis
perestiş: aşırı bağlılık
semeresiz: neticesiz, sonuçsuz.
suret: şekil
teessüf: üzülme, pişmanlık.
tesbihat: tesbihler, Allah'ı bütün eksik sıfatlardan uzak tutmalar, onun şanını yüceltmeler
teslim: bırakma, terk etme.
tevekkül: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen manevî his
zayı: elden çıkan, kayıp olma
ziyade: fazla, çok

âcız: güçsüz, gücü yetmez olan
alet: vasıta, uzuv
aza: bedenin her bir uzvu.
azap: ceza, sıkıntı
belâ: musibet, sıkıntılı durum
Cehennem: âhirettekî azap yeri
ehl-i ihtisas ve müşahede: ilimlerde gelişmiş ve sırları açmaya gayret eden bilim adamları
ehl-i zevk ve keşif: Allah'ın ince sırlarını öğrenmeyi zevk edenler, sevenler, veliler
elem: acı, keder, dert, kaygı, üzüntü
emanet: korunması için verilen şey
günah: kötülük, haram
hakikaten: gerçekten
Hâlık: yoktan var eden yaratıcı olan Allah

İkinci hasaret: Emanette hıyanet cezasını çekeceksin. Çünkü, en kıymettar aletleri en kıymetsiz şeylerde sarf edip nefsine zulmettin.

Üçüncü hasaret: Bütün o kıymettar cihazat-ı insaniyeyi hayvanlıktan çok aşağı bir derekeye düşürüp, hikmet-ı İlâhiyeye iftira ve zulmettin.

Dördüncü hasaret: Acz ve fakrın ile beraber, o pek ağır hayat yükünü zayıf beline yükleyip, zeval ve firak sillesi altında daim vaveylâ edeceksin.

Beşinci hasaret: Hayat-ı ebediye esasatını ve saadet-i uhreviye levazımatını tedarik etmek için verilen akıl, kalp, göz ve dil gibi güzel hediye-i Rahmaniyeyi Cehennem kapılarını sana açacak çirkin bir surete çevirmektir.

Şimdi satmaya bakacağız. Acaba, o kadar ağır bir şey midir ki, çoklan satmaktan kaçıyorlar? Yok! Kat'a ve asla! Hiç öyle ağırlığı yoktur. Zira, helâl dairesi genişdir, keyfe kâfi gelir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur. Ferâiz-i İlâhiye ise hafiftir, azdır. Allah'a abd ve asker olmak öyle lezzetli bir şereftir ki, tarif edilmez. Vazife ise, yalnız bir asker gibi, Allah namına işlemeli, başlamalı. Ve Allah hesabıyla vermeli ve almalı. Ve izni ve kanunu dairesinde hareket etmeli, sükûnet bulmalı. Kusur etse istiğfar etmeli. "Yâ Rab, kusurumuzu affet. Bizi Kendine kul kabul et. Emanetini kabzetmek zamanına kadar bizi emanette emin kıl. Âmin!" demeli ve Ona yalvarmalı.

* * *

abd: kul, yaratıcısına ibadet eden
acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
alet: vasıta, araç, makine
âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" manasında duadan sonra söylenir
asla: hiç bir zaman, kesinlikle.
cihazat-ı insaniye: İnsandaki maddî ve manevî organlar
daim: devamlı.
dereke: alt derece, düşük seviye.
emanet: birisine koruması için verilen şey
emin: emniyette, koruma altında
esasat: esaslar, temeller, prensipler
fakr: ihtiyaç, yoksulluk.
ferâiz-i İlâhiye: Allah'ın emirleri.
firak: ayrılık, ayrılma.
hafif: ağır olmayan
haram: İslâmiyetçe yasaklanan iş ve şeyler
hasaret: zarar, ziyan, kayıp
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat
hediye-i Rahmaniye: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah'ın verdiği nimetler
helal dairesi: İslâmiyetçe yasaklanmayan her şey
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi bir sebebe bağlaması.
hıyanet: hainlik, vefasızlık.
iftira: yalan yere birisini suçlu göstermek, birisine suç atmak.
istiğfar: Cenab-ı Allah'tan kusurların affedilmesini, günahların bağışlanmasını isteme
kabzetmek: almak, tutmak.
kâfi: yeterli
kat'a: asla, kesinlikle
keyif: hoşlanma, memnunluk
kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli
kusur: hata, yanlış
levazımat: gerekli olan şeyler
nefis: kendi, şahıs
saadet-i uhreviye: ahiret saadeti, huzuru
sarf: harcama
sille: tokat.
suret: şekil
sükûnet: rahat, huzur, dinginlik,
tedarik: hazırlama, sağlama, karşılama
vaveylâ: çığlık, feryat
vazife: görev
yümün: kuvvetli, uğur, bereket.
zeval: sona erme, yok olma
zulüm: haksızlık, eziyet.

Yedinci Söz

* *Yedinci Söz*, Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir

Şu kâinatın tılsım-ı muğlâkını açan,

[1] آمَنْتُ بِاللهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ ruh-u beşer için saadet kapısını fetheden, ne kadar kıymettar iki tılsım-ı müşkulküşa olduğunu, ve sabır ile Hâlık'ına tevekkül ve iltıca ve şükür ile Rezzak'ından sual ve dua, ne kadar nafi ve tiryak gibi iki ilâç olduğunu; ve Kur'ân'ı dinlemek, hükmüne inkıyat etmek, namazı kılmak, kebairi terk etmek ebedulâbâd yolculuğunda ne kadar mühim, değerli, revnaktar bir bilet, bir zâd-ı ahıret, bir nur-u kabir olduğunu anlamak istersen, şu temsîlî hikâyeciğe bak, dinle:

Bir zaman, bir asker, meydan-ı harp ve imtihanda, kâr ve zarar deveranında pek müthiş bir vaziyete düşer. Şöyle ki,

Sağ ve sol iki tarafından dehşetli derin iki yara ile yaralı ve arkasında cesim bir aslan ona saldırmak için bekliyor gibi duruyor. Ve gözü önünde bir darağacı dikilmiş. Bütün sevdiklerini asıp mahvediyor. Onu da bekliyor. Hem, bu hâlı ile beraber, uzun bir yolculuğu var, nefyediliyor.

O bîçare, şu dehşet içinde me'yusâne düşünürken, sağ cihetinde Hızır gibi bir hayırhah, nuranî bir zat peyda olur, ona der:

1 Allah'ın varlığına, birliğine ve ahiret gününe iman ettim.

Hızır: Hz. Hızır
iltıca: sığınma.
imtihan: sınav
inkıyat: boyun eğmek, itaat etmek.
kâinat: Allah'ın dışında var olan her şey
kebair: büyük günahlar
kıymettar: değerli, pahalı
mahvetmek: yok etmek, silmek.
meydan-ı harp: savaş alanı
me'yusâne: umutsuzca, üzülerek
mühim: önemli
müthiş: dehşet veren
nafi: menfaatli, faydalı, şifalı
namaz: belli vakitlerde yapılan ibadet.
nefiy: sürgün etme
nuranî: nurlu
nur-u kabir: kabir nuru, ışığı
peyda: meydana çıkmak.
revnaktar: göz alıcı bir parlaklık ve güzellikte.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren Allah
ruh-u beşer: insan ruhu
saadet: mutluluk.
sabır: dayanma, katlanma
sual: isteme, sorma
sual ve dua: arzu ve istek
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
temsîl: örnek, benzetme
tevekkul: sebeplere sarıldıktan sonra netücesini Allah'a bırakma
tılsım-ı muğlâk: bu âlemin gizli ve sır perdesi ile kaplı yönleri
tılsım-ı müşkulküşa: zor açılabilen tılsım, zor çözülen şifre
tıryak: ilaç, panzehir
vaziyet: durum
zâd-ı ahıret: ahiret azığı
zat: kişi

bîçare: çaresiz
cesim: büyük ve kocaman.
cihet: yön, taraf
darağacı: idam ipinin yapıldığı sehpa
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedulabâd: ahiret, ebedî hayat.
fetih: elde etme, kazanma, açma
Hâlık: yaratıcı
hayırhah: iyilik isteyen

"Me'yus olma! Sana iki tılsım verip öğreteceğim. Güzelce istimal etsen, o aslan sana musahhar bir at olur. Hem, o darağacı sana keyif ve tenezzüh için hoş bir salıncağa döner. Hem, sana iki ilâç vereceğim. Güzelce istimal etsen, o iki müteaffin yaralanın, iki güzel kokulu gül-ü Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm denilen lâtif çiçeğe inkılâp ederler. Hem, sana bir bilet vereceğim. Onunla, uçar gibi, bir senelik bir yolu bir günde kesersin. İşte, eğer inanmıyorsan, bir parça tecrübe et, tâ doğru olduğunu anlayasın."

Hakikaten bir parça tecrübe ettı. Doğru olduğunu tasdik ettı.

Evet, ben, yanı şu bîçare Saıd dahı bunu tasdık ederim. Çünkü, biraz tecrübe ettim, pek doğru gördüm.

Bundan sonra birden gördü kı, sol cıhetınden şeytan gıbı dessas, ayyaş, aldatıcı bir adam çok zıynetler, süslü suretler, fanteziyeler, müskırler beraber olduğu hâlde geldı. Karşısında durdu. Ona dedı:

"Hey arkadaş! Gel, gel. Beraber işret edip keyfedelım. Şu güzel kız suretlerine bakalım. Şu hoş şarkılan dinleyelim. Şu tatlı yemekleri yiyelim. Hâ, hâ, nedir ağzında gızlı okuyorsun?"

"Bır tılsım."

"Bırak şu anlaşılmaz işi. Hazır keyfimizi bozmayalım. Hâ, şu ellerindeki nedir?"

"Bır ılâc."

ayyaş: sarhoş.
bıçare: çâresiz.
cihet: yon, taraf.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıklan sehpa.
dessas: aldatıcı, sahtekâr.
fantezi: kaide dışı istekler, arzular.
gül-ü Muhammedî: kırmızı renkli bir gul çeşıdı.
hakıkaten: gerçekten.
ınkılap: donuşme.
istimal: kullanma.
işret: içkı içmek.
keşmek: yol almak, bıtırmek.
keyif: neşe, rahatlık, hoşlanma, memnunluk.
lâtif: guzel, hoş.
me'yus olmak: umıtsızlığe düşmek, uzulmek.
musahhar: emır altında olan, ıtaatkar.
müskır: sarhoş edıcı ıçkı.
müteaffin: kokuşmuş.
suret: resım, şekıl.
tasdik: onaylama.
tecrube: deneme.
tenezzuh: gezıntı.
tılsım: herkesin bilip çozemediği gızlı şıfre.
ziynet: süs.

"At şunu. Sağlamsın. Neyin var? Alkış zamanıdır. Hâ, şu beş nişanlı kâğıt nedir?"

"Bir bilet. Bir tayınat senedi."

"Yırt bunları. Şu güzel bahar mevsiminde yolculuk bizim nemize lâzım" der. Her bir desise ile onu iknaa çalışır. Hatta o bîçare ona biraz meyleder.

Evet, insan aldanır. Ben de öyle bir dessasa aldandım.

Birden sağ cihetinden, ra'd gibi bir ses gelir. Der:

"Sakın aldanma! Ve o dessasa de ki: 'Eğer arkamdaki aslanı öldürüp, önümdeki darağacını kaldırıp, sağ ve solumdaki yaraları defedip peşimdeki yolculuğu menedecek bir çare sende varsa, bulursan; haydı yap, göster, görelim. Sonra de, "Gel keyfedelim." Yoksa sus, hey sersem!' Tâ, Hızır gibi bu zat-ı semavî, dediğini desin."

İşte ey gençliğinde gülmüş, şimdi güldüğüne ağlayan nefsim! Bil:

O bîçare asker ise, sensin ve insandır.

Ve o aslan ise eceldir.

Ve o darağacı ise, ölüm ve zeval ve firaktır ki; gece gündüzün dönmesinde her dost veda eder, kaybolur.

Ve o iki yara ise; birisi, müz'iç ve hadsiz bir acz-i beşerî, diğeri elîm, nihayetsiz bir fakr-ı insanîdir.

Ve o nefiy ve yolculuk ise, âlem-i ervahtan, rahm-ı maderden, sabavetten, ihtıyarlıktan, dunyadan, kabirden, berzahtan, haşirden, Sırattan geçer bir uzun sefer-i ımtıhandır.

acz-i beşerî: insanlığa ait güçsuzluk, zaaf.
âlem-i ervah: ruhlar alemi.
alkış zamanı: neşe, sevinç, eğlence zamanı.
berzah: ölümden sonra kıyamete kadar yaşanacak âlem.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön, taraf.
çare: çıkış yolu, tedbir.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıklan sehpa.
defetme: uzaklaştırma, itme, kovma.
desise: hile, oyun.
dessas: aldatıcı, kandırıcı.
ecel: ölüm.
elîm: acı veren, üzüntü veren.
fakr-ı insanî: insanın yapısında ve yaratılışında olan yoksulluk.
firak: ayrılık, ayrılma.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haşir: insanların öldükten sonra tekrar dirilip bir yerde toplanmalan.
Hızır: Hz. Hızır.
İkna: inandırmak.
kabir: mezar.
menetmek: başından savmak, engellemek.
meyil: yönelme, eğilim.
müz'iç: rahatsız eden, sıkıntı veren.
nefis: kendi.
nefiy: sürgün.
nişanlı: işaretli.
ra'd: gök gürültüsü.
rahm-ı mader: ana rahmi.
sabavet: çocukluk.
sefer-i ımtıhan: imtihan yolculuğu.
senet: evrak, vesika.
sersem: dengesiz, ölçüsüz.
sırat: Cennete gidebilmek için herkesin üzerinden geçmek zorunda olduğu ve Cehennem üzerine kurulmuş olan köprü.
tayınat: erzak, yiyecek.
zat-ı semavî: yüce zat, yüksek zat.
zeval: sona erme, yok olma.

Ve o iki tılsım ise, Cenab-ı Hakka iman ve ahirete imandır. Evet, şu kudsî tılsım ile ölüm, insan-ı mü'mini zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana, huzur-u Rahman'a götüren bir musahhar at ve Burak suretini alır. Onun içindir ki, ölümün hakikatini gören kâmil insanlar, ölümü sevmişler. Daha ölüm gelmeden ölmek istemişler.[1]

Hem zeval ve firak, memat ve vefat ve darağacı olan mürur-u zaman, o iman tılsımı ile, Sâni-i Zülcelâl'ın taze taze, renk renk, çeşit çeşit mu'cizat-ı nakşını, havarik-ı kudretini, tecelliyat-ı rahmetini, kemal-i lezzetle seyir ve temaşaya vasıta suretini alır. Evet, güneşin nurundaki renklen gösteren âyinelerin tebeddül edip tazelenmesi ve sinema perdelerinin değişmesi daha hoş, daha güzel manzaralar teşkil eder.

Ve o ıkı ilâç ise, bın sabır ıle tevekkuldur. Hâlık'ının kudretine istinat, hikmetine itimattır. Öyle mı? Evet, emr-i[2] كُنْ فَيَكُونُ 'e malik bir Sultan-ı Cihan'a acz tezkeresiyle istinat eden bir adamın ne pervası olabilir? Zira, en müthış bir musibet karşısında,[3] اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُونَ deyip, itminan-ı kalp ıle Rabb-i Rahîm'ine ıtımat eder.

Evet, ârif-i billâh, aczden, mehafetullahtan telezzüz eder. Evet, havfta lezzet vardır. Eğer bır yaşındakı bır çocuğun aklı bulunsa ve ondan sual edilse: "En leziz ve en tatlı hâletin nedir?" Belki diyecek: "Aczımı, zaafımı anlayıp, validemin tatlı tokadından korkarak, yine validemin şefkatlı sınesine sığındığım hâlettir."

1 Bkz. Yusuf Suresi, 101.
2 "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)
3 Biz Allah'ın kullarıyız, sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi, 156.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
âhret: kıyametten sonra kurulacak ebedî âlem.
ârif-i billâh: Allah'ı tanıyan, bilen kimse.
bostan-ı cinan: Cennet bahçeleri.
Burak: Cennete mahsus bir binek.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.
emr-i كُنْ فَيَكُونُ: verildiği anda mutlaka yerine getirilen "Ol!" emri. Allah'ın gücü, kudreti.
firak: ayrılık.
hakîkat: gerçek.
hâlet: durum, hâl, vaziyet.
Hâlık: yoktan var eden yaratıcı olan Allah.
havarik-ı kudret: Allah'ın kudretinin olağanüstü eserleri.
havf: korku, korkma.
hikmet: ilim, iyilik.
huzur-u Rahman: Rahman'ın huzuru.
iman: inanç.
insan-ı mü'min: inançlı insan.
istinat: dayanma, güvenme.
itimat: güvenme, emniyet etme.
itminan-ı kalp: kalben emin oluş.
kâmil: olgun, kemal sahibi.
kemal-i lezzet: tam lezzet.
kudret: güç, takat.
kudsî: mukaddes, yüce, temiz.
leziz: tatlı, zevkli, lezzetli.
lezzet: tat, zevk.
mâlik: sahip olan.
mehafetullah: Allah korkusu.
memat: ölüm.
mu'cizat-ı nakış: süslemedeki mu'cizeler.
musahhar: emre verilmiş, uysal.
musîbet: belâ, felâket.
mürur-u zaman: zaman aşımı.
müthış: dehşet veren, korkutan.
perva: korku.
Rabb-i Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi ve her şeyi terbiye eden Allah.
sabır: dayanma, katlanma.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükleri sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
seyir: ibret için bakma, gezip görme.
sine: göğüs.
sual etmek: sormak.
Sultan-ı Cihan: cihanın sultanı olan Allah.
suretini: şeklini, durumunu.
şefkat: safi sevgi besleme.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tecelliyat-ı rahmet: rahmet tecellileri, görüntüleri.
telezzüz: tat ve zevk almak.
temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek.
teşkil etme: meydana getirme, oluşturma.
tevekkul: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma.
tezkere: belge.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
valide: anne.
vasıta: neden, sebep.
vefat: ölüm.
zaaf: iktidarsızlık, kudretsizlik, zayıflık.
zeval: sona erme, yok olma.
zından-ı dünya: dünyanın ehl-i iman için Cennete nispeten zindan hükmündeki hayatı.
zira: çünkü.

Hâlbuki bütün validelerin şefkatleri, ancak bir lem'a-i tecelli-i rahmettir.[1] Onun içindir ki, kâmil insanlar aczde ve havfullahta öyle bir lezzet bulmuşlar ki, kendi havl ve kuvvetlerinden şiddetle teberri edip, Allah'a acz ile sığınmışlar. Aczi ve havfı kendilerine şefaatçi yapmışlar.

Diğer ilâç ise, şükür ve kanaat ile talep ve dua ve Rezzak-ı Rahîm'in rahmetine itimattır. Öyle mi? Evet, bütün yeryüzünü bir sofra-i nimet eden ve bahar mevsimini bir çiçek destesi yapan ve o sofranın yanına koyan ve üstüne serpen bir Cevad-ı Kerîm'in misafirine, fakr ve ihtiyaç nasıl elîm ve ağır olabilir? Belki fakr ve ihtiyacı, hoş bir iştiha suretini alır. İştiha gibi, fakrın tezyidine çalışır. Onun içindir ki, kâmil insanlar, fakr ile fahretmişler. Sakın yanlış anlama, Allah'a karşı fakrını hissedip, yalvarmak demektir. Yoksa, fakrını halka gösterip, dilenciliğe vaziyetini almak demek değildir.

Ve o bilet, senet ise, başta namaz olarak, eda-ı feraiz ve terk-i kebairdir. Öyle mi? Evet, bütün ehl-i ihtisas ve müşahedenin ve bütün ehl-i zevk ve keşfin ittifakıyla, o uzun ve karanlıklı ebedülâbâd yolunda zâd ve zahîre, ışık ve burak ancak Kur'ân'ın evamirini imtisal ve nevahisinden içtinap ile elde edilebilir. Yoksa fen ve felsefe, sanat ve hikmet o yolda beş para etmez. Onların ışıkları kabrin kapısına kadardır.[2]

İşte ey tembel nefsim! Beş vakit namazı kılmak, yedi kebairi terk etmek ne kadar az ve rahat ve hafiftir. Neticesi, meyvesi ve faydası ne kadar çok, muhim ve büyük

1. Bkz. *Buhârî*, Edep, 19; *Muslim*, Tevbe, 17, 20, 21; *Tirmizî*, Daavat, 99; *İbni Mâce*, Zühd, 35; *Dârimî*, Rikak, 69; *Müsned*, 2:334, 434, 484, 526; 3:55; 4:312; 5:439.

2. *Buhârî*, Rikak, 42; *Muslim*, Zühd, 5; *Nesei*, Cenaiz, 52; *Müsned*, 3:110.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
burak: Cennete mahsus bir binek.
Cevad-ı Kerîm: sonsuz ikram ve iyilik sahibi olan Allah.
deste: bağ, demet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedülâbâd: âhiret, ebedî hayat.
eda-ı feraiz: farzların yerine getirilmesi.
ehl-i ihtisas ve müşahede: gören ve bilen uzman kişiler, bilginler.
ehl-i zevk ve keşif: manâ âlemi ile ilgili gönül insanları, veliler.
elîm: çok acıklı, üzüntü veren.
evamir: emirler, kanunlar.
fahretmek: övünmek, büyükük taslamak.
fakr: ihtiyaç, yoksulluk.
felsefe: bir şeyin teorik yönü.
fen: ispata dayanan ilimler, tecrübî ilimler.
havf: korku, korkma.
havfullah: Allah korkusu.
havl: güç.
hikmet: felsefe, ilim.
içtinap: sakınma, kaçınma.
imtisal: uyma, sarılma.
inanç: bir fikre bağlanma.
iştiha: meyil, haz, arzu.
itimat: güvenme.
ittifak: birleşme.
kabir: mezar.
kâmil: olgun, kemal sahibi.
kanaat: aç gözlü olmayıp hırs göstermemek.
kebair: büyük günahlar.
lem'a-ı tecelli-i rahmet: Cenâb-ı Hakkın rahmetinin tecellisinin bir parıltısı.
muhim: önemli.
nefis: körüklüğe meyletiren duygu, kendisi.
nevahi: yasaklar.
rahmet: şefkat etme, esirgeme.
Rezzak-ı Rahîm: merhametiyle rızık veren Allah.
senet: sahiplik belgesi.
sofra-i nimet: nimet sofrası.
şefaatçi: af için sebep ve vesile olması ümit edilen.
şefkat: acıma ve yardım duygularıyla dolu karşılıksız sevgi.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
talep: istek.
teberri: arınma, uzaklaşma.
terk-i kebair: büyük günahları işlemekten kaçınma.
tezyit: arttırma, çoğaltma.
vakit: zaman, kere, defa.
valide: anne.
vaziyet: durum.
zâd: azık, gıda.
zahîre: gıda malzemeleri.

olduğunu aklın varsa, bozulmamış ise anlarsın. Ve fısk ve sefahate seni teşvik eden şeytana ve o adama dersin.

"Eğer ölümü oldürüp, zevalı dünyadan ızale etmek ve aczi ve fakrı beşerden kaldırıp kabir kapısını kapamak çaresi varsa, söyle, dinleyelim. Yoksa sus! Kâinat mescid-i kebirinde, Kur'ân, kâinatı okuyor. Onu dinleyelim. O nur ile nurlanalım. Hıdayetiyle amel edelim. Ve onu vird-ı zeban edelim. Evet, söz odur ve ona derler. Hak olup, Hak'tan gelip, Hak diyen ve hakikati gösteren ve nuranî hikmeti neşreden odur."

اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ قُلُوبَنَا بِنُورِ الْاِيمَانِ وَالْقُرْآنِ ۞ اَللّٰهُمَّ اَغْنِنَا بِالْاِفْتِقَارِ اِلَيْكَ
وَلَا تُفْقِرْنَا بِالْاِسْتِغْنَاءِ عَنْكَ تَبَرَّأْنَا اِلَيْكَ مِنْ حَوْلِنَا وَقُوَّتِنَا وَالْتَجَئْنَا
اِلٰى حَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ فَاجْعَلْنَا مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ وَلَا تَكِلْنَا اِلٰى
اَنْفُسِنَا وَاحْفَظْنَا بِحِفْظِكَ وَارْحَمْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَنَبِيِّكَ وَصَفِيِّكَ وَخَلِيلِكَ
وَجَمَالِ مُلْكِكَ وَمَلِيكِ صُنْعِكَ وَعَيْنِ عِنَايَتِكَ وَشَمْسِ هِدَايَتِكَ
وَلِسَانِ حُجَّتِكَ وَمِثَالِ رَحْمَتِكَ وَنُورِ خَلْقِكَ وَشَرَفِ مَوْجُودَاتِكَ
وَسِرَاجِ وَحْدَتِكَ فِي كَثْرَةِ مَخْلُوقَاتِكَ وَكَاشِفِ طِلْسِمِ كَائِنَاتِكَ
وَدَلَّالِ سَلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِكَ وَمُبَلِّغِ مَرْضِيَّاتِكَ وَمُعَرِّفِ كُنُوزِ اَسْمَائِكَ
وَمُعَلِّمِ عِبَادِكَ وَتَرْجُمَانِ اٰيَاتِكَ وَمِرْاٰةِ جَمَالِ رُبُوبِيَّتِكَ وَمَدَارِ

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
amel: fiil, iş.
beşer: insan.
fakr: fakirlik, yoksulluk.
fısk: günah.
hak: doğru.
hakıkat: gerçek.
hıdayet: istikametli ve doğru yol, İslamiyet.
hikmet: İlâhî gaye.
ızale: ortadan kaldırma, yok etme.
kâinat: Allah'ın dışında var olan her şey.
mescid-i kebir: büyük mescit, âlem mescidi.
neşretme: yayma.
sefahat: yasak şeylere düşkünlük, israf.
teşvik: şevklendirmek, cesaret vermek.
vird-ı zeban: dilden düşmeyen dua, zıkır.
zeval: kayboluş, yok olma.

شُهُودِكَ وَاشْهَادِكَ وحبيبِكَ وَرَسُولِكَ الَّذِى اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَعَلَى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَعَلَى اِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى مَلَٰٓئِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَعَلَى عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ۞ اٰمِينَ [1]

1- Allah'ım, kalplerimizi İman ve Kur'ân nuruyla nurlandır. Allah'ım, bizi Sana muhtaç olduğumuzun şuuruyla zenginleştir. Senden müstağnî durma fakirliğine düşürme. Kendi güç ve kuvvetimizden teberri ediyor, Senin hâvl ve kuvvetine sığınıyoruz. Bizi Sana tevekkül edenlerden kıl. Bizi nefsimizin eline bırakma. Bizi koruyuculuğunla muhafaza eyle. Bize ve erkek, kadın bütün mü'minlere merhamet et. Kulun, peygamberin, seçtiğin dostun, mülkünün güzelliği, masnuatının meliki ve sultanı, inayetinin göz bebeği, hidayetinin güneşi, huccetinin lisanı, rahmetinin timsali, mahlûkatının nuru, mevcudatının şerefi, mahlûkatının çokluğu içinde birliğinin kandili, kâinat tılsımının keşşafı, rububiyet saltanatının delâlı, hoşnut olduğun şeylerin tebliğ edicisi, gizli isimlerinin tanıtıcısı, kullarının muallimi, âyetlerinin tercümanı, rububiyet güzelliğinin aynası, şuhut ve ışhadının medan, âlemlere rahmet olarak gönderdiğin habîbin ve resûlün olan Efendimiz Muhammed'e, onun bütün Âl ve Ashabına, kardeşlen olan diğer peygamber ve resullere, melâike-i mukarrebîne ve sâlih kullarına salât ve selâm eyle. Âmîn.

Âl: Peygamber Efendimizin aile efrادı ve soyundan gelenler
âlem: dünya, kâinat.
Ashap: Peygamberimizin devrinde yaşayan Müslümanlar
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
delâl: ilân edici
habîb: sevgili
hâvl: güç
hidâyet. Allah'a giden yol, İslâmiyet.
hoşnut. memnun, razı
huccet: varlık delili
inâyet: yardım, lütuf
ışhat: delil göstermek, şahit göstermek.
keşşâf: keşfeden, açan
lisân: dil, anlatma şekli
mahlûkat: yaratıklar
masnuat: sanatla yapılmış olan varlıklar
medar: sebep, vasıta
melâike-i mukarrebîn: Allah'a en yakın melekler
melik: sahip
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mevcudat. varlıklar.
muallim: öğretmen, ilim öğreten
müstağnî: minnetsiz, uzak, muhtaç olmayan
nur: ışık, aydınlık.
rahmet: şefkat etme, esirgeme
resûl: kendisine kitap verilen peygamber.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurması vasfı
salât: dua
sâlih: dindar, dini emirlere uyan
saltanat: hâkimiyet, sultanlık
şeref: manevî büyüklük.
şuhut: şahit olma, müşahede etme
şuur: anlayış, idrak.
teberri: arınma, uzaklaşma
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tercüman: tercüme eden, çeviren
tevekkül: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma
tılsım. herkesin bilip çözemediği gizli sır
timsal: sembol, örnek

* Sekizinci Söz, Barla'da 1926 da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Sekizinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُ ۝ اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ [1]

ŞU DUNYA ve dünya içindeki ruh-i insanî ve insanda dinin mahiyet ve kıymetlerini; ve eğer Din-i Hak olmazsa, dünya bir zindan olması ve dinsiz insan, en bedbaht mahlûk olduğunu; ve şu âlemin tılsımını açan, ruh-i beşerîyi zulümattan kurtaran [2] يَا اللّٰهُ ve [3] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle:

Eski zamanda, iki kardeş, uzun bir seyahate beraber gidiyorlar. Git gide, tâ yol ikileşti. O iki yol başında ciddî bir adamı gördüler. Ondan sordular:

"Hangi yol iyidir?"

O dahi onlara dedi ki:

"Sağ yolda, kanun ve nizama tebaiyet mecburiyeti vardır. Fakat o külfet içinde bir emniyet ve saadet vardır. Sol yolda ise, serbestiyet ve hurriyet vardır. Fakat o serbestiyet içinde bir tehlike ve şekavet vardır. Şimdi intihaptaki ihtiyar sizdedir."

âlem: dünya, kâinat.
bedbaht: mutsuz, kötü.
beka: varlığı devam ettirme, sonsuzluk.
ciddî: ağırbaşlı.
din-i Hak: hak din, İslâmiyet.
ebedî: sonsuz, bitmeyen.
emniyet: güven.
ezelî: devamlı var olup varlığının başlangıcı olmayan.
Hayy: gerçek hayat sahibi Allah.
hurriyet: serbestlik, hür oluş.
ibadet: kulluk vazifesi.
ihtiyacı olmak: gereği bulunmak.
ihtiyar: irade, isteme.
İlah: her şeyin ma'budu olan Allah.
intihap: seçme, tercih etme.
kanun: yasa.
katında: yanında, nezdinde.
Kayyum: varlığı her an için olup her hususta iktidarı olan Allah.
kıymet: değer.
külfet: sıkıntı, zorluk.
layık: yakışan, yakışır.
mahiyet: aslı, iç yüzü.
mahluk: yaratılmış, yoktan var edilmiş olan.
makbul: kabul edilmiş olan, geçerli.
malik: sahip olan, mülk sahibi.
mecburiyet: zorunluluk.
nizam: düzen.
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
ruh-i beşer: insan ruhu.
ruh-i insanî: insanın benliği, ruhu.
saadet: mutluluk.
serbestiyet: serbestlik, başıboşluk.
şekavet: bedbahtlık, bahtı karalık.
tebaiyet: uyma, bağlanma.
tedbir: önlem.
temsilî: hakikatı gösteren örnek.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
vücut: varlık, var olma.
zindan: sıkıntılı ve karanlık yer.
zulümat: karanlıklar, ezyetler.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete layık hiçbir ilâh yoktur. O Hay'dır, ezelî ve ebedî hayat sahibidir. O Kayyum'dur, varlığı için hiçbir sebebe ihtiyacı olmadığı gibi, her şey Onun yaratmasıyla ve tedbiriyle vücuda bulur, devamı eder ve vücutta kalır, beka bulur. (Bakara Suresi, 255.) • Şüphesiz ki, Allah katında makbul olan din, İslâm dinidir. (Âl-i İmran Suresi, 19.)
2. Ey her şeyin sahibi, malikı ve idarecisi olan Allah!
3. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Saffat Suresi, 35; Muhammed Suresi, 19.)

Bunu dinledikten sonra güzel huylu kardeş sağ yola [1] تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ deyip gitti. Ve nizam ve intizama tebaiyeti kabul etti. Ahlâksız ve serseri olan diğer kardeş, sırf serbestlik için sol yolu tercih etti. Zahiren hafif, manen ağır vaziyette giden bu adamı hayalen takip ediyoruz:

İşte bu adam, dereden tepeden aşıp, git gide, tâ hâlî bir sahraya girdi. Birden müthiş bir seda işitti. Baktı ki, dehşetli bir aslan, meşelikten çıkıp ona hücum ediyor. O da kaçtı. Tâ altmış arşın derinliğinde susuz bir kuyuya rast geldi. Korkusundan kendini içine attı. Yarısına kadar düşüp, elleri bir ağaca rast geldi, yapıştı. Kuyunun duvarında göğermiş olan o ağacın iki kökü var. İki fare, biri beyaz biri siyah, o iki köke musallat olup kesiyorlar. Yukarıya baktı, gördü ki, aslan nöbetçi gibi kuyunun başında bekliyor. Aşağıya baktı, gördü ki, dehşetli bir ejderha içindedir. Başını kaldırmış, otuz arşın yukandaki ayağına takarrüp etmiş. Ağzı, kuyu ağzı gibi geniştir. Kuyunun duvarına baktı, gördü ki, ısıncı, muzır haşerat etrafını almışlar. Ağacın başına baktı, gördü ki, bir incir ağacıdır. Fakat harika olarak, muhtelif, çok ağaçların meyveleri, cevizden nâra kadar başında yemişleri var.

İşte, şu adam, suifehminden, akılsızlığından anlamıyor ki, bu adî bir iş değildir. Bu işler tesadufî olamaz. Bu acip işler içinde garip esrar var. Ve pek büyük bir işleyici var olduğunu intikal etmedi. Şimdi bunun kalbi ve ruh ve aklı, şu elîm vaziyetten gizli feryadüfîgan ettikleri hâlde; nefs-i emmaresi, güya bir şey yokmuş gibi tecahul edip,

1 Allah'a tevekkül ettim (Hûd Suresi, 56.)

acip: hayret uyandıran.
adî: basit, sıradan.
alakadar: ilgili.
arşın: 68 cm olan eski bir uzunluk ölçüsü.
avare: dağınık, perişan.
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
ejderha: büyük canavar.
elîm: acı veren, üzüntü veren.
esrar: gizler, sırlar.
feryat: bağırıp çağırma.
figan: ağlayıp sızlama.
garip: şaşırtıcı, bambaşka.
göğermiş: yeşermiş.
güya: sanki.
hâlî: boş, tenha.
hayret: uyandıran şey.
haşerat: böcek, akrep.
hayalen: hayal ederek.
huy: mizaç, ahlak.
hücum etmek: saldırmak.
intikal: anlama, kavrama.
intizam: nizam üzere olmak.
işleyici: süslü ve düzgün bir şekil de yapan.
manen: mana itibarıyla.
muhtelif: çeşitli.
musallat: devamlı olarak üzerine gitmek.
muzır: zararlı.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
nefs-i emmare: kötülüğü teşvik eden, emreden nefis.
nizam: düzen, kaideler.
nöbetçi: bekçi.
rast gelmek: karşılaşmak.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
seda: ses.
serseri: başıboş, haylaz, derbeder.
suifehim: yanlış anlayış, kötüye yorma.
takarrüp: yaklaşmak.
takip: arkasından gitme.
tebaiyet: uyma, bağlanma.
tecahul: bilmezlikten gelme, bilmiyor görünme.
tercih: seçme.
tesadufî: rastgele, tesadüf olarak.
tevekkül: sebeplere sarıldıktan sonra netücesini Allah'a bırakma, netüceye rıza gösterme.
vaziyet: durum, hâl.
zahiren: görünüşte.

ruh ve kalbin ağlamasından kulağını kapayıp, kendi kendini aldatarak, bir bahçede bulunuyor gibi o ağacın meyvelerini yemeye başladı. Hâlbuki, o meyvelerin bir kısmı zehirli ve muzır idi.

Bir hadîs-i kudsîde Cenab-ı Hak buyurmuş:

أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي[1] Yani, "*Kulum Beni nasıl tanırsa, onunla öyle muamele ederim.*"

İşte bu bedbaht adam, suizan ile ve akılsızlığı ile, gördüğünü adî ve ayn-ı hakıkat telâkki etti. Ve öyle de muamele gördü. Ve görüyor. Ve görecek. Ne ölüyor ki kurtulsun, ne de yaşıyor; boylece azap çekiyor. Bız de, şu meş'umu, bu azapta bırakıp döneceğiz. Tâ öteki kardeşın hâlını anlayacağız.

İşte şu mubarek akıllı zat gıdiyor. Fakat bıraderi gıbi sıkıntı çekmiyor. Çünkü güzel ahlâklı olduğundan güzel şeylen duşunur, güzel hulyalar eder. Kendı kendine ünsiyet eder. Hem, biraderi gibi zahmet ve meşakkat çekmiyor. Çunkü nizamı bilir, tebaıyet eder. Teshilât görur. Asayiş ve emnıyet içinde serbest gidiyor.

İşte bir bahçeye rast geldi; içinde hem güzel çiçek ve meyveler var, hem bakılmadığı için murdar şeyler de bulunuyor. Kardeşi dahı böyle birisine girmişti. Fakat murdar şeylere dikkat edıp meşgul olmuş, mıdesını bulandırmış, hiç istırahat etmeden çıkıp gitmişti. Bu zat ise, "Her şeyın iyisine bak" kaıdesıyle amel edıp, murdar şeylere hiç bakmadı. İyi şeylerden iyi istıfade ettı. Güzelce istırahat ederek çıkıp gıdıyor.

adı: basit, sıradan
amel: ıslemek, yapmak
asayiş: güvenlik.
ayn-ı hakıkat: hakıkatın ta kendisi
azap: sıkıntı, eziyet.
bedbaht: mutsuz, fena
birader: kardeş
Cenab-ı Hak: Allah
emnıyet: korkusuzca
hadîs-i kudsî: manası Allah'a, sözü Hz. Muhammed'e ait olan hadıs
hâl: durum, vazıyet.
hülya: hayal
istıfade: yararlanma, faydalanma
ıstırahat: dınlenme
kaıde: kural, prensip
kul: insan.
meş'um: uğursuz, bedbaht.
meşakkat: sıkıntı, güçlük.
meşgul olmak: ılgılenmek.
muamele etmek: davranmak.
muamele görmek: karşılık gormek.
murdar: pıs, kırlı.

1. *Buhârî*, Tevhîd, 15; *Tirmizî*, Tevbe, 1; Zühd, 51; *İbni Mâce*, Edep, 58; *Müsned*, 2/251, 315; *Dârimî*, Rikâk,22; *Müslim*, Tevbe, 1; Zikir, 2, 19.

muzır: zararlı.
mubarek: uğurlu, hayırlı
nizam: ölçü, düzen
rast gelmek: karşılaşmak.
suizan: kötü düşünceye sahip olma
tebaıyet: uyma, bağlanma
telâkki: anlama, kabul etme
teshilât: kolaylıklar
ünsiyet: dostluk, yakınlık.
zahmet: eziyet, zorluk.
zat: kışı

Sonra, git gide, bu dahi evvelki biraderi gibi bir sahra-i azîmeye girdi. Birden hücum eden bir aslanın sesini işitti, korktu. Fakat biraderi kadar korkmadı. Çünkü, hüsnüzannıyla ve güzel fikriyle, "Şu sahranın bir hâkimi var. Ve bu aslan, o hâkimin taht-ı emrinde bir hizmetkâr olması ihtimali var" diye düşünüp, tesellî buldu. Fakat yine kaçtı. Tâ altmış arşın derinliğinde bir susuz kuyuya rast geldi; kendini içine attı. Biraderi gibi, ortasında bir ağaca eli yapıştı. Havada muallâk kaldı. Baktı; iki hayvan, o ağacın iki kökünü kesiyorlar. Yukarıya baktı, aslan, aşağıya baktı, bir ejderha gördü. Aynı kardeşi gibi, bir acip vaziyet gördü. Bu dahi tedehhuş etti. Fakat kardeşinin dehşetinden bin derece hafif. Çünkü güzel ahlâkı ona güzel fikir vermiş. Ve güzel fikir ise, ona her şeyin güzel cihetini gösteriyor. İşte bu sebepten şöyle düşündü ki:

"Bu acip işler birbiriyle alâkadardır. Hem, bir emir ile hareket ederler gibi görünüyor. Öyle ise, bu işlerde bir tılsım vardır. Evet, bunlar bir gizli hâkimin emriyle dönerler. Öyle ise, ben yalnız değilim. O gizli hâkim bana bakıyor, beni tecrübe ediyor, bir maksat için beni bir yere sevk edip davet ediyor."

Şu tatlı korku ve güzel fikirden bir merak neş'et eder ki: "Acaba, beni tecrübe edip, kendini bana tanıttırmak isteyen ve bu acip yol ile bir maksada sevk eden kimdir?"

Sonra tanımak merakından tılsım sahibinin muhabbeti neş'et ettı. Ve şu muhabbetten tılsımı açmak arzusu neş'et etti. Ve o arzudan tılsım sahibini razı edecek ve hoşuna gidecek bir güzel vaziyet almak iradesi neş'et ettı.

merak: çok şiddetli arzu.
muallak: boşlukta duran
muhabbet: sevgi
neş'et: çıkma, doğma
rast gelmek: karşılaşmak
razı: memnun
sahra: büyük çöl
sahra-i azîme: büyük çöl
sevk etme: yönlendirme, gönderme, hareket ettirme.
taht-ı emir: emir altında.
tecrübe: deneme
tedehhuş: dehşet hissine kapılma
tesellî: avunma
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
vaziyet: durum, hâl

acip: şaşılan ve hayret uyandıran hal
alâkadar: ilgili
arşın: 68 cm olan eski bir uzunluk ölçüsü
arzu: istek.
birader: kardeş
cihet: taraf
davet: çağırmak.
dehşet: korkuntu, korku
ejderha: büyük canavar
emir: komut, buyruk.
evvelki: önceki
fikir: düşünce
hâkim: hükmeden, hâkimiyet sahibi
hareket: kımıldanma
hizmetkâr: hizmetçi
hücum: saldırma
hüsnuzan: iyi zan, güzel du şunma
ihtimal: olabilirlik nispeti
irade: istek, arzu.
maksat: amaç, niyet.

Sonra ağacın başına baktı, gördü ki, incir ağacıdır. Fakat, başında binlerle ağacın meyvelen vardır. O vakit bütün bütün korkusu gitti. Çünkü, kat'î anladı ki, bu incir ağacı bir listedir, bir fihristedir, bir sergidir. O mahfî hâkim, bağ ve bostanındaki meyvelerin numunelerini bir tılsım ve bir mu'cize ile o ağaca takmış ve kendi misafirlerine ihzar ettiği et'imeye birer işaret suretinde o ağacı tezyin etmiş olmalı. Yoksa, bir tek ağaç, binler ağaçların meyvelerini vermez.

Sonra niyaza başladı. Tâ, tılsımın anahtarı ona ilham oldu. Bağırdı ki: "Ey bu yerlerin Hâkim'i! Senin bahtına düştüm. Sana dehalet ediyorum ve Sana hizmetkârım ve Senin rızanı istiyorum ve Seni arıyorum."

Ve bu niyazdan sonra birden kuyunun duvarı yanlıp şahane, nezih ve güzel bir bahçeye bir kapı açıldı. Belki ejderha ağzı o kapıya inkılâp etti. Ve aslan ve ejderha iki hizmetkâr suretini giydiler. Ve onu içeriye davet ediyorlar. Hatta, o aslan, kendisine musahhar bir at şekline girdi.

İşte ey tembel nefsim ve ey hayalî arkadaşım! Gelinız, bu iki kardeşin vaziyetlerini muvazene edelim. Tâ, iyilik nasıl iyilik getirir ve fenalık nasıl fenalık getirir, görelim, bilelim.

Bakınız, sol yolun bedbaht yolcusu, her vakit ejderhanın ağzına girmeye muntazırdır, titriyor. Ve şu bahtiyar ise, meyvedar ve revnaktar bir bahçeye davet edilir.

Hem o bedbaht, elîm bir dehşette ve azîm bir korku içinde kalbı parçalanıyor. Ve şu bahtıyar ıse lezız bır

azım: buyuk
baht: kısmet, talı
bahtıyar: bahtlı, mutlu, kutlu
bedbaht: bahtsız, mutsuz
bostan: bahce
davet: çağırmak.
dehalet: sığınmak.
dehşet: urkuntu
elim: acı veren.
et'ime: yiyecekler
fihriste: içindekiler, katalog
hâkim: hukmeden
hayalî: hayale dalmış
hizmetkar: hızmetçı
ihzar: hazırlamak
ilham: Allah tarafından kalbe ihsan edilen feyz ve hakikatler
inkılâp: donmek, değişme
ışaret: belırtı
kat'ı: kesın
leziz: çok lezzetlı.
mahfî: gizlı
meyvedar: meyvelı
mu'cize: benzerını yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
muntazır: beklemekte
musahhar: emre venılmış, ıtaatkar
muvazene: düşunme, karşılaştırma
nefis: kendi, şahıs
nezih: temız, pak.
niyaz: yalvarma, dua
numune: ornek, mısal.
revnaktar: goz alıcı, süslu
rıza: hoşnutluk, memnunluk, tasvip etme, kabul
suret: şekıl, görünüş
suretinde: şeklınde, tarzında
şahane: pek güzel
tezyin: suslemek, donatmak
tılsım: herkesin bılıp çozeme dıgı gızlı sır
vakit: zaman
vaziyet: durum

ibret, tatlı bir havf, mahbup bir marifet içinde garip şeyleri seyir ve temaşa ediyor.

Hem, o bedbaht, vahşet ve me'yusiyet ve kimsesizlik içinde azap çekiyor. Ve şu bahtiyar ise, ünsiyet ve ümit ve iştiyak içinde telezzüz ediyor.

Hem, o bedbaht, kendini vahşî canavarların hucumuna maruz bir mahpus hükmünde görüyor. Ve şu bahtiyar ise, bir azız misafirdir ki, misafiri olduğu Mihmandar-ı Kerîm'in acip hizmetkârları ile ünsiyet edip eğleniyor.

Hem, o bedbaht, zahiren leziz manen zehirli yemişleri yemekle azabını tacil ediyor. Zira, o meyveler, numunelerdir; tatmaya izin var. Tâ, asıllarına talip olup, müşteri olsun. Yoksa, hayvan gibi yutmaya izin yoktur. Ve şu bahtiyar ise tadar, işi anlar, yemesini tehir eder ve intizar ile telezzüz eder.

Hem, o bedbaht, kendi kendine zulmetmiş. Gündüz gibi güzel bir hakikati ve parlak bir vaziyeti, basiretsizliği ile kendisine muzlim ve zulümatlı bir evham, bir Cehennem şekline getirmiş. Ne şefkate müstahaktır. Ve ne de kimseden şekvaya hakkı vardır. Meselâ, bir adam, güzel bir bahçede, ahbaplarının ortasında, yaz mevsiminde, hoş bir ziyafetteki keyfe kanaat etmeyip, kendini pis müskirlerle sarhoş edip, kendisini kış ortasında canavarlar içinde, aç, çıplak tahayyül edip bağırmaya ve ağlamaya başlasa, nasıl şefkate lâyık değil, kendi kendine zulmediyor, dostlarını canavar görüp tahkir ediyor. İşte bu bedbaht dahı öyledir.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran
ahbap: dostlar, sevilenler
asıl: aslı, bizzat kendisi
azap: ceza, işkence; dünyada ve ahirette verilecek ceza
azız: sevgili, dost
bahtiyar: bahtlı, mutlu, kutlu
basiretsizlik: ileri görüşlü olmamaklık.
bedbaht: bahtsız, mutsuz.
dost: arkadaş.
evham: kuruntular
garip: normal olmayan, acayip
hakikat: gerçek
havf: korku
hizmetkar: hizmetçi
hükmünde: imiş gibi, gibi
ibret: uyanıklığa sebep olan.
intizar: umut ederek bekleme
iştıyak: aşırı istek
kanaat: razı olmak.
keyif: neşe, mutluluk.
lâyık: uygun, hak etme
leziz: çok lezzetli
mahbup: sevilen
mahpus: hapis
manen: mana tabanıyla.
marifet: bilgi, bilme, tanıma
maruz: uğrayan
me'yusiyet: umitsizlik
Mihmandar-ı Kerim: dünya misafirhanesinde kullanna yardım eden ve nimet veren Rabbimiz.
misafir: konuk
muzlim: karanlık, korkutucu
muskir: sarhoş edici içki
müstahak: hak eden
müşteri: alıcı
numune: örnek
seyir: gezmek.
şefkat: karşılıksız sevgi
şekva: şikayet etmek, sızlanmak.
tacil: hızlandırma, çabuklaştırma
tahayyül: hayalinde canlandırma
tahkir: hor görmek, aşağılamak.
talip: isteyen
tehir: erteleme
telezzüz: tat ve zevk almak.
temaşa: hoşlanarak bakmak.
ünsiyet: alışkanlık, dostluk.
ünsiyet: dostluk, yakınlık
vahşet: dehşete düşmüşlük, korku ve ürküntü hâli.
vahşî: yırtıcı, dehşet verici
vaziyet: durum, hâl
zahiren: görünüşte
ziyafet: yemekli toplantı
zulmetmek: eziyet vermek
zulümatlı: korkunç, karanlık.

Ve şu bahtiyar ise, hakikati görür. Hakikat ise, güzeldir. Hakikatin hüsnünü derk etmekle, Hakikat Sahibinin kemaline hürmet eder, rahmetine müstahak olur. İşte, *"Fenalığı kendinden, iyiliği Allah'tan bil"* [1] olan hükm-ü Kur'ânînin sırrı zahir oluyor.

Daha bunlar gibi sair farkları muvazene etsen, anlayacaksın ki, evvelkisinin nefs-i emmaresi ona bir manevî Cehennem ihzar etmiş. Ve ötekisinin hüsnüniyeti ve hüsnüzannı ve hüsnühasleti ve hüsnüfikri onu büyük bir ihsan ve saadete ve parlak bir fazilete ve feyze mazhar etmiş.

Ey nefsim ve ey nefsimle beraber bu hikâyeyi dinleyen adam! Eğer bedbaht kardeş olmak istemezsen ve bahtıyar kardeş olmak istersen, Kur'ân'ı dinle ve hükmüne mutî ol ve ona yapış ve ahkâmıyla amel et.

Şu hikâye-i temsîliyede olan hakikatlen eğer fehmettin ise, hakîkat-i dini ve dünyayı ve insanı ve imanı ona tatbık edebilirsin. Mühimlerini ben söyleyeceğim, incelerini sen kendin istihraç et.

İşte bak: O iki kardeş ise: Bir ruh-i mü'min ve kalb-i salihtir, diğeri ruh-i kâfir ve kalb-i fasıktır. Ve o iki tarikten sağ ise, tarik-ı Kur'ân ve imandır. Sol ise, tarik-ı isyan ve küfrandır.

Ve o yoldaki bahçe ise, cemiyet-i beşeriye ve medeniyet-i insaniye içinde muvakkat hayat-ı içtimaiyedir ki, içinde hayır ve şer, iyi ve fena, temiz ve pis şeyler beraber bulunur. Âkıl odur ki, [2] خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَرْ kaidesiyle amel eder, selâmet-ı kalp ile gider.

---

1 Nisâ Suresi, 79

2. Güzel ve huzur veren al, çırkın ve keder veren bırak.

---

ahkâmıyla: hükümleriyle
âkıl: akıllı
amel etmek: yaşamak.
amel: fiil, iş, emek.
bahtıyar: bahtlı, mutlu, kutlu
bedbaht: bahtsız, mutsuz
cemiyet-i beşeriye: insan topluluğu
derk: iyice anlama.
evvelki: önceki
fazilet: ilim ve iman
fehmetmek: anlamak, kavramak
feyiz: bolluk, bereket.
hakikat: gerçek.
hakîkat-i din: dinin gerçeği
hakîkat-i dünya: dünyanın gerçeği
hakîkat-i İman: imanın gerçeği.
hakîkat-i İnsan: insanın gerçeği.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hayır ve şer: iyilik ve kötülük.
hikâye-i temsîliye: bir şeyi göz önünde canlandıran hikâye
hükm-ü Kur'ân: Kur'ân'ın hükmü
hüküm: emir.
hürmet: saygı
hüsnüfikir: iyi ve güzel düşünce.
hüsnühaslet: iyi haslet, güzel huy
hüsnüniyet: iyi ve güzel niyet.
hüsnüzan: iyi ve güzel kanaat.
hüsün: güzellik
ihsan: iyilik.
ihzar: hazırlamak
istihraç: çıkarmak, bulmak.
kaidesiyle: kuralıyla
kalb-i fasık: bile bile günah işleyen ve Allah'ın emirlerine uymayan kimsenin kalbi
kalb-i salih: iyi ve faydalı işler yapan, Allah'a olan görevlerini yerine getiren kimsenin kalbi
keder: tasa, kaygı, gam
kemal: eksiksizlik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: kavuşma
medeniyet-i insaniye: insanların çalışmasıyla oluşan medeniyet.
mutî olmak: baş eğmek, uymak, itaat etmek
muvakkat: geçici.
muvazene: karşılaştırma
mühim: önemli
müstahak: hak eden
nefis: kötülüğü emreden duygu, kendisi.
nefs-i emmare: kötülüğü teşvik eden, emreden nefis
rahmet: şefkat etme, esirgeme
ruh-ı kâfir: imansızın, inanmayanın, inkârcının kalbi
ruh-ı mü'min: inanan, iman sahibi olan kimsenin kalbi
saadet: mutluluk.
sair: başka, diğer
selâmet-i kalp: kalbin korku ve kötülüklerden kurtulması
sır: gizli hakikat.
tarik: yol.
tarik-ı isyan ve küfran: isyan ve kufur yolu
tarik-ı Kur'ân ve İman: iman ve Kur'an yolu
tatbık: uygulamak.
zahir olmak: görünmek, açıklanmak.

Ve o sahra ise, şu arz ve dünyadır.

Ve o aslan ise, ölüm ve eceldir.

Ve o kuyu ise, beden-i insan ve zaman-ı hayattır.

Ve o altmış arşın derinlik ise, ömr-ü vasatî ve ömr-ü galibî olan altmış seneye işarettir.

Ve o ağaç ise, müddet-i ömür ve madde-i hayattır.

Ve o iki siyah ve beyaz hayvan ise, gece ve gündüzdür.

Ve o ejderha ise, ağzı kabır olan tarik-ı berzahıye ve revak-ı uhrevîdir. Fakat o ağız, mü'min için zindandan bir bahçeye açılan bir kapıdır.[1]

Ve o haşerat-ı muzırra ise, musibat-ı dünyeviyedir. Fakat, mü'min için, gaflet uykusuna dalmamak için tatlı ikazat-ı İlâhiye ve iltıfatat-ı Rahmaniye hukmündedir.

Ve o ağaçtaki yemişler ise, dünyevî nimetlerdir ki, Cenab-ı Kerîm-i Mutlak onları ahıret nimetlerine bir liste, hem ihtar edici, hem müşabihleri, hem Cennet meyvelerine müşterileri davet eden nümuneler suretinde yapmış.[2]

Ve o ağacın, birliğiyle beraber muhtelif başka başka meyveler vermesi ise, kudret-i Samedâniyenin sikkesine ve rububiyet-i İlâhiyenin hatemine ve saltanat-ı ulûhiyetin turrasına işarettir. Çünkü, bir tek şeyden her şeyi yapmak, yani, bir topraktan bütün nebatat ve meyveleri yapmak, hem bir sudan bütün hayvanatı halk etmek,[3]

1. *Buhari* Cenaiz 68, 87; *Muslim* Cennet 70; *Nesei* Cenaiz 110; *Musned* 3:3, 4:287
2. Bkz. Bakara suresi 25
3. Bkz. Enbiya Suresi 30

ahıret: öteki dünya
arşın: 68 cm olan eski bir uzunluk ölçüsü
arz: yeryüzü
beden-i insan: insan vücudu.
Cenab-ı Kerîm-i Mutlak: sınırsız ikram sahibi olan Allah
davet: çağırma
dünyevî: dünya ile ilgili
ecel: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
ejderha: canavar, vahşi hayvan
gaflet: nefsine uyarak Allah'ı ve emirlerini unutmak.
halk etmek: yaratmak.
haşerat-ı muzırra: zararlı böcekler
hatem: muhur
hayvanat: hayvanlar
hükmünde: değerinde, yerinde
ihtar: hatırlatma, uyarma
ikazat-ı İlâhiye: Allah tarafından yapılan uyarılar
iltıfatat-ı Rahmaniye: sonsuz merhamet sahibi Allah'ın insana güzel davranışları
işaret: gösterge, belirti
kabir: mezar
kudret-i Samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü
madde-i hayat: hayat için lüzumlu madde
muhtelif: çeşitli
musibat-ı dünyeviye: dünyadaki sıkıntılar
müddet-i ömür: ömür süresi
mü'min: Allah'a ve emirlerine inanan
müşabih: benzer
müşteri: alıcı
nebatat: bitkiler
nimet: giyecek ve yiyecek gibi şeyler
nimet: iyilik, ihsan, giyecek ve yiyecek gibi şeyler
nümune: örnek.
ömr-ü galibi: çoğunluğun yaşama süresi
ömr-ü vasatî: ortalama yaşama süresi
revak-ı uhrevî: ahıret âlemi
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği
sahra: geniş saha
saltanat-ı ulûhiyet: kâinatta şerik kabul etmez İlâhi saltanat.
sikke: damga
suretinde: şeklinde
tarik-ı berzahıye: ahıret yolu
turra: imzası
zaman-ı hayat: hayat zamanı
zindan: hapishane

hem basit bir yemekten bütün cihazat-ı hayvaniyeyi icat etmek, bununla beraber, her şeyi bir tek şey yapmak, yani, zîhayatın yediği gayet muhtelifülcins taamlardan, o zîhayata bir lâhm-ı mahsus yapmak, bir cild-i basit dokumak gibi sanatlar Zat-ı Ehad-i Samed olan Sultan-ı Ezel ve Ebed'in sikke-i hassasıdır, hatem-i mahsusudur, taklit edilmez bir turrasıdır

Evet, bir şeyi her şey ve her şeyi bir şey yapmak, her şeyin Hâlik'ına has ve Kadîr-i Küllî Şey'e mahsus bir nişandır, bir ayettir

Ve o tılsım ise, sırr-ı ıman ile açılan sırr-ı hikmet-ı hılkattir.

Ve o miftah ise,

[1] يَا اللهُ ۞ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ ۞ اَللهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُ 'dur.

Ve o ejderha ağzı bahçe kapısına inkılâp etmesi ise işarettir ki, kabir, ehl-i dalâlet ve tuğyan için vahşet ve nisyan içinde zindan gibi sıkıntılı ve bir ejderha batnı gibi dar bir mezara açılan bir kapı olduğu hâlde, ehl-i Kur'ân ve iman için zindan-ı dünyadan bostan-ı bekaya ve meydan-ı imtihandan ravza-i cınana ve zahmet-i hayattan rahmet-i Rahman'a açılan bir kapıdır.[2]

Ve o vahşî aslanın dahi munis bir hizmetkâra dönmesi ve musahhar bir at olması ise, işarettir ki, mevt, ehl-i dalâlet için bütün mahbubatından elîm bir firak-ı ebedîdir. Hem, kendi Cennet-i kâzibe-i dünyeviyesinden ıhraç ve vahşet ve yalnızlık içinde, zindan-ı mezara idhal ve hapıs olduğu hâlde, ehl-ı hıdayet ve ehl-ı Kur'ân için, ötekı

ayet: delil.
batın: mide
beka bulmak: ebedileşmek, sonsuzlaşmak.
bostan-ı beka: sonsuzluk bahçesi, yanı Cennet.
Cennet-i kâzibe-i dünyeviye: yalancı dunya Cenneti
cihazat-ı hayvaniye: hayvanlara canlılara has organlar
cild-ı basit: deri.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar
ehl-i dalâlet ve tuğyan: sapkınlar ve gunahkarlar topluluğu
ehl-i hıdayet: doğru yolda olanlar
ehl-i Kur'ân ve iman: Kur'ân'a inanan ve iman edenler
ehl-ı Kur'an: Kur'an'a inanıp ona uyanlar
ejderha: canavar
elîm: acı veren
ezeli ve ebedî: başlangıçsız, öncesiz ve sonsuz, daimi.
firak-ı ebedî: sonsuz ayrılık.
Hâlik: yoktan yaratan Allah
has: ait.
hatem-ı mahsus: ozel muhur
hizmetkâr: hizmetçi
ibadet: kulluk.
icat etme: yoktan var etme
idhal: dahil olma, girme.
ihraç: çıkarılma
inkılâp: donuşme
kabir: mezar
Kadîr-i Küllî şey: her şeye gücu yeten Allah
Kayyum: her şeyin varlığı ona bağlı olan ve devam eden Allah
lahm-ı mahsus: her canlıya has doku
lâyık: ehli
mahbubat: sevilenler.
mahsus: ait olan.
malik: sahip.
mevt: olum.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı.
mezar: oldukten sonra konulan yer
miftah: anahtar
muhtelifülcins: çeşit çeşit cins cins
munis: sevimli, dost, itaatkâr
musahhar: emre verilmiş.
nisyan: unutma
nişan: ozellik, işaret
rahmet-ı Rahman: yaratıklara sonsuz şefkat ve merhametle davranan Allah'ın rahmeti.
ravza-ı cinan: Cennet bahçesi.
sikke-i hassa: ozel damga
sırr-ı hikmet-ı hılkat: yaratılış hikmetinin sırrı
sırr-ı iman: iman hakikatı
Sultan-ı Ezel ve Ebed: varlığının başı ve sonu olmayan kudret ve hâkimiyet sahibi Allah
taam: yemek, yiyecek, gıda
taklit: benzerini yapmak.
tedbir: onlem, çare
tılsım: herkesin bilip çozemediği gizli sır
turra: padişah imzası.
vahşet: korku ve urkuntu.
vahşî: merhametsiz
zahmet-i hayat: hayat yuku
Zat-ı Ehad-ı Samed: tek ve sonsuz hayat sahibi Allah
zîhayat: canlılar
zindan: hapishane.
zindan-ı dünya: Cennete gore karanlık ve hapıshane hukmundeki dunya hayatı
zindan-ı mezar: kabir, mezar hapıshanesi.

1 Ey her şeyin sahibi, malikı ve idaresi olan Allah! • Allah'tan başka hıçbir ilah yoktur (Muhammed Suresi, 19) • Allah Teâlâ kı, Ondan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. O Hay dır, ezeli ve ebedî hayat sahibidir. O Kayyum dur, varlığı ıçın hıçbir sebebe ihtıyacı olmadığı gibi, butun eşya Onun yaratmasıyla ve tedbıryle devam eder ve vucutta kalır, beka bulur. (Bakara Suresi, 255.)

2 *Müsned*, 3.38; *Darimî*, Rikak, 94; *Tirmizî*, Kıyamet, 26

âleme gitmiş eski dost ve ahbaplarına kavuşmaya vesiledir. Hem, hakikî vatanlarına ve ebedî makam-ı saadetlerine girmeye vasıtadır. Hem, zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana bir davettir. Hem, Rahman-ı Rahîm'in fazlından, kendi hizmetine mukabil, ahz-ı ücret etmeye bir nöbettir. Hem, vazife-i hayat külfetinden bir terhistir. Hem, ubudiyet ve imtihanın talim ve talimatından bir paydostur.

Elhâsıl: *Her kim hayat-ı fâniyeyi esas maksat yapsa, zahiren bir Cennet içinde olsa da, manen Cehennemdedir. Ve her kim, hayat-ı bâkıyeye ciddî müteveccih ise, saadet-ı dâreyne mazhardır. Dünyası ne kadar fena ve sıkıntılı olsa da, dünyasını Cennetin intizar salonu hükmünde gördüğü için, hoş görür, tahammül eder, sabır içinde şükreder.*

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ اَهْلِ السَّعَادَةِ وَالسَّلَامَةِ وَالْقُرْاٰنِ وَالْاِيْمَانِ اٰمِيْنَ ۞

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ بِعَدَدِ جَمِيْعِ الْحُرُوْفَاتِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِيْ جَمِيْعِ الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِاِذْنِ الرَّحْمٰنِ فِيْ مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَآئَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ النُّزُوْلِ اِلٰى اٰخِرِ الزَّمَانِ وَارْحَمْنَا وَوَالِدَيْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِعَدَدِهَا بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ اٰمِيْنَ ۞

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ [1]

1- Allahım bizi saadet, selâmet, Kur'ân ve îmân ehlinden eyle. Âmîn. • Allahım Efendimiz Muhammed'e onun Âl ve Ashabına, indiği günden itibaren tâ kıyamete kadar onu okuyan her okuyucunun her kelimesini okuması esnasında Allah'ın izniyle hava dalgalarının aynasına yansıyan bütün Kur'ân kelimelerinin bütün harfleri adedince salât ve selâm eyle. Bize, anne ve babamıza, erkek ve kadın bütün mü'minlere bu salâvâtlar adedince merhamet et. Bunu rahmetinle yap, ey merhametlilerin en merhametlisi! Duâmızı kabul buyur. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

adedince: sayısınca
ahbap: dostlar, sevilenler
ahz-ı ücret: ücret alma.
Âl: sülâle, soy
Ashap: Peygamberimizin arkadaşları, o devirde yaşamış olan Müslümanlar
beka: devamlılık, sonsuzluk
bostan-ı cinan: Cennet bahçeleri
ciddî: gerçekten.
davet: çağrı
dua: niyaz, yalvarma
ebedî: sonsuz, bitmeyen, sonu olmayan
ehlî: yabancı olmayan, dost.
elhasıl: netice olarak.
esas: temel, ana, başlıca
esnasında: anında, sırasında
ezelî: başlangıcı olmayan
fazl: bağış, karşılıksız iyilik
fena: kötü
hakikî: gerçek.
hamd: Allah'ı övme, şükür
hayat-ı bâkıye: sonsuz âhiret hayatı.
hayat-ı fâniye: geçici dünya hayatı.
hükmünde: değerinde
imtihan: sınav, deneme
intizar: bekleme.
keder: üzüntü
kıyamet: dünyanın sonu
külfet: yük, zorluk.
makam-ı saadet: mutluluk yeri
makbul: geçerli
maksat: amaç.
manen: iç dünyasında
mazhar: kavuşma
merhametli: rahmeti bol olan
mukabil: karşılık olarak.
mu'min: Allah'a ve emirlerine inanan
müteveccih: yönelmiş
öteki âlem: âhiret.
paydos: serbest kalma
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
Rahman-ı Rahîm: dünya ve âhirette yaratıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah
rahmet: şefkat etme, esirgeme
saadet-i dareyn: hem dünya ve hem âhiret saadeti
sabır: dayanma, direnme
salât: dua
salavat: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duaları
selâmet: korktuklarından kurtulma, kurtuluş.
şükretmek: memnunluk ve minnettarlık duymak.
tahammül: katlanma
talim: öğrenme, eğitim
talimat: eğitimler
tedbir: önlem.
terhis: kurtuluş.
tevekkul: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma
ubudiyet: kulluk
vasıta: sebep, vesile.
vazife-i hayat: hayat vazifesi.
vesile: sebep, vasıta
vücut: varlık, var olma
zahiren: görünüşte
zindan-ı dünya: Cennete göre karanlık ve hapishane hükmündeki dünya hayatı

* *Dokuzuncu Söz* Barla'da 1926'da Turkçe olarak telif edilmiştir

Dokuzuncu Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ [1]

EY BIRADER! Benden namazın şu muayyen beş vakte hikmet-i tahsisini [2] soruyorsun. Pek çok hikmetlerinden yalnız binsine işaret ederiz:

Evet, her bir namazın vaktı, mühim bir inkılâp başı olduğu gibi, azîm bir tasarruf-u İlâhînin âyinesi ve o tasarruf içinde ihsanat-ı küllîye-i İlâhiyenin birer ma'kesi olduğundan, Kadîr-i Zülcelâl'e o vakitlerde daha ziyade tesbih ve tazim ve hadsız nimetlerinin iki vakit ortasında toplanmış yekûnuna karşı şukur ve hamd demek olan namaza emredilmiştir. Şu ince ve derin manayı bir parça fehmetmek için Beş Nukteyi nefsimle beraber dinlemek lâzım.

Birinci Nükte: Namazın manası, Cenab-ı Hakkı tesbih ve tazim ve şükürdür. Yani, celâline karşı kavlen ve fiilen [3] سُبْحَانَ اللّٰهِ deyip takdis etmek, hem, kemaline karşı

ayine: ayna
azim: büyük
birader: kardeş
celal: büyüklük.
Cenab-ı Hak. Allah
fehmetmek: anlamak, kavramak.
fiilen: yaparak, işleyerek.
hadsız: sınırsız
hamd: övme yüceltme
hikmet: İlahi gaye sebep
hikmet-i tahsisi: bağlanmasının sebebi
ihsanat-ı küllîye-i İlahiye: Allahın her yerde bulunan bütün iyilikleri.
inkılâp: köklü değişim.
Kadir-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kavlen: konuşarak
kemal: mükemmellik.
ma'kes. yansıma
muayyen: belirtilmiş olan
mühim: önemli
nefis: kendi şahıs.
nimet: iyilik İhsan
nükte: dikkatle anlaşılabilen anlam
Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi çok bağışlayıcı olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah

1 Rahman ve Rahim olan Allahın adıyla. • Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allahı tesbih edin • Göklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine girince de Allahı tesbih edip namaz kılın. (Rum Suresi, 17-18)

2 Namazın beş vakte has kılınması ile ilgili olarak Bakara Suresinin 238. ayetiyle birlikte *Buhârî* Zekât, 1. 41. *Müslim* İman 8. 29. 31. 259. Mesacid 166. *Ebu Davud* Salat, 1. 9. Vitr 2. *Nesâî* Salat, 1. 4. 6. İman 23. *İbni Mâce* İkametü's-Salat, 194. *Dârimî* Taharet, 1. Ezan 208. gibi hadis kaynaklarına da bakılabilir.

3 Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

sena: övme yüceltme
şükür: Allahın nimetlerine karşı memnuniyet.
takdis: Allahı noksan ve kusurlardan pak ve yüce kabul etmek.
tasarruf: mülkünü istediği gibi kullanma idare
tasarruf-u İlahi: Allahın kâinattaki idaresi
tazim: hürmet.
tesbih: Allahın şanını yüceltme
yekûn: bütün.
ziyade: fazla

lâfzen ve amelen [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ deyip tazim etmek, hem, cemaline karşı kalben ve lisanen ve bedenen [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ deyip, şukretmektir.

Demek tesbih ve tekbir ve hamd, namazın çekirdekleri hükmündedirler. Ondandır ki, namazın harekât ve ezkârında, bu üç şey, her tarafında bulunuyorlar. Hem, ondandır ki, namazdan sonra, namazın manasını te'kit ve takviye için şu kelimat-ı mübareke, otuz üç defa tekrar edilir[3]. Namazın manası, şu mücmel hulâsalarla te'kit edilir.

İkinci Nükte: İbadetin manası şudur ki: Dergâh-ı İlâhîde abd kendi kusurunu ve acz ve fakrını görüp, kemal-i rububiyetin ve kudret-i samedâniyenin ve rahmet-i İlâhiyenin önünde hayret ve muhabbetle secde etmektir.

Yani, rububiyetin saltanatı, nasıl ki ubudiyeti ve itaati ister; rububiyetin kudsiyeti, paklığı dahi ister ki, abd, kendi kusurunu görüp istiğfar ile ve Rabbini bütün nekaisten pak ve müberra ve ehl-i dalâletin efkâr-ı batılasından münezzeh ve muallâ ve kâinatın bütün kusuratından mukaddes ve muarra olduğunu tesbih ile, [4] سُبْحَانَ اللّٰهِ ile ilân etsin.

Hem de, rububiyetin kemal-i kudreti dahi ister ki, abd, kendi zaafını ve mahlûkatın aczini görmekle, kudret-i samedâniyenin azamet-ı âsârına karşı istihsan ve hayret içinde اَللّٰهُ اَكْبَرُ deyip, huzû ile rukûa gidip, Ona iltica ve tevekkül etsin.

---

1. Allah en büyüktür, en yücedir.
2. Ezelden ebede her türlü hamd, şükür, övgü ve minnet Allah'a mahsustur.
3. Müslim, Mesâcid, 144, 146; Tirmizî, Daavat, 25; Nesef, Sehv, 92; İbnü Mâce, İkametüssalât, 32.
4. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

---

abd: kul, köle.
acz: güçsüzlük.
amelen: yaptıklarımıza yansıtarak.
azamet-i âsâr: eserlerin büyüklüğü.
bedenen: vücutla, bedenle, cisimle.
cemal: Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
dergâh-ı İlâhî: Allah'ın huzuru, makamı, indi.
ebed: sonsuzluk, sonu olma.
efkar-ı batıla: boş ve asılsız fikirler.
ehl-i dalalet: hak yoldan sapanlar.
ezel: başlangıcı olmama.
ezkâr: zikirler.
fakr: fakirlik.
hamd: Allah'ı övme, yücelt-me.
harekat: hareketler.
hayret: şaşkınlık.
hulâsa: özet.
huzu: alçak gönüllülük, tevazu hali.
hükmünde: yerinde anlamında.
ibadet: kulluk.
ilân: duyurma.
iltica: sığınma.
istiğfar: af dileme.
istihsan: beğenme, güzel bulma.
itaat: uyma, boyun eğme, kabullenme.
kâinat: âlemler, varlıklar.
kelimat-ı mübareke: mübarek kelimeler.
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği.
kemal-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın yaratıklarını terbiye edicilik ve besleyip gözetücülük vasfının mükemmelliği.
kudret-i samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü.
kudsiyet: yücelik.
kusurat: kusurlar.
lafzen: sözlü olarak.
lisanen: konuşarak, lisanımızla.
mahlûkat: yaratıklar.
muallâ: yüce, yüksek.
muarra: arı, pak, temiz.
muhabbet: sevgi.
mukaddes: kudsi.
müberra: temize çıkmış, arınmış.
mücmel: kısa, öz.
münezzeh: arı, temiz, pak.
nekais: noksanlıklar.
nükte: dikkatle anlaşılabilen anlam.
pak: temiz.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın merhameti.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi.
rükû: namazda iken eğilme.
saltanat: otorite, hâkimiyet, hükümdarlık.
secde: namazda alnıla burun de-ğecek şekilde başı yere koyma.
şükür: görülen iyiliğe karşılık hoşnudluk, memnunluk ifade etme, tezekkür, Allah'a dil ile hamd etme.
takviye: destekleme.
tazim: hürmet.
tekbir: Allah'ın büyüklüğünü söyleme.
te'kit: kuvvetlendirme.
tesbih: Allah'ın şanını yücelt-me, sık sık dile getirme.
tevekkül: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma.
ubudiyet: kulluk.
zaaf: zayıflık, kudretsizlik.

Hem, rububiyetin nihayetsiz hazine-i rahmeti de ister ki, abd, kendi ihtiyacını ve bütün mahlûkatın fakr ve ihtiyacatını sual ve dua lisanıyla izhar ve Rabbinin ihsan ve in'amatını şükür ve sena ile ve اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ[1] ile ilân etsin.

Demek, namazın ef'al ve akvali, bu manaları tazammun ediyor ve bunlar için taraf-ı İlâhîden vazedilmişler.

Üçüncü Nükte: Nasıl ki, insan, şu âlem-i kebirin bir misal-i musağğarıdır. Ve Fatiha-i Şerife şu Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın bir tımsal-i münevveridir. Namaz dahı, bütün ibadatın envaını şamil bir fihriste-i nuraniyedir. Ve bütün esnaf-ı mahlûkatın elvan-ı ibadetlerine işaret eden bir harita-i kudsiyedir.

Dördüncü Nükte: Nasıl ki, haftalık bir saatın saniye ve dakika ve saat ve günlerini sayan milleri birbirine bakarlar, birbirinin misalidirler ve birbirinin hükmünü alırlar. Öyle de, Cenab-ı Hakkın bir saat-i kübrası olan şu âlem-i dünyanın, saniyesi hükmünde olan gece ve gündüz deveranı ve dakikaları sayan seneler ve saatleri sayan tabakat-ı ömr-ü insan ve günleri sayan edvar-ı ömr-ü âlem birbirine bakarlar, birbirinin misalidirler ve birbirinin hükmündedirler ve birbirini hatırlatırlar.

• Meselâ *fecir zamanı*—tulûa kadar—evvel-i bahar zamanına, hem insanın rahm-ı madere düştüğü âvânına, hem semavat ve arzın altı gün hilkatinden birinci gününe benzer ve hatırlatır ve onlardaki şuunat-ı İlâhiyeyi ihtar eder.

abd: kul
akvâl: sözler, konuşmalar
âlem-i dünya: dünya âlemi
âlem-i kebîr: büyük alem.
arz: yer
âvân: zamanlar
Cenâb-ı Hak: Allah
deveran: dolaşım
ebed: sonsuzluk.
edvar-ı ömr-ü âlem: kainat ömrünün devirleri
ef'al: hareketler
elvan-ı ibadet: değişik kulluk görevleri
envâ: çeşitler
esnaf-ı mahlûkat: yaratılmışların cinsleri
evvel-i bahar: baharın başlangıcı.
ezel: başlangıçsızlık
fakr: fakirlik, yoksulluk.
fecir: tan yerinin ağarması
fihriste-i nuraniye: nurlu liste
hamd: methetme, övme, yücelt me
harita-i kudsiye: kudsî harita
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hilkat: yaratılış.
hükmünde: değerinde
ibadat: kulluk görevleri.
ihsan: iyilik
ihtar: dikkat çekme.
ihtiyacat: ihtiyaçlar
in'amat: nimetlendirmeler
izhar: gösterme
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şanı yüce Kur'an
lisanıyla: diliyle
mahlûkat: yaratıklar
mahsus: layık, kişiye özel
mesela: örneğin.
mil: dönmeyi sağlayan ve kolaylaştıran mihver, nokta
minnet: iyiliğe karşı duyulan teşekkur hissi
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
nihayetsiz: sonsuz
Rab: terbiye edici Allah
rahm-ı mader: ana rahmi.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurması vasfı
saat-i kübra: en büyük saat.
semavat: gökler
sena: övmek.
sual: isteme
şamil: içine alan.
şuunat-ı İlâhiye: Allah'ın işleri.
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
tabakat-ı ömr-ü insan: insan ömrünün tabakaları safhaları.
taraf-ı İlâhî: Allah tarafından
tazammun: içinde bulundurma
tımsal-ı münevver: nurlu örnek
tulû: doğma zamanı.
vazetmek: konmak, tayin etmek

1. Ezelden ebede her türlü hamd, şükür, övgü ve minnet Allah'a mahsustur.

• *Zuhr zamanı* ise yaz mevsiminin ortasına, hem gençlik kemaline, hem ömr-ü dünyadaki hilkat-ı insan devrine benzer ve işaret eder. Ve onlardaki tecelliyat-ı rahmeti ve füyuzat-ı nimeti hatırlatır.

• *Asr zamanı* ise güz mevsimine, hem ihtiyarlık vaktine, hem ahir zaman Peygamberinin (Aleyhissalâtü Vesselâm) Asr-ı Saadetine benzer. Ve onlardaki şuunat-ı İlâhiyeyi ve in'amat-ı Rahmaniyeyi ihtar eder.

• *Mağrip zamanı* ise, güz mevsiminin ahirinde pek çok mahlûkatın gurubunu, hem insanın vefatını, hem dünyanın kıyamet iptidasındaki harabiyetini ihtar ile, tecelliyat-ı Celâliyeyi ifham ve beşeri gaflet uykusundan uyandırır, ikaz eder.

• *İşâ vakti* ise, âlem-i zulümat, nehar âleminin bütün âsârını siyah kefeni ile setretmesini, hem kışın beyaz kefeni ile ölmüş yerin yüzünü örtmesini, hem vefat etmiş insanın bakıye-i âsârı dahi vefat edip nisyan perdesi altına girmesini, hem bu dâr-ı imtihan olan dünyanın bütün bütün kapanmasını ihtar ile, Kahhar-ı Zülcelâl'in celâllı tasarrufatını ilân eder.

• *Gece vakti* ise hem kışı, hem kabri, hem âlem-i berzahı ifham ile, ruh-u beşer rahmet-i Rahman'a ne derece muhtaç olduğunu insana hatırlatır. Ve gecede tehecküt ise, kabir gecesinde ve berzah karanlığında ne kadar lüzumlu bir ışık olduğunu[1] bildirir, ikaz eder. Ve bütün bu inkılâbat içinde, Cenab-ı Mun'im-i Hakikî'nin nihayetsiz nimetlerini ihtar ile, ne derece hamd ve senaya müstahak olduğunu ilân eder.

1 Bkz. *İbni Mâce*, Mesacid, 14; *Ebu Davud*, Salât, 49.

ahir: son.
ahir zaman: dünyanın son dönemi, kıyamete yakın dönem.
alem: dünya.
alem-i berzah: kabir âlemi, ruhların bulunduğu âlem.
alem-i zulümat: karanlıklar âlemi.
âsar: eserler.
asr: ikindi namazı vaktı.
Asr-ı Saadet: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.
bakıye-i âsar: eserlerden geriye kalanlar.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer, kabir ötesi âlem.
beşer: insanlık.
celal: büyük, ulu.
Cenab-ı Mun'im-i Hakikî: gerçek nimet verici Allah.
dar-ı imtihan: imtihan yeri.
derece: değer, miktar.
devir: dönem.
füyuzat-ı nimet: nimetlerin bolluğu.
gaflet: aymazlık, gözardı etme.
gurup: batış, batış.
hamd: övgü, teşekkür.
harabiyet: yıkılma.
hilkat-i insan: insanın yaratılışı.
ifham ﴿إفهام﴾: bildirme, anlatma.
ihtar: hatırlatma, dikkat çekme.
ikaz: uyandırma.
ilan: herkese duyurmak.
in'amat-ı Rahmaniye: Rahmani nimetler.
inkılabat: değişiklikler.
iptida: başlangıç, öncesi.
işa: yatsı namazı vaktı.
kabir: mezar.
Kahhar-ı Zülcelal: kahretmeye gücü yeten, büyükük sahibi Allah.
kefen: cesedi sarmak için kullanılan kumaş, ölü elbisesi.
kemal: olgunluk.
kıyamet: kâinatın belirlenen bir vaktite yıkılıp mahvolması.
mağrip: akşam namazı vaktı.
mahlukat: yaratıklar.
muhtaç: ihtiyaç duyan.
müstahak: hak eden.
nehar: gün aydınlığı.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: iyilik, ihsan.
nisyan: unurkanlık.
ömr-ü dünya: dünya ömrü.
rahmet-i Rahman: yaratıklara sonsuz şefkat ve merhametle davranan Allah'ın rahmeti.
ruh-u beşer: insan ruhu.
sena: methetmek, övülmek.
setretme: örtme, gizleme.
şuunat-ı İlahiye: Allah'ın işlediği fiillen.
tasarrufat: idareler, yönetimler.
tecelliyat-ı Celaliye: Allah'ın büyüklüğünün görüntüleri.
tecelliyat-ı rahmet: rahmet görüntüleri.
tehecküt: gece namazı.
vefat: ölme.
zuhr: öğle namazı vaktı.

• *İkinci sabah* ise, sabah-ı haşri ihtar eder. Evet, şu gecenin sabahı ve şu kışın baharı ne kadar makul ve lâzım ve kat'î ise, haşrın sabahı da, berzahın baharı da o kat'iyettedir.

Demek bu beş vaktın her biri, bir muhim inkılâp başında olduğu ve büyük inkılâpları ihtar ettiği gibi,[1] kudret-i samedâniyenin tasarrufat-ı azîme-i yevmiyesinin işaretiyle hem senevî, hem asrî, hem dehrî, Kudret'in mu'cizatını ve Rahmet'in hedâyâsını hatırlatır. Demek asıl vazife-i fıtrat ve esas-ı ubudiyet ve kat'î borç olan farz namaz, şu vakitlerde lâyıktır ve enseptir.

Beşinci Nükte: İnsan fıtraten gayet zayıftır; hâlbuki her şey ona ihşır, onu müteessir ve müteellim eder. Hem gayet âcizdir; hâlbuki belâlan ve düşmanları pek çoktur. Hem gayet fakirdir, hâlbuki ihtiyacatı pek ziyadedir. Hem tembel ve iktidarsızdır; hâlbuki hayatın tekâlifi gayet ağırdır. Hem, insaniyet onu kâinatla alâkadar etmiştir; hâlbuki sevdiği, ünsiyet ettiği şeylerin zeval ve fırakı mütemadiyen onu incitiyor. Hem, akıl ona yüksek maksatlar ve bâkî meyveler gösteriyor; hâlbuki eli kısa, ömrü kısa, iktidarı kısa, sabrı kısadır.

• İşte bu vaziyette bir ruh, *fecir zamanında* bir Kadîr-ı Zülcelâl'in, bir Rahîm-i Zülcemal'in dergâhına niyaz ile, namaz ile müracaat edip arz-ı hâl etmek, tevfik ve medet istemek ne kadar elzem ve peşindeki gündüz âleminde başına gelecek, beline yuklenecek işlen, vazifeleri tahammül için ne kadar lüzumlu bir nokta-ı istinat olduğu bedaheten anlaşılır.

---

1 Bkz. *Buhari*, Mevakitu's-Salât, 17; Enbiya, 50; Fezailu l-Kur'ân, 17; Tevhid, 31; 47; *Müsned*, 2/121, 124, 129; *Tirmizî*, Edep, 82.

âciz: güçsüz
alakadar etmek: ilgilendirmek.
alem: dünya, vakit, zaman
arz-ı hal: durumunu bildirme
asrî: asırlık
bakî: kalıcı, devamlılığı olan.
bedaheten: açıkkla, açıkça.
berzah: kabir ötesi, ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
dehrî: zamana ait.
dergah: huzur
elzem: çok gerekli
ensep: en uygun
esas-ı ubudiyet: kulluğun esası
farz: kesin dini emir
fecir: tan yerinin ağarması
firak: ayrılma
fıtraten: yaratılıştan.
gayet: çok, pek çok.
haşr: öldükten sonra dirilip toplanma
hedaya: hediyeler
ihtar: hatırlatma
ihtiyacat: ihtiyaçlar
iktidar: güç, kuvvet
iktidarsız: gücü yetmez
inkılâp: köklü değişim
insaniyet: insanlık.
Kadir-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: varlıklar, bütün âlem
kat'î: kesin
kat'iyet: kesinlik.
kudret: Cenab-ı Hakkın bütün kainata hükmeden ezeli ve ebedî kuvveti
kudret-i Samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü
maksat: istenilen şey, meram, varılmak istenen nokta
makul: akla uygun.
medet: yardım, imdat.
mu'cizat: mu'cizeler
muhim: önemli
müracaat: başvurma
müteellim etmek: acı çektirmek.
müteessir etmek: üzmek.
mütemadiyen: durmadan devamlı
niyaz: yalvarma, dua
nokta-ı istinat: dayanak noktası
nükte: dikkatle anlaşılabilen anlam, ince mana
Rahîm-i Zülcemal: yaratıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametli olan Allah
rahmet: şefkat etme, esirgeme
sabah-ı haşr: dirilişe sabahı
senevî: senelik.
tahammül: katlanma, dayanma
tasarrufat-ı azîme-i yevmiye: günlük büyük tasarruflar
tekâlif: yükler, sorumluluklar
tevfik: Allah'ın kuluna yardım etmesi, başarılı kılması
ünsiyet: alışkanlık, yakınlık.
vazife-i fıtrat: yaratılış vazifesi
zeval: yok olma
ziyade: fazla, çok.

• *Ve zuhr zamanında*—ki o zaman, gündüzün kemali ve zevale meyli ve yevmî işlerin âvân-ı tekemmülü ve meşagilin tazyikinden muvakkat bir istirahat zamanı ve fânî dünyanın bekasız ve ağır işlerin verdiği gaflet ve sersemlikten ruhun teneffüse ihtiyaç vakti ve in'amat-ı İlâhiyenin tezahür ettiği bir andır—ruh-u beşer o tazyikten kurtulup, o gafletten sıyrılıp, o manasız ve bekasız şeylerden çıkıp, Kayyum-u Bâkî olan Mün'im-i Hakıkî'nin dergâhına gidip el bağlayarak, yekûn nimetlerine şükür ve hamd edip ve istiane etmek ve celâl ve azametine karşı rükû ile aczini izhar etmek ve kemal-ı bîzevalıne ve cemal-ı bîmisaline karşı secde edip hayret ve muhabbet ve mahviyetini ilân etmek demek olan zuhr namazını kılmak ne kadar güzel, ne kadar hoş, ne kadar lâzım ve münasip olduğunu anlamayan insan, insan değil...

• *Asr vaktında* ki, o vakit hem güz mevsım-ı hazınânesini ve ihtiyarlık hâlet-i mahzunânesini ve ahir zaman mevsım-i elîmânesini andırır ve hatırlattırır, hem yevmî işlerin neticelenmesi zamanı, hem o günde mazhar olduğu sıhhat ve selâmet ve hayırlı hizmet gibi nıam-ı İlâhiyenin bir yekûn-u azîm teşkil ettiği zamanı, hem o koca güneşin ufule meyletmesi işaretiyle insan bir misafir memur ve her şey geçici, bîkarar olduğunu ilân etmek zamanıdır.

Şımdı, ebedıyetı ısteyen ve ebed ıçın halk olunan ve ihsana karşı perestiş eden ve firaktan müteellim olan ruh-u ınsan, kalkıp, abdest alıp, şu asr vaktınde ıkındı namazını kılmak için Kadîm-i Bâkî ve Kayyum-u Sermedî'nin dergâh-ı samedânıyesına arz-ı münacat ederek,

acz: güçsüzlük, kuvvetsızlık.
ahir zaman: kıyametten evvel dünyanın son dönemi
arz-ı munacat: dua arz etmek.
asr: ikindi namazı vakti.
âvân-ı tekemmül: gelişip olgunlaşma dönemi, süreci
azamet: büyükluk
bekasız: devamlı olmayan sonsuz olmayan
bıkarar: kararsız.
celâl: ululuk.
cemal-i bimisal: benzeri bulunmayan eşsiz güzellik.
dergâh: huzur, kapı.
dergâh-ı samedaniye: hıçbır şeye muhtaç olmayan Allah'ın huzuru
ebed: sonsuzluk
ebediyet: sonsuzluk.
fanî: geçici
fırak: ayrılık.
gaflet: Allah'ı unutmak.
hâlet-i mahzunâne: üzüntülü halleri
halk: yaratma
hamd: övme, şükür
hayret: şaşkınlık.
ihsan: iyilik etmek.
ihtiyarlık: yaşlılık.
ilan: açıklamak.
in'amat-ı İlahiye: Allah'ın nimetlendirmesi
istiane: yardım dileme.
istirahat: dinlenme
izhar: gösterme
Kadîm-i Bâkî: varlığının öncesi ve sonu olmayan Allah
Kayyum-u Bâkî: varlığının başlangıcı ve sonu olmaksızın her şeyi kendi varlığı ile ayakta tutan Allah
Kayyum-u Sermedî: varlığının sonu her şeyi sürekli ve ebedî olarak ayakta tutan Allah
kemal: tam olgunluk
kemal-ı bizeval: sona ermeyen olgunluk.
lazım: gerekli.
mahviyet: alçak gönüllülük.
mazhar: kavuşma
meşagil: işler, güçler, meşagil
mevsım-ı elımane: acı veren mevsım
mevsım-i hazınane: hüzünlü mevsım
meyil: yönelme
meyletme: yönelme, eğilim, arzu duyma
muhabbet: sevgi
muvakkat: geçici
Mün'im-ı Hakıkı: gerçek nimet verici olan Allah
munasıp: uygun
muteellim: acı çeken
netice: sonuç
nıam-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın nimetleri
nımet: iyilik, ihsan.
perestiş: aşırı bağlılık, duşkınlık
ruh-u beşer: insan ruhu
rukû: namazda eğilme
secde: namazda alınla burun de gecek şekilde başı yere koyma
selâmet: tehlikeden, korktuklarından ve kötülüklerden kurtulma
sersemlik: dengesizlik, ölçüsüzlük.
sıhhat: sağlık, afiyet
şukür: memnunluk gösterme
tazyık: sıkıntı, baskı
teneffus: soluklanma
teşkil: ortaya koyma.
tezahür: ortaya çıkma.
ufûl: batmak.
yekûn: bütün
yekûn-u azım: büyük toplam
yevmî: günlük
zeval: sona erme
zuhr: öğle namazı vakti

zevalsiz ve nihayetsiz rahmetinin iltifatına iltica edip, hesapsız nimetlerine karşı şükür ve hamd ederek; izzet-i rububiyetine karşı zelilâne rükûa gidip, sermediyet-i ulûhiyetine karşı mahviyetkârâne secde ederek; hakikî bir teselli-i kalp, bir rahat-ı ruh bulup, huzur-u kibriyasında kemerbeste-i ubudiyet olmak demek olan asr namazını kılmak ne kadar ulvî bir vazife, ne kadar münasip bir hizmet, ne kadar yerinde bir borc-u fıtrat eda etmek, belki gayet hoş bir saadet elde etmek olduğunu, insan olan anlar.

• *Mağrip vaktinde*—kı, o zaman—hem kışın başlamasında yaz ve güz âleminin nazenin ve güzel mahlûkatının veda-i hazinânesi içinde gurup etmesinin zamanını andırır; hem, insanın vefatıyla bütün sevdiklerinden bir firak-ı elîmâne içinde aynlıp kabre girmek zamanını hatırlatır; hem, dünyanın zelzele-i sekerat içinde vefatıyla bütün sekenesi başka âlemlere göçmesi ve bu dâr-ı imtihan lâmbasının söndürülmesi zamanını andırır, hatırlatır, ve zevalde gurup eden mahbuplara perestiş edenleri şiddetle ikaz eder bir vakittir.

İşte, akşam namazı için, böyle bir vakitte, fıtraten bir Cemal-i Bâkî'ye âyine-i muştak olan ruh-u beşer,

• şu azîm işlen yapan ve bu cesim âlemleri çeviren, tebdil eden Kadim-i Lemyezel ve Bâkî-i Lâyezal'in arş-ı azametine yüzünü çevirip, bu fânîlerin üstünde [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ deyip, onlardan ellerini çekip, hizmet-i Mevlâ için el bağlayıp, Daim-i Bâkî'nin huzurunda kıyam edip, [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ demekle kusursuz kemalıne, mısılsız cemalıne, nihayetsiz

1 Allah en büyüktür, en yücedir.

2. Ezelden ebede her türlü hamd, şükür, övgü ve minnet Allah'a mahsustur. (Fâtiha Suresi, 2.)

âlem: mevsim
arş-ı azamet: Cenab-ı Hakkın büyüklüğünün arşı
asr: ikindi namazı vakti
ayine-i muştak: Allah'ı görmeyi çok özleyen ayna gibi olan insan
azîm: büyük, yüce.
Bâkî-i Lâyezal: asla yok olmayacak ve sonu bulunmayacak olan Allah
borc-u fıtrat: yaratılış borcu.
cemal: güzellik, hüsün
Cemal-i Bâkî: sonsuz ve ebedî olan nihayetsiz güzellik sahibi Allah
cesim: çok büyük
Daim-i Bâkî: bekası sürekli, kesintisiz olan Allah
dâr-ı imtihan: imtihan salonu
ebed: sonsuzluk.
eda: yerine getirme, ödemek
ezel: başlangıcı olmayan
fanî: geçici, ölümlü.
firak-ı elîmane: acı veren ayrılık.
fıtraten: yaratılıştan
gurup eden: kaybolan, batan
hakikî: gerçek.
hamd: övme, şükretme
hizmet-i Mevlâ: Allah için görev yapma
huzur-u kibriya: ulu, yüce kat.
ikaz: uyandırma, uyarma.
iltica: sığınma
iltifat: ilgi, ikram.
izzet-i rububiyet: Allah'ın yaratıkları terbiyede gösterdiği izzet.
kabir: mezar
Kadîm-i Lemyezel: öncesi ve sonrası olmayan Allah
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemerbeste-i ubudiyet: kulluk için el bağlama
kıyam: ayakta durma
mağrip: akşam
mahbup: sevgili, sevilen
mahlukat: yaratıklar
mahviyetkârane: alçak gönüllü bir tarzda
minnet: yılığe karşı duyulan şükür hissi
mısılsız: benzersiz.
münasip: uygun, denk.
nazenin: latif, nazlı
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: ihsan, bağış, ikram
perestiş: tapar derecesinde sevme
rahat-ı ruh: ruhun rahatı
rahmet: şefkat, esirgeme
ruh-u beşer: insan ruhu
rükû: namazda eğilmek.
saadet: mutluluk.
secde: namazda alnla burun değecek şekilde başı yere koyma
sekene: sakinler, oturanlar
sermediyet-i uluhiyet: Allah'ın ilâhlığının sonsuzluğu
şükür: memnunluk gösterme
tebdil: değiştirme
teselli: ferahlandırma
ulvî: yüce, yüksek.
veda-i hazinâne: huzunlu bir şekilde ayrılmak.
vefat: ölüm
zelilâne: alçakça, horca, hakirce
zelzele-i sekerat: ölüm anındaki titreme
zeval: sona erme, yok olma

rahmetine karşı hamdusena edip, [1] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ demekle mu'nsiz rububiyetine, şeriksiz ulûhiyetine, vezirsiz saltanatına karşı arz-ı ubudiyet ve istiane etmek;

• hem nihayetsiz kibriyasına, hadsiz kudretine ve aczsız izzetine karşı rukûa gidip, bütün kâinatla beraber zaaf ve aczini, fakr ve zilletini izhar etmekle [2] سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ deyip, Rabb-i Azîm'ini tesbih edip;

• hem zevalsiz cemal-i zatına, tagayyürsüz sıfât-ı kudsiyesine, tebeddülsüz kemal-i sermediyetine karşı secde edip, hayret ve mahviyet içinde terk-i masıva ile muhabbet ve ubudiyetini ilân edip, hem bütün fânîlere bedel bir Cemîl-i Bâkî, bir Rahîm-i Sermedî bulup [3] سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى demekle zevalden münezzeh, kusurdan müberra Rabb-i Âlâ'sını takdis etmek,

• sonra teşehhut edip, oturup bütün mahlûkatın tahiyyat-ı mübarekelerini ve salâvat-ı tayyibelerini kendi hesabına o Cemîl-i Lemyezel ve Celîl-i Lâyezal'e hediye edip ve Resul-i Ekremine selâm etmekle biatını tecdit ve evamirine itaatini izhar edip ve imanını tecdit ile tenvir etmek için şu kasr-ı kâinatın intizam-ı hakîmânesini müşahede edip Sâni-i Zülcelâl'in vahdaniyetine şahadet etmek;

• hem, saltanat-ı rububiyetin dellâlı ve mübelliğ-i marziyatı ve kıtab-ı kâinatın tercüman-ı ayatı olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine şahadet etmek demek olan mağrıp namazını kılmak ne kadar

1- Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım istenir. (Fatiha Suresi, 5.)
2- Yüce olan Rabbimi her türlü noksandan tenzih ederim.
3- En yüce olan Rabbimi her türlü noksandan tenzih ederim.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik
aczsiz: güçsuz olmayan
arz-ı ubudiyet: kulluğun sunulması
biat: bağlılığını
Celîl-i Lâyezal: Cenab-ı Allah'ın yok olmayan, sonsuz büyüklüğü
cemal-ı zat: Zat-ı İlâhinin güzelliği.
Cemil-i Bâkî: sonsuz güzellik ve beka sahibi Allah
Cemil-i Lemyezel: ezelî son suz güzellik sahibi olan Allah
dellâl: ilân edici
evamir: emirler
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
fanî: geçici, son bulan
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hamd: övme, şükretme
hamdusena: övme, yüceltme
hayret: şaşkınlık.
intizam-ı hakîmâne: hikmetli ve faydalı olan düzen
istiane: yardım dileme
izhar: gösterme
izzet: değer, kıymet
kasr-ı kâinat: kâinat sarayı
kemal-i sermediyet: ezelî ve ebedî mükemmellik.
kibriya: büyüklük.
kıtab-ı kâinat: kâinat kitabı
kudret: güç, kuvvet
kusur: hata, eksik.
mağrıp: akşam
mahlûkat: yaratıklar
mahviyet: alçak gönüllülük.
muhabbet: sevgi
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamber Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâm.
mu'nsiz: yardımcısız
mübelliğ-i marziyat: istenilen şeylen haber veren
müberra: arınmış
münezzeh: uzak olan
müşahede etmek: gözle görmek
nihayetsiz: sonsuz
Rabb-ı Âlâ: Yüce Allah
Rabb-ı Azîm: büyük Allah
Rahîm-i Sermedî: sonsuz olan merhamet sahibi Allah
rahmet: şefkat etme, esirgeme
Resul-i Ekrem: Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm.
risalet: peygamberlik.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurması vasfı
rükû: baş eğme
salâvat-ı tayyibe: Hz. Muhammed için yapılan rahmet duaları
saltanat: hâkimiyet, sultanlık.
saltanat-ı rububiyet: Allah'ın kâinatı terbiye ve idare edicilik sıfatının saltanatı.
Sâni-i Zülcelâl: her şeyi sanatla yaratan Allah
secde: alın ve baş yere konarak yapılan namazdaki bir hareket
sena: methetme, övme
sıfat-ı kudsiye: kudsî sıfatlar.
şahadet: tanıklık.
şeriksiz: ortaksız
tagayyürsüz: başka şekle çevrilmeyen
tahiyyat-ı mübareke: mübarek selam ve dualar
takdis: yüceltme, kutsama
tebeddülsüz: değişmeyen
tecdit: tazeleme, yenileme
tenvir: aydınlatma, nurlandırma
tercüman-ı ayat: ayetlen açıklayıcı
terk-i masıva: dünyayı her şeyi görmezden gelme, bırakma
teşehhüt: namazda Ettahiyyat'ın okunduğu oturuş.
ubudiyet: kulluk
uluhiyet: ilâhlık.
vahdaniyet: tek ve benzersiz olma
vezirsiz: yardımcısız
zaaf: zayıflık.
zeval: sona erme, yok olma
zillet: aşağılık, horluk.

âciz: güçsüz, eli ermez
âhiret: öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak âlem
âlem-i âhiret: âhiret âlemi
azamet: büyük
azîm: muhiş, büyük.
azîz: çok izzetli
bâkî: ebedî, dâimî, sonu gelmez, ölmez
bâkıyane: sürekli, bitmeyen
bâkıye-i âsâr: geride kalan izler
bârid: soğuk.
dâimâne: devam edegelen.
ehl-i kubûr: kabirdekiler, ölüler
fakîr: yoksul
fânî: geçici
Hakîm-i Zülkemal: her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah
hakîkat: gerçek.
hakîr: küçük, önemsiz
Hâlık-ı Arz ve Semavat: yen ve göğü yoktan var eden Allah
Hâlık-ı Mevt ve Hayat: ölümü ve hayatı yaratan Allah
harap: yıkılmış
icraat-ı İlâhiye: Allah'ın yaptıkları
inkişaf: gelişme, açılma
ispat: kanıtlama
istıkbal: gelecek
İşâ: yatsı
Kâdir-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi olan Allah
Kâdir-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
lâtîf: hoş, güzel
leziz: çok lezzetli.
Ma'bud: ibadete layık olan
Mahbub-u Hakîkî: gerçek sevgili olan Allah
mâlik: mülk sahibi.
musâfirhâne: geçici olarak kalınan yer.
muhtaç: ihtiyaç duyan, yoksun
Mutasarrif-ı Hakîkî: gerçek tasarruf edici olan Allah
mürûr-u zaman: zaman aşımı, zamanla
müzeyyen: süslü
nâzif: temiz.
nihâyetsiz: sonsuz
saâdet: mutluluk.
sekerât: ölüm anı, can çekişme
suhulet: kolaylık.
şuunat-ı İlâhiye: Allah'ın işleri
tasarrufât-ı Celâliye: büyük tasarrufları
tasarrufât-ı Rabbâniye: her şeyi özelliği ve yeteneğine uygun biçimde terbiye eden Allah'ın iradesi.
tecelliyât-ı cemâliye: güzellik görüntüleri.
ubûdiyet: kulluk.
ufuk: gökle yer veya denizin birleşme çizgisi
vazîfe: görev
zulümât: karanlıklar

lâtif, nazif bir vazife, ne kadar aziz, leziz bir hizmet, ne kadar hoş ve güzel bir ubudiyet, ne kadar ciddî bir hakikat ve bu fânî misafirhanede bâkıyâne bir sohbet ve dâimâne bir saadet olduğunu anlamayan adam, nasıl adam olabilir?

• İşâ vaktinde ki, o vakit gündüzün ufukta kalan bakıye-i âsâr dahi kaybolup, gece âlemi kâinatı kaplar.[1] مُقَلِّبُ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ olan Kadîr-i Zülcelâl'ın, o beyaz sahifeyi bu siyah sahifeye çevirmesindeki tasarrufât-ı Rabbâniyesiyle, yazın müzeyyen yeşil sahifesini kışın bârid beyaz sahifesine çevirmesindeki[2] مُسَخَّرُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ olan Hakîm-i Zülkemal'in icraat-ı İlâhiyesini hatırlatır. Hem, mürûr-u zamanla ehl-i kubûrun bakıye-i âsâr dahi şu dünyadan kesilmesiyle bütün bütün başka âleme geçmesindeki Hâlık-ı Mevt ve Hayat'ın[3] şuunat-ı İlâhiyesini andırır. Hem, dar ve fânî ve hakîr dünyanın tamamen harap olup, azîm sekeratıyla vefat edip, geniş ve bâkî ve azametli âlem-i âhiretin inkişafında, Hâlık-ı Arz ve Semavat'ın[4] tasarrufât-ı celâliyesini ve tecelliyât-ı Cemâliyesini andırır, hatırlattırır bir zamandır. Hem, şu kâinatın Mâlik ve Mutasarrif-ı Hakîkî'si, Ma'bud ve Mahbub-u Hakîkî'si o zat olabilir ki; gece gündüzü, kış ve yazı, dünya ve âhireti bir kitabın sahifeleri gibi sühuletle çevirir, yazar, bozar, değiştirir; bütün bunlara hükmeder bir Kadîr-i Mutlak olduğunu ispat eden bir vazîyettir.

İşte, nihâyetsiz âcîz, zayıf, hem nihâyetsiz fakîr, muhtaç, hem nihâyetsiz bir istıkbal zulümâtına dalmakta,

1 Gece ve gündüzü çeviren. (Bkz. Nur Suresi, 44.)
2 Güneşe ve aya boyun eğdiren. (Bkz. Ra'd Suresi, 2.)
3 Ölüm ve hayatın yaratıcısı olan Allah. (Bkz. Mülk Suresi, 2.)
4 Göklerin ve yeryüzünün yaratıcısı olan Allah. (Bkz. Bakara Suresi, 164; Âl-i İmran Suresi, 190-191; En'âm Suresi, 1, 73; A'râf Suresi, 54, v.d.)

hem nihayetsiz hâdisat içinde çalkanmakta olan ruh-u beşer, yatsı namazını kılmak için şu manadaki işâda,

• İbrahimvari [1] لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ deyip, Ma'bud-u Lem-yezel, Mahbub-u Lâyezal'ın dergâhına namaz ile iltica edip ve şu fânî âlemde ve fânî ömürde ve karanlık dünyada ve karanlık ıstıkbalde, bır Bâkî-i Sermedî ıle munacat edip, bir parçacık bir sohbet-i bâkîye, birkaç dakikacık bır ömr-u bâkî içınde dunyasına nur serpecek, ıstıkbalini ışıklandıracak, mevcudatın ve ahbabının fırak ve zevalınden neş'et eden yaralanna merhem sürecek olan Rahman-ı Rahîm'in iltifat-ı rahmetini ve nur-u hidayetini görup istemek,

• hem, muvakkaten onu unutan ve gizlenen dünyayı o dahı unutup, dertlerini kalbin ağlamasıyla dergâh-ı rahmette dökup;

• hem ne olur ne olmaz ölume benzeyen uykuya girmeden evvel son vazife-i ubudiyetini yapıp, yevmıye defter-ı amelini hüsnühatime ile bağlamak için salâta kıyam etmek, yanı bütün fânî sevdiklerine bedel, bir Ma'bud ve Mahbub-u Bâkî'nin ve butun dilencilik ettiği âcizlere bedel, bir Kadîr-i Kerîm'in ve bütün ıttrediği muzırlanın şerrinden kurtulmak için bir Hafîz-i Rahîm'in huzuruna çıkmak;

• hem Fatıha ile başlamak, yani, bir şeye yaramayan ve yerinde olmayan nakıs, fakir mahlûkları medih ve minnettarlığa bedel, bir Kâmil-i Mutlak ve Ganî-i Mutlak ve Rahîm, Kerîm olan Rabbulâlemîn'ı methüsena

1. Ben batıp gidenleri sevmem. (En'âm Suresi, 76.)

acız: güçsuz
ahbap: sevilenler, dostlar
alem: dünya
Bakı-ı Sermedî: varlığı daimî ve sürekli olan Allah
bedel: karşılık, yerine
defter-ı amel: yıllık ve kotu luklerimizin yazıldığı defter.
dergâh: sığınma yeri, huzur kapısı.
dergah-ı rahmet: Allah'ın rahmet kapısı
fanı: geçici
fırak: ayrılık.
Ganî-ı Mutlak: sonsuz zengin olan Allah.
hadisat: olaylar
Hafiz-i Rahım: çok koruyucu olan Allah
hüsnühatime: guzel son
İbrahımvarı: Hz. İbrahim (a.s.) gibi
iltıca: sığınma
iltıfat-ı rahmet: Allah'ın sonsuz rahmetinin lutuf ve ihsanı
ıstıkbal: gelecek.
işâ: yatsı namazı
Kadır-i Kerım: ikramı bol ve her şeye gucu yeten Allah
Kamil-i Mutlak: her şeyiyle mukemmel olan Allah
Kerım: ikram ve ihsanı bol olan Allah
kıyam etmek: kalkmak.
ma'bud: kendisine ıbadet edilen
Ma'bud-u Lemyezel: hıçbir zaman yok olmayan Allah
Mahbub-u Bâki: olumsuz ve sonsuz sevgılı olan Allah
Mahbub-u Lâyezal: hıçbir zaman yok olmayan sevgılı olan Allah
mahluk: yaratık.
medih: overme
merhem: ilaç
methüsena: overmek
mevcudat: varlıklar.
minnettar: teşekkür duygusu içinde olmak
muvakkat: geçici olarak
muzır: zararlı.
munacat: dua, yakarış
nakıs: noksan
neş'et: meydana gelme.
nihayetsiz: sonsuz.
nur-u hidayet: hak ve hakıkat ve iman yolunun ışığı
ömr-ü bâki: sonsuz omur
Rabbulalemin: alemlerin Rabbi
Rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Allah
Rahman-ı Rahım: dunya ve ahırette sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah
ruh-u beşer: insan ruhu
salat: namaz
sohbet-i bâki: kalıcı sohbet.
şer: kotuluk
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
yevmıye: gunluk
zeval: yok olma

etmek, hem [1] إِيَّاكَ نَعْبُدُ hitabına terakkı etmek, yani küçukluğu, hıçlığı, kımsesızlığı ile beraber, Ezel ve Ebed Sultanı olan [2] مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ 'e intisabıyla şu kâinatta nazdar bır mısafir ve ehemmıyetlı bır vazıfedar makamına gırıp, [3] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ demekle butun mahlûkat namına, kâinatın cemaat-i kubrası ve cemıyet-i uzmasındakı ibadat ve istianatı Ona takdim etmek;

• hem, [4] اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ demekle, istıkbal karanlığı içınde saadet-i ebediyeye gıden nuranî yolu olan sırat-ı mustakime hidayetı istemek,

• hem, şımdı yatmış nebatat, hayvanat gibi gizlenmiş güneşler, hüşyar yıldızlar, birer nefer misillü emrine musahhar ve bu mısafirhane-ı âlemde birer lâmbası ve hızmetkân olan Zat-ı Zulcelâl'in kibnyasını düşunup, [5] اَللّٰهُ أَكْبَرُ deyip rukûa varmak,

• hem butun mahlûkatın secde-ı kubrasını düşunup, yani şu gecede yatmış mahlûkat gıbı her senede, her asırdakı enva-ı mevcudat, hatta arz, hatta dünya birer muntazam ordu, belki birer mutî nefer gibi, vazife-i ubudıyet-i dünyeviyesinden emr-i [6] كُنْ فَيَكُونُ ıle terhis edildığı zaman, yanı, âlem-ı gayba gonderıldığı vakıt, nıhayet intızam ıle zevalde gurup seccadesinde, اَللّٰهُ أَكْبَرُ deyip secde ettıkleri, hem emr-i كُنْ فَيَكُونُ 'den gelen bır sayha-ı ıhya ve ıkaz ıle yıne baharda kısmen aynen,

alem-ı gayb: mahıyetı Allah tarafından bılınen fakat bızım gorme-dıgımız başka dunyalar
arz: yeryuzu
cemaat-i kübra: çok buyuk toplulukk.
cemiyet-i uzma: en buyuk toplu luk.
ebed: sonu bellı olmayan.
ehemmiyetli: onemlı
enva-ı mevcudat: çeşıtlı varlıklar
Ezel ve Ebed Sultanı: başlangıcı ve sonu olmayan Allah
ezel: başlangıcı bellı olmayan
gurup: batış bıtış
hayvanat: hayvanlar
hıdayet: doğruluk, yıllık.
hıtap: konuşma, nutuk.
huşyar: uyanık.
ıbadat: ıbadetler
Intısap: bağlanmak.
intızam: duzen
Istianat: yardım dılemeler
ıstıkbal: gelecek.
kâinat: varlıklar, butun alemler
kibrıya: buyukluk.
kulluk: ıbadet
mahlûkat: yaratıklar
makam: memunyet mevkı
misafirhane-i alem: geçıcı dunya hayatı
misillü: gıbı benzen
muntazam: duzenlı
musahhar: boyun eğen
mutı: soz dınleyen ıtaat eden
nazdar: nazlı
nebatat: bıtkıler
nefer: rutbesız asker er
nıhayet: son derece
nuranî: ışıklı
rukû: baş eğmek

1 Ancak Sana kulluk ederiz. (Fatıha Suresi. 5.)
2 O, hesap gununun sahıbıdır. (Fatıha Suresi. 4.)
3 Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım istenz. (Fatıha Suresi. 5.)
4 Bızı doğru yola ılet. (Fatıha Suresi. 6.)
5 Allah en buyuktur, en yucedır
6 "Olî" der, oluvenr. (Yasın Suresi. 82.)

saadet-i ebediye: Cennet hayatı, sonsuz mutluluk
seccade: namazlık
secde: yere yuz surmek
secde-i kubra: en buyuk secde
sırat-ı müstakım: Kur'an ın gosterdıgı doğru yol
takdım: sunma
terakkı: yukselme
terhis: serbest bırakma, salıverılmek.
vazıfedar: gorevlı
vazıfe-ı ubudıyet-ı dünyeviye: dunyadakı kulluk vazıfesı
Zat-ı Zulcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı zat, Allah
zeval: sona erme, yok olma

kısmen mislen haşrolup, kıyam edip kemerbeste-i hizmet-i Mevlâ olduklan gibi, şu insancık, onlara iktidaen o Rahman-ı Zülkemal'in, o Rahîm-i Zülcemal'in bârigâh-ı huzurunda hayretâlûd bir muhabbet, bekaâlûd bir mahviyet, izzetâlûd bir tezellul içinde, [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ deyip sücuda gitmek, yani, bir nevi Miraca çıkmak demek olan işâ namazını kılmak ne kadar hoş, ne kadar güzel, ne kadar şirin, ne kadar yüksek, ne kadar aziz ve leziz, ne kadar makul ve münasip bir vazife, bir hizmet, bir ubudiyet, bir ciddî hakikat olduğunu elbette anladın.

Demek, şu beş vakit, her bin birer inkılâb-ı azîmin işaratı ve icraat-ı cesime-i Rabbaniyenin emaratı ve ın'amat-ı külliye-i İlâhiyenin alâmatı olduklanndan, borç ve zimmet olan farz namazın o zamanlara tahsisi nihayet hikmettir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ اَرْسَلْتَهُ مُعَلِّمًا لِعِبَادِكَ لِيُعَلِّمَهُمْ كَيْفِيَّةَ مَعْرِفَتِكَ وَالْعُبُودِيَّةِ لَكَ وَمُعَرِّفًا لِكُنُوزِ اَسْمَآئِكَ وَتَرْجُمَانًا لِاٰيَاتِ كِتَابِ كَآئِنَاتِكَ وَمِرْاٰتًا بِعُبُودِيَّتِهِ لِجَمَالِ رُبُوبِيَّتِكَ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَارْحَمْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ اٰمِينَ بِرَحْمَتِكَ يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ [3]

* * *

1- Allah en büyüktür, en yücedir.

2- Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

3- Allahım! Seni nasıl tanımaları, Sana nasıl kullukta bulunmaları gerektiğini öğretmek için kullarına muallim isimlerinin hazinelerini tanıtıcı, kainat kitabının ayetlerinin tercümanı, kulluğuyla rububiyet güzelliğinin aynası olarak gönderdiğin zata, onun bütün âl ve ashabına salât ve selam eyle. Bize ve erkek, kadın bütün mü'minlere merhamet eyle. Âmin. Bunu rahmetinle yap ey merhamet edenlerin en merhametlisi!

Âl: Peygamberimizin ailesini, meydana getiren fertler
alamat: semboller
aynen: tıpkısı, aynısı
aziz: yüce, izzetli
bârigah-ı huzur: dua ve ibadet edilen makam.
bekaâlûd: sonsuzlukla karışık.
ciddî: önemli, değer verilen
emarat: belirtiler
farz: Allah'ın kesin emirleri
hakikat: gerçek.
haşrolmak: yeniden dirilip toplanmak
hayretalud: hayretle karışık
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş
icraat-ı cesime-i Rabbaniye: terbiye edici Cenab-ı Hakkın büyük icraatları
iktidaen: uyarak.
in'amat-ı külliye-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın bütün mahlûkata sunduğu hadsiz nimetler
inkılab-ı azım: büyük değişiklik.
işâ: yatsı
işarat: işaretler
izzetalud: izzetle karışık.
kemerbeste-i hizmet-i Mevlâ: Allah'a hizmet yolunda hazırlanma
kısmen: bir bölümü, bir kısmı
kıyam: ayakta durmak
leziz: çok lezzetli
mahviyet: alçak gönüllülük.
makul: akla uygun
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek, esirgemek
Miraç: Peygamberimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen ve hâlen çıkması mu'cizesi
mislen: benzen olarak.
muallim: öğretmen
muhabbet: sevgi
münasip: uygun, lâyık.
nihayet: son derece
Rahim-i Zülcemal: sonsuz şefkat ve merhametli olan güzellik sahibi Allah.
Rahman-ı Zülkemal: kemal ve olgunluk sahibi Allah
rububiyet: rabbîlik, ilâhlık. Allah'ın her varlığın ihtiyacını karşılaması ve terbiye, tedbir, sahiplik ve besleyiciliği durumu
salat: Peygamberimiz için "Allahumme..." şeklinde söylenen dua
sayha-i ihya ve ikaz: uyarma, uyandırma ve dinleme sesi
sücud: yere yüz sürmeler
tahsis: ayrılmış olma
tenzih: Allah'ı her çeşit kusur, noksan ve ortaktan uzak bilip söyleme
tercüman: çevirmen, bir başka dile çeviren
tezellul: aşağılanma
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev
zimmet: sorumluluk

* Onuncu Söz, Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir

Onuncu Söz

Haşir Bahsi

İHTAR: *Şu risalelerde teşbih ve temsilleri hikâyeler suretinde yazdığımın sebebi, hem teshil, hem hakaik-ı İslâmiye ne kadar makul, mutenasip, muhkem, mutesanit olduğunu göstermektir. Hikâyelerin manaları, sonlarındaki hakikatlerdir. Kinayat kabilinden yalnız onlara delâlet ederler. Demek, hayali hikâyeler değil, doğru hakikatlerdir.*

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَانْظُرْ إِلَىٰٓ آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَآ
إِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [1]

BİRADER, haşir ve ahireti basit ve avam lisanıyla ve vazıh bir tarzda beyanını istersen; öyle ise şu temsilî hikâyecığe nefsimle beraber bak, dinle.

Bir zaman, iki adam, Cennet gibi güzel bir memlekete (Şu dünyaya işarettir.) gidiyorlar. Bakarlar ki herkes ev, hane, dükkân kapılarını açık bırakıp, muhafazasına dikkat etmiyorlar. Mal ve para, meydanda sahipsiz kalır.

O adamlardan birisi, her istediği şeye elini uzatıp ya çalıyor, ya gasp ediyor. Hevesine tebaiyet edip her nevi

ahiret: öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak âlem
avam: halk
basit: kolay
beyan: açıklama, izah.
birader: kardeş, erkek kardeş
delalet: delil olma, işaret etme
gasp: zorla alma
hakaik-i İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri, esasları
hakikat: gerçek.
hane: ev, oturulan yer
haşir: insanların öldükten sonra tekrar diriltilip Allah'ın huzurunda toplanmaları
hayali: gerçek olmayan
heves: nefsin arzu ve istekleri.
hikâye: olmuş veya olması mumkun olayları yazılı veya sözlü olarak anlatma
ihtar: hatırlatma
kabil: gibi, benzer, denk.
kadir: her şeye gücü yeten
kinayat: kinayeler, maksadı kapalı bir şekilde anlatan sözler
lisan: dil
makul: akla uygun.
mana: anlam
muhafaza: koruma
muhkem: sağlam, kuvvetli
mütenasip: uygun, ölçülü ve uyumlu
mütesanit: birbirini destekleyen
nefis: kendi, şahsı
nevi: çeşit, tür
Rahim: merhametli, acıyan, acıyıp esirgeyen
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun; rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
rahmet: acıma, esirgeme, bağışlama
risale: belli bir konuda yazılmış kuçuk kitap, broşür
suret: tarz, şekil, biçim.
tebaiyet: tabi olma, uyma
temsil: benzetme.
temsilî: örnek olarak verilen
tarz: biçim, şekil
teshil: kolaylaştırma
teşbih: benzetme
vazıh: açık, anlaşılır

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor? Bunu yapan elbette ölüleri de öylece diriltecektir. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rûm Sûresi, 50.)

zulmü, sefahati irtikâp ediyor. Ahali de ona çok ilişmıyorlar. Diğer arkadaşı ona dedi ki:

"Ne yapıyorsun? Ceza çekeceksin, beni de belâya sokacaksın. Bu mallar mırî malıdır. Bu ahalı, çoluk çocuğuyla asker olmuşlar veya memur olmuşlar. Şu işlerde sivıl olarak ıstıhdam edılıyorlar. Onun ıçın sana çok ılışmıyorlar. Fakat, intızam şeddıttır. Padışahın her yerde telefonu var ve memurlan bulunur. Çabuk gıt, dehalet et" dedi.

Fakat, o sersem inat edip dedi:

"Yok, mırî malı değıl, belkı vakıf malıdır, sahipsizdir, herkes istediği gibi tasarruf edebilir. Bu güzel şeylerden istifadeyı menedecek hiçbir sebep görmüyorum. Gözümle görmezsem inanmayacağım" dedi. Hem, feylesofâne çok safsatıyatı söyledi.

İkısi arasında cıddî bır munazara başladı. Evvelâ, o sersem, dedi:

"Padışah kımdır; tanımam?"

Sonra, arkadaşı ona cevaben, "Bır koy muhtarsız olmaz, bir ığne ustasız olmaz, sahipsiz olamaz, bir harf kâtipsız olamaz; biliyorsun. Nasıl oluyor ki, nihayet derecede muntazam şu memleket hâkimsiz olur? Ve bu kadar çok servet ki, her saatte bır şımendıfer (HAŞIYE) gaıpten gelır gibi, kıymettar, musanna mallarla dolu gelır

---

HAŞIYE: Seneye ışarettır. Evet, bahar mahzen-i erzak bır vagondur, gaıpten gelır.

ahali: halk.
belâ: buyuk sıkıntı.
ciddî: onemlı, gerçek.
dehalet: sığınmak, aman dıleme, af dıleme.
evvela: oncelıkle, ılk olarak.
feylesofâne: fılozof gibi.
gaip: gorunmeyen, kayıp.
hâkim: ıdareci, hukumdar.
haşiye: acıklayıcı not, dıpnot.
inat: ısrar etme, ayak direme.
intızam: düzen.
irtıkap: yapmak, ışlemek.
istifade: faydalanma.
istıhdam: hizmet ettırme, çalıştırma.
kâtip: yazan, yazıcı.
kıymettar: değerlı, kıymetlı.
mahzen-i erzak: yıyecek deposu.
men etmek: yasaklamak.
mırî: devlete aıt.
muhtar: seçılmış koy veya mahalle yoneticisi.
muntazam: duzgun, duzenlı.
musanna: sanatlı.
munazara: tartışma.
nihayet: son derece.
safsatıyat: gorunuşte doğru, hakıkatte yanlış olan kıyaslar.
sefahat: faydasız, zararlı, haram ve yasak şeylere düşkunluk.
sersem: dengesiz, aklı ve zihnı karışmış olan, dağınık, olçusuz kişi, beyınsız.
sivil: asker olmayan, başıbozuk.
şedit: şıddetlı.
şımendıfer: tren.
tasarruf: kullanma.
vakıf malı: halkın faydasına sunulmuş mal.
zulüm: haksızlık, ezıyet, kotülük.

Burada dökülüyor, gidiyor. Nasıl sahipsiz olur? Ve her yerde görünen ilânnameler ve beyannameler ve her mal üstünde görünen turra ve sıkkeler, damgalar ve her köşesinde sallanan bayraklar nasıl maliksiz olabilir? Sen, anlaşılıyor ki, bir parça Frengî okumuşsun. Bu İslâm yazılarını okuyamıyorsun, hem de bilenden sormuyorsun. İşte, gel; en büyük fermanı sana okuyacağım."

O sersem döndü dedi:

"Haydi, padişah var; fakat benim cuz'î istifadem ona ne zarar verebilir? Hazinesinden ne noksan eder? Hem, burada hapıs mapis yoktur, ceza görünmüyor."

Arkadaşı ona cevaben dedi:

"Yahu, şu görünen memleket bir manevra meydanıdır. Hem, sanayi-i garibe-i sultaniyenin meşheridir. Hem muvakkat, temelsiz mısafirhaneleridir. Görmüyor musun ki, her gün bir kafile gelir, biri gider, kaybolur; daima dolar, boşanır. Bir zaman sonra şu memleket tebdil edilecek; bu ahali başka ve daimî bir memlekete nakledilecek. Orada, herkes hizmetine mukabil ya ceza, ya mükâfat görecek" dedi.

Yine o hain, sersem, temerrüt edip, "İnanmam. Hiç mümkün müdür ki, bu memleket harap edilsin, başka bir memlekete göç etsin?" dedi.

Bunun üzerine emin arkadaşı dedi:

"Madem bu derece inat ve temerrüt edersin; gel, had ve hesabı olmayan delâil içinde, On Iki Suret ile sana

ahali: halk, topluluk.
beyanname: bildiri, açıklama.
ceza: suçun karşılığı.
cüz'î: az, küçük, parça.
damga: mühür.
delâil: kanıtlar, işaretler.
emin: inanılır, güvenilir.
ferman: emir, buyruk.
Frengî: Frenkçe, Avrupa dili ve kültürü. Latin alfabesi.
gaip: görünmeyen âlem.
had ve hesabı olmayan: sınırsız ve sonsuz.
had: sınır, derece.
hain: ihanet eden.
harap: yıkılma, yok edilme.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
ilânname: ilân yazısı, ilân metni.
inat: anlamsız ısrar, ayak direme.
İslâm: en son hak din, İslâm dini.
istifade: faydalanma.
kafile: grup, topluluk.
malik: sahip.
manevra meydanı: eğitim ve deneme yeri, tatbikat yeri.
meşher: sergi, gösterme yeri.
mukabil: karşı, karşılık, muadil.
muvakkat: geçici, süreli.
mükâfat: ödül.
nakletmek: taşımak.
sanayi-i garibe-i sultaniye: padişaha ait hayrete düşüren sanatlar.
sersem: dengesiz, aklı ve zihni karışmış olan.
sıkke: konulduğu yere sahibini bildiren mühür.
suret: tarz, yol.
tebdil edilmek: değiştirilmek.
temerrüt: inat, dik başlılık.
turra: mühür, padişahın imzasını taşıyan mühür.

göstereceğim ki, bir mahkeme-i kübra var, bir dâr-ı mükâfat ve ihsan ve bir dâr-ı mücazat ve zindan var. Ve bu memleket her gün bir derece boşandığı gibi, bir gün gelir ki bütün bütün boşanıp harap edilecek."

Birinci Suret:

Hiç mümkün müdür ki, bir saltanat, bahusus böyle muhteşem bir saltanat, hüsnühizmet eden mutîlere mükâfatı ve isyan edenlere mücazatı bulunmasın. Burada yok hükmündedir.

Demek, başka yerde bir mahkeme-i kubra vardır.

İkinci Suret:

Bu gıdışata, icraata bak! Nasıl en fakır, en zayıftan tut, tâ herkese mükemmel, mükellef erzak veriliyor, kimsesiz hastalara çok güzel bakılıyor. Hem, gayet kıymettar ve şahane taamlar, kaplar, murassa nişanlar, müzeyyen elbiseler, muhteşem ziyafetler vardır.

Bak, senin gibi sersemlerden başka herkes vazifesine gayet dikkat eder, kimse zerrece haddinden tecavüz etmez. En büyük şahıs, en büyük bir itaatle, mütevazıâne bir havf ve heybet altında hizmet eder.

Demek, şu saltanat sahibinin pek büyük bir keremi, pek geniş bir merhameti var; hem, pek büyük izzeti, pek celâlli bir haysiyeti, namusu vardır. Hâlbuki, kerem ise in'am etmek ister, merhamet ise, ihsansız olamaz, izzet ise, gayret ister; haysiyet ve namus ise, edepsizlerin tedibini ister.

bahusus: özellikle.
celâlli: gorkemli, yuce, yuksek.
dâr-ı mücazat: ceza yeri.
dâr-ı mükafat ve ihsan: odul ve ikram yeri.
edepsiz: kotu ahlâklı, terbiyesiz.
erzak: yiyecek ve içecekler.
gayet: son derece.
gayret: mukaddes degerlere saldırma anında uyanan duygu.
had: sorumluluk.
hâlbuki: dogrusu budur ki.
harap etmek: yıkmak, bozmak.
havf: korku, korkma.
haysiyet: deger, onur, itibar.
heybet: saygı ve hayranlık.
hizmet: gorevi yerine getirmek.
hükmünde: degerinde.
husnühizmet: guzel hizmet.
icraat: işler.
İhsan: iyilik etme.
in'am: nimet verme, iyilik yapma.
isyan: baş kaldırma.
itaat: emre bıuzlıkle uyma.
izzet: deger, şeref, yuceelik.
kerem: comertlik.
kıymettar: degerli, pahalı.
mahkeme-i kübra: ahıretteki buyuk mahkeme.
merhamet: acımak, bağışlamak, şefkat etmek.
muhteşem: gorkemli, ihtişamlı.
murassa: süslü.
mutî: emre uyan.
mücazat: ceza.
mükafat: odul.
mükellef: tam, eksıksız hazırlanmış.
mükemmel: tam, kusursuz.
mütevazıâne: alçak gonullulukle.
müzeyyen: suslenmiş.
namus: kanun, nizam.
nişan: yapılan gorevi gosteren işaret.
saltanat: hakimiyet, hukumranlık.
sersem: dengesiz.
suret: tarz, yol.
şahane: mukemmel, muhteşem.
taam: yiyecek, aş.
tecavüz: aşma, ileri gitme.
tedip: edeplendirme, cezalandırarak terbiye etme.
vazife: gorev.
zerrece: en kuçuk bir şekilde.
zindan: hapishane.
ziyafet: yemekli buyuk toplantı.

Hâlbuki, şu memlekette o merhamet, o namusa lâyık binden biri yapılmıyor. Zalim izzetinde, mazlum zilletinde kalıp, buradan göçüp gidiyorlar.

Demek bir mahkeme-i kübraya bırakılıyor.

Üçüncü Suret:

Bak, ne kadar âlî bir hikmet, bir intizamla işler dönüyor. Hem, ne kadar hakikî bir adalet, bir mizanla muameleler görülüyor.

Hâlbuki, hikmet-i hükûmet ise, saltanatın cenah-ı himayesine iltica eden mültecilerin taltifini ister; adalet ise, raiyetin hukukunun muhafazasını ister. Tâ hükûmetin haysiyeti, saltanatın haşmeti muhafaza edilsin.

Hâlbuki, şu yerlerde o hikmete, o adalete lâyık binden biri icra edilmiyor. Senin gibi sersemler, çoğu ceza görmeden buradan göçüp gidiyorlar.

Demek bir mahkeme-i kübraya bırakılıyor.

Dördüncü Suret:

Bak, had ve hesaba gelmeyen şu sergilerde olan misilsiz mücevherat, şu sofralarda olan emsalsiz mat'umat gösteriyorlar ki, bu yerlerin padişahının hadsiz bir sahaveti, hesapsız dolu hazineleri vardır.

Hâlbuki, böyle bir sahavet ve tükenmez hazineler, dâimî ve istenilen her şey içinde bulunur bir dâr-ı ziyafet ister. Hem, ister ki, o ziyafetten telezzüz edenler, orada devam etsinler, tâ zeval ve fırak ile elem çekmesinler.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
âlî: yüce, yüksek.
cenah-ı himaye: koruma kanadı.
ceza: suçun karşılığı.
dâimî: sürekli, devamlı.
dâr-ı ziyafet: ziyafet yeri.
elem: üzüntü, kaygı, acı.
emsalsiz: eşsiz, benzersiz.
fırak: ayrılık.
had ve hesaba gelmeyen: sınırsız ve sayısız.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
haşmet: büyükluk.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hazine: kıymetli şeylerin bulunduğu yer.
hesapsız: sayısız.
hikmet: fayda, gaye.
hikmet-i hükûmet: hükûmetin kanunlarını uygulama gayesi.
hukuk: haklar.
icra: yürütme, yapma, yerine getirme.
iltica: sığınma.
intizam: düzen.
izzet: itibar, şeref.
lâyık: yakışan, yaraşır.
mahkeme-i kübra: âhirettekî büyük mahkeme.
mat'umat: yiyecekler.
mazlum: zulüm görmüş, kötülük yapılan kişi.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak.
misilsiz: benzersiz, eşsiz.
mizan: ölçü.
muamele: davranış.
muhafaza: koruma.
mücevherat: değerli taşlar.
mültecî: sığınmacı.
namus: kanun, nizam.
raiyet: halk, vatandaşlar.
sahavet: cömertlik, elaçıklığı.
saltanat: hâkimiyet, hükümranlık.
sersem: dengesiz.
suret: tarz, yol.
taltif: iyilikte bulunma, ödüllendirme.
telezzuz etmek: lezzet almak, tad almak.
zalim: zülmeden, başkalarına kötülük yapan.
zeval: sona erme, yok olma.
zillet: perişanlık, kötü durum.
ziyafet: yemekli davet, şölen.

Çünkü, zeval-i elem lezzet olduğu gibi, zeval-i lezzet dahi elemdir.

Bu sergilere bak ve şu ilânlara dikkat et ve bu dellâllara kulak ver ki, mu'cizniima bir padişahın antika sanatlarını teşkil ve teşhir ediyorlar, kemalâtını gösteriyorlar, misilsiz cemal-i manevîsini beyan ediyorlar, hüsnümahfîsinin letaifinden bahsediyorlar. Demek, onun pek muhim, hayret verici kemalât ve cemal-i manevîsi vardır.

Gizli, kusursuz kemal ise, takdir edici, istihsan edici, "Maşaallah" deyip müşahede edicilerin başlarında teşhir ister. Mahfî, nazirsiz cemal ise, görünmek ve görmek ister. Yani, kendi cemalini iki vecihle görmek—bir muhtelif âyinelerde bizzat müşahede etmek, diğeri müştak seyirci ve mütehayyir istihsan edicilerin müşahedesi ile müşahede etmek—ister; hem görmek, hem görünmek, hem daimî müşahede, hem ebedî işhat ister. Hem o daimî cemal, müştak seyirci ve istihsan edicilerin devam-ı vücutlarını ister. Çünkü, daimî bir cemal, zail müştaka razı olamaz. Zira, donmemek üzere zevale mahkûm olan bir seyirci, zevalin tasavvuruyla, muhabbeti adavete döner, hayret ve hürmeti tahkire meyleder. Çünkü, insan bilmediği ve yetişmediği şeye düşmandır.

Hâlbuki şu misafirhanelerden, herkes çabuk gidip kayboluyor; o kemal ve o cemalın bir ışığını, belki zayıf bir gölgesini, bir anda bakıp doymadan gidiyor.

Demek, bir seyrangâh-ı daimîye gidiliyor.

kemal: mükemmellik.
kemalât: mükemmellikler.
letaif: incelikler, güzellikler.
mahfî: gizli, saklı.
mahkum: mecbur.
maşaallah: Allah'ın istediği gibi. Allah'ın istediği olur.
meyil: yöneliş.
misilsiz: eşsiz, benzersiz.
mu'cizniima: mu'cizeler gösteren, benzersiz harika işler yapan.
muhabbet: sevgi.
muhtelif: çeşitli, farklı.
muhim: önemli, değerli.
müşahede: seyretme, bakma.
müştak: şiddetle arzulayan.
mütehayyir: hayret eden.
nazirsiz: benzersiz, eşsiz.
sanat: eserler.
seyrangâh-ı daimî: devamlı bir seyir ve gezme yeri.
tahkir: hakaret etme, aşağılama.
takdir: beğendiğini belirtme, kıymetini anlama.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma.
teşhir: sergileme, gösterme.
teşkil: meydana getirme, oluşturma.
vecihle: yönüyle.
zail: yok olan.
zeval: yok olma, sona erme.
zeval-ı elem: üzüntü ve acının yok olması.
zeval-ı lezzet: lezzetin sona ermesi.
zira: çünkü.

adavet: düşmanlık.
antika: benzersiz, çok değerli.
âyine: ayna.
beyan: bildirme, gösterme, ortaya koyma.
bizzat: kendisi, şahsen.
cemal: güzellik.
cemal-i manevî: manevî güzellik.
daimî: ebedî, sonsuz.
dellâl: ilân edici, duyurucu.
devam-ı vücut: varlığın devamı.
ebedî: sonsuz.
elem: üzüntü, acı.
hayret: hayranlık.
hürmet: saygı.
hüsnümahfî: gizli güzellik.
ilan: duyuru, bildiri.
ilân: duyuru.
istihsan: güzel bulma, beğenme.
işhat: şahitlik, tanıklık.

Beşinci Suret:

Bak, bu işler içinde, görünüyor ki, o misilsiz zatın pek büyük bir şefkati vardır. Çünkü, her musibetzedenin imdadına koşturuyor, her suale ve matlûba cevap veriyor.[1] Hatta, bak, en edna bir hacet, en edna bir raiyetten görse, şefkatle kaza ediyor. Bir çobanın bir koyunu, bir ayağı incinse, ya merhem, ya baytar gönderiyor.

Şimdi gel, gıdelim. Şu adada büyük bir içtima var; bütün memleket eşrafı orada toplanmışlar. Bak, pek büyük bir nişanı taşıyan bir yaver-i ekrem, bir nutuk okuyor. O şefkatli padişahından bir şeyler istiyor. Bütün ahali, "Evet, evet! Biz de istiyoruz" diyorlar. Onu tasdik ve teyit ediyorlar. Şimdi dinle, bu padişahın sevgilisi diyor ki:

"Ey bizi nimetleriyle perverde eden sultanımız! Bize gösterdiğin numunelerin ve gölgelerin asıllarını, menbalarını göster, ve bizi makarr-ı saltanatına celp et. Bizi bu çöllerde mahvettirme; bizi huzuruna al, bize merhamet et. Burada bize tattırdığın leziz nimetlerini orada yedir. Bizi zeval ve teb'id ile tazip etme. Sana muştak ve muteşekkir şu mutî raiyetini başıboş bırakıp idam etme" diyor ve pek çok yalvarıyor, sen de işitiyorsun.

Acaba bu kadar şefkatlı ve kudretli bir padişah, hiç mümkün müdür ki, en edna bir adamın en edna bir meramını ehemmiyetle yerine getirsin, en sevgili bir yaver-i ekreminin en güzel bir maksudunu yerine getirmesin? Hâlbuki, o sevgilinin maksudu umumun da maksududur; hem padişahın marzîsi, hem merhamet ve adaletinin muktezasıdır, hem ona rahattır, ağır değil.

1 Bkz. Mu'min Suresi, 60

adalet: hak sahiplerine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
ahali: halk.
asıl: gerçek.
baytar: hayvan hekimi, veterinner.
celp: çekme, getirme.
edna: basit, küçük, değersiz, sıradan.
ehemmiyet: önem.
eşraf: şeref ve itibar sahibi kimseler, ileri gelenler.
hacet: ihtiyaç, gereksinim.
İçtima: toplantı.
İmdat: yardım.
kaza: gidermek, yerine getirmek.
kudret: güç, kuvvet.
leziz: lezzetli, tatlı.
mahvettirme: yok ettirme, perişan etme.
makarr-ı saltanat: hâkimiyet merkezi.
maksut: istek, arzu.
marzî: hoşnutluk.
matlûp: ihtiyaç, lâzım olan şey.
menba: kaynak.
meram: istek, arzu.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.
merhem: yaraya sürülen ilâç.
misilsiz: benzersiz, eşsiz.
muktezа: gereken, lazım gelen.
musibetzede: felâkete uğrayan, zor durumda kalan.
mutî: itaat eden, emirlerini dinleyen.
müştak: arzulayan, özleyen, görmek için can atan.
muteşekkir: şükreden.
nimet: maddî ve manevî ikram, rızık.
nişan: işaret, peygamberlik vazifesi, seçkin özellik.
numune: örnek, misal.
nutuk okuma: konuşma yapma, söz söyleme.
padişah: sultan, hükümdar, Allah.
perverde: besleme, donatma.
raiyet: halk, kullar.
sual: istek.
sultan: padişah, hükümdar, Allah.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek karşılıksız sevgi.
tasdik: doğrulama, onaylama.
tazip: azap verme, acı çektirme.
teb'id: uzaklaştırma, huzurdan koyma.
teyit: doğrulama, destekleme.
umum: herkes, bütün varlıklar.
yaver-i ekrem: en değerli ve en cömert memur.
zat: kişi, şahıs.
zeval: sona erme, yok olma.

Bu misafirhanelerdeki muvakkat nüzhetgâhlar kadar ağır gelmez. Madem numunelerini göstermek için beş altı gün seyrangâhlara bu kadar masraf ediyor, bu memleketi kurdu, elbette, hakikî hazinelerini, kemalâtını, hünerlerini makarr-ı saltanatında öyle bir tarzda gösterecek, öyle seyrangâhlar açacak ki, akılları hayrette bırakacak.

Demek bu meydan-ı imtihanda olanlar, başıboş değiller, saadet sarayları ve zindanları onları bekliyorlar.

Altıncı Suret:

İşte gel, bak. Bu muhteşem şimendiferler, tayyareler, teçhizatlar, depolar, sergiler, icraatlar gösteriyorlar ki, perde arkasında pek muhteşem bir saltanat vardır;(HAŞIYE)

HAŞIYE: Meselâ, nasıl şu zamanda manevra meydanında, harp usulünde 'Silâh al, süngü tak!" emriyle koca bir ordu baştan başa dikenli bir meşegâha benzediği gibi, her bir bayram gününde, resmigeçit için, "Formalarınızı takıp nişanlarınızı asınız!" emrine karşı, ordugâh serâser rengârenk çiçek açmış müzeyyen bir bahçeyi temsil ettiği misillü, öyle de, rûy-ı zemin meydanında, Sultan-ı Ezeli'nin nihayetsiz envâ-ı cünudundan melek ve cin ve ins ve hayvanlar gibi şuursuz nebatat taifesi dahi hifz-ı hayat cihadında, emr-ı [1] كُنْ فَيَكُونُ ile, "Mudafaa için silâhlarınızı ve cihazatınızı takınız!" emr-ı İlâhîyi aldıkları vakit, zemin baştan aşağıya bütün ondaki dikenli ağaçlar ve nebatlar süngücüklerini taktıkları zaman, aynen süngülerini takmış muhteşem bir ordugâha benziyor.

Hem baharın her bir günü, her bir haftası birer taife-i nebatatın birer bayramı hükmünde olduğu için, her bir taifesi dahi kendi Sultanının o taifeye ihsan ettiği güzel hediyeleri teşhir için, ona taktığı murassa nişanları birer resmigeçit tarzında, o Sultan-ı Ezeli'nin nazar-ı şuhut ve işhadına arz ettiğinden ve öyle bir vaziyet gösterdiğinden, bütün nebatat ve eşcar, güya "Sanat-ı Rabbaniye murassaatını ve çiçek ve meyve denilen fitrat-ı İlâhiyenin nişanlarını takınız, çiçekler açınız!" emr-ı Rabbaniyeyi dinliyorlar ki, rûy-ı zemin dahi gayet muhteşem bir bayram gününde, şahane

1- "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82)

me ve içmelen olmayan, çeşitli şekillere girebilen, göze her zaman görülemeyen. Allah'ın emir lenne tam itaat eden mahlûk.
meşegâh: meşe ağaçlarının bulunduğu yer.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı, dünya.
misafirhane: gelip geçen insanların geçici kalıp ağırlandığı yer.
misillü: gibi.
muhteşem: haşmetli, ihtişamlı, gorkemli, hanka çok büyük.
murassa: süslü.
murassaat: süslemeler.
muvakkat: geçici, fanî.
mudafaa: savunma, korunma.
müzeyyen: süslü, bezenmiş, donanmış.
nazar-ı şuhut: görüş, bakış.
nebat: bitki.
nebatat: bitkiler.
nihayetsiz: sonsuz, sayısız.
nişan: yapılan görevi gösteren işaret.
numune: örnek, misal.
nüzhetgâh: gezinti ve seyir yeri.
ordugâh: ordunun konakladığı yer.
rengârenk: renk renk.
resmigeçit: önemli günlerde yapılan geçiş töreni.
rûy-ı zemin: yeryüzü.
saadet: mutluluk.
saltanat: hâkimiyet, hükümranlık, egemenlik, sulta.
sanat-ı Rabbanî: Allah'ın sanatı.
serâser: baştan başa, tamamıyla.
seyrangâh: manzaralı gezinti yeri.
sultan: padişah, Allah.
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
süngü: tüfeğin ucuna takılan büyük bıçak.
şahane: mükemmel, muhteşem.
şimendifer: tren.
şuur: anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, bilinç.
taife: grup, kafile, takım.
taife-i nebat: bitki çeşitleri.
tarz: şekil, suret.
tayyare: uçak.
teçhizat: araç ve gereç, donanım.
temsil: benzetme.
teşhir: gösterme, sergileme.
usul: metot, yol, tarz, şekil.
zemin: yeryüzü.
zindan: hapishane.

---

cihad: savaş.
cihazat: maddî manevî aletler, araç ve gereçler.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
emr-i Rabbaniye: Allah'ın emri!
envâ-ı cünud: ordularının çeşitleri.
eşcar: ağaçlar.
fitrat-ı İlâhiye: Allah'ın varlıkları farklı yapılarda ve görevlerde yaratması.
forma: resmî elbise.
harp usulü: savaş taktiği.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hifz-ı hayat: hayatın korunması.
hünen: ustalık, beceri, maharet, yetenek.
icraat: yapılan işler, uygulamalar.
İhsan: iyilik etme, ikram etme, bir şey verme.
ins: insan.
İşhat: şahitlik.
Kemalat: mükemmellikler, sahip olunan kabiliyetler.
makarr-ı saltanat: hâkimiyet merkezi.
manevra: deneme ve eğitim, tatbikat.
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı, iradelen, cinsiyetden ye

hükmediyor. Böyle bir saltanat, kendisine lâyık bir raiyet ister. Hâlbuki, görüyorsun, bütün raiyet bu misafirhanede toplanmışlar; misafirhane ise, her gün dolar boşanır. Hem, bütün raiyet, manevra için bu meydan-ı imtihanda bulunuyorlar; meydan ise, her saat tebdil ediliyor. Hem, bütün raiyet, padişahın kıymettar ihsanatının numunelerini ve hanka sanatlarının antikalarını sergilerde temaşa etmek için şu teşhirgâhta birkaç dakika durup seyrediyorlar. Meşher ise, her dakika tahavvül ediyor; giden gelmez, gelen gider.

İşte bu hâl, şu vaziyet kat'î gösteriyor ki, *şu misafirhane ve şu meydan ve şu meşherlerin arkasında daimî saraylar, müstemir meskenler, şu numunelerin ve suretlerin halis ve yüksek asıllarıyla dolu bağ ve hazineler vardır.*

Demek burada çabalamak onlar içindir. Şurada çalıştınız, orada ücret verir. Herkesin, istidadına göre, orada bir saadeti var.

Yedinci Suret:

Gel, bir parça gezelim, şu medenî ahali içinde ne var, ne yok görelim. İşte bak. Her yerde, her köşede, müteaddit fotoğraflar kurulmuş, suret alıyorlar. Bak, her yerde müteaddit kâtipler oturmuşlar, bir şeyler yazıyorlar, her şeyi kaydediyorlar, en ehemmiyetsiz bir hizmeti, en adî bir vukuatı zaptediyorlar[1]. Hâ, şu yüksek dağda

---

resmigeçitte, sürmeli formaları ve murassa nişanları parlayan bir ordugâhı temsil ediyor.

İşte şu derece hikmetli ve intizamlı teçhizat ve tezyinat, elbette nihayetsiz kadîr bir Sultanın, nihayet derecede hakîm bir Hâkimin emriyle olduğunu, kör olmayanlara gösterir.

---

1 Bkz. Kehf Suresi, 49; Kaf Suresi, 17, 18; İnfitar Suresi, 10-12.

---

adî: sıradan, basit, küçük
ahali: halk.
antika: değerli eser
ehemmiyetsiz: önemsiz, küçük, basit.
forma: elbise
Hakim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan, her şeye galip olan Allah
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
halis: kusursuz, saf
harika: muhteşem, olağanüstü, hayranlık uyandıran.
haşiye: dipnot.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı yer, define
hikmet: her şeyin yerli yerinde olması
hükmetmek: hâkim olmak, nufuzu altında bulundurmak.
ihsanat: hediyeler, yıllıklar, nimetler
intizam: düzen
istidat: kabiliyet, yetenek, liyakat.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kat'i: kesin, hiç şüphesiz.
kâtip: yazıcı.
kıymettar: kıymetli, değerli, paha biçilmez
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır
manevra: deneme ve eğitim, tatbikat.
medenî: şehirli, modern
mesken: oturulacak yer, kalınacak yer
meşher: teşhir yeri, sergi, gösterme yeri.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı, dünya
misafirhane: yolculuk esnasında kalınan yer, dünya
murassa: işlemeli, süslü
müstemir: devamlı, sürekli
müteaddit: birçok, çeşitli
nihayetsiz: sonsuz.
nişan: madalya, törenle takılan özel işaret.
numune: örnek
ordugâh: ordunun konakladığı yer
raiyet: halk.
resmigeçit: resmî geçit merasimi, geçit töreni.
saadet: mutluluk.
saltanat: hükümdarlık, devlet
sanat: ustalık, hüner, eser
Sultan: Padişah, sonsuz hâkimiyet sahibi Allah
suret: görüntü, görünüş, tarz, yol
sürmeli: süslü
tahavvül: hâl değiştirme
tebdil: değiştirme, başka hale getirme
teçhizat: donanım.
temaşa: dikkatle bakma, hayranlıkla seyretme
temsil: sembolü olma, benzeme
teşhirgâh: sergi yeri.
tezyinat: süsler, süslemeler
vaziyet: durum, hal
vukuat: olaylar
zaptetmek: kaydetmek.

padişaha mahsus bir büyük fotoğraf kurulmuş ki, [HAŞİYE] bütün bu yerlerde ne cereyan eder, suretini alıyorlar. Demek, o zat emretmiş ki, mülkünde cereyan eden bütün muamele ve işler zaptedilsin. Demek oluyor ki, o zat-ı muazzam bütün hâdisatı kaydettirir, suretini alır. İşte şu dikkatli hıfz ve muhafaza, elbette bir muhasebe içindir.

Şimdi, en adî raiyetin en adî muamelelerini ihmal etmeyen bir Hâkim-i Hafîz, hiç mümkün müdür ki, raiyetin en büyüklerinden en büyük amellerini muhafaza etmesin, muhasebe etmesin, mükâfat ve mücazat vermesin. Hâlbuki, o zatın izzetine ve gayretine dokunacak ve şe'n-i merhametı hiç kabul etmeyecek muameleler, o büyüklerden sudûr ediyor. Burada cezaya çarpmıyor.

Demek, bir mahkeme-i kübraya bırakılıyor.

Sekizinci Suret:

Gel, ondan gelen bu fermanlan sana okuyacağım. Bak, mükerrer vadediyor ve şiddetli tehdit ediyor ki: "Sizlen oradan alıp, makarr-ı saltanatıma getireceğim ve

---

HAŞİYE: Şu Suretin işaret ettiği manaların bir kısmı Yedinci Hakikatte beyan edilmiş. Yalnız, burada padişaha mahsus bir büyük fotoğraf işareti ve hakikatı Levh-ı Mahfuz demektir. Levh-ı Mahfuzun tahakkuk-u vücudu Yirmi Altıncı Sözde şöyle ıspat edilmiş ki: Nasıl küçük küçük cüzdanlar, büyük bir kütüğün vücudunu ihsas eder ve küçük küçük senetler bir defter-i kebirin bulunduğunu iş'ar eder ve küçük kesretli tereşşuhatlar büyük bir su menbaını ışmam eder, aynen öyle de, küçük küçük cüzdanlar hükmünde, hem birer küçük Levh-ı Mahfuz manasında, hem büyük Levh-ı Mahfuzu yazan kalemden tereşşuh eden küçük küçük noktalar suretinde olan benî beşerin kuvve-i hafızaları, ağaçların meyveleri, meyvelerin çekirdekleri, tohumları, elbette bir hafıza-ı kübrayı, bir defter-i ekberi, bir Levh-ı Mahfuz-u Azamı ihsas eder, iş'ar eder ve ıspat eder, belki keskin akıllara gösterir.

adî: küçük, değersiz, basit.
amel: fiil, iş, emek.
benî: oğullar, çocuklar.
benîbeşer: insanoğlu.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
beyan: anlatma, bildirme, izah etme.
cereyan: oluşma, meydana gelme.
ceza: suçun karşılığı.
cüzdan: şahsî bilgilerin yazıldığı küçük defter, nüfus cüzdanı.
defter-i ekber: en büyük defter.
defter-i kebir: büyük defter, kütük defteri.
ferman: emir, buyruk.
gayret: mukaddes değerlere saldırıldığında uyanan duygu.
hâdisat: olaylar, yaşananlar.
hafıza-i kübra: en büyük hafıza.
Hâkim-i Hafîz: her şeyi koruyan ve her şeye hükmeden Allah.
haşiye: dipnot.
hıfz: saklama, koruma, muhafaza.
ihmal: önemsememe, dikkatsizlik.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ıspat: kanıtlama, delille doğruluğunu ortaya koyma.
iş'ar: yazı ile anlarma, bildirme.
iş'ar etmek: yazı ile anlatmak, bildirmek.
işmam: hissettirme, bildirme.
izzet: şeref, yücelik, büyüklük.
kesretli: çok, fazla.
kuvve-i hafıza: hafıza duygusu.
kütük: şahsî bilgilerin yazıldığı büyük defter, nüfus kütüğü.
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilmiyle kainatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
Levh-i Mahfuz-u Azam: Allah'ın ezelî ilminin kâinatta olmuş ve olacak şeylen takdir ettiği mânevî levha, ilm-i ezelî.
mahkeme-i kübra: âhiretteki büyük mahkeme.
mahsus: âit, has, lâyık.
makarr-ı saltanat: hâkimiyet merkezi.
menba: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
muamele: davranış.
muhafaza: koruma, saklama.
muhasebe: hesaplaşma.
mücazat: ceza.
mükafat: ödül.
mükerrer: tekrarla, birçok kere.
mülk: ülke.
raiyet: halk.
sudur: meydana çıkma, olma.
suret: resim, görüntü.
şe'n-i merhamet: merhametin şefkatin gereği.
tahakkuk-u vücut: varlığın gerçekleşmesi, varlığın meydana çıkması.
tehdit: göz dağı verme, birisini korkutma.
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
vaat: söz verme, bir şeyi yapacağını söyleme.
zaptetmek: kaydetmek.
zat: şahıs, kişi.
zat-ı muazzam: büyük şahıs, azametli kişi.

mutîleri mes'ut, asileri mahpus edeceğim. O muvakkat yeri harap edip, müebbet saraylan, zindanları havi diğer bir memleket kuracağım." Hem, o vadettiği şeyler ona gayet rahattır, rayetine gayet mühimdir. Vaadinde hulf ise, izzet-i iktidarına gayet zıttır.[1]

İşte bak, ey sersem! Sen yalancı vehmini, hezeyancı aklını, aldatıcı nefsini tasdik ediyorsun. Ve hiçbir vecihle hulf ve hilâfa mecburiyeti olmayan ve hiçbir cihetle hilâf haysiyetine yakışmayan ve bütün görünen işler sıdkına şahadet eden bir zatı tekzip ediyorsun, elbette büyük bir cezaya mustahak olursun.

Misalin şuna benzer ki: Bir yolcu, güneşin ziyasından gözünü kapıyor, hayaline bakıyor; vehmi, bir yıldız böceği gibi kafa fenerinin ışığıyla dehşetli yolunu tenvir etmek istiyor. Madem vadetmiş, yapacaktır. Hâlbuki, ifası ona çok rahat ve bize ve her şeye; ve ona ve saltanatına pek çok lâzımdır.

Demek bir mahkeme-i kübra, bir saadet-i uzma vardır.

Dokuzuncu Suret:

Şimdi gel, bu dairelerin ve cemaatlerin bazı ruesalarına ki, **(HAŞİYE)** her bir bizzat padişahla görüşecek hususî birer telefonu var. Hem bazı onun huzuruna çıkmışlar. Ne diyorlar, bak: Bunlar ittifakla ihbar ediyorlar ki, o

HAŞİYE: Şu Suretin ıspat ettiği manalar: Sekizinci Hakikatte görünecek. Meselâ, dairelerin reisleri şu temsilde enbiya ve evliyaya işarettir. Ve telefon ise, ma'kes-i vahiy ve mazhar-ı ilham olan kalpten uzanan bir nispet-i Rabbaniyedir ki, kalp o telefonun başıdır ve kulağı hükmündedir.

1 Bkz. Bakara Suresi, 80; Âl-i İmran Suresi, 194; Ra'd Suresi, 31; İbrahim Suresi, 47; Hac Suresi, 47; Rûm Suresi, 6; Zümer Suresi, 20.

asi: isyan eden, karşı çıkan.
bizzat: şahsen, direkt kendisi.
cihet: sebep, bahane.
dehşetli: korkunç, urkunç.
enbiya: peygamberler.
evliya: erenler, veliler.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek.
harap etme: yıkma, bozma.
haşiye: dipnot.
havi: içinde bulunduran.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hezeyan: saçmalama.
hilâf: cayma, vazgeçme.
hulf: verdiği sözü tutmama, vazgeçme.
hususî: kişiye has, özel.
ifa: yapma, yerine getirme.
ihbar: haber verme, bildirme.
ispat: kanıtlama, delille doğruluğunu ortaya koyma.
ittifak: fikir birliği etme, aynı şeyi söyleme.
izzet-i iktidar: yönetiminin şerefi.
ma'kes-i vahiy: vahyin indiği yer.
mahkeme-i kübra: âhirettekî büyük mahkeme.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mana: anlam.
mazhar-ı ilham: ilhama muhatap, ilhamın göründüğü yer.
mecburiyet: mecbur olma, mecburluk, zarurîlik durumu.
mes'ut: saadetli, mutlu.
misalin: durumun, halin.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
muvakkat: belirli bir zamana mahsus, vakıtlı, süresiz geçici.
müebbet: sonsuz, ebedî, devamlı.
mühim: önemli.
mustahak: hak eden, hak etmiş.
nefis: kötülüğe yönlendiren, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nispet-i Rabbaniye: Allah'la olan kalbî yakınlık.
rayet: halk.
reis: başkan.
rüesa: reisler, başkanlar.
saadet-i uzma: en büyük saadet, ebedî mutluluk.
saltanat: hükümdarlık, devlet.
sıdk: doğruluk, güvenilirlik.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tasdik: doğrulama.
tekzip: yalanlama.
temsil: benzetme, örnek.
tenvir: aydınlatma, ışıklandırma.
vaat: söz verme, bir şeyi yapacağını söyleme.
vecih: yön.
vehm: şüphe, kuruntu, bir şeyi olmadığı hâlde var zannetme duygusu.
zat: kişi.
zıt: aksi, tersi.
ziya: ışık.

zat, mükâfat ve mücazat için pek muhteşem ve dehşetli bir yer ihzar etmiş. Gayet kavi vaat ve şiddetli tehdit ediyor. Hem, onun izzet ve celâleti hıçbır vecıhle hulfulvaade tenezzül edip, tezellülü kabul etmez.

Hâlbuki, o muhbırler hem tevatür derecesınde çok, hem icma kuvvetinde bir ıttıfakla haber verıyorlar ki, şu bazı âsân görunen saltanat-ı azîmenin medan ve makarrı, buradan uzak bır başka memlekettedir ve şu meydan-ı ımtıhanda binalar muvakkattırlar. Sonra daimî saraylara tebdıl edılecek, bu yerler değişecekler.

Çünkü, eserleriyle azametı anlaşılan şu muhteşem, zevalsiz saltanat böyle geçici, devamsız, bîkarar, ehemmiyetsiz, mütegayyir, bekasız, nakıs, tekemmülsuz umurlar üzerinde kurulmaz, durulmaz. Demek, ona lâyık, daimî, müstakar, zevalsiz, müstemir, mükemmel, muhteşem umurlar üzerinde duruyor.

Demek, bir dıyar-ı aher var, elbette o makarra gıdılecektir.

Onuncu Suret:

Gel, bugün nevruz-u sultanîdır. (HAŞİYE) Bır tebeddulât olacak, acıp işler çıkacak. Şu baharın şu güzel gününde,

---

HAŞİYE: Bu Suretin remzini Dokuzuncu Hakıkatte goreceksın. Meselâ, Nevruz günü bahar mevsımıne işarettır, çıçekli, yeşil sahra ise bahar mevsımındekı rûy-ı zemındır. Değişen perdeler, manzaralar ise fasl-ı baharın ıptıdasından yazın ıntıhasına kadar, Sânı-ı Kadîr-i Zülcelâl'ın, Fâtır-ı Hakîm-i Zülcemal'ın kemal-ı intizam ile değıştırdığı ve kemal-ı rahmet ile tazelendırdığı ve bırbırı arkasında gonderdığı mevcudat-ı bahanye tabakatına ve masnuat-ı sayfıye taifelerıne ve erzak-ı hayvanıye ve insanıyeye medar olan mat'umata işarettır.

acıp: hayret veren, şaşırtan
âsâr: eserler, izler, belırtılen
azamet: buyukluk, ululuk, yucelik
bekasız: sonlu, yok olan
bıkarar: kararsız, bozulan
celalet: buyukluk, ululuk, heybetlılık.
daimî: surekli, devamlı
dehşetli: korkutucu
dıyar-ı aher: başka bır yer, başka bır alem
ehemmıyetsız: onemsız
erzak-ı hayvanıye ve insanıye: insanların ve hayvanların rızıklar
eser: sanatla yaratılan varlıklar
fasl-ı bahar: ılkbahar
Fâtır-ı Hakîm-i Zülcemal: her şeyı bır maksada uygun ve hikmette benzersız bır şekılde yaratan guzellik sahıbı Allah (c.c.)
haşiye: dıpnot, ek.
hulfulvaat: sozunden donme, cayma
icma: bir konuda fikır bırlıgı ne varma
ihzar: hazırlama
ıntıha: son
ıptıda: başlangıç.
ittıfak: bır konuda anlaşma, fikır bırlıgıne varma
izzet: şeref, yucelik, buyukluk
kavi: kuvvetlı
kemal-i intizam: tam ve eksıksız duzen
kemal-ı rahmet: mukemmel ve kusursuz rahmet.
makar: merkez, surekli kalınacak yer, ahıret.
masnuat-ı sayfıye: yazın ortaya cıkan sanatlı varlıklar
mat'umat: yiyecekler
medar: sebep, vesile, kaynak.
mevcudat-ı bahanye: baharda ortaya cıkan varlıklar
meydan-ı ımtıhan: ımtıhan meydanı, dunya
muhbır: haber veren, haberci
muhteşem: ıhtışamlı, gorkemlı, debdebelı
muvakkat: geçıcı
mucazat: ceza
mukafat: odul
mukemmel: tam, eksıksız, kusursuz
mustakar: kararlı, bozulmayan, sabıt duran
müstemir: devam eden, surekli, aralıksız
mutegayyır: bozulan, başkalaşan
nakıs: noksan, eksık, kusurlu
nevruz: ılkbahar başlangıcı
nevruz-u sultanı: Sultan Celalettın Melıkşah'ın takvımıne gore nevruz, yanı yılbaşı.
remiz: işaret.
ruy-i zemin: yeryuzu
sahra: ova
saltanat: hâkımıyet, hukûmranlık.
saltanat-ı azıme: buyuk hakımıyet, buyuk ıdare
Sânı-ı Kadır-ı Zülcelal: sonsuz celal ve kudret sahıbı olan ve her şeyı bır ızzet, heybet ve hıkmet ıle yaratıp sanat ıle donatan Allah
şiddet: kuvvet.
tabakat: tabakalar
taife: familya, bolük, takım, aile
tebdıl: degıştırme
tebeddulat: degışıklıkler, başkalaşmalar
tehdit: uyarma, goz dagı verme, korkutma
tekemmülsüz: mukemmelleşemeyen, kusurlardan annamayan
tenezzül: kendıne aykırı duşen bır ışı veya durumu kabul etme, alçalma
tevatür: sağlam bilgi, doğru haber
tezellül: aşagılık duruma duşme.
umur: ışler, maddeler, şartlar
vaat: soz verme, bır şeyı yapacagını soyleme
zevalsız: yok olmayan, sona ermeyen

şu güzel çiçekli olan şu yeşil sahraya gıdıp bir seyran ederiz.

İşte bak, ahali de bu tarafa geliyorlar. Bak, bir sihir var; o binalar birden harap oldular, başka bir şekil aldı. Bak, bir mu'cize var; o harap olan binalar birden burada yapıldı. Âdeta bu hâlî bir çol, bir medenî şehir oldu. Bak, sinema perdeleri gibi, her saat başka bir âlem gösteriyor, başka bir şekil alıyor.

Buna dikkat et ki, o kadar karışık, sür'atli, kesretli, hakikî perdeler içinde ne kadar mukemmel bir intizam vardır ki, her şey yerli yerine konuluyor. Hayalî sinema perdeleri dahi bunun kadar muntazam olamaz. Milyonlar mahir sihirbazlar dahi bu sanatları yapamazlar. Demek, bize görünmeyen o padişahın çok büyük mu'cizeleri vardır.

Ey serseme! Sen diyorsun: "Nasıl bu koca memleket tahrip edilip, başka yere kurulacak?"

İşte görüyorsun ki, her saat, senin aklın kabul etmediği o tebdil-i diyar gibi, çok inkılâplar, tebdiller oluyor. Şu toplanmak, dağılmak ve şu hâllerden anlaşılıyor ki, bu görünen sur'atli içtimalar, dağılmalar, teşkiller, tahripler içinde başka bir maksat var. Bir saatlik içtima için on sene kadar bir masraf yapılıyor. Demek bu vaziyetler maksud-u bizzat değiller, bir temsildir, bir taklittirler, o zat, mu'cize ile yapıyor. Tâ suretleri alınıp terkip edilsin ve neticeleri hıfzedilip yazılsın—nasıl ki, manevra meydan-ı imtihanının her şeyi kaydediliyordu ve yazılıyordu.

âdeta: sanki
ahali: halk.
alem: dünya, bütün yaratılmışlar, varlık sınıflarından her biri.
hakiki: gerçek.
hâl: durum, vaziyet.
hali: boş, issiz
harap olma: yıkılma, bozulma.
hayali: gerçek olmayan, sanal
hıfzedilmek: korunmak, saklanmak.
içtima: toplanma
inkılâp: değişim, dönüşüm
intizam: düzen.
kesretli: sayıca fazla
mahir: hünerli, becerikli, yetenekli
maksat: amaç, gaye
maksud-u bizzat: asıl amaç, esas gaye
manevra: deneme ve eğitim tatbikat.
medenî: gelişmiş, modern
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı, dünya
mu'cize: olağanüstü ve benzersiz eser ya da iş.
muntazam: son derece düzenli, çok düzgün
mükemmel: kusursuz, eksiksiz.
sahra: çöl.
sanat: eser
seyran: gezinme, gezinti.
sihir: olağanüstü işler gören güç
sihirbaz: büyü yapan, büyücü
suret: görüntü, resim
sür'atli: hızlı, çabuk.
tahrip: yıkma, bozma
taklit: gerçeğinin benzeri.
tebdil: değişim
tebdil-i diyar: göç, ülke değiştirme.
temsil: örnek, misal
terkip: birleştirme, sentez.
teşkil: şekil verme, yapma, meydana getirme

Demek, bir mecma-ı ekberde muamele, bunlar üzerine devam edip dönecek. Hem, bir meşher-i azamda daimî gösterilecek. Demek, şu geçici, kararsız vaziyetler; sabit suretler, bâkî meyveler veriyorlar.

Demek, bu ihtilâfât bir saadet-i uzma, bir mahkeme-i kubra, bilmediğimiz ulvî gayeler içindir.

On Birinci Suret:

Gel, ey muannit arkadaş! Bir tayyareye, ya şarka veya garba, yani mazi ve mustakbele giden bir şimendifere binelim. Şu mu'cizekâr zatın, sair yerlerde ne çeşit mu'cizeler gösterdiğini görelim.

İşte bak, gördüğümüz menzil ve meydan ve meşher gibi acayipler, her tarafta bulunuyor; lâkin sanatça, suretçe birbirinden ayrıdırlar. Fakat, buna iyi dikkat et ki: O sebatsız menzillerde, o devamsız meydanlarda, o bekasız meşherlerde ne kadar bâhir bir hikmetin intizamatı, ne derece zahir bir inayetin işaratı, ne mertebe âlî bir adaletin emaratı, ne derece vâsi bir merhametin semeratı görünüyor. Basiretsiz olmayan herkes yakînen anlar ki, onun hikmetinden daha ekmel bir hikmet ve inayetinden daha ecmel bir inayet ve merhametinden daha eşmel bir merhamet ve adaletinden daha ecell bir adalet olamaz ve tasavvur edilemez.

Eğer faraza, tevehhum ettiğin gibi, daire-i memleketinde daimî menziller, âlî mekânlar, sabit makamlar, bâkî meskenler, mukim ahali, mes'ut raiyeti bulunmazsa, şu

acayip: şaşırtıcı, hayret verici şeyler.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi.
ahali: halk.
alî: yüce, yüksek.
bâhir: açık.
bakî: sürekli, kalıcı, yok olmayan.
basiretsiz: sezgisiz, uzak görüşlü olmayan, ferasetsiz.
bekasız: geçici, sürekli olmayan.
daimî: devamlı, sürekli.
daire-i memleket: memleket sınırlarının içi.
ecell: en büyük, en üstün.
ecmel: en güzel.
ekmel: en mükemmel ve en kusursuz.
emarat: deliller, eserler belirtiler.
eşmel: en fazla kuşatan ve kaplayan.
faraza: farz edelim ki, ola ki.
garp: batı.
gaye: amaç, maksat.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması, herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen noktalar.
ihtilâfat: törenler, merasimler.
inayet: yardım, ihsan.
intizamat: düzenlemeler, düzenler.
işarat: işaretler, belirtiler.
kararsız: bozulabilen.
lâkin: fakat.
mahkeme-i kübra: ahirettekî en büyük mahkeme.
makam: mevki, yer.
mazi: geçmiş zaman.
mecma-ı ekber: en büyük toplanma yeri, ahiret.
mekân: yer, mahal.
menzil: yer, mekân.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek.
mertebe: derece.
mes'ut: saadetli, mutlu.
mesken: oturulacak yer.
meşher: sergi.
meşher-i azam: çok büyük sergi yeri.
mu'cize: olağanüstü ve benzersiz eser ya da iş.
mu'cizekâr: mucizeler gösteren.
muamele: davranma, davranış, yargılama.
muannit: inatçı.
mukim: yerleşmiş.
mustakbel: gelecek zaman.
raiyet: tebaa, halk.
saadet-i uzma: en büyük ebedî mutluluk.
sabit: değişmeyen, bozulmayan.
sair: diğer, başka.
sebatsız: yerinde durmayan, değişen.
semerat: meyveler, neticeler.
suret: şekil, biçim, yapı • görüntü, resim • tarz, yol.
şark: doğu.
şimendifer: tren.
tasavvur: düşünme.
tayyare: uçak.
tevehhüm: zannetme, sanma.
ulvî: yüksek, yüce.
vâsi: geniş.
vaziyet: hal, durum.
yakînen: kesin olarak, şüphesiz.
zâhir: görünen, açık.
zat: kişi, şahıs.

hikmet, inayet, merhamet, adaletin hakikatlerine, şu bekasız memleket mazhar olamadığı malûm. Ve onlara mazhar olacak, başka yerde de bulunmazsa, o vakıt gündüz ortasında güneşin ışığını gördüğümüz hâlde güneşi inkâr etmek derecesinde bir ahmaklıkla, şu gözümüz önündeki hikmeti inkâr etmek ve şu müşahede ettiğimiz inayeti inkâr etmek ve şu gördüğümüz merhameti inkâr etmek ve şu pek kuvvetli emaratı, işaratı görünen adaleti inkâr etmek lâzım gelir.

Hem, bu gördüğümüz icraat-ı hakîmâne ve ef'al-i kerîmâne ve ihsanat-ı rahîmânenin sahibini—hâşâ, sümme hâşâ—sefih bir oyuncu, gaddar bir zalım olduğunu kabul etmek lâzım gelir. Bu ise, hakikatlerin zıtlarına inkılâbıdır. Hâlbuki, inkılâb-ı hakaik, bütün ehl-i aklın ittifakıyla muhaldir, mümkün değildir. Yalnız, her şeyin vücudunu inkâr eden Sofestaî eblehler hariçtir.

Demek, bu diyardan başka bir diyar vardır. Onda, bir mahkeme-i kübra, bir ma'dele-i ulya, bir mekreme-i uzma vardır ki; tâ şu merhamet ve hikmet ve inayet ve adalet tamamen tezahür etsinler.

On İkinci Suret:

Gel, şimdi döneceğiz, şu cemaatlerin reisleriyle ve zabıtleriyle görüşeceğiz ve teçhizatlarına bakacağız ki; o teçhizat, yalnız o meydandaki kısa bir müddet içinde geçinmek için mi verilmiştir, yahut başka yerde uzun bir saadet hayatı tahsil etmek için mi verilmiştir, görelim. Herkese ve her teçhizata bakamayız; fakat, numune için

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
ahmak: akılsız
bekasız: geçici, sonlu.
diyar: memleket, yer
ebleh: ahmak, aptal, budala
ef'al-i kerîmane: cömertçe yapılan işler
ehl-i akıl: akıllılar, akıl sahipleri
emaratı: eserler, deliller
gaddar: acımadan çok eziyet eden
hakikat: gerçek, bir şeyin mahiyeti
hâşâ: asla, kat'iyen
hayat: yaşam
hikmet: her şeyin belirli gayeler yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
icraat-ı hakîmane: hikmetli icraat, gayeli, faydalı neticeleri gözeterek iş yapma.
ihsanat-ı rahîmane: Allah'ın mahlûkatına şefkat ve merhametle verdiği hediyeler
inayet: yardım, ihsan
inkâr: reddetme, kabul etmeme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama
inkılâb-ı hakaik: hakikatlerin değişimi, dönüşümü
inkılâp: değişim, dönüşüm
işarat: işaretler, belirtiler
ittifak: birleşme
lâzım: gerekli, lüzumlu
ma'dele-i ulya: büyük İlâhî adalet yeri
mahkeme-i kübra: âhirettekî en büyük mahkeme
malûm: bilinen, belli
mazhar: kavuşma, nail olmuş, erişmiş, kavuşmuş, sahip
mekreme-i uzma: büyük ikram ve ihsan yeri
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, iyilik etmek
muhal: imkânsız, ihtimal dışı
müddet: an, zaman
mümkün: gerçekleşme ihtimalî olan.
müşahede: şahit olma, gözle görme.
numune: örnek.
reis: başkan
saadet: mutluluk.
sefih: beyinsiz, zevk ve eğlenceye düşkün, adî, aşağılık.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kendisi de dâhil, her şeyin varlığını inkâr eden
sümme: tekrar ve tekrar
tahsil: elde etme, kazanma
teçhizat: donanım, araç ve gereçler
tezahür: görünme, ortaya çıkma
vücut: varlık.
zabıt: subay, rütbeli asker
zalim: zulmeden
zıt: bir şeyin aksi, tersi

şu zabıtın cüzdan ve defterine bakacağız. Bu cüzdanda zabıtın rütbesi, maaşı, vazîfesi, matlûbatı, dustur-u harekâtı vardır.

Bak, bu rütbe birkaç günlük için değil, pek uzun bir zaman ıçın verilebilir. "Şu maaşı hazine-ı hassadan filân tanıhte alacaksın" yazılıdır. Hâlbuki o tanıh, çok zaman sonra ve bu meydan kapandıktan sonra gelir. Şu vazıfe ise; şu muvakkat meydana göre değil, belki padışahın kurbunde daımî bir saadeti kazanmak ıçın verilmiştir. Şu matlûbat ise, birkaç günlük bu misafirhanede geçınmek için olamaz; belki, uzun ve mes'udâne bir hayat ıçın olabilir. Şu dustur ise, bütün bütün açığa verir kı, cüzdan sahıbı başka yere namzettır, başka âleme çalışır.

Bak, şu defterlerde, aletler teçhizatının suret-i istımali ve mes'ulıyetler vardır. Hâlbukı, eğer yalnız bu meydandan başka âlî, daimî bir yer bulunmazsa, şu muhkem defter, o kat'î cüzdan bütün bütün manasız olur. Hem, şu muhterem zabıt ve mükerrem kumandan ve muazzez reis, bütün ahalıden aşağı, herkesten daha bedbaht, daha bîçare, daha zelîl, daha musibetlı, daha fakir, daha zayıf bır derekeye düşer. Işte buna kıyas et. Hangi şeye dıkkat etsen, şahadet eder kı, bu fânîden sonra bir bâkî var.

Ey arkadaş! *Demek, bu muvakkat memleket bir tarla hükmündedir, bir talımgâhtır, bir pazardır.* Elbette arkasında bır mahkeme-ı kubra, bır saadet-i uzma gelecektir. Eğer bunu inkâr etsen, bütün zabıtlerdeki cüzdanları, defterlerı, teçhızatları, dusturlan, belkı şu memlekettekı

ahalı: halk.
âlem: dunya
alet: araçlar
alı: yuce, yuksek.
bakı: sureklı kalıcı olan, yok olmayan
bedbaht: talıhsız, zavallı
bıçare: çaresız, zavallı
cüzdan: şahsı bılgılerin yazıldıgı kuçuk defter
daimî: sureklı, devamlı
dereke: aşagı derece, aşagı mertebe.
dustur: kanun, kural, prensip
dustur-u harekât: hareketlen düzenleyen kurallar
fanı: geçıcı, yok olan
filân: ilerıdekı bır belli olan bır
hayat: ömür
hazine-ı hassa: padişaha aıt ıç hazine.
ınkar: kabul etmeme, ınanmama
katı: kesın, şuphe edılmeyecek.
kıyas: karşılaştırma, değerlendırme
kurb: yakınlık.
maaş: çalışanlara verilen para
mahkeme-i kubra: en büyük mahkeme
matlubat: ıstenılen şeyler, alacaklar
mes'udane: mutluca, mutlu geçecek şekılde
mes'uliyet: sorumluluk.
muazzez: ızzet ve şeref sahıbı, saygı goren
muhkem: sağlam
muhterem: saygı deger, hurmete layık
musibetlı: felakedı, dertlı, sıkıntılı.
muvakkat: geçıcı
mükerrem: şerefli, ıkram olunmuş.
namzet: aday
reis: başkan
rütbe: derece, mertebe
saadet: mutluluk.
saadet-ı uzma: en buyuk ebedı mutluluk.
suret-ı istımal: kullanma şeklı
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
talımgah: egıtım yerı, ogrenme yerı
teçhızat: donanım, araç ve gereçler
zabıt: subay, rutbelı asker
zelîl: aşagılık, aşagılanmış

bütün intizamatı, hatta hükûmeti inkâr etmeye mecbur olursun. Ve bütün vakı olan icraatın vücudunu tekzip etmek lâzım gelir. O vakit sana insan ve zîşuur denilmez; Sofestaîlerden daha akılsız olursun.

Sakın zannetme; tebdîl-i memleket delîlleri bu "On İki Suret"e munhasırdır. Belki, had ve hesaba gelmez emareler, delîller var ki; şu kararsız, mütegayyir memleket, zevalsız, müstakar bir memlekete tahvil edilecektir. Hem, had ve hesaba gelmez işaretler, alâmetler var ki, bu ahali, şu muvakkat mısafirhanelerden alınacak, saltanatın makarr-ı daimîsine gönderilecek.

Bahusus, gel sana On İki Suret kuvvetinden daha kuvvetli bir burhan daha göstereceğim.

İşte gel, bak! Şu uzaktakı görünen cemaat-i azîme içinde, evvel adada gördüğümüz büyük nişan sahibi yaver-i ekrem bır teblıgatta bulunuyor; gıdelım, dınleyelım. Bak, o parlak yaver-i ekrem, bak o yüksekte talık edilmiş ferman-ı azamı ahalıye bildıriyor ve dıyor ki:

"Hazırlanınız, başka, daimî bir memlekete gideceksiniz. Öyle bir memleket ki, bu memleket ona nispeten bır zından hukmundedir.[1] Padişahımızın makarr-ı saltanatına gidip, merhametine, ıhsanlanna mazhar olacaksınız—eğer güzelce bu fermanı dınleyip ıtaat etsenız! Yoksa, isyan edip dinlemezseniz, müthiş zindanlara atılacaksınız," gıbı teblıgatta bulunuyor.

ahali: halk.
alamet: ız, belırtı, ışaret.
bahusus: özellıkle.
burhan: delıl, ıspat vasıtası.
cemaat-ı azime: buyuk cemaat.
delil: kanıt.
emare: eser, belırtı.
ferman: yazılı emır, buyruk.
ferman-ı azam: en buyuk yazılı emır, buyruk.
had ve hesaba gelmez: sayısız ve sınırsız.
hukmünde: yerınde, değerınde.
icraat: yapılan ışler, faalıyetler.
ihsan: yılık etme, guzel davranma.
inkar: kabul etmeme, ınanmama.
intizamat: duzenlemeler, duzenler.
isyan: emre aykın hareket etme, baş kaldırma.
itaat: emre gore hareket etme.
lazım: gerek.
makarr-ı daimî: surekli merkez, surekli kalınacak yer, daimî otur ma yerı.
makarr-ı saltanat: hakımıyet merkezı.
mazhar: kavuşma, erışme.
mecbur olmak: zorunda kalmak.
merhamet: acımak, şefkat gos termek, ıyılık etmek.
mısafirhane: yolculuk esnasında kalınan yer.
muvakkat: geçıcı.
münhasır: has, sınırlı.
müstakar: yerleşmiş, sabıt.
mütegayyir: değışen, başkalaşan.
müthiş: dehşet veren, korkunç.
nispeten: kıyasla, oranla.
nişan: yapılan gorevı gosteren ışaret.
saltanat: hâkımıyet, hukumranlık.
Sofestaî: her şeyın varlığını inkar edenler.
suret: tarz, yol.
tahvil: bır hâlden bır hale getırme.
talık edilmiş: asılmış, asılı.
tebdîl-i memleket: memleketın başka şekle donuşmesı.
teblıgat: bıldırmeler, bır emrı ya da haberı başkalanna ulaştırmalar.
tekzip: yalanlama.
vakı: meydana gelmiş olmuş.
vucut: varlık, gerçekleşme.
yaver-i ekrem: en değerlı ve en comert memur.
zannetme: sanma.
zevalsiz: sona ermeyen, yok olmayan.
zından: hapıshane.
zişuur: şuudu, şuur sahibi.

1 Dunya mu'mının zındanı, kâfırın Cennetı hukmunde olduğu hakkında bkz. *Muslim*, Zühd, 1; *Tirmizî*, Zühd, 16; *İbni Mâce*, Zühd, 3; *Musned*, 2/197, 323, 389, 485.

Sen de görüyorsun ki, o ferman-ı azamda öyle i'cazkâr bir turra var ki, hiçbir vecihle kabil-i taklît değil. Senin gibi sersemlerden başka, herkes o ferman padişahın fermanı olduğunu kat'î bilir. Ve o parlak yaver-i ekremde öyle nişanlar var ki, senin gibi körlerden başka herkes o zatı, padişahın pek doğru tercüman-ı evamiri olduğunu yakînen anlar.

Acaba o yaver-ı ekrem o ferman-ı azamla beraber bütün kuvvetiyle dava edip tebliğ ettikleri şu tebdil-i memleket meselesi, hiç kabil midir ki, itiraz kabul etsin? Evet, kabil değil—illâ ki bütün bu gördüğümüz her şeyi inkâr edesin.

Şimdi ey arkadaş! Sözü senindir, söyle, ne diyorsan de.

"Ben ne diyeceğim? Daha buna karşı bir şey denilebilir mi? Gündüz ortasında güneşe karşı söz söylenebilir mi? Yalnız, derim ki: 'Elhamdulillâh, yüz bin defa şükür olsun ki, vehim ve heva tahakkümünden, nefis ve heves esaretinden kurtulup, daimî hapis ve zindandan halâs oldum. Ve inandım ki, bu karma karışık, kararsız misafirhanelerden başka ve kurb-u şahanede bir diyar-ı saadet vardır; biz de ona namzediz.'"

İşte, haşir ve ahiretten kinaye ve ibaret olan şu hikâye-i temsiliye burada tamam oldu. Şimdi tevfik-ı İlâhî ile hakikat-i ulyaya geçeceğiz. Geçmiş On İki Surete mukabil, on iki mutesanit Hakikat ile bir Mukaddime beyan edeceğiz.

* * *

ahiret: öbür dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
beyan: anlatma, açıklama, izah.
daimî: sürekli, devamlı, sonsuz.
diyar-ı saadet: mutluluk yeri.
Elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
esaret: esirlik, tutsaklık.
ferman: yazılı emir, buyruk.
ferman-ı azam: en büyük yazılı emir, buyruk.
hakikat: gerçek.
hakikat-i ulya: yüce gerçek.
halas olma: kurtuluşa erme.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilip bir yere toplanmaları.
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere düşkünlük.
heves: nefsin geçici istekleri.
hikaye-i temsiliye: karşılaştırma için verilen hikâye.
i'cazkar: mu'cizeli, benzeri yapılamayan.
illâ: ancak, yalnız.
inkâr: yok sayma, kabul etmeme.
itiraz: bir fikri, hükmü veya durumu kabul etmeyip çürütmeye kalkışma, karşı çıkma.
kabil: olan olabilir, mümkün ihtimal dairesinde.
kabil-i taklit: taklit edilebilir.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kinaye: maksat.
kurb-u şahane: padişaha yakın olma.
misafirhane: yolculuk esnasında kalınan yer.
mukabil: karşılık.
mukaddime: başlangıç, giriş.
mutesanit: birbirini destekleyen.
namzet: aday.
nefis: insanın kötülüğü isteyen ve sevk eden yanı.
nişan: yapılan görevi gösteren işaret.
suret: tarz, yol.
şükür: nimete karşı memnuniyet ifadesi.
tahakküm: hükmü altına alma, baskı.
tebdil-i memleket: memleketin başka şekle dönüşmesi.
tebliğ: bildirme, bir emri ya da haberi başkalarına ulaştırma.
tercüman-ı evamir: emirleri açıklayan, izah eden.
tevfik-i ilahî: Allah'ın yardımı ve başarılı kılması.
turra: muhur, damga.
vecih: yön, taraf.
vehim: bir şeyi olmadığı hâlde var zannetme duygusu.
yakînen: kesin bir bilgiyle, şüpheye düşmeden.
yaver-i ekrem: en değerli ve en cömert memur.
zindan: hapishane.

Mukaddime

Birkaç "İşaret"le başka yerlerde, yani Yirmi İkinci, On Dokuzuncu, Yirmi Altıncı Sözlerde izah edilen birkaç meseleye işaret ederiz.

BİRİNCİ İŞARET

Hikâyedeki sersem adamın, o emin arkadaşıyla üç hakikatleri var.

• *Birincisi:* Nefs-i emmarem ile kalbimdir.

• *İkincisi:* Felsefe şakirtleriyle, Kur'ân-ı Hakîm tilmizleridir.

• *Üçüncüsü:* Ümmet-i Islâmıye ile millet-i kufriyedir.

Felsefe şakirtleri ve millet-i küfriye ve nefs-i emmarenin en müthiş dalâleti Cenab-ı Hakkı tanımamaktadır. Hikâyede, nasıl emin adam demişti: "Bir harf kâtipsiz olmaz, bir kanun hâkimsiz olmaz." Biz de deriz:

Nasıl ki, bir kitap, bahusus öyle bir kitap ki, her kelimesi içinde küçük kalemle bir kitap yazılmış, her harfi içinde ince kalemle muntazam bir kaside yazılmış, kâtipsiz olmak, son derece muhaldir.

Öyle de, şu kâinat nakkaşsız olmak, son derece muhal ender muhaldir. Zira, bu kâinat öyle bir kitaptır ki, her sahifesi çok kitaplan tazammun eder. Hatta, her kelimesi içinde bir kitap vardır, her bir harfi içinde bir kaside vardır. Yeryüzü bir sahifedir; ne kadar kitap, içinde var.

bahusus: özellikle, hele
Cenab-ı Hak: Allah
dalalet: doğru yoldan ayrılmak.
emin: inanılır, güvenilir
ender: çok seyrek ve az bulunan
felsefe: dine dayanmayan hakikatı bulamayan, hakikatlere sırt çeviren, çelişkiler içerisinde bocalayan düşünce sistemi.
hakikat: gerçek.
hakim: yargıç, karar verici
izah: ortaya koyma, eksiksiz anlatma
kâinat: varlık âlemi, âlem
kanun: yasa, kural
kaside: övgü şiiri.
katip: yazan, yazıcı
katipsiz: yazarsız, yazıcısız.
mesele: konu
millet-i küfriye: kâfirler in kâr edenler
muhal: imkânsız olması mümkün olmayan
mukaddime: on söz, başlangıç, giriş.
muntazam: düzgün, düzenli
muthiş: dehşet veren, kor kunç, kötü
nakkaşsız: nakış işleyensiz.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis
sersem: dengesiz.
şakirt: talebe, öğrenci
tazammun: içinde bulundurma, içine alma
tilmiz: öğrenci, talebe
ümmet-i İslâmiye: İslâm ümmeti, Müslümanlar
zira: çünkü

Bir ağaç bir kelimedir; ne kadar sahifesi vardır. Bir meyve, bir harf; bir çekirdek, bir noktadır. O noktada koca bir ağacın programı, fihristesi var. İşte böyle bir kitap, evsaf-ı celâl ve cemale, nihayetsiz kudret ve hikmete malik bir Zat-ı Zülcelâl'in nakş-ı kalem-i kudreti olabilir. Demek, âlemin şuhuduyla, bu iman lâzım gelir—illâ ki dalâletteri sarhoş olmuş ola.

Hem nasıl ki, bir hane ustasız olmaz. Bahusus öyle bir hane ki; harika sanatlarla, acip nakışlarla, garip zıynetlerle tezyin edilmiş. Hatta, her bir taşında bir saray kadar sanat derç edilmiş. Ustasız olmak, hiçbir akıl kabul edemez, gayet mahir bir sanatkâr ister. Bahusus, o saray içinde, sinema perdeleri gibi, her saatte hakikî menziller teşkil edilip, kemal-i intizamla, elbise değiştirdiği gibi değiştiriyor. Hatta, her bir hakikî perde içinde müteaddit küçük küçük menziller icat ediliyor.

Öyle de, şu kâinat nihayetsiz hakîm, alîm, kadîr bir Sâni ister. Çünki, şu muhteşem kâinat öyle bir saraydır ki; ay, güneş lâmbaları; yıldızlar, mumları; zaman bir ip, bir şerittir ki, o Sâni-i Zülcelâl her sene bir başka âlemi orta takıp gösteriyor. O taktığı âlemin içinde üç yüz altmış tarzda muntazam suretlerini tecdit ediyor, kemal-i intizamla ve hikmetle değiştiriyor. Yeryüzünü bir sofra-i nimet yapmış ki, her bahar mevsiminde üç yüz bin enva-ı masnuatıyla tezyin ediyor, had ve hesaba gelmez enva-ı ihsanatıyla dolduruyor. Öyle bir tarzda ki, nihayet ihtilât içinde ve karışmış oldukları hâlde, nihayet derecede imtıyaz ve farkla birbirlerinden ayrılıyor. Başka cihetleri

acip: hayrette bırakan, şaşırtan
âlem: dünya
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
bahusus: özellikle, hele
cihet: yön
dalâlet: doğru yoldan ayrılmak.
derç: yerleştirme
enva-ı ihsanat: iyilik ve nimetlerin çeşitleri
enva-ı masnuat: sanatlı yapılmış varlıkların çeşitleri
evsaf-ı celâl ve cemal: İlâhî güzelliğin ve büyüklüğün nitelikleri
fihriste: liste, katalog
garip: hayret verici
had ve hesaba gelmez: sayısız ve sınırsız
hakiki: gerçek
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan hikmet sahibi Allah
hane: ev
harika: olağanüstü, vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
icat: yoktan var etmek.
ihtilat: karışıklık.
illa: ancak, yalnız
iman: inanç, Allah'a inanma
imtıyaz: seçilmişlik.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kainat: evren, tüm yaratıklar, varlıklar
kemal-i hikmet: her şeyin mükemmel olarak belirli gayelere yönelik, faydalı ve tam yerinde olması
kemal-i intizam: mükemmel düzen
kudret: güç, kuvvet
lazım gelme: gerekli olma
mahir: maharetli, elinden iyi iş gelen
malik: sahip
menzil: yer, mekân
muhteşem: ihtişamlı, görkemli
muntazam: düzene girmiş, düzenli
müteaddit: birçok, çeşitli
nakış: süs, ziynet.
naks-ı kalem-i kudret: kudret kalemiyle yapılan işleme
nihayet: son derece
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sanat: ustalık, güzellik ve estetik
sanatkar: işi ustalıkla yapan
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
saray: muhteşem, görkemli büyük yapı
sarhoş: kendinden geçmiş, aklı başında olmayan
sofra-i nimet: nimet sofrası.
şerit: üzerinde görüntülerin dizildiği parça, film şeridi
şuhut: kâinatta Allah'ın varlık ve birliğini gösteren delilleri görme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tecdit: yenileme, tazeleme
teşkil: yaratıp şekil verme
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah
ziynet: süs

buna kıyas et. Nasıl böyle bir sarayın Sâniinden gaflet edilebilir?

Hem nasıl ki, bulutsuz gündüz ortasında, güneşin deniz yüzünde bütün kabarcıklar üstünde ve karada bütün parlak şeylerde ve kanı bütün parçalarında cilvesi göründuğü ve aksi müşahede edildiği hâlde, güneşi inkâr etmek, ne derece acip bir divanelik hezeyanıdır. Çünkü, o vakit bir tek güneşi inkâr ve kabul etmemekle, katarat sayısınca, kabarcıklar mıktarınca, parçalar adedince hakikî ve bilasale güneşçikleri kabul etmek lâzım gelıyor. Her zerrecıkte—ki, ancak bir zerre sıkışabildiği hâlde—koca bir güneşin hakikatini, içinde kabul etmek lâzım geldiği gibi, aynen öyle de, şu sıravari içinde her zaman hikmetle değişen ve düzgünlük içinde her vakit tazelenen şu muntazam kâinatı görüp, Hâlık-ı Zülcelâl'i evsaf-ı kemaliyle tasdık etmemek, ondan daha berbat bir dalâlet divaneliğidir, bir mecnunluk hezeyanıdır. Zira her şeyde, hatta her bir zerrede bir ulûhiyet-i mutlaka kabul etmek lâzımdır.

Çünkü, meselâ havanın her bir zerresi, her bir çiçek ile her bir meyveye, her bir yaprağa girer ve işleyebilir. İşte şu zerre, eğer memur olmazsa, bütün girebildiği ve işlediği masnuların tarz-ı teşkilâtını ve suretlerini ve hey'etlerini bilmek lâzımdır; tâ içinde işleyebilsin. Demek, muhit bir ilim ve kudrete malık olmalı ki, böyle yapsın.

acip: tuhaf, şaşılacak.
adedince: sayısı kadar, miktarı kadar.
aksi: yansıması.
berbat: fena, kötü.
bilasale: kendisinin aynısı.
cilve: görüntü.
dalalet: doğru yoldan ayrılmak.
divanelik: delilik, akılsızlık.
evsaf-ı kemaliye: Allah'ın mükemmel ve kusursuz sıfatları.
gaflet: bir şeyin varlığını unutmak ya da göz önünde bulundurmamak.
hakikatini: sahip olduğu özellikleri.
hakiki: gerçek, sahici.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükleri sahibi yaratıcı, Allah.
hey'et: hal, durum, keyfiyet.
hezeyan: saçmalama.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
inkâr: bir şeyin varlığını kabul etmeme.
katarat: damlalar.
kıyas: karşılaştırma, değerlendirme.
kudret: güç, kuvvet.
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu.
malik: sahip.
masnu: sanatla yapılmış varlık.
mecnun: çılgın, deli.
muhit: her şeyi kuşatan, saran.
muntazam: düzene girmiş, düzenli.
müşahede etme: şahit olma, görme.
Sâni: her şeyin sanatkârı ve ustası olan Allah.
sıravari: sıra gibi.
suret: şekil.
tarz-ı teşkilat: meydana geliş şekli, oluş şekli.
tasdik: bir şeyin varlığını ve doğruluğunu kabul etme.
ulûhiyet-i mutlaka: hiç bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın ilah olma.
zerre: atom, küçük su damlacığı.
zira: çünkü.

Meselâ, toprakta, her bir zerresi, kabildir ki, muhtelif bütün tohumlar ve çekirdeklere medar ve menşe olsun. Eğer memur olmazsa, lâzım geliyor ki, otlar ve ağaçlar adedince manevî cihazat ve makineleri tazammun etsin, veyahut onlarn bütün tarz-ı teşkilâtını bilir, yapar, bütün onlara giydirilen suretleri tanır, dikebilir bir sanat ve kudret vermek lâzım gelir.

Daha sair mevcudatı da kıyas et, tâ anlayacaksın ki, her şeyde aşikâre vahdaniyetin çok delilleri var.

Evet, bir şeyden her şeyi yapmak ve her şeyi bir tek şey yapmak, her şeyin Hâlık'ına has bir iştir.
[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ferman-ı zîşanına dikkat et. Demek, Vahid-i Ehad'i kabul etmemekle, mevcudat adedince ilâhları kabul etmek lâzım gelir.

İKİNCİ İŞARET

Hikâyede bir yaver-i ekremden bahsedilmiş ve denilmiş ki: Kör olmayan herkes onun nişanlarını görmekle anlar ki, o zat, padişahın emriyle hareket eder ve onun has bendesidir. İşte o yaver-i ekrem, Resul-ı Ekremdir (aleyhissalâtü vesselâm).

Evet, şöyle muzeyyen bir kâinatın, öyle mukaddes bir Sâniine böyle bir Resul-ı Ekrem, ışık şemse lüzumu derecesinde elzemdir. Çünkü, nasıl güneş ziya vermeksizin mümkün değildir, öyle de, ulûhiyet de peygamberleri göndermekle kendini göstermeksizin mümkün değildir.

1 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

adedince: sayısınca, miktarınca
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun
aşikare: apaçık, açık bir şekilde
bahsetmek: anlatmak.
bendesi: kulu, hizmetkârı
cihazat: organlar, azalar
delil: kanıt, ispat vasıtası
elzem: daha lâzım, daha lüzumlu
ferman-ı zişan: şan ve şeref sahibi zatın buyruğu, ayet
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden Allah
hareket: kımıldama
has: ait, mahsus, en değerli
hikâye: olmuş veya olması mümkün
ilâh: tanrı, yaratıcı
kabil: mümkün.
kâinat: evren, tüm varlıklar
kıyas: karşılaştırma, değerlendirme
kudret: güç, kuvvet
manevî: maddî olmayan
medar: sebep, vesile
memur: emir ile hareket eden, görevli
menşe: bir şeyin çıktığı yer, kaynak.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar
muhtelif: çeşitli, farklı.
mukaddes: kusur ve noksanlardan uzak, kutsal
mümkün: olabilirlik
muzeyyen: süslenmiş, süslü
nişan: yapılan görevi gösteren işaret.
Resul-ı Ekrem: en şerefli elçi olan Peygamberimiz
sair: diğer
sanat: ustalık, maharet, ustalık eseri
Sâni: kâinatı sanatlı bir şekilde yaratan Allah.
suret: şekil, biçim
şems: güneş
tarz-ı teşkilât: meydana geliş şekli
tazammun: içinde bulundurma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
ulûhiyet: İlâhlık, Allah'lık
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
yaver-i ekrem: en değerli ve en cömert yardımcı temsilcisi
zat: kişi
zerre: atom, en küçük parça
ziya: ışık.

Hem, hiç mümkün olur mu ki, nihayet kemalde olan bir cemal, gösterici ve tarif edici bir vasıta ile kendini göstermek istemesin?

Hem, mümkün olur mu ki, gayet cemalde bir kemal-ı sanat, onun üzerine enzar-ı dikkati celp eden bir dellâl vasıtasıyla teşhir istemesin?

Hem, hiç mümkün olur mu ki, bir rububiyet-i ammenin saltanat-ı külliyesi, kesret ve cüz'iyat tabakatında, vahdaniyet ve samedâniyetini zülcenaheyn bir mebus vasıtasıyla ilânını istemesin? Yani, *o zat, ubudiyet-i külliye cihetiyle kesret tabakatının dergâh-ı İlâhiye elçisi olduğu gibi, kurbiyet ve risalet cihetiyle dergâh-ı İlâhînin kesret tabakatına memurdur.*

Hem, hiç mümkün olur mu ki, nihayet derecede bir hüsnüzatî sahibi, cemalinin mehasinini ve hüsnünün letâifini âyinelerde görmek ve göstermek istemesin? Yani, bir habip resul vasıtasıyla—ki, hem habiptir, ubudiyetiyle kendini Ona sevdirir, âyinedarlık eder; hem resuldür, Onu mahlûkatına sevdirir—cemal-i esmasını gösterir.

Hem, hiç mümkün olur mu ki, acıp mu'cizelerle, garip ve kıymettar şeylerle dolu hazineler sahibi, sarraf bir tarif edici ve vassaf bir teşhir edici vasıtasıyla enzar-ı halka arz ve başlarında izhar etmekle, gizli kemalâtını beyan etmek irade etmesin ve istemesin?

Hem, mümkün olur mu ki, bu kâinatı bütün esmasının kemalâtını ifade eden masnuatla tezyin ederek seyir için

acıp: hayret verici, şaşırtıcı
arz: sunma, takdim
beyan: bildirme, ortaya çıkarma
celp etme: çekme
cemal: yüz, güzellik.
cemal-i esma: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin güzelliği.
cihet: yön, taraf, vazife.
cüz'iyat: parçalar, küçük şeyler
dellâl: ilan edici, duyurucu
dergâh-ı İlâhiye: Allah katı, Allah'ın huzuru
enzar-ı dikkat: dikkatli bakışlar
enzar-ı halk: halkın bakışları, insanların dikkatleri
esma: isimler
garip: bambaşka, görülmemiş
gayet: son derece
habip: sevilen
hazine: zenginlik
hüsnüzatı: güzelliği harici bir sebeple olmayıp kendisinden olan
hüsün: güzellik
ifade: anlatma, anlatım, anlatış, ilan, duyuru
irade etmek: dileme, isteme
izhar: gösterme, meydana çıkarma
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kemalât: mükemmellikler, kusursuzluklar
Kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik ve kusursuzluk.
kesret tabakatı: çokluk tabakaları, varlık türleri
kesret ve cüz'iyat tabakatı: azlık ve çokluk tabakaları
kesret: çokluk
kıymettar: kıymetli, değerli
kurbiyet: yakınlık.
letaif: güzellikler, incelikler
mahlukat: Allah tarafından yaratılan varlıklar
masnuat: sanatla yapılmış varlıklar
mebus: elçi, Allah tarafından peygamber olarak gönderilmiş olan.
mehasin: güzellikler
memur: görevli
mu'cize: olağanüstü ve benzersiz eser ya da iş
mümkün: olabilirlik.
nihayet: son derece
resul: elçi, peygamber
risalet: elçilik.
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye edicilği
saltanat-ı külliye: her şeyi kuşatan ve her şeye hükmeden hâkimiyet.
Samedâniyet: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması
sarraf: bir şeyin gerçek değerini anlayan.
seyir: zevk almak için bakma
tarif edici: anlatıcı, tanıtıcı
teşhir: gösterme, sergileme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i külliye: bütün yaratıkların ibadetlerini içine alan kulluk.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
vasıta: aracı
vassaf: niteleyen, vasıflandıran, öven
zat: şahıs.
zülcenaheyn: ikı kanatlı, ikı tarafli

garip ve ince sanatlarla süslenilmiş bir saraya benzetsin de, rehber bir muallim tayin etmesin?[1]

Hem, hiç mümkün olur mu ki, bu kâinatın sahibi, şu kâinatın tahavvulâtındaki maksat ve gaye ne olacağını müş'ir tılsım-ı muğlâkını, hem mevcudatın "Nereden? Nereye? Necisin?" uç sual-i müşkülün muammasını bir elçi vasıtasıyla açtırmasın?

Hem, hiç mümkün olur mu ki, bu güzel masnuat ile kendini zîşuura tanıttıran ve kıymetli nimetler ile kendini sevdiren Sâni-i Zülcelâl, onun mukabilinde zîşuurdan marziyatı ve arzulan ne olduğunu bir elçi vasıtasıyla bildirmesin?

Hem, hiç mumkün olur mu kı, nev-ı insanı şuurca kesrete müptelâ, istidatça ubudiyet-i külliyeye müheyya suretinde yaratıp, muallım bır rehber vasıtasıyla onlan kesretten vahdete yüzlerini çevirmek istemesin?

Daha bunlar gibı çok vezaif-i nübüvvet var ki, her bıri bir bürhan-ı kat'îdir ki, ulûhiyet risaletsiz olamaz.

Şimdi, acaba âlemde Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtu Vesselâmdan, beyan olunan evsaf ve vezaife, daha ehil ve daha cami kim zuhur etmiş? Ve rütbe-i risalete ve vazife-ı tebliğe ondan daha elyak, daha evfak, hıç zaman göstermiş midir? Hayır, asla ve kat'a! Belki o, bütün resullenn seyyıdıdır, butun enbıyanın imamıdır, bütün asfıyanın serveridir, bütün mukarrebînin akrebidir, bütün mahlûkatın ekmelıdır, bütün mürşıtlenn sultanıdır.

1 Bkz. *İbnu Mâce*, Mukaddime, 17; *Dârimî*, Mukaddime, 32.

akreb: en yakın, daha yakın.
asfiya: Hz. Peygamberin (a.s.m.) vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar.
asla: hiç bir zaman.
beyan: anlatma, ortaya koyma.
bürhan-ı kat'i: kesin delil.
cami: pek çok farklı özelliği kendinde bulunduran.
ehil: uygun, layık.
ekmel: daha mükemmel.
elyak: daha layık.
enbiya: peygamberler.
evfak: daha uygun.
evsaf: sıfatlar, nitelikler, özellikler.
garip: görülmemiş, bambaşka.
gaye: maksat, hedef, ulaşılmak istenen netice.
imam: önder.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kat'a: asla, kesinlikle, hayır.
kesret: çokluk, bolluk.
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar.
maksat: amaç, hedef.
marziyat: razı olunacak şeyler.
masnuat: sanatla yapılmış varlıklar.
mevcudat: varlıklar.
muallim: öğretmen, öğretici, öğreten.
muamma: bilmece, anlaşılması zor olan sır.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
mukabil: karşılık.
mukarrebin: Allah'a yakın olanlar.
muheyya: hazırlanmış, uygun.
mumkun: olabilir, gerçekleşebilir.
müptela: düşkün, tutkun.
müşit: irşat eden, doğru yolu gösteren.
müş'ir: haber veren, yazılı olarak bildiren.
nev-ı insan: insan cinsi, insanoğlu.
nimet: iyilik, maddî ve manevî ihsan.
rehber: tanıf eden, tanıtan, yol gösteren.
resul: peygamber.
risalet: elçilik, peygamberlik.
rütbe-i risalet: peygamberlik rütbesi.
sanat: hüner, ustalık.
Sânı-i Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
server: baş, başkan, reis.
seyyid: efendi, reis.
sual-i müşkül: cevaplanması zor soru.
sultan: padişah, hükümdar.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü.
tahavvulat: hâl değiştirmeler, halden hale girmeler.
tayin: görevlendirme, atama.
tılsım-ı muğlâk: anlaşılması zor, kapalı, gizli sır.
ubudiyet-i külliye: bütün yaratıkların ibadetlerini içine alan kulluk.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'lık.
vahdet: birlik.
vasıta: aracı.
vazife-i tebliğ: bildirme vazifesi, peygamberlik vazifesi.
vezaif: vazifeler, görevler.
vezaif-i nübüvvet: peygamberlik vazifeleri.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
zuhur: meydana çıkma, görünme.

Evet, ehl-i tahkikatın ittifakıyla, şakk-ı kamer ve parmaklarından su akması gibi bine balığ mu'cizatından had ve hesaba gelmez delâil-i nübüvvetinden başka, Kur'ân-ı Azîmüşşan gibi bir bahr-i hakaık ve kırk vecihle mu'cize olan mu'cize-i kubra güneş gibi nsaletini göstermeye kâfidir. Başka risalelerde ve bilhassa Yirmi Beşinci Sözde Kur'ân'ın kırka karip vücuh-u i'cazından bahsettiğimizden burada kısa kesiyoruz.

ÜÇÜNCÜ İŞARET

Hatıra gelmesin ki, bu küçücük insanın ne ehemmiyeti var ki, bu azîm dünya onun muhasebe-i a'mali için kapansın, başka bir daire açılsın? Çünkü, bu küçücük insan, camiiyet-i fıtrat itibarıyla şu mevcudat içinde bir ustabaşı ve bir dellâl-ı saltanat-ı İlâhiye ve bir ubudiyet-i küllîyeye mazhar olduğundan, büyük ehemmiyeti vardır.

Hem, hatıra gelmesin ki, kısacık bir ömürde nasıl ebedî bir azaba müstahak olur? Zira küfür, şu mektubat-ı Samedâniye derecesinde ve kıymetinde olan kâinatı manasız, gayesiz bir derekeye düşürdüğü için, bütün kâinata karşı bir tahkir olduğu gibi, bu mevcudatta cilveleri, nakışları görünen bütün esma-i kudsiye-i İlâhiyeyi inkâr ile red ve Cenab-ı Hakkın hakkaniyet ve sıdkını gösteren gayrimütenahi bütün delillerini tekzip olduğundan, nihayetsiz bir cinayettir. Nihayetsiz cinayet ise, nihayetsiz azabı icap eder.

azap: acı ve sıkıntı
azîm: büyük
bahr-i hakaik: apaçık hakikatler denizi, gerçekler denizi
bahsetmek: anlatmak.
balığ: ulaşmış
bilhassa: özellikle
camiiyet-i fıtrat: bir çok kabiliyet ve özellikleri içine alan yaratılış
Cenab-ı Hak: Allah
cilve: görünme, yansıma.
cinayet: ağır suç
delail-i nubuvvet: peygamberlik delilleri
delil: kanıt.
dellal-ı saltanat-ı İlahiye: İlâhi saltanatın ilâncısı
dereke: aşağı derece
ebedî: sonsuz, sürekli
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i tahkikat: hakikatleri delillerinyle bilen âlimler
esma-i kudsiye-i İlahiye: Allah'ın kutsal, mukaddes ve muazzez isimleri
gayesiz: amaçsız
gayrimütenahi: sonu olmayan
had ve hesaba gelmez: sayısız ve sınırsız
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk
hatıra gelmek: akla gelmek, kalbe gelmek
icap etme: gerektirme.
İnkar: kabul etmeme.
İttifak: bir konuda aynı fikirde olma
kâfi: yeterli
karip: yakın
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
küfür: inkar, red, Allah'ın varlığına, birliğine inanmama
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma
mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
mevcudat: varlıklar, yaratılmışlar
mu'cizat: mu'cizeler, olağanüstü ve benzersiz eser ya da işler
mu'cize: olağanüstü ve benzersiz eser ya da iş
mu'cize-i kubra: en büyük mu'cize
muhasebe-i a'mal: amellerin değerlendirilmesi
mustahak: hak eden, hak etmiş
nakış: işleme, eser
nihayetsiz: sonsuz
red: kabul etmeme, tanımama
risale: Risale-i Nur'un bölümleri
risalet: peygamberlik, elçilik.
sıdk: doğruluk, gerçeklik.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi
tahkir: hakaret etme, aşağılama
tekzip: yalanlama.
ubudiyet-i küllîye: bütün yaratıkların ibadetlerini içine alan kulluk.
vecih: yön, taraf
vücuh-u i'caz: mu'cizelik yönleri
zira: çünkü

DÖRDÜNCÜ İŞARET

Nasıl ki, hikâyede On İki Suretle gördük ki, hiçbir cihetle mümkün değil, öyle bir padişahın öyle muvakkat misafirhane gibi bir memleketi bulunsun da, müstakar ve haşmetine mazhar ve saltanat-ı uzmasına medar diğer daimî bir memleketi bulunmasın.

Öyle de, hiçbir vecihle mümkün değil ki, bu fânî âlemin bâkî Hâlık'ı bunu icat etsin de, bâkî bir âlemi icat etmesin.

Hem mümkün değil, şu bedî ve zail kâinatın Sermedî Sânii bunu halk etsin de, müstakar ve daimî diğer bir kâinatı icat etmesin.

Hem mümkün değil, bu meşher ve meydan-ı imtihan ve tarla hükmünde olan dünyanın Hakîm ve Kadîr ve Rahîm olan Fâtır'ı onu yaratsın, onun bütün gayelerine mazhar olan dâr-ı ahreti halk etmesin.

Bu hakikate on iki kapı ile girilir, On İki Hakikat ile o kapılar açılır. En kısa ve basitten başlanız.

* * *

âlem: dünya, kâinat.
bâkî: ebedî, sonsuz, sürekli, yok olmayan.
basit: kolay.
bedî: eşsiz, güzellikte olan, harika.
cihet: yön, taraf.
daimî: sürekli, devamlı.
dar-ı ahiret: ahiret yurdu.
fânî: geçici, yok olan.
Fâtır: benzersiz ve harika şeyleri yaratan, her şeyi fark-lı fıtratlarda yaratan Allah.
gaye: istek, amaç.
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan.
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden Allah.
halk: yaratma.
haşmet: büyükluk, heybet.
hikâye: olmuş veya olması mümkün olayları sözlü veya yazılı olarak anlatma.
İcat: vücuda getirme, yoktan yaratma.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: evren, tüm varlıklar.
mazhar: gösteren.
medar: sebep, vesile.
meşher: sergi, gösterme yeri.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı, dünya.
muvakkat: geçici.
mümkün: olabilirlik.
müstakar: değişmeyen, sabit.
Rahîm: merhametli, acıyan, acıyıp esirgeyen.
saltanat-ı uzma: en büyük hâkimiyet.
Sânî: sanatla yaratan usta, Allah.
Sermedî: ebedî, sürekli, daimî, olumsuz.
suret: şekil, tarz, biçim.
vecih: yön, yan.
zâil: sona eren, yok olan.

Birinci Hakikat

Bab-ı rububiyet ve saltanattır ki, ism-i Rabbin *cilvesidir.*

Hiç mumkun mudur ki, şe'n-i rububiyet ve saltanat-ı ulûhiyet, bahusus böyle bir kâinatı, kemalâtını göstermek için gayet âlî gayeler ve yuksek maksatlar ile ıcat etsin, onun gayat ve makasıdına karşı, iman ve ubudiyetle mukabele eden mü'minlere mükâfatı bulunmasın ve o makasıdı red ve tahkır ile mukabele eden ehl-i dalâlete mücazat etmesin?

İkinci Hakikat

Bab-ı kerem ve rahmettir ki, Kerîm *ve* Rahîm *isminin cilvesidir.*

Hıç mumkün mudur ki, gosterdiği âsâr ıle nıhayetsiz bır kerem ve nihayetsiz bir rahmet ve nihayetsiz bir ızzet ve nihayetsiz bır gayret sahibi olan şu âlemin Rabbı, kerem ve rahmetine lâyık mükâfat, izzet ve gayretine şayeste mucazatta bulunmasın?

Evet, şu dünya gıdışatına bakılsa, gorulüyor ki, en âciz, en zayıftan tut,[HAŞİYE] tâ en kavıye kadar her canlıya lâyık bır rızık verilıyor. En zayıf, en âcize en iyi rızık verilıyor

---

HAŞİYE: Rızk-ı helâl ıktıdar ile alınmadığına, belki iftıkara binaen verildıgıne delil-i kat'î, ıktıdarsız yavruların husnümaişetı ve muktedir canavarların dıyk-ı maişetı, hem zekâvetsız balıkların semızlıgı ve zekâvetlı, hıleli tilki ve maymunun derd-ı maişetle vucutça zayıflıgıdır. Demek, rızık ıktıdar ve ıhtıyar ıle makusen mütenasıptır, ne derece ıktıdar ve ıhtıyarına guvense, o derece derd-ı maişete müptelâ olur.

âciz: elı yetmez, gucu yetmez, guçsuz.
alem: dunya.
âlî: yuce, yuksek.
asar: eserler.
bab-ı kerem ve rahmet: şefkat, merhamet ve comertlik, ıkram, ihsan kapısı.
bab-ı rububiyet ve saltanat: terbıye edıcılık ve hâkımıyet kapısı.
bahusus: ozellıkle.
binaen: ...den dolayı, dayanarak.
cilve: goruntu, yansıma.
delil-i katî: kesin delil.
derd-i maişet: geçım sıkıntısı.
dıyk-ı maişet: geçım darlıgı.
ehl-i dalalet: dalalette gıdenler, inkar edenler.
gayat: hedefler, amaçlar.
gaye: hedef, amaç.
gayet: son derece.
gayret: koruma, muhafaza etme duygusu, haysıyet.
gıdışat: olayların gelişme bıçımı.
hakıkat: gerçek.
haşıye: dıpnot, ek.
hile: aldatma, kandırma.
hüsnümaişet: geçım guzellıgı, güzelce beslenmek.
ıcat: vucuda getırme, yoktan yaratma.
ıftıkar: fakırlık, fakır olduğunu gostermesi.
ıhtıyar: seçme, ırade.
ıktıdar: güç, kudret, gereken kuvvet.
ıktıdarsız: guçsuz.
ıman: inanma, inanç.
ısm-ı Rab: Cenab-ı Hakkın terbıye edıcı Rab ismi.
ızzet: değer, ıtıbar, şeref, yücelik, ustunluk.
kavı: kuvvetlı, guçlu.
kemalat: mukemmellıkler, kusursuzluklar.
kerem: comertlik, lutuf, ıhsan, bağış.
Kerîm: kımseye muhtaç olmayan, sonsuz ıkram ve gerçek zengınlık sahıbı Allah.
layık: yakışan, yakışır, munasıp.
makasıd: amaçlar, neticeler.
maksat: amaç, netice.
makusen mütenasıp: ters orantılı.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
muktedir: guçlu, kuvvetlı.
mücazat: bır suça karşı verılen ceza.
mükafat: odul.
mu'min: iman eden, inanan.
mumkun: olabılırlık.
muptelâ: duşkun ve tutulmuş olan.
nihayetsiz: sonsuz.
Rahîm: sonsuz merhamet sahıbı ve mahlûkata çok şefkat eden Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme, bağışlama, şefkat gosterme.
red: kabul etmeme.
rızık: hayatı devam ettırme ye yetecek mıktarda yiyecek.
rızk-ı helâl: helal rızık.
saltanat-ı uluhiyet: ortak kabul etmeyen Ilahı hâkımıyet.
semiz: besılı etme dolgun.
şayeste: yakışır, uygun, lâyık, munasıp.
şe'n-i rububiyet: terbıye edıcılıgın geregi.
tahkır: hakaret etme, aşağılama.
ubudiyet: kulluk, ıtaat.
vücut: beden.
zekâvet: zekılık, kavrama kabılıyetı.

Her dertliye ummadığı yerden derman yetiştiriliyor. Öyle ulvî bir keremle ziyafetler, ikramlar olunuyor ki, nihayetsiz bir Kerem Eli, içinde işlediğini bedaheten gösteriyor.

Meselâ, bahar mevsiminde, Cennet hurilen tarzında bütün ağaçları sündüsmısal libaslar ile giydirip, çiçek ve meyvelerin murassaatıyla süslendirip, hizmetkâr ederek, onların lâtif ellerî olan dallarıyla çeşit çeşit en tatlı, en musanna meyveleri bize takdim etmek; hem, zehirli bir sineğin eliyle şifalı en tatlı balı bize yedirmek; hem, en güzel ve yumuşak bir libası elsiz bir böceğin eliyle bize giydirmek, hem, rahmetin büyük bir hazinesini küçük bir çekirdek içinde bizim için saklamak, ne kadar cemîl bir kerem, ne kadar lâtif bir rahmet eseri olduğu bedaheten anlaşılır.

Hem, insan ve bazı canavarlardan başka, güneş ve ay ve arzdan tut, tâ en küçük mahlûka kadar her şey kemal-i dikkatle vazifesine çalışması, zerrece haddinden tecavüz etmemesi, bir azîm heybet tahtında umumî bir itaat bulunması, büyük bir Celâl ve İzzet Sahibinin emriyle hareket ettiklerini gösteriyor.

Hem, gerek nebatî ve gerek hayvanî ve gerek insanî bütün validelerin o rahîm şefkatleriyle [HAŞIYE] ve süt gibi

---

HAŞIYE: Evet, aç bir aslan zayıf bir yavrusunu kendi nefsine tercih ederek, elde ettiği bir etı yemeyip yavrusuna vermesi; hem, korkak tavuk, yavrusunu himaye için ile, aslana saldırması, hem, incir ağacı kendi çamur yiyerek yavrusu olan meyvelerine halis süt vermesi, bilbedahe nihayetsiz Rahîm, Kerîm, Şefîk bir Zatın hesabıyla hareket ettiklerini kör olmayana gösteriyorlar. Evet, nebatat ve behimiyat gibi şuursuzların gayet derecede şuurkârâne ve hakîmâne işler görmesi, bizzarure gösterir ki, gayet derecede Alîm ve Hakîm birisi vardır ki, onları işlettiriyor, onlar, Onun namıyla işliyorlar.

alim: çok bilen, en çok bilen.
arz: yer, dünya.
azim: büyük, yüce.
bedaheten: apaçık.
behimiyat: hayvanî varlıklar.
bilbedahe: apaçık.
bizzarure: zarurî olarak kaçınılmaz bir şekilde, kesinlikle.
Celâl: haşmet, görkem, yüceliklik.
Celâl ve İzzet Sahibi: yüceliklik ve şeref sahibi olan Allah.
cemil: güzel.
derman: ilâç.
had: sınır, gücünün üstüne çıkma.
Hakîm: her şeyi hikmetle belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratan Allah.
hakîmâne: hikmetle iş yapana yakışacak surette.
halis: hilesiz, katıksız.
hareket: oynama, depreniş.
haşiye: dipnot.
hayvanî: hayvansal.
heybet: korku, hürmet, saygı.
himaye: koruma, esirgeme.
hizmetkâr: hizmetçi.
huri: Cennet kızı.
ikram: ilûfat için bir şeyler verme.
insanî: insanlık.
işlemek: iş yapmak, çalışmak.
işlettirmek: çalıştırmak.
it: köpek.
itaat: boyun eğme.
izzet: değer, kıymet, şeref, yüceliklik.
kemal-i dikkat: tam ve mükemmel bir dikkat.
kerem: cömertlik, bağış.
Kerem Eli: ikram sahibi olan Allah'ın eli.
Kerîm: sınırsız ikram, ihsan ve cömertlik sahibi Allah.
lâtif: hoş, güzel.
libas: elbise, giysi.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
murassaat: değerli taşlarla süslenmiş şeyler.
musanna: sanatlı.
nam: isim, ünvan.
nebatat: bitkiler.
nebatî: bitkisel.
nefis: istek ve arzu.
nihayetsiz: sonsuz.
Rahîm: merhametli, şefkatli; rahmen her şeyi kuşatan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme.
sündüsmısal: ipekli elbise gibi.
Şefîk: şefkatli, merhamet eden ve esirgeyen Allah.
şefkat: acıma ve esirgeme.
şifa: sağlık, şifa bulmak.
şuur: bilinç, anlayış, idrak.
şuurkârâne: bilinçli ve şuurlu bir şekilde.
takdim: arz etme, sunma.
tarz: biçim, şekil.
tecavüz: haddini aşma.
tercih: bir şeyi diğerlerinden üstün tutma.
ulvî: yüce, yüksek.
umumî: genel.
valide: ana, anne.
zerrece: azıcık, en küçük miktarda.
ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet, şölen.

o lâtif gıda ile o âciz ve zayıf yavrulann terbiyesi, ne kadar geniş bir rahmetin cilvesi işlediği bedaheten anlaşılır.

Bu âlemın Mutasarrıfının madem nıhayetsız boyle bır keremi, nihayetsız böyle bir rahmeti, nihayetsiz öyle bir celâl ve izzeti vardır, nihayetsız celâl ve ızzet, edepsizlerin tedibini ister; nihayetsiz kerem, nihayetsiz ikram ister; nıhayetsız rahmet, kendıne lâyık ıhsan ıster. Hâlbuki, bu fânî dünyada ve kısa ömürde, denızden bir damla gıbı, mılyonlar cuzden ancak bır cuz'ü yerleşır ve tecellı eder. Demek o kereme lâyık ve o rahmete şayeste bir dâr-ı saadet olacaktır. Yoksa, gündüzü ışığıyla dolduran güneşin vücudunu inkâr etmek gibi, bu görünen rahmetin vucudunu ınkâr etmek lâzım gelir. Çunku, bır daha dönmemek üzere zeval ise, şefkatı musibete, muhabbeti hırkate ve nimeti nikmete ve aklı meş'um bır alete ve lezzeti eleme kalbettırmekle, hakıkat-ı rahmetin intıfası lâzım gelir.

Hem, o celâl ve izzete uygun bir dâr-ı mücazat olacaktır. Çunku, ekseriya, zalim ızzetinde, mazlum zilletinde kalıp, buradan göçüp gıdıyorlar. Demek, bır mahkeme-i kubraya bırakılıyor, tehir edilıyor, yoksa bakılmıyor değil. Bazen dünyada dahı ceza verir. Kurun-u salıfede cereyan eden ası ve mütemernit kavimlere gelen azaplar gösterıyor ki, insan başıboş değıl; bir celâl ve gayret sıllesine her vakit maruzdur.

Evet, hıç mumkun mudür kı, insan, umum mevcudat içinde ehemmiyetli bir vazifesi, ehemmiyetli bir istidadı olsun da, ınsanın Rabbı de ınsana bu kadar muntazam

âciz: elı yetmez, gücu yetmez, guçsuz
alem: kainat
asi: isyan eden, baş kaldıran
azap: ceza
bedaheten: apaçık.
celal: haşmet, gorkem, yücelik, nihayet derecede buyukluk, azamet, ululuk
cereyan etmek: meydana gelmek
ceza: yanlış hareket sonunda uygulanan yaptınm
cilve: Esma-ı ilahinin yansıması
cüz: kısım, parça
dâr-ı mücazat: ceza verıme yen
dar-ı saadet: mutluluk yen. Cennet.
edepsiz: ahlâksız, terbıyesız
ehemmiyetli: onemlı.
ekseriya: çoğunlukla
elem: acı, sıkıntı.
fani: olumlü, geçıcı.
gayret: haysıyet, şeref
gıda: yıyıp ıçılen şeyler
hakıkat-ı rahmet: rahmetın aslı, esası, gerçek mahıyetı
hırkat: ayrılık ateşi
ihsan: ıyılık etme, bağışlama
ikram: ağırlama, saygı gosterme, hurmet etme.
inkar: inanmamak.
intıfa: sonme, yok olma, ortadan kalkma.
istidat: kabıliyet
ızzet: değer, kıymet, ıtıbar, şeref, yucelik.
kavım: insan topluluğu
kerem: comertlik, lutuf, ihsan, bağış
kurun-u salife: geçmiş asırlar
latif: tatlı, sınn
lazım: gerek, gereklı, luzumlu
madem: değıl mı kı.
mahkeme-i kübra: ölduktan sonra butun insanlann dırılılerek Allah huzurunda hesaba çekıle ceğı mahkeme
maruz: tesınnde ve karşısında olma
mazlum: zulum gormuş, zulme uğramış
meş'um: kötu uğursuz
mevcudat: varlıklar
muhabbet: sevgi, sevme, dostluk.
muntazam: intızamlı, duzgun, tertıplı.
musibet: felaket, belâ, sıkıntı.
mutasarrıf: sonsuz tasarruf hakkı ve yetkısı olan, her ışı kendı istek ve kurallanna gore ıdare eden Allah
mümkün: olabılır
mütemerrit: dık, başlılık eden, inatçı
nihayetsiz: sınırsız, sonsuz
nikmet: sıkıntı, azap
nimet: ıyılık, ihsan, bağış
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme
sille: tokat.
şayeste: uygun, lâyık, muna sıp
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme
tecelli: yansıma, görunme
tedip: edepledırme, edep verme
tehir: geçıktırme, erteleme.
terbiye: yetıştırme, besleyip buyutme.
umum: butun, genel, hepsı
vakit: zaman
vücut: var olma, varlık.
zalım: zulmeden, haksızlık eden
zeval: sona erme, yok olma
zillet: hakırlik, aşağılık

masnuatıyla Kendini tanıttırsa, mukabilinde insan iman ile Onu tanımazsa; hem, bu kadar rahmetin süslü meyveleriyle Kendini sevdirse, mukabilinde insan ibadetle kendini Ona sevdirmese, hem, bu kadar bu türlü nimetleriyle muhabbet ve rahmetini ona gösterse, mukabilinde insan şükür ve hamd ile Ona hürmet etmese, cezasız kalsın, başıboş bırakılsın, o izzet, gayret sahibi Zat-ı Zülcelâl, bir dâr-ı mücazat hazırlamasın?

Hem, hiç mümkün müdür ki, o Rahman-ı Rahîm'in kendini tanıttırmasına mukabil iman ile tanımakla; ve sevdirmesine mukabil ibadetle sevmek ve sevdirmekle; ve rahmetine mukabil şükür ile hürmet etmekle mukabele eden mü'minlere bir dâr-ı mükâfatı, bir saadet-i ebediyeyi vermesin?

Üçüncü Hakikat

Bab-ı hikmet ve adalet olup, İsm-i Hakîm ve Âdil'in cilvesidir.

Hiç mümkün müdür ki, (HAŞIYE) zerrelerden güneşlere kadar cereyan eden hikmet ve intizam, adalet ve mizan

---

HAŞIYE: Evet, "Hiç mümkün müdür ki..." Şu cümle çok tekrar ediliyor. Çünkü, muhim bir sırrı ifade eder. Şöyle ki:

Ekser küfür ve dalâlet istib'atları gelir. Yani, akıldan uzak ve muhal görür, inkâr eder. İşte "Haşr Sözü"nde kat'iyen gösterilmiştir ki, hakikî istib'at, hakikî muhâliyet ve akıldan uzaklık ve hakikî suubet, hatta imtina derecesinde müşkülât küfür yolundadır ve dalâletin mesleğindedir. Ve hakikî imkân ve hakikî makuliyet, hatta vücup derecesinde sühulet iman yolundadır ve İslâmiyet caddesindedir.

Elhâsıl, ehl-i felsefe istib'at ile inkâra gider, Onuncu Söz, istib'at hangi tarafta olduğunu o tabir ile gösterir, onların ağızlarına bir şamar vurur.

adalet: hakkaniyet, her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi.
âdil: adaletli olan.
bab-ı hikmet ve adalet: maslahat ve adalet kapısı.
cereyan etmek: var olmak, geçerli olmak.
ceza: karşılık, suç ve kusura uygulanan müeyyide.
dalalet: sapma, iman ve İslâmiyetten ayrılma.
dar-ı mücazat: ceza yeri.
dâr-ı mükâfat: mükâfat yurdu, Cennet.
ehl-i felsefe: felsefe ile uğraşanlar.
ekser: en çok.
elhasıl: özetle.
gayret: haysiyet, şeref.
hakikat: gerçek, delil.
hakikî: gerçek, sahici.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları.
haşiye: dipnot, ek.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması. İlâhî gaye.
hürmet: saygı.
iman: inanç, itikat, tasdik.
imkan: olabilirlik.
imtina: kaçınma.
inkar: reddetme, tanımama, inanmama.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
İsm-i Hakîm ve Âdil: Allah'ın her şeyi faydalı ve hikmetli yapan Hakîm ve her fiilinde adaletli olan Âdil ismi bolumu.
istib'at: akıldan uzak görme.
izzet: şeref, yücelik, kuvvet ve kudret.
kat'iyen: kesin olarak.
küfür: inkâr, inanmama.
makuliyet: akla uygun olan şeyin hali.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mizan: ölçü.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhal: imkânsız.
muhâliyet: imkânsızlık.
mukabele etmek: karşılık vermek.
mukabil: karşı karşılık, muadil.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
mü'min: iman eden, Allah'a ve onun bildirdiği her şeye inanan.
mümkün: var edilmiş olanlar, yaratılanlar.
müşkülât: güçlükler, zorluklar.
Rahman-ı Rahîm: dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sır: gizli iş veya söz.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şamar: tokat.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk.
tabir: ifade, söz.
vücup: varlık, gerekme.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyükük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

ile rububiyetin saltanatını gösteren Zat-ı Zülcelâl, rububiyetin cenah-ı himayesine iltica eden ve hikmet ve adalete iman ve ubudiyetle tevfik-i hareket eden mü'minleri taltif etmesin ve o hikmet ve adalete küfür ve tuğyan ile isyan eden edepsizleri tedip etmesin?

Hâlbuki, bu muvakkat dünyada, o hikmet, o adalete lâyık birinden biri insanda icra edilmiyor, tehir ediliyor. Ehl-i dalâletin çoğu ceza almadan, ehl-ı hidayetin de çoğu mükâfat görmeden buradan göçüp gidiyorlar. Demek, bir mahkeme-i kübraya, bir saadet-ı uzmaya bırakılıyor.

Evet, görünüyor ki, şu âlemde tasarruf eden Zat, nihayetsiz bir hikmetle iş görüyor. Ona burhan mı istersin? Her şeyde maslahat ve faydalara riayet etmesidir. Görmüyor musun ki, insanda bütün aza, kemikler ve damarlarda, hatta bedenin hüceyratında, her yerinde, her cüz'ünde faydalar ve hikmetlerin gözetilmesi, hatta bazı azası, bir ağacın ne kadar meyveleri varsa, o derece o uzva hikmetler ve faydalar takması gösteriyor ki, nihayetsiz bir hikmet eliyle iş görülüyor. Hem, her şeyin sanatında nihayet derecede intizam bulunması gösterir ki, nihayetsiz bir hikmet ile iş görülüyor.

Evet, güzel bir çiçeğin dakik programını, küçücük bir tohumunda derç etmek, büyük bir ağacın sahîfe-i a'malini, tarihçe-i hayatını, fihriste-i cihazatını küçücük bir çekirdekte manevî kader kalemiyle yazmak, nihayetsiz bir hikmet kalemi işlediğini gösterir.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
alem: kainat.
aza: organ.
beden: vücut.
burhan: delil, tanık.
cenah-ı himaye: koruma tarafı.
ceza: yanlış hareket sonunda tatbik edilen müeyyide.
cüz: parça, bölük.
dakik: ince, nazik.
derç: yerleştirmek, sıkıştırma.
edep: iyi ahlak, güzel terbiye.
ehl-i dalâlet: hak yoldan sapkın kimseler.
ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar.
fihriste-i cihazat: maddî manevî unsurların listesi.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması, herkesin bilmediği gizli sebep, İlâhî gaye.
hüceyrat: hücrecikler.
icra: yürütme, yerine getirme.
iltica: sığınma.
iman: inanç.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
isyan: baş kaldırma, itaatsizlik.
kader: Allah'ın meydana gelecek şeyleri olmadan önce planlaması.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
mahkeme-i kübra: ahirette Allah huzurunda yapılacak büyük mahkeme.
manevî: maddî olmayan, manaya ait.
maslahat: gaye, fayda.
muvakkat: süresiz geçici.
mükâfat: ödül.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
riayet: uyma, gözetme.
rububiyet: rabbik, Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması.
saadet-ı uzma: en büyük mutluluk.
sahîfe-i a'mal: işlenmiş yazılmış olduğu sayfa.
saltanat: hükümdarlık.
taltif: iyilikte bulunmak.
tarihçe-i hayat: bir kimsenin özetlenmiş hayat hikâyesi.
tasarruf: hükmetmek, yönetmek.
tedip: edeplendirme, edep verme.
tehir: geciktirme, ertelememe.
tevfik-i hareket: uygun davranışta bulunma.
tuğyan: azma, taşkınlık, baş kaldırma.
ubudiyet: kulluk.
uzuv: organ.
Zat: Allah.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.

Hem, her şeyin hilkatinde gayet derecede hüsnüsanat bulunması, nihayet derecede hakîm bir Sânîin nakşı olduğunu gösterir. Evet, şu küçücük insan bedeni içinde bütün kâinatın fihristesini, bütün hazain-i rahmetin anahtarlarını, bütün esmalarının âyinelerini derç etmek, nihayet derecede bir hüsnüsanat içinde bir hikmeti gösterir.

Şimdi, hiç mümkün müdür ki, şöyle icraat-ı rububiyette hâkim bir hikmet, o rububiyetin kanadına iltica eden ve iman ile itaat edenlerin taltifini istemesin ve ebedî taltif etmesin?

Hem, adalet ve mizan ile iş görüldüğüne bürhan mı istersin? Her şeye hassas mizanlarla, mahsus ölçülerle vücut vermek, suret giydirmek, yerli yerine koymak, nihayetsiz bir adalet ve mizan ile iş görüldüğünü gösterir.

Hem, her hak sahibine istidadı nispetinde hakkını vermek, yanı vücudunun bütün levazımatını, bekasının bütün cihazatını en münasip bir tarzda vermek, nihayetsiz bir adalet elini gösterir.

Hem, istidat lisanıyla, ihtiyac-ı fıtrî lisanıyla, ıztırar lisanıyla sual edilen ve istenilen her şeye daimî cevap vermek, nihayet derecede bir adl ve hikmeti gösteriyor.

Şimdi, hiç mümkün müdür ki, böyle en küçük bir mahlûkun, en küçük bir hacatının imdadına koşan bir adalet ve hikmet, insan gibi en büyük bir mahlûkun beka gibi en büyük bir hacetini muhmel bıraksın, en büyük

adalet: doğruluk, eşitlik ölçüsüne dayalı olarak düzenli ve dengeli davranmak, her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi.
adl: adalet, her hak sahibine hakkını verme.
âyine: ayna
beka: süreklilik, devamlılık.
bürhan: delil, tanık
cevap: soruya verilen karşılık.
cihazat: donanım, cihazlar
daimî: sürekli, devamlı
derç: yerleştirme, sıkıştırma
ebedî: sonu olmayan, sürekli
esma: adlar, isimler
fihrist: liste, içindekiler
hacat: ihtiyaçlar
hacet: ihtiyaç.
hakîm: her şeye hükmeden Allah
hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan.
hassas: duyarlı
hazain-i rahmet: rahmet hazineleri
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hilkat: yaratılma, yaratılış
hüsnüsanat: sanatın güzelliği
icraat-ı rububiyet: Cenab-ı Hakkın mahlûkatın üzerindeki terbiye ve tedbir ile ilgili icraatı.
ihtiyac-ı fıtrî: yaratılıştan gelen ihtiyaç.
iltica: sığınma, barınma
imdat: yardım
istidat: kabiliyet, yetenek.
itaat: boyun eğme
ıztırar: çaresizlik, zorunluluk.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
levazımat: gerekli olan şeyler
lisan: dil
mahlûk: yaratık.
mahsus: özel.
mizan: ölçü, terazi.
muhmel: ihmal edilmiş, terk edilmiş
münasip: uygun, layık
nakış: işleme
nispet: ölçü, oran
rububiyet: rablik, Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sual: istek.
suret: şekil
taltif: iyilikte bulunma
vücut: var etmek, varlık

istimdadını ve en büyük sualini cevapsız bıraksın; rububiyetin haşmetini, ibadının hukukunu muhafaza etmekle, muhafaza etmesin?

Hâlbuki, şu fânî dünyada kısa bir hayat geçiren insan, öyle bir adaletin hakikatine mazhar olamaz ve olamıyor. Belki bir mahkeme-i kübraya bırakılıyor. *Zira, hakikî adalet ister ki, şu küçücük insan, şu küçüklüğü nispetinde değil, belki cinayetinin büyüklüğü, mahiyetinin ehemmiyeti ve vazifesinin azameti nispetinde mükâfat ve mücazat görsün. Madem, şu fânî, geçici dünya, ebed için halk olunan insan hususunda öyle bir adalet ve hikmete mazhariyetten çok uzaktır; elbette, âdil olan o Zat-ı Celîl-i Zülcemal'in ve hakîm olan o Zat-ı Cemîl-i Zülcelâl'in daimî bir Cehennemi ve ebedî bir Cenneti bulunacaktır.*

Dördüncü Hakikat

Bab-ı cûd ve cemaldir, ism-i Cevâd ve Cemîl'in cilvesidir.

Hiç mümkün müdür ki, nihayetsiz cûd ve sahavet, tükenmez servet, bitmez hazineler, misilsiz sermedî cemal, kusursuz ebedî kemal, bir dâr-ı saadet ve mahall-i ziyafet içinde daimî bulunacak olan muhtaç şakirlen, muştak âyinedarlan, mütehayyir seyircileri istemesinler?

Evet, dünya yüzünü bu kadar müzeyyen masnuatıyla suslendirmek, ay ile güneşi lâmba yapmak, yeryüzünü bir sofra-i nimet ederek mat'umatın en güzel çeşitleriyle doldurmak, meyveli ağaçları birer kap yapmak, her

adalet: eşitlik ilkesine dayalı olarak düzenli ve dengeli davranmak.
Âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren
âyinedar: ayna tutan
azamet: büyükluk
bab-ı cud ve cemal: cömertlik ve güzellik kapısı
Cehennem: ceza mahalli
cemal: güzellik.
Cemîl: güzellik sahibi olan Allah
cilve: yansıma, görüntü
cinayet: büyük suç.
cud: cömertlik, el açıklığı.
daimî: sürekli, devamlı
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
ebed: sonsuzluk, ahiret.
ebedî: sonsuz.
ehemmiyet: önem
fânî: ölümlü
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
halk: yaratılmak
haşmet: büyükluk, görkem
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hukuk: haklar.
husus: bakımından
İbad: kullar
İsm-i Cevâd: sınırsız cömertlik.
İstimdat: yardıma çağırma
kemal: olgunluk.
mahall-ı ziyafet: ziyafet yeri, şölen yeri
mahiyet: esas, nitelik, özellik
mahkeme-i kubra: öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
masnuat: sanat eseri şeyler
mat'umat: yenecek şeyler
mazhar: erişme, sahip olma
mazhariyet: elde etme, nail olma, kavuşma, şereflenme.
misilsiz: benzersiz.
muhafaza: koruma
muhtaç: ihtiyacı olan
mücazat: ceza
mükafat: ödül
muştak: arzulu, özleyen
mütehayyir: hayrette kalan, şaşkın
müzeyyen: süslenmiş
nispet: ölçü, oran.
rububiyet: rablik, Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması
sahavet: cömertlik, el açıklığı
sermedî: sürekli
servet: zenginlik, varlık, mal, mülk.
sofra-i nimet: nimet sofrası
sual: soru
şakirt: talebe, öğrenci
Zat-ı Celîl-i Zülcemal: Cemal sahibi ve sonsuz büyük olan Allah
Zat-ı Cemîl-i Zülcelâl: Celâl sahibi ve sonsuz güzellikte olan Allah

mevsimde birçok defalar tecdit etmek, hadsiz bir cûd ve sahaveti gösterir. Böyle nihayetsiz bir cûd ve sahavet, öyle tükenmez hazineler ve rahmet, hem daimî, hem arzu edilen her şey içinde bulunur bir dâr-ı ziyafet ve mahall-i saadet ister. Hem kat'î ister ki, o ziyafetten telezzüz edenler, o mahall-i saadete devam etsinler, ebedî kalsınlar; tâ zeval ve firakla elem çekmesinler. Çünkü, *zeval-i elem lezzet olduğu gibi, zeval-i lezzet dahi elemdir.* Öyle sahavet, elem çektirmek istemez.

Demek, ebedî bir Cenneti, hem içinde ebedî muhtaçları ister. Çünkü, nihayetsız cûd ve seha, nihayetsız ihsan etmek ister, nimetlendirmek ister. Nihayetsız ihsan ve nimetlendirmek ise, nihayetsız minnettarlık, nimetlenmek ister. Bu ise, ihsana mazhar olan şahsın devam-ı vücudunu ister; tâ daimî tenaumla o daimî ın'ama karşı şukûr ve minnettarlığını göstersin. Yoksa, zeval ile acılaşan cüz'î bir telezzüz, kısacık bir zamanda öyle bir cûduseharın muktezasıyla kabil-i tevfik değildir.

Hem dahi, meşher-i sanat-ı İlâhiye olan aktâr-ı âlem sergilerine bak, yeryüzündeki nebatat ve hayvanatın ellerinde olan ilânat-ı Rabbaniyeye dikkat et, **(HAŞIYE)** mehasin-i rububiyetin dellâllan olan enbıya ve evliyaya kulak ver. Nasıl müttefikan Sânî-i Zülcelâl'in kusursuz

HAŞİYE: Evet, kermik gibi bir kuru ağacın ucundaki tel gibi incecik bir sapta gayet münakkaş, müzeyyen bir çiçek ve gayet musanna ve murassa bir meyve, elbette gayet sanatperver, mu'cizekâr ve hikmettar bir Sânin mehasin-i sanatını zîşuura okutturan bir ilânnamedir. İşte, nebatata hayvanatı dahi kıyas et.

aktar-ı âlem: âlemin dört bir yanı.
arzu: istek, heves.
cûd: cömertlik, el açıklığı.
cuzî: az.
daimî: sürekli, devamlı.
dâr-ı ziyafet: ziyafet yeri, dünya.
dellâl: ilân edici.
devam-ı vücut: varlığın devamı.
ebedî: sonu olmayan, süreklı.
elem: acı, üzüntü.
enbıya: peygamberler.
evliya: keramet sahibi olanlar.
firak: ayrılma.
gayet: son derece, oldukça.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
ihsan: iyilik etme.
ilânat-ı Rabbaniye: Allah'ın ilânları.
ilânname: duyuru.
in'am: nimetlendirme.
kabil-i tevfik: bağdaşan.
kat'î: tereddude mahal bırakmayan.
kıyas: benzetme yapma.
lezzet: zevk, haz, keyif.
mahall-i saadet: saadet ve mutluluk yeri.
mazhar: erişmiş, kavuşmuş.
mehasin-i rububiyet: rububiyetin güzellikleri.
mehasin-i sanat: sanat güzellikleri.
meşher-i sanat-ı İlâhiye: Allah'ın sanatının teşhir yeri.
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan.
mu'cizekâr: mu'cize gösteren.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mukteza: gereklilik.
murassa: süslenmiş.
musanna: sanatlı.
münakkaş: nakışlı, resimli.
müttefikan: el birliğiyle.
müzeyyen: süslenmiş, süslü.
nebatat: bitkiler.
nihayetsız: sonsuz.
nimet: iyilik, ihsan, bağış.
rahmet: acıma, merhamet etme.
sahavet: cömertlik, el açıklığı.
sanatperver: sanata düşkün.
Sânî: her şeyi sanatla yapan Allah.
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
seha: cömertlik, el açıklığı.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk.
tecdit: yenileme, tazeleme.
telezzüz: tad alma.
tenaum: nimetlenme.
zeval: sona erme, yok olma.
zeval-i elem: sıkıntının yok olması.
zeval-i lezzet: lezzetin sona ermesi.
zîşuur: şuur sahibi, bilinçli.
ziyafet: misafire yedirip içirme.

kemalâtını, harika sanatlarını teşhiriyle gösteriyorlar, beyan ediyorlar, enzar-ı dikkati celp ediyorlar.

Demek, bu âlemin Sânisinin pek muhim ve hayret verici ve gizli kemalâtı vardır; bu harika sanatlarla onları göstermek ister. Çünkü, gizli kusursuz kemalât ise, takdir edici, istihsan edici, "Maşaallah" diyerek müşahede edicilerin başlarında teşhir ister. Daimî kemalât ise, daimî tezahür ister. O ise, takdir ve istihsan edicilerin devam-ı vücudunu ister. *Bekası olmayan istihsan edicinin nazarında, kemalâtın kıymeti sukut eder.* (HAŞİYE 1)

Hem dahı, kâinatın yüzünde serilmiş olan gayetle güzel ve sanatlı ve parlak ve süslü şu mevcudat, ışık güneşi bıldırdiği gibi, mısılsiz manevî bir cemalin mehasinini bildirir ve nazirsiz, hafî bir hüsnün letaifini iş'ar ediyor. (HAŞİYE 2) O münezzeh hüsün, o mukaddes cemalin cilvesinden, esmalarda, belki her isimde çok gizli defineler bulunduğunu işaret eder.

HAŞİYE 1: Evet, durub-u emsaldendir ki, bir dünya güzeli bir zaman kendine meftun olmuş adî bir adamı huzurundan tart eder. O adam kendine teselli vermek için, "Tuh, ne kadar çirkindir!" der, o güzelin güzelliğini nefyeder. Hem, bir vakit, bir ayı gayet tatlı bir üzüm asması altına girer. Üzümleri yemek ister. Koparmaya eli yetişmez. Asmaya da çıkamaz. Kendi kendine teselli vermek için kendi lisanıyla, "Ekşidir" der, gümler gider.

HAŞİYE 2: Âyinemisal mevcudatın birbiri arkasında zeval ve fenalarıyla beraber, arkalarından gelenlerin üstünde ve yüzlerinde aynı hüsün ve cemalin cilvesinin bulunması gösterir ki, cemal onların değil, belki o cemaller bir Hüsn-ü Münezzeh ve bir Cemal-i Mukaddes'in ayatı ve emaratıdır.

adî değersiz
alem dünya, cihan
ayat Kur'an ayetleri
âyinemisal ayna gibi
beka kalıcılık, devamlılık
beyan açıklama
celp çekmek.
cemal güzellik.
Cemal-ı Mukaddes her türlü noksanlık ve kusurdan uzak olan güzellik sahibi Allah
cilve yansıma
define hazine
devam-ı vücut varlığın devamı
durub-u emsal meşhur sözler, örnekler, atasözleri
emarat belirti, deliller.
enzar-ı dikkat dikkatli bakışlar.
esma adlar, isimler.
fena yok olma, yokluk
gayetle son derece, oldukça.
hafî gizli, saklı.
harika hayret uyandıran, görülmedik derecede kıymetli, olağanüstü vasıflar taşıyan şey
haşiye dipnot.
hayret şaşkınlık.
Hüsn-ü Münezzeh hiçbir eksik yönü olmayan güzellik sahibi Allah
hüsün güzellik, iyilik, tamamlık.
istihsan güzel bulma, beğenme
İş'ar bildirme.
kemalât üstünlükler, iyilikler, mükemmellikler
letaif güzellik.
manevî manaya ait.
maşaallah Allah dilemiş ve ne güzel yapmış
meftun aşık, aşırı derecede bağlanmış
mehasin güzellikler, iyilikler
mevcudat mahlûklar
mısılsiz benzersiz, eşsiz.
mukaddes her türlü kusur ve eksiklikten yüce, kutsal
münezzeh her türlü kusur ve çirkinlikten arınmış
müşahede gözlem
nazirsiz benzersiz
nefiy yok saymak.
sanat bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, ustalık, hüner, marifet
Sâni her şeyi sanatla yapan Allah
sukut düşme
takdir kıymet verme, ölçme
tart etmek kovmak
teselli avutma
teşhir sergileme
tezahür zuhur etme, ortaya çıkma
tuh beğenmememe nidası.
zeval kaybolma, gelip geçici

İşte şu derece âlî, nazirsiz gizli bir cemal ise, kendi mehasinini bir mir'atta görmek ve hüsnünün derecatını ve cemalinin mikyaslarını zîşuur ve müştak bır âyinede müşahede etmek istediği gibi, başkalarının nazarıyla yine sevgili cemaline bakmak için, görünmek de ister.

Demek, iki vecihle kendı cemaline bakmak—*bırı*, her birı başka başka renkte olan âyinelerde bizzat müşahede etmek, *dığen*, muştak olan seyirci ve mutehayyır olan ıstihsancıların müşahedesi ile müşahede etmek—ister.

Demek, hüsün ve cemal, gormek ve gorunmek ister. Görmek, görünmek ise, müştak seyirci, mütehayyir istihsan edicilerin vucudunu ıster.

Husün ve cemal ebedî, sermedî olduğundan, müştakların devam-ı vücutlannı ister. Çünkü, daimî bir cemal ise, zail bir müştaka razı olamaz. Zıra, dönmemek üzere zevale mahkûm olan bır seyırci, zevalin tasavvuruyla muhabbeti adavete döner, hayreti istıhfafa, hürmeti tahkire meyleder. Çünkü, hodgâm insan, bilmediği şeye düşman olduğu gibi, yetişmediği şeye de zıttır. Hâlbuki, nıhayetsiz bir muhabbet, hadsız bir şevk ve istıhsan ile mukabeleye lâyık olan bir cemale karşı zımnen bir adavet ve kin ve inkâr ıle mukabele eder. İşte, kâfir, Allah'ın düşmanı olduğunun sırrı bundan anlaşılıyor.

Madem, o nihayetsiz sahavet-i cûd, o misilsiz cemal-i hüsün, o kusursuz kemalât; ebedî müteşekkirlen, müştaklan, müstahsinleri iktiza ederler. Hâlbuki, şu misafirhane-ı dünyada göruyoruz, herkes çabuk gıdıp, kayboluyor.

adavet: düşmanlık, husumet.
âlî: yuce.
âyine: ayna.
cemal: guzellik.
cemal-ı hüsün. cemal ve guzellik.
derecat. dereceler.
devam-ı vücut: varlığın devamı.
ebedî: sonu olmayan, sonsuz.
hadsız: sınırsız.
hodgam: benci.
hürmet. saygı.
husun: guzellik.
iktıza: gerekme.
inkar: inanmama, kabul etmeme.
istıhfaf: küçumseme, hafife alma.
ıstıhsan: guzel bulma, beğenme.
kâfir: inanmayan, inkârcı.
kemalât: mukemmellıkler, ustunlukler.
mahkum. mecbur.
mehasin: guzellikler.
mıkyas: olçu.
mır'at: ayna.
mısafırhane-ı dunya: dunya mısafırhanesi.
mısılsız: benzersiz, eşsiz.
muhabbet: sevgi.
mukabele: karşılık.
mustahsın: guzel bulan, beğenen.
müşahede: gorme.
müştak: âşık, duşkun.
mutehayyir: hayrete duşen.
müteşekkir: teşekkur eden.
nazırsız: benzersiz.
nıhayetsiz: sonsuz.
sahavet-i cud: çok cömertlik.
sermedî: sureklı, devamlı.
sır: gizlı ış, sebep veya söz.
şevk: arzu, aşırı istek.
tahkır: hakaret, küçümseme.
tasavvur: duşunme, hayal.
vecih: yon.
vücudunu istemek: varlığını isremek.
zail: yok olan, gıdıcı.
zeval. yok olma.
zımnen: gizlice.
zışuur: şuur sahibi, bılınçlı.

O sahavetin ihsanını ancak az bir parça tadar, iştihası açılır; fakat, yemez gider. O cemal, o kemalin dahi, ancak bıraz ışığına, belki bir zayıf gölgesine bir anda bakıp, doymadan gider Demek, bir seyrangâh-ı daimîye gidiliyor

Elhâsıl· Nasıl ki şu âlem bütün mevcudatıyla Sâni i Zülcelâl'ine kat'î delâlet eder, Sânı-i Zülcelâl'in de sıfât ve esma-i kudsıyesı, dâr-ı ahırete delâlet eder ve gösterir ve ister

Beşinci Hakikat

Bab-ı şefkat ve ubudıyet-i Muhammedıyedır (aleyhıssalâtu vesselâm), *ısm-i* Mucîb *ve* Rahîm'*in cılvesıdır*

Hiç mümkün müdür ki, en edna bir haceti, en edna bır mahlûkundan görüp kemal-i şefkatle ummadığı yerden ıs'af eden, ve en gızlı bir sesı, en gızlı bir mahlûkundan işıtıp imdat eden, lısan-ı hâl ve kàl ile istenilen her şeye icabet eden nıhayetsız bir şefkat ve bir merhamet sahibi bir Rab, en buyuk bir abdinden, [HAŞIYE] en sevgili

HAŞİYE: Evet, bın üç yüz elli sene saltanat süren ve saltanatı devam eden ve ekser zamanda üç yüz elli mılyondan zıyade raıyetı bulunan ve her gün bütün raıyetı onunla tecdıd-ı bıat eden ve onun kemalâtına şahadet eden ve kemal-ı ıtaatle evamınne ınkıyat eden ve arzın nısfı ve nev-ı beşerin humsu o zatın sıbgı ıle sıbgalanısa, yanı manevî rengıyle renklense ve o zat onların mahbub-u kulûbu ve murebbî-i ervahı olsa, elbette o zat, şu kâınatta tasarruf eden Rabbın en buyuk abdıdır

Hem ekser enva-ı kâınat o zatın bırer meyve-i mu cızesını taşımak surethyle onun vazıfesını ve memunıyetını alkışlasa, elbette o zat şu kâınat Hâlık'ının en sevgili mahlûkudur Hem bütün ınsanıyet, bütün istıdadıyla istedıgı beka gibi bır haceti ki, o hacet ise, insanı esfel-i safılînden âlâyıllıyyıne çıkarıyor Elbette o hacet en büyük bır hacettır ve en buyuk bır abd, umumun namına onu Kadıu'l-Hacat tan isteyecek

abd kul
âlayıllıyyın Allah katında en yıllenn derecesı
arz: yer dunya
bab-ı şefkat ve ubudıyet-i Muhammedıye Hazret ı Muhammed ın şefkat ve kulluguna dair bolum
beka surekhlık, kalıcılık.
Cemal guzellık.
cılve gorunme ortaya çıkma
dar-ı ahıret: ahıret yurdu
delalet etme delıl olma, ışaret etme ıspat etme
edna onemsız basıt.
ekser pek çok.
elhasıl ozetle sonuç olarak
enva-ı kaınat. kaınattakı varlıkların turlerı
esfel-ı safilin aşağıların en aşağısı.
esma-i kudsıye Allah ın kutsal, her turlu kusur ve noksanlıktan yuce ısımlerı
evamır emırler
hacet ıhtıyaç
hakıkat: gerçek.
Halık yoktan yaratan Allah
haşıye dıpnot, açıklayıcı not.
humsı beşte bır
Icabet. cevap verme
Ihsan ıyılık etme bağış
Imdat. yardım.
Inkıyat. boyun eğme
Is'af ısteğını kabul edıp yerine getırme
ısm-ı Mucıb ve Rahım Allah ın ıhtıyaclara cevap veren Mucıb ve yarattıklarına merhamet eden Rahîm ısmı
Istıdat kabılıyet, yetenek.
Iştıha fazla istek, arzu
Kadıu l-Hacat butun ihtıyacları yerine getıren Allah.
kâınat. evren, yaratılmış şeytum varlıklar
kal soz lâf
kat ı kesın
kemal mukemmel kusursuz
kemalât ıyılıkler, ustunlukler olgunluklar
kemal-i ıtaat tam ıtaat, emre uyma
kemal-I şefkat. tam ve mukemmel şefkat.
Ilsan-ı hal ve kal hal ve konuşma dılı.
mahbub-u kulûb kalplerın sevgılısı.
mahluk. yaratık.
memunıyet emır altında olmak, bır ışı yapmakla gorevlı
merhamet acımak
mevcudat: varlıklar
meyve-I mu cize mu cızenın meyvesı netıcesı
murebbi-I ervah ruhlan terbıye eden
namı ad ısım
nev-I beşer ınsanoğlu
nısfı yarım yan
Rab yaratan terbıye eden besleyıp yetıstıren Allah
Rahım rahmetı her şeyı kuşatan sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı Allah
raıyet. halk.
sahavet comertlık.
saltanat hukumdarlık egemenlık.
Sânı-i Zülcelâl sonsuz buyukluk sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah
seyrangah-ı daimî devamlı gezınti yerı
sıbga boya
sıfat ozellıkler nıtelıkler
sıfat ve esma-I kudsıye. Allah ın kudsı ısım ve sıfatlan
suret şekıl bıçım
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme
tasarruf her şeyı dıledıgı gibi ıdare edıp kullanan.
tecdıd-I bıat bağlılık sozunu yenılemek.
umum genel herkes

bır mahlûkundan en büyük hacetini görüp bitirmesin, ıs'af etmesin, en yüksek duayı işitip kabul etmesin?

Evet, meselâ hayvanatın zayıflarının ve yavrularının rızık ve terbiyeleri hususunda görünen lutuf ve sühuleti gösteriyor ki, şu kâinatın Maliki, nihayetsiz bir rahmetle rububiyet eder. Rububıyetinde bu derece rahîmâne bir şefkat, hiç kabil midir ki, mahlûkatın en efdalinin en güzel duasını kabul etmesin? Bu hakikati On Dokuzuncu Sözde izah ettiğim veçhile, şurada dahi mükerreren şöyle beyan edelim:

Ey nefsimle beraber beni dinleyen arkadaş! Hikâye-i temsiliyede demıştik: "Bir adada, bir içtima var. Bır yaver-i ekrem, bir nutuk okuyor." Onun ışaret ettiği hakıkat şöyledir ki:

Gel, bu zamandan tecerrüt edıp, fikren Asr-ı Saadete ve hayalen Ceziretülarap'a gidiyoruz. Tâ ki, Resul-ı Ekremı (aleyhıssalâtu vesselâm) vazıfe başında ve ubudıyet içinde görüp, ziyaret edeniz.

Bak! O zat, nasıl ki risaletiyle, hidayetiyle saadet-i ebediyenin sebeb-i husulü ve vesile-i vusuludur, onun gibi, ubudiyetiyle ve duasıyla o saadetin sebeb-i vücudu ve Cennetin vesile-i icadıdır.

İşte bak! O zat, öyle bir salât-ı kübrada, bir ibadet-i ulyada saadet-ı ebedıye ıçın dua edıyor ki, guya bu cezıre, belki bütün arz onun azametli namazıyla namaz kılar, nıyaz eder. Çunku ubudıyetı ıse, ona ıttıba eden ümmetin

arz: yer, dünya
Asr-ı Saadet: Peygamberimızın yaşadığı dönem, mutluluk asrı
azametli: büyük, yüce, yüksek
beyan: açıklama
cezire: ada
Ceziretülarap: Arap Yarımadası
dua: yalvarma, nıyaz
efdal: en üstün
fikren: düşünerek, zihnen
güya: sanki, âdeta
hacet: ihtıyaç
hakıkat: gerçek
hayalen: zihinde tasarlayıp canlandırarak
hidayet: doğru ve hak oluş, İslâmıyet
hıkaye-i temsiliye: temsilî hikâye
husus: konu
ibadet-i ulya: en yüce ibadet
içtima: toplanma
ıs'af: ısteğini kabul edip yerine getirme
işaret: göstermek
ittıba: uyma, ıtaat etme
izah: açıklama
kabil: mümkün, olabilir
lutuf: ıkram, iyilik, güzellik, bağış
mahlûk: yaratılmış, yaratık
mahlukat: yaratıklar
malık: sahip
mukerreren: tekrarlayarak, tekrarbetekrar
nıyaz: yalvarma
nutuk: konuşma
rahimane: şefkat ve merhamet ile
rahmet: acıma, merhamet etme
risalet: peygamberlik
rızık: canlıların ihtıyacı olan yiyecek, içecek ve giyecekten her şey
rububıyet: rablık, Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları ıçın muhtaç olduğu şeylerı vermesi, terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması
saadet: mutluluk
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk
salât-ı kübra: en büyük namaz
sebeb-i husul: meydana gelme sebebi
sebeb-i vücut: varlık sebebi
sühulet: kolaylık
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme
tecerrüt: sıyrılma
terbiye: yetiştirme, büyütme
ubudiyet: kulluk
ümmet: hak dine davet etmek ıçın Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat
vecih: yon
veçhile: yolla, tarzla, şekilde
vesile-i icat: icat vesilesi
vesile-i vusul: kavuşma sebebi
yaver-ı ekrem: çok değerli, yüksek rütbeli memur

ubudiyetini tazammun ettiği gibi, muvafakat sırrıyla, bütün enbıyanın sırr-ı ubudiyetini tazammun eder. Hem o, salât-ı kübrayı öyle bir cemaat-i uzmada kılar, nıyaz ediyor ki, güya benîâdemin Hazret-i Âdem'den asrımıza kadar, belki kıyamete kadar bütün nuranî ve kâmil insanlar ona tebaiyetle iktida edip, duasına "Âmin" derler. (HAŞIYE)

Bak: Hem öyle beka gibi bir hacet-i amme için dua ediyor ki, değil ehl-i arz, belki ehl-i semavat, belki bütün mevcudat niyazına iştirak edip lisan-ı hâl ile, "Oh, evet yâ Rabbena! Ver; duasını kabul et. Biz de istiyoruz" diyorlar. Hem bak, öyle hazınâne, öyle mahbubâne, öyle müştakane, öyle tazarrukârâne saadet-i bâkiye istiyor ki,[1] bütün kâinatı ağlattırıp, duasına ıştırak ettiriyor.

Bak: Hem öyle bir maksat, öyle bir gaye için saadet isteyip dua ediyor ki, insanı ve bütün mahlûkatı esfel-i safilîn olan fenâ-i mutlaka sukuttan, kıymetsizlikten, faydasızlıktan, abesiyetten âlâyıllîyyîn olan kıymete, bekaya, ulvî vazîfeye, mektubat-ı Samedâniye olması derecesine çıkarıyor.

HAŞIYE: Evet, munacat-ı Ahmediye (a.s.m.) zamanından şimdiye kadar bütün ümmetin bütün salâtları ve salâvatları onun duasına bir âmîn-i daimî ve bir ıştırak-ı umumîdir. Hatta ona getirilen her bir salâvat dahi onun duasına birer âmîndir ve ümmetinin her bir ferdi, her bir namazın içinde ona salât ve selâm getirmek[2] ve kametten sonra Şafîilerin ona dua etmesi,[3] onun saadet-i ebediye hususundaki duasına gayet kuvvetli ve umumî bir âmîndir. İşte bütün beşerin fıtrat-ı insaniyet lisan-ı hâliyle, bütün kuvvetiyle istediği beka ve saadet-i ebediyeyi, o nev-i beşer namına Zat-ı Ahmediye (a.s.m.) istiyor ve beşerin nuranî kısmı, onun arkasında "Âmîn" diyorlar. Acaba hiç mümkün müdür ki, şu dua kabule karin olmasın?

1 Bkz. *Tirmizî*, Daavat, 30.
2 *Buhârî*, 33/10, Enbıya, 10; Daavat, 31; 32; *Müslim*, Salât, 65-69; *Ebû Davud*, Salât, 179.
3 Bkz. *Nevevî*, Minhacu't Talibîn, s. 9.

abesiyet: faydasız, gayesizlik.
alayıllîyyîn: Allah katında en iyi lerin derecesi.
âmîn: Allah'ım kabul eyle.
amîn-i daimî: sürekli tekrarlanan "Allah'ım kabul eyle" duası.
asır: yüzyıl, yaşadığımız çağ.
beka: devamlılık ve kalıcılık, sonsuzluk.
benîâdem: âdemoğulları.
beşer: insan, insanlık.
cemaat-i uzma: çok büyük cemaat.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i arz: dünyadakiler.
ehl-i semavat: semavat ehli melekler.
enbiya: peygamberler.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı.
fenâ-ı mutlak: sonsuz yok oluş.
fert: kişi, şahıs.
fıtrat-ı insaniyet: insanlığın yaratılış tabiatı.
hacet-i amme: herkesin ihtiyacı olan şey.
haşiye: dipnot, ek.
hazînâne: huzunlu bir şekilde üzücü.
Hazret-i Adem: ilk insan ve ilk peygamber.
iktida: uyma.
ıştirak: katılma, benimseme.
ıştirak-ı umumî: genel katılım.
kamet: farz namaza durmadan önce okunan ezan.
kâmil: olgunluk ve kemal sahibi.
karin: yakın.
kıyamet: dünyanın sonu.
kıymet: değer.
lisan-ı hal: hâl ve beden dili.
mahbubane: severek, sevimli bir şekilde.
mahlûkat: yaratıklar.
maksat: kasteden, istenilen şey.
mektubat-ı Samedaniye: Allah tarafından gönderilmiş birer mektup gibi, şuur sahiplerine İlâhi sanatı anlatan eserler.
mevcudat: var olan her şey.
muvafakat: uygunluk.
munacat-ı Ahmediye: Peygamberimizin duası.
müştakane: çok isteyerek, severcesine.
nam: ad, isim.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
niyaz: yalvarma, dua.
nuranî: nurlu, parlak.
Rabbena: Ey Rabbimiz!
saadet: mutluluk.
saadet-i bakiye: sonsuz mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
salât: Peygamberimiz için yapılan dua.
salât-ı kübra: en büyük namaz.
salavat: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme.
selâm: barış, rahatlık.
sırr-ı ubudiyet: kulluğun sırrı.
sukut: düşüş.
Şafîî: Şafîî mezhebinden olan.
tazammun: içerme, içine alma.
tazarrukârane: yalvarıp yakararak.
tebaiyet: tabi olma, uyma.
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüksek, yüce.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat.
yâ: ey, hey.
ya Rabbena: Ey Rabbimiz!
Zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin kişiliği.

Bak: Hem öyle yüksek bir fizar-ı istimdatkârâne ile istiyor ve öyle tatlı bir niyaz-ı istirhamkârâne ile yalvarıyor ki, güya bütün mevcudata, semavata, arşa işittirip, vecde getirip duasına, "Âmin, Allahümme âmin" dedirtiyor. **(HAŞIYE)**

Bak: Hem öyle Semî ve Kerîm bir Kadîr'den, öyle Basîr ve Rahîm bir Alîm'den saadet ve bekayı istiyor ki, bilmüşahede en gızlı bir zîhayatın en gizli bir arzusunu, en hafî bir niyazını görür, işitir, kabul eder, merhamet eder, lısan-ı hâl ile de olsa icabet eder. Öyle suret-i hakîmâne, basîrâne, rahîmânede verir ve icabet eder ki, şüphe

---

HAŞIYE: Evet, şu âlemin Mutasarrıfı, bütün tasarrufatı bilmüşahede şuurâne, alîmâne, hakîmâne olduğu hâlde, hıçbir cihetle mümkün değildir ki, o Mutasarrıf, kendi masnuatı içinde en mümtaz bir ferdin harekâtına şuuru ve ıttılâı bulunmasın.

Hem hıçbir cihetle mümkün değildir ki, o Mutasarrıf-ı Alîm, o ferd-i mümtazın harekâtına ve daavatına (dualarına) ıttılâı bulunduğu hâlde, ona karşı lâkayt kalsın, ehemmiyet vermesin.

Hem hıçbir cihetle mümkün değildir ki, o Mutasarrıf-ı Kadîr-i Rahîm, onun dualarına lâkayt kalmadığı hâlde, o duaları kabul etmesin.

Evet, zatı Ahmediyenin (a.s.m.) nuruyla âlemin şekli değişti, insan ve bütün kâinatın mahiyet-i hakikiyelen o nur, o ziya ile inkişaf etti ve göründü ki, şu kâinatın mevcudatı esma-ı İlâhiyeyi okutan birer mektubat-ı Samedâniye, birer muvazzaf memur ve bekaya mazhar kıymettar ve manıdar birer mevcutturlar. Eğer o nur olmasa idi, mevcudat fenâ-i mutlaka mahkûm ve kıymetsiz, manasız, faydasız, abes, karma karışık, tesadüf oyuncağı bir zulmet-i evham içinde kalırdı.

İşte şu sırdandır ki, insanlar zatı Ahmediyenin (a.s.m.) duasına "Âmin" dedikleri gibi, arş ve ferş ve serâdan Süreyya'ya kadar bütün mevcudat onun nuruyla iftihar edip, alâkadarlık gösteriyorlar. Zaten ubudiyet-i Ahmediyenin (a.s.m.) ruhu, duadır. Belki, kâinatın harekâtı ve hidematı bir nevi duadır. Meselâ, bir çekirdeğin hareketi, Hâlık'ından, bir ağaç olmasına bir nevi duadır.

abes: boş, faydasız, gayesiz
alâkadar: ilgili, ilişkili
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen, sonsuz ilim sahibi Allah.
alîmâne: her şeyi çok iyi bilen şekilde
Allahümme: ey Allahım
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle
arş: göğün en yüksek katı
arzu: bir şeye karşı duyulan istek.
Basır: her şeyi gören Allah
basîrâne: görerek, bilerek
beka: sonsuzluk
bilmüşahede: görülüdüğü gibi
cihet: şekil.
daavat: dualar
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
fena-i mutlak: sonsuz yok oluş
ferd-i mümtaz: üstün şahıs, seçilmiş kişi
fert: kişi, şahıs
fizar-ı istimdatkârâne: yardım dileyerek sesli ağlama
hafî: gizli
hakîmâne: hikmetli bir surette
Hâlık: yaratıcı Allah
harekat: hareketler
hareket: davranış
haşiye: dipnot, ek
hidemat: hizmetler
icabet: cevap verme
iftihar: övünme
inkişaf: açılma, görülme
ıttılâ: tanıma, bilme.
Kadir: her şeye gücü yeten Allah
kâinat: tüm varlıklar
Kerîm: sınırsız ikram, lütuf, ihsan ve cömertlik sahibi Allah
kıymettar: kıymetli, değerli
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz
lisan-ı hal: beden dili, hâl dili
mahiyet-i hakikiye: gerçek mahiyet.
mahkûm: hükmedilen, hüküm verilmiş, hükümlü
manıdar: anlamlı, manalı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: erişme, sahip olma
mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
memur: emir ile hareket eden
merhamet: acımak, şefkat göstermek
mevcudat: varlıklar
Mutasarrıf: sonsuz tasarruf sahibi olan Allah
Mutasarrıf-ı Kadir-i Rahîm: her şeyde dilediği gibi tasarrufta bulunan Allah
muvazzaf: vazifelendirilmiş
mümtaz: üstün, tutulmuş, seçkin
nevi: çeşit
niyaz: yalvarma, yakarma
niyaz-ı istirhamkârâne: yalvararak, yalvarıcasına dua etme
Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan, sonsuz merhamet sahibi Allah
rahîmâne: şefkatli, merhametli bir şekilde
semavat: gökler
Semî: işiten, işitici Allah
sera: arz, yeryüzü.
suret-i hakîmâne: hikmetli bir şekilde
Süreyya: Ülker yıldız kümesi
şuur: tanıma ve kavrama gücü
şuurâne: şuurlu bir şekilde
tesadüf: rastgelme, rastlantı
ubudiyet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) mükemmel kulluk ve ibadeti
vecd: kendinden geçecek derecede dalma veya bayılma.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği
zihayat: canlı
ziya: ışık, parlaklık
zulmet-i evham: kuruntu karanlığı

bırakmaz, o terbiye ve tedbir, öyle Semî ve Basîr'e mahsus, öyle bir Kerîm ve Rahîm'e hastır.

Acaba, bütün benîâdemi arkasına alıp şu arz üstünde durup, Arş-ı Azama müteveccihen el kaldırıp, nev-i beşerin hulâsa-i ubudiyetini camı hakıkat-ı ubudiyet-ı Ahmediye (a.s.m.) içinde dua eden şu şeref-i nev-i insan ve ferıd-ı kevnüzaman olan Fahr-ı Kâinat (a.s.m.) ne ıstıyor, dinleyelim!

Bak: Kendine ve ümmetine saadet-ı ebediye istiyor, beka istiyor, Cennet istiyor, hem, mevcudat âyinelerinde cemallerini gösteren bütün esma-ı kudsıye-ı Ilâhiye ile beraber istiyor. O esmadan şefaat talep ediyor, görüyorsun.

Eğer ahiretin hesapsız esbab-ı mucibesi, delâil-i vücudu olmasa idi, yalnız şu zatın tek duası, bahanmızın ıcadı kadar Hâlık-ı Rahîm'in kudretine hafif gelen şu Cennetin bınasına sebebiyet verecekti. **(HAŞIYE)**

Evet, bahanmızda yeryüzünü bir mahşer eden, yüz bin haşir numunelerini icat eden Kadîr-i Mutlak'a, Cennetin icadı nasıl ağır olabilir?

HAŞİYE: Evet, ahirete nispeten gayet dar bir sahife hukmünde olan rûy-ı zeminde had ve hesaba gelmeyen harika sanat numunelerini ve haşir ve kıyametin misallerini göstermek ve uç yüz bin kitap hükmünde olan muntazam enva-ı masnuatı o tek sahifede kemal-i intizam ile yazıp derç etmek, elbette geniş olan âlem-i ahirette lâtif ve muntazam Cennetin bınasından ve ıcadından daha müşkuldür. Evet, Cennet bahardan ne kadar yüksek ise, o derece bahar bahçelerinin hilkatı o Cennetten daha müşkuldür ve hayretfezadır denilebilir.

âlem-i âhiret: ahiret âlemi
Arş-ı Azam: Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
arz: yer, dünya
Basır: gören, görücü
beka: sürekliliк, kalıcılık
benîâdem: Âdemoğulları, insanlar
câmi: kapsayan, içine alan
delâil-i vücut: varlık delilleri
derç: yerleştirmek
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
enva-ı masnuat: sanat eseri varlık çeşitleri
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler
esma: isimler
esma-i kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak yüce isimleri.
Fahr-i Kâinat: kâinatın kendisiyle övündüğü zat olan Peygamberimiz
ferıd-ı kevnüzaman: zamanın ve yaratılan her şeyin bir tanesi
had: sınır
hakîkat-ı ubudiyet-i Ahmediye: Peygamberimizin kulluğunun gerçeği
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi ve her şeyi yoktan yaratan Allah
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
has: özel
haşır: öldükten sonra tekrar dirilmek.
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
hayretfeza: hayret veren, şaşırtan
hesap: sayı.
hilkat: yaratılış.
hulâsa-i ubudiyet: kulluğun özü
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
Kerîm: yarattıklarına bağışta bulunan Allah
kıyamet: dünyanın sonu, varlığın bozulup dağılması.
kudret: güç, iktidar
latîf: hoş, güzel
mahsus: özel, özgü
mahşer: toplanılacak yer
mevcudat: varlıklar
misal: benzer, örnek
muntazam: nizamlı, intizamlı
muşkul: zor
müteveccihen: yönelerek
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nispeten: oranla
numune: örnek
Rahîm: merhametli, acıyan, acıyıp esirgeyen Allah
rûy-i zemin: yeryüzü
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sanat: ustalık, hüner, marifet.
sebebiyet: sebep olma
Semî: işiten, işitici Allah
şefaat: bağışlanmak için aracılık.
şeref-i nev-i insan: insanoğlunun şerefi
talep: istemek.
tedbir: idare etme, çekip çevirme
terbiye: öğrenme, öğretme
ümmet: peygambere inanıp arkasında gidenler

Demek, nasıl ki onun risaleti şu dâr-ı imtihanın açılmasına sebebiyet verdi,[1] لَوْلاكَ لَوْلاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلاكَ sırrına mazhar oldu, onun gibi, ubudiyeti dahi öteki dâr-ı saadetin açılmasına sebebiyet verdi.

Acaba hiç mümkün müdür ki, bütün akılları hayrette bırakan şu intizam-ı âlem ve geniş rahmet içinde kusursuz hüsnüsanat, misilsiz cemal-i rububiyet, o duaya icabet etmemekle, böyle bir çırkınlığı, böyle bir merhametsizliği, böyle bir intizamsızlığı kabul etsin? Yani, en cüz'î, en ehemmiyetsiz arzuları, seslen ehemmiyetle ışıtıp ifa etsin, yerine getirsin, en ehemmiyetli, lüzumlu arzuları ehemmiyetsiz görüp ışıtmesin, anlamasın, yapmasın. Hâşâ ve kellâ, yüz bin defa hâşâ! Böyle bir cemal, böyle bir çırkınlığı kabul edip çırkın olamaz. **(HAŞİYE)**

Demek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, risaletiyle dünyanın kapısını açtığı gibi, ubudiyetiyle de ahıretin kapısını açar.

عَلَيْهِ صَلَوَاتُ الرَّحْمٰنِ مِلْءَ الدُّنْيَا وَدَارِ الْجِنَانِ ۞ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ

HAŞİYE: Evet, inkılâb-ı hakaik ittifaken muhaldir ve inkılâb-ı hakaik içinde, muhal ender muhal, bir zıt kendi zıddına inkılâbıdır. Ve bu inkılâb-ı ezdat içinde, bilbedahe bin derece muhal şudur ki:

Zıt, kendi mahiyetinde kalmakla beraber, kendi zıddının aynı olsun. Meselâ, nihayetsiz bir cemal, hakikî cemal iken, hakikî çırkınlık olsun. İşte, şu misalimizde meşhut ve kat'iyyülvücut olan bir cemal-i rububiyet, cemal-i rububiyet mahiyetinde daim iken, ayn-ı çırkınlık olsun. İşte, dünyada muhal ve batıl misallerin en acibidir.

1. Eğer sen olmasaydın, kâinatı yaratmazdım. (Hadîs-i kudsî. Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, 2.164; Alî el-Kârî, *Şerhu'ş-Şifâ*, 1.16.)

dar-ı imtihan: imtihan yeri. Dünya.
dar-ı saadet: mutluluk yeri. Cennet.
ehemmiyetsiz: önemsiz, değersiz.
ender: çok seyrek ve az bulunan.
hakikî: gerçek.
hâşâ: asla, kat'iyen.
haşiye: dipnot, ek.
hüsnüsanat: sanat güzelliği.
icabet: cevap verme.
ifa: yerine getirme.
inkılab-ı ezdat: zıtların değişimi.
inkılab-ı hakaik: gerçeklerin değişimi, dönüşümü.
inkılâp: bir hâlden diğer hale geçme.
intizam: düzenlilik.
intizam-ı âlem: kâinatta görülen tertip, âlemdeki düzenlilik.
ittifak: fikir birliği, birleşmek.
kat'iyyülvücut: varlığı kesin olmak.
kellâ: asla, kesinlikle.
mahiyet: özellik, nitelik.
mazhar olmak: erişmek.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
meşhut: görünen.
misilsiz: benzersiz.
muhal: imkânsız.
nihayetsiz: sonsuz.
rahmet: acıma, merhamet etme.
Resul-i Ekrem: Hazret-i Muhammed.
risalet: peygamberlik, elçilik.
sebebiyet: sebep olma.
sır: gizlilik, gizem.
ubudiyet: kulluk.
zıt: bir şeyin aksi, tersi.

acıp: ilginç, şaşırtıcı.
ayn-ı çırkinlik: çırkınlığın tam kendisi, bizzat çırkinlik.
batıl: yalan ve sahte.
bilbedahe: açıkça.
cemal: güzellik.
cemal-i rububiyet: Allah'ın rabbliğine has olarak bütün mahlûkatı besleme, büyütme ve terbiye etmedeki güzelliği.
cüz'î: kıymetsiz, önemsiz.
daimî: devamlı, sürekli.

âhiret: öbür dünya
Âl: Peygamberimizin aile fertleri.
âlî: yüce, yüksek, yüce
âmîn: Yâ Rabbî! Öyle olsun, kabul eyle!
arz: yer, dünya
Ashâb: Sahâbeler
azamet: büyükluk, yücelik
bab-ı haşmet ve sermediyet: Cenâb-ı Hakkın ihtişâmlılığı ve sonsuz oluşu ile ilgili bölüm.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan
cilve: yansıma
cin: latîf cisimlerden ibâret bir yaratık.
daire-i haşmet: gösterişlilik dâiresi
dehşet: korkma, ürkme
ebedî: sonu olmayan, sürekli
emirber: er, emir erî
fânî: ölümlü
habîb: sevgili
hakîkat: gerçek
harekât: hareketler
haşmet-i rububiyet: Allah'ın bütün varlıkları terbiye ve idâre edişinin büyüklüğü
icat: var etme, yaratma
icraat: işler, uygulanan şeyler
ins: insan
İsm-i Celîl ve Bâkî: Cenâb-ı Hakkın Celîl ve Bâkî ismi
küre-i arz: dünya, yer küre
lâyık: yakışan
manevî: manaya âit.
mazhar: yansıma ve görünme yeri
medar-ı iftıhar: övünme sebebi
medar-ı rububiyet: İlâhî rububiyetin cereyan ettiği yer
mevcudât: varlıklar
musâfirhâne-i dünya: dünya misâfirhânesi
muazzam: çok büyük
muhteşem: ihtişâmlı, görkemli
muvakkat: geçici
nefer: rütbesiz asker
raiyet: halk.
resûl: elçi, peygamber
rububiyet: rabbîlik, ilâhlık.
saadet: mutluluk.
salât: dua
saltanat: hükümdârlık
saltanat-ı rububiyet: kâinâtı terbiye ve idâre edici olan Allah'ın saltanatı
selâm: barış, esenlik, rahatlık.
sermedî: devamlı, sürekli
sermediyet: sürekliik
seyyârât: gezegenler
şayeste: lâyık.
tahvilât: değişmeler
tayyare: uçak.
teshir: emri altına alma
teshirât: itâat ettirmeler
vesîle: vasıta
zerre: çok küçük parça

عَلٰى عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ ذٰلِكَ الْحَبِيبِ الَّذِى هُوَ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ وَفَخْرُ الْعَالَمِينَ وَحَيَاةُ الدَّارَيْنِ وَوَسِيلَةُ السَّعَادَتَيْنِ وَذُو الْجَنَاحَيْنِ وَرَسُولُ الثَّقَلَيْنِ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَعَلٰى اِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ اٰمِينَ[1]

Altıncı Hakîkat

Bab-ı haşmet ve sermediyet olup, İsm-i Celîl ve Bâkî cilvesidir.

Hiç mümkün müdür ki, bütün mevcudâtı güneşlerden, ağaçlardan zerrelere kadar emirber nefer hükmünde teshir ve idâre eden bir haşmet-i rububiyet, şu misâfirhâne-i dünyada muvakkat bir hayat geçiren perişân fânîler üstünde dursun, sermedî, bâkî bir daire-i haşmet ve ebedî, âlî bir medar-ı rububiyetı icat etmesin?

Evet, şu kâinatta görünen mevsimlerin değişmesi gibi haşmetli icraat; ve seyyârâtın tayyâremisâl hareketleri gibi azametli harekât, ve arzı insana beşik, güneşi halka lâmba yapmak gibi dehşetli teshirât, ve ölmüş, kurumuş küre-i arzı dirîltmek, suslendırmek gibi geniş tahvilât gösteriyor ki, perde arkasında böyle muazzam bir rububiyet var, muhteşem bir saltanatla hükmediyor. Böyle bir saltanat-ı rububiyet, kendine lâyık bir raiyet ister ve şâyeste bir mazhar ister.

1 Rahmânın dünya ve Cennetler dolusu salât ve selâmı onun üzerine olsun. Allahım! Kulun ve resûlün olan, iki cihânın efendisi, iki âlemin medar-ı iftıhârı, iki dünyanın hayât vesîlesi, dünya ve âhiret saadetinin sebebi, peygamberlik ve kulluk olmak üzere iki manevî kanadın sâhibi, ins ve cinnin peygamberi olan Habîbine, onun bütün âl ve ashâbına, kardeşleri olan diğer peygamber ve resûllere salât ve selâm eyle. Âmîn.

Hâlbuki, görüyorsun, mahiyetçe en camı ve mühim rayeti ve bendeleri, şu misafirhane-i dünyada, perişan bir surette, muvakkaten toplanmışlar. Misafirhane ise, her gün dolar, boşanır.

Hem, bütün rayet, tecrübe-i hizmet için şu meydan-ı imtihanda muvakkaten bulunuyorlar. Meydan ise, her saat tebeddül eder.

Hem, bütün o rayet, Sâni-ı Zülcelâl'ın kıymettar ihsanatının nümunelerini ve harika sanat antikalarını çarşı-yı âlem sergilerinde, ticaret nazarında temaşa etmek için, şu teşhirgâhta birkaç dakika durup seyrediyorlar, sonra kayboluyorlar. Şu meşher ise, her dakika tahavvül ediyor; giden gelmez, gelen gider.

İşte bu hâl ve şu vaziyet kat'î gösteriyor ki, şu misafirhane ve şu meydan ve şu meşherlerin arkasında, o sermedî saltanata medar ve mazhar olacak daimî saraylar, müstemir meskenler, şu dünyada gördüğümüz nümunelerin ve suretlerin en halis ve en yüksek asıllarıyla dolu bağ ve hazineleri vardır. Demek, burada çabalamak, onlar içindir; şurada çalıştırır, orada ücret verir. Herkesin istidadına göre—eğer kaybetmezse—orada bir saadeti vardır. Evet, öyle sermedî bir saltanat, muhaldir ki, şu fâniler ve zail zelîller üstünde dursun.

Şu hakîkate, şu temsîl dürbünüyle bak ki. Meselâ, sen yolda gidiyorsun. Görüyorsun ki, yol içinde bir han var. Bir büyük zat, o hanı kendine gelen misafirlerine yapmış. O misafirlerin bir gece tenezzuh ve ibretleri için,

âlem: dünya, cihan
antika: eser veya tarihî değeri olan eski eşya
bende: bağlı esir
camî: kapsayıcı, toplayan
çarşı-yı âlem: dünya çarşısı
fânî: ölümlü
hâl: durum
hâlbuki: oysa ki
halîs: saf, duru
hân: misafirhane, konak
harika: olağanüstü, kusursuz
ihsanat: iyilikler, bağışlar
İstidat: yetenek, kabiliyet.
kat'î: değişmez, kesin
mahiyet: esas, nitelik.
mazhar: nail olma, kavuşma
medar: vesile, sebep
mesken: oturulacak yer
meşher: sergi, gösterme yeri.
meydan-ı İmtihan: imtihan meydanı, dünya
misafirhane-i dünya: dünyanın safirhanesi
muhal: imkansız, olması mümkün olmayan
muvakkaten: geçici olarak
muhim: önemli
müstemir: değişmez, sabit, sağlam.
nümune: örnek, misal.
perişan: dağınık, karışık.
rayet: halk.
saadet: mutluluk
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
sanat: ustaca yapılmış eser
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükülük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah (cc)
sermedî: ebedî, süreklî, sonsuz.
suret: tarz, şekil
tahavvul: başkalaşma, hâl değiştirme.
tebeddül: değişme
tecrübe-i hizmet: hizmet deneyimi
temaşa: bakma, bakıp seyretme
temsîl: misal getirme
tenezzuh: gezinti, seyir
teşhirgah: sergi yeri
zail: göçüp giden, yok olan
zelîl: aşağılanmış, hor görülen

o hanın tezyinatına milyonlar altınlar sarf ediyor. Hem o misafirler, o tezyinattan pek azı ve az bir zamanda bakıp, o nimetlerden pek az bir vakitte az bir şey tadıp, doymadan gidiyorlar. Fakat, her misafir kendine mahsus fotoğrafıyla, o handaki şeylerin suretlerini alıyorlar. Hem, o büyük zatın hizmetkârları da, misafirlerin suret-i muamelelerini gayet dikkat ile alıyorlar ve kaydediyorlar.

Hem, görüyorsun ki, o zat, her günde o kıymettar tezyinatın çoğunu tahrip eder, yeni gelecek misafirlere yeni tezyinatı icat eder.

Bunu gördükten sonra, hiç şüphen kalır mı ki, bu yolda bu hanı yapan zatın daimî, pek âlî menzilleri, hem tükenmez pek kıymetli hazineleri, hem müstemir pek büyük bir sahaveti vardır. Şu handa gösterdiği ikram ile, misafirlerinin, kendi yanında bulunan şeylere iştihalarını açıyor ve onlara hazırladığı hediyelere rağbetlerini uyandırıyor.

Aynen onun gibi, şu misafirhane-i dünyadaki vazıyeti sarhoş olmadan dikkat etsen, şu dokuz esası anlarsın:

• **Birinci Esas:** Anlarsın ki, o han gibi bu dünya dahi kendi için değil; kendi kendine de bu sureti alması muhaldir. Belki, kafile-i mahlûkatın gelip konmak ve göçmek için dolup boşanan, hikmetle yapılmış bir misafirhanesidir.

• **İkinci Esas:** Hem, anlarsın ki, şu hanın içinde oturanlar, misafirlerdir; onların Rabb-i Kerîm'i, onları dârüsselâma davet eder.[1]

1 Bkz. Yunus Suresi 25. En'âm Suresi 127.

âlî: yüce, yüksek.
darüsselâm: cennet.
esas: asıl, temel konu.
han: konaklama yeri, otel, misafirhane, konak.
hazine: değerli eşya yığını.
hizmetkar: hizmet eden, hizmetçi.
icat etme: yeniden yaratma.
ikram: ilâfat için bir şeyler verme.
iştiha: istek, arzu.
kafile-i mahlûkat: yaratıkların kafilesi.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mahsus: özel, hususî.
menzil: konak yeri.
misafirhane: yolculuk esnasında kalınan yer.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
müstemir: sürekli, kesintisiz.
Rabb-i Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan ve her şeyi terbiye eden Allah.
rağbet: istek, meyil.
sahavet: cömertlik.
sarf: harcama.
suret-i muamele: davranış şekli.
tahrip: bozma, yıkma.
tezyinat: süsler, süslemeler.

• **Üçüncü Esas:** Hem, anlarsın ki, şu dünyadaki tezyinat, yalnız telezzüz veya tenezzüh için değil. Çünkü, bir zaman lezzet verse, fırakıyla birçok zaman elem verir. Sana tattırır, iştihanı açar, fakat doyurmaz. Çünkü, ya onun omrü kısa, ya senin omrün kısadır; doymaya kâfi değil. Demek, kıymeti yüksek, müddeti kısa olan şu tezyinat ibret içindir, [HAŞİYE 1] şükur içindir, usul-ü daimîsine teşvik içindir, başka gayet ulvî gayeler içindir.

• **Dördüncü Esas:** Hem anlarsın ki, şu dünyadaki muzeyyenat ise, [HAŞİYE 2] Cennette ehl-i iman için rahmet-i Rahman'la iddihar olunan nimetlerin numuneleri, suretlen hükmündedir.

HAŞİYE 1: Evet, madem her şeyin kıymeti ve dekaık-ı sanatı gayet yüksek ve güzel olduğu hâlde, müddeti kısa, omru azdır. Demek, o şeyler numunelerdir, başka şeylerin suretleri hükmündedirler. Ve madem müşterilerin nazarlarını asıllarına çeviriyorlar gibi bir vaziyet vardır, öyle ise, elbette "Şu dünyadaki o çeşit tezyinat, bir Rahman-ı Rahîm ın, rahmetiyle, sevdığı ibadına hazırladığı nıam-ı Cennetin numuneleridir" denilebilir ve denilir ve öyledir.

HAŞİYE 2: Evet, her şeyin vücudunun muteaddit gayeleri ve hayatının muteaddit neticeleri vardır. Ehl-i dalâletin tevehhum ettikleri gibi, dünyaya, nefislerine bakan gayelere munhasır değildir, tâ, abesiyet ve hikmetsizlik içine girebilsin. Belki her şeyin gayat-ı vücudu ve netaic-i hayatı üç kısımdır.

*Birinci*si ve en ulvisi Sânıine bakar ki, o şeye taktığı harika-ı sanat murassaatını Şahid-i Ezelî nin nazarına resmigeçit tarzında arz etmektir ki, o nazara bir an-ı seyyale yaşamak kâfi gelir. Belki vücuda gelmeden, bilkuvve niyet hükmünde olan istidadı yine kâfidir. İste, senüzzeval lâtif masnuat ve vücuda gelmeyen, yanı sümbül vermeyen birer harika-ı sanat olan çekirdekler, tohumlar şu gayeyi bıtamamıha verir. Faydasızlık ve abesiyet onlara gelmez. Demek her şey, hayatıyla, vücudıyla Sânîinin mu'cizat-ı kudretini ve âsâr-ı sanatını teşhir edip, Sultan-ı Zulcelâl ın nazarına arz etmek birinci gayesidir. ➡

abesiyet: faydasız ve boş olma
an-ı seyyale: su gibi akıp geçen an
arz etmek: sunmak, takdim etmek
asâr-ı sanat: sanat eserleri
asıl: esas
bilkuvve: henüz ortaya çıkmadan, önce potansiyel olarak var olma, düşünce halinde
bıtamamıha: tamamen
dekaık-ı sanat: sanatın inceliklen
ehl-i dalâlet: dinsiz, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: Müslümanlar
elem: dert, üzüntü
fırak: ayrılık, ayrılma
gayat-ı vücut: varlık sebepleri
gaye: maksat, hedef
hal: durum
harika-ı sanat: sanat harikası
haşiye: dipnot, ek
hikmet: maksat, amaç
hükmünde olma: yerinde olma, şeklinde, tarzında olma
ibad: kullar, ibadet edenler
ibret: ders alma, ders çıkarma
iddihar: biriktirme, depolama
istidat: kabiliyet
iştiha: istek, fazla istek, arzu
kâfi: yeter, yeterli
lâtif: yumuşak, hoş, güzel
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mu'cizat-ı kudret: kudret mucizelen
murassaat: değerli bir şekilde yapılmış varlıklar
müddet: zaman, süre
münhasır: özel, sınırlı
muteaddit: birçok, turlu, çeşitli
muzeyyenat: süslenmiş şeyler, süslü şeyler
nazar: bakma, bakış, göz atma
netaic-i hayat: hayatın sonuçlari, neticelen
nıam-ı Cennet: Cennet nimetleri
nimet: iyilik, ihsan, bağış
numune: örnek, misal
Rahman-ı Rahîm: dünya ve ahirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme
rahmet-i Rahman: Sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah ın rahmeti
resmigeçit: geçit töreni
Sânî: yapan, işleyen, yaratan
seriüzzeval: hızla göçüp giden, çabuk yok olan
Sultan-ı Zulcelâl: sonsuz haşmet ve büyüklük sahibi sultan olan Allah.
suret: görüntü, resim.
Şahid-i Ezelî: ezelden ebede her şeyi gören ve her şeye şahit olan Cenab-ı Hak.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
telezzüz: lezzet, tad alma
tenezzuh: gezme, eğlenme
teşhir: gösterme, sergileme
teşvik: yöneltmek
tevehhüm etme: kalada kurma, kuruntuya kapılma
tezyinat: süsler, süslemeler
ulvî: yüksek, yüce
usul-ü daimî: sürekli olan asıllar
vücut: varlık, var olmak.

• **Beşinci Esas:** Hem, anlarsın ki, şu fânî masnuat fenâ için değil. Bir parça görünüp, mahvolmak için yaratılmamışlar. Belkı, vucutta kısa bır zaman toplanıp, matlûp bır vazıyet alıp, tâ suretleri alınsın, tımsalleri tutulsun, manaları bılınsırı, neticelerı zaptedılsın. Meselâ, ehl-ı ebed ıçın daımî manzaralar nescedılsin, hem âlem-ı bekada başka gayelere medar olsun.

Ikinci kısım gaye-ı vücut ve netice-i hayat zîşuura bakar. Yanı her şey Sânı-ı Zülcelâl in bırer mektub-u hakaıknüma, bırer kasıde-ı letafetnüma, bırer kelıme-ı hıkmeteda hükmündedır kı melâıke ve cin ve hayvanın ve ınsanın enzarına arz eder, mütalâaya davet eder. Demek, ona bakan her zîşuura ıbretnüma bır mutalâagâhtır.

Üçüncü kısım gaye-ı vücut ve netıce-ı hayat, o şeyın nefsıne bakar kı, telezzüz ve tenezzüh ve beka ve rahatla yaşamak gıbı cüz'î neticelerdır. Meselâ, azîm bır sefıne-ı sultanıyede bır hızmetkârın dımenclık ettığınin gayesi, sefıne ıtıbarıyla yuzde bırısı kendısıne, ücret-ı cüz'ıyesıne aıt, doksan dokuzu sultana aıt olduğu gıbı, her şeyın nefsıne ve dünyaya aıt gayesı bır ıse. Sânıne aıt doksan dokuzdur.

Işte bu taaddüd-ü gayattandır kı birbırıne zıt ve münafi görünen hıkmet ve ıktısat, cûd ve seha ve bılhassa nıhayetsız seha ıle sırr-ı tevfıkı şudur kı:

Bırer gaye nokta-ı nazarında cûd ve seha hükmeder, ısm-ı Cevad tecellı eder. Meyveler, hubublar, o tek gaye nokta-ı nazarında bıgayrıhısaptır, nıhayetsız cûdu gösterıyor. Fakat umum gayeler nokta-ı nazarında, hıkmet hukmeder, ısm-ı Hakîm tecellı eder. Bır ağacın ne kadar meyvelen var, belkı her meyvenin o kadar gayeleri vardır kı, beyan ettığımız üç kısma tefrık edılır. Şu umum gayeler, nıhayetsız bır hıkmetı ve ıktısadı gösterıyor. Zıt gıbı görünen nıhayetsız hıkmet, nıhayetsız cûd ıle, seha ıle ıçtıma edıyor. Meselâ, asker ordusunun bır gayesi temın ı asayışdır. Bu gayeye gore ne kadar asker ıstersen var ve hem pek fazladır. Fakat, hıfz-ı hudut ve mücahede-i a'dâ gıbı sair vazıfeler ıçın, bu mevcut ancak kâfı gelir. Kemal-i hıkmetle muvazenededır. Işte, hükûmetın hıkmetı haşmet ıle ıçtıma edıyor. O hâlde, "O askerlıkte fazlalık yoktur" denılebılır.

âlem-i beka: sonsuzluk, âlemi Cennet.
arz: yer, dünya.
azım: buyuk, yuce.
beka: sonu olmama.
beyan: açık soyleme.
bıgayrıhısap: hesapsız, sayısız.
cin: gozle gorunmez, lâtif cısım lerden ıbaret bır yaratık.
cûd: çok comertlik.
cuz'ı: az, pek az.
davet: çağırma, çağrı.
ehl-i ebed: ebedî, sonsuz olanlar.
enzar: bakmalar, nazar etmeler.
esas: asıl, temel.
fânî: olumlu.
fena: yok olma.
gaye: netıce, son, sonuç.
gaye-i vücut: varlık gayesı, amacı.
haşmet: gostenşlılık.
hıfz-ı hudut: sınır koruma.
hıkmet: herkesın bılmedıgı gızlı sebep, Ilahı gaye.
hububat: tohumlar, taneler.
ıbretnüma: ıbretlı, ıbret vencı.
ıçtıma: toplanma.
ıktısat: ısraf etmeden, yerlı yennce, ısrafsızlık, tasarruf.
ısm-ı Cevad: Cenab ı Hakkın "comertlıgınin sınırı olmayan" anlamındakı ısmı.
ısm-ı Hakîm: Cenab ı Hakkın "hıkmetle faydalan takip ederek ış goren" manasındakı ısmı.
kâfi: yeter.
kasıde-i letafetnüma: hoş ve guzel gorulen şıır gıbı olçulu her bır mahluk.
kelıme-ı hıkmeteda: çok değerlı soz.
kemal-ı hıkmet: ıstenılen mukemmellık.
mahvolmak: yok olmak.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
matlup: ıstenılen, aranılan şey.
medar: sebep.
mektub-u hakaıknüma: doğruları anlatan mektup.
melâıke: melekler, nurdan yaratılmış Allah ın emrlenne tam ıtaat eden mahluklar.
mevcut: var olan.
muvazene: olçu, denge.
mücahede-i a'dâ: duşmanlarla savaşma.
münafi: zıt, aykırı.
mütalaa: okuma, duşunme.
mütalaagah: okuma ve mıceleme yerı.
nesç: orme, dokuma.
netıce-i hayat: hayatın sonucu, neticesi.
nıhayetsız: sonsuz.
nokta-ı nazar: goruş açısı, bakış açısı, fıkır.
sair: dıger, başka.
sanî: yapan, ışleyen.
sanî-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah.
sefine: gemı, vapur.
sefine-i sultanıye: hukum darlık gemısı.
seha: bolca veren, ıkram sahıbı, el açıklıgı.
sırr-ı tevfık: uygunlaştırmanın sırrı ve gayesı.
suret: bıçım.
taaddüd-ü gayat: amaçların gayelerin çoğalması.
tecellı etmek: gorunmek, panıdamak.
tecellı: açıkça ortaya çıkma.
tefrık: ayırt etme.
telezzüz: lezzet, hoslanma.
temın: sağlama.
tenezzuh: gezıntı, seyir.
tımsal: resım, suret, şekıl.
umum: butun.
ucret-i cüz'ıye: az bır ucret.
zîşuur: akıl, şuur sahıbı.
zıt: bır şeyın aksi, tersi.

Eşya beka için yaratıldığını, fenâ için olmadığını; belki sureten fenâ ise de, tamam-ı vazife ve terhis olduğu, bununla anlaşılıyor ki; fânî bir şey, bir cihetle fenâya gider, çok cihetlerle bâkî kalır. Meselâ, Kudret kelimelerinden olan şu çiçeğe bak ki, kısa bir zamanda o çiçek tebessüm edip bize bakar, derakap, fenâ perdesinde saklanır. Fakat, senin ağzından çıkan kelime gibi o gider. Fakat, binler misallerini kulaklara tevdi eder. Dinleyen akıllar adedince manalarını akıllarda ibka eder. Çünkü, vazifesi olan ifade-i mana bittikten sonra kendisi gider. Fakat, onu gören her şeyin hafızasında zahirî suretini ve her bir tohumunda manevî mahiyetini bırakıp öyle gidiyor. Guya her hafıza ile her tohum, hıfz-ı ziyneti için birer fotoğraf ve devam-ı bekası için birer menzildirler. En basit mertebe-i hayatta olan masnu böyle ise, en yüksek tabaka-i hayatta ve ervah-ı bâkiye sahibi olan insan ne kadar beka ile alâkadar olduğu anlaşılır. Çıçekli ve meyveli koca nebatatın bir parça ruha benzeyen her birinin kanun-u teşekkülâtı, tımsal-i sureti, zerrecikler gibi tohumlarda kemal-i intızamla, dağdağalı ınkılâplar içinde ıbka ve muhafaza edilmesiyle, gayet cemiyetli ve yüksek bir mahiyete malik, haricî bir vücut giydirilmiş zîşuur, nuranî bir kanun-u emrî olan ruh-u beşer ne derece beka ile merbut ve alâkadar olduğu anlaşılır.

• **Altıncı Esas:** Hem anlarsın kı, insan, ıpı boğazına sanlıp, istediği yerde otlamak ıçın başıboş bırakılmamıştır. Belkı, bütün amellerinin suretleri alınıp yazılır ve bütün fıllennın neticelen muhasebe ıçın zaptedilir.[1]

1 Bkz. Kehf Suresi 49. Kaf Suresi 17-18. İnfitar Suresi 10-12.

âdet: gorenek.
alakadar: ilişkili, bağlı.
bâki: sürekli ve kalıcı olan.
basit: kolay.
beka: ebedilik, sonu olmama.
cemiyetli: birlik oluşturacak şekilde.
cihet: yon, taraf.
dağdağa: gurultu, patırtı.
derakap: hemen.
devam-ı beka: devamlılık.
ervah-ı bâkiye: kalan ebedî ruhlar.
esas: temel.
fânî: olumlu.
fenâ: yok olma.
fiil: iş.
gayet: son derece.
hafıza: insanda hatırlama gücü, bellek.
haricî: dışına.
hıfz: saklama, koruma.
ibka: sürekli kılma.
ifade-i mana: mana ifadesi.
inkılap: değişim.
kanun-u emrî: işlere ait kanunlar.
kanun-u teşekkulât: oluşum ve gelişimin formulu, yaratılış kanunları.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
Kudret: güç, kuvvet.
mahiyet: nitelik.
malik: sahip.
manevî: madde dışı olan.
masnu: sanatla yapılmış.
menzil: inilen yer, konulacak yer.
merbut: bağlı.
mertebe-i hayat: hayat mertebesi.
muhafaza: koruma.
muhasebe: hesaplaşma.
nebatat: bitkiler.
netice: sonuç.
nuranî: nurlu.
ruh: hayatın temeli, dirilik kaynağı.
ruh-u beşer: insanın ruhu.
suret: biçim.
tabaka-i hayat: hayat tabakası.
tamam-ı vazife: görevin hepsi.
tebessüm: gülümseme.
terhis: görev bitimi.
tevdi: teslim etme.
tımsal-i suret: resmin, görüntüsün örneği, resmin nümunesi.
zahiri: görünen.
zaptedilmek: kaydedilmek.
zerre: en küçük parça, atom.
zişuur: şuurlu.

• **Yedinci Esas:** Hem anlarsın ki, güz mevsiminde yaz, bahar âleminin güzel mahlûkatının tahribatı idam değil. Belkı, vazîfelerinin tamamıyla terhısatıdır. (HAŞİYE) Hem, yeni baharda gelecek mahlûkata yer boşaltmak için tefrıgattır ve yeni vazıfedarlar gelip konacak ve vazıfedar mevcudatın gelmesine yer hazırlamaktır ve ihzarattır.

Hem zîşuura vazîfesini unutturan gafletten ve şükrünü unutturan sarhoşluktan ikazat-ı Sübhaniyedir.

• **Sekizinci Esas:** Hem anlarsın ki, şu fânî âlemin sermedî Sânii için başka ve bâkî bir âlemi var ki, ibadını oraya sevk ve ona teşvik eder.

• **Dokuzuncu Esas:** Hem anlarsın ki, öyle bir Rahman, böyle bir âlemde öyle has ibadına, öyle ıkramlar edecek; ne goz gormüş, ne kulak işitmiş, ne kalb-ı beşere hutur etmiştir [1] Amenna.

Yedinci Hakikat

Bab-ı hıfz ve hafîzıyet olup ısm-ı Hafîz ve Rakîb'in cılvesidir.

HAŞİYE: Evet, rahmetin erzak hazinelerinden olan bir şecerenin uçlarında ve dallarının başlarındaki meyveler, çiçekler yapraklar, ihtiyar olup vazîfelerinin hıtama ermesiyle gitmelidirler, tâ, arkalarından akıp gelenlere kapı kapanmasın Yoksa, rahmetin vus'atine ve sair ihvanlarının hızmetine set çekilir Hem, kendilen gençlik zevalıyle hem zelil, hem perişan olurlar

Işte, bahar dahı mahşernüma bir meyvedar ağaçtır her asırdakı insan âlemı ıbretnüma bir şeceredir, arz dahı mahşer ı acayıp bır şecere-i kudrettir, hatta dünya dahı meyveleri ahıret pazarına gonderilen bır şecere-i hayretnümadır

1. Secde Suresi, 30 Zuhruf Suresi 71 *Buhari*, Bed ü l-Halk, 8, Tevhid, 35- *Müslim* İman 312 Cennet, 2 5 *Müsned* 5 334

ahıret: oteki dunya
alem: dunya cihan
amenna: mandık.
arz: yer, dunya
bab-ı hıfz ve hafiziyet: muhafaza ve koruyuculuk bolumu
bâkî: surekli ve kalıcı olan
cılve: ilahi kudret eserlerinin belirip gorunmesi
erzak: yenilecek icilecek seyler aziklar
esas: asıl temel kok
fânî: muvakkat geçici
gaflet: boş bulunma dikkatsizlik.
guz: sonbahar
hafiziyet: muhafaza edicilik koruyuculuk
has: mahsus hususi ozel.
haşiye: izah yazısı dipnot
hazine: kıymetli eşyanın saklandığı ozel yer
hitam: son sona erme
hızmet: iş vazife
hutur: hatırlama
ibadı: kullar, ibadet edenler
ibretnüma: ibret alınan, ibretli
idam: yok olmak öldurmek.
ihtıyar: yaşlı.
ihvan: kardeşler
ihzarat: hazırlanmalar
ikazat-ı Sübhaniye: Allah ın uyarıları
ıkram: iyi bir armağan verme
iman: inanç ınkat.
Ism-i Hafiz: Cenab ı Hakkın koruyan manasına gelen ismi
kalb-ı beşer: insan kalbi
mahlukat: yaratıklar
mahşer-i acayip: hayret verici toplanma yeri
mahşernüma: mahşeri andıran.
mevcudat: var olan her şey, mahlûkler
Rahman: butun yaratılmışların rızıklarını ve geçim sekillerini icine alan rahmetin sahibi Allah
rahmet: acıma merhamet etme
rakıbı: gozeten bekleyen
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sermedi: sürekli daımı ölumsuz.
set: perde engel.
sevk: gonderme
şecere: ağaç.
şecere-i hayretnuma: hayret uyandırıcı ağaç
şecere-i kudret: kudret ağacı
şukur: memnuniyetle razı olma iyilik sahibine teşekkür etme
tahribat: yıkılıp bozulmalar
tefrıgat: boşaltmalar
terhısat: gorev bıtımı
teşvik: destek olmak.
tevhid: birleme birleştirme.
vazife: odev gorev yukumluluk.
vazifedar: vazifeli görevli
vus'at: genişlik, bolluk.
zelil: aşağılanan hor gorulen
zeval: sona erme.
zişuur: şuur sahibi

Hiç mümkün müdür ki, gökte, yerde, karada, denizde yaş kuru, küçük büyük, adî âlî her şeyi kemal-i intizam ve mızan içinde muhafaza edip, bir türlü muhasebe içinde neticelerini eleyen bir hafîziyet, insan gibi büyük bir fıtratta, hilâfet-i kübra gibi bir rütbede,[1] emanet-i kübra [2] gibi büyük vazifesi olan beşerin rububiyet-i ammeye temas eden amellen ve fiilleri muhafaza edilmesin, muhasebe eleğinden geçirilmesin, adalet terazisinde tartılmasın, şayeste ceza ve mükâfat çekmesin? Hayır, asla!

Evet, şu kâinatı idare eden Zat, her şeyi nizam ve mizan içinde muhafaza ediyor. Nizam ve mızan ise, ilim ile hikmet ve irade ile kudretin tezahürüdür. Çünkü görüyoruz, her masnu, vücudunda gayet muntazam ve mevzun yaratılıyor. Hem, hayatı müddetince değiştirdiği suretler dahi birer intizamlı olduğu hâlde, heyet-i mecmuası da bir intizam tahtındadır. Zira görüyoruz ki, vazifesinin bitmesiyle ömrüne nihayet verilen ve şu âlem-i şahadetten göçüp giden her şeyin, Hafîz-i Zülcelâl, birçok suretlerini elvah-ı mahfuza hükmünde olan (HAŞİYE) hafızalarda ve bir türlü misalî âyinelerde hıfzedip, ekser tarihçe-i hayatını çekirdeğinde, neticesinde nakşedip yazıyor. Zahir ve bâtın âyinelerde ibka ediyor. Meselâ, beşerin hafızası, ağacın meyvesi, meyvenin çekirdeği, çiçeğin tohumu, kanun-u hafîziyetin azamet-i ihatasını gösteriyor.

Görmüyor musun ki, koca bahanın hep çiçekli, meyveli bütün mevcudatı ve bunların kendilerine göre bütün sahaif-i a'mali ve teşkilâtının kanunlan ve suretlennin

HAŞİYE: Yedinci Suretin haşiyesine bak

1 Bkz. Bakara Suresi 30; En'am Suresi, 165; Yunus Suresi, 14; Enbiya Suresi 105; Tevbe Suresi, 62; *Muslim*, İman 312; Cennet 2-5; *İbni Mâce*, Zühd, 39
2. Ahzab Suresi 72.

adalet: hak.
adî: değersiz.
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz şu dünya hayatı
alî: yüce, yüksek, ulu
amel: iş, işlem.
asla: olması imkânsız.
âyine: ayna.
azamet-i ihata: kuşatması nın büyüklüğü
bâtın: görünmeyen.
beşer: insan
ceza: karşılık, azap
ekser: genel, bütün
elvah-ı mahfuza: her şeyin kaydedilip korunduğu levhalar
emanet-i kübra: büyük emanet.
fiil: iş, hareket
fıtrat: yaratılış
hafıza: bellek
Hafiz-i Zülcelâl: yarattıklarını koruyup muhafaza eden sonsuz haşmet sahibi Allah
hafîziyet: muhafaza edicilik.
halde: durumda
haşiye: dipnot yazısı
heyet-i mecmua: bütünü, hepsi
hıfz: saklama, koruma
hikmet: tam bir düzgünlük ile İlâhî gayeye uygunluk.
hilâfet-i kübra: en büyük hilâfet
hükmünde: yerinde, değerinde
ibka: devamlı kılma
intizam: düzen, düzgün dizilme
irade: ısrek ve arzu
kâinat: bütün âlemler
kanun-u hafîziyet: koruma, muhafaza etme kanunu
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kudret: güç ve kuvvet.
masnu: sanatlı.
mevcudat: var olan her şey
mevzun: düzgün
misalî âyine: misallerini gösteren, benzer ayna
mizan: ölçü
muhafaza: koruma.
muhasebe: hesaplama
muntazam: düzenli
müddet: süre
mükâfat: ödül.
nakşetmek: resmetmek, kazımak.
netice: sonuç.
nizam: düzen
rububiyet-i amme: Cenâb-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye edicilliği
rütbe: derece, mertebe
sahaif-i a'mal: yapılanların kaydedildiği sayfalar.
suret: biçim, şekil, görünüş, tarz, usul
şayeste: uygun
tarihçe-i hayat: hayatın plan ve programı
temas: bahsetme
teşkilat: yapı, yapılış.
tezahür: ortaya çıkması
zahir: görünen.

timsalleri, mahdut bir miktar tohumcuklar içlerinde yazarak, muhafaza ediliyor. İkinci bir baharda, onlara göre bir muhasebe içinde sahife-i amellerini neşredip, kemal-i intizam ve hikmet ile koca diğer bir bahar âlemini meydana getirmekle, hafîziyetin ne derece kuvvetli ihata ile cereyan ettiğini gösteriyor. Acaba geçici, adî, bekasız, ehemmiyetsiz şeylerde böyle muhafaza edilirse, âlem-i gaypta, âlem-i ahırette, âlem-i ervahta rububiyet-i ammede mühim semere veren beşerin amelleri hıfz içinde gözetilmek suretiyle, ehemmiyetle zaptedilmemesi kabil midir? Hayır ve asla!

Evet, şu hafîziyetin bu surette tecellisinden anlaşılıyor ki, şu mevcudatın Malik'i, mülkünde cereyan eden her şeyin inzibatına büyük bir ihtimamı var. Hem, hâkimiyet vazifesinde nihayet derecede dikkat eder. Hem, rububiyet-i saltanatında gayet ihtimamı gözetir. O derece ki, en küçük bir hâdiseyi, en ufak bir hizmeti yazar, yazdırır. Mülkünde cereyan eden her şeyin suretini muteaddit şeylerde hıfzeder. Şu hafîziyet işaret eder ki, ehemmiyetli bir muhasebe-i a'mal defteri açılacak ve bilhassa mahiyetçe en büyük, en mükerrem, en müşerref bir mahlûk olan insanın büyük olan amelleri, mühim olan fülleri, mühim bir hesap ve mizana girecek. Sahife-i amelleri neşredilecek.

Acaba hiç kabil midir ki, insan hilâfet ve emanetle mükerrem olsun, rububiyetin küllıyat-ı şuununa şahıt olarak, kesret dairelerinde vahdaniyet-i İlâhiyenin dellâlığını ilân etmekle, ekser mevcudatın tesbıhat ve ıbadetlerine

adî: değersiz, geçici
âlem-i ahıret: ahıret âlemi
alem-i ervah: ruhlar alemi
alem-ı gayp: bilinmezler alemi, bilinmeyenlerin dünyası
amel: fiil, iş, emek.
asla: imkansız.
bekasız: sonu olmama
beşer: insan.
bilhassa: özellikle
cereyan: bir tarafa doğru akış, meydana gelen
dellal: ilan edici, bir haberi yüksek sesle duyuran, tellâl
ehemmiyet: kıymet, değer
ehemmiyetsiz: değersiz
ekser: en çok.
emanet: istikamet üzere bulunmak, başkasının hukuku için de güvenilip inanılan insana bırakılan şey
fiil: iş, oluş, davranış, hareket.
hafîziyet: muhafaza edicilik, koruyuculuk
hakimiyet: her şeye emri ve hükmü geçme
hesap: sayım ve kontrol
hıfz: saklama, muhafaza edicilik.
hikmet: tam bir düzgünlük ile İlâhi gayeye uygunluk
hilafet: halifelik, vekâlik.
ihata: kuşatma, kapsama
ihtımam: dikkat gösterme
ilan: duyurma, bildirme.
inzibat: kayıt altına alma
kabil: olabilir, kabul edilir, mümkün
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzgünlük.
kesret daireleri: çokluk sahaları, yerler
küllıyat-ı şuun: işlerin bütünlüğü, kapsamlılığı.
mahdut: sınırlı, az.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü.
mahluk: yaratılmış
malik: sahip
mevcudat: var olan her şey
miktar: parça, adet sayısı
mizan: ölçü, tartı

muhafaza: koruma, saklama
muhasebe: hesaplama
muhasebe-i a'mal: amellerin muhasebesi
mühim: önemli
mükerrem: ikram edilmiş.
mülk: sahip olduğu mal ve mülk
müşerref: şereflı, şereflendirilmiş
müteaddit: birçok, birden fazla
neşretme: yayma, saçma, serpme
rububiyet: Allah'ın her şeyi terbiye ve idare edicilliği
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye edicilliği
sahaif-i a'mal: iş ve hizmetlerin yazıldığı sayfalar
sahife-i amel: yapılan işin kaydedildiği sayfa
semere: kâr, menfaat
suret: biçim, şekil
şahit: şahıt, tanık.
tecelli: belirme, görünme
tesbihat: tesbihler
timsal: örnek, nümune
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın birlik olması
zapt: kaydetme

müdahale edip zabitlik ve muşahitlik derecesine çıksın da, sonra kabre gidip rahatla yatsın ve uyandırılmasın, küçük büyük her amellerinden sual edilmesin, mahşere gidip mahkeme-i kübrayı görmesin? Hayır ve asla

Hem, bütün gelecek zamanda olan (HAŞIYE) mümkinata kadır olduğuna, bütün geçmiş zamandaki mu'cizat-ı kudreti olan vukuatı şahadet eden ve kıyamet ve haşre pek

HAŞIYE: Evet, zaman-ı hâzırdan tâ ıptida-ı hilkat-i âleme kadar olan zaman-ı mazi umumen vukuattır. Vücuda gelmiş her bir günü, her bir senesi, her bir asrı birer satırdır, birer sahifedir, birer kitaptır ki, kalem-i kader ile tersim edilmiştir. Dest-i Kudret, mu'cizat-ı ayatını onlarda kemal-i hikmet ve intizam ile yazmıştır. Şu zamandan tâ kıyamete, tâ Cennete, tâ ebede kadar olan zaman-ı istikbal, umumen imkânattır. Yani, mazi vukuattır, istikbal imkânattır.

İşte, o iki zamanın iki silsilesi birbirine karşı mukabele edilse, nasıl ki dünkü günü halk eden ve o güne mahsus mevcudatı icat eden Zat, yarınki günü mevcudatıyla halk etmeye muktedir olduğu hiçbir vecihle şüphe getirmez, öyle de, şüphe yoktur ki, şu meydan-ı garaip olan zaman-ı mazinin mevcudatı ve harikaları bir Kadîr-i Zülcelâl'in mu'cizatıdır. Kat'î şahadet ederler ki, o Kadîr, bütün istikbalin, bütün mümkinatın icadına, bütün acayibinin izharına muktedirdir.

Evet, nasıl ki bir elmayı halk edecek, elbette dünyada bütün elmaları halk etmeye ve koca bahanı icat etmeye muktedir olmak gerektir. Bahanı icat etmeyen, bir elmayı icat edemez. Zira o elma, o tezgâhta dokunuyor. Bir elmayı icat eden, bir bahanı icat edebilir. Bir elma, bir ağacın belki bir bahçesinin, belki bir kâinatın misal-i musağğarıdır. Hem, sanat itibarıyla, koca ağacın bütün tarih-i hayatını taşıyan elmanın çekirdeği itibarıyla öyle bir harika-ı sanattır ki, onu öylece icat eden, hiçbir şeyden âciz kalmaz. Öyle de, bugünü halk eden, kıyamet gününü halk edebilir. Ve bahanı icat edecek, haşrini icadına muktedir bir Zat olabilir. Zaman-ı mazinin bütün âlemlerini zamanın şeridine kemal-i hikmet ve intizam ile takıp gösteren, elbette istikbal şeridine dahi başka kâinatı takıp gösterebilir ve gösterecektir. Kaç Sözlerde, bilhassa Yirmi İkinci Sözde gayet kat'î ispat etmişiz ki, her şeyi yapamayan hiçbir şeyi yapamaz ve bir tek şeyi halk

kadır olmak: gücü yetmek.
Kadir: her şeye gücü yeten Allah.
Kadir-i Zülcelal: haşmet ve kudret sahibi Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kalem-i kader: kader kalemi. Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
kat'i: kesin, kararlaştırılmış.
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel bilgi, mükemmel gaye.
kıyamet: dünyanın ölümü, sonu, kâinatın son bulması.
mahkeme-i kübra: öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği büyük mahkeme.
mahsus: hususî, özel.
mahşer: dirilip toplanılacak yer.
mazi: geçmiş zaman.
mevcudat: var olan her şey.
meydan-ı garaip: garip, şaşılacak şeylerin meydanı.
misal-i musağğar: küçük bir örnek.
mu'cizat: çaresiz hale getiren, insanı âcze düşüren olaylar, mu'cizeler.
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri.
mukabele: karşılık verme.
muktedir: gücü yeten, iktidar sahibi.
müdahale: el atma, el koyma.
mümkinat: imkân dahilindekiler, yaratılanlar, var olan her şey ve yaratılacaklar.
muşahit: gözlemci.
sahife: üzerine yazı yazılan kağıdın her bir yüzü, sayfa.
sanat: ustalık, hüner, üstün bilgi, beceriyle yapılan.
satır: yazı sırası.
silsile: birbirini takip eden şeylerin meydana getirdiği sıra.
sual: soru, soruşturma.
şahadet: şahit olma.
şüphe: kararsızlık, kuşku.
tarih-i hayat: hayat seruveni, ömür tarihi.
tersim: resmini yapma.
tezgah: dokuma, İlahî emir ve kuvvet eliyle dokunan.
umumen: tamamen, bütün genel.
vukuat: hâdiseler, olaylar, olmuş işler.
vücut: var olma.
zabit: idare etme, gücü.
zaman-ı hazır: şimdiki zaman.
zaman-ı istikbal: gelecek zaman.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zat: şahıs, kişi.
zira: çünkü.

acayip: şaşırtıcı.
âciz: gücü yetmez, güçsüz.
âlem: bütün yaratılmışlar.
asır: yüzyıl.
asla: imkânsız, olmaz.
dest-i kudret: yapabilme gücü, kuvvet eli.
ebed: sonsuzluk, dalmalık.
halk etmek: yaratmak, var etmek.
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran, kusursuz, eksiksiz olan.
harika-ı sanat: sanat harikası.
haşr: Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması, kıyamet'ten sonraki dirilş.
haşiye: dipnot.
icat: meydana getirme, var etme, yaratma.
imkânat: olma ve olmama ihtimali eşit olan gelecekteki-ler.
intizam: düzen.
ıptida-ı hilkat-i âlem: âlemin yaratılışının başlangıcı.
ispat: doğruyu ortaya koyma.
istikbal: gelecek.
itibanyla: bakımından, sayılmak üzere.
izhar: açığa vurma.

benzeyen kış ile baharı her vakit bilmüşahede icat eden bir Kadîr-i Zülcelâl'den, insan nasıl ademe gidip kaçabilir, toprağa girip saklanabilir? Madem bu dünyada ona lâyık muhasebe görülüp hükûm verilmiyor, elbette bir mahkeme-i kubra, bir saadet-i uzmaya gidecektir.

Sekizinci Hakîkat

Bab-ı vaat ve vaittir; ism-ı Cemîl ve Celîl'in cilvesidir.

Hiç mümkün müdür ki, Alîm-i Mutlak ve Kadîr-ı Mutlak olan şu masnuatın Sânii, bütün enbiyanın tevatürle haber verdikleri ve bütün sıddıkîn ve evliyanın icma ile şahadet ettikleri mükerrer vaat ve vaid-i İlâhîsini yerine getirmeyip, hâşâ, acz ve cehlini göstersin? Hâlbuki, vaat ve vaidinde bulunduğu emirler, kudretine hiç ağır gelmez. Pek hafif ve pek kolay, geçmiş baharın hesapsız mevcudatını gelecek baharda kısmen aynen, (HAŞİYE 1) kısmen mislen (HAŞİYE 2) iadesi kadar kolaydır. İfa-ı vaat ise, hem bize, hem her şeye, hem Kendisine, hem saltanat-ı rububiyetine pek çok lâzımdır. Hulfülvaat ise, hem izzet-i iktidarına zıttır, hem ihata-i ilmiyesine munafıdır. Zira, hulfülvaat ya cehilden, ya aczden gelir.

---

eden her şeyi yapabilir. Hem, eşyanın icadı bir tek Zata verilse, bütün eşya bir tek şey gibi kolay olur. Ve suhulet peyda eder. Eğer müteaddit esbaba verilse ve kesrete isnat edilse, bir tek şeyin icadı bütün eşyanın icadı kadar müşkülâtlı olur ve imtina derecesinde suubet peyda eder.

HAŞİYE 1: Ağaç ve otların kökleri gibi.

HAŞİYE 2: Yapraklar, meyveler gibi.

acz: güçsüzlük.
adem: yokluk.
Alîm-i Mutlak: gerçek ilim sahibi olan Allah.
bab: bölüm, kısım.
bab-ı vaat ve vaît: mukâfatlandırmak ve cezalandırmak için verilen sözle ilgili bölüm.
bilmüşahede: görerek.
cehil: bilgisizlik, cahillik.
Celîl: Celal sahibi. Nihayet derecede büyüklük, hışım, hiddetlilik.
Cemîl: güzel. Cenab-ı Hakkın bir ismi.
cilve: tecelli, iyi şekilde ortaya çıkma.
emir: buyruk.
enbiya: peygamberler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
evliya: erenler, Allah korkusu ve ibadetle ilende olanlar.
hafif: ağırlığı olmayan.
hakîkat: gerçek, doğru.
haşiye: dipnot.
hulfülvaat: sözünden dönme, verdiği sözü yerine getirmeme.
İade: geri gönderme.
icat: vücuda getirme, yaratma.
icma: fikir birliği.
İfa-i vaat: sözünü yerine getirmek.
ihata-i ilmiye: ilmin kuşatıcılığı.
imtina: çekinme.
isnat: dayanma, dayandırma.
izzet-i iktidar: kudretinin yüce şerefi.
Kadîr-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi Allah.
Kadîr-i Zülcelal: haşmet ve kudret sahibi Allah.
kesret: çokluk.
kısmen: bir kısım.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lâyık: yakışan, uygun.
lâzım: gerek.
mahkeme-i kubra: öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği büyük mahkeme.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mevcudat: var olan her şey.
mislen: benzer olarak.
muhasebe: hesaplama, hesap görme.
mükerrer: tekrar olunmuş.
mümkün: olabilir, kabil.
munafi: aykırı.
müşkülât: zorluklar, sıkıntılar.
müteaddit: birçok, birden fazla.
peyda etmek: açık, aşikâr meydanda olan.
saadet-i uzma: âhiret saadetü sonsuz mutluluk diyarı.
saltanat-ı rububiyet: kainatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sıddıkîn: samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar, doğru sözlü olanlar.
suubet: zorluk.
suhulet: kolaylık.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tevatür: bir haberin ağızdan ağza dolaşarak yayılması.
vaat: Allah'ın kullarına lütfu olarak verilecek âhiret mukâfatı veren söz.
vaît: cezasını söyleyerek fenalıktan sakındırma.
zat: şahıs, fert, kişi, Allah.
zıt: ters.

Ey münkir! Bilir misin ki, küfür ve inkârın ile ne kadar ahmakça bir cinayet işliyorsun ki, kendi yalancı vehmini, hezeyancı aklını, aldatıcı nefsini tasdik edip, hiçbir vecihle hulf ve hilâfa mecburiyeti olmayan ve hiçbir vecihle hilâf Onun izzetine, haysiyetine yakışmayan ve bütün görünen şeyler ve işler sıdkına ve hakkaniyetine şahadet eden bir Zatı tekzip ediyorsun. Nihayetsiz küçüklük içinde, nihayetsiz büyük cinayet işliyorsun. Elbette, ebedî, büyük cezaya müstahak olursun. "Bazı ehl-i Cehennemin bir dişi, dağ kadar" [1] olması, cinayetinin büyüklüğüne bir mikyas olarak haber verilmiş. Misalin şu yolcuya benzer ki, güneşin ziyasından gözünü kapar, kafası içindeki hayaline bakar. Vehmi, bir yıldız böceği gibi kafa fenerinin ışığıyla dehşetli yolunu tenvir etmek istiyor.

Madem şu mevcudat hak söyleyen sadık kelimeleri, şu hâdisat-ı kâinat doğru söyleyen natık ayetleri olan Cenab-ı Hak vadetmiş, elbette yapacaktır, bir mahkeme-i kübra açacaktır, bir saadet-i uzma verecektir.

Dokuzuncu Hakikat

Bab-ı ihya ve imatedir; ism-i Hayy-ı Kayyum*'un,* Muhyî *ve* Mümît*'in cilvesidir.*

Hiç mümkün müdür ki, ölmüş, kurumuş koca arzı ihya eden ve o ihya içinde, her biri beşer haşri gibi acip üç yüz binden ziyade enva-ı mahlûkatı haşır ve neşredip kudretini gösteren ve o haşir ve neşir içinde nihayet derecede karışık ve ihtilât içinde, nihayet derecede imtıyaz

1. Müslim, Cennet, 44-55; Tirmizî, Cehennem, 3; İbni Mâce, Zühd, 38

acip: tuhaf, hayret veren
ahmak: pek akılsız
arz: yer, dünya
ayet: yaratılmış varlıkların tamamı kendi özel dilleriyle yaratanlarını tesbih eder
bab: bölüm, kısım, kapı
bab-ı ihya ve imate: diriltme ve öldürmeyle ilgili bölüm
beşer: insan
Cehennem: Allah'ı inkâr edenlerin kapatılacakları hapis yeri
ceza: karşılık, suç ve kusura karşı uygulanan.
cilve: İlâhî isimlerin izahı ile görülmesi
cinayet: cana kıyma, katl
ebedî: sonu olmayan
ehl-i Cehennem: Cehennemi hak edenler
elbette: gayet tabii
enva-ı mahlûkat: yaratılmış olanların türleri, çeşitleri
haber: her hangi bir konuda alınan bilgi
hâdisat-ı kâinat: kâinatta meydana gelen olaylar
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hak: gerçek, doğru.
hakkaniyet: hakka bağlı kalma, doğruluk.
haşir: ölümden sonra dirilip bir araya gelme
haşiye: dipnot, ek.
Hay: hayat sahibi olan ve hayatı varlığı başlangıçsız, sonsuz olan Allah
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey
haysiyet: şeref, onur, itibar
Hayy-ı Kayyum: her hususta ikitidan olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, ezeli ve ebedî hayat sahibi olan Allah
hezeyan: saçmalama
hilâf: aykırı, zıt.
hulf: sözünden cayma, vazgeçme
ihtilât: karışıklık.
ihya: hayat verme, diriltme, canlandırma
imate: öldürme, cansız kılma
imtiyaz: üstünlük.
inkar: reddetme
izzet: şeref, yücelik
Kayyum: bütün yaratıkların idaresini bizzat yapan, yürüten, hepsinin varlığı ona bağlı olan Allah
kudret: güç, kuvvet
küfür: Allah'a inanmama, inançsızlık
mahkeme-i kübra: öldükten sonra bütün insanların dinlilerek Allah huzurunda hesaba çekileceği büyük mahkeme.
meal: anlam.
mecburiyet: mecburluk, zorunluluk.
mevcudat: var olan her şey
mikyas: ölçü
Muhyî: hayat veren, dirilten
Mümît: öldüren.
münkir: inkârcı, dinsiz
müstahak: hak etmiş
natık: konuşan.
neşir: dağıtma, yayma.
nihayet: son derece
saadet-i uzma: âhiret saadeti, sonsuz büyük mutluluk.
sadık: doğru
sıdk: doğruluk.
şahadet: şahitlik, tanıklık
tasdik: doğru olduğunu kabul etme, onaylama, onay
tekzip: yalanlama
tenvir: aydınlatma
vaat: yapılmasına söz verilen şey
vecih: yön, taraf
vehm: zan, şüphe, kuruntu.
zat: kişi, fert, Allah'ın birliğini ifade eder
ziya: ışık
ziyade: fazla, çok.
zühd: nefsî ve dünyevî arzuları terk etme

ve tefrik ile ihata-i ilmiyesini gösteren ve bütün semavî fermanlarıyla beşerin haşrini vadetmekle bütün ibadının enzarını saadet-i ebediyeye çeviren ve bütün mevcudatı baş başa, omuz omuza, el ele verdirip, emir ve iradesi dairesinde döndürüp, birbirine yardımcı ve musahhar kılmakla azamet-i rububiyetini gösteren ve beşeri şecere-i kâinatın en cami ve en nazik ve en nazenin, en nazdar, en niyazdar bir meyvesi yaratıp, kendine muhatap ittihaz ederek, her şeyi ona musahhar kılmakla insana bu kadar ehemmiyet verdiğini gösteren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-i Hakîm, kıyameti getirmesin, haşrı yapmasın ve yapamasın, beşeri ihya etmesin veya edemesin, mahkeme-i kübrayı açamasın, Cennet ve Cehennemi yaratamasın? Hâşâ ve kellâ!

Evet, şu âlemin Mutasarrıf-ı Zîşan'ı, her asırda, her senede, her günde bu dar, muvakkat rûy-i zeminde haşr-i ekberin ve meydan-ı kıyametin pek çok emsalini ve numunelerini ve işaratını icat ediyor.

Ezcümle: Haşr-i baharîde görüyoruz ki, beş altı gün zarfında küçük ve büyük hayvanat ve nebatattan üç yüz binden ziyade envaı haşredip neşrediyor. Bütün ağaçların, otların köklerini ve bir kısım hayvanları aynen ihya edip iade ediyor. Başkalarını ayniyet derecesinde bir misliyet suretinde icat ediyor. Hâlbuki, maddeten farkları pek az olan tohumcuklar o kadar karışmışken, kemal-i imtiyaz ve teşhis ile, o kadar sür'at ve vüs'at ve suhulet içinde, kemal-i intizam ve mizan ile, altı gün veya altı hafta zarfında ihya ediliyor. Hiç kabil mıdır ki, bu işlen

âlem: dünya, cihan
Alîm-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan ve her şeyi bilen Allah
asır: zaman, devir.
azamet-i rububiyet: Allah'ın terbiye edicilliğinin büyüklüğü
beşer: insan, âdemoğlu.
cami: cem eden, toplayan
Cehennem: Allah'ı inkar edenlerin kapatılacakları hapis yeri
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik
emir: iş, buyurma.
emsal: numuneler, örnekler
envaı: çeşitler
enzar: bakışlar
ezcümle: bu cümleden olarak.
ferman: emir, buyruk.
haşa: asla, kat'iyen
haşr: ölümden sonra dirilip toplanma
haşr-ı baharî: bahar mevsiminde bitkilerin ve hayvanların dirilişi
haşr-i ekber: büyük diriliş
iade: geri gönderme
ibad: kullar, ibadet edenler
icat: vücuda getirme, yaratma.
ihata-i ilmiye: ilmin genişliği
ihya: canlandırma, hayat verme, diriltme, can verme
irade: dileme
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
ittihaz: edinme, alma
kabil: mümkün
Kadir-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten, Allah
kellâ: hiç bir zaman.
kemal-ı imtiyaz ve teşhis: bir şeyi diğerinden en mükemmel şekilde ayırma, ayrı kılma ve tanıma, tanımlama.
kemal-i imtiyaz: mükemmel bir şekilde birini diğerinden ayırma, ayrıcalık verme
kemal-ı intizam: intizamın düzgün mükemmel oluşu
mahkeme-i kübra: öldükten sonra bütün insanların diriltilerek Allah huzurunda hesaba çekileceği büyük mahkeme
mevcudat: var olan her şey
meydan-ı kıyamet: kıyamet meydanı, alanı
misliyet: benzen ve mislî olmak.
mizan: ölçü, uyum, ahenk.
muhatap: konuşulan kimse
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
Mutasarrıf-ı Zişan: her şeyin gerçek sahibi, mutasarrıfı
muvakkat: belirli bir zamana mahsus
nazdar: nazlı
nazenin: nazik, ince yapılı
nazik: nazenin, ince
nebatat: bitkiler
neşir: dağıtma.
niyazdar: yalvaran.
numune: örnek, misal
rûy-i zemin: yeryüzü
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
sühulet: kolaylık.
sür'at: hızlılık
şecere-i kâinat: kâinat ağacı
tefrik: birbirinden ayırma
teşhis: tanıma, fark etme, seçme
vaat: söz verme.
vüs'at: genişlik, bolluk.
ziyade: çok

yapan Zata bir şey ağır gelebilsin, semavat ve arzı altı günde halk edemesin, insanı bir sayha ile haşredemesin? Hâşâ!..

• Acaba, mu'cizenüma bir kâtip bulunsa, hurufları, ya bozulmuş veya mahvolmuş üç yüz bin kitabı tek bir sahifede karıştırmaksızın, galatsız, sehivsiz, noksansız, hepsini beraber, gayet güzel bir surette bir saatte yazarsa; birisi sana dese: "Şu kâtip, kendi telif ettiği senin suya düşmüş olan kitabını, yeniden bir dakika zarfında hafızasından yazacak." Seni diyebilir misin ki, "Yapamaz ve inanmam."

• Veyahut bir sultan-ı mu'cizekâr, kendi iktidarını göstermek için veya ibret ve tenezzüh için bir işaretle dağları kaldırır, memleketleri tebdil eder; denizi karaya çevirdiğini gördüğün hâlde, sonra görsen ki büyük bir taş dereye yuvarlanmış, o zatın kendi ziyafetine davet ettiği misafirlerin yolunu kesmiş, geçemiyorlar. Biri sana dese: "O zat, bir işaretle o taşı, ne kadar büyük olursa olsun, kaldıracak veya dağıtacak. Misafirlerini yolda bırakmayacak." Sen desen ki: "Kaldırmaz veya kaldıramaz."

• Veyahut bir zat, bir günde yeniden büyük bir orduyu teşkil ettiği hâlde, biri dese: "O zat bir boru sesiyle, efradı istirahat için dağılmış olan taburları toplar, taburlar, nizamı altına girerler." Sen desen ki, "İnanmam." Ne kadar divanece hareket ettiğini anlarsın.

İşte şu üç temsili fehmettin ise, bak; Nakkaş-ı Ezelî, gözümüzün onunde, kışın beyaz sahifesini çevirip, bahar

mu'cizenüma: mu'cize derecesinde bir iş ortaya koyan
Nakkaş-ı Ezelî: ezeli nakışlar yapan, işleyen
nizam: düzen
noksan: eksik
sayha: ses, haykırma, çığlık.
sehiv: yanılma
semavat: gökler
sultan-ı mu'cizekar: mu'cize gösteren sultan, Allah
tabur: bin kişiden oluşan askeri birlik.
tebdil: değiştirme
telif: yazma
temsil: misal getirme
tenezzüh: gezinti
teşkil: şekillendirme, oluşturma
ziyafet: şölen

arz: yer, dünya
davet: çağırma, çağrı
divanece: delice.
efrat: ferdler
fehmetmek: anlamak.
galat: yanılma, hata, bozulma
hafıza: ezber, bellek.
halk: yaratma, yaratış.
hareket: davranış
haşa: asla, kat'iyen
haşr: toplanma
huruf: harfler
iktidar: güç, yetme
istirahat: dinlenme, rahatlama
kâtip: yazan, yazıcı
mahv: yok etme

ve yaz yeşil yaprağını açıp, rûy-i arzın sahifesinde üç yüz binden ziyade envaı, kudret ve kader kalemiyle ahsen-i suret üzere yazar, birbiri içinde birbirine karışmaz. Beraber yazar; birbirine mâni olmaz. Teşkilce, suretçe birbirinden ayrı, hiç şaşırtmaz; yanlış yazmaz. Evet, en büyük bir ağacın ruh programını bir nokta gibi en küçük bir çekirdekte derç edip, muhafaza eden Zat-ı Hakîm-i Hafîz, vefat edenlerin ruhlarını nasıl muhafaza eder, denilir mi? Ve küre-i arzı bir sapan taşı gibi çeviren Zat-ı Kadîr, ahirete giden musafirlerinin yolunda, nasıl bu arzı kaldıracak veya dağıtacak, denilir mi?

Hem hıçten, yeniden bütün zîhayatın ordularını bütün cesetlerinin taburlarında kemal-i intizamla zerratı emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] ile kaydedip yerleştiren, ordular icat eden Zat-ı Zülcelâl, tabur misal cesedin nizamı altına girmekle, birbiriyle tanışan zerrat-ı esasiye ve ecza-ı asliyesini bir sayha ile nasıl toplayabilir, denilir mi?

Hem, bu bahar haşrine benzeyen, dünyanın her devrinde, her asrında, hatta gece-gündüzün tebdilinde, hatta cevv-i havada bulutların icat ve ifnasında haşre numune ve misal ve emare olacak ne kadar nakışlar yaptığını gözünle görüyorsun. Hatta, eğer hayalen bin sene evvel kendini farz etsen, sonra zamanın iki cenahı olan mazi ile müstakbeli birbirine karşılaştırsan, asırlar, günler adedince misal-i haşir ve kıyametin numunelerini göreceksin. Sonra, bu kadar numune ve misalleri müşahede ettiğin hâlde, haşr-ı cismanîyi akıldan uzak görüp ıstıb'at

adet: sayı, rakam
ahiret: öteki dünya
ahsen-i suret: şeklin en güzeli
arz: yer, dünya
ceset: ten, vücut, beden
cevv-i hava: hava boşluğu
derç: arasına koyma, sıkıştırma.
ecza-ı asliye: vücutta temel teşkil eden organlar.
emare: alâmet, işaret, iz
envaı: çeşitler
haşir: toplanma.
haşr-ı cismanî: cesetle dirilme
icat: vücuda getirme, yaratma
ifna: sona erdirme, sonlandırma
ıstıb'at: uzak görme.
kader: İlâhî iradeyle belirlenen plan, program
kemal-ı intizam: tam ve eksiksiz düzen
kudret: güç, kuvvet.
küre-i arz: dünya, yer küre
mâni: engel olan
mazi: geçmiş zaman
misal: bir şeyin benzer hâli, örnek, numune
muhafaza: koruma, hıfzetme
müstakbel: gelecek.
müşahede: gözle görme.
nizam: düzen
numune: örnek, misal
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi, maddi olmayan cevher, manevî varlık.
rûy-i arz: yeryüzü

1 "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

sayha: ses, haykırma, çığlık.
suret: biçim, şekil
tabur: askerî birlik.
tebdil: değiştirme
teşkil: şekillendirme, şekil verme
Zat-ı Hakîm-i Hafîz: her şeyin aslını koruyan ve her şeyi hikmetli ve faydalı yapan zat: Allah
Zat-ı Kadîr: her şeye gücü yeten Allah
zerrat: çok ufak parçalar, moleküller, atomlar
zerrat-ı esasiye: esas atomlar, temel parçalar
zîhayat: hayat sahibi canlılar
ziyade: çok

etmekle inkâr etsen, ne kadar divanelik olduğunu sen de anlarsın. Bak; ferman-ı azam, bahsettiğimiz hakikate dair ne diyor?

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [1]

Elhâsıl: Haşre mâni hiçbir şey yoktur; muktazi ise, her şeydir. Evet, mahşer-i acayip olan şu koca arzı adî bir hayvan gibi imate ve ihya eden ve beşer ve hayvana hoş bir beşik, güzel bir gemi yapan ve güneşi onlara şu mısafirhanede ışık verici ve ısındırıcı bir lâmba eden, seyyaratı meleklerine tayyare yapan bir Zatın, bu derece muhteşem ve sermedî rububiyeti ve bu derece muazzam ve muhit hâkimiyeti, elbette yalnız böyle geçici, devamsız, bîkarar, ehemmiyetsiz, mütegayyir, bekasız, nakıs, tekemmülsüz umur-u dünya üzerinde kurulmaz ve durmaz. Demek, Ona şayeste, daimî, berkarar, zevalsız, muhteşem bir diyar-ı aher var, başka bâkî bir memleketi vardır. Bizi onun için çalıştırır. Oraya davet eder ve oraya nakledeceğine, zahirden hakıkate geçen ve kurb-u huzuruna müşerref olan bütün ervah-ı neyyire ashabı, bütün kulûb-u münevvere aktabı, bütün ukul-ü nuraniye erbabı şahadet ediyorlar ve bir mükâfat ve mücazat ihzar ettiğini müttefikan haber veriyorlar ve mükerreren pek kuvvetli vaat ve pek şiddetli tehdit eder, naklederler.

Hulfülvaat ise, hem zillet, hem tezellüldür; hiçbir cihetle celâl-ı kudsıyetine yanaşamaz. Hulfülvaıt ise, ya aftan,

1. Şimdi bak Allah ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan elbette ölüleri de öylece diriltecektir. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi, 50.)

adî: sıradan, basit.
af: bağışlama.
aktap: kutuplar. Allah dostlarını.
arz: yer, dünya.
bakı: sürekli ve kalıcı olan.
beka: sonu olmama.
berkarar: kararlı.
beşer: insan, ademoğlu.
bikarar: kararsız.
celâl-ı kudsıyet: her türlü kusur ve noksandan uzak oluşun yüceliği, kudsıyetin yüceliği.
cihet: yönde.
daimî: sürekli, devamlı.
davet: çağırma, çağrı.
divane: deli.
diyar-ı aher: diğer memleket.
ehemmiyet: önem, değerlilik.
elhasıl: nerice, itibanıyla.
erbap: sahipler.
ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar.
eser: nişan, iz, alamet.
ferman-ı azam: en büyük buyruk.
haber: her hangi bir konuda alınan bilgi.
hakikat: gerçek, doğru.
hakimiyet: hâkim olma hâlı.
haşir: toplanma.
hulfülvaat: sözünden dönme.
hulfülvaıt: vaat edilmiş azabı yapmama, cezayı yerine getirmeme.
ihya: canlandırma.
ihzar: hazırlama.
imate: öldürme.
inkar: reddetme.
kadir: her şeye kudreti yeten, Allah.
kulub-u münevvere: aydın kalplere sahip olanlar.
kurb-u huzur: huzura yakın olma.
mahşer-i acayip: hayrete düşürücü mahşer.
mâni: engel.
muazzam: çok büyük.
muhit: ihata eden, kapsamlı.
muhteşem: ihtişamlı, büyük.
muktazi: gerektiren, icap ettiren.
mücazat: mutlak ceza.
mükafat: ödül.
mükerreren: tekrar be tekrar.
müşerref: şereflendirilmiş.
mütegayyir: değişen, başkalaşan.
müttefikan: ittifak ederek, birlerşerek.
nakıs: noksan, eksik.
rahmet: acıma.
rububiyet: rablık, ilâhlık, her şeyi terbiye eden, kuşatıcı irâdesiyle yöneten Allah ın rablık faaliyeti.
sermedî: sürekli, daimî, ölümsüz.
seyyarat: gezegenler.
şahadet: şahıt olma.
şayeste: uygun, lâyık, münasip.
tayyare: uçak.
tehdit: gözdağı verme.
tekemmül: olgunlaşma.
tezellül: aşağılanma.
ukul-u nuraniye: doğru olan dının ışığıyla aydınlanmış akıllar.
umur-u dünya: dünya işleri.
vaat: söz verme.
zahir: görünen, görünücü.
zeval: sona erme, yok olma.
zillet: aşağılık.

ya aczden gelir. Hâlbuki, küfür cinayet-i mutlakadır,[HAŞİYE] affa kabil değil. Kadîr-i Mutlak ise, aczden münezzeh ve mukaddestir.

Şahitler, muhbirler ise, mesleklerinde, meşreplerinde, mezheplerinde muhtelif oldukları hâlde, kemal-i ittifak ile şu meselenin esasında müttehittirler. Kesretçe tevatür derecesindedirler; keyfiyetçe icma kuvvetindedirler; mevkıce her bin nev-i beşerin bir yıldızı, bir taifenin gözü, bir milletin azizidirler; ehemmiyetçe şu meselede hem ehl-i ihtisas, hem ehl-i ıspattırlar. Hâlbuki, bir fende veya bir sanatta iki ehl-i ihtısas, binler başkalardan müreccahtırlar ve ihbarda iki müsbıt, binler nafîlere tercih edilir. Meselâ, Ramazan hilâlinin sübutunu ihbar eden ikı adam, binler münkırlerin ınkârlannı hıçe atarlar.

Elhâsıl, dunyada bundan daha doğru bir haber, daha sağlam bir dava, daha zahir bir hakikat olamaz. Demek, şüphesiz *dünya bir mezraadır*;[2] mahşer ise, bır beyderdir, harmandır. Cennet, Cehennem ıse bırer mahzendır.

HAŞİYE: Evet, küfür mevcudatın kıymetini ıskat ve manasızlıkla ıttiham ettiğinden, bütün kâinata karşı bir tahkir ve mevcudat âyinelerinde cilve-i esmayı inkâr olduğundan, bütün esma-i İlâhiyeye karşı bir tezyif ve mevcudatın vahdaniyete olan şahadetlerini reddettiğinden, bütün mahlûkata karşı bir tekzip olduğundan, istidad-ı insaniyi öyle ifsat eder ki, salâh ve hayrı kabule liyakati kalmaz. Hem, bir zulm-u azîmdir ki, umum mahlûkatın ve bütün esma-i İlâhiyenin hukukuna bir tecavüzdür.

Işte, şu hukukun muhafazası ve nefs-i kâfir hayra kabiliyetsizliği, kufrün adem-i affını iktiza eder.[1] إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ şu manayı ifade eder.

---

1. Muhakkak ki şırk pek büyük bir zulümdür. (Lokman Suresi, 13.)
2. Aclunî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1.495; Aliyyü'l-Kârî, *Esraru'l-Merfuâ*, s. 205.

acz: güçsüzlük.
adem-i af: affın olmayışı.
af: bağışlama.
ayine: ayna.
azız: muhterem, saygın.
beyder: ekin harmanı.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri.
cinayet-i mutlaka: kesin, şüphesiz cinayet.
derece: mertebe, kademe, aşama.
ehl-i ihtisas: uzman olanlar.
ehl-i ispat: doğruyu ortaya çıkaranlar.
elhasıl: kısacası.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
haber: nakledilen söz.
hakikat: gerçek.
harman: tahıl tanelerinin samandan ayrılması için yapılan işlem.
haşiye: dipnot, açıklayıcı alt yazı.
hayır: iyilik.
hayrî: hayra ait.
hilâl: ay.
hukuk: haklar.
icma: fikir birliği.
ifsat etmek: bozmak.
ihbar: haber verme.
iktıza etmek: gerekmek.
inkâr: reddetme.
ıskat: düşürme.
İstidad-ı insaniye: insanın yaratılışında var olan kabiliyet.
ittiham: suç altında bulunma.
kabil: olabilir, mümkün.
kabiliyet: beceriklilik, yetenek.
kabul: razı olma.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
kemal-i ittifak: birleşme, mükemmelliği.
kesret: çokluk.
keyfiyet: durum, özellik, husus.
kıymet: değer.
küfür: hak dini reddeden, imansızlık, dinsizlik.
liyakat: ehliyet, hak ediş.
mahlûkat: yaratılmışlar.
mahşer: toplanılacak yer.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer.
mana: anlam.
meslek: takip edilen gidilen yol.
meşrep: tutum, meslek.
mevcudat: var olan her şey.
mezhep: dinde tutulan yol.
mezraa: tarla.
muhafaza: koruma.
muhakkak: gerçek.
muhbir: haber veren, haberci.
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit, farklı.
mukaddes: ayıp ve noksanlardan kurtulmuş.
münezzeh: muhtaç olmayan.
münkir: inkâr eden.
müreccah: uygun bulunan.
müsbit: ispat eden.
müttehit: birleşik.
nafi: inkâr edici.
nefs: hayat, ruh, can.
nev-i beşer: insanoğlu.
salâh: iyileşme, iyilik.
sübut: gerçekleşme.
şahadet: şahit olma.
tahkir: hor görme, küçük görme.
tecavüz: haddini aşma.
tekzip: yalanlama.
tercih: seçme.
tevatür: bir haberin ağızdan ağza dolaşarak yayılması.
tezyif: küçük düşürme.
umum: herkes, genel.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
zahir: açık, belli.
zulm-u azîm: büyük zulüm.
zulüm: haksızlık.

Onuncu Hakikat

Bab-ı hikmet, inayet, rahmet, adalettir; ism-i Hakîm, Kerîm, Âdil, Rahîm'in cilvesidir.

Hiç mumkun müdür ki, şu bekasız misafirhane-i dunyada ve şu devamsız meydan-ı imtihanda ve şu sebatsız teşhirgâh-ı arzda bu derece bâhir bir hikmet, bu derece zahir bir inayet ve bu derece kahir bir adalet ve bu derece vâsi bir merhametin âsârını gösteren Maliku'l-Mülk-ü Zülcelâl'in daire-i memleketinde ve âlem-i mülk ve melekûtunda daimî meskenler, ebedî sakinler, bâkî makamlar, mukim mahlûklar bulunmayıp, şu görünen hikmet, inayet, adalet, merhametin hakikatleri hiçe insin?

Hem, hiç kabil midir ki, o Zat-ı Hakîm şu insanı bütün mahlûkat içinde kendine küllî muhatap ve cami bir âyine yapıp, bütün hazain-i rahmetinin müştemilâtını ona tattırsın, hem tarttırsın, hem tanıttırsın; Kendini bütün esmasıyla ona bildirsin, onu sevsin ve sevdirsin; sonra, o bîçare insanı o ebedî memleketine göndermesin, o daimî saadetgâha davet edip mes'ut etmesin?

Hem, hiç makul mudur ki, hatta çekirdek kadar her bir mevcuda bir ağaç kadar vazife yükü yüklesin, çiçekten kadar hikmetleri bindirsin, semereleri kadar maslahatları taksın da, bütün o vazifeye, o hikmetlere, o maslahatlara dünyaya muteveccih yalnız bir çekirdek kadar gaye versin, bir hardal kadar ehemmiyeti olmayan dünyevî bekasını gaye yapsın; ve bunları, âlem-ı manaya

Kerîm: affeden Allah
kullî: bütün, hepsi.
mahluk: yaratılmış
mahlûkat: yaratılmışlar
makam: mevki
makul: akli manuki
Maliku l-Mülk-ü Zülcelal: mulkün celal sahibi olan Allah.
maslahat: iş, emir
melekut: melekler ve ruhlar alemi
merhamet: acımak, bağış, şefkat göstermek
mesken: oturulacak yer.
mes'ut: bahtıyar, kutlu
mevcut: var olan
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı, dünya
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi
muhatap: kendisine söz söylenilen
mukim: oturan
müştemilat: teferruat
muteveccih: yönelen
Rahim: merhameti affı sonsuz olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme
saadetgah: saadet yeri, mutluluk yeri
sakin: bir yerde oturan
sebat: kararlı olma.
semere: meyve.
teşhirgah-ı arz: yeryüzü sergisi.
vasi: geniş
zahir: görünen
Zat-ı Hakim: her şeyi hikmetle yaratan zat olan Allah

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, eşitlik ilkesi
adil: adaletli olan
alem-ı mana: mana âlemi
alem-ı mulk ve melekut: görünen ve görünmeyen varlıklar âlemi
asar: eserler
ayine: ayna, mir'at.
bab-ı hikmet: Cenab-ı Hakkın her şeyi hikmetli ve maslahatlı yaratması
bâhir: apaçık
bâkî: daimi, sonu gelmez
beka: sonu olmama
bîçare: çaresiz.
cami: içine alan
cilve: rahmet eserlerinin görülmesi
daimi: devamlı
daire-i memleket: mülkiyet alanı, ülke sarhı
davet: çağırma
dünyevî: dünyaya ait
ebedi: sonu olmayan
esma: isimler
gaye: netice, sonuç.
hardal: küçük tohum.
hazain-i rahmet: rahmet hazineleri
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, varlıkların İlahi gayeye uygunluğu anlamsız olmayışı
inayet: yardım
ism-i Hakim: Hakim ismi.
kabil: olur, mumkün
kahir: üstün

çekirdekler ve âlem-i ahirete bir mezraa yapmasın; tâ, hakîkî ve lâyık gayelerini versinler ve bu kadar mühim ihtifalât-ı mühimmeyi gayesiz, boş, abes bıraksın, onların yüzünü âlem-i manaya, âlem-i ahirete çevirmesin, tâ, asıl gayeleri ve lâyık meyvelerini göstersin?

Evet, hiç mümkün müdür ki, bu şeyleri böyle hilâf-ı hakikat yapmakla, Kendi evsaf-ı hakikiyesi olan Hakîm, Kerîm, Âdil, Rahîm'in zıtlanyla—hâşâ, sümme hâşâ—muttasıf gösterip, hikmet ve keremine, adl ve rahmetine delâlet eden bütün kâinatın hakaikını tekzip etsin, bütün mevcudatın şahadetlerini reddetsin, bütün masnuatın delâletlerini iptal etsin?

Hem, hiç akıl kabul eder mı ki, insanın başına ve içindeki havâssına saçları adedince vazifeler yükletsin de, yalnız bir saç hukmünde ona bir ücret-i dünyeviye versin, adalet-i hakikiyesine zıt olarak ve hikmet-i hakikiyesine münafı, manasız iş yapsın?

Hem hiç mümkün müdür ki, bir ağaca taktığı neticeler, meyveler miktarınca, her bir zîhayata, belki lisan gibi her bir uzvuna, belki her bir masnua o derece hikmetleri, maslahatları takmakla, Kendisinin bir Hakîm-i Mutlak olduğunu ispat edip göstersin, sonra bütün hikmetlerin en büyüğü ve bütün maslahatların en mühimmi ve bütün neticelerin en elzemi ve hikmeti hikmet, nimeti nimet, rahmeti rahmet eden ve bütün hikmetlerin, nimetlerin, rahmetlerin, maslahatların menbaı ve gayesi olan beka ve hikayı ve saadet-i ebediyeyi vermeyip terk ederek,

abes: saçma, boş, faydasız
adalet-i hakikiye: gerçek adalet.
Âdil: adaletli olan
adl: adalet yerinde yapma
âlem-i mana: mana âlemi
asıl: esas, doğrusu
beka: sonsuzluk.
delâlet etme: işaret etme, yol gösterme.
elzem: gerekli
evsaf-ı hakikiye: hakiki sıfatlar
gaye: maksat, amaç, netice, son, sonuç
gayesiz: maksatsız
hakaik: gerçekler
hakiki: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi Allah
hâşâ: hiçbir vakit.
havas: duyular, duygular
hikmet: herkesin bilmediği gizli sır, Allah tarafından istenilen üstün maksat, gaye
hikmet-i hakikiye: hakiki üstün maksat ve gayeler
ihtifalât-ı mühimme: önemli gösteriler, şenlikler
iptal: boş geçersiz
ispat: doğruyu ortaya koyma delil
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kerem: cömertlik.
Kerîm: nimetler ihsan eden Allah
layık: yakışan
lika: buluşma, kavuşma
maslahat: yerine göre icap eden faydalı iş
masnu: sanatla yapılmış
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
menba: kaynak.
mevcudat: var olan her şey
mezraa: tarla
muttasıf: vasıflandırılan
mühim: önemli
münafi: zıt.
nimet: ihsan, bağış, ikram, bağış
Rahîm: merhametli olan
rahmet: acıma, merhamet, şefkat etme.
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk. Cennet.
sümme hâşâ: kat'iyen olmaz, Allah korusun
şahadet: şahit olma.
tekzip: yalanlama
ücret-i dünyeviye: dünyaya ait ücret.
zîhayat: hayat sahibi
zıt: karşıt, ters

bütün işlerini abesiyet-i mutlaka derekesine düşürsün, ve kendini o zata benzetsin ki, öyle bir saray yapar, her bir taşında binlerce nakışlar, her bir tarafında binler ziynetler ve her bir menzilinde binler kıymettar alât ve levazımat-ı beytiye bulundursun da, sonra ona dam yapmasın, her şey çürüsün, beyhude bozulsun. Hâşâ ve kellâ! *Hayr-ı Mutlak'tan hayır gelir, Cemîl-i Mutlak'tan güzellik gelir,*[1] *Hakîm-i Mutlak'tan abes bir şey gelmez.*

Evet, her kim fikren tanhe binip mazi cihetine gitse, şu zaman-ı hâzırda gördüğümüz menzil-i dünya, meydan-ı iptilâ, meşher-i eşya gibi, seneler adedince vefat etmiş menziller, meydanlar, meşherler, âlemler görecek. Suretçe, keyfiyetçe birbirinden ayrı oldukları hâlde, intizamca, acayipçe, Sâniin kudret ve hikmetini göstermekçe birbirine benzer. Hem görecek ki, o sebatsız menzillerde, o devamsız meydanlarda, o bekasız meşherlerde o kadar bâhir bir hikmetin intizamatı, o derece zahir bir inayetin işaratı, o mertebe kahir bir adaletin emaratını, o derece vâsi bir merhametin semeratını görecek. Basiretsiz olmamak şartıyla, yakînen bilecek ki; o hikmetten daha ekmel bir hikmet olamaz ve o âsârı görünen inayetten daha ecmel bir inayet kabil değil ve o emaratı görünen adaletten daha ecell bir adalet yoktur ve o semeratı görünen merhametten daha eşmel bir merhamet tasavvur edilmez.

Eğer, farz-ı muhal olarak, şu işlen çeviren, şu misafirleri ve misafirhaneleri değiştiren Sultan-ı Sermedî'nin daire-i memleketinde daimî menziller, âlî mekânlar, sabit

1 Bkz. *Müslim*, İman, 147; *Müsned*, 1/399, 4/133, 134, 151; *İbni Hibban*, Sahih, 12/280

abes: çirkin, kötü, boş
abesiyet-i mutlaka: mutlak faydasızlık
acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
adalet: eşitçe, her şeyin yerli yerince yapılarak hakkın gözetilmesi, denge
adet: sayı, sayısınca
alât: aletler, araçlar
âlem: kainat.
alî: yüce.
asar: izler, eserler
bâhir: apaçık
basıretsiz: sağduyudan, se-

zişten mahrum olma
bekasız: sonu olan
beyhude: boşu boşuna
Cemîl-i Mutlak: her şeyiyle güzel olan Cenab-ı Allah
cihet: taraf, yön
daire-i memleket: memleket sarayı
dam: çatı, tavan
ecell: en yüce
ecmel: en güzel
ekmel: en mükemmel
emarat: alametler, işaretler
eşmel: en kapsamlı
farz-ı muhal: farz etme, var sayma
Hakîm-i Mutlak: her şeyi gayeli ve faydalı yaratan Allah
hâşâ: asla, Allah göstermesin
hayr-ı mutlak: hayrın tâ kendisi.
hikmet: gizli sebep, gizli sır, Allah tarafından istenilen çok maksat ve faydaların görülmesi
inayet: ihsan, İlâhî yardım
intizam: düzgün dizilme
intizamat: düzenlemeler
işarat: belirtiler
kabil: mümkün, olabilir
kahir: üstün.
kellâ: hiç bir zaman
keyfiyet: nasıllık, durum.
kudret: güç ve kuvvet.
levazımat-ı beytiye: ev için gerekli olan eşyalar
mazi: geçmiş
mekân: yer
menzil: ulaşılacak yer
menzil-i dünya: dünya hayatı
merhamet: acıma ve şefkat.
mertebe: derece.
meşher: sergi
meşher-i eşya: bütün varlıkların gözlere arz edildiği, sergilendiği yer
meydan-ı iptilâ: musibete düşme, belaya uğrama dünyası
nakış: süsleme sanatı
sabit: yerinde duran
Sânî: yapan, yaratıcı, Allah
saray: konak.
sebatsız: yerinde durmama
semerat: karşılık, meyve
Sultan-ı Sermedî: hükümdarlığının sonu olmayan Allah.
suret: biçim, şekil
tasavvur: düşünme
vâsi: geniş.
yakînen: şüpheye düşmeden
zahir: açık.
zaman-ı hâzır: şimdiki zaman
ziynet: süs

makamlar, bâkî meskenler, mukim ahali, mes'ut ibadı bulunmazsa, ziya, hava, su, toprak gibi kuvvetli ve şümullü dört anasır-ı maneviye olan hikmet, adalet, inayet, merhametin hakikatlerini nefyetmek ve o anasır-ı zahiriye gibi görünen vücutlanrı inkâr etmek lâzım gelir. Çünkü, şu bekasız dünya ve mafiha, onlann tam hakikatlerine mazhar olamadığı malûmdur.

Eğer, başka yerde dahi onlara tam mazhar olacak mekân bulunmazsa, o vakit, gündüzü dolduran ziyayı gördüğü hâlde, güneşin vücudunu inkâr etmek derecesinde bir divanelikle, şu her şeyde bulunan gözümüz önündeki hikmeti inkâr etmek, şu nefsimizde ve ekser eşyada her vakit müşahede ettiğimiz inayeti inkâr etmek ve şu pek kuvvetli emaratı görünen adaleti inkâr etmek (HAŞIYE) ve şu her yerde gördüğümüz merhameti inkâr etmek lâzım geldiği gibi, şu kâinatta gördüğümüz icraat-ı hakîmâne

adalet: hakkaniyet, eşitçe doğru yapılan
ahali: halk, millet.
ali: yüce, yüksek
anasır-ı maneviye: manevî unsurlar
anasır-ı zahiriye: maddî unsurlar
bakî: daimî.
bedahet: apaçık.
bekasız: geçici dünya, fanî dünya
çendan: gerçi
divanelik: delilik.
ekser: en çok.
emarat: emareler, alâmetler
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzen olmayan şeyleri yaratan Allah
hads-ı kat'î: kesin ve doğru idrak.
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek, doğru
haşiye: dipnot, açıklayıcı alt yazı
hayat: dirilik, canlılık.
hikmet: gizli sır, gizli sebep
hukuk: haklar.
hukumran: hâkim, emri altında tutan
izdırar: çaresizlik.
ibad: kullar.
icraat-ı hakîmâne: yaptığı her işte bir hikmet ve faydayı takip eden Cenab-ı Hakkın işleri.
ihata: kuşatma.
ihsas: hissettirme
ihtiyac-ı fitrî: yaratılış gereği olan ihtiyaç.
inayet: yardım
inkar: reddetme
İspat: delillerle gösterme
İstidat: kabiliyet, yetenek.
İşarat: işaretler
kainat: bütün alemler
kat'î: kesin
lâzım: lüzumlu
mafiha: içindekiler
mahsus: hususi olarak.
makam: mevki
malum: bilinen
matlubat: talep edilenler
mazhar: kavuşma, şereflenme
mekan: yer
menfi: olumsuz.
merhamet: acımak.
mesken: oturulacak yer
mes'ut: bahtiyar, kutlu
mizan: ölçü
muayyen: belirli.
mukim: ikamet eden
muspet: olumlu
müşahede: bir şeyi gözle görme
mütemerrit: inatçı
nefyetme: inkar etme.
sille-i tedip: terbiye tokadı
suret: biçim
şık: seçenek, kısım, bölüm
şümul: kapsam
tazip: eziyette bulunma
tâziyâne-i tazip: eziyet karşısı
tecziye: ceza verme.
terbiye: eğitme.
tezahur: ortaya çıkma.
vücut: varlık, var olma
ziya: ışık, aydınlık.

HAŞİYE: Evet, adalet iki şıktır: *birisi* müspet, *diğeri* menfidir.

Müspet ise, hak sahibine hakkını vermektir. Şu kısım adaletin bu dünyada bedahet derecesinde ihatası vardır. Çünkü, Üçüncü Hakikatte ispat edildiği gibi, her şeyin istidat lisanıyla ve ihtiyac-ı fitrî lisanıyla ve izdırar lisanıyla Fâtır-ı Zülcelâl'den istediği bütün matlûbatını ve vücut ve hayatına lâzım olan bütün hukukunu, mahsus mizanlarla, muayyen ölçülerle bilmüşahede veriyor. Demek, adaletin şu kısmı, vücut ve hayat derecesinde kat'î vardır.

İkinci kısım menfidir ki, haksızları terbiye etmektir. Yani, haksızların hakkını tazip ve tecziye ile veriyor. Şu şık ise, çendan tamamıyla şu dünyada tezahür etmiyor, fakat o hakikatin vücudunu ihsas edecek bir suretde hadsiz işarat ve emarat vardır.

Ezcümle: Kavm-i Âd ve Semud'dan tut, tâ şu zamanın mütemerrit kavimlerine kadar, gelen sille-i tedip ve tâziyâne-i tazip, gayet âlî bir adaletin hükümran olduğunu hads-ı kat'î ile gösteriyor.

ve ef'al-i kerîmâne ve ihsanat-ı rahîmânenin sahibini, hâşâ, sümme hâşâ, sefih bir oyuncu, gaddar bir zalim olduğunu kabul etmek lâzım gelir ki, nihayetsiz muhal bir inkılâb-ı hakaiktir. Hatta her şeyin vücudunu ve kendi nefsinin vücudunu inkâr eden ahmak Sofestaîler dahi bunun tasavvuruna kolay kolay yanaşamazlar.

Elhâsıl: Şu görünen şuunat, dünyadaki vüs'atli ıçtımaat-ı hayatıye ve sür'atli iftirakat-ı mevtiye ve haşmetli toplanmalar ve çabuk dağılmalar ve azametli ihtifalât ve büyük tecelliyat ile ve onlarn bu âleme ait bu dünya-i fânîde kısa bir zamanda malûmumuz olan semerat-ı cüz'iyeleri, ehemmiyetsiz ve muvakkat gayeleri mabeynınde hıç münasebet olmadığından, âdeta küçük bir taşa bir büyük dağ kadar hikmetler, gayeler takmak, bir büyük dağa, bır kuçük taş gıbi muvakkat bir gaye-i cüz'iye vermeye benzer ki, hiçbir akıl ve hikmete uygun gelemez.

Demek, şu mevcudat ve şuunat ile ve dünyaya ait gayeleri ortasında bu derece nıspetsizlik, kat'iyen şahadet eder ki, bu mevcudatın yüzlen âlem-i manaya müteveccihtır. Munasip meyvelen orada venyor ve gözleri esma-i kudsiyeye dikkat ediyor. Gayeleri o âleme bakıyor. Ve özleri dünya toprağı altında, sümbullen âlem-i mısalde inkişaf ediyor. İnsan, istıdadı nıspetinde burada ekiyor ve ekiliyor, ahirette mahsul alıyor.

Evet, şu eşyanın esma-i Ilâhıyeye ve âlem-ı ahırete müteveccih yüzlerine baksan göreceksin ki, mu'cize-i kudret olan her bır çekırdeğın bır ağaç kadar gayesı var,

haşmet: ihtisam, gorkemli gorunuş
hikmet: gizli sebep, İlahî gaye, ustun bilgi, İlâhî iradenin gayesi
ıçtımaat-ı hayatıye: hayatın gerektırdıgı topluluklar
ıftırakat-ı mevtiye: ölum ayrılıkları
ıhsanat-ı rahımane: Cenab-ı Hakkın mahlukatına karşı şefkat ve merhametli bir şekilde verdıgi hedıyeler
ıhtıfalât: torenler
ınkar: red, doğrulamama
ınkılâb-ı hakaik: hakıkatlerin degişimi, donuşumu
inkişaf: meydana çıkma
istıdat: kabıllıyet, yetenek.
kat'iyen: kesin olarak
mabeyin: arasında
mahsul: mukâfat, karşılık.
malum: bilinen
mevcudat: var olan her şey, yaratılmış şeylerin tamamı
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
muhal: olması mumkün olmayan
muvakkat: geçıcı
munasebet: alâka, ilgi.
munasip: uygun
müteveccih: yonelen
nıspet: olçu, oran.
nıspetsiz: olçusuz, oransız.
sefih: adı, beyınsız
semerat-ı cüz'iye: pek az netıceler
Sofestaî: her şeyin görecelı oldugunu one suren felsefe akımına mensup
sümbul: filız, salkım, çıçek.
sümme: tekrar ve tekrar
sür'at: çabukluk.
şahadet: şahıtlık
şuunat: hâdıseler
tasavvur: tasarlama, dusunme
tecelliyat: belırmeler, gorulmeler

âdeta: sanki
ahmak: akılsız
âlem: dunya, cıhan
alem-ı ahıret: ahıret âlemi
alem-ı mana: gozle gorduğumuz âlemın dışındakı âlem.
alem-ı mısal: gorunturler alemi
azamet: buyuk
dunya-ı fanı: geçıcı dunya
ef'al-i kerımane: cömertçe yapılan ışler
ehemmıyetsız: pek onemlı olmayan
elhasıl: netıce ıtıbarıyla
esma-i ilâhıye: Allah ın ısımlen
esma-ı kudsıye: kutsal ısımler
gaddar: zulum eden
gaye: maksat, netıce, sonuç.
gaye-i cüz'iye: kuçuk, azıcık gaye.
haşâ: asla, Allah korusun

kelime-i hikmet olan her bir çiçeğin [HAŞİYE] bir ağaç çiçeklen kadar manalan var ve o harika-i sanat ve manzume-i rahmet olan her bır meyvenin, bir ağacın meyveleri kadar hikmetleri var Bizlere rızık olması ise, o bınler hikmetlerinden bir tek hikmettir ki, vazifesi biter, manasını ıfade eder, vefat eder, midemizde defnedilir

Madem, bu fânî eşya başka yerde bâkî meyveler verirler ve daimî suretler bırakır ve başka cihette ebedî manalar ıfade eder, sermedî tesbıhat yapar ve ınsan ıse, onlann şu cihetine bakan yüzlenne bakmakla ınsan olur; fânîde bâkîye yol bulur.

Demek, bu hayat ve mevt içinde yuvarlanan, toplanıp dağılan mevcudat ıçinde başka maksat var Temsılde kusur yoktur; şu ahval, taklit ve temsil için teşkil ve tertip edılen ahvale benzer Nasıl, buyuk masrafla kısa ıçtımalar, dağılmalar yapılıyor—tâ, suretler alınsın, terkıp edilsin, sinemada daim gösterilsin; onun gibi, bu dünyada, kısa bir müddet zarfında, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiye geçirmenin bır gayesı şudur ki Suretler alınıp terkıp edılsin, netice-i amellen alınıp hıfzedılsin, tâ bır mecma-ı ekberde muhasebesı gorulsun ve bır meşher-ı azamda gösterilsin ve bır saadet-i uzmaya istidadı gostenlsin.

HAŞİYE: *Sual* Eğer dense "Neden en çok mısalleri çıçekten ve çekırdekten ve meyveden getiriyorsun?"

Elcevap Çünkü onlar hem mu cızat ı kudretin en antikaları, en harikaları en nazeninleridirler hem ehl-i tabıat ve ehl-i dalâlet ve ehl-i felsefe onlardaki kalem-i kader ve kudretin yazdığı ince hattı okuyamadıklan ıçın onlarda boğulmuşlar tabıat bataklığına düşmüşler

ahval hâller durumlar
antıka kıymetlı değerli
bakı ebedi sonsuz kalıcı olan
defin gomme
ebedî sonu olmayan
ehl-i dalalet. dinsizler
ehl-i felsefe felsefeciler
ehl-i tabıat. tabıatçılar
elcevap sorulan şeye verilen karşılık.
fanî olumlu
gaye esas maksat.
harika olağanustu
harika-ı sanat sanat harikası
haşıye. derkenar dipnot.
hayat-ı ıçtimaiye sosyal hayat.
hayat-ı şahsiye kışısel hayat
hıfz saklama koruma
hikmet. gizli sebep llahı sırlarla istenilen netice
Içtima toplama
istıdat. kabiliyet.
kalem-i kader kader kalemi.
kelime-i hıkmet hikmet kelimesi
kudret. güç kuvvet merkezi
kusur hata
maksat: kastedilen istenilen.
manzume-i rahmet: llahı bağış ve ıkram sıstemı
masraf harcanan
mecma-ı ekber: en buyuk toplanma yerı
meşher-ı azam buyuk haşır meydanı
mevcudat var olan her şey
mevt. olum
muhasebe hesap
muddet. zaman
nazenin ınce yapılı nazık.
netice-i amel yapılan ışln sonucu karşılığı
saadet-i uzma en buyuk saadet.
Sermedî ebedî bıtmeyen
sual soru.
suret. bıçım, şekil
taklıt. benzemeye çalışma
temsil örnekleme.
terkıp birleştırme
tertip duzen
tesbıhat. tesbıhler
teşkıl şekillendırme

Demek, hadis-i şerifte, "*Dünya ahiret mezraasıdır*"[1] diye, bu hakikati ifade ediyor.

Madem dünya var ve dünya içinde bu âsârıyla hikmet ve inayet ve rahmet ve adalet var; elbette, dünyanın vücudu gibi kat'î olarak ahiret de var. Madem dünyada her şey bir cihette o âleme bakıyor; demek oraya gidiliyor. Ahireti inkâr etmek, dünya ve mafihayı inkâr etmek demektir.

Demek ecel ve kabir insanı beklediği gibi, Cennet ve Cehennem de insanı bekliyor ve gözlüyor.

On Birinci Hakikat

Bab-ı insaniyettir, ism-i Hakkın cilvesidir

Hiç mümkün müdür ki, Cenab-ı Hak ve Ma'bud-u Bilhak, insanı şu kâinat içinde rububiyet-i mutlakasına ve umum âlemlere, rububiyet-i ammesine karşı en ehemmiyetli bir abd ve hitabat-ı Subhaniyesine en mutefekkir bir muhatap ve mazhariyet-i esmasına en cami bir âyine ve onu Ism-i Azamın tecellisine ve her ısımde bulunan ism-ı azamlık mertebesinin tecellisine mazhar bir ahsen-i takvimde en güzel bir mu'cize-i kudret ve hazain-i rahmetinin müştemilâtını tartmak, tanımak için en ziyade mizan ve aletlere malik bir mudakkık ve nihayetsız nimetlerine en ziyade muhtaç ve fenâdan en ziyade müteellim ve bekaya en ziyade muştak ve hayvanat içinde en nazık ve en nazdar ve en fakir ve en muhtaç ve hayat-ı dünyeviyece en muteellim ve en bedbaht ve ıstıdatça en ulvî ve

1 Aclûnî, *Keşfu'l-Hafa*, 1:320; Alıyyu'l-Kârî, *Esraru'l-Merfua*, s. 205

abd: kul
adalet: hakkaniyet, âdillik.
ahiret: öbür dünya
ahsen-i takvim: en güzel biçim, kıvam
alem: dünya, bütün yaratılmışlar
alet: bir iş yapmada kullanılan araç
âsâr: eserler
ayine: ayna, mir'at.
bab-ı insaniyet: insanlığı anlatan bölüm
bedbaht: bahtsız, bahtı kara, mutsuz
beka: sonsuzluk, sürekliliik.
cami: toplayan, içine alan, kaplayan
Cehennem: ceza mahalli
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cilve: yansıma, görünme
ecel: Allah tarafından takdir edilen ölüm vaktı
ehemmiyet: önem
fakir: zavallı, muhtaç, yoksul.
fena: yok olma, son bulma
hadis-i şerif: Peygamberimizin söz ve davranışları
hakikat: gerçek.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayvanat: hayvanlar
hazain-i rahmet: Allah'ın şefkat ve merhamet hazineleri
hikmet: gizli sebep, İlâhî gaye
hitabat-ı Subhaniye: kusursuz olan Allah'ın konuşması
inayet: yardım
inkar: reddetme
ism-i Adil: bütün varlıkları adaletle idare eden Allah'ın ismi
İsm-i Azam: en büyük isim
ism-i Hakim: her şeyi bir gaye ile yaratan Allah'ın ismi.
İsm-i Kerim: ihsan ve ikramı sonsuz Allah'ın ismi.
ism-i Rahim: yarattığı canlıları şefkatle besleyen rahmet sahibi
ıstıdat: kabiliyet, yetenek.
kabir: ölülen defnetmek için kazılan çukur
kainat: bütün âlemler, varlıklar, dünya
kat'ı: kesin
Keşfu'l-Hafa: hadis kitabı
Ma'bud-u Bilhak: ibadet edilmeye tam layık Zat.
mafiha: içindekiler
malik: sahip
mazhar: erişmiş, kavuşmuş
mazhariyet-i esma: Allah'ın isimlerinin tezahür ve görünme yeri olma
mertebe: derece, basamak.
mezraa: tarla
mizan: terazi, ölçü aleti
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
muhatap: kendisine söz söylenilen, konuşulan kimse.
muhtaç: ihtiyacı olan, yoksul, fakir
mudakkık: inceleyen, araştıran
mümkün: olabilir
muştak: istekli, özleyen
müştemilat: kapsamında olan şeyler, içinde bulunanlar
muteellim: elemli, hüzünlü, acı duyan, içi sızlayan, acılı.
mutefekkir: her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür
nazdar: nazlı
nazik: narin, ince
nihayetsız: sonsuz, hesapsız
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî ikramlar
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye edicilliği
rububiyet-i mutlaka: Cenab-ı Hakkın tüm varlıkları mükemmel, sonsuz ve tam bir şekilde bakıp besleyip terbiye edicilliği.
tecelli: açılıp belirme, görünme, bilinme
ulvî: yüksek, yüce, ruhanî
umum: bütün, genel olma
ziyade: çok, gerekenden fazla

en yüksek surette, mahiyette yaratsın da, onu müstait olduğu ve müştak olduğu ve lâyık olduğu bir dâr-ı ebediye göndermeyip, hakikat-i insaniyeyi iptal ederek, Kendi hakkaniyetine taban tabana zıt ve hakikat nazarında çirkin bir haksızlık etsin?

Hem, hiç kabil midir ki, Hâkim-i Bilhak, Rahîm-i Mutlak, insana öyle bir istidat verip, yer ile gökler ve dağlar tahammülünden çekindiği Emanet-i Kubrayı [1] tahammül edip, yani küçücük, cüz'î ölçüleriyle, sanatçıklarıyla Hâlık'ının muhit sıfatlarını, küllî şuunatını, nihayetsiz tecelliyatını ölçerek bilip; hem, yerde en nazik, nazenin, nazdar, âcız, zayıf yaratıp, hâlbuki bütün yerin nebatî ve hayvanî olan mahlûkatına bir nevi tanzimat memuru yapıp, onların tarz-ı tesbihat ve ibadetlerine müdahale ettirip, kâinattaki icraat-ı İlâhiyeye küçücük mikyasta bir temsil gösterip, rububiyet-i Sübhaniyeyi fiilen ve kâlen kâinatta ilân ettirmek, meleklerine tercih edip, hilâfet rütbesini verdiği hâlde,[2] ona bütün bu vazifelerinin gayesi ve neticesi ve semeresi olan saadet-i ebediyeyi vermesin, onu bütün mahlûkatının en bedbaht, en bîçare, en musibetzede, en dertmend, en zelil bir derekeye atıp, en mübarek, nuranî ve alet-ı tes'ît bir hediye-i hikmeti olan aklı o bîçareye en meş'um ve zulmanî bir alet-ı tazip yapıp, hikmet-ı mutlakasına büsbütün zıt ve merhamet-ı mutlakasına külliyen münafi bir merhametsizlik etsin? Hâşâ ve kellâ!

Elhâsıl: Nasıl hikâye-i temsiliyede bir zabitin cüzdanına ve defterine bakıp görmüş idik ki, hem rütbesi,

1 Bkz. Ahzab Suresi, 72.
2 Bkz. Bakara Suresi, 30; En'am Suresi, 165; Yunus Suresi, 14; Enbiya Suresi, 105; Neml Suresi, 62; Kasas Suresi, 5; Fatır Suresi, 39.

âcız: eli yetmez, gücü yetmez.
alet-i tazip: sıkıntı, işkence aleti.
alet-i tes'ît: mutluluk vasıtası.
bedbaht: talihsiz, mutsuz.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihazat: cihazlar, organlar.
cüz'î: parçaya ait olan, pek az.
dâr-ı ebediye: sonsuz diyar, sonu olmayan âlem, âhiret.
dereke: aşağı derece.
elhasıl: sonuç olarak, özetle.
Emanet-i Kübra: en büyük emanet.
fiilen: yaparak, işleyerek.
gaye: maksat, hedef, sonuç.
hakikat-i insaniye: insana ait hakikat.
Hâkim-i Bilhak: adalet ve insafla hükmeden, iradesiyle her şeye hakkıyla ilgilenen.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, doğruluk.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
hâşâ: asla, öyle değildir.
hayvanî: hayvansal, hayvan ile ilgili.
hediye-i hikmet: İlâhî gayelerle verilen hediyeler.
hikâye-i temsiliye: örnek verilen hikâye.
hikmet-i mutlaka: sonsuz hikmetler.
hilâfet: Allah'ın ilk insanın şahsında insanoğluna lütfettiği manevî paye.
icraat-ı İlâhiye: Allah'ın icraatı.
iptal: ortadan kaldırma, boşa çıkarma.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kabil: olabilir, mümkün, ihtimal.
kâlen: sözle, söyleyerek.
kellâ: asla, kat'iyen, kesinlikle.
küllî: bütüne ait, genelle ilgili.
külliyen: büsbütün, tamamıyla.
lâyık: yakışan, uygun, münasip.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası.
mahlûkat: yaratılan varlıklar.
merhamet-i mutlaka: sonsuz, sınırsız şefkat ve merhamet.
meş'um: kötü, uğursuz.
mikyas: kıyas edecek, ölçü aleti.
muhit: ihata eden, etrafını çevirten, kuşatan, saran.
musibetzede: belâya, kazaya uğrayan.
mübarek: bereketli, hayırlı.
müdahale: karışma, ortak olma.
münafi: zıt, muhalif, aykırı.
müstait: yetenekli.
müştak: istekli, arzulu.
nazdar: nazlı.
nazenin: narin, ince yapılı.
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili.
nevi: çeşit, tür.
nuranî: nurlu, ışıklı.
Rahîm-i Mutlak: karşılıksız, şarta bağlı olmayan sonsuz merhamet sahibi Allah.
rububiyet-i Sübhaniye: her türlü noksandan uzak Allah'ın besleyip büyütücülüğü, terbiye ediciliği.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
semere: meyve, fayda, verim.
suret: biçim, görünüş, hâl.
şuunat: olaylar, işler, emirler, kısıtlar, istekler.
tahammül: bir yükü üstüne alma, zora dayanma, sabretme.
tanzimat: nizam vermeler, düzenlemeler.
tarz-ı tesbihat: tesbihat şekli, Allah'ı anma usulü.
tecelliyat: tecelliler, Allah'ın isimlerinin özellikleriyle görülmeleri.
temsil: benzetme, bir şeyin sembolü olma.
tercih: öne alma, seçme.
vazife: ödev, görev.
zabit: subay, rütbeli asker.
zelil: aşağılanmış, hor görülmüş.
zıt: aykırı, ters, karşıt.
zulmanî: zulmetli, karanlıklı.

hem vazifesi, hem maaşı, hem düstur-u hareketi, hem cihazatı bize gösterdi ki, o zabit, o muvakkat meydan için değil, belki müstakar bir memlekete gidecek de, ona göre çalışıyor. Aynen onun gibi, insanın kalp cüzdanındaki letaif ve akıl defterindeki havâs ve istidadındaki cihazat tamamen ve müttefikan saadet-i ebediyeye muteveccih ve ona göre verilmiş ve ona göre teçhiz edilmiş olduğuna ehl-i tahkik ve keşif müttefiktirler.

Ezcümle: Meselâ, aklın bir hizmetkârı ve tasvircisi olan kuvve-i hayaliyeye denilse ki, sana bir milyon sene ömür ile saltanat-ı dünya verilecek, fakat ahirde mutlaka hiç olacaksın. Tevehhüm aldatmamak, nefis karışmamak şartıyla "Oh" yerine "Ah" diyecek ve teessüf edecek. Demek, en büyük fânî, en küçük bir alet ve cihazat-ı insaniyeyi doyuramıyor.

İşte bu istidattandır ki, insanın ebede uzanmış emelleri ve kâinatı ihata etmiş efkârları ve ebedî saadetlerinin envaına yayılmış arzuları gösterir ki, bu insan ebed için halk edilmiş ve ebede gidecektir, bu dünya, ona bir misafirhanedir ve ahiretine bir intizar salonudur.

On İkinci Hakikat

Babü'r-risalet ve't-tenzildir; "Bismillâhirrahmanirrahîm"in cilvesidir.

Hiç mümkün mudur ki, bütün enbiya, mu'cizelerine istinat ederek, sözünü teyit ettikleri, ve bütün evliya, keşif ve kerametlerine istinat edip, davasını tasdik ettikleri;

ahirde: sonunda
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat.
alet: organ, uzuv
bab-ı risalet ve tenzil: peygamberlik ve peygamberlere tarafından indirilenlerle ilgili bölüm
Bismillahirrahmanirrahim: esirgeyen bağışlayan Allah'ın adıyla
cihazat: alet edevat, maddi manevi uzuv ve organlar
cihazat-ı insaniye: insanın duyguları
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme.
dava: iddia, iddia edilen ideal
düstur-u hareket: hareket kaidesi davranış prensibi
ebed: sonsuzluk, daimlik.
ebedi: sonu olmayan sürekli
efkâr: fikirler görüşler
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıanlar
emel: umut umma
enbiya: nebiler peygamberler
envaı: çeşitler türler
evliya: ibadet ve takvada üstün ahlak sahibi kimseler
ezcümle: özellikle bu cümleden olarak.
fani: ölümlü geçici.
havas: hisseler duygular
hizmetkar: hizmet yapan kimse hizmetçi
ihata: sarma kuşatma
intizar: bekleme gözleme
istidat: kabiliyet, yetenek.
istinat: dayanma delil
kainat: bütün âlemler varlıklar
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller
keşif: bir şeyin ilham edilmesi kalp gözüyle görme
kuvve-i hayaliye: hayal gücü
letaif: latifeler güzel huylar
maaş: aylık ücret.
misafirhane: konuk evi
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika iş olağanüstü.
mutlaka: kesin kat'i
muvakkat: vakitli geçici
müstakar: kararlı, değişmeyen.
muteveccih: teveccüh eden, yönelen
müttefik: birleşen fikirce berabber olan
müttefikan: hep beraber birlesérek birlikte
nefis: kötülüğe sevk eden duygu
saadet: mutluluk, bahtiyarlık.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
saltanat-ı dünya: dünyayı yönetme
tasdik: doğrulama onaylama
tasvir: resmini yapma
teçhiz: donatılmış
teessüf: üzülme, acı duyma
tevehhüm: gerçekte var olmayanı var sanma
teyit: doğrulama doğru çıkarma
zabit: koruyucu, kollayıcı memur

ve bütün asfıya, tahkıkatına istinat ederek hakkaniyetine şahadet ettikleri Resul-i Ekrem Sallâllâhu Aleyhi Vesellemin tahakkuk etmiş bin mu'cizatının kuvvetine istınat edıp, butün kuvvetıyle, hem kırk vecıhle mu'cize olan Kur'ân-ı Hakîm, binler ayat-ı kat'iyesine istinat ederek, bütün kat'ıyetle açtıklan ahıret yolunu ve küşat ettikleri Cennet kapısını, sınek kanadı kadar kuvveti bulunmayan vâhî vehimler, ne haddi var kı, kapatabilsin?

* * *

Geçen hakıkatlerden anlaşıldı kı, haşır meselesi öyle rasih bir hakıkattir kı, kure-i arzı yerinden kaldıracak, kınıp atacak bir kuvvet, o hakîkatı sarsamaz. Zira, o hakikatı, Cenab-ı Hak butun esma ve sıfâtının ıktızası ıle tespit ediyor, ve Resul-i Ekremi, butün mu'cizat ve berahınıyle tasdik ediyor, ve Kur'ân-ı Hakîm, butun hakaık ve ayatıyla onu ispat ediyor; ve şu kâinat, bütün ayat-ı tekvınıye ve şuunat-ı hakîmânesı ıle şahadet edıyor. Acaba, hiç mumkun mudur kı, haşir meselesinde, Vacıbu'l-Vucud ıle butün mevcudat—kâfırler mustesna olarak—ıttıfak etmiş olsun; kıl kadar kuvveti olmayan şupheler, şeytanî vesveseler o dağ gıbı hakıkat-ı rasıha-i âlıyeyı sarssın, yerinden kaldırsın? Hâşâ ve kellâ!..

Sakın zannetme, delâil-i haşriye, bahsettiğimiz On İki Hakıkate munhasırdır. Hayır, belkı yalnız Kur'ân-ı Hakîm, geçen şu On İki Hakîkatleri bize ders verdiği gıbi, daha bınler vucuha ışaret edıp; her bir vecıh kavı bır emaredir kı, Hâlık'ımız bizi bu dâr-ı fânîden bir dâr-ı bâkîye nakledecektir.

ahıret: obur dunya. Ikıncı hayat.
asfıya: samımî alım zatlar
ayat: Kur'ân ayetleri
ayat-ı kat'iye: kesin ve doğru delıller, ayetler
ayat-ı tekvınıye: butun varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve bırlığıne olan ışaretlerı, delıl olusıan
berahın: delıller, ıspatlar, kanıtlar
Cennet: Allah'ın ınsanlara müjdelediği, olumden sonrakı âlemde bulunan sonsuz mutluluk yurdu
dar-ı bakî: sonsuz hayat yerı
dar-ı fanı: olumlu yer, dunya
delâil-i haşriye: haşre aıt delıller
emare: ıpucu, belırtı
esma: adlar, ısımler
had: yetkı
hakaık: hakıkatler, doğrular
hakıkat: bır şeyın aslı ve esası gorulen mevcut olan en doğru
hakıkat-ı rasıha-i alıye: yuce, sağlam hakıkat.
hakkaniyet: doğruluğa uygunluk.
Hâlık: yaratıcı, Allah
hâşâ: asla, Allah gostermesin.
haşir: Allah'ın olulen dırıltıp mahşere çıkarması.
ıktıza: varlığının gerekliliği
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
istinat: dayanma, delıl
işaret: gosterme, bıldırme.
ittifak: uyuşma, söz bırlığı
kainat: butun alemler, varlıklar
kat'iyet: katılık, kesınlık.
kavı: kuvvetlı, sağlam
kellâ: asla, kesınlıkle
Kur'ân-ı Hakım: Her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an
kure-i arz: dunya, yer kure
kuşat: ılk açılış merasımı
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey
mu'cızat: mu'cizeler, buyuk harika ışler
mu'cize: olağanustu buyuk harika ış
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
müstesna: ayrı tutulara k, hanç.
rasıh: sağlam, remelı kuvvetlı
Resul-i Ekrem: Hz. Muhammed
Sallallahü Aleyhi Vesellem: Allah'ın salât ve selâmı onun uzerıne olsun.
sıfat: hal, ozellık, nıtelık, vasıf
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şeytanî: aldatan şeytanla ılgılı
şuunat-ı hakımane: faydalı ve hıkmetlı ışler
tahakkuk: doğruluğunun anlaşılması
tahkıkat: araştırmalar, soruşturmalar
tasdik: gerçekliğini kabul etme, onaylama
tespıt: kanıtlama, ıspatlama
Vacıbu l-Vucud: varlığı zarun ve zatı olan varlığı başkasının varlığına bağlı degıl, kendın den olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahî: boş, faydasız, manasız
vecıh: yon, taraf
vehım: sebepsız korku, şuphe
vesvese: şuphe, ışkıl, kuruntu
vücuh: taraflar, yonler

Hem, sakın zannetme ki, haşri iktiza eden esma-i İlâhiye, bahsettiğimiz gibi yalnız Hakîm, Kerîm, Rahîm, Âdil, Hafîz isimlerine münhasırdır. Hayır, belki kâinatın tedbirinde tecelli eden bütün esma-i İlâhiye ahireti iktiza eder, belki istilzam eder.

Hem, zannetme ki, haşre delâlet eden kâinatın ayat-ı tekviniyesi şu geçen bahsettiğimize münhasırdır. Hayır, belki ekser mevcudatta, sağa sola açılır perdeler gibi, vecih ve keyfiyetleri vardır ki, bir veçhi Sânia şahadet ettiği gibi, diğer veçhi de haşre işaret eder.

Meselâ, insanın ahsen-i takvimdeki hüsnümasnuiyeti Sânii gösterdiği gibi, o ahsen-i takvimdeki kabiliyet-i camiasıyla kısa bir zamanda zeval bulması haşri gösterir. Bazı kere, bir vecihle, iki nazarla bakılsa, hem Sânii, hem haşri gösterir.

Meselâ, ekser eşyada görünen hikmetin tanzimi, inayetin tezyini, adaletin tevzini ve rahmetin taltifi, nasıl ki, mahiyetlerine bakılsa, bir Sâni-i Hakîm, Kerîm, Âdil, Rahîm'in dest-i kudretinden çıktığını gösterirler, onun gibi, bunların kuvveti ve hadsizlikleriyle beraber, şunların mazharları olan şu fânî mevcudatın ehemmiyetsiz ve az yaşamasına bakılsa, ahiret görünür. *Demek ki, her şey lisan-ı hâl ile,* [1] آمَنْتُ بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ *okuyor ve okutturuyor.*

* * *

1 Allah'a ve ahiret gününe iman ettim.

adalet: eşitçe doğru paylaşım
Âdil: adaleti olan, doğruluk gösteren
ahiret: öbür dünya, ikinci hayat
ahsen-i takvim: insana Allah tarafından verilen en güzel ve en mükemmel biçim
ayat-ı tekviniye: yaratılış mu'cizeleri, varlığa ait deliller
delalet: işaret, iz, delil olma
dest-i kudret: Allah'ın ezeli gücünün eli
ekser: en çok, daha ziyade
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
fânî: muvakkat, geçici
hadsız: sınırsız, sayısız
Hafîz: koruyan, saklayan
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
haşir: Allah'ın ölüleri dirilttip mahşerde toplaması.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhi gaye
hüsnümasnuiyet: yaratılıştaki güzellik.
iktıza: gereklilik, gerekli olma, lazım gelme
inayet: yardım, ihsan
istilzam: gerekli görme, lüzumlu
kabiliyet-i camia: çok kabiliyetli, yetenekli
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren
Kerîm: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullarına nimetler ihsan eden Allah
keyfiyet: hal, durum, vaziyet.
lisan-ı hal: hal dili, vücut dili
mahiyet: bir şeyin aslı, esası
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, gorunduğu yer
meselâ: misal olarak, söz gelişi
mevcudat: varlıklar.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı
nazar: bakış, niyet.
Rahîm: şefkatli, merhametli, her şeyi kapsayan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
şahadet: şahitlik, tanıklık
taltif: iltifat etme, gönül okşama.
tanzim: sıralama, düzenleme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tedbir: idare etme
tevzin: tartma, denkleştirme
tezyin: süsleme, donatma
vecih: yön, taraf
zeval: sona erme, ölüm

Hâtime

Geçen On İki Hakikat, birbirini teyit eder, birbirini tekmil eder, birbirine kuvvet verir. Bütün onlar birden ittihat ederek, neticeyi gösterir. Hangi vehmin haddi var şu demir gibi, belki elmas gibi on iki muhkem surları delip geçebilsin, tâ, hısn-ı hasinde olan haşr-i imanîyi sarssın?

مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ[1] ayet-i kerimesi ifade ediyor ki, "Bütün insanların halk olunması ve haşr edilmesi, kudret-i İlâhiyeye nispeten, bir tek insanın halkı ve haşri gibi asandır."

Evet öyledir. "Nokta" namında bir risalede haşir bahsinde şu ayetin ifade ettiği hakikati tafsîlen yazmışım; burada, yalnız bir kısım temsilâtıyla, hulâsasına bir işaret edeceğiz. Eğer istersen o Noktaya müracaat et.[2]

Meselâ:[3] وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ —Temsilde kusur yok—Nasıl ki, nuraniyet sırrıyla, güneşin cilvesi, kendi ihtiyarıyla olsa da, bir zerreye suhuletle verdiği cilveyi, aynı suhuletle hadsiz şeffafata da verir.

Hem, şeffafiyet sırrıyla, bir zerre-i şeffafenin küçük göz bebeği, güneşin aksini almasında, denizin geniş yüzüne müsavidir.

Hem, intizam sırrıyla, bir çocuk parmağıyla gemi suretindeki oyuncağını çevirdiği gibi, kocaman bir diritnotu da çevirir.

akıs: çarpma, yansıma
asan: kolay, hafif
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayetı.
bahis: konu
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme
diritnot: büyük savaş gemisi.
elmas: çok değerli
ene: ben, enaniyet
had: yetki, hak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: sahih, asıl, esas
halk: yaratma, icat etme
halk olunmak: yaratılmak.
haşr: Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
haşredilmek: öldükten sonra diritilmek.
haşr-ı imanî: İmanın şartlarından bir olan haşr, yani öldükten sonra dirilip toplanmaya inanma
hatime: nihayet, son söz
hısn-ı hasin: çok sağlam kale
hulâsa: kısaca, esas olarak.
ifade etmek: anlatmak, açıklamak.
ihtıyar: seçme, tercih, hür irade
intizam: düzgünlük, tertipli olma
ittihat: birleşme, fikir birliği etme
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, tasarrufu
Mesnevi-i Nuriye: Risale-i Nur Kulliyatından bir eser
muhkem: sağlam, eksiksiz.
müracaat: başvurma, danışma, başvuru
müsavi: denk, eşit.
nam: ad, isim
neşretme: yayımlama
netice: son, sonuç.
nispeten: kıyaslayarak, oranla
nuraniyet sırrı: nurlu oluş, aydınlık, insanın aklının erişemediği İlâhî hikmet.
sıfat: hâl, özellik, nitelik, vasıf
sırr: insanın aklının erişemediği İlâhî hikmet.
sur: koruyucu duvar, kale duvarı
suhulet: kolaylık vasıtası, uygunluk.
şeffafat: şeffaf, saydam olanlar
şeffafiyet: şeffaflık, saydamlık.
tafsîlen: uzunca, ayrıntılı olarak.
tekmil: tamamlama, mükemmelleştirme
temsil: benzetme, örnek.
temsilât: temsiller, örnekler
teyit: kuvvetlendirme, doğrulama
vehm: yanlış düşünce, zan
zerre: maddenin en küçük parçası, atom
zerre-i şeffaf: küçük, saydam madde

1 Sizin yaratılmanız da, dirilitilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilitilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

2. Nokta Risalesi, Mesnevî-i Nuriye'nin sahifesinde neşredilmiş olup, Üstadımızın sonuna koyduğu notlara göre, o risalenin İkinci Kısmı bu Onuncu Söz ile Yirmi Dokuzuncu Söz, Üçüncü Kısmı ise Nur'un İlk Kapısı isimli risaledir.

3 En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

Hem, imtisal sırrıyla, bir kumandan, bir tek neferi bir arş emriyle tahrik ettiği gibi, bir koca orduyu da aynı kelime ile tahrik eder.

Hem, muvazene sırrıyla, cevv-i fezada bir terazi ki, öyle hakikî hassas ve o derece büyük farz edelim ki, iki cevz terazinin iki gözüne konulsa hisseder. Ve iki güneşi de istiap edip tartar. O iki kefesinde bulunan iki cevzı birini semavata, birini yere indiren aynı kuvvetle, iki şems bulunsa, birini arşa, diğerini ferşe kaldırır, indirir.

Madem şu adî, nakıs, fânî mümkinatta nuraniyet ve şeffafiyet ve intizam ve imtisal ve muvazene sırlanyla en büyük şey en küçük şeye müsavi olur, hadsiz hesapsız şeyler bir tek şeye müsavi görünür, elbette Kadîr-i Mutlak'ın zatî ve nihayetsiz ve gayet kemalde olan kudretinin nuranî tecelliyatı ve melekûtiyet-i eşyanın şeffafiyeti ve hikmet ve kaderin intizamatı ve eşyanın evamir-i tekviniyesine kemal-ı imtisalı ve mümkinatın vücut ve ademinin müsavatından ibaret olan imkânındaki muvazenesi sırrıyla, az-çok, büyük-küçük Ona müsavi olduğu gibi, bütün insanları bir tek insan gibi bir sayha ile haşre getirebilir.

Hem, bir şeyin kuvvet ve zaafça meratibi, o şeyin içine zıddının müdahalesidir. Meselâ, hararetin derecatı, soğuğun müdahalesidir; güzelliğin meratibi, çirkinliğin müdahalesidir; ziyanın tabakatı, karanlığın müdahalesidir. Fakat, bir şey zatî olsa, anzî olmazsa, onun zıddı ona müdahale edemez. Çünkü, cem-ı zıddeyn lâzım gelir.

adem: yokluk, hıçlık.
âdem: insan
adî: bayağı, değersiz
Allah: kainatı yaratan ve idare eden tek mutlak varlık, varlığı kendinden olan ve kemal sıfatlarını kendinde toplayan hakikî ma'budun özel ismi
arzî: varlığı kendinden olmayan bir başkasına bağlı veya muhtaç olan
arş: göğün en yüksek katı
arş emri: hareket komutu.
cem-i zıddeyn: iki zıddın bir araya getirilmesi
cevv-i feza: gökyüzü, uzay
derecat: dereceler, basamaklar
evamir-i tekviniye: yaratma içeren emirler, idare eden kanunlar
fânî: muvakkat, geçici.
farz etmek: var saymak.
ferş: yeryüzü, zemin
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız
hakikî: gerçek.
hararet: sıcaklık, ateş
hassas: ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren
haşir: Allah'ın ölüleri dirilttip mahşerde toplaması.
hesapsız: sayılamıyacak, çokluktan.
hikmet: Kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye
imkân: varlığın olma veya olmama olasılığının eşitliği
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma
intizam: düzen
intizamat: tertipler, düzenlemeler
istiap: içine alma, içine sığdırma
kader: takdir, ilâhî hükümlerin geçerliliği
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
kefe: terazinin gözlerinden her biri
kemal: kusursuz, değerde mükemmellik.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
kumandan: emirleriyle erleri yöneten komutan
lâzım gelmek: gerekmek
melekûtiyet-i eşya: varlıkların görünmeyen iç yüzü, esası, metafizik özellikleri
meratip: mertebeler, kademeler, dereceler.
muvazene: eşit olma hâli, denklik, denge
müdahale: karışma, el atma
mumkinat: yaratılan tüm varlıklar, varlık âlemi
musavat: beraberlik, eşitlik.
müsavi: eşit, denk.
nakıs: noksan, eksik.
nefer: rütbesiz asker, er
nihayetsiz: sonsuz, uçsuz, netücesiz
nuranî: nurlu, ışıklı
nuraniyet: nurlu oluş, aydınlık
sayha: çağırma, haykırma
semavat: semalar, gökler
şeffafiyet: şeffaflık, saydamlık.
şems: güneş
tabakat: tabakalar
tahrik: hareket ettirme.
tecelliyat: tecelliler, güzel görünmeler
vücut: var oluş, varlık
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zatî: zata ait, özel
zıt: bir şeyin aksı, ters, karşıt
ziya: ışık, aydınlık, nur

Bu ise, muhaldir. Demek asıl, zatî olan bir şeyde meratip yoktur. Madem, Kadîr-ı Mutlak'ın kudreti zatîdir, mümkinat gıbı anzî değildir ve kemal-i mutlaktadır. Onun zıddı olan acz ise, muhaldır ki, tedahül etsin. Demek, bir baharı halk etmek, Zat-ı Zülcelâl'ine bir çiçek kadar ehvendir. Eğer esbaba isnat edilse, bir çiçek, bir bahar kadar ağır olur. Hem, bütün insanları ihya edip haşretmek, bir nefsin ihyası gibi kolaydır.

Mesele-ı haşrin başından buraya kadar olan temsil suretlerine ve hakıkatlerine dair olan beyanatımız, Kur'ân-ı Hakîm'ın feyzındendir. Nefsı teslıme, kalbı kabule ihzardan ıbarettır. Asıl söz ise Kur'ân'ındır. Zıra söz odur ve söz onundur. Dınleyelım:

فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ۞ [1] فَانْظُرْ اِلٰٓى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى
الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَآ اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ۞ [2] قَالَ مَنْ يُحْيِى الْعِظَامَ وَهِىَ رَمِيمٌ ۞ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِى
اَنْشَاَهَآ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ۞ [3] يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا
رَبَّكُمْ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۞ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ
مُرْضِعَةٍ عَمَّآ اَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى
النَّاسَ سُكٰرٰى وَمَا هُمْ بِسُكٰرٰى وَلٰكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ شَدِيدٌ ۞ [4]
اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ
اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا ۞ [5] اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ۞ وَاِنَّ الْفُجَّارَ لَفِى

acz: zayıflık, güçsüzlük.
anzî: varlığı bizzat kendinden olmayan, bir başkasına bağlı olan.
asıl: özbeöz.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
ehven: daha kolay.
esbap: nedenler, vasıtalar.
eser: nişan, iz.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
hakîkat: esas, doğru.
halk: yaratma, yaratış.
hamile: gebe (kadın), yüklü.
haşir: Allah'ın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
ihlâs: samımıyet, içtenlik.
ihya: canlandırma, dırıltme.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
ilâh: tanrı.
isnat: dayanma, dayandırma.
kadir: her ışı yapmaya gücü yeten.
Kadir-i Mutlak: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahıbı Allah.
kâfir: Allah ı ınkâr eden.
kalp: insanın manevî bünyesindekı hıslerın ve duyguların merkezi.
kemal-ı mutlak: mutlak, sınırsız, sonsuz mükemmellik.
kıyamet: dünyanın son günü.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakîm: hıkmetlı Kur'ân.
lakin: ama, fakat, ancak.
meratip: mertebeler, kademeler.
mesele-i haşir: dırılışle ılgılı mesele.
muhakkak: şüphesız, mutlak, doğru.
muhal: ımkansız, olmaz.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar.
nimet: Allah ın bağışladığı maddî ve manevî ıkramlar.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama.
suret: bıçım, görünüş.
teâlâ: yüce.
tedahül etmek: karışmak, ıçıne gırmek, müdahale etmek.
temsîl: benzetme, bır şeyın aynını yapma.
teslım: doğru olduğunu kabul etme.
zatî: zata aıt, hususî, özel.
zıt: aksı, ters, karşıt.

1. Tam ve kesın delıl Allah ındır. (En'âm Suresi, 149.)

2. Şımdı bak Allah ın rahmet eserlerıne. Yeryüzünü olumunun ardından nasıl dırıltıyor. Bunu yapan elbette ölüleri de öylece dırıltecektır. O her şeye hakkıyla kadırdır. (Rûm Suresi, 50.)

3. Dedı kı: "Çürümüş kemıklerı kım dırıltecek?" - De kı: Onu ılk once kım yaratmışsa tekrar O dırıltecek. O her şeyın yaratılışını hakkıyla bılendır. (Yâsîn Suresi, 78-79.)

4. Ey ınsanlar! Rabbınızden korkun. Kıyamet gününün zelzelesı, muhakkak kı pek büyük bır şeydır. Onu gorduğunuz gun, her bır emzıklı kadın emzırdığını unutur, her bır hamıle kadın çocuğunu duşurur. İnsanları da sarhoş görursun, hâlbukı onlar sarhoş değıllerdır. Fakat Allah ın azabı pek şıddetlıdır. (Hac Suresi, 1-2.)

5. Allahu Teâlâ kı, Ondan başka ıbadete layık hıçbır ılâh yoktur. And olsun kı, gelecegınden şuphe olmayan kıyamet gununde O sızı kabırlerınızden toplayıp dırıltecektır. Allah tan daha doğru sozlu kım vardır? (Nisâ Suresi, 87.)

جحيم ۞ [6] اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞ وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ
اَثْقَالَهَا ۞ وَقَالَ الْاِنْسَانُ مَا لَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَا ۞
بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحٰى لَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ اَشْتَاتًا لِيُرَوْا اَعْمَا
لَهُمْ ۞ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ
شَرًّا يَرَهُ ۞ [7] اَلْقَارِعَةُ ۞ مَا الْقَارِعَةُ ۞ وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الْقَارِعَةُ ۞
يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۞ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ
الْمَنْفُوشِ ۞ فَاَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۞ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۞
وَاَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۞ فَاُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۞ وَمَآ اَدْرٰيكَ مَاهِيَهْ ۞
نَارٌ حَامِيَةٌ ۞ [8] وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ
اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْهُوَ اَقْرَبُ اِنَّ اللّٰهَ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [9]

Daha bunlar gibi ayat-ı beyyinat-ı Kur'âniyeyi dinleyip, amenna ve saddakna diyelim.

اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ
وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ وَاَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ
وَالنَّارَ حَقٌّ وَاَنَّ الشَّفَاعَةَ حَقٌّ وَاَنَّ مُنْكَرًا وَنَكِيرًا حَقٌّ وَاَنَّ اللّٰهَ
يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا

amel: iş, emek.
amenna ve saddakna: inanıyor ve tasdik ediyoruz.
ayat-ı beyyinat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın apaçık ayetleri.
felâket: çok zarar, belâ.
hâviye: Cehennemin denin yeri.
kıyamet: kâinatın yıkılması, sonu.
kudret: güç, kuvvet.
mahsus: özel.
mizan: ölçü.
mukâfat: karşılık, ödül.
muhtiş: dehşetli, korkunç.
pervane: gece kelebeği.
zerre: azıcık.

6. İhlâs ile kulluk edenler nimetlerle dolu Cennet içindedir • Günaha dalan kâfirler ise Cehennem ateşindedir (İnfitar Suresi, 13-14).

7. Ne zaman ki yer muhtiş bir sarsıntıyla sarsılır • Ve yer bütün ağırlıklarını dışarı çıkarır • Ve insan "Ne oluyor buna?" der • O gün yer üzerinde herkesin ne iş yaptığını haber verir • Çünkü Rabbin ona konuşmasını emretmiştir • O gün insanlar amelleri kendilerine gösterilmesi için hesap yerine bölük bölük dönerler • Kim zerre kadar bir iyilik yaparsa onun mükafatını görür • Kim zerre kadar bir kötülük yaparsa onun cezasını görür (Zilzal Suresi, 1-8).

8. Çarpacak olan felâket! • Nedir o çarpacak olan felâket? • O çarpacak felâketin ne olduğunu bilir misin? • O gün insanlar ateşe çarpıp yere serilmiş pervanelere döner • Dağlar ise atılmış rengârenk yün gibi olur • Mizanı ağır gelen hoşnut olacağı bir yaşayış içindedir • Mizanı hafif gelenin sığınacağı yer de hâviyedir • Hâviyenin ne olduğunu bilir misin? • O kızgın bir ateştir (Kâria Suresi, 1-10).

9. Göklerin ve yerin gizliliklerini bilmek Allah'a mahsustur. Kıyametin gerçekleşmesi ise göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. Şüphesiz ki Allah'ın kudreti her şeye yeter (Nahl Suresi, 77).

رَسُولُ اللهِ ۞ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى اَلْطَفِ وَاَشْرَفِ وَاَكْمَلِ وَاَجْمَلِ
ثَمَرَاتِ طُوبَآءِ رَحْمَتِكَ الَّذِى اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَوَسِيلَةً
لِوُصُولِنَا اِلَى اَزْيَنِ وَاَحْسَنِ وَاَحْلَى وَاَعْلَى ثَمَرَاتِ تِلْكَ الطُّوبَآءِ
الْمُتَدَلِّيَةِ عَلَى دَارِ الْاٰخِرَةِ اَىِ الْجَنَّةِ ۞ اَللّٰهُمَّ اَجِرْنَا وَاَجِرْ وَالِدَيْنَا
مِنَ النَّارِ وَاَدْخِلْنَا وَاَدْخِلْ وَالِدَيْنَا الْجَنَّةَ مَعَ الْاَبْرَارِ بِجَاهِ
نَبِيِّكَ الْمُخْتَارِ اٰمِينَ [1]

* * *

Ey şu risaleyi insaf ile mütalâa eden kardeş! Deme, "*Niçin bu Onuncu Sözü birden, tamamıyla anlayamıyorum?*" Ve tamam anlamadığın için sıkılma. Çünkü, İbni Sina gibi bir dâhî-i hikmet, [2] اَلْحَشْرُ لَيْسَ عَلٰى مَقَايِيسَ عَقْلِيَّةٍ demiş, "*İman edersiz, fakat akıl bu yolda gidemez*" diye hükmetmiştir. Hem, bütün ulema-i İslâm, "Haşir, bir mesele-i naklîyedir, delili nakıldır; akıl ile ona gidilmez" diye müttefikan hükmettikleri hâlde, elbette o kadar derin ve manen pek yüksek bir yol, birdenbire bir cadde-i umumiye-i akliye hükmüne geçemez. Kur'ân-ı Hakîm'in feyziyle ve Hâlık-ı Rahîm'in rahmetiyle, şu taklıdı kırılmış ve teslimi bozulmuş asırda, o derin ve yüksek yolu şu derece ihsan ettiğinden, bin şükür etmeliyiz. Çünkü, imanımızın kurtulmasına kâfi gelir. Fehmettiğimiz miktarına memnun olup, tekrar mutalâa ile ızdıyadına çalışmalıyız.

ahiret: öteki dünya
akıl: idrak, düşünce.
âlem: bütün kainat.
asır: zaman, devir
cadde-i umumiye-i akliye: akla en uygun gelen yol
dâhi-i hikmet: son derece zeki felsefe âlimi
delil: şahit, belge
fehmetmek: anlamak.
feyiz: ilham, bereket.
hak: doğru, gerçek.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah
haşir: ahirette dirilis
hayır: iyilik
hükmetmek: karar vermek.
hürmet: haysiyet, şeref
ihsan: bağış, yardım
iman: inanmak.
insaf: vicdan
izdiyad: çoğalma, artma
kader: yazgı
kâfi: yetecek.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
latif: hoş, güzel.
manen: mana itibarıyla, manaca.
memnun: hoşnut, razı
mesele-i naklîye: vahiyle bildirilen mesele
miktar: ölçü, değer
mükemmel: tam, eksiksiz
Munker ve Nekir melekleri: sorgu melekleri
mütalaa: iyice düşünme, dikkatli okuma, inceleme
müttefikan: el birliğiyle, hep beraber
nakil: vahiy, ayet ve hadis
rahmet: acıma, bağışlama, merhamet, şefkat.
resul: peygamber
risale: kitapçık.
salat: dua
selam: barış, rahatlık
şahadet: şahitlik, inanmak
şefaat: bağışlanmasını dileme
şer: kötülük.
şerif: şerefli, yüce.
şükür: teşekkür
taklit: benzetme
teslim: şekli.
ulema-i İslam: İslâm alimleri
vesile: sebep
zat: Hz. Muhammed

1 Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine inandım. Hiç şüphesiz öldükten sonra dirilis haktır. Cennet haktır. Cehennem haktır. şefaat haktır. Münker ve Nekir melekleri haktır. Allah'ın kabirlerdeki ölüleri tekrar dirilteceğine iman ettim. Allah'tan başka ibadete layık hiçbir ilâh olmadığına ve Muhammed'in (a.s.m.) Allah'ın resulü olduğuna şahadet ederim.

Allahım! Senin rahmet ağacının en latif, en şerif, en mükemmel ve en güzel meyvesi olan, âlemlere rahmet olarak ve Senin rahmet ağacının âhiret yurdu üzerine sarkan en suslu, en güzel, en parlak ve en yüce meyvelerine, yani Cennete ulaşmamıza vesile olarak gönderdiğin zata salât ve selam eyle.

Allahım! Seçtiğin Peygamberinin hürmetine, bizi anne ve babamızı Cehennem ateşinden koru. Bizi, anne ve babamızı iyilerle beraber Cennete koy. Duamızı kabul buyur.

2 Bkz. Gazali, *el İktısad fi'l İrtikad*, s. 210-213; İbni Haldun, *Mukaddime*, 2:1254

Haşre, akıl ile gidilmemesinin bir sırrı şudur ki:

Haşr-i Azam, İsm-i Azamın tecellisiyle olduğundan, Cenab-ı Hakkın İsm-i Azamının ve her ismin azamî mertebesindeki tecellisiyle zahir olan ef'al-i azîmeyi görmek ve göstermekle, haşr-ı azam bahar gibi kolay ispat ve kat'î iz'an ve tahkikî iman edilir.

Şu Onuncu Sozde, feyz-ı Kur'ân ile, öyle goruluyor ve gösterilyor. Yoksa, akıl, dar ve küçük düsturlanyla kendi başına kalsa, âciz kalır, taklide mecbur olur.

âciz: güçsüz.
azamı: nihayet derecede.
ef'al-ı azime: en buyuk işler.
feyz-i Kur'ân: Kur'an ın verdiği il ham.
haşr: ahirette dırılıp toplanma.
haşr-ı azam: en buyük dırılme ve toplanma.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en büyük ve manaca dıger ısımlerı kuşatmış olanı.
ıspat: kanıtlama.
ız'an: anlayış, kavrayış.
kat'ı: kesin, şüphesiz.
mecbur: zorunda kalma.
mertebe: derece.
sır: gızlı taraf.
tahkıkı: araştırarak ve kesin delillere dayanarak.
taklıt: benzetme.
tecellı: yansıma, gorunme.
zahir: açık, bellı.

Onuncu Sözün Mühim Bir Zeyli ve Lâhikasının Birinci Parçası

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي
السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۞ يُخْرِجُ الْحَيَّ
مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ
بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ
أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ
مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا
دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ۞ وَلَهُ مَنْ فِي

Lahika ilave, ek.
muhim önemli, ehemmiyetli
zeyil ilâve

السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ۞ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى فِي السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ [1]

İmanın bir kutbunu gösteren bu semavî ayat-ı kübranın ve haşri ispat eden şu kudsî berahin-i uzmanın bir nükte-i ekberi ve bir hüccet-i azamı, bu Dokuzuncu Şuada beyan edilecek.

Lâtif bir inayet-i Rabbanıyedir ki, bundan otuz sene evvel, Eski Said, yazdığı tefsir mukaddimesi Muhakemat namındaki eserin ahırında, "İkinci Maksat: Kur'ân'da haşre işaret eden iki ayet tefsir ve beyan edilecek [2] نَحْوُ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ deyip durmuş, daha yazamamış. Hâlık-ı Rahîm'ime delâil ve emarat-ı haşriye adedince şükür ve hamd olsun ki, otuz sene sonra tevfik ihsan eyledi.

Evet, bundan dokuz on sene evvel o ıkı ayetten birinci ayet olan

فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [1]

ferman-ı Ilâhînin ıkı parlak ve çok kuvvetlı hüccetlerı ve tefsirlerı bulunan "Onuncu Söz" ile Yirmi Dokuzuncu Sözü ın'am ettı, münkırlerı susturdu.

ahır: son
ayat-ı kübra: yüce ayetler
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
berahın-ı uzma: büyük delıller
beyan: bıldırme, anlatma, açıklama
delâil: delıller
emarat-ı haşrıye: dırılme ışaretlen
ferman-ı Ilâhı: Cenab ı Hakkın emır ve buyruğu
Halık-ı Rahım: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah
hamd: overme, yücelırme
haşır: oldukten sonra dınlmek.
hüccet: delıl
hüccet-i azam: büyük delıl
ıhsan: bağışlama
ın'am: nımet verme.
ınayet-i Rabbanıye: Allah ın yardımı
kudret: güç, kuvvet
kudsî: mukaddes
kutup: en uç noktası
lâtif: hoş, sırın
lütuf: ıkram ve yardım
mahlûkat: yaranılmışlar
Muhakemat: Risale-i Nur Külliyatından bır eser
mukaddime: başlangıç.
münkır: ınkar eden
nükte-i ekber: en büyük nukte
Rahîm: Rahîm sıfatı
Rahman: Rahman sıfatı
rahmet: acıma
semavî: ılâhî
sena: overme
sıma: yüz
şükür: mınnetdarlık ıfade etme teşekkur
tecellî: yansıma, ortaya çıkma
tefsır: açıklama, ızah
tesbıh: Cenab-ı Hakkı şanına layık ıfadelerle anma, takdıs
tevfik: yardım

1- Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla • Akşama erdığınızde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah ı tesbıh edin • Goklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gunduzun sonuna doğru ve oğle vaktıne ersınce de Allah ı tesbıh edıp namaz kılın • Ölüden dıryı dınden oluyu O çıkarır. Olumunden sonra yeryuzunu O dırılır. Sız de kabırlernızden boyle çıkarılacaksınız. • Yine Onun ayetlerındendır kı sızı topraktan yaratmıştır, sonra sız bırer ınsan olarak yeryüzüne yayılırsınız • Yine Onun ayetlerındendır kı sıze hemcınslernızden kendılerne ısınacağınız eşler yaratmış, aranıza muhabbet ve merhamet vermıştır. Duşunen bır topluluk ıçın elbette bunda Allah ın varlık ve bırlığıne, kudret ve rahmetıne delıller vardır • Gokler ve yerın yaratılışı ıle dıllerınızın ve renklerınızın seslernızın ve sımalarınızın farklılığı da yine Onun ayetlerındendır. Ilım sahıplerı ıçın elbette bunda delıller vardır • Gece ve gunduzde uyumanız ve Onun lutfundan rızk aramanız da yine Onun ayetlerındendır. Kulak veren bır topluluk ıçın bunda elbette delıller vardır • Yine Onun ayetlerındendır kı sıze korku ve umıt vermek ıçın şımşeğı gostern, gokten bır su ındırır ve olumunden sonra yeryuzunu onunla dırıltır. Akıl sahıbı bır topluluk ıçın elbette bunda delıller vardır • Yine Onun ayetlerındendır kı gok ve yer Onun emrıyle ayakta durur. Sonra O sızı bır emırle çağırdığında derhal kabırlernızden çıkarsınız • Goklerde ve yerde ne varsa Onundur, hepsi de Ona boyun eğer • Mahlûkatı once yaratan, sonra tekrar dırıltecek olan Odur, bu ıse Onun ıçın daha kolaydır. Goklerde ve yerde tecellî eden en yuce sıfatlar Onundur. Onun kudretı her şeye galıptır, O her şeyı hıkmetle yapar. (Rum Suresi, 17-27.)

2- Haydı oyle ıse: Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla...

3- Şımdı bak, Allah ın rahmet eserlerıne. Yeryuzunu olumunun ardından nasıl dırıltıyor. Bunu yapan, elbette olulerı de oylece dırıltecektır. O her şeye hakkıyla kadırdır. (Rum Suresi, 50.)

Hem, iman-ı haşrînin hücum edilmez o iki metin kalesinden dokuz ve on sene sonra, ikinci ayet olan, başta mezkûr ayat-ı ekberin tefsirini bu risale ile ikram etti.

İşte bu Dokuzuncu Şua, mezkûr ayatıyla işaret edilen dokuz âlî Makam ve bir ehemmiyetli Mukaddimeden ibarettir.

* * *

Mukaddime

Haşir akidesinin pek çok ruhî faydalarından ve hayatî neticelerinden bir tek netice-i camıayı ihtisar ile beyan ve hayat-ı insaniyeye, hususan hayat-ı içtimaiyesine ne derece luzumlu ve zarurî olduğunu izhar ve bu iman-ı haşrî akidesinin pek çok hüccetlerinden bir tek hüccet-i külliyeyi icmal ile göstermek ve o akide-i haşriye ne derece bedihî ve şüphesiz bulunduğunu ifade etmekten ibaret olarak, iki Noktadır.

BİRİNCİ NOKTA: Ahiret akidesi, hayat-ı içtimaiye ve şahsiye-i insaniyenin üssülesası ve saadetinin ve kemalâtının esasatı olduğuna, yüzer delillerinden bir mikyas olarak, yalnız dört tanesine işaret edeceğiz.

• *Birincisi:* Nev-ı beşerin hemen yarısını teşkil eden çocuklar, yalnız Cennet fikriyle, onlara dehşetli ve ağlatıcı görünen olumlere ve vefatlara karşı dayanabilirler. Ve gayet zayıf ve nazik vücutlarında bir kuvve-i maneviye bulabilirler. Ve her şeyden çabuk ağlayan gayet

akide: inanç
akide-i haşriye: haşir inancı.
âlî: yüce, yüksek.
ayat: Kur'ân ayetleri.
ayat-ı ekber: büyük ayetler.
bedihî: açık.
beyan: açıklama.
dehşet: korku.
delil: şahit.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
esasat: esaslar.
haşir: Allah'ın ölüleri dirilmesi.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı, sosyal hayatı.
hayat-ı insaniye: insan hayatı.
hayat: hayatla alakalı.
hususan: özellikle.
hüccet: delil.
hüccet-i külliye: bütün deliller.
icmal: özetleme.
ihtisar: kısaltma.
ikram: bağış, ihsan.
iman-ı haşrî: "öldükten sonra diriliş" inanmayla ilgili.
işaret: gösterme, bildirme.
izhar: açıklamak.
kemalât: üstün özellikler.
kuvve-i maneviye: moral, manevî güç.
makam: manevî mevkî.
mezkûr: adı geçen.
mikyas: ölçü.
mukaddime: ön söz, başlangıç.
mukavemet: dayanma.
nazik: narin, ince.
netice-i camia: kapsamlı sonuç.
nev-i beşer: insan soyu.
risale: kitapçık.
ruhî: ruhla ilgili.
saadet: mutluluk.
şahsiye-i insaniye: insan kişiliği.
tefsir: açıklama, izah.
teşkil: oluşturan.
üssülesas: esas temel.
vefat: ölüm.
zarurî: zorunlu, mecburî.

mukavemetsiz mizac-ı ruhlarında, o Cennet ile bir ümit bulup, mesrurâne yaşayabilirler.

Meselâ, Cennet fikriyle der: "Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennetin bir kuşu oldu, Cennette gezer, bizden daha güzel yaşar."[1] Yoksa, her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri, o zayıf bîçarelerin endişeli nazarlarına çarpması, mukavemetlerini ve kuvve-i maneviyelerini zırzüzeber ederek, gözleriyle beraber ruh, kalp, akıl gibi bütün letâifini dahi öyle ağlattıracak; ya mahvolup veya divane bir bedbaht hayvan olacaktı.

• *İkinci delil:* Nev-i insanın bir cihette nısfı olan ihtiyarlar, yalnız hayat-ı uhreviye ile, yakınlarında bulunan kabre karşı tahammül edebilirler. Ve çok alâkadar oldukları hayatlarının yakında sönmesine ve güzel dünyalarının kapanmasına mukabil, bir teselli bulabilirler. Ve çocuk hukmüne geçen senütteessür ruhlarında ve mızaçlarında, mevt ve zevalden çıkan elîm ve dehşetli me'yusiyete karşı, ancak hayat-ı bâkiye ümidiyle mukabele edebilirler. Yoksa, o şefkate lâyık muhteremler ve sükûnete ve istırahat-ı kalbiyeye çok muhtaç o endişeli babalar ve analar, öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-i kalbî hissedeceklerdi ki, bu dünya onlara zulmetli bir zindan ve hayat dahi kasavetli bir azap olurdu.

• *Üçüncü delil:* İnsanların hayat-ı içtimaiyesinin medan olan gençler, delikanlılar, şiddet-i galeyanda olan hissiyatlarını ve ifratkâr bulunan nefis ve hevalarını tecavüzattan ve zulümlerden ve tahribattan durduran ve

1 Suyûtî *Dürerü'l-Mensûr* 1:287, 288

alakadar: alâkalı, ilgili
azap: şiddetli acı
bedbaht: talihsiz.
biçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön, taraf
dağdağa-ı kalbî: kalp sıkıntısı
dehşet: korku
delîl: ispat edici şey, kanıt.
divane: akılsız, deli
elîm: acıklı, acı veren
endişe: kuşku
hayat-ı bâkiye: devamlı ve kalıcı hayat.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı
hayat-ı uhreviye: ahiret hayatı
heva: istek ve arzuları emre vermek.
hissetmek: algılamak
hissiyat: duygular
ifratkar: ilen giden, aşırılık yapan
ihtiyar: yaşlı
istırahat-ı kalbiye: kalp rahatlığı, iç huzuru
kasavet: gam, keder
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
letâif: güzellikler
mahvolmak: yok olup gitmek.
medar: dayanak noktası, sebep
mesrurâne: sevinçli
mevt: ölüm
me'yusiyet: umutsizlik.
mızaç: huy, tabiat.
mızac-ı ruh: ruhun durumu, yatılışı
muhterem: hürmete lâyık, saygı değer.
mukabele: karşılık verme
mukabil: karşılık
mukavemet: direnç, dayanıklılık.
nefis: insanı maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet.
nev-i insan: insan cinsi
nısf: yarım, yan
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme
senütteessür: çabuk üzülen
şiddet-i galeyan: şiddetli bir şekilde coşup taşma
sükûnet: rahat, huzur
tahammül: katlanma, dayanma
tahribat: yıkıp yok etme, bozmalar
tecavüzat: saldırılar
vaveylâ-i ruhî: ruhun feryadı
zeval: geçip gitme, ölme
zindan: dar yer, sıkıntılı yer
zırzüzeber: altüst
zulmet: karanlık
zulüm: cefa, işkence

hayat-ı içtimaiyenin hüsnücereyanını temin eden, yalnız Cehennem fikridir. Yoksa, Cehennem endişesi olmazsa, اَلْحُكْمُ لِلْغَالِبِ[1] kaidesiyle o sarhoş delikanlılar, hevesatlan peşinde bîçare zayıflara, âcizlere dünyayı Cehenneme çevireceklerdi. Ve yüksek insaniyeti, gayet süflî bir hayvaniyete döndureceklerdi.

• *Dördüncü delil:* Nev-i beşerin hayat-ı dünyeviyesinde en cemiyetli merkez ve en esaslı zemberek ve dünyevî saadet için bir Cennet, bir melce, bir tahassungâh ise, aile hayatıdır. Ve herkesin hanesi, küçük bir dünyasıdır. Ve o hane ve aile hayatının hayatı ve saadeti ise, samimî ve ciddî ve vefadarâne hurmet ve hakikî ve şefkatli ve fedakârâne merhamet ile olabilir. Ve bu hakikî hurmet ve samimî merhamet ise, ebedî bir arkadaşlık ve daimî bir refakat ve sermedî bir beraberlik ve hadsiz bir zamanda ve hudutsuz bir hayatta birbiriyle pederâne, ferzendâne, kardeşâne, arkadaşâne münasebetlerin bulunmak fikriyle, akidesiyle olabilir.

Meselâ, der: "Bu haremim, ebedî bir âlemde, ebedî bir hayatta daimî bir refika-ı hayatımdır. Şimdilik ihtiyar ve çirkin olmuş ise de, zararı yok. Çünkü, ebedî bir güzelliği var, gelecek. Ve böyle daimî arkadaşlığın hatırı için, her bir fedakârlığı ve merhameti yaparım" diyerek, o ihtiyare karısına, güzel bir huri gibi muhabbetle, şefkatle, merhametle mukabele edebilir. Yoksa kısacık, bir iki saat sürî bir refakatten sonra ebedî bir fırak ve müfarakata uğrayan arkadaşlık, elbette gayet sürî ve muvakkat ve esassız, hayvan gibi bir nikkat-ı cinsiye manasında ve

1 Galip olan hükmeder

âcız: güçsüz
akide: inanç.
alem: dünya
arkadaşâne: arkadaşçasına.
bîçare: çaresiz, zavallı.
ciddî: gerçek.
daimî: devamlı
dünyevî saadet: dünya mutluluğu
ebedî: sonsuz, sonsuza dek.
fedakârî: feda eden
fedakârane: fedakârca
ferzendâne: oğula yakışacak surette.
fırak: ayrılık.
hadsiz: sınırsız
hakikî: gerçek.
hane: ev
haremi: kadın eş
hatır: saygı
hayat: ömür, yaşayış
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayvaniyet: hayvanlık.
hevesat: heveslar, nefsin istek ve arzuları
hudutsuz: sınırsız.
huri: Cennet güzeli.
hürmet: saygı
hüsnücereyan: güzel hareket.
ihtiyar: yaşlı
ihtiyare: yaşlı ihtiyar kadın
insaniyet: insanlık
kaide: prensip, kural
kardeşane: kardeşçe
melce: sığınak.
merhamet: acımak, karşılıksız şefkat, karşılıksız sevgi
müfarakat: ayrılık.
muhabbet: sevgi
mukabele: karşılık verme.
münasebet: ilişki
muvakkat: geçici
nev-ı beşer: insanoğlu
pederâne: babaca
refakat: arkadaşlık
refika-ı hayat: hayat arkadaşı
nikkat-ı cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması
saadet: mutluluk.
samimî: içten, candan.
şefkat: acıyarak ve karşılıksız merhamet, muhabbet besleme
sermedî: devamlı, sürekli
süflî: aşağılık
sürî: gösteriş, şeklî
tahassungâh: sığınma yeri
temin: elde etme
vefadarâne: vefalı olarak.
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı

bir mecazî merhamet ve sun'î bir hürmet verebilir. Ve hayvanatta olduğu gibi, başka menfaatler ve sair galip hisler, o hürmet ve merhameti mağlûp edip, o dünya Cennetini Cehenneme çevirir.

İşte, iman-ı haşrînin yüzer neticesinden birisi, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye taallûk eder. Ve bu tek neticenin de yüzer cihetinden ve faydalarından mezkûr dört delile, sairleri kıyas edilse, anlaşılır ki, hakikat-i haşriyenin tahakkuku ve vukuu, insaniyetin ulvî hakikati ve küllî haceti derecesinde kat'îdir. Belki, insanın midesindeki ihtiyacın vücudu, taamların vücuduna delâlet ve şahadetinden daha zahirdir ve daha ziyade tahakkukunu bildirir. Ve eğer, bu hakikat-i haşriyenin neticeleri, insaniyetten çıksa, o çok ehemmiyetli ve yüksek ve hayattar olan insaniyet mahiyeti, murdar ve mikrop yuvası bir lâşe hükmüne sukut edeceğini ispat eder. Beşerin idare ve ahlâk ve içtimaiyatı ile çok alâkadar olan içtimaiyyun ve siyasiyyun ve ahlâkıyyunun kulaklan çınlasın. Gelsinler, bu boşluğu ne ile doldurabilirler? Ve bu derin yaralan ne ile tedavi edebilirler?

İKİNCİ NOKTA: Hakikat-ı haşriyenin hadsiz bürhanlarından, sair erkân-ı imaniyeden gelen şahadetlerin hulâsasından çıkan bir burhanı, gayet muhtasar bir surette beyan eder. Şöyle ki:

Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet eden bütün mu'cizelen ve bütün delâil-i nübüvveti ve hakkaniyetinin bütün bürhanlan, birden, hakikat-ı haşriyenin tahakkukuna şahadet ederek ispat

hulâsa: kısaca
hürmet: saygı
içtimaiyat: sosyal hayat
içtimaiyyun: sosyologlar
iman-ı haşrî: dirilmeye iman
insaniyet: insanlık.
ispat: kanıt.
kat'î: kesin
kıyas: karşılaştırma, oranlama
küllî: büyük, kapsamlı
lâşe: leş
mağlûp: yenilmiş
mahiyet: özellik, esas
mecazî: gerçek olmayan
merhamet: acımak, şefkat göstermek
mezkûr: adı geçen
mikrop: çıplak gözle görülmesi mümkün olmayan canlılar, bakteri
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstü şey
murdar: pis, kirli
risalet: peygamberlik.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık
sair: diğer
siyasiyyun: siyasîler
sukut: düşme, düşüş
sun'î: uydurma, sahte.
taallûk: ilgilendirme
taam: yiyecek, aş
tahakkuk: doğruluk, gerçekleşme, meydana gelme
tedavi: iyileştirme
ulvî: yüksek, yüce
vuku: meydana çıkma, olma
zahir: açık, belli
ziyade: çok.

ahlâk: huylar
ahlâkıyyun: ahlak bilimcileri
alâkadar: ilgili
beşer: insan.
beyan: açıklama
burhan: delil
cihet: yön
delâil-i nübüvveti: peygamberlik delilleri
delâlet: delil olma, gösterme
delil: dayayı, ispata yarayan şey
ehemmiyet: önem
erkân-ı imaniye: İmana ait esaslar
galip: üstün gelen
hacet: ihtiyaç.
hakikat-ı haşriye: haşir gerçeği
hakkaniyet: doğruluk
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanın sosyal hayatı
hayattar: canlı, yaşayan
his: duygu

ederler. Çünkü, bu zatın bütün hayatında, bütün davaları, vahdaniyetten sonra haşirde temerkuz ediyor. Hem, umum peygamberleri tasdik eden ve ettiren bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, aynı hakikate şahadet eder. Hem, وَبِرُسُلِهِ[1] kelimesinden gelen şahadeti bedahet derecesine çıkaran وَكُتُبِهِ[2] şahadeti de, aynı hakikate şahadet eder. Şöyle ki:

Başta Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hakkaniyetini ispat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ve hakikatleri, birden, hakikat-i haşriyenin tahakkukuna ve vukuuna şahadet edip, ispat ederler. Çünkü Kur'ân'ın, hemen üçten birisi haşirdir; ve ekser kısa surelerinin başlarında, gayet kuvvetli ayat-ı haşriyedir. Sarihan ve işareten binler ayatıyla aynı hakikati haber verir, ispat eder, gösterir. Meselâ,

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۝[3] يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۝[4] إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۝[5] إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۝[6] إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ۝[7] عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ۝[8] هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ[9]

gibi otuz kırk surelerin başlarında, bütün kat'iyetiyle, hakikat-i haşriyeyi kâinatın en ehemmiyetli ve vacip bir hakikati olduğunu göstermekle beraber, sair ayetler dahi o hakikatın çeşit çeşit delillerini beyan edip ıkna eder.

ayat: işaretler
ayat-ı haşriye: haşirle ilgili ayetler
bedahet: açıklık.
beyan: açıklamak.
dehşet: büyük korku hâlı.
delil: belge, tanık.
ekser: en çok.
hakikat: gerçek.
hakikat-ı haşriye: haşir gerçeği.
hakkaniyet: doğruluk.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, toplanma.
hüccet: delil.
ıkna: düşünceyi kabul ettirme.
ispat: kanıt.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
kat'iyet: kesinlik.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklerı büyük harika iş.
müthiş: dehşet verici, korkunç.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
sarihan: açıkça.
tahakkuk: meydana gelme.
tasdik: onaylama.
vacip: zorunlu.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vuku: meydana gelme.

1. Ve peygamberlerine iman ettim.
2. Ve kitaplarına iman ettim.
3. Güneş durulup toplandığında. (Tekvir Suresi, 1.)
4. Ey insanlar! Rabbinizden korkun. Kıyamet gününün zelzelesi muhakkak ki pek büyük bir şeydir. (Hac Suresi, 1.)
5. Ne zaman ki yer müthiş bir sarsıntıyla sarsılır. (Zilzal Suresi, 1.)
6. Gök yarıldığı zaman. (İnfitar Suresi, 1.)
7. Gök yarıldığında. (İnşikak Suresi, 1.)
8. Onlar birbirlerine neyi sorup duruyorlar? (Nebe Suresi, 1.)
9. Dehşeti her şeyi kaplayan kıyametin haberi sana geldi mi? (Gaşiye Suresi, 1.)

Acaba, bir tek ayetin bir tek işareti, gözümüz önünde, ulûm-u Islâmiyede müteaddit ilmî ve kevnî hakıkatleri meyve veren bir kıtabın binler böyle şahadetleriyle ve davaları ile güneş gibi zuhur eden iman-ı haşrî hakikatsiz olması, güneşin inkân, belkı kâınatın ademi gibi, hiçbir cihet-i ımkânı var mı? Ve yüz derece muhal ve batıl olmaz mı?

Acaba, bir sultanın bır tek işaretı yalan olmamak ıçin, bazen bir ordu hareket edip çarpıştığı hâlde, o pek cıddî ve ızzetli Sultanın bınler sözleri ve vaatlerı ve tehdıtlerıni yalan çıkarmak, hiçbir cıhette kabıl mıdır? Ve hakıkatsiz olmak, mümkün mudur?

Acaba, on uç asırda, fasılasız olarak, hadsız ruhlara, akıllara, kalplere, nefislere hak ve hakîkat dairesinde hükmeden, terbıye eden, idare eden bu manevî Sultan-ı Zîşan'ın bir tek işareti, böyle bir hakîkatı ispat etmeye kâfı iken, bınler tasrıhat ıle bu hakıkat-ı haşriyeyı gösterip ispat ettikten sonra, o hakikati tanımayan bir echel ahmak ıçın Cehennem azabı lâzım gelmez mi? Ve ayn-ı adalet olmaz mı?

Hem, birer zamana ve birer devre hükmeden bütün semavî suhuflar ve mukaddes kıtaplar dahı, bütün istıkbale ve umum zamanlara hükümran olan Kur'ân'ın tafsılâtla, izahatla, tekrar ıle beyan ve ıspat ettiği hakıkat-ı haşriyeyi asırlarına ve zamanlarına göre, o hakîkati kat'î kabul ıle beraber, tafsılâtsız ve perdeli ve muhtasar bir surette beyan, fakat kuvvetli bir tarzda iddia ve ispatlan, Kur'ân'ın davasını bınler ımza ıle tasdık ederler.

ahmak: kalın kafalı, aptal
asır: yüzyıl, zaman.
ayn-ı adalet: adaletin tâ kendisi
batıl: yalan, çürük.
beyan: açıklama
Cehennem: ceza mahallî
cihet-i imkan: mümkün olma yonu
echel: çok cahıl.
fasılasız: aralıksız
hadsiz: sayısız
hakıkat: gerçek.
hakikat-ı haşriye: haşır gerçeği
hukumran: hakım
Iddia: ısrarla savunma
Iman-ı haşrı: haşre inanma
Ispat: doğrulamak, doğruyu ortaya koyma, kanıt
Istıkbal: gelecek.
Izahat: açıklamalar
Izzet: şeref, yücelik.
kabıl: kabul edici
kâfi: yeten, yeterli
kat'ı: kesin
kevnî: varlık alemiyle ılgılı.
manevî: maddî olmayan
muhal: imkansız
muhtasar: kısa, özet.
mukaddes kitaplar: Tevrat, Zebur, İncil, Kur'ân
müteaddit: birçok.
şahadet: şahıt olma
semavı suhuf: bazı peygamberlere inen sahifeler halindeki küçük kitapçıklar
Sultan-ı Zişan: şanı yüce olan Sultan, Allah
tafsilat: ayrıntılar
tasdik: doğrulamak
tasrihat: izah etmeler
tehdit: gözdağı verme
terbiye: edeplendirme
ulum-u Islamiye: İslamî ilimler
umum: genel
vaat: söz verme
zuhur: meydana çıkma

Bu bahsin münasebetiyle, risale-i *Münacat*'ın ahirinde,[1] إِيمَانٌ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ rüknüne sair rükünlerin, hususan rusul ve kütübün şahadetini münacat suretinde zikredilen pek kuvvetli ve hulâsalı ve bütün evhamları ızale eden bir hüccet-i haşriye, aynen buraya giriyor. Şöyle ki: *Münacat*'ta demiş:

Ey Rabb-i Rahîm'im!

Resul-i Ekreminin talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ki, başta Kur'ân ve Resul-ı Ekremın olarak bütün mukaddes kitaplar ve peygamberler, bu dünyada ve her tarafta numunelen görülen celâllı ve cemallı isimlerinin tecellileri, daha parlak bir surette ebedülâbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde Rahîmâne cılveleri, numuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir tarzda dâr-ı saadette istimrarına ve bekasına ve bu kısa hayat-ı dünyeviyede onlan zevk ile gören ve muhabbet ile refakat eden müştaklann, ebedde dahı refakatlerıne ve beraber bulunmalarına icma ve ittifak ile şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem, yüzer mu'cizat-ı bâhirelerine ve ayat-ı katıalarına istınaden, başta Resul-ı Ekrem ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün nuranî ruhların sahipleri olan peygamberler ve bütun munevver kalplerın kutuplan olan velîler ve bütün keskin ve nurlu akıllanın madenleri olan sıddıkînler bütün suhuf-u semavıyede ve kütüb-u mukaddesede Senin çok tekrar ile ettiğin binler vaatlerine ve tehditlerine ıstınaden, hem Senın kudret ve rahmet ve ınayet ve

1 Ahiret gununc ıman etmek.

ayat-ı kâtıa: kesin deliller
beka: ebedilik, devamlılık.
celâl: haşmet, heybet, yücelik.
cemâl: güzellik, merhamet
dâr-ı saadet: saadet yeri, Cennet.
delâlet: işaret.
ebed: sonsuzluk, daimlik.
ebedülabad: sonsuzlann sonsuzu
evham: zanlar, kuşkular
fânî: ölümlü
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet-i haşriye: haşrın delili.
hulâsa: kısaca
icma: fikir birlığı
ihsanat: ihsanlar
inayet: yardım
istimrar: uzayıp gitme
istinaden: dayanarak.
ittifak: birleşme, birlik.
izale: yok etme, giderıme
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sureşinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kutüb-ü mukaddese: mukaddes kıtaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim)
kutup: kıtaplar.
kutup: önder, rehber
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler
muhabbet: sevgi
mukaddes: mubarek.
münacat: yalvarma, Allah'a yalvarış, dua, yakarış
münasebet: ilişki, bağlantı
münevver: nurlanmış
müşahede: gözle görme
müştak: arzulu, aşık.
numune: örnek, mısal
nuranî: nurlu
Rabb-i Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
rahmane: şefkatle, merhametle
rahmet: acıma, merhamet etme
refakat: arkadaşlık
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.)
risale-i Münacat: Münacat risalesi
rükün: inanç esasları
rusul: peygamberler

şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şaşaa: gösteriş
sıddıkın: samımıyetle Allah ve peygambere ıman etmiş olanlar
suhuf-u semavıye: sameyı sayfalar
talim: öğretme
tarz: biçim
tecelli: yansıma
tehdit: gözdağı verme
vaat: söz verme
velî: Allah dostu, evliya
zevk: tatma
zikir: anılma

hikmet ve celâl ve cemal gibi ahireti iktiza eden kudsî sıfatlarına, şe'nlerine ve Senin izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden, hem ahiretin izlerini ve tereşşuhatını bildiren hadsiz keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve ilmelyakîn ve aynelyakîn derecesinde bulunan itikatlanna ve imanlarına binaen, saadet-i ebediyeyi insanlara müjdeliyorlar. Ehl-i dalâlet için Cehennem ve ehl-i hidayet için Cennet bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar. Kuvvetli iman edip, şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahman-ı Rahîm! Ey Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm! Ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını, bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını yalancı çıkarmak, tekzip etmek, ve saltanat-ı rububiyetinin kat'î mukteziyatını tekzip edip yapmamak; ve Senin sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve itaat etmekle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının ahirete bakan hadsiz dualarını ve davalarını reddetmek, dinlememek; ve küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle, Senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-ı rububiyetini muteessir eden ehl-ı dalâleti ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında onları tasdik etmekten yüz binler derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden ve nihayetsiz bir çirkinlikten, Senin o nihayetsiz adaletini ve nihayetsiz cemalini ve hadsiz rahmetini, hadsiz derece takdis ediyoruz. Ve bütün kuvvetimizle iman ederiz ki,

ahiret: öteki dünya
âlî: yüce, yüksek, ulu
aynelyakîn: gözle görerek kesin bilgi edinme
azamet: büyüklük, yücelik.
celâl: haşmet, görkem, heybet.
cemal: güzellik.
dua: yalvarma.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, hak yoldan çıkanlar, azgın kimseler
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar
ehl-i küfür: kufur ehli.
hadsiz: sınırsız
haşir: öldükten sonra dirilmeye inanmak
haysiyet: şeref, onur, itibar
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
ibad: kullar
iktiza: gereklilik.
ilmelyakîn: kesin bilgiye dayanarak öğrenme
inkâr: reddetme, kabul etmeme
isyan: baş kaldırma
itaat: boyun eğme
itikat: kesin inanış, iman
itimat: güvenme
izzet: şeref, yücelik, üstünlük.
izzet-i celâl: haşmet ve görkemin izzeti, yüceliğin haysiyet ve şerefi
Kadîr-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah
Kahhar-ı Zülcelâl: kayıtsız, şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten, büyüklük sahibi Allah
kat'î: kesin, şüphesiz
keşfiyat: manevî âlemlerde bazı olayları ve hakikatleri görme.
kudsî: her türlü kusur ve noksandan uzak, temiz
küfür: inkâr
makbul: kabul edilmiş olan.
mukaddes: her türlü kusur ve eksiklikten uzak.
mukteziyat: gerekçeler
münezzeh: her türlü çirkinlik ve noksanlıktan arınmış, nezih, temiz
müşahede: gözle görme
muteessir: etkilenmiş.
Rahman-ı Rahîm: dünya ve ahirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah
rahmet: şefkat, merhamet etme
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, Cennet.
sadık: doğru sözlü
Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm: vaadinde sadık ve cömertlik sahibi olan Allah
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
saltanat-ı rububiyet: Allah'ın her şeyi kendi terbiyesi ve egemenliği altında bulundurması, Allah'ın kâinatı terbiye ve idare edicilik sıfatının saltanatı
şefkat-i rububiyet: her şeyi terbiye edip idare ve egemenliği altında bulunduran Allah'ın şefkatı
şe'n: durum, özellik, hâl.
sıfat: keyfiyet, nitelik.
sıfat: keyfiyetler, nitelikler
şuunat: işler
takdis: her türlü eksiklik ve çirkinlikten yüce olduğunu dile getirme, kutsama.
tasdik: doğrulama
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
tereşşuhat: sızıntılar
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'lık
vaat: söz verme

o yüz binler sadık elçilerin[1] ve o hadsiz doğru dellâl-ı saltanatın olan enbiya, asfiya, evliyalar, hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine âlem-i bekadaki ihsanatının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadetleri hak ve hakikattir; ve ışaretleri doğru ve mutabıktır; ve beşaretleri sadık ve vakıdır; ve onlar bütün hakıkatlerin mercii ve güneşi ve hamîsi olan Hak isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-ı ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, Senin emrinle, Senin ibadına hak dairesinde ders veriyorlar ve ayn-ı hakikat olarak talim ediyorlar.

Yâ Rab!

Bunların ders ve talimlerinin hakkı ve hürmeti için, bize ve Risale-i Nur Talebelerine iman-ı ekmel ve hüsnühatime ver. Ve bizleri onların şefaatlerine mazhar eyle. Âmin.

Hem, nasıl kı Kur'ân'ın, belkı bütün semavî kitapların hakkanıyetini ispat eden umum delîller ve hüccetler, ve Habibullahın, belkı bütün enbıyanın nübüvvetlerini ispat eden umum mu'cizeler ve bürhanlar, dolayısıyla, en büyük muddeaları olan ahıretin tahakkukuna delâlet ederler. Aynen öyle de, Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine şahadet eden ekser delîller ve hüccetler, dolayısıyla, rububıyetin ve ulûhiyetin en büyük medarı ve mazharı olan dâr-ı saadetin ve âlem-i bekanın vücuduna, açılmasına şahadet ederler. Çünkü, gelecek makamatta beyan ve ıspat edileceği gıbı, Zat-ı Vacıbu'l-Vücud'un hem

alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret.
amin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!"
asfiya: tuttuğu yol doğru olan kımseler.
aynelyakin: gözle görür derecede.
ayn-ı hakikat: gerçeğin ta kendisi.
beşaret: müjdeleme.
beyan: açıklama.
bürhan: delil.
cilve: yansıma, görüntü.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
define: kıymetli eşya.
delalet: işaret.
delil: yol gösteren.
dellâl-ı saltanat: saltanatın ilancısı.
ekser: daha çok.
enbiya: peygamberler.
evliya: erenler, veliler, ulular.
Habibullah: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed.
hak: doğru, hakkanıyet ve doğruluk.
hakıkat: gerçek.
hakikat-i ekber-i haşriye: haşrın en büyük gerçeği.
hakkalyakin: bizzat yaşayarak kesin bilgi edinme.
hakkanıyet: adalete uygunluk.
hamî: himaye eden.
harika: olağanüstü.
hüccet: delil.
hürmet: haysıyet ve şeref, saygı.
hüsnühatime: hayırlı ve iyi son.
ıbad: kullar.
ihsanat: nimetler.
ilmelyakin: kesin bilgiye dayanarak, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde öğrenme.
iman-ı ekmel: en mükemmel iman.
ispat: doğrulayan, doğruyu ortaya koyma, kanıtlama, doğrulama.
makamat: makamlar.
mazhar: kavuşma, nail olmuş, nail olma.
medar: dayanak noktası.
mercii: muracaat edilecek yer.
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklerı büyük harika ış.
müddea: iddia edilen şey.
mutabık: uygun.
nubuvvet: peygamberlik.
rahmet: acıma, merhamet etme.
rububiyet: rablık.
sadık: doğru.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şefaat: uhrevî yardım.
semavî kitaplar: Allah tarafından inen kitaplar.
şuaı: ışık.

1. Yüz yirmi dört bin enbiya olduğuna dair bkz. Hâkim, *Mustedrek* 2.652; İbnü Sa'd, *Tabakatu'l Kübra* 1.32; İbnü Hibban, *Sahih* 2.77; *Musned* 5.265-266; Taberanî, *Mu'cemu'l-Kebir* 8.217; Veliyyüddin Tebrizî, *Mişkatü'l-Mesabih* 3.122.

tahakkuk: gerçekleşme.
talim: öğretme ve öğrenme.
uhrevî: ahırete ait.
ulûhiyet: ilâhlık.
umum: bütün.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan Allah.
vahdet: birlik.
vaki: olmuş.
vücut: var olma, var oluş.
ya Rab: ey Rabbımız.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
zuhur: meydana çıkma.

mevcudiyeti, hem umum sıfatları, hem ekser isimleri, hem rububiyet, ulûhiyet, rahmet, inayet, hikmet, adalet gibi vasıfları, şe'nleri lüzum derecesinde ahireti iktıza ve vücup derecesinde bâkî bir âlemi istilzam ve zaruret derecesinde mükâfat ve mücazat için haşri ve neşri isterler.

• Evet, madem ezelî, ebedî bir Allah var, elbette saltanat-ı ulûhiyetinin sermedî bir medarı olan ahiret vardır. Ve madem, bu kâinatta ve zîhayatta gayet haşmetli ve hikmetli ve şefkatlı bir rububiyet-i mutlaka var ve görünüyor, elbette o rububiyetin haşmetini sukuttan ve hikmetini abesiyetten ve şefkatini gadirden kurtaran ebedî bir dâr-ı saadet bulunacak ve girilecek.

• Hem madem göz ile görünen bu hadsiz in'amlar, ihsanlar, lütuflar, keremler, inayetler, rahmetler, perde-i gayp arkasında bir Zat-ı Rahman-ı Rahîm'in bulunduğunu görmemiş akıllara, ölmemiş kalplere gösterir, elbette in'amı istihzadan ve ihsanı aldatmaktan ve inayeti adavetten ve rahmeti azaptan ve lütuf ve keremi ihanetten halâs eden ve ihsanı ihsan eden ve nimeti nimet eden bir âlem-i bâkîde, bir hayat-ı bâkiye var ve olacaktır.

• Hem madem bahar faslında, zeminin dar sahifesinde, hatasız yüz bin kitabı birbiri içinde yazan bir kalem-i Kudret, gözümüz önünde yorulmadan işliyor. Ve o kalem sahibi yüz bin defa ahit ve vadetmiş ki, "Bu dar yerde ve karışık ve birbiri içinde yazılan bahar kitabından daha kolay olarak, geniş bir yerde güzel ve lâyemut bir kitabı yazacağım ve size okutturacağım" diye, bütün

in'am: nimet verme, nimet.
inayet: yardım.
istihza: alay etme.
istilzam: gerektirme.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kalem-i Kudret: Allah'ın kudret kalemi.
kerem: cömertlik, ikram.
lâyemut: ölümsüz.
lütuf: iyilik, ikram, yardım.
madem: zaten.
medar: dayanak noktası, kaynak, sebep.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mücazat: ceza, karşılık.
mükafat: ödül.
neşir: ebedî âlemde mahşer yerinde her tarafa yayılma.
nimet: ihsan, bağış.
perde-i gayp: gizli perde.
rahmet: acıma, merhamet etmek.
rububiyet: rablık.
saltanat-ı uluhiyet: ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat.
şefkat: acımak ve merhamet etmek.
şe'n: mukaddes özellik.
sermedî: daimî, ölümsüz.
sıfat: hal, keyfiyet.
sukut: düşme, düşüş.
umum: bütün.
vaat: söz verme.
vasıf: özellik, nitelik.
vücup: varlığı gerekli olma.
zaruret: zorunluluk.
Zat-ı Rahman-ı Rahîm: yardım, ihsan ve merhamet sahibi olan zat, Allah.
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi.

adalet: hakkaniyet, âdillik.
adavet: düşmanlık.
ahiret: öbür dünya.
ahit: söz verme.
âlem: dünya.
âlem-i bâkî: sonsuz olan ahiret âlemi.
azap: acı.
bâkî: ebedî, daimî.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
ebedî: sonu olmayan.
ekser: en çok.
ezelî: başlangıçsız.
fasıl: mevsim.
gadir: fenalık.
gayet: çok.
hadsiz: sınırsız.
halâs: kurtarma.
haşir: olduktan sonra dirilme.
haşmet: heybet, büyüklük.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen, sonsuz hayat.
hikmet: bir gayeye yönelik olması, manalı ve faydalı olması, hikmetli bir gaye ve maksada yönelik.
ihanet: kötülük.
ihsan: iyilik.
İktıza: gerektirme.

fermanlarda o kitaptan bahsediyor. Elbette ve her hâlde o kitabın aslı yazılmış ve haşir ve neşir ile haşiyeleri de yazılacak. Ve umumun defter-i a'malleri onda kaydedilecek.

• Hem madem bu arz, kesret-i mahlûkat cihetiyle ve mütemadiyen değişen yüz binler çeşit çeşit enva-ı zevilhayat ve zevilervahın meskenı, menşei, fabrikası, meşhen, mahşen olması haysıyetiyle, bu kâinatın kalbi, merkezi, hulâsası, neticesi, sebeb-i hilkati olarak, gayet büyük öyle bir ehemmiyeti var ki, küçüklüğü ile beraber koca semavata karşı denk tutulmuş. Semavî fermanlarda daıma, [1] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ deniliyor.

• Ve madem, bu mahiyetteki arzın her tarafına hükmeden ve ekser mahlûkatına tasarruf eden ve ekser zîhayat mevcudatını teshir edip kendi etrafına toplattıran ve ekser masnuatını kendi hevesatının hendesesıyle ve ihtıyacatının düsturlanyla öyle güzelce tanzim ve teşhir ve tezyin ve çok antika nevilerini liste gibi birer yerlerde öyle toplayıp süslettirir ki, değil yalnız ins ve cin nazarlarını, belkı semavat ehlinin ve kâinatın nazar-ı dikkatlerini ve takdirlerini ve Kâinatın Sahibinin nazar-ı istıhsanını celp etmekle, gayet buyuk bir ehemmiyet ve kıymet alan ve bu haysiyetle, bu kâinatın hikmet-i hilkati ve büyuk netıcesi ve kıymetlı meyvesi ve arzın halıfesi olduğunu fenleriyle, sanatlanyla gösteren ve dünya cihetinde Sânı-i Âlemın mu'cızelı sanatlarını gayet güzelce teşhır ve tanzim ettiği için, isyan ve küfrüyle beraber dünyada bırakılan ve azabı tehır edilen ve bu hızmetı ıçın ımhal

antika: tarihi eser
arz: yer, dünya
azap: ceza
celp: çekme
cihet: yon
cin: gozle gorulmez latif cısımler den ibaret bır yaratık.
defter-i a'mal: ışlerin, fıllerin amellerin defterı
denk: eşıt.
dustur: prensip, esas
ehemmiyet: onem
ekser: en çok
enva-ı zevilhayat: canlı turlerı.
ferman: buyruk.
halife: vekıl, insan
haşir: bır araya gelme
haşiye: derkenar, dipnot
haysiyet: şeref, onur, itıbar
hendese: plan, cızgı
hevesat: arzular
hikmet-i hilkat: yaratılış hıkmetı
hukmeden: hâkimiyet kuran
hulâsa: oz, esas, temel kısmı
ihtıyacat: ihtıyaçlar
ımhal: erteleme.
ins: insan
ısyan: emre karşı gelip ayaklanma
kainat: evren, yaratılmışlar
kesret-i mahlûkat: yaratılmışların çokluğu
kufur: inanmama, nankorluk.
mahiyet: esas
mahlûkat: yaratılmışlar
mahşer: toplanılacak yer
masnuat: sanat eserı varlıklar
menşe: esas, kok.
meşher: sergi, gosterme yerı
mesken: oturulacak yer
mevcudat: varlıklar
mu'cize: Allah tarafından verılıp yalnız peygamberlerın gosterebileceklerı buyuk harika ış
mütemadiyen: sureklı olarak.
muvaffakıyet: başarılı olma
nazar: bakış
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakış.
nazar-ı istıhsan: beğenen bakış
neşir: yayma, serpme
nevi: çeşıt, tur
Sanı-ı Âlem: dunyayı sanatla yaratan Allah
sebeb-i hilkat: yaratılış sebebi
semavat: gokler
semavî: Allah tarafından olan ılahi
takdir: kıymet verme
tanzim: duzenleme, tertıplememe
tasarruf eden: dılediği gıbı kullanan ve yoneten
tehir: geoktırme
teshir: cezp etme, kendıne baglama
teşhir: sergileme
tezyin: susleme
umum: butun
zevilervah: ruh sahıpleri canlılar
zihayat: hayat sahıbı, canlı

1 Gokler ve yerin Rabbi [Allah'tır]. (Ra'd Suresi, 16; İsra Suresi, 102; Kehf Suresi, 14.)

edilip muvaffakıyet gören nev-i benîâdem var. Ve madem bu mahiyetteki nev-i benîâdem, mızaç ve hilkat itibanyla gayet zayıf ve âciz ve gayet acz ve fakrıyla beraber, hadsiz ihtiyacatı ve teellümatı olduğu hâlde, bütün bütün kuvvetinin ve ihtiyannın fevkinde olarak, koca küre-i arzı o nev-i insana lüzumu bulunan her nevi madenlere mahzen ve her nevı taamlara ambar ve nev-i insanın hoşuna gıdecek her çeşit mallara bir dukkân suretine getiren, gayet kuvvetli ve hikmetli ve şefkatli bır Mutasarnf var kı, böyle nev-i insana bakıyor, besliyor, istediğini veriyor.

• Ve madem, bu hakikatteki bır Rab, hem insanı sever, hem kendini insana sevdinr, hem bâkîdır, hem bâkî âlemlen var, hem adaletle her işı gorur ve hıkmetle her şeyi yapıyor; hem bu kısa hayat-ı dünyeviyede ve bu kısacık omr-ü beşerde ve bu muvakkat ve fânî zemınde, o Hâkim-i Ezelî'nin haşmet-i saltanatı ve sermediyet-i hâkimiyeti yerleşemiyor; ve nev-i insanda vuku bulan ve kâinatın intizamına ve adalet ve muvazenelerine ve hüsnücemalıne munafı ve muhalıf çok büyük zulümlen ve isyanlan ve velinimetine ve onu şefkatle besleyene karşı ıhanetleri, ınkârlan, kufürlen bu dünyada cezasız kalıp, gaddar, zalim, rahat ile hayatını ve bîçare mazlum, meşakkatler içinde ömürlerini geçinrler; ve umum kâinatta eserleri görünen şu adalet-i mutlakanın mahıyeti ıse, dinlmemek suretiyle, o gaddar zalımlerın ve me'yus mazlumlanrı vefat içindeki müsavatlarına bütün bütün zıttır, kaldırmaz, müsaade etmez.

ıhanet. haksızlık etme.
ıhtiyacat. ıhtiyaçlar
ıhtıyar: seçme tercih
ınkâr reddetme
ıntizam: düzen
ısyan baş kaldırma
kaınat. yaratılmış olan şeylerin tamamı
kufur nimeti ınkâr etme
küre-i arzı dünya yer küre
mahıyet. asıl esas hakıkat, özellik, nıtelık.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer
mazlum: zulme uğramış
meşakkat sıkıntı
me'yus umıtsız
mızaç. huy tabıat.
muhalıf: uymayan karşıt
munafi: aykırı zıt
müsaade ızın vermek.
müsavat: denklik, eşıtlik.
mutasarnf tasarruf sahıbı olan tasarruf eden
muvakkat: geçıcı
muvazene: denge
nev-ı benîâdem insan cinsi insanoğlu
nev-i insan insan çeşıdi, insan cınsi insanoğlu
ömr-ü beşer insan omru, insan hayatı
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme
şefkatli. acıyarak ve esırgeyerek seven
sermedıyet-i hakımıyet. Allah ın butun kaınatta hukmedip ıdare etmesinın devamlılığı.
taam yemek, aş
teellumat: elemler
velınımet. nimeti veren
vuku meydana gelme
zalım: zulmeden
zıt. ters karşıt
zulüm haksızlık.

âcız. güçsuz
acz: güçsuzluk.
adalet-i mutlaka sınırsız tam yennde adalet.
alem: dünya cihan
ambar: zahıre ve kuru gıdaların koymaya yarayan buyuk depo
bakî ebedî daımı.
fakr: fakırlık.
fanı: olumlu.
gaddar: acımasız
hadsız: sınırsız
haşmet-i saltanat: saltanatın heybetı.
hayat: yaşayış.
hayat-ı dünyeviye dunyaya aıt olan hayat.
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelik olarak, manalı faydalı ve tam yerlı yerinde olması
hılkat. yaratılıs
hüsnücemal: yuz güzellıgi.

• Ve madem, nasıl kı Kâinatın Sahibi, kâinattan zemini ve zeminden nev-i insanı intihap edip, gayet büyük bir makam, bir ehemmiyet vermiş, öyle de, nev-i insandan dahi makasıd-ı rububiyetine tevafuk eden ve kendilerini iman ve teslim ile Ona sevdiren hakikî insanlar olan enbıya ve evliya ve asfiyayı intihap edıp kendine dost ve muhatap ederek, onları mu'cizeler ve tevfikler ile ikram ve düşmanlarını semavî tokatlar ile tazip ediyor. Ve bu kıymetli, sevimli dostlarından dahi, onların imamı ve mefhari olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı intihap ederek, ehemmiyetli küre-i arzın yarısını ve ehemmiyetli nev-ı insanın beşten birisini uzun asırlarda onun nuruyla tenvir ediyor. Âdeta, bu kâinat onun için yaratılmış gibi, bütün gayeleri onun ile ve onun dini ile ve Kur'ân'ı ile tezahür ediyor. Ve o pek çok kıymettar ve milyonlar sene yaşayacak kadar hadsiz hizmetlerinin ücretlerini, hadsiz bir zamanda almaya müstahak ve lâyık iken, gayet meşakkatler ve mücahedeler içinde altmış üç sene gibi kısacık bir ömür verilmiş. Acaba hiçbir cihetle hiçbir imkânı, hiçbir ihtimali, hıçbır kabılıyetı var mı ki, o zat, bütün emsali ve dostlarıyla beraber dirilmesin ve şimdi de ruhen diri ve hayy olmasın, idam-ı ebedî ile mahvolsunlar? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Evet, bütün kâinat ve hakıkat-ı âlem, dırılmesıni dava eder ve hayatını Sahib-i Kâinattan talep ediyor.

• Ve madem, Yedıncı Şua olan Ayetü'l-Kubra'da, her bıri bir dağ kuvvetinde, otuz üç adet icma-ı azîm ispat etmişler kı: Bu kâınat, bır elden çıkmış ve bır tek zatın

asfiya: takva sahibi büyük zatlar
Ayetü'l-Kubra: Risale-i Nur'da Yedıncı Şua adlı eser.
cihet: yön, taraf.
dava: fikir, iddia, ülkü
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
enbiya: peygamberler
evliya: kerâmet sahibi, veliler
hadsiz: sınırsız
hakikat-i âlem: dünyanın gerçeği, aslı.
hakiki: gerçek.
hâşâ: asla, kat'iyen
hayy: dirı
icma-ı azım: çok büyük delıllerden meydana gelen büyük görüş
idam-ı ebedi: sonsuza kadar yok olma
ihtimal: bır şeyın olabılmesı
ikram: bağış, ihsan
imkan: olabılırlik
intihap: seçme, seçmek.
ispat: doğruyu ortaya koyma.
kabiliyet: yetenek
kâinat: varlıklar
kella: hıç bır zaman
kıymettar: kıymetli, değerli
küre-i arz: dünya, yer kürе
mahv: yok olma
makasıd-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlık alemini idare ve egemenliği altında tutmasındakı maksatlar ve gayeler
mefhar: övünme sebebi
meşakkat: sıkıntı
mücahede: mücadele, çaba, gayret.
mu'cize: Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklerı büyük hanka ış
muhatap: kendisine söz söylenilen kımse
müstahak: hak etmiş
nev-i insan: insan çeşıdı, ınsan cınsı
ruhen: ruh olarak
Sahib-i Kâinat: kaınatın sahıbi olan Allah
semavi: gökle ilgili
talep: isteme, arzu
tazip: azap verme.
tenvir: nurlandırma
teslim: kendini Allah'ın emrıne bırakma.
tevafuk: uygun gelme, uygunluk
tevfik: yardım.
tezahür: ortaya çıkma
zat: Allah, kişi, şahıs, fert.
zemin: yer, yeryüzü

mülküdür; ve kemalât-ı İlâhiyenin medan olan vahdetini ve ehadiyetini bedahetle göstermişler; ve vahdet ve ehadiyet ile, bütün kâinat, o Zat-ı Vahid'in emirber neferleri ve musahhar memurları hükmüne geçiyor; ve ahiretin gelmesiyle, kemalâtı sukuttan ve adalet-i mutlakası müstehziyâne gadr-i mutlaktan ve hikmet-i ammesi sefahatkârâne abesiyetten ve rahmet-i vâsıası lâhiyâne tazipten ve ızzet-i kudreti zelilâne aczden kurtulurlar, takaddus ederler.

Elbette ve elbette ve her hâlde, ıman-ı billâhın yüzer nüktesinden bu sekiz "mademlerdeki hakikatlerin muktezasıyla, kıyamet kopacak, haşır ve neşir olacak, dâr-ı mücazat ve mükâfat açılacak. Tâ ki, arzın mezkûr ehemmiyeti ve merkeziyeti ve insanın ehemmiyeti ve kıymeti tahakkuk edebilsin; ve Arz ve insanın Hâlık'ı ve Rabbi olan Mutasarrıf-ı Hakîm'in mezkûr adaleti, hikmeti, rahmeti, saltanatı takarrür edebilsin; ve o bâkî Rabbin mezkûr hakikî dostları ve müştakları, idam-ı ebedîden kurtulsun; ve o dostların en büyüğü ve en kıymettan, bütün kâinatı memnun ve minnettar eden kudsî hizmetlerinin mükâfatını görsün, ve Sultan-ı Sermedî'nin kemalâtı naks ve kusurdan ve kudreti aczden ve hikmeti sefahatten ve adaleti zulümden tenezzüh ve takaddüs ve teberri etsin.

Elhâsıl, madem Allah var, elbette ahiret vardır.

Hem nasıl ki, mezkûr üç erkân-ı imaniye, onları ispat eden bütün delilleriyle haşre şahadet ve delâlet ederler;

abesiyet: faydasız ve boş olma
acz: güçsüzlük.
adalet: her hak sahibine hak kınının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
adalet-i mutlaka: tam adalet.
arz: yer, dünya
bâkî: sürekli ve kalıcı olan
bedahet: açıklık.
dâr-ı mücazat: ceza yeri.
delâlet: delil olma, gösterme
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
ehemmiyet: önemli olma
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
gadr-i mutlak: tam zulüm ve merhametsizlik.
hakikî: gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
haşir: Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması, kıyamet.
haşir ve neşir: öldükten sonra ahirette tekrar dirilterek Allah'ın huzurunda toplanma ve tekrar dağılıp yayılma
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması, İlâhî gaye
hikmet-i amme: her şeyi kuşatan hikmet.
idam-ı ebedî: ebedî yok olma
ıman-ı billah: Allah'a inanma
ispat: doğruyu ortaya koyma
ızzet-i kudret: kuvvet ve kudret.
kemalât: olgunluklar, mükemmellikler, üstünlükler
kemalât-ı İlâhiye: İlâhî güzellik ve mükemmellikler
kıyamet: dünyanın sonu
kıymet: değer
kudret: güç, kuvvet
kudsî: mukaddes.
kusur: eksiklik, noksan
lâhiyane: eğlenircesine
madem: böyle ise, hele
medar: dayanak noktası
merkeziyet: bütün işlerin bir yerden idare edilir olması
mezkûr: adı geçen.
minnettar: minnet duyan.
mükafat: ödül.
mukteza: gereken sebepler
mülk: mal
musahhar: boyun eğen, emre uyan
müştak: âşık, arzulu
müstehziyane: alay ederek.
Mutasarrıf-ı Hakîm: her şeyin idare ve tanzimi elinde olan, her şeyi hikmetle tasarruf eden Allah
naks: eksiklik
nefer: rütbesiz asker, er
nükte: ince ve derin mana.
Rab: sahip, her şeyi yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
rahmet-i vâsıa: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
saltanat: egemenlik
sefahat: yasak ve zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefahatkârane: eğlenceye düşkün bir şekilde
sukut: düşüş, aşağı inme
Sultan-ı Sermedî: hükümdarlığının sonu olmayan sultan, Allah
tahakkuk: gerçekleşme
takaddus: kutsal olma, yüce ve temiz olma, çok temiz olma
takarrur: karar bulma, sağlamca yerleşme
tazip: eziyet etme
teberri: uzaklaşma, uzak olma
tenezzüh: kusur ve noksanlardan temiz olma
vahdet: birlik
Zat-ı Vahit: bir olan Allah
zelilâne: horca, alçakça
zulüm: haksızlık.

öyle de, [1] وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى olan iki rukn-ü imanî dahı, haşrı ıstılzam edıp, kuvvetlı bır surette âlem-i bekaya şahadet ve delâlet ederler. Şöyle kı:

Melâıkenın vücudunu ve vazıfe-i ubudıyetlerını ıspat eden bütün delıller ve hadsız muşahedeler, mükâlemeler, dolayısıyla, âlem-ı ervahın ve âlem-i gaybın ve âlem-i bekanın ve âlem-i ahıretın ve ılende cın ve ıns ıle şenlendırılecek olan dâr-ı saadetın, Cennet ve Cehennemın vücutlarına delâlet ederler. Çünkü, melekler bu âlemlerı ızn-i Ilâhî ıle görebılırler ve gırerler. Ve Hazret-i Cebraıl gıbı, ınsanlar ıle görüşen umum melâıke-i mukarrebîn, mezkûr âlemlerın vücutlarını ve onlar, onlarda gezdıklerını müttefıkan haber verıyorlar. Görmedığımız Amerıka kıt'asının vücudunu, ondan gelenlerın ıhbarıyla, bedıhî bıldığımız gıbı, yuz tevatur kuvvetınde bulunan melâıke ıhbaratıyla, âlem-i bekanın ve dâr-ı ahıretın ve Cennet ve Cehennemın vücutlarına o kat'ıyette ıman etmek gerektır. Ve öyle de ıman ederız.

Hem Yırmı Altıncı Söz olan Rısale-ı Kaderde, ıman-ı bılkader rüknünü ıspat eden bütün delıller, dolayısıyla, haşre ve neşr-i suhufa ve mızan-ı ekberdekı muvazene-i a'male delâlet ederler. Çünkü, her şeyın mukadderatını gözümuz onunde nızam ve mızan levhalannda kaydetmek ve her zîhayatın sergüzeşt-i hayatıyelerını kuvve-i hafızalarında ve çekırdeklerınde ve saır elvah-ı mısalıyede yazmak ve her zîruhun, hususan ınsanlann, defter-i a'mallerını elvah-ı mahfuzada tespıt etmek, geçırmek,

alem: dunya, cıhan
âlem-i ahıret: ahıret âlemı
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret.
alem-ı ervah: ruhlar âlemi
alem-ı gayp: gorunmeyen, fakat varlığı kesın olan ve mahıyetı Allah tarafından bılınen başka dunyalar
bedîhî: aşıkar
cin: gozle gorulmeyen lâtıf varlıklardan ıbaret olan varlıklar
dâr-ı ahıret: ahıret yurdu
dâr-ı saadet: mutluluk yerı, Cennet
defter-ı a'mal: amel defterı.
delalet: delıl olma, gosterme
delîl: doğru yolu gosteren
elvah-ı mahfuza: korunmuş levhalar
elvah-ı mısalıye: omek tablolar
hadsız: sınırsız
haşr: Allah'ın olulen dırılıp mahşere çıkarması, kıyamet dırılme
hayır: ıyılık ve guzellık
Hazret-i Cebraıl: vahıy getırmek le gorevlı olan melek.
hususan: ozellıkle
Ihbar: haber verme.
ihbarat: haberler
Iman-ı bilkader: kadere ınanma
Insı: ınsan.
ıspat: doğruyu ortaya koyma kanıt.
ıstılzam: gerekli gorme, luzumlu gorme
Izn-i Ilâhî: Allah ın ızni.
kader: Cenab-ı hakkın takdır ve tayın ermesı
kat'ıyet: kesınlık.
kuvve-i hafıza: hafıza gucu
levha: yazı veya resım, tablo
melâıke: melekler
melâıke-i mukarrebın: buyuk meleklerden Allah'a yakın olanlar
mezkur: adı geçen
mızan: olçu
mızan-ı ekber: mahşer gunu amellenn olçuleceğı buyuk olçu
mukadderat: alın yazısı
mükaleme: konuşma
müşahede: bır şeyı gozle gorme.
müttefıkan: el bırlıgıyle, hep beraber
muvazene-i a'mal: amellenn tartılıp hesaplanması.
neşr-i suhuf: amel defterlennın meydana çıkması
nızam: duzen
rısale-i Kader: Kader Rısalesı
rükn-ü ımanî: ıman esaslarından ımanı şartlan
rükun: şart.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
saır: dıger
şer: kotulük ve fenalık
sergüzeşt-i hayatıye: hayat hıkayesı
tespıt: belırleme
tevatür: doğru haber.
vazıfe-i ubudıyet: kulluk vazıfesı
vücut: var olma, var oluş, varlık.
zîhayat: hayat sahıbı.
zîruh: ruh sahıbı

1. Meleklere ve kadere, hayır ve şerrin Allah tan geldiğine ıman etmek.

elbette öyle muhit bir kader ve hakîmâne bir takdir ve müdakkikane bir kayıt ve hafîzâne bir kitabet, ancak mahkeme-i kübrada, umumî bir muhakeme neticesinde, daimî bir mükâfat ve mücazat için olabilir. Yoksa, o ihatalı ve inceden ince olan kayıt ve muhafaza, bütün bütün manasız, faydasız kalır, hikmete ve hakîkate münafi olur.

Hem, haşr gelmezse, kader kalemiyle yazılan bu kitab-ı kâinatın bütün muhakkak manaları bozulur ki, hıçbır cıhet-i ımkânı olamaz. Ve o ıhtımal, bu kâinatın vücudunu inkâr gibi bir muhal, belki bir hezeyan olur.

Elhâsıl: İmanın beş rüknü, bütün delilleriyle, haşır ve neşrin vukuuna ve vücuduna ve dâr-ı ahıretin vücuduna ve açılmasına delâlet edip, isterler ve şahadet edip, talep ederler.

İşte, hakıkat-i haşriyenin, azametine tam muvafık böyle azametlı ve sarsılmaz direkleri ve bürhanlan bulunduğu içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın hemen hemen üçten birisi haşir ve ahıreti teşkıl edıyor, ve onu, bütun hakaıkına temel taşı ve üssülesas yapıyor, ve her şeyi onun ustüne bına ediyor.

[Mukaddime nihayet buldu]

ahıret: obür dunya
azamet: buyukluk, yucelik.
burhan: delıl.
cıhet-ı ımkan: mumkun olma yonu
dâr-ı ahıret: ahıret yurdu
delalet: delıl olma
delıl: şahıt, belge, tanık, kanıt.
elhasıl: sonuç olarak
hafîzâne: koruyarak.
hakaık: gerçekler
hakîkat: gerçek.
hakıkat-ı haşriye: yenıden dırılme gerçeği
hakimane: hikmetle
haşir ve neşir: toplamak ve dırıltmek, yaymak.
haşır: ahırette tekrar dırılme toplanma
hezeyan: saçmalama.
hıkmet: ilahî gaye
ihata: kuşatma.
ihtimal: olabılırlık.
inkar: inanmama.
kader: ilahı hukum, takdır
kaınat: varlıklar.
kıtabet: yazı yazma
kıtab-ı kâinat: kâinat kıtabı
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıkla malanyla akılları benzenni yap maktan acız bırakan Kur'an-ı Kerîm
mahkeme-ı kübra: buyuk mahkeme.
mücazat: ceza
muhafaza: koruma.
muhakeme: değerlendırme
muhakkak: gerçek
muhal: ımkânsız
muhıt: kuşatan
mukaddıme: başlangıç, gınş
mukafat: odul
munafi: aykın
muvafık: uygun
nıhayet: son
rukun: temel esaslar, şart.
şahadet: şahıtlik, tanıklık.
takdır: değer bıçme
talep: isteme, arzu
umumî: genel
ussulesas: sağlam temel
vucut: var olma
vuku: meydana gelme

* Bu risale, 1935-36 yıllarında, Eskişehir Hapsinde iken Türkçe olarak telif edilmiştir

Zeylin İkinci Parçası

Baştaki ayetin mu'cizâne işaret ettikleri dokuz tabaka berahin-i haşriyeye dair Dokuz Makamdan Birinci Makam:

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۝ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۝ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ۝ [1]

olan fıkradaki ferman-ı haşre dair buradaki gösterdiği bürhan-ı bâhiri ve hüccet-i katıası beyan ve izah edilecek, inşaallah. (HAŞİYE)

Onuncu Lem'anın Beşinci Nüktesinin Dördüncü Remzi

Hayatın yirmi sekizinci hassasında beyan edilmiştir ki: Hayat, imanın altı erkânına bakıp, ispat ediyor; onların tahakkukuna işaretler ediyor.

HAŞİYE: O makam daha yazılmamış, ve hayat meselesi haşre münasebeti için buraya girmiş. Fakat hayatın ahirinde kader rükninine işareti, pek ince ve derindir.

---

berahin-i haşriye: haşre ait deliller
beyan: açıklama.
bürhan-ı bâhir: büyük ve geniş delil.
erkan: esaslar.
ferman-ı haşr: ölülerin kıyamette dirilmesi emri.
hamd: Allah'ın yüceliğini övme.
haşir: toplanma.
haşiye: dipnot.
hassa: özellik.
hayat: dirilik, canlılık.
hüccet-i katıa: kesin delil.
iman: inanç.
inşaallah: Allah isterse.
işaret: gösterme.
ispat: delil.
izah: açıklama.
mahsus: özel.
makam: durak.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
münasebet: uygunluk.

1. Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah'ı tesbih edin. • Göklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine erişince de Allah'ı tesbih edip namaz kılın. • Ölüden dinyı dinden çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O dirilti. Siz de kabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız. (Rûm Sûresi, 17-19.)

rükun: şart.
sena: övüş, medih.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tut.
zeyil: ek, ilâve.

Evet, madem bu kâinatın en mühim neticesi ve mayesi ve hikmet-i hilkatı hayattır, elbette o hakikat-i âliye, bu fânî, kısacık, noksan, elemli hayat-ı dünyeviyeye münhasır değildir. Belki, hayatın yirmi dokuz hassasıyla mahiyetinin azameti anlaşılan şecere-i hayatın gayesi, neticesi ve o şecerenin azametine lâyık meyvesi, hayat-ı ebediyedir ve hayat-ı uhreviyedir; ve taşıyla ve ağacıyla, toprağıyla hayattar olan dâr-ı saadetteki hayattır. Yoksa, bu hadsiz cihazat-ı mühimme ile teçhiz edilen hayat şeceresi, zîşuur hakkında, hususan insan hakkında, meyvesiz, faydasız, hakikatsiz olmak lâzım gelecek. Ve sermayece cihazatça serçe kuşundan meselâ yirmi derece ziyade ve bu kâinatın ve zîhayatın en mühim, yüksek ve ehemmiyetli mahlûku olan insan, serçe kuşundan, saadet-i hayat cihetinde yirmi derece aşağı düşüp, en bedbaht, en zelil bir bîçare olacak.

Hem, en kıymettar bir nimet olan akıl dahi, geçmiş zamanın hüzünlerini ve gelecek zamanın korkularını düşünmekle kalb-i insanı mütemadiyen incitip bir lezzete dokuz elemleri karıştırdığından, en musibetli bir belâ olur. Bu ise yüz derece batıldır. Demek bu hayat-ı dünyeviye, ahirete iman rüknunu kat'î ispat ediyor ve her baharda haşrin üç yüz binden ziyade numunelerini gözümüze gösteriyor.

Acaba senin cisminde ve senin bahçende ve senin vatanında senin hayatına lâzım ve münasip bütün levazımatı ve cihazatı hikmet ve inayet ve rahmetle ihzar eden ve vaktinde yetiştiren, hatta senin midenin beka ve

hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat.
hayat-ı uhreviye: ahiret hayatı.
hayattar: canlı.
hikmet: İlâhî gaye.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti.
hususan: özellikle.
hüzün: tasa, üzüntü.
ihzar: hazırlama.
inayet: yardım.
ispat: kanıt.
kainat: varlıklar.
kalb-i insan: insanın kalbi.
kat'î: kesin.
kıymettar: değerli.
lâyık: yakışır.
lâzım: gerekli.
levazımat: İhtiyaç maddeleri.
lezzet: tat.
mahiyet: sonuç.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
mühim: önemli.
münasip: uygun.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
musibet: sıkıntı.
mütemadiyen: devamlı.
netice: sonuç.
nimet: bağış.
numune: örnek.
rahmet: acıma, merhamet etme.
rükün: şart.
saadet-i hayat: hayatın mutluluğu.
şecere: ağaç.
şecere-i hayat: hayat ağacı.
sermayece: sahip olduğu mal, mülk bakımından.
teçhiz: donatma.
zelil: aşağılanmış.
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu.
ziyade: çok.

ahiret: öbür dünya.
azamet: büyüklük.
batıl: boş.
bedbaht: talihsiz.
beka: ebedîlik.
belâ: sıkıntı.
beyan: açıklama.
bîçare: zavallı.
cihazat: cihazlar.
cihazat-ı mühimme: önemli cihazlar.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri.
ehemmiyet: pek önemli olma.
elem: acı, üzüntü.
fânî: ölümlü.
gaye: maksat.
hadsiz: sınırsız.
hakikat-ı âliye: yüce, ulu gerçek.
haşir: dirilme.
hassa: özellik.
hayat şeceresi: hayat ağacı.
hayat: yaşam.

yaşamak arzusuyla ettiği hususî ve cüz'î olan rızık duasını bilen ve işiten ve hadsiz leziz taamlarla o duanın kabulünü gösteren ve mideyi memnun eden bir Mutasarrıf-ı Kadîr, hiç mümkün midir ki, seni bilmesin ve görmesin? Ve nev-i insanın en büyük gayesi olan hayat-ı ebediyeye lâzım esbabı ihzar etmesin? Ve nev-i insanın en büyük ve en ehemmiyetli, en lâyık ve umumî olan beka duasını, hayat-ı uhreviyenin inşasıyla ve Cennetin icadıyla kabul etmesin? Ve kâinatın en mühim mahlûku, belki zeminin sultanı ve neticesi olan nev-ı insanın Arş ve ferşı çınlatan umumî ve gayet kuvvetli duasını işitmeyip, küçük bir mide kadar ehemmiyet vermesin, memnun etmesin, kemal-i hikmetini ve nihayet rahmetini inkâr ettirsin? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ!

Hem hiç kabil midir ki, hayatın en cüz'îsinin pek gizli sesini işitsin, derdini dinlesin, derman versin ve nazını çeksin ve kemal-i itina ve ihtimam ile beslesin ve ona dikkatle hizmet ettirsin ve büyük mahlûkatını ona hizmetkâr yapsın, ve sonra en büyük ve kıymettar ve bâkî ve nazdar bir hayatın gök sedası gibi yüksek sesini işitmesin? Ve onun çok ehemmiyetli beka duasını ve nazını ve niyazını nazara almasın? Âdeta bir nefenn kemal-ı itina ile teçhiz ve idaresini yapsın ve mutî ve muhteşem orduya hiç bakmasın? Ve zerreyi görsün, güneşi görmesin? Sivrisineğin sesini işitsin, gök gürültüsünü işitmesin? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ!

Hem hiçbir cihetle akıl kabul eder mi ki, hadsiz rahmetli, muhabbetli ve nihayet derecede şefkatli ve Kendi

arş: gök tabakası.
bâkî: ebedî, daimî.
beka: ebedîlik.
cüz'î: az, pek az.
derman: çare.
dua: Allah'a yalvarma, yalvarış.
ehemmiyet: pek önemli olma.
esbap: sebepler.
ferş: yeryüzü.
hadsiz: sınırsız.
hâşâ: asla, kat'iyen.
hayat: yaşayış.
hayat-ı ebediye: âhiret hayatı.
hayat-ı uhreviye: âhiret hayatı.
hizmetkar: hizmetçi.
hususî: özel.
icat: vücuda getirme.
ihtimam: dikkatle.
ihzar: hazırlama.
İnkar: inanmama.
İnşa: yapma.
kabil: kabul edici.
kemal-ı hikmet: hikmetin mükemmelliği.
kemal-i itina: son derece dikkat.
kıymettar: değerli.
lâyık: yakışan.
lâzım: gerekli.
leziz: lezzetli.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: yaratıklar.
muhabbet: sevgi.
muhim: önemli.
muhteşem: ihtişamlı.
Mutasarrıf-ı kadîr: her şeyi sevk ve idare eden Allah.
mutî: boyun eğen.
naz: cilve.
nazar: bakış.
nazdar: nazlı.
nefer: rütbesiz asker, er.
nev-i İnsan: insan çeşidi.
nihayet: son.
niyaz: dua.
rahmet: acıma, merhamet etme.
rızık: yiyecek.
seda: ses.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
taam: yemek, aş.
teçhizat: donanım.
umumî: genel.
zemin: yer.
zerre: en küçük parça.

sanatını çok sever ve Kendini sevdirir ve Kendini sevenlen ziyade seven bir Zat-ı Kadîr-i Hakîm, en ziyade Kendini seven ve sevimli ve sevilen ve Sâniini fıtraten perestiş eden hayatı ve hayatın zatı ve cevheri olan ruhu mevt-i ebedî ile idam edip Kendinden o sevgili muhibbini ve habibini ebedî bir surette küstürsün, darıltsın, dehşetli rencide ederek sırr-ı rahmetini ve nur-u muhabbetini inkâr etsın ve ettirsin? Hâşâ, yüz bın defa hâşâ ve kellâ! Bu kâinatı cilvesiyle süslendiren bir cemal-i mutlak ve umum mahlûkatı sevindiren bir rahmet-i mutlaka, boyle hadsız bir çırkinlikten ve kubh-u mutlaktan ve böyle bır zulm-ü mutlaktan, bir merhametsızlıkten, elbette nihayetsiz derece münezzehtir ve mukaddestir.

Netice: Madem dünyada hayat var, elbette insanlardan hayatın sırnnı anlayanlar ve hayatını sunistimal etmeyenler, dâr-ı bekada ve Cennet-i bâkıyede hayat-ı bâkiyeye mazhar olacaklardır. Amenna!

Ve hem, nasıl ki yeryuzunde bulunan parlak şeylerin güneşin akisleriyle parlamalan ve denizlerin yüzlerinde kabarcıklan zıyanın lem'alanyla parlayıp sonmeleri, arkalarından gelen kabarcıklar gidenler gibi yine hayalî güneşçiklere âyınelık etmelen bılbedahe göstenyor kı, o lem'alar, yüksek bir tek güneşin cilve-i in'ikâsıdırlar ve güneşın vucudunu muhtelif dillerle yâd edıyorlar ve ışık parmaklarıyla ona işaret ediyorlar. Aynen öyle de, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un Muhyî ısmının cılve-ı azamı ıle berrin yüzünde ve bahrin içindeki zîhayatlann kudret-i İlâhiye ıle parlayıp, arkalarından gelenlere yer vermek ıçın

akıs: yankı
amenna: inandık.
âyine: ayna.
bahır: deniz
ber: yer
bilbedahe: apaçık şekilde
cemal-ı mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
Cennet-ı bakiye: sonsuz Cennet.
cevher: asıl, temel, oz
cılve-ı azam: en buyuk tecelli
cilve-i in'ikâs: yansımadan ileri gelen goruntü
dâr-ı beka: sonsuz dünya, ahıret.
dehşet: korkunç.
ebedî: sonu olmayan
fıtraten: yaratılıştan
habıp: sevgili
hadsız: sınırsız.
haşa: asla.
hayalî: hayalle ılgılı
hayat: yaşama, dırılık.
hayat-ı bakıye: bitmeyen sonsuz hayat.
inkâr: inanmama.
kâinat: varlıklar
kellâ: hıç bır zaman
kubh-u mutlak: mutlak çırkınlık
kudret-ı İlahıye: Allah ın guç ve kudreti
lem'a: parıltı
mahlûkat: yararlınışlar
mazhar: nail olma
merhametsız: acımasızlık, şefkatsizlik
mevt-i ebedî: sonsuz olüm
muhip: seven
muhtelif: türlü türlü.
Muhyi: hayat veren Allah.
mukaddes: ayıp ve noksanlardan kurulmuş.
münezzeh: kusursuz ve temız
netice: sonuç
nur-u muhabbet: sevgi nuru
perestiş: kulluk, ıbadet, tapınma
rahmet-ı mutlaka: Allah ın mutlak rahmeti
rencide: incitmek.
Sâni: sanatlı yaratan, yaratıcı. Allah
sır: gizem, gizli gerçek
sırr-ı rahmet: şefkat etmenin sırrı
sunistimal: kotuye kullanma
yâd: anma
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dırılığı her an için olup goklen ve yerlen her an için tutan, her şeye her hususta ıktıdarı yeten zat. Allah
Zat-ı Kadır-ı Hakîm: her şeyi hikmetlı yaratan ve her şeye gücü yeten Allah.
zîhayat: hayat sahıbı
zıya: ışık
ziyade: çok.
zulm-ü mutlak: sonsuz ve sınırsız zulum

"Yâ Hayy!" deyip perde-i gaypta gizlenmeleri, bir hayat-ı sermediye sahibi olan Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına ve vücub-u vücuduna şahadetler, işaretler ettikleri gibi, umum mevcudatın tanzimünde eseri görünen ilm-i İlâhîye şahadet eden bütün deliller ve kâinatta tasarruf eden kudreti ispat eden bütün bürhanlar ve tanzim ve idare-i kâinatta hükümferma olan irade ve meşieti ispat eden bütün hüccetler ve kelâm-ı Rabbanî ve vahy-ı İlâhînin medan olan risaletleri ispat eden bütün alâmetler, mu'cizeler ve hakeza yedi sıfat-ı İlâhiyeye şahadet eden bütün delâil, bilittifak Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına delâlet, şahadet, işaret ediyorlar. Çünkü, nasıl bir şeyde görmek varsa, hayatı da vardır; işitmek varsa, hayatın alâmetidir, söylemek varsa, hayatın vücuduna işaret eder; ihtiyar, irade varsa, hayatı gösterir. Aynen öyle de, bu kâinatta âsârıyla vücutlan muhakkak ve bedihî olan kudret-i mutlaka ve irade-i şamile ve ilm-i muhit gibi sıfatlar, bütün delâilleriyle, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un hayatına ve vücub-u vücuduna şahadet ederler ve bütün kâinatı bir gölgesiyle ışıklandıran ve bir cilvesiyle bütün dâr-ı ahireti zerratıyla beraber hayatlandıran hayat-ı sermediyesine şahadet ederler.

Hem hayat, "melâikeye iman" rüknüne dahi bakar, remzen ispat eder. Çünkü, madem kâinatta en muhim netice hayattır ve en ziyade intişar eden ve kıymettarlığı için nüshalan teksir edilen ve zemin mısafirhanesini gelip geçen kafilelerle şenlendiren zîhayatlardır; ve madem kure-i arz bu kadar zîhayatın envaıyla dolmuş ve

alâmet: belirti, iz
âsâr: eserler
bedihî: apaçık.
burhan: delil.
cive: panto
dar-ı ahiret: ahiret yurdu
delâil: deliller
delalet: delil
delil: kanıt, belge
envâ: türler
hakeza: böylece.
hayat: canlı hayattar, canlılık
hayat-ı sermediye: devamlı, sürekli hayat.
hüccet: delil
hükümferma: hakimiyetle idare eden
idare-i kâinat: evrenin idaresi
ihtiyar: tercih, irade
ilm-i İlâhiye: Allaha ait ilim
ilm-i muhit: her şeyi kuşatıcı ilim
iman: inanmak.
intişar: yayılma
irade: dileme, isteme
irade-i şamile: her şeyi kuşatan irade
ispat: kanıt.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
kâinat: tüm varlıklar.
kelâm-ı Rabbani: Rabbani kelâm
kıymettar: kıymetli
kudret: güç
kudret-i mutlaka: sınırsız güç, kuvvet ve iktidar
küre-i arz: yeryüzü
medar: dayanak noktası.
melek: nurani varlık
meşiet: irade, istek, yürütme
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, kâinat
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklen büyük harika iş
muhakkak: kesin, şüphesiz.
mühim: önemli.
netice: sonuç.
nüsha: yazılmış şey
perde-i gayp: gizli perde
remzen: işareten
risalet: elçilik
rükün: temel esas, şart
şahadet: şahitlik, tanıklık, şahit olma
sıfat-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları.
tanzim: düzenleme
tasarruf: faaliyet.
teksir: çoğaltma, arttırma
vahy-i İlâhî: İlâhi vahiy
vücub-u vücut: varlığının gerekli oluşu ve var olmak için bir nedene ihtiyacı olmama.
vücut: var olma, var olmak.
ya Hayy: ey gerçek hayat sahibi olan Allah
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: her an dın olup her canlıya hayat veren ve her şeyi ayakta tutan Zat, Allah. varlığı, diriliği her an için olup gökten ve yerleri her an için tutan, her şeye her hususta iktidar yeten zat, Allah.
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler
zîhayat: hayat sahibi canlı.
ziyade: fazla

mütemadiyen zîhayat envalanını tecdit ve teksir etmek hikmetiyle, her vakit dolar boşanır ve en hasıs ve çürümüş maddelerinde dahi kesretle zîhayatlar halk edilerek bir mahşer-i huveynat oluyor, ve madem hayatın süzülmüş en safî hulâsası olan şuur ve akıl ve en lâtif ve sabit cevheri olan ruh, bu küre-i arzda gayet kesretli bir surette halk olunuyorlar, âdeta küre-i arz, hayat ve akıl ve şuur ve ervah ile ihya olup öyle şenlendirilmiş. Elbette küre-i arzdan daha lâtif, daha nuranî, daha büyük, daha ehemmiyetli olan ecram-ı semaviye, ölü, camit, hayatsız, şuursuz kalması imkân haricindedir.

Demek, gökleri, güneşleri, yıldızları şenlendirecek ve hayattar vaziyetini verecek ve netice-i hilkat-ı semavatı gösterecek ve hitabat-ı Subhaniyeye mazhar olacak olan zîşuur, zîhayat ve semavata münasıp sekeneler, her hâlde sırr-ı hayatla bulunuyorlar ki, onlar da melâikelerdir.

Hem hayatın sırr-ı mahiyeti "peygamberlere iman" ruknune bakıp remzen ıspat eder. Evet, madem kâinat hayat için yaratılmış ve hayat dahi Hayy-ı Kayyum-u Ezelî'nin bir cilve-i azamıdır, bir nakş-ı ekmelidir, bir sanat-ı ecmelidir. Madem Hayat-ı Sermediye, resullerin gönderilmesiyle ve kitapların indirilmesiyle kendini gösterir. Evet, eğer kitaplar ve peygamberler olmazsa, o Hayat-ı Ezeliye bilinmez. Nasıl ki bir adamın söylemesiyle diri ve hayattar olduğu anlaşılır; öyle de, bu kâinatın perdesi altında olan âlem-ı gaybın arkasında söyleyen, konuşan, emir ve nehyedip hitap eden bir Zatın kelimatını, hitabatını gösterecek, peygamberler ve nazıl olan

âdeta: sanki
akıl: insanda bulunan düşünce, anlama hassası; us
âlem-ı gayb: görünmeyen âlem.
camit: katı madde; cansız
cevheri: öz.
cilve-i azam: en büyük tecelli
ecram-ı semaviye: gök cisimleri
emir ve nehyetmek: yapılacak ve yapılmayacakları istemek; söylemek
enva: türler; nevler
ervah: ruhlar
halk: yaratma
hariç: dışında
hasis: değersiz.
hayat: dirilik, canlılık
Hayat-ı Ezeliye: başlangıcı olmayan ezeli hayat.
Hayat-ı Sermediye: sürekli devamlı hayat.
hayattar: dirilik, canlılık.
Hayy-ı Kayyum-ı Ezeli: her şeye her hususta gücü yeten ezeli hayat sahibi; Allah
hikmet: İlâhi gaye
hitabat: konuşmalar
hitabat-ı Sübhaniye: her türlü kusur ve noksanlıktan uzak olan Allah'ın kendine özel konuşmaları
hitap etmek: konuşmak
hulâsa: öz; esas
ihya: dirilterme
imkân: mümkün olma
ıspat: kanıt.
kâinat: bütün varlıklar
kelimat: sözler
kesret: çokluk
küre-i arz: dünya; yer küre.
latif: yumuşak, hoş.
mahşer-ı huveynat: mikroskobik hayvanlar topluluğu
mazhar: kavuşma
melâike: melekler
münasıp: uygun
mütemadiyen: sürekli olarak.
nakş-ı ekmel: en mükemmel nakış
nazıl olmak: inmek.
netice-i hilkat-ı semavat: Göklerin yaratılışının neticesi
nuranî: nurlu
remzen: işareten
resul: peygamber
rükün: temel esaslar; şart.
sabit: hareketsiz
safî: katıksız
sanat-ı ecmel: En güzel sanat.
sekene: sakinler; oturanlar
semavat: gökler
sırr-ı hayat: hayatın sırrı.
sırr-ı mahiyet: mahiyetin iç yüzün sırrı
şuur: kavrama gücü.
şuursuz: hayatsız
tecdit: yenileme
teksir: çoğaltma
zîhayat: hayat sahibi
zîşuur: şuur sahibi

kitaplardır. Elbette kâinattaki hayat, kat'î bir surette Hayy-ı Ezeli'nin vücub-u vücuduna kat'î şahadet ettiği gibi, o Hayat-ı Ezeliyenin şuaatı, celevatı, münasebatı olan "irsal-i rüsul" ve "inzal-i kütüp" rükünlerine bakar, remzen ispat eder. Ve bilhassa risalet-i Muhammediye (a.s.m.) ve vahy-i Kur'ânî hayatın ruhu ve aklı hükmünde olduğundan, bu hayatın vücudu gibi hakkaniyetlen kat'îdir denilebilir.

Evet, nasıl ki hayat bu kâinattan süzülmüş bir hulâsadır ve şuur ve his dahı, hayattan suzülmüş, hayatın bir hulâsasıdır; ve akıl dahi, şuurdan ve hısten süzülmüş, şuurun bir hulâsasıdır ve ruh dahı, hayatın halis ve safî bir cevheri ve sabit ve müstakil zatıdır. Öyle de, maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (a.s.m.) dahi, hayattan ve ruh-u kâinattan süzülmüş hulâsatülhulâsadır ve risalet-i Muhammedıye (a.s.m.) dahi, kâınatın his ve şuur ve aklından süzülmüş en safî hulâsasıdır. Belkı maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (a.s.m.) dahi, âsârının şahadetiyle, hayat-ı kâinatın hayatıdır. Ve risalet-i Muhammediye (a.s.m.), şuur-u kâinatın şuurudur ve nurudur. Ve vahy-i Kur'ân dahı, hayattar hakalkının şahadetiyle, hayat-ı kâınatın ruhudur ve şuur-u kâinatın aklıdır.

Evet, evet, evet! Eğer kâınattan rısalet-i Muhammediyenin (a.s.m.) nuru çıksa, gıtse, kâinat vefat edecek. Eğer Kur'ân gıtse,[1] kâınat dıvane olacak ve kure-i arz kafasını, aklını kaybedecek, belkı şuursuz kalmış olan başını bır seyyareye çarpacak, bır kıyametı koparacak.

1. Sevgili Peygamberimiz (a.s.m.) kıyamete yaklaştıgında Kur'ân ın yeryuzünden çekilip alınacağını ifade buyurmuşlardır. (*Ibni Mâce*, Fiten, 26; İbni Hıbban, *Sahih*, 15.267; Hakım, Mustedrek, 4.520, 587.)

asar: eserler
bilhassa: özellikle.
celevat: cilveler
cevher: oz.
dıvane: delî.
hakalk: gerçekler
halis: katıksız
hayat: dırılık, canlılık.
Hayat-ı Ezeliye: başlangıcı olmayan sonsuz hayat.
hayat-ı kâinat: kâınatın hayatı
hayat-ı Muhammediye: Peygamberımız Hazret-i Muhammed'ın hayatı
hayattar: canlı yaşayan.
Hayy-ı Ezeli: ezelî hayat sahıbı Allah
hıs: duygu
hulâsa: kısaca, sozün kısası, ozü, esası
hulâsatülhulâsa: ozunun ozu
ınzal-ı kütüp: kıtapların ındınlıması
İrsal-i rüsul: peygamberler gönderme
İspat: kanıt.
kâınat: bütun varlıklar, tüm varlıklar
kat'î: kesin, şuphesiz.
kıyamet: kâınatın yok oluşu.
kure-i arz: dunya, yer kure
maddî: cısmanî, maddeye aıt
manevî: maddı olmayan
münasebat: ılışkıler, uygunluklar
müstakil: başlı başına, bağımsız
remzen: ışaretle
risalet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'ın peygamberlıgi
ruh: mahıyetı ancak Allah tarafından bılınen manevı varlık.
ruh-u kâinat: evrenın ruhu
rükün: şartlar
sabit: yerınde duran
safî: katıksız, katışıksız
şahadet: şahıtlık, tanıklık
seyyare: gezegen
şuaat: panıtlıler
şuur: anlayış, ıdrak, bılınç.
şuursuz: bilinçsiz
şuur-u kâinat: evrenın bılıncı, kâinatın bılıncı
vahy-i Kur'ân: Kur'an ın vahıy yoluyla gelen kudsı emırlerı
vücub-u vücut: varlıgın zorunlu oluşu, var olmak ıçın bır nedene ıhtıyacın olmaması

Hem hayat, "iman-ı bilkader" rüknüne bakıyor, remzen ispat eder. Çünkü madem hayat âlem-i şahadetin ziyasıdır ve istilâ ediyor; ve vücudun neticesi ve gayesidir, ve Hâlık-ı Kâinatın en cami âyinesidir, ve faaliyet-i Rabbaniyenin en mükemmel enmuzeci ve fihristesidir, temsilde hata olmasın, bir nevi programı hükmündedir. Elbette âlem-i gayp, yani mazi, müstakbel, yani geçmiş ve gelecek mahlûkatın hayat-ı maneviyelen hükmünde olan intizam ve nizam ve malûmiyet ve meşhudiyet ve taayyün ve evamir-i tekviniyeyi imtisale müheyya bir vaziyette bulunmalarını sırr-ı hayat iktiza ediyor.

Nasıl ki, bir ağacın çekirdek-i aslîsi ve kökü ve müntehasında ve meyvelerindeki çekirdekleri dahi, aynen ağaç gibi bir nevi hayata mazhardırlar, belki ağacın kavanin-i hayatiyesinden daha ince kavanin-i hayatı taşıyorlar.

Hem nasıl ki, bu hazır bahardan evvel geçmiş güzün bıraktığı tohumlar ve kökler, bu bahar gittikten sonra, gelecek baharlarda bırakacağı çekirdekler, kökler, bu bahar gibi cilve-i hayatı taşıyorlar ve kavanin-i hayatiyeye tâbidirler. Aynen öyle de, şecere-i kâinatın bütün dal ve budaklarıyla her birinin bir mazisi ve müstakbeli var, geçmiş ve gelecek tavırlardan ve vaziyetlerinden müteşekkil bir silsilesi bulunur; her nev'i ve her cüz'ünün ilm-i Ilâhiyede muhtelif tavırlar ile müteaddit vücutları bir silsile-i vücud-u ilmî teşkil eder, ve vücud-u haricî gibi, o vücud-u ilmî dahi hayat-ı umumiyenin manevî bir cilvesine mazhardır ki, mukadderat-ı hayatiye o manidar ve canlı elvah-ı kaderiyeden alınır.

hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı umumiye: genel hayat.
iktiza: gerekme, gerektirme.
ilm-i ilâhiye: Allah'a ait ilim.
iman-ı bilkader: kadere iman.
imtisal: uyma.
intizam: düzgün olma.
İspat: kanıt.
istila: kaplama.
kavanin-i hayat: hayat prensipleri.
mahlûkat: yaratılmışlar.
malûmiyet: bilinme.
manevî: maddî olmayan.
manidar: anlamlı.
mazhar: sahip.
mazi: geçmiş zaman, geçmiş.
meşhudiyet: gözle görüş.
müheyya: hazır.
muhtelif: çeşit çeşit.
mukadderat-ı hayatiye: kader kalemiyle yazılmış hayatın programı.
mükemmel: noksansız, tam.
münteha: uç, son nota.
müstakbel: gelecek zaman, gelecek.
müteaddit: türlü türlü.
müteşekkil: oluşmuş.
nev: cins, tür, çeşit.
nevi: çeşit.
nizam: düzen.
remzen: işaretle.
rükün: şart, temel esaslar.
şecere-i kâinat: kainat ağacı.
silsile: birbirini takip etme.
silsile-i vücud-u ilmî: bilgiden ibaret varlık silsilesi.
sırr-ı hayat: hayatın sırrı.
taayyun: meydana çıkma, belirlenme.
tabi: uyan, itaat eden.
tavır: hâl, durum.
temsil: benzetme.
teşkil: meydana getirme.
vücud-u haricî: ortaya çıkan, görünen varlık.
vücud-u ilmî: bilgi olarak var olan.
ziya: ışık.

âlem-i gayp: görünmeyen alem.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz alem.
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz.
cilve: yansıma.
cilve-i hayat: hayat görüntüsü, yansıması.
cüz: kısım.
elvah-ı kaderiye: kader çizgilerini (yazılarını) içeren levhalar.
enmuzeç: örnek, model.
evamir-i tekviniye: yaratılışla ilgili işler.
faaliyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın faaliyeti.
fihrist: içindekiler.
Hâlık-ı Kainat: kâinatın yaratıcısı, Allah.
hata: kusur, eksiklik.
hayat: dinlik, canlılık.

Evet, âlem-i gaybın bir nevi olan âlem-i ervah, ayn-ı hayat ve madde-i hayat ve hayatın cevherleri ve zatları olan ervah ile dolu olması, elbette mazi ve müstakbel denilen âlem-i gaybın bir diğer nev'i de ve ikinci kısmı dahi, cılve-i hayata mazhariyeti ister ve istilzam eder.

Hem bir şeyin vücud-u ilmîsindeki intizam-ı ekmel ve manıdar vaziyetleri ve canlı meyveleri, tavırları, bir nevi hayat-ı maneviyeye mazhariyetini gösterir.

Evet, Hayat-ı Ezeliye güneşinin ziyası olan bu gibi cılve-i hayat, elbette yalnız bu âlem-i şahadete ve bu zaman-ı hâzıra ve bu vücud-u haricîye munhasır olamaz; belki, her bir âlem, kabiliyetine göre, o ziyanın cilvesine mazhardır ve kâinat bütün âlemleriyle o cılve ile hayattar ve ziyadardır. Yoksa, nazar-ı dalâletin gördüğü gibi, muvakkat ve zahirî bir hayat altında, her bir âlem, büyük ve müthiş birer cenaze ve karanlıklı birer virane âlem olacaktır.

İşte, "kadere ve kazaya iman" rüknünün dahi geniş bir veçhi de, sırr-ı hayatla anlaşılıyor ve sabit oluyor. Yani, nasıl ki âlem-i şahadet ve mevcut hazır eşya, intizamlarıyla ve neticeleriyle hayattarlıkları görünüyor; öyle de, âlem-i gayptan sayıları geçmiş ve gelecek mahlûkatın dahi, manen hayattar bir vücud-u manevîleri ve ruhlu birer sübut-u ilmîleri vardır ki, Levh-i Kaza ve Kader vasıtasıyla o manevî hayatın eseri, mukadderat namıyla görünür, tezahür eder.

* * *

âlem: dünya, cihan
âlem-i ervah: ruhlar âlemi
alem-i gayb: bilinmeyen âlem, görünmeyen alem
alem-i şahadet: gözle görülen alem
ayn-ı hayat: hayat tâ kendisi.
cenaze: ölü cesedi
cevher: esas, öz.
cılve: tecelli, yansıma
cılve-i hayat: hayat cilveleri, güzellikleri
ervah: ruhlar
eser: iz, alâmet.
hayat: dirilik, canlılık.
hayat-ı ezeliye: sonsuz hayat.
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayattar: canlı, yaşayan
hazır: huzurda bulunan
İman: inanç.
intizam: düzgünlük, düzen
intizam-ı ekmel: çok mükemmel düzen
istilzam: gerektirme
kabiliyet: yetenek.
kader: İlâhî bilgi
kâinat: bütün varlıklar.
kaza: hükmün yerine gelmesi
Levh-i Kaza ve Kader: olmuş ve olacak yazılı olduğu levhalar
madde-i hayat: hayat maddesi
mahlûkat: yaratılmışlar
manen: mana itibarıyla
manevî: maddî olmayan
manıdar: anlamlı
mazhar: sahip
mazhariyet: sahip olma
mazi: geçmiş zaman
mevcut: var olan
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ileride meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
müstakbel: gelecek zaman
müthiş: korkunç, dehşet verici
muvakkat: geçici
nam: ad, isim
nazar-ı dalâlet: kufrî bakış
netice: sonuç
nev: çeşit.
ruh: varlığı sadece Allah tarafından bilinen manevî varlık.
rükün: şartlar
sabit: hareket etmeyen
sırr-ı hayat: hayatın sırrı.
sübut-u ilmî: ilmî olarak gerçekleşme
tezahür: ortaya çıkma, görünme
vasıta: araç.
veçh: yönü, cihetü.
virane: harabe, yıkıntı.
vücud-u harici: hârici vücut.
vücud-u ilmî: ilmî varlık.
vücud-u manevî: manevî varlık.
zahiri: görünen
zaman-ı hâzıra: şimdiki zaman
zat: kişi, kimse
ziya: ışık.
ziyadar: ışıklı

Zeylin Üçüncü Parçası

* Bu risale, 1936 da, Eskişehir Hapsinde iken Turkçe olarak telif edilmiştir

Haşir münasebetiyle bir sual:

Kur'ân'da mükerreren[1] إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً , hem,[2] وَمَآ أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ fermanları gösteriyor ki, haşr-i azam, bir anda zamansız vücuda geliyor. Dar akıl ise, bu hadsiz derece harika ve emsalsiz olan meseleyi iz'an ile kabul etmesine medar olacak meşhut bir misal ister.

Elcevap. Haşirde, ruhların cesetlere gelmesi var, hem cesetlerin ihyası var, hem cesetlerin inşası var.

"Üç Mesele"dir.

BİRİNCİ MESELE

Ruhların cesetlerine gelmesine misal ise, gayet muntazam bir ordunun efradı istırahat için her tarafa dağılmış iken, yüksek sedalı bir boru sesiyle toplanmalarıdır.

Evet, İsrafil'in borusu olan Sur'u,[3] ordunun borazanından geri olmadığı gibi, ebedler tarafında ve zerreler âleminde iken ezel canibinden gelen[4] أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ hitabını işiten ve[5] قَالُوا بَلَىٰ ile cevap veren ervahlar, elbette ordunun neferatından binler derece daha musahhar ve muntazam ve mutîdirler.

borazan: kalın sesli boru
camip: taraf
ceset: ölü vücut.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
efrat: fertler
emsalsiz: eşsiz, benzersiz.
ervah: ruhlar
ezel: başlangıcı olmayan sonsuzluk.
hadsiz: sınırsız.
harika: hayranlık hissi uyandıran
haşir: öldükten sonra dirilme
haşr-ı azam: büyük dirliş.
hitap: birine söz söyleme
ihya: dirilterme, hayat verme
inşa: yapma, bina etme
istırahat: dinlenme, rahatlama
iz'an: şüphesiz, kesin şekilde inanma.
medar: sebep, vesile
mesele: konu
meşhut: gözle görülen
misal: örnek, numune
mükerrer: tekrar
münasebet: uygunluk, alaka, yakınlık
muntazam: düzenli
musahhar: boyun eğen
mutî: itaat eden
neferat: neferler
ruh: mahiyeti Allah tarafından bilinen manevi varlık.
seda: ses.
sual: soru
Sur: Hz. İsrafil'in kıyamet günü üfleyeceği boru.
vücut: varlık
zerre: maddenin en küçük parçası
zeyil: ek, ilâve

1. [Kıyametin kopması] yalnız tek bir sesledir... (Yâsin Suresi, 53.)
2. Kıyametin gerçekleşmesi ise, ancak göz açıp kapayıncaya kadardır. (Nahl Suresi, 77.)
3. Bkz. En'âm Suresi, 73; Kehf Suresi, 99; Tâhâ Suresi, 102; Mu'minûn Suresi, 101; Neml Suresi, 87; Yâsin Suresi, 49, 51, 53; Saffât Suresi, 19; Sâd Suresi, 15; Zümer Suresi, 68; Kâf Suresi, 20, 42; Hâkkâ Suresi, 13; Nebe' Suresi, 19; Nâziât Suresi, 6-7, 13.
4. Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (A'râf Suresi, 172.)
5. Evet, Rabbimizsin. (A'râf Suresi, 172.)

Hem, değil yalnız ruhlar, belki bütün zerreler dahi bir ordu-yu Sübhanî ve emirber neferleri olduğunu, kat'î bürhanlarla Otuzuncu Söz ispat etmiş.

İKİNCİ MESELE ***cesetlerin ihyasına misal ise:***

Çok büyük bir şehirde, şenlik bir gecede, bir tek merkezden, yüz bin elektrik lâmbaları, âdeta zamansız, bir anda canlanmaları ve ışıklanmaları gibi, bütün kure-i arz yüzünde dahi, bir tek merkezden yüz milyon lâmbalara nur vermek mümkündür. Madem, Cenab-ı Hakkın, elektrik gibi bir mahlûku ve bir misafirhanesinde bir hizmetkâr ve bir mumdan, Hâlık'ından aldığı terbiye ve intizam dersiyle bu keyfiyete mazhar oluyor. Elbette, elektrik gibi binler nuranî hizmetkârlarının temsil ettikleri hikmet-i İlâhiyenin muntazam kanunları dairesinde, haşr-i azam tarfetülaynda vücuda gelebilir.

ÜÇÜNCÜ MESELE Kİ, ***ecsadın def'aten inşasının misali ise:***

Bahar mevsiminde birkaç gün zarfında nev-i beşerin umumundan bin derece ziyade olan umum ağaçların bütün yapraklarını evvelki baharın aynı gibi birden mükemmel bir surette inşaları ve yine umum ağaçların umum çiçeklerini ve meyvelerini ve yapraklarını, geçmiş baharın mahsulâtı gibi, berk gibi bir sür'atle icatları, hem o baharın mebdelerini olan hadsiz tohumcukların, çekirdeklerinin, köklerinin birden beraber intibahları ve inkişafları ve ihyaları, hem, kemiklerden ibaret olarak ayakta duran emvat

berk: şimşek.
burhan: delil
Cenab-ı Hak: Allah
ceset: ölü bedeni
def'aten: bir defada, bir anda
ecsat: cesetler
emirber: emir dinleyen, emre uyan
emvat: ölüler
hadsiz: sınırsız
Hâlık: yoktan yaratan Allah.
haşr-i azam: büyük dirilış
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti
hizmetkâr: hizmet eden, hizmetçi
icat: yoktan var etme
ihya: dirilme
inkişaf: açılma
inşa: yaratma.
intibah: uyanma
intizam: düzgün dizilme, düzen.
ispat: kanıt.
kat'ı: kesin
keyfiyet: nitelik.
kure-i arz: dünya, yer küre
mahlûk: yaratılmış
mahsulât: ürünler
mazhar: erişmiş, kavuşmuş
mebde: başlangıç
merkez: kumanda yeri.
mesele: konu.
misal: örnek, numune
mükemmel: noksansız.
mumdar: aydınlatan, ışıklandıran
muntazam: düzgün, tertipli
nefer: rütbesiz asker, er
nev-i beşer: insanoğlu
nuranî: nurlu
ordu-yu Sübhanî: her türlü eksiklik ve noksanlıktan uzak olan Cenab-ı Hakkın ordusu.
sür'at: çabukluk.
suret: biçim
tarfetülayn: bir kere göz açıp kapayıncaya kadar olan an
temsil: benzetme.
terbiye: eğitim
vücut: var olma
zerre: maddenin en küçük parçası

gibi bütün ağaçların cenazeleri bir emirle def'aten "ba'sü ba'delmevt"e mazhariyetleri ve neşirleri; hem, küçücük hayvan taifelerinin hadsiz efratlarının gayet derecede sanatlı bir surette ihyaları, hem, bilhassa sineklerin kabilelerinin haşirleri ve bilhassa daima yüzünü, gözünü, kanadını temizlemekle bize abdesti ve nezafeti ihtar eden ve yüzümüzü okşayan gözümüz önündeki kabilenin bir senede neşrolan efradı, benîâdemin Âdem zamanından beri gelen umum efradından fazla olduğu hâlde, her baharda sair kabileler ile beraber birkaç gün zarfında inşaları ve ihyaları, haşirleri, elbette kıyamette ecsad-ı insaniyenin inşasına bir misal değil, belki binler misaldirler.

Evet, dünya dârülhikmet ve ahiret dârülkudret olduğundan, dünyada Hakîm, Murettip, Müdebbir, Murebbî gibi çok isimlerin iktizasıyla dünyada icad-ı eşya, bir derece tedricî ve zamanla olması, hikmet-i Rabbaniyenin muktezası olmuş. Ahirette ise, hikmetten ziyade kudret ve rahmetin tezahürleri için maddeye ve müddete ve zamana ve beklemeye ihtiyaç bırakmadan, birden eşya inşa ediliyor. Burada bir günde ve bir senede yapılan işler, ahirette bir anda, bir lemhada inşasına işareten Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan,[1] وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ ferman eder.

Eğer, haşrin gelmesini, gelecek baharın gelmesi gibi, kat'î bir surette anlamak istersen; haşre dair Onuncu Söz ile Yirmi Dokuzuncu Söze dikkat ile bak, gör. Eğer baharın gelmesi gibi inanmaz isen, gel parmağını gözüme sok.

1 Kıyametin gerçekleşmesi ise ancak göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi, 77.)

Âdem: ilk insan ve ilk peygamber.
ahiret: öbür dünya.
ba'sü ba'delmevt: öldükten sonra tekrar dirilmek.
benîâdem: insanlar.
dârülhikmet: işlerin bir sebebe ve zamana bağlı olarak yapıldığı yer olan dünya.
dârülkudret: her şeyin zamana ve beklemeye ihtiyaç kalmadan birden yaratıldığı ahiret yurdu.
def'aten: bir defada.
ecsad-ı insaniye: insan cesetleri.
ecsat: cesetler.
efrat: ferdler.
hadsiz: sınırsız.
Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratan Allah.
haşir: toplanma, dirilme, kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları.
hikmet: ilâhî gaye.
hikmet-i Rabbaniye: Allah'ın her şeyi belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratması.
icad-ı eşya: varlıkların yaratılması.
ihtar: hatırlatma yapma.
ihya: dirilme.
iktiza: gerektirme.
inşa: yapılma, yapma, vücuda gelme, yaratılma, bina etme.
kabile: topluluk, kavim.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanması.
kudret: güç ve kuvvet.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
lemha: bir defa bakma, bir göz atış.
mazhariyet: kavuşma, erişme.
misal: örnek, numune.
müddet: zaman, süre.
Müdebbir: idare eden, hikmetli iş yapan Allah.
muktezâ: gereklilik.
Murebbî: terbiye eden, terbiye veren, yetiştiren.
murettip: her şeyi tertip ve düzene sokan Allah.
neşir: yayılma.
nezafet: temizlik.
rahmet: acıma, merhamet etme.
sair: diğer.
taife: topluluk.
tedricî: yavaş yavaş, derece derece.
tezahur: ortaya çıkma, görünme.
zarf: zaman.
ziyade: çok, fazla, artık.

DÖRDÜNCÜ MESELE olan mevt-i dünya ve kıyamet kopması ise:

Bir anda bir seyyare veya bir kuyruklu yıldızın emr-i Rabbanî ile küremize, misafirhanemize çarpması, bu hanemizi harap edebilir—on senede yapılan bir sarayın, bir dakikada harap olması gibi.

emr-i Rabbanî: Allah'ın emri
hane: dünya, yeryüzü
harap: yıkık, perişan
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanma
kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanması
küre: dünya, yeryüzü
mevt-i dünya: dünyanın ölümü
seyyare: gezegen, yıldız

Zeylin Dördüncü Parçası

قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ۞ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ [1]

Yani, "İnsan der: *'Çürümüş kemikleri kim diriltecek?' Sen, de: 'Kim onları bidayeten inşa edip hayat vermiş ise, o diriltecek.'*"

Onuncu Sözün Dokuzuncu Hakikatinin Üçüncü Temsilinde tasvir edildiği gibi, bir zat, göz önünde bir günde yeniden büyük bir orduyu teşkil ettiği hâlde, biri dese "Şu zat, efradı istirahat için dağılmış olan bir taburu, bir boru ile toplar, tabur nizamı altına getirebilir." Sen, ey insan, desen: "İnanmam." Ne kadar divanece bir inkâr olduğunu bilirsin. Aynen onun gibi, hiçlikten, yeniden ordu misal bütün hayvanat ve sair zîhayatın tabur misal cesetlerini kemal-ı intizamla ve mizan-ı hikmetle o bedenlerin zerratını ve letaifini emr-i كُنْ فَيَكُونُ [2] ile kaydedip yerleştiren ve her karnda, hatta her baharda rûy-i zeminde yüz binler ordu misal zevilhayatın envalanını ve taifelerini icat eden bir Zat-ı Kadîr-i Alîm, tabur misal bir cesedin nizamı altına girmekle birbiriyle tanışan zerrat-ı esasiye ve ecza-i asliyeyi bir sayha ile Sur-u İsrafil'in borusuyla nasıl toplayabilir, istib'at suretinde denilir mi? Denilse, eblehçesine bir divaneliktir.

bidayet: başlangıç, ilk.
ceset: beden.
divane: deli, akılsız.
ebleh: ahmak, aptal.
ecza-ı asliye: asıl parçalar.
efrat: fertler.
envaı: türler, neviler.
hayat: dirilik, canlılık.
hayvanat: hayvanlar.
icat: yoktan var etme.
inkâr: inanmama, kabul etmeme.
inşa: yapma.
istib'at: akıldan uzak görme.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
karn: zaman, yüzyıl.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
letaif: duygular.
mizan-ı hikmet: hikmetli ölçü.
nizam: dizi, sıra, düzen, tertip.
ordumısal: ordu gibi.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sayha: ses, sesleniş.
Sur-u İsrafil: Hz. İsrafil'in Sur'u. Allah'ın emri ile Hz. İsrafil'in kıyamet kopacağı zaman üfleyeceği boru.
tabur: alaydan küçük asker birlik.
taburmısal: tabur gibi.
taife: topluluk.
tasvir: anlatma, ifade etme.
temsil: kıyaslama tarzında benzetme.
teşkil: bir araya getirme.
Zat-ı Kadir-i Alim: her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten zat, Allah.
zerrat: zerreler, çok ufak parçalar.
zerrat-ı esasiye: esas parçalar.
zevilhayat: canlılar.
zeyil: ek, ilâve.
zihayat: canlı.

1. Yâsin Suresi, 78-79.
2. "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

Hem Kur'ân, kâh oluyor ki, Cenab-ı Hakkın ahirette harika ef'allerini kalbe kabul ettirmek için ihzariye hükmünde ve zihni tasdike müheyya etmek için bir i'dadıye suretinde, dünyadaki acayip ef'alini zikreder. Veyahut, istikbalî ve uhrevî olan ef'al-i acibe-i İlâhiyeyi öyle bir surette zikreder ki, meşhudumuz olan çok nazireleriyle onlara kanaatımız gelir. Meselâ,

اَوَلَمْ يَرَ الْاِنْسَانُ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ [1]

tâ, surenin ahirine kadar. İşte şu bahiste, haşir meselesinde, Kur'ân-ı Hakîm haşrı ispat için, yedi sekiz surette, muhtelif bir tarzda ispat ediyor.

Evvelâ, neş'e-i ulâyı nazara verir, der ki: "Nutfeden alakaya, alakadan mudgaya, mudgadan tâ hilkat-i insaniyeye kadar olan neş'etinizi görüyorsunuz. Nasıl oluyor ki, neş'e-i uhrayı inkâr ediyorsunuz? O, onun mislî, belki daha ehvenidir."

Hem, Cenab-ı Hak, insana karşı ettiği ihsanat-ı azîmeyi [2] الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَارًا kelimesiyle işaret edip, der: "*Size böyle nimet eden bir Zat, sızı başıboş bırakmaz ki, kabre girip kalkmamak üzere yatasınız.*"

Hem, remzen der: "Ölmüş ağaçların dirilip yeşillenmesini görüyorsunuz. Odun gibi kemiklerin hayat bulmasını kıyas edemeyip, istib'at ediyorsunuz. Hem, semavat ve arzı halk eden, semavat ve arzın meyvesi olan insanın hayat ve mematından âciz kalır mı? Koca ağacı idare eden, o ağacın meyvesine ehemmiyet vermeyip

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici
alaka: bebeğin anne karnındaki 40-80 inci günleri arasındaki devresi
arz: yer, dünya
bahis: konu.
ef'al: fiiller, işler
ef'al-i acibe-i İlâhiye: Allah'ın insanları hayretlere düşüren zatına has fiilleri, işleri
ehven: kolay
evvela: ilk önce
halk: yaratma, yaratış
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilitilip bir yere toplanmaları
hilkat-i insan: İnsanın yaratılışı
İdadiye: hazırlık.
İhsanat: nimetler, iyilikler
İhzariye: hazırlık.
İspat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma
İstib'at: akıldan uzak görme
İstikbalî: gelecek ile ilgili
kâh: bazen
kıyas: karşılaştırma
memat: ölüm
meşhut: gözle görülen.
mislî: benzer
mudga: et parçası, bir çiğnem et.
müheyya: hazırlamak.
muhtelif: çeşitli
nazar: dikkat.
nazire: örnek, benzer
neş'e-i uhra: öldükten sonra ikinci kez yaratılış
neş'e-i ula: ilk yaratılış
neş'et: meydana gelme, oluşma
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî faydalı şey
remzen: işareten.
semavat: gökler
suret: biçim
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama
uhrevî: ahirete ait.
zikretmek: konuşmak, bahsetmek.

1. Görmedi mi o insan? Biz onu bir damla sudan yarattık da, sonra o bize apaçık bir düşman kesiliverir. (Yâsîn Suresi, 77.)

2. Odur ki, yemyeşil ağaçtan size ateş çıkarır. (Yâsîn Suresi, 80.)

başkasına mal eder mi? Bütün ağacın neticesini terk etmekle, bütün eczasıyla hikmetle yoğrulmuş hilkat şeceresini abes ve beyhude yapar mı, zannedersiniz?"

Der: "Haşirde sizi ihya edecek zat, öyle bir zattır ki, bütün kâinat Ona emirber nefer hükmündedir, emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] 'e karşı kemal-i inkıyat ile serfüru eder. Bir baharı halk etmek bir çiçek kadar Ona ehven gelir, bütün hayvanatı icat etmek bir sinek icadı kadar kudretine kolay gelir bir zattır. Öyle bir Zata karşı مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ[2] deyip, kudretine karşı taciz ile meydan okunmaz." Sonra, فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ[3] tabiriyle, "Her şeyin dizgini elinde, her şeyin anahtarı yanında, gece ve gündüzü, kış ve yazı bir kitap sahifeleri gibi kolayca çevirir, dünya ve ahireti iki menzil gibi, bunu kapar, onu açar bir Kadîr-i Zülcelâl'dir. Madem böyledir, bütün delâilin neticesi olarak وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ[4], yani kabirden sizi ihya edip, haşre getirip, huzur-u kibriyasında hesabınızı görecektir."

İşte şu ayetler haşrin kabulüne zihni müheyya ettiği, kalbi de hazır ettiği. Çünkü, nezairini dünyevî ef'al ile de gösterdi.

Hem, kâh oluyor ki, ef'al-i uhreviyesini öyle bir tarzda zikreder ki, dünyevî nezairlerini ihsas etsin; tâ, istib'at ve

1. 'Ol!' der, oluverir. (Yâsin Sûresi 82.)
2. Çürümüş kemikleri kim diriltecek? (Yâsin Sûresi 78.)
3. Şânı yücedir Onun ki her şeyin hükûm ve tasarrufu elindedir. (Yâsin Sûresi 83.)
4. Siz de Ona döndürileceksiniz. (Yâsin Sûresi 83.)

abes: lüzumsuz ve gayesiz, boş
âciz: gücü yetmez, güçsüz
beyhude: boşuna
delâil: deliller, ispat vasıtaları
dizgin: kontrol, yönetim
ecza: parçalar, kısımlar
ef'al: fiiller, işler
ef'al-i uhreviye: Allah'ın âhirettekî fiilleri
ehven: kolay
emirber: emre hâzır
haşir: kıyâmetten sonra bütün insanların dirilttiği bir yere toplanmaları, kıyâmetten sonra insanların dirilttiği, toplanacakları yer
hikmet: fayda, maksat, ilâhî gaye
hilkat: yaratılış.
huzur-u kibriya: sonsuz büyüklük sahibi olan Allah'ın huzûru
icat: vücûda getirme, yoktan var etme
ihsas: hissettirme.
ihya: diriltme, hayat verme.
istib'at: akıldan uzak görme
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve sonsuz kudret sahibi, Allah
kâh: bazen
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kemal-i inkıyat: tam itaat.
mal etmek: âlet kılmak, üzerine vermek veya almak.
menzil: yer, mekân
müheyya: hazırlanmış, hazır
nefer: rütbesiz asker, er
netice: sonuç.
nezair: benzerler, örnekler
şecere: ağaç.
serfüru: baş eğme, itaat.
tabir: ifâde, söz.
taciz: âciz bırakma
tarz: usûl, şekil

inkâra meydan kalmasın. Meselâ, [1] اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ilâ-ahır ve [2] اِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ ilâahır ve [3] اِذَا السَّمَآءُ انْشَقَّتْ.

İşte şu surelerde, kıyamet ve haşirdeki inkılâbat-ı azîmeyi ve tasarrufat-ı rububiyeti öyle bir tarzda zikreder ki, insan onların nazirelerini dünyada, meselâ güzde, bahar da gorduğu için, kalbe dehşet verip akla sığmayan o inkılâbatı kolayca kabul eder. Şu üç surenin meal-i icmalîsine işaret dahi pek uzun olur. Onun için bir tek kelimeyi numune olarak göstereceğiz.

Meselâ, [4] اِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ kelimesiyle ifade eder ki, haşirde herkesin bütün a'mali bir sahife içinde yazılı olarak neşrediliyor. Şu mesele kendi kendine çok acıp olduğundan akıl ona yol bulamaz. Fakat, surenin işaret ettiği gibi, haşr-ı baharîde başka noktaların naziresi olduğu gibi, şu neşr-i suhuf naziresi pek zahirdir. Çünkü her meyvedar ağaç ve çiçekli bir otun da amelleri var, fiilleri var, vazifeleri var. Esma-i İlâhiyeyi ne şekilde göstererek tesbihat etmiş ise ubudiyetleri var. İşte onun bütün bu amelleri, tarih-ı hayatlarıyla beraber umum çekirdeklerinde, tohumcuklarında yazılıp başka bir baharda, başka bir zeminde çıkar. Gösterdiği şekil ve suret lisanıyla gayet fasih bir surette analarının ve asıllarının a'malini zikrettiği gibi dal, budak, yaprak, çiçek ve meyvelerinde sahife-i a'malını neşreder. İşte gözümüzün önünde bu hakîmâne,

a'mal: ameller, işler
amel: fiil, iş
asıl: temel, kök, başlangıç
dehşet: korkma, ürkme, şaşma
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
fasih: güzel, düzgün ve açık konuşma
gayet: çok, son derece
hakîmane: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yapılması.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilip bir yere toplanmaları
haşr-ı baharî: bahar mevsiminde bitkilerin ve hayvanların dirilişi, nazire, örnek, benzer
ilâahır: sonuna kadar
inkılâbat: inkılâplar, değişmeler
inkılâbat-ı azîme: çok büyük dönüşümler, başkalaşımlar, çok büyük yıkılıp başka bir şekilde yeniden oluşmalar
kıyamet: kâinatın tahrip edilip yıkılması.
lisan: dil
meal-i icmalî: kısaca açıklama
nazire: benzer, örnek
neşir: meydana çıkmak, yayılmak.
neşretme: meydana çıkma, yayılma
neşr-i suhuf: sayfaların açılması, haşir zamanı insanların hesaplarının görülmesi için amel defterlerinin meydana çıkarılıp herkesin hesabının görülmesi.
numune: örnek, misal
sahife-i a'mal: amellerin sayfası, yapılan işlerin yazılmış olduğu sayfa
suret: tarz, biçim
tarih-i hayat: hayat tarihi, hayatı boyunca yaşadığı hâller ve durumlar
tasarrufat-ı rububiyet: her şeyi idare ve terbiye eden Allah'ın idare ve icraatları.
tesbihat: Allah'ı öven ve kusurdan yüce tutan sözler ve varlıkların hal diliyle bu manayı ifade etmesi
ubudiyet: kulluk
zahir: görünen, görünür
zemin: yer

1. Güneş dürülüp toplandığında... (Tekvir Suresi, 1.)
2. Gök yarıldığı zaman... (İnfitar Suresi, 1.)
3. Gök yarıldığında... (İnşikak Suresi, 1.)
4. Amel defterleri açıldığında... (Tekvir Suresi, 10.)

hafîzâne, mûdebbirâne, mürebbiyâne, lâtifâne şu işi yapan Odur ki, der:[1] إِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ

Başka noktaları buna kıyas eyle. Kuvvetin varsa istinbat et. Sana yardım için bunu da söyleyeceğiz:

İşte[2] إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ

Şu kelâm, "tekvir" lâfzıyla, yani sarmak ve toplamak manasıyla parlak bir temsile işaret ettiği gibi, nazirini dahi ima eder.

• *Birinci*: Evet, Cenab-ı Hak tarafından adem ve esîr ve sema perdelerini açıp, güneş gibi dünyayı ışıklandıran pırlantamısal bir lâmbayı, hazine-i rahmetinden çıkarıp dünyaya gösterdi. Dünya kapandıktan sonra o pırlantayı perdelerine sarıp kaldıracak.

• *İkinci*: Veya ziya metaını neşretmek ve zeminin kafasına ziyayı zulmetle münavebeten sarmakla muvazzaf bir memur olduğunu; ve her akşam o memura metaını dahi toplattırıp, gizlendiği gibi; kâh olur bir bulut perdesiyle alış verişini az yapar, kâh olur ay onun yüzüne karşı perde olur, muamelesini bir derece çeker. Metaını ve muamelât defterlerini topladığı gibi, elbette o memur, bir vakit o memuriyetten infisal edecektir. Hatta hiçbir sebeb-i azil bulunmazsa, şimdilik küçük, fakat büyümeye yüz tutmuş yüzündeki iki leke büyümekle, güneş, yerin başına izn-i İlâhî ile sardığı ziyayı emr-i Rabbanî ile genye alıp; güneşin başına sarıp, "Haydı yerde ışın

1. Amel defterleri açıldığında... (Tekvir Suresi, 10.)

2. Güneş durulup toplandığında... (Tekvir Suresi, 1.)

âdem: insan
adem: yokluk, hiçlik.
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri
esîr: kâinattaki boşlukları doldurarak havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
hafîzâne: koruyup, gözeterek, esirgeyerek ve saklayarak.
hazine-i rahmet: Rahmet hazinesi
ima: işaret
infisal: görevinden ayrılma.
istinbat: bir söz veya işten gizli bir mana çıkarma.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni
kâh: bazen.
kelâm: söz
kıyas: karşılaştırma.
lâfız: söz, kelime
lâtifâne: hoş ve güzel bir şekilde
memur: görevli
memuriyet: memurluk.
meta: mal
muamelât: işler
muamele: davranış, iş
mûdebbirâne: her şeyi önceden düşünerek.
münavebet: nöbetleşme
mürebbiyâne: terbiye ederek, eğiterek
muvazzaf: görevli, vazifeli
nazir: benzer
neşretmek: yaymak
sebeb-i azil: görevinden ayırma sebebi
sema: gökyüzü, gök.
temsil: benzetme
ziya: ışık.

kalmadı," der. "Cehenneme git, sana ibadet edip, senin gibi bir memur-u musahhara sadakatsizlikle tahkir edenleri yak" der, [1] إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ fermanını lekeli siyah yüzüyle yuzünde okur.

ferman: emir, buyruk.
memur-u musahhar: emre itaat eden memur
sadakat: bağlılık.
tahkir: hakaret

1 Güneş durulup toplandığında... (Tekvir Suresi, 1.)

Zeylin Beşinci Parçası

Evet, nass-ı hadis ile nev-i beşerin en mümtaz şahsiyetleri olan yüz yirmi dört bin enbiyanın[1] ıcma ve tevatürle, kısmen şuhuda ve kısmen hakkalyakîne istınaden, muttefikan ahiretin vücudundan ve insanların oraya sevk edileceğinden ve bu kâinat Hâlık'ının kat'î vaat ettiği ahireti getireceğinden haber verdikleri gibi; ve onların verdikleri haberi keşif ve şuhut ile ilmelyakîn suretinde tasdik eden yüz yirmi dört milyon evliyanın o ahiretin vücuduna şahadetleriyle, ve bu kâinatın Sâni-i Hakîm'inin bütün esması, bu dunyada gosterdikleri cilveleriyle bir âlem-i bekayı bilbedahe ıktıza ettiklerinden, yine ahiretin vücuduna delâletiyle, ve her sene baharda rûy-ı zeminde ayakta duran had ve hesaba gelmez ölmüş ağaçların cenazelerini emr-i كُنْ فَيَكُونُ[2] ile ıhya edip بَعْثٌ بَعْدَ الْمَوْتِ[3]'e mazhar eden ve haşir ve neşrin yuz binler numunesi olarak nebatat taıfelerinden ve hayvanat milletlerinden üç yüz bin nevileri haşır ve neşreden hadsiz bır Kudret-i Ezeliye ve hesapsız ve ısrafsız bir Hikmet-i Ebediye ve rızka muhtaç bütün zîruhları kemal-i şefkatle gayet harika bir tarzda iaşe ettıren ve her baharda az bir zamanda had ve hesaba gelmez enva-ı zıynet ve mehasini gösteren bır rahmet-i bâkiye ve bir inayet-i daime, bilbedahe ahiretin vücudunu istılzam ile, ve şu kâinatın en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın en sevdiği masnuu

1. Hâkim *Mustedrek*, 2.652. İbni Sa'd *Tabakatü'l Kubra* 1.32. İbni Hıbban *Sahih* 2.77. *Müsned* 5.265, 266. Taberani *Mu'cemü'l Kebir* 8.217. Veliyyuddin Tebrizi *Mişkâtü'l Mesabih* 3.122.

2. "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

3. Öldükten sonra diriliş.

ahiret: öteki dünya
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret
bilbedahe: apaçık bir şekilde
enva-ı zıynet: süs çeşitleri
esma: isimler

had: sınır
hakkalyakın: bizzat yaşayarak kesin bilgi edinme
Hâlık: her şeyi yaratan Allah.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın yaratıcısı olan Allah
harika: her zaman rastlanmayan, olağanüstü
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilıp bir yere toplanmaları
hayvanat: hayvanlar
Hikmet-i Ebediye: Allah'ın sonsuz gayeleri
iaşe: besleme, yedirip içirme
icma: fikir birliği
ıhya: hayat verme, dirilıtme
iktıza: gerektirme
ilmelyakın: kesin bilgiye dayanarak, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde öğrenme.
inayet-i daime: devamlı yardım
istılzam: gerektirme.
İstinat: dayanma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kat'î: kesin
kemal-i şefkat: tam ve eksıksız şefkat.
keşif: manevî âlemlerde bazı olayları ve hakıkatleri görme
Kudret-i Ezeli: Allah'ın sonsuz kudreti
masnu: sanatla yapılmış varlık.
mazhar: erıştıren.
mehasin: güzellikler
mümtaz: seçkin, üstün.
mukemmel: tamamlanmış, noksansız, eksıksız.
muttefikan: hep beraber, birleserek
nass-ı hadis: hadisin delil olması, hadısın hukmu.
nebatat: bitkiler
neşir: meydana çıkma, yayılma
nev-i beşer: insanlık.
nevi: tür, çeşit.
numune: örnek, mısal.
rahmet-i bâkiye: sonsuz rahmet.
rûy-ı zemin: yeryüzü
şan: yüksek makam
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
sevk: gönderme, aktarma
şuhut: gözle görme
taife: topluluk.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasarruf: sarf etme; faaliyet, icraat
tasdik: doğrulama, onaylama
tevatur: doğruluğu kesin olarak kanıtlanan haber
vaat: söz verme
vücut: var olması
zeyil: ilâve, ek.
zîruh: ruh sahibi

ve kâinatın mevcudatıyla en ziyade alâkadar olan insandaki şedît, sarsılmaz, daimî olan aşk-ı beka ve şevk-ı ebediyet ve âmâl-i sermediyet, bilbedahe işareti ve delâletiyle, bu âlem-i fânîden sonra bir âlem-i bâkî ve bir dâr-ı ahiret ve bir dâr-ı saadet bulunduğunu o derece kat'î bir surette ispat ederler ki, dünyanın vücudu kadar, bilbedahe ahiretin vücudunu kabul etmeyi istilzam ederler. **(HAŞİYE)**

Madem Kur'ân-ı Hakîm'in bize verdiği en mühim bir ders, iman-ı bilahirettir ve o iman da bu derece kuvvetlidir ve o imanda öyle bir rica ve bir teselli var ki, yüz bin ihtiyarlık, bir tek şahsa gelse, bu imandan gelen teselli mukabil gelebilir. Biz ihtiyarlar [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كَمَالِ الْاِيْمَانِ deyip, ihtiyarlığımıza sevinmeliyiz.

* * *

HAŞİYE: Evet, sübutî bir emri ihbar etmenin kolaylığı ve inkâr ve nefyetmenin gayet muşkul olduğu bu temsilden görünür. Şöyle ki:

Biri dese, "Meyveleri süt konserveleri olan gayet harika bir bahçe küre-i arz üzerinde vardır", diğeri dese: "Yoktur." İspat eden, yalnız onun yerini veyahut bazı meyvelerini göstermekle kolayca davasını ispat eder. İnkâr eden adam, nefyini ispat etmek için küre-i arzı bütün görmek ve göstermekle davasını ispat edebilir.

Aynen öyle de: Cenneti ihbar edenler, yüz binler tereşşuhatını, meyvelerini, âsârını gösterdiklerinden kat-ı nazar, iki şahıd-ı sadıkın sübutuna şahadetleri kâfi gelirken, onu inkâr eden, hadsız bir kâinatı ve hadsız ebedî zamanı temaşa etmek ve görmek ve eledikten sonra inkârını ispat edebilir, ademini gösterebilir. İşte, ey ihtiyar kardeşler! iman-ı ahiretin ne kadar kuvvetli olduğunu anlayınız.

Said Nursî

1 Kâmil imandan dolayı Allah'a hamd olsun.

adem: yokluk.
âlem-i bâkî: sonsuz olan ahiret âlemi
âlem-i fânî: fânî dünya, gelip geçici âlem
âmâl-i sermediyet: devamlılığa sürekliliğe yönelik emeller
asar: izler
aşk-ı beka: sonsuzluk aşkı, sonsuz yaşamaya karşı duyulan aşırı arzu
bilbedahe: apaçık bir şekilde
dâr-ı ahiret: Ahiret yurdu.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
delâlet: delil olma, gösterme, delillerle gösterme
ebedî: sonsuz.
gayet: çok, fazla, son derece
hadsiz: sınırsız
Halık-ı Kâinat: kâinatın yaratıcısı olan Allah
hamd: methetme, övme
harika: her zaman rastlanmayan, olağanüstü
ihbar: haber verme
ihtiyarlık: yaşlılık.
iman: inanç
iman-ı ahiret: ahirete iman
iman-ı bilahiret: ahirete iman
İnkâr: kabul etmeme.
İspat: doğruyu ortaya koyma, kanıtlama
istilzam: gerektirme
kâfi: yeterli
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kat'î: kesin
kemal: olgunluk.
Kuran-ı Hakîm: her şeyi hikmetli olan Kuran
küre-i arz: dünya
madem: öyle ise, değil mi ki
masnu: sanatla yapılmış varlık.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmış şeylerin tamamı
muhim: önemli, ehemmiyetli
mukabil: karşılık
mükemmel: tamamlanmış, noksansız, eksiksiz
münevvere: nurlu
muşkul: zor
nazire: örnek, misal
nefiy: inkâr etme
rica: umut
saltanat: hükümdarlık.
şedît: şiddetli
şevk-ı ebediyet: sonsuzluk isteği
sübut: sabit olma, kesinleşme
sübûtî: gerçek, doğru
suret: biçim
temaşa: bakma, bakıp seyretme
temsil: benzetme
teselli: avutma, umut
umumî: genel
vücut: varlık, var olma
ziyade: çok, fazla

On Birinci Söz

* On Birinci Söz, Barla'da 1926-34 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحٰيهَا ۞ وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰيهَا ۞ وَالنَّهَارِ اِذَا جَلّٰيهَا ۞
وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰيهَا ۞ وَالسَّمَآءِ وَمَا بَنٰيهَا ۞ وَالْاَرْضِ وَمَا طَحٰيهَا ۞
وَنَفْسٍ وَمَا سَوّٰيهَا ۞ [1] الخ...

Ey kardeş! Eğer hikmet-i âlemin tılsımını ve hilkat-i insanın muammasını ve hakîkat-i salâtın rumuzunu bir parça fehmetmek istersen, nefsimle beraber şu temsilî hikâyeciğe bak:

Bir zaman bir sultan varmış. Servetçe onun pek çok hazineleri vardı. Hem o hazinelerde her çeşit cevahir, elmas ve zümrüt bulunuyormuş. Hem, gizli, pek acayip defineler varmış. Hem, kemalâtça sanayi-i garibede pek çok mahareti varmış. Hem, hesapsız fünun-u acibeye marifeti, ihatası varmış. Hem, nihayetsiz ulûm-u bediaya ilim ve ıttılâı varmış.

Işte her cemal ve kemal sahıbı, kendı cemal ve kemalıni görmek ve göstermek istemesi sırrınca, o sultan-ı zîşan dahı istedı kı, bır meşher açsın, içınde sergıler dızsın;

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Yemin olsun güneşe ve aydınlığına • Ve onu takip eden aya • Ve onu gösteren güne • Ve onu örten geceye • Ve gökyüzüne ve onu bina edene. • Ve yeryüzüne ve onu yayıp döşeyene. • Ve insana ve onu intizamla yaratana (Şems Suresi 1-7)

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
cemal: güzellik.
cevahir: değerli eşyalar
define: hazine.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fehmetmek: anlamak.
fünun-u acibe: şaşırtıcı fen ve ilimler
hakîkat-i salât: namazın hakıkatı, aslı
hazine: mücevher ve değerli eşyalar deposu
hikmet-i alem: kainatın yaratılmasındaki gaye ve fayda
hilkat-i insan: insanın yaratılışı
ıttılâ: bilgi sahıbı olma, haberdar olma
ihata: kuşatma
intizam: düzenlilik.
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kemalât: mükemmellikler, kusursuzluklar, üstünlükler
maharet: becen
marifet: bilgi tanıma
meşher: sergi
muamma: anlaşılması zor sır, gizem
nefis: kişinin kendisi.
rumuz: işaretler
sanayi-i garibe: benzersiz sanatlar
sultan: padişah.
sultan-ı zişan: şan ve şeref sahıbı sultan
temsilî: örneğe dayalı.
tılsım: şifre, sır
ulum-u bedia: güzel sanatlar ilmi
zümrüt: yeşil renkli değerli mücevher

tâ nâsın enzanında saltanatının haşmetini, hem serveti-nin şaşaasını, hem kendi sanatının harikalarını, hem kendi marifetinin garibelerini izhar edip, göstersin. Tâ, cemal ve kemal-i manevîsini iki vecihle müşahede etsin: Bir veçhi, bizzat nazar-ı dekaikaşinasıyla görsün; diğeri, gayrin nazarıyla baksın.

Bu hikmete binaen cesim ve geniş ve muhteşem bir kasrı yapmaya başladı. Şahane bir surette dairelere, menzillere taksim ederek hazinelerinin turlu turlu murassaatıyla süslendirip, kendi dest-i sanatının en lâtif, en güzel eserleriyle ziynetlendirip, fünun-u hikmetinin en inceliklerıyle tanzim edip düzelterek ve ulûmunun âsâr-ı mu'cizekârâneleriyle donatarak tekmil ettikten sonra, her bir taam ve nimetlerinin bütün çeşitlerinden en lezizlerini cami sofralar, o sarayda kurdu. Her bir taifeye lâyık bir sofra tayin etti. Öyle sahavetkârâne ve sanatperverâne bir ziyafet-i amme ihzar etti ki, güya her bir sofra, yüz sanayi-i lâtifenin eserleriyle vücut bulmuş gibi, kıymetli hadsiz nimetleri serdi.

Sonra, aktâr-ı memleketindeki ahali ve raiyetini, seyre ve tenezzühe ve ziyafete davet etti.

Sonra, bir yaver-i ekremine sarayın hikmetlerini ve müştemilâtının manalarını bildirerek, onu üstat ve tarif edici tayin etti. Tâ ki, sarayın sânîini, sarayın müştemilâtıyla ahaliye tarif etsin ve sarayın nakışlarının rumuzlarını bildirip, içindeki sanatlarının işaretlerini öğretip, derunundaki manzum murassalar ve mevzun nukuş nedir ve

ahali: halk
aktar-ı memleket: memleketin her tarafı.
asar-ı mu'cizekarane: kimsenin yapamayacağı mükemmellikte mu'cize eserler.
binaen: dayanarak.
bizzat: kendisi
cami: kapsayıcı
cemal: güzellik.
cesim: cüsseli, büyük
derun: iç yapı, iç yüz
dest-i sanat: sanat eli
enzar: bakışlar, dikkatler
fünun-u hikmet: varlıklardaki hikmetli ve ince sırları ortaya çıkaran fenler, ilimler
garibe: benzersiz, garip şey
gayr: başkası, kendi dışında
güya: sanki
hadsiz: sınırsız
harika: hayranlık hissi uyandıran.
haşmet: ihtişam, heybet, görkem
hazine: define.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
ihzar: hazırlama
izhar: ortaya çıkarma
kasır: saray
kemal-ı manevi: manevi mükemmellik.
lâtif: güzel, hoş
leziz: lezzetli.
mana: anlam
manzum: düzenli
marifet: geniş bilgi ve becen
menzil: konak
mevzun: ölçülü
muhteşem: görkemli, şanlı.
murassa: süs
murassaat: değerli taşlarla süslü işlemeler
müşahede: gözlem
müştemilât: içindekiler
nakış: süs inceliği
nas: insanlar
nazar-ı dekaikaşina: inceliklen gören bakış.
nimet: ihsan, iyilik.
nukuş: nakışlar
raiyet: halk, vatandaşlar
rumuz: işaretler, semboller
sahavetkarane: cömertçe
saltanat: padişahlık
sanatperverane: sanata düşkün bir şekilde
sanayi-i lâtife: güzel, ince sanatlar
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
servet: zenginlik, varlık.
seyir: bakma, seyretme
suret: biçim, şekil
şahane: son derece güzel, fevkalâde
şaşaa: gösteriş.
taam: yemek, aş, yiyecek.
taife: topluluk
taksım: paylaşma, bölme
tanzim: düzenleme, sıraya koyma
tarif: tanıtıcı, tanıtma
tayin: görevlendirme, atama, belirleme
tekmil: tamamlama, mükemmelleştirme
tenezzüh: gezinti.
ulum: ilimler
üstat: öğretmen
vecih: yön
veçhi: yönü.
vücut bulmak: var olmak.
Yaver-i Ekrem: Hz. Peygamber
ziyafet: yemek, şölen
ziyafet-i amme: herkesin katıldığı ziyafet.
ziynet: süs

ne vecihle saray sahibinin kemalâtına ve hünerlerine delâlet ettiklerini, o saraya girenlere tarif etsin ve girmenin adabını ve seyrin merasimini bildirip, o görünmeyen sultana karşı marziyatı dairesinde teşrifat merasimini tarif etsin.

İşte o muarrif üstadın, her bir dairede birer avanesi bulunuyor. Kendisi, en büyük dairede şakirtleri içinde durmuş, bütün seyircilere şöyle bir tebligatta bulunuyor, diyor ki:

"Ey ahali! Şu kasrın meliki olan seyyidimiz, bu şeylerin izhanyla ve bu sarayı yapmasıyla, kendini size tanıttırmak istiyor; siz dahi onu tanıyınız ve güzelce tanımaya çalışınız.

"Hem, şu tezyinatla, kendini size sevdirmek istiyor; siz dahı onun sanatını takdir ve işlerini istihsan ile kendinizi ona sevdiriniz.

"Hem, bu gördüğünüz ihsanat ile size muhabbetini gösteriyor, siz dahi itaat ile ona muhabbet ediniz.

"Hem, şu görünen in'am ve ikramlar ile size şefkatini ve merhametini gosteriyor, siz dahı şükur ile ona hürmet ediniz.

"Hem, şu kemalâtının âsânyla, manevî cemalini size göstermek istiyor; siz dahı onu gormeye ve teveccühünü kazanmaya iştiyakınızı gösteriniz.

"Hem, bütün şu gördüğünüz masnuat ve müzeyyenat üstünde birer mahsus sıkke, birer hususî hatem, birer

adap: edepler, kurallar
ahali: halk
âsâr: eserler
avane: yardımcı
cemal: güzellik.
delâlet: işaret etme, delil olma
hatem: mühür damga
hususî: özel
hünerler: beceri
hürmet: saygı
ihsanat: iyilikler, bağışlar
İkram: armağan, bağış
in'am: nimetlendirme
istihsan: güzel bulma.
İştiyak: şiddetli arzu ve İsrek.
itaat: uyma, dinleme.
İzhar: açığa vurma
kasır: köşk, saray
kemalat: iyilikler, mükemmellikler.
mahsus: özel olan
manevî: maddî olmayan.
marziyat: hoşa giden, razı olunan şeyler, istenenler
masnuat: sanat eseri varlıklar
melik: hükümdar
merasim: tören.
merhamet: acımak, şefkatte bulunmak.
muarrif: tarif eden, tanıtıcı
muhabbet: sevgi, dostluk.
müzeyyenat: süslü şeyler
seyir: yürüyüş
seyyid: efendi, reis
sikke: işaret, mühür
şakirt: öğrenci, talebe
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet
şükür: memnuniyet, hoşnutluk.
takdir: takdir etmek.
tarif: tanıtma
tebligat: bildiriler
teşrifat: kabul töreni, protokol
teveccüh: ilgi, yöneliş.
tezyinat: süslü, nakışlı
üstat: öğretici, muallim
vecih: yön, tarz

taklit edilmez turra koymakla, her şey kendisine has olduğunu ve kendi eser-i desti olduğunu ve kendisi tek ve yekta, istiklâl ve infirat sahibi olduğunu size göstermek istiyor, siz dahi onu tek ve yekta ve misilsiz, nazirsiz, bîhemta tanıyınız ve kabul ediniz."

Daha bunun gibi, ona ve o makama munasip sozleri seyircilere söyledi. Sonra, giren ahali iki güruha ayrıldılar:

Birinci güruhu kendini tanımış ve aklı başında ve kalbi yerinde oldukları için, o sarayın içindeki acayiplere baktıklan zaman dediler: "Bunda büyük bir iş var." Hem, anladılar ki, beyhude değil, adî bir oyuncak değil. Onun için merak ettiler. "Acaba tılsımı nedir, içinde ne var?" deyip düşünürken, birden o muarrif üstadın beyan ettiği nutkunu işittiler. Anladılar ki, bütün esrarın anahtarlan ondadır. Ona muteveccihen gittiler ve dediler:

"Esselâmü aleyke yâ eyyühelüstat! Hakkan, şöyle bir muhteşem sarayın, senin gibi sadık ve müdakkik bir muarrifi lâzımdır. Seyyidimiz sana ne bildirmişse, lütfen, bize bildiriniz."

Üstat ise, evvel zikn geçen nutuklan onlara dedi. Bunlar güzelce dinlediler, iyice kabul edip tam istifade ettiler. Padişahın marzıyatı dairesinde amel ettiler. Onların şu edepli muamele ve vaziyetleri o padişahın hoşuna geldiğinden, onlan has ve yuksek ve tavsif edilmez diğer bir saraya davet etti, ihsan etti. Hem, öyle bir cevâd-ı melike lâyık ve öyle yuksek mutî ahaliye şayeste ve öyle

acayip: tuhaf
adî: bayağı, değersiz.
ahali: halk
aleyke: senin uzerine
amel etmek: yapmak
amel: iş, emek.
beyan: anlatma, açıklama
beyhude: boş.
bihemta: essiz, benzersiz
cevad-ı melik: comert padişah
dairesinde: çerçevesinde, içerisinde
davet: çağırma, çağrı
edepli: terbiyeli
eser-i dest: elle yapılmış eser
esrar: sırlar
esselamu aleyke ya eyyuhelustat: Allah ın selamı uzerine olsun ey Üstat!
güruh: cemaat, boluk, topluluk.
hakkan: hakikaten, doğrusu
has: ozel
ihsan: iyilik etme, lutuf
infirat: tek başına olma
istifade: faydalanma, yararlanma
istiklâl: bağımsızlık
lâyık: uygun, munasip
lazım: gerekli
makam: manevi mevki
marzıyat: razı olunacak şeyler
misilsiz: essiz
muamele: davranmalar
muarrif: tanıtan
muhteşem: ihtişamlı, gorkemli
muti: itaat eden.
müdakkik: inceleyici
munasip: uygun
muteveccihen: yonelerek.
nazirsiz: benzersiz
nutuk: konuşma
sadık: doğru, hakikî.
saray: gorkemli yapı
seyyid: efendi, reis.
şayeste: yakışır, lâyık.
taklit etmek: benzerini yapmak
tavsif edilemez: vasıflandırılamaz
tılsım: sır, şifre.
turra: işaret, muhur
üstat: oğreten, tanıtan, danışılan uzman, Hazret-i Peygamber
vazıyet: durum.
ya: ey
yekta: tek, bir
zikir: anma, adı

edepli misafirlere münasip ve öyle yüksek bir kasra şayan bir surette ikram etti. Daimî, onları saadetlendirdi.

İkinci guruh ise, akılları bozulmuş, kalpleri sönmüş olduklarından, saraya girdikleri vakit, nefislerine mağlûp olup lezzetli taamlardan başka hıçbır şeye iltıfat etmedıler, bütün o mehasinden gözlerini kapadılar ve o üstadın ırşadatından ve şakırtlerının ıkazatından kulaklarını tıkadılar. Hayvan gibi yiyerek uykuya daldılar; içilmeyeri, fakat bazı şeyler için ıhzar edilen iksirlerden ıçtiler, sarhoş olup, öyle bağırdılar, karıştırdılar, seyirci misafirleri çok rahatsız ettiler, sâni-i zîşanın düsturlarına karşı edepsızlikte bulundular. Saray sahibinin askerleri de onları tutup, öyle edepsızlere lâyık bır hapse attılar.

Ey benimle bu hikâyeyi dinleyen arkadaş! Elbette anladın ki, o hâkim-i zîşan, bu kasrı, şu mezkûr maksatlar için bina etmiştir. Şu maksatların husulü ise iki şeye mütevakkıftır.

• *Birisi*: Şu gördüğümüz ve nutkunu işittiğimiz üstadın vücududur. Çünkü, o bulunmazsa, bütün maksatlar beyhude olur. Çünkü, anlaşılmaz bir kitap, muallimsiz olsa, manasız bir kâğıttan ibaret kalır.

• *Ikıncisi*: Ahali o üstadın sözünü kabul edip, dinlemesidir. Demek, vücud-u üstat, vücud-u kasrın dâîsidir ve ahalinin ıstıma'ı, kasrın bekasına sebeptir. Oyle ıse, denilebilir ki, eğer şu üstat olmasaydı, o melik-i zîşan, şu kasrı bına etmezdı. Hem, yıne denılebilır kı, o ustadın

kasır: koşk, saray.
mağlup: yenilgi.
maksat: gaye istenilen şey
mehasin: güzellikler
melik-i zişan: şanlı padişah
mezkûr: adı geçen.
misafir: geçici oturan konuk.
muallim: öğretmen
münasip: uygun
mütevakkıf: bağlı
nefis: kendi kötülüğe sevk eden duygu
nutuk: konuşma
saadet: mutluluk.
sâni-i zişan: şanı yüce sanatkar
suret: biçim
şakırt: talebe, öğrenci
şayan: yakışır, lâyık
taam: yemek.
üstat: öğreten, tanıtan eden danışılan uzman. Hazret-i Peygamber
vücud-u kasır: sarayın varlığı
vücud-u ustat: öğretücinin varlığı
vücudu: varlığı

ahali: halk.
beka: devamlılık, kalıcılık.
beyhude: boş
bina etmek: inşa etmek, kurmak, yapmak.
dai: sebep olan
daimi: sürekli
düstur: kural, prensip

edepli: terbiyeli
edepsiz: nezaketsiz, saygısız
guruh: gurup, topluluk.
hakim-i zişan: şanı yüce hükümdar
husul: meydana gelme, üreme, çıkma.
ıhzar: hazırlanan

ıkazat: uyanlar
ikram: ağırlama
iksir: tesirli ilaç.
iltifat: gönül bağlamak, ilgi göstermek.
irşadat: nasihatler, doğru yolu gösteren sözler
istima: dinleme

talimatını, ahali dinlemedikleri vakit, elbette o kasır tebdil ve tahvil edilecek.

Ey Arkadaş! Hikâye burada bitti. Eğer şu temsilin sırrını anladınsa bak, hakıkatin yüzünü de gör.

İşte o saray şu âlemdir ki; tavanı, tebessüm eden yıldızlarla tenvir edilmiş gökyüzüdür. Tabanı ise, şarktan garba, günagün çiçeklerle süslendirilmiş yeryüzüdür.

O melik ise, ezel ebed sultanı olan bir Zat-ı Mukaddestir ki, yedi kat semavat ve arz ve içlerinde olan her şey, kendilerine mahsus lisanlarla o Zatı takdis edip tesbih ediyorlar. Hem öyle bir Melik-i Kadîr ki, semavat ve arzı altı günde yaratarak, arş-ı rububiyetinde durup, gece ve gündüzü siyah ve beyaz iki hat gibi birbirin arkası sıra döndürüp, kâinat sahifesinde ayatını yazan ve güneş, ay, yıldızlar, emrine musahhar zîhaşmet ve zîkudret sahibidir.

O sarayın menzilleri ise, şu on sekiz bin âlemdir ki, her birisi kendine lâyık bir tarz ile tezyin ve tanzim edilmiştir. İşte o sarayda gördüğün sanayı-i garibe ise, şu âlemde görünen kudret-i İlâhiyenin mu'cizeleridir. Ve o sarayda gördüğün taamlar ise, şu âlemde, hele yaz mevsiminde, hele Barla bahçelerinde rahmet-i İlâhiyenin semerat-ı harikalarına işarettir. Ve oradaki ocak ve matbah ise, burada kalbinde ateş olan arz ve sath-ı arzdır. Ve orada, temsilde gördüğün gizli definelerin cevherleri ise, şu hakıkatte esma-ı kudsiye-i İlâhiyenin cılvelerine misaldir. Ve temsilde gördüğümüz nakışlar ve o nakışların remizleri ise, şu âlemi süslendiren muntazam masnuat ve

ahali: halk
âlem: bütün yaratılmışlar
arş-ı rububiyet: Allah'ın büyüklüğünün, hükümrânlık ve egemenliğinin tecelli ettiği yer
arz: yer
âyat: işaretler, âyetler
Barla: bkz. Yer Bilgileri
cevher: kıymetli taş.
cilve: görüntü, yansıma
define: hazine.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
esma-ı kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan yüce isimleri
ezel ve ebed sultanı: başlangıç ve sonu olmaksızın hükümrânlık saltanatı sürekli devam eden sultan
garp: batı
günagün: günden güne.
hakîkat: gerçek.
hat: çizgi
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kasır: saray
kat: tabakaların her biri
kudret-i İlâhiye: Allah'ın güç ve kudreti
lâyık: uygun, munâsip
lisan: dil
mahsus: özel
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
matbah: mutfak.
melik: padişah
Melik-i Kadîr: sonsuz güç ve kudret sahibi ve her şeyin sahibi olan Allah
menzil: ev, oda.
misal: örnek, nümune
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstü şey
muntazam: intizamlı
musahhar: boyun eğen
nakış: süsleme
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti, şefkatı, merhameti
remiz: işaret.
sanayi-i garibe: benzersiz garip sanatlar
sath-ı arz: yer yüzü
semavat: gökler
semerat-ı harika: harika meyveler

şark: doğu
taam: yemek, aş
tahvil: dönüştürme
takdis: Allah'ı her türlü eksiklik ve çirkinlikten yüce tutma
talimat: emirler.
tanzim: düzenleme
tarz: şekil, biçim
tebdil: değiştirme.
tebessüm: gülümseme
temsil: misal, benzetme, örnek
tenvir: aydınlatma
tesbih: Allah'ı yüce şanına lâyık ifâdelerle anma
tezyin: süslü süsleme

Zat: Allah, kişi, şahıs
Zat-ı Mukaddes: her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah
zîhaşmet: haşmet sahibi, haşmetli
zîkudret: güç ve kudret sahibi

mevzun nukuş-u kalem-i kudrettir ki, Kadîr-i Zülcelâl'in esmasına delâlet ederler.

Ve o üstat ise, seyyidimiz Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Avanesi ise, enbiya aleyhimusselâmdır ve şakirtleri ise, evliya ve asfıyadır.

O saraydaki hâkimin hizmetkârlan ise, şu âlemde melâike aleyhimusselâma işarettir.

Temsilde seyir ve ziyafete davet edilen misafirler ise, şu dünya misafirhanesinde cin ve ins ve insanın hizmetkârları olan hayvanlara işarettir.

Ve o ıkı fırka ise; burada, bırısı ehl-i ımandır kı, kıtab-ı kâinatın ayatının müfessiri olan Kur'ân-ı Hakîm'in şakirtlendir. Dığer gûruh ise, ehl-ı küfur ve tuğyandır kı, nefis ve şeytana tâbi olup, yalnız hayat-ı dünyeviyeyi tanıyan hayvan gibi, belkı daha aşağı sağır, dılsız, dâllîn guruhudur.

• *Birinci kafile olan süeda ve ebrar* ise, zülcenaheyn olan üstadı dinlediler. O üstat hem abddir, ubudiyet noktasında Rabbını tavsif ve tarif eder kı, Cenab-ı Hakkın dergâhında ümmetinin elçisi hükmündedir, hem resuldür, nsalet noktasında Rabbının ahkâmını Kur'ân vasıtasıyla cin ve inse tebliğ eder.

Şu bahtıyar cemaat, o resulü dinleyip, Kur'ân'a kulak verdiler. Kendılennı enva-ı ibadatın fıhnstesı olan namaz ile, bırçok makamat-ı âliye içinde çok lâtıf vazifelerle telebbüs etmış gorduler.

enbiya: peygamberler.
enva-ı ibadat: ibadet çeşitleri, turleri
esma: adlar ısımler.
evliya: velîler. Allah ın dostlan
fihriste: liste. içindekiler
fırka: insan topluluğu.
gûruh: cemaat, gurup topluluk
hâkim: her şeye hukmeden idareci
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
hizmetkâr: hizmet eden hizmetçi.
ins: insan
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve yucelik sahıbı ve her şeye gucu yeten Allah
kafile: topluluk, akım
kitab-ı kainat: kâinat kıtabı
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lâtif: guzel, hoş
makamat-ı aliye: yüksek makamlar
melâike: melekler
mevzun: vezlnlı, bîçûlû.
müfessir: açıklayan, şerh ve ızah eden
nefis: insanda kötulüğü isteyen arzu ve istek.
nukuş-u kalem-i kudret: Allah ın kudret kalemının işlemelen
Rab: yaratan.
resul: peygamber
risalet: peygamberlik.
saray: buyuk konak.
seyir: seyretmek.
seyyid: efendı
süeda: seyyidler, efendıler
şakırt: talebe, öğrencı
tabi: boyun eğen, uyan.
tarif: tanıtma
tavsif: niteleme, sıfatları ile bıldırme
tebliğ: bıldırme
telebbüs: giyinme
temsil: misal, ömek.
tuğyan: azma, azgınlık.
ubudiyet: kulluk
ummet: bır peygambere inananlar topluluğu
üstat: oğreten, tanf eden, danışılan, uzman, Hazret ı Peygamber
vasıta: araç.
vazife: gorev
zıyafet: ikramda bulunma, davet
zülcenaheyn: Peygamberımızın bın Hakka dıgen halka doğru olan ıkı yonu, ıkı yonlu

abd: kul.
ahkam: hukumler, esaslar
alem: butun yaratılmışlar
aleyhimüsselam: Allah ın selamı, onlann uzenne olsun
asfıya: Hz. Peygamberın vârısı hukmunde, onun meslek ve gayelerını hayata geçırme ye ve tatbıke çalışan alım zatlar
avane: yardımcılar
ayat: ayetler, delîller
bahtıyar: talıhlı, mutlu
cemaat: topluluk
cin: gozle gorulmeyen lâtıf cısımlerden ıbaret bir yaratık.
dâllîn: doğru yolu şaşırmış.
delalet: delil olma, işaret etme
dergâh: huzur, makam
ebrar: ıyıler, sozu ozu doğru olanlar.
ehl-i iman: Iman sahıplerı.
ehl-ı küfür: inanmayanlar

Evet, namazın mütenevvi ezkâr ve harekâtıyla işaret ettiği vezaifi, makamatı mufassalan gördüler. Şöyle ki:

Evvelen: Âsâra bakıp, gaibâne muamele suretinde, saltanat-ı rububiyetin mehasinine temaşager makamında kendilerini gördüklerinden, tekbir ve tesbih vazifesini eda edip, [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ dediler.

Saniyen: Esma-ı kudsiye-i İlâhiyenin cilveleri olan bedayiine ve parlak eserlerine dellâllık makamında görünmekle, [2] سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ diyerek takdis ve tahmit vazifesini ifa ettiler.

Salisen: Rahmet-i İlâhiyenin hazinelerinde iddihar edilen nimetlerini, zahir ve bâtın duygularla tadıp anlamak makamında, şükür ve sena vazifesini edaya başladılar.

Rabian: Esma-i İlâhiyenin definelerindeki cevherleri, manevî cihazat mızanlarıyla tartıp bilmek makamında, tenzih ve medih vazifesine başladılar.

Hamisen: Mistar-ı kader üstünde kalem-i kudretiyle yazılan mektubat-ı Rabbaniyeyi mütalâa makamında, tefekkür ve istihsan vazifesine başladılar.

Sadisen: Eşyanın yaratılışında ve masnuatın sanatındaki lâtif incelik ve nazenin güzellikleri temaşa ile tenzih makamında, Fâtır-ı Zülcelâl, Sâni-i Zülcemal'lerine muhabbet ve iştiyak vazifesine girdiler.

---

1 Allah en büyüktür, en yücedir.

2 Allah'ı her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz ve Allah'a hamd ederiz.

---

asâr: eserler.
batın: iç, iç yüz.
bedayi: güzellikler.
cevher: esas, öz, kıymet.
cihazat: cihazlar, donanım.
cilve: yansıma, görünme.
define: hazine.
dellâl: ilan edici, duyurucu.
eda: ödeme, yerine getirme.
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esma-ı kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın her türlü kusur ve eksiklikten uzak, kutsal ve yüce isimleri.
evvelen: ilk olarak.
ezkâr: zikirler.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah.
gaibane muamele: yüz yüze olmadan, üçüncü şahıs olarak.
hamd: övme, methetme, Allah'ın yüceliğini övme.
hamisen: beşinci.
harekat: hareketler.
iddihar: biriktirme, yığma.
ifa: yerine getirme.
istihsan: beğenme.
işaret etmek: göstermek.
İştiyak: şevk, aşırı arzu.
kalem-i kudret: Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kusur: özür, eksiklik.
lâtif: ince, güzel, nazik, hoş.
makam: derece.
makamat: makamlar.
manevî: maddi olmayan.
masnuat: sanat eserleri yapılmış şeyler.
medih: övme.
mehasin: güzellikler.
mektubat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın yarattığı ve her biri ayrı bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar.
mistar-ı kader: kader ölçüsü cetveli.
mizan: ölçü.
mufassalan: ayrıntılı olarak.
muhabbet: sevgi, dostluk.
mütalaa: inceleme.
mütenevvi: çeşitli, muhtelif.
nazenin: nazik.
nimet: iyilik, lütuf ve bağış.
rabian: dördüncü.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
sadisen: altıncı.
salisen: üçüncü.
saltanat-ı rububiyet: Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması, keyfiyetinin saltanatı.
Sânî-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi, essız sanatkâr olan Allah.
sâniyen: ikinci olarak.
sena: overek, bahsetme, övme.
suret: şekil.
şükür: memnuniyet, teşekkür.
tahmit: hamd ve şükür etmek.
takdis: kutsama, Allah'ı her türlü eksik ve çirkinlikten yüce tutma.
tefekkür: düşünme.
tekbir: Allah'ın büyüktür deyip onu yüceltme.
temaşa: seyretme.
temaşager: seyirci, gözlemci.
tenzih: Allah'ın bütün kusurlardan uzak, münezzeh olduğuna inanma ve ifade etme.
tesbih: Cenab-ı Hakkı tüm noksan sıfatlardan ben temiz ve pak bilip şanına layık ifadelerle anma.
vazife: görev.
vezaif: vazifeler, görevler.
zahir: görünen, açık.

Demek, kâinata ve âsâra bakıp, gaibâne muamele-i ubudiyetle mezkûr makamatta mezkûr vezaifi eda ettikten sonra, Sâni-i Hakîm'in dahi muamelesine ve ef'aline bakmak derecesine çıktılar ki, hâzirâne bir muamele suretinde, evvelâ Hâlık-ı Zülcelâl'in kendi sanatının mu'cizeleriyle kendini zîşuura tanıttırmasına karşı, hayret içinde bir manfet ile mukabele ederek,

[1] سُبْحَانَكَ مَاعَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ dediler. "Senin tarif edicilerin, bütün masnuatındaki mu'cizelerindir."

Sonra, o Rahman'ın, kendi rahmetinin güzel meyveleriyle kendini sevdirmesine karşı, muhabbet ve aşk ile mukabele edip, [2] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ dediler.

Sonra, o Mun'im-ı Hakikî'nın tatlı nimetleriyle terahhum ve şefkatini göstermesine karşı, şükür ve hamd ile mukabele ettiler, dediler: [3] سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ

"Senin hak şükrünü nasıl eda edebiliriz? Sen öyle şükre lâyık bir meşkûrsun ki, bütün kâinata serilmiş bütün ihsanatın açık hisan-ı hâllen, şukur ve senanızı okuyorlar. Hem, âlem çarşısında dizilmiş ve zeminin yüzüne serpilmiş bütün nimetlerin ilânatıyla, hamd ve methinizi bildiriyorlar. Hem, rahmet ve nimetin manzum meyveleri ve mevzun yemişleri, Senin cûd ve keremine şahadet etmekle, Senin şükrünü enzar-ı mahlûkat önünde ifa ederler."

1- [Ey Rabbimiz] Sen her türlü noksan sıfatlardan munezzehsin. Senî gereği gibi tanıyamadık. (Munâvî, Feyzu l-Kadîr, 2/10. Metn bin Yusuf, Ekâvîlü s-Sikât, s. 45.)

2- Ancak Sana kulluk ederiz, ancak Senden yardım isteriz. (Fâtiha Sûresi, 5.)

3- Sana hamd ederek Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. (Müslim, Salât, 218; Nesâî, İftitah, 17; Müsned, 6/77, 151.)

alem: bütün yaratılmışlar
asâr: eserler
aşk: şiddetli sevgi
cud: cömertlik.
eda: yerine getirme
ef'al: işler
enzar-ı mahlukat: mahlukatın bakışları.
gaibâne: görünmeksizin
hak: doğru, gerçek.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz güzellik sahibi ve güzelliklerin yaratan Allah
hamd: methetme, övme, yüceltme
hayret: şaşırma
hazırane muamele: yüz yüze karşılıklı muamele.
ifa: yerine getirme
İhsanat: iyilikler, bağışlar
ilanat: duyurular, bildirileri
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kerem: cömertlik, ikramseverlik.
layık: yakışan, uygun
hisan-ı hal: hâl dili, vücut dili
makamat: makamlar
manzum: düzenli
marifet: bilgi.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
medih: övgü, yüceltme
meşkur: kendine şükredilen
methetme: övgü, yüceltme
mevzun: tartılı, ölçülü
mezkûr: adı geçen
muamele: davranma, davranış, tavır
muamele-i ubudiyet: kulluk tavrı
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklen büyük harika işler
muhabbet: sevgi
mukabele: karşılık verme
Mun'im-ı Hakiki: nimetlerin gerçek sahibi
nimet: ihsan, iyilik, bağış
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, acıma, merhamet etme
Sâni-i Hakîm: her şeyi hikmetli ve sanatlı bir şekilde yaratan Allah
sena: overek bahsetme
şahadet: şahit olma, tanıklık.
şefkat: acıma ve esirgeme
şukur: Allah'a karşı kulluk görevlerini yerine getirme, hoşnutluk ifade etme, teşekkür, memnuniyet.
tarif: tanıtma
terahhum: merhamet etme, acıma
vezaif: görevler
zemin: yer
zişuur: canlı

Sonra, şu kâinatın yüzlerinde değişen mevcudat âyinelerinde, cemal ve celâl ve kemal ve kibriyasının ızhanna karşı, [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ deyip, tazim içinde bir aczle rükûa gidip, mahviyet içinde bir muhabbet ve hayretle secde edip, mukabele ettiler.

Sonra o Ganî-i Mutlak'ın servetinin çokluğunu ve rahmetinin genişliğini göstermesine karşı, fakr ve hacetlerini izhar edip, dua edip, istemekle mukabele edip, [2] وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ dediler.

Sonra, o Sâni-i Zülcelâl'in kendi sanatının lâtiflerini, hanlarını, antikalarını, sergilerle teşhirgâh-ı enâmda neşrine karşı [3] مَاشَآءَ اللّٰهُ deyip takdır ederek, "Ne güzel yapılmış" deyip istihsan ederek, [4] بَارَكَ اللّٰهُ deyip muşahede etmek, [5] اٰمَنَّا deyip şahadet etmek, "Geliniz, bakınız —hayran olarak— [6] حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ" deyip, herkesi şahit tutmakla mukabele ettiler. Hem, o Sultan-ı Ezel ve Ebed, kâinatın aktânında kendi rububiyetinin saltanatını ilânına ve vahdaniyetinin ızhanna karşı tevhit ve tasdik edip, [7] سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا diyerek, itaat ve inkıyat ile mukabele ettiler.

Sonra, o Rabbülâlemîn'in ulûhiyetinin izharına karşı, zaaf içinde aczlerini, ihtiyaç içinde fakrlarını ilândan ibaret olan ubudiyet ile ve ubudiyetin hulâsası olan namaz ile mukabele ettiler.

---

1 Allah en büyüktür ve en yücedir
2. Ancak Senden yardım isteriz (Fatiha Suresi, 5)
3. Allah dilemiş ne güzel yaratmış!
4 Allah dilemiş ne mübarek yaratmış!
5 İnandık, tasdik ettik.
6 Kurtuluşa gelin
7 İşittik ve itaat ettik (Bakara Suresi 285, Nisâ Suresi 46 Maide Suresi 7 Nur Suresi 51)

---

acz: zayıflık güçsüzlük.
aktâr: her taraf
antika: değerli eşya
ayine: ayna
celal: azamet, ululuk. Allah'ın güzel isimlerinden biri.
cemal: güzellik.
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman
fakr: fakirlik.
Ganî-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız zenginlik sahibi ve hiç bir şeye ihtiyacı olmayan Allah
hacet: ihtiyaç.
hamd: methetme, övme
hanika: olağanüstü vasıflar
hayran: hayrette kalan, çok takdir eden
hayret: şaşkınlık.
hulasa: özet, öz, netice
İbaret: bir şeyin aynısı olan, başkası olmayan
ihtiyaç: gereksinim
ilan: duyurma, açıklama
inkıyat: bağlanma
İstihsan: güzel bulma
İtaat: boyun eğme
İzhar: açığa vurma
kâinat: varlıklar, bütün âlem
kemal: mükemmellik.
kibriya: azamet, büyükluk
kusur: eksiklik.
latif: hoş, güzel
latife: ince, hoş.
mahviyet: alçak gönüllülük.
mevcudat: var olan her şey
muhabbet: sevgi, dostluk.
mukabele: karşılık verme
mukabil: karşılık verme
munezzeh: temiz, pak, tenzih edilmiş.
müşahede: gözlemlemek
neşir: yayma, serpme
Rabbülalemin: bütün alemleri terbiye ve idare eden Rab
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme
rububiyet: Allah'ın kainatı her şeyi ile terbiye ve idare eden malikiyet ve egemenliği
rükû: namazda eğilme
sanat: ustalık.
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyükluk olan ve her şeyi güzel bir sanatla yaratan Allah
secde etmek: alnını yere koymak.
servet: zenginlik.
sıfat: nitelik, vasıf
Sultan-ı Ezel: kâinatın sultanı ve sahibi olan Allah
şahadet: şahit olma, tanıklık.
şahit: tanık
takdir: değer verme, ölçme
tasdik: onay
tazim: saygı, hürmet.
tenzih: eksiklikten yüce tutma, uzak tutma
teşhirgâh-ı enam: yaratılmışların sergi yeri
tevhit: Allah'ı bir olarak bilmek, inanmak.
ubudiyet: kulluk
ulûhiyet: ilâhlık.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
zaaf: zayıflık

Daha bunlar gibi, gûnagûn ubudiyet vazifeleriyle, şu dâr-ı dünya denilen mescid-i kebirinde, farıza-i ömürlerini ve vazife-i hayatlarını eda edip, ahsen-i takvim suretini aldılar,[1] bütün mahlûkat üstünde bir mertebeye çıktılar ki; yürnn-i iman ile, emn-i emanet[2] ile mücehhez emin bir halife-i arz[3] oldular.

Ve şu meydan-ı tecrübe ve şu destgâh-ı imtihandan sonra, onlann Rabb-i Kerîm'i, onları, imanlarına mükâfat olarak saadet-i ebediyeye ve Islâmiyetlerine ücret olarak Dârusselâma davet ederek, öyle bir ikram etti ve eder ki, hiç göz görmemiş ve kulak işitmemiş ve kalb-i beşere hutur etmemiş[4] derecede parlak bir tarzda rahmetine mazhar etti; ve onlara ebediyet ve beka verdi. Çünkü, ebedî ve sermedî olan bir cemalin seyirci muştakı ve âyinedar âşığı, elbette bâkî kalıp, ebede gidecektir.

İşte Kur'ân şakirtlerinin akıbetleri böyledir. Cenab-ı Hak, bizleri onlardan eylesın, âmin.

• *Amma fuccar ve eşrar olan dıger guruh* ise, hadd-i bulûğ ile şu âlem sarayına girdikleri vakit, bütün vahdanıyetın delillerine karşı kufür ıle mukabele edıp ve bütün nimetlere karşı küfran ile mukabele ederek ve bütün mevcudatı kıymetsızlıkle kâfırâne bır ıttıham ıle tahkir ettiler ve bütün esma-i İlâhıyenin tecelliyatına karşı red ve ınkâr ıle mukabele ettıklennden, az bır vakıtte nihayetsiz bir cinayet işlediler, nihayetsiz bir azaba müstahak oldular.

1. Bkz. Tîn Suresi, 4.
2. Bkz. Ahzab Suresi, 72.
3. Bkz. Bakara Suresi, 30, En'am Suresi, 165, Yunus Suresi, 14, Enbiya Suresi, 105, Neml Suresi, 62, Kasas Suresi, 5, Fatır Suresi, 39.
4. Bkz. Secde Suresi, 17, Zuhruf Suresi, 71; *Buhârî*, Bed'ul-Halk,8, Tevhid, 35; *Müslim*, İman,312; Cennet,2-5; *İbni Mâce*, Zühd,39; *Darimî*, Rikak,98, 105; *Müsned*, 2,313, 370, 407, 416, 438, 462, 466, 495, 506, 5,334.

ahsen-i takvim: en güzel şekil
akıbet: sonuç.
âlem: dünya
âşık: çok aşın seven, şıddetlı muhabbet besleyen, ılahı aşka düşmüş gonul erı.
ayinedar: ayna tutan, yansıtan
azap: gunahlara karşı ahıret te çeklecek ceza
bâkı: kalıcı, surekli
beka: devamlılık, sureklılık.
cemal: guzellik.
dâr-ı dünya: dunya yurdu
dârusselâm: Cennet, selâmet yerı
davet: çağırma
delil: kanıt.
destgah-ı imtihan: ımtıhan tezgahı
ebed: sonu olmayan gelecek zaman
ebedî: sonsuz.
ebediyet: sonsuzluk.
eda: yerine getirme
emin: guvenılır
emn-i emanet: emanet edilen şeyin guvende olması
esma-i İlâhiye: İlâhî ısımler
eşrar: şerlıler, kotüler
farıza-i ömür: omur borcu
fuccar: gunahkarlar, açıktan gunah ışleyenler
gunagun: turlu turlu, renk renk.
guruh: cemaat, topluluk.
hadd-i bulûğ: ergenlik çağı
halife-i arz: yer yuzunun halıfesi, insan
hutur: hatıra gelme.
ıkram: ıltıfat ıçın bağış ve ıhsanla hedıye verme, ınsan etme
inkâr: reddetme, tanımama
ıttıham: suçlu tutma
kafirane: yaratana inanmayarak, kâfırce
kalb-i beşer: ınsan kalbı
küfran: ınkâr, nankorluk
küfür: ınkar, ınkarcılık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mazhar: naıl olma, erişme
mertebe: derece
mescid-i kebir: buyuk mescıt.
mevcudat: varlıklar
meydan-ı tecrübe: deneme meydanı
mukabele: karşılık verme
mücehhez: donanmış
mukafat: odul
müstahak: hak etmiş
muştak: duşkun, aşık.
nihayetsiz: sonsuz
nimet: hayat ve ıhtıyaçdan ıçin verılen her şey.
Rabb-ı Kerîm: ıkram ve ıhsanı bol olan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama
red: gen çevırme, ınkar etme, kabul etmeme
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk.
sermedî: sureklı, olumsuz
suretini: şeklını
şakırt: talebe
tahkir: aşağılama, hakaret.
tecelliyat: tecellıler
ubudiyet: kulluk.
vahdaniyet: Allah'ın bırlığı ve varlığı
vazife: gorev
vazife-i hayat: hayat vazıfesı
yumn-i iman: ımandan gelen bereket, kuvvet, saadet ve guven

Evet, insana, sermaye-i ömür ve cihazat-ı insaniye, mezkûr vezaif için verilmiştir.

Ey sersem nefsim ve ey pürheves arkadaşım! Âyâ zannediyor musunuz ki, vazife-i hayatınız yalnız terbiye-i medeniye ile güzelce muhafaza-i nefis etmek, ayıp olmasın, batın ve fercin hizmetine mi münhasırdır? Yahut, zannediyor musunuz ki, hayatınızın makinesinde derç edilen şu nazik letaif ve maneviyat ve şu hassas aza ve alât ve şu muntazam cevarih ve cihazat ve şu mütecessis havas ve hissiyatın gaye-i yegânesi, şu hayat-ı fâniyede, nefs-i rezilenin, hevesat-ı süfliyenin tatmini için istimalîne mi münhasırdır? Hâşâ ve kellâ!

Belki, vücudunuzda şunların yaratılması ve fıtratınızda bunların gaye-i idhali, iki esastır:

Birî: Cenab-ı Mun'im-i Hakikî'nin bütün nimetlerinin her bir çeşitlerini size ihsas ettirip şükrettirmekten ibarettir. Siz de hissedip şükür ve ibadetini etmelisiniz.

İkincisi: Âleme tecelli eden esma-i kudsiye-i İlâhiyenin bütün tecelliyatının aksamını, birer birer size o cihazat vasıtasıyla bildirip, tattırmaktır. Siz dahi, tatmakla tanıyarak iman getirmelisiniz.

İşte, bu iki esas üzerine, kemalât-ı insaniye neşvünema bulur, bununla insan insan olur.

İnsaniyetin cihazatı, hayvan gibi hayat-ı dünyeviyeyi kazanmak için verilmemiş olduğuna, şu temsil sırrıyla bak:

aksam: kısımlar
alât: aletler
âlem: kainat, tüm varlıklar
âyâ: acaba?
aza: organlar
batın: karın
Cenab-ı Mün'im-i Hakikî: nimetlerin hakiki sahibi olan Allah
cevarih: organlar
cihazat: cihazlar, organlar, duygular, azalar
cihazat-ı insaniye: insandaki maddî manevî organlar
derç: yerleştirme
esas: temel, gerçek.
esma-ı kudsiye-i İlâhiye: İlâhî temiz isimler
ferc: üreme organı
fıtrat: yaratılış
gaye-i idhal: yerleştirilme gayesi
gaye-i yegâne: tek gaye.
hassas: duygulu, ıdı
haşâ: asla, kat'iyen
havâs: duygular
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı fâniye: geçici hayat.
hevesat-ı süfliye: aşağılık istekler
his: duygu
hissiyat: hisler
ihsas: hissettirme
istimal: kullanma
kellâ: asla
kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellikler
letâif: duygular
maneviyat: manevî âleme ait olan şeyler
mezkûr: adı geçen, anılan
muhafaza-i nefis: kişinin kendisini ve canını koruması
muntazam: nizamlı, düzgün
münhasır: ayrılmış, sınırlı
mütecessis: araştıran, gizli şeyleri öğrenmeye çalışan
nazik: ince, güzel.
nefis: kendi
nefs-i rezile: kötülüğe sevk eden nefis
neşvünema: büyüme, gelişme
nimet: hayat için istifadeye sunulan her şey
pürheves: çok hevesli, istekli
sermaye-i ömür: ömür sermayesi
sersem: düşünmeden hareket eden
şükür: hoşnutluk, memnunluk, kanaat, razı olma
tatmin: doyurma
tecelli: yansıma, görünme
tecelliyat: tecelliler
temsil: misal, örnek
terbiye-i medeniye: medeniyetin verdiği terbiye, kültür, uygarlık kültürü
vasıta: araç.
vazife-i hayat: hayat vazifesi
vezaif: ödevler

Meselâ, bir zat, bir hizmetçisine yirmi altın verdi. Tâ mahsus bir kumaştan, kendisine bir kat libas alsın. O hizmetçi gitti, o kumaşın âlâsından mükemmel bir libas aldı, giydi.

Sonra gördü ki, o zat, diğer bir hizmetkânna bin altın verip, bir kâğıt içinde bazı şeyler yazılı olarak, onun cebine koydu; ticarete gönderdi.

Şimdi, her aklı başında olan bilir ki, o sermaye, bir kat libas almak için değil. Çünkü, evvelki hizmetkâr, yirmi altınla en âlâ kumaştan bir kat libas almış olduğundan, elbette bu bin altın, bir kat libasa sarf edilmez. Şayet bu ikinci hizmetkâr, cebine konulan kâğıdı okumayıp, belki evvelki hizmetçiye bakıp, bütün parayı bir dükkâncıya, bir kat libas için verip hem o kumaşın en çürüğünden ve arkadaşının libasından elli derece aşağı bir libas alsa, elbette o hadim, nihayet derecede ahmaklık etmiş olacağı için, şiddetle tazip ve hiddetle tedip edilecektir.

Ey nefsim ve ey arkadaşım! Aklınızı başınıza toplayınız. Sermaye-i ömür ve istidad-ı hayatınızı hayvan gibi, belki hayvandan çok aşağı bir derecede şu hayat-ı fâniye ve lezzet-i maddiyeye sarf etmeyiniz. Yoksa, sermayece en âlâ hayvandan elli derece yüksek olduğunuz hâlde, en ednasından elli derece aşağı düşersiniz.

Ey gafil nefsim! Senin hayatının gayesini ve hayatının mahiyetini, hem hayatının suretini, hem hayatının sırr-ı hakikatini, hem hayatının kemal-i saadetini bir derece anlamak istersen, bak.

ahmak: akılsız
âlâ: en güzel, üstün, kıymetli
edna: basit, aşağı
gafil: duyarsız, sorumsuz.
gaye: amaç.
hadim: hizmetçi
hayat-ı fâniye: geçici hayat.
hiddet: öfke
hizmetkar: hizmetçi
İstidad-ı hayat: hayat kabiliyetleri
kemal-i saadet: tam ve mükemmel mutluluk.
lezzet-i maddiye: maddî lezzet
libas: elbise
mahiyet: esas, nitelik, iç yüz, iç yüzü
mahsus: has, özel.
mükemmel: tam, kemale erdirilmiş
nefis: kendi, şahıs.
nihayet: son derece
sarf: harcama, kullanma
sermaye: para, varlık, değer..
sermaye-i ömür: ömür sermayesi
sırr-ı hakikat: gerçeğin sırrı
suret: şekil, tarz
tazip: azap verme, eziyet etme
tedip: uslandırma

■ *Senin hayatının gayelerinin icmali dokuz emirdir.*

• *Birincisi* şudur ki. Senin vücudunda konulan duygular terazileriyle, rahmet-i İlâhiyenin hazinelerinde iddihar edilen nimetleri tartmaktır ve küllî şükretmektir.

• *İkincisi:* Senin fıtratında vazedilen cihazatın anahtarlarıyla, esma-i kudsiye-i İlâhiyenin gizli definelerini açmaktır, Zat-ı Akdes'i o esma ile tanımaktır.

• *Üçüncüsü:* Şu teşhirgâh-ı dünyada, mahlûkat nazarında, esma-i İlâhiyenin sana taktıkları garip sanatlarını ve lâtif cilvelerini bilerek, hayatınla teşhir ve izhar etmektir.

• *Dördüncüsü:* Lisan-ı hâl ve kâlinle Hâlık'ının dergâh-ı rububiyetine ubudiyetini ilân etmektir.

• *Beşincisi:* Nasıl bir asker, padişahından aldığı türlü türlü nişanları resmî vakıtlerde takıp, padişahın nazarında görünmekle onun iltifatat-ı âsârını gösterdiği gibi, sen dahi, esma-ı İlâhiyenin cilvelerinin sana verdikleri letaif-i insaniye murassaatıyla bilerek süslenip, o Şahid-i Ezeli'nin nazar-ı şuhut ve işhadına görünmektir.

• *Altıncısı:* Zevilhayat olanların tezahürat-ı hayatiye denilen, Hâlık'larına tahiyyatları; ve rumuzat-ı hayatiye denilen, Sâni'lerine tesbihatları, ve semerat ve gayat-ı hayatiye denilen, Vâhibu'l-Hayat'a arz-ı ubudiyetlerini bilerek müşahede etmek, tefekkür ile görüp, şahadetle göstermektir.

arz-ı ubudiyet: kulluğun sunulması
cihazat: organlar
cilve: yansıma
dergâh-ı rububiyet: yarattığı bütün varlıkları terbiye edip egemenliği altında bulunduran Allah'ın yüce katı
duygular terazileri: tartıp ölçebilen duygular
esma: isimler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
esma-i kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın nezih güzel isimleri
fıtrat: yaratılış.
garip: eşsiz.
gayat-ı hayatiye: hayatın gayeleri.
gaye: amaç.
Hâlık: yoktan yaratan yaratıcı, Allah
icmal: özet.
iddihar: biriktirme
ilân etmek: açıklamak duyurmak.
iltifatat-ı âsar: eserlerin iltifatları
izhar: açığa vurma.
kâl: söz lâf.
küllî: bütüne ait.
kulli: hepsi tümü
latif: güzel.
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları
lisan-ı hâl: hâl vücut dili
mahlûkat: yaratılmışlar
murassaat: süslenmiş şeyler
müşahede: görmek.
nazar-ı şuhut ve işhat: görme ve gösterme bakışı
nazarında: gözünde bakışında
nimet: iyilik bağış lütuf
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
resmî vakıtler: önemli zamanlar merasimler
rumuzat-ı hayatiye: hayat işaretleri
Sâni: yapan sanatlı olarak yaratan Allah
semerat: meyveler
şahadet: şahit olma tanıklık.
Şahid-i Ezeli: ezelden ebede her şeyi gören ve her şeye şahit olan Cenab-ı Hak.
şükür: hoşnutluk, memnunluk.
tahiyyat: en güzel hayat hediyeleri ile selâma durma.
tefekkür: düşünme
tesbihat: tesbihler.
teşhir: sergi.
teşhirgâh-ı dünya: dünya sergisi
tezahurat-ı hayatiye: hayat belirtileri
ubudiyet: kulluk.
Vâhibu'l-Hayat: hayat veren Allah
vazedilmek: konulmak
vücut: varlık beden
Zat-ı Akdes: Allah'ın mukaddes zatı.
zevilhayat: hayat sahipleri

• *Yedincisi:* Senin hayatına verilen cüz'î ilim ve kudret ve irade gibi sıfât ve hâllerinden küçük numunelerini vahid-i kıyasî ittihaz ile, Hâlık-ı Zülcelâl'ın sıfat-ı mutlakasını ve şuun-u mukaddesesini o ölçüler ile bilmektir. Meselâ, sen, cüz'î iktidarın ve cüz'î ilmin ve cüz'î iraden ile bu haneyi muntazam yaptığından, şu kasr-ı âlemin senin hanenden büyüklüğü derecesinde, şu âlemin ustasını o nispette Kadîr, Alîm, Hakîm, Müdebbir bilmek lâzımdır.

• *Sekizincisi:* Şu âlemdeki mevcudatın her biri, kendine mahsus bir dil ile Hâlık'ının vahdaniyetine ve Sânîinin rububiyetine dair manevî sözlerini fehmetmektir.

• *Dokuzuncusu:* Acz ve zaafın, fakr ve ihtiyacın ölçüsüyle, kudret-i İlâhiye ve gınâ-i Rabbaniyenin derecat-ı tecelliyatını anlamaktır. Nasıl ki açlığın dereceleri nispetinde ve ihtiyacın envaı miktarınca, taamın lezzeti ve derecatı ve çeşitleri anlaşılır. Onun gibi, sen de nihayetsiz aczin ve fakrınla, nihayetsiz kudret ve gınâ-i İlâhiyenin derecatını fehmetmelisin.

İşte senin hayatının gayeleri, icmalen, bunlar gibi emirlerdir.

■ *Şimdi, kendi hayatının mahiyetine bak ki, o mahiyetinin icmali şudur:*

Esma-i İlâhiyeye ait garaibin fihristesi, hem şuun ve sıfât-ı İlâhiyenin bir mikyası, hem kâinattaki âlemlerin bir mizanı, hem bu âlem-i kebirin bir listesi, hem şu kâinatın bir haritası, hem şu kitab-ı ekberin bir fezlekesi,

acz: güçsüzlük.
âlem-i kebir: büyük âlem.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
cuzî: az pek az küçük sınırlı.
derecat: dereceler.
derecat-ı tecelliyat: tecellilerin dereceleri.
envaı: çeşitler, neviler.
esma-i İlâhiye: İlâhî isimler.
fakr: muhtaç olma. Allah'a muhtaç olma.
fehmetmek: anlamak, kavramak.
fezleke: nefice, özet.
fihrist: liste, içindekiler.
garaip: hayranlık uyandırıcı ve şaşırtıcı şeyler.
gınâ-ı İlâhiye: İlâhî zenginlik.
gınâ-i Rabbaniye: Rabbânî zenginlik.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah.
Halık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
Halık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi yaratıcı, Yüce Mevlâ.
hayat: canlı olma hâli, dinlik.
icmal: özet.
icmalen: özetle.
ihtiyaç: gereklilik.
irade: dileme, isteme.
ittihaz: kabul etme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kasr-ı âlem: âlem sarayı.
kitab-ı ekber: büyük kitap.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler.
lezzet: tat.
mahiyet: nitelik, iç yüz, esas.
mahsus: başkasında bulunmayan, özel.
mikyas: ölçek.
mizan: terazi.
muntazam: intizamlı, düzgün.
Müdebbir: tedbir alan, her şeyi önceden düşünen Allah.
nihayetsiz: sınırsız.
nispet: ölçü, derece.
numune: örnek.
rububiyet: Cenâb-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve mâlikiyeti.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sıfat: hâller, keyfiyetler, nitelikler, vasıflar.
sıfat-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları, vasıfları.
sıfât-ı mutlaka: mutlak sıfatlar.
şuun-u mukaddese: Allah'ın tertemiz ve noksansız işleri, Zâtına ait halleri, özellikleri.
taam: yemek.
vahdaniyet: Allah'ın birliği.
vahid-i kıyasî: ölçü birimi.
zaaf: zayıflık.

hem kudretin gizli definelerini açacak bir anahtar külçesi, hem mevcudata serpilen ve evkata takılan kemalâtının bir ahsen-i takvimidir.

İşte mahiyet-i hayatın bunlar gibi emirlerdir.

■ *Şimdi, senin hayatının sureti ve tarz-ı vazifesi şudur ki:*

Hayatın bir kelime-i mektubedir, kalem-i Kudretle yazılmış hikmetnüma bir sözdür; görünüp ve işitilip, Esma-ı Hüsna'ya delâlet eder.

İşte hayatının suretı, bu gıbı emırlerdır.

■ *Şimdi, hayatının sırr-ı hakıkatı şudur ki:*

Tecelli-i Ehadiyete, cılve-i Samediyete âyineliktir. Yani, bütün âleme tecellı eden esmanın nokta-ı mıhrakıyesi hükmünde bir camiiyetle, Zat-ı Ehad-ı Samed'e âyineliktir.

■ *Şimdi, hayatının saadet içindekı kemalı ise,* senin hayatının âyinesinde temessül eden Şems-i Ezelî'nin envarını hissedip, sevmektir. Zîşuur olarak Ona şevk göstermektir, Onun muhabbetiyle kendinden geçmektir, kalbin göz bebeğinde aks-i nurunu yerleştirmektir. İşte bu sırdandır kı, seni âlâyıllıyyine çıkaran bir hadıs-i kudsînin[1] meal-i şerifi olan,

مَنْ نَكَّجَمْ دَرْسَمٰوَاتُ وَزَمِينْ ○ اَزْعَجَبْ گُنْجَمْ بِقَلْبِ مُؤْمِنِينْ

denılmıştır.

ahsen-i takvim: en güzel suret.
aks-i nur: nurun yansıması
âlâyıllıyyin: insanlığın en yüksek mertebesi
alem: kainat.
ayine: ayna
camiiyet: kapsayıcılık
cilve-i Samediyet: Allah'ın her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde kendisi hiç bir şeye muhtaç olmaması sıfatının tecellisi
define: hazine
delâlet: işaret, delil.
envar: nurlar, aydınlıklar
esma: isimler
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
evkat: vakıtlar
hadis-i kudsi: sözü peygambere, manası Allah'a ait olan hadis
hikmetnüma: hikmetli, anlamlı
kalem-i kudret: kudret kalemi
kelime-i mektube: yazılı kelime.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemalat: faziletler, mükemmellikler
mahiyet-i hayat: hayatın aslı
meal-i şerif: şerefli mana.
mevcudat: varlıklar
muhabbet: sevgi
nokta-i mihrakiye: hareket noktası
saadet: mutluluk.
sırr-i hakıkat: gerçeğin sırrı, iç yüzü
suret: şekil, tarz.
Şems-i Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şevk: çok arzu, şiddetli istek.
tarz-ı vazife: vazife şekli
tecelli: yansıma
tecelli-i Ehadiyet: Cenab-ı Hak'kın her bir şeyde bir ve tek oluşunun görünmesi
temessül: görünmünün belirmesi

1 Meali Farsça olarak verilen hadis-i kudsînin metni ve manası şöyledir:

مَا وَسِعَنِي سَمَآئِي وَلَآ اَرْضِ وَلٰكِنْ وَسِعَنِي قَلْبُ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ

"Ben göklere ve yerlere sığmam, fakat mu'min kulumun kalbine sığarım." (Aclunî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2/165.)

Zat-ı Ehad-ı Samed: her şeyde kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan tek ve bir Allah'ın zatı
zişuur: akıl sahiplen

İşte, ey nefsim! Hayatının böyle ulvî gayata müteveccih olduğu ve şöyle kıymetli hazineleri cami olduğu hâlde, hiç akıl ve insafa lâyık mıdır ki, hiç ender hiç olan muvakkat huzuzat-ı nefsaniyeye, geçici lezaız-i dünyeviyeye sarf edip zayi edersin. Eğer zayı etmemek istersen, geçen temsil ve hakikate remzeden

وَالشَّمْسِ وَضُحٰيهَا ۞ وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰيهَا ۞ وَالنَّهَارِ اِذَا جَلّٰيهَا ۞
وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰيهَا ۞ وَالسَّمَآءِ وَمَا بَنٰيهَا ۞ وَالْاَرْضِ وَمَا طَحٰيهَا ۞
وَنَفْسٍ وَمَا سَوّٰيهَا ۞ فَاَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوٰيهَا ۞ قَدْ اَفْلَحَ مَنْ
زَكّٰيهَا ۞ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰيهَا ۞ [1]

suresindeki kasem ve cevab-ı kasemi düşünüp amel et.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى شَمْسِ سَمَآءِ الرِّسَالَةِ وَقَمَرِ بُرْجِ النُّبُوَّةِ
وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ نُجُومِ الْهِدَايَةِ وَارْحَمْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ اٰمِينَ اٰمِينَ اٰمِينَ [2]

1. Yemin olsun güneşe ve aydınlığına • Ve onu takip eden aya • Ve onu gösteren güne. • Ve onu örten geceye • Ve gökyüzüne ve onu bina edene • Ve yeryüzüne ve onu yayıp döşeyene • Ve insana ve onu intizamla yaratana • Sonra da ona kötülüğü bildirip ondan sakınmayı ilham edene • Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir • Nefsini günaha daldıran da husrana düşmüştür. (Şems Suresi, 1-10.)

2. Allahım, risalet semasının güneşi, nubuvvet burcunun ayı olan yüce Peygamber(a.s.m.)'onun hidayet yıldızları olan Âl ve Ashabına salât ve selam eyle. Bize, erkek ve kadın mü'minlere merhamet et. Âmin, âmin, âmin.

âl: aile, Peygamberimizin aile fertleri.
amel et: işle, davran.
âmin: Ya rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!
Ashap: Sahabeler.
burç: takım yıldızlar, yıldız grupları.
cami: kapsayıcı, toplayıcı.
cevab-ı kasem: yeminin cevabı.
ender: az, nadir.
ene: ben.
gayat: amaçlar.
hadîs-i kudsî: manası Peygamberimize ilham edilen, sözü Peygamberimize ait olan hadîs.
hakikat: gerçek, doğru.
hiç ender hiç: hiç içinde hiç.
huzuzat-ı nefsaniye: nefsin hoşlandığı şeyler.
husran: zarar, ziyan.
ilham: kalbe doğma.
insaf: hakkaniyet ölçülerine göre tolerans, hoşgörü.
intizam: düzgün olma, düzen.
kasem: yemin.
lezaız-i dünyeviye: dünyaya ait lezzet.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muvakkat: geçici.
müteveccih: yönelme.
nubuvvet: peygamberlik.
remz: işaret.
risalet: elçilik, peygamberlik.
salât: dua.
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
selam: selâmet, esenlik.
sema: gökyüzü.
temsil: örnek, misal.
ulvî: yüce.
zayi etmek: kaybetmek.

On İkinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا [1]

Kur'ân-ı Hakîm'in hikmet-i kudsiyesi ile felsefe hikmetinin icmalen muvazenesi, hem hikmet-i Kur'âniyenin, insanın hayat-ı şahsiyesine ve hayat-ı içtimaiyesine verdiği dersi terbiyenin gayet kısa bir fezlekesi; hem Kur'ân'ın sair kelimat-ı İlâhiyeye ve bütün kelâmlara cihet-i rüçhaniyetine bir işarettir. İşte bu Sozde **Dört Esas** vardır

BİRİNCİ ESAS

Hikmet-ı Kur'âniye ile hikmet-i fenniyenin farklarına şu gelecek hikâye-i temsiliye dürbunuyle bak.

Bir zaman hem dindar, hem gayet sanatkâr bir hâkim-i namdar istedi ki, Kur'ân-ı Hakîm'i maanisindeki kudsiyetine ve kelimatındaki i'caza şayeste bir yazı ile yazsın, o mu'cizünüma kamete harika bir libas giydirilsin. İşte o nakkaş zat, Kur'ân'ı pek acıp bir tarzda yazdı. Bütün kıymettar cevherleri yazısında istimal etti. Hakaikının tenevvüüne işaret için, bazı mücessem hurufatını elmas ve zümrüt ile, ve bir kısmını lü'lü ve akik ile; ve bir taifesini pırlanta ve mercanla; ve bir nev'ini altın ve gümüş ile yazdı. Hem öyle bir tarzda süslendirip, münakkaş ettı ki, okumayı bilen ve bilmeyen herkes, temaşasından

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Kime hikmet verilmişse, işte ona pek çok hayır verilmiştir. (Bakara Suresi- 269.)

* On İkinci Söz, Barla'da 1926-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir

acıp: hayret uyandıran.
akik: çoğu kez kırmızı olan değerli bir taş
cevher: kıymetli taş, öz
cihet-i rüçhaniyet: üstünlük yönü
ders-i terbiye: ahlâk dersi
elmas: çok kıymetli bir taş
esas: asıl, temel
felsefe: hikmet ve manfet.
fezleke: özet, netice
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakim-i namdar: ün sahibi idareci
harika: olağanüstü
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hayat-ı şahsiye: özel hayat.
hikâye-i temsiliye: kıyaslamaya dayanan, benzetme şeklinde hikâye
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i fenniye: fen ve felsefe ilmi.
hikmet-ı kudsiye: kusursuz ve eksiksiz hikmet.
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hikmeti.
hurufat: harfler
i'caz: mu'cize olan
icmalen: özet olarak.
istimal: kullanmak
işaret: belirtiliz.
kamet: boy, endam.
kelâm: söz, konuşma.
kelimat: kelimeler
kelimat-ı İlâhiye: İlâhî sözler
kıymettar: değerli
kudsiyet: kusur ve noksanlıktan uzak oluş
libas: elbise
lü'lü: inci
maani: manalar
mu'cizünuma: mu'cize gösteren
muvazene: karşılaştırma.
mücessem: cisimleşmiş
münakkaş: nakışlı.
nakkaş: nakış işleyen kimse
nev': tür, çeşit.
rahîm: Allah'ın rahîm sıfatı, ahirette sadece mü'minler için tecelli etme sıfatıdır
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmetı bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nizklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
sair: diğer
sanatkar: sanatla uğraşan
şayeste: yakışır, layık.
taife: topluluk.
tarz: şekil, biçim.
temaşa: bakma, seyretme
tenevvü: çeşitlilik
zümrüt: kıymetli bir taş

hayran olup, istihsan ederdi. Bahusus, ehl-i hakikatın nazarına, o sûrî güzellik, manasındaki gayet parlak güzelliğin ve gayet şirin tezyinatın ışaratı olduğundan, pek kıymettar bir antika olmuştur.

Sonra, o Hâkim, şu musanna ve murassa Kur'ân'ı, bir ecnebi feylesofa ve bir Müslüman âlime gösterdi. Hem tecrübe, hem mükâfat için emretti ki: "Her biriniz, bunun hikmetine dair bir eser yazınız."

Evvelâ o feylesof, sonra o âlim, ona dair birer kitap telif ettiler. Fakat feylesofun kitabı, yalnız harflerin nakışlarından ve münasebetlerinden ve vazıyetlerinden ve cevherlerinin hasiyetlerinden ve tarifatından bahseder, manasına hiç ilişmez. Çünkü, o ecnebi adam, Arabî hattı okumayı hiç bilmez. Hatta o müzeyyen Kur'ân'ı, bilmiyor ki, bir kitaptır ve manayı ifade eden yazıdır. Belki, ona münakkaş bir antika nazarıyla bakıyor. Lâkin, çendan Arabî bilmiyor, fakat çok iyi bir muhendistir, guzel bir tasvircidir, mahir bir kimyagerdir, sarraf bir cevhercidir. İşte o adam, bu sanatlara göre eserini yazdı.

Amma, Müslüman âlim ise, ona baktığı vakit, anladı ki, o, Kitab-ı Mübin'dir, Kur'ân-ı Hakîm'dir. İşte bu hakperest zat, ne tezyinat-ı zahiriyesine ehemmiyet verdi ve ne de hurufun nukuşuyla iştigal etti. Belki öyle bir şeyle meşgul oldu ki, milyon mertebe ötekı adamın ıştıgal ettiği meselelerinden daha âlî, daha galî, daha lâtif, daha şerif, daha nafi, daha cami. Çunku, nukuşun perdesi altında olan hakaik-ı kudsiyesinden ve envar-ı esrarından bahsederek, gayet güzel bir tefsir-ı şenf yazdı.

hasıyet: bir şeye has vasif
hayran: şaşıran, hayrette kalan.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
huruf: harfler
istihsan: beğenme
İşarat: işaretler
ıştigal: çalışma, meşgul olma
kıymettar: kıymetli
kimyager: kimya ile uğraşan kimse.
Kitab-ı Mubin: her şeyi açıkça açıklayan Kur'an-ı Kerim.
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde hikmetler bulunan Kur'an
latif: hoş, guzel
mahir: maharetli, becenklı
mertebe: derece
meşgul: bir işle uğraşan.
murassa: kıymetli taşlarla süslenmiş.
musanna: sanatlı, çok suslu
muhendis: geometriyi bilen ve uygulayan kimse
mükafat: odul.
münakkaş: nakışlı
münasebet: uygunluk
müzeyyen: suslenmiş
nafi: faydalı
nakış: işleme
nazar: bakma, bakış.
nukuş: nakışlar, işlemeler
sarraf: anlayan, değerini bilen
suri: dış görunuşe ait.
şerif: şerefli.
tarifat: tanıtmalar
tasvir: resim yapma
tefsir-ı şerif: değerli bir açıklama
telif: kitap yazma
tezyinat: suslemeler
tezyinat-ı zahiriye: gorunen suslemeler, dışa ait suslemeler

âli: yuce, yüksek.
âlim: bilgili, bilgin
antika: tarihi değeri olan eski eşya
Arabi: Arapça
bahusus: ozellikle
cami: kapsamlı
cevher: kıymetli taş
çendan: gerçi
ecnebi: yabancı
ehemmiyet: onem, değer
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
envar-ı esrar: nurlu sırlar
eser: kitap
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
galî: pahalı, kıymetli
gayet: son derece, oldukça.
hakaik-ı kudsiye: kutsal hakikatler.
hâkim: hükmeden.
hakperest: doğruluk ve haktan ayrılmayan

Sonra ikisi, eserlerini götürüp o hâkim-i zîşana takdim ettiler. O hâkim, evvelâ feylesofun eserini aldı. Baktı, gördü ki, o hodpesent ve tabiatperest adam çok çalışmış, fakat hiç hakikî hikmetini yazmamış, hiçbir manasını anlamamış, belki karıştırmış. Ona karşı hürmetsizlik, belki edepsizlik etmiş. Çünkü, o menba-ı hakaik olan Kur'ân'ı, manasız nukuş zannederek, mana cihetinde kıymetsizlik ile tahkir etmiş olduğundan, o hâkim-i hakîm dahı, onun eserini başına vurdu, huzurundan çıkardı.

Sonra, öteki hakperest, müdakkik âlimin eserine baktı, gördü ki, gayet güzel ve nafi bir tefsir ve gayet hakîmâne, mürşidâne bir telîftir. "Aferin, bârekâllah," dedi. "İşte hikmet budur ve âlim ve hakîm, bunun sahibine derler. Öteki adam ise, haddinden tecavüz etmiş bir sanatkârdır." Sonra, onun eserine bir mukâfat olarak, her bir harfine mukabil, tükenmez hazinesinden on altın verilsin, irade ettı.

Eğer temsili fehmettinse, bak, hakikatin yüzünü de gör:

Amma o müzeyyen Kur'ân ise, şu musanna kâinattır. O hâkim ise, Hakîm-i Ezelîdir. Ve o iki adam ise, birisi, yani ecnebisi, ilm-i felsefe ve hukemasıdır; diğeri, Kur'ân ve şakirtleridir.

Evet, Kur'ân-ı Hakîm, şu Kur'ân-ı azîm-ı kâinatın en âlî bir müfessiridir ve en beliğ bir tercümanıdır. Evet, o Furkan'dır ki, şu kâinatın sahifelerinde ve zamanların

alî: yüce, yüksek.
âlim: bilgili, bilgin.
bârekâllah: Allah mübarek, hayırlı ve bereketli kılsın.
beliğ: meramını düzgün olarak anlatan, belâgatle konuşan.
ecnebî: yabancı.
fehm: anlama.
feylesof: filozof.
Furkan: hak ile batıl, iyi ve kötü, hayır ve şer arasındaki farkı gösteren Kur'ân.
haddinden tecavüz: haddini aşma, sınırı aşma, ileri gitme.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hâkim: her şeye hükmeden.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hakîmane: hikmetli bir şekilde.
Hakîm-i Ezelî: başlangıcı olmayan ve sonsuz hikmet sahibi olan Allah.
hakîm-i hakîm: her şeyi hikmetle yapan, hükmedici Allah.
hakîm-i zişan: şan ve şeref sahibi idareci.
hakperest: doğruluktan ayrılmayan, hakkı tutan.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hodpesent: kendini beğenen.
hukema: feylesoflar, filozoflar.
hürmetsiz: saygısızlık.
ilm-i felsefe: felsefe ilmi.
irade etmek: emretmek, ferman etmek.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
Kur'ân-ı azîm-i kâinat: kâinatın büyük kitabı.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
mana: anlam.
menba-ı hakaik: gerçeklerin kaynağı.
mukabil: karşılık.
musanna: sanatlı, çok süslü.
müdakkik: inceden inceye araştıran.
müfessir: yorumlayıcı.
mukâfat: ödül.
mürşidane: doğru yolu göstererek, irşat ederek.
müzeyyen: süslenmiş.
nafi: faydalı.
nukuş: nakışlar.
sahife: sayfa.
sanatkar: sanatla uğraşan.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabiatperest: tabiatçı.
tahkir: aşağılama, küçük görme.
takdim: sunma, sunuş.
tefsir: açıklama, yorumlama.
telif: yazılmış eser.
temsil: kıyaslama, tarzında benzetme.
tercuman: tercüme eden, çevirmen.

yapraklarında kalem-i kudretle yazılan ayat-ı tekviniyeyi cin ve inse ders verir. Hem, her biri birer harf-i manıdar olan mevcudata mana-i harfî nazarıyla, yani, onlara Sâni hesabına bakar, "Ne kadar güzel yapılmış, ne kadar güzel bir surette Sâniinin cemaline delâlet ediyor" der. Ve bununla, kâinatın hakikî güzelliğini gösteriyor.

Amma, ilm-i hikmet dedikleri felsefe ise, huruf-u mevcudatın tezyinatında ve münasebatında dalmış ve sersemleşmiş, hakikatin yolunu şaşırmış. Şu kitab-ı kebirin hurufatına mana-i harfî ile, yani, Allah hesabına bakmak lâzım gelirken, öyle etmeyip, mana-i ismî ile, yani, mevcudata mevcudat hesabına bakar, öyle bahseder. "Ne güzel yapılmış"a bedel "Ne güzeldir" der, çirkinleştirir. Bununla kâinatı tahkir edip kendisine müşteki eder. Evet, dinsiz felsefe hakikatsiz bir safsatadır ve kâinata bir tahkirdir.

İKİNCİ ESAS

Kur'ân-ı Hakîm'in hikmeti, hayat-ı şahsiyeye verdiği terbiye-i ahlâkıye ve hikmet-i felsefenin verdiği dersin muvazenesi

Felsefenin halis bir ilmi, bir firavundur. Fakat, menfaatı için en hasis şeye ibadet eden bir firavun-u zelildir, her menfaatlı şeyi kendine rab tanır. Hem, o dinsiz şakirt, mütemerrit ve muannittir. Fakat, bir lezzet için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerrittir; şeytan gibi şahısların bir menfaat-i hasise için ayağını öpmekle zillet gösterir denî bir muannittir. Hem, o dinsiz şakirt,

olması
hikmet-i felsefe: felsefe ilmi
hurufat: harfler
huruf-u mevcudat: büyük bir kitap olan kâinatın harfleri hukmündeki varlıklar
ibadet: kulluk
ilm-i hikmet: hikmet ilmi felsefe
ins: insan
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kaiem-i kudret: Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması
kitab-ı kebir: büyük kitap
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lezzet: ağızla dille alınan tat.
mana-ı harfi: kendi başına var olmayıp bir bütünün içinde kazandıkları anlam
mana-i ismi: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan anlamı
menfaat: fayda, kâr, gelir
menfaat-i hasise: adî, değersiz çıkar
mevcudat: varlıklar
muannit: inatçı, ayak direyen
muvazene: karşılaştırma
münasebat: bağlar, ilişkiler
müşteki: şikayet eden
mütemerrit: dik başlı, inatçı
nazarıyla: bakışıyla, görüşüyle
rab: ilâh
safsata: yalan, asılsız söz
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sersem: dengesiz, ölçüsüz.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahkir: küçümseme
terbiye-i ahlakıye: ahlaki terbiye
tezyinat: süsleme, süs
tilmiz: talebe, öğrenci
zillet: alçaklık, aşağılık.

ayat-ı tekviniye: Cenab-ı Hakkın varlığına ve birliğine delil olan varlıklar
bedel: karşılık, karşı
cemal: güzellik.
cin: gözle görülmeyen bir varlık.
delâlet: delil olma, işaret etme
denî: soysuz, alçak, ahlâksız.
firavun: zalim, merhametsiz
firavun-u zelil: hor, alçak firavun.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
halis: saf
harf-i manıdar: manalı harf
hasis: adî, değersiz
hayat-ı şahsiye: kişisel hayat
hesabına: adına
hikmeti: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde

cebbar bir mağrurdur. Fakat, kalbinde nokta-i istinat bulmadığı için, zatında gayet acz ile âcız bir cebbar-ı hodfüruştur. Hem o şakirt, menfaatperest hodendiştir ki, gaye-i himmeti nefis ve batının ve fercin hevesatını tatmin ve menfaat-i şahsiyesini bazı menfaat-i kavmiye içinde arayan, dessas bir hodgâmdır.

Amma hikmet-i Kur'ân'ın halis tilmizi ise, bir abddır; fakat, azam-ı mahlûkata da ibadete tenezzül etmez; hem, Cennet gibi azam-ı menfaat olan bir şeyi, gaye-i ibadet kabul etmez bir abd-i azizdir. Hem, hakikî tilmiz-i mütevazıdır, selim, halimdir; fakat, Fâtır'ının gayrine, daire-i izni haricinde, ihtiyarıyla tezellüle tenezzül etmez. Hem, fakir ve zayıftır, fakr ve zaafını bilir, fakat, onun Malik-i Kerîm'i, ona iddihar ettiği uhrevî servet ile müstağnidir ve Seyyidinin nihayetsiz kudretine istinat ettiği için, kavidir. Hem, yalnız livechillâh, nza-i İlâhî için, fazilet için amel eder, çalışır.

İşte, iki hikmetin verdiği terbiye, iki tilmizin muvazenesiyle anlaşılır.

ÜÇÜNCÜ ESAS

Hikmet-i felsefe ile hikmet-i Kur'âniyenin hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye verdiği terbiyeler.

Amma hikmet-i felsefe ise, hayat-ı içtimaiyede nokta-i istinadı "kuvvet" kabul eder. Hedefi "menfaat" bilir. Dustur-u hayatı "cıdal" tanır. Cemaatlerin rabıtasını

abd: kul
abd-i aziz: İzzetli kul. Allah'tan başkasına muracaat etmeyen ve minnet duymayan kul.
âcız: gücü yetmez, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük
amel: iş, hareket.
azam-ı mahlûkat: yaratılmışların en büyüğü
azam-ı menfaat: menfaatın en büyüğü
batın: karın, mide
cebbar: zorba, zalim
cebbar-ı hodfüruş: kendini beğenen zorba
cemaat: topluluk, toplum
cıdal: kavga, mücadele.
daire-i izin: izin dairesi.
dessas: aldatıcı, hileci.
dustur-u hayat: hayat prensibi.
erdem: fazilet.
fakr: fakirlik, muhtaclık.
Fatır: yaratan, yaratıcı Allah
fazilet: erdem ve üstünlük
ferc: üreme organı
gaye-i himmet: gayret ve çabanın amacı
gaye-i ibadet: ibadetin gayesi
gayri: ...den başka, başkası.
halim: uysal, yumuşak, sessiz.
halis: karışıksız, saf, duru
hariç: dış
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: İnsanlığın sosyal hayatı
hedef: maksat, niyet, amaç.
hevesat: hevesler
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hikmet-i felsefe: felsefe ilmi.
hikmet-i Kur'an: Kur'ân hikmeti
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'an'ın hikmeti
hodendiş: kendi için endişe eden
hodgâm: kendi keyfini düşünen
iddihar: biriktirme, saklama
ihtiyar: seçme, tercih, irade
istinat etmek: dayanmak.
kavi: kuvvetli
livechillah: Allah için
magrur: gururlu
Malik-i Kerîm: bol ihsan ve ikram sahibi olan, her şeyin gerçek sahibi Allah
menfaat: fayda, kâr
menfaat-i kavmiye: toplum çıkarı
menfaat-i şahsiye: kişisel çıkar
menfaatperest: kendi çıkarını düşünen
muvazene: karşılaştırma.
mustağni: tok gözlü.
nefis: kişinin kendisi, insanı maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet.
nokta-i istinat: dayanak noktası
rabıta: bağ
rıza-i İlâhi: Allah rızası
selim: sağlam, doğru.
servet: mal, mülk.
seyyid: efendi
şakirt: talebe, öğrenci
tenezzul: alçalmak, kendine aykırı düşen bir işi veya duru mu kabul etme
terbiye: yetiştirme, büyütme
tezellül: aşağılanma.
tilmiz: öğrenci, talebe
tilmiz-i mütevazı: alçak gönüllü talebe.
uhrevi: âhirete dair
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

"unsuriyet, menfi milliyeti" tutar. Semeratı ise, "hevesat-ı nefsaniyeyi tatmın" ve "hacat-ı beşeriyeyi tezyittir."

Hâlbuki, kuvvetin şe'ni "tecavuz"dur. Menfaatin şe'ni, her arzuya kâfi gelmediğinden, "üstünde boğuşmak"tır Dustur-u cıdalın şe'ni "çarpışmak"tır. Unsuriyetin şe'ni, başkasını yutmakla beslenmek olduğundan, "tecavüz"dür. Işte bu hikmettendir kı, beşenn saadetı selp olmuştur.

Amma hikmet-ı Kur'âniye ise, nokta-i istinadı, kuvvete bedel "hakkı" kabul eder. Gayede menfaate bedel "fazilet ve rıza-i İlâhîyi" kabul eder. Hayatta dustur-u cidal yerine "dustur-u teavünü" esas tutar. Cemaatlerın rabıtalarında unsuriyet, milliyet yerine "rabıta-ı dinî ve sınıfî ve vatanî" kabul eder. Gayatı, hevesat-ı nefsaniyenın tecavüzatına set çekip ruhu maâliyata teşvik ve hissiyat-ı ulviyesini tatmin eder ve insanı kemalât-ı insaniyeye sevk edip insan eder.

Hakkın şe'ni "ittifak"tır. Faziletin şe'ni "tesanüt"tür. Dustur-u teavünün şe'ni "birbirinin imdadına yetişmek"tir. Dinin şe'ni "uhuvvet"tır, "incizap"tır. Nefsi gemlemekle bağlamak, ruhu kemalâta kamçılamakla serbest bırakmanın şe'ni "saadet-i dâreyn"dir.

DÖRDÜNCÜ ESAS

Kur'ân'ın, butun kelimat-ı Ilâhıye içinde cıhet-i ulvıyetini ve bütün kelâmlar üstünde cıhet-ı tefevvukunu anlamak ıstersen, şu iki temsıle bak.

bedel: karşılık
cemaat: topluluk, toplum
cihet-i tefevvuk: üstünlük yönü
cihet-i ulviyet: ustun taraf
dustur-u cidal: mücadele ve kavga prensibi
dustur-u teavün: yardımlaşma prensibi
fazilet: manevi değer ve ustunluk
gayat: gayeler, amaçlar
gaye: amaç, hedef
hacat-ı beşeriye: insanî ihtiyaçlar
hak: doğru, gerçek.
hevesat-ı nefsaniye: nefsi istek ve arzular, nefse ait istekler
hikmet: her şeyin belirli gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'ân'ın hikmeti.
hissiyat-ı ulviye: yuce duygular
imdat: yardım
incizap: kapılma, bağlanma
ittifak: ortak bir gayede anlaşma
kâfi: yeterli
kelam: sozler
kelimat-ı ilâhiye: ilahî sozler, kelimeler
kemalât: mukemmellikler
kemalat-ı insaniye: insana ait olgunluklar
maâliyat: yüksek ve derin fikirler
menfaat: fayda, kar
menfi milliyet: ırkçılık
nokta-ı istinat: dayanak noktası
rabıta: bağ
rabıta-i dini ve sınıfi ve vatani: dın, sınıf ve vatan bağı
rıza-i İlâhi: Allah rızası
saadet: mutluluk.
saadet-i dareyn: dünya ve ahiret mutluluğu
selp olmak: ortadan kalkmak
semerat: verim, kâr, fayda
set: engel
sevk: yollama, ulaştırma
sınıfi: sosyal tabakalarla ilgili
şe'ni: icap, gerek
tatmin: doyurma
tecavüz: haddını aşma, söz ve harekette ilerı gitme, saldırma, sataşma
tecavüzat: saldırılar, tecavuzler
temsil: kıyaslama tarzında benzetme.
tesanüt: dayanışma.
teşvik: heveslendırmek.
tezyit: çoğalma, arurma
uhuvvet: kardeşlik.
unsuriyet: ırkçılık
vatani: vatana ait

• *Birincisi*: Bir sultanın iki çeşit mukâlemesi, iki tarzda hitabı vardır. *Birisi*; adî bir raiyet ile, cüz'î bir iş için, hususî bir hacete dair, has bir telefonla konuşmaktır. *Diğeri*; saltanat-ı uzma ünvanıyla ve hilâfet-i kubra namıyla ve hâkimiyet-i amme haysiyetiyle, evamirini etrafa neşir ve teşhir maksadıyla, bir elçisiyle veya büyük bir memuruyla konuşmaktır ve haşmetini izhar eden ulvî bir fermanla mukâlemedir.

• *Ikıncı Temsil*: Bir adam, elinde, bir âyineyi güneşe karşı tutar, o âyine miktarınca bir ışık ve yedi rengi cami' bir ziya alır. O nispetle, güneşle münasebettar olur, sohbet eder ve o ışıklı âyineyi karanlıklı hanesine veya dam altındaki bağına tevcih etse, güneşin kıymeti nispetinde değil, belki o âyinenin kabiliyeti miktarınca istifade edebilir. Diğeri ise, hanesinden veya bağının damından geniş pencereler açar, gökteki güneşe karşı yollar yapar. Hakikî güneşin daimî ziyasıyla sohbet eder, konuşur ve lisan-ı hâl ile böyle minnettarâne bir sohbet eder. Der: "Ey yeryüzünü ışığıyla yaldızlayan ve bütün çiçeklerin yüzünü güldüren dünya güzeli ve gök nazdan olan nazenin güneş! Onlar gibi benim haneciğimi ve bahçeciğimi ısındırdın, ışıklandırdın." Hâlbuki, âyine sahibi böyle diyemez. O kayıt altındaki güneşin aksi ise, âsân mahduttur, o kayda göredir.

İşte bu iki temsilin dürbünüyle Kur'ân'a bak; tâ ki, i'cazını göresin ve kudsiyetini anlayasın.

adî: sıradan.
akıs: ışık veya sesin bir yerde görünmesi.
âsar: eserler.
âyine: ayna.
cami': kapsayan.
cüz'î: küçük.
dürbün: uzağı gösteren alet.
evamir: emirler.
ferman: emir, buyruk.
hacet: ihtiyaç.
hâkimiyet-i amme: egemenlik, genel hâkimiyet.
has: hususî, özel.
haşmet: ihtişam, gösterişlilik.
haysiyet: itibar, özellik.
hilâfet-i kubra: insanın yeryüzünde temsil ettiği manevî görev.
hususî: özel.
i'caz: mu'cizelik, özelliği.
istifade etmek: faydalanmak.
izhar: açığa vurma.
kabiliyet: kapasite.
kudsiyet: kusur ve noksanlıktan yücelik, kutsallık.
lisan-ı hal: hâl dili.
mahdut: sınırlanmış.
maksat: istenilen şey.
minnettarane: minnetli bir şekilde.
mukâleme: konuşma.
münasebettar: ilişkili, bağlantılı.
nazdar: nazlı.
nazenin: nazlı, cilveli.
neşir: yayma.
nispet: oran.
raiyet: vatandaş, halk.
saltanat-ı uzma: en büyük hükümdarlık.
sohbet: karşılıklı hoşça konuşma.
tarz: şekil.
temsil: temsil, örnek.
teşhir: ilan etme, duyurma.
tevcih: yöneltme.
ulvî: yüksek, yüce.
ünvan: isim, lâkap.
yaldız: parlaklık.
ziya: ışık.

Evet, Kur'ân der ki: "*Eğer yerdeki ağaçlar kalem olup, denizler mürekkep olsa, Cenab-ı Hakkın kelimatını yazsalar, bitiremezler.*"[1] Şimdi, şu nihayetsiz kelimat içinde en büyük makam Kur'ân'a verilmesinin sebebi şudur ki:

Kur'ân, İsm-i Azamdan ve her ismin azamlık mertebesinden gelmiş. Hem bütün âlemlerin Rabbi itibarıyla Allah'ın kelâmıdır. Hem bütün mevcudatın İlâhi ünvanıyla Allah'ın fermanıdır. Hem semavat ve arzın Hâlıkı haysiyetiyle bir hitaptır. Hem rububiyet-i mutlaka cihetinde bir mükâlemedir. Hem saltanat-ı amme-i Subhaniye hesabına bir hutbe-i ezeliyedir. Hem rahmet-i vâsia-i muhita noktasında bir defter-i iltifatat-ı Rahmaniyedir. Hem ulûhiyetin azamet-i haşmeti haysiyetiyle, başlarında bazen şifre bulunan bir muhabere mecmuasıdır. Hem İsm-i Azamın muhitinden nüzul ile Arş-ı Azamın bütün muhatına bakan, teftiş eden hikmetfeşan bir kitab-ı mukaddestir. İşte bu sırdandır ki, "Kelâmullah" ünvanı kemal-i liyakatle Kur'ân'a verilmiş.

Amma sair kelimat-ı İlâhiye ise, bir kısmı has bir itibar ile ve cüz'î bir ünvan ve hususî bir ismin cüz'î tecellisiyle ve has bir rububiyetle ve mahsus bir saltanatla ve hususî bir rahmetle zahir olan kelâmdır. Hususiyet ve kulliyet cihetinde dereceleri muhteliftir. Ekser ilhamat bu kısımdandır. Fakat derecatı çok mütefavittir. Meselâ, en cüz'îsi ve basiti, hayvanatın ilhamatıdır. Sonra avam-ı nâsın ilhamatıdır. Sonra avam-ı melâikenin ilhamatıdır. Sonra evliya ilhamatıdır. Sonra melâike-i izam ilhamatıdır. İşte, şu sırdandır ki, kalbin telefonuyla vasıtasız münacat eden

1. Kehf Suresi, 109. Lokman Suresi, 27.

âlem: tüm varlıklar
arz: yer.
avam-ı melaike: sıradan melekler
avam-ı nâs: sıradan halk tabakası.
azam: büyüklük
azamet-i haşmet: ihtişamın büyükluğu
basit: adı değersiz.
cüz'î: küçük
defter-i iltifatat-ı rahmaniye: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Allah'ın iltifatlarını içeren defter
derecat: dereceler
ekser: çok çok.
evliya: erenler, veliler, Allah dostları
ferman: emir, buyruk.
Hâlık: yaratıcı, Allah
has: hususî, özel
haysiyet: özellik, itibar, şeref
hikmetfeşan: hikmet yayan
hususiyet: özellik.
hutbe-i ezeliye: başlangıcı olmayan sonsuz hutbe
İlah: Allah
ilhamat: ilhamlar. Allah tarafından kalbe gelen manalar, gönüle doğmalar, kalbe gelmeler
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
itibar: saygı gösterme
kelam: söz
kelamullah: Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerîm
kelimat: kelimeler
kelimat-ı İlahiye: Cenab-ı Allah'a ait kelimeler, vahiyle inen kitaplar
kemal-i liyakat: mükemmel layık oluş
kitab-ı mukaddes: kutsal olan kitap: Tevrat, Zebur ve İncil
küllıyet: genellik, umumîlik.
mahsus: özel
mecmua: kitap
melaike-i izam: büyük melekler
mertebe: derece
mevcudat: kainat.
muhabere: haberleşme
muhatına: her tarafına
muhit: çevre, bölge
muhtelif: çeşitli
mükâleme: konuşma
münacat: dua etme, yalvarma
mürekkep: türlü renklerde sıvı madde
mütefavit: farklı, farklı çeşitli
nüzul: inme, iniş
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
rahmet-i vasia-i muhita: Allah'ın her şeyi kuşatan geniş rahmeti
rububiyet: rablık. Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi ve egemenliği altında bulundurması
rububiyet-i mutlaka: sınırsız, hiç bir kayıt ve şarta tabi olmayan rablık
saltanat: hükümdarlık, egemenlik.
saltanat-ı amme-i Subhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın her şeye hükmeden, her şeyi kuşatan saltanatı.
semavat: gökler
tecelli: belirme, görünme
teftiş: kontrol
uluhiyet: ilâhlık.
ünvan: rütbe, mertebe, ad, isim
zahir: görünen, ortaya çıkan

bir velî der: حَدَّثَنِي قَلْبِي عَنْ رَبِّي Yani, "*Kalbim benim Rabbımden haber veriyor.*" Demıyor: "Rabbulâlemîn'den haber veriyor." Hem der: "Kalbim, Rabbimin âyinesıdır, arşıdır." Demiyor: "Rabbulâlemîn'ın arşıdır." Çünkü, kabiliyeti mıktarınca ve yetmiş bıne yakın hicapların nispet-ı ref'i derecesınde, mazhar-ı hıtap olabilır.

İşte, bir padişahın saltanat-ı uzması haysıyetiyle çıkan fermanı, adî bır adamla cüz'î bır mukâlemesınden ne kadar yüksek ve âlî ise ve gökteki güneşin feyzinden istifade, âyinedeki aksının cilvesinden istifadeden ne derece çok ve faık ıse, Kur'ân-ı Azîmüşşan dahi o nispette bütün kelâmların ve hep kitaplann fevkindedir.

Kur'ân'dan sonra, ikinci derecede kütüb-ü mukaddese ve suhuf-u semavıyenin, dereceleri nispetinde, tefevvuklan vardır. O sırr-ı tefevvuktan hıssedardırlar. Eğer bütün cin ve insanın Kur'ân'dan tereşşuh etmeyen bütün güzel sözleri toplansa, yine Kur'ân'ın mertebe-ı kudsıyesine yetişip, tanzir edemez. Eğer Kur'ân'ın İsm-i Azamdan ve her ismin azamlık mertebesinden geldiğini bir parça fehmetmek istersen, Ayete'l-Kürsî [1] ve ayet-ı [2] وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ ve ayet-i [3] قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ ve ayet-i

يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ [4]

ve ayet-i [5] يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي

adî: normal, sıradan
alî: yüce, yüksek.
arş: taht.
Ayete l-Kürsî: Allah'ın varlıgından ve bır kısım mühim sıfatlarından bahseden Bakara Suresinin 255. ayeti
ayine: ayna
azam: büyük.
cin: gözle gorulmez lâtif cısımlerden ibaret bır yaratık.
cüz'î: kuçük, parça.
faık: ustun
fehm: anlayış
ferman: buyruk.
fevk: ustunde.
feyiz: bereket, bolluk.
haysıyet: ozellik, ıtıbar
hicap: perde, ortu
hissedar: hısse sahıbı
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısminden en büyük ve manaca diğer ısımleri kuşatmış olan gızlı ısmı
ıstıfade: fayda, yarar
kabıliyet: yetenek
kelam: söz, konuşma.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'ân.
kutub-ü mukaddes: mukaddes kıtaplar
mazhar-ı hıtap: muhatap alınma, muhatap kabul edılme
mertebe: derece, rutbe
mertebe-i kudsıye: yüce derece, yuksek mertebe
mukaleme: konuşma
nispet: oran
nispet-i ref: hükümsuz bırakma oranı.
saltanat-ı uzma: en büyuk hukumdarlık.
sırr-ı tefevvuk: ustun olmanın sırrı
suhuf-u semavıye: semavi sahıfeler.
tanzir etmek: benzerini yapmak.
tefevvuk: ustun olma, ustun gelme
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
velî: evlıya, Allah dostu

1 Bakara Suresi, 255
2 Gaybın anahtarlarını da Allah'ın indindedir. (En'âm Suresi, 59.)
3 De ki: Ey mulkün hakıkı sahıbı olan Allah'ım! (Âl-i İmran Suresi, 26.)
4 O gündüzü peşı sıra kovalayan gece ile orter. O güneşi, ayı ve yıldızları da emrine boyun eğmiş olarak yarattı. (A'raf Suresi, 54.)
5 Ey yer, suyunu yut! Ey gök, sen de suyunu tut! (Hud Suresi, 44.)

ve ayet-i تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ[1]

ve ayet-i مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ[2]

ve ayet-i إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ[3]

ve ayet-i يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ[4] ve ayet-i

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ[5] ve

ayet-i لَوْ أَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ[6] gibi ayetlerin kül-

lî, umumî, ulvî ifadelerine bak, hem, başlarında اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ[7]

veyahut سَبَّحَ[8] ve يُسَبِّحُ[9] bulunan surelerin başlarına dik-

kat et, tâ bu sırr-ı azîmin şuaını görersin. Hem, الٓمٓ[10] 'le-

rin ve الٓرٰ[11] 'ların ve حٰمٓ[12] 'lerin fatihalarına bak,

Kur'ân'ın, Cenab-ı Hakkın yanında ehemmiyetini bile-

sin.

Eğer şu Dördüncü Esasın kıymettar sırrını fehmettin ise, enbiyaya gelen vahyin ekseri, melek vasıtasıyla olduğunu ve ilhamın ekseri vasıtasız olduğunu anlarsın.

Hem, en büyük bir velî hiçbir nebînin derecesine yetişmediğinin sırrını anlarsın.

Hem, Kur'ân'ın azametini ve ızzet-i kudsiyetini ve ulviyet-ı i'cazının sırrını anlarsın.

amin: öyle olsun yâ Rabbi! Kabul eyle!
azamet: büyükluk
ebed: sonsuzluk, dâimlik.
ekser: çoğunluk.
enbiya: peygamberler
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman
fatiha: başlangıç.
fehmetmek: anlamak.
hamd: methetme, övme.
ilham: Allah tarafından insanın kalbine indirilen mânâ, esin
ızzet-ı kudsiyet: mukaddesliğinin izzeti, yüceliği
Kab-ı Kavseyn: Cenab-ı Hakka en yakın olan makam
kıymettar: kıymetli
küllî: kapsamlı, bütünsel
mahsus: özel
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
Miraç: Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın huzuruna çıkarak bütün kâinat âlemlerini gezdiği yolculuk.
nebi: peygamber
salat: dua
selam: barış, selâmet, esenlik.
semavat: gökler
Sidretü'l-Munteha: yedinci kat gökte olduğu rivayet edilen ve Cebrail'in çıkabildiği en son makam.
sır: gizli şey
sırr-ı azîm: büyük sır
sırr-ı lüzum: gereğinin sırrı
şan: şan, şöhret, ün
şua: ışın, güçlü ışık hüzmesi
şükür: minnettarlık, teşekkür etmek.
ulvî: yüksek, yüce
ulviyet-i i'caz: mucizelîğin en yükseği
umumî: genel
vahiy: Allah tarafından gelen emir ve yasaklar
vasıtasız: aracısız
velî: Allah dostu, evliya.

1. Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. (İsrâ Sûresi, 44.)
2. Sizin yaratılmanız da dirilttilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilttilmesi gibidir. (Lokman Sûresi, 28.)
3. Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik. (Ahzab Sûresi, 72.)
4. O gün semayı, kitap sayfalarını dürer gibi dürerîz. (Enbiya Sûresi, 104.)
5. Onlar Allah'ın kudret ve azametini hakkıyla bilemediler. Hâlbuki kıyamet gününde yeryüzü bütünüyle Onun tasarrufundadır, gökler de Onun kudretiyle dürülmüştür. (Zümer Sûresi, 67.)
6. Eğer Biz bu Kur'ân'ı bir dağa indirseydik, parça parça olduğunu görürdün. (Haşr Sûresi, 21.)
7. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi, 1. En'âm Sûresi, 1. Kehf Sûresi, 1. Sebe' Sûresi, 1. Fâtır Sûresi, 1.)
8. Tesbih ediniz. (Hadîd Sûresi, 1. Haşr Sûresi, 1. Saf Sûresi, 1. A'lâ Sûresi, 1.)
9. Tesbih ediyor. (Cuma Sûresi, 1. Tegabün Sûresi, 1.)
10. Bakara Sûresi, Âl-i İmrân Sûresi, Ankebut Sûresi, Rûm Sûresi, Lokman Sûresi, Secde Sûresi.
11. Yunus Sûresi, Hûd Sûresi, Yusuf Sûresi, İbrahim Sûresi, Hicr Sûresi.
12. Mu'min Sûresi, Fussilet Sûresi, Şûrâ Sûresi, Zuhruf Sûresi, Duhan Sûresi, Câsiye Sûresi, Ahkaf Sûresi.

Hem, Mîracın sırr-ı lüzumunu, yanı tâ semavata,

tâ Sıdretü'l-Munteha'ya, tâ Kab-ı Kavseyn'e gıdıp,

Âl: Sevgili Peygamberimizin âile fertleri
amîn: Öyle olsun, kabul buyur!
azamet: büyükluk
cin: gözle görülmez lâtif cisimlerden ibâret bir varlık.
ervâh: ruhlar
habîbiyet: sevgililik
ins: insan.
melâike: melekler
Mîraç: Hz. Muhammed'in Cenâb-ı Hakkın huzuruna çıkarak bütün kâinât âlemlerini gezdiği yolculuk.
mu'cize-i risâlet: peygamberlik mu'cizesi
mu'cize-i ubudiyet: kulluk mu'cizesi
münâcât: Allah'a dua etme, yalvarma.
nübüvvet: peygamberlik.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme
salât: Sevgili Peygamberimize dua etme
selâm: Sevgili Peygamberimize rahatlık, esenlik ve selâmet dilemek, dua etmek
şakk-ı kamer: ayın iki parçaya bölünmesi mu'cizesi.
tarfetülayn: göz kapağının bir kere açılıp kapanması kadar geçen kısa an
tesbîh: Cenâb-ı Hakkı anma, zikretme
Zât-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet sahibi olan Allah

1. Ona şah damarından daha yakın (Kaf Suresi: 16.)

2. Allahım! Senin rahmetine ve onun (a.s.m.) şanına yakışır şekilde, ona ve âline salât ve selâm eyle. Âmîn!

On Üçüncü Söz

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ۝[1]

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ[2]

Kur'ân-ı Hakîm ile felsefe ulûmunun mahsul-ü hikmetlerini, ders-i ibretlerini, derece-i ilimlerini muvazene etmek istersen, şu gelecek sözlere dikkat et!

İşte, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı, bütün kâinattaki adiyat namıyla yâd olunan, harikulâde ve birer mu'cize-i kudret olan mevcudat üstündeki âdet ve ülfet perdesini keskin beyanatıyla yırtıp, o hakaik-ı acibeyi zîşuura açıp, nazar-ı ibretlerini celp edip, ukule tükenmez bir hazine-i ulûm açar.

Felsefe hikmeti ise, bütün harikulâde olan mu'cizat-ı kudreti âdet perdesi içinde saklayıp, cahilâne ve lâkaydâne üstünde geçer. Yalnız harikulâdelikten düşen ve intizam-ı hilkatten huruç eden ve kemal-i fıtrattan sukut eden nadir fertleri nazar-ı dikkate arz eder, onları birer ibretli hikmet diye zîşuura takdim eder. Meselâ, en camî bir mu'cize-i kudret olan insanın hilkatini adî deyip lâkaytlıkla bakar. Fakat insanın kemal-ı hilkatinden huruç

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Biz Kur'ân'dan mu'minler için bir şifa ve rahmet olan şeyi indiriyoruz. (İsrâ Sûresi, 82.)
2. Biz Peygambere şiir öğretmedik, bu ona yakışmaz da. (Yâsîn Sûresi, 69.)

* On Üçüncü Söz, Barla'da 1926-34 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir.

âdet: alışkanlık.
adî: normal, basit, sıradan.
adiyat: alışılmış, sıradan şeyler.
arz: sunma.
beyanat: açıklamalar.
cahilâne: cahilce, bilgisizce.
camî: kapsamlı.
celp: çekmek.
derece-i ilim: ilim derecesi.
ders-i ibret: ibret dersi.
felsefe: hikmet ve manfet bilgisi.
hakaik-ı acibe: şaşırtıcı ve hayrette bırakan gerçekler.
harikulâde: olağanüstü.
harp: savaş, cenk.
haşiye: dipnot.
hazine-i ulûm: ilimler hazinesi.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hilkat: yaratılış.
huruç: çıkma, dışarı çıkma.
intizam-ı hilkat: yaratılıştaki düzen.
kemal-i fıtrat: yaratılıştaki mükemmellik.
kemal-i hilkat: yaratılışın mükemmel ve kusursuzluğu.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzenmi yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
lâkaydâne: ilgisiz, duyarsızca.
lâkayt: ilgisiz, aldırış etmeyen.
mahsul-ü hikmet: hikmet ürünü, neticesi.
mevcudat: varlıklar.
mu'cizat-ı kudret: Allah'ın kudret mu'cizesi.
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
muvazene: karşılaştırma.
mu'min: iman eden, inanan.
nadir: az bulunan.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nazar-ı ibret: ibretli bakış.
rahmet: acıma, merhamet etme.
sukut: düşme.
sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şifa: iyileşme, sağlığına kavuşma.
takdim: arz etme, sunma.
ukul: akıllar.
ulûm: ilimler.
ülfet: alışkanlık, gaflet.
vakıa: hâdise, büyük olay.
yâd: anma.
zişuur: bilinçli, şuur sahibi, şuurlu.

etmiş, üç ayaklı yahut iki başlı bir insanı, bir velvele-i istiğrapla nazar-ı ibrete teşhir eder. Meselâ, en lâtif ve umumî bir mu'cize-i rahmet olan bütün yavrulann hazine-i gayptan muntazam iaşelerini adî görüp, küfran perdesini üstüne çeker. Fakat, intizamdan şüzuz etmiş, kabilesinden cüda olmuş, yalnız olarak gurbete düşmüş, denizin altında olan bir böceğin bir yeşil yaprakla ıaşesini görür, ondan tecelli eden lütuf ve keremle bütün hazır balıkçılan ağlatmak ister. **(HAŞIYE)**

İşte, Kur'ân-ı Kerîm'ın ilim ve hikmet ve marifet-i Ilâhiye cihetiyle servet ve gınâsı; ve felsefenin ilim ve ibret ve marifet-i Sâni cihetindeki fakr ve iflâsını gör, ibret al.

İşte bu sırdandır ki, Kur'ân-ı Hakîm, nihayetsiz parlak, yüksek hakîkatlen camı olduğundan, şünn hayalâtından mustağnıdır.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın i'caz derecesindeki kemal-ı nizam ve intızamı ve kıtab-ı kâinattaki intızamat-ı sanatı, muntazam üslûplarıyla tefsir ettikleri hâlde, manzum olmadığının diğer bir sebebi de budur ki·

Ayetlerinin her bir necmi, vezin kaydı altına girmeyip, tâ ekser ayetlere bir nevi merkez olsun ve kardeşi olsun ve mabeynlerinde mevcut münasebet-i maneviyeye rabıta olmak için, o daire-i muhita içindeki ayetlere birer hatt-ı münasebet teşkil etmesidir. Güya, serbest her bir ayetin ekser ayetlere bakar birer gözü, müteveccih birer yüzü var. Kur'ân içinde, binler Kur'ân bulunur ki, her bir

HAŞİYE: Amerika'da aynen bu vakıa olmuştur

adî: sıradan.
camı: toplayan, içine alan.
cihet: yon
cuda olmak: ayn düşmek.
daire-i muhita: kuşatıcı geniş daire
ekser: en çok, pek çok.
fakr: fakırlık.
felsefe: sadece akla dayanan bilimselliği tek olçu kabul eden dünya goruşunun genel adı
gınâ: zenginlik, bolluk.
güya: sanki, sozde
hatt-ı münasebet: bağlantı hattı ilgi bağı
hayalat: hayaller
hazine-i gayp: gorunmeyen hazine
hazır: sozu edilen, var olan
hikmet: her şeyin belirli gayelere yonelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
i'caz: bir benzerini yapmakta başkalarını âciz bırakma, mu cızelik.
iaşe: geçinme, beslenme
iflas: bitme
intızam: duzgunluk, tertıplı olma
intızamat-ı sanat: sanattaki duzenlilik.
kemal-i nızam ve intizam: mükemmel bır duzen ve tertip
kerem: cömertlik, ihsan.
kıtab-ı kâinat: kâinat kıtabı, bir kitap gibi yazılan evren.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalarıyla akıllan benzenni yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kufran: iyilik bilmeme, nankörlük, inkâr
latif: hoş, güzel
lütuf: iyilik, ihsan, bağış
mabeyn: ara.
manzum: vezinli, kafiyeli soz, düzenlenmiş
marifet-i Ilâhi: Allah'ı tanıma ve bilme
marifet-i Sâni: her şeyı sanatlı bır şekilde yaratan Allah'ı tanıma ve bilme
mevcut: var olan
mu'cize-i rahmet: Allah'ın rahmet mu'cızesi
muntazam: intızamlı, duzgun, tertıplı, duzenli
münasebet-i maneviye: maddeye dayanmayan yakınlık, ilgi
müstağnî: ihtıyacı olmayan
müteveccih: yonelen
nazar-ı ibret: ibret alınacak bakış
necim: kısım, durak, yıldız
nihayetsiz: sonsuz.
rabıta: bağ.
servet: varlık, mal, mulk.
şüzuz etmek: kural dışına çıkmak
tecelli: gorunme, yansıma.
tefsir etmek: açıklama, yorumlama.
teşhir: sergileme
teşkil: meydana getirme
umumî: genel.
üslûp: ifade tarzı
velvele-i istiğrap: garip karşılandığını ifade eden bağırtı
vezin: şıırdekı ahenk olçusü

meşrep sahibine birisini verir. Nasıl ki, Yirmi Beşinci Sözde beyan edildiği gibi, Sure-i İhlâs içinde otuz altı Sure-i İhlâs miktarınca, her bin zilecniha olan altı cümlenin terkibatından müteşekkil bir hazine-i ilm-i tevhit bulunuyor ve tazammun ediyor.

Evet, nasıl ki, semada olan intizamsız yıldızların sureten adem-i intizamı cihetiyle, her bir yıldız kayıt altına girmeyip, her birisi ekser yıldızlara bir nevi merkez olarak daire-i muhitasındaki—birer birer—her bir yıldıza mevcudat beynindeki nispet-i hafiyeye işaret olarak, birer hatt-ı münasebet uzatıyor. Güya, her bir tek yıldız, necm-i ayet gibi, umum yıldızlara bakar birer gözü, müteveccih birer yüzü vardır. İşte intizamsızlık içinde kemal-i intizamı gör, ibret al. وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ[1] 'nin bir sırrını bil. Hem, ayet-i وَمَا يَنْبَغِي لَهُ sırrını da bununla anla ki. Şânın şe'ni, küçük ve sönük hakikatleri büyük ve parlak hayallerle süslendirip beğendirmek ister. Hâlbuki, Kur'ân'ın hakikatleri, o kadar büyük, âlî, parlak ve revnaktardır ki, en büyük ve parlak hayal o hakikatlere nispet edilse, gayet küçük ve sönük kalır. Meselâ,

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۞[2] يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا ۞[3] إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ۞[4]

gibi hadsız hakikatlerin buna şahıttır.

1. Biz Peygambere şiir öğretmedik, bu ona yaraşmaz da. (Yâsin Suresi, 69.)
2. O gün semayı, kitap sayfalarını dürer gibi dürenz. (Enbiya Suresi, 104.)
3. O, gündüzü peşi sıra kovalayan gece ile örter. (A'raf Suresi, 54.)
4. İşte tek bir sesledir ki, hepsi birden toplanıp huzurumuza getirilirler. (Yasin Suresi, 53.)

adem-i intizam: düzensizlik, düzenin yokluğu
âlî: yüce, yüksek.
beynindeki: arasındaki
cihet: yön
daire-i muhita: kuşatıcı, geniş daire.
ekseri: genellikle
güya: sanki, sözde.
hadsız: sayısız
hakikat: gerçek.
hatt-ı münasebet: bağlantı hattı, ilgi bağı
hazine-i ilm-i tevhit: Allah'ın birliğini ve tek oluşunu gösteren ilim hazinesi
intizam: düzgünlük, tertipli olma
intizamsızlık: düzensizlik.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
meşrep: manevî haz ve feyz alınan yol, usul
mevcudat: varlıklar
miktar: kadar, kemiyet
müteşekkil: meydana gelen, oluşmuş
müteveccih: yönelen
necm-i ayet: ayet yıldızı
nispet edilmek: bağlanmak.
nispet-i hafiye: gizli bağ
revnaktar: göz alıcı parlaklık ve güzellikte olan.
sema: gökyüzü, gök.
Sure-i İhlas: İhlas Suresi.
sureten: şekil olarak.
şe'ni: icap, gerek.
tazammun: içine alma, içerme
terkibat: terkipler
zilecniha: çok yönlü

Kur'ân'ın her bir ayeti, birer necm-i sakıp gibi, i'caz ve hidayet nurunu neşir ile küfrün zulümatını nasıl dağıttığını görmek, zevk etmek istersen, kendini o Asr-ı Cahiliyette ve o sahra-i bedeviyette farz et ki, her şey zulmet-i cehil ve gaflet altında perde-i cümut ve tabiata sarılmış olduğu bir anda, birden, Kur'ân'ın lisan-ı ulviyesinden [1] يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ gıbı ayetleri işit, bak. O olmuş veya yatmış mevcudat-ı âlem [2] يُسَبِّحُ sedasıyla işitenlerin zihninde nasıl diriliyorlar, hüşyar oluyorlar, kıyam edip zikrediyor. Hem, o karanlık gökyüzünde, birer cımıt ateşpare olan yıldızlar ve yerdeki perişan mahlûkat, [3] تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ sayhasıyla, işitenlerin nazarında gökyüzü bir ağız, bütün yıldızlar birer kelime-i hikmetnüma, birer nur-u hakikateda ve arz bir kafa, ber ve bahir birer lisan ve bütün hayvanat ve nebatat birer kelime-i tesbihfeşan suretinde arz-ı didar eder. Yoksa, bu zamandan tâ o zamana bakmakla, mezkûr zevkın dekaikını göremezsin.

Evet, o zamandan beri nurunu neşreden ve mürur-u zaman ile ulûm-u mütearife hükmüne geçen ve sair neyyirat-ı İslâmiye ile parlayan ve Kur'ân'ın güneşiyle gündüz rengini alan bir vazıyet ile, yahut sathî ve basit bir perde-i ülfet ile baksan, elbette her bir ayetin ne kadar tatlı bir zemzeme-i i'caz içinde, ne çeşit zulumatı dağıttığını hakkıyla göremezsin ve birçok enva-ı i'cazı içinde, bu nev-ı i'cazını zevk edemezsin.

arz: yer
arz-ı didar: yüz güzelliğini gösterme
asr-ı cahiliyet: Peygamberimizden önceki asır, küfür ve cehalet asrı
ateşpare: ateş parçası
bahir: deniz
ber: kara parçası
camıt: katı madde, cansız
dekaik: incelikler
enva-ı i'caz: mu'cizelik türleri
farz etmek: kabul etmek, sayılmak
hidayet: doğru yol, hak yol
hüşyar: uyanık
i'caz: mu'cize, oluş bir benzerini yapmakta başkalarını âciz bırakma
kelime-i hikmetnüma: hikmet gösteren kelime, hikmetli söz
kelime-i tesbihfeşan: Allah'ın kusur ve noksanlıklardan uzak oluşunu yayan, ilân eden kelime, söz
kıyam: ayağa kalkma
küfür: inançsızlık
lisan: dil
lisan-ı ulviye: yüce lisan, yüce hitap
mahlûkat: yaratıklar
mevcudat-ı âlem: kâinattaki varlıklar
mezkûr: adı geçen
münezzeh: temiz, uzak, berî
mürur-u zaman: zaman aşımı
nazar: bakış
nebatat: bitkiler
necm-i sakıp: parlak yıldız
neşir: yayma
nev-ı i'caz: mu'cize türü
neyyirat-ı İslâmiye: İslâmın yaydığı saçtığı nurlar
nur-u hakikateda: gerçeğin ortaya çıkmasına vesile olan aydınlık
perde-i cümut: donmuş, katı perde
perde-i ülfet: alışkanlık perdesi
sahra-i bedeviyet: bedevîliğin hükûm sürdüğü göçebe Arapların bulunduğu yer, çöl
sair: diğer
sathî: yüzeysel
sayha: seslenış
tabiat: doğa, canlı, cansız bütün alemler
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
ulûm-u mütearife: herkesin bildiği ve tanıdığı ilimler
zemzeme-i i'caz: mu'cizelik nağmesi ve âhengi
zevk: tat, lezzet
zulmet-i cehil ve gaflet: cehalet ve duyarsızlık karanlığı
zulümat: karanlıklar, küfrün karanlıkları

1. Göklerde ne var, yerde ne varsa, her şeyin hakiki sahibi olan, her türlü noksandan münezzeh bulunan, kudreti her şeye gâlip olan ve hikmeti her şeyi kuşatan Allah'ı tesbih eder. (Cuma Suresi, 1.)
2. Tesbih eder.
3. Yedi gökler, yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. (İsra Suresi, 44.)

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın en yüksek bir derece-i i'cazına bakmak istersen, şu temsil dürbünüyle bak. Şöyle ki:

Gayet yüksek ve garip ve gayetle yayılmış acip bir ağaç farz edelim ki, o ağaç, bir perde-i gayp altında, bir tabaka-ı mesturiyet içinde saklanmış. Malûmdur ki, bir ağacın, insanın azaları gibi, onun dalları, meyveleri, yaprakları, çiçekleri gibi bütün uzuvları arasında bir münasebet, bir tenasüp, bir muvazenet lâzımdır. Her bir cüz'ü, o ağacın mahiyetine göre bir şekil alır; bir suret verilir. İşte, hiç görünmeyen (ve hâlen görünmüyor) o ağaca dair bir çıksa, bir perde üstünde onun her bir azasına mukabil birer resim çekse, birer hudut çizse, dalından meyveye, meyveden yaprağa, bir tenasüple, bir suret tersim etse ve birbirinden nihayetsiz uzak mebde ve müntehasının ortasında uzuvlarının aynı şekil ve suretini gösterecek muvafık tersimatla doldursa, elbette şüphe kalmaz ki, o ressam, o gaybî ağacı, gaybaşına nazarıyla görür, ihata eder; sonra tasvir eder.

Aynen onun gibi, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın dahi hakikat-i mümkınata dair—ki, o hakikat, dünyanın ıptıdasından tut, tâ ahiretin en nihayetine kadar uzanmış ve ferşten arşa ve zerreden şemse kadar yayılmış olan şecere-i hilkatin hakikatine dair—beyanat-ı Furkaniyesi, o kadar tenasübü muhafaza etmiş ve her bir uzva ve meyveye lâyık birer suret vermiştir ki, bütün muhakkıkler, nihayet-i tahkıkında, Kur'ân'ın tasvirine "Maşaallah, bârekâllah!" deyip, "Tılsım-ı kâinatı ve muamma-i hilkatı keşif ve fetheden yalnız sensin, ey Kur'ân-ı Hakîm!" demişler.

acip: hayret veren, hayrette bırakan
arş: göğün en yüksek katı
aza: organ, organlar
bârekallah: Allah mubarek etsin
beyanat-ı Furkaniye: hak ile batılı birbirinden ayıran Kur'an'ın açıklamaları
cüz: parça
derece-i i'caz: mu'cizelik derecesi
ferş: yeryüzü
fetih: açma.
garip: tuhaf, şaşılacak
gaybaşına: gayptan haberi olan
gaybı: görünmeyen
gayetle: çok, çokça.
hakikat: gerçek.
hakikat-i mümkınat: yaratılanların var edilenin gerçeği
hudut: sınır
ihata: kuşatma
ıptıda: başlangıç.
keşif: gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'an-ı Kerim
mahiyet: sonuç.
malûm: bilinen
maşaallah: "Allah'ın istediği olur. Ne güzel! Allah nazardan saklasın!" manasıyla hayret ve memnunluk anlatır
mebde: başlama, başlangıç
muamma-i hilkat: yaratılıştaki sır ve gizlilikler
muhafaza: koruma.
muhakkık: gerçeği araştıran
mukabil: karşılık
muvafık: uygun
muvazenet: dengelilik
münasebet: uygunluk
müntehâ: son, nihayet.
nazarıyla: bakışıyla.
nihayet: son, uç
nihayet-i tahkık: araştırma sonucu, araştırmanın sonunda
nihayetsiz: sonsuz
perde-i gayp: bilinmezlik perdesi, kâinat.
ressam: resim yapan
suret: biçim, resim
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şems: güneş
tabaka-ı mesturiyet: gizlilik tabakası
tasvir: ifade tarzlarıyla anlatma, resmini yapma
temsil: kıyaslayarak benzetme
tenasüp: uyma, uygunluk.
tersim: resmini çizme
tersimat: resmetmeler
tılsım-ı kâinat: kainatın tılsımı, evrenin gizli sırrı
uzuv: organ
zerre: en küçük parça

وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى[1], temsilde kusur yok, esma ve sıfât-ı İlâhiyeyi, şuun ve ef'al-i Rabbanıyeyi bir şecere-i tuba-ı nur hükmünde temsil edelim ki, o şecere-i nuraniyenin daire-i azameti, ezelden ebede uzanıp gıdıyor, hudud-u kibriyası gayrimütenahi feza-i ıtlakta yayılıp ihata ediyor, hudud-u ıcraatı

يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ۞ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوٰى[2] ۞ هُوَ الَّذِى يُصَوِّرُكُمْ فِى الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ[3] ۞[4]

hududundan tut, tâ

وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۞ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ[5] فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ ۞ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ[6][7]

hududuna kadar uzanmış o hakıkat-ı nuraniyeyi bütün dal ve budaklarıyla, gayat ve meyveleriyle o kadar tenasuple ve birbirine uygun, birbirine lâyık, birbirini kırmayacak, birbirinin hükmünü bozmayacak, birbirinden tevahhuş etmeyecek bir surette o hakaık-ı esma ve sıfâtı ve şuun ve ef'ali beyan etmiştir ki, bütün ehl-i keşif ve hakikat ve daire-i melekûtta cevelân eden bütün ashab-ı irfan ve hikmet, o beyanat-ı Furkaniyeye karşı[8] سُبْحَانَ اللّٰهِ deyip, "Ne kadar doğru, ne kadar mutabık, ne kadar güzel, ne kadar lâyık!" diyerek, tasdik ediyorlar.

Meselâ, bütün daire-i imkân ve daire-i vücuba bakan, hem o ıkı şecere-i azîmenin bir tek dalı hükmünde olan imanın erkân-ı sittesi ve o erkânın bütün dal ve budakları, tâ en ince meyve ve çiçekler aralarında o kadar bir

anne rahmi: anne karnı
ashab-ı irfan ve hikmet: bilgi ve hikmet sahibi kimseler
beyanat-ı Furkaniye: hak ile batılı birbirinden ayıran Kur'an'ın açıklamaları
cevelân: dolaşma, gezinme
daire-i azamet: ululuk dairesi
daire-i imkan: varlık dairesi
daire-i melekût: varlıkların içyüzüyle alakalı görünmeyen daire
daire-i vücup: varlığı zorunlu ve vasıflarının zıddı düşünülemeyen ilâhlık dairesi
ebed: sonu olmayan
ef'al: işler, ameller
ef'al-i Rabbaniye: Allah'ın kendi zatına mahsus ve Rab ismininin tecellisi olan fiillen
ehl-i keşif ve hakikat: gayp âlemine ait bilinmeyen hakıkatleri Cenab-ı Allah'ın lutfu ve ihsanıyla bilen kimseler
erkan: rukunler, sütunlar, direkler
erkan-ı sitte: imanın altı şartı
esma: adlar, isimler
ezel: başlangıcı olmayan
feza-i ıtlak: nihayetsiz gökyüzü
gayat: gayeler, amaçlar
gayrimütenahi: sonsuz
hadid: demir
hakaık-ı esma ve sıfat ve şuun ve ef'al: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin sıfatlarının, işlerinin ve fiillerinin gerçekleri
hakikat-i nuraniye: nurlu parlak gerçek
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hudud-u ıcraat: ıcraatın sınırı ucu
hudut: sınırlar
ıcraat: işler
ihata: kuşatma, kuşatılma
irfan: bilgi
kibriya: büyüklük
kusur: eksiklik, noksan
mutabık: uygun
ra'd: gök gürlemesi
sıfât: nitelikler
sıfat-ı ilâhiye: Allah'ın sıfatları
şecere-i azîme: büyük ağaç
şecere-i tuba-i nur: nurlu tuba ağacı
şuun: işler, haller, özellikler, keyfiyetler, emirler, kasıtlar, talepler
tasdik: doğrulama, onaylama
temsil: örnek alma
tenasüp: uyma, uygunluk
tevahhuş: korkma, ürkme

1 En yüce sıfatlar ise Allahındır. (Nahl Suresi, 60.)
2. Allah, kişinin kalbine ondan daha yakındır. (Enfal Suresi, 24.)
3. Danelen ve çekirdekleri çatlatan şüphesiz Allah'tır. (En'am Suresi, 95.)
4. Annelerinizin rahimlerinde size dilediği gibi bir suret veren Odur. (Âl-i İmran Suresi, 6.)
5. Gökler de eliyle dürülmüştür. (Zümer Suresi, 67.)
6. Gökleri ve yeri altı günde yarattı. (Hadid Suresi, 4.)
7. Güneşi ve ayı da emrine boyun eğdirdi. (Ra'd Suresi, 2.)
8. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

tenasüp gözetilerek tasvir eder ve o derece bir muvazenet suretinde tarif eder ve o mertebe bir tenasüp tarzında ızhar eder ki, akl-ı beşer ıdrakından âciz ve hüsnüne hayran kalır.

Ve o iman dalının bır budağı hükmunde olan Islâmıyetin erkân-ı hamsesi, aralarında ve o erkânın tâ en ince teferruatı ve en küçük adabı ve en uzak gayatı ve en derin hikemiyatı ve en cüz'î semeratına varıncaya kadar aralarında husnutenasüp ve kemal-i münasebet ve tam bir muvazenet muhafaza edildiğine delil, o Kur'ân-ı Camiin nusus ve vücuhundan ve işarat ve rumuzundan çıkan Şeriat-ı Kübra-i İslâmıyenin kemal-i intizamı ve muvazeneti ve hüsnütenasübü ve resanetı, cerh edilmez bir şahid-i âdil, şüphe getirmez bir burhan-ı kàtıdır.

Demek oluyor kı, beyanat-ı Kur'âniye, beşerın ılm-ı cüz'îsine, bahusus bir ümmînîn ilmine müstenit olamaz. Belkı bir ılm-i muhite ısnat edıyor ve cemı eşyayı birden görebilir, ezel ve ebed ortasında bütün hakaikı bir anda müşahede eder bir Zatın kelâmıdır.

[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ اَنْزَلَ عَلٰى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا

bu hakikate işaret eder.

اَللّٰهُمَّ يَا مُنْزِلَ الْقُرْاٰنِ بِحَقِّ الْقُرْاٰنِ وَبِحَقِّ مَنْ اَنْزَلَ عَلَيْهِ الْقُرْاٰنُ
نَوِّرْ قُلُوْبَنَا وَقُبُوْرَنَا بِنُوْرِ الْاِيْمَانِ وَالْقُرْاٰنِ ۞ اٰمِيْنَ يَا مُسْتَعَانُ [2]

* * *

1. Hamd o Allah a mahsustur kı kuluna kıtabı indırmıs ve o kitapta hıçbır tezat ve eğrılıge yer vermemıştır (Kehf Suresi, 1)

2. Ey Kur'ân ı indiren Allah ım! Kur'ân ve Kur'ân ı indırdıgın zatın hakkı ıçın kalplerımızı ve kabırlerımızı Iman ve Kur'ân nuruyla nurlandır. Duamızı kabul buyur ey kendısınden yardım ıstenen Mustean!"

acız. güçsüz
adap davranış kaıdelerı
akl-ı beşer: insan aklı.
bahusus özellıkle
beşer: insan.
beyanat-ı Kur'âni Kur'ân ın açıklamaları
burhan-ı kat'i kesın delıl
cemı bütün
cerh çürütme
cüz'i küçük.
ebed sonu olmayan
erkan: şartlar
erkân-ı hamse beş temel beş şart
ezel başlangıcı olmayan
gayat. gayeler
hakaik. hakıkatler gerçekler, doğrular
hamd methetme övme.
hikemiyat: hikmetlı söz ve düşunceler
hüsnütenasüp guzel bır uygunluk.
husun guzellık.
ıdrak. anlayış kavrayış
ilm-i cüz'i az ve sınırlı ılm.
ilm-i muhıt. her şeyı ıhata edıcı kuşatıcı ilm
ısnat: dayanma dayandırma
ışarat. ışaretler
ızhar: açıga vurma gosterme
kelam söz konuşma
kemal-ı intızam: intızamın mukemmel olusu
kemal-ı münasebet. mukemmel uygunluk.
Kur'ân-ı camı: her şeyı ıçınde bulunduran Kur'ân.
mahsus. ozel
mertebe: derece basamak
muhafaza: koruma.
muvazenet. denge, denklık, dengelenme.
Müstean: Kendısınden yardım beklenen Allah
müstenit dayanan
müşahede gozle gorme
nusus: naslar Kur'ân ı Kerim ve hadısın açık hukumlerı
resanet: sağlamlık.
rumuz: ışaretler
semerat. meyveler netıceler
şahid-i adil adıl şahıt.
şeriat-ı kubra-i İslamiye buyuk Islam şerıatı
tarif etmek. anlatmak.
teferruat ayrıntılar
tenasup uyma uygunluk.
tezat. zıt olma
ummi okuma yazması olmayan
vucuh yonler
tasvir etmek tanımlamak

On Üçüncü Sözün İkinci Makamı

[1] بسم الله الرحمن الرحيم

Cazibedar bir fitne içinde bulunan ve daha aklını kaybetmeyen bazı gençlerle bir muhaveredir.

BİR KISIM GENÇLER tarafından, şimdiki aldatıcı ve cazibedar lehviyat ve hevesatın hücumları karşısında, "Ahiretimizi ne suretle kurtaracağız?" diye Risale-i Nur'dan medet istediler. Ben de Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi namına onlara dedim ki:

Kabir var; hiç kimse inkâr edemez. Herkes, ister istemez oraya girecek. Ve oraya girmek için de, üç tarzda, üç yoldan başka yol yok.

• *Birinci yol:* O kabir, ehl-i iman için bu dünyadan daha güzel bir âlemin kapısıdır.[2]

• *İkinci yol:* Ahireti tasdik eden, fakat sefahat ve dalâlette gidenlere bir haps-i ebedî ve bütün dostlarından bir tecrit içinde bir haps-i münferit, yalnız başına bir hapis kapısıdır.[3] Öyle gördüğü ve itikat ettiği, ve inandığı gibi hareket etmediği için, öyle muamele görecek.

• *Üçüncü yol:* Ahirete inanmayan ehl-i inkâr ve dalâlet için bir idam-ı ebedî kapısı, yani hem kendisini, hem bütün sevdiklerini idam edecek bir darağacıdır. Öyle bildiği için, cezası olarak aynını görecek. Bu iki şık bedihîdir, delil istemiyor, göz ile görünür.

ahiret: öteki dünya
alem: dünya
bedihî: açık olan
cazibedar: çekici
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak (sapmak)
delil: şahit, belge, tanık.
ehl-i iman: iman edenler, inananlar
ehl-i inkâr ve dalâlet: hak yoldan sapmış, inançsız kimseler
hapis: alıkoyma, bir yere kapatıp dışarı çıkarmama.
haps-i ebedî: sonsuza dek kalınacak hapis
haps-i münferit: tek başına hapis, hücre hapsi
hareket: yaşama, davranma
hevesat: nefsin hoşuna giden yasak istek ve arzular
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok olma
inkâr etmek: kabul etmeme, reddetme.
itikat: inanış, iman
kabir: mezar
lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eğlenceler
medet: yardım
muamele: davranma, davranış
muhavere: konuşma
nam: ad, isim
sefahat: beyinsizlik, zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
suret: şekil, biçim.
şahs-ı manevî: manevî kişilik.
şıkk: madde, tarz
tarz: şekil
tasdik: doğruluğunu kabul etme
tecrit: yalnız başına bırakma, soyutlama

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fâtiha Sûresi, 1.)

2. *Buhârî*, Cenâiz, 68, 87; *Müslim*, Cennet, 70; Kıyamet, 26; Nesâî, Cenâiz, 110; *Müsned*, 3/3, 4/287.

3. Dârimî, Rikâk, 94; *Müsned*, 3/38; İbni Hibbân, *Sahîh*, 7/391, 392; Ebu Ya'lâ, *Müsned*, 2/491, 11/522; İbni Ebu Şeybe, *Musannef*, 7/58.

Madem ecel gizlidir, her vakit ölüm, başını kesmek için gelebiliyor; ve genç ihtiyar farkı yoktur. Elbette, daima, gözü önünde öyle büyük dehşetli bir mesele karşısında, bîçare insan, o idam-ı ebedî, o dipsiz, nihayetsiz haps-i münferitten kurtulmak çaresini aramak ve kabir kapısını bir âlem-i bâkîye, bir saadet-i ebediyeye ve âlem-i nura açılan bir kapıya kendi hakkında çevirmek hâdisesi, o insanın dünya kadar büyük bir meselesidir.

Bu kat'î hakikat, bu üç yol ile bulunduğunda ve bu üç yolun da mezkûr üç hakikat ile olacağını ihbar eden yüz yirmi dört bin muhbir-i sadık,[1] ellerinde nişane-i tasdik olan mu'cizeler bulunan enbiyalar ve o enbiyaların haber verdikleri aynı haberleri, keşif ve zevk ve şuhut ile tasdik eden ve imza basan yüz yirmi dört milyon evliyanın aynı hakikate şahadetleri ve hadduhesaba gelmeyen muhakkiklerin kat'î delilleriyle—o enbiya ve evliyanın verdikleri aynı haberleri—aklen, ilmelyakîn derecesinde (HAŞİYE) isbat ettikleri, ve yüzde doksan dokuz ihtimal-i kat'î ile, "*Idam ve zindan-ı ebediden kurtulmak ve o yolu saadet-ı ebediyeye çevirmek, yalnız iman ve itaat iledir*" diye ittifaken haber veriyorlar.

Acaba yüzde bir ihtimal-i helâket bulunan bir tehlike yolunda gitmemek için bir tek muhbirin sözü nazara alınsa ve onun sözünü dinlemeyip o yolda giden adamın, endişe-i helâketten gelen elem-i manevî, onun yemek iştihasını kaçırdığı hâlde; böyle yüz binler sadık ve

HAŞİYE: Onlardan birisi Risale-i Nur dur, meydandadır

1. Yüz yirmi dört bin enbiya olduğu hakkında bkz. Hâkim, *Mustedrek*, 2.652; İbnü Sa'd, *Tabakatü'l-Kubra*, 1.32; İbnü Hibban, *Sahih*, 2.77; Musned, 5.265-266; Taberanî, *Mu'cemu'l-Kebir*, 8.217; Veliyyüddin Tebrizî, *Mişkâtu'l-Mesabih*, 3.122

enbiya: peygamberler
endişe-i helaket: yok olma kaygısı
evliya: veliler, ulular, Allah dostları
hadduhesap: sınır ve sayı
hâdise: olay
hakikat: gerçek.
haps-ı münferit: tek başına hapis
haşiye: dipnot.
idam: yok etme
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok etme
ihbar: haber verme
ihtimal-i helaket: yok olma ihtimali
ihtimal-ı kat'i: kesin olabilirlik
ilmelyakin: kesin bilgiye dayanarak, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde öğrenme.
iman: inanç
iştiha: açlık, iştah
itaat: boyun eğme
ittifaken: birlik hâlinde, birleşerek.
kabir: mezar
kat'i: kesin, şüphesiz
keşif: açma, meydana çıkarma
mezkur: adı geçen.
mu'cize: olağanüstü hâl ve hareketler
muhakkik: gerçeği araştıran, gerçeği araştırıp bulan âlimler
muhbir: haber veren
muhbir-i sadık: doğru sözlü haber veren, peygamber
nazar: dikkat.
nişane-i tasdik: doğrulayıcı nişan, alâmet
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, sonu olmayan mutluluk.
sadık: doğru
şahadet: şahit olma, şahitlik
şuhut: kalp gözüyle görme, gözle tanıklık.
tasdik: doğruluğunu kabul etme
zevk: manevî âlemlerde iman hakikatlerinin hazzına erişme
zindan-ı ebedi: sonsuz hapis

alem-i bakı: sonsuz olan ahiret âlemi
alem-i nur: nur âlemi
bıçare: çaresiz
dehşet: korku, korkma, ürkme
delil: ispatlayıcı kanıt.
ecel: ölüm vaktı.
elem-i manevî: manevî acı

musaddak muhbirlerin, yüzde yüz ihtimal ile, dalâlet ve sefahat, göz önündeki kabir darağacına ve ebedî haps-ı münferidine kat'î sebep olduğunu ve iman, ubudiyet, yüzde yüz ihtimal ile o darağacını kaldırıp, o hapsi münferidi kapatıp, şu göz önündeki kabri bir hazine-i ebediyeye, bir saray-ı saadete açılan bir kapıya çeviriyor diye ihbar eden ve emarelerini ve âsârlarını gösterdikleri hâlde, bu acip ve garip ve dehşetli ve azametli mesele karşısında bulunan bîçare insan ve bahusus Müslüman, eğer iman ve ubudiyeti olmazsa, bütün dünya saltanatı ve lezzeti bir tek insana verilse, acaba o göz önündeki her vakit oraya çağrılmasına nobetini bekleyen bir insana verdiği o endişeden gelen elîm elemi kaldırabilir mi? Sizden soruyorum.

Madem ihtiyarlık, hastalık, musîbet ve her tarafta vefiyatlar, o dehşetli elemi deşiyorlar ve ihtar ediyorlar, elbette o ehl-i dalâlet ve sefahat, yüz bin lezzeti ve zevki alsa da, yine o manevî bir Cehennem, kalbinde yaşar ve yakar. Fakat, pek kalın gaflet sersemliği, muvakkaten hissettirmez.

Madem ehl-ı iman ve taat, göz önünde gördüğü kabri bir hazine-i ebediyeye, bir saadet-i lâyezalîye kendisi hakkında bir kapı olduğunu ve o ezelî mukadderat piyangosundan milyarlar altın ve elmasları kazandıracak bir bilet dahi, iman vesikasıyla ona çıkmış, her vakit, "Gel, biletini al," diye beklemesinden, denn, esaslı, hakikî lezzet ve zevk-i manevî, öyle bir lezzettir ki, eğer tecessüm etse ve o çekirdek bir ağaç olsa, o adama hususî bir

acip: tuhaf, hayret veren
asâr: eserler
azamet: büyüklük
bahusus: özellikle.
bîçare: çaresiz.
dalâlet: sapma.
dehşet: korkma, ürkme
ebedî: sonu olmayan
ebediye: sonu olmayan
ehl-ı dalalet: yoldan çıkanlar
ehl-ı iman ve taat: inananlar ve Allah'ın emirlerini yerine getirenler
elem: acı, ağrı.
elîm: acı veren, acıklı
emare: alamet.
ezelî: başlangıçsız
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
garip: tuhaf, hayret veren
hakikî: gerçek.
haps-i münferit: tek başına hapis
hazine-i ebediye: Cennet.
hususî: özel
ihbar: haber verme
ihtar etmek: uyarmak.
ihtimal: olabilirlik, olasılık.
iman: inanma, inanç.
kabir: mezar çukuru.
kat'î: kesin
lezzet: zevk, haz, keyif
manevî: maddî olmayan, mana ile ilgili
muhbir: haber veren
mukadderat: kaderde olan şeyle
musaddak: doğrulayan, onaylayan
musîbet: sıkıntı
muvakkaten: geçici olarak.
münferit: tek.
saadet-i lâyezalîye: hiç bitmeyen mutluluk
saltanat: hükümdarlık.
saray-ı saadet: mutluluk sarayı
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sersemi: başı dönmüş.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme.
ubudiyet: kulluk
vefiyat: ölümler
vesika: belge
zevk: manevî âlemlerde iman hakikatlerinin hazzına erişme.
zevk-i manevî: manevî zevk.

Cennet hükmüne geçtiği hâlde, o zevk ve lezzet-i azîmeyı terk edıp, gençlik saıkasıyla, o hadsiz elemler ile âlûde zehırlı bır bala benzeyen sefihâne ve heveskârâne muvakkat bir lezzet-i gayrimeşruayı ihtiyar eden, hayvandan yüz derece aşağı düşer. Ecnebı dinsizleri gibi de olamaz. Çünkü onlar Peygamberi inkâr etseler, diğerlerini tanıyabilirler. Peygamberlen bilmeseler de Allah'ı tanıyabilırler. Allah'ı bilmeseler de kemalâta medar olacak bazı güzel hasletler bulunabilir. Fakat bir Müslüman, hem enbiyayı, hem Rabbini, hem bütün kemalâtı Muhammed-ı Arabî Aleyhıssalâtü Vesselâm vasıtasıyla biliyor. Onun terbiyesini bırakan ve zıncırinden çıkan, daha hıçbır peygamben (a.s.) tanımaz. Ve Allah'ı da tanımaz ve ruhunda, kemalâtı muhafaza edecek hıçbır esasatı bilemez. Çünkü, peygamberlerin en ahiri ve en büyüklen ve dini ve daveti umum nev-i beşere baktığı için ve mu'cizatça ve dince umuma faık ve bütün nev-i beşere bütün hakaıkte üstatlık edip, on dort asırda, parlak bir surette ıspat eden ve nev-i beşerin medar-ı iftiharı bir zatın terbiye-i esasıyelenni ve usul-ü dınını terk eden, elbette hıçbır cıhette bir nur, bir kemal bulamaz; sukut-u mutlaka mahkûmdur.

İşte ey hayat-ı dünyevıyenin zevkine müptelâ ve endişe-i istıkbal ile istıkbalini ve hayatını temin için çabalayan bîçareler! Dunyanın lezzetını, zevkini, saadetini, rahatını isterseniz, meşru dairedeki keyfe iktifa ediniz; o, keyfinize kâfidır. Hancında ve gayrımeşru dairedeki bir lezzetin içinde bin elem olduğunu sabık beyanatta elbette anladınız. Eğer mazı, yanı geçmış zamanın hâdısatını sınema

ahir: son.
aleyhıssalatu vesselam: salar ve selam onun uzenne olsun
alude: bırlıkre bulaşmış karışmış
beyanat: açıklamalar
bıçare: çaresiz
cıhet: yon
ecnebi: yabancı
elem: acı.
enbiya: peygamberler
endışe-ı ıstıkbal: gelecek kaygısı
esasat: esaslar temeller
faık: ustun
gayrımeşru: dine aykırı kanunsuz
hâdısat: hâdıseler
hakaık: gerçekler, dogrular
harıç: dış
haslet: güzel huy, iyi özellik
hayat-ı dünyevıye: dunyaya aır olan hayat.
heveskârane: hevesine gelip geçıcı istek ve arzularına duşkun bır şekılde
hükmüne: yenne.
ıhtıyar: seçme, tercih etme
ıktıfa: yeterli bulma
inkar: reddetme, inanmama
ispat: delil, kanıt
istıkbal: gelecek zaman
kafi: yeter
kemal: olgunluk.
kemalat: ıyılıkler, kemaller, olgunluklar, mukemmellikler
keyif: arzu, heves, istek
lezzet: zevk, haz, keyif
lezzet-ı azime: buyuk lezzet.
lezzet-ı gayrımeşrua: dınen helal olmayan, yasaklanmış lezzet.
mahkum: hukumlu, mecbur
mazi: geçmış zaman
medar: sebep, vesile
medar-ı iftihar: ovunme sebebı.
meşru: şenata uygun, haklı
mu'cizatça: mu cizeler açısından
muhafaza: koruma
Muhammed-ı Arabi: Arapların ıçınden çıkan Peygamberimiz Hz Muhammed.
muvakkat: geçıcı
muptela: tutkun
nev-ı beşer: insan soyu, insanlar, insan turu
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıği nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
saadet: mutluluk.
sabık: geçen.
saıka: sevk eden, yönlendıren
sefihâne: yasak zevk ve eğlencelere duşkun bır şekılde, beyınsızce
sukut-u mutlak: tam alçalış, tam duşuş.
temin: elde etme
terbiye: eğıtme, yol gosterme
terbiye-i esasıye: temel terbiye
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek
umum: butun, genel.
usul-u dın: dının temellen
üstat: muallım, usta
vasıtasıyla: aracılığıyla
vesselam: son soz budur
zevk ve lezzet-ı azime: buyuk tad ve lezzet.
zevk: eğlenme, safa, tatma, lezzet alma

ile hâl-i hazırda gösterdikleri gibi, istikbaldeki ahval dahi, meselâ elli sene sonraki hâllen bir sinema ile gösterilse idi, ehl-i sefahat, şimdiki güldüklerine yüz binlerce nefrin ve nefret edip ağlayacaktılar.

Dünya ve ahırette ebedî ve daimî sürüru isteyen, iman dairesindeki terbiye-i Muhammediyeyi (a.s.m.) kendine rehber etmek gerektir.

* * *

Birkaç Biçare Gençlere Verilen Bir Tembih, Bir Ders, Bir İhtardır

Bir gün yanıma parlak birkaç genç geldiler. Hayat ve gençlik ve hevesat cihetinden gelen tehlikelerden sakınmak için tesirli bir ihtar almak isteyen bu gençlere, ben de, eskiden Risale-i Nur'dan medet isteyen gençlere dediğim gibi, dedim ki:

Sizdeki gençlik kat'iyen gidecek. Eğer siz daire-i meşruada kalmazsanız, o gençlik zayi olup başınıza hem dünyada, hem kabirde, hem ahırette kendi lezzetinden çok ziyade belâlar ve elemler getirecek. Eğer terbiye-i İslâmıye ile, o gençlik nimetine karşı bir şükür olarak, iffet ve namusluluk ve taatte sarf etseniz, o gençlik manen bâkî kalacak ve ebedî bir gençlik kazanmasına sebep olacak.

ahıret: öteki dünya
ahval: haller, durumlar
bakı: kalıcı ve devamlı
bela: musibet, gam, keder, afet
biçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
daimî: sürekli
daire-i meşrua: dinin uygun gördüğü helâl daire.
ebedî: sonu olmayan, sürekli
ehl-i sefahat: yasaklara ve günahlara düşkün kimseler
elem: üzüntü, acı.
hal: şimdiki zaman
hal-ı hazır: şimdiki durum
hayat: yaşayış, yaşama
hevesat: nefsin hoşuna giden gelip geçici istek ve arzular
iffet: namus, ırz.
ihtar: hatırlatma, uyarı
istıkbal: gelecek.
kat'iyen: kat'ı olarak, kesin olarak.
lezzet: zevk, haz, keyif
manen: duyguca, ruhça, mana itibarıyla
medet: inayet, yardım
meselâ: mısal olarak
namus: edep, haya, ahlâk.
nefret: tiksinme, ikrah
nefrin: sövüp sayma, lânet okuma
nimet: iyilik, ihsan, bağış
rehber: yol gösteren, kılavuz, delil
Risale-i Nur: Nur risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
sarf: harcama
sürur: sevinç.
şükür: görülen bir iyilige karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
taat: Allah'ın emirlerini yerine getirme. Allah'tan korkup yasaklarından kaçınma
tembih: uyarma, ikaz.
terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye
terbiye-i Muhammediye: Peygamberimizin terbiyesi (sünnet-i seniye)
zahiri: görünürde
zayi: kaybolma
zevk: tad alma
ziyade: pek fazla

Hayat ise, eğer iman olmazsa veyahut isyan ile o iman tesir etmezse, hayat zahirî ve kısacık bir zevk ve lezzetle beraber, binler derece o zevk ve lezzetten ziyade elemler, hüzünler, kederler verir.

Çünkü, insanda akıl ve fikir olduğu için, hayvanın aksine olarak, hazır zamanla beraber geçmiş ve gelecek zamanlarla da fıtraten alâkadardır; o zamanlardan dahi hem elem, hem lezzet alabilir.

Hayvan ise, fikri olmadığı için, hazır lezzetini, geçmişten gelen hüzünler ve gelecekten gelen korkular, endişeler bozmuyor.

İnsan ise, eğer dalâlet ve gaflete düşmüş ise, hazır lezzetine geçmişten gelen hüzünler ve gelecekten gelen endişeler o cüz'î lezzeti cidden acılaştırıyor, bozuyor, hususan gayrimeşru ise, bütün bütün zehirli bir bal hükmündedir. Demek, hayvandan yüz derece, lezzet-i hayat noktasında, aşağı düşer. Belki ehl-i dalâletin ve gafletin hayatı, belki vücudu, belki kâinatı, bulunduğu gündür. Bütün geçmiş zaman ve kâinatlar, onun dalâleti noktasında madumdur, ölmüştür. Akıl, alâkadarlığı ile ona zulmetler, karanlıklar veriyor. Gelecek zamanlar ise, itikatsızlığı cihetiyle yine madumdur. Ve ademle hâsıl olan ebedî firaklar, mütemadiyen onun fikir yoluyla hayatına zulmetler veriyorlar.

Eğer iman hayata hayat olsa, o vakit hem geçmiş, hem gelecek zamanlar, imanın nuruyla ışıklanır ve vücut bulur; zaman-ı hazır gibi, ruh ve kalbine iman noktasında ulvî ve manevî ezvakı ve envar-ı vücudiyeyi veriyor.

adem: yokluk, hiçlik.
alakadar: ilgili, bağlı.
cidden: ciddî olarak.
cihet: yön.
cüz'î: az, parça.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma; iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
ebedî: sonu olmayan, sürekli.
ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
elem: uzuntu, acı.
endişe: kuşku, kaygı.
envar-ı vücudiye: varlığa ait olan nurlar.
ezvak: zevkler, tatlar.
firak: ayrılık.
fıtraten: yaratılış itibarıyla.
gaflet: dikkatsizlik, ihmal. Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı.
hâsıl: sonuç, netice.
hayat: yaşayış, yaşama şekli.
hazır: şimdiki, hâl.
hususan: özellikle.
hüzün: keder, hüzün.
iman: inanma, inanç.
isyan: baş kaldırma, itaatsizlik.
itikat: inanç.
kâinat: dünya, varlıklar.
keder: gam, acı, hüzün.
lezzet: zevk, haz, keyif.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri.
madum: yok.
manevî: maddî olmayan, ruhla ilgili, içsel.
mütemadiyen: sürekli olarak.
ruh: cevher, can.
tesir: etki, iz bırakma.
ulvî: yüksek, yüce.
vücut: var olma, varlık.
zahirî: görünen, görünürdeki.
zaman-ı hazır: şimdiki zaman.
zevk: tatma, lezzet, haz.
ziyade: çok, fazla.
zulmet: karanlık.

Bu hakikatin, Ihtıyar Rısalesinde, Yedinci Ricada ızahı var; ona bakmalısınız.

İşte hayat böyledir. *Hayatın lezzetini ve zevkini istersenız, hayatınızı iman ıle hayatlandırnız ve feraizle zıynetlendırınız ve günahlardan çekınmekle muhafaza edinız.*

Her gün ve her yerde ve her vakıt vefiyatların gösterdikleri dehşetlı hakıkat-ı mevt ise; sıze, başka gençlere söylediğim gibi, bır temsil ile beyan ediyorum.

Meselâ, burada gozunuz onunde bir darağacı dikilmiş. Onun yanında bir pıyango—fakat pek büyük bir ıkramiye biletleri veren—dairesi var. Bız buradaki on kışi, alâküllihâl, ister istemez, hiç başka çare yok, oraya davet edileceğiz, bizi çağıracaklar. Ve çağırma zamanı gızlı olmasından, her dakıka, ya "Gel, idam biletini al, darağacına çık!" veyahut "Gel, milyonlar altın kazandıran bir ikramiye bileti sana çıkmış, gel, al!" demelerini beklerken, birden kapıya iki adam geldi.

Bıri, yarı çıplak güzel ve aldatıcı bir kadın, elinde zahiren gayet tatlı, fakat zehirli bır helva getirip yedırmek istiyor.

Diğer bıri de, aldatmaz ve aldanmaz ciddî bir adam, o kadının arkasından girdi. Dedi kı:

"Sıze bir tılsım, bir ders getirdim, bunu okusanız, o helvayı yemezsenız, o darağacından kurtulursunuz. Bu tılsım ile, o emsalsiz ikramiye biletini alırsınız. İşte bu darağacında, zaten gozunuzle görüyorsunuz kı, bal yıyenler

alâküllihâl: ıster istemez
beyan: açıklama
ciddî: ağırbaşlı
darağacı: idam sehpası
dehşet: korku, urkme
emsal: eş, benzer
feraiz: farzlar, Allah ın kesin emırlen.
günah: Allah ın emırlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dını suç
hakıkat: gerçek
hakikat-ı mevt: olum gerçeği
hayat: yaşayış, yaşama şekli
helva: tatlı
idam: olum
ıhtıyar: seçme, tercih, irade
ıkramiye: bahşişler, bağışlar, pıyangodan çıkan şey
ızah: açıklama
lezzet: zevk, haz, keyif
muhafaza: koruma
temsil: kıyaslama, tarzında benzetme
tılsım: sır, gizem
vefiyat: olumler
zahıren: gorunuşte
zevk: tatma, tad, lezzet.
ziynet: sus, bezek

oraya giriyorlar. Ve oraya girinceye kadar, o helvanın zehrinden dehşetli karın sancısı çekiyorlar. Ve o büyük ikramiye biletini alanlar, çendan görünmüyorlar ve zahiren onlar da o darağacına çıktıklan görunuyor. Fakat, onlar asılmadıklarını, belki oradan kolayca ikramiye dairesine girmek için basamak yaptıklarını, milyonlar şahitler var, haber veriyorlar. İşte pencerelerden bakınız. En büyük memurlar ve bu işle alâkadar büyük zatlar, yüksek sesle ilân ediyorlar ve haber veriyorlar ki: "O darağacına gidenleri aynelyakîn, gözünüz ile gördüğünüz gibi, bu ikramiye biletini tılsımcılar aldıklarını, hiç şek ve şüphesiz, gündüz gibi kat'î biliniz" dedi.

İşte bu temsil gibi, zehirli bir bal hükmünde olan gayrimeşru dairedeki gençliğin sefahatkârâne zevklen, hazine-i ebediyenin ve saadet-i sermediyenin bileti ve vesikası olan imanı kaybettiği için, darağacı hükmunde olan olum ve ebedî zulümat kapısı olan kabnn musibetine, aynen zahıren gorunduğu gibi duşer. Ve ecel gizli olduğu için genç, ihtiyar fark etmeyerek, her vakit ecel cellâdı başını kesmek için gelebilir. Eğer o zehirli bal hükmünde olan hevesat-ı gayrimeşruayı terk edip, tılsım-ı Kur'ânî olan iman ve feraizi elde etmekle ve fevkalâde mukadderat-ı beşer piyangosundan çıkan saadet-i ebediye hazinesi biletini alacağına, yüz yırmı dört bin enbıya aleyhimüsselâm ile beraber haddühesaba gelmeyen ehl-i velâyet ve ehl-i hakıkat muttefıkan haber veriyorlar ve âsârını gösteriyorlar.

alakadar: ilgilenen, ilgili
aleyhimüsselam: her turlu esenlik ve mutluluk onlann üzerine olsun
asâr: eserler, izler
aynelyakîn: gozle gorur derecede inanma
cellat: infaz memuru
çendan: gerçi
darağacı: idam sehpası
ebedî: sonu olmayan, sureklı
ecel: olum vaktı, olum hayatın sonu
ehl-i hakıkat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i velâyet: erenler, Allah ın dostluğunu kazananlar
enbıya: peygamberler
feraiz: farzlar, Allah ın kesin emirlen
fevkalade: olağanustu.
gayrımeşru: helal olmayan, dine aykın
haber: ilım, malûmat, bilgi
haddühesaba gelmemek: sonsuz ve sınırsız olmak.
hazine: define
hazine-i ebedîye: ebedi ve sonu olmayan hazine, Cennet.
hevesat-ı gayrimeşrua: haram olan arzu ve istekler
ihtiyar: yaşlı
ikramıye: piyango
ilan: duyurma
kabir: mezar
kat'i: kesin, şuphesiz
mukadderat-ı beşer: insanlığın kaderi
musibet: sıkıntı
muttefıkan: hep beraber, birlik te, ittifak ederek, birleşerek.
saadet-ı ebedîye: sonsuz mutluluk.
saadet-ı sermedîye: sürekli mutluluk.
sefahatkârane: zevk ve eğlence ye aşırı duşkun olarak
şek: zan, tereddut.
temsil: ornek, benzetme
terk etmek: bırakmak.
tılsım: sır, gizem
tılsımcı: sihirbaz
tılsım-ı Kur'anı: Kur'an ın gayet tesirli, derin hakıkatlen sırlan
vesika: belge
zahıren: gorunüşte, görünüşe gore
zat: kişi.
zehir: ağu, sern oldurucu madde
zevk: hoşa giden veya çekici şeyler
zulümat: karanlıklar

Elhâsıl: Gençlik gidecek. Sefahatte gitmiş ise, hem dünyada, hem ahirette bınler belâ ve elemler netice verdığını ve öyle gençler ekseriyetle suiistımal ıle, israfat ile gelen evhamlı hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere veya sefalethanelere ve manevî elemlerden gelen sıkıntılarla meyhanelere düşeceklerini anlamak isterseniz, hastahanelerden ve hapishanelerden ve kabristanlardan sorunuz. Elbette hastahanelerin ekseriyetle lisan-ı hâlinden, gençlik saikasıyla ısrafat ve suiistimalden gelen hastalıktan eninler, eyvahlar işittiğiniz gibi, hapıshanelerden dahi, ekseriyetle gençlığın taşkınlık saikasıyla gayrimeşru dairedekı harekâtın tokatlarını yiyen bedbaht gençlerın teessüflerini işiteceksiniz. Ve kabristanda ve mutemadiyen oraya gırenler ıçın kapıları açılıp kapanan o âlem-i berzahta, ehl-i keşfelkuburun müşahedatıyla ve bütun ehl-ı hakıkatın tasdıkıyle ve şahadetıyle, ekser azaplar gençlik suiistimalâtının neticesi olduğunu bileceksiniz.

Hem, nev-i ınsanın ekserıyetinı teşkıl eden ıhtıyarlardan ve hastalardan sorunuz, elbette, ekseriyet-i mutlaka ile esefler, hasretler ile, "Eyvah, gençliğimizi badıheva, belki zararlı zayi ettik! Sakın bizim gibi yapmayınız" diyecekler. Çünkü, beş on senelik gençliğin gayrimeşru zevkı ıçın, dunyada çok seneler gam ve keder ve berzahta azap ve zarar ve ahirette Cehennem ve sakar belâsını[1] çeken adam, en acınacak bır hâlde olduğu hâlde,[2] اَلرَّاضِي بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ sırrıyla hıç acınmaya müstahak

ahıret: ötekı dunya
alem-ı berzah: kabir alemı dunya ılc ahıret arası
azap: ceza
badıheva: boşu boşuna, faydasız.
bedbaht: talıhsız
bela: sıkıntı, eza
berzah: dunya ıle ahıret arasındakı yer
ehl-I hakikat: hak ve doğru yolda olan kımseler
ehl-ı keşfelkubur: kabirdekı olulenn hallennı anlayanlar
ekser: en çok, daha zıyade.
ekseriyet: çoğunluk.
ekseriyet-I mutlaka: çoğunluk ıtıbanyla
elem: uzuntu, acı
elhasıl: sonuç olarak, ozetle
enın: ınıltı, nleyış
esef: acıma, uzulme
evham: vehımler, kuşkular
eyvah: yazık, heyhat!
gam: tasa, kaygı
gayrımeşru(a): helal olmayan, dıne aykırı
harekât: hareketler, davranışlar
hasret: ozleme, ozlem
ıhtıyar: yaşlı
ısrafat: savurganlıklar
kabrıstan: mezarlık.
keder: sıkıntı, huzun
lısan-ı hâl: hâl dılı, bır şeyın durusu
manevî: manaya aıt
meyhane: ıçkı ıçılen yerler
müstahak: layık.
müşahedat: gozlemler
mütemadıyen: surekli olarak.
netıce: sonuç.
nev-ı ınsan: ınsan cınsi.
saıka: sevk eden, sebep
sakar: Cehennem
sefahat: yasak zevk ve eğlence
sefalethane: kotu, pıs ve çırkın yerler

1 Bkz. Kamer Suresi, 48, Muddessir Suresi, 26-27, 42
2. Dinî bır kaıdedır

suiistımal: bır şeyı kotuye kullanma.
suiistımalat: kotu kullanmalar
şahadet: şahıtlık, tanıkık
tasdık: onay, doğrulama
teessuf: uzulme, acı duyma
teşkıl eden: olusturan
zarar: zıyan, kayıp, eksıklık.
zayi: elden çıkmak, yıtırmek.
zevk: tat, lezzet, haz

olamaz. Çünkü, "Zarara nzasıyla girene merhamet edilmez ve lâyık değildir."

Cenab-ı Hak bizi ve sizi bu zamanın cazibedar fıtnesinden kurtarsın ve muhafaza eylesin, âmin.

* * *

Risale-i Nur Mizanlarından On Üçüncü Sözün İkinci Makamının Haşiyesidir

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Risale-i Nur'daki hakikî teselliye mahpuslar çok muhtaçtırlar. Hususan, gençlik darbesini yiyip taze ve şirin ömrünü hapıste geçirenlenn, Nurlara ekmek kadar ihtiyaçlan var.

Evet, gençlik damarı akıldan ziyade hissiyatı dinler. His ve heves ise kördür, akıbetı gormez, bir dırhem hazır lezzeti, ilende bır batman lezzete tercıh eder, bir dakıka ıntıkam lezzeti ile katleder, seksen bın saat hapıs elemlerini çeker; ve bir saat sefahat keyfıyle, bır namus meselesınde, binler gun hem hapsın, hem düşmanın endişesinden sıkıntılarla ömrünün saadeti mahvolur.

Bunlara kıyasen, bîçare gençlenn çok vartaları var kı, en tatlı hayatını, en acı ve acınacak bir hayata çeviriyorlar. Ve bılhassa şımalde koca bir devlet, gençlik hevesatını elde ederek, bu asn fırtınalarıyla sarsıyor. Çünkü, akıbetı görmeyen kor hıssıyatla hareket eden gençlere

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

akıbet: son, netice
âmin: Allah'ım, kabul eyle!
asır: yuzyıl, asır
batman: yaklaşık sekız kg ağırlıgında bır ağırlık olçusü
bıçare: zavallı
bılhassa: ozellikle
cazıbedar: çekıcı, cazıbelı
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahıbı yüce Allah
darbe: musıbet, belâ
dırhem: yaklaşık uç gırama denk olan bır ağırlık olçusü
elem: dert, uzuntu
endişe: merak, kaygı
fitne: ahlâkta ve toplum duzenınde azgınlık ve bozgunculuk, baştan çıkarma
hakiki: gerçek.
hapıs: bır yere kapatıp dışarı çıkarmama, salıvermeme
haşıye: dıpnot.
hazır: şımdıkı, eldekı
heves: nefsın hoşuna gıden ıstek ve arzu
hevesat: nefsın hoşuna gıden ıstekler ve arzular
hıs: duygu
hıssıyat: hısler, duygular
hususan: ozellıkle
ıhtıyaç: muhtaç.
ıntıkam: oç alma
katil: oldurme, katletme
keyif: hoşlanma hıssı.
kıyasen: benzetme.
kusur: eksıklık.
lezzet: zevk, haz, keyif
mahpus: tutuklu, hapıste yatan.
mahv: yok etme.
makam: manevî mevkı.
merhamet: acımak, şefkat gostermek
mızan: olçu
muhafaza: koruma
muhtaç: ıhtıyacı olan
saadet: mutluluk.
sefahat: yasak zevk ve eğlence
şımal: kuzey
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her turlu eksık ve noksandan uzak ve yüce tutma
tercih: seçme, beğenme
teselli: guzel sozler soyleyerek rahatlatma
varta: uçurum, tehlike, buyuk tehlike
ziyade: daha çok.

ehl-i namusun güzel kızlarını ve kanlarını ibahe eder. Belki, hamamlarında erkek, kadın beraber çıplak olarak girmelerine izin vermeleri cihetinde, bu fuhşiyatı teşvik eder. Hem, serseri ve fakir olanlara zenginlerin mallarını helâl eder ki, bütün beşer bu musibete karşı titriyor.

İşte bu asırda, İslâm ve Türk gençleri, kahramanâne davranıp, iki cihetten hücum eden bu tehlikeye karşı, Risale-i Nur'un *Meyve ve Gençlik Rehberi* gibi keskin kılıçlarıyla mukabele etmeleri elzemdir. Yoksa, o bîçare genç, hem dünya istikbalini, hem mes'ut hayatını, hem ahiretteki saadetini ve hayat-ı bâkiyesini azaplara, elemlere çevirip mahveder. Ve suiistimal ve sefahatle hastahanelere ve hissiyatın taşkınlıkları ile hapishanelere düşer. Eyvahlar, esefler ile, ihtiyarlığında çok ağlayacak. Eğer terbiye-i Kur'âniye ve Nurun hakikatleriyle kendini muhafaza eylese, tam bir kahraman genç ve mükemmel bir insan ve mes'ut bir Müslüman ve sair zîhayatlara, hayvanlara bir nevi sultan olur.

Evet, bir genç, hapiste, yirmi dört saat her günkü ömründen tek bir saatini beş farz namazına sarf etse ve ekser günahlardan hapis mâni olduğu gibi, o musibete sebebiyet veren hatadan dahi tevbe edip sair zararlı, elemli günahlardan çekilse, hem hayatına, hem istikbaline, hem vatanına, hem milletine, hem akrabasına büyük bir faydası olması gibi, o on, on beş senelik fânî gençlikle, ebedî parlak bir gençliği kazanacağını, başta Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, bütün kütüp ve suhuf-u semaviye kat'î haber verip müjde ediyorlar.

asır: yüzyıl, çağ.
azap: ıztırap, eziyet.
beşer: insan.
bîçare: zavallı.
cihet: yön.
ebedî: sonu olmayan, sürekli.
ehl-i namus: namuslular.
ekser: en çok.
elem: üzüntü, acı.
elzem: daha lüzumlu, gerekli.
esef: acı, üzüntü.
fânî: geçici.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
fuhşiyat: çok çirkin, aşağılık, zina ile ilgili hareketler.
haber: ilim, malûmat, bilgi.
hakikat: gerçek.
hareket: kımıldanma.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat, âhiret hayatı.
helâl: serbest.
hücum: saldırma.
İbahe: mübah kılma.
İstikbal: gelecek.
kahraman: yiğit, cesur.
kahramanane: kahramanca.
kat'î: kesin, şüphesiz.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kütüp: kitaplar.
mahv: yok etme.
manî olmak: önlemek.
mes'ut: bahtıyar, kutlu, mutlu.
muhafaza: koruma.
mukabele: karşılık verme.
musibet: bela, sıkıntı, felâket.
müjde: sevindirici haber.
mükemmel: kemâl bulmuş, kâmil, eksiksiz, tam.
nev': tür.
saadet: mutluluk.
sair: diğer.
sarf: harcama, kullanma.
sefahat: yasak zevk ve eğlence kullanma.
serseri: başı boş gezen, işsiz, güçsüz.
sultan: hükümdar.
suhuf-u semaviye: bazı peygamberlere gönderilen kutsal sayfalar.
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
tehlike: büyük zarar ve yok olmaya yol açabilecek durum.
terbiye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın terbiyesi.
teşvik: kışkırtmak, cesaret vermek.
tevbe etmek: af dilemek.
zîhayat: hayat sahibi.

Evet, o şının, güzel gençlik nimetine istikametle, taatle şükretse, hem ziyadeleşir, hem bâkîleşir, hem lezzetlenir. Yoksa hem belâlı olur, hem elemli, gamlı, kâbuslu olur gider, hem akrabasına, hem vatanına, hem milletine muzır bir serseri hükmüne geçirmeye sebebiyet verir.

Eğer mahpus, zulmen mahkûm olmuş ise, farz namazını kılmak şartıyla, her bir saati bir gün ibadet olduğu gibi, o hapis, onun hakkında bır çilehane-ı uzlet olup, eskı zamanda mağaralara gırerek ıbadet eden münzevi salıhlerden sayılabilirler.

Eğer fakır ve ıhtıyar ve hasta ve ıman hakıkatlerıne muştak ise, farzını yapmak ve tevbe etmek şartıyla, her bır saatleri yırmışer saat ıbadet olup, hapıs ona bır ıstırahathane, ve merhametkârâne ona bakan dostlar için bir muhabbethane, bir terbıyehane, bır dershane hükmune geçer. O hapiste durmakla, hariçteki müşevveş, her taraftakı gunahların hücumuna maruz serbestıyetten daha ziyade hoşlanabilir; hapisten tam terbiye alır. Çıktığı zaman, bır katıl, bır müntakim olarak değıl, belki tevbekâr, tecrübeli, terbiyeli, millete menfaatlı bir adam çıkar. Hatta Denizli hapsindeki zatların az zamanda Nurlardan fevkalâde hüsnüahlâk dersini alanlannı gören bazı alâkadar zatlar demişler kı, "Terbiye ıçın on beş sene hapse atmaktansa, on beş hafta Rısale-i Nur dersını alsalar, daha ziyade onları ıslah eder."

Madem olum olmuyor ve ecel gizlıdır; her vakıt gelebilir. Ve madem kabir kapanmıyor; kafile kafile arkasın da gelenler, oraya gırip kayboluyorlar. Ve madem olum,

ıslah: ıyileştırme, duzeltme.
ıstıkamet: doğruluk, dürustlük.
ıstırahathane: dınlenme yerı.
kabır: mezar.
kabus: korkulu rüya.
kafile: takım takım.
katıl: adam olduren.
lezzet: zevk, haz, keyf.
madem: değıl mı kı.
mahkûm: hükum gıymış, hükumlu.
mahpus: hapıs olan.
maruz: tesir altında kalma.
menfaat: fayda, kâr.
merhametkârâne: acıma ve şefkat ıle esırgeyıp bağışlama sure tıyle.
muhabbethane: muhabbet yerı, sevgı yuvası.
muzır: zararlı.
muntakım: intıkam alan.
munzevi: bır koşeye çekilip ıbadetle uğraşan, vakturı ıbadetle geçıren.
muşevveş: duzensız, karmakarışık.
muştak: duşkun, isteklı.
nimet: ıyılık, ihsan, bağış.
salıh: dının emır ve yasaklarına uygun hareket eden, Allah ın sevgili kulu.
serseri: başı boş gezen.
şükretmek: teşekkur etmek.
taat: ıbadet.
tecrübeli: yaşamış, bır ış hakkında bılgılı olan.
terbıye: bılgı, saygı ve edep oğrenme, ıyı ahlakla yetişme.
terbıyehane: terbıye yerı.
tevbe: ışlenmış bır gunahtan pışmanlık duyup bır daha ışlememe ıçuzere soz verme.
tevbekâr: tevbe eden.
vakıt: zaman.
ziyade: çok, fazla, daha çok.
zulmen: haksız yere.

alâkadar: ılışkılı, bağlı.
bakı: sürekli ve kalıcı olan.
belâ: musıbet, ceza.
çilehane-ı uzlet: yalnız başına ve çile ıçınde ıbadet edılen yer.
dershane: ders verılen yer.
ecel: olum.
elem: uzuntu, acı.
farz: İslâmıyette kesın olarak yapılması gereken emır.
fevkalâde: olağanustü.
gam: keder, sıkıntı.
hariçte: dışında.
hücum: saldırı.
hükum: yargı.
hüsnüahlâk: ahlâk guzelliği.
ibadet: kulluk görevi.

ehl-i iman hakkında idam-ı ebedîden terhis tezkeresine çevrildiği, hakıkat-ı Kur'âniye ile gösterilmiş, ve ehl-i dalâlet ve sefahat hakkında, gözle görüldüğü gibi, bir idam-ı ebedîdir, bütün mahbubatından ve mevcudattan bir fırak-ı lâyezalîdir.

Elbette ve elbette, hıç şuphe kalmaz ki, en bahtıyar odur ki, sabır içinde şükretmek ve hapis müddetinden tam istifade ederek Nurların dersini alarak istikamet dairesinde imanına ve Kur'ân'a hizmete çalışmaktır.

Ey zevk ve lezzete muptelâ insan! Ben yetmiş beş yaşımda, binler tecrübelerle ve hüccetlerle ve hâdiselerle aynelyakîn bildim ki:

Hakıkî zevk ve elemsız lezzet ve kedersiz sevinç ve hayattakı saadet, yalnız imandadır ve iman hakikatleri dairesinde bulunur. Yoksa, dünyevî bir lezzette çok elemler var; bir üzüm tanesini yedirir, on tokat vurur gibi, hayatın lezzetini kaçırır.

Ey hapis musibetine düşen biçareler! Madem dünyanız ağlıyor ve hayatınız acılaştı, çalışınız, ahıretiniz dahi ağlamasın ve hayat-ı bâkiyeniz gülsün, tatlılaşsın. Hapisten istifade ediniz. Nasıl bazen ağır şerait altında, düşman karşısında, bir saat nöbet bir sene ibadet hükmüne geçebilir; öyle de, sizin bu ağır şerait altında, her bir saat ibadet zahmetı, çok saatler olup, o zahmetlen rahmetlere çevirir.

* * *

ahıret: öteki dünya
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma.
bahtıyar: mes ut, mutlu
biçare: çaresiz zavallı şaşkın
dunyevî: dünya ile ilgili
ehl-ı dalalet ve sefahat: doğru ve hak yoldan sapan
ehl-i iman: inananlar
elem: üzüntü acı
fırak-ı lâyezalî: sonu olmayan ayrılık.
hâdise: vakıa olay
hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân ın gerçeği
hakiki: gerçek.
hakkında: konusunda
hayat: dirilik canlılık yaşama
hayat-ı bakiye: bitmeyen sonsuz hayat, ahıret hayatı
hüccet: delil burhan
hukmüne geçme: yerine geçme
İbadet: kulluk görevi
ıdam-ı ebedî: sonsuza kadar vücudun ortadan kalkması.
iman hakikati: imanın gerçekleri.
İman: inanç.
istıfade: yararlanma
ıstıkamet: doğruluk dürüstlük.
keder: tasa kaygı gam
lezzet: zevk, haz keyif
madem: değil mı ki, meğer ki
mahbubat: sevilen kimseler
mevcudat: var olan her şey
musibet: felaket, sıkıntı.
müddet: zaman süre
muptelâ: düşkün
rahmet: acıma merhamet etme
saadet: mutluluk
sabır: dayanma katlanma
şerait: şartlar
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk
tecrübe: deneyim
terhis: serbest bırakma izin verme
tezkere: resmi izin kağıdı belge.
zahmet: sıkıntı
zevk: safa tat, lezzet, haz

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Azız, sıddık kardeşlerim,

Hapis musibetine düşenlere ve onlara merhametkârâne sadakatle hariçten gelen erzaklarına nezaret ve yardım edenlere kuvvetli bir tesellîyi Üç Noktada beyan edeceğim.

• **Birinci Nokta:** Hapiste geçen ömür günlerin, her bir gün, on gün kadar bir ibadet kazandırabilir. Ve fânî saatlerin, meyvelerin cihetiyle, manen bâkî saatlere çevirebilir. Ve beş on sene ceza ile, milyonlar sene haps-i ebedîden kurtulmaya vesile olabilir.[3]

İşte ehl-i iman için bu pek büyük ve çok kıymettar kazanç şartı, farz namazını kılmak ve hapse sebebiyet veren günahlardan tevbe etmek ve sabır içinde şükretmektir. Zaten hapis, çok günahlara mânidir, meydan vermiyor.

• **İkinci Nokta:** Zeval-ı lezzet elem olduğu gibi, zeval-i elem dahi lezzettir. Evet, herkes geçmiş lezzetli, safalı günlerini düşünse, teessüf ve tahassür elem-i manevîsini hissedip "Eyvah" der. Ve geçmiş musibetli, elemli günlerini tahattur etse, zevalinden bir manevî lezzet hisseder ki, "Elhamdulillâh, şükür, o belâ sevabını bıraktı, gitti" der, ferahla teneffüs eder.

Demek, bir saat muvakkat elem, ruhta bir manevî lezzet bırakır ve lezzetli saat, bilâkis, elem bırakır.

aziz: yüce
bâkî: olumsuz, devamlı
bela: musibet, gam, keder, sıkıntı
beyan: açıklama
bilâkis: aksine
ehl-i İman: mananlar
elem: üzüntü, acı
elem-i manevî: ruhun çektiği sıkıntı
erzak: yiyecek, içecek
eyvah: yazık, heyhat!
fânî: ölümlü, geçici
ferah: gönül rahatlığı
günah: Allahın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil
hapis: cezaevi, cezaevine girme
haps-i ebedî: sonsuza dek kalınacak hapis
hariç: dışarı
his: duygu
kıymettar: kıymetli
lezzet: zevk, haz, keyif
manen: manevî olarak
manevî: manaya ait
mânî: engel olan
merhametkârane: merhametli bir şekilde
musibet: bela, felâket, dert, sıkıntı
muvakkat: geçici
nezaret: gözetme
sabır: dayanma, katlanma
sadakat: bağlılık, doğruluk
safa: neşe, zevk, eğlence
sebebiyet: sebep olma
sevap: mukâfat, ödül
sıddık: çok doğru
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk
tahassür: hasret, özlem
tahattur: hatırlama
teessüf: üzülme, esefleniş
teneffüs: nefes alma
tenzih: kusur kondurmama
tesellî: avutma, rahatlatma
tevbe: bir daha yapmamak üzere Allaha söz vermek
vesile: bahane, sebep
zeval: sona erme, yok olma
zeval-i elem: sıkıntının sona ermesi
zeval-i lezzet: lezzetin sona ermesi

1 Allahın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2 Allahın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.
3 Dünyevî cezaların günahların kefareti olduğu hakkında bkz. *Buhârî*, İman, 11; Ahkam, 49; Hudud, 8; *Muslim*, Hudud, 41; *Tirmizî*, Hudud, 12; Nesâî, Beyʿa, 9; 17; *İbni Mâce*, Hudud, 33; *Dârimî*, Siyer, 16; *Müsned*, 1/159, 5/214, 215, 314, 320.

Madem hakikat budur; ve madem geçmiş musibet saatleri, elemleriyle beraber madum ve yok olmuş, ve gelecek belâ günleri, şimdi madum ve yoktur; ve yoktan elem yok ve madumdan elem gelmez, meselâ birkaç gün sonra aç ve susuz olmak ihtimalinden, bugün o niyetle mütemadiyen ekmek yese ve su içse, ne derece divaneliktir; aynen öyle de, geçmiş ve gelecek elemli saatleri—ki, hiç ve madum ve yok olmuşlar—şimdi düşünüp sabırsızlık göstermek ve kusurlu nefsini bırakıp Allah'tan şekva etmek gibi, "Of, of!" etmek, divaneliktir.

Eğer sağa sola, yanı geçmiş ve geleceklere sabır kuvvetini dağıtmazsa ve hazır saate ve güne karşı tutsa, tam kâfi gelir; sıkıntı, ondan bire iner. Hatta, şekva olmasın, ben bu üçüncü medrese-i Yusufiyede, birkaç gün zarfında, hiç ömrümde görmediğim maddî ve manevî sıkıntılı, hastalıklı musibetimde, hususan Nurun hizmetinden mahrumiyetimden gelen me'yusiyet ve kalbî ve ruhî sıkıntılar beni ezdiği sırada, inayet-i İlâhiye bu mezkûr hakikatı gösterdi. Ben de sıkıntılı hastalığımdan ve hapsimden razı oldum. Çünkü, "Benim gibi kabir kapısında bir bîçareye, gafletle geçebilir bir saatini on adet ibadet saatleri yapmak, büyük kârdır" diye şükreyledim.

• **Üçüncü Nokta.** Mahpuslara şefkatkârâne hizmetle yardım etmek ve muhtaç olduklarının ihtiyaçlarını ellerine vermek ve manevî yaralarına tesellilerle merhem sürmekte, az bir amel ile büyük bir kazanç var. Ve dışarıdan gelen yemeklerini onlara vermek, aynı o yemek kadar, o gardıyan ve gardıyan ile beraber, dahilde ve hariçte

amel: iş, fiil, eylem
belâ: musibet, sıkıntı.
biçare: çaresiz, zavallı.
dahil: içeri, iç.
divane: deli
divanelik: delilik.
elem: üzüntü, acı
gaflet: umursamazlık.
gardıyan: muhafız.
hakikat: gerçek.
hariç: dışarı, dış
hazır: şu an, şimdiki zaman
hususan: özellikle.
ibadet: kulluk görevi.
ihtimal: olabilirlik.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
kabir: mezar
kâfi: yeterli
kalbî: kalbe ait.
maddî: maddeye ait.
madem: değil mi ki
madum: yok olan, bulunmayan
mahpus: tutuklu
mahrumiyet: yoksunluk
manevî: manaya ait.
me'yusiyet: umutsuzluk
medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf'un iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane
merhem: ilâç
mezkur: adı geçen
muhtaç: ihtiyacı olan
musibet: belâ, sıkıntı, derd.
mütemadiyen: sürekli olarak.
rızık: yiyecek, içecek şeyler, azık.
ruhî: ruhla ilgili
sabır: dayanma, katlanma
şefkatkârane: şefkatli bir şekilde
şekva: şikayet, yakınma
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk
tesellî: avutma

çalışanlanın, bir sadaka hükmünde, defter-i hasenatına yazılır. Hususan musibetzede, ihtiyar veya hasta veya fakır veya garip olsa, o sadaka-i maneviyenin sevabı çok ziyadeleşir.

İşte bu kıymetli kazancın şartı, farz namazını kılmaktır, tâ ki, o hizmeti lillâh için olsun. Hem bir şartı da, sadakat ve şefkat ve sevinç ile ve minnet etmemek tarzda yardımlanna koşmaktır.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Ey hapis arkadaşlanm ve din kardeşlerim,

Size, hem dünya azabından, hem ahiret azabından kurtaracak bir hakikati beyan etmek kalbime ihtar edildi. O da şudur:

Meselâ birisi, birinin kardeşini veya bir akrabasını öldürmüş. Bir dakika intikam lezzetiyle bır katil, milyonlar dakika hem kalbî sıkıntı, hem hapis azabını çektirir. Ve maktulün akrabası dahi, intikam endişesiyle ve karşısında düşmanını düşünmesiyle, hayatının lezzetini ve ömrünün zevkini kaçırır; hem korku, hem hıddet azabını çekiyor. Bunun tek bir çaresi var: O da Kur'ân'ın emrettiği ve hak ve hakikat ve maslahat ve insanıyet ve Islâmıyet iktiza ve teşvik ettikleri olan, barışmak ve musalâha etmektir.[4]

akraba: yakınlar, hısımlar
azap: acı, eziyet.
beyan: açıklama
defter-i hasenat: iyiliklerin yazıldığı manevi defter
endişe: kuşku, kaygı.
fakir: zengin olmayan
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
garip: kimsesiz, fakir
hak: doğru
hakikat: gerçek.
hayat: yaşantı, canlılık.
hiddet: öfke
hususan: özellikle
hükmünde: değerinde
ihtar: hatırlatma
ihtiyar: yaşlı
iktıza: gerekme, gereklilik.
insanıyet: insanlık.
intikam: öç alma
İslamıyet: Muslumanlık.
kalbi: iç âlemde: ruhî
katil: öldürme
kusur: eksiklik.
lezzet: zevk, haz, keyif
lillah: Allah için
maktul: öldurulen.
maslahat: fayda, yarar
minnet: başa kakma
musalaha: silahları bırakma, uzlaşma
musibetzede: felâkete uğramış
sadaka: Allah için fakire yapılan yardım
sadaka-i maneviye: belâları de fedecek manevî sadaka
sadakat: bağlılık, sebat.
sevap: mukâfat, ödül.
şefkat: acıma
tarz: biçim.
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce olmak.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlarından uzak tutma
teşvik: cesaret vermek.
zevk: lezzet, tat
ziyadeleşme: artma, çoğalma

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih edenz
2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebede kadar daima üzerinize olsun
4. Nisâ Suresi, 128; Hucurat Suresi, 9

Evet, hakikat ve maslahat sulhtur. Çünkü, ecel birdir, değişmez. O maktul, her hâlde, ecel geldiğinden daha ziyade kalmayacaktı; o katil ise, o kaza-i İlâhıyeye vasıta olmuş.

Eğer barışmak olmazsa, ıkı taraf da dama korku ve intikam azabını çekerler. Onun içindir ki, "Üç günden fazla, bir mu'mın dığer bır mu'mına küsmemek"[1] İslâmıyet emrediyor.

Eğer o katl, bir adavetten ve bir kinli garazdan gelmemişse ve bir münafık o fitneye vesile olmuş ise, çabuk barışmak elzemdir. Yoksa, o cüz'î musibet buyuk olur, devam eder.

Eğer barışsalar ve öldüren tevbe etse ve maktule her vakit dua etse, o hâlde, her ıkı taraf çok kazanırlar ve kardeş gibi olurlar. Bır gitmiş kardeşe bedel, birkaç dindar kardeşleri kazanır, kaza ve kader-i İlâhîye teslim olup düşmanını affeder. Ve bilhassa, madem Risale-i Nur dersini dinlemişler, elbette mabeynlerinde bulunan bütün küsmekleri bırakmaya, hem maslahat ve istirahat-i şahsiye ve umumiye, hem Nur dairesindeki uhuvvet iktiza ediyor.

Nasıl kı Denızlı hapsınde bırbırıne duşman bütun mahpuslar, Nurlar dersıyle birbirlerine kardeş oldular. Ve bizım beraatımize bir sebep olup, hatta dınsızlere, serserilere de o mahpuslar hakkında "Maşaallah, bârekâllah" dedırttıler ve o mahpuslar tam teneffus ettiler.

adavet: duşmanlık
azap: sıkıntı, eziyet
bârekâllah: Allah mubarek etsin.
bedel: karşılık.
beraat: temize cıkma, aklanma
cüz'î: kuçuk.
dama: surekli
dındar: dınî emırlen yaşayan kımse
dua: Allah'a yalvarma, çağırma
ecel: olum vakti
elzem: luzumlu, gerekli
fitne: bozgunculuk, ara bozma
garaz: kın
hakikat: gerçek.
iktıza: lâzım gelme, gerekme
intıkam: oç alma
istırahat-ı şahsıye ve umumıye: şahsın ve toplumun rahatı
kader-i İlâhiye: İlahî kader, Allah ın kader kanunu
katıl: katleden, olduren
katl: oldurme
kaza: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması
kaza-i İlâhıye: Allah ın emrının takdırnın yerine gelmesi.
kin: nefret.
mabeyn: ara, ıkı şeyın arası
mahpus: hapsedilmiş olan.
maktul: oldurulen, oldurulmuş
maslahat: fayda, yarar
maşaallah: Allah ın istedığı gibi
musibet: belâ, sıkıntı, dert.
münafık: kâfirliğini gizleyerek

1. *Müslim*, Birr ve Sıla, 23, 25, 26; *Buhari*, Edep, 57, 62; *Musned*, 1, 176, 2, 392, 3, 110, 165

Musluman gibi davranan
Nur dairesi: Risale-i Nur hizmetı ıçınde olanlar
serseri: duşuncesiz.
sulh: barış, barışma
teneffüs: nefes alma, soluklanma
teslim: kendını Allah ın emrıne bırakma.
tevbe: Allah tan af dileme
uhuvvet: kardeşlik.
vakit: zaman
vasıta: aracılık
vesile: sebep
ziyade: çok, fazla

Ben burada gördüm ki, bir tek adamın yüzünden, yüz adam sıkıntı çekip, beraber teneffüse çıkmıyorlar. Onlara zulüm olur. Mert ve vicdanlı bir mü'min, küçük ve cüz'î bir hata veya menfaatle, yüzer zaran ehl-i imana vermez. Eğer hata etse, verse, çabuk tevbe etmek lâzımdır.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ [2]

Azız yeni kardeşlerim ve eski mahpuslar,

Benim kat'î kanaatim gelmiş ki, buraya girmemizin inayet-i İlâhiye cihetinde bir ehemmiyetli sebebi, sizsiniz. Yani, Nurlar, tesellileriyle ve imanın hakikatleriyle sizi bu hapis musibetinin sıkıntılarından ve dünyevî çok zararlarından ve boşu boşuna gam ve hüzün ile giden hayatınızı faydasızlıktan badıheva zayi olmasından ve dünyanızın ağlaması gibi ahiretinizi ağlamaktan kurtarıp, tam bir teselli size vermektir.

Madem hakikat budur; elbette siz dahi, Denizli mahpusları ve Nur Talebeleri gibi, birbirinize kardeş olmanız lâzımdır. Görüyorsunuz ki, bir bıçak içinize girmemek ve birbirinize tecavüz etmemek için, dışarıdan gelen bütün eşyanız ve yemek ve ekmeğinizi ve çorbanızı karıştırıyorlar. Size sadakatle hizmet eden gardıyanlar, çok zahmet çekiyorlar. Hem siz, beraber teneffüse çıkmıyorsunuz, guya canavar ve vahşî gibi birbirinize saldıracaksınız.

hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma
hüzün: keder
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
kanaat: inanma, kanıma.
kat'î: kesin, tam
kusur: eksiklik.
lâzım: gerek.
mahpus: hapsedilmiş olan
menfaat: fayda, çıkar
mert: cesur, özü sözü bir olan
musîbet: belâ, sıkıntı
mü'min: iman eden, inanan
sadakat: bağlılık.
tecavüz: haddini aşma
teneffüs: soluklanma, hava alma
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
teselli: rahatlatma
tevbe: Allah'tan af dileme
vahşî: yabanî
vicdan: iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zayi: kayıp
zulüm: haksızlık, eziyet.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

badıheva: boşu boşuna, faydasız
cihet: yön
cüz'î: küçük, parça
dünyevî: dünyaya ait
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
gardıyan: infaz memuru, hapishane görevlisi
hakikat: gerçek.
hata: kusur, yanlışlık yapma

İşte şimdi, sizin gibi fıtrî kahramanlık damarını taşıyan yeni arkadaşlar, bu zamanda, manevî büyük bir kahramanlık ile heyete deyiniz ki:

"Değil elimize bıçak, belkı mavzer ve revolver de verilse, hem emir de verilse, biz, bu bîçare ve bizim gibi musibetzede arkadaşlarımıza dokunmayacağız. Eskiden yüz düşmanlık ve adavetimiz dahı olsa da, onları helâl edip hatırlarını kırmamaya çalışacağımıza, Kur'ân'ın ve ımanın ve uhuvvet-i İslâmiyenin ve maslahatımızın emriyle ve irşadıyla karar verdik" diyerek, bu hapsi bir mübarek dershaneye çeviriniz.

* * *

On Üçüncü Sözün İkinci Makamının Zeyli

LEYLE-İ KADİRDE İHTAR EDİLEN BİR MESELE-İ MUHİMME

Leyle-i Kadirde kalbe gelen pek geniş ve uzun bir hakikate, pek kısaca bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Nev-i beşer, bu son Harb-i Umumînin eşedd-i zulüm ve eşedd-ı ıstıbdadı ile ve merhametsiz tahribatı ile; ve bır tek düşmanın yüzünden yüzer masumu perişan etmesiyle; ve mağlûpların dehşetlı me'yusıyetlerıyle; ve galıplerin dehşetlı telâş ve hâkimıyetlerini muhafaza ve büyük tahrıbatlarını tamır edememelerinden gelen dehşetlı vıcdan azaplarıyla; ve dünya hayatının bütün bütün fânî ve muvakkat olması ve medenıyet fantezıyelerinin aldatıcı

adavet: düşmanlık.
bıçare: zavallı, çaresiz
dehşetlı: korkutucu, ürkütücü
dershane: ders okuma yeri
eşedd-i ıstıbdat: zorbalığın en şiddetlisi
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi.
fânı: olumlu, geçici.
fantezı: aşırı süs ve lüks, yalandan gösteriş
galıp: üstün gelen, yenen
hâkımıyet: hâkim oluş, hâkim olma hâli
harb-ı umumî: Birinci Dünya Savaşı
hayat: yaşantı
ihtar: hatırlatma
irşat: doğru yola yöneltme, aydınlatma
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi
maglup: yenilen, kaybeden
maslahat: fayda, yarar
masum: suçsuz, günahsız
mavzer: bir cins tüfek.
medenıyet: medenilik, uygarlık.
merhamet: acımak, şefkat göstermek
mesele-i mühimme: önemli konu
me'yusıyet: ümitsizlik
muhafaza: koruma, saklama
musıbetzede: felâkete uğramış
muvakkat: geçici, eğreti
mübarek: bereketli, uğurlu
nev-i beşer: insan soyu, insanlar
revolver: bir cins tabanca
tahrıbat: yıkıp bozmalar
camir: onarım
telâş: endişe, kaygı
uhuvvet-i İslâmıye: İslâm kardeşliği
vıcdan: iyyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu
zeyil: ek, ilâve

ve uyutucu olduğu umuma görünmesiyle; ve fıtrat-ı beşeriyedeki yüksek istidadatın ve mahiyet-i insaniyesinin umumî bir surette dehşetli yaralanmasıyla; ve gaflet ve dalâletin, sert ve sağır olan tabiatın, Kur'ân'ın elmas kılıcı altında parçalanmasıyla; ve gaflet ve dalâletin en boğucu, aldatıcı, en geniş perdesi olan siyaset-i rûy-i zeminin pek çirkin, pek gaddarâne hakikî sureti görünmesiyle, elbette ve elbette, hiç şüphe yok ki, Şimalde, Garpta, Amerika'da emareleri göründuğüne binaen, nev-i beşerin mâşuk-u mecazîsi olan hayat-ı dünyeviye böyle çirkin ve geçici olmasından, fıtrat-ı beşerin hakikî sevdiği, aradığı hayat-ı bâkiyeyi bütün kuvvetiyle arayacak.

Ve elbette, hiç şüphe yok ki, bin üç yüz altmış senede, her asırda üç yüz elli milyon şakirdi bulunan, ve her hükmüne ve davasına milyonlar ehl-i hakîkat tasdik ile imza basan; ve her dakikada milyonlar hafızların kalbinde kudsiyet ile bulunup, lisanlarıyla beşere ders veren; ve hıçbir kitapta emsalı bulunmayan bir tarzda, beşer için hayat-ı bâkiyeyi ve saadet-i ebediyeyi müjde veren; ve bütün beşerin yaralarını tedavi eden Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın şiddetli, kuvvetli ve tekrarlı binler ayatıyla, belki sarihan ve işareten, on binler defa dava edip haber veren; ve sarsılmaz kat'î delillerle, şüphe getirmez hadsiz hüccetleriyle, hayat-ı bâkiyeyi kat'iyetle müjde ve saadet-ı ebediyeyi ders vermesi, elbette nev-i beşer bütün bütün aklını kaybetmezse, maddî veya manevî bir kıyamet başlarına kopmazsa, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İngiltere'nin Kur'ân'ı kabul etmeye çalışan meşhur hatiplen ve

metsizce
gaflet: umursamazlık, Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranma
garp: batı
hadsız: sınırsız
hafız: Kur'ân'ı ezbere bilen ve okuyan
hakikî: gerçek.
hatip: topluluğa karşı konuşan
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat, devamlı ve kalıcı hayat, ebedî hayat.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hüccet: delil
hükümü: karar, emir
istidadat: kabiliyetler, yetenekler
kat'î: kesin, şüphesiz.
kat'iyet: kesinlik.
kıyamet: dünyanın sonunun gelmesi.
kudsiyet: kusur ve noksanlıktan uzak oluş, kutsallık.
Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
maddî: madde ile alâkalı
mahiyet-i insaniye: insanın niteliği, iç yüzü.
manevî: manaya ait.
mâşuk-u mecazî: lâyık olmadığı halde sevilen şeyler
meşhur: şöhretli
müjde: haber, beşaret.
nev-i beşer: insan soyu, insanlar
saadet-ı ebediye: sonu olmayan mutluluk
sarihan: açıkça
siyaset-i rüy-i zemin: yeryüzü siyaseti, dünyayı idare etme
suret: biçim
şakirt: talebe, öğrenci
şimal: kuzey
tabiat: doğa, canlı cansız bütün varlıklar
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama
tedavi: iyileştirme
umum: genel
umumî: genele ait

ayat: ayetler
beşer: insan
binaen: ...den dolayı, nedeniyle
dalâlet: doğru yoldan ayrılma
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
delil: ispatlayıcı
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
elmas: çok kıymetli bir mücevher
emare: belirti, iz.
emsal: örnekler, benzerler
fıtrat-ı beşer(iye): insanın yaratılışı
gaddarane: zalimce, merha-

Amerika'nın Dîn-i Hakkı arayan ehemmiyetli cemiyeti gibi, rûy-i zeminin geniş kıt'alan ve büyük hükûmetleri, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı arayacaklar ve hakikatlerini anladıktan sonra bütün ruhucanlarıyla sarılacaklar. Çünkü, bu hakikat noktasında, kat'iyen Kur'ân'ın misli yoktur ve olamaz; ve hiçbir şey bu mu'cize-i ekberin yerini tutamaz.

Sanıyen: Madem Risale-i Nur, bu mu'cize-i kübranın elinde, bir elmas kılıç hükmünde hizmetini göstermiş; ve muannit düşmanlarını teslime mecbur etmiş, hem kalbi, hem ruhu, hem hissiyatı tam tenvir edecek ve ilâçlarını verecek bir tarzda, hazine-i Kur'âniyenin dellâllığını yapan ve ondan başka mehazı ve mercii olmayan ve bir mu'cize-i maneviyesi bulunan Risale-i Nur, o vazifeyi tam yapıyor. Ve aleyhindeki dehşetli propagandalara ve gayet muannit zındıklara tam galebe çalmış ve dalâletin en sert kuvvetli kalesi olan tabiatı, Tabiat Risalesi ile parça parça etmiş ve gafletin en kalın ve boğucu ve geniş daire-i afakında ve fennin en geniş perdelerinde, *Asa-yı Mûsa*'daki Meyvenin Altıncı Meselesi ve Birinci, İkinci, Üçüncü, Sekizinci Hüccetleriyle gayet parlak bir tarzda gafleti dağıtıp, nur-u tevhidi göstermiş.

Elbette, bize lâzım ve millete elzemdir ki: Şimdi resmen izin verilen din tedrisatı için, hususî dershaneler açılmaya izin verilmesine binaen, Nur Şakirtleri, mümkün olduğu kadar, her yerde küçücük birer Dershane-i Nuriye açmak lâzımdır. Gerçi, herkes kendi kendine bir derece istifade eder, fakat herkes her bir meselesini tam

aleyhinde: karşısında
Asa-yı Musa: Bediuzzaman Hazretlerinin bir eseri
binaen: dayanarak.
daire-i afak: kâinat: en uzak ufukları da kapsayan alan
dalâlet: doğru yoldan ayrılma
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
dellal: ilan edici, davetçi
dershane: ders verme yeri
Dershane-i Nuriye: Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler
Dîn-i Hak: hak din olan İslâmiyet.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
elzem: lüzumlu, gerekli
fen: uygulamalı bilim
gaflet: umursamazlık: Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranma
galebe: yenme, üstünlük.
gayet: son derece
hakikat: gerçek
hazine-i Kur'aniye: Kur'ân hazinesi
hissiyat: duygular
hususî: özel
hüccet: delil
istifade: yararlanma
kat'iyen: kesin olarak
kıt'a: yeryüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
lâzım: gerekli
madem: değil mi ki
mecbur: zorlanmış, icbar görmüş
mehaz: kaynak
mercii: baş vurulacak yer, sığınılacak yer
mesele: konu, sorun.
millet: halk, ulus.
misil: benzer, gibi
mu'cize-i ekber: en büyük mu'cize
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize
mu'cize-i maneviye: Kur'ân'ın manevî mu'cizeliği
muannit: inatçı
mümkün: imkân dahilinde
nur-u tevhid: Allah'ın birliğini güneş gibi gösteren nur
propoganda: karşıt faaliyet, ziddına çalışma
resmen: resmî olarak.
ruhucân: ruh ve can.
rûy-i zemin: yeryüzü
sanıyen: ikincisi.
şakirt: talebe, öğrenci
Tabiat Risalesi: Bediuzzaman Hazretlerinin bir eseri
tabiat: Allah'a inanmayanlarının yaratıcı bir güç olarak gördükleri maddî âlem, doğa
tarz: biçim
tedrisat: öğretim.
tenvir: aydınlatma
teslim olma: tabi olma, uyma
vazife: görev
zındık: dinsiz

anlamaz. İman hakikatlerinin izahı olduğu için, hem ilim, hem Marifetullah, hem huzur, hem ibadettir. Eski medreselerde beş on seneye mukabil, inşaallah Nur medreseleri beş on haftada aynı neticeyi temin edecek, ve yirmi senedir ediyor.

Hem hükûmet, bu millet ve vatanın hayat-ı dünyeviyesine ve siyasıyesine ve uhreviyesine pek çok faydası bulunan bu Kur'ân lemaatlarına ve Kur'ân dellâlı olan Risale-i Nur'a, değil ilişmek, belki tamamıyla terviç ve neşrine çalışmaları elzemdir ki, geçen dehşetli günahlara kefaret ve gelecek şiddetli belâlara ve anarşilîğe karşı bir set olabilsin.[1]

Said Nursî

* * *

Meyve Risalesinden Altıncı Mesele

Risale-i Nur'un çok yerlerinde izahı ve kat'î hadsız hüccetleri bulunan "iman-ı billâh" rukununun binler küllî bürhanlarından bir tek bürhana kısaca bir işarettir.

Kastamonu'da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. "Bize Hâlık'ımızı tanıttır; muallimlerimiz Allah'tan bahsetmiyorlar," dediler.

Ben dedim: Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla, mütemadiyen Allah'tan bahsedip, Hâlık'ı tanıttırıyorlar. Muallimlen değil, onları dinleyiniz.

1 "Elbette bize lâzım ve millete elzemdir ki..." ile başlayan son altı paragraf, Üstadımızın Gençlik Rehberi adlı eserinde mevcut olup, buraya da alınmıştır. (Neşirler)

anarşi: kargaşa, karışıklık.
bahsetmek: anlatmak.
belâ: musibet, sıkıntı.
burhan: delil.
dehşet: korkutucu ve ürkütücü.
dellal: ilan edici.
elzem: gerekli.
fen: kainatı ve varlıkları inceleyen bilim dalı.
hadsız: sınırsız.
Hâlık: yaratıcı, Allah.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
huzur: insanın her an Allah'ın huzurunda olduğunu bilmesi, hissi, şuuru.
hüccet: delil, burhan.
ibadet: kulluk görevi.
iman hakikatleri: inanç esasları, şartlar.
iman-ı billah: Allah'a inanma.
inşaallah: Allah dilerse.
işaret: gösterme, bildirme.
izah: açıklama yapma.
kat'î: kesin.
kefaret: dini bir suçu affettirmek umudu ile Allah rızası yolunda bir şey vermek veya oruç tutmak.
Kur'ân dellâlı: Kur'ân'ı anlatan, tanıtan eserler.
küllî: bütün.
lemaat: parıltılar.
lisan-ı mahsus: özel dil.
marifetullah: Allah'ı tanıma, bilme.
millet: ulus.
muallim: öğretmen.
mukabil: karşılık.
mütemadiyen: sürekli olarak.
neşir: yayma.
netice: sonuç.
rükün: esas, şart.
set: engel.
şiddetli: büyük.
talebe: öğrenci.
temin etmek: sağlamak.
terviç: ilgiyi arttırma.
uhreviye: ahiret âlemiyle ilgili.

Meselâ: Nasıl ki mükemmel bir eczahane ki, her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar var. Şüphesiz, gayet maharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir. Öyle de, küre-i arz eczahanesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle, bu çarşıdaki eczahaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nispetinde, okuduğunuz fenn-i tıp mikyasıyla küre-i arz eczahane-i kübrasının eczacısı olan Hakîm-ı Zülcelâl'ı, hatta kör gözlere de gösterir, tanıttırır.

Hem meselâ: Nasıl bir harika fabrika ki, binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor; şeksiz, bir fabrikatörü ve maharetli bir makinisti tanıttırır. Öyle de, küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbaniye, ne derecede bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede, okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla, küre-i arzın ustasını ve sahibini bildirir ve tanıttırır.

Hem meselâ: Nasıl ki gayet mükemmel, bin bir çeşit erzak, etrafından celp edip içinde muntazaman istif ve ihzar edilmiş depo ve iaşe ambarı ve dükkân, şeksiz bir fevkalâde iaşe ve erzak malıkını ve sahibini ve memurunu bildirir. Öyle de, bir senede, yirmi dört bin senelik bir dairede muntazaman seyahat eden; ve yüz binler ve ayrı ayrı erzak isteyen taifeleri içine alan, ve seyahatiyle mevsimlere uğrayıp, baharı bir büyük vagon gibi, binler

ambar: zahire ve kuru yıdaları koymaya yarayan büyük depo
celp: çekme
eczahane: ilâçların yapıldığı ve satıldığı yer
eczahane-i kübra: en büyük eczahane
erzak: yiyecek, içecek.
fenn-ı makine: makine ilmi bilgisi
fenn-ı tıp: tıp bilgisi bilimi
fevkalâde: olağanüstü
gayet: son derece
hakîm: hikmetli
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi hikmetle yaratan, Allah.
harika: olağanüstü
hassas: inceliklik, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren
hayattar: canlı yaşayan, hayat veren
hayvanat: hayvanlar
iaşe: gıda
ihzar: hazırlama
istif: yığın yığma biriktirme
kimyager: kimyacı, kimya ile uğraşan kimse
küre-i arz: dünya, yer küre
macun: karışım şeklinde ilaç.
maharet: ustalık, becerikliik.
makine-i Rabbaniye: Cenâb-ı Hakkın makinesi.
makinist: makineyi kullanan, teknisyen
malik: sahip
mikyas: ölçü, ölçü aleti
mizan: ölçü, terazi.
muntazaman: düzenli olarak.
mükemmel: noksansız, tam, eksiksiz
nebatat: bitkiler
nispet: bağlılık, ilgi, bağ, münasebet.
seyahat: yolculuk, gezi.
seyyar: gezici, gezen.
şek: şüphe, zan, tereddüt
şüphe: tereddüt, kuşku
talfe: topluluk.
tıryak: ilaç
zîhayat: hayat sahibi.
ziyade: çok.

ayrı ayrı taamlarla doldurarak, kışta erzakı tükenen bîçare zîhayatlara getiren; ve küre-i arz denilen bu Rahmanî iaşe amban ve bir sefine-i Sübhaniye ve bin bir çeşit cihazatı ve malları ve konserve paketleri taşıyan bu depo ve dükkân-ı Rabbanî, ne derece o fabrikadan büyük ve mükemmel ise, okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i iaşe mikyasıyla, o kat'iyette ve o derecede, küre-i arz deposunun Sahibini, Mutasarrıf'ını, Müdebbir'ini bildirir, tanıttırır, sevdirir.

Hem nasıl ki dört yüz bin millet, içinde bulunan ve her milletin istediği erzakı ayrı ve istimal ettiği silâhı ayrı ve giydiği elbisesi ayrı ve talimatı ayrı ve terhisatı ayrı olan bir ordunun mu'cizekâr bir kumandanı, tek başıyla bütün o ayrı ayrı milletlerin ayrı ayrı erzaklarını ve çeşit çeşit eslihalarını ve elbiselerini ve cihazatlarını, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak verdiği o acıp ordu ve ordugâh, şüphesiz, bedahetle, o harika kumandanı gösterir, takdirkârâne sevdirir.

Aynen öyle de, zemin yüzünün ordugâhında ve her baharda yeniden sılâh altına alınmış bir yeni ordu-yu Sübhanîde, nebatat ve hayvanat milletlerinden dört yüz bin nev'in çeşit çeşit elbise, erzak, eslıha, talim, terhislerin gayet mükemmel ve muntazam ve hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak bir tek kumandan-ı azam tarafından verilen küre-i arzın bahar ordugâhı, ne derece mezkûr insan ordu ve ordugâhından büyük ve mükemmel ise, sizin okuyacağınız fenn-i askerî mikyasıyla dikkatli ve akıllı başında olanlara o derece küre-ı arzın Hâkim'ini ve

harika: olağanüstü
hayvanat: hayvanlar
iaşe: gıda
istimal: kullanma.
kat'iyet: kesinlik.
kumandan: komutan
kumandan-ı azam: en büyük kumandan, Allah
küre-i arz: dünya, yer küre
mezkûr: adı geçen
mikyas: ölçü, ölçü aleti
millet: halk
mu'cizekâr: mucizeli.
muntazam: intizamlı, düzgün
mutasarrıf: sonsuz tasarruf hakkı ve yetkisi olan, her işi kendi istek ve kurallarına göre idare eden Allah
müdebbir: idare eden, yöneten ve ilmiyle her şeyin sonunu görüp, ona göre hikmetle iş yapan Allah
mükemmel: tamamlanmış, noksansız, tam, eksiksiz
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit, cins.
ordugâh: ordunun barınıp konakladığı yer
ordu-yu Sübhani: her türlü eksiklik ve noksanlıktan uzak olan Cenab-ı Hakkın ordusu
Rahmanî: Rahman olan, Allah'a ait
sefine-i Sübhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Cenab-ı Hakkın bir gemi gibi yaratarak uzayda gezdirdiği dünya
Subhanî: Allah'a mahsus, İlâhî.
taam: yemek, aş, yiyecek.
takdirkârâne: takdir ederek.
talim: eğitim.
talimat: eğitimler
terhis: göreve son verme
terhisat: terhisler
zemin: yer
zihayat: hayat sahibi

acip: hayret veren.
amban: zahire ve kuru gıdaları koymaya yarayan büyük depo
bedahet: açıklık, aşikâr
biçare: zavallı, çaresiz.
cihazat: cihazlar, aletler
erzak: yiyecek, içecekler
eslıha: silâhlar
fenn-i askerî: askerlik sanatı ile ilgili ilim
fenn-i iaşe: gıda bilimi.
Hakim: her şeyi hukmü altında tutan, her şeye galip olan Allah

Rabbını ve Müdebbir'ini ve Kumandan-ı Akdes'ini hayretler ve takdislerle bildirir ve tahmit ve tesbihle sevdirir.

Hem nasıl ki bir harika şehirde, milyonlar elektrik lâmbaları, hareket ederek her yeri gezerler; yanmak maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektrik lâmbaları ve fabrikası, şeksiz, bedahetle, elektriği idare eden ve seyyar lâmbaları yapan ve fabrikayı kuran ve iştial maddelerini getiren bir mu'cizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiyi hayretler ve tebriklerle tanıttırır, yaşasınlar ile sevdirir.

Aynen öyle de, bu âlem şehrinde, dünya sarayının damındaki yıldız lâmbaları, bir kısmı, kozmoğrafyanın dediğine bakılsa, küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllesinden yetmiş defa sur'atli hareket ettikleri hâlde, intızamını bozmuyor, birbirine çarpmıyor, sönmüyor, yanmak maddeleri tükenmiyor. Okuduğunuz kozmoğrafyanın dediğine göre, küre-i arzdan bir milyon defadan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir musafirhane-i Rahmaniyede bir lâmba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için, her gün küre-i arzın denizleri kadar gaz yağı ve dağları kadar kömür veya bin arz kadar odun yığınları lâzımdır ki, sönmesin. Ve onu ve onun gibi ulvî yıldızları gaz yağsız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndürmeyen ve beraber çabuk gezdiren ve birbirine çarptırmayan bir nihayetsiz kudreti ve saltanatı ışık parmaklarıyla gösteren bu kâinat şehr-i muhteşemindeki dünya sarayının elektrik lâmbaları ve idareleri ne derece o misalden daha büyük, daha mükemmeldir; o derecede,

âlem: dünya, cihan
arz: yer, dünya
bedahet: açıklık.
fevkalâde: olağanüstü
harika: olağanüstü.
hayret: şaşkınlık.
intızam: düzgünlük
iştial: tutuşma, yanma.
kozmoğrafya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi, gök bilimi
kudret: kuvvet, güç
Kumandan-ı Akdes: en mukaddes kumandan, Allah
küre-i arz: dünya, yer küre
misafirhane-i Rahmaniye: Rahman olan Allah'ın kullarını geçici olarak bulundurduğu misafirhane olan dünya
mu'cizekar: mu'cizeli
Müdebbir: idare eden, yöneten ve ilmiyle her şeyin sonunu görüp, ona göre hikmetle iş yapan Allah
mükemmel: noksansız, tam, eksiksiz.
nihayetsiz: sonsuz.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
seyyar: gezici, gezen
sur'at: çabukluk, hız.
şehr-i muhteşem: ihtişamlı şehir
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tahmit: hamd etme, şükretme, elhamdulillâh deme, bütün övgünün ve hamdin yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme.
takdis: kudsi ve mübarek sayma, büyük saygı gösterme, Allah'ı her türlü kusur ve noksanlıklardan tenzih etme.
tebrik: kutlama
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
ulvî: yüce
ziyade: çok.

sizin okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i elektrik mikyasıyla, bu meşher-i azam-ı kâinatın Sultan'ını, Münevvir'ini, Müdebbir'ini, Sânıini o nuranî yıldızlan şahıt göstererek tanıttınr, tesbihatla, takdisatla sevdirir, perestiş ettirir.

Hem meselâ. Nasıl ki bir kitap bulunsa ki, bir satınnda bir kitap ince yazılmış; ve her bır kelimesinde ince kalemle bır sure-i Kur'âniye yazılmış Gayet manıdar ve bütün meseleleri birbirini teyit eder ve kâtıbini ve müellifini fevkalâde maharetli ve iktıdarlı gösteren bır acip mecmua, şeksiz, gündüz gibi, kâtip ve musannifini kemalâtıyla, hünerleriyle bildirir, tanıttınr, [1] مَاشَاءَ اللهُ، بَارَكَ اللهُ cümleleriyle takdir ettirir.

Aynen öyle de, bu kâinat kitab-ı kebirı kı, bır tek sahifesi olan zemin yüzunde ve bir tek forması olan baharda üç yüz bin ayn ayrı kitaplar hükmündeki üç yüz bin nebatî ve hayvanî taıfeleri beraber, birbiri içinde, yanlışsız, hatasız, kanştırmayarak, şaşırmayarak, mükemmel, muntazam ve bazen ağaç gıbi bir kelımede bır kasideyi ve çekirdek gibi bir noktada bir kitabın tamam fihristesını yazan bır kalem ışledığını gozumuzle gorduğümüz bu nıhayetsiz manıdar ve her kelimesinde çok hikmetler bulunan şu mecmua-ı kâınat ve bu mucessem Kur'ân-ı ekber-i âlem, mezkûr misaldeki kitaptan ne derece büyuk ve mukemmel ve manıdar ıse, o derecede, sizin okuduğunuz fenn-i hikmetüleşya ve mektepte bilfiil mübaşeret ettığınız fenn-ı kıraat ve fenn-ı kıtabet, genış

1 Allah dilemiş ne güzel, ne mübarek yaratmışl

acip şaşırtıcı.
bilfiil bizzat kendi fiilen
fenn-i elektrik elektrik ilmi bilimi.
fenn-i hikmetüleşya varlıklanın gayelerini inceleyen ilim
fenn-ı kıraat ve fenn-ı kıtabet okuma ve yazma ilmi
fenn-ı kıraat okuma bilgisi ilmi
fevkalâde olağanüstü
fihriste içindekiler
forma bir kitabın 16 sayfalık her bir bolumü
gayet son derece
hayvanı hayvansal
hikmet her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hüner becen, maharet.
ıktıdar güç yetme yapabilme
kâinat yaratılmış olan şeylenn tamamı
kaside bir şeyi oven şır
katıp yazan yazıcı
kemalat olgunluklar mukemmellikler
kitab-ı kebir büyuk kitap
Kur'an-ı ekber-i âlem en buyuk alem kitabı olan Kur'ân-ı Kerim
maharet becen
manıdar anlamlı manalı
mecmua-ı kâinat kainat kitabı
mektep eğitim ve öğretim kuruluşu
meşher-i azam-ı kâinat buyuk kâinat sergisi
mezkûr adı geçen.
mikyas olçu, ölçü aleti
muntazam intizamlı düzgun
musannif tasnif eden sınıflandıran
mübaşeret bulaşma temas ilişki
mücessem cısımlenmış
mudebbir idare eden yoneten ve ilmiyle her şeyin sonunu gorup ona gore hikmetle ış yapan Allah
müellif kitap yazan
mukemmel noksansız tam, eksiksiz
munevvir nurlandıran aydınlatan
nebatı bitkisel
nuranı nurlu
perestiş tapma
Sânı yapan yaratan Allah
sure-i Kur'aniye Kur'ân ın suresi
şahıt şahıtlık yapan
şek şüphe zan tereddüt.
taife ropluluk.
takdir değer bıçme
takdis kudsi ve mubarek sayma büyuk saygı gosterme Allah ı her turlu kusur ve noksanlıklardan tenzih etme.
tesbihat Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduğunu ifade eden sozler
teyit doğrulama
zemin yer

mikyaslanıyla ve dürbün gözleniyle bu kitab-ı kâinatın Nakkaşını, Kâtibini hadsiz kemalâtıyla tanıttırır,[1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ cümlesiyle bildirir,[2] سُبْحَانَ اللّٰهِ takdisiyle tarif eder,[3] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ senalarıyla sevdirir.

İşte bu fenlere kıyasen, yüzer fünundan her bir fen, geniş mikyasıyla ve hususî âyinesiyle ve dürbünlü gözüyle ve ibretli nazarıyla, bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelâl'ini esmasıyla bildirir, sıfâtını, kemalâtını tanıttırır. İşte, bu muhteşem ve parlak bir bürhan-ı vahdaniyet olan mezkûr hücceti ders vermek içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, çok tekrar ile, en ziyade[4] خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ve[5] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ayetleriyle Hâlık'ımızı bize tanıttırıyor, diye o mektepli gençlere dedim. Onlar dahi tamamıyla kabul edip tasdik ederek, "Hadsiz şükür olsun Rabbimize ki, tam kudsî ve ayn-ı hakikat bir ders aldık. Allah senden razı olsun" dediler.

Ben de dedim:

İnsan binler çeşit elemler ile müteellim ve binler nevi lezzetler ile mütelezzız olacak bir zîhayat makine ve gayet derece acziyle beraber hadsiz maddî, manevî düşmanlan ve nihayetsız faknyla beraber hadsız zahirî ve bâtınî ihtiyaçları bulunan ve mütemadiyen zeval ve firak tokatlannı yiyen bir bîçare mahlûk iken, birden iman ve

acz: güçsüzlük.
ayine: ayna
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi
batını: iç ile ilgili
biçare: çaresiz
bürhan-ı vahdaniyet: Allah'ın bir olduğunun delili
dürbün: uzaktan gören.
ebed: sonsuzluk.
elem: dert, üzüntü
esma: adlar, isimler
ezel: başlangıcı olmayan zaman
fiil: işler
firak: ayrılık.
fünun: fenler
hadsiz: sınırsız
Hâlık: yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi yaratıcı, Allah
hamd: methetme, övme
hususî: özel
hücceti: delil, kanıt.
iman: inanma, inanç.
kâinat: varlıklar, yaratılanlar
katip: yazan, yazıcı
kemalat: olgunluklar, mükemmellikler
kitab-ı kâinat: kainat kitabı
kıyasen: benzeterek, karşılaştırarak.
kudsî: mukaddes, kutlu
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
lezzet: zevk, haz, keyif
mahluk: yaratık.
mektepli: okula giden öğrenci
merhamet: acımak, şefkat göstermek
mezkur: adı geçen
mikyas: ölçü
muhteşem: görkemli
mübarek: feyizli, bereketli
müteellim: elemli, kederli.
mütelezzız: lezzet alan
mütemadiyen: sürekli olarak.
nakkaş: her şeyi sanatlı bir şekilde nakış, nakış işleyen Allah
nazar: görüş, bakma, bakış
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz
rahmet: acıma, merhamet etme
sena: overek bahsetme, overe
sıfat: nitelikler, sıfatlar
şükür: teşekkür, hamd
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksanlıklardan tenzih etme
tarif: tanıtma, bildirme
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama
zahirî: dıştan görünen
zatında: şahsında
zeval: sona erme
zîhayat: canlı
ziyade: daha çok

1. Allah en büyüktür, en yücedir
2. Allah, zatında, sıfatlarında ve fiillerinde bütün kusur ve noksanlardan uzaktır
3. Rahmet ve merhameti sonsuz olan Allah'a ezelden ebede kadar hamd olsun
4. Gökleri ve yeri yaratan [Allah'tır] (A'raf Suresi, 54; En'am Suresi, 1; 73.)
5. Göklerin ve yerin Rabbi [Allah'tır] (Ra'd Suresi, 16; İsrâ Suresi, 102; Kehf Suresi, 14.)

ubudiyetle böyle bir Padişah-ı Zülcelâl'e intısap edip, bütün düşmanlarına karşı bir nokta-i istınat ve bütün hacatına medar bir nokta-i istımdat bularak, herkes mensup olduğu efendisinin şerefiyle, makamıyla iftihar ettiği gibi, o da böyle nihayetsiz Kadîr ve Rahîm bir Padışaha iman ile intisap etse ve ubudiyetle hizmetine girse ve ecelin idam ilânını kendi hakkında terhis tezkeresine çevirse, ne kadar memnun ve minnettar ve ne kadar müteşekkirâne iftihar edebilir, kıyas edinız.

O mektepli gençlere dediğim gibi, musibetzede mahpuslara da tekrar ile derim:

Onu tanıyan ve itaat eden zindanda dahi olsa bahtıyardır. Onu unutan saraylarda da olsa zindandadır, bedbahttır. Hatta bir bahtıyar mazlum idam olunurken, bedbaht zalimlere demiş: "Ben idam olmuyorum. Belki terhis ile saadete gidiyorum. Fakat, ben de sizi idam-ı ebedî ile mahkûm gördüğümden, sizden tam intikamımı alıyorum.[1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ " diyerek, sürurla teslim-i ruh eder.

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Saffat Suresi, 35; Muhammed Suresi, 19.)

2. Seni her türlü noksandan tenzih edeniz. Senin bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

bahtıyar: talihli, mutlu
bedbaht: bahtsız, talihsiz
ecel: ölüm vakti
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hizmetine: emrine

idam: asılmak, bir kişinin hayatına son verme.
idam-ı ebedî: sonsuz yok oluş.
iftihar: övünme.
intikam: öç alma.
intısap: bağlanma.
itaat: boyun eğme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kıyas: karşılaştırma.
mahkûm: hükum giymiş.
mahpus: hapsedilmiş.
makam: kademe, derece.
mazlum: zulüm görmüş.
medar: dayanak noktası, eksen, kaynak.
mensup: bağlı.
minnettar: bir iyiliğe karşı minnet duyan.
muhakkak: şüphesiz, mutlak, doğru, gerçek.
musibetzede: felâkete uğramış.
müteşekkirâne: teşekkür ederek.
nokta-i istımdat: yardım dileme noktası.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
Padişah-ı Zülcelâl: nihayetsiz bu yükluğe sahip olan Allah.
Rahîm: rahmetli, her şeyi kuşatan Allah.
saadet: mutluluk.
sürur: sevinç, mutluluk.
şeref: manevî büyükluk.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
terhis: vazîfeye son verme.
teslim-i ruh: ruhunu Allah'a teslim etmek, ölmek.
tezkere: görevinin bittiğini belgeleyen terhis kâğıdı.
ubudiyet: kullık.
zalim: zulmeden.
zindan: hapishane.

Hüve Nüktesi

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Çok aziz ve sıddık kardeşlerim,

Kardeşlerim, [4] لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ ve [5] قُلْ هُوَ اللهُ 'daki [6] هُوَ lâfzında, yalnız maddî cihette bir seyahat-i hayaliye-i fikriyede hava sahifesinin mütalâasıyla anı bir surette görünen bir zarif nükte-i tevhitte, meslek-i imaniyenin hadsız derece kolay ve vücup derecesinde sühuletli bulunmasını; ve şırk ve dalâletin mesleğinde hadsiz derecede müşkülâtlı, mümteni binler muhal bulunduğunu müşahede ettim. Gayet kısa bir işaretle, o geniş ve uzun nükteyi beyan edeceğim:

Evet, nasıl ki bir avuç toprak, yüzer çiçeklere nöbetle saksılık eden kabında, eğer tabiata, esbaba havale edilse, lâzım gelir ki, ya o kapta küçük mikyasta yüzer, belki çiçekler adedince manevî makineler, fabrikalar bulunsun, veyahut o parçacık topraktaki her bir zerre, bütün o ayrı ayrı çiçekleri muhtelif hasiyetleriyle ve hayattar cihazatıyla yapmalarını bilsin, âdeta, bir ilâh gibi, hadsız ilmi ve nihayetsiz iktıdarı bulunsun.

adet: sayı.
adeta: sanki
ani: birden bire
aziz: yüce, yüksek, izzetli
beyan: açıklama
cihazat: organlar, donanım
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
esbap: sebepler
hadsiz: sınırsız
hasiyet: özellik.
hava sahifesi: hava tabakası.
havale: üstüne bırakma, ismarlama
hayattar: canlı
hüve [Hü]: O, Allah
iktıdar: güç.
İlâh: tanrı, ma'bud, Allah
lâfız: söz, kelime.
maddî cihet: maddeye bakan yön
meslek-i imaniye: iman yolu
mikyas: ölçek.
muhal: imkânsız
muhtelif: çeşitli
mümteni: imkânsız
müşahede: gözlem
müşkülât: zorluklar
mütalaa: inceleme
nihayetsiz: sonsuz
nükte: ince ve derin anlam.
nükte-i tevhit: tevhitle ilgili ince bir anlam
seyahat-ı hayaliye-i fikriye: hayalde ve düşüncede yapılan yolculuk
sıddık: doğru.
suret: şekil
suhulet: kolaylık.
şırk: Allah'a ortak koşma
vücup: kesinlik, zorunluluk
zarif: güzel, ince
zerre: atom, molekül

1 Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2 Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3 Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebede kadar daima üzerinize olsun.
4 Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 163; Âl-i İmran Suresi, 2; v.d.)
5 De ki: "O Allah'tır." (İhlâs Suresi, 1.)
6. Arapçada üçüncü tekil işaret zamiri. O: Allah

Aynen öyle de, emir ve iradenin bir arşı olan havanın, rüzgârın her bir parçası ve bir nefes ve tırnak kadar olan هُوَ lâfzındaki havada, küçücük mikyasta, bütün dünyada mevcut telefonların, telgrafların, radyoların ve hadsiz ve muhtelif konuşmaların merkezleri, santralleri, ahize ve nakileleri bulunsun ve o hadsiz işlen beraber ve bir anda yapabilsin; veyahut o هُوَ 'deki havanın, belki unsur-u havanın her bir parçasının her bir zerresi, bütün telefoncular ve ayn ayrı umum telgrafçılar ve radyo ile konuşanlar kadar manevî şahsiyetleri ve kabiliyetleri bulunsun ve onların umum dillerini bilsin ve aynı zamanda başka zerrelere de bildirsin, neşretsin. Çünkü bilfiil, o vaziyet, kısmen görünüyor ve havanın bütün eczasında o kabiliyet var. İşte ehl-i küfrün ve tabiiyyun ve maddiyyunların mesleklerinde, değil bir muhal, belki zerreler adedince muhaller ve imtinalar ve müşkülâtlar aşikâre görünüyor.

Eğer Sâni-i Zülcelâl'e verilse, hava bütün zerratıyla onun emirber neferi olur. Bir tek zerrenin, muntazam bir tek vazifesi kadar kolayca hadsiz küllî vazifelerini Hâlık'ının izniyle ve kuvvetiyle ve Hâlık'a intisap ve istinat ile ve Sânîinin cilve-i kudreti ile bir anda, şimşek sür'atinde ve هُوَ telâffuzu ve havanın temevvücü sühuletinde yapılır. Yani, kalem-i kudretin hadsiz ve harika ve muntazam yazılarına bir sahife olur. Ve zerreleri o kalemin uçları ve zerrelerin vazifeleri dahi, kalem-i kaderin noktaları bulunur. Bir tek zerrenin hareketi derecesinde kolay çalışır.

ahize: alıcı mikrofon
arş: emir ve egemenliğin icra yeri
aşikare: apaçık.
bilfiil: bizzat kendisi yaparak, lâfla değil iş ile
cilve-i kudret: kudret görünüşü
ehl-i küfür: inkârcılar, inançsızlar
emirber: emir eri
hadsiz: sınırsız
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
harika: olağanüstü
imtina: imkânsızlık, kaçınma
intisap: bağlanma
irade: dileme, isteme
istinat: dayanma
kabiliyet: yetenek
kalem-i kader: kader kalemi.
kalem-i kudret: kudret kalemi
küllî: bütün, kapsamlı
lâfız: söz, kelime
maddiyyun: maddeciler, materyalistler
manevî: maddî olmayan.
mevcut: var olan.
mikyas: ölçü, ölçek.
muhal: imkânsız
muhtelif: çeşitli.
muntazam: düzenli, düzgün
müşkülât: zorluklar
nakile: iletici
nefer: rütbesiz asker, er.
nefes: soluk.
neşir: yayma
sahife: sayfa
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükleri sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan, Allah
sühulet: kolaylık
sür'at: hız, çabukluk.
şahsiyet: kişilik.
tabiiyyun: tabiatçılar, her şeyin tabiatın tesiriyle meydana geldiğini iddia edenler
telâffuz: söyleyiş, söyleniş.
temevvüç: dalgalanma
umum: bütün
unsur-u hava: hava unsuru
vazife: görev
vaziyet: durum
zerrat: atomlar, moleküller
zerre: atom, molekül.

İşte, ben [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve [2] قُلْ هُوَ اللّٰهُ 'daki hareket-i fikriye ile seyahatımde hava âlemini temaşa ve o unsurun sahifesini mütalâa ederken, bu mücmel hakikati tam vazıh ve mufassal, aynelyakîn müşahede ettim ve هُوَ 'nin lâfzında, havasında böyle parlak bir bürhan ve bir lem'a-i vahıdıyet bulunduğu gibi, manasında ve işaretinde gayet nuranî bir cilve-i ehadiyet ve çok kuvvetli bir hüccet-i tevhit ve "هُوَ *zamirinin mutlak ve müphem işareti, hangi zata bakıyor?*" işaretine bir karine-i taayyün, o hüccette bulunması içindir ki, hem Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, hem ehl-i zikir, makam-ı tevhitte bu kudsî kelimeyi çok tekrar ederler diye ilmelyakîn ile bildim.

Evet, meselâ, bir nokta beyaz kâğıtta, iki üç nokta konulsa, karıştığı, ve bir adam, muhtelif çok vazifeleri beraber yapmasıyla şaşıracağı; ve bir küçük zîhayata çok yükler yüklenmesiyle, altında ezildiği, ve bir lisan ve bir kulak, aynı anda müteaddit kelimelerin beraber çıkması ve girmesi intızamını bozup, karışacağı hâlde, aynelyakîn gördüm ki, هُوَ 'nin anahtarı ile ve pusulasıyla fikren seyahat ettiğim hava unsurunda, her bir parçası, hatta her bir zerresi içine muhtelif binler noktalar, harfler, kelimeler konulduğu veya konulabileceği hâlde, karışmadığını ve intızamını bozmadığını, hem, ayn ayn pek çok vazifeler yaptığı hâlde, hiç şaşırmadan yapıldığını; ve o parçaya ve zerreye pek çok ağır yükler yüklendiği hâlde,

âlem: kainat, evren
aynelyakîn: gözle görüyormüş gibi inanma, bilme
bürhan: delil
cilve-i ehadiyet: tek ve bir olan Allah'ın birliğinin her bir şeyde tecelli etmesi, görünmesi
ehl-i zikir: Allah'ı ananlar
fikren: düşünerek, zihnen
hakîkat: gerçek
hareket-i fikriye: fikrî hareket, akıl yürütme
hüccet: delil
hüccet-i tevhit: Allah'ın birliğinin delili
ilmelyakîn: bir şeyi ilim ve delil ile kesin olarak bilme, bilgi düzeyinde bir inanç
İntızam: düzgünlük, düzenlilik
karine-i taayyün: belirtme işaretli ipucu, iz
kudsî: kutsal, kusur ve eksiklik ten yüce
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
lâfız: söz, kelime
lem'a-i vahıdıyet: Allah'ın birliğinin parıltısı
lisan: dil
makam-ı tevhit: tevhit makamı, kalben Allah'ın birliğinin hissedildiği hal
mufassal: ayrıntılı, detaylı
muhtelif: çeşitli
mutlak: kayıtsız, şartsız
mücmel: özetlenmiş
müphem: örtülü, kapalı
müşahede: gözlem
mütalaa: etrafıca düşünme, inceleme
müteaddit: birden fazla

1. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 163; Âl-i İmran Suresi, 2; v.d...)
2. De ki: "O Allah'tır." (İhlâs Suresi, 1.)

nuranî: aydınlık, nurlu, ışıklı
seyahat: yolculuk
temaşa: bakma, seyretme
unsur: madde
vazıh: açık, aşikâr
zamir: bir ismin yerini tutan kelime
zerre: atom, molekül
zîhayat: hayat sahibi, canlı

hiç zaaf göstermeyerek, geri kalmayarak, intizam ile taşıdığını, hem binler ayrı ayrı kelime, ayrı ayrı tarzda, manada o küçücük kulak ve lisanlara kemal-i intizamla gelip, çıkıp, hiç karışmayarak, bozulmayarak o küçücük kulaklara girip, o gayet incecik lisanlardan çıktığı, ve o her zerre ve her parçacık, bu acip vazifeleri görmekle beraber, kemal-ı serbestiyet ile cezbedarâne hâl dili ile ve mezkûr hakikatin şahadeti ve lisanıyla [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve [2] قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ deyip gezer; ve fırtınaların ve şimşek ve berk ve gok gurultusu gibi havayı çarpıştırıcı dalgalar içerisinde, intizamını ve vazifelerini hiç bozmuyor ve şaşırmıyor; ve bir iş diğer bir işe mâni olmuyor. Ben aynelyakîn müşahede ettim.

Demek, ya her bir zerre ve her bir parça havada nihayetsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilmi, iradesi ve nihayetsiz bir kuvveti, kudreti ve bütün zerrata hâkim-i mutlak bir hassaları bulunmak lâzımdır ki, bu işlere medar olabilsin. Bu ise, zerreler adedince muhal ve batıldır. Hiçbir şeytan dahi bunu hatıra getiremez.

Öyle ise, bu sahife-i havanın, hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn derecesinde bedahetle, Zat-ı Zülcelâl'in hadsız gayrımütenahi ilmi ve hikmetle çalıştırdığı kalem-i kudret ve kaderin mütebeddil sahifesi ve bir Levh-i Mahfuzun âlem-i tagayyürde ve mütebeddil şuunatında bir "Levh-i Mahv, İspat" namında yazar bozar tahtası hukmündedir.

1. Ondan başka hıçbir ılâh yoktur. (Bakara Suresi 163, Âl-i İmran Suresi 2, v.d..)

2. De ki: "O Allah bırdır. (İhlâs Suresi, 1.)

acip: hayret verici, şaşırtıcı
adet: sayı
alem-i tagayyür: her şeyin aynı kalmayıp devamlı değiştiği âlem, dünya
aynelyakîn: görme düzeyin de bir inanç.
batıl: doğru olmayan, yalan yanlış
bedahet: açıklık.
berk: şimşek.
cezbedarane: kendinden geçerek
gayrımutenahi: sonsuz
hadsız: sonsuz
hakıkat: gerçek.
hakım-i mutlak: hıçbır şekılde hakımıyetıne sınır konmayan tam hukum sahıbı Allah
hakkalyakîn: bizzat yaşayarak kesin bilgi edinme
hâl: şımdıkı zaman davranış
hassa: özellik.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
ilmelyakîn: bilgiye dayanarak kuşkuya yer bırakmayacak bıçımde öğrenme
intizam: duzgunlük, terupli olma
irade: dileme, isteme
kalem-i kudret ve kader: varlıkların ve olayların düzenli olarak meydana gelişinde bir kalem gibi eserini gösteren İlâhî güç.
kemal-i intizam: tam ve eksıksız duzen, mukemmel duzenlılık.
kemal-i serbestiyet: tam serbestlik
kudret: güç, kuvvet
kusur: eksıklık, noksan
kuvvet: güç, kudret
lâzım: gerekli
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
Levh-i Mahv ve İspat: bır şeyın yıkılıp tekrar kuruluşunu gösteren manevî levha, yaz boz tahtası
lisan: dıl
mana: anlam
mani: engel
medar: eksen, dayanak
mezkur: adı geçen
muhal: ımkansız.
muhtelif: çeşıtlı
müşahede: gozlem
mütebeddil: değişen
nam: ısım, ad
nihayetsiz: sınırsız, sonsuz
sahife-i hava: hava sayfası
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şuunat: ışler, fıller ve tasarruflar, hâller, keyfiyetler
tarz: bıçım, şekil
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her turlu eksik ve noksandan uzak ve yuce tutma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
zaaf: acızlık, zayıflık.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz buyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: atom, molekül.

İşte, hava unsurunun yalnız nakl-i asvat vazifesinde, mezkûr cilve-i vahdaniyeti ve mezkûr acayibi gösterdiği ve dalâletin hadsiz muhalıyetini ızhar ettiği gibi, unsur-u havaînin sair ehemmıyetlı vazıfelerınden bırı de elektrik, cazibe, dafıa, zıya gıbi sair letaıfın naklınde şaşırmadan, muntazaman, asvat naklındekı vazıfeyı gördüğü aynı zamanda, bu vazıfelen dahı gördüğü aynı zamanında, bütün nebatat ve hayvanata teneffüs ve telkıh gıbı hayata lüzumu bulunan levazımatı, kemal-i intızam ıle yetıştırıyor. Emir ve ırade-ı İlâhıyenın bir arşı olduğunu kat'î bır surette ıspat edıyor ve serserı tesadüf ve kör kuvvet ve sağır tabıat ve karışık, hedefsız esbap ve âcız, camıt, cahıl maddeler, bu sahıfe-ı havaıyenın kıtabetıne ve vazıfelerıne karışması, hıçbır cıhetle ihtımal ve ımkânı bulunmadığını aynelyakîn derecesınde ıspat ettiğini kat'î kanaat getirdim. Ve her bır zerre ve her bır parça, lisan-ı hâl ıle [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ve [2] قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ dedıklerını bıldım ve bu هُوَ anahtan ile havanın maddî cıhetındekı bu acayıbi gördüğüm gıbi, hava unsuru da bir هُوَ olarak âlem-ı misal ve âlem-ı manaya bir anahtar oldu.

Gördüm ki, âlem-i misal, nihayetsız fotoğraflar ve her bır fotoğraf hadsiz hâdısat-ı dunyevıyeyi aynı zamanda, hiç karıştırmayarak alıyor. Binler dünya kadar büyük ve geniş bır sinema-ı uhrevıye; ve fânıyatın, fânî ve zaıl hâllerini ve vazıyetlerini ve geçici hayatlannın meyvelerini sermedî temaşagâhlarda ve Cennette saadet-ı ebedıye

1 Ondan başka hıçbır ilâh yoktur. (Bakara Suresi 163, Âl-i İmran Suresi, 2, v.d.)

2 De ki: "O Allah bırdır." (İhlas Suresi, 1.)

acayip: şaşırıcı ve hayret verıcı şeyler
âcız: güçsüz
âlem-i mana: anlamlardan ıbret olan alem, gozumuzle gordüğümuz alemın dışındakı alem.
alem-i mısal: butun varlıkların ve olaylann goruntulerinin kaydedildığı alem
arş: taht, tabaka.
asvat: sesler
aynelyakın: gozle gorur derecede inanma
cahıl: bılgısız.
camıt: cansız, doruk, katı
cazıbe: çekım gucu
cılve-ı vahdanıyet: Cenab ı Hak kın bırlıgının varlıklar uzerinde gorunmeleri
dafıa: itme gucu
dalâlet: sapma, doğru yoldan ayrılma
ehemmıyetlı: onemlı.
emır: ış buyurma, buyruk.
esbap: sebepler
fanı: olumlu
fanıyat: fanılıkler, olumlulukler
hâdısat-ı dünyevıye: dunyaya aıt olan olaylar
hadsız: sonsuz
hal: durum
hayat: yaşayış
hedefsız: gayesız, maksatsız.
ihtımal: olabılırlık.
ımkan: mümkün olma, olabılırlık.
ırade-ı İlâhıye: Cenab ı Hakkın dıledıgını yapabılme gucu, kudretı
ıspat: delıl ve kanıt
Izhar: açığa vurma
kanaat: inanma
kat ı: kesın, şuphesız
kemal-i intızam: tam ve eksıksız duzen
kıtabet: yazım.
kuvvet: fızıkî güç, kudret.
letaıf: maddî olmayan, çok ınce şeyler
levazımat: ihtıyaç maddelen.
lısan-ı hal: hal ve beden dılı
mezkur: adı geçen
muhalıyet: ımkânsızlık.
muntazaman: duzenlı olarak.
nakl-i asvat: seslenn naklı iletim.
nebatat: bıtkıler
saadet-ı ebedıye: sonsuz mutluluk.
sahıfe-i havaıye: havaya aıt sayfa
sair: dıger, başka
sermedî: sureklı, olumsuz
serserı: başı boş gezen.
sınema-ı uhrevıye: ahırette seyredılecek sınema
tabıat: kâınat, âlem ve ıçındekıler
telkıh: aşılama
temaşagâh: seyır ve gezıntı yerı
teneffüs: soluklanma, solunum.
tesadüf: rast gelme, rastlantı
unsur: madde, esas, tabaka
unsur-u havaî: havayı oluş turan atomlar, molekuller
vazıyet: durum, duruş.
zaıl: sona eren
zerre: atom, molekul
zıya: ışık.

ashaplanna dünya maceralarını ve eski hatıralannı, levhaları ile gözlerine göstermek için pek büyük bır fotoğraf makınesi olarak bildim. **(HAŞIYE)**

Hem levh-i mahfuzun, hem âlem-i misalin ıki hücceti ve iki küçük numunesi ve iki noktası, insanın başında olan kuvve-ı hafıza ve kuvve-i hayalıye, mercımek küçüklüğünde iken, hiç karıştırmayarak, kemal-i intizam ile içlerinde bır büyük kütüphane kadar malûmatın yazılması, kat'î ispat eder kı, o iki kuvvenin numune-i ekber ve azamları, âlem-ı mısal ile levh-ı mahfuzdur.

Hava ve su unsurlannın, hususan nutfelerin suyu ve hava unsuru, toprak unsurunun pek fevkinde, daha ziyade hikmet ve irade ile ve kalem-i kader ve kudret ile yazıldıklan ve tesadüf ve kor kuvvetin ve sağır tabiatın ve camit ve hedefsiz esbabın kanşması yüz derece muhal ve hıçbir cihetle mümkün olmadığı, ve Hakîm-i Zülcelâl'ın kalem-ı kader ve hıkmetının sahıfesi olduğu ilmelyakîn ile, kat'î bilindi.[1]

Mütebakısi şımdilik yazdırılmadı. Umuma bınler selâm.

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

HAŞIYE: Fakat zahır hakıkatler gıbi kuvvetlı bürhanlarla ve hüccetlerle ıspat etmeye zaman ve zemın, hâl ve vazıyet müsaade etmedığınden kısa kesıldı.

1- "Gordum kı 'alem-i mısal ..." ıle başlayan paragraftan buraya kadar olan kısım Üstadımızın Gençlık Rehberi adlı eserinden buraya da alınmıştır. (Naşirler)

2 Senı her turlu noksandan tenzih ederız. Senın bize öğrettığınden başka hıçbır bılgımız yoktur. Muhakkak kı Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ısı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

alem-i mısal: dunyadakı ışlerın goruntulendıgı ve gozlendıgı ruhların bulunduğu âlem
ashap: arkadaş.
bürhan: delıl
camit: cansız, kattı donuk.
esbap: nedenler, sebepler
fevk: ust.
hakıkat: gerçek.
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı olan ve her şeyı hıkmetle yaratan Allah
hâl: durum
haşıye: dıpnot.
hedef: gaye, maksat.
hıkmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak manalı, faydalı ve tam yerlı yerınde olması
hususan: ozellıkle
hüccet: delıl.
ılmelyakın: bılgıye dayanarak, kuşkuya yer bırakmayacak bıçımde ogrenme
ırade: dıleme, isteme, yapma
ıspat: delıl ve kanıt
kalem-i kader ve kudret: varlıkların ve olayların duzenlı olarak meydana gelışınde bır kalem gıbı eserını gosteren Allahın guç.
kalem-ı kader: Allahın olacak hâdıseleri olmadan once bılıp yazması, takdır etmesi.
kat'ı: kesın, suphesız
kemal-i intizam: tam ve eksıksız duzen
kudret: guç, kuvvet
kuvve: duyu
kuvve-i hafıza: hafıza gucu.
kuvve-ı hayalıye: hayal gucu
Levh-ı Mahfuz: Allahın ezelî ılmıyle kalınatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
macera: olup bıten
malûmat: bılgıler, bılgı, haber
muhal: ımkânsız
mümkün: olabılır
müsaade: ızın
mütebakı: geriye kalan
numune: ornek.
numune-i ekber ve azam: cok buyuk ornek.
nutfe: dol suyu, menı, sperm
sahıfe: sayfa
selam: barış, rahatlık, esenlik.
tabıat: kâınat, âlem ve ıçındekıler
tesadüf: rast gelme, rastlantı.
unsur: madde, esas, kok.
vazıyet: durum
zahır: gorunen
zemın: yer
ziyade: cok.

✻ On Dorduncu Soz Barla'da 1926-34 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmıştır.

On Dördüncü Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الٓر كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ [1]

KUR'ÂN-I HAKÎM'ın ve Kur'ân'ın müfessir-i hakîkîsi olan hadîsin bir kısım yüksek ve ulvî hakaıkına çıkmak için teslim ve inkıyadı noksan olan kalplere yardım edecek basamaklar hükmünde, o hakîkatlerin bir kısım nazirelerine işaret edeceğiz, ve hâtimesinde bir ders-i ibret ve bir sırr-ı inayet beyan edilecek. O hakîkatlerden haşir ve kıyametin nazireleri Onuncu Sözde, bilhassa Dokuzuncu Hakîkatında zikredildiği için, tekrara luzum yoktur. Yalnız, sâir hakîkatlerden nümune olarak Beş Mesele zikrederiz.

BİRİNCİSİ: Meselâ, خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ [2]

"*Altı günde gökleri ve yerleri yarattık*" demek olan, hem belki bin ve elli bin sene gibi uzun zamandan ibâret olan eyyam-ı Kur'âniye ile, insan dünyası ve hayvan âlemi altı günde yaşayacağına işâret eden hakîkat-ı ulviyesine kanaat getirmek için, birer gün hükmünde olan her bir asırda, her bir senede, her bir günde Fâtır-ı Zülcelâl'in halk ettiği seyyal âlemleri, seyyar kâinatları, geçici dünyaları nazar-ı şuhuda gösteriyoruz. Evet, guya insanlar gibi, dünyalar dahi birer misâfirdir. Her mevsimde, Zât-ı Zülcelâl'in emriyle, âlem, dolar boşanır.

alem: dünya
âyet: Allah'ın varlığına delil olan her şey
beyan etme: anlatma.
ders-i ibret: göz ve fikir açacak ders
eyyam-ı Kur'âniye: Kur'an günleri
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz yücelik ve haşmet sahibi ve benzeri olmayan şeyleri üstün sanatıyla yaratan Allah
hadîs: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil veya onun onayladığı başkasına ait söz, iş ve davranış
hakâik: hakîkatler, gerçekler, doğrular
hakîkat: aslı gerçek.
hakîkat-ı ulviye: yüce gerçek
halk etmek: yaratmak.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilip bir yere toplanmaları
hâtime: son
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
hükmünde: değerinde, yerinde, gibi
inkıyat: baş eğme
kâinat: evren, yaratılmış her şey
kanaat getirmek: razı olmak, inanmak
kıyamet: kâinatın yıkımı ve tahrip edilmesi
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
müfessir-i hakîkî: gerçek açıklayıcı.
nazar-ı şuhut: tanıklık bakışı, mütalaa nazarı
nazire: örnek, benzer
noksan: eksik.
nümune: örnek.
sâir: diğer
seyyal: akıcı
seyyar: gezici
sırr-ı inayet: yardım sırrı
tafsîlat: ayrıntılar, detaylar
tanzîm: sıraya koyma, düzenleme
teslîm: kabul.
ulvî: yüce
Zât-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zikretmek: söylemek, beyan etmek.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla • Elif lâm râ. Bu öyle bir kitaptır ki, her işi hikmetle yapan ve her şeyden hakkıyla haberdar olan Allah tarafından ayetleri sağlam şekilde tanzim edilmiş, sonra tafsilatıyla açıklanmıştır. (Hûd Sûresi, 1)

2. A'râf Sûresi, 54

İKİNCİSİ: Meselâ,

وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۞[1] وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ ۞[2] لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۞[3]

gibi ayetlerin ifade ettikleri ki, "*Bütün eşya, bütün ahvaliyle, vücuda gelmeden ve geldikten sonra ve gittikten sonra yazılıdır ve yazılır ve yazılıyor*" demek olan hakikat-ı âliyesine kanaat getirmek için Nakkaş-ı Zülcelâl, rûy-i zeminin sahifesinde, her mevsimde, bahusus baharda, değiştirdiği nihayetsiz muntazam mahlûkatın fihriste-i vücutlarını, tarihçe-i hayatlarını, desatir-i hareketlerini çekirdeklerinde, tohumlarında, köklerinde, manevî bir surette derç ve muhafaza ettiğini ve zevalden sonra semerelerinde, aynen, kalem-ı kaderiyle manevî bir tarzda, basit tohumcuklarında yazdığını, hatta her geçici baharda, yaş kuru ne varsa, mahdut zerrecikler ve kemikler hükmünde olan tohumlarda, ölmüş odunlarda, kemal-ı intizam ile muhafaza ettiğini nazar-ı şuhuda gösteriyoruz. Güya her bir bahar, bir tek çiçek gibi, gayet muntazam ve mevzun olarak zeminin yüzüne bir Cemîl ve Celîl'in eliyle takılıp kopanlıyor, konup kaldırılıyor.

Hakikat böyle iken, beşerin en acip bir dalâleti budur ki, kader kaleminin sahifesi olan Levh-ı Mahfuzun yalnız bir cilve-i aksi olarak, fihriste-i sanat-ı Rabbaniye olup, ehl-ı gafletin lisanında tabiat denilen bu kitabet-ı fitriyeyi,

1 Yaş ve kuru ne varsa apaçık bir kitapta yazılmıştır. (En'âm Suresi, 59.)

2 Biz her şeyi Levh-ı Mahfuz'da tek tek yazdık. (Yâsîn Suresi, 12.)

3 Ne göklerde ve ne de yerde zerre kadar bir şey Ondan uzak kalamaz, bundan küçük veya büyük ne varsa, hepsi apaçık bir kitapta yazılmıştır. (Sebe' Suresi, 3.)

acip: ilginç, hayrette bırakan
ahval: haller, durumlar
bahusus: özellikle
beşer: insan
Celîl: sonsuz büyükluk sahibi Allah
Cemîl: sonsuz güzellik sahibi Allah
cilve-i aksi: yansımanın görüntüsü
dalalet: inançsızlık, sapıklık
derç: yerleştirme
desatir-i hareket: hareket düsturları
ehl-i gaflet: dünyaya dalıp ahiret gerçeğinden uzak duranlar
fihriste-i sanat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sanat eserlerinin içeriğinin ve örneklerinin bulunduğu özet liste
fihriste-i vücut: varlık listesi, DNA gibi
gayet: son derece
güya: sanki
hakikat: gerçek
hakikat-ı âliye: yüce gerçek
hükmünde: gibi olan, yerinde
Kader kalemi: Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bilip yazması
kalem-i kader: Allah'ın olacak hâdiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi
kanaat getirmek: razı olmak, inanmak
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kitabet-i fitriye: yaratılışa ait yazılar
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezeli ilmiyle bildiği kainatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
mahdut: sınırlı
mahlûkat: yaratılmışlar
manevî bir surette: maddesel olmayan bir şekilde
manevî bir tarzda: ilim şeklinde, bilgi olarak
mevzun: ölçülü
muhafaza etme: koruma
muntazam: düzenli
Nakkaş-ı Zülcelâl: her şeyi nakışlı ve süslü yaratan Celâl sahibi Allah
nazar-ı şuhud: tanıklık bakışı
nihayetsiz: sonsuz
rûy-ı zemin: yeryüzü
semere: meyve
suret: şekil, biçim
tarihçe-i hayat: hayat hikâyesi
tarz: biçim, şekil
vücuda gelme: var olma
zemin: yeryüzü
zerrecik: atom, en küçük madde parçası
zeval: yok olma, geçip gitme

bu nakş-ı sanatı, bu münfail mistar-ı hikmeti, tabiat-ı müessire diyerek mastar ve fail telâkki etmesidir.[1] أَيْنَ الثَّرَا مِنَ الثُّرَيَّا ؟ Hakikat nerede, ehl-i gafletin telâkkileri nerede?

ÜÇÜNCÜSÜ: Meselâ, hamele-i arş ve yer ve göklerin melâike-i müekkelleri ve sair bir kısım melekler hakkında muhbir-i sadıkın tasvir ettiği, meselâ kırk binler başlı, her bir başta kırk binler lisan ve her lisanda kırk binler tarzda tesbihat ettiklenni[2] ve intizam ve kulliyet ve vüs'at-i ubudiyetlerini ifade eden hakikate çıkmak için, şuna dikkat et ki: Zat-ı Zülcelâl,

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۞ [3] إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ ۞ [4] إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ [5]

gibi ayetlerle tasrih ediyor ki, mevcudatın en büyüğü ve kullîsi dahi, kendi kulliyetine göre ve azametine münasip bir tarzda tesbihat ettiğini gösteriyor ve öyle de görünüyor.

Evet, bir bahr-i müsebbih olan şu semavatın kelimat-ı tesbihiyesi, güneşler, aylar, yıldızlar olduğu gibi, bir tayr-ı müsebbih ve hamit olan şu zeminin dahi elfaz-ı tahmidiyesi, hayvanlar, nebatlar ve ağaçlardır. Demek, her bir ağacın, her bir yıldızın cüz'î birer tesbihatı olduğu gibi, zeminin de ve zeminin her bir kıt'asının da ve her bir dağ ve derenin de ve ber ve bahrinin de ve göklerin her bir feleğinin de ve her bir burcunun da birer tesbih-ı küllîsi

1. Yer nerede, Süreyya nerede?
2. Bkz. Taberî, Câmiu'l-Beyân, 15-156; İbnü'l-Kesîr, Tefsîru'l-Kur'ân, 3/62; İbnü'l-Hacer, Fethu'l-Bârî, 8/402; Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 2/82.
3. Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. (İsrâ Suresi, 44.)
4. Biz dağları onun [Davud un] emrine verdik ki onunla beraber tesbih eder. (Sâd Suresi, 18.)
5. Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik. (Ahzab Suresi, 72.)

ayet: Kur'ân-ı Kerîm'in her bir cümlesi.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyükleme.
bahr: deniz.
bahr-ı müsebbih: Allah'ı tesbih edip anan deniz.
ber: yeryüzü.
burç: belli bir şekle benzeyen yıldız kümeleri.
cüz'î: küçük.
ehl-i gaflet: dünyaya dalıp âhiret gerçeğinden uzak durenler.
elfâz-ı tahmîdiye: Allah'ı öven, Ona hamd etmeyi içeren sözler.
fail: işi yapan, özne.
felek: dokuz gök tabakası.
hakîkat: gerçek.
hamele-i arş ve yer: yerin ve göğün taşıyıcısı.
hamit: şükreden.
intizam: düzgün olma.
kelimât-ı tesbîhiye: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutan sözler.
kıt'a: büyük kara parçası.
küllî: büyük, kapsamlı.
kulliyet: bolluk, çokluk, büyüklük, kapsamlılık.
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilmiyle bildiği kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
lisan: dil.
mastar: kaynak.
melâike-i müekkele: görevli melekler.
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı nûrânî mahlûklar.
mevcudat: varlıklar.
mistar-ı hikmet: hikmetin gerçekleşmesi ve ortaya çıkması için kullanılan vasıta, şablon, hikmet cetveli.
muhbir-i sadık: doğru haberler veren Peygamberimiz.
münasip: uygun.
münfail: fiilden etkilenen.
nakş-ı sanat: sanatlı nakış, işleme.
nebat: bitki.
sair: diğer.
semavat: semalar, gökler.
Süreyya: Ülker yıldızı.
tabiat-ı müessire: tesir sahibi yaratıcı tabiat.
tarz: biçim, şekil.
tasrih: açıkça belirtme.
tasvir: anlatma, ifâde etme.
tayr-ı müsebbih ve hamit: Allah'ı tesbih eden ve şükreden kuş.
telâkkî: kabul etme.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat: Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemâl sıfatlara sâhip olduğunu ifâde eden sözler.
tesbih-i küllî: büyük ve umumî tesbih.
vüs'at-i ubudiyet: kulluğun genişliği.
Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zât, Allah.
zemin: yeryüzü.

vardır. Şu binler başları olan zeminin her başında yüz binler lisanlar bulunan ve her lisanda yüz bin tarzda tesbihat çiçeklerini, tahmidat meyvelerini, âlem-i mısalde tercümanlık edip gösterecek ve âlem-i ervahta temsil edip ilân edecek, ona göre elbette bir melek-i müekkeli vardır.

Evet, müteaddit eşya bir cemaat şekline girse, bir şahs-ı manevîsi olacaktır. Eğer o cemiyet, imtizaç edip ittihat şeklini alsa, onu temsil edecek bir şahs-ı manevîsi, bir nevi ruh-u manevîsi ve vazife-i tesbihiyesini görecek bir melek-i müekkeli olacaktır. İşte bak; misal olarak bu Barla ağzının, şu dağ lisanının bir muazzam kelimesi olan bu odamızın önündeki çınar ağacına bak, gör. Ağacın şu üç başının her başında, kaç yüz dal dilleri var, ve her dilde, bak, kaç yüz mevzun ve muntazam meyve kelimeleri var, ve her meyvede, dikkat et, kaç yüz kanatlı mevzun tohumcuk harfleri, emr-ı [1] كُنْ فَيَكُونُ 'e malik Sâni-i Zülcelâl'ine ne kadar beliğ bir medih ve fasih bir tesbih ettiğini işittiğin, gördüğün gibi, ona müekkel melek dahi, ona göre âlem-i manada müteaddit diller ile tesbihatını temsil ediyor ve hikmeten öyle olmak gerektir.

DÖRDÜNCÜSÜ: Meselâ,

إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ۞ [2] وَمَآ أَمْرُ ٱلسَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ ٱلْبَصَرِ ۞ [3] وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ ٱلْوَرِيدِ ۞ [4] تَعْرُجُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ إِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُۥ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ۞ [5]

1. "Ol!" der, oluverir. (Âl-i İmran Suresi, 59; Yâsin Suresi, 82.)
2. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, onun işi sadece "Ol" demektir, o da oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)
3. Kıyametin gerçekleşmesi ise göz açıp kapayıncaya kadardır. (Nahl Suresi, 77.)
4. Çünkü Biz ona şah damarından daha yakınız. (Kâf Suresi, 16.)
5. Melekler ve Cebrail, elli bin sene uzunluğunda bir gün olan Kıyamet Gününde Allah'ın emrini almak üzere Arşa yükselirler. (Meâric Suresi, 4.)

âlem-i ervah: ruhlar âlemi
âlem-i mana: mana âlemi
âlem-i mısal: ruhların ve mekânların bulunduğu âlem
beliğ: maksadını noksansız ve güzel sözlerle anlatan
cemaat: topluluk, grup
cemiyet: topluluk, grup
emr: emir, kanun
fasih: güzel, açık ve düzgün konuşan
hikmeten: hikmet bakımından
imtizaç: uyuşma, kaynaşıp karışma
ittihat: birlik oluşturma
lisan: dil
malik: sahip
medih: övme
melek: Allah'ın nurdan yarattığı, iradelen cinsiyetten, yeme ve içmelen olmayan, çeşitli şekillere girebilen, göze her zaman görülmeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.
melek-i müekkel: görevli melek
mevzun: ölçülü
misal: örnek
muazzam: çok büyük
muntazam: düzenli
müekkel: vekil tayin edilmiş, görevli
müteaddit: çeşitli, birden fazla, birçok
ruh-u manevî: manevî ruh
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve yücelik sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir topluluktan meydana gelen manevî kişilik
tahmidat: Allah'ı övüp şükretmeler
tarz: biçim, şekil
temsil etmek: bir işi başkasının adına yapma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemâl sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler. Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutan sözler
vazife-i tesbihiye: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak olduğunu belirtme vazifesi
zemin: yeryüzü

gibi ayetlerin ifade ettikleri hakikat-i ulviyesine ki, Kadîr-i Mutlak, o derece suhulet ve sur'atle ve mualecesiz ve mübaşeretsiz eşyayı halk eder ki, yalnız sırf bir emir ile icat eder gibi görünüyor, fehmediliyor.

Hem o Sâni-i Kadîr, nihayet derecede masnuata karip olduğu hâlde, masnuat nihayet derecede ondan baıddir.

Hem nihayetsiz kibriyasıyla beraber, gayet cuz'î ve hakir umuru dahi, ehemmiyetle tanzim ve hüsnüsanattan hariç bırakmıyor.

İşte bu hakikat-i Kur'âniyenin vücuduna, mevcudatta meşhut sühulet-ı mutlaka içinde intizam-ı ekmel şahadet ettiği gibi, gelecek temsil dahi onun sırr-ı hikmetini gösterir.

Meselâ, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ Sâni-i Zülcelâl'in Esma-i Hüsnasından Nur isminin bir kesif âyinesi hükmünde olan güneşin, emr-i Rabbanî ve teshir-i İlâhî ile mazhar olduğu vazifeler, şu hakikatı fehme takrip eder. Şöyle ki:

Güneş, ulviyetiyle beraber, bütün şeffaf ve parlak şeylere nihayet derecede yakın, belki onların zatlarından onlara daha yakın olduğu; cilvesiyle ve timsaliyle ve tasarrufa benzer çok cihetlerle, onları müteessir ettiği hâlde, o şeffaf şeyler ise, binler sene ondan uzaktırlar. Onu hiçbir vecihle müteessir edemezler; kurbiyet dava edemezler.

Hem, o güneş, her şeffaf bir zerreye, hatta ziyası nereye girmiş ise orada hâzır ve nazır gibi olduğu, o zerrenin kabiliyet ve rengine göre güneşin aksi ve bir nevi timsalı görünmesiyle anlaşılır.

âyine: ayna
aksi: yansıması.
baıd: uzak.
Cebrail: dört büyük melekten, Cibril vahiy meleği
cihet: yön
cilve: görünme, yansıma
cüz'î: küçük
ehemmiyet: önem
emr-i Rabbanî: bütün varlıkları yaratılış gayelerine göre terbiye edip idâresi ve egemenliği altında tutan Allah'ın emri
Esma-i Hüsna: Cenâb-ı Allah'ın en güzel isimleri
fehim: anlama, anlayış
fehme takrip etmek: bir meselenin anlaşılmasını kolaylaştırmak
hakikat: gerçek.
hakikat-i ulviye: yüce ve yüksek gerçek.
hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân hakikatı
hakir: hor ve değersiz.
halk: yaratma
hariç: dışında
hazır ve nazır: her şeyin yanında bulunması ve görünmesi
hüsnusanat: sanat güzelliği
icat: yoktan yaratma
ifade etmek: bildirmek, anlatmak.
intizam-ı ekmel: mükemmel düzen
kabiliyet: yetenek.
Kadir-i Mutlak: her şeye gücü yeten sınırsız güç ve kudret sahibi olan Allah.
karip: yakın
kesif: yoğun, katı, saydam olmayan
kıyamet: dünyanın ve kâinatın tahrip edilmesi
kibriya: büyüklük, ululuk.
kurbiyet: yakınlık.
masnuat: sanatla yapılmış varlıklar
mazhar olmak: sahip olmak, erişmek.
meşhut: görünen.
mevcudat: varlıklar
mualecesiz: doğrudan doğruya
mübaşeretsiz: temas etmeden
müteessir: etkileme, etki altında bırakma
nevi: çeşit.
nihayet: son
nihayetsiz: sonsuz
Nur: bütün varlığı aydınlatan bütün nurlar kendi nurunun zayıf gölgesi olan ve her çeşit nuru yaratan Allah
Sâni-i Kadir: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sırf: sadece, yalnızca

1 En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Sûresi, 60.)

sırr-ı hikmet: hikmet sırrı
sühulet: kolaylık.
sühulet-i mutlaka: kayıtsız, şartsız kolaylık.
sür'at: hız
şahadet: şahıtlık.
şeffaf: bir tarafından bakıldığında diğer tarafı da görülen, saydam
takrip: yaklaştırma
tanzim: düzenleme
tasarruf: kullanma
temsil: misal, örnek.
teshir-i İlâhî: Allah'ın boyun eğdirmesi, itaat ettirmesi
timsal: örnek, numune
ulviyet: yüksekliik.
umur: işler
vecih: yön
vücut: varlık.

Hem, güneşin azamet-i nuraniyeti derecesinde ihatası, nüfuzu ziyadeleşir. Nuraniyet azametindendir ki, en küçük ufak şeyler, ondan gizlenip kaçamazlar. Demek, azamet-i kibriyası, cüz'î ve ufak şeyleri, nuraniyet sırrıyla hance atmak değil, bilâkis daire-i ihatasına alıyor.

Hem, güneşi mazhar olduğu cilvelerde ve vazifelerde, farz-ı muhal olarak, fail-i muhtar farz etsek, o derece sühulet ve sür'at ve vüs'at içinde, zerreden, katreden, deniz yüzünden seyyarata kadar izn-i İlâhî ile öyle işliyor ki, şu tasarrufat-ı azîmeyi yalnız bir mahz-ı emir ile yapar tahayyül edilebilir. Zerre ile seyyare, emrine karşı müsavidirler. Deniz yüzüne verdiği feyzi, zerreye de, kabiliyetine göre kemal-i intizam ile verir.

İşte, sema denizinin yüzünde ziyadar bir kabarcık ve Kadîr-i Mutlak'ın Nur isminin cilvesine kesif bir âyinecik olan şu güneşin, bilmüşahede, şu hakikatin üç esasının numunelerine mazhar olduğunu görüyoruz. Elbette güneşin nur ve hararetı, ilim ve kudretine nispeten toprak gibi kesif hükmünde,[1] نُورُ النُّورِ، مُنَوِّرُ النُّورِ، مُقَدِّرُ النُّورِ olan Zat-ı Zülcelâl, her şeye ilim ve kudretiyle nihayetsiz yakın ve hâzır ve nazır ve eşya Ondan gayet uzak olduğuna, hem, o derece külfetsiz mualecesiz, sühuletle işleri yapar ki, yalnız mahz-ı emrin sür'at ve suhuletiyle icat eder gibi anlaşıldığına, hem hiçbir şey, cüz'î küllî, küçük büyük daire-i kudretinden hance çıkmadığına ve kibriyası ihata ettiğine şühut derecesinde bir yakîn-i imanî ile iman ederiz ve iman etmek gerektir.

1 Nurların nuru, nurların nurlandırıcısı, nurların takdir edicisi

zat: kişi, şahıs
zerre: en küçük parça
ziya: ışık
azamet: büyükluk
azamet-i kibriya: büyüklüğün varlıkları kuşatması
azamet-i nuraniyet: parlaklığının büyüklüğü
bilâkis: aksine, tam tersi
bilmüşahede: gördüğümüz gibi
cilve: görünme, yansıma.
cüz'î: pek az, küçük, az
daire-i ihata: kapsama alanı, kuşatma alanı
daire-i kudret: Allah'ın ezeli gücünün hâkim ve etkili olduğu daire
esas: gerçek.

fail-i muhtar: dilediğini yapmakta serbest olan fail.
farz etmek: var saymak.
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme
feyiz: bolluk, bereket.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, doğru.
hararet: sıcaklık.
hariç: dış, dışı
hâzır ve nâzır: Allah'ın her şeyin yanında olması ve görüp gözetmesi
icat: yoktan yaratma
ihata: kuşatma, içine alma, sarma
iman: inanma, inanç
izn-i İlâhî: Allah'ın izniyle
kabiliyet: yetenek
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
katre: damla
kemal-i intizam: tam ve mükemmel düzen
kesif: katı, yoğun, koyu
kibriya: azamet, büyükülük.
kudret: güç, kuvvet
külfetsiz: zahmetsiz, zorlanmadan.
küllî: çok.
mahz-ı emir: sadece ve yalnız emir
mazhar: sahip olma, erişme, sahip
mualecesiz: doğrudan doğruya
müsavi: eşit
nihayetsiz: sınırsız
nispeten: oranla, kıyasla
numune: örnek.
Nur: bütün varlığı aydınlatan, bütün nurlar, yaratan Allah
nur: ışık, parlaklık.
nuraniyet: nurluluk, parlaklık.
nüfuz: etki
sema: gökyüzü, gök.
seyyarat: gezegenler
seyyare: gezegen
sühulet: kolaylık.
sür'at: çabukluk, hızlılık.
şühut: görür gibi olma
tahayyül: hayal etme
tasarrufat-ı azîme: büyük tasarruflar, kullanımlar
vüs'at: genişlik, bolluk.
yakîn-i imanî: kesin bir bilgiyle inanma, şüphesiz inanma
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükülük ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zerre: atom, çok küçük parça
ziyadar: ışıklı, parlak
ziyadeleşmek: artmak, fazlalaşmak.

BEŞİNCİSİ:

وما قدروا الله حق قدره والأرض جميعا قبضته يوم القيمة

[1] والسموات مطويات بيمينه 'den tut tâ

[2] واعلموا أن الله يحول بين المرء وقلبه 'ye kadar, hem

[3] الله خالق كل شيء وهو على كل شيء وكيل 'den tut tâ

[4] يعلم ما يسرون وما يعلنون 'e kadar; hem

[5] خلق السموات والأرض 'den tut tâ [6] خلقكم وما تعملون 'e kadar; hem [7] ماشاء الله لا قوة إلا بالله 'den tut tâ

[8] وما تشاؤن إلا أن يشاء الله 'ya kadar hudud-u azamet-ı rububıyeti ve kıbrıya-i ulûhiyeti tutmuş olan Ezel ve Ebed Sultanı, "Şu âciz ve nihayetsiz zayıf ve nihayetsiz fakir ve nihayetsiz muhtaç ve yalnız cüz'î bir ihtıyar ıle ıcada kabılıyeti olmayan zayıf bir kısp ile mücehhez benîâdeme karşı şedit şikâyat-ı Kur'âniyesi ve azîm tehdıdatı ve mutbış vaıtlerı ne hıkmete bınaendır ve ne vecıhle tevfık edılır, ne suretle münasıp düşer?" demek olan derin ve yüksek hakıkate kanaat getırmek ıçın, şu gelecek ıkı temsıle bak.

Bırıncı temsıl: Meselâ, şahane bır bağ var kı, nıhayetsız meyvedar ve çıçektar masnular ıçınde bulunuyorlar. Ona nezaret etmek ıçın pek çok hademeler tayın

âciz: güçsüz
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
azım: büyük
benîademe: Âdemoğulları, insanlar
binaen: den dolayı, den ötürü ıçın.
cüz'î: kuçuk.
çıçektar: çıçekli
Ezel ve Ebed Sultanı: varlığının baslangıcı ve sonu olmayan kudret ve hakımıyet sahıbı sultan Allah
hademe: hızmet eden
hakıkat: gerçek.
hıkmet: amaç, sebep
hudud-u azamet-ı rububıyet: Rububıyetın varlıklar üzerındekı terbıye ve ıdare edıcılığının ve egemenlığının genış sınırları
ıcat: yoktan yaratma
ıhtıyar: seçme gucu, tercih ırade
kabılıyet: yetenek, becen
kanaat getırmek: bır şeyın doğruluğunu anlayıp ınanmak, kabul etmek
kıbrıya-i ulûhıyet: Allahın ortak kabul etmeyen ilâhlığının buyuklugu
kısb: çalışma
kudret: guç, kuvvet,
masnu: sanatla yaratılmış varlıklar
meyvedar: meyveli
muhtaç: ihtıyaç ıçınde gereksınım duyan
mücehhez: donanımış
munasıp: uygun yerınde
mütbış: dehşet veren, korkunç.
nezaret: bakma
nıhayetsız: sayılamayacak kadar çok, sonsuz.
nur: aydınlık
suret: şekıl, tarz.
şahane: mukemmel, çok guzel
şedıt: şıddetlı
şıkâyat-ı Kur'âniye: Kur'ânın şıkayetlerı
takdır etmek: bır şeyın mıktarını ve derecesını belırlemek.
tayın: görevlendırme, atama
tehdıdat: tehdıtler, gozdağı vermeler.
temsıl: omek, benzetme.
tevfık edılme: uygun duşurulme
vaıt: ıyılığe sevk etmek veya kotulukten vazgeçırmek ıçın ılende olacak hâdıselerı haber vererek tehdıt etme
vecıh: yon, yan, taraf

1 Onlar Allahın kudret ve azametını hakkıyla bılemedıler. Hâlbukı Kıyamet Gununde yeryuzu butunuyle Onun tasarrufundadır, gokler de Onun kudretuyle durulmuştur. (Zumer Suresi 67.)
2 Bılın kı Allah, kışının kalbıne ondan daha yakındır. (Enfal Suresi 24.)
3 Allah her şeyın yaratıcısıdır. O her şey uzerınde hakkıyla gorup gozetıcıdır. (Zumer Suresi 62.)
4 Allah onların gızledıklerını de bılır, açığa vurduklarını da. (Bakara Suresi 77.)
5 Goklerı ve yerı yaratan Odur. (En'âm Suresi 73.)
6 Sızı de sızın yaptıklarınızı da yaratan Allahtır. (Saffât Suresi 96.)
7 Maşaallah. Allah dılemış de yaratmıştı. Kuvvet ve kudret ancak Allahındır. (Kehf Suresi: 39.)
8 Allah dılemedıkçe sız hıçbır şeyı ısteyemezsınız. (İnsan Suresi 30.)

edilmiş. Bir hizmetkârın vazifesi dahi, yalnız o bağa yayılacak ve içilecek suyun mecrasındaki deliğin kapağını açmaktır. Ve şu hizmetkâr ise, tembellik etti, deliğin kapağını açmadı. O bağın tekemmülüne halel geldi veyahut kurudu. O vakit, Hâlık'ın sanat-ı Rabbaniyesinden ve Sultanın nezaret-i şahanesinden ve ziya ve hava ve toprağın hizmet-i bendegânesinden başka bütün hademelerin, o sersemden şekvaya hakları vardır. Zira, hizmetlerini akım bıraktı veya zarar verdi.

İkinci temsil: Meselâ, cesim bir sefine-i sultaniyede, adî bir adam, cüz'î vazifesini terk etmesiyle bütün gemideki vazifedarların netaic-i hidematına halel getirdiğinden ve bazı da mahvettiğinden, bütün o vazifedarlar namına, gemi sahibi ondan şedit şikâyet eder.

Kusur sahibi ise, diyemez ki, "Ben bir adî adamım, ehemmiyetsiz ihmalimden şu şiddete müstahak değildim." Çünkü, tek bir adem, hadsiz ademleri intaç eder. Fakat, vücut kendine göre semere verir.

Çünkü, bir şeyin vücudu, bütün şerait ve esbabın vücuduna mütevakkıf olduğu hâlde, o şeyin ademi, intifası, tek bir şartın intifasıyla ve tek bir cüz'ün ademiyle, netice itibariyla, mün'adim olur. Bundandır ki, tahrip, tamirden pek çok defa eshel olduğu, bir dustur-u mütearife hükmüne geçmiştir.

Madem kufür ve dalâlet, tuğyan ve masiyet esasları, inkârdır ve reddir, terktir ve adem-i kabuldür; suret-i zahiriyede ne kadar muspet ve vücutlu görünse de,

mün'adim: yok olan
müspet: olumlu
müstahak: hak etmiş
mütevakkıf: bir şeyin varlığının başka bir şeye bağlı olması
namına: adına
netaic-i hidemat: hizmetlerin neticeleri
netice itibariyle: sonuç olarak
nezaret-i şahane: Allah'ın idare ve kontrolü
reddetme: kabul etmeme, geri çevirme
sanat-ı Rabbaniye: terbiye edici Allah'ın sanatı
sefine-i sultaniye: padişahın gemisi
semere: netice, sonuç
Sultan: kayıtsız, şartsız, sonsuz hâkimiyet sahibi olan Allah
suret-i zahiriye: görünen yüzü, dış görünüş
şedit: şiddetli
şekva: şikâyet, yakınma
şerait: şartlar
tahrip: yıkma, bozma
tamir: onarma
tekemmül: olgunlaşma, mükemmelleşme
temsil: örnek, benzetme
tuğyan: azma, azgınlık
vazife: görev, iş
vazifedar: görevli
vücut: var olma, var oluş, varlık
ziya: ışık

adem: yokluk, bir şeyin olmaması
adem-i kabul: kabul etmeme
adî: basit, hiçbir özelliği olmayan
akim: sonuçsuz, başarısız
cesim: çok büyük, cüsseli
cüz': parça
cüz'î: az, küçük
dalalet: doğru yoldan ve gerçeklerden ayrılma, batıla yönelme
dustur-u mütearife: bilinen kural
esas: temel, kaynak
esbap: sebepler, vasıtalar
eshel: daha kolay
hademe: hizmet eden
hadsız: sınırsız
halel gelmek: zarar gelmek
Hâlık: yokları yaratan Allah
hizmet-i bendegâne: kul ve köle gibi hizmet
hizmetkâr: hizmet eden
hükmüne: yerine geçme değerine
ihmal: verilen vazifeyi takip etmeme, düzenli ve zamanında yapmama
inkar: reddetme, inanmama
intaç etme: netice verme
intifa: sönme, yok olma
kufür: Allah'ı inkâr etmek
mahvetmek: yok etmek
masiyet: itaatsizlik, isyan, günah
mecra: su kanalı

hakikatte intıfadır, ademdir. Öyle ise, cinayet-i sariyedir. Sair mevcudatın netaic-i amellerine halel verdiği gibi, esma-i İlâhiyenin cilve-i cemallerine perde çeker.

İşte bu hadsiz şikâyete hakları olan mevcudat namına, o mevcudatın Sultanı, şu asi beşerden azîm şikâyet eder ve etmesi, ayn-ı hikmettir ve o asi, şiddetli tehdidata elbette müstahaktır ve dehşetli vaitlere, bilâşüphe sezadır.

adem: yokluk.
asi: isyan eden, baş kaldıran
ayn-ı hikmet: hikmetin tâ kendisi.
azîm: büyük.
beşer: insan.
bilâşüphe: şüphesiz, kuşkusuz
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü
cinayet-i sariye: bulaşıcı cinayet.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
esma-i İlahiye: Allah'ın isimleri
hadsiz: sınırsız, çok.
hakikat: gerçek.
halel: zarar
intıfa: sönme, yok olma.
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeyler
müstahak: hak etmiş
nam: ad
netaic-i amel: amellerinin sonucu
sair: diğer, öteki
seza: hak etmiş, layık.
Sultan: Allah
şiddet: baskı, zorlama
tehdidat: tehditler, korkutarak uyarmalar.
vait: yıldığe sevk etmek veya kötülükten vazgeçmek için ilerde olacak hadiseleri haber vererek tehdit etme

Hatime

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ [1]

[Gafil kafaya bir tokmak ve bir ders-i ibrettir.]

Ey gaflete dalıp ve bu hayatı tatlı görüp ve ahireti unutup dünyaya talip bedbaht nefsim! Bilir misin, neye benzersin? Deve kuşuna. Avcıyı görür; uçamıyor, başını kuma sokuyor. Tâ avcı onu görmesin. Koca gövdesi dışarıda, avcı görür. Yalnız, o, gözünü kum içinde kapamış, görmez.

Ey nefis!

Şu temsile bak, gör, nasıl dünyaya hasr-ı nazar aziz bir lezzeti elîm bir eleme kalbeder.

Meselâ, şu karyede, yani Barla'da ıkı adam bulunur. Birisinin yüzde doksan dokuz ahbabı İstanbul'a gitmişler, güzelce yaşıyorlar. Yalnız bır tek burada kalmış. O dahı oraya gidecek. Bunun için, şu adam, Istanbul'a müştaktır, orayı düşünür, ahbaba kavuşmak ister. Ne vakit ona denilse, "Oraya gît!", sevinip gülerek gıder.

İkinci adam ise, yüzde doksan dokuz dostları buradan gıtmişler. Bir kısmı mahvolmuşlar, bır kısmı ne gorur, ne de görünür yerlere sokulmuşlar. Perişan olup gitmişler zanneder. Şu bîçare adam ıse, bütün onlara bedel, yalnız

ahbap: dost.
ahiret: obur dunya oldukten sonra başlayan hayat.
aziz: yuksek, değerlı yuce
bedbaht: talihsiz
bedel: karşılık
bıçare: çaresız
ders-i ibret: ibret dersı goz ve fikir açacak hâdıse.
elem: dert, uzuntu kaygı, tasa.
elım: uzucu acı veren
gafil: sorumsuz, Allah ın emırlerınden habersız davranan
gaflet: sorumsuzluk Allah ın emırlerınden habersız davranma
hasr-ı nazar: sadece bır şeyı dusunmek ve ona yonelmek
hatime: son soz
kalp etmek: değıştırmek, donuşturmek.
karye: koy
mahvolmak: perişan olmak, yok olmak.
menfaat: fayda
muştak: cok ozleyen arzulu cok istekli
nefis: insanın kötülüğe sevk eden ve kotuluğu isteyen yanı
Rahim: sonsuz merhamet sahıbı ve mahlukata cok şefkat eden Allah
Rahman: ister mu mın ister kafir ister iyi ısterse kotu olsun rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışlann rızıklannı ve geçim şekıllennı icine alan rahmetın sahıbı Allah
talip: isteyen istekli
temsil: omek, benzetme

1 Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla • Dunya hayatı aldatıcı bır menfaatten başka bır şey değıldır (Âl ı İmran Suresi 185)

bır mısafire ünsiyet edip, teselli bulmak ister. Onunla o elîm âlâm-ı fırakı kapamak ister.

Ey nefis!

Başta Habibullah, bütün ahbabın kabrin öbür tarafındadırlar. Burada kalan bir ikı tane ise; onlar da gıdıyorlar. Ölümden ürküp, kabırden korkup başını çevirme, merdane kabre bak, dınle, ne talep eder. Erkekçesine ölümün yüzüne gül, bak, ne ister. Sakın gafıl olup ikınci adama benzeme.

Ey nefsim!

Deme. "Zaman değışmış, asır başkalaşmış; herkes dünyaya dalmış, hayata perestiş eder, derd-i maişetle sarhoştur." Çünkü, olum değışmıyor; fırak bekaya kalbolup, başkalaşmıyor. Acz-i beşerî, fakr-ı insanî değişmiyor, ziyadeleşıyor. Beşer yolculuğu kesilmiyor, sür'at peyda edıyor.

Hem deme: "Ben de herkes gıbiyim." Çünkü, herkes sana kabir kapısına kadar arkadaşlık eder. Herkesle musibette beraber olmak demek olan teselli ise, kabrın öbür tarafında pek esassızdır.

Hem kendini başıboş zannetme. Zıra şu mısafirhane-i dünyada, nazar-ı hıkmetle baksan, hıçbır şeyı nizamsız, gayesiz göremezsin. Nasıl sen nizamsız, gayesiz kalabilirsın? Zelzele gıbi vakıalar olan şu hâdısat-ı kevnıye, tesadüf oyuncağı değiller. Meselâ, zemine nebatat ve hayvanat envaından gıydırılen bırbırı üstünde, bırbırı ıçınde,

acz-i beşerî: insanın güçsüzlüğü
ahbap: sevilenler, dost ve akrabalar
alam-ı firak: ayrılık acıları
asır: devir, zaman
beka: sonsuzluk.
beşer: insanlık.
derd-i maişet: geçim derdi, geçim sıkıntısı
elîm: üzücü, acı veren
envaı: çeşitler, türler
esassız: asılsız, geçersiz
fakr-ı insanî: İnsanın muhtaç oluşu
firak: ayrılık.
gafil: sorumsuz, Allah'ın emirlerinden habersiz davranan.
Habibullah: Allah'ın sevgili kulu Hz. Muhammed
hadisat-ı kevniye: var oluş ve varlıklarla ilgili olaylar
hayat: yaşam, dünya yaşantısı
hayvanat: hayvanlar
kabir: mezar
kalp olmak: değişmek.
merdane: mertçe, erkekçe
misafirhane-i dünya: dünya mısafirhanesi
musibet: felâket, bela
nazar-ı hikmet: hikmetli bakış, her şeyin bir amacı, bir faydası olduğunu düşünerek bakma
nebatat: bitkiler
nizamsız: düzensiz, ölçüsüz.
pek: çok, oldukça
perestiş: taparcasına sevmek.
sür'at peyda etmek: hız kazanmak.
talep etmek: istemek.
tesadüf: rastlantı
teselli: avunma
ünsiyet: yakınlık, dostluk.
vakıa: olay
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryüzü
ziyadeleşmek: artmak.

gayet muntazam ve gayet münakkaş gömlekler, baştan aşağıya kadar gayelerle, hikmetlerle müzeyyen, mücehhez olduklarını gördüğün ve gayet âlî gayeler içinde kemal-i intizam ile meczup Mevlevî gibi devredip döndürmesini bildiğin hâlde, nasıl oluyor ki, küre-i arzın benî-âdemden, bahusus ehl-i imandan beğenmediği bir kısım etvar-ı gafletin sıklet-i maneviyesinden omuz silkmeye benzeyen zelzele gibi [HAŞİYE] mevtâlûd hâdisat-ı hayatiyesini, bir mülhidin neşrettiği gibi gayesiz, tesadüfî zannederek bütün musibetzedelerin elîm zayiatını bedelsiz, hebaen mensur gösterip, müthiş bir ye'se atarlar. Hem, büyük bir hata, hem büyük bir zulüm ederler. Belki, öyle hâdiseler, bir Hakîm-i Rahîm'in emriyle ehl-i imanın fânî malını sadaka hükmüne çevirip, ibka etmektir ve küfran-ı nimetten gelen günahlara kefarettir.

Nasıl ki bir gün gelecek, şu musahhar zemin, yüzünün ziyneti olan âsâr-ı beşeriyeyi şirkâlûd, şükürsüz görüp çirkin bulur. Hâlık'ın emriyle büyük bir zelzele ile bütün yüzünü siler, temizler. Allah'ın emriyle, ehl-i şirki Cehenneme döker; ehl-i şükre, "Haydi, Cennete buyurun" der.

HAŞİYE: İzmir'in zelzelesi münasebetiyle yazılmıştır.

âlî: yüksek, yüce
âsâr-ı beşer: insanların eserleri
bahusus: özellikle
bedelsiz: karşılıksız
benîâdem: Âdemoğulları, insanlar
ehl-i iman: iman edenler, Müslümanlar
ehl-i şirk: Allah'a ortak koşanlar
ehl-i şükür: şükredenler
elîm: üzücü, acı veren
etvar-ı gaflet: Allah'ın emirlerini ve yasaklarını unutarak yapılan yanlış davranışlar
fânî: geçici, yok olan
gayesiz: hedefsiz, maksatsız
gayet: son derece
hadisat-ı hayatiye: hayatı ilgilendiren olaylar
hadise: olay
Hakîm-i Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan, çok merhametli Allah.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
haşiye: açıklayıcı not, dipnot
hata: kusur, eksiklik, yanlışlık
hebaen mensur: boşu boşuna
hikmet: her şeyin faydalı, gayeli ve yerli yerinde olması.
hükmüne çevirmek: yerine geçirmek
ibka etmek: ebedileştirme, sonsuzlaştırma
kefaret: bir günahı affettirmek için çekilen sıkıntı
kemal-i intizam: mükemmel düzen
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme
küre-i arz: dünya, yer küre
meczup: başkasının tesiriyle hareket halinde olan, Allah aşkıyla kendinden geçmiş
Mevlevî: Mevlevî tarikatine mensup kimse.
mevtâlûd: ölüm bulaşmış, ölümcül.
muntazam: düzenli
musahhar: emir dinleyen, itaat eden
musibetzede: felakete uğrayan
mücehhez: teçhiz edilmiş, donatılmış, donanmış
mülhid: İslâm dininden aynlan, dinsiz.
münakkaş: işlemeli, süslü
münasebet: alaka, ilgi, sebep
müthiş: dehşetli, korkutucu
müzeyyen: süslü
neşretmek: herkese duyurma, yayma
sadaka: Allah yolunda harcanan mal
sıklet-i maneviye: manevî ağırlık.
şirkalud: şirk karışmış, şirke bulaşmış
şükürsüz: nimete karşı hoşnutluk göstermeme
tesadüfî: rastgele.
yeis: umutsızlık.
zayiat: kayıplar, zararlar
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yer
ziynet: süs
zulüm: haksızlık, eziyet.

On Dördüncü Sözün Zeyli

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞ وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقَالَهَا ۞
وَقَالَ الْاِنْسَانُ مَالَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَا ۞
بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحٰى لَهَا ۞ الخ [1]

Şu sure kat'iyen ifade ediyor ki, küre-i arz, hareket ve zelzelesinde vahiy ve ilhama mazhar olarak emir tahtında depreniyor, bazen da titriyor.

Manevî ve ehemmiyetli bir canipten, şimdiki zelzele münasebetiyle altı yedi cüz'î suale karşı, yine manevî ihtar yardımıyla cevapları kalbe geldi. Tafsilen yazmak kaç defa niyet ettimse de, izin verilmedi. Yalnız icmalen, kısacık yazılacak.

Birinci sual: Bu büyük zelzelenin maddî musibetinden daha elîm, manevî bir musibeti olarak, şu zelzelenin devamından gelen korku ve me'yusiyet, ekser halkın ekser memlekette gece istirahatini selp ederek, dehşetli bir azap vermesi nedendir?

Yine manevî cevap: Şöyle denildi ki: Ramazan-ı Şerifin teravih vaktinde, kemal-i neş'e ve sürur ile, sarhoşçasına, gayet heveskârâne şarkıları ve bazen kızların sesleriyle, radyo ağzıyla bu mübarek merkez-i İslâmiyetin

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Ne zaman ki yer muhteşem bir sarsıntıyla sarsılır • Ve yeryüzü bütün ağırlıklarını dışarı çıkarır • Ve insan "Ne oluyor buna?" der • O gün yeryüzü üzerinde herkesin ne iş yaptığını haber verir • Çünkü Rabbin ona konuşmasını emretmiştir. (Zilzal Suresi, 1-5.)

* *On Dördüncü Sözün Zeyli*, 1933'te Barla'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

canip: taraf, yön
cüz'î: küçük.
dehşet: korku, ürkme
deprenme: sarsılma
ehemmiyetli: önemli.
ekser: çok çok.
emir tahtında: emir altında
hareket: kımıldama
heveskârane: günahlara karşı istek uyandıracak şekilde.
icmalen: kısaca, özetle
ihtar: hatırlatma.
istirahat: dinlenme.
kat'iyen: kesinlikle
kemal-i neş'e ve sürur: tam bir neşe ve sevinç.
küre-i arz: dünya, yer küre
manevî: maddî olmayan
me'yusiyet: ümitsizlik.
merkez-i İslâmiyet: İslam merkezi.
musibet: belâ, sıkıntı
mübarek: hayırlı, mutlu, uğurlu, sevilen
münasebet: vesile, sebep
Rab: varlıkları yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi ve mahlukata çok şefkat eden Allah.
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi, isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
Ramazan-ı Şerif: Ramazan ayı.
sarhoş: kendinden geçmiş
selp etme: ortadan kaldırma
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tafsilen: ayrıntılı olarak.
teravih: Ramazan ayında yatsı namazından sonra kılınan yirmi rekatlık sünnet namazının adı.
vahiy ve ilhama mazhar olmak: varlıkların görevlerini yaparken Allah'ın kanatta koyduğu kanunlara uymaları ve Allah'tan gelen emirler doğrultusunda hareket etmeleri.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zeyil: ek, ilâve

her köşesinde cazibedarâne işittirilmesi, bu korku azabını netice verdi.

İkinci sual: Niçin gâvurların memleketlerinde, bu semavî tokat, başlarına gelmiyor, bu bîçare Muslümanlara iniyor?

Elcevap: Büyük hatalar ve cinayetler, tehir ile büyük merkezlerde ve küçücük cinayetler, tacil ile küçük merkezlerde verildiği gibi; mühim bir hikmete binaen, ehl-i küfrün cinayetlerinin kısm-ı azamı, mahkeme-i kübra-i haşre tehir edilerek, ehl-i imanın hataları, kısmen bu dünyada cezası verilir. **(HAŞİYE)**

Üçüncü sual: Bazı eşhasın hatasından gelen bu musibet, bir derece memlekette umumî şekle girmesinin sebebi nedir?

Elcevap: Umumî musibet, ekseriyetin hatasından ileri gelmesi cihetiyle, ekser nâsın o zalım eşhasın harekâtına fiilen veya iltizamen veya ilthaken taraftar olmasıyla, manen iştirak eder, musibet-i ammeye sebebiyet verir.

Dördüncü sual: Madem bu zelzele musibeti hataların neticesi ve kefaretüzzünuptur. Masumların ve hatasızların o musibet içinde yanması nedendir? Adaletullah nasıl müsaade eder?

HAŞİYE: Hem, Rus gibi olanlar, mensuh ve tahrif edilmiş bir dini terk etmekle, hak ve ebedî ve kabil-i nesih olmayan bir dine ihanet etmek derecesinde gayretullaha dokunmadığından, zemin şimdilik onları bırakıp, bunlara hiddet ediyor.

adaletullah: Allah'ın adaleti
azap: sıkıntı, ceza
bîçare: çaresiz, zavallı
binaen ...-den dolayı, ...-den ötürü
cazibedarane: çekici bir şekilde.
cihet: yön, yan
cinayet: büyük suçlar, adam öldürme
ebedî: sonu olmayan
ehl-i iman: iman edenler, Müslümanlar
ehl-i küfür: kâfirler
ekser: daha çok, en çok.
ekseriyet: çoğunluk.
elcevap: cevap
eşhas: şahıslar, kişiler
fiilen: bizzat yaparak
gâvur: İslâm dışı olanlar, dinsizler
gayretullah: Allah'ın hak dinini koruma sıfatı
hak: doğru
harekat: hareketler
haşiye: dipnot.
hata: kusur, yanlışlık.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet: sebep, gaye
ihanet: kötülük.
ilthaken: katılarak.
iltizamen: taraftar olarak, gerekli görerek.
iştirak etmek: ortak olmak.
kabil-i nesih olmayan: hükmü kaldırılamayan
kefaretüzzünup: günahları karşılık verilen ve onları affettiren ceza
kısm-ı azam: büyük kısım
mahkeme-i kübra-i haşr: insanların öldükten sonra dirilterek hesaba çekilmek üzere toplanacağı büyük mahkeme
manen: fikren ve düşünce olarak
masumlar: suçsuzlar, günahsızlar
mensuh: hükmü kaldırılmış, geçerliliği kalmamış.
musibet: felâket, belâ
musibet-i amme: büyük ve genel felâketler, belâlar
mühim: önemli
müsaade etmek: izin vermek.
nas: insanlar
netice: sonuç
semavî: Allah tarafından gönderilen
sual: soru
şekil: görünüm
tacil: çabuklaştırma.
tahrif edilme: bozulma.
tehir: sonraya bırakma, ertelemek
umumî: genel.
zalım: kötülük yapan, zulmeden
zelzele-i musibeti: deprem felâketi
zemin: yer

Yine manevî canipten elcevap: Bu mesele sırr-ı kadere taallûk ettiği için, Risale-i Kadere havale edip, yalnız, burada bu kadar denildi:

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً [1]

Yani, *"Bir belâ, bir musibetten çekininiz ki, geldiği vakit yalnız zalimlere mahsus kalmayıp, masumları da yakar."*

Şu ayetin sırrı şudur ki: Bu dünya bir meydan-ı tecrübe ve imtihandır ve dâr-ı teklif ve mucahededir. İmtihan ve teklif, iktiza ederler ki, hakikatler perdeli kalıp, tâ müsabaka ve mücahede ile, Ebu Bekirler âlâyılliyyine çıksınlar ve Ebu Cehiller esfelisafilîne girsinler. Eğer masumlar böyle musibetlerde sağlam kalsaydılar, Ebu Cehiller, aynen Ebu Bekirler gibi teslim olup, mücahede ile manevî terakkı kapısı kapanacaktı ve sırr-ı teklif bozulacaktı.

Madem, mazlum zalım ile beraber musibete düşmek, hikmet-i İlâhiyece lâzım geliyor; acaba o bîçare mazlumların rahmet ve adaletten hisseleri nedir?

Bu suale karşı cevaben denildi ki, o musibetteki gazap ve hıddet içinde, onlara bir rahmet cilvesi var. Çünkü, o masumların fânî malları, onların hakkında sadaka olup, bâkî bir mal hükmüne geçtiği gibi, fânî hayatları dahi bir bâkî hayatı kazandıracak derecede, bir nevi şahadet hükmünde olarak, nispeten az ve muvakkat bir meşakkat ve

adalet: doğruluk
alayıllıyyin: yücelerin en yücesi
bakı: ebedî devamlı sonsuz.
belâ: sıkıntı, afet.
bîçare: çâresiz.
cevaben: cevap olarak
cilve: görüntü, yansıma
dâr-ı teklif ve mucahede: Allâh'ın emir ve yasaklarından sorumlu olunan ve nefis ve şeytanla savaşılan yer
esfelisafilîn: aşağıların en aşağısı
fânî: geçici, yok olan
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke
hakikatler: gerçekler
havale etmek: üstüne bırakma
hayat: yaşam, can
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet-i İlâhiye: Allâh'ın her şeyi belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratması
hisse: pay
hükmünde: yerinde, değerinde
iktiza: gerektirme, lâzım gelme
imtihan: denenmek, sınanmak.
mahsus: has, özel
manevî canip: manevî yön, cihet
masum: suçsuz, günahsız
mazlum: zulme uğrayan
meşakkat: sıkıntı, zorluk.
meydan-ı tecrübe ve imtihan: imtihan ve deneme meydanı
musibet: belâ, sıkıntı, felâket.
muvakkat: geçici
mücahede: nefisle mücadele etme, cihad, savaşma, çarpışma
müsabaka: yarışma, karşılaşma
nevi: çeşit.
nispeten: kıyaslayarak, önceki ne göre
perde: kapatan örtü
rahmet: acıma, merhamet etme.
Risale-i Kader: Kader Risalesi, 26. Söz
sadaka: Allâh yolunda harcanan mal
sır: giz
sırr-ı kader: kaderin gizli sebepleri
sırr-ı teklif: teklif sırrı, insanların dünyaya gelip Allâh tarafından dîn ile yükümlü tutulmalarının sırrı
sual: soru
şehadet: şehitlik, Allâh yolunda canını feda etme
taallûk etmek: alâkalı olmak, ilgili olmak.
teklif: Allâh'ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi
terakkı: yükselme, ilerleme
teslim: boyun eğme
zalim: zulmeden, kâfir

1. Enfal Suresi, 25

azaptan büyük ve daimî bir kazancı kazandıran bu zelzele, onlar hakkında, aynı gazap içinde bir rahmettir.

Beşinci sual: Âdil ve Rahîm, Kadîr ve Hakîm, neden hususî hatalara hususî ceza vermeyip, koca bir unsuru musallat eder? Bu hâl cemal-i rahmetine ve şümul-ü kudretine nasıl muvafık düşer?

Elcevap: Kadîr-i Zülcelâl, her bir unsura çok vazifeler vermiş ve her bir vazifede çok neticeler verdiriyor. Bir unsurun bir tek vazifesinde, bir tek neticesi çirkin ve şer ve musibet olsa da, sair güzel neticeler, bu neticeyi de güzel hukmüne getirir. Eğer, bu tek çirkin netice vücuda gelmemek için, insana karşı hiddete gelmiş o unsur, o vazifeden menedilse; o vakit o güzel neticeler adedince hayırlar terk edilir ve lüzumlu bir hayn yapmamak, şer olması haysiyetiyle, o hayırlar adedince şerler yapılır. Tâ bir tek şer gelmesin gibi, gayet çirkin ve hilâf-ı hikmet ve hilâf-ı hakikat bir kusurdur. Kudret ve hikmet ve hakikat kusurdan münezzehtirler. Madem bir kısım hatalar, unsurları ve arzı hiddete getirecek derecede bir şumullü isyandır ve çok mahlûkatın hukukuna bir tahkirli tecavüzdür. Elbette o cinayetin fevkalâde çirkinliğini göstermek için, koca bir unsura, küllî vazifesi içinde "Onlan terbiye et" diye emir verilmesi ayn-ı hikmettir ve adalettir ve mazlumlara ayn-ı rahmettir.

Altıncı sual: Zelzele, küre-i arzın içinde inkılâbat-ı madeniyenin neticesi olduğunu ehl-i gaflet işaa edip, âdeta tesadüfî ve tabiî ve maksatsız bir hâdise nazanyla bakarlar. Bu hâdisenin manevî esbabını ve neticelerini

adalet: her varlığa hak ettiği şekilde davranma.
adet: sayı
Adil: adaleti olan, herkese hak ettiği şekilde davranan Allah.
arz: yer, dünya
ayn-ı hikmet ve adalet: hikmet ve adaletin tâ kendisi.
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi
azap: acı, sıkıntı
cemal-ı rahmet: rahmetin güzelliği
daimi: sürekli, devamlı
ehl-i gaflet: kainatta meydana gelen olayların Allah'ın kontrolünde ve onun kudretiyle olduğunu kabul etmeyenler
esbap: sebepler, vasıtalar
fevkalâde: olağanüstü
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke
hadise: olay
hakikat: gerçek.
Hakim: her şeyi bir maksatla, uygun şekilde ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hal: durum.
hata: eksik, kusur, günah
hayır: iyilik, güzellik.
haysiyet: itibar
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
hilâf-ı hakikat: gerçeğe aykırı
hilâf-ı hikmet: hikmete zıt
hukuk: haklar
hususî: özel, şahsî
hüküm: durum
inkılabat-ı madeniye: madenlerin değişmesi
isyan: baş kaldırma
İşaa: haber yayma, herkese duyurma
Kadir: Kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi Allah
kudret: güç, kuvvet
kusur: yanlış, eksiklik.
küllî vazife: çok yönlü vazife
küre-i arz: yer küre, dünya
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar
maksatsız: amaçsız.
manevî: madde dışı, içe ait.
mazlum: zulme uğramış
menetme: engelleme, yasaklama
musallat etmek: rahatsız ettirmek, başına bela olarak sarmak.
musibet: felaket, belâ
muvafık: uygun, munasip
münezzeh: temiz, uzak.
nazar: bakış, görüş
netice: sonuç
Rahim: sonsuz merhamet sahibi ve mahlûkata çok şefkat eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme
sair: diğer
şer: kötülük
şümul: her şeyi içine alan, geniş.
şümul-ü kudret: her şeyi kaplayan kudretine
tabiî: kendi kendine
tahkirli: aşağılık, hakaret dolu
tecavüz: saldırma.
tesadüfî: rastgele.
unsur: tabiattaki güçler ve varlıklar, felaket.
vazife: görev.
vücuda gelmemek: yaratılmamak, ortaya çıkmamak.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

görmüyorlar; tâ ki intibaha gelsinler. Bunların istinat ettiği maddenin bir hakikati var mıdır?

Elcevap: Dalâletten başka hiçbir hakikatı yoktur. Çünkü, her sene elli milyondan ziyade münakkaş, muntazam gömlekleri giyen ve değiştiren küre-i arzın üstünde binler envaın bir tek nev'i olan, meselâ, sinek taifesinden hadsiz efradından bir tek ferdin yüzer azasından bır tek uzvu olan kanadının kasıt ve irade ve meşiet ve hikmet cilvesine mazhariyeti ve ona lâkayt kalmaması ve başıboş bırakmaması gösteriyor ki, değil hadsiz zîşuurun beşiği ve anası ve mercii ve hamîsi olan koca küre-i arzın ehemmiyetli ef'al ve ahvali, belki hiçbir şeyi, cüz'î olsun küllî olsun, irade ve ihtıyar ve kasd-ı İlâhî haricinde olmaz. Fakat, Kadîr-i Mutlak, hikmetinin muktezasıyla, zahir esbabı tasarrufatına perde ediyor. Zelzeleyi irade ettiği vakit, bazen de bir madeni harekete emredip, ateşlendiriyor.

Haydi madenî inkılâbat dahi olsa, yine emir ve hikmet-i İlâhî ile olur; başka olamaz. Meselâ, bir adam, bir tüfek ile binsini vurdu. Vuran adama hiç bakılmasa, yalnız fişekteki barutun ateş alması noktasına hasr-ı nazar edip, bîçare maktulun büsbütün hukukunu zayı etmek, ne derece belâhat ve divaneliktir; aynen öyle de, Kadîr-i Zülcelâl'ın musahhar bır memuru, belkı bır gemısi, bır tayyaresi olan küre-i arzın içinde bulunan ve hikmet ve ırade ıle ıddıhar edılen bır bombayı, ehl-ı gaflet ve tuğyanı uyandırmak için, "Ateşlendir!" diye olan emr-i Rabbanîyı unutmak ve tabıata sapmak, hamakatın en eşneıdır.

ahval: haller, durumlar
aza: organ
belâhat: ahmaklık, aptallık.
bıçare: çaresiz, zavallı.
cilve: esma-ı İlâhinin tecellisi, eşya ve insanda İlâhi kudret eserlerinin belirip görunmesi
cüz'î: az, küçük
dalâlet: inançsızlık, doğru yoldan ve gerçeklerden ayrılmak.
dıvaneılık: delilik.
ef'al: fiiller, işler
efrat: ferder, bireyler
ehemmiyetli: önemli
ehl-ı gaflet ve tuğyan: Allah a ve emırlerıne aldırış etmeyenler ve azgınlar guruhu
emr-ı Rabbani: Allah ın emrı
envaı: çeşıtler, turler
esbap: sebepler, vasıtalar
eşne: en kötü
fert: birey
hadsiz: sınırsız
hakıkat: doğruluk, gerçeklik, gerçek
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, anlayışsızlık.
hami: koruyucu
haricinde: dışında
hasr-ı nazar: sadece bir şeye bakıp ona dikkat etme
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
hikmet-i İlahi: Allah ın hikmeti, Allah ın her şeyi bir sebebe bağlaması.
hukuk: hak.
iddihar: depolama, yerleştirme
ihtıyar: seçme, tercih, irade
inkılabat: değişmeler
intıbaha gelmek: uyanmak, hakikatlerin farkına varmak.
irade etmek: olmasını istemek
irade: dileme, isteme, istek, arzu
istinat: dayanma, güvenme.
Kadır-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tabı olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı, Allah
Kadır-ı Zulcelal: sonsuz büyukluk, haşmet ve kudret sahıbı, Allah
kasıt: bır ışı bılerek ve isteyerek yapmak.
kast-ı İlahî: Cenab ı Allah ın bir şeyi bilerek, isteyerek yapması.
küllî: çok, buyuk.
kure ı arz: yer kure, dünya
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
maktul: oldurulen kışı
mazhariyet: gorunme, yeri olma, ulaşma
memur: görevli
merci: merkez, kaynak.
meşiet: dileme, irade, istek
mukteza: gereken, lazım gelen
muntazam: düzenli.
musahhar: emır dınleyen, ıtaat eden
münakkaş: işlemeli, susluu
nev: tur, çeşıt.
taife: tur, kabile, guruh
tasarrufat: faalıyetler, icraatlar
tayyare: uçak.
tuğyan: azma, azgınlık.
uzuv: organ
zahir: gorunen.
zayi etmek: kaybetmek.
zelzele: yer sarsıntısı, depREM
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbı
ziyade: fazla

Altıncı Suâlin Tetimmesi ve Haşiyesi: Ehl-i dalâlet ve ilhad, mesleklerini muhafaza ve ehl-i imanın intibahlanına mukabele ve mümanaat etmek için, o derece garip bir temerrüt ve acip bir hamakat gösteriyorlar ki, insanı insaniyetten pişman eder.

Meselâ, bu ahirde, beşerin bir derece umumiyet şeklini alan zulümlü, zulümatlı isyanından, kâinat ve anasır-ı külliye kızdıklarından ve Hâlık-ı Arz ve Semavat dahi, değil hususî bir rububiyet, belki bütün kâinatın, bütün âlemlerin Rabbi ve Hâkimi haysiyetiyle, küllî ve geniş bir tecelli ile kâinatın hey'et-i mecmuasında ve rububiyetin daire-i kulliyesinde nev-i insanı uyandırmak ve dehşetli tuğyanından vazgeçirmek ve tanımak istemedikleri Kâinat Sultanını tanıttırmak için emsalsiz, kesilmeyen bir su, hava ve elektrikten; zelzeleyi, fırtınayı ve Harb-i Umumî gibi umumî ve dehşetli afatı, nev-i insanın yüzüne çarparak onunla hikmetini, kudretini, adaletini, kayyumiyetini, iradesini ve hâkimiyetini pek zahir bir surette gösterdiği hâlde; insan suretinde bir kısım ahmak şeytanlar ise, o küllî işarat-ı Rabbaniyeye ve terbiye-i Ilâhiyeye karşı eblehâne bir temerrüt ile mukabele edip diyorlar ki, "Tabiattır, bir madenin patlamasıdır, tesadufîdir. Güneşin harareti elektrikle çarpmasıdır ki, Amerika'da beş saat bütün makinelen durdurmuş ve Kastamonu vilâyeti cevvinde ve havasında semayı kızartmış, yangın suretini vermiş" diye manasız hezeyanlar ediyorlar.

Dalâletten gelen hadsiz bir cehalet ve zındıkadan neş'et eden çırkın bir temerrüt sebebiyle bilmiyorlar ki,

acip: tuhaf
adalet: doğruluk, hakkaniyet.
afat: afetler, büyük belâ ve felâketler
ahirde: son zamanlarda
ahmak: kalın kafalı, zekâca gelişmemiş.
âlem: kainattaki farklı zaman ve mekân boyutlarından her biri
anasır-ı külliye: küllî unsurlar, dünyanın her tarafına yayılmış olan unsurlar.
beşer: insanlık.
cehalet: cahillik, bilgisizlik.
cev: hava, boşluk.
daire-i küllîye: her şeyi kaplayan, bütüne ve umuma ait daire
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, batıla yönelme
dehşet: korku, ürkme
dehşetli: tahrip edici, korkutucu
eblehane: akılsızcasına, aptalca
ehl-i dalâlet ve ilhad: dinsizler ve dinden çıkanlar
ehl-i iman: Allah'a inananlar, Müslümanlar
emsalsiz: benzersiz.
hadsiz: sınırsız.
Hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan, her şeye galip olan Allah
hâkimiyet: Allah'ın kainata hâkim oluşu, hükmedişi, egemenliği
Hâlık-ı Arz ve Semavat: yeryüzünün ve göklerin yaratıcısı, Allah
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, anlayışsızlık
harareti: sıcaklık.
harb-i umumî: dünya savaşı
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
haysiyetiyle: itibarıyla, dolayısıyla
hey'et-i mecmua: birlik ve bütünlük içinde bulunan şeylerin tamamı
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşma
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
hususî: sadece bir şeyi ilgilendiren
ilhad: dinsizlik.
intibah: uyanma, gerçeklerin farkına varma.
irade: Allah'ın dilemesi ve istemesi
isyan: baş kaldırma
işarat-ı Rabbaniye: Allah'ın kâinattaki terbiye edicilliğini ve idaresini gösteren olaylar.
Kâinat Sultanı: kainatın hâkimi Allah
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kayyumiyet: ezeli ve ebedî olarak varlığı ile yarattıklarının da varlığını sağlama hali
kudret: Allah'ın bütün kainata hükmeden sonsuz güç ve kuvveti.
küllî: umumî, her şeyi ilgilendiren
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık verme
mümanaat: engel olma, önleme
neş'et: meydana gelme
nev-i insan: insan türü, insan cinsi
rab: sahip, yaratan, büyüten
rububiyet: Allah'ın yarattığı varlıkların ihtiyaçlarını gidermesi, terbiye ve idare etmesi
sema: gökyüzü
suret: kılık, şekil, biçim.
şeytan: kendisi kötü olan ve kötülüğe sevk eden varlık.
tecelli: Allah'ın isimlerinin manalarının varlıklar üzerinde görünmesi.
temerrüt: inat, inat etme
terbiye-i İlâhiye: Allah'ın terbiyesi
tesadüfî: rastlantı ile ilgili
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım
tuğyan: azma, azgınlık
umumiyet: genellik, çoğunluk.
zahir: görünen, açık.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zındıka: dinsizlik, inançsızlık
zulümat: karanlıklar

esbap yalnız birer bahanedirler, birer perdedirler. Dağ gibi bir çam ağacının cihazatını dokumak ve yetiştirmek için, bir köy kadar yüz fabrika ve tezgâh yerine, küçücük çekirdeği gösterir, "İşte bu ağaç bundan çıkmış" diye, Sâniinin o çamdaki gösterdiği bin mu'cizatı inkâr eder misillü, bazı zahirî sebepleri irae eder. Hâlık'ın ihtiyar ve hikmet ile işlenen pek büyük bir fiil-i rububiyetini hıçe indirir. Bazen gayet derin ve bilinmez ve çok ehemmiyetli, bin cihette de hikmeti olan bir hakîkate fennî bir nam takar. Güya o nam ile mahiyeti anlaşıldı, adîleşti, hikmetsiz, manasız kaldı.

İşte gel, belâhat ve hamakatın nihayetsiz derecelerine bak ki, yüz sahife ile tarif edilse ve hikmetleri beyan edilse ancak tamamıyla bilinecek derin ve geniş bir hakıkat-ı meçhuleye, bir nam takar, malûm bir şey gibi, "Bu, budur" der. Meselâ, "Güneşin bir maddesi, elektrikle çarpmasıdır."

Hem birer irade-i külliye ve birer ihtiyar-ı âmm ve birer hâkimiyet-i nev'iyenin ünvanları bulunan ve "âdetullah" namıyla yâd edilen fitrî kanunların birisine, hususî ve kastî bir hâdise-ı rububiyeti irca eder. O irca ile, onun nispetini irade-i ihtiyariyeden keser; sonra, tutar tesadüfe, tabiata havale eder. Ebu Cehil'den ziyade muzaaf bir echeliyet gösterir. Bir neferin veya bir taburun zaferli harbini, bir nizam ve kanun-u askeriyeye isnat edip, kumandanından, padişahından, hükûmetinden ve kastî harekâttan alâkasını keser misillü, asi bir divane olur.

adetullah: Allah'ın âdetleri, kâinatta koyduğu fitrî kanunlar.
adileşmek: basitleşmek, bilinen bir şey hâline gelmek.
alâka: ilgi.
asi: isyan eden, baş kaldıran.
belâhat: ahmaklık, aptallık.
beyan: açıklama.
cihazat: organlar, azalar.
cihet: yan, yön, taraf.
divane: deli, akılsız.
echeliyet: çok cahillik.
ehemmiyetli: önemli.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fennî: fen bilimleriyle ilgili olan.
fitrî: yaratılışla ilgili.
fiil-i rububiyet: Allah'ın tedbir, terbiye ve idareye ait işleri.
hâdise-i rububiyet: Allah'ın kâinattaki terbiye edicilliğini ve idaresini gösteren olay.
hakîkat: gerçek.
hakîkat-ı meçhule: bilinmeyen gerçekler.
hâkimiyet-i nev'iye: kâinattaki varlık türlerine hükmetme.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, anlayışsızlık.
harp: savaş.
havale: üstüne bırakma.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
hususî: özel.
ihtiyar: seçme, tercih.
ihtiyar-ı âmm: Allah'ın her şeyi kuşatan iradesi.
inkâr: reddetme.
irade-i ihtiyariye: hür tercih.
irade-i külliye: Cenâb-ı Hakkın her şeye hâkim olan ve her şeyi içine alan iradesi.
irae etme: gösterme.
irca etme: geri verme, geri döndürme.
isnat: dayanma, dayandırma.
kanun-u askeriye: askerlik kanunu.
kastî harekat: bilerek ve isteyerek yapılan hareketler.
kastî: isteyerek ve bilerek yapılan.
mahiyet: bir şeyin aslı, hakikatı, iç yüzü.
malûm: bilinen, belli.
misillü: benzeri, gibi.
mu'cizat: mu'cizeler, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları Allah'ın fiilleri ve eserleri.
muzaaf: kat kat, katmerli.
nam takma: adlandırma, isimlendirme.
namı: isim, ad.
nefer: rütbesiz asker, er.
nihayetsiz: sınırsız.
nispet: alâka, bağ.
nizam: düzen.
Sâni: her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan Allah.
tabiat: bütün varlıklar.
tabur: dört bölükten meydana gelen bölük veya batarya dan büyük, alaydan küçük asker birlik.
tesadüf: rastlantı.
ünvan: ad, isim.
yâd etme: anma, hatırı getirme.
zahiri: görünen, görünürdeki.
ziyade: fazla.

Hem, meyvedar bir ağacın bir çekirdekten icadı gibi, bir tırnak kadar bir odun parçasından çok mu'cizatlı bir usta, yüz okka muhtelif taamları, yüz arşın muhtelif kumaşları yapsa; bir adam o odun parçasını gösterip dese: "Bu işler tabiî ve tesadüfî olarak bundan olmuş." O ustanın harika sanatlarını, hünerlerini hiçe indirse, ne derece bir hamakattır. Aynen öyle de...

Yedinci sual: Bu hâdise-i arziye, bu memleketin ahâli-i İslâmiyesine bakması ve onları hedef etmesi ne ile anlaşılıyor ve neden Erzincan ve İzmir taraflarına daha ziyade ilişiyor?

Elcevap: Bu hâdise hem şiddetli kışta, hem karanlıklı gecede, hem dehşetli soğukta, hem Ramazanın hürmetini tutmayan bu memlekete mahsus olması; hem tahribatından intibaha gelmediklerinden, hafifçe gafillen uyandırmak için o zelzelenin devam etmesi gibi çok emarelerin delâletiyle bu hâdise ehl-i imanı hedef edip, onlara bakıp, namaza ve niyaza uyandırmak için sarsıyor ve kendisi de titriyor.

Bîçare Erzincan gibi yerlerde daha ziyade sarsmasının iki veçhi var:

Biri: Hataları az olmak cihetiyle, temizlemek için tacil edildi.

İkincisi: O gibi yerlerde kuvvetli ve hakîkatli iman muhafızları ve İslâmiyet hamîlen az veya tam mağlûp olmak

harika: olağanüstü.
hata: günah, kusur, yanlışlık.
hedef: nişangah, amaç.
hüner: ustalık, maharet.
hürmet: saygı.
icat: var etme, yaratma.
iman: inanç.
intibah: uyanma.
mağlup: yenilgi.
mahsus: özel, hususî.
meyvedar: meyveli.
mu'cizatlı: mu'cizevî işler yapan.
muhafız: koruyucu.
muhtelif: çeşit çeşit, ayrı ayrı, türlü türlü, çeşitli.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua.
okka: dört yüz dirhemden oluşan bir ağırlık ölçüsü, bininci 1283 gram.
Ramazan'ın hürmeti: Ramazan ayı orucuna saygı gösterme.
taam: yemek, yiyecek.
tabiî: tabiat gereği, kendiliğinden.
tacil: çabuklaştırma.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tesadüfî: rastlantı olarak.
veçh: sebep, yön.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
ziyade: çok, fazla.

ahâli-i İslâmiye: İslam halkı.
arşın: yaklaşık 68 cm'ye eşit olan uzunluk ölçüsü.
bîçare: çâresiz.
cihet: yön, sebep.
dehşet: korkunç.
delâlet: işaret, delil olma, gösterme.
ehl-i iman: iman sahipleri, Müslümanlar.
emare: belirti, işaret.
gafil: duyarsız, sorumsuz, Allah'ın emirlerinden, âhiretten habersiz davranan.
hâdise: olay.
hâdise-i arziye: yeryüzü ile ilgili olay.
hakîkatli: gerçek, vazifesini iyi yapan.
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, anlayıssızlık.
hamî: himaye edici, koruyucu.

fırsatıyla, ehl-i zındıkanın orada tesirli bir merkez-i faaliyet tesisleri cihetiyle, en evvel oraları tokatladı ihtimali var.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللهُ [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

cihet: sebep
ehl-i zındıka: kâfirler gurubu
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
ihtimal: olabilirlik.
kaide: kural, prensip.
merkez-i faaliyet: faaliyet yeri
tesirli: etkili
tesis: kurma, meydana getirme

1. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez. (Neml Suresinin 65. ayeti ve benzeri diğer ayetlerden alınmış bir kaidedir.)
2. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

On Beşinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ ۞[1]

Ey kozmoğrafyanın ruhsuz meselelerinyle zihni darlaşan ve aklı gözüne inen ve şu ayetin azametli sırrını, o sıkışmış zihninde yerleştiremeyen mekteplı efendi! Şu ayetin semasına yedi basamaklı bir merdivenle çıkılabilir. Gel, beraber çıkacağız.

BİRİNCİ BASAMAK

Hakikat ve hikmet ister ki, zemin gibi, semavatın da kendine munasıp sekeneleri bulunsun. Lisan-ı şer'îde o ecnas-ı muhtelifeye "melâike ve ruhaniyat" tesmiye edilir.

Evet, hakikat öyle ıktıza eder. Zira, zemin, küçükluğu ve hakaretiyle beraber, zîhayat ve zîşuur mahlûklardan doldurulması ve ara sıra boşaltılıp yeniden zîşuurlarla şenlendirilmesi işaret eder, belki tasrîh eder ki, şu muhteşem burçlar sahibi müzeyyen kasırlar hükmünde olan semavat dahi zîşuur ve zevilidrak mahlûklarla doludur. Onlar dahi, ins ve cin gibi, şu âlem sarayının seyircilen ve şu kâinat kitabının mütalâacılan ve şu saltanat-ı rububiyetin dellâllarıdırlar. Çünku, kâinatı had ve hesaba

* Bu *On Beşinci Söz*, Barla da 1926-34 yıllan arasında Turkçe olarak telif edilmiştir.

alem: dunya, butun yaratılmışlar
ayet: Kur'ân ın her bir cumlesi.
azamet: buyukluk
burç: gunes sisteminde yer alan on iki takım yıldızın her bırı
cin: gozle gorunmez latıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
dellal: ılan edıcı
ecnas-ı muhtelife: çeşıtlı cinsler
had ve hesap: sınır ve sayı
hakaret: kuçukluk, basıtlık, bayağılık.
hakikat: gerçek
hikmet: yuksek bılgı, İlâhî gaye
ıktıza: gerek
İns: ınsan
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kasır: saray
kozmografya: gok bılımı, astronomı
İlsan-ı şer'î: dını lıteratur
mahluk: Allah tarafından yaratılmış yaratık.
mektep: okul.
melâike: melekler
mesele: konu, husus
muhteşem: ıhtışamlı, gorkemlı.
münasıp: uygun
mutalaa: duşunerek, inceleyerek bakma okuma
müzeyyen: zıynetlendırılmış, suslenmış.
Rahım: merhametlı, acıyan
Rahman: butun yaratılmışların rızklarını ve geçım şekıllerını içine alan rahmetin sahıbı Allah
ruh: ınsan ve hayvanlardakı dınlık kaynağı
ruhanıyat: ruh sahıbı varlıklar, maddı cısmı olmayanlar
saltanat-ı rububiyet: kaınatı terbıye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı, hâkımıyetı
sekene: oturanlar, yaşayanlar
sema: gokyuzu
semavat: gokler
tasrih: belırtme, açık açık soylemc
tesmiye: ısımlendırme.
zemin: yeryuzu.
zevilidrak: ıdrak sahıplerı, anlayışı olanlar
zîhayat: hayat sahıbı
zihin: anlayış, anlama gucu, bılınç.
zira: cunku, şu sebepten kı
zîşuur: şuur sahıbı

1. Rahmân ve Rahîm olan Allah ın adıyla • And olsun kı, dunya semasını Bız kandıllerle susledik. Şeytanlar ıçın o kandıllen bırer taş yaptık. (Mulk Suresi, 5.)

gelmeyen tezyinat ve mehasin ve nukuş ile süslendirip tezyin etmesi, bilbedahe, mütefekkir istihsan edici ve mütehayyir takdir edicilerin enzarını ister.

Evet, hüsün elbette bir âşık ister; taam ise, aç olana verilir. Hâlbuki, ins ve cin, şu nihayetsiz vazifeye, şu haşmetli nezarete ve şu vüs'atli ubudiyete karşı milyondan birisini ancak yapabilir. Demek bu nihayetsiz ve mütenevvi' vezaife ve ibadata nihayetsiz melâike envaı ve ruhaniyat ecnası lâzımdır.

Bazı rivayatın işaratıyla ve intizam-ı âlemin hikmetiyle denilebilir ki, bir kısım ecsam-ı seyyare, seyyarattan tut, tâ katarata kadar bir kısım melâikenin merakibidirler.[1] Onlar, bunlara izn-i İlâhî ile binerler, âlem-i şahadetü seyredip, gezerler. Hem denilebilir ki, bir kısım ecsam-ı hayvaniye, hadiste [2] طُيُورٌ خُضْرٌ tesmiye edilen Cennet kuşlarından tut, tâ sineklere kadar bir cins ervahın tayyareleridirler. Onlar, bunların içine emr-i Hak ile girerler, âlem-i cismaniyatı seyran edip, o cesetlerdeki hasselerin pencereleriyle cismanî mu'cizat-ı fıtratı temaşa ederler.

Elbette kesafetli topraktan ve kuduretli sudan mütemadiyen letafetli hayatı ve nuraniyetli zevilidraki halk eden Hâlık'ın, elbette ruha ve hayata münasip şu nur denizinden ve hatta zulmet bahrından, bir kısım zîşuur mahlûkları vardır, hem çok kesretli olarak vardır. Melâike ve ruhaniyatın vücutlarına dair, *Nokta* namında bir risalemde ve Yirmi Dokuzuncu Sözde ikı kere ikı dort eder

âlem-i cismaniyat: maddî varlıkların bulunduğu alem.
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem.
bahir: deniz.
bilbedahe: açıkça.
ceset: beden, vücut.
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cismen: maddî yapıda olan, görünen.
ecnas: cinsler.
ecsam-ı hayvani: hayvan cisimleri, bedenler.
ecsam-ı seyyare: hareket eden cisimler.
emr-i Hak: Allah'ın emri.
envaı: türler, çeşitler.
enzar: bakışlar, nazarlar.
ervah: ruhlar.
hadis: Peygamber Efendimizin sözleri.
Halık: yaratan, Allah.
halk etmek: yaratmak, icat etmek.
hasse: duygu, his.
haşmet: gösterişlik, heybet.
hikmet: yerli yerinde, faydalı, anlamlı oluş.
hüsün: güzellik.
ibadat: ibadetler.
İns: insan.
İntizam-ı âlem: kainatta görünen düzenlilik.
İstihsan: güzel bulma.
İşarat: belirtmeler, işaretler.
İzn-i İlâhî: Allah'ın izni.
katarat: katrelerden.
kesafetli: katı, yoğun.
kesretli: çok sayıda.
kuduretli: bulanık.
letafetli: güzel, hoş.
mahluk: yaratıklar.
mehasin: güzellikler.
melâike: melekler.
merakib: binekler.
mu'cizat-ı fıtrat: yaratılış mucizeleri.
münasip: uygun.
mütefekkir: düşünür, düşünen.
mütehayyir: hayrette kalan.
mütemadiyen: sürekli olarak.
mütenevvi: çeşitli.
nam: ad, isim.
nezaret: gözetim.
nihayetsiz: sonsuz, sayısız.
nukuş: işlemeler.
nur: aydınlık, ziya, ışık.
nuraniyet: nurluluk, aydınlık.
risale: küçük çaplı kitap.
rivayat: hadisin verdiği haberler.
ruhaniyat: ruhtan yaratılmış, maddî bedeni olmayan varlıklar.
seyran: seyretme.
seyyarat: gezegenler.
taam: yenilen şey.
takdir etme: beğendiğini belirtme.

1. *Tirmizî*, Zühd, 9; *İbni Mâce*, Zühd, 19.
2. Yeşil kuşlar. (*Müslim*, İmâre, 121; *Ebu Dâvud*, Cihâd, 25; *İbni Mâce*, Cenâiz, 4; Cihâd, 16.)

tayyare: uçak, binek.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma.
tesmiye: ad verme.
tezyin: süsleme.
tezyinat: süslemeler.
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev.
vezaif: görevler.
vücut: varlık, var olma.
vüs'atli: geniş, kapsamlı.
zevilidrak: idrak sahipleri, anlayışı olanlar.
zîşuur: şuur sahibi.
zulmet: karanlık.

derecesinde bir kat'iyetle ispat edilmiştir. Eğer istersen ona müracaat et.

İKİNCİ BASAMAK

Zemin ile gökler, bir hükûmetin iki memleketi gibi birbirine alâkadardırlar. Ortalarında ehemmiyetli irtibat ve mühim muameleler vardır. Zemine lâzım olan ziya, hararet ve bereket ve rahmet gibi şeyler semadan geliyor, yani gönderiliyor. Vahye istinat eden bütün edyan-ı semaviyenin icmaıyla ve şuhuda istinat eden bütün ehl-i keşfin tevatürüyle, melâike ve ervah, semadan zemine geliyorlar.

Bundan, hisse karip bir hads-i kat'î ile bilinir ki, sekene-i arz için, semaya çıkmak için bir yol vardır. Evet, nasıl herkesin akıl ve hayal ve nazan her vakit semaya gider, öyle de, ağırlıklarını bırakan ervah-ı enbıya ve evliya veya cesetlerini çıkaran ervah-ı emvat, izn-i İlâhî ile oraya giderler. Madem hiffet ve letafet bulanlar oraya giderler; elbette cesed-i misalî giyen ve ervah gibi hafif ve lâtif bir kısım sekene-i arz ve hava, semaya gidebilirler.

ÜÇÜNCÜ BASAMAK

Semanın, sükût ve sükûneti ve intizam ve ittıradı ve vüs'at ve nuraniyeti gösterir ki, sekenesi, zeminin sekenesi gibi değiller; belki, bütün ahalisi mutîdirler. Ne emrolunsa onu işlerler. Muzaheme ve münakaşayı icap edecek bir sebep yoktur. Zira, memleket geniş, fıtratları safî, kendileri masum, makamları sabittir.

alakadar: ilgili
bereket: bolluk, hayırlı oluş
cesed-i misalî: maddî yapıda olmayan
ceset: ölü beden.
edyan-ı semaviye: Allah tarafından peygamberler eliyle gönderilen dinler
ehemmiyetli: önemli
ehl-i keşif: manevî makamlara ulaşan ve bazı gerçekleri gözleriyle görenler
ervah: ruhlar
ervah-ı emvat: ölülerin ruhları
ervah-ı enbıya ve evliya: peygamberlerin ve velilerin ruhları
fıtrat: yaratılış.
hads-ı kat'î: kesin ve doğru bilgi
hararet: ısı, sıcaklık.
hiffet: hafiflik, ağırlıksız duruma gelme
hisse karip: ders alınmaya değer
ittıradı: uygunluk, nizam
icap etmek: gerektirmek.
icma: bir fikir etrafında birleşme.
intizam: düzgün, tertipli
irtibat: bağ, ilgi, ilişki
ispat edilmek: kanıtlanmak.
istinat: dayanak.
istinat etmek: dayanmak.
izn-i İlâhî: Allah'ın müsaade etmesi
karip: yakın
kat'iyetle: kesinlikle
lâtif: incelmiş
lâzım olmak: gerekmek.
letafet: maddî ağırlık ve sınırlamalarla kayıtlı olmama
makam: seviye, derece.
masum: günahsız, kusursuz
melaike: görünmeyen nurlu varlıklar
muamele: iş, işlem, alış veriş
mutî: itaatkâr, sözü dinler
muhim: önemli
münakaşa: kavga, tartışma
müracaat etmek: baş vurmak.
muzaheme: zahmet, sıkıntı
nazar: bakış.
nuraniyet: parlaklık, aydınlık.
rahmet: acıma, yardım, şefkat etme.
sabit: değişmez, bir kararda
safî: temiz, saf
sekene: yaşayanlar, oturanlar
sekene-i arz ve hava: dünyada ve gökte yaşayanlar
sekene-i arz: dünyada yaşayanlar
sema: gökler, gökyüzü
sükunet: sakinlik, durgunluk.
sükut: sessizlik.
şuhud: kalp gözü ile görme.
tevatür: farklı kanallardan gelen doğru haber
vahiy: Allah'ın sözleri
vakit: zaman
vüs'at: genişlik.
zemin: yeryüzü, dünya
ziya: ışık, aydınlık.

Evet, zeminde ezdat içtima etmiş, eşrar ahyara karışmış, içlerinde münakaşat başlamış. O sebepten, ihtilâfat ve ıztırabat düşmüş; ve ondan, imtihanat ve müsabakat teklif edilmiş, ve ondan, terakkiyat ve tedenniyat çıkmış. Şu hakikatin hikmeti şudur ki.

Beşer, şecere-i hilkatın en son cuz'ü olan meyvesidir. Malûmdur ki, bir şeyin semeresi, en uzak, en cemiyetli, en nazık, en ehemmiyetli cüz'üdür. İşte bunun için, semere-i âlem olan insan, en cami, en bedî, en âciz, en zayıf ve en lâtif bir mu'cize-i kudret olduğundan, beşiği ve meskeni olan zemin, asumana nispeten, maddeten küçükluğuyle ve hakaretiyle beraber, manen ve sanaten bütün kâinatın kalbi, merkezi, bütün mu'cizat-ı sanatın meşhen, sergisi ve bütün tecellîyat-ı esmasının mazhan, nokta-i mihrakıyesi ve nihayetsiz faaliyet-i Rabbaniyenin mahşen ve ma'kesi ve hadsız hallâkıyet-i İlâhiyenin, hususan nebatat ve hayvanatın kesretli enva-ı sağiresinde Cevâdâne icadın medan ve çarşısı ve pek geniş ahıret âlemlerindeki masnuatın küçük mikyasta numunegâhı ve mensucat-ı ebediyenin sür'atle işleyen tezgâhı ve menazır-ı sermediyenin sür'atle değişen taklitgâhı ve besatın-i daimenin tohumcuklarına sür'atle sumbullenen dar ve muvakkat mezraası ve terbiyegâhı olmuştur.

İşte arzın[HAŞİYE] bu azamet-i maneviyesinden ve ehemmiyet-i sanaviyesindendir ki, Kur'ân-ı Hakîm, semavata

HAŞİYE: Evet, kure-i arz, küçüklüğüyle beraber semavata karşı gelebilir. Çünkü, nasıl ki, "Daimî bir çeşme, vardatsız büyük bir gölden daha büyük" denilebilir. Hem, bir ölçek ile bir şey ölçerek başka yere nakledilen

âciz: güçsüz, zayıf.
ahıret: öteki dünya.
ahyar: iyiler, hayırlılar.
arz: yeryüzü.
asuman: gökyüzü, sema.
azamet-i maneviye: manevî büyüklük.
bedî: estetiğe sahip, güzel.
besatın-ı daime: daimî bahçeler, Cennet.
beşer: insan.
cami: çok şeyi içinde toplayan.
cemiyetli: geniş, toplu.
cevadane: cömertçe.
cuz: kısım, parça.
cuz'u: parça, kısım, bölüm.
daimî: devamlı.
ehemmiyet-i sanaviye: sanatça önemli olma.
ehemmiyetli: önemli, değerli.
enva-ı sağire: küçük cinsler.
eşrar: kötüler, şerliler.
ezdat: zıtlar, muhalif şeyler.
faaliyet-i Rabbaniye: İlâhî icraatlar, işler.
hakaret: aşağı durumda olma.
hakîkat: gerçek, doğru.
hallâkıyet-i İlâhiye: Allah'ın kendi zatına yaraşan yaratıcılığı.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: maksat, amaç, İlâhî gaye.
hususan: özellikle.
ıztırabat: acılar, üzüntüler.
icat: yoktan var etme, yaratma.
içtima: bir araya gelme.
İhtilâfat: ayrılıklar, farklılıklar.
İmtihanat: sınamalar, denemeler.
kainat: bütün varlıklar.
kesretli: çok.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve fayda lar bulunan Kur'an.
kure-i arz: yeryüzü.
latif: güzel, nazik.
maddeten: cismen.
mahşer: toplanma yeri, meydan.
ma'kes: yansıma yeri.
malumdur ki: bilinmektedir ki.
manen: manevî değer olarak.
masnuat: sanatla yapılmış varlıklar.
mazhar: görünme yeri.
medar: vesile, sebep.
menazır-ı sermediye: sürekli daimî manzaralar.
mensucat-ı ebediye: ebedî dokumalar.
mesken: ev, vatan.
meşher: sergi, gösterme yeri.
mezraa: tarla.
mikyas: ölçü.
mu'cizat-ı sanat: sanat harikaları.
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
muvakkat: geçici, fanî.
münakaşat: tartışmalar.
müsabakat: yarışmalar, karşılaşmalar.
nazık: ince ruhlu, nazlı.
nebatat: bitkiler.
nihayetsiz: sonsuz, sınırı olmayan.
nispeten: göre, oranla.
nokta-ı mihrakıye: çıkış veya hareket noktası.
numunegâh: örneklerin sergilendiği yer.
sanaten: yapılışı ve incelikleri bakımından.
semavat: gökler.
semere: sonuç, meyve.
semere-i âlem: kâinatın meyvesi.
sür'at: hızlı bir şekilde.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
taklitgâh: benzerin yapıldığı yer.
tecellîyat-ı Esma: Cenâb-ı Hakkın isimlerinin belirtileri.
tedenniyat: gerilemeler, düşüşler.
teklif edilmek: ortaya konmak, uygulama yapmak.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler.
terbiyegâh: eğitim alanı.
vâridat: gelirler.
zemin: yeryüzü, dünya.

nispeten, büyük bir ağacın küçük bir meyvesi hükmünde olan arzı, bütün semavata denk tutuyor; onu bir kefede, bütün semavatı bir kefede koyuyor; mükerreren,[1] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ der.

Hem, arzın şu mezkûr hikmetlerden neş'et eden sür'atli tahavvulü ve devamlı tagayyuru iktıza eder ki, sekenesi de ona göre mazhar-ı tahavvülât olsun.

Hem, şu mahdut arz, hadsiz mu'cizat-ı kudrete mazhar olduğundandır ki, en mühim sekeneleri olan ins ve cinnin kuvalanna, sair zîhayatlar gibi fıtrî bir had ve hulkî bir kayıt konulmadığı için, nihayetsiz terakkî ve nihayetsiz tedenniye mazhar olmuştur. Enbiyadan, evliyadan tut, tâ Nemrutlara, tâ şeytanlara kadar uzun bir meydan-ı imtihanlan peyda olmuştur. Madem öyledir, elbette firavunlaşmış şeytanlar, hadsiz şeraretiyle semaya ve ehline taş atacaklar.

---

ve onun elinden geçmiş ve ona girmiş çıkmış bir mahsulâtla, zahiren binler defa ölçekten büyük ve dağ gibi bir cisimle o ölçek muvazeneye çıkabilir. Aynen öyle de, küre-i arz, Cenab-ı Hak onu sanatına bir meşher ve icadına bir mahşer ve hikmetine medar ve kudretine mazhar ve rahmetine mezher ve Cennetine mezraa ve hadsiz kâinata ve mahlûkat âlemlerine ölçek ve mazi denizlerine ve gayb âlemine akacak bir çeşme hükmünde icat etmiş. Her sene kat kat ve katmerli yüz bin tarzda, masnuattan dökünmüş gömleklerini değiştirdiği ve çok defa dolup maziye boşaltarak gayb âlemine döktüğü bütün o müteceddit âlemleri ve arzın müteaddit gömleklerini nazara al; yani, bütün mazisini hazır farz et, sonra yeknesak ve bir derece basit semavata karşı muvazene et. Göreceksin ki, arz, ziyade gelmezse, noksan da kalmaz. İşte, رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ sırrını anla.

1- Göklerin ve yerin Rabbi [Allah'tır]. (Ra'd Suresi, 102. Kehf Suresi, 14.)

---

alakadar: ilgili
âlem: dünya
arz: dünya, yeryüzü
bereket: bolluk.
cin: gözle görünmez bir kısım yaratıklar
dair: ait, ilgili
edyan-ı semaviye: semavî dinler
ehl: bir yerde oturan, kalan
enbiya: nebiler, peygamberler
evliya: kerâmet sahibi olanlar, erenler, veliler
firavunlaşmak: inkârda firavun kadar ileri gitmek, firavun kadar kibirli, gururlu inatçı, enâniyetli olmak.
fıtrî: yaratılıştaki, doğuştan olan
gayb: gizli olan, görünmeyen
had: sınır
hads-i kat'î: kesin, doğru bilgi
hararet: sıcaklık.
hiffet: hafiflik.
hikmet: herkesin bilmediği gizli, yüksek bilgi, İlâhî amaç, kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
hulkî: yaratılış ile ilgili
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
iktıza: gerekli olma, lâzım olma
ins: insan, beşer, âdemoğlu
istinat: dayanma, delil
kat'iyet: kesinlik.
katmerli: katlı
kefe: terazi gözlerinden her biri
kuvalan: kuvvetler, hisler.
küre-i arz: yer küre
latif: hoş, güzel
letafet: güzellik, incelik.
mahdut: sınırlanmış, çevrilmiş.
mahlukat: yaratılmışlar
mahsulat: elde edilen ürünler
mahşer: toplanma yeri, meydan.
masnuat: sanatla yapılmış varlıklar
mazhar: görünme yeri
mazhar-ı tahavvulat: değişikliğe uğrama, başkalaşma
medar: vesile, sebep
melaike: melekler
meşher: teşhir yeri, sergi
meydan-ı imtihan: gösterme yeri
mezher: çiçeklik.
mezkûr: anılan, zikredilen
mezraa: tarla, ekilecek yer
mu'cizat-ı Kudret: Kudret mu'cizeleri
muvazene: iki şeyin eşit olma hâli, denklik.
mükerreren: tekrar tekrar
müteaddit: çeşitli
müteceddit: yenilenen, tazelenen
nazar: göz atma, bakış.
nihayetsiz: sonsuz
nispeten: göre, kıyasen
peyda: hazır, mevcut.
rahmet: acıma, merhamet etme, yağmur
ruhanıyat: maddî cismi olmayanlar
sair: diğer, öteki
sekene: oturanlar, yurt edinme
sekene-i arz: yeryüzünde bulunanlar
sema: gökyüzü, gök
semavat: gökler
sükûnet: sakınlık.
sükût: sessizlik
sür'at: çabukluk, hız.
şeraret: şerlik, fenalık, kötülük.
şuhut: gözle görme
tagayyur: değişme, başkalaşma
tahavvul: bir hâlden başka hale geçme, başkalaşma
tarz: biçim, şekil, suret
tedenni: aşağı düşme, gerilleme
terakkî: yukarı ilerleme, gelişme
vahy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri sırlan ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
yeknesak: tek düzen
zahiren: görünüşte
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi
ziyaı: ışık, aydınlık
ziyade: çok, fazla

DÖRDÜNCÜ BASAMAK

Bütün âlemlerin Rabbi ve Müdebbiri ve Hâlıkı olan Zat-ı Zülcelâl'in, ahkâmlan ayrı ayrı pek çok namları ve ünvanları ve Esma-i Hüsnası vardır. Meselâ, Ashab-ı Nebî safında küffara karşı muharebe etmek için melâikeleri göndermesini iktıza eden hangi isim ve ünvan ise, o isim ve ünvan iktıza eder ki, melâike ile şeyatin ortasında muharebe bulunsun ve ahyar-ı semaviyyîn ve eşrar-ı arzîn mabeynlerinde mübareze olsun. Evet, küffarın nüfus ve enfaslan kabza-ı kudretinde olan Kadîr-i Zülcelâl, bir emir ile, bir sayha ile onlan mahvetmiyor, rububiyet-i amme ünvanıyla, *Hakîm* ve *Mudebbir* ismiyle bir meydan-ı imtihan ve mübareze açıyor.

Temsilde hata olmasın, görüyoruz ki, nasıl ki bir padişahın daire-i hükûmeti itibarıyla ayrı ayrı pek çok ünvanlan, isimleri bulunur. Meselâ, daire-i adlıye onu "hâkim-i âdil" namıyla yâd eder, daire-i askeriye onu "kumandan-ı azam" namıyla bilir, daire-i meşihat onu "halife" ismiyle zikreder, daire-i mülkiye onu "sultan" namıyla tanır, mutî ahalı ona "merhametkâr padişah" derler, ası insanlar ona "kahhar hâkim" derler, daha bunlara kıyas et. İşte bazı vakit oluyor ki, bütün ahalı Onun elinde olan o padişah-ı âlî, âciz, zelil bir asiyi bir emir ile idam etmiyor. Belki hâkim-ı âdil ismiyle onu mahkemeye gönderir. Hem muktedir, hem sadık bir memurunu taltife liyakatini bilıyor, fakat hususî ilmiyle, hususî telefonuyla onu taltif etmiyor; belki haşmet-i saltanat ve tedbir-i hükûmet ünvanıyla mükâfata istihkakını teşhir etmek için,

alem: dünya
âciz: güçsüz, zayıf
ahali: halk, millet.
ahkam: emirler, hükümler
ahyar-ı semaviyyin: göklerin hayırlılan, iyileri
Ashab-ı Nebi: Peygamberimizin ashabı, arkadaşlan
asi: isyan eden, isyankar
belki: şüphesiz
daire-i adliye: adliye dairesi, devletin ve toplumun adalet ile ilgili işlerinin olduğu yer
daire-i askeriye: askerlik dairesi, görev sahası
daire-i hükûmet: yönetim dairesi
daire-i meşihat: din işleri dairesi
daire-i mülkiye: devlet idare eden kurumlar
emir: buyruk, buyrultu
enfas: nefesler, canlar
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
eşrar-ı arzin: yeryüzünün en kötüleri
Hakim: her işi yerli yerinde yapan Allah
Hakim: her şeye hükmeden
hakim-i adil: adaletli hakim
Halik: yoktan yaratan
halife: Müslümanlann dini reisi
haşmet-i saltanat: saltanat, gösterişli
hususi: özel, şahsi, ferdî
idam: öldürme
iktıza: gerektirme, lâzım gelme
ilim: bilgi
istihkak: hak etme.
kabza-i kudret: güç ve kuvvet eli
Kadir-i Zülcelal: yücelik, büyüklük, eşsiz gücün sahibi, Allah
kıyas: karşılaştırma
kumandan-ı azam: en büyük komutan
kuffar: kafirler, İslâmiyeti kabul etmeyenler
liyakat: uygunluk, münasip
mabeyin: iki şeyin arası
melâike: melekler
merhametkar: affedici, bağışlayıcı
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı
muharebe: savaş, harp
muktedir: güçlü, kuvvetli
mutî: itaat eden, bağlı
mübareze: kavga, dövüşme, çekişme, karşı çıkma
mudebbir: tedbir alan, idare eden.
mukafat: armağan, ödül
nam: ad, isim
nüfus: ruhlar, canlar
padişah: âlî, yüce hükümdar
Rab: Yaratan, büyüten, ihtiyaçlan gideren, sevk ve idare eden Allah
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye edicilîği
sadık: doğru, samimî
safında: tarafında, yanında
sayha: bağırma, nâra atma
sultan: hükümdar, padişah
şeyatin: şeytanlar
taltif: iltifat etme, ödüllendirme
tedbir-i hükûmet: hükümet idaresi
teşhir: sergileme
ünvan: ad, isim, lâkap
vakit: zaman
yâd: hatırlama, anma.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zikretmek: anmak.

bir meydan-ı müsabaka açar, vezirine emreder, ahaliyi temaşaya davet eder, bir istıkbal-i siyasî yaptırır, muhteşem bir imtihan-ı ulvî neticesinde bir mecma-ı âlîde onu taltif eder, liyakatini ilân eder. Daha başka cihetleri bunlara kıyas et.

İşte, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ , Ezel ve Ebed Sultanının pek çok Esma-i Hüsnası vardır. Tecelliyat-ı celâliye ve tezahurat-ı cemaliye ile pek çok şuunatı ve ünvanları vardır. Nur ve zulmet, yaz ve kış, Cennet ve Cehennemin vücudunu iktıza eden ısım ve ünvan ve şe'nı ise, kanun-u tenasül, kanun-u müsabaka, kanun-u teavün gibi pek çok umumî kanunlar mısillu, kanun-u mübarezenin dahi bir derece tamimini isterler. Kalp etrafındaki ilhamat ve vesveselerin mübarezelerinden tut, tâ sema afakında melâike ve şeytanların mübarezesine [2] kadar, o kanunun şumulünü iktıza eder.

BEŞİNCİ BASAMAK

Madem arzdan semaya gıdıp gelmek var, semadan arza inip çıkmak oluyor; ehemmiyetli levazımat-ı arziye oradan gönderiliyor. Ve madem ervah-ı tayyibeler semaya gidiyorlar. Elbette, ervah-ı habise dahi, ahyarı taklıden semavat memleketine gitmeye teşebbüs edecekler. Çünkü, vücutça, letafet ve hiffetleri var. Hem, şüphesiz tart ve reddedilecekler. Çünkü, mahiyetçe şeraret ve nühusetleri vardır.

1. En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)
2. Bkz. Tirmizî, 2/36; Nesefî, 6/305; İbni Hibbân, 3/278.

afak: ufuklar, yüksekliklerin
ahali: halk.
ahyar: hayırlı
arz: yeryüzü
Cehennem: hapis, ceza yeri
Cennet: çok ferah, rahat ve ebedî hayat yeri
cihet: taraf, yön
davet: çağrı, duyuru
ehemmiyetli: pek, önemli, değerli
ervah-ı habise: kötü ruhlar
ervah-ı tayyibe: iyi, temiz ruhlar
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
Ezel ve Ebed Sultanı: geçmiş ve geleceğin idaresi, düzeni ve tedbirini ilmiyle, kudret elinde tutan Allah
hiffet: hafiflik.
iktıza: gerektirme, lâzım gelme.
ilan: duyuru, bildiri
ilhamat: ilhamlar. Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen manalar.
imtihan-ı ulvî: yüksek imtihan
kanun: usul, esas, yasa
kanun-u mübareze: çekişme, rekabet kanunu
kanun-u müsabaka: yarış kanunu
kanun-u teavün: yardımlaşma kanunu
kanun-u tenasül: üreme kanunu
kıyas: karşılaştırma
letafet: maddi ağırlık ve sınırlamalarla kayıtlı olmama
levazımat-ı arziye: yeryüzünün ihtiyaçları
liyakat: uygunluk, layık olma
madem: öyle ise, şu hâlde, değil mi ki
mahiyet: esas, nitelik
mecma-ı alî: yüce meclis, toplulu
melâike: melekler
memleket: ülke, yurt
meydan-ı müsabaka: yarışma meydanı
mısillü: benzer, gibi
muhteşem: görkemli, gösterişli
mübareze: mücadele, çatışma, çekişme
netice: sonuç.
nühuset: uğursuzluk
ref: hükümsüz bırakma
sema: gökyüzü, gökler
semavat: semalar, gökler
sıfat: nitelik, vasıf, özellik.
şe'n: özellik, hâl, fiil.
şeraret: kötülük, fenalık
şeytan: İblis, sapkın varlık.
şuunat: hâller, fiiller
şümul: içine alma, kapsama.
şüphe: kuşku.
taklıden: taklit ederek.
taltif: iltifat etme
tamim: yaygınlaştırma, genelleştirme
tecelliyat-ı celâliye: Allah'ın lütfu ile büyüklüğünün tecellileri, görüntüleri
temaşa: dikkatle bakma
teşebbüs: başlama
tezahurat-ı cemaliye: Allah'ın Cemal sıfatının görünmesi.
umumî: herkese ait.
ünvan: ısım, ad, sanı
vesvese: şüphe, kuşku
vezir: vekil, yardımcı
vücut: var olma
zulmet: karanlık

Hem, bilâşek velâşüphe, şu muamele-i mühimmenin ve şu mübareze-i maneviyenin, âlem-ı şahadette bir alâmetı, bir işareti bulunacaktır. Çünkü, saltanat-ı rububiyetin hikmeti iktiza eder ki, zîşuur için, bahusus en mühim vazifesi müşahede ve şahadet ve dellâllık ve nezaret olan insan için, tasarrufat-ı gaybıyenin mühimlerine bır işaret koysun, bırer alâmet bıraksın. Nasıl kı, nıhayetsız bahar mu'cizatına yağmuru işaret koymuş ve havarık-ı sanatına esbab-ı zahıriyeyi alâmet etmiş; tâ âlem-ı şahadet ehlını işhat etsin. Belki, o acıp temaşaya, umum ehl-ı semavat ve sekene-i arzın enzar-ı dikkatlerini celp etsin. Yanı, o koca semavatı, etrafında nobettarlar dizilmiş, burçlan tezyin edilmiş bır kal'a hükmünde, bir şehır suretinde gosterip, haşmet-i rububiyetini tefekkur ettırsın.

Madem şu mübareze-i ulviyenin ilânı, hikmeten lâzımdır; elbette ona bir işaret vardır. Hâlbuki, hâdısat-ı cevviye ve semaviye içinde şu ilâna munasip hiçbir hâdise görünmüyor. Bundan daha ensebi yoktur. Zıra yüksek kalelerin muhkem burçlarından atılan mancınıklar ve işaret fişeklerine benzeyen şu hâdısat-ı necmıye, bu recm-i şeytana ne kadar ensep duştuğü bedaheten anlaşılır. Hâlbuki, şu hâdisenın, bu hikmetten ve şu gayeden başka ona munasip bır hikmeti bilinmıyor. Sair hâdısat oyle değil. Hem şu hikmet, zaman-ı Âdem'den beri meşhurdur ve ehl-i hakikat için meşhuttur.

ALTINCI BASAMAK

Beşer ve cin, nihayetsiz şerre ve cühûda müstait olduklarından, nıhayetsız bır temerrut ve bir tuğyan

acıp hayret veren.
alâmet: ız, işaret, belırtı
âlem-i şahadet: şahıt olduğumuz gorduğumuz alem
bahusus ozellikle
bedaheten: açıkça
beşer insan
bilaşek vela şüphe kuskusuz şuphesiz
burç: yıldız
celp etme çekmek.
cin: gozle gorunmeyen manevi bır varlık.
cühûd inat, dıkine gıtme
dellal: ılan edıcı duyurmalar
ehl-ı hakikat: gerçeğe ulaşanlar erenler
ehl-ı semavat melekler semavat ehlı
elbette kesınlıkle
ensep: daha uygun
enzar-ı dikkat: dikkatlı bakışlar
esbab-ı zahıriye gorunen sebepler
gaye hedef netice.
hadisat: olaylar hadıseler
hadisat-ı cevviye ve semaviye hava ve gok olayları.
hadısat-ı necmıye yıldız olaylan.
hadise: olay
halbuki doğrusu şu kı oysa kı
haşmet-i rububiyet: Rabbımızın ıdare ve terbıye edıcılığının yuce lığı
havarık-ı sanat olağanustu eserler.
hikmet: gızlı maksat, bilinmeyen nokta yaratılıştaki İlâhî gaye
hikmeten İlahı gaye ve maksat açısından
hukmünde durumunda, değerınde
ıktıza: ıhtıyaç, gerekllık
ilân duyurma bıldırme
İşaret fişeği: ışıklı kurşun
İşaret: nışan ız belırtı
İşhat: şahıt gosterme
mancınık duşmana ağır taşlar atmakta kullanılan savaş aletı ve mermısı
meşhur: yaygın
meşhut: şahıt olunan gorulen.
muamele-i muhimme onemlı alış verış
mu'cizat mu cızeler hanka işler
mubareze-i maneviye manevi çekişme savaş.
mubareze-i ulviye: yuce mu cadele
muhim onemlı
munasip uygun yennde.
mustait kabılıyetlı ıstıdatlı
müşahede: gorup ızleme gozlemleme
nezaret: veklılık, gozetım bakmak
nihayet: son sınır
nihayetsiz: sonsuz sınırsız
nobettar: nobetçı
recm-ı şeytan: şeytan taşlama
sair: dıger oteki
saltanat-ı rububiyet Allah ın tam bır hâkımıyetle butun varlıkları yetıştırmesi ıhtıyaç lannı gıdermesi uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesi
sekene-i arz: yeryuzunde kalanlar yaşayanlar
semavat: gokler
suret: şekıl bıçım.
şahadet: şahıt olma tanıklık.
şer: kotulük fenalık.
tasarrufat-ı gaybiye gayp âlemine ait bılemedıgımız ışler
tefekkur: duşunme
temaşa: seyretme, seyır
temerrut: ınatçılık.
tezyin: susleme
tuğyan: azgınlık.
umum: genel butun
vazife gorev odev
zaman-ı Âdem: Hz Âdem zamanı
zıra çunku
zişuur: şuur sahıbı

yaparlar. İşte bunun için, Kur'ân-ı Hakîm, öyle i'cazkâr bir belâgatle ve öyle âlî ve bâhir üslûplarla ve öyle galî ve zahır temsîller ve mesellerle ins ve cinni isyandan ve tuğyandan zecreder ki, kâinatı titretir. Meselâ, "*Ey ins ve cin! Emirlerime itaat etmezseniz, haydi hudud-u mülkümden elinizden gelirse, çıkınız*" meselîne işaret eden

يَامَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ اِلَّا بِسُلْطَانٍ ۞ فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۞ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ ۞[1]

ayetindeki azametli ınzara ve dehşetli tehdide ve şiddetli zecre dikkat et. Nasıl ins ve cinnin gayet mağrurâne temerrütlerini, gayet mu'cizâne bir belâgatle kırar, aczlerini ilân eder, saltanat-ı rububiyetin genişliği ve azameti nispetinde ne kadar âcız ve bîçare olduklarını gösterir. Güya şu ayetle, hem [2] وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ ayetiyle böyle diyor ki:

"Ey hakareti içinde mağrur ve mütemerrit ve ey zaaf ve fakn içinde serkeş ve muannit olan cın ve ins! Nasıl cesaret edersiniz ki, isyanınızla öyle bır Sultan-ı Zîşan'ın evamırine karşı geliyorsunuz kı; yıldızlar, aylar, güneşler, emirber neferleri gibi, emirlerine itaat ederler.

"Hem, tuğyanınızla öyle bir Hâkim-ı Zülcelâl'e karşı mübareze ediyorsunuz kı; oyle azametli mutî askerlen

1. Ey cinler ve insanlar topluluğu! Eğer göklerin ve yerin sınırlarından çıkıp gitmeye gücünüz yeterse, haydi çıkın. Fakat Allah'ın vereceği bir kuvvet olmadan çıkamazsınız. • Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkar edersiniz? • Üzerinize saf ateşten bir alevle bakır gibi kızıl bir duman salınır da birbirinize hiçbir yardımınız dokunmaz. (Rahman Suresi, 33-35.)

2. Şeytanlar için o kandilleri birer taş yaptık. (Mülk Suresi, 5.)

acız: güçsüz
acz: güçsüzlük.
âlî: yüksek, yüce
asker: ordu mensubu
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk, yücelik.
bâhir: açık, anlaşılır
belâgat: maksada ve duruma uygun güzel söz söyleme
bîçare: çâresiz
cesaret: cesurluk
cın: gözle görünmeyen manevî bir varlık
dehşetli: korkutucu
emir: buyruk, iş buyurma
emirber: emir dinleyen
evamır: emirler
fakr: muhtaçlık.
galî: değerli
gayet: son derece
güya: sanki
hakaret: küçükluk, değersizlik.
Hakim-i Zülcelal: her şeye hükmeden Allah
hem: bununla birlikte
hudud-u mülk: mülkün idarenin sınırı
i'cazkar: mu'cizeli.
ilan: duyurma, bildirme
inkar: reddetme
ins: insan
inzar: sakındırma, uyarma
isyan: baş kaldırma, itaatsizlik.
işaret: nişan, belirti
itaat etme: bağlı kalma, uyma
itaat: boyun eğme.
kâinat: varlıklar
mağrur: kendini beğenmiş, gururlu.
mağrurane: gururlu bir şekilde
mesel: örnek, misal
muannit: inatçı
mu'cizane: mu'cizeli, olağanüstü
mutî: boyun eğen, itaat eden
mubareze: kavga.
mutemerrit: dik kafalı, inatçı.
nefer: asker.
nimet: bağış, ikram, iyilik.
nispet: oran, ölçü
Rab: yaratan, büyüten, terbiye ile besleyen, yetiştiren
saf: dizi, sıra
saltanat-ı rububiyet: Allah'ın tam bir hâkimiyetle bütün varlıkları yetiştirmesi, ihtiyaçlarını gidermesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
serkeş: baş kaldıran, âsi
Sultan-ı Zişan: şanı yüce sultan
şiddet: sertlik, çokluk, kuvvet ve güç derecesi
tehdit: korkutma
temerrüt: inatçılık.
temsil: benzetme, örnek.
tuğyan: azgınlık, sapkınlık.
üslup: ifade şekli, söyleme tarzı
zaaf: zayıflık.
zahir: açık, görünür
zecir: yasaklama, sakındırma

var, faraza şeytanlarınız dayanabilseler, onları dağ gibi gullelerle recmedebilirler.

"Hem, küfranınızla öyle bir Malik-i Zülcelâl'in memleketinde isyan ediyorsunuz ki; ibadından ve cünudundan öyleleri var ki, değil sizin gibi küçücük âcız mahlûkları, belki farz-ı muhal olarak dağ ve arz büyükliğünde birer adüvv-ü kâfir olsaydınız, arz ve dağ büyüklüğünde yıldızlan, ateşli demirleri, şuvazlı nuhaslan size atabilirler, sizi dağıtırlar.

"Hem, öyle bir kanunu kırıyorsunuz ki, o kanun ile öyleler bağlıdır, eğer lüzum olsa, arzınızı yüzünüze çarpar, gülleler gibi, küreniz misillü yıldızları üstünüze yağdırabilirler."

Evet, Kur'ân'da bazı mühim tahşidat vardır ki, düşmanların kuvvetli olduğundan ileri gelmiyor. Belki, haşmetin izhan ve düşman şenaatinin teşhir gibi sebeplerden ileri geliyor.

Hem, bazen kemal-i intizamı ve nihayet-i adli ve gayet-i hilmi ve kuvvet-i hikmeti göstermek için, en büyük ve kuvvetli esbabı, en küçük ve zayıf bir şeye karşı tahşid eder ve üstünde tutar; düşürtmez, tecavüz ettirmez. Meselâ şu ayete bak:

وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَٰلِكَ ظَهِيرٌ [1]

acız: güçsüz, acınacak.
adl: adalet.
adüvv-ü kâfir: kâfir düşman.
arz: dünya yeryüzü.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cünud: askerler.
esbap: vasıtalar, sebepler.
faraza: söz gelişi, varsayalım ki.
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme, varsayım.
gayet: son derece, çok.
gülle: top mermisi.
haşmet: heybet, büyükliik.
hilm: affı çok, yumuşaklık.
ibad: kullar.
isyan: baş kaldırma.
izhar: açığa vurma.
kanun: yasa, usul.
kemal-i intizam: tam ve mükemmel düzenlilik.
kuvvet-i hikmet: hikmetin kuvveti.
kufran: iyilik bilmeme.
lüzum: lazım olma hali.
mahluk: yaratık.
Malik-i Zülcelal: her şeyin gerçek sahibi, sonsuz haşmet sahibi Allah.
memleket: vatan.
misillü: benzeri.
mühim: önemli.
nihayet: son derece.
nühas: bakır.
recim: taşlama.
şenaat: fenalık, kötülük.
şeytan: lanetli, sapkın, münafık.
şuvaz: dumansız ateş.
tahşidat: yığınak.
tahşid: yığma, destekleme.
tecavüz: haddini aşma.
teşhir: sergileme, gösterme.

1. Eğer ona karşı birbirinize arka çıkarsanız, şüphesiz ki onun dostu Allah'tır, Cebrail'dir ve sâlih mü'minlerdir. Üstelik melekler de onun yardımcısıdır. (Tahrim Suresi, 4.)

Ne kadar Nebî hakkına hürmet ve ne kadar ezvacın hukukuna merhamet var. Şu mühim tahşîdat, yalnız hürmet-i Nebînin azametini ve iki zaifenin şekvalarının ehemmiyetini ve haklarının riayetini, Rahîmâne ifade etmek içindir.

YEDİNCİ BASAMAK

Melekler ve semekler gibi, yıldızların dahi gayet muhtelif efratları vardır. Bir kısmı nihayet küçük, bir kısmı gayet büyüktür. Hatta, gökyüzünde her parlayana yıldız denilir. İşte bu yıldız cinsinden bir nev'i de, nazenin sema yüzünün murassa ziynetleri ve o ağacın münevver meyvelen ve o denizin musebbih balıkları hükmünde, Fâtır-ı Zülcelâl, Sâni-i Zülcemal onları yaratmış ve meleklerine mesireler, binekler, menzîller yapmıştır. Ve yıldızların küçük bir nev'ini de, şeyatinin recmine alet etmiş. İşte bu recm-ı şeyatın için atılan şahapların üç manası olabilir.

• *Birincisi*: Kanun-u mübareze, en geniş dairede dahi cereyan ettiğine remiz ve alâmettir.

• *İkincisi*: Semavatta hüşyar nöbettarlar, mutî sekeneler var. Arzlı şerirlerin ihtilâtından ve ıstımalarından hoşlanmayan cünudullah bulunduğuna ilân ve işarettir.

• *Üçüncüsü*: Müzahrefat-ı arziyenin mümessilât-ı habiselen olan casus şeytanları, temiz ve temizlenn meskenı olan semayı telvis etmemek ve nüfus-u habise hesabına tecessüs ettirmemek için, edepsiz casusları korkutmak

alamet: iz, belirti.
alet etmek: vasıta yapmak.
arzlı: dünyalı, yerli.
azamet: büyükluk.
casus: gizli haber veren, ajan.
Cebrail: dört büyük melekten biri.
cereyan etme: meydana gelme.
cünudullah: Allah'ın askerleri.
daire: sınır, saha, alan.
edep: nezaket, utanma.
efrat: fertler.
ehemmiyet: çok önemli olma.
Ezvac-ı Tahirat: peygamber eşleri.
ezvaç: eşler, hanımlar.
Fâtır-ı Zülcelâl: benzersiz şeyleri yaratan, sonsuz haşmet sahibi Allah.
gayet: son derece, çok.
hak: hisse, pay.
hukuk: haklar.
hükmünde: gibi, değerinde.
hürmet: saygı.
hürmet-ı nebi: peygambere saygı.
hüşyar: uyanık.
ifade: anlatma.
ihtilat: karışma.
ilan: duyurma.
ıstıma: dinleme.
İşaret: nişan, iz.
kanun-u mübareze: çekişme, mücadele kanunu.
mana: anlam.
melek: masum, temiz, nurdan varlıklar.
menzil: konak, yer, mekân.
merhamet: şefkatle koruma.
mesire: seyir edilecek, gezilecek yer.
mesken: oturulan yer, ev.
muhtelif: çeşitli, farklı.
murassa: mücevherlerle süslenmiş.
mutî: boyun eğen.
muhim: önemli.
mumessilat-ı habise: kötü ve pis temsilciler.
mü'min: iman eden.
münevver: nurlanmış, aydınlık.
musebbih: tesbih eden, Allah'ı anan.
müzahrefat-ı arziye: yeryüzünün pislikleri.
nazenin: nazlı.
nebi: peygamber, Hz. Muhammed.
nev: çeşit, tür.
nihayet: son derece.
nöbettar: nöbetçi.
nüfus-u habise: kötü olan nefisler.
Rahîmane: merhametli olarak, koruyarak.
recm: taşlama.
recm-ı şeyatın: şeytanları taşlama.
remiz: işaretle ifade etme.
riayet: gözetme, kollama.
salih: iyi işler sahibi.
Sâni-i Zülcemal: sonsuz güzellik ve haşmet sahibi sanatlı yaratıcı, Allah.
sekene: bir yerde kalanlar, yaşayanlar.
sema: gökyüzü.
semavat: semalar, gökler.
semek: balık.
şahap: gök taşı, meteor.
şekva: şikâyet.
şerir: kötülük işleyen, şerli.
şeyatin: şeytanlar.
şeytan: şapkın, İblis.
tahşîdat: yılınak, önemsinden dolayı bir şeyin üzerinde fazla durmalar.
tecessüs: gizlice araştırma, casusluk yapma.
telvis: kirletme, pisletme.
zayıf: güçsüz.
ziynet: süs.

için atılan mancınıklar ve işaret fişekleri misillü, o şeytanlan ebvab-ı semadan o şahaplarla ret ve tarttır.

İşte yıldız böceği hükmünde olan kafa fenerine itimat eden ve Kur'ân güneşinden gözünü yuman kozmoğrafyacı efendi! Şu yedi basamaklarda işaret edilen hakikatlere birden bak, gözünü aç, kafa fenerini bırak, gündüz gibi i'caz ışığı içinde şu ayetin manasını gör. O ayetin semasından bir hakıkat yıldızı al, senin başındakı şeytana at, kendi şeytanını recmet. Biz dahı etmeliyiz ve رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ[1] beraber demeliyiz.

فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ﴿وَالْحِكْمَةُ الْقَاطِعَةُ﴾[2]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[3]

ayet. Kur'ân'ın her bir cümlesi
delil: kılavuz, rehber
ebvab-ı sema: gök kapıları.
hak: doğru
hakikat yıldızı: yıldız gibi parçek.
hakıkat: gerçek, asıl
hikmet. gizli sebep, İlahı gaye, herkesin bilmediği gizli maksat.
hukum: değennde.
i'caz: mu cizeli
İktibas: kısmen aktarma, alıntı.
İşaret. nişan
İtimat eden: güvenen
kafa feneri: kişinin kendine ait aklı bilgisı
kat'i: kesin
kozmoğrafya. astronomı, gök bilimi
Kur'an güneşi. Kur'an'ın hukumlen, Kur'an'ın nuru
mana: anlam
mancınık: düşmana ağır taşlar fırlatmak ıçin kullanılan savaş aletı ve mermisı
mısıllu: benzerl
recm: taşlama
reti: reddetme.
sema. gökyuzu.
şahap: ateş parçası.
şeytan: İblis
tart: kovma
tenzih. Allah'ı yuce tutma, munezzeh sayma
vesvese: şuphe, kuruntu
yıldız böceği: ateş böceği

1. "Ey Rabbim, şeytanlann vesveselennden Sana sığınırım." (Mü'minun Suresi, 97.)

2. Tam ve kesin delil [ve açık ve kat'i görunen hikmet] Allah'ındır. (En'am Suresi, 149. ayetten ıktıbastır.)

3. Seni her turlu kusur ve noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hıç bir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her ışı hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

On Beşinci Sözün Zeyli

[YİRMİ ALTINCI MEKTUBUN BİRİNCİ MEBHASI]

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1] [2]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللهِ

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ [3]

Hüccetü'l-Kur'ân Alessevtan ve Hizbihi

İblisi ilzam, şeytanı ifhâm, ehl-i tuğyanı iskât eden Birinci Mebhas:

Bîtarafâne muhakeme içinde şeytanın müthiş bir desisesini kat'î bir surette reddeden bir vakıadır. O vakıanın mücmel bir kısmını on sene evvel *Lemaat*'ta yazmıştım. Şöyle ki:

Bu risalenin telifinden on bir sene evvel Ramazan-ı Şerifte İstanbul Bayezit Cami-i Şerifinde hafızları dinliyordum. Birden, şahsını görmedim, fakat manevî bir ses işittim gibi bana geldi. Zihnimi kendine çevirdi, hayalen dinledim. Baktım ki, bana der:

"Sen, Kur'ân'ı pek âlî, çok parlak görüyorsun. Bîtarafâne muhakeme et, öyle bak. Yanı bir beşer kelâmı farz et bak; acaba o meziyetleri, o ziynetleri görecek misin?" dedi.

1. Allah'ın adıyla. O her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Şeytandan sana bir vesvese geldiğinde Allah'a sığın. Şüphesiz ki O her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla bilendir. (Fussilet Suresi, 36.)

* Aynı zamanda Yirmi Altıncı Mektubun Birinci Mebhası da olan *On Beşinci Sözün Zeyli*, Barla'da 1932'de telif edilmiştir.

alessevtan ve hizbihi: şeytan ve taraftarlarına
âlî: yüksek, yüce
beşer: insan
bitarafane: tarafsız olarak.
camı-ı şerif: şerefli camı.
desise: hile
ehl-i tuğyan: azgınlık ve taşkınlık yapan putperest
evvel: önce
farz etmek: kabul etmek, varsaymak.
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i ezberden okuyan
hakkıyla bilmek: en doğrusunu bilmek.
hayalen: hayal olarak.
Hüccetü'l-Kur'ân: Kur'ân'ın delili
İblis: şeytan.
ifham: delil göstererek susturma
ilzam: susturma
iskat: hükümsüz kılma
kat'ı: kesin.
kelam: söz
Lemaat: Risale-i Nur'dan bir eser
manevî: maneviyat ile ilgili, maddî olmayan.
mebhas: kısım, bölüm
meziyet: vasıf, özellik.
muhakeme: akıl yürütme, değerlendirme
muhakeme: düşünme, akıl yürütme
mücmel: özetlenmiş
müthiş: korkunç.
Ramazan-ı Şerif: şerefli Ramazan ayı
red: kabul etmeme
risale: mektup
suret: tarz, biçim
şahsı: kendi.
şeytan: İblis
telif: yazılış
tesbih: Allah'ı anma
vakıa: olay
vesvese: şüphe
zeyil: ek, ilâve
zihnim: akıl, fikir
ziynet: süs, güzellik.

Hakikaten ben de ona aldandım, beşer kelâmı farz edip, öyle baktım. Gördüm ki, nasıl Bayezit'ın elektrik düğmesi çevrilip söndürülünce ortalık karanlığa düşer; öyle de, o farz ile, Kur'ân'ın parlak ışıkları gizlenmeye başladı. O vakit anladım ki, benim ile konuşan şeytandır; beni vartaya yuvarlandırıyor. Kur'ân'dan istimdat ettim. Birden, bir nur kalbime geldi; müdafaaya kat'î bir kuvvet verdi. O vakit şöylece şeytana karşı münazara başladı.

Dedim: Ey şeytan! Bîtarafâne muhakeme, iki taraf ortasında bir vazıyettir. Hâlbuki, hem senin, hem insandaki senin şakirtlerin, dediğiniz bîtarafâne muhakeme ise, taraf-ı muhalifi iltizamdır. Bîtaraflık değildir, muvakkaten bir dinsizliktir. Çünkü, Kur'ân'a kelâm-ı beşer diye bakmak ve öyle muhakeme etmek, şıkk-ı muhalifi esas tutmaktır, batılı iltizamdır. Bîtarafâne muhakeme değildir, belki batıla tarafgirliktir.

Şeytan dedi ki: "Öyle ise, ne Allah'ın kelâmı, ne de beşer kelâmı deme; ortada farz et, bak."

Ben dedim: O da olamaz. Çünkü, "münazaünfîh" bir mal bulunsa, eğer iki muddei birbirine yakın ise ve kurbiyet-i mekân varsa, o vakit, o mal ikisinden başka birinin elinde veya ikisinin elleri yetişecek bir surette bir yere bırakılacak. Hangisi ispat etse, o alır. Eğer o iki müddei birbirine gayet uzak, bir maşrıkta bir mağripte ise, o vakit kaideten, "sahibülyed" kim ise, onun elinde bırakılacaktır. Çünkü, ortada bırakmak kabil değildir.

batıl: gerçek ve doğru olmayan.
beşer kelamı: insan sozu
beşer: insan
bitarafâne: tarafsızca
bitaraflık: tarafsızlık.
esas: asıl
farz etmek: varsaymak
hakikaten: doğrusu
halbuki: oysaki, öyle iken, gerçek şu ki
iltizam: taraf tutma
ispat: delil, kanıt
istimdat: yardıma çağırma
kabil: mumkun
kat'ı: kesin
kelam: soz
kelâm-ı beşer: insan sozu
kurbiyet-i mekan: mekân yakınlığı
mağrip: batı
maşrık: doğu
muhakeme: değerlendirme, düşünme
muvakkaten: geçici olarak
mudafaa: savunma
muddei: iddia sahibi
munazara: tartışma
munazaünfih: hakkında tartışılan.
sahibülyed: elinde tutan kimse
suret: biçim
şakirt: talebe, öğrenci
şeytan: sapkın, İblis.
şıkk-ı muhalif: karşı taraf, zıt goruş
taraf-ı muhalif: karşı taraf
vakit: zaman
varta: uçurum, tehlike
vazıyet: duruş, durum

İşte, Kur'ân kıymettar bir maldır. Beşer kelâmı Cenab-ı Hakkın kelâmından ne kadar uzaksa, o iki taraf, o kadar, belki hadsiz birbirinden uzaktır. İşte, serâdan Süreyya'ya kadar birbirinden uzak o iki taraf ortasında bırakmak mümkün değildir. Hem, ortası yoktur. Çünkü, vücut ve adem gibi ve nakızeyn gibi iki zıddırlar, ortası olamaz. Öyle ise, Kur'ân için sahibülyed, taraf-ı İlâhîdir. Öyle ise, Onun elinde kabul edilip, öylece delâil-i ispata bakılacak. Eğer, öteki taraf Onun kelâmullah olduğuna dair bütün bürhanları birer birer çürütse, elini Ona uzatabilir; yoksa uzatamaz.

Heyhat! Binler berahın-i kat'iyenin mıhlanyla Arş-ı Azama çakılan bu muazzam pırlantayı, hangi el bütün o mıhları söküp, o direkleri kesip onu düşürebilir?

İşte ey şeytan! Senin rağmına, ehl-i hak ve insaf, bu suretteki hakikatli muhakeme ile muhakeme ederler. Hatta en küçük bir delilde dahi Kur'ân'a karşı imanlarını ziyadeleştirir. Senin ve şakirtlerinin gösterdiği yol ise:

Bir kere beşer kelâmı farz edilse, yani Arşa bağlanan o muazzam pırlanta yere atılsa, bütün mıhların kuvvetinde ve çok bürhanların metanetinde bir tek bürhan lâzım kı, onu yerden kaldırıp Arş-ı manevîye çaksın. Tâ küfrün zulümatından kurtulup, imanın envarına erişsin. Hâlbuki, buna muvaffak olmak pek güçtür. Onun için, senin desisen ile, şu zamanda bîtarafâne muhakeme sureti altında çokları imanını kaybediyorlar.

halbuki: doğrusu şu ki
heyhat: çok yazık!
iman: inanç
kabul: razı olma
kelam: söz
kelamullah: Allah'ın kelâmı
kıymettar: değerli
küfür: imansızlık.
lâzım: gerekli
metanet: sağlamlık.
mıh: çivi
muazzam: çok büyük.
muhakeme: değerlendirme, düşünme
muvaffak: başarılı
mümkün: imkân dahilinde
nakızeyn: zıt olan iki şey
rağmına: zıddına
sahibülyed: malı elinde tutan kimse
serâ: yeryüzü
suret: biçim, şekil
Süreyya: Ülker Yıldızı
şakirt: talebe, öğrenci.
şeytan: iblis
taraf-ı İlâhî: Allah'ın tarafı
vücut: varlık
zıt: aksi, tersi
ziyade: çok, fazla
zulümat: karanlıklar

adem: yokluk.
arş: göğün en yüksek katı
Arş-ı Azam: Allah'ın yüce katı
arş-ı manevî: manevî arş makam.
berahın-ı kat'iye: kesin delîller
beşer: insan.
bitarafâne: tarafsızca
burhan: ispat
Cenab-ı Hak: Allah
dair: ait, ilgili
delâil-i ispat: ispatla ilgili delîller
delil: şahit
desise: aldatmaca, hile.
ehl-i hak: hak ehli
envar: nurlar, aydınlıklar
farz etmek: varsaymak, kabul etmek.
had: sınır
hadsiz: sınırsız.
hakikat: gerçek.

Şeytan döndü ve dedi: "Kur'ân beşer kelâmına benziyor, onların muhaveresi tarzındadır. Demek, beşer kelâmıdır. Eğer, Allah'ın kelâmı olsa, Ona yakışacak, her cihetçe harikulâde bir tarzı olacaktı. Onun sanatı nasıl beşer sanatına benzemiyor; kelâmı da benzememeli."

Cevaben dedim: Nasıl ki, Peygamberimiz (a.s.m.) mu'cizatından ve hasaisinden başka, ef'al ve ahval ve etvarında beşeriyette kalıp, beşer gibi, âdet-i İlâhiyeye ve evamir-i tekviniyesine münkad ve mutî olmuş; o da soğuk çeker, elem çeker, ve hakeza... Her bir ahval ve etvarında harikulâde bir vaziyet verilmemiş—tâ ki, ümmetine ef'alıyle imam olsun, etvarıyla rehber olsun, umum harekâtıyla ders versin. Eğer, her etvarında harikulâde olsa idi, bizzat her cihetçe imam olamazdı, herkese murşid-i mutlak olamazdı, bütün ahvaliyle "rahmetenlilâlemîn"[1] olamazdı.

Aynen öyle de, Kur'ân-ı Hakîm, ehl-i şuura imamdır, cin ve inse mürşittir, ehl-i kemale rehberdir, ehl-i hakikate muallimdir. Öyle ise, beşerin muhaveratı ve üslûbu tarzında olmak zarurî ve kat'îdir. Çünkü, cin ve ins münacatını ondan alıyor, duasını ondan öğreniyor, mesailini onun lisanıyla zikrediyor, edeb-i muaşeretini ondan taallum ediyor, ve hakeza, herkes onu mercı yapıyor. Öyle ise, eğer Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın Tur-i Sina'da işittiği kelâmullah tarzında olsa idi, beşer bunu dinlemekte, işitmekte tahammül edemezdi ve mercî edemezdi. Hazret-i Mûsa Aleyhisselâm gibi bir ululazm, ancak

âdet: her vakit yapılan
âdet-i İlâhiye: Allah'ın âdeti, kanunu
ahval: haller, durumlar
beşer: insan
beşeriyet: insanlık
bizzat: kendisi
cevaben: cevap olarak
cihet: yön
cihetçe: yönüyle
cin: gözle görünmez manevî bir varlık
edeb-i muaşeret: görgü ve ahlak kuralı
ef'al: fiiller, işler
ehl-i hakikat: doğru yana
ehl-i kemal: olgun değerli
ehl-i şuur: şuur sahipleri
elem: üzüntü, acı
etvar: tavırlar, hareketler
evamir-i tekviniye: yaratma içeren emirler
hakeza: böylece.
harekat: hareket
harikulâde: fevkalâde, olağanüstü
hasais: vasıflar, özellikler
Hazret-i Musa: bkz. Şahıs Bilgileri: Musa (a.s.)
imam: önder, rehber, delil
ins: insan
kat'i: kesin
kelâm: söz
kelamullah: Allah'ın kelâmı
Kur'an-ı Hakim: her âyet ve sûresinde sayısız hikmetler ve faydalar bulunan Kur'an.
lisan: dil
mercî: kaynak, baş vurulacak yer
mesail: meseleler, problemler
muallim: ders veren öğretmen
mu'cizat: mu'cizeler
muhaverat: karşılıklı konuşmalar
muhavere: konuşma
mutî: itaat eden, emre uyan
münacat: gizlice dua etmek.
münkad: boyun eğen
mürşid-i mutlak: gerçek irşat edici.
mürşit: doğru yolu gösteren, irşat eden, rehber
rahmetenlilâlemîn: bütün âlemlere rahmet olan
rehber: yol gösteren, delil
sanat: ustalık, hüner, menfaat

1. Enbiya Sûresi, 107

taallüm: öğrenme.
tahammül: dayanma
tarz: şekil, biçim, sûret.
Tur-i Sina: Sina Dağı.
ulûlazm: üstün azim ve irade sahipleri. Bu özelliklere sahip Hz. Muhammed, Hz. İsa, Hz. Mûsa, Hz. İbrahim, Hz. Nuh aleyhimessalâtu vesselâm.
umum: bütün
ümmet: bütün Müslümanlar
üslup: ifade yolu, şekli
vaziyet: durum, hâl
zaruri: mecbun, zorunlu
zikir: anma

birkaç kelâmı işitmeye tahammül etmiştir. Mûsa Aleyhisselâm demiş:

اَهٰكَذَا كَلَامُكَ ؟ قَالَ اللّٰهُ لِي قُوَّةُ جَمِيعِ الْأَلْسِنَةِ [1]

Şeytan dondu, yine dedi ki: "Kur'ân'ın mesaili gibi, çok zatlar o çeşit meseleleri din namına söylüyorlar. Onun için, bir beşer, dın namına boyle bir şey yapmak mümkün değil mi?"

Cevaben Kur'ân'ın nuruyla dedım ki:

Evvelâ: Dındar bir adam, dın muhabbeti için, "Hak böyledir, hakıkat budur. Allah'ın emrı boyledir" der. Yoksa, Allah'ı kendi keyfine konuşturmaz. Hadsiz derece haddınden tecavuz edıp, Allah'ın taklıdını yapıp, Onun yerinde konuşmaz. [2] فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ dustu-rundan titrer.

Ve saniyen: Bir beşer kendi başına boyle yapması ve muvaffak olması hiçbir cihetle mümkün değildir, belki, yüz derece muhaldir. Çünkü, bırbırıne yakın zatlar bırbırını taklit edebilirler, bir cinsten olanlar birbirinin suretine girebilirler, mertebece birbirine yakın olanlar, bırbırının makamlarını taklit edebilirler. Muvakkaten, insanlar ıgfal ederler, fakat, daımî ıgfal edemezler. Çünkü, ehl-ı dikkat nazarında alâküllihâl, etvar ve ahvalî içindeki tasannuatlar ve tekellufatlar sahtekârlığını gösterecek; hılesi devam etmeyecek. Eğer, sahtekârlıkla taklide çalışan, otekınden gayet uzaksa, meselâ adî bır adam, Ibnı Sina

1. "Senin konuşman boyle mıdır?" Allah buyurdu: "Bütün dillerin kuvveti benimdir." (Ibnı Kesir, 1.505; *Mu'cemu't-Taberanî*: Evsat, 1.991; Suyutî, *Durru'l-Mensur*: 3.536.)

2. Allah adına yalan söyleyenden daha zalim kım vardır? (Zümer Suresi, 32.)

adî: bayağı
ahvalî: haller
alâküllihâl: ıster ıstemez
beşer: insan
cevaben: cevap olarak
cihet: yan, yon
cins: soy, çeşit.
daimî: sürekli
dındar: dininin emırlerini yerine getıren
ehl-i dikkat: dıkkatle inceleyenler
etvar: hâl ve hareketler, işler
evvelâ: bınncı olarak
had: yetkı, değer, sınır.
hadıs-ı şerif: Peygamberımızden aktarılan sozlerin genel adı
hak: doğru, gerçek.
hakıkat: gerçek.
hile: aldatma
ıgfal: aldatılma
kelâm: söz
keyif: heves
mertebe: derece, basamak.
mesail: meseleler
muhabbet: sevgı
muhal: ımkansız
muvaffak: başarı
muvakkaten: geçıcı olarak.
mümkün: ımkân dahılınde, kabıl olabılır
nazar: bakış.
sahtekar: düzenbaz.
sanıyen: ıkıncı olarak.
suret: bıçım.
tahammül: dayanma, sabır
taklıt: benzetme
tasannuat: yapmacık hareketler
tekellufat: zorakı davranışlar
zalım: zulmeden
zat: kışı

gibi bir dâhîyi ilimde taklit etmek istese ve bir çoban bir padişahın vaziyetini takınsa, elbette hiç kimseyi aldatamayacak; belki kendi maskara olacak. Her bir hâli bağıracak ki, "Bu sahtekârdır!"

İşte—hâşâ, yüz bin defa hâşâ—Kur'ân beşer kelâmı farz edildiği vakit, nasıl bir yıldız böceği bin sene tekellufsüz hakikî bir yıldız olarak rasat ehline görünsün? Hem, bir sinek, bir sene tamamen tavus suretini tasannusuz, temaşa ehline göstersin? Hem, sahtekâr, âmî bir nefer, namdar, âlî bir muşirin tavrını takınsın, makamında otursun, çok zaman öyle kalsın, hilesini ihsas etmesin? Hem, mufteri, yalancı, itikatsız bir adam, müddet-i ömründe daima en sadık, en emin, en mutekit bir zatın keyfiyetini ve vaziyetini en müdakkik nazarlara karşı telâşsız göstersin, dâhîlerin nazarında tasannuu saklansın? Bu ise, yüz derece muhaldir, ona hiçbir zîakıl mumkun diyemez. Öyle de, farz etmek dahi, bedihî bir muhalı vaki farz etmek gibi bir hezeyandır.

Aynen öyle de, Kur'ân'ı kelâm-ı beşer farz etmek, lâzım gelir ki. Âlem-i İslâmın semasında bilmüşahede pek parlak ve daima envar-ı hakaikî neşreden bir yıldız-ı hakıkat, belki bir şems-i kemalât telâkkı edilen Kıtab-ı Mübin'in mahiyeti, hâşâ, bir yıldız böceği hükmünde tasannucu bir beşerin hurafatlı bir düzmesi olsun; ve en yakınında olanlar ve dikkatle ona bakanlar, farkında bulunmasın; ve onu daima âlî ve menba-ı hakaık bir yıldız bilsin. Bu ise, yüz derece muhal olmakla beraber, sen ey Şeytan, yüz derece şeytaniyette ilen gitsen, buna imkân

alem-ı İslâm: İslam âlemi
alî: yüksek.
amî: cahil
bedihî: açık olan
beşer: insan
bilmüşahede: görerek.
dâhî: yüksek anlayış sahibi, zeki
daima: sürekli
emin: güvenilir
envar-ı hakaik: gerçek nurlar
farz etmek: kabul etmek, varsaymak.
hakıkı: gerçek.
hâli: vaziyeti
hâşâ: asla
hezeyan: saçmalama.
hile: aldatma
hurafat: hurafeler, boş, batıl şeyler
ihsas: hissettirme
ilim: bilme, bilgi
imkân: olabilirlik
itikat: inanma, iman, inanç.
kelâm: söz.
kelâm-ı beşer: insan sözü
keyfiyet: özellik.
Kitab-ı Mübin: kudret kitabı
lâzım: gerek
mahiyet: asıl, esas
makam: memuniyet derecesi, rütbe
maskara: gülünç.
muhal: imkânsız
mutekit: itikat eden, inanmış.
müdakkik: inceleyen.
müddet-i ömür: yaşam süresi.
mufteri: iftira eden.
mümkün: olabilir, kabil
muşir: emir veren, mareşal
namdar: meşhur
nazar: bakış, görüş
nefer: rütbesiz asker
neşir: dağıtma, yayma
rasat: gözlem, inceleme
sadık: doğru
sahtekâr: düzenbaz
sema: gökyüzü, ufuk
şems-i kemalât: mükemmelliklerin güneşi.
şeytan: sapkın, İblis
şeytaniyet: aldatıcılık.
taklit: benzetme
tasannu: yapmacık, sun'î olma, yapaylık.
tavır: durum
tekelluf: sahte tavır
telâkkı: anlayış.
telâş: endişe
temaşa: bakma, seyir
vakı: vuku bulan
vakit: zaman
vaziyet: durum.
yıldız-ı hakikat: hakikat yıldızı
zat: kişi, şahıs
zîakıl: akıl sahibi

verdiremezsin, bozulmamış hiçbir aklı kandıramazsın. Yalnız, manen pek uzaktan baktırmakla aldatıyorsun; yıldızı, yıldız böceği gibi küçük göstenyorsun.

Salisen: Hem, Kur'ân'ı beşer kelâmı farz etmek, lâzım gelir ki, âsârıyla, tesiratıyla, netaicıyle âlem-i insaniyetin bilmüşahede en ruhlu ve hayatfeşan, en hakıkatli ve saadetresan, en cemiyetli ve mu'cizbeyan, âlî meziyetleriyle yaldızlı bir Furkan'ın gizli hakikatı, hâşâ, muavenetsiz, ilimsiz bir tek insanın sahtekâr, adî fikrinin tasnıatı olsun, ve yakından onu temaşa eden ve merakla dikkat eden büyük zekâlar, ulvî dehalar, onda hiçbir zaman, hiçbir cihette sahtekârlık ve tasannu eserini görmesin, daima ciddiyetı, samımıyetı, ihlâsı bulsun.

Bu ise, yuz derece muhal olmakla beraber, butun ahvaliyle, akvaliyle, harekâtıyla butun hayatında emanetı, imanı, emniyetı, ihlâsı, cıddiyetı istikameti gosteren ve ders veren ve sıddıkînlen yetiştiren, en yuksek, en parlak, en âlî haslet telâkkı edilen ve kabul edilen bir zatı en emniyetsiz, en ihlâssız, en itikatsız farz etmekle, muzaaf bir muhalı vakı gormek gibi, şeytanı dahı utandıracak bir hezeyan-ı kufrîdir. Çunkü şu meselenin ortası yoktur. Zıra, farz-ı muhal olarak, Kur'ân kelâmullah olmazsa, Arştan zemine düşer gibi sukut eder, ortada kalmaz. Mecma-ı hakaık iken menba-ı hurafat olur. Ve o hanka fermanı gösteren zat—hâşâ, sümme hâşâ—eğer Resulullah olmazsa, âlâyıllıyyin den esfel-i safılîne sukut etmek ve menba-ı kemalât derecesinden maden-i desaîs makamına duşmek lâzım gelir, ortada kalmaz. Zıra,

farz etmek: kabul etme, varsayma
farz-ı muhal: olmayanı var sayma
ferman: emir
Furkan: Kur'ân-ı Kerîm'in bir ismi
hakikat: gerçek
harekat: hareketler
harika: olağanustu
haslet: guzel huy
hâşâ: kat'iyen asla oyle değildir
hayatfeşan: hayat saçan.
İhlas: içten samimi samımıyet.
iman: inanma, inanç.
istıkamet: dos doğruluk.
ıtıkat: bir fikre bağlanma
kelamullah: Allah'ın sozlen
kemalât: iyilikler, mukemmel şeyler
lazım: gerekli
maden-i desais: hilelerin kaynağı
makam: yer, mevki
mecma-ı hakaik: gerçeklerin toplandığı yer
menba: kaynak.
mesele: misal, ornek.
muavenet: yardım
mu'cızbeyan: beyanı herkesi acız bırakan.
muhal: imkânsız.
muzaaf: ıkı kat
netaiç: nericeler
Resulullah: Allah'ın Resulü, Hz. Muhammed.
saadetresan: insanı mutlu kılan
sahtekâr: duzenbaz.
salisen: uçüncüsü.
samımıyet: içtenlik.
sıddıkın: davasına sadik, doğru
sukut: duşme
sümme hâşâ: kat'iyen olmaz
şeytan: ıblis, sapkın
tasannu eseri: yapmacık ve uydurma, yakıştırma sonucu
tasannuat: yapmacık hareketler, işler
telâkkı: anlayış.
temaşa: dikkatle seyretme.
tesirat: tesirler, etkiler
ulvî: yuksek
vakı: vuku bulan, olan
zat: kendi, kişi, şahıs
zeka: duşunme, akıl yurutme
zemin: yer
zıra: çunkü

adî: bayağı.
ahval: durumlar
akval: sozler
alayıllıyyın: Allah katında en iyilerin derecesi
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi.
alî: yuksek.
arş: gokler ustu yukseklik.
asar: eserler
beşer kelamı: insan sozu
bilmüşahede: gorerek.
cemiyetli: kapsamlı
cıddıyet: ciddilik, ağır başlı.
cihet: yon, taraf
daima: her vakit
deha: çok akıllılık, ustun zekâ
desais: hileler, aldatmalar
emanet: guvenilir kimseye bırakılan.
emniyet: guvenlik.
esfel-i safilin: aşagıların en aşağısı

akvâl: sözler, söylemler
azâ: organlar, uzuvlar
azâb: ceza
benîadem: Âdemoğulları, insanlar
beşer: insan
bilmüşâhede: görerek
cevâhir: öz değerler
ciddî: ağırbaşlı, sakın
cihân: dünya
dâimî: sürekli
derecât: seviyeler, aşamalar
divâne: deli
düstur: kanun, kural
ednâ: pek aşağı
ef'âl: davranışlar
efrâd: bireyler, fertler
elhak: doğrusu
esâs: asıl temel
farz etmek: kabul etmek, varsaymak
fetih: kuşatıp kazanma
fıtraten: yaratılıştan
hakîkat: doğru İslamiyet
halîs: hilesiz
harekât: hareketler
hâşâ: asla, öyle değildir
havf: korku
iftirâ: yalanla birine suç yükleme
ihtimâl: olabilirlik
intizâm: düzgünlük
inzibât: huzur, düzenlilik
istihdâm: çalıştırma
istikâmet: doğruluk, dürüstlük
istimâl: kullanma
kâinât: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kânûn: yasa, temel kurallar
kelâm-ı beşer: insan sözü
kemâl-ı haşmet: mükemmel gösterişli büyüklük
kumandan: komutan
küre-i arz: dünya, yer küre
lâzım: gerekli, olabilir
maddî: dış görünüm
makûl: akla uygun
manevî: ruha ve içe yönelik
medâr-ı fahir: övünme sebebi
mesele: önemli problem
muhâl: olmayacak şey, imkânsız
muhteşem: görkemli, şanlı
mukaddes: kutsal, temiz
müddet-i hayât: yaşam süresi
müşâhede: görmek
nâfiz: tesirli, faydalı
nam: isim
nev-i benîadem: insan oğlu, cinsi
nev-i beşer: insanoğlu, insan nesli, insanlık
ordu: amaçta birleşmiş insanların tamamı
rabîan: dördüncüsü
saâdet: mutluluk
sâmimî: içten
sûret: biçim, şekil
şöhretşiâr: şöhret sahibi
şûunât: olaylar
talîm: öğretme, eğitme

Allah namına iftira eden, yalan söyleyen, en edna bir dereceye düşer. Bir sineği dâimî bir surette tavus görmek ve tavusun büyük evsafını onda her vakıt müşâhede etmek ne kadar muhal ise, şu mesele de öyle muhâldir. Fıtraten akılsız, sarhoş bir divâne lâzım ki buna ihtimâl versin.

Rabîan. Hem, Kur'ân'ı kelâm-ı beşer farz etmek, lâzım gelir ki, nev-i benîâdemin en büyük ve muhteşem ordusu olan ümmet-i Muhammediyenin (a.s.m.) mukaddes kumandanı olan Kur'ân, bilmüşâhede kuvvetli kanunlarıyla, esaslı düsturlarıyla, nâfiz emirleriyle o pek büyük orduyu, iki cihânı fethedecek bir derecede bir intizam verdiği ve bir inzibat altına aldığı ve maddî manevî teçhiz ettiği ve umum o efrâdın derecâtına göre akıllarını talîm ve kalplerini terbiye ve ruhlarını teshîr ve vicdanlarını tathîr ve azâ ve cevâhirlerini istimâl ve istihdâm ettiği hâlde—hâşâ, yüz bin defa hâşâ—kuvvetsiz, kıymetsiz, asılsız bir düzme farz edip, yüz derece muhâli kabul etmek lâzım gelmekle beraber, müddet-i hayâtında ciddî harekâtıyla Hakkın kanunlarını benîâdeme ders veren ve sâmimî ef'âliyle hakîkatin düsturlarını beşere talîm eden ve halîs ve makûl akvâliyle istikâmetin ve saâdetin usullerini gösteren ve tesis eden ve bütün tarihçe-i hayâtının şâhâdetiyle Allah'ın azâbından çok havf eden ve herkesten ziyâde Allah'ı bilen ve bildiren[1] ve nev-i beşerin beşten birisine ve küre-i arzın yarısına bin üç yüz elli sene kemâl-ı haşmet ile kumandanlık eden ve cihânı velveleye veren ve şöhretşiâr şûunâtıyla nev-i beşerin belki kâinâtın elhak medâr-ı fahrı olan bir zâtı—hâşâ, yüz bin defa

1. *Buhârî*, Edep 72, İtisam 5; *Muslim*, Fezâil 127, 128; Müsned 6/45, 181

tarihçe-i hayât: biyografi
tathîr: temizlenme
teçhiz: donatılmış
terbiye: kabiliyetlerini geliştirme
teshîr: emrine itaat ettirme
tesis: meydana getirme
umum: bütün
usûl: asıl, doğru, öz
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in ümmeti
vakıt: zaman
velvele: heyecan
vicdan: iyiyi kötüden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zât: şahıs, kişi
ziyâde: çok, fazla

hâşâ—sahtekâr, Allah'tan korkmaz ve bilmez ve haysiyetini tanımaz, insaniyetin adî derecesinde farz etmekle yüz derece muhali birden irtikâp etmek lâzım gelir. Çünkü, şu meselenin ortası yoktur. Zira, farz-ı muhal olarak, Kur'ân kelâmullah olmazsa, Arştan düşse, ortada kalamaz, belki, yerde yalancı birinin malı olduğunu kabul etmek lâzım gelir. Bu ise, ey şeytan, yüz derece, sen, katmerli bir şeytan olsan, bozulmamış hiçbir aklı kandıramazsın ve çürümemiş hiçbir kalbi ikna edemezsin.

Şeytan döndü, dedi: "Nasıl kandıramam? Ekser insanlara ve insanın meşhur âkillerine Kur'ân'ı ve Muhammed'i inkâr ettirdim."

Elcevap:

Evvelâ: Gayet uzak mesafeden bakılsa, en büyük şey, en küçük şey gibi görünebilir, bir yıldız, bir mum kadar denilebilir.

Saniyen: Hem, tebeî, sathî bir nazarla bakılsa, gayet muhal bir şey, mümkün görünebilir. Bir zaman, bir ihtiyar adam, Ramazan hilâlini görmek için semaya bakmış. Gözüne bir beyaz kıl inmiş, o kılı ay zannetmiş, "Ayı gördüm" demiş. İşte, muhaldir ki, hilâl, o beyaz kıl olsun. Fakat, kasten ve bizzat aya baktığı ve o saçı tebeî ve dolayısıyla ve ikinci derecede göründüğü için, o muhali mümkün telâkki etmiş.

Salisen: Hem, kabul etmemek başkadır, inkâr etmek başkadır. Adem-i kabul bir lâkaytlıktır, bir göz kapamaktır ve cahilâne bir hükümsüzlüktür. Bu surette, çok muhal şeyler onun içinde gizlenebilir; onun aklı onlarla

lazım: gerekli, gerek.
mesafe: ara
mesele: sorun
meşhur: tanınmış, şöhretli
muhal: olması düşünülemeyen, imkânsız.
mümkün: olabilir, kabil
nazar: bakış
sahtekar: düzenbaz
salisen: üçüncüsü
saniyen: ikincisi.
sathî: yüzeysel, dıştan
sema: gökyüzü
suret: biçim, şekil
şeytan: İblis, sapkın
tebeî: ikinci planda
telâkki: anlama
zan: sanma
zira: çünkü

adem-i kabul: kabul etmeme
adî: değersiz
akıl: (âkiller) kendilerini akıllı sananlar
arş: göğün en yüksek katı
bizzat: kendisi
cahilâne: cahilce, bilgisizce.
elcevap: yanıt, cevap
evvelâ: birincisi
farz etmek: kabul etme, varsaymak.
farz-ı muhal: olması düşünülmeyen, imkânsız varsayım
gayet: çok fazla, sonsuz.
hâşâ: asla
haysiyet: şeref
hilâl: yeni ay
hükum: karar
ikna: inanmasını sağlama
inkar: inanmama, reddetme. Allah'ı tanımama
insaniyet: insanlık.
irtikâp etmek: kötülük işlemek.
kasten: isteyerek.
katmer: kat, misil
kelâmullah: Allah'ın sözleri
lâkayt: ilgisiz, alâkasız

uğraşmaz. Amma inkâr ise, o adem-i kabul değil, belki o, kabul-ü ademdir, bir hükümdür. Onun aklı hareket etmeye mecburdur. O hâlde senin gibi bir şeytan, onun aklını elinden alır, sonra inkârı ona yutturur. Hem, ey şeytan, batılı hak ve muhali mümkün gösteren gaflet ve dalâlet ve safsata ve inat ve mugalâta ve mukâbere ve iğfal ve görenek gibi şeytanî desiselerle, çok muhalâtı intaç eden inkâr ve küfrü, o bedbaht insan suretindeki hayvanlara yutturmuşsun.

Rabıan: Hem, Kur'ân'ı kelâm-ı beşer farz etmek, lâzım gelir ki, âlem-i insaniyetin semavatında yıldızlar gibi parlayan asfiyalara, sıddıkînlere, aktaplara bilmüşahede rehberlik eden ve bilbedahe mütemadiyen hak ve hakkaniyeti, sıdk ve sadakatı, emn ve emaneti umum tabakat-ı ehl-i kemale talim eden ve erkân-ı imaniyenin hakaikıyla ve erkân-ı İslâmiyenin desatiriyle iki cıhanın saadetini temin eden ve bu icraatının şahadetiyle bizzarure hak ve halis ve safî hakikat ve gayet doğru ve pek ciddî olmak lâzım gelen bir kitabı, kendi evsafının ve tesiratının ve envarının zıddıyla muttasıf tasavvur edip—hâşâ, sümme hâşâ—bir sahtekârın tasniat ve iftiralarının mecmuası nazarıyla bakmak, Sofestaîlen ve şeytanları dahı utandıracak ve titretecek şenî bir hezeyan-ı küfrî olmakla beraber; ızhar ettiği dın ve şenat-ı İslâmiyenin şahadetiyle ve müddet-i hayatında gösterdiği bilittifak fevkalâde takvasının ve halis ve safî ubudiyetinin delâletiyle ve bilittifak kendinde görünen ahlâk-ı hasenesinin iktızasıyla ve yetiştirdiği bütün ehl-ı hakikatın ve sahib-ı kemalâtın

adem-i kabul: kabul etmeme
ahlak-ı hasene: güzel ahlak.
aktap: en büyük veli kutupları
alem-i insaniyet: insanlık alemi
asfiya: Allah'ın sahımı ve sevgili kulları
batıl: yalan, haksız, boş.
bedbaht: kötü bahtlı, mutsuz.
bilbedahe: açıktan
bilittifak: beraberce
bilmüşahede: görerek.
bizzarure: ister istemez, zorunlu olarak.
ciddî: çok önemli
delalet: işaret.
desatir: kurallar
desise: hile, aldatmaca
emanet: güvenilen birine bir şeyi geçici olarak bırakma, geçici olarak bırakılan şey
emn: güven
envar: nurlar, aydınlıklar
erkan-ı imaniye: imanın şartları
erkan-ı İslamiye: İslamiyetin şartları.
evsaf: özellikler
farz etmek: kabul etmek, varsaymak.
fevkalade: olağanüstü
gaflet: boş bulunma, dikkatsizlik.
gayet: son derece
hak: doğru
hakalık: doğrular
hakikat: gerçek.
halis: hilesiz.
hâşâ: asla, öyle değil.
hezeyan-ı küfrî: inançsızlığın saçmalığı.
hüküm: karar, değerlendirme
icraat: işler, yapılanlar
iftira: yalanla birine suç yükleme
iğfal: yanıltma, şaşırtma
iki cıhan: dünya ve ahiret âlemleri.
İktıza: gereklilik, gereğiyle
İnat: ısrarla dikine gitme
İnkar: reddetme, imansızlık.
İntaç: netice verme.
İzhar: açığa vurma.
kabul-i adem: yokluğu kabul etme
kelam-ı beşer: insan sözü
kufur: inanmama
lazım: gerek
mecbur: zorunlu
mecmua: kitap
mugalata: yanıltıcı söz
muhal: olabilmesi düşünülemeyen, imkânsız.
muhalat: olmayacak işler
muttasıf: sıfatlanan
müddet-i hayat: yaşam süresi.
mukabere: büyüklük taslama.
mümkün: olabilir
mutemadiyen: sürekli olarak.
nazar: bakış, görüş
rabıan: dördüncüsü
rehber: yol gösteren
saadet: mutluluk.
sadakat: içten olan bağlılık.
safi: saf, duru
safsata: gerçek dışı yalan
sahib-i kemalat: imanlı mükemmel insanlar.
sahtekar: düzenbaz.
semavat: gökler
sıddıkin: sözünde, işinde doğru olanlar, veliler.
sıdk: doğruluk.
Sofestai: şüpheci, değişmez gerçeğin varlığına inanmayan
suret: biçim, şekil.
sümme hâşâ: kesinlikle öyle olamaz
şahadet: tanıklık
şenî: kötü, fena
şeriat-ı İslamiye: İslâm şeriatı
şeytan: İblis, şaşkın
şeytanî: şeytanca
takva: haramlardan kaçınmak, Allah korkusu
talim: öğretme, yetiştirme
tasavvur: düşünme, zihinde tasarlama
tasniat: uydurmalar
temin: elde etme
tesirat: etkiler, tesirler
ubudiyet: Allah'a kulluk.
umum: bütün
zıt: karşıt, ters

tasdikiyle en mutekit, en metin, en emin, en sadık bir zatı—hâşâ, sümme hâşâ, yüz bin kere hâşâ—itikatsız, en emniyetsiz, Allah'tan korkmaz bir vaziyette farz etmek, muhalâtın en çirkin ve menfur bir suretini ve dalâletin en zulümlü ve zulmetli bir tarzını irtikâp etmek lâzım gelir.

Elhâsıl: On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci İşaretinde denildiği gibi, nasıl kulaklı âmî tabakası, i'caz-ı Kur'ân fehminde demiş: 'Kur'ân, bütün dinlediğim ve dünyada mevcut kitaplara kıyas edilse, hiçbirisine benzemiyor ve onların derecesinde değildir.' Öyle ise, ya Kur'ân umumun altındadır veya umumunun fevkinde bir derecesi vardır. Umumun altındaki şık ise, muhal olmakla beraber, hiçbir düşman, hatta şeytan dahi diyemez ve kabul etmez. Öyle ise, Kur'ân umum kitapların fevkindedir; öyle ise mu'cizedir.

Aynen öyle de, biz de ilm-i usul ve fenn-ı mantıkça "sebir ve taksim" denilen en kat'î bir huccetle deriz:

Ey şeytan ve ey şeytanın şakirtleri! Kur'ân ya Arş-ı Azamdan, İsm-i Azamdan gelmiş bir kelâmullahtır, veyahut—hâşâ, sümme hâşâ, yüz bin kere hâşâ—yerde, sahtekâr ve Allah'tan korkmaz ve Allah'ı bilmez, itikatsız bir beşerin düzmesidir. Bu ise, ey şeytan, sabık hüccetlere karşı bunu sen diyemedin ve diyemezsin ve diyemeyeceksin. Öyle ise, bizzarure ve bilâşüphe, Kur'ân Hâlık-ı Kâinatın kelâmıdır. Çünkü ortası yoktur ve muhaldir ve olamaz. Nasıl ki kat'î bir surette ispat ettik; sen de gördün ve dinledin.

menfur: nefret edilen, çirkin.
metin: sağlam.
mevcut: var olan.
mu'cize: harika, olağanüstü.
muhal: olması düşünülmeyen, imkânsız.
muhalât: imkânsızlıklar, olması düşünülmeyenler.
mutekit: dindar.
sabık: geçen.
sadık: doğru.
sahtekâr: düzenbaz.
sebr ve taksim: bir şeyin aslında bulunan vasıfların birer birer illet olmaktan çıkarıldıktan sonra tam illet olmaya elvişli olanın tespit edilmesi şeklindeki ispatlama metodu.
suret: biçim, şekil.
sümme hâşâ: kesinlikle öyle olamaz.
şakirt: talebe.
şeytan: İblis, sapkın.
şık: seçenek.
tarz: biçim, izlenilen yol.
tasdik: doğrulama.
umum: bütün, genel.
vaziyet: durum.
zat: kişi, şahıs.
zulmet: karanlık.
zulüm: eziyet.

âmî: bilgisiz.
Arş-ı Azam: Allah'ın katı.
beşer: insan.
bilâşüphe: şüphesiz.
bizzarure: ister istemez.
dalâlet: dinsizlik.
düzme: yalandan.
elhâsıl: özetle.
emin: inanılır, güvenilir.
emniyetsiz: güvensiz.
farz etmek: kabul etmek, varsayma.
fehim: anlayış.
fenn-ı mantık: mantık bilimi.
fevk: üst, değen, yüksek.
Hâlık-ı Kâinat: her şeyin yaratıcısı.
hâşâ: asla, öyle değildir.
hüccet: delil, tanık.
i'caz-ı Kur'ân: insanları benzerini yapmaktan acıtıp bırakan Kur'an'ın mu'cizeliği.
ilm-ı usul: usul bilgisi (metodoloji).
irtikâp etmek: suç işlemek, kötü bir şey yapmak.
İsm-i Azam: en büyük isim.
ispat: delil.
itikat: iman, inanç.
kabul: yanına alma, benimseme.
kat'î: şüphesiz, kesin.
kelam: söz, kelime.
kelamullah: Allah'ın sözleri.
kıyas: karşılaştırma.
lâzım: gerek.

Hem, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, ya resulullahtır ve bütün resullerin ekmeli ve bütün mahlûkatın efdalidir, veyahut—hâşâ, yüz bin defa hâşâ—Allah'a iftıra ettiği ve Allah'ı bilmediği ve azabına inanmadığı için, itikatsız, esfel-i safilîne sukut etmiş bir beşer farz etmek (HAŞİYE) lâzım gelir ki, bu ise, ey İblis, ne sen ve ne de güvendiğin Avrupa feylesofları ve Asya münafıkları bunu diyemezsiniz ve diyememişsiniz ve diyemeyeceksiniz ve dememişsiniz ve demeyeceksiniz. Çünkü, bu şıkkı dinleyecek ve kabul edecek, dünyada yoktur. Onun içindir ki, güvendiğin o feylesofların en müfsitleri ve o Asya münafıklarının en vicdansızları dahi diyorlar ki: "Muhammed-i Arabî (a.s.m.) çok akıllı idi, çok güzel ahlâklı idi."

Madem, şu mesele iki şıkka münhasırdır. Ve madem ikinci şık muhaldir ve hiçbir kimse buna sahip çıkmıyor. Ve madem kat'î hüccetlerle ıspat ettik ki, ortası yoktur. Elbette, bizzarure, senin ve hizbüşşeytanın rağmına olarak, bilbedahe ve bihakkalyakîn, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm resulullahtır ve bütün resullerin ekmelidir, bütün mahlûkatın efdalidir.

عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ بِعَدَدِ الْمَلَكِ وَالْاِنْسِ وَالْجَآنِّ [1]

* * *

HAŞİYE: Kur'ân-ı Hakîm, kâfirlerin küfriyatlarını ve galiz tabiratlarını iptal etmek için zikrettiğine istinaden, ehl-i dalâletin fikr-i küfrilerinin bütün bütün muhaliyetini ve bütün bütün çürüklüğünü göstermek için, şu tabiratı farz-ı muhal suretinde titreyerek kullanmaya mecbur oldum.

1 Melekler, insanlar ve cinler adedince ona salât ve selâm eyle.

ahlak: güzel huylar
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
azap: ceza
beşer: insan
bihakkalyakîn: gerçeği kesin görür gibi inanmak, yaşar gibi
bilbedahe: açıktan
bizzarure: ister istemez
efdal: çok üstün
ehl-i dalâlet: dinsizliği benimseyenler
ekmel: (en, pek) mükemmel
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
farz etmek: kabul etmek, varsaymak
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi düşünme
feylesof: filozof, felsefe düşünürü, felsefe ile uğraşan kişi
fikr-i küfrî: Allah'ı tanımama düşüncesi
galiz: çirkin
haşâ: asla
haşiye: dipnot
hizbüşşeytan: şeytana uyanlar
hüccet: delil
İblis: şeytan
İftira: asılsız sözler
İptal: bozma, çürütme, hükümsüz
ıspat: delil, kanıt, kanıtlama
istinaden: dayanarak
itikat: inan
kabul: benimseme, tasvip
kâfir: dinsiz, İslamı reddeden
kat'î: kesin
küfriyat: dinsizliğe ait
lâzım: gerek
madem: çünkü, bundan dolayı, hele
mahlûkat: yaratılmışlar
mecbur: zorunluluk
mesele: önemli iş
muhal: olması düşünülmeyen imkânsız
muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş
Muhammed-i Arabî: Arap milletinden olan Hz. Muhammed
müfsit: fesatçı, bozguncu
münafık: iki yüzlü
münhasır: ayrılmış
rağmına: ona rağmen
resul: Allah'ın elçisi
Resulullah: Allah'ın Resulü, Hz. Muhammed
sahip çıkmak: kabullenmek, benimsemek
sukut: düşüş
suret: şekil
şık: seçenek
tabirat: ifadeler
vicdan: ahlâkî duygu, iyiyi kötüden, hayırı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
zikir: anma

Şeytanın İkinci Küçük İtirazı

Sure-i [1] قٓ وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ 'i okurken,

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۞ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ
بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ۞ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمُ
الْوَعِيدِ ۞ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ۞ لَقَدْ كُنْتَ
فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ۞
وَقَالَ قَرِينُهُ هَٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ۞ أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ۞ [2]

Şu ayetleri okurken, şeytan dedi ki: "Kur'ân'ın en mühim fesahatini, siz onun selâsetinde ve vuzuhunda buluyorsunuz. Hâlbuki, şu ayette nereden nereye atlıyor. Sekerattan tâ kıyamete atlıyor, nefh-i Sur'dan muhasebenin hitamına intikal ediyor ve ondan Cehenneme idhali zikrediyor. Bu acıp atlamaklar içinde hangi selâset kalır? Kur'ân'ın ekser yerlerinde, böyle birbirinden uzak meseleleri birleştiriyor. Böyle münasebetsiz vaziyetiyle selâset ve fesahat nerede kalır?"

Elcevap: Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın esas-ı i'cazı, en mühimlerinden belâgatinden sonra icazdır. İcaz, i'caz-ı Kur'ân'ın en metin ve en mühim bir esasıdır. Kur'ân-ı Hakîm'de şu mu'cizâne icaz, o kadar çoktur ve o kadar guzeldir ki, ehl-i tetkik, karşısında hayrettedirler.

1 Kaf. Şerefi pek yüce olan Kur'an'a yemin olsun. (Kaf Suresi, 1.)

2. İnsanın ağzından hiçbir söz çıkmaz ki, yanında onu yazmaya hazır, gözetleyici bir melek olmasın. • Derken ölüm sarhoşluğu gerçekten gelivenir. İşte senin kaçıp durduğun şey budur. • Ve Sur'a üfürülür. Vaat olunan gün işte budur. • Herkes yanında bir sevk eden, bir de şahitlik eden melekle beraber gelir. • And olsun ki sen bundan gafildin. Şimdi gözünden perdeyi kaldırdık. Bugün bakışın pek keskindir. • Yanındaki melek: "İşte onun defteri bende hazırdır" der. • Atın Cehenneme, her bir inatçı kafiri! (Kaf Suresi, 18-24.)

acıp: hayret veren
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
belâgat: düzgün, kusursuz söz söyleme
Cehennem: ceza evi.
cin: gözle görünmez bir yaratık.
ehl-i tetkik: ötüzlikle inceleyenler
ekser: en çok, çoğunlukla
elcevap: karşılık.
esas: asıl, temel.
esas-ı i'caz: mu'cizenin esası, temeli, hakikatı
fesahat: açık, düzgün ve güzel bir şekilde ifade, net söz
gafil: ihmal eden, dikkat
halbuki: öyle iken
hitam: sona erme, bitme
i'caz: sözün güzelliği ile şaşırtarak âciz bırakma
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
intikal: yer değiştirme
ıdhal: dahil etme
ıtıraz: kabul etmeme
kafir: imansız, dinsiz
kıyamet: kainatın sonu
Kur'an-ı Hakîm: sayısız hikmet ve faydaları bulunan Kur'ân
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: olağanüstü güzel ifadeye sahip olan Kur'ân
melek: temiz, masum, nurdan yaratılan varlıklar
mesele: cevap isteyen önemli sorun
metin: sağlam
mu'cizane: olağanüstü bir şekilde mu'cizeli
muhasebe: hesaplaşma
mühim: önemli
münasebet: ilgi, alaka.
nefh-ı Sur: Sur'un üflenmesi, İsrafil'in kıyamet gününde Sur adı verilen boruyu üflemesiyle kıyametin kopması.
salat: Hz. Peygambere dua
sekerat: ölüm anı
selam: maddi ve manevi huzur ve selâmet (duası)
selâset: sözün akıcılığı, düzgünlüğü
sevk: gönderme, yollama, bir sonuca bağlama
Sur: İsrafil'in üfleyeceği mahiyeti bizce bilinmeyen boru
şahit: şahıtlık yapan, tanık
şeref: manevi büyüklük.
şeytan: iblis, sapkın
vaat: söz verme
vaziyet: durum
vuzuh: ifade açıklığı
yemin: kasem, and
zikir: anma

Meselâ:

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۞[1]

kısa birkaç cümle ile, tufan hâdise-i azîmesini netaicıyle öyle ıcazkârâne ve mu'cizâne beyan ediyor ki, çok ehl-i belâgatı, belâgatine secde ettirmiş.

Hem meselâ

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوٰيهَا ۞ اِذِ انْبَعَثَ اَشْقٰيهَا ۞ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ نَاقَةَ اللّٰهِ وَسُقْيٰهَا ۞ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوّٰيهَا ۞ وَلَا يَخَافُ عُقْبٰيهَا ۞[2]

İşte kavm-i Semud'un acıp ve mühim hâdısatını ve netaicini ve sulakıbetlerini, boyle kısa birkaç cümle ile icaz içinde bir ı'caz ile selâsetli ve vuzuhlu ve fehmı ıhlâl etmez bır tarzda beyan ediyor.

Hem meselâ:

وَذَا النُّونِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادٰى فِي الظُّلُمَاتِ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ۞[3]

İşte, اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ[4] cümlesinden فَنَادٰى فِي الظُّلُمَاتِ[5] cümlesine kadar çok cümleler matvîdir. O mezkûr olmayan cumleler ıse, fehmı ıhlâl etmıyor, selâsetine zarar vermiyor. Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın kıssasında mühım esasları zıkreder, mutebakısını akla havale eder.

acıp hayret veren
azap ceza
belagat düzgün güzel pürüzsüz söz söyleme
beyan anlatma, açıklama
ehl-i belagat edebiyatçılar, söz ve ifade ustaları
esas asıl, öz
fehim anlama, anlayış
günah Allah'ın emirlerine aykırı davranış
güruh kısım
hadisat olaylar
hadise-i azime büyük olay
havale gönderme
helâk yıkılma
icaz az sözle çok mana ifade etme
i'caz mu'cize oluş güzel ve düzgün, taklidi imkânsız sözlerle insanı acze düşürme
icazkârâne kısa ve özlü bir şekilde
ihlâl zarar verme, bozma
İlâh kendisine ibadet edilen Allah
kavm insan topluluğu
kavm-i Semud Hz. Salih'in peygamber olarak gönderildiği kavm.
kıssa baştan geçen olay
mani engel
matvi durulmuş, sanlı
mezkur anılan, adı geçen
mu'cizane mu'cizeli, olağanüstü bir şekilde
mu'cize büyük hanka ış
mühim önemli
mütebaki geri kalan
netaiç sonuçlar
niyaz dua
Rab yaratan, büyüten, terbiye eden her şeyin sahibi
rahmet merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme
secde baş eğme
selaset sözün akıcı olma hâli
sulakıbet kötü son
tarz biçim, izlenilen yol
tenzih kusur ve eksiklikten uzak bilme
terk bırakma
tufan çok şiddetli yağmur ve sel
vuzuh açıklık
Yunus Kur'an da adı geçen bir peygamber
zalim zulmeden
zikretmek hatırlama, anmak
zulüm haksızlık, eziyet

1 Ve denildi ki: "Ey yer, suyunu yut. Ey gök, suyunu tut." Su çekildi, iş bitirildi ve gemi Cudi Dağına oturdu. Ve "Zalimler güruhu Allah'ın rahmetinden uzak olsun" denildi. (Hûd Suresi, 44.)

2 Semud kavmi azgınlığı yüzünden peygamberini yalanladı. • Onların en azgını baş kaldırdığı zaman • Allah'ın Resulü kendilerine: "Allah'ın bir mu'cize olarak yarattığı şu deveye dokunmayın, onun su içmesine mani olmayın" demişti. • Onlar peygamberlerini yalanlayıp deveyi öldürdüler. Rabben de günahları yüzünden onları azapla kuşatıp hepsini birden helak etti. • Allah onları cezalandırmaktan çekinecek değildir. (Şems Suresi, 11-15.)

3 Balığın yuttuğu Yunus'u da hatırla ki, öfkelenerek kavmini terk etmiş ve Bizim de kendisini bu yüzden bir sıkıntıya sokmayacağımızı sanmıştı. Sonra karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti: "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum." (Enbiya Suresi, 87.)

4. Bizim de kendisini bu yüzden bir sıkıntıya sokmayacağımızı... (Enbiya Suresi, 87.)

5 Sonra karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti. (Enbiya Suresi, 87.)

Hem meselâ, Sure-i Yusuf'ta [1] أَرْسِلُونِ kelimesinden [2] يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ ortasında yedi sekiz cümle icaz ile tayyedilmiş. Hiç fehmi ihlâl etmiyor, selâsetine zarar vermiyor. Bu çeşit mu'cizâne icazlar Kur'ân'da pek çoktur, hem pek güzeldir.

Amma, Sure-i Kaf'ın ayeti ise, ondaki icaz pek acip ve mu'cizânedir. Çünkü, kâfirlerin pek müthiş ve çok uzun ve bir günü elli bin sene olan istikbaline ve o istikbalin dehşetli inkılâbatında kâfirin başına gelecek elîm ve mühim hâdisata birer birer parmak basıyor. Şimşek gibi, fikri onlar üstünde gezdiriyor. O pek çok uzun zamanı, hazır bir sahife gibi nazara gösteriyor. Zikredilmeyen hâdisatı hayale havale edip, âlî bir selâsetle beyan eder.

[3] وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

İşte ey şeytan, şimdi bir sözün daha varsa söyle

Şeytan der: "Bunlara karşı gelemem. Müdafaa edemem. Fakat, çok ahmaklar var, beni dinliyorlar; ve insan suretinde çok şeytanlar var, bana yardım ediyorlar; ve feylesoflardan çok firavunlar var, enaniyetlerini okşayan meseleleri benden ders alıyorlar. Senin bu gibi sözlerin neşrine set çekerler. Bunun için, sana teslim-i silâh etmem."

* * *

1. Beni gönderiniz (Yusuf Suresi, 45.)
2. Ey Yusuf, ey doğru sözlü kişi! (Yusuf Suresi, 46.)
3. Kur'ân okunduğu zaman onu dinleyin ve susun ki, rahmete erişesiniz. (A'raf Suresi, 204.)

acip: hayret veren
ahmak: pek akılsız.
âlî: yüksek
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan: ispatlayıp anlatma.
dehşet: büyük korku
ehl-i İnsaf: insaf sahipleri merhametli olanlar
elîm: acı verici
enaniyet: kendini beğenme, bencillik.
fehim: anlayış.
feylesof: felsefeci; felsefe ile ilgilenen ilim adamı.
hâdisat: olaylar
hakaik: hakikatler, doğrular.
havale: bırakma, gönderme.
hayal: aklın bir hizmetkârı olan lâtife
hurafat: batıl, boş inanışlar, mitoloji
icaz: az sözle çok mana ifade etme
ihlâl: sağlamlığına zarar verme, bozma
inkılâbat: değişmeler, başka bir hal almalar
istikbal: gelecek zaman
Kaf: Kur'ân'da bir sure
kâfir: Allah'ı inkâr eden, imansız, dinsiz.
mesele: cevabı istenen önemli soru
mu'cizâne: mu'cize gibi, harika
müdafaa: savunma
müthiş: dehşetli, korku veren
nazar: bakış, görüş
neşir: dağıtma, herkese duyurma
niyaz: dua
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama
sahife: sayfa
selâset: sözün akıcı olma hâli
set: engel olma, manı, perde
Sure-i Yusuf: Kur'ân sûrelerinden Yusuf Suresi
suret: biçim.
şeytan: İblis, sapkın varlık.
tayyetme: kısaltma, atlama, geçme
teslim-i silâh: silâhını teslim etme
zarar: kötü sonuç.
zikir: anma, söyleme

✻ *On Altıncı Söz*, Barla'da 1926-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

On Altıncı Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ۞ فَسُبْحَٰنَ ٱلَّذِى بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۞[1]

İTMINAN-I NEFSİME medar olacak, zulmeti dağıtacak şu ayetin nurundan dört şuaı göstermekle kör nefsime bir basiret vermek için yazılmıştır.

BİRİNCİ ŞUA

Ey nefs-ı nadan! Diyorsun ki: "Ehadiyet-i Zat-ı İlâhiye ile külliyet-i ef'ali ve vahdet-i şahsiyesiyle müinsiz umumiyet-i rububiyeti ve ferdaniyeti ile şeriksiz şümul-ü tasarrufatı ve mekândan münezzehiyetiyle her yerde hazır bulunması ve nihayetsiz ulviyetiyle her şeye yakın olması ve birliği ile her işi bizzat elinde tutması, hakaik-ı Kur'âniyedendir. Kur'ân ise, hakîmdir. Hakîm ise, akıl kabul etmeyen şeyleri akla tahmil etmez. Akıl ise, zahirî bir münafatı görüyor. Aklı teslime sevk edecek bir izah isterim."

Elcevap: Madem oyledir; itminan için istersen, biz de Kur'ân'ın feyzine istinaden diyoruz. İsm-i *Nur* çok müşkülâtımızı halletmiş, inşaallah bunu da halleder. Akla

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
basiret: görüş, sezişi, gerçekleri anlama duygusu.
Ehadiyet-i Zat-ı İlâhiye: Allah'ın zatının birliği.
ferdaniyet: teklik, birlik.
feyiz: ilim, irfan.
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'an'ın hakikatleri.
hakîm: hikmet sahibi.
halletmek: meseleyi çözmek.
inşaallah: Allah'ın izin ve müsaadesi ile.
ism-i Nur: Allah'ın bütün varlığı aydınlatan, bütün nurlar kendi nurunun zayıf gölgesi olan ve her çeşit nuru yaratan manasındaki ismi.
İstinaden: dayanarak.
itminan: tatmin olma, inanma.
itminan-ı nefsi: nefsin inanç bakımından tatmini.
izah: açıklama.
kor nefis: gerçeği görmeyen nefis.
Kur'an'ın feyzi: Kur'ân'ın verdiği ilim, hikmet ve ilham.
külliyet-i ef'al: fiillerin umumîliği ve çokluğu.
medar: sebep, vesile.
mekân: yer.
müinsiz: yardımcısız.
münafat: zıtlık, tezat.
münezzehiyet: arınmış ve yüce olma.
müşkülât: zorluklar.
nefis: insanın, Allah'ın emirlerini ve İlâhî hakikatleri kabul etmek istemeyen, daima kötülüğe sevk eden yönü, kendi.
nefs-i nadan: cahil, densiz nefis.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: ışık, aydınlık.
şeriksiz: ortaksız.
şuaı: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.
şümul-ü tasarrufat: tasarrufların her şeyi kaplaması.
tahmil etmek: yüklemek, taşımak.
teslim: kabul.
ulviyet: yücelik.
umumiyet-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın idare ve terbiye edici lığının ve hâkimiyetinin her şeyi kuşatması.
vahdet-ı şahsiye: şahsın birliği.
zahiri bir münafat: görünüş te aykın olmak.
zahiri: görünen, görünürdeki.
zulmet: karanlık.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece "Ol" demektir, o da olur(ur). • Şânı ne yücedir Onun ki, her şeyin hükümran ve tasarrufu elindedir. Siz de Ona döneceksiniz. (Yâsîn Sûresi, 82-83.)

vazıh, kalbe nuranî olacak temsil yolunu ihtiyar ile, İmam-ı Rabbanî (r.a.) gibi deriz:

[1] نه شبم نه شب پرستم من * غلام شمسم از شمس می گویم خبر

Temsil, i'caz-ı Kur'ân'ın en parlak bir âyinesi olduğundan, biz dahı bır temsıl ıle şu sırra bakacağız. Şöyle kı:

Bir tek zat, muhtelif merâyâ vasıtasıyla külliyet kesp eder. Cuz'î-yi hakıkî iken, umumî şuunata malık bır küllî hükmüne geçer. Meselâ, şems bir cüz'î-yi müşahhas iken, eşya-ı şeffafe vasıtasıyla, öyle bir küllî hükmüne geçer ki, rûy-ı zemini timsalleriyle, akıslenyle dolduruyor, hatta katarat ve parlak zerrat adedince cilveleri bulunuyor. Güneşin harareti ve ziyası ve zıyasının içinde olan yedi renkli elvan-ı seb'ası, her binsi, mukabilındekı eşyaya muhit, âmm ve şamil oldukları hâlde, her bir şeffaf şey dahi güneşin timsalıyle beraber harareti, hem zıyayı, hem elvan-ı seb'ayı göz bebeğınde saklıyor ve safî kalbini ona bir taht yapıyor.

Demek, şems, vahıdıyet haysıyetıyle, ona mukabil umum eşyaya muhit olduğu gibi, ehadiyet cihetıyle, her bır şeyde güneş çok vasıflarıyla beraber, bır nevı cılve-ı zatıyla bulunur.

Madem temsilden temessül bahsine geçtik. Temessülün çok envaından şu meseleye medar olacak üç nev'ine işaret ederiz:

• *Bırıncısı*, kesıf maddî şeylenn akıslendır. O akısler hem gayrdır, ayn değil; hem mevattır, ölüdür, hüviyet-i sûnyesınden başka hıçbır hasıyete malık değil.

---

1 *Okunuşu:* Ne şebem, ne şebperestem men. • Gulamı şemsem, ez şemsi mı gûyem haber. *Manası:* Ben ne geceyim, ne geceye kulluk ederim. • Ben bir hakıkat güneşının hızmetkânyım kı, ondan sıze haber getırıyorum. (İmam-ı Rabbanî, *Mektubat*, I, 130.)

---

akıs: yansıma.
âmm: umumî, genel, herkese ilgilendıren
ayn: aslı, kendısı
cihetıyle: yonuyle, bakımından
cilve: yansıma, goruntme.
cilve-i zat: zatın goruntusu, kendısının goruntusu
cüz-ı hakıkî: gerçekte tek bır fert.
cuz-ı muşahhas: somut tek bır şahıs
ehadıyet: her bır varlıkta görülen bırlık tecellısı.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
envaı: çeşıtler
eşya-ı şeffafe: şeffaf geçırgen maddeler
gayr: başka
harareti: ısı, sıcaklık.
hasıyet: ozellik
haysıyetıyle: bakımından, yonuyle
hüvıyet-i surıye: görünuşteki mahıyet, şekıl kımlık.
ı caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu cızelığı
ıhtıyar: seçme, tercih etme.
katarat: damlalar
kesıf: yoğun, şeffaf olmayan
küllî hükmune geçmek: çoğalmak, buyumek, daha butunsel bır hal almak.
kulliyet kesb etmek: butunluk kazanmak.
malık: sahıp
medar: sebep, vasıta
merâyâ: aynalar
mevat: olu, cansız
muhıt: ıhata eden, kapsayıcı, kuşatıcı
muhtelif: çeşıtlı, farklı.
mukabıl: karşı.
nev: çeşıt, tur
nuranı: nurlu, aydınlık.
parlak zerrat: yansıtma ozellığı olan kuçuk parçacıklar
rûy-i zemin: yeryüzu
safî: saf, remız
sır: anlaşılması zor gizemlı mesele
şamıl: kaplayan, çevreleyen, ıçıne alan
şeffaf: ışığı geçıren ve yansıtan, saydam.
şems: güneş.
şuunat: ışler, hâller, ozellıkler
temessül: bir şeyin bir yerde suretini ve mahıyetini aksettırmesi
temsil yolu: omekleme metodu
temsıl: omekleme ıle bır hakıkatı akla yaklaştırmak ıçın ızah etme, omekleme, gosterme.
tımsal: gorunto, benzer ornek.
umum: butun
umumî: genel
vahıdıyet: butun varlıkları kaplayan bırlık tecellısı
vasıf: ozellık.
vazıh: açık, kolay anlaşılır ıfade
zat: kışı, şahıs
ziya: ışık

Meselâ sen âyineler mahzenine girsen, bir Said binler Said olur; fakat zîhayat yalnız sensin, otekiler oludurler. Hayat hassaları onlarda yoktur.

• *İkincisi*, maddî nuranînin akisleridir. Şu akıs ayn değil, fakat gayr da değil, mahiyeti tutmuyor, fakat o nuranînin ekser hasıyetlerine maliktir, onun gibi hayy sayılıyor.

Meselâ, şems dünyaya girdi, her bir âyinede aksini gösterdi. O akislerin her birinde, güneşin hassaları hükmünde olan hararet, ziya ve zıyadakı elvan-ı seb'a bulunuyor. Eğer, faraza güneş zîşuur olsa idi, harareti ayn-ı kudreti, zıyası ayn-ı ilmı, elvan-ı seb'ası sıfât-ı seb'ası olsaydı; o vakit, o tek ve yekta bir güneş, bir anda her bir âyinede bulunur, her birisini kendine bir nevi arş ve bir çeşit telefon yapabilirdi. Birbirine mâni olmazdı. Her birimizle âyinemiz vasıtasıyla görüşebilirdi. Biz ondan uzak iken, o bize bizden daha yakın olurdu.

• *Üçüncüsü*, nuranî ruhların aksıdır. Şu akıs, hem haydır, hem âyinedir. Fakat âyinelerin kabiliyeti nıspetinde tezahür ettiğinden, o ruhun mahiyet-ı nefsülemriyesini tamamen tutmuyor.

Meselâ, Hazret-i Cebrail Aleyhisselâm, *Dıhye* suretinde huzur-u Nebevîde bulunduğu[1] bir anda, huzur-u Ilâhîde, haşmetli kanatlarıyla Arş-ı Azamın önünde secdeye gıder.[2] Hem, o anda hesapsız yerlerde bulunur, evamir-i Ilâhıyeyi tebliğ ederdi. Bir ış, bir işe mâni olmazdı.

İşte, şu sırdandır ki, mahiyeti nur ve hüviyeti nuraniye olan Hazret-ı Peygamber Aleyhıssalâtü Vesselâm,

1 Bkz. *Buhari*, Menakıb, Fezailu l-Kur'an, 1; *Muslim*, İman, 271; Fezailu s-Sahabe, 100; *Tirmizi*, Menakıb, 12; *Nesei*, İman, 6; *Müsned*, 2/107, 3/334.
2 Bkz. *Buhari*, Bed'u'l-Halk, 6, Edep, 41; Tevhid, 33; *Muslim*, İman, 346; Birr, 157; *Müsned*, 2/267, 341, 413, 509, 514; 5/263.

akis: yansıma.
arş: bir şeyin bizzat kendi zatıyla değil suretı ve özellıklerıyle bulunduğu gorunduğu yer.
Arş-ı Azam: Yuce Allah'ın her şeyde kolayca tasarruf ettiği ve esmasının tecellisine ayine olan her yere aynı mesafede bulunan yuce makam.
âyine: ayna.
ayn: aslı kendisi.
ayn-ı ilmi: ılmın tâ kendisi.
ayn-ı kudret: kudretin ta kendisi.
Cebrail Aleyhisselam: dort buyuk melekten bırı olan Allah tarafından peygamberlere vahıy goturmekle gorevlendırılen melek.
Dıhye: bir Sahabe ısmi.
ekser: pek cok, bir cok, en cok.
elvan-ı seb'a: yedi temel renk.
evamir-i ilahiye: Allah'ın emırlerı.
faraza: var sayalım ki.
gayr: başkası.
hararet: ısı sıcaklık.
hasıyet: ozellik.
hassa: bir şeye ozel olan nıtelik, ozellik.
haşmetli: azametli, yuce.
hayy: dırı canlı.
hesapsız: sayısız.
huzur-u ilahi: Allah'ın katı huzuru.
huzur-u Nebevi: Peygamberin huzuru.
huviyet: asıl mahıyet, kımlık.
kabiliyet: yetenek, ozellik, yapı.
madde-i nurani: ışık veren nurlu parlak cısımler.
mahiyet: huvıyet, ozellıkler.
mahiyet-i nefsülemriye: gerçek ozellik, gerçek kımlık.
mahiyeti: aslı ve hakikatı.
mahzen: aynı turden olan maddelerin saklandığı yer, depo.
malik: sahıp.
mani: engel.
nispet: oran, olçu, bağ.
nurani ruh: nurdan bır bedene sahıp olan ruh.
nurani: nurlu ışıklı, parlak.
nuraniye: nurlu aydınlık.
sıfat-ı seb'a: yedi sıfat: hayat, ılım, ırade, kudret, semı', basar, kelâm, sıfatları.
suret: şekıl, bıçım.
şems: güneş.
tebliğ etmek: duyurmak, bildırmek.
tezahur: görünme, belırme.
vasıta: aracı.
yekta: tek, yalnız.
zîhayat: hayat sahıbi, canlı.
zişuur: şuur sahıbi, bilınçlı.
ziya: ışık.

dünyada bütün ümmetinin salâvatlarını birden işitir ve kıyamette bütün asfıya ile bir anda görüşür; biri birisine mâni olmaz. Hatta evliyadan, ziyade nuraniyet kesp eden ve abdal denilen bir kısmı, bir anda birçok yerlerde müşahede ediliyormuş. Aynı zat, ayrı ayrı çok işleri görüyormuş.

Evet, nasıl cismaniyata cam ve su gibi şeyler âyine olur; öyle de, ruhaniyata dahi hava ve esîr ve âlem-i mısalin bazı mevcudatı âyine hükmünde ve berk ve hayal sur'atinde bir vasıta-i seyir ve seyahat suretine geçerler. Ve o ruhanîler, hayal sür'atiyle o merâyâ-i nazîfede, o menazil-i lâtîfede gezerler. Bir anda binler yerlere girerler.

Madem güneş gibi âciz ve musahhar mahlûklar ve ruhanî gibi madde ile mukayyet nimnuranî masnular, nuraniyet sırrıyla, bir yerde iken, pek çok yerlerde bulunabilirler; mukayyet bir cüz'î iken, mutlak bir kullî hukmunu alırlar; bir anda cüz'î bir ihtiyar ile, pek çok muhtelif işleri yapabilirler. Acaba, maddeden mücerret ve muallâ ve tahdid-i kayıt ve zulmet-i kesafetten münezzeh ve müberra, ve şu umum envar ve bütün nuraniyat Onun envar-ı kudsiye-i esmasının bir kesif zıllı; ve umum vücut ve bütün hayat ve âlem-ı ervah ve âlem-ı mısal nımşeffaf bir âyine-i cemali; ve sıfâtı muhita ve şuunatı külliye olan bir Zat-ı Akdes'in ırade-i külliye ve kudret-ı mutlaka ve ilm-i muhitle tecelli-i sıfâtı ve cilve-i ef'ali içindeki teveccüh-ü ehadiyetinden hangi şey saklanabilir, hangi ış ağır

abdal: evliyadan nuraniyet kazanmış ve bir anda birkaç yerde görünebilen zatlar
âciz: başkasına muhtaç, kendi gücü olmayan
âlem-i ervah: ruhlar âlemi
âlem-i mısal: görüntüler âlemi, mısal âlemi
asfıya: Peygamberimizin yolunda ilim ve amel, takva ve ibadet ile safiyet kazananlar
ayine hukmunde: ayna özelliğinde
ayine-i cemal: güzelliği gösteren ayna
berk: şimşek.
cilve-i ef'al: fiillerin tecellisi, fiillerin görünmesi
cismaniyat: maddî şeyler, cısım halinde olan varlıklar
cüz'î bir ihtiyar ile: küçük bir arzu ve irade ile
cüz'î: ferd, birey, az
envar: nurlar
envar-ı Kudsiye-i Esma: Allah'ın kudsi isimlerinin nurları
esir: kainattaki bütün boşlukları dolduran elektrik ısı ve ışığı nakleden madde
evliya: veliler, Allah dostları
hayal sur'atı: hayal hızı
hükmünü almak: yerine geçmek
ilm-i muhit: her şeyi kuşatan ve bütün yönleri ile bilen Allah'ın ilmi
ırade-i külliye: her şeyi tasarrufuna alan ve her şeye tesir eden Allah'ın iradesi
kesif zıllı: koyu gölgesi
kesb etmek: kazanmak
kıyamet: kâinatın ölümü
kudret-i mutlaka: hiçbir sınır tanımayan ve her şeyi bir şey gibi tesirine alan Allah'ın kudreti
küllî: bütünsel, bütüne ait.
maddeden mücerret ve muallâ: maddeye muhtaç olmayan, yüce olan
mahlûk: sonradan yaratılmış varlıklar
mâni: engel
menazil-i lâtife: hoş ve güzel yerler
merâya-i nazife: temiz, pak aynalar
mevcudat: varlıklar
mukayyet: kayıtlı, bağlı, sınırlı
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
mutlak: sınırsız, kayıtsız.
muşahede: görme ve görünme.
nimnuranı masnular: sanatlı olarak yaratılan, yarı nurani ve ışık saçan cisimler
nımşeffaf: yarı şeffaf
nuraniyat: nurdan yaratılmış varlıklar
nuraniyet sırrı: şeffaf şeylerden yansıyan parlaklık, aydınlık özelliği.
nuraniyet: nurluluk, parlaklık.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismî olmayan, elle tutulmayan varlık
ruhanîler: cisim olmayıp gözle görülmeyen cinler ve melekler gibi varlıklar
ruhaniyat: ruhanîler, cısım olmayıp gözle görülmeyen cin ve melekler gibi varlıklar
salâvat: Peygamberimize rahmet ve esenlik duası
sıfatı muhita: her şeyi kuşatan sıfatlar.
suret: şekil.
sür'at: hız.
şuunatı külliye: Allah'ın fiillerinin her yeri ihata ederek iş görmesi.
tahdid-i kayıt: kayıt altına alma
tecelli-i sıfat: sıfatların tecellisi, İlâhi sıfatların görünmesi
teveccüh-ü ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliği tecelli etmesi manasında ehadiyet sıfatıyla bir şeye yönelmesi
umum: bütün
vasıta-i seyir ve seyahat: gezip görme aracı
zat: şahıs, kişi.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak olan zat, Allah
ziyade: fazla
zulmet-i kesafetten münezzeh ve müberra: maddenin katılık ve yoğunluk karanlığından uzak ve arınmış olmak

gelebilir, hangi şey gizlenebilir, hangi fert uzak kalabilir, hangi şahıs külliyet kesp etmeden ona yanaşabilir?

Evet, nasıl güneş, kayıtsız nuru, maddesiz aksı vasıtasıyla, sana senin göz bebeğinden daha yakın olduğu hâlde, sen mukayyet olduğun için ondan gayet uzaksın. Ona yanaşmak için çok kayıtlardan tecerrüt etmek, çok meratib-i külliyeden geçmek lâzım gelir. Âdeta, manen yer kadar büyüyüp, kamer kadar yükselip, sonra doğrudan doğruya güneşin mertebe-i asliyesine bir derece yanaşabilir ve perdesiz görüşebilirsin. Öyle de, Celîl-i Zülcemal, Cemıl-i Zülkemal, sana gayet yakındır. Sen Ondan gayet uzaksın. Kalbin kuvveti, aklın ulviyeti varsa, temsildeki noktaları hakikate tatbike çalış.

İKİNCİ ŞUA

Ey nefs-i bîhuş! Diyorsun ki:

[1] إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ hem

[2] إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَٰحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ gibi ayetler, vücud-u eşya sırf bir emirle ve def'î olduğunu, ve [3] صُنْعَ ٱللَّهِ ٱلَّذِىٓ أَتْقَنَ كُلَّ شَىْءٍ hem [4] أَحْسَنَ كُلَّ شَىْءٍ خَلَقَهُۥ gibi ayetler, vücud-u eşya, ilim içinde azîm bir kudretle, hikmet içinde dakik bir sanatla tedricî olduğunu gösteriyorlar. Vech-i tevfiki nedir?

Elcevap: Kur'ân'ın feyzine istinaden deriz.

Evvelâ: Münafat yoktur. Bir kısım öyledir—iptidadaki icat gibi, bir kısmı boyledir—mislini iade gibi.

aklın ulviyeti: aklın yüce ve değerli bilgileri alacak seviyeye ulaşması
aksi: yansıması
azîm: büyük.
Celîl-i Zülcemal: Cemal ve rahmet sahibi yüce Allah
Cemıl-i Zülkemal: Celal ve kemal sahibi yüce Allah
dakık sanat: ince sanat
def' etmek: yok etmek, uzaklaştırmak
elcevap: söz veya yazı ile yanıt verme.
emirle ve def'i olmak: Allah'ın dilemesi ile anıden yaratılması
evvela: birinci, ilk.
feyiz: irfan, bilgi
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
iade: tekrarlama, yeniden yapma, geri verme
icat: yaratma
iptida: ilk yaratılış.
istinaden: dayanarak.
kalbin kuvveti: kalbin hakikatleri anlayacak kuvveti kazanmış olması
kamer: ay.
kayıtsız: bağlantısız, bir şeye bağlı olmayan
Kur'ân'ın feyzi: Kur'ân'ın aklı aydınlatması
külliyet kesb etme: Peygamberimiz gibi Allah'ın tüm isim ve sıfatlarına âyine olabilme
meratib-i külliye: pek çok mertebeler
mertebe-i asliye: asıl yer, asıl mevki, derece
misil: benzer, eş.
mislini iade: var olan maddelerden benzerlerini yaratma
mukayyet: kayıtlı, bağlı, sınırlı.
münafat: zıtlık, aykırılık.
nefs-i bihuş: sersem, akılsız nefis
nur: ışık.
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.
tatbik etmek: uygulamak.
tecerrüt etmek: sıyrılmak.
tedricî: yavaş yavaş, derece derece
temsil: örnek.
vech-i tevfik: bağdaşma yönü
vücud-u eşya: eşyanın varlığı

1 Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece 'Ol' demektir, o da oluverir. (Yasin Suresi, 82.)
2 İşte, tek bir sesledir ki, hepsi birden toplanıp huzurumuza getirilirler. (Yasin Suresi, 53.)
3 Allah'ın sanatıdır ki, her şeyi hikmetle, yerli yerinde ve sapasağlam yaratmıştır. (Neml Suresi, 88.)
4 O her şeyi en güzel şekilde yarattı. (Secde Suresi, 7.)

Sâniyen: Mevcudatta meşhut olan, sühulet ve sür'at ve kesret ve vüs'at içinde nihayet intizam, gayet ittikan ve hüsnüsanat ve kemal-i hilkat, şu iki kısım ayetlerin vücud-u hakikatlerine kat'iyen şahadet eder. Öyle ise, şunların hariçte tahakkukları medar-ı bahis olması lüzumsuzdur. Belki, yalnız "Sırr-ı hikmeti nedir?" denilebilir. Öyle ise, biz dahi bir kıyas-ı temsilî ile şu hikmete işaret ederiz.

Meselâ, nasıl ki, terzi gibi bir sanatçı, birçok külfetler, maharetlerle, musanna bir şeyi icat eder ve onu bir model yapar. Sonra onun emsalini külfetsiz, çabuk yapabilir. Hatta bazen öyle bir derece sühulet peyda eder ki, güya, emreder yapılır; ve öyle kuvvetli bir intizam kesb eder—saat gibi—güya bir emrin dokunmasıyla işlenir ve işler.

Öyle de, Sâni-i Hakîm ve Nakkaş-ı Alîm, şu âlem sarayını müştemilâtıyla beraber bedî bir surette yaptıktan sonra, cüz'î ve küllî, cüz ve küll her şeye bir model hükmünde, bir nizam-ı kaderî ile, bir miktar-ı muayyen vermiştir. İşte bak, o Nakkaş-ı Ezelî, her bir asrı bir model yaparak, mu'cizat-ı kudreti ile murassa, taze bir âlemi ona giydiriyor, her bir seneyi bir mikyas ederek, havarık-ı rahmetiyle musanna, taze bir kâinatı o kamete gore dikiyor, her bir günü bir satır yaparak, dekaik-ı hikmetiyle müzeyyen müceddet mevcudatı onda yazıyor.

Hem, o Kadîr-i Mutlak, her bir asrı, her bir seneyi, her bir günü bir model yaptığı gibi, rûy-ı zemini, her bir dağ

nırsız kudret sahibi olan Allah.
kamet: boy, beden.
kat'i: kesin.
kemal-i hilkat: mükemmel ve kusursuz yaratılış.
kesret: çokluk.
kıyas-ı temsilî: mantık ilminde örnekleme yoluyla kıyaslama, karşılaştırma metodu.
külfet: zorluk, zahmet.
külfetsiz: zorlanmadan, zahmetsiz.
maharet: ustalık, hüner.
medar-ı bahsolmak: üzerinde konuşulma.
meşhut: görünen.
mevcudat: varlıklar.
miktar-ı muayyen: belirlenmiş miktar.
mikyas: ölçü.
mu'cizat-ı kudret: Kudretin mu'cizevî eserleri.
murassa: kıymetli şeylerle süslü.
musanna: sanatlı.
müceddet: yenilenmiş, yepyeni.
müştemilât: kapsamında olan her şey, bütün tefernuat.
müzeyyen: süslü.
Nakkaş-ı Alîm: her şeyi bilen ve her şeyi nakşlı yaratan Allah.
Nakkaş-ı Ezelî: evveli olmayan, her şeyi en güzel şekilde nakşeden, işleyen Allah.
nihayetsiz: sonsuz.
nizam-ı kaderî: kader ölçüsü.
rûy-ı zemin: yer yüzü.
sanatçı: sanatkâr, usta.
Sâni-i Hakîm: her şeyi faydalı, gayeli ve sanatlı yaratan Allah.
sırr-ı hikmet: akla uygun ve faydaya yönelik olma.
suret: şekil, biçim.
sühulet: kolaylık.
sühulet peyda etme: ortaya kolaylık çıkması.
sür'at: hız.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
vücud-u hakikat: gerçekliğin var oluşu.
vüs'at: genişlik.
sâniyen: ikinci, ikinci olarak.
kat'iyen: kesinlikle.
hikmet: herkesin bilmediği gizli neden.
peyda etmek: meydana çıkmak.
kesb etmek: ortaya çıkmak.

âlem: dünya, kâinat, evren.
bedî: eşi ve benzeri olmayan.
cüz ve küll: parça ve bütün.
cüz'î ve küllî: küçük ve büyük, az ve çok.
dekaik-ı hikmet: hikmet incelikleri.
emsal: benzer, örnek.
güya: sanki, âdeta.
hariçte tahakkuk: madde âleminde gerçekleşme.
havarik-i rahmet: Rahmet hanikalan.
hüsnüsanat: güzel sanat.
icat etme: yeni bir şey yapma ve ortaya koyma.
intizam kesb etme: düzen alma.
intizam: düzen.
ittikan: sağlamlık.
Kadîr-i Mutlak: sonsuz ve sı-

ve sahrayı, bağ ve bostanı, her bir ağacı birer model yapmıştır. Vakıtbevakit, taze taze birer kâinatı zeminde kuruyor, birer yeni dünyayı icat ediyor, birer âlemi alıp da diğer muntazam bir âlemi getiriyor. Mevsimbemevsim her bağ ve bostanda taze taze mu'cizat-ı kudretini ve hedâyâ-i rahmetini gösterir. Yeni birer kitab-ı hikmetnüma yazıyor; taze taze birer matbaha-i rahmetini kuruyor; müceddet bir hulle-i sanatnüma giydiriyor; her baharda her bir ağaca sündüsmisal taze bir çarşaf giydiriyor, lü'lümisal yeni bir murassaatla süslendiriyor, yıldızmisal rahmet hediyeleriyle ellerini dolduruyor.

İşte şu işleri nihayet hüsnüsanat ve kemal-i intizam ile yapan ve şu birbirin arkasında gelen ve zaman ipine takılan seyyar âlemleri nihayet hikmet ve inayet ve kemal-i kudret ve sanat ile değiştiren Zat, elbette gayet Kadîr ve Hakîm'dir, nihayet derecede Basîr ve Alîm'dir. Tesadüf onun işine karışamaz. İşte, o Zat-ı Zülcelâl'dır ki, şöyle ferman ediyor:

[1] ﴿ إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴾

[2] ﴿ وَمَآ أَمْرُ ٱلسَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ ٱلْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ﴾

deyip hem kemal-i kudretini ilân, hem kudretine nispeten haşr ve kıyamet gayet sehil ve külfetsiz olduğunu beyan ediyor. Emr-i tekvinîsi kudret ve iradeyi tazammun ettiğini, ve bütün eşya evamınne gayet musahhar ve münkad olduklarını, ve mübaşeretsiz, mualecesiz halk ettiği için, icadındaki suhulet-ı mutlakayı ifade için, sırf bir

âlem: dünya, kâinat.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen, sonsuz ilim sahibi Allah.
Basîr: her şeyi görüp bilen, tam, eksiksiz ve kusursuz gören Allah.
beyan: ifade.
bostan: bahçe.
emr-i tekvînî: Allah'ın kâinata koyduğu tabiî kanunlar.
evamir: emirler, işler.
ferman: yüce bir makamdan gelen tebliğat, emir.
gayet: son derece.
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan Allah.
halk etmek: yaratmak.
haşir: öldükten sonra dirilme.
hedâyâ-i rahmet: rahmet hediyeleri.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
hulle-i sanatnüma: sanatı gösteren, sergileyen elbise.
hüsnüsanat: güzel sanat.
icat etme: yeni bir şey yapma ve ortaya koyma.
icat: yoktan yaratma ve var olan eşyadan terkip ile yapma.
ifade: anlatma.
inayet: yardım.
irade: Allah'ın isteği, dileği.
Kadîr: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
kemal-i intizam: mükemmel bir düzen.
kemal-i kudret ve sanat: mükemmel, kusursuz sanat ve kudret.
kemal-ı kudret: kudretin mükemmelliği ve kusursuzluğu.
kıyamet: kâinatın ölümü.
kitab-ı hikmetnüma: hikmet bildiren kitap.
kudret: sonsuz güç.
külfet: zorluk, zahmet.
lü'lümisal: inci gibi.
matbaha-i rahmet: rahmet mutfağı.
mevsimbemevsim: mevsim mevsim.
mu'cizat-ı kudret: kudret mucizeleri.
mualecesiz: aracı ve vasıta kullanılmadan, doğrudan doğruya.
muntazam: düzgün.
murassaat: değerli taşlarla süslenmiş şeyler.
musahhar: emrinde.
mübaşeretsiz: temas etmeden.
müceddet: yenilenmiş, yepyeni.
münkad: itaat eden, boyun eğen, bağlı.
nihayet: son derece.
nispeten: kıyasla, oranla.
sahra: çöl, kır, ova.
sehil: kolay.
seyyar: sabit ve devamlı olmayan.
sırf: yalnız, sade.
suhulet-i mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık.
sündüsmisal: ipekten yapılmış bir kumaş gibi.
tazammun: kapsama, içine alma, sınırında bulundurma.
tesadüf: rast gelme, rastlantı.
vakıtbevakit: vakıt vakıt.
yıldızmisal: yıldız gibi.
Zat: Allah.
Zat-ı Zülcelâl: Celâl sahibi yüce zat, Allah.
zemin: yeryüzü.

1. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece "Ol" demektir, o da oluverir. (Yâsîn Suresi, 82.)

2. Kıyametin gerçekleşmesi ise göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi, 77.)

emirle işler yaptığını Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ile ferman ediyor.

Hâsılıkelâm: Bır kısım ayetler, eşyada, hususan bıdayet-i icadında gayet derecede hüsnüsanatı ve nihayet derecede kemal-ı hıkmeti ilân edıyor; dığer kısmı, eşyada, hususan tekrar icadında ve iadesinde gayet derecede sühulet ve sur'atını nıhayet derecede inkıyat ve kulfetsızlığini beyan eder.

ÜÇÜNCÜ ŞUA

Ey haddından tecavüz etmiş nefs-i purvesvas!

Diyorsun ki: بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ [1] مَا مِنْ دَآبَّةٍ إِلَّا هُوَ [2] وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ [3] ۞ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا gibi ayetler, nihayet derecede kurbıyet-ı İlâhiyeyi gösteriyor. وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۞ [4] تَعْرُجُ الْمَلٰئِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ۞ [5] ve hadiste varıt olan, "*Cenab-ı Hak, yetmiş bin hıcap arkasındadır*"[6] ve Mıraç gibi hakıkatler nıhayet derecede bu'diyetimizi gösteriyor. Şu sırr-ı gamızı fehme takrıp edecek bir izah ısterim?

Elcevap: Öyle ise dinle.

Evvelâ: Bırıncı Şuaın ahırında demıştık: "Nasıl ki, güneş, kayıtsız nuruyla ve maddesız aksı cıhetıyle, sana senin ruhun penceresi ve onun âyinesi olan göz bebeğinden daha yakın olduğu hâlde, sen mukayyet ve maddede

1. Her şeyin hukûm ve tasarrufu Onun elindedir. (Yâsin Suresi: 83.)
2. Hıçbir canlı yoktur ki, Allah onu alnından tutup kudretune boyun eğdırmış olmasın. (Hud Suresi: 56.)
3. Bız ona şah damarından daha yakınız. (Kaf Suresi: 16.)
4. Sız de Ona dondurulecekslnız. (Yâsin Suresi: 83; Zumer Suresi: 44; Fussilet Suresi: 21; Zuhruf Suresi: 85.)
5. Melekler ve Cebrail, ellı bın sene uzunluğunda bır gün olan kıyamet gununde Allah ın emrıne almak üzere Arşa yükselırler. (Meârıc Suresi: 4.)
6. İmam-ı Gazali, *İhya-ı Ulumiddin*, 1.101; Taberanî, Mu'cemu l-Evsat, 6.278; Ebu Ya'lâ, Musned, 13.520.

akis: yansıma
Arş: Yuce Allah ın her seyde ko layca tasarruf ettiğı ve ısımlerinin tecellisine ayna olan her yere ay nı mesafede bulunan yuce makam.
ayine: ayna
beyan: ifade
bıdayet-i icat: yaratılışın başlangıcı
bu'dıyet: uzaklık
cıhetıyle: yonuyle, ozellığıyle
emır: buyruk.
evvela: ılk once bırıncı olarak.
fehm: aklın anlaması, ıdrakı
ferman etmek: emretmek.
gayet: son derece
haddinden tecavüz etmek: sınırı aşmak.
hadıs: Peygamberımızın sozu
hasılıkelam: sozun ozu
hıcap: perde
hususan: bılhassa, ozellıkle
huküm: karar, hakımıyet
hüsnüsanat: güzel sanat.
iade: benzerını yapma
icat: vucuda getırme, yapma
ilan: duyurma
inkıyat: ıtaat.
İzah: açıklama
kayıtsız nur: sınır tanımayan nur
kemal-ı hıkmet: mukemmel, ek sıksız hıkmet
kudret: Allah ın butun varlığı çevreleyen ezelî kuvvetı
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: ifadelerı mu'cize ve harıka olan Kur'ân-ı Kerım
kurbıyet-i İlâhıye: Allah ın yaratıklarına olan yakınlığı
külfet: zorluk, zahmet.
Mıraç: Peygamberımızın Hıcret ten bır bır buçuk yıl once Recep ayının 27. gecesinde Allah ın huzuruna ruhen ve cısmen çıkması
mukayyet: kayıtlı, sınırlı, bağlı
nefs-i purvesvas: çok vesveseli nefıs
nihayet: son
sırr-ı gamız: anlaşılması zor, gizemlı mesele
sühulet: kolaylık.
sür'at: hız, çabukluk.
şah damarı: atardamar
şua: bır ışık kaynağından uzanan ışık demetı
takrıp: yakınlaştırma
tasarruf: idare etme, kullanma
varıt: soylenen, zıkredılen, gelen, ulaşan

mahpus olduğun için, ondan gayet uzaksın. Onun, yalnız bir kısım akisleriyle, gölgeleriyle temas edebilirsin ve bir nevi cilvelerinyle ve cüz'î tecellileriyle görüşebilirsin ve bir sınıf sıfatlan hükmünde olan elvanlarına ve bir taife isimleri hükmünde olan şualarına ve mazharlarına yanaşabilirsin. Eğer, güneşin mertebe-i aslîsine yanaşmak ve bizzat doğrudan doğruya güneşin zatı ile görüşmek istersen, o vakıt, pek çok kayıtlardan tecerrüt etmeklîğin ve pek çok meratib-i külliyetten geçmeklîğin lâzım gelir. Âdeta, sen, manen tecerrüt cihetiyle, küre-i arz kadar büyüyüp, hava gibi ruhen inbisat edip ve kamer kadar yükselip, Bedir gibi mukabil geldikten sonra, bizzat perdesiz onunla görüşüp, bir derece yanaşmak dava edebilirsin.

Öyle de, o Celîl-i Pürkemal, o Cemil-i Bîmisal, o Vacibü'l-Vücud, o Mucid-i Kullı Mevcut, o Şems-i Sermed, o Sultan-ı Ezel ve Ebed, sana senden yakındır, sen Ondan nihayetsiz uzaksın. Kuvvetin varsa, temsildeki dekaikı tatbik et."

Saniyen. Meselâ, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلٰى , bir padişahın çok isimleri içinde "kumandan" ismi çok mutedahil dairelerde tezahür eder. Serasker daire-i külliyesinden tut, müşîriyet ve fenkıyet, tâ yüzbaşı, tâ onbaşıya kadar geniş ve dar, küllî ve cüz'î dairelerde de zuhur ve tecellisi vardır. Şimdi, bir nefer hizmet-i askeriyesinde onbaşı makamında tezahür eden cüz'î kumandanlık noktasını merci tutar, kumandan-ı azamına şu cüz'î cilve-i ismiyle temas eder

akıs: yansıma
bedir: ayın dolunay hâli
bizzat: şahsen, kendi
Celîl-i Pürkemal: kemalatın zirvesindeki yüce kudretli zat.
Cemîl-i Bîmisal: benzersiz güzellik sahibi yüce Allah
cilve: görüntü, yansıma
cilve-i ısım: ismin cilvesi, görüntüsü
cüz'î: küçük, az
daire-i külliye: büyük ve geniş daire
dava: iddia
dekaik: incelikler
elvan: renkler
ferikiyet: generallik
gayet: son derece
hizmet-i askeriye: askerlik hizmeti
inbisat: genişleme, yayılma.
kamer: ay.
kumandan-ı azam: en büyük kumandan
küllî: büyük.
kure-i arz: dünya
mahpus: hapsedilmiş.
mazhar: gösteren, yansıtan
meratib-i külliyet: büyük mertebeler
merci: müracaat edilecek yer
mertebe-i asliye: asıl makam, gerçek mertebe, derece
Mucid-i Küllî Mevcut: tüm varlıkların yoktan yaratıcısı olan Allah
mukabil gelmek: karşı karşıya gelmek
müşîriyet: mareşallik.
mütedahil: birbiri içinde
nefer: asker, er
nevi: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz
serasker: ordu komutanı
Sultan-ı Ezel ve Ebed: başlangıcı ve sonu olmayan padişah
Şems-i Sermed: asla batmayan güneşler güneşi olan Allah
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.
taife: takım
tatbik etme: uygulama
tecelli: görünme, bilinme, belirme
tecerrüt: soyutlaşma, maddeden sıyrılma
temsil: verilen misal, örnek, benzetme.
tezahür: görünme, belirme
Vacibü l-Vücud: varlığı vacip olan Allah
zatı: kendi şahsı
zuhur: ortaya çıkma, görünme

1 En güzel sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

ve münasebettar olur. Eğer asıl ismiyle temas etmek, ona o ünvan ile görüşmek istese, onbaşılıktan tâ serasker mertebe-i küllıyesine çıkmak lâzım gelir. Demek, padişah, o nefere ismiyle, hükmüyle, kanunuyla ve ilmiyle, telefonuyla ve tedbiriyle ve eğer o padişah, evliya-i abdaliyeden nuranî olsa, bizzat huzuruyla gayet yakındır; hiçbir şey mâni olup, hail olamaz. Hâlbuki, o nefer, gayet uzaktır, binler mertebeler hail, binler hicaplar fâsıldır. Fakat bazen merhamet eder, hilâf-ı âdet, bir nefen huzuruna alır, lütfuna mazhar eder.

Oyle de, emr-ı [1] كُنْ فَيَكُونُ 'e malık, guneşler ve yıldızlar emirber nefer hükmünde olan Zat-ı Zülcelâl, her şeye her şeyden daha ziyade yakın olduğu hâlde, her şey Ondan nihayetsiz uzaktır. Onun huzur-u kıbrıyasına perdesiz girmek istenilse, zulmanî ve nuranî, yani maddî ve ekvanî ve esmaî ve sıfatî yetmiş binler hicaptan geçmek, her ismin binler hususî ve küllî derecat-ı tecellisinden çıkmak, gayet yüksek tabakat-ı sıfâtında mürur edip, tâ İsm-i Azamına mazhar olan Arş-ı Azamına uruç etmek, eğer cezp ve lütfu olmazsa, binler seneler çalışmak ve sülûk etmek lâzım gelir.

Meselâ, sen Ona *Hâlik* ismiyle yanaşmak istersen, senin hâlıkın hususıyetiyle, sonra bütün insanların hâlıkı cihetiyle, sonra bütün zîhayatların hâlıkı ünvanıyla, sonra bütün mevcudatın hâlıkı ısmıyle münasebettarlık lâzım gelir. Yoksa, zıllde kalırsın, yalnız cüz'î bir cilveyi bulursun.

1 "Ol" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

Arş-ı Azam: en büyük arş. Allah'ın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
bizzat: zatıyla, şahsıyla.
cezp: kendine çekme, cezp etme.
cihetiyle: yonuyle, bakımından.
clive: yansıma, görüntü.
cüz'î: küçük, az.
daire-i küllıye: büyük ve geniş daire.
derecat-ı tecelli: tecelli mertebelen.
ekvanî: varlıklara, yaratılmış lara ait.
emirber nefer: emir altındaki, emre hazır bekleyen asker.
esmaî: Allah'ın isimlerine ait.
evliya-i abdaliye: bir anda pek çok yerde iş görebilen evliyalar.
fasıl: bolen, ayıran, bolum, mevsım.
gayet: son derece.
hail: perde, engel.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yaratan Allah.
hicap: perde, örtü.
hilâf-ı âdet: adete aykırı şekilde.
hususî: özel, bir şeye has olan.
hususıyet: özellik.
huzur-u kıbrıya: Allah'ın yüce huzuru, makamı.
İsm-i Azam: Allah'ın en büyük, en yüce ismi.
küllî: kapsamlı, her şeyi içine alan.
lütuf: yardımda bulunma, iyilik, ikram, ihsan.
malik: sahip.
mâni: engel.
mazhar: bir şeyin göründüğü yer, kavuşma.
mertebe-i küllıye: her şeyin üstünde bulunan makam.
mertebe: derece, makam.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
mürur: geçip gitmek.
nefer: rütbesiz asker, er.
nihayetsiz: sonsuz.
nuranî: nurlu, maneviyata ve yüce şeylere ait, nurlanmış.
serasker: ordu komutanı.
sıfatî: Allah'ın sıfatlarına ait.
sülûk etmek: yol almak, makam ve mertebelerden geçerek, manen ve ruhen yükselmek.
tabaka-i sıfat: Allah'ın sıfatlarının tecelli tabakaları.
tedbir: sevk ve idare etme.
uruç: yükselmek, yüce makama çıkmak.
ünvan: isim, nam, ün.
Zat-ı Zülcelâl: Celâl sahibi, yüce zat, Allah.
zıll: gölge.
zihayat: hayat sahibi, canlı.
ziyade: çok, fazla.
zulmanî: karanlıklı, dünyaya ve maddeye ait.

Bir ihtar: Temsildeki padişah, aczi için, kumandanlık isminin meratibinde müşir ve ferik gibi vasıtalar koymuştur. Fakat, [1] بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ olan Kadîr-i Mutlak, vasıtalardan müstağnıdır. Vasıtalar, sırf zahirîdirler, perde-i izzet ve azamettirler, ubudiyet ve hayret ve acz ve iftikar içinde saltanat-ı rububiyetine dellâldırlar, temaşagerdirler; muini değiller, şerik-i saltanat-ı rububiyet olamazlar.

DÖRDÜNCÜ ŞUA

İşte ey tembel nefsim! Bir nevi Mirac hükmünde olan namazın hakîkatı, sabık temsilde bir nefer, mahz-ı lütuf olarak huzur-u şahaneye kabulü gibi, mahz-ı rahmet olarak Zat-ı Celîl-i Zülcemal ve Ma'bud-u Cemîl-i Zülcelâl'in huzuruna kabulündür. [2] اَللّٰهُ اَكْبَرُ deyip, manen ve hayalen veya niyeten iki cıhandan geçip, kayd-ı maddiyattan tecerrut edip bir mertebe-i kulliye-i ubudiyete veya kullînin bir gölgesine veya bir suretine çıkıp, bir nevi huzura müşerref olup, [3] اِيَّاكَ نَعْبُدُ hitabına, herkesin kabiliyeti nispetinde bir mazhariyet-i azîmedir. Âdeta, harekât-ı salâtiyede tekrarla اَللّٰهُ اَكْبَرُ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ demekle kat-ı meratıp ve terakkiyat-ı maneviyeye ve cüz'iyattan devair-i küllîyeye çıkmasına bir işarettir ve manfetimiz haricindeki kemalât-ı kibriyasının mücmel bir ünvanıdır. Güya her bir اَللّٰهُ اَكْبَرُ bir basamak-ı miracıyeyi kat'ına işarettir.

1 Her şeyin hükum ve tasarrufu Onun elindedir. (Yasin Suresi, 83.)
2 Allah en yüce ve en büyüktür.
3. Ancak Sana kulluk ederiz. (Fatiha Suresi, 5.)

acz: kendini yetersiz görme, zayıflık, güçsüzlük.
Allahu Ekber: Allah en büyüktür.
basamak-ı miracıye: Allah'a yaklaştıran basamaklar.
cihan: dünya ve ahiret.
cüz'iyat: ufak ve ferdî şeyler.
dellâl: ilan edici, ispat eden, gösteren.
devair-i küllîye: geniş ve umumî dâireler.
ferik: general.
güya: sanki.
harekât-ı salâtiye: namazın hareketleri.
haricinde: dışında.
hayalen: hayal ederek.
hayret: akıl şaşkınlık içinde kalması.
huzur-u şahane: padişahın huzuru.
hükum: karar, hâkimiyet.
İftikar: fakirlik, yoksulluk.
İhtar: hatırlatma, uyarı.
kabiliyet: yetenek.
Kadîr-i Mutlak: sonsuz, sınırsız güç ve kudret sahibi Allah.
kat': yol alma, aşma, geçme, ilerleme.
kat-ı meratıp: makamları geçme, mertebelerde yükselme.
kayd-ı maddiyat: madde oluşun bağlayıcılığı.
kemalât-ı kibriya: Allah'ın büyüklüğünün mükemmelliği.
küllî: bütün, umumî, kapsamlı.
Ma'bud-u Cemîl-i Zülcelâl: ibadete layık celal ve azamet sahibi zat.
mahz-ı lütuf: iyilik ve ihsanın tâ kendisi.
mahz-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi.
manen: manevî olarak.
marifet: bilgi.
mazhariyet-i azîme: büyük mazhariyet.
meratıp: mertebeler, dereceler.
mertebe-i küllîye-i ubudiyet: kulluğun geniş, umumî ve büyük mertebesi.
Mirac: Peygamberimizin Hicretten bir buçuk yıl önce Recep ayının 27. gecesinde Allah'ın huzuruna ruhen ve cismen çıkması.
muîn: yardımcı.
mücmel: kısa ve öz, özet.
müstağnî: başka şeylere ihtiyacı olmayan.
müşerref olmak: şereflenmek.
müşir: mareşal.
nev'i: çeşit.
nispet: oran.
niyeten: niyet ederek.
perde-i izzet ve azamet: Allah'ın büyüklüğünü ve yüceliğini görünüşte hoş olmayan hâllerde ve durumlarda tenzih etmek için araya perde olarak konulan sebepler ve vasıtalar.
sabık: önceki, geçen.
saltanat-ı rububiyet: Allah'ın tam bir hâkimiyetle kainatı idare ve terbiye etmesi.
sırf: sadece, yalnızca.
suret: benzer.
şerik-i saltanat-ı rububiyet: Allah'ın kainatı ve içindekileri sevk, idare ve terbiye etme saltanatına ortak.
şua: bir ışık kaynağından uzanan ışık demeti.
tasarruf: idare etme, kullanma.
tecerrüt: maddeden sıyrılma, soyutlaşma.
temaşagerî: temaşa eden, görerek hayrette kalan.
temsil: örnek, misal.
terakkiyat-ı maneviye: manen yücelme, yükselme.
ubudiyet: kulluk.
ünvan: isim, nam.
vasıta: aracı.
zahirî: görünen, görünürdeki.
Zat-ı Celîl-i Zülcemal: cemal sahibi yüce zat.

İşte şu hakikat-i salâttan manen veya niyeten veya tasavvuren veya hayalen bir gölgesine, bir şuaına mazhariyet dahi büyük bir saadettir.

İşte hacda pek kesretli [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ denilmesi, şu sırdandır. Çünkü, hacc-ı şerif, bilasale herkes için, bir mertebe-i küllîyede bir ubudiyettir. Nasıl ki bir nefer, bayram gibi bir yevm-i mahsusta, ferik dairesinde, bir ferik gibi padişahın bayramına gider ve lütfuna mazhar olur. Öyle de, bir hacı, ne kadar âmî de olsa, kat-ı meratip etmiş bir velî gibi, umum aktâr-ı arzın Rabb-i Azîmi unvanıyla Rabbine müteveccihtir, bir ubudiyet-i küllîye ile müşerreftir. Elbette, hac miftahıyla açılan meratib-i külliye-i rububiyet ve dürbünüyle nazanna görünen afak-ı azamet-ı ulûhiyet ve şeairiyle kalbine ve hayaline gittikçe genişlenen devair-i ubudiyet ve meratib-i kibriya ve ufk-u tecelliyatın verdiği hararet, hayret ve dehşet ve heybet-i rububiyet, اَللّٰهُ اَكْبَرُ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ ile teskin edilebilir ve onunla o meratib-i münkeşife-i meşhude veya mutasavvere ilân edilebilir.

Hacdan sonra, şu mana-i ulvî ve küllî, muhtelif derecelerde, bayram namazında, yağmur namazında, husuf küsuf namazında, cemaatle kılınan namazda bulunur. İşte, şeair-i İslâmiyenin, velev Sünnet kabîlinden dahi olsa, ehemmiyeti şu sırdandır.

[2] سُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَزَائِنَهُ بَيْنَ الْكَافِ وَالنُّونِ

[3] فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

1. Allah en yüce ve en büyüktür.
2. Hazinelerini kef ve nun'un arasına koyan (her şeyi bir "kun" emri ile yaratan) Allah, her türlü kusurdan münezzehtir.
3. Şanı ne yücedir Onun ki, her şeyin hükümü ve tasarrufu elindedir. Siz de ona döneceksiniz. (Yâsin Sûresi, 83.)

afak-ı azamet-i ulûhiyet: Allah'ın büyüklüğünün yüceliğinin ufukları
aktâr-ı arz: dünyanın dört bir yanı
âmî: cahil
bilasale: bizzat, esas itibarıyla
dehşet: korku, ürperme
devair-i ubudiyet: kulluk dairelerin
ehemmiyet: önem
ferik: general
hacc-ı şerif: kutsal hac ibadeti
hakikat-i salât: namazın ifade ettiği manalar
hararet: sıcaklık, ısı, heyecan
hayalen: hayal ederek
hayret: şaşkınlık
heybet-i rububiyet: Rububiyetin büyüklüğünün verdiği hayranlık ve azamet
husuf namazı: ay tutulunca kılınması sünnet olan namaz
hükümdar: hakimiyet
kabîlinden: gibisinden
kat-ı meratip: mertebelen aşma, manen yükselme
kesretli: çok, fazla
kusuf namazı: güneş tutulunca kılınması sünnet olan namaz
lütuf: ihsan, ikram, iyilik
mana-ı ulvî ve küllî: umumî ve yüce manalar
manen: manevî olarak
mazhar olmak: nail olma, kavuşma, erişme
mazhariyet: nail olma, erişme, şereflenme
meratib-i kibriya: Allah'ın büyükluk ve yüceliğinin mertebelerin
meratib-i küllîye-i rububiyet: her şeyi yaratan, idare ve terbiye eden Allah'ın Rububiyetinin büyük ve geniş mertebeleri
meratib-i münkeşife-i meşhude veya mutasavvere: görülerek veya düşünülerek keşfedilen mertebeler, makamlar
mertebe-i küllîye: geniş ve kapsamlı mertebe
miftah: anahtar
muhtelif: farklı
mutasavvere: hayalen düşünerek, tasavvur ederek
münezzeh: kusur ve noksanlıktan uzak olan
müşerref: şereflenmiş
müteveccih: yönelmiş
niyeten: niyet ederek
Rab: yaratıcı, rızık veren, idare ve terbiye edici olan Allah
Rabb-ı Azîm: büyük yaratıcı, rızık veren, idare ve terbiye edici olan Allah
saadet: mutluluk
sır: hakikat
sünnet: Peygamberimizin sözleri, ne emirlerine ve hareketlerine dair haller, tavırlar
şan: ün
şeair: semboller, işaretler
şeair-i İslâmiye: İslâm alâmeti ve sembolü olan namaz, ezan, hac gibi emirler
şua: ışık, hüzmesi
tasavvuren: düşünerek, zihinde tasarlamak suretiyle
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
ubudiyet: kulluk
ubudiyet-i küllîye: büyük ve umumî kulluk
ufk-u tecelliyat: esma, sifât ve şuunatın kendilerini ifade ettiği ufuklar
umum: bütün
unvan: isim, nam, ün
velev: hatta
velî: Allah dostu
yevm-i mahsus: özel gün

âdât: âdetler, kurallar
âdet: kural.
Âl ve Ashap: Peygamberimizin ailesine mensup olanlar ve arkadaşları
beyanat: açıklamalar, ifadeler
cin: cinler
esas: gerçek, asıl.
esbap: sebepler.
fail-i muhtar: kendi istek ve iradesiyle iş gören
gaflet: umursamazlık. Allah'ın emir ve yasaklarına duyarsız kalma hali
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
i'lâm: duyurma, bildirme, bilgilendirme
ihtilafat: farklılıklar, çıtıklar
ihtiyar: irade, seçim, istek.
ins: insanlar
intizam: düzenlilik.
İrâdet: irade, istek, dileme, tercih
İsm-i Azam: en büyük isim. Allah'ın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
izhar: gösterme
Kadir-i Alim: her şeyi bilen kudretli Allah
kanuniyet: kanun haline gelme
mazhar: sahibi, ortaya çıkma ve görünme yeri
meşiet: dileme, irade
münkad: boyun eğen, itaat eden.
Müsebbibü'l-Esbap: sebepleri yaratan ve onlara hükmeden
nazar: göz, bakış
nizam: düzen
nuzul: inme
Resul-i Ekrem: çok cömert ve kerim olan Peygamberimiz Hz. Muhammed
rububiyet: terbiye etme
salat: Peygamberimize, ailesine, ashabına Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
Sani-i Hakim: her şeyi bir fayda ve menfaate yönelik yapan usta
şe'n: iş, durum, hal
şüzuzat-ı kanuniye: kanun dışı, kural dışı istisna
tâbi: uyan, itaat eden
tagayyurat-ı sûriye: görünüşteki değişmeler, şekil ve biçim değişiklikleri
tasarruf: idare etme, kullanma
tebeddül: değişim
tenzih: kusur ve noksanlardan uzak tutma
tesadüf: rastgelme, rastlantı
teşahhusat: şahıslanmalar, belirlenmeler, kimlik kazanmalar.
yeknesak: monoton, aynı tarzda
zeyil: ek, ilâve
zuhur: ortaya çıkma

[1] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ۞ [2] رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ

إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ۞ [3]

وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى رَسُولِكَ الْأَكْرَمِ مَظْهَرِ اسْمِكَ الْأَعْظَمِ وَعَلَى

آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَإِخْوَانِهِ وَأَتْبَاعِهِ آمِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ۞ [4]

Küçük Bir Zeyil

Kadîr-i Alîm ve Sâni-i Hakîm, kanuniyet şeklindeki âdâtının gösterdiği nizam ve intizamla, kudretini ve hikmetini ve hiçbir tesadüf, işine karışmadığını izhar ettiği gibi, şüzuzat-ı kanuniye ile, âdetinin harikalanıyla, tagayyurât-ı sûriye ile, teşahhusatın ihtilâfatıyla, zuhur ve nüzul zamanının tebeddülüyle meşietini, iradetini, fail-i muhtar olduğunu ve ihtiyarını ve hiçbir kayıt altında olmadığını izhar edip, yeknesak perdesini yırtarak ve her şey her anda, her şe'nde, her şeyinde Ona muhtaç ve rububiyetine münkad olduğunu i'lâm etmekle, gafleti dağıtıp, ins ve cinnin nazarlarını esbaptan Müsebbibü'l-Esbap'a çevirir. Kur'ân'ın beyanatı şu esasa bakıyor.

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

3. Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola erştirdikten sonra kalplerimizi sapıklığa meylettirme. Yüce katından bize bir rahmet bağışla. Muhakkak ki veren Sensin. dua edip istediklerimizi bize bağışlayan Sensin. (Âl-i İmran Suresi, 8.)

4. İsm-i Azamının mazhar olan Resul-i Ekremine, onun âl ve ashabına, kardeşlerinden olan diğer peygamberlere ve kendisine tâbi olanlara salat ve selâm eyle. Duamızı kabul buyur ey merhametlilerin en merhametlisi.

Meselâ, ekser yerlerde bir kısım meyvedar ağaçlar, bir sene meyve verir, yani rahmet hazinesinden ellerine verilir, o da verir; öbür sene, bütün esbab-ı zahiriye hazırken, meyveyi alıp vermiyor.

Hem meselâ, sair umur-u lâzımeye muhalif olarak, yağmurun evkat-ı nüzulü o kadar mütehavvildir ki, mugayyebat-ı hamsede dahil olmuştur. Çünkü, vücutta en mühim mevki, hayat ve rahmetindir. Yağmur ise, menşe-i hayat ve mahz-ı rahmet olduğu için, elbette o âb-ı hayat, o mâ-i rahmet, gaflet veren ve hicap olan yeknesak kaidesine girmeyecek; belki, doğrudan doğruya Cenab-ı Mün'im-i Muhyî ve Rahman ve Rahîm olan Zat-ı Zülcelâl, perdesiz, elinde tutacak; tâ her vakit dua ve şükür kapılarını açık bırakacak.

Hem meselâ, rızık vermek ve muayyen bir sima vermek, birer ihsan-ı mahsus eseri gibi, ummadığı tarzda olması ne kadar güzel bir surette meşiet ve ihtiyar-ı Rabbaniyeyi gösteriyor. Daha, tasrif-i hava ve teshir-i sehap gibi şuunat-ı İlâhiyeyi bunlara kıyas et.

âb-ı hayat: hayat suyu
Cenab-ı Mün'im-i Muhyî: bütün canlılara hayat veren ve onları nimetlendiren yüce Allah.
ekser: pek çok
esbab-ı zahiriye: görünürdeki sebepler
evkat-ı nüzul: inış zamanları
gaflet: umursamazlık.
hayat: can.
hicap: perde, örtü
ihsan-ı mahsus: özel iyilik ve bağış
İhtiyar-ı Rabbaniye: Allah'ın iradesi, dilemesi
kaide: kural
mahz-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi.
ma-i rahmet: rahmet suyu
menşe-i hayat: hayatın kaynağı
meşiet: irade ve dileme
mevki: makam, yer
meyvedar: meyve veren.
muayyen: belirli
mugayyebat-ı hamse: sadece Allah'ın bilgisinde olan beş şey: 'yağmurun ne zaman yağacağı, anne karnındaki çocuğun geleceğinin ne olacağı, yarın insanın başına ne gelebileceği, insanın nerede, nasıl ve ne zaman öleceği, kıyametin ne zaman kopacağı.' (Lokman Sûresi, 31/34.)
muhalif: aykırı.
muhim: önemli
mütehavvil: değişken.
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah
Rahman: çok merhamet sahibi ve şefkatle bütün yaratıkların münasip rızıklarını veren Allah.
rahmet: Allah'ın yaratması ve pek çok nimetlere kavuşturması
sair: diğer
sima: yüz
şuunat-ı İlâhiye: Allah'ın işleri, fiilleri, icraatları
tasrîf-i hava: havanın idaresi ve kullanılması
teshir-i sehap: bulutların emre boyun eğdirilmesi.
umur-u lâzıme: gerekli işler
vücutta: varlıklar içinde, yaratılmışlar içinde
yeknesak: alışılagelmiş, monoton, aynı tarzda
Zat-ı Zülcelâl: güç, kudret ve azamet sahibi zat olan Allah

✻ On Yedinci Söz, Barla da 1926-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

On Yedinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۞ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ۞ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ [1] [2]

Bu Söz, iki âlî Makam ve bir parlak Zeyilden ibarettir.

Hâlik-ı Rahîm ve Rezzak-ı Kerîm ve Sâni-ı Hakîm şu dünyayı âlem-i ervah ve ruhaniyat için bir bayram, bir şehrayın suretinde yapıp, bütün esmasının garaib-i nukuşuyla süslendirip, küçük büyük, ulvî süflî her bir ruha ona münasip ve o bayramdaki ayrı ayrı hesapsız mehasin ve in'amattan istifade etmeye muvafık ve havas ile mücehhez bir ceset giydirir, bir vücud-u cismanî verir, bir defa o temaşagâha gönderir.

Hem, zaman ve mekân cihetiyle pek geniş olan o bayramı asırlara, senelere, mevsimlere hatta günlere, kıt'alara taksım ederek, her bir asrı, her bir seneyi, her bir mevsimi, hatta bir cihette her bir günü, her bir kıt'ayı, birer taife, ruhlu mahlûkatına ve nebatî masnuatına birer resmigeçit tarzında bir ulvî bayram yapmıştır. Ve bilhassa rûy-ı zemin, hususan bahar ve yaz zamanında

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Yeryüzünde ne varsa biz dünya için bir süs olarak yarattık ki insanlardan hangisi daha güzel işler yapacak diye onları imtihan edelim. o Onun üzerindeki her şeyi Biz elbette kupkuru bir toprak haline getireceğiz. (Kehf Suresi, 7-8.)

2. Dünya hayatı ancak bir oyun ve bir oyalanmadır. (En'âm Suresi, 32.)

âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
alî: yüksek.
bilhassa: özellikle, her şeyden önce.
ceset: vücut, beden.
cihet: yön, taraf, vesile.
garaib-i nukuş: görülmemiş biçimde süslü.
Halık-ı Rahîm: merhamet ve bağışı çok olan yüce Allah.
havas: duygular, hisler.
hesapsız: sayısız.
hususan: özellikle, bilhassa.
imtihan: sınav, deneme.
in'amat: nimet vermeler, rızıkları dırmalar.
istifade etme: faydalanma, yararlanma.
kıt'a: zaman parçası.
mahlûkat: yaratılmış varlıklar.
masnuat: sanat eserleri.
mehasin: güzellikler.
mekân: yer, mahal.
muvafık: uygun.
mücehhez: donatılmış.
münasip: uygun, lâyık.
nebatî: bitki özelliği taşıyan.
Rahîm: sonsuz bir şefkatle yarattığı canlıları nimetlerle besleyip bağışlayan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
resmigeçit: geçit töreni.
Rezzak-ı Kerîm: rızkı bol bol veren Allah.
ruhaniyat: maddî cismi olmayan sadece ruhtan yaratılmış varlıklar, melekler.
rûy-i zemin: yeryüzü.
Sâni-ı Hakîm: daima hikmetle yaratan sanatkâr olan Allah.
süflî: adî, alçak, bayağı.
şehrayın: şenlik.
taife: takım, bölük.
taksim etmek: bölümlere, kısımlara ayırmak.
temaşagâh: seyredilecek ve gezilecek güzelliklerin bulunduğu yer.
ulvî: yüce, yüksek.
vücud-u cismanî: maddî vücut.
zeyil: ilâve.

masnuat-ı sağirenin taifelerine öyle şaşaalı ve birbiri arkasında bayramlardır ki, tabakat-ı âliyede olan ruhaniyatı ve melâikeleri ve sekene-i semavatı seyre celp edecek bir cazibedarlık görünüyor, ve ehl-i tefekkür için öyle şirin bir mütalâaşâh oluyor ki, akıl tanifinden âcizdir. Fakat, bu ziyafet-i İlâhiye ve bayram-ı Rabbaniyedeki ism-i Rahman ve Muhyî'nin tecellilerine mukabil ism-i Kahhar ve Mumît, firak ve mevt ile karşılarına çıkıyorlar. Şu ise, [1] رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ rahmetinin vus'at-ı şumulune zahiren muvafık düşmüyor. Fakat hakıkatte bırkaç cihet-ı muvafakati vardır. Bir cıheti şudur kı:

Sâni-i Kerîm, Fâtır-ı Rahîm, her bir taifenin resmigeçit nöbeti bittikten ve o resmigeçitten maksut olan netıceler alındıktan sonra, ekseriyet itibarıyla dünyadan, merhametkârâne bir tarz ile tenfir edıp usandırıyor, istırahate bir meyil ve başka bir âleme göçmeye bır şevk ıhsan edıyor ve vazife-i hayattan terhıs edildiklen zaman, vatan-ı aslîlerine bır meyelân-ı şevkengız, ruhlannda uyandırıyor.

Hem o Rahman'ın nihayetsiz rahmetinden uzak değil kı, nasıl vazıfe uğrunda mucahede ışında telef olan bir nefere şehadet rütbesini veriyor ve kurban olarak kesilen bır koyuna, ahırette cısmanî bir vücud-u bâkî vererek Sırat üstünde sahibine burak gıbı bir bıneklik mertebesini vermekle mukâfatlandırıyor;[2] oyle de, sair zîruh ve hayvanatın dahi, kendilerine mahsus vazife-i fıtrıye-i Rabbanıyelerınde ve evamır-ı Sübhanıyenın ıtaatlennde telef

1- Rahmetim her şeyi kaplamıştır. (A'raf Suresi 156.)

2- Bkz. Deylemî *Musned* 1.85; Gazalî *Vasît*, 7.31; Kurtubî *Câmi li Ahkâmi l-Kur'ân* 15.111; Serahsî *Mebsut*, 12.10.

ism-i Rahman ve Muhyî: çok merhamet sahıbı ve şefkatle bütün yaratıklarını munasıp rızkını veren ve hayat verıp dırılten Allah ın Rahman ve Muhyı ısımlen
ıstırahat: dınlenme
kendılerine mahsus: kendılenne has, kendılenne özel
maksut: ıstenen
masnuat-ı sağıre: sanatla yapılmış kuçuk yaratıklar.
melaike: melekler
merhametkârâne: merhamet ederek, acıyarak.
mertebe: derece
mevt: olum
meyelan-ı şevkengız: coşku ve arzu veren eğılımler, duygular
meyil: egılım, arzu, istek.
mukabil: karşılık
muvafık: uygun
mucahede: cihad etme, savaşma
mukafat: odul
mutalaaşâh: okuma yen
nefer: rutbesiz asker
nihayetsiz: sonsuz.
Rahman: çok merhamet sahıbı ve şefkatle butun yaratıkların munasıp rızkını veren
rahmet: şefkat etme, acıma, ıhsan ve ıkram etme
resmigeçit: geçıt torenı
ruhaniyat: maddî cısmî olmayan sadece ruhtan yaratılmış varlıklar, melekler
Sâni-i Kerîm: ıkramı çok, her şeyi sanatla yapan Zat, Allah.
sekene-i semavat: gokyuzunun sakınlen
sırat: sırat koprusu. Cehennem uzenne çekılmış olduğuna ınanılan mahıyetını tam olarak kavrayamadığımız koprü
şaşaalı: gostenşlı, gorkemlı
şehadet: şehıtlık. Allah yolunda savaşırken canını verme
şevk: şıddetlı arzu, aşın istek.
tabakat-ı âliye: yuksek ve yuce tabakalar
taife: takım, bolük.
tarz: davranış şeklı
tecelli: gorunme, belırme
telef olmak: oldurulmek.
tenfir: nefret ettırme
terhıs: serbest bırakma
usanmak: bıkmak, yorulmak.
vatan-ı aslî: asıl vatan. Cennet.
vazife-i fıtrıye-ı Rabbanıye: yaratılşına ve yapısına gore Allah ın canlılara yukledıgı gorev
vazife-i hayat: hayat gorevı
vücud-u bâkî: olumsuz vücut.
vus'at-ı şümul: rahmetın kuşatıcılığı genşlıgı
zahiren: gorunuşte
zîruh: ruh sahıbı
ziyafet-i İlâhiye: Allah ın ziyafetı

acız: yetersız
bayram-ı Rabbanıye: Allah ın bayramı
burak: bınek, Cennete aıt bır bınek vasıtası
cazibedar: çekıcı
celp etmek: çekmek.
cıhet-i muvafakat: uygunluk yonu
ehl-i tefekkür: düşunen akıl ı ve suurlu varlıklar
ekseriyet itibarıyla: çoğunlukla.
evamır-ı Sübhanıye: butun kusur ve noksanlardan uzak ve butun mukemmel sıfatlara sahıp olan Allah ın emırlen
Fâtır-ı Rahım: sonsuz şefkat ve merhametyle her şeyı yerlı yerine en faydalı şekılde yerleştıren Allah.
fırak: ayrılık.
hakikat: gerçek
hayvanat: hayvanlar
ıhsan etmek: vermek
ismı Kahhar ve Mumit: kayıtsız şartsız galıp, her an kahretmeye gucu yeten ve olumu veren Allah ın Kahhar ve Mumıt ısmı

olan ve şiddetli meşakkat çeken zîruhların, onlara göre bir çeşit mukâfat-ı ruhaniye ve onların istidatlarına göre bir nevi ücret-i maneviye, o tükenmez hazine-i rahmetinden baid değil ki, bulunmasın. Dünyadan gitmelerinden, pek çok incinmesinler; belki memnun olsunlar.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ [1]

Lâkin, zîruhların en eşrefi ve şu bayramlarda kemiyet ve keyfiyet cihetiyle en ziyade istifade eden insan, dünyaya pek çok meftun ve müptelâ olduğu hâlde, dünyadan nefret ve âlem-i bekaya geçmek için, eser-i rahmet olarak, iştiyakengız bir hâlet verir. Kendi insaniyeti dalâlette boğulmayan insan, o hâletten istifade eder, rahat-ı kalp ile gider. Şimdi, o hâleti intaç eden vecihlerden, numune olarak beşini beyan edeceğiz.

• *Birincisi:* İhtiyarlık mevsimiyle dünyevî, guzel ve cazibedar şeyler üstünde fenâ ve zevalin damgasını ve acı manasını göstererek, o insanı dunyadan ürkütüp, o fânîye bedel, bir bâkî matlûbu arattırıyor.[2]

• *İkincisi:* İnsanın alâka peyda ettiği bütün ahbaplardan yüzde doksan dokuzu, dünyadan gidip diğer bir âleme yerleştikleri için, o ciddî muhabbet sarkasıyla o ahbabın gittiği yere bir iştiyak ihsan edip, mevt ve eceli mesrurâne karşılattırıyor.[3]

• *Üçüncüsü:* Insandaki nihayetsız zayıflık ve âcizliği, bazı şeylerle ihsas ettirip, hayat yükü ve yaşamak tekâlîfi ne kadar ağır olduğunu anlattırıp, istirahate ciddî bir arzu ve bir diyar-ı ahere gitmeye samimî bir şevk veriyor.[4]

âciz: güçsüz ve kuvvetsiz
ahbap: dost
alaka peyda ettiği: ilgi duyduğu
alem: dünya
alem-i beka: sonsuzluk âlemi ahiret
baid: uzak
bâki: ebedî, sonsuz
bedel: karşılık
beyan etme: anlatma, bildirme, izah etme
cazibedar: çekici, cezp edici
cihet: yon
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak
damga: muhur, işaret
diyar-ı ahere: diğer memleket
ecel: her canlinin Allah tarafindan belirlenen olum vaktı
eser-i rahmet: merhamet etme ve acimanin netücesi
eşref: şerefli
fani: geçici
fenâ: geçicilik
hâlet: durum
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi, bitmeyen nimetler
ihsan etme: verme
ihsas: hissettirme
insaniyet: insanlik
intaç: netice
istidat: kabiliyet, yetenek
istifade etme: faydalanma, yararlanma
istirahat: dinlenme
iştiyak: özlemek, hasret
İştiyakengiz: severek istemek
kemiyet: nicelik, sayı çokluğu
keyfiyet: nitelik, kalite
lâkin: fakat, ancak
matlûp: istenen, talep edilen şey
meftun: tutkun, âşık
mesrurâne: sevinçle
meşakkat: sıkıntı
mevt: olum
mükafat-ı ruhaniye: ruha lezzet veren manevi odul
müptelâ: tutkun, duşkun
Neml Suresi: Kur'ân'ın 27. suresi
nihayetsiz: sonsuz
numune: omek
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, huzur
sarkasıyla: sebebiyle, sevk etmesiyle
şevk: istek
tekalif: teklifler, yukumlulukler
ücret-ı maneviye: manevi ücret
vecih: yon
zeval: sona erme, yok olma
zîruh: ruh sahibi
ziyade: fazlaca

1. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez. (Neml Suresinin 65. ayeti ve benzen diğer ayetlerden alınmış bir kaidedir.)

2. Bkz. Âl-i İmran Suresi, 185; Nisâ Suresi, 77; En'am Suresi, 70, 130; A'raf Suresi, 51.

3. Bkz. Âl-i İmran Suresi, 157, 169; Tevbe Suresi, 111; Yunus Suresi, 7; Tâha Suresi, 72; Hac Suresi 58; Kaf Suresi, 43; Hadid Suresi, 21.

4. Bkz. Bakara Suresi, 221; Âl-i İmran Suresi, 133; A'raf Suresi, 32; Ra'd Suresi, 35; Yâsin Suresi, 55; Zümer Suresi, 74; Muhammed Suresi, 15; Hakka Suresi, 22; Dehr Suresi, 12; Gaşiye Suresi, 10.

• *Dördüncüsü:* İnsan-ı mü'mine nur-u iman ile gösterir ki, mevt idam değil, tebdil-i mekândır; kabir ise, zulümatlı bir kuyu ağzı değil, nuraniyetli âlemlerin kapısıdır. Dünya ise, bütün şaşaasıyla, ahirete nispeten bir zindan hükmündedir. Elbette, zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana çıkmak ve müz'iç dağdağa-ı hayat-ı cismaniyeden âlem-i rahata ve meydan-ı tayeran-ı ervaha geçmek ve mahlûkatın sıkıntılı gurultusundan sıyrılıp huzur-u Rahman'a gitmek, bin can ile arzu edilir bir seyahattir, belki bir saadettir.[1]

• *Beşincisi:* Kur'ân'ı dinleyen insana, Kur'ân'daki ilm-i hakikati ve nur-u hakikatle dünyanın mahiyetini bildirmekliğiyle, dünyaya aşk ve alâka pek manasız olduğunu anlatmaktır.[2] Yani, insana der ve ispat eder ki:

"*Dünya bir kitab-ı Samedanîdir.* Huruf ve kelimatı nefislerine değil, belki başkasının zat ve sıfât ve esmasına delâlet ediyorlar. Öyle ise manasını bil, al; nukuşunu bırak, git.

"*Hem bir mezraadır.*[3] Ek ve mahsulünü al, muhafaza et; müzahrefatını at, ehemmiyet verme.

"*Hem birbiri arkasında daim gelen geçen âyineler mecmuasıdır.* Öyle ise onlarda tecelli edeni bil, envarını gör ve onlarda tezahür eden esmanın tecelliyatını anla ve müsemmalarını sev; ve zevale ve kırılmaya mahkûm olan o cam parçalarından alâkanı kes.

---

1. Bkz. Bakara Suresi, 155; Âl-i İmran Suresi, 14; Nisa Suresi, 74, 94; Tevbe Suresi, 38; Nahl Suresi, 30, 122; Furkan Suresi, 15; Ankebut Suresi, 64; Muhammed Suresi, 36; A'lâ Suresi, 16.

2. Bkz. Bakara Suresi, 201; Âl-i İmran Suresi, 14, 148; Nisa Suresi, 94, 134; Yunus Suresi, 24; Kehf Suresi, 45-46; Tâhâ Suresi, 131; Ra'd Suresi, 26; Kasas Suresi, 60; Mu'min Suresi, 39; Zuhruf Suresi, 35; Zilzal Suresi, 7-8.

3. Bkz. Aclûnî, *Keşfu'l-Hafa*, 1/495; Alıyyülkarî, *Esraru'l-Merfua*, s. 205.

---

ahiret: ebedî hayat yeri.
alaka: ilgi.
alem: dünya.
alem-i rahat: rahat alemi.
bostan-ı cinan: Cennet bahçeleri.
dağdağa-ı hayat-ı cismaniye: maddî hayatın gurultulu sıkıntısı.
daim: sürekli.
delalet: işaret, delil olma.
ehemmiyet: önem.
envar: nurlar.
esma: isimler.
huruf: harfler.
huzur-u Rahman: Allah'ın huzuru.
idam: yok oluş.
ilm-i hakikat: gerçekleri doğrulan gösteren ilim.
insan-ı mü'min: iman etmiş insan, Müslüman insan.
kabir: mezar.
kelimat: kelimeler.
kitab-ı Samedanî: hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'ın yarattığı ve bir kitap gibi manalar ifade eden dünya, kâinat, bütün evren.
Kur'ân: Allah'ın kelâmı, sözleri.
mahiyet: özellik.
mahlûkat: yaratılmış varlıklar.
mahsul: ürün.
manasız: saçma, anlamsız.
mecmua: toplanılıp birikmiş, düzenlenmiş şeylerin hepsi.
mevt: ölüm.
meydan-ı tayeran-ı ervah: ruhların uçuştuğu meydan.
mezraa: zıraat yapılacak yer, tarla.
muhafaza: koruma, saklama.
müsemma: isimlendirilmiş.
müzahrefat: süprüntüler, pislikler, çöpler.
müz'iç: usanç veren, sıkan, rahatsız eden.
nefislerine: kendilerine.
nispeten: kıyasla, göre.
nukuş: nakışlar, süsler, işlemeler.
nuraniyetli: nurlu, aydınlık.
nur-u hakikat: gerçeğin aydınlığı.
nur-u İman: İmandan gelen doğru bakış açısı.
saadet: mutluluk.
seyahat: yolculuk.
sıfat: vasıf, özellik.
şaşaa: parlaklık, gösteriş, debdebe.
tebdil-i mekan: yer değiştirme.
tecelli: belirme.
tecelliyat: tecelliler. Cenab-ı Hakkın yarattığı bütün sanatlarda görünen, beliren güzellikler.
tezahür: açığa çıkan.
zat: şahıs.
zeval: sona erme.
zindan hükmünde: hapishane gibi, karanlıklı, sıkıntılı bir yer gibi.
zindan-ı dünya: dünya zindanı.
zulümat: karanlık.

"*Hem seyyar bir ticaretgâhtır.* Öyle ise alış verişini yap, gel; ve senden kaçan ve sana ilütfat etmeyen kafilelerin arkalarından beyhude koşma, yorulma.

"*Hem muvakkat bir seyrangâhtır.* Öyle ise nazar-ı ibretle bak ve zahirî çirkin yüzüne değil, belki Cemil-i Bâkîye bakan gizli, güzel yüzüne dikkat et, hoş ve faydalı bir tenezzüh yap, dön; ve o güzel manzaraları irae eden ve güzelleri gösteren perdelerin kapanmasıyla, akılsız çocuk gibi ağlama, merak etme.

"*Hem bir mısafirhanedir.* Öyle ise onu yapan Mihmandar-ı Kerîm'in izni dairesinde ye, iç, şükret; kanunu dairesinde işle, hareket et. Sonra arkana bakma, çık, gît; herzekârâne fuzulî bir surette karışma. Senden ayrılan ve sana ait olmayan şeylerle manasız uğraşma ve geçici işlerine bağlanıp boğulma," gibi zahir hakikatlerle dünyanın iç yüzündeki esrarı gösterip dünyadan mufarakatı gayet hafifleştirir, belki hüşyar olanlara sevdirir ve rahmetinin her şeyde ve her şe'ninde bir izi bulunduğunu gösterir.

İşte Kur'ân, şu beş veçhe işaret ettiği gibi, başka hususî vecihlere dahı ayat-ı Kur'âniye işaret ediyor. Veyl o kimseye ki, şu beş vecihten bir hissesi olmaya.

ayat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın cümleleri
beyhude: boşuna
Cemil-i Bâkî: sonsuz güzellik sahibi Allah
esrar: sırlar
fuzulî: boşuna gereksiz anlamsız
gayet: son derece
hakikat: doğrular
herzekarane: saçma sapan konuşma
hususî: özel
hüşyar: uyanık.
İlütfat etmeyen: yüzünü çevirip bakmayan
irae etme: önüne koyma, gösterme
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk.
Mihmandar-ı Kerim: dünya misafirhanesinde kullanna yardım eden ve nimet veren Rabbimiz Allah
muvakkat: geçici
mufarakat: ayrılık.
nazar-ı İbret: ders alınacak bakış
seyrangah: gezinti yeri
seyyar: gezici, gezen.
suret: şekil
şe'n: iş, fiil, gerek.
tenezzüh: gezinti
ticaretgah: ticaret yeri.
vecih: kısım
veyl: yazıklar olsun
zahir: açıkça görünen, bilinen
zahiri: görünen

On Yedinci Sözün İkinci Makamı (HAŞİYE)

Bırak bîçare feryadı, belâdan; gel tevekkül kıl.
Zira feryat belâ ender, hata ender belâdır; bil.

Belâ verenı buldunsa, atâ ender, safa ender belâdır; bil
Bırak feryadı, şükür kıl, mânend-i belâbıl demâ
keyfinden güler hep gül mül.

Ger bulmazsan, bütün dünya cefa ender,
fenâ ender hebadır, bıl
Cihan dolu belâ başında varken, ne bağınrsın
küçük bır belâdan; gel, tevekkul kıl.

Tevekkül ile, belâ yuzunde gul; tâ o da gulsun.
O, güldükçe küçülür; eder tebeddul.

Bil, ey hodgâm! Bu dünyada saadet, terk-ı dünyada.
Hudabın isen, O kâfidir; bıraksan da,
bütün eşya lehınde.

Ger hodbın isen, helâkettir; ne yaparsan,
bütün eşya aleyhınde.
Demek terki gerektir, her iki hâlde bu dünyada.

Terki demek, Huda mülkü, Onun izni, Onun namıyla
bakmakta,
Ticaret istiyorsan ger, şu fânî ömrünü bâkîye tebdilde.

Eğer nefsine talıp isen, çürüktür, hem temelsız de;
Eğer afakı ister isen, fenâ damgası üstunde.

Demek değmez ki, alınsa, çürük maldır hep bu çarşıda.
Öyle ise geç; iyi mallar dizılmiş arkasında.

* * *

HAŞİYE: Bu ıkıncı makamdakı parçalar şıre benzer, fakat şır değıller. Kastî nazmedılmemişler. Belkı, hakıkatlerın kemal-ı ınıtzamı cıhetınde bır derece manzum suretını almışlar.

ger: eğer
hakikat: gerçek.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hata ender belâ: hata içinde belâ.
heba: boşa harcama, kayıp.
helaket: yok oluş, felâket, mahv olma.
hodbın: kendını beğenen, kıbırlı.
hodgâm: kendını düşunen.
Huda mülkü: Allah'a aıt.
hudabin: Cenab-ı Hakkı tanıyan.
kafi: yeter.
kastı: bılerek.
kemal-i intizam: mükemmel ek sıksız düzen.
lehinde: onun tarafında, onun faydasına.
makam: bolum, kısım.
mânend-i belâbıl: bulbüller gıbı.
manzum: düzenlenmiş.
namıyla: adına.
nazmetme: düzenleme.
nefis: can kışının kendısı.
saadet: mutluluk.
safa ender belâ: zevk içinde belâ.
suret: şekıl, bıçım.
talıp: istekli.
tebdil: değıştırme.
tebeddul: değışme.
terk-ı dünya: dunyayı terk etme.
tevekkul kıl: Allah'a guven.
tevekkul: Allah'a güvenme.
zira: çunkü.

afak: kışıyı ılgılendırmeyen dışandakı varlıklar, olaylar.
aleyhinde: karşısında, onun zararına.
ata ender belâ: lutuf içinde belâ.
bâkı: devamlı, sonsuz.
belâ ender belâ: belâ içinde belâ.
belâ: musıbet, sıkıntı.
bîçare: çaresiz.
cefa ender heba: sıkıntı ıçınde heba.
cihan: alem, dunya.
cihet: yón.
damga: muhur.
dema: her zaman.
fânî: geçıcı, yok olan.
fenâ ender heba: yokluk ıçınde heba.
fenâ: geçıcılık.
feryat: yardım ıstemek ıçın yuksek sesle bağırma, şikâyet.

SİYAH DUTUN BİR MEYVESİ

[O mübarek dut başında, Eski Said, Yeni Said lisanıyla söylemiştir.]

Muhatabım Ziya Paşa değil, Avrupa meftunlarıdır.
Mutekellim nefsim değil, tılmız-ı Kur'ân namına kalbimdir.

Geçen sözler hakîkattir; sakın şaşma, hududundan hazer aşma.
Ecanip fikrine sapma, dalâlettir kulak asma; eder elbet seni nadîm.

Görürsün en zıyadanın, zekâvette alemdarın, o hayretten der daim:
"Eyvah, kimden kime şekva edeyim, ben dahi şaştım!"

Kur'ân dedirtir; ben de derim, hiç de çekinmem
Ondan Ona şekva ederim, sen gibi şaşmam

Hak'tan Hakka feryat ederim, sen gibi aşmam.
Yerden göğe dava ederim, sen gibi kaçmam

Ki, Kur'ân'da hep dava nurdan nuradır, sen gibi caymam.
Kur'ân'dadır hak hikmet; ispat ederim, muhalif felsefeyi beş para saymam

Furkan'dadır elmas hakîkat, dercan ederim, sen gibi satmam.
Halktan Hakka seyran ederim, sen gibi sapmam.

alemdar: bayraktar, önde giden.
daim: devamlı, sürekli
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak.
dava: hak arama, iddia
dercan etmek: hayatını ona vermek, canını ortaya koymak
ecanip: yabancılar
felsefe: Kur'an aleyhinde olan düşünce
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, şikayet.
Furkan: Kur'ân-ı Kerîm.
hak hikmet: İlâhî gaye doğru bilgi
Hak: varlığı hak olan ve varlığı her hakkın sahibi olan yüce Allah
hakîkat: gerçek.
hazer et: sakın, çekin
İspat etmek: kanıtlamak.
lisan: dil
meftun: hayran, tutkun, düşkün
muhalif: karşı, zıt düşüncede bulunan
muhatap: kendisine söz söylenilen
mübarek: bereketli, hayırlı.
mütekellim: konuşan
nadîm: pişman.
nefis: şahıs, kendi
seyran: gezmek
şekva: şikayet
tılmız-ı Kur'an: Kur'an talebesi
zekâvet: zekâlık.
ziyadar: aydınlık verici

Dikenli yolda tayran ederim, sen gibi basmam.
Ferşten Arşa şükran ederim, sen gibi asmam.

Mevte, ecele dost bakarım, sen gibi korkmam.
Kabre gülerekten girerim, sen gibi ürkmem.

Ejder ağzı, vahşet yatağı, hıçlık boğazı;
sen gibi görmem.
Ahbaba kavuşturur beni, kabirden danılmam,
sen gibi kızmam.

Rahmet kapısı, nur kapısı, hak kapısı;
ondan sıkılmam, geri çekilmem.
"Bismillâh" diyerek çalıyorum; (HAŞIYE 1)
arkama bakmam, dehşet de almam.

"Elhamdülillâh" diyerek rahat bulup yatacağım;
zahmeti çekmem, vahşette kalmam.
"Allahü ekber" diyerek ezan-ı haşri işitip
kalkacağım,(HAŞIYE 2) mahşer-i ekberden çekinmem,
mescid-i azamdan çekilmem.

Lütf-u Yezdan, nur-u Kur'ân, feyz-i iman sayesinde
hıç uzulmem.

Durmayıp koşacağım, Arş-ı Rahman zilline uçacağım,
sen gibi şaşmam inşaallah.

* * *

HAŞIYE 1: Eyvah diyerek kaçmıyorum.
HAŞIYE 2: İsrafil'in ezanını fecr-i haşirde işitip "Allahü ekber" diyerek kalkacağım. Salât-ı kübradan çekilmem. Mecma-ı ekberden çekinmem.

ahbap: dostlar
Allahü ekber: Allah en büyüktür
Arş: Cenab-ı Allah'ın sınırsız egemenliğinin ve yüceliğinin tecelli ettiği yer
Arş-ı Rahman: Allah'ın arşı
Bismillâh: Allah'ın adıyla
dehşet: korku, ürkme
ecel: her canlının Allah tarafından belirlenen ölüm vaktı
ejder: büyük canavar
Elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, şükür
ezan-ı haşr: İsrafil'in Sur'a üflemesi
fecr-i haşir: yeniden dirilişe sabahı
ferş: yeryüzü
feyz-i iman: imanın bereketi, kuvveti
hak: gerçek, adalet
haşiye: açıklayıcı not, dipnot
İsrafil: dört büyük melekten biri
kabir: mezar
lütf-u Yezdan: Allah'ın lütfu
mahşer-ı ekber: kıyametten sonra insanların diriltilip toplanacakları en büyük meydan
mecma-ı ekber: en büyük toplanma yeri, âhiret
mescid-i azam: en büyük mescit
mevt: ölüm
nur: ışık, aydınlık, manevî huzur
nur-u Kur'an: Kur'an'ın ışığı
rahmet: hayatın içindeki bütün nimetler
salat-ı kübra: en büyük namaz
şükran: teşekkür
tayran: uçmak
vahşet: yabanîler, yalnızlık
zahmet: sıkıntı, eziyet
zıll: gölge

KALBE FARİSÎ OLARAK TAHATTUR EDEN BİR MÜNACAT [1]

هٰذِهِ الْمُنَاجَاةُ تَخَطَّرَتْ فِي الْقَلْبِ هٰكَذَا بِالْبَيَانِ الْفَارِسِي

Yani, *"Bu münacat, kalbe Farisî olarak tahattur ettiğinden Farisî yazılmıştır."* Evvelce matbu olan Hubab Risalesinde derç edilmişti.

يَا رَبّ! بَشَشْ جِهَتْ نَظَرْ مِى كَرْدَمْ دَرْدِ خُودْرَا
دَرْمَانْ نَمِى دِيدَمْ

Yâ Rab! Tevekkülsüz, gafletle, iktidar ve ihtiyarıma dayanıp derdime derman aramak için cıhat-ı sitte denilen altı cihette nazar gezdirdim. Maatteessüf derdime derman bulamadım. Manen bana denildi ki: "Yetmez mi dert, derman sana?"

دَرْ رَاسْتْ مِى دِيدَمْ كِه: دِى رُوزْ مَزَارِ پِدَرْ مَنَسْتْ

Evet, gafletle sağımdaki geçmiş zamandan teselli almak için baktım. Fakat, gördüm ki; dünkü gün, pederimin kabri ve geçmiş zaman, ecdadımın bir mezar-ı ekberi suretinde görundü. Tesellı yerine vahşet verdı. **(HAŞİYE 1)**

HAŞİYE 1: İman, o vahşetlı mezar-ı ekben, ünsiyetlı bir meclis-ı münevver ve bır mecma-ı ahbap gosterır.

وَ دَرْ چَپْ دِيدَمْ كِه: فَرْدَا قَبْرِ مَنَسْتْ

Sonra, soldaki istikbale baktım; derman bulamadım. Belkı yarınkı gun, benım kabrım ve ıstıkbal ıse, emsalımın

cıhat-ı sitte: altı yon.
cıhet: yón.
derç: arasına koyma.
derman: çare.
ecdat: dedeler, atalar.
emsalı: benzerlen.
Farısı: Iran dılı, Farsça.
Farsça: İran dılı.
gaflet: Islamın ve imanın getırdıgi hakıkatlerden haben olmayarak ya da unutarak varlıklara ve hâdiselere bakma, dikkatsızlık, tembellik.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
Hubab Rısalesı: Risale-i Nur'un kıtaplarından bırı.
ıbareler: cumleler.
ıhtıyar: ırade, tercıh belırleme.
ıktıdar: guç, kuvvet.
ıman: Allah'a ınanma.
ıstıkbal: gelecek zaman.
kabır: mezar.
maatteessuf: uzülerek, ne yazık ki.
matbu: basılmış kitap.
meal: anlam, mana.
meclıs-ı münevver: nurlu topluluk.
mecma-ı ahbap: dost topluluğu.
mezar-ı ekber: en buyuk mezar.
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma.
nazar: gorüş, bakış.

1 Bu kısmın Arapça ve Farsça ıbarelerının manaları ve açıklamaları hemen altlarında verildıgınden, başka bır meal konulmamıştır.

peder: baba, ata.
Rab: yaratan, besleyen, terbıye eden Allah.
suret: şekıl, bıçım.
tahattur: hatıra gelme, hatırlama.
teselli: avunma.
tevekkül: Allah'a güvenme, vekıl olarak tanıyıp teslım olma.
ünsıyet: alışkanlık, yakınlık.
vahşet: korku.

ve nesl-i atinin bir kabr-i ekberi suretinde görünüp, ünsiyet değil, belki vahşet verdi. (HAŞİYE 2)

HAŞİYE 2: İman ve huzur-u iman, o dehşetli kabr-i ekberi, sevimli saadet saraylarında bir davet-i Rahmaniye gösterir.

وَ امروز: تابوتِ جسمِ پُرِ اضطرابِ منست

Soldan dahı hayır görünmediği için, hazır güne baktım. Gördüm ki, şu gün, güya bir tabuttur, hareket-i mezbuhanede olan cismimin cenazesini taşıyor. (HAŞİYE 3)

HAŞİYE 3: İman, o tabutu, bir ticaretgâh ve şaşaalı bir misafirhane gösterir.

بر سرِ عمرِ جنازهٔ منْ ایستاده است

İşbu cihetten dahı deva bulamadım. Sonra başımı kaldırıp şecere-i ömrümün başına baktım. Gördüm ki, o ağacın tek meyvesi, benim cenazemdir ki, o ağacın üstünde duruyor, bana bakıyor. (HAŞİYE 4)

HAŞİYE 4: İman, o ağacın meyvesini cenaze değil, belki ebedî hayata mazhar ve ebedî saadete namzet olan ruhumun eskimiş yuvasından yıldızlarda gezmek için çıktığını gösterir.

در قدم: اب خاکِ خلقتِ منْ و خاکسترِ عظامِ منست

O cihetten dahi me'yus olup, başımı aşağıya eğdim, baktım ki, aşağıda, ayak altında, kemiklerimin toprağı ile mebde-i hilkatimin toprağı birbirine karışmış gördüm. Derman değil, derdime dert kattı. (HAŞİYE 5)

HAŞİYE 5: İman, o toprağı rahmet kapısı ve Cennet salonunun perdesi olduğunu gösterir.

cenaze: ölü beden, ceset.
cihet: yön
davet-i rahmaniye: Rahman olan Allah'ın davetı
deva: ilaç, çare.
ebedî: sonsuz.
güya: sanki
hareket-i mezbuhane: can çekişme hali
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hayır: iyilik, yarar
huzur-u iman: inanç mutluluğu
İman: Allah'a inanma
kabr-i ekber: en büyük mezar
mazhar olma: şereflenme, kavuşma
mebde-i hilkat: yaratılışın başlangıcı
me'yus: umutsiz
namzet: aday
nesl-i atı: gelecek nesil
saadet: mutluluk.
suret: şekil, biçim
şaşaa: parıltılı gösterişli, görkemli.
şecere-i omur: ömür ağacı
ticaretgah: ticaret yeri
ticaretgah: ticarethane
ünsiyet: alışkanlık, yakınlık
vahşet: korku

چُونْ دَرْ پَسْ مِی نِگَرَمْ بِینَمْ: اِینْ دُنْیَاءِ بِی بُنْیَادْ
هِیچْ دَرْ هِیچْ نِیسْتْ

Ondan dahı nazan çevirip arkama baktım, gördüm ki; esassız, fânî bir dünya, hiçlik derelerinde ve adem zulümatında yuvarlanıp gıdıyor. Derdime merhem değil, belki vahşet ve dehşet zehrini ilâve etti. **(HAŞIYE 6)**

HAŞIYE 6: İman, o zulmatta yuvarlanan dünyayı vazifesi bitmiş, manasını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücutta bırakmış mektubat-ı Samedâniye ve sahaif-i nukuş-u Subhâniye olduğunu gösterir.

وَ دَرْ پِیشْ اَنْدَازَهِ نَظَرْ مِیکُنَمْ دَرْ قَبْرْ کُشَادَه اَسْتْ
وَرَاهِ اَبَدْ بَدُورِ دِرَازْ بَدِیدَارَسْتْ

Onda dahı hayır görmediğim için on tarafıma, ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki, kabir kapısı yolumun başında açık görünüp; onun arkasında ebede giden cadde, uzaktan uzağa nazara çarpıyor. **(HAŞIYE 7)**

HAŞIYE 7: İman, o kabir kapısını, âlem-i nur kapısı ve o yol dahı, saadet-i ebediye yolu olduğunu gösterdiğinden, dertlerime hem derman, hem merhem olur.

مَرَا جُزْ جُزْءِ اِخْتِیَارِی چِیزِی نِیسْتْ دَرْ دَسْتْ

İşte şu altı cihette ünsiyet ve tesellî değil, belki dehşet ve vahşet aldığım onlara mukabil, benim elimde bir cüz-i ihtiyarîden başka hiçbir şey yoktur ki, ona dayanıp onunla mukabele edeyim. **(HAŞIYE 8)**

HAŞIYE 8: İman, o cuz-ı lâyetecezza hukmündeki cuz-ı ihtiyarî yenine, gayrımütenahî bir kudrete istinat etmek için bir vesika verir, ve belki iman bir vesikadır.

adem: yokluk.
âlem-i nur: aydınlık bir dünya
cihet: yön
cüz-i ihtiyarî: seçme hakkı, tercih etme serbestliği
cüz-i lâyetecezza: bölünemeyen en küçük parça
dehşet: korku
derman: çare
ebed: sonsuzluk.
esassız: temelsiz.
fânî: geçici, yok olan
gayr-ı mütenahî: sonsuz
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
ilâve etmek: eklemek.
İman: Allah'a inanma
İstinat: dayanma
kabir: mezar
kudret: güç ve kuvvet.
mektubat-ı Samedâniye: hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'a ait ve her bir bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar
merhem: ilâç.
mukabele etmek: karşılık vermek.
mukabil: karşılık.
nazar: görüş, bakış
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sahaif-i nukuş-u Sübhâniye: kusur ve eksiklikten uzak olan Allah'ın nakışlarını gösterdiği sayfalar
tesellî: avunma
ünsiyet: alışkanlık, yakınlık.
vahşet: korku
vazife: görev
vesika: belge
zulümat: karanlıklar

كِه اُوجزءِ، هَم عَاجِزْ، هَم كُوتَاهْ وَهَم كَم عِيَارَسْتْ

Hâlbuki o cuz-ı ihtiyarî denilen silâh-ı insanî, hem âcız, hem kısadır; hem ayan noksandır, icat edemez, kispten başka hiçbir şey elinden gelmez. (HAŞIYE 9)

HAŞIYE 9: İman, o cüz-ı ihtiyarîyı Allah namına istimal ettirip, her şeye karşı kâfi getirir. Bir askerin cuz'î kuvvetini devlet hesabına istimal ettiği vakit, binler kuvvetinden fazla işler görmesi gibi.

نَهْ دَرْ مَاضِي مَجَالِ حُلُولْ نَه دَرْ مُسْتَقْبَلْ
مَدَارِ نُفُوذْ اَسْتْ

Ne geçmiş zamana hulûl edebilir, ne de gelecek zamana nüfuz edebilir. Mazi ve mustakbele ait emellerime ve elemlerime faydası yoktur. (HAŞIYE 10)

HAŞIYE 10: İman, dizginini cism-i hayvanînin elinden alıp, kalbe, ruha teslim ettiği için, maziye nüfuz ve mustakbele hulûl edebilir. Çünkü, kalp ve ruhun daire-i hayatı geniştir.

مَيْدَانِ اُو اِينْ زَمَانِ حَالْ، وَيَكْ آنِ سَيَّالَسْتْ

O cüz-ı ihtiyarînin meydan-ı cevelânı, kısacık şu zaman-ı hâzır ve bir ân-ı seyyaldir.

بَا اِينْ هَمَه فَقْرَهَا وَضَعْفَهَا، قَلَمِ قُدْرَتْ نَوَاشْكَارَه
نُوِشْتَه اَسْتْ، دَرْ فِطْرَتِ مَا مَيْلِ اَبَدْ وَ اَمَلِ سَرْمَدْ

İşte şu bütün ihtiyaçlarımla ve zayıflığımla ve fakr ve aczimle beraber, altı cihetten gelen dehşetler ve vahşetlerle perişan bir hâlde iken, Kalem-i Kudretle sahife-i fıtratımda ebede uzanan arzular ve sermede yayılan

âcız: zayıf, güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük.
an-ı seyyal: bir anda akıp gi den çok küçük zaman dilimi
cihet: yön
cism-i hayvanî: hayvanî beden, maddî lezzet ve zevkler
cüz-ı ihtiyarî: seçme hakkı tercih etme serbestliği
cüz'î kuvvet: az bir kuvvet.
daire-i hayat: hayat dairesi, bir varlığın yaşadığı ve bulunduğu zaman dilimi
dehşet: korku.
dizgin: kontrol, idare
ebed: sonsuzluk.
elem: üzüntü, kaygı
emel: istek, beklenti
fakr: yoksulluk, muhtaçlık.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hesabına: adına
hulûl etmek: girmek.
icat: vücuda getirme, yaratma
iman: Allah'a inanma.
istimal etmek: kullanmak.
kâfi: yeterli
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti
kisb: çalışıp kazanma
mazi: geçmiş zaman
meydan-ı cevelan: hareket, faaliyet meydanı
mustakbel: gelecek zaman
namına: adına
noksan: eksik
nüfuz etmek: girmek, geçmek.
sahife-i fıtrat: yaratılış sayfası.
sermed: sonsuz
silah-ı insanî: insana ait silah
vahşet: korku
vakıt: zaman
zaman-ı hâzır: şimdiki zaman

emeller aşikâre bir surette yazılmıştır; mahiyetimde derç edilmiştir.

بَلْكِه هَرْ چِه هَسْتْ، هَسْتْ

Belki, dünyada ne varsa, numuneleri fıtratımda vardır, umum onlara karşı alâkadarım. Onlar için çalıştırıyorum, çalışıyorum.

دَائِرَهِ ءِ اِحْتِيَاجْ مَانَنْدِ دَائِرَهِ ءِ مَدِّ نَظَرْ بُزُرْ كِى دَارَسْتْ

İhtiyaç dairesi, nazar dairesi kadar büyüktür, geniştir.

خَيَالْ كُدَامْ رَسَدْ اِحْتِيَاجْ نِيزْ رَسَدْ دَرْ دَسْتْ
هَرْچِه نِيسْتْ دَرْ اِحْتِيَاجْ هَسْتْ

Hatta, hayal nereye gitse, ihtiyaç dairesi dahı oraya gider; orada da hacet vardır, belki, her ne kı elde yok, ihtiyaçta vardır. Elde olmayan, ihtıyaçta vardır, elde bulunmayan ise, hadsizdır.

دَائِرَهِ ءِ اِقْتِدَارْ هَمْچُو دَائِرَهِ ءِ دَسْتِ كُوتَاهِ كُوتَاهَسْتْ

Hâlbuki, daire-ı iktıdar kısa, elimin dairesi kadar kısa ve dardır.

پَسْ فَقْرْ وَحَاجَاتِ مَا بِقَدَرِ جِهَانَسْتْ

Demek, fakr ve ihtıyaçlarım, dunya kadardır.

سَرْمَايَهِ ءِ مَاهَمْ جُوجُزْءِ «لَايَتَجَزَّا» اَسْتْ

Sermayem ıse, cüz-ı lâyetecezza gıbı cüz'î bır şeydır.

alâkadar: ilgili
aşikare: apaçık
cuz-ı lâyetecezza: bolunemeyen en kuçuk parça
cuz'î: kuçuk, az
daire-i iktıdar: guç ve kuvvet sahası
derç: yerleştinlmiş
emel: istek, bekientı
fakr: yoksulluk, muhtaçlık.
fıtrat: yaratılış, yapı.
hacet: ihtıyaç
hadsiz: sınırsız.
mahıyet: fıtrat, yaratılış
nazar: goruş
numune: ornek
sermaye: servet, sahıp olunan şeyler
suret: şekil, bıçım.
umum: butun

اِینْ جُزْءِ کُدَامْ وَاِینْ کَائِنَاتْ حَاجَاتْ کُدَامْ اَسْتْ؟

İşte, şu cihan kadar ve milyarlar ile ancak istihsal edilen hacet nerede; ve bu beş paralık cüz-i ihtiyarî nerede? Bununla onlarn mubayaasına gidilmez. Bununla onlar kazanılmaz. Öyle ise, başka bir çare aramak gerektir.

پَسْ دَرْ رَاهِ تُو اَزْ اِینْ جُزْءْ نِیزْ نَازْ مِی کُذَشْتَنْ چَارَهِ مَنْ اَسْتْ

O çare ise şudur ki: O cüz-i ihtiyarîden dahi vazgeçip, irade-i İlâhiyeye işini bırakıp, kendi havl ve kuvvetinden teberri edip, Cenab-ı Hakkın havl ve kuvvetine iltica ederek, hakikat-i tevekküle yapışmaktır.

"Yâ Rab! Madem çare-i necat budur. Senin yolunda o cüz-i ihtiyarîden vazgeçiyorum ve enaniyetimden teberri ediyorum.

تَا عِنَایَتِ تُو دَسْتَگِیرِ مَنْ شَوَدْ، رَحْمَتِ بِی نِهَایَتِ تُو پَنَاهِ مَنْ اَسْتْ

"Tâ Senin inayetin, acz ve zaafıma merhameten, elimi tutsun; hem, tâ Senin rahmetin, fakr ve ihtiyacıma şefkat edip, bana istinatgâh olabilsin, kendi kapısını bana açsın."

اَنْ کَسْ کِه بَحْرِ بِی نِهَایَتِ رَحْمَتْ یَافْتَ اَسْتْ تَکْیِه نَه کُنَدْ بَرْ اِینْ جُزْءِ اِخْتِیَارِی کِه یَکْ قَطْرَه سَرَابَسْتْ

Evet, her kım ki, rahmetın nihayetsız denizını bulsa, elbette bir katre serap hükmünde olan cüz-i ihtiyarına itimat etmez, rahmetı bırakıp, ona muracaat etmez.

havl: güç, kuvvet.
hükmünde: değerinde.
iltica: sığınma.
inayet: yardım.
irade-i İlâhiye: Allah'ın dilediğini yapabilme gücü.
istihsal etme: elde etme.
istinatgâh: dayanma yeri.
itimat: güven.
katre: damla.
merhameten: merhamet ederek, acıyarak.
mubayaa: satın alma.
muracaat: başvurma.
nihayetsiz: sonsuz.
rahmet: merhamet etme, acıma, esirgeme.
serap: su gibi görünen.
şefkat etmek: acıyarak merhamet etme.
teberri: uzaklaşma, yüz çevirme.
Yâ Rab: Ey Allahım.
zaaf: zayıflık.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihan: dünya, âlem.
cüz-i İhtiyarî: seçme hakkı, tercih etme serbestliği, taç olma.
çare-i necat: kurtuluş çaresi.
enaniyet: benlik.
fakr: yoksulluk, Allah'a muhtaç olma.
hacet: ihtiyaç.
hakikat-i tevekkül: Allah'a güvenme gerçeği.

اَیْواهْلله اینْ زَنْدِکَانِی هَمْ چُو خَابَسْت
وِینْ عُمْرِ بِی بُنْیَادْ هَمْ چُو بَادَسْت

Eyvah! Aldandık. Şu hayat-ı dünyeviyeyi sabit zannettik. O zan sebebiyle bütün bütün zayi ettik. Evet, şu güzeran-ı hayat, bir uykudur, bir rüya gibi geçti. Şu temelsiz ömür dahi, bir rüzgâr gibi uçar gider.

اِنْسَانْ بِزَوَالْ دُنْیَا بِفَنَا اَسْت
اَمَالْ بِی بَقَا اَلَامْ بِیَفَا اَسْت

Kendine güvenen ve ebedî zanneden mağrur insan, zevale mahkûmdur; sür'atle gidiyor. Hane-i insan olan dünya ise, zulümat-ı ademe sukut eder. Emeller bekasız, elemler ruhta bâkî kalır.

بِیَا اَیْ نَفْسِ نَا فَرْجَامْ وُجُود فَانِی خُودْرَا فَدَاکُنْ
فَالِی خُودْرَا کِه اینْ هَسْتِی وَدِیعَه هَسْت

Madem hakikat böyledir, gel, ey hayata çok müştak ve ömre çok talip ve dünyaya çok âşık ve hadsız emellerle ve elemlerle müptelâ bedbaht nefsim! Uyan, aklını başına al! Nasıl kı yıldız böceği, kendi ışıkçığına itimat eder, gecenin hadsiz zulümatında kalır; bal arısı kendine güvenmediği için gunduzün guneşını bulur, butun dostları olan çiçekleri, güneşin ziyasıyla yaldızlanmış müşahede eder; öyle de, kendine, vucuduna ve enanıyetine dayansan, yıldız böceği gibi olursun. Eğer sen, fânî vücudunu, o vücudu sana veren Hâlık'ın yolunda feda etsen,

bâkî: devamlı, sürekli.
bedbaht: talihsiz, mutsuz.
bekasız: devamsız, geçici.
ebedî: sonsuz.
elem: üzüntü, acı.
emel: istek, beklentı.
enanıyet: benlik.
fanî: geçici, yok olan.
feda etmek: harcamak.
güzeran-ı hayat: geçip giden hayat.
hadsız: sınırsız.
hakikat: gerçek.
Hâlık: yaratan, Allah.
hane-i insan: insanın evi.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
itimat: güvenme, dayanma.
mağrur: kibirli, gururlu.
müptelâ: bağımlı, tutkun.
müşahede etme: görme.
müştak: isteyen, can atan.
sâbit: sürekli, devamlı.
sukut etmek: düşmek.
sür'at: hız.
talip: istekli.
vücut: beden, varlık.
yaldızlama: susleme, eşyaları altın ve gumuş rengindeki parlak maddelerle susleme.
zan: zannetmek, yanlış du şunce.
zannetmek: sanmak.
zayi etmek: kaybetmek.
zevale mahkûm olmak: yok olmaktan kurtulamamak.
ziya: ışık.
zulumat: karanlıklar.
zulumat-ı adem: yokluk karanlıkları.

bal arısı gibi olursun, hadsız bır nur-u vücut bulursun Hem, feda et; çünkü, şu vücut sende vedia ve emanettir

وَ مُلْكٌ اُو وَ اُودادَه فَنا كُنْ تا بَقا يابَدْ
اَزْ انْ سِرّى كِه، نَفْىِ نَفْى اِثْباتَ اَسْت

Hem Onun mülküdür, hem O vermiştir Öyle ise, minnet etmeyerek ve çekınmeyerek fenâ et, feda et; tâ beka bulsun. Çünkü, nefy-i nefiy ispattır Yanı, yok, yok ıse, o vardır, yok, yok olsa, var olur

خُدَاىِ بِرُكَرَمْ خُودْ مُلْكٌ خُودْرَا مى خَرَدْ
اَزْ تُو بَهَاىِ بِى رَانْ دَادَه بَرَاىِ تُونِكَاهْ دَارَسْت

Hâlık-ı Kerîm, kendi mülkünu senden satın alıyor Cennet gibı büyük bir fıyatı venr. Hem, o mülkü senin için güzelce muhafaza ediyor, kıymetini yükselttiriyor, yıne sana hem bâkî, hem mükemmel bır surette verecektir Oyle ise, ey nefsim, hiç durma! Birbıri içinde beş kârlı bu ticareti yap; tâ beş hasaretten kurtulup, beş nbhı bırden kazanasın [1]

1 Cenab-ı Hakkın kendı mülkunü bızden satın alması ıle beş kârlı ticaret ve beş hasaret ıçın Altıncı Söze bakınız.

bâkî: devamlı sureklî.
beka: sonsuzluk, devamlılık.
feda etmek: harcamak
fena etmek: geçıcılıgını kabul etmek
hadsiz: sınırsız
Halık-ı Kerim: ıkramı bol ve her şeyı yaratan Allah
hasaret: zarar
kıymet: değer
minnet: yapılan ıyılıgı başa kakma
muhafaza: koruma
mülk: mal
nefis: insanın Ilâhî hakıkatlen kabul etmek istemeyen ve insanı daıma kotuluğe sevk eden yönu
nefy-i nefiy ispattır: bır şeyın yokluğunun olmaması varlıgının kanıtıdır
nur-u vücut: varlık nuru
nbh: kazanç, kar
suret: şekıl bıçım
vedia: emanet.
vücut: beden varlık.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَلَمَّآ اَفَلَ قَالَ لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ [1]

لَقَدْ اَبْكَانِي نَعْيُ ﴿لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ﴾ مِنْ خَلِيلِ اللّٰهِ

İbrahim Aleyhisselâmdan sudûr ile, kâinatın zeval ve ölümünü ilân eden na'y-ı لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ [2] beni ağlattırdı.

فَصَبَّتْ عَيْنُ قَلْبِي قَطَرَاتٍ بَاكِيَاتٍ مِنْ شُئُونِ اللّٰهِ

Onun için kalp gözü ağladı ve ağlayıcı katrelen döktü. Kalp gözü ağladığı gibi, döktüğü her bir damlası da, o kadar hazindir, ağlattırıyor. Guya kendisi de ağlıyor. O damlalar, gelecek Farisî fıkralardır.

لِتَفْسِيرِ كَلَامٍ مِنْ حَكِيمٍ اَيْ نَبِيٍّ فِي كَلَامِ اللّٰهِ

İşte o damlalar ise, Nebî-i Peygamber olan bir hakîm-i İlâhînin, Kelâmullah içinde bulunan bir kelâmının bir nevi tefsırıdır.

نَمِي زِيبَاسْت «اَفُولْدَه» كُمْ شُدَنْ مَحْبُوبْ

Güzel değil batmakla gaip olan bir mahbup. Çünkü, zevale mahkûm, hakikî güzel olamaz, aşk-ı ebedî için yaratılan ve âyine-i Samed olan kalp ile sevilmez ve sevilmemeli.

aşk-ı ebedî: sonsuz olan Allah'ın sevgisi.
âyine-i Samed: Allah'ın Samed isminin belirdiği yer.
En'âm Suresi: Kur'ân'ın altıncı suresi.
Farisî: Farsça. İran dili.
fıkra: paragraf, bölüm.
gaip: görünmez, kayıp.
hakîm-i İlâhî: İlâhî hikmetle şereflenen peygamber.
hazin: hüzünlü, acıklı.
İbrahim Aleyhisselâm: Hz. İbrahim peygambere selâm olsun.
ilân etmek: açıklamak.
kainat: bütün evren.
katre: damla.
kelâm: söz.
Kelâmullah: Kur'ân-ı Kerîm.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Yıldız battığında ise: "Ben batıp gidenleri sevmem" dedi. (En'âm Suresi, 76.)
2. Batıp gidenleri sevmem. (En'âm Suresi, 76.)

mahbup: sevilen.
nay: inlemek, feryat etmek.
Nebî-i Peygamber: Kendisine kitap verilmeyen peygamber, İbrahim Aleyhisselâm.
nevi: çeşit.
sudûr: meydana çıkma.
tefsir: açıklama.
zeval: son erme, bitme.

نمی آرزد «غروبده» غیب شدن مطلوب

Bir matlûp ki, gurupta gaybubet etmeye mahkûmdur; kalbin alâkasına, fikrin merakına değmiyor, âmâle merci olamıyor, arkasında gam ve kederle teessüf etmeye lâyık değildir. Nerede kaldı ki, kalp ona perestiş etsin ve ona bağlansın kalsın.

نمی خواهم فنا ده «محو» شدن مقصود

Bir maksut ki, fenâda mahvoluyor, o maksudu istemem. Çünkü, fânîyım, fânî olanı istemem, neyleyeyim?

نمی خوانم «زوالده» دفن شدن معبود

Bir ma'bud ki, zevalde defnoluyor, onu çağırmam, ona iltica etmem. Çünkü, nihayetsiz muhtacım ve âcizim. Âcız olan, benim pek büyük dertlerime deva bulamaz, ebedî yaralarıma merhem süremez. Zevalden kendini kurtaramayan, nasıl ma'bud olur?

عقل فریاد می دارد، نداء «لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ»
می زند روح

Evet, zahire müptelâ olan akıl, şu keşmekeş kâinatta perestiş ettiği şeylerin zevalini görmekle, me'yusâne feryat eder ve bâkî bir mahbubu arayan ruh dahi, لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ feryadını ilân ediyor.

نمی خواهم نمی خوانم نمی تابم فراقی

İstemem, arzu etmem, takat getirmem mufarakatı.

ácız: zayıf, güçsüz
alaka: ilgi
âmal: istekler, arzular
amel: iş, görev
bâkî: ebedî, sonsuz.
defnolma: gömülme
deva: ilâç.
ebedî: sonsuz.
fanî: geçici, olumlü
fenâ: geçicilik.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, şikâyet
gam: keder, uzuntu
gaybubet: görünmez olma, kaybolma
gurup: batma, batış.
iltica: sığınma
kâinat: evren
keder: uzuntu
keşmekeş: karmakarışıklık.
ma'bud: tapınılan, kulluk edilen
mahbup: sevilen
mahvolmak: yok olmak.
maksut: istenilen
matlûp: talep edilen, istenilen, aranılan şey
merci: başvurulacak yer
merhem: ilâç
me'yusane: umutsizce, üzülerek
mufarakat: ayrılık.
müptelâ: tutkun, bağımlı
nihayetsiz: sonsuz.
perestiş etmek: tapma derecesinde sevmek.
takat: kuvvet.
teessüf: üzülme, acı duyma
zahir: görünen
zeval: sona erme, yok olma

نمی أرزد مراقه این زوال در پس تلاقی

Derakap, zeval ile acılanan mülâkatlar, keder ve meraka değmez, iştiyaka hiç lâyık değildir. Çünkü, zeval-ı lezzet elem olduğu gibi, zeval-ı lezzetin tasavvuru dahı bır elemdır. Bütün mecazî âşıklann dıvanları, yanı aşknameleri olan manzum kitaplan, şu tasavvur-u zevalden gelen elemden bırer feryattır. Her bınnın, bütün dıvan-ı eş'annın ruhunu eğer sıksan, elemkârâne bırer feryat damlar.

از ان دردی که زین ﴿لآ أحبُّ الآفلین﴾ می زند قلبم

İşte o zevalâlûd mülâkatlar, o elemli mecazî muhabbetler derdınden ve belâsındandır kı, kalbım, Ibrahımvan لآ أحبُّ الآفلین ağlamasıyla ağlıyor ve bağınyor.

در این فانی بقا خازی بقا خیزد فنادن

Eğer şu fânî dünyada beka istıyorsan, beka fenâdan çıkıyor, nefs-i emmare cıhetıyle fenâ bul kı, bâkî olasın.

فنا شد هم فدا کن هم عدم بین که از دنیا
بقایه راه فنادن

Dunyaperestlik esasatı olan ahlâk-ı seyyıeden tecerrüt et, fânî ol. Daire-i mülkünde ve malındaki eşyayı Mahbub-u Hakikî yolunda feda et. Mevcudatın ademnüma akıbetlennı gör. Çünkü, şu dünyadan bekaya giden yol, fenâdan gıdıyor.

ademnüma: yokluğu gösteren
ahlak-ı seyyie: kötü, çırkın ahlak.
akıbet: son, netice.
aşkname: aşk mektubu
bâkî: sonsuz.
beka: sonsuzluk.
cıhet: yon
daire-i mülk ve mal: sahıp olduğu, kullandığı varlık dairesi
derakap: hemen, arkasından
dıvan: şiirlenn toplandığı kıtap
dıvan-ı eş'ar: şıirler kitabı
dunyaperestlik: dünyayı tapar-casına sevme
elem: uzuntu, acı
elemkarane: uzuntulu ve acılı bir şekılde.
esasat: esaslar, temeller
fanı: geçıcı
feda etme: harcama, verme
fena: yok olma, yokluk
feryat: yardım istemek ıçın yuksek sesle bağırma, şıkâyet.
Ibrahımvan: Hz. Ibrahım gibi
iştiyak: özleme
keder: uzuntu
Mahbub-u Hakikî: gerçekten sevılmeye layık olan Allah
manzum: nazımlı, şıırsel ölçülu
mecazî âşık: geçıcı şeylere aşık olan
mecazı muhabbet: geçıcı şeylere duyulan sevgi.
mevcudat: varlıklar
mülakat: kavuşma, buluşma, goruşme, beraberlik.
nefs-ı emmare: insana sureklı kotulukleri emreden nefis
tasavvur: duşunme
tasavvur-u zeval: yokluğu duşunme
tecerrüt: sıyrılma, kurtulma
zeval: sona erme, yok olma
zevalâlud: yoklukla karışık
zeval-ı lezzet: lezzetın sona ermesi

فِكْرِ فِيزَارْ مِى دَارَدْ، اَنِين ﴿لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ﴾
مِى زَنَدْ وِجْدَانْ

Esbap içine dalan fikr-i insanî, şu zelzele-i zeval-i dünyadan hayrette kalıp me'yusâne fizar edıyor. Vücud-u hakıkî ısteyen vıcdan, İbrahımvan, لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ enınıyle mahbubat-ı mecaziyeden ve mevcudat-ı zaileden kat-ı alâka edip, Mevcud-u Hakıkî'ye ve Mahbub-u Sermedî'ye bağlanıyor.

بِدَانْ اَىْ نَفْسِ نَادَانَمْ لِلّٰهِ كِه: دَرْ هَرْ فَرْدْ اَزْ فَانِى
دُو رَا هْ هَسْتْ بَابَاقِى دُو سِرّ جَانْ جَانَانِى

Ey nâdan nefsim, bil kı; çendan dünya ve mevcudat fânîdir, fakat her fânî şeyde, bâkîye isal eden iki yol bulabilirsin ve can ve canan olan Mahbub-u Lâyezal'in tecellı-i cemalınden ıkı lem'ayı, ıkı sırrı görebilirsin. An şart kı, suret-i fânıyeden ve kendinden geçebilirsen.

كِه دَرْ نِعْمَتْهَا اِنْعَامْ هَسْتْ وَ بِسْ اَثَارَهَا اَسْمَا بِكِيرْ
مَغْزِى، وَمِيزَنْ دَرْ فَنَا اَنْ قِشْرِ بِى مَعْنَا

Evet, nimet içinde, in'am gorunır, Rahman'ın ıltıfatı hissedilir. Nimetten in'ama geçsen, Mün'ım'i bulursun. Hem, her eser-i Samedanî, bır mektup gıbı, bır Sânî-i Zülcelâl'in esmasını bildirir. Nakıştan manaya geçsen, esma yoluyla musemmayı bulursun. Madem şu masnuat-ı fânıyenin mağzını, içini bulabilirsin, onu elde et, manasız kabuğunu, kışrını, acımadan fenâ seylıne atabilırsın.

an şart: şu şartla
bâkiye: sonsuza
çendan: gerçi, her ne kadar
enın: inleme, inleyiş
esbap: vasıtalar, sebepler
eser-i Samedanî: Allah ın Samed ısmının eserı, tecellısı
esma: ısımler
fanî: geçıcı
fenâ: yokluk.
fikr-i İnsanî: ınsanın düşüncelerı
fizar: seslı ağlama.
İbrahımvarı: Hz. İbrahım gıbı
ıltıfat: lütuf, ıkram, bağış.
İnam: nimetlendırme, rızıklandırma.
İsal: ulaştırma, kavuşturma
kat-ı alaka: ılışkıyı kesmek.
kışır: kabuk, dış
lem'a: panıtı, ışık.
magz: oz.
mahbubat-ı mecaziye: dunyevı, geçıcı sevgılıler
Mahbub-u Layezal: hıçbır zaman yok olmayan sevgılı olan, Allah
Mahbub-u Sermedı: varlığı sonsuz olan ve sonsuz sevgıye layık olan Allah.
masnuat-ı fanıye: gelıp geçıcı sanatlı yaratıklar
mevcudat: butun varlıklar
mevcudat-ı zaile: yok olup gıdıcı varlıklar
Mevcud-u Hakıkı: gerçek varlık sahıbı ve var olmak ıçın hıçbır şeye muhtaç olmayan Allah.
me'yusane: umıtsızce
mun'ım: nimet veren
musemma: ısmın sahıbı, ısmın anlamını taşıyan
nadan nefis: cahıl nefis.
nakış: ışleme, susleme
Rahman: merhametı her şeyı kuşatan Allah
Sanî-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı, her şeyı sanatla yaratan Allah.
seyl: sel, akıntı
sır: onemlı hakıkat
suret-i fanıye: geçıcı olan gorunuş
tecellî-i Cemal: Allah ın Cemal ısmının gorunmesı
vıcdan: iyiyi kotuden, hayırdan ayırt etmeye yardımcı olan duygu
vücud-u hakıkı: gerçek varlık
zelzele-i zeval-i dünya: dunyanın yok oluş sarsıntısı

بَلِي آثَارَهَا گُويَنْدْ زِاَسْمَا لَفْظْ بِرْ مَعْنَا بِخَانْ مَعْنَا
وَ مِيزَنْ دَرْ هَوَا اَنْ لَفْظْ بِي سَوْدَا

Evet, masnuatta hiçbir eser yok ki, çok manalı bir lâfz-ı mücessem olmasın, Sânı-ı Zülcelâl'ın çok esmasını okutturmasın. Madem şu masnuat elfazdır, kelimat-ı kudrettir, manalarını oku, kalbine koy. Manasız kalan elfazı, bilâperva zevalin havasına at, arkalarından alâkadarâne bakıp meşgul olma.

عَقْلْ فَرْيَادْ مِي دَارَدْ غِيَاثْ ﴿ لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ ﴾
مِيزَنْ اَيْ نَفْسَمْ

İşte, zahirperest ve sermayesi afakî malûmattan ibaret olan akl-ı dünyevî böyle silsile-i efkân, hiçe ve ademe incirar ettiğinden, hayretinden ve haybetinden me'yusâne feryat ediyor, hakikate giden bir doğru yol anyor. Madem uful edenlerden ve zeval bulanlardan ruh elini çekti, kalp dahi mecazî mahbuplardan vazgeçti, vicdan dahi fânîlerden yüzünü çevirdi, sen dahi bîçare nefsim, İbrahimvari, لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ gıyasını çek, kurtul.

چِه خُوشْ گُويَدْ اُو شَيْدَا جَامِي عِشْقِ خُوَيْ:

Fıtratı aşkla yoğrulmuş gibi sermest-i cam-ı aşk olan Mevlâna Cami, kesretten vahdete yüzleri çevirmek için, bak ne güzel söylemiş:

adem: hiçlik, yokluk.
afakî: dünyaya ait, insanı doğrudan ilgilendirmeyen.
akl-ı dünyevî: sadece dünyaya ait işlere odaklanmış akıl.
alakadarane: ilgilenerek.
bîçare nefis: çaresiz nefis.
bilâperva: korkusuzca çekinmeden.
elfaz: sözler, kelimeler.
esma: isimler.
fanî: geçici.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, şikayet.
fıtratı: yaratılış, yapı.
gıyas çekmek: yardım ve yardımcı istemek.
hakikat: gerçek.
haybet: istediğine erememek, elde edememek.
ibaret: meydana gelmiş.
incirar: çekilme.
kelimat-ı kudret: Allah'ın kudretiyle yarattığı ve her biri bir kelime gibi mana ifade eden varlıklar.
kesret: çokluk.
lafz-ı mücessem: cisimleşmiş söz, kelime.
mahbup: sevilen, sevgili.
malumat: bilgiler.
masnuat: sanatlı bir şekilde yaratılmış varlıklar.
mecazî: gerçek olmayan, geçici.
meşgul olmak: uğraşmak, ilgilenmek.
me'yusâne: umutsuzca.
Sânî-i Zülcelâl: her şeyi sanatlı olarak yaratan yüce Allah.
sermaye: varlık, servet.
sermest-i cam-ı aşk: aşk yüzünden sarhoş olmuş.
silsile-i efkar: fikir silsilesi, zincirin.
uful etmek: kaybolmak, görünmemek.
vahdet: Allah'ın birliği.
vicdan: iyiyi kötüden ayıran temiz, yüksek duygu merkezi.
zahirperest: dış görünüşe değer veren.
zeval: sona erme, yokluk.

بِکِی خَواهْ،① بِکِی خَوانْ،② بِکِی جُوی،③ بِکِی بِینْ،④
بِکِی دَانْ،⑤ بِکِی گُوی⑥

demıştır. (HAŞİYE) Yani, ① yalnız biri iste; başkaları istenmeye değmiyor. ② Biri çağır; başkaları imdada gelmiyor. ③ Biri talep et, başkaları lâyık değiller. ④ Biri gör; başkalar her vakit görünmüyorlar, zeval perdesinde saklanıyorlar. ⑤ Biri bil; marifetine yardım etmeyen başka bilmekler faydasızdır. ⑥ Biri söyle; Ona ait olmayan sözler, malâyanı sayılabilir.

۞ هُوَ الْمَطْلُوبُ ۞ هُوَ الْمَحْبُوبُ ۞ هُوَ الْمَقْصُودُ ۞ هُوَ الْمَعْبُودُ
نَعَمْ، صَدَقْتَ اَیْ جَامِی

Evet Camı, pek doğru söyledin. Hakikî mahbup, hakikî matlûp, hakikî maksut, hakikî ma'bud, yalnız Odur.

کِه، لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ، بَرَابَرْ مِیزَنَدْ عَالَمْ

Çünkü, bu âlem bütün mevcudatıyla, muhtelif dilleriyle ayrı ayrı nağamatıyla zikr-i İlâhînin halka-i kübrasında beraber [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ der, Vahdaniyete şahadet eder. لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِینَ'nin açtığı yaraya merhem sürüyor ve alâkayı kestiği mecazî mahbuplara bedel, bir Mahbub-u Lâyezalî'yı gösteriyor.

* * *

HAŞİYE: Yalnız bu satır Mevlâna Camı'nın kelâmıdır.

1. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. (Bakara Suresi, 163.)

alâka: ilgi
âlem: kâinat, dünya
bedel: karşılık.
hakîki: gerçek
halka-i kübra: büyük halka.
hâşiye: açıklayıcı not, dipnot
imdat: yardım
kelâm: söz, laf
ma'bud: kendisine ibadet edilen
Mahbub-u Lâyezali: her şeyin kendisine sevgi beslediği yok olmayan Allah
mahbup: sevilen
maksut: amaçlanan
malayanı: faydasız, boş şey
marifet: bilme, tanıma
matlûp: istenilen
mecazî mahbup: dünyevî geçici sevgililer
merhem: ilaç
mevcudat: varlıklar
muhtelif: çeşitli, farklı.
nağamat: güzel sesler, nağmeler
şahadet: şahitlik, tanıklık.
talep etmek: istemek.
vahdaniyet: Allah'ın birliği
vakit: zaman
zeval: yokluk
zikr-i İlâhî: Allah'ı zikretmek.

Bundan yırmı beş sene kadar evvel İstanbul Boğazındakı Yûşa Tepesinde, dünyanın terkine karar verdiğim bir zamanda, bir kısım muhim dostlarım beni dünyaya, eski vaziyetime dondürmek için yanıma geldiler.

Dedim: "Yarına kadar beni bırakınız, istıhare edeyim."

Sabahleyin kalbime bu ıkı levha hutur ettı. Şiire benzer, fakat şiir değiller. O mubarek hatıranın hatırı için ilişmedim. Geldiği gibi muhafaza edildi. Yirmi Üçüncü Sözün ahirine ilhak edilmişti, makam münasebetiyle buraya alındı.

Birinci Levha

[Ehl-i gaflet dünyasının hakikatini tasvir eder levhadır.]

Beni dünyaya çağırma;
Demâ gaflet hicap oldu;
Bütün eşya-ı mevcudat,
Vucut desen, onu giydim;
Hayat desen, onu tattım,
Akıl ayn-ı ikap oldu;
Ömür ayn-ı heva oldu;
Amel ayn-ı riya oldu,
Visal nefs-i zeval oldu,
Bu envar zulûmat oldu;
Bu savtlar na'y-ı mevt oldu;
Ulûm evhama kalboldu;
Lezzet ayn-ı elem oldu,
Habıp desen, onu buldum;
Ona geldim fenâ gördüm.
Ve nur-u Hak nihan gördüm.
Birer fânî muzır gördüm.
Ah, ademdi, çok belâ gördüm!
Azap ender azap gordüm.
Bekayı bır belâ gördüm.
Kemal ayn-ı heba gördüm
Emel ayn-ı elem gördüm
Devayı ayn-ı dâ gördüm.
Bu ahbabı yetım gördüm
Bu ahyâyı mevat gördüm.
Hikemde bın sakam gördüm.
Vucutta bın adem gordum.
Ah, fırakta çok elem gordüm!

adem: yokluk.
ahbap: dostlar sevgililer
ahır: son
ahya: dirler canlılar
amel: dının emırlerını yerine getırme
ayn-ı dâ: hastalığın kendısı.
ayn-ı elem: acının ta kendısı
ayn-ı heba: kaybın zarann tâ kendısı
ayn-ı heva: boş istek ve arzu
ayn-ı ikap: cezanın tâ kendısı
ayn-ı riya: gosterişin ta kendısı
azap ender: sıkıntı ve acı içinde
azap: sıkıntı acı.
beka: sonsuzluk.
belâ: sıkıntı keder
demâ: daima her zaman.
deva: ilaç.
ehl-i gaflet: dunyaya daldıgından dolayı Ilahı hakıkatlerın ve ahıretın farkında olmayanlar ya da unutanlar
elem: acı üzüntü
emel: umıt istek.
envar: ışıklar nurlar
eşya-ı mevcudat: varlık âlemın dekı eşya
evhama: zanlar vehimler
evvel: once
fanî: geçıcı
fena: kotü
fena: geçıcılık.
fırak: ayrılık.
gaflet: Ilâhî hakıkaden ve ahıreti unutma ya da farkında olmama hâlı
habip: sevgılı
hıcap: perde ortu
hikem: hıkmetler
hutur: hatırlama.
ilhak: ekleme ilâve etme
istıhare: hakkında bir ışın hayırlı olup olmayacagını anlamak ıçın abdest alıp dua ettıkten sonra ruya gormek uzere uykuya yatma
kalıp olmak: donuşmek.
kemal: mukemmellik, olgunluk.
levha: tablo
makam münasebetl: konuyla dgılı olarak.
mevat: oluler
muhafaza: koruma.
muzır: zararlı
mubarek: verımlı bereketlı
muhım: onemlı
na'y-ı mevt: olum haberi.
nefs-i zeval: yokluğun ayrılığın kendısı
nihan: gizlı saklı.
nur-u hak: Cenab-ı Hakkın nuru ışıgı
sakam: hastalık
savt: sesler
tasvir: resımleme detaylı olarak anlatma.
ulum: ılımler
vazıyet: hal durum yaşayış
visal: kavuşma
vucut: varlık.
yetım: tek yalnız kımsesız.
zulûmat: karanlıklar

İkinci Levha

[Ehl-i hidayet ve huzurun hakikat-i dünyalarına işaret eder levhadır.]

Demâ gaflet zeval buldu;
— Ve nur-u Hak ayan gördüm.
Vucut bürhan-ı Zat oldu;
— Hayat mir'at-ı Hak'tır, gör.
Akıl mıftah-ı kenz oldu;
— Fenâ bab-ı bekadır, gör.
Kemalın lem'ası söndü;
— Fakat, Şems-i Cemal var, gör.
Zeval ayn-ı visal oldu,
— Elem ayn-ı lezzettir, gör.
Ömür nefs-i amel oldu,
— Ebed ayn-ı ömürdür, gör.
Zalâm zarf-ı ziya oldu;
— Bu mevtte hak hayat var, gör.
Bütun eşya enis oldu;
— Bütün asvat zikirdir, gör.
Bütün zerrat-ı mevcudat,
— Birer zakir müsebbih, gör.
Fakrı kenz-ı ginâ buldum;
— Aczde tam kuvvet var, gör.
Eğer Allah'ı buldunsa,
— Bütün eşya senindir, gör.
Eğer Malik-i Mülk'e memlük isen,
— Onun mülkü senindir, gör.
Eğer hodbin ve kendi nefsine malik isen,
— Bilâaddin belâdır gör;
Bilâhaddin azaptır tat;
— Bilâgayet ağırdır, gör.
Eğer hakikî abd-i hudabin isen,
— Hudutsuz bir safadır, gör;
Hesapsız bir sevap var tat;
— Nihayetsiz saadet, gör.

abd-ı hudabin: Cenab-ı Hakkı tanıyan kul, iyiyi, doğruyu gözeten kul
acz: güçsüzlük, zayıflık.
asvat: sesler
ayan: apaçık.
ayn-ı lezzet: lezzetin tâ kendisi
ayn-ı ömür: hayatın tâ kendisi.
ayn-ı visal: kavuşmanın tâ kendisi.
azap: acı sıkıntı.
bab-ı beka: sonsuzluk kapısı.
bela: sıkıntı, keder
bilâaddin: sayısız
bilâgayet: sonsuz, gayet derecede
bilâhaddin: hadsız, sınırsız.
burhan-ı zat: Allah'ın zatının varlığının delili
dema: her zaman
ebed: sonsuzluk
ehl-i hidayet: iman ve İslâmla şereflenmiş insanlar
ehl-i huzur: kendilerinin her an Allah'ın huzurunda olduğunu bilen ve ona göre davranan insanlar
enis: dost.
fakr: fakirlik, ihtiyaç içinde olma
fenâ: geçicilik
gaflet: İlâhî hakikatleri ve âhireti unutma ya da farkında olmama hâli.
gayet: son derece
hakikat-ı dünya: dünyanın gerçeği
hakiki: gerçek.
hesapsız: sayısız.
hodbin: kendini beğenmiş
hudutsuz: sınırsız.
huzur: gönül ferahlığı, sükûnet.
kemal: mükemmellik, güzellik.
kemalin lem'ası: güzelliğin parıltısı.
kenz-i gina: zenginliğin hazinesi
lem'a: ışık hüzmesi
levha: tablo
malik: sahip
Malik-i Mülk: her şeyin sahibi olan Allah
memlük: köle
mevt: ölüm
mıftah-ı kenz: hazine anahtarı.
mir'at-ı hak: Cenab-ı Hakkı gösteren ayna
mülk: mal
müsebbih: tesbih eden.
nefis: kişinin kendisi
nefs-i amel: işlenen fiillerin kendisi
nihayetsiz: sonsuz
nur-u hak: hakkın nuru, ışığı
saadet: mutluluk.
safa: safa, keyif
şems-i cemal: cemal güneşi, güneş gibi parlak güzellik
vücut: varlık
zakir: zikreden, anan
zalam: karanlık.
zarf-ı ziya: parlak kılıf
zerrat-ı mevcudat: varlıkların zerreleri, atomları
zeval: yokluk
zikir: anma

âciz: zayıf, güçsüz
arş: göğün en yüksek tabakası
arzu: istek.
Bâkî: ebedî, sonsuz olan Allah
azamet: büyükülük.
beka: ebedilik, sonsuzluk.
ebedî, sonsuz.
emsalsiz: benzersiz.
Esma-ı Husna: Allah'ın güzel isimleri
evvel: önce
fânî: geçici, ölümlü
Fâtır: yaratıcı, yaratan Allah
Gaffar: kullarının günahlarını çok affeden, çok bağışlayan Allah
gayr: başkası
Hakem: her şeyi gaye ve hikmetler gözeterek yaratan Allah
hamd: övgü, medih
heyhat: ne yazık.
İhsan: bağış, ikram
ilhak: eklemek, ilâve
İstidat: kabiliyet, yetenek.
izzet: yücelik, değer, şeref
Kadir: kudret sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
Kâfi: her muhtacın ihtiyacını vermeye yeterli hazineler sahibi olan Allah
kafile: grup, kısım
Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah.
Kibriya: Allah'ın her tarafı kapsayıcı büyüklüğü
kıymet: değer
Kuddüs: kusur, eksiklikten pak, temiz olan Allah.
kudsî: azîz, yüce
mahlûkat: yaratılmış varlıklar
mahsus: özel
makam münasebetiyle: konuyla ilgisinden dolayı
manzume: düzenlenmiş kitap, eser
Melik: idare eden padişah
meziyet: üstünlük, değerlilik.
mübârek: bereketli, feyizli
münacat: Allah'a yalvarma maksadıyla yapılan dua
münacat-ı esmaiye: Allah'ın güzel isimleriyle yapılan dualar
nakış: süs, işleme.
nazım: kafiyeli, vezinli söz
nazire: benzer
noksan: eksik, yarım
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve bütün yarattıklarına uygun rızıklarını veren Allah
Ramazan: mübârek Ramazan ayı
Rezzak: bütün canlılara rızık veren Allah
Saltanat: hâkimiyet.
sena: medih, övme
şuunat: işler, emirler, hâller, özellikler
teslim eylemek: teslim etmek
üstat: hoca, öğretmen
vakit: zaman
Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven, sevilen Allah

Yirmi beş sene evvel Ramazan'da ikindiden sonra Şeyh Geylânî'nin (k.s.) Esma-i Husna manzumesini okudum. Bana bir arzu geldi ki, Esma-i Husna ile bir münacat yazayım. Fakat, o vakit bu kadar yazıldı. O kudsî ustadımın mübârek münacat-ı esmaiyesine bir nazire yapmak istedim. Heyhat, nazma istidadım yok. Yapamadım, noksan kaldı. Bu münacat, Otuz Üçüncü Sözün Otuz Üçüncü Mektubu olan Pencereler Risalesine ilhak edilmişti. Makam münasebetiyle buraya alındı.

هُوَ الْبَاقِي

حَكِيمُ الْقَضَايَا نَحْنُ فِي قَبْضِ حُكْمِهِ ❁ هُوَ الْحَكَمُ الْعَدْلُ لَهُ الْأَرْضُ وَالسَّمَاءُ

عَلِيمُ الْخَفَايَا وَالْغُيُوبِ فِي مُلْكِهِ ❁ هُوَ الْقَادِرُ الْقَيُّومُ لَهُ الْعَرْشُ وَالثَّرَاءُ

لَطِيفُ الْمَرَايَا وَالنُّقُوشِ فِي صُنْعِهِ ❁ هُوَ الْفَاطِرُ الْوَدُودُ لَهُ الْحُسْنُ وَالْبَهَاءُ

جَلِيلُ الْمَرَايَا وَالشُّؤُونِ فِي خَلْقِهِ ❁ هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ لَهُ الْعِزُّ وَالْكِبْرِيَاءُ

بَدِيعُ الْبَرَايَا نَحْنُ مِنْ نَقْشِ صُنْعِهِ ❁ هُوَ الدَّائِمُ الْبَاقِي لَهُ الْمُلْكُ وَالْبَقَاءُ

كَرِيمُ الْعَطَايَا نَحْنُ مِنْ رَكْبِ ضَيْفِهِ ❁ هُوَ الرَّزَّاقُ الْكَافِي لَهُ الْحَمْدُ وَالثَّنَاءُ

جَمِيلُ الْهَدَايَا نَحْنُ مِنْ نَسْخِ عِلْمِهِ ❁ هُوَ الْخَالِقُ الْوَافِي لَهُ الْجُودُ وَالْعَطَاءُ

سَمِيعُ الشَّكَايَا وَالدُّعَاءِ لِخَلْقِهِ ❁ هُوَ الرَّاحِمُ الشَّافِي لَهُ الشُّكْرُ وَالثَّنَاءُ

غَفُورُ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبِ لِعَبْدِهِ ❁ هُوَ الْغَفَّارُ الرَّحِيمُ لَهُ الْعَفْوُ وَالرِّضَاءُ[1]

Ey nefsim! Kalbim gibi ağla ve bağır ve de ki:

"Fânîyım, fânî olanı istemem. Âcizim, âciz olanı istemem. Ruhumu Rahman'a teslim eyledim, gayr istemem.

---

1 O Bâkîdir
O hukumlen hikmetli olandır, biz Onun hukmünün kabzasındayız. • O Hakem ve Adîl dir, yer ve gök yalnız Onundur. / O, mülkündeki gizlilik ve gaypları bilendir. • O, Kadir ve Kayyum dur. Arş ve yer Onundur. / O, sanatındaki meziyet ve nakışlar lâtif olandır. • O Fâtır ve Vedud dur, güzellik ve kıymet Onundur. / O, yaratıklarındaki aynaları ve şuunatı büyük olandır. • O, Melik ve Kuddus tur, izzet ve kibriya Onundur. / O, mahlûkatı emsalsiz güzellikte olandır, biz Onun sanatının nakışlarındanız. • O, Daim ve Bâkî'dir, saltanat ve beka Ona mahsustur. / O, ihsanları cömertçe olandır, biz Onun misafir kafilesindeniz. • O, Rezzak ve Kâfi dir, hamd ve sena Ona mahsustur. / O, hediyeleri güzel olandır, biz Onun ilminin dokumasının esseyiz. • O, her şeye bedel yeten Yaratıcıdır, cömertlik ve ihsanlar Ona mahsustur. / O, şikâyet ve yakınmaları ile mahlûkatının dualarını çok iyi duyandır. • O, şifa veren Merhametkârdır, şukur ve sena Ona mahsustur. / O, kusurları ve kullarının günahlarını bağışlayandır. • O, merhametli olan Gaffar'dır, af ve hoşnutluk Ona mahsustur.

İsterim; fakat, bir yâr-ı bâkî isterim. Zerreyim; fakat, bir şems-i sermed isterim. Hiç ender hiçim, fakat, bu mevcudatı umumen isterim."

* * *

BARLA YAYLASI, ÇAM, KATRAN, ARDIÇ, KARAKAVAĞIN BİR MEYVESİDİR

Makam münasebetiyle buraya alınmış On Birinci Mektubun bir parcasıdır.

Bir vakit esaretimde, dağ başında azametli çam ve katran ve ardıç ağaçlarının heybetnüma suretlerini, hayretfeza vaziyetlerini temaşa ederken, pek lâtif bir rüzgâr esti. O vaziyeti, pek muhteşem ve şirin velveleâlûd bir zelzele-i raksnüma, bir tesbihat-ı cezbeeda suretine çevirdiğinden, eğlence temaşası, nazar-ı ibrete ve sem-i hikmete döndü. Birden Ahmed-i Cezerî'nin Kürtçe şu fıkrası,

هَرْكَسْ تَمَاشَاگَهِ حُسْنَاتَه زِهَرْ جَاى تَشْبِيهِ نِگَارَانْ
بِجَمَالَاتَه دِنَازِنْ[1]

hatırıma geldi. Kalbim, ibret manalarını ifade için şöyle ağladı:

يَارَبْ، هَرْ حَىْ بِتَمَاشَاگَهِ صُنْعِ تُوزِ هَرْ جَاى بِتَازِى *
زِتَشِيبُ اَزْ فِرَازِى مَانَنْدِ دَلَالَانْ بِنِدَاء بِاوَازِى * دَمْ دَمْ
زِجَمَالِ نَقْشِ تُو زِهَوَاىِ شَوْقِ تُو دَرْ رَقْصِ بَازِى *
زِكَمَالِ صُنْعِ تُو خُوشْ خُوشْ بَازِى *زِشِيرِينِى اوَازِ خُودْ
هَىْ هَىْ دِنَازِى * اَزْ وَىْ رَقْصِ اَمَدْ جَزْبَه خَازِى *

1- Cezerî, *İkdü l-Cevheri fi Şerhi Divanı Şeyh Cezeri*, s. 438.

makam münasebetiyle: konuyla ilgisinden dolayı
daim: varlığı devamlı, sonsuz olan Allah
esaret: esirlik.
gayp: görünmeyen, bilinmeyen
hayretfeza: hayret veren
heybetnuma: muhteşem, hayranlık uyandıran.
hiç ender hiç: hiç içinde hiç
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
hoşnutluk: memnuniyet, razı olma
hüküm: karar, emir, hâkimiyet.
kabza: el, pençe
latif: hoş, güzel
mahsus: özel
merhametkâr: merhametli, acıyan
mevcudat: varlıklar.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
nazar-ı ibret: ders alarak bakma.
sanat: yapılmış eser
sem-i hikmet: güzel sözlerden ibret ve ders alma
suret: şekil.
şems-i sermed: sürekli ve ezeli olan güneş
şifa: hastalıktan kurtulup sağlığa kavuşma
temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek
tesbihat-ı cezbeeda: coşkuyla tesbih etmek
umumen: bütünüyle.
vaziyet: durum
velveleâlud: gürültülü
yar-ı bâkî: ebedî dost.
zelzele-i raksnuma: oyunla kan şık sarsılmalar.
zerre: çok küçük parça, atom

أَزِينِ اَنَار رَحْمَتْ بافْت هَرْ هِى دَرْسِ تَسْبِيحْ نَمَازِى *
اِبْتَادَسْت هَرْ بِكِي بَرْتَكْ بَالاَ سَرْفَرَازِى * دِرَازْ
كَرْدَسْت دَسْتِهَا رَا بَدَرْگَاهِ اِلهِى هَمْ جُوشَهْبَازِى *
بِخَنْبِيدَسْتْ زُلْف هَارَا ب شَوْقِ اَنْگِيزِ شَهْنَازِى * بَبَالاَ
مِيزَنَدْ اَزْ بَرْدَه هَاى هَاى هُوِى عِشْقِ بَازِى *
مِيدِهَدْ هُوشَه بِرِيشْهَاى دَرْ اِينْ هَاى زَوَالِى اَزْ حُبِ
مَجَازِى * بَرْ سَرِ مَحْمُودْهَا نَغْمَهَاى هُزْنِ اَنْبِز اَبَازِى *
مُرْدَهَا رَا نَغْمَه هَاى اَزَلِى اَزْ هُزْنِ اَنْبِز نَوَازِى *
رُوحَه مِى اِبَدْ اَزُو زَمْزَمَه نَازْ نِيَازِى * قَلْبْ مِيخَوَانَدْ
اَزِينْ اَيَاتَهَا سِرْ نُوحِبَدْ زِعَلُوْ نَظْمِ اَعْجَازِى * نَفْس
مِيخَوَاهِدْ دَرْ اِينْ وَلْوَلَهَا زَلْزَلَهَا رُوْحِ بَافِى دَرْ فَنَاى
دُنْيَابَازِى * عَقْلْ مِيبِيَنَدْ اَزِينْ زَمْزَمَهَا دَمْدَمَهَا نَظْمِ
خِلْقَتْ نَقْشِ حِكْمَتْ كَنْزِ رَازِى * اَرْزُو مِيدَارَدْ هَوَا
اَزِينْ هَمْهَمَهَا هُوهُوهَا سِرِ هُودْ دَرْ نَزْدِ آزْرَاى
مَجَازِى * خِيَالْ مِيَنَدْ اَزِينْ اَشْجَارْ مَلاَئِكْ را هَمَدْ اَمَدْ
سَمَاوِى بَاهَزَارَانْ نَىْ * اَزِينْ نَبْهَا شُنِيدَتْ هُوشِ
سَنَابِشْهَاى ذَاتْ هَىْ * وَرَقْهَا رَا زَبَانْ دَارَنْد هَمَه
هُو هُو ذِكْر اَرَنْد بَه دَرْ مَعْنَاى حَىْ حَىْ * چُو لاَ اِلهَ
اِلاَّ هُوْ بَرَابَرْ مِيزَنَدْ هَرْشَىْ * دَمَادَمْ چُوبَدَنْد بَا هَىْ
سَرَاسَرْ كُوبِدَنْد «يَا حَىْ بَرَابَرْ مِيزَنَنْد «اللهُ» *

فَيَا حَىُّ يَاقَيُّومُ بِحَقِّ اِسْمِ حَىِّ قَيُّومِ

دِهْ بَه اینْ قَلْبِ بَرِیشَانْ رَا * اِسْتِقَامَتْ دِهْ بَه اینْ
حَیَاتِی عَقْلِ مُشَوَّشْ رَا... اینْ

Barla Yaylası Tepelice'de çam, katran, ardıç, karakavak meyvesi hakkında yazılan Farisî beyitlerin manası:

هَرْکَسْ تَمَاشَاگَه حُسْنَانَه زِهَرْ جَای تَشْبِیهِ نِگَارَانْ
بِجَمَالاَتَه دِنَازِنْ[1]

Hatırıma geldi; kalbim dahi ibret manalarını ifade için şöyle ağladı:

Yani, Senin temaşana, hüsnune, herkes her yerden koşup gelmiş, Senin cemalinle nazdarlık ediyorlar.

یَارَبْ! هَرْحَیْ بِتَمَاشَاگَه صُنْعِ تُو زِهَرْ جَای بِنَازِی

Her zîhayat Senin temaşana, sanatın olan zemin yüzüne her yerden çıkıp bakıyorlar.

زِنَشِیبْ! اَزْ فِرَازِی مَانَنْدِ دَلاَلاَنْ بِنِدَاءِ بِاَوَازِی

Aşağıdan, yukarıdan dellâllar gibi çıkıp bağırıyorlar.

دَمْدَمْ زِجَمَالِ نَقْشِ تُو زِهَوَای شَوْقِ تُو دَرْ رَقْصِ بَازِی

Senin cemal-i nakşından keyiflenip, o dellâlmisal ağaçlar oynuyorlar.

زِکَمَالِ صُنْعِ تُو خُوشْ خُوشْ بِازِی (نسخه)

نسخه زِهَوَای شَوْقِ تُو[2]

1. Cezeri, *İkdu l-Cevheri fi Şerhi Divani'ş-Şeyh Cezeri*, s. 438.
2. Nüsha: Sana olan tutkusundan.

beyit: şiirin iki mısrası.
cemal: güzellik.
cemal-i nakış: güzel süsler.
dellâl misal: ilân eden, tanıtanlar gibi.
dellâl: ilân edici, tanıtıcı.
Farisî: Farsça, İran dili.
hatıra gelmek: aklına gelmek, hatırlamak.
hüsün: güzellik.
ibret: ders alma.
keyif: neşe.
nazdar: nazlı.
sanat: yapılmış eser.
temaşa: hoşlanarak bakma, seyretme.
zemin yüzü: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Senin kemal-i sanatından neşelenip, güzel güzel seda veriyorlar.

زِ شیرینی اوازِ خود هَی هَی دِنازی

Güya sedalarının tatlılığı, onları da neşelendirip nazeninâne bir naz ettiriyor.

أَز وَی رَقص امد جَزبه خَازی

İşte ondandır ki; şu ağaçlar raksa gelmiş, cezbe istiyorlar.

أَزین اثارِ رَحمَت یافت هَر هَی دَرس تَسبیح نَمازی

Şu rahmet-i İlâhiyenin âsârıyladır ki; her zîhayat, kendine mahsus tesbih ve namazın dersini alıyorlar.

ایستادَست هَر یکی بَر سَنگ بالاَ سَرفرازی

Ders aldıktan sonra, her bir ağaç, yüksek bir taş üzerinde Arşa başını kaldırıp durmuşlar.

دِراز کَردَست دَستَها را بدرگاه الهی هَم چو شَهبازی

Her birisi, yüzler ellerini, Şehbaz-ı Kalender (HAŞİYE 1) gibi dergâh-ı İlâhîye uzatıp muhteşem bir ibadet vaziyetini almışlar.

(HAŞİYE 2) بَجُنبیدَست زُلف هَاراب شَوق انگیز شَهنازی

HAŞİYE 1: Şehbaz-ı Kalender, meşhur bir kahramandır ki, Şeyh Geylânî'nin irşadıyla, dergâh-ı İlâhîye iltıca edip, mertebe-i velâyete çıkmıştır.
HAŞİYE 2: Şehnaz-ı Çelkezî, kırk örme saç ile meşhur bir dünya güzelidir.

arş: en yüksek gök tabakası
asar: eserler
cezbe: heyecan, coşkunluk
dergâh-ı İlâhîye: Allah'ın huzuru
güya: sanki.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
haşiye: dipnot.
ibadet: kulluk görevi.
ibadet: kulluk.
iltıca etmek: sığınmak.
irşat: doğru yolu gösterme
kemal-i sanat: sanatın mükemmelliği ve kusursuzluğu
mahsus: özel
mertebe-i velâyet: ermişlik makamı
muhteşem: görkemli
nazeninâne: nazikçe
rahmet-i İlâhîye: Allah'ın sonsuz rahmeti
raks: oynama, dans etme
seda: ses
tesbih: anma, zikretme
vaziyet: durum.
zîhayat: hayat sahibi

Oynattırıyorlar zülûfvan küçük dallarını ve onunla temaşa edenlere de lâtif şevklerini ve ulvî zevklerini ihtar ediyorlar.

بَبالاَ میزَنَنْدْ اَزْ بَرْدَه هَایِ هَایِ هُوی عَشْق بَازِی

Aşkın "hay huy" perdelerinden en hassas tellere, damarlara dokunuyor gibi seda veriyorlar. (NUSHA)

میدِهَدْ هُوشَه بِرینْهَایِ دَرْ اِبنْ هَایِ زَوَالِی
اَزْ حُبِّ مَجَازِی

Fikre şu vaziyetten şöyle bir mana geliyor: Mecazî muhabbetlerin zeval elemiyle gelen ağlayış, hem derinden denne hazın bir enini ihtar ediyorlar.

بَرْ سَرِ مَحْمُودْهَا نَغْمَهَایِ حُزْن اَنِیزِ اَیَازِی

Mahmutların, yani Sultan Mahmut gibi mahbubundan ayrılmış bütün âşıkların başlarında, hüznâlûd mahbuplarının nağmesinin tarzını işittiriyorlar.

مُرْدَهَا رَا نَغْمَه هَایِ اَزَلِي اَزْ حُزْن اَنْیزِ نَوَازِی

Dünyevî sedaların ve sözlerin dinlemesinden kesilmiş olan ölmüşlere, ezelî nağmeleri, hüznengiz sedaları işittiriyor gibi bir vazifesi var görünüyorlar.

NUSHA: Şu nüsha mezarıstandaki ardıç ağacına bakar.

بَبالا میزَنَنْدْ اَزْ بَرْدَه هَایِ هَایِ هُوی مُرْدَهَا رَا نَغْمَهای اَزَلِی
اَزْ حُزْن اَنْیزِ نَوازِ

dergah-ı İlâhiye: Allah'ın dergâhı, kapısı
elem: uzuntü, acı.
enin: inlti
ezeli: başlangıcı olmayan
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hay huy: sevinç naraları.
hazin: hüzünlü
hüznalud: üzüntülü
hüznengiz: hüzün veren, üzücü
ihtar etme: hatırlatma
iltica: sığınma.
irşat: gafletten uyandırıp doğru yolu gösterme.
latif: güzel
mahbup: sevilmiş, sevilen
mecazi: dünyevî ve geçici
mertebe-i velâyet: velîlik mertebesi
muhabbet: sevgi
nağme: güzel ses
nusha: yazılı şey.
seda: ses.
şevk: istek, heves.
temaşa: hoşlanarak bakma, seyretme
ulvî: yüksek
vazife: görev.
vaziyet: durum
zeval: sona erme, yok olma
zülûfvari: saç teli gibi

رُوحَه مِی آیَدْ اَزُو زَمْزَمَهٔ نَازْ نِیَازِی

Ruh ise şu vaziyetten şöyle anladı ki: Eşya, tesbihat ile Sânı-i Zülcelâl'in tecelliyat-ı esmasına mukabele edip, bir naz-niyaz zemzemesidir, geliyor.

قَلْبْ مِیخَوَانَدْ اَزِینْ اَبْیَاتْهَا سِرِّ تَوْحِیدْ زِعُلُوِّ نَظْمِ اِعْجَازِی

Kalp ise, şu her bir birer âyet-i mücesseme hükmünde olan şu ağaçlardan sırr-ı tevhıdı, bu ı'cazın ulüvv-ü nazmından okuyor. Yani, hilkatlerinde o derece harika bir intizam, bir sanat, bir hikmet vardır ki, butun esbab-ı kâinat birer fail-i muhtar farz edilse ve toplansalar, taklit edemezler.

نَفْسْ مِیخَوَاهَدْ دَرْ اِینْ وَلْوَلَهَا زَلْزَلَهَا زَوْوِ بَاقِی دَرْ فَنَایِ دُنْیَابَازِی

Nefis ise, şu vaziyeti gördükçe, bütün rûy-i zemin velveleâlûd bir zelzele-ı fırakta yuvarlanıyor gibi gördu, bir zevk-i bâkî aradı, "Dünyaperestliğin terkinde bulacaksın" manasını aldı.

عَقْلْ مِیبِینَدْ اَزِینْ زَمْزَمَهَا دَمْدَمَهَا نَظْمِ خِلْقَتْ نَقْشِ حِکْمَتْ کَنْزِ رَازِی

Akıl ise, şu zemzeme-i hayvan ve eşcardan ve demdeme-ı nebat ve havadan gayet manıdar bir intızam-ı hilkat, bir nakş-ı hikmet, bir hazine-i esrar buluyor; her şey çok cıhetlerle Sânı-ı Zulcelâl'ı tesbih ettığını anlıyor.

ayet-i mucesseme: cısımleşmış delil
cihet: yön
demdeme-i nebat ve hava: havanın ve bitkilerin çıkardıklan ses hışırtı
dünyaperestlik: dünyayı tapar-casına sevme
esbab-ı kâinat: kâinat var olan sebepler
fail-i muhtar: istediğini serbestçe yapan
farz etmek: varsaymak
gayet: son derece
hazine-i esrar: sırlarla dolu hazine
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
hilkat: yaratılış
i'caz: mu cize olus, benzerini yapmaktan insanlan âciz bırakma
intızam: düzen
intızam-ı hilkat: yaratılıştakı du zen ve tertıp
manıdar: anlamlı
mukabele: karşılık verme
nakş-ı hikmet: her şeyi belli bir maksat ve fayda ile yaratan Allah ın nakışlan süslen
nefis: insanın ilahi hakıkatlen kabul etmek istemeyen, sürekli zevk peşinde koşan yonu
niyaz: dua
ruy-ı zemin: yer yuzü
Sanı-i Zulcelal: sonsuz büyukluk sahıbı her şeyı sanatla yaratan Allah
sırr-ı tevhit: Allah ın bırlığı sırrı hakıkatı.
taklit etmek: benzerini yapmak.
tecelliyat-ı esma: Cenab-ı Hakka aıt ısımlerın kâinat ve mahlukat uzennde gorulen tecellilen, tezahurlen
tesbih: anma zikretme
tesbihat: tesbihler
ulüvv-ü nazım: dızılışın du-zenin yuceligi
vaziyet: durum
velvelealud: gurultulu
zelzele-i firak: ayrılık sarsıntısı.
zemzeme: nağme hoş ses
zemzeme-ı hayvan ve eş-car: ağaç ve hayvanların çıkardıklan ses.
zevk-i bâkî: sonsuz zevk.

آرزو میدارد هوا آزین همهمها هوهوها مر خود
در ترک ازواق مجازی

Heva-i nefis ise, şu hemheme-ı hava ve hevheve-i yapraktan öyle bir lezzet alıyor ki, bütün ezvak-ı mecaziyi ona unutturup, o heva-i nefsin hayatı olan zevk-i mecazîyi terk etmekle, bu zevk-i hakikatte ölmek istiyor.

خیال بیند آزین اشجار ملائک را جسد آمد
سماوی باهزاران نی

Hayal ise, görüyor, güya şu ağaçlann müekkel melâikeleri içlerine girip, her bir dalında çok neyler takılan ağaçları ceset olarak giymişler, güya Sultan-ı Sermedî, binler ney sedasıyla muhteşem bir resmikûşatta onlara onlan giydirmiş kı, o ağaçlar camıt, şuursuz cisim gibi değil, belki gayet şuurkârâne manıdar vaziyetleri gösteriyorlar.

آزین نیها شنیدت هوش سایشهای ذات حی

İşte o neyler, semavî, ulvî bir musikiden geliyor gibi safî ve müessirdirler. Fıkır o neylerden, başta Mevlâna Celâleddin-i Rumî olarak bütün âşıkların işittikleri elemkârâne teşekkiyat-ı firakı işitmiyor. Belki, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a karşı takdim edilen teşekkurat-ı Rahmaniyeyi ve tahmidat-ı Rabbaniyeyi işitiyor.

ورقها را زبان دارند همه هو هو ذکر ارند به
در معنای: حی حی

Madem ağaçlar, birer ceset oldu; bütün yapraklar dahi diller oldu. Demek her bırı, bınler dillen ile, havanın

camıt: cansız.
ceset: beden, vücut.
elemkarâne: elemlice, acılı bir şekilde
ezvak-ı mecazi: geçici zevkler
gayet: son derece
güya: sanki
hemheme-ı hava: hafif tatlı rüzgar sesi
heva-ı nefis: nefsin istekleri
hevheve-i yaprak: rüzgarla çıkan yaprak sesi
manıdar: anlamlı
melâike: melekler
musiki: müzik
müekkel: vekil tayin edilmiş.
müessir: tesirli, etkili
ney: kamıştan yapılmış kaval bı ğmında yanık sesli üflemeli çalgı
resmikuşat: açılış töreni
safi: saf, temiz
seda: ses.
semavî: gökyüzüne ait.
Sultan-ı Sermedi: sonsuz, kalıcı saltanat sahibi olan Allah
şuurkârâne: şuurluca.
şuursuz: bilinçsiz, akılsız.
tahmidat-ı Rabbaniye: bizi idare ve terbiye eden Allah'a yapılan hamd ve övgüler
takdim etmek: sunmak.
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.
teşekkiyat-ı firak: ayrılıktan dolayı yapılan şikayetler
teşekkurat-ı Rahmaniye: Allah'a sunulan hamd ve şukürler
ulvî: yüksek, yüce
vaziyet: durum
Zat Hayy-ı Kayyum: her hususta gücü olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Zat olan Allah
zevk-ı hakikat: gerçek zevk.
zevk-i mecazi: geçici zevkler

dokunmasıyla "Hû, Hû" zikrini tekrar ediyorlar. Hayatlarının tahiyyatıyla sânîinin Hayy-ı Kayyum olduğunu ilân ediyorlar.

چو «لاَ اِلهَ اِلاَّ هُوَ» بَرَابَرْ مِيزَنَدْ هَرْشَيْ

Çünkü, bütün eşya [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ deyip, kâinatın azîm halka-i zikrinde beraber zikrederek çalışıyorlar.

دَمَادَمْ جُوِيَدَنْد «يَا حَيْ» سَرَاسَرْ گُوِيَدَنْد «يَا حَيْ»
بَرَابَرْ مِيزَنَنْد «اَللهْ»

Vakıtbevakıt lisan-ı istidat ile Cenab-ı Hak'tan hukuk-u hayatını "Yâ Hak!" deyip, hazine-i rahmetten istiyorlar. Baştan başa da hayata mazhariyetleri lisanıyla "Yâ Hay" ismini zikrediyorlar.

فَيَا حَيُّ يَاقَيُّومُ بِحَقِّ اِسْمِ حَيِّ قَيُّومِ

حَيَاتِى دِهْ بِه اِينْ قَلْبِ پَرِيشَانْ رَا * اِسْتِقَامَتْ دِهْ بِه
اِينْ عَقْلِ مُشَوَّشْ رَا... آمِينْ [2]

azîm: büyük.
Cenab-ı Hak: Allah.
halka-ı zikir: zikir halkası.
Hayy-ı Kayyum: her hususta gücü olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hazine-i rahmet: bitmeyen rahmet hazineleri.
Hu Hu: Allah, Allah sesleri.
hukuk-u hayat: yaşaması için gerekli olan maddeler, ihtiyaçlar, hayat hakları.
ilân etmek: yaymak, bildirmek.
lisan: dil.
lisan-ı istidat: kabiliyet dili.
mazhariyet: kavuşma, şereflenme.
müşevveş: karışık, karmakarışık.
Sânî: her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan Allah.
tahiyyat: Cenab-ı Hakka arz edilen selamlar, dualar, manevî hayat hediyeleri.
vakıtbevakıt: her an.
Yâ Hak: Ya Allah.
yâ Hay: ey gerçek ve ebedî hayat sahibi olan ve bütün hayat sahiplerine hayatlarını veren Allah.
zikretmek: anmak.

1. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. (Bakara Sûresi, 163.)

2. Ey Hay ve Kayyum olan! Hay ve Kayyum ısımlarının hürmetine, bu perişan kalbe bir hayat ver, bu müşevveş akla doğru yolu göster. Âmîn.

[Bir vakit Barla'da, Çam Dağında yüksek bir mevkide, gecede semanın yüzüne baktım. Gelecek fıkralar, birden hutur ettı. Yıldızların lisan-ı hâl ile konuşmalarını hayalen işittim gibi bu yazıldı. Nazım ve şiir bilmediğim için, şiir kaıdesine gırmedı, tahattur olduğu gibi yazılmış. Dördüncü Mektup ile Otuz İkinci Sözün Birincı Mevkıfının ahırından alınmıştır.]

Yıldızları Konuşturan Bir Yıldızname

Dinle de yıldızlan şu hutbe-i şîrînine,
Name-i nurîni Hikmet, bak ne takrir eylemiş.

Hep beraber nutka gelmiş, hak lısanıyla derler:
"Bır Kadîr-i Zülcelâl'in haşmet-i sultanına

Bırer burhan-ı nurefşanız, vücud-u Sânıa,
Hem vahdete, hem kudrete şahıtlerız bız.

Şu zemının yüzünü yaldızlayan
Nazenın mu'cızatı çün melek seyranına;

Bu semanın arza bakan, Cennete dikkat eden
Bınler mudakkık gozlerız bız. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Yanı Cennet çıçeklerının fıdanlık ve mezraacığı olan zemının yüzünde hadsız mu cızat-ı Kudret teşhır edıldıgınden semavat âlemındekı melâıkeler o mu'cızatı, o harıkaları temaşa ettıkleri gibi, ecram-ı semavıyenın gozlerı hukmunde olan yıldızlar dahı, güya melâıkeler gibi, zemın yüzündekı nazenın masnuatı gordukçe, Cennet âlemıne bakıyorlar. O muvakkat harıkaları bâkî bır surette Cennette dahı muşahede edıyorlar gibi, bır zemıne, bır Cennete bakıyorlar. Yanı, o ıkı âleme nezaretlerı var demektır.

ahir: son
arz: yeryüzü
bâkî: kalıcı, sonsuz
burhan-ı nurefşan: parlak delil
çün melek seyranına: çunkü meleklerın gezmesi, seyretmesi ıçın
ecram-ı semaviye: gokteki cısımler, yıldızlar ve gezegenler
fıkra: paragraf, bolüm
hak lisanı: gerçeğin dılı
haşiye: dıpnot
haşmet-i Sultan: kâınatın sahıbı ve hâkımı olan Allah'ın buyukluğu
Hikmet: her şeyi faydalı ve guzel maksatlarla yapan Allah
hutbe-i şirin: sevimlı ve tatlı konuşmalar
hutur etmek: hatırlama, akla gelme
Kadir-i Zülcelal: buyukluk sahıbı ve her şeye gücü yeten Allah
kaide: kural, usul
kudret: Allah'ın kâınatı ıdare eden güç ve kuvvetı
lisan-ı hal: hâl ve beden dılı
masnuat: sanatlı bır şeklıde yapılmış şeyler
mevkı: yer, mekan
mevkıf: durma yerı, durak
mezraa: bahçe
mu'cızat: mu cızeler, buyuk harıka ışler
muvakkat: geçıcı
mudakkık: dıkkatle ınceleyen
müşahede etmek: seyretmek, gormek
name-i nurin: nurlu, parlak mektup
nazenin: nazlı
nazım: şıır
nezaret: gozetme, bakma
nutuk: konuşmak
sema: gokyuzu
semavat: gokler
şahit: tanık
tahattur: hatırlama
takrir eylemek: ıyı ıfade etmek, bıldırmek
temaşa: seyretme
teşhir etmek: sergılemek
vahdet: Allah'ın bırlıgı
vakıt: zaman
vücud-u Sânıa: her şeyi sanatla yaratan Allah'ın varlıgına
yaldızlama: susleme eşyaları altın ve gumuş rengındekı parlak maddelerle susleme
yıldızname: yıldız mektubu
zemin: yeryüzü

Tuba-ı hilkatten semavat şıkkına,
hep Kehkeşan ağsanına;
Bır Cemıl-ı Zülcelâl'ın, dest-ı hikmetle takılmış
pek guzel meyvelerıyız bız.

Şu semavat ehlıne bırer mescıd-ı seyyar,
bırer hane-ı devvar, bırer ulvî aşıyâne;
Bırer mısbah-ı nevvar, bırer gemi-ı Cebbar,
bırer tayyarelerız bız.

Bır Kadîr-ı Zulkemal'ın, bır Hakîm-ı Zülcelâl'ın
bırer mu'cıze-ı kudret,
Bırer harika-ı sanat-ı hâlıkane, bırer nadıre-ı hikmet,
bırer dâhiye-ı hilkat, bırer nur âlemıyız bız.

Böyle yüz bın dil ıle, yüz bın bürhan gösterırız;
ışıtırırız insan olan insana.
Kör olası dınsız gozu, gormez oldu yüzumuzu,
hem ışıtmez sözumüzü, hak söyleyen ayetlerız bız

Sıkkemız bır, turramız bır; Rabbımıze musahharız
Musebbıhız, zıkrederız âbıdâne.
Kehkeşanın halka-ı kûbrasına mensup
bırer meczuplarız bız"

dedıklerını hayalen dınledım.

âbidâne: kulluğa yaraşır bir şekil de
ağsan: dallar
aşıyane: oturulan yer
ayet: ispat eden delil
bâki: ebedî, sonsuz.
bürhan: delil, ispat vasıtası
Cemil-i Zülcelal: şeref ve büyukluk sahibi olan, sonsuz güzellik sahibi Allah
dâhiye-i hilkat: dahîce yaratılan hanka
dest-i hikmet: her şeyi hikmetle yapan el.
ecram-ı semaviye: gök cısımleri yıldızlar ve gezegenler
gemi-i Cebbar: büyukluk ve yucelik sahıbı yarattığı varlıklara ıstedığını yaptıran Allah ın yarattığı gemı
hadsız: sınırsız
hak: doğru
Hakim-i Zülcelal: sonsuz büyukluk sahıbı ve her şeyi hikmetle yaratan Allah
halka-i kübra: en büyük halka
hane-i devvar: devamlı donen devreden ev
harika-i sanat-i Hâlıkane: yaratanın sanat hankası.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hukmünde: gibi yerinde
Kadir-i Zülkemal: sonsuz kemal sahıbı ve her şeye gucu yeten Allah
Kehkeşan: Samanyolu
masnuat: Allah'ın yarattığı sanatlı varlıklar
melâike: melekler
mensup: aıt ılgısı olan
meczup: ilahı aşkla cezbeye gelen kışı, divane
mescid-i seyyar: gezıcı mescıt
mezraa: tarla
mısbah-ı nevvar: nurlu lamba
mu'cizat: Allah ın yarattığı benzerını yapmaktan acız kalınan eserler
mu cizat-ı kudret: kudret mu cizeleri
mu cize-i kudret: Cenab ı Hakkın kudretinin mu cizesi
musahhar: boyun eğen, emır dınleyen.
muvakkat: geçıcı.
musebbih: tesbih eden, Allah ı anan
muşahede: gozle gorme
nadire-i hikmet: bir maksat ıçın benzersız yaratılan
nazenin: nazlı
nezaret: bakma, gözetme
nur âlemi: parlak, aydınlık alem
Rab: yaratan, besleyen, terbiye ve idare eden Allah
semavat âlemi: gokyuzu âlemı
semavat ehli: melekler, gok yüzunde yaşayan şuur sahibi varlıklar
semavat şıkkına: goğe doğru
sıkke: damga, mühür
suret: şekıl, bıcım
tayyare: uçak
temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek.
teşhir: sergileme, gosterme
tuba-i hilkat: yaratılış ağacı
turra: muhur, damga.
ulvi: yuksek.
zemin yüzü: yeryuzu.
zıkretmek: anmak, hatırlamak.

On Sekizinci Söz

* On Sekizinci Söz, Barla da 1927'de Turkçe olarak telif edilmiştir

Bu Sözün İki Makamı var. İkinci Makamı daha yazılmamıştır. Birinci Makamı Üç Noktadır.

BİRİNCİ NOKTA

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ [1]

Nefs-i Emmareme Bir Sille-i Tedip

Ey fahre meftun, şöhrete müptelâ, medhe düşkün, hodbinlikte bîhemta sersem nefsim!

Eğer binler meyve veren incirin menşei olan küçücük bir çekirdeği ve yüz salkım ona takılan üzümün siyah kurucuk çubuğu bütün o meyvelen, o salkımlan kendi hünerleri olduğu, ve onlardan istifade edenler o çubuğa, o çekirdeğe medih ve hürmet etmek lâzım olduğu, hak bir dava ise, senin dahı sana yuklenen nımetler için fahre, gurura, belki bır hakkın var.

Hâlbukı, sen daım zemme müstahaksın. Zıra o çekırdek ve o çubuk gibi değilsin. Senin bir cüz-i ihtıyarın bulunmakla, o nımetlerın kıymetlennı fahnn ıle tenkıs

gurur: kıbır, boburlenme
hak: doğru, gerçek.
hodbin: bencil, yalnızca kendisini düşunen.
hüner: yetenek, bilgi, kabiliyet.
hürmet: saygı
istifade: faydalanma, yararlanma
makam: derece, kademe
medih: ovme, ovgu
meftun: duşkun, tutkun
menşe: kaynak, köken
muptela: duşkun, tutkun, bağlı
mustahak: hak eden, layık olan
nefis: kendi, şahsı
nefs-i emmare: insana surekli kotuluğu emreden nefis
nimet: bagışlar, ıkramlar
sersem: dengesiz, olçusuz
sille-i tedip: terbiye etme tokadı
şöhret: un, ad, san
tenkis: azaltma, eksıltme
zem: kınama, yerme
zira: çünkü

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla • Yaptıklan kotuluklerle sevinen ve yapmadıklan hayırla ovülmekten hoşlanan kımselen sakın azaptan kurtulurlar zannetme. Onlar ıçın pek acı bır azap vardır. (Âl-i İmran Suresi, 188.)

azap: ceza, cezıyet.
bihemta: benzen bulunmayan, eşsız
cüz-i ihtıyar: insanın zayıf kuçuk hur ıradesi, seçme yeteneği
daim: devamlı, surekli
dava: konu, mesele
fahir: kendısıyle ovunme

edıyorsun. Gururunla tahrip ediyorsun ve küfranınla iptal edıyorsun ve temellükle gasp edıyorsun.

Senin vazifen fahir değil, şükürdür. Sana lâyık olan şöhret değil, tevazudur, hacalettır. Senin hakkın medıh değil istiğfardır, nedamettir. Senın kemalin hodbinlik değıl, hudabinlıktedır.

Evet, sen, benim cismımde, âlemdeki tabıata benzersin. İkiniz, hayrı kabul etmek, şerre merci olmak için yaratılmışsınız. Yani, fail ve mastar değılsiniz, belki munfail ve mahalsiniz. Yalnız bir tesirinız var; o da hayr-ı mutlaktan gelen hayn güzel bır surette kabul etmemenızden, şerre sebep olmanızdır.

Hem, sız bırer perde yaratılmışsınız, tâ güzelliği görülmeyen zahirî çirkinlikler size ısnat edilip, Zat-ı Mukaddese-i İlâhıyenin tenzihine vesile olasınız. Hâlbuki, bütün bütün vazife-i fıtratınıza zıt bir suret giymişsinız. Kabiliyetsizliğinizden hayn şerre kalbettiğinız hâlde, Hâlık'ınızla güya iştırak edersiniz. Demek nefisperest, tabıatperest, gayet ahmak, gayet zalımdır.

Hem deme kı, "Ben mazhanm. Güzele mazhar ise güzelleşir." Zıra, temessül etmedıgınden, mazhar değıl, memer olursun.

Hem deme kı, "Halk ıçınde ben intıhap edıldım. Bu meyveler benim ıle gösterıliyor. Demek bır meziyetim var." Hayır, hâşâ! Belkı herkesten evvel sana verıldı,

ahmak: budala, aptal
alem: butun yaratılmış varlıklar
fahir: ovunmek
fail: yapan.
gasp: zorla, ızınsız almak
gayet: pek çok.
gurur: buyukluk taslama
hacalet: utanma, utanç.
Halik: yaratan, yoktan varlığa getıren Allah.
haşâ: asla, oyle değıl
hayır: ıyılık, fayda, yararlı ış
hayr-ı mutlak: sonsuz ve sınırsız ıyılık
hodbin: kendını beğenen
hudabin: Cenâb ı Hakkı tanıyan
intıhap edılme: seçılme, görev alma.
ıptal: bozma, çurutme
ısnat: dayandırmak, nıspet etmek.
istığfar: af dılemek.
iştırak: ortaklık, pay sahıbı olmak.
kabılıyet: yetenek, becen
kalp etmek: donuşturmek, çevıtmek.
kemal: olgunluk, guzellik, erdem.
kufran: nımetlere saygısızlık
layık: uygun
mahal: yer, yore, mevzı
mastar: kaynak, menba
mazhar: bır şeyın çıktıgı yer
medıh: ovmek.
memer: geçıt yen, geçıt noktası
merci: baş vurulan yer, merkez.
meziyet: yetenek, ozellik.
münfail: yapılan, başkasından etkılenen
nedamet: pışmanlık.
nefisperest: nefsını taparcasına seven
suret: şekıl, bıçım
şer: kotuluk, fenalık.
şöhret: un, ad, san
şükür: memnunıyet, teşekkur

tabiat: yaratılmış olan şeylerın tamamı
tabiatperest: eşyayı tabıatın yarattıgını kabul eden
tahrip: zarar verme, yıkma
temelluk: sahıplenme.
temessül: ozumleme, benzeşme
tenzih: kusurlardan uzak tutmak
tevazu: alçak gonulluluk
vazife: gorev, odev
vazife-i fıtrat: yaratılış vazıfesı, odevı
vesile: sebep, bahane
zahiri: gorunen, aşıkâr
zalım: acımasız, haksız davranan.
Zat-ı Mukaddese-i İlâhiye: Allah ın her turlu kusur ve eksıklıklerden uzak oluşu
zıra: çunku
zıt: ters

çünkü herkesten ziyade sen müflis ve muhtaç ve müteellim olduğundan en evvel senin eline verildi. (HAŞİYE)

İKİNCİ NOKTA

[1] أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ayetinin bir sırrını izah eder. Şöyle ki:

Her şeyde, hatta en çirkin görünen şeylerde, hakikî bir hüsün cihetî vardır. Evet, kâinattaki her şey, her hâdise, ya bizzat güzeldir, ona hüsnübizzat denilir; veya neticelen cihetiyle güzeldir ki, ona hüsnübilgayr denilir. Bir kısım hâdiseler var ki, zahirî çirkin, muşevveştir. Fakat o zahirî perde altında gayet parlak güzellikler ve intizamlar var. Ezcümle:

Bahar mevsiminde fırtınalı yağmur, çamurlu toprak perdesi altında, nihayetsiz güzel çiçek ve muntazam nebatatın tebessümlen saklanmış. Ve güz mevsiminin haşin tahribatı, hazin firak perdelen arkasında, tecelliyat-ı Celâliye-i Subhaniyenin mazharı olan kış hâdiselerinin tazyikinden ve tazibinden muhafaza etmek için, nazdar çiçeklenn dostlan olan nazenin hayvancıkları vazife-i hayattan terhis etmekle beraber, o kış perdesi altında nazenin, taze, güzel bir bahara yer ihzar etmektir. Fırtına, zelzele, veba gibi hâdiselerin perdeleri altında gizlenen pek çok manevî çiçeklenn inkişafı vardır. Tohumlar gibi

HAŞİYE: Hakıkaten, ben de bu münazarada Yenı Saıd nefsını bu derece ılzam ve ıskât etmesıni çok beğendım ve "Bın bârekâllah" dedım.

1 O her şeyi en güzel şekilde yarattı. (Secde Suresi, 7.)

ayet: Kur'ân-ı Kerîm'in her bir cümlesi.
bârekallah: Allah mubarek etsin.
cihet: taraf, yön.
derece: aşama, seviye.
ezcümle: bu cümleden olarak, örneğin, nümune olarak.
firak: ayrılıklar.
gayet: pek çok.
güz mevsimi: son bahar.
hâdise: olan, meydana gelen olay.
hakıkaten: doğrusu, gerçekten.
haşin: sert, yıkıcı, uzucu olan.
haşiye: dipnot.
hüsnübilgayr: dolayısıyla neticelen bakımından güzel olan.
hüsnübizzat: zatında, şahsında güzel olan.
hüsün: güzellik.
ihzar etmek: hazırlamak.
ılzam: susturma, haddini bildirme.
inkişaf: açılıp belirme, ortaya çıkma.
intizam: düzgün, ölçülü, dengeli.
ıskat: cevap veremez hale düşürme.
kâinat: yaratılan bütün varlıklar.
manevî: maddî olmayan, sonucu ve anlamıyla Allah'ın rızasına bakan.
mazhar: bir şeyin çıkış noktası, göründuğü yer.
muhafaza: korumak.
muntazam: düzenli, intizamlı.
müflis: iflas etmiş, muhtaç durumuna düşmüş.
münazara: tartışma.
muşevveş: karmakarışık.
müteellim: acı, ıztırap çeken, uzuntulu.
nazdar: nazlı.
nazenin: nazlı, incelikli.
nebatat: bitkiler.
nefis: insana devamlı kötülüğü emreden nefsi.
netice: sonuç.
nihayetsiz: sayısız, sonsuz.
sır: gız, gizem, gizli şey.
tahribat: yıkımlar.
tazib: azap, sıkıntı verme.
tazyik: sıkıştırmak, zorlamak, baskı.
tecelliyat-ı Celâliye-i Subhaniye: yüce Allah'ın icraat ve işlerinin büyük ve kusursuz tecellileri.
terhis: görev bitimi.
vazife-i hayat: hayat vazifesi.
veba: bulaşıcı hastalık.
zahirî: dış görünüş.
zelzele: depreşme, deprem.
ziyade: en çok, fazlaca.

neşvünemasız kalan birçok istidat çekirdekleri, zahiri çirkin görünen hâdiseler yüzünden sümbüllenip güzelleşir. Güya umum inkılâplar ve küllî tahavvüller birer manevî yağmurdur.

Fakat insan, hem zahirperest, hem hodgâm olduğundan, zahire bakıp çırkinlikle hükmeder. Hodgâmlık cihetiyle, yalnız kendine bakan netice ile muhakeme ederek şer olduğuna hükmeder. Hâlbuki, eşyanın insana ait gayesi bir ise, Sânîinin esmasına ait binlerdir. Meselâ, kudret-i fâtiranın büyük mu'cizelerinden olan dikenli otları ve ağaçları muzır, manasız telâkki eder. Hâlbuki onlar, otların ve ağaçların mücehhez kahramanlarıdırlar. Meselâ, atmaca kuşu serçelere taslîtı, zahiren rahmete uygun gelmez. Hâlbuki serçe kuşunun istidadı, o taslît ile inkişaf eder. Meselâ, "kar"ı pek bârdâne ve tatsız telâkki ederler. Hâlbuki, o bârid, tatsız perdesi altında o kadar hararetli gayeler ve öyle şeker gibi tatlı neticeler vardır ki, tanf edilmez.

Hem insan, hodgâmlık ve zahirperestliğiyle beraber, her şeyi kendine bakan yüzüyle muhakeme ettiğinden, pek çok mahz-ı edebî olan şeyleri, hilâf-ı edep zanneder. Meselâ, alet-i tenasül-ü insan, insan nazarında bahsi hacaletaverdir. Fakat şu perde-i hacalet, insana bakan yüzdedir. Yoksa, hilkate, sanata ve gayat-ı fıtrata bakan yüzler öyle perdelerdir ki, hikmet nazarıyla bakılsa ayn-ı edeptir, hacalet ona hiç temas etmez.

alet-i tenasül: üreme organı
ayn-ı edep: terbiyenin ta kendisi
bahis: anlatma, söz etme.
bârid: soğuk.
bârdâne: soğukça
cihet: yön, taraf
gayat-ı fıtrat: yaratılış gayeleri
gaye: amaç, maksat.
guya: sanki, adeta
hacalet: ar, utanma, sıkılma
hacaletaver: utanç verici.
hadise: olmuş, olay
hararet: ısı, sıcaklık.
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye
hilâf-ı edep: edebe, terbiyeye zıt.
hilkat: yaratılış.
hodgâm: yalnız kendini düşünen.
hodgâmlık: kendini düşünmek, benciliik.
hükmetmek: değerlendirmek, karar vermek
inkılâp: değişme, başkalaşma
inkişaf: belirme, ortaya çıkma
istidat: yetenek, kabiliyet.
kudret-i fatıra: yaratıcı güç
küllî tahavvul: genel değişiklikler, başkalaşmalar
mahz-ı edebî: edebin kendisi, tamamen ahlâkî
mana: anlam
manevî: maddî olmayan, sonucu ve anlamıyla Allah'ın rızasına bakan
mu'cize: insanı âciz bırakan olağanüstü haller
muhakeme: değerlendirme, karar verme
muzır: zararlı
mücehhez: donatılmış.
nazar: bakış, görüş, bakış açısı
neşvünema: gelişme, açılma
perde-i hacalet: ar perdesi, utanma perdesi.
rahmet: acıma, şefkat etme, bağışı olan İlâhî koruyuculuk
Sânîin esması: yapan, yaratıcı olan Allah'ın isimleri
sümbül: filiz verme, çiçek.
şer: fena, kötü
taslît: musallat etme, musallat olma, saldırma
telâkki: kabul etme, algılama
umum: bütün, genel
zahiren: dış görünüşü ile
zâhir: dış görünüş, aşikâr
zahirperest: dış görünüşe bakıp aldanan

İşte, menba-ı edep olan Kur'ân-ı Hakîm'in bazı tabiratı bu yüzler ve perdelere göredir. Nasıl kı bize görünen çırkın mahlûkların ve hâdiselerin zahirî yüzleri altında gayet güzel ve hikmetli sanat ve hilkatine bakan güzel yüzler var ki, Sânîine bakar; ve çok güzel perdeler var ki, hikmetleri saklar, ve pek çok zahirî intizamsızlıklar ve karışıklıklar var ki, pek muntazam bir kitabet-i kudsiyedir.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللهُ [1]

Madem kâinatta hüsnüsanat, bilmüşahede vardır ve kat'îdir, elbette, risalet-i Ahmediye (a.s m.) şuhut derecesinde bir kat'ıyetle sübutu lâzım gelir. Zira, şu güzel masnuattaki hüsnüsanat ve ziynet-i suret gösteriyor ki, onların Sanatkârında ehemmiyetli bir irade-i tahsin ve kuvvetli bir taleb-i tezyin vardır. Ve şu irade ve talep ise, o Sâni'de ulvî bir muhabbet ve masnularında ızhar ettiği kemalât-ı sanatına karşı kudsî bir rağbet var olduğunu gösteriyor. Ve şu muhabbet ve rağbet ise, masnuat içinde en münevver ve mükemmel fert olan insana daha ziyade müteveccih olup temerküz etmek ister.

İnsan ise, şecere-i hilkatın zîşuur meyvesidir. Meyve ise, en cemiyetli ve en uzak ve en ziyade nazar âmm ve şuuru küllî bir cüz'îdir. Nazar âmm ve şuuru küllî zat ise, o Sanatkâr-ı Zülcemal'e muhatap olup görüşen ve küllî şuurunu ve âmm nazarını tamamen Sânîinin perestişliğine ve sanatının istihsanına ve nimetinin şükrüne sarf eden en yüksek, en parlak bir fert olabilir.

1 [De ki,] Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Sûresi, 31.)

âmm nazar: kavrayışı geneli içine alan görüş
bilmüşahede: görülduğu üzere görerek.
cemiyetli: kendisinde bir çok özelliğin toplandığı, insan
cüz: küçük parça
daire-i rububiyet: İdare ve terbiye edicilik dairesi
derece: mertebe, aşama
ehemmiyet: önem
fert: kişi, tek cins, bir şahıs
hâdise: olay
hikmetli sanat: üstün bir bilgi ile yapılan faydalı sanat
hilkat: yaratılış.
hüsnüsanat: sanat güzelliği
intizam: düzgünlük, ölçülü
irade: dileme, karar
irade-i tahsin: güzel yapma düşüncesi, isteği, kararı
istihsan: beğenme, güzelliğini kabul etme
ızhar etme: gösterme, ortaya çıkarma
kainat: bütün varlıklar, evren
kat'ı: kesin.
kemalât-ı sanat: sanat mükemmellikleri
kitabet-i kudsiye: kudsî, İlâhî yazılar, eserler
kudsî: aşkın, duru, temiz
Kur'an-ı Hakîm: hikmetli Kur'ân
küllî şuur: bütün her şeyi düşünebilen akıl
madem: böylece, değil mi ki?
mahluk: yaratık, varlık.
masnu: sanatlı, estetik ölçülerle yapılan şey, eşya
masnuat: sanatlı eserler, varlıklar
menba-ı edep: ahlâk, edep kaynağı
muhabbet: sevgi, şefkat, ilgi
muntazam: düzenli
münevver: nurlu, pırıl pırıl aydın
müteveccih: yönelmiş, yönelik.
nazar âmm: bütünü, geneli kavrayabilen bakış.
nimet: lütfedilen ikramlar, bağışlar, sahip olunan her şey
perestiş: tapma, severek bağlanma.
rağbet: ilgi, alâka
risalet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği
Sanatkar-ı Zülcemal: olağanüstü güzelliğini ıcraatında da gösteren yüce sanatkâr, Allah
Sanî: sanatlı, estetik ölçülerle güzel yapan yüce yaratan, Allah.
sarf etmek: harcamak.
sübut: sabit olma, kesinlik
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şuhut: görme, şahit olma
şuur-u küllî: şuuru, aklı geneli içine alan
şükür: bütün nimetlere karşılık teşekkür etmek, Allah'tan razı olduğunu düşünmek, göstermek.
tabirat: ifadeler, tabirler
taleb-i tezyin: her şeyi hanka süslü yapma isteği
talep: istek.
temerkuz: merkeze, odaklanma, yoğunlaşma.
ulvî: çok yüksek, yüce
zahirî: dış görünüş, aşikâr olan
zira: çünkü
zişuur: akıl, şuur, sahibi
ziyade: fazlaca
ziynet-i suret: şekil, biçim ve tarzdaki süslülük.

Şimdi iki levha, iki daire görünüyor:

Biri, gayet muhteşem, muntazam bir daire-i rububiyet ve gayet musanna, murassa bir levha-i sanat

Diğeri, gayet münevver, müzehher bir daire-i ubudiyet ve gayet vâsi, camî bir levha-ı tefekkur ve istihsan ve teşekkür ve iman vardır ki, ikinci daire bütün kuvvetiyle birinci dairenin namına hareket eder.

İşte, o Sânîin bütün makasıd-ı sanatperverânesine hizmet eden o daire reisinin ne derece o Sânî ile münasebettar ve onun nazarında ne kadar mahbup ve makbul olduğu bilbedahe anlaşılır.

Acaba hiç akıl kabul eder mi ki, şu güzel masnuatın bu derece sanatperver, hatta ağzın her çeşit tadını nazara alan in'amperver Sanatkân, arş ve ferşi çınlattıracak bir velvele-i istihsan ve takdir içinde ber ve bahri cezbeye getirecek bir zemzeme-i şükran ve tekbir ile perestişkârâne Ona müteveccih olan en güzel masnuuna karşı lâkayt kalsın ve onunla konuşmasın ve alâkadarâne onu resul yapıp güzel vaziyetinin başkalara da sirayet etmesini istemesin?

Kellâ! Konuşmamak ve onu resul yapmamak mümkün değil.

[1] إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللهِ الْإِسْلَامُ ۞

[2] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ

* * *

alakadarâne: ilgilenerek, alâka göstererek
arş ve ferş: yer ve gök.
ber ve bahir: kara ve deniz
bilbedahe: açıkça apaçık bir şekilde
camî: çok özelliği kendinde toplayan.
cezbe: kendinden geçme
daire reisi: saha komutanı
daire: saha, manzara alanı
daire-i rububiyet: Allah'ın yaratıp yönettiği her şeyi kuşatan geniş saha
daire-i ubudiyet: kulluk dairesi
derece: seviye, değer, makam
gayet: son derece, oldukça
gayet vâsi: oldukça geniş.
İman: Allah'a inanma
İn'amperver: nimetlendirmeyi çok seven.
İstihsan: beğenme, güzelliğini kabul etme
kellâ: asla, hayır
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz
levha: pano
levha-i sanat: sanat levhası.
levha-ı tefekkur: derinlemesine düşünme levhası
mahbup: sevilmiş.
makasıd-ı sanatperverâne: sanat severlere ve sanatçılara has gayeler, maksatlar
masnu: sanatlı, değerli varlık.
masnuat: sanatlı eşya
muhteşem: görkemli, debdebeli
muntazam: düzgünlük, ölçü içinde
murassa: süslü, sırmalı
musanna: sanatlı yapılan
münasebettar: ilgili, alakalı
münevver: tertemiz, aydın
müteveccih: yönelmiş, yönelik.
müzehher: çiçeklerle süslenmiş.
nam: ad, isim
nazar: görüş, bakış
nazara almak: önemsemek, dikkate değer bulmak.
perestişkârâne: tapınasına, can atarak
resul: peygamber

1 Şüphesiz ki Allah katında makbul olan din, İslam dinidir. (Âl-i İmran Suresi, 19.)

2 Muhammed, Allah'ın resulüdür. Onunla beraber olanlar da kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında ise pek merhametlidirler. (Fetih Suresi, 29.)

sanatperver: sanat sever, sanatlı yapmaya düşkün
Sânî: sanatlı, estetik ölçülerle güzel yapan, yüce yaratan, Allah
sirayet: geçmek, yayılmak.
takdir: kıymet, değer
tekbir: Allah'ı yüceltmek, "Allahu ekber" demek.
teşekkür: bir şeye karşı memnuniyet ifade etme, şükretme
vâsi: geniş
vaziyet: durum, özellik
velvele-i istihsan: yüksek sesli övgü, medih ifadesi
zemzeme-i şükran: teşekkür sesleri, nağmesi

FİRKATLİ VE GURBETLİ BİR ESARETTE, FECİR VAKTİNDE AĞLAYAN BİR KALBİN AĞLAYAN AĞLAMALARIDIR

Seherlerde eser bad-ı tecelli,
Uyan ey gözlerim vakt-i seherde.
İnayethah zidergâh-ı İlâhî
Seherdir ehl-i zenbin tevbegâhı,
Uyan ey kalbim vakt-i fecirde,
Bikun tevbe, bicû gufran, zıdergâh-ı İlâhî.

سَحَرْ حَشْرِيسْتْ دَرُو هُشْيَارْ دَرْتَسْبِيحْ هَمَه شَىْ* بَخْوَابْ
غَفْلَتْ سَرْسَمْ نَفْسَمْ حَتَى كَىْ؟ * عُمْرْ عَصْرِيسْتْ سَفَرْ
بَاقَبْرْ مِى بَايَدْ زِهَرْ حَىْ* بِبَرْخِيزْ نَمَازِى چُونِيَازِى كُو
بِكُنْ اَوَازِى چُونْ نَىْ * بِگُو: يَارَبْ، پَشِيمَانَمْ. خَجِيلَمْ،
شَرْمْسَارَمْ اَزْنَاه بِى شُمَارَمْ پَرِيشَانَمْ، ذَلِيلَمْ، اَشْك
بَارَمْ اَزْ حَيَاتْ بِى قَرَارَمْ، غَرِيبَمْ، بِى كَسَمْ، ضَعِيفَمْ،
نَاتُوَانَمْ، عَلِيلَمْ، عَاجِزَمْ، اِخْتِيَارَمْ، بِى اِخْتِيَارَمْ، اَلْاَمَانْ
وَيْ عَفْوْجُوَيَمْ، مَدَدْخُوَاهَمْ زِدَرْاِهْتْ اِلَهِى [1]

acız. güçsüz
af bağış
ar etmek utanmak, sıkılmak.
asır yüzyıl
bad-ı tecelli tecelli rüzgârı
begün tevbe et.
bicû gufran af dile, af iste!
dergâh huzur makamı, huzurda makamda olma
dergâhından affedici kapısından, katından.
ehl-i zenb günahkarlar
el-aman. medet, imdat isteme
firkat ayrılmak, ayrılık
garip kimsesiz.
haşir dirilişi
ibare dizilmiş söz, metin.
ifade etmek. söylemek, konuşmak.
ihtiyarsız. gücü yetmeyen, irâdesi olmayan
inayethah yardım iste.
kabir mezar
namaz İslâmın beş şartından biri
nazım şiir
ney kamıştan yapılmış üflemeli çalgı
niyaz. dua
sefer yolculuk
seher sabah vaktı
sersem nefis görevinde dikkatsiz, sorumsuz benlik, ego
tesbih Allah'ı anıp zikretme
vakt-ı fecir fecir, sabah vaktı
vakt-i seher seher vaktı
ya Rab ey Allahım
zelil aşağılanmış, horlanmış
zıdergâh-ı İlâhî İlâhî dergâhtan, Allah'ın dergâhından.

1. *Ustadımızın nazım şeklinde özetle ifade ettiği bu Farsça ibarenin tam tercümesi şu şekildedir:*
Seher vakti haşir gibidir, her şey, onda uyanmış, tesbih ediyor.
Ey galetle sersem olmuş nefsim, ne zaman uyanacaksın?
Ömür bir asır da olsa, her canlının kabre seferi gerekiyor.
Namaza kalk, ney gibi inleyerek niyaz eyle, söyle.
Yâ Rab! Pişmanım, utanıyorum, sayısız günahımdan ar ediyorum. Perişanım, zelilim. Kararsızım, yaşamaktan göz yaşı dökuyorum. Garibim, kimsesizim, yalnızım, zayıfım, güçsüzüm, hastayım, âcizim, yaşlıyım, ihtiyarsızım. El-aman!" diyorum, af diliyorum, dergâhından yardım istiyorum ey Allahım!

On Dokuzuncu Söz

Risalet-i Ahmediyeye dairdir.

وَمَا مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِي ۞ وَلٰكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي بِمُحَمَّدٍ
عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ[1]

✻ On Dokuzuncu Söz risalesi, 1921-23 yıllarında telif edilen Arabî Mesnevî-i Nuriye'nin başındaki Lâsiyyemalar, Lem'alar ve Reşhalar ısımlı üç risaleden üçüncüsü olan Reşhalar ısımlı risale ile aynı mealde olup, bir nevi onun tercumesi hükmündedir. Aynı zamanda 1925'te Burdur'da telif edilen *Nurun İlk Kapısı* ısımlı Türkçe eserin de On Dördüncü Dersidir.

Evet, şu Söz güzeldir. Fakat onu güzelleştiren, güzellerin güzeli olan evsaf-ı Muhammediyedir.

On Dört Reşehatı tazammun eden On Dördüncü Lem'anın

BİRİNCİ REŞHASI

Rabbımızı bize tarif eden uç büyük kullî muarrif var. Birisi şu kitab-ı kâinattır ki, bir nebze, şahadetini on üç lem'a ile, Arabî Nur Risalesinden On Üçüncü Dersten işittik; birisi şu kitab-ı kebirin ayet-i kübrası olan Hatemülenbıya Aleyhissalâtu Vesselâmdır, bırısı de Kur'ân-ı Azîmüşşan'dır. Şimdi, şu ikinci bürhan-ı natıkî olan Hatemülenbıya Aleyhıssalâtü Vesselâmı tanımalıyız, dinlemeliyiz.

Evet, o bürhanın şahs-ı manevîsine bak:

Sath-ı arz bir mescit, Mekke bir mihrap, Medine bır minber, o burhan-ı bâhir olan Peygamberımız Aleyhıssalâtü Vesselâm bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatıp, bütün enbıyaya reıs, bütün evlıyaya seyyıd, bütün

1 Ben sözlerimle Muhammed'i (a.s.m.) övmüş, güzel göstermiş olmadım, aksine Muhammed Aleyhıssalatu Vesselâmdan bahsetmekle sözlerimi güzelleştirmiş oldum. (İmam-ı Rabbanî, *Mektubat*, 1, 58.)

aleyhissalâtü vesselam: Allah'ın selamı ve rahmeti onun üzerine olsun.
ayet-i kübra: en büyük ayet, en büyük delil.
burhan-ı bâhir: apaçık delil.
burhan-ı natıkî: konuşan delil.
ehl-i İman: inananlar.
enbıya: peygamberler.
evsaf-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in vasıfları, özellikleri.
Hatemülenbıya: son peygamber, peygamberlik makamına vurulan son mühür.
hatıp: ropıuluğa karşı konuşan.
İmam-ı Rabbanî: bkz. Şahıs Bilgileri.
kitab-ı kainat: kainat kitabı, dünya.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
Kur'an-ı Azımuşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.
kullî muarrif: tanıf eden, evrensel rehber.
lâsiyyema: özellikle.
Mesnevi-i Nuriye: Risale-i Nur Kulliyatından bir eser.
mihrap: imamın namaz kıldırırken durduğu yer.
minber: hutbe okunulan yer.
nebze: az şey, bir parça.
Rab: her şeyi yaratan, idare ve terbiye eden Mevlamız, Allah.
burhan: delil, kanıt.
evliya: Allah dostu.
İmam: baş önder, namaz kıldıran din görevlisi.
lem'a: parıltı.
mescit: küçük camı.
reis: başkan.
reşahat: sızıntılar, damlalar.
reşha: sızıntı, damla.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin peygamberliği.
sath-ı arz: yeryüzü.
seyyid: efendi.
şahadet: görerek, şahıtlik.
şahs-ı manevî: manevî şahıs.
tarif: tanıtım, anlatma.
tazammun: içine alma, ihtiva etme.

enbiya ve evliyadan mürekkep bir halka-i zikrin serzakiri; bütün enbiya hayattar kökleri, bütün evliya taravettar semereleri bir şecere-i nuraniyedir ki, her bir davasını, mu'cizatlarına istinat eden bütün enbiya ve kerametlerine itimat eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar. Zira, o لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ[1] der, dava eder. Bütün sağ ve sol, yani mazi ve müstakbel taraflarında saf tutan o nuranî zakirler, aynı kelimeyi tekrar ederek, icma ile manen صَدَقْتَ وَبِالْحَقِّ نَطَقْتَ[2] derler.

Hangi vehmin haddi var ki, böyle hesapsız imzalarla teyit edilen bir müddeaya parmak karıştırsın.

İKİNCİ REŞHA

O nuranî bürhan-ı tevhit, nasıl ki iki cenahın icma ve tevatürüyle teyit ediliyor, öyle de, Tevrat ve İncil gibi kütüb-ü semaviyenin (HAŞİYE) yüzler işaratı ve irhasatın binler rumuzatı ve hatiflerin meşhur beşaratı ve kâhinlerin mütevatir şehadatı ve Şakk-ı Kamer gibi binler mu'cizatının delâlâtı ve şeriatın hakkaniyeti ile teyit ve tasdik ettikleri gibi, zatında gayet kemaldeki ahlâk-ı hamidesi ve vazifesinde nihayet hüsnündeki secaya-i galiyesi ve kemal-i emniyeti ve kuvvet-i imanını ve gayet itminanını ve nihayet vüsukunu gösteren fevkalâde takvası, fevkalâde

HAŞİYE: Hüseyin-i Cisrî *Risale-i Hamidiye*'sinde yüz on dört işaratı o kitaplardan çıkarmıştır. Tahriften sonra bu kadar bulunsa, elbette daha evvel çok tasrihat varmış.

1- Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Saffat Suresi, 35; Muhammed Suresi, 19.)

2- Doğru dedin ve söylediğin haktır.

ahlâk-ı hamide: övülmüş ahlâk.
beşarat: müjdeler.
bürhan-ı tevhit: Allah'ın birliğinin delili.
cenah: taraf, kanat.
dava etmek: inancını ilân etmek.
dava: ideal, iddia.
delâlât: delîller, işaretler.
enbiya: peygamberler, nebiler.
enbiya: peygamberler.
evliya: erenler, Allah dostları, kulluktan örnek insanlar.
fevkalâde takva: Allah'ın emirlerini tutup yasaklarından kaçınmada herkesten üstün olmak.
fevkalâde: olağanüstü, nor malın üzerinde.
gayet: çok fazla, oldukça, son derece.
gayet itminan: inancına sonsuz güvenmek.
gayet kemalde: son derece mükemmel.
had: güç, kuvvet.
hakkaniyet: bir şeyin doğruluğu.
halka-ı zikir: zikir halkası.
haşiye: dipnot.
hatif: gaipten haber veren melek.
hayattar: canlı, diptiri.
hüsün: güzellik.
icma: fikir birliği, söz birliği.
icma: fikir birliği.
irhasat: Hz. Muhammed'in peygamberliğinden evvel meydana gelen harika haller, olaylar.
istinat: dayanma.
işarat: işaretler.
itimat: güvenme.
itminan: emin olma, güvenme.
kâhin: gelecekten haber verdiğini iddia eden kimse, falcı, medyum.
kemal: olgunluk.
kemal-i emniyet: tam bir güven içinde olma.
keramet: Allah'ın dostlarına ikram ettiği güzel haller.
kuvvet-i iman: iman kuvveti.
kütüb-ü semaviye: vahye dayanan kutsal kitaplar.
mazi: geçmiş zaman.
mu'cizat: mu'cizeler, harika olaylar, olağanüstü şeyler.
müddea: iddia eden.
mürekkep: bir araya gelmiş, oluşmuş.
müstakbel: gelecek zaman.
mütevatir şehadat: doğruluğu kesin olan şahitlikler.
nihayet hüsün: sonsuz güzellik.
nihayet vüsuk: inandığı şeye sonsuz bağlılık, sadakat.
nuranî: parlak, aydın.
reşha: sızıntı, damla.
rumuzat: rumuzlar, işaretler.
secaya-i galiye: çok kıymetli özellikler.
serzakir: zikredenlerin başı.
seyyid: efendi, rehber, ilen gelen.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi.
şecere-i nuraniye: nurlu ağaç.
şeriat: İslâmiyet.
tahrif: değişim, bozma.
taravettar semere: taze, turfanda meyve.
tasdik: doğrulama.
tasrihat: düzeltme.
tevatür: yalanda ittifak etmeleri aklen imkânsız olan birçok kişi tarafından nakledilen kesin bilgi.
teyit: kuvvet verme, destekleme, pekiştirme.
vazife: görev.
vehim: yanlış ve esassız düşünce.
vüsuk: bağ, rabıta.
zakir: çok dua eden, zikreden.
zatında: şahsında.
zira: çünkü.

ubudiyeti, fevkalâde ciddiyeti, fevkalâde metaneti, davasında nihayet derecede sadık olduğunu güneş gibi aşikâre gösteriyor.

ÜÇÜNCÜ REŞHA

Eğer istersen gel, Asr-ı Saadete, Cezîretülarap'a gideriz. Hayalen olsun onu vazîfe başında görüp ziyaret ederiz. İşte bak·

Hüsnüsîret ve cemal-i suret ile mümtaz bir zatı görüyoruz ki, elinde mu'cizunma bır kitap, lisanında hakaikaşına bir hitap, bütün benîâdeme, belki cin ve inse ve meleğe, belki butün mevcudata karşı bir hutbe-i ezeliyeyi tebliğ ediyor. Sırr-ı hilkat-i âlem olan muamma-ı acibânesini hall ve şerh edip ve sırr-ı kâinat olan tılsım-ı muğlâkını fetih ve keşfederek, bütün mevcudattan sorulan, butün ukulü hayret ıçınde meşgul eden uç müşkul ve müthiş sual-ı azîm olan "Necısın? Nereden geliyorsun? Nereye gıdiyorsun?" suallerine mukni, makbul cevap verir.

DÖRDÜNCÜ REŞHA

Bak, oyle bir zıya-ı hakıkat neşreder kı, eğer onun o nuranî daire-i hakıkat-i irşadından hariç bir surette kâınata baksan, elbette kâınatın şeklını bır matemhane-ı umumî hükmünde ve mevcudatı birbirine ecnebi, belki düşman ve camıdatı dehşetlı cenazeler ve butün zevılhayatı zeval ve fırakın sıllesiyle ağlayan yetimler hükmünde görursün.

Asr-ı Saadet: Peygamberimizin yaşadıgı devir
aşıkâre: apaçık.
benîadem: Âdemoğulları
camıdat: cansızlar
cemal-ı suret: gorunuş guzelliği
Cezîretülarap: Arap Yarımadası
cin: gozle gorulmeyen bir kısım latıf ruhlu varlıklar
dehşet: korku
ecnebı: yabancı
fetih: açmak
fevkalade metanet: sıkıntılara karşı sabırda sağlamlık.
fevkalâde ubudiyet: Allah a kulluk yapmada herkesten ustun olmak.
fevkalade: olağanustu normalın uzennde
firak: ayrılma
hakaıkaşına: gerçekleri bılen
hall: çozme
hariç: başka, dışan
hayret: şaşırtan
hitap: topluluğa karşı konuşma
hutbe-i ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah ın insanlara ve cınlere bır hutbesi olan Kur an.
Hüseyın-ı Cısr: bkz Şahıs Bılgıleri
husnusıret: ahlak guzellıgı
ins: insan.
kâinat: evren tüm varlıklar
lisan: dil konuşma
makbul: geçerli
matemhane-ı umumı hukmünde: herkesin kendıne alt hüzunlerden dolayı uzulup ağladıgı yas tuttuğu yer benzerınde, degerınde
melek: nurdan yaratılmış masum ruhlu varlıklar
metanet: sağlamlık dayanıklılık
mevcudat: yaratılmış varlıklar var olan her şey
mu'cıznuma: mu'cızeli harıkalar gosteren
muamma-ı acıbane: hayret verıcı sır şaşırtıcı
mukni: ıkna edıcı.
mümtaz zat: seçilmış peygamber şahıs
müşkül: guç, zor
muthış: dehşetlı
neşretmek: yaymak
nuranî daire-i hakikat-i irşat: gerçekleri doğruları gosteren nurlu daire parlak saha
reşha: sızıntı damla
Rısale-i Hamidıye: Hüseyın-ı Cısr nın en muhım esen.
sadık: inancına son derece bağlı doğru.
sırr-ı hilkat-i aiem: âlemın yaratılış sırrı
sırr-ı kaınat: kâınatın sırrı.
sual-i azîm: buyuk soru
suret: bıçım şekil.
şerh: açıklama
tebliğ: bıldırme duyurma
tılsım-ı muğlâk: anlaşılmaz zor sır
ubudiyet: kulluk.
ukul: akıllar
yetimler hükmünde: annesız kalan çocuklar gıbı
zeval: yok olma
zevilhayat: hayat sahıplerı canlılar
zıya-i hakıkat: gerçek doğruluğun ışığı

Şimdi bak, onun neşrettiği nur ile, o matemhane-i umumî, şevk u cezbe içinde bir zıkırhaneye inkılâp ettı. O ecnebi, duşman mevcudat, birer dost ve kardeş şeklıne girdı. O camıdat-ı meyyıte-i samıte, bırer munıs memur, bırer musahhar hızmetkâr vazıyetını aldı. Ve o ağlayıcı ve şekva edıcı, kimsesiz yetımler, birer tesbıh içinde zakır veya vazife paydosundan şakir suretine girdi.

BEŞİNCİ REŞHA

Hem o nur ile; kâınattaki harekât, tenevvüat, tebeddülât, tagayyürat, manasızlıktan ve abesıyetten ve tesadüf oyuncaklığından çıkıp, bırer mektubat-ı Rabbaniye, bırer sahıfe-i ayat-ı tekvıniye, bırer merâyâ-i esma-ı İlâhıye ve âlem dahı bır kıtab-ı hıkmet-ı Samedâniye mertebesıne çıktılar.

Hem, insanı bütün hayvanatın mâdûnuna düşüren hadsız zaaf ve aczı, fakr ve ihtiyacatı ve bütün hayvanlardan daha bedbaht eden, vasıta-i nakl-ı huzun ve elem ve gam olan aklı o nur ıle nurlandığı vakıt, insan bütun hayvanat, bütun mahlûkat üstüne çıkar. O nurlanmış acz, fakr, akıl ile niyaz ile nazenın bir sultan ve fizar ıle nazdar bır halıfe-i zemın olur.

Demek, o nur olmazsa, kâinat da, insan da, hatta her şey dahi hiçe iner. Evet, elbette böyle bedî bır kâinatta, böyle bır zat lâzımdır, yoksa, kâınat ve eflâk olmamalıdır.

abesiyet. faydasız ve boş olma
acz: eli ermez güçsüz
âlem: bütün evren
bedbaht. zavallı
bedi: eşsiz güzel
camıdat: cansız varlıklar
camıdat-ı meyyite-i samite: suskun olu ve cansız varlıklar
ecnebi: yabancı
eflak: felekler gökler uzay
elem ve gam: sıkıntı ve tasa kaygı
fakr: çok şeye muhtaç, fakırlık
fizar: ağlayıp inleme
hadsız: sınırsız.
halıfe-i zemın: yeryüzü halıfesi
harekât. hareketler
hayvanat: hayvanlar
hizmetkâr: hizmet eden
ihtıyatat. ihtıyaçlar muhtaçlık.
inkılap: dönüşme
kâinat. bütün yaratılmışlar evren
kıtab-ı hıkmet-i Samedanıye: her şeyın kendısıne muhtaç olduğu İlâhi icraatlardakı gayeleri gösteren kıtap
mâdûn: aşağı alt.
mahlukat: yaratılan bütun canlı cansız her şey
matemhane-i umumi: herkesin kendıne air hüzünlerden dolayı üzülüp ağladığı yas ruttuğu yer
mektubat-ı Rabbanıye. her şeyi terbıye eden Allah ın yarattığı ve her bın bır mektup gıbı manalar ıfade eden varlıklar
merâya-i esma-i İlahiye: Allah ın ısımlerının tecelli ettiği aynalar.
mevcudat. yaratılmış varlıklar
munıs: cana yakın, dost.
musahhar: boyun eğen
nazdar: naz yapan
nazenin: nazlı
neşrettiği nur: yayıp saçtığı nur aydınlık.
niyaz: dua.
nur: Kur'ân ın aydınlığı maddî manevi aydınlık
reşha: sızıntı, damla.
sahıfe-i ayat-ı tekvıniye: yaratılışa ait delıllerın sayfası
şakir suret: şükreden bıçım
şekva: şikâyet.
şevkucezbe: neşe coşku ıle kendınden geçme
tagayyurat: değışıklıkler
tebeddulat. değışmeler başkalaşmalar
tenevvuat. çeşıtlılıkler
tesbih: Allah ı anma
vasıta-i nakl-i hüzün: üzüntüyü nakleden araç.
vazıyet. durum
zaaf: zayıflık.
zakir: zıkreden çok çok dua eden
zıkırhane: zıkır yapılan yer

ALTINCI REŞHA

İşte o zat, bir saadet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi, bir rahmet-i bînihayenin kâşifi ve ilâncısı ve saltanat-ı rububiyetin mehasininin dellâlı, seyircisi ve künuz-u esma-i Ilâhıyenin keşşafı, göstencisi olduğundan, boyle baksan, yani ubudiyeti cihetiyle, onu bır misal-ı muhabbet, bır tımsal-ı rahmet, bır şeref-i insaniyet, en nuranî bır semere-i şecere-i hilkat göreceksin; şöyle baksan, yanı risaleti cıhetıyle, bır bürhan-ı Hak, bır sırac-ı hakıkat, bır şems-i hidayet, bir vesile-i saadet görürsün

Işte, bak: Nasıl berk-ı hatıf gıbi, onun nuru şarktan garbı tuttu Ve nısf-ı arz ve hums-u beşer onun hediye-i hıdayetını kabul edıp hırz-ı can ettı. Bızım nefis ve şeytanımıza ne oluyor ki, böyle bir zatın bütün davalarının esası olan [1] لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ ı, bütün meratibiyle beraber kabul etmesın?

YEDİNCİ REŞHA

İşte, bak Şu cezire-i vâsiada vahşî ve âdetlerine mutaassıp ve inatçı muhtelif akvamı, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyıe-i vahşiyânelenni def'aten kal' ve refederek bütün ahlâk-ı hasene ıle teçhız edıp butün âleme muallım ve medenî ümeme üstat eyledi Bak, değil zahirî bir tasallut, belkı akıllan, ruhlan, kalpleri, nefıslen fetıh ve teshır edıyor Mahbub-u kulûp, muallım-ı ukul, mürebbî-i nüfus, sultan-ı ervah oldu

âdat âdetler gelenekler
adet töre gelenek
ahlak-ı hasene güzel ahlâk.
ahlak-ı seyyıe-i vahşiyane kaba ve çırkın ahlak.
âlem dunya
berk-i hatif göz kamaştıran şımşek
burhan-ı hak. hakkın doğrunun delılı gostercısı
cezire-i vâsia genış yanmada
cihet yon
def'aten bırden
dellal ılân eden
fetih kazanma
garb batı
hedlye-i hidayet. hidayete sevk edıcılıgı
hırz-ı can canı gıbı koruma
hums-u beşer ınsanların beşte bırı
kal' etmek. temelinden yıkmak.
kâşif keşfeden
keşşaf keşfeden
künuz-u esma-i ilâhiye Allah ın ısımlerının hazınelen
mahbub-u kulûp kalplenn sevgılısı
mehasin güzellikler
meratip mertebeler basamakları
misal-i muhabbet muhabbet mısalı.
muallım oğretmen.
muallım-ı ukul akılların oğretmenı
muhbir haber veren
muhtelif akvam çeşıtlı kavımler mılleder
mutaassıp eskı adet ve gelenekleme aşın bağlı olan
mürebbî-i nüfus nefıslenn terbıyecısı.
nefis ınsanda kotuluğe sevk eden güç kotuluğe sevk eden meyleden ben
nısf-ı arz dunyanın yarısı
nur aydınlık
nurani nurlu aydınlık.
rahmet-i binihaye sonsuz rahmet
ref etmek. kaldırmak.
risalet. peygamberlik.
saadet-i ebediye sonsuz mutluluk.
saltanat-ı rububiyet kâınatı terbıye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı
semere-i şecere-i hilkat yaratılış ağacının meyvesi, netıcesı
sirac-ı hakikat hakıkat lâmbası
sultan-ı ervah ruhların sultanı

1. Allah tan başka hıçbır ılâh yoktur (Saffat Suresi. 35. Muhammed Suresi 19.)

şark doğu
şems-i hidayet hidayet güneşi.
şeref-i insaniyet. ınsanlığın ıftıhar ettıgı şerefi yüz akı
tasallut rahatsız etme
teçhız donatma
teshir emnne ıtaat ettırme.
tımsal-ı rahmet rahmet sembolu
ubudiyet. kulluk.
ümem ummet, mıllet
vesile-i saadet. mutluluk ve sılesı
zahiri gorünen

SEKİZİNCİ REŞHA

Bilirsin ki sigara gibi küçük bir âdeti, küçük bir kavimde büyük bir hâkim, büyük bir himmetle ancak daimî kaldırabilir. Hâlbuki, bak, bu zat büyük ve çok âdetleri, hem inatçı, mutaassıp büyük kavimlerden zahirî küçük bir kuvvetle, küçük bir himmetle, az bir zamanda ref' edip, yerlerine öyle secaya-ı âliyeyi-ki, dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak-vaz' ve tespit eyliyor. Bunun gibi daha pek çok hariqa icraatı yapıyor.

İşte, şu Asr-ı Saadeti görmeyenlere Cezîretülarap'ı gözlerine sokuyoruz. Haydi yüzer feylesofu alsınlar, oraya gitsinler, yüz sene çalışsınlar. O zatın, o zamana nispeten bir senede yaptığının yüzden birisini, acaba yapabilirler mi?

DOKUZUNCU REŞHA

Hem, bilirsin, küçük bir adam, küçük bir haysiyetle, küçük bir cemaatte, küçük bir meselede, münazaralı bir davada hicapsız, pervasız, küçük fakat hacaletaver bir yalanı, düşmanları yanında, hilesini hissettirmeyecek derecede teessür ve telâş göstermeden söyleyemez.

Şimdi bak bu zata. Pek büyük bir vazifede, pek büyük bir vazifedar; pek büyük bir haysiyetle, pek büyük emniyete muhtaç bir hâlde, pek büyük bir cemaatte, pek büyük husumet karşısında, pek büyük meselelerde, pek büyük davada, pek büyük bir serbestiyetle, bilâperva, bilâtereddüt, bilâhicap, telâşsız, samimî bir saffetle, büyük

âdet: gelenek.
asr-ı saadet: Hz. Muhammed'in peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.
bilâhicap: perdesiz.
bilâperva: korkusuzca.
bilâtereddüt: şüphesiz.
cemaat: topluluk.
Cezîretülarap: Arap Yarımadası.
daimî: sürekli.
dava: konu, mesele.
dem: kan.
feylesof: filozof.
hacaletaver: utandırıcı.
hâkim: adaletli idareci.
haysiyet: itibar, kıymet, şeref.
hicap: utanma duygusu, perde.
himmet: gayret gösterme, gayret.
husumet: düşmanlık.
icraat: işler.
kavim: millet, toplum.
mutaassıp: eski geleneklerine aşırı bağlı olan.
münazara: tartışma.
perva: korku.
ref etme: kaldırma.
secaya-ı aliye: yüksek özellik.
teessür: etkilenme.
vaz' ve tespit: meydana getirip ispat etme.
vazifedar: vazifeli, görevli.
Zat: Hazret-i Muhammed.

bir ciddiyetle, hasımlarının damarlarına dokunduracak şedit, ulvî bir surette söylediği sözlerinde hiç hilâf bulunabilir mi? Hiç hile karışması mümkün müdür? Kellâ! [1] إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ .

Evet, hak aldatmaz, hakikatbin aldanmaz. Hak olan mesleği hileden müstağnidir; hakikatbinin gözüne hayalin ne haddi var ki hakikat görünsün, aldatsın.

ONUNCU REŞHA

İşte bak. Ne kadar merakaver, ne kadar cazibedar, ne kadar lüzumlu, ne kadar dehşetli hakaiki gösterir ve mesaili ispat eder. Bilirsin ki, en ziyade insanı tahrik eden meraktır. Hatta, eğer sana denilse, "Yan ömrünü, yan malını versen, kamerden ve müşteriden bin gelir, kamerde ve müşteride ne var, ne yok, ahvalini sana haber verecek. Hem doğru olarak senin istikbalini ve başına ne geleceğini doğru olarak haber verecek", merakın varsa, vereceksin.

Hâlbuki, şu zat öyle bir Sultanın ahbarını söylüyor ki, memleketinde Kamer, bir sinek gibi, bir pervane etrafında döner. O Arz olan o pervane ise, bir lâmba etrafında pervaz eder; ve o güneş olan lâmba ise, o Sultanın binler menzillerinden bir misafirhanesinde binler mısbahlar içinde bir lâmbasıdır.

Hem öyle acayip bir âlemden hakikî olarak bahsediyor ve öyle bir inkılâptan haber veriyor ki, binler küre-i arz bomba olsa, patlasalar, o kadar acip olmaz. Bak, onun lisanında,

acayip: ilginç, hayret veren, garip
acip: ilginç, hayret veren
ahbar: haberler
ahval: haller
arz: yer, yeryüzü
cazibedar: çekici.
dehşet: korkma
hak: gerçek, hakikat.
hakaik: gerçekler
hakikat: gerçek.
hakikatbin: hakikati gören
hasım: düşman
hilâf: zıtlık, aykırılık.
hile: aldatma, kandırma
inkılap: değişime, başkalaşma
istikbal: gelecek.
kamer: ay
kellâ: asla
lisan: dil
küre-i arz: dünya, yer küre
menzil: yer
merakaver: merak uyandıran
mesail: meseleler
mısbah: lâmba
müstağni: tenezzül etmeyen, ihtiyaç duymayan, ihtiyaç duyma ma
Müşteri: Jupiter
pervane: çark edip dönen.
pervaz: uçarı
reşha: sızıntı, damla
saffet: duru, temiz, berrak
Sultan: yüce yaratan, bütün varlıklar emir ve idaresi altında olan Allah.
suret: şekil, biçim
şedit: şiddetli
tahrik: harekete geçirme, teşvik.
ulvî: yüksek, yüce
ziyade: fazla

1 O ancak kendisine vahyolunanı söyler. (Necm Suresi, 4.)

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞ [1] إِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ ۞ [2] اَلْقَارِعَةُ [3]

gıbı surelen ışıt.

Hem öyle bir istikbalden doğru olarak haber veriyor kı, şu dünyevî istıkbal ona nıspeten bir katre serap hükmündedir. Hem, öyle bir saadetten pek ciddî olarak haber veriyor kı, bütün saadet-ı dunyevıye, ona nıspeten bir berk-i zailin bir şems-ı sermede nıspeti gibidir.

ON BİRİNCİ REŞHA

Boyle acıp ve muammaâlûd şu kâinatın perde-i zahiriyesi altında, elbette ve elbette böyle acayip bizi bekliyor. Böyle acayıbı haber verecek, boyle harıka ve fevkalâde mu'cıznuma bir zat lâzımdır.

Hem, bu zatın gidışatından gorunuyor ki, o, görmuş ve görüyor ve gördüğünü söylüyor.

Hem, "Bızı nımetleryle perverde eden şu semavat ve arzın İlâhı, bizden ne istiyor, marzıyatı nedir?" pek sağlam olarak bıze ders veriyor.

Hem bunlar gibi daha pek çok merakaver, lüzumlu hakaıkı ders veren bu zata karşı her şeyi bırakıp ona koşmak, onu dinlemek lâzım gelirken, ekser insanlara ne olmuş kı, sağır olup kor olmuşlar, belkı dıvane olmuşlar kı bu hakkı görmüyorlar, bu hakikati işitmiyorlar, anlamıyorlar?

1 Güneş dürülüp toplandığında. (Tekvir Suresi, 1.)
2 Gok yarıldığı zaman. (İnfitar Suresi, 1.)
3 Çarpacak olan felâket. (Kara Suresi, 1.)

acayip: ılgınç, hayret veren, garip
acıp: ılgınç, hayret veren
arz: dünya
berk-i zail: bır anda parlayıp sonen şımşek.
divane: deli
fevkalâde: olağanüstü
gıdışat: tutum, davranış, durum.
hak: doğruluk, doğru
hakıkat: gerçek.
hakaık: hakıkatler, ımana, İslama ait doğrular
harıka: olağanustu vasıflar taşıyan
hükmunde: değennde, olçusunde
ıstıkbal: gelecek.
katre: damla.
marzıyat: razı olunacak şeyler
merakaver: merak uyandıran.
mu'cıznuma: mu'cize gosteren.
muammaalûd: anlaşılmaz, karışık ış
nımet: yıyecek, içecekler
nıspet: oran
perde-i zahıriye: görünuşteki perde
perverde etmek: besleyip buyutmek, yetıştırmek
saadet: mutluluk.
saadet-i dunyeviye: dunya mutluluğu
semavat: gokler
serap: su olmayıp, su gibi gorunen sıs
sure: Kur'ân'ın her bır bolumu
şems-i sermed: batmayan güneş

ON İKİNCİ REŞHA

İşte şu zat, şu mevcudat hâlıkının vahdaniyetinin hakkaniyeti derecesinde hak bir bürhan-ı natık, bir delîl-i sadık olduğu gibi, haşrın ve saadet-i ebediyenin dahi bir bürhan-ı katı, bir delîl-i satıdır. Belki, nasıl ki o zat, hidayetiyle saadet-i ebediyenin sebeb-i husulu ve vesile-i vusulüdür. Öyle de; duasıyla, niyazıyla o saadetin sebeb-i vucudu ve vesile-i icadıdır. Haşr meselesinde geçen şu sırrı, makam münasebetiyle tekrar edeniz.

İşte, bak: O zat öyle bir salât-ı kubrada dua ediyor ki, güya şu cezire, belki arz, onun azametli namazıyla namaz kılar, niyaz eder.

Bak, hem öyle bir cemaat-i uzmada niyaz ediyor ki, güya benîâdemin zaman-ı Âdem'den asrımıza, kıyamete kadar bütün nuranî kâmil insanlar, ona ittıba ile iktıda edip duasına âmin diyorlar.

Hem bak, öyle bir hacet-i amme için dua ediyor ki, değil ehl-i arz, belki ehl-i semavat, belki bütün mevcudat, niyazına, "Evet, yâ Rabbena, ver, biz dahi istiyoruz" deyip iştirak ediyorlar.

Hem öyle fakîrâne, öyle hazînâne, öyle mahbubâne, öyle müştakane, öyle tazarrukârâne niyaz ediyor ki, bütün kâinatı ağlattırıyor, duasına iştirak ettiriyor.

Bak, hem öyle bir maksat, öyle bir gaye için dua ediyor ki, insanı ve âlemi, belki bütün mahlûkatı esfel-i safilîn'den, sukuttan, kıymetsizlikten, faydasızlıktan âlâyilliyyine, yani kıymete, bekaya, ulvî vazifeye çıkarıyor.

alayıllıyyin: en yüksek mertebe
alem: dünya
amin: Allah kabul etsin
arz: dünya, yeryüzü
asır: yüzyıl
azamet: büyükülük.
beka: ebedîlik.
benîadem: Âdemoğulları, insanlık.
bürhan-ı katı: kesin delil
bürhan-ı natık: konuşan delil
cemaat-i uzma: çok büyük cemaat.
cezire: yarımada
delîl-i sadık: doğru kanıt.
delîl-i satı: parlak delil
ehl-i arz: dünyadakiler
ehl-i semavat: gökyüzü halkı, melekler, ruhanîler
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
fakîrane: fakîrce, muhtaçlığını söyleyerek.
güya: sanki
hacet-i amme: herkesin ihtiyacı olan şey
hak: gerçek, doğru
hakkaniyet: doğruluktan, adaletten ayrılmamak
hâlık: yaratıcı
haşir: dirilş
hazînane: hüzünlü bir şekilde
hidayet: doğruluk, İslâmlık.
iktıda: uyma, örnek alma
İştirak: katılma
ittıba: tabi olma
kâinat: bütün varlıklar, evren
kâmil: ermiş, Allah dostu
kıyamet: dünyanın ölümü
mahbubane: muhabbetle sevgiyle
mahlûkat: yaratılmış varlıklar, yaratılanlar
maksat: amaç, gaye
mevcudat: var olanlar
müştakane: çok isteyerek.
niyaz: dua, yalvarış
niyaz: dua
nuranî: nurlu, aydın.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
salât-ı kubra: en büyük namaz
sebeb-i husul: meydana gelme sebebi
sebeb-ı vücut: varlık sebebi.
sır: gizli bilgi, gizem
sukut: değerden düşme, kıymetini yitirme.
tazarrukârâne: yalvarıp yakararak.
ulvî: yüksek.
vahdaniyet: Allah'ın bir olu şu
vesile-i icat: yaratılış vesilesi
vesile-ı vusul: kavuşma vesilesi
yâ Rabbena: Ey Rabbımız
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı
zat: kişi, Hazret-i Peygamber

Bak, hem öyle yüksek bir fizar-ı istımdatkârâne ve öyle tatlı bir niyaz-ı istirhamkârâne ile istiyor, yalvanyor ki, güya bütün mevcudata ve semavata ve Arşa işittirip, vecde getirip, duasına "Âmin, Allahümme âmin" dedirtiyor.

Bak, hem öyle *Semî*, *Kerîm* bır *Kadîr*'den, öyle *Basîr*, *Rahîm* bır *Alîm*'den hacetini istiyor ki, bilmüşahede en hafî bir zîhayatın en hafî bir hacetini, bir niyazını gorur, işıtir, kabul eder, merhamet eder. Çünkü, istediğirıi—velev lısan-ı hâl ile olsun—verir ve öyle bir suret-ı hakîmâne, basîrâne, rahîmânede verir ki, şüphe bırakmaz, bu terbıye ve tedbir, öyle bır *Semî* ve *Basîr* ve öyle bir *Kerîm* ve *Rahîm*'e hastır.

ON ÜÇÜNCÜ REŞHA

Acaba bütün efazıl-ı benîâdemi arkasına alıp, arz üstünde durup, Arş-ı Azama müteveccihen el kaldırıp dua eden şu şeref-i nev-i insan ve ferid-i kevnüzaman ve bı hakkın Fahr-ı Kâınat ne istiyor?

Bak, dınle, saadet-i ebediye ıstiyor, beka ıstıyor, lıka ıstiyor, Cennet istiyor. Hem, merâyâ-i mevcudatta ahkâmını ve cemallerini gosteren butün esma-i kudsıye-i Ilâhiye ile beraber istiyor. Hatta, eğer rahmet, inayet, hikmet, adalet gıbi, hesapsız o matlûbun esbab-ı mucibesi olmasa ıdi, şu zatın tek duası, baharımızırı icadı kadar kudretıne hafif gelen şu Cennetin bınasına sebebıyet verecekti.

Evet, nasıl kı onun risaleti şu dâr-ı imtiharın açılmasına sebebiyet verdi; öyle de, onun ubudiyeti dahı, öteki dârın açılmasına sebeptır. Acaba ehl-ı akıl ve tahkıke

esbab-ı mucibe: gerekçeler
esma kudsıye-i ilahiye: Allah ın mukaddes ısımlen
Fahr-i Kainat: kâınatın iftıhar tablosu olan Hz. Muhammed
ferid-i kevnüzaman: kaınatın ve butun zamanların benzersızı olan bır tanesi
fizar-ı ıstımdatkârâne: yardım ısteyerek inleyip yalvarmak.
hacet: ihtiyaç.
hafi: gizli.
hakımane: hikmetle hikmetlıce
has: mahsus, ozel
hikmet: Ilahı maksatlar, gayeler
icat: yaratılış
ınayet: yardım, lutuf
Kadır: her şeye gücu yeten Allah
Kerim: çok cömert, çok âlicenap, ıkram ve ihsanı bol olan Allah
kudret: Allah ın ezeli gucu
lika: kavuşma, Allah a ulaşma
lisan-ı hal: hâl dılı
matlup: istenen.
meraya-ı mevcudat: uzerlerınde Allah ın ısımlerının tecelli edip gorunduğu, varlık aynaları
mevcudat: var olanlar.
muteveccihen: yonelerek.
niyaz: dua
niyaz-ı ıstırhamkarane: merhamet isteyerek dua etmek.
Rahim: merhametı ihsanı sonsuz Hz. Allah
rahimane: merhamet ederek
rahmet: acıma, şefkat gosterme, merhamet etme
nsalet: peygamberlik.
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk
semavat: gokyuzu
Semı: her şeyı ışıten, Hz. Allah.
suret-i hakımane: hikmetlı bır şekılde
şeref-ı nev-ı insan: insanlığa şeref veren.
tedvir: çekip çevirme
terbiye: besleme, yetıştırme
ubudiyet: kulluk.
vecd: coşku, Ilahı aşkın insanı bu tunuyle sarması
velev: şayet, dahı
zihayat: hayat sahıbı

adalet: her şeye hakkını eşitçe verme
ahkam: emırler, buyruklar
Alim: her şeyı hakkıyla bılen Allah
arş: goğun en yuksek katı
Arş-ı Azam: yuceler yucesi Ilahi makam, Cenab ı Hakkın irade ve idaresinin tecelli ettıği gorunduğu yer
arz: yer, yeryuzu
Basır: her şeyı gören Allah.
Basıraane: gorerek.
beka: olumsuz bir hayat.
bihakkın: tam bır lıyakatle uygunlukta
bılmüşahede: gorerek.
cemal: guzellik.
dâr: yer, dunya
dar-ı imtıhan: imtıhan yerı
efazıl-ı benıadem: âdemoğlunun fazıletlılerı, seçkınlerı
ehl-ı akıl ve tahkik: ılım sahıplerı, Islam alımlerı

[1] لَيْسَ فِي الْاِمْكَانِ اَبْدَعُ مِمَّا كَانَ dediren şu meşhut intizamı faik, şu rahmet içinde kusursuz husnüsanat ve misilsiz cemal-i rububiyet, hiç böyle bir çirkinliği, böyle bir merhametsizliği, boyle bir intizamsızlığı kabul eder mı ki, en cüz'î, en ehemmiyetsiz arzuları, sesleri ehemmiyetle işitip ıfa etsin, en ehemmıyetli, en lüzumlu arzuları ehemmiyetsiz görüp işitmesin, anlamasın, yapmasın? Hâşâ ve kellâ, yuz bin defa hâşâ, böyle bır cemal, boyle bır çırkinliği kabul etmez, çirkin olmaz.

Yahu, ey hayalî arkadaşım! Şımdılık kâfidir, geri gıtmelıyız. Yoksa yuz sene şu zamanda, şu cezirede kalsak, yine o zatın garaib-i icraatını ve acaib-i vezaifini, yüzden bırısine, tamamen ihata edip, temaşasında doyamayız. Şımdi, gel, üstünde döneceğimız her asra bırer bırer bakacağız. Bak, nasıl her asır, o şems-i hıdayetten aldıklan feyiz ile çiçek açmışlar; Ebu Hanıfe, Şafiî, Bayezit-i Bistamî, Şah-ı Geylânî, Şah-ı Nakşibend, İmam-ı Gazalî, Imam-ı Rabbanî gibi milyonlar münevver meyveler veriyor.

Meşhudatımızın tafsılâtını başka vakte talik edıp, o mu'cıznuma ve hıdayetedaya bir kısım kat'î mu'cizatına ışaret eden bir salâvat getırmelıyız:

عَلٰى مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ مِنَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفَ اَلْفِ صَلَاةٍ وَاَلْفَ اَلْفِ سَلَامٍ بِعَدَدِ حَسَنَاتِ اُمَّتِهِ ۞ [2] عَلٰى مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرٰيَةُ وَالْاِنْجِيلُ وَالزَّبُورُ

1 İmkân dairesi içinde şu andakı durumdan daha mukemmelı daha üstünü daha guzelı yoktur (İmam ı Gazalî)

2. Rahmanırrahim olan Allah ın Furkan ı Hakim ı Arş-ı Azimden uzenne indırdıgı zat olan Efendımız Muhammed e (a s m) ummetının ıyılıklen adedince milyon salat ve milyon selam olsun

acaib-i vezaif vazıfelenn şaşırtıcılığı
Arş-ı Azım Cenab-ı Hakkın saltanatının buyuk dairesi
arzu istek.
asır yuzyıl
Bayezit-i Bistamı Hıcrî 188 261 tarıhlen arasında yaşamış buyuk evlıya bkz Şahıs Bılgılen
cemal guzellik.
cemal-i rububiyet Allah ın bu tun varlıklan kuşatan mukemmel yonetımı terbıye etmedekı eşsız guzelliği
cezire yanmada
cuz'î pek az
Ebu Hanıfe İmam ı Azam Ebu Hanıfe bkz Şahıs Bılgılen
ehemmıyet onem
faık ustunluk, farklı ve ustun olan
feyiz ırfan ıhsan
Furkan-ı Hakim doğruyu yanlıştan ayıran hıkmetlı Kur'an.
garaib-i icraat ışlenn hayret ve nıcılıgı
haşâ ve kellâ asla ve kesınlıkle
hıdayeteda hıdayet sebeplennı yenne getıren
husnüsanat sanettakı guzellik.
ıfa yenne getırme
ihata kuşatma
İmam-ı Gazalî bkz Şahıs Bılgıleri
İmam-ı Rabbanî bkz şahıs Bılgılen
intizam uyum düzenlilik.
intizam-ı faik ustun düzen intizam.
kat'ı kesın
meşhudat gorunenler
meşhut gorunen bilinen
mısılsız benzersız eşsız
mu'cıznuma mu'cize gösteren
münevver aydınlatılmış
Rahman-ı Rahim dunya ve ahırette yarattıklarına sonsuz şefkat ve merhametıyle muamele eden Allah
rahmet her şeyı kuşatan ıhsanlar ıkramlar bağışlar
salâvat Hz Muhammed e rahmet ve esenlik dileme
Şafiî İmam ı Şafiî bkz. Şahıs Bılgıleri.
Şah-ı Geylânî Abdulkadir ı Geylanı bkz Şahıs Bılgılen
Şah-ı Nakşibend bkz Şahıs Bılgılen.
şems-i hıdayet hıdayet gunesi Hz Muhammed
tafsılât açıklamalar ızahlar
talık tehir erteleme
temaşa hayretle bakıp seyretme

وَبَشَّرَ بِنُبُوَّتِهِ الْاَرْهاصَاتُ وهَوَاتِفُ الْجِنِّ وَاَوْلِيَآءُ الْاِنْسِ وَكَوَاهِنُ الْبَشَرِ وَانْشَقَّ بِاِشَارَتِهِ الْقَمَرُ، سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفُ اَلْفِ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ بِعَدَدِ اَنْفَاسِ اُمَّتِهِ ۞ عَلٰى مَنْ جَآءَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ، وَنَزَلَ سُرْعَةً بِدُعَآئِهِ الْمَطَرُ، وَاَظَلَّتْهُ الْغَمَامَةُ مِنَ الْحَرِّ وَشَبِعَ مِنْ صَاعٍ مِنْ طَعَامِهِ مِائَةٌ مِنَ الْبَشَرِ، وَنَبَعَ الْمَآءُ مِنْ بَيْنِ اَصَابِعِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كَالْكَوْثَرِ وَاَنْطَقَ اللّٰهُ لَهُ الضَّبَّ وَالظَّبْيَ وَالْجِزْعَ وَالذِّرَاعَ وَالْجَمَلَ وَالْجَبَلَ وَالْحَجَرَ وَالْمَدَرَ صَاحِبِ الْمِعْرَاجِ وَمَا زَاغَ الْبَصَرُ ۞ سَيِّدِنَا وَشَفِيعِنَا مُحَمَّدٍ اَلْفُ اَلْفِ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ بِعَدَدِ كُلِّ الْحُرُوفِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِي الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِاِذْنِ الرَّحْمٰنِ فِي مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَآءِ عِنْدَ قِرَآئَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ النُّزُولِ اِلٰى اٰخِرِ الزَّمَانِ وَاغْفِرْلَنَا وَارْحَمْنَا يَآ اِلٰهَنَا بِكُلِّ صَلَاةٍ مِنْهَا.. اٰمِينْ ۞ [1]

[*Şuaat-ı Marifetinnebî*[2] namındaki Türkçe bir risalede ve On Dokuzuncu Mektupta ve şu sözde icmalen işaret ettiğimiz delâil-i nübüvvet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) beyan etmişim. Hem onda Kur'ân-ı Hakîm'in vücuh-u i'cazı icmalen zikredilmiş. Yine Lemaat namında Türkçe bir risalede ve Yirmi Beşinci Sözde Kur'ân'ın kırk vecihle mu'cize olduğunu icmalen beyan ve kırk vücuh-u i'cazına ışaret etmişim. O kırk vecihte, yalnız nazımda olan belâgatı, *Işaratu'l-I'caz* namındaki bir tefsir-i Arabîde

1. Risaletini İncil, Tevrat ve Zebur'un müjdelediği, nübuvvetini doğduğundan hemen önce ve doğumu anında meydana gelen hankulade hâllerin, cinni hatiflerin, insanlardan evliya ve kahinlerin haber verdiği, işaretiyle ayın ikiye bölündüğü Efendimiz Muhammed'e (a.s.m.) ümmetinin alıp verdiği nefesler sayısınca milyon salât ve milyon selâm olsun. Çağırmasıyla ağaçların yanına geldiği, duasıyla yağmurun sür'atle yağdığı, bulutun sıcaktan korumak için başında gölge yaptığı, bir kilelik yiyeceğinden yüzlerce insanın doyduğu, parmakları arasından sular yun uç defa Kevser gibi aktığı, Allah'ın kertenkeleyi, ceylânı, kuru hurma direğini, koyun paçasını, deveyi, dağı, taşı ve çakıl taşlarını onun için konuştürdüğü, Mi'raccın ve "Göz ne saştı ne de başka bir şeye baktı" (Necm Suresi, 17.) âyetinin sahibi Efendimiz ve Sefâatçımız Muhammed'e (a.s.m.) ilk indiği andan itibaren kıyamete kadar Kur'ân'ın her okuyanın okuduğunda hava dalgalarının aynalarında Allah'ın izni ile temessul eden her Kelimesindeki her harfi sayısınca salât ve selâm olsun. Bu salavatların her birisi hürmetine bizi bağışla, bize merhamet et, ey İlâhımız! Âmîn.

2. Rumî 1339 da İstanbul da Türkçe olarak telif edilen *Şuaat* risalesidir.

amin: "Kabul eyle!" anlamında kullanılır.
belagat: sözün güzel olmakla beraber yerinde ve makama uygun olması.
cins-i latîfler: gaipten haber veren cinler.
delâil-i nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliğinin delilleri.
evliya: Allah dostları, veliler.
hal: durum.
hankulade: olağanüstü.
icmalen: kısaca.
İşaratu'l-i'caz: Risale-i Nur Külliyatında yer alan bir eser.
kahin: gaipten haber veren falcı.
Kevser: Cennette bir havuz.
kile: tahıl ölçülen bir ağırlık ölçüsü.
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet bulunan Kur'ân.
merhamet: acıma.
Mi'raç: Hz. Peygamber'in, ruhen ve bedenen göğe çıkma mu'cizesi.
nübüvvet: peygamberlik.
risalet: peygamberlik.
salat: dua.
selam: esenlik, koruma, selâmet dileme.
Şuaat-ı Marifetinnebi: Peygamber'ben tanıma parıltıları manasına gelen, Üstad Bediuzzaman'ın bir eseri.
tefsir-i Arabî: Arap dilinde yazılmış Kur'an yorumu.
temessul: suret giyme, cisimleşme.
ümmet: nesil, millet.
vücuh-u i'caz: mu'cizelik yönleri.

kırk sahife içinde yazmışım. Eğer ihtiyacın varsa, şu uç kitaba müracaat edebilirsin.]

ON DÖRDÜNCÜ REŞHA

Mahzen-i mu'cizat ve mu'cize-i kübra olan Kur'ân-ı Hakîm, nübüvvet-i Ahmediye (a.s.m.) ile vahdaniyet-i İlâhiyeyi, o derece kat'î ispat ediyor ki, başka bürhana hacet bırakmıyor. Biz de onun tarifine ve medar-ı tenkit olmuş bir iki lem'a-i i'cazına işaret ederiz.

İşte, *Rabbimizi bize tarif eden Kur'ân-ı Hakîm, şu kitab-ı kebîr-i kâinatın bir tercüme-i ezeliyesi, şu sahaif-i arz ve semada müstetir künuz-u esma-i İlâhiyenin keşşafı, şu sutur-u hâdisatın altında muzmer hakaikın miftahı, şu âlem-i şahadet perdesi arkasındaki âlem-i gayp cihetinden gelen iltifatat-ı Rahmaniye ve hitabat-ı Ezeliyenin hazinesi, şu âlem-i maneviye-i İslâmiyenin güneşi, temeli, hendesesi, avalim-i uhreviyenin haritası, zat ve sıfât ve şuun-u İlâhiyenin kavl-i şarihi, tefsir-i vazıhı, bürhan-ı natıkı, tercüman-ı satıı, şu âlem-i insaniyetin mürebbîsi, hikmet-i hakikîsi, murşıt ve hâdîsi; hem bir kitab-ı hikmet ve şeriat, hem bir kitab-ı dua ve ubudiyet, hem bir kitab-ı emir ve davet, hem bir kitab-ı zikir ve marifet gibi, bütün hacat-ı maneviyesine karşı birer kitap ve bütün muhtelif ehl-i mesalik ve meşarip olan evliya ve sıddıkînin, asfıya ve muhakkıkînin her birinin meşreplerine lâyık birer risale ibraz eden bir kütüphane-i mukaddesedir.*

âlem-i gayp: beş duyu ile kavranamayan gerçeklerin âlemi.
alem-i insaniyet: insanlık âlemi.
alem-i maneviye-i İslamiye: İslâmın manevî alemi.
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem.
âlem-i uhreviye: âhiret âlemi.
asfiya: Hz. Peygamberin vârisi hükmünde olan âlim zatlar.
burhan: delil.
burhan-ı natık: konuşan delil.
cihet: yön, taraf.
ehl-i mesalik ve meşarip: meslek ve meşrep sahipleri.
evliya: veliler, Allah dostları.
hacat-ı maneviye: manevî ihtiyaçlar.
hâdî: hidayet eden, doğru yolu gösteren.
hendese: matematik bilgisi.
hikmet-i hakikî: gerçek hikmet, doğru yanıltmayan, üstün bilgi.
hitabat-ı ezeliye: ezelî hitaplar, Allah'ın cinlerle ve insanlarla konuşması olan Kur'ân-ı Kerîm.
ibraz: ortaya koyma.
iltifatat-ı rahmaniye: her şeye merhametle bakan Allah'ın sınırsız iltifatları.
kat'î: kesin.
kavl-i şarih: açıklayıcı söz.
keşşaf: keşfeden, ortaya çıkaran.
kitab-ı dua: dua kitabı.
kitab-ı emir: emir, tavsiye kitabı.
kitab-ı hikmet ve şeriat: varlıkların yaratılış sebeplerini açıklayan hikmet ve hukuk kitabı.
kitab-ı kebir-i kainat: büyük bir kitap olan kainat.
kitab-ı zikir ve marifet: okunmakla Allah'ın zikredildiği anıldığı üstün bilgi kitabı.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet bulunan Kur'an.
künuz-u esma-i İlâhiye: İlâhî isimlerin hazineleri.
kütüphane-i mukaddese: mukaddes kitaplık, bütün ilimlere kaynak olan İlâhî kitap.
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı.
mahzen-i mu'cizat: mu'cizelerin toplu bulunduğu kitap.
medar-ı tenkit: tenkit sebebi.
miftah: anahtar.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.
muhakkıkın: muhakkikler, tüzce hakikatı araştıranlar.
muzmer hakaik: gizli örtülmüş gerçekler.
murebbi: terbiye eden.
murşıt: doğru yolu gösteren.
müstetir: gizli, saklı.
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği.
risale: belli bir konuda yazılmış olan küçük kitap.
sahaif-i arz: yeryüzü sayfaları.
sema: gökyüzü.
sıddıkın: sıddıklar, işlen ımanı doğrulayan, çok vefalı, ideal kişiler.
sutur-u hâdisat: olayların on yüzü, hâdiselerin ifade etmiği gerçeklerin, kâinat kitabında yer aldığı satırlar.
şuun-u İlahiye: Allah'a ait icraatlar, işler, hal ve keyfiyetler.
tefsir-i vazıh: açıklayıcı tefsir.
tercüman-ı satı: yüksek parlak tercüman.
tercüme-i ezeliye: ezelî olan ve bütün varlıkların mahiyet ve vazifelerini herkesin anlayacağı bir şekilde açıklayan mevcudatın tercümesi, hükmündeki Kur'ân-ı Kerîm.
ubudiyet: kulluk.
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir ve tek olması.

Sebeb-i kusur tevehhüm edilen tekraratındaki lem'a-i i'caza bak ki; Kur'ân, hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı dua, hem bir kitab-ı davet olduğundan, içinde tekrar müstahsendir, belki elzemdir ve eblâğdır, ehl-i kusurun zannı gibi değil. Zira, zikrin şe'ni, tekrar ile tenvirdir; duanın şe'ni, terdat ile takrirdir, emir ve davetin şe'ni, tekrar ile te'kittir.

Hem, herkes her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir olamaz, fakat bir sureye galiben muktedir olur. Onun için, en mühim makasıd-ı Kur'âniye ekser uzun surelerde derç edilerek, her bir sure bir küçük Kur'ân hükmüne geçmiş. Demek, hiç kimseyi mahrum etmemek için tevhit ve haşir ve kıssa-i Mûsa gibi bazı maksatlar tekrar edilmiş.

Hem, cismanî ihtiyaç gibi, manevî hacat dahı muhteliftir. Bazısına insan her nefes muhtaç olur: cisme hava, ruha Hû gibi. Bazısına her saat: Bismillâh gibi ve hakeza.. Demek, tekrar-ı ayet, tekerrür-ü ihtiyaçtan ileri gelmiş ve o ihtiyaca işaret ederek, uyandırıp teşvik etmek, hem iştiyakı ve iştihayı tahrik etmek için tekrar eder.

Hem Kur'ân, müessistir, bir Dîn-i Mübinin esasatıdır ve şu âlem-i İslâmiyetin temelleridir ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi değiştirip, muhtelif tabakata, mükerrer suallerine cevaptır. Müessise, tespit etmek için tekrar lâzımdır, te'kit için terdat lâzımdır, teyit için takrir, tahkik, tekrir lâzımdır.

lem'a-ı icaz: mucizelik parıltısı.
mahrum: yoksun kalmak
manevî hacat: manevî ihtiyaçlar
muhtelif: çeşitli, farklı
muktedir: güç yetirme
müessis: temel atan, kuran, tesis eden
mükerrer: tekrar edilen
müstahsen: oğulmuş, beğenilmiş, makbul
sebeb-i kusur: eksiklik nedeni.
şe'n: gerek, özellik, yapı
tahkik: inceleme, iç yüzünü araştırma
tahrik: harekete geçirme
takrir: yerleştirme, anlatma
te'kit: kuvvetlendirme, pekiştirme
tekerrür-ü ihtiyaç: ihtiyacın tekrarlanması
tekrarat: tekrarlar
tekrir: tekrarlama
tenvir: aydınlatma
terdat: tekrar, devamlı.
teşvik: özendirme, isteklendirme
tevehhüm: vehmetme, sanma
tevhit: Allah'ın birliği
teyit: doğrulama
zan: zannetme

âlem-i İslâmiyet: İslam dünyası
Bismillah: Allah'ın adı ve izni ile
derç: içine almak, ilâve yapmak.
Dîn-i Mübinin esasatı: İslâm dininin esasları, temelleri
eblâğ: en beliğ, daha edebî
ehl-i kusur: kusur arayanlar
ekser: daha çok, çoğunluk.
elzem: daha lüzumlu
galiben: genellikle.
haşir: dirilş
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: İnsanlığın sosyal, toplumsal hayatı
Hû: Allah, demek.
hükmüne geçme: yerine geçme.
iştiyak: isteme, özleme
kıssa-i Mûsa: Hz. Mûsa'nın kıssası
kitab-ı davet: davet, tavsiye kitabı
kitab-ı dua: dua kitabı
kitab-ı zikir: zikir kitabı

Hem öyle mesail-i azîme ve hakaik-i dakikadan bahsediyor ki, umumun kalplerinde yerleştirmek için çok defa muhtelif suretlerde tekrar lâzımdır.

Bununla beraber, sureten tekrardır, fakat manen her bir ayetin çok manaları, çok faydaları, çok vücuh ve tabakatı vardır. Her bir makamda ayrı bir mana ve fayda ve maksatlar için zikrediliyor.

Hem Kur'ân'ın, mesail-i kevniyenin bazısında ipham ve icmalî ise, irşadî bir lem'a-i i'cazdır. Ehl-i ilhadın tevehhüm ettikleri gibi medar-ı tenkit olamaz ve sebeb-i kusur değildir.

Eğer desen: "Acaba neden Kur'ân-ı Hakîm, felsefenin mevcudattan bahsettiği gibi etmiyor? Bazı mesaili mücmel bırakır, bazısını nazar-ı umumîyi okşayacak, hiss-i ammeyi rencide etmeyecek, fikr-i avamı taciz edip yormayacak bir suret-i basîtâne-i zahirânede söylüyor."

Cevaben deriz ki: Felsefe, hakikatın yolunu şaşırmış onun için. Hem, geçmiş derslerden ve sözlerden elbette anlamışsın ki, Kur'ân-ı Hakîm şu kâinattan bahsediyor; tâ zat ve sıfât ve esma-i İlâhiyeyi bildirsin. Yanı bu kitab-ı kâinatın maanısını anlattırıp, tâ Hâlıkını tanıttırsın. Demek, mevcudata kendileri için değil, belki mucitleri için bakıyor. Hem, umuma hitap ediyor. İlm-i hikmet ise, mevcudata mevcudat için bakıyor. Hem, hususan ehl-i fenne hitap ediyor. Öyle ise, madem ki Kur'ân-ı Hakîm mevcudatı delîl yapıyor, bürhan yapıyor, delil zahirî olmak, nazar-ı umuma çabuk anlaşılmak gerektir.

bürhan: ispatlayıcı delil
delil: kanıt, bürhan.
ehl-i fen: fen bilimleri ile uğraşanlar
ehl-i ilhad: inançsızlar, dinsizler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
felsefe: bilimsel araştırmaya dayalı bilgi esasları, varlıkları tanımlayan aklın ürünü olan fen ilimleri
fikr-i avam: halkın düşüncesi, bilgi seviyesi
hakaik-i dakika: ince dikkat isteyen gerçekler
hakikat: gerçek.
Hâlık: Yaratan, yaratıcı
hiss-i amme: genel his, toplumun hissiyatı
hitap: konuşma.
icmal: kısaca özetlemek.
ilm-i hikmet: felsefe, fen bilimleri
ipham: anlamın kapalı oluşu.
irşadî: doğru yolu göstermekle ilgili.
kâinat: evren, tüm varlıklar
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız ilâhî gayeler bulunan Kur'ân
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı
maanî: manalar, anlamlar
makam: mevki, mertebe
manen: mana itibarıyla, manaca
medar-ı tenkit: tenkit, eleştiri dayanağı
mesail: mesele, konu
mesail-i azîme: büyük meseleler
mesail-ı kevniye: kâinatta var oluşla ilgili meseleler
mesaili kevniye: kâinatta var oluşla ilgili meseleler
mevcudat: varlıklar
Mucit: icat eden, varlıkları meydana getiren
muhtelif: çeşitli
mücmel: maksadın kısa ve özlü anlatımı.
nazar-ı umumî: kamuoyunun bakışı, genel anlayış
rencide: incinme, kırılma, gücenme.
sebeb-i kusur: eksiklik nedeni
sıfat: vasıf, nitelik, hal
suret: görünüş, biçim
suret-i basîtâne-i zahirâne: görünüşe göre, açık, basitçe şekil
tabakat: tabakalar
taciz etmek: rahatsız etmek, sıkmak
tevehhüm: zannetme.
umum: genel, bütün
vücuh: yön, taraf
zahiri: açık
zat: kişi

Hem madem ki Kur'ân-ı Mürşit, bütün tabakat-ı beşere hitap eder, kesretli tabaka ise, tabaka-i avamdır. Elbette irşat ister ki, lüzumsuz şeyleri ıpham ile icmal etsin ve dakık şeyleri temsil ile takrip etsin, ve mugalâtalara düşürmemek için zahirî nazarlarında bedihî olan şeyleri, lüzumsuz, belki zararlı bir surette tağyir etmemektir.

Meselâ, güneşe der. "Döner bir siraçtır, bir lâmbadır." Zira, güneşten güneş için, mahiyeti için bahsetmiyor. Belki bir nevi intizamın zembereği ve nizamın merkezi olduğundan, intizam ve nizam ise Sânıın âyine-i marifeti olduğundan bahsediyor.

Evet, der: [1] اَلشَّمْسُ تَجْرِى , "Güneş döner." Bu döner tabiriyle, kış-yaz, gece-gündüzün deveranındaki muntazam tasarrufat-ı kudreti ihtar ile azamet-i Sânii ifham eder. İşte, bu dönmek hakıkatı ne olursa olsun, maksut olan ve hem mensuç, hem meşhut olan intizama tesir etmez.

Hem, der: [2] وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا . Şu "siraç" tabiriyle âlemi bir kasır suretinde; içinde olan eşya ise, insana ve zîhayata ihzar edilmiş müzeyyenat ve mat'umat ve levazımat olduğunu ve güneş dahi musahhar bir mumdar olduğunu ihtar ile, rahmet ve ihsan-ı Hâlık'ı ifham eder.

Şımdı bak; şu sersem ve geveze felsefe ne der? Bak, diyor ki: "Güneş, bir kitle-i azîme-i mayia-i nâriyedir. Ondan fırlamış olan seyyaratı, etrafında dondürüp,

1 Yasın Suresi 38

2 Güneşi de bir kandil olarak asmıştır. (Nuh Suresi, 16.)

alem: evren, dünya.
ayine-i marifet: Allah'ı tanıma ve bilme vasıtası, ilâhî bilgilen yansıtan ayna.
azamet-i sânii: sanatkârâne yaratan Allah'ın büyüklüğü.
bedihî: açık.
dakik: ince, dikkat gerektiren.
deveran: birbinni takip etme, peşi sıra gelme.
felsefe: sadece akla dayanan bilimselliği tek ölçü kabul eden dünya görüşünün genel adı.
geveze: çok konuşan, boş konuşan.
hakıkat: gerçek.
hıtap: konuşma.
icmal: kısaca özetlemek.
ıfham: anlatma, bildirme.
ihsan-ı Hâlık: Yaratanın hediyesi, ikramı.
ihtar: uyarma, hatırlatma.
ıhzar: hazırlama.
intizam: düzen, düzgünlük.
ıpham: anlamın açık olmayışı.
irşat: doğru yolu gösterme, aydınlatma.
kasır suretı: saray görünüşü.
kesretli tabaka: çoğunluklu katman.
kitle-ı azıme-ı mayia-i nariye: sıvı haldeki büyük ateş denizi kütlesi.
Kur'an-ı mürşit: hak yolu gösteren Kur'ân.
levazımat: gerekli malzemeler.
mahıyet: özellik, nedice, sonuç.
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye.
mat'umat: yenecek şeyler.
mensuç: dokunmuş, işlenmiş.
meşhut: görünen.
mugalata: delilsiz saçmalıkla yanıtma.
mumdar: aydınlatan lâmba.
muntazam: kusursuz, mükemmel.
musahhar: emir altında olan.
mürşit: doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müzeyyenat: süslenmiş şeyler.
nazar: bakış.
nevi: çeşit.
nizam: düzen, kanun.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama.
rahmet: sonsuz, ilâhı nimetler, lütuf ve bağışlar.
Sânii: yapan, yaratıcı.
sersem: dengesiz.
seyyarat: gezegenler.
sıraç: kandil, lamba.
suret: şekil, görünüş.
tabaka-ı avam: avam tabakası, genel halk.
tabakat-ı beşer: toplum seviyelen katmanları.
tabir: söz.
tağyir: değiştirme, bozma.
takrip: yakınlaştırma.
tasarrufat-ı kudret: Cenab-ı Allah'ın kudretinin işleri.
temsil: benzetme, örnek getirme.
zahiri: dış görünüş.
zemberek: saatlerin parçalarını harekete geçiren yay.
zihayat: canlılar.
zira: çünkü.

cesameti bu kadar, mahiyeti böyledir, şöyledir." Muhiş bir dehşetten, müthiş bir hayretten başka ruha bir kemal-i ilmî vermiyor. Bahs-ı Kur'ân gibi etmiyor. Buna kıyasen, bâtınen kof, zahiren mutantan felsefî meselelerin ne kıymette olduğunu anlarsın. Onun şaşaa-i sûriyesine aldanıp, Kur'ân'ın gayet mu'cizenüma beyanına karşı hürmetsizlik etme.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْاٰنَ شِفَآءً لَنَا وَلِكَاتِبِهٖ وَاَمْثَالِهٖ مِنْ كُلِّ دَآءٍ، وَمُونِسًا لَنَا وَلَهُمْ فِي حَيَاتِنَا وَبَعْدَ مَوْتِنَا، وَفِي الدُّنْيَا قَرِينًا، وَفِي الْقَبْرِ مُونِسًا، وَفِي الْقِيَامَةِ شَفِيعًا، وَعَلَى الصِّرَاطِ نُورًا، وَمِنَ النَّارِ سِتْرًا وَحِجَابًا، وَفِي الْجَنَّةِ رَفِيقًا، وَاِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيلًا وَاِمَامًا، بِفَضْلِكَ وَجُودِكَ وَكَرَمِكَ وَرَحْمَتِكَ يَآ اَكْرَمَ الْاَكْرَمِينَ وَيَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اٰمِينَ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ اَجْمَعِينَ ۞ اٰمِينَ اٰمِينَ [1]

İHTAR: *Arabî Risaletü'n-Nur*da On Dördüncü Reşhanın Altı Katresi, bahusus Dorduncu Katrenin Altı Nuktesi, Kur'ân-ı Hakîm'in kırk kadar enva-ı i'cazından on beşini beyan eder. Ona iktifaen burada ihtisar ettik. İstersen ona muracaat et, bir hazine-i mu'cizat bulursun.

* * *

1 Allahım! Kur'an-ı bizim için, onu yazan ve benzerleri için her türlü hastalıktan şifa, bize ve onlara hem dunyada, hem de ahirette dost, dünyada yoldaş, kabirde arkadaş, kıyamette şefaatçi, Sırat üzerinde nur, Cehenneme karşı perde ve ortu, Cennette arkadaş ve butun hayırlara bizi sevk eden rehber ve onder kıl. Bunu fazlın, comertliğin, keremin ve rahmetinle yap, ey merhametlilerin en merhametlisi ve ey butün comertlerden daha comert olan! Duamızı kabul buyur.

Allahım! Kendisine hakla batılı ayırt eden Kur'ân-ı Hakîm'in indiği zata, onun butun Âli ve Ashabına salat ve selâm eyle. Âmin, âmin.

ahiret: öteki alem
Âl: Sevgili Peygamberimizin aile fertleri
âmin: "Öyle olsun, kabul buyur!" anlamında bir ibare.
Ashap: Sevgili Peygamberimizin arkadaşları
bahs-i Kur'an: Kur'an'ın bahsı, konunun Kur'an da geçtiği gibi
bahusus: özellikle
batıl: yanlış
batınen: iç yüzünde
beyan: açıklama
cesamet: büyukluk, inlik
comert: eli açık, ikram sahibi
dehşet: korku
enva-ı i'caz: mu'cizelik türleri
fazl: Allah'ın rahmeti, adaleti
felsefî: felsefe ile ilgili.
hak: doğru
hazine-i mu'cizat: mu'cizeler hazinesi
hürmet: saygı
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtisar: kısaltma
iktifaen: yeterli görerek.
kemal-i ilmî: ilmî olgunluk, zevk
kerem: ikram, ediş
kıyamet: evrenin yıkılması, dağılması
kıyasen: benzeterek.
kof: guçlu gorunmekle birlikte kuvvetli olmayan
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız ilâhî gayeler bulunan Kur'ân
mahiyeti: özelliği, yapısı
merhamet: bağışlama, rahmet.
mu'cizenüma: mu'cizeli, harika
muhiş: korkutucu
mutantan: gösterişli, şatafatlı.
müracaat: başvuru
rahmet: acıma, bağışlama, merhamet etme
rehber: onder
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
salat: Sevgili Peygamberimizin ismi anıldığında okunan dua
selam: esenlik dileme, dua
sevk: yollama.
sırat: kopru, ahirette butun insanların üzerinden geçeceği ozel bir geçit.
şaşaa-i sûriye: gorunuşteki parlaklık.
şefaat: bağışlanmayı dilemek.
zahiren: dış gorunuş
zat: Sevgili Peygamberimiz

Yirmînci Şöz

* Yirmînci Söz, 1926'da Barla'da Turkçe olarak telif edilmiştir

İki Makamdır.

Birinci Makam

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَاِذْقُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَتِ اسْجُدُوا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْٓا اِلَّآ اِبْلِيْسَ ۞ اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوْا بَقَرَةً ۞ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوْبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً ۞ [1]

BIR GUN şu ayetleri okurken, İblîsin ilkaatına karşı Kur'ân-ı Hakîm'in feyzinden üç nükte ilham edildi. Vesvesenin suretî şudur:

Dedi ki: "Dersiniz, 'Kur'ân mu'cizedir, hem nihayetsiz belâgattedir, hem umuma her vakıtte hıdayettir.' Hâlbuki, şöyle bazı hâdısat-ı cüz'iyeyi tarihvari bir surette musırrâne tekrar etmekte ne mana var? Bir ineği kesmek gibi bir vakıa-i cüz'iyeyi, o kadar mühim tavsîfat ile böyle zıkretmek, hatta o sure-i azîmeye de *el-Bakara* tesmiye etmekte ne münasebet var? Hem de "Âdem'e secde" olan hâdıse, sırf bir emr-i gaybîdir. Akıl ona yol bulamaz. Kavî bir imandan sonra teslim ve iz'an edilebilir. Hâlbuki Kur'ân, umum ehl-ı akla ders veriyor.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Meleklere "Âdem'e secde edin" dediğimizde İblîs hanç secde ettiler. İblîs ise bundan kaçındı. • Allah size bir inek kesmenizi emrediyor. • Sonra, bütün bunların ardından kalbiniz yine katılaştı. Sanki taş kesildi, hatta taştan da katılaştı. (Bakara Suresi, 34, 67, 74.)

Âdem: Cenâb-ı Allah'ın yarattığı ilk insan ve insanlığın ilk atası.
bakara: inek, öküz.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve hâlin ve makamın icâbına göre söylenmesi.
ehl-i akıl: akıl sahipleri.
el-Bakara: Kur'ân'ın 2. suresi.
emr-i gaybî: gizli emir.
feyiz: insan.
hâdısat-ı cüz'iye: küçük ve basit olaylar.
hâdise: olay.
hâlbuki: hakikat şu ki, oysa ki.
hıdayet: doğru olan.
İblîs: şeytan.
ilham: Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
ilkaat: aklı çelme.
îmân: inanç.
iz'an: gönülden inanma.
kavî: kuvvetli.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
musırrâne: ısrarla.
mühim: önemli.
münasebet: alâka.
nihayetsiz: sonsuz.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana.
secde: baş eğme.
sırf: sadece.
sure-i azîme: büyük sure.
suret: görünüş, tarz.
tarihvari: tarih gibi.
tavsîfat: vasıflandırmalar.
tesmiye: isimlendirme.
umum: bütün herkes.
vakıa-ı cüz'iye: küçük ve basit olay.
vesvese: kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zıkretmek: ifade etmek.

Çok yerlerde, [1] أَفَلَا يَعْقِلُونَ der, akla havale eder. Hem taş-lann tesadufî olan bazı hâlât-ı tabıiyesini ehemmıyetle beyan etmekte ne hidayet var?"

İlham olunan nüktelerin sureti şudur:

BİRİNCİ NÜKTE

Kur'ân-ı Hakîm'de çok hâdisat-ı cuz'iye vardır ki, her bırsinin arkasında bır düstur-u külli saklanmış ve bır kanun-u umumînin ucu olarak gosterilıyor. Nasıl ki, [2] عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا Hazret-i Âdem'in melâıkelere karşı kabılıyet-ı hılâfet ıçin bir mu'cizesı olan talım-i esmadır kı, bır hâdıse-i cüz'iyedir. Şöyle bir düstur-u küllînin ucudur ki.

Nev-i beşere camıyet-ı ıstıdat cihetıyle talım olunan hadsiz ulûm ve kâınatın envaına muhit pek çok fünun ve Hâlık'ın şuunat ve evsafına şamıl kesretlı maarıfin talimidir ki, nev-i beşere, değil yalnız melâikelere, belki semavat ve arz ve dağlara karşı emanet-i kübrayı[3] haml davasında bir rüçhaniyet vermiş ve hey'et-i mecmuasıyla arzın bır halıfe-i manevîsi olduğunu Kur'ân ifham ettiği mısıllı, "Melâıkelenn Âdem'e secdesıyle beraber, şeytanın secde etmemesi"[4] olan hâdise-i cüz'ıye-i gaybıye, pek geniş bir dustur-u küllıye-i meşhudenın ucu olduğu gıbi, pek büyük bır hakikati ihsas edıyor. Şöyle ki

Kur'ân, şahs-ı Âdem'e melâıkelerın ıtaat ve ınkıyadını ve şeytanın tekebbür ve imtınamı zikretmesıyle, nev-i beşere kâınatın ekser maddî envaları ve o envaın manevî

1 Hıç duşunmuyorlar mı? (Yâsin Suresi. 68.)
2. Âdem'e bütün isimleri öğretti. (Bakara Suresi. 31.)
3 Ahzab Suresi. 72
4 Bkz. A'raf Suresi. 11-18. Hıcr Suresi. 30-38

Allah: varlığı kendinden olan ve kemal sıfatlarını kendinde toplayan hakiki ma'budun özel ismi. Rab, Mevlâ, İlah
arz: yeryüzü
beyan: bildirme, izah
camiiyet-i istidat: kabiliyetin çok şeylerle alakalı oluşu
dustur-u küllî: büyük ve genel prensip
dustur-u kulliye-i meşhude: görünen ve bilinen genel prensip
ehemmiyet: önem
ekser: daha çok, çoğunluk.
emanet-i kübra: en büyük emanet.
envâ: çeşitler, türler
evsaf: sıfatlar, vasıflar
fünun: fenler
hadise-i cüz'iye: küçük ve basit hadise
hadise-i cüz'iye-i gaybiye: bilinmeyen küçük olay
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek.
halat-ı tabiiye: tabiî haller
halife-i manevî: mana halifesi
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı. Allah
hamil: yüklenme
havale: bir işi başka birine bırakma
Hazret-i Âdem: ilk insan ve ilk peygamber. bkz. Şahıs Bilgileri. Âdem (a.s.)
hey'et-i mecmua: bir şeyin bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
hıdayet: doğru olma
İblis: şeytan
ifham: bildirme
ihsas: üstü kapalı olarak dile getirme
ilham: Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
imtina: bir işi yapmaktan kaçınma
inkıyat: kayıt altına girme
itaat: boyun eğme
kabiliyet-i hilâfet: halifelik yeteneği
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kanun-u umumî: genel kanun
kesretli: çok fazla
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
maarif: marifetler, bilimler
manevî: manaya ait
melâike: melekler
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı mahlûk.
mislilü: gibi.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhit: kuşatan
nev-i beşer: insanlık
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana
rüçhaniyet: üstünlük.
secde: baş eğme
semavat: semalar, gökler
suret: görünüş
şahs-ı Âdem: Âdem'in şahsı
şamil: içine alan, kaplayan
şuunat: işler, haller
talim: öğretme
talim-i esma: isimleri öğretmek.
tekebbür: kibirlenme, büyüklenme
tesadufî: rastgele
ulûm: ilimler
zikir: bildirme

mümessilleri ve müekkelleri musahhar olduklarını ve nev-i beşerin hassalarının bütün istifadelerine müheyya ve münkad olduklarını ifham etmekle beraber, o nev'ın istidadatını bozan ve yanlış yollara sevk eden mevadd-ı şerire ile onların mümessilleri ve sekene-i habiselerin o nev-i beşerin tarik-ı kemalâtında ne büyük bir engel, ne müthiş bir düşman teşkil ettiğini ihtar ederek, Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, bir tek Âdem'le (a.s.) cüz'î hâdiseyi konuşurken bütün kâinatla ve bütün nev-i beşerle bir mükâleme-i ulviye ediyor.

İKİNCİ NÜKTE

Mısır kıt'ası, kumistan olan Sahra-i Kebirin bir parçası olduğundan Nil-i mubarekin feyziyle gayet mahsuldar bir tarla hükmüne geçtiğinden, o Cehennemnümun sahra komşuluğunda şöyle Cennet-misal bir mevki-i mübarekin bulunması, felâhat ve ziraatı, ahalisinde pek mergup bir surete getirmiş ve o sekenenin seciyesine öyle tespit etmiş ki ziraatı kudsiye ve vasıta-i ziraat olan "bakar"ı ve "sevr"i mukaddes, belki ma'bud derecesine çıkarmış. Hatta o zamandaki Mısır milleti sevre, bakara, ibadet etmek derecesinde bir kudsiyet vermişler. İşte o zamanda benîisrail dahı o kıt'ada neş'et ediyordu; ve o terbiyeden bir hisse aldıkları, "icl" meselesinden anlaşılıyor.

İşte Kur'ân-ı Hakîm, Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın risaletiyle, o milletin seciyelerine girmiş ve ıstıdatlarına işlemiş olan o bakarperestlik mefkûresini kesip öldürdüğünü, bir bakanın zebhı ile ifham ediyor.

ahali: halk.
bakar: inek.
bakar: sığır
bakarperest: öküz ve benzerlerini put yapıp ona tapma
benıısrail: İsrailoğulları Yahudiler
Cehennemnümun: Cehennem gibi
Cennet-misal: Cennet gibi.
cüz'î hadise: küçük olay
felahat: çiftçilik.
feyiz: bereket, verimlilik.
hasse: duyu.
Hazret-i Musa: kendisine kitap gönderilen peygamberlerden biri
hisse: pay
Hz. Âdem: bkz. Şahıs Bilgileri Âdem (a.s.)
ibadet: tapma
icl: buzağı
İfham: bildirme.
ıstıdadat: yetenekler
ıstıdat: kabiliyet, yetenek
İstifade: faydalanma
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kudsiye: kutsal, kudsî.
kudsiyet: kutsallık.
kumistan: kumluk arazi
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim
kıt'a: ana kara
ma'bud: kendisine ibadet edilen
mahsuldar: mahsul veren
mefkure: gaye, ülkü
mergup: beğenilmiş, çok kıymet verilmiş
mevadd-ı şerire: kötü maddeler
mevki-i mübarek: mübarek yer
mukaddes: kutsal
musahhar: emir altına girme.
müekkel: vekil tayin edilmiş.
müheyya: hazır
mükaleme-i ulviye: yüce konuşma
mümessil: temsilci
münkad: boyun eğen
neş'et: ortaya çıkma
nev': tür.
nev-i beşer: insanlık
Nil-i mübarek: mübarek Nil Nehri
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana
risalet: peygamberlik.
Sahra-i Kebir: Cezayir, Tunus ve Libya nın güneyinden Çat Çölü hizasına kadar uzanan Afrika nın en büyük çölü
seciye: karakter
sekene: ikamet edenler, oturanlar
sekene-i habise: kötü ve pis sakinler
sevr: öküz.
suret: görünüş
tarik-i kemalât: olgunluklar yolu
teşkil: ortaya koyma
vasıta-i ziraat: tarım aleti
zebih: boğazlama
ziraat: ekinçilik, tarım

İşte şu hâdise-i cüz'iye ile bir dustur-u küllîyi, her vakit, hem herkese gayet lüzumlu bir ders-i hikmet olduğunu ulvî bir i'caz ile beyan eder.

Buna kıyasen bil ki, Kur'ân-ı Hakîm'de bazı hâdisat-ı tarihiye suretinde zikredilen cüz'î hâdiseler, kullî dusturların uçlandır. Hatta çok surelerde zikir ve tekrar edilen kıssa-i Mûsa'nın yedi cumlelerine misal olarak Lemaat'ta, İ'caz-ı Kur'ân Risalesinde o cüz'î cümlelerin her bir cüz'ünün nasıl mühim bir dustur-u küllîyi tazammun ettiğini beyan etmişiz. İstersen o risaleye müracaat et.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهَارُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۞[1]

Şu ayetı okurken, müvesvis dedi kı: "Herkese malûm ve adî olan taşların şu fıtrî bazı hâlât-ı tabiiyesini, en mühim ve büyük meseleler suretinde bahis ve beyanda ne mana var, ne münasebet var, ne ihtiyaç var?"

Şu vesveseye karşı feyz-i Kur'ân'dan şoyle bir nukte ilham edildi:

Evet, münasebet var ve ihtiyaç var. Hem o derece büyuk bir münasebet ve ehemmıyetlı bır mana ve o derece muazzam ve lüzumlu bir hakikat var kı, ancak Kur'ân'ın ıcaz-ı mu'cızı ve lutf-u ırşadıyla bır derece basıtleştırılmış

beyan: anlatma
cüz: parça
cüz'î hâdise: küçük olay
cüz'î: teferruat, küçük.
ders-i hikmet: hikmet dersi
dustur: kanun.
dustur-u küllî: buyuk ve genel prensip
ehemmıyet: onem
feyz-i Kur'ân: Kur'ân ın verdıgı ilham, bereket ve ılım bolluğu
fıtrî: tabıî
hâdisat-ı tarihiye: tarıhî olaylar
hâdise-i cüz'iye: küçuk ve basit olay
hakikat: gerçek.
hâlât-ı tabiiye: tabıî haller
İ'caz: mu cize
İ'caz-ı Kur'ân: Kur'ân ın mu cizelıgı
ıcaz-ı mu'cız: mu cizelı bır şekılde az sozle çok mana ıfade etmek.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e ındırılmış, semavî kıtapların sonuncusu
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kullî: genel
kıssa-i Mûsa: Hz. Mûsâ nın basından geçen muhım hâdıselerın anlatıldıgı kıssa
kıyasen: karşılaştırarak, oranla
lütf-u irşat: doğru yola enştırme nımetı
malûm: bılınen
mesele: düşunulup halledılecek ış ve husus
muazzam: çok buyuk onem
münasebet: alaka
müracaat: başvurma.
müvesvis: vesveselı.
nukte: herkesın anlayamadıgı ınce mana
risale: belli bır konuda yazılmış kuçuk kıtap, broşur
sure: Kur'ân ı Kerîm ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret: gorunum

1 Sonra butun bunların ardından kalbınız yıne katılaştı. Sankı taş kısıldı, hatta taştan da katılaştı. Çunku oyle taşlar vardır, bağrından nehırler çağlar. Oyleleri var kı, yanlır da aralarından sular akar. Oyleleri var kı, Allah ın korkusundan parçalanıp aşağılara yuvarlanır. Allah ıse sızın yaptıklarınızdan asla habersız degildir. (Bakara Suresi, 74.)

tazammun: kapsama, icine alma
ulvî: yuce
vesvese: kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı dusunce
zikir: bıldırılme

ve ihtisar edilmiş. Evet, i'caz-ı Kur'ân'ın bir esası olan icaz, hem hıdayet-i Kur'ân'ın bir nuru olan lutf-u irşat ve hüsnüifham, iktıza ediyorlar ki, Kur'ân'ın muhataplan içinde ekseriyeti teşkil eden avama karşı küllî hakikatleri ve derin ve umumî düsturlan, me'lûf ve cüz'î suretler ile gösterilsin ve fikirleri basıt olan umumî avama karşı, muazzam hakıkatlenn yalnız uçları ve basit bir sureti gösterilsin. Hem âdet perdesı tahtında ve zeminin altında hankulâde olan tasarrufat-ı İlâhıye, ıcmalen gösterilsin. İşte bu sırra binaendir ki, Kur'ân-ı Hakîm, şu ayetle diyor:

Ey benîısraîl ve ey benîâdem! Sizlere ne olmuş ki, kalpleriniz taştan daha camıt ve daha zıyade katılaşmıştır. Zira görmüyor musunuz kı, o pek sert ve pek camit ve toprak altında bir tabaka-i azîme teşkil eden o koca taşlar, o kadar evamir-i İlâhiyeye karşı mutî ve musahhar ve icraat-ı Rabbaniye altında o kadar yumuşak ve emirberdir ki, havada ağaçların teşkilinde tasarrufat-ı İlâhiye, ne derece sühuletle cereyan edıyor. Öyle de, tahtezzemin ve o sert, sağır taşlarda o derece sühulet ve intızam ile, hatta damarlara karşı kanın cevelânı gibi muntazam su cetvelleri (HAŞIYE) ve su damarları, kemal-i hikmetle o

HAŞİYE: Evet, zemın denılen muhteşem ve seyyar sarayın temel taşı olan taş tabakasının Fâtır-ı Zulcelâl tarafından tavzıf edilen en muhım uç vazifeyi beyan etmek, ancak Kur'ân'a yakışır.

İşte *birinci vazıfesi*: Toprağın, kudret-i Rabbanıye ıle nebatata analık edıp yetıştırdığı gıbi, kudret-ı İlâhiye ile, taş dahı, toprağa dâyelık edip yetıştırıyor.

İkinci vazıfesi: Zeminın bedenınde deveran-ı dem hükmunde olan sulanın muntazam cevelânına hızmetıdır. ➡

lan açıklayıcı yazı
hakıkat: gerçek.
harıkulâde: olağanüstü
hıdayet-ı Kur'an: Kur'ân'ın yol gösterıcılığı
hüsnüfham: anlatım güzellıgı
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cızelı ğı.
ıcmalen: kısaca
icraat-ı Rabbaniye: her şeyı terbıye eden Allah'a aıt fıller
ıhtısar: kısaltma
iktıza: gerekturme
intizam: düzenlılık.
kemal-ı hıkmet: tam ve eksıksız bır hıkmet.
kudret-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın gücü
kudret-i Rabbaniye: Cenab-ı Allah'ın gücü.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış semavî kıtaplann sonuncusu
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an.
küllî: genel.
lûtf-u ırşat: doğru yola enstırme nımetı
me'lûf: alışmış
muazzam: çok büyük.
muhatap: konuyla ılgılı sayılan kımse
muhteşem: gorkemlı
muntazam: ıntızamlı, düzenlı
musahhar: boyun eğen
mutı: ıtaat eden
muhım: önemlı
nebatat: bıtkıler
seyyar: gezıcı
sühulet: kolaylık.
tabaka-i azıme: büyük tabaka.
tahtezzemin: yer altı.
tasarrufat-ı İlâhıye: Allah'ın kudretıyle yaptıgı ışler
tavzıf edılmek: gorevlendırılmek.
umumî: genel
zemin: yer

âdet: kanun.
avam: halkın buyuk kısmı
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesi.
benıadem: Ademoğullan
benîısraîl: İsraıloğullan.
beyan etmek: açıklamak, anlatmak.
binaen: -den dolayı
camıt: sert.
cevelan: dolaşma.
cüz'î suret: kuçuk, gorunuş
dayelık: dadılık, bakıcılık, sut annelik
deveran-ı dem: kan dolaşımı
dustur: prensıp
ekseriyet: çoğunluk.
emirber: emır alan
evamir-i İlâhiye: Allah'ın emırlen.
Fâtır-ı Zülcelâl: haşmet sahıbı yaratıcı olan Allah.
haşıye: bır kıtabın sayfalannın kenarına veya altına yazı

taşlarda mukavemet görmeyerek cereyan ediyor. Hem havada nebatat ve ağaçların dallarının sühuletle suret-i intişarı gibi o derece sühuletle köklerin nazık damarları, yer altındaki taşlarda mümanaat görmeyerek evamir-i İlâhî ile muntazaman intişar ettiğini Kur'ân işaret ediyor ve geniş bir hakikati, şu ayetle ders veriyor ve o ders ile, o kasavetlı kalplere bu manayı veriyor ve remzen diyor:

Ey benîisrail ve ey benîâdem! Zaaf ve acziniz içinde nasıl bir kalp taşıyorsunuz ki, öyle bir Zatın evamirine karşı o kalp, kasavetle mukavemet ediyor. Hâlbuki, o koca sert taşların tabaka-i muazzaması, o Zatın evamirinin önünde kemal-i inkıyatla karanlıkta nazik vazifelerini mükemmel ifa ediyorlar. İtaatsizlik göstermiyorlar. Belki o taşlar, toprak üstünde bulunan bütün zevilhayata, âb-ı hayatla beraber sair medar-ı hayatlarına öyle bir hazinedarlık ediyor ve öyle bir adaletle taksimata vesiledir ve öyle bir hikmetle tevziata vasıta oluyor ki, Hakîm-i Zulcelâl'in dest-i kudretinde, bal mumu gibi ve belki hava gibi yumuşaktır, mukavemetsizdir ve azamet-i kudretine karşı secdededir. Zira toprak üstünde müşahede ettiğimiz şu masnuat-ı muntazama ve şu hikmetli ve inayetli tasarrufat-ı İlâhiye misillü, zemin altında aynen cereyan ediyor. Belki hikmeten daha acıp ve intizamca daha garip bir surette hikmet ve inayet-i İlâhiye tecelli ediyor. Bakınız! En sert ve hissiz o koca taşlar, nasıl bal mumu

---

Üçüncü vazife-i fıtriyesi: Çeşmelerin ve ırmakların, uyûn ve enharın muntazam bir mızan ile zuhur ve devamlarına hazinedarlık etmektir. Evet, taşlar, bütün kuvvetiyle ve ağızlarının dolusuyla akıtıklan âb-ı hayat suretinde delâil-i vahdaniyeti, zemin yüzüne yazıp serpiyor.

âb-ı hayat: hayat suyu
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi.
azamet-i kudret: kudretin büyükluğu
benîadem: Âdemoğulları
benîisrail: İsrailoğulları
cevelan: dolaşma
daye: dadı
delâil-i vahdaniyet: birlik delilleri
dest-i kudret: kudret eli, yapabilme gücü
deveran-ı dem: kan dolaşımı
enhar: nehirler
evamir: emirler, buyruklar
evamir-i İlâhî: Allah'ın emirleri
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan Allah
haşiye: dipnot.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
ifa: yerine getirme
inayet: yardım, ihsan
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
intişar: yayılma
intizam: düzgünlük, tertipli olma
itaat: uyma, yerine getirme
kasavet: keder, kaygı.
kemal-i inkıyat: mükemmel ve kusursuz boyun eğme.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti
masnuat-ı muntazam: intizamlı ve sanatlı olan varlıklar
medar-ı hayat: hayat sebebi.
misillü: benzeri
muhteşem: intişamlı, görkemli
mukavemet: dayanma, direnme, karşı koyma
muntazaman: düzenli olarak olarak.
mümanaat: engel olma
müşahede: gözle görme
nebatat: bitkiler
remzen: işaret ederek.
sair: diğer, başka
seyyar: hareket eden
suret: biçim, görünüş
suret-i intişar: yayılma şekli
sühulet: kolaylık.
tabaka-ı muazzama: azametli tabaka
taksimat: taksimler, boluş, bölmeler
tasarrufat-ı İlâhiye: Allah'ın kudretiyle yaptığı işler.
tavzif: görevlendirme
tevziat: dağıtmalar
uyun: pınarlar, su gözelerinden
vasıta: aracı
vazife-i fıtriye: yaratılışa ait vazife
vesile: vasıta.
zevilhayat: hayat sahipleri
zuhur: meydana çıkma

gibi evamir-i tekviniyeye karşı yumuşaklık gösteriyorlar ve memur-u İlâhî olan o lâtif sulara, o nazık köklere, o ipek gibi damarlara o derece mukavemetsiz ve kasavetsizdir. Güya bir âşık gibi, o lâtif ve güzellerin temasıyla kalbini parçalıyor, yollarında toprak oluyor.

Hem, [1] وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ ile şöyle bir hakikat-ı muazzamanın ucunu gösteriyor ki: Taleb-i rü'yet hâdisesinde meşhur dağın tecelli ile parçalanması ve taşlarının dağılması gibi, umum rûy-i zeminde, aslı, sudan incimat etmiş, âdeta yekpare taşlardan ibaret olan ekser dağların zelzele veya bazı hâdisat-ı arziye suretinde tecelliyat-ı Celâliye ile, o dağların yüksek zirvelerinden o haşyet verici tecelliyat-ı Celâliyenin zuhuruyla taşlar parçalanarak, bir kısmı ufalanıp toprağa kalbolup, nebatata menşe olur. Diğer bir kısmı taş kalarak, yuvarlanıp derelere, ovalara dağılıp, sekene-i zeminin meskeni gibi birçok işlerinde hizmetkârlık ederek ve mahfî bazı hikem ve menafi için kudret ve hikmet-i İlâhiyeye secde-i itaat ederek, desatır-ı hikmet-i Sübhaniyeye emirber şeklini alıyorlar.

Elbette, o haşyetten o yüksek mevkii terk edip mutevazîâne aşağı yerleri ihtiyar etmek ve o mühim menfaatlere sebep olmak, beyhude olmayıp, başıboş değil ve tesadüfî dahi olmadığını, belki bir Hakîm-i Kadîr'in tasarrufat-ı hakîmânesiyle, o intizamsızlık içinde zahir nazara görünmeyen bir intizam-ı Hakîmâne bulunduğuna delîl ise; o taşlara müteallik faydalar, menfaatler ve onlar,

haşyet: korku, ürperti
hikem: hikmetler
hikmet-i İlâhiye: mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri
hikmet-i Sübhaniye: Allah'a mahsus hikmet.
hizmetkâr: hizmetçi.
incimat: donma, buz hâline girme
intizam: düzgünlük, tertipli olma
intizam-ı hakîmane: hikmetlice olan düzen, tertip
kasavet: sertlik, katılık.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
lâtif: güzel, narin, yumuşak, hoş
mahfî: gizli.
memur-u İlâhî: Allah'ın memuru
menafi: menfaatler, faydalar
menfaat: fayda, kâr, gelir, ihtiyaç karşılığı olan şey
menşe: neşet ettiği yer, beslenip yetişilen yer
mevki: yer, mekân
mukavemet: bir gücün tesirine karşı koyan güç, direnç.
müteallik: alakalı, ilgili
mutevazîane: alçak gönüllülükle
nebatat: bitkiler
rüy-i zemin: yeryüzü
secde-i itaat: itaat secdesi, boyun eğmeyi kabul etmeyi bildiren secde
sekene-i zemin: dünyada oturanlar
taleb-i rü'yet: Hz. Mûsa'nın (a.s.) Cenâb-ı Hakkı görmek istemesi
tasarrufat-ı hakîmane: Allah'ın hikmetle yaptığı idare ve icraatlar
tecelli: görünme
tecelliyat-ı Celâliye: Allah'ın büyüklüğünün tecellileri, görüntüleri.
tesadüfî: rastgele
zahir: dış yüz, görünüş
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zuhur: görünme, meydana çıkma

1 Öyle taşlar vardır ki, Allah'ın korkusundan parçalanıp aşağılara yuvarlanır. (Bakara Suresi 74.)

beyhude: boşuna
desatır: düsturlar, kaideler
emirber: emir alan.
evamir-i tekviniye: varlığın yaratılışıyla ilgili işler
hâdisat-ı arziye: yeryüzü hâdiseleri
hakıkat-ı muazzama: büyük hakıkat.
Hakîm-i Kadîr: sonsuz kuvvet ve kudret sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan, Allah

üstünde yuvarlandıkları dağın cesedine giydirilen ve çiçek ve meyvelerin murassaatıyla münakkaş ve müzeyyen olan gömleklerin kemal-i intizamı ve hüsnüsanatı, kat'î, şüphesiz şahadet eder.

İşte, şu üç ayetin, hikmet nokta-i nazarında ne kadar kıymettar olduğunu gördünüz. Şimdi bakınız, Kur'ân'ın letafet-i beyanına ve i'caz-ı belâgatine; nasıl şu zikrolunan büyük ve geniş ve ehemmiyetli hakikatlerin uçlarını üç fıkra içinde üç vakıa-ı meşhure ve meşhude ile gösteriyor ve medar-ı ibret üç hâdise-i uhrayı hatırlatmakla lâtif bir irşat yapar; mukavemetsûz bir zecreder.

Meselâ, ikinci fıkrada der:

وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ [1]

Şu fıkra ile, Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın asasına karşı kemal-i şevk ile inşikak edip on ikı gözünden on ikı çeşme akıtan taşa işaret etmekle, şöyle bir manayı ifham ediyor ve manen diyor:

Ey benîisrail! Bir tek mu'cize-i Mûsa'ya (a.s.) karşı koca taşlar yumuşar, parçalanır; ya haşyetinden veya sürurundan ağlayarak sel gibi yaş akıttığı hâlde, hangi insafla bütün mu'cizat-ı Mûseviyeye (a.s.) karşı temerrüt ederek ağlamayıp gözünüz cümut ve kalbiniz katılık ediyor?

Hem, üçüncü fıkrada der:

وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ [2]

Şu fıkra ile, Tur-i Sina'daki münacat-ı Mûseviyede (a.s.) vuku bulan tecelliye-i Celâliye heybetinden koca

benîisrail: İsrailoğulları, Yahudiler
cümut: donukluk, sertlik.
ehemmiyet: önemli, değerli
hâdise-i uhrâ: başka olay
hakikat: gerçek
haşyet: korku, ürperti
hüsnüsanat: sanattaki güzellik.
i'caz-ı belâgat: belâgatin mucizeliği
ifham: anlatma, bildirme.
inşikak: yarılma, çatlama
irşat: doğru yolu gösterme.
kat'î: kesin
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
latîf: hoş, güzel
letafet-i beyan: ifadenin güzelliği
medar-ı ibret: ibret sebebi
meşhut: şahadet edilen
mu'cizat-ı Mûseviye: Hz. Mûsa'nın mu'cizeleri
mu'cize-i Mûsa: Hz. Mûsa'nın mu'cizesi
mukavemetsûz: mukavemeti kıran
murassaat: murassalar, süslenmiş şeyler
münacat-ı Mûseviye: Hz. Mûsa'nın duası
münakkaş: nakışlı.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
nokta-ı nazar: bakış açısı
sürur: sevinç, mutluluk
şahadet: şahitlik
tecelliye-i celâliye: Allah'ın bü

1. Öyle taşlar vardır ki, yarılır da aralarından sular akar. (Bakara Sûresi, 74.)

2. Öyle taşlar vardır ki, Allah'ın korkusundan parçalanıp aşağılara yuvarlanır. (Bakara Sûresi, 74.)

yüklüğünün tecellileri
temerrüt: inat etme, hakkı kabulde direnme
tûr-u Sîna: Mûsa Peygamberin Allah kelamına nail olduğu dağın ismi
vakıa-i meşhure: meşhur hâdise.
zecir: önleme, yasaklama

dağ parçalanıp dağılması ve o haşyetten taşların etrafa yuvarlanması olan vakıa-i meşhureyi ihtar ile şöyle bir manayı ders veriyor ki:

Ey kavm-i Mûsa! Nasıl Allah'tan korkmuyorsunuz? Hâlbuki, taşlardan ibaret olan dağlar, Onun haşyetinden ezilip dağılıyor ve sizden ahz-ı misak için üstünüzde Cebel-i Tur'u tuttuğunu, hem taleb-ı rü'yet hâdisesinde dağın parçalanmasını bilip ve gördüğünüz hâlde, nie cesaretle Onun haşyetinden titremeyip kalbinizi katılık ve kasavette bulunduruyorsunuz?

Hem, birinci fıkrada diyor:

وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ [1]

Bu fıkra ile, dağlardan nebean eden Nil-i mübarek, Dicle ve Fırat gibi ırmakları hatırlatmakla, taşların evamir-i tekviniyeye karşı nie kadar harikanüma ve mu'cizevari bir surette mazhar ve musahhar olduğunu ifham eder. Ve onunla böyle bir manayı müteyakkız kalplere veriyor ki:

Şöyle azîm ırmakların, elbette mümkün değil, şu dağlar hakikî menbaları olsun. Çünkü, faraza o dağlar tamamen su kesilse ve mahrutî birer havuz olsalar, o büyük nehirlerin şöyle sür'atli ve kesretli cereyanlarına muvazeneyi kaybetmeden, birkaç ay ancak dayanabilirler. Ve o kesretli masarife karşı, galiben bir metre kadar toprakta nüfuz eden yağmur, kâfi varidat olamaz. Demek ki, şu enharın nebeanları, adî ve tabî ve tesadüfî bir ış değildir. Belki pek harika bir surette, Fâtır-ı Zülcelâl onları sırf hazine-ı gayptan akıttırıyor.

1 Öyle taşlar vardır ki, bağrından nehirler akar. (Bakara Suresi, 74.)

ahz-ı misak: söz ve yemin alma
azîm: büyük
Cebel-i Tur: Tur Dağı. Hz. Mûsa'nın Allah'ın kelâmına nail olduğu dağın ismi
cereyan: akış, akıntı
enhar: ırmaklar, nehirler
evamir-i tekviniye: varlığın yaratılışıyla ilgili işler
faraza: farz edelim ki
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeylen yaratan Allah
galiben: çok kere, çoğu zaman.
hadise: vakıa, olay
harikanuma: harika gösteren.
haşyet: korku, dehşet.
hazine-i gayp: var olan fakat görünmeyen hazine
ifham: anlatma, bildirme
ihtar: hatırlatma
kafi: yeterli
kasavet: sertlik, katılık.
kavm-i Musa: Mûsa'nın kavmi, halkı
kesret: çokluk, ziyadelik.
mahrutî: koni şeklinde olan
masarif: masraflar, harcamalar
mazhar: nail olma, şereflenme
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer
mu'cizevari: mu'cize gibi
musahhar: boyun eğen
muvazene: denge
müteyakkız: uyanık
nebean: yerden çıkma, kaynama
Nil-i mübarek: mübarek Nil Nehri.
nüfuz: işleme
taleb-i rü'yet: Hz. Mûsa'nın Cenab-ı Hakkı görmek istemesi
tesadüfî: rastgele
vakıa-ı meşhure: meşhur olay
varidat: gelirler

İşte, bu sırra işareten bu manayı ifade için hadiste rivayet ediliyor ki: "O üç nehrin her birine Cennetten birer katre her vakit damlıyor ve ondan bereketlidirler." Hem bir rivayette denilmiş ki: "Şu üç nehrin menbaları, Cennettendir."[1] Şu rivayetin hakikatı şudur ki: Madem esbab-ı maddiye, şunların bu derece kesretli nebeanına kabil değildir. Elbette menbaları, bir âlem-i gayptadır ve gızlı bir hazine-i rahmetten gelir ki, masarif ile varidatın muvazenesi devam eder.

İşte Kur'ân-ı Hakîm, şu manayı ihtar ile şöyle bir ders veriyor ki, der: Ey benîisrail ve ey benîâdem! Kalp katılığı ve kasavetinizle öyle bir Zat-ı Zulcelâl'in evamirine karşı itaatsizlik ediyorsunuz ve öyle bir Şems-i Sermedî'nin zıya-ı marifetine gafletle gözlerinizi yumuyorsunuz ki, Mısır'ınızı Cennet suretine çeviren Nil-i mübarek gibi koca nehirlerin, adî, camıt taşların ağızlarından akıtıp mu'cizat-ı kudretini, şevahid-i vahdaniyetini o koca nehirlerin kuvvet ve zuhur ve ifazaları derecesinde kâinatın kalbine ve zeminin dımağına vererek, cin ve insin kulûp ve ukulune isale ediyor. Hem, hissiz, camıt bazı taşlar böyle acip bir tarzda (HAŞİYE) mu'cizat-ı kudretine mazhar

HAŞİYE: Nil-i mubarek Cebel-ı Kamerden çıktığı gibi, Dicle'nin en muhım bır şubesi Van vılâyetınden, Muküs Nahiyesinden bir kayanın mağarasından çıkıyor. Fırat ın da muhım bır şubesi, Diyadin taraflarında bır dağın eteğinden çıkıyor. Dağların aslı, hılkaten bir madde-i mayıadan ıncimat etmiş taşlar olduğu fennen sabıttır. Tesbihat-ı Nebeviyeden olan,[2] سُبْحَانَ مَنْ بَسَطَ الْأَرْضَ عَلَى مَاءٍ جَمِدٍ kat'î delâlet ediyor ki, asl-ı hilkat-ı arz şöyledir ki: ➡

âlem-ı gayp: gayp âlemi, görünmeyen fakat varlığı kesin olan başka dünyalar
asl-ı hilkat-i arz: dünyanın yaratılışının aslı, ilk hali
benîadem: Âdemoğulları, insanlar
benîisrail: İsrailoğulları, Yahudiler
camıt: sert, cansız.
Cebel-i Kamer: Afrika da Nil Nehrinin çıktığı dağın ismi
delalet: delil olma
esbab-ı maddiye: maddî sebepler
evamir: emirler, buyruklar
Fatır-ı Zulcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzen olmayan şeylerı yaratan Allah.
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hilkaten: yaratılıştan, fıtraten
ifaza: feyizlendirme, bereketlendirme.
ihtar: hatırlatma
incimat: donma, cansızlaşma
isale: akıtma
kabil: kabiliyetli, istıdatlı
kasavet: katılık, duygusuzluk.
katre: damla
kulup: kalpler
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
madde-i mayıa: sıvı madde
masarif: masraflar, harcamalar
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründuğu yer
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer
mu'cizat-ı kudret: kudret mucizeleri
muvazene: denklik, denge
nebean: yerden çıkma, kaynama
Nil-i mübarek: mubarek Nil Nehrı
nur-u marifet: Allah ı tanıma ve bilme nuru
rivayet edilmek: anlatılmak, anlatım
Şems-ı Sermedî: daımi her şeyi nurlandıran Allah
şevahid-i vahdaniyet: Allah ın birliğinin şahıtleri.
tenzih etmek: kusur kondurmamak.
tesbihat-ı nebeviye: Peygamberımızın tesbıhlerı, söz ve zıkırlerı
ukul: akıllar
varidat: gelırler
Zat-ı Zulcelal: celal ve büyukluk sahıbı zat, Allah
zıya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
ziya-i marifet: bilgi ışığı.
zuhur: meydana çıkma

1. *Muslim*, Cennet, 26; *Müsned*, 2:289, 440; Munavi, *Feyzu'l-Kadir*, 5:381
2. Arzı donmuş bir çeşit suyun üzerinde yayan Zatı her turlu noksan sıfatlardan tenzih edenim. (*Mecmuatu'l Ahzab*, 1:304; 2:554)

etmesi; Güneşin ziyası, Güneşi gösterdiği gibi, o Fâtır-ı Zülcelâl'i gösterdiği hâlde, nasıl Onun o nur-u marifetine karşı kör olup görmüyorsunuz?

İşte şu üç hakikate nasıl bir belâgat giydirilmiş gör. Ve belâgat-ı irşadiyeye dikkat et. Acaba hangi kasavet ve katılık vardır ki, böyle hararetli şu belâgat-ı irşada karşı dayanabilsin; ezilmesin?

İşte baştan buraya kadar anladınsa, Kur'ân-ı Hakîm'in ırşadî bir lem'a-i i'cazını gor, Allah'a şukret!

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [1]

اَللّٰهُمَّ فَهِّمْنَا اَسْرَارَ الْقُرْاٰنِ كَمَا تُحِبُّ وَتَرْضٰى وَوَفِّقْنَا لِخِدْمَتِهٖ اٰمِينَ

بِرَحْمَتِكَ يَآ اَرْحَمَ الرّٰاحِمِينَ ۞

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰٓى مَنْ اُنْزِلَ عَلَيْهِ الْقُرْاٰنُ الْحَكِيمُ وَعَلٰٓى اٰلِهٖ

وَصَحْبِهٖ اَجْمَعِينَ ۞ [2]

Su gibi bir madde, emr-i İlâhî ile incimat eder, taş olur. Taş, izn-i İlâhî ile toprak olur. Tesbihteki "arz" lâfzı, toprak demektir. Demek o su çok yumuşaktır, üstünde durulmaz. Taş çok serttir, ondan istifade edilmez. Onun için, Hakîm-i Rahîm toprağı taş üstünde serer, zevilhayata makar eder.

1. Seni her turlu noksandan tenzih ederiz. Senin bize oğrettuğunden başka hıçbır bılgımız yoktur. Muhakkak kı Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2. Allah ım! Sevdığın ve razı olduğun şekılde Kur'an ın sırlarını anlamayı nasıp eyle. Ona hızmet etmeye bızı muvaffak kıl. Âmin. Bunu rahmetınle yap ey merhamet edenlerın en merhametlısı! Allah ım! Kur'an ı Hakîm'in indığı zatın kendısıne, butun Âl ve Ashabına salat ve selâm eyle.

amin: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında du-anın sonunda soylenır.
Bakara Suresi: Kur'an ın 2. suresi.
belâgat: sozun duzgun, ku-sursuz, yerınde ve hâlin ve makamın ıcabına gore soy-lenmesi.
belagat-i irşadiye: doğru yola sevk eden, Allah'a yakınlık yolu-nu gosteren belagat.
belagat-ı irşat: doğru yola sevk eden belâgat.
emr-i İlahi: Allah ın emri.
Hakım-ı Rahım: her seyı gaye ve hikmetlerle yaratan, çok çok merhametlı Allah.
hararet: coşkunluk, heyecanlılık.
hikmet: kâinattakı ve yaratılışta-kı ılahi gaye.
hilkat-i arz: yerın yaratılışı.
incimat: donma.
irşadı: doğru yolu gostermekle ıl-gılı.
izn-i İlâhî: Allah ın ızını.
kasavet: sertlik, katılık.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e indırıl-mış, semavı kıtapların sonuncu-su.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve su-resınde sayısız hıkmet ve fayda-lar bulunan Kur'ân.
lafız: kelıme.
lem'a-i İ'caz: mu cızelık parıltısı.
makar: mesken.
Mecmuatü'l-Ahzab: Şeyh Ah-med Ziyaeddin Gumüşhanevi nın uç cıltlık dua kıtabı.
merhamet: şefkat gostermek.
muhakkak: suphesız.
muvaffak: Allah ın yardımına na-ıl olmuş kışı.
rahmet: merhamet etme, şefkat gosterme.
salat: Hz. Muhammed e, ashabı-na, ailesine Allah ın rahmet ve magfiretını, meleklerın istiğfarını ve mu'minlerın dualarını dıleme.
tenzih: Allah ı şanına layık olma-yan şeylerden, her turlu eksık ve noksandan uzak ve yuce tutma.
zevilhayat: canlı, hayat sahıplerı.
ziya: ışık.
nur-u marifet: Allah ı bılmenın sebep olduğu aydınlık.

Yirminci Sözün İkinci Makamı

MU'CIZAT-I ENBİYA YÜZÜNDE PARLAYAN BİR LEM'A-I I'CAZ-I KUR'ÂN

(Ahirdeki iki sual ve iki cevaba dikkat et.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۞ [1]

ON DÖRT SENE evvel (şimdi otuz seneden geçti), şu ayetin bir sırrına dair *İşaratü'l-I'caz* [2] namındaki tefsirimde Arabiyyülibare bir bahis yazmıştım. Şimdi, arzulan bence ehemmiyetli olan iki kardeşim, o bahse dair Turkçe olarak bir parça izah istediler. Ben de Cenab-ı Hakkın tevfikine itimaden ve Kur'ân'ın feyzine istinaden diyorum ki:

Bir kavle göre, Kitab-ı Mübin, Kur'ân'dan ibarettir. Yaş ve kuru her şey içinde bulunduğunu, şu ayet-i kerime beyan ediyor. Öyle mi? Evet, her şey içinde bulunur. Fakat herkes her şeyi içinde göremez. Zira muhtelif derecelerde bulunur. Bazen çekirdekleri, bazen nüveleri, bazen icmallen, bazen dusturlan, bazen alâmetleri, ya sarahaten, ya işareten, ya remzen, ya ipham en, ya ihtar tarzında bulunurlar. Fakat ihtiyaca göre ve maksad-ı Kur'ân'a münasip bir tarzda ve iktiza-i makam münasebetinde şu tarzların birisiyle ifade ediliyor.

ahir: son.
alamet: işaret.
Arabiyyülibare: Arapça ibare.
ayet-i kerime: Kur'an'ın ayeti.
bahis: konu.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dustur: kaide, esas.
ehemmiyet: önemli olma.
feyiz: bereket, irfan, ihsan.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'an'ın mu'cizeliği.
icmal: özet, hulâsa, esas.
ihtar: hatırlatma.
iktıza-ı makam: makamın gereği.
ipham: kapalı bırakarak.
istinaden: dayanarak.
İşaratü'l-i'caz: Bediuzzaman Said Nursi'nin Risale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eseri.
itimat: güvenme.
kavil: söz.
Kitab-ı Mübin: iyiyi ve kötüyü, güzel ve çirkini, hayrı ve şerri doğru yolu bildiren kitap.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
lem'a: parıltı.
maksad-ı Kur'an: Kur'ân'ın maksadı.
mu'cizat-ı enbiya: peygamberlerin mu'cizeleri.
münasebet: bağ, ilgi, alâka.
münasip: uygun.
nüve: öz.
Rahim: merhamet eden, koruyan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
sarahaten: açıkça.
remzen: işaret ederek.
tefsir: Kur'an'ın anlamı, yorumu.
tevfik: başarı, muvaffakiyet.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Yaş ve kuru ne varsa apaçık bir kitapta yazılmıştır. (En'âm Suresi, 59.)
2. *İşaratü'l-i'caz*, 1914-1916 yılları arasında Birinci Dünya Savaşı esnasında cephede iken telif edilmiş, 1918 yılında ise neşredilmiştir.

Ezcümle: Beşerin sanat ve fen cihetindeki terakkiyatlarının neticesi olan havarik-ı sanat ve garaib-i fen olarak tayyare, elektrik, şimendifer, telgraf gibi şeyler vücuda gelmiş ve beşerin hayat-ı maddiyesinde en büyük mevki almışlar. Elbette umum nev-i beşere hitap eden Kur'ân-ı Hakîm, şunları mühmel bırakmaz. Evet, bırakmamış. İki cihet ile onlara da işaret etmiştir.

• *Birinci cihet*: Mu'cizat-ı enbiya suretiyle.

• *İkinci kısım* şudur ki: Bazı hâdisat-ı tarihiye suretinde işaret eder. *Ezcümle*:

قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ ۞ اَلنَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ۞ اِذْ هُمْ عَلَيْهَا
قُعُودٌ ۞ وَهُمْ عَلٰى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ۞ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ
(HAŞİYE 1) [1] اِلَّا اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۞

Keza

فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ۞ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ۞ [2]

gibi ayetlerle şimendifere işaret ettiği gibi,

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ

HAŞİYE 1: Şu cümle işaret ediyor ki, şimendiferdir. Âlem-i İslâmı esaret altına almıştır. Kâfirler onunla İslâmı mağlûp etmiştir.

1. Uhdud Ashabına lanet olundu. Tutuşturdukları ateşin karşısına oturur, mü'minlere yapıkları işkenceyi seyrederlerdi. O mü'minlerden intikam almalarının sebebi, onların, kudreti her şeye galip olan ve her türlü övgüye layık bulunan Allah'a iman etmiş olmalarından başka bir şey değildi. (Buruc Suresi, 4-8.)

2. Dolu gemilerde taşımamız ve bunun gibi daha nice binekleri onlar için yaratmış olmamız... (Yâsin Suresi, 41-42.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beşer: insanlık.
cihet: yön.
ezcümle: bu cümleden olarak, meselâ.
garaib-i fen: fennin şaşırtıcı ve hayret verici şeyleri.
hâdisat-ı tarihiye: tarihî hâdiseler.
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
havarik-ı sanat: sanat harikaları.
hayat-ı maddiye: yaşadığımız hayat.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
mevki: yer.
mu'cizat-ı enbiya: peygamberlerin mu'cizeleri.
mühmel: ihmal edilmiş, önemsiz.
nev-i beşer: bütün insanlar.
suret: biçim.
şimendifer: demiryolu, tren.
tayyare: uçak.
terakkiyat: terakkiler, ilerlemeler, gelişmeler.

[1] وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَىٰ نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ (HAŞİYE)

ayeti, pek çok envara, esrara işaretle beraber elektriğe dahi remzediyor.

Şu ikinci kısım, hem çok zatlar onlarla uğraştığından, hem çok dikkat ve izaha muhtaç olduğundan ve hem çok olduğundan, şimdilik şimendifer ve elektriğe işaret eden şu ayetlerle iktifa edip o kapıyı açmayacağım.

Birinci kısım ise, mu'cizat-ı enbiya suretinde işaret ediyor. Biz dahi o kısımdan bazı numuneleri misal olarak zikredeceğiz.

Mukaddeme

İşte, Kur'ân-ı Hakîm, enbiyaları, insanın cemaatlerine terakkiyat-ı maneviye cihetinde birer pişdar ve imam gönderdiği gibi, yine insanların terakkiyat-ı maddiye suretinde dahi, o enbiyanın her birisinin eline bazı harikalar verip yine o insanlara birer ustabaşı ve üstat etmiştir. Onlara mutlak olarak ittibaa emrediyor.

İşte, enbiyaların manevî kemalâtını bahsetmekle insanları onlardan istifadeye teşvik ettiği gibi, mu'cizatlarından bahis dahi, onların nazirelerine yetişmeye ve taklitlerini yapmaya bir teşvikı işmam ediyor. Hatta denilebilir ki, manevî kemalât gibi maddî kemalâtı ve harikaları

HAŞİYE: [2] يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَىٰ نُورٍ cümlesi, o remzi ışıklandırıyor.

alem-i İslam: İslam âlemi
cemaat: topluluk.
cihet: yön
enbiya: nebîler, peygamberler
envar: nurlar, ışıklar
esaret: esirlik.
esrar: sırlar
fanus: içinde mum yakılan büyük fener
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme
imam: rehber
istifade: faydalanma, yararlanma
işmam: koklatma, hafif olarak duyurma, çıtlatma
ittiba: tabi olma, uyma
izah: açıkça ortaya koyma
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kandil: lâmba
kemalat: faziletler, iyilikler, olgunluklar
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve fayda bir bulunan Kur'ân.
manevî: manaya ait
misal: numune, örnek
mu'cizat: mu'cizeler
mu'cizat-ı enbiya: peygamberlerin mu'cizeleri
mukaddeme: ön söz, giriş
mü'min: iman eden, inanan.
mübarek: feyizli, bereketli
nazire: örnek, benzer
numune: örnek.
nur: ışık, şule
pişdar: öncü
remiz: işaret.
suret: biçim, tarz.
şimendifer: tren.
taklit: sahte.
terakkiyat-ı maddiye: maddî ilerlemeler, gelişmeler
terakkiyat-ı maneviye: manevî yükselmeler
teşvik: şevklendirmek, istek uyandırmak.
üstat: öğretmen, usta

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali, bir lâmba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, inci gibi parlayan bir yıldıza benzer ki, ne doğuya, ne de batıya ait olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. Onun yakıtı kendisine ateş dokunmasa bile ışık verecek kabiliyettedir. O nur üstüne nurdur. Allah dilediğini nuruna kavuşturur. (Nur Suresi, 35.)

2. Onun yakıtı, kendisine ateş dokunmasa bile ışık verecek kabiliyettedir. (Nur Suresi, 35.)

dahi en evvel mu'cize eli nev-i beşere hediye etmiştir. İşte Hazret-i Nuh'un (aleyhisselâm) bir mu'cizesi olan sefine ve Hazret-i Yusuf'un (aleyhisselâm) bir mu'cizesi olan saati, en evvel beşere hediye eden, dest-i mu'cizedir. Bu hakikate lâtif bir işarettir ki, sanatkârların ekseri, her bir sanatta birer peygamberi pir ittihaz ediyor. Meselâ, gemiciler Hazret-i Nuh'u (aleyhisselâm), saatçiler Hazret-i Yusuf'u (aleyhisselâm), terziler Hazret-i İdris'i (aleyhisselâm).

Evet, madem Kur'ân'ın her bir ayeti, çok vücuh-u irşadî ve müteaddit cihat-ı hidayeti olduğunu, ehl-i tahkik ve ilm-i belâgat ittifak etmişler; öyle ise Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın en parlak ayetleri olan mu'cizat-ı enbiya ayetleri, birer hikâye-i tarihiye olarak değil, belki onlar, çok maani-i irşadiyeyi tazammun ediyorlar. Evet, mu'cizat-ı enbiyayı zikretmesiyle fen ve sanat-ı beşeriyenin nihayet hududunu çiziyor, en ileri gayatına parmak basıyor, en nihayet hedeflerini tayin ediyor; beşeri arkasına dest-i teşvikî vurup, o gayeye sevk ediyor. Zaman-ı mazi, zaman-ı mustakbel tohumlarının mahzeni ve şuunatının âyinesi olduğu gibi; mustakbel dahi mazinin tarlası ve ahvalinin âyinesidir. Şimdi misal olarak o çok vâsi menbadan yalnız birkaç numunelerini beyan edeceğiz.

Meselâ, Hazret-i Süleyman Aleyhisselâmın bir mu'cizesi olarak teshir-i havayı beyan eden

وَلِسُلَيْمٰنَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ [1]

ayetı, "*Hazret-ı Suleyman, bir gunde havada tayeran ile*

1. Rüzgârı da Süleyman'ın emrine verdik ki sabah gidişi bir aylık, akşam dönüşü de bir aylık yol alırdı. (Sebe Suresi, 12.)

ahval: durumlar, hâller
ayine: ayna
beşer: insanlık.
beyan: anlatma.
cihat-ı hidayet: hidayet yönleri
dest-i mu'cize: mu'cize eli
dest-i teşvik: teşvik eli.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırmalar
ekser: çoğu
gayat: gayeler, amaçlar
hakikat: gerçek.
hikâye-i tarihiye: tarihî hikâye.
hudut: sınır
ilm-i belâgat: belâgat ilmi
ittifak: bir konuda, ortak bir gayede anlaşma, fikir birliği etme
İttihaz: kabul etme, sayma
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân
lâtif: hoş, güzel
maani-i irşadiye: doğru yolu gösteren ifadeler
mazi: geçmiş zaman.
menba: kaynak.
mu'cizat-ı enbiya: peygamberlerin mu'cizeleri.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
mustakbel: gelecek zaman
müteaddit: türlü türlü, çeşitli
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar
nihayet: son
numune: örnek, misal.
pir: bir esnaf topluluğun ün veya bir mesleğin kurucusu ve başı olarak kabul edilen zat
sanat-ı beşeriye: insan sanatı
sefine: gemi
şuunat: hadiseler, olaylar
tayeran: uçma
tayin: gösterme, belirtme
tazammun: ihtiva etme, içine alma
teshir-i hava: havanın emir altına alınması.
vâsi: geniş, engin.
vücuh-u irşadî: irşat yönleri, doğru yolu gösterme şekilleri
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zaman-ı mustakbel: gelecek zaman

iki aylık bir mesafeyi katetmiştir" der. İşte, bunda işaret ediyor ki: Beşere yol açıktır ki, havada böyle bir mesafeyi katetsin. Öyle ise, ey beşer, madem sana yol açıktır, bu mertebeye yetiş ve yanaş!

Cenab-ı Hak, şu ayetin lisanıyla manen diyor: "Ey insan! Bir abdim heva-i nefsini terk ettiği için, havaya bindirdim. Siz de nefsin tembelliğini bırakıp bazı kavanın-i âdetimden güzelce istifade etseniz, siz de binebilirsiniz."

Hem, Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın bir mu'cizesini beyan eden,

[1] فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا

(ilâahir) bu ayet işaret ediyor ki, zemin tahtında gizli olan rahmet hazinelerinden, basit aletlerle istifade edilebilir. Hatta taş gibi bir sert yerde, bir asa ile, âb-ı hayat celp edilebilir. İşte şu ayet, bu mana ile beşere der ki: "*Rahmetin en lâtif feyzi olan âb-ı hayatı, bir asa ile bulabilirsiniz. Öyle ise, haydi çalış, bul!*"

Cenab-ı Hak şu ayetin lisan-ı remziyle manen diyor ki: "Ey insan! Madem Bana itimat eden bir abdimin eline öyle bir asa veriyorum ki, her istediği yerde âb-ı hayatı onunla çeker. Sen de Benim kavanin-i rahmetime istinat etsen, şöyle, ona benzer veyahut ona yakın bir aleti elde edebilirsin. Haydi et!"

İşte, beşer terakkiyatının mühimlerinden birisi, bir aletin icadıdır ki, ekser yerlerde vurulduğu vakit suyu fışkırtıyor. Şu ayet, ondan daha ileri, nihayat ve gayat-ı hududunu çizmiştir. Nasıl ki evvelki ayet, şimdiki hâl-ı hazır

abd: kul
âb-ı hayat: hayat suyu
asa: değnek, sopa
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
Bakara Suresi: Kur'ân'ın 2. suresi
beşer: insanlık
celp: çekme
Cenab-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
feyiz: bereket, verimlilik
gayat-ı hudut: sınırın sonu
hal-i hazır: şimdiki durum
heva-i nefis: nefsin zararlı ve günah olan istekleri
ilâahir: sona kadar
istifade: faydalanma, yararlanma
istinat: dayanma
itimat: güvenme, dayanma
katetme: yol alma
kavanin-i âdet: Allah'ın kâinata koyduğu kanunlar
kavanin-i rahmet: rahmet kanunları
latif: hoş, tatlı
lisan: dil
lisan-ı remiz: işaret dili
mertebe: derece

1 Biz ona "Asanı taşa vur" demiştik. Asasını vurduğu yerden on iki pınar fışkırdı. (Bakara Suresi, 60.)

mesafe: uzaklık
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
muhim: önemli
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onları bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi
tahtında: altında
terakkiyat: terakkiler, ilerlemeler
zemin: yeryüzü

tayyareden çok ileri nihayetlerinin noktalarını tayin etmiştir.

Hem meselâ, Hazret-i Isa Aleyhisselâmın bir mu'cizesine dair:

وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ [1]

Kur'ân, Hazret-i İsa Aleyhisselâmın nasıl ahlâk-ı ulviyesine ittibaa beşeri sarihan teşvik eder, öyle de, şu elindeki sanat-ı âliyeye ve tıbb-ı Rabbanîye remzen tergip ediyor. İşte şu ayet işaret ediyor ki: "*En müzmin dertlere dahı derman bulunabılır. Oyle ıse, ey ınsan ve ey musıbetzede benîâdem! Me'yus olmayınız. Her dert, ne olursa olsun, dermanı mumkundur. Arayınız, bulunuz! Hatta, ölume de muvakkat bir hayat rengi vermek mumkundur.*"

Cenab-ı Hak, şu ayetin lısan-ı işaretiyle manen diyor ki: "Ey insan! Benim için dünyayı terk eden bir abdime iki hediye verdim: biri manevî dertlerin dermanı, biri de maddî dertlerin ilâcı. İşte, ölmüş kalpler nur-u hidayetle dinliyor. Ölmüş gibi hastalar dahi, onun nefesiyle ve ilâcıyla şifa buluyor. Sen de benim eczahane-i hikmetimde her derdine deva bulabilirsin. Çalış, bul! Elbette, ararsan bulursun."

Işte beşerin tıp cıhetındekı şımdıkı terakkıyatından çok ilerideki hududunu, şu ayet çiziyor ve ona işaret ediyor ve teşvik yapıyor.

1. Allah'ın izniyle anadan doğma körleri ve alaca hastalığına tutulanları iyileştirir ve ölüleri diriltirim. (Âl-i İmran Suresi, 49.)

abd: kul
ahlâk-ı ulviye: yüce ve yüksek ahlâk
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beniadem: Âdemoğulları
beşer: insanlık.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
eczahane-i hikmet: hikmet eczahanesi, kimsenin bilmediği gizli bilgi eczahanesi
ittiba: tâbi olma, uyma
lisan-ı işaret: işaret dili
me'yus: umutsuz
musibetzede: belâya uğrayan.
muvakkat: geçici
muzmin: yerleşmiş hastalık, kronik
nur-u hidayet: doğru, hak ve hakikat yolunun ışığı
remzen: işaretle
sanat-ı aliye: yüce sanat
sarihan: açıkça
tayyare: uçak.
tergip: istek uyandırma, rağbetlendirme
teşvik: şevklendirme, cesaret verme
tıbb-ı Rabbaniye: Allah'ın sunduğu varlıkların iyileştirici ve tedavi ediciliği

Hem meselâ, Hazret-i Davud Aleyhisselâm hakkında [1] وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ۞ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ, Hazret-i Suleyman Aleyhisselâm hakkında [2] وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ ayetleri işaret ediyorlar ki, telyin-i hadıd en büyük bir nimet-i İlâhiyedir ki, büyük bir peygamberinin fazlını onunla gösteriyor.

Evet, telyin-i hadıd, yanı demiri hamur gibi yumuşatmak ve nühası eritmek ve madenleri bulmak, çıkarmak, bütün maddî sanayı-i beşeriyenin aslı ve anasıdır ve esası ve madenidir. İşte şu ayet işaret ediyor ki: "Büyük bir resule, büyük bir halife-i zemine, büyük bir mu'cize suretinde, büyük bir nimet olarak, telyin-i hadiddir ve demiri hamur gibi yumuşatmak ve tel gibi inceltmek ve bakırı eritmekle ekser sanayı-i umumiyeye medar olmaktır." Madem bir resule, hem halife, yani hem manevî, hem maddî bir hâkime, lisanına hikmet ve eline sanat vermiş. Lisanındaki hikmete sarihan teşvik eder. Elbette, elindeki sanata dahi tergip işareti var.

Cenab-ı Hak, şu ayetin lisan-ı işaretiyle manen diyor: "Ey benîâdem! Evamir-i teklifiyeme itaat eden bir abdimin lisanına ve kalbine öyle bir hikmet verdim ki, her şeyi kemal-ı vuzuh ile fasledip hakıkatını gösteriyor. Ve eline de öyle bir sanat verdim ki, elinde, bal mumu gibi, demiri her şekle çevirir. Halifelik ve padişahlığına muhtacı kuvvet elde eder. Madem bu mümkündür, veriliyor, hem, ehemmiyetlidir. Hem, hayat-ı içtimaiyenizde ona çok

abd: kul
benîâdem: Âdemoğulları.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
eczahane-i hikmet: hikmet eczanesi.
evamir-i teklifiye: Allah'ın kullarına mükellef kılarak emrettiği emirler, işler.
fasletmek: halletmek, neticelendirmek.
fazl: erdem, üstünlük.
halife-i zemin: yerin halifesi.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
kemal-ı vuzuh: tam bir açıklık.
lisan-ı işaret: işaret dili.
nimet-ı İlâhiye: Allah'ın verdiği ihsan ettiği her şey.
nühas: bakır.

1 Demiri onun için yumuşattık. (Sebe Suresi, 10) • Ona ilim ve hikmet ile hakkı ve batılı açıkça ayırt eden bir ifade gücü verdik. (Sad Suresi, 20)

2. Erimiş bakırı ona sel gibi akıttık. (Sebe Suresi, 12)

resul: Allah'ın elçisi.
sanayi-i beşeriye: insanların meydana getirdiği endüstri.
sanayi-i umumiye: herkesin istifade ettiği sanatlar.
telyin-i hadıd: demirin yumuşatılması, eritilmesi.
tergip: isteklendirme, rağbetlendirme.

muhtaçsınız. Siz de evamir-i tekviniyeme itaat etseniz, o hikmet ve o sanat, size de verilebilir, mürur-u zamanla yetişir ve yanaşabilirsiniz."

İşte, beşerin sanat cihetinde en ileri gitmesi ve maddî kuvvet cihetinde en mühim iktidar elde etmesi, telyin-i hadîd iledir ve izabe-i nühas iledir. Ayette nühas "kıtr" ile tabir edilmiş. Şu ayetler, umum nev-i beşerin nazarını şu hakîkate çeviriyor ve şu hakîkatin ne kadar ehemmiyetli olduğunu takdir etmeyen eski zaman insanlarına ve şimdiki tembellerine şiddetle ihtar ediyor.

Hem meselâ, Hazret-i Süleyman Aleyhisselâm taht-ı Belkıs'ı yanına celp etmek için vezirlerinden bir âlim-i ilm-ı celp dedi. "*Gözünüzü açıp kapayıncaya kadar sizin yanınızda o tahtı hazır ederim*" olan hâdise-i harikaya delâlet eden şu ayet,

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ اَنَا اٰتِيكَ بِهِ قَبْلَ اَنْ يَرْتَدَّ اِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَاٰهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ[1]

(ilâahir), işaret ediyor ki: *Uzak mesafelerden eşyayı aynen veya sureten ihzar etmek mümkündür.*

Hem vakîdir ki, risaletiyle beraber saltanatla müşerref olan Hazret-i Süleyman Aleyhisselâm, hem masumiyetine, hem de adaletine medar olmak için, pek geniş olan aktâr-ı memleketine bizzat zahmetsiz muttalı olmak ve rayyetinin ahvalini görmek ve dertlerini işitmek, bir mu'cize suretinde Cenab-ı Hak ihsan etmiştir.

delâlet: delil olma, gösterme.
evamir-i tekviniye: Allah'ın tabi'atta geçerli olan emir ve kanunlarına yaratılış kanunları.
hadise-i harika: insanı hayrete düşüren olay.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ihzar etmek: huzura getirmek.
ilâahir: sonuna doğru.
izabe-i nühas: bakırın eritilmesi.
kıtr: enmiş, bakır.
medar: dayanak noktası, vesile.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
muttalı: haberdar.
mürur-u zaman: zaman aşımı.
müşerref: şereflendirilmiş, yücelt-ilmiş.
nev-i beşer: insanlık.
nühas: bakır.
rayyet: halk.
risalet: nebîlik, peygamberlik.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî.
suret: biçim, tarz.
sureten: görünüş olarak.
taht-ı Belkıs: Belkıs'ın tahtı.
telyin-i hadîd: demirin yumuşatılması.
üzüntülü: kederli.

1. Semavî kitapların esrarına vâkıf bir âlim ise: "Sen daha gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm." dedi. Süleyman Belkıs'ın tahtını yanında hazır görünce... (Neml Suresi, 40.)

ahval: haller, durumlar.
aktar-ı memleket: memleketin her tarafı.
âlim, ilm-i celp: eşyayı bir yerden bir yere nakletme ilmine vâkıf olan.
aynen: aynıyla.
bizzat: kendisi, şahsen.
celp etmek: getirmek.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

Demek, Cenab-ı Hakka itimat edip, Süleyman Aleyhisselâmın lisan-ı ismetiyle istediği gibi, o da lisan-ı istidadıyla Cenab-ı Hak'tan istese ve kavanin-i âdetine ve inayetine tevfik-ı hareket etse, ona dünya bir şehir hükmüne geçebilir. Demek, taht-ı Belkıs Yemen'de iken, Şam'da aynıyla veyahut suretiyle hazır olmuştur, görülmüştür. Elbette, taht etrafındaki adamların, suretleri ile beraber sesleri de işitilmiştir.

İşte, uzak mesafede, celb-i surete ve savta haşmetli bir surette işaret ediyor ve manen diyor: "Ey ehl-i saltanat! Adalet-i tamme yapmak isterseniz, Süleymanvari, rûy-ı zemini etrafıyla görmeye ve anlamaya çalışınız. Çünkü, bir hâkim-i adaletpişe, bir padişah-ı raiyetperver, aktâr-ı memleketine her istediği vakit muttali olmak derecesine çıkmakla mes'uliyet-i maneviyeden kurtulur veya tam adalet yapabilir."

Cenab-ı Hak, şu ayetin lisan-ı remziyle manen diyor ki: "Ey benîâdem! Madem bir abdime geniş bir mulk ve o geniş mülkünde adalet-i tamme yapmak için, ahval ve vukuat-ı zemine bizzat ittılâ veriyorum; ve madem her bir insana, fıtraten, zemine bir halife olmak kabiliyetini vermişim, elbette o kabiliyete göre rûy-ı zemini görecek ve bakacak, anlayacak istidadını dahi vermesini, hikmetim iktıza ettiğinden, vermişim. Şahsen o noktaya yetişmezse de, nev'en yetişebilir, maddeten erişemezse de, ehl-i velâyet misillü manen enşebilir. Öyle ise, şu azîm nimetten istifade edebilirsiniz. Haydi göreyim sizi, vazife-i ubudiyetinizi unutmamak şartıyla öyle çalışınız ki, rûy-ı zemini,

adalet-i tamme: tam ve eksiksiz olan adalet.
ahval: haller, durumlar
aktar-ı memleket: ülkenin her tarafı
azîm: büyük
benîâdem: âdemoğulları, insanlar
celb-i suret ve savt: görüntü (resim) ve ses naklı
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ehl-i saltanat: devlet başkanları ve devlet idarecileri
ehl-i velâyet: velî olanlar
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan
hâkim-i adaletpişe: adalet sahibi hakım
halife: vekil
haşmet: ihtişam, heybet.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye
ittılâ: bilgisi olma.
iktıza: gerekme.
inayet: yardım, ihsan
istıdat: kabiliyet.
istıfade: faydalanma, yararlanma
kavanin-i âdet: Allah'ın kâinata koyduğu kanunlar
lisan-ı ismet: masumluk, günahsızlık dili
lisan-ı istıdat: kabiliyet dili
lisan-ı remiz: işaret dili
manen: ruhça, mana itibarıyla
misillü: benzeri
muttalî: haberdar
nev'en: cins olarak.
nimet: ihsan
padişah-ı raiyetperver: halkını seven padişah
rûy-ı zemin: yeryüzü
savt: ses
Süleymanvari: Hz. Süleyman gibi
taht-ı Belkıs: Belkıs'ın tahtı.
tevfik-ı hareket: uygun davranışta bulunma
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
vukuat-ı zemin: yeryüzündeki hadiseler

her tarafı her birinize görülen ve her köşesindeki sesleri size işittiren bir bahçeye çeviriniz.

هُوَالَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَاِلَيْهِ النُّشُورُ[1]

'deki ferman-ı Rahmanîyi dinleyiniz."

İşte beşerin nazik sanatlarından olan celb-i suret ve savtların çok ilerisindeki nihayet hududunu şu ayet remzen gösteriyor ve teşvikı işmam ediyor.

Hem meselâ, yine Hazret-i Süleyman Aleyhisselâm cın ve şeytanlan ve ervah-ı habiseyi teshir edip, şerlerini men ve umur-u nafiada istihdam etmeyi ifade eden şu ayetler: مُقَرَّنِينَ فِى الْاَصْفَادِ[2] (ilâahir),

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلاً دُونَ ذٰلِكَ[3] (ilâahir) ayetiyle diyor ki: Yenn insandan sonra zîşuur olarak en mühim sekenesi olan cin, insana hizmetkâr olabilir. Onlarla temas edilebilir. Şeytanlar da düşmanlığı bırakmaya mecbur olup, ister istemez hizmet edebilirler ki, Cenab-ı Hakkın evamirine musahhar olan bir abdine onlan musahhar etmiştir.

Cenab-ı Hak, manen şu ayetin lisan-ı remziyle der kı: "Ey insan! Bana itaat eden bir abdime cin ve şeytanlan ve şenrlerini itaat ettiriyorum. Sen de Benim emnime musahhar olsan, çok mevcudat, hatta cin ve şeytan sana dahı musahhar olabilirler."

abd: kul
celb-i suret ve savt: goruntu (resim) ve ses naklı
celb-i suret: uzakta olan bir şeyin suretini yanına getirmek.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yuce Allah
cevher: oz
ervah-ı habise: kotu ruhlar
evamir: emirler, buyruklar
ferman-ı Rahmanî: Allah'a aıt buyruk ve emir
ilâahir: sonuna kadar
istihdam: bir hizmette kullanma
işmam: biraz duyurma, çıtlatma
lisan-ı remiz: işaret dili
mevcudat: var olan her şey
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
savt: ses
sekene: ikamet edenler, oturanlar
şer: kotuluk.
şerir: şer işleyen, kotu kimse
teshir etmek: emin altına almak, itaat ettirmek.
umur-u nafia: faydalı işler
zişuur: şuur sahibi, şuurlu

1. Üzerinde gezesiniz ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyesiniz diye, yeryüzünü sizin emrinize veren Odur. Sonra dönüşünüz yine Onadır. (Mülk Suresi, 15.)

2. Aşı olan şeytanlan ise zincirlerle bağlı olarak ona boyun eğdirdik. (Sad Suresi, 38.)

3. Denize dalarak onun için cevherler çıkaran ve başka işler de gören şeytanları yine onun emrine verdik. (Enbiya Suresi, 82.)

İşte, beşerin, sanat ve fennin imtizacından süzülen, maddî ve manevî fevkalâde hassasiyetinden tezahür eden ispirtizma gibi celb-i ervah ve cinlerle muhabereyi, şu ayet en nihayet hududunu çizıyor ve en faydalı suretlerini tayin ediyor ve ona yolu dahi açıyor. Fakat, şimdiki gibi, bazen kendine emvat namını veren cinlere ve şeytanlara ve ervah-ı habiseye musahhar ve maskara olup oyuncak olmak değil, belki tılsımat-ı Kur'âniye ile onlan teshir etmektir, şerlerinden kurtulmaktır.

Hem temessül-ü ervaha işaret eden Hazret-i Süleyman Aleyhisselâmın ifritleri celp ve teshirine dair ayetler, hem [1] فَأَرْسَلْنَآ إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا misillu bazı ayetler, ruhanîlerin temessülune işaret etmekle beraber, celb-i ervaha dahi işaret ediyorlar. Fakat, işaret olunan celb-i ervah-ı tayyibe ise, medenîlerin yaptığı gibi, hezeliyat suretinde bazı oyuncaklara o pek ciddî ve ciddî bir âlemde olan ruhlara hurmetsızlık edip, kendi yerine ve oyuncaklara celp etmek değil, belkı cıddî olarak ve cıddî bır maksat için Muhyiddın-ı Arabî gıbı zatlar kı, istedığı vakıt ervah ıle görüşen bır kısım ehl-ı velâyet mısıllu, onlara muncelip olup münasebet peyda etmek ve onlann yerine gıdıp âlemlerine bır derece takarrüp etmekle ruhaniyetlennden manevî ıstıfade etmektır kı, ayetler ona ışaret eder ve ışaret içinde bır teşvıkı ıhsas edıyorlar ve bu nevi sanat ve fünun-u hafıyenin en ıleri hududunu çızıyor ve en güzel suretını gösterıyorlar.

1. Derken ona Cebrail'i gonderdik, o da aynen bir beşer suretinde ona gorunuverdi. (Meryem Suresi, 17.)

alem: dunya, cihan
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi.
beşer: insanlık.
Cebrail: dort buyuk melekten olan vahiy meleği. Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle vazifeli melek.
celb-i ervah: ruh çağırma
celb-i ervah-ı tayyibe: temiz ruhlann çağrılması
celp: çekme, kendine çekme, çağırma
ehl-i velâyet: veli olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar
emvat: oluler
ervah: ruhlar
ervah-ı habise: kotu ruhlar
fevkalâde: olağanustu
fünun-u hafiye: gizli ilimler
hassasiyet: hassaslık, ihtimam
hezeliyat: cıddî olmayan sozler
hudut: sınır, sınırlar
hurmet: saygı, ıhtıram
İfrit: cin taifesinden çok zararlı, kotu ve korkunç bir cins
imtızaç: uyuşma, birleşme
ıspırtızma: ruhlarla bazı şartlar altında haberleşmenin mumkun bulunduğuna inanan gorus ve bu maksatla yapılan faaliyet.
istıfade: faydalanma, yararlanma
maksat: varılmak istenen nokta
manevi: manaya ait, maddi olmayan
maskara: gulunç, soytarı.
medeni: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yuksek durumda bulunan
misillu: benzeri, gıbı, aynısı, benzer gibi, eş kabilinden
muhabere: haberleşme
Muhyiddin-i Arabi: Hicrî 560 yılında doğan buyuk mutasavvıf alım
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
münasebet: alaka, rabıta
muncelip: celp edilen, çekilen.
peyda: kurmak.
ruhanî: gozle gorulmeyen, cısmı olmayan, elle tutulamayan varlıklar
ruhanıyet: ruhanilik.
suret: bıçım, gorunuş, tarz
şer: kotuluk.
takarrup: yaklaşmak.
temessül: bir surete girme, cısımlenme
temessul-ı ervah: ruhlann bir yerde şekil ve ozelliklennin akseetmesi
teshir etme: emri altına alma, ıtaat ettirme
tezahür: ortaya çıkma.
tılsımat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın fevkalâde kuvvetli ve tesirli duaları.
zat: kişi

Hem meselâ, Hazret-i Davud Aleyhisselâmın mu'cizelerine dair [1] ﴿ اِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْاِشْرَاقِ ﴾ [2] ﴿ يَاجِبَالُ اَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَاَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ﴾ ve [3] عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ ayetler delâlet ediyor ki, Cenab-ı Hak, Hazret-i Davud Aleyhisselâmın tesbihatına öyle bir kuvvet ve yüksek bir ses ve hoş bir eda vermiştir ki, dağları vecde getirip birer muazzam fonograf misillu ve birer insan gibi, bir serzakirin etrafında ufkî halka tutup, bir daire olarak tesbihat ediyorlardı. Acaba bu mümkün müdür, hakikat mıdır?

Evet, hakikattır. Mağaralı her dağ, her insanla ve insanın diliyle, papağan gibi konuşabilir. Çünkü, aks-i seda vasıtasıyla, dağın önünde sen "Elhamdülillâh" de; dağ da aynen senin gibi "Elhamdulillâh" diyecek. Madem bu kabiliyeti Cenab-ı Hak dağlara ihsan etmiştir; elbette, o kabiliyet inkişaf ettirilebilir ve o çekirdek sümbüllenir.

İşte, Hazret-i Davud Aleyhisselâma, risaletiyle beraber hilâfet-i rûy-i zemini müstesna bir surette ona verdiğinden, o geniş risalet ve muazzam saltanata lâyık bir mu'cize olarak o kabiliyet çekirdeğini öyle inkişaf ettirmiş ki, çok büyük dağlar birer nefer, birer şakirt, birer mürit gibi Hazret-ı Davud'a iktıda edip onun lisanıyla, onun emriyle, Hâlık-ı Zülcelâl'e tesbihat ediyorlardı. Hazret-i Davud Aleyhisselâm ne söylese, onlar da tekrar ediyorlardı. Nasıl ki, şimdi vesait-i muhabere ve vesail-i irtibatın kesret ve tekemmülü sebebiyle, haşmetli bir kumandan,

1: Biz dağları onun emrine verdik ki akşam sabah onunla beraber tesbih eder. (Sad Suresi, 18.)
2: "Ey dağlar ve kuşlar onunla beraber tesbih edin" dedik. Demir de onun için yumuşattık. (Sebe Suresi, 10.)
3: Bize kuşların dılı öğretildi. (Neml Suresi, 16.)

aks-i seda: ses yankılanması.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
çekirdek: öz, nüve.
delalet: delil olma, gösterme.
eda: üslup, ifade.

Elhamdulillah: ne kadar hamd ve medih varsa, kimden gelse ve kime karşı olsa, ezelden ebede kadar Ona hastır ve layıktır.
fonograf: ses cihazı.
hakikat: gerçek.
Halık-ı Zülcelâl: "celal, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfatı.
haşmet: ihtişam, heybet.
hilafet-i rüy-i zemin: yeryüzünün halifesi.
ihsan: ikram etme, lütuf.
iktida: tâbi olma, uyma.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
kabiliyet: dıştan gelen tesirleri alabilme gücü, istidat, yetenek, liyakat.
kesret: çokluk.
layık: liyakatlı, munasip.
misillu: benzeri.
muazzam: çok büyük.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
mürit: derviş.
müstesna: mümtaz, benzerlerinden üstün olan.
nefer: er, rütbesiz asker.
risalet: elçilik, resûlluk.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
serzakir: zikredenlerin başı.
suret: biçim, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
tekemmül: olgunlaşma, mükemmelleşme.
tesbih: Allah'ın zâtında, sıfâtında ve fiillerinde bütün noksanlardan uzak olduğunu ifade etme.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
ufkî: ufka ait, yatay.
vecd: kendini kaybedercesine ilâhî aşka dalma.
vesail-i irtibat: insanlarla ilişki kurma araçları.
vesait-i muhabere: haberleşme vasıtaları.

dağlara dağılan azîm ordusuna bir anda "Allahü Ekber" dedirir ve o koca dağlan konuşturur, velveleye getirir, madem insanın bir kumandanı, dağlan sekenelerinin lisanıyla mecazî olarak konuşturur, elbette, Cenab-ı Hakkın haşmetli bir kumandanı, hakikî olarak konuşturur, tesbihat yaptırır.

Bununla beraber, her cebelin bir şahs-ı manevîsi bulunduğunu ve ona munasip birer tesbih ve birer ibadeti olduğunu eski *Sözler*'de beyan etmişiz. Demek, her dağ, insanlarn lisanıyla, aks-i seda sırrıyla tesbihat yaptıklan gibi, kendi elsine-i mahsusalanıyla dahi Hâlık-ı Zülcelâl'e tesbihatları vardır. [2] عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ ۞ [1] وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً cümleleriyle, Hazret-i Davud ve Süleyman Aleyhimesselâma kuşlar envaının lisanlarını, hem istidatlarının dillerini, yani hangi işe yaradıklarını onlara Cenab-ı Hakkın ihsan ettiğini şu cümleler gösteriyorlar.

Evet, madem hakikattir, madem rûy-i zemin bir sofra-i Rahman'dır, insanın şerefine kurulmuştur; öyle ise, o sofradan istifade eden sair hayvanat ve tuyurun çoğu insana musahhar ve hizmetkâr olabilir. Nasıl ki, en küçüklerinden bal arısı ve ipek böceğini istihdam edip ilham-ı İlâhî ile azîm bir istifade yolunu açarak ve güvercinleri bazı işlerde istihdam ederek ve papağan misillü kuşlan konuşturarak, medeniyet-i beşeriyenin mehasinine güzel şeylen ilâve etmiştir; öyle de, başka kuş ve hayvanların istidat dili bilinirse, çok taifeleri var ki, karındaşları hayvanat-ı ehliye gibi, birer muhim işte istihdam edilebilirler.

aks-i seda: ses yankılanması
Allahu Ekber: Allah en büyük ve en yücedir
azîm: büyük
beyan: anlatma, izah.
cebel: dağ.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
elsine-i mahsusa: özel diller
envâ: türler
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek sahici
Hâlık-ı Zülcelâl: celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfatı
haşmet: ihtişam, heybetli.
hayvanat-ı ehliye: evcil hayvanlar
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ihsan: ikram etme, lütuf.
ilham-ı İlâhî: Allah tarafından kalbe indirilen duygu
İstidat: yetenek, kabiliyet.
İstifade: faydalanma, yararlanma
İstihdam: hizmete alma, hizmet ettirme, hizmette kullanma, çalıştırma
karındaş: kardeş.
lisan: dil
mecazî: gerçek anlamının dışında
medeniyet-i beşeriye: insanların ilim ve teknikte ilerlemesi
mehasin: güzellikler, iyilikler
misillü: benzeri
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
münasip: uygun.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sair: diğer, başka.
sekene: ikamet edenler, oturanlar
sofra-i Rahman: rahmet sahibi olan Allah'ın ihsan ettiği sofra, sonsuz nimetler

1 Kuşlar da onun etrafında toplanırdı. (Sad Suresi, 19.)
2. Bize kuşların dili öğretildi. (Neml Suresi, 16.)

şahs-ı manevî: maddî olmayan, manevî kişilik, şahsiyet.
taife: boluk.
tesbih: Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tuyur: kuşlar.
velvele: gürültü

Meselâ, çekirge afetinin ıstılâsına karşı, çekirgeyi yemeden mahveden sığırcık kuşlarının dili bilinse ve harekâtı tanzim edilse, ne kadar faydalı bir hizmette, ücretsiz olarak istihdam edilebilir. İşte kuşlardan şu nevi istifade ve teshiri ve telefon ve fonograf gibi camidatı konuşturmak ve tuyurdan istifade etmek; en münteha hududunu şu ayet çiziyor, en uzak hedefini tayin ediyor, en haşmetli suretine parmakla işaret ediyor ve bir nevi teşvik eder.

İşte, Cenab-ı Hak şu ayetlerin lisan-ı remziyle manen diyor ki: "Ey insanlar! Bana tam abd olan bir hemcinsinize, onun nübüvvetinin ismetine ve saltanatının tam adaletine medar olmak için, mülkümdeki muazzam mahlûkatı ona musahhar edip konuşturuyorum ve cünudumdan ve hayvanatımdan çoğunu ona hizmetkâr veriyorum. Öyle ise, her birinize de madem gök ve yer ve dağlar, hamlinden çekindiği bir emanet-i kübrayı tevdi etmişim, halife-i zemin olmak istidadını vermişim, şu mahlûkatın da dizginleri kimin elinde ise, ona ram olmanız lâzımdır. Tâ Onun mülkündeki mahlûklar da size ram olabilsin; ve onların dizginlen elinde olan Zatın namına elde edebilseniz ve istidatlarınıza lâyık makama çıksanız.

"Madem hakikat boyledir. Manasız bir eğlence hükmünde olan fonograf işlettirmek, güvercinlerle oynamak, mektup postacılığı yapmak, papağanları konuşturmaya bedel, en hoş, en yüksek, en ulvî bir eğlence-i masumâneye çalış ki, dağlar sana Davudvari birer muazzam fonograf olabilsin ve hava-ı nesiminin dokunmasıyla eşcar ve nebatattan birer tel-i musıkı gibi nağamat-ı zıkriye

abd: kul.
afet: belâ
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
camidat: cansızlar
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cünud: askerler
Davudvari: Hz. Davud gibi
dizgin: idare etme ve yönlendirme için kullanılan kayış
eğlence-i masumâne: masumca, günahsız eğlence
emanet-i kübra: en büyük emanet
eşcar: ağaçlar
fonograf: ses cihazı
hakikat: gerçek.
halife-i zemin: yeryüzü halifesi.
hamil: yüklenme
haşmet: ihtişam, heybet.
hava-ı nesim: temiz hava
hemcins: aynı cinsten olan
ismet: günahsızlık, masumluk
istidat: kabiliyet, yetenek.
istifade: faydalanma, yararlanma
istihdam: çalıştırma
istila: yayılma
layık: liyakatlı, uygun.
lisan-ı remiz: işaret dili
mahlûk: yaratık.
mahlûkat: yaratıklar
makam: durulacak yer, mevki.
mana: anlam
manen: manevi olarak
medar: vesile
muazzam: çok büyük
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
münteha: son yer, nihayet.
nağamat-ı zikriye: Allah'ı zikir nağmeleri.
nam: ad.
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit, tür
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
ram: itaat eden, boyun eğmiş
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
suret: biçim, görünüş
tanzim: düzenleme
tel-i musıkı: düzenli, ahenkli ve hoş ses çıkaran tel
teshir: emri altına alma, boyun eğdirme
teşvik: şevklendirmek.
tevdi: emanet olarak bırakma
tuyur: kuşlar
ulvî: yüksek, yüce
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi, Allah.

kulağına gelsin ve dağ, binler dilleriyle tesbihat yapan bir acaibülmahlûkat mahiyetini göstersin ve ekser kuşlar, Hüdhüd-ü Süleymanî gibi birer munis arkadaş veya mutî birer hizmetkâr suretini giysin. Hem seni eğlendirsin, hem müstait olduğun kemalâta da seni şevk ile sevk etsin, öteki lehviyat gibi, insaniyetin iktiza ettiği makamdan seni düşürtmesin.

Hem meselâ, Hazret-i İbrahim Aleyhisselâmın bir mu'cizesi hakkında olan

[1] قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ ayetinde üç işaret-i lâtife var.

• *Birincisi:* Ateş dahi, sair esbab-ı tabiiye gibi kendi keyfiyle, tabiatıyla, körü körüne hareket etmiyor. Belki emir tahtında bir vazife yapıyor ki, Hazret-i İbrahim'i (aleyhisselâm) yakmadı ve ona, "Yakma!" emrediliyor.

• *İkincisi:* Ateşin bir derecesi var ki, burudetiyle ihrak eder, yani ihrak gibi bir tesir yapar. Cenab-ı Hak, [HAŞİYE] سَلَامًا lâfzıyla, bürudete diyor ki: "Sen de hararet gibi burudetinle ihrak etme!" Demek, o mertebedeki ateş, soğukluğuyla, yandırır gibi tesir göstenyor; hem ateştir, hem berddir. Evet, hikmet-i tabiiyede, nâr-ı beyza hâlinde ateşin bir derecesi var ki, harareti etrafına neşretmiyor ve etrafındaki harareti kendine celp ettiği

HAŞİYE: Bir tefsir diyor: سلامًا demese idi, burudetiyle ihrak edecekti.

1 Dedik: "Ey ateş! İbrahim için serin ve selâmetli ol!" (Enbiya Suresi, 69.)

acaibülmahlûkat: yaratılmışların şaşırtıcı, hayret verici hâlleri
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
berd: soğukluk.
burudet: soğukluk, soğuk olma
celp: çekme.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ekser: çoğu
esbab-ı tabiiye: tabiî sebepler
hararet: sıcaklık.
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
hikmet-i tabiiye: fizik bilgisi
Hüdhüd-i Süleymanî: Hz. Süleyman zamanında Belkıs ile Süleyman arasında haberleşmeye vesile olan kuşun ismi
ihrak: yakma, yakmak.
iktıza: gerektirme
işaret-i lâtife: güzel ve hoş işaret.
kemalât: iyilikler, mükemmellikler.
lâfız: söz.
lehviyat: eğlenceler, faydasız işler
mahiyet: hakikat, iç yüz.
makam: mevki, konum
mertebe: derece
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
munis: cana yakın.
mutî: itaat eden, boyun eğen
müstait: kabiliyet sahibi olan.
nâr-ı beyza: akkor
neşretmek: yaymak.
sair: diğer, başka
selâmet: salımlık, kurtulma
suret: biçim, şekil.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tesir: etki, iz bırakma

için, şu tarz bürudetle, etrafındaki su gibi mayi şeylen incimat ettirip, manen bürudetiyle ihrak eder. İşte zemhenir, bürudetiyle ihrak eden bir sınıf ateştir. Öyle ise, ateşin bütün derecatına ve umum envaına cami olan Cehennem içinde, elbette zemhenin bulunması zarurîdir.

• *Üçüncüsü:* Cehennem ateşinin tesirini men edecek ve emân verecek iman gibi bir madde-i maneviye, İslâmiyet gibi bir zırh olduğu misillü, dünyevî ateşinin dahi tesirini men edecek bir madde-i maddiye vardır. Çünkü, Cenab-ı Hak, ism-i Hakîm iktizasıyla, bu dünya dârülhikmet olmak hasebiyle, esbap perdesi altında icraat yapıyor. Öyle ise, Hazret-i İbrahim'in cismi gibi, gömleğini de ateş yakmadı, ve ateşe karşı mukavemet hâletini vermiştir. İbrahim'i yakmadığı gibi, gömleğini de yakmıyor.

İşte bu ışaretin remziyle, manen şu ayet diyor ki: "Ey millet-i İbrahim! İbrahimvari olunuz; tâ maddî ve manevî gömleklenniz, en büyük düşmanınız olan ateşe hem burada, hem orada bir zırh olsun. Ruhunuza imanı giydirip, Cehennem ateşine karşı zırhınız olduğu gibi; Cenab-ı Hakkın zeminde sizin için sakladığı ve ıhzar ettiği bazı maddeler var, onlar sızı ateşin şerrinden muhafaza eder. Arayınız, çıkarınız, giyiniz."

İşte, beşerin mühim terakkiyatından ve keşfiyatındandır ki, bir maddeyi bulmuş. Ateş yakmayacak ve ateşe dayanır bir gömlek giymiş. Şu ayet ise, ona mukabil bak ne kadar ulvî, lâtif ve güzel ve ebede kadar yırtılmayacak "*Hanîfen Müslimen*" tezgâhında dokunacak bir hulleyi gösteriyor.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beşer: insanlık.
bürudet: soğukluk, soğuk olma.
cami: toplayan, içine alan.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dârülhikmet: işlerin bir sebep ve hikmete bağlı olarak görüldüğü yer olan dünya.
derecat: dereceler.
dünyevî: dünyaya ait.
ebed: sonsuzluk.
eman verme: eminlik, korkusuzluk.
envaı: çeşitler.
esbap: sebepler.
halet: hal.
hanîfen muslimen: Müslim ve hanif olarak.
haseb: dolayı.
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
hulle: elbise.
İbrahimvari: Hz. İbrahim gibi.
icraat: işler.
ihrak: yakma.
ıhzar: hazırlama.
ıktıza: gerekme.
iman: inanma, inanç.
incimat: donma.
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle faydalan, takip ederek iş gören manasındaki ismi.
keşfiyat: keşifler.
lâtif: hoş, güzel.
madde-i maddiye: maddî madde.
madde-i maneviye: manevî madde.
maddî: cismanî.
manen: manevî olarak.
manevî: manaya ait.
mayi: akıcı, sıvı.
men etmek: mâni olma, yasaklamak.
millet-i İbrahim: İbrahim milleti.
misillü: benzeri.
muhafaza: koruma.
mukabil: karşılık.
mukavemet: karşı koyma, direnme.
mühim: önemli.
remiz: işaretle anlatma.
şer: fenalık.
tefsir: Kur'ân-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
terakkiyat: terakkiler, ilerlemeler, gelişmeler.
tesir: etki.
ulvî: yüce.
umum: bütün.
zarurî: mecburî, zorunlu.
zemherir: Cehennemde bulunan ve soğukluğu ile yakan bir ateş.
zemin: yeryüzü.

Hem meselâ, [1] وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا "Hazret-i Âdem Aleyhisselâmın dava-ı hilâfet-i kübrada mu'cize-i kubrası, talim-i esmadır" diyor. İşte, sair enbiyanın mu'cizeleri, birer hususî hanka-ı beşeriyeye remzettiği gibi, bütün enbiyanın pederi ve divan-ı nübüvvetin fatihası olan Hazret-i Âdem Aleyhisselâmın mu'cizesi umum kemalât ve terakkiyat-ı beşeriyenin nihayetlerine ve en ileri hedeflerine sarahate yakın işaret ediyor.

Cenab-ı Hak (c.c.), manen şu ayetin lisan-ı işaretiyle diyor ki: "Ey benîâdem! Sizin pederinize, melâikelere karşı hilâfet davasında rüçhaniyetine hüccet olarak, bütün esmayı talim ettiğimden, siz dahi madem onun evlâdı ve vâris-i istidadısınız; bütün esmayı taallüm edip, mertebe-i emanet-i kübrada bütün mahlûkata karşı rüçhaniyetinize liyakatınizi göstermek gerektir. Zira kâinat içinde, bütün mahlûkat üstünde en yüksek makamata gitmek ve zemin gibi büyük mahlûkatlar size musahhar olmak gibi mertebe-i âliyeye size yol açıktır. Haydi, ilen atılınız ve birer ismime yapışınız, çıkınız.

"Fakat sizin pederiniz, bir defa şeytana aldandı, Cennet gibi bir makamdan rûy-i zemine muvakkaten sukut etti. Sakın siz de terakkiyatınızda şeytana uyup hikmet-i Ilâhiyenin semavatından, tabiat dalâletine sukuta vasıta yapmayınız. Vakitbevakit başınızı kaldırıp, Esma-i Hüsnama dikkat ederek, o semavata uruç etmek için fünununuzu ve terakkiyatınızı merdiven yapınız. Tâ fünun ve kemalâtınızın menbalan ve hakikatlen olan

1 Ve Âdem'e bütün isimleri öğretti. (Bakara Suresi 31)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
benîadem: Âdemoğulları, insanlar
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dalâlet: azma, doğru yoldan ayrılma, sapıklık.
dava-ı hilâfet-i kübra: Allah'a en yüksek seviyede muhatap olma davası
divan-ı nübuvvet: peygamberlik meclisi
enbiya: peygamberler
esma: isimler
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
fatiha: başlangıç, giriş.
fünun: fenler
hakikat: gerçek
hanka-i beşeriye: insanların yaptığı hanka şey, medeniyet buluşları
Hazret-i Âdem: ilk insan ve ilk peygamber.
hikmet-i ilâhiye: ilâhî gayeler
hilâfet: bir kimseye halef olma, birinin yerini tutma
hilâfet-i kübra: en büyük halifelik.
hususî: özel
hüccet: delil, burhan
kâinat: bütün âlemler
kemalât: fazîletler, olgunluklar, mükemmellikler
lisan-ı işaret: işaret dili
liyakat: layık olma, değerlilik
mahlûkat: yaratılmışlar
makam: mevki, yer.
makamat: makamlar.
manen: manevî olarak
melâike: melekler
menba: kaynak.
mertebe-i âliye: yüksek derece
mertebe-i emanet-i kübra: en büyük emanet mertebesi, derecesi
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
muvakkaten: geçici olarak.
nihayet: son
peder: baba, ata.
remzetmek: işaret etmek.
rûy-i zemin: yeryüzü.
rüçhaniyet: üstün olma hali, üstünlük.
sair: diğer
sarahat: sarihlik, açıklık.
semavat: semalar, gökler
sukut: düşme
taallüm: öğrenme.
talim: öğretme
talim-i esma: isimleri öğretmek
terakkiyat: terakkiler, ilerlemeler, gelişmeler
terakkiyat-ı beşeriye: insana ait yükselişler, ilerlemeler
umum: bütün
uruç: yükselme
vakitbevakit: zaman zaman
vâris-i istidat: kabiliyetin vârisi
vasıta: aracı
zemin: yeryüzü

esma-i Rabbaniyeme çıkasınız ve o esmanın dürbünüyle, kalbinizle Rabbinize bakasınız.

Bir Nükte-i Muhimme ve Bir Sırr-ı Ehem

Şu âyet-i acibe, insanın camiiyet-i istidadı cihetiyle mazhar olduğu bütün kemalât-ı ilmiye ve terakkiyat-ı fenniye ve havarik-ı sun'iyeyi "talım-ı esma" ünvanıyla ifade ve tabir etmekte şöyle lâtif bir remz-i ulvî var ki:

Her bir kemalin, her bir ilmin, her bir terakkiyatın, her bir fennin bir hakîkat-ı âliyesi var ki, o hakîkat, bir ism-i İlâhîye dayanıyor. Pek çok perdeleri ve mütenevvi tecelliyatı ve muhtelif daireleri bulunan o isme dayanmakla o fen, o kemalât, o sanat, kemalini bulur, hakîkat olur. Yoksa, yarım yamalak bir surette nakıs bir gölgedir.

Meselâ, hendese bir fendir. Onun hakîkati ve nokta-i müntehası Cenab-ı Hakkın ism-i Adl ve Mukaddir'ine yetişip, hendese âyinesinde o ismin hakîmâne cilvelerini haşmetiyle müşahede etmektir.

Meselâ, tıp bir fendir, hem bir sanattır. Onun da nihayeti ve hakîkati Hakîm-i Mutlak'ın Şâfî ismine dayanıp, eczahane-i kübrası olan rûy-ı zeminde Rahîmâne cilvelerini, edviyelerde görmekle, tıp, kemalâtını bulur, hakîkat olur.

Meselâ, hakîkat-i mevcudattan bahseden hikmetüleşya, Cenab-ı Hakkın (celle celâluhu) ism-i Hakîm'inin tecelliyat-ı kübrasını müdebbirâne, mürebbiyâne, eşyada, menfaatlerinde ve maslahatlarında görmekle ve o isme

ayet-i acibe: insana hayret veren ayet.
âyine: ayna.
camiiyet-i istidat: kabiliyetin çok şeylerle alakalı oluşu.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: yön.
eczahane-i kübra: en büyük eczahane.
edviye: ilâçlar, devalar.
esma: isimler.
esma-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın isimleri.
fen: uygulamalı ilimler.
hakîkat: gerçek.
hakîkat-i âliye: yüce hakîkatler.
hakîkat-i mevcudat: varlıkların hakîkatı.
hakîmane: hikmetli bir şekilde.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi gayeli yaratan Allah.
haşmet: ihtişam, heybet.
havarik-i sun'iye: sanat harikaları.
hendese: geometri.
hikmetüleşya: fizik, kimya, botanik gibi ilimler, uygulamalı ilimler.
ism-i Adl: Adl ismi.
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.
ism-i İlâhiye: Allah'ın bir ismi.
kemal: olgunluk, yetkinlik, tam ve eksiksiz olma.
kemalat: fazîletler, olgunluklar, mükemmellikler.
kemalât-ı ilmiye: ilimdeki ilerleme, yükselmeler.
lâtif: hoş, güzel.
maslahat: faydalı maksadı iş.
mazhar: nail olma, şereflenme.
menfaat: fayda, gelir.
muhtelif: türlü türlü.
Mukaddir: takdir eden Allah.
müdebbirane: tedbirlice, her işi önceden ayarlayarak düşünmek.
mürebbiyane: terbiye edecek şekilde eğiterek.
müşahede: seyretme.
mütenevvi: çeşit çeşit.
nakıs: eksik.
nihayet: son.
nokta-ı müntehâ: en son nokta.
nükte-i muhimme: çok önemli nokta, bölüm.
perde: gerçeği görmeyi engelleyen şey.
rahîmane: şefkat ve merhametli bir şekilde.
remz-i ulvî: yüce işaret.
rûy-ı zemin: yeryüzü.
suret: biçim, görünüş.
sırr-ı ehem: muhim, önemli sır.
Şâfî: şifa veren Allah.
tabir etmek: söz olarak kullanmak.
talım-i esma: isimleri öğretmek.
tecelliyat: tecelliler.
tecelliyat-ı kübra: en büyük tecelliler.
terakkiyat: terakkiler, ilerlemeler, gelişmeler.
terakkiyat-ı fenniye: fenni ilerlemeler.

yetişmekle ve ona dayanmakla, şu hikmet, hikmet olabilir. Yoksa, ya hurafata inkılâp eder ve malâyaniyat olur veya felsefe-i tabiiye misillü, dalâlete yol açar.

İşte sana üç misal; sair kemalât ve fununu bu üç misale kıyas et.

İşte, Kur'ân-ı Hakîm, şu ayetle, beşeri şimdiki terakkiyatında pek çok geri kaldığı en yüksek noktalara, en ileri hududa, en nihayet mertebelere, arkasına dest-i teşviki vurup, parmağıyla o mertebeleri göstererek "Haydi, arş ileri!" diyor. Bu ayetin hazine-i uzmasından şimdilik bu cevherle iktifa ederek, o kapıyı kapıyoruz.

Hem meselâ, hatem-i divan-ı nübüvvet, ve bütün enbiyanın mu'cizeleri onun dava-i risaletine bir tek mu'cize hukmünde olan enbiyanın serveri, ve şu kâinatın mâbihiftiharı; ve Hazret-i Âdem'e (aleyhisselâm) icmalen talim olunan bütün esmanın bütün meratibiyle tafsileri mazharı; yukarıya celâl ile parmağını kaldırmakla şakk-ı kamer eden ve aşağıya cemal ile indirmekle yine on parmağından Kevser gibi su akıtan ve bir mu'cizat ile musaddak ve mueyyet olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın mu'cize-i kübrası olan Kur'ân-ı Hakîm'in vücuh-u i'cazının en parlaklarından olan hak ve hakikate dair beyanatındaki cezalet, ifadesindeki belâgat, maanisindeki camiiyet, üslûplarındaki ulviyet ve halâveti ifade eden,

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَّاْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَاْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا [1]

1. De ki: And olsun, eğer bu Kur'ân'ın benzerini getirmek için insanlar ve cinler bir araya toplanıp da hepsi birbirine yardımcı olsalar, yine de onun benzerini getiremezler. (İsra Suresi, 88.)

arş: harekete geçmeyi emreden komut.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belagat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi.
beşer: insanlık.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
camiiyet: toplayıcılık ve ihata edicilik.
celal: nihayet derecede büyüklük, ululuk.
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
cevher: esas, öz.
cezalet: güzel anlatım.
dair: ilgili.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azgınlık.
dava-ı risalet: peygamberlik davası.
dest-i teşvik: teşvik eli.
enbiya: nebiler, peygamberler.
esma: isimler.
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe.
fünun: fenler.
hakikat: gerçek.
halâvet: tatlılık, şırınlık.
hatem-i divan-ı nübüvvet: peygamberlik divanının mührü.
hazine-i uzma: en büyük hazine.
Hazret-i Âdem: ilk insan ve ilk peygamber.
hikmet: hakımlık.
hudut: sınır.
hurafat: batıl inançlar.
icmalen: kısaca, özetle.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme.
inkılâp: bir halden diğer hale geçme.
kâinat: bütün âlemler, dünya.
kemalât: kemaller, mükemmeliyetler.
kevser: Cennette bulunan bir akarsu.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmetler bulunan Kur'ân.
kıyas: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme.
maani: manalar, anlamlar.
mabihiftihar: kendisiyle iftihar edilen, övülen.
malayaniyat: faydasız, boş şeyler veya sözler.
mazhar: bir şeyin zuhur ettiği göründüğü yer.
meratip: mertebeler, dereceler.
mertebe: derece, basamak.
misal: örnek.
misillü: benzen, gibi.
mu'cizat: mu'cizeler.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.

musaddak: tasdik edilmiş, doğrulanmış.
mueyyet: sağlamlaştırılmış, kuvvetlendirilmiş.
nihayet: son.
sair: diğer, başka.
server: başkan, reis.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, ayrıntılı olarak.
talim: öğretme.
terakkiyat: terakkiler, ilerlemeler, gelişmeler.
ulviyet: ulvîlik, yücelik.
üslûp: ifade yolu.
vücuh-u i'caz: mu'cizelik nevileri ve vechleri.

gibi çok ayat-ı beyyinatla ins ve cinnin enzanı şu mu'cize-i ebediyenin vücuh-u i'cazından en zahir ve en parlak veçhine çeviriyor. Bütün ins ve cinnin damarlarına dokunduruyor. Dostlarının şevklerini, düşmanlarının inadını tahrik edip, azîm bir teşvik ile, şiddetli bir tergip ile dost ve düşmanları, onu tanzire ve taklide, yani nazirini yapmak ve kelâmını ona benzetmek için sevk ediyor; hem öyle bir surette o mu'cizeyi nazargâh-ı enâma koyuyor. Güya insanın bu dünyaya gelişinden gaye-i yegânesi, o mu'cizeyi hedef ve düstur ittihaz edip, ona bakarak, netice-i hilkat-i insaniyeye bilerek yürümektir.

Elhâsıl: Sair enbiya aleyhimüsselâmın mu'cizatları, birer havarik-ı sanata işaret ediyor ve Hazret-i Âdem Aleyhisselâmın mu'cizesi ise, esasat-ı sanat ile beraber, ulûm ve fununun, havarik ve kemalâtının fihristesini bir suret-i icmalîde işaret ediyor ve teşvik ediyor.

Amma, mu'cize-i kübra-ı Ahmediye (a.s.m.) olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ise, talîm-i esmanın hakîkatine mufassalan mazhariyetini, hak ve hakîkat olan ulûm ve fununun doğru hedeflerini ve dünyevî, uhrevî kemalâtı ve saadatı vazıhan göstereyor, hem pek çok azîm teşvikatla, beşeri onlara sevk ediyor.

Hem öyle bir tarzda sevk eder, teşvik eder ki, o tarz ile şöyle anlattırıyor: "Ey insan! Şu kâinattan maksad-ı âlâ, tezahur-u rububiyete karşı, ubudiyet-ı kulliye-i insaniyedir; ve insanın gaye-i aksâsı, o ubudiyete ulûm ve kemalât ile yetişmektir."

kelâm: bir mana ifade den söz dizimi, cümleler veya cümlecikler
kemalat: kemaller, mükemmellikler
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân
maksad-ı ala: büyük gaye.
mazhariyet: görünme ve tezahur yeri olma
mu'cizat: mu'cizeler
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
mu'cize-i ebediye: sonsuz mu'cize
mu'cize-i kübra-i Ahmediye: Peygamberimizin en büyük mu'cizesi
mufassalan: tafsîlâtlı olarak, ayrıntılı biçimde.
nazargâh-ı enam: bütün yaratıkların baktığı yer
nazir: benzer
netice-i hilkat-i insaniye: insanın yaratılışının neticesi
saadat: saadetler, mutluluklar
sair: diğer, başka
suret: biçim, tarz
suret-i icmali: kısa ve özlü bir tarz
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek.
tahrik: harekete geçirme, kışkırtma
talîm-i esma: isimleri öğretme
tanzir: nazire yapma, benzetme
tergip: isteklendirme
teşvik: şevklendirme, cesaret verme
teşvikat: teşvikler
tezahur-i rububiyet: Cenâb-ı Hakkın terbiye edicîliğinin ortaya çıkması, görünmesi
ubudiyet: kulluk
ubudiyet-i kulliye-i insaniye: insanın büyük ve geniş kulluğu
uhrevî: ahiret âlemiyle ilgili
ulûm: ilimler
vazıhan: açık olarak, açıkça.
vecih: yön
vücuh-ı i'caz: icaz nevileri ve vecihleri
zahir: açık, meydanda

ayat-ı beyyinat: apaçık ayetler
azîm: büyük.
beşer: insanlık.
dünyevî: dünya ile ilgili
düstur: kaide, kural
elhasıl: sonuç olarak, özetle
enbiya: nebiler, peygamberler
enzar: bakışlar
esasat-ı sanat: sanatın esasları
fihrist: içindekiler, katalog
fünun: fenler
gaye-i aksâ: en son gaye
gaye-i yegâne: tek gaye, asıl maksat
hakîkat: gerçek.
havarik: hankalar
havarik-ı sanat: sanat hankaları
Hazret-i Âdem: ilk insan ve ilk peygamber
ins: insan, beşer
ittihaz: edinme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar

Hem öyle bir surette ifade ediyor ki, o ifade ile şöyle işaret eder ki: "Elbette nev-i beşer, ahir vakitte ulûm ve fununa dökülecektir. Bütün kuvvetini ilimden alacaktır. Hüküm ve kuvvet ise, ilmin eline geçecektir."

Hem, o Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, cezalet ve belâgat-i Kur'âniyeyi mükerreren ileri sürdüğünden, remzen anlattırıyor ki: "Ulûm ve fununun en parlağı olan belâgat ve cezalet, bütün envarıyla ahir zamanda en mergup bir suret alacaktır. Hatta, insanlar kendi fikirlerini birbirlerine kabul ettirmek ve hükümlerini birbirine icra ettirmek için, en keskin silâhını cezalet-i beyandan ve en mukavemetsûz kuvvetini, belâgat-i edadan alacaktır."

Elhâsıl, Kur'ân'ın ekser ayetleri, her bir birer hazine-i kemalâtın anahtarı ve birer define-i ilmin miftahıdır. Eğer istersen Kur'ân'ın semavatına ve ayatının nücumlarına yetişesin, geçmiş olan yirmi adet Sözleri, yirmi basamaklı (HAŞİYE) bir merdiven yaparak çık. Onunla gör ki, Kur'ân ne kadar parlak bir güneştir. Hakaik-ı İlâhiyeye ve hakaik-ı mümkinat üstüne nasıl safî bir nur serpiyor ve parlak bir ziya neşrediyor, bak.

Netice: Madem enbıyaya dair olan ayetler, şimdiki terakkiyat-ı beşeriyenin harikalarına birer nevi işaretle beraber, daha ileridekî hududunu çiziyor gibi bir tarz-ı ifadesi var, ve madem her bir ayetin müteaddit manalara delâleti muhakkaktır, belki muttefekunaleyhtir, ve

---

HAŞİYE: Belki otuz üç adet Sözleri, otuz üç adet Mektupları, otuz bir Lem'aları, on üç Şuaları, yüz yirmi basamaklı bir merdivendir.

ahir vakit: son vakit.
ahir zaman: dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
ayat: ayetler.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
belagat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve halin ve makamın icabına göre söylenmesi.
belagat-i Kur'aniye: Kur'ân'ın kendine has olan belâgatı.
belagat-ı eda: belâgatlı.
cezalet: güzel anlatım.
cezalet-i beyan: anlatımın güzelliği.
dair: alâkalı, ilgili.
define-i ilim: ilim definesi.
delâleti: delil olma.
ekser: çoğu.
elhasıl: sonuç olarak, özetle.
enbıya: nebîler, peygamberler.
envar: çeşitler, neviler.
fünun: fenler.
hakaik-i mümkinat: var veya yok olmaları Allah'ın tercihine muhtaç olan varlıkların hakikatleri.
hakaik-ı İlahiye: İlâhî gerçekler.
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
hazine-i kemalat: olgunluklar, mükemmellikler hazinesi.
hudut: sınırlar.
hüküm: karar.
icra: verilen bir hükmü yerine getirme.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân.
mana: anlam.
mergup: beğenilen, rağbet edilen.
miftah: anahtar.
muhakkak: kesinlik kazanmış.
mukavemetsuz: dayanmayı tesirsiz hale koyan.
mukerreren: tekrar olarak.
muteaddit: birçok, çeşitli.
muttefekunaleyh: üzerinde birleşilen mesele.
neşretmek: yayma.
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar.
nevi: çeşit.
nur: ziya, ışık.
nücum: yıldızlar.
remzen: işaretle.
safî: saf olan, temiz.
semavat: dereceler.
suret: biçim, görünüş, tarz.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, anlatış şekli.
terakkiyat-ı beşeriye: insana ait yükselişler, ilerlemeler.
ulûm: ilimler.
ziya: ışık.

madem enbiyaya ittiba etmek ve iktida etmeye dair evamir-i mutlaka var; öyle ise, şu geçmiş ayetlerin maani-i sarihalarına delâletle beraber, "Sanat ve fünun-u beşeriyenin mühimlerine işarî bir tarzda delâlet, hem teşvik ediliyor" denilebilir.

İki Muhim Suale Karşı İki Muhim Cevap

Birincisi:

Eğer desen: "Madem Kur'ân, beşer için nazıl olmuştur. Neden beşerin nazarında en mühim olan medeniyet harikalarını tasrih etmiyor? Yalnız gizli bir remız ile, hafî bir ima ile, hafif bir işaretle, zayıf bir ihtar ile iktifa ediyor?"

Elcevap: Çünkü, medeniyet-i beşeriye harikalarının hakları bahs-ı Kur'ânîde o kadar olabilir. Zira, Kur'ân'ın vazife-i asliyesi daire-i rububiyetin kemalât ve şuunatını ve daire-i ubudiyetin vezaif ve ahvalini talim etmektir. Öyle ise, şu havarik-ı beşeriyenin o iki dairede hakları yalnız bir zayıf remız, bir hafif işaret ancak düşer. Çünkü, onlar daire-i rububiyetten haklarını isteseler, o vakit pek az hak alabilirler.

Meselâ, tayyare-i beşer [HAŞİYE] Kur'ân'a dese: "Bana bir hakk-ı kelâm ver, ayatında bir mevkı ver." Elbette o

HAŞİYE: Şu ciddî meseleyi yazarken, ihtiyarsız olarak, kalemim üslûbunu şu lâtif lâtîfeye çevirdi. Ben de kalemimi serbest bıraktım. Umut ederim ki, üslûbun lâtîfeliği, meselenin ciddiyetine halel vermesin.

ahval: hâller, durumlar
ayat: Kur'ân ayetleri.
bahs-ı Kur'ân: Kur'ân'ın bahsi, Kur'ân'ın değinmesi, söz edişi
beşer: insanlık, âdemoğlu
dair: alakalı.
daire-i rububiyet: Allah'ın besleme, büyütme ve terbiye ediciliği dairesi.
daire-i ubudiyet: kulluk dairesi
delalet: delil olma, gösterme
elcevap: cevap
enbiya: nebiler, peygamberler
evamir-i mutlaka: kesin emirler
fünun-u beşeriye: beşerî fenler, uygulamalı bilimler.
hafi: gizli
hakk-ı kelâm: söz hakkı
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran âdet ve tabiat dışında olan şey
haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
havarik-ı beşeriye: beşerî insanlığa aıt harikalar
ihtar: hatırlatma
iktida: birinin hareketini örnek alarak ona benzemeye çalışma.
iktifa: kâfi görme, yetinme
ima: işaret etme.
işarî: işaretle
ittıba: tabi olma, uyma
kemalat: faziletler, kemaller, olgunluklar.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
maanı-ı sariha: açık manalar
medeniyet: bir topluluğun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat gücü, maddî ve manevî varlığı ile ilgili vasıflarının tamamı.
medeniyet-i beşeriye: insanlığın ilim ve teknikte ilerlemesi
mevkı: yer, mekân
mühim: önemli
nazar: bakış.
nazıl: nüzul eden, inen
remız: işaret.
sual: soru
şuunat: işler, hâller
talım: öğretme.
tarz: biçim, suret.
tasrih: açıkça anlatma
tayyare-i beşer: insanın yapısı uçak
teşvik: şevklendirmek.
vazife-i asliye: asıl vazife
vezaif: vazifeler, işler

daire-i rububiyetin tayyareleri olan seyyarat, arz, kamer, Kur'ân namına diyecekler: "Burada cirmin kadar bir mevki alabilirsin."

Eğer beşerin tahtelbahirlen, ayat-ı Kur'âniyeden mevki isteseler, o dairenin tahtelbahirleri, yani bahr-i muhît-i havaîde ve esir denizinde yüzen zemin ve yıldızlar ona diyecekler: "Yanımızda senin yerin görünmeyecek derecede azdır."

Eğer elektriğin parlak yıldızmisal lâmbaları, hakk-ı kelâm isteyerek, ayetlere girmek isteseler, o dairenin elektrik lâmbaları olan şimşekler, şahaplar ve gökyüzünü zıynetlendiren yıldızlar ve misbahlar diyecekler: "Işığın nispetinde bahis ve beyana girebilirsin."

Eğer havarik-ı medeniyet, dekaik-ı sanat cihetinde haklarını isterlerse ve ayetlerden makam talep ederlerse, o vakit bir tek sinek onlara, "Susunuz!" diyecek. "Benim bir kanadım kadar hakkınız yoktur. Zira sizlerdeki, beşerin cuz-i ihtiyarıyla kesp edilen bütün ince sanatlar ve bütün nazik cihazlar toplansa, benim küçücük vücudumdaki ince sanat ve nazenin cihazlar kadar acıp olamaz.[1] إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ (ilâahir) ayeti sizi susturur."

Eğer o hankalar daire-i ubudiyete gidip, o daireden haklarını isterlerse, o zaman o daireden şöyle bir cevap alırlar ki:

arz: dünya
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetlen
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bahr-i muhît-i havaî: büyük bir okyanusa benzeyen hava
beşer: insanlık.
beyan: anlatma, izah.
cihet: yön
cirm: hacim
cuz-i ihtiyarı: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen dilediği gibi hareket edebilme kuvveti
daire-i rububiyet: Allah'ın besleme, büyütme ve terbiye edicilik dairesi
daire-i ubudiyet: kulluk dairesi
dekaik-ı sanat: sanatın inceliklerı
hakk-ı kelâm: söz hakkı.
halel: bozukluk, eksiklik.
hâşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, dipnot.
havarik-ı medeniyet: medeniyet hankalan
ihtiyar: irade, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ilâahir: sonuna kadar
kamer: ay
kesb: kazanma
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
latîf: hoş, güzel
latîfe: ince mana
makam: mevki
mevki: yer, mekân
misbah: benzetme için ay, güneşe, yıldızlara verilen isim, lâm

1 Sizin Allah'ı bırakıp da taptıklarınızın hepsi bir araya gelse, bir sinek bile yaratamazlar. (Hac Suresi, 73.)

ba, kandil
nispet: oran
seyyarat: gezegenler
şahap: akan veya kayan yıldız
tahtelbahir: denizaltı gemisi
tayyare: uçak.
üslûp: kendine has ifade ve yazı tarzı
yıldız-mısal: yıldız gibi
zemin: yeryüzü
zıynet: süs

"Sizin münasebetiniz bizimle pek azdır ve dairemize kolay giremezsiniz. Çünkü, programımız budur ki: Dünya bir misafirhanedir. İnsan ise, onda az duracaktır ve vazifesi çok bir misafirdir ve kısa bir ömürde hayat-ı ebediyeye lâzım olan levazımatı tedarik etmekle mükelleftir. En ehem ve en elzem işler takdim edilecektir. Hâlbuki, siz ekseriyet itibarıyla şu fânî dünyayı bir makarr-ı ebedî nokta-i nazarında ve gaflet perdesi altında, dünyaperestlik hissiyle işlenmiş bir suret sizde görülüyor. Öyle ise, hakperestlik ve ahireti düşünmeklik esasları üzerine müesses olan ubudiyetten hisseniz pek azdır.

"Lâkin, eğer kıymettar bir ibadet olan sırf menfaat-ı ibadullah için ve menafi-i umumiye ve istirahat-i ammeye ve hayat-ı içtimaiyenin kemaline hizmet eden ve elbette ekalliyet teşkil eden muhterem sanatkârlar ve mülhem keşşaflar, arkanızda ve içinizde varsa, o hassas zatlara şu remiz ve işarat-ı Kur'âniye, sa'ye teşvik ve sanatlarını takdir etmek için, elhak kâfi ve vâfidir."

İkinci Suale Cevap:

Eğer desen: "Şimdi şu tahkikattan sonra şüphem kalmadı ve tasdik ettim ki, Kur'ân'da sair hakaikle beraber, medeniyet-i hâzıranın harikalarına ve belki daha ilerisine işaret ve remiz vardır, dünyevî ve uhrevî saadet-i beşere lâzım olan her şey, değeri nispetinde içinde bulunur. Fakat niçin, Kur'ân, onları sarahatle zikretmiyor? Tâ muannit kâfirler dahi tasdike mecbur olsunlar, kalbimiz de rahat olsun?"

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
dünyaperest: dünyaya tapan
dünyevî: dünya ile ilgili.
ehem: çok mühim olma
ekalliyet: azınlık.
ekseriyet: çoğunluk.
elhak: doğru
elzem: en lüzumlu
fânî: geçici
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakperest: doğruluktan ve haktan ayrılmayan
hayat-ı ebediye: ahiret hayatı
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
istirahat-i amme: herkesin istirahatı, rahat etmesi
işarat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın işaretleri
kâfi: yeten, kâfi gelen, derunte eden.
kemal: olgunluk, tamlık.
keşşaf: sırları çözen, gizli manaların ortaya çıkaran
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
levazımat: lüzumlu maddeler
makarr-ı ebedî: ebedî karar yeri.
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet. Batı medeniyeti
menafi-i umumiye: genel menfaatler
menfaat-ı ibadullah: Allah'ın kullarının menfaatı.
muannit: inatçı
muhterem: saygı değer
müesses: kurulmuş olan, kurulu.
mukellef: bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
mülhem: ilham olunmuş.
münasebet: rabıta, bağ
nispet: ölçü
nokta-i nazar: bakış açısı.
remiz: gizli mana, işaret.
saadet-ı beşer: insanlığın saadeti
sair: diğer, başka
sarahat: sarihlik, açıkça
sa'y: çalışma.
sual: soru
suret: biçim
tahkikat: araştırmalar
takdim: sunma, sunuş.
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
tedarik: hazırlama.
teşkil: meydana getirme
ubudiyet: kulluk.
uhrevî: ahiret âlemiyle ilgili
vâfi: yeter
zat: kişi
zikretmek: bildirmek, anlatmak

Elcevap: Dîn bir imtihandır. Teklif-i İlâhî bir tecrübedir. Tâ ervah-ı âliye ile ervah-ı safile müsabaka meydanında birbirinden ayrılsın. Nasıl kı bır madene ateş veriliyor, tâ elmasla kömür, altınla toprak birbirinden ayrılsın. Oyle de, bu dâr-ı imtihanda olan teklifat-ı İlâhiye bır iptilâdır ve bir müsabakaya sevktir ki, istidad-ı beşer madeninde olan cevahır-i âliye ile mevadd-ı süfliye birbırınden tefrik edilsin.

Madem Kur'ân, bu dâr-ı imtihanda bır tecrübe suretinde, bir müsabaka meydanında beşerin tekemmülü için nazıl olmuştur, elbette şu dünyevî ve herkese görunecek umur-u gaybiye-i istıkbalıyeye yalnız işaret edecek ve huccetinı ıspat edecek derecede akla kapı açacak. Eğer sarahaten zikretse, sırr-ı teklif bozulur. Âdeta gökyüzündekı yıldızlarla vazıhan [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ yazmak misillü bir bedahete gırecek, o zaman, herkes ıster istemez tasdik edecek. Müsabaka olmaz; imtıhan fevt olur. Kömür gibi bır ruh ile elmas gibi bir ruh (HAŞIYE) beraber kalacaklar.

Elhâsıl: Kur'ân-ı Hakîm, hakîmdir; her şeye kıymeti nispetinde bir makam verir. İşte Kur'ân, bin üç yüz sene evvel, istıkbalin zulûmatında müstetır ve gaybî olan semerat ve terakkiyat-ı insanıyeyi görüyor, ve gördüğümüzden ve göreceğimizden daha güzel bir surette gösterir. Demek, Kur'ân öyle bir Zatın kelâmıdır kı, bütün zamanları ve içindeki bütün eşyayı bır anda görüyor.

HAŞİYE: Ebu Cehil-i Lâin ile Ebu Bekir i Sıddık, musavi görunecek, sırr-ı teklif zayı olacak.

---

1 Allah tan başka hıçbır ılâh yoktur. (Muhammed Suresi 19)

---

adeta: sanki
bedahet: açıklık, aşıkâr
beşer: insanlık, ademoğlu
cevahır-i âliye: yuksek, kıymetlı cevherler
dar-ı imtihan: imtıhan yen
dunyevî: dunya ıle ılgılı
Ebu Cehil: Hazret-i Resul ı Ekrem zamanında mu'cizeleri ve çok delıllerı ve Peygamber Aleyhıssalarlı Vesselâmı gorduğü halde ıman etmeyen dın duşmanı puta tapan gururlu bir müşrikin lâkabıdır. Bedir Gazâsında oldurüldü.
elcevap: cevap
elhâsıl: sonuç olarak, ozetle
ervah-ı âliye: yuce ruhlar
ervah-ı safile: kotu ruhlar
fevt: kaybolma
gaybî: gayple ılgılı
hakîm: her şeyı bır maksatla uygun ve hikmetlı olan
haşiye: bir kıtabın sayfalarının kenarına veya alrına yazılan açıklayıcı yazı, dıpnot
huccet: delıl
İmtihan: Allah ın çeşıtlı şekıllerde kullarını denemesi.
İmtihan: Allah ın kullarını denemesı
iptilâ: imtıhan
istidad-ı beşer: insanın kabılıyetı
istıkbal: gelecek.
kelâm: soz, lâfız.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e indırılmış semavı kıtapların sonuncusu
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lâin: herkesın kınadığı, lanetlenen
makam: mevkı, yer
mevadd-ı sufliye: alçak ve basıt maddeler
mısillü: benzerı
musabaka: yarış, yarışma
musavî: eşıt, denk
mustetir: gızlı
nazil: nuzul olma, inme
nispet: olçu
sarahaten: acıkça
semerat: semereler, meyveler
suret: bıçım, gorunus
sırr-ı teklif: insanların dunyaya gelip Allah tarafından vazifelendırılmelerı sırrı
tecrübe: deneyım
tefrik: ayırt etme, ayrı tutma
tekemmul: olgunlaşma, kemale doğru gıtme
teklifat-ı İlâhiye: Allah ın yuklediği vazıfeler
teklif-i İlâhî: Allah ın insanları kulluğa ve dınıne davetı
terakkiyat-ı insanıye: insanlığın yukselışı ve ılerlemelerı
umur-u gaybiye-i istıkbalıye: gelecekterkı bılınmeyen ışler
vazıhan: açıkça.
zat: azamet ve ululuk sahıbı Allah
zayı: elden çıkan
zıkır etmek: bıldırmek.
zulûmat: karanlıklar

İşte mu'cizat-ı enbiya yüzünde parlayan bir lem'a-i i'caz-ı Kur'ân.

اَللّٰهُمَّ فَهِّمْنَآ اَسْرَارَ الْقُرْاٰنِ وَوَفِّقْنَا لِخِدْمَتِهٖ فِيْ كُلِّ اٰنٍ وَزَمَانٍ [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ [2]

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِيْنَآ اَوْ اَخْطَاْنَا [3]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَكَرِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا وَمَوْلٰنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَنَبِيِّكَ وَرَسُوْلِكَ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَاَزْوَاجِهٖ وَذُرِّيَّاتِهٖ وَعَلَى النَّبِيِّيْنَ وَالْمُرْسَلِيْنَ وَعَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ الْمُقَرَّبِيْنَ وَالْاَوْلِيَآءِ وَالصَّالِحِيْنَ ۞ اَفْضَلَ صَلَاةٍ وَاَزْكٰى سَلَامٍ وَاَنْمٰى بَرَكَاتٍ بِعَدَدِ سُوَرِ الْقُرْاٰنِ وَاٰيَاتِهٖ وَحُرُوْفِهٖ وَكَلِمَاتِهٖ وَمَعَانِيْهِ وَاِشَارَاتِهٖ وَرُمُوْزِهٖ وَدَلَالَاتِهٖ وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَالْطُفْ بِنَا يَآ اِلٰهَنَا يَا خَالِقَنَا بِكُلِّ صَلَاتٍ مِنْهَا بِرَحْمَتِكَ يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ اٰمِيْن [4]

1- Allahım! bize Kur'an'ın sırlarını anlamayı nasip et ve her an ve zamanda ona hizmet etmeye bizi muvaffak kıl.

2- Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

3- Ey Rabbimiz, unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi bununla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

4- Allahım! ümmî peygamber olan peygamberin ve kulun olan Efendimiz ve Dostumuz Muhammed'e, onun Âline, Ashabına, hanımlarına, nesline, peygamber ve resullere, kendine manen yaklaştırdığın meleklere, dostlarına ve salih insanlara salat, selam, bereket ve kerem ihsan eyle. Bu Kur'an'ın sûrelen, âyetlen, harflen, kelimeleri, manaları, işaretleri, remizlen ve delâletleri adedince en üstün salat, en bol selâm, en büyük bereketler halinde olsun. Ey İlâhımız, ey Yaratıcımız, ey merhamet edenlerin en merhametlisi! Bu salavatlardan her birisi hürmetine bizi bağışla, bize merhamet et, bize lütufta bulun. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. Âmîn.

âl: aile, bireyleri
âmîn: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Ashap: Sahabeler.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bereket: bolluk.
delâlet: delil olma.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye.
hürmet: ihtiram.
ihsan: ikram etme.
İlâh: ma'bud.
kerem: lütuf, ihsan.
kul: insan, abd.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semâvî kitapların sonuncusu.
lem'a-i i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizelik parıltıları.
lütuf: iyilik, ikram ve yardımda bulunma.
mana: anlam.
manen: manevî olarak.
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı ve emirlerine tam itaat eden mahlûk.
merhamet: şefkat göstermek, korumak.
mu'cizat-ı enbiya: peygamberlerin mu'cizeleri.
muhakkak: şüphesiz.
muvaffak: başarılı.
remiz: işaret.
salat: Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in aynıdığı 114 bölümden her biri.
tenzih etmek: Allah'ı her çeşit kusur, noksan ve ortaktan uzak bilip söylemek.
ümmî: okuma yazması olmayan.

* *Yirmi Birinci Söz*, Barla'da 1926'da Turkçe olarak telif edilmiştir

Yirmi Birinci Söz

[İki Makamdır.]

Birinci Makam

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ كِتَابًا مَوْقُوْتًا [1]

BİR ZAMAN sinnen, cismen, rütbeten büyük bir adam bana dedi: "Namaz iyidir. Fakat her gün her gün beşer defa kılmak çoktur. Bitmediğinden usanç veriyor."

O zatın o sözünden hayli zaman geçtikten sonra nefsimi dinledim, işittim ki, aynı sözleri söylüyor. Ve ona baktım, gördüm ki, tembellik kulağıyla şeytandan aynı dersi alıyor. O vakit anladım, o zat, o sözü bütün nüfus-u emmarenin namına söylemiş gibidir veya söylettirilmiştir. O zaman, ben dahi dedim: "Madem nefsim emmaredir. Nefsini ıslah etmeyen başkasını ıslah edemez. Öyle ise nefsimden başlarım."

Dedim: Ey nefis! Cehl-i mürekkep içinde, tembellik döşeğinde, gaflet uykusunda söylediğin şu söze mukabil "Beş Ikaz"ı benden işit.

beşer: insanlık.
cehl-i mürekkep: bilmediğinin de farkında olmamak; zir cahillik.
cismen: vücut yapısı bakımından.
emmare: kötülüğü, fenalığı emreden
farz: İslâmiyette, Müslüman kadın ve erkeklerin kesin olarak yapması gereken emir
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hayli: epey
ıslah: iyileştirme, düzeltme
ikaz: uyarı
mukabil: karşılık.
mü'min: İman eden
namaz: İslâmın beş şartından biri
namına: adına, yerine
nefis: insanı her zaman kötülüğe sevk eden güç, kendi
nüfus-u emmare: sürekli kötülüğü arzulayan emreden nefisler

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Şüphesiz namaz, mü'minler üzerine belli vakitler için farz olarak yazılmıştır. (Nisâ Suresi, 103.)

Rahman: rahmetli, bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi Allah
rütbeten: mevkiî ve makam bakımından
sinnen: yaşça
vakit: zaman, an.
zat: kişi, şahıs

BİRİNCİ İKAZ

Ey bedbaht nefsim! Acaba ömrün ebedî midir? Hiç kat'î senedin var mı ki, gelecek seneye, belki yanna kadar kalacaksın?

Sana usanç veren, tevehhüm-ü ebediyettir. Keyif için ebedî dunyada kalacak gibi nazlanıyorsun. Eğer anlasa idin ki, ömrün azdır, hem faydasız gidiyor; elbette onun yırmi dortten binsini, hakikî bir hayat-ı ebediyenın saadetine medar olacak bir güzel ve hoş ve rahat ve rahmet bir hızmete sarf etmek, usanmak şoyle dursun, belki ciddî bir iştiyak ve hoş bir zevki tahrike sebep olur

İKİNCİ İKAZ

Ey şikemperver nefsim! Acaba, her gün her gün ekmek yersin, su ıçersin, havayı teneffüs edersin; sana onlar usanç veriyor mu?

Madem vermiyor; çünkü ihtiyaç tekerrür ettiğinden usanç değil, belkı telezzüz ediyorsun. Oyle ise, hane-i cismimde senın arkadaşların olan kalbimin gıdası, ruhumun âb-ı hayatı ve lâtife-i Rabbanıyemin hava-ı nesimini cezp ve celp eden namaz dahı seni usandırmamak gerektir.

Evet, nihayetsiz teessürat ve elemlere maruz ve müptelâ ve nıhayetsız telezzüzata ve emellere meftun ve pürsevda bir kalbın kut ve kuvveti, her şeye kadır bır Rahîm-ı Kerîm'ın kapısını nıyaz ıle çalmakla elde edilebilir.

âb-ı hayat: hayat suyu
bedbaht: zavallı, kotumser
cezp (celp): kendine doğru çekme
ebedî: sonsuz.
elem: uzuntu, tasa
emel: umıt, beklenti
gıda: insanı besleyen şeyler
hakiki: gerçek
hane-i cisim: vucut evi.
hava-ı nesimi: hafif tatlı rüzgar, temız hava
hayat-ı ebediye: ahıret hayatı olumsuz hayat.
İkaz: uyan
ıştıyak: arzulama, istek duyma
kadir: kudret ve kuvvet sahıbı (Allah)
kat'ı senet: kesin guvenlecek belge.
keyf: zevk.
kut: gıda, rızık.
lâtife-i Rabbaniye: Ilâhî bılgi ve ılhamın hissedılmesıne ve manevî zevklerin alınmasına yarayan his vıcdan duygusu
maruz: uğrama.
medar: dayanak, yardımcı
meftun: vurgun, düşkun
müptela: bir şeye düşkün olma.
namaz: Islâmın beş şartından bırı
naz: şımanklık
nefis: insanı her zaman kotuluğe sevk eden guç.
nihayetsiz: sonsuz
niyaz: yalvarma, duâ
omur: hayat.
pürsevda: sevgıyle dolu.
Rahim-i Kerim: Ikramı bol olan ve kullarına çokca merhamet eden Allah
rahmet: maddî-manevî nımetlere kavuşma
ruh: can
saadet: mutluluk.
sarf: harcama
şikemperver: boğazına düşkun obur
tahrik: harekete geçme, teşvik etme
teessürat: uzuntuler, acılar
tekerrür: tekrarlanma.
telezzüz: lezzet alma
telezzuzat: lezzetler
teneffüs: soluk alma
tevehhum-ı ebediyet: sonsuz yaşamayı zannetme, sanma
usanma: bıkma, ılgının kaybolması

Evet, şu fânî dünyada kemal-i sür'atle vaveylâ-ı fırakı koparan giden ekser mevcudatla alâkadar bir ruhun âb-ı hayatı ise, her şeye bedel bir Ma'bud-u Bâkî'nın, bir Mahbub-u Sermedî'nın çeşme-i rahmetine, namaz ile teveccüh etmekle içilebilir.

Evet, fıtraten ebediyeti isteyen ve ebed için halk olunan ve ezelî ve ebedî bir Zatın âyinesi olan ve nihayetsiz derecede nazık ve letafetli bulunan zîşuur bir sırr-ı insanî, zînur bir lâtife-i Rabbaniye, şu kasavetli, ezici ve sıkıntılı, geçici ve zulumatlı ve boğucu olan ahval-ı dunyeviye içinde, elbette teneffüse pek çok muhtaçtır. Ve ancak namazın penceresiyle nefes alabilir.

ÜÇÜNCÜ İKAZ

Ey sabırsız nefsim! Acaba, geçmiş günlerdeki ibadet külfetini ve namazın meşakkatini ve musibet zahmetini bugün düşünüp muztarip olmak, hem gelecek günlerdeki ibadet vazifesini ve namaz hizmetini ve musibet elemini bugün tasavvur edip sabırsızlık göstermek hiç kâr-ı akıl mıdır?

Şu sabırsızlıkta misalin şöyle bir sersem kumandana benzer ki: Düşmanın sağ cenah kuvveti onun sağındaki kuvvetine iltihak etmiş ve ona taze bir kuvvet olduğu hâlde, o tutar, mühim bir kuvvetini sağ cenaha gönderir, merkezi zayıflaştırır. Hem, sol cenahta düşmanın asken yok iken ve daha gelmeden büyük bir kuvvet gönderir. "Ateş et!" emrini verir. Merkezi bütün bütün kuvvetten düşürtür. Düşman işi anlar, merkeze hücum eder, tarümar eder.

ab-ı hayat: hayat suyu
ahval-ı dunyeviye: dünya halleri, dünya meseleleri, gündelik işler
alakadar: ilişkili, ilgili
ayine: ayna.
bedel: karşılık.
cenah: taraf, kanat.
çeşme-i rahmet: rahmet çeşmesi
ebed: sonsuzluk.
ebedî: sonu olmayan, sürekli
ebediyet: sonsuzluk
ekser: çoğu, daha ziyade
elem: üzüntü, tasa
ezelî: ezel ile ilgili, başlangıçsız.
fânî: ölümlü, geçici
fıtraten: yaratılıştan.
halk: yaratma
hizmet: görev
hücum: saldırı, saldırma.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ikaz: uyarı
iltihak: karışma, katılma
kâr-ı akıl: akıl işi, akıl kârı.
kasavet: kaygı, sıkıntı
kemal-i sür'at: tam bir sürat
kumandan: komutan.
külfet: zahmet, sıkıntı.
lâtife-i Rabbaniye: İlâhî hakikatlerin hissedilmesine ve manevî zevklerin alınmasına yarayan his duygu, İlâhî marifetin parlak bir aynası
letafet: latif, güzel
Ma'bud-i Bâkî: kendisine ibadet edilen, sonsuz, ölümsüz, daimî varlık, Cenab-ı Hak.
Mahbub-u Sermedî: varlığı sonsuz ve ebediyyen sonsuz sevgiye layık olan Allah.
meşakkat: güçlük, zorluk.
mevcudat: var olan her şey, yaratılmışlar
misal: benzer
musibet: bela, sıkıntı
muztarip: sıkıntısı olan, ıztırap çeken
mühim: önemli
namaz: İslâmın beş şartından biri.
nazık: narin, zarif
nefis: her zaman kötülüğe sevk eden güç.
nihayetsiz: sonsuz.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, can
sersem: aklı zihni karışmış
sırr-ı insanî: ruh âlemi ile diyaloğu olan, insana ait sır
tarumar: perişan etme, dağıtma
tasavvur: düşünme, göz önüne getirme
teneffüs: nefes alma
teveccüh: yönelme
vaveylâ-i firak: ayrılık çığlıkları
vazife: görev, ödev
zat: kişi
zînur: nurlu
zişuur: akıl, şuur sahibi
zulumat: karanlıklar

Evet, buna benzersin. Çünkü, geçmiş günlerin zahmeti, bugün rahmete kalbolmuş. Elemi gitmiş, lezzeti kalmış; külfeti, keramete iltihak ve meşakkati, sevaba inkılâp etmiş. Öyle ise, ondan usanç almak değil, belki yeni bir şevk, taze bir zevk ve devama ciddî bir gayret almak lâzım gelir. Gelecek günler ise, madem gelmemişler, şimdiden düşünüp usanmak ve fütur getirmek, aynen o günlerde açlığı ve susuzluğu ile bugün düşünüp, bağırıp çağırmak gibi bir divaneliktir.

Madem hakikat böyledir, âkıl isen, ibadet cihetinde yalnız bugünü düşün. Ve, "Onun bir saatini ücreti pek büyük, külfeti pek az, hoş ve güzel ve ulvî bir hizmete sarf ediyorum" de. O vakit senin acı bir fütürün, tatlı bir gayrete inkılâp eder.

İşte ey sabırsız nefsim! Sen, üç sabır ile mükellefsin. Birisi taat üstünde sabırdır, birisi masiyetten sabırdır, diğeri musibete karşı sabırdır. Aklın varsa, şu Üçüncü İkazdaki temsilde görünen hakikati rehber tut. Merdane, "Yâ Sabûr" de, üç sabrı omzuna al. Cenab-ı Hakkın sana verdiği sabır kuvvetini, eğer yanlış yolda dağıtmazsan, her meşakkate ve her musibete kâfi gelebilir. Ve o kuvvetle dayan.

DÖRDÜNCÜ İKAZ

Ey sersem nefsim! Acaba, şu vazife-i ubudiyet neticesiz mıdır? Ücreti az mıdır ki, sana usanç veriyor? Hâlbuki, bir adam sana birkaç para verse veyahut seni korkutsa, akşama kadar senî çalıştırır. Ve fütursuz çalışırsın.

âkıl: akıllı
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihet: yön
divaneliik: delilik.
elem: üzüntü, tasa
fütur: bezginlik, usanç, bıkkınlık
gayret: çalışma, çabalama, çabalama isteği
hakikat: gerçek, doğru
ibadet: Allah'a karşı kulluk görevlerinini yapmak.
İkaz: uyarı
iltihak: katılma, ekleme
inkılâp: değişim, dönüşüm
kâfi: yeterli.
keramet: güzel, rahatlık, mutluluk.
külfet: zahmet, sıkıntı
lezzet: haz.
masiyet: günah
merdane: mertçe
meşakkat: zahmet, güçlük, sıkıntı
musibet: felâket, belâ
mükellef: vazifeli
nefis: insanı her zaman kötülüğe sevk eden güç.
rahmet: huzur, afiyet gibi sonsuz nimetlere sahip olma
rehber: kılavuz, ışık tutan
sabır: katlanma, zorluklara dayanma gücü
Sabur: çok sabreden, isyankârlardan acele intikam almayan Allah
sarf: harcama
sevap: Allahın rızasına, hoşnutluğuna sebep olan güzel davranış
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek
taat: ibadet etme, kulluk görevlerini yapmak.
temsil: misal verme, örnek.
ulvî: yüce
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
zahmet: sıkıntı, eziyet.

Acaba, bu misafirhane-i dünyada âcız ve fakir kalbine kut ve gınâ ve elbette bir menzilin olan kabrinde gıda ve zıya ve her hâlde mahkemen olan mahşerde senet ve berat ve ister istemez üstünden geçilecek Sırat Köprüsünde nur ve burak olacak bir namaz, neticesiz midir? Veyahut ücreti az mıdır?

Bir adam sana yüz liralık bir hediye vaat etse, yüz gün senı çalıştırır. Hulfülvaat edebilir. O adama itimat edersin, fütursuz işlersin. Acaba hulfülvaat, hakkında muhal olan bır Zat, Cennet gıbi bir ücretı ve saadet-ı ebedıye gibı bir hediyeyi sana vaat etse, pek az bir zamanda, pek guzel bir vazıfede seni istihdam etse; sen hizmet etmezsen veya isteksiz, suhre gibi veya usançla, yanm yamalak hizmetınle Onu vaadınde ittıham ve hedıyesını ıstıhfaf etsen, pek şıddetlı bir tedıbe ve dehşetlı bir tazıbe mustahak olacağını düşünmüyor musun? Dünyada, hapsın korkusundan, en ağır işlerde fütursuz hızmet ettiğin hâlde, Cehennem gıbı bır haps-ı ebedînın havfı, en hafif ve lâtif bir hizmet için sana gayret vermiyor mu?

BEŞİNCİ İKAZ

Ey dünyaperest nefsım! Acaba ıbadetteki füturun ve namazdaki kusurun, meşagil-ı dünyevıyenın kesretinden mıdır? Veyahut derd-ı maişetin meşgalesiyle vakit bulamadığından mıdır? Acaba sırf dünya için mi yaratılmışsın ki, bütün vaktini ona sarf ediyorsun?

Sen ıstıdat cıhetıyle bütün hayvanatın fevkınde olduğunu ve hayat-ı dünyevıyenin levazımatını tedarıkte, ıktıdar cıhetıyle, bır serçe kuşuna yetişemedığını bılıyorsun.

âcız: güçsüz
berat: temize çıkma, affedilmek.
burak: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Mi'raçta bindiği binek
cihet: yön, bakımından, sebep
dehşetli: korkutucu
derd-i maişet: geçim sıkıntısı
dünyaperest: dünyaya taparcasına düşkünlük.
elbette: her halde
fakir: zavallı, biçare.
fevkinde: üstünde
fütur: gevşeklik, bıkkınlık, bıkma
gayret: çalışma isteği.
gıda: insanı besleyen şeyler
gınâ: bolluk
haps-i ebedî: sonsuza dek kalınacak hapis
havf: korku
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayvanat: hayvanlar
hizmet: bir uğurda bir işin yapilması için çalışma, çabalama
hulfülvaat: sözünden dönme.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ikaz: uyarı
ıktıdar: güç yetirme
ıstıdat: kabiliyet, yetenek
ıstıhdam: bir hizmette kullanma.
istıhfaf: küçümseme, önem vermeme
itimat: güvenme
ittiham: suçlama, töhmet altında olma
kabir: mezar
kesret: çokluk
kut: yiyecek, rızık.
lâtif: güzel, hoş
levazımat: lüzumlu maddeler
mahkeme: karar alınan, hükum yen
mahşer: kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer
menzil: varılacak yer, ev
meşagil-i dünyeviye: dünyaya ait uğraşlar
meşgale: iş, uğraş
misafirhâne-i dünya: dünya misafirhanesi, konağı.
muhal: imkansız
müstahak: hak eden
namaz: İslamın beş şartından biri
nefis: insanı her zaman kötülüğe sevk eden güç
netice: semere.
nur: aydınlatıcı ışık.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sarf: harcama.
senet: güvence, bilet.
sırat: İslâm inancında Cehennem üzerine çekilmiş olduğuna inanılan kıldan ince kılıçtan keskin gibi ifadelerle vasıflandırılan köprü.
sırf: sadece
suhre: alaya alma, hafife alma, maskaralık, alaycı maskara
tazip: azap etmek, eziyet etmek
tedarik: sağlama, elde etme
tedip: terbiye
vaat: söz verme
vazife: yükümlülük.
zat: kişi
ziya: ışık, nur

Bundan neden anlamıyorsun ki, vazife-i asliyen hayvan gibi çabalamak değil, belki hakikî bir insan gibi, hakikî bir hayat-ı daime için sa'y etmektir.

Bununla beraber, meşagil-i dünyeviye dediğin, çoğu sana ait olmayan ve fuzulî bir surette karıştığın ve karıştırdığın malâyani meşgalelerdir. En elzemini bırakıp, güya binler sene ömrün var gibi en lüzumsuz malûmat ile vakıt geçiriyorsun. Meselâ, "Zuhalın etrafındaki halkaların keyfiyeti nasıldır?" ve "Amerika tavukları ne kadardır?" gibi kıymetsiz şeylerle kıymettar vaktini geçiriyorsun. Güya, kozmoğrafya ilminden ve istatistikçi fenninden bir kemal alıyorsun!

Eğer desen, "Beni namazdan ve ibadetten alıkoyan ve futur veren, öyle lüzumsuz şeyler değil, belki derd-i maişetin zarurî işleridir."

Öyle ise, ben de sana derim ki: Eğer yüz kuruş bir gündelik ile çalışsan, sonra biri gelse, dese ki, "Gel on dakika kadar şurayı kaz. Yüz lira kıymetinde bir pırlanta ve bir zümrüt bulacaksın." Sen ona, "Yok, gelmem. Çünkü on kuruş gündeliğimden kesilecek. Nafakam azalacak" desen, ne kadar divanece bir bahane olduğunu elbette bilirsin.

Aynen onun gibi, sen, şu bağında nafakan için ışlıyorsun. Eğer farz namazı terk etsen, bütün sa'yin semeresi, yalnız dünyevî ve ehemmiyetsiz ve bereketsiz bir nafakaya münhasır kalır. Eğer, sen, istirahat ve teneffüs vaktini ruhun rahatına, kalbin teneffüsüne medar olan namaza

bağ: bahçe.
bahane: uydurma, yalandan özür.
bereket: bolluk.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı.
divane: deli.
dünyevî: dünya ile ilgili.
ehemmiyet: önem.
elzem: daha lüzumlu, gerekli.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
fen: uygulamalı bilimlere verilen genel ad.
fuzulî: gereksiz, yersiz.
futur: gevşeklik.
güya: sanki.
hakikî: dosdoğru, yapmacık olmayan.
halka: daire şeklinde olan şey.
hayat-ı daime: devamlı hayat.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapmak.
istatistik: çeşitli olayları, bir neticeye ulaşmak amacıyla düzenli şekilde toplayıp sayılarla gösteren ilim dalı.
istirahat: dinlenme.
kemal: yetkinlik, olgunluk.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum.
kıymet: değer.
kozmoğrafya: astronomi, gökbilimi.
kuruş: liranın yüzde biri değerinde Türk parası.
lüzumsuz: gereksiz.
malayani: faydasız, boş.
malumat: bilgiler.
medar: yardımcı, sebep.
meselâ: misal, örnek olarak.
meşagil-i dünyeviye: dünyaya ait uğraşlar, işler.
meşgale: uğraş.
münhasır: hasredilmiş, mahsus, özel.
nafaka: geçim, geçimlik.
namaz: İslâmın beş şartından biri.
pırlanta: elmas.
ruh: insandaki canlılığın ve dirilliğin, iradeli ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı.
sa'y: çalışma.
semere: netice, sonuç, meyve.
suret: tarz, şekil.
teneffüs: nefes alma, soluklanma.
vazife-i asliye: asıl, gerçek vazife.
zarurî: zorunlu.
Zühal: Satürn gezegeni.
zümrüt: cam parlaklığında, güzel, yeşil renkte şeffaf bir süs taşı.

sarf etsen, o vakit bereketli nafaka-i dünyeviye ile beraber, senin nafaka-i uhreviyene ve zâd-ı ahiretine ehemmiyetli bir menba olan iki maden-i manevî bulursun.

• *Birinci maden:* Bütün bağındaki [HAŞİYE] yetiştirdiğin, çiçekli olsun, meyveli olsun, her nebatın, her ağacın tesbihatından, güzel bir niyet ile, bir hisse alıyorsun.

• *İkinci maden:* Hem, bu bağdan çıkan mahsulâttan kim yese—hayvan olsun, insan olsun, inek olsun, sinek olsun, müşteri olsun, hırsız olsun—sana bir sadaka hükmüne geçer; fakat o şart ile ki, sen, Rezzak-ı Hakikî namına ve izni dairesinde tasarruf etsen ve Onun malını Onun mahlûkatına veren bir tevziat memuru nazarıyla kendine baksan.

İşte, bak, namazı terk eden ne kadar büyük bir hasaret eder, ne kadar ehemmiyetli bir serveti kaybeder! Ve sa'ye pek büyük bir şevk veren ve amelde büyük bir kuvve-i manevî temin eden o iki neticeden ve o iki maden-den mahrum kalır, iflâs eder. Hatta, ihtiyarlandıkça bahçecilikten usanır, fütur gelir. "Neme lâzım," der. "Ben zaten dünyadan gidiyorum. Bu kadar zahmeti ne için çekeceğim?" diyecek, kendini tembelliğe atacak. Fakat evvelki adam der: "Daha ziyade ibadetle beraber, sa'y-i helâle çalışacağım. Tâ, kabrime daha ziyade ışık göndereceğim. Ahiretime daha ziyade zahire tedarik edeceğim."

HAŞİYE: Bu makam bir bağda, bir zata bir derstir ki, bu tarz ile beyan edilmiştir.

ahiret: öteki dünya.
amel: iş, fiil.
bağ: bahçe, gezinti yeri, seyrangâh.
bereket: bolluk.
beyan: anlatma.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evvel: önce.
fütur: bezginlik.
hasaret: zarar.
haşiye: dipnot, kenar yazı.
hisse: pay.
hukmü: değeri.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, kulluk.
iflas: tükenme.
kabir: mezar.
kuvve-i manevî: manevî güç, kuvvet.
maden: esas, kaynak.
maden-i manevî: manevî kaynak.
mahlûkat: yaratılmış canlılar.
mahrum: nasıpsız, yoksun.
mahsulat: ürün, meyve.
makam: durak.
memur: görevli, tayin olunmuş kimse.
menba: kaynak.
nafaka-i dünyevî: dünyaya ait geçim kaynağı.
nafaka-ı uhreviye: ahirete âit gerekli sevaplar, kazançlar.
nam: ad, isim.
namaz: İslâmın beş şartından biri.
nazar: düşünce, görüş, niyet.
nebat: bitki.
neme lâzım: bir şeyi umursuma-ma durumu.
netice: sonuç.
niyet: düşünce.
Rezzak-ı Hakîki: gerçek rızık verici, Allah.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sarf: harcama.
sa'y: çalışma.
sa'y-i helâl: helâl kazanç.
servet: zenginlik.
şevk: coşkulu istek.
tasarruf: idareli kullanma, tüketme.
tedarik: hazırlama.
temin: sağlama.
tesbihat: her şeyin hâliyle, dilîyle Allah'ı anması, tesbih etmesi.
tevziat: dağıtım, dağıtıcı.
vakit: zaman.
zâd-ı ahiret: ahiret azığı.
zahire: azık, sevap.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla.

Elhâsıl: Ey nefis! Bil ki, dünkü gün senin elinden çıktı; yarın ise, senin elinde senet yok ki, ona malıksin. Öyle ise, hakikî ömrünü bulunduğun gün bil. Lâakal, günün bir saatini ihtiyat akçesi gibi, hakikî istikbal için teşkil olunan bir sandukça-i uhreviye olan bir mescide veya bir seccadeye at.

Hem bil ki, her yeni gün, sana, hem herkese bir yeni âlemin kapısıdır. Eğer namaz kılmazsan, senin o günkü âlemin zulümatlı ve perişan bir hâlde gider. Senin aleyhinde âlem-i mısalde şahadet eder. Zira herkesin, her günde, şu âlemden, bir mahsus âlemi var.

Hem o âlemin keyfiyeti o adamın kalbine ve ameline tâbidir. Nasıl ki âyinende görünen muhteşem bir saray, âyinenin rengine bakar. Siyah ise, siyah görünür; kırmızı ise, kırmızı görünür. Hem, onun keyfiyetine bakar, o âyine şişesi düzgün ise sarayı güzel gösterir, düzgün değil ise çirkin gösterir. En nazik şeyleri kaba gösterdiği misillü, sen kalbinle, aklınla, amelinle, gönlünle kendi âleminin şeklini değiştirirsin; ya aleyhinde, ya lehinde şahadet ettirebilirsin. Eğer namazı kılsan, o namazın ile, o âlemin Sâni-ı Zülcelâl'ine müteveccih olsan, birden sana bakan âlemin tenevvür eder. Âdeta, namazın, bir elektrik lâmbası ve namaza niyetin, onun düğmesine dokunması gibi o âlemin zulümatını dağıtır. Ve o hercümerc-i dünyeviyedeki karma karışık perişaniyet içindeki tebeddülât ve harekât, hikmetli bir intizam ve manıdar bir kitabet-ı kudret olduğunu gösterir,

âdeta: sanki
âlem: dünya, ömür, dünyası
alem-i mısal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlerin görüntülendiği ve gözlendiği, ruhların bulunduğu yer
aleyh: karşı, zıt.
amel: fiil, iş
âyine: ayna.
elhasıl: netice, sonuç olarak.
hakikî: gerçek.
harekat: hareketler.
hercümerc-i dünyeviye: dünyadaki karışıklıklar
hikmet: İlâhî gaye ve maksat
ihtiyat akçesi: geleceği düşünerek, zamanı gelince harcamak için tutulan para
intizam: düzgünlük.
istikbal: gelecek.
keyfiyet: nitelik, durum
kitabet-ı kudret: kudret kalemiyle yazılmış kitabet.

lâakal: en azından
leh: ondan yana
mahsus: kişiye özel
malık: sahip
manıdar: ince manalı
mescit: ibadet edilen yer, küçük camı
misillü: benzeri
muhteşem: ihtişamlı, görkemli
müteveccih: yönelerek
namaz: İslâmın beş şartından biri.
nazık: ince, zarif
nefis: kötülükleri emreden, bağımsız düşünen, başına buyruk duygu, kendisi, şahsı
niyet: namaz kılmaya ve oruç tutmaya karar verme ve bu ibadetlere başlamadan evvel bunlarla ilgili dua okuma
perişaniyet: dağınıklık.
sandukça-i uhreviye: âhiret amellerini içine alan manevî sandıkçık.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla güzel yaratan Allah
saray: hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı
seccade: üzerinde namaz kılınan küçük namazlık.
senet: güvence, bilet.
şahadet: şahıtlık
tâbi: bağlanan
tebeddülât: değişiklikler
tenevvür: nurlanmak, aydınlanmak
teşkil: şekillenip kurulan
zira: çünkü
zulümat: karanlıklar

[1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ayet-i pürenvarından bir nuru senin kalbine serper. Senin o günkü âlemini, o nurun in'ikâsıyla ışıklandırır. Senin lehinde nuraniyetle şahadet ettirir.

Sakın deme: "Benim namazım nerede, şu hakikat-i namaz nerede!" Zira bir hurma çekirdeği, bir hurma ağacı gibi, kendi ağacını tavsif eder. Fark yalnız icmal ve tafsil ile olduğu gibi, senin ve benim gibi bir âmînin—velev hissetmezse—namazı, büyük bir velînin namazı gibi, şu nurdan bir hissesi var, şu hakikatten bir sırrı vardır—velev şuurun taallûk etmezse. Fakat, derecata göre inkişaf ve tenevvürü ayrı ayrıdır. Nasıl bir hurma çekirdeğinden tâ mükemmel bir hurma ağacına kadar ne kadar meratip bulunur, öyle de, namazın derecatında da, daha fazla meratip bulunabilir. Fakat bütün o meratipte, o hakikat-i nuraniyenin esası bulunur.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ قَالَ ﴿اَلصَّلٰوةُ عِمَادُ الدِّينِ﴾
وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ [2]

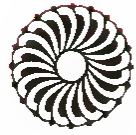

alem: dünya
aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun." anlamında Peygamberimiz için söylenir.
âmî: avamca, cahil.
Ashap: Hz. Peygamber görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslümanlar.
ayet-i pürenvar: nurla dolu ayet.
derecat: dereceler, basamaklar.
hakikat: gerçek.
hakikat-i namaz: gerçek namaz.
hakikat-i nuraniye: parlak hakikat.
hisse: pay.
icmal: özet, kısaca ifade etme.
in'ikâs: aksetme, yankılanma.
inkişaf: ortaya çıkma, belirip görünmek.
leh: ondan yana.
meratip: mertebeler, basamaklar, kademeler.
namaz: İslâmın beş şartından biri.
nur: manevî ışık, aydınlık.
nuraniyet: nurluluk, aydınlık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan Peygamberimiz.
salât: Peygamberimize duâ.
şahadet: şahitlik.
şuur: kavrama gücü, anlayış.
taallûk: ilgili olma, bağlanma.
tafsil: etraflıca, uzunca anlatma.
tavsif: özelliklerini ortaya koyma, niteleme.

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)
2. Allahım! "Namaz dinin direğidir." (Tirmizî, İman, 8; İbni Mâce, Fiten, 12; Müsned, 5.231, 237) buyuran Resul-i Ekrem Aleyhissalatu Vesselâma ve onun bütün âl ve ashabına salât u selâm eyle.

tenevvür: nurlanma, aydınlanma.
velev: hatta.
velev: isterse, hatta.
veli: Allah dostu, evliya.
zira: çünkü.

Yirmi Birinci Sözün İkinci Makamı

[Kalbin beş yarasına beş merhemi tazammun eder.]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

رَبِّ اَعُوْذُبِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِيْنِ ۞ وَاَعُوْذُبِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُوْنِ ۞[1]

Ey maraz-ı vesvese ile müptelâ! Biliyor musun vesvesen neye benzer? Musibete benzer; ehemmiyet verdikçe şişer, ehemmiyet vermezsen söner. Ona büyük nazanyla baksan büyür, küçük görsen, küçülür. Korksan ağırlaşır, hasta eder; havf etmezsen hafif olur, mahfî kalır. Mahiyetini bilmezsen devam eder, yerleşir; mahiyetini bilsen, onu tanısan, gider. Öyle ise, şu musibetli vesvesenin aksam-ı kesiresinden kesirülvuku olan yalnız beş veçhini beyan edeceğim. Belki sana ve bana şifa olur. Zira, şu vesvese öyle bir şeydir ki, cehil onu davet eder, ilim onu tart eder, tanımazsan gelir, tanısan gider.

BİRİNCİ VECİH-BİRİNCİ YARA

Şeytan, evvelâ şüpheyi kalbe atar. Eğer kalp kabul etmezse, şüpheden şetme döner. Hayale karşı şetme benzer bazı pis hatıraları ve munafı-ı edep çirkin hâlleri tasvir eder. Kalbe "Eyvah!" dedirtir; ye'se düşürtür. Vesveseli adam zanneder ki, kalbi Rabbine karşı suiedepte

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. • Onların yanımda bulunmalarından da, yâ Rabbi, Sana sığınırım. (Mü'minun Suresi, 97-98.)

aksam-ı kesire: pek çok kısımlar
beyan: anlatma
cehil: bilgisizlik, cehalet
davet: çağırma, celp etme
ehemmiyet: önem verme
evvelâ: ilk önce
havf: korkma
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey
ilim: bilgi, marifet
kesirülvuku: çok ve sık görülen
mahfî: gizli
mahiyet: bir şeyin özelliği, aslı, esası
maraz-ı vesvese: vesvese, şüphecilik hastalığı
merhem: yaraya sürülen ilâç
musibet: dert, sıkıntı
musibetli vesvese: belâlı, sıkıntılı şüphecilik
munafı-ı edep: edebe, ahlâka aykırı, zıt
müptelâ: bir şeye düşkün ve tutulmuş olan
nazar: görüş, düşünce
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rahîm: çok merhametli, çok şefkatli olan Allah
Rahman: rahmeti, ikramı bütün herkese yayılan Allah
sü-ı edep: edebe, ahlâka aykırı
şetm: küfür etme, sövme
şeytan: insanoğlunu devamlı olarak doğru yoldan çıkartmaya uğraşan lânetlenmiş varlık
şifa: hastalıktan kurtulma, iyileşme
tart: kovma, uzaklaştırma
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade şekilleriyle anlatma
tazammun: ihtiva etme, içinde bulundurma
vecih: yön, cihet
vesvese: şüphe, kuruntu
ye's: umutsuzluk
zan: sanma

bulunuyor. Müthiş bir halecan ve heyecan hisseder. Bundan kurtulmak için huzurdan kaçar, gaflete dalmak ister. Bu yaranın merhemi budur.

Bak, ey bîçare vesveseli adam! Telâş etme. Çünkü, senin hatırına gelen, şetim değil, belki tahayyüldür. Tahayyul-ü küfür, küfür olmadığı gibi, tahayyul-ü şetim dahi, şetim değildir. Zira, mantıkça, tahayyül hüküm değildir. Şetim ise hükümdür.

Hem bununla beraber, o çirkin sözler, senin kalbinin sözleri değil. Çünkü, senin kalbin, ondan müteessir ve müteessiftir. Belki, kalbe yakın olan lümme-i şeytanîden geliyor. Vesvesenin zararı, tevehhüm-ü zarardır, yani onu zararlı tevehhüm etmekle, kalben mutazarrır olmaktır. Çünkü, hükümsüz bir tahayyulu hakikat tevehhüm eder. Hem şeytanın işini kendi kalbine mal eder; onun sözünü, ondan zanneder. Zarar anlar, zarara düşer. Zaten şeytanın da istediği odur.

İKİNCİ VECİH

Budur ki: Manalar kalpten çıktıkları vakit, suretlerden çıplak olarak hayale girerler; oradan suretleri giyerler. Hayal ise, her vakit bir sebep tahtında, bir nevi suretleri nesç eder. Ehemmiyet verdiği şeyin suretlerini yol üstünde bırakır, hangi mana geçse, ya ona giydirir, ya takar, ya bulaştırır, ya perde eder. Eğer manalar, münezzeh ve temiz iseler, suretler mulevves ve rezil ise, giymek yoktur; fakat, temas var. Vesveseli adam teması, telebbüsle iltibas eder. "Eyvah," der. "Kalbim ne kadar bozulmuş.

biçare: çaresiz.
ehemmiyet: önem.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakikat: gerçek.
halecan: titreme, kalp çarpıntısı.
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey.
heyecan: duygularda ve ruhi yapıda meydana gelen coşkunluk.
huzur: İlahî huzur.
hüküm: karar.
hükümsüz: geçersiz karar.
iltibas: karıştırmak.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
lümme-i şeytanî: insanın kalbinin bir köşesinde bulunan şeytanın şüphe ve kuruntu fısıldadığı yer.
mana: anlam.
mantık: doğru düşünme usul, esas ve kurallarından bahseden ilim.
merhem: yaraya sürülen ilâç.
mutazarrır: zarar görmüş, ziyana uğramış.
mulevves: kirli, pis.
münezzeh: temizlenmiş, arınmış.
müteessif: kederlenen, mahzun.
müteessir: üzülmüş, hüzünlü.
nesç: dokuma işleme.
nev'î: nev'e ait, çeşitle ilgili.
rezil: bayağı, ahlâksız.
sebep: neden.
suret: şekil, görünüş.
şetim: sövme, küfretme.
tahayyul: hayalinde canlandırma, düşünmek.
tahayyül-ü küfür: kufru hayal etme, düşünme.
telâş: endişe, kaygı.
telebbüs: giyme, bir şeyle bütünleşme.
temas: değme, dokunma.
tevehhüm: yok olanı var zannetme, evham.
tevehhüm-i zarar: zarar zannetme, vehmetme.
vakit: zaman, an.
vecih: yön.
vesvese: şüphe, kuruntu.
zan: sanma.
zira: çünkü.

Bu sefillik, bu hisset-i nefis, beni matrut eder." Şeytan onun şu damarından çok istifade eder.

Şu yaranın merhemi şudur:

Dinle ey bîçare! Nasıl ki, senin namazın edeb-i nezihânesinin vesilesi olan zahirî taharete, batınının bâtınındaki necaset ona tesir etmez ve bozmaz, öyle de, maani-i mukaddesenin suret-i mülevveseye mücavereti, zarar etmez. Meselâ, sen ayat-ı İlâhiyeyi tefekkür ediyorsun. Birden, bir maraz, ya bir iştiha, ya bevl gibi bir emr-i müheyyiç, şiddetle senin hissine dokunuyor. Elbette senin hayalin, deva-i illet ve kaza-i hacetin levazımatını görecek, bakacak; onlara münasip suflî suretlen nesç edecek, ve gelen manalar ortalarından geçecekler. Geçeceklere ne beis vardır, ne televvüs var ve ne zarar var ve ne hatar var. Yalnız hatar ise, hasr-ı nazardır, zann-ı zarardır.

ÜÇÜNCÜ VECİH

Budur ki: Eşya mabeynlerinde, bazı münasebat-ı hafiye bulunur. Hatta, hiç ümit etmediğin şeyler içinde, münasebet ipleri bulunur. Ya bizzat bulunur; veya senin hayalin, meşgul olduğu sanata göre o ipleri yapmış, onları birbiriyle bağlamış. Şu sırr-ı münasebettendir ki, bazen bir mukaddes şeyi görmek, bir mulevves şeyi hatıra getirir. Fenn-i beyanda beyan olunduğu gibi, "Hariçte uzaklık sebebi olan zıddıyet ise, hayalde sebeb-i kurbiyettir." Yani, iki zıddın suretlerinin cem'ine vasıta, bir münasebet-i hayaliyedir. Bu munasebetle gelen tahattura,

hisset-i nefis: nefsin alçaklığı, rezilliği
his: duygu
istifade: faydalanma, yararlanma
iştiha: istek, arzu
kaza-i hacet: büyük veya küçük abdest bozma
levazımat: lüzumlu ihtiyaç.
maani-i mukaddese: mukaddes manalar, ayetler, dualar
mabeyin: arasında
maraz: hastalık.
matrut: horlanan, kovulan.
merhem: yaraya sürülen ilâç.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal
mücaveret: komşuluk, yakınlık
mülevves: kirli, pis
münasebat-ı hafiye: gizli ilişkiler
münasebet: iki şey arasındaki uygunluk, benzerlik.
münasebet-i hayaliye: hayalî ilişki, uygunluk.
münasip: uygun
namaz: İslâmın beş şartından biri.
necaset: pislik.
nesç: dokuma, işleme
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık
sebeb-i kurbiyet: yakınlık sebebi
sefillik: aşağılık, alçaklık.
sırr-ı münasebet: bağlantı, ilgi sırrı
suret: şekil, görünüş, biçim.
suret-i mülevvese: kirli şekiller
süflî: bayağı, aşağı.
şeytan: insanoğlunu devamlı olarak doğru yoldan çıkartmaya uğraşan lanetlenmiş varlık, İblis
şiddet: fazlalık, çokluk.
tahattur: hatıra getirme
tefekkür: düşünme
televvüs: kirlenme
tesir: iz, etki
vasıta: araç.
vecih: yön, cihet.
vesile: aracı, sebep
zahirî taharet: dış görünüşteki temizlik.
zann-ı zarar: zarar ettiğini zannetmek
zıddıyet: birbirine muhalif, zıt olma hali
zıt: karşıt.

ayat-ı İlahiye: Allah'ın ayetlerinden sözlen
batın: iç, görünmeyen taraf
beis: mahzur, sakınca
bevl: idrar
beyan: anlatma.
biçare: çaresiz.
bizzat: doğrudan, kendiliğinden
cem': toplanma
deva-ı illet: hastalığın çaresi.
edeb-i nezihane: güzel terbiye, temiz terbiye
emr-i müheyyiç: zorlayan, sıkıştıran, tahrik eden iş.
fenn-i beyan: ifade etme yollarından bahseden ilim.
hariç: dışarısı
hasr-ı nazar: bakıp kalmak, dikkatini bir noktaya yoğunlaştırmak.
hatar: tehlike.
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey

tedai-yi efkâr tabir edilir. Meselâ, sen namazda münacatta, Kâbe karşısında, huzur-u İlâhîde iken, ayatı tefekkürde olduğun bir hâlde, şu tedai-yi efkâr, seni tutup en uzak malâyaniyat-ı rezileye sevk eder.

Senin başın, böyle bir tedai-yi efkâra müptelâ ise, sakın telâş etme; belki, intibaha geldiğin anda dön. "Aman ne kusur ettim," deyip, tetkikle meşgul olup durma; tâ o zayıf münasebet, senin dikkatinle kuvvet peyda etmesin. Zira teessür gösterdikçe, ehemmiyet verdikçe, senin o zayıf tahatturun melekeye döner, bir maraz-ı hayalî olur. Korkma, maraz-ı kalbî değil. Şu nevi tahattur ise, galiben ihtiyarsızdır; hususan, hassas asabîlerde daha galiptir. Şeytan, şu nevi vesvesenin madenini çok işlettirir.

Şu yaranın merhemi şudur ki:

Tedai-yi efkâr, galiben, ihtiyarsızdır. Onda mes'uliyet yoktur. Hem, tedaide mücaveret var, temas ve ihtilât yoktur. Onun için, efkârın keyfiyetleri, birbirine sirayet etmez, birbirine zarar vermez. Nasıl ki, şeytan ile melek-i ilham, kalp taraflarında mücaveretleri var ve fücçar ve ebrarın karabetleri ve bir meskende durmaları, zarar vermez; öyle de, tedai-yi efkâr salkasıyla, istemediğin pis hayalât gelip nezih efkârın içine girse, zarar vermez. Meğer, kasten olsa veya zarar zanniyla, onunla ziyade meşgul olsa. Hem, bazen kalp yoruluyor; fikir, kendini eğlendirmek için rastgele bir şeyle meşgul olur. Şeytan fırsat bulur. Pis şeylen önüne serpiyor, süruyor.

asabî: sinirli, öfkeli
ayat: Kur'ân ayetleri
ebrar: hayır sahipleri, iyiler
efkar: düşünce, fikirler
ehemmiyet: önem
fücçar: facirler, günahkârlar
galiben: çoğu zaman, çoğunlukla.
hâl: durum
hassas: çabuk etkilenen, titiz.
hayalat: hayaller
hususan: özellikle, bilhassa
huzur-u İlâhî: Allah'ın huzuru
ihtilat: karışma
ihtiyar: istek, irade, tercih
İntibah: uyanma.
karabet: yakınlık.
kasten: bile bile, isteyerek.
keyfiyet: özellik, nitelik
maden: asıl, kaynak.
malâyaniyat-ı rezile: bayağı, kötü, boş şeyler
maraz-ı hayalî: hayaldeki, hayale ait hastalık, hayalin hastalığı
maraz-ı kalbî: kalbe ait hastalık.
meleke: bir işi alışkanlık yapma huy edinme
melek-i ilham: ilham meleği
merhem: yaraya sürülen ilaç
mesken: ikamet olunan
mes'uliyet: sorumluluk
mücaveret: komşuluk, yakınlık.
münasebet: alaka, benzerlik
müptelâ: düşkün, bir şeye tutulmuş
namaz: İslamın beş şartından biri
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma
nevi: çeşit, tarz
nezih: temiz.
peyda: kazanma
salka: sürükleme, sebep olma.
sevk: sürükleme
sirayet: birinden diğerine geçme
tabir: manası olan söz, deyim.
tahattur: hatırlama
tedai: çağrışım.
tedai-i efkar: bir fikrin başka bir fikri çağrıştırması
teessür: kederlenme, üzülme
tefekkür: derin düşünme.
telaş: endişe, kaygı
temas: dokunmak, değmek.
tetkik: dikkatle araştırma
vesvese: şüpheci düşünce, kuruntu
zan: sanma
zira: çünkü
ziyade: gerekenden fazla

DÖRDÜNCÜ VECİH

Amelin en iyi suretini taharrden neş'et eden bir vesvesedir ki; takva zanniyla teşeddüt ettikçe, hâl ona şiddetlenir, hatta bir dereceye varır ki, o adam, amelin daha evlâsını ararken, harama düşer. Bazen bir sünnetin aranması, bir vacibi terk ettiriyor. "Acaba amelim sahih oldu mu?" der, iade eder. Bu hâl devam eder. Gayet ye'se düşer. Şeytan şu hâlinden istifade eder, onu yaralar. Şu yaranın iki merhemi var.

• ***Birinci merhem:*** Bu gibi vesvese, ehl-i İtizale lâyıktır. Çünkü, onlar derler: "Medar-ı teklif olan ef'al ve eşya, kendi zatında, ahiret itibariyla, ya hüsnü var, sonra o hüsne binaen emredilmiş; veya kubhu var, sonra ona binaen nehyedilmiş. Demek eşyada, ahiret ve hakikat nokta-i nazarında olan hüsün ve kubuh, zatîdir; emir ve nehy-i İlâhî ona tâbidir." Bu mezhebe göre, insan her işlediği amelde şöyle bir vesvese gelir: "Acaba amelim nefsülemirdeki güzel surette yapılmış mıdır?"

Amma mezheb-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat derler ki: "Cenab-ı Hak bir şeye emreder, sonra hasen olur; nehyeder, sonra kabih olur." Demek, emir ile, güzellik; nehiy ile, çirkinlik tahakkuk eder. Hüsün ve kubuh, mükellefin ittilâına bakar ve ona göre takarrur eder. Şu hüsün ve kubuh ise, sûrî ve dünyaya bakan yüzünde değil, belki ahirete bakan yüzdedir. Meselâ, sen namaz kıldın veya abdest aldın. Hâlbuki, namazını ve abdestini fesada verecek bir sebep, nefsülemirde varmış lâkin, sen

abdest: namazdan önce belli bir tertip üzere bazı uzuvları yıkayıp bazılarını da meshetmek suretiyle yapılması farz olan temizlik.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amel: dinin emirlerini yerine getirme işi fiil ibadet işi yapılan iş
binaen: den dolayı, otürü dayanarak.
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ef'al: fiiller, işler
ehl-i İtizal: Mutezile mezhebinden olan.
Ehl-i Sünnet Velcemaat: amel ve inançta Hz. Peygamber ve ashabına uyanlar
emir: buyruk, buyurmak
eşya: şeyler, bir çok amaçla kullanılan cansız varlıkların hepsi
evla: daha iyi
fesat: bozukluk.
gayet: son derece
hakikat: gerçek.
hâl: içinde bulunulan durum
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hasen: güzellik, güzel olma
hüsün: güzellik, iyilik.
hüsün-kubuh: güzellik-çirkinlik.
ittila: bilme, bilgisi bulunma
istifade: faydalanma, yararlanma
kabih: kötü, çirkin
kubuh: çirkinlik.
layık: yakışır, münasip
medar-ı teklif: teklif sorumluluk sebebi.
merhem: yaraya sürülen ilâç.
mezheb-ı hak: doğru kabul edilmiş hak mezhep
mezhep: bir dinin bazı noktalarında görüş farkları bulunan kollarından herbiri
mükellef: akıllı, erginliğe ermiş olup, dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadın
namaz: İslâmın beş şartından biri.
nefsülemir: öz, gerçekte olan.
nehiy: yasaklama
nehy-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın men etmesi, yasaklaması
neş'et: meydana çıkma
nokta-i nazar: bakış açısı
sahih: doğru, asıla uygun
suret: biçim, tarz, görünüş, şekil
sûri: görünüşte olan, dış şekli
sünnet: Peygamber Efendimizin yaptığı, söylediği, buyurduğu şeyler
tâbi: bağlı olan, uyan.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme
taharri: arama
takarrur: karar kılma, yerleşme
takva: Allahın emirlerini tutup azabından korunma
teşeddüt: artma, şiddetlenme
vacip: dini bakımdan yapılması şart olan.
vecih: yön, cihet.
vesvese: kalbe gelen şüphe, kuruntu
yeis: umutsuzluk.
zan: sanma, zannetme
zat: kişi, şahıs
zatında: özünde
zatî: kendine ait, şahsa ait.

ona hiç muttalı olmadın. Senin namazın ve abdestin hem sahihtir, hem hasendir. Mutezile der: "Hakikatte kabih ve fasıttır. Lâkin senden kabul edilir. Çünkü cehlin var, bilmedin ve özrün var." Öyle ise Ehl-i Sünnet mezhebine göre, zahir-ı şeriata muvafık olarak işlediğin ameline, "Acaba sahih olmuş mu?" deyip, vesvese etme. Fakat, "Kabul olmuş mu?" de; gururlanma, ucba girme.

• ***İkinci Merhem*** Dinde, hareç yoktur.

لَا حَرَجَ فِي الدِّينِ[1]

Madem dört mezhep haktır. Madem istiğfara müncer olan derk-i kusur ise gurura muncer olan husnuamelin rü'yetine—böyle vesveseli adama—müreccahtır; yani böyle vesveseli adam, amelini güzel görüp gurura düşmektense, amelini kusurlu görse, istiğfar etse, daha evlâdır.

Madem böyledir, sen vesveseyi at, şeytana de ki: "Şu hâl, bir hareçtir.

Hakikat-i hâle muttalı olmak güçtür. Dindeki yüsre münafıdır. اَلدِّينُ يُسْرٌ ۞ لَا حَرَجَ فِي الدِّينِ[2] esasına muhaliftir. Elbette, böyle amelim, bir mezheb-i hakka muvafık gelir. O bana kâfidir. Hem, lâakal ben aczımı itiraf ederek ibadeti lâyık-ı veçhile eda edemediğimden, istiğfar ve tazarru ile merhamet-i İlâhiyeye dehalet edip, kusurum affolunmak, kusurlu amelim kabul olunmak için mütezellilâne bir niyaza vesiledir."

acz: zayıflık, güçsüzlük
amel: bir insanın dini emirler ve yasaklara göre yaptığı iş, hareket, fiil, ibadet, işi
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cehil: cahillik, bilmezlik.
dehalet: sığınmak, yardım istemeyiş
derk-i kusur: kusuru anlama.
eda: yerine getirme
Ehl-i Sünnet: amel ve inançta Hz. Peygamber ve Ashabına uyanlar
evlâ: daha uygun, daha iyi
fasit: bozuk, bozulmuş
gurur: kibir, büyükluk taslama, kendini beğenme
hadis: Hz. Peygamberin sözü
hakikat: gerçek.
hakikat-i hal: işin aslı, hal, durum, vaziyet.
hareç: zorlama, baskı.
hasen: güzel olma
husnuamel: güzel amel
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme
iktıbas: kısmen aktarılma
istiğfar: af dileme, manevî pişmanlık, tevbe etme
kabih: kötü, çirkin olma
kabul: razı olma
kâfi: yeterli.
lâakal: en azından
layık-ı vecih: usulüne uygun, durum
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhametli bağışı
merhem: yaraya sürülen ilaç
mezheb-i hak: doğru kabul edilmiş mezhep, hak mezhep
mezhep: bir dinin bazı noktalarında görüş farkları bulunan kollarından her biri
muhalif: aykırılık gösteren, uymayan
Mutezile: meseleleri sırf akılla izaha çalışan, akli esaslara dayanarak kul fiilinin yaratıcısıdır demekle kaderi inkar yoluna giden ve hak mezheplerden ayrılan inanç itikadî bir fırka
muttalı: bir işten haberdar olma, bir işten haberi olan
muvafık: uygun, münasip
münafi: zıt, ters
müncer: dayanmak, neticelenen
müreccah: tercih edilen
mütezellilâne: kendi hiçliğini, zayıflığını gösterir bir şekilde.
namaz: İslamın beş şartından biri
niyaz: yalvarma, dua
rü'yet: görülme
sahih: doğru, kusursuz.

1. Dinde zorluk, sıkıntı yoktur. (Ayet ve hadislerden iktıbas edilen dini bir kaide.)
2. Din kolaylıktır. (*Keşfü'l-Hafa* c. 1, s. 414; *Kenzü'l-Ummal*, 3/33, 36, 47; *Buhârî*, İman, 29.) • Dinde zorluk, sıkıntı yoktur.

tazarru: yalvarma, Allah'a huşû içinde yalvarma
ucub: kendini beğenme
vesile: aracı, sebep
vesvese: kalbe gelen şüphe, kuruntu
yüsr: kolaylık.
zahir-i şeriat: İslâm dininin genel bilinen kuralları

BEŞİNCİ VECİH

Mesail-i imaniyede şüphe suretinde gelen vesvesedir. Bîçare vesveseli adam, bazen tahayyülü, taakkul ile iltibas eder. Yani, hayale gelen bir şüpheyi, akla girmiş bir şüphe tevehhüm edip, itikadına halel gelmiş zanneder. Hem, bazen tevehhüm ettiği bir şüpheyi, imana zarar veren bir şek zanneder. Hem, bazen tasavvur ettiği bir şüpheyi, tasdik-i aklîye girmiş bir şüphe zanneder. Hem, bazen bir emr-i küfrîde tefekkürü, küfür zanneder; yani dalâletin esbabını anlamak suretinde kuvve-i müfekkirenin cevelânını ve tetkikatını ve bîtarafâne muhakemesini, hilâf-ı iman zanneder. İşte telkinat-ı şeytaniyenin eseri olan şu zanlardan ürkerek, "Eyvah, kalbim bozulmuş, itikadıma halel gelmiş" der. O hâller, galiben ihtiyarsız olduğundan, cüz-i ihtiyarîsiyle ıslah edemediğinden ye'se düşer. Bu yaranın merhemi şudur ki:

Tahayyül-ü küfür, küfür olmadığı gibi, tevehhüm-ü küfür dahi, küfür değildir. Tasavvur-u dalâlet, dalâlet olmadığı gibi, tefekkür-ü dalâlet dahi, dalâlet değildir. Çünkü, hem tahayyül, hem tevehhüm, hem tasavvur, hem tefekkür, tasdik-i aklîden ve iz'an-ı kalbîden ayrıdırlar, başkadırlar. Onlar bir derece serbesttirler, cüz-i ihtiyariyeyi pek dinlemiyorlar, teklif-i dinî altına çok girmiyorlar. Tasdik ve iz'an, öyle değiller; bir mızana tâbidirler.

Hem, tahayyül, tevehhüm, tasavvur, tefekkür, nasıl ki tasdik ve iz'an değiller; öyle de, şüphe ve tereddüt sayılmazlar. Fakat, eğer lüzumsuz tekrar ede ede mustakar

iz'an: anlayış, akıl.
iz'an-ı kalbî: kalbin anlayıp kabul etmesi.
kuvve-i müfekkire: düşünme gücü.
küfür: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık.
lüzum: gerekme.
merhem: yaraya sürülen ilâç.
mesail-i imaniye: imanı meseleler.
mızan: terazi, ölçü.
muhakeme: akıl yürütüp doğru bir sonuç çıkarma.
müstakar: karar bulan, kararlı.
suret: biçim, görünüş.
şek: şüphe.
şüphe: tereddüt, kuşku.
taakkul: akletme; zihin yorarak anlama, akıl erdirme.
tabi: uyan, bağlı olan.
tahayyül: hayalde canlandırma.
tahayyül-ü küfür: küfrü hayal etme.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünüp tasarlama.
tasavvur-u dalalet: dinsizliği düşünme, aklından geçirme.
tasdik: doğrulama.
tasdik-ı aklî: aklın kabul etmesi, onayı.
tefekkür: bir mesele hakkında zihni faaliyet gösterme, düşünme.
tefekkür-u dalalet: dinsizliğin sebeplerini anlamak için, zihni faaliyetle düşünme işi.
teklif-i dinî: dinin kişiye yüklediği görev.
telkinat-ı şeytaniye: şeytanın telkinleri, şeytanın fikir aşılamaları.
tereddüt: kararsızlık, bir konuda şüphede kalma.
tetkikat: tetkikler, dikkatle araştırmalar.
tevehhüm: vehimlenme, gerçekte var olmayanı var zannetmekle umutsizliğe ve korkuya düşme.
tevehhüm-ü küfür: küfre girdiğini zannetme.
vecih: yön.
vesvese: kalbe gelen şüphe, kuruntu.
yeis: umutsizlik.
zan: sanma.

bîçare: çaresiz, zavallı.
bîtarafane: tarafsızca.
cevelan: dolaşma, hareketlilik.
cüz-i ihtiyarî: istediğini seçme hakkı, tercih hürriyeti.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, sapkınlık.
derece: kademe.
emr-i küfrî: Allah'ı inkâr emri.
esbap: nedenler, sebepler.
galiben: çoğu zaman, çoğunlukla.
hal: durum, vaziyet.
halel: bozukluk, eksiklik.
hayal: aslı esası olmadan zihninde kurulan şey.
hilâf-ı iman: imana zıt.
ıslah: düzeltme, iyileştirme.
ihtiyar: irade, istek.
iltibas: karıştırma.
iman: inanma, inanç.
itikat: inanç, iman.

bır hâle gelse, o vakit, hakikî bir nevi şüphe ondan tevellüt edebilir.

Hem, bîtarafâne muhakeme namıyla veya insaf namına deyip, şıkk-ı muhalifi iltizam ede ede tâ öyle bir hale gelir ki, ihtiyarsız, taraf-ı muhalifi iltizam eder, ona vacip olan hakkın iltizamı kırılır. O da tehlıkeye düşer; hasmın veya şeytanın bir vekil-i fuzulîsi olacak bir hâlet, zıhnınde takarrür eder.

Şu nevi vesvesenin en muhımı budur kı: Vesveselı adam, imkân-ı zatî ile imkân-ı zıhnîyi birbirine ıltıbas eder. Yanı, bır şeyı zatında mümkun görse, o şeyı zıhnen dahi mümkun ve aklen meşkûk tevehhüm eder. Hâlbukı, ılm-ı kelâmın kaıdelerındendır kı, ımkân-ı zatî ise, yakîn-i ılmîye münafi değil ve zaruret-ı zihniyeye zıddıyeti yoktur. Meselâ, şu dakıkada Karadeniz'ın yere batması, zatında mümkündür ve o imkân-ı zatî ile muhtemeldir. Hâlbukı, yakînen o denızın yennde olduğunu hükmediyoruz, şüphesiz bılıyoruz, ve o ıhtımal-i imkânî ve o imkân-ı zatî, bize şek vermez, bir şüphe getirmez, yakînimizi bozmaz. Meselâ, şu güneş, zatında mümkündür ki, bugün gurup etmesın veya yarın tulû etmesin. Hâlbuki, bu ımkân, yakînımıze zarar vermez, şüphe getirmez.

İşte bunun gibi, meselâ, hakaık-ı imaniyeden olan hayat-ı dunyevıyenın gurubuna ve hayat-ı uhrevıyenın tulûuna ımkân-ı zatî cihetınde gelen vehımler, yakîn-i imanîye zarar vermez.

aklen: akla gore
bıtarafane: tarafsızca.
cihet: yon, taraf.
gurup: batma
hak: doğru
hakaık-ı imaniye: iman hakıkatlen
hakıkı: gerçekten
hal: durum, vazıyet.
halbukı: oysa, hakıkat şu kı
halet: hal
hasım: karşı taraf, duşman
hayat-ı dünyeviye. dunya hayatı
hayat-ı uhreviye: ahıret hayatı
hukmetmek. bır konu, ış veya kımse hakkında verılen karar
ihtimal-ı imkanî: olma ihtımalı
ıhtıyar: ırade
ılm-ı kelam: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nubuvvet, haşır, kader gıbi ımana aıt meselelerden İslâmı esaslar dairesinde delıl ve ıspata dayalı olarak bahseden ilm
ıltıbas: karıştırma, bulaşma.
iltizam: bınnın tarafını tutma, terdıh etme, taraf tutma, tarafgırlık, taraftarlık yapma
ımkan: mumkun olma, olabılırlık
ımkan-ı zatı: bır şeyın aslında mumkun, akla uygun olması
ımkan-ı zıhnı: bır şeyın mumkun olabıleceğını zıhnde duşunme
insaf: hakkı duşunerek davranma
kaide: esas, temel
meşkuk: şuphelı.
muhakeme. duşunme, akıl yürutme.
muhtemel: ıhtımal dahılınde olan
mühım: onemlı.
münafi: zıt, muhalif
nam: ad, ısım
nevi: çeşıt.
şek: şuphe
şıkk-ı muhalif: bır fıknn karşıtı, ters şıkkı
şuphe: tereddut, kuşku
takarrur: yerleşme
taraf-ı muhalif: karşı taraf
tevehhüm: vehımlenme, gerçekte var olmayanı var kabul etme
tevellut: doğma, oluşma
tulû: doğma
vacip: sart olan, yapılması gereken
vehım: sebepsız korku
vekil-i fuzulî: boşu boşuna vekıllık yapan.
vesvese: kalbe gelen şüphe, kurunti
yakın: kesın bılgı
yakınen: hıç suphe edılecek bır tarafı bulunmaksızın kesın bılgı
yakın-ı ilmi: kesın ve sağlam bılgı.
yakın-ı imaniye: kesın, sağlam iman
zaruret-ı zıhnıye: zıhnın delılsız kabul ettıgı ap acık bılgıler
zatında mümkün: bır şey hakkında ıhtımaller, olasılıklar duşunmek.
zatında. ozunde asıl varlıgında
zıddıyet: bırbırıne muhalif, zıt olma halı.
zıhn: bılınç, dımağ.
zıhnen: zıhn olarak.

Hem, لاَ عِبْرَةَ لِلاحْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ yani, "*Bir delilden neş'et etmeyen bir ıhtimalın hıç ehemmıyetı yoktur*" olan kaide-i meşhure, hem usuluddin, hem usulülfıkhın kaıde-i mukarreresındendır.

Eğer desen: "Bu derece mü'minlere muzır ve müz'iç olan vesvese, ne hıkmete bınaen bize belâ olmuş?"

Elcevap- İfrata varmamak, hem galebe çalmamak şartıyla, asl-ı vesvese teyakkuza sebeptır, taharrıye dâîdır, ciddıyete vesiledir; lâkaytlığı atar, tehavünü defeder. Onun ıçın, Hakîm-ı Mutlak, şu dâr-ı ımtıhanda, şu meydan-ı müsabakada, bize bir kamçı-yı teşvik olarak, vesveseyı şeytanın eline vermış, beşenn başına vuruyor. Şayet ziyade incitse, Hakîm-i Rahîm'e şekva etmeli,
[1] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ demeli.

1 Rahmetten kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım. (*Buhârî*, Bed'u l-Halk, 11; Edep, 76; *Müslim*, Birr, 109; *Ebu Davud*, Salât, 18; *Tirmizî*, Mevâkıt, 65.)

asl-ı vesvese: vesvesenın asılı.
belâ: musıbet, sıkıntı.
beşer: ınsanlık, ademoğlu.
bınaen: den dolayı, otürü.
ciddıyet: cıddıllık.
dâî: sebep, çağıran.
dâr-ı ımtıhan: sınanma, denenme yerı.
defi: manı olma, uzaklaştırma.
delil: bır meseleyı ıspata yarayan şey, burhan.
derece: mıktar, kadar.
dın: kaıdelen Allah tarafından belırlenen ve peygamberler vasıtasıyla ınsanlara teblığ edılen ınanç sıstemı.
ehemmıyet: önem.
elcevap: cevap.
galebe: ustun gelme.
Hakım-ı Mutlak: sonsuz hıkmet sahıbı ve her şeyı her hangı bır kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayelı ve faydalı yaratan Allah.
Hakîm-i Rahîm: her şeyı gaye ve hıkmetlerle yaratan, çok merhametlı Allah.
hıkmet: kâlnattakı ve yaratılıştakı ılâhî gaye.
ifrat: aşırı gıtme.
ıhtımal: olabılırlık.
kaıde-i meşhure: bılınen temel esas.
kaıde-ı mukarrere: kesınleşmış kaıde.
kamçı-yı teşvik: teşvık kamçısı.
lakayt: kayıtsız, ılgısız.
meydan-ı müsabaka: yarışma meydanı.
muzır: zararlı.
mü'mın: ımanı eden, ınanan.
muz'ıç: rahatsız eden.
neş'et: meydana gelme.
rahmet: Allah'ın kullarını esırgemesı, onlara acıyıp bağışlaması.
şekva: şıkayet, yakınma.
taharrı: araştırma.
tehavün: onemsememe, aldırış etmeme.
teyakkuz: uyanma.
usuluddın: ıtıkada daır meselelerden İslamı esaslar çerçevesınde bahseden kelâm ılmının dıger adı.
usulülfıkıh: İslam hukukunu bır sıstem olarak ışleyen ılm dalı.
vesıle: sebep, vasıta.
vesvese: kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı düşunce, kalbe gelen şuphe, kuruntu.
ziyade: çok, fazla.

* Yirmi İkinci Söz, Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Yirmi İkinci Söz

[İki Makamdır.]

Birinci Makam

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۞[1]

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۞[2]

BİR ZAMAN iki adam bir havuzda yıkandılar. Fevkalâde bir tesir altında kendilerinden geçtiler. Gözlerini açtıkları vakit gördüler ki, acip bir âleme götürülmüşler. Öyle bir âlem ki, kemal-i intizamından bir memleket hükmünde, belki bir şehir hükmünde, belki bir saray hükmündedir.

Kemal-i hayretlerinden etraflarına baktılar. Gördüler ki, bir cihette bakılsa azîm bir âlem görünüyor, bir cihette bakılsa muntazam bir memleket, bir cihette bakılsa mükemmel bir şehir, diğer bir cihette bakılsa gayet muhteşem bir âlemi içine almış bir saraydır.

Şu acayip âlemde gezerek seyran ettiler. Gördüler ki, bir kısım mahlûklar var; bir tarz ile konuşuyorlar. Fakat, bunlar, onların dillerini bilmiyorlar. Yalnız, işaretlerinden

acayip: şaşırtıcı, hayret verici
acip: benzeri görülmemiş, hayret verici.
alem: varlık sınıflarından her biri, dünya, yer
azim: büyük.
cihet: yön
fevkalade: olağanüstü
gayet: son derece
hükum: değer
kemal-i hayret: şaşkınlığın son derecesi.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
mahluk: yaratılmış, yaratık.
makam: durulacak yer, bölüm
memleket: ülke
misal: örnek.
muhteşem: görkemli
muntazam: düzenli, tertipli
Rahim: Allah'ın rahîm sıfatı, merhamet eden, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: Allah'ın rahman sıfatı, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
seyran: seyretme, bakıp görme
tarz: şekil, biçim
tesir: etki
vakit: zaman, an

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Allah insanlara misaller verir ki, düşünüp öğüt alsınlar. (İbrahim Suresi, 25.)

2. Düşünsünler diye insanlara Biz böyle misaller veriyoruz. (Haşr Suresi, 21.)

anlaşılıyor ki, mühim işler görüyorlar ve ehemmiyetli vazifeler yapıyorlar.

O iki adamdan birisi arkadaşına dedi ki: "Şu acip âlemin elbette bir Mudebbiri ve şu muntazam memleketin bir Malîki, şu mükemmel şehrin bir Sahibi, şu musanna sarayın bir Ustası vardır. Biz çalışmalıyız, Onu tanımalıyız. Çünkü, anlaşılıyor ki, bizi buraya getiren Odur. Onu tanımazsak, kim bize medet verecek? Dillenni bilmediğimiz ve onlar bizi dinlemedikleri şu âciz mahlûklardan ne bekleyebiliriz? Hem, koca bir âlemi bir memleket suretinde, bir şehir tarzında, bir saray şeklinde yapan ve baştan başa hanka şeylerle dolduran ve müzeyyenatın envaıyla tezyin eden ve ibretnüma mu'cizatlarla donatan bir Zat, elbette bizden ve buraya gelenlerden bir istediği vardır. Onu tanımalıyız. Hem, ne istediğini bilmekliğimiz lâzımdır."

Öteki adam dedi: "Inanmam, böyle bahsettiğin gibi bir Zat bulunsun ve bütün bu âlemi tek başıyla idare etsin."

Arkadaşı cevaben dedi ki: "Bunu tanımazsak, lâkayt kalsak, menfaati hiç yok, zaran olsa pek azîmdir. Eğer tanımasına çalışsak, meşakkati pek hafiftir, menfaati olursa pek azîmdir. Onun için, Ona karşı lâkayt kalmak hiç kâr-ı akıl değildir."

O sersen adam dedi: "Ben bütün rahatımı, keyfimi onu düşünmemekte görüyorum. Hem böyle aklıma sığışmayan şeylerle uğraşmayacağım. Bütün bu işler,

acip: benzeri görülmemiş, hayret verici
aciz: gücü yetmez.
akıl: düşünme.
alem: bütün yaratılmışlar, varlık sınıflarından her biri, dünya
azım: büyük.
ehemmiyet: pek önemli olma
enva: çeşitler
ibretnüma: ibret verici
kar-ı akıl: akıllıca iş
keyif: neşe.
lâkayt: ilgisiz.

mahlûk: yaratık.
Malik: sahip; her şeyin gerçek sahibi olan Allah
medet: yardım
memleket: ülke
menfaat: fayda, yarar
meşakkat: sıkıntı, güçlük
mu'cizat: olağanüstü, hanka şeyler
muntazam: düzenli, tertipli.
musanna: sanatlı.
mudebbir: idare eden
muhim: önemli
mükemmel: kusursuz, noksansız, tam
müzeyyenat: süslenmiş şeyler
sersen: akılsız, başıboş
suret: şekil, biçim
tarz: şekil
tezyin: süsleme
vazife: görev
Zat: şahıs, kişi; Allah

tesadüfî ve karma karışık işlerdir; kendi kendine dönüyor. Benim neme lâzım?"

Akıllı arkadaşı ona dedi: "Senin bu temerrüdün beni de, belki çoklarını da belâya atacaktır. Bir edepsizin yüzünden, bazen olur ki, bir memleket harap olur."

Yine o serseri dönüp, dedi ki: "Ya kat'iyen bana ispat et ki, bu koca memleketin tek bir malîki, tek bir sânii vardır; yahut bana ilişme."

Cevaben arkadaşı dedi: "Madem inadın divanelik derecesine çıkmış; o inadınla bizi ve belki memleketi bir kahra giriftar edeceksin. Ben de sana on iki bürhan ile göstereceğim ki, bir saray gibi şu âlemin, bir şehir gibi şu memleketin tek bir ustası vardır. Ve o usta, her şeyi idare eden yalnız odur. Hıçbir cihette noksanıyeti yoktur. Bize görünmeyen o usta, bizi ve her şeyi görür ve sözlerini işitir. Bütün işleri mu'cize ve harikadır. Bütün bu gördüğümüz ve dillerini bilmediğimiz şu mahlûklar onun memurlarıdır."

BİRİNCİ BÜRHAN

Gel, her tarafa bak, her şeye dikkat et. Bütün bu işler içinde gizli bir el işliyor. Çünkü, bak, bir dirhem (HAŞİYE 1) kadar kuvveti olmayan, bir çekirdek küçüklüğünde bir şey, binler batman yükü kaldırıyor. Zerre kadar şuuru (HAŞİYE 2) olmayan, gayet hakîmâne işler görüyor.

HAŞİYE 1: Ağaçları başlarında taşıyan çekirdeklere işarettir.
HAŞİYE 2: Kendi kendine yükselmeyen ve meyvelerin sıkletine dayanamayan üzüm çubukları gibi nazenin nebatatın başka ağaçlara lâtif eller atıp sarmalarına ve onlara yüklenmelerine işarettir.

alem: dünya
batman: eskiden kullanılan ve sekiz kiloluk ağırlığa karşılık gelen bir ölçü birimi
belâ: sıkıntı, musibet.
Bürhan: delil
cihet: yön
çekirdek: tohum
dirhem: eskiden kullanılan, üç gramlık bir ölçü birimi
divane: deli
edepsiz: terbiyesiz
gayet: son derece
giriftar etmek: yakalatmak, içine sokmak.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
harap: yıkılmış olan
harika: olağanüstü
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
idare: yönetme, çekip çevirme
ilişme: dokunma, karışma
inat: ısrarla diretme
ispat etme: kanıtlama, doğruluğunu ortaya koyma
kahr: mahvolma
kat'iyen: kesin olarak.
latîf: ince, yumuşak.
mahluk: yaratık.
malik: sahip
memleket: ülke
memur: emir altında olan
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda âciz kalınan olağanüstü şey
nazenin: narin, ince yapılı
nebatat: bitkiler
neme lâzım: bana ne
noksan: eksik.
sânî: sanatkâr, usta
serseri: akılsız, başıboş
sıklet: ağırlık.
şuur: anlayış, bilinç.
temerrut: inat etme
tesadüfî: tesadüfen, rastgele
yahut: veya
zerre: çok küçük parça

Demek bunlar kendi kendilerine işlemiyorlar. Onlan işlettiren gizli bir kudret sahibi vardır. Eğer kendi başına olsa, bütün baştan başa bu gördüğümüz memlekette her iş mu'cize, her şey mu'cizekâr bir harika olmak lâzım gelir. Bu ise bir safsatadır.

İKİNCİ BÜRHAN

Gel, bütün bu ovaları, bu meydanlan, bu menzilleri süslendiren şeyler üstünde dikkat et. Her birinde o gizli zattan haber veren işler var. Âdeta her biri birer turra, birer sikke gibi, o gaybî zattan haber veriyorlar. İşte, gözünün önünde, bak, bir dirhem pamuktan [HAŞİYE 1] ne yapıyor!

Bak, kaç top çuha ve patiska ve çiçekli kumaş çıktı. Bak, ondan ne kadar şekerlemeler, yuvarlak tatlı köfteler yapılıyor ki, bizim gibi binler adam giyse ve yese, kâfi gelir.

Hem de bak, bu demiri, toprağı, suyu, kömürü, bakırı, gümüşü, altını gaybî avucuna aldı, bir et parçası [HAŞİYE 2] yaptı. Bak, gör!

HAŞİYE 1: Tohuma işarettir. Meselâ, zerre gibi bir afyon buzrü, bir dirhem gibi bir zerdali nuvatı, bir kavun çekirdeği nasıl çuhadan daha güzel dokunmuş yapraklar, patıskadan daha beyaz ve sarı çiçekler, şekerlemeden daha tatlı ve köftelerden ve konserve kutularından daha latif, daha leziz, daha şirin meyveleri hazine-i rahmetten getiriyorlar, bize takdim ediyorlar!

HAŞİYE 2: Unsurlardan cism-i hayvaniyi halk ve nutfeden zihayatı icat etmeye işarettir.

âdeta: sanki
afyon büzürü: afyon tohumu
burhan: delil
cism-i hayvanî: hayvan bedeni.
çuha: tüysüz ince, sık dokunmuş yün kumaş
dirhem: eskiden kullanılan üç gramlık bir ölçü birimi.
gaybî: görünmeyen
halk: yaratma
harika: olağanüstü
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hazine-i Rahmet: rahmet hazinesi
icat: yoktan var etme, yaratma
kâfi: yeterli
konserve: özel şekilde kutulanan yiyecek maddeleri
kudret: güç, kuvvet
latif: yumuşak, hoş, güzel
leziz: lezzetli.
memleket: ülke
menzil: yer
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda âciz kalınan olağanüstü şey
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize gibi
nutfe: dol suyu, meni, sperm.
nüvat: çekirdekler
patıska: pamuktan dokunmuş sık ve düzgün bez
safsata: asılsız söz
sikke: muhur, işaret.
takdim etme: sunma.
turra: muhur, damga
unsur: bir şeyin parçası, element
zat: şahıs, kişi
zerdali: bir kayısı türü
zerre: çok küçük parça
zihayat: canlılar

İşte, ey akılsız adam, bu işler öyle bir zata mahsustur ki, bütün bu memleket, bütün eczasıyla onun mu'cize-i kuvveti altında duruyor, her arzusuna ram oluyor!

ÜÇÜNCÜ BÜRHAN

Gel, bu müteharrik antika [HAŞİYE] sanatlarına bak. Her birisi öyle bir tarzda yapılmış, âdeta bu koca sarayın bir küçük nüshasıdır. Bütün bu sarayda ne varsa, o küçücük müteharrik makinelerde bulunuyor.

Hiç mümkün müdür ki, bu sarayın ustasından başka birisi gelip, bu acip sarayı küçük bir makinede derç etsin? Hem hiç mümkün müdür ki, bir kutu kadar bir makine, bütün bir âlemi içine aldığı hâlde, tesadufî veyahut abes bir iş içinde bulunsun?

Demek, bütün gözün gördüğü ne kadar antika makineler var, o gızlı zatın birer sıkkesı hukmundedirler. Belki birer dellâl, birer ilânname hükmündedirler. Lisan-ı hâlleriyle derler ki: "Bız öyle bır zatın sanatıyız ki, bütun bu âlemimizi, bizi yaptığı ve sühuletle icat ettiği gibi kolaylıkla yapabılır bır zattır."

DÖRDÜNCÜ BÜRHAN

Ey muannit arkadaş! Gel, sana daha acibini göstereceğim. Bak, bu memlekette bütün bu işler, bu şeyler değişti, değişiyor, bir hâlette durmuyor. Dikkat et ki, bu

HAŞİYE: Hayvanlara ve insanlara işarettir. Zıra, hayvan şu âlemin küçük bir fihristesi ve mahiyet-i insanıye şu kâinatın bir mısal-i musağğan olduğundan, âdeta âlemde ne varsa, insanda numunesi vardır.

abes: anlamsız, faydasız
acip: benzeri görülmemiş, hayrette bırakan
âdeta: sanki
âlem: dünya, kâinat, cihan
antika: kıymetli, değerli.
arzu: istek.
burhan: delil
dellal: dân edıcı, tanıtıcı
derç etmek: içine yerleştirmek.
ecza: parçalar, bölümler
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu gösteren özet liste
halet: haller
hukmünde: yerinde, gibi
icat: yoktan var etme, yaratma
ilânname: duyuru.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
lisan-ı hal: hal dili
mahiyet-i insan: insanın yapısı, insanın özellikleri
mahsus: has kılınmış, ait, özel
makine: alet.
makine: mükemmel sistemlere sahip insanlar ve hayvanlar
memleket: ülke, diyar
mısal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
muannit: inatçı
mu'cize-i kuvvet: kuvvetin mu'cizesi
mümkün: olabilir
müteharrik: hareket eden
numune: örnek.
nüsha: kopya, örnek.
ram: boyun eğmek.
sanat: ustalıkla meydana getirilen eser
sikke: mühür
sühulet: kolaylık.
tarz: biçim, şekil
tesadufi: tesadüfen, rastgele
zat: şahıs, kişi
zıra: çünkü

gördüğümüz camit cisimler, hissiz kutular, birer hâkim-i mutlak suretini aldılar. Âdeta her bir şey bütün eşyaya hükmediyor.

İşte, bu yanımızdaki bu makineye bak. (HAŞİYE 1) Güya emrediyor. İşte onun tezyinatına ve işlemesine lâzım levazımat ve maddeler, uzak yerlerden koşup geliyorlar. İşte, oraya bak: O şuursuz cisim, (HAŞİYE 2) güya bir işaret ediyor; en büyük bir cismi kendine hizmetkâr ediyor, kendi işlemnde çalıştırıyor.

Daha başka şeylen bunlara kıyas et. Âdeta her bir şey, bütün bu âlemdeki hilkatleri musahhar ediyor. Eğer o gizli zatı kabul etmezsen, bütün bu memleketteki taşında, toprağında, hayvanında, insana benzer mahlûklarda o zatın bütün hünerlerini, sanatlarını, kemalâtlarını, birer birer, o şeylere vereceksin. İşte, aklın uzak gördüğü bir tek mu'cizenüma zatın bedeline, milyarlar onun gibi mu'cizenüma, hem birbirine zıt, hem birbirine misil, hem birbiri içinde bulunsun, bu intizam bozulmasın, ortalığı karıştırmasınlar. Hâlbuki, bu koca memlekette iki parmak

HAŞİYE 1: Makine, meyvedar ağaçlara işarettir. Çünkü, yüzer tezgâhları, fabrikaları incecik dallarında taşıyor gibi, hayretnüma yaprakları, çiçekleri, meyveleri dokuyor, süslendiriyor, pişiriyor, bizlere uzatıyor. Hâlbuki, çam ve katran gibi muhteşem ağaçlar, kuru bir taşta tezgâhını atmış, çalışıp duruyorlar.

HAŞİYE 2: Hububata, tohumlara, sineklerin tohumcuklarına işarettir. Meselâ, bir sinek, bir karaağacın yaprağında yumurtasını bırakır. birden, o koca karaağaç, yapraklarını o yumurtalara bir rahm-i mader, bir beşik ve bal gibi bir gıda ile dolu bir mahzene çeviriyor. Âdeta o meyvesiz ağaç, o surette zîruh meyveler veriyor.

âdeta: sanki
âlem: dünya, kâinat.
bedeline: yerine.
camit: cansız.
güya: sanki
hâkim-i mutlak: kayıtsız şartsız hükmeden.
hayretnüma: hayrer verici
hilkat: yaratılış, yaratılmış.
hissiz: duygusuz.
hizmetkar: hizmetçi
hububat: taneli bitkiler.
hükmetmek: emretmek, istediğini yaptırmak.
hüner: maharet, becerı isteyen ustalık.
intizam: düzen
kemalat: mükemmellik.
kıyas etmek: karşılaştırmak.
levazımat: gerekli şeyler
mahlûk: yaratılmış.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer
memleket: ülke
meyvedar: meyveli
misil: benzer
mu'cizenüma: mu'cize gösteren.
muhteşem: görkemli.
musahhar: boyun eğmiş
rahm-ı mader: anne rahmi
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık
suret: şekil.
şuursuz: anlayışsız, bilinçsiz.
tezgâh: üretim aleti, iş masası.
tezyinat: süslemeler
zat: şahıs, kişi
zîruh: ruh sahibi, canlı
zıt: karşıt.

karışsa, karıştırır. Çünkü bir köyde iki müdür, bir şehirde iki vali, bir memlekette iki padişah bulunsa, karıştırır. Nerede kaldı, hadsiz hâkim-i mutlak beraber bulunsun!

BEŞINCİ BÜRHAN

Ey vesveseli arkadaş! Gel, bu azîm sarayın nakışlarına dikkat et. Ve bütün bu şehrin ziynetlerine bak. Ve bütün bu memleketin tanzimatını gör. Ve bütün bu âlemin sanatlarını tefekkür et.

İşte, bak. Eğer nihayetsiz mu'cizeleri ve hünerleri olan gizli bir zatın kalemi işlemezse, bu nakışları sair şuursuz sebeplere, kör tesadüfe, sağır tabiata verilse, o vakit, ya bu memleketin her bir taşı, her bir otu öyle mu'cizüma nakkaş, öyle bir harikulâde kâtip olması lâzım gelir ki, bir harfte bin kitabı yazabilsin, bir nakışta milyonlar sanatı derç edebilsin. Çünkü, bak bu taşlardaki nakşa (HAŞIYE) Her birisinde bütün sarayın nakışları var, bütün şehrin tanzimat kanunları var, bütün memleketin teşkilât programları var. Demek bu nakışları yapmak, bütün memleketi yapmak kadar harikadır. Öyle ise, her bir nakış, her bir sanat, o gizli Zatın bir ilânnamesidir, bir hatemidir.

Madem bir harf kâtibini göstermeksizin olmaz; sanatlı bir nakış, nakkaşını bildirmemek olmaz. Nasıl olur ki,

---

HAŞIYE: Şecere-i hilkatin meyvesi olan insana ve kendi ağacının programını ve fihristesini taşıyan meyveye işarettir. Zira kalem-i kudret âlemin kitab-ı kebirinde ne yazmış ise, icmalini mahiyet-i insaniyede yazmıştır, kalem-i kader dağ gibi bir ağaçta ne yazmış ise, tırnak gibi meyvesinde dahi derç etmiştir.

alem: dünya, cihan, kainat.
azîm: büyük.
derç etmek: içine yerleştirmek, koymak.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu gösteren özet liste.
hadsiz: sınırsız.
hâkim-i mutlak: kayıtsız, şartsız, her şeye hükmeden Allah.
harika: olağanüstü.
harikulâde: olağanüstü.
hatem: mühür, damga.
hüner: maharet, becen, isteyen ustalık.
icmal: özet.
ilânname: ilan yazısı, duyuru.
kalem-i kader: kader kalemi.
kalem-i kudret: kudret kalemi.
kanun: yasa.
katip: yazan, yazıcı.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
mahiyet-i insaniye: insanın yapısı ve özellikleri.
memleket: ülke.
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda acız kalınan olağanüstü şey.
mu'cizüma: mu'cize gösteren.
nakkaş: nakış ustası.
nakış: işleme, süsleme.
nihayetsiz: sonsuz.
sair: diğer, başka.
sanat: eser, güzel eser.
sanatlı nakış: ustalıkla yapılmış işleme.
sebep: bir şeyin meydana gelmesinde etkili olan şey.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şuur: bilinç, anlayış.
tabiat: doğa, canlı-cansız varlıklar.
tanzimat: düzenlemeler.
tefekkür: düşünme.
tesadüf: rast gelme.
teşkilât: kuruluşlar, yapılışlar.
vakit: an, zaman.
vesvese: şüphe, kuruntu.
Zat: şahıs, Allah.
zira: çünkü.
ziynet: süs.

bir harfte koca bir kitabı yazan, bir nakışta bin nakşı nakşeden nakkaş, kendi kitabıyla ve nakşıyla bilinmesin?

ALTINCI BÜRHAN

Gel, bu geniş ovaya çıkacağız. [HAŞİYE] İşte, o ova içinde yüksek bir dağ var. Üstüne çıkacağız, tâ bütün etrafı görülsün. Hem her şeyi yakınlaştıracak güzel dürbünleri de beraber alacağız. Çünkü, bu acıp memlekette acip işler oluyor. Her saatte hiç aklımıza gelmeyen işler oluyor.

Işte, bak: Bu dağlar ve ovalar ve şehirler birden değişiyor. Hem nasıl değişiyor! Öyle bir tarzda ki, milyonlarla birbiri içinde işler, gayet muntazam surette değişiyor. Âdeta milyonlar mütenevvi kumaşlar birbiri içinde beraber dokunuyor gibi, pek acıp tahavvulât oluyor.

Bak, o kadar ünsiyet ettiğimiz ve tanıdığımız çiçekli miçekli şeyler kayboldular. Muntazaman yerlerine ve mahiyetçe onlara benzer, fakat suretçe ayrı başkaları geldiler. Âdeta şu ova, dağlar birer sahife; yüz binlerle ayrı ayrı kitaplar, içinde yazılıyor. Hem hatasız, noksansız olarak yazılıyor.

İşte, bu işler, yüz derece muhaldir ki, kendi kendine olsun. Evet, nihayet derecede sanatlı, dikkatli şu işler,

---

HAŞİYE: Bahar ve yaz mevsiminde zeminin yüzüne işarettir. Zira yüz binler muhtelif mahlûkatın taifeleri, birbiri içinde beraber icat edilir, rûy-i zeminde yazılır, galatsız, kusursuz, kemal-i intizamla değiştirilir. Binler sofra-i Rahman açılır, kaldırılır, taze taze gelir. Her bir ağaç birer tablacı, her bir bostan birer kazan hükmüne geçer.

acıp: şaşırtıcı, hayret verici
âdeta: sanki
bostan: içinde çeşitli meyve ve sebzelerin bulunduğu bahçe
galat: yanlış, hata.
gayet: son derece
haşiye: dipnot.
hükmüne geçmek: yerine geçmek gibi olmak
icat: yoktan var etme, yaratma
kemal-i intizam: mükemmel bir düzen.
mahiyet: nitelik, özellik.
mahlukat: yaratıklar
memleket: ülke
muhal: imkânsız
muhtelif: çeşitli, farklı
muntazam: düzenli
muntazaman: düzenli olarak.
mütenevvi: çeşitli
nakkaş: nakış ustası
nakış: işleme, süsleme
nihayet: son
noksan: eksik
rûy-i zemin: yeryüzü
sahife: sayfa
sanatlı: ustalıkla yapılmış, güzel
sofra-i Rahman: rahmet sahibi olan Allah'ın sofrası
suret: şekil, biçim
tablacı: yiyecek sunan
tahavvülât: değişiklikler
taife: topluluk.
tarz: şekil, biçim
ünsiyet etmek: alışmak.
zemin: yer
zira: çünkü

kendi kendine olmak bin derece muhaldir ki, kendilerinden ziyade, sanatkârlarını gösteriyorlar.

Hem bunlar işleyici, öyle mu'cizeyma bir zattır ki, hiçbir iş ona ağır gelmez. Bin kitap yazmak, bir harf kadar ona kolay gelir.

Bununla beraber, her tarafa bak ki, hem öyle bir hikmetle her şeyi yerli yerine koyuyor ve öyle mükrimâne herkese lâyık olduklar lutuflar yapıyor; hem öyle ihsanperverâne umumî perdeler ve kapılar açıyor ki, herkesin arzularını tatmin ediyor. Hem öyle sahavetperverâne sofralar kuruyor ki, bütün bu memleketin halklarına, hayvanlarına, her bir taifesine has ve lâyık, belki her bir ferdine mahsus ismiyle ve resmiyle bir tabla-i nimet veriliyor.

İşte, dünyada bundan muhal bir şey var mı ki, bu gördüğümüz işler içinde tesadufî işler bulunsun; veya abes ve faydasız olsun, veya müteaddit eller karışsın, veya ustası her şeye muktedir olmasın, veya her şey ona musahhar olmasın? İşte, ey arkadaş, haddin varsa, buna karşı bir bahane bul!

YEDİNCİ BÜRHAN

Ey arkadaş, gel! Şimdi bu cüz'iyatı bırakıp, saray şeklindeki bu acip âlemin eczalarının birbirine karşı olan vaziyetlerine dikkat edeceğiz.

İşte, bak: Bu âlemde o derece intizam ile küllî işler yapılıyor ve umumî inkılâplar oluyor ki, âdeta bütün bu

abes: boş, anlamsız.
acip: benzeri görülmemiş, hayret veren.
âdeta: sanki.
âlem: dünya.
arzu: istek, heves.
bahane: kusur, noksan.
burhan: delil.
cüz'iyat: küçük, ferdî şeyler.
ecza: parçalar.
fert: birey.
haddin varsa: gücün yetiyorsa.
has: özel.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
ihsanperverane: iyiliği, bağışta bulunmayı pek sever şekilde.
inkılap: değişim, dönüşüm.
intizam: düzen.
işleyici: yapan.
küllî: büyük.
lâyık: yakışan.
lütuf: yardım, iyilik, bağış.
mahsus: özel.
memleket: ülke.
mu'cizeyma: mucize gösteren.
muhal: imkânsız.
muktedir: gücü yeten.
musahhar: boyun eğmiş.
mükrimane: ikram ederek.
müteaddit: birden fazla.
sahavetperver: cömertlikte bulunmaktan pek hoşlanır şekilde.
sanatkâr: usta.
tabla-i nimet: nimet tablası.
taife: topluluk.
tatmin: doyurma.
tesadufî: tesadüfen, rastgele.
umumî: genel, herkese ait, herkesle alâkalı.
vaziyet: durum, duruş.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla.

saraydaki mevcut taşlar, topraklar, ağaçlar, her bir şey, birer fail-i muhtar gibi bütün bu âlemin nızamat-ı küllıyesini gözetip ona göre tevfik-ı hareket ediyor. Birbirinden en uzak şeyler birbirinin ımdadına koşuyor.

İşte, bak! Gaıpten acip bir kafile [HAŞIYE 1] çıkıp geliyor. Merkeplen ağaçlara, nebatlara, dağlara benzerler. Başlannda birer tabla-i erzak taşıyorlar. Işte, bak, bu tarafta bekleyen muhtelif hayvanatın erzaklarını getiriyorlar.

Hem de bak, bu kubbede o azîm elektrik lâmbası, [HAŞIYE 2] onlara ışık verdiğı gibi, butun taamlarını öyle guzel pişiriyor! Yalnız, pişirilecek taamlar, bir dest-i gaybî tarafından bırer ıpe takılıp [HAŞİYE 3] ona karşı tutuluyor.

Bu tarafa da bak! Bu bîçare zayıf, nahıf, kuvvetsız hayvancıklar; nasıl onların başı onunde, lâtıf gıda ıle dolu ıkı tulumbacık [HAŞIYE 4] takılmış. Ikı çeşme gibi, yalnız o kuvvetsiz mahlûk, onu ağzına yapıştırması kâfıdır.

Elhâsıl. Bütun bu âlemin butun eşyası, bırbırine bakar gibi bırbınne yardım eder, bırbınni görür gıbı bırbırine el ele verir, birbirinin işini tekmıl ıçın bırbırine omuz omuza veriyor, bel bele verip beraber çalışıyorlar. Her şeyi buna kıyas et; tadat ıle bitmez.

HAŞİYE 1: Umum hayvanatın erzakını taşıyan nebatat ve eşcar kafilelerıdır.
HAŞIYE 2: O azîm elektrik lâmbası Güneşe ışarettir.
HAŞIYE 3: Ip ve ıpe takılan taam ise, ağacın ınce dalları ve leziz meyveleridir.
HAŞIYE 4: Ikı tulumbacık ise, valıdelerin memelerine ışarettır.

acıp: hayret veren.
âlem: dunya.
azım: buyuk.
bıçare: çaresiz.
dest-ı gaybı: gorunmeyen el.
elhâsıl: sonuç olarak.
erzak: rızıklar, yiyecek ve içecekler.
eşcar: ağaçlar.
fail-i muhtar: kendı istek ve iradesi ile ış goren.
gaıpten: görunmeyen âlemden.
haşiye: açıklayıcı not.
hayvanat: hayvanlar.
ımdat: yardım.
kâfi: yeterli.
kafile: topluluk.
kubbe: gokyuzu, yarım kure.
kıyas: karşılaştırma.
latıf: hoş, güzel.
leziz: lezzetli.
mahluk: yaratılmış, yaratık.
merkep: bınek.
mevcut: var olan.
muhtelif: çeşıtlı, farklı.
nahıf: zayıf.
nebat: bıtkı.
nebatat: bıtkıler.
nızamat-ı kulliye: her yerde geçerlı olan duzenler.
taam: yıyecek.
tabla-ı erzak: yıyecek tablası.
tadat: sayma.
tekmıl: tamamlama.
tevfik-ı hareket: uygun hareket.
tulumbacık: annelenn sut veren memelen.
umum: butun.
valıde: ana, anne.

İşte, bütün bu hâller, iki kere iki dört eder derecesinde kat'î gösterir ki; şu saray-ı acîbin ustasına, yani şu garip âlemin Sahibine her şey musahhardır, her şey Onun hesabına çalışır, her şey Ona bir emirber nefer hükmündedir, her şey Onun kuvvetiyle döner, her şey Onun emriyle hareket eder, her şey Onun hikmetiyle tanzim olur. Her şey Onun keremiyle muavenet eder, her şey Onun merhametiyle başkasının imdadına koşar, yanı koşturulur. Ey arkadaş, haddin varsa buna karşı bir söz söyle.

SEKİZİNCİ BÜRHAN

Gel, ey nefsim gibi kendini âkıl zanneden akılsız arkadaş! Şu saray-ı muhteşemin Sahibini tanımak istemiyorsun. Hâlbuki, her şey Onu gösteriyor, Ona işaret ediyor, Ona şahadet ediyor; bütün bu şeylerin şahadetini nasıl tekzip ediyorsun? Öyle ise, bu sarayı da inkâr et ve "Âlem yok, memleket yok" de ve kendini de inkâr et, ortadan çık, yahut aklını başına al, beni dinle.

İşte, bak: Şu saray içinde bulunan ve memleketi ihata eden yeknesak unsurlar, madenler var.[HAŞİYE] Âdeta, memleketten çıkan her şey o maddelerden yapılıyor. Demek o maddeler kimin mülkü ise, bütün ondan yapılan şeyler de onundur; tarla kimin ise, mahsulât da onundur, deniz kimin ise, içindekiler de onundur.

HAŞİYE: Unsurlar, madenler ise, pek çok muntazam vazifeleri bulunan ve izn-i Rabbanî ile her muhtacın imdadına koşan ve emr-i İlâhî ile her bir yere giren, medet veren ve hayatın levazımatını yetiştiren ve zîhayatı emziren ve masnuat-ı İlâhiyenin nescine, nakşına menşe ve müvellit ve beşik olan hava, su, ziya, toprak unsurlarına işarettir.

akıl: akıllı
âlem: dünya
bürhan: delil.
emirber: emre hâzır
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
garip: hayret verici.
haddin varsa: gücün yetiyorsa
hâl: durum
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hesabına: adına
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
hükmünde: yerinde, gibi
ihata: kuşatma
imdat: yardım.
inkar: yok sayma.
izn-i Rabbanî: Allah'ın izni.
kat'î: kesin, şüphesiz
kerem: cömertlik, ikram
levazımat: ihtiyaç maddeleri
mahsulât: meydana gelen, elde edilen şeyler
masnuat-ı İlâhiye: Allah tarafından sanatla yaratılan varlıklar
medet: yardım.
memleket: ülke.
menşe: esas, kök.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muavenet: yardım
muhtaç: ihtiyaç sahibi
muntazam: intizamlı, düzenli
müsahhar: boyun eğmiş, emrine girmiş
mülk: mal
müvellit: doğurtan, meydana getiren
nakış: işleme, süs.
nefer: asker, er
nefis: insanın İlâhî hakikatleri kabul etmek istemeyen, daima kötülüğe sevk eden yanı.
nesç: dokuma, örme
saray-ı acîp: şaşırtıcı olan ve hayranlık uyandıran saray
saray-ı muhteşem: görkemli saray
şahadet: şahitlik, tanıklık
tanzim: düzenleme
tekzip: yalanlama.
unsur: madde
vazife: görev
yeknesak unsurlar: her yerde bulunan ve değişmeyen maddeler
zîhayat: hayat sahibi, canlı
ziya: ışık.

Hem, bak; bu dokunan şeyler, bu nesç olunan munakkaş kumaşlar bir tek maddeden yapılıyor. O maddeyi getiren, ihzar eden ve ip hâline getiren, elbette, bilbedahe birdir. Çünkü, o iş iştirak kabul etmez. Öyle ise, bütün nesç olunan sanatlı şeyler, ona mahsustur.

Hem de bak, bu dokunan, yapılan şeylerin her bir cinsi bütün memleketin her tarafında bulunuyor. Bütün ebna-ı cinsleriyle öyle intişar etmiş, beraber olarak birbiri içinde, bir tarzda, bir anda yapılıyor, nesç ediliyor. Demek bir tek zatın işidir, bir tek emirle hareket ediyor. Yoksa, böyle bir anda, bir tarzda, bir keyfiyette, bir hey'ette ittifak ve muvafakat muhaldir.

Öyle ise, bu sanatlı şeylerin her birisi, o gizli zatın bir ilânnamesi hükmünde, onu gösteriyor. Guya her bir çiçekli kumaş, her bir sanatlı makine, her bir tatlı lokma, o mu'cizenuma zatın birer sikkesi, birer hatemi, birer nişanı, birer turrası hükmünde, lisan-ı hâl ile her birisi der: "Ben kimin sanatıyım; bulunduğum sandıklar ve dukkânlar da onun mülküdür." Ve her bir nakış der: "Beni kim dokudu ise, bulunduğum top da onun dokumasıdır." Her bir tatlı lokma der: "Beni kim yapıyor, pişiriyorsa, bulunduğum kazan dahi onundur." Her bir makine der: "Beni kim yapmış ise, memlekette intişar eden bütün emsalimi de o yapıyor. Ve bütün memleketin her tarafında bizi yetiştiren odur. Demek memleketin maliki de odur. Öyle ise, bütün bu memlekete, bu saraya malik kim ise, o bize malik olabilir." Meselâ, nasıl mîrîye mahsus tek bir palaska veyahut bir tek düğmeye malik olmak için, onlan

bilbedahe: apaçık bir şekilde
ebna-i cins: aynı cinsten gelenler
emsal: benzerler
güya: sanki
hatem: muhur
hey'et: şekil, görünüş
hükmünde: yerinde, gibi
ihzar: hazırlama.
İlânname: duyuru
İntişar: yayılma
İştirak: ortak.
İttifak: birleşme
keyfiyet: nitelik, özellik, durum
lisan-ı hal: hâl dili
mahsus: özel.
makine: bir makineye benzeyen canlılar
malik: sahip
memleket: ülke
mîrî: devlet malı
mu'cizenuma: mu'cize gösteren
muhal: imkânsız
muvafakat: uygunluk.
mülk: mal
munakkaş: nakışlı, işlemeli
nakış: işleme, süsleme
nesç edilme: dokunma, örülme
nesç olunma: örülme, dokunma
nişan: belirti, iz
palaska: askerlerin kullandığı geniş kemer
sanat: ustaca ve güzelce yapılmış eser
sanatlı: ustaca ve güzelce yapılmış
sikke: muhur, damga
tarz: şekil, biçim
top: belirli uzunluktaki kumaşın sarılıp rulo haline getirilmiş hâli
turra: muhur, damga
zat: şahıs, kişi

yapan bütün fabrikalara malik olmak lâzımdır ki, onlara hakîkî malik olsun. Yoksa, o boşboğaz başı bozuktan, "Mirî malıdır" diye elinden alınıp tecziye edilir.

Elhâsıl. Nasıl bu memleketin anasın memlekete muhit birer maddedir, onlann malikı de, bütün memlekete malik bir tek zat olabilir. Öyle de, bütün memlekette intişar eden sanatlar, birbirine benzediği ve bir tek sıkke izhar ettikleri için, bütün memleket yüzünde intişar eden masnular, her bır şeye hükmeden tek bır zatın sanatlan olduğunu gösteriyorlar.

İşte *ey* arkadaş! Madem şu memlekette, yanı şu saray-ı muhteşemde bir birlik alâmeti vardır, bir vahdet sikkesı var. Çünkü bir kısım şeyler, bir iken, ihatası var, bır kısım müteaddit ise, fakat birbirine benzediği ve her tarafta bulunduğu için, bır vahdet-i nev'ıye gösterıyor. Vahdet ise bır vahıdı gösterir. Demek, ustası da, malikı de, sahibi de, sânii de bir olmak lâzım gelir.

Bununla beraber, sen, buna dikkat et ki, bir perde-i gayptan kalınca bir ip çıkıyor. **(HAŞIYE)** Bak, sonra binler ipler ondan uzanmış. Her bir ipin başına bak, birer elmas, bırer nişan, birer ihsan, birer hediye takılmış. Herkese göre birer hediye veriyor. Acaba bilir misin kı, böyle garip bir gayp perdesinden böyle acip ihsanatı, hedâyâyı şu mahlûklara uzatan zatı tanımamak, ona teşekkür etmemek ne kadar dıvanece bır harekettir? Çünkü, Onu

HAŞİYE: Kalınca bır ip, meyvedar ağaca, bınler ipler ıse, dallarına ipler başındakı elmas, nışan, ihsan, hedıyeler ıse, çıçeklerin aksamına ve meyvelerin envaına ışarettır.

acıp: şaşırtan ve hayret uyandıran
alamet: belirti, işaret
anasır: unsurlar, maddeler, elementler
boşboğaz: boşa konuşan.
dıvane: deli, aklı başında olmayan
elhâsıl: sonuç olarak.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
garip: hayret veren
gayp perdesi: Allah'ın, bize göre mahıyetı bilinemeyen ve görunemeyen olan ilmi ve kudretinin yarattığı eserlenn gostenldığı tanıtıldığı perde
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hedaya: hediyeler armağanlar
hukmetme: sözünü geçirme, kontrol ve idare etme
ihata: kuşatma.
ihsan: iyilik, bağış
ihsanat: iyilikler, bağışlar
intişar: yayılma
izhar: gösterme
mahluk: yaratık.
malik: sahip
masnu: sanatlı bir şekilde yaratılmış varlıklar
memleket: ülke
mirî: devlet malı.
muhit: her şeyi kuşatan
müteaddit: birçok, çeşitli
nişan: işaret, belirti
perde-i gayp: Allah'ın bize göre mahıyetı bilinemeyen ve görunemeyen olan ilmi ve kudretinin yarattığı eserlenn gösterıldığı tanıtıldığı perde.
sanat: ustaca ve güzelce yapılmış eser
sanı: sanatlı bir şekilde yapan usta
saray-ı muhteşem: muhteşem saray
sikke: muhur
tecziye: cezalandırma
vahdet: birlik.
vahdet-i nev'iye: tur birlıgi, aynı ture aıt olma
vahıt: bir, tek.
zat: şahıs, kişi

tanımazsan, bilmecburiye diyeceksin ki, "Bu ipler, uçlarındaki elmaslar, sair hediyeleri kendileri yapıyorlar, veriyorlar." O vakit her ıpe bir padişahlık manasını vermek lâzım gelir. Hâlbuki, gözümüzün önünde, bir dest-i gaybî o ipleri dahi yapıp o hedâyâyı onlara takıyor. Demek, bütün bu sarayda her şey, kendi nefsinden ziyade o mu'ciznüma zatı gösteriyor. Onu tanımazsan, bütün bu şeyleri inkâr etmekle, hayvandan yüz derece aşağı düşeceksin.

DOKUZUNCU BÜRHAN

Gel, ey muhakemesiz arkadaş! Sen şu sarayın sahibini tanımıyorsun ve tanımak da istemiyorsun. Çünkü istib'at ediyorsun. Onun acip sanatlarını ve hâlâtını akla sığıştıramadığından, inkâra sapıyorsun. Hâlbuki, asıl istib'at, asıl müşkülât ve hakikî suubetler ve dehşetli külfetler, onu tanımamaktadır. Çünkü onu tanısak, bütün bu saray, bu âlem, bir tek şey gibi kolay gelir, rahat olur, bu ortadaki ucuzluk ve mebzuliyete medar olur. Eğer tanımazsak ve o olmazsa, o vakit her bir şey, bütün bu saray kadar muşkulâtlı olur. Çünkü her şey bu saray kadar sanatlıdır. O vakit ne ucuzluk ve ne de mebzuliyet kalır. Belki bu gorduğumuz şeylerin birisi, değil elimize, hiç kimsenin eline geçmezdi.

Sen yalnız şu ıpe takılan tatlı konserve kutusuna bak (HAŞİYE) Eğer onun gizli matbaha-i mu'ciznümasından

---

HAŞİYE: Konserve kutusu, kudret konserveleri olan kavun, karpuz, nar, süt kutusu Hindistan cevizi gibi rahmet hediyelerine işarettir.

acip: benzeri görülmemiş, hayret veren
aksam: kısımlar
âlem: dünya
bilmecburiye: zorunlu olarak.
burhan: delil
dehşet: korkutucu
dest-i gaybi: görünmez el.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
envâ: çeşitler, türler
hakikî: gerçek.
hâlât: haller, durumlar, işler, fiiller.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot
hedâya: hediyeler, armağan lar
hediye: armağan, bağış
ihsan: iyilik, bağış
inkar: yok sayma, inanmama
istib'at: akıldan uzak görme.
konserve: özel şekilde kutulanan yiyecek maddeleri
külfet: zorluklar, sıkıntı
matbaha-i mu'ciznüma: mucize gösteren mutfak
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
medar: sebep, vesile
meyvedar: meyveli
mu'ciznüma: mucize gösteren
muhakeme: bir şeyi düşünüp de değerlendirme
muşkulât: zorluklar, güçlükler
nefsinden ziyade: kendi şahsından çok.
nişan: belirti
rahmet: acıma
sair: diğer
sanat: ustalık, ustaca yapılmış güzel eser
suubet: güçlük, zorluk.
vakit: zaman, an
zat: kişi, şahıs

çıkmasa idi, şimdi kırk para ile aldığımız hâlde, yüz liraya alamazdık.

Evet bütün istib'at, müşkülât, suubet, helâket, belki muhaliyet, onu tanımamaktadır. Çünkü, nasıl bir ağaca, bir kökte, bir kanunla, bir merkezde hayat veriliyor; binler meyvelerin teşekkulü, bir meyve gibi suhulet peyda eder. Eğer o ağacın meyveleri ayrı ayrı merkeze ve köke, ayrı ayrı kanunla raptedilse, her bir meyve bütün ağaç kadar müşkülâtlı olur. Hem nasıl bütün ordunun teçhizatı bir merkezde, bir kanunla, bir fabrikadan çıksa, kemiyetçe bir neferin teçhizatı kadar kolaylaşır. Eğer her bir neferin ayrı ayrı yerlerde teçhizatı yapılsa, alınsa, her bir neferin teçhizatı için, bütün ordunun teçhizatına lâzım fabrikalar bulunması lâzımdır.

Aynen bu iki misal gibi, şu muntazam sarayda, şu mükemmel şehirde, şu müterakki memlekette, şu muhteşem âlemde bütün bu şeylerin icadı bir tek zata verildiği vakit, o kadar kolay olur, o kadar hiffet peyda eder ki, gördüğümüz nihayetsiz ucuzluğa ve mebzuliyete ve sahavete sebebiyet verir. Yoksa her şey o kadar pahalı, o kadar müşkülâtlı olacak ki, dünya verilse birisi elde edilemez.

ONUNCU BÜRHAN

Gel, ey bir parça insafa gelmiş arkadaş! On beş gündür (HAŞİYE) biz buradayız. Eğer şu âlemin nizamlarını bilmezsek, padişahını tanımazsak, cezaya müstahak oluruz.

HAŞİYE: On beş gün, sinn-i teklif olan on beş seneye işarettir.

âlem: dünya
bürhan: delil.
helâket: mahvolma, mahvoluş
hiffet peyda etme: hafiflik kazanma, kolaylaşma
İcat: yoktan var etme, yaratma
İnsaf: hakkı kabule dayalı ilimli davranış
istib'at: akıldan uzak görme.
kemiyet: sayıca
kırk para: eskiden kullanılan bir para birimi. 100 para 1 kuruştur
lâzım: gerekli
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
memleket: ülke
misal: örnek.
muhaliyet: imkânsızlık
muhteşem: görkemli
muntazam: düzenli.
mükemmel: noksansız, kusursuz
müstahak: hak eden
müşkülât: zorluk, güçlük.
müterakki: ilerlemiş
nefer: asker, er
nihayetsiz: sonsuz.
nizam: kanun, düzen
raptetmek: bağlamak.
sahavet: cömertlik.
sebebiyet verme: sebep olma
sinn-i teklif: bülûğ çağı, insanın dini emirleri yapmakla yükümlü olduğu çağ
suubet: güçlük, zorluk.
suhulet peyda etmek: kolaylık kazanmak.
teçhizat: gerekli araç ve gereçler, cihazlar
teşekkül: meydana gelme
vakit: zaman, an.
zat: kişi, şahıs

Özrümüz kalmadı. Zira on beş gün, güya bize mühlet verilmiş gibi, bize ilişmiyorlar. Elbette biz başıboş değiliz. Bu derece nazık, sanatlı, mizanlı, letafetli, ibretli masnular içinde hayvan gibi gezip bozamayız, bize bozdurmazlar. Şu memleketin haşmetli malikinin, elbette cezası da dehşetlidir.

O zat ne kadar kudretli, haşmetli bir zat olduğunu şununla anlayınız ki, şu koca âlemi bir saray gibi tanzim ediyor, bir dolap gibi çeviriyor; şu büyük memleketi, bir hane gibi, hiçbir şey noksan bırakmayarak idare ediyor. Işte bak: Vakitbevakıt, bir kabı doldurup boşaltmak gibi, şu sarayı, şu memleketi, şu şehri kemal-i intızamla doldurup, kemal-i hikmetle boşalttınıyor. Bir sofrayı da kaldırıp indirmek gibi, koca memleketi baştan başa çeşit çeşit sofralar, (HAŞIYE) bir dest-i gaybî tarafından kaldırır, indirir tarzında, mutenevvi yemekleri sıra ile getirip yedirir, onu kaldırıp başkasını getirir. Sen de görüyorsun ve aklın varsa anlarsın ki, o dehşetli haşmet içinde, hadsız sahavetli bir kerem var.

Hem de bak ki, o gaybî zatın saltanatına, birliğine, bütün bu şeyler, şahadet ettiği gibi, öyle de, kafile kafile arkasından gelip geçen, o hakikî perde perde arkasından açılıp kapanan bu inkılâplar, bu tahavvulâtlar, o zatın devamına, bekasına şahadet eder. Çünkü, zeval bulan eşya ile beraber, esbapları dahi kayboluyor. Hâlbuki, onların

HAŞIYE: Sofralar ise, yazda zeminin yüzüne işarettir ki, yüzer taze taze ve ayrı ayrı olarak matbaha-ı rahmetten çıkan Rahmanî sofralar serilir, değişirler. Her bir bostan bir kazan, her bir ağaç bir tablacıdır.

âlem: dünya
beka: ebedilik, sonsuzluk.
bostan: içinde çeşitli meyve ve sebzelerin bulunduğu bahçe
ceza: bir suçun karşılığı.
dehşet: korku
dehşetli: korkutucu
dest-i gaybi: görünmez el
esbap: sebepler
gaybi: görünmeyen
güya: sanki
hadsiz: sınırsız
hakiki: gerçek.
hane: ev
haşmet: hiddet, heybet, bu yükluk.
ibretli: düşündürücü, ders veren
inkılap: değişim, dönüşüm
kafile: topluluk.
kemal-i hikmet: her şeyin mükemmel bir şekilde belirli gayelere yönelik olarak, faydalı ve tam yerinde olması
kemal-i intizam: mükemmel bir düzen
kerem: ikram, bağış
kudret: güç, kuvvet.
letafetli: güzel, hoş
Malik: sahip, her şeyin gerçek sahibi olan Allah
masnu: sanatlı bir şekilde yaratılmış varlıklar.
matbaha-ı rahmet: rahmet mutfağı
memleket: ülke
mizanlı: ölçülü.
muhlet: belirli süre
mütenevvi: çeşit çeşit.
nazik: ince, güzel
noksan: eksik.
Rahmanî: bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah'ın yarattığı
sahavet: cömertlik
saltanat: hâkimiyet.
sanatlı: ustaca yapılmış
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tablacı: yiyecek sunan
tahavvulat: hâl değişiklikleri.
tanzim: düzenleme, tertipleme
tarz: biçim, şekil
vakitbevakıt: zaman zaman, zamanla.
zat: kişi, şahıs
zeminin yüzü: yeryüzü
zeval: sona erme, yok olma
zira: çünkü

arkasından, onlara isnat ettiğimiz şeyler tekrar oluyor. Demek o eserler onların değilmiş, belki zevalsiz birinin eserleriymiş. Nasıl ki bir ırmağın kabarcıkları gidiyor; arkasından gelen kabarcıklar, gidenler gibi parladığından anlaşılıyor ki, onları parlattıran, daimî ve yüksek bir ışık sahibidir. Öyle de, bu işlerin sür'atle değişmesi, arkalarından gelenlerin aynı renk alması gösteriyor ki, zevalsız, daimî bir tek zatın cilveleridir, nakışlandır, âyineleridir, sanatlandır.

ON BİRİNCİ BÜRHAN

Gel ey arkadaş! Şimdi sana, geçmiş olan on burhan kuvvetinde kat'î bir bürhan daha göstereceğim. Gel; bir gemiye bineceğiz, (HAŞİYE) şu uzakta bir cezire var, oraya gideceğiz. Çünkü bu tılsımlı âlemin anahtarları orada olacak. Hem herkes o cezireye bakıyor, oradan bir şeyler bekliyor, oradan emir alıyorlar.

İşte, bak, gidiyoruz. Şimdi şu cezireye çıktık. Bak, pek büyük bir içtima var. Şu memleketin bütün büyükleri buraya toplanmış gibi, mühim ihtifal görünüyor. İyi dikkat et. Bu cemiyet-i azîmenin bir reisi var. Gel, daha yakın gideceğiz. O reisi tanımalıyız.

HAŞİYE: Gemi tarihe ve cezire ise Asr-ı Saadete işarettir. Şu asrın zulumatlı sahilinde, "mim"sız medeniyetin giydirdiği libastan soyunup, zamanın denizine girip, tarih ve siyer sefinesine binip, Asr-ı Saadet ceziresine ve Cezîretülarap meydanına çıkıp, Fahr-i Âlemi (a.s.m.) ışıl ışıl ziyaret etmekle biliriz ki, o zat, o kadar parlak bir bürhan-ı tevhittir ki, zeminin baştan başa yüzünü ve zamanın geçmiş ve gelecek iki yüzünü ışıklandırmış, küfür ve dalâlet zulumatını dağıtmıştır.

âlem: dünya
Asr-ı Saadet: mutluluk asrı. Peygamberimiz ve dört halifenin yaşadığı devire verilen ad.
asır: yüzyıl
ayine: ayna
bürhan: delil
bürhan-ı tevhit: Allah'ın birliğinin delili, ispatı
cemiyet-i azîme: büyük topluluk.
cezire: ada, yarımada
Cezîretülarap: Arap Yarımadası
cilve: yansıma, görüntü.
daimî: sürekli, devamlı
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
eser: sanatlı olarak yaratılan varlıklar
Fahr-i Âlem: âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
içtima: toplantı
ihtifal: tören, merasim
isnat: dayandırmak.
kat'î: kesin
küfür: inkâr
libas: elbise
memleket: ülke
mimsiz medeniyet: prensiplerini Kur'an'dan değil de felsefeden alan Batı medeniyeti. Arapça yazıldığında başındaki mim harfinin kalkmasıyla alçalma, alçaklık, aşağılık anlamındaki *deniget* kelimesinin olma hâli.
muhim: önemli
nakış: işleme, süs
reis: başkan
sanat: ustalıkla yapılmış güzel eser
sefine: gemi
siyer: Peygamberimizin hayatının bütün safhalarını anlatan ilim dalı ve eserleri
sür'at: çabukluk, hız
tılsım: herkesin bilip de çözemediği gizli sır
zat: şahıs, kişi. Peygamberimiz
zemin: yer
zeval: sona erme, yok olma
zevalsiz: sona ermeyen, yok olmayan
ziyaret: yanına gitmek.
zulumat: karanlıklar

İşte bak, ne kadar parlak ve binden [HAŞIYE 1] ziyade nişanları var. Ne kadar kuvvetli söylüyor, ne kadar tatlı bir sohbet ediyor. Şu on beş gün zarfında, bunların dediklerini ben bir parça öğrendim; sen de benden öğren. Bak, o zat, şu memleketin mu'cizenüma sultanından bahsediyor. "O sultan-ı zîşan beni sizlere gönderdiğini" söylüyor. Bak, öyle harikalar gösteriyor, şüphe bırakmıyor ki, bu zat o padişahın bir memur-u mahsusudur.

Sen dikkat et ki, bu zatın söylediği sözü, değil yalnız şu cezirdeki mahlûklar dinliyorlar; belki, harikulâde suretinde, bütün memlekete işittiriyor. Çünkü, uzaktan uzağa herkes buradaki nutkunu işitmeye çalışıyor. Değil yalnız insanlar dinliyor, belki hayvanlar da, hatta bak, dağlar da onun getirdiği emirlerini dinliyorlar ki, yerlerinden kımıldanıyorlar. Şu ağaçlar, işaret ettiği yere gidiyorlar. Nerede istese su çıkarıyor. Hatta parmağını da bir Âb-ı Kevser memesi gibi yapar, ondan âb-ı hayat içiriyor. Bak, şu sarayın kubbe-i âlîsinde mühim lâmba, [HAŞIYE 2] onun işaretiyle, bir iken, ikileşiyor. Demek, bu memleket, bütün mevcudatıyla onun memuriyetini tanıyor. Onu "gaybî bir zat-ı mu'cizenümanın has ve doğru bir tercümanıdır, bir dellâl-ı saltanatı ve tılsımının keşşafı ve

HAŞIYE 1: Bir nişan ise, ehl-i tahkik yanında bine bâliğ olan mu'cizât-ı Ahmediyedir (a.s.m.).

HAŞIYE 2: Muhim lâmba kamerdir ki, onun işaretiyle iki parça olmuş. Yani, Mevlâna Camî'nin dediği gibi, "Hiç yazı yazmayan o ümmî zat, parmak kalemiyle sahife-i semavîde bir elif yazmış, bir kırkı, iki ellî yapmış." Yani, şaktan evvel, kırk olan "mim"e benzer, şaktan sonra iki hilâl oldu, ellîden ibaret olan iki "nun"a benzedi.

âb-ı hayat: canlıların hayatlarının devamını sağlayan su
âb-ı Kevser: Cennetteki sulardan birisi
bahsetme: anlatma
bâliğ: ulaşmış, yetişmiş
cezire: dört tarafı su ile çevrilmiş toprak parçası.
dellâl-ı saltanat: hâkimiyetin ilâncısı
ehl-i tahkik: gerçeği araştıran ve delillenyle bilenler
elif: Arap alfabesinin ilk harfi.
evvel: önce
gaybî: görünmeyen
harika: olağanüstü
harikulade: olağanüstü
has: özel
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
hilâl: ayın yay şeklini almış hali
ibaret olan: meydana gelen
kamer: ay
keşşaf: keşfeden, açan
kubbe-i âlî: yüksek kubbe
mahlûk: yaratılmış varlıklar
memleket: ülke
memuriyet: memurluk, görevlilik.
memur-u mahsus: özel görevli
mevcudat: var olan her şey
Mevlana Camî: bkz. Şahıs Bilgileri
mim: Arapçada bir harf.
mu'cizât-ı Ahmedî: Peygamberimizin mu'cizeleri
mu'cizenüma: mu'cize gösteren.
mühim: önemli
nişan: bir şeyi belirten işaret.
nun: Arapçada bir harf
nutuk: konuşma
sahife-i semavî: gök sayfası
sultan: padişah
Sultan-ı Zîşan: şan sahibi padişah: Allah
suret: biçim, şekil
şak: ayrılma, bölünme
tercuman: tercume eden, çeviren
tılsım: herkesin bilip de çözemediği gizli sır
ümmî: okuma, yazma bilmeyen
zarfında: içinde, süresince
zat: şahıs, kişi, Hz. Muhammed
zat-ı mu'cizenüma: mu'cize gösteren şahıs
ziyade: çok.

evamirinin tebliğine emin bir elçisi" olduğunu biliyor gibi, onu dinleyip itaat ediyorlar.

İşte, bu zatın her söylediği sözü, etrafındaki bütün aklı başında olanlar, "Evet, evet, doğrudur" derler, tasdik ederler. Belki şu memlekette dağlar, ağaçlar, bütün memleketleri ışıklandıran büyük nur lâmbası, (HAŞİYE) o zatın işaret ve emirlerine baş eğmesiyle, "Evet, evet, her dediğin doğrudur" derler.

İşte ey sersem arkadaş! Şu padişahın hazine-i hassasına mahsus bir nişan taşıyan şu nuranî ve muhteşem ve pek ciddî zatın bütün kuvvetiyle, bütün memleketin ileri gelenlerinin taht-ı tasdikinde bahsettiği bir zat-ı mu'cizenümadan ve zikrettiği evsafından ve tebliğ ettiği evamirinde hıçbir vecihle hilâf ve hile bulunabilir mi? Bunda hilâf-ı hakikat kabilse, şu sarayı, şu lâmbaları, şu cemaati, hem vücutlarını, hem hakikatlerini tekzip etmek lâzım gelir. Eğer haddin varsa buna karşı itiraz parmağını uzat. Gör, nasıl parmağın, bürhan kuvvetiyle kırılıp, senin gözüne sokulacak.

ON İKİNCİ BÜRHAN

Gel, ey bir parça aklı başına gelen birader! Bütün on bir bürhan kuvvetinde bir bürhan daha göstereceğim. İşte, bak. Yukarıdan inen ve herkes ona hayretinden veyahut hürmetinden kemal-i dikkatle bakan şu nuranî

HAŞİYE: Büyük bir nur lâmbası, Güneştir ki, arzın şarktan geri dönmesiyle yeniden güneşin görünmesi, kucağında Peygamberin (a.s.m.) yatmasıyla ikindi namazını kılmayan İmam Ali (r.a.), o mu'cizeye binaen ikindi namazını edaen kılmış.

arz: dünya
bahsetmek: anlatmak.
binaen: dayanarak.
birader: kardeş.
burhan: delil.
cemaat: topluluk.
elçi: aracı, peygamber.
emirler: emirler, buyruklar.
evsaf: nitelikler, özellikler.
haddin varsa: gücün yetiyorsa, yapabiliyorsan.
hakikat: gerçek, doğru.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hazine-i hassa: özel hazine.
hilâf: yalan.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe aykırı.
hile: aldatma.
hürmet: saygı.
İmam-ı Ali: bkz. Şahıs Bilgileri, Ali (r.a.).
itaat: söz dinleme, boyun eğme.
itiraz: karşı çıkma.
kabil: mümkün.
kemal-i dikkat: tam bir dikkat.
lâzım gelmek: gerekmek.
mahsus: özel.
memleket: ülke.
mu'cize: Allah tarafından yapılan, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları işe ya da eser.
muhteşem: yüce, büyük.
namazı edaen kılmak: namazı zamanında kılmak.
nişan: bir şeyi belirten işaret.
nur: ışık, aydınlık.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
şark: doğu.
taht-ı tasdik: onay altında.
tasdik: doğrulama.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tekzip: yalanlama.
vecih: yön.
vücut: varlık.
zat: şahıs, kişi.
zat-ı mu'cizenüma: mu'cize gösteren zat.
zikretmek: anlatmak, yeri geldiğinde bir şeyi söylemek.

fermana [HAŞİYE] bak. O bin nişanlı zat, onun yanına durmuş, o fermanın mealini umuma beyan ediyor.

İşte, şu fermanın üslûpları öyle bir tarzda parlıyor ki, herkesin nazar-ı istihsanını celp ediyor; ve öyle ciddî, ehemmiyetli meseleleri zikrediyor ki, herkes kulak vermeye mecbur oluyor. Çünkü bütün bu memleketi idare eden ve bu sarayı yapan ve bu acayibi izhar eden Zatın şuunatını, ef'alini, evamirini, evsafını birer birer beyan ediyor.

O fermanın hey'et-i umumiyesinde bir turra-ı azam olduğu gibi; bak her bir satırında, her bir cümlesinde, taklit edilmez bir turra olduğu misillü, ifade ettiği manalar, hakikatler, emirler, hikmetler üstünde dahi, o Zata mahsus birer manevî hatem hükmünde, ona has bir tarz görünüyor. Elhâsıl, o ferman-ı azam, güneş gibi, o Zat-ı Azamı gösterir, kör olmayan görür.

İşte ey arkadaş! Aklın başına gelmiş ise, bu kadar kâfi. Eğer bir sözün varsa şimdi söyle.

O inatçı adam cevaben dedi ki:

"Ben senin bu bürhanlarına karşı yalnız derim: Elhamdülillâh, inandım. Hem güneş gibi parlak ve gündüz gibi aydın bir tarzda inandım ki, şu memleketin tek bir Malik-i Zülkemal'i, şu âlemin tek bir Sahib-i Zülcelâl'i, şu sarayın tek bir Sâni-i Zülcemal'i bulunduğunu kabul ettim. Allah senden razı olsun ki, beni eski inadımdan ve

HAŞİYE: Nuranî ferman Kur'ân'a ve üstündeki turra ise i'cazına işaret tir.

acayip: şaşırtıcı ve garip şeyler
âlem: dünya
aydın: aydınlık.
beyan: açıklama, anlatma, bildirme
bürhan: delil.
celp etme: kendine çekme
cevaben: cevap olarak
ef'al: fiiller
ehemmiyetli: önemli.
Elhamdülillâh: hamd Allah'a aittir
elhasıl: netice olarak.
evamir: emirler
evsaf: nitelikler, özellikler
ferman: emir, buyruk.
ferman-ı azam: en büyük emir, Kur'ân
hakikat: gerçek.
has: özel
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hatem: muhür, damga
heyet-i umumi: bütünüyle her yönüyle
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
i'caz: Kur'ân'ın mu'cize olışu, benzeninin yapılamaması
ifade etme: bildirme, anlatma
inatçı: bir konuda ısrar eden kişi.
izhar: gösterme
kâfi: yeterli
mahsus: özel.
Malik-i Zülkemal: sonsuz mükemmellik sahibi olan gerçek mülk sahibi, Allah
mana: anlam
manevî: maddî olmayan, manaya ait.
meal: anlam
memleket: ülke
meseleler: konular
misillü: gibi
nazar-ı istihsan: beğenerek bakma.
nişan: bir şeyi belirten işaret.
nuranî: nurlu
Sahib-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve yüceliğe sahip Allah
Sâni-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
şuunat: işler
taklit edilmez: benzeri yapılmaz
tarz: şekil, biçim, usul, yöntem.
turra: muhür, damga
turra-ı azam: en büyük muhür
umum: herkes
uslup: ifade şekli, anlatış biçimi
zat: Allah, şahıs, kişi
zat-ı azam: en büyük zat.
zikretmek: anlatmak, yen geldiğinde bir şeyi söylemek.

divaneliğimden kurtardın. Getirdiğin bürhanların her birisi, tek başıyla bu hakikatı göstermeye kâfi idi. Fakat, her bir bürhan geldikçe, daha revnaktar, daha şirin, daha hoş, daha nuranî, daha güzel marifet tabakaları, tanımak perdeleri, muhabbet pencereleri açıldığı için bekledim, dinledim."

Tevhıdın hakikat-i uzmasına ve [1] آمَنْتُ بِاللهِ ımanına işaret eden hıkâye-ı temsilîye tamam oldu. Fazl-ı Rahman, feyz-i Kur'ân, nur-u iman sayesinde, tevhid-i hakikînin güneşinden, hikâye-ı temsilîyedeki On İki Bürhana mukabıl, On İki Lem'a ile bir Mukaddımeyi göstereceğız.

[2] وَمِنَ اللهِ التَّوْفِيقُ وَالْهِدَايَةُ

bürhan: delil
divane: deli, akılsız
fazl-ı Rahman: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah'ın fazl ve ihsanı
feyz-i Kur'an: Kur'an'ın verdiği ilham
hakikat-i uzma: en büyük gerçek.
hikâye-i temsiliye: içinde benzetmeler ve karşılaştırmalar bulunan hikâye
iman: inanç, inanma
kâfi: yeterli
lem'a: parıltı

1. Allah'a iman ettim.
2. Tevfik ve hidayet ancak Allah'tandır.

marifet: bilme, tanıma
muhabbet: sevgi
mukabil: karşılık.
mukaddeme: ön söz, başlangıç.
nuranî: nurlu, ışık saçan
nur-u iman: imandan gelen nur
revnaktar: göz alıcı güzellikte
tevhid-i hakiki: Allah'a varlığını gösteren delillerle isim ve sıfatlarıyla inanma
tevhit: birleme. Allah'ın bir olduğuna inanma

Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۞ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۞ [1] فَسُبْحَانَ الَّذِى بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۞ [2] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا عِنْدَنَا خَزَآئِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۞ [3] مَا مِنْ دَآبَّةٍ اِلَّا هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّى عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۞ [4]

Mukaddime

Erkân-ı imaniyenin kutb-u azamı olan iman-ı billâha dair Katre Risalesinde, şu mevcudatın her birisi, elli beş lisanla Cenab-ı Hakkın vücub-u vücuduna ve vahdaniyetine delâlet ve şahadetlerini icmalen beyan etmişiz. Hem *Nokta* risalesinde, Cenab-ı Hakkın delâil-i vücup ve vahdaniyetinden, her birisi bin bürhan kuvvetinde dört bürhan-ı küllî zikretmişiz. Hem on iki kadar Arabî risalelerimde, Cenab-ı Hakkın vücub-u vücudunu ve vahdaniyetini gösteren yüzler kat'î bürhanları zikrettiğimizden, şimdi onlara iktifaen derin tetkikata girişmeyeceğiz. Yalnız, şu Yirmi İkinci Sözde, Arabî Risaletü'n-Nur'da icmalen yazdığım On İki Lem'ayı, iman-ı billâh güneşinden göstermeye çalışacağız.

adalet: hakkaniyet, âdillik.
Arabı: Arapça yazılmış, Arapçaya ait.
beyan: açıklama, anlatma.
burhan: delil.
burhan-ı küllî: bir çok delil kuvvetinde olan çok güçlü delil.
Cenab-ı Hak: Allah.
dair: ait, ilgili.
delâil-i vücup: bir şeyin varlığının gerekli ve zorunlu olduğunu ispat eden deliller.
delâlet: delil olma, gösterme.
derin: ayrıntılı, detaylı.
erkân-ı iman: iman esasları.
erkân-ı imaniye: imanın şartları.
hak: doğru.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer.
hidayet: doğruya ulaşma.
hüküm: karar.
icmalen: özet olarak, kısaca.
iktifaen: yeterli görerek.
İman: inanma.
iman-ı billâh: Allaha iman.
kat'î: kesin, şüphesiz.
Katre: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
kudret: güç, kuvvet.
kutb-u azam: en büyük kutup.
lem'a: parıltı.
lisan: dil.
mevcudat: var olan her şey.
miktar: ölçü.
mukaddime: ön söz, başlangıç.
Nokta: Bediuzzaman Said Nursi Hazretlerinin Mesnevî-i Nuriye adlı eseri içinde yer alan bir risale.
Rab: yaratan, büyüten, ihtiyaçları gideren, terbiye ve idare eden Allah.
Rahîm: merhamet eden, acıyan, koruyan Allah.
Rahman: bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi olan Allah.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şan: şöhret, ün.
tasarruf: sahiplik ve kullanım hakkı.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tetkikat: incelemeler, araştırmalar.
tevfik: Allah'ın kuluna yardım etmesi.
vahdaniyet: Allah'ın varlığı ve birliği.
vücub-u vücut: varlığının gerekli ve zorunlu olması.
zikretmek: belirtmek.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Allah her şeyin yaratıcısıdır. O her şey üzerinde hakkıyla görüp gözetiricidir. • Göklerin ve yerin tedbir ve tasarrufu Ona aittir.. (Zümer Suresi, 62-63)

2. Şanı ne yücedir Onun ki, her şeyin hükümranlığı elindedir. Siz de Ona döndürileceksiniz. (Yâsîn Suresi, 83)

3. Hiçbir şey yoktur ki, hazineleri Bizim yanımızda olmasın. Her şeyi Biz belirli bir miktar ile indiririz. (Hicr Suresi, 21)

4. Hiçbir canlı yoktur ki, Allah onu alnından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın. Şüphesiz ki benim Rabbim hak ve adalet üzeredir. (Hûd Suresi, 56)

Birinci Lem'a

Tevhit iki kısımdır. Meselâ, nasıl ki bir çarşıya ve bir şehre büyük bir zatın mütenevvi mallan gelse, iki çeşitle onun malı olduğu bilinir. Biri, icmalî, âmiyânedir ki, "Bu kadar azîm mal, ondan başka kımsenın haddi değil kı sahip olabilsin." Fakat böyle âmî bir adamın nezaretinde çok hırsızlık olabilir. Parçalanna çok adamlar sahip çıkabilir. İkinci çeşit odur kı, her denk üzerinde yazıyı okur, her bir top üstünde turrayı tanır, her bir ilân üstünde muhrünü bilir bır surette, "Her şey o zatındır" der. İşte şu hâlde, her bir şey o zatı manen gösterir.

Aynen öyle de, tevhit dahi ıki çeşittir.

• Bırı tevhıd-ı âmî ve zahırîdır ki; "Cenab-ı Hak bırdır, şerıki, nazıri yoktur, bu kâinat onundur."

• Ikincısı tevhid-i hakîkîdir ki, her şey üstünde sikke-ı kudretini ve hatem-i rububiyetini ve nakş-ı kalemını görmekle doğrudan doğruya her şeyden Onun nuruna karşı bır pencere açıp Onun bırlığine ve her şey Onun dest-i kudretinden çıktığına ve ulûhiyetinde ve rububıyetinde ve mulkünde hiçbir veçhıle, hıçbir şerıki ve muinı olmadığına, şuhuda yakın bır yakîn ile tasdık edip iman getirmektir ve bır nevi huzur-u daimî elde etmektir. Biz dahi şu Sözde, o halıs ve âlî tevhid-ı hakıkîyi gösterecek şualan zikredeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE İÇİNDE BİR İHTAR: Ey esbapperest gafil! Esbap, bır perdedır. Çünkü, ızzet ve azamet öyle

aliî: yuce, yuksek
ami: cahıl sıradan
amıyane: cahılce, basıtçe.
azamet: buyukluk.
azım: buyuk.
Cenab-ı Hak: Allah
denk: mal yuk, balya
dest-ı kudret: kudret elı
esbap: sebepler
esbapperest: Allah ı unutup sebeplere haddınden fazla deger veren
gafil: gaflette bulunan
haddi: gucu
hâl: durum
halis: saf, duru, suphelerden uzak.
hatem-i rububiyet: Cenab-ı Hak kın ıdare ve terbıye edıcılıgının kaınatta gorulen muhru
huzur-u daimî: ınsanın kendısını her an Allah ın huzurunda hıssetmesi
icmalî: kısaca, detaysız
ihtar: uyan
ilân: açıklama.
iman getirmek: ıman etmek, inanmak.
izzet: şeref, yucelık.
kaınat: butun alemler ve tum varlıklar
iema: panıtı
manen: manevı olarak.
muin: yardımcı
muhr: muhur
mülk: sahip olunan ve kullanılan mal
mütenevvi: çeşıtlı
nakş-ı kalem: kalemin nakşı işlemesi
nazir: benzer
nevi: çeşıt.
nezaret: gozetım
nur: aydınlık.
nükte: ince manalı soz
rububiyet: Cenab-ı Hakkın varlıklanın ıhtıyaçlarını gıdermesi, onlan yetiştırmesi ve ıdare etmesi
sikke-i kudret: Allah ın ezelî gucunun ışareti
suret: şekıl, bıçım
şerik: ortak.
şua: ışık demetı
şuhut: kaınatta Allah ın varlık ve bırlıgını gosteren delıllerı aynen seyretme
tasdık: doğrulama
tevhid-ı ami ve zahiri: kısaca, basıtçe ve fazla araştırmadan delılsız bır şekılde Allah ın bır olduğuna ınanma
tevhid-ı hakiki: ayrıntılı bır şekılde araştınp delıller bularak Allah ın bırlıgını kabul etme
tevhit: bırleme, Allah ın bır olduguna, ondan başka ılâh olmadığına ınanma
top: belırlı uzunluktakı kumaşın sarılıp rulo hâlıne getırılmış halı
turra: muhur, damga
ulûhiyet: ılahlık.
vecih: şekıl
yakın: doğruluğundan şuphe edılmeyen kesın bılgı
zat: şahıs, kişi
zikretmek: soylemek, anlatmak

ister. Fakat, iş gören kudret-i Samedâniyedir. Çünkü, tevhit ve celâl öyle ister ve istiklâli iktıza eder. Sultan-ı Ezelî'nin memurlan, saltanat-ı rububiyetin icraatçıları değillerdir. Belki o saltanatın dellâllarıdırlar ve o rububiyetin temaşager nazırlandırılar. Ve o memurlar, o vasıtalar, kudretin izzetini, rububiyetin haşmetini izhar içindir, tâ umur-u hasise ile kudretin mübaşeretı görünmesin. Acz âlûd, fakrpîşe olan insanî bir sultan gibi, acz ve ihtiyaç için memurlan şerik-i saltanat ittıhaz etmiş değildir.

Demek esbap vazedilmiş, tâ aklın nazar-ı zahirîsine karşı kudretin izzeti muhafaza edilsin. Zira âyinenin iki veçhi gibi, her şeyin bir mülk cıhetı var ki, âyinenin mülevven yüzüne benzer, muhtelif renklere ve hâlâta medar olabilir; bıri melekûttur kı, âyınenin parlak yüzüne benzer. Mülk ve zahir veçhinde, kudret-ı Samedâniyenin ızzetine ve kemaline munafi hâlât vardır; esbap, o hâlâta hem merci, hem medar olmak için vazedilmişler. Fakat, melekûtiyet ve hakıkat canıbınde, her şey şeffaftır, güzeldir, kudretin bizzat mübaşeretine münasiptir, izzetine münafı değildir. Onun için, esbap sırf zahirîdir, melekûtiyette ve hakikatte tesir-i hakkîleri yoktur.

Hem, esbab-ı zahiriyenin diğer bir hikmeti şudur ki: Haksız şekvalan ve batıl ıtırazları Âdil-i Mutlak'a tevcih etmemek için, o şekvalara, o itirazlara hedef olacak esbap vazedilmiştir. Çunku, kusur onlardan çıkıyor ve onlann kabiliyetsizliğinden ileri geliyor. Bu sırra bir misal-i lâtif suretinde bır temsıl-i manevî rıvayet edilıyor kı:

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aczalud: âcızlıkle karışık.
Adıl-ı Mutlak: zulümden munezzeh olan ve sonsuz adalet sahibi Allah.
ayine: ayna.
batıl: doğru ve haklı olmayan.
canip: taraf, yon.
celal: büyükluk, yücelik.
cihet: yon, taraf.
dellal: ilân edıcı.
esbab-ı zahiri: görünurdeki sebepler.
esbap: sebepler.
fakrpişe: fakırlık içinde.
hakikat: gerçek.
hâlât: haller, durumlar.
haşmet: büyukluk, heybet.
hikmet: sebep, gaye, amaç.
icraat: işler, uygulanan şeyler.
iktıza: gerekme.
insani: insan türünden olan.
istiklâl: bağımsızlık.
itıraz: karşı çıkma.
ittıhaz etme: kabul etme.
izhar: gösterme.
izzet: şeref, yücelik.
kabiliyetsizlik: yeteneksizlik, yetersizlik, yapısının uygun olmaması.
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kudret: Cenab-ı Hakkın kâinatta iş gören güç ve kuvveti.
kudret-i Samedani: her şey kendisine muhtaç olan, fakat kendisi hıçbir şeye muhtaç olmayan Allah.
medar: sebep, vesile.
melekut: ıç yüzü.
melekutiyet: eşyanın ıç yüzü.
merci: muracaat edilecek yer.
misal-i latif: güzel ve hoş örnek.
muhafaza: koruma.
muhtelif: çeşıdı, farklı.
mubaşeret: temas etme, bulaşma.
mulevven: boyalı.
mulk: eşyanın gördüğümüz temas ettıkımız ıçinde zıdıkları, hoş olmayan hâl ve durumları banndıran dış yüzü.
munafi: aykırı, zıt.
munasip: uygun.
nazar-ı zahiri: dış görünuşe ehemmıyet vererek bakma.
nazır: bakan, gözeten.
rıvayet: nakletme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın varlıkların ıhtıyaçlarını gidermesi onları yetıştırmesi ve idare etmesi.
saltanat: hükümranlık, hakımıyet.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edıcı olan Allah'ın hakımıyetı.
sultan: padışah.
Sultan-ı Ezeli: kudret, kuvvet ve hukumranlığının başlangıcı olmayan Allah.
suret: bıçım.
sır: hakikat.
sırf: sadece.
şeffaf: açık, temiz.
şekva: şıkâyet.
şerik: ortak.
temaşager: seyırcı.
temsil-i manevi: manevî bır örnek.
tesir-i hakiki: gerçek etki.
tevcih: yöneltmek.
tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna ondan başka ılah olmadığına inanma.
umur-u hasise: ufak ve değersiz işler.
vasıta: araç.
vaz: konulma.
vecih: yuz, yon.
zahir: gorunen.
zahiri: gorunuşe ait.
zira: çünkü.

Hazret-i Azrail Aleyhisselâm, Cenab-ı Hakka demiş ki: "Kabz-ı ervah vazifesinde Senin ibadın benden şekva edecekler, benden küsecekler."

Cenab-ı Hak lisan-ı hikmetle ona demiş ki, "Seninle ibadımın ortasında musibetler, hastalıklar perdesini bırakacağım; tâ şekvaları onlara gidip, senden küsmesinler."

İşte bak: Nasıl hastalıklar perdedir, ecelde tevehhüm olunan fenalıklara mercidirler ve kabz-ı ervahta hakîkat olarak olan hikmet ve güzellik, Azrail Aleyhisselâmın vazifesine müteallîktir; öyle de, Hazret-i Azrail dahi bir perdedir, kabz-ı ervahta zahiren merhametsiz görünen ve rahmetin kemaline münasip düşmeyen bazı hâlâta mercı olmak için, o memuriyete bir nazır ve kudret-i İlâhiyeye bir perdedir. Evet, izzet ve azamet ister ki, esbap perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında; tevhit ve celâl ister ki, esbap ellerini çeksinler tesir-i hakîkîden.

İkinci Lem'a

Bak şu kâinat bostanına; şu zeminin bağına, şu semanın yıldızlarla yaldızlanmış güzel yüzüne, dikkat et! Göreceksin ki, bir Sâni-i Zulcelâl'ın, bir Fâtır-ı Zülcemal'in, o serilmiş ve serpilmiş masnuattan her bir masnu üstünde Hâlık-ı Kullı Şey'e mahsus bir sıkkesi ve her bir mahlûku üstünde Sâni-i Kullı Şey'e has bir hatemi ve kalem-i kudretin birer menşuru olan sahaif-i leyl ve nehar, yaz ve baharda yazılan tabakat-ı mevcudat üstünde taklît kabul etmez bir turra-ı garrası vardır.

azamet: büyüklük
bostan: bahçe.
celal: büyükluk, ululuk.
Cenab-ı Hak: Allah
ecel: olum vaktı, olum
esbap: sebepler
Fatır-ı Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi benzersiz yaratan Allah
fenalık: kötuluk.
hakîkat: gerçek.
halat: haller, durumlar
Halık-ı Kullı Şey: her şeyin yaratıcısı
has: özel.
hatem: muhur damga
Hazret-i Azrail: olum meleği, ruhları alan melek.
hikmet: İlahı gaye
ibad: kullar
İzzet: şeref ve yücelik.
kabz-ı ervah: ruhların alınması
kâinat: butun âlemler, butun varlıklar
kalem-i kudret: kudret kalemi.
kemal: mukemmellik, kusursuzluk.
kudret-ı İlahî: Allah ın kâinatta ış goren guç ve kuvveti.
lem'a: parıltı
lisan-ı hikmet: hikmet dılı, yaratılış gayesine uygun dil
mahluk: yaratılmış
mahsus: ozel, has
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık.
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış varlıklar
memurîyet: memurluk, emirle hareket edış
menşur: yayınlanmış, herkese ılân edilmiş
merci: başvurulacak yer
merhametsiz: acımasız
musibet: belâ, sıkıntı, acı verici olay
münasip: uygun
müteallik: alâkalı, ılgılı
nazarında: gozunde, gorüşunde.
nazır: bakan, gozeten.
perdedar-ı dest-i kudret: Allah ın kudret elinin onunde perde
rahmet: acıma, şefkat, merhamet
sahaif-i leyl ve nehar: gece ve gunduz sayfaları
Sanı-ı Kullı Şey: her şeyı sanatlı bir şekılde yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: her şeyı sanatla yaratan sonsuz buyukluk sahıbı Allah
sema: gokyuzu, gok.
sıkke: muhur
şekva: şikâyet.
tabakat-ı mevcudat: varlıkların tabakaları, grupları.
taklît: benzerini yapma
tesir-i hakîkî: gerçek etkı.
tevehhüm: zannetme, var olduğunu sanma
tevhit: birleme, Allah ın bir olduğuna, ondan başka ılâh olmadığına inanma
turra-i garra: parlak muhur
vazife: gorev
yaldızlama: susleme, eşyaları altın ve gumuş rengindekı parlak maddelerle süsleme
zahiren: gorünuşte
zemin: yeryuzu

Şimdi o sikkelerden, o hatemlerden, o turralardan numune olarak birkaçını zikredeceğiz. Meselâ, hesapsız sikkelerinden, hayat üzerinde koyduğu çok sikkelerinden şu sikkeye bak ki, "Bir şeyden her şey yapar. Hem, her şeyden bir tek şey yapar." Çünkü, nutfe suyundan ve hem içilen basit bir sudan hesapsız aza ve cihazat-ı hayvaniyeyi yapar.

İşte, bir şeyi her şey yapmak, elbette bir Kadîr-i Mutlak'ın işidir. Hem yenilen hadsiz taamlardan, o taam ise hayvanî olsun, nebatî olsun, o müteaddit maddeleri, has bir cisme kemal-i intizam ile çeviren ve ondan mahsus bir cilt nesç eden ve ondan basit cihazları yapan, elbette bir Kadîr-i Küllî Şey'dir ve Alîm-i Mutlak'tır. Evet, Hâlık-ı Mevt ve Hayat, şu destgâh-ı dünyada, hikmetiyle hayatı öyle bir kanun-u emniye-i mu'cizânıma ile idare ediyor ki, o kanunu tatbik ve icra etmek, bütün kâinatı kabza-i tasarrufunda tutan bir Zata mahsustur.

İşte eğer aklın sönmemiş ise, kalbin kör olmamış ise anlarsın ki, bir şeyi kemal-i sühulet ve intizamla her şey yapan ve her şeyi kemal-i mizan ve intizamla sanatkârâne bir tek şey yapan, her şeyin Sâniine has ve Hâlık-ı Küllî Şey'e mahsus bir sikkedir.

Meselâ, görsen, harikapişe bir zat, bir dirhem pamuktan yüz top çuha ve ipek veya patiska gibi mütenevvi sair kumaşları o tek dirhem pamuktan nesç etmekle beraber, helva, baklava gibi çok taamları dahi ondan yapıyor. Sonra görsen ki, o zat, demiri ve taşı, balı ve yağı, suyu

edilen
hesapsız: sayısız.
hikmet: İlâhî gaye
icra: yerine getirme
intizam: düzen
kabza-ı tasarruf: tasarrufu altında olma
Kadir-i Küllî Şey: sınırsız güç ve kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
Kadir-i Mutlak: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kânun-u emniye-i mu'cizânıma: olağanüstü şekilde meydana gelen işlerin kanunu
kemal-i intizam: mükemmel ve kusursuz düzen
kemal-i mizan: tam ve kusursuz ölçü
kemal-i sühulet: tam bir kolaylık.
mahsus: özel.
müteaddit: çeşitli, birden fazla
mütenevvi: çeşitli.
nebatî: bitkilerden elde edilen
nesç: dokuma, dokuyuş.
numune: örnek.
nutfe: dol suyu, meni
patıska: pamuktan dokunmuş sık ve düzgün bez
sair: diğer
sanatkarane: ustaca, sanatlı bir şekilde
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sikke: muhur
taam: yemek.
tatbik: uygulama
turra: muhur damga
zat: şahıs, kişi, Allah
zikretmek: söylemek, bildirmek.

Alim-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah
aza: organlar
cihaz: organ
cihazat-ı hayvaniye: hayvanların organları
cilt: ten, deri
çuha: tüysüz, ince, sık dokunmuş yün kumaş.
destgah-ı dünya: dünya tezgahı
dirhem: eskiden kullanılan ağırlık ölçü birimi.
hadsiz: sınırsız
Halık-ı Küllî Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah
Halık-ı Mevt ve Hayat: hayatın ve ölümün yaratıcısı olan Allah
harikapişe: harika işler yapan
has: özel
hatem: muhur, damga
hayvanî: hayvanlardan elde

ve toprağı avucuna alır, bir güzel altın yapar; elbette kat'iyen hükmedeceksin ki, o zat, öyle kendine has bir sanata maliktir. Bütün anasır-ı arziye onun emrine musahhar ve bütün mevalid-i türabiye onun hükmüne bakar. Evet, hayattaki tecelli-i kudret ve hikmet, bu misalden bin derece daha aciptir. İşte, hayat üstündeki çok sikkelerden bir tek sikke.

Üçüncü Lem'a

Bak şu kâinat-ı seyyalede, şu mevcudat-ı seyyarede cevelân eden zîhayatlara. Göreceksin ki bütün zîhayatlardan her bir zîhayat üstünde Hayy-ı Kayyum'un koyduğu çok hatemleri vardır. O hatemlerden bir hatemi şudur ki:

O zîhayat, meselâ şu insan, âdeta kâinatın bir misal-i musağğan, şecere-i hilkatin bir semeresi ve şu âlemin bir çekirdeği gibi ki, enva-ı âlemin ekser numunelerini camidir. Güya o zîhayat bütün kâinattan gayet hassas mizanlarla süzülmüş bir katredir. Demek şu zîhayatı halk etmek ve ona Rab olmak, bütün kâinatı kabza-i tasarrufunda tutmak lâzım gelir.

İşte, eğer aklın evhamda boğulmamış ise anlarsın ki, bir kelime-i kudreti, meselâ, bal arısını ekser eşyaya bir nevi küçük fihrıste yapmak; ve bir sahifede, meselâ, insanda şu kitab-ı kâinatın ekser meselelerini yazmak; hem, bir noktada, meselâ, küçücük incir çekirdeğinde koca incir ağacının programını derç etmek; ve bir harfte, meselâ, kalb-ı beşerde şu âlem-i kebirin safahatında

acıp: hayrette bırakan
adeta: sanki
alem: dünya, kâinat.
âlem-i kebir: büyük âlem
anasır-ı arzi: dünyadaki maddeler, elementler
camî: içine alan
cevelân: dolanma, gezinme
derç etmek: yerleştirmek
ekser: pek çok, en çok
enva-ı âlem: kâinattaki çeşitler, türler
evham: aslı olmayan düşünceler
gayet: son derece
güya: sanki
halk etmek: yaratmak.
has: özel.
hassas: ince.
hatem: mühür, damga
hayat: yaşam
Hayy-ı Kayyum: her hususta ilk tidan olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah
hikmet: İlâhî gaye.
hükûm: karar, emir
kabza-ı tasarruf: tasarrufu altında
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kainat-ı seyyale: akıp giden kâinat
kalb-i beşer: insan kalbi
kat'iyen: kesin olarak
katre: damla
kelime-i kudret: kudret kelimesi.
kitab-ı kainat: kainat kitabı
lazım: gerek.
lem'a: parıltı
malik: sahip
mevalid-i türabiye: topraktaki madenler
mevcudat-ı seyyare: bir yerde durmayıp yer değiştiren varlıklar
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
mizan: ölçü
musahhar: boyun eğen
numune: örnek
Rab: her şeyi besleyen, büyüten, ihtiyaçlarını gideren, idare ve terbiye eden Allah
safahat: devreler, evreler
sahife: sayfa
sanat: ustalık.
semere: meyve
sikke: mühür
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
tecelli-i hikmet: İlâhî gayenin tecellisi
tecelli-i kudret: Allah'ın kudretinin tecellisi, görüntüsü
zat: şahıs
zîhayat: hayat sahibi, canlılar

tecelli ve ihata eden bütün esmanın âsârını göstermek, ve bir mercimek tanesi kadar mevki tutan kuvve-i hafıza-ı insaniyede bir kütüphane kadar yazı yazdırmak; ve bütün hâdisat-ı kevniyenin mufassal fihristesini o kuvvecikte derç etmek, elbette ve elbette Hâlık-ı Külli Şey'e has ve bu kâinatın Rabb-i Zülcelâl'ine mahsus bir hatemdir.

İşte, zîhayat üstünde olan pek çok Hatem-ı Rabbanî'den bir tek hatem, böyle nurunu gösterse ve onun ayatını şöyle okuttursa, acaba birden bütün o hatemlere bakabılsen, görebilsen, [1] سُبْحَانَ مَنِ احْتَفَى بِشِدَّةِ ظُهُورِهِ demeyecek misin?

Dördüncü Lem'a

Bak, şu semavatın denizinde yüzen ve şu zeminin yüzünde serpilen rengârenk mevcudata ve çeşit çeşit masnuata dikkat et! Göreceksin ki, her biri üstünde Şems-ı Ezeli'nin taklit kabul etmez turraları vardır. Nasıl hayatta sikkeleri, zîhayatta hatemleri görünüyor ve bir ikisini gördük, ihya üstünde dahı öyle turralan vardır. Temsil, denin manalan fehme yakınlaştırdığından, bir temsil ile şu hakikatı göstereceğiz.

Meselâ, güneş, seyyarelerden tut, tâ katrelere kadar, tâ camın küçük parçalarına kadar ve kann parlak zerreciklerine kadar, şu güneşin cilve-i misalıyesinden ve ın'ıkâsından bir turrası ve güneşe mahsus bir eser-ı nuranîsi görünüyor. Şayet o hadsiz şeylerde görünen güneşçiklennı, guneşın cilve-ı in'ıkâsı ve tecellı-ı aksı olduğunu

1. Şiddet-i zuhurundan gizlenmiş olan Zatı her turlu kusur ve noksan sıfattan tenzih ederiz.

asar: eserler.
ayat: deliller
cilve-i in'ikas: yansımadan ilen gelen goruntu
derç etmek: yerleştırmek
eser-i nurani: parlak eser
esma: ısımler
fehm: anlayış.
fihriste: bir şeyin ıçınde nelenn bulunduğunu gosteren ozet liste.
hadisat-ı kevniye: varlıklarla ılgılı olaylar.
hadsiz: sayısız.
hakikat: gerçek.
Halık-ı Külli Şey: kâinatta mevcut olan her şeyin yaratıcısı Allah
has: ozel
hatem: muhur damga
Harem-ı Rabbani: her şeyi yaratan ihtıyaçlannı gideren yetıştıren ve buyuten Allah'ın muhru
ihata: kuşatma
ihya: hayat verme.
in'ikâs: yansıma
kâinat: yaratılmış olan şeylenn tamamı.
katre: damla
kuvvecik: duygu hafıza
kuvve-i hafıza-ı insaniye: insanın hafıza gucu ve kabıliyeu
lem'a: panlı
mahsus: ozel
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış varlıklar
mevcudat: var olan her şey
mevki: yer
misaliye: benzer ornek, gorüntü
mufassal: ayrıntılı detaylı.
noksan: eksik.
nur: aydınlık
Rabb-i Zulcelal: her şeyi besleyen buyuten ihtıyaçlannı gideren idare ve terbiye eden buyukluk ve haşmet sahıbı Allah.
semavat: gokler
seyyare: gezegen
sikke: muhur
sıfat: nıtelik, ozellik.
şayet: eğer
Şems-ı Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şiddet-i zuhur: çok şıddetlı ve kuvvetlı bır şekılde gorunme
taklıt: benzenni yapma
tecelli: gorunme belırme
tecelli-i akıs: yansımanın gorıntusu
temsil: benzetme ornek
tenzih: her turlu kusur ve noksandan uzak ve yuce tutma.
turra: muhur damga
Zat: Allah
zemin: yeryuzu.
zerrecik: en kuçuk madde parçası
zihayat: hayat sahıbı

kabul etmezsen, o vakit her bir katrede ve ziyaya maruz her bir cam parçasında ve ışığa mukabil her şeffaf bir zerrecikte, tabiî ve hakikî bir güneşin vücudunu bilasale kabul etmek gibi gayet derece bir divanelikle, nihayetsiz bir belâhate düşmekliğin lâzım gelir.

Öyle de, Şems-i Ezelînin tecelliyat-ı nuraniyesinden "İhya," yani "hayat vermek" cihetinde, her bir zîhayat üstünde öyle bir turrası vardır ki, faraza bütün esbap toplansa ve birer fail-i muhtar kesilseler, yine o turrayı taklit edemezler. Zira, her biri birer mu'cize-i kudret olan zîhayatlar, her biri o Şems-i Ezelî'nin şualan hükmünde olan esmasının nokta-i mihrakiyesi suretindedir.

Eğer, zîhayat üstünde görünen o nakş-ı acîb-i sanatı, o nazm-ı garib-i hikmeti ve o tecelli-i sırr-ı ehadiyeti, Zat-ı Ehad-i Samed'e verilmediği vakit, her bir zîhayatta, hatta bir sinekte, bir çiçekte, nihayetsiz bir kudret-i fâtıra, içinde saklandığını ve her şeyi muhit bir ilim bulunduğunu ve kâinatı idare edecek bir irade-i mutlaka onda mevcut olduğunu, belki Vacibü'l-Vücud'a mahsus bâkî sıfatlan dahi onlann içinde bulunduğunu kabul etmek, âdeta o çiçeğin, o sineğin her bir zerresine bir ulûhiyet vermek gibi dalâletin en eblehçesine, hurafatın en ahmakçasına bir derekesine düşmek lâzım gelir. Zira o şeyin zerrelerine, hususan tohum olsalar, öyle bir vaziyet verilmiş ki, o zerre, cüz'ü olduğu zîhayata bakar. Onun nizamına göre vaziyet alır. Belki o zîhayatın bütün nev'ine bakar gibi, o nev'in devamına yarayacak her yerde zer' etmek ve nev'inin bayrağını dikmek için kanatçıklarla kanatlanmak

ahmak: aklını gerektiği gibi kullanamayan
baki: kalıcı ve devamlı
belahat: aptallık.
bilasale: bizzat.
cihet: yön
cüz': parça.
dalalet: doğru yoldan sapma
dereke: aşağı mertebe
divanelik: akılsızlık.
ebleh: son derece aptal
esbap: sebepler
esma: isimler
fail-i muhtar: kendi istek ve iradesiyle iş yapan
faraza: var sayalım ki
gayet: son
hakiki: gerçek.
hurafat: boş, batıl inanışlar
hususan: özellikle.
hükmünde: gibi, yerinde, değerinde
idare: yönetme
İhya: hayat verme
İrade-i mutlaka: sınırsız irade, iş tek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
katre: damla
kesilseler: olsalar
Kudret-i Fâtıra: her şeyi en uygun şekilde yaratan güç ve kuvvet.
mahsus: has kılınmış, özgü, özel
maruz: karşısında bulunma
mevcut: var.
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
muhit: kuşatan, saran
mukabil: karşılık
nakş-ı acîb-i sanat: ustaca yapılmış şaşırtıcı işleme
nazm-ı garib-i hikmet: hikmetin hayret verici düzenlemesi.
nev': tür
nihayet: son
nihayetsiz: sonsuz
nizam: düzen
nokta-i mihrakiye: hareket noktası
suret: şekil
sıfat: nitelik, vasıf
şeffaf: saydam, parlak.
Şems-i Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenâb-ı Hak.
şua: ışık demeti.
tabii: doğal
taklit: benzenni yapma
tecelli-i sırr-ı ehadiyet: Allah'ın birlik sırrının her bir varlıkta görünmesi
tecelliyat-ı nurani: parlak nurani görüntüler
turra: muhür
ulûhiyet: İlâhlık.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı olmayan Allah.
vakit: zaman, an
vaziyet: durum, hâl
vücut: varlık
Zat-ı Ehad-i Samed: her şeyin kendisine muhtaç olduğu fakat kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan ve tek olan Zat, Allah.
zer': ekme, dikme
zerre: atom.
zerre: en küçük madde parçası.
zîhayat: hayat sahibi.
zira: çünkü
ziya: ışık.

gibi bir keyfiyet alır. Belki o zîhayat alâkadar ve muhtaç olduğu bütün mevcudata karşı muamelâtını ve münasebat-ı nızkıyesini devam ettirecek bir vaziyet tutuyor. İşte, eğer o zerre, bir Kadîr-i Mutlak'ın memuru olmazsa ve nispeti o Kadîr-i Mutlak'tan kesilse, o vakit, o zerreye her şeyi görür bir göz, her şeye muhit bir şuur vermek lâzımdır.

Elhâsıl: Nasıl şu katrelerde ve camın zerreciklerinde olan güneşçikler ve çeşit çeşit renkler, güneşin cilve-ı aksine ve in'ikâsının tecellisine verilmezse, bir tek güneşe mukabil nihayetsiz güneşleri kabul etmek lâzım gelir. Muhal ender muhal bir hurafeyi kabul etmek iktiza eder. Aynen bunun gibi, eğer her şey Kadîr-i Mutlak'a verilmezse, bir tek Allah'a mukabil nihayetsiz, belki zerrat-ı kâinat adedince ilâhları kabul etmek gibi, yüz derece muhal içindeki bir muhali mevcut kabul etmek gibi bir divanelik hezeyanına düşmek lâzım gelir.

Elhâsıl, her bir zerreden üç pencere Şems-i Ezelî'nin nur-u vahdaniyetine ve vücub-u vücuduna açılır.

• *Birinci Pencere*: Her bir zerre, bir nefer gibi, nasıl ki askerî dairelerinin her birinde, yani takımında, bölüğünde, taburunda, alayında, fırkasında, ordusunda, her birinde bir nispeti, o nispete göre bir vazifesi ve o vazifeye göre nizamı dairesinde bir hareketi olduğu gibi, öyle de, senin göz bebeğindeki o camit zerrecik dahi, senin gözünde, başında, vücudunda ve kuvve-i müvellide, kuvve-i cazibe, kuvve-i dafia, kuvve-i musavvire gibi

alâkadar: alâkalı, ilgili.
alay: genellikle üç taburdan oluşan asker topluluk.
askerî: askerlikle ilgili.
bölük: takımlardan oluşan asker birlik.
camit: cansız.
cilve-i aksi: yansımanın görüntüsü.
daire: bölüm, kısım.
divane: akıl sızlık.
elhasıl: sonuç olarak.
fırka: tümen.
hezeyan: saçmalama.
hurafe: akla uymayan saçma inanç.
iktıza: gerektirme.
İlah: tanrı.
in'ikâs: yansıma.
Kadîr-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız kudret sahibi Allah.
katre: damla.
keyfiyet: hal, özellik.
kuvve-i cazibe: faydalı şeyleri çekme gücü.
kuvve-i dafia: zararlı şeyleri uzaklaştırma gücü.
kuvve-i musavvire: maddenin varlıklarını çeşitli şekillere girme kabiliyeti.
kuvve-i müvellide: üreme kabiliyeti, gücü.
memur: emirle hareket eden görevli.
mevcudat: var olan her şey.
mevcut: var.
muamelât: davranışlar.
muhal ender muhal: olmazlık içinde olmazlık.
muhal: imkânsız.
muhit: kuşatan, saran.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mukabil: karşılık.
münasebat-ı nızkıye: nızkıla ilgili ilişkiler.
nefer: asker.
nihayetsiz: sonsuz.
nispet: bağ, oran.
nizam: düzen, kanun.
nur-u vahdaniyet: Allah'ın birliğini gösteren nur.
Şems-i Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
şuur: bilinç, anlayış.
tabur: dört bölükten oluşan askerî birlik.
takım: en küçük askerî topluluk.
tecelli: görünme.
vakit: zaman, an.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
vücub-u vücut: bir şeyin varlığının gerekli ve zorunlu olması.
zerrat-ı kainat: kainattaki atomlar.
zerre: en küçük parça, atom.
zihayat: hayat sahibi.

deveran-ı deme ve his ve harekeye hizmet eden evride ve şerayin ve sair asaplarda, hem senin nev'inde, ilâahir, birer nıspetı, birer vazifesi bulunduğunu, bilbedahe bır Kadîr-i Ezelî'nin eser-i sun'u ve memur-u muvazzafı ve taht-ı tedbirinde olduğunu, kör olmayan göze gösterir.

• *İkinci Pencere*: Havadaki her bir zerre, her bir çiçeği, her bir meyveyi zıyaret edebilir, her bir çiçeğe, her bir meyveye girer, işleyebilir. Eğer her şeyi görür ve bılır bır Kadîr-ı Mutlak'ın memur-u musahharı olmasa, o sersen zerre, bütün meyvelerin, çiçeklerin cıhazatını ve yapılmasını ve ayrı ayrı sanatlarını ve onlara giydirilen suretlerin terzîliğini ve hıyatat-ı kâmile-i muhıta-i sanatını bılmek lâzım gelir.

İşte şu zerre, bır güneş gıbi bir nur-u tevhidin şuaını gösteriyor. Zıyayı havaya, mâı türaba kıyas et. Zaten eşyanın asıl menşeleri, şu dört maddedir. Yeni hikmetle, müvellidulmâ, muvellıdülhumuza, karbon, azottur kı, bu anasır, evvelki unsurların eczalarıdır.

• *Üçüncü Pencere*. Zerrelerden murekkep bır parça toprak, her bir çiçekli ve meyveli nebatatın neşvünemasına menşe olabılır bir kâseyi o zerrecıklerden doldursan, bütün dünyadaki her nevi çiçek ve meyveli nebatatın tohumcukları kı, o tohumcuklar hayvanatın nutfelen gıbi ayrı ayrı şeyler değil, nutfeler bir su olduğu gibi, o tohumlar da karbon, azot, müvellıdulmâ, muvellıdulhumuzadan mürekkep, mahıyetçe birbirinin mıslı, keyfiyetçe bırbırınden ayrı, yalnız kader kalemıyle sırf manevî

anasır: unsurlar, elementler
asap: damarlar, sınırler
azot: bir element.
bilbedahe: apaçık şekilde
cihazat: organlar
deveran-ı deme: kan dolaşımı.
ecza: bütünü oluşturan parçalar
eser-i sun': sanat eseri
evride: toplardamar
hareke: hareket.
hayvanat: hayvanlar
hikmet: ilim ve fenler
his: duygu
hıyatat-ı kamile-i muhıta-ı sanat: sanatın bütün mükemmelliklerini kapsayan kusursuz terzilik.
İlaahir: sonuna kadar.
kader: İlâhî hükum. Allah'ın meydana gelecek olayları ve yaratılan varlıkları meydana gelmeden ve yaratılmadan önce takdir etmesi, planlaması.
Kadir-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evvelı olmayan Allah.
Kadir-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız kudret sahibi olan Allah.
karbon: bir element.
kase: kap, çanak.
keyfiyet: içerik, bir şeyin yapısı
kıyas: karşılaştırma
ma: su
mahiyet: özellik, nitelik.
memur-u musahhar: emre ıtaat eden görevlı
memur-u muvazzaf: emrile hareket eden görevlı
menşe: kaynak.
mıslı: benzen
mürekkep: ... den olma ... den oluşmuş.
müvellıdülhumuza: oksıjen
müvellıdulma: hıdrojen
nebatat: bıtkıler
neşvünema: buyuyup gelişme.
nev: tür
nıspet: bağ
nur-u tevhit: Allah'ın bırlığını gösteren nur
nutfe: dol suyu, menı
sair: dıger
sanat: ustaca ve guzelce yapılış
serseri: başıboş
suret: şekıl, bıçım
şerayin: atardamar
şua: ışık demetı
taht-ı tedbir: yonetımı altında
türab: toprak.
unsur: madde
zerre: atom.
ziya: ışık.

olarak aslının programı tevdi edilmiş, işte o tohumları nöbetle o kâseye koysak, her bin hanka cihazatıyla, eşkâl ve vazıyetıyle zuhur edeceğini, vuku bulmuş gibi inanırsın.

Eğer o zerreler her bır şeyin her bir hâl ve vaziyetini bilen ve her şeye (ona) lâyık vücudu ve vücudun levazımatını vermeye kadır ve kudretıne nıspeten her şey kemal-i sühuletle musahhar olan bir Zatın memuru ve emırber bir vazıfedan olmazlarsa, o toprağın her bır zerresinde, ya bütün çiçekli ve meyvedarlanın adedince manevî fabnkalar ve matbaalar ıçınde bulunması lâzım gelır ki, o cıhazatları ve eşkâlleri birbirinden uzak ve birbirinden ayn mevcudat-ı muhtelıfeye menşe olabılsın veya bütün o mevcudata muhıt bir ılım ve bütün onların teşkilâtına muktedır olacak bır kudret vermek lâzımdır; tâ bütün onların teşkilâtına medar olsun. Demek Cenab-ı Hak'tan nıspet kesılse, toprağın zerratı adedınce ılâhlar kabul edilmesi lâzım gelir. Bu ise bin defa muhal içinde muhal bir hurafedır.

Fakat memur oldukları vakıt çok kolaydır. Nasıl, bir sultan-ı azîmin bir adî neferi, o padişahın namıyla ve onun kuvvetiyle bir memleketi hicret ettirebilir, ıkı denizi bırleştirebilir, bır şahı esir edebilir; öyle de, Ezel ve Ebed Sultanının emriyle, bir sinek bir Nemrut'u yere serer, bir karınca bır Fıravun'un sarayını harap eder yere atar, bir incir çekirdeği bir incir ağacını yüklenir.

Hem, her bir zerrede, vücup ve vahdet-i Sânıa iki şahıd-ı sadık daha var.

medar: dayanak, kaynak.
memleket: ülke.
memur: görevli, emırle hareket eden.
menşe: kaynak.
mevcudat: varlıklar.
mevcudat-ı muhtelife: çeşıtlı varlıklar.
meyvedar: meyveli.
muhal: ımkânsız.
muhıt: kuşatan, saran.
muktedır: Iktıdarlı, gücü yeten, güçlü, kuvvetlı, ış becerebilen.
musahhar: emre boyun eğen.
namıyla: ısmıyle, adıyla.
nefer: er, asker.
Nemrut: Hz. İbrahim'le müçadele eden ve ılâhlık ıddıa eden bır şahıs. bkz. Şahıs Bilgileri.
nıspet: bağ, alaka.
padişah: hukumdar.
sultan-ı azım: buyuk sultan.
şah: hukumdar, sultan.
şahıd-ı sadık: doğru sozlü şahıt.
teşkılat: yapışlar, yapılmalar, meydana getırılmeler, kuruluşlar.
tevdi: emanet etme.
vakıt: zaman, an.
vazıfedar: vazıfeli, görevli.
vazıyet: durum.
vuku bulma: meydana gelme, olma.
vücup ve vahdet-i Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah'ın birlığı ve varlığının gerekli ve zorunlu olması.
vücut: beden.
Zat: Allah (c.c.)
zerrat: atomlar.
zerre: atom.
zuhur: ortaya çıkma.

adet: sayı.
adî: basıt, sıradan.
cıhazat: cıhazlar, organlar.
emırber: emrı yerine getıren.
eşkâl: şekıller.
Ezel ve Ebed Sultanı: başlangıcı ve sonu olmayan hukum ve saltanatı ezelden ebede devam eden Sultan, Allah.
Fıravun: eskı Mısır hukumdarlarına verılen ısım.
hâl: durum.
harap etmek: yıkmak.
hıcret: goç.
hurafe: akla uymayan saçma ınanç.
ılah: tanrı.
kadir: gucu yeten.
kâse: kap, çanak.
kemal-i sühulet: tam bır kolaylık.
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar.
lâyık: yakışan.
levazımat: gerekli şeyler.

Birisi, her bir zerre, acz-i mutlakıyla beraber, pek büyük ve pek mütenevvi vazifeleri kaldırıyor ve cümudiyeti ile beraber, bir şuur-u küllî gösteren intizamperverâne nizam-ı umumîye tevfik-i hareket eder. Demek, her bir zerre, lisan-ı acziyle *Kadîr-i Mutlak*'ın vücub-u vücuduna ve nizam-ı âlemi gözetmesiyle, vahdetine şahadet eder.

كَمَآ اَنَّ فِي كُلِّ ذَرَّةٍ شَاهِدَانِ عَلٰٓى اَنَّهُ وَاجِبٌ وَاحِدٌ كَذٰلِكَ
فِي كُلِّ حَيٍّ لَهُ آيَتَانِ عَلٰٓى اَنَّهُ اَحَدٌ صَمَدٌ [1]

Evet, her bir zîhayatta, biri ehadiyet sikkesi, diğeri samediyet turrası bulunuyor. Zira, bir zîhayat ekser kâinatta cilveleri görünen esmayı, birden kendi âyinesinde gösteriyor. Âdeta bir nokta-i mihrakiye hükmünde *Hayy-ı Kayyum*'un tecelli-i İsm-i Azamını gösteriyor. İşte ehadiyet-i zatıyeyi *Muhyî* perdesi altında bir nevi golgesini gösterdiğinden, bir sikke-i ehadiyeti taşıyor.

Hem o zîhayat, kâinatın bir misal-i musaggarı ve şecere-i hilkatin bir meyvesi hükmünde olduğu için, kâinat kadar ihtiyacatını ummadığı ve bilmediği bir yerden kolaylıkla küçücük daire-i hayatına yetiştirmek, samediyet turrasını gösteriyor. Yanı o hâl gösteriyor ki, onun öyle bir Rabbi var ki, ona, her şeye bedel bir teveccühü var ve bütün eşyanın yerini tutar bir nazarı var. Bütün eşya, Onun bir teveccühünün yerini tutamaz.

نَعَمْ يَكْفِي لِكُلِّ شَيْءٍ شَيْءٌ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا يَكْفِي عَنْهُ
كُلُّ شَيْءٍ وَلَوْ لِشَيْءٍ وَاحِدٍ [2]

acz-i mutlak: sınırsız derecede acizlik, güçsüzlük.
âdeta: sanki.
bedel: yerini tutan.
cilve: yansıma, görüntü.
cümudiyet: cansızlık.
daire-i hayat: hayat dairesi.
delil: ispat vasıtası, kanıt.
Ehad: tek, bir olan Allah.
ehadiyet: her bir şeyde Allah'ın birliğinin görünmesi.
ehadiyet-i Zatiye: Allah'ın yüce Zatının bir olması.
ekser kainatta: kainatın pek çok yerinde.
esma: isimler.
hal: durum.
Hayy-ı Kayyum: her hususta ikametinden olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hükmünde: değerinde, gibi.
ifade etme: söyleme.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
intizamperverâne: tertip ve düzeni çok severcesine.
Kadir-i Mutlak: her şeye gücü yeten, sonsuz kudret sahibi Allah.
kâinat: bütün âlemler.
lisan-ı acz: zayıflık ve güçsüzlüğün dili.
meal: anlam.
misal-i musaggar: küçültülmüş örnek.
Muhyi: bütün canlılara hayat veren Allah.
mütenevvi: çeşitli.
nazar: bakış.
nevi: çeşit.
nizam-ı âlem: kâinatın düzeni.
nizam-ı umumi: her yerde geçerli olan düzen.
nokta-ı mihrakiye: hareket noktası.
Rab: bakan, yetiştiren, besleyen, terbiye, sevk ve idare eden Allah.
Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu halde kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah.
samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması.
sikke: muhur, işaret.
sikke-i ehadiyet: Allah'ın birliğinin bir muhur gibi her bir varlıkta görünmesi.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şahit: tanıklık.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şuur-u küllî: her şeyden haberdar ve her şey hakkında bilgi sahibi olma.
tecelli-i İsm-i Azam: Allah'ın en büyük isminin görünmesi.
teveccüh: yönelme, ilgi.
tevfik-i hareket: uygun hareket.
turra: muhur, damga.
Vacip: varlığı zorunlu olan, yokluğu düşünülemeyen Allah.
vahdet: birlik.
Vahit: tek, bir Allah.
vazife: görev.
vücub-u vücut: varlığının gerekli ve zorunlu olması.
zerre: atom.
zîhayat: hayat sahibi.
zira: çünkü.

1 Üstadımıza ait bir Arapça metin olup, açıklamaları hemen üstteki ve alttaki paragraflarda dır. Kısaca; Her bir zerrede Onun Vacip ve Vahit olduğuna iki şahit bulunduğu gibi her canlıda da Onun Ehad ve Samed olduğuna dair iki delil vardır' şeklinde ifade edilebilir.

2 Üstada ait ifade olup, mealı üstteki paragrafın "Yanı" ile başlayan son iki cümlesinde verilmiştir.

Hem o hâl gösteriyor ki, onun o Rabbi, hıçbir şeye muhtaç olmadığı gibi, hazinesinden hiçbir şey eksilmez ve kudretine de hiçbir şey ağır gelmez. İşte samediyetin gölgesini gösteren bir nevi turrası.

Demek, her bir zîhayatta bir sikke-i ehadiyet, bir turra-i samediyet vardır. Evet, her bir zîhayat, hayat lisanıyla قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۞ اَللّٰهُ الصَّمَدُ[1] okuyor. Bu iki sikkeden başka, birkaç pencere-i mühimme de var. Başka bir yerde tafsıl edildiği için burada ihtısar edildi.

Madem şu kâinatın her bir zerresi böyle üç pencereyi ve iki deliği ve hayat dahi iki kapıyı birden *Vacibü'l-Vücud*'un vahdaniyetine açıyor, zerreden tâ şemse kadar tabakat-ı mevcudat, *Zat-ı Zülcelâl*'in envar-ı marifetini ne suretle neşrettiğini kıyas edebilirsin. İşte marifetullahta terakkiyat-ı maneviyenin derecatını ve huzurun meratibini bundan anla ve kıyas et.

Beşinci Lem'a

Nasıl ki bir kitap, eğer yazma ve mektup olsa, onun yazmasına bir kalem kâfidir. Eğer basma ve matbu olsa, o kitabın hurufatı adedince kalemler, yani demir harfler lâzımdır; tâ o kitap tab edilip vücut bulsun. Eğer o kitabın bazı harflerinde, gayet ince bir hat ile, o kitabın eksen yazılmış ise, Sure-i Yâsın lâfz-ı "yâsin"de yazıldığı gibi, o vakit bütün o demir harflerin küçücükleri o tek harfe lâzım—tâ tab edilsin.

1- De ki: O Allah'tır. Samed'dir. her şey Ona muhtaçtır. O ise hıçbir şeye muhtaç değildir. (İhlâs Suresi, 1-2)

adedince: sayısınca
derecat: dereceler
ekseri: çoğu
envar-ı marifet: Allah'ı bildiren ve tanıtan bilginin verdiği nur
gayet: son derece
hâl: durum
hat: yazı
hurufat: harfler
huzur: insanın kendisinin Allah'ın huzurunda olduğunu bilmesi hâli
ihtısar: kısaltma
kâfi: yeterli
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kudret: güç, kuvvet
kıyas: karşılaştırma
lâfz-ı Yâsin: Yâsin kelimesi.
Lem'a: parıltı
lisan: dil
marifetullah: Allah'ı isim ve sıfatlarıyla bilme ve tanıma.
matbu: basılmış
meratıp: dereceler
muhtaç: ihtiyacı olan
neşretmek: yaymak.
pencere-i mühimme: önemli pencere
Rab: bakan, yetiştiren, besleyen, terbiye, sevk ve idare eden Allah
Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, kimseye ve hiç bir şeye muhtaç olmayan
samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması
sikke: işaret, muhur
sikke-i ehadiyet: Allah'ın birliğinin bir muhur gibi her bir varlıkta görünmesi
Sure-i Yâsin: Yâsin Suresi.
surette: şekilde
şems: güneş
tab: basma
tabakat-ı mevcudat: varlıkların tabakaları, grupları
tafsıl: ayrıntılı açıklama
terakkiyat-ı maneviye: manevî ilerlemeler
turra: muhur, damga
turra-i Samediyet: Allah'ın her şeyin Ona muhtaç olduğu hâlde Onun hıçbir şeye muhtaç olmadığı gerçeğini gösteren muhru
Vacibu'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak hıç bir sebebe ihtiyacı olmayan Allah.
vahdaniyet: Allah'ın birliği.
vücut bulmak: meydana gelmek.
Zat-ı Zülcelâl: celal ve büyukluk sahibi zat, Allah
zerre: molekul, atom
zîhayat: hayat sahibi

Aynen öyle de, şu kitab-ı kâinatı kalem-ı kudret-i samedâniyenin yazması ve Zat-ı Ehadiyetin mektubu desen, vucup derecesinde bir suhulet ve lüzum derecesinde bir makuliyet yoluna gidersin. Eğer tabıata ve esbaba isnat etsen, imtina derecesinde suubetli ve muhal derecesinde müşkülâtlı ve hiçbir vehim kabul etmeyen hurafatlı şöyle bir yola gidersin ki, tabiat için, ya her bir cüz toprakta, her bir katre suda, her bir parça havada, milyarlarca madenî matbaalar ve hadsız manevî fabrikalar bulunması lâzım—tâ ki hesapsız çiçekli, meyveli masnuatın teşekkülâtına mazhar olabilsin—yahut her şeye muhıt bir ilim, her şeye muktedir bir kuvvet onlarda kabul etmek lâzım gelir—tâ şu masnuata hakikî mastar olabilsin.

Çünkü, toprağın ve suyun ve havanın her bir cüz'ü ekser nebatata menşe olabilir. Hâlbuki, her bir nebat—meyveli olsa, çiçeklı olsa—teşekkulâtı o kadar muntazamdır, o kadar mevzundur, o kadar birbirinden mumtazdır, o kadar keyfiyetçe birbirinden ayndır ki, her birisine yalnız ona mahsus birer ayn manevî fabrika veya ayrı birer matbaa lâzımdır. Demek tabiat, mistarlıktan mastarlığa çıksa, her bir şeyde bütün şeylerin makinelerini bulundurmaya mecburdur. İşte bu tabiatperestlik fikrinin esası öyle bir hurafattır ki, hurafecıler dahi ondan utanıyorlar. Kendini âkıl zanneden ehl-i dalâletin, nasıl nihayetsiz hezeyanlı bir akılsızlık iltızam ettiklerini gör, ibret al.

akıl: akıllı
cuz: kısım, parça
derece: mertebe, kademe
ehl-ı dalalet: doğru yoldan çıkanlar
ekser: pek çok, birçok.
esbap: sebepler
hadsiz: sınırsız
hakiki: gerçek
hesapsız: sayısız.
hezeyan: saçmalama.
hurafat: İslama ve akla uymayan saçma inançlar
hurafecı: batıl ve saçma inançları yayanlar
ibret: uyanıklığa sebep olan ders
iltizam: taraftarlık.
imtina: imkansız olma
isnat: dayandırma
kalem-i kudret-i Samedani: kendisi hıçbir şeye muhtaç olmayıp, her şeyin kendisine muhtaç olduğu Allah'ın kudret kalemi
katre: damla
keyfiyet: özellik, nitelik.
kıtab-ı kainat: kainat kitabı.
lüzum: ihtiyaç, gerekliliik.
madeni: metalden yapılmış
mahsus: özel
makuliyet: akla uygunluk.
manevi: görünmeyen
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler
mastar: kaynak
mazhar: ortaya çıkma yeri, kaynak.
menşe: kaynak
mevzun: ölçülü, düzgün
mıstar: her hangi bir şeyin kaynağından çıkmasını sağlayan alet.
muhal: imkânsız
muhıt: kuşatıcı
muktedir: gücü yeten
muntazam: düzenli, tertipli
mumtaz: seçilmiş, ayrılmış
muşkulat: zorluklar
nebat: bitki
nebatat: bitkiler
nihayetsiz: sonsuz.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
tabiat: canlı-cansız varlıklar, doğa
tabıatperest: Allah'a inanmayıp yaratma gücünü tabiata veren tabiatçı
teşekkulât: meydana gelişler
vehim: yanlış ve esassız düşünce, zan, şüphe, kuruntu
vücup: gerekli ve zorunlu olma
yahut: ya da.
Zat-ı Ehadiyet: tek olan ve hıçbir şeye muhtaç olmayan Allah

Elhâsıl: Nasıl, bir kitabın her bir harfi, kendi nefsini bir harf kadar gösterip ve kendi vücuduna tek bir suretle delâlet ediyor ve kendi kâtibini on kelime ile tarif eder ve çok cihetlerle göstenr—meselâ, "Benim kâtibimin hüsnühattı var. Kalemi kırmızıdır, şöyledir, böyledir" der; aynen öyle de, şu kitab-ı kebir-i âlemin her bir harfi, kendine cirmi kadar delâlet eder ve kendi suretı kadar gösterir. Fakat, Nakkaş-ı Ezelî'nin esmasını bir kaside kadar tarif eder ve keyfiyetlen adedince işaret parmaklanyla o esmayı gosterir, müsemmasına şahadet eder. Demek hem kendini, hem bütün kâinatı inkâr eden Sofestaî gibi bir ahmak yine Sâni-i Zulcelâl'in ınkârına gitmemek gerektir.

Altıncı Lem'a

Hâlık-ı Zülcelâl'in nasıl ki mahlûkatının her bir ferdinin başında ve masnuatının her bir cüz'ünün cephesinde, ehadiyetinin sikkesini koymuştur—nasıl ki geçmiş Lem'alarda bir kısmını gördün, öyle de, her bır nev'in üstünde çok sikke-ı ehadiyet, her bir küll üstünde müteaddit hatem-ı vahıdıyet, tâ mecmu-u âlem üstünde mütenevvi turra-i vahdet, gayet parlak bir surette koymuştur. İşte pek çok sikkelerden ve hatemlerden ve turralardan, sath-ı arz sahifesinde bahar mevsiminde vazedilen bir sikke, bir hatemi gostereceğız. Şoyle ki:

Nakkaş-ı Ezelî, zemının yuzünde yaz, bahar zamanında en az üç yüz bin nebatat ve hayvanatın envaını, nihayetsız ıhtılât, karışıklık ıçınde nıhayet derecede ımtıyaz

adet: sayı
ahmak: aklını gerektüğı gıbı kullanmayan
cephe: yuz, ön taraf
cıhet: yön
cırım: hacım, vucut
cüz: parça
delâlet: ışaret etme, delil olma
ehadiyet: Allah'ın bırlığının ve ısımlerının her bır varlıkta ayrı ayrı tecellı etmesi
elhasıl: sonuç olarak
envâ: çeşıtler
esma: ısımler
fert: şahıs, kışı
gayet: son derece
Hâlık-ı Zülcelâl: celâl azamet ve kıbrıya sahıbı yaratıcı olan Allah
hatem: muhur, damga
hatem-ı vahidiyet: bırlık muhru
hayvanat: hayvanlar
husnühat: güzel yazı
ıhtılat: karışıklık
ımtıyaz: seçme, ayırma
inkâr: inanmama
kaside: şıır
katıp: yazıcı
keyfiyet: hal, durum
kitab-ı kebir-i alem: buyuk bır kıtaba benzeyen kâınat
küll: bütün
Lem'a: parıltı
mahlûkat: yaratılmışlar
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış şeyler
mecmu-u âlem: butun âlem
müsemma: ısımlendırılmış adlı
müteaddit: bırçok, bırden fazla çeşıtlı
mutenevvi: çeşıtlı
Nakkaş-ı Ezeli: her şeyı zatına has olarak nakış nakış ışleyen, evvelı olmayan Allah.
nebatat: bıtkıler
nefsini: kendını şahsını
nevi: tur
nihayet: son
sahife: sayfa
Sâni-i Zulcelâl: sonsuz buyüklük sahıbı, her şeyı sanatla yaratan Allah
sath-ı arz: yeryuzu
sikke: muhur, ışaret
sikke-i ehadiyet: Allah'ın her bır varlıkta gorulen bırlık ışaretı
Sofestai: Allah'ı kabul etmemek ıçın kaınatı ve kendı varlıgını da ınkar eden
suret: bıçım, şekıl
şahadet: şahıtlık
tarif: tanıtma
turra: ışaret, muhur, damga
turra-ı vahdet: Allah'ın bırlıgını gosteren damga
vazedilme: konulma
vücuduna: varlıgına
zemin: yeryüzü

ve teşhis ile ve gayet derecede intizam ve tefrik ile haşir ve neşretmesi, bahar gibi zahir ve bâhir parlak bir sikke-i tevhittir.

Evet, bahar mevsiminde ölmüş arzın ihyası içinde, üç yüz bin haşrin numunelerini kemal-i intizam ile icat etmek ve arzın sahifesinde birbiri içinde üç yüz bin muhtelif envaın efradını hatasız ve sehivsiz, galatsız, noksansız, gayet mevzun, manzum, gayet muntazam ve mükemmel bir surette yazmak, elbette nihayetsiz bir kudrete ve muhit bir ilme ve kâinatı idare edecek bir iradeye malik bir Zat-ı Zülcelâl'in, bir Kadîr-i Zülkemal'in ve bir Hakîm-i Zülcemal'in sikke-i mahsusası olduğunu zerre miktar şuuru bulunanın derk etmesi lâzım gelir. Kur'ân-ı Hakîm ferman ediyor ki:

فَانْظُرْ إِلَىٰٓ آثَارِ رَحْمَةِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [1]

Evet, zeminin diriltilmesinde, üç yüz bin haşrın numunelerini, birkaç gün zarfında yapan, gösteren Kudret-i Fâtıra'ya, elbette insanın haşri, ona göre kolay gelir. Meselâ, Gelincik Dağını ve Süphan Dağını bir işaretle kaldıran bir zat-ı mu'cizânümaya, "Şu dereden yolumuzu kapayan şu koca taşı kaldırabilir misin?" denilir mi? Öyle de, gök ve dağ ve yeri altı günde icat eden ve onlan vakıtbevakıt doldurup boşaltan bir Kadîr-i Hakîm'e, bir Kerîm-i Rahîm'e, "Ebed tarafından ihzar edilip serilmiş, kendi zıyafetine gidecek yolumuzu seddeden şu toprak

arz: yer, yeryüzü
bahir: apaçık
derk etmek: anlamak
ebed: sonsuzluk, âhiret âlemi
efrat: fertler, birceyler
envaı: türler, cinsler
ferman etmek: buyurmak, ilân etmek
galatsız: yanlışsız, hatasız
gayet: son
Hakîm-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan Allah
haşir ve neşretmek: yeniden dirilmek ve yaymak
haşir: yeniden diriliş
icat: yoktan var etme, yaratma
ihya: hayat verme
ihzar: hazırlama
intizam: düzenlilik
irade: isteme, karar verme gücü
kadir: gücü yeten
Kadir-i Hakîm: Her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah
Kadir-i Zülkemal: sonsuz kemal sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kemal-i intizam: tam ve mükemmel düzenlilik
Kerîm-i Rahîm: rahmetiyle bol bol ihsan eden, sonsuz cömert olan Allah
kudret: güç, kuvvet
Kudret-i Fâtıra: her şeyi benzersiz şekil ve biçimde yaratan Allah'ın kudreti
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
malik: sahip
manzum: düzenli
mevzun: ölçülü, düzgün
muhit: kuşatıcı, kapsamlı
muhtelif: çeşitli
muntazam: düzenli, tertipli
mükemmel: tam
numune: örnek
rahmet: acıma, merhamet etme
seddetmek: kapatmak
sehivsiz: yanılmadan, şaşırmadan
sikke-i mahsusa: özel mühür
sikke-i tevhit: Allah'ın birlik mührü
suret: şekil, biçim
şuur: bilinç
tefrik: birbirinden ayırma
teşhis: şekillendirme, seçme, ayırma

1 Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan elbette ölüleri de öylece diriltecektir. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rûm Sûresi, 50.)

vakıt be vakıt: zaman zaman
zahir: görünen, açık
zarfında: içinde
zat-ı mu'cizânüma: mu'cize gösteren zat
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah
zemin: yer
zerre miktarı: çok az
zıyafet: ikram için verilen yemek

tabakasını üstümüzden kaldırabilir misin? Yeri düzeltip bizi ondan geçirebilir misin?" İstib'at suretinde söylenir mi?

Şu zeminin yüzünde yaz zamanında bir sikke-i tevhidi gördün. Şimdi bak. Gayet basîrâne ve hakîmâne zemin yüzündeki şu tasarrufat-ı azîme-i bahariye üstünde, bir hatem-i vahidiyet gayet aşikâre görünüyor. Çünkü, şu icraat bir vüs'at-i mutlaka içinde ve o vüs'atle beraber bir sür'at-i mutlaka ile ve o sür'at ile beraber bir sahavet-i mutlaka içinde görünen intizam-ı mutlak ve kemal-i hüsnüsanat ve mükemmeliyet-i hilkat öyle bir hatemdir ki, gayr-i mütenahi bir ilim ve nihayetsiz bir kudret sahibi ona sahip olabilir.

Evet, görüyoruz ki, bütün yeryüzünde bir vüs'at-i mutlaka içinde bir icat, bir tasarruf, bir faaliyet var. Hem, o vüs'at içinde bir sür'at-i mutlaka ile işleniyor. Hem, o sür'at ve vüs'atle beraber, bir sühulet-i mutlaka ile yapılıyor. Hem o sür'at ve vüs'at ve suhuletle beraber, teksir-i efratta bir sahavet-i mutlaka görünüyor. Hem, o sahavet ve sühulet ve sür'at ve vüs'atle beraber, her bir nevide, her bir fertte görünen bir intizam-ı mutlak ve gayet mümtaz bir hüsnüsanat ve gayet müstesna bir mükemmeliyet-i hilkat ile beraber, gayet sahavet içinde bir intizam-ı tam var. Ve o teksir-i efrat içinde, bir mükemmeliyet-i hilkat ve gayet sür'at içinde bir hüsnüsanat ve nihayet ihtilât içinde bir imtiyaz-ı etem ve gayet mebzuliyet içinde gayet kıymettar eserler ve gayet geniş daire içinde tam bir muvafakat ve gayet sühulet içinde gayet

aşikare: açıkça.
basîrâne: görerek.
faaliyet: çalışma, iş görme.
fert: birey, şahıs.
gayet: son derece.
gayr-i mütenahi: sonsuz.
hakîmâne: her şeyi bir amaca yönelik, faydalı ve yerli yerinde yaparak.
hatem: mühür, damga.
hatem-i vahidiyet: birlik mührü.
hüsnüsanat: güzel sanat.
icat: yoktan var etme, yaratma.
İcraat: işler.
ihtilât: karışıklık.
İmtiyaz-ı etem: benzerlerinden tamamen farklı olmak.
intizam-ı mutlak: her şeyi kuşatmış düzen, tertip.
istib'at suretinde: akıldan uzak görerek, ihtimal vermeyerek.
kemal-i hüsnüsanat: mükemmel ve güzel sanat.
kudret: güç, kuvvet.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
muvafakat: uygunluk.
mükemmeliyet-ı hilkat: yaratılışın mükemmelliği, kusursuzluğu.
mümtaz: üstün, seçkin.
nev: tür.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sınırsız.
sahavet: cömertlik.
sahavet-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız cömertlik.
sikke-i tevhid: Allah'ın birlik mührü.
sühulet: kolaylık.
sühulet-i mutlaka: sınırsız kolaylık.
sür'at: çabukluk, hız.
sür'at-ı mutlaka: sınırsız çabukluk.
tasarruf: kullanma, sevk ve idare etme, işleyiş.
tasarrufat-ı azîme-i bahariye: bahar mevsiminde meydana gelen büyük tasarruflar, işler.
teksir-i efrat: fertlerin çoğaltılması.
vüs'at: genişlik.
vüs'at-i mutlaka: sınırsız genişlik.
zemin: yer

sanatkârâne bedialan icat etmek, bir anda, her yerde, bır tarzda, her fertte bır sanat-ı harika, bir faalıyet-i mu'cizнüma göstermek, elbette ve elbette, öyle bır Zatın hatemidir kı, hiçbır yerde olmadığı hâlde, her yerde hâzır, nazırdır. Hiçbir şey Ondan gızlenmediği gibi, hiçbir şey Ona ağır gelmez; zerrelerle yıldızlar, Onun kudretine nispeten müsavıdırler.

Meselâ, o Rahîm-i Zülcemal'in bağıstan-ı kereminden, mu'cizatının salkımlanndan bir tanecik hükmünde görduğüm iki parmak kalınlığında bir üzum asmasına asılmış olan salkımlan saydım; yüz elli beş çıktı. Bir salkımın danesini saydım, yuz yırmi kadar oldu. Düşündüm, dedim: "Eğer bu asma çubuğu, ballı su musluğu olsa, daim su verse, şu hararete karşı o yuzer rahmetin şurup tulumbacıklarını emziren salkımlara ancak kifayet edecek. Hâlbuki, bazen az bır rutubet ancak elıne geçer. Işte bu işi yapan, her şeye kadir olmak lâzım gelir.

سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِي صُنْعِهِ الْعُقُولُ[1]

Yedinci Lem'a

Bak, nasıl sahife-i arz ustunde Zat-ı Ehad-i Samed'ın hatemlerini az dıkkatle görebilırsın. Başını kaldır, gözünü aç, şu kâınat kıtab-ı kebınne bır bak. Göreceksın kı, o kâinatın hey'et-i mecmuası üstünde, büyükluğu nispetinde bır vuzuh ıle hatem-ı vahdet okunuyor. Çünkü, şu mevcudat bir fabrikanın, bir kasrın, bir muntazam şehrin eczaları ve efratları gıbı bel bele verıp, bırbırıne karşı

bağıstan-ı kerem: cömertlik bahçeleri.
bedia: beğenilen ve takdir edilen pek yeni şey
daim: devamlı
ecza: parçalar
efrat: fertler
faalıyet-i mu'cizнüma: mu'cizeli faaliyet.
fert: şahıs, birey
hararet: sıcaklık.
hatem: muhur, damga.
hatem-i vahdet: birlik muhru
her yerde hâzır: her yerde bulunan
hey'et-ı mecmua: bır şeyın tamamı, butunu
hukmunde: değerinde, yerinde
icat: yoktan var etme
kadir: gucu yeten
kaınat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kaınat kıtab-ı kebın: buyuk bir kitaba benzeyen kaınat.
kasır: koşk, saray
kifayet: yetme, yeterlilik.
kudret: güç, kuvvet.
Lem'a: parıltı
mevcudat: varlıklar
mu'cizat: Allah'ın benzerini yapmakta yetersiz kalınan fıllerı, işlen ve eserlen
muntazam: düzenli, tertıplı
müsavı: eşit, denk.
nazır: bakan, gören, ıdare eden
nıspet: oran, olçu, kıyaslama
noksan: eksik
Rahım-i Zülcemal: yaratıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametli olan Allah
rahmet: ihsan, ikram etme
rutubet: nem
sahife-i arz: dunya sayfası
sanat: ustaca ve güzelce yapılmış eser
sanatkarane: sanatlı bir şekılde
sanat-ı harika: hanka sanat, hanka ustalık.
tarz: şekıl, bıçım
vuzuh: açıklık.
zat: şahıs, kışı, Allah.
Zat-ı Ehad-i Samed: her şey kendısıne muhtaç olduğu hâlde kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan ve bırlıği her bır şeyde tecelli eden Allah
zerre: atom

1 Sanatında akılların hayrete duştugü Allah, her türlü kusur ve noksandan uzaktır

muavenet elini uzatıp, birbirinin sual-i hacetine, "Lebbeyk, baş ustüne!" derler, el ele verip bir intizam ile çalışırlar, baş başa verip zevilhayata hizmet ederler, omuz omuza verip, bir gayeye muteveccihen bir Mudebbir-i Hakîm'e itaat ederler.

Evet, güneş ve aydan, gece ve gündüzden, kış ve yazdan tut, tâ nebatatın, muhtaç ve aç hayvanların imdadına gelmelerinde ve hayvanların zayıf, şerif insanların imdadına koşmalarında, hatta mevadd-ı gıdaiyenin lâtif, nahif yavruların ve meyvelerin imdadına uçmalarında, tâ zerrat-ı taamiyenin hüceyrat-ı beden imdadına geçmelerinde cari olan bir düstur-u teavünle hareketleri, bütün bütün kör olmayana gösteriyorlar ki, gayet kerîm bir tek Mürebbî'nin kuvvetiyle, gayet hakîm bir tek Mudebbir'in emriyle hareket ediyorlar.

İşte, şu kâinat içinde cari olan bu tesanut, bu teavün, bu tecavüp, bu teanuk, bu musahhariyet, bu intizam, bir tek Mudebbir'in tertibiyle idare edildiklerine ve bir tek Mürebbî'nin tedbiriyle sevk edildiklerine kat'iyen şahadet etmekle beraber, şu bilbedahe sanat-ı eşyada görünen hikmet-i amme içindeki inayet-i tamme ve o inayet içinde parlayan rahmet-i vâsia ve o rahmet üstünde serilen ve rızka muhtaç her bir zîhayata onun hacetine lâyık bir tarzda iaşe etmek için serpilen erzak ve iaşe-i umumî, öyle parlak bir hatem-i tevhittir ki, bütün bütün aklı sönmeyen arılar ve bütün bütün kör olmayanı görür.

intizam: düzenlilik.
itaat etmek: emre uymak, söz dinlemek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kat'iyen: kesinlikle.
Kerîm: İkram ve ihsanı bol olan anlamında Allah'ın bir ismi.
lâtif: hoş, güzel.
lebbeyk: buyurun, emredin.
mevadd-ı gıdaiye: besleyici gıda maddeleri.
muavenet: yardım.
muhtaç: ihtiyacı olan.
musahhariyet: boyun eğme.
Mudebbir: ilmiyle her şeyin sonunu görüp ona göre hikmetle iş yapan Allah.
Mudebbir-i Hakîm: her şeyi hikmet ve tedbirle sevk ve idare eden, Cenab-ı Hak.
Mürebbî: terbiye eden, terbiye veren, yetiştiren, varlıkların ihtiyaçlarını gideren, onları yetiştiren, büyüten Allah.
müteveccihen: yönelerek.
nahif: zayıf, cılız.
nebatat: bitkiler.
rahmet: acıma, şefkat ve merhamet etme.
rahmet-i vâsia: geniş rahmet.
rızık: yiyecek, içecek.
sanat-ı eşya: varlıklardaki sanat.
sevk edilmek: gönderilmek, yönlendirilmek.
sual-i hacet: ihtiyaç isteği.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şerif: şerefli.
tarz: şekil, biçim.
teanuk: birbirine sarılma.
teavün: yardımlaşma.
tecavüp: karşılıklı cevap verme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tertip: düzene koyma.
tesanut: dayanışma.
zerrat-ı taam: yiyecek molekulleri, atomları.
zevilhayat: canlı, hayat sahibi.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

bilbedahe: apaçık bir şekilde.
cari: geçerli.
dustur-u teavün: yardımlaşma kanunu.
erzak: rızıklar, yiyecek, içecek şeyler.
gaye: hedef, maksat.
gayet: son derece.
hacet: ihtiyaç.
Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı yerli yerinde yaratan ve yapan Allah.
hatem-i tevhit: birlik mührü.
hikmet-i amme: kâinattaki umumî ve İlahî gaye.
hüceyrat-ı beden: beden hücreleri.
iaşe: besleme.
iaşe-i umumî: bütün canlıların beslenmesi.
imdat: yardım.
inayet: yardım.
inayet-i tamme: tam ve eksiksiz yardım.

Evet, kasıt ve şuur ve iradeyi gösteren bir perde-i hikmet, umum kâinatı kaplamış. Ve o perde-i hikmet üstünde lütuf ve tezyin ve tahsin ve ihsanı gösteren bir perde-i inayet serilmiştir. Ve o müzeyyen perde-i inayet üstünde kendini sevdirmek, tanıttırmak, in'am ve ikram etmek lem'alarını gösteren bir hulle-i rahmet, kâinatı içine almıştır. Ve o münevver perde-i rahmet-i amme üstüne serilen ve terahhumu ve ihsan ve ikramı ve kemal-i şefkat ve hüsnüterbiyeyi ve lütf-u rububiyeti gösteren bir sofra-i erzak-ı umumiye dizilmiştir.

Evet, şu mevcudata, zerrelerden güneşlere kadar, fertler olsun, neviler olsun, küçük olsun, büyük olsun, semerat ve gayatla ve faydalar ve maslahatlarla münakkaş bir kumaş-ı hikmetten muhteşem bir gömlek giydirilmiş; ve o hikmetnuma suret gömleği üstünde lütuf ve ihsan çiçeklerinyle müzeyyen bir hulle-i inayet, her şeyin kametine göre biçilmiş, ve o müzeyyen hulle-i inayet üzerine tahabbüp ve ikram ve tahannün ve in'am lem'alarıyla münevver rahmet nişanları takılmış, ve o münevver ve murassa nişanlar ihsan etmekle beraber, zeminin yüzünde bütün zevilhayatın taifelerine kâfi, bütün hacetlerine vâfi bir sofra-i rızk-ı umumî kurulmuştur.

İşte şu iş, güneş gibi aşikâre, nihayetsiz Hakîm, Kerîm, Rahîm, Rezzak bir Zat-ı Zülcemal'e işaret edip gösteriyor.

Öyle mi? Her şey rızka muhtaç mıdır?

Evet, bir fert, rızka ve devam-ı hayata muhtaç olduğu gibi, görüyoruz ki, bütün mevcudat-ı âlem, bahusus

aşikâre: apaçık
bahusus: özellikle
devam-ı hayat: hayatın devamı
gayat: gayeler, amaçlar
hacet: ihtiyaç
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
hikmetnüma: hikmet gösteren
hulle-i inayet: yardım elbisesi
hulle-i rahmet: rahmet elbisesi
hüsnüterbiye: güzelce terbiye
ihsan: bağış, iyilik
ikram: bir şeyler verme, bağış
in'am: nimetlendirme
irade: isteme, karar verme gücü
kâfi: yeterli
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kamet: boy
kasıt: bilerek ve isteyerek yapma
kemal-i şefkat: tam ve eksiksiz şefkat
Kerîm: sınırsız ikram, ihsan ve cömertlik sahibi olan Allah
kumaş-ı hikmet: İlâhî maksat ve gaye kumaşı
lem'alar: parıltılar
lütf-u rububiyet: Allah'ın iyilik ve bağışı
lütuf: güzellik, iyilik
maslahat: fayda
mevcudat: var olan her şey
mevcudat-ı âlem: kainattaki varlıklar
murassa: süslenmiş
münakkaş: nakışlı, işlemeli
münevver: nurlandırılmış
müzeyyen: süslenmiş
nevi: tür
nihayetsiz: sonsuz
nişan: bir şeyi belirten işaret
perde-i hikmet: hikmet perdesi
perde-i inayet: yardım perdesi
perde-i rahmet-i amme: her şeyi kaplayan rahmet perdesi
Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rızık: yiyecek, içecek şey
semerat: meyveler, neticeler
sofra-i erzak-ı umumiye: herkesin istifade ettiği rızık sofrası
sofra-i rızk-ı umumî: herkesin yararlandığı rızık sofrası
suret: şekil, biçim
şuur: anlama, anlayış
tahabbüp: sevgi gösterme
tahannün: şefkat etme
tahsin: güzelleştirme
taife: topluluk
terahhum: merhamet etme, acıma
tezyin: süsleme
umum: bütün
vâfi: yeterli
Zat-ı Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi Zat, Allah
zerre: atom
zevilhayat: canlı, hayat sahibi

zîhayat olsa, küllî olsun, cüz'î olsun, küll olsun, cüz olsun, vücudunda, bekasında, hayatında ve idame-i hayatta maddeten ve manen çok metalıbı var, çok levazımatı var İftıkaratı ve ihtıyacatı öyle şeylere var ki, en ednasına o şeyin elı yetişmedıgı, en küçük matlûbuna o şeyin kuvveti kâfi gelmedıgi bir hâlde gorüyoruz ki, butun metalibi ve erzak-ı maddıye ve manevıyesi [1] مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ummadıgı yerlerden kemal-ı intizamla ve vakt-ı münasıpte ve lâyık bir tarzda kemal-i hikmetle ellerine verilıyor. Işte bu iftıkar ve ihtıyac-ı mahlûkat ve bu tarzda imdat ve iane-ı gaybiye, acaba güneş gıbı bir Mürebbî-i Hakîm-i Zülcelâl'ı, bir Müdebbir-i Rahîm-i Zülcemal'ı göstermiyor mu?

Sekizinci Lem'a

Nasıl ki bir tarlada ekılen bir nevı tohum delâlet eder kı, o tarla her hâlde tohum sahibinin taht-ı tasarrufunda olduğunu, hem o tohum dahı tarla mutasarnfının taht-ı tasarrufunda olduğunu gösterir. Öyle de, şu anasır denılen mezraa-ı masnuat, vahıdıyet ve besatet ile beraber, kulliyet ve ihataları ve şu mahlûkat denılen semerat-ı rahmet ve mu'cizat-ı kudret ve kelâmat-ı hıkmet olan nebatat ve hayvanat, mumaselet ve muşabehetleriyle beraber çok yerlerde intişan, her tarafta bulunup tavattunlan, tek bır Sânı-ı Mu'cıznuma'nın taht-ı tasarrufunda olduklarını öyle bir tarzda gösteriyor kı, güya her bir çıçek, her bır semere, her bır hayvan, o Sânıın bırer sıkkesıdır,

1 Umulmadık yerlerden. (Ayet ve hadislerden iktıbasen. Talak Suresinin üçüncü ayetı şu me aldedır: "[Allah] onu ummadığı bır şekllde nzıklandırır

anasır: unsurlar, varlıkların sı.
ayet: Kur'an'ın her bır cümle
beka: devamlılık.
besatet: basıtlık.
cüz: kısım, parça
cüz'î: az.
delalet: ışaret, delıl olma
edna: en basıt, en küçük.
erzak-ı maddiye: maddî n ziklar
güya: sankı
hadıs: Peygamberımızın hadıslen
hayvanat: hayvanlar
iane-ı gaybi: gorunmeyen alemden gelen yardım.
ıdame-ı hayat: hayatını devam ettırme
iftıkar: fakırlık
iftıkarat: fakırlık, yoksulluk.
ıhata: kuşatma
Ihtıyacat: ihtıyaçlar
ihtıyac-ı mahlûkat: yaratıkların ihtıyacı
ıktıbas: bır yazının olduğu gıbi veya kısmen aktarılması
intişar: yayılma
kafi: yeterlı
kelamat-ı hikmet: hıkmetlı soz ler
kemal-ı hıkmet: tam ve eksıksız bır hıkmet.
kemal-ı intizam: tam ve eksıksız duzen
küllî: butun, çok.
küllıyet: genellık, bolluk, çokluk
lem'a: panıtı
levazımat: gerekli şeyler
mahlûkat: yaratıklar
manevı: maddî olmayan
matlûp: ıstek, arzu
metalip: ıstekler, arzular
mezraa-ı masnuat: sanatlı olarak yaratılan varlıkların yaratıldıkları tarla, yer
mu'cizat-ı kudret: kudret mu cı zeler.
mutasarrıf: tasarruf eden, kullanan.
Mudebbır-ı Rahım-ı Zulcemal: sonsuz guzellık ve merhamet sahıbı, her şeyı ıdare eden Allah
mumaselet: benzeyıs
Murebbi-i Hakim-i Zulcelal: her şeyı hıkmetle yapan ve terbıye eden, sonsuz yucelık sahıbı.
muşabehet: benzeme
nebatat: bıtkıler
nevı: çeşıt, tur
nızık: yıyecek, ıçecek şey
Sanı: sanatla yaratan Allah
Sânı-i Mu'cıznuma: mu cize gos teren yaratıcı
semerat-ı rahmet: rahmet mey velen
semere: meyve
sikke: muhur
taht-ı tasarruf: ıdare ve kullanımı altında
tarz: şekıl, bıçım
tavattun: yerleşme, vatan edınme
vahıdıyet: bırlık
vakt-ı münasip: uygun zaman
vucut: var oluş, varlık
zihayat: hayat sahıbı, canlı

birer hatemidir, birer turrasıdır. Her nerede bulunsa, lisan-ı hâliyle her birisi der ki: "Ben kimin sikkesiyim, bu yer dahi onun masnuudur. Ben kimin hatemiyim, bu mekân dahi onun mektubudur. Ben kimin turrasıyım, bu vatanım dahi onun mensucudur."

Demek en edna bir mahlûka rububiyet, bütün anasır kabza-i tasarrufunda tutana mahsustur; ve en basit bir hayvanı tedbir ve tedvir etmek, bütün hayvanatı, nebatatı, masnuatı kabza-i rububiyetinde terbiye edene has olduğunu kör olmayan görür.

Evet, her bir fert, sair efrada mumaselet ve mislıyet lisanı ile der: "Kim bütün nev'ime malik ise, bana malik olabilir, yoksa, yok." Her nevi, sair nevilerle beraber yeryüzünde intişan lisanıyla der: "Kim bütün sath-ı arza malik ise, bana malık olabılır, yoksa, yok." Arz, sair seyyarat ile bir güneşe irtibatı ve semavat ile tesanüdü lısanıyla der: "Kim butün kâinata malik ise, bana malık o olabilir, yoksa, yok."

Evet, faraza zîşuur bır elmaya bın dese, "Sen benım sanatımsın"; o elma lisan-ı hâl ile ona "Sus!" diyecek. "Eğer butün yeryuzünde butün elmalann teşkiline muktedir olabilirsen, belki yeryüzünde münteşır butün hemcınsımız olan butün meyvedarlara, belkı bütün bahar sefinesiyle hazine-i rahmetten gelen butün hedâyâ-i Rahmanıyeye mutasarrıf olabilırsen, bana rububıyet dava et." O elma böyle dıyecek ve o ahmağın ağzına bir tokat vuracak.

ahmak: akılını gerektiği gibi kullanamayan
anasır: unsurlar, varlıklann meydana gelmelerine yarayan maddeler
arz: yer, dunya
edna: en aşağı, en kuçük.
efrat. fertler
faraza: var sayalım ki
fert: şahıs.
has: ozel, ait.
hatem: mühür, damga.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hedaya-ı Rahmanıye: Rahman olan Allah'ın hedıyelen
hemcins: aynı cinsten olan.
İntışar: yayılma
İrtibat. bağlantı
kabza-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbıye elı
kabza-i tasarruf: ıdare ve kullanım elı
kaınat: yaratılmış olan şeylenn tamamı
lisan: dıl
lisan-ı hal: bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesı
mahluk. yaratılmış
mahsus: ait.
malik. sahıp
masnu: sanatlı olarak yaratılan varlık.
masnuat. sanatlı olarak yaratılmış varlıklar
mekan: yer
mensuç: dokunan, dokuma
meyvedar: meyvelı
mislıyet: benzerlik.
muktedir: gucu yeten
mutasarrıf: tasarruf eden kullanan
mumaselet. benzeme, benzeyış
münteşır: yayılan
nev: tur
rububıyet: Cenab-ı Hakkın varlıklann ıhtıyaçlarını gıdermesı, onları yetıştırmesı ve ıdare etmesı
salı: dığer
sanat. eser
sath-ı arz: yeryüzu
sefine: gemı
semavat. gokler
seyyarat. gezegenler
sıkke: mühür
tedbir: ıdare etme
tedvir: çekıp çevırme, ıdare etme
tesanüt. dayanışma
teşkıl: meydana getırme, yapma
turra: mühür, damga.
zişuur: şuur sahıbı

Dokuzuncu Lem'a

Cüzde, cuz'îde; kullde, küllîde; küll-ı âlemde, hayatta, zîhayatta, ihyada olan sikkelerden, hatemlerden, turralardan bazılarına işaret ettik. Şımdı, nevılerde hesapsız sikkelerden bir sikkeye işaret edeceğiz.

Evet, nasıl ki meyvedar bir ağacın hesapsız semereleri, bir terbiye-i vahıde, bir kanun-u vahdetle, bır tek merkezden idare edıldıklerinden, kulfet ve meşakkat ve masraf, o kadar sühulet peyda eder ki, kesretle terbiye edılen tek bir semereye musavı olurlar; demek kesret ve taaddüd-ü merkez, her semere için, kemiyetçe bütün ağaç kadar külfet ve masraf ve cihazat ister. Fark, yalnız keyfiyetçedir. Nasıl ki bir tek nefere lâzım teçhizat-ı askeriyeyi yapmak için, orduya lâzım bütün fabrıkalar kadar fabrikalar lâzımdır; demek iş, vahdetten kesrete geçse, efrat adedince—kemiyet cihetiyle—külfet zıyadeleşır. İşte her nevıde bılmüşahede görünen sühulet-ı fevkalâde, elbette vahdetten, tevhıtten gelen bir yüsr ve suhuletin esendir.

Elhâsıl: Bir cinsin bütün envaı, bir nev'in bütün efradı, aza-i esasîde muvafakat ve muşabehetlen nasıl ıspat ederler kı, tek bir Sânıın masnularıdır; çünkü vahdet-ı kalem ve ittihad-ı sikke öyle ıster, oyle de, bu meşhut sühulet-i mutlaka ve külfetsizlik, vücup derecesinde icap eder kı, bır Sânı-ı Vahıd'ın eserleri olsun. Yoksa imtına derecesine çıkan bir suubet o cinsi, in'idama ve o nev'i, ademe goturecektı.

adem: yokluk.
aza-i esasî: temel organlar
bılmüşahede: gorerek.
cıhazat: organlar.
cihet: yon
cuz: kısım parça
cüzî: parçaya aıt.
derece: değer
efrat: fertler
envaı: türler cinsler
hatem: muhur damga
hesapsız: sayısız.
icap: gerekli gerekme hâlı
ıhya: hayat vermek.
imtına: ımkânsızlık
in'idam: yok olma
ıspat: sahit, tanık.
ittihad-ı sikke: muhur birlıgı
kanun-u vahdet: bırlık kanunu
kemıyet: sayıca
kesret: çokluk.
keyfiyet: nitelik ozellik
külfet: zahmet zorluk.
küll: bütün, tüm
küll-ı alem: âlemın tamamı.
küllî: butune aıt.
Lem'a: panltı
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlıklar
masraf: gider harcama
meşakkat: zorluk, güçlük.
meşhut: gorunen
meyvedar: meyveli.
muvafakat: uygunluk
musavi: eşıt, denk.
müşabehet: benzeyiş
nefer: asker er
nevı: tur
peyda etmek: meydana gelmek
Sanı: her şeyı sanatlı bır şekılde yaratan Allah
Sânı-i Vahıt: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
semere: meyve sonuç.
sikke: muhur
suubet: güçlük zorluk.
sühulet: kolaylık.
sühulet-i fevkalâde: olağanüstü kolaylık
sühulet-ı mutlaka: sonsuz ve sınırsız kolaylık
taaddüd-ü merkez: merkezın çokluğu
teçhızat-ı askerîye: askerî donanım
terbıye: yetıştırme
terbıye-ı vahıt: tek bır terbıye
tevahhut: tek olma
turra: muhur damga
vahdet: bırlık, teklık.
vahdet-ı kalem: kalem bırlıgi.
vucup: varlıgı gerekli ve zorunlu olma
yusr: kolaylık
zihayat: hayat sahıbı, canlılar
ziyadeleşme: artma

Velhâsıl, Cenab-ı Hakka isnat edilse, bütün eşya bir tek şey gibi bir suhulet peyda eder; eğer esbaba isnat edilse, her bir şey bütün eşya kadar suubet peyda eder. Madem öyledir; kâinatta şu görünen fevkalâde ucuzluk ve şu göz önündeki hadsız mebzuliyet, sikke-i vahdeti güneş gibi gösterir. Eğer, gayet mebzuliyetle elimize geçen şu sanatlı meyveler *Vahid-i Ehad*'ın malı olmazsa, bütün dünyayı verse idik, bir tek nan yiyemezdik.

Onuncu Lem'a

Tecelli-i cemaliyeyi gösteren hayat, nasıl bir bürhan-ı ehadiyettir, belki bir çeşit tecelli-i vahdettir; tecelli-i celâli izhar eden memat dahi bir bürhan-ı vahidiyettir.

Evet, meselâ, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ[1], nasıl ki güneşe karşı parlayan ve akan büyük bir ırmağın kabarcıkları ve zemin yüzünün mütelemmi şeffafatı, güneşin aksini ve ışığını göstermek suretiyle, güneşe şahadet ettikleri gibi; o kataratın ve şeffafatın gurubuyla gitmeleriyle beraber, arkalarından yeni gelen katarat taifeleri ve şeffafat kabileleri üstünde yine güneşin cilveleri haşmetle devamı ve ışığının tecellisi ve noksansız istimran, kat'iyen şahadet eder ki, sönüp yanan, değişip tazelenen, gelip parlayan misalî güneşçikler ve ışıklar ve nurlar bir bâkî, daimî, âlî, tecellisi zevalsiz bir tek güneşin cilveleridir. Demek o parlayan kataratlar, zuhuruyla ve gelmeleriyle güneşin vücudunu gösterdikleri gibi, guruplarıyla, zevalleriyle, güneşin bekasını ve devamını ve birliğini gösteriyorlar.

1 En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

aksi: yansıması
alî: yüce, yüksek.
bâkî: devamlı, sürekli
beka: devamlılık, süreklilik.
bürhan-ı ehadiyet: Allah'ın birliğinin her bir varlık üzerinde ayrı ayrı tecellisinin delili
bürhan-ı vahidiyet: Allah'ın birliğinin ispatı
cilve: yansıma, görünme.
daimî: sürekli, devamlı
esbap: sebepler
fevkalâde: olağanüstü
gayet: son derece
gurup: batma, batmak
hadsız: sonsuz, sınırsız
haşmet: heybet, büyüklük.
İsnat: dayandırma
İstimrar: devamlılık
izhar: açığa vurma.
kabile: topluluk.
katarat: damlalar
kat'iyen: kesinlikle
lem'a: parıltı
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk.
memat: ölüm
misalî: aslının benzeri olan
mütelemmi: parıldayan
noksan: eksik.
nur: aydınlık
peyda etmek: meydana gelmek.
sikke-i vahdet: birlik muhru
suret: şekil
suubet: güçlük, zorluk.
suhulet: kolaylık.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şeffafat: şeffaf maddeler
taife: topluluk.
tecelli: yansıma, görüntü
tecelli-i celâl: büyükluk ve haşmetin görüntüsü
tecelli-i cemal: cemal tecellisi
tecelli-i vahdet: birlik tecellisi
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
velhâsıl: kısacası.
vücut: varlık.
zemin: yer
zeval: yok olma, sona erme
zevalsiz: sona ermeyen, yok olmayan
zuhur: meydana çıkma, görünme

Aynen öyle de, şu mevcudat-ı seyyale, vücutlarıyla ve hayatlarıyla Vacibu'l-Vücud'un vücup ve vücuduna ve ehadiyetine şahadet ettikleri gibi, zevalleriyle, ölümleriyle o Vacibu'l-Vücud'un ezeliyetine, sermediyetine ve ehadiyetine şahadet ederler.

Evet, gece-gunduz, kış ve yaz, asırlar ve devirlerin değişmesiyle gurup ve uful içinde teceddut eden ve tazelenen masnuat-ı cemîle, mevcudat-ı lâtife, elbette bir âlî ve sermedî ve daimüttecelli bir Cemal Sahibinin vücut ve beka ve vahdetini gosterdikleri gibi; o masnuat, esbab-ı zahiriye-i sufliyeleriyle beraber zeval bulup ölmeleri, o esbabın hıçlığını ve bir perde olduğunu gösteriyorlar. Şu hâl kat'iyen ispat eder ki, şu sanatlar, şu nakışlar, şu cilveler bütun esması kudsıye ve cemîle olan bir Zat-ı Cemîl-i Zülcelâl'in tazelenen sanatlarıdır, tahavvül eden nakışlarıdır, taharrük eden âyineleridir, birbirin arkasından gelen sikkeleridir, hikmetle değişen hatemleridir.

Elhâsıl: Şu kitab-ı kebir-i kâinat, nasıl ki vücut ve vahdete dair ayat-ı tekviniyeyi bize ders veriyor; öyle de, o Zat-ı Zülcelâl'in bütun evsaf-ı kemaliye ve cemaliye ve celâliyesine de şahadet eder ve kusursuz ve noksansız kemal-ı zatîsini ispat ederler. Çünkü, bedihîdir ki, bir eserde kemal, o eserin menşe ve mebdei olan fıilin kemaline delâlet eder. Fıilin kemali ise, ismin kemaline, ve ismin kemali sıfatın kemaline; ve sıfatın kemali şe'n-i zatînin kemaline, ve şe'nin kemali o zat-ı zîşuunun kemali ne hadsen ve zarureten ve bedaheten delâlet eder.

âlî: yuce.
ayat-ı tekviniye: yaratılışa ait ayetler, deliller
ayine: ayna
bedaheten: apaçık olarak.
bedihî: apaçık, belli
beka: devamlılık, surekllik
Cemal Sahibi: sonsuz güzellik sahibi olan Allah.
cemile: çok guzel
cilve: yansıma gorunme
daimüttecelli: aralıksız görunen, tecelli eden
dair: ait, ilgili
delâlet: delil olma, gosterme
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini gostermesi
elhasıl: sonuç olarak
esbab-ı zahiriye-i sufliye: görunurdeki basit ve değersiz sebepler
esbap: sebepler.
esma: isimler
evsaf-ı kemaliye ve cemaliye ve celâliye: Cenab-ı Hakkın mukemmel, guzel ve buyukluk sıfatları
ezeliyet: oncesi, başlangıcı olmama
gurup: batma.
hadsen: sezerek, çabuk bir anlayışla
hal: durum.
hatem: muhür, damga
hikmet: her şeyin belirli gayelere yonelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
ispat: kanıtlama
kat'iyen: kesinlikle
kemal: mukemmellik, kusursuzluk.
Kemal-i Zatı: Allah'ın, Zatının mukemmelliği, kusursuzluğu
kitab-ı kebir-i kainat: buyuk kainat kitabı
kudsiye: kutsal, kusursuz ve yuce.
masnuat: sanatlı olarak yaratılmış varlıklar
masnuat-ı cemile: guzel ve sanatlı yaratılmış varlıklar
mebde: başlangıç.
menşe: kaynak.
mevcudat-ı lâtife: çok hoş ve çok guzel varlıklar
mevcudat-ı seyyale: akıp giden varlıklar
nakış: işleme.
noksansız: eksıksız
sanat: ustaca ve guzelce yaratılmış varlıklar
sermedi: surekli, devamlı
sermediyet: surekllik, sonsuzluk.
sikke: muhur, işaret
sıfat: nıtelik, ozellik.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şe'n: kabılıyet, ozellik
şe'n-i zatî: zatın lazımı olan ve hıç ayrılmayan kabılıyet.
taharrük: hareket etme
tahavvül: değişme
teceddut: yenilenme
uful: batış
Vacibu'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak ıçın hıç bir sebebe ihtıyacı olmayan Allah
vahdet: birlik.
vücup: varlığı gerekli ve zorunlu olma
vücut: beden, varlık, var oluş
zarureten: zorunlu olarak.
Zat-ı Cemîl-i Zülcelâl: sınırsız yucelik, haşmet ve güzellik sahibi Allah.
zat-ı zışuun: kabılıyetler sahıbı zat
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı zat, Allah
zeval: yok olma, sona erme

Meselâ, nasıl ki kusursuz bir kasrın mükemmel olan nukuş ve tezyinatı, arkalarında bir usta ef'alinin mükemmeliyetini gösterir, o ef'alin mükemmeliyeti, o faıl ustanın rütbelerini gösteren unvanları ve ısımlerinin mükemmeliyetini gösterir, ve o esma ve unvanlarının mükemmeliyeti, o ustanın sanatına dair sıfatlarının mükemmeliyetini gösterir; ve o sanat ve sıfatlarının mükemmeliyeti, o sanat sahibinin şuun-u zatiye denilen kabiliyet ve istidad-ı zatiyesinin mükemmeliyetini gösterir; ve o şuun ve kabiliyet-i zatiyenin mükemmeliyeti, o ustanın mahiyet-i zatiyesinin mükemmeliyetini gösterdiği misillü, aynen öyle de, şu kusursuz, fütursuz, [1] هَلْ تَرٰى مِنْ فُطُورٍ sırrına mazhar olan şu âsâr-ı meşhude-i âlem, şu mevcudat-ı muntazama-i kâinatta olan sanat ise, bilmüşahede, bir Muessir-i Zülktıdar'ın kemal-ı ef'aline delâlet eder, o kemal-ı ef'al ise, bilbedahe o Faıl-i Zülcelâl'in kemal-i esmasına delâlet eder, o kemal-ı esma ise, bizzarure o esmanın Müsemma-i Zülcemal'inin kemal-i sıfâtına delâlet ve şahadet eder; o kemal-i sıfat ise, bilyakîn o Mevsuf-u Zülkemal'in kemal-i şuununa delâlet ve şahadet eder; o kemal-i şuun ise, bihakkalyakîn o Zîşuun'un kemal-i zatına öyle delâlet eder ki, bütün kâinatta görünen bütün enva-ı kemalât, Onun kemaline nispeten sönük bir zıll-i zayıf suretinde bir Zat-ı Zülkemal'in ayat-ı kemali ve rumuz-u celâlî ve işarat-ı cemalî olduğunu gösterir.

âsâr-ı meşhude-i âlem: âlemde kı görünen eserler
ayat-ı kemal: mükemmelliğin delilleri
bihakkalyakîn: doğruluğundan asla şüphe olmayacak bir şekilde.
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilmüşahede: görme derecesin de
bilyakîn: şüphesiz kesin olarak bilme
bizzarure: mecburen
dair: ait ilgili
delalet: delil olma gösterme
ef'al: fiiller
enva-ı kemalat: mükemmellik çeşitleri.
esma: isimler
faıl: işi yapan.
Faıl-i Zülcelal: sonsuz celâle sahip fiil sahibi Allah
fütursuz: kusursuz
istidad-ı zatiye: zatî kabiliyet.
işarat-ı cemal: güzellik işaretleri
kabiliyet-i zatiye: kişiye ait kabiliyet
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kasır: köşk saray
kemal: mükemmellik kusursuzluk.
kemal-i ef'al: fiillerin mükemmelliği
kemal-ı esma: isimlerin mükemmelliği
kemal-i sıfat: sıfatların mükemmelliği
kemal-i şuun: hal keyfiyet ve kabiliyetlerin mükemmelliği
kemal-ı zat: zatın mükemmelliği kusursuzluğu.
mahiyet-i zatiye: kişiliğin şahsiyetin özelliği kişisel kimlik.
mazhar: ayna bir şeyin göründüğü yer
mevcudat-ı muntazama-i kâinat: kainattaki düzenli varlıklar
Mevsuf-u Zülkemal: mükemmellik sahibi olarak nitelenmiş olan Allah
misillü: gibi
Muessir-i Zülktıdar: güç iktidar sahibi ve eseri yaratan Allah.
mükemmeliyet: mükemmellik, eksiksizlik
Müsemma-i Zülcemal: sonsuz güzelliğe sahip isim sahibi Allah
nispeten: oranla
nukuş: nakışlar işlemeler
rumuz-u celâl: büyüklük işaretleri

1 En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Suresi, 3)

rütbe: derece
sanat: ustalık eser
suret: şekil biçim
sıfat: nitelik, özellik.
şahadet: şahitlik tanıklık.
şuun: kabiliyetler işler
şuun-u zatiye: şahıstan kişilikten ayrı düşünülemeyen ve zatın kişiliğin gereği olan hâl keyfiyet ve kabiliyetler
tezyinat: süslemeler
ünvan: ad
zışuun: kabiliyetler işler sahibi.
zıll-i zayıf: zayıf bir gölge

Güneşler Kuvvetinde On Birinci Lem'a:

On Dokuzuncu Sözde tarif edilen kitab-ı kebirin ayet-i kübrası ve o Kur'ân-ı kebirdeki İsm-i Azamı ve o şecere-i kâinatın çekirdeği ve eri münevver meyvesi ve o saray-ı âlemin güneşi ve âlem-i İslâmiyetin bedr-i munevveri ve rububiyet-i İlâhiyenin dellâl-ı saltanatı ve tılsım-ı kâinatın keşşaf-ı zîhikmeti olan Seyyidimiz Muhammedü'l-Emin Aleyhissalâtü Vesselâm, bütün enbiyayı sâyesi altına alan risalet cenahı ve bütün âlem-i İslâmı himayesine alan İslâmiyet cenahlarıyla, hakîkatın tabakatında uçan ve bütün enbiya ve mürselîni, bütün evliya ve sıddıkîni ve bütün asfiya ve muhakkıkîni arkasına alıp, bütün kuvvetiyle vahdaniyeti gösterip, arş-ı ehadiyete yol açıp gösterdiği iman-ı billâh ve ispat ettiği vahdaniyet-i İlâhiyeye hiç vehim ve şüphenin haddi var mı ki, kapatabilsin ve perde olabilsin?

Madem On Dokuzuncu Sözde ve On Dokuzuncu Mektupta o bürhan-ı kâtın âbülhayat-ı marifetinden On Dört Reşha ve On Dokuz İşarat ile o zat-ı mu'ciznüma-nın enva-ı mu'cızatıyla beraber, icmalen bir derece tarif ve beyan etmişiz, şurada şu işaret ile iktifa edip, o vahdaniyetin bürhan-ı kâtını tezkiye eden ve sıdkına şahadet eden esasata işaret suretinde bir salâvat-ı şerife ile hatmederiz.

âbülhayat-ı marifet: Allah'ı tanıma ve bilmeyi sağlayan bilgi veren kaynak.
âlem-i İslam: İslam dünyası.
alem-i İslamiyet: İslam dünyası.
Arş-ı Ehadiyet: Cenab-ı Allah'ın tekliğinin en azamî mertebede tezahür ettiği makam.
asfiya: Hz. Peygamberin vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan alim zatlar.
ayet-i kübra: en büyük delil.
bedr-i münevver: nurlanmış dolunay.
beyan: açıklama.
burhan-ı katı: en sağlam, en kesin delil.
cenah: kanat, taraf.
dellal-ı saltanat: saltanatın ilancısı.
enbiya: peygamberler.
enva-i mu'cizat: mu'cizelerin çeşitleri.
esasat: esas ve temel özellikler.
evliya: Allah dostları.
haddi: gücü.
hakikat: gerçek.
hatmetme: bitirme.
himaye: koruma.
icmal: kısaca, özet olarak.
İktifa: yeterli bulma.
iman-ı billah: Allah'a iman.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
işarat: işaretler.
keşşaf-ı zihikmet: hikmet sahibi, keşfedici, açıcı.
kitab-ı kebir: büyük kitap, kâinat.
Kur'an-ı Kebir: büyük Kur'ân-ı Kerim, kâinat.
lem'a: parıltı.
muhakkikin: hakikatı bulup meydana çıkaranlar.
Muhammedü'l-Emin: güvenilir Muhammed.
münevver: nurlanmış.
mürselin: peygamberler.
reşha: sızıntı, damla.
risalet: elçilik, peygamberlik.
rububiyet-i İlahiye: Allah'ın varlıkları yaratıp ihtiyaçlarını vermesi, onları yetiştirmesi ve idare etmesi.
salavat-ı şerife: Peygamber Efendimiz için yapılan rahmet duası.
saray-ı âlem: âlem sarayı.
sâye: gölge.
Seyyidi: Efendimiz, Hz. Muhammed.
suret: şekil, biçim.
sıddıkın: doğru sözlü olanlar.
sıdk: doğruluk.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şecere-i kâinat: kainat ağacı.
şüphe: kuşku.
tabakat: tabakalar.
tarif: tanıtma.
tezkiye: temize çıkarma.
tılsım-ı kâinat: kâinatın gizli sırrı.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vahdaniyet-i İlahiye: Allah'ın bir ve tek olması.
vehim: zan, şüphe.
zat-ı mu'cizenüma: mu'cize gösteren zat.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مَنْ دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِكَ وَوَحْدَانِيَّتِكَ، وَشَهِدَ عَلٰى جَلَالِكَ وَجَمَالِكَ وَكَمَالِكَ الشَّاهِدُ الصَّادِقُ الْمُصَدَّقُ وَالْبُرْهَانُ النَّاطِقُ الْمُحَقَّقُ سَيِّدُ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، اَلْحَامِلُ سِرَّ اجْمَاعِهِمْ وَتَصْدِيقِهِمْ وَمُعْجِزَاتِهِمْ ۞ وَامَامُ الْأَوْلِيَاءِ وَالصِّدِّيقِينَ، اَلْحَاوِي سِرَّ اتِّفَاقِهِمْ وَتَحْقِيقِهِمْ وَكَرَامَاتِهِمْ ۞ ذُو الْمُعْجِزَاتِ الْبَاهِرَةِ وَالْخَوَارِقِ الظَّاهِرَةِ وَالدَّلَائِلِ الْقَاطِعَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ لَهُ ۞ ذُو الْخِصَالِ الْغَالِيَةِ فِي ذَاتِهِ وَالْأَخْلَاقِ الْعَالِيَةِ فِي وَظِيفَتِهِ، وَالسَّجَايَا السَّامِيَةِ فِي شَرِيعَتِهِ الْمُكَمِّلَةِ الْمُنَزَّهَةِ لَهُ عَنِ الْخِلَافِ ۞ مَهْبَطُ الْوَحْيِ الرَّبَّانِيِّ بِاجْمَاعِ الْمُنْزِلِ وَالْمُنْزَلِ وَالْمُنَزَّلِ عَلَيْهِ سَيَّارُ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالْمَلَكُوتِ مُشَاهِدُ الْأَرْوَاحِ وَمُصَاحِبُ الْمَلَائِكَةِ ۞ اَمْوُزَجُ كَمَالِ الْكَائِنَاتِ شَخْصًا وَنَوْعًا وَجِنْسًا «اَنْوَرُ ثَمَرَاتِ شَجَرَةِ الْخِلْقَةِ» سِرَاجُ الْحَقِّ، بُرْهَانُ الْحَقِيقَةِ، تِمْثَالُ الرَّحْمَةِ، مِثَالُ الْمَحَبَّةِ، كَشَّافُ طِلْسِمِ الْكَائِنَاتِ، دَلَّالُ سَلْطَنَةِ الرُّبُوبِيَّةِ ۞ اَلْمُرْمِزُ بِعُلْوِيَّةِ شَخْصِيَّتِهِ الْمَعْنَوِيَّةِ اِلٰى اَنَّهُ نُصْبُ عَيْنِ فَاطِرِ الْعَالَمِ فِي خَلْقِ الْكَائِنَاتِ ۞ ذُو الشَّرِيعَةِ الَّتِي هِيَ بِوُسْعَةِ دَسَاتِيرِهَا وَقُوَّتِهَا تُشِيرُ اِلٰى اَنَّهَا نِظَامُ نَاظِمِ الْكَوْنِ وَضِعُ خَالِقِ الْكَائِنَاتِ ۞[1] نَعَمْ، اَنَّ نَاظِمَ الْكَائِنَاتِ بِهٰذَا النِّظَامِ الْاَتَمِّ الْاَكْمَلِ هُوَ نَاظِمُ

alem-i gayb: gayb alemleri
burhan: delil
burhan-ı natık: konuşan delil, Peygamberimiz.
celal: büyükluk, azamet, ululuk.
delalet: delil olma, gösterme
delil: rehber edici
Fâtır-ı Alem: kâinatı benzersiz bir şekilde yaratan Allah
fihriste: içindekiler
hakikat: gerçek.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın yaratıcısı, Allah
harika: olağanüstü vasıflar
haslet: huy, iyi özellik.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe zıt
icma: fikir birliği
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kâinat: tüm varlıklar
kemalat: mükemmellikler, güzellikler
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller
keşşaf: keşfeden, açan
maksat: amaç, gaye
malik: sahip
melekut: melekler ve ruhlar âlemi
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı Allah'ın fiilleri ve işleri
muhakkak: gerçek, doğru
nizam: düzen.
nur: aydınlık.
Rabbanî: Allah'a ait
rahmet: acıma, merhamet etme
resul: peygamber.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın varlıklarını ihtiyaçlarını gidermesi, onları yetiştirmesi, terbiyesi, sevk ve idare etmesi
seciye: huy, güzel ahlâk.
sıddık: doğru söyleyen.
şahadet: şahitlik, tanıklık
şahid-i sadık: doğru sözlü şahit.
şahsiyet-ı maneviye: manevî kişilik.
şeriat: İslâmın bütün hükümleri
tahkik: araştırma
tasdik: doğrulama
tenzih: yanlıştan, kusurdan uzak tutma
timsal: örnek, nümune
tılsım: gizli sır
ulviyet: yücelik, ululuk.
vahdaniyet: Allah'ın birliği
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
vücub-u vücut: varlığın gerekli ve zorunlu olması
zahir: görünen
zatında: şahsında

1 Allahım! Senin vücub-u vücuduna ve vahdaniyetine delâlet eden ve Senin celâline, cemâline ve kemâline şâhâdet eden, gördüğünü önce kendisi tasdik eden şâhid-i sadık ve tahkik edici burhân-ı nâtık, peygamber ve resullerin efendisi ve onların icma ve tasdik ve mu'cizelerinin sırrını taşıyan, evliyâ ve sıddıkların önden ve onların da ittifak ve tahkik ve kerâmetlerinin sırrını kendinde bulundurân, apaçık mu'cizelerin zâhir harikalarını, muhakkak, kesin ve kendisini doğrulayan delillerin sâhibi, zâtında kıymetli hasletlerin vazifesinde yüce huylarının şeriatında yüksek seciyelerin mâliki–ki bütün bunlar mükemmel ve kendisini hilâf-ı hakikat konuşmaktan tenzih edenler–Kur'ân'ı indiren Allah'ın indirdiği Kur'ân'ın ve kendisine Kur'ân'ın zâtın icmâ'ıyla Rabbânî vâhyini iniş yeri, âlem-i gayb ve melekûtu gezip dolaşan, ruhları muşâhede edip meleklerle arkadaşlık eden, şâhıs, nev' ve cinsiyle kâinâttaki kemâlâtın fihristesi, yaratılış ağacının en nurlu meyvesi, hakkın kandili, hakikatın bürhânı, rahmetin timsâli, muhabbetin misâli, kâinat tılsımının keşşâfi, rububiyet saltanatının delâli, şahsiyet-i maneviyesinin ulviyetiyle kâinâtın yaratılışından Fâtır-ı Âlem'in maksadı olduğunu gösteren kânûnlarının genişliği ve kuvvetiyle kâinâtı düzene koyan Zâtın nizâmı ve Hâlık-ı Kâinat'ın kânûnu olduğunu gösteren şeriâtın sâhibi,

هٰذَا الدِّينِ بِهٰذَا النِّظَامِ الْأَحْسَنِ الْأَجْمَلِ، سَيِّدُنَا نَحْنُ مَعَاشِرَ بَنِي آدَمَ وَمَهْدِينَا إِلَى الْإِيمَانِ نَحْنُ مَعَاشِرَ الْمُؤْمِنِينَ، مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَلَيْهِ أَفْضَلُ الصَّلَوَاتِ وَأَتَمُّ التَّسْلِيمَاتِ مَادَامَتِ الْأَرْضُ وَالسَّمٰوَاتُ ۞ فَإِنَّ ذٰلِكَ الشَّاهِدَ الصَّادِقَ الْمُصَدَّقَ يَشْهَدُ عَلَى رُؤُوسِ الْأَشْهَادِ مُنَادِيًا، وَمُعَلِّمًا لِأَجْيَالِ الْبَشَرِ خَلْفَ الْأَعْصَارِ وَالْأَقْطَارِ، نِدَاءً عُلْوِيًّا بِجَمِيعِ قُوَّتِهِ وَبِغَايَةِ جِدِّيَّتِهِ وَبِنِهَايَةِ وُثُوقِهِ وَبِقُوَّةِ اطْمِئْنَانِهِ وَبِكَمَالِ إِيمَانِهِ «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ».[1]

Güneşler Kuvvetinde On İkinci Lem'a

Şu Yirmi İkinci Sözün On İkinci Lem'ası, öyle bir bahr-i hakaiktir ki, bütün Yirmi İki Söz ancak onun yirmi iki katresi; ve öyle bir menba-ı envardır ki, şu Yirmi İki Söz, o güneşten ancak yirmi iki lem'asıdır. Evet o yirmi iki adet Sözlerin her birisi, sema-i Kur'ân'da parlayan bir tek necm-i ayetin bir lem'ası ve bahr-i Furkan'dan akan bir ayetin ırmağından tek bir katresi ve bir kenz-i azam-ı Kitabullahta her biri bir sandukça-i cevahir olan ayetlerin bir tek ayetinin bir tek incisidir. İşte On Dokuzuncu Sözün On Dördüncü Reşhasında bir nebze tarif edilen o Kelâmullah, İsm-i Azamdan, Arş-ı Azamdan, rububiyetin tecelli-i azamından nüzul edip, ezeli ebede

din: Allah tarafından belirlenen ve peygamberler vasıtasıyla insanlara tebliğ edilen, insanlara dünya ve ahirette saadet yollarını gösteren sistem.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ezel: başlangıcı, öncesi olmama
gayet: son derece
iman: inanma
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
katre: damla.
Kelamullah: Allah'ın kelâmı Kur'an-ı Kerim.
kemal-i iman: imanın mükemmelliği.
kenz-i azam-ı Kitabullah: Allah'ın kitabının büyük hazinesi
Kitabullah: Allah'ın kitabı, Kur'ân-ı Kerim
kuvvet-i itminan: iman kuvveti
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri
lem'a: parıltı
menba-ı envar: nurların kaynağı
Muhammed: Peygamberimiz.
mükemmel: kusursuz, olgun
mü'min: iman eden
nebze: bir parça.
necm-i ayet: ayetin yıldızı
nida: seslenme
nihayetsiz: sonsuz
nizam: düzen
nüzul: inme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın varlıkların ihtiyaçlarını gidermesi onları yetiştirmesi terbiyesi, sevk ve idare etmesi
salat: Peygamberimize dua
salavat: Peygamberimize rahmet ve esenlik dileme
sandukça-i cevahir: cevherler sandığı
seda: ses
selam: selâmet, esenlik.
sema-i Kur'an: Kur'ân seması
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şahid-i sadık: doğru sözlü şahit
şeriat: İlâhi kanunlar, İslâmiyet.
şerik: ortak.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tarif: tanıtma
tasdik: onaylama
tecelli-i azam: en büyük tecelli, görünüm
ulvî: yüce, yüksek
Zat: Allah

1- Evet, kainatı bu eksiksiz nizam ile tanzim eden Zattır ki bu dini bu en güzel ve mükemmel nizamıyla ortaya koymuştur. Biz insanların efendisi ve biz mü'minlere iman yolunu gösteren, Abdullah bin Abdülmuttalip oğlu Muhammed'e salat eyle. Ona yer ve gökler durdukça en üstün salâvatlar ve en mükemmel selamlar olsun. İşte bu gördüğünü önce kendisi tasdik eden şahid-i sadık şahitlerin huzurunda asırların ve kıtaların genişinden bütün kuvvetiyle gayet ciddiyetiyle nihayetsiz güveniyle kuvvet-i itminanıyla ve kemal-i imanıyla ulvî bir seda ile şöyle nida edip bildiriyor: "Allah'tan başka hiçbir ilâh bulunmadığına şahadet ederim. O tektir ve Onun hiçbir şeriki yoktur."

Abdullah: Hz. Muhammed'in babası
Abdülmuttalip: Hz. Muhammed'in dedesi
Arş-ı Azam: Allah'ın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
asır: yüzyıl
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bahr-i Furkan: hak ile batılı ayıran Kur'an denizi
bahr-i hakaik: apaçık hakikatler denizi
ciddiyet: ciddilik.

raptedecek, ferşi arşa bağlayacak bir vüs'at ve ulviyet içinde, bütün kuvvetiyle ve ayatının bütün kat'iyetiyle mükerreren [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ der, bütün kâinatı ışhat eder, ve şahadet ettirir. Evet, [2] لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ بَرَابَرْ مِيزَنَدْ عَالَمْ.

Evet, o Kur'ân'a selîm bir kalp gözüyle baksan göreceksin ki; cihat-ı sittesi öyle parlıyor, öyle şeffaftır ki, hiçbir zulmet, hiçbir dalâlet, hiçbir şüphe ve rayb, hiçbir hile, içine girmeye ve daire-i ismetine duhule fürce bulamaz. Çünkü, üstünde sikke-i i'caz, altında bürhan ve delîl, arkasında nokta-i istinadı mahz-ı vahy-i Rabbanî, önünde saadet-i dâreyn, sağında aklı istintak edip tasdikini temin, solunda vicdanı istişhat ederek teslimini tespit, içi bilbedahe safî hidayet-i Rahmaniye, üstü bilmüşahede halis envar-ı imaniye, meyveleri biaynelyakîn kemalât-ı insaniye ile müzeyyen asfıya ve muhakkikîn-i evliya ve sıddıkîn olan o lisan-ı gaybın sinesine kulağını yapıştırıp dinlesen, derinden derine gayet munis ve mukni, nihayet ciddî ve ulvî ve bürhan ile mücehhez bir seda-i semavî işiteceksin ki, öyle bir kat'iyetle لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ der ve tekrar eder ki, hakkalyakîn derecesinde söylediğini, aynelyakîn gibi bir ilm-ı yakîni sana ifade ve ifaza ediyor.

Elhâsıl: Her birisi birer güneş olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile Furkan-ı Ahkem ki, bin âlem-i şahadetin lisanı olarak bin mu'cizat içinde bütün enbıya ve asfıyanın taht-ı tasdiklennde Islâmıyet ve nsalet parmaklarıyla işaret ederek bütün kuvvetiyle gösterdiği bir hakikatı, diğen âlem-ı gaybın lisanı hükmünde, kırk

1 Ondan başka ilâh yoktur (Bakara Suresi 163, Âl-i İmran Suresi, 2 ...)
2 Âlem hep beraber "La ilahe illa Hu" diyor

âlem: bütün yaratılmışlar
âlem-i gayb: varlığı kesin olan görülmeyen âlem
alem-ı şahadet: gözle gördüğümüz âlem, kâinat.
asfıya: Hz. Peygamberin varisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan alim zatlar
ayat: Kur'ân ayetleri
aynelyakin: gözle görür derecede inanma
biaynelyakın: görür gibi bilme.
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cıhat-ı sıtte: altı cihet, altı taraf
daire-i ismet: kusursuzluk dairesi, masumluk dairesi
dalâlet: iman ve İslâmıyetten ayrılmak.
derece: mertebe, kademe
duhul: içen girme
elhâsıl: sonuç olarak.
enbiya: peygamberler
envar-ı imaniye: iman nurları.
ferş: yeryüzü
Furkan-ı Ahkem: doğruyu yanlıştan, hakkı batıldan ayırarak hükmeden Kur'an-ı Kerim
fürce: boşluk, açıklık.
hakkalyakin: yaşayarak bilme.
hidayet-i Rahmaniye: Rahman olan Allah'ın hidayeti
ifaza: feyizlendirme
ilâh: kendisine ibadet edilen varlık.
ilm-i yakîn: ilmî delillere dayanan kesin bilgi
istintak: konuşturma
istişhat: delil olarak ileri sürme
işhat: şahit gösterme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kemalat-ı insaniye: İnsana ait olgunluklar, mükemmellikler
Lailahe illa Hu: ondan başka ilâh yoktur
İlsan-ı gayb: görünmeyen âlemin dili
mahz-ı vahy-i Rabbani: Allah'ın vahyinin tâ kendisi
mu'cızat: mu'cizeler
muhakkikîn-i evliya: evliyaların gerçekleri araştıran kısmı
mukni: ikna edici
munis: cana yakın, dost

mücehhez: donatılmış, donanmış
mükerrer: tekrarlanmış.
müzeyyen: süslenmiş.
nokta-ı istinat: dayanak noktası
rapt: bağlama
rayb: şüphe
risalet: peygamberlik.
saadet-i dareyn: dünya ve ahiret mutluluğu
seda-ı semavi: semavî ses
selim: sağlam, temiz
sikke-i i'caz: mu'cizelik işareti
sıddıkın: doğru sözlü olanlar
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şeffaf: saydam, içinden ışık geçen
taht-ı tasdik: onay altında
tasdik: doğrulama
teslimini tespit: doğruluğunu ispat etmek.
ulviyet: yücelik.
vicdan: insanın iyiyi kötüden ayırabilmesini sağlayan bir duygu
vüs'at: genişlik.
zulmet: karanlık.

vücuh-u i'caz içinde, kâinatın bütün ayat-ı tekviniyesinin taht-ı tasdiklerinde, hakkaniyet ve hidayet parmaklarıyla işaret edip bütün ciddiyetle gösterdiği aynı hakikati, o hakikat güneşten daha bâhir, gündüzden daha zahir olmaz mı?

Ey dalâletâlûd mütemerrit insancık! (HAŞİYE) Ateş böceğinden daha sönük kafa fenerinle nasıl şu güneşlere karşı gelebilirsin, onlardan istiğna edebilirsin, üflemekle onları söndürmeye çalışırsın? Tuuuh, tuf, senin o münkir aklına! . Nasıl o iki lisan-ı gayp ve şahadet ve bütün âlemlerin Rabbi ve şu kâinatın Sahibi namına ve onun hesabına söyledikleri sözleri ve davaları inkâr edebilirsin? Ey biçare ve sinekten daha âcız, daha hakir! Sen necisin ki, şu kâinatın Sahib-i Zülcelâl'ini tekzibe yelteniyorsun?

* * *

Hatime

Ey aklı hüşyar, kalbi müteyakkız arkadaş! Eğer şu Yirmi İkinci Sözün başından buraya kadar fehmetmişsen, On İki Lem'ayı birden elinde tut, binler elektrik kuvvetinde bir sırac-ı hakikat bularak, Arş-ı Azamdan uzatılıp gelen ayat-ı Kur'âniyeye yapış, burak-ı tevfike bin, semavat-ı hakaikte uruç et, arş-ı marifetullaha çık,

[1] اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ de. Ve,

HAŞİYE: Bu hitap Kur'ân'ı kaldırmaya çalışanadır

1- Şahadet ederim ki: Senden başka hıçbir ilâh yoktur. Sen teksin. Senin hıçbir ortağın yoktur.

âcız: zayıf, güçsüz
âlem: dünya
Arş-ı Azam: Allah'ın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
arş-ı marifetullah: Allah'ı hakkıyla tanımanın en yüksek derecesi
ayat-ı Kur'ân: Kuran ayetleri
ayat-ı tekviniye: Allah'ın varlığını gösteren birer delil olan yaratılmış bütün varlıklar
bahir: apaçık.
biçare: çaresiz, zavallı.
burak-ı tevfik: yardım binebiği
dalâletâlûd: sapıklık ve inkâra bulaşmış
fehm: anlamak.
hakikat: gerçek.
hakir: değersiz
hakkaniyet: doğruluk.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hatime: son
hidayet: doğru ve hak yol
hitap: konuşma, nutuk.
huşyar: uyanık.
inkar: inanmama
istiğna: yüz çevirip bakmama
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
lem'a: parıltı
lisan-ı gayp ve şahadet: gördüğümüz ve görmediğimiz âlemlerin haberlerini bildiren dil
münkir: inkar eden
mütemerrit: inatçı
müteyakkız: uyanık, basiretli
namına: adına
Rab: her şeyi yaratan, ihtiyaçlarını gideren, idare eden ve her şeyin sahibi olan Allah
Sahib-i Zülcelâl: büyükluk ve haşmet sahibi ve her şeyin sahibi Allah
semavat-ı hakaik: hakikatler seması
sirac-ı hakikat: hakikat lâmbası, nuru
taht-ı tasdik: onay altında
tekzip: yalanlama
uruç: yükselme
vücuh-u i'caz: mucizelik yönleri çeşitleri
yeltenime: çalışma, gınşme
zahir: açık, görünen

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [1]

diyerek, bütün mevcudat-ı kâinatın başları üstünde ve mescid-i kebir-i âlemde vahdaniyeti ilân et.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]
رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَآ اِصْرًا
كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ
وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَآ اَنْتَ مَوْلٰينَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكَافِرِينَ ۞ [3] رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ۞ رَبَّنَآ اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ
فِيهِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ۞ [4]
اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَعَلٰى آلِهِ
وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ ۞ وَارْحَمْنَا وَارْحَمْ اُمَّتَهُ بِرَحْمَتِكَ
يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ۞ آمِينَ ۞ [5]
وَآخِرُ دَعْوٰيهِمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [6]

âlem: bütün yaratılmışlar
Ashap: Hz. Peygamber'i görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
bâkî âlem: âhiret âlemi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebed: sonsuzluk.
ebedî: sonu olmayan
ezel: başlangıcı, öncesi olmayan
ezelî: başlangıcı olmayan
guruh: kuru kalabalık, sürü
hamd: övgü, övme, yüceltme, şükür
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması
hürmet: saygı
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden
merhamet: acıma, şefkat gösterme
mescid-i kebîr-i âlem: büyük âlem mescidi
mevcudat-ı kâinat: kâinattaki bütün varlıklar
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi, şükür
muhakkak: şüphesiz, gerçekten
musîbet: bela
mülk: bütün her şey
noksan: eksiklik.
Rab: her şeyi yaratan, ihtiyaçlarını gideren, idâre eden ve her şeyin sahibi olan Allah
rahmet: acıma
salât: dua
selâm: barış, rahatlık.
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
ümmet: Müslümanların tamamı
vaat: söz verme
vahdaniyet: Allah'ın birliği

1- Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir. Allah'ın bir ortağı yoktur. Mülk Onundur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Ona mahsustur ve Ona lâyıktır. Hayatı veren ve devam ettiren yine odur. Ölümü de yaratan ve bâkî âleme alan Odur. O ezelî ve ebedî hayat sahibidir. Her hayır Onun elindedir. yapılan her hayır da kaydeder ve karşılığını verir. Her şeye gücü yetel ve hiç bir şey Ona ağır gelmez. (Buhârî, Ezan, 155; Tehecud, 21; Müslim, Zikir, 26, 30; Ebu Davud, Vitr, 24.)

2- Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

3- Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. Ey Rabbimiz! Bizden evvelkilere yüklediğin gibi bize de ağır vazifeler ve musîbetler verme. Ey Rabbimiz! Bize merhamet et. Bizim dostumuz ve yardımcımız Sensin. Kâfirler guruhuna karşı Sen bize yardım et. (Bakara Suresi, 286.)

4- Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola ersdirdikten sonra kalplerimizi sapıklığa meyletirme. Yüce katından bize bir rahmet bağışla. Muhakkak ki veren Sensin. dua edip istediklerimizi bize bağışlayan Sensin. • Ey Rabbimiz! Geleceğinde şüphe olmayan hesap gününde insanları huzuruna toplayacak olan da muhakkak ki Sensin. Hiç şüphe yok ki Allah vaadinden dönmez." (Âl-i İmrân Suresi, 8-9.)

5- Allahım! Âlemlere rahmet olarak gönderdiğin zata, onun bütün âl ve ashabına salât ve selâm eyle. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi, rahmetin hürmetine bize ve onun ümmetine merhamet eyle. Âmîn.

6- Duâları ise şu sözlerle sona erer: Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Yunus Suresi, 10.)

Yirmi Üçüncü Söz

* Yirmi Üçüncü Söz, Barla da 1929'da Turkçe olarak telif edilmiştir

Şu sözün İki Mebhası vardır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِي اَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۞ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِينَ ۞ اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ [1]

Birinci Mebhas

ZAMANIN binler mehasininden yalnız beşini Beş Nokta içinde beyan ederiz.

BİRİNCİ NOKTA

İnsan, nur-u iman ile âlâyıllliyyine çıkar, Cennete lâyık bir kıymet alır. Ve zulmet-i kufür ile esfel-i safilîne düşer, Cehenneme ehil olacak bir vaziyete girer. Çünkü, iman insanı Sâni-i Zülcelâl'ine nispet ediyor. İman bir intisaptır. Öyle ise, insan iman ile insanda tezahür eden sanat-ı Ilâhiye ve nukuş-u esma-i Rabbaniye itibarıyla bir kıymet alır. Küfür, o nispeti kateder. O kat'dan sanat-ı Rabbaniye gizlenir, kıymeti dahi yalnız madde itibarıyla olur. Madde ise, hem fâniye, hem zaile, hem muvakkat bir hayat-ı hayvanî olduğundan, kıymeti hıç hükmündedir.

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Muhakkak ki biz insanı en güzel bir şekilde yaratıtık. • Sonra da onu en aşağı seviyeye indirdik. • Ancak iman eden ve güzel işler yapanlar mustesna. (Tîn Suresi 4-6)

alayıllliyyin yüceler yücesi.
beyan açıklama
Cehennem sonsuz azap yeri
Cennet sonsuz mutluluk yeri
ehil layık olan
esfel-i safilîn aşağıların en aşağısı
fani yok olmak.
hayat-ı hayvani hayvanların hayatı
hükum değer
iman Allah'a ve İslâmın gerekli olan esaslarına inanma
intisap mensup olma, bağlanma
itibar değer
kat'i ortadan kaldırma, yok etme
küfür Allah'ı inkâr etme, inanmama
kıymet değer
mebhas bahıs konu
mehasin güzellikler
muhakkak şüphesiz
nispet münasebet, bağ.
nukuş-u esma-i Rabbaniye Allah'ın isimlerinin nakışları.
nur-u iman iman nuru
Rahim merhamet sahibi Allah
Rahman rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
sanat-ı ilahiye Allah'ın sanatı
sanat-ı Rabbaniye her şeyi kendi ölçüleri içerisinde terbiye eden Allah'ın sanatı
Sâni-i Zülcelal sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
tezahur ortaya çıkma, görünme
vaziyet durum, hâl
zail yok olan
zulmet-i küfür küfür karanlığı

Bu sırrı bir temsil ile beyan edeceğiz. Meselâ, insanlarının sanatları içinde, nasıl ki maddenin kıymeti ile sanatın kıymeti ayrı ayrıdır; bazen müsavi, bazen madde daha kıymettar, bazen oluyor ki, beş kuruşluk demir gibi bir maddede beş liralık bir sanat bulunuyor. Belki bazen, antika olan bir sanat, bir milyon kıymeti aldığı hâlde, maddesi beş kuruşa da değmiyor. İşte öyle antika bir sanat, antikacıların çarşısına gidilse, harikapişe ve pek eski hünerver sanatkânna nispet ederek, o sanatkân yâd etmekle ve o sanatla teşhir edilse, bir milyon fiyatla satılır. Eğer kaba demirciler çarşısına gidilse, beş kuruşluk bir demir pahasına alınabilir.

İşte insan, Cenab-ı Hakkın böyle antika bir sanatıdır ve en nazık ve nazenin bir mu'cize-i kudretidir ki, insanı bütün esmasının cilvesine mazhar ve nakışlanna medar ve kâinata bir misal-i musağğar suretinde yaratmıştır.

Eğer, nur-u iman, içine girse, ustundeki butun manidar nakışlar o ışıkla okunur. O mü'min, şuur ile okur ve o intisapla okutur. Yani, "Sânı-i Zulcelâl'ın masnuuyum, mahlûkuyum, rahmet ve keremine mazharım" gibi manalarla, insandaki sanat-ı Rabbaniye tezahur eder. Demek, Sânine intisaptan ibaret olan iman, insandaki bütün âsâr-ı sanatı izhar eder. Insanın kıymeti, o sanat-ı Rabbaniyeye göre olur ve âyine-i Samedâniye itibanyladır. O hâlde, şu ehemmiyetsiz olan insan, şu itıbarla bütün mahlûkat üstünde bir muhatab-ı İlâhî ve Cennete lâyık bir misafir-i Rabbanî olur.

antika: kıymetli, değerli
asar-ı sanat: sanat eserleri
ayine-i Samedaniye: Allah'ın hiçbir şeye muhtaç olmayışını ve her şeyin Ona muhtaç olduğu "Samed" ismının tecelli ettiğini gosteren ayna
beyan: açıklama
cilve: guzel ve hoş bir biçimde gorunme, yansıma
ehemmiyet: onem
esma: isimler
hâl: durum
harikapişe: harika işler yapan
hunerver: hünerli, becenklı
ibaret: meydana gelen
Iman: Allah'a ve İslâmın gerekli olan esaslarına inanma
intisap: mensup olma, bağlılık.
itıbar: değer
izhar: gosterme
kerem: lutuf, ihsan, bağış
kıymet: değer
kıymettar: değerli
layık: uygun, yakışır
mahluk: yaratılmış canlı varlık.
mahlukat: yaratılmışlar
manidar: manalı, anlamlı.
masnu: sanatla yapılmış
mazhar: sahip olmuş, enşmış, yansıma gorunme yeri
medar: dayanak noktası, sebep
misafir-i Rabbanı: Allah'ın misafiri
misal-i musağğar: kuçultulmüş ornek.
mu'cize-i kudret: Allah'ın kudretinin mu'cizesi
muhatab-ı Ilahı: Allah'ın hitap ettiği kimse.
mü'min: iman esaslarına inanan, Musluman
müsavi: eşit
nakış: işleme, susleme
nazenin: nazlı
nazık: guzel, zarif
nispet: ilgi, bağ, alâka
nur-u iman: imandan gelen nur, ışık
paha: fiyat.
rahmet: acıma, merhamet etme
sanat: ustalık, yapılan guzel iş, huner
sanatkar: sanat eseri ortaya koyan kimse.
sanat-ı Rabbaniye: Allah'ın sanatı
Sanı: Her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sanı-i Zulcelal: sonsuz buyukluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
suret: biçim, şekil.
sır: hakikat.
şuur: bilinç, akıl
temsil: benzetme
teşhir: sergileme
tezahür: gorunme, ortaya çıkma
yad: anma, hatıra getirme

Eğer kat-ı intisaptan ibaret olan küfür insanın içine girse, o vakit bütün o manıdar nukuş-u esma-i İlâhiye karanlığa düşer; okunmaz. Zıra, Sâni unutulsa, Sânia müteveccih manevî cihetler de anlaşılmaz, âdeta baş aşağı düşer. O manidar âlî sanatların ve manevî âlî nakışların çoğu gizlenir, bâkî kalan ve gözle görülen bir kısmı ise, süflî esbaba ve tabiata ve tesadüfe verilip, nihayet sukut eder. Her biri birer parlak elmas iken, birer sönük şişe olurlar. Ehemmiyeti yalnız madde-i hayvaniyeye bakar. Maddenin gayesi ve meyvesi ise, dediğimiz gibi, kısacık bir ömürde, hayvanatın en âcizi ve en muhtacı ve en kederlisi olduğu bir hâlde, yalnız cüz'î bir hayat geçirmektir. Sonra tefessüh eder, gider. İşte küfür, böyle, mahiyet-i insaniyeyi yıkar, elmastan kömüre kalbeder.

İKİNCİ NOKTA

İman, nasıl ki bir nurdur, insanı ışıklandırıyor, üstünde yazılan bütün mektubat-ı Samedâniyeyi okutturuyor; öyle de kâinatı dahi ışıklandırıyor, zaman-ı mazi ve müstakbeli zulümattan kurtarıyor. Şu sırrı, bir vakıada اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ[1] ayet-i kerimesinin bir sırrına dair gördüğüm bir temsil ile beyan ederiz. Şöyle ki:

Bir vakıa-ı hayalîyede gördüm ki, iki yüksek dağ var, birbirine mukabil. Üstünde dehşetli bir köprü kurulmuş. Köprünün altında pek derin bir dere; ben o köprünün üstünde bulunuyorum. Dünyayı da her tarafı karanlık, kesif bir zulümat istılâ etmişti.

1. Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır; onları inkâr karanlıklarından kurtarıp hidayet nuruna kavuşturur. (Bakara Suresi, 257.)

âciz: güçsüz
âlî: yüce, yüksek.
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti
bâkî: sonsuz.
beyan: açıklama
cihet: yön, taraf
cüz'î: pek az.
dair: ait
dehşetli: olağanüstü heyecan verici, ürkütücü, korkutucu
ehemmiyet: önem
elmas: çok değerli
esbap: sebepler
gaye: netice.
hâl: durum
hayvanat: hayvanlar
hidayet: doğru olan, hak olan İslâmiyet.
ibaret: meydana gelen
iman: Allah'a ve İslâmın gerekli olan esaslarına inanma
inkar: kabul ve tasdik etmeme
istılâ: kaplama
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kat-ı intisap: alâkayı ve bağlılığı kesme
keder: uzuntu
kesif: yoğun, koyu
küfür: Allah'ı inkâr etme
madde-i hayvaniye: insanın hayvanî yönü
mahiyet-i insaniye: insana ait özellikler, insanın manevî yönü
manevî: maneviyata ait, maddî olmayan
manidar: manalı.
mektubat-ı Samedaniye: Cenâb-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
muhtaç: ihtiyaç sahibi
mukabil: karşı
mustakbel: gelecek zaman
müteveccih: yönelen
nakış: işleme, süsleme.
nihayet: son derece
nukuş-u esma-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin nakışları.
nur: aydınlık, ışık.
ömür: hayat süresi.
sanat: hüner, ustalık, becen
Sânî: sanatlı olarak yaratan Allah
sukut etme: düşme, alçalma
süflî: adî, basit
sır: gizli, manevî hakikat
tabiat: doğa, canlı, cansız, tüm varlıklar
tefessüh: bozulma, kokuşma
temsil: kıyaslama tarzında benzetme.
tesadüf: rastlantı
vakit: zaman
vakıa: hadise, olay
vakıa-ı hayalîye: hayalî olay
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zulümat: karanlıklar

Ben sağ tarafıma baktım; nihayetsiz bir zulûmat içinde, bir mezar-ı ekber gördüm, yani tahayyül ettim. Sol tarafıma baktım; müthiş zulûmat dalgaları içinde azîm fırtınalar, dağdağalar, dâhiyeler hazırlandığını görüyor gibi oldum. Köprünün altına baktım; gayet derin bir uçurum görüyorum zannettim. Bu müthiş zulûmata karşı, sönük bir cep fenerim vardı. Onu istimal ettim, yanım yamalak ışığıyla baktım, pek müthiş bir vaziyet bana göründü. Hatta önümdeki köprünün başında ve etrafında öyle muthış ejderhalar, aslanlar, canavarlar göründü ki, "Keşke bu cep fenerim olmasa idi, bu dehşetleri görmese idim" dedim. O feneri hangi tarafa çevirdim ise, öyle dehşetler aldım. "Eyvah! Şu fener başıma belâdır" dedim.

Ondan kızdım, o cep fenerini yere çarptım, kırdım. Güya onun kırılması, dünyayı ışıklandıran büyük elektrik lâmbasının düğmesine dokundum gibi, birden o zulumat boşandı. Her taraf o lâmbanın nuru ile doldu; her şeyin hakikatini gösterdi. Baktım ki, o gördüğüm köprü gayet muntazam yerde, ova içinde bir caddedir. Ve sağ tarafımda gördüğüm mezar-ı ekber, baştan başa güzel, yeşil bahçelerle, nuranî insanların taht-ı riyasetinde, ibadet ve hizmet ve sohbet ve zikir meclisleri olduğunu fark ettim. Ve sol tarafımda fırtınalı, dağdağalı zannettiğim uçurumlar, şahıkalar ise süslü, sevimli, cazibedar olan dağların arkalarında azîm bir ziyafetgâh, güzel bir seyrangâh, yüksek bir nüzhetgâh bulunduğunu hayal meyal gördüm. Ve o müthiş canavarlar, ejderhalar zannettiğim mahlûklar ise, munis deve, okuz, koyun, keçi gibi hayvanat-ı ehliye

azîm: büyük
cazibe: çekicilik
dağdağa: sıkıntı, gürültü, telâş, ıztırap
dahiye: musibet, felâket, telâş, ıztırap
dehşet: büyük korku
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan.
gayet: çok.
güya: sanki
hakikat: gerçek
hayal meyal: hayale yakın, hayale benzer
hayvanat-ı ehliye: evcil hayvanlar
hizmet: vazife
ibadet: kulluk
istimal: kullanma.
mahlûk: yaratık
meclis: topluluk
mezar-ı ekber: çok büyük mezar
munis: insana zarar vermeyen.
muntazam: düzenli.
muthış: korkunç, korkutan
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık, ışık
nuranî: nurlu, ışık saçan
nüzhetgâh: gezi yeri
seyrangâh: muhteşem manzaralı yerler
şahıka: zirve
tahayyül: hayal etme
taht-ı riyaset: bir reisin yönetimi altında
vaziyet: durum
zan: sanma.
zikir: Allah'ı anma
ziyafetgâh: ziyafet yeri
zulûmat: karanlıklar

olduğunu gördüm. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ[1] diyerek اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ[2] ayet-i kerimesini okudum, o vakıadan ayıldım.

İşte, o iki dağ mebde-i hayat, ahir-i hayat, yani âlem-i arz ve âlem-ı berzahtır. O koprü ıse hayat yoludur. O sağ taraf ise geçmiş zamandır. Sol taraf ıse istıkbaldır. O cep fenen ıse, hodbın ve bıldığıne ıtımat eden ve vahy-ı semavîyi dinlemeyen enaniyet-i insaniyedir. O canavarlar zannolunan şeyler ıse, âlemın hâdısatı ve acip mahlûkatıdır. İşte enaniyetine ıtımat eden, zulûmat-ı gaflete düşen, dalâlet karanlığına mûptelâ olan adam, o vakıada evvelki hâlıme benzer ki, o cep fenen hükmünde nakıs ve dalâletâlûd malûmat ile, zaman-ı mazıyi bır mezar-ı ekber suretinde ve ademâlûd bir zulûmat içinde görüyor. Istikbalı gayet fırtınalı ve tesadüfe bağlı bır vahşetgâh gösterir; hem, her birisi bir Hakîm-i Rahîm'in birer memur-u musahharı olan hâdısat ve mevcudatı muzır birer canavar hükmünde bildirir,

وَالَّذِينَ كَفَرُوٓا اَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِ[3]

hukmune mazhar eder.

Eğer hidayet-i İlâhiye yetişse, iman kalbine girse, nefsin firavuniyetı kırılsa, kıtabullahı dınlese, o vakıada ikinci hâlıme benzeyecek. O vakit, birden, kâinat bir gündüz rengını alır, nur-u İlâhî ıle dolar; âlem,

1. İman nurundan dolayı Allah'a hamd olsun.

2. Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır; onları inkar karanlıklarından kurtarıp hidayet nuruna kavuşturur. (Bakara Suresi: 257.)

3. İnkar edenlerin dostu ise tağutlardır; onları iman nurundan mahrum bırakıp inkar karanlıklarına sürüklerler. (Bakara Suresi: 257.)

acip: tuhaf, hayret veren
ademalûd: yokluklа karışık, yokluk bulaşmış
ahır-ı hayat: hayatın sonu
alem: dünya, kâinat.
âlem-i arz: dünya âlemi
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem
ayet-i kerime: Kur'ân'ın âyeti
canavar: korkunç yaratık.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma
dalâletâlud: hak yoldan uzaklaşmış, sapıklığa bulaşmış.
dua: Allah'a yalvarma
enaniyet: benlik, gurur.
enaniyet-i insaniye: insanın sadece kendine güvenmesi
evvel: önce.
firavun: kıbırlı, gururlu ve inatçı (adam)
gayet: son derece
hadısat: olaylar
Hakîm-i Rahîm: hikmetle ve merhametli Allah
hal: durum
hamd: teşekkür, şükran
hidayet: doğru olan, hak olan
hidayet-i ilahiye: Allah'ın kulunu doğru yola erdirmesi
hodbin: kıbırlı, kendini beğenen.
hükmünde: değerinde, yerinde
hükum: bir şey hakkında verilen karar
iman: inanç, inanma
inkâr: kabul ve tasdik etmeme
istikbal: gelecek zaman
itimat: güvenme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
Kitabullah: Allah'ın kitabı
mahlûkat: yaratıklar
mahrum: yoksun
malumat: bilgiler
mazhar: şereflenme, nail olma, kavuşma
mebde-i hayat: hayatın başlangıcı
memur-u musahhar: itaatkar, görevli
mevcudat: varlıklar.
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
muzır: zararlı.
mûptelâ: bağımlı.
nakıs: eksik.
nefis: insanın kötülüğü isteyen yönü
nur: aydınlık, ışık.
nur-u İlâhî: Allah'ın verdiği nur
suret: şekil
tağut: put, şeytan
tesadüf: rastlantı
vahşetgâh: korkutan yer
vahy-ı semavî: Allah'tan gelen vahiy
vakit: zaman.
vakıa: hâdise, olay
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zan: sanma
zulûmat: karanlıklar
zulûmat-ı gaflet: gaflet karanlıkları

Allahü ekber: Allah en büyüktür
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bahar: kış ile yaz arasındaki mevsim, İlkbahar
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
cemaat: topluluk
Cennet: sonsuz mutluluk yeri
cihet: yön
dağlarmisal: dağlar gibi
dağlarvari: dağlar gibi
emanet: güvenerek bırakma.
ervah-ı safiye: temiz ve pak ruhlar
evliya: Allah dostları
hâdisat: olaylar
hâdise: olay
hakikat: gerçek.
hakîkî: gerçek.
haşin: kırıcı sert
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilahî gaye
ifa: yerine getirme.
iman: Allah'a inanma inanç.
inkılâbat-ı berzahiye ve uhreviye: kabir âlemi ve ahirettekî değişmeler
istirahat: dinlenme
kabir: mezar
Kadir-i Mutlak: sonsuz kuvvet sahibi Allah
kâinat: bütün varlıklar
kemal-i emniyet: tam bir emniyet.
kuvvet: güç.
kıyas: karşılaştırma benzetme
latif: hoş güzel
makamat-ı aliye: yüce makamlar
manen: mana bakımından
medar: sebep vesile
mevt: ölüm
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
mukaddime: başlangıç, giriş.
musahhar: emirle hareket eden.
müstakbel: gelecek zaman.
nebi: kendisine kitap indirilmemiş peygamber
nur: aydınlık ışık
nur-u iman: imandan gelen nur
saadet: mutluluk.
saadet-i ebedî: sonsuz mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sair: diğer
saray: gorkemli iyi zevkli döşenmiş yapı
sefine-i hayat: hayat gemisi.
seyran: gezme
suret: görünüş
taht-ı riyaset: bir reisin yönetimi altında
taun: veba
tazyikat: baskılar

[1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ayetini okur. O vakit, zaman-ı mazi bir mezar-ı ekber değil, belki her bir asrı bir nebînin veya evliyanın taht-ı riyasetinde, vazife-i ubudiyeti ifa eden ervah-ı safiye cemaatlerinin vazife-i hayatlarını bitirmekle, [2] اَللّٰهُ اَكْبَرُ diyerek makamat-ı âliyeye uçmalarını ve müstakbel tarafına geçmelerini kalp gözü ile görür. Sol tarafına bakar ki, dağlarmisal bazı inkılâbat-ı berzahiye ve uhreviye arkalarında, Cennetin bağlarındaki saadet saraylarında kurulmuş bir ziyafet-i rahmaniyeyi o nur-u iman ile uzaktan uzağa fark eder. Ve fırtına ve zelzele, taun gibi hâdiseleri birer musahhar memur bilir. Bahar fırtınası ve yağmur gibi hâdisatı, sureten haşin, manen çok lâtif hikmetlere medar görüyor. Hatta mevti hayat-ı ebediyenin mukaddimesi; ve kabri saadet-i ebediyenin kapısı görüyor. Daha sair cihetlen sen kıyas eyle; hakikati temsile tatbik et.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

İman hem nurdur, hem kuvvettir. Evet, hakikî imanı elde eden adam, kâinata meydan okuyabilir ve imanın kuvvetine göre, hâdısatın tazyikatından kurtulabilir. [3] تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ der, sefine-i hayatta kemal-i emniyetle hâdisatın dağlarvari dalgaları içinde seyran eder. Bütün ağırlıklarını Kadîr-i Mutlak'ın yed-i kudretine emanet eder, rahatla dünyadan geçer, berzahta istirahat eder, sonra saadet-i ebediyeye girmek için Cennete uçabilir.

1 Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)
2 Allah en büyüktür, en yücedir.
3 Allah'a tevekkül ettim. (Hûd Suresi, 56.)

temsil: benzetme, örnek.
vakıt: zaman
vazife-i hayat: hayat vazifesi.
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
yed-i kudret: kudret eli.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zelzele: deprem
ziyafet-i rahmaniye: merhametli olan Allah'ın hazırladığı ziyafet.

Yoksa, tevekkül etmezse, dünyanın ağırlıkları uçmasına değil, belki esfel-i safîline çeker.

Demek, iman tevhidi, tevhit teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-ı dâreyni iktiza eder.

Fakat, yanlış anlama! Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki, esbabı dest-i kudretin perdesi bilip nayet ederek, esbaba teşebbüs ise, bir nevi dua-i fi-lî telâkkî ederek; müsebbebatı yalnız Cenab-ı Hak'tan istemek ve neticeleri Ondan bilmek ve Ona minnettar olmaktan ibarettir.

Tevekkül eden ve etmeyenin misalleri, şu hikâyeye benzer:

Vaktiyle iki adam, hem bellerine, hem başlarına ağır yükler yüklenip, büyük bir sefineye bir bilet alıp girdiler. Birisi, girer girmez yükünü gemiye bırakıp, üstünde oturup, nezaret eder; diğeri hem ahmak, hem mağrur olduğundan, yükünü yere bırakmıyor.

Ona denildi: "Ağır yükünü gemiye bırakıp rahat et."

O dedi: "Yok, ben bırakmayacağım. Belki zayı olur. Ben kuvvetliyim. Malımı, belimde ve başımda muhafaza edeceğim."

Yine ona denildi: "Bizi ve sizi kaldıran şu emniyetli sefine-i sultaniye daha kuvvetlidir, daha ziyade iyi muhafaza eder. Belki başın döner, yükün ile beraber denize düşersin. Hem, gittikçe kuvvetten düşersin. Şu bükülmüş belin, şu akılsız başın, gittikçe ağırlaşan şu yüklere takat

ahmak: sersem, budala, akılsız, zekâca gelişmemiş
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
dest-i kudret: kudret eli
dua-i fiilî: fiilî dua: istenilen bir şeyin meydana gelmesi için lazım gelen şartları ve sebepleri yerine getirme
emniyet: güvenlik
esbap: sebepler
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
hikâye: olay, kıssa
İbaret: meydana gelen
İktıza: gerektirme
iman: inanma
mağrur: gururlu
minnettar olma: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
misal: örnek
muhafaza: koruma
müsebbebat: sebeplerin sonuçları, neticeler
nevi: çeşit.
nezaret: gözetme, kontrol
nayet: gerekenleri yapma
saadet-i dareyn: dünya ve ahiret mutluluğu
sefine: gemi
sefine-i sultaniye: sultanın gemisi
telakki: kabul etme
teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma
teşebbüs: girişme.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
tevhit: Allah'ın bir olduğuna inanma
vaktiyle: bir zaman
zayı: elden çıkan
ziyade: fazla

getiremeyecek. Kaptan dahi, eğer seni bu hâlde görse, ya divanedir diye seni tart edecek, ya 'Haindir, gemimizi ittiham ediyor, bizimle istihza ediyor, hapis edilsin' diye emredecektir. Hem, herkese maskara olursun. Çünkü, ehl-i dikkat nazarında, zaafı gösteren tekebbürün ile, aczi gösteren gururun ile, riyayı ve zilleti gösteren tasannuun ile, kendini halka mudhike yaptın; herkes sana gülüyor" denildikten sonra, o bîçarenin aklı başına geldi, yükünü yere koydu, üstünde oturdu. "Oh! Allah senden razı olsun. Zahmetten, hapisten, maskaralıktan kurtuldum" dedi.

İşte ey tevekkulsuz insan! Sen de bu adam gibi aklını başına al, tevekkül et. Tâ bütün kâinatın dilenciliğinden ve her hâdisenin karşısında titremekten ve hodfuruşluktan ve maskaralıktan ve şekavet-i uhreviyeden ve tazyikat-ı dunyeviye hapsinden kurtulasın.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

İman, insanı insan eder, belki, insanı sultan eder. Öyle ise, insanın vazife-i asliyesi iman ve duadır. Küfür, insanı gayet âciz bir canavar hayvan eder.

Şu meselenin binler delillerinden yalnız hayvan ve insanın dunyaya gelmelerindeki farkları, o meseleye vazih bir delildir ve bir bürhan-ı kâtıdır.

Evet, insaniyet iman ile insaniyet olduğunu, insan ile hayvanın dünyaya gelişindeki farkları gösterir. Çünkü hayvan, dunyaya geldiği vakıt, âdeta başka bir âlemde

acız: zayıf, güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adeta: sanki
alem: dunya
bîçare: çaresiz
bürhan-ı kati: kesin delil
canavar: korkunç yaratık.
delil: kanıt.
divane: deli.
dua: yalvarmak ve istemek
ehl-i dikkat: dikkatliler
gayet: son derece
hadise: olay
hain: ihanet eden
hal: durum
hapis: tutuklu, kapalı bir yere konma
hodfüruş: sadece kendini beğenen
iman: Allah'a inanma
insaniyet: insanlık
istihza: alaya alma
ittiham: suçlama.
kâinat: bütün varlıklar, âlem
kaptan: gemilerin sevk ve idaresinden sorumlu en üst derecedeki görevli
küfür: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık
maskara: gülünç duruma düşen
mesele: konu.
mudhike: gülünç hâl
nazar: huzur, on
razı: memnun
riya: yalandan gösteriş
sultan: padişah, hükümdar
şekavet-ı uhreviye: ahirette kötü duruma düşme
tart: kovma
tasannu: yapmacık, zorlayarak bir şeyi olduğundan daha değerli gösterme
tazyikat-ı dunyeviye: dünyadaki sıkıntılar
tekebbür: büyüklenme
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
vakit: zaman
vazife-i asliye: asıl vazife
vazih: açık
zaaf: zayıflık
zahmet: sıkıntı
zillet: alçaklık, aşağılık.

tekemmül etmiş gibi, istidadına göre mükemmel olarak gelir, yani gönderilir. Ya iki saatte, ya iki günde veya iki ayda bütün şerait-i hayatıyesini ve kâinatla olan münasebetini ve kavanin-i hayatını öğrenir, meleke sahibi olur. İnsanın yirmi senede kazandığı iktidar-ı hayatiyeyi ve meleke-i ameliyeyi, yirmi günde serçe ve arı gibi bir hayvan tahsil eder; yani ona ilham olunur.

Demek, hayvanın vazife-i asliyesi taallümle tekemmül etmek değildir; ve marifet kesb etmekle terakki etmek değildir; ve aczini göstermekle medet istemek, dua etmek değildir. Belki vazifesi, istidadına göre taammüldür, amel etmektir, ubudiyet-i fiiliyedir.

İnsan ise, dünyaya gelişinde, her şeyi öğrenmeye muhtaç ve hayat kanunlarına cahil. Hatta yirmi senede tamamen şerait-i hayatı öğrenemiyor. Belki, ahir-i ömrüne kadar öğrenmeye muhtaç. Hem gayet âciz ve zayıf bir surette dünyaya gönderilip, bir iki senede ancak ayağa kalkabiliyor. On beş senede ancak zarar ve menfaati fark eder; hayat-ı beşeriyenin muavenetiyle ancak menfaatlerini celp ve zararlardan sakınabilir.

Demek ki, insanın vazife-i fıtriyesi taallümle tekemmüldür, dua ile ubudiyettir. Yani, "Kimin merhametiyle böyle hakîmâne idare olunuyorum? Kimin keremiyle böyle müşfikane terbiye olunuyorum? Nasıl birisinin lütuflarıyla böyle nazeninâne besleniyorum ve idare ediliyorum?" bilmektir. Ve binden ancak birisine eli yetişemediği hacatına dair, Kadiü'l-Hacat'a lisan-ı acz ve fakr

zanmak.
lisan-ı acz ve fakr: fakirlik ve âcizlik dili
lütuf: ikram, yardım
marifet: bilgi.
medet: yardım
meleke: el alışkanlığı, kabiliyet.
meleke-i ameliye: iş yapabilme melekesi, kabiliyeti
menfaat: faydalı şey
merhamet: acımak, şefkat göstermek
muavenet: yardım
muhtaç: ihtiyacı olan.
mükemmel: tam, eksiksiz.
münasebet: ilgi, alâka
müşfikane: şefkatlice
nazeninane: nazikçesine
suret: şekilde
şerait-i hayat: hayat şartları
şerait-i hayatiye: hayat şartları
taallüm: öğrenme
taammül: çalışma, vazife yapma
tahsil: elde etme
tekemmul: mükemmelleşme, olgunlaşma
terakki: ilerleme
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i fiiliye: fiili kulluk, fiili ibadetler
vazife: görev
vazife-i asliye: asıl vazife
vazife-i fıtri: yaratılış vazifesi

âciz: güçsüz, becerikisiz
ahir-i ömür: ömrün sonu
amel: fiil, iş
cahil: bilgisiz.
celp: kendine çekmek, elde etmek.
dua: yalvarmak, istemek.
hacat: ihtiyaçlar
hakimâne: hikmetli bir şekilde
hayat-ı beşer: toplum hayatı
idare: yönetme
iktidar-ı hayatiye: hayat gücü
İlham: Allah'ın bildirmesi.
istidat: kabiliyet, yetenek
Kadiü'l-Hacat: bütün ihtiyaçları yerine getiren Allah
kâinat: varlıklar, herkes.
kavanin-i hayat: hayat kanunları
kerem: lütuf, ihsan, bağış
kesb etmek: edinmek, ka-

ile yalvarmaktır; ve istemek ve dua etmektir. Yani, aczin ve fakrın cenahlarıyla makam-ı âlâ-i ubudiyete uçmaktır.

Demek, insan bu âleme ilm ve dua vasıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir. Mahıyet ve istidat itıbarıyla her şey ılme bağlıdır. Ve bütün ulûm-u hakıkıyenin esası ve madeni ve nuru ve ruhu, marifetullahtır. Ve onun ussulesası da iman-ı billâhtır.

Hem insan, nihayetsiz acziyle nihayetsiz beliyyata maruz ve hadsiz a'dânın hücumuna müptelâ ve nihayetsiz fakrıyla beraber nihayetsiz hacata giriftar ve nihayetsiz metalıbe muhtaç olduğundan, vazıfe-ı aslıye-ı fıtrıyesi, imandan sonra duadır. Dua ise, esas-ı ubudiyettir.

Nasıl, bir çocuk, elı yetışmedığı bir meramını, bir arzusunu elde etmek ıçın ya ağlar, ya ıster; yanı, ya fiilî, ya kavlî lısan-ı acziyle, bır dua eder, maksuduna muvaffak olur. Öyle de, insan, butün zîhayat âlemi içinde nazik, nazenın, nazdar bir çocuk hükmündedir. Rahmanırrahîm'in dergâhında, ya zaaf ve acziyle ağlamak veya fakr ve ihtiyacıyla dua etmek gerektir; tâ kı, makasıdı ona musahhar olsun veya teshinn şukrunu eda etsin. Yoksa, bır sinekten vaveylâ eden ahmak ve haylaz bir çocuk gibı, "Ben kuvvetımle bu kabıl-ı teshır olmayan ve bın derece ondan kuvvetlı olan acıp şeyleri teshir ediyorum. Ve fikır ve tedbırımle kendıme itaat ettırıyorum" deyıp küfran-ı nimete sapmak, insaniyetın fıtrat-ı asliyesine zıt olduğu gıbı, şıddetlı bır azaba kendını mustahak eder.

acıp: tuhaf, hayret veren
acız: zayıf, güçsüz
acz: güçsuzluk.
a'dâ: düşman
ahmak: pek akılsız.
âlem: dünya
arzu: istek
azap: büyük sıkıntı, şıddetlı acı.
beliyyat: belâlar
cenah: kanat.
derece: mertebe
dergah: makam, huzur
dua: Allah'a yalvarmak, istemek.
eda: yerine getirme
esas: asıl, temel
esas-ı ubudiyet: kulluğun aslı, kulluğun esası, temelı.
fakr: fakırlık.
fıılı: fıllerle, hareketlerle
fıtrat-ı asliye: aslî yaratılış
giriftar: yakalanmış
hacat: ıhtıyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
haylaz: hoşa gıtmeyen davranışlarda bulunan
hüküm: konum, durum
ilm: hakıkatı ıfade eden bılgı
iman: Allah'a ınanma
iman-ı billâh: Allah'a ımân
insaniyet: insanlık.
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
ıtaat: boyun eğme
kabıl-ı teshir: boyun eğdırılebılen, ıtaat ettırılen
kavlî: sozle, konuşarak.
kufran-ı nimet: Allah'ın verdığı nımetlerı ınkar etme, nankorlük.
lisan-ı acz: zayıflık ve güçsuzlugun dıl
maden: kaynak.
mahiyet: nıtelık, yapı.
makam-ı âlâ-i ubudiyet: kullugun en yuce makamı
makasıd: maksatlar, gayeler
maksut: istenılen şey, arzu
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bılme
maruz: bır şeyın karşısında ve tesırı altında bulunan
meram: arzu, istek.
metalıp: talep olunan, istenen şeyler
musahhar: boyun eğen, emrı altına gıren.
muvaffak: ulaşmak, elde etmek.
müptela: tutulmuş
mustahak: hak eden
nazdar: nazlı
nazenin: nazın, ınce yapılı
nazık: çabuk ıncınen
nihayetsiz: sonsuz
nur: aydınlık, ışık.
Rahmanırrahim: şefkatlı, merhametlı, koruyan Allah
ruh: oz, can
şükür: Allah'ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme
tedbir: ıdare etme
tekemmül: mukemmelleşme, olgunlaşma
teshir: emrıne ıtaat ettırme, boyun eğdırme
ulum-u hakıkıye: gerçek ılımler
ussulesas: hakıkı sağlam temel
vasıta: aracı.
vaveyla: çığlık, feryat
vazıfe-ı aslıye-ı fıtrıye: yaratılışa ait asıl vazıfe
zaaf: zayıflık, güçsuzlük.
zîhayat: hayat sahıbı canlılar
zıt: bır şeyın aksı, tersı

BEŞİNCİ NOKTA

İman, duayı bir vesile-i kat'iye olarak ıktıza ettiği, ve fıtrat-ı insaniye onu şiddetle istediği gibi, Cenab-ı Hak dahi "*Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?*" mealinde, [1] قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ ferman ediyor. Hem, [2] اُدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ emrediyor.

Eğer desen: "Birçok defa dua ediyoruz, kabul olmuyor. Hâlbuki, ayet umumîdir; her duaya cevap var," ifade ediyor.

Elcevap: Cevap vermek ayrıdır, kabul etmek ayrıdır. Her dua için cevap vermek var; fakat kabul etmek, hem ayn-ı matlûbu vermek Cenab-ı Hakkın hikmetine tâbidir.

Meselâ, hasta bir çocuk çağırır: "Yâ hekim, bana bak."

Hekim, "Lebbeyk," der, "Ne istersin?" cevap verir.

Çocuk, "Şu ilâcı ver bana" der.

Hekim ise, ya aynen istediğini verir, yahut onun maslahatına binaen ondan daha iyisini verir, yahut hastalığına zarar olduğunu bilir, hiç vermez.

İşte, Cenab-ı Hak Hakîm-i Mutlak, hâzır, nazır olduğu için, abdin duasına cevap verir. Vahşet ve kimsesizlik dehşetini, huzuruyla ve cevabıyla ünsiyete çevirir. Fakat, insanın hevaperestâne ve heveskârâne tahakkumüyle

elcevap: cevap olarak.
ferman: emir, buyruk.
fıtrat-ı insaniye: insanın maddî ve manevî yapısı.
Hakîm-i Mutlak: Sonsuz hikmet sahibi Allah.
hazır: her yerde hazır olan, bulunan.
hekim: doktor.
hevaperestâne: nefsin istekleri-ne düşkün bir şekilde.
heveskarane: hevesine düşkün bir şekilde.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
huzur: Allah'ın huzurunda olma şuuru.
ıktıza: gerekli olma.
iman: Allah'a inanma.
lebbeyk: buyurun, efendim.
maslahat: fayda, iyilik.
meal: anlam, mana.
mesela: misal olarak.
nazır: her şeyi bilen ve gören.
şiddet: aşırı derecede.
tabi: bağlı.
tahakkum: baskı, zorbalık, zorlama.
umumî: herkesle alâkalı, her durumla ilgili.
ünsiyet: dostluk, ahbaplık.
vahşet: yalnızlık.
vesile-i kat'iye: insanı istekleri-ne mutlaka ulaştıracak vasıta.

1 Furkan Suresi, 77.
2 Bana dua edin, size cevap vereyim. (Mu'min Suresi, 60.)

abd: kul.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayn-ı matlûb: istediği şeyin aynısı.
binaen: dayanarak.
Cenab-ı Hak: Allah.
cevap: soruya verilen karşılık.
dehşet: büyük korku.
dua: Allah'a yalvarma, istemek.
ehemmiyet: önem.

değil, belki hikmet-i Rabbaniyenin iktizasıyla, ya matlûbunu veya daha evlâsını verir veya hiç vermez.

Hem, dua bir ubudiyettir; ubudiyet ise, semeratı uhreviyedir. Dünyevî maksatlar ise, o nevi dua ve ibadetin vakitlendir; o maksatlar, gayeleri değil.

Meselâ, yağmur namazı ve duası bir ibadettir. Yağmursuzluk, o ibadetin vaktidir; yoksa, o ibadet ve o dua, yağmuru getirmek için değildir. Eğer sırf o niyet ile olsa, o dua, o ibadet halis olmadığından, kabule lâyık olmaz.

Nasıl ki, güneşin gurubu, akşam namazının vaktidir; hem güneşin ve ayın tutulmaları, küsuf ve husuf namazları denilen iki ibadet-i mahsusanın vakitleridir. Yani, gece ve gündüzün nuranî ayetlerinin nikaplanmasıyla bir azamet-i İlâhiyeyi ilâna medar olduğundan, Cenab-ı Hak, ibadını, o vakitte bir nevi ibadete davet eder. Yoksa, o namaz, açılması ve ne kadar devam etmesi, müneccim hesabıyla muayyen olan ay ve güneşin husuf ve küsuflarının inkişafları için değildir.

Aynı onun gibi, yağmursuzluk dahı, yağmur namazının vaktidir. Ve belâyyelerin istilâsı ve muzır şeylerin tasallutu, bazı duaların evkat-ı mahsusalarıdır ki, insan o vakitlerde aczini anlar, dua ile, niyaz ile Kadîr-i Mutlak'ın dergâhına iltıca eder. Eğer dua çok edildiği hâlde, belâyyeler defolunmazsa, denilmeyecek ki, "Dua kabul olmadı." Belki denilecek ki, "Duanın vakti, kaza olmadı." Eğer Cenab-ı Hak, fazl ve keremiyle, belâyı ref etse, nurun âlâ nur, o vakıt dua vaktı bıter, kaza olur.

âcız: zayıf, güçsüz
ayet: Allah'ın varlığını gösteren delil
azamet-i İlâhiye: Allah'ın büyüklüğü
belâ: kötü olay, sıkıntı
belâyye: bela, felâket, kötü olay
Cenab-ı Hak: Allah
davet: çağırma
def: ortadan kaldırma, yok etme
dergah: sığınılacak yer
dua: Allah'a yalvarma, istemek.
dünyevî: dünyaya ait, dünya ile ilgili
evkat-ı mahsusa: özel zamanlar
evlâ: daha iyi, daha uygun.
fazl: lütuf, ihsan
gaye: hedef
hâl: durum
halis: ihlâslı, Allah rızası için
hikmet-i Rabbaniye: Allah'ın hikmeti
husuf: ay tutulması
ibad: kullar
ibadet: kulluk vazifesi.
ibadet-i mahsusa: özel zamanlarda yapılan ibadet.
iktıza: gerektirme
ilân: herkese duyurma, gösterme
iltıca: sığınma
inkişaf: açılma, ortaya çıkma
istilâ: kaplama, yayılma, ele geçirme
Kadir-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi Allah
kaza: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış
küsuf: güneş tutulması
maksat: amaç, ihtiyaç.
matlûb: talep edilen, istenilen
medar: sebep, vesile
meselâ: örneğin, örnek olarak
muayyen: belli, belirli
muzır: zararlı.
müneccim: astronomi ile uğraşan kişi
nevi: çeşit.
nikap: örtü, kapanma
niyaz: yalvarma, yakarma
niyet: maksat, amaç.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak
nurun âlâ nur: nur üstüne nur
ref: kaldırma, giderme.
semerat: meyveler, neticeler
tasallut: musallat olma, peşini bırakmama
ubudiyet: kulluk vazifesini yerine getirme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vakıt: zaman

Demek dua, bir sırr-ı ubudiyettir. Ubudiyet ise, halisen livechillâh olmalı. Yalnız aczini izhar edip, dua ile Ona iltica etmeli; rububiyetine karışmamalı. Tedbiri Ona bırakmalı, hikmetine itimat etmeli, rahmetini ittiham etmemeli.

Evet, hakikat-i hâlde, ayat-ı beyyinatın beyanıyla sabıt olan: Bütün mevcudat, her birisi birer mahsus tesbih ve birer hususî ibadet, birer has secde ettikleri gibi, bütün kâinattan dergâh-ı İlâhiyeye giden, bir duadır.

Ya istidat lisanıyladır—bütün nebatatın duaları gibi ki, her biri lisan-ı istidadıyla Feyyaz-ı Mutlak'tan bir suret talep ediyorlar ve esmasına bir mazhariyet-i münkeşife istiyorlar.

Veya ihtıyac-ı fıtrî lisanıyladır—bütün zîhayatın, iktidarları dahilinde olmayan hacat-ı zaruriyeleri için dualandır ki, her birisi o ihtiyac-ı fıtrî lisanıyla Cevad-ı Mutlak'tan ıdame-i hayatları için bir nevi nzık hükmünde bazı metalıbı istiyorlar.

Veya lısan-ı ıztırarıyla bir duadır kı, muztar kalan her bir zîruh, kat'î bir iltica ile dua eder, bir hamî-i meçhulüne iltica eder, belki Rabb-ı Rahîm'ine teveccüh eder.

Bu üç nevi dua bir mâni olmazsa daima makbuldür.

Dördüncü nevi ki, en meşhurudur, bızım duamızdır. Bu da iki kısımdır: Biri fiilî ve hâlî, diğeri kalbî ve kâlîdir.

Meselâ, esbaba teşebbüs, bir dua-i fiilîdir. Esbabın içtımaı, müsebbebı ıcat etmek ıçın değil, belkı lısan-ı hâl ile

acız: gücü yetmez.
ayat-ı beyyinat: apaçık ayetler
beyan: bildirme.
Cevad-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve ıyılık sahibi Allah
dahil: iç kapsam
dergâh-ı İlâhiye: Allah'ın huzuru, Allah katı
dua: Allah'a yalvarma, isteme
dua-i fiilî: fiilî dua: istenilen bir şeyin meydana gelmesi ıçın gereken şartlara ve sebeplere başvurma
esbap: sebepler, vasıtalar
esma: isimler
Feyyaz-ı Mutlak: istekleri kabul edip veren Allah.
fiilî: fiille ilgili, amelî
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtıyaçlar
hakıkat-ı hal: gerçekte
hali: halette alâkalı
halisen: ihlâslı olarak
hamî-i meçhul: bilinmeyen koruyucu
has: kendine ait.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hususî: şahsî, özel
hukum: kabul edilen
ıbadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ıcat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
içtımaı: toplanması, bir araya gelmesi
ıdame-i hayat: hayatını devam ettirme
ihtıyac-ı fıtrı: yaratılışın gereği olan ihtıyaç
iktıdar: güç, kuvvet.
iltıca: sığınma.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
ıtımat: güvenme
ittiham: suçlama
ızhar: gösterme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kâlbî: kalpten.
kalî: sözlü, dil ile
kat'ı: kesin
lisan: dil, ifade tarzı
lısan-ı hal: hâl ve hareketlerin dili
lısan-ı istıdat: kabiliyet ve yetenek dili
lısan-ı ıztırar: çaresizlik ve mecburiyet dili
livechillâh: Allah için
mahsus: özel, has olan.
makbul: kabul edilmiş
mani: engel
mazhariyet-i münkeşife: bir şeyin bir şey üzerinde ortaya çıkması, görünmesi
mesela: örnek olarak.
meşhur: bilinen
metalıp: lâzım olan ihtıyaçlar
mevcudat: varlıklar
muztar: zor durumda kalan
müsebbep: sebep olunarak meydana getirilen sonuç, netice.
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhametle muamele eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
rububiyet: rablık. Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması
nzık: hayatın devamı ıçın gerekli bir ihtıyacı gideren şey
sabıt: değişmez olan
secde: ibadet.
suret: şekil, biçim
sırr-ı ubudiyet: kulluğun sırrı
talep: istemek.
tedbir: idare etme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, bunu söz ve hareketlerle ifade etme
teşebbüs: girişim, girişme.
teveccüh: yönelme
ubudiyet: kulluk vazifesini yerine getirme
zîhayat: hayat sahibi, canlılar
zîruh: ruh sahibi

müsebbebi Cenab-ı Hak'tan istemek için, bir vaziyet-i marziye almaktır. Hatta çift sürmek, hazine-i rahmet kapısını çalmaktır. Bu nevi dua-ı fiilî, Cevad-ı Mutlak'ın isim ve ünvanına müteveccih olduğundan, kabule mazhariyeti ekseriyet-i mutlakadır.

İkinci kısım, lisan ile, kalp ile dua etmektir; eli yetişmediği bir kısım metalibi istemektir. Bunun en mühim cihetti, en güzel gayesi, en tatlı meyvesi şudur ki: Dua eden adam anlar ki, birisi var, onun hatırat-ı kalbini işitir, her şeye eli yetişir, her bir arzusunu yerine getirebilir, aczine merhamet eder, fakrına medet eder.

İşte ey âciz insan ve ey fakir beşer! Dua gibi hazine-i rahmetin anahtarı ve tükenmez bir kuvvetin medarı olan bir vesileyi elden bırakma. Ona yapış; âlâyıllıyyin-i insaniyete çık. Bir sultan gibi, bütün kâinatın dualarını kendi duan içine al, bir abd-i küllî ve bir vekil-i umumî gibi [1] إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ de, kâinatın güzel bir takvimi ol.

abd-ı küllî: bütün yaratılmışların ibadet ve tesbihatlarını kendi şahsında temsil edebilen kul
âciz: güçsüz, zayıf
alayıllıyyin-i insaniyet: insanlığın en yüksek derecesi
arzu: istek.
beşer: insanoğlu
Cenab-ı Hak: Allah
Cevad-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve iyilik sahibi Cenab-ı Hak.
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
dua-ı fiilî: fiilî dua: istenilen bir şeyin meydana gelmesi için gerekken şartlara ve sebeplere başvurma
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
fakir: muhtaç
fakr: fakirlik
gaye: netice
hatırat-ı kalp: kalbe gelen hatıralar
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
lisan: dil, söz.
mazhariyet: nail olma, kavuşma
medar: sebep, vesile
medet: yardım
merhamet: acıma, şefkat gösterme
metalip: lazım olan ihtiyaçlar

1 Ancak Senden yardım isteriz. (Fâtiha Sûresi, 5.)

mühim: önemli
müsebbep: sebebin oluşturduğu şey, sonuç, netice
müteveccih: yönelmiş, yönelmiş olma
nevi: çeşit.
sultan: padişah
takvim: program, biçim
ünvan: isimler
vaziyet-i marziye: razı olunacak hâl
vekil-i umumî: umumun namına hareket eden vekil.
vesile: sebep, vasıta

İkinci Mebhas

İnsanın saadet ve şekavetine medar Beş Nükteden ibarettir.

İnsan, ahsen-i takvimde yaratıldığı ve ona gayet camı bir ıstıdat verildiği için, esfel-i safilinden tâ âlâyıllıyyine, ferşten tâ Arşa, zerreden tâ şemse kadar dizilmiş olan makamata, meratibe, derecata, derekâta girebilir ve düşebilir bir meydan-ı imtihana atılmış, nihayetsiz sukut ve suuda giden ıkı yol onun onunde açılmış bir mu'cize-i kudret ve netice-i hilkat ve acube-ı sanat olarak şu dünyaya gönderilmiştir. İşte insanın şu dehşetli terakki ve tedennisinin sırrını Beş Nüktede beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE

İnsan, kâinatın ekser envaına muhtaç ve alâkadardır. İhtiyacatı âlemin her tarafına dağılmış, arzuları ebede kadar uzanmış. Bir çiçeği istediği gibi, koca bir baharı da ister. Bir bahçeyi arzu ettiği gibi, ebedî Cenneti de arzu eder. Bir dostunu görmeye müştak olduğu gibi, Cemîl-i Zülcelâl'i de görmeye müştaktır. Başka bir menzilde duran bir sevdiğini ziyaret etmek için, o menzilin kapısını açmaya muhtaç olduğu gibi, berzaha göçmüş yüzde doksan dokuz ahbabını ziyaret etmek ve fırak-ı ebedîden kurtulmak için, koca dünyanın kapısını kapayacak ve bir mahşer-i acayip olan âhiret kapısını açacak, dünyayı kaldırıp âhireti yerine kuracak ve koyacak bir Kadîr-i Mutlak'ın dergâhına iltıcaya muhtaçtır.

acube-i sanat: hayret uyandıran sanat eseri
ahbap: dostlar
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
ahsen-i takvim: en mükemmel ve en güzel biçim
alakadar: ilgili
alayıllıyyin: en yüksek mertebe
âlem: kâinat
Arş: göğün en yüksek tabakası
arzu: istek
berzah: öldükten sonra ruhların kıyamete kadar bekleyeceği yer
beyan: anlatma, bildirme
cami: kapsayan, bir çok özelliği içinde barındıran
Cemîl-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve güzellik sahibi Allah
Cennet: sonsuz mutluluk yeri
dehşet: hayret verici
derecat: dereceler
derekât: en aşağı kadar
dergah: sığınılacak yer
ebed: sonsuzluk
ebedî: sürekli, sonsuz
ekser: en çok, daha ziyade
envaı: türler, çeşitler
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı
ferş: yeryüzü, dünya
fırak-ı ebedî: sonsuz ayrılık
gayet: son derece
ihtiyacat: ihtiyaçlar
iltıca: sığınma
insan: Allah'ın en güzel biçimde yarattığı varlık
ıstıdat: kabiliyet, yetenek
Kadir-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer
makamat: makamlar
mebhas: bahis, konu, bölüm
medar: sebep, vesile
menzil: varılacak yer, konak yeri
meratip: mertebeler
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı
mu'cize-i kudret: Allah'ın kudretinin mu'cizesi
muhtaç: ihtiyacı olan
müştak: arzulu, özleyen, can atan
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi
nihayetsiz: sonsuz
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana
saadet: mutluluk
sukut: düşme, düşüş, aşağı inme
suud: yukarı çıkma, yükselme
sır: insan aklının erişemediği ilâhî hikmet
şekavet: bahtı karalık, kötü hâlislik
şems: güneş
tedennî: daha kötü bir dereceye düşme, genleme
terakki: ilerleme, gelişme
zerre: en küçük parça
ziyaret: görmeye gitme

İşte, şu vaziyette bir insana hakikî ma'bud olacak, yalnız her şeyin dizgini elinde, her şeyin hazinesi yanında, her şeyin yanında nazır, her mekânda hazır, mekândan münezzeh, aczden müberra, kusurdan mukaddes, nakstan muallâ bir Kadîr-i Zülcelâl, bir Rahîm-i Zülcemal, bir Hakîm-i Zülkemal olabilir. Çünkü, nihayetsiz hacat-ı insaniyeyi ifa edecek, ancak nihayetsiz bir kudret ve muhit bir ilim sahibi olabilir. Öyle ise, ma'budiyete lâyık yalnız Odur.

İşte ey insan! Eğer yalnız Ona abd olsan, bütün mahlûkat üstünde bir mevki kazanırsın. Eğer ubudiyetten istinkâf etsen, âciz mahlûkata zelil bir abd olursun. Eğer enaniyetine ve iktidarına güvenip tevekkül ve duayı bırakıp, tekebbür ve davaya sapsan, o vakıt, iyilik ve icat cihetinde, arı ve karıncadan daha aşağı, örümcek ve sinekten daha zayıf düşersin; şer ve tahrip cihetinde, dağdan daha ağır, taundan daha muzır olursun.

Evet, ey insan! Sende ıkı cıhet var. Bırısı, icat ve vücut ve hayır ve müspet ve fiil cihetidir. Diğeri, tahrip, adem, şer, nefiy, infial cihetidir. Birinci cihet itibarıyla andan, serçeden aşağı, sinekten, örümcekten daha zayıfsın. İkinci cihet ıtıbarıyla dağ, yer, goklerden geçersin. Onların çekındıği ve izhar-ı acz ettikleri bir yükü kaldırırsın. Onlardan daha genış, daha büyük bir daıre alırsın. Çünkü sen, iyilik ve icat ettiğin vakit, yalnız vüs'atin nispetinde, elın ulaşacak derecede, kuvvetın yetişecek mertebede iyilik ve icat edebilirsin. Eğer fenalık ve tahrip etsen, o vakıt, fenalığın tecavüz ve tahrıbın ıntışar eder.

abd: kul
âciz: güçsüz, kuvvetsiz
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk.
cihet: yan, yön, taraf
daire: manevî bir emrin (işin) hükmünün geçerli olduğu yer
derece: miktar
dizgin: idare, kontrol.
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
enaniyet: kendini beğenme
fiil: iş yapma
hacat-ı insaniye: insanın ihtiyaçları.
hakikî: gerçek.
Hakîm-i Zülkemal: kemal sahibi, her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah
hazine: kıymetli şeylerin bulunduğu yer
icat: yeni bir şey ortaya koyma, yapma
ifa: yerine getirme
iktidar: güç, kuvvet, kabiliyet.
ilim: bilgi, haber
infial: her hangi bir fiile ya da etkiye maruz kalma
intışar: yayılma
istinkaf: yüz çevirme, geri durma
itibar: değer
izhar-ı acz: aczını gösterme
Kadîr-i Zülcelâl: büyükük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
ma'bud: tapılan, kendisine ibadet edilen
ma'budiyet: tapınılma
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar
mekân: yer
mertebe: derece
mevki: makam
muallâ: yüce, yüksek
muhit: her şeyi kuşatan, kapsamlı
mukaddes: ayıp ve noksanlardan kurtulmuş
muzır: zararlı
müberra: uzak, arınmış
münezzeh: uzak, yüce
müspet: olumlu
naks: eksıklık.
nazır: bakan, gözeten
nefiy: inkâr etme, yok sayma
nihayetsiz: sonsuz.
nıspet: ölçü, oran
Rahîm-i Zülcemal: güzellik sahıbı yaratıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametli olan Allah
şer: kötülük.
tahrip: yıkma, bozma
taun: veba
tecavüz: haddini aşma
tekebbür: kibirlenme
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
ubudiyet: kulluk.
vakıt: zaman
vaziyet: durum
vücut: var olma
vüs'at: genişlik.
zelil: aşağılanmış

Meselâ, küfür bir fenalıktır, bir tahrîptir, bir adem-i tasdiktir. Fakat o tek seyyie, bütün kâinatın tahkirini ve bütün esma-i İlâhiyenin tezyifini, bütün insanıyetin terzilini tazammun eder. Çünkü, şu mevcudatın âlî bir makamı, ehemmiyetli bir vazifesi vardır. Zira, onlar mektubat-ı Rabbaniye ve merâyâ-i Sübhaniye ve memurin-i İlâhiyedirler. Küfür ise, onları âyinedarlık ve vazifedarlık ve manidarlık makamından düşürüp, abesiyet ve tesadüfün oyuncağı derekesine ve zeval ve firakın tahribiyle çabuk bozulup değişen mevadd-ı fâniyeye ve ehemmiyetsizlik, kıymetsizlik, hiçlik mertebesine indirdiği gibi, bütün kâinatta ve mevcudatın âyinelerinde nakışları ve cilveleri ve cemalleri görünen esma-i İlâhiyeyi inkâr ile tezyif eder ve insanlık denilen bütün esma-i kudsiye-i İlâhiyenin cilvelerini güzelce ilân eden bir kaside-i manzume-i hikmet ve bir şecere-i bâkiyenin cihazatını cami çekirdekmisal bir mu'cize-i kudret-i bâhire ve emanet-i kübrayı uhdesine almakla yer, gök, dağa tefevvuk eden ve melâikeye karşı rüçhaniyet kazanan bir sahib-i mertebe-i hilâfet-i arziyeyi en zelil bir hayvan-ı fânî-i zailden daha zelil, daha zayıf, daha âcız, daha fakir bir derekeye atar, ve manasız, karma karışık, çabuk bozulur bir adî levha derekesine indirir.

Elhâsıl: Nefs-i emmare, tahrip ve şer cihetinde nihayetsiz cinayet işleyebilir. Fakat, icat ve hayırda iktidarı pek azdır ve cüz'îdir. Evet, bir haneyi bir günde harap eder; yüz günde yapamaz. Lâkin, eğer enaniyeti bıraksa, hayrı ve vücudu tevfik-ı İlâhiyeden istese, şer ve

abesiyet: lüzumsuz ve gayesiz oluş.
âcız: güçsüz, kuvvetsiz.
adem-i tasdik: kabul etmeme.
adî: değersiz.
alî: yüksek.
ayine: ayna.
âyinedar: ayna olan, yansıtan.
camî: içinde bulunduran, kapsayan.
cemal: güzellik.
cihazat: cihazlar, donanım, aletler, organlar.
cihet: yön, taraf.
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme, yansıma.
cinayet: ağır suç.
cüz'î: az.
çekirdek-misal: çekirdek gibi.
dereke: aşağı mertebe, en aşağı mertebe.
ehemmiyet: önem.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
elhasıl: sonuç olarak.
emanet-i kübra: en büyük emanet, halifelik.
enaniyet: kendine güvenme, beğenme.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esma-i kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak isimleri.
fenâ: kötü.
firak: ayrılık.
hane: ev.
harap: yıkma, bozma.
hayvan-ı fanî-i zail: yok olup giden hayvan.
hayır: iyilik, güzellik, fayda.
icat: meydana getirme, yapma.
iktidar: güç, yetirme kabiliyeti.
inkar: inanmama, reddetme, kabul etmeme.
insaniyet: insanlık.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, âlem.
kaside-i manzume-i hikmet: hikmetli ve düzenli bir şekilde yazılmış kaside, şiir.
küfür: Allah'ı inkar etme.
lâkin: fakat.
levha: üzerinde yazı ya da resim bulunan tablo.
makam: değer, mevki, görev.
mana: anlam.
manidar: manalı.
mektubat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın yarattığı ve her biri bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar.
melâike: melekler.
memurin-i İlâhiye: Allah'ın memurları.
merayâ-i Sübhaniye: eksikliklerden uzak olan Cenâb-ı Hakkın isim ve sıfatlarını gösteren aynalar.
mertebe: derece.
meselâ: örnek olarak.
mevadd-ı fâniye: fânî maddeler.
mevcudat: varlıklar.
mu'cize-i kudret-i bâhire: apaçık kudret mu'cizesi.
nakış: işleme.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.
nihayetsiz: sonsuz.
rüçhaniyet: üstünlük.
sahib-i mertebe-i hilâfet-i arziye: yeryüzünde Allah'ın halifesi olma mertebesinin sahibi.
seyyie: suç, günah.
şecere-i bâkiye: daimî kalıcı ağaç.
şer: kötülük.
tahkir: hakaret etme.
tahrip: yıkma, bozma.
tazammun: içinde bulundurma, içerme.
tefevvuk: üstün gelme.
terzil: rezil duruma düşme.
tesadüf: rastlantı.
tevfik-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
tezyif: alaya alma.
uhde: bir işi üzerine alma.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli.
zelil: aşağılık, alçaklık.
zeval: yok olma.
zira: çünkü.

tahripten ve nefse itimattan vazgeçse, istığfar ederek tam abd olsa, o vakit[1] يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ sırrına mazhar olur. Ondaki nihayetsiz kabiliyet-i şer, nihayetsiz kabiliyet-i hayra inkılâp eder; ahsen-i takvim kıymetini alır, âlâyıllîyyine çıkar.

İşte, ey gafil insan! Bak, Cenab-ı Hakkın fazlına ve keremine! Seyyieyi bir iken bin yazmak, haseneyi bir yazmak veya hiç yazmamak adalet olduğu hâlde, bir seyyieyi bir yazar, bir haseneyi on, bazen yetmiş, bazen yedi yüz, bazen yedi bin yazar. Hem, şu Nükteden anla ki, o müthiş Cehenneme girmek ceza-i ameldir, ayn-ı adldır, fakat Cennete girmek, mahz-ı fazldır.

İKİNCİ NÜKTE

İnsanda iki vecih var: Birisi, enaniyet cihetinde şu hayat-ı dünyeviyeye nazırdır. Diğeri, ubudiyet cihetinde hayat-ı ebediyeye bakar.

Evvelki vecih itibarıyla öyle bir bîçare mahlûktur ki, sermayesi, yalnız ihtiyardan bir şa're (saç) gibi cüz'î bir cüz-i ihtiyarî ve iktıdardan zayıf bir kesb ve hayattan çabuk söner bir şule ve ömürden çabuk geçer bir müddetçik ve mevcudiyetten çabuk çürür küçük bir cisimdir. O hâliyle beraber, kâinatın tabakatında serilmiş hadsiz envaın hesapsız efradından nazık, zayıf bir fert olarak bulunuyor.

İkinci vecih itibarıyla ve bilhassa ubudiyete müteveccih acz ve fakr cihetinde, pek büyük bir vüs'atı var, pek

abd: kul.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahsen-i takvim: insanın en güzel biçimde yaratılması.
âlâyıllîyyin: en yüksek, en yüce mertebe.
ayn-ı adl: adaletin tâ kendisi.
biçare: çaresiz.
bilhassa: özellikle.
ceza-i amel: yapılan işin cezası.
cihet: yön, özellik.
cisim: madde, nesne.
cuz-i ihtiyarî: insana verilen seçme hürriyeti.
cuz'î: az.
efrat: ferdler.
enaniyet: benlik, kendini beğenme.
envaı: çeşitler, türler.
evvel: önce.
fakr: fakirlik.
fazl: cömertlik ve ihsan.
fert: birey, kişi.
gafil: duyarsız, sorumsuz, gerçeklerden habersiz davranan kimse.
had: sınır.
hal: durum.
hasene: iyilik, sevap.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı ebediye: ahiret hayatı.
iktıdar: bir şeyi yapma, güç ve kuvvetine sahip olma.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
istiğfar: af dileme, tevbe etme.
itibar: değer.
itimat: güvenme, dayanma.
kabiliyet-i hayır: hayır işleme kabiliyeti.
kabiliyet-i şer: kötülük işleme kabiliyeti.
kâinat: âlem.
kerem: ikram, ihsan.
kesb: kazanç.
kıymet: değer.
mahluk: yaratık.
mahz-ı fazl: iyilik ve bağışın tâ kendisi.
mazhar: nail olma.
mevcudiyet: varlık.
müddet: süre.
müteveccih: yönelik.
müthiş: korkunç.
nazır: bakan, yönelik.

1 Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. (Furkan Suresi, 70.)

nefis: kendi, şahıs.
nihayetsiz: sonsuz.
nükte: ince ve derin mana.
ömür: hayat süresi.
sermaye: ana para.
seyyie: kötülük, günah.
sır: hakikat.
şa're: saç.
şule: alev.
tabakat: tabakalar.
tahrip: yıkma, bozma.
ubudiyet: kulluk.
vakıt: zaman.
vecih: yön, özellik.
vüs'at: genişlik.

büyük bir ehemmiyeti bulunuyor. Çünkü, Fâtır-ı Hakîm, insanın mahiyet-i maneviyesinde nihayetsiz azîm bir acz ve hadsız cesim bir fakr derç etmiştir—tâ ki, kudreti nihayetsiz bir Kadîr-i Rahîm ve ginâsı nihayetsiz bir Ganî-i Kerîm bir Zatın hadsiz tecelliyatına cami geniş bir âyine olsun.

Evet, insan bir çekirdeğe benzer. Nasıl ki, o çekirdeğe Kudretten manevî ve ehemmiyetli cihazat ve kaderden ince ve kıymetli program verilmiş. Tâ ki, toprak altında çalışıp, tâ o dar âlemden çıkıp, geniş olan hava âlemine girip, Hâlık'ından istıdat lisanıyla bir ağaç olmasını isteyip, kendine lâyık bir kemal bulsun. Eğer o çekirdek, su-imizacından dolayı, ona verilen cihazat-ı maneviyeyi, toprak altında bazı mevadd-ı muzırrayı celbine sarf etse, o dar yerde, kısa bir zamanda, faydasız tefessüh edip çürüyecektir. Eğer o çekirdek, o manevî cihazatını, [1] فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوٰى 'nın emr-i tekvinîsini imtisal edip, hüsnüistimal etse, o dar âlemden çıkacak meyvedar koca bir ağaç olmakla, küçücük cüz'î hakikatı ve ruh-u manevîsi, büyük bir hakikat-i külliye suretini alacaktır.

İşte, aynen onun gibi, insanın mahiyetine, kudretten ehemmiyetli cihazat ve kaderden kıymetli programlar tevdi edilmiş.

Eğer insan, şu dar âlem-i arzîde, hayat-ı dunyeviye toprağı altında, o cihazat-ı maneviyesini nefsin hevesatına sarf etse, bozulan çekirdek gibi, bir cuz'î telezzüz için,

1 Daneleri ve çekirdekleri çatlatan Allah. (En'âm Suresi: 95.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlem: ortam.
âyine: ayna
azım: büyük.
cami: toplayan, içine alan
celb: kendine çekmek.
cesim: çok büyük
cihazat: lüzumlu azalar, organlar
cihazat-ı maneviye: manevî donanım, cihazlar
cüz'ı hakikat: küçük bir gerçek.
cüz'ı: az
dane: çekirdek.
derç: yerleştirme
ehemmiyet: kıymet, değer
emr-i tekvini: yaratma emri
fakr: fakirlik.
Fâtır-ı Hakîm: her varlık türünü farklı yapıda ve belirli bir amaca yönelik yaratan Allah
Ganî-i Kerîm: kimseye muhtaç olmayan, sonsuz ikram ve gerçek zenginlik sahibi Allah
gına: zenginlik.
hadsız: sınırsız
hakıkat-ı külliye: büyük gerçek.
Hâlık: yoktan yaratan Allah
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hevesat: hevesler, istekler
husnuıstımal: iyi ve yerinde kullanma
imtısal: yerine getirme, boyun eğme
ıstıdat: potansiyel kabiliyet, yetenek.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
Kadir-i Rahim: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten, Allah
kemal: mükemmellik.
kudret: güç, kudret.
lisan: dil.
mahiyet: yapı
mahiyet-i maneviye: manevî yapı
manevî cihazat: manevî donanım, cihazlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mevadd-ı muzırra: zararlı maddeler
meyvedar: meyveli
nefis: insanın kötülüğü isteyen ve sevk eden yanı
nihayetsiz: sonsuz
program: yapılacak işler için önceden hazırlanmış tasarı, plan
ruh-u manevî: manevî ruh, program
sarf: harcama
suımizaç: kötü huy
suret: şekil.
tecelliyat: Allah'ın isimlerinin manalarını icra etmesi.
tefessüh: bozulma
telezzuz: lezzet alma
tevdi: emanet olarak bırakma
zat: kişi, şahıs

kısa bir ömürde, dar bir yerde ve sıkıntılı bır hâlde çürüyüp tefessüh ederek, mes'uliyet-i maneviyeyi bedbaht ruhuna yüklenecek, şu dünyadan göçüp gidecektir.

Eğer o istidat çekirdeğini İslâmiyet suyu ile, imanın ziyasıyla, ubudiyet toprağı altında terbiye ederek evamir-i Kur'âniyeyi imtisal edip, cihazat-ı maneviyesini hakikî gayelerine tevcih etse, elbette âlem-i misal ve berzahta dal ve budak verecek ve âlem-i ahıret ve Cennette hadsız kemalât ve nimetlere medar olacak bır şecere-ı bâkıyenin ve bır hakıkat-i daımenın cıhazatına camı kıymettar bir çekirdek ve revnaktar bır makine ve bu şecere-i kâinatın mubarek ve münevver bir meyvesi olacaktır.

Evet, hakıkî terakkı ıse, ınsana verilen kalp, sır, ruh, akıl, hatta hayal ve sair kuvvelerın hayat-ı ebediyeye yüzlerinı çevırerek, her bın kendine lâyık hususî bır vazife-i ubudiyet ile meşgul olmaktadır. Yoksa, ehl-i dalâletin terakki zannettikleri, hayat-ı dunyevıyenın bütun incelıklerine girmek, ve zevklerinin her çeşitlerini, hatta en süflîsini tatmak için butun letaıfını ve kalp ve aklını nefs-i emmareye musahhar edip yardımcı verse, o terakki değıl, sukuttur.

Şu hakıkati bir vakıa-i hayalıyede, şöyle bir temsilde gördüm ki: Ben büyük bır şehre gırıyorum. Baktım kı, o şehirde büyük saraylar var. Bazı sarayların kapısına bakıyorum; gayet şenlık, parlak bir tıyatro gıbi, nazar-ı dikkati celp eder, herkesi eğlendirir bir cazibedarlık vardı. Dikkat ettım kı, o sarayın efendısı kapıya gelmış, ıt ıle

alem-i ahiret: ahıret âlemı
alem-i mısal: gorunıtuler âlemı
bedbaht: talıhsız
berzah: ruhlann kıyamete kadar bekleyecegi dunya ile ahıret arasındakı yer
cazibedar: cekıcı
celp: çekme
cıhazat-ı maneviye: manevî organlar hisler ve duygular
ehl-i dalâlet: kufur ıçınde olanlar
evamır-i Kur'ânıye: Kur'ân'ın emırlerı.
gaye: maksat, hedef
hadsız: sınırsız
hakıkat-ı daıme: devam eden gercek.
hakıkı: gerçek.
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahıret hayatı.
hususi: ozel şahsı
Iman: Allah'a ınanma
ımtısal: kullanma
istidat: potansıyel kabilıyet, yetenek
kemalat: mukemmellıkler
kuvve: hıs ve duygu
letaif: duygular hısler
medar: vesıle
mes'uliyet-i maneviye: manevî sorumluluk
meşgul: ıgılenmek.
musahhar: boyun eğen emır altına gıren.
mubarek: bereketlı.
münevver: nurlanmış
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakış merak
nefs-i emmare: ınsanı kotuluge surukleyen nefis
nimet: ıyılık, ıhsan
revnaktar: parlak.
salı: dıger
sukut: duşme, aşağı ınme
süflî: bayağı adî
sır: kalbe konulan bir duygu
şecere-i bâkıye: ebedî ağaç.
şecere-ı kâinat: kaınat ağacı agaca benzeyen kaınat.
tefessüh: bozulma dağılma
temsilî: benzetme, omek.
terakki: ılerleme gelişme
tevcih: yoneltme
ubudiyet: kulluk.
vakıa-ı hayalıye: hayalı olay
vazife-ı ubudiyet: kulluk vazifesı.
ziya: ışık, aydınlık.

oynuyor ve oynamasına yardım ediyor. Hanımlar, yabanî gençlerle tatlı sohbetler ediyorlar. Yetişmiş kızlar dahi, çocukların oynamasını tanzim ediyorlar. Kapıcı da, onlara kumandanlık eder gibi bir aktör tavrını almış. O vakit anladım ki, o koca sarayın içerisi bomboş; hep nazik vazifeler muattal kalmış. Ahlâkları sukut etmiş ki, kapıda bu suretı almışlardır.

Sonra geçtim, bir büyük saraya daha rast geldim. Gördüm ki, kapıda uzanmış vefadar bir it ve kaba, sert, sakin bir kapıcı ve sönük bır vazıyet vardı. Merak ettim: Ne için o öyle, bu böyle? İçeriye girdim; baktım kı, içerisi çok şenlik. Daire daire üstünde, ayrı ayn nazik vazifelerle, saray ehli meşguldürler. Birinci dairedeki adamlar sarayın idaresini, tedbirini görüyorlar. Üstündekı dairede kızlar, çocuklar ders okuyorlar. Daha üstünde, hanımlar, gayet lâtıf sanatlar, güzel nakışlarla iştigal ediyorlar. En yukarıda, efendi, padışahla muhabere edip halkın istirahatını temin için ve kendi kemalâtı ve terakkıyatı için kendine has ve ulvî vazifeler ıle iştigal ediyor gördüm. Ben orılara görünmedığım için, "Yasak!" demediler, gezebildim.

Sonra çıktım, baktım. O şehnn her tarafında bu iki kısım saraylar var, sordum.

Dediler: "O kapısı şenlık ve ıçı boş saraylar, kâfırlerın ileri gelenlerinindir ve ehl-ı dalâletindir. Dığerlerı, namuslu Müsluman büyüklerınındır."

aktor: rol yapan
ehl-ı dalalet: doğru yoldan çıkanlar.
ehlı: halkı bır yerde oturanlar
gayet: son derece
has: özel aıt
ıstırahat: dınlenme
ıştıgal: meşgul olma, uğraşma
kâfir: Allah ı ınkâr edenler
kemalat: İnsandakı ahlâk ve huy güzellıklen
kumandan: komutan
lâtıf: hoş, güzel
muattal: boş, terk edılmış
muhabere: haberleşme
nazik: hassas, önemlı
sukut: düşme, alçalma.
suret: görüntü
tanzim: düzenleme
tedbır: çekıp çevırme
temın: sağlama, karşılama.
terakkıyat: ılerleme, gelişme
ulvî: yüksek, yüce
vefadar: söz dınleyen, sadık
yabanı: yabancı, namahrem

Sonra bir köşede bir saraya rast geldim. Üstünde "Said" ismini gördüm. Merak ettim. Daha dikkat ettim, suretimi üstünde gördüm gibi bana geldi. Kemal-i taaccübümden bağırarak, aklım başıma geldi, ayıldım.

İşte, o vakıa-ı hayaliyeyi sana tabir edeceğim. Allah hayır etsin.

İşte, o şehir ise, hayat-ı içtimaiye-i beşeriye ve medine-i medeniyet-i insaniyedir. O sarayların her birisi, birer insandır. O saray ehli ise, insandaki göz, kulak, kalp, sır, ruh, akıl gibi letaif ve nefis ve heva ve kuvve-i şeheviye ve kuvve-i gadabiye gibi şeylerdir. Her bir insanda her bir lâtifenin ayrı ayrı vazife-i ubudiyetleri var; ayrı ayrı lezzetleri, elemleri var. Nefis ve heva, kuvve-i şeheviye ve gadabiye, bir kapıcı ve it hükmündedirler.

İşte o yüksek letaifi, nefis ve hevaya musahhar etmek ve vazife-i asliyelerini unutturmak, elbette sukuttur, terakki değildir. Sair cihetleri sen tabir edebilirsin.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

İnsan, fiil ve amel cihetinde ve sa'y-i maddî itibarıyla zayıf bir hayvandır, âciz bir mahlûktur. Onun, o cihetteki daire-i tasarrufatı ve malikiyeti o kadar dardır ki, elini uzatsa, ona yetişebilir. Hatta, insanın eline dizginini veren hayvanat-ı ehliye, insanın zaaf ve acz ve tembelliğinden birer hisse almışlardır ki, yabanî emsallerine kıyas edildikleri vakit, azîm fark görünür (ehlî keçi ve öküz, yabanî keçi ve ökuz gibi).

âciz: zayıf, güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük.
amel: fiil, iş, emek.
azîm: büyük
cihet: yön
daire-i tasarrufat: tasarruflar dairesi, sevk ve idare etme dairesi
dizgin: idare, yönetim
ehlî: evcil
elem: dert, uzuntu, acı.
emsal: benzer
fiil: davranış, hareket.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
hayvanat-ı ehliye: evcil hayvanlar
heva: istek, arzu, nefse ait olan şeylere duşkunluk.
hisse: pay
hüküm: bir şey hakkında verilen karar
itibarıyla: bakımından
kemal-i taaccüb: tam hayrette kalmak.
kuvve-i gadabiye: hiddet, öfke duygusu
kuvve-i şeheviye ve gadabiye: cinsel istek ve öfke duyguları
kuvve-i şeheviye: dünya zevklerine istek duygusu, cinsel istek.
kıyas: karşılaştırma
letaif: lâtifeler, duygular
lezzet: hoşa giden şeyler, tat olma
mahluk: yaratık
malikiyet: sahib olma
medine-i medeniyet-i insaniye: insanlığın medeniyet şehri
musahhar: emir altına giren.
nefis: insandaki bedenî canlılık, yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabîî istek, insanın kötülüğü isteyen yönü
nükte: ince söz ve mana.
sair: diğer
sa'y-i maddî: maddî çalışma
sukut: düşme, alçalma
suret: resim
sır: kalbe konulan bir lâtife, duygu
tabir: yorum
terakki: ilerleme, gelişme
vakıt: zaman
vakıa-i hayaliye: hayalî hâdise.
vazife-i asliye: asıl vazife
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
yabanî: yabana ait, evcil olmayan
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

Fakat o insan, infial ve kabul ve dua ve sual cihetinde, şu dünya hanında aziz bir yolcudur. Ve öyle bir Kerîm'e misafir olmuş ki, nihayetsiz rahmet hazinelerini ona açmış ve hadsiz bedî masnuatını ve hizmetkârlarını ona musahhar etmiş. Ve o misafirin tenezzühüne ve temaşasına ve istifadesine öyle büyük bir daire açıp müheyya etmiştir ki, o dairenin nısf-ı kutru, yani merkezden muhit hattına kadar gözün kestiği miktar, belki hayalin gittiği yere kadar geniştir ve uzundur.

İşte, eğer insan enaniyetine istinat edip hayat-ı dunyeviyeyi gaye-i hayal ederek, derd-i maişet içinde muvakkat bazı lezzetler için çalışsa, gayet dar bir daire içinde boğulur, gider. Ona verilen bütün cihazat ve alât ve letaif, ondan şikâyet ederek, haşirde onun aleyhinde şahadet edeceklerdir ve davacı olacaklardır. Eğer kendini misafir bilse, misafir olduğu Zat-ı Kerîm'in izni dairesinde sermaye-i ömrünü sarf etse, öyle geniş bir daire içinde uzun bir hayat-ı ebediye için güzel çalışır ve teneffüs edip istirahat eder; sonra âlâyıllîyyine kadar gidebilir. Hem de, bu insana verilen bütün cihazat ve alât, ondan memnun olarak ahirette lehinde şahadet ederler.

Evet, insana verilen bütün cihazat-ı acibe, bu ehemmiyetsiz hayat-ı dünyeviye için değil, belki pek ehemmiyetli bir hayat-ı bâkıye için verilmişler. Çünkü, insanı hayvana nispet etsek, görüyoruz ki, insan, cihazat ve alât itibarıyla çok zengindir, yüz derece hayvandan daha ziyadedir. Hayat-ı dünyeviye lezzetinde ve hayvanî yaşayışında, yüz derece aşağı düşer. Çünkü, her gördüğü

ahiret: öbür dünya, kıyamet-ten sonra kurulacak olan âlem.
alât: aletler
alayıllîyyin: yücelerin yücesi
aleyh: onun zararına, ona karşı
aziz: muhterem, saygın.
bedî: eşsiz, güzel
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî organlar.
cihazat-ı acibe: şaşırtıcı cihazlar, organlar
cihet: yön
derd-i maişet: geçim sıkıntısı
dua: Allah'a yalvarma, isteme
ehemmiyetli: kıymetli, değerli
ehemmiyetsiz: kıymetsiz, değersiz
enaniyet: benlik, gurur, kendine güvenme
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
han: yolcuların misafir olduğu bina
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilitilip bir yere toplanmaları
hayat-ı bâkıye: sonsuz hayat, ahiret hayatı
hayat-ı dünyeviye: dünyaya hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayvanî: biyolojik, bedenî ihtiyaçlar bakımından
hizmetkâr: hizmetçi.
infial: her hangi bir fiile ya da etkiye maruz kalkma
istifade: faydalanma.
istinat: dayanma
istirahat: dinlenme
Kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi
leh: onun faydasına, ondan yana
letaif: ince duygular
masnuat: sanatlı yapılmış şeyler
muhit: çevre.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
muvakkat: geçici
müheyya: hazır
nihayetsiz: sonsuz.
nispet: kıyaslama, karşılaştırma
nısf-ı kutr: yarıçap
rahmet: maddî ve manevî nimetler
sarf: harcama
sermaye-i ömür: ömür sermayesi
sual: isteme
şahadet: şahıtlık
temaşa: bakma, bakıp seyretme
teneffüs: nefes alma
tenezzüh: gezinti, eğlenmek amacıyla yapılan gezinti
Zat-ı Kerîm: Cömert zat, kerem sahibi Allah
ziyade: çok, fazla

lezzetinde binler elem izi vardır. Geçmiş zamanın elemleri ve gelecek zamanın korkuları ve her bir lezzetin dahı elem-i zevalı, onun zevklerini bozuyor ve lezzetinde bir iz bırakıyor. Fakat hayvan öyle değil, elemsız bir lezzet alır, kedersiz bır zevk eder. Ne geçmış zamanın elemlen onu incıtır, ne gelecek zamanın korkuları onu urkutür; rahatla yaşar, yatar, Hâlık'ına şukreder.

Demek, ahsen-i takvim suretinde yaratılan insan, hayat-ı dünyeviyeye hasr-ı fıkir etse, yüz derece, sermayece hayvandan yüksek olduğu hâlde, yüz derece, serçe kuşu gıbı bır hayvandan aşağı düşer. Başka bir yerde bır temsıl ıle bu hakıkatı beyan etmıştım. Münasebet geldı, yıne o temsılı tekrar edıyorum. Şoyle kı:

Bir adam, bır hizmetkânna on altın verip "Mahsus bır kumaştan bir kat elbise yaptır" emreder. Ikincisine bin altın verır, bır pusula içinde bazı şeyler yazılı o hızmetkânn cebıne koyar, bir pazara gonderır.

Evvelkı hizmetkâr, on altın ile, âlâ kumaştan mükemmel bir elbise alır. İkinci hizmetkâr, divanelik edip evvelki hizmetkâra bakıp, cebine konulan hesap pusulasını okumayarak, bır dükkâncıya bin altın vererek, bir kat elbıse ıstedi. İnsafsız dükkâncı da kumaşın en çürüğünden bır kat elbise verdi. O bedbaht hizmetkâr, seyyidinin huzuruna geldı. Ve şiddetlı bır tedıp gördü ve dehşetli bir azap çektı.

ahsen-i takvim: insanın en mükemmel ve en güzel bıçımde yaratılması
ala: kalıteli, değerli
azap: buyuk sıkıntı, şıddetli acı
bedbaht: zavallı, talıhsız
beyan: anlatma, ızah etme
dehşet: büyük korku hâlı.
dıvane: deli, mantıksızca davranan
elem: acı, uzuntu
elem-i zeval: sona erme elemı ve acısı
elemsiz: acısız, üzüntüsüz.
Halık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hasr-ı fikir: bır şeye butun fikrını verme
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
hesap pusulası: ne alacağını gösteren yazı
hizmetkâr: hizmet eden
kat: takım.
keder: tasa, kaygı
lezzet: zevk, haz, keyif
mahsus: kalıteli, değerli
munasebet: ilgi, alaka, yen gelme
pusula: bır işin nasıl yapılacağını gosteren kısa not, mektup
sermaye: ana para
seyyid: efendı
suret: bıçım, gorunuş.
şükür: hamd, teşekkür
temsil: mısal, ornek.

İşte, edna bir şuuru olan anlar ki, ikinci hizmetkâra verilen bin altın, bir kat elbise almak için değildir; belki, mühim bir ticaret içindir.

Aynen onun gibi, insandaki cihazat-ı maneviye ve letaif-i insaniye ki, her birisi hayvana nispeten yüz derece inbisat etmiş. Meselâ, güzelliğin bütün meratibini fark eden insan gözü ve taamların bütün çeşit çeşit ezvak-ı mahsusalarını temyiz eden insanın zaika-i lisaniyesi ve hakaikın bütün inceliklerine nüfuz eden insanın aklı ve kemalâtın bütün envaına müştak insanın kalbi gibi, sair cihazları, aletleri nerede? Hayvanın pek basit, yalnız bir iki mertebe inkişaf etmiş aletleri nerede? Yalnız şu kadar fark var ki, hayvan, kendine has bir amelde—münhasıran o hayvanda bir cihaz-ı mahsus-ziyade inkişaf eder. Fakat o inkişaf, hususîdir.

İnsanın cihazat cihetiyle zenginliği şu sırdandır ki: Akıl ve fikir sebebiyle, insanın hasselen, duyguları fazla inkişaf ve inbisat peyda etmiştir. Ve ihtiyacatın kesreti sebebiyle, çok çeşit çeşit hissiyat peyda olmuştur. Ve hassasiyeti çok tenevvü etmiş; ve fıtratın camiyeti sebebiyle, pek çok makasıda muteveccih arzulara medar olmuş; ve pek çok vazife-i fıtriyesi bulunduğu sebebiyle, alât ve cihazatı ziyade inbisat peyda etmiştir. Ve ibadatın bütün envaına müstait bir fıtratta yaratıldığı için, bütün kemalâtın tohumlarına camı bir istidat verilmiştir.

İşte şu derece cihazatça zenginlik ve sermayece kesret, elbette ehemmiyetsiz, muvakkat şu hayat-ı dünyeviyenin tahsili için verilmemiştir. Belki, şöyle bir insanın

alât: aletler
arzu: istek
camı: toplayan, içine alan
camiyet: farklı bir çok özelliği içinde bulundurma
cihaz: aza, organ.
cihazat: cihazlar, maddî ve manevî organlar, duygular
cihazat-ı maneviye: manevî organlar, hisler ve duygular
cihaz-ı mahsus: tek bir kabiliyet, yetenek.
cihet: yön
edna: en aşağı, en küçük
ehemmiyetsiz: önemsiz
envaı: çeşitler
ezvak-ı mahsusa: özel zevkler
fıtrat: yaratılış, maddî ve manevî yapı
hakaik: gerçekler
has: kendine ait
hassasiyet: hassaslık.
hasse: duyu, duygu
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hissiyat: hisler, duygular
hizmetkâr: hizmetçi.
hususî: şahsî, özel.
ibadat: ibadetler
ihtiyacat: ihtiyaçlar
inbisat peyda etmek: gelişme göstermek
inbisat: yayılma, genişleme, açılıp gelişme
inkişaf: açılma, gelişme
istidat: kabiliyet, yetenek.
kemalât: mükemmellikler, olgunluklar
kesret: çokluk.
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları
medar: sebep
meratıp: mertebeler, dereceler
mertebe: derece
muvakkat: geçici
muhim: önemli
münhasıran: sadece
müstait: kabiliyetli, kimse.
müştak: arzulu
muteveccih: yönelen
nispeten: oranla, kıyasla
nüfuz: içine girebilme, anlayabilme
peyda: hazır hale gelmek
sair: diğer, başka
sermaye: ana para
sır: sebep, hakikat.
şuur: bilinç.
taam: yemek.
tahsil: elde etme
temyiz: inceleyip seçme, ayırt etme.
tenevvü: çeşitlenme
ticaret: alış veriş
vazife-i fıtriye: yaratılışa ait vazife
zaika-i lisaniye: dilin tad alma hissi
ziyade: çok, fazla

vazife-i asliyesi, nihayetsiz makasıda müteveccih vezaifini görüp, acz ve fakr ve kusurunu ubudiyet suretinde ilân etmek ve küllî nazanyla mevcudatın tesbihatını müşahede ederek, şahadet etmek ve nimetler içinde imdadat-ı Rahmanıyeyi görüp şükretmek ve masnuatta kudret-i Rabbaniyenin mu'cizatını temaşa ederek nazar-ı ibretle tefekkür etmektir.

Ey dunyaperest ve hayat-ı dunyeviyeye âşık ve sırr-ı ahsen-i takvimden gafil insan! Şu hayat-ı dünyeviyenin hakıkatını, bır vakıa-i hayalıyede, Eskı Saıd gormüş. Onu Yenı Said'e döndürmüş olan şu vakıa-i temsiliyeyi dinle.

Gordum ki, ben bir yolcuyum, uzun bır yola gıdiyorum, yanı gönderiliyorum. Seyyidim olan zat, bana tahsis ettığı altmış altından tedncen birer miktar para veriyordu. Ben de sarf edip pek eğlenceli bır hana geldim. O handa, bir gece içinde on altını kumara mumara, eğlencelere ve şöhretperestlik yoluna sarf ettım. Sabahleyın elimde hiçbır para kalmadı; bır ticaret edemedim, gideceğim yer için bir mal alamadım. Yalnız, o paradan bana kalan elemler, günahlar ve eğlencelerden gelen yaralar, bereler, kederler benım elımde kalmıştı.

Birden, ben o hazin hâlette iken, orada bir adam peyda oldu. Bana dedi:

"Bütün bütün sermayeni zayi ettin, tokada da müstahak oldun. Gıdeceğın yere de, müflıs olarak, elın boş gıdeceksın. Fakat, aklın varsa, tevbe kapısı açıktır, bundan sonra sana verilecek bâkî kalan on beş altından, her

acz: zayıflık, güçsuzluk.
bakî: gende kalan
dunyaperest: dünyaya aşın duşkun
elem: acı, keder, sıkıntı
fakr: fakırlık
gafil: duyarsız, umursamaz.
hakikat: gerçek, doğru
haleti: hâl, durum
han: yolcuların musafir olduğu bina
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
hazın: acınacak halde bulunan
ımdadat-ı Rahmanıye: sonsuz rahmet sahıbı Allah ın yardımları
keder: gam, üzüntü
kudret-i Rabbanıye: her şeyi terbiye eden Allah ın sonsuz kudret ve kuvvetı
kusur: suç, kabahat.
küllî: umumî, kapsamlı
makasıd: maksatlar
masnuat: sanat esen varlıklar
mevcudat: varlıklar
mu'cızat: mu cızeler
muflıs: ıflas etmış
müstahak: hak eden
müşahede: gozle görme, seyre derek anlama
müteveccih: yonelen.
nazar-ı ibret: ibretle bakma.
nıhayetsız: sonsuz
peyda: gorünme
sarf: harcama.
sermaye: mal varlığı
seyyid: efendı
suret: şekil
sırr-ı ahsen-i takvım: insanın en mukemmel ve en guzel şekilde yaratılmış olmanın sırrı
şahadet: şahıtlık
şohretperestlik: şöhret tutkunluğu
şukur: teşekkur
tahsis: ayırma
tedrîç: azar azar
tefekkur: bir mesele hakkında zıhnı faalıyet gosterme, duşunme
temaşa: ibretle ve dikkatle bakma
tesbihat: tesbihler, Allah ı eksik sıfatlardan tenzih etmeler
tevbe: af dılme
ubudiyet: kulluk,
vakıa-i hayalıye: hayalı hadıse.
vakıa-i temsiliye: omek olarak verılen hayalı olay
vazife-i aslıye: asıl vazıfe
vezaif: vazıfeler.
zat: kışı
zayı: elden çıkmış, kaybolmuş

eline geçtikçe, yansını ihtiyaten muhafaza et; yani, gideceğin yerde sana lâzım olacak bazı şeyleri al."

Baktım, nefsim razı olmuyor. "Üçte birisini" dedi; ona da nefsim itaat etmedi. Sonra "Dortte birisini" dedi. Baktım; nefsim müptelâ olduğu âdetini terk edemiyor. O adam hiddetle yüzünü çevirdi, gitti.

Birden, o hâl değişti. Baktım ki, ben tünel içinde sukut eder gibi bir sur'atle giden bir şimendifer içindeyim. Telâş ettim. Fakat ne çare ki hiçbir tarafa kaçılmaz. Garaipten olarak o şimendiferin iki tarafında pek cazibedar çiçekler, leziz meyveler görünüyordu. Ben de akılsız acemiler gibi onlara bakıp elimi uzattım, o çiçekleri koparmak, o meyveleri almak için çalıştım. Fakat o çiçekler ve meyveler, dikenli mikenli, mülâkatında elime batıyor, kanatıyor, şimendiferin gitmesiyle müfarakatından elimi parçalıyorlar, bana pek pahalı düşüyorlardı.

Birden, şimendiferdeki bir hademe, dedi: "Beş kuruş ver; sana o çiçek ve meyvelerden istediğin kadar vereceğim. Beş kuruş yerine, elin parçalanmasıyla, yüz kuruş zarar ediyorsun. Hem de, ceza var; izinsiz koparamazsın."

Birden, sıkıntıdan ne vakit tünel bitecek diye başımı çıkarıp ileriye baktım, gördüm ki, tünel kapısı yerine çok delikler görünüyor. O uzun şimendiferden, o deliklere adamlar atılıyorlar. Bana mukabil bir delik gordum; iki tarafında iki mezar taşı dikilmiş. Merak ile dikkat ettim, o mezar taşında, büyük harflerle "Saıd" ısmı yazılmış

cazibedar: çekici
garaip: tuhaf, şaşılacak şey
hademe: hizmetçi
hâl: durum
hiddet: öfke
ihtiyat: ilerisini düşünerek davranma
itaat: uyma, dinleme
leziz: lezzetli
muhafaza: saklama
müfarakat: ayrılma, ayrılık
mülâkat: kavuşma, birleşme
müptelâ: düşkün, bağımlı
nefis: kişi kendisi, arzu ve isteği
sukut: düşme, alçalma
sür'at: hız
şimendifer: tren
vakit: zaman

gördüm. Teessüf ve hayretimden, "Eyvah!" dedim. Birden, o han kapısında bana nasihat eden zatın sesini işittim. Dedi:

"Aklın başına geldi mi?"

Dedim. "Evet geldi. Fakat kuvvet kalmadı, çare yok."

Dedi: "Tevbe et, tevekkül et."

Dedim: "Ettim."

Ayıldım. Eski Said kaybolmuş; Yeni Said olarak kendimi gördüm.

İşte, o vakıa-i hayaliyeyi, Allah hayır etsin, bir iki kısmını ben tabir edeceğim; sair cihetlen sen kendin tabir et.

O yolculuk ise, âlem-i ervahtan, rahm-ı maderden, gençlikten, ihtiyarlıktan, kabirden, berzahtan, haşirden, köprüden geçen ebedülâbâd tarafına bir yolculuktur.

O altmış altın ise, altmış sene ömürdür ki, bu vakıayı gördüğüm vakıt, kendimi kırk beş yaşında tahmin ediyordum. Senedim yok, fakat bâkî kalan on beşinden yarısını ahirete sarf etmek için, Kur'ân-ı Hakîm'in halis bir tilmizi beni irşat etti.

O han ise, benim için İstanbul imiş.

O şimendifer ise, zamandır. Her bir yıl bir vagondur.

O tünel ise, hayat-ı dünyeviyedir.

O dikenli çiçekler ve meyveler ise, lezaiz-i nâmeşruadır ve lehviyat-ı muharremedir ki, mulâkat esnasında,

ahiret: öbür dünya
âlem-ı ervah: ruhlar âlemi.
bâkî: geride kalan.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer
cihet: yön
ebedülabad: sonsuzluk. Cennet.
esnasında: anında, sırasında
halis: her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
han: yolcuların misafir olduğu bina
haşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilttilip toplandıkları yer
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
irşat: doğru yolu gösterme
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lehviyat-ı muharreme: haram kılınmış olan eğlenceler
lezaiz-ı nameşrua: helâl olmayan lezzetler
mukabil: karşı, karşılık.
mülâkat: görüşme, kavuşma, birleşme
nasihat: öğüt.
rahm-ı mader: ana rahmi
sair: diğer
sarf: harcama
senet: dayanılacak, güvenilecek şey
şimendifer: tren
tabir: yorum
teessüf: üzülme, üzüntü
tevbe: af dileme.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
tilmiz: öğrenci, talebe
vakıt: zaman
vakıa: mevcut olay
vakıa-ı hayaliye: hayalî olay
zat: kişi

tasavvur-u zevaldeki elem kalbi kanatıyor; müfarakatında parçalıyor, cezayı dahi çektiriyor.

Şimendifer hademesi demişti. "Beş kuruş ver. Onlardan istediğin kadar vereceğim." Onun tabiri şudur ki:

İnsanın helâl sa'yiyle meşru dairede gördüğü zevkler, lezzetler keyfine kâfidir, harama girmeye ihtiyaç bırakmaz. Sair kısımları sen tabir edebilirsin.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

İnsan, şu kâinat içinde pek nazik ve nazenin bir çocuğa benzer. Zaafında büyük bir kuvvet ve aczinde büyük bir kudret vardır. Çünkü, o zaafın kuvvetiyle ve aczin kudretiyledir ki, şu mevcudat, ona musahhar olmuş. Eğer insan zaafını anlayıp, kâlen, hâlen, tavren dua etse ve aczini bilip istimdat eylese, o teshirin şukrunu eda ile beraber, matlûbuna öyle muvaffak olur ve maksatlan ona öyle musahhar olur ki, iktidar-ı zatîsiyle onun aşr-ı mişanna muvaffak olamaz. Yalnız, bazı vakit, lisan-ı hâl duasıyla hâsıl olan bır matlûbunu, yanlış olarak kendi iktidanna hamleder.

Meselâ, tavuğun yavrusunun zaafındaki kuvvet, tavuğu aslana saldırtır. Yeni dünyaya gelen aslanın yavrusu, o canavar ve aç aslanı kendine musahhar edıp, onu aç bırakıp kendi tok oluyor. İşte, cây-ı dikkat, zaaftaki bir kuvvet ve şayan-ı temaşa bır cılve-i rahmet!

Nasıl ki, nazdar bir çocuk, ağlamasıyla, ya istemesiyle, ya hazın hâlıyle, matlûplarına oyle muvaffak olur ve

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aşr-ı mişar: yüzde bir
cay-ı dikkat: dikkate edilecek nokta
cılve-ı rahmet: rahmet gösterıntüsü
dua: Allaha yalvarma, isteme
eda: ödeme
elem: acı, üzüntü
hademe: hizmetçi
hâlen: hâl ile, hareketle, davranışla
haml: yükleme, isnat etme
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hazin: hüzünlü, üzüntülü
iktidar-ı zati: kendi zatının kuvveti
istımdat: yardım isteme.
kafi: yeterli
kainat: bütün alemler
kalen: sözle, söyleyerek.
kudret: güç, kuvvet
lisan-ı hal: hâl dili
maksat: gaye, istek.
matlûp: istek, istekler, arzu
meşru: dinin müsaade ettiği
mevcudat: varlıklar.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
muvaffak: başarılı, ulaşır
müfarakat: ayrılma.
nazdar: nazlı
nazenin: nazlı
nazik: narin, ince
nükte: ince söz ve mana
sair: diğer
sa'y: çalışma
şayan-ı temaşa: seyretmeye değer
şimendifer: tren
tabir: yorum, yorumlama
tasavvur-u zeval: her hangi bir şeyin yok olacağını düşünme
tavren: tavırla, davranışla
teshir: boyun eğdirme
vakit: zaman
zaaf: zayıflık.

öyle kaviler ona musahhar olurlar ki, o matlûplardan binden birisine, bin defa kuvvetçiğiyle yetişemez. Demek zaaf ve acz, onun hakkında şefkat ve himayeti tahrik ettiklen için, küçücük parmağıyla kahramanları kendine musahhar eder. Şimdi, böyle bir çocuk, o şefkati inkâr etmek ve o himayeti ittiham etmek suretiyle, ahmakane bir gururla, "Ben kuvvetimle bunları teshir ediyorum" dese, elbette bir tokat yiyecektir.

İşte, insan dahi, Hâlık'ının rahmetini inkâr ve hikmetini ittiham edecek bir tarzda kufran-ı nimet suretinde, Karun gibi[1] إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍ, yani "Ben kendi ilmimle, kendi iktidarımla kazandım" dese, elbette sille-i azaba kendini müstahak eder.

Demek şu meşhut saltanat-ı insaniyet ve terakkiyat-ı beşeriye ve kemalât-ı medeniyet, celp ile değil, galebe ile değil, cidal ile değil; belki ona, onun zaafı için teshir edilmiş, onun aczi için ona muavenet edilmiş, onun fakri için ona ihsan edilmiş, onun cehli için ona ilham edilmiş, onun ihtiyacı için ona ikram edilmiş. Ve o saltanatın sebebi, kuvvet ve iktidar-ı ilmî değil, belki şefkat ve re'fet-i Rabbaniye ve rahmet ve hikmet-i İlâhiyedir ki, eşyayı ona teshir etmiştir.

Evet, bir gözsüz akrep ve ayaksız bir yılan gibi haşerata mağlûp olan insana bir küçük kurttan ipeği giydiren ve zehirli bir böcekten balı yediren, onun iktidarı değil,

1. Kasas Suresi, 78

acz: âcizlik, güçsüzlük.
ahmakane: akılsızca.
cehil: cahillik.
celp: çekme.
cidal: kavga, savaş.
fakr: fakirlik.
galebe: galip gelme.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
haşerat: böcekler.
hikmet: ilahi gaye.
himayet: koruma.
ihsan: verme, bağışlama.
ikram: bağış, ihsan.
iktidar-ı ilmî: ilmi güç ve kudret.
ilham: Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
İnkâr: reddetme, kabul etmeme.
ittiham: suçlama.
Karun: Hz. Mûsa döneminde yaşamış, mevki hırsı, cimriliği ve kıskançlığı ile tanınmış, ilim sahibi çok zengin bir Yahudi.
kavî: kuvvetli.
kemalât-ı medeniyet: medeniyetin mükemmellik ve güzellikleri.
kufran-ı nimet: nimetleri Cenab-ı Hakkın ihsan ettiğini inkâr etme, nankörlük.
matlûp: istekler.
meşhut: görünen.
muavenet: yardım.
musahhar: boyun eğen.
mustahak: hak eden.
Rahmet ve hikmeti İlâhiye: Allah'ın hikmeti ve rahmeti.
rahmet: acıma, merhamet etme.
saltanat: hâkimiyet.
saltanat-ı insaniyet: insanlığın saltanatı.
sille-i azap: azap tokadı.
suret: tarz.
şefkat ve re'fet-i Rabbaniye: Cenab-ı Allah'ın merhameti ve esirgemesi.
şefkat: karşılıksız merhamet.
tahrik: harekete geçirme.
tarz: usûl.
terakkiyat-ı beşeriye: insanlığın kaydettiği gelişmeler, ilerlemeler.
teshir: boyun eğdirme, itaat ettirme.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

belki onun zaafının semeresi olan teshir-i Rabbanî ve ikram-ı Rahmanîdir.

Ey insan! Madem hakikat böyledir; gururu ve enaniyeti bırak. Ulûhiyetin dergâhında acz ve zaafını istimdat lisanıyla, fakr ve hacatını tazarru ve dua lisanıyla ilân et ve abd olduğunu göster. Ve [1] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ de, yuksel.

Hem deme ki: "Ben hiçim, ne ehemmiyetim var ki, bu kâinat, bir Hakîm-i Mutlak tarafından kastî olarak bana teshir edilsin, benden bir şukr-ü küllî istenilsin?" Çünkü sen, çendan nefsin ve suretin itibarıyla hiç hükmündesin, fakat vazife ve mertebe noktasında, sen şu haşmetli kâinatın dikkatlı bir seyircisi, şu hikmetli mevcudatın belâgatlı bir lisan-ı natıkı ve şu kitab-ı âlemın anlayışlı bir mütalâacısı ve şu tesbih eden mahlûkatın hayretli bir nazırı ve şu ibadet eden masnuatın hurmetli bir ustabaşısı hükmündesin.

Evet, ey insan! Sen, nebatî cismaniyetin cihetiyle ve hayvanî nefsin itibarıyla, sağır bir cüz, hakır bir cüz'î, fakir bir mahlûk, zayıf bir hayvansın ki, bütün dehşetli mevcudat-ı seyyalenin dalgalan içinde çalkanıp gidiyorsun. Fakat, muhabbet-i Ilâhiyenin ziyasını tazammun eden imanın nuruyla munevver olan Islâmiyetin terbiyesiyle tekemmül edip, insaniyet cihetinde, abdiyetin içinde bir sultansın ve cüz'iyetin içinde bir kullîsin, küçüklüğün içinde bir âlemsin. Ve hakaretin içinde, öyle makamın buyuk ve daire-ı nezaretin genış bir nazırsın ki,

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

abd: kul
abdiyet: kulluk.
acz: âcizlik, güçsuzlük.
âlem: dünya, cihan
belâgat: iyi, güzel, pürüzsuz söz söyleme
cihet: yon
cüz: parça
cüz'î: parçaya ait olan, pek az
cüz'iyet: küçüklük.
çendan: gerçi
daire-i nezaret: bakış ve kumanda sahası
dehşetli: korkutucu, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, isteme, niyaz.
ehemmiyet: onem
enaniyet: benlik, ego, gurur, kendine güvenme
fakir: zavallı, muhtaç.
fakr: fakirlik.
gurur: buyuklenme
hacat: ihtiyaçlar
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
hakır: değersiz, kıymetsiz.
haşmetli: ihtişamlı, manalı, gayeli.
hayvanî nefis: insan bedeninin hayvanî yonu
hikmetli: hikmetli bir şekilde yaratılan
hüküm: kıymet, değer
hürmetli: şerefli
ibadet: kullukta bulunma.
İkram-ı Rahmanî: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah'ın ikram ve ihsanı
ilân: duyurma
iman: Allah'a inanma
insaniyet: insanlık.
İslâmiyet: İslâm dını
istimdat: yardım isteme
itibar: değerl
kâinat: evren, yaratılmış her şey
kastî: bilerek ve isteyerek.
kitab-ı âlem: alem kıtabı, kâinat.
küllî: buyuk.
lisan: dil.
lisan-ı natık: konuşan dil
mahluk: yaratık.
mahlûkat: yaratılmışlar
makam: manevî mevkı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mertebe: rutbe, makam
mevcudat: varlıklar
mevcudat-ı seyyale: akıp giden varlıklar
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi
münevver: nurlanmış
mütalâacı: okuyucu, tetkik edicı
nazır: bakan, gozeten
nebatî cismaniyet: insan bedenının bıtkısel yonu
nefis: insanın kendı şahsı
nur: aydınlık, ışık.
sağır: küçuk, ufak.
semere: meyve, netice.
sultan: padişah, hükümdar.
suret: beden, vucut.
şükr-ü küllî: Allah'ın vermiş oldu ğu butun nımetlere karşı edilen şukurlerin butunu
tazammun: ıçınde bulundurma
tazarru: yalvarma
tekemmül: olgunlaşma, mukemmelleşme
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
teshir: boyun eğdırme
teshir-i Rabbanîye: her şeyin Rabbı olan Allah'ın her şeye boyun eğdırmesı.
ulûhiyetin dergâhı: Allah'ın hu zuru
vazife: gorev
vekil: dayanılan, guvenilen Allah
zaaf: zayıflık, güçsuz
ziya: nur

diyebilirsin, "Benim Rabb-i Rahîm'im, dünyayı bana bir hane yaptı, ay ve güneşi o haneme bir lâmba ve bahan bir deste gül ve yazı bir sofra-ı nimet ve hayvanı bana hizmetkâr yaptı, ve nebatatı, o hanemin ziynetli levazımatı yapmıştır."

Netice-i kelâm: Sen, eğer nefis ve şeytanı dinlersen, esfel-i sâfilîne düşersin. Eğer Hak ve Kur'ân'ı dinlersen, âlâyılliyyine çıkar, kâinatın bir güzel takvimi olursun.

BEŞİNCİ NÜKTE

İnsan, şu dünyaya bir memur ve mısafir olarak gönderilmiş, çok ehemmiyetli istıdat ona verilmiş; ve o istıdadata göre, ehemmiyetli vazifeler tevdi edilmiş. Ve insanı o gayeye ve o vazifelere çalıştırmak için, şiddetli teşvikler ve dehşetli tehditler edilmiş. Başka yerde izah ettiğimiz vazife-i insaniyetin ve ubudiyetin esasatını şurada icmal edeceğiz, tâ ki, ahsen-i takvim sırrı anlaşılsın.

İşte insan, şu kâinata geldikten sonra, iki cihet ile ubudiyeti var. Bir cihetı, gaibâne bir surette bir ubudiyeti, bir tefekkürü var; diğeri, hâzırâne muhataba suretinde bir ubudiyeti, bir münacatı vardır.

Birinci vecih şudur ki: Kâinatta görünen saltanat-ı Rububiyeti, itaatkârâne tasdık edip, kemalâtına ve mehasinine hayretkârâne nezaretidir.

Sonra, esma-ı kudsıye-i İlâhiyenin nukuşlarından ibaret olan bedî sanatları, birbirinin nazar-ı ibretlerine göstenp, dellâllık ve ilâncılıktır.

ahsen-i takvim: insanın en güzel biçimde yaratılması
alayıllıyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe
bedî: eşsiz güzel
cihet: yön
dehşetli: korkunç, korkutucu
dellâllık: ilan edicilik.
ehemmiyetli: çok önemli, çok kıymetli
esasat: esaslar, temel noktalar
esfel-i sâfilîn: aşağıların en aşağısı.
esma-ı kudsıye-i İlâhiye: Allah'ın mukaddes isimleri
gaibâne: hazırda görünmeksizin, yüz yüze olmadan, gizliden
gaye: maksat, hedef
Hak: Allah
hane: ev
hayretkârâne: hayret ederek.
hâzırâne: hazırcasına, karşısında bulunup görürcesine
hizmetkâr: hizmetçi
İbaret: meydana gelen.
icmal: özetleme
ilâncılık: duyuruculuk.
istıdat: kabiliyet, yetenek
itaatkârâne: itaat ederek.
İzah: açıklama, anlatma
kainat: bütün âlemlerin, varlık âlemi
kemalât: mükemmellikler
levazımat: ihtiyaç maddeleri.
mehasin: güzellikler
muhatap: hitap olunan, kendisine söz söylenilen, konuşulan kimse
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma
nazar-ı ibret: ders alacak bakış
nebatat: bitkiler
nefis: insanın kötülüğü istiyen ve sevk eden yönü
netice-i kelâm: sözün özü
nezaret: bakma, seyretme
nukuş: nakışlar, işlemeler
nükte: ince manalı söz.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak.
saltanat-ı rububiyet: kainatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
sanat: eser, eserdeki ustalık ve hüner
sofra-ı nimet: nimet sofrası
suret: tarz, biçim
sır: gizlilik
şeytan: tamamen kötü olan ve kötülüğe teşvik eden varlık
şiddetli: çok etkili, çok tesirli
takvim: küçük bir örnek.
tasdik: doğruluğunu kabul etme.
tefekkür: zihni faaliyet gösterme, düşünme, fikir üretme
tehdit: korkutarak uyarma
teşvik: şevklendirmek, cesaret vermek.
tevdi: bırakma, emanet verme
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev
vazife-i insaniyet: insan olmanın gerektirdiği görev
vecih: yön, yan taraf
ziynet: süs

Sonra, her biri birer gizli hazine-i maneviye hükmünde olan esma-i Rabbaniyenin cevherlerini idrak terazisiyle tartmak, kalbin kıymetşinaslığı ile takdirkârâne kıymet vermektir.

Sonra, kalem-i Kudretin mektubatı hükmünde olan mevcudat sahifelerini arz ve sema yapraklarını mutalâa edip, hayretkârâne tefekkürdür.

Sonra, şu mevcudattaki zıynetleri ve lâtif sanatları istihsankârâne temaşa etmekle, onların Fâtır-ı Zülcemal'inin marifetine muhabbet etmek ve onların Sâni-i Zülkemal'inin huzuruna çıkmaya ve iltifatına mazhar olmaya bir ıştiyaktır.

İkinci vecih huzur ve hitap makamıdır ki, eserden müessire geçer. Görür ki, bir Sâni-i Zülcelâl, kendi sanatının mu'cizeleri ile kendini tanıttırmak ve bildirmek ister. O da iman ile, marifet ile mukabele eder.

Sonra görür ki, bir Rabb-i Rahîm, rahmetinin güzel meyveleriyle kendini sevdirmek ister. O da, Ona hasr-ı muhabbetle, tahsis-i taabbütle kendini Ona sevdirir.

Sonra görüyor ki, bir Mün'im-i Kerîm, maddî ve manevî nimetlerin lezizleriyle onu perverde ediyor. O da, ona mukabil, fiiliyle, hâliyle, kâliyle, hatta elinden gelse bütün hasseleriyle, cihazatıyla şükür ve hamdüsena eder.

Sonra görüyor ki, bir Celîl-i Cemîl, şu mevcudatın âyinelerinde kibriya ve kemalini ve celâl ve cemalini izhar edip, nazar-ı dikkati celp ediyor. O da, ona mukabil,

arz: yeryüzü.
âyine: ayna
celal: nihayet derecede büyükluk, azamet,ululuk.
Celîl-i Cemîl: sonsuz büyükluk ve güzellik sahibi olan Allah.
celp: çekme
cemal: güzellik.
cevher: kıymetli mana
cihazat: maddî ve manevî azalar.
eser: Allah'ın yarattığı tüm varlıklar
esma-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın isimleri
Fatır-ı Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi benzersiz yaratan Allah.
fiil: davranış, hareket
hal: davranış, durum
hamd ü sena: şükür ve övgü
hasr-ı muhabbet: bütün sevgiyi bir şahsa vermeye
Hasse: duygu, duyu
hayretkârâne: hayret ederek.
hazine-i maneviye: mana hazinesi
hitap: konuşma
huzur: hâzır olma
hükmünde: değerinde
idrak: akılla anlayış, kavrayış
iltifat: teveccüh etme, değer verip yönelme.
iman: Allah'a inanma
istihsankârâne: güzel bularak, beğenerek.
ıştıyak: çok fazla isteme
izhar: gösterme
kâl: söz
kalem-i kudret: kudret kalemi
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kibriya: azamet, büyükluk, ululuk.
kıymet: değer
kıymetşinas: kıymet bilen.
lâtif: güzel, hoş
leziz: lezzetli
maddî: cismânî
makam: mevki, yer
manevî: manaya ait, maddî olmayan
marifet: bilme, tanıma
mazhar: kavuşma, nail olma
mektubat: mektuplar
mevcudat: varlıklar
mu'cize: harika.
mukabele: karşılık verme
mukabil: karşılık.
müessir: eser sahibi
Mün'im-i Kerîm: kerem sahibi nimet veren, yedinip içiren, nimetlerin hakiki sahibi olan Cenâb-ı Hak.
mutalâa: düşünerek dikkatli okuma
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
nimet: faydalı şey
perverde: besleme, büyütme.
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak.
rahmet: merhamet ve şefkat.
sanat: ustalık, hüner
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
Sâni-i Zülkemal: sonsuz kemal sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sema: gökyüzü, gök
şükür: teşekkür, memnuniyet gösterme
tahsis-i taabbüt: sadece Allah'a ibadet etme
takdirkârane: takdir ederek.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
vecih: yön
ziynet: süs

afak-ı âlemin aktârı: âlemin ufuklarının her tarafı.
ahsen-i takvim: insanın en güzel biçimde yaratılması
antika: kıymetli, değerli
ayat: işaretler, deliller
damga-i vahdet: birlik muhrü
emin: güvenilir.
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı Cehennemin en aşağı tabakası
Fatır-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzen olmayan şeyleri yaratan Allah.
ferman: emir, buyruk.
Ganî-i Mutlak: sonsuz zenginlik sahibi olan Allah.
hakîkî: gerçek
halife-i arz: yeryüzünde bütün varlıklar üzerinde tasarruf eden insan
has: özel
hatem: mühür, damga
hükmünde: tarzında, şeklinde
ibadat: ibadetler
iman: Allah'a inanma
insan-ı gafil: gafletle Rabbini unutan insan.
istihsan: güzel bulma, beğenme
ız'an: akıl, anlayış, kavrayış, feraset, basiret.
kâinat: evren, tüm varlıklar
kemal-i iftıkar: fakirliğini tam hissetme
mahsus: sadece bir kişiye ait
mahviyet: alçak gönüllülük.
mevcudat: varlıklar
muhabbet: sevgiyle
mukabele: karşılık verme.
mukabil: karşılık.
münhasır: sadece bir kişide bulunan
nakşetme: işleme
nihayetsiz: sonsuz
rububiyet: idare ve terbiye edicilik.
sahavet-i mutlak: sonsuz cömertlik
secde: ibadet için baş yere koyma
sena: övme
servet: zenginlik.
sikke: damga
sual: isteme
sulhtıyar: iradeyi kötüye kullanma
şahadet: şahitlik
tahsin: beğenme, hayran olma
takdir: beğenme
taklit: benzenni yapma
tasdik: kabul etme, doğrulama
tazim: hürmet.
tefekküratı: zihni faaliyetlerde bulunma, düşünmeler
teşhir: gösterme, sergileme
tevhit: Allah'ın bir ve benzersiz olması, Allah'ın bir olduğuna inanma
turra: mühür, damga, tuğra

[2] سُبْحَانَ اللهِ [1] ۞ اَللهُ اَكْبَرُ deyip, mahviyet içinde, hayret ve muhabbetle secde eder.

Sonra görüyor ki, bir Ganî-i Mutlak, bir sahavet-i mutlak içinde, nihayetsiz servetini, hazinelerini gösteriyor. O da, ona mukabil, tazim ve sena içinde kemal-i iftikar ile sual eder ve ister.

Sonra görüyor ki, o Fâtır-ı Zülcelâl, yeryüzünü bir sergi hükmünde yapmış, bütün antika sanatlarını orada teşhir ediyor. O da, ona mukabil [3] مَاشَآءَ اللهُ diyerek takdir ile, [4] بَارَكَ اللهُ diyerek tahsin ile, سُبْحَانَ اللهِ diyerek hayret ile, اَللهُ اَكْبَرُ diyerek istihsan ile mukabele eder.

Sonra görüyor ki, bir Vahid-i Ehad, şu kâinat sarayında taklit edilmez sikkeleriyle, Ona mahsus hatemleriyle, Ona münhasır turralarıyla, Ona has fermanlarıyla bütün mevcudata damga-i vahdet koyuyor ve tevhidin ayatını nakşediyor. Ve afak-ı âlemin aktânında Vahdaniyetin bayrağını dikiyor. Ve rububiyetini ilân ediyor. O da, ona mukabil, tasdik ile, iman ile, tevhit ile, ız'an ile, şahadet ile, ubudiyet ile mukabele eder.

İşte, bu çeşit ibadat ve tefekküratla, hakikî insan olur, ahsen-i takvimde olduğunu gösterir, imanın yümnü ile, emanete lâyık, emin bir halife-ı arz olur.

1 Allah en büyüktür, en yücedir
2 Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir
3 Allah dilemiş ne e güzel yaratmış.
4 Allah dilemiş, ne mübarek yaratmış.

ubudiyet: kulluk.
vahdaniyet: Allah'ın birliği
Vahid-i Ehad: Bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
yümün: uğur, bereket.

Ey ahsen-i takvimde yaratılan ve sû-i ihtiyarıyla esfel-i sâfilîn tarafına gıden insan-ı gafil! Beni dinle. Ben de senin gibi gençlik sarhoşluğuyla, gaflet içinde, dünyayı hoş ve güzel gördüğüm hâlde, gençlik sarhoşluğundan ihtiyarlık sabahında ayıldığım dakikada, o güzel zannettiğim, ahirete müteveccih olmayan dünyanın yüzünü nasıl çırkın gördüğümü ve ahirete bakan hakikî yüzü ne kadar güzel olduğunu, On Yedinci Sözün İkinci Makamındaki ikı levha-ı hakıkate bak, sen de gör.

Bırınci Levha: Ehl-i dalâlet gıbi, fakat sarhoş olmadan, gaflet perdesiyle eskiden gördüğüm ehl-i gaflet dünyasının hakıkatını tasvir eder.

İkıncı Levha: Ehl-i hidayet ve huzurun hakıkat-ı dünyalarına işaret eder. Eskiden ne tarzda yazılmış, o tarzda bıraktım. Şıre benzer, fakat şiir değillerdir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[1]

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۞ وَيَسِّرْ لِي اَمْرِي ۞ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ۞ يَفْقَهُوا قَوْلِي ۞[2]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى الذَّاتِ الْمُحَمَّدِيَّةِ اللَّطِيفَةِ الْاَحَدِيَّةِ شَمْسِ سَمَآءِ الْاَسْرَارِ وَمَظْهَرِ الْاَنْوَارِ وَمَرْكَزِ مَدَارِ الْجَلَالِ وَقُطْبِ فَلَكِ الْجَمَالِ ۞ اَللّٰهُمَّ بِسِرِّهِ لَدَيْكَ وَبِسِرِّهِ اِلَيْكَ اَمِنْ خَوْفِي وَاَقِلْ

1 Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka hıçbır bılgımız yoktur. Muhakkak kı Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2 Gonlume genışlık ver, Rabbım. • Işımı kolaylaştır. • Dılımden tutukluğu çoz. • Ta kı sozumu ıyıce anlasınlar. (Taha Suresi, 25-28.)

ahıret: obur dunya
ehl-i dalâlet: batıl ınanç sahıpleri
ehl-i gaflet: ahıreti unutanlar, farkında olmayanlar
ehl-i hidayet ve huzur: hıdayet ve doğru yolda olanlar ve hu zur ehlı.
gaflet: dıkkatsızlık, ıhmal
hak: en guzel ve en ıyı şekılde
hakıkat: gerçek.
hakıkat-ı dünya: dunyanın gerçeğı
hakıkı: gerçek.
hal: durum
hıkmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yennde olması
İşaret: gosterme
levha-i hakıkat: gerçeğı gosteren levha
makam: kısım, bolum
muhakkak: suphesız.
muteveccih: bır tarafa yonelmiş.
Rab: yaratan, buyuten, terbıye eden Allah
tarz: şekıl
tasvır: anlatma
tenzih: kusur ve noksandan uzak tutma
zannetmek: sanmak.

عُمْرِي وَاذْهَبْ حُزْنِي وَحِرْصِي وَكُنْ لِي وَخُذْنِي إِلَيْكَ مِنِّي
وَارْزُقْنِي الْفَنَاءَ عَنِّي وَلَا تَجْعَلْنِي مَفْتُونًا بِنَفْسِي مَحْجُوبًا بِحِسِّي
وَاكْشِفْ لِي عَنْ كُلِّ سِرٍّ مَكْتُومٍ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا حَيُّ
يَاقَيُّومُ وَارْحَمْنِي وَارْحَمْ رُفَقَائِي وَارْحَمْ أَهْلَ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ

آمِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَيَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ [1]

وَآخِرُ دَعْوَيٰهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [2]

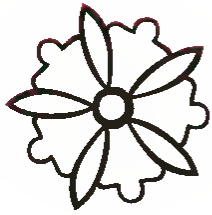

âlem: evren, kâinat.
benlik: ben duygusu, ego.
Celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk sahibi Allah.
Cemal: Cenâb-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz, yalvarma, istek.
ebed: sonsuzluk.
ehadiyet: Allah'ın birliği.
ehl-i iman: iman edenler, Müslümanlar.
emniyet: güven.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
felek: gökyüzü.
hamd: Allah'ı övme, yüceltme.
hata: kusur, eksik ve yanlış.
Hayy-ı Kayyum: her hususta ikiti dârı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hisler: duygular.
hürmet: hatır.
hüzün: üzüntü, keder.
hırs: kızgınlık, öfke.
kerem: cömertlik.
kutup: büyük evliya, çok büyük din âlimi.
latîf: güzel, hoş.
mahsus: alâ.
mazhar: gösteren.
meftun: müptelâ, düşkün, tutkun.
mensup: bağlı.
merhamet: şefkatli, acıyan, koruyan şefkat göstermek, korumak.
minnet: şükür hissi.
nasip: kısmet.
nefis: insanın kötülüğü isteyen ve sevk eden yanı.
nur: manevî güzellik.
Rab: sahip, terbiye ve idâreci olan Allah.
salât: rahmet.
sema: gök.
sır: gerçek kıymetli, gizli hakikatler.
sırrî: bilinmeyen hakikatleri.
şükür: teşekkür etme, minnet duyma.

1 Allahım! Sırlar semâsının güneşi, nûrlanın mazharı, Celâl dâresinin merkezi, Cemal feleğinin kutbu olan, ehadiyete mensup Muhammed'in (a.s.m.) lâtûf zatına salât eyle.

Allahım! Onun, Senin katındaki sırrı ve onun Sana olan manevî yakınlığı hürmetine korkumu emniyete çevir, hatalarımı sil, hüzün ve hırsımı gider, benim destekçim ol, beni benden alıp Kendine götür, yaklaştır, benliğimden geçmeyi bana nasip et, beni nefsime meftun ve hislerimle perdelenmiş kılma; bana her gizli sırrı aç.

Yâ Hayyu, yâ Kayyum! Yâ Hayyu, yâ Kayyum! Yâ Hayyu, yâ Kayyum! Bana merhamet et, arkadaşlarıma merhamet et, ehl-i iman ve Kur'ân'a merhamet et. Duâmızı kabul buyur, ey merhamet edenlerin en merhametlisi ve ey kerem sâhiplerinden daha çok kerem sâhibi Allahım!

2 Duâlar "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur" sözleriyle sona erer. (Yunus Suresi, 10.)

Yirmi Dördüncü Söz

* *Yirmi Dördüncü Söz*, Barla'da 1926-34 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir

ŞU SÖZ BEŞ DAL'DIR. DÖRDÜNCÜ DALA DIKKAT ET, BEŞINCI DALA YAPIŞ ÇIK, MEYVELERINI KOPAR, AL.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى [1]

Şu AYET-I CELILENIN şecere-i nuraniyesinin çok hakikatlerinden bir hakıkatının Beş Dalına ışaret edenz.

Birinci Dal

Nasıl ki, bir sultanın kendı hukûmetinin dairelerinde ayrı ayrı ünvanları ve raiyetinin tabakalarında başka başka nam ve vasıflan ve saltanatının mertebelerinde çeşit çeşit isim ve alâmetleri vardır: meselâ, adliye dairesinde hâkım-i âdil ve mulkıyede sultan ve askeriyede kumandan-ı azam ve ilmiyede halife. Daha buna kıyasen sair ısım ve unvanlannı bilsen anlarsın kı; bır tek padışah, saltanatının dairelerinde ve tabaka-i hükûmet mertebelennde bın ısım ve unvana sahıp olabılır. Güya o hâkım, her bir dairede, şahsiyet-i maneviye haysiyetıyle ve telefonuyla mevcut ve hazırdır, bulunur ve bılır. Ve her tabakada kanunuyla, nizamıyla, mümessiliyle meşhut ve nazırdır, gorünür, görür. Ve her bır mertebede, perde

1. Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla. • O Allah kı. Ondan başka ıbadete layık hıçbır ılâh yoktur. En guzel ısımler Onundur. (Taha Suresi 8.)

adliye: adalet yerı, yargı
alâmet: ız, ışaret.
aleyhissalatu vesselam: dua ve nıyaz, esenlik onun üzerıne olsun
askeriye: askerlık, ordu
ayet-i celile: azım ve yuce manaları ıhtıva eden ayet.
daire: devlet ışlennı goren kuruluşlardan her bın
hakikat: gerçek
hâkim: başkasına mudahale ettırmeden her şeye hukmeden ıdare eden
hâkım-ı âdil: adaletlı hâkım
halıfe: vekıl
haysıyet: şerel, onur
hukumet: yonetım
ıbadet: Allah'a karşı kulluk vazıfesını yapmak
ılâh: kendısıne ıbadet edılen ma bud
ılmıye: ılım adamları sınıfı.
kanun: yasa
kumandan-ı azam: en büyük komutan.
kıyas: karşılaştırma
läyık: uygun, yakısır
mertebe: basamak, tabaka
meşhut: gorunen
mevcut: var olan, hazır olan
mulkıye: asker dışındakı memurlar
mumessıl: temsılcı
nam: ısım, şohret.
nazır: bakan, gozeten
nizam: duzenlılık
padışah: hukumdar, sultan
Rahman ve Rahım: sonsuz merhamet sahıbı, her mahluka munasıp rızık veren ve yaratıklarına karşı çokça şefkat eden
raiyet: halk, mıllet.
sair: dıger, başka
saltanat: sultanlık, hukumdarlık.
sultan: hukumdar, padışah
şahsıyet-ı maneviye: mana olarak kışılık
şecere-i nuraniye: nurlu ışılda yan ağaç.
tabaka: katman, sınıf
tabaka-ı hükumet: yoneten ıdarenin kademelen
ünvan: ad, ısım
vasıf: hususıyet, ozellık.

arkasında, hükmüyle, ilmiyle, kuvvetiyle, mutasarrıf ve basîrdir, idare eder, bakar.

Öyle de ezel ebed sultanı olan Rabbulâlemîn için, rububiyetinin mertebelerinde ayrı ayrı, fakat birbirine bakar şe'n ve namları; ve ulûhiyetinin dairelerinde başka başka, fakat birbiri içinde görünür isim ve nişanları; ve haşmetnuma icraatında ayrı ayrı, fakat birbirine benzer temessül ve cilveleri; ve kudretinin tasarrufatında başka başka, fakat birbirini ihsas eder unvanları var. Ve sıfatlarının tecelliyatında başka başka, fakat birbirini gösterir mukaddes zuhuratı var. Ve ef'alinin cilvelerinde çeşit çeşit, fakat birbirini ikmal eder hikmetli tasarrufatı var. Ve rengârenk sanatında ve mütenevvi masnuatında çeşit çeşit, fakat birbirini temaşa eder haşmetli rububiyatı vardır.

Bununla beraber, kâinatın her bir âleminde, her bir taifesinde, Esma-i Hüsnadan bir ismin ünvanı tecelli eder. O ısım, o dairede hâkimdir; başka isimler orada onu tâbidirler, belki onun zımnında bulunurlar.

Hem mahlûkatın her bir tabakasında az ve çok, küçük ve büyük, has ve âmm her birisinde, has bir tecelli, has bir rububiyet, has bir isimle cilvesi vardır. Yanı, o isim her şeye muhit ve âmm olduğu hâlde, öyle bir kasıt ve ehemmiyetle bir şeye teveccüh eder, güya o isim yalnız o şeye hastır.

Hem, bununla beraber, Hâlık-ı Zülcelâl her şeye yakın olduğu hâlde, yetmiş bine yakın nuranî perdeleri vardır.

alem: dünya, evren.
amm: umumî, genel.
Basîr: gören, görücü. Allah.
cilve: Esma-i İlâhinin tecellisi, eşya ve insanda İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi, yansıması, güzel ve hoş bir biçimde görünme.
daire: saha, alan, sorumluluk sahası.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman.
ef'al: fiiller, işler.
ehemmiyet: önem.
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
ezel: başlangıcı olmayan zaman, üstü geçmişi, hâli ve geleceği aynı anda gösteren aynaya benzer.
hâkim: hükmeden, hükmü altında tutan.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah'ın bir ismi.
Hâlık-ı Zülcelâl: "celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfatı.
has: özel, mahsus.
haşmet: ihtişam, görkem, kendisine boyun eğilen büyükleri.
haşmetnuma: her şeyde kendisine boyun eğdiren büyükleri gösteren, ihtişamlı.
hikmet: İlâhî maksatlar, gayeler, herkesin bilmediği gizli sebepler.
hükmüyle: hükmetmesi etkisiyle.
icraat: işler.
idare: bir işi yürütme, yönetme.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ikmal: tamamlama, eksik ve noksan bırakmama.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kasıt: bir işi bilerek yapmak.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli güç ve kuvvet sahipliğinin sıfatı.
mahlûkat: yaratılmışlar.
mahlûkiyet: Allah tarafından yaratılmış olma durumu.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mertebe: derece, basamak.
muhît: ihata eden, kapsayan.
mukaddes: ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal.
mutasarrıf: yetki sahibi olan, kendinde yönetim hakkı bulunan.
mütenevvi: türlü, çeşitli.
nam: ün, ad.
nişan: belirti, alâmet.
nuranî: nurlu, parlak.
Rabbulâlemîn: âlemlerin Rabbi, yaratanı.
rengârenk: pırıl pırıl renklerle bezenmiş.
rububiyet: Allah'ın bütün varlıkları kuşatan idare ve terbiye hâkimiyeti.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, marifet.
sultan: hükümdar, padişah.
sıfat: nitelik, özellik.
şe'n: hâl, keyfiyet, durum.
tabaka: sınıf.
tâbi: bağlı, uyar.
tâife: takım, kısım.
tasarrufat: yönetme hakkı ve yetkisi.
tecelli: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarının varlıklarda özellikleriyle görünmesi, görünme, belirme, yansıma.
tecelliyat: tecelliler, Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarıyla eşyadaki icraatları.
temaşa: hayretle bakıp seyretme.
temessül: yansıma, görünme.
teveccüh: yönelme.
ulûhiyet: ilâhlık.
ünvan: ad, isim, şöhret.
zuhurat: görünümler, haller.
zımnî: açıktan olmayan, iç kısım.

Meselâ, sana tecellî eden *Hâlık* isminin mahlûkıyetindeki cüz'î mertebesinden tut, tâ bütün kâinatın hâlıkı olan mertebe-i kübra ve ünvan-ı azama kadar ne kadar perdeler bulunduğunu kıyas edebilirsin. Demek bütün kâinatı arkada bırakmak şartıyla, mahlûkıyetin kapısından *Hâlık* isminin müntehasına yetişirsin, daire-i sıfâta yanaşırsın.

Madem perdelenn birbirine temaşa eder pencereleri var, ve isimler birbiri içinde görünüyor; ve şuunat birbirine bakar; ve temessülât birbiri içine girer, ve ünvanlar birbirini İhsas eder, ve zuhurat birbirine benzer; ve tasarrufat birbirine yardım edip itmam eder; ve rububiyetin mütenevvi terbiyeleri birbirine imdat edip muavenet eder; elbette gerektir ki, Cenab-ı Hakkı bir isim, bir ünvan ile, bir rububiyetle ve hakeza tanısa, başka ünvanları, rububiyetleri, şe'nleri, içinde inkâr etmesin. Belkı, her bir ismin cilvesinden sair esmaya intikal etmezse, zarar eder. Meselâ, *Kadîr* ve *Hâlık* isminin eserini görse, *Alîm* ismini görmezse, gaflet ve tabıat dalâletine düşebilir. Belki, lâzım gelir ki, onun nazarı daıma karşısında [1] هُوَ، هُوَ اللهُ okusun, görsün. Onun kulağı her şeyden [2] قُلْ هُوَ اللهُ اَحَدٌ dinlesin, işitsin. Onun lisanı [3] لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ بَرَابَرْ مِيزَنَدْ عَالَمْ desin, ilân etsin.

İşte, Kur'ân-ı Mübin, [4] اَللهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى fermanıyla, zikrettiğimiz hakıkatlere ışaret eder.

1- O, o Allah tır.
2- De ki: O Allah bırdır. (İhlâs Suresi, 1.)
3- Butun âlem, beraber "Lâ ilâhe illâ Hû" diyor.
4- O Allah kı, Ondan başka ıbadete layık hıçbır ilâh yoktur. En guzel isımler Onundur. (Taha Suresi, 8.)

âlem: butun yaratılmışlar
Alîm: her şeyı hakkıyla bılen Allah
Cenab-ı Hak: varlığı doğru gerçek Hakkın tâ kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cilve: gorünme, yansıma
cüz'î: kuçukluk, azlık.
daire-i sıfat: sıfatlar dairesi
dalalet: ımân ve İslâmıyetten ayrılmak, doğru yoldan ayrılma
esma: ısımler
ferman: emir, buyruk
gaflet: dikkatsızlık, umursamazlık.
hakeza: böylece
hakıkat: gerçek.
Hâlık: her şeyı yoktan var eden yaratıcı olan Allah
ıbadet: kulluk gorevlerı
ıhsas: hıssettırme, sezdırme
ilâh: kendısıne ıbadet edılen
ilân: açıklamak, herkese duyurmak.
ınkar: kabul ve tasdık etmeme, inanmama
ıntıkal: geçme.
ıtmam: tamamlama, bıtırme
Kadîr: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
kâinat: butun alemler, evren
Kur'an-ı Mubin: hak ve hakıkatı açıklayan Kur'ân
kıyas: karşılaştırma
la ilâhe illa hu: Allah tan başka ılâh yoktur
lâyık: uygun, yakışan
lisan: dıl
mahlûkıyet: Allah tarafından yaratılmış olma durumu
mertebe: derece, basamak.
mertebe-ı kubra: en buyuk mertebe, makam
muavenet: yardım etme.
munteha: son
mutenevvi: çeşıt çeşıt.
nazar: bakış, fıkır gorüşü
rububıyet: Allah'ın her şeyı kuşatan ıdare ve terbıye edıcı hakımıyetı
sair: dıper, başka
şe'n: ışleyışler
şuunat: ılâhı ışler, ışleyışler
tabıat: canlı-cansız butun varlıklar
tasarrufat: yonetme, kullanma yetkı ve hakları
tecellî: Cenab-ı Hakkın ısım ve sıfatlarının varlıklarda ozellıklerıyle gorunmesı, gorunme, belırme, yansıma
temaşa: bakma, seyretme.
temessülât: yansımalar, benzeşmeler
terbıye: yetıştırme, kabılıyetlerını gelıştırme
ünvan: sıfat, ad ve ısımler
ünvan-ı azam: en buyuk ısım
zikr: anma
zuhurat: gorunmeler, haller

Eğer o yüksek hakikatleri yakından temaşa etmek istersen, git fırtınalı bir denizden, zelzeleli bir zeminden sor, "Ne diyorsunuz?" de; elbette, "*Yâ Celîl, yâ Celîl, yâ Aziz, yâ Cebbar!*" dediklerini işiteceksin. Sonra, deniz içinde ve zemin yüzünde merhamet ve şefkatle terbiye edilen küçük hayvanattan ve yavrulardan sor, "Ne diyorsunuz?" de; elbette "*Yâ Cemîl, yâ Cemîl, yâ Rahîm, yâ Rahîm*" diyecekler. (HAŞİYE)

Semayı dinle; nasıl "*Yâ Celîl-i Zülcemal!*" diyor. Ve arza kulak ver; nasıl "*Yâ Cemîl-i Zülcelâl!*" diyor. Ve

---

HAŞİYE: Hatta bir gün kedilere baktım, yalnız yemeklerini yediler, oynadılar yattılar. Hatırıma geldi, 'Nasıl bu vazifesiz canavarcıklara mübarek denilir?' Sonra gece yatmak için uzandım. Baktım, o kedilerden birisi geldi, yastığıma dayandı, ağzını kulağıma getirdi. Sarih bir surette, '*Yâ Rahîm, yâ Rahîm, yâ Rahîm, yâ Rahîm!*' diyerek, güya hatırıma gelen itirazı ve tahkiri, tarifesi namına reddedip yüzüme çarptı. Aklıma geldi, "Acaba şu zikir bu ferde mi mahsustur, yoksa tarifesine mi âmmdır? Ve işitmek yalnız benim gibi haksız bir mutenize mi münhasırdır, yoksa herkes dikkat etse bir derece işitebilir mi?" Sonra sabahleyin başka kedilerin dinledim. Çendan onun gibi sarih değil, fakat mütefavit derecede aynı zikri tekrar ediyorlar. Bidayette hırhırları arkasında "*Yâ Rahîm!*" fark edilir. Git gide hırhırları, mırmırları aynı "*Yâ Rahîm*" olur. Mahreçsiz, fasih bir zikr-i hazin olur. Ağzını kapar, güzel "*Yâ Rahîm*" çeker. Yanıma gelen ihvanlara hikâye ettim. Onlar dahı dikkat ettiler, "Bir derece işitiyoruz" dediler. Sonra kalbime geldi, "Acaba şu ismin vech-i tahsisi nedir ve ne için insan sıvesiyle zikrederler, hayvan lisanıyla etmiyorlar?" Kalbime geldi, şu hayvanlar çocuk gibi çok nazdar ve nazık ve insana karışık bir ar kadaş olduğundan, çok şefkat ve merhamete muhtaçtırlar. Okşandığı vakit hoşlarına giden taltıfleri gördükleri zaman, o nimete bir hamd olarak kelbin hilâfına olarak, esbabı bırakıp yalnız kendi Hâlik-ı Rahîm'inin rahmetini kendi âlemlerinde ilân ile, nevm-i gaflette olan insanları ikaz ve "Yâ Rahîm!" nidasıyla, kimden medet gelir ve kimden rahmet beklenir, esbapperestlere ihtar ediyorlar.

alem: dünya
âmm: umumî, genel
arz: yeryüzü.
Aziz: çok izzetli, kuvvet ve kudret sahibi.
bidayet: başlangıç.
Cebbar: yarattıklarının işlerini ve hallerini düzelten iradesiyle onların istediği şekilde yöneten Allah.
Celîl: Celal sahibi, büyükluk, yücelik sahibi Allah.
Celîl-i Zülcemal: cemal ve büyükluk sahibi Allah.
Cemîl: yarattıklarına karşı sürekli iyilik ve güzelliklerle lütfeden Allah.
Cemîl-i Zülcelâl: büyükluk, izzet ve azamet sahibi olan ve sonsuz güzellik sahibi Allah.
çendan: gerçi, her ne kadar.
derece: artma veya yükselme basamağı, ölçü, aşama, miktar.
esbap: sebepler, şartlar.
esbapperest: yaratılış ve kâinatın idaresini sebeplere veren, sebeplere gerçek tesir veren, sebeplere tapan.
fasih: açık.
fert: tek, bir şahıs.
hakikat: gerçek.
Hâlik-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
haşiye: dipnot.
hatır: zihin, hafıza.
hayvanat: hayvanlar.
hikâye: anlatma.
hilâf: ters, zıt.
ihtar: hatırlatma.
ihvan: kardeşler.
ikaz: uyarma.
ilân: açıklama, herkese duyurma.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kelb: köpek.
lisan: dil.
mahreçsiz: ses ve harfleri tam yerlerinden çıkarmaksızın.
mahsus: özel, has olan.
medet: inayet, yardım.
merhamet: acımak, bağışlayıp şefkat göstermek.
mırmır: mırıldama sesi, kedinin çıkardığı ses.
mutenîz: itiraz eden.
mubarek: hayırlı, kutlu.
münhasır: sınırlı, çevrili.
mütefavit: birbirinden farklı.
nam: ad, yenne.
nazdar: nazlı.
nazık: ince, davranışlı, zarif.
nevm-i gaflet: gaflet uykusu.
nida: seslenme.
nimet: ihsan, ikramlar.
Rahîm: sonsuz ve sınırsız merhamet sahibi olan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme.
red: kabul etmeme.
sarih: açık.
sema: gökyüzü.
sûret: biçim, tarz, şekil.
şefkat: acıyarak sevme, karşılıksız merhamet.
şıve: söyleyiş, ağız.
tahkir: şeref ve haysiyetini incitme, hor görme.
taife: kabile, tür, kısmı, türü.
taltıf: iltifat etme, sevgiyle ilgilenme.
temaşa: bakıp seyretme.
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme.
vazife: görev.
vech-i tahsıs: verilmesi, tahsıs edilmesi, has kılınmasının sebebi.
ya Rahîm: ey merhamet bol Allahım, ey bağışlayıcı ve şefkatli Allahım.
zelzele: sarsıntı.
zemin: yeryüzü.
zikir: çeşitli şekillerde Esmâ-i Husnayı söyleme.
zikr-i hazin: huzunlu, içli zikr; ey

hayvanlara dikkat et; nasıl "*Yâ Rahman, yâ Rezzak!*" diyorlar. Bahardan sor; bak nasıl, "*Yâ Hannan, yâ Rahman, yâ Rahîm, yâ Kerîm, yâ Lâtif, yâ Atûf, yâ Musavvir, yâ Münevvir, yâ Muhsin, yâ Müzeyyin!*" gibi çok esmayı işiteceksin. Ve insan olan bir insandan sor; bak nasıl bütün Esma-i Hüsnayı okuyor ve cephesinde yazılı. Sen de dikkat etsen, okuyabilirsin. Güya, kâinat azîm bir musıka-i zikriyedir, en küçük nağme, en gür nağamata karışmakla, haşmetli bir letafet veriyor. Ve hakeza, kıyas et.

Fakat, çendan insan bütün esmaya mazhardır; fakat kâinatın tenevvuunu ve melâikenin ihtilâf-ı ibadatını intaç eden tenevvü-ü esma, insanların dahi bir derece tenevvuune sebep olmuştur. Enbiyanın ayrı ayrı şeriatları, evliyanın başka başka tarikatleri, asfiyanın çeşit çeşit meşrepleri şu sırdan neş'et etmiştir. Meselâ İsa Aleyhisselâm; sair esma ile beraber *Kadîr* ismi onda daha galiptir. Ehl-i aşkta *Vedûd* ismi ve ehl-i tefekkurde *Hakîm* ismi daha ziyade hâkimdir.

İşte, nasıl eğer bir adam hem hoca, hem zabit, hem adliye kâtibi, hem mülkiye müfettişi olsa, onun her bir dairede birer nispeti, birer vazifesi, birer hizmeti, birer maaşı, birer mes'uliyeti, birer terakkiyatı ve muvaffakıyetsizliğine sebep birer düşman ve rakipleri oluyor, ve padişaha karşı çok ünvanlarla görünüyor ve görür; ve çok lisanlarla ondan medet ister, ve aminnin çok ünvanlarına müracaat eder, ve düşmanların şerrinden kurtulmak için muavenetini çok suretlerle talep eder.

adliye: mahkeme
amir: memurun üstü, emreden
asfiya: samimî, saf, içi temiz tuttuğu yol doğru olan kimseler
Atûf: Allah'ın şefkat ve merhamet'i çok olan manasındaki isimlerinden biri
azîm: büyük.
cephe: yüz.
çendan: gerçi, her ne kadar
daire: devlet işlerinde sorumluluk alanı
ehl-i aşk: Allah aşıkları
ehl-i tefekkür: tefekkur edenler, düşünenler, düşünceyi esas alanlar
enbiya: nebiler, peygamberler
esma: isimler
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
evliya: keramet sahibi olanlar, veliler
güya: sanki
hakeza: bunun gibi
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hakim: galip, geçerli
Hannan: çok acıyan, çok merhametli olan Allah
haşmet: ihtişam, gorkemli büyükluk.
ihtilaf-ı ibadat: ibadetlerin farklı farklı olması
intaç: netice verme, sonuçlandırma
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kainat: bütün alemler
katip: sekreter, yazman
Kerim: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi
kıyas: karşılaştırma.
Latif: çok lutuf ve ihsanda bulunan Allah
letafet: güzellik, hoşluk
lisan: dil.
mazhar: şereflenme, kavuşma.
medet: inayet, yardım.
melaike: melekler
mes'uliyet: sorumluluk.
meşrep: tavır, tutum, meslek
muavenet: yardımcılık.
Muhsin: kullarına çok ihsanda bulunan Allah
Musavvir: yarattıklarını istediği sıfat ve seçtiği maddî-maneviyi surette yaratan Allah
musıka-i zikriye: zikir hâlindeki müzik.
muvaffakıyet: başarma.
müfettiş: denetleyip incelemekle vazifeli memur
mülkiye: asker dışındaki devlet memurları
Münevvir: her şeyi maddî-maneviyi nurlandıran Allah
müracaat: başvurma
Müzeyyin: her şeyi süslendiren Allah
nağamat: nağmeler, ezgiler
nağme: güzel ses
nispet: bağ, münasebet.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan, Allah
sair: diğer, başka.
suret: şekil, tarz.
sırdan neş'et etme: gizli kalan insan aklının yetemince açıklık getirmediği şeylerin ortaya çıkarma
şer: kötülük, fenalık.
şeriat: dini hukum ve kurallar
tarikat: meslek, terbiye usul ve yolu
tenevvü: çeşit çeşit olma
tenevvü-u esma: isimlerin çeşit çeşit olması
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
ünvan: kazanılan sıfat, ad, şöhret.
vazife: görev.
Vedud: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah
zabit: subay, rütbeli asker
ziyade: çok, fazla

Öyle de, çok esmaya mazhar ve çok vazifelerle mükellef ve çok düşmanlara müptelâ olan insan, munacatında, istiazesinde çok isimleri zikreder. Nasıl ki, nev-i insanın medar-ı fahri ve elhak en hakikî insan-ı kâmil olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, Cevşenü'l-Kebir namındaki munacatında bin bir ismiyle dua ediyor, ateşten istiaze ediyor. İşte şu sırdandır ki, sure-i قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۞ مَلِكِ النَّاسِ ۞ اِلٰهِ النَّاسِ ۞ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ[1] 'ta üç ünvan ile istiazeyi emrediyor ve *Bismillâhirrahmanırrahîm*'de, üç ismiyle istianeyi gösteriyor.

İkinci Dal

Çok esrarın anahtarlarını tazammun eden iki sırrı beyan eder.

• **Birinci Sır:** "Evliya, niçin usul-ü imaniyede ittifak ettikleri hâlde, meşhudatlarında, keşfiyatlarında çok tehalüf ediyorlar? Şuhut derecesinde olan keşifleri bazen hilâf-ı vaki ve muhalif-i hak çıkıyor. Hem, niçin ehl-i fikir ve nazar, her bir kat'î bir bürhan ile hak telâkki ettikleri efkârlarında birbirine mutenakız bir surette hakikatı görüyorlar ve gösteriyorlar? Bir hakikat niçin çok renklere giriyor?"

• **İkinci Sır:** "Enbiya-ı salife, niçin haşr-i cismanî gibi bir kısım erkân-ı imaniyeyi bir derece mücmel bırakmışlar, Kur'ân gibi tafsilât vermemişler? Sonra, ümmetlerinden bir kısmı, ileride o mücmel olan erkânı inkâra kadar

1. De ki: Sığınırım insanların Rabbine. • Hükümdarlar hükümdarı olan insanların Melikine. • İnsanların İlâhına. • İnsanların kalbine vesvese verenlerin şerrinden. (Nâs Suresi, 1-4.)

aleyhissalatu vesselâm: dua, niyaz ve esenlik onun üzerine olsun
beyan: anlatma, izah
Bismillahirrahmanırrahım: Rahman ve Rahîm olan Allah namına, Allah'ın adı ve izni ile
burhan: delil
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed Efendimize vahiyle gelen, Esmâ-i Husnâyı içine alan emsalsiz bir munacat ve benzersiz bir dua
derece: mertebe, aşama, basamak
dua: niyaz: Allah'tan istemek.
efkar: fikirler, düşünceler
ehl-i fikir ve nazar: fikir ve görüş sahipleri
elhak: doğru
enbiya-i salife: geçmiş peygamberler
erkan: rükünler, esaslar
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar
esma: isimler
esrar: sırlar
evliya: Allah dostları, veliler
hak telâkki etmek: doğru kabul etmek, anlamak.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
haşr-i cismanî: ruhla beraber bedenlerin ve vücutların dirilmesi.
hilâf-ı vaki: gerçeğe aykırı
inkar: reddetme, inanmama
insan-ı kamil: olgun ve mükemmel, ideal insan
istiane: yardım isteme
İstiaze: sığınma
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kat'i: kesin
keşfiyat: evliyanın, Allah'ın ilham etmesiyle, gösterdikleri gizli sırlar
keşif: gizli bir şeyin Allah tarafından birisine ilham edilmesi yoluyla bilinmesi.
mazhar: nail olma, şereflenme
medar-ı fahir: övünme sebebi
meşhudat: müşahede edilenler, görülenler
muhalif-i hak: hakka aykırı, gerçeğe zıt
Muhammed-i Arabî: Peygamberimiz Hz. Muhammed.
mücmel: kısa, öz.
mükellef: bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma
müptela: bağımlı, derdli, sıkıntılı
mutenakız: çelişkili, zıt.
nam: ad, isim
nev-i insan: insan cinsi, insanlık.
sır: gizli kalmış hakikat.
suret: biçim, şekil
şer: kötülük.
şuhut: görmek.
tafsilât: açıklamalar, etraflı bilgiler
tazammun: ihtiva etme, içerme, içine alma
tehalüf: birbirine zıt olma, ihtilâfı
usul-ü imaniye: iman esaslarına ait esaslar
ümmet: peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
ünvan: isim
vazife: görev
vesvese: kalbe gelen şüphe, kuruntu
zikir: anma

gitmişler. Hem, niçin hakikî arif olan evliyanın bir kısmı yalnız tevhitte ileri gitmişler, hatta derece-i hakkalyakîne kadar gittikleri hâlde, bir kısım erkân-ı imaniye, onların meşreplerinde pek az ve mücmel bir surette görünüyor? Hatta, onun içindir ki, onlara tebaiyet edenler, ileride o erkân-ı imaniyeye lâzım olan ehemmiyeti vermemişler, hatta bazıları sapmışlar. Madem bütün erkân-ı imaniyenin inkişafıyla hakikî kemal bulunur, niçin ehl-i hakikat bazısında çok ileri ve bir kısmında çok geri kalmışlar? Hâlbuki, bütün esmanın mertebe-i azamlarının mazhan ve bütün enbiyanın serveri olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ve bütün kutub-ü mukaddesenin reis-i enveri olan Kur'ân-ı Hakîm, bütün erkân-ı imaniyeyi vazıh bir surette, pek ciddî bir ifadede ve kastî bir tarzda tafsil etmişlerdir."

Evet; çünkü, hakikatte hakikî kemal-i etem oyledir. İşte şu esranın hikmeti şudur ki:

İnsan, çendan bütün esmaya mazhar ve bütün kemalâta müstaittir; lâkin, iktidarı cüz'î, ihtiyarı cüz'î, istidadı muhtelif, arzulan mütefavit olduğu hâlde, binler perdeler, berzahlar içinde hakikati taharri eder. Onun için, hakıkatın keşfinde ve hakkın şuhudunda berzahlar ortaya düşüyor. Bazılar berzahtan geçemiyorlar. Kabiliyetler başka başka oluyor. Bazıların kabiliyeti bazı erkân-ı imaniyenin inkişafına menşe olamıyor. Hem, esmanın cilvelerinin renkleri, mazhara gore tenevvu ediyor, ayrı ayrı oluyor. Bazı mazhar olan zat, bir ismin tam cilvesine medar olamıyor. Hem, küllıyet ve cuz'iyet ve zıllıyet ve asliyet

ifade: anlatım
ihtiyarı cüz'î: iradesi seçme hakkı küçük.
ıktıdarı cüz'î: güç yetirmesi az
inkişaf: açılma, görülme, meydana çıkma, keşfolunma, manevi bir sırrın veya halin açılması.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
kabiliyet: anlama, anlayış.
kastı: bile bile, kasıtlı olarak.
kemal: olgunluk.
kemalat: fazıletler, iyılıkler
kemal-ı etem: tam, eksıksız mukemmellik.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
küllıyet: bütünlük
kütüb-ü mukaddese: kutsal kıtaplar
lazım: gerekli, lüzumlu.
mazhar: görünme yeri
medar: dayanak noktası, yardımcı
menşe: esas, kok.
mertebe-i azam: en buyuk mertebe
meşrep: hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
muhtelif: çeşit çeşit.
mücmel: kısa, oz.
müstait: kabiliyetli, yetenekli kimse
mütefavit: birbirinden farklı çeşitli
reis-i enver: en nurlu, parlak lider
server: başkan, reis
suret: biçim, tarz, şekil.
tafsil: etraflıca bildirme, açıklama
taharri: araştırma, inceleme.
tarz: biçim, suret.
tebaiyet: tâbi olma, uyma
tenevvü: çeşit çeşit olma
tevhit: Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme
vazıh: açık.
zat: kişi
zıllıyet: gölgelik, gölge oluş

arif: bilgi bilen kişi
arzu: istek, heves.
asliyet itibarıyla: onjinal olması bakımından
berzah: iki şey arasındaki aralık, perde
cilve: güzel ve hoş bir biçim de görünme.
cuz'iyet: azlık
çendan: gerçi, her ne kadar
derece-i hakkalyakîn: bir şeyi yaşayarak bilmek.
ehemmiyet: önem
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
enbiya: nebiler, peygamberler
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar.
esma: isimler
esrar: sırlar
evliya: Allah'a kullukta ileri olanlar, veliler
hakikat: gerçek.
hakikatın keşfi: gerçek, doğrunun araşırılıp bulunması
hakıkı arif: samımı ve gerçek âlım olan insan
hakikî: gerçek, aslına uygun
hakkın şuhudu: gerçeğe şahit olmak.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki gizli ilâhi gaye

itibanyla, cilve-i esma, başka başka suret alıyor. Bazı istidat cüz'iyetten geçemiyor ve gölgeden çıkamıyor. Ve istıdada göre, bazen bir isim galip oluyor, yalnız kendi hükmünü icra ediyor, o istidatta onun hükmü hükümran oluyor. İşte, şu derin sırra ve şu geniş hikmete esrarlı, geniş ve hakikat ile bir derece karışık bir temsille bazı işaretler ederiz.

Meselâ, zühre namıyla nakışlı bir çiçek ve kamere âşık hayatlı bir katre ve güneşe bakan saffetli bir reşhayı farz ediyoruz ki, her birisinin bir *şuuru*, bir *kemali* var ve o kemale bir *iştiyakı* bulunuyor. Şu üç şey de, çok hakikatlere işaret etmekle beraber, nefis ve akıl ve kalbin sülûklarına işaret eder ve üç tabaka ehl-i hakikate misaldir. **(HAŞIYE)**

• *Birincisi*, ehl-i fikir, ehl-i velâyet, ehl-i nubuvvetin işaratıdır.

• *İkincisi*, cısmanî cıhazat ile kemaline sa'y edip hakikate gidenleri, ve nefsin tezkiyesiyle ve aklın istimaliyle mücahede etmekle hakikate gidenleri; ve kalbin tasfiyesiyle ve iman ve teslimiyetle hakikate gidenlerin misalleridir.

• *Üçüncüsü*, enaniyeti bırakmayan ve âsâra dalan ve yalnız istidlâliyle hakikate giden ve ilim ve hikmetle ve akıl ve manfetle hakikati aramaya giden ve iman ve Kur'ân'la, fakr ve ubudiyetle hakikate çabuk giden ayn

HAŞİYE: Her tabakada dahi üç taife var. Temsildeki üç misal, her tabakadaki o üç taifeye, belki dokuz taifeye bakar. Yoksa üç tabakaya değil.

âsâr: eserler
aşık: seven.
cıhazat: cihazlar, maddî manevî organlar
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin tecelli edip göründüğü yer
cısmanî: bedenle ilgili, vücutla alâkalı
cüz'iyet: azlık, küçüklük.
derece: miktar, ölçü
ehl-i fikir: tefekkür sahipleri, düşünmeye önem verenler
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
ehl-i nübuvvet: peygamberler
ehl-i velayet: veli olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar
enaniyet: kendini beğenme, bencillik
esrar: sırlar.
fakr: fakirlik.
farz etmek: var saymak.
galip: üstün, üstün gelme.
hakikat: gerçek, doğru
haşiye: dip not.
hayatlı: yaşayan, yaşam sahibi
hikmet: herkesin bilmediği gizli ilâhî gayeler
hükûm: hâkim olma, nüfuz
hükümran: hâkim, hükum süren
icra: işlen yürütme.
iman: inanç, itikat.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
istıdlal: bir delile dayanarak bir şeyden sonuç çıkarma
istimal: kullanma
işarat: işaretler
iştıyak: aşırı istek, çok fazla arzu etme
kamer: ay
katre: damla
kemal: olgunluk, mükemmellik.
marifet: bilme, tanıma
misal: örnek.
mücahede: mücadele, nefis ile savaşma, cihad
nam: isim
nefis: insanı devamlı kötülüğe sevk eden iç benlik.
reşha: sızıntı, damla
sa'y: çalışma, çabalama
saffet: an, duru, berrak.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, görünüş
sülûk: bir yola girme.
şuur: kavrama gücü, anlayış
tabaka: sınıf
taife: bölük, kısım, takım
tasfiye: safiaştırma, temizleme
temsil: benzetme, örnek verme
teslimiyet: teslim olma, boyun eğiş
tezkiye: temizleme, arıtma
ubudiyet: kulluk.
zühre: parlak renkli bir çiçek.

ayrı istidatta bulunan üç taifenin hikmet-i ihtilâflarına işaret eden temsillerdir.

İşte şu üç tabakanın terakkiyatındaki sırrı ve geniş hikmeti, zühre, katre, reşha unvanları altında, bir temsil ile bir derece göstereceğiz.

Meselâ, güneşin kendi Hâlık'ının izniyle ve emriyle üç çeşit tecellisi ve in'ikâsı ve ifazası var. Birisi çiçeklere, birisi kamere ve seyyarelere, birisi şişe ve su gibi parlaklara verdiği ayrı ayrı in'ikâslardır.

• *Birincisi* üç tarzdadır:

Biri, küllî ve umumî bir tecellî ve in'ikâstır ki, bütün çiçeklere birden ifazasıdır.

Biri de has bir tecellidir ki, her bir nev'e göre bir hususî in'ikâsı vardır.

Biri de cüz'î bir tecellidir ki, her bir çiçeğin şahsiyetine göre bir ifazasıdır. Şu temsilimiz, o kavle göredir ki, çiçeklerin suslü renkleri güneşin ziyasındaki yedi rengin istihale-i in'ikâsıyesinden neş'et ediyor; ve bu kavle göre, çiçekler dahi güneşin bir çeşit âynelendir.

• *İkincisi*, güneşin kamere ve seyyarelere, Fâtır-ı Hakîm'in izniyle verdiği nur ve feyizdir. Şu küllî ve geniş feyiz ve nurdan sonra, kamer, o ziyanın gölgesi hükmünde olan nuru, güneşten küllî bir surette istifade eder, sonra hususî bir tarzda denizlere ve havaya ve parlak toprağa ve bir suret-i cüz'iyede denizin kabarcıklarına ve toprağın şeffaflarına ve havanın zerrelerine ifade ve ifazasıdır.

âyine: ayna.
cuzî: küçük, az.
derece: miktar, ölçü.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
feyiz: Allah vergisi bereket, kerem.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah.
has: mahsus, özel.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, İlâhî gaye.
hikmet-i ihtilaf: ihtilafın fikir ayrılığı ve farklılığının "ne" den "ve" nicin"i.
hususî: herkese ait olmayan, özel.
ifade: faydalandırma.
ifaza: doldurma, feyizlendirme, yayma, taşırma, kuşatma.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istihale-i in'ikâs: yansımanın dönüşümü, değişimi.
kamer: ay.
katre: damla.
kavl: söz, lâf.
küllî: bütünü içine alan, bütüne ait, genel.
neş'et: meydana gelme, çıkma, yeni.
nev': cins, tür.
nur: parıltı, ziya, ışık.
reşha: sızıntı.
seyyare: dolaşan, gezegen, yıldız.
suret: tarz, şekil.
suret-i cüz'iye: küçük şekil.
şahsiyet: kişilik.
şeffaf: içinden ışık geçen, saydam.
tabaka: sınıf, kısım.
taife: bölük, takım.
tarz: şekil, yol.
tecellî: görünme, belirme.
temsil: benzetme, örnek, verme, örnek.
terakkiyat sırrı: ilerlemeler, yükselişlerdeki sır.
umumî: umuma, genele ait.
unvan: isim, ad.
zerre: en küçük parça.
ziyâ: ışık, nur.
zühre: çiçek.

• *Üçüncüsü*, güneşin, emr-i İlâhî ile cevv-i havayı ve denizlerin yüzlerini birer âyine ederek, safî ve kullî ve gölgesiz bir in'ikâsı var. Sonra o güneş, denizin kabarcıklarına ve suyun katrelerine ve havanın reşhalarına ve kanın şişeciklerine, her birine birer cüz'î aksi, birer küçük timsalini veriyor.

İşte, güneşin her bir çiçeğe ve kamere mukabil her bir katreye, her bir reşhaya, mezkûr üç cihette, ikişer tarikle teveccüh ve ifazası var.

Birinci tarik: Bilasale, doğrudan doğruya, berzahsız, hicapsızdır. Şu yol, nübüvvetin tarikını temsil eder.

İkinci yol: Berzahlar tavassut eder. Âyine ve mazharların kabiliyetleri şemsin cilvelerine birer renk takıyor. Şu yol ise, velâyet mesleğini temsil eder.

İşte, zühre, katre, reşha, her birisi evvelki yolda diyebilirler ki, "Ben umum âlem güneşinin bir âyinesiyim." Fakat ikinci yolda öyle diyemez, belki, "Ben kendi güneşimin âyinesiyim, veyahut nev'ime tecelli eden güneşin âyinesiyim" der. Çünkü, güneşi öyle tanıyor. Bütün âleme bakar bir güneşi göremiyor. Hâlbuki, o şahsın veyahut nev'ının veya cinsinin güneşi, dar berzah içinde, mahdut bir kayıt altında ona görünüyor. Hâlbuki, kayıtsız, berzahsız mutlak güneşin âsârını o mukayyet güneşe veremiyor. Çünkü, bütün yeryüzünü ısıtmak, tenvir etmek, umum nebatat, hayvanatın hayatlarını tahrik etmek ve seyyaratı etrafında döndürmek gibi haşmetnüma eserleri o dar kayıt ve mahdut berzah içinde gördüğü

akis: yansıma.
âlem: dünya, cihan.
âsâr: eserler.
ayine: ayna.
berzah: belli maksatla ayrılmış mekân, yer, alan.
bilasale: bizzat, asıl olarak.
cevv-i hava: hava tabakası.
cilve: görünme, belirme, yön.
cüz'î: küçük.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
evvel: önceki.
haşmetnüma: haşmet gösteren, ihtişamlı.
hayvanat: hayvanlar.
hicap: örtü.
ifaza: feyizlendirme, yayma, taşırma.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kamer: Ay.
katre: damla.
kayıt: sınır, sınırlandırma, tahdit.
kullî: umumî, genel.
mahdut: sınırlandırılmış.
mazhar: bir şeyin zuhur ettiği, göründüğü yer.
meslek: tutulan manevî yol, akılen, kalben gidilen yol.
mezkûr: adı geçen.
mukabil: karşılık.
mukayyet: kayıtlı.
mutlak: kesin, katî.
nebatat: bitkiler.
nev: cins, tür.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
reşha: sızıntı.
safî: halis, temiz.
seyyarat: gezegenler.
şahıs: zat, kişi.
şems: güneş.
tahrik: harekete geçirme.
tarik: yol.
tavassut: aracılık etme, vasıta olma, ara bulma.
tecelli: görünme, belirme.
temsil: örnek, olma.
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma.
teveccüh: yönelme.
timsal: örnek.
umum âlem: bütün güneş sistemi.
umum: bütün.
velâyet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu.
zühre: çiçek.

güneşe şuhud-u kalbî ile veremiyor. Belki, o âsâr-ı acibeyı, eğer o şuurlu farz ettiğimiz üç şey, o kayıt altında gördüğü güneşe verse de, sırf aklî ve imanî bir tarzda ve o mukayyet ayn-ı mutlak olduğunu bir teslimiyetle verebilir. Fakat o insan gibi akıllı farz ettiğimiz *zühre, katre, reşha*, şu hükümleri, yani pek büyük âsân güneşlerine isnat etmeleri aklîdir, şuhudî değil. Belki bazen, hükm-ü imanîleri şuhud-u kevniyelerine müsademe eder, pek güçlükle inanabilirler.

İşte, hakikate dar gelen ve bazı köşelerinde hakikatın azalan görünen ve hakikatle karışık şu temsil içine üçümüz de girmeliyiz, üçümüz de kendimizi *zühre, katre, reşha* farz edeceğiz. Zira onlarda farz ettiğimiz şuur kâfi gelmiyor. Biz aklımızı dahi onlara katmalıyız. Yani onlar maddî güneşlerinden nasıl feyiz alıyorlar, biz de manevî güneşimizden öyle alıyoruz, anlamalıyız.

İşte, sen ey dünyayı unutmayan ve maddıyata tevaggul eden ve nefsi kesafet peyda eden arkadaş, sen *zühre* ol. Nasıl kı, o zühre çıçeği zıya-i şemsten ınhılâl etmiş bir renk alıyor, ve o bir renk içinde şemsin tımsalını karıştırıp kendine ziynetli bir suret gıydırıyor. Zıra senin istidadın dahi ona benzer.

Hem, şu esbaba dalmış Eskı Said gibi mekteplı feylesof ıse, kamere âşık olan katre olsun kı; kamer güneşten aldığı ziya zıllını ona verir ve onun göz bebeğine bır nur verir. O da, o nur ile parlar. Fakat, o *katre*, o nur ile yalnız kameri görür, güneşi göremez, belki, imanıyla görebılır.

aklı: akla uygun, tutarlı, mantıklı, akıl ile ilgili, akla ait.
âsâr: eserler.
âsâr-ı acibe: şaşırtıcı eserler.
ayn-ı mutlak: tam aynısı, kendisi.
aza: parçalar.
esbap: sebepler.
farz: kabul etmek.
feyiz: bereket, verimlilik.
feylesof: felsefe ile uğraşan kişi, felsefe düşünürü.
hakıkat: gerçek.
hükm-ü imanî: imanî hukûm, inanca dair karar.
hükum: karar.
ımanı: inanma, inanç.
imanî: imana dair.
ınhılal: dağılma, çözülme.
ısnat: dayandırma.
ıstıdat: kabiliyet.
kafi: yeterli.
kamer: Ay.
katre: damla.
kayıt: sınırlandırma, tahdit.
kesafet: bulanıklık, kir.
maddıyat: maddî ve cismanî şeyler.
manevî: maneviyata ait.
mukayyet: kayıtlı, sınırlı.
müsademe: çarpışma.
nefis: kötülüklerin peşine giden duygu.
nur: aydınlık, ışık.
peyda: kazanma.
reşha: sızıntı, damla.
suret: biçim, kılık.
sırf: sadece.
şems: güneş.
şuhudî: keşfe ve görmeye dayalı.
şuhud-u kalbî: kalbin şahit olması, görmesi.
şuhud-u kevnıye: kainattaki yaratılışları görme, şahit olma.
şuur: kendi varlığından haberi olma hissi, bilinç.
tarz: biçim, suret.
temsil: örnek, benzetme.
teslimıyet: itirazı terk edip teslim olma.
tevaggul etmek: çok uğraşmak, meşgul olmak.
tımsal: örnek, suret.
zıya: ışık, nur.
zıya-ı şems: güneş ışığı.
zıynet: süs.
zühre: çiçek.
zıll: gölge.

Hem, şu her şeyi doğrudan doğruya Cenab-ı Hak'tan bilir, esbabı bir perde telâkki eder fakir adam, o da *reşha* olsun. Oyle bir reşha ki, kendi zatında fakırdir. Hıçbir şeyi yok ki, ona dayanıp, zühre gibi kendine guvensin. Hiçbir rengi yok ki, onunla görünsün. Başka şeyleri de tanımıyor ki, ona teveccüh etsin. Halis bir saffeti var ki, doğrudan doğruya güneşin timsalini göz bebeğinde saklıyor.

Şimdi madem biz bu üç şey yenne geçtik; kendimize bakmalıyız. Bizde ne var? Ne yapacağız?

İşte bakıyoruz ki, bir Zat-ı Kerîm, ihsanıyla bizi gayet derece tezyin ve tenvir ve terbiye ediyor. İnsan ise, ıhsan edene perestiş eder, perestişe lâyık olana kurbiyet ister ve görmek talep eder. Oyle ise her birimiz, ıstidadımıza göre, o muhabbet cazibesiyle sülûk edeceğiz.

Ey zühremisal! Sen gidiyorsun. Fakat çiçek olarak gıt. Işte gittin. Terakkı ede ede tâ bir mertebe-i külliyeye geldin. Güya bütün çiçeklenn hükmüne geçtin. Hâlbuki, zühre kesif bir âyinedir. Onda ziyadaki yedi renk inhilâl ve inkisar eder, şemsin aksini gızler. Sen sevdiğin güneşin yüzünü görmekte muvaffak olamazsın. Çünkü, kayıtlı olan renkler, hususiyetler dağıtıyor, perde çekiyor, gösteremiyor. Sen, şu hâlde, suretlerin, berzahlann ortaya gırmesıyle neş'et eden firaktan kurtulamazsın.

Lâkın bir şart ıle kurtulabılırsın kı, sen kendı nefsının muhabbetıne dalmış olan başını kaldırasın ve nefsin mehasını ile telezzüz ve ıftıhar eden nazannı çekesin,

ayine: ayna
berzah: yer, mekân, saha
cazibe: çekicilik
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yuce Allah
esbap: sebepler, vesileler, araçlar
firak: aynlık.
gayet: nihayet, son derece
guya: sanki
halis: saf, temız
hususiyet: ozellik.
hukum: yerine.
iftıhar: övünme.
ıhsan: ıkram etme, lutuf, ikramlar, bağışlar.
inhilâl: dağılma, parçalanma
inkisar etmek: kınılmak
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
kayıt: sınırlandırma, tahdıt.
kesif: şeffaf olmayan
kurbiyet: yakınlık, yakın olma
lâkın: fakat.
layık: yakışan, münasip
mehasın: guzellikler, ıyılikler
mertebe-i kulliye: buyuk, kapsamlı mertebe
muhabbet: sevme, sevgi, bir şeye meyletme.
muvaffak: başarılı.
nazar: dikkatli goruş
nefis: şahsının helal olmayan arzu ve istekleri
neş'et: meydana gelme, çıkma
perestiş etmek: aşırı derecede sevme, düşkunluk, meftunluk.
reşha: sızıntı.
saffet: safılık, anlık, berraklık.
suret: dış gorunuş
süluk: bir yola girme.
şems: güneş
talep: istek.
telakkı: anlayış, kabul etme
telezzüz: lezzet alma, hoşlanma
tenvir: nurlandırma, ışıklandırma
terakkı: yukselme, ilerleme
terbiye: besleme, yetıştırme, buyutme
teveccüh: yonelme
tezyin: susleme
timsal: mısal, suret, ornek.
zat: nefis, oz, şahıs.
Zat-ı Kerîm: comert zat, kerem sahıbı Allah
ziya: ışık, parlaklık.
zühre: çiçek.
zühremisal: zühre gibi

gökyüzündeki güneşin yüzüne atasın. Hem, baş aşağı celb-i rızık için toprağa bakan yüzünü, yukarıdaki şemse çeviresin. Çünkü, sen onun âyinesisin. Vazifen, âyinedarlıktır. Bilsen, bilmesen, hazine-i rahmet kapısı olan toprak tarafından senin rızkın gelecektir.

Evet, nasıl bir çiçek güneşin küçücük bir âyinesidir, şu koca güneş dahi gök denizinde Şems-i Ezelî'nin "Nur" ismindeki tecellî eden bir lem'anın katremisal bir âyinesidir. Ey kalb-i insanî, sen, nasıl bir güneşin âyinesi olduğunu, bundan bil! Bu şartı yaptıktan sonra, kemalini bulursun. Fakat güneşi, nefsülemirde nasıl ise, öyle göremezsin. O hakikatı, çıplak anlamazsın. Belkı, senin sıfatlarının renkleri, ona bir renk verir ve kesafetli dürbünün bir suret takar ve kayıtlı kabiliyetin bir kayıt altına alır.

Şimdi sen dahi, ey Katre içine giren hakîm feylesof! Senin katre-i fikrin durbunuyle, felsefenin merdiveniyle tâ kamere kadar terakki ettin, kamere girdin. Bak, kamer kendi zatında kesafetli, zulumatlıdır, ne ziyası var, ne hayatı. Senin sa'yin beyhude, ilmin faydasız gitti. Sen ye'sın zulümatından ve kimsesizlığın vahşetinden ve ervah-ı habisenin iz'acatından ve o vahşetin dehşetinden şu şartlar ile kurtulabilirsin ki, tabiat gecesini terk edip, hakikat güneşine teveccüh etsen, ve yakînen inansan ki, şu gece nurlan gündüz güneşinin ışıklarının gölgelendir. Bu şartı yaptıktan sonra, sen, kemalini bulursun. Fakir ve karanlıklı kamer yenne haşmetlı güneşi bulursun. Fakat, sen dahi öteki arkadaşın gibi, güneşi safî göremezsin. Belkı, senin aklın ve felsefen unsıyet ve ülfet

âyine: ayna.
âyinedar: ayna tutan, aynalık.
beyhude: boşu boşuna.
celb-i rızık: rızık elde etme.
dehşet: korkma, ürkme.
ervah-ı habise: kötü ruhlar.
felsefe: dünya görüşü, düşünce, fen ilmi, hikmet bilgisi.
hakikat: gerçek.
hakîm feylesof: felsefeci, düşünür, bilge, filozof.
haşmet: ihtişam, heybet.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
İz'acat: rahatsız etmeler, sıkıntılar.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kalb-i insanî: insan kalbi.
kamer: Ay.
katre: damla.
katre-i fikir: fikir damlası.
katremisal: damla gibi.
kayıt: sınırlı.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kesafet: bulanıklık, yoğunluk.
lem'a: parlayış, parlama.
nefsülemir: işin hakikatı.
Nur: Allah'ın isimlerinden, parlaklık, ziya.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek.
safî: saf, duru, halis.
sa'y: çalışma, çabalama.
suret: görünüş, şekil, kılıf.
sıfat: nitelik, vasıf.
şems: güneş.
Şems-i Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
tabiat: yaratılmış olan tüm varlıklar.
tecellî: belirme, görünme.
terakki: yükselmek, ilerlemek.
terk: bırakma, vazgeçme.
teveccüh: yönelme.
ülfet: alışma, kaynaşma.
ünsiyet: alışkanlık.
vahşet: vahşilik.
vazife: görev.
yakînen: tam ve kesin bir inanç, şüpheye düşmeden.
yeis: ümitsizlik.
zat: öz, cevher, şahıs.
ziya: ışık, nur.
zulümat: karanlıklar.

ettikleri perdeler arkasında ve ilim ve hikmetin nesç ettiği hicapların halfında ve kabiliyetin verdiği bir renk içinde görebilirsin.

İşte, reşhamisal üçüncu arkadaşınız ki, hem fakırdir, hem renksızdir. Güneşin hararetiyle çabuk tebahhur eder, enaniyetini bırakır, buhara biner, havaya çıkar. İçindeki madde-i kesife, nâr-ı aşk ile ateş alır, ziya ile nura döner. O ziyanın cilvelerinden gelen bir şuaa yapışır, yanaşır.

Ey reşhamisal! Madem doğrudan doğruya güneşe âyinedarlık ediyorsun; sen hangi mertebede bulunsan bulun, ayn-ı şemse karşı, aynelyakîn bir tarzda, safî bakılacak bir delik, bir pencere bulursun. Hem, o şemsin âsâr-ı acibesini ona vermekte müşkülât çekmeyeceksin. Ona lâyık haşmetli evsafını tereddütsuz verebilirsin. Saltanat-ı zatıyesinin dehşetli âsârını ona vermekte hiçbir şey senin elinden tutup ondan vazgeçiremez. Seni ne berzahların darlığı, ne kabiliyetlerin kaydı, ne âyinelerin küçüklüğü seni şaşırtmaz, hilâf-ı hakikate sevk etmez. Çünkü sen, safî, halis, doğrudan doğruya ona baktığın için, anlamışsın ki, mazharlarda görünen ve âyinelerde muşahede olunan, güneş değil, belki bir nevi cilvelendir, bir çeşit renklı akislerıdır. Çendan o akisler onun ünvanlarıdır, fakat, bütün âsâr-ı haşmetini gösteremiyorlar.

İşte, şu hakikatle karışık temsilde, böyle başka başka üç tank ile kemale gıdılır. Ve o kemalâtın mezâyâsında ve mertebe-i şuhudun tafsilâtında başka başkadırlar. Fakat, neticede ve hakka ız'an ve hakikatı tasdikte ittifak

akıs: ışığın yansıması
asar: eserler
âsar-ı acibe: şaşırtıcı eserler
âsâr-ı haşmet: büyüklük, yücelik eserleri izleri.
ayine: ayna
ayinedar: ayna tutan, aynalık
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma
ayn-ı şems: güneşin kendisi, aslı
berzah: yer, mekân, saha
cilve: belirme, görünme
çendan: gerçi, her ne kadar
dehşet: büyük korku, hâlı, korkma
enaniyet: kendini beğenme
evsaf: sıfatlar, vasıflar, özellikler
hakikat: gerçek.
half: arka, arkası
halis: saf, temiz
haşmet: ihtişam, heybet.
hicap: örtü
hilaf-ı hakikat: gerçeğe aykırı
ittifak: fikir birliği etme
iz'an: anlayış, itaat etme
kabiliyet: istidat, yetenek.
kayıt: bağlı kılma, sınırlandırma.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemalat: faziletler, kemaller, olgunluklar
layık: uygun, münasip
madde-i kesife: şeffaf olmayan bulanık madde
mazhar: bir şeyin zuhur ettiği göründuğu yer
mertebe: derece, aşama, basamak
mertebe-i şuhut: görme derecesi.
mezâyâ: özellikler, üstünlük vasıfları.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
müşkulat: sıkıntılar, güçlükler
nâr-ı aşk: aşk ateşi
nesç: örme, dokuma
netice: sonuç.
nevi: çeşit, tür
nur: parlaklık, ziya, ışık.
reşhamisal: reşha gibi.
safî: saf, halis, samimî.
saltanat-ı zatıye: Allah'ın zatının gereği olan özel saltanat.
sevk: sürme, gönderme
şems: güneş
şua: ışın, ışık teleri.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tarik: yol.
tarz: biçim, suret, şekil.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama.
tebahhur: buharlaşma
temsil: benzetme, örnek getirme
tereddüt: şüphe, kararsızlık.
ünvan: ad, isim
ziya: ışık, nur

ederler. İşte nasıl, bir gece adamı ki, hiç güneşi görmemiş, yalnız kamer âyînesinde bir gölgesini görüyor. Güneşe mahsus haşmetli ziyayı, dehşetli cazibeyi aklına sığıştıramıyor, belki, görenlere teslim olup, taklît ediyor. Öyle de, veraset-i Ahmediye (a.s.m.) ile Kadîr ve Muhyî gibi isimlerin mertebe-i uzmasına yetişmeyen, haşr-i azamı ve kıyamet-i kübrayı taklîdî olarak kabul eder; "Aklî bir mesele değildir" der. Çünkü, hakîkat-i haşir ve kıyamet, İsm-i Azamın ve bazı esmanın derece-i azamının mazharıdır. Kimin nazarı oraya çıkmazsa, taklide mecburdur. Kimin fıkrı oraya girse, haşr ve kıyametı, gece-gündüz, kış ve bahar derecesinde kolay görür, itminan-ı kalp ile kabul eder.

İşte şu sırdandır ki, haşır ve kıyametı, en azam mertebede, en ekmel tafsîlâtla Kur'ân zikrediyor ve İsm-i Azamın mazharı olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm ders veriyor. Ve eski peygamberler ise, hikmet-i irşadın iktizasıyla, bir derece basıt ve ıptıdaî bir hâlde olan ümmetlerine, haşri en azam bir derecede, en geniş bir tafsîlâtla ders vermemişler. Hem, şu sırdandır ki, bir kısım ehl-i velâyet, bazı erkân-ı imaniyeyi mertebe-i uzmasında görmemişler veya göstememişler. Hem, şu sırdandır ki, marifetullahta derecat-ı arifîn çok tefavût ediyor. Daha bunlar gibi çok esrar, şu hakîkatten ınkişaf eder. Şimdi şu temsil, hem bir derece hakîkati ihsas ettiğinden, hem hakîkat çok geniş ve çok derin olduğundan, biz dahi temsil ile iktifa ediyoruz. Haddimizin ve takatımızın fevkinde olan esrara girişmeyeceğiz.

âyine: ayna.
azam: en büyük.
cazibe: çekicilik.
dehşet: olağanüstü heyecan veren.
derecat-ı arif: arifleri derecelerî.
derece: miktar, ölçü.
derece-i azam: en büyük derece.
ehl-i velâyet: velî olanlar, Allah'ın dostluğunu kazananlar.
ekmel: en mükemmel ve kusursuz olan.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar.
esma: isimler.
esrar: sırlar.
fevk: üstünde.
fikr: fikre, düşünceye alt.
hakîkat: gerçek.
hakîkat-i haşir: haşır gerçeği, haşır dirilişi, kıyametten sonra dirilişi.
haşmet: ihtişam, heybet.
haşr-ı azam: büyük diriliş.
hikmet-i irşat: hak ve hakîkatı gösterme gayesi.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
iktifa: kâfi görme, var olanla yetinme.
ikdiza: gerekme, gereklilik.
ınkışaf: meydana çıkma.
ıptıdaî: ilkel.
İsm-ı azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
itminan-ı kalp: kalbî tatmınkârlık.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kamer: Ay.
kısım: parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü.
kıyamet: dünyanın sonu.
kıyamet-i kübra: büyük kıyamet.
mahsus: bir şeye has olan, özel.
marifetullah: Allah'ı tanıma, bilme.
mazhar: bir şeyin zuhur ettiği göründuğü yer.
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i uzma: en büyük mertebe.
mesele: düşünülüp halledilecek iş.
Muhyî: ölüleri dirilten, hayat veren Allah.
nazar: düşünme, fikir.
sır: gizli şey, manevî hakîkat ve meziyet.
tafsîlât: açıklamalar, etraflı bilgiler.
takat: bir şeyi yapabilme gücü.
taklît: başkasının fikir ve görüşlerine uymak, benzemeye çalışma.
tefavût: farklılık.
temsil: benzetme, örnek.
teslim: karşısındakinin hükmü altına girme, rıza gösterme.
ümmet: peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
veraset-i Ahmediye: Peygamberimizin hakkı tebliğ, İslâmı neşir ve Allah'ın hükümlerini hâkim kılmadaki vazîfelerine vâris olma.
zikir: anma, bildirme.
ziya: ışık, aydınlık.

Üçüncü Dal

Kıyamet alâmetlerinden ve ahir zaman vukuatından ve bazı a'malin fazilet ve sevaplarından bahseden ehadis-i şerife güzelce anlaşılmadığından, akıllarına güvenen bir kısım ehl-i ilim, onların bir kısmına zayıf veya mevzu demişler. İmanı zayıf ve enaniyeti kavi bir kısım da, inkâra kadar gitmişler. Şimdi tafsile girişmeyeceğiz. Yalnız, "On İki Asıl"ı beyan edeniz.

• **BİRİNCİ ASIL:** Yirminci Sözün ahirindeki sual ve cevapta izah ettiğimiz meseledir. İcmali şudur ki:

Dın bir imtihandır, bir tecrübedir, ervah-ı âliyeyi, ervah-ı safileden tefrik eder. Öyle ise, ilende herkese göz ile görülecek vukuatı öyle bir tarzda bahsedecek ki, ne bütün bütün meçhul kalsın, ne de bedihî olup, herkes ister istemez tasdike mecbur kalsın. Akla kapı açacak, ihtiyarı elinden almayacak. Zira, eğer tamamen bedahet derecesinde bir alâmet-i kıyamet görülse, herkes tasdike muztar olsa, o vakıt komur gibi bir istidat, elmas gibi bir istidat ile beraber kalır. Sırr-ı teklif ve netice-i imtihan zayi olur.

İşte, bunun için, Mehdî ve Sufyan meselelerî gibi çok meselelerde çok ihtilâf olmuş. Hem rivayat dahı çok muhteliftir, birbirine zıt hükümler olmuş.

• **İKİNCİ ASIL:** Mesail-i İslâmiyenin tabakatı vardır. Biri bir bürhan-ı kat'î istese, diğeri bir zann-ı galibî ile iktifa eder, başkası yalnız bir kabul-ü teslimî ve reddetmemek

ahir: son
alamet: belirti, işaret.
alâmet-i kıyamet: kıyamet alâmeti, belirtileri
a'mal: ameller, işler
bedaheti: açıklık, aşıkarlık.
bedihî: açık olan, aşıkar
beyan: anlatma, izah
bürhan-ı kat'î: katî kesin delil
ehadis-i şerife: hadis-i şerifler, Hz. Peygamberin sözleri
ehl-i ilim: ilim sahipleri
elmas: çok değerli bir taş.
enaniyet: kendini beğenme
ervah-ı âliye: yüce ruhlar
ervah-ı safile: alçak, kötü ruhlar
fazilet: kişiyi ahlaklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem
hukum: karar
icmali: kısaca
İhtilaf: fikir ayrılığı
İhtiyar: irade, seçme, tercih etme
İktıfa: yeterli bulma
İman: inanç, itikat.
İmtihan: Allah'ın kullarını denemesi, sınav yapması
İnkar: reddetme, inanmama
istidat: kabiliyet, yetenek.
izah: açıklama yapma
kabul-ü teslimi: teslim olmaktan kaynaklanan kabul.
kavi: kuvvetli, güçlü
kısım: parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü
kıyamet: dünyanın sonu
meçhul: tam bilinmeyen, belli olmayan
Mehdî: hadislere göre ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
mesail-i İslâmiye: İslâmi meseleler
mevzu: yalancıların uydurduğu, uydurma hadisler
muhtelif: çeşitli
muztar: zaruret içinde zorlanmış.
netice-i imtihan: imtihan neticesi
red: kabul etmeme
rivayat: rivayetler
sevap: Allah'ın rızasına sebep olan hayırlı hareket
sual: soru
Sufyan: ahir zamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli dinsiz ve münafık şahıs
sırr-ı teklif: yükümlülük, sorumluluk sırrı
tabakat: tabakalar
tafsil: etrafıca bildirme, açıklama
tarz: biçim, şekil.
tasdik: doğruluğunu kabul etme
tecrübe: deneyim
tefrik: birbirinden ayırma
vakıt: zaman, an
vukuat: olaylar, hâdiseler
zann-ı galip: gerçeğe en yakın olan zan.
zayi: elden çıkan
zira: çünkü
zıt: karşıt.

ister. Oyle ıse, esasat-ı imaniyeden olmayan mesail-i fer-'iye veya vukuat-ı zamaniyenin her birinde bir iz'an-ı yakîn ile bir burhan-ı kat'î istenilmez. Belkı, yalnız reddetmemek ve teslimiyetle ilişmemektir.

• **ÜÇÜNCÜ ASIL:** Zaman-ı Sahabede benîisrail ve nasarâ ulemalarından çoğu İslâmıyete girdiler. Eski malûmatlan dahi onlarla beraber Musluman oldu. Bazı hilâf-ı vakı malûmat-ı sabıkalan, İslâmiyetin malı olarak tevehhum edildi.

• **DÖRDÜNCÜ ASIL:** Ehadis-i şerife ravilennın bazı kavilleri veyahut istinbat ettikleri manalan, metn-i hadisten telâkki ediliyordu. Hâlbuki, insan hatadan hâlî olmadığı için, hilâf-ı vakı bazı istinbatlan veya kavilleri hadis zannedilerek, zaafına hükmedilmiş.

• **BEŞİNCİ ASIL:** [1] اِنَّ فِي أُمَّتِي مُحَدَّثُونَ yanı, [2] مُلْهَمُونَ sırnnca, bazı ehl-i keşif ve ehl-i velâyet olan muhaddısîn-ı muhaddesûn ilhamlanyla gelen bazı maani, hadis telâkki edılmiş. Hâlbukı, ılham-ı evliya—bazı anzalarla—hata olabilir. İşte bu neviden, bır kısım hilâf-ı hakıkat çıkabilir.

• **ALTINCI ASIL:** Beynennâs iştihar bulmuş bazı hikâyeler bulunuyor ki, durub-u emsal hükmüne geçer. Hakikî manasına bakılmaz, ne maksat için sevk edilır, ona bakılır. İşte bu neviden beynennâs tearüf etmiş bazı kıssa ve hıkâyatı, Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâm, bır maksad-ı irşadî için temsil ve kinaye nev'inden zikredivermiş. Şu nevı meselelerın mana-ı hakıkîsınde kusur varsa, örf

1. Ümmetimin içerisinde muhaddesûn vardır. (Tirmizi 4:370; Sahih-i Buhari 2:211, 5:15; Musned 6:55; Kurtubî 13:174; Muslim, Fedailu's Sahabe 23.)

2. Kendilerine ilham olunanlar.

hikâyat: hikâyeler
hikaye: kıssa
hilaf-ı hakıkat: gerçeğe aykırı
hilaf-ı vakı: gerçeğe zıt, yalan
hukmetmek: karar vermek.
ılham: kalbe gelen manalar, esın, kalbe gelme, gönüle doğan şey
ılham-ı evliya: evliya ilhamı
İslamiyet: Muslumanlık.
ıstınbat: bir söz veya işten gizli bir mana çıkarma.
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma
iz'an-ı yakın: kesin delile dayalı inanç
kavil: söz, lâf
kinaye: maksadı üstü kapalı dolayısı olarak anlatan söz.
kusur: eksıklık, noksan
kıssa: ibret verici hikaye
kısım: bolum
maanı: manalar, anlamlar
maksad-ı irşadî: doğru yolu gostermedeki gaye.
maksat: kastedilen, istenilen şey
malûmat: bilgiler
malumat-ı sabıka: geçmıştekı, eskı bılgıler
mana: anlam
mana-ı hakıkî: hakıkî mana
mesail-i feriye: esasa aıt olmayıp teferruata dair olan meseleler
mesele: düşunulup halledilecek ış ve husus
metn-ı hadıs: hadısın metnı
muhaddısın-ı muhaddesun: Allah tarafından ılhama mazhar olan hadıs âlımlen
Muslüman: İslam dınıne gırmış, kabul etmiş
nasara: Hıstıyanlar.
nev(i): çeşıt.
örf: adet, gelenek
ravi: rıvayet eden, nakleden
red: reddetme.
sevk: ileri sürme, gönderme
sır: hakıkatı doğrultusunca
tearüf: bir şeyın herkes tarafından bılınmesı
telakki: anlama, anlaşılma, kabul etme
temsil: benzetme, ornek
teslimiyet: teslım olma, boyun eğme
tevehhum: zannedılme, sanma.
ulema: alımler
ümmet: peygambere ınanıp bağlanan cemaat, topuluk.
vukuat-ı zamanıye: zamanın hâdıselen
zaaf: zayıflık.
zaman-ı Sahabe: Sahabe devrı
zann: sanmak
zıkır: anma, bıldırme

benıisraıl: Israıloğullan, Yahudıler
beynennas: halk arasında
burhan-ı kat'ı: katî, kesın delıl
durub-u emsal: atasozlerı
ehadis-i şerife: hadıs-ı şerıflerı
ehl-i keşif: keşif ehlı, Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bılen, ılhama mazhar olan velıler
ehl-i velayet: velı olanlar, Allah ın dostluğunu kazananlar
esasat-ı ımanıye: ımanî esaslar, temeller
hadıs: Hz. Peygamberın sozu
halı: boş

ve âdât-ı nâsa aittir ve tearüf ve tesamu-u umumîye racidir.

• **YEDİNCİ ASIL:** Pek çok teşbih ve temsiller bulunuyor ki, murur-u zamanla veya ilmin elinden cehlin eline geçmesiyle hakikat-i maddiye telâkki ediliyor. Hataya düşer. Meselâ, "Sevr" ve "Hut" isminde ve âlem-i misalde sevr ve hut timsalinde berrî ve bahrî hayvanat nazırlarından iki melâiketullah, âdeta bir koca öküz ve cismanî bir balık zannedilerek, hadise ilişilmiş.

Hem meselâ, bir vakit huzur-u Nebevîde derin bir ses işitildi. Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki: "Bu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp, tâ ancak bu dakika Cehennemin dibine düşen bir taşın gürültüsüdür."[1] İşte bu hadisi işiten, hakikate vasıl olmayan, inkâra sapar. Hâlbuki, yirmi dakika-o hadisten-sonra, kat'iyen sabittir ki, bırı geldi, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâma dedi ki: "Meşhur münafık, yirmi dakika evvel öldü." Yetmiş yaşına giren o münafık Cehennemin bır taşı olarak butun muddet-ı omrü tedennide, esfel-ı safilîne, küfre sukuttan ibaret olduğunu gayet beliğâne bır surette, Resul-i Ekrem Aleyhıssalâtu Vesselâm beyan etmiştir. Cenab-ı Hak, o vefat dakikasında o sesi işittinp, ona alâmet etmiştir.

• **SEKİZİNCİ ASIL:** Cenab-ı Hakîm-i Mutlak, şu dâr-ı tecrübe ve meydan-ı imtihanda çok mühım şeylen, kesretli eşya içinde saklıyor. O saklamakla çok hikmetler, çok maslahatlar bağlıdır. Meselâ, Leyle-ı Kadri umum

âdât-ı nâs: insanlann âdetleri, gorenekleri.
adeta: sanki
alâmet: işaret
âlem-i misal: manevî suret ve modellenn akıs ve temessul ettikleri görunıuler âlemı
bahrı: denıze aıt.
beliğane: edebî duzgun ve yerinde ifade ederek.
berrî: kara ıle ılgılı
beyan: anlatma bildırme
cehil: cahıllık, bılmezlik.
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendısı olan şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
Cenab-ı Hakim-ı Mutlak: her şeyı sonsuz hıkmetle yapan Allah
cısmanî: bedene bağlı vucutla alâkalı
dâr-ı tecrübe: ımtıhan yerı dunya
esfel-i safilin: Cehennemın en aşagı tabakası.
ferman: emır buyruk.
hadıs: Hz Peygamberın sozü.
hadise: vakıa olay.
hakıkat: gerçek.
hakıkat-ı maddiye: maddî gerçek.
hayvanat: hayvanlar
hikmet: ilahı maksatlar gayeler
hut: buyuk balık.
huzur-u Nebevî: Peygamberın huzuru sohbetı.
ibaret: meydana gelen olusan.
inkar: reddetme ınanmama
kat'i: kesın
kesret: çokluk.
kufur: ımansızlık, muşnklık.
Leyle-i Kadir: Kadır Gecesı
maslahat: yenne gore ıcap eden faydalı ıs
melaiketullah: Allah ın melekleri
meydan-ı imtihan: ımtıhan meydanı dunya
müddet-ı ömür: yaşama suresi.
mühım: onemlî.
münafık: kalbınde küfru gızledıgı halde Musluman gorunen
mürur-u zaman: zaman aşımı zamanla
nazır: bakan, gozeten
racı: gen gelen ılgılı yere donen
sevr: oküz boğa

1. *Müslim* 4-3184 hadıs no 2844 4.2145 hadıs no 2782 *Musned* 2.271 3.341 346 360

sukut: duşme
suret: bıçım, şekıl
tearuf: bır şeyın herkes tara fından bılınmesı
tedenni: alçalma geri kalma
telâkki: anlama kabul etme
temsil: mısal getırme omek
tesamu-u umumiye: herkesın bır sozu bırbınnden duyması.
teşbih: benzetme
timsal: benzetme mısallendırme.
vasıl: erişen ulaşan
zan: sanmak.

Ramazan'da, saat-i icabe-i duayı Cuma gününde, makbul velisini insanlar içinde, eceli ömür içinde ve kıyametin vaktini ömr-ü dünya içinde saklamış.[1]

Zira, ecel-i insan muayyen olsa, yan ömrune kadar gaflet-i mutlaka, yarıdan sonra darağacına adım adım gıtmek gıbi bır dehşet verecek. Hâlbuki, ahiret ve dunya muvazenesini muhafaza etmek ve her vakit havf ve reca ortasında bulunmak maslahatı, iktiza eder ki, her dakika hem ölmek, hem yaşamak mümkün olsun. Şu hâlde muphem tarzdakı yirmi sene muphem bir ömür, bin sene muayyen bir ömre müreccahtır.

İşte kıyamet dahı şu insan-ı ekber olan dünyanın ecelidir. Eğer vaktı taayyün etseydi, bütün kurun-u ulâ ve vusta gaflet-ı mutlakaya dalacak idiler ve kurun-u uhra dehşette kalacaktı. İnsan, nasıl hayat-ı şahsıyesiyle hanesinin ve koyunün bekasıyla alâkadardır; öyle de, hayat-ı içtimaiye ve nev'ıyesiyle küre-ı arzın ve dünyanın yaşamasıyla alâkadardır. Kur'ân,[2] اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ der. "*Kıyamet yakındır,*" ferman edıyor. Bın bu kadar sene geçtikten sonra gelmemesi, yakınlığına halel vermez. Zira, kıyamet dünyanın ecelidir. Dünyanın ömrüne nispeten bin veya ikı bin sene, bir seneye nispetle bir ikı gün veya bır ıkı dakıka gıbıdır. Saat-ı kıyamet yalnız insanıyetin eceli değil kı, onun ömrüne nispet edilip baıt görülsün. İşte bunun ıçındır kı, Hakîm-ı Mutlak, kıyametı "Mugayyebat-ı Hamse"den olarak, ilminde saklıyor. İşte bu ıpham sırrındandır kı, her asır, hatta asr-ı hakıkatbın olan

ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen olum vaktı.
ecel-i insan: insanın Allah tarafından tayin edilen olum vaktı
ferman: emir, buyruk.
gaflet-i mutlaka: tam gaflet hâlı, vurdum duymazlık, nefsine ve hevesatına uyarak, Allah'ı ve emırlerını unutma
Hakım-i Mutlak: sonsuz hıkmet sahıbı ve her seyı gayeli ve faydalı yaratan Allah.
halel: eksıklık, noksanlık.
hane: ev, ıkamet edilen yer
havf: korku, korkma
hayat-ı ıçtımaıye: toplumun sosyal hayatı
hayat-ı şahsıye: şahsa aıt hayat.
ıktıza: gerekme, gerektırme.
ılım: bılgı
ınsanıyet: ınsanlık, butun insanlar
ınsan-ı ekber: buyuk ve en makbul olan insan, kâınat.
ıpham: kapalı bırakma, anlamın açık olmayışı
kurun-u uhra: ortaçağ sonrası son çağ
kurun-u ulâ: ılk çağ.
kurun-u vusta: ortaçağ.
küre-ı arz: yer kuresi, dunya.
kıyamet: dunyanın sonu
makbul: kabul edılmış olan, red dedılmeyen
maslahat: yenne gore ıcap edış.
muayyen: belırlı, belli
mugayyebat-ı hamse: ınsanların onceden bılemeyeceklen beş hussus
muhafaza: koruma.
muvazene: denge
muphem: belırsız.
müreccah: tercih edılen.
nev: cıns, tur, çeşıt.
nispet: oran, olçu
ömr-ü dunya: dunya hayatı
ömür: yaşama suresi, hayat muddetı
Ramazan: Üç Ayların sonuncusu, oruç ayı
reca: umıt halı
saat-ı icabe-i dua: duaların kabul edıldığı vakıt.
saat-ı kıyamet: kıyamet vaktı.
sır: gızlı gaye ve maksat.
taayyün: belli olma
tarz: bıçım, şekıl, surat
velî: Allah'ın sevgısıne, himayesıne kavuşmuş, ermış kımseler
zira: çunkü

1 *Munebbihat-ı İbni Hacer*, s. 25
2 Kamer Suresi, 1

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
alâkadar: ılışkılı, ılgılı, munasebetlı, bağlı
asr-ı hakıkatbin: gerçekleri görebılen asır
baıd: uzak, ırak
beka: ebedılık, sonsuz hayat.
darağacı: ıdama mahkûm olanların asıldıkları sehpa
dehşet: korkma, buyuk korku halı, urkme

Asr-ı Saadet dahi daima kıyametten korkmuşlar. Hatta bazıları, "Şeraiti hemen hemen çıkmış" demişler.

İşte bu hakikatı bılmeyen *insafsız ınsanlar derler kı*: "Ahiretin tafsîlâtını ders alan müteyakkız kalpli, keskin nazarlı olan Sahabelerin fikırleri nıçın bın sene hakikatten uzak olarak fikirleri düşmüş gibi, istikbal-i dünyevîde bin dört yüz sene sonra gelecek bir hakıkati, asırlarında karip zannetmişler?"

Elcevap: Çünkü Sahabeler, feyz-i sohbet-ı Nübüvvetten herkesten zıyade dâr-ı ahireti düşünerek, dünyanın fenâsını bılerek, kıyametin ıpham-ı vaktındekı hıkmet-i İlâhıyeyi anlayarak, ecel-i şahsî gibi, dünyanın ecelıne karşı dahi daıma muntazır bır vazıyet alarak ahıretlerine ciddî çalışmışlar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, "*Kıyameti bekleyınız, intızar edinız*"[1] tekrar etmesi, şu hikmetten ileri gelmiş bir irşad-ı Nebevîdir. Yoksa, vuku-u muayyene dair bir vahyın hükmüyle değıldır ki, hakikatten uzak olsun. İllet ayrıdır, hıkmet ayrıdır. İşte Peygamber Aleyhıssalâtü Vesselâmın bu nevi sözleri, hıkmet-i iphamdan ileri geliyor.

Hem şu sırdandır kı, Mehdî, Sufyan gıbı ahir zamanda gelecek eşhasları, çok zaman evvel, hatta Tâbîîn zamanında onlan beklemişler, yetişmek emelınde bulunmuşlar. Hatta bazı ehl-i velâyet, "Onlar geçmiş" demişler. İşte bu da, kıyamet gıbı, hıkmet-i Ilâhıye ıktıza eder ki, vakitleri taayyün etmesin. Çünkü, her zaman, her asır, kuvve-ı maneviyenın takvıyesıne medar olacak ve

1. *Tirmizî* Fiten 39 *Buhari* Ilm 2 Rikak. 35 *Musned* 2 361

ahir zaman: dunyanın son zamanı ve son devresi
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan alem
asır: donem yuzyıl
dâr-ı ahiret: ahıret yurdu, oteki dunya
ecel: Allah tarafından takdır edilen olum vakti
ecel-i şahsî: kışının olum vaktı
ehl-ı velayet: velî olanlar, Allah dostları
elcevap: cevap
emel: arzu
eşhas: şahıslar
evvel: once
feyz-i sohbet-i nübuvvet: Peygamber Efendımızın sohbetının feyzı, bereketı
fikir: duşunce
hakikat: gerçek
hikmet: Ilahı gaye, fayda, maksat
hikmet-i İlâhiye: mahlûkatın yaratılışında Allah ın gayesi, maksadı
hikmet-i ipham: bır şeyı gızlemenın hıkmetı, faydası
hukum: karar
ıktıza: lâzım gelme, gerektırme
illet: sebep
intizar: bekleme
ipham-ı vakit: vaktınin belırsız olusu
irşad-ı Nebevî: Hz. Peygambenn doğru yolu, hıdayet yolunu gösteren uyarıları
istikbal-i dünyevi: dunyanın gelecegi
karip: yakın
kuvve-i maneviye: manevî guç
kıyamet: dunyanın sonu, butun kainatın harap olması, yıkılması
medar: dayanak, vesile
Mehdi: hadislere gore, ahır zamanda tevhıdı esas alarak ımanı muhafaza edip Islâmıyetı hurafelerden ve bıd alardan arındırarak zamanın anlayışına gore yenıleyecek olan alım ve onder zat
muntazır: bekleyen, hâzır
müteyakkız: uyanık, basıretlı
nazar: bakış, duşunme
nevi: çeşıt
sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed ın mubarek yuzunu gormekle şerefıenen ve onun sohbetlerıne katılan mu mın kımse
Sufyan: ahir zamanda geleceği ve ummetın karanlık gunler yaşamasına sebep olacağı sahıh hadıslerde bıldınlen dehşetlı dınsız ve munafık şahıs
sır: gizlı hakıkat
şerait: şartlar
taayyun: belıl olma
Tabiin: Hz. Muhammed ın As habıyla goruşmuş, onlardan hadıs dınlemış ve ders almış olan Muslumanlar
tafsilat: tafsıller, etraflı olarak bıldırmeler
takviye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma
vahiy: Cenab ı Hakkın dıledıgı hukumlen, sırlan ve hakıkatlen peygamberlere bıldırmesi
vazıyet: durum
vuku-u muayyene: meydana gelmesi belırlı olan hâdıse
zan: sanma
ziya: ışık, nur, parlaklık

yeisten kurtaracak "Mehdî" manasına muhtaçtır. Bu manada her asrın bir hissesi bulunmak lâzımdır. Hem gaflet içinde fenalara uymamak ve lâkaytlıkta nefsin dızgınini bırakmamak için, nifakın başına geçecek müthiş şahıslardan her asır çekinmeli ve korkmalı. Eğer tayin edilseydi, maslahat-ı irşad-ı umumî zayi olurdu.

Şimdi, Mehdî gibi eşhasın hakkındaki rivayatın ihtilâfatı ve sırrı şudur ki: Ehadisi tefsir edenler, metn-i ehadisi tefsirlerine ve istinbatlarına tatbik etmişler. Meselâ, merkez-i saltanat o vakit Şam'da veya Medine'de olduğundan, vukuat-ı Mehdiye veya Sufyaniyeyi merkez-i saltanat civarında olan Basra, Kûfe, Şam gibi yerlerde tasavvur ederek öyle tefsir etmişler. Hem de, o eşhasın şahs-ı manevîsine veya temsil ettikleri cemaate ait âsâr-ı azîmeyi o eşhasın zatlarında tasavvur ederek öyle tefsir etmişler ki, o eşhas-ı harika çıktıkları vakit bütün halk onları tanıyacak gibi bir şekil vermişler. Hâlbuki, demiştik, bu dünya tecrübe meydanıdır. Akla kapı açılır, fakat ihtiyan elinden alınmaz. Öyle ise, o eşhas, hatta o müthiş Deccal dahi çıktığı zaman çoklan, hatta kendisi de bidayeten Deccal olduğunu bilmez. Belki nur-u imanın dikkatiyle o eşhas-ı ahır zaman tanınabilir.

Alâmet-ı kıyametten olan Deccal hakkında hadıs-ı şerifte, "*Birinci günü bir sene, ikinci günü bir ay, üçüncü günü bir hafta, dördüncü günü eyyam-ı saire gibidir. Çıktığı zaman dünya işitir. Kırk günde dünyayı gezer.*"[1] rivayet ediliyor. İnsafsız insanlar bu rivayete muhal demişler.

1. *Muslim*, Fiten, 110; *Musned*, 3:367, 4:181; *Tirmizî*, Fiten, 59; *İbni Mace*, Fiten, 33

alamet-ı kıyamet: kıyamet alameti
asâr-ı azîme: büyük eserler
bidayet: başlangıç.
cemaat: topluluk
civar: çevre
deccal: nifakla aldatarak iş yapacağı belirtilen yalancı ve zararlı şahıs, güç.
dızgını: sevk ve idare, yönetme
ehadıs: Peygamberimizin hadisleri
eşhas: şahıslar
eşhas-ı ahır zaman: ahır zaman şahıslan
eşhas-ı harika: harika şahıslar
eyyam-ı saire: diğer günler
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak
hadıs-i şerif: Peygamberimizin sözleri, fiilleri ve görüp de susturduğu şeylerin yazıyla ifade edilen rivayetleri
ihtilâfat: farklılıklar
ihtiyar: irade, tercih.
istınbat: bir söz veya işten mana çıkarma
lakayt: ilgisiz
lazım: gerekli
maslahat-ı irşad-ı umumi: herkesi doğru yola sevk etmenin gereği
Mehdi: hadislere göre ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
merkez-i saltanat: saltanatın yönetim merkezi
metn-i ehadıs: hadislerin metni
muhal: imkansız.
müthiş: dehşet veren, ürküten
nefis: insanı sürekli kötülüğe sevk eden kuvvet
nifak: iki yüzlülük, münafıklık.
nur-u iman: imandan gelen nur, ışık
rivayat: nakiller
rivayet: nakil
sır: konunun hakikatı, en ince yanı
şahs-ı manevî: manevî şahıs.
şahıs: kişi, kimse
tasavvur: zihinde şekillendirme, düşünme.
tatbik: uygulama
tayin: belirlenme
tecrübe: imtihan, sınanma.
tefsir: açıklama, izah
temsil: bir şeyin sembolü olma
vukuat-ı Mehdiye: Mehdi'nin gelmesiyle ortaya çıkacak hâdiseler
yeis: umutsızlık.
zat: kendi
zayi: elden çıkan

Hâşâ, şu rivayetin inkâr ve iptaline gitmişler. Hâlbuki, [1] وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ , hakikati şu olmak gerektir ki:

Âlem-i küfrün en kesafetlisi olan şimalde tabiiyyunun fikr-i küfrîsinden süzülen bir cereyan-ı azîmin başına geçecek ve ulûhiyeti inkâr edecek bir şahsın şimal tarafından çıkmasına işaret ve şu işaret içinde bir remz-i hikmet vardır ki, kutb-u şimalîye yakın dairede bütün sene, bir gece bir gündüzdür. Altı ayı gece, altı ayı gündüzdür. "*Deccalın bir günü bir senedir,*" o daire yakınında zuhuruna işarettir. "*İkinci günü bir aydır*" demekten murat, şimalden bu tarafa geldikçe, bazen olur yazın bir ayında güneş gurup etmez. Şu dahi Deccal şimalden çıkıp, âlem-i medeniyet tarafına tecavüzüne işarettir. Günü Deccale isnat etmekle şu işarete işaret eder. Daha bu tarafa geldikçe bir haftada güneş gurup etmiyor. Daha gele gele tulû ve gurup ortasında üç saat devam ediyor. Ben Rusya'da esarette iken böyle bir yerde bulundum. Bize yakın, bir hafta güneş gurup etmeyen bir yer vardı; seyir için oraya gidiyorlardı. "*Deccalın çıktığı vakit, umum dünya işitecek*" olan kaydı, telgraf ve radyo halletmiştir. Kırk günde gezmesini de, merkebi olan şimendifer ve tayyare halletmiştir. Eskiden bu iki kaydı muhal gören mülhitler, şimdi adî görüyorlar.

Alâmet-i kıyametten olan Ye'cüc ve Me'cüc'e ve Sedde dair bir risalede bir derece tafsilen yazdığımdan, ona havale edip, şurada yalnız şunu deriz ki: Eskiden Mançur, Moğol unvanıyla içtimaat-ı beşeriyeyi zıruzeber eden

adı: sıradan, bayağı
alâmet-i kıyamet: kıyamet alâmeti, belirtileri
âlem-i küfür: küfür dünyası
âlem-i medeniyet: medeniyet dünyası
cereyan-ı azîm: büyük akım
deccal: nifakla aldatarak iş yapacağı belirtilen yalancı ve zararlı şahıs, güç
derece: miktar, ölçü
esaret: esirlik
fikr-i küfrî: küfür ve inkâr fikri
gurup: batma
hakikat: gerçek
halletme: tamamlama, yerine getirme
haşâ: Allah göstermesin, asla, uzak olsun
havale: başka birine bırakma, gönderme
içtimaat-ı beşeriye: insan topluluları
iktıbas: bir şiir veya yazının olduğu gibi veya kısmen aktarılması
inkâr: reddetme
iptal: hükümsüz, geçersiz bırakma
isnat: dayandırma
işaret: alâmet, iz
kaide: esas, temel
kayıt: şart, yazılı olan
kesafet: bulanıklık, açık veya berrak olmama
kutb-u şimalî: kuzey kutbu
Mançur: Çin'in bugün Kuzeydoğu Çin denilen bölgesinin eski adı
merkep: binilen vasıta, araç
Moğol: Turanî milletlerden bir kabile olup Türkler ve Mançurlarla cinsî, irki yakınlıkları olan millet
muhal: imkânsız
murat: maksat
mülhit: dinsiz, imansız
remz-i hikmet: hikmet, işareti, gaye ve maksada vurgu yapılması
risâle: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
rivayet: hadis, nakil
sed: sur, duvar
seyir: bakma
şimalî: kuzey
şimendifer: tren, binek
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler
tafsilen: tafsilli bir şekilde, ayrıntılı olarak

1 Bilgi Allah katındadır. (Ayetlerden iktibas dinî bir kaide: Ahkâf Suresi, 23; Mülk Suresi, 26.)

tayyare: uçak
tecavüz: saldırma
tulû: doğma
uluhiyeti inkâr: Allah'ı inkâr
umum: bütün
unvan: ad, isim
Ye'cüc Me'cüc: Kur'ân'da bahsı geçen, ahir zamanda gelip yeryüzünde anarşi ve bozgunculuk çıkaracak bir topluluk
zıruzeber: yerle bir, darmadağın
zuhur: görünme, meydana çıkma

taifeler ve Sedd-i Çinî'nin yapılmasına sebebiyet verenler, kıyamete yakın yine anarşıstlık gibi bir fikirle medeniyet-i beşeriyeyi zirüzeber edecekleri rivayetlerde vardır.

Bazı mülhitler derler: "Bu kadar acaibi yapan ve yapacak taifeler nerede?"

Elcevap: Çekirge gibi bir afat, bir mevsimde pek çok kesretle bulunur. Mevsim değiştikçe memleketi fesada veren kesretli o taifelerin hakikatleri mahdut bazı fertlerde saklanıyor. Yine zamanı geldikçe, emr-i İlâhî ile o mahdut fertlerden gayet kesretli aynı fesat yine başlar. Güya onların hakıkat-i milliyetleri inceliyor, kopmuyor. Yine mevsımı geldıkçe zuhur edıyor. Aynen oyle de, bir zaman dunyayı hercümerç eden o taifeler ızn-ı Ilâhî ile mevsimi geldiği vakıt, aynı o taife, medeniyet-i beşeriyeyı hercumerç edecekler. Fakat, onlann muharrikleri başka bır surette tezahur eder.[1] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ

• **DOKUZUNCU ASIL:** Mesail-i ımaniyeden bir kısmın netaıcı, şu mukayyet ve dar âleme bakar, dığer bır kısmı geniş ve mutlak olan âlem-i ahirete bakar. Amellerin fazilet ve sevabına dair ehadıs-i şerifenın bır kısmı, tergip ve terhibe munasıp bir tesir vermek için, belâgatli bir üslûpta geldiğinden, dikkatsız insanlar onlan mübalâğalı zannetmişler. Hâlbukı, butun onlar ayn-ı hak ve mahz-ı hakikat olduklarından, mücazefe ve mübalâğa, içlerinde yoktur.

1 Gaybı Allah tan başka kımse bılmez. (Ayetten ıktıbas. Islâmî bir kaide: "Göklerde ve yerde olanlar gaybı bılmez, onu ancak Allah bilir." (Neml Suresi, 65.)

acayip: şaşılacak şey
afat: afetler, buyuk bela ve musibetler
alem: dunya, cihan
alem-i ahret: ahıret âlemı
amel: ış, fıil, işleyış
anarşıst: yıkıcı, tahrıpkar
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayn-ı hak: hakkın gerçeğin tâ kendisi
belagat: sozün düzgün, kusursuz yerinde hale ve muhataba faydalı bir şeklide kullanılma sanatı.
dair: alâkalı, ılgılı.
ehadis-i şerife: hadıs-ı şerifler, Hz. Peygamberin sozlen.
elcevap: cevap
emr-ı İlahî: Allah ın emrı
fazilet: erdem, ıyı ahlâk.
fert: tek kişi, şahıs
fesat: bozma, yıkma
fikır: duşunce
gayet: son derece
gayp: gizli olan
guya: sankı
hakıkat: gerçek
hakıkat-i milliyet: ırkî, millî yapı ve nitelığın aslı, esası, ozu
hercumerç: darmadağınık, allak bullak.
ıktıbas: bir sır veya yazının oldu ğu gibi veya kısmen aktarılması
ızn-ı İlahî: Allah ın izni
kaide: esas, temel
kesret: çokluk, fazlalık
kıyamet: dunyanın sonu
mahdut: sınırlandırılmış.
mahz-ı hakikat: gerçeğin aslı
medeniyet-i beşeriye: insanlık medeniyetı
mesail-i ımanıye: ımanî meseleler
muharrik: harekete geçıren
mukayyet: kayıtlı, sınırlı
mutlak: keslin.
mübalağa: abartı
mucazefe: aldatma, cerbeze ıle karşısındakını aldatma
mülhit: dınsız, ımansız.
munasıp: uygun
netaiç: neticeler, sonuçlar
rivayet: nakıl
sebebiyet: sebep olma
Sedd-i Çin: Çın Seddı
sevap: hayırlı bır ışe karsı Allah tarafından verilen mukafat.
suret: bıçım, görünüm, tarz
taife: kavım, kabıle, boy
tergip: rağbet verme, teşvik, ıs teklendırme
terhip: sakındırma, korkutma.
tesir: etkı
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma
uslup: ifade yolu, anlatım bıçımı
zan: sanma
zirüzeber: yerlebir, darmadağın
zuhur: görunme, meydana çıkma

Ezcümle, en ziyade insafsızlanın zihnini kurcalayan şu hadîstir ki: لَوْ وُزِنَتِ الدُّنْيَا عِنْدَ اللهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا شَرِبَ الْكَافِرُ مِنْهَا جُرْعَةَ مَاءٍ[1] ev kemâ kâl.

Meal-ı şerîfi: "*Dunyanın Cenab-ı Hakkın yanında bir sinek kanadı kadar kıymetli olsa idi, kâfirler bir yudum suyu ondan içmeyecek idiler.*"

Hakikatı şudur ki: عِنْدَ اللهِ tabîri, "*âlem-i bekadan*" demektir. Evet, âlem-i bekadan bir sinek kanadı kadar bir nur, madem ebedîdir, yeryüzünü dolduracak muvakkat bir nurdan daha çoktur.

Demek koca dünyayı bir sinek kanadıyla muvazene değil, belki herkesin kısacık ömrüne yerleşen hususî dünyasını âlem-i bekadan bir sinek kanadı kadar daimî bir feyz-i İlâhîye ve bir İhsan-ı İlâhîye muvazeneye gelmediği demektir.

Hem, dünyanın iki yüzü var, belki, üç yüzü var. Biri, Cenab-ı Hakkın esmasının âyinelerindir. Diğeri ahirete bakar, ahiret tarlasıdır. Diğen fenâya, ademe bakar, bildiğimiz marzî-i İlâhî olmayan ehl-i dalâletin dünyasıdır. Demek, Esma-i Hüsnanın âyineleri ve mektubat-ı Samedâniye ve ahiretin mezraası olan koca dünya değil, belki ahirete zıt ve bütün hatıatın menşei ve beliyyatın menbaı olan dünyaperestlerin dünyasının âlem-i ahirette ehl-i imana verilen sermedî bir zerresine değmediğine işarettir. İşte, en doğru ve ciddî şu hakikat nerede? Ve insafsız

adem: yokluk.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alem-i ahiret: ahiret âlemi
alem-i beka: sonsuzluk âlemi ahiret.
âyine: ayna
beliyyat: belâlar felâketler.
Cenab-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ciddî: gerçek
dünyaperest: dünyaya tapan.
ebedî: zevalsiz, sonu olmayan.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: inananlar
esma: isimler
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
ezcümle: bu cümleden
fena: yokluk, son bulma
feyz-i İlahiye: İlahî feyz, ihsan bereket.
hakikat: gerçek.
hatıat: hatalar yanlışlar
ihsan-ı İlahiye: Cenab-ı hakkın mahlûkatına verdiği bütün nimetler
kıymet: değer
marzî-i İlâhî: Allah'ın rızasına uygun işler

1. *Buhârî* Tefsîr 18; *Müslim* Munâfikûn 18; *İbni Mâce* Zühd 3; *Tirmizî* Zühd 13

meal-i şerîf: hadisin çok derinlikli anlamı
mektubat-ı Samedâniye: samed olan yani hiç bir şeye ihtiyacı bulunmayıp her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın samediyetini ve birliğini gösteren varlıklar
menba: kaynak
menşe: bir şeyin çıktığı neşe'er ettiği yer.
mezraa: tarla ekilecek yer
muvakkat: geçici, kısa süreli
muvazene: mukayese, karşılaştırma
nur: parıltı, ziya, ışık.
sermedî: daimî, sürekli.
tabir: mana, yorum.
zerre: en küçük parça
ziyade: fazla
zıt: tersi

ehl-i ilhadın fehmettikleri mana nerede? O insafsız ehl-i ilhadın en mübalâğa, en mücazefe zannettikleri mana nerede?

Hem meselâ, insafsız ehl-ı ılhadın mübalâğa zannettikleri hatta muhal bir mübalâğa ve mücazefe tevehhüm ettıklen bırı de, amellenn sevabına dair ve bazı surelerin faziletlen hakkında gelen rivayetlerdir. Meselâ, Fatıha'nın Kur'ân kadar sevabı vardır;[1] Sure-ı İhlâs, sülus-ü Kur'ân,[2] Sure-i İzâ Zülzileti'l-Ardu, rub'u;[3] sure-i Kul Yâ Eyyuhe'l-Kâfırûn, rub'u;[4] Sure-ı Yâsın, on defa Kur'ân kadar[5] olduğuna rivayet vardır. İşte insafsız ve dikkatsiz insanlar demişler ki, "Şu muhaldir. Çunku, Kur'ân ıçında Yâsin ve öteki faziletli olanlar da vardır. Onun ıçin manasız olur?"

Elcevap: Hakikati şudur ki: Kur'ân-ı Hakîm'in her bir harfinin bir sevabı var; bir hasenedir.[6] Fazl-ı İlâhîden o harflenn sevabı sumbullenir; bazen on tane verir, bazen yetmiş, bazen yedi yüz (Ayete'l-Kürsî harfleri gibi), bazen bın beş yüz (Sure-ı Ihlâs'ın harfleri gibi), bazen on bin (Leyle-i Beratta okunan ayetler ve makbul vakıtlere tesaduf edenler gibi) ve bazen otuz bın (meselâ, haşhaş tohumunun kesretı misillü, Leyle-ı Kadir'de okunan ayetler gıbı). Ve *"O gece bin aya mukabıl"*[7] ışaretıyle, "Bir harfinin o gecede otuz bin sevabı olur" anlaşılır. İşte, Kur'ân-ı Hakîm tezauf-u sevabıyla beraber elbette muvazeneye gelmez ve gelemiyor. Belkı, asıl sevap ile bazı surelerle muvazeneye gelebılır.

amel: dının emırlennı yerine getirme ışlen
ayet: Kur'an ın her bır cümlesı
Ayete'l-Kursı: Bakara Suresinin 255 ayetı
ehl-i İlhad: ımansızlar, dınsızler
elcevap: cevap
fazılet: yı ahlak, manevî kuvvet, erdem
fazl-ı İlâhî: Allah ın lutfu ıhsanı
fehm: anlama, anlayış
hakıkat: gerçek
hasene: Allah nzasına uygun ış
haşhaş: afyon çıkanlan bıtkı
insafsız: doğru ve adaletli düşünmeyen
kesret: çokluk
Kur'ân-ı Hakım: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur ân
Leyle-ı Berat: Berat Gecesı
Leyle-ı Kadır: Kadır Gecesı
makbul: kabul edılmış olan, reddedılmeyen
mana: anlam
mısıllü: benzen gıbı
muhal: ımkansız.
mukabıl: karşılık.
muvazene: olçme, karşılaştırma, kıyaslama
mübalâğa: abartı.
mucazefe: sozle karşısındakını aldatma, kandırma
rivayet: nakletme
rub: dortte bır çeyrek.
sevap: Allah tarafından verilen mukâfat.
sure: Kur an-ı Kenm ın ayrıldığı 114 bolumden her bırı
sülus-ü Kur an: Kur ân-ı Kerîm ın uçte bırı
sümbül: ılız çıçek.
tesaduf: rasr gelme, isabet etme
tevehhum: vehımlenme, var sayma
tezauf-u sevap: sevabın kat kat fazla olması
zan: zannetme, sanma

1. *Buhari* Tefsiru Sureti 1 1 15 3 Fezailü l-Kur an 9 *Tirmizî* Sevabu l-Kur'ân 1 Nesei İftıtah 26 Muvatta Nida 38 Müsned 4 211 5 114
2. *Tirmizî* Sevabu l-Kur'ân 10 11 *İbni Mace* Edep 52 *Ebu Davud* Vitir 18 Nesef İftıtah 69 Muvatta Kur an 17 19
3. *Tirmizî* Sevabu l-Kur ân 9 *Müsned* 3 147 221
4. *Tirmizî* Sevabu l-Kur'ân 9 *Müsned* 3 147 221
5. *Tirmizî* Sevabu l-Kur ân 7 *Darimi* Fezailu l-Kur'ân 21
6. *Tirmizî* Fezailu l Kur'an 16 *Beyhakî* Şuabu l-iman, 1 154 157 *Riyazu's-Salihîn* s 404 *Hâkim* Mustedrek, 1 55
7. Kadir Suresi 3 (Meali Kadir Gecesi bin aydan hayırlıdır)

Meselâ, içinde mısır ekilmiş bir tarla farz edelim ki, bin tane ekilmiş. Bazı habbeleri yedi sümbül vermiş farz etsek, her bir sümbülde yüzer tane olmuş ise, o vakit tek bir habbe bütün tarlanın iki sülüsüne mukabil oluyor. Meselâ, birisi de on sümbül vermiş, her birinde iki yüz tane vermiş, o vakit bir tek habbe asıl tarladaki habbelerin iki misli kadardır. Ve hakeza, kıyas et.

Şimdi, Kur'ân-ı Hakîm'i nuranî, mukaddes bir mezraa-ı semaviye tasavvur ediyoruz. İşte her bir harfi asıl sevabıyla birer habbe hükmündedir. Onların sümbülleri nazara alınmayacak. Sure-i Yâsin, İhlâs, Fatiha, Kul Yâ Eyyühe'l-Kâfirûn, İzâ Zülzileti'l-Ardu gibi sair faziletlerine dair rivayet edilen sure ve ayetlerle muvazene edilebilir. Meselâ, Kur'ân-ı Hakîm'in üç yüz bin altı yüz yirmi harfi olduğundan, Sure-i İhlâs Besmele ile beraber altmış dokuzdur, üç defa altmış dokuz iki yüz yedi harftir, demek Sure-i İhlâs'ın her bir harfinin hasenelen bin beş yüze yakındır. İşte Sure-i Yâsin'in hurufatı hesap edilse Kur'ân-ı Hakîm'in mecmu hurufatına nispet edilse ve on defa muzaaf olması nazara alınsa, şöyle bir netice çıkar ki, Yâsın-i Şerifin her bir harfi takriben beş yuze yakın sevabı vardır, yani o kadar hasene sayılabilir. İşte buna kıyasen, başkalarını dahi tatbık etsen, ne kadar lâtif ve güzel ve doğru ve mücazefesiz bir hakikat olduğunu anlarsın.

• **ONUNCU ASIL:** Ekser taife-i mahlûkatta olduğu gibi, ef'al ve a'mal-i beşeriyede bazı harika fertler bulunur. O fertler, eğer iyilikte ileri gitmişse, o nevilerin

a'mal-i beşeriye: insanların amelleri
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
Besmele: Bismillâhirrahmanirrahîm
dair: alakalı, ilgili
ef'al: fiiller, işler
ekser: çoğu, çoğunluk.
farz: kabul etme
fazilet: erdem, üstün güzellikler
fert: şahıs, tek kişi
habbe: tahıl tanesi.
hakeza: bunun gibi
hakikat: gerçek
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
hasene: Allah rızasına uygun iş
hurufat: harfler
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kıyas: karşılaştırma
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak
lâtif: yumuşak, hoş, güzel.
mecmu: toplam
medar-ı fahir: övünme sebebi
mezraa-i semaviye: semavi tarla
misli: kere, kat.
mukabil: karşılık
mukaddes: kutsal olan, kusurdan ben temiz
muvazene: ölçme, karşılaştırma, kıyaslama
muzaaf: kat kat, fazla
mücazefe: sözle aldatma, kandırma
nazar: bakış, dikkate değer görüş.
netice: sonuç.
nev: cins, çeşit.
nispet: kıyaslama, karşılaştırılarak yapılan ölçü
nuranî: nurlu, ışıklı
rivayet: nakil
sair: diğer, başka
sevap: Allah tarafından verilen mükafat.
sülüs: üçte bir
sümbül: başak, filiz, çiçek
taife-i mahlûkat: yaratılmışlar taifesi, türleri.
takriben: yaklaşık.
tasavvur: düşünce, tasarlama
tatbık: uygulama

medar-ı fahirleridir; yoksa, medar-ı şeametleridir. Hem, gizleniyorlar; âdeta birer şahs-ı manevî, birer gaye-i hayal hükmüne geçerler. Sair fertlerin her birisi o olmaya çalışır ve o olmak ihtimali var. Demek o mükemmel hanka fert, mutlak, müphem bulunup, her yerde bulunması mümkün. Şu ipham itibanyla, mantıkça kaziye-i mümkine suretinde külliyetine hükmedilebilir. Yanı, her bır amel şöyle bır netice verebilmesi mumkundur. Meselâ, "*Kım iki rekât namazı filân vakitte kılsa, bir hac kadardır.*" [1] İşte iki rekât namaz bazı vakitte bir hacca mukabil geldiği hakîkattir. Her bır iki rekât namazda bu mana külliyet ile mumkundur.

Demek şu nevideki rivayetler, vukuu bilfıl daimî ve küllî değil. Zıra, kabulün madem şartlan vardır, külliyet ve daimîlikten çıkar. Belki, ya bilfıl muvakkattır, mutlaktır; veyahut mumkınedir, külliyedir. Demek şu nevi ehadisteki külliyet ıse, imkân itıbanyladır.

Meselâ, "*Gıybet, katl gibıdır.*" [2] Demek gıybette öyle bır fert bulunur kı, katl gibi bir zehr-ı katıldan daha muzırdır. Meselâ, "*Bir güzel söz, bır abdi azat etmek gibi bir sadaka-ı azîmenın yerine geçer.*" [3] Şimdı tergip ve teşvik ıçın o müphem ferd-i mükemmel, mutlak bır surette her yerde bulunmasının imkânını vakı bır surette gostermekle, hayra şevki ve şerden nefreti tahrik etmektir.

Hem de, şu âlemın mıkyasıyla âlem-ı ebedînin şeylen tartılmaz. Buranın en büyüğü, oranın en küçüğüne muvazı gelemez. Sevab-ı a'mal o âleme baktığı ıçın dünyevî

daimî: sürekli
dünyevî: dünyaya ait.
ehadis. Hz. Peygamberimizin hadıslen
ferd-i mükemmel: olgun mükemmel şahıs.
fert: birey, şahıs kışı
gaye-i hayal: ideal
gıybet: arkadan çekişturme dedıkodu yapma.
hakîkat: gerçek.
harika: olağanüstü, hayranlık hıssı uyandıran
hayır: ıyılık.
hükûm: karar, değer
ihtimal: olabırlık, mumkun olma
imkân: mümkün olma, olabılırlık
ipham: kapalı kalma
kabul: razı olma
katl: oldürme, katletme
kaziye-i mümkine: mumkun olana hukmetme, karar verme
küllî: butune aıt.
külliye: butunle ılgılı, umumî.
külliyet: butunluk, genel
mana: anlam
mantık: doğru, duşunme, akla uygun soz soyleme
medar-ı şeamet: kötülük kaynağı
mıkyas: ölçu
mukabil: karşılık
mutlak: kesin, sınırlandırılmamış, kayıtsız, mustakil
muvakkat: geçıcı, kısa sürelı.
muvazı: bırbırine denk.
muzır: zararlı
mükemmel: tam, kâmıl
mumkine: ımkan dahilinde
mumkün: olabılır
müphem: kapalı, gızlı
nefret: bır şeyden kaçınma
netice: sonuç
nev: çeşit
rivayet: nakıl
sadaka-ı azîme: buyuk sadaka
sair: dıger, başka
sevab-ı a'mal: yapılan ışlerin amellerin sevabı, karşılığı
suret: bıçım, şekıl, gorunum
şahs-ı manevî: manevî kışılık, şahsıyet
şer: kötulük.
şevk: şıddedı arzu, aşın istek.
tahrik: harekete geçırme
tergip: rağbet etturme, ısteklendırme
teşvik: şevklendırme, ıstekli arzulu hale getırme.
vakı: olmuş
vuku: meydana gelme, ortaya çıkma
zehr-ı katil: oldurucu zehır
zınaı: meşru olmayan cınsî munasebet.

1. *Kenzu l-Ummal* 7 808, hadis no: 21508; *Taberanî*, Mu cemü l Kebir 7740
2. *Musnedu l-Firdevs* 3 116, 117; *Kenzu l-Ummal* 3 589, hadis no 8043 (*Kenzu l-Ummal* da "Gıybet zınadan daha şıddetlıdır" şeklınde geçmektedir.)
3. *Tergip ve Terhip* 3 421, 434; *Kenzu l-Ummal* 6-422, hadis no: 16360; *Nevevî*, Ezkar, s 288

abd: köle
alem: dunya, cıhan
âlem-ı ebedî: sonsuz alem
amel: fıl, ış
azat: serbest bırakma
bilfıl: gerçek olarak.

nazarımız ona dar geliyor. Aklımıza sığıştıramıyoruz. Meselâ:[1] مَنْ قَرَأَ هٰذَا أُعْطِيَ لَهُ مِثْلُ ثَوَابِ مُوسٰى وَهَارُونَ ۞ Yanı,

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَرَبِّ الْأَرَضِينَ، رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَرَبِّ الْأَرَضِينَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَهُ الْعَظَمَةُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ وَلَهُ الْمُلْكُ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞[2]

İnsafsız ve dikkatsızlerin en ziyade nazar-ı dikkatini celp eden şu gıbı rivayetlerdir. Hakıkatı şudur kı:

Dünyada dar nazarımızla, kısacık fıkrımızle Mûsa ve Harun Aleyhisselâmların sevaplarını ne derece tasavvur edıyoruz, bilıyoruz? Âlem-i ebediyette, Rahîm-ı Mutlak, saadet-ı ebediyede nıhayetsiz ihtıyaç içinde bır abdine bır tek vırde mukabil vereceğı hakikat-ı sevap, o ıkı zatın sevaplarına—fakat dairе-i ilmımıze ve tahmınımize giren sevaplarına—mûsavi olabilir.

Meselâ, bedevî, vahşî bir adam hiç padişahı görmemiş, saltanat haşmetini bilmiyor. Bir köyde bir ağayı nasıl tasavvur eder, o mahdut fikriyle, bir padişahı ondan buyukçe bır ağa kadar bılır. Hatta, bızde sadedil bır taıfe var kı, eskıden diyorlardı kı: "Padişah, kendi ocağı yanında ve tenceresinin başında pışırdığı bulgur çorbası yanında ne yapıyor, bizim ağamız onu biliyor." Demek onlar, padışahı o kadar dar bır vazıyette ve adî bır surette

abd: kul
adi: sıradan, bayağı
âlem: bütün yaratılmışlar
alem-i ebediyet: sonsuzluk âlemi
azamet: büyüklük, yücelik.
bedevi: göçebe tarzda çölde yaşayan
celp: çekme.
daire-i ilim: ilim dairesi
derece: miktar
hakıkat: gerçek.
hakıkat-ı sevap: sevaba ait olan gerçek
hamd: övme, yüceltme
haşmet: ihtişam, heybet
hikmet: kâinattaki ve yaratılışta ki İlâhi gaye
İzzet: şeref, yücelik
mahdut: sınırlandırılmış
mahsus: has
mukabil: karşılık.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
nazar: bakış, görüş, teveccüh
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
nihayetsiz: sonsuz
padişah: hükümdar, sultan
Rab: her şeyin sahibi, yaratan, terbiye eden Allah
Rahım-i Mutlak: sonsuz rahîmi, yeri, kayda, şarta bağlı olmayan merhamet sahibi olan Allah
rivayet: nakil.
saadet-i ebediye: zevalsiz, sonu olmayan mutluluk.
sadedil: saf gönüllü, temiz kalpli
saltanat: sultanlık, padişahlık.
semavat: semalar, gökler
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat.
suret: biçim
tahmin: önceden kestirilen, düşünülen şey
taife: kabile, grup, boy
tasavvur: düşünme, göz önüne getirme
vahşi: yabanı, medenileşmemiş
vazıyet: durum
virt: zikir
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazla

1 Kim bunu okursa, Mûsa ve Harun'un sevabı kadar sevap verilir. (Şeyh Ahmed Gümüşhane'ye, *Mecmuatü'l Ahzab*, s. 263.)

2 Göklerin ve yerlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. • Göklerde ve yerlerde büyüklük sadece âlemlerin Rabbi olan Ona mahsustur. O sonsuz izzet ve hikmet sahibidir. • Hamd göklerin ve yerlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. • Göklerde ve yerlerde azamet sadece Âlemlerin Rabbi olan Onundur. O sonsuz izzet ve hikmet sahibidir. • Mülk sadece Onundur. O semavatın Rabbıdır ve sonsuz izzet, hikmet sahibidir. (*Mecmuatü'l-Ahzab*, s. 350.)

tahayyül ediyorlar ki, kendi bulgur çorbasını kendi pişiriyor. Âdeta bir yüzbaşı haşmetinde farz ediyorlar. Şimdi, biri o adamlardan birisine dese, "Sen bugün benim için bu işi yapsan, senin bildiğim padişah haşmeti kadar sana bir haşmetlik vereceğim, yani bir yüzbaşı kadar bir rütbe vereceğim," o söz hakikattir. Çünkü, haşmet-i padişahîden onun dar daire-i fiknne giren, ancak bir yüzbaşılık kadar bir şevkettir.

İşte, dunya nazarıyla, dar fikrimizle, ahirete muteveccih hakaik-ı sevabiyeyi o bedevî adam kadar da düşünemiyoruz. Hazret-i Mûsa (a.s.) ve Harun'un (a.s.) meçhulümüz olan hakikî sevaplan ile muvazene değil—çünkü teşbih kaidesi meçhulü malûma kıyas eder—belki muvazene edilen, malûmumuz olan ve tahminimize giren sevaplarıyla, bir abd-i mü'minin bir virdine mukabil meçhulümüz olan hakikî sevabıdır.

Hem de, deniz yüzü ile katrenin göz bebeği, guneşin tamam aksini tutmakla müsavidirler; fark, keyfiyettedir. Hazret-i Mûsa (a.s.) ve Harun'un (a.s.) denizmisal âyine-i ruhlarına in'ikâs eden mahiyet-i sevap, bir katre hükmünde, bir abd-ı mü'minin bir ayetten aldığı aynı mahiyet-i sevaptır. Mahiyetçe, kemiyetçe birdirler; keyfiyet ise, kabiliyete tâbidir.

Hem bazen olur ki, bir tek kelime, bir tek tesbih, öyle bir saadet hazinesini açar ki, altmış sene hizmetle o açılmamış. Demek bazı hâlât oluyor ki, bir tek ayet Kur'ân kadar fayda verebilir.

abd-ı mu'min: İslâmda inanan kul
adeta: sanki
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
akis: yansıma.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayine-i ruh: ruhun aynası
bedevî: göçebe tarzda yaşayan, medeni olmayan
daire-i fikir: fikir dairesi, sahası.
farz etme: sanma
hakaik-ı sevabiye: sevaba ait olan gerçekler
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
halat: haller, durumlar.
haşmet: büyükluk, yücelik, ihtişam
haşmet-i padişahî: padişahın büyüklüğü, yüceliği
hizmet: bir işin yapılması için çalışma
in'ikâs: aksetme, yansıma
kabiliyet: istidat, yetenek.
katre: damla
kemiyet: nicelik, sayı çokluğu
keyfiyet: bir şeyin özelliği, durum, nitelik, vaziyet.
kıyas: karşılaştırma
mahiyet: nitelik, iç yüzü
mahiyet-i sevap: mukâfatın mahiyeti, iç yüzü.
malum: bilinen
meçhul: tam bilinmeyen, gizli
mukabil: karşılık
muvazene: karşılaştırıp tartmaya çalışma, karşılaştırıp ölçme, denge
müsavi: eşit, denk.
muteveccih: yönelen
nazar: bakış, görüş
rütbe: mertebe, basamak.
saadet: mutluluk.
sevap: Allah tarafından verilen mukâfat.
şevket: büyüklük.
tabı: uyan
tahayyül: hayalinde canlandırma.
tahmin: yaklaşık olarak değerlendirme
tesbih: Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma
teşbih kaidesi: ikı şeyi birbirine benzetme usulü kuralı
virt: zikir

Hem İsm-i Azama mazhar olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bir ayette mazhar olduğu feyz-i İlâhî, belki bir peygamberin umum feyzi kadar olabilir. Veraset-i Ahmediye ile İsm-i Azam zıllına mazhar bir mü'min, kendi kabiliyeti itibarıyla, kemiyetçe bir nebînin feyzi kadar sevap alıyor denilse, hilâf-ı hakikat olamaz.

Hem de, sevap ve fazilet nur âlemindendir. O âlemden bir âlem, bir zerreye sığışabilir. Nasıl ki bir zerrecik bir şişede, semavat, nücumuyla beraber görünebilir; öyle de, niyet-i halise ile şeffafiyet peyda eden bir zikirde veya bir ayette, semavat gibi nuranî sevap ve fazilet yerleşebilir.

Netice-i Kelâm: Ey insafsız ve dikkatsız ve imanı zayıf, felsefesi kavi, hodbin, münekkit adam! Şu "On Asıl"ı nazara al. Sonra sen, hilâf-ı hakikat ve kat'î muhalif-i vaki gördüğün bir rivayeti bahane ederek, ehadis-i şerifeye ve dolayısıyla Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın mertebe-i ismetine halel verecek itiraz parmağını uzatma! Zira, evvelâ o "On Asıl"ın on dairesi seni inkârdan vazgeçirir. "Hakikî bir kusur varsa, bize aittir" derler, hadise racı olamaz. "Eğer hakikî değilse senin suifehmine aittir" derler.

Elhâsıl, inkâr ve redde gitmek için, şu "On Asıl"ı tekzip ve iptal etmek lâzım gelir. Şimdi insafın varsa, bu on usulü kemal-ı dikkatle duşundükten sonra, o aklın hilâf-ı hakikat gördüğü bir hadisin inkârına kalkışma. "Ya bir tefsiri, ya bir tevili, ya bir tabiri vardır" de, ilişme.

ait: ilişkin, dolayı
âlem: dünya, cihan
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bahane: uydurma sebep
ehadis-i şerife: hadis-i şerifler
elhasıl: netice itibarıyla
evvelâ: ilk önce
fazilet: iyi, güzel ahlâk.
felsefe: sadece akla dayanan, bilimselliği tek ölçü kabul eden dünya görüşünün genel adı
feyz: bereket, ihsan, kerem
feyz-i İlâhî: Allah'ın feyzi, ihsanı, bereketi
hadis: Hz. Peygamberin sözü
hakiki: doğru, gerçek.
halel: bozukluk, eksiklik.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe aykırı, ters
hodbin: kendini beğenen, bencil.
İmân: inanma, inanç.
inkâr: reddetme, inanmama
iptal: geçersiz bırakma
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
itibarıyla: bakımından.
itiraz: kabul etmediğini belirtme
kabiliyet: istidat, yetenek.
kat'î: kesin
kavi: kuvvetli, güçlü.
kemal-i dikkat: tam ve mükemmel bir dikkat.
kemiyet: çokluk, miktarlık.
lâzım: gerekli, lüzumlu
mazhar: ortaya çıkma, görünme yeri, şereflenme
mertebe-i İsmet: günahsızlık mertebesi, derecesi
muhalif-i vaki: doğru olan şeye zıt
mü'min: İman eden, inanan
münekkit: tenkit eden, eleştiren.
nebî: Allah'ın elçisi, peygamber
netice-i kelâm: sözün neticesi
niyet-i halise: samimi niyet.
nur: ışık, şule
nuranî: nurlu, ışıklı
nücum: yıldızlar
peyda etmek: kazanmak, ortaya çıkmak.
peygamber: Allah'ın elçisi.
râcî: ait olduğu yere gen dönen, ait.
red: reddetme.
rivayet: naklediler haber
semavat: semalar, gökler
sevap: Allah tarafından verilen mükafat, İlâhî mükâfatı kazandıran işler
suifehim: kötü anlayış
şeffafiyet: şeffaflık, saydamlık.
tabir: yorum
tefsir: açıklama
tekzip: yalanlama
tevil: yorum, değişik izah
umum: bütün, genel
usul: esaslar, esaslar, kurallar
veraset-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin geriye bıraktığı büyük manevî miras
zerre: en küçük parça.
zikir: Allah'ı anma.
zıll: gölge

• **ON BİRİNCİ ASIL:** Nasıl Kur'ân-ı Hakîm'in müteşabihatı var, tevile muhtaçtır veyahut mutlak teslim istiyor, ehadisin de Kur'ân'ın müteşabihatı gibi müşkülâtı vardır. Bazen çok dikkatli bir tefsire ve tabire muhtaçtır. Geçmiş misallerle iktifa edebilirsiniz.

Evet, nasıl ki hüşyar olan adam, yatmış olan adamın rüyasını tabir eder; öyle de, bazen uykuda olan bir adam, yanında uyanık olan konuşanların sözlerini işitiyor. Fakat, kendi âlem-i menamına tatbik eder bir tarzda mana veriyor, tabir ediyor. Öyle de, ey gaflet ve felsefe uykusu içinde tenvim edilen insafsız adam! Sırr-ı [1] مَازَاغَ الْبَصَرُ وَمَاطَغَى ve [2] تَنَامُ عَيْنِي وَلَا يَنَامُ قَلْبِي hükmüne mazhar ve hakikî hüşyar ve yakzan olan Zatın gördüğünü sen kendi rüyanda inkâr değil, tabir et.

Evet, uykuda bir adamı bir sinek ısırsa, müthiş bir harpte yaralar alır gibi bir hakikat-i nevmiye bazen telâkkı eder. Ondan sorulsa, "Hakikaten ben yaralandım. Bana top, tüfek atıldı" diyecek. Yanında oturanlar onun uykusundaki ıztırabına guluyorlar. İşte bu nevmâlûd nazar-ı gaflet ve fikr-i felsefe elbette hakaik-ı nübüvvete mihenk olamazlar.

• **ON İKİNCİ ASIL:** Nazar-ı nübüvvet ve tevhit ve iman; vahdete, ahirete, ulûhiyete baktığı için, hakaiki ona göre görür.

Ehl-i felsefe ve hikmetin nazarı, kesrete, esbaba, tabiata bakar, ona göre görür. Nokta-ı nazar birbirinden çok

felsefe: sadece akla dayanan bilimselliği tek ölçü kabul eden dünya görüşünün genel adı
fikr-i felsefe: felsefe fikri
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalma
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i nübüvvet: peygamberlik gerçekleri
hakikaten: gerçekten
hakıkat-i nevmiye: uykunun hakikatı
hakiki: gerçek.
harp: savaş
hüşyar: uyanık, akıllı
huşyar: uyanık, akıllı
ıktıfa: yeterli bulma, kafi görme
iman: inanma, inanç.
inkâr: reddetme
kesret: çokluk.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mazhar: nail olma, şereflenme
mihenk: ölçü.
misal: örnek.
muhtaç: ihtiyacı olan
mutlak teslim: şartsız doğru olduğunu kabul etme
müşkulat: zorluklar, güçlükler
müteşabihat: Kur'ân-ı Kerîm'in manası açık olmayan âyetleri
müthiş: dehşetli
nazar: bakış.
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun olan bakış, idrak edemeyen nazar
nazar-ı nübüvvet: peygamber bakışı
nevmalud: uykulu
nokta-i nazar: bakış açısı
tabir: yorum, yorumlama
tarz: biçim, şekil
tatbik: uygulama
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, şerhi
telakkı: anlama
tenvim: uyutulma
tevhit: birleme.
tevil: yorum, değişik izah
uluhiyet: ilahlik, Allahlık
vahdet: birlik, teklik.
yakzan: uyanık.
zat: kişi
ıztırap: kuvvetli acı, sıkıntı

1 Göz ne şaştı, ne de başka bir şeye baktı. (Necm Suresi, 17.)
2 Gözüm uyur, fakat kalbim uyumaz. (*Müsned*, 2/151, 438; *İbni Hibban*, 2/124; *İbni Sa'd*, Tabakat, 1/107.)

âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
âlem-i menam: uyku rüya âlemi.
ehadis: Peygamberimizin hadisleri
ehl-i felsefe ve hikmet: filozoflar, felsefe ile uğraşanlar
esbap: nedenler, sebepler

uzaktır. Ehl-i felsefenin en büyük bir maksadı, ehl-i usulüddın ve ulema-i ilm-i kelâmın makasıdı içinde görünmeyecek bir derecede küçük ve ehemmiyetsızdır. Işte onun içindir ki, mevcudatın tafsil-i mahiyetinde ve ince ahvallerinde ehl-i hikmet çok ileri gitmişler. Fakat hakikî hikmet olan ulûm-u âliye-i İlâhiye ve uhreviyede o kadar geridirler ki, en basıt bir mü'minden daha gendirler. Bu sırn fehmetmeyenler, muhakkikîn-i İslâmiyeyi, hukemalara nıspeten geri zannedıyorlar. Hâlbukı, akılları gözlerine inmiş, kesrette boğulmuş olanların ne haddi var ki, veraset-i nübüvvet ile makasıd-ı âliye-i kudsiyeye yetişenlere yetişebilsinler.

Hem, her bir şey iki nazar ile bakıldığı vakıt, iki muhtelif hakıkati gösteriyor. İkisi de hakıkat olabilir. Fennin hiçbir hakikat-i kat'ıyesi, Kur'ân'ın hakaık-ı kudsiyesine ilişemez. Fennin kısa eli, onun munezzeh ve muallâ dâmenine erişemez. Numune olarak bir misal zikredenz.

Meselâ, kure-i arz ehl-i hikmet nazanyla bakılsa, hakikati şudur ki: Güneş etrafında mutavassıt bir seyyare gibi, hadsız yıldızlar içinde doner. Yıldızlara nıspeten küçük bir mahlûk. Fakat, ehl-i Kur'ân nazanyla bakıldığı vakıt, On Beşinci Sozde izah edildığı gıbi, hakıkati şöyledır ki: Semere-i âlem olan insan, en cami, en bedî ve en âcız, en azız, en zayıf, en lâtif bır mu'cıze-ı kudret olduğundan, beşik ve meskeni olan zemin, semaya nıspeten maddeten küçukluğuyle ve hakaretiyle beraber, manen ve sanaten bütün kâinatın kalbi, merkezi, bütün mu'cizat-ı sanatının meşherı, sergısı, bütün tecellıyat-ı esmasının

âcız: gucu yetmez zavallı
ahval: hâller, durumlar
azîz: muhterem saygın
bedî: essiz guzel
camı: toplayan, içine alan
dâmen: etek
ehemmıyet: onemlı olma, değerlılık.
ehl-i felsefe: felsefe ile uğraşan filozoflar
ehl-i hikmet: felsefe ile meşgul olan ılım adamlan, hikmet ehlı
ehl-i Kur'an: Kur'an a ınanıp ona uyanlar
ehl-i usuluddin: İslâmın ınanç esaslannı ınceleyen ılım adamlan
etraf: taraflar, çevreler
fehım: anlama
fen: uygulamalı bilimler
had: yetkı, değer
hadsiz: sınırsız
hakaik-i kudsiye: mukaddes, kutsal gerçekler
hakaret: hakırlık, horluk.
hakıkat: gerçek
hakıkat-ı kat'iye: kesın gerçekler
hakikı: gerçek.
hikmet: İlâhı gaye
hukema: bilım adamlan, filozoflar
izah: açıkça ortaya koyma
kâinat: butun âlemler
kesret: çokluk, çoğunluk.
kure-ı arz: yer yuvarlağı, dunya
latif: tatlı, şırın
maddeten: madde ve cısım olarak
mahlûk: yaratık.
makasıd: maksatlar, gayeler
makasıd-ı alıye-i kudsiye: yuce, kutsal maksatlar, gayeler.
maksat: varılmak ıstenen nokta.
manen: manaca, anlam bakımından
merkez: teşkılât olan yerın en yuksek makamı
mesken: ıkamet olunan, oturulan ev
meşher: teşhır yen, sergı
mevcudat: var olan her şey
mısal: omek.
mualla: yuce, yüksek, âlı
mu'cızat-ı sanat: sanat harıkaları
mu'cıze-ı kudret: Cenab-ı Hakkın kudretının mu'cızesı
muhakkikîn-i İslamiye: konulan derınlemesıne araştırıp bulan İslam âlımlerı
muhtelif: çeşıtlı, farklı
mutavassıt: vasat olan, orta bu yuklukte bulunan
mü'mın: ıman eden, ınanan
munezzeh: temız, pak, ben
nazar: bakış, goruş.
nıspet: oran, kıyas
numune: ornek.
sanaten: sanat bakımından
sema: gokyüzu
semere-ı âlem: alemın meyvesı
seyyare: gezegen.
sır: bır şeyın veya ışın dıkkat, tecrube, yetenek ve tecrube ile anlaşılabilen en ince yanı
tafsil-i mahiyet: ıç yuzun ayrıntılı olarak anlatılması
tecellıyat-ı esma: Cenab-ı Hakka aıt ısımlenn kâınat ve mahlukat uzerınde gorulen tecellılen
ulema-i ilm-i kelâm: İslâmın ınanca aıt meselelerını ıncele yen ılım adamlan
ulum-u alıye-i İlâhıye: yuksek dını ılımler
ulûm-u âlîye-i uhreviye: ahırete aıt yuksek ılımler
veraset-i nübüvvet: Peygamber vânslığı
zan: sanma.
zemin: yeryüzü.
zikr: anmak.

mazhan, nokta-i mihrakiyesi, nihayetsiz faaliyet-i Rabbaniyenin mahşeri, ma'kesi, hadsiz hallâkıyet-i İlâhiyenin hususan nebatat ve hayvanatın kesretli enva-ı sağiresinden cevâdâne icadın medan, çarşısı ve pek geniş ahiret âlemlerindeki masnuatın küçük mikyasta numunegâhı ve mensucat-ı ebediyenin sür'atle işleyen tezgâhı ve menazır-ı sermediyenin çabuk değişen taklıtgâhı ve besatın-ı daimenin tohumcuklarına sür'atle sümbüllenen dar ve muvakkat mezraası ve terbiyegâhı olmuştur. İşte, arzın bu azamet-i maneviyesinden ve ehemmiyet-i sanaviyesindendir ki, Kur'ân-ı Hakîm, semavata nispeten büyük bir ağacın küçük bir meyvesi hükmünde olan arzı, bütün semavata karşı, küçücük kalbi büyük kalıba mukabil tutmak gibi, denk tutuyor. Onu bir kefede, bütün semavatı bir kefede koyuyor, mükerreren, رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ[1] diyor.

İşte sair mesaili buna kıyas et ve anla ki, felsefenin ruhsuz, sönük hakikatleri Kur'ân'ın parlak, ruhlu hakikatleriyle müsademe edemez. Nokta-i nazar ayrı ayrı olduğu için ayrı ayrı görünür.

Dördüncü Dal

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ[2]

1: Göklerin ve yerin Rabbi (Kehf Suresi 14; Sâd Suresi 66; Zuhruf Suresi 82; Necm Suresi 37.)
2: Görmez misin ki, göklerde olanlar ve yerde olanlar, güneş, ay ve yıldızlar, dağlar, ağaçlar ve hayvanlar ve insanların birçoğu Allah'a secde eder; birçoğu da vardır ki, onlar üzerine azap hak olmuştur. Allah kimi hor kılarsa onu saadete kavuşturacak hiçbir kimse yoktur. Şüphesiz ki Allah dilediğini yapar. [Hac Suresi, 18. (Bu ayet secde ayetidir.)]

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan alem
arz: yer, dünya
azamet-i maneviye: manevî büyükluk
azap: günahlara karşı ahiret'te çekilecek ceza
besatın-ı daime: daimî bahçeler

cevâdâne: cömertçe
ehemmiyet-i sanavi: sanatça önemli oluş
enva-ı sağire: küçük çeşitler
faaliyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın faaliyeti
felsefe: sadece akla dayanan bilimselliği, tek ölçü kabul eden dünya görüşünün genel adı
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek
hallâkıyet-i İlâhiye: Allah'ın kendi zatına yaraşan yaratıcılığı
hayvanat: hayvanlar
hor: değersiz, bayağı
hususan: bilhassa, özellikle
İcat: yaratma
kalıp: örnek, numune, model
kefe: terazi gözü
kesret: çokluk
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kıyas: karşılaştırma, oranlama
mahşer: toplanılacak yer
ma'kes: aksetme, yansıma
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: zuhur ettiği göründuğü yer
medar: dayanak noktası, sebep
menazır-ı sermediye: ebedî manzaralar
mensucat-ı ebediye: ebedî dokumalar
mesail: meseleler
mezraa: tarla, ekilecek yer
mikyas: derece, ölçü
mukabil: karşılık
muvakkat: geçici
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak
müsademe: çarpışma, vuruşma
nebatat: bitkiler
nihayetsiz: sonsuz
nispet: kıyas, oran
nokta-i mihrakiye: odak noktası
nokta-i nazar: bakış açısı
numunegâh: örneklerin bulunduğu yer
saadet: mutluluk
sair: diğer, başka
secde: Allah'a karşı zayıf ve muhtaç oluşunu anlayıp baş eğme
semavat: semalar, gökler
sür'at: çabukluk
taklıtgâh: taklit yapılan yer
terbiyegâh: terbiye yeri
tezgâh: dokuma aleti

Şu büyük ve geniş ayetin hazînesinden yalnız bir tek cevherini göstereceğiz. Şöyle ki:

Kur'ân-ı Hakîm tasrîh ediyor ki, arştan ferşe, yıldızlardan sineklere, meleklerden semeklere, seyyarattan zerrelere kadar her şey Cenab-ı Hakka secde ve ibadet ve hamd ve tesbîh eder. Fakat ibadetleri, mazhar oldukları esmalara ve kabiliyetlerine göre ayrı ayrıdır, çeşit çeşittir. Biz onların ibadetlerinin tenevvuunun bir nev'ini bir temsil ile beyan ederiz.

Meselâ, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ , azîm bir malikülmülk, büyük bir şehri veya muhteşem bir sarayı bina ettiği vakit, o zat dört nevi ameleyi onun binasında istihdam ve istimal eder:

• *Birinci nevi*, onun memlûk ve kölelerindir. Bu nev'in, ne maaşı var ve ne de ücreti var. Belki onlar seyyidlerinin emriyle işledikleri her amelde, onların gayet lâtif bir zevk ve hoş bir şevkleri vardır. Seyyidlerinin methinden ve vasfından ne deseler onların zevkini ve şevkini ziyade eder. Onlar o mukaddes seyyidlerine intisaplarını büyük bir şeref bilerek onunla iktifa ediyorlar. Hem o seyyidin namıyla, hesabıyla, nazarıyla işlere bakmalarından da manevî lezzet buluyorlar. Ücret ve rütbeye ve maaşa muhtaç olmuyorlar.

• *İkinci kısım* ki, bazı âmî hizmetkârlardır. Bilmiyorlar niçin işliyorlar. Belki o malik-i zîşan onları istimal ediyor, kendi fikriyle ve ilmiyle onları çalıştırıyor. Onlara lâyık bir cüz'î ücret dahi veriyor. O hizmetkârlar bilmiyorlar ki,

amel: fiil, iş
amele: işçi
âmî: avamca, cahil
arş: göğün en yüksek katı
azîm: büyük, yüce
beyan: anlatma.
Cenab-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cevher: öz.
cüz'î: az
esma: isimler
ferş: yeryüzü
fikir: düşünce
gayet: son derece
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
hizmetkâr: hizmetçi
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
iktifa: kanaat, yetinme
ilm: bilgi
intisap: mensup olma, bağlanma
istihdam: bir işte çalıştırma
istimal: kullanma, çalıştırma
kabiliyet: istidat, yetenek.
kole: hür olmayan, birinin emri altında olan
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kısım: çeşit, nevi
latif: yumuşak, hoş.
layık: uygun, munasip
maaş: çalışanlara verilen para.
Malik-i Zîşan: şan sahibi ve her şeyin sahibi olan Allah.
malikülmülk: mülkün, yerin sahibi
mazhar: zuhur yeri, görünme, nail olma.
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.
memlûk: kole
methetme: overme
muhtaç: ihtiyaç içinde bulunan
muhteşem: ihtişamlı, görkemli
mukaddes: kutsal kılınmış, kutsallaştırılmış
nam: ad, isim
nazar: görüş.
nevi(i): cins, çeşit, tür
rütbe: mertebe, paye
saray: büyük yapı, konak.
secde: Allah'a baş eğme
semek: balık
seyyarat: gezegenler
seyyid: efendi, reis
sıfat: nitelik, vasıf

1. En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

şeref: manevî büyükluk, yücelik.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek.
tasrîh: açıkça anlatma
temsil: misal getirme
tenevvü: çeşitlenme
tesbîh: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
ücret: emek karşılığı alınan para
vasıf: özellik.
zat: kişi, şahıs
zerre: en küçük parça.
ziyade: fazla

amellerine ne çeşit küllî gayeler, âlî maslahatlar terettüp ediyor. Hatta bazıları tevehhüm ediyorlar ki, onların amelleri yalnız kendilerine ait o ücret ve maaşından başka gayesi yoktur.

• *Üçüncü kısım:* O malikulmulkün bir kısım hayvanatı var, onlar o şehrin, o sarayın binasında bazı işlerde istihdam ediyor. Onlara yalnız bir yem veriyor. Onların da istidatlarına muvafık işlerde çalışmaları, onlara bir telezzuz veriyor. Çünkü, bilkuvve bir kabiliyet ve bir istidat, fiil ve amel suretine girse, inbisat ile teneffüs eder, bir lezzet verir; ve bütün faaliyetlerdeki lezzet bu sırdandır. Şu kısım hizmetkârların ücret ve maaşları yalnız yem ve şu lezzet-i maneviyedir. Onunla iktifa ederler.

• *Dördüncü kısım:* Öyle amelelerdir ki, biliyorlar ne işliyorlar ve ne için işliyorlar ve kimin için işliyorlar ve sair ameleler ne için işliyorlar ve o malikulmulkün maksadı nedir, ne için işlettiriyor. İşte bu nevi amelelerin sair amelelere bir riyaset ve nezaretleri var. Onların derecat ve rütbelerine göre derece derece maaşları var.

Aynen bunun gibi, semavat ve arzın Malik-i Zülcelâl'i ve dünya ve âhiretin Bani-i Zülcemal'i olan Rabbülâlemîn, değil ihtiyaç için (Çünkü her şeyin hâlıkı Odur), belki izzet ve azamet ve rububiyetin şuunatı gibi bazı hikmetler için, şu kâinat sarayında, şu daire-i esbap içinde, hem melâikeyi, hem hayvanatı, hem cemadat ve nebatatı, hem insanları istihdam ediyor, onlara ibadet ettiriyor.

âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
âlî maslahat: yüksek faydalar
amel: iş, eylem, emek.
amele: işçi.
arz: yer, dünya
azamet: büyükliik, yücelik.
Bani-i Zülcemal: güzellik sahibi olan Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile varlıkları yaratması
bilkuvve: kabiliyet ve potansiyel halinde fiile geçmemiş
cemadat: cansızlar.
daire-i esbap: sebepler dairesi
derecat: dereceler
derece: kademe.
fiil: davranış, hareket
gaye: maksat.
Hâlık: her şeyi yoktan yaratan.
hayvanat: hayvanlar
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye.
hizmetkar: hizmetçi
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ihtiyaç: gereklilik, muhtaç oluş
iktifa: kanaat, yeterli bulma
inbisat: genişleme, ferahlama
istidat: kabiliyet, yetenek.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma
izzet: şeref, yücelik.
kabiliyet: anlama, anlayış
kâinat: yaratılmış bütün âlemler
küllî: umumî, genel
kısım: çeşit, nevi
lezzet-i maneviye: manevî lezzet.
maksat: niyet, meram
Malik-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve her şeyin sahibi olan Allah
malikülmulk: mülkün, yerin sahibi
melaike: melekler
muvafık: uygun
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit.
nezaret: gözetbcilik, bakanlık
Rabbülalemin: âlemlerin Rabbi.
riyaset: reislik, başkanlık
rububiyet: Cenab-ı Hakkın herkesi ve her şeyi içine alan engin terbiye ve idaresi
rütbe: mertebe
sair: diğer, başka
saray: hükümdarların oturduğu konak, büyük yapı
semavat: semalar, gökler
suret: biçim, tarz.
sır: sebep, neden.
şuunat: hâl, keyfiyet, kabiliyetler
telezzuz: lezzetlenme, hoşlanma
teneffüs: nefes alma, soluklanma
terettüp: sıralanma, dizilme
tevehhum: kuruntu, varsayım, zannetme

Şu dört nev'i, ayn ayn vezaif-i ubudiyetle mükellef etmiştir.

Birinci kısım: Temsîlde memlûklara misal, melâikelerdir. Melâikeler ise, onlarda mücahede ile terakkiyat yoktur, belki her birinin sabit bir makamı, muayyen bir rütbesi vardır. Fakat, onların, nefs-i amellerinde bir zevk-i mahsusaları var, nefs-i ibadetlerinde derecatlarına göre tefeyyüzleri var. Demek o hizmetkârlarının mükâfatı hizmetlerinin içindedir. Nasıl insan mâ, hava ve ziya ve gıda ile tegaddi edip telezzüz eder, öyle de, melekler zikir ve tesbih ve hamd ve ibadet ve marifet ve muhabbetin envarıyla tegaddi edip, telezzüz ediyorlar. Çünkü, onlar nurdan mahlûk olduklan için gıdalanna nur kâfidir. Hatta nura yakın olan rayiha-i tayyibe dahi onların bir nevi gıdalarıdır ki, ondan hoşlanıyorlar. Evet, ervah-ı tayyibe, revayih-i tayyibeyi sever.

Hem melekler, Ma'budlarının emnyle ışledıklen işlerde ve Onun hesabıyla işledikleri amellerde ve Onun namıyla ettıkleri hızmette ve Onun nazanyla yaptıklan nezarette ve Onun intisabıyla kazandıkları şerefte ve Onun mülk ve melekûtunun mutalâasıyla aldıklan tenezzuhte ve Onun tecelliyat-ı cemaliye ve celâliyesinin müşahedesıyle kazandıklan tenaumda oyle bır saadet-ı azîme vardır ki, akl-ı beşer anlamaz, melek olmayan bilemez.

Meleklerin bir kısmı âbiddirler, diğer bir kısmının ubudıyetlen ameldedır. Melâike-ı arzıyenın amele kısmı bır nevi insan gibidir. Tabir caiz ise, bir nev'i çobanlık ederler, bır nev'i de çıftçılık ederler.

abid: ibadet eden, kulluk eden
akl-ı beşer: insan akli
amel: fiil, iş
amele: çalışan.
caiz: uygun
derecat: dereceler
emir: buyruk.
envar: nurlar, ışıklar
ervah-ı tayyibe: iyi, temiz ruhlar
hamd: methetme, övme
hizmet: bir ışın yapilmasi ıçın çalışma
hizmetkar: hizmetçi
ibadet: Allah a karşı kulluk vazifesinı yapma
intısap: mensup olma, bağlanma
kafi: yeter
kısım: çeşit, nevi.
mâ: su
ma'bud: kendisine ibadet edilen İlâh
mahluk: yaratılmış
makam: mevki
marifet: bılgı
melâike: melekler
melâike-i arzıye: dünyadakı ışlerle vazifeli melekler
melek: Allah ın nurdan yarattığı emirlerine tam itaat eden mahlûk.
melekut: eşya ve olayların gorunmeyen ıç yüzü
memlûk: kole
mısal: omek
muayyen: belirli
muhabbet: sevgi
mücahede: savaşma, mucadele
mükafat: armağan, ödül
mükellef: vazifeli memur
mülk: sahip olunan, uzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
müşahede: İlâhî sırlan ve tecellilen seyretme
mütalaa: inceleme, ıyıce duşunme
nam: ad, isim
nazar: bakış
nefs-i amel: amelin kendisi
nefs-i ıbadet: ibadetin kendisi
nev(i): çeşit.
nezaret: gozetme, bakış
nur: panıtı, ziya
rayıha-ı tayyibe: guzel, hoş koku
revayih-i tayyibe: güzel, hoş kokular
rütbe: mertebe, paye
saadet-ı azıme: buyuk mutluluk.
sabit: yennde duran, değişmeyen
şeref: manevi büyüklük, yucelik.
tabir: söz
tecelliyat-ı celâliye: Allah ın buyukluğunun tecellilen
tecelliyat-ı cemaliye: Cenab-ı Hakkın Cemal ısmının tecellileri
tefeyyüz: feyızlenme
tegaddi: beslenme
telezzüz: lezzetlenme, lezzet, tad alma
temsil: misal getirme
tenaum: nimetlenme.
tenezzuh: gezintı, dolaşma
terakkiyat: terakkiler, yukselmeler
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
ubudiyet: kulluk.
vezaif-i ubudiyet: kulluk vazifeleri, odevleri.
zevk-i mahsusa: özel zevk.
zıkır: Allah ı anma.
ziya: ışık.

Yani, rûy-i zemin umumî bir mezraadır, içindeki bütün hayvanatın taifelerine Hâlık-ı Zülcelâl'in emriyle, izniyle, hesabıyla, havl ve kudretiyle bir melek-i müekkel nezaret eder. Ondan daha küçük her bir nevi hayvanata mahsus, bir nevi çobanlık edecek bir melâike-i müekkel var.

Hem de, rûy-i zemin bir tarladır, umum nebatat onun içinde ekilir. Umumuna Cenab-ı Hakkın namıyla, kuvvetiyle nezaret edecek müekkel bir melek vardır. Ondan daha aşağı, bir melek bir taife-i mahsusaya nezaret etmekle Cenab-ı Hakka ibadet ve tesbih eden melekler var. Rezzakıyet arşının hamelesinden olan Hazret-i Mikâil Aleyhisselâm şunların en büyük nazırlarıdır.

Meleklerin çoban ve çiftçiler mesabesinde olanlarının insanlara müşabehetleri yoktur. Çünkü, onların nezaretlerı sırf Cenab-ı Hakkın hesabıyladır ve Onun namıyla ve kuvvetiyle ve emriyledir. Belki nezaretleri, yalnız rububiyetin tecellıyatını, memur olduğu nevide müşahede etmek ve kudret ve rahmetin cilvelerini o nevide mütalâa etmek ve evamır-i İlâhıyeyi o nev'e bir nevi ilham etmek ve o nev'in ef'al-i ihtiyarıyesini bir nevi tanzim etmekten ibarettir. Ve bilhassa zeminin tarlasındaki nebatata nezaretleri, onların tesbihat-ı maneviyelerini melek lisanıyla temsil etmek ve onların hayatlarıyla Fâtır-ı Zülcelâl'e karşı takdim ettiği tahiyyat-ı maneviyelerini melek lisanıyla ilân etmek, hem onlara verilen cihazatı hüsnüistımal etmek ve bazı gayelere tevcih etmek ve bir nevi tanzim etmekten ibarettir.

hayvanat: hayvanlar
hüsnüistimal: iyi, güzel ve yerinde kullanma
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ibaret: oluşan, müteşekkil.
ilan: açıklama, herkese duyurma
ilham: kalbe ve zihne gelen mana
kudret: güç, kuvvet
lisan: dil
mahsus: özel, has olan
melaike-i müekkel: belirli görevlen olan melekler
melek: Allah'ın nurdan yarattığı emirlerine tam itaat eden mahlûk.
melek-i müekkel: belirli bir vazifesi olan melek.
mesabe: derece, değer, yer
mezraa: tarla
müekkel: vekil, tayin edilmiş
müşabehet: benzemek.
müşahede: görme
mütalaa: inceleme, iyice düşünme
nam: ad, isim
nazır: nezaret eden, gözeten
nebatat: bitkiler
nev(i): cins, tür, çeşit
nezaret: gözetme, bakma
rahmet: acıma, şefkat gösterme
rezzakıyet: her mahluka muna sip rızkını veren olma
rububiyet: Cenab-ı Hakkın herkesi ve her şeyi içine alan engin terbiye ve idaresi
rûy-i zemin: yeryüzü
sırf: sadece.
tahiyyat-ı maneviye: varlıkların hayatlarıyla Yüce Yaratıcıya sundukları manevî selâm ve dualar
taife: kısım, ailelya
taife-i mahsusa: özel bir taife
takdim: arz etme, sunma
tanzim: düzenleme, tertipleme
tecelliyat: tecelliler. Cenab-ı Hakkın farklı isim ve sıfatları ile eşyadaki ıcmadan
temsil: birinin, bir topluluğun adına hareket etme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat-ı maneviye: manevî tesbihler, manen Allah'ı anmalar
tevcih: yönlendirme, çevirme
umum: bütün
umumî: herkese ait.
zemin: yeryüzü

arş: göğün en yüksek katı
bilhassa: özellikle
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cihazat: cihazlar, maddî manevî aletler
cilve: görülme, belirme, yansıma
ef'al-i ihtiyariye: insanın irade ve tercihi neticesinde kendi isteğiyle yaptığı işler
evamır-i İlahiye: Allah'ın emirleri.
Fâtır-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah.
gaye: maksat, amaç
Hâlık-ı Zülcelâl: "celâl azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfatı
hamele: taşıyanlar, yüklenenler
havl: kuvvet.

Melâikelerin şu hizmetleri, cüz-i ihtiyarîleriyle bir nevi kisptir, belki bir nevi ubudiyet ve ibadettir; tasarruf-u hakikîleri yoktur. Çünkü, her şeyde Hâlık-ı Küllî Şey'e has bir sikke vardır; başkaları parmağını icada karıştıramaz. Demek, melâikelerin şu nevi amelleri ise, onların ibadetidir, insan gibi, âdetleri değildir.

Ve bu saray-ı kâinatta ikinci kısım amele, hayvanattır. Hayvanat dahi, iştiha sahibi ve bir nefis ve bir cüz-i ihtiyarîleri olduğundan, amelleri "halisen livechillâh" olmuyor. Bir derece nefislerine de bir hisse çıkanyorlar. Onun için Malikü'l-Mülk-ü Zülcelâl-i Velikram, kerîm olduğundan onların nefislerine bir hisse vermek için amellerinin zımnında onlara bir maaş ihsan ediyor.

Meselâ, meşhur bülbül kuşu, [HAŞİYE] gülün aşkıyla maruf o hayvancığı, Fâtır-ı Hakîm istihdam ediyor. Beş gaye için onu istimal ediyor.

• *Birincisi*: Hayvanat kabileleri namına, nebatat taifelerine karşı olan münasebat-ı şedıdeyi ilâna memurdur.

• *Ikincisi*: Rahman'ın rızka muhtaç misafirlerin hükmünde olan hayvanat tarafından bir hatîb-i Rabbanîdir ki, Rezzak-ı Kerîm tarafından gönderilen hediyeleri alkışlamakla ve ilân-ı sürur etmekle muvazzaftır.

• *Üçüncüsü*: Ebna-i cinsine imdat için gönderilen nebatata karşı hüsnüstikbali herkesin başında izhar etmektir.

HAŞİYE: Bülbül şairâne konuştuğu için şu bahsimiz de bir parça şairâne düşüyor. Fakat hayal değil, hakikattir.

âdet: görenek, alışkanlık.
amel: fiil, iş.
amele: işçi.
bahis: konu.
cüz-i ihtiyarî: insana verilen zayıf, küçücük tercih gücü.
derece: miktar.
ebna-i cins: hemcins, aynı türden olanlar.
Fatır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
gaye: maksat, amaç.
hakikat: gerçek.
halisen: halis olarak, safi, temiz.
Hâlık-ı Küllî Şey: kainatta mevcut olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
has: mahsus, özel.
haşiye: dipnot.
hatîb-i Rabbanî: kendisini idare ve terbiye eden Rabbinin emirlerini anlatan hatip, konuşmacı.
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey.
hayvanat: hayvanlar.
hediye: birine karşılıksız olarak verilen şey.
hisse: pay.
hüsnüstikbal: güzel karşılama.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, kulluk.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ilân: açıklama, duyurma.
ilân-ı sürur: sevinçin herkese duyurulması.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
istimal: kullanma.
iştiha: istek, arzu.
izhar: gösterme.
kabile: aynı türden gelenler.
Kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi.
kisp: kişinin kendi çabası, emek.
livechillah: Allah için, Allah rızasına.
Malikü'l-Mülk-ü Zülcelâl-i Velikram: sonsuz büyükük, haşmet, güzellik, ikram ve bütün mülkün gerçek sahibi olan Allah.
maruf: bilinen.
melâike: melekler.
meşhur: tanınmış.
muhtaç: ihtiyaç içinde bulunan.
muvazzaf: vazifeli, görevli.
münasebat-ı şedide: şiddetli münasebetler.
namına: adına, yerine.
nebatat: bitkiler.
nefis: canlı hayvan nefsi, canlı.
nev(i): cins, tür, çeşit.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan rahmet sahibi Allah.
Rezzak-ı Kerîm: ikram sahibi olan rızık verici, Cenâb-ı Hak.
rızık: hayatı devam ettirmeye yetecek miktarda yiyecek.
saray-ı kainat: kainat sarayı.
sikke: damga, nişan.
şairane: şairce.
taife: takım, kısım.
tasarruf-u hakikî: gerçek tasarruf, gerçek kullanım, hakkı yönetme, idare etme.
ubudiyet: kulluk.
zımn: iç.

• *Dördüncüsü:* Nev-i hayvanatın nebatata derece-i aşka vasıl olan şiddet-i ihtiyacını nebatatın güzel yüzlerine karşı mübarek başları üstünde beyan etmektir.

• *Beşincisi:* Malikü'l-Mülk-ü Zülcelâl-i Velcemal-i Velikram'ın bârgâh-ı merhametine en lâtif bir tesbihi, en lâtif bir şevk içinde, gül gibi en lâtif bir yüzde takdim etmektir.

İşte, şu beş gayeler gibi başka manalar da vardır. Şu manalar ve şu gayeler, bülbülün Hak Sübhanehû ve Teâlâ'nın hesabına ettiği amelin gayesidir. Bülbül kendi dilıyle konuşur. Biz şu manaları onun hazın sözlerinden fehmediyoruz. Melâike ve ruhaniyatın fehmettikleri gibi kendisi kendi nağamatının manasını tamamen bilmese de fehmimize zarar vermez. "Dinleyen söyleyenden daha iyi anlar" meşhurdur. Hem, bülbül şu gayeleri tafsilâtıyla bilmemesinden, olmamasına delâlet etmiyor. Lâakal, saat gibi sana evkatını bildirir; kendisi bilmiyor ne yapıyor. Bilmemesi senin bildiğine zarar vermez.

Amma o bülbülün cüz'î maaşı ise, o tebessüm eden ve gülen güzel gül çiçeklerinin muşahedesiyle aldığı zevk ve onlarla muhavere ve konuşmak ve dertlerini dökmekle aldığı telezzüzdür. Demek onun nağamat-ı hazınesi, hayvanî teellümattan gelen teşekkiyat değil, belki atâyâ-i Rahmaniyeden gelen bir teşekkürattır.

Bülbüle nahli, fahli, ankebut ve nemli, yani arı ve vasıta-ı nesil erkek hayvan ve örümcek ve karınca ve hevam ve küçük hayvanların bülbülleri kıyas et. Her birinin amellerinin bülbül gibi çok gayeleri var. Onlar için de

amel: fiil, iş
ankebut: örümcek.
ataya-ı Rahmaniye: Cenab-ı Hakkın bağış ve ihsanları, hediyeleri
bargah-ı merhamet: yüce divan, merhamet dilenecek yüce huzur
beyan: anlatma.
cüz'î: az.
delalet: alâmet, işaret.
derece-i aşk: aşk derecesi
evkat: vakitler
fahl: hayvanların erkek cinslerinin ortak adı.
fehim: anlama
gaye: maksat.
Hak Sübhanehû ve Teâlâ: hakkın ta kendisi her türlü kusur ve eksiklikten uzak ve yüce olan Allah
hazın: hüzün veren, acıklı
hevam: böcekler, haşereler
kıyas: karşılaştırma

lâakal: en az
lâtif: hoş, güzel
Malikü'l-Mülk-ü Zülcelâl-i Velikram: sonsuz büyükluk, haşmet, güzellik, ikram ve bütün mülkün gerçek sahibi olan Allah
mana: anlam
melâike: melekler
meşhur: tanınmış
muhavere: konuşma
mübarek: mutlu, kutlu
muşahede: seyretme
nağamat: güzel ses
nağamat-ı hazine: üzüntü veren nağmeler, sesler
nahl: bal arısı
nebatat: bitkiler
nemli: karınca
nev-ı hayvanat: hayvan çeşitleri
ruhaniyat: maddî cisim taşımayan varlıklar– melek, cin gibi.
şevk: keyif, neşe, sevinç
şiddet-i ihtiyaç: aşırı derecede gereksinim duyma
tafsilat: açıklamalar, etraflı bilgiler
takdim: sunma
tebessüm: hafifçe gülme, gülümseme
teellümat: teellümler, elemler
telezzüz: lezzetlenme
tesbih: Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma
teşekkiyat: teşekkürler, şikâyetler
teşekkürat: memnuniyet ve şükür ifade etmeler
vasıl: ulaşan, kavuşan
vasıta-i nesil: üreme aracı

birer maaş-ı cüz'î hükmünde birer zevk-i mahsus, hizmetlerinin içinde derç edilmiştir. O zevk ile sanat-ı Rabbaniyedeki mühim gayelere hizmet ediyorlar. Nasıl ki bir sefine-i sultaniyede bir nefer dümencilik edip, bir cüz'î maaş alır; öyle de, hizmet-i Sübhaniyede bulunan bu hayvanatın, birer cüz'î maaşları vardır.

BÜLBÜL BAHSİNE BİR TETİMME

Sakın zannetme ki, bu ilân ve dellâllık ve tesbihatın nağamatıyla teganni bulbule mahsustur. Belki, ekser envaın her bir nev'inin bülbül misali bir sınıfı var ki, o nev'ın en lâtif hıssıyatını, en lâtif bir tesbih ile, en lâtif sec'alarla temsil edecek birer lâtif ferdi veya efradı bulunur. Hususan sinek ve boceklerin bülbüllen hem çoktur, hem çeşit çeşittirler ki, onlar bütün kulağı bulunanların en küçük hayvandan en büyüğüne kadar olanlarının başlarında tesbihatlarını güzel sec'alarla onlara işittirip, onları mütelezziz ediyorlar.

Onlardan bir kısmı leylîdir; gecede sükûta dalan ve sükûnete giren bütün küçük hayvanların kasıdehan enisleri, gecenin sükûnetinde ve mevcudatın sükûtunda onların tatlı sözlü nutukhanlandır ve o meclis-i halvette olan zikr-i hafînin dairesinde birer kutuptur ki, her birisi onu dinler, kendi kalplenyle Fâtır-i Zülcelâl'lerine bir nevi zikir ve tesbih ederler.

Diğer bir kısmı, nehanîdir; gündüzde ağaçların minberlerinde, bütün zîhayatların başlarında, yaz ve bahar mevsimlerinde yüksek avazlarıyla, lâtif nağamat ile, sec'alı

avaz: ses, bağırtı
bahis: mevzu
cüz'î: az
dellal: ilan edici
derç: toplama, biriktirme
efrat: fertler, şahıslar
ekser: çoğu, çokça.
enis: dost.
envaı: çeşitler
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve benzen olmayan şeyleri yaratan Allah
fert: kişi, şahıs
gaye: maksat, amaç.
hayvanat: hayvanlar
hıssiyat: hisler, duygular
hizmet-i Sübhaniye: kusur ve eksikliklen münezzeh olan Yüce Yaratıcının fitrata koyduğu görev
hususan: bilhassa, özellikle
kasidehan: kaside okuyan
kutup: lider, seçilmiş
latif: hoş, güzel
leyli: gececi
maaş-ı cüz'î: az bir maaş
mahsus: has, olan, özel
meclis-i halvet: baş başa kalınan meclis
mevcudat: varlıklar, mahlûklar
minber: camide, hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü
misal: benzer
mühim: önemli
mütelezziz: lezzet alan, hoşlanan
nağamat: nağmeler, güzel sesler
nefer: bir adam, şahıs
nehari: gündüzlü, gündüze ait.
nev'i: çeşit, cins
nutukhan: konuşma yapan.
sanat-ı Rabbaniye: her şeyi kendi ölçüleri içersinde terbiye eden Allah'ın sanatı
sec'a: kumru, güvercin gibi kuşların ötüşü, kafiyeye uygun okuma
sefine-i sultaniye: hükümdarın gemisi
sukunet: durgunluk, sakinlik, sessizlik
sükût: sessizlik.
teganni: makamla şarkı söyleme
temsil etmek: adına davranmak, sembolü olmak.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tetimme: ek, ilâve
zevk-i mahsus: özel zevk.
zîhayat: hayat sahibi
zikir: Allah'ı anma
zikr-i hafi: gizli zikir

tesbihat ile, Rahmanirrahîm'in rahmetini ilân ediyorlar. Güya bir zikr-i cehrî halkasının bir reisi gibi, işitenlerin cezbelerini tahrik ediyorlar ki, o vakit işitenlerin her birisi lisan-ı mahsusuyla ve bir avaz-ı hususî ile Fâtır-ı Zülcelâl'inin zikrine başlar.

Demek, her bir nevi mevcudatın, hatta yıldızlarını da bir serzakiri ve nurefşan bir bülbülü var. Fakat, bütün bülbüllerin en efdali ve en eşrefi ve en münevveri ve en bâhiri ve en azîmi ve en kerîmi ve sesçe en yüksek ve vasıfça en parlak ve zikirce en etem ve şükürce en eam ve mahiyetçe en ekmel ve suretçe en ecmel, kâinat bostanında arz ve semavatın bütün mevcudatını lâtif secaatıyla, leziz nağamatıyla, ulvî tesbihatıyla vecde ve cezbeye getiren, nev-i beşerin andelib-i zîşanı ve benîâdemin bülbül-ü zülkur'ânı, Muhammed-ı Arabîdir.

عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَمْثَالِهِ أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَأَجْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ [1]

Elhâsıl: Kâinat sarayında hizmet eden hayvanat, kemal-i itaatle evamır-i tekviniyeye imtısal edip, fıtratlarındaki gayeleri güzel bir vecihle ve Cenab-ı Hakkın namıyla ızhar ederek, hayatlarının vazifelerini bedî bir tarz ile Cenab-ı Hakkın kuvvetiyle işlemekle ettikleri tesbihat ve ibadat, onların hedâyâ ve tahıyyatlarıdır ki, Fâtır-ı Zülcelâl ve Vahib-i Hayat dergâhına takdim ediyorlar.

Üçüncü kısım ameleler, nebatat ve cemadattır. Onların cüz-i ihtiyarîleri olmadığı için, maaşları yoktur. Amelleri, "halisen livechillâh"tır ve Cenab-ı Hakkın iradesiyle

1. Ona, ailine ve benzerleri olan diğer peygamberlere en üstün salavatlar ve en güzel selamlar eyle.

amel: iş, fiil
andelib-i zişan: şan sahibi bülbül
avaz-ı hususî: özel, kişiye has ses
azîm: büyük, yüce
bâhir: aşikâr, açık.
bedî: güzel
benîademi: âdemoğulları, insanlar
bulbul-ü zülkur'an: Kur'an sahibi bülbül
cemadat: cansızlar.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme
cüz-i ihtiyarî: dilediği gibi hareket edebilme gücü.
dergâh: huzur
eam: umumi, geniş, genel.
ecmel: en güzel
efdal: fazileti
ekmel: en mükemmel.
elhasıl: netice itibarıyla
en kerîm: kendisine çokça ikram edilen, saygın
eşref: en şerefli
etem: tam
evamır-ı tekviniye: Allah'ın tabiatta geçerli emir ve kanunları
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah
fıtrat: yaratılış, mizaç.
gaye: amaç, maksat.
halisen livechillah: saf ve temiz bir şekilde, Allah'ın rızasını gözeterek.
hedâyâ: hediyeler
hizmet: çalışma, çabalama
ibadat: ibadetler
imtısal: emre tamamen uyma
irade: dileme
izhar: açığa vurma
kainat: yaratılmış olan bütün âlemler
kemal-i itaat: tam itaat, bağlılık.
latif: güzel, hoş.
leziz: çok lezzetli
lisan-ı mahsus: özel dil
mahiyet: nitelik, iç yüz.
mevcudat: mahlûklar, yaratıklar, var olan her şey
münevver: nurlu, parlak
nağamat: nağmeler, sesler
nam: ad, şan
nebatat: bitkiler
nev-i beşer: insanlık, bütün insanlar
nevi: çeşit, cins.
nurefşan: nur saçan
peygamber: Allah'ın elçisi, haberci
Rahmanirrahim: çok şefkatli, merhametli, kullarını esirgeyip rızıklandıran Cenab-ı Hak
rahmet: şefkat etme, merhamet etme
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme
secaat: kafiyeli okuma
semavat: semalar, gökler
serzakir: zikredenlerin başı
suret: biçim, tarz, şekil
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme
tahıyyat: manen sunulan bütün hediyeler, selamlar, dualar
tahrik: harekete geçirme
takdim: sunma
tarz: biçim, suret
tesbihat: tesbihler, Allah'ı eksik sıfatlardan tenzih etmeler
ulvî: yüksek, yüce
Vahib-i Hayat: hayat bağışlayan, karşılıksız veren Allah.
vasıf: nitelik, özellik.
vecd: İlâhî aşkın insanın her yanını sarması
vecih: layık, munasip yön
zikir: Allah'ı zikretmek, anmak.
zikr-i cehrî: yüksek sesle yapılan zikir, anma

ve ismiyle ve hesabıyla ve havl ve kuvvetiyledir. Fakat nebatatın gidişatlarından hissolunuyor ki, onların vezaif-i telkıh ve tevlitte ve meyvelerin terbıyesinde bir çeşit telezzüzatlan var.

Fakat, hıç teellümata mazhar değiller. Hayvan, muhtar olduğu için, lezzet ile beraber elemi de var. Cemadat ve nebatatın amellerinde ıhtiyar gelmediği için eserleri de ihtiyar sahibi olan hayvanların amellerinden daha mükemmel oluyor. Ihtiyar sahıbı olanların içinde, arı emsali gibi vahiy ve ilham ile tenevvür edenlerin amelleri, cüz-i ihtiyarîsine itimat edenlerin amellerinden daha mükemmeldir.

Yeryüzunun tarlasında nebatatın her bır taıfesı, lısan-ı hâl ve istidat dilıyle Fâtır-ı Hakîm'den sual ediyorlar, dua edıyorlar kı, "Yâ Rabbena! Bıze kuvvet ver ki, yeryüzünün her bir tarafında taifemizin bayrağını dikmekle, saltanat-ı rububiyetini lisanımızla ılân edelım; ve rûy-i arz mescidinin her bir köşesinde Sana ibadet etmek için bize tevfık ver ve meşhergâh-ı arzın her bir tarafında Senin Esma-ı Hüsnanın rıakışlarını, Senin bedî ve antika sanatlarını kendı lisanımızla teşhır etmek için bıze bir revaç ve seyahate iktıdar ver" derler.

Fâtır-ı Hakîm onların manevî dualarını kabul edıp—ki, bır taifenin tohumlarına kıldan kanatçıklar verir—her tarafa uçup gıdıyorlar, taıfelen namına esma-ı Ilâhıyeyı okutturuyorlar—ekser dikenlı nebatat ve bir kısım san çiçeklenn tohumları gıbı. Ve bır kısmına da, ınsana lâzım

amel: iş, fıl
antika: kıymetlı, değerlı eser
bedî: eşsız, guzel.
cemadat: cansızlar
cuz-ı ihtiyarî: dıledığı gıbı hareket edebılme gucu
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
ekser: daha çok, çoğunlukla
elem: acı, ağrı, ızdırap
emsal: omekler
Esma-ı Hüsna: Allah ın guzel isımlerı
esma-ı Ilâhıye: Allah ın isımlerı
Fatır-ı Hakîm: her şeyı bır maksada uygun ve hikmetle benzersız bır şekılde yaratan Allah
gıdışat: gıdışler, hal
havl: guç, kuvvet
ibadet: Allah a karşı kullukvazıfesını yapma
Ihtıyar: ırade, kendı isteğıyle seçme ve hareket etme
Iktıdar: guç yetırme, kuvvet sahıbı olma
ilân: açıklamak, herkese duyurmak.
ilham: kalbe gelme, gonule dogan şey
istıdat: kabılıyet, yetenek.
ıtımat: guvenme
lısan: dıl
lısan-ı hal: bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesı
manevî: maddî olmayan manaya alt.
mazhar: zuhur yen ortaya çıkıp gorunme yerı.
mescıt: ibadet edılecek yer
meşhergah-ı arz: yeryuzu sergası
muhtar: hareketınde serbest olan
mükemmel: kâmıl, noksansız
nam: ad, ısım
nebatat: bıtkıler
revaç: değer, geçerlık, makbulıyet
rûy-i arz: yeryüzü
saltanat-ı rububiyet: Allah ın kaınatı terbıye ve ıdare edıcılık sıfatının saltanatı
sual: soru.
taıfe: sınıf, familya
taraf: yer, yore
teellümat: sıkıntılar, elemler
telezzüzat: lezzetlenme
tenevvur: nurlanma
terbiye: yetıştırme, buyutme
teşhır: sergileme, gosterme
tevfik: Allah ın yardımı
tevlit: uretme, doğurma.
vahiy: bır fıkrın, hakıkatın veya emrın Allah tarafından peygambere bıldırılmesı
vezaif-i telkih: aşılama gorevı
Ya Rabbena: Ey Rabbımız

veya hoşuna gidecek güzel et veriyor, insanı ona hizmetkâr edip her tarafa ekiyor. Bazı taifelerine de, hazmolmayacak sert bir kemik üstünde hayvanlar yutacak bir et veriyor ki, hayvanlar onu çok taraflara dağıtıyorlar. Bazılara da çengelcikleri verip; her temas edene yapışıyor, başka yerlere giderek taifesinin bayrağını dikerler, Sâni-i Zülcelâl'in antika sanatını teşhir ediyorlar. Ve bir kısmına da, acı dügelek denilen nebatat gibi, saçmalı tüfek gibi bir kuvvet verir ki, vaktı geldiği zaman onun meyvesi olan hıyarcık düşer, saçmalar gibi bir kaç metre yerlere tohumcuklarını atar, zer' eder, Fâtır-ı Zülcelâl'in zikir ve tesbihini kesretli lisanlarla söylettirmeye çalışırlar, ve hakeza, kıyas et.

Fâtır-ı Hakîm ve Kadir-i Alîm kemal-i intizamla, her şeyi güzel yaratmış, güzel teçhiz etmiş, güzel gayelere tevcih etmiş, güzel vazifelerle tavzif etmiş, güzel tesbihat yaptırıyor, güzel ibadet ettiriyor. Ey insan! İnsan isen, şu güzel işlere tabıatı, tesadufü, abesiyeti, dalâleti karıştırma, çirkin etme, çirkin yapma, çirkin olma.

Dorduncu kısım, insandır. Şu kâinat sarayında bir nevi hademe olan insanlar, hem melâikeye benzer, hem hayvanata benzer. Melâikeye, ubudiyet-i kulliyede, nezaretin şümulünde, marifetin ihatasında, rububiyetin dellâllığında meleklere benzer; belki insan daha camıdır. Fakat, insanın şerire ve iştihalı bir nefsi bulunduğundan, melâikenin hilâfına olarak, pek muhim terakkıyat ve tedenniyata mazhardır. Hem, insan, amelinde nefsi için bir haz ve zatı için bir hisse aradığı için, hayvana benzer.

hisse: pay.
hizmetkar: hizmetçi.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ihata: kuşatma.
iştiha: fazla istek, arzu.
Kadir-i Alim: her şeyi bilen, her şeye gücü yeten Allah.
kainat: bütün âlemler.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu.
kesret: çokluk.
kıyas: karşılaştırma.
lisan: dil.
marifet: bilgi.
mazhar: nail olma.
melaike: melekler.
melek: Allah'ın nurdan yarattığı görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.
muhim: önemli.
nebatat: bitkiler.
nefis: kötü vasıfları, niteliklerin kendinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevi istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevi: çeşit.
nezaret: gözetme, kontrol.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın herkesi ve her şeyi içine alan engin terbiye ve idaresi.
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
saray: devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı.
şerir: şerli.
şumul: içine alma, kapsama.
taife: sınıf, ailesiyle.
tavzif: görevlendirme, vazifelendirme.
teçhiz: donatma.
tedenniyat: tedenniler, gerilemeler.
temas: değmek.
terakkıyat: terakkiler, yükselişler.
tesadüf: rastlantı.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat: tesbihler, Allah'ı eksik sıfatlardan tenzih etmeler.
teşhir: sergileme, gösterme.
tevcih: yöneltme.
ubudiyet-i küllüye: büyük, geniş ve umumi kulluk.
vazife: görev.
zat: kendi.
zer': tohum ekme, saçma.
zikir: Allah'ı anma.

abesiyet: faydasız ve gayesiz oluş.
amel: fiil, iş.
antika: kıymetli, değerli.
camı: toplayan, ihtiva eden.
dalâlet: doğru yoldan ayrılma.
dellal: ilan edici.
dugelek: yaban kavunu.
Fatır-ı Hakim: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeyleri hikmetle yaratan Allah.
gaye: maksat.
hademe: hizmetçiler.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hayvanat: hayvanlar.
haz: lezzet, zevk.
hazım: sindirim.
hilaf: ters, zıt.

Öyle ise, insanın iki maaşı var. Bir cüz'îdir, hayvanîdir, muacceldir; ıkıncısı melekîdir, küllîdir, muecceldir. Şımdi, insanın vazifesiyle maaşı ve terakkıyat ve tedenniyatı, geçen yirmi üç adet Sözlerde kısmen geçmıştır, hususan On Birinci ve Yirmi Üçüncüde daha ziyade beyan edılmış.

Onun ıçın şurada ıhtısar ederek kapıyı kapıyoruz. Erhamürrâhımîn'den rahmet kapılarını bize açmasını ve şu sözün tekmiline tevfikini refik eylemesini niyaz ile, kusurumuzun ve hatamızın affını talep ile hatmedıyoruz.

Beşinci Dal

Beşinci Dalın "Beş Meyve"sı var.

BIRİNCİ MEYVE: Ey nefısperest nefsım, ey dünyaperest arkadaşım! Muhabbet, şu kâınatın bir sebeb-i vücududur, hem şu kâinatın rabıtasıdır, hem şu kâinatın nurudur, hem hayatıdır. İnsan kâinatın en cami bir meyvesi olduğu için, kâinatı istılâ edecek bir muhabbet, o meyvenin çekirdeği olan kalbine derç edilmiştir. İşte şöyle nihayetsiz bir muhabbete lâyık olacak, nihayetsiz bir kemal sahibi olabilir.

İşte, ey nefis ve ey arkadaş! İnsanın, havfa ve muhabbete alet olacak ıkı cıhaz, fıtratında derç olunmuştur. Alâküllihâl, o muhabbet ve havf, ya halka veya Hâlık'a müteveccih olacak. Hâlbukı halktan havf ıse, elîm bır belîyyedir; halka muhabbet dahi belâlı bir musibettir. Çünkü, sen öylelerden korkarsın kı, sana merhamet etmez

af: bağışlama
alâküllihâl: ıster ıstemez
belîyye: felaket, bela
beyan: anlatma
cami: toplayan, ıhtıva eden
cıhaz: alet.
cüz'î: az kıymetsiz
derç: koyma, yerleştırme
dünyaperest: dünyaya düşkün
elîm: acı.
Erhamürrâhımîn: merhamet edenlerin en merhametlısı olan Allah
fıtrat: yaratılış, mızaç.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hata: yanlış
hatım: sona erdırmek, bıtırmek, nefisperest: nefsin arzularına aşırı derecede uyan.
havf: korku
hayvanî: hayvanca
hususan: bılhassa, özellıkle
ıhtısar: kısa kesme, özetleme
ıstılâ: kaplama, ele geçırme
kâinat: butun âlemler, varlıklar
kemal: yetkınlık, mukemmelıtk.
kısmen: kısmı olarak.
kusur: eksıklık.
küllî: kulle ılgılı, umumî
lâyık: uygun, yakışır
melekî: meleklerdekı gıbı, melekçe
merhamet: acıma, esırgeme, rahmet etme, esırgeme
muaccel: peşın
muhabbet: sevgi
musibet: belâ, başa gelen acı durumlar
muecceel: sonraya bırakılmış
müteveccih: yönelen.
nefis: kotu vasıfları nıtelıklen kendınde toplayan, kotuluğe sevk eden, şehvî ısteklen kamçılayıp hayırlı ışlerden alıkoyan güç.
nefisperest: nefsine düşkün, nefsını seven
nihayetsiz: sonsuz.
nıyaz: dua
nur: ziya, ışık.
rabıta: bağ.
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesı.
refik: yardımcı
sebeb-ı vücut: varlık sebebi.
talep: ıstek
tedennıyat: gerılemeler
tekmil: tamamlamak.
terakkıyat: derlemeler
tevfik: Allah ın yardımı
vazife: gorev
ziyade: fazla

veya senin istirhamını kabul etmez. Şu hâlde, havf elîm bir belâdır.

Muhabbet ise, sevdiğin şey, ya seni tanımaz, Allahaısmarladık demeyip gider (gençliğin ve malın gibi), ya muhabbetin için seni tahkir eder. Görmüyor musun ki, mecazî aşklarda yüzde doksan dokuzu mâşukundan şikâyet eder. Çünkü, Samed âyinesi olan bâtın-ı kalp ile, sanemmisal dünyevî mahbuplara perestiş etmek, o mahbupların nazarında sakıldır ve istiskal eder, reddeder. Zira fıtrat, fıtrî ve lâyık olmayan şeyi reddeder, atar. (Şehevanî sevmekler, bahsimizden hariçtir.)

Demek, sevdiğin şeyler ya seni tanımıyor, ya seni tahkir ediyor, ya sana refakat etmiyor, senin rağmına müfarakat ediyor. Madem öyledir, bu havf ve muhabbetı, öyle birisine tevcih et ki, senin havfın lezzetli bir tezellül olsun, muhabbetin zilletsiz bir saadet olsun.

Evet, Hâlık-ı Zülcelâl'ınden havf etmek, Onun rahmetinin şefkatine yol bulup iltica etmek demektir. Havf, bir kamçıdır, Onun rahmetinin kucağına atar. Malûmdur kı, bir valide, meselâ, bır yavruyu korkutup, sinesine celp ediyor. O korku, o yavruya gayet lezzetlidir. Çünku, şefkat sinesine celp ediyor. Hâlbuki, bütün valıdelerin şefkatleri, rahmet-ı İlâhiyenın bir lem'asıdır. Demek, havfullahta bir azîm lezzet vardır.

Madem havfullahın böyle lezzetı bulunsa, muhabbetullahta ne kadar nihayetsiz lezzet bulunduğu malûm olur. Hem, Allah'tan havf eden, başkaların kasavetlı, belâlı

Allah'a ısmarlamak: Allah'a teslim etmek. Ona bırakmak.
âyine: ayna.
azım: büyük, yüce.
bahis: konu.
batın-ı kalp: kalbin ıçı.
celp: çekme.
dünyevî: dünyaya aıt.
elim: dert ve keder veren, çok acı verıcı.
fıtrat: yaratılış, mızaç.
fıtrî: tabıî, doğuştan olan.
gayet: son derece.
Hâlık-ı Zülcelal: "celâl azamet ve kıbrıya sahıbı yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfatı.
hariç: dışında.
havf: korku.
havfullah: Allah korkusu.
ıltıca: sığınma.
istirham: merhamet ısteme, yalvarma.
istiskal: soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme.
kasavetlı: kaygı, uzuntu, keder veren.
lem'a: parıltı.
lezzet: zevk, haz.
mahbup: sevgili.
malûm: bilınen.
mâşuk: sevgili.
mecazî: hakıkî olmayan.
muhabbetullah: Allah sevgısı.
müfarakat: ayrılma.
nazar: bakış.
nihayetsiz: sonsuz.
perestiş: tapma, aşırı sevgi.
rağmına: aksine, zıddına, rağmen.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
rahmet-ı İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmetı, İlahı rahmet.
red: reddetme.
refakat: arkadaşlık, yoldaşlık.
saadet: mutluluk.
sakıl: can sıkıcı, çırkın.
Samed: her şey kendısıne muhtaç olduğu hâlde, kımseye ve hıç bır şeye muhtaç olmayan Allah.
sanemmisal: put gıbı.
sine: göğüs, yürek.
şefkat: karşılıksız sevgi, acıyarak merhamet etme.
şehevanî: nefsanî arzularla ılgılı.
tahkir: hakaret etme, horlama.
tevcih: yoneltmek.
tezellul: alçalma, küçulme.
valide: ana, anne.
zillet: hakırlık, horluk, aşağılık.
muhabbet: sevgı.
perestiş: aşırı derecede sevme, aşırı sevgi.

havfından kurtulur. Hem, Allah hesabına olduğu için mahlûkata ettiği muhabbet dahi, firaklı, elemli olmuyor.

Evet, insan evvelâ nefsini sever, sonra akarîbini, sonra milletini, sonra zîhayat mahlûklan, sonra kâinatı, dünyayı sever; bu dairelerin her birisine karşı alâkadardır. Onların lezzetleriyle mütelezzız ve elemleriyle müteellım olabilir. Hâlbuki, şu hercümerç âlemde ve rüzgâr deveranında hıçbir şey karannda kalmadığından bîçare kalb-ı insan, her vakıt yaralanıyor. Elleri yapıştığı şeylerle, o şeyler gidip ellerini paralıyor, belki koparıyor. Daima ıztırap içinde kalır, yahut gaflet ile sarhoş olur.

Madem öyledir, ey nefis, aklın varsa bütün o muhabbetlen topla, hakikî sahibine ver, şu belâlardan kurtul. Şu nihayetsiz muhabbetler, nıhayetsiz bir kemal ve cemal sahibine mahsustur, ne vakıt hakıkî sahıbine verdın, o vakit butun eşyayı Onun namıyla ve Onun âyinesi olduğu cihetle ıztırapsız sevebilirsin. Demek, şu muhabbet doğrudan doğruya kâinata sarf edilmemek gerektir. Yoksa, muhabbet, en leziz bir nimet iken, en elîm bir nikmet olur.

Bır cıhet kaldı ki, en mühımi de odur kı.

Ey nefıs, sen muhabbetını kendi nefsine sarf edıyorsun. Sen, kendı nefsini kendine ma'bud ve mahbup yapıyorsun. Her şeyı nefsıne feda edıyorsun. Âdeta bır nevi rububiyet verıyorsun. Hâlbuki, muhabbetin sebebi, ya kemaldir—zıra kemal zatında sevılır—yahut menfaattır, yahut lezzettir, veyahut hayrıyettir, ya bunlar gibi bir sebep tahtında muhabbet edılır.

akarip: yakınlar, akrabalar
alakadar: ilgili, munasebetli
alem: tum varlıklar
ayine: ayna
belâ: sıkıntı, zahmet.
bıçare: çaresiz, zavallı.
cemal: guzellik.
cihet: sebep, yön.
deverani: donup dolaşma.
elem: dert, uzuntu, maddî-manevı ıztırap.
elım: çok dert ve keder veren
evvelâ: her şeyden once
feda: uğruna verme
firak: ayrılık, hıcran
gaflet: gafillik, Allah tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakikı: gerçek.
havf: korku
hayrıyet: hayırlı olma
hercümerç: darmadağınık.
ıztırap: sıkıntı ve acı içinde olma
kâinat: butun alemler, varlıklar
kalb-i insan: insanoğlunun kalbi
kemal: olgunluk, yetkinlik, mukemmellik.
leziz: çok lezzetli
ma'bud: kendisine ibadet olunan Allah
mahbup: sevgili
mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
menfaat: fayda
millet: aralarında dın, dil, duygu ortak tarih, ülku, gelenek ve gèrenek birlığı olan insan topluluğu
muhabbet: sevgi, sevme
muhım: onemlı
muteellım: elemlı, hüzunlü
mutelezziz: lezzet alan.
nam: ad, şan
nefis: kotu vasıfları nıtelıkleri kendınde toplayan, kötuluge sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı ışlerden alıkoyan güç.
nevi: çeşıt.
nihayetsiz: sonsuz.
nikmet: şıddetlı ceza
nimet: ihsan
rububiyet: Cenab-ı Hakkın herkesi ve her şeyı ıçıne alan engin terbiye ve idaresi.
sarf: harcama.
tahtında: altında
yahut: veya
zihayat: hayat sahibi

Şimdi, ey nefis! Birkaç sözde kat'î ispat etmişiz ki, asıl mahiyetin kusur, naks, fakr, aczden yoğrulmuştur ki, zulmet karanlığın derecesi nispetinde nurun parlaklığını gösterdiği gibi, zıddiyet itibarıyla sen onlarla Fâtır-ı Zülcelâl'in kemal, cemal, kudret ve rahmetine âyinedarlık ediyorsun.

Demek ey nefis! Nefsine muhabbet değil, belki adavet etmelisin, veyahut acımalısın, veyahut mutmainne olduktan sonra şefkat etmelisin. Eğer nefsini seversen—çünkü senin nefsin lezzet ve menfaatin menşeidir, sen de, lezzet ve menfaatin zevkine meftunsun—o zerre hükmünde olan lezzet ve menfaat-i nefsiyeyi nihayetsiz lezzet ve menfaatlere tercih etme. Yıldız böceği gibi olma. Çünkü o, bütün ahbabını ve sevdiği eşyayı karanlığın vahşetine gark eder, nefsinde bir lem'acık ile iktifa eder. Zira, nefsî olan lezzet ve menfaatinle beraber bütün alâkadar olduğun ve bütün menfaatleriyle intifa ettiğin ve saadetleriyle mes'ut olduğun mevcudat ve bütün kâinatın menfaatleri, nimetleri iltifatına tâbi bir Mahbub-u Ezelî'yi sevmekliğin lâzımdır; tâ hem kendinin, hem bütün onların saadetleriyle mütelezziz olasın. Hem, Kemal-i Mutlak'ın muhabbetinden aldığın nihayetsiz bir lezzeti alasın.

Zaten sana, sende senin nefsine olan şedit muhabbetin, Onun zatına karşı muhabbet-i zatiyedir ki, sen suiistimal edip kendi zatına sarf ediyorsun. Öyle ise, nefsindeki *ene*'yi yırt, *hüve*'yi göster. Ve kâinata dağınık bütün muhabbetlerin, Onun esma ve sıfâtına karşı verilmiş bir

Kemal-i Mutlak: her yönüyle tam mükemmel olan Allah.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
lem'acık: küçük parıltı.
lezzet: zevk, haz.
Mahbub-u Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratıklar tarafından sevilen Allah.
mahiyet: neden ibaret olduğu, nitelik.
meftun: tutkun.
menfaat: fayda.
menfaat-ı nefsiye: nefse ait menfaat.
menşe: kaynak.
mes'ut: bahtiyar.
mevcudat: var olan her şey.
muhabbet: sevme.
muhabbet-i zatiye: Allah'ın zatına karşı duyulan muhabbet, sevgi.
mutmainne: emin, tatmin olmuş.
mütelezziz: lezzet alan.
naks: noksanlık, eksiklik.
nefis: can, sürekli kötülüklere sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: ihsan, bağış.
nispet: ölçü.
nur: parlaklık, ışık.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi.
saadet: mutluluk.
sarf: harcama.
suiistimal: kötüye kullanma.
sıfat: nitelikler, vasıflar.
şedit: şiddetli.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
tâbi: uyan, bağlı.
tercih: seçme.
vahşet: korku, güvensizlik.
zat: şahıs, kendi şahsı, nefsi.
zıddiyet: karşıtlık.

acz: zayıflık, acizlik.
adavet: düşmanlık.
ahbap: dostlar.
alakadar: ilgili, münasebetli.
ayinedar: yansıtıcı, aynalık.
cemal: Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
derece: miktar.
ene: benlik.
esma: isimler.
fakr: fakirlik.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeylen yaratan Allah.
gark: batma, boğulma.
hüve: o, Allah'a izafeten zamir.
iktifa: yetinme.
iltifat: gönlü hoş etme.
intifa etmek: faydalanmak.
kâinat: bütün âlemler.
kat'î: kesin.
kemal: olgunluk, mükemmellik.

muhabbettir; sen suiistimal etmişsin. Cezasını da çekiyorsun. Çünkü, yerinde sarf olunmayan bir muhabbet-i gayrimeşruanın cezası, merhametsiz bir musibettir. Rahmanürrahîm ismiyle, hurilerle müzeyyen Cennet gibi, senin bütün arzularına cami bir meskeni, senin cismanî hevesatına ihzar eden ve sair esmasıyla senin ruhun, kalbin, sırrın, aklın ve sair letaifin arzularını tatmin edecek ebedî ihsanatını o Cennette sana müheyya eden ve her bir ismînde manevî çok hazine-i ihsan ve kerem bulunan bir Mahbub-u Ezelînin, elbette bir zerre muhabbetı kâinata bedel olabilir; kâinat, Onun bir cüz'î tecellî-i muhabbetine bedel olamaz. Öyle ise, o Mahbub-u Ezelî'nin, Kendi habîbine söylettirdiği şu ferman-ı ezelîyi dinle, ittiba et:[1] إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ

IKINCI MEYVE: Ey nefis! Ubudiyet, mukaddeme-i mukâfat-ı lâhika değil, belki netice-i nimet-i sabıkadır. Evet, biz ücretimizi almışız, ona göre hizmetle ve ubudiyetle muvazzafız.

Çünkü, ey nefis! Hayr-ı mahz olan vücudu sana giydiren Hâlık-ı Zülcelâl sana iştıhalı bir mide verdiğinden, Rezzak ismiyle bütün mat'umatı bir sofra-i nimet içinde senin önüne koymuştur.

Sonra, sana hassasiyetli bir hayat verdiğinden, o hayat dahı bir mide gibi nızık ister. Göz, kulak gibi bütün duygulanın, eller gibidir kı, rûy-i zemin kadar geniş bir sofra-ı nımetı o ellenn onune koymuştur.

1. Eğer Allahı seviyorsanız bana uyun kı, Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi, 31.)

bedel: karşılık
cami: toplayan, kaplayan
Cennet: Allah'ın insanlara müjdelediği, ölümden sonraki alemde bulunan, Allah'a inanan, günah işlememiş veya günahlarından temizlenmiş olanların gireceği, sonsuza kadar içinde kalacakları yer
cismanî: cisim ve bedene ait
cüz'î: küçük, az
ebedî: zevalsiz, sonu olmayan
esma: isimler
ferman-ı ezelî: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın emri
habîb: sevgili
Hâlık-ı Zülcelâl: yücelik, büyüklük sahibi yaratıcı anlamında, Allah'ın bir sıfatı
hassasiyet: pek hıslı olmak, aşırı duyarlılık
hayat: canlılık, dinlik
hayr-ı mahz: mutlak, tamamen hayır
hazine-i ihsan: ihsan hazineleri
hazine-i kerem: ikram hazinesi
hevesat: heveslerler
hûri: Cennet kızı
ihsanat: ihsanlar, nimetler
ihzar: hazırlama
iştıha: istek, iştah
ittıba: uymak, tâbi olmak
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kerem: cömertlik, lütuf
letaif: duygular
mahbub-u ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratıklar tarafından sevilen Allah.
mahbub-u ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratıklar tarafından sevilen Allah
manevî: manaya ait
mat'umat: yiyecekler
merhametsiz: acımasız
mesken: ikamet olunan, oturulan
muhabbet: sevgi
muhabbet-i gayr-i meşrua: dine uygun ve helal olmayan sevgi.
mukaddeme-i mükâfat-ı lâhika: ilerde verilecek mükafatların başlangıcı
musibet: belâ, felâket.
muvazzaf: vazifeli, görevli
müheyya: hâzır
müzeyyen: süslenmiş
nefis: can, sürekli kötülüğe sevk eden şehvet, gazap gibi duygulanın kaynağı
netice-i nimet-i sabıka: geçmiş nimetlerin sonucu.
Rahmanürrahım: sonsuz merhamet sahibi ve her mahluka karşı şefkat eden
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rızık: Allah'ın herkese lütuf ve ihsan ettiği nimetler
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan gayrimaddî cevher
rûy-i zemin: yeryüzü
sair: diğer, başka
sarf: harcama
sır: kalbe konulan bir latife
sofra-ı nimet: nimet sofrası
suiistimal: kötüye kullanma, alet etme
tatmin: doyurma
tecellî-i muhabbet: Cenab-ı Hakkın muhabbetinin kullar üzerinde görülmesi
ubudiyet: kulluk.
vücut: can, beden
zerre: küçük parça

Sonra, manevî çok rızık ve nimetler isteyen insaniyeti sana verdiğinden, âlem-i mülk ve melekût gibi geniş bir sofra-i nimet, o mide-i insaniyetin önüne ve aklın eli yetişecek nispette sana açmıştır.

Sonra, nihayetsiz nimetleri isteyen ve hadsiz rahmetin meyveleriyle tegaddi eden ve insaniyet-i kübra olan İslâmiyeti ve imanı sana verdiğinden, daire-i mumkınat ile beraber, Esma-ı Hüsna ve Sıfât-ı Mukaddesenin dairesine şamil bir sofra-i nimet ve saadet ve lezzet sana fethetmiştir.

Sonra, imanın bir nuru olan muhabbeti sana vermekle, gayr-ı mütenahi bir sofra-i nimet ve saadet ve lezzet sana ihsan etmiştir. Yanı, cısmanıyetin itibanyla küçük, zayıf, âciz, zelil, mukayyet, mahdut bir cüzsün. Onun ihsanıyla, cüz'î bir cuzden, kullî bir küll-u nuranî hükmune geçtin. Zira, hayatı sana vermekle, cüz'iyetten bir nevi küllıyete; ve insanıyetı vermekle, hakıkî kullıyete; ve Islâmiyeti vermekle, ulvî ve nuranî bir kulliyete; ve marifet ve muhabbeti vermekle, muhit bir nura seni çıkarmış.

İşte ey nefis! Sen bu ücreti almışsın. Ubudiyet gibi lezzetli, nimetli, rahatlı, hafif bir hizmetle mukellefsin. Hâlbuki, buna da tembellik ediyorsun. Eğer yanm yamalak yapsan da, güya eskı ücretlerı kâfı gelmıyormuş gıbı, çok büyük şeyleri mütehakkimâne istiyorsun. Ve hem, "Nıçın duam kabul olmadı?" dıye nazlanıyorsun. Evet, senin hakkın naz değil, niyazdır. Cenab-ı Hak, Cenneti ve saadet-ı ebediyeyı mahz-ı fazl ve keremıyle ıhsan eder.

âciz: güçsüz, zayıf
âlem-i mülk ve melekût: cısmanı ve ruhanı alem
Cenab-ı Hak: Allah
Cennet: Allah'ın insanlara müjdelediği, olumden sonrakı âlemde bulunan Allah'a ınanan, günahlarından temızlenmış olanların gıreceğı sonsuza kadar ıçınde kalacakları yer
cismaniyet: cısımlı oluş.
cüz: parça, küçük, az
cüz'î: küçük, az
cüz'iyet: cüz'î oluş, küçüklük
daire-i mümkinat: kâinat, ımkân âlemı
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel ısımlerı
fetih: açma
gayr-i mütenahi: sonsuz
hadsiz: sınırsız.
hakıkı: gerçek
ihsan: bağışlama, ıkram etme
iman: ınanç
insaniyet: insan olma hâlı, insanlık mahıyetı
insaniyet-i kubra: en buyuk ınsanlık
kâfi: yeterlı olma
küll-i nurani: nurlu bır bütün
küllî: umumî, genelı ıçıne alan
küllıyet: butunluk.
mahdut: sınırlı
mahz-ı fazl ve kerem: sırf lutuf ve ıkramın ta kendısı
manevi rızık ve nimet: iman, ıslamıyet, güzel ahlâk gibi
marifet: bilgi
mide-i insaniyet: insanlık mıdesi
muhabbet: sevgi
muhit: ihata eden, her şeyı kuşatan.
mukayyet: kayıtlı, bağlı
mukellef: vazifeli, memur
mutehakkımane: hukmederce sıne zorbalıkla hakımıyet takına rak
naz: kendini ağıra satma, nazlanma
nefis: sureklı kotuluğe sevk eden, şehvet ve gadap duygulanının kaynağı
nevi: çeşit
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: ıyılık, ıhsan, bağış
nispet: olçu
niyaz: yalvarma, dua
nur: parıltı, ışık.
nurani: nurlu, parlak.
rahmet: merhamet etme, esınge me
saadet: mutluluk
saadet-ı ebediye: ebedî mutluluk.
sofra-ı nimet: nimet sofrası.
sıfât-ı mukaddese: mukaddes sıfatlar
şamil: ıçıne alan, kaplayan
tegaddi: gıdalanma
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yuce, yuksek
zelil: aşağı, alçak.

Sen, daima rahmet ve keremine iltica et, Ona güven ve şu fermanı dinle.

قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ[1]

Eğer desen: "Şu küllî hadsiz nimetlere karşı, nasıl şu mahdut ve cüz'î şükrümle mukabele edebilirim?"

Elcevap: Küllî bir niyetle, hadsiz bir itikat ile. Meselâ, nasıl ki bir adam beş kuruş kıymetinde bir hediye ile bir padişahın huzuruna girer ve görür ki, her biri milyonlara değer hediyeler, makbul adamlardan gelmiş, orada dizilmiş. Onun kalbine gelir: "Benim hediyem hiçtir, ne yapayım?" Birden der: "Ey seyyidim! Bütün şu kıymettar hediyeleri kendi namıma sana takdim ediyorum. Çünkü, sen onlara lâyıksın. Eğer benim iktidarım olsaydı, bunların bir mislini sana hediye ederdim."

İşte hiç ihtiyacı olmayan ve raiyetinin derece-i sadakat ve hürmetlerine alâmet olarak hediyelerini kabul eden o padişah, o bîçarenin o büyük ve küllî niyetini ve arzusunu ve o güzel ve yüksek itikat liyakatını, en büyük bir hediye gibi kabul eder.

Aynen öyle de, âciz bir abd, namazında اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ[2] der. Yani, bütün mahlûkatın hayatlarıyla Sana takdim ettikleri hediye-i ubudiyetlerini, ben kendi hesabıma umumunu Sana takdim ediyorum. Eğer elimden gelseydi, onlar kadar tahiyyeler Sana takdim edecektim. Hem, Sen onlara, hem daha fazlasına lâyıksın. İşte şu niyet ve itikat, pek geniş bir şükr-u küllîdir.

abd: kul.
aciz: güçsüz, zayıf.
alamet: belirti, işaret.
bîçare: çaresiz.
cüz'î: az, küçük.
derece-i sadakat: dostlukta bağlılık ve sebatın derecesi.
elcevap: cevaben.
ferah: sevinme, rahatlama.
ferman: emir.
fitrî: doğuştan olan.
hadsiz: sınırsız.
hediye: armağan.
hediye-i ubudiyet: kulluk hediyesi.
huzur: büyük kimselerin yanı.
hürmet: ihtiram, saygı.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
İhtiyaç: gereklilik.
İktidar: güç yetirme, yapabilme.
iltica: sığınma.
kerem: cömertlik, lütuf.
küllî: bütün, ait, bütünsel.
kıymettar: değerli.
layık: yakışır, uygun.
liyakat: layık olma, uygun.
lütuf: ihsan, ikram.
mahdut: sınırlı.
mahlûkat: yaratılmışlar.
makbul: reddedilmeyen, değerli.
misil: benzer.
mukabele: karşılık verme.
nam: ad, isim.
nimet: iyilik, ihsan.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi.
padişah: hükümdar.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.
raiyet: halk, millet, tebaa.
seyyid: efendi, reis.
şukr-ü küllî: Allah'ın vermiş olduğu bütün nimetlere, bütün bine karşı minnet duyma, teşekkür.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibi.
tahiyye: selâm, iyilik temennisi.
takdim: sunma.
umum: hepsi, bütün.

1. Onlara söyle ki: ancak Allah'ın lütfuyla ve rahmetiyle ferahlansınlar. Bu onların dünyada toplayıp durduklarından daha hayırlıdır. (Yunus Suresi, 58.)
2. Bütün canlıların yaptıkları fitrî ibadetler Allah'a mahsustur.

Nebatatın tohumlan ve çekirdekleri, onlanın niyetlendir. Hem meselâ, kavun, kalbinde nüveler suretinde bin nıyet eder ki, "Yâ Hâlık'ım! Senin Esma-i Hüsnanın nakışlannı yerin birçok yerlerinde ilân etmek isterim." Cenab-ı Hak, gelecek şeylerin nasıl geleceklerini bildiği için, onlann niyetlerini bilfiil ibadet gibi kabul eder. "*Mu'minin niyeti, amelinden hayırlıdır*" [1] şu sırra işaret eder. Hem,

سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَرِضَاءَ نَفْسِكَ وَزِنَةَ عَرْشِكَ
وَمِدَادَ كَلِمَاتِكَ وَنُسَبِّحُكَ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ
اَنْبِيَائِكَ وَاَوْلِيَائِكَ وَمَلٰٓئِكَتِكَ [2]

gıbi hadsiz adetle tesbıh etmenın hıkmeti, şu sırdan anlaşılır.

Hem, nasıl bır zabıt butun neferatının yekûn hızmetlenni kendi namına padışaha takdim eder, öyle de, mahlûkata zabıtlık eden ve hayvanat ve nebatata kumandanlık yapan ve mevcudat-ı arziyeye halîfelik etmeye kabil olan ve kendı hususî âleminde kendini herkese vekıl telâkkı eden ınsan, [3] اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ der, butun halkın ıbadetlenni ve istianelerini, kendi namına Ma'bud-u Zulcelâl'e takdim eder.

Hem سُبْحَانَكَ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ وَبِاَلْسِنَةِ جَمِيعِ مَصْنُوعَاتِكَ [4] der, butun mevcudatı kendi hesabına söylettırır.

1. *Camıu s-Sağır* 6 291 292 *Ramuzu l Ehadıs* s 453 *Kenzu l Ummal* 3 419 hadıs no 7236

2. Mahlukatının sayısınca Zatına layık şekilde arşının agırlığınca kelımelennın murekkebı mıktannca hamd ederek Senı her tüflu kusur ve noksandan tenzih ederız." (*Muslım* Zıkır 79 *Müsned* 1.258) Butun peygamberlennın, evlıyalarının ve meleklennın tesbıhatıyla Senı tesbıh edenız

3. Ancak Sana kulluk eder ancak Senden yardım isterız (Fatıha Suresı. 5)

4. Butun mahlûkatının butun tesbıhatıyla ve butun masnuatının dıllenyle Senı tesbıh edenız.

adet: mıktar sayı
alem: dünya
amel: fıl ış
arş: Allah ın kudret ve saltanatı nın tecelli yerı
bilfiil: yapılmış
Cenab-ı Hak: Allah.
Esma-i Hüsna: Allah ın güzel ısımlerı.
evliya: velıler Allah dostları
hadsız: sınırsız
halifelik: vekılık
halkın ibadetleri: ınsanların kulluk gorevlerı.
Halık: yaratıcı Allah
hamd: Allah a karşı olan şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme
hayvanat: hayvanlar
hikmet: gızlı sebep
hususi: bır kısıye has olan ozel.
ıbadet: Allah ın emrettıklennı ye nne getırme
ilan: herkese duyurmak.
istiane: yardım dıleme
kabil: mümkun uygun olma
kumandan: komutan
layık: yakışır, uygun
Ma'bud-u Zulcelâl: kendısıne ıbadet edılen celâl sahıbı olan Allah
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
melek: Allah ın nurdan yarattığı her zaman gorulemeyen varlıklar
mevcudat: var olan her şey
mevcudat-ı arziye: dunyadakı varlıklar
Mu'min: ınan eden ınanan
nakış: ışleme.
nam: ad. ısım
nebatat: bıtkıler
neferat: neferler askerler
nıyet: kalbın bır şeye karar vermesı
nüve: çekırdek
padişah: hukumdar
peygamber: Allah ın elçısı, nebî
suret: bıçım gorunuş
sır: gızlı hakıkat
takdim: sunma
telakkı: anlayış anlama.
tesbih: Allah'ın şanını yuceltme noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: tesbıhler Allah ı şanına uygun anmalar
vekil: sozcu
yekun: toplam
zabıt: komutan ıdare eden
zat: kendı

Hem, [1] اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ وَمُرَكَّبَاتِهَا

der; her şey namına bir salâvat getirir. Çünkü, her şey nur-u Ahmedî (a.s.m.) ile alâkadardır. İşte, tesbihatta, salâvatlarda hadsız adetlerin hikmetini anla.

ÜÇÜNCÜ MEYVE: Ey nefis! Az bir ömürde hadsiz bir amel-i uhrevî istersen ve her bir dakika-i ömrünü bir ömür kadar faydalı görmek istersen ve âdetini ibadete ve gafletini huzura kalbetmeyi seversen, sünnet-i seniyeye ittiba et. Çünkü, bir muamele-i şer'iyeye tatbik-i amel ettiğin vakit, bir nevi huzur veriyor, bir nevi ibadet oluyor, uhrevî çok meyveler veriyor.

Meselâ, bir şeyi satın aldın, icap ve kabul-ü şer'iyeyi tatbik ettiğin dakikada, o adî alış verişin bir ibadet hükmünü alır. O tahattur-u hükm-ü şer'î, bir tasavvur-u vahiy verir, o dahi, şarı düşünmekle bir teveccüh-ü İlâhî verir; o dahi, bir huzur verir. Demek, sünnet-i seniyeye tatbik-i amel etmekle, bu fânî ömür bâkî meyveler verecek bir hayat-ı ebediyeye medar olacak olan faydalar elde edilir.

فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۞ [2]

fermanını dinle, şeriat ve sünnet-i seniyenin ahkâmları içinde cilveleri intişar eden Esma-i Hüsnanın her bir ismının feyz-ı tecellisine bir mazhar-ı cami olmaya çalış.

adet: sayı, miktar
adet: usul, alışkanlık.
adî: basit, bayağı
ahkam: hükümler, buyruklar
alakadar: ilgili, munasebetli
amel-i uhrevî: neticesi ahirette görülecek amel, iş
bâkî: sonsuz, daimî
cilve: görünme, belirme
dakika-i ömür: ömür dakikası.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
fânî: geçici
ferman: emir, buyruk.
feyz-i tecellî: Allah'ın isimleri ve sifatlarıyla varlık aynalarında görülüp belirmesinden doğan feyiz ve bereket.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hayat-ı ebediye: ahiret hayatı.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
huzur: gönül ferahlığı, rahatlığı
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
icap ve kabul-ü şer'iye: alış verişlerde, mal sahibinin teklifi ve malı alanın kabulünün dine uygun olması
iman: inanma
intişar: yayılma, dağılma
ittiba: uyma, tâbi olma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kalbetmek: bir hâlden diğer bir hale çevirmek, değiştirmek.
mazhar-ı cami: Allah'ın birçok ismının tecelli ettiği yer
medar: vesile, dayanak
muamele-i şer'iye: dini muamele, sünnete uygun işlemler
nefis: İnsanı sürekli kötülüğe sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı.
nevi: çeşit.
nur-u Ahmedî: Hz. Peygamberin nuru, hidayet güneşi.
ömür: hayat.
peygamber: Allah'ın elçisi
resul: Allah tarafından kendisine vahiy gelen peygamber
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme
sünnet-i seniye: Peygamberimizin sözlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yüksek ve kıymetli hâller
şârî: şeriatı ortaya koyan, Allah, kanun koyucu
şeriat: İslâmın bütün hükümleri
tahattur-u hükm-ü şer'î: dinin hükmünü, kararını hatırlama
tasavvur-u vahiy: vahiy ile gelen Kur'an'ı düşünme
tatbik: uygulama
tatbik-i amel: uygun iş işleme, uygun davranma
tesbihat: tesbihler, Allah'ı şanına uygun anmalar
teveccüh-ü İlâhî: Allah'ın sevgisi ve ilgisi
uhrevî: ahirete ait.
ümmî: okuma yazması olmayan
zerre: en küçük madde, atom

1. Allahım! Kâinatın zerreleri ve onlardan murekkep varlıkların adedince Muhammed'e rahmet eyle.

2. Siz de hem Allah'a, hem de Ona ve Onun bütün sözlerine iman eden o ümmî Peygambere, resulüne iman edin ve o Peygambere uyun ki, doğru yolu bulmuş olasınız. (A'raf Suresi, 158.)

DÖRDÜNCÜ MEYVE Ey nefis! Ehl-i dünyaya, hususan ehl-ı sefahate, hususan ehl-ı kufre bakıp, sûrî zıynet ve aldatıcı gayr-i meşru lezzetlerine aldanıp, taklit etme. Çünkü, sen onları taklıt etsen, onlar gıbı olamazsın; pek çok sukut edeceksin Hayvan dahi olamazsın, çünkü, senın başındaki akıl, meş'um bir alet olur, senın başını daima dövecektir

Meselâ, nasıl kı bir saray bulunsa, büyük bir dairesinde buyuk bır elektrık lâmbası bulunur O elektrıkten teşaub etmiş ve onunla bağlı küçük küçük elektrikler, küçük menzillere taksım edılmış Şımdı bınsı o büyük elektrık lâmbasının düğmesini çevirip ziyayı kapatsa, bütün menziller derin bir karanlık içıne ve bır vahşete duşer.

Ve başka sarayda, buyuk elektrık lâmbasıyla merbut olmayan küçük elektrık lâmbaları her menzılde bulunuyor O saray sahıbı buyuk elektrık lâmbasının düğmesını çevirerek kapatsa, sair menzillerde ışıklar bulunabilır, onunla ışını gorebılır Hırsızlar istıfade edemezler.

İşte ey nefsım! Bınncı saray bır Muslümandır; Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, onun kalbinde, o büyük elektrık lâmbasıdır. Eğer onu unutsa, elıyazubıllâh, kalbinden onu çıkarsa, hıçbır peygamberi daha kabul edemez; belkı hıçbır kemalâtın yerı, ruhunda kalamaz, hatta Rabbini de tanımaz Mahiyetindeki bütün menziller ve lâtıfeler karanlığa duşer ve kalbınde müthış bir tahrıbat ve vahşet oluyor Acaba bu tahrıbat ve vahşete mukabıl hangı şeyı kazanıp unsıyet edebılırsın?

ehl-ı dünya dünyaya bağlı sırf dunya ıçın çabalayan
ehl-ı küfür kufur ehlı, kafirler
ehl-i sefahat: sefihler, nefsin zevk ve lezzetı ıçın çok ısraf yapanlar
elıyazubıllah: Allah korusun
gayr-i meşru: dinen yasaklanmış helâl olmayan
istıfade faydalanma
kemalât olgunluklar mu kemmellıkler
latife duygu hıs
mahiyet. ıç yuz, nıtelık.
menzil kısım yer ev
merbut bağlı
meş um uğursuz
mukabıl karsılık
müthış dehşet veren korkutan
nefis. insanı surekli kötülüğe sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı
ruh insan ve hayvanlardakı dırılık kaynağı hayatın temelı ve sebebı olan gayrımaddî cevher manevî varlık
sair- dıger başka
saray hukumdarların oturduğu buyuk yapı
sukut. düşmek değer yıtırmek.
sûrî gorunuşte olan
tahrıbat. yıkımlar bozulmalar
taklıt. bırıne benzemeye çalışma
taksım edılme. kısımlara ayrılma paylaştırılma
teşaub etme şubelere bolumlere ayrılma
ünsıyet. yakınlık, dostluk.
vahşet. korku urkuntu
ziya: ışık, nur
ziynet süs

Hangi menfaati bulup o tahribat zararını onunla tamir edersin? Hâlbuki, ecnebiler o ikinci saraya benzerler ki, Hazret-i Peygamber Aleyhıssalâtü Vesselâmın nurunu kalplerinden çıkarsalar da, kendilerince bazı nurlar kalabılır veya kalabilir zannederler. Onların manevî kemalât-ı ahlâkıyelerine medar olacak Hazret-ı Mûsa ve İsa Aleyhimesselâma bır nevi imanlan ve Hâlık'larına bır çeşit ıtıkatları kalabılır.

Ey nefs-i emmare!

Eğer desen: "Ben, ecnebi değil, hayvan olmak isterim."

Sana kaç defa söylemiştim, hayvan gıbı olamazsın. Zira, kafandakı akıl olduğu ıçın, o akıl, geçmiş elemlen ve gelecek korkuları tokadıyla, senin yüzüne, gözüne, başına çarparak dövüyor, bir lezzet ıçınde bin elem katıyor. Hayvan ise, elemsiz güzel bir lezzet alır, zevk eder. Öyle ıse, evvelâ aklını çıkar at, sonra hayvan ol. Hem, [1] كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ sılle-i te'dibini gör."

BEŞINCI MEYVE. Ey nefis! Mukerreren söylediğimiz gıbi, insan, şecere-i hılkatin meyvesi olduğundan, meyve gıbı en uzak ve en camı ve umuma bakar ve umumun cihetülvahdetini içinde saklar bır kalp çekirdeğini taşıyan ve yüzü kesrete, fenâya, dünyaya bakan bır mahlûktur. Ubudiyet ise, onun yüzünü fenâdan bekaya, halktan Hakka, kesretten vahdete, münteheadan mebdee çeviren bır hayt-ı vuslat, yahut mebde ve münteha ortasında bir nokta-ı ıttısaldır.

1 Hayvan gıbı hatta onlardan da aşağıdırlar. (Furkan Suresi: 44.)

aleyhisselam: selâm onun üzerine olsun
beka: sonsuzluk, bâkîlik, ebedîlik.
camı': kapsamlı
cihetülvahdet: birlik cihetı yonu
ecnebi: yabancı
elem: üzüntü, tasa
evvelâ: ılk önce
fena: yok olma
Hak: Allah.
Halık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hayt-ı vuslat: birleştirme ıpı
iman: inanç.
ıtıkat: inanma
kemalât-ı ahlâkıye: ahlâkı olgunluk ve mükemmellikler
kesret: çoğunluk, çokluk, vahdetin zıddı
mahluk: yaratık.
manevî: manaya, ruha ve ıçe aıt olan
mebde: başlangıç.
medar: dayanak, vesile
menfaat: fayda.
mukerreren: tekrar tekrar
münteha: son
nefis: kötü vasıfları, nıtelıkleri kendısınde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı ışlerden alıkoyan güç
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.
nevi: çeşıt.
nokta-i ittisal: bıtışme noktası
nur: parıltı ışık.
şecere-i hılkat: yaratılış ağacı
tahrıbat: yıkım, bozma
tamir: onarım, onarma
ubudiyet: kulluk.
umum: herkes
vahdet: birlik.
zan: sanma

Nasıl ki tohum olacak kıymettar bir meyve-i zîşuur, ağacın altındaki zîruhlara baksa, güzelliğine güvense, kendini onların ellerine atsa veya gaflet edip düşse, onların ellerine düşecek, parçalanacak, adî bir tek meyve gibi zayı olacak. Eğer o meyve, nokta-i istinadını bulsa, içindeki çekirdek, bütün ağacın cihetülvahdetini tutmakla beraber ağacın bekasına ve hakikatinin devamına vasıta olacağını düşünebilse, o vakit o tek meyve içinde bir tek çekirdek, bir hakikat-ı külliye-i daimeye, bir ömr-ü bâkî içinde mazhar oluyor.

Öyle de, insan, eğer kesrete dalıp kâinat içinde boğulup dünyanın muhabbetiyle sersem olarak fânîlerin tebessumlerine aldansa, onların kucaklarına atılsa, elbette nihayetsiz bir hasarete düşer. Hem fena, hem fânî, hem ademe düşer; hem manen kendini idam eder. Eğer lisan-ı Kur'ân'dan kalp kulağıyla iman derslerini işitip başını kaldırsa, vahdete muteveccih olsa, ubudiyetin miracıyla arş-ı kemalâta çıkabilir, bâkî bir insan olur.

Ey nefsim! Madem hakikat boyledir ve madem millet-i Ibrahimiyedensin (a.s.), Ibrahimvari,[1] لَآ أُحِبُّ الْآفِلِينَ de. Ve Mahbub-u Bâkî'ye yüzünü çevir ve benim gibi şöyle ağla:

[Buradaki Farisî beyitler, On Yedinci Sözün Ikinci Makamında yazılmakla burada yazılmamıştır.]

1 Ben batıp giderleri sevmem. (En'âm Suresi, 76.)

adem: yokluk
adî: bayağı
arş-ı kemalât: olgunlukların zirvesi
bâkî: ebedî, daimî
beka: bâkîlik, sonsuzluk, ebedîlik.
beyit: iki mısradan oluşan şiir
cihetülvahdet: birlik cihetonu
fanî: geçici, sonlu
Farisî: Iran dili, Farsça
fena: yok olma, bitme
gaflet: gafilik, Allah'tan uzak

taşıp nefsinin arzularına dalma
hakikat: gerçek.
hakikat-ı külliye-i daime: devamlılığı olup, bütün her şeyle ilgili olan gerçek.
hasaret: zarar
İbrahimvari: Hz. İbrahim gibi
idam: öldürme
iman: inanma.
kâinat: bütün âlemler, dünya
kesret: çokluk, vahdetin zıddı
kıymettar: değerli, kıymetli.
lisan-ı Kur'ân: Kur'ân'ın dili
Mahbub-u Bâkî: olumsuz ve sonsuz sevgili olan, Allah
manen: iç varlık bakımından, mana itibarıyla
mazhar: zuhur yeri, görünme yeri, nail olma
meyve-i zîşuur: şuur, akıl sahibi meyve
millet-i İbrahimiye: Hz. İbrahim'in dinine mensup olanlar, İslâm milleti
miraç: merdiven, yükseliş.
muhabbet: sevgi
muteveccih: yönelmiş
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri karşılayıp, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nihayetsiz: sonsuz
nokta-ı istinat: dayanak noktası.
ömr-ü bâkî: daimî, kalıcı hayat.
sersem: aklı ve zihni dağılmış
tebessum: gülümseyiş
ubudiyet: kulluk
vahdet: birlik
vasıta: aracı, vesile
zayı: elden çıkmış
zîruh: ruh sahibi

ayetlerin hakikatlerini ve nüktelerini beyan etmiş ki, ehl-i ilhad ve fennin kusur zannettikleri noktalar i'cazın lemaatı ve belâgat-i Kur'âniyenin kemalâtının menşeleri olduğu ilmî kaideleriyle ispat edilmiş. Bulantı vermemek için onların şüpheleri zikredilmeden cevab-ı kat'î verilmiş.[1] وَالشَّمْسُ تَجْرِى ۞ وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا gibi, yalnız Yirmincî Sözün Birinci Makamında, üç dört ayette şüpheleri söylenmiş.

Hem bu Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesi gerçi gayet muhtasar ve acele yazılmış ise de, fakat ilm-i belâgat ve ulûm-u Arabiye noktasında, âlimlere hayret verecek derecede âlimâne ve derin ve kuvvetli bir tarzda beyan edilmiş. Gerçi her bahsini her ehl-i dikkat tam anlamaz, istifade etmez. Fakat, o bahçede herkesin ehemmiyetli hissesi var. Pek acele ve müşevveş hâletler içinde telif edildiğinden, ifade ve ibaresinde kusur var olmasıyla beraber, ilm noktasında çok ehemmiyetli meselelerin hakikatını beyan etmiş.

Said Nursî

1 Güneş döner. (Yâsîn Sûresi, 38) • Dağları birer kazık yapmadık mı? (Nebe' Sûresi, 7.)

âlim: bir ilmin bilinmesi gereken konularını ve kurallarını en iyi şekilde bilen kişi

âlimâne: âlime yaraşır şekilde

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi

bahis: söz, konu

belâgat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hâlin gereğine uygun yerilyerinde kusursuz söz söylemesi

beyan: anlatma, açıklama

cevab-ı kat'î: kesin cevap

derece: yüksek mertebe, aşama

ehemmiyet: önem

ehemmiyetli: önemli

ehl-i dikkat: dikkat sahipleri

ehl-i ilhad ve fen: dinsizler ve fen ilimleriyle uğraşanlar

gayet: çok, fazla, oldukça

gerçi: her ne kadar

hakikat: gerçek, asıl, esas, doğru

hâlet: hal, durum,

hisse: pay

ibare: cümle

i'caz: insanları âcız bırakma, mu'cize gösterme

ifade: söylenış şekli, anlatım biçimi

ilm: kâinat içinde meydana gelen olayların sebep, oluş, sonuç ve tesirleri konusunda aklın ölçülen çerçevesinde tahsil ve tecrübe ile edinilen doğru bilgi, bilim

ilm-i belâgat: düzgün ve güzel söz söylemeyi öğreten ilim dalı

ilmî kaide: bir ilmin kabul ettiği kural, prensip, usul

ispat: doğruluğunu ortaya koyma

istifade: faydalanma, yararlanma

kemalat: mükemmellikler, fazıletler

kusur: eksiklik, hata.

lemaat: parıltılar, parlamalar

makam: mevki, konu.

menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer

mesele: konu, cevabı istenen soru

Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri

muhtasar: kısa, özet.

müşevveş: karışık, dağınık

nokta: açı, konu, durum

nükte: bir söz veya ibareden özel bir dikkatle çıkarılan ince ve gizli mana.

şüphe: kuşku, tereddüt.

tarz: biçim, şekil

telif: yazma, yazılma

ulûm-u Arabiye: Arapça ilimler

zannetme: sanma

zikretme: anma, söyleme

Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَأْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا [1]

Mahzen-ı mu'cızat ve mu'cize-i kübra-ı Ahmediye (a.s.m.) olan Kur'ân-ı Hakîm-i Mu'cizülbeyan'ın hadsiz vücuh-u i'cazından kırka yakın vucuh-u i'cazıyeyi Arabî risalelerimde ve Arabî *Risale-i Nur*'da ve İşaratü'l-İ'caz namındaki tefsirimde ve geçen şu Yirmi Dört Sözlerde işaretler etmişiz. Şimdi onlardan yalnız beş veçhini bir derece beyan ve sair vucuhu içlerinde icmalen derç ederek ve bir Mukaddeme ile onun tarif ve mahiyetine işaret edeceğiz.

Mukaddeme

Üç Cüzdür

BİRİNCİ CÜZ

Kur'ân nedir, tarifi nasıldır?

Elcevap: On Dokuzuncu Sözde beyan edildiği ve sair Sözlerde ıspat edildiği gibi,

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • De ki: And olsun, eğer bu Kur'an'ın benzerini getirmek için insanlar ve cinler bir araya toplanıp da hepsi birbirine yardımcı olsalar, yine de onun benzerini getiremezler. (İsra Suresi, 88.)

Arabî: Arapça
beyan: anlatma, açıklama
cin: bir cins areşten yaratılmış ve Allah'a iman etmekle yükümlü tutulmuş şuur sahibi bir varlık.
cüz: kısım.
derç: koyma, yerleştirme, katma.
derece: miktar
elcevap: sorulan şeye cevap
hadsiz: sayısız, sınırsız
icmalen: kısaca, özetle
ıspat: delillerle gösterme
İşaratü'l-i'caz: Risale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eser
işaret: gösterme, bildirme
Kur'ân-ı Hakîm-i Mu'cizülbeyan: yerli yerinde yaptığı açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, özellikleri.
mahzen-i mu'cızat: mu'cizeler kaynağı, deposu
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri
mu'cize-i kübra-i Ahmediye: Peygamberimizin en büyük mu'cizesi
mukaddeme: ön söz, giriş.
nam: ad, isim
Rahîm: acıyıp merhamet eden, bağışlayan, koruyan Allah
Rahman: ister mü'min, ister kâfir, ister iyi isterse kötü olsun, rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
risale: yalnızca bir konuyla ilgili küçük kitap
sair: diğer, başka, öteki
tarif: ayrıntılı olarak anlatıp tanıtma, tanım
tefsir: Kur'ân'ın cümlelerinin ve kelimelerinin anlamlarını açıklama ve bu konuda yazılan eser
vecih: yön
vücuh: yönler
vucuh-u i'caz: mu'cizelik yönleri

Kur'ân,

- *şu kitab-ı kebîr-i kâinatın bir tercume-i ezeliyesi;*
- *ve ayat-ı tekviniyeyi okuyan mütenevvi dillerinin tercuman-ı ebedîsi,*
- *ve şu âlem-i gayp ve şahadet kitabının müfessiri;*
- *ve zeminde ve gökte gizli esma-i İlâhiyenin manevî hazinelerinin keşşafı;*
- *ve sutur-u hâdisatın altında muzmer hakaikın miftahı,*
- *ve âlem-i şahadette âlem-i gaybın lisanı;*
- *ve şu âlem-i şahadet perdesi arkasında olan âlem-i gayp cihetinden gelen iltifatat-ı ebediye-i Rahmaniye ve hitabat-ı ezeliye-i Sübhaniyenin hazinesi;*
- *ve şu İslâmiyet âlem-i manevîsinin güneşi, temeli, hendesesi;*
- *ve avalim-i uhreviyenin mukaddes haritası;*
- *ve zat ve sıfât ve esma ve şuun-u İlâhiyenin kavl-i şarihi, tefsir-i vazıhı, burhan-ı kâtı, tercuman-ı satı,*
- *ve şu âlem-i insaniyetin mürebbisi;*
- *ve insaniyet-i kübra olan İslâmiyetin mâ ve ziyası;*
- *ve nev-i beşerin hikmet-i hakikiyesi,*
- *ve insaniyeti saadete sevk eden hakikî mürşidi ve hâdisi,*
- *ve insana hem bir kitab-ı şeriat, hem bir kitab-ı dua, hem bir kitab-ı hikmet, hem bir kitab-ı ubudiyet, hem bir kitab-ı emir ve davet, hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı fikir, hem bütün insanın bütün hacat-ı maneviyesine merci olacak çok kitapları tazammun eden tek, cami bir kitab-ı mukaddestir.*

alem-i gayp: görünmeyen dünya, âhiret âlemi
alem-i gayp ve şahadet kitabı: bir kitap gibi manalar ifade eden görünen ve görünmeyen âlemler
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi
alem-i manevi: manevî dünya
âlem-i şahadet: görünen, âlâ glanabilen dünya
avalim-i uhreviye: âhiret âlemleri
ayat-ı tekviniye: kâinatta Allah'ın varlığına işaret eden deliller
burhan-ı katı: kesin delil
camı: her şeyi içinde toplayan
cihet: yön, taraf
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
hacat-ı maneviye: manevî ihtiyaçlar
hadi: hidayet veren, doğru yola ulaştıran
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakiki: gerçek, doğru
hendese: geometri, mühendislik
hikmet-i hakikiye: gerçek hikmet
hitabat-ı ezeliye-i Sübhaniye: bütün kusur ve noksanlardan uzak, bütün mükemmel sıfatlara sahip varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın hitapları
iltifatat-ı ebediye-i Rahmaniye: sınırsız merhamet sahibi olan Allah'ın sonsuza kadar geçerli olan güzel sözleri
insaniyet: insanlık
insaniyet-i kübra: en büyük insanlık
kavl-i şarih: açıklayıcı söz
keşşaf: keşfeden, meydana çıkaran
kitab-ı dua: dua kitabı
kitab-ı emir ve davet: Allah'ın emirlerini bildiren ve iman etmeye çağıran kitap
kitab-ı fikir: içinde en güzel, en doğru fikirleri bulunduran, insanları düşünmeye yönelten kitap
kitab-ı hikmet: varlıkların yaratılış sebeplerini, faydalarını ve neticelerini açıklayan kitap
kitab-ı kebîr-i kâinat: büyük kâinat kitabı
kitab-ı mukaddes: kutsal kitap
kitab-ı şeriat: kanun kitabı
kitab-ı ubudiyet: kulluğun nasıl yapılması gerektiğini anlatan kitap
kitab-ı zikir: Allah'ı anmanın en güzel örneklerinin gösterildiği kitap
lisan: dil
mâ: su
manevî: manaya, içe ve ruha ait olan
merci: başvurulacak yer
miftah: anahtar
mukaddes: kutsal, yüce, kusur ve noksanlardan uzak
muzmer: gizli, örtülü
müfessir: açıklayan, yorumlayan
mürebbi: terbiye eden, eğiten
mürşit: doğru yolu gösteren
mütenevvi: çeşitli
nev-i beşer: insan türü, bütün insanlar
saadet: mutluluk
sevk: ulaştırma
sutur-u hadisat: mana ifade eden yazılı satırlara benzeyen olaylar
tazammun: içinde bulundurma
tefsir-i vazıh: apaçık açıklama, yorum
tercüman-ı ebedî: ebedî tercuman, varlıkların manaya geldiğini anlatan ve hükmü sonsuza kadar devam eden Kur'an-ı Kerîm
tercüman-ı satı: parlak tercüman
tercume-i ezeliye: Allah'ın kelamı olan ve bütün varlıkların mana, mahiyet ve vazifelerini açıklayan, mevcudatın tercümesi hükmündeki Kur'ân-ı Kerîm
zat ve sıfat ve esma ve şuun-u İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın yüce Zatı, sıfatları, isimleri, mukaddes hâl ve keyfiyetleri, fiilleri ve işleri
zemin: yeryüzü
ziya: ışık

• *Hem, bütün evliya ve sıddıkîn ve urefa ve muhakkıkînin muhtelif meşreplerine ve ayn ayn mesleklerine, her birindeki meşrebin mezakına lâyık ve o meşrebi tenvir edecek ve her bir mesleğin mesakına muvafık ve onu tasvir edecek birer risale ibraz eden mukaddes bir kütüphane hükmünde bir kitab-ı semavîdir.*

İKİNCİ CÜZ VE TETİMME-İ TARİF

Kur'ân Arş-ı Azamdan, İsm-i Azamdan, her ismin mertebe-i azamından geldiği için, On İkinci Sözde beyan ve ispat edildiği gibi,

Kur'ân,

• *bütün âlemlerin Rabbi itibarıyla, Allah'ın kelâmıdır;*

• *hem, bütün mevcudatın İlâhı unvanıyla, Allah'ın fermanıdır;*

• *hem, bütün semavat ve arzın Hâlik'ı namına bir hitaptır,*

• *hem, rububiyet-i mutlaka cihetinde bir mükâlemedir,*

• *hem, saltanat-ı amme-i Sübhaniye hesabına bir hutbe-i ezeliyedir,*

• *hem, rahmet-i vâsıa-i muhita nokta-i nazarında, bir defter-i iltifatat-ı Rahmaniyedir;*

• *hem, ulûhiyetin azamet-i haşmeti haysiyetiyle, başlarında bazen şifre bulunan bir muhabere mecmuasıdır,*

• *hem, İsm-i Azamın muhitından nuzul ile, Arş-ı Azamın bütün muhatına bakan ve teftiş eden hikmetfeşan bir kitab-ı mukaddestir.*

alem: bütün yaratılmışlar
Arş-ı Azam: Allah'ın kudretinin ve hâkimiyetinin bilindiği göründuğu en büyük daire
arz: yer dünya
azamet-i haşmet: ihtişamın büyüklüğü
beyan: anlatma açıklama
cihet: yön taraf
cuz: kısım
defter-i iltifatat-ı Rahmaniye: sonsuz merhamet sahibi olan Allah'ın güzel sözlerini içine alan defter, Kur'ân.
evliya: veliler Allah'ın dostluğunu kazanmış kullar
ferman: emir buyruk.
Hâlik: yaratıcı Allah
haysiyetiyle: bakımından
hesabına: adına
hikmetfeşan: faydalı bilgi yayan
hitap: konuşma
hutbe-i ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın insanlara ve cinlere konuşması.
hükmünde: yerinde, yerine gibi kabul edilen
ibraz: ortaya koyup gösterme
İlâh: yaratıcı, kendisine ibadet edilen Allah
İsm-i Azam: Allah'ın isimlerinden kainatta en kapsamlı olarak görülenleri ve bilinenleri
İspat: kanıtlama doğruluğunu ortaya koyma
itibarıyla: olması dolayısıyla
kelam: söz, konuşma.
kitab-ı mukaddes: kutsal kitap
kitab-ı semavi: Cenab-ı Hakkın gönderdiği ilâhi kitap
Kur'an: Allah tarafından vahy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş kitap
kütüphane: kitaplık.
layık: yakışan, uygun.
mecmua: toplanıp biriktirilmiş ve düzenlenmiş evrakların tamamı kitap
mertebe-i azam: en büyük mertebe.
mesak: ilen sürdüğü sevk ettiği hedef
meslek: gidilen tutulan yol
meşrep: kişinin gittiği manevî yolda kendi mizacına göre takip ettiği usul, tarz
mevcudat: var olan her şey
mezak: zevk.
muhabere: haberleşme
muhakkıkîn: gerçekleri araştırıp bulanlar
muhat: kuşatılmış, etrafı çevrilmiş
muhit: etraf, çevre
muhtelif: çeşitli farklı
mukaddes: kutsal, yüce, kusur ve noksanlardan uzak.
muvafık: uygun
mukaleme: konuşma
nam: ad, isim.
nokta-i nazar: bakış açısı görüş
nüzul: inmek, iniş
Rab: bütün varlıkları yaratan, ihtiyaçlarını gideren ve büyütüp yetiştiren Allah.
rahmet-ı vasıa-i muhita: her şeyi kuşatan geniş rahmet.
risale: yalnızca bir konuyla ilgili küçük kitap
rububiyet-i mutlaka: Allah'ın kayıtsız şartsız bütün varlıkları yaratması, ihtiyaçlarını gidermesi ve onları uyum için de idare etmesi.
saltanat-ı amme-i Sübhaniye: bütün kusur ve noksanlardan uzak olan Allah'ın her şeyi kuşatan hâkimiyeti
semavat: gökler
sıddıkın: Allah yolunda doğrulukta ve bağlılıkta en ileri olanlar
şifre: gizli ve işaretle olan yazı tarzı
tasvir: bir şeyi söz veya yazı ile ifade etme, anlatma
teftiş: kontrol etme
tenvir: aydınlatma
tetimme-i tarif: tanıtın tamamlayıcısı
ulûhiyet: Allah'ın hâkimiyeti ile kainattaki her şeyi Kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
urefa: âriflerr Allah'ı tanıma ve bilmede en ileride olanlar
ünvan: ad, sıfat.

Ve şu sırdandır ki, "Kelâmullah" ünvanı, kemal-i liyakatle Kur'ân'a verilmiş ve daima da veriliyor.

Kur'ân'dan sonra, sair enbiyanın kütüp ve suhuflan derecesi gelir.

Sair nihayetsiz kelimat-ı İlâhiyenin ise, bir kısmı dahi has bir itibarla, cüz'î bir ünvan ile, hususî bir tecelli ile, cüz'î bir isim ile ve has bir rububiyet ile ve mahsus bir saltanat ile ve hususî bir rahmet ile zahir olan ilhamat suretinde bir mükâlemedir. Melek ve beşer ve hayvanatın ilhamlan, küllîyet ve hususiyet itibanyla çok muhteliftir.

ÜÇÜNCÜ CÜZ

Kur'ân, asırlan muhtelif bütün enbiyanın kütüplerini ve meşrepleri muhtelif bütün evliyanın risalelerini ve meslekleri muhtelif bütün asfiyanın eserlerini icmalen tazammun eden ve cihat-ı sittesi parlak ve evhamüşübehatın zulümatından musaffa, ve nokta-ı istinadı bilyakîn vahy-i semavî ve kelâm-ı ezelî, ve hedefi ve gayesi bilmüşahede saadet-i ebediye, içi bilbedahe halis hidayet, üstü bizzarure envar-ı iman, altı bilmelyakîn delil ve bürhan, sağı bittecrübe teslim-i kalp ve vicdan, solu biaynelyakîn teshir-i akıl ve iz'an, meyvesi bihakkalyakîn rahmet-i Rahman ve dâr-ı cinan, makamı ve revacı bilhads-i sadık makbul-u melek ve ins ü can bir kitab-ı semavîdir.

Kur'ân'ın tarifine dair üç cüz'ündeki sıfatların her biri başka yerlerde kat'î ispat edilmiş veya ispat edilecektir; davamız mücerret değil, her birisi bürhan-ı kat'î ile müberhendir.

* * *

asfiya: Peygamberimizin yolundan gidip ilim ve takvalarıyla Peygamber Efendimizin gerçek varisi olanlar
beşer: insan
biaynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme
bihakkalyakîn: yaşar gibi doğruluğundan şüphe etmeyecek şekilde bilme
bilmelyakîn: bir şeyi ilimle ve bazı işaretleriyle kesin bir şekilde bilme
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilhads-ı sadık: doğru bir sezgi ile
bilmüşahede: gözlem ile görerek.
bilyakîn: şüphesiz kesin bir bilişle
bittecrübe: tecrübe ile
bizzarure: kesinlikle
bürhan: delil, kanıt
burhan-ı kat'î: kesin ve sağlam delil.
cihat-ı sitte: altı yön, taraf
cuz: kısım, parça
cüz'î: az.
dar-ı cinan: Cennet yurtlan, Cennetler.
dava: iddia, mesele.
enbiya: peygamberler
envar-ı iman: iman nurlan
evhamüşübehat: kuruntular ve şüpheler
evliya: veliler, Allah'a manen yakın ve Ona dost olan kullar
gaye: hedef, sonuç.
halis: saf, hilesiz
has bir itibar: sadece kendine ait olan bir yönüyle
has: özel
hayvanat: hayvanlar
hedef: varılacak nokta, amaç.
hidayet: doğru ve hak olan, doğruya ulaştıran yolu gösterme
hususî: özel
hususiyet: ayırıcı özellik
icmalen: kısaca, özet olarak
ilham: Allah'tan kalbe gelen mana
ilhamat: ilhamlar, Allah'tan kalbe gelen manalar
itibarıyla: bakımından, yönüyle
kat'î: kesin, şüphesiz
kelam-ı ezelî: varlığının başlangıcı olmayan Allah'a ait olduğu için manen ezelî olan söz.
kelamullah: Allah'ın sözleri, Kur'an
kelimat-ı İlâhiye: Allah'a ait kelimeler, İlahî kelimeler
kemal-i liyakat: tam layık olma
kitab-ı semavî: Cenab-ı Hakkın gönderdiği kitap
küllîyet: genellik, bütünlük
kütüp: kitaplar
makam: değer, seviye
makbul-ü melek ve insücan: meleklerin, insanların ve cinlerin kabul edip beğendiği şey
meslek: gidilen, tutulan yol
meşrep: kişinin gittiği yolda kendi yapısına göre takip ettiği usul
musaffa: safileşmiş, temizlenmiş.
müberhen: delillerle ispatlanmış olan
mücerret: yalnız, delilsiz
mükâleme: konuşma
nihayetsiz: sonsuz.
nokta-ı istinat: dayanak noktası.
rahmet: şefkat ve merhamet gösterme, acıma
rahmet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın rahmeti
revaç: kıymet, değer, geçerlik
risale: yalnızca bir konuyla ilgili küçük kitap
rububiyet: Cenab-ı Hakkın bütün varlıkların ihtiyaçlarını gidermesi, yetiştirmesi ve onlan uyum içinde idare etmesi
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
saltanat: hakimiyet, yönetim
sıfat: nitelik, özellik, tanımlama
suhuf: sahifeler
tazammun: içine alma
tecelli: görünme, belirme, yansıma
teshir-i akıl ve iz'an: akıl ve anlayışı emrine itaat ettirme
teslim-i kalp ve vicdan: kalp ve vicdanın doğru ve hakka boyun eğmesi.
vahy-i semavî: Allah tarafından melekle Peygambere gönderilen vahy
zahir: görünen, ortaya çıkan
zulümat: karanlıklar

Birinci Şule

Bu Şulenin Üç Şuaı var

Birinci Şua

Derece-i i'cazda belâgat-i Kur'âniyedir.

O belâgat ise, nazmın cezaletinden ve hüsnümetanetinden ve üslûplarının bedaatinden, garip ve müstahsenliğinden ve beyanın beraatinden, faik ve saffetinden ve maanisinin kuvvet ve hakkaniyetinden ve lâfzının fesahatinden, selâsetinden tevellüt eden bir belâgat-i harikulâdedir ki, benîâdemin en dâhî edipleriini, en harika hatiplerini, en mütebahhir ulemasını muarazaya davet edip bin üç yüz senedir meydan okuyor, onların damarlarına şiddetle dokunuyor. Muarazaya davet ettiği hâlde, kibir ve gururlarından başını semavata vuran o dâhîler, ona muaraza için ağız açamayıp, kemal-i zilletle boyun eğdiler.

İşte belâgatindeki vech-i i'cazı iki suret ile işaret edeniz.

BİRİNCİ SURET

İ'cazı vardır ve mevcuttur. Çünkü, Ceziretularap ahalisi o asırda ekseriyet-i mutlaka itibarıyla ümmî idi. Ümmîliklen için mefahirlerini ve vukuat-ı tarihiyelerini ve mehasin-i ahlâka yardım edecek durub-u emsallerini kitabet yerine şiir ve belâgat kaydıyla muhafaza ediyorlardı.

ahali: halk
asır: zaman, çağ.
bedaat: güzellik, yenilik, çekicilik.
belagat: sözün söylenilen kişiye ve duruma uygun güzel, düzgün, kusursuz söylenmesi
belagat-i harikulade: olağanüstü belagat.
belâgat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın kendine özgü bir şekilde düzgün, kusursuz, tam yerinde ve güzel söz söylemesi
benîâdem: âdemoğulları, insanlar
beraat: üstünlük.
beyan: Kur'ân'ın açıklama ve anlatım tarzı, şekli
cezalet: güzellik, kelimeleri ince veya sert söylenişlerine göre yerli yerinde kullanılmasından doğan güzellik.
Ceziretularap: Arabistan Yarımadası.
dahi: zeki, anlayışlı, uyanık
damar: gurur, şeref
davet: çağrı
derece-i i'caz: benzerini yapma konusunda yetersiz kalınacak derece
durub-u emsal: atasözleri
edip: güzel ve sanatlı söz söyleyen
ekseriyet-i mutlaka: çok büyük bir çoğunluk.
faik: yüksek, üstün, seçkin
fesahat: açık ve güzel konuşma
garip: hayret verici
gurur: kendini beğenme, övünme
hakkaniyet: gerçeklik, doğruluk
harika: olağanüstü
hatip: konuşan, hitap eden
hüsnümetanet: sağlamlıktaki güzellik
i'caz: mucizelik, olağanüstülük, aciz bırakma
işaret: bildirme, gösterme
itibarıyla: olarak.
kemal-i zillet: tam bir küçülme, aşağılanma, hor ve hakir duruma düşme
kibir: kendini büyük gösterme, gurur
kitabet: yazı yazma
lâfız: Kur'ân'ın cümlelen ve kelimeleri
maani: manalar, anlamlar.
mefahir: övünülecek şeyler
mehasin-i ahlak: ahlâkî güzellikler
mevcut: var
muaraza: karşı gelme, söz mücadelesi
muhafaza: koruma, saklama
mustahsen: beğenilmiş, güzel.
mütebahhir: bilgisi deniz gibi geniş ve derin olan
nazım: Kur'ân'ın ayetlerinin ve kelimelerinin dizilişi, düzenlenişi
saffet: safilik, temizlik, arılık,
selâset: sözün akıcı ve anlaşılır olması
semavat: gökler
suret: biçim, şekil
şiddetle: sert şekilde, çokça, sık sık.
şua: ışık demeti
şule: panltı
tevellüt: ortaya çıkma, doğma
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri.
ümmî: okuma yazması olmayan
üslûp: stil, tarz, kendine özgü anlatım şekli
vech-i i'caz: mucizelik yönü, aciz bırakma yönü
vukuat-ı tarihiye: tarihî hâdiseler, olaylar

Manidar bir kelâm, şiir ve belâgat cazibesiyle eslâftan ahlâfa hafızalarda kalıp gidiyordu. İşte şu ihtiyac-ı fıtrî neticesi olarak, o kavmın manevî çarşı-yı ticaretlerinde en ziyade revaç bulan, fesahat ve belâgat metaı idi. Hatta bir kabilenin belığ bir edibi, en büyük bir kahraman-ı millîsi gibiydi. En ziyade onunla iftihar ediyorlardı. İşte, İslâmiyetten sonra âlemi zekâlarıyla idare eden o zeki kavım, şu en revaçlı ve medar-ı iftiharları ve ona şiddet-i ihtiyaçla muhtaç olan belâgatte akvam-ı âlemden en ilende ve en yüksek mertebede idiler. Belâgat, o kadar kıymettar idi ki, bir edibin bir sözü için iki kavim büyük muharebe ederdi ve bir sözüyle musalâha ediyorlardı. Hatta onların içinde "Muallâkat-ı Seb'a" namıyla yedi edibin yedi kasidesini altınla Kâbe'nin duvarına yazmışlar, onunla iftihar ediyorlardı.

İşte böyle bir zamanda, belâgat en revaçlı olduğu bir anda Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan nüzul etti. Nasıl ki zaman-ı Mûsa Aleyhisselâmda sihir ve zaman-ı İsa Aleyhisselâmda tıp revaçta idi; mu'cizelerinin mühimi o cinsten geldi. İşte o vakıt buleğa-ı Arabı en kısa bir suresine mukabeleye davet etti.

[1] وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ

fermanıyla onlara meydan okuyor.

Hem, der ki: "*İman getirmezseniz mel'unsunuz, Cehenneme gireceksiniz.*" Damarlarına şiddetle vuruyor, gururlarını dehşetli surette kırıyor, o kibirli akıllarını istihfaf ediyor. Onlar bidayeten idam-ı ebedî ile ve sonra da

1- Eğer kulumuz Muhammed'e indirdiğimiz Kur'ân'dan bir şüpheniz varsa, haydi onun benzeri bir sure getirin. (Bakara Suresi, 23.)

ahlâf: sonra gelenler
akvam-ı âlem: dünyadaki milletler
âlem: dünya, cihan
belâgat: güzel, düzgün, pürüzsüz söz söyleme
belığ: söylemek istediğini düzgün, eksiksiz ve güzel sözlerle anlatan
bidayeten: başlangıçta, ilkin
buleğa-ı Arap: güzel, düzgün, pürüzsüz söz söyleyen Arap beliğleri
cazibe: çekicilik
Cehennem: âhirettekî hapis ve ceza yeri
cins: çeşit
damar: şeref, gurur
davet: çağırma
dehşetli: korkunç, korkutucu
edip: şair, güzel ve sanatlı söz söyleyen
eslaf: öncekiler
ferman: emir, buyruk
fesahat: açık ve güzel konuşma
hafıza: zihin, akıl
idam-ı ebedî: sonsuza dek yok oluş
idare: yönetme
iftihar: övünme
ihtiyaç-ı fıtrî: yaratılıştan gelen ihtiyaç
iman: Allah'a inanma
İslâmiyet: Müslümanlık
istihfaf: küçümseme, hafife alma
Kâbe: Mekke-i Mükerreme'de Harem-i Şerîf'in ortasında bulunan kutsal bina, Beytullah
kabile: aşiret, boy; aynı sülâleden olanlar
kahraman-ı millî: millî kahraman
kasîde: bir şeyi öven şiir
kavim: millet, insan topluluğu
kelâm: söz, cümle
kıymettar: değerli
kibir: kendini büyük gösteriş, gurur
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semâvî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
manevî çarşı-yı ticaret: manevî alış-verişlerin yapıldığı çarşı; kültür hayatı
manidar: anlamlı, manalı
medar-ı iftihar: övünme sebebi
mel'un: lânetlenmiş
mertebe: derece, seviye
meta: kıymetli mal
Muallâkat-ı Seb'a: cahiliye döneminde en çok beğenilen ve Kâbe duvarına asılan yedi şiir
mu'cize: insanı âciz bırakan olağanüstü iş
muharebe: savaşma
muhtaç: ihtiyacı olan
mukabele: karşılık verme
musalâha: barışma, uzlaşma
mühim: önemli
nam: ad, isim
netice: sonuç
nüzul: inmek, iniş
revaç: kıymet, değer, geçerlik
sihir: büyü, büyücülük
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in 114 bölümünden her biri
suret: şekil, biçim
şiddet: kuvvet, sertlik
şiddet-i ihtiyaç: ihtiyacın çok fazla olması
şüphe: tereddüt, kuşku
vakıt: zaman
zaman-ı İsa Aleyhisselâm: İsa peygamber zamanı
zaman-ı Mûsa Aleyhisselâm: Musa peygamber zamanı
zeka: süratli kavrama gücü
zekî: akıllı
ziyade: çok, fazla

Cehennemde idam-ı ebedî ile beraber dünyevî idam ile de mahkûm ediyor. Der: "*Ya muaraza ediniz, yahut can ve malınız helâkettedir.*"[1]

İşte, eğer muaraza mümkün olsaydı, acaba hiç mümkün mü idi ki, bir iki satırla muaraza edip davasını iptal etmek gibi rahat bir çare varken, en tehlikeli, en muşkulâtlı muharebe tarikı ihtıyar edilsin. Evet o zeki kavım, o sıyasî mıllet ki, bir zaman âlemı sıyasetle ıdare ettığı hâlde, en kısa ve rahat ve hafıf bir yolu terk etsın, en tehlikelı ve butün mal ve canını belâya atacak uzun bir yolu ihtıyar etsin, hıç kabil midir? Çünkü, edipleri bırkaç hurufatla muaraza edebılseydi, Kur'ân davasından vazgeçerdi. Onlar da maddî ve manevî helâketten kurtulurlardı. Hâlbuki, muharebe gibi dehşetlı, uzun bir yolu ihtıyar ettıler. Demek, muaraza-ı bılhuruf mümkün değıldı, muhaldi; onun için muharebe-ı bıssüyufa mecbur oldular.

Hem, Kur'ân'ı tanzir etmek, taklıdını yapmak için gayet şıddetlı ıkı sebep vardı: Bırısi, düşmanın hırs-ı muarazası, dığerı dostlannın şevk-ı taklıdıdır ki, şu iki salk-ı şedıt altında, milyonlar Arabî kitaplar yazılmış ki, hiç birisi ona benzemez. Âlim olsun, âmî olsun, her kim ona ve onlara baksa, kat'ıyen dıyecek kı: "Kur'ân, bunlara benzemez. Hıç birisi onu tanzir edemez." Şu hâlde, ya Kur'ân, butununun altındadır—bu ise, butun dost ve düşmanın ıttıfakıyla battaldır, muhaldır—veya Kur'ân o yazılan umum kıtapların fevkındedır.

âlem: dunya
âlim: çok okumuş, bilgili ilim adamı.
amı: okumamış, cahıl
Arabı: Arapça
battal: geçersiz, yanlış, boş
bela: zor, sıkıntı, tehlike
can: hayat.
Cehennem. ahıretteki hapıs ve ceza yen
çare: çıkış yolu
dava: takıp edılen fikır, ıddıa
dehşetlı: korkunç
dost: seven ınsan
dünyevî: dünya ıle ılgılı
edip: güzel ve sanatlı söz söyleyen
fevk: ust, uzerı
hafif: kolay
helâket: mahvolma, yok olma
hırs-ı muaraza. karşı koyma hırsı
hurufat. harfler
ıdam: olum cezası, yok olma.
ıdam-ı ebedı: sonsuza dek yok oluş
ıdare: yonetme
ıhtıyar etme: seçme, tercih etme
ıptal: geçersiz bırakma, çürutme.
ıttıfak: fikır bırlıgı, uyuşma
kabıl: mumkun, olabılır
kat'ıyen: kesınlıkle
kavım: mıllet
maddî: madde ıle alâkalı.
mahkum etmek: ceza vermek.
manevî. manaya aıt, ruha ve ıçe aıt, ahırette
mıllet: halk.
muaraza: karşı gelme, söz mucadelesi
muaraza-ı bılhuruf: soz ve fikır ıle karşı gelmek.
muhal: ımkânsız, olması mumkün olmayan.
muharebe: savaşma
muharebe-ı bıssüyuf: kılıçla savaşmak
muşkulât: zorluklar
salk-ı şedıt. şıddetlı sevk edıcı şıddetlı sebep
sıyaset: zekâca ve kurnazca ış akıllıca hareket.
sıyasi. yonetımı akıl ve zekâ ıle yapan
şevk-ı taklıt. benzenni yapma arzusu
şıddet. kuvvet.
taklıt: benzennı yapmaya çalışma
tanzir: benzetme, yerini tutma
tarık. yol.
terk. bırakma, vazgeçme
umum: butun

1 Bkz. Bakara Suresi, 24

Eğer desen: "Nasıl biliyoruz ki, kimse muarazaya teşebbüs etmedi? Kimse kendine güvenemedi mı ki, meydana çıksın? Birbirinin yardımı da mı fayda etmedi?"

Elcevap: Eğer muaraza mümkün olsaydı, alâküllihâl kat'î teşebbüs edilecekti. Çünkü, izzet ve namus meselesi, can ve mal tehlikesi vardı. Eğer teşebbüs edilseydi, alâküllihâl kat'î taraftar pek çok bulunacaktı. Çünkü, hakka muarız ve muannit daima kesretli idi. Eğer taraftar bulsaydı, alâküllihâl iştihar bulacaktı. Çünkü, küçük bir mücadele, beşerin nazar-ı istiğrabını celp edip destanlarda iştihar eder. Şöyle acıp bir mücadele ve vukuat ise gizli kalamaz. İslâmiyet aleyhinde tâ en çirkin ve en şenî şeylere kadar nakledilir, meşhur olur. Hâlbuki muarazaya dair Müseylime-i Kezzab'ın bir iki fıkrasından başka nakledilmemiş. O Müseylime'de, çendan belâgat varmış, fakat hadsız bir husnücemale malik olan beyan-ı Kur'ân'a nispet edildiği için onun sözleri hezeyan suretinde tarihlere geçmiştir. İşte Kur'ân'ın belâgatindeki i'caz, kat'iyen iki kere iki dört eder gibi mevcuttur ki, iş böyle oluyor.

İKİNCİ SURET

Belâgatindeki i'caz-ı Kur'ânînın hikmetini Beş Noktada beyan edeceğiz.

• **Birinci Nokta:** *Kur'ân'ın nazmında bir cezalet-i harika var.* O nazımdaki cezalet ve metaneti, *Işaratu'l-I'caz* baştan aşağıya kadar bu cezalet-i nazmiyeyi beyan eder. Saatın sanıye, dakıka, saatı sayan ve birbirinin nizamını

acıp: hayret veren.
alâküllihâl: kesinlikle, eninde sonunda, ister istemez.
aleyh: karşı, karşıt.
belâgat: sözün söylenilen kişiye ve duruma uygun, güzel, düzgün, kusursuz söylenmesi.
beşer: insan.
beyan: anlatma, açıklama.
beyan-ı Kur'ân: Kur'ân'ın açıklaması, anlatımı.
can: hayat.
celp: kendine çekme.
cezalet: güzellik, kelimelerin ince veya sert söylenişlerine göre yerli yerinde kullanılmasından doğan harika güzellik.
cezalet-i nazmiye: Kur'ân'ın ayetlerinin ve kelimelerinin dizilişindeki güzellik.
çendan: gerçi, her ne kadar.
daima: sürekli, her zaman.
destan: kahramanlık hikâyeleri.
elcevap: sorulan şeye verilen cevap.
fıkra: paragraf, şiir.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hak: doğruluk, Kur'ân ve İslâm.
hezeyan: saçma sapan konuşma.
hikmet: sebep.
hüsnücemal: güzellik.
i'caz: mu'cizelik, olağanüstülük, âcız bırakma.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği, âcız bırakması.
Işaratu'l-I'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nin Risale-i Nur Külliyatında yer alan bir eseri.
iştihar: şöhret kazanma, tanınma.
izzet: itibar, şeref.
kat'ı: vazgeçilmez, kesin, kesinlikle, şüphesiz.
kesret: çokluk.
mal: varlık, servet.
malik: sahip.
meşhur: herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
metanet: sağlamlık.
mevcut: var olan, bulunan.
muannit: inatçı.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele.
muarız: karşı çıkan.
mücadele: münakaşa, çekişme, atışma.
Müseylime-i Kezzab: peygamberlik iddiasında bulunan yalancı bir şahıs (bkz. Şahıs Bilgileri).
nakil: anlatma, aktarma.
namus: şeref, haysiyet.
nazar-ı istiğrap: hayret bakışı.
nazım: Kur'ân'ın ayetlerinin ve kelimelerinin dizilişi, düzenlenişi.
nispet: karşılaştırma.
nizam: düzen, uyum.
nokta: bölüm.
suret: şekil, biçim.
şenî: fena, kötü.
tâ: kadar, dek, değin.
taraftar: bir tarafı destekleyen.
teşebbüs: girişme, başlama.
vukuat: olaylar.

tekmil eden ne ise, Kur'ân-ı Hakîm'in her bir cümledeki, hey'atındaki nazım ve kelimelerindeki nizam ve cümlelerin birbirine karşı münasebatındaki intizamı, öyle bir tarzda *İşaratü'l-İ'caz*'da ahirine kadar beyan edilmiştir, kim isterse ona bakabilir ve bu nazımdaki cezalet-i harikayı bu surette görebilir. Yalnız bir-iki misal, bir cümlenin hey'atındaki nazmı göstermek için zikredeceğiz.

• ***Meselâ:*** [1] وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ

Bu cümlede, azabı dehşetli göstermek için, en azının şiddetle tesirini göstermekle göstermek ister. Demek, taklîli ifade edecek cümlenin bütün hey'etleri de bu taklîle bakıp ona kuvvet verecek.

İşte, [2] وَلَئِنْ lâfzı teşkiktir. Şek, kıllete bakar. [3] مَسَّ lâfzı "azıcık dokunmak"tır, yine kılleti ifade eder. [4] نَفْحَةٌ lâfzı, maddesi bir kokucuk olup kılleti ifade ettiği gibi, sîgası bire delâlet eder. Mastar-ı merre tabir-i sarfiyesinde "bircik" demektir, kılleti ifade eder. نَفْحَةٌ'deki tenvin-i tenkirî, taklîli içindir ki, "O kadar küçük ki, bilinemiyor" demektir. [5] مِنْ lâfzı, teb'iz içindir, "bir parça" demektir; kılleti ifade eder. [6] عَذَابِ lâfzı, nekal, ikaba nispeten hafif bir nevi cezadır ki, kıllete işaret eder. [7] رَبِّكَ lâfzı; kahhar,

ahir: son.
azap: acı ceza, işkence.
beyan: anlatma, açıklama.
cezalet-i harika: harika güzellik, kelimelen ince veya sert söylenişlenne göre yerli yerinde kullanılmasından doğan harika güzellik.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
delalet: işaret etme, gösterme.
hey'at: bütün, tamam, şekiller, yapılar, biçimler.
hey'et: şekil, yapı, biçim.
ifade etmek: anlatmak.
İkap: çok şiddetli azap.
intizam: düzenlilik, uygunluk.
İşaratu l-İ'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nın Risale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eseri.
işaret: gösterme, bildirme.
Kahhar: kahreden kudret ve kuvvet sahibi, Allah.
kıllet: miktarca azlık.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lâfız: söz, kelime.
mastar-ı merre: fiilin bir defa yapıldığını belirten mastar.
mesela: örneğin.
münasebat: ilgiler, ilişkiler, alaka.
nazım: düzenlenmiş, dizilişi.
nekal: şiddetli ceza.
nevi: çeşit.
nispeten: oranla, kıyasla, göre.
nizam: düzen, uyum.
siga: çekim, fiilin çekiminde meydana gelen çeşitli şekillerden her biri.
suret: biçim, şekil.
şek: şüphe.
şiddetle: kuvvetli bir şekilde.
tabir-i sarfiye: sarf ilminde ifade edilen söz.
taklil: azaltma, azlık.
tarz: şekil, biçim.
teb'iz: bir kısma ait etmek, bölmek.
tekmil: tamamlamak, mükemmelleştirmek.
tenvin-i tenkirî: kelimenin belirsiz olduğunu gösteren tenvin işareti.
tesir: etki.
teşkik: şüpheye düşürme, şüphede bırakma.
zikretme: söyleme, anlatma.

1. And olsun ki, Rabbının azabından küçük bir eşinti onlara hafifçe dokunacak olsa... (Enbiyâ Sûresi, 46.)
2. And olsun, eğer olsa.
3. Dokunur.
4. Küçük bir eşinti.
5. den, dan.
6. Azap.
7. Rabbının.

cebbar, müntakime bedel, yine şefkati ihsas etmekle kılleti işaret ediyor.

İşte, "Bu kadar kılletteki bir parça azap böyle tesirli ise, ikab-ı İlâhî ne kadar dehşetli olur, kıyas edebilirsiniz" diye ifade eder.

İşte şu cümlede küçük hey'etler nasıl birbirine bakıp yardım eder; maksad-ı küllîyi her bir kendi lisanıyla takviye eder. Şu misal bir derece lâfız ve maksada bakar.

İkinci misal: [1] وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Şu cümlenin hey'atı, sadakanın şerait-i kabulünün beşine işaret eder.

• *Birinci şart*, sadakaya muhtaç olmamak derecede sadaka vermek ki, [2] وَمِمَّا lâfzındaki مِنْ -i teb'ız ile o şartı ifade eder.

• *İkinci şart*, Alı'den alıp Veli'ye vermek değil, belki kendi malından vermektir. Şu şartı رَزَقْنَاهُمْ lâfzı ifade ediyor. "Size rızık olandan veriniz" demektir.

• *Üçüncü şart*, minnet etmemektir. Şu şarta رَزَقْنَا 'daki نَا lâfzı işaret eder. Yani, "Ben size rızkı veriyorum, Benim malımdan Benim abdime vermekte minnetiniz yoktur."

1. Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda bağışta bulunurlar. (Bakara Suresi, 3.)

2. Şeylerden.

and: yemin
azap: acı ceza, eziyet.
bedel: karşılık.
Cebbar: istediğini mutlaka yapan, büyüklük, azamet sahibi Allah.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
derece: miktar, ölçü.
hey'at: ayrı ayrı manalar kısımlar.
hey'et: bütünü meydana getiren parçalar.
ifade etmek: anlatmak.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ikab-ı İlâhî: Allah'ın çok şiddetli azabı.
İşaret: gösterme, bildirme.
kıllet: miktarca azlık.
kıyas: karşılaştırma.
lâfız: söz, kelime.
lisan: dil.
maksad-ı küllî: bütünün amacı, bütün cümlenin gözettiği gaye.
maksat: kastedilen, istenilen şey, gaye.
minnet: bir iyiliği başa kakma.
مِنْ -i teb'ız: bölme, parçalama, ayırma görevi yapan "min".
misal: örnek, nümune, benzer.
muhtaç: ihtiyaç içinde olan, yoksul.
Müntakim: suçlulara hak ettiklerini karşılığı verip intikam alan Allah.
Rab: varlıkların her türlü ihtiyaçlarını gideren, besleyen, büyüten Allah.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahiplerine yapılan yardım.
şart: yerine getirilmesi gereken durum.
şefkat: acıyarak merhamet etme.
şerait-i kabul: kabul şartları.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
teb'ız: ayırma, bölme.
tesir: etki.

• *Dorduncu şart*, "Öyle adama veresin ki, nafakasına sarf etsin. Yoksa, sefahate sarf edenlere sadaka makbul olmaz." Şu şarta [1] يُنْفِقُونَ lâfzı işaret ediyor.

• *Beşinci şart*, Allah namına vermektir ki, رَزَقْنَاهُمْ ifade ediyor. Yanı, "Mal Benimdir; Benim namımla vermelisiniz."

Şu şartlarla beraber bir tevsi de var. Yani, sadaka nasıl mal ile olur, ilim ile dahi olur; kavil ile, fiil ile, nasihat ile de oluyor. İşte şu aksama, مِمَّا lâfzındaki مَا , umumiyetiyle işaret ediyor. Hem şu cumlede bizzat ışaret ediyor. Çünkü mutlaktır, umumu ifade eder.

İşte, sadakayı ifade eden şu kısacık cümlede, beş şart ile beraber geniş bir dairesini akla ihsan ediyor, hey'etiyle ihsas ediyor.

İşte hey'ette boyle pek çok nazımlar var. Kelımatın dahi, birbirine karşı, aynen geniş böyle bir daire-i nazmiyesı var.

Sonra kelâmlarında, meselâ, [2] قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ 'de altı cumle var: üçü müspet, üçü menfi. Altı mertebe-i tevhıdı ispat etmekle beraber, şirkin altı envaını reddeder. Her bır cumlesı ötekı cumlelere hem delil olur, hem netıce olur. Çünkü, her bir cümlenin ıkı manası var. Bir mana ıle netice olur, bir mana ıle de delil olur. Demek Sure-i İhlâs'ta otuz Sure-i İhlâs kadar, muntazam, birbirini ispat eder delillerden mürekkep sureler vardır.

abd: kul, mahlûk, insan
aksam: parçalar, kısımlar
aynen: tıpkı, ornekteki gibi
bizzat: kendisi ile
daire-i nazmiye: düzen, olçulu oluş, uygunluk çerçevesi, sahası.
delil: bır fikrin veya hukmun doğruluğunu kanıtlayan şey.
envâ: çeşitler
fiil: ış, davranış, hareket.
hey'et: şekıl, yapı, bıçım
ifade etme: anlatma
İhsan etme: verme
ihsas: hıssettırme, sezdırme
ilim: bılgı
ispat etmek: bir şeyln doğruluğunu delıle ortaya koymak, kanıtlamak.
işaret: gosterme, bıldırme.
kavil: konuşulan soz
kelâm: soz, kelıme, ayet.
kelımat: kelımeler, sozler, ayetler
lafız: soz, kelıme
makbul: kabul edılmış, geçerlı
mana: anlam, ıç yuzu
menfi: olumsuz
mertebe-i tevhit: tevhit mertebesi.
mesela: ornegın.
minnet: bır ıyılıgı başa kakma.
muntazam: düzenlı bıçımde sıralanmış
mutlak: kayıtsız, şartsız, sınır konulmamış
mürekkep: meydana gelmiş, oluşmuş
müspet: olumlu
nafaka: geçım ıçın gerekli olan şey
namına: adına, hesabına
nasihat: oğut, doğru yolu gosterme
nazım: Kur'ân ayetlerndekı kelımelerın duzenlenişi, dızılışı.
netice: sonuç
reddetmek: kabul etmemek
rızık: yıyecek, ıçecek şey, azık
sadaka: Allah rızası ıçın ıhtıyaç sahıplerne yapılan yardım

1 İnfak ederler. (Bakara Suresi, 3.)
2. De ki: O Allah bırdır. (İhlâs Suresi, 1.)

sarf etme: harcama
sefahat: zevk, sonunu dusunmeden eğlenceye aşın harcama yapma
sure: Kur'ân-ı Kerim'ın aynıdığı 114 bolumden her bırı
Sure-i İhlas: İhlas Suresi
şart: yerine getırılmesi gereken durum
şırk: Allah'a ortak koşma
tevsi: genişletme, bollaştırma
umum: butun, genel
umumiyet: genellik.

Meselâ,

قُلْ هُوَاللّٰهُ لِأَنَّهُ اَحَدٌ، لِأَنَّهُ صَمَدٌ، لِأَنَّهُ لَمْ يَلِدْ،
لِأَنَّهُ لَمْ يُولَدْ، لِأَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ [1]

Hem,

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ، لِأَنَّهُ لَمْ يُولَدْ، لِأَنَّهُ لَمْ يَلِدْ،
لِأَنَّهُ صَمَدٌ، لِأَنَّهُ اَحَدٌ، لِأَنَّهُ هُوَاللّٰهُ [2]

Hem,

هُوَاللّٰهُ فَهُوَ اَحَدٌ، فَهُوَ صَمَدٌ، فَاِذًا لَمْ يَلِدْ، فَاِذًا لَمْ يُولَدْ،
فَاِذًا لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ [3]

Daha sen buna göre kıyas et.

Meselâ,

الٓمٓ ۞ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ [4]

Şu dort cumlenin her birisinin ikı manası var. Bir mana ile öteki cümlelere delildir, diğer mana ile onlara neticedir. On altı münasebet hatlarından bir nakş-ı nazmî-ı i'cazî hâsıl olur. *İşaratü'l-I'caz*'da öyle bir tarzda beyan edilmiş kı, bır nakş-ı nazmî-i ı'cazî teşkıl eder. On Uçuncu Sözde beyan edildiği gibi, güya ekser ayat-ı Kur'âniyenın her bırısi, ekser ayatın her bırısine bakar bır gözü ve nazır bir yüzü vardır ki, onlara münasebatın hutut-u maneviyesını uzatıyor. Bırer nakş-ı ı'cazî nescediyor. Işte, *İşaratü'l-I'caz*, baştan aşağıya kadar bu cezalet-ı nazmıyeyı şerh etmıştır.

ayat: Kur'ân ayetlerı
ayat-ı Kur'ânîye: Kur'ân ın ayetlerı
beyan: anlatma
cezalet-ı nazmıye: Kur'an ın cumle ve kelimelennın dızılışlerındekı guzellık
delil: bır fıkrın veya hukmün doğ ruluğunu kanıtlayan şey
denk: eşıt
Ehad: Zatı tek olan Allah
ekser: pek çok, bır çok.
güya: sankı
hâl: durum.
hasıl olma: meydana gelme, ortaya çıkma
hat: çızgı
hutut-u maneviye: manevî çızgılerı yolları anlam ılşıkılerı
İşaratü'l-i'caz: Bedıuzzaman Said Nursî'nın, Rısale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eseri
kıyas: karşılaştırma.
mana: anlam.
meselâ: orneğin, omek olarak.
muhtaç: ıhtıyacı olan.
münasebat: ılgıler, ılışkıler, bağlar
münasebet. ılgılı ve alakalı olus bağ
nakş-ı i'cazî: mu cızelığe aıt nakış
nakş-ı nazmı-i i'cazî. Kur'ân ın mu cızelığıne aıt ayetlerın duzenlı ve ölçülü olus nakşı
nazır: bakan, gozeten
nesc: dokuma.
netice: sonuç.
Samed: her şey kendısıne muhtaç olduğu halde kımseye ve hıç bır şeye muhtaç olmayan Allah
şerh: açıklama, yorumlama
tarz: bıçım, şekıl
teşkıl: meydana getırme, yapma

1 De kı: O Allah tır. Çunkü O, Ehaddır, çunkü O Samed dır çunkü O doğurmamıştır çunkü O doğmamıştır çunkü O hıçbır kımse Kendısıne denk olmayandır

2 Hıçbır şey Onun dengi değıldır. Çunkü O doğmamıştır çunkü O her şey Kendısıne muhtaç olan Kendısi hıçbır şeye muhtaç olmayandır çunkü O Ehad dır çunkü O Allah tır

3 O Allah tır. O halde, Ehad dır o halde, Samed dır. Öyle ıse doğurmamıştır oyle ıse doğurulmamıştır oyle ıse O hıçbır şey Kendısıne denk olmayandır

4 Elif lam mım. • Şu yüce kıtap kı onda asla şüphe yoktur. O Allah ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınanlar ıçın bir yol gostericidir. (Bakara Suresi, 1-2.)

• **İkinci Nokta:** *Manasındaki belâgat-ı harikadır.*

On Üçüncü Sözde beyan olunan şu misale bak:

Meselâ, سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ[1] ayetindeki belâgat-i maneviyeyi zevk etmek istersen, kendini nur-u Kur'ân'dan evvel Asr-ı Cahiliyette, sahra-ı bedeviyette farz et ki, her şey zulmet-i cehil ve gaflet altında perde-i cümud-u tabiata sarılmış olduğu bir anda Kur'ân'ın lisan-ı semavîsinden,

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ[2] veyahut,

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ[3] gibi ayetlen işit, bak. Nasıl ki, o ölmüş veya yatmış olan mevcudat-ı âlem سَبَّحَ، تُسَبِّحُ[4] sedasıyla ışıtenlerin zihninde nasıl diriliyorlar, hüşyar oluyorlar, kıyam edip zikrediyorlar ve o karanlık gökyüzünde birer camit ateşpare olan yıldızlar ve yerde perişan mahlûkat, تُسَبِّحُ sayhasıyla ve nuruyla ışıtenin nazarında gökyüzü bir ağız, bütün yıldızlar birer kelime-i hikmetnüma ve birer nur-u hakikateda ve küre-i arz bir baş ve ber ve bahir birer lisan ve bütün hayvanlar ve nebatlar birer kelime-i tesbihfeşan suretinde arz-ı didar eder.

Meselâ, On Beşinci Sözde ispat edilen şu misale bak:

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ

1 Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. Onun kudreti her şeye galiptir ve hikmeti her şeyi kuşatır. (Hadid Suresi, 1.)

2. Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder.

3. Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. (İsra Suresi, 44.)

4. Tesbih ettu, tesbih ediyor.

arz-ı didar: güzelliğini göstermek
Asr-ı Cahiliyet: Cahiliyet asrı, Peygamberimizden önceki asır
ateşpare: ateş parçası
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bahir: deniz
belagat-ı maneviye: mananın muhataba uygun, tam yerinde kusursuz ve güzel olması.
belâgat-ı harika: harika belagat.
ber: kara
camit: canısız, sert, katı.
evvel: önce
farz etmek: var saymak.
hikmet: kainattaki ve yaratılışta ki ilahi gaye
hüşyar: uyanık.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kelime-i hikmetnuma: hikmetli söz.
kelime-i tesbihfeşan: Allah'ın bütün kusur ve noksanlardan uzak tutulduğunu ifade eden kelimeler
kıyam: ayağa kalkma.
kudret: güç, kuvvet.
küre-i arz: dünya, yer küre
lisan: dil
lisan-ı semavi: semavî dil
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
mesela: örneğin, örnek olarak.
mevcudat-ı alem: kainattaki varlıklar
misal: örnek.
nazar: bakış
nebatlar: bitkiler
nur: aydınlık, ışık.
nur-u hakikateda: hakikatli bir nur
nur-u Kur'an: Kur'ân nuru
perde-i cümud-u tabiat: donuk ve katı tabiat perdesi
perişan: acınacak halde bulunan.
sahra-ı bedeviyet: göçebe Arapların bulunduğu çöl
sayha: çağrış, çığlık, nâra
seda: ses.
suret: biçim, görünüş
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
zihin: akıl, hafıza, düşünce
zikir: Allah'ı anma
zulmet-i cehil ve gaflet: bilgisizlikten ve Allah'ın unutulmasından ve doğan manevî karanlık.

وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ اِلَّا بِسُلْطَانٍ ۞ فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۞ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ ۞ فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ[1]

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاۤءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ[2]

ayetlerini dinle bak ki, ne diyor?

Diyor ki: "Ey acz ve hakareti içinde mağrur ve mutemerrit ve zaaf ve fakrı içinde serkeş ve muannit olan ins ve cin! Emirlerime itaat etmezseniz, haydi elinizden gelirse hudud-u mülkümden çıkınız. Nasıl cesaret edersiniz ki, öyle bir Sultanın emirlerine karşı gelirsiniz, yıldızlar, aylar, güneşler, emirber neferleri gibi emirlerine itaat ederler? Hem, tuğyanınızla öyle bir Hâkim-i Zülcelâl'e karşı mübareze ediyorsunuz ki, öyle azametli mutî askerleri var, faraza şeytanlarınız dayanabilseler, onları dağ gibi güllelerle recmedebilirler. Hem, küfranınızla öyle bir Malik-i Zülcelâl'in memleketinde isyan ediyorsunuz ki, cünudundan öyleleri var, değil sizin gibi küçük âciz mahlûklar, belki farz-ı muhal olarak dağ ve arz büyüklüğünde birer aduvv-ü kâfir olsaydınız, arz ve dağ büyüklüğünde yıldızları, ateşli demirleri size atabilirler, sizi dağıtırlar. Hem, öyle bir kanunu kınıyorsunuz ki, onunla öyleler bağlıdır, eğer luzum olsa arzınızı yüzünüze çarpar, gülleler gibi, küreler misillü yıldızları üstünüze Allah'ın izniyle yağdırabilirler."

1. Ey cinler ve insanlar topluluğu! Eğer göklerin ve yerin sınırlarından çıkıp gitmeye gücünüz yeterse, haydi çıkın. Fakat Allah'ın vereceği bir kuvvet olmadan çıkamazsınız. • Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edersiniz? • Üzerinize saf ateşten bir alevle bakır gibi kızıl bir duman salınır da birbirinize hiçbir yardımınız dokunmaz. • Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edersiniz? (Rahman Suresi 33-36.)

2. And olsun ki dünya semasını Biz kandillerle süslediK. Şeytanlar için o kandilleri birer taş yaptık. (Mülk Suresi 5.)

âciz: güçsüz, zayıf
acz: zayıflık, güçsüzlük.
aduvv-ü kafir: inkâr eden, düşman
and olsun: yemin olsun
arz: yer, dünya
azamet: büyüklük
cesaret: cesurluk, korkusuzluk.
cin: bir cins ateşten yaratılmış ve Allah'a iman etmekle yükümlü tutulmuş şuur sahibi bir varlık.
cünud: askerler
emir: buyruk, yapılması veya yapılmaması istenen şey
emir-ber: emre göre hareket eden.
fakr: fakirlik.
faraza: farz edelim ki, var sayalım ki
farz-ı muhal: imkânsızı olabilir kabul etme
gülle: top mermisi
hakaret: küçükülük, hor'luk.
Hâkim-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi, her şeye hükmeden Allah
hudud-u mülk: mülkün sınırı.
İnkâr: reddetme, kabul etmeme
İns: insan
isyan: baş kaldırma
itaat: boyun eğme, uyma
kandil: yıldız
küfran: nankörlük
lüzum: lâzım olma, gerekme, ihtiyaç.
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış varlık
Malik-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve her şeyin sahibi olan Allah
memleket: yurt, diyar
misillü: benzeri
muannit: inatçı
mutî: itaat eden
mübareze: çekişme, çarpışma, mücadele
mutemerrit: inatçı
nefer: er
nimet: iyilik, ihsan, bağış
Rab: varlıkların bütün ihtiyaçlarını gideren, besleyen, büyüten, onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah
recm: taşa tutma
saf: katıksız, karışık olmayan
sema: gökyüzü
serkeş: isyan eden
Sultan: Hükümdar, bütün kâinatın sahibi ve idare edicisi olan Allah
Şeytan: Hz. Âdem'in, üstünlüğünün kabulü anlamında ona secde edilmesi ile ilgili İlahî emre uymadığı için semadan kovulan ve o zamandan beri âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan gen durmayan lânetlenmiş varlık.
tuğyan: azgınlık.
zaaf: zayıflık.

Daha sair ayatın manalarındaki kuvvet ve belâgati ve ulviyet-i ifadesini bunlara kıyas et.

• **Üçüncü Nokta:** *Uslûbundaki bedaat-i harikadır.*

Evet, Kur'ân'ın üslûpları hem garîptir, hem bedîdir, hem acıptır, hem muknıdır. Hıçbır şeyi, hiçbir kimseyi taklît etmemiş; hiç kimse de onu taklît edemiyor. Nasıl gelmiş, öyle o uslûplar taravetini, gençliğini, garabetini daıma muhafaza etmiş ve ediyor.

Ezcumle, bır kısım surelerin başlarında şıfremısal[1] الٓمٓ ۞ الٓرٰ ۞ طٰهٰ ۞ يٰسٓ ۞ حٰمٓ عٓسٓقٓ gibı mukattaat hurufundaki üslûb-u bedîsi, beş altı lem'a-ı i'cazı tazammun ettiğini *Işaratü'l-I'caz*'da yazmışız.

Ezcumle: Surelerin başında mezkûr olan huruf, hurufatın aksam-ı malûmesi olan mechure, mehmuse, şedıde, rahve, zelâka, kalkale gibı aksam-ı kesiresinden her bır kısmından nısfını almıştır. Kabıl-ı taksim olmayan hafifinden nısf-ı ekser, sakilinden nısf-ı ekal olarak bütün aksamını tansif etmiştir. Şu mütedahil ve birbiri içindekı kısımları ve iki yüz ıhtimal içinde müteredd it yalnız gizli ve fikren bilinmeyecek bir tek yol ile umumu tansif etmek kabıl olduğu hâlde, o yolda, o genış mesafede sevk-i kelâm etmek, fikr-i beşerin işi olamaz, tesadüf hiç kanşamaz.

İşte bir şifre-i İlâhiye olan surelerin başlarındakı huruf, bunun gıbı daha beş altı lem'a-ı i'cazıyeyı gösterdıklenyle beraber, ilm-i esrar-ı huruf ulemasıyla evliyanın muhakkıkleri şu mukattaattan çok esrar ıstıhraç etmışler ve

1 Elif lâm mîm (Bakara Suresi 1) • Elif lam râ (İbrahim Suresi 1) • Taha (Taha Suresi 1) • Yâsin (Yâsin Suresi, 1) • Ha mim. • Ayn sin kaf (Şûra Suresi 1 2.)

acıp: hayrette bırakan
aksam: kısımlar
aksam-ı kesire: çoğu bölümler, çok kısımlar
aksam-ı malûme: bilinen kısımlar
ayat: Kur'ân ayetleri.
bedaat ı harika: görülmedik derecede yenilik, üstünlük.
bedî: eşsiz güzel
belâgat: sözün muhataba uygun, tam yerinde ve kusursuz olması.
daıma: sürekli, her zaman
esrar: sırlar
evliya: veliler, Allah dostları
ezcumle: bu cümleden olarak.
fikren: düşünerek.
fıkr-i beşer: insanın fikri, düşüncesi
garabet: ne demek olduğu herkesçe anlaşılmayacak kelime ve tabirlerin söz arasında kullanılması
garip: şaşırtıcı, hayret verici özelliklen olan.
huruf: harfler
hurufat: harfler
ıhtımal: olabırlık.
ilm-i esrar-ı huruf: Kur'ân'dakı harflerin sırlarını konu alan ilim
ıstıhraç: çıkarma
İşaratü'l-I'caz: Bedıuzzaman Said Nursî'nın Risale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eser.
kabıl: mümkün
kabıl-ı taksim: bölünebilen
kalkale: tecvitte kaf, tı, be, cım, dal harflerinin okunurken harflerinin üzerinde birden durarak harfi, mahrecinden çıkar çıkmaz kesmek suretiyle bu harfleri tekrar okuma
kıyas: karşılaştırma
lem'a-ı ı'caz: mu'cizelik parıltısı
mechure: açıktan ve yüksek sesle okunan harfler
mehmuse: gizli okunan harfler
mesafe: ara.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhafaza: koruma
muhakkık: gerçekleri araştırıp bulanlar
mukattaat: Kur'ân-ı Kerîm'de bazı surelerin başlarında bulunan tek tek veya ikısı üçü birleşik yazılı harfler
muknı: ıkna eden, inandıran.
mütedahıl: birbiri içinde, iç içe.
müteredd it: kararsız.
nısf: yarı
nısf-ı ekal: yarısından az.
nısf-ı ekser: yarıdan fazlası
rahve: tecvitte harf sükûn ile söylenirken sesin akması hâlı
sair: diğer, başka
sakıl: ağır
sevk-ı kelâm: sözü ulaştırma, söz söyleme
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her bırı
şedıde: tecvide harf sükûn ile ve nefesin hepsi hapsolunarak sakın bır hâlde okunduğu zaman sesin asla okunmamasına denir
şifre-i İlâhiye: İlâhî şifre, herkesin değil sadece Allah'ın bıldırdığı kulların bılebıleceğı mana ve mesajlar
şıfremısal: şifre gıbı
taklıt etme: örnek alma, benzerini yapma
tansıf: yarı yarıya bölme, ayırma
taravet: tazelik.
tazammun: içinde bulundurma
tesadüf: rastlantı.
ulema: alımler
ulvıyet-ı ifade: anlatımın yüceliği
umum: hepsi
üslup: ifade tarzı, anlatım şekli
uslup-u bedîî: eşsiz güzellik tekı anlatım şekli
zelâka: keskın okunan harfler

öyle hakaık bulmuşlar ki, onlarca şu mukattaat kendi başıyla gayet parlak bir mu'cizedir. Onlarn esranna ehil olmadığımız, hem umum göz görecek derecede ispat edemediğimiz için o kapıyı açamayız. Yalnız *Işaratu'l-İ'caz*'da şunlara dair beyan olunan beş altı lem'a-ı i'caza havale etmekle iktifa ediyoruz.

Şimdi, esalîb-i Kur'âniyeye sure itibanyla, maksat itibanyla, ayat ve kelâm ve kelime itibanyla birer işaret edeceğiz.

Meselâ, Sure-i Amme'ye dikkat edilse, öyle bir üslûb-u bedî ile ahreti, haşr, Cennet ve Cehennemın ahvalını öyle bir tarzda gösteriyor ki, şu dünyadakı ef'al-i İlâhiyeyı, âsâr-ı Rabbaniyeyı o ahval-ı uhreviyeye birer birer bakar ispat eder gibi kalbi ikna eder. Şu suredekı üslûbun ızahı uzun olduğundan yalnız bır ıkı noktasına işaret ederiz. Şöyle ki:

Şu surenin başında kıyamet gününü ispat ıçın der: "Size zemini guzel serılmiş bır beşik, dağlan hanenize ve hayatınıza defineli direk, hazineli kazık; sizi birbirini sever, ünsiyet eder çift; geceyi hâb-ı rahatınıza örtü; gündüzü meydan-ı maişet; güneşi ışık verici, ısındırıcı bir lâmba, bulutları âb-ı hayat çeşmesi gıbı, ondan suyu akıttım; basit bir sudan bütün erzakınızı taşıyan bütün çiçekli, meyveli muhtelif eşyayı kolay ve az bır zamanda ıcat ederiz. Öyle ise, yevm-i fasıl olan kıyamet sizi bekliyor, o gunu getırmek Bize ağır gelemez."

ab-ı hayat: hayat suyu
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
ahval: haller
ahval-i uhreviye: ahıretdekı durumlar
âsâr-ı Rabbaniye: Rabbanı eserler
ayat: Kur'ân ayetlen
beyan: anlatma, açıklama
Cehennem: Ahıretdekı yargılamadan sonra gunahkâr kullann gıreceklen ve azap gorecekleri yer
Cennet: Allah'ın insanlara mujdelediği Allah'a inanan gunah işlememiş veya gunahlarından temizlenmiş olanların gırecekı yer
dair: alakalı, ilgılı
define: değerlı şeylerin gomulu olduğu yer
derece: seviye.
ef'al-i İlâhiye: Allah'ın fıller
ehil: sahıp, gorevlı yetkı sahıbı
erzak: yıyecek, ıçecek şeyler.
esalîb-i Kur'aniye: Kur'ân'a alt usluplar, anlatım şekillerı
esrar: sırlar
gayet: çok, son derece.
hâb-ı rahat: rahat ve tasasız uyku
hakaık: hakıkatler, gerçekler
hane: ev
haşr: kıyametten sonra butun insanlann bır yere toplanmalan
havale: gonderme, bırakma.
hazine: kıymetlı şeylerin saklandığı sağlam yer
ıcat: vücuda getirme
ıkna: bır fıkrı, duşunceyı kabul etdırme
ıktıfa: yeterlı bulma
ispat: doğruyu delıllerle gosterme
İşaratu'l-İ'caz: Bedıüzzaman Saıd Nursî'nın Rısale-ı Nur Kulliyatında yer alan bir eseri
işaret etme: gosterme.
itibarıyla: olarak, açısından.
ızah: açıklama
kelâm: soz, cumle
kelime: sozcuk
kıyamet: dunyanın sonu
lem'a-ı ı'caz: mu'cızelık parlısı
maksat: varılmak istenen nokta
mesela: omeğin
meydan-ı maişet: geçımı temin etme meydanı
mu'cize: benzerını yapmaktan insanlann âcız kaldığı şey
muhtelif: çeşıtlı
mukattaat: Kur'ân-ı Kerîm'de bazı surelerin başlarında bulunan tek tek veya ıkısı uçu bırleşık yazılan harfler
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bırı
Sure-i Amme: Nebe Suresi
tarz: bıçım, şekıl
umum: herkes
ünsiyet etme: dostluk kurma, yakınlaşma
üslup: ifade tarzı, anlatım şekli.
üslup-u bedî: guzel bir anlatım şekli
yevm-i fasıl: insanların kısım kısım ayrıldığı ve davaların halledildıgı kıyamet gunu
zemin: yeryüzü

İşte bundan sonra kıyamette dağların dağılması, semavatın parçalanması, Cehennemin hazırlanması ve Cennet ehline bağ ve bostan vermesini gizli bir surette ispatlarına işaret eder. Manen der: "Madem gözünüz önünde dağ ve zeminde şu işleri yapar, ahirette dahi bunlara benzer işleri yapar." Demek surenin başındaki dağ, kıyametteki dağların hâline bakar ve bağ ise ahırde ve ahiretteki hadîkaya ve bağa bakar. İşte, sair noktaları buna kıyas et; ne kadar güzel ve âlî bir üslûbu var, gör.

Meselâ,

[1] قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ

(ilâahir) öyle bir üslûb-u âlîde benîbeşerdeki şuunat-ı İlâhiyeyi ve gece ve gündüzün deveranındaki tecellıyat-ı İlâhiyeyi ve senenin mevsımlerinde olan tasarrufat-ı Rabbaniyeyi ve yeryüzünde hayat memat, haşir ve neşr-ı dünyeviyedeki icraat-ı Rabbaniyeyi öyle bir ulvî üslûp ile beyan eder ki, ehl-i dıkkatın akıllannı teshir eder. Parlak ve ulvî geniş üslûbu, az dikkat ile göründüğü için şimdilik o hazıneyı açmayacağız.

Meselâ,

اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ۞ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۞ وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْ ۞ وَاَلْقَتْ مَافِيهَا وَتَخَلَّتْ ۞ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ [2]

gök ve zeminin Cenab-ı Hakkın emrine karşı derece-i inkıyat ve ıtaatlerini şöyle âlî bir üslûp ile beyan eder kı:

Nasıl bir kumandan-ı azam, mücahede ve manevra ve ahz-ı asker şubelen gıbı mücahedeye lâzım ışler ıçın ıkı

---

1. De ki: Ey mulkun hakiki sahibi olan alemlerde dilediği gibi tasarruf eden Allah ımı! Sen mulku dilediğine verir, dilediğinden de mulku çeker alırsın. (Âl-i İmran Suresi, 26.)

2. Gök yarıldığında, • Rabbinin emrine boyun eğdiğinde–kı ona layık olan da budur. • Yer düzlenildiğinde, • İçinde ne varsa atıp boşaldığında, • Rabbinin emrine boyun eğdiğin de–kı ona layık olan da budur. (İnşikak Suresi, 1-5.)

---

ahır: sonra
ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan alem.
ahz-ı asker: asker alımı
alem: dunya
alı: yuce, yuksek.
benıbeşer: ınsanoğlu
beyan: anlatma, açıklama
bostan: bahçe, ıçınde her türlü Cennet nımetının bulunduğu Cennet bahçesı
Cehennem: ahıretteki yargılamadan sonra gunahkar kullann gırecekler ve azap gorecekler yer
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın ra kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
Cennet ehli: Cennette yaşayanlar
derece-i inkıyat ve ıtaat: boyun eğme ve emrı yerine getırme derecesı.
deveran: donme
ehl-ı dıkkat: dıkkat sahıplen
hadıka: bahçe
hakıkı: gerçek.
hal: durum
haşır ve neşr-i dünyeviye: kıştan sonra bahar mevsımınde butun varlıkların toplanıp yeryuzune dağıtılmaları
hazine: kıymetlı şeylerın saklandıgı sağlam yer, ayetteki genış manalar
ıcraat-ı Rabbanıye: butun varlıkları çekip çevıren, ıdare eden Allahın fıllen ve ıslen
ilaahır: sonuna kadar.
ıspat: doğruyu delıllerle gostermе
kıyamet: dunyanın sonu
kıyas: karşılaştırma
kumandan-ı azam: en buyuk kumandan.
layık: yakışan
lazım: gerekli
manen: manevî olarak.
manevra: eğıtım ve deneme ıçın savaş taklıdı olarak yapılan harekettler
memat: olum
mesela: omek olarak.
mücahede: savaşma, çarpışma
mulk: sahıp olunup kullanılan şey, Allahın emır ve ıdaresı altında bulunan butun varlık dunyası
Rab: yaratan, yetıştıren, verdiği nımetlerle mahlukatı islah ve terbıye eden Allah
sair: dıger, başka
semavat: gokler
sure: Kur'an-ı Kerîm'ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret: bıçım, şekıl
şube: bolum
şuunat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın ışlerı, fıllerı, kudsî hâl, keyfıyet ve kabılıyetler
tasarruf: ıdare etme, istediği gibi kullanma
tasarrufat-ı Rabbanıye: butun varlıkları çekip çevıren, ıdare eden Allahın her şeyı en uygun şekılde kullanması
tecellıyat-ı İlâhıye: Allahın verdiği nımetlerın ve yarattıgı eserlerın gorunmesı
teshır: kendıne baglama
ulvî: yuksek, yuce
üslûp: ifade tarzı, anlatım şekli
üslûp-u âlî: yuksek ve yuce anlatım şekli
zemin: yer, yeryuzu

daireyi teşkil edip açmış. O mücahede, o muamele işi bittikten sonra, o iki daireyi başka işlerde kullanmak ve tebdil ederek istimal etmek için o kumandan-ı azam o iki daireye müteveccih olur. O daireler, her birisi hademeleri lisanıyla veya nutka gelip kendi lisanıyla der ki: "Ey kumandanım, bir parça mühlet ver ki, eski işlerin ufak tefeklerini, pırtı mırtılarını temizleyip, dışarı atayım; sonra teşrif ediniz. İşte, atıp senin emrine hazır duruyoruz. Buyurun, ne yaparsanız yapınız. Senin emrine münkadız. Senin yaptığın işler bütün hak, güzel, maslahattır."

Öyle de, semavat ve arz, böyle iki daire-i teklif ve tecrübe ve imtihan için açılmıştır. Müddet bittikten sonra, semavat ve arz, daire-i teklife ait eşyayı emr-i İlâhî ile bertaraf eder. Derler: "Yâ Rabbena! Buyurun, ne için bizi istihdam edersen et; hakkımız Sana itaattir. Her yaptığın şey de haktır." İşte, cümlelerindeki uslûbun haşmetine bak, dikkat et.

Hem meselâ,

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ [1]

İşte şu ayetin bahr-i belâgatinden bir katreye işaret için, bir üslûbunu, bir temsil âyinesinde göstereceğiz.

Nasıl, bir harb-i umumîde bir kumandan zaferden sonra ateş eden bir ordusuna "Ateş kes!" ve hücum eden diğer bir ordusuna "Dur!" der, emreder, o anda ateş kesilir, hücum durur. "İş bitti, istılâ ettik. Bayrağımız

1. Ve denildi ki: "Ey yer! suyunu yut. Ey gök! suyunu tut." Su çekildi, iş bitirildi ve gemi Cudi Dağına oturdu. Ve "Zalimler güruhu Allah'ın rahmetinden uzak olsun" denildi. (Hûd Suresi, 44.)

arz: yer, dünya
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayine: ayna
bahr-ı belâgat: belâğat denizi
bertaraf etme: bir tarafa atma, ortadan kaldırma
daire: içinde bazı çalışmaların yapıldığı yer
daire-i imtihan: sınav yeri
daire-i tecrübe: deneme sınama yeri
daire-i teklif: kulların yapmakla vazifeli olduğu emir ve yasaklar dairesi
emre münkad: emre boyun eğen, emre bağlı
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
güruh: topluluk
hademe: hizmetçi
hak: doğru
harb-i umumî: genel harp
haşmet: büyükluk, ihtişam, heybet
istihdam: çalıştırma, hizmet ettirme
istılâ: ele geçirme
istımal: kullanma
itaat: boyun eğme, uyma
katre: damla
kumandan: komutan
kumandan-ı azam: en büyük kumandan
lisan: dil
maslahat: tam yerinde ve faydalı iş
mesela: örnek olarak
muamele: resmî dairelerde yapılan işlemler
mücahede: savaşma, çarpışma
müddet: belirli süre
mühlet: bir işin yapılması için tanınan süre
müteveccih: yönelmiş, dönmüş
nutuk: konuşma
pırtı mırtı: ufak tefek, değersiz şey
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması
semavat: gökler
tebdil: değiştirme, dönüştürme
temsil: benzetme, örnek
teşkil: şekillendirme, oluşturma
teşrif: şereflendirmek için bir yere girme
uslup: ifade tarzı, anlatım şekli
ya Rabbena: Ey bizim Rabbimiz!
zafer: düşmanı yenme
zalim: başkalarına haksızlık ve kötülük yaparak zarar veren

düşmanın merkezlerinde yüksek kalelerinin başında dikildi. Esfelussafilîne giden o edepsiz zalimler cezalarını buldular" der.

Aynen öyle de, Padişah-ı Bîmisal kavm-i Nuh'un mahvı için semavat ve arza emir vermiş, vazifelerini yaptıktan sonra ferman ediyor: "Ey arz, suyunu yut; ey sema, dur, işin bitti! Su çekildi. Dağın başında memur-u İlâhînin çadır vazifesini gören gemisi kuruldu. Zalimler cezalarını buldular."

İşte şu üslûbun ulviyetine bak: "Zemin ve gök iki mutî asker gibi emir dinler, itaat ederler" diyor. İşte şu uslûp işaret eder ki, insanın isyanından kâinat kızıyor. Semavat ve arz hiddete geliyorlar. Ve şu işaretle der ki: "Yer ve gök iki mutî asker gibi emirlerine bakan bir Zata isyan edilmez, edilmemeli." Dehşetli bir zecri ifade eder.

İşte tufan gibi bir hâdise-i umumiyeyi bütün netaiciyle, hakaıkıyla birkaç cumlede icazlı, i'cazlı, cemallı, icmallı bir tarzda beyan eder. Şu denizin sair katrelerini şu katreye kıyas et.

Şimdi kelimelerin penceresiyle gösterdiği üslûba bak: Meselâ: [1] وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتّٰى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ 'deki [2] كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ kelimesine bak, ne kadar lâtif bir üslûbu gösteriyor. Şöyle ki:

Kamerin bir menzili var ki, Süreyya yıldızlarının dairesidir. Kameri hilâl vaktinde hurmanın eskimiş beyaz bir

arz: yer, dünya
beyan: anlatma, açıklama
cemal: güzellik
dehşetli: korkutucu, korkunç
edepsiz: ahlaksız, terbiyesiz
esfelussafilîn: aşağılanın en aşağısı
ferman: emir, buyruk
hâdise-i umumiye: herkesi ilgilendiren olay
hakaik: hakikatler, gerçekler
hiddet: öfke
hilâl vakti: yeni ay zamanı
icaz: az sözle çok mana ifade etme
i'caz: mu'cizelik, olağanüstülük
icmal: özetleme, ayrıntılarına girmeme
ifade: anlatma
isyan: baş kaldırma
işaret etme: gösterme
itaat: boyun eğme, uyma
kainat: yaratılan bütün varlıklar
kamer: ay
katre: damla
kavm-i Nuh: Hz. Nuh'un peygamber olarak gönderildiği kavim
kıyas: karşılaştırma
latif: hoş, güzel, nazik
mahv: yok olma, yok etme
memur-u İlâhî: Allah'ın görevlisi, Hz. Nuh
menzil: yer
mesela: örnek olarak
mutî: itaat eden
netaiç: neticeler
Padişah-ı Bîmisal: her şeyin sahibi ve hâkimi olan ve hiçbir varlığa benzemeyen Allah
sair: diğer, başka
sema: gökyüzü
semavat: gökler
Süreyya: Ülker (Pervin) yıldızı, yedi veya altı yıldızlardır ki ikişer ikişer karşılıklı dururlar ve ayın geçtiği yerlere yakın görünürler
takdir etmek: kararlaştırmak, belirlemek
tarz: biçim, üslûp
tufan: Hz. Nuh'a inanmayanları cezalandırmak için Allah tarafından hem gökten, hem de yerden su göndererek Nuh kavminin boğulması
ulviyet: yücelik, yüksekliğe
uslup: ifade tarzı, anlatım şekli
vazife: görev
zalim: başkalarına haksızlık ve kötülük yaparak zarar veren
zat: büyüklük ve yücelik sahibi Allah
zecir: zorlama
zemin: yer, yeryüzü

1. Aya gelince onun için de menziller takdir ettik ki kurumuş hurma dalının ince yay hâline alınıncaya kadar inceler. (Yâsin Sûresi, 39.)
2. Kurumuş hurma dalının ince yay hali gibi. (Yâsin Sûresi, 39.)

dalına teşbih eder. Şu teşbih ile semanın yeşil perdesi arkasında güya bir ağaç bulunuyor gibi beyaz, sivri, nuranî bir dalı, perdeyi yırtıp, başını çıkarıp, Süreyya o dalın bir salkımı gibi ve sair yıldızlar o gizli hilkat ağacının birer münevver meyvesi olarak, işitenin hayalî olan gözüne göstermekle, medar-ı maişetlerinin en mühimi hurma ağacı olan sahranişinlerin nazarında ne kadar münasıp, güzel, lâtif, ulvî bir üslûb-u ifade olduğunu zevkın varsa anlarsın.

Meselâ, On Dokuzuncu Sözün ahirinde ispat edildiği gibi, [1] وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا 'deki تَجْرِي kelimesi şöyle bir üslûb-u âliye pencere açar. Şöyle ki:

تَجْرِي lâfzıyla, yani, "*Güneş döner*" tabiriyle kış ve yaz, gece ve gündüzün deveranındaki muntazam tasarrufat-ı kudret-i İlâhiyeyi ihtar ile, Sânin azametini ifham eder ve o mevsimlerin sahifelerinde Kalem-i Kudretin yazdığı mektubat-ı Samedâniyeye nazan çevirir. Hâlık-ı Zulcelâl'in hikmetini ilâm eder.

[2] وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا yani, lâmba tabiriyle şöyle bir üslûba pencere açar ki, şu âlem bir saray ve içinde olan eşya ise insana ve zîhayata ihzar edilmiş müzeyyenat ve mat'umat ve levazımat olduğunu ve güneş dahi musahhar bir mumdar olduğunu ihtar ile Sâniin haşmetini ve Hâlık'ın ihsanını ifham ederek tevhide bir delil gösterir ki, müşriklerin en mühim, en parlak ma'bud zannettiklerin güneş, musahhar bir lâmba, camit bir mahlûktur.

1. Güneş de onlar için bir delildir ki, kendisine tayin edilmiş bir yere doğru akıp gider. (Yâsin Suresi, 39.)

2. Güneşi de bir kandil olarak asmıştır. (Nuh Suresi, 16.)

ahir: son
alem: dünya, kâinat.
azamet: büyükluk, yücelik.
camit: cansız, ruhsuz
delil: bir fikrin veya hukmun doğruluğunu kanıtlayan şey
deveran: dönüp dolaşma
güya: sanki
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratan Allah
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve yücelik sahibi olan yoktan var eden Allah
haşmet: büyükluk, heybet
hayali: hayale ait.
hikmet: Allah'ın her şeyi bir gayeye yönelik, faydalı ve yerli yerinde yaratması
hilkat: yaratılış
ifham (افهام) anlatma, bildirme
ihsan: iyilik ve bağışta bulunma, nimet verme.
ihtar: hatırlatma
ihzar: hazırlama
ilam: bildirme, ilân
ispat: doğruyu delillerle gösterme
Kalem-i Kudret: kudret kalemi, Allah'ın kudreti.
lâfız: söz, kelime
lâtif: güzel, hoş
levazımat: gerekli maddeler
ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapılan varlık.
mahluk: Allah tarafından yaratılmış varlık.
mat'umat: yiyecekler, yemekler
medar-ı maişet: geçim kaynağı
mektubat-ı Samedaniye: kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın yarattığı her bir bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar
mesela: örnek olarak
mumdar: aydınlatan, ışık tutan
muntazam: düzenli
musahhar: emir dinleyen, itaat eden
mühim: önemli
münasip: uygun
münevver: nurlu
müşrik: Allah'a şirk koşan, Allah'la beraber başka tanrılara inanan.
müzeyyenat: süslü şeyler
nazar: bakış, düşünce
nuranî: nurlu
sahranişin: çölde oturan
sair: diğer, başka
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
saray: görkemli, güzel zevkli döşenmiş yapı
sema: gökyüzü
Süreyya: Ülker (Pervin) yıldızı, yedi veya altı yıldızlardır ki, birşer iki şer karşılıklı dururlar ve ayın geçtiği yerlere yakın görünürler
tabir: söz, ifade
tasarrufat-ı kudret-i İlahiye: Allah'ın kudretiyle yaptığı işler
tayin etme: yerini belirleme
tecri: dönme, akıp gitme
teşbih: benzetme
tevhit: Allah'ın tek ve bir olması
ulvi: yüksek, yüce
üslup: ifade tarzı, anlatım şekli.
üslup-u âliye: yüksek ve yüce anlatım şekli
uslup-u ifade: ifade şekli, anlatım tarzı
zam: sarma
zihayat: hayat sahibi

adeta sanki
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü
azamet-i rububiyet: Allah'ın bütün varlıkların ihtiyaçlarını gidermesi, beslemesi, büyütmesi ve emirlerine itaat ettirmesinin büyüklüğü
beşer: insan
camit: canısız, ruhsuz madde
celp: çekme
cereyan-ı tecri: dönerek akıp gitme
cihet: yön
define: değerli şeylerin gömülü olduğu yer
hadisat: olaylar
Halık: her şeyi yoktan var eden, yaratan Allah
haşmet: büyükluk, heybet
hilkat-ı Rabbaniye: her varlığa ihtiyaç duyduğu şeylen veren ve varlıkları idare eden Allah'ın yaratışı
ibadet: kulluktu bulunma, tapınma
ifham (افهام): anlatma, bildirme
ihsan: iyilik, bağış, nimet verme
ihsas: hissettirme, üstü kapalı olarak anlatma
ihtar: hatırlatma
ilam: bildirme, ilân
insicam: düzgünlük, düzgün işleme
intizam: düzen, düzgünlük, düzenlilik.
kamer: ay
kandil: aydınlatma aracı
kelimat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın kelimelen
kerem: cömertlik, ikram etme
kıyas: karşılaştırma
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
lâtif: ince, hoş, güzel
lâyık: uygun, yakışır
lüzum: gereklik, ihtiyaç
mahiyet: nitelik, bir şeyin yapısı
mana: anlam
manen: manevî olarak.
mekik: nakış dokumada kullanılan bir alet
me'lûf: alışılmış, bilinen
merkez: şubelen bulunan bir teşkilatın idare olunduğu ve emir veren yen
münferit: tek.
Nakkaş-ı Ezelî: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evvelî olmayan Allah.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış ilgi.
nizam: düzen
rahmet: Allah'ın acıması, şefkat ve merhamet etmesi, maddî ve manevî nimetler vermesi

Demek, [1] سِرَاج tabirinde Hâlık'ın azamet-i rububiyetindeki rahmetini ihtar eder, rahmetin vüs'atindeki ihsanını ifham eder; ve o ifhamda saltanatının haşmetindeki keremini ihsas eder, ve bu ihsasta vahdaniyeti ilâm eder, ve manen der: "*Camit bir sirac-ı musahhar, hiçbir cihette ibadete lâyık olamaz.*"

Hem, cereyan-ı [2] تَجْرِي tabirinde gece gündüzün, kış ve yazın dönmelerindeki tasarrufat-ı muntazama-i acibeyi ihtar eder ve o ihtarda rububiyetinde munferit bir Sânin azamet-i kudretini ifham eder.

Demek şems ve kamer noktalarından beşerin zihninî gece ve gündüz, kış ve yaz sahifelerine çevirir ve o sahifelerde yazılan hâdisatın satırlarına nazar-ı dikkati celp eder.

Evet, Kur'ân, güneşten güneş için bahsetmiyor, belki onu ışıklandıran Zat için bahsediyor; hem, güneşin insana lüzumsuz olan mahiyetinden bahsetmiyor, belki güneşin vazifesinden bahsediyor ki, sanat-ı Rabbaniyenin intizamına bir zemberek ve hilkat-ı Rabbaniyenin nizamına bir merkez, hem Nakkaş-ı Ezelî'nin gece-gündüz ipleriyle dokuduğu eşyadaki sanat-ı Rabbaniyenin insicamına bir mekik vazifesini yapıyor.

Daha sair kelimat-ı Kur'âniyeyi bunlara kıyas edebilirsin. Âdeta basit, me'lûf birer kelime iken, lâtif manaların definelenne birer anahtar vazifesini görüyor.

---

1. Lâmba, kandil
2. Dönen, akıp giden

---

rububiyet: Allah'ın bütün varlıkların ihtiyaçlarını gidermesi, beslemesi, büyütmesi ve emirlerine itaat ettirmesi
sair: diğer, başka
saltanat: sultanlık, hükümdarlık
sanat-ı Rabbaniye: her şeyi kendi ölçülen içensinde terbiye eden Allah'ın sanatı
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sirac-ı musahhar: emre boyun eğen lâmba
siraç: lâmba
şems: güneş
tabir: söz, ifade
tasarrufat-ı muntazama-i acibe: hayret verici ve düzenli olan işler
vahdaniyet: Allah'ın varlığı ve birliği
vazife: görev
vüs'at: genişlik.
Zat: büyükluk ve yücelik sahibi Allah
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı
zihin: akıl, anlayış

İşte ekseriyetle üslûb-u Kur'ân'ın geçen tarzlarda ulvî ve parlak olduğundandır ki, bazen bir bedevî Arap bir tek kelâma meftun olur, Müslüman olmadan secdeye giderdi. Bir bedevî فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ[1] kelâmını işittiği anda secdeye gitti.

Ona dediler: "Müslüman mı oldun?"

"Yok," dedi. "Ben şu kelâmın belâgatine secde ediyorum."

• **Dördüncü Nokta:** Lâfzındaki fesahat-ı harikasıdır.

Evet, Kur'ân manen üslûb-u beyan cihetiyle fevkalâde belîğ olduğu gibi, lâfzında gayet selis bir fesahati vardır. Fesahatin kat'î vucuduna usandırmaması delildir ve fesahatin hikmetine fenn-i beyan ve maaninin dâhî ulemasının şahadetleri bir burhan-ı bâhirdir.

Evet, binler defa tekrar edilse usandırmıyor, belki lezzet veriyor. Küçük, basit bir çocuğun hafızasına ağır gelmiyor; hıfzedebilir. En hastalıklı, az bir sözden müteezzi olan bir kulağa nahoş gelmiyor, hoş geliyor. Sekeratta olanın damağına şerbet gibi oluyor, zemzeme-i Kur'ân onun kulağında ve dımağında aynen ağzında ve damağında mâ-i zemzem gibi lezız geliyor.

Usandırmamasının sırr-ı hikmeti şudur ki:

Kur'ân, kulûba kut ve gıda ve ukule kuvvet ve gınâdır ve ruha mâ ve ziya ve nüfusa deva ve şifa olduğundan, usandırmaz. Her gün ekmek yenir, usanmayız; fakat, en

1- Artık emrolunduğun şeyi açıkla. (Hıcr Suresi, 94.)

bedevî: göçebe, çölde çadırda yaşayan.
belagat: muhataba uygun tam yerinde, kusursuz ve güzel söz söyleme.
belîğ: anlatmak istediğini tamamen, noksansız ve güzel sözlerle anlatan.
bürhan-ı bâhir: büyük ve geniş delil.
cihet: yön.
delil: bir fikrin veya hükmün doğruluğunu kanıtlayan şey.
deva: çare, ilâç.
ekseriyet: çoğunluk.
fenn-i beyan: söz ifade etme yolları olan teşbih, mecaz ve kinayeden bahseden ilim.
fenn-i maani: sözün hâlin gereğine uygun olup olmadığı konusuyla ilgilenen bilim dalı.
fesahat: sözün kelime, mana, ahenk ve sıralama yönlerinden kusursuz olarak açık ve güzel söylenmesi.
fesahat-ı harika: hayranlık uyandıracak derecede sözün doğru, düzgün, açık ve güzel söylenmesi.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: çok.
gınâ: zenginlik.
hafıza: beynin bilgileri kaydedip saklamaya yarayan bölümü.
hıfzetme: ezberleme.
hikmet: gizli sebep.
kat'î: kesin olan.
kelâm: söz.
kulûb: kalpler.
kut: yiyecek.
lafız: kelime, söz.
lezîz: lezzetli.
mâ: su.
mâ-ı zemzem: zemzem suyu.
manen: manevî olarak.
meftun: hayran.
müteezzi: eziyet çeken, sıkılan.
nahoş: hoşa gitmeyen.
nüfus: nefisler.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı.
secde: ibadet amacıyla alnını beraber burnu yere koyma.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
selis: düzgün ve akıcı ifade.
sırr-ı hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep.
şahadet: şahıtlık.
şerbet: tatlı içecek.
şifa: hastalıktan kurtulma.
tarz: biçim, şekil, anlatım şekli.
ukûl: akıllar.
ulema: âlimler.
ulvî: yüksek, yüce.
üslûb-u beyan: anlatım tarzı, açıklama şekli.
üslûb-u Kur'ân: Kur'ân'ın ifade tarzı, anlatım şekli.
vücut: varlık.
zemzeme-i Kur'ân: Kur'ân'ın hoş sesi.
ziya: ışık.

güzel bir meyveyi her gün yesek, usandıracak. Demek, Kur'ân, hak ve hakikat ve sıdk ve hidayet ve harika bir fesahat olduğundandır ki, usandırmıyor. Daima gençliğini muhafaza ettiği gibi, taravetini, halâvetini de muhafaza ediyor. Hatta Kureyş'in rüesasından müdakkik bir beliğ, müşrikler tarafından, Kur'ân'ı dinlemek için gitmiş. Dinlemiş, dönmüş, demiş ki: "Şu kelâmın öyle bir halâveti ve taraveti var ki, kelâm-ı beşere benzemez. Ben şâirleri, kâhinleri biliyorum. Bu, onların hiç sözlerine benzemez, olsa olsa etbaımızı kandırmak için sihir demeliyiz." İşte, Kur'ân-ı Hakîm'ın en muannit düşmanları bile, fesahatinden hayran oluyorlar.

Kur'ân-ı Hakîm'in ayetlerinde, kelâmlarında, cümlelerinde fesahatın esbabını izah çok uzun gider. Onun için sözü kısa kesip yalnız numune olarak bir ayetteki huruf-u hecâiyenin vaziyetiyle hâsıl olan bir selâset ve fesahat-i lâfzıyeyi ve o vaziyetten parlayan bir lem'a-i i'cazı göstereceğiz.

İşte,

[1] ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشٰى طَآئِفَةً مِنْكُمْ

ilâahir. İşte şu ayette bütün huruf-u hecâ mevcuttur.

Bak ki, sakıl, ağır bütün aksam-ı huruf beraber olduğu hâlde, selâsetini bozmamış; belki, bir revnak ve muhtelif tellerden mütenasip, mütesanit bir nağme-i fesahat katmış.

Hem, şu lem'a-i i'caza dikkat et ki, huruf-u hecâdan yâ ile elif en hafif ve birbirine kalbolduğu için, ikı kardeş

aksam-ı huruf: harflerin kısımları
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beliğ: anlatmak istediğini düzgün cümlelere anlatan
daima: her zaman
emniyet: emnlik, güvenlik.
esbap: sebepler
etba: tâbiler, uyanlar
fesahat: sözün kelime, mana, ahenk ve sıralama yönlerinden kusursuz olarak açık ve güzel söylenmesi.
fesahat-i lâfzıye: sözdeki açıklık ve akıcılık
hakikat: gerçek, doğru
halâvet: tatlılık
harika: olağanüstü
hâsıl: meydana gelen
hidayet: doğru, iyi hak
huruf-u hecâ: alfabe sırasına göre dizili harfleri
huruf-u hecâiye: alfabe sırasına göre dizili harfleri, kelimelerdeki harflere ayrıca ses katan *elif, vav* ve *ye* harfleri
ihlâs: samımıyet.
ilâahir: sona kadar
iman: inanma
izah: açıklama
kâhin: karışık ve tahmini sözlerle gelecekten haber verdiği söylenen kimse
kalbolmak: değişmek.
keder: üzüntü, hüzün
kelâm: söz.
kelâm-ı beşer: insan sözü
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı
mevcut: var.
muannit: inatçı
muhafaza: koruma
muhtelif: çeşitli
müdakkik: dikkatli
müşrik: Allah'a şırk koşan
mütenasip: uygun
mütesanit: dayanan
nağme-i fesahat: sözün kelime, mana, ahenk ve sıralama yönlerinden kusursuz olarak açık ve güzel söylenmesinden meydana gelen ahenkli hoş ses
numune: örnek.
revnak: parlak, güzel
rüesa: reisler
sakıl: ağır
selâset: sözün akıcı olma hâli
sıdk: doğruluk
taravet: tazelik
vaziyet: durum

1 Sonra Allah bu kederin ardından size bir emniyet, bir uyku verdi de içinizden ihlâs ile iman etmiş olanları o uyku sarıverdi. (Âl-i İmrân Sûresi, 154)

gibi her birisi yirmi bir kere tekrarı var. م ile ن [HAŞİYE 1] birbirinin kardeşi ve birbirinin yerine geçtiği için her birisi otuz üçer defa zikredilmiştir. ش، س، ص mahreççe, sıfatça, savtça kardeş oldukları içiri her biri üç defa, غ، ع kardeş oldukları hâlde ع daha hafif, altı defa, غ sıkleti için yarısı olarak üç defa zikredilmiştir. ر، ذ، ظ، ط mahreççe, sıfatça, sesçe kardeş oldukları içiri, her birisi ikişer defa; ل ve ا ile beraber ikisi لا suretinde ittihat ettikleri ve ا, لا suretinde hissesi ل'ın yarısıdır. Onuri için ل kırk iki defa, ا onun yarısı olarak yirmi bir defa zikredilmiştir. *Hemze* (ء), ه ile mahreççe kardeş oldukları için, *hemze* [HAŞİYE 2] on üç, ه bir derece daha hafif olduğu içiri on dört defa; ك، ف، ق kardeş oldukları içiri ق'ın bir noktası fazla olduğu için ق on; ف dokuz, ك dokuz; ب dokuz, ت on iki—ت'nin derecesi üç olduğu için on iki defa—zikredilmiştir. ر, ل'ın kardeşidir, fakat ebcet

---

HAŞİYE 1: *Tenvin* dahi nun'dur.
HAŞİYE 2: *Hemze*, melfuze ve gayrimelfuze yirmi beştir ve *hemze*'nin sakin kardeşi *elif*'ten üç derece yukandır; zira hareke üçtür.

derece: kademe, değer
haşiye: açıklayıcı not, dipnot
hemze: elif
hisse: pay
ittihat: birleşme
mahreç: ses ve harflerin ağızdan çıktığı yer
nun: Arapçada bir harf
savt: ses
sıfat: nitelik
sıklet: ağırlık
suret: şekil, biçim
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret.
zikretme: söyleme

hesabıyla ر iki yüz, ل otuzdur; altı derece yukarı çıktığı için altı derece aşağı düşmüştür. Hem, ر telâffuzca tekerrür ettiğinden, sakıl olup, yalnız altı defa zikredilmiştir. خ، ح، ث، ص sıkletleri ve bazı cihat-ı münasebat için birer defa zikredilmiştir. و , ح 'dan ve *hemze*'den daha hafif ve ى 'den ve ا 'ten daha sakıl olduğu için on yedi defa—sakıl *hemze*'den dört derece yukarı, hafif ا 'ten dört derece aşağı—zikredilmiştir.

İşte şu hurufun bu zikrinde hankulâde bu vaziyet-i muntazama ile ve o münasebet-i hafiye ile ve o güzel intizam ve o dakik ve ince nazım ve insicam ile iki kere iki dört eder derecede gösterir ki, beşer fikrinin haddi değil ki şunu yapabilsin. Tesadüf ise, muhaldir ki, ona karışsın. İşte şu vaziyet-i huruftaki intizam-ı acip ve nizam-ı garip, selâset ve fesahat-ı lâfzıyeye medar olduğu gibi, daha gizli çok hikmetleri bulunabilir. Madem hurufatında böyle intizam gözetilmiş, elbette kelimelerinde, cümlelerinde, manalarında öyle esrarlı bir intizam, öyle envarlı bir insicam gözetilmiş ki, göz görse [1] مَاشَاءَ اللهُ , akıl anlasa [2] بَارَكَ اللهُ diyecek.

• **Beşinci Nokta:** *Beyanındaki beraattır, yani, tefevvuk ve metanet ve haşmettir.* Nasıl ki, nazmında cezalet,

1 Allah dilemiş ne güzel yaratmış.
2 Allah ne mübarek yaratmış.

barekallah: Allah ne kadar hayırlı ve bereketli yapmış.
beşer: insan
cihat-ı münasebat: ilgi ve uygunluk yönleri
dakik: ince
derece: kademe, değer
ebcet hesabı: Arap alfabesindeki her harfe belirli bir rakam değer vererek bu harflerin belirli kurallara göre yorumlanmasıyla kelime ve cümlelerin sayı değeri olarak karşılıklarının bulunmasına dayanan hesaplama şekli
elif: Arap alfabesinin ilk harfi.
envar: nurlar
esrar: sırlar
fesahat-i lâfzıye: sözün açık, akıcı ve ahenkli olması.
gayrimelfuz: okunmayan.
had: bir şeyi yapabilme gücü ve yeteneği
hareke: Arap, Fars ve Osmanlı yazısında sessiz harfleri sesli okumada kullanılan işaretler
harıkulade: olağanüstü
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hemze: Arap alfabesinde bir harf, elif
hikmet: gizli sebep
huruf: harfler
hurufat: harfler
insicam: düzgünlük, uygunluk, tutarlılık
intizam: düzen, düzenleme, düzenlilik.
intizam-ı acip: benzeri görülmeyen düzen
madem: değil mi ki
maşaallah: Allah dilemiş ve ne güzel yapmış.
medar: kaynak, sebep
melfuz: okunan
muhal: imkânsız.
münasebet-i hafiye: gizli ilgi, uygunluk.
nazım: dizilis, düzenleniş.
nizam-ı garip: şaşırtıcı düzen
sakıl: ağır
sakin: İslamı yazıda hareke ile okunmayan harf
selaset: sözün akıcı olma hali
sıklet: ağırlık.
tekerrür: tekrarlanma
telâffuz: söyleyiş
tesadüf: rastgele olma
vaziyet-i huruf: harflerin durumu
vaziyet-i muntazama: düzenli durum
zikir: söyleme
zikretme: söyleme
zira: çünkü

lâfzında fesahat, manasında belâgat, üslûbunda bedaat var, beyanında dahi faık bir beraat vardır.

Evet tergîp ve terhîp, medih ve zem, ispat ve irşat, ifhâm ve ifham gibi bütün aksam-ı kelâmiyede ve tabakat-ı hıtabıyede beyanat-ı Kur'âniye en yüksek mertebededir.

• Meselâ, makam-ı tergîp ve teşvîkte, hadsız misallerinden, meselâ sure-i [1] هَلْ أَتٰى عَلَى الْإِنْسَانِ 'de beyanatı, (HAŞIYE) Âb-ı Kevser gibi hoş, selsebîl çeşmesi gibi selâsetle akar, Cennet meyveleri gibi tatlı, hurî libası gibi güzeldir.

• Makam-ı terhîb ve tehdîtte, pek çok misallerinden, meselâ, [2] هَلْ أَتٰيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ suresinin başında beyanat-ı Kur'âniye, ehl-i dalâletin sımahında kaynayan rasas gibi, dimağında yakan ateş gibi, damağında yanan zakkum gibi, yüzünde saldıran Cehennem gibi, midesinde acı, dikenli darî gibi tesir eder. Evet bir Zatın tehdidini gösteren Cehennem gibi bir azap memuru, öfkesinden ve gayzından parçalanmak vaziyetini alması ve [3] تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ söylemesi, söyletmesi, o Zatın terhibi ne derece dehşetli olduğunu gösterir.

HAŞİYE: Şu uslûb-u beyan, o surenin mealinin libasını giymiş

1- İnsan üzerinden öyle bir devir geçti ki... (İnsan Suresi, 1.)
2- Dehşeti her şeyi kaplayan Kıyametin haberi sana geldi mi? (Gaşiye Suresi, 1.)
3- Neredeyse öfkeden parçalanacak! (Mülk Suresi, 8.)

Âb-ı Kevser: Kevser suyu
aksam-ı kelâmiye: sözün kısımları
bedaat: güzellik, yenilik, üstünlük
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve halin ve makamın icabına göre söylenmesi
beraat: üstünlük, sağlamlık, ihtişam.
beyan: anlatma, açıklama
beyanat: açıklamalar
beyanat-ı Kur'aniye: Kur'ân-ın açıklamaları ve anlatımları
Cehennem: Ahirettekî yargılamadan sonra günahkâr kulların girecekleri ve azap görecekleri yer
Cennet: Allah'ın insanlara müjdelediği Allah'a inanan, günah işlememiş veya günahlarından temizlenmiş olanların girecekleri ebediyen içinde kalacakları yer
cezâlet: güzellik, kelimelerince veya sert söylenişlerine göre yerli yerinde kullanılmasından doğan güzellik.
darî: acı ve dikenli bir ağaç.
dehşet: büyük korku, şiddet.
derece: mertebe, miktar
devir: suresi belli zaman parçası.
dimağ: beyin, akıl, zihin
ehl-i dalâlet: azgın ve sapkın kimseler
faik: yüksek, üstün
fesahat: sözün kelime, mana, ahenk ve sıralama yönlerinden kusursuz olarak açık ve güzel söylenmesi
gayz: hiddet, öfke
hadsız: sınırsız
haşiye: açıklayıcı not, dipnot
haşmet: ihtişam, gösterişlilik.
hurî: Cennet kızı
ifham (افهام): anlatma, bildirme
ifhâm (افحام): bir şeyi delilleriyle ispat ve izah ile öğretme
irşat: doğru yolu gösterme
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kıyamet: dünyanın sonu
lafız: kelime, söz
libas: elbise
makam-ı tergîp ve teşvik: istekleندirme ve cesaretlendirme makamı
makam-ı terhîb ve tehdît: korkutma ve gözdağı verme makamı
mana: anlam.
meal: anlam
medih: övme
memur: emirle hareket eden, görevli
mertebe: derece, makam
mesela: örnek olarak
metanet: sağlamlık
misal: örnek.
nazım: Kur'ân-ın ayetlerinin ve kelimelerinin dizilişi, düzenlenişi
rasas: kurşun
selâset: sözün akıcı olma hali.
selsebîl: Cennette bir çeşme veya ırmağın adı
sımah: kulak.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tabakat-ı hitabiye: hitap derecelen
tefevvuk: üstünlük.
tehdît: korkutma, gözdağı verme
tergîp: istekleندirme, ümit verme
terhîb: korkutma
tesir: iz bırakma.
üslup: ifade tarzı, anlatım şekli.
üslup-u beyan: anlatım şekli, açıklama tarzı
vaziyet: durum
zakkum: Cehennemde yetişen bir ağaç
zem: kötüleme, ayıplama, yerme

• Makam-ı medhin binler misallerinden, başında [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ olan beş surede beyanat-ı Kur'âniye güneş gibi parlak, (HAŞİYE) yıldız gibi ziynetli, semavat ve zemin gibi haşmetli, melekler gibi sevimli, dunyada yavrulara rahmet gibi şefkatli, ahirette Cennet gibi güzeldir.

• Makam-ı zem ve zecirde, binler misallerinden, meselâ, [2] اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ مَيْتًا ayetinde zemmi altı derece zemmeder; gıybetten, altı derece şiddetle zecreder. Şöyle ki:

Malûmdur, ayetin başındaki hemze, sormak (âyâ) manasındadır. O sormak manası, su gibi ayetin bütun kelimelerine girer.

Işte bırıncı hemze ile der: "Âyâ, sual ve cevap mahalli olan aklınız yok mu ki, bu derece çirkın bir şeyi anlamıyor."

Ikincisi: [3] يُحِبُّ lâfzı ile der: "Âyâ, sevmek, nefret etmek mahalli olan kalbiniz bozulmuş mu ki, en menfur bır işi sever."

Üçüncusu: [4] اَحَدُكُمْ kelimesiyle der: "Cemaatten hayatını alan hayat-ı içtımaiye ve medenıyetiniz ne olmuş ki, böyle hayatınızı zehirleyen bir ameli kabul eder."

HAŞİYE: Şu tabiratta o surelerdeki bahıslere ışaret var.

---

1. Ezelden ebede her turlu hamd ve övgu, şukur ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fatıha, En'âm, Kehf, Sebe' ve Fâtır surelerinin 1. ayetleri.)
2. Sizden bırınız ölu kardeşinin etını yemekten hoşlanır mı? (Hucurât Suresi, 12.)
3. Hoşlanır.
4. Sizden bırınız.

---

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
âlem: butun yaratılmışlar, dunya.
amel: fıil, ış.
aya: acaba, nasıl oluyor, hayret.
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi.
bahıs: konu.
beyanat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın açıklamaları ve anlatımları.
cemaat: topluluk.
Cennet: Allah'a ınanan, günahlarından temızlenmiş olanların gıreceği, ebedıyen ıçınde kalacakları yer.
derece: mertebe.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
gıybet: arkadan çekıştırme, dedikodu.
hamd: övgu.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
haşmet: ıhtışam, heybet, buyukluk.
hayat: yaşayış.
hayat-ı içtımaiye: toplum hayatı, sosyal hayat.
hemze: elif.
lafız: kelime.
mahal: yer.
mahsus: aıt.
makam-ı medih: ovme makamı.
makam-ı zem ve zecir: kotuleme, ayıplama ve yasaklama makamı.
malum: bilınen.
mana: anlam.
medeniyet: medenılık, uygarlık.
melek: nurdan yaratılan, tamamen Allah'a ıtaat eden, akıl ve şuur sahıbı varlıklar.
menfur: nefret edılen.
mesela: omek olarak.
minnet: yılığe karşı duyulan şukur hıssı.
mısal: omek.
nefret: tıksınmek.
Rab: varlıkların butun ıhtıyaclarını gıderen, besleyen, buyuten, onları uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esırgemesi, acıyıp bağışlaması, onların her turlu ıhtıyacını gıdermesi.
semavat: semalar, gokler.
sual: soru.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'ın ayrıldığı 114 bolumden her bırı.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek karşılıksız sevme.
şukür: nımet ve yılığın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma.
tabırat: tabırler, sozler.
yıldız: gokyuzunde gorulen ışık yayan gok cısımlerınden her bırı.
zecir: yasaklama.
zem: kotuleme, ayıplama, yerme.
zemin: yeryuzu.
ziynet: sus.

Dördüncüsü[1] اَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ kelâmıyla der: "İnsaniyetiniz ne olmuş ki, böyle canavarcasına, arkadaşını dişle parçalamayı yapıyorsunuz."

Beşincisi:[2] اَخِيهِ kelimesiyle der: "Hiç rikkat-ı cinsiyeniz, hiç sıla-i rahminiz yok mu ki, böyle çok cihetlerle kardeşiniz olan bir mazlumun şahs-ı manevîsini insafsızca dişliyorsunuz. Hiç aklınız yok mu ki, kendi azanızı kendi dişinizle divane gibi ısırıyorsunuz."

Altıncısı:[3] مَيْتًا kelâmıyla der: "Vicdanınız nerede, fıtratınız bozulmuş mu ki, en muhterem bir hâlde bir kardeşine karşı, etini yemek gibi en mustekreh bir iş yapılıyor."

Demek, zem ve gıybet aklen, kalben ve insaniyeten ve vicdanen ve fıtraten ve asabiyeten ve milliyeten mezmumdur.

İşte bak: Nasıl ki şu ayet, icazkârâne, altı mertebe zemmi zemmetmekle, i'cazkârâne altı derece o cürümden zecreder.

• Makam-ı ispatta binler misallennden, meselâ

فَانْظُرْ اِلٰى آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ[4]

'de, haşrî ispat ve istib'adı izale için öyle bir tarzda beyan eder ki, fevkinde ispat olamaz. Şöyle ki:

1. Etı yemeyi.
2. Kardeşinin
3. Ölü olarak.
4. Şimdi bak Allah ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölumunün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan elbette ölulen de oylece diritecektir. O her şeye kadirdir. (Rum Suresi, 50.)

asabiyeten: kendi akraba ve milletini kayırma gayreti bakımından
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
aza: organ, uzuv
beyan: anlatma
cihet: yön
cürüm: günah, suç.
derece: mertebe
divane: deli
fevk: üst.
fıtrat: yaratılış, huy
fıtraten: yaratılış bakımından
gıybet: arkadan çekiştirme, dedikodu
haşir: insanların öldükten sonra tekrar diritilip bir yerde toplanmaları
icazkârane: az sözle çok manalar anlatarak.
i'cazkârane: mu'cizeli bir şekilde
insaniyet: insanlık.
insaniyeten: insanlık bakımından
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istib'at: akıldan uzak görme
izale: ortadan kaldırma
kadir: kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye gücü yeten.(Allah)
kelâm: söz
makam-ı ispat: ispat yeri.
mazlum: zulme uğrayan.
mertebe: basamak, derece
mesela: örnek olarak
mezmum: kötü, beğenilmemiş
milliyeten: bir milleti diğer milletten ayıran hâllerin ve özelliklerin tamamı bakımından
misal: örnek.
muhterem: saygı değer
mustekreh: tiksinilen.
rahmet: Allah ın kullarını esirgemesi, âciyip bağışlaması, onların bütün ihtiyaçlarını gidermesi.
rikkat-ı cinsiye: insanın kendi cinsinden olanlara acıması
sıla-i rahim: akrabaya ziyaret etme ve onlarla görüşmeyi devam ettirme
şahs-ı manevî: manevî şahıs
tarz: biçim, şekil
vicdan: iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir duygu.
vicdanen: iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî duygu bakımından
zecir: yasaklama
zem: kötüleme, ayıplama, yerme

Onuncu Sözün Dokuzuncu Hakikatinde, Yirmi İkinci Sözün Altıncı Lem'asında ispat ve izah edildiği gibi, "Her bahar mevsiminde ihya-i arz keyfiyetinde üç yüz bin tarzda haşrin numunelerini nihayet derecede girift, birbirine karıştırdığı hâlde nihayet derecede intizam ve temyiz ile nazar-ı beşere gösteriyor ki, bunları böyle yapan Zata, haşir ve kıyamet ağır olamaz," der.

Hem, zeminin sahifesinde yüz binler envaı, beraber birbiri içinde kalem-i kudretiyle hatasız, kusursuz yazmak bir tek Vahıd-i Ehad'in sikkesi olduğundan, şu ayetle, güneş gibi vahdaniyeti ispat etmekle beraber, güneşin tulû ve gurubu gibi kolay ve kat'î, kıyamet ve haşrı gösterir. İşte, [1] كَيْفَ lâfzındaki keyfiyet noktasında şu hakikatı gösterdiği gibi, çok surelerde tafsıl ile zikreder.

Meselâ, sure-i [2] قٓ وَالْقُرْاٰنِ الْمَجِيدِ 'de öyle parlak ve güzel ve şirin ve yüksek bir beyanla haşrı ispat eder ki, bahanın gelmesi gibi kat'î bir surette kanaat verir.

İşte bak, kâfirlerin, çürümüş kemiklerin dirilmesini inkâr ederek, "Bu aciptir, olamaz" demelerine cevaben, [3] اَفَلَمْ يَنْظُرُوٓا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ilâahır, [4] كَذٰلِكَ الْخُرُوجُ 'ye kadar ferman ediyor. Beyanı şu gibi akıyor, yıldızlar gibi parlıyor; kalbe, hurma gibi hem lezzet, hem zevk veriyor, hem rızık oluyor.

acıp: şaşılacak şey
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan: anlatım, açıklama
envaı: çeşitler, türler
ferman: emir, buyruk.
girift: karışık, dolaşık
gurup: batış
hakikat: gerçek.
haşir: insanların öldükten sonra tekrar dirilttilip bir yerde toplanmaları
ihya-i arz: yeryüzünün dirilttirmesi
ilâahır: sonuna kadar
inkâr: reddetme, kabul etmeme.
intizam: düzenlilik.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izah: açıklama
kabir: mezar
kâfir: Allah'ı ve âhireti inkâr eden dinsiz
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvvet kalemi
kanaat: inanç.
kat'î: kesin
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu durum, hâdise, olay.
kıyamet: âhiret hayatının başlaması için kâinatın ve dünyanın tahrip edilip âhiret âlemi olarak yeniden kurulması.
lâfız: kelime
lem'a: parıltı, parlayış
mesela: örnek olarak
nazar-ı beşer: insanın bakışı
nihayet: son.
numune: örnek, benzer
rızık: gıda, manevî gıda
sahife: sayfa
sikke: damga, muhur
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil.
şeref: yücelik, ululuk.
tafsıl: ayrıntılarıyla anlatma
tarz: biçim, şekil, çeşit.
temyiz: dikkatle ayırma, seçme
tulû: doğuş

1 Nasıl?
2. Kâf. Şerefi pek yüce olan Kur'ân'a yemin olsun. (Kâf Sûresi, 1.)
3 Üstlerindeki göğe bakmazlar mı, onu nasıl bina edip süslediklerini, hiçbir çatlağı yoktur. (Kâf Sûresi, 6.)
4 İşte kabrinizden çıkışınız da böyle olacaktır. (Kâf Sûresi, 11.)

vahdaniyet: Allah'ın varlığı ve birliği
Vahıd-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
Zat: büyükleme ve yücelik sahibi Allah
zemin: yeryüzü.
zikir: bildirme

Hem makam-ı ispatın en lâtif misallerinden, [1] يٰسٓ ۞ وَالْقُرْاٰنِ الْحَكِيمِ ۞ اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۞ der. Yanı "*Hikmetli Kur'ân'a kasem ederim, sen resullerdensin.*"

Şu kasem işaret eder ki, risaletin hücceti o derece yakînî ve haktır kı, hakkaniyette makam-ı tazim ve hürmete çıkmış kı, onunla kasem ediliyor. İşte şu işaret ile der: "Sen resulsün; çünkü, senin elinde Kur'ân var. Kur'ân ise, haktır ve Hakkın kelâmıdır. Çünkü, içinde hakikî hikmet, üstünde sikke-i i'caz var."

Hem makam-ı ispatın icazlı ve i'cazlı misallerinden şu.

قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ۞ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي اَنْشَاَهَآ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ [2]

Yanı: "*İnsan der: 'Çürümüş kemikleri kim diriltecek?' Sen, de: 'Kim onları bidayeten inşa edip hayat vermiş ise, o diriltecek.'*"

Onuncu Sozün Dokuzuncu Hakıkatının üçüncü temsılinde tasvir edildiği gibi, bir zat, göz önünde bir günde yenıden büyük bır orduyu teşkıl ettiği hâlde, bırı dese, "Şu zat, efradı istirahat için dağılmış olan bir taburu bir boru ıle toplar, tabur nızamı altına getırebilir." Sen ey ınsan, desen "İnanmam!" Ne kadar divanece bir inkâr olduğunu bilirsin. Aynen onun gıbı, "Hıçten, yenıden, ordumisal bütün hayvanat ve sair zîhayatın taburmisal cesetlennı kemal-ı ıntızamla ve mızan-ı hıkmetle o

1 Yâsin Suresi, 1-3

2 Yâsin Suresi, 78-79

bidayeten: başlangıçta
ceset: ölü vücut.
divanece: deliler gibi
efrat: ferdler
hak: doğru, gerçek, Allah
hakikî: gerçek.
hakkaniyet: gerçeklik ve doğruluk
hayvanat: hayvanlar
hikmet: maksada uygun, faydalı ve gayeli olma
hikmetli Kur'ân: her şeyi yerli yerinde, gerektiği kadar faydalı ve güzel bir şekilde anlatan Kur'ân
hücceti: delil
icaz: az sözle çok mana ifade etme
i'caz: mu'cizeli oluş
inkâr: reddetme, kabul etmeme
inşa: yapma, yaratma
istirahat: dinlenme
kasem: yemin
kelam: söz
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
latif: güzel, hoş
makam-ı ispat: doğruyu delillenyle gösterme yeri
makam-ı tazim ve hürmet: büyükluk ve saygı makamı
misal: örnek.
mizan-ı hikmet: hikmet terazisi, ölçüsü
nizam: düzen
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
risalet: elçilik, peygamberlik.
sair: diğer, başka
sikke-i i'caz: mu'cizelik, muhru, işareti
tabur: dört bölükten meydana gelen alaydan küçük askerî birlik
taburmisal: tabur gibi
tasvir: bir şeyi özellikleriyle anlatıp göz önünde canlandırma.
temsil: örnek, benzetme
teşkil: şekillendirme, meydana getirme
yakînî: şüphe edilmeyecek derecede kesin bir şekilde
zat: kişi, şahıs
zîhayat: hayat sahibi, canlı

bedenlerin zerratını ve letaifini emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] ile kaydedip yerleştiren ve her karnda, hatta her baharda rûy-ı zeminde yüz binler ordumisal zevilhayat envalarını, taifelenni icat eden bir Zat-ı Kadîr-i Alîm, taburmisal bir cesedin nizamı altına girmekle birbiriyle tanışmış zerrat-ı esasiye ve ecza-ı aslıyeyi bir sayha ile, Sur-u İsrafil'in borusu ile nasıl toplayabilir?" istib'at suretinde denilir mi? Denilse, eblehçesine bir divaneliktir.

• Makam-ı irşatta, beyanat-ı Kur'âniye o derece müessir ve rakiktir ve o derece munis ve şefiktir ki, şevk ile ruhu, zevk ile kalbi, aklı merakla ve gözü yaşla doldurur.

Binler misallerinden, yalnız şu:

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً[2] ilâ âhir.

Yirmincı Sözün Birincı Makamında üçüncü ayet mebhasında ispat ve izah edildiği gibi, benîisraile der: "Mûsa Aleyhisselâmın asası gıbı bır mu'cızesıne karşı sert taş on iki gözünden çeşme gibi yaş akıttığı hâlde, size ne olmuş ki, Mûsa Aleyhisselâmın bütün mu'cizatına karşı lâkayt kalıp, gözünüz kuru, yaşsız, kalbiniz katı, ateşsiz duruyor." O sözde şu mana-ı irşadî izah edildiği için oraya havale ederek, burada kısa kesıyorum.

• Makam-ı ifhâm ve ilzamda, binler misallerinden yalnız şu ıkı misale bak:

aleyhisselâm: ona selâm olsun
asa: değnek, sopa
beden: vücut.
benîisrail: İsrailoğulları.
beyanat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın açıklamaları.
ceset: ölü vücut.
divane: deli
eblehçe: ahmakça, aptalca
ecza-i asliye: asıl ve temel parçalar
envâ: türler, çeşitler
havale: gönderme, bırakma.
icat: yoktan var etme, yaratma
ifham (افحام): bir şeyi delilleriyle ispat ve izah ile öğretme
ilâahir: sonuna kadar
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istib'at: akıldan uzak görme
izah: açıklama
karn: asır, devir
lâkayt: ilgisiz.
letaif: duygular, hisler
makam-ı ifham ve ilzam: bir şeyi delilleriyle ispat ve izah ile öğretme ve ikna ile susturma makamı.
makam-ı irşat: irşat makamı
mana-i irşadî: insanı doğru yola ulaştıran mana.
mebhas: bahis konu
misal: örnek.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından yenilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
munis: alışılmış, cana yakın, sevimli
Mûsa: bkz. Şahıs ilgilen
müessir: tesirli, etkili
nizam: düzen
ordumisal: ordu gibi
rakik: ince, nazik, merhametli.
rüy-ı zemin: yeryüzü
sayha: yüksek ses, çığlık, bağırış.
suret: biçim, şekil.
Sur-u İsrafil: İsrafil isimli meleğin kıyametin koptuğu esnasında üfleyeceği boru.
şefik: çok, şefkatli, merhametli, acıyan
şevk: şiddetli arzu, istek.
taburmisal: tabur gibi
taife: topluluk.

1. "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

2. Sonra, bütün bunların ardından kalbiniz yine katılaştı. Sanki taş kesildi, hatta taştan da katılaştı. (Bakara Suresi, 74.)

Zat-ı Kadir-i Alim: her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar
zerrat-ı esasiye: temel zerreler, esas atomlar
zevilhayat: hayat sahipleri
zevk: hoşlanma, beğenme duygusu

Birinci misal:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ [1]

Yani: "*Eğer, bir şupheniz varsa, size yardım edecek, şahadet edecek bütün büyüklerinizi ve taraftarlarınızı çağırınız, bir tek suresine bir nazire yapınız.*"

İşaratü'l-İ'caz'da izah ve ıspat edildiği için, burada yalnız icmaline işaret ederiz. Şöyle ki:

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan diyor: "Ey ins ve cin! Eğer Kur'ân, kelâm-ı İlâhî olduğunda şupheniz varsa, bir beşer kelâmı olduğunu tevehhüm ediyorsanız, haydi işte meydan, gelinız? Sız dahı ona Muhammedu'l-Emin dediğiniz zat gibi, okumak yazmak bilmez, kıraat ve kitabet görmemiş bir ummîden bu Kur'ân gibi bir kitap getiriniz, yaptınız.

"Bunu yapamazsanız, haydi ummî olmasın, en meşhur bir edip, bir âlim olsun.

"Bunu da yapamazsanız, haydi bir tek olmasın, bütün buleğanız, hutebanız, belki bütün geçmiş beliğlerin güzel eserlerini ve bütün gelecek edip lerin yardımlarını ve ilâhlarınızın himmetlerini beraber alınız, bütün kuvvetinizle çalışınız, şu Kur'ân'a bir nazire yapınız.

"Bunu da yapamazsanız, haydi kabil-ı taklit olmayan hakaık-ı Kur'ânıyeden ve manevî çok mu'cizatından kat-ı nazar, yalnız nazmındaki belâgatine nazire olarak bir eser yapınız."

edip: güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan
hakaık-ı Kur'aniye: Kur'an'ın hakikatleri, gerçekleri
himmet: yardım
huteba: hatipler, güzel konuşanlar
icmal: özet.
ilâh: tanrı, tapınılan şey
ins: insan
ispat: doğruyu delillerle gösterme
İşaratü'l-i'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nın, Risale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eseri
izah: açıklama
kabil-i taklit: taklit edilebilir
kat-ı nazar: "...bir tarafa."
kelam: söz
kelam-ı ilahi: Allah kelâmı
kıraat: okuma
kitabet: yazı yazma
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
manevi: manaya ait.
meşhur: tanınmış.
misal: örnek.
mu'cizat: mu'cizeler
Muhammedu'l-Emin: her bakımdan güvenilir olan Peygamberimiz (a.s.m.)
nazım: Kur'ân'ın ayetlerinin ve kelimelerinin dizilişi, düzenlenişi.
nazire: benzeri
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şahadet: şahıtlık.
şuphe: tereddüt, kuşku
tevehhüm: zanneterne, sanma
ümmî: okuma yazması olmayan
zat: kişi, şahıs

---

1 Bakara Suresi, 23

âlim: bilgin
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi
beliğ: maksadını eksiksiz bir şekilde ve güzel sözlerle anlatan
beşer: insan
buleğa: güzel söz söyleme sanatı ile meşgul olanlar
cin: bir cins ateşten yaratılmış ve Allah'a inan etmekle yükümlü tutulmuş şuur sahibi bir varlık.

فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ[1] ilzamıyla der:

"Haydı sizden mananın doğruluğunu istemiyorum, müftereyat ve yalanlar ve batıl hikâyeler olsun.

"Bunu da yapamıyorsunuz, haydi bütün Kur'ân kadar olmasın, yalnız بِعَشْرِ سُوَرٍ *on suresine nazire getiriniz.*

"Bunu da yapamıyorsunuz; haydı bir tek suresine nazire getiriniz.

"Bu da çoktur, haydı kısa bir suresine bir nazire ibraz ediniz.

"Hatta, madem bunu da yapamazsanız ve yapamazsınız; hem bu kadar muhtaç olduğunuz hâlde, çünkü, haysiyet ve namusunuz, izzet ve dininiz, asabiyet ve şerefiniz, can ve malınız, dünya ve ahiretiniz, buna nazire getirmekle kurtulabilir, yoksa dünyada haysiyetsiz, namussuz, dinsiz, şerefsiz, zillet içinde, can ve malınız helâkette mahvolup ve ahirette,

فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ[2]

işaretiyle, Cehennemde haps-i ebedî ile mahkûm ve sanemlerinizle beraber ateşe odunluk edeceksiniz. Hem madem sekiz mertebe aczınızı anladınız, elbette sekiz defa, Kur'ân dahi mu'cize olduğunu bilmekliğiniz gerektir. Ya imana geliniz veyahut susunuz, Cehenneme gidiniz!"

1 Ve düzme ve uydurma da olsa onun gibi on tane sure getirin. (Hûd Suresi, 13.)

2. Yakıtı insanlar ve taşlar olan, kâfirler için hazırlanmış Cehennem ateşinden sakının. (Bakara Suresi, 24.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik, yetersiz kalma.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
asabiyet: kendi ırkını, dinini ve benzeri şeylen koruma gayreti.
batıl: gerçek olmayan, yalan, hurafe, boş, manasız.
Cehennem: ahirettekı yargılamadan sonra günahkâr kulların girecekleri ve azap göreceklen yer.
haps-i ebedî: sonsuza dek kalınacak hapis.
haysiyet: şeref, onur.
helâket: mahvolma, yok olma.
hikâye: olmuş ve olması mümkün olayları yazılı veya sözlü olarak anlatma.
ibraz: ortaya koyma, gösterme.
ilzam: susturma, cevap veremez hale getirme.
iman: inanma, Kur'an'ın Allah sözü olduğunu kabul etme.
izzet: değer, itibar, şeref, yüceliik.
kâfir: Allah'ın varlığını ve birliğini inkar eden.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
mahkûm: hükümlü, cezalı.
mahvolma: yok olma, bitme.
mertebe: derece.
mu'cize: Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri harika iş.
muhtaç: ihtiyaç içinde olan.
müftereyat: iftıralar, uydurmalar.
nazire: benzen.
sanem: put.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şeref: onur, haysiyet.
veyahut: yahut, ya da.
zillet: alçaklık, adîlik.

İşte, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın makam-ı ifhâmdaki ilzamına bak ve de: [1] لَيْسَ بَعْدَ بَيَانِ الْقُرْآنِ بَيَانٌ Evet, beyan-ı Kur'ân'dan sonra beyan olamaz ve hacet kalmaz.

İkinci misal.

فَذَكِّرْ فَمَآ اَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلاَ مَجْنُونٍ ۞ اَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمَنُونِ ۞ قُلْ تَرَبَّصُوا فَاِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ ۞ اَمْ تَأْمُرُهُمْ اَحْلاَمُهُمْ بِهٰذَآ اَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ۞ اَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لاَ يُؤْمِنُونَ ۞ فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ اِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ۞ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ۞ اَمْ خَلَقُوا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لاَ يُوقِنُونَ ۞ اَمْ عِنْدَهُمْ خَزَآئِنُ رَبِّكَ اَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ۞ اَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۞ اَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ۞ اَمْ تَسْئَلُهُمْ اَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۞ اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۞ اَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ۞ اَمْ لَهُمْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۞ [2]

İşte şu ayatın binler hakıkatlerinden yalnız beyan-ı ifhâmıyeye mısal ıçın bır hakıkatını beyan ederız. Şoyle kı

ayat: Kur'ân ayetleri, cümleleri.
beyan: anlatma, açıklama.
beyan-ı ifhamıye: karşısındakini konuşamayacak derecede delillerle ortaya koyarak susturma.
beyan-ı Kur'ân: Kur'ân'ın açıklaması, anlatması.
dair: ilgili.
delil: bir fikrin veya hukmün doğruluğunu kanıtlayan şey.
felâket: musibet, zarar verici büyük olay.
gayb: gizli olan, görünmeyen âlemler.
guruh: topluluk.
hacet: ihtiyaç, gerek.
hakıkat: gerçek.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer, nimet.
İfhâm (افحام): bir şeyi delilleriyle ispat ve izah ile öğretme.
ilah: tanrı, tapınılan şey.
ılzam: delille ispat edip cevap veremez hale getirme.
ımân: inanma.
kâfir: Allah'ın varlığını ve birliğini inkâr eden.
kâhin: karışık ve tahminî sözlerle gelecekten haber verdiği söylenen kimse.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş sonuncu semavî kitap.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzemiyen yapmaktan acız bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
makam-ı İfhâm: delille ispatlama makamı.
mecnun: deli.
mısal: örnek.
munezzeh: kusur ve noksanlardan uzak.
nimet: ihsan, lütuf, Allah'ın verdiği faydalı ve hoşa giden şey.
niyet: bir şeyi düşünerek yapmaya karar verme.
öğüt: nasihat, tavsiye.
peygamber: Allah'ın elçisi.
Rab: varlıkların bütün ihtiyaçlarını gideren, besleyen, büyüten, onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
sırf: sadece.
tedbir: idare etme, yönetme.
ücret: karşılık.

---

1. İmam-ı Gazalî, *İhya-i Ulûmiddîn*, 1/105.

2. Sen öğüt vermeye devam et. Rabbinin sana verdiği peygamberlik nimeti hakkı için, sen ne bir kâhinsin, ne de bir mecnun. • Yoksa onlar "O bir şâirdir, biz onun başına gelecek felâketi bekliyoruz" mu diyorlar? • Sen "Bekleyedurun" de, "Ben de sizinle beraber bekliyorum". • Onlar akıllarını kullanarak mı bunu söyluyorlar, yoksa onlar sırf bir azgınlar guruhu mudur? • Yahut Kur'ân'ı kendisi mı uydurdu diyorlar? Doğrusu onların iman etmeye niyetleri yoktur. • Eğer doğru söyluyorlarsa, Kur'ân'ın benzeri bir söz getirsinler. • Yoksa onlar bir yaratıcı olmaksızın mı yaratıldılar? Veya kendi kendilerini mı yarattılar? • Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattı? Doğrusu onların düşünüp iman etmeye niyetleri yoktur. • Yoksa Rabbinin hazinelerin onların yanında mı? Veya kâinaatın tedbir ve idâresini onlar mı ele geçirdi? • Yoksa göklere çıkıp da gök ehlinin haberlerini dinlemek için bir merdivenleri mı var? Öyleyse dinleyicileri, işittiklerine dair açık bir delil getirsin. • Yoksa kız çocukları onun, erkek çocukları da sizin mi? • Yoksa sen onlardan bir ücret istedin de onlar ağır bir borç altına mı girdiler? • Yoksa gaybın ilmi onların yanında da oradan mı alıp yazıyorlar? • Yoksa sana bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Fakat o kâfirler tuzağa düşecek olanların ta kendileridir. • Yoksa onların Allah'tan başka bir ilahı mı var? Allah onların ortak koştukları şeylerden munezzehtir. (Tûr Sûresi, 29-43.)

[1] أَمْ ـ أَمْ lâfzıyla on beş tabaka istifham-ı inkârî-i taaccübî ile ehl-i dalâletin bütün aksamını susturur ve şubehatın bütün menşelerini kapatır. Ehl-i dalâlet için, içine girip saklanacak şeytanî bir delik bırakmıyor, kapatıyor. Altına girip gizlenecek bir perde-i dalâlet bırakmıyor, yırtıyor. Yalanlarından hiçbir yalanı bırakmıyor, başını eziyor. Her bir fıkrada bir taifenin hulâsa-i fikr-i küfrîlerini ya bir kısa tabir ile iptal eder, ya butlanı zahir olduğundan sükûtla butlanını bedahete havale eder veya başka ayetlerde tafsilen reddedildiği için, burada *mucmelen* işaret eder.

Meselâ, *birinci fıkra* [2] وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ ayetine işaret eder, *on beşinci fıkra* ise, [3] لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ayetine remzeder; daha sair fıkraları buna kıyas et. Şöyle ki:

Başta diyor: *Ahkâm-ı İlâhiyeyi tebliğ et. Sen kâhin değilsin. Zira, kâhinin sözleri karışık ve tahminîdir; seninki, hak ve yakînîdir. Mecnun olamazsın; düşmanın dahi senin kemal-ı aklına şahadet eder.*

[4] أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمَنُونِ *Âyâ, acaba muhakemesiz âmî kâfirler gibi, sana şair mı diyorlar? Senin helâketini mi bekliyorlar? Sen, de: 'Bekleyiniz. Ben de bekliyorum.' Senin parlak, büyük hakikatlerin, şiirin hayalâtından münezzeh ve tezyinatından müstağnidir.*

---

1. Yoksa, yoksa.
2. Biz Peygambere şiir öğretmedik, bu ona yakışmaz da. (Yâsin Suresi, 69.)
3. Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya Suresi, 22.)
4. Yoksa onlar "O bir şairdir, biz onun başına gelecek felâketi bekliyoruz" mu diyorlar? (Tur Suresi, 30.)

---

ahkâm-ı İlâhiye: Allah'ın hükümleri, kanunları
aksam: kısımlar
âmî: cahil, bilgisiz
ayâ: acaba, nasıl oluyor, hayret.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bedahet: açıklık
butlan: batıllık, bir fikrin yanlış olması
ehl-i dalâlet: İslâmiyeti kabul etmeyen, azgın ve sapkın kimseler
fıkra: paragraf, bölüm
hak: doğru, gerçek.
hakîkat: gerçek.
harap: yıkılma, yok olma.
havale: gönderme, bırakma.
hayalat: hayaller
helâket: mahvolma, yok olma
hulâsa-ı fikr-i küfrî: kufre ait fikrin özü
İlâh: tanrı, tapınılan şey
istifham-ı inkârî-i taaccübî: şaşırma ve yadırgama sorusu, meselâ: "Hiç böyle olur mu?" gibi
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti kabul etmeyen
kâhin: karışık ve tahminî sözlerle gelecekten ve bilinmeyenden haber verdiği söylenen kimse
kemâl-ı akıl: aklın mükemmelliği
kıyas: karşılaştırma
lafız: kelime, söz.
mecnun: deli
menşe: kaynak, kök.
mesela: örnek olarak.
muhakeme: akıl yürütüp doğru bir sonuç elde edebilme
mücmelen: kısa ve özlü bir şekilde
münezzeh: uzak.
müstağnî: ihtiyaç duymayan, tenezzül etmeyen
perde-i dalâlet: azgınlık ve sapıklık perdesi
peygamber: Allah'ın elçisi
red: kabul etmeme
remiz: işaret
sair: diğer, başka
sükût: susma, söz söylememe
şahadet: şahıtlık, doğrulama.
şair: şiir yazan.
şeytanî: şeytanla ilgili ve ona ait.
şubehat: şüpheler
tabaka: derece
tabir: söz, ifade
tafsilen: ayrıntılı şekilde
tahminî: tahmin yoluyla
taife: topluluk, bölük.
tebliğ: peygamberlerin Allah'ın emrini kullara bildirme
tezyinat: süslemeler
yakînî: şüphe edilmeyecek derecede kesin bir şekilde
zahir: açık.
zira: çünkü

[1] أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ بِهَٰذَا *Yahut, acaba akıllarına güvenen akılsız feylesoflar gibi, 'Aklımız bize yeter' deyip sana ittibadan istinkâf mı ederler? Hâlbuki, akıl ise sana ittibaı emreder. Çünkü, bütün dediğin makuldür, fakat akıl kendi başıyla ona yetişemez.*

[2] أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ Yahut, inkârlarına sebep, tağî zalimler gibi, Hakka serfüru etmemelen midir? Hâlbuki, mütecebbir zalimlerin rüesalan olan Firavunların, Nemrutların akıbetleri malûmdur.

[3] أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَل لَّا يُؤْمِنُونَ Veyahut yalancı, vicdansız münafıklar gibi, 'Kur'ân senin sözlerindir' diye seni ittiham mı ediyorlar? Hâlbuki, tâ şimdiye kadar 'Muhammedü'l-Emin' diyerek içlerinde seni en doğru sözlü biliyorlardı. Demek onların imana niyetleri yoktur. Yoksa Kur'ân'ın âsâr-ı beşeriye içinde bir nazirini bulsunlar.

[4] أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ Veyahut, kâinatı abes ve gayesiz ıtıkat eden felâsife-i abesiyyun gibi, kendilerini başı boş, hikmetsiz, gayesiz, vazifesiz, hâlıksız mı zannediyorlar? Acaba gözleri kör olmuş, görmüyorlar mı ki, kâinat baştan aşağıya kadar hikmetlerle müzeyyen ve gayelerle müsmirdir, ve mevcudat, zerrelerden güneşlere kadar, vazifelerle muvazzaftır ve evamir-i İlâhiyeye musahharlardır.

---

1. Onlar akıllarını kullanarak mı bunu söyluyorlar? (Tûr Suresi, 32.)
2. Yoksa onlar sırf bir azgınlar gurubu mudur? (Tûr Suresi, 32.)
3. Yahut Kur'an'ı kendisi mi uydurdu diyorlar? Doğrusu onların iman etmeye niyetleri yoktur. (Tûr Suresi, 33.)
4. Yoksa onlar bir yaratıcı olmaksızın mı yaratıldılar? (Tûr Suresi, 35.)

---

abes: boş, manasız, hikmetsiz
akıbet: bir şeyin sonu.
âsâr-ı beşeriye: insanların eserleri
evamir-i İlâhiye: Allah'ın emirleri
felâket: musibet, yok edici büyük belâ
felâsife-i abesiyyun: kâinatın ve hadiselerin başıboş, faydasız, gayesiz kendi kendine yaratıcısız olduğuna inanan filozoflar
feylesof: sadece akılla her şeyin halledilebileceğini iddia eden filozof.
Firavun: bkz. Şahıs Bilgileri.
gaye: hedef, amaç, netice, sonuç.
gürûh: topluluk.
Hak: Allah
hâlık: yaratıcı
hikmet: belirli gayelere yönelik faydalı ve yerli yerinde oluş
îmân: inanma, kabul etme
inkâr: inanmama, kabul etmeme
istinkâf: yüz çevirme, kabul etmeme
ıtıkat: inanmak, inanç.
ittıba: kabul edip arkasından gitme, uyma
ittiham: suçlama
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu
makul: akla uygun
malûm: bilinen
mevcudat: var olan her şey
Muhammedü'l-Emîn: her bakımdan güvenilir olan Peygamberimiz (a.s.m.)
musahhar: emir dinleyen, itaat eden
muvazzaf: vazifeli, görevli
münafık: inanmadığı halde inanır gibi görünen, ara bozucu
müsmir: meyve veren
mütecebbir: zor kullanan, büyüklenen.
müzeyyen: süslenmiş
nazîr: benzer, eş.
Nemrut: bkz. Şahıs Bilgileri
niyet: bir şeyi düşünerek yapma, ya karar verme
rüesâ: reisler
serfürû: baş eğme, itaat.
sırf: bütün, sadece
şâir: şiir yazan
tağî: azgın, âsi.
vazife: görev
veyahut: yahut, ya da
vicdanen: iyiyi kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî duygu bakımından.
yahut: ya da.
zâlim: haksızlık ve kötülük yaparak zarar veren
zan: sanma
zerre: maddenin en küçük parçası, atom

[1] أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ Veyahut, firavunlaşmış maddiyyun gibi, 'Kendi kendine oluyorlar, kendi kendini besliyorlar, kendilerine lâzım olan her şeyi yaratıyorlar' mı tahayyül ediyorlar ki, imandan, ubudiyetten istinkâf ederler? Demek, kendilerini birer hâlık zannederler. Hâlbuki, bir tek şeyin hâlıkı, her bir şeyin hâlıkı olmak lâzım gelir. Demek, kibir ve gururlan onlan nihayet derecede ahmaklaştırmış ki, bir sineğe, bir mikroba karşı mağlûp bir âciz-i mutlakı, bir kadîr-i mutlak zannederler. Madem bu derece akıldan, insaniyetten sukut etmişler, hayvandan, belki cemadattan daha aşağıdırlar. Öyle ise, bunların inkârlarından müteessir olma, bunları dahi bir nevi muzır hayvan ve pıs maddeler sırasına say, bakma, ehemmiyet verme.

[2] أَمْ خَلَقُوا السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ Veyahut hâlıkı inkâr eden fikirsiz, sersem muattıla gibi, Allah'ı inkâr mı ediyorlar ki, Kur'ân'ı dinlemiyorlar? Öyle ise, semavat ve arzın vucutlanını inkâr etsinler; veyahut 'Bız halk ettik' desinler; bütün bütün aklın zıvanasından çıkıp, divaneliğin hezeyanına girsinler. Çünkü, semada yıldızlan kadar, zeminde çiçeklen kadar berahın-i tevhit görünuyor, okunuyor. Demek, yakîne ve hakka niyetleri yoktur. Yoksa, bir harf kâtipsiz olmaz bildikleri hâlde, nasıl bir harfinde bir kitap yazılan şu kâinat kitabını, kâtipsiz zannediyorlar?

1 Veya kendi kendilerini mi yaratıyorlar? (Tur Suresi 35)
2 Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattı? Doğrusu onlarını düşünüp iman etmeye niyetleri yoktur. (Tur Suresi 36)

âciz-i mutlak: her bakımdan zayıf ve güçsüz
ahmak: aptal, aklını gereği gibi kullanamayan
aklın zıvanadan çıkması: aklın mantık ölçülerinin dışına çıkıp saçma fikirler üretmesi
arz: yer, dünya
berahın-i tevhit: Allah'ın birliğinin ve varlığının delilleri
cemadat: cansız maddeler
derece: seviye, ölçü
divane: deli
ehemmiyet: önem, değer
Firavun: bkz. Şahıs Bilgileri
gurur: kendini beğenme, övünme
hak: doğru, gerçek
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halk: yaratma
hezeyan: saçmalama
iman: inanma, kabul etme
inkâr: inanmama, kabul etmeme
insaniyet: insanlık, insan oluş
istinkâf: yüz çevirme, kabul etmeme
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi olan Allah
kainat: bütün âlemler, varlıklar
katip: yazıcı
kibir: kendini büyük gösteriş
lâzım: gerekli
maddiyyun: maddeciler, Allah'ı inkar edip maddeye yaratma gücü veren maddenin ezeli ve ebedi olduğunu kabul edenler
maglup: yenilmiş
mikrop: hastalığa sebep olan küçük canlı
muattıla: işsiz bırakan, işe yaramaz hale getiren, Allah'ı inkâr eden felsefeci
muzır: zararlı
muteessir: üzülmüş, huzunlu, kederli
nevi: çeşit
nihayet: son
niyet: bir şeyi düşünerek yapmaya karar verme
sema: gökyüzü
semavat: semalar, gökler
sersem: aklı ve zihni karışmış, aptal
sukut: değerden düşme
tahayyul: hayal etme
ubudiyet: kulluk
vazife: görev
veyahut: yahut, ya da
vücut: varlık
yakînen: şüpheye düşmeden, kesin bir şekilde
zan: sanma
zemin: yeryüzü

[1] أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَآئِنُ رَبِّكَ Veyahut, Cenab-ı Hakkın ihtiyannı nefyeden bir kısım hükema-ı dâlle gibi ve Berahime gibi, asl-ı nübüvveti mi inkâr ediyorlar; sana iman getirmiyorlar? Öyle ise, bütün mevcudatta görünen ve ihtiyar ve iradeyi gösteren bütün âsâr-ı hikmeti ve gayatı ve intizamatı ve semeratı ve âsâr-ı rahmet ve inayatı ve bütün enbiyanın bütün mu'cizatlannı inkâr etsinler veya 'Mahlûkata venlen ihsanatın hazineleri yanımızda ve elimizdedir' desinler; kabil-i hitap olmadıklannı göstersinler. Sen de onların inkârından müteellim olma, 'Allah'ın akılsız hayvanlan çoktur' de.

[2] أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ Veyahut, aklı hâkim yapan mütehakkim Mutezile gibi kendilerini Hâlık'ın işlenne rakîb ve müfettiş tahayyul edip, Hâlık-ı Zülcelâl'i mes'ul tutmak mı istiyorlar? Sakın fütur getirme; öyle hodbinlerin inkârlarından bir şey çıkmaz. Sen de aldırma.

[3] أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ Veyahut, cin ve şeytana uyup, kehanetfüruşlar, ispirtizmacılar gibi âlem-i gayba başka bir yol mu bulunmuş zannederler? Öyle ise, şeytanlanna kapanan semavata, onunla çıkılacak bir merdivenlen mi var tahayyul ediyorlar ki, senin semavî haberlerini tekzip ederler? Böyle şarlatanlann inkârlan, hiç hükmündedir.

[4] أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ Veyahut, *Ukul-ü Aşere* ve *Erbabulenva* namıyla, şenklen ıtıkat eden muşrık felâsıfe

1. Yoksa Rabbının hazinelen onlann yanında mı? (Tur Suresi. 37)
2. Veya kâinatın tedbir ve idaresini onlar mı ele geçirdi? (Tur Suresi. 37)
3. Yoksa goklere çıkıp da gok ehlinin haberlenni dinlemek için bir merdivenlen mı var? Öyleyse dinleyicileri ıştıtıklerine dair açık bir delil getirsin. (Tur Suresi. 38)
4. Yoksa kız çocukları Onun, erkek çocuklar da sizin mi? (Tur Suresi. 39)

âlem-i gayp: göremediğimiz alemler, Ahiret âlemleri
asâr-ı hikmet: hikmet eserleri. Allah'ın belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde yarattığı tüm varlıklar.
âsâr-ı rahmet: rahmet eserleri
asl-ı nübuvvet: peygamberliğin temeli
Berahime: batıl ve sapkın Hint ve Mecusî dinlerinin ruhanî reisleri
cin: bir cins ateşten yaratılmış ve Allah'a iman etmekle yükümlü tutulmuş şuur sahibi bir varlık.
dair: alakalı, ilgili
delil: kanıt.
enbiya: peygamberler
Erbabulenva: her bir nev'in cinsinin türün başka yaratıcısı olduğunu kabul eden sapık felsefi görüş
felâsife: felsefeciler, filozoflar
fütur: gevşeklik, bezginlik, usanç.
gayat: hedefler, amaçlar.
gok ehli: melekler.
hakım: her şeye hükmeden
Halık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
Halık-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi olan, yoktan yaratan Allah
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer, nimet.
hodbin: kendini beğenen, kibirli.
hükema-ı dâlle: hak yoldan sapmış filozoflar
ihsanat: ihsanlar, nimetler
ihtiyar: irade, tercih, seçme
inayat: ihsanlar, yardımlar
inkar: reddetme, inanmama
intizamat: düzenler, düzenlilikler
irade: yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü
ispirtizma: ölülerin ruhlarıyla bazı şartlar altında haberleşilebileceğine inanan ve bu konuda çalışanlar
ıtıkat: inanma
kabil-i hitap: konuşmaya layık, kendisi ile konuşulabilen
kehanetfüruş: kehanet satan, falcılık yapan
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mes'ul: sorumlu
mevcudat: varlıklar
mu'cizat: mu'cizeler
Mutezile: Kul fiilinin yaratıcısıdır' görüşüne inanan batıl itikadî bir mezhep
müfettiş: kontrol eden, denetleyen.
muşrık: Allah'a ortak koşan.
müteellim: üzüntülü, huzursuz
mütehakkim: zorba, zorbalık eden, zorlayan
nefiy: reddetme, yok sayma
Rab: varlıkların bütün ihtiyaçlarını gideren, besleyen, büyüten, onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah
Rakîb: görüp gözeten, kontrol eden Allah
semavat: gökler
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
semerat: meyveler
şarlatan: yalancı, yüksekten atarak karşısındakini aldatan
şerik: ortak.
tahayyul: hayal etme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tekzip: yalanlama
Ukul-ü Aşere: on akıl. Allah'ın önce "akl-ı evvel"i yarattığını sonra bundan diğer akılar türediğini iddia eden sapık felsefi görüş.
zan: sanma

gıbi ve yıldızlara ve melâikelere bir nevi ulûhiyet isnat eden Sabiiyyun gıbi, Cenab-ı Hakka velet nispet eden mülhit ve dâllînler gibi, Zat-ı Ehad ve Samed'in vücub-u vücuduna, vahdetine, samediyetine, istiğna-i mutlakına zıt olan veledi nispet ve melâikenın ubudiyetine ve ismetine ve cinsiyetine münafi olan ünûseti isnat mı ederler? Kendilerine şefaatçi mi zannederler kı, sana tâbi olmuyorlar? İnsan gıbi mümkin, fânî, beka-i nev'ine muhtaç ve cismanî ve mütecezzi, tekessüre kabil ve âciz, dünyaperest, yardımcı bir vârise muhtaç ve müştak mahlûklar için, vasıta-i tekessür ve teavün ve rabıta-ı hayat ve beka olan tenasul, elbette ve elbette vücudu vacip ve daim, bekası ezelî ve ebedî, zatı cismaniyetten mücerret ve muallâ ve mahiyeti tecezzi ve tekessürden münezzeh ve muberra ve kudreti aczden mukaddes ve bîhemta olan Zat-ı Zülcelâl'e evlât isnat etmek, hem, o âcız, mümkin, miskin insanlar dahı beğenmedıkleri ve izzet-i mağrurânesine yakıştıramadıklan bır nevi evlât, yani hadsız kızlan isnat etmek, öyle bir safsatadır ve öyle bir divanelik hezeyanıdır ki, o fikırde olan henflenn tekzıplen, ınkârlan hiçtir. Aldırmamalısın. Her bir sersemin safsatasına, her dıvanenin hezeyanına kulak verilmez.

[1] أَمْ تَسْئَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ Veyahut, hırsa, hıssete alışmış tağî, bâğî dünyaperestler gıbı, senın tekâlifini ağır mı buluyorlar kı, senden kaçıyorlar? Ve bilmiyorlar mı ki, sen ecrini, ücretini yalnız Allah'tan ıstıyorsun? Ve onlara Cenab-ı Hak tarafından verilen maldan, hem bereket, hem fakırlerın haset ve beddualarından

1 Yoksa sen onlardan bir ücret istedin de onlar ağır bir borç altına mı girdiler? (Tur Suresi 40.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
bâğî: asi.
beka: devamlılık, sürekliliik.
beka-ı nev'i: türlerin varlığını sürdürmesi
bihemta: eşsiz, benzersiz
cinsiyet: erkeklik veya dişilik.
cismanî: madde ve cisim olan
cismaniyet: cisim ve madde oluş
dâllîn: doğru yoldan ayrılanlar, sapkınlar.
dünyaperest: dünyayı tapar derecede seven
ebedî: sonu olmayan, sonsuz
ecir: ücret.
ezelî: başlangıcı olmayan
fânî: ölümlü, geçici
hadsız: sınırsız
haset: kıskançlık
hezeyan: saçmalama
hırs: aç gözlülük, aşırı isteme
hisset: cimrilik.
inkar: reddetme, inanmama
ismet: günahsızlık.
isnat: dayandırma, ait gösterme.
istiğna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiçbir şeye muhtaç olmaması
izzet-i mağrurane: gururluluktan kaynaklanan şeref ve üstünlük
kudret: Allah'ın bütün varlıkları kuşatan sonsuz kuvveti
mahiyet: nitelik, asıl, esas
mahlûk: yaratılmış yaratık
melâike: melekler, nûrdan yaratılan varlıklar
miskin: tembel, âciz
muallâ: yüce, yüksek.
muhtaç: ihtiyacı olan
mukaddes: eksikten ve kusurdan uzak, kutsal
muberra: temiz, arınmış, kusurdan uzak
mücerret: maddî varlıklardan uzak, yalnız, tek.
mülhit: Allah'a inanmayan, dinsiz
mümkin: yaratılanlar, var edilmiş olanlar
münafî: zıt.
münezzeh: kusur ve noksanlıklardan uzak.
müştak: çok isteyen, arzulayan
mütecezzi: parça parça olan, ufalanan
nevi: çeşit.
nispet: bağlama, dayandırma
rabıta-ı hayat ve beka: hayat ve ebedilik bağı
Sabiiyyun: yıldıza tapanlar
safsata: yalan, uydurma, asılsız söz.
samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması
sersem: aklı karışık olan, aptal
şefaat: bir suçlu veya ihtiyaç sahibinin af ve iyliğe kavuşması için, diğen tarafından yapılan aracılık.
tabi: uyan, itaat eden
tağî: azgın
tecezzi: bölünme, parçalanma
tekâlif: teklifler, yükümlülükler
tekessür: çoğalma
tekessüre kabil: çoğalabilen
tekzip: yalanlama
tenasül: birbirinden doğup üreme
ubudiyet: kulluk.
ulûhiyet: ilâhlık, tanrılık
ünuset: dişilik.
vacip: zorunlu, olmazsa olmaz olan
vahdet: birlik, teklik
vâris: mirasçı
vasıta-ı tekessür ve teavün: çoğalma ve yardımlaşma vasıtası
velet nispet etmek: çocuğu olduğunu iddia etmek.
vücub-u vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak
vücut: varlık
Zat-ı Ehad ve Samed: tek ve bir olan, hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şey kendisine muhtaç olan zat, Allah
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi zat olan Allah

kurtulmak için, ya ondan veya kırktan birisini kendi fakirlerine vermek ağır bir şey midir ki, emr-i zekâtı ağır görüp İslâmiyetten çekiniyorlar? Bunların tekzipleri ehemmiyetsiz olmakla beraber, hakları tokattır, cevap vermek değil.

[1] أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ Veyahut, gaybşinalık davası eden Budeîler gibi ve umur-u gaybiyeye dair tahminlerini yakîn tahayyul eden akılfuruşlar gibi, senin gaybî haberlerini beğenmiyorlar mı? Gaybî kitapları mı var ki, senin gaybî kitabını kabul etmiyorlar? Öyle ise, vahye mazhar resullerden başka kimseye açılmayan ve kendi başıyla ona girmeye kimsenin haddi olmayan âlem-i gayp kendi yanlarında hazır, açık tahayyül edip, ondan malûmat alarak yazıyorlar hulyasında bulunuyorlar. Böyle, haddinden hadsiz tecavüz etmiş mağrur hodfuruşların tekzipleri, sana futur vermesin. Zira, az bir zamanda senin hakikatlerin onların hülyalarını zirüzeber edecek.

[2] أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ Veyahut, fıtratlan bozulmuş, vicdanlan çürümüş şarlatan münafıklar, dessas zındıklar gibi, ellerine geçmeyen hidayetten halkı aldatıp çevirmek, hile edip dondürmek mı istiyorlar ki, sana karşı kâh kâhin, kâh mecnun, kâh sahir deyip, kendileri dahı inanmadıkları hâlde başkalarını inandırmak mı istiyorlar? Böyle, hilebaz şarlatanları insan sayıp desiselerinden, inkârlarından muteessir olarak, fütur getirme. Belki, daha ziyade gayret et. Çünkü, onlar kendi nefislerine hile ederler, kendilerine zarar ederler.

1. Yoksa gaybın ilmi onların yanında da oradan mı alıp yazıyorlar? (Tûr Suresi, 41.)

2. Yoksa sana bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Fakat o kâfirler tuzağa düşecek olanların tâ kendileridir. (Tûr Suresi, 42.)

akılfuruş: akıl satan
âlem-i gayp: gayp âlemi, bilinmeyen, görünmeyen âlemler
Budeî: Budizme inanan, Budist.
dair: alakalı, ilgili
dava: iddia
desise: aldatmaca
dessas: aldatıcı, hile yapan
ehemmiyet: önem, kıymet, değer
emr-i zekât: zekât emri.
fıtrat: yaratılış, yaratılışla gelen özellik.
futur: gevşeklik, bezginlik, usanç.
gaybşina: gaybı bilen, gelecekten ve âhiretten haber veren
gaybî: bilinmeyene, görünmeyene ait.
gayp: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan
gayret: çalışma, çabalama
had: sınır, yetki
hadsiz: sınırsız.
hakikat: gerçek, doğru.
halk: insanlar
hidayet: doğru yol olan İslamiyet.
hile: sahtekârlık, aldatmak için yapılan şey
hilebaz: hile yapan
hodfuruş: kendini beğenen ve beğendirmeye çalışan, dyünen
hülya: kuruntu, hayal
inkar: kabul etmeme, inanmama.
İslâmiyet: semavî dinlerin sonuncusu
kah: bazen
kâhin: karışık ve tahmini sözlerle gelecekten ve bilinmeyenden haber verdiği söylenen kimse
mağrur: gururlu
malûmat: bilgiler
mazhar: şereflenme.
mecnun: deli.
münafık: inanmadığı hâlde inanır gibi görünen, ara bozucu
müteessir: üzülmüş, hüzünlü, kederli
nefis: kendi şahsı
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
sahir: sihirbaz, büyücü
şarlatan: yalancı, aldatıcı, sahtekâr
tahayyul: hayal etme, hayalinde canlandırma
tahmin: gelecek bir şeyi, olayı kestirme
tecavüz: sınırı aşma.
tekzip: yalanlama
umur-u gaybiye: Allah'ın ve Onun bildirdiği kişilerin dışında hiç kimsenin bilmediği işler
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
veyahut: yahut, ya da
vicdan: iyiyi, kötüden ayırabilen, iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir duygu.
yakın: şüphesiz ve kesin olarak bilme.
zındık: Allah'ı inkar eden, dinsiz
zira: çünkü
zirüzeber: altüst, darmadağınık.
ziyade: çok, fazla

ayat: Kur'an ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan: anlatma, açıklama.
beyanat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın açıklamaları, anlatımları.
cevher: kıymetli taş; ayetin manaları.
cevher-i beyanı: beyana ait cevher; Kur'ân'ın anlatımına ait cevher gibi değerli açıklama.
dair: alâkalı, ilgili.
derece: ölçü, seviye.
esbap: sebepler.
esbapperest: her şeyi sebeplere bağlayarak Allah'ın yaratmasını inkâr eden.
fenalık: kötülük.
hâlik-i hayır: hayırlı şeylen yaratan.
hâlik-i şer: kötülükleri yaratan.
harap: yok olma.
harika: olağanüstü.
hercümerç: karmakarışık olma.
hilâf-ı akıl: akıl dışı, akla aykırı.
hilâf-ı hikmet: hikmet dışı.
hukum: uyuşma, uygunluk.
icmalen: kısaca, özetle.
ifham (إِفْهَامٌ): anlatma, bildirme.
ifham (اِفْحَامٌ): bir şeyi delileny le ispat ve izah ile öğretme.
iktidar: güç, kuvvet.
İlâh: tanrı, tapınılan şey.
ilzam: delille ispat edip cevap veremez hale getirme.
insicam: düzgünlük.
İnsicam-ı ecmel: en güzel uygunluk.
İntizam: düzenlilik.
İntizam-ı ekmel: en mükemmel düzen.
İstidraç: derece derece Allah'ın rahmetinden uzaklaştıran kâfirlere ve asi kişilere verilen bir takım dünyevî üstünlükler ve nimetler.
istiğna: bir şeye ihtiyaç duymayıp uzak durma.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden.
kainat: bütün âlemler, varlıklar.
kandil: aydınlatma aracı; gökyüzündeki ışık veren yıldızlar ve gezegenler.
letafet: hoşluk, güzellik.
Mecusî: ateşe tapan.
mekr-i İlâhî: Allah'ın oyunu, tuzağı, düzeni.
muaraza: karşı gelme, mücadele etme.
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri harika iş.
muvaffakıyet: başarılı olma, üstün gelme.
muvakkat: geçici.
münafi-i his ve bedahet: duygu ve apaçık olaşa zıt.
münezzeh: kusur ve noksanlıklardan uzak.

Ve onlarn fenalıkta muvaffakıyetleri, muvakkattır ve istidraçtır, bir mekr-i İlâhîdir.

[1] أَمْ لَهُمْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ Veyahut, '*hâlik-ı hayır*' ve '*hâlık-ı şer*' namıyla ayn ayrı ikı ilâh tevehhüm eden Mecusîler gibi ve ayn ayn esbaba bir nevi ulûhiyet veren ve onları kendilerine birer nokta-i istinat tahayyül eden esbapperestler, sanemperestler gibi, başka ilâhlara dayanıp, sana muaraza mı ederler? Senden istiğna mı ediyorlar? Demek, [2] لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا hükmünce, şu bütün kâinatta gündüz gibi görünen bu intizam-ı ekmeli, bu insicam-ı ecmeli kör olup görmüyorlar. Hâlbuki, bir köyde iki müdür, bir şehirde iki vali, bır memlekette ikı padişah bulunsa, intizam zirüzeber olur ve insicam hercümerce düşer. Hâlbuki, sinek kanadından tâ semavat kandillerine kadar o derece ince bir intizam gözetilmiş ki, sinek kanadı kadar şirke yer bırakılmamış. Madem bunlar bu derece hilâf-ı akıl ve hikmet ve münafi-i his ve bedahet hareket ediyorlar, onlann tekzipleri seni tezkırden vazgeçırmesın."

Işte, silsile-i hakaik olan şu ayatın yüzer cevherlerinden yalnız ifhâm ve ilzama dair bir tek cevher-i beyanîsini icmalen beyan ettik. Eğer iktıdarım olsaydı, bırkaç cevherlerini daha gösterseydim, "Şu ayetler tek başıyla bır mu'cizedir," sen dahi diyecektin.

• Amma ifham ve talımdeki beyanat-ı Kur'âniye o kadar harıkadır, o derece letafetlı ve selâsetlıdır, en basıt bır

1 Yoksa onlann Allah tan başka bır ilâhı mı var? Allah onlann ortak koştukları şeylerden münezzehtir. (Tur Suresi: 43.)

2 Eğer göklerde ve yerde Allah tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup gıderdi. (Enbıya Suresi: 22.)

nam: ad, isim.
nevi: çeşit.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
padişah: hükümdar.
sanemperest: puta tapan.
selâset: sözün akıcı olma hâli.
semavat: semalar, gökler.
silsile-i hakaik: gerçekler zincıri.
şirk: Allah tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
tahayyül: hayal etme.
talim: eğitme, öğretme.
tekzip: yalanlama.
tevehhüm: olmayan bır şeyi var zannetme.
tezkir: hatırlatma, nasihat etme, uyarma.
uluhiyet: ilâhlık, tanrılık.
veyahut: yahut, ya da.
zirüzeber: altüst, darmadağınık.

âmî, en derin bir hakikati onun beyanından kolayca tefehhum eder. Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, çok hakaik-ı gamızayı nazar-ı umumîyi okşayacak, hıss-i ammeyi rencide etmeyecek, fikr-i avamı taciz edip yormayacak bir surette basıtâne ve zahirâne söylüyor, ders veriyor. Nasıl bir çocukla konuşulsa, çocukça tabirat istimal edilir, öyle de, [1] تَنَزُّلَاتٌ إِلٰهِيَّةٌ إِلٰى عُقُولِ الْبَشَرِ denilen, mütekellim uslûbunda muhatabın derecesine sözüyle nüzul edip öyle konuşan esalib-i Kur'âniye, en mütebahhir hükemanın fikirleriyle yetişemediği hakaik-ı gamıza-i İlâhiye ve esrar-ı Rabbaniyeyi müteşabihat suretinde, bir kısım teşbihat ve temsilât ile en ümmî bir âmîye ıfham eder. Meselâ, [2] اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى bir temsil ile, rububiyet-i İlâhiyeyi saltanat misalinde ve âlemin tedbirinde mertebe-i rububiyetini bir sultanın taht-ı saltanatında durup icra-i hükûmet ettiği gibi bir misalde gösteriyor.

Evet, Kur'ân, bu kâinat Hâlık-ı Zulcelâl'inin kelâmı olarak rububiyetinin mertebe-i azamından çıkarak, umum mertebeler üstüne gelerek o mertebelere çıkanları irşat ederek, yetmiş bin perdelerden geçerek o perdelere bakıp tenvir ederek, fehim ve zekâca muhtelif binler tabaka muhataplara feyzini dağıtıp ve nurunu neşrederek kabiliyetçe ayrı ayrı asırlar, karnlar üzerinde yaşamış ve bu kadar mebzuliyetle manalarını ortaya saçmış olduğu hâlde, kemal-ı şebabetinden, gençliğinden zerre kadar zayi etmeyerek, gayet taravette, nihayet letafette kalarak, gayet sühuletli bir tarzda, sehl-ı mümtenî bir

1- Cenab-ı Hakkın kullarının anlayış seviyesine göre konuşması
2- O Rahman ki hükumranlığı arşı kaplamıştır. (Taha Suresi, 5.)

amî: cahil, bilgisiz
Arş: Allah'ın büyüklüğünün ve yüceliğinin hâkimiyetinin tecelli ettiği yer
asır: yüzyıl, devir
basıtâne: basitçe
beyan: anlatım, açıklama
esalib-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait anlatım şekilleri, üslûpları
esrar-ı Rabbaniye: her şeyin sahibi, uyum içinde idare ve sevk edicisi olan Allah'ın icra ediyorlarındaki sırlar
fehim: anlayış
feyiz: ilim, irfan, manevî gıda
fikr-i avam: halkın fikri
gayet: son derece, çok.
hakaik-ı gamıza: ince, anlaşılması zor hakikatler
hakaik-ı gamıza-i İlâhiye: Allah'ın Kur'ân'da açıklamış olduğu ince gerçekler
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz bu yüksek sahibi olan yoktan yaratan Allah
hıss-i amme: umumî duygu, insanların duyguları.
hükema: âlimler, filozoflar
hükumranlık: hâkimiyet, yönetim, tasarruf
icra-ı hükûmet: hukmünü uygulama, devleti yönetme
ıfham: anlatma, bildirme
irşat: doğru yolu gösterme
istimal: kullanma.
kabiliyet: yetenek.
karn: yüzyıl, asır
kelam: söz
kemal-ı şebabet: mükemmel derecedeki gençlik.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıkla malarıyla akılları benzenmi yap maktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
letafet: hoşluk, güzellik
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
mertebe: derece, makam
mertebe-i azam: en büyük mertebe
mertebe-i rububiyet: Allah'ın hâkimiyetinin, bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare edicilliğinin derecesi
muhatap: söz söylenilen kişi
muhtelif: çeşitli, farklı
mutebahhir: bilgisi deniz gibi geniş ve derin olan.
mütekellim: konuşan.
müteşabihat: Kur'ân-ı Kerîm'in herkesin anlayamayacağı ancak ilimde derinlik sahibi olanların anlayabileceklerin ve yorumlamalarıyla anlaşılabilecek âyetleri
nazar-ı umumî: genel bakış, genelin anlayışı
neşr: dağıtma, yayma
nihayet: son derece, çok.
nüzul: inmek, iniş.
Rahman: İster mü'min, ister kâfir rahmeti bütün herkese yayılan rahmet sahibi Allah.
rencide: incitme, kırma
rububiyet: Allah'ın tüm varlıkların ihtiyaçlarını gidermesi, onları yetiştirmesi ve uyum içinde sevk ve idare etmesi
rububiyet-i İlahiye: Allah'ın hâkimiyeti, bütün varlıkları uyum içinde sevk ve idare edicilliği.
sehl-i mümtenî: hem kolay, hem güç, kolay, fakat taklidi imkânsız
suret: tarz, şekil, biçim
sühulet: kolaylık.
tabirat: tabirler, deyimler, sözler
taciz: sıkıntı verme
taht-ı saltanat: saltanat tahtı, hükmetme makamı
taravet: tazelik, eskimemişlik.
tedbir: sevk ve idare etme, çekip çevirme
tefehhum: anlamak
temsilat: temsiller, örnekler, benzetmeler
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
teşbihat: benzetmeler
ümmî: okuma yazması olmayan.
uslûp: ifade tarzı, anlatım şekli
zahirâne: açıkça
zayi: kayıp
zerre: en küçük parça

surette, her âmîye anlayışlı ders verdiği gibi, aynı derste, aynı sözlerle fehimleri muhtelif ve dereceleri mütebayin pek çok tabakalara dahi ders verip ikna eden, işba eden bir kitab-ı mu'cizünümarın hangi tarafına dikkat edilse, elbette bir lem'a-i i'caz görülebilir.

Elhâsıl: Nasıl [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ gibi bir lâfz-ı Kur'ânî okunduğu zaman, dağını kulağı olan mağarasını doldurduğu gibi, aynı lâfız, sineğin küçücük kulakçığına da tamamen yerleşir; aynen öyle de, Kur'ân'ın manaları, dağ gibi akılları ışba ettiği gibi, sinek gibi küçücük basit akılları dahi aynı sözlerle talim eder, tatmin eder. Zira, Kur'ân, bütün ins ve cinnin bütün tabakalarını imana davet eder. Hem, umumuna imanın ulûmunu talim eder, ispat eder. Öyle ise, avamın en ümmîsi havassın en ehassına omuz omuza, diz dize verip beraber ders-i Kur'ânîyi dinleyip istifade edecekler.

Demek, Kur'ân-ı Kerîm, öyle bir mâide-i semaviyedir ki, binler muhtelif tabakada olan efkâr ve ukul ve kulûp ve ervah, o sofradan gıdalarını buluyorlar, muştehiyatını alıyorlar; arzuları yerine gelir. Hatta pek çok kapıları kapalı kalıp, istikbalde geleceklere bırakılmıştır.

Şu makama misal istersen, bütün Kur'ân baştan nihayete kadar bu makamın misalleridir.

Evet, bütün müçtehidîn ve sıddıkîn ve hükema-i İslâmiye ve muhakkikîn ve ulema-i usulülfıkıh ve mutekellimîn ve evliya-i arifîn ve aktab-ı âşıkîn ve müdakkikîn-i ulema ve avam-ı Muslimîn gibi Kur'ân'ın talimleri ve

1 Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi, 2.)

aktab-ı âşıkîn: Allah ve Hak aşığı kutuplar, hak tarikatlerin şeyhleri, reisleri.
amu: cahil, bilgisiz.
avam: fakir, eğitimsiz halk, taba kası.
avam-ı Muslimîn: ilim sahibi olmayan Müslümanlar.
cin: bir cins ateşten yaratılmış ve Allah'a iman etmekle yükümlü tutulmuş şuur sahibi bir varlık.
davet: çağırma.
derece: mertebe, seviye.
ders-i Kur'ânî: Kur'ân dersi.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman.
efkâr: fikirler.
ehass: en has, en seçkin.
elhâsıl: sonuç olarak.
ervah: ruhlar.
evliya-i arifîn: Allah'ı hakkıyla bilen evliyalar.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
fehim: anlayış.
hamd: medih, övgü.
havas: seçkinler, âlimler, bilgi ve yaşayış bakımından üstün olanlar.
hükema-ı İslâmiye: İslam filozofları, İslam dinini kabul eden bilgeler, düşünürler.
ikna: inandırma.
iman: kabul etme, inanma.
ins: insan.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istikbal: gelecek zaman.
işba: doyurma.
kitab-ı mu'cizünüma: mu'cize gösteren kitap.
kulûp: kalpler.
Kur'ân-ı Kerîm: Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son ilâhî kitap.
lâfız: söz, kelime.
lâfz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın kelimesi, sözü.
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı.
mahsus: has, ait.
mâide-i semaviye: semavî, ilâhî sofra.
makam: mevki, durak, yer.
mana: anlam.
minnet: iyliğe karşı duyulan şükür hissi.
misal: örnek.
muhakkikîn: gerçekleri araştırıp bulanlar.
muhtelif: çeşitli, farklı, değişik.
müçtehidîn: içtihat eden, ayet ve hadisler başta olmak üzere diğer dini delillerden hükümler çıkaran büyük İslam âlimleri.
müdakkikîn-i ulema: dikkatle araştıran, incelemede çok hassas davranan âlimler.
muştehiyat: hoşa giden ve iştahla yenen şeyler.
mütebayin: birbirine uymayan, farklı.
mütekellimîn: kelam âlimleri, iman esaslarını açıklayan ve ispat eden âlimler.
nihayet: son.
Rab: varlıkların bütün ihtiyaçlarını gideren, besleyen, büyüten, onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
sıddıkîn: sıddıklar, Allah yolunda doğrulukta ve bağlılıkta en ileri olanlar.
suret: biçim, tarz, şekil.
şükür: nimet ve iyliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tabaka: sınıf, derece, gurup, zümre.
talim: eğitme, öğretme.
tatmin: doyurma.
tilmiz: talebe.
ukul: akıllar.
ulema-i usulülfıkıh: fıkıh usulü âlimleri.
ulûm: ilimler.
umum: hep, bütün, herkes.
ümmî: okuma yazması olmayan.
zira: çünkü.

dersini dinleyenleri, müttefikan diyorlar ki: "Dersimizi güzelce anlıyoruz."

Elhâsıl, sair makamlar gibi, ıfham ve talîm makamında dahi Kur'ân'ın lemaat-ı i'cazı parlıyor.

İkinci Şua

Kur'ân'ın camiiyet-i harikulâdesidir.

Şu Şuaın, Beş Lem'ası var

BİRİNCİ LEM'A: *Lâfzındaki camiiyettir.*

Elbette, evvelki Sözlerde, hem bu Sözde zikrolunan ayetlerden şu camiiyet aşıkâre görünüyor. Evet, لِكُلِّ آيَةٍ ظَهْرٌ وَبَطْنٌ وَحَدٌّ وَمُطَّلَعٌ وَلِكُلِّ شُحُونٌ وَغُصُونٌ وَفُنُونٌ[1] olan hadisin işaret ettiği gibi, elfaz-ı Kur'âniye, öyle bir tarzda vazedilmiş ki, her bır kelâmın, hatta her bir kelımenin, hatta her bir harfın, hatta bazen bır sükûtun çok vücuhu bulunuyor; her bir muhatabına ayrı ayrı bir kapıdan hıssesini verır.

• Meselâ, وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا[2] yani, "*Dağları zemininize kazık ve direk yaptım,*" bir kelâmdır.

Bır âmînın şu kelâmdan hıssesi: Zahıren yere çakılmış kazıklar gibi görünen dağlan görür, onlardaki menafiini ve nımetlerını duşünur, Hâlık'ına şukreder.

1- Birkaç hadısın birleştirilmiş ifadesi olup açıklaması Üstadımız tarafından peşinden yapılmıştır.

2- Nebe Suresi, 7.

âmî: cahil, bılgısız
aşıkare: apaçık
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi.
camiiyet: toplayıcı olma bır çok mana ve hakıkatı ıçınde bulundurma.
camiiyet-i harikulade: görülmedik derecede çok özellik
len ve manaları toplayıcı ve her şeyle ılgılı olus
elfaz-ı Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerım'e aıt lafızlar
elhasıl: sonuç olarak
evvelki: onceki
hadis: Hz. Peygamberın sozu.
Halık: her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
hisse: pay
ıfham: anlatma bıldırme
kelam: soz cumle.
lâfız: ifade kelime, soz
lem'a: panlı
lemaat-ı i'caz: mu ızelık panıtıan
makam: durak mevki yer
menafi: menfaatler faydalar
yararlar.
mesela: ornek olarak
muhatap: kendisine söz söylenilen
müttefikan: soz bırlıgı ederek, aynı fikırde bırleşerek.
nimet: ıyılık, lutuf ıhsan bağış
sair: dıger başka
sükûn: durgunluk hareketsızlık, bır harfın "a e ı u" gıbı seslı okunmayıp yalnız kendı sesıyle okunması
şua: ışık demetı
şükur: Allah ın verdıgı nımetlere karşı memnunluk göstererek te şekkür etmek.
talım: eğitme öğretme.
tarz: bıcım, şekıl
vaz': konulma yerleştırılme
vücuh: vecıhler yonler
zahıren: gorunuşe gore
zemin: yeryuzu
zikrolunma: soylenme anılma

Bir şainn bu kelâmdan hissesi. Zemin bir taban; ve kubbe-i sema, üstünde konulmuş yeşil ve elektrik lâmbalanyla süslenmiş bir muhteşem çadır; ufkî bir daire suretinde ve semanın etekleri başında görünen dağları o çadırın kazıklan misalinde tahayyül eder, Sâni-i Zülcelâl'ine hayretkârâne perestiş eder.

Haymenişin bir edibin bu kelâmdan nasibi. Zeminin yüzünü bir çöl ve sahra, dağların silsilelerini pek kesretle ve çok muhtelif bedevî çadırları gibi, guya tabaka-ı türabiye yüksek direkler üstünde atılmış, o direklerin sivri başlan o perde-i turabiyeyi yukanya kaldırmış, birbirine bakar pek çok muhtelif mahlûkatın meskeni olarak tasavvur eder. O büyük azametli mahlûkları böyle, yeryüzünde çadırlar misillü, kolayca kuran ve koyan Fâtır-ı Zülcelâl'ine karşı secde-i hayret eder.

Coğrafyacı bir edibin o kelâmdan kısmeti: Küre-i zemin bahr-i muhit-i havaîde veya esîrîde yüzen bir sefine ve dağlan o sefinenin üstünde tespit ve muvazene için çakılmış kazıklar ve direkler şeklinde tefekkür eder. O koca küre-i zeminı muntazam bır gemı gibi yapıp, bızlerı içine koyup aktâr-ı âlemde gezdiren Kadîr-i Zülkemal'e karşı[1] سُبْحَانَكَ مَا أَعْظَمَ شَانَكَ der.

Medeniyet ve heyet-i içtimaiyenin mütehassıs bır hakîmının bu kelâmdan hıssesi: Zemini bır hane, ve o hane hayatının direği, hayat-ı hayvaniye, ve hayat-ı hayvanıye dıreğı, şeraıt-ı hayat olan su, hava ve topraktır.

1 Senı her turlu noksan sıfattan tenzih ederiz. Senın şanın ne yucedır

aktâr-ı alem: kainatın her tarafı
azamet: büyükluk
bahr-ı muhit-i havaî veya esîrî: büyük bir okyanusa benzeyen hava veya esir maddesi
bedevî: göçebe, çölde çadırda yaşayan
edip: güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan; bu şekilde eserler meydana getiren
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve benzen olmayan şeylerı yaratan Allah
guya: sanki
hakîm: hikmet sahibi, bilge
hane: ev
hayat-ı hayvaniye: hayvan hayatı
haymenişin: göçebe, çadırda oturan
hayretkârâne: hayret ederek.
heyet-ı içtimaiye: sosyal yapı, toplum
hisse: pay
Kadır-ı Zulkemal: butun kusur ve noksanlardan uzak, sonsuz mukemmellıkler sahıbı ve her şeye gucü yeten Allah
kelam: söz, cumle
kesret: çokluk, sıklık.
kısmet: pay, nasıp
kubbe-i sema: gokyuzu kubbesi
küre-i zemin: yeryüzü
mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar, yaratıklar
medeniyet: bir toplumun sosyal meselelerde, ilim, fen ve sanatta gelişmişlik durumu
mesken: oturulacak yer
misal: omek.
misillü: benzeri gıbı
muhtelif: çeşıtlı, farklı
muhteşem: ıhtişamlı, haşmetlı.
muntazam: düzenlı, tertıplı, ıntızamlı
muvazene: denge
mutehassıs: ıhtısas sahıbı, uzman
nasip: pay, hisse, kısmet
perde-i türabiye: toprak perdesi
perestiş: tapma, tapar derecede sevme
sahra: çol
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz bu yukluk sahıbı ve her şeyı sanatlı yaratan Allah
secde-i hayret: hayret secdesi
sefine: gemı
sema: gokyuzu
sıfat: nıtelık, vasıf, özellık.
silsile: zıncır, sıra.
suret: bıçım, şekıl
şair: şıır yazan
şan: haşmet, un, yuksek makam
şeraıt-ı hayat: hayat şartları
tabaka-ı turabiye: toprak tabakası
tahayyül: hayal etme
tasavvur: duşunme, bır şeyı zihınde şekıllendırme
tefekkür: fıkretme, derınlemesıne ınceden ınceye duşunme
tenzih: Allah ı butun kusur ve noksanlıklardan uzak tutma.
tespit: sağlam olarak yerleştırme, sabıtleme
ufkî: ufka aıt, ufka paralel yatay durumda bulunan
zemin: yeryüzü

Su ve hava ve toprağın direği ve kazığı, dağlardır. Zira, dağlar suyun mahzeni, havanın tarağı (gazat-ı muzırrayı tersib edip, havayı tasfiye eder) ve toprağın hamîsi (bataklıktan ve denizin istilâsından muhafaza eder) ve sair levazımat-ı hayat-ı insaniyenin hazinesi olarak fehmeder. Şu koca dağları şu suretle hane-i hayatımız olan zemine direk yapan ve maişetimize hazinedar tayin eden Sâni-i Zülcelâl-i Velikram'a, kemal-i tazim ile hamdüsena eder.

Hikmet-i tabiiyenin bir feylesofunun şu kelâmdan nasibi şudur ki: Küre-i zeminin karnında bazı inkılâbat ve irtızacatın neticesi olarak hâsıl olan zelzele ve ihtizazatı dağların zuhuruyla sükûnet bulduğunu; ve medar ve mihverindeki istikrarına ve zelzelenin irticacıyla medar-ı senevîsinden çıkmamasına sebep, dağların hurucu olduğunu, ve zeminin hiddeti ve gadabı, dağların menafızıyle teneffüs etmekle sükûnet ettiğini fehmeder; tamamen imana gelir, [1] اَلْحِكْمَةُ لِلّٰهِ der.

• Meselâ, [2] اَنَّ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنٰا هُمَا 'daki [3] رَتْقًا kelimesi...

Tetkikat-ı felsefe ile âlûde olmayan bir âlime, o kelime şoyle ıfham eder ki: Sema berrak, bulutsuz, zemin kuru ve hayatsız, tevellüde gayrikabil bir hâlde iken, semayı yağmurla, zemini hadrevatla fethedip, bir nevi izdıvaç ve telkih suretinde bütün zîhayatları o sudan halk etmek öyle bir Kadîr-ı Zulcelâl'in ışıdır ki; rûy-ı zemin Onun küçük

1- Hikmeti yapmak Allah'a mahsustur.

2- Gökler ve yer bitişik iken Biz onları birbirinden koparıp ayırdık. (Enbiya Suresi 30.)

3- Birişik iken.

alim: ilim adamı
alude: bulaşmış, ilgilenmiş, uğraşmış
berrak: açık.
fehm: anlama.
fetih: açma
feylesof: filozof, felsefe ile uğraşan kişi
gadap: kızgınlık.
gayrikabil: mümkün olmayan
gazat-ı muzırra: zararlı gazlar
hadrevat: yeşillikler, bitkiler
halk: yaratma
hamdüsena: şukur ve övgü
hami: koruyan
hane-i hayat: hayat sürülen ev
hasıl: meydana gelen, ortaya çıkan
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
hazinedar: hazine görevlisi
hiddet: öfke
hikmet: bir şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde yapma
hikmet-i tabiiye: tabiatı inceleyen bilim dalı, fizik bilgisi
huruç: çıkma, çıkış
ıfham: anlatma
ihtizazat: hafif sarsıntılar, titremeler.
iman: inanma, kabul etme
irtızacat: bir araya gelip karışmalar, kaynaşmalar, fiziksel ve kimyasal reaksiyonlar
inkılabat: değişmeler
irticac: sarsıntı, çalkalanma
istikrar: karar kılmak, bir şeyin düzenli bir şekilde devam etmesi
istila: kaplama, ele geçirme
izdıvaç: evlenme
Kadır-ı Zülcelal: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kelam: söz, cümle
kemal-ı tazim: tam bir hürmet ve saygı
küre-i zemin: yeryüzü
levazımat-ı hayat-ı insaniye: insan hayatı için gerekli olan ihtiyaç maddeleri
mahsus: has, ait.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer
maişet: geçinme, yaşama, yaşayış
medar: yörünge
medar-ı senevi: dünyanın güneş etrafında dönerken takip ettiği yörünge
menafiz: menfezler, delikler
mesela: örnek olarak.
mihver: eksen
muhafaza: koruma.
nasıp: pay, hisse, kısmet.
netice: sonuç
nevi: çeşit
rüy-i zemin: yeryüzü
sair: diğer, başka
Sâni-i Zülcelal-i Vellikram: sonsuz büyükluk ve ikram sahibi her şeyi sanatla yaratan
sema: gökyüzü
suret: biçim, şekil
sükûnet: durgunluk, sakinlik.
tasfiye: safileştirme, temizleme, arıtma
tayin: görevlendirme, atama, belirleme
telkih: aşılama
teneffus: soluklanma
tersib: tortusunu durultma
tetkikat-ı felsefe: felsefenin inceleme ve araştırmaları.
tevellüt: doğum
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryüzü
zihayat: hayat sahibi, canlı
zira: çünkü
zuhur: ortaya çıkma

bir bostanı ve semanın yüz örtüsü olan bulutlar Onun bostanında bir süngerdir anlar, azamet-i kudretine secde eder.

Ve muhakkık bir hakîme, o kelime şöyle ıfham eder ki: Bidayet-i hilkatte sema ve arz şekilsiz birer küme ve menfaatsız birer yaş hamur, veletsiz, mahlûkatsız toplu birer madde iken, Fâtır-ı Hakîm, onları fetih ve bast edip güzel bir şekil, menfaattar birer suret, zıynetli ve kesretli mahlûkata menşe etmiştir anlar, vüs'at-i hikmetine karşı hayran olur.

Yeni zamanın feylesofuna şu kelime şöyle ifham eder ki: Manzume-i Şemsiyeyi teşkil eden küremiz, sair seyyareler, bidayette güneşle mümteziç olarak açılmamış bir hamur şeklinde iken, Kadîr-ı Kayyum, o hamuru açıp, o seyyarelerı birer birer yerlerine yerleştirerek, güneşi orada bırakıp zeminimizi buraya getirerek, zemine toprak sererek, sema cânıbinden yağmur yağdırarak, güneşten ziya serptirerek dünyayı şenlendirip, bizleri içine koymuştur anlar, başını tabiat bataklığından çıkarır,[1] آمَنْتُ بِاللهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ der.

• Meselâ, [2] وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا 'daki *lâm*, hem kendi manasını, hem fî manasını, hem ilâ manasını ifade eder. İşte, [3] لِمُسْتَقَرٍّ 'ın lâm'ı:

Avam o *lâm*'ı *ilâ* manasında görüp fehmeder ki: "Size nispeten ışık verici, ısındırıcı müteharrık bir lâmba olan

1. Zatında, sıfatlarında tek ve bir olan Allah'a iman ettim.
2. Güneş de kendisine tayin edilmiş bir yere doğru akıp gider. (Yâsîn Suresi, 38.)
3. Tayin edilmiş bir yere doğru.

arz: yeryüzü
avam: kaba ve cahil halk tabakası
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü
bast: yayma.
bidayet: başlangıç.
bidayet-i hilkat: yaratılışın başlangıcı
bostan: bahçe
canıp: yon, taraf
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
fehim: anlama
fetih: açma
feylesof: filozof, felsefe ile uğraşan, düşünür
fî: içinde, de, da.
hakîm: hikmet sahibi, bilge
hayran: hayrette kalıp çok beğenen
ifade: anlatma, bildirme
ifham: anlatma
ilâ: ... ye ... ye kadar.
iman: inanma, kabul etme
Kadîr-i Kayyum: ezelden ebede kadar var olan, bütün varlık âlemini uyum içinde ayakta ve bir arada tutan sonsuz kudret sahibi Allah.
kesret: çokluk, sıklık.
kure: dünya
lâm: Arap alfabesinde bir harf
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar, yaratıklar
mana: anlam
manzume-i şemsıye: güneş sistemi
menfaat: fayda, yarar
menfaattar: menfaatli, faydalı, yararlı
menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
mesela: örnek olarak.
muhakkık: gerçeği araştırıp bulanlar
mümteziç: birleşik, kaynaşmış, karışmış
muteharrık: hareketli
nispeten: kıyasla, oranla, göre
sair: diğer, başka
secde: saygı içinde baş eğme.
sema: gökyüzü
seyyare: gezegen
sıfat: nitelik, vasıf
suret: biçim, şekil
şen: göze ve gönüle hoş görünen hâl.
tabiat bataklığı: Allah'ı inkar edenlerin yaratıcı bir güç olarak gördükleri içinde yaşadığımız doğa ve madde âlemi
tayin etme: bir şeyin yerini belirleme
teşkil: oluşturma, meydana getirme.
velet: çocuk.
vüs'at-i hikmet: hikmetin genişliği
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi Allah
zemin: yeryüzü.
ziya: ışık.
ziynet: süs

güneş, elbette bir gün seyri bitecek, mahall-i karanna yetişecek, size faydası dokunmayacak bir suret alacaktır," anlar. O da, Hâlık-ı Zülcelâl'in güneşe bağladığı büyük nimetleri düşünerek [1] سُبْحَانَ اللهِ، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ der.

Ve âlime dahi, o *lâm*'ı *ilâ* manasında gösterir. Fakat, güneşi yalnız bir lâmba değil, belki bahar ve yaz tezgâhında dokunan mensucat-ı Rabbaniyenin bir mekiği, gece-gündüz sahifelerinde yazılan mektubat-ı Samedâniyenin mürekkebi, nur bir hokkası suretinde tasavvur ederek, güneşin cereyan-ı sûrîsi alâmet olduğu ve işaret ettiği intizamat-ı âlemi düşündürerek, Sâni-i Hakîm'in sanatına [2] مَاشَآءَ اللهُ ve hikmetine [3] بَارَكَ اللهُ diyerek secdeye kapanır.

Ve kozmoğrafyacı bir feylesofa *lâm*'ı *fî* manasında şöyle ifham eder ki: Güneş, kendi merkezinde ve mihveri üzerinde zemberekvari bir cereyan ile, manzumesini emr-i İlâhî ile tanzim edip tahrik eder. Şöyle bir saat-ı kübrayı halk edip tanzim eden Sâni-i Zülcelâl'ine karşı kemal-ı hayret ve istihsan ile [4] اَلْعَظَمَةُ لِلّٰهِ وَالْقُدْرَةُ لِلّٰهِ der, felsefeyi atar, hikmet-i Kur'âniyeye girer.

Ve dikkatli bir hakîme şu *lâm*'ı, hem illet manasında, hem zarfiyet manasında tutturup şöyle ifham eder ki: Sâni-i Hakîm, işlerine esbab-ı zahiriyeyi perde ettiğinden, cazibe-i umumiye namında bir kanun-u İlâhîsiyle, sapan taşları gibi, seyyareleri güneşle bağlamış ve o cazibe ile muhtelif fakat muntazam hareketle o seyyarelen

1- Allah her türlü kusur ve noksan sıfattan munezzehtir, ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

2- Allah dilemiş, ne güzel yaratmış.

3- Allah ne mubarek yaratmış.

4- Büyükluk ve kudret Allah'a mahsustur.

alamet: iz, işaret.
cazibe: çekim.
cazibe-i umumiye: genel çekim gücü.
cereyan: akım, hareket.
cereyan-ı sûrî: görünüşteki hareket.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
esbab-ı zahiriye: görünüşteki sebepler.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
feylesof: filozof, felsefe ile uğraşan, düşünür.
hakîm: hikmet sahibi, bilge.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi olan yaratıcı Allah.
hamd: medih, övgü.
hikmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hikmeti. Kur'an'ın her şeyin belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde olduğunu anlatan ve ders veren hikmeti.
hokka: mürekkep kabı.
ifham: anlatma.
illet: sebep.
intizamat-ı alem: alemdeki mükemmel sistemler, düzenlilikler.
istihsan: beğenme.
kanun-u İlâhî: Allah'ın kanunu.
kemal-ı hayret: çok fazla şaşkınlık, tam bir şaşkınlık.
kozmoğrafyacı: uzay ilimleri ile uğraşan.
kudret: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan sonsuz ve sınırsız kuvveti.
mahall-i karar: sabit ve hareketsiz kalma yeri.
mahsus: has, ait.
manzume: düzenlenmiş, dizilmiş şey, sistem.
mekik: dokumacılıkta kullanılan bir alet.
mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan varlıklar.
mensucat-ı Rabbaniye: Rabbânî dokumalar.
mihver: eksen.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi.
münezzeh: kusur ve noksanlardan uzak.
mürekkep: birkaç maddenin birleşiminden meydana gelen ve yazı yazmaya yarayan sıvı.
nimet: fayda, menfaat, yarar.
Rab: varlıkların bütün ihtiyaçlarını gideren, besleyen, büyüren onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
saat-ı kübra: en büyük saat.
Sâni-i Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
secde: saygı içinde baş eğme, başı yere koyma.
seyir: hareket etme, gezme.
seyyare: gezegen, yıldız.
suret: biçim, şekil.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona minnet duyma.
tahrik: hareket ettirme.
tanzim: düzenleme.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, düşünme.
zarfiyet: kelimenin zarf olması, mekân ve zaman bildirmesi hâli.
zemberekvari: zemberek gibi.

daire-i hikmetinde döndürüyor; ve o cazibeyi tevlit için, güneşin kendi merkezinde hareketini zahirî bir sebep etmiş.

Demek لِمُسْتَقَرٍّ[1] manası, فِي مُسْتَقَرٍّ لَهَا لِاسْتِقْرَارِ مَنْظُومَتِهَا[2] yanı, "*Kendi mustakarrı içinde manzumesinin istikran ve nizamı için hareket ediyor.*" Çünkü, hareket hararetı, hararet kuvvetı, kuvvet cazıbeyı zahıren tevlıt eder gıbı bır âdet-i İlâhıye, bir kanun-u Rabbanîdir. İşte şu hakîm, böyle bır hıkmetı, Kur'ân'ın bır harfınden fehmettıgı zaman, "Elhamdulıllâh, Kur'ân'dadır hak, hikmet; felsefeyı beş paraya saymam" der.

Ve şairâne bır fıkır ve kalp sahıbıne şu lâm'dan ve istikrardan şöyle bir mana fehmine gelir ki: "*Güneş, nuranî bır ağaçtır; seyyareler onun muteharrik meyveleri. Ağaçlann hilâfına olarak güneş sılkınır, tâ o meyveler duşmesin. Eger sılkınmezse, duşup dagılacaklar.*" Hem tahayyül edebilir ki, "Şems, meczup bır serzakırdır; halka-ı zıkrın merkezinde cezbelı bır zikreder ve ettırır." Bir risalede şu manaya dair şöyle demiştim:

"Evet, güneş bır meyvedardır, sılkınır, tâ duşmesin seyyar olan yemişleri.

"Eger sükûtuyla sukûnet eylese, cezbe kaçar; ağlar fezada muntazam meczuplan."

• Hem meselâ, أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ[3] 'da bir sükût var, bir ıtlak var. Neye zafer bulacaklannı tayin etmemiş; tâ herkes ıstedığını içinde bulabılsın. Sözü az soyler,

1 Tayin edilmiş bir yere doğru

2. Müellifin ifadesi: açıklaması hemen peşinde yapılmış

3. Dünya ve ahirette saadet ve kurtuluşa erenler de onlardır. (Bakara Suresi, 5.)

adet-i İlahiye: Allah'ın adeti, kanunu
cazibe: çekim kuvveti
cezbeli: çekici coşkuyla kendinden geçerek.
cezp: çekim kuvveti
dair: ilgili, alâkalı, ait.
daire-i hikmet: hikmet dairesi
Elhamdulillah: Allah'a hamd olsun
fehm: anlama, anlayış, düşünce, akıl
felsefe: kainatı ve varlıkları Allah'ın yaratıp idare ettiğini kabul etmeyen sebeplere, tesadüflere veren düşünce sistemi
feza: uzay.
fikir: düşünce
hak: doğru, gerçek.
hakîm: hikmet sahibi, bilge
halka-ı zikir: zikir halkası.
harareti: ısı, sıcaklık.
hikmet: gayeli ve faydalı ve yerli yerinde oluş; her şeyin en doğrusunu içeren faydalı yüksek bilgi
hilâf: zıt, ters
ıtlak: bir meseleyi şart ve kayıt koymayıp genelleştirme
İstikrar: karar kılma, bir şeyin düzenli bir şekilde devam etmesi
kanun-u Rabbanî: Allah'ın kanunu
lâm: Arap alfabesinde bir harf
mana: anlam
manzume: düzenlenmiş, dizilmiş şey, sistem
meczup: cezp edilmiş, çekilmiş, başkasının tesiriyle hareket eden
merkez: bir şeyin ortası
meselâ: örnek olarak.
meyvedar: meyveli

muntazam: düzenli, düzgün
muellif: telif eden, yazan
mustakar: kararlı bir şekilde durulan yer
muteharrik: hareket eden
nizam: düzen
nurani: nurlu, aydınlık
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
serzakir: zikredenlerin başı
seyyar: hareket eden, yer değiştiren
seyyare: gezegen
sükûnet eylemek: hareketsiz kalmak.
sükût: suskunluk, sessizlik.
şairane: şairce
şems: güneş
tahayyül: hayal etme
tayin: belirli kılma
tevlit: doğurma
zafer: muvaffak olma, başarma
zahiren: görünüşte
zahiri: görünen
zikir: anma

tâ uzun olsun. Çünkü, bir kısım muhatabın maksadı ateşten kurtulmaktır, bir kısmı yalnız Cenneti düşünür, bir kısım saadet-i ebediyeyi arzu eder, bir kısım yalnız rıza-i Ilâhîyi rica eder, bir kısım rü'yet-i Ilâhîyeyi gaye-i emel bilir ve hakeza .. Bunun gibi, pek çok yerlerde Kur'ân sözü mutlak bırakır, tâ âmm olsun, hazfeder, tâ çok manaları ifade etsin; kısa keser, tâ herkesin hissesi bulunsun. İşte, [1] اَلْمُفْلِحُونَ der; neye felâh bulacaklarını tayin etmiyor. Güya o sükûtla der: "Ey Müslümanlar, müjde size! Ey müttakî, sen Cehennemden felâh bulursun! Ey salih, sen Cennete felâh bulursun! Ey arif, sen rıza-i Ilâhîye nail olursun! Ey âşık, sen rü'yete mazhar olursun!" ve hakeza.

İşte Kur'ân, camiiyet-i lâfzıye cihetiyle kelâmdan, kelimeden, huruftan ve sükûttan her binsinin binler misallerinden yalnız numune olarak birer misal getirdik; ayeti ve kıssatı bunlara kıyas edersin.

Meselâ, [2] فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ ayeti, o kadar vücuhu var ve o derece meratibi var ki, bütün tabakat-ı evliya, bütün sülûklarında ve mertebelerinde şu ayete ihtiyaçlarını görüp, ondan kendi mertebesine lâyık bir gıda-ı manevî, bir taze mana almışlar. Çünkü, "Allah" bir ısm-i camı olduğundan, Esma-i Hüsna adedince tevhitler, içinde bulunur:

[3] اَیْ: لَا رَزَّاقَ اِلَّا هُوَ ۞ لَا خَالِقَ اِلَّا هُوَ ۞ لَا رَحْمٰنَ اِلَّا هُوَ ۞

ve hakeza...

1- Kurtuluşa erenler

2- Bil ki Allah'tan başka ilah yoktur. Kendi günahın için de af dile... (Muhammed Suresi, 19.)

3- Yani: Ondan başka hiçbir rızık verici yoktur. Ondan başka hiçbir yaratıcı yoktur. Ondan başka Rahman yoktur.

af: bağışlanma.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
amm: umumi, genel, herkesi ilgilendiren
arif: Allah'ı bilme ve tanıma da ileri olan
arzu: istek.
âşık: Allah'ı şiddetli bir şekilde seven ve her anını onun sevgisiyle geçiren
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
camiiyet-i lafzıye: bir sözün çok geniş ve herkesi ilgilendiren manaları içine alması.
Cennet: Allah'a inanan günahlarından temizlenmiş olanların gireceği, ebediyen içinde kalacakları yer
cihet: yön
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
felâh: kurtuluş, selâmet.
gaye-i emel bilme: bir şeyi arzularının, isteklerinin hedefi olarak belirleme
gıda-ı manevî: manevî gıda: insanın akıl, kalp, ruh ve diğer duygularını besleyen manalar
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış
güya: sanki
hakeza: bunun gibi.
hazf: aradan çıkarma, düşürme, kayıt ve şart koymama
hisse: pay, nasip
huruf: harfler
ihtiyaç: gereklilik.
ilâh: tanrı, kendisine tapılan şey
ism-i camı: bütün isimlerin manalarını içinde toplayan isim
kelam: söz, cümle
kıssat: kıssalar: Kur'an'da anlatılan Peygamberlerin ve kavimlerinin hayat hikayeleri
kıyas: karşılaştırma
layık: uygun
maksat: gaye, amaç, hedef
mana: anlam.
mazhar olma: kavuşma, ulaşma, şereflenme
meratip: mertebeler, dereceler, farklı farklı manalar
mertebe: aşama, basamak
mesela: örnek olarak.
misal: örnek.
muhatap: konuyla ilgili olan kimse.
mutlak: her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmayıp genel olan
müjde: sevindirici haber
müttakî: takva sahibi, günahlardan şiddetle kaçan
nail: ulaşma
numune: örnek.
o derece: o kadar çok.
Rahman: ister mü'min ister kâfir olsun rahmeti bütün herkese yayılan Allah
rıza-i Ilâhî: Allah'ın rızası
rıza-i Ilâhîye: Allah'ın rızası
rızık: nimet, yenilip içilen her şey
rica: dileme, isteme
rü'yet: Allah'ı görme
rü'yet-i Ilâhîye: Allah'ı görme
saadet: mutluluk
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden.
sükut: susma, konuşmama
sülûk: nefsi terbiye etmek ve ruhen olgunlaşmak için aşamalardan oluşan bir yolu takip etme.
tabakat-ı evliya: velilerin tabakaları
tayin: belirli kılma
tevhit: birleme: Allah'ın bir ve tek olması ve Ondan başka İlâh olmaması hakikatı
vücuh: vecihler, yönler

Hem meselâ, kasas-ı Kur'âniyeden kıssa-i Mûsa Aleyhisselâm, âdeta asâ-ı Mûsa (Aleyhisselâm) gibi binler faydaları var. O kıssada, hem Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı teskin ve teselli, hem küffan tehdit, hem münafıklan takbih, hem Yahudileri tevbih gibi çok makasıdı, pek çok vücuhu vardır. Onun için, surelerde tekrar edilmiştir. Her yerde bütün maksatlan ifade ile beraber, yalnız binsı maksud-u bizzat olur, diğerleri ona tâbı kalırlar.

Eğer desen: "Geçmiş misallerdeki bütün manalan nasıl bileceğiz ki, Kur'ân onlan irade etmiş ve işaret ediyor?"

Elcevap: Madem Kur'ân bir hutbe-i ezeliyedir, hem muhtelif tabaka tabaka olarak asırlar üzerinde ve arkasında oturup dizilmiş bütün benîâdeme hitap ediyor, ders veriyor, elbette o muhtelif efhama göre müteaddit manalan derç edip irade edecektir ve iradesine emareleri vazedecektir.

Evet, *İşaratü'l-I'caz*'da şuradaki manalar misillü, kelimat-ı Kur'âniyenin muteaddit manalarını ilm-i sarf ve nahvin kaideleriyle ve ilm-i beyan ve fenn-i maaninin dusturlanyla, fenn-i belâgatin kanunlanyla ispat edilmiştir. Bununla beraber, ulûm-u Arabiyece sahih ve usul-ü dıniyece hak olmak şartıyla ve fenn-ı maanıce makbul ve ilm-i beyanca münasip ve belâgatçe mustahsen olan bütün vücuh ve maanı, ehl-i içtihat ve ehl-i tefsır ve ehl-ı usulüddin ve ehl-ı usulülfıkhın icmaıyla ve İhtilâflannın şahadetıyle, Kur'ân'ın manalanndandırlar. O manalara

aleyhissalâtü vesselâm: ona salât ve selâm olsun.
aleyhisselâm: Ona selâm olsun
asa-ı Musa. Hz. Musa'nın mucizeli değneği
belagat: sozun duzgun, kusursuz, halın ve durumun gereğine gore soylenmesi.
benıadem: Ademoğlu, insanlar.
derç. içine alma, toplama
dustur: prensip, kural, kaide
ehl-ı içtihat: muçtehıtler, ıhtıyaç olduğu zaman ayet ve hadisler basta olmak ozere dıger delıller den hukum çıkaran âlımler
ehl-i tefsir: mufessırler, Kur'ân'ın kelime ve cumlelerının mana ve hakıkatlerını ızah ve ıspat edenler
ehl-i usulüddin: kelâm alımlen, İslamıyetle ve İman hakıkatleryle ılgılı konularda dınının esasları dairesınde kalarak bahseden alımler
ehl-ı usulülfıkıh: fıkıh usulü alımlen, dını bır hukmun fıkhî delıllerden nasıl çıkarılacağını bılenler
elcevap: sorulan soruya cevap
emare: ışaret, belırtı
fenn-ı belagat. soz ve yazıda, duzgun, sanatlı ıfade etme ılmını oğreten ılım
fenn-ı maanı: manalara uygun güzel soz soylemeyı ve guzel yazı yazmayı oğreten edebıyat dalı
hıtap: konuşma, soz soyleme
hutbe-ı ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın ınsanlara ve cınlere bır konuşması, sozu
ıcma: herhangı bır meselede ehlıyetlı dın alımlerının goruş bırlığı ne varmaları
ıfade: anlatma, soyleme
İfham: anlayışlar
İhtılaf: fıkır ayrılığı
ilm-i beyan: yerlı yerınde açık ve güzel soz soylemenın kural ve metotlarından bahseden ılım
ilm-i nahiv: Arapçada cumlenın yapısından ve cumle ıçındekı kelımelerın gorevlerınden bahseden ılım
ılm-i sarf. Arapçada kelımenın yapısından ve kelımenın değışık şekıllere gırmesınden bahseden ılım
İrade: dıleme, ısteme, arzu etme
ıspat. kanıtlama
İşaratu'l-I'caz: Bedıüzzaman Said Nursî'nın Rısale-i Nur Kulliyatında yer alan bır eser.
kaide: kural, prensıp, usul
kasas-ı Kur'aniye: Kur'an'ın kıssaları. Kur'an'da anlatılan Peygamberlerın ve kavımlerının hayat hıkâyelerı
kelımat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın kelımelerı.
kıssa: ıbret ve ders verıcı hıkaye
kıssa-i Mûsa: Hz. Mûsa'nın hayat hıkâyesı
küffar: kafırler, Allah ınanmayanlar
maanı: manalar, anlamlar.
makasıd: maksatlar, gayeler, amaçlar
makbul: kabul edılmış, geçerlı
maksat. gaye, amaç
maksud-u bizzat: esas maksat.
mesela: omek olarak.
mısıllü: benzen
muhtelif: çeşıt çeşıt, farklı
munafık: ınanmadığı halde ınanır gıbı gorunen, ara bozucu
munasip: uygun
mustahsen: beğenılen, guzel
muteaddıt: çeşıtlı, ayrı ayrı
sahıh: doğru
sure: Kur'ân-ı Kerîm'ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
şahadet: şahıdlık.
tabı: uyan, ıtaat eden
takbıh: kınama, çırkın ve kotu gorduğunu belırtme
tehdıt. korkutma
teselli: uzuntu, dındırme, ferahlandırma.
teskın: sakınleştırme
tevbıh: azarlama, kotüleme
ulûm-ı Arabiye: Arapça ılımler
usul-ü dıniye: dının esasları, kuralları, prensıplerı
vaz': koyma, bırakma, gosterme
vücuh: vecıhler, yonler

derecelerine göre birer emare vazetmiştir; ya lâfzıyedir, ya maneviyedir. O maneviye ise, ya sıyak veya sibak-ı kelâmdan veya başka ayetten birer emare o manaya işaret eder. Bir kısmı yirmi ve otuz ve kırk ve altmış, hatta seksen cilt olarak muhakkikler tarafından yazılan yüz binler tefsirler, Kur'ân'ın camiiyet ve harikıyet-i lâfzıyesine kat'î bir bürhan-ı bâhirdir. Her ne ise, biz şu sözde her bir manaya delâlet eden emareyi kanunuyla, kaidesiyle göstersek, söz çok uzanır. Onun için kısa kesip, kısmen *Işaratü'l-I'caz*'a havale ederiz.

İKİNCİ LEM'A: *Manasındaki camiiyet-i harikadır.*

Evet, Kur'ân, bütün müçtehitlerin mehazlarını, bütün ariflerin mezaklarını, bütün vasılların meşreplerini, bütün kâmillerin mesleklerini, bütün muhakkiklerin mezheplerini, manasının hazinesinden ihsan etmekle beraber, daima onlara rehber ve terakkiyatlarında her vakit onlara murşit olup, o tükenmez hazinesinden onların yollarına neşr-i envar ettiği, bütün onlarca musaddaktır ve müttefekunaleyhtir.

ÜÇÜNCÜ LEM'A: *Ilmındeki camiiyet-i hankadır.*

Evet, Kur'ân, şenatın müteaddit ve çok ilmlerini, hakıkatın mutenevvi ve kesretli ilmlerini, tarıkatın muhtelif ve hadsiz ilmlerini kendi ilminin denizinden akıttığı gibi, daire-i mümkinatın hakikî hikmetini ve daire-i vücubun ulûm-u hakikiyesini ve daire-i ahiretin maarif-i gamızasını o denizinden muntazaman ve kesretle akıtıyor.

arif: Allah'ı bilme ve tanıma da ilen olan
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
burhan-ı bâhir: apaçık delil
camiiyet: toplayıcı olma birçok manayı ve hakikatı içinde bulundurma
camiiyet-i harika: hanka bir şekilde bir çok manayı ve hakikatı toplama.
daima: sürekli, her zaman
daire-i ahiret: ahiret alemi
daire-i mümkinat: kainat, olması olmamasına eşitken Allah tarafından olmasına karar verilen yaratıkların bulunduğu alan.
daire-i vücup: hiçbir zaman değişmeyen varlığı zaruri olan Allah'ın isim ve sifatlarının alanı
delalet: delil olma, işaret etme
derece: mertebe
emare: delil, işaret, belirti.
hadsiz: sınırsız
hakıkı: gerçek
harikıyet-i lafziye: söz ve kelâma ait olan hankalık.
havale: gönderme, bırakma.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
hikmet: yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda, yerli yerinde oluş
ihsan etmek: vermek.
ilim: doğru ve faydalı bilgi
Işaratü'l-I'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nin Risale-i Nur Kulliyatında yer alan bir eser
kaide: kural, prensip
kâmil: kemale ermiş, mükemmel, olgun insan
kanun: bir ilmin esasını oluşturan kural
kat'î: kesin
kesret: çokluk
kesretli: sayıca çok
kısmen: bir kısım
lafziye: sözle, kelime ya da cümle olarak.
lem'a: parıltı
maarif-i gamıza: kolayca anlaşılmayan ince, derin, kapalı bilgiler
mana: anlam.
maneviye: manaya ait.
mehaz: bir şeyin aslının alındığı yer, kaynak
meslek: gidilen, tutulan yol
meşrep: kişinin gittiği manevî yolda kendi mizacına göre takip ettiği usul, tarz
mezak: zevk.
mezhep: gidilen, tutulan, takip edilen yol
muhakkik: gerçeği araştırıp bulanlar
muhtelif: çeşitli
muntazaman: düzenli olarak.
musaddak: doğrulanmış
müçtehit: içtihat eden, ihtiyaç olduğu zaman ayet ve hadisler başta olmak üzere diğer delillerden hükum çıkaran İslam âlimi.
murşit: doğru yolu gösteren
müteaddit: ayrı ayrı, çeşit çeşit.
mütenevvi: çok çeşitli.
müttefekunaleyh: üzerinde birleşilen mesele.
neşr-i envar: nurlar yaymak
rehber: kılavuz, yol gösteren
sıbak-ı kelâm: sözün öncesinde geçenden çıkan mana
sıyak-ı kelâm: sözün gelişi
şeriat: İlahi emir ve yasakların dayanan hükumlerin tamamı
tarıkat: takip edilen yol, meslek
tefsir: Kur'an'ın ayetlerini, kelime ve harflerini yorumlayıp manalarını ortaya koyma.
terakkiyat: ilerlemeler, yükselişler
ulum-u hakikiye: gerçek ilimler
vakit: zaman
vasıl: Hakka ulaşan
vazetme: koyma, bırakma, gösterme

Şu lem'aya misal getirilse, bir cilt yazmak lâzım gelir. Öyle ise, yalnız numune olarak şu yirmi beş adet Sözleri gösteriyoruz. Evet, bütün yirmi beş adet Sözlerin doğru hakikatleri, Kur'ân'ın bahr-i ilminden ancak yirmi beş katredir. O Sözlerde kusur varsa, benim fehm-i kasırıma aittir.

DÖRDÜNCÜ LEM'A: *Mebahisindeki camiiyet-i harikadır*

Evet, insan ve insanın vazifesi, kâinat ve Hâlık-ı Kâinat'ın, arz ve semavatın, dünya ve âhiretin, mazi ve müstakbelin, ezel ve ebedin mebahis-i külliyelerini cem etmekle beraber; nutfeden halk etmek, tâ kabre girinceye kadar yemek, yatmak adabından tut, tâ *kaza* ve *kader* mebhaslarına kadar, altı gün hilkat-i âlemden tut, tâ [1] وَالْمُرْسَلَاتِ، وَالذَّارِيَاتِ kasemleriyle işaret olunan rüzgârların esmesindeki vazifelerine kadar, [2] وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ۞ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ işaratıyla, insanın kalbine ve iradesine müdahalesinden tut, tâ [3] وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ yani, bütün semavatı bir kabzasında tutmasına kadar; [4] وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ zeminin çiçek ve üzüm ve hurmasından tut, tâ [5] إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ile ifade ettiği hakikat-i acibeye kadar; ve semanın [6] ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ

adap: usul, davranış kuralları
âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
arz: yer
bahr-i ilim: ilim denizi.
camiiyet-i harika: harika bir şekilde bir hakikati ve manayı toplama
cem: toplama
cilt: bir konuda yazılmış kitaplardan her biri
ebed: sonu olmayan gelecek zaman
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman
fehm-i kasır: kısa anlayış
hakikat: gerçek
hakikat-i acibe: hayret verici gerçek.
Hâlık-ı Kâinat: kainatın yaratıcısı olan Allah
halk: yaratma
hilkat-i alem: alemin yaratılışı
ifade: anlatma, söyleme, bildirme
İrade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karanı yerine getirme gücü.
İşarat: işaretler
kabir: mezar
kabza: el avuç.
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylen bilmesi
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kasem: yemin
katre: damla
kaza: Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylenn zamanı gelince yaratılması
lâzım: gerekli
lem'a: parıltı.
mazi: geçmiş zaman
mebahis: bahisler, konular
mebahis-i külliye: büyük, geniş ve çok şeylerle ilgili konular
mebhas: bolum
misal: örnek.

1 Yemin olsun... meleklere. (Mürselât Suresi, 1); Yemin olsun esip savuran rüzgâra (Zâriyat Suresi, 1)

2 Allah dilemedikçe siz hiçbir şeyi isteyemezsiniz. (İnsan Suresi, 30) • Allah, kişinin kalbine ondan daha yakındır. (Enfal Suresi, 24)

3 Gökler de Onun kudretiyle dürülmüştür. (Zümer Suresi, 67)

4 Biz o ölmüş yeryüzünde hurma ve üzüm bahçelen yarattık. (Yâsin Suresi, 34)

5. Ne zaman ki yer muhiş bir sarsıntıyla sarsılır. (Zilzal Suresi, 1)

6 Sonra İlahi iradesini buhar hâlindeki dunya semasına yöneltti. (Fussilet Suresi, 11)

mudahale: karışma
mustakbel: gelecek zaman
numune: örnek.
nutfe: erkek ve dişi üreme hücrelerinin birleşmiş şekli
sema: gökyüzü
semavat: gökler
vazife: görev
zemin: yer

hâletindeki vaziyetinden tut, tâ duhanla inşikakına ve yıldızlarının düşüp hadsiz fezada dağılmasına kadar; ve dünyanın imtihan için açılmasından, tâ kapanmasına kadar; ve âhiretin birinci menzili olan kabirden, sonra berzahtan, haşirden, Köprüden tut, tâ Cennete, tâ saadet-i ebediyeye kadar; mazi zamanının vukuatından, Hazret-i Âdem'in hilkat-i cesedinden, iki oğlunun kavgasından tâ tufana, tâ kavm-ı Firavun'un garkına, tâ ekser enbiyanın mühim hâdisatına kadar, ve أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ[1] işaret ettiği hâdise-i ezeliyeden tut, tâ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ۝ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ[2] ifade ettiği vakıa-ı ebediyeye kadar bütün mebâhis-i esâsiyeyi ve mühimmeyi öyle bir tarzda beyan eder ki, o beyan, bütün kâinatı bir saray gibi idare eden ve dünyayı ve âhireti iki oda gibi açıp kapayan ve zemin bir bahçe ve sema misbahlarıyla süslendirilmiş bir dam gibi tasarruf eden ve mazi ve müstakbel bir gece ve gündüz gibi nazanna karşı hâzır iki sahife hükmünde temâşa eden ve ezel ve ebed, dün ve bugün gibi silsile-i şuunatın iki tarafı birleşmiş, ittisal peyda etmiş bir surette bir zaman-ı hâzır gibi onlara bakan bir Zât-ı Zülcelâl'e yakışır bir tarz-ı beyandır.

Nasıl bir usta, bina ettiği ve idare ettiği iki haneden bahseder, programını ve işlerinin liste ve fihristesini yapar, Kur'ân dahi şu kâinatı yapan ve idare eden ve işlerinin listesini ve fihristesini—tabir caiz ise—programını yazan, gösteren bir Zâtın beyanına yakışır bir tarzdadır. Hiçbir cihetle eser-i tasannu ve tekellüf görünmüyor.

1 Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (A'râf Sûresi: 172.)
2 Yüzler var o gün ışıl ışıldır. Rabbine bakar. (Kıyamet Sûresi: 22-23.)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
berzah: ölenlerin ruhlarının kıyamete kadar kaldıkları âlem; kabir âlemi
beyan: anlatma, bildirme
bina etme: yapma, inşa etme
Cennet: Allah'a inanan, günahlarından temizlenmiş olanların gireceği yer
cihet: yön
duhan: duman
ebed: sonu olmayan gelecek zaman
ekser: pek çok.
enbiya: nebiler, peygamberler
eser-i tasannu ve tekellüf: gösteriş yapmacıklık belirtisi
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman
feza: uzay
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu gösteren özet liste
gark: boğulma
hadisat: olaylar
hadise-i ezeliye: ezeli hadise; zaman ve mekân dışı olay
hadsiz: sınırsız.
hâl: durum
halet: hâl
hane: ev
haşir: kıyametten sonra ölülerin diriltilip bir yerde toplanması
Hazret-i Âdem: ilk insan ve ilk peygamber
hilkat-i ceset: cesedin yaratılışı
İlâhî: Cenâb-ı Hakka dair
imtihan: sınama, deneme, sınav.
inşikak: bölünme, çatlama, yarılma
irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü
ittisal: bitişmek, ulaşmak.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kavm-i Firavun: Firavun'un kavmi
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
mazi: geçmiş zaman
mebahis-i esasiye ve mühimme: önemli ve temel konular
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı ve Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.
menzil: yer, mekân, durak.
misbah: lamba
muhim: önemli
müstakbel: gelecek zaman
müthiş: dehşetli, korkunç
nazar: bakış.
peyda etme: meydana gelme
Rab: varlıkların bütün ihtiyaçlarını gideren, besleyen, büyüten, onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
saray: görkemli, güzel, zevkli, doşenmiş, büyük yapı
sema: gökyüzü
silsile-i şuunat: olaylar ve işler zinciri
suret: biçim, şekil
tabir caiz ise: söz uygunsa, yerinde deyse.
taraf: yön, yan
tarz: biçim, suret.
tarz-ı beyan: anlatma ve bildirme şekli.
tasarruf: idare etme, kullanma
temâşa: bakıp seyretme
tufan: Hz. Nûh'a inanmayarak yoldan çıkmış olanları azaplandırmak için Allah tarafından hem gökten yağdırılan, hem de yerden kaynayarak bütün dünyayı kaplayan su
vakıa-i ebediye: ebediyete ait olay
vaziyet: durum
vukuat: vakalar, olaylar
yemin: and
zaman-ı hâzır: şimdiki zaman
Zât-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan Allah
zemin: yer

Hiçbir şaibe-i taklit veya başkasının hesabına ve onun yerinde kendini farz edip konuşmuş gibi bir hud'anın emaresi olmadığı gibi; bütün ciddiyetiyle, bütün saffetiyle, bütün hulûsuyla safî, berrak, parlak beyanı, nasıl gündüzün ziyası "Güneşten geldim" der, Kur'ân dahi "Ben, Hâlık-ı Âlem'in beyanıyım ve kelâmıyım" der.

Evet, şu dünyayı antika sanatlarla süslendiren ve lezzetli nimetlerle dolduran ve sanatperverâne ve nimetperverâne, şu derece sanatının acıbeleniyle, şu derece kıymettar nimetlerini dünyanın yüzüne serpen, sıravari tanzim eden ve zeminin yüzünde seren, güzelce dizen bir Sâni, bir Mün'im'den başka şu velvele-i takdir ve ıstıhsanla ve zemzeme-i hamd ve şükranla dünyayı dolduran ve zemini bir zikirhane, bir mescit, bir temaşagâh-ı sanat-ı İlâhiyeye çeviren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan kime yakışır ve kimin kelâmı olabilir? Ondan başka kim ona sahip çıkabilir? Ondan başka kimin sözü olabilir? Dünyayı ışıklandıran ziya, güneşten başka hangi şeye yakışır? Tılsım-ı kâinatı keşfedip âlemi ışıklandıran beyan-ı Kur'ân, Şems-ı Ezelîden başka kimin nuru olabilir? Kimin haddine düşmüş ki, ona nazire getirsin, onun taklidini yapsın?

Evet, bu dünyayı sanatlarıyla ziynetlendiren bir sanatkârın, sanatını istihsan eden insanla konuşmaması muhaldir. Madem kı yapar ve bilir, elbette konuşur. Madem konuşur; elbette konuşmasına yakışan, Kur'ân'dır. Bir çiçeğin tanzımından lâkayt kalmayan bir Malıkü'l-Mulk, bütün mülkünü velveleye veren bir kelâma karşı nasıl lâkayt kalır? Hiç başkasına mal edip hıçe indirir mi?

acibe: hayret uyandıran, benzeri görülmemiş şey
âlem: cihan
antika sanatlar: değerli eserler
berrak: duru, açık.
beyan: açıklama, anlatma, izah, bildirme
beyan-ı Kur'an: Kur'an'ın anlatımı, bildirmesi
ciddiyet: ciddilik.
elhak: hakkın ta kendisi.
emare: işaret, belirti
farz etme: öyle kabul etme, sayma
Hâlık-ı Âlem: âlemin yaratıcısı
hesabına: adına
hud'a: hile, aldatma
hulûs: saflık, samimiyet, içtenlik.
istihsan: güzel bulma, beğenme
kelâm: söz
keşif: açma, gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma.
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
lakayt: ilgisiz.
mal etmek: at kılmak.
Malıkü'l-Mülk: her şeyin gerçek sahibi olan Allah
mescit: ibadet edilen yer.
muhal: imkânsız
mülk: sahip olunan ve üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
Mün'im: gerçek nimet veren olan Allah
nazire: bir şeye benzetilerek yapılan şey
nimet: lütuf, ihsan. Allah'ın yarattığı faydalı olan her şey
nimetperverâne: nimetle besleyerek.
nur: aydınlık, ışık.
saffet: saflık, berraklık, her türlü hile ve aldatmadan uzak olma
safî: saf olan, katıksız
sanatkâr: sanat eseri ortaya koyan kimse
sanatperverane: sanata değer vererek.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sıravari: sıra gibi
şaibe-i taklit: taklit lekesi ve kın
Şems-i Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
taklit: benzer
tanzim: düzenleme
tarz: biçim, şekil
temaşagâh-ı sanat-ı İlâhiye: İlahi sanatların seyir yeri
tılsım-ı kainat: kâinatın gizli sırrı
velvele: gürültü, patırtı.
velvele-i takdir ve istihsan: beğendiğini ve güzel bulduğunu belirten yüksek ses
Zat: büyükluk ve yücelik sahibi Allah
zemin: yer, yeryüzü
zemzeme-i hamd ve şükran: övgü ve teşekkürü belirten ahenkli güzel ses
zikirhane: zikir yapılan yer
ziya: ışık.
ziynet: süs

BEŞİNCİ LEM'A: *Kur'ân'ın üslûp ve icazındaki camiiyet-i harikadır.*

Bunda, Beş Işık var.

Birinci Işık: Üslûb-u Kur'ân'ın o kadar acıp bir cemiyeti var ki, bir tek sure, kâinatı içine alan bahr-i muhit-i Kur'ânîyi ıçine alır; bır tek ayet, o surenın hazinesini içine alır. Ayetlerin çoğu, her birisi birer küçük sure; surelerin çoğu, her birisi birer küçük Kur'ân'dır. İşte şu, i'cazkârâne ıcazdan büyük bır lütf-u ırşattır ve guzel bır teshildir. Çünkü herkes, her vakit Kur'ân'a muhtaç olduğu hâlde, ya gabavetinden veya başka esbaba binaen, her vakıt bütun Kur'ân'ı okumayan veyahut okumaya vakit ve fırsat bulamayan adamlar, Kur'ân'dan mahrum kalmamak ıçın, her bir sure, birer küçük Kur'ân hükmüne, hatta her bır uzun ayet, bırer kısa sure makamına geçer. Hatta, Kur'ân Fatîha'da, Fatıha dahi Besmelede mündemiç olduğuna, ehl-i keşif müttefiktirler. Şu hakıkate bürhan ise, ehl-i tahkıkın ıcmaıdır.

İkinci Işık: Ayat-ı Kur'ânıye, emır ve nehıy, vaat ve vaît, tergip ve terhip, zecir ve ırşat, kasas ve emsal, ahkâm ve maarif-i İlâhiye ve ulûm-u kevniye ve kavanin ve şerait-i hayat-ı şahsıye ve hayat-ı içtimaıye ve hayat-ı kalbiye ve hayat-ı maneviye ve hayat-ı uhreviye gibi umum tabakat-ı kelâmiye ve maarif-ı hakıkıye ve hacat-ı beşeriyeye delâlâtıyla, ışaratıyla camı olmakla beraber,

acıp: hayrette bırakan
ahkam: emirler, hukümler
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetlerı
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesı.
bahr-ı muhit-ı Kur'âni: buyuk bır okyanusa benzeyen sonsuz ılım hazınesi olan Kur'ân.
Besmele: Bısmıllahırrahmanırrahım
binaen: den dolayı
burhan: delıl.
cami: toplayan, ıçıne alan, çok şeylerle alakalı
camıyet-ı harika: hanka bır şekılde bır çok hakıkatı ve manayı toplama
cemiyet: topluluk, bırlık.
delalat: delaletler, ışaretler
ehl-i keşif: keşif ehlı, herkesın goremedığı ve bılemedıga gizlı hakıkatleri Allah'ın lütfuyla keşfedıp bılenler
ehl-ı tahkık: hakıkatlerı delıllerıyle bılen alımler
emsal: mısaller, ornekler
esbap: sebepler.
Fatiha: Kur'ân-ı Kerîm'ın bırıncı suresı
gabaveti: anlayıssızlık
hacat-ı beşeriye: ınsanî ihtıyaçlar
hakikat: gerçek.
hayat-ı kalbiye: kışının hıs ve duygu dunyası
hayat-ı maneviye: manevî hayat.
hayat-ı uhreviye: ahırete aıt olan hayat
hazine: define
ıcaz: az sozle çok mana ifade etme
ı'cazkarane: mu cızelı bir şekılde ıcma: fikır bırlıgi.
Irşat: doğru yolu gosterme
ışarat: ışaretler
kainat: butun alemler, varlıklar
kasas: kıssalar, Kur'an da anlatılan peygamberlerın ve kavımlerının hayat hikâyelerı
kavanini: kanunlar
kelami: söz
lâkayt: ilgısız
lem'a: parıltı
lütf-u ırşat: doğru yola ernstirme nımetı
maarif-ı hakıkiye: gerçek bılgıler
maarif-ı İlahiye: İlahi bılgıler
mahrum: yoksun, uzak kalma
makam: yer
muhtaç: ıhtıyacı olan
munderiç: ıçınde bulunan, yerleştırılmış, konulmuş
muttefik: fikırce beraber olan, anlaşmış, birleşmiş.
nehıy: yasaklama
şerait-ı hayat-ı ıçtımaiye: sosyal hayatın şartları
şerait-ı hayat-ı şahsıye: şahsî hayatla ılgılı şartlar
tabakat-ı kelamiye: sozun tabakaları
tergip: umut vermek
terhip: korkutmak.
teshil: kolaylaştırma
ulum-i kevniye: kainat ve dunya ıle ılgılı ılmler
umum: butun
üslup: ifade tarzı, anlatım şekli.
üslup-u Kur'an: Kur'ân'ın anlatım tarzı
vaat: soz verme
vaît: yapılacak kotu şeylere karşı ceza vermekle tehdit etme
vakıt: zaman
zecir: yasaklama, zorlama

خُذْ مَاشِئْتَ لِمَا شِئْتَ yani, "*İstediğin her şey için Kur'ân'dan her ne istersen al,*" ifade ettiği mana o derece doğruluğuyla makbul olmuş ki, ehl-i hakikat mabeyninde durub-u emsal sırasına geçmiştir.

Ayat-ı Kur'âniyede öyle bir camiiyet var ki, her derde deva, her hacete gıda olabilir. Evet, öyle olmak lâzım gelir. Çünkü daima terakkiyatta kat-ı meratip eden bütün tabakat-ı ehl-i kemalin rehber-i mutlakı elbette şu hasiyete malik olması elzemdir.

Üçüncü Işık: *Kur'ân'ın i'cazkârâne ıcazıdır.* Kâh olur ki uzun bir silsilenin iki tarafını öyle bir tarzda zikreder ki, güzelce silsileyi gösterir. Hem, kâh olur ki bir kelimenin içine sarihan, işareten, remzen, imaen bir davanın çok burhanlarını derç eder.

Meselâ, وَمِنْ اٰيَاتِهٖ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوَانِكُمْ[1] 'de, ayat ve delâil-i vahdaniyet silsilesini teşkil eden silsile-i hilkat-ı kâinatın mebde ve müntehasını zikir ile, o ikinci silsileyi gösterir, birinci silsileyi okutturuyor.

Evet, bir Sânı-ı Hakîm'e şahadet eden sahaif-i âlemin birinci derecesi, semavat ve arzın asl-ı hilkatleridir; sonra gökleri yıldızlarla tezyin ile zemININ zîhayatlarla şenlendirilmesi, sonra güneş ve ayın teshiriyle mevsimlerin değişmesi, sonra gece ve gündüzün ihtilâf ve deveranı

1 Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin seslerinizin ve simalarınızın farklılığı da Onun ayetlerindendir. (Rûm Sûresi 22)

arz: yer
asl-ı hilkat: yaratılışın ilk hali, başlangıcı
ayat: ayetler
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
burhan: delil.
camiiyet: toplayıcı olma, çok şeylerle alâkalılık
daima: her zaman.
delâil-i vahdaniyet: birlik delilleri
derç: koyma, yerleştirme
derece: mertebe.
deva: ilaç, çare.
deveran: dönüş, dolaşma
durub-u emsal: atasözü
ehl-i hakîkat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler
elzem: çok lüzumlu
hacet: ihtiyaç.
hasiyet: özellik, vasıf
ıcaz: az sözle çok mana ifade etme
i'cazkârane: mu'cizeli bir şekilde
ifade: bildirme, anlatma
ihtilâf: ayrılık, farklılık
imaen: işaret ederek, sezdirerek.
işareten: işaret yoluyla
kâh: zaman olur
kat-ı meratip: mertebelerde yükselme, ilerleme.
mabeyin: arası.
makbul: kabul edilmiş, geçerli
malik: sahip
mebde: başlangıç.
mesela: örnek olarak
müntehâ: son
rehber-i mutlak: tam rehber, her konuda yol gösterici
remzen: işaretle
sahaif-i âlem: âlem sayfaları
Sâni-i Hakîm: her şeyi hikmetli ve sanatlı yaratan Allah
sarihan: açıkça
semavat: gökler
silsile: zincir, birbirini takip eden şeylerin oluşturduğu sıra
silsile-i hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılış zincirin
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tabakat-ı ehl-i kemal: kemal sahibi olgun insanların tabakaları
taraf: yan
tarz: biçim, şekil, suret.
terakkiyat: terakkiler, yükselmeler, ilerlemeler
teshir: itaat ettirme, boyun eğdirme
teşkil: oluşturma, meydana getirme
tezyin: süsleme
zemin: yer
zîhayat: hayat sahibi, canlı
zikir: anma, söyleme
zikretmek: söylemek, anlatmak

içindeki silsile-i şuunattır. Daha gele gele tâ kesretin en ziyade intişar ettiği mahal olan simaların ve seslerin hususiyetlerine ve imtiyazlarına ve teşahhuslarına kadar; madem ki, en ziyade intizamdan uzak ve tesadüfün karışmasına maruz olan fertlerin simalarındaki teşahhusatta hayret verici bir intizam-ı hakîmâne bulunsa, üzerinde gayet sanatkâr bir Hakîm'in kalemi işlediği gösterilse, elbette intizamları zahir olan sair sahifeler kendi kendine anlaşılır; Nakkaş'ını gösterir. Hem madem, koca semavat ve arzın asl-ı hilkatinde eser-i sanat ve hikmet görünüyor, elbette kâinat sarayının binasında temel taşı olarak gökleri ve zemini hikmetle koyan bir Sâniin sair eczalarında eser-i sanatı, nakş-ı hikmeti pek çok zahirdir. İşte şu ayet, hafîyi izhar, zahirîyi ihfa ederek, gayet güzel bir icaz yapmış.

Elhak, [1] فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ 'den tut, tâ [2] وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ 'e kadar altı defa [3] وَمِنْ آيَاتِهِ، وَمِنْ آيَاتِهِ ile başlayan silsile-i berahin, bir silsile-i cevahirdir, bir silsile-i nurdur, bir silsile-i i'cazdır, bir silsile-i icaz-ı i'cazîdir. Kalp istiyor ki, şu definelerde gizli olan elmasları göstereyim, fakat, ne yapayım makam kaldırmıyor. Başka vakte talik edip, o kapıyı şimdi açmıyorum.

Hem meselâ, [4] فَأَرْسِلُونِ ۞ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ .

1- Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah'ı tesbih edin. (Rûm Suresi: 17.)

2- Göklerde ve yerde tecelli eden en yüce sıfatlar Onundur. Onun kudreti her şeye galiptir. O her şeyi hikmetle yapar. (Rûm Suresi: 27.)

3- Onun ayetlerindendir. • Onun ayetlerinden dir. (Rûm Suresi: 20, 21, 22, 23, 24, 25.)

4- ... beni zindana gönderin. • Ey Yusuf! ey doğru sözlü kişi... (Yusuf Suresi: 45-46.)

arz: yer, dünya
asl-ı hilkat: yaratılışın ilk hâli, başlangıcı.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
define: hazine
ecza: parçalar, bölümler
elhak: hakkın ta kendisi
elmas: çok kıymetli bir mücevher
eser-i hikmet: bir gayeye yönelik, faydalı ve yerli yerinde oluşun belirtileri
eser-i sanat: sanat eseri, ustaca ve güzelce yapılışın belirtileri
fert: şahıs
gayet: son derece, çok
hafî: gizli, saklı
Hakîm: her şeyi bir gayeye yönelik, faydalı ve yerli yerinde yaratan Allah
hikmet: bir gayeye yönelik, faydalı ve yerli yerinde oluş
hususiyet: ayırıcı özellik.
icaz: az sözle çok mana ifade etme
ihfa: gizleme.
imtiyaz: benzerlerinden farklı olma, ayrıcalık
intişar: yayılma
intizam: düzenlilik.
intizam-ı hakîmâne: hikmetlice olan düzenlilik.
izhar: açığa çıkarma, gösterme, belirtme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kesret: çokluk.
kudret: Allah'ın bütün varlıkları kuşatan sonsuz ve sınırsız kuvvetı
mahal: yer
maruz olma: bir şeyin karşısında, tesirı altında bulunma, hedef olma
meselâ: örnek olarak.
Nakkaş: varlıkları mükemmel işlenmiş nakışlar gibi nakşeden, yaratan Allah
nakş-ı hikmet: hikmet nakışları
sair: diğer, başka
sanatkâr: sanat eseri ortaya koyan
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
saray: görkemli, güzel, zevkli do şenmiş büyük yapı
semavat: gökler
sıfat: nitelik, vasıf.
silsile-i berahin: deliller zincirı.
silsile-i cevahir: cevherler zincirı
silsile-i i'caz: mu'cizelik zincirı
silsile-i icaz-ı i'cazî: bir zincir gibi peş peşe gelen ve mu'cize olan veciz ifadeler
silsile-i nur: nur zincirı
silsile-i şuunat: olaylar ve işler zincirı
sima: yüz
talik: bırakma, erteleme
tecelli: görünme, belirme, yansıma
tesadüf: rastlantı, rastgele olma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
teşahhus: şahıslanma, bir şekil ve kimlik kazanma
teşahhusat: şahıslanmalar, bir şekil ve kimlik kazanmalar
zahir: açık, belli, meydanda
zahirî: görünen
zemin: yeryüzü
zindan: hapishane
ziyade: fazla

فَأَرْسِلُونِ[1] kelâmıyla يُوسُفُ[2] kelimesi ortalarında şunlar var:

اِلٰى يُوسُفَ لِاَسْتَعْبِرَ مِنْهُ الرُّؤْيَا فَاَرْسَلُوهُ فَذَهَبَ اِلَى السِّجْنِ وَقَالَ يُوسُفُ[3]

Demek beş cümleyi bir cümlede icmal edip ıcaz ettiği hâlde vuzuhu ihlâl etmemiş, fehmi işkâl etmemiş.

Hem meselâ, اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَارًا[4]

İnsan-ı asi, "*Çürümüş kemikleri kim diriltecek*" diye, meydan okur gibi inkârına karşı, Kur'ân der: "*Kim bidayeten yaratmış ise, o diriltecek.*" O yaratan Zat ise her bir şeyi her bir keyfiyette bilir. Hem, size yeşil ağaçtan ateş çıkaran bir Zat, çürümüş kemiğe hayat verebilir. İşte şu kelâm, diriltmek davasına muteaddit cihetlerle bakar, ispat eder:

• Evvelâ, insana karşı ettiği silsile-i ihsanatı şu kelâmıyla başlar, tahrik eder, hatıra getirir, başka ayetlerde tafsil ettiği için kısa keser, akla havale eder. Yani, "Size ağaçtan meyveyi ve ateşi ve ottan erzakı ve hububu ve topraktan hububatı ve nebatatı verdiği gibi, zemini size hoş—her bir erzakınız içinde konulmuş—bir beşik ve âlemi güzel ve bütün levazımatınız içinde bulunur bir saray yapan bir Zattan kaçıp, başı boş kalıp, ademe gidip, saklanılmaz; vazifesiz olup, kabre girip, uyandırılmamak üzere rahat yatamazsınız."

adem: yokluk.
alem: cihan.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bidayeten: ilk olarak, başlangıçta.
cihet: yön.
erzak: rızıklar, yiyecekler.
evvelâ: birinci olarak.
fehim: anlama, anlayış.
havale: üstüne bırakma, gönderme.
hububat: tohumlar, taneler, ekinler.
ıcaz: az sözle çok mana ifade etme.
icmal: kısaltma, ayrıntılarına girmeme.
ihlâl: bozma, zarar verme.
inkar: inanmama, kabul etmeme.
insan-ı asi: isyan eden insan.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
işkâl: zorlaştırma, güçleştirme.
kabir: mezar.
kelâm: söz.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu durum.
levazımat: lüzumlu maddeler.
meselâ: örnek olarak.
müteaddit: çeşitli.
nebatat: bitkiler.
saray: görkemli, güzel, zevkli döşenmiş büyük yapı.
silsile-i ihsanat: iyilikler, bağışlar zincirl.
tabir: yorumlama.
tafsil: ayrıntılarıyla açıklama, anlatma.
tahrik: harekete geçirme.
vazife: görev.
vuzuh: açıklık.
Zat: büyükük ve yücelik sahibi Allah.
zemin: yeryüzü.
zindan: hapishane.

1. Beni gönderin. (Yusuf Suresi, 45.)
2. Ey Yusuf! (Yusuf Suresi, 46.)
3. Beni gönderin Yusuf'a, tâ ki ondan rüyayı tabir etmesini isteyeyim. Onlar da onu gönderdiler. O, zindana gitti ve dedi: "Ey Yusuf!"
4. Odur ki, yem yeşil ağaçtan size ateş çıkarır. (Yâsin Suresi, 80.)

• Sonra, o davanın bir delîline işaret eder,

[1] اَلشَّجَرِ الْاَخْضَرِ kelimesiyle remzen der: "Ey haşri inkâr eden adam! Ağaçlara bak; kışta ölmüş kemikler gibi hadsız ağaçları baharda dirilten, yeşillendiren, hatta her bir ağaçta yaprak ve çiçek ve meyve cihetiyle üç haşrin numunelerini gösteren bir Zata karşı inkâr ile, istib'at ile kudretine meydan okunmaz."

• Sonra, bir delîle daha işaret eder, der: "Size ağaç gibi kesif, sakîl, karanlıklı bir maddeden ateş gibi lâtif, hafif, nuranî bir maddeyi çıkaran bir Zattan, odun gibi kemiklere ateş gibi bir hayat ve nur gibi bir şuur vermeyi nasıl istib'at ediyorsunuz?"

• Sonra, bir delîle daha tasrîh eder, der ki: "Bedevîler için kıbrıt yerine ateş çıkaran meşhur ağacın, yeşil iken iki dalı birbirine sürülduğü vakit ateşi yaratan ve rutubetiyle yeşil ve hararetiyle kuru gibi iki zıt tabiatı cem edip, onu buna menşe etmekle, her bir şey, hatta anasır-ı asliye ve tabâyi-i esasıye Onun emrine bakar, Onun kuvvetiyle hareket eder. Hiç birisi, başı boş olup tabiatıyla hareket etmediğini gösteren bir Zattan, topraktan yapılan ve sonra toprağa dönen insanı topraktan yeniden çıkarması istib'at edilmez, isyan ile Ona meydan okunmaz."

• Sonra, Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın şecere-i meşhuresini hatıra getirmekle—şu dava-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, Mûsa Aleyhisselâmın dahi davasıdır—enbiyanın ittifakına hafî bir ima edip, şu kelimenin icazına bir letafet daha katar.

1 Yem yeşil ağaç. (Yasin Suresi: 80.)

aleyhissalâtü vesselâm: ona salât ve selâm olsun
aleyhisselâm: selâm ona olsun
anasır-ı asliye: temel unsurlar, ana maddeler
bedevî: göçebe, çölde çadırda yaşayan
cem': toplama
cihet: yön
dava: iddia, takip edilen fikir, gidilen yol
dava-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin davası, yolu
delîl: bir fikrin veya hukmün doğruluğunu kanıtlayan şey
emir: buyruk.
enbiyâ: peygamberler
had: sınır
hafî: gizli.
hararet: sıcaklık, ısı.
haşr: Allah'ın kıyametten sonra ölüleri dirilip bir yerde toplaması
Hazret-i Mûsa: bkz. Şahıs Bilgileri, Musa (a.s.)
icaz: az sözle çok mana ifade etme
ima: işaret.
inkâr: inanmama, kabul etmeme
İstib'at: akıldan uzak görme, inkâr
isyan: itaatsizlik, başkaldırma
ittifak: fikir birliği etme
kesif: yoğun, sık, katı.
kudret: Allah'ın bütün varlıkları kuşatan sonsuz ve sınırsız kuvveti
latif: güzel, nazik
letafet: güzellik, hoşluk
menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
meşhur: tanınmış
Musa: bkz. Şahıs Bilgileri
numune: örnek.
nur: aydınlık, ışık.
nuranî: nurlu
remzen: işaret yoluyla
rutubet: yaşlık, ıslaklık.
sakîl: ağır, çirkin
şecere-i meşhure: meşhur ağaç.
şuur: bilinç, anlayış, idrak
tabâyi-i esasıye: toprak, su, hava gibi temel unsurların yapılan ve özellikleri
tabiat: bir şeyin yapısı, yaratılıştan gelen temel özellikleri
tasrîh: açık, açık anlatma, belirtme.
Zat: büyükluk ve yücelik sahibi Allah

Dördüncü Işık: Icaz-ı Kur'ânî o derece cami ve harikta, dikkat edilse görünüyor ki, bazen bir denizi bir ibrikte göstenyor gibi pek geniş ve çok uzun ve küllî dusturları ve umumî kanunlan, basit ve âmî fehimlere merhameten basit bir cüz'üyle, hususî bir hâdise ile gösteriyor. Binler misallerinden yalnız iki misaline işaret edeniz.

• *Birinci misal:* Yirminci Sözün Birinci Makamında tafsilen beyan olunan üç ayettir ki, şahs-ı Âdem'e talim-ı esma ünvanıyla, nev-i benîâdeme ilham olunan bütün ulûm ve fununun talimini ifade eder[1] ve Âdem'e melâikenin secde etmesi ve şeytanın etmemesi hâdisesiyle nev-i insana semekten meleğe kadar ekser mevcudat musahhar olduğu gibi, yılandan şeytana kadar muzır mahlûkatın dahı ona ıtaat etmeyıp duşmanlık ettığını ifade ediyor.[2]

Hem, kavm-ı Mûsa (a.s.), bir bakarayı, bir ineğı kesmekle Mısır bakarperestlığınden alınan ve İcl Hâdısesınde tesirini gosteren bır bakarperestlik mefkûresinin Mûsa Aleyhisselâmın bıçağıyla kesildiğini ifade ediyor.[3]

Hem taştan su çıkması, çay akması ve dağılıp yuvarlanması ünvanıyla tabaka-i turabiye altında olan taş tabakası, su damarlanna hazinedarlık ve toprağa analık ettiğini ifade ediyor.[4]

• *İkinci misal:* Kur'ân'da çok tekrar edilen kıssa-i Mûsa Aleyhisselâmın cümlelen ve cuzlendır kı, her bır cumlesi, hatta her bir cüz'ü bir düstur-u küllînin ucu olarak gösterilmiş ve o dusturu ifade ediyor.

âmî: cahil, bılgısız
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
bakara: ınek.
bakarperest: ineğe tapan
bakarperestlik: ineğe tapma
beyan: açıklama anlatma.
cami: toplayan, içine alan, çok şeylerle alakalı
cüz: parça, kısım
düstur: kanun, kural, prensip
düstur-u küllî: büyük ve genel kanun, prensip
ekser: pek çok.
fehim: anlayış.
fünun: fenler, bilimler
hâdise: olay
harik: hanka
hazinedar: muhafaza edıcı koruyucu
hususî: ozel
Icaz-ı Kur'anı: Kur'an'ın vecızlığı, az sozle cok manalar anlatması
İcl Hadisesi: Hazret-i Mûsa'nın israiloğullarına Allah'ın emrettiği bir ineği kesturmesi olayı.
ifade: anlatma
ilham: Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indırılen mana
Itaat: boyun eğme, uyma
kavm-i Mûsa: Hz. Mûsa'nın kavmı
kıssa-i Mûsa: Hz. Mûsa'nın kıssası
küllî: umumî, büyük.
mahlukat: yaratıklar
makam: durak.
mefkure: duşunce, benımsenen inanç
meláıke: melekler
melek: Allah'ın nurdan yarattığı ve Allah'ın emırlerıne tam ıtaat eden mahlûk
merhameten: acıyarak, şefkat ederek.
mevcudat: varlıklar
misal: omek.
musahhar: boyun eğmiş
muzır: zararlı
nev-i benîadem: ademoğulları, insanlık
nev-i insan: insan cınsi, insanlık
secde: baş eğme
semek: balık
şahs-ı Âdem: Âdem'in (a.s) şahsı
şeytan: Hz. Âdem'in ustunluğunun kabulü anlamında ona secde edilmesi ile ılgılı ılâhî emre uymadığı ıçın semadan kovulan ve o zamandan beri Âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık.
tabaka: katman
tabaka-i turabiye: toprak tabakası

1. bkz. Bakara Suresi: 31
2. bkz. Bakara Suresi: 34
3. bkz. Bakara Suresi: 67-71
4. bkz. Bakara Suresi: 60

tafsilen: ayrıntılı olarak.
talim: öğretme, eğıtme
talim-i esma: ısımlerın oğrenılmesi
tesir: etkı
ulûm: ilimler
umumî: genel, herkesı ılgılendıren
ünvan: ad, nam

Meselâ, [1] يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا Firavun vezirine emreder ki: "Bana yuksek bir kule yap, semavatın hâlını rasat edip bakacağım. Semanın gidişatından, acaba Mûsa'nın (a.s.) dava ettiği gibi semada tasarruf eden bir ilâh var mıdır?"

İşte, [2] صَرْحًا kelimesiyle ve şu cüz'î hâdise ile, dağsız bir çölde olduğundan, dağlan arzulayan ve Hâlık'ı tanımadığından tabiatperest olup rububiyet dava eden ve âsâr-ı ceberutlanını göstermekle ıbka-i nam eden, şöhretperest olup dağmısal meşhur ehramları bina eden ve sihir ve tenasuha kail olup cenazelerini mumya edip dağ misillü mezarlarda muhafaza eden Mısır firavunlarının an'anesinde hükümferma bir düstur-u acibi ifade eder.

Meselâ, [3] فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ gark olan Firavuna der "Bugun senin gark olan cesedine necat vereceğim" unvanıyla, umum Firavunlanın tenasuh fikrine binaen cenazelerini mumyalamakla mazıden alıp mustakbeldeki ensal-i atiyenin temaşagâhına göndermek olan mevtâlûd, ıbretnüma bir düstur-u hayatıyelerini ifade etmekle beraber, şu asr-ı ahirde o gark olan firavunun aynı cesedi olarak keşfolunan bir beden, o mahall-i gark denizinden sahile atıldığı gibi, zamanın denizinden asırların mevceleri üstünde şu asır sahiline atılacağını, mu'cizâne bir işaret-i gaybiyeyi bir lem'a-i i'cazı ve bu tek kelime bir mu'cize olduğunu ifade eder.

---

1. Ey Hâmân bana bir kule yap! (Mu'min Suresi, 36.)
2. Kule
3. Yunus Suresi 92

---

an'ane: âdet, gelenek.
asâr-ı ceberut: zulüm ve zor balık eserleri
asr-ı ahir: son asır
beden: vucut.
binaen: den dolayı, dayana rak.
cenaze: ceset, ölü
ceset: ölü vucut.
cüz'i: kuçuk, ferdî
dağmısal: dağ gibi
düstur-u hayatiye: hayat prensibi
düstur-u acip: hayret verici dustur, ilginç gelenek.
ehram: Mısır da Firavunların piramıt şeklindeki mezarları.
emir: buyruk
ensal-i atiye: gelecek kuşaklar gelecek nesiller
fikir: dusunce
firavun: eskı Mısır hukumdarlarına verilen isim. Hz. Musa nın (a.s.) mucadele ettiği Mısır hukumdarı
gark: boğulma
gidişat: gıdış tarzı
hadise: olay
hâl: durum
Hâlık: her şeyın yaratıcısı Allah
Hâmân: Hz. Mûsa zamanındakı Mısır firavunun yardımcısı
hükümferma: hukum suren
ıbka-i nam: ismini devam ettirme
ıbretnüma: ıbredı ders verıcı
ifade: anlatma
ilâh: tanrı, tapılan şey
işaret-i gaybiye: gelecekte olacak bir hadıseye yapılan işaret
kail olmak: inanmak.
keşfolunma: ortaya çıkarılma bulunma
lem'a-i i'caz: mu cızelık parıltısı
mahall-i gark: boğulma yerı
mazi: geçmiş
mesela: orneğin
meşhur: tanınmış.
mevç: dalga
mevtâlud: olumlü.
mezar: kabir
misillü: gibi
mu'cizane: mu cizeli bir şekilde
muhafaza: koruma
mumyalama: Eskı Mısırlılarda cesetlerin çürumemesi için özel yöntemlerle yapılan ilâçlama işlemi
mustakbel: gelecek.
necat: kurtuluş
rasat: gözetleme.
rububiyet: rablık, ilâhlık.
sahil: deniz kenarı
sema: gokyuzu
semavat: gokler
sihir: buyu
şöhretperest: şohret duşkunu
tabiatperest: her şeyin kendi kendine olduğunu veya tabiatın meydana getirdiğini iddia eden tabiatçı
tasarruf: dilediği gibi kullanma ve idare etme
temaşagah: seyir ve gezintı yerı.
tenasuh: ruhun bir bedenden başka bir bedene geçtiğini iddia eden goruş
umum: butun
ünvan: nam
vezir: hukumdar yardımcısı

Meselâ, [1] يُذَبِّحُونَ اَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَآءَكُمْ beniisrailin, oğullarının kesilip, kadın ve kızlarını hayatta bırakmak bir Firavun zamanında yapılan bir hâdise ünvanıyla, Yahudi milletinin ekser memleketlerde her asırda maruz olduğu müteaddit katliamları, kadın ve kızları hayat-ı beşeriye-i sefihânede oynadıkları rolü ifade eder.

وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍ ۞ [2] وَتَرٰى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۞ [3] وَيَسْعَوْنَ فِى الْاَرْضِ فَسَادًا وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ۞ [4] وَقَضَيْنَآ اِلٰى بَنِىٓ اِسْرَآئِيلَ فِى الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِى الْاَرْضِ مَرَّتَيْنِ ۞ [5] وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ ۞ [6]

Yahudilere muteveccih şu iki hükm-ü Kur'ânî, o milletin hayat-ı içtimaiye-i insaniyede dolap hilesiyle çevirdikleri şu iki müthiş dustur-u umumîyi tazammun eder ki: Hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi sarsan ve sa'yüameli sermaye ile mubareze ettirip, fukarayı zenginlerle çarpıştıran muzaaf riba yapıp bankaları tesise sebebiyet veren ve hile ve hud'a ile cem-ı mal eden o millet olduğu gibi, mahrum kaldıkları ve daima zulmünü gördükleri hükûmetlerden ve galiplerden intıkamlarını almak için her çeşit fesat komitelerine kanşan ve her nevi ihtilâle parmak kanştıran yine o millet olduğunu ifade ediyor.

amel: iş, çalışma, fiil
asır: devir, yüzyıl
beniisrail: İsrailoğulları.
cem-i mal: mal toplamak.
dustur-u umumî: genel prensip
ekser: pek çok.
fesat komitesi: sistemli bir şekilde bozgunculuk ve kotuluk yapan topluluk, çete
fesat: bozgunculuk.
firavun: eski Mısır hukumdarlarına verilen ısım
fukara: fakirler
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.
hâdise: olay
haram: yasaklanan şeyler
hayat-ı beşeriye-i sefihane: insanların yaşadıkları haram ve yasak olan eğlence hayatı
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanlığın sosyal hayatı
hırs: aç gozluluk.
hile: desise, aldatma
hud'a: aldatma
hukm-ü Kur'anî: Kur'an'ın hukmu
hukumet: devlet.
ifade: anlatma
ihtilal: karışıklık, ayaklanma
intıkam: oç alma
İsrailoğulları: Hz. Mûsa'nın peygamber olarak gondenldiği kavim
mahrum: yoksun, nasipsiz
maruz olmak: tesir altında kalmak
memleket: ülke, yurt.
mesela: ornek olarak
muzaaf: kat kat.
mübareze: çarpışma, kavga, mücadele
müteaddit: birçok, çeşıdı
müteveccih: yonelik.
müthiş: dehşetli, korkunç
nevi: çeşit, tur
riba: faız
sa'yuameli: emek ve çalışma
sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme
tazammun: içine alma
tesis: kurma.
Tevrat: Hz. Mûsa'ya (a.s.) indirilmiş olan İlahî kitap
ünvan: ad, şohret.
zulüm: haksızlık, eziyet, kotuluk yaparak zarar verme

1 Kızlarınızı sağ bırakıp yeni doğan erkek çocuklarınızı kesiyorlardı. (Bakara Suresi, 49.)
2 Sen Yahudilen, hayata karşı insanların en hırslısı olarak bulursun. (Bakara Suresi, 96.)
3 Onların çoğunun günaha, zulme ve haram yemeye koşuştuklarını gorursun. Ne kötu bir şeydir o yaptıkları! (Mâide Suresi, 62.)
4 Onlar yeryuzunde hep bozgunculuğa koşarlar. Allah ise bozgunculan sevmez. (Maide Suresi, 64.)
5 İsrailoğullarına Tevrat'ta şoyle bildırdık: "Sız yeryüzünde iki kere fesar çıkaracaksınız." (İsra Suresi, 4.)
6 Bozgunculuk yaparak yeryüzünü fesada vermeyin. (Bakara Suresi, 60; A'raf Suresi, 74.)

Meselâ, [1] فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ "Eğer doğru iseniz, mevti isteyiniz. Hiç istemeyeceksiniz." İşte meclis-i Nebevîde küçük bir cemaatin cüz'î bir hâdise ünvanıyla, milel-i insaniye içinde hırs-ı hayat ve havf-ı mematla en meşhur olan millet-i Yehudun tâ kıyamete kadar lisan-ı hâlleri, mevti istemeyeceğini ve hayat hırsını bırakmayacağını ifade eder.

Meselâ, [2] ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ , şu ünvanla o milletin mukadderat-ı istikbaliyesini umumî bir surette ifade eder. İşte şu milletin seciyelerinde ve mukadderatında münderiç olan şöyle müthiş desatir içindir ki, Kur'ân, onlara karşı pek şiddetli davranıyor. Dehşetli sille-i tedip vuruyor.

İşte şu misallerden kıssa-i Mûsa Aleyhisselâm ve benî-israilin sair cuzlerini ve sair kıssalarını bu kıssaya kıyas et. Şimdi, şu Dördüncü Işıktaki i'cazî lem'a-i icaz gibi Kur'ân'ın basit kelimatlarının ve cüz'î mebhaslarının arkalarında pek çok lemaat-ı i'caziye vardır, arife işaret yeter.

Beşinci Işık: Kur'ân'ın makasıd ve mesail, maani ve esalip ve letaif ve mehasin cihetiyle camiiyet-i harikasıdır.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın surelerine ve ayetlerine ve hususan surelerin fatihalarına; ayetlerin mebde ve maktalarına dikkat edilse, görünüyor ki, belâgatlerin bütün envanı, fezail-i kelâmiyenin bütün aksamını, ulvî

1. Bakara Suresi 94.
2. Onların üzerine bir zillet ve yoksulluk damgası vuruldu. (Bakara Suresi 61.)

aksam: kısımlar
arif: bilen, anlayışı ileri derecede olan
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi
beniisrail: İsrailoğulları, Yahudiler
camiiyet-i harika: hârika bir şekilde bir çok hakikati ve manayı toplamak.
cemaat: topluluk.
cihet: yön.
cüz: kısım, parça.
cüz'î: parçaya ait olan, küçük.
damga: muhur
dehşet: korkutucu, şiddetli
desatir: kurallar, prensipler
envaı: türler, çeşitler
esalip: usluplar, anlatım tarzları ve şekilleri
fatiha: başlangıç, açılış kısmı
fezail-i kelâmiye: sözün üstünlükleri
hâdise: olay
havf-ı memat: ölüm korkusu
hırs: açgözlülük
hırs-ı hayat: yaşama hırsı
hususan: bilhassa, özellikle
i'cazî: mu'cizeliğe dair
ifade: anlatma
kelimat: kelimeler
kıssa: ibret verici hikâye
kıssa-ı Mûsa: Hz. Musa'nın kıssası
kıyamet: dünyanın sonu
kıyas: karşılaştırma
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim
lemaat-ı i'caziye: mu'cizelik parıltıları
lem'a-i icaz: ve'cizlik parıltısı, az sözle çok mana ifade etmenin parıltısı
letaif: güzellikler, hoşluklar
lisan-ı hal: hâl ve davranış dili
maanî: manalar
makasıd: maksatlar, gayeler, amaçlar
makta: durak yeri
mebde: başlangıç.
mebhas: bahisler, konular.
meclis-i Nebevî: Peygamberimizin bulunduğu (a.s.m.) meclisi.
mehasin: güzellikler
mesail: meseleler, konular
mesela: örnek olarak
meşhur: tanınmış.
mevt: ölüm
milel-i insaniye: insan milletleri.
millet-i Yehud: Yahudi milleti.
misal: örnek.
mukadderat: alın yazısı
mukadderat-ı istikbaliye: gelecekle ilgili takdir olunan şeyler
münderiç: içinde bulunan
müthiş: dehşetli, korkunç
sair: diğer, başka
seciye: huy, karakter
sille-i tedip: edeplendirme tokadı
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: şekil
ulvî: yüce
umumî: genel
ünvan: ad, nam, un, şöhret.
zillet: aşağılık, horluk, alçaklık.

üslûplanın bütün esnafını, mehasın-i ahlâkıyenin bütün efradını, ulûm-u kevniyenin bütün fezlekelerini, maarif-i İlâhıyenin bütün fihristelerini, hayat-ı şahsıye ve içtimaiye-i beşeriyenin bütün nafi düsturlarını ve hikmet-i âliye-i kâinatın bütün nuranî kanunlarını cem' etmekle beraber, hiçbir müşevveşiyet eseri görünmüyor. Elhak, o kadar ecnas-ı muhtelifeyi bir yerde toplayıp bir münakaşa, bir karışık çıkmamak, kahhar bir nizam-ı i'cazînin işi olabilir.

Elhak, bütün bu camiiyet içinde şu intizam ile beraber geçmiş yirmi dört adet Sözlerde izah ve ispat edildiği gibi, cehl-i mürekkebin menşei olan adıyat perdelerini keskin beyanatıyla yırtmak, âdet perdeleri altında gizli olan harikulâdeleri çıkarıp göstermek ve dalâletin menbaı olan tabiat tağutunu, bürhanın elmas kılıcıyla parçalamak ve gaflet uykusunun kalın tabakalarını ra'dmısal sayhalarıyla dağıtmak ve felsefe-i beşeriyeyi ve hikmet-i insaniyeyi âciz bırakan kâinatın tılsım-ı muğlâkını ve hilkat-i âlemin muamma-i acibesini fetih ve keşif etmek, elbette hakikatbin ve gaybaşına ve hidayetbahş ve haknüma olan Kur'ân gibi bir mu'cizekânın harikulâde işleridir.

Evet, Kur'ân'ın ayetlerine insaf ile dikkat edilse, görünüyor ki, sair kitaplar gibi bir iki maksadı takıp eden tedricî bir fikrin silsilesine benzemiyor, belki, def'î ve anî bir tavrı var ve ilka olunuyor bir gidişatı var ve beraber gelen her bir taifesi mustakil olarak uzak bir yerden ve gayet ciddî ve ehemmiyetli bir muhaberenin tek tek, kısa kısa bir surette geldiğinin nişanı var.

âcız: zavallı, güçsüz.
adıyat: sıradan şeyler, alışılmış şeyler.
ani: bir anda.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyanat: açıklamalar.
burhan: delil.
camiiyet: toplayıcı ve kuşatıcılık.
cehl-i mürekkep: bilmemekle beraber bilmediğini de bilmemek.
cem etmek: toplamak.
dalalet: doğru yoldan ayrılma, azma.
def'î: birden bire, anı.
düstur: kaide, kural.
ecnas-ı muhtelife: çeşitli cinsler.
efrat: fertler.
ehemmiyet: önemli olma.
elhak: hakkın ta kendisi, gerçekten.
elmas: sertliğiyle bilinen kıymetli bir mücevher.
eser: nişan, iz.
esnaf: sınıflar.
felsefe-i beşeriye: insanların geliştirip ortaya koyduğu fikirler.
fetih: açma.
fezleke: netice, özet.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu gösteren özet liste.
fikir: düşünce.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma.
gaybaşına: gaybı bilen, görünmeyenden haberi olan.
gayet: çok, son derece.
gidişat: gidiş tarzı, gidişler.
hakikatbin: hakikatı gören.
haknüma: gerçeği ve doğruyu gösteren.
harikulade: olağanüstü.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlığın toplum hayatı.
hayat-ı şahsiye: şahsî hayat.
hidayet-bahş: hidayet veren.
hikmet-i aliye-i kainat: kainatın yüksek hikmeti, bilgisi.
hikmet-i insaniye: insanların keşfiyle ortaya koyduğu ilimler.
hilkat-i âlem: âlemin yaratılışı.
ilka: vahiyle indirilme, kalbe bırakılma.
insaf: merhamet ve adalet sınırları içinde hareket.
intizam: düzenlilik.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıklama.
kahhar: üstün ve karşı konulmaz.
kâinat: yaratılmış her şey, varlıklar.
keşfetmek: gizli bir şeyi meydana çıkarma.

maarif-i İlahiye: İlahî bilgiler.
maksat: gaye, amaç.
mehasin-i ahlakiye: ahlâk ve huy güzelliği.
menba: kaynak.
menşe': esas, kaynak.
muamma-i acibe: hayret ve rıcı bilinmeyen sır.
mu'cizekar: mu'cize gösteren.
muhabere: haberleşme.
munakaşa: tartışma.
mustakil: bağımsız, başlı başına.
müşevveşiyet: karışıklık.
nafi: faydalı, yararlı.
nişan: iz, belirti.
nizam-ı i'cazı: mu'cize olan düzen.
nuranî: nurlu, aydınlık.
ra'dmısal: gök gürültüsü gibi.
sair: diğer, başka.
sayha: nâra, sesleniş, kükreyiş.
silsile: zincir.
suret: şekil.
tabaka: katman.
tabiat tağutu: tabiat putu, Allah'ın yaratıcılığını inkar edenlerin yaratıcı bir güç olarak gördükleri içinde yaşadığımız doğa ve madde âlemi.
taife: bölük, takım.
tavır: vaziyet.
tedrici: yavaş yavaş, derece derece.
tılsım-ı muğlak: anlaşılması zor sır.
ulum-ı kevniye: kainat ve dünya ile ilgili ilimler.
uslup: ifade tarzı, anlatım şekli.

Evet, Kâinatın Hâlıkından başka kim var ki, bu derece kâinat ve Hâlık-ı Kâinat'lâ ciddî alâkadar bir muhabereyi yapabilsin, hadsız derece haddinden çıkıp Hâlık-ı Zülcelâl'i kendi keyfiyle söyleştirsin, kâinatı doğru olarak konuştursun.

Evet, Kur'ân'da, Kâinat Sânîinin pek ciddî ve hakikî ve ulvî ve hak olarak konuşması ve konuşturması görünüyor. Taklidi ima edecek hiçbir emare bulunmuyor. O söyler ve söylettirir. Farz-ı muhal olarak, Müseylime gibi hadsiz derece haddinden çıkıp taklitkârâne o izzet ve ceberut sahibi olan Hâlık-ı Zülcelâl'ini kendi fikriyle konuşturup ve kâinatı onunla konuştursa, elbette binler taklit emareleri ve binler sahtekârlık alâmetleri bulunacaktır. Çünkü, en pest bir hâlinde, en yüksek tavrı takınanların her hâleti taklitçiliğini gösterir. İşte şu hakikati kasem ile ilân eden, وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ۞ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ۞ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۞ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ[1] 'ya bak, dikkat et...

Üçüncü Şua

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın ihbarat-ı gaybiyesi ve her asırda şebabiyetini muhafaza etmesi ve her tabaka insana muvafık gelmesiyle hâsıl olan i'cazdır.

Şu Şuanın Üç Cilvesi var.

1- Kayan yıldıza yemin olsun • ki Peygamberiniz ne şaştı ne de batıla inandı. • O kendi keyfine göre de konuşmaz. • O ancak kendisine vahyolunanı söyler. (Necm Sûresi, 1-4.)

alakadar: ilgili, alakalı
alâmet: iz, işaret
asır: yüzyıl, devir
ceberut: büyükülük ve haşmet
cilve: tecelli, görünme
emare: işaret, belirti
emare: işaret, iz
farz-ı muhal: olmayacak şeyi olacakmış gibi düşünme
fikir: düşünce
had: yetki, değer
haddinden çıkmak: yetkisi dışında bir şey yapmak
hadsız: sınırsız
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek, doğru
halet: hal, durum
Hâlık: her şeyi yoktan yaratan Allah
Hâlık-ı Kâinat: kainatın yaratıcısı Allah
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi yaratıcı olan Allah
hâsıl: ortaya çıkan, beliren
i'caz: mu'cizelik, harika oluş.
İhbarat-ı gaybiye: gayptan haber vermeler
ilân: açıklama
ima: işaret.
izzet: şeref, yüceliik.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, yaratılmış her şey
kasem: yemin
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
muhabere: haberleşme
muhafaza: koruma
muvafık: uygun, yerinde, denk.
pest: alçak, aşağı
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şebabiyet: gençlik, tazelik
şua: ışın, ışık teli
tabaka: sınıf, kısım
taklit: benzetmeye çalışma
taklitkârane: taklit ederek.
tavır: davranış
ulvî: yüce

BİRİNCİ CİLVE

İhbarat-ı gaybiyesidir. Şu Cilvenin Üç Şavkı var.

Birinci Şavk: Maziye ait ihbarat-ı gaybiyesidir.

Evet, Kur'ân-ı Hakîm, bilittifak ümmî ve emin bir zatın lisanıyla zaman-ı Âdem'den tâ Asr-ı Saadete kadar, enbiyalanın mühim hâlâtını ve ehemmiyetli vukuatını öyle bir tarzda zikrediyor ki, Tevrat ve İncil gibi kitapların tasdiki altında gayet kuvvet ve ciddiyetle ihbar ediyor. Kutub-u salifenin ittifak ettikleri noktalarda muvafakat etmiştir. İhtilâf ettikleri bahislerde, musahhihâne hakikat-ı vakıayı faslediyor. Demek, Kur'ân'ın nazar-ı gaybînisi, o kütüb-ü salifenin umumunun fevkinde, ahval-i mazıyeyi görüyor ki, ittifakî meselelerde musaddıkane onları tezkiye ediyor, ihtilâfî meselelerde musahhihâne onlara faysal oluyor. Hâlbuki, Kur'ân'ın vukuat ve ahval-i maziyeye dair ihbaratı aklî bir iş değil ki, akıl ile ihbar edilsin, belki, semaa mütevakkıf nakıldır. Nakil ise, kıraat ve kitabet ehline mahsustur. Dost ve düşmanın ittifakıyla, kıraatsız, kitabetsiz, emanetle maruf, ummî lâkabıyla mevsuf bir zata nüzul ediyor.

Hem o ahval-ı mazıyeyi öyle bir surette ihbar eder ki, bütün o ahvali görür gibi bahseder. Çünkü, uzun bir hâdisenin ükde-i hayatiyesini ve ruhunu alır, maksadına mukaddeme yapar. Demek, Kur'ân'daki fezlekeler, hulâsalar göstenyor ki, bu hulâsa ve fezlekeyi gösteren, bütün maziyi bütün ahvali ile görüyor. Zira, bir zatın bir fende veya bir sanatta mütehassıs olduğu, hulâsalı bir

ahval: haller, durumlar, olaylar.
ahval-ı maziye: geçmişe ait haller
aklî: akla dayanan
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
bahis: konu
bilittifak: ittifakla, uyuşarak, beraberce
cilve: görünüm, görüntü, görünüş
ehemmiyet: önemli
ehlî: kabiliyetli, konusunda uzman
emanetle maruf: güvenilir olması ile bilinen.
emin: güvenilir
enbıyâ: nebiler, peygamberler
fasletme: ayırma, sonuçlandırma
faysal: kesin hükum veren karar
fen: uygulamalı bilimlerin genel adı
fevkinde: üstünde, üzerinde.
fezleke: netice, özet.
gayet: son derece
hâdise: olay
hakikat-ı vakıa: olayın doğrusu, aslı
hâlât: haller, durumlar.
hulâsa: bir şeyin özü, esası.
ihbar: haber verme, bildirme
ihbarat: haber vermeler.
ihbarat-ı gaybiye: gaypten haber vermeler
ittifâk: fikir aynlığı, uyuşmazlık.
ittifâkî: uyuşmazlık, üzerinde ittifâk edilen
İncil: Hazret-i İsa'ya (a.s.) gönderilmiş olan İlâhî kitap
ittifak etmek: birleşmek.
ittifakı meseleler: üzerinde görüş birliği yapılan konular
kıraat: okuma
kıraatsız kitabetsiz: okuma yazması olmadan
kitabet: yazma
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kütüb-ü salife: daha önce gönderilen kutsal kitaplar
lakap: unvan, isim.
lisan: dil
mahsus: has olan, özel
maksat: gaye, amaç
mazi: geçmiş zaman
mesele: problem, konu
mevsuf: vasıflanan, nitelendirilen
mukaddeme: başlangıç, giriş.
musaddıkane: tasdik ederek onaylayarak.
musahhihane: tashih eder, yanlışları düzeltir bir şekilde.
muvafakat: uyma, uygunluk.
muhim: önemli
mütehassıs: uzman
mütevakkıf: bir şeye bağlı olan, dayanan
nakil: kaynaklara dayanarak aktarmak.
nazar-ı gaybînî: gizli olan her şeyi gören bakış
nüzul: inme, indirilme
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan can, bedenin hayat gücü, maddi olmayan öz, cevher
sema: işitme, duyma
suret: şekil, tarz
şavk: ışık, parıltı
tarz: biçim, şekil
tasdik: doğrulama
Tevrat: Hz. Musa'ya (a.s.) indirilmiş olan İlâhî kitap
tezkiye etme: temize çıkarma, arındırma
ükde-i hayatiye: hayatla ilgili esas sır, hayatın en önemli düğüm noktası
umum: bütün, hepsi
ümmî: her hangi bir eğitim almamış, okuma yazması olmayan
vukuat: hâdiseler, olaylar, vak'alar, olmuş bitmiş şeyler
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı
zat: kişi
zikir: anma

sözle, fezlekeli bir sanatçıkla, o şahıslanın maharet ve melekelerini gösterdiği gibi, Kur'ân'da zikrolunan vukuatın hulâsaları ve ruhları gösteriyor ki, onları söyleyen, bütün vukuatı ihata etmiş, görüyor, tabir caiz ise, bir maharet-i fevkalâde ile ihbar ediyor.

İkinci Şavk: *İstikbale ait ihbarat-ı gaybiyesidir.*

Şu kısım ihbaratın çok envaı var. Birinci kısım hususîdir, bir kısım ehl-i keşif ve velâyete mahsustur. Meselâ Muhyiddin-i Arabî, [1] الٓمٓ ۞ غُلِبَتِ الرُّومُ suresinde pek çok ihbarat-ı gaybiyeyi bulmuştur. İmam-ı Rabbanî, surelerin başındaki mukattaat-ı huruf ile çok muamelât-ı gaybiyenin işaretlerini ve ihbaratını görmüştür ve hakeza... Ulema-i bâtın için Kur'ân, baştan başa ihbarat-ı gaybiye nev'indendir. Biz ise, umuma ait olacak bir kısmına işaret edeceğiz. Bunun da pek çok tabakatı var; yalnız bir tabakadan bahsedeceğiz.

İşte, Kur'ân-ı Hakîm, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma der. **(HAŞİYE)**

فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ ۞ [2] لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ
اٰمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ ۞ [3] هُوَالَّذِى اَرْسَلَ
رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۞ [4] وَهُمْ مِنْ

HAŞİYE: Bu gayptan haber veren ayetler pek çok tefsirlerde izah edilmesinden ve eski harfle tab etmek niyeti müellifine verdiği acelelik hatasından, burada izahsız ve o kıymettar hazineler kapalı kaldılar.

1- Elif lâm mîm ۞ Rumlar mağlûp düştüler. (Rum Suresi 1-2)

2- Sabret, şüphesiz Allah'ın vaadi haktır. (Rum Suresi 60- Mu'min Suresi 55-77)

3- İnşaallah hepiniz emniyet içinde ve saçlarınızı tıraş etmiş veya kısaltmış olarak Mescid-i Harama girecekseniz. (Fetih Suresi 27)

4- Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hidayet ve hak din ile gönderen Odur. (Fetih Suresi 28)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahis: üzerinde konuşulan konu
ehl-i keşif: bazı gizli sırları Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
emniyet: emnîlik, güvenlik.
envaı: türler, çeşitler
fezleke: netice, özet.
gayp: gizli olan
hakeza: bunun gibi
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
hazine: define
hidayet: doğru olan
hulâsa: bir şeyin özü, esası
husûsî: bir şeye özel, bir kişiye has olan
ihata: kuşatma
ihbar: haber verme, bildirme
ihbarat: bildirmeler, haber vermeler.
ihbarat-ı gaybiye: gayptan haber vermeler.
İmam-ı Rabbanî: 1564-1624 arasında Hindistan'da yaşayıp İslâmiyete büyük hizmetler yapmış müceddit. bkz. Şahıs Bilgileri
inşaallah: Allah izin verirse
istikbal: gelecek zaman
izah: açıklama
kısım: bölüm, parça
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mağlûp: yenilmiş
maharet: ustalık.
maharet-i fevkalâde: olağanüstü benzersiz bir ustalık.
mahsus: has olan, özel
meleke: el alışkanlığı ve ustalık.
Mescid-i Haram: Mekke-i Mukerreme'de, içinde Kâbe'nin bulunduğu en büyük, mukaddes ibadet yeri.
meselâ: misal, örnek olarak.
muamelât-ı gaybiye: gaybî olan, görünmeyen işleyişler
Muhyiddin-i Arabî: H.560'da Endülüs'te doğmuştur. Büyük mütasavvıf ve büyük âlim İbni Arabî'nin 400 den fazla kitabı vardır. 638'de Şam'da vefat etmiştir. bkz. Şahıs Bilgileri
mukattaat-ı huruf: sure başlarında bulunan ve İlâhî şifre özelliğini taşıyan harfler
müellif: telif eden, yazan
nev'i: cins, tür, çeşit.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme, karar verme.
resul: Allah'ın elçisi, peygamber
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan can, bedenin hayat gücü, maddî olmayan öz cevher
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şavk: ışık
tab: kitap basma
tabaka: katman
tabakat: tabakalar, katmanlar
tabir caiz ise: söz yerinde ise
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
ulema-ı bâtın: her bir âyetin gizli manalarının olduğunu bilen ve savunan âlimler
umum: bütün
vaat: söz verme
velâyet: velîlik, Allah dostluğu
vukuat: vak'alar, olaylar
zikir olunan: bildirilen

بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ۞ فِي بِضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ ۞ [1] فَسَتُبْصِرُ
وَيُبْصِرُونَ ۞ بِأَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ ۞ [2] أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ
رَيْبَ الْمَنُونِ ۞ قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ ۞ [3] وَاللَّهُ
يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۞ [4] فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا ۞ [5] وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ
أَبَدًا ۞ [6] سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ
الْحَقُّ ۞ [7] قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا
الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۞ [8] يَأْتِي اللَّهُ
بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ
يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ۞ [9] وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ
سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا ۞ [10] قُلْ هُوَ الرَّحْمَٰنُ آمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا
فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۞ [11] وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ
مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا ۞ [12]

gibi çok ayatın ifade ettiği ihbarat-ı gaybiyedir ki, aynen doğru olarak çıkmıştır. İşte pek çok ıtırazat ve tenkıdata maruz ve en küçük bir hatasından dolayı davasını kaybedecek bır zatın lısanından boyle tereddutsüz,

alem: cihan
andı: yemin
ayat: Kur'an ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cihat: cihetler, yonler
cın: gozle gorunmez, latıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
cınnet: delılık.
dava: savunulan dusunce
delıl: bir davayı meseleyi ıspat eden kanıt.
emnıyet: eminlik, guven, korkusuzluk
felaket: musıbet, buyuk belâ
hakım: her şeye hukmeden
hamd: medih, ozgu
ifade: anlatma.
ıhbarat-ı gaybiye: gayptan haber vermeler
ımanı: ınanç, ıtıkat.
ıtırazat: ıtırazlar
izzet: şeref
kâfir: Allah'ı ınkâr eden, dınsız
lısanı: dıl
mağlubıyet: yenılgı
mahsus: has olan, ozel.
mu'mın: ınanan.
nefıs: ınsandakı bedenı canlılık, yeme, ıçme, şehvet gibi bıyolojık ıhtıyaçlara duyulan tabıı ıstek.
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
tenkıdata maruz: tenkıt ve eleştırılere uğramış
vaat: soz verme
zat: kışı

1. Fakat bu mağlubıyetlerınden sonra, bırkaç yıl ıçınde galıp gelecekterdır. Hukum Allah'ındır (Rum Suresi, 3-4.)
2. Yakında sen de goreceksın, onlar da gorecekler. • Hanguınız cınnete uğramış? (Kalem Suresi, 5-6.)
3. Yoksa onlar "O bır şaırdır, bız onun başına gelecek felâketı bekleyoruz" mu dıyorlar? • Sen "Bekleyedurun," de, "Ben de sızınle bekleyıyorum." (Tur Suresi, 30-31.)
4. Allah senı ınsanlardan korur. (Mâide Suresi, 67.)
5. Eğer bunu yapamazsanız–kı asla yapamayacaksınız, (Bakara Suresi, 24.)
6. Olumu asla isteyemezler. (Bakara Suresi, 95.)
7. Onlara, gerek ıçınde yaşadıkların alemın her tarafında, gerekse kendı nefıslerınde ayetlerımızı gostereceğız–tâ kı Kur'an'ın hak olduğu onlara ıyıce açıklanmış olsun. (Fussilet Suresi, 53.)
8. De kı: And olsun, eğer bu Kur'ân'ın benzerını getırmek ıçın ınsanlar ve cınler bır araya toplanıp da hepsi bırbırıne yardımcı olsalar, yıne de onun benzerını getıremezler. (Isra Suresi, 88.)
9. Allah oyle bır topluluk getırır kı, Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever. Onlar mu'mınlere karşı alçak gonullu, kâfırlere karşı ızzet sahıbıdırler. Allah yolunda cıhad ederler ve dıl uzatanların kınamasından da korkmazlar. (Mâide Suresi, 54.)
10. De kı: Hamd Allah'a mahsustur. O sıze delıllerını gosterecek, sız de onları tanıyacaksınız. (Neml Suresi, 93.)
11. De kı: O Rahman dır. Ona ınandık ve Ona guvendık. Kımın apaçık bır sapıklık ıçınde olduğunu yakında bıleceksınız. (Mülk Suresi, 29.)
12. Sızden ımân edıp guzel ışler yapanlara Allah vaat etmıştır kı, kendılerınden onceki mu'mınlerı nasıl kâfırlerın yenne getırdıyse, onları da şımdıkı kâfırlerın yenne, yeryuzunde hakım kılacak, onlar ıçın razı oldugu İslâm dınını onların kalplerınde sağlamlaştıracak ve korkularını emnıyete çevırecektır. (Nur Suresi, 55.)

kemal-i ciddiyet ve emniyetle ve kuvvetli bir vusuku ihsas eden bir tarzda, boyle ihbarat-ı gaybıye kat'ıyen gösterir kı, o zat, Üstad-ı Ezelî'sinden ders alıyor, sonra söylüyor

Üçüncü Şavk: Hakaık-ı İlâhiyeye ve hakaık-ı kevniyeye ve umur-u uhreviyeye dair ıhbarat-ı gaybıyesidir

Evet, Kur'ân'ın hakaik-ı İlâhiyeye dair beyanatı ve tılsım-ı kâinatı fethedip ve hılkat-ı âlemin muammasını açan beyanat-ı kevniyesi, ıhbarat-ı gaybiyenin en muhimidir. Çünkü, o hakaik-ı gaybiyeyi, hadsız dalâlet yollan içinde istıkametle onlan gıdıp bulmak, akl-ı beşerın kân değıldır ve olamaz. Beşenn en dâhî hükemalan o mesalıın en küçüğüne akıllanyla yetişmedıği malûmdur

Hem, Kur'ân, gösterdiği o hakaik-ı İlâhiye ve o hakaık-ı kevniyeyi beyandan sonra ve safâ-ı kalp ve tezkiye-i nefısten sonra ve ruhun terakkıyatından ve aklın tekemmülünden sonra, beşerin ukulü, [1] صَدَقْتَ deyip o hakaıkı kabul eder. Kur'ân'a, [2] بَارَكَ اللهُ der. Bu kısmın kısmen On Birinci Sozde izah ve ispatı geçmiştir, tekrara hacet kalmamıştır. Amma ahval-ı uhreviye ve berzahiye ise, çendan akl-ı beşer kendi başıyla yetişemıyor, göremiyor, fakat, Kur'ân'ın gosterdıği yollar ile onlan gormek derecesinde ispat edıyor. Onuncu Sözde, Kur'ân'ın şu ıhbarat-ı gaybiyesi ne derece doğru ve hak olduğu ızah ve ispat edılmıştır, ona muracaat et.

1 Doğru söyledin
2 Allah ne mubarek kılmışı

ahval-i berzahıye berzah âleminin halleri
ahval-ı uhreviye ahıret hâlleri.
akl-ı beşer insan aklı
beşer insanlık.
beşerın ukulü insanın aklı.
beyan anlatma.
beyanat açıklamalar
beyanat-ı kevnıye yaratılışa ait açıklamalar
çendan gerçi
dahı son derece zekı anlayışlı uyanık.
dalalet iman ve İslâmıyetten ayrılmak.
fetih açma
hacet ihtıyaç, luzum
hadsızı sınırsız
hakaık hakıkatler doğrular
hakaik-ı gaybiye gizli olan ve bilinmeyen gerçekler
hakaik-ı İlahiye Allah'a ait olan gerçekler.
hakaık-ı kevnıye yaratılışa ait olan hakıkatler
hılkat-ı alem âlemın yaratılışı
hükema filozoflar
ihbarat-ı gaybiye gayptan haber vermeler
ıhsas hissettirme.
ispat doğruyu delillerle gosterme
istikamet doğruluk
ızah açıklama
kat ıyen kesın olarak.
kemal-ı ciddıyet tam bır ciddıyet.
kısmen kısmî olarak
malum bilinen
mesaıl meseleler.
muamma anlaşılmayan
mubarek feyzlı bereketlı.
muhım onemlı
ruh hayatın temelı ve sebebi olan can bedenın hayat gücü maddî olmayan oz cevher
safa-i kalp kalp ferahlığı
şavk ışık
tarz bıçım suret
tekemmül olgunlaşma kemale erme
terakkiyat yukselişler ilerlemeler
tezkıye-ı nefıs nefsl kotulukleden arındırma
tılsım-ı kâlnat evrenın gızlı sırrı
umur-u uhreviye ahırete dair ışler
Üstad-ı Ezelı varlığının başlangıcı olmayan butun ılım ve bılgılenn, manifetlenn oğretıcısı olan Allah
vusuk sağlam kuvvetlı inanç
zat kışı

İKİNCİ CİLVE

Kur'ân'ın şebabetidir. Her asırda taze nazil oluyor gibi tazeliğini, gençliğini muhafaza ediyor.

Evet, Kur'ân, bir hutbe-i ezeliye olarak umum asırlardaki umum tabakat-ı beşeriyeye birden hitap ettiği için, öyle daimî bir şebabeti bulunmak lâzımdır. Hem de, öyle görülmüş ve görünüyor. Hatta, efkârca muhtelif ve istidatça mutebayin asırlardan her asra göre, guya o asra mahsus gibi bakar, baktırır ve ders verir.

Beşerin âsâr ve kanunları, beşer gibi ihtiyar oluyor, değişiyor, tebdil ediliyor. Fakat, Kur'ân'ın hükümleri ve kanunları, o kadar sabit ve rasıhtır ki, asırlar geçtikçe daha ziyade kuvvetini gösteriyor. Evet, en ziyade kendine güvenen ve Kur'ân'ın sözlerine karşı kulağını kapayan şu asr-ı hazır ve şu asrın ehl-i kitap insanları, Kur'ân'ın يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ ❁ يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ hitab-ı mürşidânesine o kadar muhtaçtır ki, guya o hitap, doğrudan doğruya şu asra müteveccihtir ve[1] يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ lâfzı[2] يَآ اَهْلَ الْمَكْتَبِ manasını dahi tazammun eder. Bütün şiddetiyle, bütün tazeliğiyle, bütün şebabetiyle, يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَآءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ[3] sayhasını âlemin aktârına savuruyor.

Meselâ şahıslar, cemaatler, muarazasından âcız kaldıklarını Kur'ân'a karşı, bütün nev-ı beşerin ve belki cinnîlerin

âcız: çâresiz, güçsüz
aktar: her taraf, her yer
âlem: cihan
âsâr: eserler
asır: yüzyıl, devir
asr-ı hazır: şimdiki asır, bu zaman
beşer: insanlık
cemaat: topluluk
cilve: tecelli, görünme, yansıma
cinnî: cinlerle ilgili, cin taifesinden olan.
efkar: fikirler, düşünceler
ehl-i kitap: kitap ehli
guya: sanki
hitab-ı mürşidâne: doğru yolu gösteren hitap, seslenış
hitap: bir topluluğa karşı konuşma
hitap: konuşma, seslenış.
hutbe-i ezeliyi: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın insanlara ve cinlere bir hutbesi olan Kur'ân
istıdat: kabiliyet, yetenek.
Kur'an'ın hükümleri: Kur'ân'ın emirleri
lâzım: gerekli, lüzumlu
mahsus: has, özel
mana: anlam
mesela: misâl, örnek olarak.
muaraza: karşı gelme, sözle karşılıklı mücadele
muhafaza: koruma
muhtelif: farklı, çeşitli
mütebayin: birbirine uymayan, zıt.
müteveccih: yönelik.
nazil: inme, indirilme
nev-ı beşer: insanlık.
sabit ve rasih: kesinleşmiş, değişmeyen sağlamlık
sayha: yüksek ses, seda
şahıs: kişi
şebabet: tazelik, gençlik.
tabakat-ı beşeriye: insan tabakaları, sosyal sınıflar
tazammun: içine alma
tebdil: değiştirme
umum: bütün
Yahudi: İbrani ve İsrailî de denilen, Sami kavimlerinden bir ırk ve bu ırkın bağlı olduğu dinî inanç
ziyade: fazla

1. Ey ehl-i kitap! (Âl-i İmran Suresi, 64, 65, 70, 71 ...; Nisâ Suresi, 171; Maide Suresi, 15, 19, ...)
2. Ey mektepliler!
3. De ki: Ey kitap ehli olan Hıristiyanlar ve Yahudiler! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze gelin. (Âl-i İmran Suresi, 64.)

de netice-i efkârları olan medeniyet-i hâzıra, Kur'ân'a karşı muaraza vaziyetini almıştır. İ'caz-ı Kur'ân'a karşı sihirleriyle muaraza ediyor. Şimdi, şu müthiş yeni muarazacıya karşı, İ'caz-ı Kur'ân'ı, [1] قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ ayetinin davasını ispat etmek için, medeniyetin muaraza suretiyle vazettiği esasatı ve desatınni esasat-ı Kur'âniye ile karşılaştıracağız.

Birinci derecede: Birinci Sözden tâ Yırmi Beşinci Söze kadar olan muvazeneler ve mızanlar ve o Sözlenn hakikatleri ve başlan olan ayetler, iki kere iki dört eder derecesinde medeniyete karşı Kur'ân'ın i'cazını ve galebesini ispat eder.

İkinci derecede: On İkinci Sözde ispat edildiği gibi, bir kısım düsturlannı hulâsa etmektir.

Işte, medeniyet-i hâzıra, felsefesiyle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede nokta-i istinadı kuvvet kabul eder, hedefi menfaat bilir, düstur-u hayatı cıdal tanır, cemaatlerin rabıtasını unsuriyet ve menfi milliyet bilir. Gayesi, hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin ve hacat-ı beşeriyeyi tezyit etmek için, bazı lehviyattır.

Hâlbuki, kuvvetin şe'ni tecavüzdür; menfaatın şe'ni, her arzuya kâfi gelmediğinden, ustunde boğuşmaktır; düstur-u cidalin şe'ni, çarpışmaktır; unsuriyetin şe'ni, başkasını yutmakla beslenmek olduğundan, tecavüzdür.

Işte şu medeniyetin şu düsturlanndandır ki, bütün mehasiniyle beraber, beşerin yüzde ancak yirmisine bir nevi sûrî saadet verip, seksenini rahatsızlığa, sefalete atmıştır.

1- De ki: And olsun, insanlar ve cinler bir araya toplansalar... (İsra Suresi: 88)

and: yemin
arzu: istek.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cemaat: topluluk
cidal: mücadele,
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.

dava: savunulan düşünce, iman
derece: aşama, basamak.
desatir: düsturlar, asıl kaideler
dustur: kaide, kural
dustur-u cidal: mücadele prensibi
düstur-u hayat: hayatın kaide ve kuralları
esasat-ı Kur'aniye: Kur'an esasları
felsefe: madde ve hayatı gaye ve başlangıç bakımından inceleyen ilim
galebe: üstünlük.
gaye: maksat, amaç.
hacat-ı beşeriye: insanın ihtiyaçları
hakikat: gerçek
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat
hedef: gaye, maksat
hevesat-ı nefsaniye: nefsin gelip geçici olan çırkın arzu ve istekleri.
hulâsa: bir şeyin özü, esası.
İ'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu'cizeliği, olağan üstü oluşu
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kafi: yeterli
kısım: bölüm, takım
Kur'ân'ın İ'cazı: Kur'ân'ın mu'cize, harika oluşu
lehviyat: eğlenceler, faydasız işler
medeniyet: uygarlık.
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet
mehasin: güzellikler
menfaat: fayda, yarar
menfi milliyet: olumsuz şekilde kullanılan milliyetçilik düşüncesi
mızan: terazi
muaraza: karşı gelme, sözle karşılıklı mücadele
muaraza suretiyle: karşı gelme şeklinde.
muvazene: denge
müthiş: dehşetli.
netice-i efkar: fikirlerin neticesi
nevi: çeşit, tür
nokta-i istinat: dayanak noktası
rabıta: bağ, münasebet.
saadet: mutluluk.
sefalet: sefillik, düşkünlük.
sihir: büyü
sûrî: dış görünüş.
şe'n: özellik, durum, yapı, gerek.
tatmin: doyurma.
tecavüz: haddini aşma, ilen gitme
tezyit: arttırma
unsuriyet: ırkçılık.
vazettiği esasat: ortaya koyduğu temel kurallar
vaziyet: durum

Amma hikmet-i Kur'âniye ise, nokta-i istinadı kuvvet yerine hakkı kabul eder, gayede menfaat yerine fazilet ve rıza-i İlâhîyi kabul eder, hayatta düstur-u cidal yerine düstur-u teavünü esas tutar, cemaatlerin rabıtalarında unsuriyet ve milliyet yerine rabıta-i dinî ve sınıfî ve vatanî kabul eder. Gayatı, hevesat-ı nefsaniyenin nameşru tecavüzatına set çekip ruhu maâliyata teşvik ve hissiyat-ı ulviyesini tatmin etmektir ve insanı kemalât-ı insaniyeye sevk edip insan etmektir.

Hakkın şe'ni ise, ittifaktır; faziletin şe'ni, tesanuttur, teavünün şe'ni, birbirinin imdadına yetişmektir; dinin şe'ni, uhuvvettir, incizaptır; nefs-i emmareyi gemlemekle bağlamak, ruhu kemalâta kamçılamakla serbest bırakmanın şe'ni, saadet-i dâreyndir.

İşte, medeniyet-i hâzıra, edyan-ı sabıka-i semaviyeden, bahusus Kur'ân'ın ırşadatından aldığı mehasınle beraber, Kur'ân'a karşı, böyle hakîkat nazarında mağlûp düşmüştür.

Üçüncü derece. Binler mesailinden yalnız numune olarak üç dört meseleyi göstereceğiz.

Evet, Kur'ân'ın dusturlan, kanunlan ezelden geldiğinden, ebede gidecektir. Medeniyetin kanunlan gibi ihtiyar olup ölume mahkûm değildir, daima gençtir, kuvvetlidir.

Meselâ, medeniyetin bütün cemiyat-ı hayriyeleri ile, bütün cebbarâne şedit inzibat ve nizamatlarıyla, bütun ahlâkî terbiyegâhlanyla, Kur'ân-ı Hakîm'in iki meselesine karşı muaraza edemeyip mağlûp düşmuşlerdir.

ahlakı terbiyegah: ahlakla ilgili eğitimin verildiği yer
bahusus: hususıyetle, ozellikle
cebbaráne: zorbalıkla
cemaat: topluluk.
cemıyat-ı hayrıye: hayır cemiyetleri kuruluşlan
derece: basamak, aşama.
dustur: kaide, prensip
dustur-ı cidal: mucadele prensibi.
dustur-ı teavün: yardımlaşma kanunu.
ebed: sonsuzluk.
edyan-ı sabıka-i semaviye: eski semavî dinler
esas: asıl
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman
fazılet: erdem, ustun nitelik
gayat: gayeler, amaçlar
gaye: maksat, amaçlanan.
hakikat: gerçek.
hevesat-ı nefsanıye: nefsin gelip geçici olan çırkın arzulan
hıkmet-ı Kur'anıye: Kur'ân'ın hikmeti, Kur'an'a mahsus hıkmet.
hıssıyat-ı ulviye: yuce duygular
incizap: cezp edilme, çekilme kapılma
inzibat: asayişle ilgili düzeni sağlama
irşadat: doğru yolu göstermeler
ittifak: fikir birliği etme
kemalat: mukemmellikler, olgunluklar
kemalât-ı insanıye: insana ait mukemmelllik ve olgunluklar
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mağlup: yenilmış
mahkum: hukumlu.
medenıyet: uygarlık.
medenıyet-ı hâzıra: şımdıkı medenıyet.
mehasin: güzellikler
menfaat: fayda, yarar
mesaıl: meseleler
mesela: mısal olarak.
mesele: çozulmesi istenilen şey, onemli ış
milliyet: bir kavım ve cinsiyetten olma
muaraza: karşı gelme
nameşru: meşru olmayan, helal olmayan
nazar: bakış, goruş.
nefs-i emmare: insanı kotuluğe surukleyen nefis
nızamat: nizamlar, duzenler
nokta-ı istinat: dayanak noktası
numune: omek.
rabıta: bağ, birlik vesilesi
rabıta-i dını: din bağı
rabıta-ı sınıfi: sınıf bağı
rabıta-i vatanî: vatanla ilgili bağ
rıza-i İlahı: Allah'ın rızası
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan can, bedenin hayat gucu, maddî olmayan oz cevher
ruhu maalıyata teşvik: ruhun yuceliklere yonlendırılmesi
saadet-ı dareyn: ıkı cıhan saadetı
sevk: yonlendırme
şedıt: şıddetlı, sert.
şe'ni: ozellik, durum, yapı gerek
tatmın: kalbın manevi olarak doyması
teavün: yardımlaşma
tecavuzat: tecavuzler
tesanüt: dayanışma
uhuvvet: kardeşlik.
unsuriyet: ırkçılık.

Meselâ,

وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ ۞ وَأَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا [1]

Kur'ân'ın bu galebe-i i'cazkârânesini bir "Mukaddeme" ile beyan edeceğiz. Şöyle ki:

• *Işaratü'l-I'caz*'da ispat edildiği gibi, bütün ihtilâlât-ı beşeriyenin madeni bir kelime olduğu gibi, bütün ahlâk-ı seyyienin menbaı dahi bir kelimedir.

Birinci kelime: "Ben tok olayım, başkası açlıktan ölse, bana ne."

İkinci kelime: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Evet, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede havas ve avam, yani zenginler ve fakirler, muvazeneleriyle rahatla yaşarlar. O muvazenenin esası ise, havas tabakasında merhamet ve şefkat; aşağısında, hürmet ve itaattir. Şimdi, birinci kelime havas tabakasını zulme, ahlâksızlığa, merhametsizliğe sevk etmiştir, ikinci kelime avamı kine, hasede, mubarezeye sevk edip, rahat-ı beşeriyeyi birkaç asırdır selbettiği gibi; şu asırda, sa'y, sermaye ile mübareze neticesi, herkesçe malûm olan Avrupa hâdisat-ı azîmesi meydana geldi.

İşte, medeniyet, bütün cemiyat-ı hayriye ile ve ahlâkî mekteplerle ve şedit inzibat ve nizamatıyla, beşerin o iki tabakasını musalâha edemediği gibi, hayat-ı beşerin iki muthış yarasını tedavi edememiştir. Kur'ân, birinci kelimeyi esasından vücub-u zekât ile kal' eder, tedavi eder; ikinci kelimenin esasını hurmet-ı riba ile kal' edip,

1 Namazı dos doğru kılın, zekâtı verin. (Bakara Suresi, 43) • Allah alış verişi helâl, faizi ise haram kıldı. (Bakara Suresi, 275)

ahlâk: İnsanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevî nitelikleri, huyları
ahlâk-ı seyyie: kötü ahlâk.
ahlâk: ahlâka uygun ahlâkla ilgili
asır: yüzyıl, devir
avam: fakirler, halk tabakası
beşer: insanlık.
beyan: anlatma
cemiyat-ı hayriye: hayırlı cemiyeden
esas: asıl, temel
faiz: riba
galebe-i i'cazkârâne: mucizeli bir şekilde galip gelme
hadisat-ı azîme: büyük hâdiseler
haram: İslamiyetçe yasaklanan işler
haset: kıskançlık.
havas: üst sınıf, zenginler
hayat-ı beşer: insan hayatı
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat
helâl: Allah'ın müsaade ettiği şey
hurmet-i riba: faizin haram oluşu
hürmet: ihtiram, saygı
ihtilâlât-ı beşeriye: insanlar arasındaki karşaşalar
inzibat: disiplin
İspat: doğruyu delillerle gösterme
İşaratü'l-I'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nin Risale-i Nur Külliyatında yer alan bir eseri
itaat: uyma, baş eğme
kal' etmek: söküp atmak, temelinden yıkıp atmak.
kin: gizli düşmanlık.
madeni: kaynak.
malûm: bilinen
medeniyet: uygarlık
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu
menba: kaynak.
merhamet: acımak, iyilik etmek.
mesela: misal olarak.
mukaddeme: giriş.
musalâha: barıştırma, sulh, barış.
muvazene: karşılaştırma, denge
mübareze: dövüşme, kavga
muthış: dehşetli
namaz: İslâmın beş şartından biri
netice: sonuç.
nizamat: nizamlar, düzenler
rahat-ı beşeriye: insanlığın rahatı
sa'y: çalışma, emek
selb: kaldırma
sevk: yönlendirme, yollama
şedit: şiddetli, sert
şefkat: içten ve karşılıksız sevme
tabaka: sınıf
tedavi: aksaklığı düzeltme, iyileştirme.
vücub-u zekât: zekâtın farz oluşu
zekat: İslamın beş şartından biri olan, Allah için malın belli bir kısmının her yıl zekât verilebilecek kimselere dağıtılması
zulüm: haksızlık, eziyet.

tedavi eder. Evet, ayet-ı Kur'âniye, âlem kapısında durup, ribaya "Yasaktır!" der. "Kavga kapısını kapamak için, banka kapısını kapayınız!" diyerek, insanlara ferman eder. Şakirtlerine, "Girmeyiniz!" emreder.

• *İkinci esas:* Medeniyet, taaddud-ü ezvacı kabul etmiyor. Kur'ân'ın o hükmünü, kendine muhalif-i hikmet ve maslahat-ı beşeriyeye münafi telâkkı eder.

Evet, eğer izdivaçtaki hikmet, yalnız kaza-i şehvet olsa, taaddüt bilâkıs olmalı. Hâlbuki, hatta bütün hayvanatın şahadetiyle ve izdivaç eden nebatatın tasdikiyle sabittir kı, ızdıvacın hıkmetı ve gayesi, tenasuldur. Kaza-i şehvet lezzeti ise, o vazifeyi gördürmek için Rahmet tarafından verilen bır ücret-ı cuz'ıyedır. Madem, hikmeten, hakikaten, izdivaç nesil içindir, nev'in bekası içindir. Elbette, bır senede yalnız bir defa tevellüde kabıl ve ayın yalnız yansında kabil-ı telâkkuh olan ve ellı senede ye'se düşen bır kadın, ekseri vakıtte, tâ yüz seneye kadar kabil-i telkıh bir erkeğe kâfi gelmediğinden, medeniyet pek çok fahışehaneleri kabul etmeye mecburdur.

• *Üçüncü esas:* Muhakemesiz medeniyet, Kur'ân kadına sulûs verdığı ıçın ayetı tenkıt eder. Hâlbukı, hayat-ı içtimaiyede ekser ahkâm, ekseriyet ıtıbarıyla olduğundan, ekseriyet ıtıbanyla bır kadın kendını hımaye edecek bırısını bulur, erkek ise ona yük olacak ve nafakasını ona bırakacak bınsıyle teşnk-ı mesaı etmeye mecbur olur. İşte, bu surette bir kadın, pederinden yarısını alsa, kocası noksanıyetını temın eder. Erkek, pedennden ıkı parça

ahkam: hukumler, emırler
alem: dunya, cıhan
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
ayet-i Kur'âniye: Kur'ân ın ayetı
beka: ebedilik, sonsuzluk
bilâkıs: aksına, tersine
ekser: pek çok
ekseriyet: çoğunluk
fahişehane: fuhuş yuvası
ferman: emır, buyruk
gaye: maksat
hakıkaten: doğru olarak
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat
hayvanat: hayvanlar
hıkmet: gızlı gaye, sebep
hikmeten: hikmetçe, gayece
hımaye: koruma
hukum: emır, kanun
izdivaç: evlenme, çift olma
kabıl: mumkun
kabıl-ı telâkkuh: hamıle kalması mümkün olan
kabıl-ı telkıh: hamıle bırakılabilir, dollenebilir
kâfi: yetecek
kaza-ı şehvet: cınsı munasebet
maslahat-ı beşeriye: insanın faydasına olan ışler
medeniyet: uygarlık
muhakeme: akıl suzgecınden geçırme
muhalif-i hikmet: hikmete aykırı, zıt
münafi: aykırı, zıt
nafaka: geçımlık
nebatat: bıtkıler
nesil: soy sop, zurryet
nev(i): cıns, tur, çeşıt
noksanıyet: eksıklık
peder: baba
rahmet: Allah ın kullarını esırgemesi, onlara maddî ve manevî nımetler vermesı
riba: faız
suret: bıçım, şekıl
sülûs: uçte bir
şahadet: şahıtlık
şakırt: talebe, öğrenci
taaddüd-ü ezvaç: çok evlılık
taaddüt: bırden çok olma
tasdık: doğrulama
tedavı: aksaklığı duzeltme, ıyleştırme
telâkkı: anlama, kabullenme, anlayış
temın: sağlama, elde etme
tenasül: ureme
teşrik-i mesaı: bırlıkte çalışma, yaşama
tevellüt: doğum
ucret-ı cüz'iye: az bır ucret
vazife: gorev
ye'se düşme: umıtsızlığe düşme

alsa, bir parçasını tezevvüç ettiği kadının idaresine verecek, kız kardeşine müsavi gelir. İşte, adalet-i Kur'âniye böyle iktıza eder. Böyle hükmetmiştir. (HAŞİYE 1)

• *Dorduncu esas*: Sanemperstlığı şiddetle, Kur'ân, menettiği gibi; sanemperestliğin bir nevi taklidi olan suretperestlığı de meneder. Medeniyet ise, suretlen kendi mehasininden sayıp, Kur'ân'a muaraza etmek istemiş. Hâlbuki gölgeli, golgesiz suretler, ya bir zulm-u mütehaccir veya bir riya-i mütecessit veya bir heves-i mütecessimdir ki, beşeri zulme ve nyaya ve hevaya, hevesı kamçılayıp teşvik eder.

Hem, Kur'ân merhameten, kadınların hürmetini muhafaza için, hayâ perdesini takmasını emreder, tâ hevesat-ı rezilenin ayağı altında o şefkat madenleri zillet çekmesinler, alet-i hevesat, ehemmiyetsız bir meta hükmune geçmesinler. (HAŞİYE 2) Medeniyet ise, kadınlan yuvalarından çıkanp, perdelerini yırtıp, beşeri de baştan çıkarmıştır. Hâlbuki, aile hayatı, kadın-erkek mabeyninde mütekabil hurmet ve muhabbetle devam eder. Hâlbukı, açık

HAŞİYE 1: Mahkemeye karşı ve mahkemeyı susturan lâyıha-ı temyızın müdafaatından bır parçadır. bu makama haşiye olmuş.

'Ben de adliyenın mahkemesıne derım kı: Bın üç yüz elli senede ve her asırda üç yüz elli mılyon insanların hayat-ı içtımaıyesinde en kudsî ve hakkatlı bır dustur-u İlâhîyi, üç yüz elli bın tefsırın tasdıklerıne ve ittıfaklarına istınaden ve bın üç yüz elli sene zarfında geçmış ecdadımızın ıtıkatlarına ıktıdaen tefsır eden bır adamı mahkûm eden haksız bır kararı, elbette, rûy-ı zeminde adalet varsa, o karan red ve bu hukmü nakzedecektır.'

HÂŞİYE 2: Tesettür-ü nısvan hakkında otuz Bırıncı Mektubun Yırmi Dorduncü Lem'ası gayet kat'î bır surette ıspat etmıştır kı, "Tesettur kadınlar ıçın fıtrîdır, ref-i tesettur fıtrata münafıdır."

adalet: hakça, hukuka uygunluk
adalet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın adaleti
adliye: mahkeme, yargı yen
alet-i hevesat: arzu ve istekleri tatmın aracı
asır: yuzyıl, devir
beşer: insanlık.
dustur-i İlâhi: ilahı prensip
ecdat: atalar
ehemmıyet: onemlı.
esas: asıl
hakıkat: gerçek olan
haşiye: dıpnot, açıklayıcı yazı
hayâ: utanma
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat.
heva: nefse ait olan şeylere duşkunluk
heves: arzu, istek.
hevesat-ı rezile: rezılce hevesler.
heves-i mütecessım: cısım leşmiş arzu, istek.
hüküm: emir, kanun, verilen karar
hürmet: ıhtıram, saygı
ıktıza: lâzım gelme, gerekme
istinat: dayanma
ıtıkatlarına ıktıdaen: inançlarına uyarak.
ittıfak: fikir birlığı etme
kudsi: mukaddes, temiz
layıha-ı temyız: bır ust mahkeme olan Yargıtaya yazılan yazı temyız yazısı.
mabeyn: arası, ortası
maden: kaynak.
mahkum eden: ceza hukmu veren
medeniyet: uygarlık.
mehasin: güzellikler
menetme: yasaklama
merhameten: merhamet ederek.
meta: mal
muaraza: karşı gelme, sözle mücadele etme
muhafaza: koruma.
müdafaat: savunmalar
musavi: eşit, denk.
mutekabıl: karşılıklı
nakzetme: bozma, geri çevirme, geçersiz kılma
nevi: cins, tür, çeşit.
riya: ıkı yuzlulük, gosteriş
riya-ı mutecessit: sanki vucut kazanmış bır riya, cisimleşmiş gosteriş.
ruy-ı zemin: yeryüzu
sanemperestlik: putlara, heykellere tapma
suret: şekil, görunuş
suretperestlik: resim gibi gorunutu ve tasvirlere tapma
şefkat: ıçten ve karşılıksız merhamet
tasdik: doğrulama
tefsır: Kur'ân-ı Kerîm'ı açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
tesettür-ü nısvan: kadınlanın örtunmesı.
teşvik: şevklendırme
tezevvüç: evlenme, evlılık.
zarf: muddet.
zillet: hakır gorulme, aşağılık
zulm-u mütehaccir: taşlaşmış zulum
zulüm: haksızlık, eziyet.

saçıklık samimî hürmet ve muhabbeti izale edip, ailevî hayatı zehirlemiştir. Hususan, suretperestlik, ahlâkı fena hâlde sarstığı ve sukut-u ruha sebebiyet verdiği, şununla anlaşılır.

Nasıl ki, merhume ve rahmete muhtaç bir güzel kadın cenazesine nazar-ı şehvet ve hevesle bakmak, ne kadar ahlâkı tahrip eder, öyle de, ölmüş kadınların suretlerine veyahut sağ kadınların küçük cenazeleri hükmünde olan suretlerine hevesperverâne bakmak, derinden derine, hissiyat-ı ulviye-i insaniyeyi sarsar, tahrip eder.

İşte şu üç misal gibi binler mesail-i Kur'âniyenin her birisi saadet-i beşeriyeyi dünyada temine hizmet etmekle beraber, hayat-ı ebediyesine de hizmet eder. Sair meseleleri mezkûr meselelere kıyas edebilirsin.

Nasıl medeniyet-i hâzıra Kur'ân'ın hayat-ı içtimaiye-i beşere ait olan düsturlarına karşı mağlûp olup, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsine karşı hakikat noktasında iflâs eder, öyle de, medeniyetin ruhu olan felsefe-i Avrupa ve hikmet-i beşeriyeyi hikmet-i Kur'ân'la, yirmi beş adet Sözlerde, mizanlarla iki hikmetin muvazenesinde, hikmet-i felsefiye âcize ve hikmet-i Kur'âniyenin mu'cize olduğu kat'iyetle ispat edilmiştir. Nasıl ki On Birinci ve On İkinci Sözlerde hikmet-i felsefiyenin aczi ve iflâsı ve hikmet-i Kur'âniyenin i'cazı ve ganâsı ispat edilmiştir. Müracaat edebilirsin.

Hem, nasıl medeniyet-i hâzıra hikmet-i Kur'ân'ın ilmî ve amelî i'cazına karşı mağlûp oluyor, öyle de, medeniyetin edebiyat ve belâgatı da Kur'ân'ın edeb ve belâgatına

âcize: güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük
ahlak: iyi ve güzel davranışların bütünü
ailevî: aile ile ilgili
amelî: pratik, tecrübî
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde olmasını öğreten ilim.
cenaze: insan ölüsü.
düstur: kanun, kaide
edeb: edebiyat.
edebiyat: duygu, düşünce, hayal ve olayları en güzel şekilde, sözlü veya yazılı olarak ifade etme sanatı
edep: zerafet, güzel hâl
felsefe-i Avrupa: Avrupa felsefesi
fıtrat: yaratılış.
fıtrî: yaratılıştan, yaratılışa ait.
ganâ: zenginlik, yeterlik.
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayat-ı içtimaiye-i beşer: insanlara ait olan sosyal hayat.
heves: nefsin hoşuna giden istek.
hevesperverâne: hevesine düşkün bir şekilde
hikmet: İlâhî gaye, maksat
hikmet-i beşeriye: insanların bilgisi
hikmet-i felsefiye: felsefenin hikmeti, gayesi.
hikmet-i Kur'ân: Kur'ân'ın hikmeti, gayeleri, maksatları.
hikmet-i Kur'ânî: Kur'ân'ın hikmeti, gayeleri, maksatları
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hikmeti, gayeleri, maksatları
hissiyat-ı ulviye-i insaniye: insanın yüksek duyguları
hususan: bilhassa, özellikle.
hürmet: saygı, şeref
i'caz: mu'cize oluş
i'caz-ı manevî: manevî mu'cizelik.
iflâs: batma, bitme
ilmî: ilme ait.
İspat: doğruyu delillerle gösterme
izale: yok etme, giderme
kat'î: kesin
kat'iyet: kesinlik.
lem'a: parıltı.
mağlûp: yenilme, yenilmiş.
medeniyet: uygarlık.
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.
merhume: vefat etmiş kadın
mesâil-i Kur'âniye: Kur'ân'ın meseleleri
mesele: ehemmiyetli iş, problem
mezkûr: zikredilen
mîzan: ölçü, terazi
mu'cize: aynısını yapmakta başkalarını âcze düşüren
muvazene: denge, ölçü
munâfî: aykırı, zıt.
müracaat: başvurma
nazar-ı şehvet: şehvet bakışı
rahmet: merhamet etme, şefkat.
ref-i tesettür: tesettürün kaldırılması
ruh: dirilik kaynağı olan can, bedenin hayat gücü, maddî olmayan öz cevher
saadet-i beşeriye: insanların mutluluğu
sâir: başka, diğer
samimî: içten, candan
sebebiyet: sebep olma
sukut-u ruh: ruhun alçalması
sûret: resim, yüz şekil
suretperest: dış görünüşe aşırı ehemmiyet veren
tahrip: yıkma, bozma.
temin: sağlama
tesettür: örtünme.
tesettür-ü nisvan: kadınların örtünmesi

karşı nispeti, öksüz bir yetimin muzlim bir hüzün ile ümitsiz ağlayışı, hem süflî bir vaziyette sarhoş bir ayyaşın velvele-i gınâsının (şarkı demektir) nispeti ile ulvî bir âşığın muvakkat bir iftıraktan müştakane, umitkârâne bir hüzün ile gınâsı (şarkısı); hem, zafer veya harbe ve ulvî fedakârlıklara sevk etmek için teşvikkârâne kasaid-i vataniyeye nispeti gibidir. Çünkü, edeb ve belâgat, tesir-i üslûp itibarıyla ya hüzün verir, ya neşe verir.

Hüzün ise, iki kısımdır. Ya fakdülahbaptan gelir, yani ahbapsızlıktan, sahipsizlikten gelen karanlıklı bir hüzündür ki, dalâletâlûd, tabıatperest, gafletpışe olan medeniyetin edebıyatının verdiği hüzündür. İkinci hüzün, firakulahbaptan gelir. Yani ahbap var; firakında müştakane bir hüzün verir. İşte şu hüzün, hidayeteda, nurefşan Kur'ân'ın verdiği hüzündür.

Amma neşe ise, o da iki kısımdır. Birisi, nefsi hevesatına teşvik eder; o da tıyatrocu, sinemacı, romancı medeniyetin edebıyatının şe'nidir. İkinci neşe, nefsi susturup, ruhu, kalbi, aklı, sırrı, maâlıyata, vatan-ı aslîlerine, makarr-ı ebedîlerine, ahbab-ı uhrevîlerine yetişmek için lâtif ve edeplı masumâne bir teşviktir ki; o da Cennet ve saadet-i ebediyeye ve rü'yet-i cemalullaha beşeri sevk eden ve şevke getiren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın verdiği neşedir. İşte,

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَاْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَاْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا [1]

1 De ki: And olsun, eğer bu Kur'ân'ın benzerini getirmek için insanlar ve cinler bir araya toplanıp da hepsi birbirine yardımcı olsalar, yine de onun benzerini getiremezler. (İsra Suresi, 88.)

ahbab-ı uhrevî: ahıret dostları
ahbap: dost.
ayyaş: sarhoş, alkolik.
azîm: buyuk, yuce.
belâgat: sozun duzgun kusursuz, yerinde olmasını oğreten ılım
beşer: insanlık.
dalâletalûd: hak yoldan uzaklaşmış sapıklıkla karışık.
edeb: edebıyat.
edebıyat: duygu, dusunce, hayal ve olayları, sozlu veya yazılı olarak ifade etme sanatı
edep: nezaket, zarıflık.
fakdülahbap: ahbapsızlık, dostsuzluk, ahbabın bulunmayışı
fedakar: feda eden
fırak: ayrılık.
fırakulahbap: ahbaplardan ayrılık, dostlardan ayrı duşme
gafletpişe: gaflet icinde nefse uymakla sersemleşmiş
hakikat: gerçek
harp: savaş.
hevesat: hevesler
hidayeteda: hidayete sebep olan
hüzün: keder, uzuntu
iftirak: ayrılık.
kasaid-i vataniye: vatanla ılgılı mıllî şıırler
kısım: parça
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'an-ı Kerim
lâtif: yumuşak, hoş nazık.
maâlıyat: yuksek ve derin fikirler
makarr-ı ebedî: sonsuza kadar durulacak yer
masumane: masumca
medeniyet: uygarlık
muvakkat: geçıcı
muzlim: karanlıklı, zulmetli
müştakane: arzulu ve istekli bir şekilde
nefis: kotulüğe sevk eden hayırlı ışlerden alıkoyan, guç, duygu
nefsî: nefisle alakalı.
nispet: kıyas, munasebet, ılgı, olcu
nurefşan: nur saçan
roman: sembolik ve gerçek olaylara dayanan uzun edebıyat turu
ruh: insandaki canlılığın ve dırılığın iradeyle ılgılı ve ırade dışı hareketlerin ve ıdrak kabılıyetinin kaynağı
ru'yet-i Cemalullah: Allah'ın cemalını gormek.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sevk: gonderme, yonlendırme
süflî: aşağılık
şe'n: hal, durum, ış
şevk: şıddetlı arzu, aşırı ıstek.
tabıatperest: Allah'a ınanmayan, tabıata tapan
tesir-i üslup: uslûbun etkisi
teşvik: isteklendirme, ozendirme, şevklendirme
teşvikkârâne: teşvik ederek yonlendırerek
ulvî: yuce
umit: umut
umitkarane: umıt ederek.
vatan-ı aslî: asıl vatan
vaziyet: durum
zafer: düşmanı mağlup etme

ifade ettiği azîm mana ve büyük hakikat, kasırulfehim olanlarca ve dikkatsızlıkle, mübalâğalı bir belâgat için muhal bir suret zannediliyor. Hâşâ, mübalâğa değil, muhal bir suret değil, ayn-ı hakıkat bir belâgat ve mümkün ve vaki surettedir.

O suretin bir veçhi şudur ki, yani, Kur'ân'dan tereşşuh etmeyen ve Kur'ân'ın malı olmayan ins ve cinnin bütün güzel sözleri toplansa, Kur'ân'ı tanzir edemez, demektir. Hem, edememiş ki, gösterilmiyor.

İkinci vecih şudur ki: Cin ve insin hatta şeytanların netice-i efkârları ve muhassala-i mesâileri olan medeniyet ve hikmet-i felsefe ve edebiyat-ı ecnebiye, Kur'ân'ın ahkâm ve hikmet ve belâgatine karşı âciz derekesindedirler, demektir; nasıl da, numunesini gösterdik.

ÜÇÜNCÜ CİLVE

Kur'ân-ı Hakîm, her asırdaki tabakat-ı beşerin her bir tabakasına, güya doğrudan doğruya o tabakaya hususî müteveccihtir, hitap ediyor.

Evet, bütün benîâdeme bütün tabakatıyla en yüksek ve en dakik ilim olan imana ve en geniş ve nuranî fen olan marifetullaha ve en ehemmiyetli ve mütenevvi maarif olan ahkâm-ı İslâmiyeye davet eden, ders veren Kur'ân ise, her nev'e, her taifeye muvafık gelecek bir ders vermek elzemdir. Hâlbuki, ders birdir, ayn ayrı değil. Öyle ise, aynı derste tabakat bulunmak lâzımdır. Derecata göre, her biri, Kur'ân'ın perdelerinden bir perdeden hisse-i dersini alır. Şu hakıkatın çok numunelerini

âciz: güçsüz
ahkam: emirler, hükümler
ahkam-ı İslamiye: İslamî hükümler
and: yemin
asır: yüzyıl, devir
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi
azım: büyük, yüce
belagat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve halin ve makamın icabına göre söylenmesi.
benîâdem: insanoğlu.
cilve: tecelli, görünme
cin: gözle görünmez, latif cısımlerden ibaret bir yaratık.
dakik: ince, nazik
davet: çağırma
derecat: dereceler
dereke: aşağı seviye, bayağılık
edebiyat-ı ecnebiye: yabancılara ait edebiyat.
ehemmiyet: önem
elzem: çok lüzumlu
fen: uygulamalı bilimlerin genel adı
güya: sanki.
hakıkat: gerçek, esas
haşa: asla öyle değildir
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, yüksek bilgi
hikmet-i felsefe: felsefe ilmi.
hisse-i ders: ders payı.
hitap: konuşma.
hususî: özel
ilim: bilgi
ilm-i belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde olmasını öğreten ilim.
iman: inanmak.
ins: insan
kasırulfehim: anlayışı, kavraması zayıf kimse
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lazım: gerekli
maarif: marifetler, bilimler
mana: anlam
marifetullah: Allah'ı hakkıyla bilme, tanıma
medeniyet: uygarlık.
muhal: imkânsız
muhassala-i mesâi: çalışmalar sonunda elde edilen netice
muvafık: uygun, denk.
mubalaga: abartı.
mütenevvi: çeşit çeşit.
müteveccih: yönelme
netice-i efkar: fikirlerin netîcesi.
nev: cins
numune: örnek.
nurani: nurlu, parlak.
suret: biçim, görünüş
şeytan: Âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık
tabaka: sınıf, katman
tabakat: tabakalar, katmanlar
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, katmanları
taife: takım, grup
tanzir: bir şeyin taklidini, benzerini yapma
tereşşuh: sızma
vaki: vuku bulan, olan
vecih: yön
zan: sanma

zikretmişiz, onlara müracaat edilebilir. Yalnız, burada bir iki cüz'ünün, hem yalnız bir iki tabakasının hisse-i fehmine işaret ederiz.

• *Meselâ.* [1] لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۞ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ

Kesretli tabaka olan avam tabakasının şundan hisse-i fehmi: "Cenab-ı Hak, peder ve veletten ve akrandan ve zevceden münezzehtir."

Daha mutavassıt bir tabaka şundan, "İsa Aleyhisselâmın ve melâikelerin ve tevellüde mazhar şeylerin ulûhiyetini nefyetmektir." Çünkü, muhal bir şeyi nefyetmek, zahiren faydasız olduğundan, belâgatte medar-ı fayda olacak bir lâzım-ı hüküm murat olunur. İşte cismaniyete mahsus velet ve validi nefyetmekten murat ise, velet ve validi ve kufvü bulunanların nefy-i ulûhiyetlendir ve ma'bud olmaya lâyık olmadıklarını göstermektir. Şu sırdandır ki, Sure-i İhlâs, herkese, hem her vakıt fayda verebilir.

Daha bir parça ileri bir tabakanın hisse-i fehmi: "Cenab-ı Hak mevcudata karşı tevlit ve tevellüdü işmam edecek bütün rabıtalardan münezzehtir. Şerik ve muîn'den ve hemcinsten müberradır. Belki mevcudata karşı nispeti, hallâkıyettir; emr-i [2] كُنْ فَيَكُونُ ile, irade-i ezeliyesiyle, ihtiyarıyla ıcat eder. İcabî ve ıztırarî ve sudûr-u gayrıihtıyarî gıbı munafı-ı kemal her bır rabıtadan munezzehtir."

---

1 Doğurmamış ve doğurulmamıştır • Hıçbir şey de Onun dengi değildir (İhlâs Suresi 3-4)
2 "Ol!" der oluverir (Yasin Suresi 82)

---

akran: eşler, eşitler
avam: cahil halk tabakası
belâgat: sözün düzgün kullanılışı, yerinde olmasını öğreten ilim
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cismaniyet: cisimli oluş, bedensellik
cüz: parça
hallâkıyet: yaratıcılık.
hemcins: aynı cinsten olan
hisse-i fehim: anlayış hissesi, anlama payı
ıztırarî: zorunluluk, mecburiyet.
icabî: lazım, zaruretle ilgili
ıcat: yoktan yaratma
ıhtıyarî: tercih, hür irade
irade-i ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın iradesi
işmam: duyurma, hissettirme.
kesret: çokluk.
kufüv: denk
layık: uygun
lazım-ı hüküm: hükmün gereği, bir hükmün açık manasının dışında gerektirdiği başka manası
ma'bud: kendisine tapınılan
mahsus: has, özel olan
mazhar: nail olma, ulaşma, erme
medar-ı fayda: faydaya sebep
melâike: melekler
mesela: misal olarak.
mevcudat: var olan her şey
muhal: imkânsız.
muîn: yardımcı.
murat: istenen şey
mutavassıt: orta dereceli, orta halli
müberra: fenalıklardan arınmış, uzak, müstesna
munafi-i kemal: olgunluğa engel zıt
münezzeh: tenzih edilmiş, uzak
müracaat: başvurma
nefiy: inkar etme, reddetmek.
nefy-i uluhiyet: ilahlığın inkârı
nispet: kıyas, ölçü.
peder: baba
rabıta: bağ, ilgi
sır: bir işin dikkat, tecrübe anlaşılabilen en zor ve en ince yanı
sudûr-u gayrıihtıyarî: istem dışında fiilde bulunmak.
Sure-i İhlas: İhlâs suresi
şerik: ortak.
tabaka: sınıf, derece, katman.
tevellüt: doğma
tevlit: doğurma.
uluhiyet: ilâhlık, Allâhlık
vakıt: zaman.
validi: baba
velet: çocuk.
zahiren: görünüşte
zevce: kadın, eş
zikir: anma, bildirme

Daha yüksek bir tabakanın hisse-i fehmi: "Cenab-ı Hak ezelîdir, ebedîdir, Evvel ve Ahir'dir. Hiçbir cihette ne zatında, ne sıfâtında, ne ef'alinde naziri, kufvü, şebihi, mislî, misali, mesili yoktur. Yalnız, ef'alinde, şuununda teşbihi ifade eden mesel var. وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى [1]

Bu tabakata, arifîn tabakası, ehl-i aşk tabakası, sıddıkîn tabakası gibi ayn ayn hisse sahiplerini kıyas edebilirsin.

• *İkinci misal:*

Meselâ, مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَآ اَحَدٍ مِّنْ رِّجَالِكُمْ [2]

Tabaka-ı ulânın şundan hisse-i fehmı şudur kı: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hizmetkân veya "veledım" hıtabına mazhar olan Zeyd, izzetli zevcesini kendine kufüv bulmadığı için tatlik etmiş; Allah'ın emriyle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm almış. Ayet der. "*Peygamber size evlâdım dese, risalet cihetiyle söyler. Şahsiyet ıtıbarıyla pederiniz değil kı, aldığı kadınlar ona münasip düşmesin.*"

İkinci tabakanın hisse-i fehmı şudur kı: Bır buyuk amır, raıyetine pederâne şefkatle bakar. Eğer o amir, zahir ve bâtın bır padışah-ı ruhanî olsa, o vakıt merhametı pederin yüz defa şefkatinden ileri gittiğinden, o raıyetın efradı, onun hakıkî evlâdı gıbı ona peder nazanyla bakarlar. Peder nazarı, zevç nazanna inkılâp edemediğinden, kız nazarı da zevce nazarına kolayca değişmedığınden,

ahir: son.
amir: emreden.
arifîn: arifler, Allah dostları.
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi.
bâtın: ıç yüz.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, hakkın tâ kendisi olan, şeref ve buyukluk sahıbı yuce Allah.
cihet: yon, sebep.
ebedi: sonu olmayan.
ef'al: fıller, işler.
efrat: ferdler, kişıler.
ehl-i aşk: aşk ehlı, Allah âşıkları, Allah sevgısınde çok ılen derecelye yukselenler.
evlat: çocuklar.
Evvel: ılk, başlangıç olan Allah.
ezeli: başlangıçsız.
hakiki: gerçek.
hisse: pay.
hisse-i fehim: anlayış hıssesi.
hıtap: konuşma.
hizmetkar: hizmetçı.
ifade: anlatma.
inkılâp: donuşme, başkalaşma.
ıtıbar: yon, deger.
izzet: deger, şeref.
kıyas: karşılaştırma.
kufüv: denk.
mazhar: şereflenme, erışmış.
merhamet: acıma, şefkat gosterme.
mesel: ornek.
mesela: mısal olarak.
meslî: benzer, gıbı.
misal: ornek.
misali: benzer hâlı, eşı.
mislî: eşı, tıpkısı.
münasip: uygun.
nazar: bakış.
nazir: benzen.
padişah-ı ruhanî: ruhanî hukumdar.
peder: baba.
pederane: baba gıbı.
raiyet: halk.
risalet: elçılık, peygamberlik.
sıddıkın: sıddıklar, Allah yolunda doğrulukta en ılen olanlar.
sıfat: nıtelık, vasıf.
sıfât: nıtelıkler, vasıflar.
şahsiyet: kışılık.
şebihi: benzen.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme.
şuun: ışler, hâl, keyfiyet, kabılıyet.

1. En yüce sıfatlar Allah ındır. (Nahl Suresi, 60.)
2. Muhammed erkeklerınızden hıcbırının babası değıldır. (Ahzab Suresi, 40.)

tabaka: sınıf, katman.
tabaka-i ulâ: bınıncı tabaka.
tabakat: tabakalar, katmanlar.
tatlik: boşama.
teşbih: benzetme.
vakıt: zaman.
velet: çocuk.
zahir: dış yuz, gorunuş.
zatında: tek olan şahsında.
zevce: kadın, eş.
zevç: koca, eş.

efkâr-ı ammede Peygamber (a.s.m.), mü'minlerin kızlarını alması şu sırra uygun gelmediğinden, Kur'ân der: "Peygamber (a.s.m.), merhamet-i İlâhiye nazarıyla size şefkat eder, pederâne muamele yapar. Risalet namına siz onun evlâdı gibisiniz; fakat şahsiyet-i insaniyet itibarıyla pederiniz değildir ki, sizden zevce alması münasip düşmesin."

Üçüncü kısım şöyle fehmeder ki: "Peygambere (a.s.m.) intisap edip onun kemalâtına istinat ederek, onun pederâne şefkatine itimat edip kusur ve hatıat etmemelisiniz," demektir. Evet, çoklar var ki, büyüklerine ve mürşitlerine itimat edip, tembellik eder. Hatta, bazen, "Namazımız kılınmış" der—bir kısım Alevîler gibi.

Dördüncü nükte: Bir kısım, şu ayetten şöyle bir işaret-ı gaybıye fehmeder ki, "Peygamberin (a.s.m.) evlâd-ı zükûru, rical derecesinde kalmayıp, rical olarak neslî bir hikmete binaen kalmayacaktır. Yalnız, rical tabirinin ifadesiyle, nisânın pederi olduğunu işaret ettiğinden, nisâ olarak neslî devam edecektir. Fellillâhilhamd, Hazret-ı Fatıma'nın nesl-i mübareki, Hasan ve Hüseyin gibi iki nuranî silsilenin bedr-ı münevven, şems-i Nubuvvetin manevî ve maddî neslini idame ediyorlar.

[1] اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهِ

Birinci Şule, Üç Şua ile hitama erdi.

* * *

1 Allahım, ona ve onun Ehl-i Beytine rahmet eyle.

Alevî: Hz. Ali'ye bağlılık noktasında birleşen çeşitli dinî ve siyasî gruplar için kullanılan tabir.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bedr-ı münevver: parlak dolunay.
derece: basamak.
efkar-ı amme: umuma ait düşünce.
Ehl-i Beyt: Hz. Peygamberin aile efradı.
evlâd-ı zükur: erkek çocuklar.
evlât: çocuklar.
fehm: anlama.
Hasan ve Hüseyin: bkz. Şahıs Bilgileri: Hasan (r.a.), Hüseyin (r.a.).
hatıat: hatalar.
Hazret-ı Fatıma: bkz. Şahıs Bilgileri: Fatıma (r.a.).
hikmete binaen: gizli gaye ve sebeplerden dolayı.
hitam: son, nihayet.
idame: devam ettirme.
ifade: söyleyiş, anlatım.
intisap: bağlanma.
istinat: dayanma.
işaret-ı gaybıye: gizli, gaypla ilgili işaret.
itimat: güvenme.
kemalat: faziletler, kemâller, olgunluklar.
kısım: takım, çeşit.
kusur: ayıp, ozur.
maddî: cismanî.
manevî: manaya ait.
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhameti, bağışı.
muamele: davranış.
mü'min: inanan.
münasip: uygun.
mürşit: doğru yolu gösteren.
nam: ad, şan.
namaz: İslâmın beş şartından biri olan salat.
nazar: bakış.
nesil: soy sop, zürriyet.
nesl-i mübarek: mübarek nesil, hayırlı soy.
nisâ: kadınlar.
nuranî: nurlu.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana.
peder: baba.
pederâne: baba gibi.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması.
rical: erkekler.
risalet: elçilik, peygamberlik.
sır: insanın aklının erişemediği İlâhî hikmet.
silsile: zincir.
şahsiyet-ı insaniyet itibarıyla: şahıs olarak, insan olduğundan.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
şems-i Nübuvvet: peygamberlik güneşi.
şua: ışın.
şule: alev, yalım.
tabir: söz.
zevce: kadın, eş.

İkinci Şule

İkinci Şulenin Üç Nuru var.

Birinci Nur

Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın heyet-i mecmuasında raık bir selâset, faık bir selâmet, metin bir tesanüt, muhkem bır tenasüp, cumleleri ve hey'etleri mabeyninde kavı bır teavün, ve ayetler ve maksatlan mabeyninde ulvî bir tecavüp olduğunu, ılm-ı beyan ve fenn-ı maanı ve beyanînin Zemahşerî, Sekkakî, Abdülkahır-ı Cürcanî gibi binlerle dâhî ımamların şahadetıyle sabıt olduğu hâlde, o tecavüp ve teavün ve tesanüdü ve selâset ve selâmeti kıracak, bozacak sekız dokuz mühım esbap bulunurken, o esbap, bozmaya değil, belki selâsetine, selâmetine, tesanudune kuvvet vermıştır. Yalnız, o esbap, bır derece hukmünü ıcra edip, başlannı perde-i nizam ve selâsetten çıkarmışlar. Fakat, nasıl kı yeknesak duz bır ağacın gövdesinden bir kısım çıkıntılar, sivricikler çıkar, lâkin ağacın tenasübünü bozmak ıçın çıkmıyorlar, belki o ağacın zıynetli tekemmülüne ve cemaline medar olan meyveleri vermek ıçin çıkıyorlar; aynen bunun gibı, şu esbap dahi, Kur'ân'ın selâset-ı nazmına kıymettar manalan ifade için sivri başlannı çıkanyorlar.

İşte o Kur'ân-ı Mubın, yırmı senede, hacetlenn mevkıleri itibarıyla necim necim olarak, müteferrik parça parça nüzul ettığı hâlde, öyle bır kemal-ı tenasübü vardır kı,

ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
beyan: anlatma, bıldırme
cemal: guzellık.
dahî: son derece zekı anlayışlı, uyanık.
derece: kademe, aşama
esbap: sebepler
faık: ustun, yuksek.
fenn-ı maanı: uygun, guzel söz soylemeyı ve guzel yazı yazmayı oğreten edebiyatın bır dalı
hacet: ıhtıyaç.
hey'et-ı mecmua: bır şeyın genel gorunuşu
hey'etleri mabeyninde: bırlık teşkıl eden parçalan arasında
hukûm: karar
ıcra: yerine getırme
ifade: anlatma
ilm-ı beyan: belâğat ılmının hakıkat teşbıh, istıare, mecaz, kınaye kısımlannden bahseden ılım dalı
ımam: denn bılgı sahıbı olan âlım.
kavı: kuvvetlı
kemal-ı tenasüp: tam bır uygunluk.
kısım: çeşıt.
kıymettar: kıymetlı
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanıyla akıllan benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'an-ı Kerım
Kur'an-ı Mübin: hak ve hakıkatı açıklayan Kur'an
lakın: fakat.
mabeyn: arası, ortası
maksat: gaye, amaç.
mana: anlam
medar: sebep, vesıle
metin: sağlam ve dayanıklı
mevkileri ıtıbarıyla: yerleri bakımından
muhkem: sağlamlaştırılmış, kuvvetlı
mühım: onemlı.
müteferrik: ayrı ayrı
necim necim: parça parça, yıldız gıbı
nur: parlıı ışık.
nuzul: ınme, ındınme
perde-i nizam: duzen perdesı
raık: sade, saf
sabıt: ıspatlanmış
Sekkakı: bkz. Şahıs Bılgileri.
selâmet: salımlık, doğruluk sağlamlık.
selaset: sozun akıcı olma halı
selaset-ı nazım: Kur'ân ın ayet ve cumlelennin tertıp ve düzenındekı ahenk.
sene: yıl
şahadet: şahıtlık.
şule: alev, yalım.
teavun: yardımlaşma
tecavüp: bırbırının ıhtıyaclannına cevap verme
tekemmul: olgunlaşma, kemale erme
tenasüp: uygunluk, uyum.
tesanüt: dayanışma
ulvî: yuce, yuksek.
yeknesak: tekduze, monoton
Zemahşerî: bkz. Şahıs Bılgileri.
zıynet: süs

güya bir defada nazıl olmuş gibi bir münasebet gösteriyor.

Hem o Kur'ân, yirmi senede, hem muhtelif, mütebayın esbab-ı nüzule göre geldiği hâlde, tesanüdün kemalini öyle gösteriyor, güya bir sebeb-i vahıtle nüzul etmıştir.

Hem o Kur'ân, mütefavit ve mükerrer suallerin cevabı olarak geldiği hâlde, nıhayet imtızaç ve ittıhadı gösteriyor. Güya, bir sual-i vahidin cevabıdır.

Hem Kur'ân, mütegayir, müteaddit hâdısatın ahkâmını beyan için geldiği hâlde, öyle bir kemal-i intizamı gösteriyor ki, güya bır hâdise-i vahidin beyanıdır.

Hem Kur'ân, mütehalif, mütenevvi hâlette, hadsiz muhatapların fehımlenne münasıp uslûplarda, tenezzülât-ı kelâmiye ile nazil olduğu hâlde, öyle bir hüsnütemasul ve güzel bır selâset gostenyor ki, güya hâlet birdır, bır derece-i fehimdir, su gibi akar bır selâset gösteriyor.

Hem o Kur'ân, mütebaıd, muteaddıt muhatabîn esnafına müteveccihen mütekellim olduğu hâlde, öyle bir sühulet-i beyanı, bır cezalet-ı nizamı, bır vuzuh-u ıfhamı var ki, güya muhatabı bir sınıftır. Hatta, her bir sınıf zanneder kı, bilasale muhatap yalnız kendisidır.

Hem Kur'ân, mütefavit, mütederriç irşadî bazı gayelere ısal ve hıdayet etmek ıçın nazıl olduğu hâlde, öyle bır kemal-ı istıkamet, öyle bir dikkat i muvazenet, öyle bir hüsnüintızam vardır kı, guya maksat bırdır.

ahkam: emirler, hukümler
beyan: anlatma, bildirme
bilasale: bizzat.
cezalet-ı nizam: tertip ve düzenin uygunluğu
derece-i fehim: anlayış derecesi
dikkat-ı muvazenet: olçu ve dengenin inceliği.
esbab-ı nüzul: Kur'ân ı Kerîm ayetlennin gelmesine sebep olan olaylar
esnaf: sınıflar
fehm: anlayış.
gaye: maksat.
güya: sanki
hadisat: olaylar
hadise-i vahit: bır tek olay
hadsiz: sınırsız.
hal: durum
halet: hal, suret.
hidayet: doğru olan
hüsnüintizam: intizamın güzelliği
hüsnütemasul: güzelce benzeyiş
imtizaç: uyuşma
irşat: doğru yolu gosterme
ısal: ulaştırma
ittıhat: bir olma, birleşme.
kemal: mukemmellik, tam ve eksiksiz olma
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kemal-ı istıkamet: tam doğruluk.
maksat: gaye
muhatabin: muhataplar
muhatap: kendisine söz söylenilen, konuyla ılgılı sayılan kımse
muhtelif: çeşıtlı
mükerrer: tekrarlanmış
münasebet: uygunluk
münasip: uygun
muteaddit: bir çok, çeşıtlı.
mütebaıd: bırbırınden uzak bulunan
mutebayın: bırbırıne uymayan, bırbırınden ayrı
mutederriç: derece derece, yavaş yavaş olan
mütefavıt: bırbırınden farklı
mutegayir: bırbırine zıt.
mutehalif: bırbırine uymayan, farklı
mütekellim: konuşan
mütenevvi: çeşıt çeşıt.
mütevecchen: yonelerek.
nazıl: inen.
nüzul: inme
sebeb-i vahit: tek bır sebep
selaset: sözün akıcı olma hâlı
sınıf: tabaka
sual: soru
sual-i vahit: tek soru
suhulet-ı beyan: anlatmadaki kolaylık.
tenezzülât-ı kelâmiye: sözün muhatapların seviyelerine uygun olarak soylenmesi
tesanut: dayanışma
uslüp: ifade tarzı
vuzuh-u ifham: anlatımın açıklığı
zan: sanma

İşte bu esbaplar, müşevveşiyetin esbabı iken, Kur'ân'ın i'caz-ı beyanında, selâset ve tenasübünde istıhdam edilmişlerdir. Evet, kalbi sakamsız, aklı müstakim, vicdanı marazsız, zevki selim her adam, Kur'ân'ın beyanında güzel bir selâset, ranâ bir tenasüp, hoş bir ahenk, yekta bir fesahat görür.

Hem, basîresinde selîm bir gözü olan görür ki, Kur'ân'da öyle bir göz vardır ki, o göz, bütün kâinatı zahir ve bâtını ile vazıh, göz önünde bir sahife gibi görür, istediği gibi çevirir, istediği bir tarzda o sahifenin manalarını söyler.

Şu Birinci Nurun hakikatini misaller ile tavzih etsek, birkaç mücellet lâzım. Öyle ise, sair risale-i Arabiyemde ve *İşaratü'l-İ'caz*'da ve şu yirmi beş adet Sözlerde şu hakikatın ispatına dair olan izahatla iktıfa edip, misal olarak mecmu-u Kur'ân'ı birden gösteriyorum.

İkinci Nuru

Kur'ân-ı Hakîm'in, ayetlerinin hatimelerinde gösterdiği fezlekeler ve Esma-i Hüsna cihetindeki üslûb-u bedîsinde olan meziyet-i i'cazıyeye dairdir.

IHTAR: Şu İkinci Nurda çok ayetler gelecektir. O ayetler, yalnız İkinci Nurun misalleri değil, belki geçmiş mesail ve Şuaların misalleri dahi olurlar. Bunları hakkıyla izah etmek çok uzun gelir. Şimdilik ihtisar ve icmale mecburum. Onun için, gayet muhtasar bir tarzda şu sırr-ı azîm-i i'cazın misallerinden olan ayetlere birer işaret edip, tafsilâtını başka vakte talik ettik.

ahenk: uyum
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
basire: bakış, görme duygusu
batın: iç yüz, görünmeyen taraf
beyan: anlatım
cihet: yön
esbap: sebepler
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
fesahat: sözün, kelime, mana, ahenk ve sıralama yönlerinden kusursuz olması
fezleke: hulasa, özet.
hakikat: gerçek, esas
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı
i'caz-ı beyan: anlatımın mu'cize oluşu
icmal: ayrıntılarına girmeme
ihtar: hatırlatma.
ihtisar: kısaltma, özetleme
ıktıfa: kâfi görme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ıstıhdam: çalıştırma
İşaratu'l-i'caz: Bediuzzaman Said Nursî'nin bir eseri
izah: açıklama yapma
izahat: açıklamalar
kainat: bütün âlemler, varlıklar
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar olan Kur'ân
lâzım: gerek.
mana: anlam
maraz: hastalık.
mecbur: zorunda kalma.
mecmu-u Kur'ân: Kur'an'ın tamamı
mesail: meseleler
meziyet-i i'caziye: mu'cizelik meziyeti, özelliği
misal: örnek.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısaltılmış
mücellet: cilt.
müstakim: doğru, düzgün
müşevveşiyet: karışıklık.
nur: parıltı, ışık.
rana: güzel, hoş
risale-i Arabiye: Arapça risale
sahife: sayfa
sair: diğer, başka
sakam: hastalık, illet.
selaset: sözün akıcı olma hâli
selim: sağlam, kusursuz, sarsılmamış
sırr-ı azîm-i i'caz: mu'cizelerin büyük sırrı
şua: ışın
tafsilat: tafsiller, etraflıca açıklamalar
talik: bırakma, geciktirme
tarz: biçim, suret.
tavzih: açıklama.
tenasüp: uygunluk.
üslûb-u bedi: hanka güzellik, tekli ifade tarzı
vakit: zaman
vazıh: açık.
vicdan: hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
yekta: eşsiz
zahir: görünüş

İşte Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, ayetlerin hatimelerinde galiben bazı fezlekeleri zikreder ki, o fezlekeler ya Esma-i Hüsnayı veya manalarını tazammun ediyor veyahut aklı tefekkure sevk etmek için, akla havale eder. Veyahut, makasıd-ı Kur'âniyeden bir kaide-i küllîyeyi tazammun eder ki, ayetin te'kit ve teyidi için fezlekeler yapar. İşte o fezlekelerde Kur'ân'ın hikmet-i ulviyesinden bazı işarat ve hidayet-i İlâhiyenin âb-ı hayatından bazı reşâşat, i'caz-ı Kur'ân'ın berklerinden bazı şerarat vardır. Şimdi, pek çok o işarattan yalnız on tanesini icmalen zikrederiz. Hem, pek çok misallerinden birer misal ve her bir misalin pek çok hakaikından yalnız her birinde bir hakikatin meal-i icmalîsine işaret ederiz. Bu on işaretin ekserîsi, ekser ayetlerde müçtemian beraber bulunup, hakikî bir nakş-ı i'cazî teşkil ederler. Hem, misal olarak getirdiğimiz ayetlerin ekserîsi, ekser işarata misaldir. Biz, yalnız her ayetten bir işaret göstereceğiz. Misal getireceğimiz ayetlerden, eski Sözlerde bahsi geçenlerin yalnız mealine bir hafif işaret ederiz.

Birinci meziyet-i cezalet: Kur'ân-ı Hakîm, i'cazkâr beyanatıyla Sâni-i Zülcelâl'in ef'al ve eserlerini nazara karşı serer, bast eder. Sonra, o âsâr ve ef'alinde esma-i İlâhiyeyi istihraç eder veya haşir ve tevhit gibi bir makasıd-ı asliye-i Kur'âniyeyi ispat ediyor.

• Birinci mananın misallerinden, meselâ:

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ[1]

1 Yeryüzünde ne varsa sizin için O yarattı. Bundan başka semaya da iradesini yöneltti ve gökleri yedi tabaka olarak tanzim etti. O her şeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Suresi, 29.)

ab-ı hayat: hayat suyu
âsâr: eserler.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bast: yayma
berk: sırmşek.
beyanat: açıklamalar
ef'al: fiiller
ekser: pek çok.
ekseri: çoğunluk.
Esma-ı Husna: Allah'ın güzel isimleri
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fezleke: muhtasar, özet.
galiben: genellikle
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakikat: gerçek, esas
hakiki: gerçek.
haşir: dirilş
hatime: son
havale: bırakma, gönderme
hidayet-i İlâhiye: Allah'ın kuluna doğruyu bildirmesi, erdirmesi
hikmet-i ulviye: yüce maksat, yüksek gaye.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
i'cazkar: mu'cizeli
icmalen: kısaca, özede
ispat: doğruyu delillerle gösterme
İstihraç: sonuç çıkarma
işarat: işaretler
kaide-i küllîye: geniş umumi kural
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar olan Kur'ân.
makasıd-ı asliye-i Kur'aniye: Kur'an'ın asıl maksadları
makasıd-ı Kur'aniye: Kur'an-ı Kerim'in maksatları
mana: anlam
meal-i icmal: özet mana, özet anlam.
mesela: misal olarak, örneğin.
meziyet-i cezalet: İfade güzelliği, meziyeti
misal: örnek.
müçtemian: toplu olarak, topluca.
nakş-ı i'cazi: mu'cizelik nakşı
nazar: bakış.
reşâşat: su sızıntıları, serpintileri
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz celal sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
sevk: gönderme, yönlendirme
şerarat: kıvılcımlar
tazammun: içine alma
te'kit: pekiştirme.
tefekkür: derin düşünme
teşkil: şekillendirme
tevhit: Allah'ın birliği
teyit: kuvvetlendirme, doğrulama
zikir: anma, anlatma

• İkinci şıkkın misallerinden, meselâ:

[1] أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ۞ وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ۞ وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا

(İlâahir), [2] إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا 'e kadar.

Birinci ayette âsân bast edip bir neticenin, bir mühim maksudun mukaddematı gibi, ilm ve kudrete, gayat ve nizamatıyla şahadet eden en azîm eserleri serdeder, Alîm ismini istihraç eder.

İkinci ayette, Birinci Şulenin Birinci Şuaının Üçüncü Noktasında bir derece izah olunduğu gibi, Cenab-ı Hakkın büyük ef'alini, azîm âsârını zikrederek, neticesinde, yevm-i fasıl olan haşri netice olarak zikrediyor.

Üçüncü nükte-i belâgat: Kur'ân, beşerin nazarına sanat-ı İlâhiyenin mensucatını açar, gösterir; sonra, fezlekede o mensucatı, esma içinde tayyeder veyahut akla havale eder.

• Birincinin misallerinden, meselâ:

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۞ فَذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ [3]

İşte, *başta der*: "Sema ve zeminı, nzkınıza ıkı hazine gıbı müheyya edip, oradan yağmuru, buradan hububatı çıkaran kımdır? Allah'tan başka koca sema ve zemını ıkı

Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
âsâr: eserler.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azîm: büyük, yüce.
bast: yayma.
beşer: insanlık.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyükluk sahibi yüce Allah.
derece: mıktar.
ef'al: fiiller.
esma: isimler.
fezleke: muhtasar, özet.
gayat: gayeler.
haşir: dirilış.
havale: bırakma, gönderme.
hazine: define.
hububat: habbeler, taneler.
İlâahir: sona kadar.
İlm: Allah'ın sonsuz bilgisi.
İstihraç: bir şeyden bir sonuç, bir mana çıkarma.
İzah: açıklama.
kudret: kuvvet, iktidar.
maksut: kastedilen.
mensucat: dokumalar.
mesela: misal olarak, örneğin.
misal: örnek.
mukaddemat: başlangıçlar.
müheyya: hazır.
mühim: önemli.
nazar: bakış.
netice: sonuç.
nizamat: nizamlar, düzenler.
nokta: önemli bölüm.
nükte-i belâgat: düzgün, kusursuz ve yerinde söylenen sözdeki ince ve zarif mana.
rızık: bütün nimetler.
sanat-ı İlâhiye: Allah'ın sanatı.
sema: gökyüzü.
serd etme: güzel şekilde ifade etme.
şahadet: şahıtlık.
şık: seçenek.
şuâ: ışın.
şule: alev, parıltı.
tayy: sarıp durma, katlama.
yevm-i fasıl: insanların kısım kısım ayrıldığı ve davaların halledildiği kıyamet günü.
zemin: yeryüzü.
zikir: anma, bildirme.

1 Yeryüzünü bir döşek, • dağları birer kazık yapmadık mı? • Sizi de çift çift yaratmadık mı? (Nebe Suresi, 6-8.)

2. Şüphesiz hüküm günü belirlenmiş bir vakittir. (Nebe Suresi, 17.)

3 De ki: "Kımdır gökten ve yerden sızı rızıklandıran? Kımdır kulak ve gözler yaratıp size veren? Kımdır ölüden dınyı dırıden ölüyü çıkaran? Kımdır kaınatı yerlı yerınce tedbır ve ıdare eden?" Onlar dıyecekler kı, "Allah tır." Öyleyse, "Hala Ona ortak koşmaktan korkmaz mısınız?" de. • İşte hak olan Rabbınız Allah Odur. (Yunus Suresi, 31-32.)

mutî hazînedar hükmüne kimse getirebilir mi? Öyle ise, şükür ona münhasırdır."

İkinci fıkrada der ki: "Sizin azalarınız içinde en kıymettar göz ve kulaklarınızın malıkı kimdir? Hangi tezgâh ve dükkândan aldınız? Bu lâtif kıymettar göz ve kulağı verecek, ancak Rabbinizdir. Sizi icat edip terbiye eden Odur ki, bunları size vermiştir. Öyle ise, yalnız Rab Odur, Ma'bud da O olabilir."

Üçüncü fıkrada der: "Ölmüş yeri ihya edip, yüz binler ölmüş taifeleri ihya eden kimdir? Hak'tan başka ve bütün kâinatın Hâlık'ından başka şu işi kim yapabilir? Elbette O yapar, O ihya eder. Madem Hak'tır; hukuku zayi etmeyecektir, sizi bir mahkeme-i kubraya gönderecektir. Yeri ihya ettiği gibi, sizi de ihya edecektir."

Dördüncü fıkrada der: "Bu azîm kâinatı bir saray gibi, bir şehir gibi kemal-i intizamla idare edip tedbirini gören, Allah'tan başka kim olabilir? Madem Allah'tan başka olamaz; koca kâinatı bütün ecramıyla gayet kolay idare eden kudret, o derece kusursuz, nihayetsizdir ki, hiçbir şenk ve ıştırake ve muavenet ve yardıma ihtiyacı olamaz. Koca kâinatı idare eden, küçük mahlûkatı başka ellere bırakmaz. Demek, ister istemez 'Allah' diyeceksiniz."

İşte, birinci ve dördüncü fıkra *Allah* der, ikinci fıkra *Rab* der, üçüncü fıkra *el-Hak* der.[1] فَذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ ne kadar mu'cizâne düştüğünü anla. İşte, Cenab-ı Hak kın azîm tasarrufatını, kudretinin mühim mensucatını

1 İşte hak olan Rabbiniz Allah Odur. (Yunus Sûresi, 32.)

azâ: organlar, uzuvlar
azîm: büyük, yüce
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
derece: mertebe
ecram: kütleler, gezegenler
el-Hak: her şeyi hakkıyla yaratan varlığı hak olan Allah
fıkra: kısım, bölüm
Hak: Allah
Hâlık: her şeyi yoktan yaratan
hazînedar: hazine bekçisi
hukuk: haklar
hükmüne: değerine
icat: vücuda getirme, yaratma
idare: yönetme, çekip çevirme
ihya: dirilterme, hayat verme
ıştırake: ortak olma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kıymettar: kıymetli
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
kudret: kuvvet, iktidar
lâtif: nazik, narin
Ma'bud: kendisine ibadet edilen
mahkeme-i kubra: en büyük mahkeme
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
malık: sahip
mensucat: dokumalar
muavenet: yardım
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
mutî: itaat eden
mühim: önemli
münhasır: sınırlanmış, sınırlı
nihayetsiz: sonsuz
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
saray: hükümdarların oturduğu büyük yapı
şerik: ortak
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
taife: güruh, kavim
tasarrufat: tasarruflar
tedbir: idare etme
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme
tezgâh: fabrika, makine
zayi: elden çıkan, kayıp

zikreder; sonra da o azîm âsânın, mensucatın destgâhı, [1] فَذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ yani Hak, Rab, Allah isimlerini zikretmekle, o tasarrufat-ı azîmenin menbaını gösterir.

• İkincinin misallerinden:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ
الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَآ أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ
مِنْ مَآءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ
وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ
لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۞ [2]

İşte bu ayet, Cenab-ı Hakkın kemal-i kudretini ve azamet-i rububiyetini gösteren ve vahdaniyetine şahadet eden semavat ve arzın hilkatindeki tecelli-i saltanat-ı ulûhiyet; ve gece gündüzün ihtilâfındaki tecelli-i rububiyet; ve hayat-ı içtimaiye-i insana en büyük bir vasıta olan gemiyi denizde teshir ile tecelli-i rahmet; ve semadan âb-ı hayatı ölmüş zemine göndenp, zemini yüz bin taifeleriyle ıhya edip, bir mahşer-ı acayip suretine getirmekteki tecelli-i azamet-i kudret; ve zeminde hadsiz muhtelif hayvanatı basit bir topraktan halk etmekteki tecelli-i rahmet ve kudret; ve rüzgârları nebatat ve hayvanatın teneffüs ve telkıhlerine hizmet gibi vezaif-i azîme ile tavzif edip, tedbir ve teneffüse salih vaziyete getirmek için tahrik ve ıdaresindeki tecelli-i rahmet ve hikmet; ve zemin ve

1. İşte hak olan Rabbınız Allah ödur. (Yunus Suresi 32)

2. Göklerin ve yerin yaratılmasında, gecenin ve gündüzün değişmesinde, insanlara faydalı şeylerle denizde akıp giden gemilerde, Allah'ın gökten su indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra dirilmesinde, her türlü canlıyı yeryüzüne yaymasında, rüzgârları sevk etmesinde ve gökle yer arasında Allah'ın emrine boyun eğmiş bulutlarda, aklını kullanan bir topluluk için Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine işaret eden nice deliller vardır. (Bakara Suresi 164)

âb-ı hayat: hayat suyu
arz: yeryüzü
asar: eserler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet-i rububiyet: Allah'ın terbiye edicilliğinin büyüklüğü
azîm: büyük, yüce
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah
destgâh: tezgâh
hadsiz: sınırsız
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan varlığı hak olan Allah
halk: yaratma
hayat-ı içtimaiye-i insan: insanın sosyal hayatı
hayvanat: hayvanlar
hikmet: sayısız mana ve faydalar bulunan ilâhî gaye
hilkat: yaratılış
hizmet: vazife, görev
idare: yönetme, çekip çevirme
ihtilâf: ayrılık, aykırılık
ıhya: dirilterme, hayat verme
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
kudret: kuvvet, iktidar
mahşer-ı acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer
menba: kaynak
mensucat: dokumalar
misal: örnek
muhtelif: çeşit çeşit
nebatat: bitkiler
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
salih: uygun, hayırlı, faydalı
sema: gökyüzü
semavat: gökler
suret: biçim, görünüş
şahadet: şahitlik
tahrik: harekete geçirme
taife: grup, hırka, fırqa, ailye
tasarrufat-ı azîme: büyük tasarrufler, icraatlar
tavzif: görevlendirme
tecelli-i azamet-i kudret: kudretin büyüklüğünün tecelli etmesi, görünmesi
tecelli-i hikmet: hikmetinin tecellisi, görünmesi
tecelli-i rahmet: rahmetinin tecellisi, merhametin görülmesi
tecelli-i rububiyet: kâinatı yaratan, idare eden, rabliğin tecellisi
tecelli-i saltanat-ı uluhiyet: İlâhî saltanatının tecellisi
tedbir: idare etme
telkih: aşılama
teneffüs: nefes alma
teshir: cezp etme, çekim
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu
vasıta: aracı
vaziyet: durum
vezaif-i azîme: büyük vazifeler
zemin: yeryüzü
zikir: anma, bildirme

asuman ortasında vasıta-i rahmet olan bulutlan bir mahşer-i acayip gibi muallâkta toplayıp dağıtmak, bir ordu gibi ıstırahat ettirip vazife başına davet etmek gibi teshirindeki tecellî-i rububiyet gibi mensucat-ı sanatı tadat ettikten sonra, aklı onların hakaikına ve tafsiline sevk edip tefekkür ettirmek için, [1] لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ der. Onunla ukulü ikaz için, akla havale eder.

Üçüncü meziyet-i cezalet: Bazen, Kur'ân, Cenab-ı Hakkın fiillerini tafsil ediyor, sonra bir fezleke ile icmal eder. Tafsiliyle kanaat verir, icmaliyle hıfzettirir, bağlar. Meselâ,

وَكَذٰلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ [2]

İşte, Hazret-i Yusuf ve ecdadına edilen nimetleri, şu ayetle işaret eder, der ki:

Sizi bütün insanlar içinde makam-ı nübüvvetle serfiraz, bütün silsile-i enbıyayı silsilenize raptedip silsilenizi nev-i beşer içinde bütün silsilelerin serdarı, hanedanınızı ulûm-u Ilâhıye ve hikmet-i Rabbanıyeye bir hücre-i talım ve hidayet suretinde getirip, o ilim ve hikmetle dünyanın saadetkârâne saltanatını ahıretin saadet-i ebediyesiyle sizde birleştirmek, seni ilim ve hikmetle Mısır'a hem aziz bir reis, hem âlî bir nebî, hem hakîm bir murşit etmek

1. Aklını kullanan bir topluluk için Allah ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine işaret eden nice deliller vardır. (Bakara Suresi 164.)

2. Rabbin seni böylece seçkin kılacak, sana rüya tabirini öğretecek ve bundan önce atalarını İbrahim ve İshak üzerine peygamberlik nimetini tamamladığı gibi, senin ve Yakuboğullarının üzerine de nimetini tamamlayacaktır. Muhakkak ki Rabbin her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yapar. (Yusuf Suresi 6.)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
alî: yüce
asuman: gökyüzü
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
azîz: muhterem, saygın
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah
davet: çağırma
ecdat: atalar
fezleke: muhtasar, özet.
fiil: iş, amel
hakaik: hakikatler
hakîm: hikmet sahibi, bilge.
hanedan: büyük aile
havale: bırakma, gönderme
hıfz: koruma
hidayet: doğru yol
hikmet: sayısız mana ve faydalar bulunan Ilâhı gaye
hikmet-i Rabbanıye: Rab olan Allah ın hikmeti
hücre-i talım: eğitim, öğretim yuvası
icmal: ayrıntılarına girmeme.
ikaz: uyarma
ıstırahat: dinlenme
kanaat: yeterli görme
mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer
makam-ı nübüvvet: peygamberlik makamı
mensucat-ı sanat: sanat dokumaları
meselâ: örnek olarak, örneğin
meziyet-i cezalet: ifade güzelliği, üstünlüğü
muallak: asılı duran.
murşit: doğru yolu gösteren.
nebî: peygamber
nev-i beşer: bütün insanlar
nimet: iyilik, lütuf, ihsan
rapt: bağlama
reis: amir.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
saadetkârâne: mutlu bir şekilde
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
serdar: başkomutan.
serfiraz: benzerlerinden üstün olan
sevk: gönderme, yönlendirme
silsile: zincir
silsile-i enbıyâ: peygamberler zincîri
suret: biçim
tadat: sayma, sıralama
tafsil: etraflıca bildirme
tecellî-i rububiyet: kainatı yaratan, idare eden Rabliğin tecellisi
tefekkür: derin düşünme.
teshir: cezp etme, çekme
ukul: akıllar
ulûm-u Ilâhıye: Ilâhî dinî ilimler
vasıta-i rahmet: rahmet vasıtası, aracı
vazife: görev

olan nıamat-ı İlâhıyeyi zikir ve tadat edip, ilım ve hikmet ile, onu, âbâ ve ecdadını mumtaz ettiğini zikrediyor; sonra, "Senin Rabbin Alîm ve Hakîm'dir," der. "Onun rububiyeti ve hikmeti iktıza eder ki, seni ve âbâ ve ecdadını Alîm, Hakîm ismine mazhar etsin." İşte o mufassal nimetleri, şu fezleke ile icmal eder.

Hem meselâ [1] قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ

İşte şu ayet, Cenab-ı Hakkın nev-i beşerin hayat-ı içtimaiyesindeki tasarrufatını şöyle gösteriyor ki: İzzet ve zillet, fakr ve servet doğrudan doğruya Cenab-ı Hakkın meşietine ve iradesine bağlıdır, demek, "Kesret-i tabakatın en dağınık tasarrufatına kadar meşiet ve takdir-i İlâhiye iledir, tesadüf karışamaz." Şu hükmü verdikten sonra, insaniyet hayatında en mühim iş, onun rızkıdır; şu ayet, beşerin rızkını doğrudan doğruya Rezzak-ı Hakikî'nin hazine-i rahmetinden gönderdiğini bir iki mukaddeme ile ispat eder. Şöyle ki:

Der: "Rızkınız, yerin hayatına bağlıdır. Yerin dirilmesi ise, bahara bakar. Bahar ise, şems ve kameri teshir eden, gece ve gündüzü çeviren Zatın elindedir. Öyle ise, bir elmayı bir adama hakikî rızık olarak vermek, bütün yeryüzünü bütün meyvelerle dolduran o Zat verebilir, ve O ona hakikî Rezzak olur." Sonra da,

[2] وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ der. Bu cümlede, o tafsilâtlı fılleri icmal ve ispat eder. Yani, "*Size hesapsız rızık veren Odur ki, bu fılleri yapar.*"

1 De ki: Ey mulkün hakikî sahibi olan Allah'ım! Sen mulku dilediğine verirsin. (Âl-i İmran Sûresi: 26)

2. Dilediğini de hesapsız şekilde rızklandırırsın. (Âl-i İmran Sûresi: 27)

abâ: babalar, bir kimsenin yakın ataları
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beşer: insanlık.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ecdat: atalar
fakr: fakirlik.
fezleke: muhtasar, özet.
fiil: iş, amel.
hakikî: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan Allah
hayat: dirlik, canlılık.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hikmet: sayısız mana ve faydalar bulunan, İlâhî gaye.
hükûm: karar
icmal: ayrıntılarına girmeme
iktıza: gerektirme
ilm: bilgi
insaniyet: insanlık.
irade: dileme, isteme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
İzzet: şeref, yücelik
kamer: ay
kesret-i tabakat: çokluk tabakaları
mazhar: nail olma, şereflenme
mesela: misal olarak.
meşiet: dileme, irade
mufassal: tafsilâtlı olarak açıklanan, ayrıntılı
mukaddeme: ön söz
muhim: önemli
mümtaz: seçkin
nev-i beşer: bütün insanlar, insanlık.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan.
nıamat-ı İlâhiye: Allah'ın verdiği nimetler, ihsanlar
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren Allah
Rezzak-ı hakikî: gerçek rızık verici olan Allah
rızık: bütün nimetler
rububiyet: kainatı yaratıp yönetme, sevk ve idare etme, Rablık, İlâhlık.
servet: zenginlik.
şems: güneş
tadat: saymak, sıralamak
tafsilat: tafsiller, etraflı açıklamalar
takdir-i İlâhiye: Allah'ın takdiri
tasarrufat: tasarruflar, idareyle kullanılmalar
tesadüf: rastlantı
teshir: cezp etme, çekim
Zat: azamet ve ululuk sahibi kişi
zikir: anma, bildirme
zillet: hakirlik, aşağılık

Dördüncü nükte-i belâgat Kur'ân, kâh olur mahlûkat-ı İlâhiyeyi bir tertiple zikreder; sonra o mahlûkat içinde bir nizam, bir mizan olduğunu ve onun semereleri olduğunu göstermekle güya bir şeffafiyet, bir parlaklık veriyor ki, sonra o âyinemisal tertibinden, cilvesi bulunan esma-ı İlâhiyeyi gösteriyor. Güya o mahlûkat-ı mezkûre, elfazdır; şu esma, onun manaları, yahut o meyvelerin çekirdekleri, yahut hulâsalarıdırlar.

Meselâ:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ۞ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ۞ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ۞ [1]

İşte, Kur'ân, hilkat-i insanın o acip, garip, bedî, muntazam, mevzun etvarını öyle âyinemisal bir tarzda zikredip tertip ediyor ki, فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ [2] içinde kendi kendine görünüyor ve kendini dedirttiriyor. Hatta, vahyin bir kâtibi şu ayeti yazarken, daha şu kelime gelmezden evvel, şu kelimeyi söylemiştir: "Acaba bana da mı vahiy gelmiş?" zannında bulunmuş. Hâlbuki, evvelki kelâmın kemal-i nizam ve şeffafiyetidir ve insıcamıdır ki, o kelâm gelmeden kendini göstermiştir.

acip: tuhaf.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
âyinemisal: ayna gibi.
bedî: eşsiz güzel.
cilve: tecelli.
elfaz: lâfızlar, kelimeler.
esma: isimler.
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
etvar: tavırlar.
evvel: önce.
fiil: iş, amel.
garip: hayret verici.
güya: sanki.
hilkat-i insan: insanın yaratılışı.
hulâsa: öz.
insıcam: uyguntuluk.
kâh: bazen.
kâtip: yazan.
kelâm: söz, lafız.
kemal-i insıcam: tam bir uygunluk.
kemal-i nizam: tam bir düzen.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mahlûkat-ı İlâhiye: Allah'ın yarattıkları.
mahlûkat-ı mezkûre: sözü edilen yaratıklar.
mana: anlam.
mesela: misal olarak, meğerin.
mevzun: ölçülü, ahenkli.
mizan: ölçü.
muntazam: nizamlı, düzenli.
nizam: düzen.
nükte-i belâgat: düzgün, kusursuz ve yerinde söylenen sözdeki ince ve zarif mana.
rızık: bütün nimetler.
semere: meyve.
şeffafiyet: şeffaflık, saydamlık.
tarz: biçim, suret.
tertip: düzene koyma, sıraya koyma, düzen.
vahiy: Allah'ın emir ve yasakları ni peygambere bildirmesi.
zan: sanma.
zikir: anma, bildirme.

1. And olsun ki Biz insanı çamurun özünden yarattık. • Sonra onu sağlam ve korunmuş olan anne rahmine bir damla su olarak yerleştirdik. • Sonra o su damlasını pıhtılaşmış bir kan olarak yarattık. O pıhtılaşmış kanı bir parça et olarak yarattık. O et parçasını kemikler olarak yarattık. Kemiklere de et giydirdik. Sonra da onu bambaşka bir yaratılışla inşa ettik. Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah'ın şanı ne yücedir! (Mü'minun Suresi, 12-14.)

2. Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah'ın şanı ne yücedir! (Mü'minun Suresi, 14.)

Hem meselâ.

إِنَّ رَبَّكُمُ اللهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۞ [1]

İşte, Kur'ân, şu ayette azamet-i kudret-i İlâhiye ve saltanat-ı rububiyeti öyle bir tarzda gösteriyor ki, gündüz, ay, yıldızlar emirber neferleri gibi emrine müheyya. Gece ve gündüzü, beyaz ve siyah iki hat gibi veya iki şerit gibi birbiri arkasında döndürüp, ayat-ı rububiyetini kâinat sahifelerinde yazan ve arş-ı rububiyetinde duran bir Kadîr-i Zülcelâl'i gösterdiğinden, her ruh işitse,

بَارَكَ اللهُ، مَاشَاءَ اللهُ، فَتَبَارَكَ اللهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ [2]

demeye hâhışger olur. Demek, تَبَارَكَ اللهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ [3] sabıkını hulâsası, çekirdeği, meyvesi ve âb-ı hayatı hükmünü geçer.

Beşinci meziyet-i cezalet: Kur'ân, bazen tagayyure maruz ve muhtelif keyfiyata medar maddî cüz'iyatı zikreder. Onları hakaik-ı sabite suretine çevirmek için sabit, nuranî, küllî esma ile icmal eder, bağlar; veyahut, tefekküre ve ibrete teşvik eder bir fezleke ile hatime verir.

âb-ı hayat: hayat suyu
arş-ı rububiyet: terbiye edicilliğin yüce makamı
ayat-ı rububiyet: Allah'ın besleme, büyütme, idare ve terbiye edicilik sıfatını anlatan ayetler
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamet-i kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudretinin büyüklüğü
cüz'iyat: değersiz ufak tefek şeyler
emirber: emir altında emre uyan
esma: isimler
fezleke: netice, özet
hâhışger: istekli
hakaik-i sabite: değişmeyen hakikatler
hatime: son, nihayet
hulâsa: öz
hükûm: değer, yenme
İbret: ders çıkarma
icmal: özetleme, ayrıntılarına girmeme
Kadîr-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
keyfiyat: nitelikler, özellikler
küllî: umumî, genel
maddî: madde ile ilgili
maruz: etkilenme, karşısında bulunma
medar: sebep, vesile
mesela: örneğin
meziyet-i cezalet: ifade güzelliği, üstünlüğü
muhtelif: çeşitli, farklı
müheyya: hazır
nefer: er, rütbesiz asker
nuranî: nurlu, parlak.
ruh: insandaki canlılığın ve dirilliğin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı
sabık: geçmiş
sabit: değişmeyen
sahife: sayfa
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.
suret: biçim, şekil.
tagayyur: değişme, başkalaşma
tarz: biçim, suret
tefekkür: derin düşünme
teşvik: şevklendirme
zikir: anma, bildirme

1 Şüphesiz ki sizin Rabbiniz, gökleri ve yer'i altı günde yaratan, sonra da Arş üzerinde hükümrânlık icra eden Allah'tır. O, gündüzü peşi sıra kovalayan gece ile örter. O, güneşi, ayı ve yıldızları da emrine boyun eğmiş olarak yarattı. İyi bilin ki, yaratmak da Ona aittir, yaratıkların tedbir ve idaresi de. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şanı ne yücedir! (A'raf Suresi, 54.)

2 Allah'ın şanı ne yücedir! Allah dilediğini yapar! Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şanı ne yücedir!

3. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şanı ne yücedir!

Birinci mananın misallerinden, meselâ

وعلّم ادمَ الأسْمآءَ كُلَّها ثُمَّ عرَضَهُمْ عَلى الْمَلٰئكةِ فَقالَ انْبِئُونِي
بِأسْمآءِ هٰؤُلآءِ انْ كُنْتُمْ صادِقِينَ ۞ قالُوا سُبْحانَكَ لاعِلْمَ لَنآ
الّا ما عَلَّمْتَنآ انَّكَ انْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [1]

İşte şu ayet evvelâ, "Hazret-ı Âdem'ın hılâfet meselesinde, melâikelere rüçhaniyetine medar ilmi olduğu" olan bır hâdıse-ı cuz'iyeyı zıkreder. Sonra, o hâdisede melâikelerin Hazret-i Âdem'e karşı ılım noktasında hâdıse-i mağlûbıyetlerini zikreder. Sonra, bu iki hâdiseyı iki ısm-ı küllî ıle ıcmal edıyor. Yani [2] انْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ .

Yanı: "*Alîm ve Hakîm Sen olduğun için*" Âdem'ı talım ettin, bıze galip oldu. Hakîm olduğun ıçın, bize ıstıdadımıza göre veriyorsun, onun istidadına göre rüçhanıyet veriyorsun.

İkinci mananın mısallerinden, meselâ

وَاِنَّ لَكُمْ فِي الْاَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ
وَدَمٍ لَبَنًا خالِصًا سآئِغًا لِلشّارِبِينَ [3] (ilâahır)

فِيهِ شِفآءٌ لِلنّاسِ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ [4]

İşte şu ayetler, Cenab-ı Hakkın, koyun, keçi, inek, manda, deve gibi mahlûklarını insanlara halıs, safî, lezız bir süt çeşmesi; üzüm ve hurma gibi masnuları da insanlara lâtıf, lezız, tatlı bırer nımet tablaları ve kazanları; ve

Âdem: Cenab-ı Allah'ın yarattığı ilk insan ve insanlığın atası
Alîm: her şeyi hakkıyla bılen Allah
ayet: Kur'ân'ın her bır cümlesi
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan, şeref ve buyukluk sahıbı yuce Allah
evvelâ: bırıncı olarak
hâdise: olay
hâdise-i cüz'iye: küçük ve basıt hadıse
hadıse-ı mağlubıyet: mağlûp olma yenılme olayı
Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan Allah
halis: saf duru
hilâfet: halıfelik, vekıllık
ıcmal: özetleme ayrıntılarına gırmeme
ılım: bılgi
ısm-ı küllî: kullî, umumî ısım
ıstıdat: kabılıyet, yetenek
lâtıf: hoş, guzel
lezız: lezzetlı
mahluk: Allah tarafından yaratılmış
mana: anlam
masnu: sanatla yapılmış
medar: sebep, dayanak noktası
melaike: melekler
mesela: örneğin
mesele: konu, ehemmıyetlı ış
mısal: ornek
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ıkramlar
rüçhanıyet: ustunluk
safî: saf olan, katıksız, halıs
tabla: yemek tabağı, kap
talım: oğretme
zıkır: anma, bıldırme

1. Ve Âdem'e butun isimlen oğrettıkten sonra eşyayı meleklere gosterdi. "Eğer halifeliğe daha layık olduğunuz iddiasında doğru isenız, bunların isimlerini Bana soyleyın" buyurdu. • Melekler: "Senı her turlu noksandan tenzih ederız", dediler: "Senin bize oğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bılır, her ışı hikmetle yaparsın." (Bakara Suresi, 31-32.)
2. Bakara Suresi, 32
3. Ehlî hayvanlarda da sızın ıçın bırer ıbret vardır. Onların karınlarında, kan ile fışkı arasından çıkan ve ıçenlerin boğazından kolayca geçen halıs bır sutle sızı besleriz. (Nahl Suresi, 66.)
4. Onda insanlar ıçın şifa bulunur. Düşunen bır topluluk ıçın şüphesız bunda bır delıl vardır. (Nahl Suresi, 69.)

arı gibi küçük mu'cizat-ı kudretini şifalı ve tatlı güzel bir şerbetçi yaptığını ayet şöylece gösterdikten sonra tefekküre, ibrete başka şeyleri de kıyas etmeye teşvik için [1] اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ der, hatime verir.

Altıncı nükte-i belâgat Kâh oluyor ki ayet, geniş bir kesrete ahkâm-ı rububiyeti serer, sonra birlik cihetti hükmünde bir rabıta-i vahdet ile birleştirir veyahut bir kaide-i küllıye içinde yerleştirir. Meselâ:

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَلَا يَؤُدُهُ حِفْظُهُمَا
وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ [2]

İşte Ayete'l-Kursî'de, on cümle ile on tabaka-i tevhidi ayrı ayrı renklerde ispat etmekle beraber, [3] مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ اِلَّا بِاِذْنِهِ cümlesiyle gayet keskin bir şiddetle şirki ve gayrin müdahalesini keser, atar.

Hem şu ayet İsm-i Azamın mazhârı olduğundan, hakaik-ı İlâhiyeye ait manaları azamî derecededir ki, azamiyet derecesinde bir tasarruf-u rububiyeti gösteriyor.

Hem, umum semavat ve arza birden müteveccih tedbir-i ulûhiyeti en azamî bir derecede umuma şamil bir hafîziyeti zikrettikten sonra, bir rabıta-i vahdet ve birlik cihetti, o azamî tecelliyatlarının menbalarını [4] وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ile hulâsa eder.

---

1. Düşünen bir topluluk için şüphesiz bunda bir delil vardır. (Nahl Suresi, 69.)

2. Onun hâkimiyet ve saltanatı gökleri ve yeri kuşatmıştır. Gökleri ve yeri tasarrufu altında tutmak Onun kudretine ağır gelmez. En yüce ve en büyük olan da ancak Odur. (Bakara Suresi, 255.)

3. Onun katında, Onun izni olmaksızın kim şefaat edebilir? (Bakara Suresi, 255.)

4. En yüce ve en büyük olan da ancak Odur. (Bakara Suresi, 255.)

---

ahkâm-ı rububiyet: Allah'ın hükümleri, emirleri
arz: yer, dünya
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
Ayete'l-Kursî: Bakara suresinin 255. ayeti.
azamî: en yüksek, nihayet derecede
azamiyet derecesi: en büyük, azama rütbe
cihet: yön, taraf
derece: azama, basamak, rütbe, ölçü
gayr: başka
hafiziyet: Allah'ın her şeyi muhafaza ve kaydedici sıfatı
hakaik-ı İlâhiye: Allah'a ait olan gerçekler
hatime: son, nihayet.
hulâsa: öz, özet.
hükûm: değer, yerinde
ibret: ders çıkarma
İsm-i Azam: en büyük isim
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kâh: zaman olur
kaide-i küllîye: büyük, genel kural
kesret: çokluk
kıyas: karşılaştırma
mana: anlam
mazhar: bir şeyin göründüğü yer, ayna.
menba: kaynak.
mesela: örneğin
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri, harika eserler
müdahale: karışma.
müteveccih: yönelik.
nükte-i belâgat: düzgün, kusursuz ve yerinde söylenen sözdeki ince ve zarif mana.
rabıta-i vahdet: birlik bağı
semavat: gökler
şamil: kaplayan, içine alan
şerbet: meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek.
şifa: iyileşme, fayda
şirk: Allah'a ortak koşma
tabaka-i tevhit: tevhit tabakası, Allah'ı bir bilme derecelerı
tasarruf: idare etme
tasarruf-u rububiyet: kâinatı yaratan, idare eden Allah Teâlâ'nın idaresi
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
tedbir-i ulûhiyet: Cenâb-ı Hakkın yönetmesi, idare etmesi.
tefekkür: derin düşünme
teşvik: şevklendirme
umum: genel, herkes
zikir: anma, bildirme

Hem meselâ:

اَللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۞ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۞ وَآتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوهَا [1]

İşte şu ayetler, evvelâ Cenab-ı Hakkın insana karşı şu koca kâinatı nasıl bir saray hükmünde halk edip, semadan zemine âb-ı hayatı gönderip, insanlara rızkı yetiştirmek için zemini ve semayı iki hizmetkâr ettiği gibi, zeminin sair aktârında bulunan her bir nevi meyvelerinden, her bir adama istifade imkânı vermek, hem insanlara semere-i sa'ylerini mübadele edip, her nevi medar-ı maişetini temin etmek için gemiyi insana musahhar etmiştir. Yani, denize, rüzgâra, ağaca öyle bir vaziyet vermiş ki, rüzgâr bir kamçı, gemi bir at, deniz onun ayağı altında bir çöl gibi durur. İnsanlar gemi vasıtasıyla bütün zemine munasebettar etmekle beraber ırmaklar, büyük nehirleri, insanın fıtrî birer vesait-i nakliyesi hükmünde teshir, hem güneş ile ayı seyir ettirip mevsimleri ve mevsimlerde değişen Mün'im-i Hakikî'nin renk renk nimetlerini insanlara takdim etmek için iki musahhar hizmetkâr ve o büyük dolabı çevirmek için iki dümenci hükmünde halk etmiş. Hem, gece ve gündüzü insana musahhar

âb-ı hayat: hayat suyu
aktar: taraflar, yanlar
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi olan şeref ve büyükluk sahibi yüce Allah
dümen: yön ayarı yapan alet, direksiyon
evvelâ: ilk önce
fıtrî: tabiî, yaratılıştan
halk etme: yaratma
hizmetkâr: hizmetçi
hükmünde: değerinde, kıymetin de yerinde
hükum: değer
imkân: mümkün olma
istifade: faydalanma.
kâinat: bütün evren, tüm varlıklar
medar-ı maişet: geçim kaynağı
mesela: örneğin, misal olarak.
musahhar: emir altına giren, boyun eğmiş
mübadele: değiş-tokuş
munasebettar: ilgili
Mün'im-i Hakikî: nimetlerin gerçek sahibi olan Allah.
nevî: çeşit, tür
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar
rızık: yiyecek, azık.
sair: diğer, öteki
saray hükmünde: görkemli, büyük, iyi döşenmiş yapı, saray gibi
sema: gökyüzü
semere-i sa'y: çalışmanın meyvesi
seyrettirme: izlettirmek.
takdim: sunma.
temin: sağlama
teshir: çekme
vasıta: aracı
vaziyet: durum
vesait-i nakliye: nakliye vasıtaları, ulaşım araçları
zemin: yeryüzü

1. O Allah ki, gökleri ve yeri yarattı, gökten de bir su indirdi ki, onunla sizin için rızık olarak meyvelerden bitirdi. Onun emriyle denizde seyretsinler diye gemileri sizin hizmetinize verdi. Nehirleri de yine sizin hizmetinize verdi. • Birbirin ardınca dönüp duran güneşi ve ayı da sizin hizmetinize verdi. Geceyi ve gündüzü de sizin hizmetinize verdi. • O sözünüz ve halınızle istediğiniz her şeyden size verdi. Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız saymakla bitiremezsiniz. (İbrahim Suresi, 32-34.)

yani, hâb-ı rahatına geceyi örtü, gündüzü maişetlerine ticaretgâh hükmünde teshir etmiştir.

İşte bu niam-ı İlâhiyeyi tadat ettikten sonra, insana verilen nimetlerin ne kadar geniş bir dairesi olduğunu gösterip, o dairede de ne derece hadsiz nimetler dolu olduğunu şu,

وَآتَيْكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا [1]

fezleke ile gösterir. Yani, istidat ve ihtiyac-ı fıtrî lisanıyla insan ne istemişse, bütün verilmiş. İnsana olan nimet-i İlâhiye, tadat ile bitmez tükenmez. Evet, insanın madem bir sofra-i nimeti semavat ve arz ise ve o sofradaki nimetlerden bir kısmı şems, kamer, gece, gündüz gibi şeyler ise, elbette insana müteveccih olan nimetler had ve hesaba gelmez.

Yedinci sırr-ı belâgat: Kâh oluyor ki, ayet, zahirî sebebi icadın kabiliyetinden azletmek ve uzak göstermek için, müsebbebin gayelerini, semerelerini gösteriyor. Tâ anlaşılsın ki, sebep yalnız zahirî bir perdedir. Çünkü, gayet hakîmâne gayeleri ve mühim semereleri irade etmek, gayet Alîm, Hakîm birinin işi olmak lâzımdır. Sebebi ise, şuursuz, camittir.

Hem, semere ve gayetini zikretmekle, ayet gösteriyor ki, sebepler çendan nazar-ı zahirîde ve vücutta müsebbebat ile muttasıl ve bitişik görünür, fakat, hakîkatte mabeynlerinde uzak bir mesafe var. Sebepten müsebbebin icadına kadar o derece uzaklık var ki, en büyük bir sebebin eli, en edna bir müsebbebin icadına yetişemez.

Alim: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
arz: yeryüzü, dünya.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azletmek: vazifesine son vermek, ayırmak.
camit: cansız.
çendan: gerçi.
daire: manevî bir emrin hükmünün cari olduğu yer.
derece: miktar.
edna: en küçük, adî, basit.
gaye: maksat.
gayet: netice.
hâb-ı rahat: rahat ve tasasız uyku.
hadsiz: sınırsız.
hakîkat: gerçek.
Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan Allah.
hakîmane: hikmetli bir şekilde.
icat: vücuda getirme, yaratma.
ihtiyac-ı fıtrî: yaratılıştan gelen ihtiyaç.
irade: dileme, isteme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kabiliyet: yetenek, iktidar.
kâh: bazen.
kamer: ay.
kısım: parça.
lâzım: gerekli.
lisan: dil.
mabeyn: arası.
maişet: geçinme.
mesafe: uzaklık.
muttasıl: bitişik.
mühim: önemli.
müsebbebat: sebeplerle meydana gelenler, sebeplerin sonuçları.
müsebbep: sebep olunan şey, sonuç.
müteveccih: yönelik, yönelen.
nazar-ı zahirî: dışa dönük bakış.
niam-ı İlâhiye: Allah'ın nimetleri.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti.
perde: örtü.
sebep: vasıta.

1. O, sözünüz ve hâlinizle istediğiniz her şeyden size verdi. Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız saymakla bitiremezsiniz. (İbrahim Sûresi, 34.)

semavat: gökler.
semere: meyve.
sırr-ı belâgat: belâgat sırrı.
sofra-i nimet: nimet sofrası.
şems: güneş.
şuursuz: bilinçsiz, idraksiz.
tadat: sayma.
teshir: emrine itaat ettirme.
ticaretgâh: ticaret yeri.
vücut: varlık.
zahirî: görünen, görünürde.
zikir: anma, bildirme.

İşte sebep ve müsebbep ortasındaki uzun mesafede esma-i İlâhiye birer yıldız gibi tulû eder. Matlâları, o mesafe-i maneviyedir. Nasıl ki zahir nazarda dağların daire-i ufkunda semanın etekleri muttasıl ve mukarin görünür. Hâlbuki, daire-i ufk-u cibalîden semanın eteğine kadar umum yıldızların matlâları ve başka şeylerin meskenleri olan bir mesafe-i azîme bulunduğu gibi, esbap ile müsebbebat mabeyninde, öyle bir mesafe-i maneviye var ki, imanın dürbünüyle, Kur'ân'ın nuruyla görünür.

Meselâ:

فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلٰى طَعَامِهٖ ۞ اَنَّا صَبَبْنَا الْمَآءَ صَبًّا ۞ ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّا ۞ فَاَنْبَتْنَا فِيْهَا حَبًّا ۞ وَعِنَبًا وَقَضْبًا ۞ وَزَيْتُوْنًا وَنَخْلًا ۞ وَحَدَآئِقَ غُلْبًا ۞ وَفَاكِهَةً وَاَبًّا ۞ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ ۞[1]

İşte şu ayet-i kerîme, mu'cizat-ı kudret-i İlâhiyeyi bir tertib-i hikmetle zikrederek esbabı müsebbebata raptedip, en ahırde[2] مَتَاعًا لَّكُمْ lâfzıyla bir gayeyi gösterir ki, o gaye, bütün o müteselsil esbap ve müsebbebat içinde o gayeyi gören ve takip eden gizli bir mutasarrıf bulunduğunu; ve o esbap, Onun perdesi olduğunu ispat eder.

Evet,[3] مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ tabiriyle, bütün esbabı icat kabiliyetinden azleder, manen der: "Size ve hayvanatınıza rızkı yetiştirmek için, su semadan geliyor. O suda, size ve hayvanatınıza acıyıp, şefkat edip, rızık yetiştirmek

ahir: son
ayet-i kerime: Kur'ân'ın ayeti
azil: ayırma, uzaklaştırma
daire-i ufk-u cibali: dağın ufuk dairesi, çizgi
daire-i ufuk: görüş alanı
durbun: uzağı gösteren alet.
esbap: sebepler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
gaye: maksat.
hayvanat: hayvanlar
İcat: yaratma
iman: inanç.
ispat: kanıtlama
kabiliyet: yetenek
lafız: söz, kelime
mabeyn: arası
manen: mana rûbanıyla
matla: doğuş yeri
mesafe: ara, uzaklık.
mesafe-i azîme: büyük uzaklık.
mesafe-i maneviye: manevî uzaklık
meselâ: misal olarak.
mesken: oturulacak yer.
mu'cizat-ı kudret-i İlâhiye. Allah'ın kudretinin mu'cizeleri
mukarin: beraber, yakın olan
mutasarrif: her şeyi kendi istek ve arzularına göre idare eden
muttasıl: bitişik.
müsebbebat: sebeple meydana çıkanlar, sonuçlar
müsebbep: sebep olunan şey, sonuç.
müteselsil: zincirleme
nazar: bakış
nur: ışık.
perde: örtü
rapt: bağlama
rızık: yiyecek, içecek şey
sebep: vasıta
sema: gökyüzü
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme
tabir: söz
takip: arkasında gitmek, gözetmek, araştırmak
tertib-i hikmet: hikmetli düzenleme
tulû: doğma
umum: bütün
zahir: görünen
zikir: anma

1. İnsan yediklerine bir baksın. • Biz suyu bol bol indirdik. • Toprağı yardıkça yardık. • Ondan daneler, • üzümler ve sebzeler, • zeytinlikler ve hurmalıklar, • bol ağaçlı bahçeler, • çeşit çeşit meyveler ve otlar bitirdik. • Size ve hayvanlarınıza rızık olsun diye. (Abese Suresi, 24-32.)

2. Size rızık olsun diye. (Abese Suresi, 32.)

3. Size ve hayvanlarınıza rızık olsun diye. (Abese Suresi, 32.)

kabiliyeti olmadığından, su gelmiyor, gönderiliyor demektir. Hem, toprak, nebatatıyla açılıp, rızkınız oradan geliyor. Hissiz, şuursuz toprak sizin rızkınızı düşünüp şefkat etmek kabiliyetinden pek uzak olduğundan, toprak kendi kendine açılmıyor, birisi o kapıyı açıyor, nimetleri ellerinize veriyor. Hem, otlar, ağaçlar sizin rızkınızı düşünüp merhameten size meyveleri, hububatı yetiştirmekten pek çok uzak olduğundan, ayet gösteriyor ki, onlar bir Hakîm-i Rahîm'in perde arkasından uzattığı ipler ve şeritlerdir ki, nimetlerini onlara takmış, zîhayatlara uzatıyor. İşte şu beyanattan, Rahîm, Rezzak, Mün'im, Kerîm gibi çok esmanın matlâları görünüyor.

Hem meselâ:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى
الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ
فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ
بِالْأَبْصَارِ ۞ يُقَلِّبُ اللّٰهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِأُولِي
الْأَبْصَارِ ۞ وَاللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِ
وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللّٰهُ
مَا يَشَاءُ إِنَّ اللّٰهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ[1]

İşte şu ayet, mu'cizat-ı rububiyetin en mühimlerinden ve hazine-i rahmetin en acıp perdesi olan bulutların

acıp: tuhaf, hayret veren
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyanat: açıklamalar, bildiriler
esma: isimler
Hakîm-i Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan çok çok merhametli Allah.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
his: duygu
hububat: tahıllar, taneler.
kabiliyet: istidat, yetenek
Kerîm: sonsuz ikram ve gerçek zenginlik sahibi olan Allah
matla: doğuş yeri.
merhameten: acıyarak.
mu'cizat-ı rububiyet: Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesinin onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurmasının mu'cizesi
mühim: önemli.
Mün'im: nimet veren Allah
nebatat: bitkiler
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar, insanın yararına olan her şey
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rızık: yiyecek, içecek, şey
şefkat: karşılık beklemeden yardım etme
şuur: idrak, bilinç.
zîhayat: yaşayan her canlı, hayat sahibi

1 Görmedin mi ki Allah bulutları dilediği yere sevk eder, sonra onları birleştirir ve üst üste yığar. Sonra da onun arasından yağmur tanelerinin suzulduğunu görürsün. Gökteki dağ gibi bulutlardan Allah dolu taneleri indirir ki, onu dilediğine isâbet ettirir, dilediğinden de onu uzak tutar. Şimşeğin parıltısı ise neredeyse gözleri alıverir. • Allah geceyi ve gündüzü birbirine çevirir. Şüphesiz ki bunda gören gözler için bir ibret vardır. • Allah, hareket eden her canlıyı bir çeşit sudan yaratmıştır. Onlardan kimi karnı üstünde sürünür, kimi iki ayak üstünde yürür, kimi dört ayak üstünde yürür. Allah dilediğini dilediği şekilde yaratır. Allah'ın kudreti muhakkak ki her şeye yeter. (Nûr Sûresi, 43-45.)

teşkilâtında yağmur yağdırmaktaki tasarrufat-ı acibeyi beyan ederken, güya bulutun eczaları cevv-i havada dağılıp saklandığı vakıt, ıstırahate giden neferat mısillü, bır boru sesıyle toplandığı gibi, emr-ı İlâhî ile toplanır, bulut teşkil eder. Sonra küçük küçük taifeler, bir ordu teşkil eder gıbi, o parça parça bulutları telif edip, kıyamette seyyar dağlar cesamet ve şeklinde ve rutubet ve beyazlık cihetinde, kar ve dolu keyfiyetinde olan o sehap parçalanndan âb-ı hayatı bütün zîhayata gönderiyor. Fakat, o gondermekte bir ırade, bir kasıt görunuyor. Hacata gore geliyor. Demek gondenliyor. Cev berrak, safî, hiçbir şey yokken, bır mahşer-ı acayip gibi, dağvari parçalar kendi kendine toplanmıyor; belkı, zîhayatı tanıyan birisidir ki, gonderiyor.

İşte şu mesafe-i maneviyede Kadîr, Alîm, Mutasarrıf, Mudebbır, Mürebbî, Muğîs, Muhyî gıbı esmalann matlâlan görünüyor.

Sekizinci meziyet-i cezalet Kur'ân, kâh oluyor kı, Cenab-ı Hakkın ahirette hanka ef'allerini kalbe kabul ettırmek için, ıhzarıye hukmünde, ve zıhni tasdike müheyya etmek için, bir idadıye suretinde dünyadaki acayıp ef'alini zıkreder. Veyahut istıkbalî ve uhrevî olan ef'al-i acıbe-i İlâhıyeyi öyle bır surette zıkreder kı, meşhudumuz olan çok nazıreleriyle onlara kanaatimız gelir.

Meselâ:

[1] أَوَلَمْ يَرَ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

tâ surenın ahırına kadar.

1 Gormedi mı o insan? Bız onu bır damla sudan yarattık da, sonra o Bize apaçık bır duşman kesılıverdi. (Yâsin Suresi, 77.)

ab-ı hayat: hayat suyu
ahır: son.
ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan alem
Alım: her şeyı hakkıyla bılen Allah
berrak: duru, açık.
beyan: anlatma, bildirme
cesamet: buyukluk, ırılık.
cev: hava, boşluk
cevv-i hava: hava tabakası
cıhet: yon

dağvari: dağ gibi
ecza: parçalar.
ef'al: filler, işler.
ef'al-ı acıbe-i İlahıye: Allah'ın ın sanlan hayretlere duşuren zatına has fıllen
emr-i İlahi: Allah'ın emri.
esma: ısımler
güya: sanki
hacat: haceler, ıhtıyaçlar
hanka: olağanustu
hükum: değer, yennde
idadıye: hazırlık, bolumu
ıhzarıye: hazırlık, mahıyetınde olan
ırade: dileme, isterne
ıstıkbalı: gelecek zamanla ılgılı
ıstırahat: dinlenme, rahatlama
Kadır: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
kâh: bazen
kanaat: razı olma, inanma
kasıt: bilınçlı hareket
keyfiyet: vasıf, nıtelik.
kıyamet: dünyanın sonu
mahşer-i acayip: hayret verıcı şeylenn toplandıgı yer
matla: doğuş yerı
mesafe-i maneviye: manevî mesafe, uzaklık.
meşhut: gorülen.
meziyet-i cezalet: ıfade guzelligi, ustunluğu
mısillü: benzen
Muğıs: yardım eden Allah
Muhyı: dınlten Allah
Mutasarrıf: tasarruf sahıbı olan Allah
Mudebbır: ıdare eden Allah
muheyya: hazır.
Mürebbı: terbıye eden Allah.
nazıre: ornek, benzer
neferat: neferler, erler
rutubet: nemlılık.
safi: saf olan, duru
sehap: bulut.
seyyar: hareket eden
suret: bıçım, şekıl
taife: bolük, takım
tasarrufat-ı acibe: hayret veren tasarrufler, ıdareler
tasdık: doğruluğunu kabul etme
telif: banştırmak, uzlaştırmak.
teşkıl: şekıl verme, meydana getırme.
teşkılat: kuruluşlar
uhrevı: ahırete dair
vakıt: zaman
zıhayat: hayat sahıbı
zıhın: bılınç, dımağ.
zıkır: anma, bildırme

İşte şu bahiste, haşir meselesinde, Kur'ân-ı Hakîm haşri ispat için, yedi sekiz surette, muhtelif bir tarzda ispat ediyor.

Evvelâ neş'e-i ulâyı nazara verir, der ki: "Nutfeden alakaya, alakadan mudgaya, mudgadan tâ hilkat-i insaniyeye kadar olan neş'etinizi görüyorsunuz. Nasıl oluyor ki, neş'e-i uhrayı inkâr ediyorsunuz? O, onun misli, belki daha ehvenidir."

Hem, Cenab-ı Hak insana karşı ettiği ihsanat-ı azîmeyi [1] اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ نَارًا kelimesiyle işaret edip, der: "Size böyle nimet eden Zat, sizi başıboş bırakmaz ki, kabre girip kalkmamak üzere yatasınız."

Hem, remzen der: "Ölmüş ağaçların dirilip yeşillenmesini görüyorsunuz. Odun gibi kemiklerin hayat bulmasını kıyas edemeyip, istib'at ediyorsunuz. Hem, semavat ve arzı halk eden, semavat ve arzın meyvesi olan insanın hayat ve mematından âciz kalır mı? Koca ağacı idare eden, o ağacın meyvesine ehemmiyet vermeyip başkasına mal eder mi? Bütün ağacın neticesini terk etmekle, bütün eczasıyla hikmetle yoğrulmuş hilkat şeceresini abes ve beyhude yapar mı zannedersiniz?"

Der: "Haşirde sizi ihya edecek Zat, öyle bir Zattır ki, bütün kâinat Ona emirber nefer hükmündedir. Emr-i [2] كُنْ فَيَكُونُ'e karşı kemal-i inkıyat ile serfüru eder. Bir bahan halk etmek, bir çiçek kadar Ona ehven gelir. Bütün hayvanatı ıcat etmek, bir sinek ıcadı kadar kudretine

abes: boş, lüzumsuz ve gayesiz iş
acız: güçsüz, zayıf
alaka: kan pıhtısı
arz: yeryüzü
bahis: konu
beyhude: boşu boşuna, boş yere
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ecza: cüzler, parçalar
ehemmiyet: önemli
ehven: daha kolay
emirber: emir altında, emre uyan
emr-i kün feyekun: "ol deyince oluvermesi" emri
evvela: ilk önce
halk: yaratma
haşir: Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hayvanat: hayvanlar
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hilkat: yaratılış
hilkat-i insaniye: insanın yaratılışı
hükmünde: gibi
ıcat: yoktan var etme
idare: yönetme, çekip çevirme
ihsanat-ı azîme: büyük ihsanlar
ihya: dirilterme
inkar: reddetme, inanmama
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama
istib'at: akıldan uzak görme
kabir: mezar
kainat: evren, tüm varlıklar
kemal-i inkıyat: tam itaat, mükemmel ve kusursuz boyun eğme
kıyas: karşılaştırma, benzetme
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
memat: ölüm
mesele: konu
mısıl: benzer
mudga: et parçası
muhtelif: çeşit çeşit
nazar: bakış
nefer: er
neş'e-i uhra: öldükten sonra ikinci defa dünyaya
neş'e-i ulâ: ilk yaratılış
neş'et: çıkma, meydana gelme
netice: sonuç

1. Odur ki, yem yeşil ağaçtan size ateş çıkarır. (Yâsin Suresi, 80.)
2. Ol! der, oluverir. (Yâsin Suresi, 82.)

nimet: lütuf, bağış
nutfe: sperm, meni
remzen: işaretle
semavat: gökler
serfüru: baş eğme
suret: biçim
şecere: ağaç
tarz: biçim, suret
terk: bırakma
zann: sanma
Zat: azamet ve ululuk sahibi kişi, Allah

kolay gelir bir Zattır. Öyle bir Zata karşı [1] مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ deyip, kudretine karşı tacız ile meydan okunmaz."

Sonra, [2] فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ tabiyle, "Her şeyin dizginı elinde, her şeyin anahtarı yanında, gece ve gündüzü, kış ve yazı bir kitap sahifeleri gibi kolayca çevirir, dünya ve ahireti ıkı menzil gıbi bunu kapar, onu açar bir Kadîr-i Zülcelâl'dir."

Madem böyledir, bütün delâilin neticesi olarak, [3] وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ yanı, "Kabirden sızı ihya edip, haşre getirip, huzur-u kibriyasında hesabınızı görecektir."

İşte şu ayetler, haşrin kabulüne zihni müheyya ettı, kalbi de hazır ettı. Çünkü, nezaırnı, dünyevî ef'al ile de gösterdi.

Hem kâh oluyor ki, ef'al-ı uhreviyesini oyle bir tarzda zikreder ki, dünyevî nezairlenni ihsas etsin; tâ istib'at ve inkâra meydan kalmasın.

Meselâ:

[4] إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ (ilâahir) ve [5] إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ (ilâahir) ve [6] إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ.

İşte şu surelerde kıyamet ve haşırdeki inkılâbat-ı azîmeyi ve tasarrufat-ı rububiyeti öyle bır tarzda zıkreder kı, insan onların nazirelerini dünyada, meselâ güzde, baharda gördüğü ıçın, kalbe dehşet verip akla sığmayan o

1. Kemıklen kım dınltecek? (Yâsın Suresi 78.)
2. Şanı ne yücedır Onun kı her şeyın hukûm ve tasarrufu elındedır. (Yâsîn Suresi 83.)
3. Ve sız de Ona dondürüleceksınız. (Yâsın Suresi 83.)
4. Güneş dürulup toplandığında. (Tekvır Suresi 1.)
5. Gok yarıldığı zaman. (İnfitar Suresi 1.)
6. Gok yarıldığında. (İnşıkak Suresi 1.)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
dehşet: büyük korku hâlı
delail: deliller
dızgın: yönlendırme, çekıp çevırme.
dünyevî: dunya ıle ılgılı
ef'al: fıller, ışler
ef'al-ı uhreviye: ahırede ılgılı ışler
haşır: Allah'ın olulen dırıltıp mahşere çıkarması
huzur-u kibriya: her bakımdan büyuk ve yuce olan Allah'ın huzuru
ihsas: hissettırme.
ihya: dırıltme, hayat verme.
ilaahir: sonuna kadar
inkar: reddetme, inanmama.
inkılâbat-ı azıme: buyuk degışıklıkler.
istıb'at: akıldan uzak gorme
kabir: mezar
Kadır-i Zülcelâl: buyukluk sahıbı ve her şeye gücu yeten Allah
kâh: bazen.
kalp: Insanın manevı bünyesındekı hıslerın ve duygulanın merkezı
kıyamet: dünyanın sonu
kudret: Allah'ın butun varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
menzil: konak, ev
müheyya: hazır
nazire: benzer, ornek
netice: sonuç
nezaır: omekler, benzerler
sahıfe: sayfa
tabır: soz
tacız: acız gormek
tarz: bıçım, suret
tasarrufat-ı rububiyet: her şeyı ıdare ve terbıye eden Allah'ın ıdare ve ıcraatları
Zat: azamet ve ululuk sahıbı kışı, Allah
zihin: akıl, dımağ
zikir: anma, bıldırme

inkılâbatı kolayca kabul eder. Şu üç surenin meal-i icmalîsine işaret dahi pek uzun olur. Onun için, bir tek kelimeyi numune olarak göstereceğiz.

Meselâ,[1] اِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ kelimesi ifade eder ki, haşirde herkesin bütün a'mali bir sahife içinde yazılı olarak neşredilîyor. Şu mesele kendi kendine çok acayip olduğundan, akıl ona yol bulamaz. Fakat, surenin işaret ettiği gibi, haşr-i baharîde başka noktaların nazıresi olduğu gibi, şu neşr-ı suhuf naziresi pek zahırdır.

Çünkü, her meyvedar ağacın, ya çiçekli bir otun da amelleri var, fılleri var, vazifeleri var, esma-i İlâhiyeyi ne şekilde göstererek tesbihat etmiş ise ubudiyetleri var. İşte onun, bütün bu amelleri tarih-i hayatlarıyla beraber umum çekirdeklerinde, tohumcuklarında yazılıp başka bir baharda, başka bir zeminde çıkar. Gösterdiği şekil ve suret lisanıyla, gayet fasih bir surette, analarının ve asıllarının a'malini zikrettiği gibi, dal, budak, yaprak, çiçek ve meyveleriyle, sahife-i a'malini neşreder. İşte gözümüzün önünde bu Hakîmâne, Hafîzâne, Mudebbirâne Murebbiyâne, Lâtîfâne şu işi yapan Odur ki, der: اِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ. Başka noktaları buna kıyas eyle, kuvvetin varsa istinbat et. Sana yardım için bunu da söyleyeceğiz.

İşte[2] اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ. Şu kelâm, tekvir lâfzıyla, yani sarmak ve toplamak manasıyla parlak bir temsile işaret ettiği gibi, nazırını dahı ıma eder.

acayip: hayret verici şeyler
a'mal: ameller, işler
amel: fiil, iş
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri
fasih: açık ve güzel
fiil: iş
hafizane: koruyarak, esirgeyerek.
hakîmane: hikmetli bir şekilde.
haşir: Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
haşr-i bahari: bahar mevsiminde bitkilerin ve hayvanların dirilişi
ifade: anlatma.
ıma: işaret etmek.
inkılabat: inkılaplar, değişmeler.
istinbat: bir söz veya işten gizli bir mana çıkarma
kelâm: söz, lâfız.
kıyas: karşılaştırma
lafız: söz, kelime
latîfane: hoş ve güzel bir şekilde.
lisan: dil
meal-i icmali: özet olarak anlam.
mesele: konu, önemli iş
meyvedar: meyveli
müdebbirâne: tedbirli bir şekilde, her şeyi önceden düşünerek
murebbiyane: terbiye ederek ve yetiştirerek.
nazir: benzer, eş
nazire: örnek, karşılık.
neşir: yaymak
neşr-ı suhuf: haşir zamanı amel defterlerinin meydana çıkarılıp herkesin hesabının görülmesi
numune: örnek.
sahife: sayfa.
sahife-i a'mal: ameller sayfası
suret: biçim, tarz
şekil: biçim
tarih-i hayat: hayatın tarihi
tekvir: sarmak, toplamak

1. Amel defterleri açıldığında. (Tekvir Suresi, 10.)
2. Güneş dürülüp toplandığında. (Tekvir Suresi, 1.)

temsil: misal getirme, benzetme
tesbihat: Allah'ı, öven ve kusurdan yüce tutan sözler ve varlıkların hal diliyle bu anlamı ifade etmesi
ubudiyet: kulluk.
umum: bütün
vazife: görev
zahir: açık, belli
zemin: yeryüzü.
zikir: anma, bildirme

Birinci: Evet, Cenab-ı Hak tarafından adem ve esir ve sema perdelerini açıp, güneş gibi dünyayı ışıklandıran pırlantamısal bir lâmbayı, hazine-i rahmetinden çıkanıp dünyaya gösterdi. Dünya kapandıktan sonra, o pırlantayı perdelerine sarıp kaldıracak.

İkinci: Veya, zıya metaını neşretmek ve zeminin kafasına ziyayı zulmetle münavebeten sarmakla muvazzaf bir memur olduğunu ve her akşam o memura metaını toplattırıp gizlettiği gibi, kâh olur bir bulut perdesiyle alış verişini az yapar, kâh olur ay onun yüzüne karşı perde olur, muamelesini bir derece çeker, metaını ve muamelât defterlerini topladığı gibi, elbette o memur bir vakit o memuriyetten infisal edecektir. Hatta hiçbir sebeb-i azıl bulunmazsa, şimdilik küçük, fakat büyümeye yüz tutmuş yüzündeki iki leke büyümekle, güneş, yerin başına izn-i İlâhî ile sardığı ziyayı emr-i Rabbanî ile geriye alıp, güneşin başına sarıp, "Haydi, yerde işin kalmadı," der, "Cehenneme git, sana ibadet edip senin gibi bir memur-u musahhan sadakatsizlikle tahkir edenleri yak" der.[1] إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ fermanını, lekeli siyah yüzüyle, yüzünde okur.

Dokuzuncu nukte-ı belâğat: Kur'ân-ı Hakîm, kâh olur cüz'î bazı maksatları zikreder. Sonra o cuz'iyat vasıtasıyla küllî makasıda zihinleri sevk etmek için, o cüz'î maksadı, bir kaide-i kulliye hükmünde olan Esma-ı Hüsna ile takrir ederek tespit eder, tahkik edip ispat eder.

1 Güneş durulup toplandığında. (Tekvir Suresi, 1.)

adem: yokluk.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cüz'î: kıymetsiz, önemsiz.
cuz'iyat: küçük ve ferdî şeyler.
derece: miktar.
emr-i Rabbanî: her şeyin Rabbi olan Allah'ın emri.
esir: kâinatta kı boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher madde.
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
ferman: emir, buyruk.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hükûm: değer.
ibadet: tapma.
infisal: ayrılma, azledilme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kâh: zaman olur, bazen.
kaide-i küllîye: geniş umumî kural.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
küllî: büyük ve kapsamlı.
makam: mevki.
maksat: kastedilen şey.
memur-u musahhar: emre itaat eden memur.
memuriyet: memurluk.
meta: eşya, madde.
muamelat: işler.
muamele: davranış, iş.
muvazzaf: vazifeli, görevli.
münavebeten: sırayla, nöbetleşerek.
neşir: yaymak.
nükte-i belâğat: ince ve zarif mana.
perde: örtü.
pırlanta: yontulmuş parlak elmas.
pırlantamısal: pırlanta gibi.
sadakat: tam ve mükemmel bağlılık.
sebeb-i azil: bir görevden uzaklaştırılma sebebi.
sema: gökyüzü.
sevk: yönlendirme.
tahkik: doğruluğunu araştırma, inceleme.
tahkir: hakaret, aşağılama.
takrir: anlatma, bildirme, sağlamlaştırma.
tespit: belirleme.
vakit: zaman.
vasıta: aracı.
zemin: yeryüzü.
zihin: bilinç, anlayış.
zikir: anma, bildirme.
ziyâ: ışık.
zulmet: karanlık.

Meselâ:

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ [1]

İşte, Kur'ân der: "Cenab-ı Hak, *Semî-i Mutlak*'tır, her şeyi işitir, hatta en cüz'î bir macera olan ve zevcinden teşekki eden bir zevcenin sana karşı mücadelesini *Hak* ismiyle ışıtır. Hem, rahmetin en lâtif cilvesine mazhar ve şefkatin en fedakâr bir hakikatine maden olan bir kadının haklı olarak zevcinden davasını ve Cenab-ı Hakka şekvasını umur-u azîme suretinde *Rahîm* ismiyle ehemmiyetle ışıtır ve *Hak* ismiyle ciddiyetle bakar."

İşte, bu cuz'î maksadı küllileştirmek için, mahlûkatın en cüz'î bir hâdisesini işiten, gören kâinatın daire-i imkânîsinden harıç bir zat, elbette her şeyi ışıtır, her şeyi görür bir Zat olmak lâzım gelir. Ve kâinata *Rab* olan, kâinat içinde mazlum küçük mahlûkların dertlerini görmek, feryatlarını işitmek gerektir. Dertlerini görmeyen, feryatlarını işitmeyen *Rab* olamaz. Öyle ise [2] إِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ cumlesiyle iki hakikat-i azîmeyi tespit eder.

Hem meselâ:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ [3]

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ciddiyet: ciddilik.
cilve: tecelli.
cüz'î: küçük, önemsiz, ufak tefek.
daire-i imkânî: bir şeyin var veya yok olabilme ihtimallerini içine alan daire, kâinat.
ehemmiyet: önem.
fedakâr: feda eden.
feryat: bağırıp çağırmak.
hâdise: vaka, olay.
Hak: her hakkın sahibi olan Allah.
hakikat: gerçek.
hakikat-i azîme: büyük gerçek.
harıç: dışında.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
küllileştirmek: genelleştirmek.
lâtif: hoş, güzel.
macera: olay.
maden: kaynak.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
maksat: kastedilen şey, gaye.
mazhar: görünüm ve yansıma yeri.
mazlum: zulme uğramış.
Mescid-i Aksâ: Kudüs'teki büyük camii.
Mescid-i Haram: Mekke şehrindeki kıblemiz olan Kâbe.
muhakkak: gerçek, mutlaka, kesinlikle.
mücadele: çekişme, kavga.
münezzeh: arınmış, temiz, uzak.
müracaat: başvurma.
Rab: her şeyin malıkı, yaratan, terbiye eden Allah.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması.
Semî-i Mutlak: her şeyi ışıten Allah.
şefkat: acıma, merhamet etme.
şekva: şikâyet.
şikâyet: sızlanma, yakınma.
tespit: belirleme.
teşekki: şikâyet etme.
umur-u azîme: büyük işler.
zat: kişi.
zevce: kan, eş.
zevç: eş, koca.

1. Kocası hakkında defalarca sana müracaat eden ve Allah'a şikâyette bulunan kadının sözünü Allah ışıttı. Zaten Allah sizin konuşmalarınızı ışıtıyordu. Muhakkak ki Allah her şeyi hakkıyla ışıtır, her şeyi hakkıyla görür. (Mücadele Suresi, 1.)

2. Muhakkak ki Allah her şeyi hakkıyla ışıtır, her şeyi hakkıyla görür. (Mücadele Suresi, 1.)

3. Âyetlerimizden bir kısmını ona göstermek için kulunu bir gece Mescid-i Haram'dan alıp çevresini mübârek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya seyahat ettiren Allah, her türlü noksandan münezzehtir. Şüphesiz ki O, her şeyi hakkıyla ışıten, her şeyi hakkıyla görendir. (İsrâ Suresi, 1.)

İşte Kur'ân, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın miracının mebdei olan Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya olan seyeranını zikrettikten sonra, [1] إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ der. [2] إِنَّهُ 'deki zamır, ya Cenab-ı Hakkadır veyahut Peygamberedir.

Peygambere gore olsa, şöyle oluyor ki: "Bu seyahat-ı cüz'îde, bir seyr-i umumî, bir uruc-u küllî var ki, tâ Sidretü'l-Münteha'ya, tâ Kab-ı Kavseyn'e kadar, meratib-ı küllîye-i esmaiyede gözüne, kulağına tezahür eden ayat-ı Rabbaniyeyi ve acaib-i sanat-ı Ilâhiyeyi ışıtmış, görmüştür" der. O küçük, cüz'î seyahatı küllî ve mahşer-i acayip bir seyahatın anahtarı hükmünde gösteriyor.

Eğer zamır, Cenab-ı Hakka raci olsa, şöyle oluyor ki: "Bir abdini, bir seyahatte huzuruna davet edip bir vazife ile tavzif etmek için, Mescid-i Haram'dan mecma-ı enbiya olan Mescid-i Aksâ'ya gönderip, enbiyalarla görüştürüp, bütün enbiyaların usul-ü dinlerine vâris-i mutlak olduğunu gösterdikten sonra, tâ Kab-ı Kavseyn'e kadar mülk u melekûtunda gezdirdi."

İşte, çendan o zat bir abddir, bir mirac-ı cüz'îde seyahat eder, fakat, bu abdde bütün kâinata taallûk eden bir emanet beraberdir, hem şu kâinatın rengini değiştirecek bir nur beraberdir. Hem, saadet-i ebediyenin kapısını açacak bir anahtar beraber olduğu için, Cenab-ı Hak kendi zatını, bütün eşyayı ışıtır ve görür sıfatıyla tavsif eder; tâ, o emanet, o nur, o anahtarın cihanşümul hikmetlerini göstersin.

---

1 Şüphesiz ki O her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla görendir. (İsra Suresi, 1.)

2 Şüphesiz ki O. (İsra Suresi, 1.)

---

abd: kul.

acaib-i sanat-i İlâhiye: Allahın hayrette bırakan, şaşırtan sanat eserleri.

ayat-ı Rabbaniye: Allahı gösteren ve tanıtan deliller.

Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

cihanşümul: dünya çapında.

cüz'î: az, küçük.

çendan: gerçi.

emanet: birisine koruması için verilen şey.

enbiya: nebiler, peygamberler.

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.

hükûm: değer.

Kab-ı Kavseyn: Hz. Peygamberin mirâca çıkışıyla vardığı son nokta.

kainat: bütün âlemler, varlıklar.

küllî: umumî.

mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer.

mebdei: başlangıcı.

mecma-ı enbiya: peygamberlerin toplandığı yer.

meratib-i küllîye-i esmaiye: isimlerin küllî mertebeleri.

Mescid-i Aksâ: Kudüs'teki mukaddes mâbet.

Mescid-i Haram: Mekke-i Mukerreme'de, içinde Kâbe'nin bulunduğu en büyük, mukaddes ibadet yeri.

mirac-ı cüz'î: küçük bir yükseliş.

mirac: Peygamberimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna cismen, ruhen ve hâlen çıkması.

mülk ü melekût: görünen ve görünmeyen âlem.

nur: parıltı, ışık, aydınlık.

peygamber: Allahın elçisi.

raci: dönen.

saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.

seyahat: yolculuk.

seyahat-ı cüz'î: kısa zaman için deki seyahat.

seyeran: gezintı.

seyr-i umumî: umumî, geniş bir yolculuk.

sıfat: nitelik, vasıf.

Sidretü'l-Münteha: yedinci kat gökte olduğu rivayet edilen ve Peygamberimizin ulaştığı en son makam.

taalluk: ilgili, alâkalı.

tavsif: vasıflandırma.

tavzif: görevlendirme.

tezahür: zuhur etme, görünme.

uruc-u küllî: umumî manada bir yükseliş.

usul-i din: dinin prensipleri.

vâris-i mutlak: mutlak vâris, mirasçı.

vazife: görev.

zat: kişi, öz, kendi.

zikir: anma, bildirme.

Hem meselâ.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلاً
اُولِٓي اَجْنِحَةٍ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَآءُ
اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [1]

İşte şu surede, "Semavat ve arzın Fâtır-ı Zulcelâl'ı, semavat ve arzı öyle bir tarzda tezyin edip âsâr-ı kemalini göstermekle, hadsız seyircilerinden Fâtır'ına hadsız methûsenalar ettiriyor, ve öyle de hadsiz nimetlerle süslendirmiş ki, sema ve zemin, butun nımetlerin ve nımetdıdelerin lısanlarıyla, o Fâtır-ı Rahman'ına nihayetsiz hamd ve sıtayiş ederler" dedıkten sonra, yerın şehırlerı ve memleketlerı içınde Fâtır'ın verdiği cihazat ve kanatlarıyla seyrüseyahat eden insanlarla, hayvanat ve tuyur gıbi, semavî saraylar olan yıldızlar ve ulvî memleketlerı olan burçlarda gezmek ve tayeran etmek içın o memleketin sekeneleri olan meleklerine kanat veren Zat-ı Zülcelâl, elbette her şeye kadır olmak lâzım gelır. Bır sineğe, bir meyveden bir meyveye, bir serçeye, bir ağaçtan bır ağaca uçmak kanadını veren, Zühre'den Müşterı'ye, Müşterı'den Zühal'e uçacak kanatları O verıyor.

Hem, melâikeler sekene-i zemin gibi cüz'iyete münhasır değiller, bir mekân-ı muayyen onları kaydedemiyor. Bir vakitte dört veya daha ziyade yıldızlarda bulunduğuna işaret, مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبَاعَ [2] kelimeleriyle tafsil verir. İşte şu hâdise-i cüz'iye olan "Melâikeleri kanatlarla teçhiz

arz: yeryüzü.
âsâr-ı kemal: olgunluk eserleri
burç: sabıt yıldız kumesı.
cihazat: cıhazlar, azalar
cüz'iyet: cuz'i olus, kuçukluk.
ebed: sonsuzluk, daımlık.
ezel: baslangıçsız
Fatır: benzersız ve hanka şeylerı yaratan Allah
Fâtır-ı Rahman: çok merhametlı ve benzersız yaratan Allah
Fatır-ı Zulcelal: sonsuz buyukluk sahıbı ve benzen olmayan şeylen yaratan Allah.
hadise-i cüz'iye: kuçuk ve basıt hadıse
hadsız: sınırsız
hamd: ovme
hayvanat: hayvanlar
Kadır: kudret ve kuvvet sahıbı ve her şeye kudretı yeten Allah
kanat: uçmayı saglayan organ
lisan: dıl
mahsus: ozel
mekân-ı muayyen: belırlı yer
melâike: melekler
melek: Allah ın nurdan yarattığı, gozle gorulemeyen Allah ın emrlenne tam ıtaat eden mahluk
memleket: yurt, dıyar
methusena: methedip ovme
munhasır: sınırlı, sınırlanmış
Muşteri: Jupıter
nihayetsız: sonsuz
nimet: lutuf, ıhsan
nimetdide: nımete kavuşan
övgü: methetme
saray: gorkemlı, zevklı doşenmış yapı.
sekene: sakın olanlar, oturanlar
sekene-i zemin: dunyada yaşayanlar
sema: gokyuzu
semavat: gokler
semavî: gokle ılgılı
seyrüseyahat: yolculuk ve gezi
sıtayış: ovme, methetme
şukur: memnunıyet ıfade etme
tafsil: etraflıca bıldırme, açıklama
tarz: bıçım, suret.
tayeran: uçma
teçhiz: donatma
tezyin: suslendırme
tuyur: kuşlar
ulvî: yüce

1 Ezelden ebede her turlu hamd ve ovgu, şukür ve mınnet o Allah a mahsustur kı, goklen ve yerı yoktan yaratmış, melekleri de ıkişer, uçer, dorder kanatlı elçıler kılmıştır. O, yaratukları ıçın neyı dılerse onu arttırır. Muhakkak kı Allah her şeye hakkıyla kadırdır. (Fâtır Suresı, 1.)

2 İkişer, uçer, dorder. (Fâtır Suresı, 1.)

Zat-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk sahıbı olan zat, Allah
zemin: yeryuzu
ziyade: fazla
Zühal: Satum
Zühre: çoban yıldızı, Venüs

etmek" tabiriyle gayet küllî ve umumî bir azamet-i kudretin destgâhına işaret ederek, [1] إِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ fezlekesiyle tahkik edip, tespit eder.

Onuncu nukte-i belâgat: Kâh oluyor, ayet, insanın isyankârâne amellerini zikreder, şedit bir tehdit ile zecreder. Sonra, şiddet-i tehdit ye'se ve umitsizliğe atmamak için, rahmetine işaret eden bir kısım esma ile hatime verir, teselli eder.

Meselâ:

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَابْتَغَوْا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ۞ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ۞ تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا [2]

İşte şu ayet der ki: "De: 'Eğer dediğiniz gibi mülkünde şeriki olsaydı, elbette arş-ı rububiyetine el uzatıp müdahale esen görünecek bir derecede bir intizamsızlık olacaktı. Hâlbuki, yedi tabaka semavattan tut tâ hurdebînî zîhayatlara kadar her bir mahlûk, küllî olsun cüz'î olsun, küçük olsun büyük olsun, mazhar olduğu bütün isimlerin cilve ve nakışlarını dillenyle o Esma-i Husnanın Müsemma-i Zülcelâl'ini tesbih edip, şerik ve nazirden tenzih ediyorlar.'"

1 Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir. (Fâtır Suresi, 1.)

2 De ki: Eğer onların dedikleri gibi Allah ile beraber başka ilâhlar da bulunsaydı, Arşın sahibi olan Allah'a üstün gelmek için elbette bir yol ararlardı. • Allah, onların söylediklerinden çok münezzehtir ve çok büyük bir yücelikle yücedir. • Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin, lâkin siz onların tesbihini anlamazsınız. Şüphesiz ki O halîmdir, ceza vermekte acele etmez, gafûrdur, günahları çokça bağışlar. (İsrâ Suresi, 42-44.)

amel: fiil, iş
arş-ı rububiyet: terbiye edicilliğin yüce makamı
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamet-i kudret: Allah'ın kudretinin büyüklüğü.
cilve: yansıma
cuz'î: bütüne alt olmayıp özel olan
derece: miktar
destgâh: tezgâh, iktidar
ebed: sonu olmayan gelecek zaman
eser: nişan, iz.
esma: isimler
Esma-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman
fezleke: özet, netice
hamd: şükür
hatime: nihayet, son, netice
hurdebînî: gözle görülemeyecek kadar küçük.
intizam: düzen
isyankârane: isyan ederek
Kadir: kudret sahibi olan Allah
kâh: zaman olur, bazen
kısım: takım
küllî: büyük, kapsamlı, umumî, bütün
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
mazhar: görünme ve yansıma yeri.
müdahale: karışma, araya girme
mulk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
müsemma-ı Zülcelâl: sonsuz celâl ve isim sahibi
nakış: süsleme
nazîr: benzer, eş.
nukte-i belâgat: ince ve zarif mana.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama
semavat: gökler
şedît: şiddetli
şerik: ortak.
şiddet-i tehdît: tehdidin şiddeti
tabaka: kat.
tabir: söz
tahkik: doğruluğunu araştırma
tehdît: korku verme, gözdağı
tenzih: uzak sayma
tesbih: Cenâb-ı Hakkı (c.c.) şanına layık ifadelerle anma
teselli: avutma, rahatlatma
tespit: belirleme
umumî: genel.
yeis: umitsizlik.
zecr: şiddetle sakındırma, yasaklama
zîhayat: hayat sahibi
zikir: anma, bildirme

Evet, nasıl ki sema, güneşler, yıldızlar denilen nurefşan kelimatıyla, hikmet ve intizamıyla Onu takdis ediyor, vahdetine şahadet ediyor, ve cevv-i hava dahi, bulutların sesiyle, berk ve ra'd ve katrelerin kelimatıyla Onu tesbih ve takdis ve vahdaniyetine şahadet eder; öyle de zemin, hayvanat ve nebatat ve mevcudat denilen hayattar kelimatıyla Hâlık-ı Zülcelâl'ini tesbih ve tevhit etmekle beraber; her bir ağacı, yaprak ve çiçek ve meyvelerin kelimatıyla, yine tesbih edip birliğine şahadet eder. Öyle de, en küçük mahlûk, en cüz'î bir masnu, küçüklüğü ve cüz'iyetiyle beraber, taşıdığı nakışlar ve keyfiyetler ışaretiyle pek çok esma-i külliyeyi göstermek ile, Müsemma-i Zülcelâl'i tesbih edip vahdaniyetine şahadet eder.

İşte, bütün kâinat birden, bir lisan ile, müttefikan Hâlık-ı Zülcelâl'ini tesbih edip, vahdaniyetine şahadet ederek, kendilerine göre muvazzaf oldukları vazife-i ubudiyeti kemal-i itaatle yerine getirdikleri hâlde, şu kâinatın hulâsası ve neticesi ve nazdar bir halifesi ve nazenin bir meyvesi olan insan, bütün bunların aksine, zıddına olarak, ettikleri küfür ve şirkin ne kadar çirkin düşüp, ne derece cezaya şayeste olduğunu ifade edip, bütün bütün ye'se düşürmemek için; hem şunun gibi nihayetsiz bir cinayete, hadsiz çirkin bir isyana Kahhar-ı Zülcelâl nasıl meydan verip, kâinatı başlarına harap etmediğinin hikmetini göstermek için, [1] إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا der. O hatime ile hikmet-ı ımhalı gösterip, bir rica kapısı açık bırakır.

1 Şüphesiz ki O halîmdir, ceza vermekte acele etmez, gafurdur, günahları çokça bağışlar. (İsra, 44)

aksi: zıddı
berk: şimşek.
cevv-ı hava: hava boşluğu
cinayet: ağır suç
cüz'î: küçük, basit.
cüz'iyet: basıtlık, küçukluk.
derece: mıktar
esma-ı külliye: kullı umumı isimler
hadsiz: sınırsız
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve yoktan yaratan Allah.
halife: yeryuzunde Allah adına hareket eden, insan
harap: yıkma, alt ust etme
hatime: son, bitiş
hayattar: canlı
hayvanat: hayvanlar
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelik olarak manalı faydalı ve tam yerlı yennde olması.
hikmet-ı ımhal: zaman tanımanın amacı, gayesi
hulâsa: bir şeyın ozu
ifade: anlatma
intizam: duzgunluk, tertıplı olma
isyan: baskaldırma, itaatsizlik.
Kahhar-ı Zülcelâl: buyukluk sahıbı ve her şeye mutlak galıp gelen Allah
kâinat: butun alemler, varlıklar
katre: damla
kelimat: kelimeler, sozler
kemal-i itaat: tam ve mukemmel itaat.
keyfiyet: vasıf, nitelik, ozellik.
küfür: Allahın varlığına, birlığıne inanmama
lisan: dıl
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış
masnu: sanatla yapılmış
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
muvazzaf: vazıfelı
müsemma-ı Zülcelâl: güzel ısımlerın sahıbı ve sonsuz büyüklük sahıbı olan Allah.
müttefikan: hep bırlıkte bırleşerek
nakış: suslerne
nazdar: nazlı
nazenin: ınce, nazik.
nebatat: bıtkıler
netice: sonuç
nihayetsiz: sonsuz
nurefşan: nur saçan.
ra'd: gok gurultusu.
rica: umıt.
sema: gokyuzu
şahadet: şahıtlık.
şayeste: layık, munasıp
şirk: Allah'a ortak koşma
takdis: Allahı kusur ve noksanlardan pak ve yuce bılme
tesbih: Allahı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Subhanallah deme
tevhit: Allahın bır olduğuna inanma
vahdaniyet: Allahın bırlığı
vahdet: bırlık.
vazife-i ubudiyet: kulluk vazıfesı
yeis: umıtsızlık.
zemin: yeryuzu

İşte şu on ışarat-ı i'caziyeden anla ki, ayetlerin hatimelerindeki fezlekelerde, çok reşahat-ı hidayetiyle beraber çok lemaat-ı i'caziye vardır ki, büleğaların en büyük dâhîleri şu bedî üslûplara karşı, kemal-i hayret ve istıhsanlarından, parmağını ısırmış, dudağını dişlemiş, مَا هٰذَا كَلَامُ بَشَرٍ[1] demiş, اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحٰى[2] 'ya hakkalyakîn olarak iman etmişler. Demek bazı ayette, bütün mezkûr ışaratla beraber, bahsımize girmeyen çok mezâyâ-i aheri de tazammun eder ki, o mezâyânın icmaında öyle bir nakş-ı i'caz görünür ki, kör dahi görebilir.

İkinci Şulenin Üçüncü Nuru

Şudur ki: Kur'ân, başka kelâmlarla kabil-i kıyas olamaz. Çünkü, kelâmın tabakaları, ulviyet ve kuvvet ve hüsnücemal cihetinden dört menbaı var. Biri mütekellim, biri muhatap, biri maksat, biri makamdır. Edıplerin, yanlış olarak, yalnız makam gösterdikleri gibi değildir. Öyle ise, sözde, "Kim söylemiş? Kime söylemiş? Ne için söylemiş? Ne makamda söylemiş?" ise bak, yalnız söze bakıp durma. Madem kelâm, kuvvetini, hüsnünü bu dört menbadan alır, Kur'ân'ın menbaına dikkat edilse, Kur'ân'ın derece-i belâgatı, ulviyet ve hüsnü anlaşılır.

Evet, madem kelâm, mutekellime bakıyor, eğer o kelâm emir ve nehiy ise, mütekellimin derecesine göre irade ve kudreti de tazammun eder. O vakıt, söz mukavemetsûz olur, maddî elektrik gibi tesir eder; kelâmın ulviyet ve kuvveti o nıspette tezayüt eder.

1 Bu hıçbir beşerin sözü olamaz.
2 O ancak kendisine vahyolunanı söyler. (Necm Suresi, 4.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahıs: mevzu, konu.
bedî: eşsiz, güzel.
büleğa: edebiyatçılar.
cihet: yön.
dahî: son derece zeki, anlayışlı, uyanık.
derece: mertebe.
derece-i belâgat: düzgün, kusursuz, yerinde ve güzel söz söylemenin derecesi.
edip: edebiyatçı.
fezleke: netice, özet.
hakkalyakîn: bir şeyi yaşayarak ve doğruluğundan şüphe etmeyecek derecede bilme.
hatime: son, bitiş.
hüsnücemal: yüz güzelliği.
husun: güzellik.
icma: toplanma, toplam.
iman: inanma, tasdik.
irade: dileme, isteme.
istıhsan: beğenme.
ışarat: işaretler.
ışarat-ı i'caziye: mucizelik, işaretleri.
kabil-i kıyas: kıyaslanabilir.
kelam: söz, lafız.
kemal-ı hayret: çok fazla şaşkınlık.
kudret: kuvvet, iktidar.
kuvvet: tesir, kudreti, etkileme gücü.
lemaat-ı i'caziye: mucizelik parıltıları.
maddî: madde ile alâkalı.
makam: durulan yer, mevkı.
maksat: gaye.
menba: kaynak.
mezaya: meziyetler, üstün özellikler.
mezaya-i aheri: diğer meziyetler, üstün özellikler.
mezkûr: adı geçen.
muhatap: konuşulan kımse.
mukavemetsûz: dayanmayı, tesirsiz hale koyan.
mutekellim: konuşan.
nakş-ı i'caz: mucizelik nakşı.
nehiy: yasaklama.
nispet: ölçü, oran.
nur: parıltı, ışık.
reşahat-ı hidayet: hidayet sızıntıları.
şule: alev.
tabaka: kat, katman.
tazammun: içine alma.
tesir: ız bırakma.
tezayüt: artma.
ulviyet: ulvîlik, yücelik.
üslûp: ifade tarzı.
vakıt: zaman.

Meselâ:[1] يَآ اَرْضُ ابْلَعِي مَآءَكِ وَيا سَمَآءُ اَقْلِعِي

Yani, "Yâ arz, vazifen bitti, suyunu yut! Yâ sema, hacet kalmadı, yağmuru kes!"

Meselâ:

[2] فَقَالَ لَهَا وَلِلْاَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا قَالَتَآ اَتَيْنَا طَآئِعِينَ .

Yani, "*Yâ arz, yâ sema! İster istemez gelinız, hikmet ve kudretime râm olunuz! Ademden çıkıp, vücutta meşhergâh-ı sanatıma gelinız!*" dedi. Onlar da, "Biz kemal-i itaatle geliyoruz. Bize gösterdiğin her vazifeyi Senin kuvvetinle göreceğiz."

İşte kuvvet ve iradeyi tazammun eden hakikî ve nafiz şu emirlerin kuvvet ve ulviyetine bak, sonra insanların,[3] اُسْكُنِي يَآ اَرْضُ وَانْشَقِي يَا سَمَآءُ وَقُومِي اَيَّتُهَا الْقِيَامَةِ gibi suret-i emirde cemadata hezeyanvari muhaveresi hiç o iki emre kabil-i kıyas olabilir mi? Evet, temennıden neş'et eden arzular ve o arzulardan neş'et eden fuzuliyâne emirler nerede, hakikat-ı amıriyetle muttasıf bir amırın iş başında hakikat-i emri nerede? Evet, emr-i nafiz, büyük bir amının mutî ve büyük bir ordusuna "Arş!" emri nerede? Ve şöyle bir emir, adî bir neferden işitilse, iki emir sureten bir iken, manen bir neferle bir ordu kumandanı kadar farkı var.

Meselâ:[4] اِنَّمَآ اَمْرُهُ اِذَآ اَرَادَ شَيْئًا اَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ .

Hem meselâ:[5] وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِاٰدَمَ .

adem: yokluk.
adî: aşağı, değersiz.
amir: emreden.
arş: askere yürümesi için verilen emir.
arz: yeryüzü.
arzu: istek, heves.
cemadat: cansızlar.
emr-i nafiz: tesirli emir.
fuzuliyane: luzumsuz, boşuna, fazladan.
hacet: ihtiyaç, lüzum.
hakikat-i amîriyet: emredicilik gerçeği.
hakikat-i emir: emretme gerçeği.
hakikî: gerçek.
hezeyanvari: saçma sapanca.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
irade: dileme, isteme.
kabil-i kıyas: kıyaslanabilir.
kemal-i itaat: tam ve mükemmel itaat.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
kumandan: komutan.
manen: mana lûbanıyla, iç varlık bakımından, manaca.
mesela: örneğin.
meşhergah-ı sanat: sanat sergisi.
muhavere: konuşma.
mutî: itaat eden.
muttasıf: vasıflandırılan.
nafiz: nüfuz eden, işleyen, tesirli.

1 Hûd Suresi, 44.

2. Ona ve Arza "İsteseniz de istemeseniz de, İkinız birden emrime uyun" buyurdu. Onlar da "İsteyerek uyduk" dediler. (Fussilet Suresi, 11.)

3. Ey yer, yerinde dur! Ey gök, parçalan! Ey Kıyamet, kop!

4. Bir şeyin olmasını murat ettiği zaman, Onun işi sadece "Ol" demektir, o da oluverir. (Yâsîn Suresi, 82.)

5. Meleklere "Âdem'e secde edin" dediğimizde... (Bakara Suresi, 34.)

nefer: er.
neş'et: meydana gelme, olma.
râm: teslim olmuş, itaat eden.
sema: gökyüzü.
sureten: görünüşte.
suret-i emir: emir şekli.
tazammun: içine alma.
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek.
ulviyet: ulvilik, yücelik.
vazife: görev.
vücut: varlık.

Şu iki ayette iki emrin kuvvet ve ulviyetine bak, sonra beşerin emirler nev'indeki kelâmına bak. Acaba yıldız böceğinin güneşe nispeti gibi kalmıyorlar mı? Evet, hakikî bir malikin iş başındaki bir tasviri, ve hakikî bir sanatkârın işlediği vakit sanatına dair verdiği beyanatı; ve hakikî bir mün'imin ihsan başında iken beyan ettiği ihsanatı, yani, kavil ile fili birleştirmek, kendi fiilini hem göze, hem kulağa tasvir etmek için şöyle dese: "Bakınız! İşte bunu yaptım, böyle yapıyorum; işte bunu bunun için yaptım. Bu böyle olacak, bunun için işte bunu böyle yapıyorum."

Meselâ:

أَفَلَمْ يَنْظُرُوٓا إِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ۞ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ۞ تَبْصِرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَآءِ مَآءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ۞ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ۞ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَٰلِكَ الْخُرُوجُ ۞ [1]

Kur'ân'ın semasında şu surenin burcunda parlayan yıldızmısal Cennet meyveleri gibi şu tasviratı, şu ef'alleri içindeki intizam-ı belâgatle çok tabaka delâilini zikredip netîcesi olan haşr كَذَٰلِكَ الْخُرُوجُ [2] tabiri ile ispat edip,

1- Üstlerindeki göğe bakmazlar mı onu nasıl bina edip suslediK ki hiçbir gediği yoktur • Yer yüzünü döşedik onda sabit dağlar yarattık, onda her güzel çiftten bitkiler yeşerttik. • Hakka yönelen her bir kul için bunlar görüp ibret alınacak delillerdir Gökten de bereketli bir su indirdik ve kulları için rızık olsun diye onunla bağları, taneli ekinleri salkımları üst üste birmiş yüksek hurma ağaçlarını bitirdik. O suyla ölü bir beldeye can verdik İşte kabrinizden çıkışınız da böyle olacaktır (Kaf Suresi 6 11)

2 İşte kabrinizden çıkışınız da böyle olacaktır (Kaf Suresi 11)

ayet Kur'an'ın her bir cümlesi İlâhî söz.
beşer insanlık.
beyan bildirme anlatma
beyanat açıklamalar
burç kale yıldız
Cennet Allah'a manen gü nahlarından temizlenmiş olanların gireceği yer
delâil deliller
ef'al fiiller
fiil iş davranış
hakiki gerçek
haşr Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
ihsan bağışlama ikram.
ihsanat ihsanlar bağışlar lutuflar
intizam-ı belâgat sözün kusursuz güzel düzgün oluşu ve muhatabın durumuna göre söylenmesi
ispat doğruyu delillerle gösterme
kavil söz kelâm.
kelâm söz lafız.
malik sahip
mün'im nimet veren
netice sonuç.
nev çeşit
nispet oran ölçü
sanatkar sanatçı
sema gökyüzü
sure Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tabaka kat katman
tabir söz
tasvir bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma resmini yapma
tasvirat tasvirler
ulviyet ulvilik, yücelik.
vakit zaman
yıldızmısal yıldız gibi
zikir anma bildirme

surenin başında haşri inkâr edenleri ilzam etmek nerede; insanların fuzuliyâne onlarla teması az olan ef'alden bahisleri nerede? Taklit suretinde çiçek resimleri; hakikî, hayattar çiçeklere nispeti derecesinde olamaz!

Şu [1] أَفَلَمْ يَنْظُرُوٓا 'dan tâ [2] كَذٰلِكَ الْخُرُوجُ 'a kadar güzelce meali söylemek çok uzun gider. Yalnız bir işaret edip geçeceğiz. Şöyle ki:

Surenin başında, küffar haşri inkâr ettiklerinden, Kur'ân onları haşrın kabulüne mecbur etmek için, şöylece bast-ı mukaddemat eder, der:

"Âyâ, üstünüzdeki semaya bakmıyor musunuz ki, Biz, ne keyfiyette, ne kadar muntazam, muhteşem bir suretle bina etmişiz?

"Hem görmüyor musunuz ki, nasıl yıldızlarla, ay ve güneş ile tezyin etmişiz, hiçbir kusur ve noksaniyet bırakmamışız?

"Hem görmüyor musunuz ki, zemini size ne keyfiyette sermişiz, ne kadar hikmetle tefriş etmişiz? O yerde dağları tespit etmişiz, denizin istilâsından muhafaza etmişiz.

"Hem görmüyor musunuz, o yerde ne kadar güzel, rengârenk her bir cinsten çift hadrevatı, nebatatı halk ettik, yerin her tarafını o güzellerle güzelleştirdik?

"Hem görmüyor musunuz, ne keyfiyette sema canibinden bereketli bir suyu gönderiyoruz? O su ile bağ ve

âyâ: acaba
bahis: anlatma.
bast-ı mukaddemat: asıl maksada konuya girmeden once bir şeyler soyleme
bereket: bolluk, guruk.
cânip: yon
derece: değer mertebe
ef'al: fiiller, isler
fuzuliyane: luzumsuz boşuna
hadrevat: yeşillikler
hakıkı: gerçek.
halk: yaratma
haşr: Allah'ın, oluleri dırıltıp mahşere çıkarması
hayattar: canlı
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
İlzam: susturma
inkar: reddetme inanmama
istıla: kaplama
keyfiyet: durum nitelik
kusur: eksiklik.
kuffar: kafirler
meal: anlam.
muhafaza: koruma
muhteşem: ihtişamlı haşmetli, gorkemli
muntazam: intizamlı, duzenli sıralı
nebatat: bitkiler

1 Bakmazlar mı? (Kaf Suresi. 6)
2 İşte kabrinizden çıkışınız da böyle olacaktır. (Kaf Suresi. 11)

nispet: oran olçu
noksaniyet: noksanlık.
sema: gokyuzu
sema: gokyüzü
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in aynıldığı 114 bölümden her bir
suret: biçim şekil
taklit: benzetmeye çalışma
tefriş: doşeme.
tespit: sağlamca yerleştirme.
tezyin: susleme
zemin: yeryüzü

bostanlan, hububatı, yüksek leziz meyveli hurma gibi ağaçları halk edip, ibadıma nzkı onunla gönderiyorum, yetiştiriyorum.

"Hem görmüyor musunuz, o su ıle ölmüş memleketı ihya ediyorum, binler dünyevî haşirleri icat ediyorum? Nasıl bu nebatatı, kudretimle bu olmuş memleketten çıkanyorum; sizin haşirdeki hurucunuz da böyledir. Kıyamette, arz ölüp, sız sağ olarak çıkacaksınız."

İşte şu ayetin ispat-ı haşirde gösterdiği cezalet-i beyaniye—ki, binden birisine ancak işaret edebildik—nerede, insanların bir dava için serdettikleri kelimat nerede?

❁❁❁

Şu risalenin başında, şimdiye kadar tahkik namına bîtarafâne muhakeme suretinde, Kur'ân'ın i'cazını muannit bir hasma kabul ettirmek için, Kur'ân'ın çok hukukunu gizli bıraktık. O güneşi mumlar sırasına getinp muvazene ediyorduk. Şimdi tahkik vazifesini ıfa edip, parlak bır surette ı'cazını ıspat ettı. Şımdı ıse, tahkık namına değil, hakikat namına, bir iki söz ile, Kur'ân'ın muvazeneye gelmez hakikî makamına ışaret edeceğiz.

Evet, sair kelâmlann Kur'ân'ın ayatına nispeti, şişelerdeki görünen yıldızlann küçücük akisleriyle yıldızlann aynına nispeti gibidir.

Evet, her biri birer hakikat-i sabiteyi tasvir eden, gösteren Kur'ân'ın kelımatı nerede; beşenn, fıkn ve duygulannın âyineciklerinde, kelimatıyla tersim ettiklen manalar nerede?

huruç: çıkış
ibad: kullar
icat: vücuda getirme
i'caz: mu cizeli oluş
ıfa: yerine getirme
ıhya: dirilme
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
ıspat-ı haşir: haşnn ıspatı
kelam: söz
kelımat: kelimeler
kıyamet: dünyanın sonu
kudret: Allah ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti
lezız: lezzetli
makam: mevki
mana: anlam
memleket: diyar
muannıt: inatçı
muhakeme: akıl süzgecinden geçirme, değerlendirme; mukayese, ölçme, karşılaştırma
nam: ad.
nebatat: bitkiler
nispet: ölçü, oran
nızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış nimet.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap. 25. Söz
sair: diğer, başka
serd etme: tertipli ve güzel bir şekilde konuşma, söz söyleme
suret: biçim.
tahkik: doğru olup olmadığını araştırma
tasvir: resmini yapma, bir şeyi yazıyla veya çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma
tersım: resimleme
vazîfe: görev

akıs: yansıma,
arz: yeryüzü
ayat: Kur an ayetleri.
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
âyine: ayna
beşer: insanlar
bıtarafane: tarafsızca
bostan: sebze bahçesi
cezalet-i beyaniye: anlatımdaki güzellik.
dava: iddia
dunyevî: dünyaya ait
fikir: düşünce
hakikat: gerçek
hakıkat-ı sabıte: sabit, değiş mez hakıkat.
hakiki: gerçek
halk: yaratma
hasım: muhalif, düşman
haşır: Allah ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hububat: habbeler, taneler
hukuk: kaıdeler, esaslar

Evet, envar-ı hidayeti ilham eden ve şems ve kamerin Hâlık-ı Zülcelâl'inin kelâmı olan Kur'ân'ın melâikemsal zîhayat kelimatı nerede; beşerin, hevesatını uyandırmak için, sehhar nefisleriyle, müzevver inceliklerinyle ısıncı kelimatı nerede?

Evet, ısıncı haşerat ve böceklerin mübarek melâike ve nuranî ruhanîlere nispeti ne ise, beşerin kelimatı Kur'ân'ın kelimatına nispeti odur.

Şu hakikatleri Yirmi Beşinci Söz ile beraber, geçen yirmi dört adet Sözler ispat etmiştir. Şu davamız müceret değil, bürhanı, geçmiş neticedir.

Evet, her biri cevahir-i hidayetin birer sadefi ve hakaik-ı imaniyenin birer menbaı ve esasat-ı İslâmiyenin birer madeni ve doğrudan doğruya arşürrahmandan gelen ve kâinatın fevkinde ve hariçinde, insana bakıp inen ve ilm ve kudret ve iradeyi tazammun eden ve hitab-ı ezelî olan elfaz-ı Kur'âniye nerede, insanın hevaî hevaperestâne, vâhî hevesperverâne elfazı nerede?

Evet, Kur'ân bir şecere-i Tuba hükmüne geçip, şu âlem-i İslâmiyeyi bütün maneviyatıyla, şeair ve kemalâtıyla, desatir ve ahkâmıyla yapraklar suretinde neşredip, asfiya ve evliyasını birer çiçek hükmünde o ağacın âb-ı hayatıyla taze, güzel gösterip, bütün kemalât ve hakaik-ı kevniye ve İlâhiyeyi semere verip, meyvelerindeki çok çekirdekleri amelî birer dustur, birer program hükmüne geçip, yine meyvedar ağaç hükmünde müteselsil hakaiki gösteren Kur'ân nerede, beşerin malûmumuz olan kelâmı nerede?[1] أَيْنَ الثَّرَى مِنَ الثُّرَيَّا .

1 Yer nerede, Süreyya yıldızı nerede? (Arap atasözü)

âb-ı hayat: hayat suyu
ahkam: emirler, hükümler
alem-i İslâmiye: İslâmiyet âlemi
amelî: uygulamalı, pratik.
arşurrahman: Rahman olan Allah'ın arşı.
asfiya: safiyet, kemalat ve takva sahibi olan zatlar.
beşer: insanlık.
bürhan: delil.
cevahir-i hidayet: hidayet cevherleri
dava: iddia
desatir: dusturlar
dustur: kaide, kural
elfaz: kelimeler
elfaz-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın lâfızları, manalarının simgesi olan sözleri
envar-ı hidayet: hidayet nurları
esasat-ı İslâmiye: İslâm esasları
evliya: veliler, Allah dostları
fevk: üst.
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakaik-ı İlâhiye: Allah'ın Kur'ân'da açıkladığı ince hakikatler.
hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri
hakaik-ı kevniye: yaratılışa ait olan hakikatler
hakikat: gerçek, esas.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve yoktan yaratan Allah
hariç: dış.
haşerat: haşereler, küçük böcekler
hevaî: nefsine düşkün
hevaperestane: gayr-ı meşru lezzet ve isteklerin peşinde koşarcasına
hevesat: heveslerler.
hevesperverane: hevesine düşkün bir şekilde
hitab-ı ezelî: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın cin ve inse bir hitabı olan Kur'ân
hükûm: değer, yönde
ilham: içe gönüle doğma, kalbe gelme, Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
İlm: bilgi
İrade: dileme, isteme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kamer: ay
kelam: söz, lâfız.
kelimat: kelimeler, sözler
kemalat: fazilletler, mükemmellikler
kudret: kuvvet, iktidar
maden: kaynak.
malum: bilinen
maneviyat: ruha ve manaya ait olan hususlar
melâike: melekler
melâikemsal: melekler gibi
menba: kaynak
meyvedar: meyveli
mubarek: bereketli, kutlu
mücerret: soyut.
müteselsil: zincirleme.
müzevver: uydurulmuş
nefis: kötü vasıfları kendinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç
neşir: yayma, saçma
netice: sonuç.
nispet: ölçü
nuranî: nurlu
program: plan
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan varlıklar
sadef: sedef, inci kabuğu
sehhar: büyüleyici
semere: meyve, netice
suret: biçim, görünüş.
şeair: dinin alametleri
şecere-i Tuba: Cennetteki Tuba ağacı
şems: güneş
tazammun: içine alma
vahî: boş, faydasız
zihayat: hayat sahibi

Bin üç yüz elli senedir, Kur'ân-ı Hakîm, bütün hakaıkını kâinat çarşısında açıp teşhir ettiği hâlde, herkes, her millet, her memleket onun cevahirinden, hakaıkından almıştır ve alıyorlar. Hâlbuki, ne o ülfet, ne o mebzuliyet, ne o mürur-u zaman, ne o büyük tahavvülâtlar, onun kıymettar hakaikına, onun güzel uslûplarına halel verememiş, ihtiyarlatmamış, kurutmamış, kıymetten düşürmemiş, husnünü sondurmemiştir. Şu hâl tek başıyla bir i'cazdır.

Şimdi, biri çıksa, Kur'ân'ın getirdiği hakaikten bir kısmına kendi hevesince çocukça bir intizam verse, Kur'ân'ın bazı ayatına muaraza için nispet etse, "Kur'ân'a yakın bir kelâm söyledim" dese, öyle ahmakane bir sözdür ki; meselâ, taşlan muhtelif cevahirden bir saray-ı muhteşemi yapan ve o taşlarını vazıyetinde, umum sarayın nukuş-u âliyesine bakan mizanlı nakışlar ile tezyin eden bir ustanın sanatıyla, o nukuş-u âliyeden fehmi kasır, o sarayın bütün cevahir ve ziynetlerinden bî-behre bir adî adam, adî hanelerin bir ustası, o saraya girip, o kıymettar taşlardaki ulvî nakışları bozup, çocukça hevesine göre adî bir hanenin vaziyetine göre bir intizam, bir suret verse ve çocukların nazarına hoş görünecek bazı boncukları taksa, sonra, "Bakınız, o sarayın ustasından daha ziyade maharet ve servetim var ve kıymettar ziynetlerim var" dese, divanece bir hezeyan eden bir sahtekârın nispet-i sanatı gibidir.

adî: bayağı, değersiz
ahmakane: ahmakçasına.
ayat: Kur'ân ayetleri
bîbehre: mahrum
cevahir: cevherler
divanece: delice
fehm: anlayış.
hakaik: hakikatler, gerçekler
halel: bozukluk, eksiklik.
halet: durum, hâl
hane: ev, mesken
heves: arzu, zevk.
hezeyan: saçmalama.
husün: güzellik.
i'caz: mu'cize
intizam: düzen, tertiplilik.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kasır: kısa, noksan
kelâm: söz, lafız
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
maharet: mahirlik, ustalık.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
memleket: yurt, diyar
mesela: misal olarak
millet: sınıf, topluluk, halk.
mizan: ölçü
muaraza: karşı gelme, mücadele
muhtelif: çeşitli.
mürur-u zaman: zamanın geçmesi.
nakış: süs
nazar: bakış
nispet: yakınlık, ölçü
nispet-i sanat: sanat bağı
nukuş-u âliye: yüksek nakışlar
sahtekâr: sahte iş yapan.
sanat: ustalık, marifet.
saray: görkemli, iyi döşenmiş yapı, hükümdarların oturduğu büyük yapı
saray-ı muhteşem: ihtişamlı saray
servet: zenginlik.
suret: biçim, şekil
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler
teşhir: sergileme.
tezyin: süsleme.
ulvî: yüksek, yüce
umum: bütün
ülfet: alışma
uslûp: ifade tarzı
vazıyet: durum
ziyade: çok, fazla
ziynet: süs

Üçüncü Şule

Üç Ziyası var.

Birinci Ziya

Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın büyük bir vech-i i'cazı On Üçüncü Sözde beyan edilmiştir. Kardeşleri olan sair vücuh-u i'caz sırasına girmek için, bu makama alınmıştır.

İşte Kur'ân'ın her bir ayeti, birer necm-i sakıp gibi i'caz ve hidayet nurunu neşir ile küfür ve gaflet zulümatını dağıttığını görmek ve zevk etmek istersen, kendini Kur'ân'ın nüzulünden evvel olan o Asr-ı Cahiliyette ve o sahra-ı bedeviyette farz et ki, her şey zulmet-i cehil ve gaflet altında perde-i cümud-u tabiata sarılmış olduğu bir anda, birden Kur'ân'ın lisan-ı ulvîsinden,

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ يُسَبِّحُ[1]

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ[2]

gibi ayetleri işit, bak. O ölmüş veya yatmış mevcudat-ı âlem, [3] سَبِّحْ، يُسَبِّحُ sedasıyla, işitenlerin zihninde nasıl dinliyorlar, hüşyar oluyorlar, kıyam edip zikrediyorlar. Hem, o karanlık gökyüzünde birer camit ateşpare olan yıldızlar ve yerdeki perişan mahlûkat,

[4] تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ sayhasıyla, işitenin nazarında nasıl gökyüzü bir ağız, bütün yıldızlar birer

Asr-ı Cahiliyet: küfür ve cehalet asrı
ateşpare: ateş gibi
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan: anlatma
camit: cansız.
farz: sayma, öyle kabul etme
gaflet: umursamazlık, duyarsızlık, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma
hidayet: doğru ve hak yolda oluş, İslamiyet.
huşyar: uyanık, ayık
i'caz: mucizeli oluş
kıyam: ayağa kalkma
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzenmi yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, şirk.
lisan-ı ulvî: yüce, ulvî dil
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar.
mevcudat-ı alem: âlemdeki varlıklar
nazar: bakış
necm-i sakıp: karanlığı delip geçen parlak yıldız.
neşir: yayma.
nur: aydınlık, ışık.
nüzul: inme
perde-i cümud-u tabiat: donuk ve katı tabiat perdesi
sahra-i bedeviyet: bedevîliğin hükum sürdüğü göçebe Arapların bulunduğu yer, çöl
sair: diğer, öteki
sayha: ses, nâra
seda: ses
şule: ışık
vech-i i'caz: mucizelik yönü
vücuh-u i'caz: mucizelik yönleri.
zevk: tatma.
zihin: dimag, bilinç.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme
ziya: ışık, parlaklık.
zulmet-i cehil: cahillik, bilgisizlik karanlığı
zulümat: karanlıklar

1 Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. Onun kudreti her şeye galiptir ve hikmeti her şeyi kuşatır. (Hadid Suresi, 1.)

2 Göklerde ve yerde ne varsa, her şeyin hakikî sahibi olan, her türlü noksandan münezzeh bulunan, kudreti her şeye galip olan ve hikmeti her şeyi kuşatan Allah'ı tesbih eder. (Cuma Suresi, 1.)

3. Tesbih etti, tesbih eder.

4. Yedi gökler, yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. (İsra Suresi: 44.)

kelime-i hikmetnüma, birer nur-u hakikateda ve arz bir kafa ve ber ve bahır birer lisan ve bütün hayvanat ve nebatat birer kelime-i tesbihfeşan suretinde arz-ı didar eder. Yoksa, bu zamandan tâ o zamana bakmakla, mezkûr zevkin dekaikını göremezsin.

Evet, o zamandan beri nurunu neşreden ve mürur-u zamanla ulûm-u mütearife hükmüne geçen ve sair neyyirat-ı İslâmiye ile parlayan ve Kur'ân'ın güneşiyle gündüz rengini alan bır vaziyet ıle veyahut sathî ve basıt bır perde-i ülfet ıle baksan, elbette her bir ayetin ne kadar tatlı bir zemzeme-i i'caz içinde ne çeşit zulûmatı dağıttığını hakkıyla göremezsin ve birçok enva-ı i'cazı içinde bu nevi i'cazını zevk edemezsin.

Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın en yüksek derece-i i'cazına bakmak istersen, şu temsil durbünüyle bak. Şoyle kı:

Gayet büyük ve garip ve gayetle yayılmış acip bir ağaç farz edelim ki, o ağaç geniş bir perde-i gayp altında bir tabaka-i mesturiyet içinde saklanmıştır. Malûmdur ki, bır ağacın, insanın azalan gıbı, onun dallan, meyveleri, yaprakları, çiçekleri gibi bütün uzuvlan arasında bir münasebet, bır tenasüp, bır muvazenet lâzımdır. Her bır cüz'ü, o ağacın mahiyetine göre bir şekil alır, bir suret verilir. Işte hıç gorülmeyen—ve hâlâ görünmüyor—o ağaca dair bin çıksa, perde üstünde onun her bır azasına mukabıl bir resim çekse, bir hudut çızse, daldan meyveye, meyveden yaprağa bir tenasüple bir suret tersim etse ve bırbırınden nıhayet uzak mebde ve müntehasının

acip: hayrette bırakan
arz: yer, dunya
arz-ı didar: guzelliğini gostermek.
aza: uzuvlar
bahır: deniz
cüz'i: parça.
dair: alıt, ılgılı
dekaik: incelikler
derece-i i'caz: mu cızelik derecesı
enva-ı i'caz: mu cızelliğinin çeşıtlen.
farz etmek: varsaymak, oyle kabul etmek.
garip: hayret vencı
gayet: oldukça.
hala: şımdı henuz
hayvanat: hayvanlar
hikmet: her seyin belırlı gayelere yonelik olarak, manalı faydalı ve tam yerli yerinde olması
hudut: sınırlar
hükum: değer, yenne
i'caz: mu cızelik.
kelime-i hikmetnuma: hikmetlı kelime
kelime-i tesbihfeşan: tesbih saçan kelime. Allah ın isim ve sıfatlannı eksıklıkten uzak, butun mukemmel sıfatlara sahip olduğunu etrafa yayan kelime
Kur'an-ı Mu'cızülbeyan: açıklamalanyla akılları benzennı yapmaktan âcız bırakan Kur an-ı Kerîm
lisan: dıl
mahiyet: ozellik, durum
malum: bilinen
mezkur: adı geçen
mukabil: karşılık
muvazenet: dengelenme
münasebet: yakınlık.
mürur-u zaman: zamanın geçmesı.
nebatat: bıtkıler
neşir: dağıtma, yayma.
nevi: çeşıt.
neyyirat-ı İslamıye: Islâmın nurlu hakıkatlen.
nur: parıltı ışık.
nur-u hakıkateda: hakıkatlı bır nur
perde: ortu
perde-i gayp: gayp perdesi
perde-i ülfet: alışkanlık perdesı
sair: dıger, başka
sathî: derınlığıne dalmadan
suret: bıçım, gorunuş
şekil: gorunuş, bıçım
tabaka-i mesturiyet: gızlılık tabakası
temsil: mısal getırme
tenasüp: uygunluk.
tersim: resımleme
tesbih: Allah ı noksan sıfatlardan ben tutma. Onu yuceltme
ulum-u mutearife: herkesin bıldıgı ılımler
uzuv: organ.
vaziyet: durum
zemzeme-i i'caz: mu cıze sayılacak kadar duzgun ahenk ve nağme. mu cızenin ahenk ve nağmesı
zevk etmek: tatma, haz alma
zulûmat: karanlıklar

ortasında uzuvlarının aynı şekil ve suretini gösterecek muvafık tersimat ile doldursa, elbette şüphe kalmaz ki o ressam bütün o gaybî ağacı gaybaşına nazanyla görür, ihata eder, sonra tasvir eder.

Aynen onun gibi, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan dahi, hakikat-ı mümkinata dair—ki o hakikat, dünyanın iptidasından tut, tâ ahiretin en nihayetine kadar uzanmış ve Arştan ferşe, zerreden şemse kadar yayılmış—olan şecere-i hilkatin hakikatine dair, beyanat-ı Kur'âniye, o kadar tenasübü muhafaza etmiş ve her bir uzva ve meyveye lâyık bir suret vermiştir ki, bütün muhakkikler nihayet tahkikinde Kur'ân'ın tasvirine [1] مَاشَآءَ اللّٰهُ، بَارَكَ اللّٰهُ deyip, "Tılsım-ı kâinatı ve muamma-i hilkati keşif ve fetheden yalnız sensin ey Kur'ân-ı Kerîm!" demişler.

[2] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى temsilde kusur yok, esma ve sıfât-ı İlâhiye ve şuun ve ef'al-i Rabbaniye, bir şecere-i Tuba-i Nur hukmünde temsil edilmekle, o şecere-i nuraniyenin daire-i azameti ezelden ebede uzanıp gidiyor. Hudud-u kibriyası, gayrimütenahi feza-i ıtlakta yayılıp ihata ediyor. Hudud-u icraatı,

[3] يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ۞ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوٰى hududundan tut, tâ [4] حَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِي [5] وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۞ سِتَّةِ اَيَّامٍ hududuna kadar intışar etmiş o hakikat-i nuraniyeyi bütün dal ve budaklarıyla gayat ve meyveleriyle

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
arş: göğün en yüksek katı.
beyanat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın anlatmaları, bildirmeleri.
daire-i azamet: büyüklük dairesi.
ebed: sonsuzluk.
ef'al-i Rabbaniye: Allah'ın kendi zatına mahsus ve Rab ismi'nin tecellisi olan fiilleri.
esma: isimler.
esma-i İlahiye: Allah'ın isimleri.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman; öncesizlik; ebedin zıddı.
ferş: yeryüzü; zemin.
fetih: açma.
feza-i ıtlak: hudutsuz gökyüzü.
gaybaşına: gaybı bilen.
gaybı: gayba ait.
gayr-i mütenahi: nihayetsiz; sonsuz.
hakikat: gerçek, asıl.
hakikat-i mümkinat: mümkinatın hakikatı; aslı.
hakikat-i nuraniye: parlak gerçek.
hudud-u icraat: icraatın sınırı.
hudud-u kibriya: büyükluğun hududu.
hudut: sınırlar.
hukum: değer; yerinde.
ihata: kuşatma.
intışar: yayılma; neşrolunma.
iptida: başlangıç.
keşif: gizli bir şeyi meydana çıkarma.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kusur: noksan.
mebde': başlangıç.
muamma-i hilkat: yaratılıştaki sır ve gizlilikler.
muhafaza: koruma.
muhakkik: gerçeği araştıran.
muvafık: uygun; munasip.
münteha: son.
nazar: bakış.
nihayet: son; son derece.
sıfât-ı İlahiye: Allah'ın sıfatları.
suret: biçim; görünüş.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şecere-i nuraniye: nurlu ağaç.
şecere-i Tuba-i Nur: Cennetteki saadet ağacı; nurlu Tuba ağacı.
şekil: görünüş; biçim.

1. Allah dilemiş; ne güzel yapmış; ne mübarek kılmış!
2. En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)
3. Allah, kişinin kalbine ondan daha yakındır. (Enfal Suresi, 24.) • Danelen ve çekirdekleri çatlatan şüphesiz Allah'tır. (En'am Suresi, 95.)
4. Gökler de onun kudretiyle dürülmüştür. (Zümer Suresi, 67.)
5. Gökleri ve yer'i altı günde yarattı. (A'raf Suresi, 54.)

şems: güneş.
şuun: işler.
şuun-u Rabbaniye: Allah'ın zatına mahsus işleri.
tahkik: gerçeği araştırma.
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
temsil: benzetme; sembolü olma.
tenasüb: uygunluk.
tersimat: resimlemeler.
tılsım-ı kainat: evrenin gizli sırrı.
uzuv: organ.
zerre: en küçük parça.

o kadar tenasüple birbirine uygun, birbirine lâyık, birbirini kırmayacak, birbirinin hükmünü bozmayacak, birbirinden tevahhuş etmeyecek bir surette o hakaık-ı esma ve sıfâtı ve şuun ve ef'ali beyan eder ki, bütün ehl-i keşif ve hakikat ve daire-i melekûtta cevelân eden bütün ashab-ı irfan ve hikmet, o beyanat-ı Kur'âniyeye karşı سُبْحَانَ اللهِ[1] deyip, "Ne kadar doğru, ne kadar mutabık, ne kadar guzel, ne kadar lâyık" diyerek tasdik ediyorlar.

Meselâ, bütün daire-i imkân ve daire-i vücuba bakan, hem o iki şecere-i azîmenin bir tek dalı hükmünde olan imanın erkân-ı sittesi ve o erkânın dal ve budaklarının en ince meyve ve çiçekleri aralarında o kadar bir tenasüp gözetilerek tasvir eder ve o derece bir muvazenet suretinde tanif eder ve o mertebe bir münasebet tarzında izhar eder ki, akl-ı beşer idrakinden âciz ve hüsnüne karşı hayran kalır. Ve o iman dalının budağı hükmünde olan İslâmıyetin erkân-ı hamsesi aralarında ve o erkânın tâ en ince teferruatı, en küçük adabı ve en uzak gayatı ve en derin hikemiyatı ve en cuz'î semeratına varıncaya kadar aralarında hüsnütenasüp ve kemal-ı münasebet ve tam bir muvazenet muhafaza ettiğine delil ise, o Kur'ân-ı camîin nusus ve vücuhundan ve işarat ve rumuzundan çıkan şeriat-ı kubra-ı İslâmiyenin kemal-ı intizamı ve muvazeneti ve hüsnütenasübü ve resaneti, cerh edilmez bir şahıd-ı âdil, şüphe getirmez bir burhan-ı kâtıdır.

Demek oluyor ki, beyanat-ı Kur'âniye, beşerin ilm-i cüz'îsine, bahusus bir ummînin ilmine müstenit olamaz,

1. Allah her turlu noksan sıfatlardan munezzehtir

âciz: zayıf, güçsüz
adap: davranış kaideleri, usul
akl-ı beşer: insan aklı
ashab-ı irfan ve hikmet: tecrube ve zekadan ilen gelen kemal ve hikmet sahipleri
bahusus: özellikle
beşer: insanlık
beyan: anlatma, bildirme
beyanat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın anlatımları, bildirmeleri
burhan-ı kâtı: kesinleşmiş deliller
cerh: bir iddiayı bir fikri çürütme
cevelân: dolaşma
cüz'î: küçük, az
daire-i imkân: imkân âlemi, kainat
daire-i melekût: melekût dairesi
daire-i vücup: hiçbir zaman değişmeyen alemler
dane: tane, çekirdek
delil: bir davayı meseleyi ispata yarayan şey, burhan
derece: mertebe, ölçü
ef'al: fiiller
ehl-i hakikat: hakikat ve doğruyu bulan kimseler
ehl-i keşif: bazı sırları Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bilen veliler
erkân: rukünler, esaslar
erkân-ı hamse: beş esas
erkân-ı sitte: altı esas
gayat: gayeler
hakaık-ı esma: isimlerin hakikatleri
hakaık-ı sıfât: sıfatların hakikatı
hayran: çok beğenen
hikemiyat: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hükum: değer, yerinde, karar
hüsnütenasüp: uygunluğun güzelliği
hüsün: güzellik
idrak: anlayış
ilm: bilgi
ilm-i cüz'î: çok az ilim
iman: inanma
İslâmiyet: semavî dinlerin sonuncusu
işarat: işaretler
izhar: gösterme
kemal-i intizam: mükemmel düzen
kemal-i münasebet: tam bir münasebet, aşırı derecede ilgili ve bağlı oluş
kudret: kuvvet, iktidar
Kur'an-ı camî: her şeyi içinde toplayan Kur'an
layık: yakışır, munasip
mertebe: derece
muhafaza: koruma
mutabık: uygun
muvazenet: dengelenme, dengeli olma
münasebet: uygunluk
müstenit: dayanmış
nusus: naslar, açık ve kesin dini deliller
resanet: sağlamlık
rumuz: manası gizli olan işaretler
semerat: semereler, neticeler
suret: biçim, görünüş
şahıd-ı âdil: adaletli şahit
şecere-i azîme: büyük ağaç
şeriat-i kubra-i İslamiye: büyük İslam şeriatı
şuun: yeni çıkan işler, olaylar
tanif: tanıtmak
tarz: biçim, suret
tasdik: doğruluğunu kabul etme
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma
teferruat: ayrıntılar
tenasüp: uygunluk
tevahhuş: yalnızlaşma, yabancılaşma
ümmî: okuma yazması olmayan
vücuh: yönler

belki bir ilm-i muhite istinat ediyor ve cemi eşyayı birden görebilir, ezel ve ebed ortasında bütün hakaiki bir anda müşahede eder bir Zatın kelâmıdır. Amenna.

İkinci Ziya

Hikmet-i Kur'âniyenin karşısında meydan-ı muarazaya çıkan felsefe-i beşeriyenin, hikmet-i Kur'ân'a karşı ne derece sukut ettiğini On İkinci Sözde izah ve bir temsil ile tasvir ve sair Sözlerde ispat ettiğimizden, onlara havale edip şimdilik başka bir cihette küçük bir muvazene ederiz. Şöyle ki:

Felsefe ve hikmet-i insaniye dünyaya sabit bakar, mevcudatın mahiyetlerinden, hasiyetlerinden tafsilen bahseder, Sâniine karşı vazifelerinden bahsetse de, icmalen bahseder. Âdeta kâinat kitabının yalnız nakış ve huruflarından bahseder, manasına ehemmiyet vermez.

Kur'ân ise, dünyaya geçici, seyyal, aldatıcı, seyyar, kararsız, inkılâpçı olarak bakar, mevcudatın mahiyetlerinden, sûrî ve maddî hasıyetlerinden icmalen bahseder. Fakat, Sâni tarafından tavzif edilen vezaif-i ubudiyetkârânelerinden ve Sânının isimlerine ne vecihle ve nasıl delâlet ettiklerini ve evamir-i tekviniye-i İlâhiyeye karşı inkıyatlarını tafsilen zikreder.

İşte felsefe-i beşeriye ile hikmet-i Kur'âniyenin şu tafsil ve icmal hususundaki farklarına bakacağız ki, mahz-ı hak ve ayn-ı hakikat hangısıdır göreceğiz.

amenna: inandık.
ayn-ı hakikat: hakikatin tâ kendisi
bahis: konu
bahsetme: üzerinde konuşma, söz etme
cemi: bütün.
cihet: yön
delalet: işaret, delil olma
derece: miktar, ölçü
ebed: sonsuzluk
ehemmiyet: önem
evamir-i tekviniye-i İlâhiye: yaratılışa ait İlâhi kanunlar ve nizamlar
ezel: öncesizlik
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
felsefe-i beşeriye: insanların geliştirdikleri fikir felsefe
hakaik: hakikatler, gerçekler
hasiyet: özellik
havale: üstüne bırakma, gönderme
hikmet-i insan: insanların anlayış, bilgisi
hikmet-i Kur'ân: Kur'ân'ın hikmeti
hikmet-i Kur'aniye: Kur'ân'ın hikmeti.
huruf: harfler
hususunda: hakkında, konusunda
icmal: özetleme, ayrıntılarına girmeme
icmalen: kısaca, özetle
ilm-i muhit: her şeyi kuşatan sonsuz ilim
inkılap: hal değiştirme, dönüşüm
inkıyat: boyun eğme, bağlanma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istinat: dayanma.
izah: açıklama yapma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kelam: söz, lâfız
maddî: madde ile alâkalı
mahiyet: özellik, nitelik.
mahz-ı hak: hakkın tâ kendisi
mana: anlam
mevcudat: var olan her şey
meydan-ı muaraza: mücadele meydanı
muvazene: ölçü, mukayese.
müşahede: seyretme, görme
nakış: süs
sair: diğer, başka
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
seyyal: akıcı
seyyar: dolaşan, gezici
sukut: değerden düşme
sûrî: görünüşteki
tafsil: ayrıntılı olarak bildirme
tafsilen: ayrıntılı olarak
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma
tavzif: görevlendirme
temsil: misal getirme
vazife: görev
vecih: yön
vezaif-i ubudiyetkârane: ibadet edercesine vazifeler
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zikir: anma, bildirme
ziya: ışık.

İşte, nasıl elimizdeki saat sureten sabit görünüyor, fakat içindeki çarkların harekâtıyla, daimî, içinde bir zelzele ve alet ve çarklarının ıztıraplan vardır; aynen onun gibi, kudret-i İlâhiyenin bir saat-ı kübrası olan şu dünya, zahirî sabitiyetiyle beraber, daimî zelzele ve tagayyürde, fenâ ve zevalde yuvarlanıyor.

Evet, dünyaya zaman girdiği için, gece ve gündüz o saat-i kübranın saniyelerini sayan iki başlı bir mil hükmündedir. Sene o saatin dakikalarını sayan bir ibre vazıyetindedir. Asır ise, o saatin saatlerini tadat eden bir iğnedir. İşte zaman, dünyayı emvac-ı zeval üstüne atar, bütün mazi ve istikbali ademe verip, yalnız zaman-ı hâzın vücuda bırakır.

Şimdi zamanın dünyaya verdiği şu şekil ile beraber, mekân itibarıyla dahi yine dünya zelzeleli, gayrisabit bir saat hükmündedir. Çünkü cevv-i hava, mekânı çabuk tagayyür ettiğinden, bir hâlden bir hâle sur'aten geçtiğinden, bazı günde birkaç defa bulutlar ile dolup boşalmakla, saniye sayan milin suret-i tagayyurü hükmünde bir tagayyür veriyor.

Şimdi, dünya hanesinin tabanı olan mekân-ı arz ise, yüzü mevt ve hayatça, nebat ve hayvanca pek çabuk tebeddül ettiğinden, dakikaları sayan bir mil hükmünde. Dünyanın şu cıheti, geçici olduğunu gösterir.

Zemin, yüzü itibarıyla böyle olduğu gibi, batınındaki inkılâbat ve zelzelelerle ve onların neticesinde cıbalın

adem: yokluk.
batın: iç.
cevv-i hava: hava boşluğu
cıbal: dağlar
çark: makine parçası
daimî: devamlı
emvac-ı zeval: yokluğa gidişin kayboluşun dalgaları
fenâ: yok olma.
gayr-i sabit: sabit olmayan.
hal: durum
hane: ev, mesken
harekat: hareketler
hayat: yaşam
hukum: değer yerinde
ibre: derece belirten ince gösterge
inkılabat: inkılâplar, değişmeler
ıstıkbal: gelecek zaman
itibar: ehemmiyet, değer
ıztırap: acı, sıkıntı
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti
mazi: geçmiş zaman
mekan: yer, mahal
mekan-ı arz: yeryüzü
mevt: ölüm
munezzeh: tenzih edilmiş, yüce
nebat: bitki
saat-ı kübra: en büyük saat.
sabit: hareketsiz, yerinde
sabitiyet: sabitlik.
sureten: görünüş açısından
suret-i tagayyür: değişme şekli
sür'aten: hız açısından
şekil: görünüş, biçim
tadat: sayma
tağyir: değişme, başkalaşma
tebeddül: değişim, bir şeyi bedel olarak verip başka şey alarak de ğiş-tokuş yapılması.
vaziyet: durum
vücut: varlık
zahirî: görünüsteki
zaman-ı hazır: şimdiki zaman
zelzele: sarsıma, sallama, yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryüzü
zeval: sona erme, yok olma

çıkmaları ve hasıflar vuku bulması, saatleri sayan bir mil gibi, dünyanın şu cihetî ağırca mürur edicidir gösterir.

Dünya hanesinin tavanı olan sema mekânı ise, ecramların harekâtıyla, kuyruklu yıldızların zuhuruyla, kusufat ve husufatın vuku bulmasıyla yıldızların sukut etmeleri gibi tagayyurat gösterir ki, sema dahı sabit değil, ihtıyarlığa, harabiyete gidiyor. Onun tagayyuratı, haftalık saatte günleri sayan bir mıl gibi çendan ağır ve geç oluyor, fakat her hâlde geçici ve zeval ve harabiyete karşı gittiğini gösterir.

İşte dünya, dünya cihetiyle şu yedi rükün üzerinde bina edilmiştir, şu rükünler, daim onu sarsıyor. Fakat, şu sarsılan ve hareket eden dünya, Sâniine baktığı vakit, o harekât ve tagayyurat, kalem-ı kudretin mektubat-ı Samedâniyeyi yazması için o kalemin işlemesidir. O tebeddülât-ı ahval ise, esma-i Ilâhiyenin cilve-i şuunatını ayrı ayrı tavsifat ile gösteren, tazelenen âyinelerdir.

İşte dünya, dünya itibarıyla hem fenâya gider, hem ölmeye koşar, hem zelzele içindedir. Hakikatte akarsu gibi rıhlet ettiği hâlde, gafletle sureten incimat etmiş, fikr-i tabıatla kesafet ve küduret peyda edip ahırete perde olmuştur.

• İşte, felsefe-i sakıme, tetkikat-ı felsefe ile ve hikmet-ı tabiiye ile ve medeniyet-i sefihenin cazibedar lehviyatıyla, sarhoşâne hevesatıyla, o dunyanın hem cumudetini ziyade edip gafleti kalınlaştırmış, hem küduretle bulanmasını taz'if edip Sânii ve ahıreti unutturuyor.

ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
ayine: ayna
bina: yapma, kurma
cazibedar: çekici, cazibeli
cihet: yon
cilve-i şuunat: Cenab-ı Allah'ın zatına has işlerinin tecellisi
cumudet: sertlik, cansızlık
çendan: gerçi
daim: devamlı, sürekli
ecram: gezegenler
esma-i Ilâhiye: Allah'ın isimleri
felsefe-i sakıme: yanlış yoldaki felsefe
fenâ: yokluk, son bulma
fikr-i tabıat: "Her şeyi tabıat yapıyor" düşuncesi
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma
hakikat: gerçek.
hal: durum
hane: ev, mesken
harablyet: harap olma, yıkılma
harekât: hareketler
hasf: yere batmalar, göçükler
hevesat: heveslerin
hikmet-i tabiiye: fizik bilgisi
husufat: ay tutulmaları
incimat: donma
itibar: ehemmiyet, değer
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kudretiyle yaratması
kesafet: bulanıklık, kesiflik, kir, açık olmama.
küduret: bulanıklık, kaygı
küsufat: güneş tutulmaları
lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eğlenceler
medeniyet-i sefihe: zevk ve eğlenceye sevk eden medeniyet
mekan: yer, mahal
mektubat-ı Samedaniye: her bir Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan varlıklar
mürur: geçme.
peyda: açıkta, aşikar
rıhlet: yolculuk.
rükün: esas, temel
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sarhoşane: sarhoşçasına
sema: gökyüzü
sukut: düşme
suret: biçim, görünüş
tagayyurat: başkalaşmalar, değişmeler
tavsıfat: vasıflandırmalar
taz'if: artırma, çoğaltma
tebeddülât-ı ahval: hâllerin değişmeleri
tetkıkat-ı felsefe: felsefenin araştırmaları, incelemeleri
vakit: zaman
vuku: olma, meydana gelme
zelzele: yer sarsıntısı
zeval: sona erme, yok olma
ziyade: artma, çoğalma
zuhur: görünme, ortaya çıkma

• Amma Kur'ân ise, şu hakikatteki dünyayı, dünya cihetiyle, اَلْقَارِعَةُ ۞ مَا الْقَارِعَةُ ۞ [1] اِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۞ [2] وَالطُّورِ ۞ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ [3] ayatıyla pamuk gibi hallaç eder atar. اَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۞ [4] اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا ۞ [5] اَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا [6] gibi beyanatıyla o dünyaya şeffafiyet verir ve bulanmasını izale eder. اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۞ [7] وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا اِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ [8] gibi nurefşan neyyiratıyla camit dünyayı entir. اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ [9] ve اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ [10] ve اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ۞ [11] وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ [12] mevtâlûd tabırleriyle dünyanın ebediyet-ı mevhumesini parça parça eder. يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَمَا كُنْتُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۞ [13] وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ سَيُرِيكُمْ اٰيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ [14] gök gurlemesi gibi sayhalarıyla tabiat fikrini tevlit eden gafleti dağıtır.

ayat: ayetler
beyanat: açıklamalar, izahlar
camit: katı madde, cansız
cihet: yon
ebediyet-ı mevhume: bir vehim den ibaret olan sonsuzluk duygu su, dünya hayatının sonsuza ka dar sureceği kuruntusu.
fikir: düşünce.
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsi nin arzularına dalma, dalgınlık boş bulunma, kul olduğunu unut ma, ihmal etme
hakikat: gerçek
hallaç: pamuğu didik eden
izale: giderme, ortadan kaldırma
mevtalûd: olum bulaşmış.
neyyirat: nurlar, ışıklar
nurefşan: nur saçan
sayha: bağırma, nâra atma
şeffafiyet: şeffaflık.
tabir: söz
tevlit: doğurma

1. Çarpacak olan felâket. • Nedir o çarpacak olan felâket? (Kâria Suresi, 1-2.)
2. Kıyamet koptuğu zaman (Vâkıa Suresi, 1.)
3. Yemin olsun Tûr'a. • Ve satır satır yazılı kitaba. (Tûr Suresi, 1-2.)
4. Onlar göklerin ve yerin melekûtunu tefekkür etmezler mi? (A'raf Suresi, 185.)
5. Üstlerindeki göğe bakmazlar mı, onu nasıl bina ettik. (Kâf Suresi, 6.)
6. İnkâr edenler görmedi mi ki, gökler ve yer bitişik idi. (Enbiya Suresi, 30.)
7. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)
8. Dünya hayatı ancak bir oyun ve oyalanmadır. (En'âm Suresi, 32.)
9. Gök yarıldığı zaman. (İnfitar Suresi, 1.)
10. Güneş durulup toplandığında. (Tekvir Suresi, 1.)
11. Gök yarıldığında. (İnşikak Suresi, 1.)
12. Sûra üfürülür. Ve Allah'ın dilediklerinden başka göklerde kim var, yerde kim varsa düşüp olur. Sonra bir daha Sûra üflenir. Ve onlar kabirlerinden kalkıp bakışırlar. (Zümer Suresi, 68.)
13. O yere girenı ve yerden çıkanı gökten inenı ve göğe yükselenı bilir. Nerede olsanız O sizinledir. Allah yaptıklarınızı hakkıyla görür. (Hadîd Suresi, 4.)
14. Ve de ki: Hamd Allah'a mahsustur. O size delillerini gösterecek, siz de onları tanıyacaksınız. Senin Rabbin, işlediklerinden habersiz değildir. (Neml Suresi, 93.)

İşte Kur'ân'ın baştan başa kâinata müteveccih olan ayatı şu esasa göre gider, hakikat-ı dünyayı olduğu gibi açar gösterir, çirkin dünyayı ne kadar çirkin olduğunu göstermekle beşerin yüzünü ondan çevirtir, Sânia bakan güzel dünyanın güzel yüzünü gösterir, beşerin gözünü ona diktirir, hakikî hikmeti ders verir, kâinat kitabının manalarını talım eder. Hurufat ve nukuşlarına az bakar, sarhoş felsefe gibi, çirkine âşık olup, manayı unutturup, hurufatın nukuşuyla insanların vaktini malâyaniyatta sarf ettirmiyor.

Üçüncü Ziya

İkinci Ziyada hikmet-i beşeriyenin hikmet-i Kur'âniyeye karşı sukutuna ve hikmet-i Kur'âniyenin i'cazına işaret ettik. Şimdi şu Ziyada, Kur'ân'ın şakirtleri olan asfiya ve evlıya ve hükemanın münevver kısmı olan hükema-i Işrakiyyunun hikmetleriyle, Kur'ân'ın hikmetine karşı derecesini gösterip, şu cihette Kur'ân'ın i'cazına muhtasar bir işaret edeceğiz:

İşte Kur'ân-ı Hakîm'in ulviyetine en sadık bir delil ve hakkanıyetine en zahir bir burhan ve i'cazına en kavi bir alâmet şudur ki: Kur'ân, bütün aksam-ı tevhidin bütün meratibini bütün levazımatıyla muhafaza ederek beyan edip muvazenesini bozmamış, muhafaza etmiş, hem, bütün hakaik-ı âliye-i İlâhiyenin muvazenesini muhafaza etmiş, hem, bütün Esma-i Hüsnanın iktiza ettikleri ahkâmları cem etmiş, o ahkâmın tenasübünü muhafaza

ahkam: emirler, hükümler
aksam-ı tevhid: tevhidin kısımları, birliğin çeşitleri
asfiya: safiyet, kemalât ve takva sahibi olan zatlar
âşık: şiddetli muhabbet besleyen
ayat: Kur'ân ayetleri.
beşer: insanlık.
beyan: anlatma, bildirme
burhan: delil
cem: toplama, birleştirme
cihet: yön
delil: bir davayı, meseleyi ispatı yarayan şey, bürhan
derece: mertebe, değer
esas: asıl
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
evlıya: veliler, Allah dostları
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
hakaik-ı âliye-i İlâhiye: ilâhî yüce hakikatler
hakikat-ı dünya: dünyanın hakikatı, aslı
hakiki: gerçek.
hakkanıyet: hak ve doğruluk.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i beşeriye: insanların anlayışı, bilgisi
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hikmeti
hurufat: harfler
hükema: filozoflar
hükema-i Işrakiyyun: bilgiye ancak kalbin sezgileriyle ulaşılabileceğini savunan felsefe akımının filozofları
i'caz: mu'cizelik.
iktıza: gerektirme
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kavi: kuvvetli
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

levazımat: lüzumlu, ihtiyaç maddeleri, lazım olan şeyler
malâyaniyat: faydasız, boş şeyler
mana: anlam
meratip: mertebeler
muhafaza: koruma.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
muvazene: denge
münevver: nurlanmış, aydın
müteveccih: yönelen.
nukuş: nakışlar, süsler
sadık: doğru.
Sâni' yapan, her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sarf: harcama
sukut: değerden düşme
şakirt: talebe
talim: öğretmek.
tenasüp: uygunluk.
ulviyet: ulvilik, yücelik.
vakıt: zaman
zahir: açık.
ziya: ışık.

etmiş; hem, rububiyet ve ulûhiyetin şuunatını kemal-i muvazene ile cem etmiştir. İşte şu muhafaza ve muvazene ve cem, bir hasiyettir; kat'iyen beşerin eserinde mevcut değil ve eazım-ı insaniyenin netaic-i efkârında bulunmuyor. Ne melekûta geçen evliyaların eserinde, ne umurun bâtınlarına geçen İşrakiyyunun kıtaplarında, ne âlem-i gayba nüfuz eden ruhanîlerin maarifinde hiç bulunmuyor. Güya bir taksimüla'mal hukmünde, her bir kısmı hakikatin şecere-i uzmasından yalnız bir ikı dalına yapışıyor, yalnız onun meyvesiyle, yaprağıyla uğraşıyor, başkasından ya haberi yok, yahut bakmıyor.

Evet, hakıkat-i mutlaka, mukayyet enzar ıle ihata edilmez. Kur'ân gibi bir nazar-ı küllî lâzım kı, ıhata etsin. Kur'ân'dan başka, çendan Kur'ân'dan da ders alıyorlar, fakat hakıkat-ı küllıyenin, cüz'î zihniyle, yalnız bir ikı tarafını tamamen görür, onunla meşgul olur, onda hapsolur, ya ifrat veya tefrit ile hakaıkın muvazenesını ihlâl edip, tenasübünü ızale eder. Şu hakıkat Yırmi Dördüncu Sözün İkinci Dalında acip bir temsil ile izah edilmiştir. Şımdi de başka bir temsil ile şu meseleye işaret edenz.

Meselâ, bir denızde hesapsız cevherlerın aksamıyla dolu bir defınenin bulunduğunu farz edelim. Gavvas dalgıçlar, o defınenın cevahırını aramak ıçın dalıyorlar. Gözleri kapalı olduğundan, el yordamıyla anlarlar. Bir kısmının elıne uzunca bır elmas geçer. O gavvas hükmeder kı, bütün hazine uzun direk gibi bir elmastan ibarettir. Arkadaşlarından, başka cevahırı ışıttığı vakıt, hayal eder kı, o

gavvas: bir şeyı çıkarmak üzere suya dalan kımse- dalgıç
güya: sanki
hakaik: hakıkatler gerçekler
hakıkat: gerçek.
hakıkat-i külliye: çok buyuk ve umumi hakıkat.
hakıkat-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız gerçek
hasiyet: bır şeye has vasıf
hayal: ınsanın zıhnınde canlandırdıgı şey
hazine: define
hesapsız: sayısız.
hukum: deger yenne- karar
ibaret: meydana gelen
ifrat: aşırılık.
ıhata: kuşatma
ihlal: bozma
İşrakiyyun: bılgının kaynağının manevî aydınlanma- sevgi ve ilham olduğu goruşune dayanan felsefe
izah: açıklama
izale: yok etme, gıderme.
kat'iyen: kesin olarak.
kemal-ı muvazene: tam bır denge
lazım: gerekli.
maarif: manfetler bılgıler
melekut: ruhlar alemı
mesele: onemlı ış konu
meşgul: bır ışle uğraşan
mevcut: var olan
muhafaza: koruma.
mukayyet: kayıtlı sınırlı
muvazene: denge
nazar-ı küllî: her şeyı gorebıllen bakış.
netaic-i efkar: fikırlerın netıcelerı, sonuçları
nüfuz: ıçe geçme ışleme
rububiyet: rablık ılahlık.
ruhanı: gozle gorulmeyen, cısmı olmayan varlıklar
şecere-i uzma: en buyuk ağaç
şuunat: ışler emırler kasıtlar talepler
taksimüla'mal: ış bolumu.
tefrit: normalın altında kalma.
temsil: mısal getırme
tenasüp: uygunluk.
ulûhiyet: ılâhlık, Allahlık
umur: ışler hususlar
vakıt: zaman
yordam: alışkanlık, yatkınlık, karar
zihin: akıl ıdrak.

acıp: hayrette bırakan
aksam: parçalar kısımlar
âlem-i gayp: gorunmeyen alem
bâtın: ıç yuz
beşer: ınsanlık.
cem: toplama
cevahir: cevherler, kıymetlı taşlar
cevher: elmas, degerlı taş.
cüz'î: kuçuk.
çendan: gerçı
define: hazine
eazım-ı insaniye: ınsanlıgın ilen gelen buyukleri.
elmas: kıymetlı bır mucevher
enzar: bakışlar
eser: basılmış kıtap- bir kımsenin meydana getırdıgı mahsul tesır etkı.
evliya: velıler Allah dostları.
farz etmek: varsaymak, oyle kabul etmek.

cevherler, bulduğu elmasın tâbileridir, fusûs ve nukuşlandır. Bir kısmının da kurevî bir yakut elıne geçer, başkası murabba bır kehrıbar bulur ve hakeza, her bin, elıyle gördüğü cevherı o hazinenin aslı ve mu'zamı ıtıkat edip, işittiklerini o hazinenin zevaıt ve teferruatı zanneder. O vakit hakaıkın muvazenesi bozulur, tenasüp de gider. Çok hakıkatın rengı değışır. Hakıkatın hakıkî renginı görmek ıçın tevılâta ve tekellufata muztar kalır, hatta, bazen ınkâr ve ta'tîle kadar gıderler. Hükema-ı İşrakıyyunun kitaplarına ve sünnetin mizanıyla tartmayıp keşfıyat ve meşhudatına ıtımat eden mutasavvıfînın kıtaplarını teemmul eden, bu hukmumuzu bılâşüphe tasdık eder. Demek, hakaık-ı Kur'âniyenin cınsinden ve Kur'ân'ın dersınden aldıklan hâlde—çunku Kur'ân değıller—boyle nakıs geliyor.

Bahr-i hakaık olan Kur'ân'ın ayetleri dahi o deniz ıçındekı defınenın bır gavvasıdır. Lâkın, onlann gozleri açık, defineyı ihata eder, defınede ne var ne yok gorur. O defineyı öyle bir tenasüp ve intızam ve insıcamla tavsıf eder, beyan eder kı, hakikî husnucemalı gösterir.

Meselâ, ayet-ı وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۞ يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ[1] ifade ettikleri azamet-i rububiyeti gördüğü gibi, إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ۞ هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۞ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ[2][3]

ayet: Kur'an ın her bır cumlesı.
azamet-i rububiyet: Allah ın terbıye edıcılığının buyukluğu
bahr-ı hakaık: apacık hakıkatler denızı
bılaşüphe: suphesız
cevher: elmas degerlı taş
cıns: nevı
define: hazine.
elmas: kıymetlı bır mucevher
fusus: yuzük taşlan.
gavvas: dalgıç.
hakaık: hakıkatler gerçekler
hakaık-ı Kur'anıye: Kur'an ın hakıkatlerı
hakeza: bunun gıbı
hakıkat: gerçek
hakıkı: gerçek.
hazıne: define
hükema-i İşrakiyyun: bılgıye ancak kalbın sezgılenyle ulaşılabıleceğını savunan felsefe akımının filozofları.
hukum: karar
husnucemal: yuz guzellıgı
ıfade: anlatma ders verme
ıhata: kuşatma
ınkar: reddetme ınanmama
insıcam: bırbınyle uyuşma tutarlılık.
intızam: duzgunluk, tertıplı olma
itikat: manma
itimat: guvenme
kehribar: açık sardan kızıla kadar tum renklerde yan saydam, kolay kırılır maden
keşfiyat: keşfıler bulup meydana çıkanlan şeyler
kurevi: yuvarlak kure şeklınde
jakın: fakat.
mesela: mısal olarak.
meşhudat: gorunenler
mizan: terazi olçu
murabba: dort köşelı
mutasavvıfin: tasavvuf ehlı olanlar
muvazene: denge
mu zam: en buyuk kısım.
muztar: mecbur zorlanmış
nakıs: noksan, eksık.
nukuş: nakışlar
sünnet: Hz Muhammed'ın (a s m) Kur'ân dışında Muslu manlara omek olan mubarek soz fıl ve emırlerı
tâbi: bağlanan uyan
tasdik: doğruluguunu kabul etme
ta'tıl: Allah'ın sıfatlarını ınkar etme
tavsıf: vasıflandırma
teemmul: etraflıca duşunme
teferruat: ayrıntılar
tekellufat: tekellufler zorluklara katlanmalar
tenasüp: uygunluk.
tevilat: teviller, yorumlar
vakıt: zaman
yakut: şeffaf kıymetlı taş
zan: sanma
zevaıt: fazla şeyler

1 Kıyamet gununde yeryuzu butunuyle Onun tasarrufundadır gokler de Onun kudretıyle durulmuştur (Zumer Suresı 67) • O gun semayı kitap sayfalarını durer gibi durenz (Enbıya Suresı 104)

2 Ne yerde ve ne de gokte hıçbır şey Allah tan gızlı kalmaz (Âl-ı İmran Suresı 5)

3 Annelerınızın rahımlerınde sıze dılediği gıbı bır suret veren Odur (Âl-ı İmran suresı 6)

[2] ۞ بِنَاصِيَتِهَا ۞ وَكَأَيِّنْ مِنْ دَآبَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ [1]

ifade ettikleri şumul-ü rahmeti görüyor, gösteriyor.

Hem, [3] خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ifade ettiği vüs'at-i hallâkıyeti görüp gösterdiği gibi, [4] خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ifade ettiği şumul-ü tasarrufu ve ihata-i rububiyeti görüp, gösterir. [5] يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ifade ettiği hakikat-ı azîme ile, [6] وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ ifade ettiği hakikat-i kerîmâneyi,

[7] وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ ifade ettiği hakikat-ı azîme-i hâkimâne-i amirâneyi görür, gösterir

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمٰنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ [8]

ifade ettikleri hakikat-i rahîmâne-i müdebbirâneyi,

[9] وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا

ifade ettiği hakikat-i azîme ile, [10] وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ

ifade ettiği hakikat-i rakîbâneyi,

[11] هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ifade ettiği hakikat-i muhita gibi,

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ

hakikat-i azime: büyük gerçek
hakikat-ı azime-i hakimâne-i amirâne: Allah'ın her şeyi emri altına aldığını, hükmünün her şeye geçtiğini ifade eden yüce hakikat.
hakikat-i kerimane: ikram ve ihsanda bulunma hakikatı
hakikat-i muhita: her şeyi kuşatan hakikat.
hakikat-ı Rahimâne-i Müdebbirâne: Allah'ın her şeyi rahmetiyle terbiye ve idaresine aldığının hakikatı
hakikat-i rakibane: Allah'ın her şeyi gözetleyip denetleme hakikatı
ifade: anlatma, ders verme
ihata-ı rububiyet: Allah'ın terbiye edicilliğinin her şeyi kuşatması
kudret: kuvvet, iktidar
suret: biçim, şekil
şümul-ü rahmet: Allah'ın (c.c.) rahmetinin her şeyi kaplaması
şumul-ü tasarruf: tasarrufun her şeyi içine alması
tasarruf: idare etme, mülkünü istediği şekilde kullanma

1. Hiçbir canlı yoktur ki, Allah onu alnından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın. (Hûd Suresi, 56.)
2. Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızkını yüklenemeyen nice canlının ve sizin rızkınızı Allah veriyor. (Ankebut Suresi, 60.)
3. Gökleri ve yeri yarattı, karanlıkları ve aydınlığı var etti. (En'am Suresi, 1.)
4. Sizi de, yaptıklarınızı da yarattı. (Saffat Suresi, 96.)
5. Ölümünden sonra yeryüzünü O diriltir. (Rûm Suresi, 19, 50.)
6. Rabbın, bal arısına ilham etti. (Nahl Suresi, 68.)
7. O güneşi, ayı ve yıldızları da emrine boyun eğdirmiş olarak yarattı. (A'raf Suresi, 54.)
8. Üzerlerinde kanat çırpıp duran kuşları da mı görmüyorlar? Onları havada tutan Rahman'dan başkası değildir. O her şeyi hakkıyla görür. (Mülk Suresi, 19.)
9. Onun hâkimiyet ve saltanatı gökleri ve yeri kuşatmıştır. Gökleri ve yeri tasarrufu altında tutmak Onun kudretine ağır gelmez. (Bakara Suresi, 255.)
10. Nerede olursanız olun, O sizinledir. (Hadid Suresi, 4.)

11. O Evvel'dir, başlangıcı olmadığı gibi, bütün varlıkların başlangıcı da Onun ilim ve kudretine bağlıdır. O Âhir'dir, sonu olmadığı gibi, bütün varlıkların neticesi Ona bakar ve dönüşü Onadır. O Zâhir'dir, varlık ve birliğinin delilleri her şeyde apaçık görünür ve bütün varlıklar dış görünüşlen ve sanatlı yaptışlarıyla Onun kudret ve sanatına şâhitlik eder. O Bâtın'dır, her şeyin hakikatine vâkıftır ve her şeyin iç yüzü Onun kudret ve hikmetine şâhitlik eder. O her şeyi hakkıyla bilendir. (Hadid Suresi, 3.)

âb-ı hayat: hayat suyu
adeta: sanki
Ahir: her şeyden sonra da var olan varlıkların sonrasına da hâkim olan Allah
akrebiyet: Cenab-ı Hakkın insana olan yakınlığı
âlem: dünya
amelî: uygulamalı, pratik
asa-i Musa: Hz. Mûsa'nın mucizeli değneği
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i kerîme: Kur'an'ın her bir cümlesi
Bâtın: varlıkların içini yaratan, bilen ve hükmeden Allah
cemal: dış güzellik
cidden: ciddî olarak, gerçekten
ciddî: gerçek, tam
dünyevî: dünya ile ilgili
düstur: kaide, prensip
erkân-ı hamse-i İslâmiye: İslâmın beş esası
erkân-ı imaniye: imanın erkânlarının esasları
erkân-ı sitte-i imaniye: imanın altı esası
eser: telif, basılma kitap
hakaik: hakikatler, gerçekler
hakîkat-i camia: çok manaları içinde toplayan hakikat
hakîkat-i ulviye: yüce hakikat
hâsıl: meydana gelen, çıkan
hey'et-i mecmua: bir şeyin bütününün gösterdiği hâl
hükûm: değer, yerinde
hüsün: güzellik
i'caz-ı manevî: manevî bir mucizelik
idame: devam ettirme
ifade: anlatma, ders verme
ikna: bir kanaati düşünceyi inandırma, kabul ettirme
ilmî: ilme dair
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kasten: bile bile
kat'î: kesin
lâğım: pis su kanalı
marifet-i İlâhiye: Allah'ı hakkıyla tanıma, bilme
menba: kaynak
muhafaza: koruma
Mutezile: Emevîler devrinde ortaya çıkan, meselelerin sırf akılla izaha çalışan akılcı esaslara dayanarak, "Kul, fiilinin yaratıcısıdır" demekle kaderi inkâr yoluna giden ve hak mezheplerden ayrılan ilkadı bir grup
muvazene: denge
nakil: Kur'an-ı Kerîm, hadîs-i şerîf gibi İslâmın aslî kaynakları
neş'et: meydana gelme
nihayet: son
saadet-ı dareyn: dünya ve âhiret mutluluğu
silsile: zincir

1 مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ifade ettiği akrebiyeti,

2 تَعْرُجُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

işaret ettiği hakikat-i ulviyeyi,

إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَآئِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ 3

ifade ettiği hakikat-ı camia gibi bütün uhrevî ve dünyevî, ilmî ve amelî erkân-ı sitte-i imaniyenin her birisini tafsilen, erkân-ı hamse-i İslâmiyenin her birisini kasten ve cidden ve saadet-i dâreyni temin eden bütün düsturları görür, gösterir. Muvazenesini muhafaza edip, tenasübünü idame edip, o hakaikın heyet-i mecmuasının tenasübünden hâsıl olan hüsün ve cemalın menbaından, Kur'ân'ın bir i'caz-ı manevîsi neş'et eder.

İşte şu sırr-ı azîmdendir ki, ulema-i ilm-i kelâm, Kur'ân'ın şakirtleri oldukları hâlde, bir kısmı onar cilt olarak erkân-ı imaniyeye dair binler eser yazdıkları hâlde, Mutezile gibi aklı nakle tercih ettikleri için, Kur'ân'ın on ayeti kadar vuzuh ile ifade ve kat'î ispat ve ciddî ikna edememişler. Âdeta, onlar uzak dağların altında lâğım yapıp, borularla tâ âlemin nihayetine kadar silsile-i esbap ile gidip, orada silsileyi keser. Sonra âb-ı hayat hukmünde olan marifet-i İlâhiyeyi ve vücud-u Vacibü'l-Vücud'u ispat ederler.

Ayet-i kerîme ise, her birisi birer asa-i Mûsa gibi, her yerde suyu çıkarabilir, her şeyden bir pencere açar,

1 And olsun ki insanı Biz yarattık; nefsinin ona ne vesvese verdiğini de biliriz. Çünkü Biz ona şah damarından daha yakınız. (Kaf Suresi, 16.)

2. Melekler ve Cebrail, elli bin sene uzunluğunda bir gün olan Kıyamet Gününde Allah'ın emrini almak üzere Arşa yükselirler. (Meâric Suresi, 4.)

3 Allah adaleti, iyilik yapmayı ve iyi kullukta bulunmayı, akrabaya ikram etmeyi emreder; fuhşiyatı, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. (Nahl Suresi, 90.)

silsile-i esbap: sebepler zincirin
sırr-ı azîm: büyük sır
şakirt: talebe
tafsilen: ayrıntılı olarak
temin: sağlama
tenasup: uygunluk
uhrevî: âhiret âlemiyle ilgili
ulema-i ilm-i kelâm: kelâm ilmi âlimleri
vuzuh: açıklık
vücud-u Vacibü'l-Vücud: Allah'ın varlığının kesinliği
Zâhir: varlığı her şeyde apaçık görünen, bütün varlıkların dış yüzünü yaratan ve dışına da hükmeden Allah

Sâni-i Zülcelâl'i tanıttırır. Kur'ân'ın bahrinden tereşşuh eden Arabî Katre risalesinde ve sair Sözlerde şu hakikat, fiilen ispat edilmiş ve göstermişiz.

İşte hem şu sırdandır ki, bâtın-ı umura gidip, sünnet-i seniyeye ittiba etmeyerek, meşhudatına itimat ederek yan yoldan dönen ve bir cemaatin riyasetine geçip bir fırka teşkil eden fırak-ı dâllenin bütün imamları hakaikın tenasübünü, muvazenesini muhafaza edemediğindendir ki, böyle, bid'aya, dalâlete düşüp, bir cemaat-ı beşeriyeyi yanlış yola sevk etmişler. İşte bunların bütün aczleri, ayat-ı Kur'âniyenin i'cazını gösterir.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
Arabî: Arapça.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.
bahir: deniz.
bâtın-ı umur: işlerin iç yüzü.
bid'a: dinin aslına uymayan âdet ve uygulamalar.
cemaat: topluluk.
cemaat-i beşeriye: insan topluluğu.
dalâlet: iman ve İslamiyetten ayrılmak.
fiilen: işleyerek.
fırak-ı dalle: sapık fırkalar.
fırka: cemaat.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakikat: gerçek.
i'caz: mucizelik.
İmam: önder.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
İtimat: güvenme.
ittiba: tâbi olma, uyma.
Katre: Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin *Mesnevi-i Nuriye* adlı eseri içinde yer alan bir risale.
meşhudat: görünenler.
muhafaza: koruma.
muvazene: denge.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
riyaset: reislik, başkanlık.
sair: diğer, başka.
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyükleri sahib ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sevk: yönlendirme, gönderme.
sır: gizli iş veya söz.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
tenasup: uygunluk.
tereşşuh: sızma.
teşkil: şekillendirme, vücut verme.

Hatime

Kur'ân'ın lemaat-ı i'cazından iki lem'a-i i'caziye, On Dokuzuncu Sözün On Dördüncü Reşhasında geçmiştir ki, bir sebeb-i kusur zannedilen tekraratı ve ulûm-u kevniyede icmalî, her bin birer lem'a-i i'cazın menbaıdır. Hem, Kur'ân'da mu'cizat-ı enbiya yüzünde parlayan bir lem'a-ı i'caz-ı Kur'ân, Yirminci Sözün İkinci Makamında vazıhan gösterilmiştir. Daha bunlar gibi sair Sözlerde ve risale-i Arabiyemde çok lemaat-ı i'caziye zikredilip, onlara iktıfaen yalnız şunu denz ki:

Bir mu'cize-i Kur'âniye daha şudur ki: Nasıl bütün mu'cizat-ı enbiya, Kur'ân'ın bir nakş-ı i'cazını göstermiştir; öyle de, Kur'ân, bütün mu'cizatıyla, bir mu'cize-i Ahmediye (a.s.m.) olur. Ve bütün mu'cizat-ı Ahmediye (a.s.m.) dahi, Kur'ân'ın bir mu'cizesidir ki, Kur'ân'ın Cenab-ı Hakka karşı nispetini gösterir ve o nispetin zuhuruyla her bir kelimesi bir mu'cize olur. Çünkü o vakit bir tek kelime bir çekirdek gibi bir şecere-i hakaikı manen tazammun edebilir. Hem, merkez-i kalp gibi hakikat-i uzmanın bütün azasına münasebettar olabilir. Hem, bir ilm-i muhite ve nihayetsiz bir iradeye istinat ettiği için, hurufuyla, hey'etiyle, vaziyetiyle, mevkiiyle hadsiz eşyaya bakabilir. İşte, şu sırdandır ki, ulema-i ilm-i huruf, Kur'ân'ın bir harfinden bir sahife kadar esrar buldukları-nı iddia ederler ve davalarını, o fennin ehline ispat ediyorlar.

aza: uzuvlar, parçalar
Cenab-ı Hak: Allah
ehil: konusunda uzman
esrar: sırlar
fen: tatbikî bilgi, ilim
hadsiz: sınırsız
hakikat-ı uzma: en büyük gerçek
hatime: sonuç, son bölüm
hey'et: şekil, suret
huruf: harfler
icmal: kısaltma, özet
iddia: davaya kalkışma, savunma
iktıfaen: yeterli görerek
ilm-i muhit: her şeyi kuşatan sonsuz ilim
irade: dileme, isteme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istinat: dayanma
lemaat-ı i'caz: mu'cizelik parıltıları
lemaat-ı i'caziye: mu'cizelik parıltıları
lem'a-i i'caz: mu'cizelik parıltısı
lem'a-i i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cizelik parıltısı
lem'a-ı i'caziye: mu'cizelik parıltısı
makam: durak
manen: mana itibarıyla
menba: kaynak
merkez-i kalp: kalbin merkezi
mevkı: bulunduğu yer, durum, konum
mu'cizat: mu'cizeler
mu'cizat-ı enbiya: peygamberlerin mu'cizeleri
mu'cize: insanları benzerini yapmaktan aciz bırakan iş
mu'cize-i Ahmediye: Peygamberimizin mu'cizeleri
mu'cize-i Kur'aniye: Kur'an'a ait mu'cize
münasebettar: ilgili, alâkalı
nakş-ı i'caz: mu'cizelik nakşı
nihayetsiz: sonsuz
nispet: iki veya daha fazla şey arasındaki ilgi, bağlılık, kıyas
reşha: sızıntı, damla
risale-i Arabiye: Arapça risale
sahife: sayfa
sair: diğer, başka
sebeb-i kusur: eksiklik nedeni
sır: gizli iş veya söz
şecere-i hakaik: hakikatler ağacı
tazammun: içine alma
tekrarat: tekrarlar
ulema-i ilm-i huruf: harfler den mana çıkaran âlimler
ulûm-u kevniye: kâinat ve dünya ile ilgili ilimler
vakıt: zaman
vazıhan: açıkça
vaziyet: durum
zan: sanma
zikir: anma, bildirme
zuhur: görünme

Risalenin başından şuraya kadar bütün Şuleleri, Şuaları, Lem'aları, Nurları, Ziyaları nazara topla, birden bak. Baştaki dava, şimdi kat'î netice olarak, yani, قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا[1] 'yı yuksek bır seda ile okuyup ilânı ediyorlar.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا[3] ۞ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۞ وَيَسِّرْ لِيٓ اَمْرِي ۞ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي[4]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ اَفْضَلَ وَاَجْمَلَ وَاَنْبَلَ وَاَظْهَرَ وَاَطْهَرَ وَاَحْسَنَ وَاَبَرَّ وَاَكْرَمَ وَاَعَزَّ وَاَعْظَمَ وَاَشْرَفَ وَاَعْلٰى وَاَزْكٰى وَاَبْرَكَ وَاَلْطَفَ صَلَوَاتِكَ وَاَوْفٰى وَاَكْثَرَ وَاَزْيَدَ وَاَرْقٰى وَاَرْفَعَ وَاَدْوَمَ سَلَامِكَ صَلَاةً وَسَلَامًا وَرَحْمَةً وَرِضْوَانًا وَعَفْوًا وَغُفْرَانًا تَمْتَدُّ وَتَزِيدُ بِوَابِلِ سَحَائِبِ مَوَاهِبِ جُودِكَ وَكَرَمِكَ وَتَسْمُوا وَتَزْكُو بِنَفَائِسِ شَرَائِفِ لَطَائِفِ جُودِكَ وَمِنَنِكَ اَزَلِيَّةً بِاَزَلِيَّتِكَ لَا تَزُولُ اَبَدِيَّةً بِاَبَدِيَّتِكَ لَا تَحُولُ عَلٰى عَبْدِكَ وَحَبِيبِكَ وَرَسُولِكَ مُحَمَّدٍ خَيْرِ خَلْقِكَ النُّورِ الْبَاهِرِ اللَّامِعِ وَالْبُرْهَانِ الظَّاهِرِ الْقَاطِعِ وَالْبَحْرِ الذَّاخِرِ وَالنُّورِ الْغَامِرِ وَالْجَمَالِ الزَّاهِرِ وَالْجَلَالِ الْقَاهِرِ وَالْكَمَالِ الْفَاخِرِ صَلَاتَكَ

and: yemin.
azim: en buyük.
azız: yuce
bürhan: delil
dava: iddıa
efdal: en fazletlı.
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştakı ilâhî gaye ve fayda; herkesin bılmedığı gızlı sebep.
ilan: açıklama, duyurma
kat'ı: kesın
latıf: yumuşak, nazık, güzel
lem'a: parıltı
mübarek: bereketlı, feyızlı.
nazar: bakış
netice: sonuç.
nur: aydınlık, ışık.
pak: temız
risale: bellı bır konuda yazılmış küçük kıtap
safi: temız, pak.
salavat: Peygambenmize yapılan dua
seda: ses.
şua: ışın
şule: alev
tahlir: temız, pak.
tenzih: Allah ı her turlu kusur ve noksandan uzak sayma
zahir: açık.
ziyâ: ışık
ziyade: fazla

1. De kı: And olsun, eğer bu Kur'ân'ın benzenni getırmek ıçın ınsanlar ve cınler bır araya toplanıp da hepsı bırbınne yardımcı olsalar, yıne de onun benzenni getıremezler. (Isra Suresi, 88.)
2. Senı her turlu noksandan tenzih edenz. Senın bıze ögrettıgınden başka bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)
3. Ey Rabbımız! Unutur veya hataya duşer de bır kusur ışlersek bızı onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)
4. Rabbım, gonlume genışlık ver, • ışımı kolaylaştır, • dılımdekı tutukluğu çöz, • tâ kı sozumu ıyıce anlasınlar. (Taha Suresi, 25-28.)

الّتِي صلّيْت بِعظَمةِ ذَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ ۞ كَذٰلِكَ
صَلَاةً تَغْفِرُ بِهَا ذُنُوبَنَا وَتَشْرَحُ بِهَا صُدُورَنَا وَتُطَهِّرُ بِهَا قُلُوبَنَا
وَتُرَوِّحُ بِهَا اَرْوَاحَنَا وَتُقَدِّسُ بِهَا اَسْرَارَنَا وَتُنَزِّهُ بِهَا خَوَاطِرَنَا
وَاَفْكَارَنَا وَتُصَفِّي بِهَا كُدُورَاتِ مَا فِي اَسْرَارِنَا وَتَشْفِي بِهَا
اَمْرَاضَنَا وَتَفْتَحُ بِهَا اَقْفَالَ قُلُوبِنَا[1]
رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ
اَنْتَ الْوَهَّابُ ۞[2] وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞
اٰمِينْ ۞ اٰمِينْ ۞ اٰمِينْ ۞[3]

1- Allah ım en efdal, en güzel, en buyuk, en zahir, en tahir, en hoş, en iyi, en değerli, en azız, en azim, en şereflı, en yuksek, en pak, en mubarek, en latıf salâvatlarınla en tam, en çok, en ziyade, en yuksek, en yuce, en devamlı selamını bır rahmet, bır nza, bir af, bır mağfiret olarak ihsan eyle. Bunlar, comertlik ve keremının bağış bulutlardan sağanak hâlınde artarak devam etsın, iyilik comertlıgınin nefis ve şereflı lutuflarıyla artarak buyusun, ezelıyetin le mutenasıp olarak, hıç kesılmeden devam etsin, ebedıyetıne uygun olarak ardı arkası kesılmesın. Butun bunlar kulun habıbın, resulun yaratıklannın en hayrlısı, açık ve panldayan nur, zahır ve kesın burhan, uçsuz bucaksız derya, her tarafı kaplayan ışık, parlak guzellik, ustun şeref, şanlı kemal olan Efendımız Muhammed e olsun. Bu, Senin zatının azametıyle ona getırdıgın salavat şeklınde olsun. Aynı şekılde onun Âl ve Ashabına da rahmet et. Bu salavat hurmetıne gunahlarımızı bağışla, gonlumuze ferahlık ver, kalplenmızı temızle, ruhlarımıza rahatlık ver, sırlanmızı temızle, fıkır ve duşuncelerımızı anndır, sırlanmızdakı bulanıklıgı safileştır, hastalıklarımıza şıfa ver, kalplenmıze vurulmuş kılıtlen apaçık fethının nuruyla aç.

2. Ey Rabbımız! Bızı doğru yola enştırdıkten sonra kalplenmızı sapıklıga meylettırme. Yuce katından bize bır rahmet bağışla. Muhakkak kı veren Sensın. dua edıp istedıklenmızı bize bağışlayan Sensın. (Âl ı İmran Suresi, 8.)

3. Dualan ısc şu sozlerle sona erer: "Ezelden ebede her turlü hamd ve övgü, şukur ve mınnet, Alemlerın Rabbı olan Allah a mahsustur!" (Yunus Suresi, 10.) Âmın, âmın, âmın.

Birinci Zeyil

Makam itibarıyla Yirmi Beşinci Söze ilhak edilen zeyillerden, Yedinci Şuanın Birinci Makamının On Yedinci Mertebesidir

Bu dünyada hayatın gayesi ve hayatın hayatı iman olduğunu bilen bu yorulmaz ve tok olmaz dünya seyyahı ve kâinattan Rabbini soran yolcu, kendi kalbine dedi ki: "Aradığımız zatın sözü ve kelâmı denilen, bu dünyada en meşhur ve en parlak ve en hâkim ve ona teslim olmayan herkese, her asırda meydan okuyan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan namındaki kitaba müracaat edip, o ne diyor bilelim. Fakat, en evvel, bu kitap bizim Hâlık'ımızın kitabı olduğunu ispat etmek lâzımdır" diye taharriye başladı.

Bu seyyah, bu zamanda bulunduğu münasebetiyle, en evvel manevî i'caz-ı Kur'âniyenin lem'alan olan *Risale-i Nur*'a baktı ve onun yüz otuz risaleleri, ayat-ı Furkaniyenin nüktelerı ve ışıkları ve esaslı tefsirleri olduğunu gördü. Ve *Risale-i Nur*, bu kadar muannit ve mülhit bir asırda her tarafa hakaık-ı Kur'âniyeyi mucahidâne neşrettiği hâlde, karşısına kimse çıkamadığından ispat eder ki, onun üstadı ve menbaı ve mercii ve güneşi olan Kur'ân, semavîdir, beşer kelâmı değildir. Hatta, *Risale-i Nur*'un yüzer hüccetlerinden bir tek hüccet-i Kur'âniyesi olan Yirmi Beşinci Söz ile On Dokuzuncu Mektubun ahirı, Kur'ân'ın, kırk vecihle mu'cize olduğunu öyle ispat etmiş ki, kim görmüş ise, değil tenkit ve itiraz etmek, belki ispatlarına hayran olmuş, takdir ederek çok sena etmiş

ahir: son
asır: zaman, yüzyıl
ayat-ı Furkaniye: hak ile batılı birbirinden ayıran Kur'ân'ın ayetleri
beşer: insanlık.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatleri
hakim: her şeyi hukmü altında tutan Allah
Halik: her şeyi yoktan yaratan Allah
hayran: çok beğenen
hüccet: delil
hüccet-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait delil
i'caz-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeliği.
ilhak: ilâve etme, ekleme.
İman: inanç.
İspat: kanıt.
itibar: değer
itiraz: karşı çıkmak.
kainat: bütün âlemler, varlıklar
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
lâzım: gerekli
lem'a: parıltı
makam: durak
manevî: manaya ait.
menba: kaynak.
mercii: merkez, kaynak.
meşhur: tanınmış
muannit: inatçı
mu'cize: insanı benzerini yapmaktan âciz bırakan
mucahidane: cihad edercesine, çok büyük gayret gösterek
mülhit: dinsiz
münasebet: vesile, alâka
müracaat: başvurma
neşir: dağıtma, yayma.
nükte: ince mana.
Rab: her şeyin sahibi, malik, büyüten, terbiye eden Allah
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
semavî: İlâhî
sena: övme
seyyah: yolcu, gezgin
şua: ışın
taharri: araştırma
takdir: beğendiğini belirtme
tefsir: açıklamalar
tenkit: eleştiri.
ustat: öğretici, hocası
vecih: yön
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zeyil: ek, ilâve

Her neyse, Kur'ân'ın vech-i i'cazını ve hak kelâmullah olduğunu ispat etmek cihetini *Risale-i Nur*'a havale ederek, yalnız kısa bir işaretle, büyüklüğünü gösteren birkaç noktaya dikkat etti.

BİRİNCİ NOKTA: Nasıl ki, Kur'ân bütün mu'cizatıyla ve hakkaniyetine delil olan bütün hakaikıyla Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bir mu'cizesidir, öyle de, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm da bütün mu'cizatıyla ve delâil-i nübüvvetiyle ve kemalât-ı ilmiyesiyle Kur'ân'ın bir mu'cizesidir ve Kur'ân kelâmullah olduğuna bir hüccet-i kàtıasıdır

İKİNCİ NOKTA: Kur'ân, bu dünyada öyle nuranî ve saadetli ve hakikatlı bir surette bir tebdil-i hayat-ı ıçtımaiye ile beraber, insanların hem nefislerinde, hem kalplerinde, hem ruhlarında, hem akıllannda, hem hayat-ı şahsıyelerinde, hem hayat-ı içtimaiyelerinde, hem hayat-ı siyasiyelerinde oyle bir inkılâp yapmış ve ıdame etmış ve idare etmiş ki, on dört asır müddetinde, her dakikada altı bin altı yuz altmış altı ayetleri kemal-i ihtiramla, hıç olmazsa yüz milyondan ziyade insanlanın dilleriyle okunuyor ve insanları terbıye ve nefislerini tezkiye ve kalplenni tasfiye edıyor. Ruhlara inkişaf ve terakkı ve akıllara istıkamet ve nur ve hayata hayat ve saadet veriyor. Elbette böyle bir kıtabın mislî yoktur, harikadır, fevkalâdedir, mu'cizedir.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Kur'ân, o asırdan tâ şımdiye kadar oyle bır belâgat gostermış kı, Kâbe'nın duvannda altın

asır: yüzyıl
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı.
belagat: sozun duzgun kusursuz, yerinde ve makamın ıcabına gore soylenmesı
cihet: yon
delaıl-İ nübüvvet: peygamberlik delıllerı
delıl: burhan, kanıt.
fevkalade: olağanustu, normalın ustunde
hakaık: hakikatler, gerçekler
hakikat: gerçek
hakkanıyet: doğruluk.
harıka: olağanustu
havale: bırakma, gonderme
hayat: canlılık, dınlık.
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat.
hayat-ı sıyasıye: sıyasî hayat.
hayat-ı şahsıye: şahsı hayat.
huccet-ı katıa: kesın delıl
ıdame: devam ettırme.
Idare: yonetme, çeklp çevırme
Inkılâp: değişım
inkişaf: açılma
ıspat: kanıt.
ıstıkamet: doğruluk, yon
kemalat-ı ılmıye: ılmı olgunluklar
kemal-İ ıhtıram: tam ve mukemmel hurmet.
mısıl: benzer
mu cizat: mu cizeler
mu'cize: insanı benzerini yapmaktan acız bırakan.
muddet: zaman, sure
nefis: şehvet, gazap, fazılet gibı şeylerin kaynağı
nur: aydınlık, ışık.
nuranı: nurlu
Rısale-ı Nur: Nur Rısalesı
ruh: insan ve hayvanlardakı dınlık kaynağı olan manevî varlık
saadet: mutluluk.
suret: bıcım
tasfıye: saflaştırma, temızlıme, durulama
tebdil-i hayat-ı ıçtımaıye: toplumsal hayatın değişmesı
terakkı: yukselme
terbıye: yetıştırme, eğıtme
tezkıye: temızleme
vech-i I'caz: mu cıze yonu
ziyade: fazla

ile yazılan en meşhur ediplerin "Muallâkat-ı Seb'a" namıyla şöhretşiar kasidelerini o dereceye indirdi ki, Lebîd'in kızı babasının kasıdesini Kâbe'den indirirken demiş: "Ayata karşı bunun kıymeti kalmadı."

Hem, bedevî bir edip, [1] فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ ayeti okunurken, işittiği vakit secdeye kapanmış.

Ona dediler: "Sen Müslüman mı oldun?"

O dedi: "Yok, ben bu ayetin belâgatine secde ettim."

Hem, ilm-i belâgatin dâhîlerinden Abdülkahir-ı Cürcanî ve Sekkakî ve Zemahşerî gibi binler dâhî imamlar ve mütefennin edipler icma ve ittifakla karar vermişler ki, "Kur'ân'ın belâgatı, takat-i beşerin fevkindedir; yetişilmez."

Hem, o zamandan beri mütemadiyen meydan-ı muarazaya davet edip, mağrur ve enaniyetli ediplerin ve beliğlerin damarlarına dokundurup, gururlarını kıracak bir tarzda der: "Ya bir tek surenin misline getiriniz, veyahut dünyada ve ahirette helâket ve zilleti kabul ediniz" diye ilân ettiği hâlde, o asrın muannit beliğleri bir tek surenin mislini getirmekle kısa bir yol olan muarazayı bırakıp, uzun olan, can ve mallarını tehlikeye atan muharebe yolunu ihtiyar etmeleri ispat eder ki, o kısa yolda gitmek mümkün değildir.

Hem, Kur'ân'ın dostları Kur'ân'a benzemek ve taklit etmek şevkiyle ve düşmanları dahi Kur'ân'a mukabele ve tenkit etmek sevkiyle o vakitten beri yazdıkları ve yazılan

davet: çağırma.
derece: değer, mertebe.
edip: edebiyatçı.
enaniyet: benciliik.
fevk: üst.
gurur: kibir.
helâket: mahvolma.
icma: müçtehit olan İslâm âlimlerinin dinî bir konuda görüş birliğine varmaları.
ihtiyar: seçme, tercih.
ilân: duyurmak.
ilm-i belâgat: belâgat ilmi.
İmam: derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim, önder.
ispat: delil.
ittifak: fikir birliği etme.
Kâbe: Mekke'de Müslümanların kıblesi olarak bilinen Allah'ın evi.
kasıde: belli bir amaçla yazılan divan şiiri veya bu şiirin nazım şekli.
kasıde: şiir.
kıymet: değer.
Lebîd: bkz. Şahıs Bilgileri.
mağrur: gururlu.
meşhur: tanınmış.
meydan-ı muaraza: karşılıklı mücadele meydanı.
misil: benzer.
Muallakat-ı Seb'a: cahiliye devrinde meşhur Arap ediplerinin Kâbe'nin duvarına astıkları şiirler.
muannit: inatçı.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele.
muharebe: savaşma.
mukabele: karşı gelme.
mütefennin: fen âlimi.
mütemadiyen: devamlı olarak.
nam: ad, şöhret.
secde: başı yere koyma.
Sekkakî: bkz. Şahıs Bilgileri.
sevk: yönlendirme, gönderme.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şevk: aşırı istek.
şöhretşiar: şöhretli.
takat-ı beşer: insanın gücü.
taklit: benzerini yapmaya çalışma.
tarz: biçim, şekil.
tenkit: eleştirme.
vakit: zaman.
Zemahşerî: bkz. Şahıs Bilgileri.
zillet: hakirlik, aşağılık.

1 Artık emrolunduğun şeyi kafalarını çatlatırcasına ısrarla anlat. (Hicr Suresi, 94.)

Abdülkahir-i Cürcanî: bkz. Şahıs Bilgileri.
âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
asır: yüzyıl, zaman.
âyat: ayetler.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedevî: çölde yaşayan.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve makamın icabına göre söylenmesi.
beliğ: belâgatle, düzgün olarak meramını anlatan.
dâhî: son derece zeki.

ve telâhuk-u efkâr ile terakki eden milyonlar Arabî kitaplar ortada geziyor. Hiç birisi ona yetişemediğini, hatta en âmî adam dahi dinlese, elbette diyecek: "Bu Kur'ân, bunlara benzemez ve onların mertebesinde değil. Ya onların altında veya umumunun fevkinde olacak." Umumunun altında olduğunu, dünyada hıçbir fert, hiçbir kâfir, hatta hiçbir ahmak diyemez. Demek, mertebe-i belâgatı umumun fevkindedir. Hatta bir adam,[1] سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ayetini okudu, dedi: "Bunun hanka telâkki edilen belâgatini göremiyorum."

Ona denildi: "Sen dahi bu seyyah gibi o zamana git, orada dinle."

O da, kendini Kur'ân'dan evvel orada tahayyul ederken gördü ki, mevcudat-ı âlem perişan, karanlıklı, camit ve şuursuz ve vazifesiz olarak, hâlî, hadsız, hudutsuz bir fezada, kararsız, fânî bir dünyada bulunuyorlar. Birden, Kur'ân'ın lisanından bu ayeti dinlerken gördü: Bu ayet, kâinat üstünde, dünyanın yüzünde öyle bir perde açtı ve ışıklandırdı ki, bu ezelî nutuk ve sermedî ferman, asırlar sıralarında dizilen zîşuurlara ders verip gösteriyor ki; bu kâinat, bir cami-i kebir hukmünde başta semavat ve arz olarak umum mahlûkat, hayattarâne zikir ve tesbîhte ve vazifeler başında cûşuhuruşla mes'udâne ve memnunâne bir vaziyette bulunuyor, diye müşahede etti. Ve bu ayetin derece-i belâgatını zevk ederek, sair ayetlen buna kıyasla, Kur'ân'ın zemzeme-i belâgati arzın nısfını ve nev-ı beşenn humsunu ıstılâ ederek, haşmet-ı saltanatı

ahmak: budala
âmî: cahil
Arabî: Arapçaya ait.
arz: yer, dünya
asır: zaman, yüzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi
belâgat: sozün duzgun, kusursuz yerinde ve makamın ıcabına göre soylenmesi.
cami-i kebir: buyuk camı
camit: ruhsuz, katı
cûşuhuruş: coşup taşma
derece-i belâgat: belâgat derecesi
evvel: once
ezelî: oncesiz, başlangıcsız.
fânî: geçici
ferman: emir, buyruk.
fert: şahıs, kişi
fevk: ust.
feza: ucu, bucağı bulunmayan boşluk.
hadsız: sınırsız
hâlî: boş
hanka: olağanustu
haşmet-i saltanat: sultanlığın ıhtişamı
hayattarâne: canlı bir şekilde
hudut: sınırlar
humsi: beşte bir
hukum: değer, yerinde
ıstılâ: ele geçirme, kaplama
kâfir: Allah'a ve dine inanmayan.
kâinat: evren, butun âlemler, varlıklar
kararsız: yerinde durmayan
kıyas: karşılaştırma
lisan: dil
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
memnunane: memnun bir şekilde
mertebe: derece
mertebe-i belâgat: belâgat derecesi
mes'udâne: mutluca
mevcudat-ı âlem: âlemdeki varlıklar
müşahede: gozlemleme, seyretme
nev-i beşer: insan nev'i
nısf: yarı
nutuk: konuşma
perde: ortu
perişan: dağınık, karışık.
sair: diğer, oteki.
semavat: gokler
sermedî: daimî
seyyah: yolcu, gezgin
şuur: anlayış, ıdrak.
tahayyül: hayalinde canlandırma
telâhuk-u efkâr: fikirlerin birbirine eklenmesi

1 Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. (Hadid Suresi, 1.)

telâkki: kabul etme
terakki: ilerleme, yukselme
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
umum: butun, hepsi
vazife: gorev
vaziyet: durum
zemzeme-i belâgat: maksada uygun, oz soz soylemek ten kaynaklanan nağme
zevk: tatma, haz.
zikir: Allah'ı anma
zişuur: şuur sahibi

kemal-ı ihtiramla on dört asır bilâfasıla idame ettiğinin binler hikmetlerinden bir hikmetini anladı.

DÖRDÜNCÜ NOKTA: Kur'ân öyle hakikatli bir halâvet göstermiş ki, en tatlı bir şeyden dahi usandıran çok tekrar, Kur'ân'ı tilâvet edenler için değil usandırmak, belki kalbi çürümemiş ve zevki bozulmamış adamlara tekrar-ı tilâveti halâvetini ziyadeleştirdiği, eski zamandan beri herkesçe müsellem olup, darbımesel hükmüne geçmiş.

Hem, öyle bir tazelik ve gençlik ve şebabet ve garabet göstermiş ki, on dört asır yaşadığı ve herkesin eline kolayca girdiği hâlde, şimdi nazil olmuş gibi tazeliğini muhafaza ediyor. Her asır, kendine hitap ediyor gibi bir gençlikte görmüş; her taife-i ilmiye ondan her vakit istifade etmek için kesretle ve mebzuliyetle yanlarında bulundurdukları ve üslûb-u ifadesine ittiba ve iktida ettikleri hâlde, o uslûbundaki ve tarz-ı beyanındaki garabetini aynen muhafaza ediyor.

BEŞİNCİ NOKTA: Kur'ân'ın bir cenahı mazide, bir cenahı müstakbelde, kökü ve bir kanadı eski peygamberlerin ittifaklı hakikatleri olduğu ve bu onları tasdik ve teyit ettiği ve onlar dahi tevafukun lisan-ı hâliyle bunu tasdik ettikleri gibi; öyle de, evliya ve asfıya gibi ondan hayat alan semereleri, hayattar tekemmülleriyle şecere-i mübarekelerinin hayattar, feyizdar ve hakikatmedar olduğuna delâlet eden ve ikinci kanadının himayesi altında yetişen ve yaşayan velâyetin bütün hak tarikatleri ve İslâmiyetin

idame: devam ettirme, sürdürme.
iktida: uyma.
İslâmiyet: semavî dinlerin sonuncusu.
istifade: faydalanma.
ittiba: tabi olma.
ittifak: fikir birliği.
kemal-ı ihtiram: tam ve mükemmel hürmet.
kesret: çokluk.
lisan-ı hâl: bir şeyin görünüş ve hareketleriyle bir şeylen ifade etmesi, hâl dili.
mazi: geçmiş zaman.
mebzuliyet: bolluk.
muhafaza: koruma.
müsellem: tasdik olunmuş.
müstakbel: gelecek zaman.
nazil: inme.
nokta: konu ile ilgili önemli bölüm.
peygamber: Allah'ın elçisi.
semere: meyve, netice.
şebabet: gençlik.
şecere-i mübareke: mübarek silsile.
taife-i ilmiye: ilim adamları sınıfı.
tarikat: manevî yol.
tarz-ı beyan: açıklama şekli.
tasdik: doğrulama, doğruluğunu kabul etme.
tekemmül: olgunlaşma.
tekrar-ı tilavet: tekrar okumak.
tevafuk: uygunluk, münasebet.
teyit: sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
tilavet: Kur'ân'ı usulüne uygun olarak okuma.
uslup: ifade tarzı.
uslup-u ifade: ifade tarzı.
velayet: velîlik, Allah dostluğu.
zevk: hoşa giden hal.
ziyade: artırma.

asfiya: safiyet, kemâlât ve takva sahibi olan zatlar.
asır: yüzyıl.
bilâfasıla: aralıksız.
cenah: kanat.
darbımesel: atasözü, vecize.
delalet: işaret, delil olma.
evliya: veliler, Allah dostları.
feyizdar: feyizli, bereketli.
garabet: hayret verici lik.
hakikat: gerçek, esas.
hakikatmedar: hakikate ve sile.
hal: durum.
halâvet: tatlılık.
hayat: canlılık, dirilik.
hayattar: canlı.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
himaye: koruma.
hitap: nutuk.
hükum: değer.

bütün hakikatli ilimleri, Kur'ân'ın ayn-ı hak ve mecma-ı hakaik ve camiiyette misilsiz bir harika olduğuna şahadet eder.

ALTINCI NOKTA: Kur'ân'ın altı ciheti nuranîdir, sıdk ve hakkaniyetini gösterir. Evet, altında hüccet ve bürhan direkleri, üstünde sikke-i i'caz lem'aları, önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn hediyeleri; ve arkasında nokta-i istinadı vahy-i semavî hakikatleri; sağında hadsiz ukul-ü müstakimenin delîller ile tasdikleri; solunda selîm kalplerin ve temiz vicdanların ciddî itmınanlan ve samimî incizaplan ve teslimlen, Kur'ân'ın fevkalâde harika, metin, hucum edilmez bir kal'a-i semaviye-i arziye olduğunu ispat ettikleri gibi; altı makamdan dahi, onun ayn-ı hak ve sadık olduğunu ve beşerin kelâmı olmadığını, ve yanlışı bulunmadığını imza eden, başta bu kâinatta daima güzelliği ızhar, iyiliği ve doğruluğu himaye ve sahtekârlan ve müfterileri imha ve izale etmek âdetini bir düstur-u faaliyet ittihaz eden bu kâinatın Mutasarrıfı, o Kur'ân'a âlemde en makbul, en yüksek, en hâkimâne bir makam-ı hürmet ve bir mertebe-i muvaffakıyet vermesiyle, onu tasdik ve imza ettiği gibi, İslâmiyetin menbaı ve Kur'ân'ın tercümanı olan Zatın (a.s.m.) herkesten zıyade ona ıtıkat ve ihtiramı ve nüzulü zamanında uyku gibi bir vaziyet-i nâmânede bulunması ve sair kelâmlan ona yetişememesi ve bir derece benzememesi ve ümmiyetiyle beraber gıtmış ve gelecek hakıkî hâdısat-ı kevnıyeyı gaybıyâne, Kur'ân ile tereddütsüz ve itminan ile beyan etmesi ve çok dıkkatlı gözlenn nazarı altında hıçbır hıle, hıçbır

adet: usul.
alem: dünya, cihan.
ayn-ı hak: gerçeğin ta kendisi.
beşer: insan.
beyan: anlatma, bildirme.
burhan: delil, hüccet.
camiiyet: toplayıcı.
ciddî: gerçek, doğru.
cihet: yön.
delil: kanıt.
dustur-u faaliyet: çalışma prensibi.
fevkalâde: olağanüstü, normalin üstünde.
gaybiyane: gaybî şekilde.
hadisat-ı kevniye: yaratılışa ve oluşa ait hâdiseler.
hadsiz: sınırsız.
hakikat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
hakîmane: hikmetli bir şekilde.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk.
harika: olağanüstü.
hedef: ulaşılmak istenen gaye.
hile: desise.
himaye: koruma.
hüccet: delil.
hücum: saldırma.
ihtıram: saygı gösterme.
ilim: bilgi, marifet.
imha: yok etme, mahvetme.
incizap: cezp edilme, çekicilik.
İslâmiyet: semavî dinlerin sonuncusu.
İspat: doğrulamak.
ıtıkat: inanma.
ıtmınan: tam inanma, kararlılık.
ittıhaz: edinme.
izale: ortadan kaldırma.
ızhar: açığa vurma, meydana çıkarma.
kâinat: bütün alemler, varlıklar.
kal'a-ı semaviye-i arziye: arzın semaya ait kalesi.
kelâm: söz, lâfız.
lem'a: parıltı.
makam: durak.
makam-ı hürmet: saygı makamı.
makbul: geçerli.
mecma-ı hakaik: gerçeklerin toplandığı yer.
menba: kaynak.
mertebe-i muvaffakıyet: başarı makamı.
metin: sağlam ve dayanıklı.
misilsiz: benzersiz.
Mutasarrıf: tasarruf eden, kullanma hakkı ve salâhiyeti bulunan Allah.
müfteri: iftira atan.
nazar: bakış.
nokta-ı istinat: dayanak noktası.
nuranî: nurlu.
nuzul: inme.
saadet-i dareyn: dünya ve ahiret mutluluğu.
sadık: doğru.
sahtekâr: hilekar.
sair: diğer, öteki.
samimî: içtenlik.
selîm: sağlam, kusursuz.
sıdk: doğruluk.
sikke-i i'caz: mucizelik damgası.
şahadet: şahitlik.
tasdik: doğrulama.
tercuman: çeviren.
ukul-u müstakime: doğru yolda giden akıllar.
ümmiyet: ümmî oluş.
vahy-i semavî: Allah tarafından peygambere melekle gelen vahiy.
vaziyet-i nâmâne: uyur gibi vaziyet.
vicdan: iyiyi kötüden ayırabilen manevî his.
Zat: Hz. Peygamber.
ziyade: fazla.

yanlış vaziyeti görülmeyen o tercüman, bütün kuvvetiyle Kur'ân'ın her bir hükmünü öyle iman ve tasdik edip hiçbir şey onu sarsmaması dahi Kur'ân'ın semavî, hakkaniyetli ve kendi Hâlık-ı Rahîm'inin mübarek kelâmı olduğunu imza ediyor.

Hem, nev-i insanın humsu, belki kısm-ı azamı göz önündeki o Kur'ân'a müncezibâne ve dindarâne irtibatı ve hakikatperestâne ve müştakane kulak vermesi ve çok emarelerin ve vakıaların ve keşfiyatın şahadetiyle cin ve melek ve ruhanîler dahi, tilâveti vaktinde, pervane gibi, etrafında hakperestâne toplanmaları, Kur'ân'ın kâinatça makbuliyetine ve en yüksek bir makamda bulunduğuna bir imzadır.

Hem, nev-i beşerin umum tabakaları, en gabi ve âmî den tut, tâ en zekî ve âlime kadar her birisi Kur'ân'ın dersinden tam hisse almaları ve en derin hakikatleri fehmetmeleri ve yüzer fen ve ulûm-u İslâmiyenin ve bilhassa şeriat-ı kübranın büyük müçtehitleri ve usulüddin ve ilm-i kelâmın dâhî muhakkikleri gibi her taife kendi ilmine ait bütün hacatını ve cevaplarını Kur'ân'dan istihraç etmeleri, Kur'ân'ın menba-ı hak ve maden-ı hakikat olduğuna bir imzadır.

Hem, edebiyatça en ileri bulunan Arap edipleri—şimdiye kadar Müslüman olmayanlar—muarazaya pek çok muhtaç oldukları hâlde, Kur'ân'ın i'cazından yedi büyük veçhi varken, yalnız bir tek veçhi olan belâgatinin—tek bir suresinin—misline getirmekten istinkâfları ve şimdiye

âlim: çok okumuş bilgili.
âmî: cahil
belagat: sözün düzgün kusursuz yerinde ve makamın icabına göre söylemesi
bilhassa: özellikle.
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık
dahi: son derece zeki
dindarane: dindar bir kimseye yakışacak tarzda
edebiyat: duygu düşünce ve olayları en güzel şekilde ifade etme sanatı
edip: edebiyatçı
emare: ipucu, belirti
fehum: anlama
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimler
gabi: ahmak, anlayışsız.
hacat: ihtiyaçlar
hakikat: gerçek.
hakikatperestane: hakikate düşkün
hakkanîyet: hak ve adalete uygunluk
hakperestane: doğruluktan ve haktan ayrılmayarak.
Halık-ı Rahim: sonsuz merhamet sahibi ve her şeyi yoktan yaratan Allah.
hisse: pay, nasip.
hums: beşte bir.
hüküm: emir
i'caz: mu'cizeli oluş
ilm-i kelâm: kelâm ilmi.
iman: inanma.
irtibat: bağ.
istihraç: mana çıkarma
istinkaf: çekinmek, kalma, uzak durma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kelam: söz, lâfız
keşfiyat: keşifler
kısm-ı azam: en büyük kısım
maden-i hakikat: hakikatin gerçeğin kaynağı
makam: mevki
makbuliyet: beğenilmişlik, geçerlilik.
melek: Allah'ın nurdan yarattığı her zaman görülmeyen mahluk
menba-ı hak: gerçeğin, doğrunun kaynağı
misil: benzer, karşılık.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele
muhakkik: gerçeği araştıran.
muhtaç: ihtiyacı olan
mübarek: ilâhi hayrın bulunduğu şey
müçtehit: dinî delillerden hükum çıkaran büyük İslam âlimleri
müncezibane: cezp edilmiş şekilde kendini kaptırmak şekliyle
Müslüman: İslâm dininden olan
müştakane: çok isteyerek.
nev-i beşer: insanlık.
nev-i insan: insan cinsi
pervane: çark.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan varlıklar
semavî: ilâhi
şahadet: şahıtlık
Şeriat-ı Kübra: Allah'ın tabiata koyduğu büyük kanun
tabaka: sınıf
taife: fırka
tasdik: doğrulama
tercuman: çeviren
tilavet: Kur'an'ı usulüne uygun olarak okuma
ulum-u İslamiye: İslami ilimler
umum: bütün
usulüddin: dinin temel esasları, akaıt.
vakıa: olay
vakit: zaman
vaziyet: durum
veçh: yön
zeki: akıllı

kadar gelen ve muaraza ile şöhret kazanmak isteyen meşhur beliğlerin ve dâhî âlimlerin onun hiçbir vech-i i'cazına karşı çıkamamaları ve âcizâne sükût etmeleri, Kur'ân mu'cize ve takat-i beşerin fevkinde olduğuna bir imzadır.

Evet, bir kelâm, "Kimden gelmiş ve kime gelmiş ve ne için?" denilmesiyle kıymeti ve ulviyeti ve belâgatı tezahür etmesi noktasından, Kur'ân'ın misli olamaz ve ona yetişilmez. Çünkü, Kur'ân bütün âlemlerin Rabbi ve bütün kâinatın Hâlik'ının hitabı ve konuşması ve hiçbir cihette taklidi ve tasannuu ihsas edecek hiçbir emare bulunmayan bir mukâlemesi ve bütün insanların, belki bütün mahlûkatın namına mebus ve nev-i beşerin en meşhur ve namdar muhatabı bulunan ve o muhatabın kuvvet ve vüs'at-ı imanı koca İslâmiyeti tereşşuh edip, sahibini *Kab-ı Kavseyn* makamına çıkararak, muhatab-ı Samedâniyeye mazhariyetle nüzul eden ve saadet-i dâreyne dair ve hilkat-i kâinatın neticelerine ve ondaki Rabbanî maksatlara ait mesaili ve o muhatabın bütün hakaik-ı İslâmiyeyi taşıyan en yüksek ve en geniş olan imanını beyan ve izah eden ve koca kâinatı, bir harita, bir saat, bir hane gibi her tarafını göstenp, çevirip onlan yapan sanatkân tavrıyla ifade ve talim eden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın elbette mislini getirmek mümkün değildir ve derece-i i'cazına yetişilmez.

Hem, Kur'ân'ı tefsir eden ve bir kısmı otuz kırk, hatta yetmiş cilt olarak birer tefsir yazan yüksek zekâlı müdakkik binler mütefennin ulemanın senetleri ve delilleriyle

acizane: acız ve güçsüz bir şekilde.
ait: ilgili.
âlem: dünya, cihan.
alim: bilgin.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz yerinde ve makamın icabına göre söylenmesi.
beliğ: belâgatle, düzgün olarak meramını anlatan.
beyan: anlatma, bildirme.
cihet: yön.
dâhî: son derece zeki.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
derece-i i'caz: mu'cizelik derecesi.
emare: ipucu, belirti.
fevk: üst.
hakaik-ı İslâmiye: İslâmin hakikatleri.
Hâlik: her şeyi yoktan yaratan Allah.
hane: ev, mesken.
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı.
hitap: konuşma, nutuk.
ifade: anlatma.
ihsas: hissettirme.
iman: inanç.
İslâmiyet: Muslumanlik, semavî dinlerin sonuncusu.
izah: açıklama yapma.
Kab-ı Kavseyn: Peygamberimizin Mi'raçta ulaştığı son nokta, yaratılanların son sınırı.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kelam: söz, lâfız.
kıymet: değer.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
makam: durak, mevki.
maksat: varılmak istenen nokta.
mazhariyet: kavuşma, şereflenme.
mebus: temsilci.
mesail: meseleler.
meşhur: tanınmış.
misli: benzer.
muaraza: sözle karşılıklı mücadele.
mu'cize: insanı benzerini yapmakta acze düşüren şey.
muhatab-ı Samedaniye: Her şeyin kendisine muhtaç olduğu hâlde hiçbir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın muhatabı.
muhatap: hitap olunan, kendisine söz söylenilen.
müdakkik: dikkatlice araştıran.
mukaleme: konuşma.
mütefennin: fen âlimi.
nam: ad, yenne.
namdar: nam sahibi.
netice: sonuç.
nev-i beşer: insanlık.
nokta: yön, cihet.
nüzul: inme.
Rab: her şeyin mâliki olan Allah.
Rabbani: Rab'la ilgili, Allah'tan gelen.
saadet-i dâreyn: dünya ve âhiret mutluluğu.
sanatkar: sanatçı.
sükut: susma.
şöhret: ün.
takat-i beşer: insanın gücü.
taklit: benzerini yapmaya çalışma.
talim: öğretme.
taraf: yön, cihet.
tasannu: yapmacıklık.
tavır: hâl, eda.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından açıklanması, izahı.
tereşşuh: sızma.
tezahür: görünme, meydana çıkma.
ulema: âlimler.
ulviyet: yücelik.
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
vüs'at-i iman: imanın genişliği.

beyan ettikleri Kur'ân'daki hadsiz meziyetleri ve nükteleri ve hasiyetleri ve sırları ve âlî manaları ve umur-u gaybıyenin her nev'inden kesretli gaybî ihbarları izhar ve ispat etmeleri ve bilhassa *Risale-i Nur*'un yüz otuz kitabı, her biri Kur'ân'ın bir meziyetini, bir nüktesini kat'î burhanlarla ispat etmesi ve bilhassa Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesi şimendifer ve tayyare gibi medeniyetin harikalarından çok şeyleri Kur'ân'dan istihraç eden Yirminci Sözün İkinci Makamı ve *Risale-i Nur*'a ve elektriğe işaret eden ayetlerin işaratını bildiren "İşarat-ı Kur'âniye" namındaki Birinci Şua ve huruf-u Kur'âniye ne kadar muntazam ve esrarlı ve manalı olduğunu gösteren "Rumuzat-ı Semaniye" namındaki sekiz küçük risaleler ve Sure-i Fethin ahirki ayeti, beş vecihle ihbar-ı gaybî cihetinde mu'cizeliğini ispat eden küçücük bir risale gibi, *Risale-i Nur*'un her bir cuz'ü Kur'ân'ın bir hakikatini, bir nurunu izhar etmesi, Kur'ân'ın mislî olmadığına ve mu'cize ve harika olduğuna ve bu âlem-i şahadette âlem-i gaybın lisanı ve bir Allâmü'l-Guyûb'un kelâmı bulunduğuna bir imzadır

İşte, altı noktada ve altı cihette ve altı makamda işaret edilen Kur'ân'ın mezkûr meziyetleri ve hasiyetleri içindir ki, haşmetlı hâkimiyet-i nuraniyesi ve azametli saltanat-ı kudsiyesi, asırların yüzlerini ışıklandırarak, zemin yüzünü dahı bin üç yüz sene tenvir ederek kemal-ı ihtıramla devam etmesi, hem o hasiyetleri içindir ki, Kur'ân'ın her bir harfi, hiç olmazsa on sevabı, on haseneyi ve on meyve-i bâkî vermesi, hatta bir kısım ayatın ve surelerin her bir harfi, yüz ve bin ve daha ziyade meyve vermesi

ahir: son
âlem-i gayb: görünmeyen alem
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz alem
alî: yüce
Allâmü l-Guyûb: görünmeyen şeyleri bilen Allah.
asır: yüzyıl
ayat: Kur'an ayetleri
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet: büyüklük.
beyan: anlatma
bilhassa: özellikle.
burhan: delil
cihet: yön
cüz: parça
esrar: sırlar
gaybı: gayba ait.
hadsiz: sınırsız.
hakikat: gerçek
hakimiyet-i nuraniye: nurun hakimiyeti
harika: olağanüstü, hayret uyandıran.
hasene: Allah nzasına uygun iş
hasiyet: bir şeye has vasıf özellik.
haşmet: büyükluk, heybet.
huruf-u Kur'âniye: Kur'ân ın harfleri
ihbar: haber verme
ihbar-ı gaybi: gayba ait haberler
ispat: delillerle doğruluğunu ortaya koyma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istihraç: mana çıkarma
işarat: işaretler
İşarat-ı Kur'aniye: Kur'an ın işaretleri
izhar: gösterme
kat'i: kesin.
kelam: söz, lâfız
kemal-ı ihtıram: tam ve mükemmel hürmet.
kesret: çokluk
kısım: parça
lisan: dil
makam: durak, mevki
mana: anlam
medeniyet: uygarlık
meyve-i bâki: ebedî olan meyve
meziyet: üstünlük vasfı
mezkur: adı geçen.
misil: benzer
mu'cize: insanı benzerini yapmakta acze düşüren şey
muntazam: intizamlı, düzenli
nam: ad
nevi: çeşit
nokta: konu ile ilgili önemli bolum.
nur: aydınlık, ışık
nükte: ince mana
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
Rumuzat-ı Semaniye: Bediüzzaman Said Nursî'nın bir eseri
saltanat-ı kudsiye: mukaddes saltanat.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat.
sır: gizli iş veya söz
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her biri
Sure-i Fetih: Fetih Suresi.
şimendifer: tren
şua: ışın
tayyare: uçak.
tenvir: aydınlatma
umur-u gaybiye: gaybi işler
vecih: yön
zemin: yer, dünya
ziyade: fazla

ve mübarek vakitlerde her bir harfin nuru ve sevabı ve kıymeti ondan yüzlere çıkması gibi kudsî imtiyazları kazanmış, diye dünya seyyahı anladı ve kalbine dedi:

"İşte, böyle her cihetle mu'cizatlı bu Kur'ân, surelerinin icmaıyla ve ayatının ittifakıyla ve esrar ve envarının tevafukuyla ve semerat ve âsârının tetabukuyla, bir tek Vacibu'l-Vucud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmasına, delillerle ispat suretinde öyle şahadet etmiş ki, bütün ehl-i imanın hadsiz şahadetleri onun şahadetinden tereşşuh etmişler."

İşte, bu yolcunun Kur'ân'dan aldığı ders-i tevhit ve imana kısa bir ışaret olarak, Birinci Makamın On Yedinci Mertebesinde böyle,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى
وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ الْقُرْاٰنُ الْمُعْجِزُ الْبَيَانِ الْمَقْبُولُ الْمَرْغُوبُ
لِاَجْنَاسِ الْمَلَكِ وَالْاِنْسِ وَالْجَآنِّ الْمَقْرُوءُ كُلُّ اٰيَاتِهِ فِى كُلِّ دَقِيقَةٍ
بِكَمَالِ الْاِحْتِرَامِ بِاَلْسِنَةِ مِئَآتِ مِلْيُونٍ مِنْ نَوْعِ الْاِنْسَانِ الدَّآئِمُ
سَلْطَنَتُهُ الْقُدْسِيَّةُ عَلٰى اَقْطَارِ الْاَرْضِ وَالْاَكْوَانِ وَعَلٰى وُجُوهِ الْاَعْصَارِ
وَالْاَزْمَانِ وَالْجَارِى حَاكِمِيَّتُهُ الْمَعْنَوِيَّةُ النُّورَانِيَّةُ عَلٰى نِصْفِ الْاَرْضِ
وَخُمُسِ الْبَشَرِ فِى اَرْبَعَةَ عَشَرَ عَصْرًا بِكَمَالِ الْاِحْتِشَامِ ۞
وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِاِجْمَاعِ سُوَرِ الْقُدْسِيَّةِ السَّمَاوِيَّةِ وَبِاتِّفَاقِ

âsâr: eserler
ayat: Kur'an ayetleri
cihet: yön
delil: burhan
ders-i tevhit: Allah'ın birliğinin dersi
ehl-i iman: inananlar
envar: nurlar
esma: isimler
esrar: sırlar
hadsiz: sınırsız
icma: fikir birliği
iman: inanç
imtiyaz: ayrıcalık
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ittifak: birlik
kıymet: değer
kudsî: mukaddes
mertebe: basamak
mu'cizat: mu'cizeler
mübarek: bereketli, hayırlı
nur: aydınlık, ışık
semerat: semereler, meyveler
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukâfat
seyyah: yolcu, gezgin
sıfât: vasıf, özellik, nitelik, nişan
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, şekil, tarz, usul
şahadet: şahitlik
tereşşuh: sızma
tetabuk: birbirine uyma, uygun düşme
tevafuk: uyma, münasebet
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarûrî ve zatı olan Allah
vahdet: birlik
vakit: zaman
vücut: varlık

أَيَاتِهِ النُّورَانِيَّةِ الْإِلٰهِيَّةِ وَبِتَوَافُقِ أَسْرَارِهِ وَأَنْوَارِهِ وَبِتَطَابُقِ حَقَائِقِهِ وَثَمَرَاتِهِ وَآثَارِهِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعِيَانِ ۞[1]

denilmiştir.

arz: yeryüzü
bilmüşahede velayan: görerek ve şahit olarak
esrar: sırlar
ins: insan
ittifak: söz birliği
kelam-ı ilahi: Allah'ın kelâmı
kemal-i ihtiram: tam bir saygı, hürmet
kemal-i ihtişam: ihtişamın, debdebenin son derecesi, mükemmel heybet ve haşmetlilik.
kudsi saltanat: mukaddes sultanlık.
kudsi: mukaddes
makbul: kabul edilmiş
manevi: mana ile ilgili
mergup: rağbet edilen, istenilen
nurani: nurlu
semavi: ilâhi
semere: meyve
tetabuk: birbirine uygunluk.
tevafuk: uyma.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan Allah
vahdet: birlik.
Vahidu'l-Ehad: sıfatları ve zatıyla tek ve benzersiz olup, birliği her şeyde ve bütün eşyada tecelli eden Allah

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibu'l-Vücud ve Vahidu'l-Ehad'dır ki, Onun vücub-u vücuduna ve vahdetine melek, ins ve cin taifelerinin makbul ve mergubu olan ve bütün âyetleri her dakika kemal-i ihtiram ile nev-i insanın yüz milyonlarcasının dilleriyle okunan, kudsî saltanatı asırlar ve devirler boyunca arzın ve kâinatın her tarafında devam eden, manevî ve nuranî hâkimiyeti on dört asırdır dünyanın yarısında ve insanlığın beşte bin üzerinde kemal-i ihtişam ile cereyan eden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan delâlet eder. Ve keza, o kelâm-ı ilâhî, kudsî ve semavî sürelerinin icmal, nuranî ve ilâhî âyetlerinin ittifakı, esrar ve envarının tevafuku, hakikatlerinin, semerelerinin ve eserlerinin tetabuku ile Allah'ın vücub-u vücuduna ve vahdetine bilmüşahede velayan şahâdet edip, ispar eder.

ON BİRİNCİ ŞUA OLAN MEYVE RİSALESİNİN
ONUNCU MESELESİ

Emirdağ Çiçeği

Kur'ân'da olan tekrarata gelen itirazlara karşı gayet kuvvetli bir cevaptır.

Azız, sıddık kardeşlerim,

Gerçi bu mesele, perişan vaziyetimden, müşevveş ve letafetsiz olmuş. Fakat, o müşevveş ibare altında çok kıymetli bir nevi i'caz-ı kat'î bildim. Maatteessüf, ifadeye muktedir olamadım. Her ne kadar ibaresi sönük olsa da, Kur'ân'a ait olmak cihetiyle hem ibadet-i tefekküriye, hem kudsî, yüksek, parlak bir cevherin sadefidir. Yırtık libasına değil, elindeki elmasa bakılsın.

Hem, bunu gayet hasta ve perişan ve gıdasız, bir iki gün Ramazan'da, mecburiyetle gayet mucmel ve kısa ve bir cümlede pek çok hakikatleri ve müteaddit hüccetleri derç ederek yazdım, kusura bakılmasın. (HAŞİYE)

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Ramazan-ı Şerifte Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı okurken, *Risale-i Nur*'a işaretleri Birinci Şuada beyan olunan otuz

---

HAŞİYE: Denizli hapsinin meyvesine Onuncu Mesele olarak, Emirdağ'ının ve bu Ramazan-ı Şerifin nurlu bir küçük çiçeğidir. Tekrarat-ı Kur'ânıyenin bir hikmetini beyanla ehl-i dalâletin ufunetli ve zehirli evhamlarını izale eder.

azız: muhterem, değerli.
beyan: anlatma.
cevher: öz.
cihet: yön.
derç: içine alma.
ehl-i dalâlet: azgın ve sapkın kimseler.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
evham: vehimler, kuruntular.
hakikat: gerçek.
haşiye: dipnot.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, herkesin bilmediği sır.
hüccet: delil.
ibadet-i tefekküriye: tefekkür ibadeti.
ibare: bir veya birkaç cümlecik yazı.
i'caz-ı kat'î: kesin bir mu'cizelik.
ifade: anlatım.
itiraz: karşı çıkma.
izale: giderme.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, azız.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: Kur'ân-ı Kerîm.
kusur: özür.
letafet: güzellik, hoşluk.
libas: elbise.
maatteessüf: ne yazık ki.
mecburiyet: mecbur olma.
mesele: ehemmiyetli, önemli konu.
muktedir: iktidarlı.
mücmel: kısa, öz.
müşevveş: karışık, düzensiz.
müteaddit: birçok.
nevi: çeşit.
nur: aydınlık, ışık.
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.
sadef: inci kabuğu.
sıddık: çok doğru ve durust.
şua: ışın.
tekrarat: tekrarlar.
tekrarat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın tekrarlamaları.
ufunet: kötü ve pis kokulu.
vaziyet: durum.

üç ayetten hangisi gelse bakıyorum ki, o ayetin sahifesi ve yaprağı ve kıssası dahi *Risale-i Nur*'a ve şakirtlerine, kıssadan hisse almak noktasında, bir derece bakıyor. Hususan, Sure-i Nur'dan Ayetünnur, on parmakla *Risale-i Nur*'a baktığı gibi, arkasındaki ayet-i zulümat dahi muarızlarına tam bakıyor ve ziyade hisse veriyor. Âdeta, o makam, cüz'iyetten çıkıp küllîyet kesp eder. Ve bu asırda o küllînin tam bir ferdi *Risale-i Nur* ve şakirtleridir, diye hissettim.

Evet, Kur'ân'ın hitabı, evvelâ, Mütekellim-i Ezelî'nin rububiyet-i ammesinin geniş makamından, hem nev-ı beşer belki kâinat namına muhatap olan zatın geniş makamından, hem umum nev-ı beşer ve benîâdemin bütün asırlarda irşatlarının gayet vüs'atli makamından, hem dünya ve ahıretın, arz ve semavatın, ezel ve ebedin ve Hâlık-ı Kâinat'ın rububiyetine ve bütün mahlûkatın tedbirine dair kavanın-i Ilâhiyenin gayet yüksek ihatalı beyanatının geniş makamından aldığı vüs'at ve ulviyet ve ihata cihetiyle, o hıtap öyle bir yüksek i'caz ve şümul gösterir ki, ders-i Kur'ân'ın muhataplarından en kesretli taife olan tabaka-i avamın basit fehimlerini okşayan zahirî ve basit mertebesi dahi en ulvî tabakayı da tam hissedar eder. Güya kıssadan yalnız bir hisse ve bir hikâye-i tarihiyeden bir ibret değil, belki bir küllî düsturun efradı olarak her asra ve her tabakaya hitap ederek taze nazil oluyor. Ve bilhassa çok tekrar ile [1] اَلظَّالِمِينَ ۞ اَلظَّالِمِينَ de yıp, tehditleri ve zulümlerinin cezası olan musibet-i semaviye ve arziyeyi şiddetle beyanı bu asrın emsalsız

1. Zalimleri! • Zalimleri!..

ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
arz: yer, dünya
asır: zaman, yüzyıl, asır.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i zulümat: zulmün karanlığından bahseden ayetler
Ayetünnur: Nur ayeti
benıadem: insanlar
beyan: anlatma, bildirme
beyanat: açıklamalar, bildirıler
bilhassa: özellikle
cihet: yön
cüz'iyet: cüzî olus, küçüklük
derece: miktar
ders-i Kur'an: Kur'ân'ın dersi
ebed: sonsuzluk
efrat: fertler.
emsalsız: örneksiz
evvela: birinci olarak.
ezel: öncesizlik.
fehim: anlayış.
ferd: kişi, şahıs
güya: sanki
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın bütün âlemlerin yaratıcısı.
hikâye-i tarihiye: tarihî hikâye.
hisse: pay, nasip
hissedar: hisse sahibi
hissetmek: algılamak.
hıtap: konuşma, nutuk.
hususan: özellikle
ibret: ders çıkarma
i'caz: mu'cizelik.
ihata: kuşatma
irşat: doğru yolu gösterme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kavanin-i Ilâhiye: Allah'ın yeryüzüne koyduğu kanunlar
kesb: kazanma
kesret: çokluk.
kıssa: ibret verici hikâye
küllî düstur: umumî prensip, kaide
küllıyet: bütünlük.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
makam: durak, mevki, yer
mertebe: derece
muarız: karşı çıkan, muhalif
muhatap: hitap olunan
musibet-i semaviye ve arziye: gökten gelen ve dünyadaki belalar
Mütekellim-i Ezelî: ezelî kelâm sifatına sahip olan ve konuşması hiç bir varlığın konuşmasına benzemeyen Allah
nam: ad
nazil: inme
nev-i beşer: insanlık nevi
nokta: yön, cihet.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahluku terbiye, tedbir ve malıkiyeti ve besleyiciliği
rububiyet-i amme: Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması
sahife: sayfa
semavat: gökler
Sure-i Nur: Nur Suresi
şakirt: talebe
şiddet: sertlik, katılık.
şümul: ihata etme
tabaka: sınıf, zümre
tabaka-i avam: avam tabakası, halk.
taife: gruh, firka, insan toplulugu
tedbir: idare etme.
tehdit: gözdağı verme.
ulvi: yüce.
ulviyet: ulvilik, yücelik.
umum: bütün
vus'at: genişlik.
zahiri: görünüşe ait.
zat: kişi
ziyade: fazla
zulüm: haksızlık, eziyet.

zulümlerine Kavm-i Âd ve Semud ve Firavun'un başlanna gelen azaplarla baktınyor. Ve mazlum ehl-i imana İbrahim (a.s.) ve Mûsa (a.s.) gibı enbiyanın necatlanyla teselli venyor.

Evet, nazar-ı gaflet ve dalâlette, vahşetli ve dehşetli bir ademistan ve elîm ve mahvolmuş bir mezaristan olan bütün geçmış zaman ve ölmüş karnlar ve asırlar, canlı birer sahife-i ibret ve baştan başa ruhlu, hayattar bır acip âlem ve mevcut ve bizimle münasebettar bir memleket-i Rabbaniye suretinde, sinema perdeleri gibi kâh bizi o zamanlara, kâh o zamanları yanımıza getirerek her asra ve her tabakaya gósterip yüksek bir ı'caz ıle dersini veren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, aynı ı'caz ile nazar-ı dalâlette camit, penşan, olü, hadsız bir vahşetgâh olan ve fırak ve zevalde yuvarlanan bu kâinatı bir kıtab-ı Samedanî, bir şehr-i Rahmanî, bir meşher-i sun-i Rabbanî olarak o camidatı canlandırarak birer vazifedar suretinde birbinyle konuşturup ve birbinnin imdadına koşturup nev-i beşere ve cin ve meleğe hakıkî ve nurlu ve zevkli hikmet dersleri veren bu Kur'ân-ı Azîmuşşan, elbette her harfinde on ve yüz ve bazen bin ve binler sevap bulunması ve bütün cın ve ins toplansa onun mislini getirememesi, ve bütun benîâdemle ve kâinatla tam yerinde konuşması; ve her zaman mılyonlar hafızlann kalplerinde zevk ıle yazılması, ve çok tekrarla ve kesretli tekraratıyla usandırmaması, ve çok ıltıbas yerleri ve cumlelen ıle beraber çocukların nazik ve basit kafalannda mükemmel yerleşmesi, ve hastaların ve az sozden muteessır olan ve sekeratta

acip: hayret veren.
ademistan: yokluk ülkesi
âlem: dünya, cihan
asır: yüzyıl, asır
azap: ceza, şiddetli acı
benîâdem: insanlar
camıdat: cansızlar
camıt: ruhsuz, cansız
cin: gozle gorunmez, lâtif cısımlerden ibaret bır yaratık
dalalet: azmak, doğru yoldan ayrılma
dehşet: buyük korku hâlı.
ehl-ı İman: inananlar
elım: şıddetlı acı
enbıya: peygamberler
fırak: ayrılık.
Firavun: Hz. Musa'nın (a.s.) mucadele ettığı Mısır hukumdarı
hadsiz: sınırsız
hafız: Kur'ân-ı Kerim'ı ezberleyen
hakıkî: gerçek.
hayattar: canlı
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştaki İlâhî gaye, herkesin bilmediğı sır
ı'caz: mu cize olış
ıltıbas: karıştırma
ımdat: yardım
ınsı: insan
kâh: zaman olur, bazen.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
karn: yüzyıl, asır
Kavm-ı Âd ve Semud ve Firavun: Ad, Semud ve Firavun kavmı
kesret: çokluk
kitab-ı Samedanî: kendısı hıçbır şeye muhtaç olmadığı halde her şey kendısıne muhtaç olan Allah ın yarattığı kâinat kıtabı
Kur'ân-ı Azîmuşşan: şanı yuce olan Kur'an
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'ân-ı Kerim
mazlum: zulme uğramış.
melek: Allah ın nurdan yarattığı, her zaman gorulemeyen
memleket-i Rabbanıye: Cenab-ı Hakkın sahıp olduğu memleket, yeryuzu, kâinat.
meşher-ı sun-u Rabbanî: Allah ın sanatkârlıgının sergısı
mevcut: var olan
mezaristan: mezarlık.
mısıl: benzer
mükemmel: tam, eksıksız.
munasebettar: ılgılı, alakalı
muteessır: uzulmuş
nazar-ı dalalet: dalalet gözuyle bakış
nazar-ı gaflet: bir şeyın asıl manasını ıdrak edemeden bakma
nazik: narın, ınce.
necat: kurtuluş
nev-i beşer: insan nevı
nur: aydınlık, ışık.
ruh: İnsandakı canlılığın ve dınlığın kaynağı.
sahife-i ibret: ıbret sayfası.
sekerat: olmek uzere olan bır kışının kendınden geçmesı
Semud: Hz. Salih ın peygamber olarak gonderildığı kavmın adı
suret: bıçım, gorunuş
şehr-i Rahmanî: Rahman olan Allah ın şehrı
tabaka: sınıf, zumre
tekrarat: tekrarlar
teselli: acısını dındırme, rahatlatma.
vahşet: vahşılık.
vahşetgah: korku ve dehşet yen.
vazıfedar: vazıfelı
zeval: yok olma
zevk: lezzet, haz
zulum: haksızlık, eztyet.

olanlarını kulağında mâ-i Zemzem misillü hoş gelmesi gibi kudsî imtiyazları kazanır. Ve iki cihanın saadetlerini kendi şakırtlerine kazandırır ve tercümanın ümmiyet mertebesini tam riayet etmek sırrıyla hiçbir tekellûf ve hiçbir tasannu ve hiçbir gösterişe meydan vermeden selâset-i fıtriyesini ve doğrudan doğruya semadan gelmesini ve en kesretli olan tabakat-ı avamın basit fehimlerini tenezzûlât-ı kelâmıye ile okşamak hikmetiyle, en ziyade sema ve arz gibi en zahir ve bedihî sahifelerini açıp o adiyat altındaki harikulâde mu'cizat-ı kudretini ve manıdar sutur-u hikmetini ders vermekle lütf-u irşatta güzel bir i'caz gösterir.

Tekrarı iktıza eden dua ve davet, zikir ve tevhit kitabı dahi olduğunu bildirmek sırrıyla güzel, tatlı tekraratıyla bir tek cümlede ve bir tek kıssada ayrı ayrı çok manaları, ayrı ayrı muhatap tabakalarına tefhim etmekte, ve cüz'î ve adî bir hâdisede en cüz'î ve ehemmiyetsiz şeyler dahi nazar-ı merhametinde ve daire-i tedbir ve iradesinde bulunmasını bildirmek sırrıyla, tesis-i İslâmıyette ve tedvin-i şeriatta Sahabelerin cüz'î hâdiselerini dahi nazar-ı ehemmiyete almasında, hem küllî düsturların bulunması, hem umumî olan İslâmıyetin ve şeriatın tesisinde o cüz'î hâdiseler, çekirdekler hükmünde çok ehemmiyetli meyveleri verdikleri cihetinde de bir nev-ı i'caz gösterir.

Evet, ihtiyacın tekerrürüyle tekrarın lüzumu haysiyetiyle, yirmi sene zarfında pek çok mukerrer suallere cevap olarak ayrı ayrı çok tabakalara ders veren ve koca kâinatı parça parça edip kıyamette şeklini değiştirerek,

adî: bayağı
adiyat: alışılmış, sıradan şeyler
arz: yer, dünya
bedihî: açık olan, aşikar
cihan: alem.
cihet: yön
cüz'î: az, küçük, basit.
daire-i irade: dileme, isteme dairesi
daire-i tedbir: sevk ve idare etme dairesi
davet: çağrı
dua: niyaz.
dustur: kaide, prensip
ehemmiyet: önemlilik.
fehim: anlayış.
hadise: olay.
harikulâde: olağanüstü
haysiyet: itibar
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, herkesin bilmediği sır
hoş: güzel, tatlı
hükum: kıymet, değer
i'caz: mucize oluş.
ihtiyaç: muhtaç oluş
iktıza: gerektirme.
imtiyaz: ayrıcalık
irade: dileme, isteme
İslamıyet: semavî dinlerin sonuncusu
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kesret: çokluk.
kıssa: ibret verici hikâye
kitap: kutsal kitap
kıyamet: dünyanın sonu
kudsî: mukaddes, azîz
küllî: umumî
lütf-u irşat: doğru yola eriştirme nimeti
ma-i Zemzem: Zemzem suyu.
mana: anlam
manıdar: ince manalı
mertebe: derece, basamak.
misillü: benzeri.
mu'cizat-ı kudret: kudret mucizeleri
muhatap: kendisine söz söylenilen
mukerrer: tekrarlanmış
nazar-ı ehemmiyet: önemli bakış
nazar-ı merhamet: merhametle bakma
nevi: çeşit.
niyet: uyma
saadet: mutluluk.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü gören ve Onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sahife: sayfa
selâset-i fıtriye: yaratılıştan sözün akıcı olma hâli, ifadedeki ahenk, açıklık, kolaylık
sema: gökyüzü
sır: gizli iş veya söz
suâl: soru
sutur-u hikmet: hikmet satırları
şakırt: talebe
şeriat: İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tabaka: sınıf, zümre
tabakat-ı avam: avam, halk tabakası
tasannu: yapmacık.
tedvin-i şeriat: İslâmın kural ve kaidelerinin bir araya getirilme dönemi
tefhim: anlatma.
tekellüf: gösteriş
tekerrür: tekrarlanma.
tekrarat: tekrarlar
tenezzülât-ı kelâmıye: sözün muhatapların seviyesine uygun olarak söylenmesi
tercüman: çeviren.
tesis: kurulma
tesis-i İslamiyet: İslâmıyetin doğuşu, yayılışı
tevhit: Allah'ı birleme.
umumî: herkesle alakalı
ümmiyet: okuma yazma bilmeme
zahir: açık.
zarfında: süresince, içinde
zikir: Allah'ın adlarını anarak tefekkür etme
ziyade: çok, fazla

dünyayı kaldırıp onun yerine azametli âhireti kuracak ve zerrattan yıldızlara kadar bütün cüz'iyat ve küllîyatın tek bir zatın elinde ve tasarrufunda bulunduğunu ispat edecek ve kâinatı ve arzı ve semavatı ve anasın kızdıran ve hiddete getiren nev-i beşerin zulümlerine, kâinatın netice-i hilkati hesabına gadab-ı İlâhîyi ve hiddet-i Rabbaniyeyi gösterecek, hadsız harika ve nihayetsiz dehşetli ve geniş bir inkılâbın tesisinde binler netice kuvvetinde bazı cümlelen ve hadsiz delillerin neticesi olan bir kısım ayetleri tekrar etmek, değil bir kusur, belkı gayet kuvvetli bır i'caz ve gayet yüksek bir belâgat ve mukteza-i hâle gayet mutabık bır cezalettır, bir fesahattir

Meselâ, bir tek ayet iken yüz on dört defa tekrar edilen بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ[1] cümlesi, *Risale-i Nur*'un On Dördüncü Lem'asında beyan edildiği gibi, arşı ferş ile bağlayan ve kâinatı ışıklandıran ve her dakika herkes ona muhtaç olan öyle bır hakıkattir kı, mılyonlar defa tekrar edilse, yine ihtiyaç vardır Değil yalnız ekmek gibi her gün, belkı hava ve ziya gıbi her dakıka ona ıhtıyaç ve iştiyak vardır.

Hem meselâ, Sure-i طٰسٓمٓ 'de sekız defa tekrar edilen şu وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ[2] ayetı, o surede hikâye edilen peygamberlerın necatlannı ve kavımlennın azaplannı, kâınatın netice-i hilkatı hesabına ve rububiyet-i ammenın namına, o bınler hakıkat kuvvetınde olan ayetı

1. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla.

2. Rabbın ıse şuphesız kı kudretı her şeye galıp olan ve rahmetı her şeyı kuşatandır (Şuara Suresi 9 68 104 122 140 159 175 191 ayetler)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
anasır: unsurlar
arş: göğün en yüksek katı
arz: yer dünya
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
azamet: buyukluk
azap: ceza şıddetlı acı
belâgat: sozun duzgun kusursuz yerınde ve makamın icabına gore soylenmesı.
beyan: anlatma
cezalet: mevzu ve makama uygun olarak soyleme
cüz'iyat: ufak tefek şeyler
dehşet: buyuk korku hâlı
delil: bır davayı meseleyı ıspata yarayan şey burhan, kanıt
ferş: yeryuzu
fesahat: sozun açık ve akıcı olması
gadab-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın celâlı ile tecellı etmesi.
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek
harika: olağanustu
hiddet: ofke
hiddet-i Rabbanıye: Cenab ı Hakkın Kahhar ısmıyle tecellı etmesı
hikâye: anlatma
i'caz: mu'cıze olus
İnkılap: değişim
İspat: kanıt.
ıştıyak: şevklenme arzu etme
kâınat: butun âlemler varlıklat
kavim: mıllet.
kısım: parça
kusur: eksıklık, ozur
küllîyat: bır şeyın tamamı genellik.
lem'a: parıltı
mesela: mısal olarak.
muhtaç: ıhtıyacı olan
mukteza-i hal: hâlın gerektırdığı şekılde
mutabık: uygun
nam: ad
namına: yerınıe adına
necatı: kurtuluş
netice: sonuç
netice-i hilkat: yaratılışın neticesı
nev-i beşer: insanlık.
nihayet: son
peygamber: Allah ın elçısı
Risale-i Nur: Nur Risalesi
rububiyet-i amme: Allah ın her bır varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları ıçın muhtaç olduğu şeylen vermesi, onlan terbiye edip idaresi ve egemenlıği altında bulundurması
semavat: gokler
sure: Kur an ı Kerım ın ayrıdığı 114 bolumden her bırı
tasarruf: ıdare etme kullanma
tesis: kurma.
zat: azamet ve ululuk sahıbı kısı
zerrat: zerreler atomlar.
ziya: ışık.
zulum: haksızlık, eziyet.

tekrar ederek, izzet-i Rabbaniye o zalîm kavimlerin azabını ve rahîmiyet-i İlâhiye dahi enbiyanın necatlarını iktiza ettiğini ders vermek için, binler defa tekrar olsa, yine ihtiyaç ve ıştiyak var. Ve icazlı ve i'cazlı bir ulvî belâgattır.

Hem meselâ, Sure-ı Rahman'da tekrar edilen [1] فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ayetı ile Sure-ı Mürselât'ta [2] وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِيْنَ ayeti, cin ve nev-i beşerin, kâinatı kızdıran ve arz ve semavatı hiddete getiren ve hilkat-i âlemin neticelerini bozan ve haşmet-i saltanat-ı İlâhiyeye karşı inkâr ve istihfafla mukabele eden küfür ve kufranlarını ve zulümlerini ve bütün mahlûkatın hukuklarına tecavüzlerini asırlara ve arz ve semavata tehditkârâne haykıran bu iki ayet, böyle binler hakikatlerle alâkadar ve binler mesele kuvvetinde olan bir ders-i umumîde binler defa tekrar edilse, yine lüzum var ve celâlli bir icaz ve cemalli bir i'caz-ı belâgattır.

Hem meselâ, Kur'ân'ın hakikî ve tam, bir nevi münacatı ve Kur'ân'dan çıkan bir çeşit hulâsası olan Cevşenü'l-Kebir namındaki münacat-ı Peygamberîde (a.s.m.) yüz defa سُبْحَانَكَ يَا لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ اَلْاَمَانَ اَلْاَمَانَ خَلِّصْنَا [3] وَاَجِرْنَا وَنَجِّنَا مِنَ النَّارِ cümlesi, tekrarında tevhit gibi kâinatça en büyük hakikat ve mahlûkatın rububiyete karşı tesbih ve tahmit ve takdis gibi üç muazzam vazifesinden en ehemmiyetli vazifesi ve şekavet-ı ebediyeden

1 Ey insanlar ve cinler! Rabbınızın nimetlerinden hangi birini inkar edersiniz? (Rahman Suresi, 13 v.d. Toplam 31 defa tekrar edilir.)

2 Yazıklar olsun o gün hakkı yalanlayanlara! (Mürselat Suresi, 15, 19, 24, 28, 34, 37, 40, 45, 47, 49.)

3 Ey Allahım! Sen bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzaksın. Senden başka ilâh yok ki bize yardım etsin. Eman ver bize, eman diliyoruz. Bizi Cehennemden kurtar, halas eyle ve necat ver. (Cevşen'den dua)

alâkadar: ilgili, münasebetli
arz: yer, dünya
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azap: ceza, şiddetli acı.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve makamın icabına göre söylenmesi.
celâl: büyükluk, azamet
cemal: güzellik.
Cevşenu'l-Kebir: büyük zirh anlamındaki Hz. Muhammed'e vahiyle gelen Esma-ı Husnayı içine alan bir münacat.
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
ders-i umumî: herkesi ve her şeyi içine alan ders.
ehemmiyet: önemli.
enbiya: nebiler, peygamberler.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek, doğru.
haşmet-i saltanat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın saltanatının büyüklüğü.
hiddet: öfke, gadap.
hilkat-ı âlem: âlemin yaratılışı.
hukuk: haklar.
hulâsa: öz, esas.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
i'caz: mu'cizeli.
i'caz-ı belâgat: belâgatin mu'cizeliği.
iktiza: gerektirme.
istihfaf: hafife alma, küçümseme.
ıştıyak: şevklenme, aşırı arzu etme.
İzzet-ı Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın izzet ve şerefi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kavim: millet.
küfran: nankörlük.
küfür: Allah'a, varlığına, birliğine inanmama.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
muazzam: çok büyük.
mukabele: karşılık verme.
münacat: Allah'a dua etme, niyazda bulunma.
münacat-ı Peygamberî: Hz. Muhammed'in duası.
necat: kurtuluş.
nev-i beşer: insanlık.
rahmiyet-i İlâhiye: Allah'ın şefkat ve merhamet ediciliği.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her mahlûku terbiye, tedbir ve besleyiciliği.
semavat: gökler.
şekavet-ı ebediye: sonsuz sıkıntı ve azap.
tahmit: bütün övgünün yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme.
takdis: yüceltme.
tecavüz: saldırma.
tehditkârâne: tehdit edercesine.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tevhit: Allah'ın birliği.
ulvî: yüce.
vazife: görev.
zalim: zülmeden.
zulüm: haksızlık, eziyet.

kurtulmak gibi nev-i insanın en dehşetli meselesi ve ubudiyet ve acz-i beşerin en lüzumlu neticesi bulunması cihetiyle binler defa tekrar edilse, yine azdır.

İşte, tekrarat-ı Kur'âniye bu gibi metin esaslara bakıyor. Hatta, bazen bir sahifede, iktıza-i makam ve ihtiyac-ı ifham ve belâgat-ı beyan cihetiyle yırmı defa sarhan ve zımnen tevhit hakıkatini ifade eder, değil usanç, belkı kuvvet ve şevk ve halâvet verir. *Risale-i Nur*'da, tekrarat-ı Kur'âniye ne kadar yerinde ve münasıp ve belâgatçe makbul olduğu, hüccetleriyle beyan edilmiş.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın Mekke sureleriyle, Medine sureleri belâgat noktasında ve i'caz cihetinde ve tafsil ve icmal veçhinde birbirinden ayrı olmasının sırr-ı hikmeti şudur ki:

Mekke'de, birinci safta muhatap ve muanzlan Kureyş müşrikleri ve ümmîleri olduğundan, belâgatçe kuvvetli bir uslûb-u âlî ve i'cazlı, mukni, kanaat verici bir icmal ve tespit için "tekrar" lâzım geldiğinden, ekseriyetçe Mekkî sureler erkân-ı imaniyeyi ve tevhidin mertebelerini gayet kuvvetli ve yüksek ve i'cazlı bir icaz ile tekrar edip ifade ederek, mebde ve meadı, Allah'ı ve ahıreti, değil yalnız bir sahifede, bir ayette, bir cümlede, bir kelimede, belki bazen bir harfte, ve takdım-tehır ve tarif ve tenkır ve hazf ve zikir gibi hey'etlerde öyle kuvvetli ispat eder ki, ilm-i belâgatın dâhî imamları hayretle karşılamışlar.

Risale-i Nur ve bilhassa Kur'ân'ın kırk vech-i i'cazını icmalen ispat eden Yirmi Beşinci Söz (zeyilleriyle beraber) ve nazmındaki vech-ı ı'cazı hanka bır tarzda beyan

acz-i beşer: insanın güçsüzlüğü
âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve makamın icabına göre söylenmesi
belâgat-i beyan: açık seçik ve maksat ve makama uygun olarak anlatma
beyan: anlatma
bilhassa: özellikle.
cihet: yön
dâhî: son derece zekı.
dehşet: korkunç.
ekseriyet: çoğunluk.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar
esas: asıl
hakikat: gerçek
halâvet: tatlılık.
harika: olağanüstü
hazf: kaldırma
hey'et: suret, görünüş
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştakı ilâhî gaye, herkesin bilmediği sır.
hüccet: delil
icaz: az sözle çok mana ifade etme
i'caz: mu'cizeli oluş
icmal: özetleme, ayrıntılarına girmeme
ifade: anlatma, söyleme
ihtiyac-ı ifham: maksadını anlatma, bildirme ihtiyacı
iktıza-ı makam: makamın gereği
ilm-i belâgat: belâgat ilmi
imam: derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim, önder
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kanaat: inandırma
kelime: sözcük.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
lâzım: gerekli
lüzum: gerekli
makbul: geçerli
mead: dönüş, âhiret.
mebde: başlangıç.
Mekkî: Mekke'de nazil olan sure
mertebe: derece
mesele: problem
muarız: karşı çıkan, muhalif
muhatap: hitap olunan.
mukni: ikna eden
münasip: uygun
müşrik: Allah'a ve İslâmiyete inanmayan
nazım: kafiyeli, vezinli söz.
netice: sonuç.
nev-i insan: insanlık.
nokta: yön.
Risale-i Nur: Nur Risalesi
saf: sıra
sahife: sayfa
sarihan: açıkça.
sır: gizli iş veya söz
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in aynıdığı 114 bölümden her bir
şevk: şiddetli arzu
tafsil: etrafıtıca bildirme
takdim-tehir: öndekini sona sondakini öne alma.
tarz: biçim, suret.
tekrarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın tekrarları
tenkir: bir ismi harf-i tarifsiz kullanarak belirsiz yapma
tespit: karara bağlama
tevhit: Allah'ın birliği.
ubudiyet: kulluk.
ümmî: cahil, okumamış.
üslub-u âlî: yüksek ifade tarzı
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
vecih: yön
zeyil: ek.
zikir: anma
zımnen: kapalı bir şekilde

ve ispat eden Arabî *Risale-i Nur*'dan İşaratü'l-İ'caz tefsiri, bilfiil göstermişler ki, Mekkî sure ve ayetlerde en âlî bir üslûb-u belâgat ve en yüksek bir i'caz-ı icazî vardır.

Amma, Medenî sure ve ayetlerde, birinci safta muhatap ve muarızlar, Allah'ı tasdık eden Yahudi ve Nasarâ gibi ehl-i kitap olduğundan, mukteza-i belâgat ve irşat ve mutabık-ı makam ve hâlın lüzumundan sade, vazıh ve tafsîlli bir üslûpla, ehl-i kitaba karşı dinin yüksek usulünü ve imanın rukunlerini değil, belki medar-ı ihtilâf olan şeriatın ve ahkâmın ve teferruatın ve küllî kanunların menşeleri ve sebepleri olan cüz'iyatın beyanı lâzım geldiğinden, o Medenî sure ve ayetlerde, ekseriyetle tafsîl ve izah ve sade üslûpla beyanat içinde, Kur'ân'a mahsus emsalsiz bir tarz-ı beyanla birden, o cüz'î teferruat hâdisesi içinde yüksek, kuvvetli bir fezleke, bir hatime, bir huccet ve o cüz'î hâdise-i şer'iyeyi küllîleştiren ve imtisalini iman-ı billâh ile temin eden bir cümle-i tevhidiyeyi ve esmaiyeyi ve uhreviyeyi zikreder; o makamı nurlandırır, ulvîleştirir, küllîleştirir.

Risale-i Nur, ayetlerin ahirlerinde ekseriyetle gelen,

إِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞[1] إِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۞[2] وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞[3] وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۞[4]

gibi tevhidi ve ahireti ifade eden fezlekeler ve hatimelerde ne kadar yüksek bir belâgat ve meziyetler ve cezaletler ve nükteler bulunduğunu, Yirmi Beşinci Sözün İkinci Şulesinin İkinci Nurunda, o fezleke ve hatimelerin pek

1. Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir. (Bakara Suresi: 20.)
2. Şüphesiz ki Allah her şeyi hakkıyla bilendir. (Ankebut Suresi: 62.)
3. Kudreti her şeye galip olan ve her işi hikmetle yapan da Odur. (Nahl Suresi: 60.)
4. Onun kudreti her şeye galiptir. O çok bağışlayıcıdır. (Ankebut Suresi: 5.)

ahir: son
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
ahkâm: emirler, hükümler
âlî: yüce.
Arabî: Arapça
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve makamın icabına göre söylenmesi.
beyan: anlatma, bildirme
beyanat: açıklamalar, izahlar
bilfiil: sırf kendisi
cezalet: güzel anlatım
cümle-i esmaiye: Allah'ın İsimleriyle ilgili cümle
cümle-i tevhidiye: Allah'ın birliğiyle ilgili cümle
cümle-i uhreviye: ahiretle ilgili cümle
cüz'î: küçük, önemsiz.
cüz'iyat: ufak tefek şeyler
ehl-i kitap: kitaplı dinlerin mensupları.
ekseriyet: çoğunluk
emsal: benzer
fezleke: muhtasar, özet.
hadise: olay
hadise-i şer'iye: dini mesele.
hatime: son, nihayet.
huccet: delil
İ'caz-ı İcazî: az sözle çok şey anlatmada mu'cize derecesinde olma
ifade: anlatma
iman: inanç, itikat.
iman-ı billâh: Allah'a iman
imtisal: örnek.
irşat: doğru yolu gösterme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
İşaratü'l-i'caz: Bediüzzaman Said Nursî'nin Risale-i Nur Külliyatında yer alan bir eseri.
izah: açıklama
kanun: kaide, yasa
küllî: umumî
mahsus: bir kişiye has olan
makam: mevki
medar-ı ihtilâf: uyuşmazlık sebebi
Medenî: Medine'de nazil olan sure.
Mekkî: Mekke'de nazil olan sure.
menşe: esas, kök.
meziyet: üstünlük vasfı, değerlilik.
muarız: karşı çıkan, muhalif
muhatap: hitap olunan
mukteza-ı belagat: belâgatın gereği
mutabık-ı makam: makama uygun.
Nasara: Hıristiyanlar
nur: aydınlık, ışık
nükte: ince mana
rükun: esas, kalde.
sâf: sıra.
şeriat: İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
şule: alev, risale ismi
tafsîl: etraflıca anlatma
tarz-ı beyan: açıklama ve anlatım şekli
teferruat: ayrıntılar
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı.
tevhid: Allah'ın varlığı ve birliği
ulvî: yüce.
usul: asıllar, esaslar
üslub-u belagat: belâgat uslûbu.
uslup: ifade tarzı
vazıh: açık.
Yahudi: İbrahî ve İsrailî ırkının bağlı olduğu dini inanç
zikir: anma, bildirme

çok nüktelerinden ve meziyetlerinden on tanesini beyan ederek, o hulâsalarda bir mu'cize-i kubra bulunduğunu muannıtlere de ıspat etmiş.

Evet, Kur'ân o teferruat-ı şer'iye ve kavanin-ı içtimaiyenin beyanı içinde, birden muhatabın nazarını en yüksek ve küllî noktalara kaldırıp, sade üslûbu bir ulvî üslûba ve şeriat dersinden tevhit dersine çevirerek, Kur'ân'ı hem bir kitab-ı şeriat ve ahkâm ve hikmet, hem bir kitab-ı akide ve iman ve zikir ve fikir ve dua ve davet olduğunu göstenp, her makamda çok makasıd-ı irşadiye-i Kur'âniyeyi ders vermesiyle, Mekkî ayetlerin tarz-ı belâgatlerinden ayn ve parlak mu'cizâne bir cezalet izhar eder. Bazen ıkı kelimede, meselâ [1] رَبُّ الْعَالَمِينَ ve [2] رَبُّكَ 'de, رَبُّكَ tabırıyle Ehadiyetı ve رَبُّ الْعَالَمِينَ ile Vahıdiyetı bildirir; Ehadiyet içinde Vahıdiyeti ifade eder. Hatta bir cumlede, bır zerreyi bir goz bebeğinde görduğü ve yerleştirdiği gibi, güneşi dahı aynı ayetle, aynı çekıçle göğün göz bebeğinde yerleştirir ve göğe bir göz yapar.

Meselâ, [3] خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ ayetinden sonra [4] يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ayetinin akabinde [5] وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ der "Zemin ve gökleri haşmet-i hıkatinde kalbın dahi hatıratını bilir, idare eder" der tarzında bır beyanat cıhetıyle, o sade ve ummıyet

ahkam: emirler, hükumler
akabinde: arkasından
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
beyan: anlatma, bildirme
beyanat: açıklamalar, anlatmalar
cezalet: guzel anlatım
cihet: yon
davet: çağrı
dua: niyaz
ehadiyet: Cenab-ı Hakkın, bırer bırer her şeyde tecelli eden bırlıgi
fikir: duşunce
haşmet-i hilkat: yaratmanın buyukluğu ve heybetı
hatırat: hatıralar
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştakı ilahı gaye, herkesin bilmediği sır
hulasa: oz, sozun kısası
idare: yonetme, çekip çevirme
imanı: inanç, itıkat
ıspat: doğruyu delillerle gosterme
izhar: gosterme
kavanın-ı içtimaiye: sosyal kanunlar
kitab-ı akide: inanç esaslarını ele alıp açıklayan kitap
kitab-ı şeriat: kanun kitabı
kulli: umumi
makam: durak, mevkı
makasıd-ı irşadiye-i Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerîm'in doğruluğu gosterme maksatları
Mekkı: Mekke de nazıl olan sure
mesela: mısal olarak
meziyet: ustunluk vasfı, değerlilik
muannıt: inatçı
mu'cizane: mu'cizeli bır şekılde
mu'cize-i kubra: en buyuk mu'cize
muhatap: kendısıne soz soylenilen
nazar: bakış
nukte: ince mana
sade: basıt, yalın
şeriat: ilahı emır ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsı
tarz: bıçım, suret
tarz-ı belagat: belagat şekli
teferruat-ı şer'iye: şenatın esaslarıyla ılgılı olmayan hukumler
tevhit: Allah'ın bırlıgi
ulvi: yuce
ümmıyet: ummî olus, okumamış olma
üslup: ifade tarzı
vahıdıyet: Cenab-ı Hakkın butun kainatta bırden tecelli eden gorunen bırlıgi
zerre: en kuçuk parça
zikir: Allah'ı anma

1. Âlemlerin Rabbi (Fatiha Suresi, 2; Bakara Suresi, 131; Maide Suresi, 28; En'am Suresi, 45...)
2. Senin Rabbin. (Bakara Suresi, 30, 68, 147, 149...)
3. Gokleri ve yer yarattı (Hadid Suresi, 4)
4. O geceyi gunduze, gunduzu de geceye geçrir. (Hadid Suresi, 6)
5. Gonullerde saklı olanı hakkıyla bılen de Odur. (Hadid Suresi, 6)

mertebesini ve avamın fehmini nazara alan basit ve cüz'î muhavere, o tarz ile ulvî ve cazibedar ve umumî ve irşatkâr bir mükâlemeye döner.

Bir sual: Bazen ehemmiyetli bir hakikat sathî nazarlara görünmediğinden ve bazı makamlarda cüz'î ve adî bir hâdiseden yüksek bir fezleke-i tevhidi veya küllî bir düsturu beyan etmekte münasebet bilinmediğinden, bir kusur tevehhum edilir. Meselâ, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm, kardeşini bir hile ile alması içinde,[1] وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ diye gayet yüksek bir düsturun zikri, belâgatçe münasebeti görünmüyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevap: Her bir birer küçük Kur'ân olan ekser uzun surelerde ve mutavassıtlarda ve çok sahife ve makamlarda yalnız iki-üç maksat değil, belki Kur'ân mahiyeti hem bir kitab-ı zikir ve iman ve fikir, hem bir kitab-ı şeriat ve hikmet ve irşat gibi çok kitapları ve ayn ayrı dersleri tazammun ederek rububiyet-i İlâhiyenin her şeye ihatasını ve haşmetli tecelliyatını ifade etmek cihetiyle, kâinat kitab-ı kebirinin bir nevi kıraatı olan Kur'ân, elbette her makamda, hatta bazen bir sahifede, çok maksatları takiben, marifetullahtan ve tevhidin mertebelerinden ve iman hakikatlerinden ders verdiği hayasiyetiyle, öbür makamda, meselâ, zahirce zayıf bir münasebetle başka bir ders açar ve o zayıf münasebete çok kuvvetli münasebetler iltihak ederler. O makama gayet mutabık olur, mertebe-ı belâgatı yükselir.

1. Her bilenin üzerinde daha iyi bilen vardır. (Yusuf Suresi, 76.)

adî: bayağı
avam: cahil halk tabakası
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve makamın icabına göre söylenmesi
beyan: anlatma, bildirme
cazibedar: çekici
cihet: yön
cüz'î: basit, önemsiz
düstur: kaide, prensip
ehemmiyet: önem
ekser: pek çok,
elcevap: cevap
fehm: anlayış
fezleke-i tevhid: tevhidin özeti
fikir: düşünce
hadise: olay
hakikat: esas, gerçek
haşmet: ihtişam, heybet
hayasiyet: itibar
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hile: desise
ifade: anlatma, ders verme
ihata: kuşatma
iltihak: karışma, katma
iman: inanç, itikat
irşat: doğru yolu gösterme
irşatkar: doğru yolu gösteren
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kıraat: okuma
kitab-ı kebir: büyük kitap, kâinat
kitab-ı şeriat: kanun kitabı
kitab-ı zikir: zikir kitabı
kusur: noksan, özür
küllî: umumî
mahiyet: nitelik
makam: durak, mevki, yer
maksat: gaye
marifetullah: Allah'ı tanıma, bilme
mertebe: derece
mertebe-i belagat: belâgat derecesi
mesela: misal olarak
muhavere: konuşma
mutabık: uygun
mutavassıt: orta hâlli
mükâleme: konuşma
münasebet: alaka, yakınlık, uygunluk
nazar: bakış, itibar, gözlem
nevi: çeşit
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye edicilliği
sahife: sayfa
sathî: derinliği az, yüzeysel
sır: gizli iş veya söz
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
takiben: takip ederek
tarz: biçim, suret
tazammun: içine alma
tecelliyat: tecelliler
tevehhüm: vehimlenme, zannetme
tevhit: Allah'ın birliği
ulvî: yüce
umumî: herkesle alâkalı
zahir: görünüş itibarıyla
zikir: anılma, hatıra getirme

İkinci bir sual: Kur'ân'da sarîhan ve zımnen ve işareten âhiret ve tevhîdi ve beşerin mükâfat ve mücazatını binler defa ispat edip nazara vermenin ve her sûrede, her sahîfede, her makamda ders vermenin hikmeti nedir?

Elcevap: Dâire-i imkânda ve kâinatın serguzeştine ait inkılâplarda ve emanet-i kübrayı ve hilâfet-i arziyeyi omzuna alan nev-i beşerin şekavet ve saadet-i ebediyeye medar olan vazîfesine dair en ehemmiyetli, en büyük, en dehşetli meselelerinden en azametlilerini ders vermek ve hadsiz şüpheleri izâle etmek ve gayet şiddetli inkârları ve inatları kırmak cihetinde, elbette o dehşetli inkılâpları tasdik ettirmek ve o inkılâplar azametinde büyük ve beşere en elzem ve zarurî meseleleri teslîm ettirmek için, Kur'ân, binler defa değil, belki milyonlar defa onlara baktırsa, yine israf değil ki, milyonlar kere tekrar ile o bahisler Kur'ân'da okunur, usanç vermez, ihtiyaç kesilmez. Meselâ, إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۞ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا[1][2] ayetinin gösterdiği müjde-i saadet-ı ebediye hakikatı, bîçare beşere her dakika kendini gösteren hakîkat-i mevtin hem insanı, hem dünyasını, hem bütün ahbabını idam-ı ebedîsinden kurtarıp ebedî bir saltanatı kazandırır dediğinden, milyarlar defa tekrar edilse ve kâinat kadar ehemmiyet verilse, yine israf olmaz, kıymetten düşmez. İşte bu çeşit hadsiz kıymettar meseleleri ders veren ve kâinatı bir hane gibi

ahbap: dostlar
âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyükluk
bahis: konu, mevzu
beşer: insanlık
bîçare: çâresiz
cihet: yön
dâire-i imkân: imkân dahilî, mümkün olan şartların hâkim olduğu âlemi
dehşet: korkunç.
ebedî: sonu olmayan
ehemmiyet: önem
elcevap: cevap
elzem: en lüzumlu
emânet-i kübrâ: en büyük emânet.
hadsiz: sınırsız
hakîkat: gerçek.
hakîkat-i mevt: ölüm gerçeği
hane: ev, mesken
hikmet: her şeyin belirli gâyelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hilâfet-i arziye: yeryüzü halîfeliği
idam-ı ebedî: dinlenmemek üzere yok oluş
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
inkılâp: değişim
ispat: doğruyu delîllerle gösterme
israf: gereksiz harcama.
işareten: işâret ederek.
izâle: giderme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli
makam: durak, mevki
medar: dayanak noktası, sebep
mesela: mısâl olarak.
mesele: konu, problem, önemli iş
mücazat: iyiliğe karşılık olarak verilen mükâfat ve kötülüğe karşılık verilen ceza
müjde-i saadet-i ebediye: sonsuz saadet müjdesi
mükâfat: ödül
nazar: bakış
nev-i beşer: bütün insanlar
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.

1 İman eden ve güzel işler yapanlar için ise altından ırmaklar akan Cennetler vardır. Bu ise pek büyük bir kurtuluştur. (Bürûc Sûresi, 11.)

2. Onlar orada ebedî olarak kalacaklar. (Nisâ Sûresi, 57, 122; Mâide Sûresi, 119; Tevbe Sûresi, 100; Tegâbun Sûresi, 9; Talâk Sûresi, 11; Beyyine Sûresi, 8.)

sahîfe: sayfa
saltanat: sultanlık
sarîhan: açıkça.
sergüzeşt: maçera
sual: soru
sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her bir
şekâvet: belâ ve sıkıntı içinde olma
şüphe: kuşku
tasdik: doğrulama, onaylama
teslîm: doğruluğunu kabul ettirme
tevhîd: Allah'ın birliği.
vazîfe: görev
zarurî: zorunlu
zımnen: kapalı bir şekilde

değiştiren ve şeklini bozan dehşetli inkılâpları tesis etmekte ıknaa ve inandırmaya ve ispata çalışan Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, elbette sarihan ve zımnen ve işareten, binler defa o meselelere nazar-ı dikkati celp etmek, değil israf, belki ekmek, ilâç, hava ve ziya gibi birer hacet-i zaruriye hükmünde ihsanını tazelendirir.

Hem meselâ, وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ ۞ إِنَّ الظَّالِمِينَ[1] لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ[2] gibi tehdit ayetlerini Kur'ân gayet şiddet ve hiddetle ve gayet kuvvet ve tekrarla zikretmesinin hikmeti ise, *Risale-i Nur*'da kat'î ispat edildiği gibi, beşerin kufrü, kâinatın ve ekser mahlûkatın hukukuna öyle bir tecavüzdür ki, semavatı ve arzı kızdırıyor ve anasır hiddete getirip, tufanlarla o zalimleri tokatlıyor. Ve إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۞ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ[3] ayetinin sarahatiyle, o zalim münkirlere Cehennem öyle öfkeleniyor ki, hıddetinden parçalanmak derecesine geliyor. İşte, böyle bir cinayet-i ammeye ve hadsiz bir tecavüze karşı beşerin küçüklük ve ehemmiyetsizliği noktasında değil, belki zalimâne cinayetinin azametine ve kâfirâne tecavüzünün dehşetine karşı Sultan-ı Kâinat, kendi raiyetinin hukukunun ehemmiyetini ve o münkirlerin küfür ve zulmündeki nihayetsiz çırkınlığını göstermek hikmetiyle, fermanında gayet hiddet ve şiddetle o cinayeti ve cezasını değil bin defa, belki milyonlar ve milyarlar ile tekrar etse, yine israf ve kusur değil ki, bin seneden

1. İnkâr edenler içinse Cehennem ateşi vardır. (Fâtır Suresi, 36.)

2. Zalimlerin hakkı, şüphesiz ki pek acı bir azaptır. (İbrahim Suresi, 22.)

3. Oraya atıldıklarında Cehennemin gürleyişini işitirler ki, kaynayıp duruyor. • Neredeyse öfkeden parçalanacak! (Mülk Suresi, 7-8.)

anasır: unsurlar
arz: yer, dünya
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk.
beşer: insanlık.
celp: çekme
cinayet: ağır suç.
cinayet-i amme: umuma karşı işlenen cinayet.
dehşet: korkunç.
derece: mertebe
ehemmiyet: önem
ekser: çok.
ferman: emir, buyruk.
hacet-i zaruri: zorunlu ihtiyaç.
hadsiz: sınırsız.
hıddet: öfke, gadap
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hukuk: haklar
hüküm: değer, kıymet.
ihsan: ikram etme, lutuf
ıkna: kabul ettirme, inandırma
inkılap: değişim
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: gereksiz harcama
işareten: işaret yoluyla
kafirâne: kâfirce
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kusur: noksan, ozur
küfür: inkar, şirk koşma
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mesela: misal olarak, örneğin.
mesele: konu, problem
münkir: inkar eden
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nihayetsiz: sonsuz.
nokta: cihet.
raiyet: halk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi
sarahat: sarihlik, açıklık.
sarihan: açıkça
semavat: gökler
Sultan-ı Kâinat: Kâinatın sultanı olan Allah
şiddet: katılık, sertlik.
tecavüz: haddini aşma, saldırma
tehdit: korku verme
tesis: kurma
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel
zalim: zulmeden, haksızlık eden
zalimâne: zalimce
zikir: anma, bildirme
zımnen: kapalı bir şekilde
ziya: ışık
zulüm: haksızlık, eziyet.

beri yüzer milyon insanlar her gün usanmadan kemal-i iştiyakla ve ihtiyaçla okurlar.

Evet, her gün, her zaman, herkes için bir âlem gider, taze bir âlemin kapısı kendine açılmasından, o geçici her bir âlemini nurlandırmak için ihtiyaç ve ıştıyakla [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ cümlesini binler defa tekrar ile, o değişen perdelere ve âlemlere, her birisine bir لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ı bir lâmba yaptığı gibi; öyle de, o kesretli, geçici perdelen ve tazelenen seyyar kâinatları karanlıklandırmamak ve âyine-i hayatta in'ıkâs eden suretlerini çirkinleştirmemek ve lehinde şahit olabilen o misafir vaziyetleri aleyhine çevirmemek için o cinayetlerin cezalarını ve Padişah-ı Ezeli'nin şiddetli ve inatlan kıran tehditlerini, her vakit Kur'ân'ı okumakla tahattur edip nefsin tuğyanından kurtulmaya çalışmak hikmetiyle, Kur'ân, gayet manıdar tekrar eder. Ve bu derece kuvvet ve şiddet ve tekrar ile tehdıdat-ı Kur'âniyeyi hakikatsiz tevehhum etmekten şeytan bile kaçar. Onlan dinlemeyen münkirlere Cehennem azabı ayn-ı adalettir diye gostenr.

Hem meselâ, asâ-i Mûsa gibi çok hikmetler ve faydalan bulunan kıssa-i Mûsa'nın (a.s.) ve sair enbıyanın (aleyhimüsselâm) kıssalarını çok tekrarında, risalet-i Ahmediyenin (a.s.m.) hakkanıyetine bütun enbıyanın nübüvvetlerini hüccet gösterip onların umumunu inkâr edemeyen, bu zatın nsaletını hakıkat noktasında inkâr edemez hikmetiyle ve herkes her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir ve muvaffak olamadığından, her bır uzun

alem: dunya, cihan
aleyh: karşı, zıt, karşıt.
asa-ı Musa: Hz. Musa'nın mu cizeli değneği
âyine-i hayat: hayat aynası
ayn-ı adalet: adaletin ta kendisi
azap: ceza, eziyet.
cinayet: ağır suç
derece: mıktar
enbiya: nebiler, peygamberler
hakıkat: gerçek, asıl
hakkanıyet: doğruluk.
hıkmet: her şeyin belirli gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
huccet: delil
in ıkas: aksetme, yansıma
İnkar: redderme, inanmama
Iştıyak: şevklenme, aşırı isteme
kaınat: butün alemler, varlıklar
kemal-i ıştıyak: tam bır istek ve arzu
kesret: çokluk
kıssa: ibret verici hikaye.
kıssa-ı Musa: Hz. Musa nın kıssası.
leh: ondan yana, onun ıçın, hakkında, onun faydasına
manıdar: ince manalı
mesela: mısal olarak.
muktedir: gucu yeten
muvaffak: başarılı
münkir: inkar eden
nefıs: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynagı, insanı surekli kötuluğe sevk eden duygu
nokta: yon, cihet
nur: aydınlık, ışık.
nubuvvet: nebilik, peygamberlik.
Padişah-ı Ezeli: saltanatı ezeli olan padişah, Allah
risalet: elçilik, resullûk.

1 Allah tan başka hıçbır ılah yoktur

risalet-i Ahmediye: Peygamberlerinizin peygamberligi
sair: diğer, başka
seyyar: gezici
suret: gorunuş.
şeytan: Hz. Âdem in ustunlugunun kabulu anlamında ona secde edilmesi ile ilgili Ilahi emre uymadığı ıçın semadan kovulan ve o zamandan beri Âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan gen durmayan lânetlenmiş varlık.
şıddet: katılık.
tehdıdat-ı Kur'aniye: Kur'ân ın tehdıtlen
tehdit: korkutma
tevehhum: vehımlenme.
tuğyan: azgınlık.
umum: hepsi
vakıt: zaman
vaziyet: durum
zat: kışı

ve mutavassıt sureyi birer küçük Kur'ân hükmüne getirmek için, ehemmiyetli erkân-ı imaniye gibi o kıssaları tekrar etmesi, değil israf, belki mukteza-ı belâgattır. Ve hâdise-i Muhammediye (a.s.m.), bütün benîâdemin en büyük hâdisesi ve kâinatın en azametli meselesi olduğunu ders vermektir.

Evet, Kur'ân'da zat-ı Ahmediyeye en büyük makam vermek ve dört erkân-ı imaniyeyi içine almakla [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ruknune denk tutulan [2] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ risalet-i Muhammediye (a.s.m.) kâinatın en büyük hakikatı ve zat-ı Ahmediye (a.s.m.) bütün mahlûkatın en eşrefi ve hakikat-ı Muhammediye (a.s.m.) tabır edilen küllî şahsiyet-i maneviyesi ve makam-ı kudsîsi iki cihanın en parlak bir güneşi olduğuna ve bu hanka makama liyakatine dair pek çok hüccetlen ve emareleri kat'î bir surette *Risale-i Nur*'da ispat edilmiş. Binden birisi şudur ki:

[3] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ düsturuyla, bütün ümmetinin bütün zamanlarda işlediği hasenatın bir misli onun defter-i hasenatına girmesi ve bütün kâinatın hakikatlerini getirdiği nur ile nurlandırması, değil yalnız cin ve insi ve meleği ve zîhayatları, belki kâinatı ve semavatı ve arzı minnettar eylemesi ve ıstıdat lisanıyla nebatatın dualan ve ihtiyac-ı fitrî diliyle hayvanatın duaları gözümüz önünde bilfiil kabul olmasının şahadetiyle, milyonlar, belki ruhanîlerle beraber milyarlar fitrî ve reddedilmez dualan makbul olan suleha-ı ümmeti her gün o Zata (a.s.m.) salât ve selâm

1 Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur.
2 Muhammed (a.s.m.) resulüdür.
3 Bir şeye sebep olan onu işleyen gibidir.

arz: yer, dünya
azamet: büyüklük
benîadem: insanlar
bilfiil: fiilen
cihan: dünya, âlem
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibâret bir yaratık
defter-i hasenat: iyilikler defteri
denk: eşit
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
düstur: kaide, prensip
ehemmiyet: önem
emare: alâmet, belirti
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar, imanın esasları
eşref: en şerefli
fitrî: yaratılıştan
hâdise: olay
hâdise-i Muhammediye: Peygamber efendimizin peygamberliği
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakikat-ı Muhammediye: Peygamber efendimizin yüce manevî makamı
harika: olağanüstü
hasenat: iyilikler
hayvanat: hayvanlar
hüccet: delil
hükum: değer, kıymet
ihtiyac-ı fitrî: yaratılıştan gelen ihtiyaç
İns: insan
İspat: doğruyu delillerle gösterme
israf: gereksiz harcama
ıstıdat: fitrî meyil, kabiliyet
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin
kıssa: ibret verici hikâye
küllî: umumî, bütüne ait
liyakat: layık olma
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
makam: derece, seviye, mevkî
makam-ı kudsî: mukaddes makam
makbul: kabul edilmiş, geçerli
melek: Allah'ın nurdan yarattığı iradelen cinsiyetleri yeme ve içmelen olmayan, çeşitli şekillere girebilen, göze her zaman görülmeyen ve Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk
minnettar: minnet duyan
misil: eş, kat
mukteza-ı belâgat: belâgat gereği
mutavassıt: orta
nebatat: bitkiler
risalet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği
ruhanî: gözle görülmeyen, cismî olmayan varlıklar
rukun: esas
salât: Hz. Peygambere dua
selâm: esenlik, mutluluk, emniyet dileme
semavat: gökler
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, tarz
süleha-i ümmet: ümmetin salihlen
şahadet: şahitlik
şahsiyet-i maneviye: manevî kişilik
tabir: manası olan söz, terim
ümmet: Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamber'in zatı
zîhayat: hayat sahibi

ünvanı ile rahmet dualan ve manevî kazançlannı en evvel o Zata (a.s.m.) bağışlamaları ve bütün ümmetçe okunan Kur'ân'ın üç yüz bin hurufunun her birisinde on sevaptan tâ yüz, tâ bin hasene ve meyve vermesinden, yalnız kıraat-i Kur'ân cihetiyle, defter-i a'maline hadsiz nurlar girmesi haysiyetiyle, o Zatın (a.s.m.) şahsiyet-i maneviyesi olan hakıkat-ı Muhammediye (a.s.m.) istikbalde bir şecere-ı Tuba-ı Cennet hükmünde olacağını, Allâmü'l-Guyûb, bilmiş ve görmüş ve o makama göre Kur'ân'ında o azîm ehemmiyeti vermiş. Ve fermanında, ona tebaiyetı ve sünnet-i seniyesine ittiba ile şefaatine mazhariyeti en ehemmiyetli bir mesele-i insaniye göstermiş. Ve o haşmetli şecere-i Tubanın bir çekirdeği olan şahsiyet-i beşeriyetini ve bidayetteki vaziyet-i insaniyesini, ara sıra nazara almasıdır.

İşte Kur'ân'ın tekrar edilen hakikatleri bu kıymette olduğundan, tekraratında kuvvetlı ve geniş bir mu'cize-i maneviye bulunmasına fıtrat-ı selime şahadet eder. Meğer, maddiyyunluk taunuyla maraz-ı kalbe ve vicdan hastalığına muptelâ ola

قَدْ يُنْكِرُ الْمَرْءُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ [1]

kaidesine dahil olur.

* * *

Allâmü'l-Guyûb: gaybı bilen Allah.
azîm: büyük, yüce.
bidayet: başlangıç.
cihet: yon, goruş açısı.
defter-i a'mal: amellenn defteri.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: onem.
evvel: once.
ferman: emir, buyruk.
fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış.
hadsiz: sınırsız.
hakikat: gerçek.
hakikat-i Muhammediye: Peygamberimizin manevî şahsiyeti, İslamiyetin aslı ve esası.
hasene: hayırlı amel.
haşmet: ihşam, heybet.
haysiyet: itibar.
huruf: harfler.
hukum: değer, kıymet.
istikbal: gelecek zaman.
ittiba: uyma.
kaide: kural.
kıraat-ı Kur'ân: Kur'ân okuma.
kıymet: değer.
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna inanan materyalistler.
makam: yer, mevki.
manevî: mana âlemine ait.
maraz-ı kalp: kalp hastalığı.
mazhariyet: nail olma.
mesele-i insaniye: insanlığın problemi.
mu'cize-i maneviye: manevî bir mu'cize.
müptelâ: düşkün.
nazar: dikkat.
nur: aydınlık, ışık.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması.
sevap: mukâfat.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in yüksek hal, söz, tavır ve tasvipleri.
şahadet: şahıtlık.
şahsiyet-i beşeriyet: insanlığın şahsiyeti.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet.
şecere-i Tuba-ı Cennet: Cennetteki Tuba ağacı.
şefaat: bir kimsenin bağışlanmasına aracı olma.
taun: veba, salgın hastalık.

1. Bazen kışı gözündeki hastalık sebebiyle güneşin ışığını yadırgar, ağız da hastalığından dolayı suyun tadını inkâr eder. (Busayrî, Kasîdetu'l-Bürde.)

tebaiyet: tâbi olma.
tekrarat: tekrarlar.
ümmet: Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat.
vaziyet-i insaniye: insanlığın durumu.
vicdan: hayır şerden ayırt etmeye yardımcı ahlâkî duygu.
zat: azamet ve ululuk sahibi kışı.

Bu Onuncu Meseleye Bir Hatime Olarak İki Hâşiye

BİRİNCİSİ

Bundan on iki sene evvel işittim ki, en dehşetli ve muannit bir zındık, Kur'ân'a karşı suikastını, tercümesiyle yapmaya başlamış. Ve demiş ki: "Kur'ânı tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin." Yani, lüzumsuz tekrarattı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş.

Fakat *Risale-i Nur*'un cerh edilmez hüccetleri kat'î ispat etmiş ki, Kur'ân'ın hakikî tercümesi kabil değil. Ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'ân'ın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez. Ve her bir harfi on adetten bine kadar sevap veren kelimat-ı Kur'âniyenin mu'cizâne ve cemiyetli tabirlerinin yerinde beşerin adî ve cüz'î tercümeleri tutamaz, onun yerinde camilerde okunmaz, diye *Risale-i Nur* her tarafta intişarıyla o dehşetli plânı akim bıraktı.

Fakat, o zındıktan ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur'ânı güneşini üflemekle söndürmeye, aptal çocuklar gibi, ahmakane ve divanecesine çalışmaları hikmetiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir hâlette bu Onuncu Mesele yazdırıldı tahmin ediyorum. Başkalar ile görüşemediğim için hakikat-ı hâli bilemiyorum.

adi: bayağı, değersiz.
ahmakane: ahmakçasına
akım: neticesiz, başarısız
beşer: insanlık.
cemiyet. toplum, topluluk.
cerh: yaralanma, bir fikri çürütme, iptal etme
cüz'î: kıymetsiz, az, pek az, değersiz.
dehşet: korkunç
divanece: delice.
evvel: önce
hakikat-ı hâl: durumun gerçek yönü
hakikî: gerçek.
halet. hâl
hâşiye: dipnot.
hatime: son söz.
hüccet: delil
intişar: yayılma, neşrolunma
ispat. doğruyu delillerle gösterme.
kabil: mümkün
kat'î: kesin
kelimat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın kelimeleri
lisan: dil
lisan-ı Arabi: Arap dili.
lisan-ı nahvi: intizam ve kaidelere bağlı belagat dili
mesele: konu, problem
meziyet. değerlilik, fazilet.
muannit: inatçı.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
muhafaza: koruma
münafık. kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
nükte: ince mana
plan: program
sevap: mükafat.
şeytan: Hz. Âdem'in üstünlüğünün kabulü anlamında ona secde edilmesi ile ilgili ilâhî emre uymadığı için semadan kovulan ve o zamandan beri Âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık.
tabir: söz
tekrarat. tekrarlar
tercüme: çeviri
zındık. Allah'ı inkâr eden, imansız

İKİNCİ HAŞİYE

Denizli hapsinden tahliyemizden sonra meşhur Şehir Otelinin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer halka-i zikir tarzında gayet lâtif, tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları, havanın dokunmasıyla, cezbekârâne ve cazibedarâne hareketle raksları, kardeşlerimin müfarakatlarından ve yalnız kaldığımdan, hüzünlü ve gamlı kalbime ilişti. Birden güz ve kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben, o kemal-i neşe ile cilvelenen o nazenin kavaklara ve zîhayatlara o kadar acıdım ki, gözlerim yaş ile doldu. Kâinatın süslü perdesi altındaki ademleri, firakları ihtar ve ihsasıyla, kâinat dolusu firakların, zevallerin hüzünleri başıma toplandı. Birden hakikat-i Muhammediyenin (a.s.m.) getirdiği nur, imdada yetişti. O hadsiz hüzünleri ve gamları sürurlara çevirdi. Hatta o nurun herkes ve her ehl-i iman gibi, benim hakkımda milyon feyzinden yalnız o vakitte o vaziyete temas eden imdat ve tesellisi için zat-ı Muhammediyeye (a.s.m.) karşı ebediyen minnettar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübarek nazeninleri, vazifesiz, neticesiz, bir mevsimde görünüp hareketleri, neşeden değil, belki güya ademden ve firaktan titreyerek hiçliğe düştüklerini göstermekle, herkes gibi bendeki aşk-ı beka ve hubb-u mehasin ve muhabbet-i vücut ve şefkat-i cinsiye ve alâka-ı hayatiyeye medar olan damarlarıma o derece dokundu ki, böyle, dünyayı bir manevî Cehenneme ve aklı bir tazıp aletine çevirdiği sırada, Muhammed

adem: yokluk.
aşk-ı beka: sonsuzluk aşkı.
cazibedarane: çekici ve cazibeli tarzda
cezbedarane: kendinden geçer bir hale gelerek.
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme
derece: miktar, ölçü
ebedî: sonu olmayan
ehl-i iman: inananlar
feyiz: bolluk, bereket.
firak: ayrılık
gaflet: gafillik, endişesizlik.
gam: hüzün, keder
güya: sanki
güz: sonbahar.
hadsiz: sınırsız
hakikat-i Muhammediye: Peygamber efendimizin yüce manevî makamı
halka-ı zikir: zikir halkası
haşiye: açıklayıcı yazı.
hubb-u mehasin: güzelliklere olan sevgi
hüzün: keder, tasa
ihsas: hissettirme
ihtar: hatırlatma
imdat: yardıma yetişme, yardım isteme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal-i neşe: tam bir neşe
kesret: çokluk
latif: yumuşak, hoş.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: dayanak, sebep
meşhur: tanınmış
minnettar: minnet duyarak.
muhabbet-i vücut: var olma sevgisi
mübarek: bereketli, kutlu
müfarakat: ayrılma
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun bakış
nazenin: cilveli, nazlı
netice: sonuç.
nur: aydınlık, ışık.
raks: oynama.
suret: biçim, tarz
sürur: sevinç.
şefkat-i cinsiye: aynı cinse duyulan şefkat ve acıma hissi
tahliye: serbest bırakılma
tarz: biçim, şekil
tazıp: azap verme
teselli: avutma
vakit: zaman
vazife: görev
vaziyet: durum, hâl
zat-ı Muhammediye: Peygamber efendimizin zatı kendisi
zeval: yok olma
zîhayat: hayat sahibi

Aleyhissalâtü Vesselâmın beşere hediye getirdiği nur, perdeyi kaldırdı. İdam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak, fânîlik yerlerinde, o kavakların her birinin yaprakları adedince hikmetleri ve manaları ve—*Risale-i Nur*'da ispat edildiği gibi—üç kısma ayrılan neticeleri ve vazifeleri var diye gösterdi.

Birinci kısım, Sânî-i Zülcelâl'in esmasına bakar. Meselâ, nasıl ki bir usta, harika bir makineyi yapsa, onu takdir eden herkes o zata "Maşaallah, bârekâllah!" deyip alkışlar. Öyle de, o makine dahi, ondan maksut neticeleri tam tamına göstermesiyle, lisan-ı hâliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zîhayat ve her şey böyle bir makinedir; ustasını tebriklerle alkışlar.

İkinci kısım hikmetleri ise, zîhayatın ve zîşuurun nazarlarına bakar, onlara şirin bir mütalâagâh, birer kitab-ı marifet olur; manalarını zîşuurun zihinlerinde ve suretlerini kuvve-i hafızalarında ve elvah-ı misaliyede ve âlem-i gaybın defterlerinde daire-i vücutta bırakıp, sonra âlem-i şahadetı terk eder, âlem-i gayba çekilir. Demek, sûrî bir vücudu bırakır, manevî ve gaybî ve ilmî çok vücutları kazanır.

Evet, madem Allah var ve ilmi ihata eder, elbette adem, idam, hiçlik, mahv, fenâ, hakikat noktasında ehl-i imanın dünyasında yoktur. Ve kâfirlerin dünyaları ademle, firakla, hiçlikle, fânîlikle doludur. İşte bu hakikatı, umumun lisanında gezen bu gelen darbımesel ders verip, der: "*Kimin için Allah var, ona her şey var; ve kimin için yoksa, her şey ona yoktur, hiçtir.*"

abes: boş, lüzumsuz iş
adem: yokluk.
âlem-i gayb: gayp âlemi
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz alem, kainat.
bârekâllah: hayırlı ve bereketli olsun.
beşer: insanlık.
daire-i vücut: varlık dairesi.
darbımesel: atalı sözü, vecize
ehl-i iman: inananlar
elvah-ı misaliye: örnek tablolar, misalî manzaralar
esma: isimler
fânî: geçici
fenâ: geçip gitme, son bulma
firak: ayrılık.
gaybî: gayba ait
hakikat: gerçek.
harika: olağanüstü.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
idam: yok olma
ihata: kuşatma
ilmî: ilimle ilgili
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kafir: Allah'a inanmayan, dinsiz
kısım: çeşit, nevi
kitab-ı marifet: Allah'ı tanıtan kitap
kuvve-i hafıza: hafıza gücü, hifzetme, unutmama kuvveti
lisan: dil.
lisan-ı hal: hâl dili
mahv: bitme, yok olma
maksut: kastedilen
mana: anlam
manevî: manaya ait.
Maşaallah: ne güzel. Allah korusun
mesela: misal olarak, örneğin.
mutalaagah: mütalâa yeri
nazar: bakış.
netice: sonuç.
nokta: yön, cihet.
nur: aydınlık, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
suret: dış görünüş
sûrî: görünüşte
tebrik: kutlama
tesbih: eksiklik ve noksandan uzak tutma.
umum: herkes.
vazife: görev
vücut: varlık
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi
zihayat: hayat sahibi
zihin: bilinç, dimağ.
zişuur: şuur sahibi

Elhâsıl: Nasıl ki, iman ölüm vaktinde insanı idam-ı ebedîden kurtarıyor, öyle de, herkesin hususî dünyasını dahi idamdan ve hiçlik karanlıklarından kurtarıyor. Ve küfür ise, hususan küfr-ü mutlak olsa, hem o insanı, hem hususî dünyasını ölümle idam edip manevî Cehennem zulmetlerine atar, hayatının lezzetlerini acı zehirlere çevirir. Hayat-ı dünyeviyeyi ahirete tercih edenlerin kulakları çınlasın. Gelsinler, buna ya bir çare bulsunlar veya imana girsinler, bu dehşetli hasarattan kurtulsunlar.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[1]

Duanıza çok muhtaç ve
size çok müştak kardeşiniz
Said Nursî

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
dehşet: korkunç.
dua: niyaz.
elhâsıl: netice itibarıyla, özetle.
hasarat: zararlar.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hususan: özellikle.
hususî: özel, şahsî.
idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş.
iman: manevî itikat.
iman: tasdik, Allah'a inanma.
kufr-ü mutlak: mutlak küfür.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müştak: arzulu.
zulüm: haksızlık, eziyet.

1 Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

Yirmi Altıncı Söz

Kader Risalesi

* Yirmi Altıncı Söz, Barla'da 1926-34 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۞[1]

وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ ۞[2]

KADER ile cüz-i ihtiyarî ıkı mesele-i mühımmedır Ona dair Dört Mebhas ıçınde bırkaç sırlarını açmaya çalışacağız

Birinci Mebhas

Kader ve cüz-ı ihtıyarî Islâmıyetın ve ımanın nihayet hududunu gösteren, hâlî ve vicdanî bir imanın cüzlerindendır. Yoksa ilmî ve nazarî değillerdır. Yanı, mü'mın, her şeyi, hatta fılını, nefsini Cenab-ı Hakka vere vere, tâ nıhayette teklıf ve mes'ulıyetten kurtulmamak ıçın, cüz-ı ihtıyarî önüne çıkıyor, ona "Mes'ul ve mükellefsın" der. Sonra, ondan sudûr eden ıyılıkler ve kemalât ıle mağrur olmamak ıçın, kader karşısına gelıyor, der: "Haddını bıl, yapan sen değılsın."

hâlî: davranış, hareketle ılgılı
Hıcr Suresi: Kur'ân-ı Kerîm'ın 15. suresi
hudut: sınırlar
ilmî: ılım ıle ılgılı.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyı olmadan once takdır etmesi plânlaması
kemalât: ıyılıkler, kemaller
Levh-ı Mahfuz: her şeyın hayatının Cenab-ı Hak tarafından yazılması, korunması
mağrur: gururlu, kıblırlı
mebhas: kısım, bolum
mesele-ı mühimme: onemlı mesele
mes'ul: sorumlu
mes'uliyet: sorumluluk.
miktar: olçu
mükellef: yukumlu
mü'min: ımen eden, ınanan
nazarî: uygulanmamış, teorik.
nefis: kendısı
nihayet: son, uç, en sonunda
Rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı, çok bağışlayıcı olan Allah
Rahmân: sonsuz merhamet ve şefkatle butun varlıkları ızıklandıran Allah
sudur: çıkma
teklif: yukumluluk.
vicdanî: vicdan ıle ılgılı, ıç duygu ıle ılgılı

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Hıçbır şey yoktur kı, hazınelerı bizim yanımızda olmasın. Her şeyi Bız belırlı bır mıktarı ıle ındırırız. (Hıcr Suresi, 21.)

2. Bız her şeyı Levh-ı Mahfuz'da tek tek yazdık. (Yâsîn Suresi, 12.)

Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahıbı yuce Allah
cüz: kısım, bolum
cüz-i ihtiyarî: dıledığı gıbı hareket edebılme, secım gucu, ırade
dair: aıt, ılgılı.
fıil: davranış, ış, hareket.
had: yetkı sınırı

Evet, kader, cüz-i ihtiyarî, iman ve İslâmiyetin nihayet meratibinde; kader, nefsi gururdan; ve cüz-i ihtiyarî, adem-i mes'uliyetten kurtarmak içindir ki, mesail-i imaniyeye girmişler. Yoksa, mütemerrit nufus-u emmarenin işledikleri seyyiatının mes'uliyetinden kendilerini kurtarmak için kadere yapışmak ve onlara in'am olunan mehasinle iftihar etmek, gururlanmak, cüz-i ihtiyarîye istinat etmek, bütün bütün sırr-ı kadere ve hikmet-i cüz-i ihtiyariyeye zıt bir harekete sebebiyet veren ilmî meseleler değildir.

Evet, manen terakki etmeyen avam içinde, kaderin cây-ı istimali var, fakat, o da mazıyat ve mesaiptedir ki, ye'sin ve hüznün ilâcıdır. Yoksa, maasi ve istikbaliyatta değildir ki, sefahate ve atalete sebep olsun. Demek, *kader meselesi teklif ve mes'uliyetten kurtarmak için değil, belki fahır ve gururdan kurtarmak içindir ki, imana girmiş. Cüz-i ihtiyarî, seyyiata merci olmak içindir ki akideye dahil olmuş, yoksa mehasine mastar olarak tefer'un etmek için değildir.*

Evet, Kur'ân'ın dediği gibi, insan, seyyiatından tamamen mes'uldür. Çünkü, seyyiatı isteyen odur. Seyyiat, tahribat nev'inden olduğu için, insan bir seyyie ile çok tahribat yapabilir. Müthiş bir cezaya kesb-i istihkak eder; bir kibrit ile bir evi yakmak gibi. Fakat, hasenatta iftihara hakkı yoktur, onda, onun hakkı pek azdır. Çünkü, hasenatı isteyen, iktiza eden rahmet-i İlâhiye ve icat eden kudret-ı Rabbaniyedir. Sual ve cevap, dâî ve sebep, ikisi

adem-i mes'uliyet. sorumsuzluk, mes'uliyetsizlik
akide: inanç
atalet. tembellik.
avam: yüksek tabakadan olmayan halk tabakası
cây-ı istimal: kullanım alanı
cüz-i ihtiyarî: arzu serbestliği dilediği gibi hareket edebilme kabiliyeti, irade
dâî: dua eden, duacı
fahır: büyüklenme, gururlanma
gurur: kendini beğenmişlik, kibir, kendini yüksek ve değerli tutma hissi
hasenat. güzellikler, iyilikler
icat. yoktan var etme
iftihar: övünme, gururlanma
iktıza: gerektirme.
ilmî: ilme dair
iman: inanma, inanç, itikat.
in'am: ihsan etme, nimetlendirme
istikbaliyat: geleceğe ait şeyler
kader. Cenâb-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, planlaması, takdir-i İlâhî, hüküm
kesb-i istihkak: hak etme
kudret-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
maasi: günahlar, isyanlar
manen: iç varlık bakımından, mana itibarıyla.
mastar: kaynak, ait şeyler
mazıyat: geçmişe ait şeyler
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler
meratip: mertebeler, basamaklar, dereceler
merci: merkez, kaynak.
mesail-i imaniye: imanî meseleler
mesaip: güçlükler, felaketler
mesele: düşünülüp halledilecek iş ve husus
mes'ul: sorumlu, yükümlü
mes'uliyet: sorumluluk
mütemerrit: inatçı, kötü fiilinde direnen
müthiş: dehşetli
nefis: insanı kötülüğe sevk eden güç.
nev: çeşit, cins
nihayet. son, uç
nüfus-u emmare: kötülüğü emreden nefisler
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
sefahat. zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
seyyiat. seyyieler, kötülükler, günahlar
seyyie: kötülük, günah.
sual: isteme, dileme.
tahribat. yıkımlar, bozmalar, bozulmalar
tefer'un: firavunlaşma, iyilikleri nefsine mal etme, kibirlenme
teklif: yükümlülük.
terakki: yükselme, gelişme
ye's: umutsızlık, karamsarlık
zıt. aykırı

de Hak'tandır. İnsan, yalnız dua ile, iman ile, şuur ile, rıza ile, onlara sahip olur.

Fakat seyyiatı isteyen, nefs-i insaniyedir—ya istidat ile, ya ihtiyar ile. Nasıl ki beyaz, güzel güneşin ziyasından bazı maddeler, siyahlık ve taaffun alır; o siyahlık onun istidadına aittir. Fakat, o seyyiatı çok mesalihi tazammun eden bir kanun-u İlâhî ile icat eden, yine Hak'tır. Demek, sebebiyet ve sual, nefistendir ki, mes'uliyeti o çeker. Hakka ait olan halk ve icat ise, daha başka güzel netice ve meyveleri olduğu için, güzeldir, hayırdır.

İşte, şu sırdandır ki, *kısb-i şer, şerdir; halk-ı şer, şer değildir.* Nasıl ki pek çok mesalihi tazammun eden bir yağmurdan zarar gören tembel bir adam, diyemez "Yağmur rahmet değil." *Evet, halk ve icatta bir şerr-i cüz'î ile beraber hayr-ı kesir vardır. Bir şerr-i cuz'î için hayr-ı kesiri terk etmek, şerr-i kesir olur. Onun için, o şerr-i cüz'î hayır hukmune geçer. Icad-ı İlâhîde şer ve çirkinlik yoktur, belki, abdın kısbine ve istidadına aittir.*

Hem nasıl kader-i İlâhî netice ve meyveler itibanyla şerden ve çirkinlikten münezzehtir, öyle de, illet ve sebep itibanyla dahı zulumden ve kubuhtan mukaddestir. Çünkü, kader hakikî illetlere bakar, adalet eder; insanlar, zahirî gordukleri illetlere hükümlerini bına eder, kaderin aynı adaletinde zulme düşerler. Meselâ, hâkim seni sirkatle mahkûm edip, hapsettı. Hâlbukı, sen sârık değilsin, fakat, kimse bilmez gizli bir katlın var. İşte, kader-i İlâhî dahı senı o hapısle mahkûm etmış. Fakat, kader, o gızlı

abd: kul.
adalet: hakkanıyet, âdıllık, her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verılmesı.
bına etmek: dayama, dayandırma.
çırkınlık: guzel olmayan.
dua: yalvarma, yakanş, niyaz.
Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahıbı olan Allah.
hakiki: gerçek.
hakim: yargıç, kanun uygulayan kimse.
halk: yaratma, yaratış, icat.
halk-ı şer: şerrin yaratılışı, şerri yaratma.
hayır: güzellik, iyilik.
hayr-ı kesir: içinde pek çok hayır ve fayda bulunan.
hükmune: durumuna, yerine.
hükum: bir konu hakkında verilen karar.
icad-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın bir şeyi yaratması.
icat: vucuda getirme, yoktan var etme.
İhtiyar: seçme, tercih.
illet: sebep, gaye.
iman: inanma, inanç.
istıdat: kabıliyet, yetenek.
ıtıbarıyla: a bakarak, nokta-ı nazarından.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan once takdır etmesi, plânlaması, takdır-ı İlahi hukum.
kader-ı İlahi: İlahi kader, Allah'ın kader kanunu.
kanun-u İlâhî: İlâhî kanun, İlâhî irade.
katl: oldurme, katletme.
kesb: çalışma, yapma.
kısb-ı şer: şerri işleme, yapma.
kubuh: cirkinlik, kabahat.
mahkûm: hukum gıymış, hukumlu.
mesalih: maslahatlar, faydalar.
mes'uliyet: sorumluluk.
mukaddes: kusur ve noksanlardan uzak olan.
munezzeh: tenzih edilmiş, uzak.
nefis: kotu vasıfları kendınde toplayan, kotuluğe sevk eden, şehevi istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan guç.
nefs-i insaniye: insanın kendisi.
netice: sonuç, semere.
rahmet: faydalı nımet.
rıza: razı olma.
sarık: hırsız.
seyyiat: fenalıklar, kötulukler, seyyıeler.
sırkat: hırsızlık, çalma.
sual: dileme, isteme.
şer: kotuluk, fenalık, gunah.
şerr-ı cuzî: az mıktardakı kotuluk, fenalık, gunah.
şerr-ı kesir: pek buyuk kotuluk, fenalık.
şuur: anlayış, idrak, bilinç.
taaffün: curuyup kokuşma.
tazammun: ihtıva etme, içinde bulundurma.
zahirî: gorunen, gorunurdekı.
ziyaı: ışık.
zulüm: haksızlık, adaletsizlik.

katlın için mahkûm edip adalet etmiş, hâkim ise, sen ondan masum olduğun sirkate binaen mahkûm ettiği için zulmetmiştir. İşte, şey-i vahıtte iki cıhetle kader ve icad-ı Ilâhînin adaleti ve insan kisbinin zulmü göründüğü gibi, başka şeyleri buna kıyas et. Demek, kader ve icad-ı Ilâhî mebde ve münteha, asıl ve fer', illet ve neticeler itibarıyla şerden ve kubuhtan ve zulümden münezzehtir.

Eğer denilse: "Madem cüz-i ihtıyarînin ıcada kabıliyeti yok, bir emr-i itibarî hükmünde olan kispten başka insanın elinde bir şey bulunmuyor, nasıl oluyor ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da Hâlık-ı Semavat ve Arza karşı, insana asi ve düşman vaziyeti verilmiş, Hâlık-ı Arz ve Semavat ondan azîm şıkâyetler ediyor, o asi insana karşı abd-i mu'mine yardım için Kendini ve melâikesini tahşıt ediyor, ona azîm bir ehemmiyet veriyor?"

Elcevap: Çünku kufur ve isyan ve seyyıe, tahriptir, ademdir. Hâlbuki, azîm tahribat ve hadsiz ademler, bir tek emr-ı itibarîye ve ademîye terettup edebilir. Nasıl ki, bir azîm sefinenin dümencisi vazıfesinin adem-i ifasıyla, sefine gark olup, butun hademelenn netıce-i sa'yleri iptal olur, bütün o tahribat, bir ademe terettüp ediyor. Öyle de, küfür ve masıyet, adem ve tahrıp nev'inden olduğu için, cüz-i ihtıyarî bir emr-i itibarî ile onları tahrik edip, muthış netaıce sebebıyet verebılır. Zıra, küfur çendan bir seyyiedir, fakat, bütün kâinatı kıymetsizlikle ve abesıyetle tahkır ve delâil-ı vahdanıyetı gösteren bütun mevcudatı tekzip ve bütün tecelliyat-ı esmayı tezyif olduğundan, butün kâınat ve mevcudat ve esma-ı Ilâhıye

abd-ı mü'min: inanan kul.
abes: faydasız, boş ve manasız
adalet: hakkanıyet, adıllık.
adem: yokluk, hıçlık.
adem-i ifa: görevi yapamama
asıl: bırıncı derecede onemlı olan
asi: isyan eden, karşı gelen
azîm: pek buyük.
binaen: iden dolayı, bu sebepten
cihetle: bakımından
cüz-i ihtiyarî: Cenab ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestlıgı, dilediğı gibi hareket edebilme kabıliyetı
çendan: gerçekten
delail-i vahdaniyet: Allah ın her varlıktakı bırlık delıllen
ehemmiyet: kıymet, değer, onem
elcevap: cevap, cevaben.
emr-i adem: bir şeyin yok olmasına sebep olacak bir ış
emr-i itibarî: aslında olmadığı hâlde var olduğu kabul edilen emir, ış
esma-ı İlâhıye: Allah ın ısımlerı
fer': ıkıncı derecede onemlı olan
gark: batma, batırma
hademe: hızmetçı, gorevlı
hadsız: sınırsız, sonsuz
hâkim: yargıç, kanun uygulayan kımse
Hâlık-ı Arz ve Semavat: gokleri ve yerin yaratıcısı Allah
hukmünde: durumunda, yerınde.
icad-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın bir şeyı yaratması
icat: vucuda getırme, yoktan var etme
illet: sebep
ıptal: hukumsuz bırakma
isyan: baş kaldırma, karşı gelme
itibarıyla: bakımından, açısından
kabiliyet: yetenek, yeterlılık.
kader: Cenab ı Hakkın her şeyı olmadan once takdir etmesi plânlaması olmuş ve olacak her şeyı bılmesı
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar
kıyas: karşılaştırma, oranlama
kıymet: değer
kisb: çalışma, işleme, yapma
kubuh: çırkınlık, kabahat, kotulük.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur an-ı Kerim
kufur: Allah ı inkar etme, inançsızlık
mahkum: hukum gıymış, hukumlu
masıyet: ıtaatsızlık, isyan, gunah
masum: suçsuz
mebde: evvel, başlangıç
melaike: melekler
mevcudat: var olan her şey
münezzeh: tenzih edılmiş, uzak.
munteha: nihayet, son.
muthış: dehşetlı.
netaıç: neticeler, sonuçlar
netice: sonuç.
netice-i sa'y: çalışma ve gayretlerin neticesi
nev': tur, çeşit, cins.
sefine: gemi
seyyie: fenalık, kotulük, gunah
sırkat: hırsızlık, çalma
şer: kotulük, fenalık, günah.
şey-i vahıt: bir tek şey, bir mesele
tahkır: aşağılama, hakaret
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
tahrik: harekete geçırme.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tahşit: yardım etme, destekleme
tecelliyat-ı esma: Cenab ı Hakka aıt ısımlerın yaratılmışlar, varlıklar uzerındekı tecellılen, goruntulen
tekzip: yalanlama, inkar etme
terettup: aıt olma, icap etme, gerekme
tezyif: küçuk gorme, aşağılama
vazife: gorev, ödev
vaziyet: durum, duruş.
zıra: çunku
zulum: haksızlık, adaletsizlık

namına, Cenab-ı Hak, kâfirden şedit şikâyet ve dehşetli tehdidat etmek, ayn-ı hikmettir ve ebedî azap vermek, ayn-ı adalettir.

Madem insan küfür ve isyanla tahribat tarafına gidiyor; az bir hizmetle pek çok işleri yapar. Onun için, ehl-i iman, onlara karşı Cenab-ı Hakkın inayet-i azîmine muhtaçtır. Çünkü, on kuvvetli adam bir evin muhafazasını ve tamiratını deruhte etse, haylaz bir çocuğun o haneye ateş vermeye çalışmasına karşı, o çocuğun velisine, belki padişahına müracaata, yalvarmaya mecbur olması gibi; mü'minlerin de, böyle edepsiz ehl-i isyana karşı dayanmak için, Cenab-ı Hakkın çok inayatına muhtaçtırlar.

Elhâsıl: Eğer kader ve cuz-i ihtiyarîden bahseden adam ehl-i huzur ve kemal-i iman sahibi ise, kâinatı ve nefsini Cenab-ı Hakka verir, Onun tasarrufunda bılır. O vakit hakkı var, kaderden ve cüz'î ihtiyarîden bahsetsin. Çünkü, madem nefsini ve her şeyi Cenab-ı Hak'tan bilir. O vakit, cüz-i ihtiyarîye istinat ederek mes'uliyeti deruhte eder, seyyıata merciiyetı kabul edip Rabbini takdis eder, daire-i ubudiyette kalıp teklif-i İlâhiyeyi zimmetine alır. Hem, kendinden sudûr eden kemalât ve hasenat ile gururlanmamak için kadere bakar, fahir yerine şükreder. Başına gelen musıbetlerde kaderi görür, sabreder.

Eğer kader ve cüz-i ihtiyarîden bahseden adam ehl-i gaflet ise, o vakıt kaderden ve cuz-ı ıhtıyarîden bahse hakkı yoktur. Çünkü, nefs-i emmaresi, gaflet veya dalâlet sıkasıyla kâınatı esbaba venp, Allah'ın malını onlara

ayn-ı adalet: adaletin tâ kendisi
ayn-ı hikmet: hikmetin tâ kendisi
azap: şiddetli ceza
Cenab-ı Hak. şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cuz-i ihtiyarî: arzu serbestiği dilediği gibi hareket edebilme kabiliyeti
daire-i ubudiyet: kulluk dairesi
dalalet. iman ve İslâmıyetten ayrılma, batıla yönelme
dehşetli: urkütücü, korku verici
deruhte: üstüne alma, üstlenme
ebedi: sonu olmayan sürekli
edepsiz. terbiyesiz, ahlâksız
ehl-ı gaflet: dünyaya daldığı için âhiretin farkında olmayan
ehl-i huzur: huzur sahipleri
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ehl-ı isyan. isyan edenler, baş kaldırılar
elhasıl: sonuç olarak, özetle
esbap: nedenler, sebepler
fahir: gururlanma, kibirlenme.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma
hak: pay
hane: ev, mesken
hasenat: güzellikler, iyilikler
haylaz. yaramaz.
inayat. lütuflar, iyilikler, yardımlar
inayet-i azîm: sonsuz yardım, destek.
istinat. dayanma, güvenme, itimat etme
isyan: baş kaldırma, karşı gelme, itaatsizlik.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, planlaması
kafir: Allah'ı ve İslâmıyetı inkar eden dinsiz.
kâinat. yaratılmış olan şeylerin tamamı
kemalat: iyilikler, kemâller
kemal-ı iman: tam ve mükemmel iman
küfür: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık
mecbur: bir işi yapma zorunda kalmış
merciiyet. dönüş yeri, çıkış yeri
mes'uliyet. sorumluluk.
muhafaza: koruma, saklama
muhtaç: ihtiyacı olan
musîbet: felâket, belâ
mü'min: iman eden, inanan
muracaat. baş vurma
nefis: insanın kendisi, öz varlık
nefs-ı emmare: kötülüğü emreden nefis
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
sâika: sebep
seyyıat. seyyieler, kötülükler, günahlar
sudûr: meydana çıkma
şedit: şiddetli
şikâyet: yakınma
şükretmek: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duygusunu ifade etmek.
tahribat. tahripler, yıkıp bozmalar
takdis: yüceltme, mukaddesleştirme.
tasarruf: kullanım hakkı.
tehdidat: tehditler
teklîf-i İlâhiye: Allah'ın teklif ve emirleri
vakıt. zaman
veli: sahip, bir çocuk veya kadının durumundan sorumlu olan kimse
zimmet: üstlenme, sahip çıkma

taksim eder, kendini de kendine temlik eder. Fiilini kendine ve esbaba verir; mes'uliyeti ve kusuru kadere havale eder. O vakit, nihayette Cenab-ı Hakka verilecek olan cüz-i ihtiyarî ve en nihayette medar-ı nazar olacak olan kader bahsi manasızdır. Yalnız, bütün bütün onların hikmetine zıt ve mes'uliyetten kurtulmak için bir desise-i nefsiyedir.

İkinci Mebhas

Ehl-i ilme mahsus, [HAŞİYE] ince bir tetkik-i ilmîdir.

Eğer desen: "Kader ile cüz-i ihtiyarî nasıl tevfik edilebilir?"

Elcevap: Yedi vecihle.

• *Birincisi:* Elbette kâinatın intizam ve mizan lisanıyla hikmet ve adaletine şahadet ettiği bir Âdil-i Hakîm, insan için medar-ı sevap ve ikap olacak, mahiyeti meçhul bir cüz-i ihtiyarî vermiştir. O Âdil-i Hakîm'in pek çok hikmetini bilmediğimiz gibi, şu cüz-i ihtiyarînin kaderle nasıl tevfik edildiğini bilmediğimiz, olmamasına delâlet etmez.

• *İkincisi:* Bizzarure herkes kendisinde bir ihtiyar hisseder, o ihtiyarın vücudunu vicdanen bilir. Mevcudatın mahiyetini bilmek ayrıdır, vücudunu bilmek ayrıdır.

HAŞİYE: Bu İkinci Mebhas, en derin ve en muşkul bir sırr-ı kader meselesidir. Bütün ulema-ı muhakkikînce en ehemmiyetli ve münazaralı bir mesele-i akaid-i kelâmiyedir. Risale-i Nur tam halletmiş.

adalet: hakkaniyet ve doğruluk.
Âdil-i Hakîm: hikmet ve adalette iş görüp tasarruf eden Allah.
bahis: konu.
bizzarure: zarun olarak, mecburen.
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cüz-i ihtiyarî: arzu serbestliği, dilediği gibi hareket edebilme kabiliyeti, irade, seçim gücü.
delalet: işaret, delil olma, gösterme.
desise-i nefsiye: nefse ait aldatmaca.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
ehl-i ilm: ilim sahipleri.
esbap: nedenler, sebepler.
fiil: davranış, hareket.
haşiye: dipnot.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı ve tam yerli yerinde olması, herkesin bilmediği gizli sebep.
hissetmek: algılamak.
İhtiyar: seçme, tercih kabiliyeti.
ikap: cezalandırma.
İntizam: düzgün olma, düzgünlük.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, planlaması.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kusur: eksiklik, noksan, kabahat.
lisan: dil.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.
mahsus: has, ait.
manasız: anlamsız.
mebhas: kısım, bölüm.
meçhul: bilinmeyen.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
medar-ı sevap: sevap ve hayır sebebi.
mes'uliyet: sorumluluk.
mesele-i akaid-i kelâmiye: inkâda imana ait meseleler.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
mizan: ölçü.
münazara: bir konu üzerinde yapılan tartışma.
muşkül: güç, zor.
nihayet: en sonunda.
sırr-ı kader: kaderin sırrı, kaderin hikmeti.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
taksim: paylaştırma.
temlik: mülk olarak verme.
tetkik-i ilmî: ilmî derinlik, incelik.
tevfik: bağdaştırma.
ulema-ı muhakkikîn: hakikatı araştıran büyük âlimler.
vakit: zaman.
vecih: yön, şekil, cihet.
vicdanen: vicdan açısından, bakımından.
vücut: varlık.
zıt: bir şeyin tersi, karşıt.

Çok şeyler var, vücudu bizce bedihî olduğu hâlde, mahiyeti bizce meçhul. İşte şu cüz-i ihtiyarî öyleler sırasına girebilir. Her şey malûmatımıza münhasır değildir. Adem-i ilmimiz, onun ademine delâlet etmez.

• *Üçüncüsü:* Cüz-i ihtiyarî, kadere münafi değil; belki, kader ihtiyarı teyit eder. Çünkü, kader, ilm-i İlâhînin bir nev'idir. İlm-i İlâhî, ihtiyarımıza taallûk etmiş. Öyle ise, ihtiyarı teyit ediyor, iptal etmiyor.

• *Dördüncüsü:* Kader, ilim nev'indendir. İlim, malûma tâbidir. Yanı, nasıl olacak, oyle taallûk ediyor. Yoksa, malûm, ilme tâbi değil. Yani, ilim desatiri, malûmu, haricî vücut noktasında idare etmek için esas değil. Çünkü, malûmun zatı ve vücud-u haricîsi, iradeye bakar ve kudrete ıstınat eder.

Hem, ezel, mazi silsilesinin bir ucu değil kı, eşyanın vücudunda esas tutulup ona göre bir mecburiyet tasavvur edilsin. Belki, ezel, mazi ve hâl ve istikbali birden tutar, yüksekten bakar bir âyine-misaldir. Öyle ise, daire-i mümkinat içinde uzanıp giden zamanın mazi tarafında bir uç tahayyül edip, ona "ezel" deyip, o ezel ilmine, eşyanın tertiple girmesini ve kendisini onun haricinde tevehhüm etmesi, ona göre muhakeme etmek hakikat değildir.

Şu sırrın keşfi için şu misale bak: Senin elinde bir âyine bulunsa, sağ tarafındaki mesafe mazi, sol tarafındaki mesafe müstakbel farz edilse, o âyine yalnız mukabilini tutar. Sonra, o ıkı tarafı bır tertıp ıle tutar; çoğunu

ilm-i İlahi: Allah ın sonsuz ilmi
irade: karar verebilme gücü
İstikbal: gelecek, gelecek zaman
ıstınat: dayanma
kader: Cenab ı Hakkın her şeyi olmadan once takdir etmesi planlaması
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
mahiyet: bır şeyin aslı, esası, ıç yuzu
malum: bilmen
malumat: bilgiler
mazi: geçmiş zaman
mecburiyet: zorunluluk.
meçhul: bilinmeyen
misal: omek.
muhakeme: düşunme, akıl yu rutme
mukabil: karşı karşılık.
munafi: zıt, aykırı
münhasır: sınırlanmış, sınırlı
müstakbel: gelecek, gelecek za man
nev': çeşit, cins, tür
silsile: birbırını takıp eden şeyle rın meydana getirdiği sıra
taalluk: alakalı oluş, bağlılık.
tabi: bağlı bulunmak, bağlılık.
tahayyül: hayalinde canlandırma
tasavvur: düşunme, tasarlama.
tertip: duzen, nızam.
tevehhüm: gerçekte var olmaya rı var kabul erme
teyit: destekleme, kuvvetlendırme
vücud-u harici: dış gorunuşu
vücut: varlık.
zat: kışı, şahıs

adem: yokluk.
adem-i ilim: ilmimiz ve bilgimiz dahılınde olmayan
ayine: ayna
ayinemısal: ayna gıbı
bedihi: açık ve ortada olan aşikar
cüz-i ihtiyari: seçim gucu, irade, dilediği gibi hareket edebilme kabiliyeti
daire-i mümkinat: kâinat, ımkân alemi
delalet: işaret, delil olma, gosterme.
desatir: dusturlar, kaıdeler
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
farz: var sayma
hakikat: gerçek, doğru.
hal: şimdıkı zaman
harici: dışanya aıt, dışla ılgılı
hariç: bır şeyın dışı, dışarısı
İhtiyar: tercih, hur irade

tutamaz. O âyine ne kadar aşağı ise, o kadar az görür. Fakat, o âyine ile yükseğe çıktıkça, o âyinenin mukabil dairesi genişlenir; gît gıde, bütün iki taraf mesafeyi birden, bir anda tutar. İşte şu âyine, şu vaziyette onun irtisamında, o mesafelerde cereyan eden hâlât birbirine mukaddem muahhar, muvafık muhalif denilmez.

İşte, *kader, ilm-i ezelîden olduğu için, ilm-i ezelî, hadisın tabiriyle, manzar-ı âlâdan, ezelden ebede kadar her şey, olmuş ve olacak, birden tutar, ihata eder bir makam-ı âlâdadır.* Biz ve muhakematımız, onun harıcında olamaz ki, mazi mesafesinde bir âyine tarzında olsun.

• *Beşincisi:* Kader, sebeple musebbebe bir taallûku var. Yanı, şu müsebbep, şu sebeple vukua gelecek. Öyle ise, denilmesin kı, "Madem filân adamın ölmesi, filân vakitte mukadderdir; cüz-i ihtiyanyla tüfek atan adamın ne kabahatı var? Atmasaydı, yine olecekti?"

Sual. Niçin denilmesin?

Elcevap: Çünkü, kader onun ölmesini onun tüfeğiyle tayin etmiştir. Eğer onun tufek atmamasını farz etsen, o vakit kaderin adem-i taallûkunu farz ediyorsun. O vakıt ölmesini ne ile hükmedeceksin? Ya Cebrî gibi, sebebe ayn, müsebbebe ayrı birer kader tasavvur etsen, veyahut Mutezile gibi, kaden ınkâr etsen, Ehl-ı Sünnet ve Cemaatı bırakıp fırka-i dâlleye girersin. Öyle ise, biz ehl-ı hak denz kı, "Tüfek atmasaydı, olmesı bızce meçhul." Cebrî der: "Atmasaydı yine ölecekti." Mutezile der: "Atmasaydı olmeyecektı."

adem-i taalluk: alâkasızlık, alâkası bulunmama
âyine: ayna
Cebrî: Cebriye fırkasından olan
cereyan: olma, meydana gelme
cuz-i ihtiyarî: seçim gücü, irade dilediği gibi hareket edebilme kabiliyeti
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk
ehl-i hak: hak yolunda olan, ehl-ı sünnet.
ehl-i sünnet ve cemaat: İslâmı ilk günkü saflığıyla kabul edip Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
farz etme: var sayma
filan: ismi belli olmayan özel isimin yerini tutar
fırka-i dalle: hak yoldan ayrılmış topluluk.
hadis: Peygamberimizin sözü, emir ve hareketi
halat: haller, durumlar.
hariç: dışında
hükmetmek: karar vermek.
ihata: kuşatma
ilm-i ezeli: Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ilmi.
inkâr: reddetme, inanmama
irtisam: resmolma, resimleme
kabahat: suç.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, plânlaması
makam-ı alâ: en yüksek yüce ve kudsi makam
manzar-ı alâ: en yüce ve kudsî bakış yeri
mazi: geçmiş zaman
meçhul: bilinmeyen
mesafe: uzaklık.
muahhar: sonra olan, sonraki
muhakemat: düşünmeler, akıl yürütmeler
muhalif: aykırılık gösteren, uymayan
mukabil: karşı, karşılık.
mukaddem: zaman bakımından önde olan, önceki
mukadder: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş
Mutezile: Emevîler devrinde ortaya çıkan, meselelen sırf akılla izaha çalışan akli esaslara dayanarak kul fiilinin yaratıcısıdır demekle kaderi inkâr yoluna giden ve hak mezheplerden ayrılan tıkadî bır fırka.
muvafık: uygun
müsebbep: sebep olunarak meydana getirilen
sual: soru
taallûk: alâka, ilgi
tabir: ifade, söz
tarz: şekil, biçim
tasavvur: zihinde şekillendirme, tasarlama
tayin: belirleme, belirli kılma
vakıt: zaman
vaziyet: durum, duruş.
vuku: meydana gelme

• *Altıncısı:* [HAŞİYE 1] Cüz-i ihtiyarînın üssülesası olan meyelân, Matüridîce bir emr-i itibarîdir, abde verilebilir. Fakat, Eş'arî, ona mevcut nazarıyla baktığı için, abde vermemiş, fakat o meyelândaki tasarruf, Eş'ariyece bir emr-i itibarîdir. Öyle ise, o meyelân, o tasarruf bir emr-i nisbîdir, muhakkak bir vücud-u haricîsi yoktur. Emr-i itibarî ise, illet-i tamme istemez ki, illet-i tamme vücudu için lüzum ve zaruret ve vücup ortaya girip, ihtıyarı ref' etsin. Belki, o emr-i itibarînın illeti bir rüçhaniyet derecesinde bir vazıyet alsa, o emr-i itıbarî sübut bulabilir. Öyle ise, o anda onu terk edebilir. Kur'ân ona o anda diyebilir ki, "Şu şerdir, yapma."

Evet, eğer abd, hâlık-ı ef'ali bulunsaydı ve icada iktidar olsaydı, o vakit ihtiyar ref' olurdu. Çünkü ilm-i usul ve hikmette, مَا لَمْ يَجِبْ لَمْ يُوجَدْ kaidesince mukarrerdir ki, "*Bir şey vacip olmazsa, vücuda gelmez.*" Yanı, illet-i tamme bulunacak, sonra vücuda gelebilir. İllet-i tamme ise, malulü, bızzarure ve bilvücup iktıza ediyor. O vakit ihtıyar kalmaz.

Eğer desen: Tercih bılâmüreccih muhaldir. [HAŞİYE 2] Hâlbuki, o emr-i itıbarî dediğimiz kisb-i insanî, bazen yapmak ve bazen yapmamak, eğer mucip bir mureccih bulunmazsa, tercih bılâmüreccih lâzım gelir. Şu ise, usul-ü kelâmiyenin en mühim bir esasını hedmeder."

HAŞİYE 1: Gayet müdakkik âlimlere mahsus bır hakıkattır.
HAŞİYE 2: Tereccüh ayrıdır, tercıh ayrıdır, çok fark var.

abd: kul, insan.
âlim: ilim adamı.
bılâmüreccih: tercih etturen sebep olmaksızın.
bilvücup: olması gereken vacıp olan.
bızzarure: zarun olarak, mecburen.
cüz-i ihtiyarî: seçim gücü. İrade, dilediği gibi hareket edebilme kabiliyeti.
emr-i itibarî: hakıkatte olmadığı halde var olduğu kabul edilen emir, iş.
emr-ı nısbı: bır dıgenne gore var olduğu kabul edilen iş, olgu.
ene: ben, benlik.
esas: kural, kalde.
Eş'arî: Ehl-i Sünnet ıtıkadına ayet ve hadislerle tercumanlık edip yaptığı şerh ve izahlarla büyük hizmet eden bir hak mezhep.
Eş'ariye: Ebu'l-Hasan el-Eş'arî tarafından kurulan kelâm mektebi; bu guruba mensup.
gayet: çok, oldukça.
hakikat: gerçek, esas.
halık-ı ef'al: fıllerın ve hareketlerın yaratıcısı.
haşıye: dıpnot.
hedm: yıkma, çurutme.
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihtiyar: seçim, tercih.
ıktıdar: güç, kabiliyet.
ıktıza: gerekterme.
illet: sebep.
illet-ı tamme: her hangi bır şeyin var olması ıçın gereken sebeplerın tamamı.
ilm-i usul ve hikmet: delıllerden hükmün nasıl çıkarılacağını öğreten ılım. İslâmın mantık metodolojisi.
kaide: esas, kural.
kisb-i insanı: insanın fıil ve amelı.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış semavî kitapların sonuncusu.
mahsus: ait, bır şeye veya kışıye has olan.
malul: illetin yanı sebebın doğurduğu sonuç, illetlı.
Maturıdı: bkz. Şahıs Bilgılerı.
mevcut: var olan.
meyelan: meyletme, eğılım.
mucip: ıcap eden, gereken.
muhakkak: kesın.
muhal: ımkânsız, olması mumkun olmayan.
mukarrer: kararlaştırılmış, kesınlık kazanmış.
müdakkık: inceden inceye dıkkatle araştıran.
muhım: onemlı, chemmıyetlı.
mureccih: tercih etturen sebep.
nazar: düşunme, dikkat.
ref': kaldırma, hukumsuz bırakma.
rüçhanıyet: ustun olma halı, üstunluk.
sübut: sabıt olma, gerçekleşme.
şer: kotu, çırkın.
tasarruf: kullanım, hak.
tercih bilamüreccih: hıçbır üstunluk sebebi yokken bırbırınne eşıt ıkı şeyden bırısını dıgenne ustun tutma.
tereccüh: ustunlük, üstün gelme.
usul-ı kelamıye: kelâm ılmının metodu, hikmet ve mantık esaslarıyla ımanı ve İslamıyetin doğruluğunu ve hakkanıyetını ıspat eden ılmın usulü, metodu.
üssülesas: sağlam temel.
vakıt: vakıt, zaman, an.
vazıyet: durum, hâl.
vücud-u harıcı: dış gorunuş.
vücup: gerekme.
vücut: var olma, varlık.
zaruret: zorunluluk, gerekllık.

Elcevap: Tereccüh bilâmüreccih muhaldir. Yanı, mürecccihsiz, sebepsiz rüçhanıyet muhaldir. Yoksa, tercih bilâmüreccih caizdir ve vakıdır. İrade bir sıfattır; onun şe'ni, böyle bir işi görmektir.

Eğer desen: "Madem katlı halk eden Hak'tır; nıçın bana katil denilir?"

Elcevap: Çünku, ilm-ı sarf kaıdesınce, ısm-ı fail, bir emr-ı nisbî olan mastardan müştaktır. Yoksa, bir emr-ı sabit olan hâsıl-ı bılmastardan inşikak etmez. Mastar kisbımızdır; katil ünvanını da bız alırız. Hâsıl-ı bılmastar, Hakkın mahlûkudur. Mes'uliyetı ışmam eden bır şey, hâsıl-ı bılmastardan müştak kılınmaz.

• *Yedincisi*: İrade-i cüz'iye-i insanıye ve cüz-ı ıhtıyarıyesi, çendan zayıftır, bır emr-ı ıtıbarîdır; fakat Cenab-ı Hak ve Hakîm-ı Mutlak, o zayıf, cüz'î iradeyi, irade-i küllıyesının taallûkuna bir şart-ı adî yapmıştır. Yani, manen der: "Ey abdım, ıhtıyarınla hangi yolu istersen, senı o yolda götürürüm. Öyle ise mes'uliyet sana aittir."

Teşbihte hata olmasın, sen bir iktidarsız çocuğu omzuna alsan, onu muhayyer bırakıp, "Nereyi istersen senı oraya götüreceğim" desen; o çocuk yüksek bir dağı istedı, goturdün. Çocuk üşüdü yahut duştü. Elbette, "Sen istedin" diyerek itap edıp, üstünde bır tokat vuracaksın. İşte, Cenab-ı Hak, Ahkemü'l-Hâkimîn, nıhayet zaafta olan abdın iradesını bir şart-ı adî yapıp, irade-i külliyesi ona nazar eder.

abd: kul, mahlûk, insan.
Ahkemü'l-Hâkimîn: Hâkimlerin Hâkimi Allah.
caiz: mümkün olabilir.
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cüz-ı ıhtıyarıye: dilediği gibi hareket edebilme kabiliyeti.
cüz'î: az, pek az.
çendan: gerçekten her ne kadar.
emr-ı ıtıbarî: hakikatte olmadığı hâlde var olduğu kabul edilen emir, iş.
emr-ı nısbî: nispet ve kıyaslama ile kabul edilen iş, olgu.
emr-ı sabit: sabitleşmiş, kesinleşmiş, yerleşmiş İlâhî kanunlar, emirler.
Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah.
Hakîm-i Mutlak: Sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi gayeli ve faydalı yaratan Allah.
halk: yaratma, icat.
hâsıl-ı bilmastar: gerçek tesir sahibinden hâsıl olan fiil.
iktidar: güç, kabiliyet.
ilm-ı sarf: sarf ilmi, gramer, dil bilgisi.
inşikak: bölünme, ikiye ayrılma.
irade: bir işi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
irade-i cüz'iye-i insanıye: Allah'ın insanlara verdiği arzu serbestliği.
irade-i külliye: külli irade, Cenab-ı Hakkın her şeye hâkim olan iradesi.
ısm-ı fail: eylemi yapan özne.
ışmam: hafif olarak hissettirme.
itap: azarlama, cezalandırma.
kaide: usul, kural.
katl: öldürme, katletme.
kesb: işleme, yapma.
mahluk: yaratılmış, yaratık.
manen: mânevî olarak, maddî olmayan.
mastar: çeşitli kıpların türetildiği asıl kelime.
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muhayyer: seçme serbestliği bulunan.
müreccih: tercih ettiren sebep.
müştak: ıştıyaklı, arzulu, türemiş.
nazar: bakma.
nihayet: son derece.
rüçhanıyet: üstün olma hâli, üstünlük.
sıfat: nitelik, vasıf.
şart-ı adî: âdet olan şart, bağlılık gerekçesi, sebebi.
şe'n: özellik, yapı, gerek.
taalluk: alakalı oluş, bağlılık.
tereccüh bilâmüreccih: hiç bir üstünlük sebebi olmaksızın birinin diğerine üstün gelmesi, tercih edilmesi.
teşbih: benzetme.
vakı: olağan, doğal.
zaaf: zayıflık, iktidarsızlık, kudretsizlik.

Elhâsıl: Ey insan! Senin elinde gayet zayıf, fakat seyyıatta ve tahrîbatta elı gayet uzun ve hasenatta elı gayet kısa cüz-ı ihtıyarî namında bir iraden var. O iradenin bır elıne duayı ver ki, sılsıle-ı hasenatın bır meyvesi olan Cennete eli yetışsın ve bır çıçeğı olan saadet-ı ebedıyeye eli uzansın. Dıger elıne ıstıgfarı ver ki, onun eli seyyiattan kısalsın ve o şecere-i mel'unenin bır meyvesı olan zakkum-u Cehenneme yetişmesin.

Demek, dua ve tevekkül meyelân-ı hayra büyük bir kuvvet verdiği gibi, istiğfar ve tevbe dahi meyelân-ı şerri keser, tecavüzatını kırar.

Üçüncü Mebhas

Kadere iman, ımanın erkânındandır. Yanı, "Her şey Cenab-ı Hakkın takdiriyledir." Kadere delâil-ı kat'iye o kadar çoktur ki, had ve hesaba gelmez. Bız, basıt ve zahir bir tarz ıle, şu rükn-ü ımanıyeyi, ne derece kuvvetlı ve genış olduğunu, bir Mukaddeme ıle göstereceğız.

Mukaddeme: Her şey vücudundan evvel ve vücudundan sonra yazıldığını [1] وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ gibi pek çok ayat-ı Kur'âniye tasrih edıyor ve şu kâinat denilen, Kudret'in kur'ân-ı kebirinin ayatı dahi şu hükm-ü Kur'ânîyi nizam ve mizan ve ıntizam ve tasvir ve tezyin ve ımtıyaz gıbı ayat-ı tekvınıyesıyle tasdık edıyor.

1 Yaş ve kuru ne varsa apaçık bir kitapta yazılmıştır. (En'âm Sûresi, 59.)

ayat: Kur'ân ayetlerı
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetlerı
ayat-ı tekvınıye: yaratılış delıllerı, ışaretlerı
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahıbı yüce Allah
cüz-ı ihtıyarî: Cenab-ı Hak tarafından ınsana verılen arzu serbestlığı, dıledığı gıbı hareket edebılme kabılıyetı
delâil-i kat'iye: kesın, şüphesız delıller
elhasıl: sonuç olarak, özetle

erkân: esaslar, kaıdeler
had: sınır
hasenat: yılıklerler, ıyı amelıer
hükm-ü Kur'ân: Kur'ân'ın hukmü, Kur'an'ın bıldırmesı
ımtıyaz: ayrıcalık, ustünlük.
ıntizam: düzgün olma, düzgünlük.
irade: bır ış hakkında karar verebılme ve bu kararı yerine getırme gücü
istiğfar: af dıleme, tevbe etme
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, planlaması
kâinat: butun âlemler, varlıklar
kudret: Allah'ın butün varlıkları çevreleyen ezelî kuvvetı
Kur'an-ı Kebir: Buyuk Kur'ân-ı Kerim
mebhas: kısım, bolum
meyelân-ı hayır: hayırlara, ıyılıklere yonelme duygusu
meyelan-ı şer: kotulıklere yonelme hıssı
mızan: olçü
mukaddeme: ön söz, başlangıç, gırış
nam: ısım, ad.
nizam: duzen
rukn-u ımanıye: ımanın esası.
saadet-i ebediye. sonsuz mutluluk.
seyyıat: seyyıeler, kotulukler, gunahlar
sılsıle-i hasenat: ıyılıkler ve guzellıkler zıncırı
şecere-i mel'une: lanetlenmiş, yasaklanmış ağaç.
tahrîbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
takdir: ılâhî hukum.
tarz: bıçım, şekil
tasdik: doğrulama
tasrih: açıkça bıldırme
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tecavüzat: saldırılar, tecavuzler
tevbe: ışlenmiş bır gunahtan pışmanlık duyup Allah tan af dileme
tevekkül: kendine aıt vazıfeyı yaptıktan sonra netıceyı Allah tan bekleme.
tezyin: susleme, zıynetlendırme
vucut: varlık.
zahir: gorunen, açık.
zakkum-u Cehennem. Cehennemde bır ağacın ısmı, acı meyvesı

Evet, şu kâinat kitabının manzum mektubatı ve mevzun ayatı şahadet eder ki, her şey yazılıdır.

Amma, vücudundan evvel her şey mukadder ve yazılı olduğuna delil, bütün mebadi ve çekirdekler ve mekadir ve suretler birer şahittir. Zira, her bir tohum ve çekirdekler, "kâf nun tezgâhı"ndan çıkan birer lâtif sandukçadır ki, kaderle tersim edilen bir fihristecik ona tevdi edilmiştir ki, Kudret, o kaderin hendesesine göre zerratı istıhdam edip, o tohumcuklar üstünde koca mu'cızat-ı kudreti bina ediyor. Demek, bütün ağacın başına gelecek, bütün vakıatı ile, çekirdeğinde yazılı hükmündedir. Zira tohumlar maddeten basittir, birbirinin aynıdır, maddeten bir şey yoktur.

Hem her şeyin miktar-ı muntazaması, kaden vazıhan gösterir. Evet, hangi zîhayata bakılsa, görünüyor ki, gayet hikmetli ve sanatlı bir kalıptan çıkmış gibi bir miktar, bir şekil var ki; o miktarı, o sureti, o şekli almak, ya harika ve nihayet derecede eğri büğrü maddî bir kalıp bulunmalı, veyahut kaderden gelen mevzun, ilmî bir kalıb-ı manevî ile kudret-i ezeliye o sureti, o şekli biçip giydiriyor. Meselâ, sen şu ağaca, şu hayvana dikkat ile bak ki, camıt, sağır, kor, şuursuz, birbirinin mislı olan zerreler, onun neşvünemasında hareket eder. Bazı eğri büğrü hudutlarda, meyve ve faydaların yerini tanır, görür, bilir gibi durur, tevakkuf eder. Sonra, başka bir yerde, büyük bir gayeyi takip eder gibi yolunu değiştirir. Demek kaderden gelen miktar-ı manevînin ve o miktarın emr-i manevîsiyle zerreler hareket ederler.

ayat: işaretler, deliller
camit: sert, katı madde, canısız.
delil: işaret, burhan
emr-i manevî: manevî emir, İlâhî kanun
fihristecik: küçük özet.
gaye: maksat, amaç.
hendese: hesap, şekil bilgisi
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yerinde olması
hudut: uçlar, bucaklar
hükmünde: durumunda, yerinde.
İstihdam: bir hizmette kullanma
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, planlaması. Olmuş ve olacak her şeyi bilmesi
kaf nun: Arapça "kun=ol" emrinin Türkçe harfleriyle belirtilmesi
kaf nun tezgahı: Cenab-ı Hakkın "Ol" emriyle varlıkları yaratması
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar
kalıb-ı manevî: Kudret-i Ezeliye tarafından yaratılan eşyanın gelişerek aldığı şekil, ölçü
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
kudret-i ezeliye: ezele ait kudret, başlangıcı olmayan sonsuz İlâhî kudret.
latif: güzel, nazik, narin
manzum: tanzim edilmiş, düzenlenmiş
mebadi: tohum
mekadir: miktarlar, ölçüler
mektubat: mektuplar, yazılar
mevzun: ölçülü, vezinli
miktar-ı manevî: manevî ölçü, miktar
miktar-ı muntazama: ölçülü miktar
mısıl: benzer, eş.
mu'cızat-ı kudret: kudret mu'cizeleri
mukadder: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş, kader
neşvünema: gelişme, yayılma
nihayet: son derece.
sandukça: küçük sandık
suret: biçim, görünüş, şekil.
şahadet: şahıdlık, açık işaret.
şahit: tanık.
şuur: anlayış, idrak
tersim: resimleme
tevakkuf: ilgili olma, bağlı olma
tevdi: emanet olarak bırakma
vakıat: olaylar
vazıhan: açık olarak, açıkça.
vücut: var olma, varlık.
zerrat: zerreler, parçacıklar, en küçük parça
zihayat: hayat sahibi canlılar
zira: çünkü, onun için

Madem maddî ve görünecek eşyada bu derece kaderin tecelliyatı var; elbette, eşyanın mürur-u zamanla giydikleri suretler ve ettikleri harekât ile hâsıl olan vaziyetler dahı, bir intizam-ı kadere tâbidir. Evet, bir çekirdekte hem bedihî olarak, irade ve evamir-i tekviniyenin ünvanı olan *Kitab-ı Mubin*'den haber veren ve işaret eden, hem nazarî olarak emır ve ilm-i İlâhînın bır ünvanı olan *İmam-ı Mubin*'den haber veren ve remzeden iki kader tecellisi var.

Bedihî kader ise, o çekirdeğin tazammun ettiği ağacın maddî keyfıyat ve vazıyetleri ve hey'etlendır ki, sonra göz ile görünecek.

Nazarî ıse, o çekirdekte ondan halk olunacak ağacın müddet-ı hayatındakı geçireceğı tavırlar, vazıyetler, şekıller, hareketler, tesbıhatlardır kı, tarihçe-i hayat namıyla tabir edılen vakitbevakıt değışen tavırlar, vazıyetler, şekıller, fıller, o ağacın dalları, yaprakları gıbı intizamlı bırer kaderî mıktarı vardır.

Madem en adî ve basıt eşyada, böyle, kaderin tecellisi var. Elbette, umum eşyanın vücudundan evvel yazılı olduğunu ıfade eder ve az bir dıkkatle anlaşılır.

Şımdı, vucudundan sonra her şeyın serguzeşt-ı hayatı yazıldığına delil ıse, âlemde *Kitab-ı Mubin* ve *İmam-ı Mubin*'den haber veren bütün meyveler ve *Levh-ı Mahfuz*'dan haber veren ve işaret eden insandakı bütün kuvve-ı hafızalar bırer şahıttır, bırer emaredır.

programının kaydı.
intizam: düzgün ve ölçülü olma
intizam-ı kader: kaderin şaşmaz ölçüleri
irade: kudret.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi planlaması. Olmuş ve olacak her şeyi bilmesi.
kaderî: kaderin verdiği kaderin takdir ettiği
keyfiyat: nitelikler, özellikler
Kitab-ı Mubin: her hangi bir şeyin yaratıcının ilmindeki plan ve programa göre gerçekleşme, vücut bulması kaydı. Kâinattaki olayları nizam ve intizam içinde cereyan ettiren kudret kitabı
kuvve-i hafıza: hafıza kabiliyeti, hafıza
Levh-ı Mahfuz: her şeyin hayatının Cenab-ı Hak tarafından yazılması
müddet-i hayat: yaşam süresi
mürur-u zaman: zamanın geçmesi
nam: ad, isim
nazarî: uygulanmamış, yalnız görüş halinde bulunan teorik.
remiz: işaret, alamet
sergüzeşt-i hayat: hayat hikâyesi
suret: biçim, görünüş, şekil
şahit: kanıt, ispat edici
tâbi: bağlı bulunma
tabir: söz, deyim
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya bir insanın doğumundan ölümüne kadar başından geçen şeyler
tavır: hal, durum, vaziyet.
tazammun: içinde bulundurma
tecelli: ortaya çıkma, yansıma, görünme
tecelliyat: görünmeler, yansımalar
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
umum: hep, bütün
unvan: ad, isim, sıfat.
vakitbevakit: zaman zaman
vaziyet: durum, hâl
vücut: var oluş, varlık

âlem: kâinat, yaratılan her şey
bedihî: açık olan, aşıkar, açık ve ortada olan
delil: işaret, burhan
emare: ipucu, işaret.
evamir-i tekviniye: yaratılış kanunları
evvel: önce
fiil: davranış, hareket.
halk: yaratma, icat.
harekat: hareketler.
hasıl: meydana gelen.
hey'et: şekil, görünüş.
ilm-i İlâhî: Allah'ın sonsuz ilmi
İmam-ı Mubin: gayb âlemine, yani geçmiş ve geleceğe bakan, zahirde görünen vücuda değil; asla nesle, köke ve tohuma bakan İlâhî emrin bir nevi ünvanı, her hangi bir şeyin bütün özelliklerinin yaratıcının ilmindeki plan ve

Evet, her bir meyve, bütün ağacın mukadderat-ı hayatı onun kalbi hükmünde olan çekirdeğinde yazılıyor. İnsanın sergüzeşt-i hayatıyla beraber, kısmen âlemin hâdisat-ı maziyesi, kuvve-i hafızasında öyle bir surette yazılıyor ki, güya hardal küçüklüğünde bu kuvvecikte, dest-i kudret, kalem-i kaderiyle insanın sahife-i a'malinden küçük bir senet istinsah ederek, insanın eline verip, dimağının cebine koymuş. Tâ, muhasebe vaktinde, onunla hatırlatsın; hem, tâ mutmain olsun. Ki, bu fenâ ve zeval hercümercinde beka için pek çok âyineler var ki, Kadîr-i Hakîm, zaîllerin hüviyetlerini onlarda tersim edip, ibka ediyor. Hem, beka için pek çok levhalar var ki, Hafîz-i Alîm, fânîlerin manalarını onlarda yazıyor.

Elhâsıl: Madem en basit ve en aşağı derece-i hayat olan nebatat hayatı bu derece kaderin nizamına tâbidir, elbette, en yüksek derece-i hayat olan hayat-ı insaniye, bütün teferruatıyla, kaderin mikyasıyla çizilmiştir ve kalemiyle yazılıyor.

Evet, nasıl katreler buluttan haber verir, reşhalar su menbaını gösterir, senetler, cüzdanlar, bir defter-i kebirin vücuduna işaret ederler; öyle de, şu meşhudumuz olan, zîhayatlardaki intizam-ı maddî olan bedihî kader ve intizam-ı manevî ve hayatî olan nazarî kaderin reşhaları, katreleri, senetleri, cüzdanları hükmünde olan meyveler, nutfeler, tohumlar, çekirdekler, suretler, şekiller, bilbedahe Kıtab-ı Mubin denilen irade ve evamir-i tekviniyenin defterini ve İmam-ı Mübin denilen ilm-i İlâhînin bir divanı olan Levh-ı Mahfuz'u gösterir.

alem: kâinat, yaratılan her şey.
ayine: ayna.
bedihî: açık olan, aşikar.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
bilbedahe: açıkça, aşikâr olarak.
defter-i kebir: kâinatta olmuş ve olacak her şeyin yazılı olduğu manevî defter.
derece-i hayat: hayat derecesi, hayat mertebesi.
dest-i kudret: Kudret eli, Allah'ın ezeli gücünün eli.
dimağ: beyin.
divan: kayıt defteri.
elhâsıl: netice itibariyle, sonuç olarak.
evamir-i tekviniye: yaratılış kanunları.
fani: ölümlü, sonu olan.
fena ve zeval: sona erme, yok olma.
güya: sanki.
hadisat-ı mazi: geçmişteki olaylar.
Hafiz-i Alîm: beka için lâzım olan levhalara, fânîlerin manalarını kaydedip, koruyan, hifzeden Allah.
hardal: küçük tohumlu ve yaprakları yenen bir bitki.
hayat-ı insaniye: insan hayatı.
hayat: hayata dair.
hercümerç: darmadağınık, karmakarışık, allak bullak.
hükmünde: durumunda, yerinde.
hüviyet: asıl, mahiyet.
ibka: devamlı kılma, sürekli kılma.
ilm-i İlâhî: Allah'ın sonsuz ilmi.
İmam-ı Mubin: gayp âlemine; yani geçmiş ve geleceğe bakan, zahirde görünen vücuda değil, asla nesle, köke ve tohuma bakan İlâhî emrin bir nevi ünvanı.
intizam-ı maddî: maddî düzen ve tertiplilik.
intizam-ı manevî: manevî düzen ve ölçü.
irade: kudret.
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, planlaması.
Kadir-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah.
kalem-i kader: kader kalemi. Allah'ın olmuş ve olacak her şeyi önceden bilip yazması.
katre: damla.
kısmen: kısmı olarak, bazı bakımdan, bazı yönden.
Kıtab-ı Mübin: kâinattaki olayları nizam ve intizam içinde cereyan ettiren kudret kitabı.
kuvve: kabiliyet, güç.
kuvve-i hafıza: hafıza kabiliyeti, hafıza.
levha: manevî tablo.
Levh-i Mahfuz: her şeyin hayatının Cenab-ı Hak tarafından yazılması.
mana: mahiyet, asıl.
menba: kaynak.
meşhut: görünen, şahit olunan.
mikyas: ölçü.
muhasebe vaktı: insanın işlediği her şeyden hesaba çekileceği zaman.
mukadderat-ı hayat: Allah'ın takdir ettiği hayat, kader.
mutmain: emin, şüphesi olmayan, tatmin olan.
nazarî: uygulanmamış, ortaya çıkmamış olan.
nebatat: bitkiler.
nizam: kural, kanun.
nutfe: dol suyu, meni, sperm.
reşha: sızıntı, damla.
sahife-i a'mal: amel sayfası, insanın yaptığı her şeyin yazılı olduğu manevî defter.
senet: kayıt, evrak.
serguzeşt-i hayat: hayat hikayesi.
suret: biçim, görünüş, şekil.
tâbi: bağlı olan, uyan.
teferruat: ayrıntılar, detaylar.
tersim: resimleme.
vücut: var oluş, varlık.
zail: zeval bulan, yok olan.
zihayat: hayat sahibi canlılar.

Netice-i meram: Madem bilmüşahede görüyoruz ki, her bir zîhayatın neşvünema zamanında zerreleri eğri büğrü hudutlara gider, durur; zerreler yolunu değiştirir, o hudutların nihayetlerinde birer hikmet, birer fayda, birer maslahatı semere verirler. Bilbedahe, o şeyin miktar-ı sûrîsi, bir kader kalemiyle tersim edilmiştir. İşte, meşhut, bedihî kader, o zîhayatın manevî hâlâtında dahı bır kader kalemiyle çizilmiş muntazam meyvedar hudutlan, nihayetlen var olduğunu gösterir. Kudret mastardır, kader mistardır. Kudret, o maani kitabını, o mıstar üstünde yazar.

Madem maddî ve manevî kader kalemıyle tersım edilmış müsmır hudutlar, hikmetlı nihayetler olduğunu kat'iyen anlıyoruz; elbette, her bir zîhayatın müddet-ı hayatında geçireceği ahval ve etvarı, o kaderin kalemiyle tersim edilmiş. Çünkü, sergüzeşt-i hayatı, bir intizam ve mızan ile cereyan ediyor, suretler değiştiriyor, şekiller alıyor. Madem böyle umum zîhayatta kalem-i kader hükümrandır, elbette âlemin en mükemmel meyvesi ve arzın halifesi ve emanet-i kübranın hamılı olan insanın sergüzeşt-i hayatıyesi, her şeyden ziyade, kaderin kanununa tâbıdır.

Eğer desen: "Kader bizi böyle bağlamış, hürriyetımızi selp etmiştir. İnbisat ve cevelâna müştak olan kalp ve ruh ıçın, kadere iman bır ağırlık, bir sıkıntı vermiyor mu?"

Elcevap: Kat'a ve asla! Sıkıntı vermedığı gıbi, nıhayetsiz bir hiffet, bır rahatlık ve ruhureyhanı veren ve emnüemanı temin eden bır sürur, bır nur venyor. Çunku,

ahval: haller, durumlar
alem: kâinat, butun yaratılmışlar
arz: yeryuzu
bedihi: açık olan, aşıkâr
bilbedahe: açıkça, aşikâr olarak.
bilmüşahede: gorerek, şahıt olarak.
cereyan: olma, meydana gelme
cevelan: dolaşma, gezınme
emanet-i kübra: en buyuk emanet (dağın taşın ağırlığından çekınıp ancak insanın omuzladıgı İlâhî emırler) sorumluluk.
emnüeman: tam bır emnıyet ve korkusuzluk.
etvar: hâl ve hareketler, tavırlar
halat: haller, durumlar
halife: yeryuzunde sorumlu olarak yaratılan vekil, insan
hamil: yuklenmış, uzerinde olan, sahıp
hiffet: hafiflik, rahatlık.
hikmet: her şeyin belırlı gayelere yonelik olarak, manalı ve tam yerlı yennde olması.
hudut: hudutlar, sınırlar
hükümran: hukum ve saltanat surme.
inbisat: yayılma, açılma.
intizam: duzgun olma, duzenlı olma
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan once takdır etmesi, plânlaması
kalem-i kader: kader kalemi. Allahın olacak hadıselerı olmadan once bılıp yazması, takdır etmesi
kat'a: hıçbır vakıt, asla
kat'iyen: kesin olarak, kesınlıkle.
kudret: Allahın butun varlıgı cevreleyen ezelî kuvvetı
maani: manalar
manevi halat: manevî hâller
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
maslahat: fayda
mastar: bir şeyin sudûr ettıgi (çıktıgı) kaynak
meşhut: gorunen, şahıt olunan
meyvedar: meyve veren, verımlı
miktar-ı sûri: gorunen ölçüler
mıstar: bır şeyın kaynagından çıkmasına yarayan alet, (bır çeşmenin suyunun bulunduğu yer mastar, musluğu ıse mistardır.)
mızan: olcu, mıkyas.
muntazam: düzenli ve olçulu
müddet-i hayat: omur muddetı, yaşam suresi
mükemmel: olgun, tam, kâmil
müsmir: semere veren, meyve veren, netice veren
müştak: ıştıyaklı, arzulu
neşvünema: gelişme, yayılma, olgunlaşma
netice-i meram: istenılen netice, sonuç
nihayet: son, en sonunda, netice
nihayetsiz: sonsuz
nur: parıltı, parlaklık, ışık.
ruh: can, canlılık, insan ve hayvanlardakı dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan gayr-ı maddî cevher, manevî varlık
ruhureyhan: hoş ve güzel koku
selp: zorla alma, ortadan kaldırma
semere: netice, sonuç, meyve
sergüzeşt-i hayat: hayat hikâyesı
sergüzeşt-i hayatiye: hayat macerası, yaşananlar
suret: bıçım, gorunuş, şekil, resım
sürur: sevinç, mutluluk, neşe
tâbi: bağlı bulunan
temin: sağlama
tersim: resmini çızme, resımleme
umum: hep, butun, genel
zerre: en kuçuk parça, parçacık.
zihayat: hayat sahıbı, canlılar
ziyade: çok, fazla

insan kadere iman etmezse, küçük bir dairede cüz'î bir serbestiyet, muvakkat bır hürriyet içinde, dünya kadar ağır bir yükü, bîçare ruhun omzunda taşımaya mecburdur. Çünkü, insan bütün kâinatla alâkadardır, nihayetsiz makasıd ve metalibi var; kudreti, iradesi, hürriyeti milyondan birisine kâfi gelmediği için, çektiği manevî sıkıntı ağırlığı, ne kadar müthiş ve muvahhış olduğu anlaşılır. Işte kadere iman, bütün o ağırlığı kaderin sefinesine atar, kemal-ı rahat ile, ruh ve kalbin kemal-i hürriyetiyle kemalâtında serbest cevelânına meydan veriyor. Yalnız nefs-i emmarenin cüz'î hürriyetini selp eder ve firavuniyetini ve rububıyetini ve keyfemayeşa hareketini kırar.

Kadere iman o kadar lezzetli, saadetlidir ki, tarif edilmez. Yalnız, şu temsil ile o lezzete ve o saadete bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

İki adam bır padişahın payıtahtına giderler, o padişahın mahall-i garaip olan has sarayına girerler. Biri padişahı bilmez, o yerde gasıbâne, sârıkane tavattun etmek ister. Fakat, o bahçe, o sarayın iktiza ettikleri idare ve tedbir ve vandat ve makinelerini işlettırmek ve ganp hayvanatın erzakını vermek gibi zahmetli külfetleri görur, mutemadıyen ıztırap çeker. O Cennet gibı bahçe, başına bir Cehennem gibi oluyor. Her şeye acıyor. İdare edemıyor. Teessüfle vaktını geçırır. Sonra da, o hırsız edepsiz adam, tedip suretiyle hapse atılır. İkinci adam padişahı tanır, padişaha kendını mısafir bilir. Butun o bahçede, o sarayda olan işler, bir nizam-ı kanunla cereyan ettığını, her şey bır programla, kemal-ı sühuletle

alâkadar: ilgili, ilişkili.
bıçare: çaresiz.
cereyan: olma, meydana gelme.
cevelân: dolaşma, gezinme.
cüz'î: az, pek az.
edepsiz: edepten, terbiyeden yoksun.
erzak: rızıklar, yiyecekler.
firavuniyet: isyankarlıkla Allah'ı tanımama, kendisini ilâh olarak gösterme, firavunlaşma.
gasıbane: hakkı olmayan şeyi alarak, gasp ederek.
has: hususi, özel.
hürriyet: serbestiyet.
ıztırap: aşırı elem, azap, sıkıntı.
idare: yönetme, yürütme.
iktıza: gerektirme.
irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yerine getirebilme gücü.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, planlaması.
kâfi: yeterli.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.
kemalat: faziletler, iyilikler, mükemmelilikler.
kemal-i hürriyet: tam ve mükemmel hürriyet.
kemal-i rahat: tam bir rahatlık.
kemal-i suhulet: tam ve mükemmel bır kolaylık.
keyfemayeşa: kendi keyfince, başıboş.
kudret: güç, kuvvet.
külfet: zahmet, zorluk.
mahall-i garaip: garipliklerle dolu, hayret edilecek yerler.
makasıd: maksatlar, gayeler.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
metalip: istekler, arzular.
muvahhış: dehşet veren, korkutucu.
muvakkat: geçici.
mütemadıyen: sürekli olarak, devamlı.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nihayetsiz: sonsuz.
nızam-ı kanun: kanun, gereği düzeni, disiplini.
payıtaht: makam.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan gayr-ı maddî cevher, manevî varlık.
rububıyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye edicilıği.
saadet: mutluluk, bahtıyarlık.
sârıkane: hırsızcasına.
sefine: gemi.
selp: zorla alma, ortadan kaldırma.
suret: tarz, şekil.
tavattun: yerleşme, yurt edinme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tedip: cezalandırma.
teessüf: üzülme, acı duyma.
temsil: benzetme, örnek.
vandat: gelirler.

işlediğini itikat eder. Zahmet ve külfetleri, padişahın kanununa bırakıp, kemal-i safa ile o Cennet-misal bahçenin bütün lezzetlerinden istifade edip, padişahın merhametine ve idare kanunlarının güzelliğine istinaden her şeyi hoş görür, kemal-i lezzet ve saadetle hayatını geçirir. İşte [1] مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ sırrını anla.

Dördüncü Mebhas

Eğer desen: "Birinci Mebhasta ispat ettin ki, kadenin her şeyi güzeldir, hayırdır. Ondan gelen şer de hayırdır, çirkinlik de güzeldir. Hâlbuki, şu dâr-ı dünyadaki musibetler, beliyyeler, o hükmü cerh ediyor."

Elcevap: Ey şiddet-i şefkatten şedit bir elemı hisseden nefsim ve arkadaşım! Vücut hayr-ı mahz, adem şerr-i mahz olduğuna, bütün mehasın ve kemalâtın vücuda rücuu ve bütün maasi ve mesaip ve nekaisin esası adem olduğu delildir.

Madem adem şerr-i mahzdır; ademe müncer olan veya ademi işmam eden hâlât dahi şerri tazammun eder. Onun için, vücudun en parlak nuru olan hayat, ahval-ı muhtelife içinde yuvarlanıp kuvvet buluyor, mütebayin vazıyetlere girip tasaffi ediyor ve muteaddit keyfiyatı alıp matlûp semeratı veriyor ve müteaddit tavırlara girip Vahib-ı Hayat'ın nukuş-u esmasını guzelce gösterir. İşte şu hakikattendir ki, zîhayatlara âlâm ve mesaip ve meşakkat ve beliyyat suretinde, bazı hâlât arız olur ki,

1 Kim kadere iman ederse kederden emin olur

adem: yokluk, hıçlık.
ahval-i muhtelife: çeşitli hâller
âlam: kederler, elemler, acılar
arız: bulaşma, yaklaşma
beliyyat: belalar, felâketler, kederler
beliyye: felâket, musibet.
Cennetmisal: Cennet gibi
cerh: bir iddiayı bir fikri çürütme
dâr-ı dünya: dünya âlemi
elem: uzuntu, acı
hakikat: gerçek, esas
halat: haller, durumlar
hayır: iyilik, güzellik.
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın ta kendisi.
hissetmek: algılamak.
hüküm: kaide, kural.
idare: yonetme, yurutme
istifade: faydalanma, yararlanma
istinaden: dayanarak, güvenerek.
işmam: hafif olarak hissetürme
itikat: inanma
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan once takdir etmesi planlaması
keder: tasa, kaygı, acı, huzun
kemalat: iyilikler, mukemmellikler
kemal-i lezzet: tam ve mukemmel lezzet
kemal-i safa: tam bir huzur ve gonul rahatlığı.
keyfiyat: nitelikler, ozellikler
külfet: zahmet, sıkıntı, zorluk.
maasi: asilikler, isyanlar
matlup: istenilen, arzu edilen şey
mebhas: kısım, bolum
mehasin: güzellikler, iyilikler
merhamet: acıma, şefkat gosterme
mesaip: felaketler, uğursuzluklar
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçluk, zorluk
musibet: felâket, dert, sıkıntı.
müncer: dayanmak, suruklenme
muteaddit: çeşitli
mutebayin: birbirinde uymayan, birbirinden ayrı
nefis: insanın kendisi, oz varlık.
nekais: eksiklikler, noksanlıklar
nukuş-u esma: Cenab-ı Hakkın isimlerinin sanatlı ve süslu gorunulen nakışları.
nur: ziya, ışık.
rücu: donme, yonelme
saadet: mutluluk, bahtıyarlık, mesut olma
semerat: meyveler, neticeler
suret: biçim, tarz, şekil
şedit: şiddetli
şer: kotuluk, fenalık, çirkinlik
şerr-i mahz: tam bir kotulük, çirkinlik.
şiddet-i şefkat: aşırı derecedeki şefkat
tasaffi: saflaşma, durulaşma
tavır: hal, durum, vazıyet.
tazammun: ihtiva etme, içinde bulundurma
Vahib-i Hayat: hayat veren, hayatı bağışlayan Allah
vazıyet: hâl, durum
vücut: var oluş, varlık
zihayat: hayat sahibi, canlılar

o hâlât ile hayatlanna envar-ı vücut teceddüt edip zulümat-ı adem tebaud ederek hayatları tasaffı ediyor. Zira, tevakkuf, sükûnet, sükût, atalet, istirahat, yeknesaklık, keyfiyatta ve ahvalde birer ademdir. Hatta en büyük bir lezzet, yeknesaklık içinde hiçe iner.

Elhâsıl: Madem hayat Esma-i Hüsnâ'nın nukuşunu göstenr; hayatın başına gelen her şey hasendir. Meselâ, gayet zengin, nihayet derecede sanatkâr ve çok sanatlarda mahir bir zat, âsâr-ı sanatını, hem kıymettar servetini göstermek için, adî bir miskin adamı, modellik vazifesini gördürmek için, bir ücrete mukabil, bir saatte murassa, musanna, yaptığı gömleği giydirir, onun üstünde işler ve vaziyetler verir, tebdil eder; hem, her nevi sanatını göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu ücretli miskin adam, o zata dese, "Bana zahmet veriyorsun, eğilip kalkmakla vaziyet veriyorsun, beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun" demeye hak kazanabilir mi? "Merhametsizlik, insafsızlık ettin" diyebilir mi?

İşte, onun gibi, Sâni-i Zülcelâl, Fâtır-ı Bîmisal, zîhayata göz, kulak, akıl, kalp gibi havas ve letaif ile murassa olarak giydirdiği vücut gömleğini Esma-i Hüsnâ'nın nakışlarını göstermek için çok hâlât içinde çevirir, çok vaziyetlerde değiştirir. Elemler, musibetler nev'inde olan keyfiyat, bazı esmasının ahkâmını göstermek için lemaat-ı hikmet içinde bazı şuaat-ı rahmet ve o şuaat-ı rahmet içinde lâtif güzellikler vardır.

* * *

adem: yokluk, hıçlık.
adî: basit, sıradan.
ahkam: emirler, hükümler.
ahval: haller, durumlar.
âsâr-ı sanatı: sanat eserleri.
atalet: tembellik, hareketsizlik.
elem: dert, üzüntü, acı.
elhasıl: sonuç olarak, özetle.
envar-ı vücut: varlık nurları.
esma: isimler, Allah'ın güzel isimleri.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
Fâtır-ı Bîmisal: benzersiz şeyleri yaratan, Hârika üstün ve misilsiz sanatlarla yaratan Allah.
hak: pay.
halât: haller, vaziyetler.
hasen: güzel.
havas: hisler, duygular.
hayat: yaşam, yaşayış.
insafsız: acımasız, merhametsiz.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
keyfiyat: nitelikler, özellikler.
kıymettar: değerli, kıymetli.
latif: güzel, nazik, narin.
lemaat-ı hikmet: hikmet parıltıları.
letaif: latifeler, insandaki bir kısım ince duygular.
mahir: maharetli, hünerli.
merhamet: acıma, şefkat gösterme.
miskin: zavallı, âciz.
mukabil: karşılık olarak, karşılığında.
murassa: kıymetli taşlarla, sırmalarla süslenmiş.
musanna: sanatla yapılmış, sanatlı.
musibet: felâket, bela, sıkıntı.
nakış: resim, sanatlı şekil.
nev': çeşit, cins, tür.
nihayet: son derece.
nukuş: nakışlar.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
servet: mal, varlık.
sükûnet: durgunluk, hareketsizlik, sakinlik.
sükût: sessizlik.
şuaat-ı rahmet: rahmet parıltıları.
tasaffı: safiaşma, durulaşma, temizlenme.
tebaud: uzaklaşma.
tebdil: değiştirme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
tevakkuf: boş durma.
vazife: ödev, görev.
vaziyet: durum, duruş şekli.
vücut: var olma, varlık.
yeknesak: monoton, tekdüze.
zat: kişi, şahıs.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.
zira: çünkü.
zulumat-ı adem: yokluk ve hıçlık karanlıkları.

Hatime

Eski Saıd'ın serkeş, muftehır, mağrur, ucublu, ryakâr nefsini susturan, teslıme mecbur eden Beş Fıkradır

Birinci Fıkra: Madem eşya var ve sanatlıdır; elbette bir ustalan var. Yirmi İkinci Sozde gayet kat'î ispat edildiği gibi, eğer her şey birnnın olmazsa, o vakit her bır şey bütün eşya kadar muşkül ve ağır olur; eğer her şey birinin olsa, o zaman bütün eşya bir şey kadar asan ve kolay olur. Madem zemın ve asumanı bınsı yapmış, yaratmış; elbette, o pek hikmetli ve çok sanatkâr Zat, zemın ve asumanın meyvelen ve netıceleri ve gayelen olan zîhayatlan başkalara bırakıp işi bozmayacak, başka ellere teslım edip bütun hıkmetlı ışlennı abes etmeyecek, hıçe indirmeyecek; şükür ve ıbadetlerini başkasına vermeyecektir.

İkinci Fıkra: Sen, ey mağrur nefsım, üzum ağacına benzersin! Fahirlenme; salkımları o ağaç kendı takmamış, başkası onlan ona takmış.

Üçüncü Fıkra: Sen ey nyakâr nefsim! "Dıne hızmet ettim" diye gururlanma

[1] إِنَّ اللهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ

sırrınca, müzekkâ olmadığın için, belkı sen kendini o recul-ı facır bılmelisın. Hızmetını, ubudıyetını, geçen nımetlenn şükrü ve vazife-i fıtrat ve fariza-i hilkat ve netıce-ı sanat bıl, ucub ve nyadan kurtul.

1 Allah bu dini facır bir adamın elıyle de kuvvetlendırır. (*Buhârı*, 8.88.)

abes: boş, luzumsuz ve gayesız ış.
asan: kolay
asuman: gokyuzu, gok kubbe
facır: gunahkâr
fahir: ovunme, gururlanma
fariza-ı hilkat: yapılması ye nne getınlmesi yaratılış gereği olan
fıkra: bend, madde, paragraf
gaye: maksat, hedef
hadıs-ı şerıf: Peygamberımızın sozu, emn ve hareketını bıldıren ıfade
hatıme: son soz, bır esenn sonuç kısmı
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yennde olması
hizmet: gorev, vazıfe
ıspat: kanıtlama
kat'i: kesın, şuphesız
mağrur: gururlu, kıbırlı
muftehır: ovunen, gururlu
muşkul: guç, zor, guçluk
müzekka: tezkıye edilmiş, pak lanmış, aklanmış
nefis: insanın kendısi, oz varlık
netice: sonuç
netice-ı sanat: sanatın neticesi.
nimet: Allah vergisi olan her hoşa giden şey, iyilik, ihsan
recul-ı facır: haram ve gunaha dalmış kotu insan
riya: gosteriş
nyakar: gostensçı, ıçı dışı başka olan
sanatkar: sanatı yapan, sanatçı
serkeş: emir altına girmeyen, başına buyruk
şükur: görulen bır iyliğe karşılık hoşnutluk, minnettarlık ifade etme.
ubudiyet: kulluk, ıtaat, bağlılık.
ucub: kendini beğenmişlik, kıbır, gurur
vazıfe-ı fıtrat: yaratılış vazıfesı
Zat: yaratan Allah
zemin: yeryuzu
zıhayat: hayat sahıbı, canlılar

Dördüncü Fıkra: Hakikat ilmini, hakikî hikmeti istersen, Cenab-ı Hakkın marifetini kazan. Çünkü, bütün hakaik-ı mevcudat, ism-i Hakkın şuaatı ve esmasının tezahuratı ve sıfâtının tecelliyatıdırlar. Maddî ve manevî, cevherî, arazî her bir şeyin, her bir insanın hakikatı, birer ismin nuruna dayanır ve hakikatine istinat eder. Yoksa, hakikatsiz, ehemmiyetsiz bir surettir. Yirminci Sözün ahirinde, şu sırra dair bir nebze bahsi geçmiştir.

Ey nefis! Eğer şu dünya hayatına müştaksan, mevtten kaçarsan, kat'iyen bil ki, hayat zannettığın hâlât, yalnız bulunduğun dakikadır. O dakikadan evvel bütün zamanın ve o zaman içindeki eşya-ı dünyeviye, o dakikada meyyittir, ölmüştür. O dakikadan sonra bütün zamanın ve onun mazrufu, o dakikada ademdir, hıçtır. Demek, güvendiğin hayat-ı maddiye yalnız bir dakikadır, hatta, bir kısım ehl-i tetkik, "Bir aşıredir, belki bir an-ı seyyaledir" demişler. İşte şu sırdandır ki, bazı ehl-i velâyet, dünyanın dunya cihetiyle ademine hükmetmişler.

Madem böyledir, hayat-ı maddiye-i nefsiyeyi bırak, kalp ve ruh ve sırrın derece-i hayatlarına çık, bak. Ne kadar geniş bir daire-i hayatlan var! Senin için meyyit olan mazi, müstakbel, onlar için haydır, hayattar ve mevcuttur.

Ey nefsim! Madem öyledir, sen dahi kalbım gibi ağla ve bağır ve de ki:

"Fânîyım, fânî olanı istemem, âcizim, âciz olanı istemem.

âciz: güçsüz
adem: yokluk, hıçlık.
ahir: son.
an-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi
arazı: sonradan ortaya çıkan
aşıre: onda bir
bahis: ismi geçen, bahsolunan
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahibi yüce Allah
cevheri: kıymetli kaynağında olan cevher gibi
cihet: yan, yön, taraf
daire-i hayat: hayat dairesi.
derece-i hayat: hayat derecesi
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
ehl-i tetkik: dikkatle araştıranlar, titizlikle inceleyenler
ehl-i velâyet: velî olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar
esma: isimler
eşya-ı dünyeviye: dünyaya ait olan her şey
fânî: ölümlü, muvakkat, geçici
fıkra: bend, madde, paragraf
hakaik-ı mevcudat: bütün yaratılmışların ortaya koyduğu gerçek.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, öz
hay: hayattar, canlı
hayat-ı maddiye: maddî hayat
hayat-ı maddiye-i nefsiye: nefsin maddî isteklen ile yaşamak istediği hayat
hayattar: canlı, yaşayan
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yerinde olması
hükmetmek: karar vermek.
ism-ı Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah'ın bir ismi
istinat: dayanma
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
marifet: bilme, tanıma
mazi: geçmiş zaman
mazruf: zarflanan, sarılıp muhafaza edilen
mevcut: var olma
mevt: ölüm
meyyit: ölmüş, ölü.
müstakbel: gelecek zaman, istıkbal
müştak: ıştıyaklı, arzulu, âşık.
nebze: bir parça, az miktar
nefis: insanı kötülüğe sevk eden güç, insanın kendisi, öz varlık.
nur: parlaklık, ziya, ışık.
sıfat: nitelik, vasıf
sır: İlâhî hikmet, kalbe konulan latife.
suret: biçim, görünüş.
şuaat: şualar, nurlar, parıltılar
tecelliyat: tecelliler, görünmeler, yansımalar
tezahurat: görünüşler, belirmeler, ortaya çıkmalar

Ruhumu Rahman'a teslim eyledim, gayr istemem.
İsterim, fakat bir yâr-ı bâkî isterim.
Zerreyim, fakat bir Şems-i Sermed isterim.
Hiç ender hiçim, fakat bu mevcudatı birden isterim."

Beşinci Fıkra: Şu fıkra, Arabî geldiği için Arabî yazıldı. Hem, şu fıkra-i Arabiye, "Allahu ekber" zikrinde otuz üç mertebe-i tefekkürden bir mertebeye işarettir.

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اِذْ هُوَ الْقَدِيرُ الْعَلِيمُ الْكَرِيمُ الرَّحِيمُ الْجَمِيلُ النَّقَّاشُ الْاَزَلِيُّ الَّذِي مَا حَقِيقَةُ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ كُلاًّ وَجُزْءً صَحَائِفَ وَطَبَقَاتِ وَمَا حَقَائِقُ هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتِ كُلِّيًّا وَجُزْئِيًّا وَوُجُودًا وَبَقَاءً، اِلَّا خُطُوطُ قَلَمِ قَضَائِهِ وَقَدَرِهِ وَتَنْظِيمِهِ وَتَقْدِيرِهِ بِعِلْمٍ وَحِكْمَةٍ وَنُقُوشُ بَرْكَارِ عِلْمِهِ وَحِكْمَتِهِ وَتَصْوِيرِهِ وَتَدْبِيرِهِ بِصُنْعٍ وَعِنَايَةٍ، وَتَزْيِينَاتُ يَدِ بَيْضَاءِ صُنْعِهِ وَعِنَايَتِهِ وَتَزْيِينِهِ وَتَنْوِيرِهِ بِلُطْفٍ وَكَرَمٍ، وَاَزَاهِيرُ لَطَائِفِ لُطْفِهِ وَكَرَمِهِ وَتَوَدُّدِهِ وَتَعَرُّفِهِ بِرَحْمَةٍ وَنِعْمَةٍ، ثَمَرَاتُ فَيَّاضِ رَحْمَتِهِ وَنِعْمَتِهِ وَتَرَحُّمِهِ وَتَحَنُّنِهِ بِجَمَالٍ وَكَمَالٍ، وَلَمَعَاتُ وَتَجَلِّيَاتُ جَمَالِهِ وَكَمَالِهِ بِشَهَادَاتِ تَفَانِيَةٍ وَسَيَّالِيَةِ الْمَظَاهِرِ مَعَ بَقَاءِ الْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ السَّرْمَدِيِّ الدَّائِمِ التَّجَلِّي وَالظُّهُورِ عَلٰى مَرِّ الْفُصُولِ وَالْعُصُورِ وَالدُّهُورِ وَدَائِمِ الْاَنْعَامِ عَلٰى مَرِّ الْاَنَامِ وَالْاَيَّامِ وَالْاَعْوَامِ ۞ [1]

1- Allah en büyüktür. Çünkü öyle bir Kadir, Alîm, Hakîm, Kerîm, Rahîm, Cemîl, Nakkaş ve Ezelîdir ki, bütün parçalar ve sayfalar olarak bu kainatın hakikatı, kullî, cüz'î varlık ve beka itibarıyla bu varlıkların hakikatleri ancak Onun kaza, kader, tanzim ve takdirinin ilim ve hikmetle çizilmiş çizgileri. Onun ilim, hikmet, tasvir ve tedbirinin sanat ve itina gösterilerek yapılmış nakışları. Onun Sanat, itina, tezyin ve tenvirinin mu'cizelerinin lutuf ve keremle gerçekleştirdiği tezyinatı. Onun lutuf, kerem, teveddut ve tearrufunun rahmet ve nimetle vücuda getirdiği ihsan çiçekleri. Onun coşkun rahmet, nimet, terahhum ve tahannununun cemal ve kemalle yarattığı meyveleri. Cemal ve kemalinin parıltı ve tecelilerdir. Bu aynaların yok olup gitmesi ve mazharlarını akıp kaybolmasıyla beraber, mevsimlerin asırların ve çağların geçmesiyle tecelli ve zuhuru devam eden, mahlûkat, günler ve yılların geçmesiyle ırmak sürüp giden ebedî cemal-i mücerredin bakî kalmasının şahadetiyle sabittir.

Alîm: her şeyi bilen Allah.
Arabî: Arapça.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
cemal-i mücerret: yaratılan her şeyden farklı olan güzellik sahibi Allah.
Cemîl: güzel, çok güzel olan anlamında Allah'ın isimlerinden.
cüz'î: parçaya ait olan, pek az.
ebedî: sonsuz.
ezelî: öncesiz, başlangıçsız.
fanî: ölümlü.
fıkra-i Arabiye: Arapça fıkra metin.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah.
hiç ender hiç: hiç, yokluk içinde yokluk.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yerinde olması.
inâm: nimetlendirme, bağış.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, her konuda Allah'ın hükmünün yürümesi.
kerem: cömertlik, lutuf, ihsan.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
küllî: umumî, bütün.
lutuf: güzellik, ihsan, iyilik.
mertebe-i tefekkür: tefekkürün dereceleri.
mevcudat: yaratılmış her şey.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
Nakkaş: her şeyi nakışlı, sanatlı yaratan Allah.
nakış: işleme, süsleme.
nimet: Allah vergisi olan her hoşa giden şey, iyilik, ihsan.
Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah.
Rahmân: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları nıklandıran Allah.
rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şems-i sermed: daimî, sürekli olan güneş.
tahannün: şefkat etme.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tearrüf: bilinmek, tanınmak.
tedbir: idare, çekip çevirme.
tenvir: nurlandırma.
terahhum: merhamet etme.
teveddut: dostluk etmek, kendini sevdirmek.
tezyin: süsleme.
tezyinat: süsler, süslemeler.
vücut: var oluş, varlık.
yâr-ı bâkî: bakî, sonsuz, ebedî dost.
zerre: en küçük parça, parçacık.
zikir: Allah'ı anma.
zeval: zâil olma, sona erme.
zuhur: görünme, belirme.

نعم فَالْأَثَرُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ لِذِي عَقْلٍ عَلَى الْفِعْلِ الْمُكَمَّلِ، ثُمَّ الْفِعْلُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ لِذِي فَهْمٍ عَلَى الْاِسْمِ الْمُكَمَّلِ، ثُمَّ الْاِسْمُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالْبَدَاهَةِ عَلَى الْوَصْفِ الْمُكَمَّلِ، ثُمَّ الْوَصْفُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالضَّرُورَةِ عَلَى الشَّأْنِ الْمُكَمَّلِ، ثُمَّ الشَّأْنُ الْمُكَمَّلُ يَدُلُّ بِالْيَقِينِ عَلَى كَمَالِ الذَّاتِ بِمَا يَلِيقُ بِالذَّاتِ وَهُوَ الْحَقُّ الْيَقِينِ ۞

نَعَمْ، تَفَانِي الْمِرْآتِ، زَوَالُ الْمَوْجُودَاتِ، مَعَ التَّجَلِّي الدَّائِمِ مَعَ الْفَيْضِ الْمُلَازِمِ، مِنْ أَظْهَرِ الظَّوَاهِرِ إِنَّ الْجَمَالَ الظَّاهِرَ، لَيْسَ مُلْكُ الْمَظَاهِرِ، مِنْ أَفْصَحِ تِبْيَانٍ، مِنْ أَوْضَحِ بُرْهَانٍ لِلْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ لِلْإِحْسَانِ الْمُجَدَّدِ لِلْوَاجِبِ الْوُجُودِ، لِلْبَاقِي الْوَدُودِ ۞

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ عَدَدَ مَا فِي عِلْمِ اللّٰهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ ۞ [1]

Al: Peygamberimizin ailesi.
Bakî-i Vedud: kullarını çok seven ve şefkat eden, varlığı ebedî olan Allah.
beyan: açıklama.
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
bilyakîn: delil ve burhan ile şüphesiz, tereddütsüz, kabul ederek.
bizzarure: zarun olarak, ister istemez, mecburen.
burhan: delil, kanıt.
cemal: güzellik.
delâlet: işaret, delil gösterme.
ebed: sonu olmayan, sonsuzluk.
ezel: başlangıcı olmayan.
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış, kerem.
hususiyet: özellik.
İhsan: iyilik, ikram etme, lütuf.
kemal: tam ve eksiksiz olma.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründüğü yer.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
mücerret: cisim hâlinde bulunmayan, gözle görülmeyen, elle tutulmayan, soyut.
Sahabiler: Peygamberimizi, sağlığında mü'min olarak görmüş olanlar.
salât: Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
şe'n: hâl, durum, özellik.
tecelli: belirleme, ortaya çıkma.
Vacib-i Vücut: varlığı gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen Allah.
vasıf: nitelik, sıfat.
vazıh: açık, aşıkar.
zat: kendine has varlığı ve gerçekliği olan.

1 Evet, mükemmel eser, akıl sahiplerin için mükemmel fille, sonra mükemmel fil, anlayış sahipleri için bilbedahe mükemmel vasfa, sonra mükemmel vasıf bizzarure mükemmel şe'ne sonra mükemmel şe'n bilyakîn kendisine yakışan bütün hususiyetlerle zatın kemâline delâlet eder. Bu, gerçek ve kesindir.

Evet, dâimî tecelli ve sürekli feyiz ile beraber, aynaların fânî olup kaybolması, mevcudatın zevale gitmesi, görünen cemâlin mazharların mülkü olmadığına en açık bir delîldir. Bu, mücerret cemâlin tazelenen ihsanın, Vacib-i Vücud'un, Bâkî-i Vedud'un en açık beyanı ve en vazıh burhanıdır. Allah'ım, Efendimiz Muhammed'e, onun Âl ve Sahâbîlerine ezelden ebede kadar Allah'ın ilmindeki nesneler sayısınca salât ve selâm eyle.

Zeyil

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ [1]

[Bu küçücük Zeyln büyük bır ehemmıyetı var, herkese menfaatlıdır.]

Cenab-ı Hakka vasıl olacak tarikler pek çoktur. Bütün hak tarikler Kur'ân'dan alınmıştır. Fakat tarikatlerın bazısı bazısından daha kısa, daha selâmetli, daha umumiyetli oluyor. O tarikler içinde, kasır fehmımle Kur'ân'dan istıfade ettiğim acz ve fakr ve şefkat ve tefekkür tarikıdır.

Evet, acz dahı, aşk gıbı, belkı daha eslem bır tarıktır kı, ubudiyet tarikıyla mahbubiyete kadar gider. Fakr dahı Rahman ismine ısal eder. Hem şefkat dahı, aşk gıbi, belki daha keskin ve daha geniş bir tarıktır ki, Rahîm ismine ısal eder. Hem tefekkur dahı, aşk gıbi, belki daha zengin, daha parlak, daha geniş bir tariktir ki, Hakîm ismine isal eder.

Şu tarik, hafî tarikler misillü, "letaif-i aşere" gibi on hatve değil, ve tarık-ı cehriye gibi "nüfus-u seb'a," yedi mertebeye atılan adımlar değil; belki Dört Hatveden ibarettir. Tarikatten ziyade hakikattir, şeriattır.

Yanlış anlaşılmasın; acz ve fakr ve kusurunu Cenab-ı Hakka karşı görmek demektir. Yoksa onları yapmak veya halka göstermek demek değildir.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. (Fatiha Suresi, 1.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aşk: içten gelen sevgi.
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
eslem: selâmetli, emin.
fakr: fakirlik, muhtaçlık.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış.
hafî: gizli, saklı, açıkta olmayan.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan Allah.
hatve: adım, kısım, bölüm.
ısal: ulaştırma, erıştırme.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma.
kasır: dar, kısa, noksan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
letaif-i aşere: on latif duygu, on âdet latife.
mahbubiyet: sevilecek hâlde bulunma.
menfaat: fayda.
mertebe: derece, basamak.
misillü: benzeri gibi.
nüfus-u seb'a: yedi çeşit nefis: emmare, levvame, mülhime, mutmaınne, radıye, mardıye, safiye.
Rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkade bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
selâmet: sahımlık, emınlık.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.
şeriat: İslâm dınının esasları.
tarik: yol, meslek, vasıta.
tarikat: yol, meslek, tarik.
tarık-ı cehriye: açık olarak yüksek sesle zikir eden tarikat.
tefekkur: derin düşünme, maksadı kavramak ıçın zıhnını eşyanın manasını anlama halıne yöneltme.
ubudiyet: kulluk.
umumıyet: umumilik, bir şeyin herkese aıt olması, genellik.
vasıl: erişen, ulaşan, kavuşan.
zeyil: ek, ilâve.
ziyade: çok, fazla.

Şu kısa tarikın evradı, ittiba-ı sünnettir, feraizi işlemek, kebaırı terk etmektir. Ve bilhassa, namazı tadil-i erkân ile kılmak, namazın arkasındaki tesbihatı yapmaktır.

Birinci hatveye فَلَا تُزَكُّوٓا اَنْفُسَكُمْ[1] ayeti işaret ediyor.

İkinci hatveye وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ[2] ayeti işaret ediyor.

Üçüncü hatveye مَآ اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ وَمَآ اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ[3] ayeti işaret ediyor.

Dördüncü hatveye كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ[4] ayeti işaret ediyor.

Şu Dört Hatvenin kısa bir izahı şudur ki:

Birinci Hatvede, فَلَا تُزَكُّوٓا اَنْفُسَكُمْ ayeti işaret ettiği gibi, tezkiye-i nefis etmemek. Zira, insan, cibilliyeti ve fıtratı hasebiyle nefsini sever. Belki, evvelâ ve bizzat yalnız zatını sever, başka her şeyi nefsine feda eder. Ma'buda lâyık bir tarzda nefsini metheder; ma'buda lâyık bir tenzih ile nefsini meayıpten tenzih ve tebrie eder. Elden geldiği kadar kusurlarını kendine lâyık görmez ve kabul etmez; nefsine perestiş eder tarzında, şiddetle müdafaa eder. Hatta fıtratında tevdi edilen ve Ma'bud-u Hakikî'nin hamd ve tesbihi için ona verilen cihazat ve istidadı kendi nefsine sarf ederek, مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَوٰيهُ[5] sırrına

akıbet: son, bitim, sonuç.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bilhassa: hususî olarak, özellikle.
cibilliyet: huy, tabiat, karakter.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
evrad: okunması âdet olan dinî dualar.
evvelâ: ilk önce.
feraiz: dinen yapılması zorunlu olan şeyler.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
haseb: dolayı, cihetince, gereğince.
hatve: adım, kısım, bölüm.
helak: bitme, mahvolma, harap olma.
istidat: yetenek, kabiliyet.
ittiba-ı sünnet: Peygamberimizin sünnetine uyma.
izah: açıkça ortaya koyma, açıklama yapma.
kebaır: büyük günahlar.
lâyık: yakışan, yaraşır, yakışır.
ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan, kulluk edilen.
Ma'bud-u Hakikî: gerçek ma'bud, kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
meayıp: kusurlar, ayıplar, lekeler.
methetmek: övmek, sena sıtayış etmek.
müdafaa: savunma, koruma.
müstesna: hariç, istisna olan.
nefis: insanı kötülüğe sevk eden güç, insanın kendisi, öz varlık.
perestiş: aşırı düşkünlük.
sarf etmek: harcamak, kullanmak.
tadil-i erkân: bütün rükünleri esasları gereği gibi yerine getirme.
tarik: yol.
tebrie: temize çıkarma.
tenzih: kusur ve noksandan uzaklaştırma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tevdi: emanet olarak bırakma, teslim etme.
tezkiye-i nefis: nefsini temize çıkarma.
zat: kendi, nefis.
zira: çünkü.

1 Nefislerinizi temize çıkarmayın. (Necm Suresi, 32.)
2 Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi akıbetlerini unutturmuştur. (Haşr Suresi, 19.)
3 Sana her ne iyilik erişirse Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi kusurun sebebiyledir. (Nisâ Suresi, 79.)
4 Her şey helak olup gidicidir. Ona bakan yüzü müstesna. (Kasas Suresi, 88.)
5 Nefsinin arzusunu kendisine ma'bud edinip onun her emrine uyan kimse... (Furkan Suresi, 43.)

mazhar olur. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir.

İşte şu mertebede, şu hatvede tezkiyesi, tathiri, onu tezkiye etmemek, tebrie etmemektir.

İkinci Hatvede, [1] وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ dersini verdiği gibi, kendini unutmuş, kendinden haberi yok; mevti düşünse, başkasına verir; fenâ ve zevali görse, kendine almaz. Ve kulfet ve hizmet makamında nefsini unutmak, fakat ahz-ı ücret ve istifade-i huzuzat makamında nefsini düşünmek, şiddetle iltizam etmek, nefs-i emmarenin muktezasıdır. Şu makamda tezkiyesi, tathiri, terbiyesi, şu hâletin aksidir. Yani, nisyan-ı nefis içinde nisyan etmemek. Yani, huzuzat ve ihtirasatta unutmak ve mevtte ve hizmette düşünmek.

Üçüncü Hatvede, مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ [2] مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ dersini verdiği gibi; nefsin muktezası, daima iyiliği kendinden bilip, fahir ve ucbe girer. Bu hatvede, nefsinde yalnız kusuru ve naksı ve aczi ve fakrı görüp, bütün mehasin ve kemalâtını, Fâtır-ı Zülcelâl tarafından ona ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp, fahir yerinde şükür ve temeddüh yerinde hamd etmektir. Şu mertebede tezkiyesi, [3] قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا sırrıyla şudur ki: Kemalini kemalsizlikte, kudretini aczde, ginâsını fakrda bilmektir.

---

1. Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki. Allah da onlara kendi akibetlerini unutturmuştur. (Haşir Suresi, 19.)

2. Sana her ne iyilik ersirse Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi kusurun sebebiyledir. (Nisa Suresi, 79.)

3. Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir. (Şems Suresi, 9.)

---

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahz-ı ücret: ücret alma.
fahir: övünme, gururlanma.
fakr: muhtaçlık, ihtiyacı olma.
Fatır-ı Zülcelal: Sonsuz büyükluk sahibi ve benzen olmayan şeyleri yaratan Allah.
fenâ: yok olma, olmek.
gina: zenginlik, bolluk.
halet: hal, durum.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme, Allah'ın yüceliğini öyme.
hatve: adım, kısım, bölüm.
huzuzat: hazlar, insanın hoşuna giden şeyler.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ihtirasat: ihtiraslar, şiddetli arzu ve istekler.
iltizam: gerekli görme, lüzumlu sayma.
istifade-i huzuzat: haz duyulan şeylerden istifade etmek.
kemal: tam ve eksiksiz olma, mükemmellik.
kemalat: fazileter, iyilikler, mükemmellikler.
kudret: güç, kuvvet.
kulfet: zahmet, sıkıntı, zorluk.
makam: mevki, derece, kademe.
mazhar: nail olma, erişme.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
mertebe: derece, basamak.
mevt: ölüm, vefat.
mukteza: iktiza eden, gereken, gerekli olan.
naks: noksan, eksiklik.
nefis: insanı kötülüğe sevk eden güç, insanın kendisi, öz varlık.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nimet: iyilik, ihsan.
nisyan: unutma, unutuş.
nisyan-ı nefis: nefsini unutarak yok farz etme.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tathir: temizlenme, paklama.
tebrie: temize çıkarma.
temeddüh: kendini methetme, böbürlenme.
terbiye: yetiştirme, büyütme, öğretme, eğitme.
tezkiye: temizleme, arıtma.
ucub: kibir, gurur, kendini beğenme.
zeval: zail olma, yok olma.

Dördüncü Hatvede, [1] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ dersini verdiği gibi; nefis, kendini serbest ve müstakil ve bizzat mevcut bilir. Ondan bir nevi rububiyet dava eder. Ma'buduna karşı adavetkârâne bir isyanı taşır. İşte gelecek şu hakikati derk etmekle ondan kurtulur. Hakikat şöyledir ki:

Her şey nefsinde mana-i ismiyle fânîdir, mefkuddur, hâdistir, madumdur; fakat mana-i harfiyle ve Sânî-i Zülcelâl'in esmasına âyinedarlık cihetiyle ve vazifedarlık itibarıyla şahittir, meşhuttur, vacittir, mevcuttur.

Şu makamda tezkiyesi ve tathin şudur ki: Vücudunda adem, ademinde vucudu vardır. Yani kendini bilse, vucut verse, kâinat kadar bir zulümat-ı adem içindedir. Yani, vücud-u şahsîsine güvenip, Mucid-i Hakikî'den gaflet etse, yıldız böceği gibi bir şahsî ziya-i vücudu nihayetsiz zulümat-ı adem ve firaklar içinde bulunur, boğulur. Fakat enaniyeti bırakıp, bizzat nefsi hiç olduğunu ve Mucid-i Hakikî'nin bir âyine-i tecellisi bulunduğunu gördüğü vakit, bütün mevcudatı ve nihayetsiz bir vücudu kazanır. Zira bütün mevcudat, esmasının cilvelenne mazhar olan Zat-ı Vacibü'l-Vücud'u bulan, her şeyi bulur.

Hatime

Şu acz, fakr, şefkat, tefekkur tarıkındaki dört hatvenin izahatı, hakikatin ilmine, şeriatın hakikatine, Kur'ân'ın hikmetine dair olan yirmi altı adet Sözlerde geçmiştir.

1. Her şey helak olup gidicidir–Ona bakan yüzü müstesna. (Kasas Suresi 88.)

acz: zayıflık, güçsüzlük
adavetkârane: düşmancasına
adem: yokluk, hıçlık.
âyinedar: gösterme, yansıtma.
âyine-i tecelli: tecelli aynası, görüntüyü ve cilvelen aksettiren ayna.
cihet: yön
cilve: Esmâ-ı İlâhinin tecellisi, eşya ve insanda İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi
dair: alakalı, ait, ilgili
derk: anlama, kavrama.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik.
esma: isimler
fakr: fakirlik, muhtaçlık
fanî: ölümlü, geçici
firak: ayrılık, ayrılma
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hadis: sonradan olan
hakikat: gerçek, asıl, esas
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı
hatve: adım, kısım, bölüm.
hikmet: gizli sebep, sır, İlâhî gayeler
izahat: açıklamalar
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan
madum: mevcut olmayan, yok olan
makam: mevki, makam, kademe, seviye.
mana-i harf: bir şeyin yaratıcısına bakan, onu tanıtan ve tanıtan manası
mana-ı ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
mazhar: nail olma, kavuşma, ensme
mefkud: kaybolmuş, yok olmuş
meşhut: görünen, şahit olunan
mevcudat: var olan her şey
mevcut: var olma, varlık.
Mucid-i Hakikî: hakikî icat sahibi olan, gerçek icat edici, Allah.
müstakil: bağımsız, başı başına
nefis: insanı kötülüğe sevk eden güç, insanın kendisi, öz varlık.
nevi: tür, çeşit.
nihayetsiz: sonsuz
rububiyet: rablik, ilâhlik.
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
şahit: tanık, gören
şahsî: şahsa ait, kendine ait, hususî
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tarık: yol, meslek
tathir: temizlenme, paklama
tefekkur: derin düşünme
tezkiye: temizleme, arıtma
vacit: mevcut, vücuda gelen, var olan.
vakit: zaman
vazifedar: vazifeli, iş gören
vucud-u şahsî: kendi şahsî varlığı ve vücudu, kişisel varlık
vücut: var oluş, varlık.
yıldız böceği: ateş böceği
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı ve vücudu mutlak gerekli olan Allah
zira: çünkü
ziya-ı vücut: varlık ışığı, ziyası
zulümat-ı adem: yokluk ve hıçlık karanlıkları

Yalnız, şurada bir iki noktaya kısa bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Evet, şu tarık daha kısadır. Çünkü, dort hatvedir. Acz, elini nefisten çekse, doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelâl'e verir. Hâlbukı en keskın tarık olan aşk, nefisten elını çeker, fakat mâşuk-u mecazîye yapışır. Onun zevalini bulduktan sonra Mahbub-u Hakikî'ye gıder.

Hem, şu tarık daha eslemdir. Çünkü, nefsin şatahat ve bâlâpervazâne davaları bulunmaz. Çunku, acz ve fakr ve kusurdan başka nefsinde bulmuyor ki, haddinden fazla geçsin.

Hem, bu tarık daha umumî ve cadde-i kübradır. Çünkü, kâinatı, ehl-ı vahdetülvucut gıbı, huzur-u daimî kazanmak için idama mahkûm zannedip, [1] لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ hukmetmeye veyahut ehl-ı vahdetüşşuhut gıbı, huzur-u daimî için kâinatı nisyan-ı mutlak hapsinde hapse mahkûm tahayyül edip, [2] لَا مَشْهُودَ إِلَّا هُوَ demeye mecbur olmuyor. Belki idamdan ve hapisten gayet zahir olarak, Kur'ân affettiğinden, o da sarf-ı nazar edip ve mevcudatı kendilen hesabına hizmetten azlederek, Fâtır-ı Zülcelâl hesabına istıhdam edip, Esma-i Hüsnâ'sının mazhanyet ve âyinedarlık vazifesinde istımal ederek, mana-i harfî nazanyla onlara bakıp, mutlak gafletten kurtulup huzur-u daimîye girmektır, her şeyde Cenab-ı Hakka bir yol bulmaktır. Elhâsıl, mevcudatı mevcudat hesabına hizmetten azlederek, mana-ı ismiyle bakmamaktır.

* * *

1. Ondan başka mevcut yoktur.
2. Ondan başka şahit olunan yoktur.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âyinedar: bir şeyin özellikleri, sıfatlarını gösteren ayna olan.
azletmek. vazifesini yok sayma, görevden alma.
bâlâpervazane: kendini olduğundan yüksek makamda gösterme.
cadde-i kübra: en selâmetli yol, Kur'an yolu.
Cenab-ı Hak. şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ehl-i vahdetülvücut: varlığın tek olduğunu kabul eden tasavvufî görüşü benimseyenler.
ehl-ı vahdetüşşuhut. görünen, gözlenen âlemin (dünyanın) birliğini benimseyenler.
elhâsıl: netice itibarıyla, sonuç olarak.
eslem: en selâmetli, en emin.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
fakr: fakırlık, muhtaçlık.
Fatır-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeylerin yaratanı Allah.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma.
had: yetki, sınır.
hatve: adım, kısım, bölüm.
huzur-u daimî: kendisini her an Allah'ın huzurunda hissetmek, her zamanı Allah'ın kendisini gördüğünü bilme ve yaşama hâli.
hüküm: bir konu hakkında verilen karar.
idam: yokluk, kaybolma.
İstihdam. bir hizmette kullanma, hizmet ettirme.
istımal: kullanma, çalıştırma.
Kadır-ı Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
Kur'an: Allah tarafından, vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
Mahbub-u Hakikî: gerçek sevgili olan Allah.
mahkum. hukum altında bırakılan.
mana-ı harfî. bir şeyin kendisini değil de sanatkârını, ustasını sahibini bilip tanıtıran mana.
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
maşuk-u mecazî: mecazî olarak ilgi duyulan, sevilen, mecazî sevgili.
mazhariyet: görünme ve tezahüriyen olma.
mevcudat. var olan her şey, yaratılmış şeylerin tamamı.
mutlak: salt, tam, kesin.
nazar: düşünme, fikir, niyet.
nefis: insanı kötülüğe sevk eden güç, insanın kendisi, öz varlık.
nisyan-ı mutlak: tam unutulma, yokluğa, hiçliğe mahkum olma.
sarf-ı nazar: dikkate almama.
şatahat: dengesiz, ölçüsüz sözler.
tahayyül: zihinde canlandırma, tasavvur etme.
tarık. yol, meslek.
umumî: herkesle alakalı, herkese ait.
zahir: açık, belli.
zeval: zail olma, yok olma.

* *Yirmi Yedinci Söz*, Barla'da 1929'da Türkçe olarak telif edilmiştir

Yirmi Yedinci Söz

İçtihat Risalesi

Beş altı sene mukaddem, Arabî bir risalede, içtihada dair yazdığım bir mesele, iki kardeşimin arzularıyla, o meseleye dair haddinden tecavüz edenin haddini bildirmek için, şu Söz, o mesele-i içtihadiyeye dair yazıldı.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَىٰ أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ[1]

İÇTİHAT KAPISI açıktır. Fakat şu zamanda oraya girmeye altı mâni vardır.

Birincisi

Nasıl ki kışta, fırtınaların şiddetli olduğu bir vakitte, dar delikler dahi seddedilir, yeni kapıları açmak, hiçbir cihetle kâr-ı akıl değil. Hem, nasıl ki büyük bir selin hücumunda, tamir için duvarlarda delikler açmak gark olmaya vesiledir. Öyle de, şu münkerat zamanında ve âdât-ı ecanibin istilâsı anında ve bid'aların kesreti vaktinde ve dalâletin tahribatı hengâmında, içtihat namıyla, kasr-ı İslâmiyetteki yeni kapılar açıp duvarlarından muharriplerin

adat-ı ecanip: ecnebilerin âdetleri
Arabî: Arapça ile ilgili.
bid'a: sonradan ortaya çıkan
cihet: yön
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılma
gark: suya batma.
had: hudut, yetki, fikrî güç.
hengam: vakit.
içtihat: dîn âlimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'an ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
İhtisas: bilgi
İstila: yayılma
kar-ı akıl: aklın kabul edeceği iş
kasr-ı İslamiyet: İslamiyet sarayı.
kesret: çokluk
mesele-i içtihadiye: içtihatla ilgili mesele
muharrip: yıkıp yok eden
mukaddem: evvel, önce
mü'min: iman eden
münkerat: dine göre yapılması yasak olan şeyler

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Hâlbuki bu haberi yayacak yerde Peygambere ve mü'minlerden ihtisas ve salâhiyet sahibi kimselere müracaat etselerdi, elbette o kimselerden hüküm çıkarmaya ehliyetli olanlar işin doğrusunu bilirlerdi. (Nisâ Suresi, 83.)

müracaat: başvurma
namıyla: adını kullanarak
risale: mektup
salâhiyet: yetki
seddetmek: engel olmak, tıkamak.
tahribat: yıkıp bozmalar
tecavüz: haddini aşma
vesile: sebep

girmesine vesile olacak delikler açmak, İslâmiyete cinayettir.

İkincisi

Dinin zarunyatı ki, içtıhat onlara gıremez. Çünkü, kat'î ve muayyendirler. Hem, o zaruriyat kut ve gıda hükmündedirler. Şu zamanda terke uğruyorlar ve tezelzüldedirler. Ve bütün himmet ve gayreti, onların ikamesine ve ıhyasına sarf etmek lâzım gelirken, Islâmıyetin nazariyat kısmında ve selefin içtıhadat-ı safiyâne ve halısânesıyle bütun zamanlann hacatına dar gelmeyen efkârları olduğu hâlde, onları bırakıp heveskârâne yeni içtıhatlar yapmak, bıd'akârâne bir hıyanettir.

Üçüncüsü

Nasıl ki, çarşıda mevsımlere göre birer meta mergup oluyor, vakitbevakit birer mal revaç buluyor. Öyle de, âlem meşherinde, içtımaıyat-ı insanıye ve medenıyet-i beşerıye çarşısında her asırda, birer meta, mergup olup revaç buluyor. Sûkunda, yanı çarşısında teşhir edilıyor, rağbetler ona celp oluyor, nazarlar ona teveccuh ediyor, fikirler ona müncezip oluyor. Meselâ, şu zamanda sıyaset metaı ve hayat-ı dünyeviyenın temını ve felsefenın revaçlan gibi.

Ve Selef-i Salıhîn asrında ve o zaman çarşısında en mergup meta, Hâlık-ı Semavat ve Arzın marzıyatlarını ve bizden arzularını, kelâmından ıstinbat etmek ve nur-u nübüvvet ve Kur'ân ıle, kapatılmayacak derecede açılan esaslar dahılınde Kur'ân ve sünnete uygun şekılde bır konuda fikır ortaya koymalan, hukum vermelen

âlem: dunya, cıhan
asır: yuzyıl
bid'akârane: dinde olmayanı dine mal etmeye çalışarak.
celp: çekme.
cınayet: ağır suç
efkâr: görusler
felsefe: hikmet bılgesı
gayret: çabalama.
hacat: ıhtıyaçlar
Halık-ı Semavat ve Arz: yenın ve goğun yaratıcısı olan Allah
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı
heveskârane: istekli bır şekıl de
himmet: gayret gosterme
hükum: kuvvet.
hıyanet: ıhanet.
içtıhadat-ı safiyane ve halısâne: samımî ve safi bır ınanç ve niyetle yapılmış ıçtıhatlar
İçtıhat: dın âlımlerının şer'i
içtımaıyat-ı insanıye: sosyal hayat.
İhya: hayat verme
ıkame: yenne koyma
ıstinbat: gızlı bır manayı ıçtıhat ıle meydana çıkarma.
kat'i: kesin, şuphesız
kelâm: söz
kut: gıda.
marziyat: Allah'ın rızasına mazhar olacak hal ve hareketler
medeniyet-i beşeriye: insanlığın medenıyetı
mergup: beğenılmış
meşher: gosterme yerı, sergi
meta: mal, servet.
muayyen: belırlı
muncezip: tutulmuş.
nazar: bakış.
nazariyat: ılmî görusler
nur-u nübüvvet: Peygamberımızın nuru, peygamberlik nuru
rağbet: ılgı
revaç: değer, geçerlık, kıymet, değer
sarf: harcama
selef: once geçen
Selef-i Salihin: Ehl-i Sunnet ve Cemaatin ılk rehberlen ve Ashap ıle Tabının ılen gelenlerı ıle Tebe-ı Tâbîınden olan Müslumanlar
suk: çarşı
sükun: durgunluk
teşhir: sergileme.
teveccuh: yonelme
tezelzul: sarsıntı, sarsılma
vakitbevakit: zaman zaman
vesile: sebep
zaruriyat: zorunlu ışler

ahiret âlemindeki saadet-i ebediyeyi kazandırmak vesailini elde etmek idi.

İşte, o zamanda zihinler, kalpler, ruhlar, bütün kuvvetleriyle Yerler ve Gökler Rabbinin marziyatını anlamaya müteveccih olduğundan, içtimaiyat-ı beşeriyenin sohbetleri, muhavereleri, vukuatları, ahvalleri ona bakıyordu. Ona göre cereyan ettiğinden, her kimin güzelce bir istidadı bulunsa, onun kalbi ve fıtratı, şuursuz olarak her şeyden bir ders-i marifet alır. O zamanda cereyan eden ahval ve vukuat ve muhaverattan taallüm ediyordu. Guya her bir şey ona bir muallim hükmüne geçip, onun fıtrat ve istidadına, içtihada bir istidad-ı ihzarî telkin ediyordu. Hatta o derece şu fıtrî ders tenvir ediyordu ki, yakın idi ki, kisbsiz içtihada kabiliyeti ola; ateşsiz nurlana.. İşte, şu tarzda fıtrî bir ders alan bir müstait, içtihada çalışmaya başladığı vakit, kibrit hükmüne geçen istidadı, *nurun âlâ nur* sırrına mazhar olur; çabuk ve az zamanda müçtehit olurdu.

Amma şu zamanda, medeniyet-i Avrupa'nın tahakkümüyle, felsefe-i tabiiyenin tasallutuyla, şerait-i hayat-ı dünyeviyenin ağırlaşmasıyla, efkâr ve kulûp dağılmış, himmet ve inayet inkısam etmiştir; zihinler maneviyata karşı yabanîleşmiştir. İşte bunun içindir ki, şu zamanda birisi, dört yaşında Kur'ân'ı hıfzedip âlimlerle mubahase eden Süfyan ibni Uyeyne olan bir müçtehidin zekâsında bulunsa, Sufyan'ın içtihadı kazandığı zamana nispeten on defa daha fazla zamana muhtaçtır. Süfyan on senede içtihadı tahsil etmiş ise, şu adam yüz seneye muhtaçtır ki

ahiret: öbür dünya
ahval: durumlar, oluşlar
âlem: dünya, cihan
âlim: bilgili, bilgin.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım
ders-i marifet: bilgilenme dersi
efkar: fikirler, görüşler
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe
fıtrat: yaratılış
fıtrî: doğuştan, tabiî
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
himmet: yardım, emek, gayret.
hıfz: ezberleme
içtihat: din âlimlerinin şer'i esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
içtimaiyat-ı beşeriye: insanların sosyal yönleri
inayet: yardım.
inkısam: bölünme
istidad-ı ihzariye: hazırlayıcı kabiliyet.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kabiliyet: yetenek
kisb: kişinin kendi gayret ve fiiliyatıyla elde ettiği, kazandığı
maneviyat: mana âlemi
marziyat: Allah'ın rızasına dair olanlar
mazhar: erişmiş, kavuşmuş.
medeniyet-i Avrupa: Avrupa'nın sefih medeniyeti
muallim: öğreten, öğretmen
muhaverat: karşılıklı konuşmalar
muhavere: konuşma.
muhtaç olmak: ihtiyacı olmak.
mübahase: karşılıklı konuşma, fikir belirtme, sohbet
müçtehit: âyet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehil olma şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi. içtihat eden.
müstait: kabiliyetli ve akıllı
müteveccih: yönelen.
nispeten: oranla.
nurun âlâ nur: nur üstüne nur
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk.
Sufyan ibni Uyeyne: bkz. şahıs bilgileri
şerait: şartlar
şuur: his, bilinç.
taallüm: öğrenilme, elde edilme
tahakküm: zorbalık etme
tahsil: öğrenme, eğitim
tasallut: musallat olma
telkin: zihinde yer ettirme
tenvir: nurlandırma.
vesail: sebepler.
vukuat: hâdiseler
yabancı: yabancı
zihin: bilinç, akıl, kafa yapısı

tahsil edebilsin. Çünkü, Sufyan'ın iptida-i tahsil-ı fıtrîsi sinn-ı temyız zamanından başlar, yavaş yavaş istıdadı müheyya olur, nurlanır, her şeyden ders alır, kıbrit hükmüne geçer. Amma onun naziri, şu zamanda—çünkü, zihni felsefede boğulmuş, aklı siyasete dalmış, kalbi hayat-ı dunyeviyede sersem olmuş, istıdadı ıçtihattan uzaklaşmış—elbette fünun-u hâzırada tevaggulü derecesinde, istidadı ıçtihad-ı şer'î kabiliyetinden uzaklaşmış ve ulûm-u arziyede tefennünü derecesinde, ıçtihadın kabulünden geri kalmıştır. Onun ıçın, "Ben de onun gibi zekıyım, nıçın ona yetişemıyorum?" diyemez ve demeye hakkı yoktur ve yetişemez.

Dördüncüsü

Nasıl kı bir cisimde, neşvünema ıçin, tevessü meyli bulunur. O meyl-i tevessü ise—çünkü dahildendir—vücut ve cisim ıçin bir tekemmüldür. Fakat, eğer hariçte tevsı ıçin bir meyil ise, o vücudun cildını yırtmaktır, tahrip etmektir, tevsi değildir. Oyle de, İslâmiyetin dairesine Selef-i Salîhîn gibi takva-ı kâmile kapısıyla ve zaruriyat-ı dıniyenin imtisali tarıkıyla dahil olanlarda meylüttevessü ve irade-i ıçtihat bulunsa; o kemaldir ve tekemmüldür. Yoksa, zaruriyatı terk eden ve hayat-ı dunyeviyeyı hayat-ı uhreviyeye tercih eden ve felsefe-i maddiye ile âlûde olanlardan olan o meylüttevsi ve irade-i ıçtihat, vücud-u Islâmıyeyi tahrip ve boynundakı şer'î zıncırını çıkarmaya vesiledir.

istidat: kabiliyet.
kemal: olgunluk.
meyil: eğilme.
meyl-i tevessu: buyume meyli.
meylüttevsi: genişletme meyli.
müheyya: hazır.
naziri: benzer.
neşvünema: gelişme, büyume.
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sunnet ve Cemaatın ılk rehberlerı ve Ashap ıle Tabîînın ılen gelenlerı ıle Tebe-ı Tâbîînden olan Muslumanlar.
sinn-i temyiz: bulug çağı.
şer'i: İslamıyetın temel kaıdelerı ne uygun olan hukum.
tahrip: harap etme, yıkma.
tahsil: elde etme, oğrenme, eğıtım.
takva-i kâmile: Allah korkusuyla yaşayıp emır ve yasaklarına harfiyen uymak.
tarik: yol.
tefennun: bır fen ılım veya sanatta ıhtısas kazanma.
tekemmül: olgunlaşma.
tercih etmek: yeğlemek.
tevaggul: meşgul olma.
tevessu: genişleme, yayılma.
tevsi: genişletme.
ulum-u arziye: yer kuresı ıle ılgılı ılımler.
vesile: sebep.
vücud-u Islamıye: İslamıyetın mevcudıyetı ve ozu.
zaruriyat: zorunlu, gereklı işler.
zaruriyat-ı dıniye: dınce yapılması mecbun olan işler.

âlûde: bulaşmış, bulaşık.
dahil: ıç, ıçerı.
felsefe-i maddiye: her şeyı maddede arayan ve kabul eden anlayış.
fünun-u hâzıra: gunumuz fen ılımlerı.
hariç: dış, dışarı.
hayat-ı dünyeviye: dunya hayatı.
hayat-ı uhreviye: ahıret hayatı.
ıçtıhad-ı şer'i: şerıat hukumlerıne gore olan ıçtıhat.
ıçtıhat: dın alımlerının şer'ı esaslar dahılınde Kur'an ve sunnete uygun şekılde bır konuda fikır ortaya koymaları, hüküm vermeleri.
imtisal: uyma.
iptida-i tahsil-i fitri: doğal oğrenım başlangıcı.
irade-i ıçtıhat: yenı yorumlara arzu, ıhtıyaç ve irade.

Beşincisi

Üç nokta-ı nazar, şu zamanın içtihadatını, arziye yapar, semavîlikten çıkarıyor. Hâlbuki, şeriat semaviyedir; ve içtihadat-ı şer'iye dahı onun ahkâm-ı mesturesini izhar ettiğinden, semaviyedirler.

BİRİNCİSİ: Bir hükmün hikmeti ayndır, illeti ayrıdır. Hikmet ve maslahat ise, tercihe sebeptir, icaba, icada medar değildir. İllet ise, vücuduna medardır. Meselâ, seferde namaz kasredilir, iki rekât kılınır. Şu ruhsat-ı şer'iyenin illeti seferdir, hikmeti ise meşakkattir. Sefer bulunsa, meşakkat hiç olmasa da namaz kasredilir. Çünkü, illet var. Fakat, sefer bulunmasa, yüz meşakkat bulunsa, namazın kasredilmesine illet olamaz. İşte şu hakikatin aksine olarak, şu zamanın nazarı ise, maslahat ve hikmeti illet yerine ikame edip, ona göre hükmediyor. Elbette böyle içtihat arziyedir, semavî değildir.

İKİNCİSİ: Şu zamanın nazarı evvelâ ve bizzat saadet-ı dünyeviyeye bakıyor ve ahkâmları ona tevcih ediyor. Hâlbuki, şeriatın nazarı ise evvelâ ve bizzat saadet-ı uhreviyeye bakar, ikinci derecede—ahirete vesile olmak dolayısıyla—dünyanın saadetine nazar eder. Demek, şu zamanın nazarı ruh-u şeriattan yabanîdir. Öyle ise, şeriat namına içtihat edemez.

ÜÇÜNCÜSÜ: [1] اِنَّ الضَّرُورَاتِ تُبِيحُ الْمَحْظُورَاتِ kaidesi, yani, "*Zaruret haramı helâl derecesine getirir.*" İşte şu kaide ise, küllî değil. Zaruret, eğer haram yoluyla olmamış

ahiret: öbür dünya
ahkam: hükümler
ahkam-ı mestureye: örtülü hükümler
arziye: semavî, İlâhî olmayan
hakikat: gerçek.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, yüksek bilgi, sebep, fayda.
icap: gerekme hâli
icat: yoktan var etme
içtihadat: içtihatlar
içtihadat-ı şer'iye: şer'î hükümler çıkarmalar.
içtihat: din âlimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'an ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
ikame: yerine geçirme.
illet: asıl sebep, maksat, gaye.
izhar: açığa vurma.
kaide: kural, prensip
kasr: kısaltma, kısaltmak.
küllî: umumî, genel
maslahat: keyfiyet.
medar: sebep, vesile
meşakkat: sıkıntı, zorluk.
muamele: davranış, işleyiş
namına: adına
nazar: görüş.
nokta-ı nazar: görüş açısı
ruhsat-ı şer'iye: İslâmiyetin izin vermesi.
ruh-u şeriat: şeriatın özü
saadet-ı dünyeviye: dünya mutluluğu
saadet-ı uhreviye: ahiret mutluluğu
sefer: yolculuk.

1. Adünî, *Keşfü'l-Hafa*, 2.35

semavî: gök ile ilgili, İlâhî
semaviye: Allah tarafından olan, İlâhî
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
teşkil etmek: şekil vermek, meydana getirmek.
tevcih: yöneltme
umur: işler, meseleler
vesile: vasıta, sebep
vücut: varlık.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.

ise haramı helâl etmeye sebebiyet verir. Yoksa, suiihtiyarıyla, gayrimeşru sebeplerle zaruret olmuş ise, haramı helâl edemez, ruhsatlı ahkâmlara medar olamaz, özür teşkil edemez. Meselâ, bir adam suiihtiyarıyla, haram bir tarzda kendini sarhoş etse, tasarrufatı ulema-i şeriatça aleyhinde caridir, mazur sayılmaz. Tatlık etse, talâkı vaki olur. Bir cinayet etse, ceza görür. Fakat, suiihtiyarıyla olmazsa, talâk vakı olmaz, ceza da görmez. Hem meselâ, bir içki müptelâsı, zaruret derecesinde müptelâ olsa da diyemez ki, "Zarurettir, bana helâldir."

İşte, şu zamanda zaruret derecesine geçen ve insanları müptelâ eden bir beliyye-i amme suretine giren çok umurlar vardır ki, suiihtiyardan, gayrimeşru meyillerden ve haram muamelelerden tevellüt ettiklerinden, ruhsatlı ahkâmlara medar olup, haramı helâl etmeye medar olamazlar. Hâlbuki, şu zamanın ehl-i içtihadı, o zaruratı ahkâm-ı şer'iyeye medar yaptıklarından, içtihatları arziyedir, hevesîdir, felsefîdir, semavî olamaz, şer'î değil. Hâlbuki, semavat ve arzın Hâlık'ının ahkâm-ı İlâhiyesinde tasarruf ve ibadının ibadatına müdahale, o Hâlık'ın izn-i manevîsi olmazsa, o tasarruf, o müdahale merduttur.

Meselâ, bazı gafiller, hutbe gibi bazı şeair-i İslâmiyeyi Arabîden çıkarıp her milletin lisanıyla söylemeyi iki sebep için istihsan ediyorlar.

Birincisi: "Tâ siyaset-i hâzıra avam-ı Müslimîne de o suretle tefhim edilsin." Hâlbuki, siyaset-ı hâzıra, o kadar

ahkam: hükümler, buyruklar
ahkam-ı İlâhiye: İlâhi hükümler
ahkam-ı şer'iye: şeriatın esas ve kanunları
Arabî: Arapçaya ait.
arziye: dünyevî, İlâhî olmayan
avam-ı Muslimin: Müslümanlardan normal halk tabakası.
beliyye-i amme: genel felâketler ve belâlar
cari: geçerli
ehl-i içtihat: müçtehitler
felsefî: felsefe ile ilgili
gafil: gafletle bulunan.
gayr-ı meşru: dine aykırı, kanunsuz.
Hâlık: yoktan yaratan Allah
haram: dinen yasak sayılan şeyler
helâl: dinen yapılması izinli olan şey, yasak olmayan
hevesî: arzu ve isteklerle ilgili
hile: aldatmaca
hutbe: Cuma veya bayram namazlarında hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan İlâhi emirleri hatırlatan konuşma ve dualar
ibad: kullar
ibadat: ibadetler
içtihat: din âlimlerinin şer'i esaslar dahilinde Kur'an ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hükum vermeleri
istihsan: güzel bulma
izn-i manevî: manevî izin
mazur: özürlü olma, mazeretli
medar: dayanak noktası
merdut: reddolunmuş, kovulmuş
meyil: istek, arzu, eğilim
muamele: davranış, işleyiş
müdahale: karışma, el atma
müptela: tutkun, bağımlı
ruhsat: izin, müsaade
semavat: gökler
semavî: İlâhî
siyaset-i hazıra: şimdiki siyaset
suiihtiyar: kötü seçim.
suret: şekil.
şeair-i İslâmiye: İslâma ait işaretler
şer'i: şeriatla ilgili.
şeytanat: şeytanlıklar
talâk: boşama, boşanma
tasarruf: kullanma, kullanma hakkı
tasarrufat: kullanımlar, faaliyetler
tatlık: boşama
tefhim: anlatma.
teşkil etmek: şekil vermek, meydana getirmek.
tevellüt: doğma, doğum
ulema-ı şeriat: din âlimleri
umur: iş, mesele
vaki: olmuş
zarurat: zorunluluklar, mecburiyetler
zaruret: mecburiyet, zorunluluk.

çok yalan ve hile ve şeytanat, içine girmiş ki, vesvese-i şeyatin hükmüne geçmiştir. Hâlbuki, minber, vahy-i Ilâhînin tebliğ makamı olduğundan, o vesvese-i siyasiyenin hakkı yoktur ki o makam-ı âliye çıkabilsin.

İkinci sebep: "Hutbe, bazı suver-i Kur'âniyenin nasihatleri anlaşılmak içindir." Evet, eğer millet-i İslâm, İslâmiyetin zaruriyatı ve müsellematı ve malûm olan ahkâmını eksenyet itibanyla imtisal edip yerine getirseydi, o vakit nazariyat-ı şer'iye ve mesail-i dakika ve nasayih-i hafiyeyi anlamak için, bildiği lisan ile hutbe okunması ve suver-i Kur'âniyenin—eğer mümkün olsaydı—tercümesi[HAŞİYE] belki müstahsen olurdu. Fakat, namaz, zekât, orucun vücubu ve katl, zina ve şarabın haramiyeti gibi malûm olan ahkâm-ı kat'iye-i İslâmiye muhmel kalıyor. Avam-ı nâs, onların vücubunu ve haramiyetini ders almaya muhtaç değiller. Belki teşvik ve ihtar ile o ahkâm-ı kudsiyeyi hatırlatıp, İslâmiyet damarını ve iman hissini tahrik etmekle imtisallerine teşvik ve tezkire ve ihtara muhtaçtırlar. Hâlbuki, bir âmî ne kadar cahil dahi olsa, Kur'ân'dan ve hutbe-i Arabiyeden şu meal-i icmaliyeyi anlar ki: "Herkese ve bana malûm olan imanın rükünlerini ve İslâmiyetin umdelerini hatıp ve hafız ihtar ediyor ve ders veriyor, okuyor" der; kalbinde onlara karşı bir iştiyak hâsil olur. Acaba kâinatta hangi tabirat var ki, Arş-ı Azamdan gelen Kur'ân-ı Hakîm'in i'cazkârâne, müfehhimâne ihtarlarına, tezkirlerine, teşviklerine mukabil gelebilsin?

HAŞİYE: İ'caza dair olan Yirmi Beşinci Söz, Kur'ân'ın hakikî tercümesi mümkün olmadığını göstermiştir.

ahkam: hükümler, kurallar
ahkam-ı kat'iye-i İslamiye: İslâmın kesinleşmiş hükum ve esasları
ahkam-ı kudsiye: kutsal hükumler
âmî: okur yazar olmayan
Arş-ı Azam: Allah'ın arşı. Yüceler yücesi İlâhi makam
avam-ı nâs: normal halk tabakası
cahil: bilgisiz.
ekseriyet. çoğunluk
hafız. ezberleyen
haramiyet. haramlık.
hasil: meydana gelen
haşiye: dipnot.
hatip: hitap eden, konuşmacı.
hiss: duygu
hutbe: Cuma veya bayram namazlarında hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan İlâhi emirlen hatırlatan konuşma ve dualar
hutbe-i Arabiye Arapça hutbe
i'cazkârane: benzerini yapmaktan insanları âciz bırakarak mucizeli bir şekilde
ihtar: hatırlatma, tembih, uyarma, uyarıcı, ikaz
imtisal: uygun şekilde hareket etme- uyma
iştiyak. aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâinat: bütün varlıklar.
katl: adam öldürme
Kur'an-ı Hakim: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lisan: konuşulan dil.
makam mevki, seviye, kademe
makam-ı aliye: yüce makam
malum bilinen
meal-i icmaliye özet olarak, hulâsaten
mesail-i dakika çok ince, dakik ve özel meseleler
millet-i İslam. İslâm mıfleti, Müslümanlar
minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü
muhtaç. ihtiyacı olmak.
mukabil: karşılık
müfehhimane anlayarak, anlayana yakışır halde
mühmel ihmal edilmiş.
müsellemat herkesçe kabul ve tasdik edilen bilgiler
müstahsen. güzel bulup beğenme
nasayih-i hafiye gizli nasihatler, dersler
nasihat: öğüt.
nazariyat-ı şer'iye: şeriat dahilinde olup henüz kesinleşmemiş hususlar
rükün esas, şart
suver-i Kur'aniye. Kur'ân'ın sureleri.
tabirat: deyimler, sözler.
tahrik hareket.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
teşvik. isteklendirme
tezkir: hatırlatma, hatıra getirme
uhde kural, prensip
umde: ilke, prensip
vahy-i İlâhi İlâhi vahiy
vesvese-i siyasiye siyasi kargaşa ve şüpheler
vesvese-i şeyatin şeytanî vesvese ve şüpheler
vücup: kesinlik, mecbur olma
zaruriyat. mecburî işler, zorunlu işler
zina yasak cinsel ilişki

Altıncısı

Selef-i Salihînin müçtehidîn-i izamı, asr-ı nur ve asr-ı hakîkat olan asr-ı Sahabeye yakın olduklarından, safî bir nur alıp, halis bir içtihat edebilirler. Şu zamanın ehl-i içtihadı ise, o kadar perdeler arkasında ve uzak bir mesafede hakikat kitabına bakar ki, en vazıh bir harfini de zor ile görebilirler.

Eğer desen: "Sahabeler de insandırlar, hatadan, hilâftan hâlî olmazlar. Hâlbuki, içtihadatın ve ahkâm-ı şeriatın medan Sahabelerin adaleti ve sıdkıdır ki, hatta ummet, 'Sahabeler umumen âdildirler, doğru söylerler' diye ittifak etmişler."

Elcevap: Evet, Sahabeler ekseriyet-i mutlaka itibarıyla, hakka âşık, sıdka müştak, adalete hâhişgerdirler. Çünkü yalanın ve kızbın çirkinliği, bütün çirkinliğiyle ve sıdkın ve doğruluğun güzelliği, bütün güzelliğiyle o asırda öyle bir tarzda gösterilmiş ki, ortalarındaki mesafe, Arştan Ferşe kadar açılmış, esfel-i safilîndeki Müseylime-i Kezzab'ın derekesinden âlâyıllıyyinde olan Hazret-ı Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın derece-i sıdkı kadar bir aynlık görülmüştür.

Evet, Müseylime'yi esfel-ı safilîne düşüren kızb olduğu gibi, Muhammedü'l-Emin Aleyhissalâtü Vesselâmı âlâyıllıyyine çıkaran sıdktır ve doğruluktur.

Işte, hissiyat-ı ulviyeyi taşıyan ve mehasın-i ahlâkıyeye perestiş eden ve şems-ı Nübüvvetin ziya-i sohbetiyle nurlanan Sahabeler, o derece çırkın ve sukuta sebep ve

adalet: doğruluktan ayrılmama
âdil: doğruluktan ayrılmayan
ahkâm-ı şeriat: şeriatın hukûm ve kaidelerı
âlâyıllıyyin: yüce mertebe
arş: gök, sema.
asr-ı hakıkat: hakıkat asrı
asr-ı nur: aydınlık asrı
asr-ı Sahabe: Sahabelerın zamanı
derece-ı sıdk: doğruluk derecesi
dereke: aşağı mertebe
ehl-i içtihat: müçtehıtler
ekseriyet-i mutlaka: çoğunluk
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı
ferş: yeryüzü
hahişger: arzulu istekli
halı: uzak, ben
halis: safî, öz
hata: kusur
hilâf: aykırı
hissiyat-ı ulviye: yüce duygular
içtihadat: içtihatlar
içtihat: dın âlımlerının şerî esaslar dahılınde Kur'ân ve sunnete uygun şekılde bır konuda fıkır ortaya koymaları, hukum vermelerı
ittıfak: fıkır bırlığı etme
kizb: yalan soyleme, uydurma
medar: dayanak noktası
mehasin-i ahlâkıye: ahlakın guzelukleri
Muhammedü'l-Emin: güvenılır Muhammed
müçtehidin-i izam: büyuk müçtehıtler, muçtehıtlerın buyukleri
Müseylime-i Kezzab: yalancı Museylime
müştak: arzulu, ozleyen
perestiş: aşırı derecede sevme
safî: saf olan, duru, katıksız
Selef-i Salihin: Ehl-i Sunnet ve Cemaatin ılk rehberlerı ve Ashap ıle Tabının ılen gelenlerı ıle Tebe-ı Tâbînden olan Müslumanlar
sıdk: doğruluk
sukut: duşmek.
şems-ı Nubuvvet: Peygamberlik güneşi
umumen: butun, hepsi
ummet: İslâm toplumu
vazıh: açık
ziya-i sohbet: sohbetın ışığı

Müseylime'nin maskaraâlûd müzahrefat dükkânındaki kizbe, ihtiyarıyla ellerini uzatmamak ve küfürden çekindikleri gibi, küfrün arkadaşı olan kizbden çekinmeleri ve o derece güzel ve medar-ı fahir ve mübahat ve mirac-ı suud ve terakkı ve fahr-i risaletin, hazine-i âliyesinden en revaçlı bulunan ve şaşaa-i cemaliyle, içtimaat-ı insaniyeyi nurlandıran sıdka ve doğruluğa ve hakka—ve bilhassa ahkâm-ı şer'iye rivayetinde ve tebliğinde—elbette ellerinden geldiği kadar talip ve muvafık ve âşık olmaları kat'îdir, zarurîdir, şüphesizdir.

Hâlbuki, şu zamanda, kizb ve sıdkın ortasındaki mesafe o kadar kısalmış ki, âdeta omuz omuza vermişler. Sıdktan yalana (geçmek) pek kolay gidiliyor. Hatta, siyaset propagandası vasıtasıyla, yalancılık doğruluğa tercih ediliyor. İşte, en çirkin şey, en güzel şeylerle beraber bir dükkânda, bir fiyatla satılsa, elbette pek âlî olan ve hakikat cevherine giden sıdk ve hak pırlantası, o dükkâncının marifetine ve sözüne itimat edip, körü körüne alınmaz.

ahkam-ı şer'iye: dinin hukum ve kaideleri, esasları
âlî: yüce.
âşık: tutkun
cevher: kıymetli taş, asıl öz
fahr-ı risalet: peygamberliğin gururu
hakikat: gerçek
hazine-i aliye: yüce hazine
içtimaat-ı insaniye: insan toplulukları, cemaatleri
ihtiyar: seçme
itimat: güvenme
kat'ı: kesin
kizb: yalan söyleme.
küfür: inkâr etme.
marifet: bilgi
maskaraalud: maskara olmak, gülünç hale düşmek.
medar-ı fahir: övünme sebebi
mirac-ı suud: mutluluğun en yüksek derecesi
muvafık: uygun, uyar, münasip
mübahat: ihtar edici güzellik.
Müseylime: bkz. şahıs bilgileri. Müseylime-i Kezzab
müzahrefat: süprüntüler
revaç: geçerlik, rağbet.
rivayet: nakletme
sıdk: doğruluk.
şaşaa-ı cemal: gösterişli güzellik
talip: istekli.
tebliğ: bildirme
terakkı: yükselme
tercih: seçme
vasıta: sebep
zarurî: zorunlu, ister istemez

Hâtime

Asırlara göre şeriatlar değişir; belki, bir asırda kavimlere gore ayn ayn şeriatlar, peygamberler gelebilir ve gelmiştir Hatemü'l-Enbıyadan sonra, Şeriat-ı Kübrası her asırda, her kavme kâfi geldiğinden, muhtelif şeriatlara ihtiyaç kalmamıştır Fakat, teferruatta bır derece ayrı ayrı mezheplere ıhtıyaç kalmıştır.

Evet, nasıl kı mevsimlerin değışmesıyle elbiseler degişir, mizaçlara göre ilâçlar tebeddül eder, öyle de, asırlara göre şeriatlar değişir, milletlerin ıstidadına göre ahkâm tahavvul eder Çunkü, ahkâm-ı şer'iyenin teferruat kısmı ahval-i beşeriyeye bakar, ona göre gelir, ilâç olur

Enbıya-i salife zamanında tabakat-ı beşeriye birbirinden çok uzak ve seciyeleri hem bir derece kaba, hem şiddetli ve efkârca iptıdaî ve bedeviyete yakın olduğundan, o zamandakı şeriatlar, onlarn hâline muvafık bir tarzda, ayrı ayrı gelmiştir Hatta, bir kıt'ada, bir asırda ayn ayrı peygamberler ve şenatlar bulunurmuş. Sonra, Ahir Zaman Peygamberinin gelmesiyle, insanlar, güya ıptıdaî derecesinden ıdadıye derecesine terakkı ettıgınden, çok inkılâbat ve ihtilâtat ile, akvam-ı beşeriye bir tek ders alacak, bır tek muallımi dınleyecek, bır tek şeriatla amel edecek vaziyete geldiğinden, ayrı ayrı şeriata ihtıyaç kalmamıştır, ayrı ayn muallıme de luzum görulmemiştir Fakat, tamamen bir seviyeye gelmediğinden ve bır tarz-ı hayat-ı ıçtımaıyede gıtmedığınden, mezhepler

ahkam: hukumler esaslar
ahkam-ı şer'iye: şenatın esas ve kanunları
ahval-ı beşeriye: insanlık hallen
akvam-ı beşeriye: insan kavimlen, milletler
asır: devir, yuzyıl
bedeviyet: goçebelik bedevilik.
efkar: duşunceler fikırler goruşler
enbıya-i salife: geçmış peygamberler
Hatemü l-Enbıya: Son peygamber Hz. Muhammed
hatime: sonuç, son bolum
ıdadıye: orta oğretım seviyesı
ihtılatat: karışıklıklar
ihtıyaç: gerekme
ıptıdaı: ılkoğretım seviyesı
istidat: kabılıyet, yetenek.
kafi: yeterlı
kıt'a: ana kara buyuk kara parçası.
kavim: mıllet.
mezhep: dınde tutulan yol.
mizaç: tabıat yaratılış bünye.
muallım: oğretmen
muhtelif: çeşıtlı
muvafık: uygun
seciye: yaratılış huy
şeriat: şartlar kanun ve hukumler
şeriat-ı kübra: büyuk İslâm şenatı
tabakat-ı beşeriye: sosyal sınıflar
tahavvül: degışme
tarz-ı hayat-ı ıçtımaiye: toplumsal hayat şekli
tebeddul: degışme
teferruat: ayrıntılar
terakkı: yukselme
ınkılabat: degışmeler
tarz: şekıl bıçım

taaddüt etmiştir. Eğer beşenn ekseriyet-i mutlakası bir mekteb-i âlînin talebesi gibi, bir tarz-ı hayat-ı içtimaiyeyi giyse, bir seviyeye girse, o vakit mezhepler tevhit edilebilir. Fakat, bu hâl-ı âlem, o hale müsaade etmediği gibi, mezahip de bir olmaz.

Eğer desen. "Hak bir olur. Nasıl böyle dört ve on iki mezhebin muhtelif ahkâmlan hak olabilir?"

Elcevap: Bir su, beş muhtelif mizaçlı hastalara göre nasıl beş hükûm alır, şöyle ki: Birisine, hastalığının mizacına göre, su, ilâçtır; tıbben vaciptir. Diğer birisine, hastalığı için zehir gibi muzırdır; tıbben ona haramdır. Diğer birisine, az zarar verir; tıbben ona mekruhtur. Diğer birisine, zararsız menfaat verir, tıbben ona sünnettir. Diğer birisine, ne zarardır, ne menfaattir, afıyetle içsin; tıbben ona mübahtır. İşte hak burada taaddüt etti. Beşi de haktır. Sen diyebilir misin ki, "Su yalnız ilâçtır, yalnız vaciptir, başka hükmü yoktur"?

İşte bunun gibi, ahkâm-ı İlâhiye, mezheplere, hikmet-ı İlâhiyenin sevkiyle ittiba edenlere göre değişir, hem, hak olarak değişir ve her birisi de hak olur, maslahat olur.

Meselâ, hikmet-ı İlâhiyenin tensibiyle İmam-ı Şafiî'ye ittiba eden, ekseriyet itibarıyla Hanefîlere nispeten köylülüğe ve bedevîliğe daha yakın olup, cemaatı bir tek vücut hükmüne getiren hayat-ı içtimaiye de nakıs olduğundan, her bir bizzat dergâh-ı Kadiü'l-Hacat'ta kendi derdini söylemek ve hususî matlûbunu istemek için, imam arkasında Fatiha'yı birer birer okuyorlar. Hem, ayn-ı hak

ahkam: hükümler, buyruklar.
ahkam-ı İlahiye: Allah'ın hükümleri.
ayn-ı hak: hakkın gerçeğin tâ kendisi.
bedevi: çölde yaşayan.
beşer: insanlık.
dergah: ibadet veya zikir maksadıyla bir araya gelinen yer.
dergâh-ı Kadîü'l-Hacat: bütün ihtiyaçları karşılayan Allah'ın yüce katı.
ekseriyet: çoğunluk.
ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
hak: doğru.
hal-ı alem: âlemin durumu.
Hanefi: İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin mezhebinden olan.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı.
hikmet-i İlahiye: mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri.
hususî: özel.
imam-ı Şafî: bkz. Şahıs Bilgileri.
ittiba: tabi olma.
maslahat: fayda, yarar.
matlup: istenilen şey.
mekruh: istenmeyen, hoş karşılanmayan.
mekteb-i ali: yüksek okul.
menfaat: fayda, kâr, gelir.
mezahip: mezhepler, tutulan yollar.
mezhep: dinde tutulan yol.
mizaç: huy, tabiat, fıtrat, bünye.
muhtelif: çeşitli, farklı.
muzır: zararlı.
mübah: yapılması, yapılmaması da bir olan.
müsaade: izin.
nakıs: noksan.
sevk: taşıma.
taaddüt: çoğalma, sayısı artma.
talebe: öğrenci.
tarz-ı hayat-ı içtimaiye: toplumsal hayat biçimi.
tensip: uygun bulma.
tevhit: birleştirme.
vacip: zorunlu, gerekli.
vücut: ceset.

ve mahz-ı hikmettir. İmam-ı Azam'a ittiba edenler ekseriyet-i mutlaka itibanyla, Islâmî hükûmetlerin ekserisi o mezhebi iltizam etmesiyle, medeniyete, şehirliliğe daha yakın ve hayat-ı içtimaiyeye müstait olduğundan, bir cemaat bir şahıs hükmüne girip, bir tek adam umum namına söyler, umum, kalben onu tasdik ve rabt-ı kalp edip, onun sözü umumun sözü hükmüne geçtiğinden, Hanefî mezhebine göre imam arkasında Fatiha okunmaz. Okunmaması ayn-ı hak ve mahz-ı hikmettir.

Hem meselâ, madem şeriat tabiatın tecavüzatına set çekmekle onu tadil edip nefs-i emmareyi terbiye eder, elbette, ekser etbaı köylü ve nimbedevî ve amelelikle meşgul olan Şafiî mezhebine göre, "Kadına temas ile abdest bozulur, az bir necaset zarar verir." Ekseriyet itibanyla hayat-ı içtimaiyeye giren, nimmedenî şeklini alan insanlar ittiba ettikleri mezheb-i Hanefî'ye göre, "Mess-i nisvan abdesti bozmaz, bir dirhem kadar necasete fetva var."

İşte, bir amele ile bir efendiyi nazara alacağız. Amele, tarz-ı maişet itibanyla, ecnebi kadınlarla ihtilâta, temasa ve bir ocak yanında oturmaya ve mülevves şeylerin içine karışmaya muptelâ olduğundan, sanat ve maişet itibanyla, tabiat ve nefs-i emmaresi meydanı boş bulup tecavüz edebilir. Onun için, şeriat onların hakkında, o tecavüzata set çekmek için, "Abdest bozulur, temas etme; namazını iptal eder, bulaşma" manevî kulağında bir seda-ı semavî çınlattırır. Amma, o efendi, namuslu olmak şartıyla, âdât-ı içtimaiyesi itibarıyla, ahlâk-ı umumiye namına,

hayatı
ihtilat: karışıp görüşme
iltizam: taraftarlık yapma, taraf girik.
İmam-ı Azam: bkz. Şahıs Bilgileri.
iptal: geçersiz.
ittıba: tâbi olma
mahz-ı hikmet: hikmetin tâ kendisi
maişet: yaşamak için lüzumlu bulunan maddeler
mess-ı nısvan: kadınlara dokunma
meşgul: uğraşma
mezhep: dinde tutulan yol
mezhep-ı Hanefi: Hanefî mezhebi
mülevves: kirli, pis, murdar
muptelâ: tutkun, bağımlı
müstait: kabiliyetli kimse.
nam: isim, şan.
nazar: dikkat.
necaset: pislik.
nefs-ı emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis
nimbedevi: yan bedevî
nimmedeni: yan medenî
rabt-ı kalp: gönül bağlama
sanat: ustalık.
seda-i semavi: Cenab-ı Hakkın hitabı, İlâhî hitap
set: engel
Şafiî: bkz. Şahıs Bilgileri.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tabiat: huy, mizaç
tadil: düzeltme, yok etme
tarz-ı maişet: geçim şekli, yaşam biçimi
tasdik etmek: olur vermek, kabul etmek
tecavüz: haddini aşma.
tecavüzat: saldırılar, tecavüzler
temas: dokunma.
terbiye: eğitme, doğru yola getirme
umum: bütün insanlar, bütün halk

âdat-ı içtimaiye: toplumun gelenek ve görenekleri.
ahlak-ı umumiye: umumî, sosyal ahlak, anlayış
amele: işçi
ayn-ı hak: hakkın, gerçeğin ta kendisi
dirhem: üç grama denk olan eski bir ağırlık ölçüsü.
ecnebi: yabancı
efendi: bey, beyefendi
ekser: çokluk, daha çok
ekseriyet: çoğunluk.
ekseriyet-i mutlak: mutlak çoğunluk ve ekseriyet.
etba: uyanlar
fetva: dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'î hüküm veya karar
Hanefi: İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin kurduğu dört büyük ehl-i sünnet mezhebinden biri. bkz. Şahıs Bilgileri.
hayat-ı içtimaiye: toplum

ecnebi kadınlara temasa müptelâ değil, mülevves şeylerle nezafet-i medeniye namına kendini o kadar bulaştırmaz. Onun için, şeriat, mezheb-i Hanefî namıyla ona şiddet ve azimet göstermemiş, ruhsat tarafını gösterip hafifleştirmiştir. "Elin dokunmuş ise, abdestin bozulmaz; hıcap edip, kalabalık içinde su ile istinca etmemenin zararı yoktur, bir dirhem kadar fetva vardır" der, onu vesveseden kurtarır.

İşte, denizden iki katre, sana misal... Onlara kıyas et. Mızan-ı Şa'ranî mizanıyla, şeriat mızanlarını bu suretle muvazene edebilirsen, et.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[1]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ تَمَثَّلَ فِيهِ اَنْوَارُ مَحَبَّتِكَ لِجَمَالِ صِفَاتِكَ وَاَسْمَآئِكَ، بِكَوْنِهِ مِرْاٰةً جَامِعَةً لِتَجَلِّيَاتِ اَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى، وَمَنْ تَمَرْكَزَ فِيهِ شُعَاعَاتُ مَحَبَّتِكَ لِصَنْعَتِكَ فِي مَصْنُوعَاتِكَ بِكَوْنِهِ اَكْمَلَ وَاَبْدَعَ مَصْنُوعَاتِكَ، وَصَيْرُورَتِهِ اَنْمُوذَجَ كَمَالَاتِ صَنْعَتِكَ، وَفِهْرِسْتَةَ مَحَاسِنِ نُقُوشِكَ ۞ وَمَنْ تَظَاهَرَ فِيهِ لَطَآئِفُ مَحَبَّتِكَ وَرَغْبَتِكَ لِاسْتِحْسَانِ صَنْعَتِكَ بِكَوْنِهِ اَعْلٰى دَلَآلِي مَحَاسِنِ صَنْعَتِكَ وَاَرْفَعَ الْمُسْتَحْسِنِينَ صَوْتًا فِي اِعْلَانِ حُسْنِ نُقُوشِكَ وَاَبْدَعَهُمْ نَعْتًا لِكَمَالَاتِ صَنْعَتِكَ وَمَنْ تَجَمَّعَ فِيهِ اَقْسَامُ مَحَبَّتِكَ وَاسْتِحْسَانِكَ لِمَحَاسِنِ الْاَخْلَاقِ مَخْلُوقَاتِكَ وَلَطَآئِفِ اَوْصَافِ مَصْنُوعَاتِكَ

1 Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hıçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

azimet: takva ile şiddetli kaçınma, günahlardan uzak durma
dirhem: üç gramlık bir ağırlık ölçüsü
ecnebi: yabancı
fetva: dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'î hukum veya karar
hıcap: utanma duygusu
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, yüksek bilgi, İlâhî gaye.
istinca: pislikten temizlenme
katre: damla
kıyas: bir şeyi bir şeye benzetme
müptelâ: düşkün
mezhep-i Hanefî: Hanefî mezhebi
mızan: terazi, ölçü
Mizan-ı Şa'ranî: İmam Şa'ranî'nin yazdığı dört mezhebin birleştiği ve ayrıldığı tarafları konu alan eser
muvazene: karşılaştırma
mülevves: kirli, pis
nezafet-i medeniye: medenilliğin gereği temizlik.
namına: adına
ruhsat: izin, müsaade
suret: biçim
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
temas: dokunma
tenzih: kusur kondurmama, uzak tutma
vesvese: şüphe

بِكَوْنِهِ جَامِعًا لِمَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ كَافَّةً بِإِحْسَانِكَ وَلِطَائِفِ الْأَوْصَافِ قَاطِبَةً بِفَضْلِكَ وَمَنْ صَارَ مِصْدَاقًا صَادِقًا وَمِقْيَاسًا فَائِقًا لِجَمِيعِ مَنْ ذَكَرْتَ فِي فُرْقَانِكَ أَنَّكَ تُحِبُّهُمْ مِنَ الْمُحْسِنِينَ وَالصَّابِرِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُتَّقِينَ وَالتَّوَّابِينَ وَالْأَوَّابِينَ وَجَمِيعِ الْأَصْنَافِ الَّذِينَ أَحْبَبْتَهُمْ وَشَرَّفْتَهُمْ بِمَحَبَّتِكَ فِي فُرْقَانِكَ حَتَّى صَارَ إِمَامَ الْحَبِيبِينَ لَكَ وَسَيِّدَ الْمَحْبُوبِينَ لَكَ وَرَئِيسَ أَوِدَّائِكَ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَإِخْوَانِهِ أَجْمَعِينَ آمِينَ

بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ [1]

aksam: bölümler, kısımlar.
Al ve Ashap: Peygamberimizin aile fertleri ve Sahabeleri.
amin: "öyle olsun, kabul buyur" manasında kullanılır.
bedi: seçkin, belirgin.
bilcümle: toptan.
cami: ihtiva eden, kaplayan, toplayan, içine alan.
dellal: ilân edici.
enmuzeç: numune, örnek.
evsaf: nitelikler, özellikler.
fihriste: liste.
hanka: olağanüstü.
husnunukuş: nakış ve güzellikler.
İhsan: iyilik etme.
ihvan: kardeşler.
istihsan: güzel bulma, beğenme.
kemalat: iyilikler.
kemalat-ı sanat: sanattaki mükemmellikler.
latif: yumuşak, hoş, güzel.
letaif: güzellikler, incelikler.
lütuf: iyilik.
mahlûkat: yaratılmışlar.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mehasin-i ahlâk: ahlâk güzelliği, ahlaki güzellikler.
mehasin-i nukuş: nakışların güzellikleri.
mehasin-i sanat: sanat güzellikleri.
merhamet: şefkat ve acıma.
mikyas: ölçü.
misdak: değer ölçüsü.
muhabbet: sevgi.
mu'min: iman eden.
mukemmel: tam, tamamlanmış, eksiksiz.
müttaki: Allah'tan korkan.
nev': tür.
nur: aydınlık.
rağbet: istek, arzu.
rahmet: acıma, merhamet etme.
salat: dua.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık.
şua: ışın.
tavsif: vasıflandırma.
tecelliyat: tecelliler.
temerkuz: birikme, yığılma.
temessül: cisimleşme, bir şekil ve surete girme.
tevbekar: tevbe etmiş olan.
tezahur: ortaya çıkma.
vasif: vasıflandıran, bildiren.
zat: Peygamberimiz.
zikir: anma.

1- Allah'ım, güzel isimlerinin tecelliyatı için cami bir ayna olmasıyla sifat ve isimlerinin güzelliklerine olan muhabbetinin nurları kendisinde temessül eden, masnuatının en mükemmel ve en bedi'i olması, kemalât-ı sanatının enmuzeci ve mehâsin-i nukuşunun fihristesi bulunmasıyla sanatına olan muhabbetinin şuaları kendisinde temerkuz eden, mehâsin-i sanatının en yüksek dellâli, husnunukuşunun ilânı konusunda istihsan edicilerin en yücesi, sanatının kemalâtını tavsifte en hanka zât olmasıyla kendisinde sanatının istihsan edilmesine olan rağbet ve muhabbetinin letâifi tezahur eden, Senin İhsanınla bütün mehâsin-i ahlâkı ve Senin lütfunla bilcümle lâtif vasıfları cami olmasıyla kendisinde mahlûkatının mehâsin-i ahlâkına ve masnuatının latif evsafına olan muhabbet ve istihsanının aksamı toplanmış bulunan, Kur'ân'ında zikrettiğin ve sevdiğin bütün İhsan sahibi, sabırlı, mü'min, müttaki, tevbekâr ve Sana yönelmiş kimselere, Kur'ân'ında sevdiğin ve Seni sevmekle şereflendirdiğin bütün nevilere üstün bir misdak ve mikyas olan, öyle ki, Seni sevenlerin imamı, Sence mahbup olanların efendisi ve dostlarının reisi olan zâta ve onun bütün Âl ve Ashâb ve ihvânına salât ve selâm eyle. Âmin. Bunu rahmetinle yap, ey merhamet edenlerin en merhametlisi!

Elcevap: Enbiyadan sonra, nev-i beşerin en efdali Sahabe olduğu Ehl-i Sünnet ve Cemaatin icmaı, bir hüccet-ı kàtıadır ki, o rivayetlerin sahih kısmı fazilet-i cüz'iye hakkındadır. Çünkü, cüz'î fazilette ve hususî bir kemalde, mercuh, racihe tereccuh edebilir. Yoksa, Sure-i Fethın ahirinde, sıtayışkârâne tavsifat-ı Rabbaniyeye mazhar ve Tevrat ve İncil ve Kur'ân'ın medih ve senasına mazhar olan Sahabelere fazilet-i küllîye nokta-i nazarında yetişilemez. Şu hakikatin pek çok esbap ve hikmetlerinden, şimdilik üç sebebi tazammun eden üç hikmeti beyan edeceğiz.

BİRİNCİ HİKMET: Sohbet-i nebeviye öyle bir iksirdir ki, bir dakikada ona mazhar bir zat, senelerle seyrüsülûka mukabıl hakikatin envarına mazhar olur. Çünkü, sohbette insibağ ve in'ikâs vardır. Malûmdur ki, in'ikâs ve tebaıyetle, o nur-u azam-ı nübüvvetle beraber en azîm bir mertebeye çıkabilir. Nasıl ki, bir sultanın hizmetkârı ve onun tebaıyeti ile, öyle bir mevkie çıkar kı, bir şah çıkamaz.

İşte şu sırdandır ki, en büyük velîler Sahabe derecesine çıkamıyorlar. Hatta, Celâleddin-i Süyutî gibi uyanık iken, çok defa sohbet-i Nebeviyeye mazhar olan velîler, Resul-i Ekrem (a.s.m.) ile yakazaten görüşseler ve şu âlemde sohbetine müşerref olsalar, yine Sahabeye yetişemiyorlar.

Çünkü, Sahabelenn sohbetı, nübüvvet-i Ahmediye (a.s.m.) nuruyla, yanı nebî olarak onunla sohbet ediyorlar. Evlıyalar ıse, vefat-ı Nebevîden sonra Resul-ı Ekrem

ahir: son.
âlem: dunya, cıhan.
azım: buyuk.
Celaleddın-ı Süyutı: bkz. Şahıs Bılgılen.
cuz'ı: az.
efdal: en faziletlı, en ustün.
Ehl-ı Sünnet ve Cemaat: Hz. Muhammed'ın sunnetıne uyan.
enbıya: peygamberler.
envar: nurlar.
esbap: sebepler, vasıtalar.
evlıya: velıler, ermişler.
fazılet: erdem.
fazılet-ı cüz'iye: kuçuk fazıletler, ustünlukler.
fazılet-ı küllıye: buyuk fazıletler, mezıyetler.
hakıkat: gerçek.
hikmet: kâınattakı ve yaratılıstakı Ilâhî gaye, yuksek bılgı, Ilahı gaye, sebep.
hizmetkâr: hizmetçı.
hususı: ozel.
huccet-ı katıa: kesın delıl.
ıcma: fıkır bırlıgı.
ıksır: tesrıh ılaç.
İncıl: Hazret-ı Isa'ya gonderılmış olan Ilâhî kıtap.
in'ikâs: aksetme, yankılanma.
insıbağ: boyanma.
kemal: olgunluk.
malum: bılınen.
mazhar: enşme, sahıp olma, kavuşmuş.
medih: ovme, methetme.
mercuh: başkası ona tercıh edılmış olan.
mertebe: derece, rutbe.
mevkı: makam, memunyet.
mukabıl: karşılık, muadıl.
muşerref: şereflendırılmış.
nebı: peygamber.
nev-ı beşer: insan nev-ı, insanlık.
nokta-i nazar: bakış açısı.
nur-u azam-ı nübüvvet: peygamberlıgın en buyuk nuru.
nübüvvet-i Ahmedıye: Hz. Muhammed'ın peygamberlıgı.
racıh: daha daha ustun olan.
Resul-i Ekrem: cok comert, kerım olan Peygamberımız Hz. Muhammed.
rıvayet: bır haber, soz veya olayı nakletme.
Sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed'ın mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerıne katılan mu'mın kımse.
sahıh: gercek.
sena: ovme, ovuş.
seyrüsulûk: ruhun manevî makamlardakı seyır ve seyahatı.
sır: bılınmeyen durum.
sıtayışkârane: overek, methederek.
sohbet-i nebevıye: Peygamberımızın sohbetı.
şah: hukumdar.
tavsıfat-ı Rabbanıye: Cenab-ı Hakkın vasıflandırması nıtelemesı.
tazammun: ıçınde bulundurma.
tebaıyet: tâbı olma, uyma.
tereccuh: ustünlük.
Tevrat: Hz. Musa'ya ındırılmış olan Ilahı kıtap.
vefat-ı Nebevı: Peygamberımızın vefatı.
velı: Allah dostu.
yakazaten: uyanık olarak.

Aleyhissalâtü Vesselâmı görmeleri, velâyet-i Ahmediye (a.s.m.) nuruyla sohbettir. Demek, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın onlann nazarlarına temessül ve tezahür etmesi, velâyet-i Ahmediye (a.s.m.) cihetindedir, nübüvvet itibarıyla değil. Madem öyledir; nübüvvet derecesi velâyet derecesinden ne kadar yüksek ise, o iki sohbet de o derece tefavüt etmek lâzım gelir.

Sohbet-i Nebeviye ne derece bir iksir-i nuranî olduğu bununla anlaşılır ki, Bir bedevî adam, kızını sağ olarak defnedecek bir kasavet-i vahşiyânede bulunduğu hâlde gelip, bir saat sohbet-ı nebeviyeye müşerref olur, daha karıncaya ayağını basamaz derecede bir şefkat-ı rahîmâneyı kesb ederdi. Hem, cahıl, vahşî bır adam, bir gun sohbet-i nebeviyeye mazhar olur, sonra Çin ve Hind gibı memleketlere gıderdı, mutemeddin kavımlere muallim-i hakaik ve rehber-i kemalât olurdu.

İKİNCİ SEBEP: Yirmi Yedinci Sozdeki içtihat bahsında beyan ve ispat edildiği gibi, Sahabeler ekseriyet-i mutlaka itibarıyla kemalât-ı insaniyenin en âlâ derecesindedirler. Çünkü, o zamanda, o inkılâb-ı azîm-i İslâmîde hayır ve hak bütün güzelliğiyle, şer ve batıl bütün çirkinliğiyle görulmuş ve maddeten hissedilmiş. Şer ve hayır ortasında öyle bır ayrılık ve kizb ve sıdk mabeyninde öyle bır mesafe açılmıştı kı, kufür ve ıman kadar, belkı Cehennem ve Cennet kadar beynleri uzaklaştı. Kizb ve şer ve batılın dellâlı ve numunesi olan Museylıme-ı Kezzab ve maskaraca kelimeleri olduğundan, fıtraten hissiyat-ı ulviye sahıbı ve maâlî-ı ahlâka meftun ve ızzet ve mübahata

âlâ: yuce, üstün.
batıl: gerçege uymayan, doğru ve haklı olmayan, gerçek dışı yalan.
bedevî: goçebe
beyan. açıklama
beyn: ara
cihet: yon
defnetmek. gommek.
delâlet: ilan edicı
ekseriyet-i mutlaka: kesın çoğunluk
fıtraten: yaratılış ıtıbarıyla
hak: doğru, gerçek.
hayır: ıyılık
hissiyat-ı ulviye: yuce duygular
içtihat: dın alımlerının şerı esaslar dahılınde Kur'ân ve sunnete uygun şekılde bır konuda fikır ortaya koymalan, hukum vermeleri
iksir-i nuranî: nurlu şıfalı ve çok tesırlı ılaç.
iman: ınanma
inkılâb-ı azîm-i İslâmî: Islâmın meydana getırdıği buyuk degişım
ispat. doğrulama
ızzet: şeref, yucelık.
kasavet-ı vahşiyane: vahşîce kalılık
kavim: mıllet
kemalât-ı insaniye: ınsana aıt mukemmellık ve olgunluklar
kesb: kazanma, elde etme
kizb: yalan
kufür: ınkâr, ınançsızlık.
maâli-i ahlâk: ahlâkın yukseklikleri.
mabeyn: ara, arasında
maskara: gulunç, rezıl
mazhar: enşmış, kavuşmuş
meftun: vurgun, duskun, tutkun
muallim-i hakaik: gerçekten anlatan oğretmen
mübahat. mubah şeyler, gunahı ve zararı olmayan şeyler
Museylıme-ı Kezzab: yalancı peygamber Museylıme.
müşerref: şereflendınılmış
mutemeddin: medenıleşmış ılerlemış, medenı.
nazar: bakış
numune. omek.
nübüvvet. peygamberlık
rehber-i kemalât: doğrulan mukemmelen gosteren rehber
Resul-ı Ekrem: çok comert, Kenm olan peygamber, Hz. Muhammed.
Sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed'ın mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu'mın kimse
sohbet-i nebeviye: Peygamberımızın sohbetı
sıdk: doğruluk
şefkat-i rahımane: mukemmel şekıldekı merhamet ve şefkat duygusu
şer: kotulük.
tefavüt: farkılık.
temessül: gdrunme şekıllenme
tezahür: belırme, gorunme
vahşı: yabanî
velâyet: ermışlık, Allah dostluğu.
velâyet-i Ahmediye: Peygamberımızın velılıgı

meyyal olan Sahabeler, elbette ihtiyarlarıyla kizb ve şerre ellerini uzatıp, Museylime derekesine düşmemişler. Sıdk ve hayır ve hakkın dellâlı ve numunesi olan Habıbullahın (a.s.m.) âlâyıllıyyin-i kemalâtındakı makamına bakarak, bütün kuvvet ve himmetleriyle, o tarafa koşmak mukteza-i seciyeleridir.

Meselâ, nasıl ki zaman oluyor, medeniyet-i beşeriye çarşısında ve hayat-ı içtimaiye-i insaniye dukkânında, bazı şeylerin verdiği müthiş neticeleri ve çirkin eserleri zehr-i katil gibi, herkes onu satın almak değil, bütün kuvvetiyle ondan nefret edip kaçar ve bazı şeylerin ve manevî metaların verdikleri güzel neticeler ve kıymettar eserler, bir tiryak-ı nafi ve bir pırlanta gibi, herkesin nazar-ı rağbetini kendine celp eder, herkes elinden geldiği kadar onları satın almaya çalışır; öyle de, Asr-ı Saadette hayat-ı içtimaiye-i insaniyenin çarşısında, kizb ve şer ve küfur gibi maddeler, şekavet-i ebediye gibi neticeleri ve Museylime-i Kezzab gibi suflî maskaraları tevlit ettiğinden, secaya-i âliye ve hubb-u maâlîye meftun olan Sahabelerin, zehr-i katilden kaçar gibi ondan kaçmaları ve nefret etmeleri bedihîdir. Ve saadet-i ebediye gibi netice veren ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gibi nuranî meyveler gösteren, sıdk ve hakka ve imana en nafi bir tiryak, en kıymettar bir elmas gibi, o fıtratları safiye ve seciyeleri samiye olan Sahabeler, bütün kuvvetleriyle ve hissiyat ve letafetleriyle, onlara müşteri ve müştak olması zarurîdir.

âlayıllıyyin-i kemalat: olgunluğun en yüksek derecesi.
asr-ı saadet: Peygamberimiz ve dört halifenin yaşadığı devire verilen ad.
bedihî: besbelli, aşikâr.
celp: çekme, çekiş.
dellâl: ilân edici.
dereke: aşağı mertebe.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
eser: ortaya konan mahsul, yapılan iş.
fıtrat: yaratılış.
Habıbullah: Allahın sevgilisi, Hz. Muhammed.
hak: doğru, doğruluk.
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanlığın toplum hayatı.
hayır: iyilik.
himmet: gayret gösterme.
hissiyat: duygular.
hubb-u maâliye: yüksek ve şerefli sevgiler.
ihtiyar: seçme, tercih.
iman: inanç, itikat, tasdik.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kizb: yalan, uydurma.
küfür: inkâr.
letaif: duygular.
makam: derece, seviye.
manevî: maddî olmayan.
maskara: gülünç.
medeniyet-i beşeriye: insanların ilim ve teknikte ilerlemesi.
meftun: düşkün, tutkun.
meta: mal.
meyyal: çok istekli, düşkün.
mukteza-ı seciye: karakter ve yaratılış gereği.
Museylime-i Kezzab: yalancı peygamber Müseylime.
müştak: düşkün, çok istekli.
müşteri: alıcı.
müthiş: ürküten, korkutan.
nafi: faydalı.
nazar-ı rağbet: dikkat ve bakışların bir tarafa yönelmesi.
nefret: tiksinme, ikrah.
netice: sonuç.
numune: örnek.
nuranî: nurlu.
pırlanta: kıymetli elmas.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
safiye: saf, katıksız.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
samiye: yüksek, yüce.
secaya-i âliye: yüce ahlâkî değerler.
seciye: huy, tabiat.
sıdk: doğruluk.
süflî: aşağıda olan.
şekavet-i ebediye: sonsuz sıkıntı ve işkence.
şer: kötülük.
tevlit: doğurma.
tiryak: ilaç.
tiryak-ı nafi: faydalı ilâç.
zarurî: zorunlu.
zehr-i katil: öldürücü zehir.

Hâlbuki, o zamandan sonra, gıt gıde ve gele gele sıdk ve kizb ortasındaki mesafe azala azala, omuz omuza geldı; bir dükkânda ikısi beraber satılmaya başladığı gibi, ahlâk-ı içtimaiye bozuldu. Propaganda-i siyaset, yalana fazla revaç verdi. Yalanın müthiş çirkinliği gizlenıp, doğruluğun parlak güzellıği görünmemeye başladığı zamanda, kımın haddi var kı, Sahabenin adalet ve sıdk ve ulviyet ve hakkaniyet hususundaki kuvvetlerine, metanetlerine, takvalarına yetişebilsin veya derecelerinden geçsin?

Geçen meseleyi bir derece tenvir edecek, başıma gelmiş bir hâlimi beyan ediyorum. Şoyle ki.

Bır zaman kalbıme geldı, "Nıçın Muhyiddın-ı Arabî gıbı harika zatlar Sahabelere yetişemıyorlar?" Sonra, namaz içinde [1] سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَىٰ derken, şu kelimenin manası inkışaf etti, tam manasıyla değıl, fakat bır parça hakıkati göründü. Kalben dedım: "Keşke, bir tek namaza bu kelime gibi muvaffak olsaydım, bir sene ibadetten daha iyi idi." Namazdan sonra anladım ki, o hatıra ve o hâl, Sahabelerın ibadetteki derecelerine yetişılmediğine bır irşattır.

Evet, Kur'ân-ı Hakîm'in envarıyla hâsil olan, o inkılâb-ı azîm-ı ıçtımaîde, ezdat bırbırınden çıkıp ayrılırken, şerler bütün tevabiiyle, zulûmatıyla ve teferruatıyla ve hayır ve kemalât butun envanyla ve netaıcıyle karşı karşıya gelip, bir vaziyette, müheyyiç bir zamanda, her zikir ve tesbıh, bütun manasının tabakatını turfanda ve taravetlı

adalet: hakkanıyet, âdıllık.
ahlâk-ı içtimaiye: toplum ahlakı.
envar: nurlar.
ezdat: zıtlar.
had: yetkı.
hakkaniyet: adalete uygunluk.
hâl: durum.
hâsıl: meydana gelen.
hayır: ıyılık.
husus: yon.
inkışaf: açılma.
inkılab-ı azım-ı içtimaî: sosyal hayata aıt buyuk değişım, donuşum.
irşat: doğru yolu gosterme.
kemalat: olgunluklar.
kızb: yalan.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve su resınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mana: anlam.
metanet: dayanıklılık.
Muhyiddın-ı Arabî: bkz. Şahıs Bılgılen.
muvaffak: başarılı.
müheyyiç: heyecan veren.
münezzeh: uzak, ben.
müthiş: korkutan, urkuten.
netaıç: sonuçlar.
propaganda-i siyaset: slyaset propagandası.
revaç: geçerlik, rağbet.
Sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed'ın mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mu'mın kımse.
sıdk: doğruluk.

1. En yüce olan Rabbim bütün noksan sıfatlardan münezzehtir.

şer: kötülük.
tabakat: tabakalar.
takva: Allah'tan korkma.
taravet: tazelik.
teferruat: ayrıntılar.
tenvir: aydınlatma.
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tevabi: bağlı olanlar.
turfanda: yeni ılk kez ortaya cıkan.
ulviyet: yuccelik.
zikir: anma, dua etme.
zulûmat: karanlıklar.

ve taze ve genç bir surette ifade ettiği gibi; o inkılâb-ı azîmin tarrakası altında olan insanların bütün hissiyatını, letaif-i maneviyesini uyandırmış, hatta vehim ve hayal ve sır gibi duygular hüşyar ve müteyakkız bir surette o zikir, o tesbihlerdeki müteaddit manaları kendi zevklerine göre alır, emer. İşte, şu hikmete binaen, bütün hissiyatları uyanık ve letaifleri hüşyar olan Sahabeler envar-ı imaniye ve tesbihiyeyi cami olan kelimat-ı mübarekeyi dedikleri vakit, kelimenin bütün manasıyla söyler ve bütün letaifiyle hisse alırlardı.

Hâlbuki, o infilâk ve inkılâptan sonra, git gide letaif uykuya ve havâs o hakaik noktasında gaflete düşüp, o kelimat-ı mübareke, meyveler gibi, git gide ülfet perdesiyle letafetini ve taravetini kaybeder. Âdeta sathîlik havasıyla kuruyor gibi, az bir yaşlık kalıyor ki, kuvvetli, tefekkürî bir ameliyatla, ancak evvelki hâli iade edilebilir. İşte bundandır ki, kırk dakikada bir Sahabenin kazandığı fazilete ve makama, kırk günde, hatta kırk senede başkası ancak yetişebilir.

ÜÇÜNCÜ SEBEP: On İkinci ve Yirmi Dördüncü ve Yirmi Beşinci Sözlerde ispat edildiği gibi, nübüvvetin velâyete nispeti, güneşin ayn-ı zatı ile, âyinelerde görülen güneşin misali gibidir. İşte daire-i nübüvvet, daire-i velâyetten ne kadar yüksek ise, daire-i nübüvvetin hademeleri ve o güneşin yıldızları olan Sahabeler dahi daire-i velâyetteki sulehaya o derece tefevvuku olmak lâzım geliyor. Hatta, velâyet-i kübra olan veraset-i nübüvvet ve sıddıkıyet—ki, Sahabelerin velâyetidir—bir velî kazansa,

inkılâb-ı azîm: büyük ve köklü değişiklik.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
kelimat-ı mübareke: mübarek kelimeler, sözler.
letafet: güzellik, hoşluk.
letaif: duygular, insandaki ince duygular.
letaif-i maneviye: manevî duygular.
makam: seviye, derece.
mana: anlam.
misal: benzer.
müteaddit: çeşitli, birden fazla.
müteyakkız: uyanık, basiretli.
nispet: oran, kıyas, ölçü.
nübüvvet: peygamberlik.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sathî: yüzeysel.
surette: şekilde.
suleha: iyi yararlı iş yapanlar.
sıddıkıyet: doğruluk.
sır: gizli şey.
taravet: tazelik.
tarraka: gümbürtü.
tefekkürî: tefekkürle ilgili.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
ülfet: alışma.
vehim: zan, şüphe.
velâyet: ermişlik, Allah dostluğu.
velâyet-i kübra: en büyük velâyet.
velî: Allah dostu.
veraset-i nübüvvet: peygambervârisliği.
zevk: tad alma.
zikir: dua.

âyine: ayna.
ayn-ı zat: bizzat kendisi.
binaen: den dolayı.
cami: toplayan, içine alan.
daire-i nübüvvet: peygamberlik dairesi.
daire-i velâyet: velilik dairesi.
envar-ı imaniye: iman nurlarını.
fazilet: değer.
gaflet: ihmal.
hademe: hizmetçi.
hakaik: doğrular, gerçekler.
havas: duyular, duygular.
hayal: insanın zihninde tasarlayıp canlandırdığı şey.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hisse: pay.
hissiyat: duygular.
hüşyar: uyanık.
iade: geri çevirme.
infilâk: patlama.

yine saff-ı evvel olan Sahabelerin makamına yetişmez. Şu Üçüncü Sebebin müteaddit vücuhundan Üç Veçhini beyan edenz.

• **Birinci Vecih:** İçtihatta, yani istinbat-ı ahkâmda, yani Cenab-ı Hakkın marziyatını kelâmından anlamakta Sahabelere yetişilmez. Çünkü, o zamandaki o büyük inkılâb-ı Ilâhî, marziyat-ı Rabbaniyeyi ve ahkâm-ı Ilâhiyeyi anlamak üzere dönerdi, bütün ezhan istinbat-ı ahkâma müteveccih idi, bütün kalpler "Rabbimizin bizden istediği nedir?" diye merak ederdi. Ahval-ı zaman, bu hâli işmam ve ihsas edecek bir tarzda cereyan ediyordu, muhaverat bu manaları tazammun ederek vuku buluyordu.

İşte, bunun için her şey ve her hâl ve muhavereler ve sohbetler ve hikâyeler, bütün o manaları bir derece ders verecek bir tarzda cereyan ettiğinden, Sahabenin istidadını tekmil ve fikirlerini tenvir ettiğinden, içtihat ve istinbatta istidadı kibrit derecesinde nurlanmaya hazır olduğundan, bir günde veya bir ayda kazandığı mertebe-i istinbat ve içtihadı o Sahabenin derece-i zekâvetinde ve istidadında olan bir adam, şu zamanda on senede, belki yüz senede kazanmayacaktır. Çünkü, şimdi saadet-i ebediyeye bedel, saadet-i dünyeviye medar-ı nazardır. Beşerin nazar-ı dikkati, başka maksatlara müteveccihtir. Tevekkülsüzlük içinde derd-i maişet, ruha sersemlik ve felsefe-i tabiiye ve maddiye akla körlük verdiğinden, beşerin muhit-i içtimaîsi o şahsın zihnine ve istidadına içtihat hususunda kuvvet vermediği gibi, teşettüt veriyor, dağıtıyor. Yirmi Yedinci Sözün içtihat bahsinde, Süfyan ibni

ahkâm-ı ilâhiye: İlâhi hükümler
ahval-ı zaman: zamanın şartları
bahis: konu
bedel: karşılık, karşı
beşer: insanlık, âdemoğlu
beyan etmek: açıklamak.
cereyan: geçiş, gidiş.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı
derece-i zekavet: zekâ derecesi
ezhan: zihinler
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe
hâl: durum
içtihat: din âlimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri
İhsas: hissettirme
inkılab-ı ilahi: İlâhi ve manevî inkılâp
istidat: kabiliyet, yetenek
istinbat: mana çıkarma
istinbat-ı ahkâm: hüküm çıkarma
işmam: hissettirme
kelam: söz
makam: derece.
maksat: varılmak istenen nokta.
marziyat: Allah'ın rızasına mazhar olacak hâl ve hareketler
marziyat-ı Rabbaniye: Rabbimizin istekleri
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
mertebe-i istinbat: gizli bir mana çıkarma mertebesi
muhaverat: karşılıklı konuşmalar
muhavere: görüşerek konuşma
muhit-i içtimai: sosyal çevre.
müteaddit: bir çok.
müteveccih: yönelen.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
nur: aydınlık
saadet-i dünyeviye: dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
saff-ı evvel: birinci saf
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sersemi: başıboş
sohbet: karşılıklı hoşça konuşma
Süfyan ibni Uyeyne: bkz Şahıs Bilgileri
tarz: şekil, biçim
tazammun: içine alma, içinde bulundurma
tekmil: tamamlama
tenvir: nurlandırma.
teşettüt: karışıklık.
tevekkul: Allah'a dayanma ve güvenme
vecih: yön
vuku bulmak: olmak, meydana gelmek.
vücuh: yönler

Uyeyne ile onun zekâveti derecesinde birinin muvazenesinde ispat etmişiz ki, Süfyan'ın on senede kazandığını öteki yüz senede kazanamıyor.

• **İkinci Vecih:** Sahabelerin kurbiyet-i İlâhiye noktasındaki makamlarına velâyet ayağıyla yetişilmez. Çünkü, Cenab-ı Hak bize akrebdir ve her şeyden daha ziyade yakındır. Biz ise, ondan nihayetsiz uzağız. Onun kurbiyetini kazanmak iki suretle olur.

Birisi: Akrebiyetin inkişafıyladır ki, nübüvvetteki kurbiyet ona bakar ve nübüvvet veraseti ve sohbeti cihetiyle Sahabeler o sırra mazhardırlar.

İkinci Suret: Bu'diyetimiz noktasında kat-ı meratip edip bir derece kurbiyete muşerref olmaktır ki, ekser seyrüsülûk-ü velâyet ona göre ve seyr-i enfüsî ve seyr-i afakî bu suretle cereyan ediyor.

İşte, birinci suret sırf vehbîdir, kisbî değil, incizaptır, cezb-i Rahmanîdir ve mahbubiyettir. Yol kısadır, fakat çok metin ve çok yüksektir ve çok halistir ve gölgesizdir. Diğeri kisbîdir, uzundur, gölgelidir; acayip hârikalan çok ise de, kıymetçe, kurbiyetçe evvelkisine yetişemez.

Meselâ, nasıl ki dünkü güne bugün yetişmek için, iki yol var: *Birincisi*, zamanın cereyanına tâbi olmayarak, bir kuvvet-i kudsiye ile fevkazzaman çıkıp, dünü bugün gibi hazır görmektir. *İkincisi*, bir sene kat-ı mesafe edip, dönüp dolaşıp, düne gelmektir; fakat yine dünü elde tutamıyor, onu bırakıp gidiyor.

kat-ı mesafe: mesafe alma
kisbi: kazanılmış, sonradan elde edilmiş
kurbiyet: yakınlık.
kurbiyet-i ilâhiye: Allah'a yakınlık.
kuvvet-i kudsiye: kutsal kuvvet.
mahbubiyet: sevilecek halde bulunma.
makam: derece, seviye.
mazhar: erişmiş, kavuşmuş.
muvazene: karşılaştırma
muşerref: şereflendirilmiş.
nihayetsiz: sonsuz
nübüvvet: peygamberlik
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
seyr-i afaki: manevî olarak tekâmül için hariçten delil ve vasıta getirme
seyr-i enfüsî: nefsin iç aleminde ki delil ve vasıtalarla tekâmul etme usulü
seyr-i sülûk-ü velâyet: velâyet yoluyla çıkılan manevî yolculuk.
sır: manevî hakikat, manifest.
sırf: sade
suret: biçim
Sufyan ibni Uyeyne: bkz. Şahıs Bilgileri
vecih: yön.
vehbi: doğuştan.
velayet: Allah dostluğu.
veraset: varislik, mirasçılık.
zekavet: zekâlık, kavrama, kabiliyeti
ziyade: çok, fazla

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
akreb: yakın
akrebiyet: Cenab-ı Allah'ın insana olan yakınlığı
bu'diyet: uzaklık.
Cenab-ı Hak: Allah
cezb-i Rahmanî: Cenab-ı Hak tarafından hayır ve rahmet için verilen ve vehbî olarak duygulara yerleştirilen manalar, bilgiler
cihet: yön
ekser: daha çok.
fevkazzaman: zaman üstü.
halis: katıksız, saf, duru
hârika: olağanüstü olay
incizap: cezp edilme, kapılma, çekilme
inkişaf: açılma
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
kat-ı meratip: mertebelerde yükselme, ilerleme

Öyle de, zahirden hakikate geçmek, iki suretledir. *Biri*, doğrudan doğruya hakikatin incizabına kapılıp, tarikat berzahına girmeden, hakikati ayn-ı zahir içinde bulmaktır. *İkincisi*, çok meratipten seyrüsülûk suretiyle geçmektir. Ehl-i velâyet, çendan fenâ-i nefse muvaffak olurlar, nefs-i emmareyi öldürürler, yine Sahabeye yetişemiyorlar. Çünkü, Sahabelerin nefisleri tezkiye ve tathir edildiğinden, nefsin mahiyetindeki cihazat-ı kesire ile ubudiyetin envaına ve şükür ve hamdin aksamına daha ziyade mazhardırlar. Fenâ-i nefisten sonra ubudiyet-i evliya besatet peyda eder.

• **Üçüncü Vecih:** Fazilet-i a'mal ve sevab-ı ef'al ve fazilet-ı uhreviye cihetinde Sahabelere yetişilmez. Çünkü, nasıl bir asker bazı şerait dahilinde, muhim ve mahuf bir mevkide, bir saat nöbette, bir sene ibadet kadar bir fazilet kazanabilir ve bir dakikada bir kurşunu yemekle, en ekal kırk günde ancak kazanılacak velâyet derecesi gibi bir makama çıkıyor; öyle de, Sahabelerin tesis-i İslâmiyette ve neşr-i ahkâm-ı Kur'âniyede hizmetleri ve İslâmiyet için bütün dünyaya ilân-ı harp etmeleri o kadar yüksektir ki, bir dakikasına başkaları bir senede yetişemez. Hatta, denilebilir ki, bütün dakikaları, o hizmet-i kudsiyede, o şehit olan neferin dakikası gibidir, bütün saatleri muthış bir makamda bir saat nöbet tutan fedakâr bir neferin nöbeti gibidir ki, amel az, ücreti çok, kıymeti yüksektir.

Evet, Sahabeler madem İslâmiyetin tesisinde ve envar-ı Kur'âniyenin neşrinde, saff-ı evvel teşkil ediyorlar.

aksam: bölümler, kısımlar
ayn-ı zahir: açıklık içinde, aynı olduğu yerde, olduğu gibi görünen
berzah: aralık, mesafe.
besatet: basıtlık, sadelik
cihazat-ı kesire: birçok duygular
cihet: yön
çendan: gerçi
ehl-ı velayet: Allah'ın dostluğunu kazananlar
ekal: en az
envâ: türler
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurları
fazilet: değer
fazilet-i a'mal: amellerdeki üstünlük
fazilet-i uhreviye: uhrevî üstünlük.
fedakâr: feda eden.
fenâ-i nefis: nefsini eritmek, ona galip olmak.
hakikat: doğru, sahih, gerçek.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini Onu overek bildirme
hizmet-i kudsiye: kutsal hizmet.
ilan-ı harp: savaş açma
incizap: cezp edilme, kapılma, çekilme
mahiyet: iç yüz
mahuf: tehlikeli.
makam: mevki, rütbe
mazhar: erişmiş, kavuşmuş
meratip: mertebeler, dereceler
mevki: makam
muvaffak: başarılı
mühim: önemli
muthiş: şaşaalı, büyük.
nefer: er, rütbesiz asker
nefis: istek ve arzu, zevk.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis
neşir: yayma.
neşr-i ahkam-ı Kur'âniye: Kur'ân hükümlerinin yayılması
peyda: meydana gelme
saff-ı evvel: birinci saf
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sevab-ı ef'al: yapılan işlerin sevabı
seyr-i sülûk: ruhun manevî makamlardaki yolculuğu
suret: biçim
şehit olmak: Allah ve din yolunda ölmek.
şerait: şartlar
şükür: Allah'a karşı kulluk görevlerini yerine getirme
tarikat: seyr ü sülûk sırasında tutulan yol.
tathir: temizlenme
tesis: kurulma, kuruluş
tesis-i İslamiyet: İslâmiyetin kuruluşu ve yayılışı
teşkil: şekil verme
tezkiye: temize çıkarma
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i evliya: evliyanın kulluk ve ibadetleri.
vecih: yön
velayet: Allah dostluğu
zahir: görünen.
ziyade: çok, fazla

[1] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, bütün ümmetin hasenatından onlara hisse çıkar. Ummetin

[2] اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ demesiyle, Sahabelerin bütün ümmetin hasenatından hissedarlıklarını gösteriyor.

Hem, nasıl ki bir ağacın kökündeki küçük bir meziyet, ağacın dallarında büyük bir suret alır, büyük bir daldan daha büyüktür; hem, nasıl ki mebdede küçük bir irtifa, gittikçe bir yekûn teşkil eder; hem, nasıl ki nokta-i merkeziyeye yakın bir iğne ucu kadar bir ziyadelik, daire-i muhitada bazen bir metre kadar ziyadeye mukabil geliyor; aynen şu dört misal gibi, Sahabeler, İslâmiyetin şecere-i nuraniyesinin köklerinden, esaslarından oldukları, hem, bina-i İslâmiyetin hutut-u nuraniyesinin mebdeinde, hem cemaat-i İslâmiyenin imamlarından ve adetlerinin evvellerinde, hem şems-i nübüvvet ve sirac-ı hakikatin merkezine yakın olduklarından, az amellen çoktur, küçük hizmetleri büyüktür. Onlara yetişmek için, hakikî Sahabe olmak lâzım geliyor.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِى قَالَ «اَصْحَابِى كَالنُّجُومِ بِاَيِّهِمْ اِقْتَدَيْتُمْ اِهْتَدَيْتُمْ» وَ «خَيْرُ الْقُرُونِ قَرْنِى»

[3] وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَسَلَّمْ

[4] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

1. Bir şeye sebep olan o şeyi işleyen gibidir. (Bir hayrın yolunu gösteren onu işleyen gibidir. (*Feyzu'l-Kadîr* c.3, s. 537, hadis no: 4250) hadisinden ilhamen söylenmiş bir kaide.)

2. Allahım, Efendimiz Muhammed'e ve âl ve Ashabına rahmet eyle.

3. Allah'ım, "Sahabîlerim yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız yolunuzu bulursunuz" (*Keşfü'l-Hafa*, 1.132.) ve "Nesillerin en hayırlısı benim içinde bulunduğum nesildir" (*Keşfü'l-Hafa*, 1.396.) diye buyuran Efendimiz Muhammed'e, Onun Âl ve Ashabına salat ve selâm eyle.

4. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

Ashap: Hz. Peygamber'i görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
bina-i İslâmiyet: İslâmiyetin binası.
cemaat-ı İslâmiye: İslâm topluluğu.
daire-i muhıta: kuşatan daire.
esas: asıl, temel.
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil.
hakikî: gerçek.
hasenat: iyilikler.
hisse: pay.
hissedar: hisse sahibi.
hutut-u nuraniye: nurânî çizgiler.
ilhamen: kalbe gelerek bilgi kaynaklarına baş vurmaksızın.
imam: önde gelen, rehber.
irtifa: yükseklik.
kaide: temel, esas.
mebde: başlangıç.
meziyet: üstünlük, vasfı.
misal: örnek.
mukabil: karşılık.
munezzeh: uzak, berî.
nokta-ı merkeziye: merkezî nokta.
Rab: Allah.
rahmet: acıma.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
Sahabî: Sahabe.
salat: dua.
selâm: selâmet, esenlik.
sirac-ı hakikat: doğruluk kandili.
suret: biçim.
şecere-i nuraniye: nurlu ağaç.
şems-i nübüvvet: peygamberlik güneşi.
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
teşkil: meydana getirme, şekil verme.
ümmet: nesil, millet.
yekûn: toplam, tutar.
ziyade: çok, fazla.

Sual Deniliyor ki: "Sahabeler Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı gördüler, sonra iman ettiler. Biz ise görmeden iman ettik. Öyle ise imanımız daha kavidir. Hem, kuvvet-i imanımıza delâlet eden rivayet var?"

Elcevap Sahabeler, o zamanda, efkâr-ı amme-i âlem hakaik-ı Islâmiyeye muarız ve muhalif iken, Sahabeler yalnız suret-i insaniyede Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı görüp, bazen mu'cizesiz olarak, öyle bir iman getirmişler ki, bütün efkâr-ı amme-ı âlem onların imanlarını sarsmıyordu, şüphe değil, bazısına vesvese de vermezdi.

Sizler iseniz, kendi imanınızı Sahabelerin imanlarıyla muvazene ediyorsunuz. Bütün efkâr-ı amme-i İslâmiye imanınıza kuvvet ve senet olduğu hâlde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şecere-i Tuba-i nubüvvetinin çekirdeği olan beşeriyeti ve suret-i cismaniyesini değil, belki umum envar-ı İslâmiye ve hakaik-ı Kur'âniye ile nuranî muhteşem şahs-ı manevîsini, bin mu'cizat ile muhat olarak akıl gözüyle gördüğünüz hâlde, bir Avrupa feylesofunun sözüyle vesveseye ve şüpheye düşen imanınız nerede, bütün âlem-i küfrün ve Nasarâ ve Yehudun ve feylesofların hücumlarına karşı sarsılmayan Sahabelerin imanları nerede? Hem, Sahabelerin kuvvet-i imanlarını gösteren ve imanlarının tereşşuhatı olan şiddet-i takvaların ve kemal-i salâhatlar nerede; ey muddei, senin şiddet-i zaafından feraizi tamamıyla senden göstermeyen sönük imanın nerede?

âlem-i küfür: küfür dünyası
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
beşeriyet: insanlık
delâlet: delil olma, gösterme
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler
efkar-ı amme-i âlem: dünya kamuoyu
efkar-ı amme-i İslâmiye: İslâm kamuoyu
envar-ı İslâmiye: İslâmın nurlu esasları
feraiz: farzlar, Allah'ın emirleri
feylesof: filozof
hakaik-ı İslâmiye: İslâmın gerçekleri
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
iman etmek: inanmak.
iman: inanç.
kavi: kuvvetli
kemal-ı salâhat: mükemmel, kusursuz, çok ileri derecedeki dindarlık.
kuvvet-i iman: iman kuvveti.
mu'cizat: mu'cizeler
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhalif: aykırılık gösteren, uymayan
muhat: kuşatılmış, etrafı çevrilmiş
muvazene: ölçü, kıyas, mukayese
müddei: iddia sahibi, davacı
Nasarâ: Hıristiyanlar
nuranî: nurlu
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan Peygamberimiz Hz. Muhammed
rivayet: söz veya olayı nakletme
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
senet: belge, kanıt
sual: soru
suret-i cismaniye: cismânî şekil
suret-i insaniye: insan görünüşü
şahs-ı manevî: manevî şahıs
şecere: ağaç
şecere-i tuba-i nubüvvet: peygamberlik ağacı
şiddet-i takva: Allah korkusunun son derecesi.
şiddet-i zaaf: zayıflığın şiddeti
şüphe: kuşku, kararsızlık.
tereşşuhat: sızıntılar
umum: bütün
vesvese: şüphe.
Yehud: Yahudiler

Amma, hadiste varit olan ki, "Ahir zamanda beni görmeyen ve iman getiren, daha ziyade makbuldür" [1] mealindeki rivayet, hususî fazilete dairdir, has bazı eşhas hakkındadır. Bahsimiz ise, fazilet-i külliye ve ekseriyet itibanyladır.

İkinci sual Diyorlar ki: "Ehl-i velâyet ve ashab-ı kemalât, dünyayı terk etmişler. Hatta hadiste var ki, 'Dünya muhabbeti bütün hataların başıdır' [2] Hâlbuki, Sahabeler dünyaya pek çok girmişler. Terk-i dünya değil, belki bir kısım Sahabe, o zamanın ehl-i medeniyetinden daha ileri gitmişler. Nasıl oluyor ki, böyle Sahabelerin en ednasına, en büyük bir velî kadar kıymeti var, diyorsunuz?"

Elcevap Otuz ikinci Sözün İkinci ve Üçüncü Mevkıflarında gayet kat'î ispat edilmiştir ki, dünyanın ahirete bakan yüzüyle, esma-i İlâhiyeye mukabil olan yüzünü sevmek, sebeb-i noksaniyet değil, belki medar-ı kemaldir ve o iki yüzde, ne kadar ileri gitse, daha ziyade İbadet ve marifetullahta ileri gider. Sahabelerin dünyası ise, işte o iki yüzdedir. Dünyayı ahiret mezraası görüp, ekip biçmişler. Mevcudatı, esma-i İlâhiyenin âyinesi görüp, müştakane temaşa edip bakmışlar. Fenâ-i dünya ise, fânî yüzüdür ki, insanın hevesatına bakar.

Üçüncü sual "Tarikatler, hakikatlerin yollarıdır. Tarikatlerin içerisinde en meşhur ve en yüksek ve cadde-i kübra iddia olunan tarik-i Nakşibendî hakkında,

1 Müsned, 5.248, 257, 264; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3-41, 4.89
2. Feyzü l-Kadîr, 3,368; hadis no: 3662

ahir zaman: dünyanın son zamanı
ahiret: öbür dünya
ashab-ı kemalat: olgun insanlar, kemalât sahibi kimseler
ayine: ayna
cadde-i kübra: büyük cadde
dair: hakkında
edna: en aşağı
ehl-i medeniyet: şehir halkından olanlar, medeniyete sahip olanlar
ehl-i velayet: Allah'ın dostluğunu kazananlar
ekseriyet: çoğunluk.
el-Hâkim: muteber bir hadis kitabı.
el-Müstedrek: muteber bir hadis kitabı
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri
eşhas: şahıslar
fânî: ölümlü
fazilet: manevî değer ve üstünlük.
fazilet-i külliye: büyük faziletler, meziyetler
fena-i dünya: dünyanın geçici olan gayr-ı meşru yönü.
Feyzü l-Kadir: muteber bir hadis kitabı
gayet: son derece
hadis: Hz. Muhammed'e ait söz, emir, fiil
hakikat: gerçek
hevesat: hevesler
hoş: güzel
hususî: özel
ibadet: kulluk
iman: inanç.
ispat etmek: kanıtlamak
kat'î: kesin, şüphesiz
makbul: kabul edilmiş
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
meal: anlam
medar-ı kemal: olgunluk vesilesi
meşhur: öne çıkan, bilinen.
mevcudat: var olan her şey
mezraa: tarla, ekilecek yer.
muhabbet: sevgi, tutku
mukabil: karşılık.
Müsned: muteber bir hadis kitabı
müştakane: çok arzulu ve istekli şekilde
rivayet: haber
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sebeb-i noksaniyet: noksanlık sebebi
tarikat: yol, meslek, tarik.
tarik-i Nakşibendî: Nakşibendî tarikatı
temaşa: bakıp seyretme
terk-i dünya: dünyayı terk etme
varit: söylenen
velî: Allah dostu
ziyade: çok.

o tarikatin kahramanlarından ve imamlarından bazıları, esasını böyle tarif etmişler, demişler ki:

دَرْ طَرِيقِ نَقْشَبَنْدِى لَازِمْ اَمْدْ چَارِ تَرْكْ: تَرْكِ دُنْيَا، تَرْكِ عُقْبَى، تَرْكِ نَفْسِى، تَرْكِ تَرْكْ.

Yanı: " 'Tarik-ı Nakşîde dört şeyi bırakmak lâzım: hem dünyayı, hem nefis hesabına ahireti dahi maksud-u hakikî yapmamak, hem vücudunu unutmak, hem ucba, fahre girmemek için bu terkleri düşünmemektir.' Demek, hakikî marifetullah ve kemalât-ı insaniye terk-i masıva ile olur?"

Elcevap Eğer, insan yalnız bir kalpten ibaret olsaydı, bütün masivayı terk, hatta esma ve sıfâtı dahi bırakmak, yalnız Cenab-ı Hakkın zatına rabt-ı kalbetmek lâzım gelirdi. Fakat, insanın akıl, ruh, sır, nefis gibi pek çok vazifedar letaifi ve hasselen vardır. İnsan-ı kâmil odur ki, bütün o letaifi, kendilerine mahsus ayrı ayrı tarik-ı ubudiyette, hakikat canibine sevk etmek ile, Sahabe gibi geniş bir dairede, zengin bir surette; kalp, bir kumandan gibi, letaif askerleriyle kahramanâne maksada yürüsün. Yoksa kalp, yalnız kendini kurtarmak için askerini bırakıp tek başıyla gitmek, medar-ı iftihar değil, belki netice-i ıztırardır.

Dördüncü sual "Sahabelere karşı iddia-ı rüçhan nereden çıkıyor, kim çıkarıyor? Şu zamanda, bu meseleyi medar-ı bahsetmek nedendir? Hem, müçtehidîn-i izama karşı müsavat dava etmek neden ileri geliyor?"

canip: yon
Cenab-ı Hak: Allah
esma: isimler
fahr: övünme.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hasse: duygu
iddia-i rüçhan: üstünlük iddiası.
insan-ı kâmil: olgun insan
kemalat-ı insaniye: insana ait olgunluklar
letaif: insanın manevî yapısındaki ince duygular
mahsus: özel
maksat: hedef, gaye, amaç
maksud-u hakikî: gerçek maksat, asıl gaye.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
masıva: Allah'tan başka bütün varlıklar
medar-ı bahs: söz konusu
medar-ı iftihar: övünme sebebi
müçtehidîn-i izam: müçtehitlerin büyükleri
musavat: her bakımdan aynı derecede olma, eşitlik.
nefis: arzu ve istek.
netice-i ıztırar: çaresiz bir hale düşmek.
rapt-ı kalp etmek: gönül bağlamak.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sevk etmek: yönlendirmek
sıfat: nitelik, vasıf.
surette: şekilde
tarikat: yol
tarik-i Naksî: Naksibendî tarikatı
tarik-i ubudiyet: kulluk yolu
terk-i masıva: mevcudatı yaratılanları terk etme.
ucub: kibir, gurur
vazifedar: vazifeli.
zat: azamet ve ululuk sahibi

Elcevap Şu meseleyi söyleyen ikî kısımdır.

Bir kısmı, safî ehl-i dıyanet ve ehl-i ilimdir ki, bazı ehadisi görmüşler; şu zamanda ehl-i takva ve salâhatı teşvik ve tergip için öyle mebhaslar açıyorlar. Bu kısma karşı sözümüz yok. Zaten onlar azdırlar, çabuk da intibaha gelirler.

Diğer kısım ise, gayet muthiş mağrur insanlardır ki, mezhepsizliklerini müçtehidîn-i izama musavat davası altında neşretmek istiyorlar ve dinsizliklerini Sahabeye karşı müsavat davası altında icra etmek istiyorlar.

Çünkü, *evvelen*, o ehl-i dalâlet sefahate girmiş, sefahatte tiryaki olmuş, sefahate mâni olan tekâlif-i şer'iyeyi yapamıyor. Kendine bir bahane bulmak için der ki:

"Şu mesail, içtihadiyedirler. O mesaîlde mezhepler birbirine muhalif gidiyor. Hem, onlar da bizim gibi insanlardır, hata edebilirler. Öyle ise, biz de onlar gibi içtihat edeniz, istediğimiz gibi ibadetimizi yapanız. Onlara tâbi olmaya ne mecburiyetimiz var?"

İşte bu bedbahtlar, bu desise-i şeytaniye ile, başlarını mezahibin zincirinden çıkarıyorlar. Bunların şu davaları ne kadar çürük, ne kadar esassız olduğu Yirmi Yedinci Sözde kat'î bir surette gösterildiğinden, ona havale ederiz.

Saniyen, o kısım ehl-i dalâlet baktılar ki, müçtehidînlerde iş bitmiyor. Onların omuzlarındaki, yalnız nazariyat-ı diniyedir. Hâlbuki, bu kısım ehl-i dalâlet, zaruriyat-ı dıniyeyi terk ve tağyir etmek istiyorlar. "Onlardan daha

mebhas: bahis, konu
mecburiyet: zorunluluk.
mesail: meseleler
mezahip: mezhepler, tutulan yollar
mezhep: dinde tutulan yol.
muhalif: aykırılık gösteren.
müçtehidin: müçtehitler
müçtehidîn-i izam: müçtehitlerin büyükleri
musavat: beraberlik, eşitlik
muthiş: son derece
nazariyat-ı diniye: dinin nazarî kısmı, anlatımı, fikriyatı.
neşir: yayma
safî: katışıksız.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
salâhat: dindarlıkta çok ilerlemiş olma hâli
saniyen: İkinci olarak.
sefahat: yasak şeylere zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük, eğlence
surette: şekilde.
tâbi: uyan.
tağyir: değiştirme.
tekâlif-i şer'iye: şeriatın emirleri.
tergip: isteklendirme
teşvik: heveslendirme
tiryaki: tutkun, bağımlı
zaruriyat-ı diniye: dince yapılması mecburî olan işler

bedbaht: kötü talihli
desise-i şeytaniye: şeytanın gizli oyunu
ehadis: Peygamberimizin sözleri
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar
ehl-i dıyanet: dindar kişiler
ehl-i ilim: ilim sahipleri.
ehl-i takva: Allah'tan korkan
evvelen: İlk olarak, birinci olarak
havale: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma.
icra: yürütme.
içtihat: din âlimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri.
İntibah: uyanma, ibret alma
kat'î: kesin, şüphesiz
mağrur: gururlu
mâni: alıkoyan, engel olan

iyiyiz" deseler, meseleleri tamam olmuyor. Çünkü, müçtehidîn, nazariyata ve kat'î olmayan teferruata kanşabilirler. Hâlbuki, bu mezhepsiz ehl-i dalâlet, zaruriyat-ı diniyede dahi fikirlerini karıştırmak ve kabil-i tebdil olmayan mesaili tebdil etmek ve kat'î erkân-ı İslâmiyeye karşı gelmek istediklerinden, elbette zaruriyat-ı diniyenin hamelelerî ve direkleri olan Sahabelere ilişecekler.

Heyhat! Değil bunlar gibi insan suretindeki hayvanlar, belki hakikî insanlar ve hakikî insanların en kâmilleri olan evliyanın büyükleri, Sahabenin küçüklerine karşı müsavat davasını kazanamadıkları, gayet kat'î bir surette Yirmi Yedinci Sözde ispat edilmiştir.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى رَسُولِكَ الَّذِى قَالَ « لاَ تَسُبُّوا اَصْحَابِى، لَوْ اَنْفَقَ اَحَدُكُمْ مِثْلَ اُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ نَصِفَ مُدِّ مِنْ اَصْحَابِى. »
صَدَقَ رَسُولُ اللّٰهِ [1]

سُبْحَانَكَ لاَعِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

Ashabü'n-Nebi: Peygamberimizin arkadaşları.
ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar.
erkan-ı İslâmiye: İslâmiyetin esasları.
evliya: Allah dostları.
fikir: düşünce.
gayet: son derece.
hakiki: gerçek.
hamele: taşıyanlar.
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye; yüksek bilgi; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı ve tam yerinde olması, herkesin bilmediği gizli sebep.
İspat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
kabil-i tebdil: değiştirilmesi mümkün.
kâmil: olgun.
kat'i: kesin, şüphesiz.
menâkıb: menkıbeler.
mesail: meseleler.
mezhep: dinde tutulan yol.
müçtehidîn: müçtehitler.
müsavat: beraberlik, eşitlik.
nazariyat: düşünceler, teoriler.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
Sahabî: Sahabe.
suret: biçim.
tebdil: değiştirme.
teferruat: ayrıntılar.
tenzih: Allah'ın şanına lâyık olmayan her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
zaruriyat-ı diniye: dince yapılması mecbun olan işler.

1. Allah'ım, "Sahabilerime dil uzatmayınız. Birinizin Uhud Dağı kadar altını Allah yolunda harcasa, Sahabilerimden birinin verdiği bir avuç kadar olmaz" (Allah'ın Resulü doğru söyledi) [*Muslim*, Fezail, 221; *Tirmizî*, Menâkıb, 58; *İbni Mâce*, Mukaddime, 11; Müsned, 3:11; *Buhârî*, Fezâilü Ashabü'n-Nebî, 5.] buyuran Resulün Muhammed'e salât ve selâm eyle.

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

Yirmi Şekizinci Şöz

Cennete Dairdir.

Şu söz, Cennete dairdir. Şu Sözün ıkı makamı var. Bırınci Makam, Cennetın bazı letaıfıne ışaret eder. Fakat, Onuncu Sozde on ıkı hakıkat-ı kàtıa ıle gayet kat'î bır surette ve bu sözün Ikıncı Makamında, Onuncu Sözün hulâsası ve esası, muteselsıl gayet metın Arabî bır burhan-ı kat'î ıle gayet parlak bır tarzda vucudu ıspat olunan Cennetın, ıspat-ı vucudundan bahıs değıl, belkı şu makamda yalnız sual ve cevaba ve tenkıde medar olan bırkaç ahval-ı Cennetten bahseder. Eğer tevfık-ı Ilâhî refık olsa, sonra azîm bır soz, o muazzam hakıkate daır yazılacaktır, ınşaallah.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَٰذَا الَّذِي
رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ
وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۞[1]

CENNET-İ BÂKİYEYE dair bazı suallere kısa cevaplardır

Cennete dair, Cennetten daha guzel, hunlennden daha lâtıf, selsebilinden daha tatlı olan beyanat-ı ayat-ı Kur'ânıye kımseye söz bırakmamıştır kı, fazla bır şey

* *Yırmı Sekizinci Söz, Barla'da 1926-34 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir*

ahval-i Cennet: Cennetin halleri
Arabi: Arapça yazilmiş.
azim: buyuk, yuce
bahis: soz etme, anlatma
beyanat-ı ayat-ı Kur'aniye: Kur'an ayetlerinin açiklamalari
burhan-ı kat'i: kesin delil
Cennet-i bakiye: sonsuz Cennet.
dair: hakkinda, ilgili
ebedi: surekli, devamli
esas: asil, oz
gayet: son derece.
hakikat: gerçek
hakikat-ı katıa: kesin gerçek.
hulasa: oz, esas
huri: Cennet kizi, Cennet guzeli
inşaallah: Allah dilerse, Allah izin verirse
ispat etmek: kanitlamak.
ispat-ı vücut: varliği delillerle kanitlama.
kat'i: kesin, şüphesiz
latif: hoş, guzel
letaif: guzellikler.
medar: sebep, vesile
metin: sağlam ve dayanikli
muazzam: çok büyük.
muteselsil: zincirleme, peş peşe
Rahim: şefkat, merhamet sahibi Allah
Rahman: rahmeti butun herkese yayilan ve bütün rahmetin sahibi Allah
rızık: Allah'in ihsan ettiği maddi ve manevi her turlu nimet.
selsebil: Cennettekı bir çeşme yâda irmağın suyu
sual: soru
suret: şekil, biçim
tarz: şekil, biçim
tenkit: eleştirme, eleştiri
tevfik-i ilahi: Allah'in yardimi
vücut: varlik.

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • İman edenler ve guzel işler yapanlara mujdele. Altlarından ırmaklar akan Cennetler onlarındır. O Cennetlerden rızık olarak bir meyve yedikleriniz: "Bu daha once yediğimiz rızıktandır" derler. Rızıkları dunyadakine benzer şekilde kendilerine sunulur. Orada onlar ıçin tertemiz eşler vardır. Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır. (Bakara Suresi, 25.)

söylensin. Fakat o parlak, ezelî ve ebedî yüksek ve güzel ayetleri fehme takrip için bazı basamakları, hem o cennet-i Kur'âniyeden numune için, bazı çiçeklerin numunesi nev'inden bazı nükteleri söyleyeceğiz. Beş rumuzlu sual ve cevapla işaret edeceğiz.

Evet, *Cennet, bütün lezaiz-i maneviyeye medar olduğu gibi, bütün lezaiz-i cismaniyeye de medardır.*

• *Sual:* Kusurlu, noksaniyetli, mütegayyir, kararsız, elemli cismaniyetin ebediyetle ve Cennetle ne alâkası var? Madem ruhun âlî lezaizi vardır, ona kâfidir. Lezaiz-i cismaniye için, bir haşr-i cismanî neden icap ediyor?

Elcevap: Çünkü, nasıl toprak suya, havaya, ziyaya nispeten kesafetli, karanlıklıdır, fakat, masnuat-ı İlâhiyenin bütün envaına menşe ve medar olduğundan bütün anasır-ı sairenin manen fevkine çıktığı gibi, hem, kesafetli olan nefs-i insaniye, sırr-ı camiiyet itibarıyla, tezekkî etmek şartıyla bütün letaif-i insaniyenin fevkine çıktığı gibi; öyle de, cismaniyet, en cami, en muhit, en zengin bir âyine-i tecelliyat-ı esma-ı İlâhiyedir.

Bütün hazain-i rahmetin müddeharatını tartacak ve mizana çekecek aletler, cısmaniyettedir. Meselâ, dildeki kuvve-i zaika, rızık zevkinde enva-ı mat'umat adedince mizanlara menşe olmasaydı, her birini ayrı ayrı hissedip tanımazdı, tadıp tartamazdı.

Hem, ekser esma-i İlâhiyenin tecelliyatını hissedip bilmek, zevk edip tanımak cıhazatı, yine cismaniyettedir.

adedince: sayısınca
alaka: ilgi
alî: yüce, yüksek.
anasır-ı saire: toprak dışındaki diğer unsur ve elementler, su, hava, ışık, v.d.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayine-i tecelliyat-ı esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimlerinin yansıdığı ve gördüğü ayna.
camî: içinde bulunduran, toplayan.
Cennet-i Kur'aniye: Kur'an'da Cenneti anlatan ayetler.
cıhazat: organlar.
cismaniyet: bedenle, cısımle ilgili olma, cismanî oluş, beden.
ebedî: sonu olmayan, sürekli.
ebediyet: sonsuzluk.
ekser: en çok, pek çok.
elem: sıkıntı, üzüntü, acı.
enva: çeşitler, türler.
enva-ı mat'umat: yiyecek çeşitleri.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
ezelî: başlangıcı olmayan, sonsuzluk.
fehim: anlama, anlayış.
fevk: üst, üstüne.
haşr-i cismanî: cısımle cesetle dirilme.
hazain-i rahmet: rahmet hazineleri.
hissetmek: algılamak.
icap: gerekme.
itibar: özellik.
kâfi: yeterli.
kesafet: yoğunluk, katılık, koyuluk.
kuvve-i zaika: tat alma duygusu.
letaif-i insaniye: insandaki manevî duygular.
lezaiz: lezzetler.
lezaiz-i cismaniye: maddî lezzet ve zevkler.
lezaiz-i maneviye: manevî lezzetler.
manen: manaca.
masnuat-ı İlâhiye: Allah tarafından sanatla yaratılan varlıklar.
medar: kaynak, sebep, vesile.
menşe: kaynak.
mizan: ölçü.
muhit: kuşatan.
müddeharat: depolanmış, saklanmış şeyler.
mütegayyir: tagayyur eden, değişen.
nefs-i insaniye: insan nefsi.
nev': tür, çeşit.
nispeten: oranla, göre.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
numune: örnek, misal.
nükte: ince söz ve mana.
rızık: Allah'ın herkese lütuf ve ihsan ettiği nimetler, yiyecekler.
rumuz: remizler, işaretler.
sırr-ı camiiyet: pek çok manayı kapsayıcı özellik.
sual: soru.
takrip: yaklaştırma.
tecelliyat: bilinmeler, görünmeler.
tezekkî: manevî temizlik, ahlâken yükselme.
zevk: tatma.
ziya: ışık.

Hem, gayet müteneववı ve nihayet derecede ayrı ayrı lezzetleri hissedecek ıstıdatlar, yine cismanıyettedir.

Madem şu kâinatın Sânî, şu kâinatla bütün hazain-i rahmetini tanıttırmak ve bütün tecellıyat-ı esmasını bildirmek ve bütün enva-ı ihsanatını tattırmak istediğini, kâinatın gıdışatından ve insanın camıiyetinden, On Bıncı Sözde ispat edildiği gibi, kat'î anlaşılıyor. Elbette, şu seyl-i kâinatın bir havz-ı ekben ve bu kâinat tezgâhının işlediği mahsulâtın bir meşher-i azamı ve şu mezraa-i dunyanın bır mahzen-i ebedîsi olan dâr-ı saadet, şu kâinata bir derece benzeyecektir; hem cismanî, hem ruhanî butun esasatını muhafaza edecektir. Ve o Sâni-i Hakîm ve o Âdil-i Rahîm, elbette cismanî aletlerin vezaifine ücret olarak ve hidematına mükâfat olarak ve ıbadat-ı mahsusalanna sevap olarak, onlara lâyık lezaızı verecektir. Yoksa, hikmet ve adalet ve rahmetine zıt bır hâlet olur ki, hıçbir cihetle Onun cemal-ı rahmetine ve kemal-ı adaletine uygun değildir; kabil-i tevfik olamaz.

• *Sual:* Cısim, eğer hayatî olsa, ecza-i bedenî daım terkip ve tahlıldedır, inkıraza mahkûmdur, ebedıyete mazhar olamaz. Ekl ve şürb, beka-ı şahsî ve muamele-ı zevciye ıse, beka-ı nev'î içindır ki, şu âlemde birer esas olmuşlar. Âlem-ı ebedıyette ve âlem-ı uhrevîde şunlara ihtıyaç yoktur. Neden Cennetın en büyük lezaızı sırasına geçmişler?

Elcevap: Evvelâ, şu âlemde cısm-i zîhayatın inkıraza ve mevte mahkûmıyeti ise, varıdat ve masarifin muvazenesızlığındendir. Çocukluktan sınn-ı kemale kadar

adalet. hakkanıyet ve doğruluk.
Âdil-i Rahim: adalet ve rahmetıyle her ışı gören Allah
alem: dunya
alem-i ebediyet. sonsuzluk alemi
alem-i uhrevi: ahıret âlemı.
aletler: organlar
beka-ı nev'i: turun varlığının devamlılığı
beka-ı şahsi: kışinin varlığının devamı
camiiyet: toplayıcı ve kapsamlı oluş
cemal-i rahmet: rahmetin guzelliği
cihet: yon, taraf
cismani: vucutla alâkalı maddî
cismaniyet: cısmanı oluş, beden
cism-i zihayat. canlı bedenı
daim: devamlı, sureklı
dar-ı saadet: mutluluk yen Cennet.
ebediyet: sonsuzluk.
ecza-i bedeni: vucudun temel parçalan, organlan, hücreler
ekl: yeme
enva-ı ihsanat. iyılıklenn çeşıtlen
esas: temel gerçek.
esasat. esaslar, özellikler
evvela: bınncı olarak.
gayet: çok, pek çok.
gıdışat. gıdışler
halet. hâl, durum
havz-ı ekben: buyuk havuz
hayatı: canlı, hayar sahibi.
hazain-i rahmet: rahmet hazine len
hidemat. hizmetler, vazıfeler.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik, faydalı ve tam yerinde oluşu
hissetme: algılama
ibadat-ı mahsusa: kendilenne aıt ıbadetler
inkıraz: yıkılma, yok olma, son bulma
ispat etmek. kanıtlamak.
ıstıdat. kabılıyet, yetenek.
kabil-i tevfik: ayrılması mumkun ayrılabılır
kainat. yaratılmış olan şeylerin tamamı
kat'i: kesın, şüphesız
kemal-i adalet. adaletın mukemmelliği ve kusursuzluğu
layik: uygun, yakışan
lezaiz: lezzetler
lezzet: tat.
mahkum: hukumlu, mecbur
mahsulât: urunler
mahzen-i ebedi: sonsuza kadar kalınacak yer
masarif: masraflar, harcamalar
mazhar: kavuşma, sahıp olma
meşher-i azam: en buyuk sergi
mevt. olum, vefat.
mezraa-i dünya: dunya tarlası
muamele-ı zevciye: evlılık ılışkısı
muhafaza: koruma
muvazene: denge
mukafat. ödul
mutenevvi: çeşıtlı
nihayet. son
rahmet: acıma, merhamet etme, esırgeme
ruhani: ruh ile ılgılı
Sani: yaratan, Allah
Sani-i Hakim: her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sani-i kainat: kainatı mukemmel bir sanatla yaratan Allah
seyl-i kainat: kainatın akışı
sinn-ı kemal: olgunluk, yetkınlik yaşı
sual: soru
şürb: ıçme
tahlil: dağılma, ayrışma
tecelliyat-ı esma: ısımlerin yansıması, gorunmesi.
terkip: sentez, birleşturme
tezgah: uretım aletı
varidat: gelırler
vezaif: vazıfeler, gorevler
zıt: ters, aykırı

varidat çoktur, ondan sonra masarif ziyadeleşir, muvazene kaybolur, o da ölür.

Âlem-i ebediyette ise, zerrat-ı cisim sabit kalıp, terkip ve tahlile maruz değil. Veyahut muvazene sabıt kalır, **(HAŞIYE)** varidat ile masarif muvazenettedir—devr-i daimî gibi.

Cısm-i zîhayat, telezzüzat için, hayat-ı cismaniye tezgâhının işlettirilmesiyle beraber ebedîleşir. Ekl ve şürb ve muamele-i zevciye, gerçi bu dünyada bir ihtiyaçtan gelir, bır vazifeye gıder; fakat, o vazifeye bır ücret-i muaccele olarak, öyle mutenevvi leziz lezzet içlerine bırakılmıştır kı, sair lezaıze tereccüh ediyor. Madem bu dâr-ı elemde bu kadar acıp ve ayrı ayrı lezzetlere medar, ekl ve nikâhtır; elbette, dâr-ı lezzet ve saadet olan Cennette, o lezzetler, o kadar ulvî bir suret alıp ve vazife-i dünyeviyenin uhrevî ücretini de lezzet olarak ona katarak ve dünyevî ihtiyacı dahı uhrevî bır hoş iştiha suretinde ilâve ederek, Cennete lâyık ve ebediyete münasip, en camı hayattar bir maden-i lezzet olur.

Evet, وَمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا لَهْوٌ وَّلَعِبٌ وَاِنَّ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ ۞ [2] sırınca, şu dâr-ı dünyada, camıt ve şuursuz

HAŞİYE: Şu dunyada cısm-ı insanî ve hayvanî, zerrat için guya bır mısafırhane, bır kışla, bır mektep hukmundedır kı camıt zerreler ona gırerler, hayattar olan âlem-ı bekaya zerrat olmak ıçın lıyakat kesb ederler, çıkarlar Ahırette ıse [1] اِنَّ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ ۞ sırınca, nur-u hayat, orada âmmdır Nurlanmak için o seyrusefere ve o talımat ve tahme lüzum yoktur Zerreler demırbaş olarak sabit kalabilirler

1 Asıl hayata mazhar olan ise ahıret yurdudur (Ankebut Suresi 64)

2. Bu dunya hayatı bır oyun ve oyalanmadan başka bır şey değıldır Asıl hayata mazhar olan ıse ahıret yurdudur (Ankebut Suresi 64)

acıp hayret uyandırıcı, şaşırtıcı.
ahiret öbür dünya
alem-i beka sonsuzluk âlemi, ahiret.
alem-i ebediyet: sonsuzluk alemi
amm umumî genel herkese ait.
camî içinde bulunduran toplayan
camıt. cansız.
cism-i insanî ve hayvanî. İnsan ve hayvan bedeni
cism-i İnsanî insan bedeni
cism-i zîhayat canlı bedeni
dar-ı dünya dünya yurdu.
dar-ı elem üzüntü ve sıkıntı yeri, dünya
dar-ı lezzet ve saadet lezzet ve mutluluk yeri Cennet.
demirbaş değişmez devamlı
devr-i daimî sürekli dönüş
dünyevî dünyaya ait
ebedî sonsuz.
ebediyet. sonsuzluk.
ekl yeme
guya sanki sözde
haşiye dipnot
hayat-ı cismaniye tezgahı maddı hayatın devamını sağlayan canlı vücudu
hayattar canlı yaşayan
hayvanî hayvanla ilgili
hukmünde değerinde gibi
İhtiyaç. gereksinim
İlâ ye kadar
İlâve etmek. eklemek.
İştiha ıstek ve arzu
kesb hak kazanmak, hak etmek.
kışla askerî birliklere ait bina
layık. uygun yakışan.
lezaız lezzetler
leziz lezzetli tatlı
lıyakat layık olma
lüzum gerekliliik.
maden-i lezzet: lezzetin kaynağı.
maruz etkisi altında bulunma.
masarif masraflar giderler
mazhar nail olma, erişme sahıp olan
medar sebep kaynak
mektep eğitim yeri okul
muamele-i zevciye evlilik ilişkisi
muvazene denge
muvazenet. eşitlik, denge
münasip uygun
mütenevvi çeşitli
nikah evlilik.
nur aydınlık, ziya, ışık.
nur-u hayat. hayatın nurlu yüzü.
sabıt. yerli yerinde
sair diğer, başka
seyrusefer gidiş geliş yolculuk
sırınca hakikatine göre
suret şekil, biçim
şuur bilinç akıl
şürb içme
tahlil dağılma, ayrışma
talım öğretme yetiştirme, eğitme
talımat eğitimler
telezzüzat lezzetlenmeler lezzet almalar.
tereccüh üstünlük, üstün gelme.
terkip sentez birleştirme
uhrevî ahirete ait.
ulvı yüksek yüce
ücret-i muaccele peşin ücret.
varidat gelirler
vazife görev
vazife-i dünyeviye dünyadaki vazife.
zerrat. zerreler, moleküller atomlar
zerrat-ı cısım bedenin atomları hücreleri.
zerre en küçük parça atom.
ziyadeleşmek artmak.

ve hayatsız maddeler, orada şuurlu hayattardırlar. Buradaki insanlar gibi orada da ağaçlar, buradaki hayvanlar gibi oradaki taşlar, emri anlar ve yapar. Sen bir ağaca desen, "Filân meyveyi bana getir", getirir. Filân taşa desen, "Gel"; gelir. Madem taş, ağaç bu derece ulvî bir suret alırlar, elbette, ekl ve şürb ve nikâh dahi, hakikat-ı cismaniyelerini muhafaza etmekle beraber, Cennetin dünya fevkindeki derecesi nispetinde, dünyevî derecelerinden o derece yüksek bir suret almaları iktıza eder.

• *Sual*[1] اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ sırrınca, "*Dost dostuyla beraber Cennette bulunacaktır.*" Hâlbuki, basit bir bedevî, bir dakikada, sohbet-i Nebeviyede, lillâh için bir muhabbet peyda eder. O muhabbetle, Cennette Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında bulunması lâzım gelir. Hâlbuki, gayr-i mütenahi feyze mazhar Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın feyzi, bir basit bedevî feyziyle nasıl birleşir?

Elcevap. Bir temsil ile, şu ulvî hakikate şöyle bir ışaret ederiz ki:

Meselâ, gayet güzel ve şaşaalı bir bağda, muhteşem bir zat, gayet büyük bir ziyafet, gayet müzeyyen bir seyrangâh öyle bir surette ihzar etmiş ki, kuvve-i zaıkanın hissedecek bütün lezaiz-i mat'umatı cami, kuvve-i bâsıranın hoşuna gidecek bütün mehasini şamil, kuvve-i hayaliyeyi keyiflendirecek bütün garaibi müştemil, ve hakeza, bütün havass-ı zahire ve bâtınayı okşayacak ve memnun

1- Buhari, Edep, 96; Muslim, Birr, 165; Tirmizi, Zuhd, 50; Darimi, Rikak, 71

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
bedevî: şehir hayatından uzakta çölde yaşayan göçebe
birr: iyilikle ilgili hadisler
cami: içinde bulunduran
dünyevî: dünyaya ait
edep: güzel terbiye
ekl: yeme
fevk: üst, üzeri
feyiz: ilim, irfan, manevî güzellikler
filân: her hangi bir
garaip: şaşırtıcı, hayret verici şeyler
gayet: son derece
gayr-i mütenahi: sonsuz
hadis-i şerif: Peygamberimizin hadisleri
hâkezâ: bunun gibi
hakikat: gerçek
hakîkat-i cismaniye: hakiki beden ve cism
havass-ı zahire ve bâtına: görünen ve görünmeyen hisler ve duygular
hayatsız: cansız
hayattar: canlı, yaşayan
hissetmek: algılamak
ihzar: hazırlama
iktıza: gerekme
keyif: neşe
kuvve-i basıra: görme duygusu
kuvve-i hayâliye: hayal duygusu
kuvve-i zaıka: tat alma duygusu
lâzım: gerekli
lezaiz-i mat'umat: yiyeceklerdeki lezzetler
lillâh: Allah için
mazhar: sahip olan, kavuşmuş olan
mehasin: güzellikler
memnun: mutlu
muhabbet: sevgi
muhafaza: koruma
muhteşem: ihtişamlı, görkemli, gösterişli
müştemil: içine alan
müzeyyen: süslenmiş, süslü, bezenmiş
nikâh: evlilik
nispet: oran
peyda: meydana gelme
Peygamber: Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed
seyrangâh: gezinti ve seyir yeri
sırrınca: hakikatine göre
sohbet-i nebeviye: Peygamberimizin sohbeti
sual: soru
suret: şekil, biçim
şamil: içine alan, kapsayan
şaşaa: gösteriş
şuur: bilinç, akıl
şürb: içme
temsil: benzetme
ulvî: yüksek, yüce
zat: kişi, şahıs
ziyafet: ikram için verilen yemek
zühd: zühdle ilgili hadisler

edecek her şeyi, içine koymuştur. Şimdi, iki dost var, beraber o ziyafete giderler, bir locada, bir sofrada oturuyorlar. Fakat, birisinin kuvve-i zaikası pek az olduğundan, cüz'î zevk alır, gözü de az görüyor, kuvve-i şammesi yok, sanayi-i garibeden anlamaz, harika şeyleri bilmez. O nüzhetgâhın binden ve belki milyondan birisini kabiliyeti nispetinde ancak zevk ederek istifade eder. Diğeri ise, bütün zahirî ve bâtınî duyguları, akıl ve kalp ve his ve lâtîfeleri, o derece mükemmel ve o mertebe inkışaf etmiştir ki, o seyrangâhtaki bütün incelikleri, güzellikleri ve letaifi ve garaibi ayrı ayrı hissedip zevk ederek, ayrı ayrı lezzet aldığı hâlde o dost ile omuz omuzadır. Madem, bu karma karışık, elemli ve daracık şu dünyada böyle oluyor; en küçük ile en büyük beraber iken, serâdan Süreyya'ya kadar fark oluyor. Elbette, dâr-ı saadet ve ebediyet olan Cennette, bittarikılevlâ, dost dostu ile beraber iken, her birisi istidadına göre sofra-ı Rahmanirrahîm'den, istidatları derecesinde hisselerini alırlar. Bulundukları Cennetler ayrı ayrı da olsa, beraber bulunmalarına mâni olmaz. Çünkü, Cennetin sekiz tabakası birbirinden yüksek oldukları hâlde, umumun damı Arş-ı Azamdır.[1] Nasıl ki mahrutî bir dağın etrafında, birbiri içinde, birbirinden yüksek, kaidesinden zirvesine kadar surlu daireler bulunsa, o daireler birbirinin üstündedir, fakat birbirinin güneşi görmelerine mâni olmaz, birbirinden geçebilir, birbirine bakar. Öyle de, Cennetler de buna yakın bir tarz ile olduğu, ehadisin mütenevvi rivayatı işaret ediyor.

Arş-ı Azam: Cenab-ı Allah'ın sınırsız hâkimiyetinin ve büyüklüğünün tecellî ettiği yer
bâtınî: görünmeyen, bilinmeyen
bittarikılevlâ: en doğru ve tercihe değer yol ile
cuz'î: az, pek az
dam: bir yerin en üst kısmı
dâr-ı saadet ve ebediyet: sonsuzluk ve mutluluk yeri
ehadis: hadisler
elem: üzüntü, sıkıntı, acı
garaip: şaşırtıcı, hayret verici şeyler
harika: eşsiz güzellikte
his: duygu
hisse: pay
hissetmek: algılamak
inkışaf: açılma, gelişme
istidat: kabiliyet, yetenek
istifade: faydalanma, yararlanma
kabiliyet: yetenek, anlayış
kaide: temel, taban
kuvve-i şamme: koku alma duygusu
kuvve-i zaika: tat alma duygusu
latîfe: manevî duygu
letaif: güzellikler
lezzet: tat
loca: seyirciye mahsus hususî odacıklar
mahrutî: koni şeklinde olan
mânî: engel
mertebe: derece
mükemmel: tam, tamam, eksiksiz
mütenevvi: çeşitli
nispet: ölçü, oran
nüzhetgâh: seyir ve gezinti yeri
rivayat: hadislerin verdiği haberler
sanayi-i garibe: benzersiz ve hayranlık verici sanatlar
serâdan Süreyya'ya kadar: yerden Ülker yıldızına kadar
seyrangâh: eğlence ve gezme yeri
sofra-ı Rahmanırrahîm: dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah'ın sofrası
surlu: duvarla çevrilmiş yer
tarz: şekil
umum: genel
zahirî: görünen, bilinen
zevk: tatma, haz
zirve: en tepe
ziyafet: ikram için verilen yemek

1 *Buhârî*, Tevhîd, 22, Cihad, 4; *Tirmizî*, Cennet, 4; *Müsned*, 1/207, 2/197, 335, 370, 5/316, 321

• *Sual*: Ehadîste denilmiş: "Hurîler yetmiş hulleyi giydikleri hâlde, bacaklarının kemiklerindeki ilikleri görünüyor." [1] Bu ne demektir? Ne manası var? Nasıl güzelliktir?

Elcevap: Manası pek güzeldir ve güzellîği pek şirindir. Şöyle ki:

Şu çirkin, ölü, camît ve çoğu kışır olan dünyada, hüsün ve cemal, yalnız göze güzel görünüp, ulfete mâni olmazsa, yeter. Hâlbuki, güzel, hayattar, revnaktar, bütün kışırsız lüp ve kabuksuz iç olan Cennette, göz gibi bütün insanın duygulan, lâtîfeleri, cins-i lâtif olan hurîlerden ve hurîler gibi ve daha güzel, dünyadan gelme, Cennetteki nisâ-i dünyeviyeden ayrı ayrı hisse-i zevklerini, çeşit çeşit lezzetlerini almak isterler. Demek, en yukarı hullenin güzelliğinden tut, tâ kemik içindeki ilîklere kadar, birer hissin birer lâtîfenin medar-ı zevki olduğunu hadîs işaret ediyor.

Evet, "Hurîlerin yetmiş hulleyi giymeleri ve bacaklarındaki kemiklerin ilîkleri görünmesi" tabîriyle hadîs-i şerîf işaret ediyor ki, insanın, ne kadar hüsünperver ve zevkperest ve ziynete meftun ve cemale müştak duygulan ve hasselen ve kuvaları ve lâtîfelen varsa, umumunu memnun edip doyuracak ve her birisini ayrı ayrı okşayıp mes'ut edecek maddî ve manevî her nevi ziynet ve hüsnücemale, hurîler camîdirler. Demek, hurîler Cennetin aksam-ı ziynetinden yetmiş tarzını, bir tek cinsten olmadığından birbirini setretmeyecek surette giydikleri gibi, kendi vücutlarından ve nefîs ve cısımlerinden, belki

1 *Tirmizî*, Cennet, 5, 7, Kıyame, 60; *Müstedrekü'l-Hâkim*, 5.218; *Müslim*, Cennet, 14, 17

aksam-ı ziynet: süs çeşitleri, kısımları
camî: üzerinde bulunduran, toplayan, sahip
camît: cansız
cemal: yüz güzelliği
cins-i lâtif: güzel, hoş ve nurânî bir varlık.
ehadîs: hadîsler
hadîs-i şerîf: hadîs, Peygamberimizin söz ve davranışları.
hasse: duygu.
hayattar: canlı, yaşayan
his: duygu
hisse-i zevk: zevk hissesi, pay
hulle: Cennet elbisesi
hurî: Cennet kızı, Cennet güzeli
hüsnücemal: yüz güzelliği
hüsün: güzellik
hüsünperver: güzelliğe düşkünlük.
kışır: kabuk.
kuva: duygu
lâtîfe: manevî duygu
lüp: iç, öz.
maddî: maddeye ait.
mana: anlam
manevî: maddî değil, maneviye ait
mâni: engel
medar-ı zevk: zevk kaynağı, sebebi
meftun: düşkün, tutkun
memnun: hoşnut, razı
mes'ut: mutlu.
Müslim: muteber bir hadîs kitabı
Müstedrekü'l-Hâkim: hadîs kitabı
müştak: âşık, çok isteyen
nefîs: kendi
nevi: çeşit
nisâ-ı dünyeviye: dünya kadınları.
revnaktar: göz alıcı güzellikte
setretmek: örtmek, kapatmak.
sual: soru
suret: şekil, biçim
tabîr: söz, deyim
tarz: çeşit.
Tirmizî: muteber bir hadîs kitabı.
umum: bütün, hep
ulfet: alışkanlık
vücut: beden
zevkperest: zevke düşkün
ziynet: süs

yetmiş mertebeden ziyade ayn ayrı hüsün ve cemalin aksamını gösteriyorlar [1] وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ ۞ işaretinin hakikatini gösteriyorlar.

Hem, Cennette lüzumsuz, kışırlı ve fuzulî maddeler olmadığından, ehl-i Cennetin ekl ve şurbunden sonra kazuratı olmadığını [2] hadis-i şerif beyan ediyor. Madem şu suflî dünyada, en adî zîhayat olan ağaçlar, çok tegaddi ettikleri hâlde kazuratsız oluyorlar; en yüksek tabaka-ı hayat olan Cennet ehli neden kazuratsız olmasın?

• *Sual:* Ehadis-i şenfede denilmiştir ki: "Bazı ehl-ı Cennete dünya kadar bir yer veriliyor, yüz binler kasır, yüz binler hûri ihsan ediliyor." [3] Bir tek adama bu kadar şeylerin ne lüzumu var, ne ihtiyacı var, nasıl olabilir ve ne demektir?

Elcevap: Eğer insan, yalnız camit bir vücut olsaydı, veyahut yalnız mideden ibaret nebatî bir mahlûk olsaydı, veyahut yalnız mukayyet, ağır ve muvakkat ve basit bir zat-ı cismaniye ve bir cism-i hayvanîden ibaret olsaydı, öyle çok kasırlara, çok hurilere lâyık ve malik olmazdı. Fakat, insan öyle camî bir mu'cize-i kudrettir ki, hatta şu dünya-ı fânîde, şu kısa bir ömürde, şu inkışaf etmemiş bazı letaifinin ihtiyacı cihetiyle bütün dünyanın saltanatı, servetı ve lezaizi verilse, belki hırsı tok olmayacaktır. Hâlbuki, ebedî bir dâr-ı saadette, nihayetsiz istidada malik, nihayetsiz ihtiyaçlar lisanıyla, nihayetsiz arzular eliyle nihayetsiz bir rahmetin kapısını çalan bir insan, elbette ehadiste beyan olunan ihsanat-ı İlâhiyeye mazhariyeti

adî: basit, sıradan
aksam: kısımlar
beyan: açıklama, bildirme
camî: birçok farklı özelliği kendisinde bulunduran
camit: ruhsuz, cansız
cemal: yüz güzelliği
cihet: yön
cism-i hayvanî: hayvanî beden
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet
dünya-ı fânî: ölümlü dünya, geçici dünya
ebedî: sonsuz
ehadis: hadisler
ehl-i Cennet: Cennet ehli, Cennette yaşayanlar
ekl: yeme
fuzulî: fazladan, gereksiz
hadis-i şerif: Peygamberimizin hadisi
hakikat: gerçek
hûri: Cennet kızı, Cennet güzeli
hüsün: güzellik
ibaret: oluşmuş, meydana gelmiş
ihsan: lütuf, bağış, verme
ihsanat-ı İlâhiye: Allah'ın bağışları, ikramları
inkişaf: gelişme, ortaya çıkma
istidat: kabiliyet, yetenek
kasır: köşk, saray
kazurat: pıslıklar, artık maddeler
kışırlı: kabuk
layık: yakışan
letaif: manevî duygular
lezaiz: lezzetler
lisan: dil
lüzum: gereklilik
lüzumsuz: gereksiz
mahluk: yaratık
malik: sahip
mazhariyet: erişme, sahip olma
mertebe: derece
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
mukayyet: sınırlı, kayıtlı
muvakkat: geçici
nebatî: bitki cinsinden
nihayetsiz: sonsuz
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
saltanat: hükümdarlık, hâkimiyet
sual: soru
suflî: alçak, adî
şurb: içme
tabaka-ı hayat: hayat tabakası
tegaddi: beslenme, gıdalanma
vücut: beden, varlık
zat-ı cismaniye: cisimden ibaret varlık
zîhayat: hayat sahibi, canlılar
ziyade: çok, fazla

1 Orada canların çekeceği, gözlerin zevk alacağı her şey vardır. (Zuhruf Suresi, 71.)
2. *Buhârî*, Bed'u l-Halk, 8; *Muslim*, Cennet, 17-19; *Tirmizî*, Cennet, 7; *Dârimî*, Rikak, 104.
3 *Tirmizî*, Cennet, 17.

makuldür ve haktır ve hakikattir. Ve şu hakikat-i ulviyeye bir temsil dürbünüyle rasat edeceğiz. Şöyle ki:

Bu dere bahçesi gibi, [HAŞİYE] şu Barla bağ ve bahçelerinin her birinin ayrı ayrı maliki bulunduğu hâlde, Barla'da gıdası itibarıyla ancak bir avuç yeme malik olan her bir kuş, her bir serçe, her bir arı, "Bütün Barla'nın bağ ve bostanları benim nüzhetgâhım ve seyrangâhımdır" diyebilir. Barla'yı zapt edip daire-i mülküne dahil eder. Başkalarının iştiraki onun bu hükmünü bozmaz. Hem, insan olan bir insan diyebilir ki, "Benim Hâlık'ım, bu dünyayı bana hane yapmış, güneş benim bir lâmbamdır, yıldızlar benim elektriklerimdir; yer yüzü çiçekli miçekli halılarla serilmiş benim bir beşiğimdir" der, Allah'a şükreder. Sair mahlûkatın iştiraki, onun bu hükmünü nakzetmez. Bilâkis, mahlûkat onun hanesini tezyin eder, hanenin müzeyyenatı hükmünde kalırlar. Acaba, bu daracık dünyada, insan, insaniyet itibarıyla—hatta bir kuş dahi—böyle bir daire-i azîmede bir nevi tasarruf dava etse, cesim bir nimete mazhar olsa, geniş ve ebedî bir dâr-ı saadette ona beş yüz senelik bir mesafede bir mülk ihsan etmek, nasıl istib'at edilebilir?

Hem, nasıl ki şu kesafetli, karanlıklı, dar dünyada güneşin pek çok aynalarda bir anda aynen bulunması gibi, öyle de, nuranî bir zat, bir anda çok yerlerde aynen bulunması—On Altıncı Sözde ispat edildiği gibi—meselâ, Hazret-i Cebrail Aleyhisselâm bin yıldızda bir anda,

---

HAŞİYE: Sekiz sene kemal-i sadakatle bu fakire hizmet eden Süleyman'ın bahçesidir ki, bir veya iki saat zarfında şu söz orada yazıldı.

Barla: bkz. Yer Bilgileri
bilâkis: aksine, tersine
bostan: sebze bahçesi.
cesim: çok büyük.
dahil etmek: katmak, almak.
daire-i azîme: geniş ve büyük daire.
daire-i mülk: mülk dairesi
kullanım sınırları.
dar-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
dava etmek: iddia etmek
ebedî: sonsuz
hak: doğru
hakikat: gerçek
hakikat-i ulviye: yüce ve yüksek hakikat.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah.
hane: ev, mesken
haşiye: açıklayıcı not, dipnot
Hazret-i Cebrail: dört büyük melekten vahiy getirmekle görevli olan melek.
hükmünde: gibi, değerinde
hüküm: karar
ihsan: bağış, iyilik, lütuf
insaniyet: insanlık, insan oluş
istib'at: akıldan uzak görme
iştirak: ortaklık, katılım
itibarıyla: özelliğiyle, değeriyle
kemal-i sadakat: mükemmel bir sadakat.
kesafet: bulanıklık, yoğunluk, katılık
mahlûkat: yaratıklar
makul: akla uygun
malik: sahip
mazhar: sahip olma.
mülk: varlık, saltanat.
müzeyyenat: süslenmiş şeyler, süslü şeyler
nakz: bozma, kırma, bir hükmü yok sayma
nevi: çeşit
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
nuranî: nurlu
nüzhetgâh: gezinti, seyir yeri
rasat: bakma, gözleme
sair: diğer, başka
seyrangâh: eğlence ve gezme yeri
şükretmek: teşekkür etmek.
tasarruf: dilediği gibi kullanma ve yönetme.
temsil: benzetme, örnek.
tezyin: süsleme, zıynetlendirme
zapt: idaresi altına alma
zarfında: içinde, süresince
zat: kişi, şahıs, fert.

hem Arşta, hem huzur-u Nebevîde, hem huzur-u İlâhîde bır vakitte bulunması; hem, Hazret-i Peygamber Aleyhis-salâtü Vesselâmın haşirde bır anda ekser etkıya-i ümmetiyle görüşmesi ve dünyada hadsız makamlarda bir anda tezahür etmesi; ve evlıyanın bir nevi garıbi olan abdallanın bir vakitte çok yerlerde görünmesi; ve avamın rüyada bazen bir dakikada bir sene kadar işler görmesi ve müşahede etmesi, ve herkesin kalp, ruh, hayal cihetiyle bır anda pek çok yerlerle temas edıp alâkadarâne bulunması malûm ve meşhut olduğundan, elbette nuranî kayıtsız, geniş ve ebedî olan Cennette, cisimleri ruh kuvvetinde ve hıffetinde ve hayal sur'atında olan ehl-ı Cennet, bır vakitte yüz bin yerlerde bulunup, yüz bin hurîlerle sohbet ederek, yüz bin tarzda zevk almak, o ebedî Cennete, o nıhayetsiz rahmete lâyıktır ve Muhbır-ı Sadıkın (a.s.m.) haber verdığı gibi hak ve hakikattır. Bununla beraber, bu küçücük aklımızın terazisiyle o muazzam hakikatler tartılmaz.

İdrak-ı maâlî bu küçük akla gerekmez,
Zira bu terazi o kadar sıkleti çekmez.

[1] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

[2] رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى حَبِيبِكَ الَّذِى فَتَحَ اَبْوَابَ الْجَنَّةِ بِحَبِيبِيَّتِهِ وَبِصَلَاتِهِ وَاَيَّدْتَهُ اُمَّتُهُ عَلٰى فَتْحِهَا بِصَلَوَاتِهِمْ عَلَيْهِ، عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ۞

[3] اَللّٰهُمَّ ادْخِلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ الْاَبْرَارِ بِشَفَاعَةِ حَبِيبِكَ الْمُخْتَارِ اٰمِينَ ۞

---

1 Sen her turlu noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2 Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

3 Allah'ım! Habip oluşu ve duasıyla Cennetin kapılarını açan ve o kapıları ona olan salâvatlarıyla açmaları için ümmetini desteklediğin Habibine rahmet eyle. Ona salat ve selâm olsun. Allah'ım! O seçkin Habibinin şefaatiyle bizleri iyilerle birlikte Cennete girdir. Âmîn.

---

abdal: dünyadan ilgisini kesen kendisini tamamen Allah'a adayan manevî görevleri olan velîler gurubu
alakadarane: ilgilenerek, alâka göstererek
âmin: ya Rabbi! öyle olsun, kabul eyle
arş: Cenab-ı Allah'ın sınırsız hâkimiyetinin ve büyüklüğünün tecelli ettiği makam
avam: halk, sıradan insanlar
bir vakitte: aynı anda, aynı zamanda
cihet: yön
ebedî: sonsuz
ehl-i Cennet: Cennette yaşayanlar
ekser etkıya-i ümmet: ümmet içindeki takva sahiplerinin çoğu
ekser: pek çok, birçok
evlıya: olağanüstü hâller gösteren Allah dostları
garib-i abdal: Allah'a yönelmiş garip
garip: yalnız yaşayan, tuhaf
Habıp: sevilen, sevgili, Allah seven, dost.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hak: doğru
hakikat: gerçek
haşir: kıyametten sonra insanların dirilişi
hıffet: hafiflik
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik, faydalı ve tam yerinde olması
hurî: Cennet kızı, Cennet güzeli.
huzur-u İlâhî: Allah'ın huzuru
huzur-u Nebevî: Peygamberimizin huzuru
İdrak-ı maâlî: yüksek bir hakikatin taşıdığı manayı idrak etme
kusur: suç
layık: yakışan
makam: manevî mevki
malum: bilinen.
meşhut: görünen.
muazzam: çok büyük
Muhbır-ı Sadık: doğru haber veren olan Peygamberimiz.
müşahede: görme, seyretme, şahit olma
nevî: çeşit
nihayetsiz: sonsuz
noksan: eksiklik.
nuranî: nurlu
Rab: varlıkları yaratan, ihtiyaçlarını gideren, yetiştiren, idare ve terbiye eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.
salât: dua
salavat: esenlik dileme
seçkin: seçilmiş kişi
selâm: barış, mahatlık, selâmet, esenlik.
siklet: ağırlık, yük.
sür'at: hız
şefaat: bir kimsenin bağışlanması için aracı olma
tarz: şekil
temas etmek: ilgilenmek, dokunmak.
tenzih: her türlü noksanlıktan uzak görme
tezahür: görünme
ümmet: bütün Müslümanlar
vakıt: an, zaman
zevk almak: keyiflenmek, hoşlanmak.
zira: çünkü

Cennet Sözüne Küçük Bir Zeyil

CEHENNEME DAİRDİR.

İkinci ve Sekizinci Sözlerde ispat edildiği gibi, iman manevî bir Cennetin çekirdeğini taşıyor, küfür dahi manevî bir Cehennemin tohumunu saklıyor. Nasıl ki küfür, Cehennemin bir çekirdeğidir; öyle de, Cehennem onun bir meyvesidir.

Nasıl, küfür Cehenneme duhulüne sebeptir, öyle de, Cehennemin vücuduna ve icadına dahi sebeptir. Zira, küçük bir hâkimin küçük bir izzeti, küçük bir gayreti, küçük bir celâli bulunsa; bir edepsiz ona serkeşâne dese, "Beni tedip etmezsin ve edemezsin"; her hâlde, o yerde hapishane yoksa da, tek o edepsiz için bir hapishane teşkil edecek, onu içine atacaktır.

Hâlbuki, kâfir, Cehennemi inkâr ile nihayetsiz izzet ve gayret ve celâl sahibi ve gayet büyük ve nihayetsiz kadîr bir Zatı tekzip ve isnad-ı acz ediyor, yalancılıkla ve acz ile ittiham ediyor, izzetine şiddetli dokunuyor, gayretine dehşetli dokunduruyor, celâline asiyâne ihşiyor. Elbette, farz-ı muhal olarak, Cehennemin hıçbir sebeb-i vücudu bulunmazsa da, şu derece tekzip ve isnad-ı aczi tazammun eden küfür için bir Cehennem halk edilecek, o kâfir içine atılacaktır.

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ [1]

* * *

1- Bunları boş yere yaratmadın, ey Rabbimiz! Seni bütün noksanlardan tenzih ederiz. Sen de bizi Cehennem ateşinin azabından koru. (Âl-i İmran Suresi, 191.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
asiyâne: isyan edercesine.
azap: ceza.
celâl: büyüklük, azamet.
dair: hakkında, ilgili.
dehşetli: korkunç, şiddetli.
duhul: girme, dahil oluş.
edepsiz: terbiyesiz, saygısız.
farz-ı muhal: olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme varsayım.
gayret: şeref, izzet, haysiyet.
hakim: hükmeden, hükümdar.
halk: yaratma.
icat: yoktan var etme, yaratma.
iman: inanma, inanç.
İnkâr: reddetme, inanmama.
İsnad-ı acz: güçsüzlükle suçlama.
ispat etmek: kanıtlamak.
ittiham: suçlama.
izzet: itibar, şeref.
kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, inkâr.
manevî: manevî olarak, maddî değil.
nihayetsiz: sonsuz.
noksan: eksik, kusur.
Rab: varlıkları yaratan, ihtiyaçlarını gideren, yetiştiren, idare ve terbiye eden Allah.
sebeb-i vücut: varlık sebebi.
serkeşane: isyan edercesine.
tazammun: içine alma, içinde bulundurma.
tedip: edeplendirme, ceza verme.
tekzip: yalanlama.
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
teşkil: yapma, meydana getirme.
vücut: var olma, varlık.
Zat: Allah.
zeyil: ek, ilâve.

* *Yirmi Dokuzuncu Söz*, Barla'da 1928-30 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

Yirmi Dokuzuncu Söz

BEKA-İ RUH VE MELÂİKE VE HAŞRE DAİRDİR.

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ۚ[1] قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي[2]

Şu MAKAM, iki maksad-ı esas ile bir Mukaddimeden ibarettir.

Mukaddime

Melâike ve ruhanıyatın vücudu, insan ve hayvanların vücudu kadar kat'îdir denilebilir.

Evet, On Beşinci Sözün Birinci Basamağında beyan edildiği gibi, hakikat kat'iyen iktıza eder ve hikmet yakînen ister ki, zemin gibi, semavatın dahi sekeneleri bulunsun ve zîşuur sekeneleri olsun; ve o sekeneler, o semavata münasip bulunsun. Şeriatın lisanında, pek çok muhtelifülcins olan o sekenelere melâike ve ruhanıyat tesmiye edilir.

Evet, hakikat böyle iktıza eder. Zira, şu zeminimiz, semaya nispeten küçüklüğü ve hakaretiyle beraber, zîşuur

beka-ı ruh: ruhun ölümsüzlüğü
beyan: anlatma, açıklama
Cebrail: dört büyük melekten va hiy meleği
hakaret: küçükük, değersizlik.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı
haşir: kıyametten sonra, bütün insanların dirilip toplanması
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yerinde olması, herkesin bil mediği gizli sebep
ıbaret: oluşan
iktıza: gerektirme, gereklilik.
kat'i: kesin
kat'iyen: kesin olarak.
lisan: dil
maksat-ı esas: asıl maksat, asıl gaye
melâike: melekler
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı, manevî varlıklar
muhtelifülcins: farklı, değişik türler
mukaddime: başlangıç, giriş
münasip: uygun
nispeten: oranla, kıyasla
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
Rahîm: rahmet edici, merhamet eden Allah
Rahman: rahmeti her şeyi kuşatan, yaratan, yaşatan Cenab-ı Hak.
rahmet: acıma, esirgeme, bağışlama
ruhanıyat: ruhlar âlemindeki yaşayan varlıklar, cinler ve melekler

1. Allah'ın rahmetinden kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Melekler ve Cebrail o gecede Rabbinin izniyle yeryüzüne inerler. (Kadir Sûresi, 4.)

2. De ki: Ruh, Rabbımın emrindendir. (İsra Sûresi, 85.)

sekene: oturan yerli
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler
şeriat: Allah'ın emri, İlâhî kanun
tesmiye etmek: isimlendirmek
vücut: var olma, varlık.
yakınen: kesin, şüphesiz bir şekilde
zemin: yeryüzü
zîşuur: şuurlu, anlayış sahibi

mahlûklarla doldurulması, ara sıra boşaltıp yeniden yeni zîşuurlarla şenlendirilmesi işaret eder, belki tasrih eder ki, şu muhteşem burçlar sahibi olan muzeyyen kasırlar misali olan semavat dahi, nur-u vücudun nuru olan zîhayat ve zîhayatın ziyası olan zîşuur ve zevilidrak mahlûklarla elbette doludur. O mahlûklar dahi, ins ve cin gibi, şu saray-ı âlemin seyircileri ve şu kâinat kitabının mütalâacıları ve şu saltanat-ı rububiyetin dellâllarıdırlar. Küllî ve umumî ubudiyetleri ile kâinatın büyük ve küllî mevcudatın tesbihatlarını temsil ediyorlar.

Evet, şu kâinatın keyfiyatı, onların vücutlarını gösteriyor. Çünkü kâinatı haddühesaba gelmeyen dakik sanatlı tezyinat ve o manidar mehasin ile ve hikmettar nukuş ile süslendirip tezyin etmesi; bilbedahe ona göre mütefekkir istihsan edicilerin ve mütehayyir takdir edicilerin enzarını ister, vücutlarını talep eder. Evet, nasıl ki hüsün elbette bir âşık ister, taam ise aç olana verilir; öyle ise, şu nihayetsiz hüsnüsanat içinde gıda-i ervah ve kut-u kulûp, elbette melâike ve ruhanîlere bakar, gösterir.

Madem bu nihayetsiz tezyinat, nihayetsiz bir vazife-i tefekkür ve ubudiyet ister; hâlbuki, ins ve cin şu nihayetsiz vazifeye, şu hikmetli nezarete, şu vüs'atli ubudiyete karşı milyondan ancak birisini yapabilir; demek, bu nihayetsiz ve çok mütenevvi olan şu vezaif ve ibadete, nihayetsiz melâike envaları, ruhaniyat ecnasları lâzımdır ki, şu mescid-i kebir-i âlemi saflarıyla doldurup şenlendirsin.

küllî: her şeyi içine alacak şekilde kapsamlı
lâzım: gerekli.
mahlûk: yaratık, canlılar
manidar: ince manalı
mehasin: güzellikler
melâike: melekler
mescid-i kebir-i alem: büyük kâinat mescidi
mevcudat: varlıklar
muhteşem: ihtişamlı, görkemli
mütalaa: dikkatlice okuyan, derinlemesine düşününen
mütefekkir: tefekkur eden, düşünür
mütehayyir: hayrete düşmüş, hayran kalmış.
mütenevvi: çeşitli, farklı.
muzeyyen: süslü, donanmış
nezaret: gözetim
nihayetsiz: sonsuz, ebedî
nukuş: nakışlar, resimler
nur: aydınlık, ışık
nur-u vücut: varlık nuru, ışığı
ruhanî: gözle görülmeyen, cismî olmayan, elle tutulamayan varlıklar
ruhaniyat: gözle görülmeyen ruh âleminin varlıkları
saltanat-ı Rububiyet: Allah'ın kâinatı terbiye ve idare edicilik sıfatının egemenliği
saray-ı alem: alem sarayı, dünya sarayı
semavat: semalar, gökler
taam: yemek, aş
takdir: takdir etme, beğenme
talep: isteme, dileme.
tasrih: açıkça ifade etme.
temsil etme: adına hareket etme.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan tenzih etme
tezyin: süsleme, donatma
tezyinat: süslemeler, bezemeler, süsler
ubudiyet: kulluk
umumî: genel
vazife: ödev, görev
vazife-i tefekkur: tefekkur görevi
vezaif: vazifeler, işler
vücut: var olma, varlık.
vüs'at: genişlik.
zevilidrak: anlayış ve kavrayışı olanlar
zihayat: hayat sahibi
zîşuur: şuurlu anlayış sahibi
ziya: ışık.

âşık: aşık olan
bilbedahe: apaçık bir şekilde
burç: on iki takım yıldızın her biri
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dellâl: ilân edici, hakka davet eden
ecnas: cinsler, türler
envaı: çeşitler, türler
enzar: bakışlar, görüşler
gıda-ı ervah: ruhların gıdası.
haddühesaba gelmeyen: hesaplanmayan, sınırlanmayan
hikmet: yaratılışta ve kâinattaki ilâhî gaye.
hikmettar: her şeyin belirli gayelere yönelik olması.
husnusanat: sanat ve güzellik.
hüsün: güzellik.
ins: insan, ademoğlu
istihsan: güzel bulma, takdir etme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, bütün varlıklar, dünya
kasır: saray, köşk.
keyfiyat: durumlar, nitelikler
kut-u kulûp: kalplerin azığı ve gıdası

Evet, şu kâinatın her bir cihetinde, her bir dairesinde, ruhaniyat ve melâikelerden birer taife birer vazife-i ubudiyetle muvazzaf olarak bulunurlar. Bazı rivayat-ı ehadisiyenin işaratıyla ve şu intizam-ı âlemin hikmetiyle denilebilir ki, bir kısım ecsam-ı camide-i seyyare, yıldızlar seyyaratından tut, tâ yağmur kataratına kadar, bir kısım melâikenin sefine ve merakibidirler. O melâikeler, bu seyyarelere ızn-i İlâhî ile binerler, âlem-i şahadeti seyredip gezerler ve o merkeplerinin tesbihatını temsil ederler.

Hem denilebilir. Bir kısım hayattar ecsam, bir hadis-i şerifte, "*Ehl-i Cennet ruhları berzah âleminde yeşil kuşların cevflerine girerler ve Cennette gezerler*" [1] diye işaret ettiği "tuyurun hudrun" tesmiye edilen Cennet kuşlarından tut, tâ sineklere kadar, bir cins ervahın tayyarelerdir. Onlar, bunların içine emr-i Hak'la girerler; âlem-i cismaniyatı seyredip, o hayattar cesetlerdeki göz, kulak gibi duygular ile âlem-i cismanîdeki mu'cizat-ı fıtratı temaşa ediyorlar, tesbihat-ı mahsusalarını eda ediyorlar. İşte, nasıl hakikat böyle iktıza ediyor; hikmet dahi aynen öyle ıktıza eyliyor. Çünkü, şu kesafetli ve ruha münasebeti az olan topraktan ve şu küduretli ve nur-u hayata münasebeti pek cüz'î olan sudan mütemadiyen hummalı bir faaliyetle letafetli hayatı ve nuraniyetli zevilidraki halk eden Fâtır-ı Hakîm, elbette ruha çok lâyık ve hayata çok münasip, şu nur denizinden ve hatta şu zulmet bahrinden, şu havadan, şu elektrik gibi sair madde-i lâtıfeden bir kısım zîşuur mahlûkları vardır, hem pek çok kesretli olarak vardır.

1. *Müslim* 3/1502 İmare 121 *Müsned* 1/238 266 6/386 *Ebu Davud* Cihad 25 *Tirmizî* Tefsîru Sure-i Âl-i İmran 19 Fedailu'l-Cihad 13 *İbni Mace* Cenaiz 4 *Darimî* Cihad 18

alem-i cismanî: maddî varlıklarla ilgili alem.
alem-i cismaniyat: cısım alemi, varlıklar dünyası
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz alem, bu dünya
bahir: deniz
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahıret arasındaki yer
ceset: ten, vücut, beden
cevf: iç, göğüs boşluğu
cihet: yön, taraf
cins: nevi, tür
cüz'î: az, pek az
ecsam: cısımler
ecsam-ı camide-i seyyare: gezici ve cansız gök cısımleri
eda etmek: ödemek, yerine getirmek.
emr-i hak: Allah'ın emri
ervah: ruhlar
faaliyet: çalışma
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah
hadîs-i şerîf: Peygamberimizin şerefli sözleri
hakikat: gerçek.
halk: yaratma, yaratış
hayattar: canlı, yaşayan
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
humma: hararetli ve hareketli
iktıza: gerektirme.
İntizam-ı âlem: kâinatın düzeni
işarat: işaretler
ızn-ı İlâhî: Allah'ın izni
kainat: bütün âlemler, varlıklar
katarat: katreler, damlalar
kesafet: yoğun, katı
kesret: çokluk.
küduret: bulanıklık.
layık: yakışan
letafetli: hoş, güzel
madde-i latife: cismânî olmayan, ruhla ilgili madde
mahluk: yaratılmış, yaratık.
melaike: melekler
merakip: binek, binilecek şeyler
merkep: binek
mu'cizat-ı fıtrat: yaratılış mucizesi
muvazzaf: vazifelendirilmiş, yükümlü
münasebet: bağlantı, ilişki
münasip: uygun
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak.
nur: ışık
nuraniyetli: nurlu, parlak.
nur-u hayat: hayatın nurlu yüzü.
rivayat-ı ehadisiye: hadislerle ilgili rivayetler
ruhaniyat: gözle görülmeyen ruh âleminin varlıkları
sair: diğer, başka
sefine: gemi
seyyarat: gezegenler, hareket eden, yer değiştiren gök cisimleri
seyyare: gezegen, hareket eden, yer değiştiren gök cismi
taife: topluluk, gurup
tayyare: uçak, uçucu alet.
temaşa: bakma, bakıp seyretme
temsil: binilenin adına hareket etme
tesbihat: Cenab-ı Hakkı bütün noksan sıfatlardan tenzih eden sözler
tesbihat-ı mahsusa: özel tesbihler, Allah'ı tazim etmeler
tesmiye: isimlendirme
tuyurun hudrun: yeşil kuşlar
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
zevilidrak: anlayış ve kavrayış sahibi
zişuur: şuurlu, anlayış sahibi
zulmet: karanlık.

Birinci Maksat

Melâıkenin tasdiki, imanın bir ruknudur. Şu Maksatta dört nükte-i esasıye vardır.

Birinci Esas

Vücudun kemali hayat iledir, belki vücudun hakikî vücudu hayat iledir. Hayat, vücudun nurudur; şuur, hayatın ziyasıdır. Hayat, her şeyin başıdır ve esasıdır. Hayat, her şeyi her bir zîhayat olan şeye mal eder; bir şeyi bütün eşyaya malik hukmüne geçirir. Hayat ile bir şey-i zîhayat diyebilir ki: "Şu bütün eşya malımdır, dünya hanemdir; kâinat, Malik'ım tarafından verilmiş bir mülkümdür."

Nasıl ki ziya ecsamın görülmesine sebeptir ve renklerin—bir kavle göre—sebeb-i vücududur; öyle de, hayat dahi mevcudatın keşşafıdır, keyfiyatın tahakkukuna sebeptir. Hem, cüz'î bir cüz'ü küll ve küllî hükmüne getirir ve küllî şeyleri bir cüz'e sığıştırmaya sebeptir ve hadsiz eşyayı iştirak ve ittihat ettirip, bir vahdete medar, bir ruha mazhar yapmak gibi, kemalât-ı vücudun umumuna sebeptir. Hatta hayat, kesret tabakatında bir çeşit tecelli-i vahdettir ve kesrette ehadiyetin bir âyinesidir.

Bak, hayatsız bir cisim, büyük bir dağ dahi olsa, yetimdir, garıptır, yalnızdır. Munasebetı, yalnız oturduğu mekân ile ve ona karışan şeyler ile vardır; başka, kâinatta ne varsa, o dağa nispeten madumdur. Çünkü, ne hayatı var ki, hayat ile alâkadar olsun; ne şuuru var ki, taallûk etsin.

alakadar: ilgili
ayine: ayna
cisim: madde, varlık
cüz: kısım, parça
cüz'î: küçük.
ecsam: cisimler
Ehadiyet: birlik. Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
garip: sahipsiz, kimsesiz
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakiki: gerçek, doğru
hane: ev, mesken, ikamet edilen yer
hayat: canlılık, ruh, yaşam belirtisi, dinlik, canlı.
hayatsız: ruhsuz, cansız
iştirak: katılma
ittihat: birleşme, aynı fikirde olma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kavil: söz
kemal: olgunluk.
kemalat-ı vücut: varlıktaki mükemmellikler
kesret: çokluk.
keşşaf: keşfeden, gizli sırları ve manaları ortaya çıkaran
keyfiyat: durumlar, nitelikler
küll: hep, bütün
küllî: bütüne ait
madum: yok, ölü
maksat: amaçlanan konu.
malik: sahip
mazhar: nail, olma, erişmiş, kavuşmuş
medar: sebep, vesile
mekan: yer
melaike: melekler
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, kainat
mülk: sahip olunan varlık
munasebet: ilgi, alâka, yakınlık
nispeten: kıyasla, oranla
nur: aydınlık
nükte-i esasiye: esas nükte, ince ve derin mana
rukün: esas, şart, prensip
sebep: vesile, neden
sebep-i vücut: bir şeyin var olma nedeni
şey-i zihayat: canlı varlık
şuur: kavrama gücü, anlayış.
taallûk: ilgili olma
tabakat: tabakalar
tahakkuk: gerçekleşme
tecelli-i vahdet: Allah'ın birliğinin tecellileri.
umum: bütün, genel.
vahdet: birlik.
vücut: var olma, varlık.
yetim: kimsesiz
zihayat: hayat sahibi
ziya: ışık.

Şimdi, bak küçücük bir cisme, meselâ bal ansına. Hayat, ona girdiği anda, bütün kâinatla öyle münasebet tesis eder ki, bütün kâinatla, hususan zeminin çiçekleriyle ve nebatatları ile öyle bir ticaret akdeder ki, diyebilir: "Şu arz benim bahçemdir, ticarethanemdir." İşte, zîhayattaki meşhur havâss-ı zahire ve bâtına duygularından başka, gayrmeş'ur saika ve şaika hisleriyle beraber, o an, dünyanın ekser envaıyla ihtısas ve ünsiyet ve mübadele ve tasarrufa sahip olur.

İşte, en küçük zîhayatta hayat böyle tesirini gösterse, elbette hayat, tabaka-i insaniye olan en yüksek mertebeye çıktıkça öyle bir inbısat ve inkişaf ve tenevvür eder ki, hayatın ziyası olan şuur ile, akıl ile, bir insan kendi hanesindeki odalarda gezdiği gibi, o zîhayat kendi aklı ile avalim-i ulviyede ve ruhiyede ve cismaniyede gezer. Yani, o zîşuur ve zîhayat, manen o âlemlere misafir gittiği gibi, o âlemler dahi, o zîşuurun mir'at-ı ruhuna misafir olup, irtisam ve temessul ile geliyorlar.

Hayat, Zat-ı Zülcelâl'in en parlak bir bürhan-ı vahdeti ve en büyük bir maden-i nimeti ve en lâtif bir tecelli-i merhameti ve en hafî ve bilinmez bir nakş-ı nezîh-i sanatıdır. Evet, hafî ve dakıktır. Çünkü, enva-ı hayatın en ednası olan hayat-ı nebat ve o hayat-ı nebatın en birinci derecesi olan çekirdekteki ukde-i hayatiyenin tenebbühü, yani uyanıp açılarak neşvünema bulması, o derece zahir ve kesrette ve mebzuliyette, ülfet içinde, zaman-ı Âdem'den beri hikmet-i beşeriyenin nazarında gizli kalmıştır; hakıkatı, hakikî olarak beşerin aklı ile keşfedilmemiş.

akıt: anlaşma, sözleşme
alem: gökyüzünde görülen veya görülmeyen gezegenler
arz: yeryüzü, dünya
avalim-i ulviye: yüce âlemler.
beşer: insan, insanlık.
bürhan-ı vahdet: Allah'ın birliğini gösteren delîller
cismaniye: cismânî, maddî âlemler
dakik: ince, derin
edna: en aşağı
ekser: daha çok
enva: çeşitler, türler
enva-ı hayat: hayatın çeşitleri, türleri
gayrmeş'ur: şuur hârici, bilinçsiz, hissedilmeyen
hafî: gizli
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hakıkî: en doğru, hakkıyla gerçek
hane: ev, mesken
havass-ı zahire ve bâtına: iç ve dış duyu organları
hayat: canlılık, dirilik.
hayat-ı nebat: bitkilerin hayatı
hikmet-i beşeriye: insanların anlayışı, ortaya koydukları ilmî tespitler
his: duygu
hususan: özellikle, hususî olarak.
ihtısas: uzmanlık.
inbısat: açılma, genişleyip yayılma
inkişaf: açılma
irtısam: emredilen şeye uyma, emrî yerine getirme
kainat: bütün âlemler, varlıklar, bütün varlıklar, dünya
kesret: çokluk.
keşfetmek: açığa çıkarma
latif: hoş, güzel
maden-i nimet: nimetin kaynağı, özü
manen: manevî olarak, manaca
mebzuliyet: bolluk, çokluk
mertebe: derece, basamak.
meşhur: tanınmış, ünlü
mir'at-ı ruh: ruh aynası
mübadele: değiş tokuş
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nakş-ı nezih-ı sanat: sanatlı temiz nakış
nazar: bakış, düşünme
nebatat: bitkiler
neşvünema: büyüyüp gelişme
ruhaniye: ruha ait, ruhla ilgili
saika: götüren, sürükleyen
şaika: şevkli, heveslı, şevk eden
şuur: bilinç, farkına varma, kavrama gücü, anlayış
tabaka-i insaniye: insan toplulukları
tasarruf: kullanma ve faaliyet
tecelli-i merhamet: Cenâb-ı Hakkın merhametinin her bir şeyde görünmesi
temessül: belirme, görünme
tenebbüh: uyanma, yeşerme
tenevvür: nurlanma, aydınlanma
tesir: etki
tesis: kurma, temel atma
ukde-i hayatiye: hayat düğümü
ülfet: alışma.
ünsiyet: dostluk, cana yakınlık
zahir: görünen, açık.
zaman-ı Adem: ilk insan, ilk peygamber Hazret-i Âdem'in zamanı
Zat-ı Zülcelâl: Celâl ve büyüklük sahibi Zat, Allah
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu, anlayış sahibi
ziya: ışık.

Hem, hayat o kadar nezih ve temizdir ki, iki veçhi, yani mülk ve melekûtiyet vecihleri temizdir, paktır, şeffaftır. Dest-i kudret, esbabın perdesini vazetmeyerek, doğrudan doğruya mübaşeret ediyor. Fakat, sair şeylerdeki umur-u hasiseye ve kudretin izzetine uygun gelmeyen nâpak keyfiyat-ı zahiriyeye menşe olmak için, esbab-ı zahiriyeyi perde etmiştir.

Elhâsıl: Denilebilir ki, hayat olmazsa, vücut vücut değildir, ademden farkı olmaz. Hayat, ruhun ziyasıdır; şuur, hayatın nurudur. Madem ki, hayat ve şuur bu kadar ehemmiyetlidirler; ve madem şu âlemde bilmüşahede bir intızam-ı kâmil-i ekmel vardır ve şu kâinatta bir ıtkan-ı muhkem, bir insicam-ı ahkem görünüyor; madem şu bîçare penşan kuremiz, sergerdan zeminimiz bu kadar haddühesaba gelmez zevilhayat ile, zevilervah ile ve zevilidrak ile dolmuştur, elbette sadık bir hads ile ve kat'î bir yakîn ile hükmolunur ki, şu kusûr-i semaviye ve şu buruc-u samiyenin dahi kendilerine münasip zîhayat, zî-şuur sekenelen vardır. Balık suda yaşadığı gibi; güneşin ateşinde dahi, o nuranî sekeneler bulunur. Nâr, nuru yakmaz; belki, ateş ışığa medet verir.

Madem kudret-ı ezeliye, bilmüşahede, en adî maddelerden, en kesif unsurlardan hadsiz zîhayat ve zîruhu halk eder ve gayet ehemmiyetle madde-ı kesifeyi hayat vasıtasıyla madde-i lâtifeye çevirir ve nur-u hayatı her şeyde kesretle serpiyor ve şuur ziyasıyla ekser şeylen yaldızlıyor; elbette, o Kadîr-i Hakîm, bu kusursuz kudretiyle, bu noksansız hikmetiyle, nur gibi, esîr gibi, ruha

adem: yokluk
adi: basit, değersiz.
âlem: dünya, cihan
biçare: çaresiz, zavallı
bilmüşahede: gözle görür sekilde
büruc-u samiye: gökyüzünün burçları
dest-i kudret: kudret eli
ehemmiyet: önemli olma, değerlilik.
ekser: en çok.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle
esbap: nedenler, sebepler
esbap-ı zahiriye: görünüşteki sebepler
esir: kainattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden cevher
gayet: son derece
hadduhesap: sınır ve hesap
hads-i kat'î: kesin bilgi, sezgi, sezis
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halk: yaratma, yaratış
hayat: dinlik, canlılık, yaşam
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye
hükum: karar
insicam-ı ahkem: sağlam bir sıralama ve düzenleme
intızam kamil-i ekmel: tam ve çok mükemmel bir düzenlilik
ıtkan-ı muhkem: sağlam ve pürüzsüz
izzet: şeref, yücelik.
Kadir-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti veren Allah
kâinat: evren, bütün âlemler, varlıklar
kesif: katı, yoğun
kesret: çokluk.
keyfiyat-ı zahiriye: görünüşteki haller
kudret: güç, kuvvet
kudret-i ezeliye: Allah'ın ezeli, sonsuz kudreti
kusur-u semaviye: gök sarayları
madde-i kesife: yoğun, katı madde
madde-i lâtife: cismânî olmayan
medet: inayet.
melekûtiyet: bir şeyin iç yüzü
menşe: kaynak.
mübaşeret: temas
mülk: bir şeyin dış, görünen yüzü
münasip: uygun
nâpak: temiz olmayan
nar: ateş.
nezih: temiz
noksan: eksiklik.
nur: aydınlık
nuranî: nurlu, parlak.
nur-u hayat: hayatın nuru
pak: temiz
sadık: doğru
sair: diğer
sekene: sakin olan, oturan, yerli, sakin olanlar, yerleşmiş olanlar
sergerdan: serseri, başı dönmüş, şaşkın
şeffaf: saydam
şuur: anlayış, bilinç, idrak.
umur-u hasise: ufak ve değersiz işler
unsur: madde, esas, kök.
vasıta: araç.
vazetmek: koymak, yerleştirmek.
veçh: yön
vücut: var olma, varlık.
yakın: kesin bilme, şüphesiz, kesin ve sağlam bilgi
yaldız: altın, gümüş ve bunların taklidi olan madde
zemin: dünya, yeryüzü.
zevilervah: ruh sahiplen
zevilhayat: canlılar
zevilidrak: idrak sahiplen
zihayat: hayat sahibi, canlı
ziruh: ruh sahibi
zişuur: şuurlu, anlayış sahibi
ziya: ışık.

yakın ve münasip olan sair seyyalât-ı lâtife maddeleri, ihmal edip hayatsız bırakmaz, camit bırakmaz, şuursuz bırakmaz. Belki, madde-ı nurdan, hatta zulmetten, hatta esîr maddesinden, hatta manalardan, hatta havadan, hatta kelimelerden zîhayat, zîşuuru kesretle halk eder ki, hayvanatın pek çok muhtelif ecnaslan gibi pek çok muhtelif ruhanî mahlûklan, o seyyalât-ı lâtife maddelerinden halk eder. Onlann bir kısmı melâike, bir kısmı da ruhanî ve cin ecnaslandır.

Melâikelenn ve ruhanîlerin kesretle vucutlarını kabul etmek ne derece hakikat ve bedihî ve makul olduğunu, ve Kur'ân'ın beyan ettiği gibi onlan kabul etmeyen, ne derece hilâf-ı hakıkat ve hilâf-ı hıkmet bir hurafe, bir dalâlet, bir hezeyan, bir divanelik olduğunu şu temsile bak, gör:

İki adam, biri bedevî, vahşî, biri medenî, aklı başında olarak, arkadaş olup İstanbul gibi haşmetli bir şehre gidiyorlar. O medenî, muhteşem şehrin uzak bir köşesinde pis, perişan küçük bir haneye, bir fabrikaya rast geliyorlar. Görüyorlar ki, o hane, amele, sefil, miskin adamlarla doludur. Acip bir fabrıka içinde çalışıyorlar. O hanenin etrafı da zîruh ve zîhayatlarla doludur. Fakat onların medar-ı taayyüşü ve hususî şeraıt-i hayatiyeleri vardır ki, onların bir kısmı âkılünnebattır, yalnız nebatat ile yaşıyorlar. Diğer bir kısmı âkılüssemektır, balıktan başka bır şey yemıyorlar.

akılünnebat: bitkilerle beslenenler, otoburlar
akılüssemek: balıkla beslenen, balık yıyıcı
bedevî: göçebe, çölde yaşayan, ilkel
bedihî: açık, aşıkâr
beyan: açıklama
camit: ruhsuz, cansız
dalalet: hak yoldan ayrılmak, inançsızlık.
divanelik: delilik, aptallık
ecnas: cinsler, türler
esir: kainattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı naklettiği kabul edilen madde
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
halk: yaratma, yaratış.
hane: ev, mesken
haşmet: ihtişam, gösterişlilik.
hezeyan: saçma sapan konuşma
hilaf-ı hakıkat: gerçeğe aykırı.
hilaf-ı hıkmet: hikmete zıt, akla aykırı
hurafe: dinin aslına uymayan, batıl inanış
hususî: özel
kesret: çokluk.
madde-ı nur: nur maddesi
mahlûk: yaratılmış, yaratık
makul: akla uygun.
mana: anlam, iç yüz
medar-ı taayyüş: geçim kaynağı.
medenî: uygar, kibar, şehirli
melaike: melekler
mıskin: fakir, yoksul
muhtelif: çeşitli, farklı
munasıp: uygun

nebatat: bitkiler
ruhanî: gözle görülmeyen melek ve cin gibi varlıklar
sair: diğer, başka
sefil: yoksul
seyyalât-ı lâtife: görünmeyen akıcı ve maddî olmayan şeyler, şeffaf varlıklar
şeraıt-ı hayatıye: hayat şartlan
şuur: anlayış, bilinç.
temsil: kıyaslama tarzında benzetme
vahşî: medenî olmayan, kaba
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahibi
zîruh: ruh sahibi
zışuur: şuurlu, anlayış sahibi.
zulmet: karanlık.

O iki adam, bu hâli görüyorlar. Sonra bakıyorlar ki, uzakta binler müzeyyen saraylar, âlî kasırlar görünüyor. O sarayların ortalarında geniş tezgâhlar ve vüs'atli meydanlar vardır. O iki adam, uzaklık sebebiyle veyahut göz zayıflığı ile veya o sarayın sekenelerinin gizlenmesi sebebiyle, o sarayın sekeneleri, o iki adama görünmüyorlar. Hem, şu perişan hanedeki şerait-i hayatıye, o saraylarda bulunmuyor.

O vahşî, bedevî, hiç şehir görmemiş adam, bu esbaba binaen görünmediklerinden ve buradaki şerait-ı hayat orada bulunmadığından der: "O saraylar, sekenelerden hâlîdir, boştur, zîruh, içinde yoktur" der, vahşetin en ahmakça bir hezeyanını yapar.

İkinci adam der ki: "Ey bedbaht, şu hakir, küçük haneyi görüyorsun ki, zîruh ile, amelelerle doldurulmuş, ve biri var ki, bunları her vakit tazelendiriyor, istihdam ediyor. Bak, bu hane etrafında boş bir yer yoktur, zîhayat ve zîruh ile doldurulmuştur. Acaba hiç mümkün müdür ki, şu uzakta bize görünen şu muntazam şehrin, şu hikmetli tezyinatın, şu sanatlı sarayların onlara münasip âlî sekeneleri bulunmasın? Elbette, o saraylar, umumen doludur ve onlarda yaşayanlara göre başka şerait-i hayatıyeleri var. Evet, ot yerine belki börek yerler, balık yerine baklava yiyebilirler. Uzaklık sebebiyle veyahut gözünün kabiliyetsizliği veya onların gizlenmekliği ile sana görünmemelen, onların olmamalarına hiçbir vakit delil olamaz. Adem-i rü'yet, adem-i vücuda delâlet etmez. Görünmemek, olmamaya hüccet olamaz."

adem-i rü'yet: görme yokluğu, görememe
adem-i vücut: var olmamak, bulunmamak.
alî: yüce, ulu
bedbaht: talihsiz, mutsuz.
bedevî: göçebe, çölde yaşayan
binaen: -den dolayı
delalet: delil olma, gösterme
delil: sahit, belge.
esbap: nedenler, sebepler
hakir: hor ve değersiz
hane: ev, mesken.
hezeyan: saçma sapan konuşma
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye
hüccet: delil, kanıt
istihdam: çalıştırma
kabiliyet: anlayış, yetenek.
kasır: köşk, saray
muntazam: düzenli
münasip: uygun
müzeyyen: süslenmiş, bezenmiş
perişan: dağınık, karışık.
sekene: sakin olan, oturan yerli, sakin olanlar, bir yerde yaşayanlar
şerait-i hayat: hayat şartları
şerait-i hayatıye: hayat şartları
tezgah: dokuma aleti.
tezyinat: süsler, süslemeler
umumen: bütün, genel
vüs'at: genişlik.
zîhayat: hayat sahibi
zîruh: ruh sahibi

İşte, şu temsil gibi, ecram-ı ulviye ve ecsam-ı seyyare içinde küre-i arzın hakaret ve kesafetiyle beraber bu kadar hadsiz zîruhlanın, zîşuurlanın vatanı olması ve en hasis ve en müteaffin cüzleri dahi, birer menba-ı hayat kesilmesi, birer mahşer-i huveynat olması, bizzarure ve bilbedahe ve bittarikılevlâ ve bilhadsıssadık ve bilyakînilkat'î delâlet eder, şahadet eyler, ilân eder ki, şu nihayetsiz feza-i âlem ve şu muhteşem semavat, burçlarıyla, yıldızlarıyla, zîşuur, zîhayat, zîruhlarla doludur. Nârdan, nurdan, ateşten, ışıktan, zulmetten, havadan, savttan, rayihadan, kelimattan, esîrden ve hatta elektrikten ve sair seyyalât-ı lâtîfeden halk olunan o zîhayat ve o zîruhlara ve o zîşuurlara Şeriat-ı Garra-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm, Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, "melâike ve cân ve ruhaniyattır" der, tesmiye eder.

Melâikenin ise, ecsamın muhtelif cinsleri gibi, cinsleri muhteliftir. Evet, elbette bir katre yağmura müekkel olan melek, Şemse müekkel meleğin cinsinden değildir. Cin ve ruhaniyat dahi, onların da pek çok ecnas-ı muhtelifeleri vardır.

ŞU NÜKTE-İ ESASİYENİN HATİMESİ

Bittecrübe, madde asıl değil ki, vücut ona musahhar kalsın ve tâbi olsun. Belki, madde, bir mana ile kaimdir. İşte o mana hayattır, ruhtur.

Hem, bilmüşahede, madde mahdum değil ki, her şey ona irca edilsin. Belki hadimdir, bir hakikatın tekemmülüne hizmet eder. O hakikat hayattır. O hakikatin esası da ruhtur.

aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selâm onun üzerine olsun.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
bilhadsıssadık: doğru bir sezgi ile.
bilmüşahede: gözle görülduğu gibi.
bilyakınılkat'ı: kesin bir bilgi olarak.
bittarikılevlâ: en doğru yol ön celikli olarak.
bittecrübe: tecrübe ile.
bizzarure: zarurî olarak, mecburen.
burç: takım yıldızlarından her biri.
can: cinler.
cüz: kısım, parça.
delâlet: delil olma, gösterme.
ecnas-ı muhtelife: farklı cinsler.
ecram-ı ulviye: gök cisimleri gezegenler.
ecsam: cisimler.
ecsam-ı seyyare: hareketli cisimler.
esas: temel, öz.
feza-i alem: uzay, evren.
hadım: hizmetçi, hizmet eden.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaret: küçükülük, değersizlik.
hakikat: gerçek.
halk: yaratma, yaratış.
hasis: adî, değersiz.
hatime: son.
hayat: canlılık, dirilik.
irca: döndürme, yönlendirme.
kaim: ayakta duran.
katre: damla.
kelimat: kelimeler.
kesafet: yoğunluk, katılık.
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mahdum: kendisine hizmet edilen.
mahşer-i huveynat: mikroskobik hayvanlar topluluğu.
mana: anlam.
melâike: melekler.
melek: Allah'ın nurdan yarattığı, iradelen cinsiyetleri yeme ve içmelen olmayan, çeşitli şekillere girebilen, gözle her zaman görülmeyen ve Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahluk.
menba-ı hayat: hayat kaynağı.
muhtelif: çeşitli, farklı.
musahhar: hizmete verilmiş, emre uyan, boyun eğen.
müekkel: vekil tayin edilmiş, görevli.
müteaffin: çürüyüp kokuşmuş.
nar: ateş.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: iman, İslam aydınlığı.
nükte-i esasiye: esas olan nükte, ince ve derin mana.
rayiha: hoş koku.
ruh: dirilik kaynağı, can.
ruhaniyat: gözle görülmeyen ruh âleminin varlıkları.
sair: diğer, başka.
savt: ses, seda.
semavat: semalar, gökler.
seyyalât-ı lâtife: gözle görünmeyen ışın gibi akıcı şeyler.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şems: güneş.
Şeriat-ı Garra-ı Muhammediye: Hazret-i Muhammed'in getirdiği büyük ve parlak şeriatı, İslâmiyet.
tekemmül: olgunlaşma, mükemmelleşme.
temsil: kıyaslama, tarzında benzetme.
tesmiye: isimlendirme.
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahibi.
zîruh: ruh sahibi.
zîşuur: şuurlu, anlayış sahibi.
zulmet: karanlık.

Bilbedahe, madde hâkim değil ki, ona müracaat edilsin, kemalât ondan istenilsin. Belki mahkûmdur, bir esasın hükmüne bakar, onun gösterdiği yollarla hareket eder. İşte o esas hayattır, ruhtur, şuurdur.

Hem, bizzarure, madde lüp değil, esas değil, müstakar değil ki, işler ve kemalât ona takılsın, ona bina edilsin. Belki yarılmaya, erimeye, yırtılmaya müheyya bir kışırdır, bir kabuktur ve köpüktür ve bir surettir.

Görülmüyor mu ki, gözle görülmeyen hurdebinî bir hayvanın ne kadar keskin duyguları var ki, arkadaşının sesini işitir, rızkını görür, gayet hassas ve keskin hislen vardır. Şu hâl gösteriyor ki, maddenin küçülüp inceleşmesi nispetinde âsâr-ı hayat tezayut ediyor, nur-u ruh teşeddüt ediyor. Güya madde inceleştikçe, bizim maddiyatımızdan uzaklaştıkça, ruh âlemine, hayat âlemine, şuur âlemine yaklaşıyor gibi, hararet-i ruh, nur-u hayat daha şiddetli tecelli ediyor.

İşte, hiç mümkün müdür ki, bu madde perdesinde bu kadar hayat ve şuur ve ruhun tereşşuhatı bulunsun; o perde altında olan âlem-i bâtın, zîruh ve zîşuurlarla dolu olmasın? Hiç mümkün müdür ki, şu maddiyat ve âlem-i şahadettekî mananın ve ruhun ve hayatın ve hakikatın şu hadsiz tereşşuhatı ve lemaat ve semeratının menabîi, yalnız maddeye ve maddenin hareketine irca edilip izah edilsin? Hâşâ ve kat'a ve asla! Bu hadsiz tereşşuhat ve lemaat göstenyor ki, şu âlem-i maddiyat ve şahadet ise, âlem-i melekût ve ervah üstünde serpilmiş tenteneli bir perdedir.

hüküm: karar
irca: döndürme, yönlendirme.
izah: açıklama yapma
kat'a: hiçbir vakit, asla.
kemalat: olgunluklar, mükemmellikler
kışır: kabuk
lemaat: parıltılar, parlamalar
lüp: iç, öz
mahkum: hükümlü, kendisine hükmolunan
mana: anlam
menabi: kaynaklar
müheyya: hazır.
mümkin: olabilir, imkân dahilinde
müracaat: başvurma, danışma
müstakar: devamlılığı olan, yerleşmiş, sabit.
nispet: oran
nur-u hayat: hayatın nurlu yüzü
nur-u ruh: ruhun nuru, aydınlığı
ruh: dirilik kaynağı, can.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık
suret: şekil, görüntü
şuur: akıl, idrak, bilinç.
tecelli etmek: görünmek, yansımak.
tentene: dairel delikli bez.
tereşşuhat: izler, sızıntılar
teşeddüt: şiddetlenme, artma
tezayut: artma, çoğalma
zîruh: ruh sahibi
zişuur: şuurlu, anlayış sahibi

âlem-i bâtın: görünmeyen iç âlem
âlem-i maddiyat ve şahadet: maddi ve görünen âlem, bu dünya
âlem-i melekût: ruhlar ve melekler âlemi
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat
âlem: dünya
âsar-ı hayat: hayat emarelerli, işaretleri
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bizzarure: zorunlu olarak.
ervah: ruhlar
esas: temel, öz.
gayet: son derece
güya: sanki, sözde
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hâkim: hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan
hararet-i ruh: ruhun sıcaklığı, hareketlenmesi
hassas: duyarlı.
hâşâ: asla, kat'iyen
hurdebinî: gözle görülmeyecek derecede küçük, mikroskobik.

İkinci Esas

Melâikenin vucuduna ve ruhanîlerin subutuna ve hakikatlerinin vücuduna bir icma-ı manevî ile—tabirde ihtilâflanyla beraber—butun ehl-i akıl ve ehl-ı nakil, bilerek, bılmeyerek ittıfak etmişler denilebilir. Hatta, maddiyatta çok ileri giden hukema-i İşrakiyyunun Meşaiyyun kısmı, melâikenin manasını inkâr etmeyerek, "Her bir nev'in bır mahiyet-i mucerrede-i ruhanıyeleri vardır" derler. Melâikeyi öyle tabır ediyorlar. Eski hükemanın İşrakiyyun kısmı dahı melâıkenın manasında kabule muztar kalarak, yalnız yanlış olarak "ukul-ü aşere" ve "erbabülenva" dıye ısım vermişler. Butun ehl-ı edyan, "melekülcıbal, melekülbıhar, melekülemtar" gibi, her nev'e göre birer melek-i müekkel, vahyın ılhamı ve ırşadıyla, bulunduğunu kabul ederek, o namlarla tesmiye ediyorlar. Hatta, akıllan gözlenne ınmış ve insaniyetten cemadat derecesine manen sukut etmiş olan maddiyyun ve tabiiyyun dahı, melâıkenın manasını ınkâr edemeyerek, (HAŞİYE) "kuva-i sariye" namıyla bir cihette kabule mecbur olmuşlar.

Ey melâike ve ruhaniyatın kabulünde tereddüt gösteren bîçare adam! Neye ıstınat ediyorsun, hangi hakıkate güveniyorsun ki, butun ehl-i akıl bilerek, bılmeyerek melâıkenın manasının sübutuna ve tahakkukuna ve ruhanîlerin tahakkukları hakkında ittıfaklarına karşı geliyorsun,

---

HAŞİYE: Melâike manasını ve ruhanıyatın hakıkatını ınkâra mecal bulamamışlar, belki fıtratın namuslarından "kuva-ı sariye" dıye "cereyan eden kuvvetler" namını vererek, yanlış bır surette tasvir ile bir cihetten tasdıkıne mecbur kalmışlar. Ey kendını akıllı zanneden!

---

bıçare: çaresiz, zavallı
cemadat: canısızlar.
cereyan: bır tarafa doğru akış, akıntı akım
cıhet: yon taraf.
ehl-ı akıl: akıl sahıpleri
ehl-ı edyan: dın sahıpleri
ehl-ı nakil: eskı bılgılen aktaranlar
erbabulenva: her bır nev'ın cınsın turun başka bır yaratıcıdan olduğunu kabul eden şırke goturen felsefi akım
fıtrat: yaratılış
hakıkat: gerçek.
haşıye: dıpnot, açıklayıcı yazı
hukema: filozoflar bılgınler
hükema-ı İşrakıyyun: bılgının kaynağının manevi aydınlanma sezgi ve ılham olduğu gorüşune dayanan felsefeciler
icma-ı manevî: manevî fıkır bırlığı
ıhtılaf: Farklı goruş ve duşunce
ılham: Allah tarafından insanın kalbıne veya zıhnıne ındırılen mana
ınkar: reddetme, inanmama tanımama
insanıyet: insanlık.
Irşat: doğru yolu gosterme
Istinat: dayanma
İsrakiyyun: bılgının kaynağının manevi aydınlanma, sezgi ve ılham olduğu goruşunu savunanlar
Ittıfak: bırleşme, fikır oy bırlığı.
kuva-ı sarıye: akıcı ve gezıcı, yayılan kuvvetler
maddıyyun: materyalıstler her şeyı maddeye bağlayanlar
mahıyet-ı mücerrede-i ruhanıye: ruha ait soyut bır ozellik, yalın anlam
mana: anlam
manen: manaca manevi yonden
mecal: guç, kuvvet.
mecbur: yukumlu bır şeyı yapmak zorunda kalma
melaike: melekler
melek-ı muekkel: belırlı bır gorevi olan melek
melekulbıhar: denızlerden sorumlu melek.
melekülcıbal: dağlardan sorumlu melek.
melekulemtar: yağmurla vazıfeli olan melek.
Meşaıyyun: Arısto felsefesi yolunda olanlar yalnız akıl ile gerçekleri arayanlar
muztar: mecbur çaresiz
nam: ad unvan
nev': çeşıt, tur
ruhanı: ruhla ılgılı gozle gorulmeyen varlık maddi olmayan melek cın gıbı
ruhanıyat: gozle gorulmeyen ruh alemının varlıkları
sukut etme: değerden düşme alçalma
suret: bıçım şekıl
subut: sabıt olma kesın olarak var olma kesın ve açık olma
tabıiyyun: tabıatçılar yaratıcı olarak tabıatı kabul edenler
tabır etmek: ifade etmek yorumlamak.
tabır: ifade, söz, yorum.
tahakkuk: gerçekleşme meydana çıkma
tasdık: doğrulama onaylama kabul
tasvır: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlanyla anlatma
tereddut: şuphede kalma duraksama
tesmıye: ısımlendırme
ukul-i aşere: Arısto taksımı ne gore aklın on mertebesi
vahıy: bır emrın veya hakıkatın Allah tarafından Peygambere bildırılmesı
vücut: var olma varlık.

kabul etmiyorsun? Madem ki, Birinci Esasta ıspat edildiği gibi, hayat mevcudatın keşşafıdır, belki neticesidir, zübdesidir; bütün ehl-i akıl, mana-i melâikenin kabulünde manen müttefiktirler; ve şu zeminimiz, bu kadar zîhayat ve zîruhlarla şenlendirilmiştir; şu hâlde, hiç mümkün olur mu ki, şu feza-i vesîa sekenelerden, şu semavat-ı lâtife mutavattinînden hâlî kalsın?

Hiç hatırına gelmesin ki, şu hılkatte can olan namuslar, kanunlar, kâinatın hayattar olmasına kâfi gelir. Çünkü, o cereyan eden namuslar, şu hükmeden kanunlar, itibarî emirlerdir, vehmî düsturlardır, ademî sayılır. Onlan temsil edecek, onları gösterecek, onların dızginlerini ellerinde tutacak melâike denilen ıbadullah olmazsa, o namuslara, o kanunlara bır vücut taayyün edemez, bir hüviyet teşahhus edemez, bir hakıkat-i hanciye olamaz. Hâlbuki, "Hayat, bır hakikat-i hanciyedir, vehmî bir emır, hakikat-i hanciyeyi yüklenemez."

Elhâsıl: Madem ehl-i hikmetle ehl-i din ve ashab-ı akıl ve nakıl manen ittıfak etmışler ki, mevcudat şu âlem-i şahadete münhasır değildir; hem, madem zahir olan âlem-ı şahadet camit ve teşekkül-ü ervaha nâmuvafık olduğu hâlde, bu kadar zîruhlarla tezyin edilmiş, elbette, vücut ona münhasır değildir. Belkı, daha çok tabakat-ı vücut vardır ki, âlem-i şahadet onlara nıspeten münakkaş bir perdedir.

Hem madem, denizin balığa nispeti gibi, ervaha muvafık olan âlem-ı gayp ve âlem-ı mana, ervahlar ıle dolu

hatırına gelmek: aklına, hayaline gelmek.
hayat: canlılık, dirilik.
hayattar: canlı, yaşayan.
hılkat: yaratılış
hükmeden kanunlar: geçerli olan hukumler, yasalar
hüviyet: mahıyet, kımlık.
ıbadullah: Allah ın kulları
ıspat: kanıtlama
ıtıbarı emir: gerçekte vücudu olmayıp fakat var sayılan ış, olgu, kanun, esas.
ıttıfak: birleşme, birlik
kâfi: yeterli
kâinat: bütün âlemler, tüm varlıklar
keşşaf: keşfeden
mana-i melaike: meleklenn manası ıç yüzü
manen: manaca, anlamca, manevi yönden
melâike: melekler
mevcudat: tüm varlıklar, varlıklar
mutavattinîn: vatan edinenler, yurt edinenler
muvafık: uygun
münakkaş: nakışlı
munhasır: mahsus, sınırlı.
muttefik: birleşmiş.
namus: kanun, kural
namuvafık: uygun olmayan
netice: sonuç
nispet: ilişki, alâka, bağ
nıspeten: kıyasla, oranla, gore
sekene: sakin olan, oturan, yerli
semavat-ı lâtife: ince, güzel gök alemi
taayyün: belırlenme
tabakat-ı vücut: vucut, varlık tabakaları
temsil etmek: adına hareket etmek.
teşahhus: şahıslanma, ayırt edilme, belirlenme
teşekkül-ü ervah: ruhların şekillenmesi, oluşumu
tezyin: süsleme, donatma
vehmi: aslında var olmadığı hâlde varmış gibi kabul edilen.
vücut: var olma, varlık.
zahir: görünen.
zemin: yer, yeryüzü
zîhayat: hayat sahıbı
zîruh: ruh sahıbı, canlı
zübde: bır şeyın özü, seçkin kısmı

ademi: yokluğa ait, yok olan
alem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen derunı alem
alem-i mana: manevî olarak bilinen alem
alem-i şahadet: gozle gorduğumuz âlem, kainat
ashab-ı akıl ve nakıl: akıl ve nakıl (kitap, sunnet ve dıger nakiller) sahıbı kımseler
camıt: ruhsuz, cansız
cari: geçerli, yururlukte olan
cereyan: bır yone doğru akma, akış
dızgın: yonetım, idare
dustur: kural, prensip, esas
ehl-i akıl: akıl sahıbı kımseler
ehl-i dın: dınıne bağlı, dındar olanlar
ehl-i hıkmet: bılım adamlan, felsefecıler
eihasıl: sonuç olarak, özetle
ervah: ruhlar, canlar
esas: asıl, temel
feza-ı vesıa: genış gokyuzu
hakıkat-ı hanciye: dış dunyada, gozle gorulebilen gercek.
hâlî: boş

olmak iktiza eder; hem, madem bütün emirler, mana-i melâikenin vücuduna şahadet ederler, elbette, bilâşek velâşüphe, melâike vücutlarının ve ruhanî hakikatlerinin en güzel sureti ve ukul-ü selime kabul edecek ve istihsan edecek en makul keyfiyeti odur ki, Kur'ân şerh ve beyan etmiştir. O Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan der ki: "Melâike, ibad-ı mükerremdir. Emre muhalefet etmezler, ne emrolunsa onu yaparlar. Melâike, ecsam-ı lâtife-i nuraniyedirler, muhtelif nevilere münkasımdırlar."

Evet, nasıl ki beşer bir ümmettir, "Kelâm" sıfatından gelen şeriat-ı İlâhiyenin hamelelerı, mümessilleri, mütemessilleridir; öyle de, melâike dahı muazzam bır ümmettir ki, onların amele kısmı "İrade" sıfatından gelen şeriat-ı tekviniyenın hamelesı, mümessılı ve mutemessıllerıdırler. Müessir-i hakıkî olan Kudret-i Fâtıra'nın ve İrade-i Ezeliye'nin emirlerine tâbı bır nevi ibadullahtırlar ki, ecram-ı ulviyenin her biri onların birer mescidi, birer mabedi hükmündedirler.

Üçüncü Esas

Mesele-i melâike ve ruhanıyat, o mesaildendir ki, tek bır cüz'ün vücudu ile, bir küllün tahakkuku bilinir. Bir tek şahsın rü'yeti ile umum nev'in vücudu malûm olur. Çünkü, kim inkâr ederse, kulliyen inkâr eder. Bir tekini kabul eden, o nev'in umumunu kabul etmeye mecburdur.

Madem öyledir; işte bak: Görmüyor musun ve ışıtmıyor musun ki, bütün ehl-ı edyan, bütün asırlarda, zaman-ı Âdem'den şımdıye kadar melâıkenın vücuduna ve

asır: yüzyıl
beşer bir ümmettir: insan tek bır varlık turudur: millettir
beyan: anlatma, açıklama
bilâşek vela şüphe: şeksız, şüphesiz
cüz: kısım, parça
ecram-ı ulviye: yıldızlar, gezegenler
ecsam-ı lâtife-i nuraniye: gözle görünmeyen nuranı cısımler
ehl-i edyan: dın sahıplerı, dınlere bağlı olanlar
hakıkat: gerçek
hamele: taşıyıcılar, taşıyanlar
hükmünde: yerınde, değerınde
ibadullah: Allah ın kulları
ibad-ı mükerrem: şerefli, saygın kullar
iktıza: gerektırme.
inkâr: kabul ve tasdık etmeme, inanmama.
irade: dıleme, isteme
ırade-ı ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah ın ıradesı
ıstıhsan etmek: güzel bulmak, beğenmek.
kelam: söz, konuşma
keyfiyet: durum
Kudret-i Fâtıra: yaratıcı kudret, kuvvet sahıbı olan Allah
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kül: bütün, genel.
kulliyen: bütün, tamamıyla
mabet: ibadet edilen yer
makul: akıla uygun
malum: bilinen
mana-i melaike: meleklerin manası, iç yüzü, esası
mecbur: bir şıy yapmak zorunda kalma.
melâike: melekler
mesail: meseleler
mescit: namaz kılınacak yer, camı
mesele-i melaike: meleklerle ılgılı mesele, konu ve ruhanı varlıklar meselesı
muazzam: çok büyük, yüce
muhalefet: aykırı davranma
muhtelif: çeşıtlı, farklı
Müessir-i Hakıkı: hakıkı tesir sahıbı olan Allah
mümessil: temsılcı
münkasım: kısımlara ayrılmış bolunmuş
mütemessil: bır cısım şeklınde görunen
nevi: çeşıt, tur, cıns
ruhanî: ruh ıle ılgılı, gözle görulmeyen varlıklar, melek, cın gıbı
ruhanıyat: ruhanı varlıklar, cınler ve melekler
rü'yet: görme, bakma
suret: şekıl, bıçım
sıfat: hâl, nıtelık, vasıf
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şerh: açıklama, ızah etme, yorumlama
şeriat-ı İlahiye: Allah ın koydugu kanun, nızam
şeriat-ı tekviniye: Cenab-ı Hakkın kâınatta koyduğu yaratılış kanunları
tabı: bağlanan
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme
ukul-u selime: sağlam ve bozulmamış akıllar
umum: bütün.
ümmet: mılet
vücut: varlık.
zaman-ı Âdem: Hazret-ı Âdem zamanı

ruhanîlerin tahakkukuna ittifak etmişler ve insanın taifelen, birbirinden bahsi ve muhaveresi ve rivayeti gibi, melâikelerle muhavere edilmesine ve onların müşahedesine ve onlardan rivayet etmesine icma etmişlerdir. Acaba, hiçbir fert melâikelerden, bilbedahe görünmezse, hem bilmüşahede bir şahsın veya muteaddit eşhasın vücudu kat'î bilinmezse, hem onların bilbedahe, bilmüşahede vücutları hissedilmezse, hiç mümkün müdür ki, böyle bir icma ve ittifak devam etsin, ve böyle müspet ve vücudî bir emirde ve şuhuda istınat eden bir hâlde mustemirren ve tevatüren, o ittifak devam etsin? Hem hiç mümkün müdür ki, şu itikad-ı umumînin menşei, mebadi-i zaruriye ve bedihî emirler olmasın? Hem hiç mümkün müdür ki, hakikatsiz bir vehim, bütün inkılâbat-ı beşeriyede bütün akaid-i insaniyede istımrar etsin, beka bulsun? Hem hiç mümkün müdür ki, şu ehl-ı edyanın bu icma-ı azîmin senedi, bir hads-i kat'î olmasın, bir yakîn-i şuhudî olmasın? Hem hıç mumkun mudur ki, o hads-i kat'î, o yakîn-i şuhudî, hadsiz emarelerden ve o emareler hadsız müşahedat vakıalarından ve o müşahedat vakıaları şeksız ve şüphesiz mebadi-i zaruriyeye istinat etmesin? Öyle ise, şu ehl-ı edyandaki bu itıkadat-ı umumiyenin sebebı ve senedi, tevatür-ü manevî kuvvetini ifade eden pek çok kerrat ile melâike müşahedelerinden ve ruhanîlerın rü'yetlerinden hâsıl olan mebadi-i zaruriyedir, esasat-ı kat'iyedir.

Hem hıç mümkun mudur, hıç makul mudur, hiç kabıl midir ki, hayat-ı içtimaiye-i beşeriye semasının güneşleri, yıldızları, aylan hükmünde olan enbıya ve evlıya tevatur

akaid-i insaniye: insana ait inançlar
bedihî: apaçık olan
beka: devamlılık sürekliliк.
bilbedahe: açık olarak, aşıkar apaçık olarak.
bilmüşahede: gözle görülerek, bızzar şahır olarak.
ehl-i edyan: dın sahıpleri dınlere bağlı olanlar
emare: işaret, belırtı
enbiya: nebiler peygamberler
esasat-ı kat'iye: kesin esaslar
eşhas: şahıslar
evliya: veliler Allah dostları.
fert: tek kişi
hads-i kat'i: kesin ve doğru sezgi
hadsız: sınırsız sonsuz
hakikat: gerçek.
hâsıl olan: meydana gelen oluşan
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: ın sanlığın toplumsal hayatı.
hükmünde: yerinde, değerinde.
icma: fikir birliği, oy birliği.
icma-ı azim: herkesin tasdik ettiği büyük birlik, bütünlük.
inkılabat-ı beşeriye: insanlığın geçirdiği devrıler
istımrar: devam etme
istinat: dayanma
itıkadat-ı umumiye: çoğunluğun genelin inançları
itıkad-ı umumi: çoğunluğun inancı
ittıfak: birleşme birlik
kabıl: mümkün kabul edıcı
kat'i: kesin.
kerrat: defalar kereler
makul: aklın kabul etmesi
mebadı-i zaruriye: mutlaka gerekli prensip ve esaslar
melâike: melekler
menşe: bır şeyin çıktığı neşet ettiği yer beslendiği kok.
muhavere: karşılıklı olarak konuşma
müspet: olumlu uygun
mustemirren: aralıksız olarak sürekli.
müşahedat: gözle gorulen şeyler
müşahede: bır şeyi gozle gorme
muteaddıt: çeşıtlı birden fazla
rivayet: bır haber soz veya olayı nakletme
ruhanı: gozle gorulmeyen cısmi olmayan varlıklar.
ru'yet: gorme bakma
sebep: neden
sema: gokyuzu gok
senet: dayanak delıl
şeksız: tereddutsuz
şuhut: şahıt olma gorme
tahakkuk: gerçekleşme meydana gelme
taife: boluk takım
tevatür: doğruluğu kesin olarak kanıtlanan haber bılgı
tevaturen: doğruluğu kesin dayanağa bağlı olan haber
tevatür-ü manevî: manevî nakillerle gelen manası üzerinde birlik sağlanan haber bılgı
vaka: olay
vehim: zan şuphe kuruntu
vucudî: var olan şey ile alakalı
vucut: varlık
yakin-i şuhudî: gorur gıbı inanmak, gorme kesınlığınde inanç

suretiyle ve icma-ı manevî kuvveti ile ihbar ettikleri ve şahadet ettikleri melâike ve ruhaniyatın vücutları ve müşahedeleri, bir şüphe kabul etsin, bir şekke medar olsun. Bahusus onlar, şu meselede ehl-i ihtisastırlar. Malûmdur ki, iki ehl-i ihtisas, binler başkasına müreccahtırlar. Hem şu meselede ehl-i ispattırlar. Malûmdur ki, iki ehl-i ispat, binler ehl-i nefiy ve inkâra müreccahtırlar.

Ve bilhassa kâinat semasında daim parlayan ve hiçbir vakit gurup etmeyen, âlem-i hakikatın şemsüşşümusu olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın ihbaratı ve risalet güneşi olan Zat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) şehadatı ve müşahedatı, hiç kabil mıdır ki, bir şüphe kabul etsin? Madem tek bir ruhaniyatın vücudu, bir zamanda tahakkuk etse, şu nev'in umumen tahakkukunu gösteriyor, ve madem şu nev'in vücudu tahakkuk ediyor, elbette, onların suret-ı tahakkukunun en ahsenî, en makbulü, en makbulü, Şeriatın şerh ettiği gibidir, Kur'ân'ın gösterdiği gibidir, Sahib-i Miracın gördüğü gibidir.

Dördüncü Esas

Şu kâinatın mevcudatına nazar-ı dikkat ile bakılsa görünür ki, cüz'iyat gibi külliyatın dahi birer şahs-ı manevîsi vardır ki, birer vazife-i külliyesi görünüyor, onda bir hizmet-i külliye görünüyor. Meselâ, bir çiçek, kendince bir nakş-ı sanatı gösterip, lisan-ı hâliyle esma-i Fâtır'ı zikrettiği gibi, küre-i arz bahçesi dahi bir çiçek hukmündedir, gayet muntazam külli vazife-i tesbihiyesi vardır. Nasıl ki bir meyve, bir intizam içinde bir ilânatı, tesbihatı ifade

ahsen: en güzel
alem-i hakikat: gerçeklik dünyası.
bahusus: özellikle
bilhassa: özellikle
cüz'iyat: küçük şeyler
daim: devamlı, sürekli
ehl-i ihtisas: bir sahada uzman olanlar
ehl-i ispat: ispat edenler, doğruyu ortaya çıkaranlar
ehl-i nefiy: nefyedenler, aksini veya olmadığını iddia edenler
esma-i Fâtır: benzersiz ve hayranlık şeylerin farklı fitratlarda yaratan Allah'ın isimleri
gayet: son derece
hizmet-i külliye: genel hizmet.
hükmünde: yerinde, değerinde
icma-ı manevî: manevî fikir birliği
ifade: sözle anlatma
ihbar: haber verme.
İhbarat: haber vermeler
ilânat: ilanlar
intizam: düzenlilik, düzgün
kabil: mümkün, kabul edici.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim
küllî: büyük ve kapsamlı
külliyat: çokluk.
küre-i arz: dünya, yer küre
lisan-ı hal: hâl dili.
makbul: geçerli olan
makul: akılen kabul edilen.
malum: bilinen.
medar: sebep, vesile
melâike: melekler
mesele: konu
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, kâinat.
muntazam: düzenli
müreccah: tercih edilen
müşahedat: gözle görülen şeyler
müşahede: bir şeyi gözle görme.
nakş-ı sanat: sanatlı nakşı işleme
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma
nev': çeşit, tür
risalet: elçilik, peygamberlik
ruhaniyat: gözle görülmeyen ruh âleminin varlıkları
Sahib-i Miraç: Miraca çıkan Peygamber efendimiz
sema: gökyüzü, gök.
suret: biçim, şekil
suret-ı tahakkuk: meydana geliş şekli
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şahs-ı manevî: manevî kişilik.
şehadat: şahitlikler, tanık olmalar
şek: şüphe
şemsüşşümus: güneşlerin güneşi, Herkül Burcu
şerh: açıklama, izah etme, yorumlama
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tahakkuk: gerçekleşme
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
umumen: bütün
vazife-i külliye: çok yönlü vazife
vazife-i tesbihiye: Allah'ı zikir ve tesbih görevi.
vücut: varlık.
Zat-ı Ahmediye: Hazret-i Peygamberin zatı, kişiliği
zikir: anma, hatırlama

ediyor; öyle de, koca bir ağacın hey'et-i umumiyesiyle gayet muntazam bir vazife-i fıtriyesi ve ubudiyeti vardır. Nasıl bir ağaç yaprak, meyve ve çiçeklerinin kelimatı ile bir tesbihatı var, öyle de, koca semavat denizi dahi kelimatı hükmünde olan güneşler, yıldızlar ve ayları ile Fâtır-ı Zülcelâl'ine tesbihat yapar ve Sâni-i Zülcelâl'ine hamd eder ve hakeza, mevcudat-ı hariciyenin her biri, sureten camit, şuursuz iken, gayet hayatkârâne ve şuurdarâne vazifeleri ve tesbihatları vardır. Elbette, nasıl melâikeler bunların âlem-i melekûtta mümessilidirler, tesbihatlarını ifade ederler; bunlar dahi âlem-ı mülk ve âlem-ı şahadette o melâikelerin timsalleri, haneleri, mescitleri hükmündedirler.

Yirmi Dördüncü Sözün Dördüncü Dalında beyan edildiği gibi, şu saray-ı âlemin Sâni-i Zülcelâl'i, o saray içinde istıhdam ettiği dört kısım amelenin birincisi melâike ve ruhanîlerdir. Madem nebatat ve cemadat bilmeyerek ve bir bilenin emrinde gayet muhim, ücretsiz hidemattadırlar. Ve hayvanat, bir ücret-i cüz'iye mukabilinde, bilmeyerek gayet küllî maksatlara hizmet ediyorlar. Ve insan, müeccel ve muaccel iki ücret mukabilinde o Sâni-i Zülcelâl'ın makasıdını bilerek tevfik-ı hareket etmek ve her şeyde nefislerine de bir hisse çıkarmak ve sair hademelere nezaret etmekle istıhdam edilmeleri, bilmüşahede görünüyor. Elbette dördüncü kısım, belki en birinci kısım olan hizmetkârlar, ameleler bulunacaktır. Hem insana benzer ki, o Sâni-i Zülcelâl'in makasıd-ı küllîyesini bilir bir ubudiyetle tevfik-i hareket ederler. Hem insanın

hidemat: hizmetler, vazifeler
hisse: pay, nasip
hükmünde: yerinde, değerinde
istıhdam: çalıştırma
kelimat: kelimeler, sözler
külli: genel, büyük.
makasıd: maksatlar, gayeler
makasıd-ı küllîye: büyük ve kapsamlı maksatlar
maksat: istenilen şey
melâike: melekler
mescit: camı ibadet edilecek yer
mevcudat-ı hariciye: dış varlıklar
muaccel: acele olunmuş
mukabil: karşı karşılık
muntazam: düzenli, tertipli
müeccel: sonraya bırakılmış, ertelenmiş.
muhim: önemli
mümessil: temsilci
nebatat: bitkiler
nefis: hayat, ruh, can.
nezaret: gözetme
ruhanî: ruh ile ilgili, gözle görülmeyen varlıklar, melekler ve cinler
sair: diğer, başka
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
saray-ı âlem: dünya sarayı, kâinat.
semavat: gökler
sureten: görünüş itibariyle, şekil bakımından
şuur: idrak, bilinç.
şuurdarâne: şuurlu bir şekilde
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tevfik-ı hareket: uygun davranışta bulunma, uygun hareket
ubudiyet: kulluk.
ücret-i cüz'iye: az bir ücret.
vazife-i fıtriye: yaratılış vazifesi.

âlem-i melekut: ruhlar ve melekler âlemi.
âlem-i mülk: görünen âlem
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz âlem, kâinat
beyan: bildirme, izah.
bilmüşahede: gözle görür şekilde
camit: ruhsuz, cansız.
cemadat: cansızlar
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah
gayet: son derece, nihayet.
hademe: hizmetçiler
hakeza: böylece
hamd: methetme, övme, yüceltme
hane: ev, mesken
hayatkârâne: canlı bir şekilde
hayvanat: hayvanlar
hey'et-i umumiye: genel durum

hilâfına olarak, hazz-ı nefisten ve cüz'î ücretlerden tecerrüt ederek yalnız Sâni-i Zülcelâl'in nazarı ile, emri ile, teveccühü ile, hesabı ile, namı ile ve kurbıyetiyle ihtisas ile ve intısap ile hâsıl ettikleri lezzet ve kemal ve zevk ve saadeti kâfi görüp, halisen, muhlisen çalışıyorlar.

Cınslenne gore kâınattaki mevcudatın envaına gore vazife-i ibadetlen tenevvü ediyor. Bir hükûmetin muhtelif dairelerde, muhtelif vazifedarları gıbı, saltanat-ı rububiyet dairelerinde vezaif-i ubudiyeti ve tesbihatı öyle tenevvu ediyor. Meselâ, Hazret-ı Mıkâıl, yeryuzü tarlasında ekilen masnuat-ı İlâhiyeye, Cenab-ı Hakkın havliyle, kuvvetiyle, hesabıyla, emriyle, bir nazır-ı umumî hukmundedır, tabir caizse umum çiftçimisal melâıkelerin reisıdır. Hem Fâtır-ı Zülcelâl'in ıznıyle, emrıyle, kuvvetıyle, hikmetıyle, umum hayvanatın manevî çobanlannın reisi, buyük bır melek-ı müekkelı vardır.

İşte, madem şu mevcudat-ı hariciyenin her birisinin üstünde birer melek-i müekkel var olmak lâzım gelir; tâ ki o cısmin gosterdiği vezaif-i ubudiyet ve hıdemat-ı tesbihiyesini âlem-i melekûtta temsil etsin, dergâh-ı ulûhiyete bılerek takdım etsin. Elbette, Muhbır-i Sadıkın nvayet ettiği melâıkeler hakkındakı suretler, gayet münasıptır ve makuldur. Meselâ, ferman etmış kı, "Bazı melâıkeler bulunur, kırk başı veya kırk bin başı var. Her başta kırk bin ağzı var, her bır ağızda kırk bın dıl ıle kırk bın tesbıhat yapar." Şu hakıkat-ı hadisiyenin bır manası var, bir de suretı var.

alem-ı melekût: İlâhi hukumranlığın tam olarak tecelli ettiği görunmeyen mana âlemi.
caiz: sakınca olmayan
Cenab-ı Hak: Allah
cüz'î: az, kuçük
dergah-ı Ulûhiyet: Allah ın huzuru
envaı: çeşıtler, turler
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı ve benzeri olmayan şeylerı yaratan Allah
ferman: emır, buyruk.
gayet: son derece
hakıkat-ı hadısıye: hadısın gerçek anlamı
halısen: samımî olarak, hilesızce
hasıl etmek: elde etmek.
havl: guç, kuvvet.
Hazret-ı Mıkaıl: dort buyuk melekten bırı
hazz-ı nefis: nefsın aldığı lezzet
hıdemat-ı tesbıhıye: Allah ı tesbıh ve zıkrılı ılgılı hızmetler
hikmet: herkesln bılmedığı gızlı sebep, İlâhi gaye.
hilâf: aykırı, zıt.
hukum: karar verme
İhtısas: kendıne ozel kılma.
intısap: bağlanma, bır kımseye mensup olma, bağlılık.
kâfi: yeter, yetecek.
kaınat: butun âlemler, varlıklar
kemal: olgun, mukemmel.
kurbiyet: yakınlık.
lazım: gerekli
makul: kabul edılır şekılde olması
mana: anlam
manevî: maddî olmayan
masnuat-ı İlâhiye: Allah tarafından sanatla yaratılanlar
melaıke: melekler
melek-ı müekkel: belırlı bır gorevı olan melek.
mevcudat: yaratılmış şeylerın tamamı, kaınat.
mevcudat-ı hariciye: maddı ve cısmanî varlıklar
Muhbır-ı Sadık: doğru sozlu haber vercı Peygamber Efendımız.
muhlisen: samımî bır şekılde, ıçtenlıkle.
muhtelif: çeşıt çeşıt, farklı
münasıp: uygun
nazar: bakma, bakış.
nazır-ı umumî: genel gozetıcı
reis: baş, lıder
rivayet: nakletme
saadet: mutluluk.
saltanat-ı rububiyet: Allah ın kâınatı terbıye ve ıdare edıcılık sıfatının saltanatı
Sanı-ı Zuicelal: sonsuz buyukluk sahıbı, her şeyı sanatla yaratan Allah.
suret: bıçım, şekıl
tabir: ifade, sdz
tecerrüt: sıyrılma, uzaklaşma, soyudanma
temsil: adına hareket etme
tenevvü: çeşıtlenme, çeşıtlılık.
tesbıhat: Cenab-ı Hakkın tesbıh edılmesı, zıkredılmesı
teveccüh: yonelme, yonelış
umum: genel, butun
vazıfedar: vazıfelı.
vazıfe-ı ıbadet: kulluk vazıfesı
vezaıf-ı ubudiyet: kulluk gorevlerı

Manası şudur ki. Melâikenin ibadatı, hem gayet muntazamdır, mükemmeldir, hem gayet küllîdir, geniştir.

Ve şu hakikatin sureti ise şudur ki: Bazı büyük mevcudat-ı cismaniye vardır ki, kırk bin baş, kırk bin tarz ile vezaif-i ubudiyeti yapar. Meselâ, sema güneşlerle, yıldızlarla tesbihat yapar. Zemin, tek bir mahlûk iken, yüz bin baş ile, her başta yüz binler ağız ile, her ağızda yüz binler lisan ile vazife-i ubudiyeti ve tesbihat-ı Rabbaniyeyi yapıyor. İşte, küre-i arza müekkel melek dahi, âlem-i melekûtta şu manayı göstermek için öyle görülmek lâzımdır. Hatta, ben mutavassıt bir badem ağacı gördüm ki, kırka yakın, baş hükmünde büyük dalları var. Sonra bir dalına baktım; kırka yakın, dil hükmünde küçük dalları var. Sonra, o küçük dalının bir diline baktım, kırk çiçek açmıştır. O çiçeklere nazar-ı hikmetle dikkat ettim; her bir çiçek içinde kırka yakın incecik, muntazam puskulleri, renkleri ve sanatları gördüm ki, her biri Sâni-i Zülcelâl'in ayn ayn birer cilve-i esmasını ve birer ismini okutturuyor. İşte hiç mümkün müdür ki, şu badem ağacının Sâni-i Zülcelâl'ı ve Hakîm-i Zülcemal'i, bu camit ağaca bu kadar vazifeleri yükletsin; onun manasını bilen, ifade eden, kâinata ilân eden, dergâh-ı İlâhiyeye takdim eden, ona münasip ve ruhu hükmünde bir melek-i müekkeli ona bındırmesin?

Ey arkadaş! Şuraya kadar beyanatımız, kalbi kabule ıhzar etmek ve nefsi teslime mecbur etmek ve aklı ız'ana getirmek için bir mukaddeme idi. Eğer o mukaddemeyi bir derece fehmettin ise, melâikelerle görüşmek istersen,

lisan: dil
mahlûk: yaratık, yaratılmış
mana: anlam
melâike: melekler
melek: Allah'ın nurdan yarattığı manevî varlıklar
melek-i müekkel: belirli bir görevi olan melek.
mevcudat-ı cismaniye: maddî vücudu olan varlıklar
mukaddeme: başlangıç girişi
muntazam: düzenli
mutavassıt: orta hâlli
müekkel: vekil tayin edilmiş görevli
münasip: uygun
nazar-ı hikmet: hikmet gözüyle hikmetini anlamak için bakmak
nefsi teslime mecbur: kişinin mücadeleden vazgeçip doğruyu kabul etmek zorunda kalması.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükülük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
sema: gökyüzü, gök.
suret: biçim, şekil
takdim: arz etme, sunma
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tesbihat-ı Rabbaniye: Allah'a yapılan zikir, tesbih ve dualar
vazife: ödev, görev
vezaif-i ubudiyet: kulluk görevleri
zemin: yer, yeryüzü

âlem-i melekut: ruhlar ve melekler âlemi.
beyanat: açıklamalar
camit: ruhsuz, cansız
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki esen görüntüsü
dergâh-ı İlâhiye: Allah'ın yüce katı, huzuru
fehim: anlama.
hakikat: gerçek.
Hakîm-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi olan ve her şeyi hikmetle yaratan Allah
hükmünde: yerinde, değerinde
ıhzar: hazırlama
ız'an: kesin şekilde inanma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: dünya, yer küre

ayet-i tenzil: her bir indirilmiş ayet.
batıl: boş, hurafe.
Cebrail: dört büyük melekten birisi.
Cennet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın manevî Cennetî; okuyanın ruhunda Cennet gibi lezzet tattıran Kur'ân.
cinnî: cin taifesinden olan.
evham-ı seyyie: kötü zanlar, kuruntular.
evlât: çocuklar.
hak: doğru.
harikulâde: olağan üstü, fevkalâde.
haşin: sert, katı.
ibret: ders alma.
ikram: konuk ağırlama.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kul: insan, abd.
Kur'ân âlemi: Kur'ân dünyası.
melâike: melekler.
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı mahlûk.
menzil: inilen yer, konaklama yeri.
mü'min: iman eden, inanan.
münezzeh: tenzih edilmiş, uzak, berî.
peygamber: Allah'ın elçisi.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden, Allah.
sena: overek bahsetme.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil.
tanzîm: düzenleme.
tedbîr: önlem.
vahiy: Cenâb-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.

hazır ol, hem, evham-ı seyyieden temizlen. İşte Kur'ân âlemi: kapılan açıktır. İşte Kur'ân Cenneti. [1] مُفَتَّحَةً الْأَبْوَابُ 'dır. Gir, bak, melâikeyi o Cennet-i Kur'âniye içinde güzel bir surette gör. Her bir ayet-i tenzil, birer menzildir. İşte şu menzillerden bak:

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۞ فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا ۞ وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا ۞ فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا ۞ فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا ۞ [2] وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ۞ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ۞ وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا ۞ فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا ۞ فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا ۞ [3] تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ۞ [4] عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ [5]

Hem dinle: سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ۞ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ [6] senalarını işit. Eğer cinnîlerle görüşmek istersen, قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ [7] surlu sureye gir, onları gör, dinle ne diyorlar. Onlardan ibret al. Bak, diyorlar ki:

إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ۞ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا [8]

1. Kapıları ardına kadar açık.

2. Yemin olsun peş peşe gönderilen meleklere • Ve rüzgar gibi esip her tarafa yayılanlara • Ve bulutları yeryüzüne dağıtanlara • Ve hak ile batılı ayıranlara • peygamberlere vahiy getirenlere (Mürselât Sûresi, 1-5.)

3. Yemin olsun kâfirin ruhunu ta derinliklerinden şiddetle söküp alanlara • Ve mü'minin ruhunu kolaylıkla alanlara • Ve suda yüzercesine gökten inenlere • Ve Allah'ın emrini yerine getirmek için yarışanlara • Ve emrolundukları işi tanzim ve tedbir edenlere (Nâzıât Sûresi, 1-5.)

4. Melekler ve Cebrail o gece Rablerinin izniyle yeryüzüne inerler. (Kadir Sûresi, 4.)

5. Başında ise Allah'ın emrine karşı gelmeyen ve verilen emri yerine getiren haşin ve şiddetli melekler vardır. (Tahrîm Sûresi, 6.)

6. O bundan [evlât edinmekten] münezzehtir. Hayır onların evlât dedikleri Allah'ın ikramda bulunduğu kullardır • Allah emretmedikçe onlar bir söz söylemezler, ancak onun emriyle hareket ederler. (Enbiyâ Sûresi, 26-27.)

7. De ki: Cinlerden bir topluluğun Kur'ân'ı dinleyerek şöyle dedikleri bana vahyolundu:... (Cin Sûresi, 1.)

8. Biz doğru yola ileten hârikulâde bir Kur'ân dinledik ve ona iman ettik. Biz Rabbimize hiç kimseyi ortak koşmayacağız. (Cin Sûresi, 1-2.)

İkinci Maksat

Kıyamet ve mevt-i dünya ve hayat-ı ahiret hakkındadır.

Şu Maksadın Dört Esası ve bir mukaddime-i temsiliyesi vardır.

Mukaddime

Nasıl ki, bir saray veya bir şehir hakkında bir dava etse: "Şu saray veya şehir, tahrip edilip yeniden muhkem bir surette bina ve tamir edilecektir." Elbette, onun davasına karşı altı sual terettüp eder:

• *Birincisi*, "Niçin tahrip edilecek, sebep ve muktazı var mıdır?"

• Eğer, "Evet var" diye ispat etti, *ikincisi* şöyle bir sual gelir ki: "Bunu tahrip edip, tamir edecek usta muktedir midir, yapabilir mi?"

• Eğer, "Evet, yapabilir" diye ispat etti, *üçüncüsü* şöyle bir sual gelir ki: "Tahribi mümkün müdür?"

• Hem sonra: "Tahrip edilecek mıdır?"

Eğer, "Evet" diye imkân-ı tahribi, hem vukuunu ispat etse, *iki sual daha* ona varır olur ki:

• "Acaba şu acip saray veya şehrin yeniden tamiri mümkün müdür?"

• "Mümkün olsa, acaba tamir edilecek mıdır?"

acip: hayret veren, şaşılacak şey
hayat-ı ahiret: ahiret hayatı
imkan-ı tahrip: tahrip imkânı, yıkma imkânı.
ispat: kanıtlama
kıyamet: kâinatın ölümü
maksat: kastedilen, niyet, istenilen
mevt-i dünya: dünyanın ölümü
muhkem: sağlam
mukaddime: başlangıç, giriş
mukaddime-i temsiliye: başlangıçtaki girişteki misal
muktazı: gerekçe, gereklilik.
muktedir: gücü yeten, kuvvetli.
sual: soru
suret: biçim, şekil
tahrip: harap etme, yıkma
tamir: onarma
terettüp: ortaya çıkma
varır: söylenen, olabileceği düşünülen
vuku: olay, meydana gelme

Eğer, "Evet" diye bunlan da ıspat etse, o vakit bu meselenin hiçbir cihette, hiçbir koşesinde bir delik, bir menfez kalmaz ki, şek ve şüphe ve vesvese girebılsın.

İşte şu temsil gıbi, dünya sarayının, şu kâınat şehrının tahrip ve tamıri için muktazı var, fail ve ustası muktedir. Tahrıbı mümkün ve vaki olacak, tamıri mümkün ve vakı olacaktır.

İşte şu meseleler, Birincı Esastan sonra ıspat edılecektir.

Birinci Esas

Ruh, kat'ıyen bâkîdir. Birincı Maksattakı melâîke ve ruhanîlerin vucutlarına delâlet eden hemen butun delîller, şu meselemiz olan beka-ı ruha dahı delıldırler. Bence mesele o kadar kat'îdir kı, fazla beyan abes olur. Evet, şu âlem-i berzahta, âlem-i ervahta bulunan ve ahırete gıtmek için bekleyen hadsiz ervah-ı bâkiye kafileleri ile bizim mabeynimizdeki mesafe o kadar ince ve kısadır ki, burhan ile gostermeye luzum kalmaz. Hadduhesaba gelmeyen ehl-i keşfin ve şuhudun onlarla temas etmeleri, hatta ehl-i keşfelkuburun onlan görmeleri, hatta bır kısım avamın da onlarla muhabereleri ve umumun da rüya-ı sadıkada onlarla munasebet peyda etmeleri, muzaaf tevatürler suretinde âdeta beşerin ulûm-u mütearifesi hükmüne geçmıştır. Fakat şu zamanda maddıyyun fıkrı herkesi sersem ettiğinden, en bedihî bır şeyde zıhnlere vesvese vermış. İşte şoyle vesveselen ızale ıçın hads-ı kalbînin ve iz'an-ı aklînin pek çok menbalanndan bir Mukaddime ile Dort Menbaına ışaret edeceğız.

abes: boşuna, faydasız.
adeta: sankı
ahiret: obur dunya, ebedî hayat
âlem-i berzah: kabır âlemı
âlem-i ervah: ruhlar âlemı, insanın dünyaya gelmeden onceki alem
avam: normal halk, ılım ırfanı az olan halk tabakası
baki: devamlı, kalıcı
bedihî: açık
beka-i ruh: ruhun olumsuzlüğü.
beşer: insan
burhan: delıl, kanıt
cihet: yon, taraf
delalet: delıl olma, ışaret etme
delil: şahıt, belge, tanık.
ehl-i keşfelkubur: kabır ehlının halını gören velı kullar
ehl-i keşif: bazı sırları, bazı hakıkatlen Cenab ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile bılen velîler
ervah-ı bâkiye: ebedı olan ruhlar
esas: asıl, temel, kok.
fail: ışı yapan
hadduhesap: sınır ve hesap
hads-ı kalbî: insanın kalbinden geçen sezgi
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hukmünde: yerine geçmek
ıspat: kanıtlama
ızale: gıderme
iz'an-ı aklî: akıen anlama, kabul etme
kafile: topluluk, gurup
kainat: butün alemler, varlıklar
kat'i: kesin
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle
luzum: gerekme
mabeyn: arasında
maddiyyun: materyalıst, her şeyı maddeyle açıklayan kımseler
melâike: melekler
menba: kaynak.
menfez: delik, pencere
mesele: onemlı ış, problem
muhabere: haberleşme
mukaddime: başlangıç, gırış
muktazı: gerekçe, gereklılık.
muzaaf: kat kat, katmerlı
munasebet: uygunluk
peyda: kazanmak, olusmak
ruhanî: ruhla ılgılı, gozle gorul meyen varlıklar
rüya-i sadıka: doğru ruya
suret: şekıl, bıçım
şek: şüphe, tereddut.
şuhut: şahıt olma, gorme
şüphe: kuşku, tereddut
tahrip: harap etme, yıkma
temas: değme, dokunma
temsil: kıyaslama, tarzında benzetme, analoji.
tevatür: hadıs rıvayetinde yalan söylemelerinl aklın kabullenemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktakı bir topluluk tarafından aktanlan haber
ulûm-u mütearife: herkesin bıldığı ve tanınmış olan ılımler
umum: hep, butun
vaki: olmuş, meydana gelmiş
vesvese: kuruntu, kuşku, şuphe, tereddut.
vücut: varlık.

MUKADDİME

Onuncu Sözün Dördüncü Hakıkatında ispat edildiği gibi, ebedî, sermedî, mısılsız bir cemal, elbette âyinedar müştakının ebedıyetıni ve bekasını ıster. Hem, kusursuz, ebedî bir kemal-i sanat, mütefekkir dellâlının devamını talep eder. Hem, nihayetsız bır rahmet ve ihsan, muhtaç müteşekkirlerinin devam-ı tenaumlarını iktiza eder.

İşte, o âyinedar müştak, o dellâl mütefekkir, o muhtaç müteşekkır, en başta ruh-u insanîdir. Öyle ıse, ebedulâbâd yolunda, o cemal, o kemal, o rahmete refakat edecek, bâkî kalacaktır.

Yıne Onuncu Sozun Altıncı Hakıkatınde ıspat edildiği gibi, değil ruh-u beşer, hatta en basit tabakat-ı mevcudat dahi, fenâ için yaratılmamışlar, bir nevı bekaya mazhardırlar. Hatta, ruhsuz ehemmıyetsız bir çiçek dahi vücud-u zahırîden gıtse, bin vecihle bir nevi bekaya mazhardır. Çünkü, sureti hadsiz hafızalarda bâkî kalır, kanun-u teşekkulâtı yuzer tohumcuklarında beka bulup devam eder. Madem bir parçacık ruha benzeyen o çiçeğin kanun-u teşekkulü, tımsal-ı sureti, bir Hafîz-i Hakîm tarafından ibka edilıyor, dağdağalı inkılâplar içinde kemal-i intızam ile zerrecikler gıbı tohumlannda muhafaza edilıyor; bâkî kalır. Elbette, gayet cemiyetli ve gayet yüksek bir mahiyete malık ve harıcî vucut gıydırılmış ve zîşuur ve zîhayat ve nuranî kanun-u emrî olan ruh-u beşer ne derece kat'ıyetle bekaya mazhar ve ebedıyetle merbut ve sermedıyetle alâkadar olduğunu anlamazsan, nasıl "Zîşuur bir ınsanım" dıyebılırsın?

alâkadar: ılgılı, bağlı
âyinedar: ayna tutan
bâkı: ebedî, daimî, sonu gelmez
beka. kalıcılık, devamlılık.
cemal: guzellik.
cemiyetli: kapsamlı
dağdağa: gürultu
dellâl: ılân edıcı, hakka davet eden
devam-ı tenaum: nımetlenmenın ve bolluğun devam etmesı
ebedî: sonu olmayan, sonsuz
ebediyet. sonsuzluk.
ebedulâbâd: ebedî hayat, sonsuzluk, Cennet.
ehemmıyet. onem
fena: yok olma, yokluk.
gayet: son derece
hadsız. sınırsız, sonsuz.
Hafiz-ı Hakım: her şeyı hıkmetle yapan ve koruyup saklayan Allah
hakıkat: gerçek.
harıcı vücut gıymek. varlık sahasına çıkmak.
ıbka: sureklı kılma, daımîleştırme
ıhsan: ıyılık etme, bağışlama, yardım
ıktıza: gerekme
inkılap: değişim, donuşüm
kanun-u emrı: Cenab-ı Hakkın doğrudan emrinden gelerek vasıtasız işleyen kanunu
kanun-u teşekkül: şekillenme, meydana geliş kanunu
kanun-u teşekkülat: şekillenme, meydana geliş kanunlan
kat ıyet: kesınlık.
kemal: olgun, mukemmel
kemal-ı intızam: tam ve eksıksız duzen
kemal-I sanat: sanattakı mükemmelilik.
mahıyet. özellik, nıtelik, esas.
malık. sahıp
mazhar: sahıp olma, erişme; kavuşma.
merbut. bağlı
mısılsız: benzersız.
muhafaza: koruma, saklama
mukaddime: başlangıç, gırış
muştak: arzulu, duşkun, ıştıyaklı
mutefekkır: tefekkur eden, düşünen
muteşekkır: reşekkur eden.
nevı: çeşit, cıns
nıhayetsız: sonsuz.
nuranı: nurlu, parlak.
rahmet. merhamet etme, bağışlama, şefkat gosterme
refakat: eşlik, arkadaşlık.
ruh-u beşer. beşer ruhu, insan ruhu
ruh-u insanı: insanın ruhu
sermedı: devamlı, sureklı
sermedıyet: devamlılık, sürekllık.
suret. bıçım, şekil
tabakat-ı mevcudat. varlıklann tabakalan.
talep: isteme
tımsal-I suret: görünüşun örneği
vecih: yon, şekil.
vücud-u zahırı: gorunen beden
zerre: maddenin en kuçuk parçası, atom
zihayat. hayat sahıbı
zışuur: şuurlu, anlayış sahıbı

Evet, koca bir ağacın bir derece ruha benzeyen programını ve kanun-u teşekkülâtını bir nokta gibi en küçük çekirdekte derç edip muhafaza eden bir Zat-ı Hakîm-i Zülcelâl, bir Zat-ı Hafîz-i Bîzeval hakkında, "Vefat edenlerin ruhlarını nasıl muhafaza eder?" denilir mi?

BİRİNCİ MENBA:

Enfûsîdir. Yanı, herkes hayatına ve nefsine dikkat etse, bir ruh-u bâkîyi anlar. Evet, her bir ruh, kaç sene yaşamış ise, o kadar beden değiştirdiği hâlde, bilbedahe aynen bâkî kalmıştır. Öyle ise, madem, ceset, gelip geçicidir; mevt ile bütün bütün çıplak olmak dahi ruhun bekasına tesir etmez ve mahiyetini de bozmaz. Yalnız, müddet-i hayatta, tedricî ceset libasını değiştiriyor; mevtte ise birden soyunur. Gayet kat'î bir hads ile belki muşahede ile sabittir ki, ceset ruh ile kaimdir. Öyle ise, ruh onun ile kaim değildir; belki, ruh binefsihî kaim ve hâkım olduğundan, ceset istediği gibi dağılıp toplansın, ruhun istiklâliyetine halel vermez. Belki, ceset ruhun hanesi ve yuvasıdır, libası değil. Belki ruhun libası, bir derece sabit ve letafetçe ruha münasip bir gılaf-ı lâtîfi ve bir beden-i misalîsi vardır. Öyle ise mevt hengâmında bütün bütün çıplak olmaz, yuvasından çıkar, beden-ı misalîsini giyer.

İKİNCİ MENBA:

Afakîdir. Yanı, mükerrer müşahedat ve müteaddit vakıat ve kerrat ile münasebattan neş'et eden bir nevı hükm-ü tecrübîdir. Evet, tek bir ruhun ba'delmemat bekası anlaşılsa, şu ruh nev'ının küllıyetle bekasını ıstılzam

afakı: gerçeği olduğu gibi yansıtan objektif
ba'delmemat: olumden sonra.
bakı: ebedî daimı
beden: vücut.
beden-ı misalı: kendine has görünmeyen manevî bir vücut. farazı vücut misalı beden
beka: kalıcılık devamlılık.
bilbedahe: açıktan aşıkâr
binefsihi: bizzat, kendisi
ceset: ten gövde
derç etme: sokma yerleştirme
enfusi: nefis ve beden dairesinde olanlar şahsî subjektif
gayet: son derece
gılaf-ı latıf: ince güzel ve şeffaf bir kılıf
hadsi: sezgi kavrayış
hakım: hükmeden
halel: zarar eksıklık
hane: ev mesken
hengam: zaman
hükm-ü tecrübi: tecrübe deneme ile elde edilen hukum
istıklalıyet: bağımsızlık.
istılzam: gerektirme
kaim: ayakta duran
kanun-u teşekkülat: şekillenme meydana geliş kanunları.
kat'î: kesin
kerrat: defalarca
küllıyet: genellik, tumlık
letafet: yumuşaklık güzellik, inceliik.
libas: elbise
mahıyet: bir şeyin asli esası iç yuzu
menba: kaynak.
mevt: olum vefat.
muhafaza: koruma saklama.
müddet-ı hayat: yaşam suresı.
mükerrer: tekrar tekrar defalarca
munasebat: uygunluklar
munasıp: uygun
müşahedat: gozle gorulen şeyler
muşahede: bir şeyi gozle gorme
müteaddit: çeşıdı, birden fazla
nefis: kendi şahıs
neş'et: doğmak, ortaya çıkmak.
nevi: çeşıt, tür cins.
ruh-ı bakı: ebedî sonsuz ruh
sabit: yerinde duran
tedrıcı: derece derece, yavaş yavaş
tesir: etkı
vakıat: başa gelen olaylar
vefat: olum
Zat-ı Hafiz-ı Bizeval: her şeyi sonsuza kadar noksansız bir şekilde muhafaza eden zeval sız Allah
Zat-ı Hakım-ı Zülcelal: son suz buyukluk ve azamet sahıbı olan ve her şeyı hikmetle yaratan Allah

eder. Zira fenn-i mantıkça kat'îdir ki, zatî bir hassa, bir tek fertte görünse, bütün efratta dahi o hassanın vücuduna hükmedilir. Çünkü, zatîdir. Zatî olsa, her fertte bulunur. Hâlbuki, değil bir fert, belki o kadar hadsiz, o kadar hesaba, hasra gelmez müşahedata istinat eden âsâr ve beka-i ervaha delâlet eden emarat o derece kat'îdir ki, bize, nasıl Yeni Dünya, yani Amerika var ve orada insanlar bulunur, o insanların vücutlarına hiç vehim hatıra gelmez; öyle de şüphe kabul etmez ki, şimdi âlem-ı melekût ve ervahta, ölmüş, vefat etmiş insanların ervahı, pek çok kesretle vardır ve bizimle münasebettardırlar. Manevî hedâyâmız onlara gidiyor. Onların nuranî feyizleri de bizlere geliyor.

Hem, hads-i kat'î ile vicdanen hissedilebilir ki, insan öldükten sonra esaslı bir cihetî bâkîdir. O esas ise ruhtur. Ruh ise, tahrip ve inhilâle maruz değil. Çünkü, basittir, vahdeti var. Tahrip ve inhilâl ve bozulmak ise, kesret ve terkip edilmiş şeylerin şe'nidir. Sabıkan beyan ettiğimiz gibi, hayat, kesrette bir tarz-ı vahdeti temin eder, bir nevi bekaya sebebiyet verir. Demek, vahdet ve beka, ruhta esastır ki, ondan kesrete sirayet eder.

Ruhun fenâsı, ya tahrip ve inhilâl iledir. O tahrip ve inhilâl ise, vahdet yol vermez ki girsin, besatet bırakmaz ki bozsun. Veyahut idam iledir. İdam ise, Cevad-ı Mutlak'ın hadsız merhameti musaade etmez ve nihayetsiz cûdu bırakmaz ki, verdiği nimet-i vücudu, o nimet-i vücuda pek müştak ve lâyık olan ruh-u insanîden geri alsın.

hads-ı kat'î: kesin ve doğru idrak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hasr: bir şeye mahsus kılma, sınırlama.
hassa: özellik, nitelik.
hatıra gelme: akla, zihne gelme.
hayat: dirilik, canlılık, yaşam.
hedâya: hediyeler, armağanlar.
hissetmek: algılamak.
hükmetmek: karar vermek.
ıdam: yok etme.
inhilâl: dağılma, çözülüp ayrılma.
istinat: dayanma.
kat'î: kesin.
kesret: çokluk.
lâyık: yakışan.
manevî: manevî olarak.
maruz: tesirinde kalmış, uğramış.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müsaade: izin.
müşahedat: gözlemler.
müştak: istiyaklı, arzulu.
nevi: çeşit, cins.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet-i vücut: vücut nimeti, varlık nimeti.
nuranî: nurlu.
ruh-ı insanî: insanın ruhu.
sabıkan: daha evvel konuşulan.
sebebiyet: sebep olma.
sirayet: bulaşma, yayılma.
şe'n: özellik, belirleyici nitelik.
tahrip: harap etme, yıkma.
tarz-ı vahdet: birlik tarzı.
temin: elde etme.
terkip: sentez, birleştirme.
vahdet: birlik.
vefat: ölüm.
vehim: şüphe.
vicdanen: vicdanca.
vücut: var olma, varlık.
zatî: şahsî, zata ait.

âlem-i melekût: ruhlar ve melekler âlemi.
âsâr: eserler.
bâkî: ebedî, dâimî.
beka: kalıcılık, devamlılık.
beka-ı ervah: ruhların ölümsüzlüğü.
besatet: basıtlık, sadelik.
beyan: açıklama.
Cevad-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve iyilik sahibi Cenâb-ı Hak.
cihet: yön, taraf.
cûd: cömertlik.
delâlet: delil olma, gösterme.
efrat: fertler.
emarat: belirtiler, işaretler.
ervah: ruhlar.
esas: asıl, temel.
fenâ: geçip gitme, ölümlü.
fenn-ı mantık: mantık ilmi.
fert: tek kişi.
feyiz: bolluk, bereket.

ÜÇÜNCÜ MENBA:

Ruh; zîhayat, zîşuur, nuranî vücud-u hancî giydirilmiş, cami, hakikattar, kullıyet kesb etmeye mustaıt bır kanun-u emrîdir. Hâlbuki, en zayıf olan kavanin-i emriye, sebat ve bekaya mazhardırlar. Çünku, dikkat edilse, maruz-u tagayyür olan bütün nevilerde birer hakîkat-i sabite vardır ki, bütün tagayyürat ve ınkılâbat ve etvar-ı hayat içinde yuvarlanarak suretler değiştirip, ölmeyerek, yaşayarak bâkî kalıyor.

İşte, her bir şahs-ı insanî, mahiyetinin camiiyetiyle ve kullî şuuruyla ve umumî tasavvuratıyla, bır şahıs iken, bır nevi hükmüne geçmiştir. Bir nev'e gelen ve cari olan kanun, o şahs-ı insanîde dahı caridir.

Madem Fâtır-ı Zülcelâl, insanı cami bır âyine ve küllî bır ubudiyetle ve ulvî bir mahiyetle yaratmıştır; her fertteki hakîkat-i ruhiye, yüz binler suret değiştirse, izn-ı Rabbanî ile olmeyecek, yaşayarak, geldiği gibi gidecek. Öyle ise, o şahs-ı insanînin hakîkat-i zîşuuru ve unsur-u zîhayatı olan ruhu dahi, Allah'ın emriyle, izniyle ve ıbkasıyla, daima bâkîdir.

DÖRDÜNCÜ MENBA:

Ruha bır derece müşabih ve ıkısı de âlem-i emırden ve iradeden geldiklerinden, mastar itibarıyla ruha bir derece muvafık, fakat yalnız vucud-u hissî olmayan nevilerde hükümran olan kavanine dikkat edilse ve o namuslara bakılsa görünür kı, eğer o kanun-u emrî, vücud-u harıcî

alem-i emir: Cenab-ı Hakkın değişmeyen sabit hakikatler şeklinde devam eden kanunları âlemi
ayine: ayna.
bâkî: ebedî daimî
beka: kalıcılık, devamlılık.
cami: kapsamlı, birçok şeyi içine alan
camiiyet: toplayıcı, kapsamlılık
cari: geçerli
etvar-ı hayat: hayat tavırları, yaşayış tarzları
Fatır-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve benzen olmayan şeylerin yaratan Allah.
fert: kişi
hakıkat: gerçek.
hakıkat-ı ruhiye: ruhun gerçeği
hakıkat-ı sabıt: sabıt ve değişmez gerçek.
hakıkat-i zîşuur: bilinç sahibi gerçek.
hukumran: hukmu geçen, hukmeden
îbka: sonsuz ve kalıcı hale getirme
inkılabat: inkılaplar, değişmeler
irade: dileme
izn-i Rabbani: Allah ın izni.
kanun-u emir: emir alemine ait, emreden kanun
kavanin: kanunlar, yasalar
kavanin-i emriye: Cenab ı Hakkın doğrudan emrinden gelerek vasıtasız işleyen kanunlan
kesb: kazanma
kullî: büyük ve kapsamlı.
kulliyet: bütünlük.
mahiyet: nitelik, özellik, iç yüz.
maruz-u tagayyür: başkalaşmaya ve değişmeye maruz.
mastar: kaynak, temel
mazhar: sahıp olma
muvafık: uygun
müstaıt: kabıliyetli kimse, zeki ve akıllı
müşabih: benzeyen
nevi: çeşit, tür, cins.
nuranî: nurlu.
ruh: can, öz benlik.
sebat: sabıt durma
suret: şekil, bıçım, görüntü
şahs-ı insanî: insan şahsı
şuur: idrak, bilinç.
tagayyürat: başkalaşmalar, değişmeler
tasavvurat: düşünceler, hayaller
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüce
umumî: genel, bütün
unsur-u zihayat: hayat sahıbı canlı unsur
vücud-u harıcî: maddî vucut, beden, dışa ait
vucud-u hissî: hıs ile bilinen vucut, ruh taşıyan varlık.
zîhayat: hayat sahıbı.
zişuur: şuurlu, anlayış sahıbı

giyse idi, o nevilerin birer ruhu olurdu. Hâlbuki, o kanun daima bâkîdir, daima müstemir, sabittir, hiçbir tagayyürat ve inkılâbat, o kanunların vahdetine tesir etmez, bozmaz. Meselâ, bir incir ağacı ölse, dağılsa, onun ruhu hükmünde olan kanun-u teşekkülâtı, zerre gibi bir çekirdeğinde ölmeyerek bâkî kalır.

İşte, madem en adî ve zayıf emrî kanunlar dahi böyle beka ile, devam ile alâkadardır, elbette ruh-u insanî, değil yalnız beka ile, belki ebedülâbâd ile alâkadar olmak lâzım gelir. Çünkü, ruh dahi Kur'ân'ın nassı ile,[1] قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي ferman-ı celîli ile âlem-i emirden gelmiş bir kanun-u zîşuur ve bir namus-u zîhayattır ki, kudret-i ezeliye ona vücud-u harıcî giydirmiş.

Demek, nasıl ki sıfat-ı iradeden ve âlem-i emirden gelen şuursuz kavanin, daima veya ağleben bâkî kalıyor, aynen onların bir nevi kardeşi ve onlar gibi sıfat-ı iradenin tecellisi ve âlem-i emirden gelen ruh, bekaya mazhar olmak daha ziyade kat'îdir, lâyıktır. Çünkü, zîvucuttur, hakîkat-i harîciye sahibidir. Hem, onlardan daha kavîdir, daha ulvîdir; çünkü, zîşuurdur. Hem, onlardan daha dâimîdir, daha kıymettardır; çünkü, zîhayattır.

İkinci Esas

•• Saadet-i ebediyeye muktazî vardır; ve o saadeti verecek Fail-i Zülcelâl de muktedirdir.

•• Hem, harab-ı âlem, mevt-i dünya mümkündür, hem vâkı olacaktır.

1 De ki: Ruh, Rabbimin emrindendir. (İsrâ Sûresi, 85.)

adi: basit, sıradan
agleben: çoğunlukla
alaka: ilgi
alâkadar: ilgili, bağlı
âlem-i emir: Cenâb-ı Hakkın değişmeyen sâbit hakîkatler şeklinde devam eden kanunları âlemi
bâkî: ebedî, dâimî.
beka: kalıcılık, devamlılık.
dâimî: sürekli, devamlı
ebedülâbad: ebedî hayat, sonsuzluk.
emrî: emirle ilgili, emre ait.

Fail-i Zülcelâl: büyükluk ve hâsmet sâhibi olan yaratan, Allah
ferman-ı celîl: Cenâb-ı Allah'ın yücelerden gelen fermanı
hakîkat-i harîciye: dışa yansıyan, görünen bir gerçek.
harab-ı âlem: dünyanın yıkımı
hükmünde: yerinde, değerinde
inkılâbat: inkılâplar, değişmeler
kanun-u teşekkülât: şekillenme, meydana geliş kanunu
kanun-u zîşuur: şuur sahipleri için işleyen kanunu.
kat'î: kesin
kavanin: kanunlar, yasalar
kavî: kuvvetli.
kudret-i ezeliye: başı sonu olmayan sonsuz ilâhî kudret, kuvvet
kıymettar: kıymetli, değerli
mazhar: ensme, sâhip olma
mevt-i dünya: dünyanın ölümü
muktazî: gerekçe, icâp ettiren
muktedir: gücü yeten, iktidar sâhibi
müstemir: devamlı, yerleşmiş
namus-u zîhayat: canlılara mahsus işleyen kanun-u ilâhî
nas: Kur'ân'ın açık ve kesin hukmü
nevi: çeşit, cins
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islâh ve terbiye eden, Allah
ruh: can, öz, benlik.
ruh-u insanî: insan ruhu
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sıfat-ı irade: Cenâb-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, Allah'ın dilemesini gösteren hal ve keyfiyet.
şuur: idrak, bilinç.
tagayyürat: başkalaşmalar, değişmeler
tecellî: yansıma, görünme, parıltı
tesir: etki
ulvî: yüce, yüksek
vahdet: birlik.
vâkı: vuku bulan, olan.
vücud-u harîcî: maddî vücut, beden.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom
zîhayat: hayat sâhibi
zîşuur: şuurlu, anlayış sâhibi
zîvucut: vücut sâhibi
ziyade: çok, fazla

•• Yeniden ihya-i âlem ve haşir, mümkündür; hem vaki olacaktır.

İşte bu altı meseleyi, birer birer, aklı ikna edecek muhtasar bir tarzda beyan edeceğiz. Zaten Onuncu Sözde, kalbi iman-ı kâmil derecesine çıkaracak derecede burhanlar zikredilmiştir. Şurada ise, yalnız aklı ikna edecek, susturacak, Eski Said'in *Nokta* risalesindeki beyanatı tarzında bahsedeceğiz.

Evet, saadet-i ebediyeye muktazı mevcuttur. O muktazinin vücuduna delâlet eden burhan-ı kat'î On Menba ve Medardan süzülen bir hadsdir.

Birinci Medar: Dikkat edilse, şu kâinatın umumunda bir nizam-ı ekmel, bir intizam-ı kastî vardır. Her cihette reşahat-ı ihtiyar ve lemaat-ı kasıt görünür. Hatta, her şeyde bir nur-u kasıt, her şe'nde bir ziya-i irade, her harekette bir lem'a-i ihtiyar, her terkipte bir şule-i hikmet, semeratının şahadetiyle nazar-ı dikkate çarpıyor.

İşte, eğer saadet-i ebediye olmazsa, şu esaslı nizam, bir suret-i zaife-i vâhiyeden ibaret kalır; yalancı, esassız bir nizam olur. Nizam ve intizamın ruhu olan maneviyat ve revabıt ve nisep, heba olup gider.

Demek, nizamı nizam eden, saadet-i ebediyedir. Öyle ise, nizam-ı âlem, saadet-ı ebediyeye işaret ediyor.

İkinci Medar: Hilkat-i kâinatta bir hikmet-i tamme görünüyor.

beyan: açıklama
beyanat: açıklamalar
burhan-ı kat'î: kesin delil
cihet: yön, taraf
delâlet: delil olma, işaret etme
esas: asıl, temel
hads: güçlü sezgi, sezış
haşir: öldükten sonra, ahirette tekrar dirilip Allah'ın huzurunda toplanma.
heba: harcama, boşa gitme
hikmet-i tamme: her şeyin bir maksat ve gayeyle yaratılmış olması
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı
ibaret: oluşan, müteşekkil
ihya-i âlem: âlemin yeniden dirilmesi
iman-ı kâmil: mükemmel, kusursuz iman
intizam: düzenlilik.
intizam-ı kastî: özellikle ve kasten yapılmış bir düzenleme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kasıt: bilerek yapma
lemaat-ı kasıt: amaç ve hedef panıltıları
lem'a-i ihtiyar: irade ve dileme panıltıları
maneviyat: manevi âleme ait olan şeyler
medar: kaynak, sebep, yörünge
menba: kaynak.
mevcut: var olma
muhtasar: kısaca, özet.
muktazı: icap ettiren, gerektiren
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış, ilgi, merak.
nisep: nispetler, bağlar
nizam: düzen, düzgünlük.
nizam-ı âlem: Cenab-ı Hak'kın kâinata koymuş olduğu düzen, dünya düzeni
nizam-ı ekmel: en mükemmel ve eksiksiz düzen
nur-u kasıt: amaç ve hedef nuru, ışığı
reşahat-ı ihtiyar: irade ve dileme sızıntıları.
revabıt: rabıtalar, bağlar
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
semerat: meyveler, neticeler
suret-i zaife-i vâhiye: zayıf ve esassız görüntü
şahadet: şahıdlik, tanıklık.
şe'n: hâl, durum, iş.
şule-i hikmet: hikmet ışıltısı, gaye ateşi
terkip: sentez, birleştirme
umum: genel
vaki: vuku bulan, olan
vücut: varlık.
ziya-i irade: dilek, irade ışığı

Evet, inayet-i ezeliyenin timsali olan hikmet-i İlâhiye, kâinatın umumunda gösterdiği maslahatların riayeti ve hikmetlerin iltizamı lisanı ile, saadet-i ebediyeyi ilân eder. Çünkü, saadet-i ebediye olmazsa, şu kâinatta bilbedahe sabit olan hikmetleri, faydaları, mükâbere ile inkâr etmek lâzım gelir. Onuncu Sözün Onuncu Hakikati bu hakikatı güneş gibi gösterdiğinden, ona iktıfaen burada ıhtısar ederiz.

Üçüncü Medar: Akıl ve hikmet ve istikra ve tecrubenin şahadetleri ile sabit olan hilkat-ı mevcudattaki adem-i abesiyet ve adem-ı israf, saadet-i ebediyeye işaret eder.

Fıtratta israf ve hilkatte abesiyet olmadığına delil, Sânı-i Zulcelâl'ın her şeyin hilkatinde en kısa yolu ve en yakın cihetı ve en hafif sureti ve en güzel keyfiyeti ihtiyar ve intihap etmesidir ve bazen bir şeyi, yüz vazife ile tavzif etmesidir ve bir ince şeye bin meyve ve gayeleri takmasıdır. Madem israf yok ve abesiyet olmaz, elbette saadet-i ebediye olacaktır. Çünkü, dönmemek üzere adem, her şeyi abes eder, her şey israf olur.

Umum fıtratta, ezcümle insanda, fenn-i menafiulaza şahadetiyle sabit olan adem-ı israf gösteriyor ki, insanda olan hadsiz istıdadat-ı maneviye ve nihayetsiz âmâl ve efkâr ve muyûlât dahi israf edilmeyecektir. Öyle ise, insandaki o esaslı meyl-i tekemmül, bir kemalin vücudunu gösterir ve o meyl-i saadet, saadet-ı ebediyeye namzet olduğunu kat'î olarak ilân eder. Öyle olmazsa, insanın mahıyet-ı hakıkıyesini teşkil eden o esaslı maneviyat,

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi bir sebep ve gayeye yönelik olarak, anlamlı ve yerli yerinde yaratması
hilkat: yaratılış.
hilkat-ı mevcudat: mevcudatın varlıklarının yaratılışı
ıhtısar: kısaltma, sınırlama
ıhtiyar: seçme, tercih, irade
iktıfaen: yeterli görerek.
iltizam: gerekli görme
inayet-i ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın inayeti, yardımı.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama
intihap: seçme
israf: savurganlık
istıdadat-ı maneviye: manevi duygular, kabiliyetler
istıkra: bir şeyin peşine düşüp iyice araştırma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kat'ı: kesin
kemal: olgunluk.
keyfiyet: hâl, durum
lisan: dil.
mahıyet-ı hakıkıye: gerçek mahiyet, gerçek özellik.
maneviyat: moral kuvveti, yürek gücü.
maslahat: fayda, gaye
medar: kaynak, sebep, yörünge
meyl-i saadet: mutlu yaşamaya olan meyil ve istek
meyl-i tekemmül: mükemmel leşme eğilimi.
mükâbere: büyüklük taslayarak doğruyu kabul etmeme.
müyûlât: meyiller, istekler
namzet: aday
nihayetsiz: sonsuz
riayet: uyma, gözetme
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk.
Sânı-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
suret: biçim, şekil
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tavzif: vazifelendirme
teşkil: şekillenme, meydana getirme
timsal: suret, görüntü
umum: bütün, genel
vazife: ödev, görev
vücut: varlık.

abes: boş, saçma.
abesiyet: gayesizlik, faydasız ve boş olma
adem: yokluk.
adem-i abesiyet: boş ve anlamsız olmama
adem-ı israf: israfın olmaması
amal: emeller, arzular
bilbedahe: aşikâr olarak.
cihet: yön, taraf
delil: kanıt, şahıt.
efkar: fikirler, görüşler
esas: asıl, kaide, temel, gerçek.
fenn-ı menafiulaza: insan organlarının neye yaradığını araştıran ilim.
fıtrat: yaratılış
gaye: maksat
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek.

o ulvî âmâl, hikmetli mevcudatın hilâfına olarak, israf ve abes olur, kurur, hebaen gider. Şu hakikat, Onuncu Sözün On Birinci Hakikatinde ispat edildiğinden kısa kesiyoruz.

Dördüncü Medar: Pek çok nevilerde, hatta gece ve gündüzde, kış ve baharda ve cevv-i havada, hatta insanın şahıslarında, müddet-i hayatında değiştirdiği bedenler ve mevte benzeyen uyku ile haşir ve neşre benzer birer nevi kıyamet, bir kıyamet-ı kubranın tahakkukunu ihsas ediyor, remzen haber veriyorlar.

Evet, meselâ haftalık bizim saatımızın saniye ve dakika ve saat ve günlerini sayan çarklarına benzeyen, Allah'ın, dünya denilen büyük saatındeki yevm, sene, ömr-ü beşer, deveran-ı dünya, birbirine mukaddeme olarak, birbirinden haber veriyor; doner, işlerler. Geceden sonra sabahı, kıştan sonra baharı işledikleri gibi; mevtten sonra subh-u kıyamet, o destgâhtan, o saat-i uzmadan çıkacağını remzen haber veriyorlar.

Bir şahsın müddet-i ömründe başına gelmiş birçok kıyamet çeşitleri vardır. Her gece bir nevi ölmekle, her sabah bir nevi dirilmekle emarat-ı haşri gördüğü gibi, beş altı senede bilittifak bütün zerratını değiştirerek, hatta bir senede ıkı defa tedricî bir kıyamet ve haşir taklidini görmüş. Hem, hayvan ve nebat nevilerinde üç yüz binden ziyade haşir ve neşir ve kıyamet-i nev'iyeyi her baharda müşahede ediyor. İşte, bu kadar emarat ve işarat-ı haşriye ve bu kadar alâmat ve rumuzat-ı neşriye, elbette

abes: boş, saçma
alâmat: belirtiler, işaretler
âmâl: emeller, arzular
beden: vücut
bilittifak: el birliğiyle, oy birliğiyle
cevv-i hava: hava boşluğu
destgâh: kuvvet eli, tezgah.
deveran-ı dünya: dünyanın dönmesi
emarat: emareler, belirtiler
emarat-ı haşir: yeniden dirilmenin emareleri
hakikat: gerçek.
haşir: dirilip toplanma, tekrar dirilme
hebaen: boşu boşuna
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi bir sebep ve gayeye yönelik olarak, anlamlı ve yerli yerinde yapması, İlâhî hikmet.
hilâf: zıt, aykırı
ihsas: bildirme, hissettirme
ispat: kanıt.
israf: savurganlık
İşarat-ı haşriye: haşrı ispat eden işaret ve deliller
kıyamet: dünyanın sonu, varlığın bozulup dağılması
kıyamet-i kubra: en büyük kıyamet
kıyamet-i nev'iye: bir tür ve cinsin olup dirilmesi
medar: kaynak, sebep, yorunge
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mevt: ölüm
mukaddeme: başlangıç, giriş
müddet-i hayat: ömür, yaşam suresi
müddet-i ömür: yaşam suresi
müşahede: şahit olma, gözleme
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki
neşir: yayma
nevi: çeşit, tür, cins
ömr-ü beşer: insan ömrü
remiz: işaret.
rumuzat-ı neşriye: yeniden dirilişe işaret eden deliller
saat-i uzma: en büyük saat.
subh-u kıyamet: kıyametten sonraki sabah
tahakkuk: gerçekleşme.
tedrici: yavaş yavaş, derece derece
ulvî: yüce
yevm: gün
zerrat: zerreler, atomlar
ziyade: çok, fazla

kıyamet-i kübranın tereşşuhatı hükmünde, o haşre işaret ediyorlar.

Bir Sâni-i Hakîm tarafından nevilerde böyle kıyamet-i nev'iyeyi, yani bütün nebatat köklerini ve bir kısım hayvanları aynen baharda ihya etmek ve yaprakları ve çiçekleri ve meyveleri gibi sair bir kısım şeyleri aynıyla değil, misliyle iade ederek bir nevi haşir ve neşir yapmak, her bir şahs-ı insanîde kıyamet-i umumiye içinde bir kıyamet-i şahsiyeye delil olabilir. Çünkü, insanın bir tek şahsı, başkasının bir nev'i hükmündedir. Zira fikir nuru, insanın âmâline ve efkânna öyle bir genişlik vermiş ki, mazi ve müstakbeli ihata eder, dünyayı dahi yutsa tok olmaz. Sair nevilerde fertlerin mahiyeti cüz'iyedir, kıymeti şahsıyedir, nazarı mahduttur, kemalı mahsurdur, lezzeti ve elemi anîdir. Beşerin ise mahiyeti ulviyedir, kıymeti galiyedir, nazarı âmmdır, kemali hadsizdir, manevî lezzeti ve elemi kısmen daimîdir. Öyle ise, bilmüşahede sair nevilerde tekerrür eden bir çeşit kıyametler, haşirler, şu kıyamet-i kübra-i umumiyede her şahs-ı insanî aynıyla iade edilerek haşredilmesine remzeder, haber verir. Onuncu Sözün Dokuzuncu Hakikatinde iki kere iki dört eder derecesinde kat'iyet ile ispat edildiğinden, burada ihtisar ederiz.

Beşinci Medar: Beşerin cevher-i ruhunda derç edilmiş gayrimahdut istidadat ve o istidadatta mündemiç olan gayrimahsur kabiliyetler ve o kabiliyetlerden neş'et eden hadsiz meyiller ve o hadsiz meyillerden hâsıl olan nihayetsiz emeller ve o nihayetsiz emellerden tevellüt

ihata: sarma, kuşatma
ihtisar: kısaltma, özetleme
ihya: canlandırma, diriltme
istidadat: kabiliyetler, yetenekler
kabiliyet: istidat, yetenek.
kat'iyet: kesinlik
kemal: olgunluk.
kısmen: kısmı olarak.
kıyamet: bir takım canlı türlerin yok olması
kıyamet-i kübra: en büyük kıyamet
kıyamet-i kübra-i umumiye: umumi olan büyük kıyamet
kıyamet-i nev'iye: tür ve nevilerin kıyameti
kıyamet-i şahsiye: şahsın, kişinin kıyameti
kıyamet-i umumiye: genel, her şeyi içine alan kıyamet.
kıymet: değer, paha
kıymet-i şahsiye: şahsî kıymetler, değerler
mahdut: sınırlanmış
mahiyet: asıl, esas, iç yüz, kapasite
mahsur: kuşatılmış, sınırlanmış
manevî: manaya ait.
mazi: geçmiş zaman
medar: kaynak, sebep, yörünge.
meyil: ilgi, eğilim
mündemiç: bir şeyin içine konulmuş veya sarılmış
müstakbel: gelecek zaman
nazar: bakma, bakış
nebatat: bitkiler
neş'et: meydana gelme, doğma
neşir: yayma
nev'i: çeşit, tür, cins.
nihayetsiz: sonsuz
nur: aydınlık.
remz: işaret.
sair: diğer
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
şahs-ı insanî: insanın kendisi
tekerrür: tekrarlanma
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar
tevellüt: doğma, doğum
ulviye: yüce

âmal: emeller, arzular
âmm: umumî, genel
beşer: insan.
bilmüşahede: görür şekilde
cevher-i ruh: ruhun aslı, hakikatı
cüz'i: pek az, kıymetsiz.
daimî: sürekli
derç: yerleştirilme
efkar: fikirler, görüşler
elem: üzüntü, acı.
emel: şiddetli arzu, hırs
fert: kişi
galiye: çok fazla pahalı
gayrimahdut: had konulmayan, sınırsız
gayrimahsur: sınırlanmamış, kuşatılmamış
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek.
hasıl: meydana gelen
haşir: dirilış, dirilme
hükmünde: değerinde.
iade: geri verme

eden gayrimütenahi efkâr ve tasavvurat-ı insaniye, şu âlem-i şahadetin arkasında bulunan saadet-i ebediyeye elini uzatmış, ona gözünü dikmiş, o tarafa müteveccih olmuş olduğunu ehl-i tahkik görüyor.

İşte hiç yalan söylemeyen fıtrat ve fıtrattaki şu kat'î ve şedit ve sarsılmaz meyl-i saadet-i ebediye, saadet-i ebediyenin tahakkukuna dair vicdana bir hads-i kat'î veriyor. Onuncu Sözün On Birinci Hakikati, bu hakikati gündüz gibi gösterdiğinden kısa kesiyoruz.

Altıncı Medar: Rahman-ı Rahîm olan şu mevcudatın Sânı-i Zülcemal'inin rahmeti, saadet-i ebediyeyi gösteriyor. Evet, nimeti nimet eden, nimeti nikmetlikten halâs eden ve mevcudatı, firak-ı ebedîden hâsıl olan vaveylâlardan kurtaran saadet-i ebediyeyi, o rahmetin şe'nindendir ki, beşerden esirgemesin. Çünkü, bütün nimetlerin re'si, reisi, gayesi, neticesi olan saadet-i ebediye verilmezse, dünya öldükten sonra ahiret suretinde dirilmezse, bütün nimetler nikmetlere tahavvül ederler. O tahavvül ise, bilbedahe ve bizzarure ve umum kâinatın şahadetiyle, muhakkak ve meşhut olan rahmet-i İlâhiyenin vücudunu inkâr etmek lâzım gelir. Hâlbuki, rahmet, güneşten daha parlak bir hakikat-ı sabitedir.

Bak, rahmetin cilvelerinden ve lâtif âsârından olan aşk ve şefkat ve akıl nimetlerine dikkat et. Eğer firak-ı ebedî ve hicran-ı lâyezalîye, hayat-ı insaniye incirar edeceğini farz etsen, görürsün ki; o lâtif muhabbet, en büyük bir musibet olur, o leziz şefkat en büyük bir illet olur, o nuranî akıl en büyük bir belâ olur. Demek, rahmet (çünkü

ahiret: öbür dünya
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz.
âsâr: eserler
aşk: aşırı sevgi
bela: musibet, keder, sıkıntı.
beşer: insan
bilbedahe: açıktan, aşikâr
bizzarure: ister istemez, mecburen
cilve: yansıma, görünme
dair: ait, ilgili
efkar: fikirler, görüşler
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar
farz etmek: var saymak.
firak-ı ebedî: ebedî sonsuz ayrılık.
fıtrat: yaratılış
gaye: maksat, amaç.
gayrimütenahi: sonsuz, nihayetsiz
hads-i kat'î: sezgi elde edilen kesin bilgi
hakikat: gerçek.
hakikat-i sabite: sabit ve değişmez gerçek.
halâs: kurtuluş, kurtarma.
hâsıl: meydana gelen
hayat-ı insaniye: insan hayatı.
hicran-ı layezaliye: yok olmayan ayrılık acısı
illet: hastalık
incirar: sonuçlanma
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı
kat'ı: kesin
latif: hoş, güzel
leziz: lezzetli
meşhut: görünen, bilinen.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
meyl: meyil, ilgi, eğilim
muhabbet: sevgi
muhakkak: doğruluğu kesinleşmiş, şüphesiz, mutlak.
musibet: felâket, belâ
müteveccih: yönelen
netice: sonuç
nikmet: şiddetli ceza, azap
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış
nuranî akıl: nurlu, aydınlanmış akıl
Rahman-ı Rahim: Rahman ve Rahim olan Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
re's: baş, kafa
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
Sâni-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi sanatla yapan Allah
suret: şekil, biçim
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şedit: şiddetli
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, sevecenlik.
şe'n: özellik, belirleyici nitelik, gerek
tahakkuk: gerçekleşme.
tahavvül: değişme, başkalaşma.
tasavvurat-ı insaniye: insanın fikir ve düşünceleri
umum: bütün, genel
vaveyla: çığlık, feryat
vicdan: insanda iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâki duygu
vücut: varlık.

rahmettir) hicran-ı ebedîyi muhabbet-i hakikiyeye karşı çıkaramaz. Onuncu Sözün İkinci Hakıkatı, bu hakıkatı gayet güzel bir surette gösterdiğinden, burada ihtisar edildi.

Yedinci Medar: Şu kâinatta görünen ve bilinen bütün letaif, bütün mehasın, bütün kemalât, bütün incızabat, bütün iştiyakat, bütün terahhumat birer manadır, birer mazmundur, birer kelime-i maneviyedir kı; şu kâınatın Sâni-i Zülcelâl'inin lütuf ve merhametinin tecelliyatını, ıhsan ve keremının cılvelerını bızzarure, bılbedahe kalbe gösterir, aklın gözüne sokuyor.

Madem şu âlemde bır hakikat vardır, bilbedahe hakikî rahmet vardır. Madem hakikî rahmet vardır; saadet-i ebediye olacaktır. Onuncu Sözün Dördüncü Hakıkatı, İkinci Hakıkatı ile beraber şu hakıkatı gündüz gibi aydınlatmıştır.

Sekizinci Medar: İnsanın fıtrat-ı zîşuuru olan vicdanı saadet-ı ebediyeye bakar, göstenr. Evet, kim kendî uyanık vicdanını dınlerse, "Ebed, ebed!" sesini işitecektir. Bütün kâınat o vicdana venlse, ebede karşı olan ıhtıyacının yerını dolduramaz. Demek, o vicdan, o ebed ıçın mahlûktur. Demek, bu vicdanî olan incizap ve cezbe, bir gaye-i hakikıyenin ve bır hakıkat-i cazıbedanın yalnız cezbı ile olabilir. Onuncu Sözün On Birinci Hakıkatının hatimesi bu hakikati gostermiştir.

Dokuzuncu Medar: Sadık, masduk, musaddak olan Muhammed-ı Arabî Aleyhıssalâtü Vesselâmın ıhbandır.

âlem: dunya
aleyhıssalâtu vesselâm: salat ve selam onun uzenne olsun
bılbedahe: apaçık.
bizzarure: mecburen.
cezp: kendine doğru çekme kapılma
ebed: sonu olmayan sonsuzluk dalmîlık.
fıtrat-ı zişuur: şuurlu yaratılış
gaye-ı hakikıye: gerçek gaye amaç.
gayet: son derece
hakıkat: gerçek
hakıkat-ı cazıbedar: çekici hakıkat, cazıbeli gerçek.
hakiki: gerçek.
hatime: son, son soz, sonuç
hıcran-ı ebedı: sonsuz aynlık.
ıhbar: haber verme bildirme
ıhsan: lütuf bağış yardım.
ihtisar: kısaltma ozetleme
incızabat: kapmalar çekmeler
incızap: cezp edilme çekilme
ıştiyakat: istek ve arzular şevklılık.
kaınat: evren, butun alemler varlıklar yaratılmış her şey
kelime-i maneviye: manevi kelime
kemalat: mukemmellikler olgunluklar
kerem: comertlik, ıkram
letaif: guzel ve hoş şeyler
lütuf: güzellik, hoşluk, ıyilik, ıhsan, kerem
mahlûk: yaratılmış yaratık.
mana: anlam
masduk: tasdik eden doğrulayan
mazmun: nükteli, sanatlı, ince ve guzel soz.
medar: sebep yorunge kaynak.
mehasın: guzellikler iyilikler
merhamet: acıma, şefkat gosterme koruma
muhabbet-i hakikiye: gerçek muhabbet, hakıkı şefkat.
Muhammed-ı Arabı: Araplann ıçınden çıkan Peygamberimiz Hazret-i Muhammed
musaddak: tasdik edilmiş doğrulanmış
rahmet: acıma merhamet etme şefkat gosterme
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk.
sadık: doğru gerçek.
Sanı-i Zülcelal: sonsuz büyüklük sahıbı her şeyı sanatla yaratan Allah
suret: şekil bıçım
tecelliyat: tecelliler İlahı icraatın yansımaları.
terahhumat: şefkat ve merhamet etmeler acımalar
vıcdan: insanda ıyıyı kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
vıcdanı: ahlâkı ve kalbı hıs ile ılgılı

Evet, o Zatın (a.s.m.) sözleri, saadet-i ebediyenin kapılarını açmıştır ve Onun (a.s.m.) kelâmları, saadet-i ebediyeye karşı birer penceredir. Zaten bütün enbıyanın (aleyhimüsselâm) icmaını ve bütün evliyanın tevatürünü elinde tutmuş, bütün kuvvetiyle bütün davaları tevhid-i İlâhî'den sonra şu haşir ve saadet noktasında temerküz ediyor. Acaba, şu kuvveti sarsacak bir şey var mıdır? Onuncu Sözün On İkinci Hakikatı, şu hakıkatı pek zahir bir surette göstermiştir.

Onuncu Medar: On üç asırda yedi vecihle i'cazını muhafaza eden ve Yırmi Beşinci Sozde ıspat edildiği üzere, kırk adet enva-ı i'cazıyla mu'cize olan Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'ın ihbarat-ı kat'iyesidir.

Evet, o Kur'ân'ın nefs-i ıhbarı, haşr-i cısmanînin keşşafıdır ve şu tılsım-ı muğlâk-ı âlemin ve şu remz-i hikmet-ı kâınatın miftahıdır. Hem o Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'ın tazammun ettiği ve mükerreren tefekküre emredıp nazara vazeylediği berahin-i aklıye-i kat'iye, bınlerdir.

Ezcümle, bır kıyas-ı temsilîyi tazammun eden, [1] قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ ve [2] وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ve bır delîl-i adalete işaret eden, [3] وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ gıbı pek çok ayat ıle haşr-ı cısmanîdekı saadet-ı ebedıyeyı gösterecek pek çok dürbünleri, nazar-ı beşerin dikkatine vazetmıştır. Kur'ân'ın saır ayetlen ıle ızah ettığı şu

1 De kı: Onu ılk once kım yaratmışsa, tekrar o dınıltecek. (Yâsin Suresi 79.)
2. Hâlbukı: O sızı halden hale sokarak yaratmıştır. (Nuh Suresi 14.)
3. Rabbın ıse, kullarına haksızlık edecek değildir. (Fussılet Suresi, 46.)

aleyhimüsselam: Allah onlara selam etsın
asır: yüzyıl
ayat: Kur'ân ayetlen
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesı
berahın-ı aklıye-i kat'iye: kesın aklî delıller
delîl-i adalet: adaletle ış gorulduğune delıl ve ıspat.
enbıya: nebıler, peygamberler
enva-ı i'caz: mu'cızelık turlerı
evlıya: erenler, velîler, Allah dostları
ezcümle: sonuç olarak, netıcede.
hakikat: gerçek.
haşr: oldukten sonra ahırette tekrar dırılıp toplanma
haşr-ı cısmanî: cısımle, cesetle dırılme
ı'caz: mu'cıze olış
icma: oy bırlığı, fıkır bırlığı
ihbarat-ı kat'iye: yalanlanması mumkun olmayan haberler
kelâm: söz, konuşma.
keşşaf: keşfeden
Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzenmı yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kıyas-ı temsilî: temsıle dayanan kıyas
medar: kaynak.
mıftah: açan alet, anahtar.
mu'cize: benzennı yapmaktan insanların acız kaldığı şey
muhafaza: koruma
mükerreren: tekrar olarak, tekrar be tekrar
nazar: görüş, dıkkat.
nazar-ı beşer: insanî bakış
nefs-i ıhbar: doğru haber vermesı
remz-i hıkmet-i kaınat: kâınatın yaratılmasındakı gaye ve fayda, kâınattakı hıkmetın ışareti
saadet: mutluluk.
saadet-ı ebedıye: sonsuz mutluluk.
saır: dıger, başka
suret: şekıl, bıçım.
tazammun: ıçıne alma, ıhtıva etme
tefekkur: denn duşunme
temerkuz: bır merkezde toplanma
tevatur: hadıs rıvayetı bakımından yalan soylemelennl aklın kabullenemeyeceğı bır cok kısıler tarafından nakledılen kesin bılgı
tılsım-ı muğlak-ı alem: evrendekı anlaşılması zor sırlar
vazetme: koyma, yerleştırme
vecih: yon
zahir: gorunen, bılınen

[1] وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ve [2] قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ

'deki kıyas-ı temsilînin hulâsasını *Nokta* risalesinde şöyle beyan etmişiz ki:

Vücud-u insan, tavırdan tavra geçtikçe acip ve muntazam inkılâplar geçiriyor. *Nutfe*'den *alaka*'ya, alakadan *mudga*'ya, mudgadan *azm* ve *lâhm*'e, azm ve lâhmden halk-ı cedîde, yanı insan suretine inkılâbı gayet dakık düsturlara tâbidir. O tavırların her birisinin öyle kavanîn-i mahsusa ve öyle nizamat-ı muayyene ve öyle harekât-ı muttandalan vardır ki, cam gibi, altında bir kasıt, bir irade, bir ihtiyar, bir hikmetin cilvelerini gösterir.

İşte, şu tarzda o vücudu yapan Sânî-i Hakîm, her sene bir libas gibi o vücudu değiştirir. O vücudun değiştirilmesi ve bekası için inhilâl eden eczaların yerini dolduracak, çalışacak yeni zerrelerin gelmesi için bir terkibe muhtaçtır. İşte o beden hüceyreleri, muntazam bir kanun-u İlâhî ile yıkıldığından, yine muntazam bir kanun-u Rabbanî ile tamir etmek için rızık namıyla bir madde-i lâtîfeyi ister ki, o beden uzuvlarının ayrı ayrı hacetleri nispetinde, Rezzak-ı Hakikî, bir kanun-u mahsus ile taksim ve tevzi ediyor.

Şimdi, o Rezzak-ı Hakîm'ın gönderdiği o madde-i lâtîfenin etvarına bak, göreceksin ki, o maddenin zerratı bir kafile gibi küre-i havada, toprakta, suda dağılmış iken, birden hareket emrini almışlar gibi bir hareket-i kastîyi ışmam eden bir keyfiyet ile toplanıyorlar. Guya onlardan

1 Hâlbuki, O sizi hâlden hâle sokarak yaratmıştır. (Nuh Suresi, 14.)

2 De ki: Onu ilk önce kim yaratmışsa, tekrar o diriltecek. (Yâsin Suresi, 79.)

acip: tuhaf, şaşılacak şey
alaka: kan pıhtısı, aşılanmış yumurta
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azm: kemik.
beden: vücut.
beka: kalıcılık, devamlılık.
beyan: açıklama
düstur: temel prensip, esas
ecza: cüzler, parçalar
etvar: hareketler, tavırlar
gayet: son derece.
güya: sanki
hacet: ihtiyaç.
halk-ı cedit: anne karnındaki çocuğun insan suretine donduğu devre.
harekat-ı muttarit: birbirini düzenli şekilde izleyen hareketler
hareket-i kastı: bir yerden ve kastî olarak verilmiş hareket.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hulasa: özü, esası
hüceyre: hücrecik, küçük hücre
ihtiyar: seçme, tercih irade.
inhilal: dağılma, bozulma
inkılâp: değişim, dönüşüm
irade: dileme
ışmam: hafif olarak hissetmek.
izah: açıklama yapma
kafile: gurup, topluluk
kanun-u İlahî: İlâhî kanun
kanun-u mahsus: özel kanun.
kanun-u Rabbanî: Allah'ın koyduğu kanun, Rabbe ait kanun.
kasıt: amaç, hedef
kavanîn-i mahsus: özel kanunlar
keyfiyet: nitelik, özellik.
küre-i hava: hava küresi
kıyas-ı temsilî: temsile dayanan kıyas
lâhm: et.
lâhme: et parçası
libas: elbise, giysi
madde-i lâtife: ışık ve aydınlık veren maddeler.
mudga: bir et parçası
muhtaç: ihtiyacı olan
muntazam: düzenli
nispet: oran
nizamat-ı muayyene: belirli düzenlemeler
Nokta Risalesi: Bediuzzaman Said Nursî'nin küçük bir eseri.
nutfe: dol suyu, sperm
Rab: Allah, yaratan, idare ve terbiye eden.
Rezzak-ı Hakikî: gerçek rızkı veren Allah
Rezzak-ı Hakîm: bütün mahlûkatın rızkını hikmetle veren Allah
rızık: yiyecek, içecek şey, azık
Sânî-i Hakîm: her şeyi sanatla yapan ve hikmetle yaratan Allah
suret: şekil, biçim
tabı: boyun eğen, uyan
taksim: bölme, paylaştırma
tavır: durum, vaziyet, tutum
terkip: sentez, birleştirme
tevzi: paylara ayırma
uzuv: organ
vücud-u insan: insan bedeni
vücut: varlık
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: çok küçük parça, atom

her bir zerre bır vazıfe ile, bir muayyen mekâna gıtmek için memurdur gibi gayet muntazam toplanıyorlar.

Hem, gidişatından görünüyor ki, bır Faıl-i Muhtar'ın bir kanun-u mahsusu ile sevk edilip, cemadat âleminde mevalıde, yani zîhayat âlemine girerler.

Sonra, nizamat-ı muayyene ve harekât-ı muttarıda ile ve desatır-i mahsusa ıle nızık olarak bır bedene gınp, o beden içinde dört matbahta pişırıldıkten sonra ve dört ınkılâbat-ı acıbeyı geçırdıkten sonra ve dört süzgeçten süzüldükten sonra bedenin aktârına yayılarak, bütün muhtaç olan azalann muhtelif ve ayn ayn derece-ı ıhtıyaçlarına göre, Rezzak-ı Hakıkî'nin inayetiyle ve muntazam kanunları ile inkısam ederler.

İşte o zerrattan hangi zerreye bir nazar-ı hikmetle baksan goreceksin ki, basîrâne, muntazamâne, semiâne, alîmâne sevk olunan o zerreye, kör ittifak, kanunsuz tesaduf, sağır tabiat, şuursuz esbap, hiç ona kanşamaz. Çünkü, her birisi unsur-u muhitten tut, tâ beden hüceyresine kadar hangi tavra gırmiş ıse, o tavrın kavanın-ı muayyenesi ile güya ihtiyaren amel ediyor, muntazaman giriyor. Hangı tabakaya sefer etmiş ıse, öyle muntazam adım atıyor ki, bilbedahe bir Saik-i Hakîm'in emrı ile gidiyor gibı gorünüyor. Işte, boyle muntazam tavırdan tavra, tabakadan tabakaya, gıt gide hedef-i maksadından ayrılmayarak, tâ makam-ı lâyığına, meselâ Tevfik'ın göz bebeğine emr-i Rabbanî ile gırer, oturur, çalışır. İşte bu hâlde, yanı erzaktakı tecellı-i rububıyet gostenyor kı, ıptıda

aktar: her taraf, her yer
âlem: dunya
alımâne: bilerek
amel: fiil, ış
basırane: gorerek.
beden: vucut.
bilbedahe: apaçık.
cemadat: cansızlar
derece-ı ihtiyaç: ihtiyaç nıspetı
desatır-i mahsusa: ozel kurallar
emr-ı Rabbanî: Allah ın emrı
erzak: yiyecek, içecek.
esbap: sebepler
fail-i muhtar: ıstedığını yapan dileğinde serbest.
gayet: son derece
gıdışat: işlenn gıdış tarzı
güya: sankı
harekat-ı muttarıda: bırbınnı ızleyen duzenlı hareketler.
hedef-i maksat: ulaşmak ısteni len hedef.
huceyre: hücrecık, kuçük hucre
ıhtıyaren: seçerek, arzusuna gore
inayet: yardım, ıhsan, lutuf
Inkılabat-ı acîbe: hayret uyandıracak degişıklıkler
ınkısam: bolunme
ıptıda: başlangıç
ittufak: bırleşme, bırlık
kanun-u mahsus: ozel kanun
kavanin-I muayyene: belırlı kanunlar
makam-ı lâyık: lâyık olduğu makam
matbah: mutfak.
mekan: yer, ıkametgâh
memur: emır ile hareket eden.
mevalıde: uremekle mevcuda katılma
muhtaç: ihtıyacı olan
muhtelif: cesıtlı, farklı
muntazaman: duzenlı olarak.
muntazamane: düzenli şekilde
nazar-ı hikmet: varlıklardakı anlam ve ince sırlan araştıran bakış
nizamat-ı muayyen: belırlenmış düzenlemeler
Rezzak-ı hakıkı: gerçek nızık verıcı olan Allah
nızık: yiyecek, içecek şey, azık
Saik-i Hakîm: her şeyı bır hıkmet ıle sevk eden Allah
semiane: ışıterek.
şuur: ıdrak, bılınç
tabıat: canlı cansız varlıklar
tavır: tutum, durum, vazıyet.
tecelli-i rububiyet: rububıyetın tecellisi.
unsur-u muhit: genış alana yayılmış unsurlar
vazıfe: gorev
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: maddenin en kuçuk parçası, atom
zîhayat: hayat sahıbı, canlı

o zerreler muayyen idiler, muvazzaf idiler, o makamlar için namzet idiler. Güya her binsinin alnında ve cephesinde "Filân hüceyrenin rızkı olacak" yazılı gibi bir intizamın vücudu, her adamın alnında kalem-i kader ile rızkı yazılı olduğuna ve rızkı üstünde isminin yazılı olmasına işaret eder.

Acaba mümkün müdür ki, bu derece nihayetsiz bir kudret ve muhit bir hikmet ile rububiyet eden ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün mevcudatı kabza-i tasarrufunda tutmuş ve intizam ve mizan dairesinde donduren Sâni-i Zülcelâl, neş'e-i uhrayı yapmasın veya yapamasın?

İşte, çok ayat-ı Kur'âniye, şu hikmetli neş'e-i ulâyı nazar-ı beşere vazediyor, haşir ve kıyametteki neş'e-i uhrayı ona temsil ederek, istib'adı izale eder.

Der:[1] قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ Yani, "*Sizi hiçten bu derece hikmetli bir surette kim inşa etmiş ise, odur ki, sizi ahirette diriltecektir.*"

Hem der ki:[2] وَهُوَ الَّذِي يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ Yani, "*Sizin haşirde iadeniz, dirilmeniz, dünyadaki hilkatinizden daha kolay, daha rahattır.*"

Nasıl ki bir taburun askerleri, istirahat için dağılsa, sonra bir boru ile çağrılsa, kolay bir surette tabur bayrağı altında toplanmaları, yeniden bir tabur teşkil etmekten çok kolay ve çok rahattır; öyle de, bir bedende birbiriyle

hikmet-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi bir sebep ve gayeye yönelik olarak, anlamlı ve yerli yerinde yapması.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
hüceyre: hücrecik, küçük hücre.
iade: geri verme.
intizam: düzgünlük.
istib'at: uzak görme.
İstirahat: dinlenme.
izale: yok etme, giderme.
kabza-ı tasarruf: yönetim, elâ idaresi altında olma.
kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
kudret: güç, kuvvet.
kıyamet: kâinatın ölümü, dünyanın ecelli.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.
makam: mevki, yer.
mevcudat: varlıklar.
mizan: denge, ölçü.
muayyen: belirli.
muhit: kuşatan, saran.
muvazzaf: vazifeli.
namzet: aday.
nazar-ı beşer: insanların bakışı.
neş'e-i uhra: ikinci diriliş.
neş'e-i ula: ilk yaratılış.
nihayetsiz: sonsuz.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve idare etmesi.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
seyyarat: gezegenler.
suret: şekil, biçim.
tabur: alaydan küçük asker birlik.
temsil: benzetme.
teşkil: şekillendirme.
vazetmek: koymak, yerleştirmek.
vücut: varlık.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

1 Yâsin Sûresi, 79.

2 Mahlûkatı önce yaratan, sonra tekrar diriltecek olan Odur ki, bu Ona daha kolaydır. (Rûm Sûresi, 27.)

ahiret: öbür dünya, öteki dünya.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
beden: vücut.
cephe: yüz.
güya: sanki.
haşir: kıyametten sonra dirilişe.

imtizaç ile ünsiyet ve münasebet peyda eden zerrat-ı esasiye, Hazret-i Israfil Aleyhisselâmın Sur'u ile Hâlık-ı Zülcelâl'in emrine "Lebbeyk" demeleri ve toplanmaları, aklen birinci icattan daha kolay, daha mümkündür. Hem, bütün zerrelerin toplanmaları, belki lâzım değil; nüveler ve tohumlar hükmünde olan ve hadiste *acbüzzenep* [1] tabir edilen ecza-i esasıye ve zerrat-ı asliye, ikinci neş'e için kâfi bir esastır, temeldir. Sâni-i Hakîm, beden-i insanîyi onların üstünde bina eder.

Üçüncü ayet olan [2] وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ gibi ayetlerin işaret ettikleri kıyas-ı adlînin hulâsası şudur ki:

Âlemde çok görüyoruz ki, zalim, facir, gaddar insanlar gayet refah ve rahatla, ve mazlum ve mütedeyyin adamlar gayet zahmet ve zillet ile ömür geçiriyorlar. Sonra, ölüm gelir, ikisini müsavi kılar. Eğer şu müsavat nihayetsiz ise, bir nihayeti yoksa, zulüm görünür. Hâlbuki, zulümden tenezzühü, kâinatın şahadetiyle sabit olan adalet ve hikmet-i İlâhiye, bu zulmü hiçbir cihetle kabul etmediğinden, bilbedahe bir mecma-ı aheri iktiza ederler ki, birinci, cezasını; ikinci, mükâfatını görsün. Tâ şu intizamsız, perişan beşer, istidadına münasip tecziye ve mükâfat görüp, adalet-i mahzaya medar ve hikmet-i Rabbaniyeye mazhar ve hikmetli mevcudat-ı âlemin bir büyük kardeşi olabilsin.

Evet, şu dâr-ı dünya, beşerin ruhunda mündemiç olan hadsiz istidatların sümbüllenmesine müsait değildir. Demek, başka âleme gönderilecektir. Evet, insanın cevhen

1 *Buhari* Tefsir 39, *Muslim* Fiten, 141-143, *Ebu Davud* Sunnet, 22, *İbni Mâce* Zuhd, 32.

2 Rabbın ise kullarına haksızlık edecek değildir. (Fussilet Suresi: 46.)

acbüzzenep: ikinci yaratılış için çekirdek madde, bir tür genetik şifre.
adalet: doğruluk, hakkaniyet.
adalet-i mahza: tam ve mükemmel adalet.
âlem: dünya.
aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beden-i insanî: insan bedeni.
beşer: insan.
bilbedahe: apaçık olarak.
Buhari: hadis imamı Muhammed bin İsmail Buhari (ö. 256/m. 870).
cevher: esas, maya, öz.
cihetle: sebeple, yönüyle.
dâr-ı dünya: dünya hayatı.
ecza-i esasiye: asıl parçalar.
esas: asıl.
facir: günahkâr.
fiten: fitneler.
gaddar: zulüm, haksızlık.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi yaratıcı.
Hazret-i İsrafil: kıyamette Sur'a üfürmekle görevli melek.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın her şeyi bir sebep ve gayeye yönelik olarak anlamlı ve yerli yerinde yapması, Allah'ın hikmeti.
hikmet-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın hikmet dairesindeki tedbir, terbiye ve idaresi.
hulâsa: özet.
hükûm: hükmünde, yerinde, değerinde.
icat: var etme, yaratma.
iktıza etme: icap etme, gerekme.
imtizaç: kaynaşma.
intizam: düzgünlük.
İstidat: kabiliyet, yetenek.
kâfi: yeterli.
kâinat: evren, varlıklar.
kıyas-ı adlî: adalet ölçüsü, kıyas olarak yapılan adalet.
lebbeyk: buyurun, emredin efendim.
mazhar: ayna olma, görünmesine vesile olma.
mazlum: zulme uğramış.
mecma-i aher: ahirette toplanma yeri.
medar: sebep, vesile.
mevcudat-ı âlem: kâinattaki varlıklar.
mükafat: ödül.
münasebet: uygunluk.
münasip: uygun.
mündemiç: saklı bulunan.
müsait: elverişli.
müsavat: eşitlik.
müsavi: eşit, denk.
mütedeyyin: dindar, dine bağlı.
neş'e: yaratılış, dirilş.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz.
nüve: çekirdek.
peyda: kazanma.
refah: bolluk, rahatlık, sıkıntısız yaşama.
sabit: tespit olunan.
Sâni-i hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
sur: kıyamet gününde İsrafil'in çalacağı üfleyeceği boru.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tabir: ifade.
tecziye: cezalandırma.
tefsir: açıklama.
tenezzuh: uzak ve temiz olma.
ünsiyet: alışkanlık.
zahmet: sıkıntı.
zalım: zulmeden.
zerrat-ı asliye: asıl zerreler.
zerrat-ı esasiye: temel zerreler, esas atomlar.
zerre: maddenin en küçük parçası.
zillet: hakirlik, küçülme.
zulüm: haksızlık.

büyüktür; öyle ise ebede namzettir. Mahıyeti âlıyedır; öyle ise, cinayeti dahı azîmdır. Sair mevcudata benzemez. Intizamı da mühimdir; intizamsız olamaz, mühmel kalamaz, abes edilmez, fenâ-i mutlak ile mahkûm olamaz, adem-i sırfa kaçamaz. Ona Cehennem ağzını açmış, bekliyor; Cennet ise ağuş-u nazdarânesini açmış, gözlüyor. Onuncu Sözün Üçüncü Hakıkati bu ıkıncı mısalımızi gayet güzel gösterdiğinden, burada kısa kesiyoruz.

Işte, mısal için şu ıkı ayet-i kerîme gibi pek çok berahin-i lâtife-i akliyeyi tazammun eden sair ayetleri dahi kıyas eyle, tetebbu et.

Işte, Menabı-ı Aşere ve On Medar, bir hads-ı kat'î, bir bürhan-ı kat'îyi intaç ediyorlar ve o pek esaslı hads ve o pek kuvvetlı bürhan, haşır ve kıyamete dâî ve muktazınin vücuduna kat'iyen delâlet ettikleri gibi, Sâni-i Zülcelâl'in dahı, Onuncu Sozde kat'ıyen ispat edildiği üzere, Hakîm, Rahîm, Hafîz, Âdil gibi ekser Esma-i Hüsnası, haşır ve kıyametın gelmesını ve saadet-ı ebedıyenın vücudunu iktiza ederler ve saadet-i ebediyenin tahakkukuna kat'î delâlet ederler. Demek, haşir ve kıyamete muktazi, o derece kuvvetlidir ki, hiçbir şek ve şupheye medar olamaz.

Üçüncü Esas

Faıl, muktedırdır. Evet, nasıl haşrın muktazısı, şuphesiz mevcuttur; haşri yapacak Zat da, nıhayet derecede muktedırdır. Onun kudretınde noksan yoktur. En büyük ve ern küçük şeyler Ona nispeten birdirler. Bir baharı halk etmek bır çıçek kadar kolaydır.

abes: boş, saçma
adem-i sırf: yokluk, yokluğa mahkum
Âdil: sonsuz adalet sahıbı Allah.
ağuş-u nazdarâne: nazenin bır şekılde sarmalayan kucak.
âlıye: yuksek, yuce
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesı.
ayet-i kerime: Kur'an'ın ayetı
azim: büyük
berahin-i latife-i akliye: akla uyun guzel delıller, aklın latif delılleri
burhan: delıl, kanıt.
burhan-ı kat'i: kesın delıl
cınayet: buyuk suç
dai: sebep
delalet: delıl olma
ebed: sonsuzluk, daımılık.
ekser: en çok.
esas: asıl
Esma-ı Hüsna: Allah'ın guzel ısımlen
faıl: ışı yapan
fena-i mutlak: sonsuz yok olus, mutlak yok olus.
gayet: nıhayet, son derece
hadis: sezgi, sezış
hads-i kat'i: kesın ve doğru sezgi, bılgı
Hafiz: her şeyi koruyan, butun ozellıklenyle kaydedip muhafaza eden Allah
hakikat: gercek.
Hakim: her şeyi bır maksada uygun ve hikmede yaratan, hikmet sahıbı Allah.
halk: yaratma, yaratış
haşır: Allah'ın oluleri dırılıup mahşere çıkarması, dırılış.
iktiza: gerekme
intaç: netice verme
intizam: duzgunluk.
kat'i: kesın
kat'iyen: kesın olarak
kudret: guç, kuvvet
kıyamet: kaınatın olumu
kıyas: bır şeyi başka bır şeye benzeterek hukum verme
mahiyet: aslı, esası, ıç yuzu
mahkûm: kendısıne hukmolunan, bırının hukmu altında olan
medar: dayanak noktası, sebep, kaynak.
menabı-ı aşere: on kaynak.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, kaınat
mısal: omek
muktazı: icap ettıren, gerekçe
muktedir: guçlu, kuvvetlı
muhim: onemlı
muhmel: ihmal edılmış, bırakılmış.
namzet: aday
nihayet: son
nispeten: kıyaslayarak, ...e nazaran
noksan: eksıklık
Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı Allah
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sair: dıger
Sani-i Zulcelal: sonsuz buyukluk sahıbı, her şeyi sanatla yaratan Allah
şek: şüphe.
tahakkuk: gerçekleşme
tazammun: icine alma.
tetebbu: etraflıca araştırma, ıyice inceleme
vucut: varlık.
Zat: Allah

Evet, bir Kadîr ki, şu âlem, bütün güneşleri, yıldızları, avalimi, zerratı, cevahiri nihayetsiz lisanlarla Onun azametine ve kudretine şahadet eder. Hıçbir vehim ve vesvesenin hakkı var mıdır ki, haşr-i cismanîyi o kudretten istib'at etsin?

Evet, bilmüşahede bir Kadîr-i Zülcelâl, şu âlem içinde, her asırda birer yeni ve muntazam dünyayı halk eden, hatta her senede birer yeni seyyar, muntazam kâinatı icat eden, hatta her günde birer yeni muntazam âlem yapan, daima şu semavat ve arz yüzünde ve birbiri arkasında geçici dünyaları, kâinatları kemal-i hikmet ile halk eden, değiştiren ve asırlar ve seneler, belki günler adedince muntazam âlemleri zaman ipine asan ve onunla azamet-i kudretini gösteren ve yüz bin çeşit haşrin nakışlarıyla tezyin ettiği koca bahar çiçeğini küre-i arzın başına bir tek çiçek gibi takan ve onunla kemal-i hikmetini, cemal-i sanatını izhar eden bir Zat, "Nasıl kıyameti getirecek, nasıl bu dünyayı ahiretle değiştirecek?" denilir mi?

Şu Kadîr'in kemal-i kudretini ve hıçbir şey Ona ağır gelmediğini ve en büyük şey, en küçük şey gibi Onun kudretine ağır gelmediğini ve hadsız efrat, bir tek fert gibi o kudrete kolay geldiğini, şu ayet-i kerîme ilân ediyor:[1] مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ Şu ayetin hakikatini Onuncu Sözün Hatimesinde icmalen ve *Nokta* risalesinde ve Yirminci Mektupta izahen beyan etmişiz. Şu makam münasebetiyle üç mesele suretinde bir parça izah edeniz.

ahiret: sonsuz hayat yurdu, öteki dünya
alem: dünya, cihan
asır: yüz yıl
avalim: dünyalar, âlemler
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti.
azamet: büyükluk.
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü
beyan: açıklama
bilmüşahede: görür şekilde
cemal-i sanat: Cenab-ı Hakkın mahlûkatında bulunan İlâhî sanat güzelliği
cevahir: cevherler, değerli taşlar
efrat: ferdler
fert: tek, şahıs, kişi
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek.
halk etmek: yaratmak, yaratış
haşr: Allah'ın, ölüleri dirilip mahşere çıkarması
haşr-i cismanî: cesetle dirilme
hatime: nihayet, son söz
icat: yoktan var etme, yaratma
icmalen: özet olarak
istib'at: akıldan uzak görme.
izah: açıklama yapma
izahen: açıklayarak.
izhar: açığa vurma.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel fayda ve gaye
kemal-i kudret: gücün, kudretin mükemmelliği
kudret: güç, kuvvet.
küre-i arz: dünya, yer küre
kıyamet: kainatın ölümü.
lisan: dil
makam: mevki
mesele: bahıs, konu
muntazam: düzenli

1 Sizin yaratılmanız da, dirilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

münasebet: uygunluk.
nakış: süs
nihayetsiz: sonsuz
semavat: semalar, gökler
seyyar: gezici, gezen.
suret: şekil, biçim
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tezyin: süsleme
vehim: var sayım, kuruntu.
vesvese: şüphe
Zat: Allah
zerrat: zerreler, atomlar

İşte, kudret-i İlâhiye, zatiyedir; öyle ise, acz tahallül edemez. Hem, melekûtiyet-i eşyaya taallûk eder; öyle ise, mevani tedahul edemez. Hem, nispeti, kanunîdir; öyle ise cüz, külle musavi gelir ve cüz'î, küllî hükmüne geçer. İşte şu üç meseleyi ispat edeceğiz.

BİRİNCİ MESELE: Kudret-i ezeliye, Zat-ı Akdes-i İlâhiyenin lâzime-ı zaruriye-i zatiyesidir. Yani, bizzarure zatın lâzimesidir, hiçbir cihet-ı infikâki olamaz. Öyle ise, kudretin zıddı olan acz, o kudreti istilzam eden zata bilbedahe arız olamaz. Çünkü, o hâlde cem-i zıddeyn lâzım gelir.

Madem acz, Zata arız olamaz; bilbedahe, o Zatın lâzımı olan kudrete tahallül edemez.

Madem acz, kudretin içine giremez, bilbedahe, o kudret-i zatiyede meratip olamaz. Çünkü, her şeyin vücut meratibi, o şeyin zıtlarının tedahülü iledir. Meselâ, hararetteki meratip, bürudetin tahallülü iledir; hüsündeki derecat, kubhun tedahulü iledir, ve hakeza, kıyas et.

Fakat, mümkinatta hakikî ve tabiî lüzum-u zatî olmadığından, mümkinatta zıtlar birbirine girebilmiş, mertebeler tevellüt ederek, ihtilâfat ile tagayyürat-ı âlem neş'et etmiştir.

Madem ki kudret-i ezeliyede meratip olamaz, öyle ise, makdurat dahi, bizzarure kudrete nispeti bir olur, en büyük en küçüğe musavi ve zerreler yıldızlara emsal olur. Bütün haşr-ı beşer bir tek nefsin ihyası gibi, bir baharın

istilzam: gerektirme, gerekli kılmak.
kanuni: kanunla ilgili.
kubuh: çirkinlik.
kudret: güç, kuvvet.
Kudret-i Ezeliye: başı sonu olmayan sonsuz ilahî kudret, kuvvet.
kudret-i İlahiye: Allah'ın kudreti.
kudret-i zatiye: Allah'ın zatına ait güç ve kuvvet.
küllî: bütün.
küllî: bütüne ait.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
lâzime-i zaruriye: ister istemez gerekli olan, varlığı mecburî olan.
lüzum-u zati: zatının gerekliliği, varlığının olma şartı.
makdurat: Allah'ın kudretiyle gerçekleştirdiği işler.
melekutiyet-i eşya: varlıkların görünmeyen iç yüzü.
meratip: mertebeler, basamaklar.
mertebe: basamak.
mevani: maniler, engeller.
mumkinat: imkân dahilindekiler, olabilir şeyler, yaratılan varlıklar.
musavi: eşit, denk.
nefis: şahıs.
neş'et: meydana gelme, ortaya çıkma.
nispet: ölçü, oran.
taallûk etmek: ilgili olmak.
tabiî: normal, olağan.
tagayyürat-ı âlem: âlemdeki değişmeler, başkalaşmalar.
tahallül: araya girme.
tedahul: dahil olma, iç içe girme.
tevellüt: doğma, doğum.
vücut: varlık.
zat: kişi, fert, kendi.
zatiye: kendisinden olan.
Zat-ı Akdes-i İlâhiye: her türlü kusur ve noksandan sonsuz derece uzak olan Zat, Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.
zıt: karşıt.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
arız: yaklaşma, ilişme.
bilbedahe: açık, aşikâr, apaçık olarak.
bizzarure: zarun olarak, mecburen.
bürudet: soğukluk.
cem-i zıddeyn: iki zıddın bir araya getirilmesi.
cihet-ı infikâk: ayrılma, çözülme yönü.
cüz: küçük parça.
cüz'î: parçaya ait, fert.
derecat: dereceler.
emsal: benzer.
hakeza: böylece.
hakiki: gerçek.
haşr-ı beşer: insanın ahirette dirilmesi.
hüsün: güzellikler.
ihtilâfat: farklılıklar.
ihya: canlandırma, diriltme.

icadı bir tek çiçeğin sun'u gibi o kudrete kolay gelir. Eğer esbaba ısnat edilse, o vakit bir tek çiçek bir bahar kadar ağır olur. Şu Sözün İkinci Makamının Dördüncü Allahü Ekber Mertebesinin ahir fıkrasının haşiyesinde, hem Yirmi İkinci Sözde, hem Yirminci Mektupta ve Zeylinde ispat edilmiş ki: Hilkat-i eşya, Vahid-i Ehad'e verilse, bütün eşya bir şey gibi kolay olur. Eğer esbaba verilse, bir şey bütün eşya kadar külfetli, ağır olur.

İKİNCİ MESELE Kİ: Kudret melekûtiyet-i eşyaya taallûk eder.

Evet, kâinatın, âyine gibi, iki yüzü var: *Biri* mülk cheti ki, âyinenin renkli yüzüne benzer; *diğeri* melekûtiyet cheti ki, âyinenin parlak yüzüne benzer.

Mülk cheti ise, zıtların cevelânâhıdır; güzel, çirkin, hayır, şer, küçük, buyuk, ağır, kolay gibi emirlerin mahall-i vürududur. İşte şunun içindir ki, Sâni-i Zülcelâl, esbab-ı zahiriyı, tasarrufat-ı kudretine perde etmiştir, tâ Dest-i Kudret, zahir akla göre, hasis ve nâlâyık emirlerle bizzat mubaşereti görünmesin. Çünkü, azamet ve izzet, öyle ister. Fakat, o vesait ve esbaba hakikî tesir vermemiştir; çünkü, Vahdet-i Ehadiyet öyle ister.

Melekûtiyet cheti ise, her şeyde parlaktır, temizdir, teşahhusatın renkleri, müzahrefatlan, ona karışmaz. O cihet, vasıtasız kendi Hâlık'ına müteveccihtir. Onda terettüb-ü esbap, teselsul-ü ilel yoktur. Ona illiyet, maluliyet giremez. Eğri büğrüsü yoktur, mâniler müdahale edemezler. Zerre, şemse kardeş olur.

ahir: son.
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
âyine: ayna.
azamet: büyükluk.
bizzat: kendisi, şahsen.
cevelânâh: dolaşılan yer, gezinme yeri.
cihet: yön, taraf.
Dest-i Kudret: Allah'ın ezeli gücünün, kudretinin eli.
esbap: nedenler, sebepler.
esbap-ı zahiri: görünürdeki sebepler.
fıkra: bend, madde, paragraf.
hakiki: munasip.
Hâlık: yoktan yaratan, yaratıcı, Allah.
hasis: adi, değersiz.
haşiye: derkenar, dipnot.
hayır: iyilik.
hilkat-i eşya: eşyanın yaratılması.
icat: yoktan var etme.
illiyet: hastalık, sakatlık.
isnat: dayanma, dayandırma.
izzet: değer, şeref.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kudret: güç, kuvvet.
külfet: zahmet, sıkıntı.
mahall-i vürut: geliş yeri, varılan nokta.
makam: yer, durak.
maluliyet: sakatlık, hastalık, illetlilik.
mâni: engel.
melekûtiyet: bir şeyin görünme yeri, iç yüzü, aslı.
melekûtiyet-i eşya: varlıkların görünmeyen iç yüzü, aslı.
mertebe: derece, basamak.
mübaşeret: temas.
müdahale: karışma, el atma.
mülk: her şeyin görünen dış yüzü.
müteveccih: yönelen.
müzahrefat: süprüntüler, çöpler.
nâlâyık: layık olmayan.
perde: örtü.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sun': yapış, yapma.
şems: güneş.
şer: kötülük.
taallûk: ilişik, ilgi.
tasarrufat-ı kudret: Cenab-ı Allah'ın kudretinin işleri, icraatları.
terettüb-ü esbap: sebeplerin sıralanması.
teselsul-u ilel: sebeplerin art arda gelmesi.
tesir: etki.
teşahhusat: şahıs hâline girmeler.
Vahdet-i Ehadiyet: Allah'ın birliği ve tekliği, ehadiyetinin tekliği.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vasıta: aracı.
vesait: vasıtalar, araçlar.
zahir: görünen.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.
zeyil: ek, ilâve.

Elhâsıl: O kudret hem basittir, hem nâmütenâhidir, hem zâtîdir. Mahall-i taallûk-u kudret ise, hem vasıtasız, hem lekesiz, hem ısyansızdır. Oyle ise, o kudretin dairesinde, büyük küçüğe karşı tekebbürü yok, cemaat ferde karşı rüçhanı olamaz; küll, cüz'e nispeteri, kudrete karşı fazla nazlanamaz.

ÜÇÜNCÜ MESELE Kİ: Kudretin nispeti, kanunîdir. Yani, çoğa aza, büyüğe küçüğe bir bakar. Şu mesele-i gamızayı birkaç temsil ile zihne takrip edeceğiz.

İşte, kâinatta, şeffafiyet, mukabele, muvazene, intizam, tecerrut, itaat, birer emirdir ki, çoğu aza, buyuğü küçüğe müsavi kılar.

Birinci Temsil: Şeffafiyet sırrını gösterir. Meselâ, şemsin feyz-i tecellisi olan timsali ve aksi, denizin yüzünde ve denizin her bir katresinde aynı hüviyeti gösterir. Eğer, küre-i arz, perdesiz güneşe karşı muhtelif cam parçalarından murekkep olsa, şemsin aksi her bir parçada ve bütün zemin yüzünde müzahemetsiz, tecezzisiz, tenâkussuz, bir olur. Eğer, faraza şems fail-i muhtar olsa idi ve feyz-i ziyasını, timsal-i aksini iradesiyle verse idi, bütün zemin yüzüne verdiği feyzi, bir zerreye verdiği feyizden daha ağır olamazdı.

İkinci Temsil: Mukabele sırrıdır. Meselâ, zîhayat fertlerden, yani insanlardan terekküp eden bir daire-i azîmenin nokta-ı merkeziyesindeki ferdin elinde bir mum ve daire-i muhitteki fertlerin ellerinde de birer âyine farz edilse, nokta-ı merkeziyenin muhit âyinelerine

kanunî: kanuna ait.
katre: damla.
kudret: güç, kuvvet.
küll: bütün, çok.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mahall-i taalluk-u kudret: kudretin ilişkili olduğu yer.
mesele-i gamıza: anlaşılması zor olan mesele.
muhit: kuşatan.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mukabele: karşılık verme.
muvazene: denge.
müsavi: eşit, denk.
muzahemet: çekişme.
nâmütenâhi: sonsuz.
nispet: oran, ilgi.
nispeten: oranla.
nokta-i merkeziye: merkezi nokta.
perde: örtü.
rüçhan: üstünlük.
şeffafiyet: saydamlık, geçirgenlik.
şems: güneş.
takrip: yaklaştırma.
tecerrüt: soyutlanma.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
tekebbür: kibirlenme, büyüklük satma.
temsil: kıyaslama tarzında benzetme, misal getirme.
tenâkus: eksilme, azalma.
terekkup: birleşme.
timsal: görüntü.
timsal-i akis: aksının görüntüsü.
vasıta: aracı.
zâtî: kişisel, özel.
zemin: yer, yeryüzü.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.
zîhayat: hayat sahibi.

âyine: ayna.
aza: organlar.
cemaat: topluluk.
cüz: az, küçük.
daire-i azîme: geniş ve büyük daire.
daire-i muhit: kuşatıcı daire.
elhâsıl: özetle, sözün kısası.
fail-i muhtar: istediğini yapan.
faraza: farz edelim ki.
farz: sayma, tutma.
fert: şahıs, kişi.
feyiz: bolluk, bereket.
feyz-i tecelli: tecelliden doğan bereket.
feyz-i ziya: bereketli aydınlık.
hüviyet: kimlik.
intizam: düzgünlük.
irade: istek, dileme.
itaat: boyun eğme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.

verdiği feyiz ve cilve-i akıs, müzahemetsiz, tecezzisiz, tenakussuz, nispeti birdir.

Üçüncü Temsil: Muvazene sırrıdır. Meselâ, hakikî ve hassas ve çok büyük bir mızan bulunsa, iki gözünde iki güneş veya iki yıldız veya iki dağ veya iki yumurta veya iki zerre, her hangisi bulunursa bulunsun, sarf olunacak aynı kuvvet ile o hassas azîm terazinin bir gözü göğe, biri zemine inebilir.

Dördüncü Temsil: İntizam sırrıdır. Meselâ, en azîm bir gemi, en küçük bir oyuncak gibi çevrilebilir.

Beşinci Temsil: Tecerrüt sırrıdır. Meselâ, teşahhusattan mücerret bir mahiyet, bütün cüz'iyatına, en küçüğünden en büyüğüne, tenakus etmeden, tecezzi etmeden, bir bakar, girer; teşahhusat-ı zahiriye cihetindeki hususiyetler, mudahale edip şaşırtmaz, o mahiyet-i mücerredin nazarını tağyir etmez. Meselâ, iğne gibi bir balık, balına balığı gibi, o mahiyet-i mücerredeye malıktır; bir mikrop, bir gergedan gibi, mahiyet-i hayvaniyeyi taşıyor.

Altıncı Temsil: İtaat sırrını gösterir. Meselâ, bir kumandan "Arş!" emri ile bir neferi tahrik ettiği gibi, aynı emir ile bir orduyu tahrik eder.

Şu temsil-i itaat sırrının hakikati şudur ki: Kâinatta, bittecrube, her şeyin bir nokta-ı kemali vardır. O şeyin, o noktaya bir meyli vardır. Muzaaf meyil, ihtiyaç olur; muzaaf ihtiyaç, ıştıyak olur; muzaaf ıştıyak, ıncızap olur.

arş emri: "haydi ileri" emri.
azım: büyük.
bittecrube: tecrube ile.
cihet: yön, taraf.
cilve-i akıs: yansıyan görüntü, tecelli.
cüz'iyat: parçalar, kısımlar.
feyiz: bolluk, bereket.
gergedan: büyük cüsseli memeli bir hayvan.
hakikat: gerçek.
hakiki: doğru.
hususiyet: özellik.
ıncızap: cezp edilme, kapılma.
intizam: düzgünlük.
ıştıyak: şevklenme, aşırı istek.
kainat: bütün âlemler, varlıklar.
kumandan: komutan.
mahiyet: nitelik, özellik, esas.
mahiyet-i hayvaniye: hayvanî özellikler.
mahiyet-i mücerret: soyut mahiyet, özellik.
malik: sahip.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, ilgi, eğilim.
mızan: ölçü.
muvazene: denge, ölçü.
muzaaf: kat kat, katmerli.
mücerret: gözle görülmeyen, elle tutulmayan, soyut.
mudahale: karışma, el atma.
muzahemet: zahmet, çekişme.
nazar: göz atma, bakma, bakış.
nefer: rütbesiz asker, er.
nispet: oran.
nokta-i kemal: kemal noktası, kusursuzluk.
sarf: harcama.
tağyir: başkalaştırma, değiştirme.
tahrik: harekete geçirme.
tecerrüt: soyunma, soyutlanma.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
temsil: misal getirme.
temsil-i itaat: itaatı gösteren örnek.
tenakus: eksilme, azalma.
teşahhusat: şahıs hâline girmeler, cisimlenmeler.
teşahhusat-ı zahiriye: görünüşteki belirtiler, zahiri belirtiler.
zemin: yer.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

Ve incizap, iştiyak, ihtiyaç, meyil, Cenab-ı Hakkın evamir-i tekviniyesinin, mahiyet-i eşya tarafından birer habbe ve nüve-i imtisalidirler. Mümkinat mahiyetlerinin mutlak kemali, mutlak vücuttur, hususî kemali, istidatlarını kuvveden fiile çıkaran ona mahsus bir vücuttur.

İşte, bütün kâinatın "Kün!" [1] emrine itaati, bir tek nefer hükmünde olan bir zerrenin itaati gibidir. İrade-i Ezeliyeden gelen "Kün!" emr-i ezelîsine mümkinatın itaati ve imtisalinde yine iradenin tecellisi olan meyil ve ihtiyaç ve şevk ve incizap, birden, beraber mündemiçtir. Lâtif su, nazik bir meylle, incimat emrini aldığı vakit demiri parçalaması, itaat sırrının kuvvetini gösterir.

Şu altı temsil, hem nakıs, hem mütenahi, hem zayıf, hem tesir-i hakikîsi yok olan mümkinat kuvvetinde ve fiilinde bilmüşahede görünse, elbette hem gayrimütenahi, hem ezelî, hem ebedî, hem bütün kâinatı adem-i sırftan icat eden ve bütün ukulü hayrette bırakan, hem âsâr-ı azametiyle tecelli eden kudret-i ezeliyeye nispeten, şüphesiz her şey müsavidir. Hiçbir şey Ona ağır gelmez.

Gaflet olunmaya, şu altı sırrın küçük mizanlarıyla o kudret tartılmaz ve munasebete giremez. Yalnız fehme takrip ve istib'adı izale için zikredilir.

Üçüncü Esasın Netice Ve Hulâsası

Madem kudret-i ezeliye, gayrimütenahidir, hem Zat-ı Akdes'e lâzime-i zaruriyedir, hem her şeyin lekesiz, perdesiz melekûtiyet cihetî Ona muteveccihtir, hem Ona

1. Ol!

adem-i sırf: yokluk, yokluğa mahkum
âsâr-ı azamet: büyüklük işaretleri
bilmüşahede: görerek.
cihet: yön, taraf
ebedî: sonu olmayan
emr-i ezelî: Cenab-ı Hakkın ezelî iradesine dayanan "ol" ezelî emri
esas: asıl
evamir-i tekviniye: Allah'ın kâinata koyduğu yaratılışa ait kanunlar
ezelî: başlangıçsız
fehim: anlama, anlayış.
fiil: iş, oluş.
gaflet: dalgınlık, dikkatsızlık.
gayrimütenahi: sonsuz.
habbe: tane
hulâsa: sözün kısası.
hususî: özel
icat: yoktan var etme
imtisal: uyma, boyun eğme
incimat: donma, buz haline gir me
incizap: cezp edilme, kapılma
irade: dileme, isteme.
irade-i Ezeliye: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın iradesi
istib'at: akıldan uzak görme, şüphe
istidat: kabiliyet, yetenek.
iştiyak: şevklenme, aşırı istek
izale: giderme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal: olgunluk, kusursuzluk.
kudret: güç, kuvvet
Kudret-i Ezeli: Allah'ın ezelî kudreti
kuvve: potansiyel, niyet, fikir, düşünce
kün: "ol" manasında emir
latif: hoş, güzel
lâzime-i zaruriye: ister istemez gerekli olan
mahiyet: nitelik, özellik.
mahiyet-i eşya: eşyanın mahiyeti, aslı
mahsus: özel
melekûtiyet: bir şeyin görünmeyen iç yüzü, perde arkası
meyil: ilgi, eğilim
mizan: ölçü
mutlak: kayıtsız, şartsız, kesin
mümkinat: yaratılanlar, imkân dahilindekiler, mümkün olanlar
munasebet: uygunluk
mündemiç: içine alan, içine yerleşen
müsavi: eşit, denk.
mütenahi: sonlu.
muteveccih: yönelen
nakıs: noksan, eksik.
nazik: narin, ince
nefer: tek kişi
netice: sonuç.
nispeten: oranla, kıyasla
nüve-i imtisal: Cenab-ı Hakkın kâinattaki kanunlarına itaat etmeyi sağlayan eşyanın iç yüzündeki özellikler
şevk: şiddetli arzu ve istek.
takrip: yaklaştırma
tecelli: yansıma, görünme
temsil: kıyaslama tarzında benzetme.
tesir-i hakikî: gerçek etki
ukul: akıllar
vücut: varlık
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan Zat, Allah
zerre: parça, atom
zikir: anma

mukabildir, hem tesavi-ı tarafeynden ibaret olan imkân itibarıyla muvazenettedir, hem şeriat-ı fıtriye-i kübra olan nizam-ı fıtrata ve kavanin-i âdetullaha mutîdir, hem mânilerden ve ayrı ayrı hususiyetlerden melekûtiyet cihetî mücerret ve safîdir, elbette en büyük şey, en küçük şey gibi, o kudrete ziyade nazlanmaz, mukavemet etmez. Öyle ise, haşırde bütün zevilervahın ihyası, bir sineğin baharda ihyasından daha ziyade kudrete ağır olmaz. Öyle ise, [1] مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ fermanı, mubalâğasızdır, doğrudur, haktır. Öyle ise, müddeamız olan, Fail muktedirdir, o cihette hiçbir mâni yoktur, kat'î bir surette tahakkuk etti.

Dördüncü Esas

Nasıl, kıyamet ve haşre muktazi var ve haşri getirecek Fail dahi muktedirdir, öyle de, şu dünyanın, kıyamet ve haşre kabiliyeti vardır. İşte, "Şu mahal kabildir" olan müddeamızda Dört Mesele vardır:

Birincisi, şu âlem-i dünyanın imkân-ı mevtidir.

İkincisi, o mevtin vukuudur.

Üçüncüsü, o harap olmuş, ölmüş dünyanın ahıret suretinde tamir ve dirilmesinin imkânıdır.

Dördüncüsü, o mümkün olan tamir ve ihyanın vuku bulmasıdır.

ahıret: öbür dünya
alem-i dünya: dünya âlemi
cihet: yön, taraf
fail: işi yapan
ferman: emir, buyruk.
harap: yıkılmış olan
haşir: ölüleri dirilişi
hususiyet: özellik.
İbaret: oluşan
ihya: canlandırma, dirilme, hayat verme
İmkan: mümkün olabilirlik.
imkan-ı mevt: ölümün mümkün olması
kabil: olması mümkün
kabiliyet: yetenek
kat'i: kesin
kavanin-i âdetullah: Allah'ın kânunlarına yürürlükte olan kanunlar
kudret: güç, kuvvet
kıyamet: kainatın ölümü
mahal: yerler, mekanlar
mâni: engel, men eden
melekûtiyet: bir şeyin görünme yeri, iç yüzü, perde arkası.
mevt: ölüm.
mukabil: karşılık
mukavemet: karşı koyma
muktazi: icap eden, gerekçe
muktedir: gücü yeten, kuvvetli
mutî: itaat eden, boyun eğen
muvazenet: denklik.
mübalağa: bir işi, bir şeyi çok büyütme
mücerret: tecrit edilmiş, maddeden soyutlanmış.
müddea: iddia olunan, iddia edilen şey
nizam-ı fıtrat: yaratılıştaki düzen
safi: saf olan, duru
suret: şekil, biçim

1. Sizin yaratılmanız da, dirilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

şeriat-ı fıtriye-i kübra: Allah'ın yaratılışa koyduğu bütün varlıkların tâbi olduğu büyük kanun
tahakkuk: gerçekleşme.
tesavi-ı tarafeyn: ikı tarafın da aynı seviyede eşit hâlde bulunması
vuku: meydana gelme
zevilervah: ruh sahipleri canlılar
ziyade: çok

BİRİNCİ MESELE: Şu kâinatın mevti mümkündür.

Çünkü, bir şey kanun-u tekâmülde dahil ise, o şeyde alâküllihâl neşvünema vardır. Neşvünema ve büyümek varsa, ona alâküllihâl bir omr-ü fıtrî vardır. Ömr-ü fıtrîsi var ise, alâküllihâl bir ecel-i fıtrîsi vardır. Gayet geniş bir istıkra ve tetebbu ile sabittir ki, öyle şeyler mevtin pençesinden kendini kurtaramaz.

Evet, nasıl ki insan küçük bir âlemdir, yıkılmaktan kurtulamaz, âlem dahi büyük bir insandır, o dahi ölümün pençesinden kurtulamaz. O da ölecek, sonra dinlecek veya yatıp, sonra subh-u haşirle gözünü açacaktır.

Hem, nasıl ki kâinatın bir nüsha-i musağğarası olan bir şecere-i zîhayat, tahrip ve inhilâlden başını kurtaramaz, öyle de, şecere-i hilkatten teşaub etmiş olan silsile-i kâinat tamir ve tecdit için, tahripten, dağılmaktan kendini kurtaramaz.

Eğer dünyanın ecel-i fıtrîsinden evvel, İrade-i Ezeliyenin izniyle, haricî bir maraz veya muharrip bir hâdise başına gelmezse ve onun Sâni-i Hakîm'ı dahi ecel-i fıtrîden evvel onu bozmazsa, her hâlde, hatta fennî bir hesap ile, bir gün gelecek ki,

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞ وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۞ وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۞[1] اِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ ۞ وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ ۞ وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ۞[2]

manaları ve sırları Kadîr-i Ezelî'nin ızını ile tezahur edip, o dünya olan büyük insan,

hadise: vaka, olay
haricî: dışarıya ait.
inhilal: dağılma, çözülme
irade-i ezeli: ezeli olan Allah'ın iradesi
istıkra: bir şeyin peşine düşüp iyice araştırma, etraflı bilgi edinme
Kadir-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan Allah
kâinat: evren.
kanun-u tekamül: olgunlaşma mukemmelleşme kanunu
mana: anlam
maraz: hastalık.
mesele: konu
mevt: ölüm
muharrip: harap eden, yıkıp yok eden
neşvünema: gelişme, olgunlaşma
nüsha-ı musağğara: küçültülmüş örnek.
ömr-ü fıtrî: Allah'ın takdir ettiği yaşama süresi.
pençe: el, pençe
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
silsile-i kâinat: kâinatın bir zincirin halkaları gibi kademe kademe yaratılışı
subh-u haşir: öldükten sonraki dirilis sabahı
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şecere-i zîhayat: hayat ağacı.
tahrip: yıkma
tecdit: yenileme
teşaub: şubelere bölünmelere ayrılma
tetebbu: iyice inceleme
tezahür: ortaya çıkma

1 Güneş dürülüp toplandığı, • Yıldızlar döküldüğünde, • Dağlar yürütüldüğünde. (Tekvir Suresi 1-3)

2 Gök yarıldığı zaman, • Yıldızlar saçıldığı zaman, • Denizler kaynayıp birbirine karıştığı zaman. (İnfitar Suresi 1-3)

alâküllihâl: ister istemez
âlem: dünya, cihan
ecel-i fıtrî: Allah tarafından tayin olunan ortalama ömür
fennî: fenne ilgili olan
gayet: son derece

sekerata başlayıp acıp bir hınltı ile ve müthiş bir savt ıle fezayı çınlatıp dolduracak, bağırıp ölecek, sonra emr-i İlâhî ile dirilecektir.

İnce remızlı bır mesele: Nasıl ki, su kendı zararına olarak incimat eder, buz, buzun zaranna temeyyu eder, lüp, kışrın zaranna kuvvetleşır, lâfız, mana zaranna kalınlaşır; ruh, ceset hesabına zayıflaşır, ceset, ruh hesabına inceleşir; öyle de, âlem-i kesif olan dünya, âlem-i lâtif olan ahıret hesabına, hayat makınesinin işlemesiyle şeffaflaşır, lâtıfleşır. Kudret-i Fâtıra, gayet hayret vencı bır faalıyetle, kesif, camit, sönmüş, ölmüş eczalarda nur-u hayatı serpmesi, bir remz-i kudrettir ki, âlem-i lâtif hesabına şu âlem-ı kesifi nur-u hayat ile erıtıyor, yandırıyor, ışıklandırıyor; hakıkatını kuvvetleştiriyor.

Evet, hakikat ne kadar zayıf ise de, ölmez, suret gibi mahvolmaz; belkı teşahhuslarda, suretlerde, seyrüsefer eder. Hakıkat büyür, inkışaf eder, gittikçe genişlenir, kışır ve suret ıse, eskıleşir, inceleşir, parçalanır, sabit ve buyumüş hakıkatın kametine yakışmak ıçın daha güzel olarak tazeleşir. Ziyade ve noksan noktasında, hakikatle suret, makusen mütenasıptırler. Yani, suret kalınlaştıkça, hakikat inceleşir, suret inceleştikçe, hakikat o nispette kuvvet bulur. İşte şu kanun, kanun-u tekâmülle dahil olan bütün eşyaya şamildir. Demek, her hâlde bir zaman gelecek ki, kâinat hakikat-i uzmasının kışır ve sureti olan âlem-i şahadet, Fâtır-ı Zülcelâl'in izniyle parçalanacak, sonra daha güzel bır surette tazelenecektır,

acıp: tuhaf şaşılacak şey
ahiret: obür dünya
âlem-i kesif: yoğun madde âlemi, dünya
alem-i latif: ince şeffaf yoğun olmayan âlem
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz şahit olduğumuz âlem
camit: cansız
ceset: beden
ecza: cüzler parçalar
emr-i İlahi: Allah'ın emri
Fatır-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeylerı yaratan Allah
feza: uzay
gayet: son derece
hakıkat: gerçek
hakikat-i uzma: en büyük hakıkat
hayret: şaşkınlık şaşırma
incimat: donma, buz hâline girme
inkışaf: açılma
kainat: evren
kamet: boy endam
kanun-u tekâmül: ilerleme mukemmelleşme kanunu
kesif: yoğun
Kudret-i Fatıra: yaratıcı kudret, kuvvet
kışır: kabuk
lafız: söz, kelime
latif: hoş güzel
lüp: iç, öz
mahv: yok olma
makusen mütenasip: ters orantılı
mana: anlam
mesele: konu
nispet: oran
noksan: eksıklık
nur-u hayat: hayatın nurlu yüzü
remiz: işaret
remz-i kudret: İlâhî kudreti gösteren işaret
savt: ses, seda
sekerat: ölüm anı
seyrüsefer: gıdıp gelme, dolaşma
suret: bıçım, görünüş, şekil
şamil: içine alan, kaplayan
temeyyu: sıvılaşma, erime
teşahhus: şahıslanma, cisimlenme
ziyade: çok

[1] يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ sırrı tahakkuk edecektir. Elhâsıl, dünyanın mevtı mümkün, hem hiç şüphe getirmez kı mümkündür.

İKİNCİ MESELE:

Mevt-ı dünyanın vuku bulmasıdır. Şu meseleye delil, bütün edyan-ı semaviyenin icmaıdır ve bütün fıtrat-ı selimenin şahadetidir ve şu kâinatın butun tahavvülât ve tebeddülât ve tagayyüratının işaretidir; hem asırlar, seneler adedince zîhayat dünyaların ve seyyar âlemlenn, şu dunya misafirhanesinde mevtleriyle, asıl dünyarın da onlar gıbı ölmesine şahadetlendir.

Şu dunyanın sekeratını, ayat-ı Kur'âniyenin işaret ettıği surette tahayyül etmek istersen, bak: Şu kâinatın eczaları dakık, ulvî bir nizam ile birbirine bağlanmış; hafî, nazik, lâtif bir rabıta ile tutunmuş ve o derece bir intızam içindedir ki, eğer ecram-ı ulviyeden tek bir cırım, "Kun!" emrine veya "Mihverinden çık" hıtabına mazhar olunca, şu dunya sekerata başlar. Yıldızlar çarpışacak, ecramlar dalgalanacak; nihayetsiz feza-ı âlemde, milyonlar gülleleri, kureler gıbı büyük toplann muthış sedalan gıbı vaveylâya başlar. Birbirine çarpışarak kıvılcımlar saçarak, dağlar uçarak, denızler yanarak, yeryuzü düzlenecek. Işte, şu mevt ve sekerat ile, Kadîr-i Ezelî kâinatı çalkalar, kâınatı tasfıye edıp Cehennem ve Cehennemın maddelen bir tarafa, Cennet ve Cennetın mevadd-ı münasıbeleri başka tarafa çekilir, âlem-ı ahıret tezahur eder.

1. Yeryüzünün başka bır şekle çevrileceğı gün... (İbrahım Suresi, 48.)

alem: dunya
alem-ı ahıret: ahıret âlemı
ayat-ı Kur'âniye: Kur'an ın ayetlen
cırım: kutle, cısım
dakik: ınce
delil: belge, tanık
ecram: gok cısımlerı kütleler
ecram-ı ulviye: yıldızlar ve gezegenler
ecza: cuzler, parçalar
edyan-ı semavıye: semavî dınler
elhasıl: sonuç olarak, özetle
feza-i alem: feza âlemı, uzay
fıtrat-ı selime: bozulmamış vicdan, yaratılış
gulle: top mermisi
hafi: gizlı, saklı
hıtap: konuşma, soz.
ıcma: fikır bırlığı
intızam: duzgunluk
Kadır-ı Ezeli: her şeye gucu yeten, varlıgının evvelı olmayan Allah
kainat: evren, bütun varıklar
kün: "ol" manasında emır
küre: top, cısım
latif: hoş, guzel
mazhar: sahip olma, enşme.
mesele: konu
mevadd-ı münasıbe: Cennete uygun maddeler
mevt: olum
mevt-ı dünya: dunyanın olumu
mihver: eksen, yorunge
misafirhane: geçıcı bekleme yerı
nazik: nann, ıncę
nihayetsiz: sonsuz.
nizam: duzgunluk
rabıta: bağlılık, tutarlılık
seda: ses
sekerat: olmek üzere olan bır kı şının kendınden geçmesı, olum anı
seyyar: gezıcı
suret: şekıl, bıçım
şahadet: şahıtlık, tanıklık
tagayyürat: başkalaşmalar, de ğişmeler
tahakkuk: gerçekleşme
tahavvulat: değişmeler
tasfiye: safılaştırma, arıtma.
tebeddulât: değişıklıkler, başkalaşmalar
tezahür: ortaya çıkma, meydana çıkma
ulvi: yuce
vaveyla: çığlık, feryat.
vuku: meydana gelme
zihayat: hayat sahıbı

ÜÇÜNCÜ MESELE:

Ölecek âlemın dırılmesi mumkündur. Çünkü, İkinci Esasta ispat edildiği gibi, kudrette noksan yoktur, muktazi ise gayet kuvvetlıdır, mesele ise mümkinattandır. Mümkün bir meselenin gayet kuvvetlı bır muktazısı var ise, failin kudretinde noksaniyet yok ise, ona mumkün değil, belki vakı suretiyle bakılabilir.

Remizli bir nükte: Şu kâınata dikkat edılse görünüyor kı; içinde ıkı unsur var ki, her tarafa uzanmış, kök atmış. Hayır şer, güzel çirkin, nef', zarar, kemal noksan, ziya zulmet, hidayet dalâlet, nur nâr, ıman küfür, taat isyan, havf muhabbet gibi âsârlanyla, meyveleriyle, şu kâınatta, ezdat, birbiriyle çarpışıyor, daima tagayyür ve tebeddulâta mazhar oluyor, başka bır âlemın mahsulâtının tezgâhı hükmünde çarkları dönüyor. Elbette, o ıkı unsurun birbirine zıt olan dalları ve neticeleri, ebede gidecek, temerküz edıp birbirinden aynlacak; o vakit, Cennet-Cehennem suretinde tezahür edecektir.

Madem âlem-i beka, şu âlem-i fenâdan yapılacaktır, elbette anasır-ı esasıyesi bekaya ve ebede gidecektir. Evet, Cennet-Cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden dalının iki meyvesidir ve şu silsile-i kâınatın ıkı neticesıdır ve şu seyl-i şuunatın ıkı mahzenidir ve ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudatın ıkı havzıdır ve lütuf ve kahrın ıkı tecellıgâhıdır kı, dest-i kudret bir hareket-i şedide ile kâinatı çalkaladığı vakıt, o ıkı havuz münasıp maddelerle dolacaktır.

alem: dunya cıhan
alem-i beka: sonsuzluk âlemi ahıret.
âlem-i fenâ: gelıp geçıcı fânî âlem
anasır-ı esasıye: temel unsurlar elementler
asâr: eserler
beka: kalıcılık devamlılık.
cereyan: akıntı akım
çark: donen ışleyen şey
dalâlet: ıman ve islâmıyetten ayrılma
dest-i kudret: kudret elı yapabilme gücu
ebed: sonsuzluk dalmîlik.
esas: asıl temel.
ezdat: zıtlar tezatlar.
fail: ışı yapan.
gayet: son derece
hareket-i şedide: şıddetlı hareket.
havf: korku korkma
havz: havuz.
hayır: ıyılık.
hıdayet: doğru ve hak yol
kahır: ezıyet, cefa zulüm.
kâınat: evren varlıklar
kemal: olgunluk.
kudret: guç, kuvvet
küfür: ımansızlık.
lütuf: hoşluk, guzellik.
mahsulat: meydana gelen elde edilen şeyler
mahzen: depo
mazhar: enşme sahıp olma
mesele: konu
mevcudat: varlıklar
muktazi: ıcap edıcı gerekçe
mümkınat: ımkân dahilindekiler olabilir şeyler
münasip: uygun.
nef: faydalı
netice: sonuç
noksan: eksık.
noksanıyet: eksıklik.
nur: aydınlık.
nükte: ince mana.
remız: ışaret.
seyl-i şuunat: olaylanın akışı
sılsıle-i kaınat: kâınat halkası zıncırı
suret: şekıl bıçım
şecere-i hılkat: yaratılış ağacı
şer: kotuluk.
tagayyür: değışme başkalaşma.
tebeddülât: değışıklıkler başkalaşmalar
tecellıgâh: ilâhî kudretin ışorunduğu yer
temerküz: merkez tutma merkez edinme
unsur: bır şeyın parçası esas kok madde
vakı: olan
vakit: zaman
ziya: ışık.
zulmet: karanlık.

Şu remizli nüktenin sırrı şudur ki:

Hakîm-i Ezelî, inayet-i sermediye ve hikmet-i ezeliyenin iktızası ile, şu dünyayı, tecrübeye mahal ve imtihana meydan ve Esma-i Hüsnasına âyine ve kalem-i kader ve kudretine sahife olmak için yaratmış. Ve tecrübe ve imtihan ise neşvünemaya sebeptir. O neşvünema ise, istidatların inkişafına sebeptir. O inkişaf ise, kabiliyetlerin tezahürüne sebeptir. O kabiliyetlerin tezahürü ise hakaik-ı nisbiyenin zuhuruna sebeptir. Hakaik-ı nisbiyenin zuhuru ise Sâni-i Zülcelâl'in Esma-i Hüsnasının nukuş-u tecelliyatını göstermesine ve kâinatı mektubat-ı Samedâniye suretine çevirmesine sebeptir. İşte şu sırr-ı imtihan ve sırr-ı teklif iledir ki, ervah-ı âliyenin elmas gibi cevherleri, ervah-ı sâfilenin kömür gibi maddelerinden tasaffi eder, ayrılır.

İşte, bu mezkûr sırlar gibi daha bilmediğimiz çok ince, âlî hikmetler için, âlemi bu surette irade ettiğinden, şu âlemin tagayyür ve tahavvülünü dahi o hikmetler için irade etti. Tahavvül ve tagayyür için zıtlan birbirine hikmetle karıştırdı ve karşı karşıya getirdi. Zararları menfaatlere mezcederek, şerleri hayırlara idhal ederek, çirkinlikleri güzelliklerle cem ederek hamur gibi yoğurarak şu kâinatı tebeddül ve tagayyür kanununa ve tahavvül ve tekâmül düsturuna tâbi kıldı.

Vaktaki, meclis-i imtihan kapandı, tecrübe vaktı bitti, Esma-i Husna hukmünü icra ettı, kalem-i kader mektubatını tamamıyla yazdı, kudret nukuş-u sanatını tekmil ettı, mevcudat vezaifini ifa ettı, mahlûkat hizmetlerini

hikmet-i ezeliye: ezelden beri var olan İlâhî hikmet, sır ve gaye
icra: yürütme
ifa: yerine getirme
iktıza: icap edici gerekme.
İnayet-i sermediye: Allah'ın ebedî ve daimî lütuf ve yardımı
inkişaf: açılma
irade: dileme, isteme
istıdat: kabiliyet.
idhal: dahil etme, içine alma
kabiliyet: yetenek
kâinat: evren, bütün varlıklar
kalem-i kader: Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi
kudret: güç, kuvvet.
mahal: yerler
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
meclis-i imtihan: imtihan meclisi
mektubat: mektuplar
mektubat-ı Samedâniye: her birinin Cenâb-ı Hakkın birer mektubu olan, yanı onun isim ve sıfatlarını anlatan varlıklar
menfaat: fayda, kâr
mevcudat: varlıklar
mezcetme: katma, karıştırma
mezkûr: adı geçen, anılan
neşvünema: gelişme, olgunlaşma
nukuş-u tecelliyat: ortaya çıkan sanatlı nakışlar
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana
remiz: işaret.
sahife: sayfa
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
suret: biçim, şekil
sırr-ı imtihan: imtihan sırrı
sırr-ı teklif: insanların dünyaya gelip Allah tarafından görevlendirilmelerinin sırrı
tabı: boyun eğen
tagayyür: değişme, başkalaşma
tahavvul: bir halden başka hale geçme
tasaffi: saflaşma, durulaşma
tebeddül: başkalaşma, değişme
tekâmül: olgunlaşma
tekmil: tamamlama.
tezahur: ortaya çıkma, meydana çıkma
vaktaki: ne zaman ki
vezaif: vazifeler
zuhur: meydana çıkma

âlem: dünya, cihan
âlî: yüce
âyine: ayna.
cem: toplama, toplanma
cevher: değerli taş
düstur: kural, prensip, esas.
elmas: çok kıymetli bir mücevher
ervah-ı âliye: yüce ruhlar
ervah-ı sâfile: alçak, kötü ruhlar
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
hakaik-ı nisbiye: ölçüye göre olan gerçekler, nisbî hakikatler
Hakîm-i Ezelî: başlangıcı olmayan ve sonsuz hikmet sahibi olan Allah
hayır: iyilik.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda

bıtırdi, her şey manasını ifade etti, dünya ahiret fıdanlarını yetıştırdı, zemin Sânî-i Kadîr'in butun mu'cizat-ı kudretini, umum havarik-ı sanatını teşhir edip gosterdi, şu âlem-i fenâ sermedî manzaralan teşkıl eden levhalan zaman şendine taktı, o Sânî-i Zulcelâl'ın hikmet-i sermediyesi ve inayet-i ezelıyesi o imtıhan neticelerini, o tecrubenin neticelerini, o Esma-ı Husnanın tecellilerinin hakikatlerini, o kalem-i kader mektubatının hakaikını, o numunemısal nukuş-u sanatının asıllannı, o vezaif-i mevcudatın faydalannı, gayelennı, o hidemat-ı mahlûkatın ucretlerini ve o kelımat-ı kitab-ı kâinatın ifade ettiklen manalann hakikatlerini ve istidat çekirdeklerinin sumbullenmesini ve bır mahkeme-ı kubra açmasını ve dunyadan alınmış misalî manzaralann gostermesini ve esbab-ı zahiriyenin perdesini yırtmasını ve her şey doğrudan doğruya Hâlık-ı Zulcelâl'ine teslım etmesi gibi hakıkatlen iktiza etti, ve o mezkûr hakikatleri iktiza ettiği için kâinatı dağdağa-i tagayyür ve fenâdan, tahavvul ve zevalden kurtarmak ve ebedileştırmek için o zıtların tasfiyesini istedi ve tagayyurun esbabını ve ihtilâfatın maddelerini tefrik etmek istedi, elbette kıyameti koparacak ve o neticeler için tasfıye edecek. Işte şu tasfıyenin neticesinde, Cehennem, ebedî ve dehşetlı bır suret alıp, taifeleri [1] وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ tehdıdine mazhar olacak; Cennet ebedî, haşmetli bir suret giyerek, ehil ve ashabı, [2] سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ hitabına mazhar olacak.

1 Bugun sizler ayrılın ey mucrımler! (Yâsın Suresi 59.)

2 Size selâm olsun, buraya tertemiz geldinız. Ebedıyen kalmak uzere Cennete gırin. (Zumer Suresi 73.)

ahiret: obür dunya, oteki dunya
alem-i fenâ: gelip geçici
ashap: arkadaşlar, sahıpler
dağdağa-ı tagayyür: degışmelerin çalkantılan
ebedî: surekli, sonsuz
ebediyen: ebedî olarak
ehil: sahip, dost
esbap: nedenler, sebepler
esbap-ı zahiriye: dış sebepler
Esma-ı Husna: Allah'ın guzel isimleri
fenâ: yok olma, yokluk
hakikat: gerçek
Hâlık-ı Zulcelâl: "Celâl, azamet ve kibriya sahıbı yaratıcı" anlamında Allah'ın bır sıfatı
haşmet: gostenşlik
havarik-i sanat: sanat harikaları
hidemat-ı mahlûkat: yaratıkların vazıfeleri
hikmet-i sermediye: sonsuza kadar devam edecek olan İlâhî hikmet ve gaye
hitap: konuşma, soz
ihtilâfat: aynlıklar, farklılıklar
iktıza: gerekme
inayet-i ezelıye: Allah'ın ezelî yardımı, iyılıgı
istidat: kabıliyet, yetenek
kâinat: evren, varlıklar
kalem-i kader: Allah'ın olacak hadıselen olmadan once bılıp yazması, takdir etmesi
kelımat: kelimeler
kitab-ı kâinat: kâinat kıtabı
levha: tablo
mahkeme-i kübra: oldukten sonra butun insanların dırılterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
mana: anlam
mazhar: enşme, kavuşma
mektubat: mektuplar, yazılar
mezkur: adı geçen, anılan
mısal: benzer
mu'cizat-ı kudret: kudret mucizeleri
mücrim: cürum işlemiş, suçlu
netice: sonuç
nukuş-u sanat: sanat nakışları
numunemısal: ornek, gibi
Sânî-i Kadîr: her şeye gucu yeten ve her şeyı sanatlı yaratan Allah
Sânî-i Zulcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı, her şeyı sanatlı yaratan Allah
sermedî: surekli
suret: şekil, bıçım
şerit: uzun ve dar yol
tagayyur: degışme, başkalaşma
tahavvul: degışme, donüşme
taife: topluluk, gurup
tasfiye: safılaştırma, arıtma
tecelli: gorunme, belirme
tefrik: ayırma, seçme, ayrı tutma
teşhir: gosterme, sergileme
teşkil: şekillendirme, meydana getirme
umum: genel
vezaif-i mevcudat: yaratılmış varlıkların vazıfeleri
zemin: yer
zeval: yok olma, olum

Yirmi Sekizinci Sözün Birinci Makamının İkinci Sualinde ispat edildiği gibi, Hakîm-i Ezelî, şu iki hanenin sekenelerine, kudret-i kâmilesiyle ebedî ve sabit bir vücut verir ki, hiç inhilâl ve tagayyüre ve ihtiyarlığa ve inkıraza maruz kalmazlar. Çünkü, inkıraza sebebiyet veren tagayyürün esbabı bulunmaz.

DÖRDÜNCÜ MESELE:

Şu mümkün, vaki olacaktır. Evet, dünya, öldükten sonra ahıret olarak dirilttilecektir. Dünya harap edildikten sonra, o dünyayı yapan Zat, yine daha güzel bir surette onu tamir edecek, ahıretten bir menzil yapacaktır. Şuna delil, başta Kur'ân-ı Kerîm binler berahin-i akliyeyi tazammun eden umum ayatıyla ve bütün kutub-u semaviye bunda müttefik bulunduğu gibi; Zat-ı Zülcelâl'in evsaf-ı celâliyesi ve evsaf-ı cemaliyesi ve Esma-ı Husnası, bunun vukuuna kat'î surette delâlet ederler; ve enbiyaya gönderdiği bütün semavî fermanları ile kıyametı ve haşrın icadını vaat etmiş. İşte madem vaat etmiş, elbette yapacaktır. Onuncu Sozun Sekizinci Hakikatine müracaat et.

Hem, başta Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın bin mu'cizatının kuvveti ile, bütün enbıya ve mürselînin ve evliya ve sıddıkînin vukuunda müttefik olup, haber verdikleri gibi, şu kâinat, bütün ayat-ı tekvîniyesiyle vukuundan haber veriyor.

Elhâsıl: Onuncu Söz bütün hakaıkıyla, Yırmı Sekizinci Söz İkinci Makamında Lâsiyyemalardaki bütün berahınıyle, gurup etmiş guneşın sabahleyın yenıden tulû

evsaf-ı celâliye: Cenab-ı Hakkın büyukluk vasıfları, Celâl ısmıne aıt vasıfları
evsaf-ı cemaliye: Cenab-ı Hakkın güzellik vasıfları
ferman: emir, buyruk.
hakaık: gerçekler
hakıkat: gerçek.
Hakım-ı Ezelî: başlangıcı olmayan ve sonsuz hikmet sahibi Allah
hane: ev
harap: yıkılmış, eskımış
haşır: olulerın dırılşı
ıcat: yoktan var etme
inhilâl: dağılma
inkıraz: dağılıp yok olma
kâinat: evren
kat'î: kesın
kudret-i kâmile: tam ve noksansız kudret, kuvvet.
kütüb-ü semaviye: Allah ın gönderdiği kutsal kıtaplar: Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm.
kıyamet: kainatın olumu.
makam: mevkı, konum
menzil: yer
mesele: konu
mu'cizat: mu'cizeler
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz.
müracaat: başvurma
müttefik: birleşen, anlaşan, birleşmiş, fikırce beraber olan
sekene: oturan, yerlı
semavî: Allah tarafından olan İlâhî
sual: soru
suret: şekil, bıçım
sıddıkın: doğru sözlü olanlar
tagayyür: değişme
tazammun: ihtıva etme, içine alma
tulû: doğma, doğuş
umum: genel
vaat: söz verme
vakî: olacak.
vukû: olma, meydana gelme
vücut: varlık
Zat: Allah
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah

ahıret: öbür dünya, ötekı dunya
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun uzerıne olsun
ayat: ayetler
ayat-ı tekvîniye: kâinatta yaratılan varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve birlığıne olan işaretlerı.
berahin: delıller
berahın-ı akliye: aklî delıller
delâlet: delıl olma, gosterme
ebedî: sureklı, dalımı
elhâsıl: sonuç olarak.
enbiya: nebıler, peygamberler
esbap: nedenler, sebepler
Esma-ı Husna: Allah ın guzel ısımlerı
evliya: Allah dostları

edeceği derecesinde bir kat'ıyetle göstermiştir ki, hayat-ı dünyeviyenin gurubundan sonra şems-i hakikat hayat-ı uhreviye suretinde çıkacaktır.

İşte, baştan buraya kadar beyanatımız ısm-ı *Hakîm*'den ıstımdat ve feyz-i Kur'ân'dan istifade suretinde, kalbi kabule, nefsi teslime, aklı İknaa ihzar için, Dört Esas söyledik. Fakat, biz neyiz ki, buna dair söz söyleyeceğiz? Asıl şu dünyanın Sahibi, şu kâinatın Hâlıkı, şu mevcudatın Maliki ne soyluyor, onu dinlemeliyiz. Mülk sahibi söz söylerken, başkalarının ne haddi var ki, fuzuliyâne karışsın?

İşte, o Sânı-ı Hakîm, dunya mescidinde ve arz mektebinde, asırlar arkasında oturan taifelerin umum saflarına hıtaben ırad ettiği hutbe-i ezeliyesinde, kâinatı zelzeleye veren,

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۞ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۞ وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ۞ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا ۞ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ۞ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۞ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ [1]

ve bütün mahlûkatı neşelendiren, şevke getiren,

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي

1. Ne zaman ki yer muthış bir sarsıntıyla sarsılır • Ve yeryüzü bütün ağırlıklarını dışarı çıkarır. • Ve insan "Ne oluyor buna?" der • O gün yeryüzü üzerinde bulunan herkesin ne iş yaptığını haber verir • Çünkü Rabbin ona konuşmasını emretmiştir • O gün insanlar yaptıklarının karşılığını görmek için hesap yerinden bölük bölük dönerler • Kim zerre kadar bir iyilik yaparsa onun mükâfatını görür • Kim zerre kadar bir kötülük yaparsa onun cezasını görür (Zilzal Suresi 1-8)

arz: yer, dünya
asır: yüzyıl
beyanat: açıklamalar
feyz-i Kur'ân: Kur'ân'ın feyzi, bereketi
fuzuliyâne: lüzumsuz, boşuna
Hâlik: yoktan yaratan, yaratıcı Allah
hadd: sınır, güç, kuvvet
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, âhirete ait olan hayat
hıtaben: hitap ederek
hutbe-i ezeliye: Allah'ın insanlara ve cinlere bir hutbesi olan Kur'ân
ihzar: hazırlama
irad: sunma, söyleme
İsm-ı Hakîm: Cenâb-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi
istifade: yararlanma
ıstımdat: yardıma çağırma
kâinat: evren
kat'iyet: kesinlik
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
mâlik: sahip
mektep: okul
mescit: namaz kılınacak yer, cami
mevcudat: varlıklar
mükâfat: ödül
mülk: mal
nefis: kendisi
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
Sânî-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
suret: şekil, biçim
şems-i hakîkat: hakikat güneşi
şevk: arzu, aşırı istek ve heves
taife: topluluk
umum: genel
zelzele: yer sarsıntısı, depREM
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom

رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ[1] gibi binler fermanları, Malikü'l-Mülk'ten, Sahib-i Dünya ve Ahiret'ten dinlemeliyiz, "Amenna ve saddakna" demeliyiz.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا[3]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى سَيِّدِنَا إِبْرٰهِيمَ وَعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا إِبْرٰهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ[4]

1. İman eden ve güzel işler yapanları müjdele. Altlarından ırmaklar akan Cennetler onlarındır. O Cennetlerden rızık olarak bir meyve yediklerinde: "Bu daha önce yediğimiz rızıktandır" derler. Rızıkları dünyadakine benzer şekilde kendilerine sunulur. Orada onlar için tertemiz eşler vardır. Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır. (Bakara Suresi, 25.)

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

3. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

4. Allahım, Efendimiz İbrahim'e rahmet ettiğin gibi, Efendimiz Muhammed'e ve Efendimiz Muhammed'in Âline rahmet eyle. Şüphesiz Sen her türlü hamd ve övgüye layık Hamîd ve sonsuz büyüklük sahibi Mecîd'sin.

al: âile.
amenna ve saddakna: inandık ve tasdik ettik.
ebedî: sürekli.
ferman: emir, buyruk.
hamd: methetme, övme, yücelt me.
Hamîd: dünya ve âhirette hamde layık olan Allah.
hikmet: kâinatta ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
kusur: eksiklik, noksan.
Malikülmulk: mülkün sahibi.
Mecîd: şan ve şeref sahibi.
noksan: eksiklik.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
sahib-i dünya ve âhiret: dünya ve âhiretin sahibi.
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.

* *Otuzuncu Söz*, Barla'da 1928-30 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

TILSIM-I KÂİNATI KEŞFEDEN KUR'ÂN-I HAKÎM'İN MÜHİM BİR TILSIMINI HALLEDEN

Otuzuncu Söz

Ene ve *zerre*'den ibaret bir *elif*, bir *nokta*'dır.

Şu Söz İki Maksattır. Birinci Maksat *ene*'nin mahiyet ve neticesinden, İkinci Maksat *zerre*'nin hareket ve vazifesinden bahseder.

Birinci Maksat

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْاِنْسَانُ اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا[1]

Şu ayetin büyük hazinesinden tek bir cevherine işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Gök, zemin, dağ, tahammülünden çekindiği ve korktuğu emanetin müteaddit vücuhundan bir ferdi, bir veçhi, "ene"dir. Evet, "ene" zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar âlem-i insaniyetin etrafına dal budak salan nuranî bir şecere-i Tuba ile, müthiş bir şecere-i Zakkumun çekirdeğidir. Şu azîm hakikate girişmeden evvel, o hakikatın

âlem-i insaniyet: insanlık dünyası
azîm: büyük.
cevher: asıl, temel, öz
elif: yokluk ile varlık arası bir çizgi. Kur'ân alfabesinin ilk harfi
emanet: başka varlıkların yüklenmekten çekindiği fakat insanın yüklendiği İlâhî görevler. istikamet üzere bulunmak.
ene: benlik, ben
fert: kişi, birey
hakikat: gerçek.
hareket: kımıldama
hazine: çok değerli şeyler
keşfetmek: gizli bir hakikatı ortaya çıkarmak
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mahiyet: nitelik, özellik, esas.
maksat: amaç, gaye
mühim: önemli.
müteaddit: ayrı ayrı, çok
müthiş: dehşet veren, korkutan
netice: sonuç
nuranî: aydınlık, nurlu
şecere-i Tuba: Cennetteki ıyılık ağacı
şecere-i zakkum: Cehennemdeki kötülük ağacı. Zakkum ağacı
tahammül: yüklenme
tılsım: gizli kalmış esrârlı şey
tılsım-ı kâinat: kâinatın sırrı, gizemi
vazife: görev
vecih: yön
vücuh: yönler, cihetler
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem dönemi, insanlığın ilk devrileri
zerre: atom, maddenin en küçük parçası

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik, hepsi de onu yüklenmekten kaçındılar ve ondan korktular. İnsan ise onu yüklendi. Gerçekten insan çok zalim, çok cahildir. (Ahzab Sûresi, 72.)

fehmini teshil edecek bir mukaddime beyan ederiz. Şöyle ki:

"Ene," künuz-u mahfiye olan esma-i İlâhiyenin anahtan olduğu gibi, kâinatın tılsım-ı muğlâkının dahi anahtarı olarak bir muamma-i müşkülküşadır, bir tılsım-ı hayretfezadır. O "ene," mahiyetinin bilinmesiyle, o ganp muamma, o acıp tılsım olan "ene" açılır ve kâinat tılsımını ve âlem-i vücubun künuzunu dahi açar.

Şu meseleye dair Şemme isminde bir risale-i Arabiyemde şöyle bahsetmişiz ki:

Âlemin miftahı insanın elindedir ve nefsine takılmıştır. Kâinat kapılan zahiren açık görünürken, hakîkaten kapalıdır. Cenab-ı Hak, emanet cihetiyle insana "ene" namında öyle bir miftah vermiş ki, âlemin bütün kapılannı açar, ve öyle tılsımlı bır "enaniyet" vermiş ki, Hallâk-ı Kâinatın künuz-u mahfiyesini onun ile keşfeder. Fakat "ene" kendisi de gayet muğlâk bir muamma ve açılması müşkül bir tılsımdır. Eğer onun hakıkî mahiyeti ve sırr-ı hilkati bilinse, kendisi açıldığı gibi, kâinat dahı açılır. Şoyle ki:

Sâni-i Hakîm, insanın elıne, emanet olarak, rububiyetinin sıfât ve şuunatının hakıkatlerini gösterecek, tanıttıracak, ışarat ve numuneleri cami bir "ene" vermiştir; tâ kı, o "ene" bır vahıd-ı kıyasî olup, evsaf-ı rububıyet ve şuunat-ı ulûhıyet bilinsin. Fakat vahıd-i kıyasî, bir mevcud-u hakıkî olmak lâzım değil. Belkı, hendesedekı farazî hatlar gibi, farz ve tevehhümle bir vahid-i kıyasî teşkil edilebılır. Ilım ve tahakkukla hakıkî vucudu lâzım değıldır.

acıp: hayret veren, şaşırtan
alem: varlıklan içine alan dunya, varlıklann bulunduğu ortam
alem-i vücup: Allahın zatı isımlerı ve sıfatlarını ifade eden alem
beyan: açıklama, ızah etme
cami: kapsayan
Cenab-ı Hak: her şeyin hakıkatının kaynağı olan yuce zat, Allah
cihet: yon
emanet: başka varlıkların yuklenmekten çekındığı fakat ınsanın yüklendiği İlahî görevler
enanıyet: benlik taslama
ene: ben, benlik, benlik duygusu
esma-ı İlahıye: Allah ın guzel isımlen
evsaf-ı rububiyet: yüce Allah ın mahlukatı yaratma, yaşatma, terbiye etme gibi vasıfian
farazı: hayalî, var sayılan,
farz etme: var sayma
fehmi: anlama ve kavrama
hakıkat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
Hallak-ı Kainat: Kainatın Yaratıcısı
hat: çızgıler
hendese: geometri
işarat: alametler, işaretler
kainat: evren, tum yaratılmışlar
keşfetmek: açmak, ortaya çıkarmak.
künuz: hazineler
künuz-u mahfiye: gizli hazineler
mahıyet: bir şeyin hakıkatı gerçeği
mevcud-u hakıkı: gerçek varlık.
mıftah: anahtar
muamma: anlaşılması ve çozulmesı güç olan sır, gorunmeyen, gızlı sır
muamma-ı müşkülkuşa: anlaşılması zor olan bılmece
muğlak: kapalı
mukaddime: başlangıç.
müşkül: zor
nam: ısım.
nefis: insanın bedensel varlığı, oz benlığı, kendısı
numune: omek.
rısale-ı Arabıye: Arapça kuçuk broşur, mektup
rububıyet: Allah ın yaratması, yaşatması ve terbıye etmesı
Sanı-ı Hakım: her şeyi hikmetle ve sanatla yaratan Allah
sıfat: vasıflar, ozellikler
sırr-ı hılkat: yaratılış amacı ve sırrı
Şemme: Ustat Bedıuzzaman ın bir eserı
şuunat: emırler, kasıdar, talepler
şuunat-ı uluhıyet: Allah ın yuceluğunun, buyukluğunun tezahuru olan emır ve fıllen
tahakkuk: gerçekleşme
teshıl: kolaylık.
tevehhüm: zannetmek, var saymak.
tılsım: sır, gızem
tılsım-ı hayretfeza: hayret verıcı sır
tılsım-ı muğlâk: anlaşılması zor olan sırlar, gizemler
vahıd-i kıyasi: olçu bınmı
vucut: varlık
zahıren: gorunuşte

Sual: Niçin Cenab-ı Hakkın sıfât ve esmasının marifeti, "enaniyet"e bağlıdır?

Elcevap: Çünkü, mutlak ve muhit bır şeyin hududu ve nihayeti olmadığı için, ona bir şekil verilmez ve üstüne bir suret ve bır taayyun vermek ıçın hükmedilmez, mahıyeti ne olduğu anlaşılmaz. Meselâ, zulmetsız daimî bır zıya, bilinmez ve hıssedilmez. Ne vakit hakikî veya vehmî bir karanlık ile bır hat çekilse, o vakit bilinir.

Işte, Cenab-ı Hakkın, ılım ve kudret, Hakîm ve Rahîm gıbi sıfât ve esması muhit, hudutsuz, şeriksiz olduğu ıçın, onlara hukmedılmez ve ne oldukları bılınmez ve hissolunmaz. Öyle ise, hakikî nihayet ve hadleri olmadığından, farazî ve vehmî bır haddı çizmek lâzım geliyor. Onu da "enaniyet" yapar. Kendinde bir rububıyet-i mevhume, bır malıkıyet, bır kudret, bir ılım tasavvur eder, bır had çizer, onunla muhit sıfatlara bir hadd-i mevhum vazeder. "Buraya kadar benım, ondarı sonra Onundur" diye bir taksimat yapar. Kendindeki olçücüklerle onların mahiyetini yavaş yavaş arılar.

Meselâ, daire-i mülkünde mevhum rububiyetiyle, daıre-i mümkinatta Hâlık'ının rububiyetını anlar. Ve zahır malıkıyetiyle, Hâlık'ının hakikî malıkıyetini fehmeder ve "Bu haneye malık olduğum gıbı, Hâlık da şu kâinatın malıkidir" der. Ve cüz'î ilmiyle Onun ilmini fehmeder. Ve kısbî sanatçığıyla O Sânı-ı Zulcelâl'in ıbda-ı sanatını anlar. Meselâ, "Ben şu evi nasıl yaptım ve tanzim ettim, öyle de, şu dunya hanesını bırısı yapmış ve tanzım etmış"

cuz'i ilim: azıcık bilgi
daimî: sürekli, devamlı
daire-i mulk: tasarruf edebileceği mülku
daire-i mümkinat: olabilirlik dairesi akılın imkanında olan yerler
enaniyet: benlik
esma: isimler
farazî: hayalî, var sayılan
fehmetmek: anlamak.
had: sınır
hadd-i mevhum: hayalî bir sınır koyma
hakikî: gerçek.
Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan Allah
Halık: her şeyi yoktan yaratan Allah
hane: ev
hat: çizgi
hudut: sınırlar.
hukmetmek: karar vermek.
ibda-ı sanat: benzersiz güzellikte sanat eseri meydana getirme.
ilim: bilgi
kisbî: ferdî çalışma ürünü.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahiyet: bir şeyin ne olduğu, iç yüzü, aslı, esası, hakikatı
malik: sahip
malikiyet: sahip ve hâkim olma, sahibiyet.
marifet: tanıma, bilme
mevhum: gerçekte var olmadığı halde var sayılan
muhit: ihata eden, kuşatan, ihata etme, kuşatma
mutlak: kayıtsız, sınırsız
nihayet: sınır, son.
Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman ve her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeylerin vermesi, terbiye etme ve beslemesi
rububiyet-i mevhume: hayalî bir rububiyet
Sanı-ı Zulcelâl: kudret ve azamet sahibi yaratıcı, sanat kar olan Allah.
sual: soru
suret: şekil, biçim, görünüş
sıfat: vasıflar, özellikler
şerik: ortak, yardımcı
taayyün: görünme, belirlenme
taksımat: bölmeler, paylaştırmalar
tanzim etmek: düzenlemek.
tasavvur: düşünme, hayal etme.
vazetmek: bir şeyin yerine başka bir şey koyma
vehmî: var sayılan, olmadığı hâlde var kabul edilen.
zahir: görünüşte
zıya: ışık.
zulmet: karanlık.

der. Ve hakeza, bütün sıfât ve şuunat-ı İlâhiyeyi bir derece bildirecek, gösterecek binler esrarlı ahval ve sıfât ve hissıyat, "ene"de münderiçtir.

Demek, "ene" âyinemısal ve vahid-ı kıyasî ve alet-i inkişaf ve mana-i harfî gıbi, manası kendınde olmayan ve başkasının manasını gösteren, vücud-u insaniyetin kalın ipinden şuurlu bir tel ve mahiyet-i beşeriyenin hullesinden ince bir ip ve şahsıyet-i âdemiyetin kıtabından bir elif'tır ki, o elif'in ikı "yüzü" var.

Bıri hayra ve vücuda bakar. O yüz ile yalnız feyze kabildir. Vereni kabul eder; kendi icat edemez. O yüzde fa-ıl değil; icattan elı kısadır.

Bır yüzü de şerre bakar ve ademe gıder. Şu yuzde o faildir, fiil sahibidir.

Hem, onun mahiyeti, harfiyedir, başkasının manasını gösterir. Rububiyetı hayaliyedir. Vücudu o kadar zayıf ve incedir ki, bizzat kendınde hiçbir şeye tahammül edemez ve yuklenemez. Belki, eşyanın derecat ve miktarlarını bildiren mizanülhararet ve mizanülhava gibi mizanlar nev'inden bır mızandır ki, Vacıbü'l-Vücud'un mutlak ve muhit ve hudutsuz sıfâtını bildiren bir mizandır.

İşte, mahiyetini şu tarzda bilen ve iz'an eden ve ona göre hareket eden, [1] قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكّٰيهَا beşaretinde dahil olur. Emanetı bıhakkın eda eder ve o *ene*'nın durbunüyle, kâinat ne olduğunu ve ne vazife gördüğünü görür. Ve afakî malûmat nefse geldiği vakıt, *ene*'de bır musaddık

1 Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir. (Şems Suresi, 9.)

adem: yokluk
afakı: hariçdışından gelen
ahval: haller
alet-i inkişaf: geliştirilebilen aler keşif cihazı
ayine-i misal: ayna gibi
beşaret: müjde
bihakkın: hakkıyla
dahil: içine girme
derecat: dereceler, mertebe
ler
durbün: uzağı gösteren alet.
eda: yerine getirme
elif: yokluktan varlığa geçilen hat.
emanet: başka varlıkların yüklenmekten çekindiği, fakat insanın yüklendiği İlâhi görevler.
ene: benlik, ben duygusu
esrar: sırlar
fail: işi yapan, yapıcı, usta.
feyz: İhsan, bağış, kerem
feyze kabil olma: iyiliği, hayrı kabul edebilen
fiil: yapılan iş.
hakeza: bunun gibi.
harfiye: kendi başına bir anlam ifade etmeme
hayaliye: hayali
hayır: iyilik.
hissıyat: hisler, duygular
hudut: sınır
hulle: elbise
icat: var etme, yoktan vücuda çıkarma, yaratma
iz'an: basıret, anlayış.
kâinat: evren, yaratılmışların tümü
mahiyet: bir şeyin iç yüzü, aslı, esası, hakikatı
mahiyet-i beşeriye: insanlığın gerçek yüzü, insanlık gerçeği
malûmat: bilgi
mana-i harfi: bir şeyin kendisini değil de sanatkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana
mızan: ölçü, terazi
mizanülhararet: termometre
mizanülhava: barometre.
muhit: kapsamlı, her tarafı kuşatan.
musaddık: tasdik edici, doğrulayıcı
mutlak: kayıtsız, sınırsız.
münderiç: içine konulmuş, yerleştirilmiş
nefis: kişinin kendisi
nevi: çeşit
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman ve her yerde her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, terbiye etmesi ve beslemesi.
sıfat: vasıflar, özellikler
şahsıyet-ı âdemiyet: insanın gerçekte olan yaratılış amacına uygun varlığı, âdemi kımlık
şer: kötülük
şuunat-ı İlahiye: Allah'ın hiç kımsenın benzenmi yapamayacağı fiillen işleri
şuur: anlayış, akıl ve idrak
tahammul: katlanma, yuklenme.
tarz: biçim, şekil
Vacibü l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak ıçın hıç bir sebebe ihtıyacı bulunmayan Allah
vahid-ı kıyasi: ölçu bınmı
vücud-u insaniyet: insanın vücudu, varlığı
vücut: var olma, varlık.

görür; o ulûm, nur ve hikmet olarak kalır, zulmet ve abesiyete inkılâp etmez.

Vaktaki *ene,* vazifesini şu suretle ifa ettı, vahıd-i kıyasî olan mevhum rububiyetını ve farazî malıkiyetini terk eder, [1] لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ der, hakikî ubudiyetini takınır, makam-ı ahsen-i takvime çıkar.

Eğer o *ene,* hikmet-i hilkatini unutup, vazife-i fıtrıyesini terk ederek kendine mana-i ismıyle baksa, kendini malık itikat etse, o vakit emanete hıyanet eder, [2] وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا altında dahil olur. Işte, bütün şirkler ve şerler ve dalâletler tevlit eden *enaniyet'*ın şu cihetindendir kı, semavat ve arz ve cibal tedehhüş etmişler, farazî bir şırkten korkmuşlar.

Evet, *ene* ınce bir elif, bir tel, farazî bir hat iken, mahiyeti bilinmezse, tesettür toprağı altında neşvünema bulur, gittıkçe kalınlaşır, vücud-u insanın her tarafına yayılır, koca bir ejderha gibi, vücud-u insanı bel' eder. Bütün o ınsan, bütün letaifiyle âdeta *ene* olur. Sonra, nev'ın *enaniyet'*i de bir asabiyet-i nev'iye ve milliye cihetiyle o *enaniyet'*e kuvvet verip, o *ene,* o *enaniyet-i nev'iyeye* istinat ederek, şeytan gibi, Sâni-i Zülcelâl'in evamirine karşı mübareze eder. Sonra, kıyas-ı binnefs suretiyle herkesi, hatta her şeyi kendine kıyas edip, Cenab-ı Hakkın mülkünü onlara ve esbaba taksim eder; gayet azîm bir şırke düşer, [3] إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ mealini gösterir.

1 Mülk Onun, hamd Onun, hüküm Onundur ve Ona döndürileceksiniz.

2 Nefsini günaha daldıran da hüsrana uğramıştır. (Şems Suresi, 10.)

3 Muhakkak kı şırk pek büyük bır zulümdür. (Lokman Suresi, 13.)

abesiyet: faydasız ve gayesiz oluş, gereksiz şeyler
arz: yer yüzü
asabiyet-i nev'iye ve milliye: kendi milletini tutma ve taraftar olma, millî ırkçılık.
azım: büyük.
bel' etme: yutma
cibal: dağlar
cihet: yön
dahil olma: içine girme, katılma.
dalâlet: doğru yoldan ayrılmak.
emanet: başka varlıkların yüklenmekten çekindiği fakat insanın yüklendiği istıkamet üzere bulunmak, İlâhî görevler
enaniyet: benlik, gurur
enaniyet-i nev'iye: millî ırkçılık, taraftarlarının enaniyet ve gururu
ene: ben, benlik.
esbap: sebepler
evamir: emirler
farazî: var sayılmış, varsayım, hayalî
gayet: oldukça
hakıkı: gerçek
hat: çizgi
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, anlamlı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hikmet-i hilkat: yaratılış amacı
hıyanet: hamlık yapma
ifa: yerine getirme.
inkılâp: dönüşme
istinat: dayanma
itikat: inanç.
kıyas: karşılaştırma, benzetme
kıyas-ı binnefs: kendine kıyasla ma
letaif: insanın mahiyetindeki ince duygular
mahiyet: sonuç
makam-ı ahsen-i takvim: yaratılışın en güzel kıvamında olma derecesi.
malik: sahip
malikiyet: sahıplık.
mana-i isim: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
mevhum: gerçekte var olmadığı halde var sayılan
mübareze: karşı çıkma
neşvünema: büyütüp gelişme
nev': tür
nur: ışık, aydınlık.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman ve her yerde her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve beslemesi
Sanı-i Zülcelal: celal sahıbı yüce yaratıcı
semavat: gökler
suret: bıçım, şekil
şer: kötülük, günah

şirk: Allah'a eş, ortak koşma, küfür
taksim: bölme
tedehhüş: dehşete düşme, dehşete kapılma, korkma, ürkme
tesettür: örtünme, gizlenme
tevlit: doğurma.
ubudiyet: kulluk.
ulûm: doğruluğu ispat edilmiş bilgiler
vahıd-i kıyasî: ölçü
vaktakı: ne vakit kı, ne zaman kı
vazife-i fıtrıye: yaratılışa uygun görev
vücud-u insan: insan vücudu
zulmet: karanlık.

Evet, nasıl mîrî malından kırk parayı çalan bir adam, bütün hazır arkadaşlanna birer dirhem almasını kabul ile hazmedebilir, öyle de, "Kendime malikim" diyen adam, "Her şey kendine maliktir" demeye ve itikat etmeye mecburdur.

İşte, "ene" şu hainâne vaziyetinde iken, cehl-i mutlaktadır. Binler fununu bilse de, cehl-i mürekkeple bir echeldir. Çünkü, duygulan, efkârlan, kâinatın envar-ı marifetini getirdiği vakit, nefsinde onu tasdik edecek, ışıklandıracak ve idame edecek bir madde bulmadığı için, sönerler. Gelen her şey, nefsindeki renkler ile boyalanır. Mahz-ı hikmet gelse, nefsinde abesiyet-ı mutlaka suretini alır. Çünkü, şu hâldeki "ene"nin rengi, şirk ve ta'tîldir, Allah'ı inkârdır. Butun kâinat parlak ayetlerle dolsa, o "ene"deki karanlıklı bir nokta, onlan nazarda söndürür, gostermez. On Birinci Sözde, mahiyet-i insaniyenın ve mahiyet-i insaniyedeki "enaniyet"in, mana-i harfî cihetiyle ne kadar hassas bir mızan ve doğru bır mikyas ve muhit bir fihriste ve mükemmel bir hanta ve cami bir âyine ve kâınata guzel bır takvim, bir ruzname olduğu, gayet kat'î bir surette tafsil edilmiştir. Ona müracaat edilsin. O Sözdeki tafsilâta iktıfaen kısa keserek, mukaddimeye nihayet verdik. Eğer mukaddimeyi anladınsa, gel, hakikate gınyoruz.

İşte, bak: Âlem-i insanıyette, zaman-ı Âdem'den şımdıye kadar ıkı cereyan-ı azîm, iki silsile-ı efkâr, her tarafta ve her tabaka-i insaniyede dal budak salmış. İki şecere-ı azîme hükmunde, bırı silsile-ı nübüvvet ve dıyanet,

abesıyet-ı mutlaka. tamamıyla luzumsuzluk.
alem-ı insanıyet insanlık alemı.
ayet delıl, alâmet.
camı' geniş kapsamlı
cehl-i mutlak. gerçek cehalet.
cehl-i mürekkep: katmerlı cehalet.
cereyan-ı azım buyuk bır akım
cıhet. yon
dirhem yaklaşık olarak uç grama denk bır ağırlık ölçüsu
echel koyu cahıl
efkâr- fikırler
ene: ben benlik
envar-ı marifet: Allah ı tanımaktan kaynaklanan nurlar
fihrıste ındeks ıçındekıler
fünun fennî bılımler
haınane. haınce
hakıkat: gerçek.
hassas. duyarlı
hazmetmek: ozumsemek, sındırmek.
hükmünde değerinde.
ıdame devam ettırme.
ıktıfaen. yeterlı bularak.
inkar: inanmama reddetme
ıtıkat. inanma inanç.
kâinat: evren tum varlıklar
kat ı kesın
mahıyet-ı insanıye insanın mahıyetı aslı ve donanımı.
mahz-ı hikmet. tamamıyla hıkmet.
malik. sahıp
mana-i harfi bır şeyin kendısını degıl de esas sanatkânnı, ustasını sahıbını bılıp tanıtan mana.
mecbur: yukumlu
mıkyas. olçu kıyas edecek olçecek alet, olçek.
mırı mal: devlet malı
mızan terazı olçü
muhıt. her şeyı kuşatan
mukaddime: başlangıç gırş
muracaat. başvurma
nefis kendı.
ruzname her şeyı kaydeden gunluk gundem, takvım.
sılsıle-i efkar- fikırler zıncırı akımı
sılsıle-i nubuvvet ve dıyanet. dın ve peygamberlık zıncırı
suret. bıçım
şecere-i azıme: buyumeye devam eden buyuk bir ağaç.
şırk: Allah a ortak koşmak
ta'tıl: Allah ı ve sıfatlarını inkar
tabaka-ı insanıye: insan grupları sınıfları
tafsıl: ayrıntılı olarak açıklama
tafsılât detaylı bılgı ayrıntılar
takvım: program
tasdık. kabul etme
zaman-ı Âdem Hz Âdem zamanından bu gune

diğeri silsile-i felsefe ve hikmet, gelmiş, gidiyor. Her ne vakit o iki silsile imtizaç ve ittihat etmiş ise, yani silsile-i felsefe silsile-i diyanete dehalet edip itaat ederek hizmet etmişse, âlem-i insaniyet parlak bir surette, bir saadet, bir hayat-ı içtimaiye geçirmiştir. Ne vakit ayrı gitmişler ise, bütün hayır ve nur, silsile-i nübüvvet ve diyanet etrafına toplanmış ve şerler ve dalâletler felsefe silsilesinin etrafına cem olmuştur. Şimdi şu iki silsilenin menşelerini, esaslarını bulmalıyız.

İşte, diyanet silsilesine itaat etmeyen silsile-i felsefe ki, bir şecere-i zakkum suretini alıp, şirk ve dalâlet zulumatını etrafına dağıtır. Hatta, kuvve-i akliye dalında, dehriyyun, maddiyyun, tabiiyyun meyvelerini beşer aklının eline vermiş. Ve kuvve-i gadabiye dalında Nemrutları, Firavunları, Şeddatları (HAŞİYE) beşerin başına atmış. Ve kuvve-i şeheviye-i behimiye dalında âlîheleri, sanemleri ve ulûhiyet dava edenleri semere vermiş, yetiştirmiş. O şecere-i zakkumun menşei ile, silsile-i nübüvvetin—ki, bir şecere-i tuba-i ubudiyet hükmünde bulunan o silsilenin—küre-i zeminin bağında mübarek dalları, kuvve-i akliye dalında enbiya ve mürselîn ve evliya ve sıddıkîn meyvelerini yetiştirdiği gibi, kuvve-i dafia dalında âdil hâkimleri, melek gibi melikler meyvesini veren ve kuvve-i cazibe

HAŞİYE: Evet, Nemrutları, Firavunları yetiştiren ve dâyelik edip emziren eski Mısır ve Babil'in, ya sihir derecesine çıkmış, veyahut hususî olduğu için etrafında sihir telâkkî edilen eski felsefeleri olduğu gibi, âlîheleri eski Yunan kafasında yerleştiren ve esnamı tevlit eden felsefe-i tabiiye batak lığıdır. Evet, tabiatın perdesi ile Allah'ın nurunu görmeyen insan, her şeye bir ulûhiyet verip, kendi başına musallat eder.

adil: adaletli
alem-i insaniyet: insanlık âlemi.
âlîhe: ilâh olarak kabul edilen kadın tanrıçalar
behimiye: hayvanlığa ait.
beşer: insan.
cem': toplama.
dafia: zararlı şeyleri reddetme
dalalet: doğru çizgiden ayrılma hak yoldan sapma
dava: iddia
daye: dadı sütanne
dehalet etmek: sığınmak tabi olmak.
dehriyyun: âlemin ezeli ve ebedî olduğunu iddia edip âhireti inkar eden dalalet fırkası.
diyanet: dîn.
enbiya: peygamberler
esaslar: prensipler
esnam: putlar sanemler
evliya: Allah'ın dostları
felsefe silsilesi: felsefe zincirin
felsefe-i tabiiye: tabiatçı felsefe
Firavun: Hz. Musa'yı öldürmek istiyen Mısır kralı
hâkim: hükmeden.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı
hayır ve nur: iyilik ve aydınlık.
hükmünde: değerinde.
imtizaç: kaynaşma
ittihat: birleşme
kuvve-i akliye: akıl duygusu, akıl gücü
kuvve-i cazibe: faydalı şeyleri cezp etme duygusu
kuvve-i dafia: zararlı şeyleri reddetme duygusu
kuvve-i gadabiye: insanın öfke gücü
kuvve-i şeheviye ve behimiye: hayvanî istek ve arzulara ait duygu
kuvve-i şeheviye: şehvet duygusu
küre-i zemin: yer küre, yeryüzü
maddiyyun: maddeye ezeliyet veren maddeci materyalistler
melik: hükümdar
menşe: kaynak, kök
musallat: saldırma, rahatsız etme.
mürselîn: Allah'ın insanlar için seçtiği
Nemrut: Hz. İbrahim'i ateşe atan Babil'in zalim kralı
saadet: mutluluk.
sanem: put.
semere: meyve netice.
sıddıkîn: doğrulukta Allah'ın rızasına ulaşanlar
silsile: zincir.
silsile-i diyanet: dîn zincirin
silsile-i felsefe ve hikmet: hikmet ve felsefe zincirin
silsile-i felsefe: felsefe zincirin
silsile-i nübüvvet ve diyanet: dîn ve peygamberlik zincirin
silsile-i nübüvvet: peygamberlik zincirin
suret: biçim
şecere-i Tuba: Cennetteki Tuba ağacı
şecere-i tuba-i ubudiyet: kulluğun nurlu tuba ağacı
şecere-i zakkum: Cehennemdeki zakkum ağacı
Şeddat: Yemen'deki Âd Kavminin zalim hükümdarı
şer: kötülük
şirk: ortak koşma
tabiiyyun: tabiatçılar tabiatı yaratıcı kabul edenler
telâkkî: zannedilen
tevlit: doğurma
ubudiyet: kulluk
ulûhiyet: idarecilik davası ilâhlık, tanrılık.
zulumat: karanlıklar

dalında hüsnüsîret ve ismetli cemal-i suret ve sahavet ve keremnamdarlar meyvesini yetiştiren ve beşer nasıl şu kâinatın en mükemmel bir meyvesi olduğunu gösteren o şecerenin menşei ile beraber, *ene*'nin iki cihetindedir. O iki şecereye menşe ve medar, esaslı bir çekirdek olarak *ene*'nin iki veçhini beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Ene'nin bir veçhini nübüvvet tutmuş gidiyor, diğer veçhini felsefe tutmuş gelyor.

Nubüvvetin veçhi olan ***birinci vecih*** ubudiyet-i mahzanın menşeidir. Yani, *ene* kendini abd bilir; başkasına hizmet eder, anlar. Mahiyeti, harfiyedir; yani başkasının manasını taşıyor fehmeder. Vücudu, tebeîdir; yani, başka birsinin vücudu ile kaim ve icadıyla sabittir itikat eder. Malikiyeti, vehmiyedir; yani, kendi Malik'inin izni ile sûrî, muvakkat bir malikiyeti vardır bilir. Hakikati, zilliyedir; yani, hak ve vacip bir hakikatin cilvesini taşıyan mümkin ve miskin bir zilldir. Vazifesi ise kendi Hâlık'ının sıfât ve şuunatına mikyas ve mizan olarak, şuurkârâne bir hizmettir.

İşte, enbiya ve enbiya silsilesindeki asfiya ve evliya, *ene*'ye şu vecihle bakmışlar, böyle görmüşler, hakikatı anlamışlar. Bütün mülkü Malıku'l-Mulk'e teslim etmişler ve hükmetmişler ki, o Malik-i Zülcelâl'in ne mülkünde, ne rububiyetinde, ne ulûhiyetinde şerik ve nazırı yoktur, muin ve vezire muhtaç değil. Her şeyin anahtarı Onun elindedir, her şeye kadir-i mutlaktır. Esbap bir perde-i zahiriyedir; tabiat bir şeriat-ı fitriyesidir ve kanunlarının bir mecmuasıdır ve kudretinin bir mistarıdır.

abd: kul
asfiya: ilim ve ibadetle yüceliğe ulaşanlar
beşer: insan
beyan: ifade, açıklama
cemal-i suret: dışa yansıyan güzellik.
cihet: yön
cilve: görüntü, yansıma
enbiya: peygamberler
ene: ben, benlik.
esbap: sebepler
evliya: Allah'ın sevgisini kazananlar, Allah dostları
fehmetmek: anlamak
hak: doğru
hakikat: gerçek.
Halık: yaratan Allah.
harfiye: tek başına bir manası olmayıp başkasının manasını gösteren, sahibini tanıtmak için olan
hükmetmek. karar vermek.
hüsnüsîret: manevî, ruhî güzellik
icat: var etme, yaratma
ismet. günahlardan sakınma, günahsızlık.
itikat: inanmak, inanç.
Kadir-i Mutlak: güç ve kudreti sınırsız olup her şeyi yapan Allah
kaim: ayakta durabilen
kainat: evren, tüm yaratılmışlar
keremnamdar: cömertlikle meşhur olan
kudret: güç, kuvvet.
mahiyet. özellik, nitelik
malik: sahip
Malik-i Zülcelâl: her şeye hükmeden, her şeyin sahibi olan Allah
malikiyet: sahiplik.
Malıku'l-Mulk: mülkün hakiki sahibi olan Allah
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi.
medar: kaynak.
menşe': kaynak, kök
mikyas: ölçüler, kıyaslamalar
miskin: zayıf
mistar: cetvel, bir şeyi ölçmeye yarayan alet
mizan: terazi
muin: yardımcı
muvakkat: az bir zamanla sınırlı, geçici
mükemmel: en olgun, en kamil
mulk. sahip olunan ve hükmedilen şey
mümkün: varlığı ile yokluğu imkân dairesinde olup, Allah'ın var etmesine bağlı olan, İlâhî tercih ile meydana gelen her şey
nazır: benzersiz
nübüvvet: peygamberlik.
perde-i zahiriye: görünen sebepler
rububiyet: mahlûkatı yaratan, hâlden hâle nakla geçirerek terbiye eden Allah
sabit: duran, doğruluğu ispatlanmış.
sahavet. cömertlik.
silsile: zincir.
sürî: geçici
sıfat: vasıflar, özellikler
şeriat-ı fitriye: yaratıcının koyduğu kurallar
şerik: yardımcı ve ortak edinmek.
şuunat. iş ve işlemler, fonksiyonlar, fiiller.
şuurkârane: bilerek, anlayarak.
tabiat. maddede hükmeden kanunlar, canlı cansız varlıklar
tebei: kastı olmayan, tabi olarak başkasının vücuduyla kaim olan, bağımsız olmayıp başkasına bağlı
ubudiyet-i mahza: tam ve gerçek kulluk
uluhiyet: her şeyi en mükemmel şekilde idare ve tasarruf etme, ilahlık.
vacip: zorunlu, gerekli.
vecih: yön, yüz.
vehim: olmadığı hâlde var zannetme.
vezir: iş ortağı, işleri idarede yardımcı olan
vücut: varlık.
zill: gölge
zilliye: gölge olma

İşte, şu parlak nuranî, güzel yüz, hayattar ve manidar bir çekirdek hükmüne geçmiş ki; Hâlık-ı Zülcelâl, bir şecere-i tuba-i ubudiyeti, ondan halk etmiştir ki, onun mübarek dalları âlem-i beşeriyetin her tarafını nuranî meyvelerle tezyin etmiştir. Bütün zaman-ı mazideki zulumatı dağıtıp, o uzun zaman-ı mazi felsefenin gördüğü gibi bir mezar-ı ekber, bir ademistan olmadığını, belki istikbale ve saadet-i ebediyeye atlamak için ervah-ı âfâlîne bir medar-ı envar ve muhtelif basamaklı bir mirac-ı münevver ve ağır yüklerini bırakan ve serbest kalan ve dünyadan göçüp giden ruhların nuranî bir nuristanı ve bir bostanı olduğunu gösterir.

İkinci vecih ise, felsefe tutmuştur. Felsefe ise, *ene*'ye mana-i ismiyle bakmış. Yani, "Kendi kendine delâlet eder" der; manası kendindedir, kendi hesabına çalışır, hükmeder. Vücudu aslî, zatî olduğunu telâkki eder. Yani, "Zatında bizzat bir vücudu vardır" der; bir hakk-ı hayatı var, daire-i tasarrufunda hakikî maliktir zu'meder. Onu bir hakikat-i sabite zanneder. Vazifesini, hubb-u zatından neş'et eden bir tekemmül-ü zatî olduğunu bilir ve hakeza, çok esasat-ı fasideye mesleklerini bina etmişler.

O esasat ne kadar esassız ve çürük olduğunu sair risalelerimde ve bilhassa Sözlerde, hususan On İkinci ve Yirmi Beşinci Sözlerde kat'î ispat etmişiz. Hatta, silsile-i felsefenin en mükemmel fertleri ve o silsilenin dâhîleri olan Eflâtun ve Aristo, İbni Sina ve Farabî gibi adamlar, "İnsaniyetin gayetülgayatı, *teşebbüh-ü bilvacip*'tir, yani Vacibu'l-Vücud'a benzemektir" deyip, firavunâne bir hüküm

ademistan: yokluk, hıçlık yeri
alem-i beşeriyet: insanlık âlemi
Aristo (MÖ. 384-245) Eflatun'un talebesi. Felsefeyi sistemleştiren filozof.
aslî: en evvelki, bir şeyin kendisi ile ilgili olan, katma olmayan.
bina etmek: yapmak, üzerine kurmak.
dâhî: harika zekâ ve anlayış sahibi
daire-i tasarruf: idare ve hükmettiği yerler
delalet: işaret, delil olma
Eflatun (MÖ. 429-347) Yunan filozofu. Socrates'in talebesi
ene: ben, benlik.
ervah-ı afilin: fâni, gelip geçici ruhlar, ölümlü ruhlar
esasat: esaslar, prensipler
esasat-ı fâside: bozuk prensipler, yanlışa götüren esaslar
esassız: temelsiz.
Farabî (MS. 870-950) Aristo'nun takipçisi olan İslam bilgini
fert: kişi
Firavunâne: Firavun gibi
gayetülgayat: asıl amaç, nihaî gaye
hakeza: bunun gibi
hakikat-i sabite: değişmez gerçek.
hakiki: gerçek.
hakk-ı hayat: hayat hakkını istediği gibi kullanma.
halk etmek: yaratmak.
Halık-ı Zülcelal: kudret ve azamet sahibi yaratıcı Allah
hayattar: canlı
hubb-u zat: kendi şahsını sevme
hususan: bilhassa, özellikle
hükum: değer, karar verme.
İbni Sina: (MS. 950-1008) Eflatun'un mesleğini takip eden filozof ve bilgin
ispat: kanıtlama.
istikbal: gelecek.
kat'î: kesin
malik: sahip
mana-i ismi: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
manidar: anlamlı
medar-i envar: nurlanmaya sebep ve vasıta
meslek: yol, sistem
mezar-ı ekber: büyük mezar
mirac-ı münevver: nurlu miraç.
muhtelif: pek çok, ayrı ayrı.
mükemmel: tam, en olgun
neş'et etmek: doğmak, meydana gelmek, yetişmek.
nuranî: nurlu
nuristan: nur memleketi
saadet-i ebediye: ebedî huzur ve saadet.
sair: diğer
silsile: zincir
silsile-i felsefe: felsefe mesleği zincirinin akımı
şecere-i tuba-i ubudiyet: kulluğun kökleri, Cennette dalları dünyada olan ibadet ağacı
tekemmul-ü zatî: kendi kendine gelişen, olgunlaşan
telâkki: zannetme
teşebbüh-ü bilvacip: Yüce Allah'a benzemek anlamında bir felsefi tabir
tezyin: süsleme
Vacibü'l-Vücud: varlığı zaruri ve vacip olan, başkasına muhtaç olmayan Allah
vecih: yön
vücut: var olma
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zatî: kendine ait.
zulumat: karanlık.
zu'm: zan

vermişler ve *enaniyet*'i kamçılayıp, şirk derelerinde serbest koşturarak, esbapperest, sanemperest, tabiatperest, nücumperest gibi çok enva-ı şirk taifelerine meydan açmışlar. İnsaniyetin esasında münderiç olan acz ve zaaf, fakr ve İhtiyaç, naks ve kusur kapılarını kapayıp, ubudiyetin yolunu seddetmişler. Tabiata saplanıp, şirkten tamamen çıkamayıp, şükrün geniş kapısını bulamamışlar.

Nübüvvet ise, "Gaye-i insaniyet ve vazife-i beşeriyet, ahlâk-ı İlâhiye ile ve secaya-ı hasene ile tahallûk etmekle beraber aczini bilip kudret-i İlâhiyeye iltica, zaafını görüp kuvvet-i İlâhiyeye istinat, fakrını görüp rahmet-i İlâhiyeye itimat, ihtiyacını görüp ginâ-i İlâhiyeden istimdat, kusurunu görüp aff-ı İlâhîye istiğfar, naksını görüp kemal-i İlâhîye tesbihhan olmaktır" diye, ubudiyetkârâne hukmetmişler.

İşte, diyanete itaat etmeyen felsefenin böyle yolu şaşırdığı içindir ki, *ene* kendi dizginini eline almış, dalâletin her bir nev'ine koşmuş. İşte şu vecihtekî *ene*'nin başı üstünde bir şecere-i zakkum neşvünema bulup âlem-i insaniyetin yansından fazlasını kaplamış.

İşte, o şecerenin kuvve-i şeheviye-i behimiye dalında beşerin enzanna verdiği meyveler ise, esnamlar ve âlihelerdir. Çünkü, felsefenin esasında, kuvvet müstahsendir; hatta, "Elhukmü lilgalip," bir düsturudur. "Galebe edende bir kuvvet var", "Kuvvette hak vardır" der. **(HAŞİYE)** Zulmü manen alkışlamış, zalimleri teşci etmiştir ve cebbarlan ulûhiyet davasına sevk etmiştir.

HAŞİYE: Düstur-u nübüvvet, "Kuvvet haktadır, hak kuvvette değildir" der, zulmü keser, adaleti temin eder.

acz: âcizlik, güçsüzlük, zayıflık.
aff-ı İlâhiye: Allah'ın affedicilliği.
ahlâk-ı İlâhiye: Allah'ın razı olacağı davranışlar.
âlem-i İnsaniyet: insanlık alemi.
âliheler: bâtıl ilâhlar, tanrılar.
beşer: insan.
cebbarlar: zorbalar.
dalalet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık.
diyanet: din.
dizgin: idare, dümen.
düstur: prensip, kural.
düstur-u nübüvvet: peygamberlik kuralı.
elhükmü lilgalip: hüküm galip ve kuvvetli olanındır.
enaniyet: benlik.
ene: ben, benlik.
enva-ı şirk: şirk çeşitleri.
enzar: bakışlar, bakmalar, nazar etmeler.
esas: temeller.
esbapperest: Allah'ı unutup haddinden fazla vasıtalara tesir veren, putperest.
esnam: putlar.
fakr: fakirlik, ihtiyaç.
gaye-i insaniyet: insanlığın amacı ve hedefi.
gina-i İlâhiye: Allah'ın zenginliği.
hak: doğru.
haşiye: dipnot.
hükmetmek: karar vermek.
iltica: sığınma.
İnsaniyetin esası: insanlığın mahiyetinde, yaratılış amacında bulunan.
istiğfar: af dileme.
istimdat: medet ve yardım isteme.
İstinat: dayanma.
itimat: güvenme.
kemal-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz mükemmelliği.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti.
kuvve-i şeheviye-i behimiye: hayvanî olan şehvet duygusu.
kuvvet-i İlâhiye: Allah'ın gücü.
manen: manevî olarak.
münderiç: içinde yer alan.
müstahsen: herkesin güzel gördüğü.
naks: eksik ve noksanlık.
neşvünema: büyüme, gelişme.
nev': çeşit.
nübüvvet: peygamberlik.
nücumperest: yıldızlara tapanlar.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz merhameti.
sanemperest: puta tapan.
secaya-ı hasene: güzel huylar.
seddetmek: kapamak, tıkamak, perde çekmek.
şecere: ağaç.
şecere-i zakkum: Cehennemdeki günah ağacı.
şirk: küfür, inkar, eş koşma.
şükür: iyiliğe minnettar olma ve teşekkür etme.
tabiat: kâinat ve içindekiler, canlı, cansız varlıklar, maddî âlem.
tabiatperest: kâinattaki varlıkların ve olayların fail olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan, tabiatçı.
tahallûk: ahlâklanma, huy edinme.
taife: topluluk.
tesbihhan: Allah'ın mükemmel isim, sıfat ve fiillerini öven, metheden.
teşci: cesaretlendirme.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyetkârane: kulluğa yakışır şekilde.
vazife-i beşeriyet: insan olmanın gerektirdiği işler, vazifeler.
zaaf: âcizlik, zayıflık.
zalim: zulmeden.

Hem, masnudaki güzelliği ve nakıştaki hüsnü, masnua ve nakşa mal edip, Sânı ve Nakkaşın mücerret ve mukaddes cemalinin cilvesine nispet etmeyerek, "Ne güzel yapılmış" yerine, "Ne güzeldir" der; perestişe lâyık bir sanem hükmüne getirir. Hem, herkese satılan müzahref, hodfuruş, gösterici, riyakâr bir hüsnü istihsan ettiği için, riyakârları alkışlamış, sanemmisallen kendi âbidlerine abıde [HAŞİYE] yapmıştır.

O şecerenin kuvve-i gadabiye dalında, bîçare beşerin başında küçük büyük Nemrutlar, Firavunlar, Şeddatlar meyvelerini yetiştirmiş; kuvve-i akliye dalında, âlem-i insaniyetin dimağına dehriyyun, maddiyyun, tabiiyyun gibi meyveleri vermiş, beşerin beynini bin parça etmiştir.

Şimdi, şu hakikati tenvir için felsefe mesleğinin esasat-ı fasidesinden neş'et eden neticeleriyle, silsile-i nübüvvetin esasat-ı sadıkasından tevellüt eden neticelerinin binler muvazenesinden, numune olarak üç dört misal zikrediyoruz.

• *Meselâ*, nübüvvetin hayat-ı şahsiyedeki düsturî neticelerinden [1] تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللهِ kaidesiyle, "Ahlâk-ı İlâhiye ile muttasıf olup Cenab-ı Hakka mütezellilâne teveccüh edip, acz, fakr, kusurunuzu bilip, dergâhına abd olunuz" dusturu nerede, felsefenin "Teşebbüh-ü bilvacip insaniyetin gayet-i kemalidir" kaidesiyle, "Vacibü'l-Vücud'a

HAŞİYE: Yani, o sanemmisaller, perestişkârlarının hevesatlarına hoş görünmek ve teveccühlerini kazanmak için riyakârâne gösteriş ile ibadet gibi bir vaziyet gösteriyorlar.

1 Mansur Ali Nâsif et-Tâc, I 13; Curcanî, *Tarifat*, 1 564; Gazalî, *İhyau Ulûmiddin*, 4 306; Taberanî, *Mu'cemü'l-Evsaf*, 87 184

abd: kul.
abid: ibadet eden erkek.
abide: ibadet eden kadın.
acz: aczlik, güçsüzlük.
ahlâk-ı İlâhiye: Allah'ın razı olduğu davranışlar.
alem-i insaniyet: insanlık alemi.
beşer: insan.
biçare: çaresiz.
cemal: güzellik.
cilve: eşyada güzel bir şekilde görünme, yansıma.
dehriyyun: zamana tapanlar, ahireti inkar edenler.
dergâh: büyük zatın huzuru.
dimağ: beyin, akıl.
düstur: kural olan.
esasat-ı fâside: bozuk prensipler.
esasat-ı sadıka: doğruluk prensipleri.
fakr: fakirlik, ihtiyaç hali.
Firavun: Hz. Musa'yı öldürmek isteyen Mısır kralı.
gayet-i kemal: kemale ulaşma amacını gütme.
hakikat: gerçek.
hayat-ı şahsiye: özel hayat.
hodfuruş: beğendirmek için yalanlarla kendini satmaya çalışan.
hüsnümasnu: güzel sanat eseri.
hüsün: güzellik.
istihsan: güzel bulma.
kaide: kural.
kuvve-i akliye: akıl gücü.
kuvve-i gadabiye: insanın öfke duygusu.
maddiyyun: materyalistler, her şeyi maddeye bağlayanlar.
masnu: sanat eseri.
mukaddes: kudsî, her noksandan uzak olan.
muttasıf: vasıflanan.
muvazene: karşılaştırma, kıyaslama.
mücerret: soyut, hiçbir şeye muhtaç olmayan.
mütezelilâne: zillet içinde kendini âciz görerek.
müzahref: aldatmak için sürülen parlak yalancı boya, sıpruntu, pislik.
nakış: sanatlı işleme.
Nakkaş: her şeyi sanatlı bir şekilde nakış nakış işleyen Allah.
Nemrut: Hz. İbrahim'i ateşe atan Babil kralı.
neş'et: doğma.
netice: sonuç.
nispet: kıyas.
numune: örnek.
nübüvvet: peygamberlik.
perestiş: tapınma.
perestişkar: tapınanlar.
riyakar: gösteriş meraklısı.
sanem: put.
sanemmisal: put gibi, puta benzer.
sanemmisal: put gibi.
Sânî: her şeyi sanatla yapan Allah.
silsile-i nübüvvet: peygamberlik zincirin.
şecere: ağaç.
Şeddat: zulmü ile meşhur Yemen hükümdarı.
tabiiyyun: tabiatçılar, yaratıcı olarak tabiatı kabul edenler.
tenvir: nurlandırma.
teşebbüh-ü bilvacip: Allah'a benzemek.
teveccüh: yönelme.
tevellüt: doğma.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah.

benzemeye çalışınız" hodfuruşâne düsturu nerede? Evet, nihayetsiz acz, zaaf, fakr, ihtiyaç ile yoğrulmuş olan mahıyet-i insaniye nerede; nihayetsiz *kadîr, kavi, gani* ve *müstağni* olan Vacibu'l-Vücud'un mahıyeti nerede?

• *İkinci misal:* Nübüvvetin hayat-ı içtimaiyedeki düsturî neticelerinden ve şems ve kamerden tut tâ nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanın imdadına, hatta zerrat-ı taamiye hüceyrat-ı bedenin imdadına ve muavenetine koşturulan düstur-u teavün, kanun-u kerem, namus-u ikram nerede; felsefenin hayat-ı içtimaiyedeki düsturlarından ve yalnız bir kısım zalim ve canavar insanların ve vahşî hayvanların fıtratlarını suistimallerinden neş'et eden düstur-u cidal nerede? Evet, düstur-u cidalî o kadar esaslı ve küllî kabul etmişler ki, "Hayat bir cidaldir" diye, eblehâne hükmetmişler.

• *Üçüncü misal:* Nübüvvetin tevhid-i İlâhî hakkındaki netaic-i âliyesinden ve dustur-u galiyesinden اَلْوَاحِدُ لَا يَصْدُرُ اِلَّا عَنِ الْوَاحِدِ yani "*Her birliği bulunan yalnız birden sudûr edecektir; madem her şeyde ve bütün eşyada bir birlik var, demek bir tek zatın icadıdır*" diye olan, tevhitkârâne düsturu nerede; eski felsefenin bir düstur-u itikadiyesinden olan اَلْوَاحِدُ لَا يَصْدُرُ عَنْهُ اِلَّا الْوَاحِدُ "*Birden, bir sudûr eder, yani, bir zattan, bizzat bir tek sudûr edebilir, sair şeyler vasıtalar vasıtasıyla ondan sudûr eder*" diye Ganî-i Alelıtlak ve Kadîr-i Mutlak'ı âciz vesaite muhtaç göstererek, bütün esbaba ve vesaite

Kadir-i Mutlak: her şeye mutlak kadir olan Allah
kamer: ay
kanun-u kerem: ikram etme kanunu
kavi: kuvvetli.
küllî: umumî.
mahiyet: nitelik, özellik, esas.
mahiyet-i insaniye: insanın mahiyeti, esası
muavenet: yardımlaşma
müstağni: minnetsiz, ihtiyacı olmayan
namus-u ikram: ikram âdeti prensibi
nebatat: bitkiler
neş'et: doğma
netaic-i âliye: yüce netice, mükemmel sonuç.
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
nübüvvet: peygamberlik.
sair: diğerleri.
sudûr: çıkma, sadır olma, meydana çıkma
suistimal: kötüye kullanma
şems: güneş
tevhid-i İlâhî: Allah'ın birliği
tevhitkârane: tevhide yaklaştıran
Vacibu'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah
vasıta: araç.
vesait: vasıtalar
zaaf: zayıflık.
zalim: zulmeden
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreler

âciz: güçsüz, zavallı, zayıf
acz: âcizlik, güçsüzlük.
cidal: mücadele, çabalama, kavga
dustur: prensip
dusturî: kural olan
dustur-u cidal: mücadele prensibi
dustur-u galiye: değerli prensip
düstur-u itikadiye: inanç prensibi
dustur-u teavün: yardımlaşma kanunu
eblehâne: ahmakça
esbap: sebepler
fakr: fakirlik, ihtiyaç halı
fıtrat: yaratılış
gani: son derece zengin
Gani-i Alelıtlak: her cihetle sonsuz zenginlik sahibi Allah
hayat: yaşam
hayat-ı içtimaiye: toplumsal hayat.
hayvanat: canlılar
hodfuruşane: kendi kendini beğenir bir şekilde
hüceyrat-ı beden: beden hücreleri
hükmetmek: karar vermek.
icat: yoktan yaratma
İmdat: yardım
Kadir: gücü yeten Allah

rububiyette bir nevi şirket verip, Hâlık-ı Zülcelâl'e *akl-ı evvel* namında bir mahlûku verip âdeta sair mülkünü esbaba ve vesaite taksım ederek, bir şırk-ı azîme yol açan şirkâlûd ve dalâletpişe o felsefenin düsturu nerede? Hükemanın yüksek kısmı olan Işrakıyyun böyle halt etseler, maddiyyun, tabiiyyun gibi kısımlan ne kadar halt edeceklerini kıyas edebilirsin.

• *Dördüncü misal*: Nübüvvetin düstur-u hakîmânesinden [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ sırrıyla, "Her şeyin, her zîhayatın neticesi ve hikmeti, kendine ait bir ise, Sânıine ait neticeleri, Fâtır'ına bakan hikmetleri binlerdir. Her bir şeyin, hatta bir meyvenin, bir ağacın meyvelen kadar hikmetleri, neticelen bulunduğu" mahz-ı hakikat olan düstur-u hikmet nerede, felsefenin "Her bir zîhayatın neticesi kendine bakar veyahut insanın menafiine aittir" diye, koca bir dağ gibi ağaca hardal gibi bir meyve, bir netice takmak gibi gayet manasız bir abesiyet içinde gördüğü hikmetsiz hikmet-i müzahrefe düsturları nerede? Şu hakıkat Onuncu Sözün Onuncu Hakıkatinde bir derece gösterildiğinden kısa kestik.

İşte bu dört misale binler misali kıyas edebilirsin. *Lemaat* namındaki bir risalede bir kısmına işaret etmişiz. [2]

İşte, felsefenin şu esasat-ı fasidesinden ve netaic-i vahimesindendir ki, Islâm hükemasından, İbni Sina ve Farabî gibi dâhîler, şaşaa-i sûriyesine meftun olup, o mesleğe aldanıp, o mesleğe girdiklerinden, adî bir mü'min

1. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)
2. Lemaat Risalesi Üstadımızın tensiplerinde bu Sözler Mecmuasının ahırında derç edilmiştir.

abesiyet: anlamsız, boş
adi: değersiz
ahir: son.
akl-ı evvel: dine muhalif felsefenin Allah'a nispet ettikleri sıfat, kendini akıllı sanan
dahi: son derece zeki kimse, deha ve hikmet sahibi
dalaletpişe: dalalet ve sapkınlığı meslek haline getiren
derç: içine almak, katmak.
dustur: prensip
dustur-u hakîmâne: belli bir hikmet ve gayeye yönelmiş prensipler
dustur-u hikmet: akli prensipler, hikmetli ve maksadlı dustur
esasat-ı faside: yanlışa götüren esaslar, fesada götüren bozuk prensipler
esbap: sebepler
Farabî: bkz. Şahıs Bilgileri
hakikat: gerçek.
halt etme: münasebetsizlikle her şeyi karıştırma
halt: karıştırma, hata etme.
Hâlık-ı Zülcelâl: celâl ve azamet sahibi yaratıcı.
hardal: çok küçük tohumları olan bir bitki.
hikmet: İlâhî gaye, fayda
hikmet-i müzahrefe: süslü ve yalan sözler
hikmetsiz: hikmeti olmayan, anlamsız
hükema: felsefe hocaları, filozoflar
İbni Sina: bkz. Şahıs Bilgileri
Işrakıyyun: bilginin kaynağının manevî aydınlanma, sezgi ve ilham olduğu görüşünü savunanlar
kıyas: benzetmek, karşılaştırma
maddiyyun: materyalistler, her şeyi maddeye bağlayanlar
mahluk: yaratılmış
mahz-ı hakikat: gerçeğin ta kendisi.
manasız: anlamsız.
meftun: aşırı tutkun
menafi: faydalı
misal: örnek.
nam: isim, ad, unvan
netaic-i vahime: tehlikeli sonuçlar
netice: sonuç

nevi: çeşit.
nübüvvet: peygamberlik
risale: mektup anlamında küçük kitap
rububiyet: terbiye, tedbir ve idaredcilik.
sair: diğer
sır: gizli şey, gizem
şaşaa-i sûriye: görünüşteki debdebe
şirkâlûd: şirke bulaşmış
şirket vermek: Allah'a ortak koşmak.
şirk-i azîm: büyük şırk.
tabiiyyun: tabiatçılar, yaratıcı olarak tabiatı kabul edenler.
vesait: vasıtalar
zihayat: canlı

derecesini ancak kazanabilmişler. Hatta, İmam-ı Gazalî gibi bir hüccetülislâm, onlara o dereceyi de vermemiş.

Hem, mütekellimînin mütebahhirîn ulemasından olan Mutezile imamları, zînet-i sûrîsine meftun olup o mesleğe ciddî temas ederek, aklı hâkim ittihaz ettiklerinden, ancak fasık, muptedi bir mü'min derecesine çıkabilmişler.

Hem, üdeba-i İslâmiyenin meşhurlarından bedbinlikle maruf Ebu'l-Alâ-i Maarrî ve yetimâne ağlayışla mevsuf Ömer Hayyam gibilerin, o mesleğin nefs-i emmareyi okşayan zevkiyle zevklenmesi sebebiyle, ehl-i hakikat ve kemalden bir sille-i tahkir ve tekfir yiyip, "Edepsizlik ediyorsunuz, zındıkaya giriyorsunuz, zındıkları yetiştiriyorsunuz" diye, zecirkârâne tedip tokatlarını almışlar.

Hem, meslek-i felsefenin esasat-ı fasidesindendir ki, *ene* kendi zatında hava gibi zayıf bir mahiyeti olduğu hâlde, felsefenin meş'um nazarı ile mana-i ismî cihetiyle baktığı için, güya buharmisal o *ene* temeyyüz edip, sonra ülfet cihetiyle ve maddiyata tevaggul sebebiyle güya tasallüp ediyor. Sonra gaflet ve inkâr ile, o *enaniyet*, tecemmüt eder. Sonra isyan ile tekeddür eder, şeffafiyetini kaybeder. Sonra gittikçe kalınlaşıp sahibini yutar. Nev-i insanın efkârıyla şişer, sonra sair insanları, hatta esbabı kendine ve nefsine kıyas edip, onlara—kabul etmedikleri ve teberri ettikleri hâlde—birer firavunluk verir. İşte o vakit, Hâlık-ı Zülcelâl'in evamirine karşı mübareze vaziyetini alır, [1] مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ der, meydan okur

1. Çürümüş kemikleri kim dirilteceek? (Yâsin Suresi, 78.)

bedbinlik: umitsizlik, kötümserlik
buhar-misal: buhara benzer
cihet: yön
Ebu'l-Alâ-i Maarrî: bkz. Şahıs Bilgileri.
edepsizlik: nezaketsizlik, kabalık, terbiyesizlik.
efkar: fikirler
ehl-i hakikat: hakikate gönül verenler
enaniyet: kendine kıymet verme, kendini beğenme.
ene: ben benlik.
esasat-ı faside: bozuk temeller, bozuk prensipler
esbap: sebepler
evamir: emirler
fasık: günahkâr, kötü huylu.
firavunluk: firavun gibi kendini büyük görme
gaflet: Allah'ı ve âhireti unutma
güya: sanki
hâkim: hükmeden
Hâlık-ı Zülcelâl: Yüce yaratıcı.
Hüccetülislâm: İmam-ı Gazalî'nın unvanı. "Müslümanların delili" anlamında
İmam-ı Gazalî: bkz. Şahıs Bilgileri.
inkar: reddetme, kabul etmeme, küfür
ittihaz etme: kabul etme
kemal: olgun
maddiyat: dünyaya ait, maddeye bağımlı
mahiyet: nitelik, özellik, esas.
mana-i isim: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
maruf: tanınmış
meftun: aşın tutkun
meslek-i felsefe: felsefe yolu
meşhur: şöhret bulmuş kişi
meş'um: uğursuz, bozuk, kötü
mevsuf: nitelenen, vasıflanan
Mutezile: Emeviler devrinde ortaya çıkan, meseleleri sırf akıla izaha çalışan, aklı esaslara dayanarak kul, fiilinin yaratıcısıdır demekle kaderi inkâr yoluna giden ve hak mezheplerden ayrılan itikadı bir fırka
mübareze: çarpışma, çatışma
mü'min: inanan
muptedi: acemi çırak
mütebahhirîn: deniz gibi ilmi olan bilginler
mütekellimîn: İslâm felsefesi ile meşgul olanlar
nazar: bakış.
nefs-i emmare: kötülüğü emreden nefis
nev-i insan: insanlık.
Ömer Hayyam: bkz. Şahıs Bilgileri.
sair: diğer
sille-i tahkir: hakaret tokadı
şeffafiyet: saydamlık.
tasallüp: katılaşma
teberri: sakınma.
tecemmüt: donma.
tedip: terbiye etme.
tekeddür: koküşma, bulanma, saflığını kaybetme
tekfir: küfürle itham etme, kâfirlikle suçlama, kufrune hükmetme
temas: dokunma
temeyyüz: enyip sıvı hale gelme
tevaggul: devamlı meşgul olma
ulema: alimler
üdeba-i İslâmiye: Müslümanların edebiyatçıları.
ülfet: alışkanlık.
zecirkârâne: zorla, şiddetle sarkındırarak, engelleyerek.
zevk: tat.
zînet-i sûri: görünüşteki güzellik.
zındıka: imana zıt davranışlar yol edinen

gibi Kadîr-i Mutlak'ı acz ile ittiham eder. Hatta, Hâlık-ı Zülcelâl'in evsafına mudahale eder; işine gelmeyenleri ve nefs-i emmarenin firavunluğunun hoşuna gitmeyenleri ya red, ya inkâr, ya tahrif eder.

Ezcümle: Felâsifenin bir taifesi, Cenab-ı Hakka *mucib-i bizzat* demişler, ihtiyannı nefyetmişler, ihtiyannı ispat eden butun kâinatın nihayetsız şahadetlerini tekzip etmişler. Feyâ sübhanallah! Şu kâinatta zerreden şemse kadar butun mevcudat, taayyunatlarıyla, intizamatıyla, hikmetleriyle, mizanlanyla Sânîin ihtıyarını gösterdikleri hâlde, şu kor olası felsefenin gozu gormuyor!

Hem bir kısım felâsife, "Cuz'iyata ilm-i İlâhî taallûk etmiyor" diye ilm-i İlâhînin azametli ihatasını nefyedip, bütün mevcudatın şehadat-ı sadıkalannı reddetmişler.

Hem felsefe, esbaba tesir verip, tabiat eline ıcat venr. Yirmi İkinci Sözde kat'î bir surette ispat edildiği gibi, her şeyde Hâlık-ı Kullı Şey'e has parlak sıkkeyi gormeyip, âciz, camit, şuursuz, kör ve iki eli tesadüf ve kuvvet gibi ıkı körün elinde olan tabıata mastanyet verip, binler hikmet-i âlıyeyi ifade eden ve her biri birer mektubat-ı Samedânıye hukmunde olan mevcudatın bir kısmını ona mal eder.

Hem, Onuncu Sözde ıspat edildiği gibi, Cenab-ı Hak butun esmasıyla ve kâınat bütun hakaıkıyla ve silsile-i nübüvvet butun tahkikatıyla ve kütüb-ü semavıye butun ayatıyla gösterdikleri haşır ve ahıret kapısını bulmayıp, haşrı nefyedip, ervahlara bir ezeliyet ısnat etmişler. İşte, bu hurafatlara sair meselelennı kıyas edebilirsin.

âciz: zayıf
acz: zayıflık, âcızlık.
ahıret: otekı dunya
ayat: Allah ın varlığına delil olan her şey. Kur an ın her cumlesı
azamet: buyuk
camıt: donmuş.
cüz'iyat: en kuçük ve basıt şeyler
ervah: ruhlar
esbap: sebepler.
esma: ısımler
evsaf: vasıflar, özellıkler, nıtelıkler
ezcümle: konunun ozetı olarak.
ezeliyet: başlangıcı olmama, sonradan yaratılmamış olma
felâsife: felsefe ekollerı
feyâ: "Eyl" anlamında
firavunluk: Firavun gibi kendini buyuk gormek.
hakaik: gerçekler
Hâlık-ı Kullı Şey: Her şeyln yaratıcısı olan Allah
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyukluk sahıbı olan yaratıcı Allah.
has: ozel
haşr: oldukten sonra ahırette tekrar dırılıp Allah ın huzurunda toplanma
hıkmet: ilahı gaye
hıkmet-i âliye: yuce gaye: her şeyı bır çok amaca hızmet edecek şekılde yapma
hurafat: gerçeğe aykın saçma sapan fikırler
hukmünde: değerınde
ıcat: var etme.
ıhata: kuşatma, her şeyı ıçıne alma
ıhtıyar: ırade, dıleme, seçme
ılm-ı İlahı: Allah ın ılmı
ıntızamat: duzenlemeler
ısnat: dayandırma, kanıtlama
ittıham: suçlanma, tohmet altında bulunma
Kadır-ı Mutlak: son derece güç ve kuvvet sahıbı.
kâınat: evren, tüm yaratılmışlar
kat'ı: kesın.
kutub-ü semavıye: Allah ın semadan ındırdıgı kıtaplar
kıyas: karşılaştırma
mastanyet: kaynaklık, bır şeyın çıkış yerı
mektubat-ı Samedanıye: Cenab-ı Hakkın ısım ve sıfatlannı anlatan Allah ın bırlıgını gosteren sıfatlar
mevcudat: tüm varlıklar
mizan: olçu, terazı
mucib-i bizzat: felsefenin her şeyı yapmaya bizzat mecbur olan serbest olmayan şeklindekı Allah ın ıradesını ınkar eden goruşu.
mudahale: karışma
nefs-i emmare: kotülüğü emre den nefis
nefyetmek: reddetmek, ınkar etmek.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sair: dıger
Sânî: yaratıcı
sıkke: muhur
sılsıle-i nubüvvet: peygamberlik zıncırı
suret: bıçım
Sübhanallah: Allah'ın kemalâtını overek ifade ederim
şahadet: varlığına delil olma, ışaret ve alamet
şehadat-ı sadıka: doğru şahırler
şems: gunes
şuursuz: anlayış kabılıyetı olmayan
taallûk: ılgılı olmak.
taayyünat: varlık dunyasında gorunmek
tabiat: âlemdekı tum varlıklar
tahkıkat: araştırmalar
tahrıf: bozma, aslını degıştırme
taife: bır topluluk, bır gurup
tekzip: yalanlama
tesadüf: rastlantı.
tesir: etkı
zerre: atom

Evet, şeytanlar, güya *ene*'nin gaga ve pençesiyle dinsiz feylesoflarının akıllarını havaya kaldırıp, dalâlet derelerine atıp dağıtmıştır. *Küçük âlemde* ene, *büyük âlemde* tabiat *gibi tağutlardandır*.

فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۞[1]

Geçen hakikati tenvir edecek bir seyahat-i hayaliye suretinde nimmanzum olarak *Lemaat*'ta yazdığım bir vakıa-ı misaliyenin mealini şurada zikretmeye münasebet geldi. Şöyle ki:

Bu risalenin telifinden sekiz sene evvel, İstanbul'da, Ramazan-ı Şerifte, meslek-i felsefe ile münasebette bulunan Eski Said'in Yeni Said'e inkılâp edeceği bir hengâmdadır ki, Fatiha-i Şerifenin ahirinde

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۞[2]

ile işaret ettiği üç mesleği düşünürken şöyle bir vakıa-i hayaliye, bir hâdise-i misaliye, rüyaya benzer bir hâdise gördüm ki:

Kendimi bir sahra-ı azîmede görüyorum. Bütün zeminin yüzünü karanlıklı, sıkıcı ve boğucu bir bulut tabakası kaplamış. Ne nesim var, ne ziya, ne âb-ı hayat—hiçbirisi bulunmuyor. Her tarafı canavarlar, muzır ve muvahhiş mahlûklarla dolu olduğunu tevehhum ettim. Kalbime geldi ki: "Şu zeminin öteki tarafında ziya, nesim, âb-ı hayat var. Oraya geçmek lâzım." Baktım ki, ihtiyarsız sevk

hâdise: olay
hâdise-i misaliye: misali bir hadise şeklinde.
hakikat: gerçek
hengâm: zaman, an.
ihtiyar: irade, istek.
inkılâp: değişim
mahlûkat: varlıklar
mealî: anlam
meslek-i felsefe: felsefe yolu
muvahhiş: yabancı, ürkütücü
muzır: zararlı
münasebet: bağlantı, ilişki
nesim: hoş bir esinti
nimmanzum: yarı şiir tarzında.
risale: kitapçık
sahra-i azîme: büyük bir ova
sevk: gönderme.
seyahat-ı hayaliye: hayali yolculuk.
suret: biçim
tağut: heva ve hevesi rehber edinmelek, insanı yoldan çıkaran, zulme ve küfre götüren her şey
telif: yazım
tenvir: aydınlatma
tevehhüm: kuruntu
vakıa-i misaliye: örnek olay
vakıa-i hayaliye: hayale dayalı olay
Yeni Said: 1918 yılından sonraki devre
zemin: yer
zikretmek: anmak, belirtmek
ziya: ışık

1. Kim insanları Allah'ın yolundan saptırıp isyana sürükleyen ve birer ma'bud gibi kıymet verilen tağutları reddeder ve Allah'a iman ederse, işte o, kopmaz ve kırılmaz, sapasağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah ise her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Suresi, 256.)

2. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun peygamberlerinin ve onlara tabi olan salih kullarının yoluna; ilet–gazabına uğrayanların ve sapırmış olanların yoluna değil. (Fatiha Suresi, 7.)

âb-ı hayat: hayat suyu
alem: dünya, kâinat.
dalâlet: sapıklık, doğru yoldan ayrılma.
ene: ben, benlik.
Eski Said: Bediüzzaman'ın 1918 yılına kadar yaşadığı devir
güya: sanki

olunuyorum. Zeminin içinde tünelvari bir mağaraya sokuldum; gît gide zeminin içinde seyahat ettim. Bakıyorum ki, benden evvel o tahtelarz yolda çok kımseler gitmişler. Her tarafta boğulup kalmışlar. Onların ayak izlerini görüyordum. Bazılannın bir zaman seslerini işitiyordum. Sonra sesleri kesiliyordu.

Ey hayali ile benim seyahat-i hayaliyeme iştirak eden arkadaş! O zemin, tabiattır ve felsefe-i tabiiyedir. Tünel ise ehl-i felsefenin efkân ile hakikate yol açmak için açtıklan meslektir. Gorduğum ayak izleri, Eflâtun ve Arısto (HAŞİYE) gibi meşahirlerindir. Işittiğim sesler, Ibni Sina ve Farabî gibi dâhîlerindir. Evet, İbni Sina'nın bazı sozlerini, kanunlarını bazı yerlerde görüyordum; sonra bütün bütün kesiliyordu. Daha ileri gidememiş. Demek boğulmuş. Her ne ise, seni meraktan kurtarmak için hayalin altındaki hakikatın bir köşesini gosterdim. Şimdi seyahatime dönüyorum.

Gıt gıde baktım ki, benim elime ıkı şey verildi: Biri, bir elektrik, o tahtelarz tabiatın zulûmatını dağıtır; diğeri, bir alet ıle dahi, azîm kayalar, dağmısal taşlar parçalanıp

---

HAŞİYE: Eğer desen: "Sen necisin, bu meşahire karşı meydana çıkıyorsun? Sen, bir sinek gibi olup da kartalların uçmalarına karışıyorsun." Ben de derim ki, "Kur'ân gibi bir ustad-ı ezeliyem varken, dalâletâlûd felsefenin ve evhamâlûd aklın şakirtleri olan o kartallara hakikat ve marifet yolunda sinek kanadı kadar da kıymet vermeye mecbur değilim. Ben onlardan ne kadar aşağı isem, onların ustadı dahi, benim ustadımdan bin defa daha aşağıdır. Ustadımın himmetiyle, onları gark eden madde ayağımı da ıslatamadı. Evet, büyük bir padişahın onun kanununu ve evamirini hamil küçük bir neferi, küçük bir şahın büyük bir muşirinden daha büyük işler gorebilir."

Aristo: bkz. Şahıs Bilgileri.
azîm: büyük.
dağmısal: dağ gibi, dağa benzer.
dâhî: çok zeki, deha sahibi.
dalâletâlûd: hak yoldan uzaklaşmış, sapkınlığa düşmüş.
efkar: fikirler.
Eflatun: bkz. şahıs.
ehl-i felsefe: felsefeciler.
evamir: emirler.
evhamalud: kuruntulara kapılmış, endişe dolu.
felsefe-i tabiiye: tabiatçı düşünce.
gark etmek: batırmak, boğmak.
hakikat: gerçek.
hamil: taşıyan.
hâşiye: dipnot.
hayal: görüntü.
himmet: yardım.
İbni Sina: bkz. Şahıs Bilgileri.
iştirak: ortak olma, katılma.
marifet: Allah'ı tanıma ve bilme.
meslek: yol, görüş.
meşahir: şöhret sahibi insanlar.
muşir: mareşal.
nefer: er, rütbesiz asker.
seyahat: yolculuk.
seyahat-i hayaliye: hayali yolculuk.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabiat: kâinat ve içindekiler, canlı, cansız varlıklar, maddî âlem.
tahtelarz: yer altı.
tünelvari: tünele benzer.
ustad-ı ezeliye: bütün ilim ve marifetlerin öğreticisi Allah.
ustat: öğretici, usta.
zemin: yer, yeryüzü.
zulûmat: karanlık.

bana yol açılıyor. Kulağıma denildi ki, "Bu elektrik ile o alet, Kur'ân'ın hazinesinden size verilmiştir.

Her ne ise, çok zaman öylece gittim. Baktım ki, öteki tarafa çıktım. Gayet güzel bir bahar mevsiminde bulutsuz bir güneş, ruhefza bir nesim, hayattar bir âb-ı leziz, her taraf şenlik içinde bir âlem gördüm. "Elhamdulillâh" dedim.

Sonra baktım ki, ben kendi kendime malik değilim. Birisi beni tecrübe ediyor. Yine evvelki vaziyette, o sahra-i azîmede, boğucu bulut altında yine ben kendimi gördüm. Daha başka bir yolda, bir sâik beni sevk ediyordu. Bu defa tahtezzemin değil, belki seyir ve seyahatle yeryüzünü katedip öteki yüze geçmek için gidiyordum. O seyahatimde öyle acayip ve garaibi görüyordum ki, tarif edilmez. Deniz bana hiddet ediyor, fırtına beni tehdit eder, her şey bana müşkülât peyda eder. Fakat, yine Kur'ân'dan bana verilen bir vasıta-i seyahatimle geçiyordum, galebe çalıyordum. Git gide, bakıyordum her tarafta seyyahların cenazeleri bulunuyor; o seyahati bitirenler, binde ancak birdir.

Her ne ise, o buluttan kurtulup, zeminin öteki yüzüne geçip güzel güneşle karşılaştım. ruhefza nesimi teneffüs ederek, "Elhamdulillâh" dedim. O Cennet gibi o âlemi seyre başladım.

Sonra baktım, biri var ki, beni orada bırakmıyor. Başka yolu bana gösterecek gibi, yine beni bir anda o müthiş sahraya getirdi. Baktım ki, yukarıdan inmiş aynı

âb-ı leziz: tatlı su.
acayip: şaşırtıcı garip şeyler
âlem: dünya
cenaze: ölü beden.
dalâletalud: hak yoldan sapmış inançsızlık bulaşmış.
elhamdulillah: minnet ve teşekkür Allah'a has ve layıktır ben de ona teşekkür ederim Allah'a hamd olsun
evamir: emirler
evhamalud: vehimler ve kuruntular bulaşmış
galebe: üstün gelme
garaip: tuhaf, aklın hayret edeceği ve şaşıracağı şeyler
gark: boğulma
hakikat: gerçek.
hamil: yüklenmiş
hayattar: canlı
hiddet: öfke
himmet: manevî yardım
katetmek: geçmek yol almak.
malik: sahip
marifet: geniş bilgi ve becerı
meşahir: şöhret sahipleri
müşir: mareşal
müşkulat: sıkıntılar
müthiş: dehşetli korkunç.
nefer: rütbesiz asker er.
nesim: hoş ve hafif rüzgâr
peyda: ortaya çıkma
ruhefza: ruhu okşayan
sahra: geniş ova
sahra-i azîme: büyük ova
sâik: sevk eden, gönderen
seyahat: yolculuk.
seyir: yürüyüş gezinti
seyyah: yolcu
şâkırt: talebe öğrenci
tahtezzemin: yer altı
tarif: bir yeri bildirme
tehdit: korkutma
teneffüs: içine çekme, nefes çekme
üstad-ı ezelî: başlangıcı olmayan muallim Kur'an
üstat: maharetli, öğretici bilgin hoca öğretmen
vasıta-i seyahat: yolculuk aracı

asansörler gibi, muhtelif tarzlarda bazı tayyare, bazı otomobil, bazı zembil gibi şeyler görünüyor. Kuvvet ve istidada göre onlara atılsa, yukarıya çekiliyor. Ben de birisine atladım. Baktım, bir dakika zarfında bulutun fevkine beni çıkardı. Gayet güzel, müzeyyen, yeşil dağların üstüne çıktım. O bulut tabakası, dağın yansına kadar gelmemişti. En lâtif bir nesim, en leziz bir âb-ı hayat, en şirin bir ziya her tarafta görünüyor.

Baktım ki, o asansörler gibi nuranî menziller her tarafta var. Hatta iki seyahatimde ve zeminin öteki yüzünde onları görmüştüm, anlamamıştım. Şimdi anlıyorum ki, şunlar Kur'ân-ı Hakîm'in ayetlerinin cilveleridir.

İşte, [1] وَلَا الضَّآلِّينَ ile işaret olunan evvelki yol, tabiata saplananların ve tabiiyyun fikrini taşıyanların mesleğidir ki, onda hakikate ve nura geçmek için ne kadar müşkülât olduğunu hissettiniz.

[2] غَيْرِ الْمَغْضُوبِ ile işaret olunan ikinci yol, esbapperestlerin ve vesaite icat ve tesir verenlerin, Meşaiyyun hukeması gibi, yalnız akıl ile, fikir ile hakikatülhakaika ve Vacibü'l-Vücud'un marifetine yol açanların mesleğidir.

[3] الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ile işaret olunan üçüncü yol ise, sırat-ı mustakım ehli olan ehl-ı Kur'ân'ın cadde-i nuraniyesidir ki, en kısa, en rahat, en selâmet ve herkese açık, semavî ve Rahmanî ve nuranî bir meslektir.

âb: su.
cadde-i nuraniye: nurlu, aydınlık cadde.
cilve: görüntü, yansıma.
ehl-i Kur'ân: Kur'ân ehli.
esbapperest: Allah'ı unutup sebeplere haddinden fazla değer veren, her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkar eden.
fevk: üst, yukarısı.
gazap: öfke, hiddet.
hakikat: gerçek.
hakikatülhakaik: hakikatlerin hakikatı, en mükemmel gerçek.
hissetmek: algılamak.
hukema: akla önem veren filozof bilginler.
icat: yaratma, var etme.
İhsan: iyilik, ikram, yardım.
İstidat: kabiliyet.
latif: hoş.
leziz: lezzetli, hoş.
marifet: geniş bilgi ve becerı.
menzil: konaklanacak güzel yer.
Meşaiyyun: vahye tâbi olmayıp sadece akla itimat ile şirk ve dinsizlik yoluna girenler.
muhtelif: çeşitli.
müşkulât: zorluklar.
müzeyyen: süslü.
nesim: esinti.
nimet: Allah vergisi olan hoşa giden her şey: iyilik, yiyecek, giyecek gibi şeyler.
nur: aydınlık.
nuranî: parlak, ışık saçan, nurlu, aydınlık.
selâmet: güvenilir.
semavî: Allah'tan gelen, İlahî.
sırat-ı müstakım: istikametli doğru yol.
tabiat: kâinat ve içindekiler: canlı, cansız varlıklar, maddî alem.
tabiiyyun: yaratıcı olarak tabiatı kabul edenler.
tayyare: uçak.
tesir: etki.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî olan Allah.
vesait: vasıtalar, ara sebepler.
zembil: sepet, hasırdan örülerek yapılan kulplu torba.
zemin: yer.
ziya: ışık.

1. Sapıtmış olanların değil. (Fâtiha Suresi, 7.)
2. Gazaba uğrayanların değil. (Fâtiha Suresi, 7.)
3. Kendilerine nimet ve İhsanda bulunduğun kimselerin. (Fâtiha Suresi, 7.)

İkinci Maksat

Tahavvülât-ı zerrata dair şu ayetin hazinesinden bir zerreye işaret edecektir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ
الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ
وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۞[1]

Şu ayetin pek büyük hazinesinden bir mıskal zerre miktarında, yani zerre sandukçasında olan cevheri gösterir ve zerrenin hareket ve vazifesinden bir nebze bahseder. Şu Maksat bir Mukaddime ile Üç Noktadan ibarettir.

Mukaddime

Tahavvülât-ı zerrat, Nakkaş-ı Ezelînin kalem-i kudreti, kitab-ı kâinatta yazdığı ayat-ı tekviniyenin hengâmındaki ıhtizazatı ve cevelânıdır. Yoksa, maddiyyun ve tabiiyyunların tevehhüm ettikleri gibi tesadüf oyuncağı ve karışık, manasız bir hareket değildir. Çünkü, bütün mevcudat gibi, zerreler ve her bir zerre, mebde-i hareketinde "Bismillâh" der. Çünkü, nihayetsiz, kuvvetinden fazla yüklen kaldırır ve buğday tanesi kadar bir çekirdeğin koca bir çam ağacı gibi bir yükü omzuna alması gibi... Hem

ayat-ı tekviniye: yaratılışa ait ayetler, deliller
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
Bismillah: Allah'ın adıyla
cevelân: dolaşma, hareket.
cevher: kıymetli taş, asıl öz, temel
dair: ilgili
gayb: gizli olan, göze görünmeyen
hazine: define
hengam: zamanında, anında.
ıhtizazat: sallanmalar, sarsıntılar.
inkâr etmek. reddetmek, tanımamak
kalem-ı kudret. kudret kalemi, kudretli kalem ile yazması
kitab-ı kâinat: kâinat denilen muhteşem kitap
maddiyyun: materyalistler, her şeyi maddeye bağlayanlar
maksat. kastedilen şey, gaye
mebde-i hareket: hareketin başlangıcı.
mevcudat: varlıklar
mıskal: yaklaşık 4.5 grama denk olan bir ağırlık ölçüsü
mukaddime: başlangıç, giriş
Nakkaş-ı Ezeli: başlangıcı olmayan, her şeyi nakış nakış işleyen Allah
nebze: parçacık.
nihayetsiz: sonsuz.
sandukça: küçük sandık.
tabiiyyun: tabiatçılar, yaratıcı olarak tabiatı kabul edenler
tahavvülat-ı zerrat: atomların değişim, dönüşüm ve hareketliliği
tesadüf: rastlantı
tevehhüm: sanma, kuruntu
zerre: atom

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • İnkar edenler: "Kıyamet başımıza gelmez" derler. Sen de ki: Evet, gaybı bilen Rabbime yemin olsun ki, başınıza gelecektir. Ne göklerde ve ne de yerde zerre kadar bir şey Ondan uzak kalamaz, bundan küçük veya büyük ne varsa hepsi apaçık bir kitapta yazılmıştır. (Sebe Suresi, 3.)

vazifesinin hitamında "Elhamdülillâh" der. Çünkü, bütün ukulü hayrette bırakan hikmetli bir cemal-i sanat, faydalı bir hüsnünakış göstererek Sânî-i Zülcelâl'in medayihine bir kaside-i methiye gibi bir eser göstenr. Meselâ, nar ve mısıra dikkat et.

Evet, tahavvulât-ı zerrat,[HAŞİYE] âlem-ı gayptan olan her şeyin geçmiş aslında ve gelecek neslindeki intizamata

alem-ı gayb: görmediğimiz fakat varlığa kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
alem-i şahadet: görünen alem, dünya
beyanat: ifadeler
cemal-ı sanat: sanatın güzelliği.
cihet: yön
dair: ilgili.
desatir: prensipler, kanunlar
desatir-i ilm-i İlâhî: Allah'ın ilminin prensipleri, kanunları
ehl-i tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'in müfessirleri, yorumcu bilginler
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun
elhâsıl: özetle, sonuç olarak
emr-i İlâhî: Allah'ın emirleri, fermanı ve işleri
evamir-i İlâhiye: Allah'ın irade ve emirleri.
evamir-i tekviniye: Allah'ın iradesinin tabiatta tecellisi olan kanunlar
feyz: Allah'ın lütfu olarak verilen ilham, ilim, bolluk, bereket, irfan, mübareklik, manevî gıda
fihriste: liste, içindekiler
hakikat: gerçek.
harekat: davranışlar
haşiye: dipnot
hidemat: hizmetler
hikmet: İlâhî gaye, fayda.
hitam: son, bulma
hulasa: özetle.
hükmünde: değerinde
hükum: karar
hüsnünakış: nakşın zerafeti.
İlm-i İlâhî: Allah'ın her şeyi kuşatan ilmi.
İmam-ı Mübîn: her hangi bir şeyin tüm özelliklerinin Yaratıcının ilmindeki plan ve programının kaydı
imla: kaideler
intaç: sonuçlandırma
intizamat: düzen ve nizamlar
ispat edilmek: kanıtlanmak.
kader-i İlâhî: Allah'ın meydana gelecek hadiseleri olmadan önce takdir etmesi, planlaması
kaside-i methiye: övgü şiiri
kemal-i intizam: mükemmel düzen
Kitab-ı Mübîn: her hangi bir şeyin Yaratıcının ilmindeki plan ve programa göre gerçekleşme, vücut bulma kaydı
maksat: kasdedilen şey, gaye
mazi: geçmiş
mebadi: başlangıç.
mecmua: toplanılan yer
mecmua-i desatir: prensipler, kanunlar mecmuası
medayih: övgüler
mevcudat: varlıklar
muhtelif: çeşidi
mücessem: cisme bürünmüş, cisimleşmiş
mükerrer: tekrar tekrar
müstakbel: gelecek.
nazar: bakış, görüş.
nev: tür, çeşit.
sanatkârâne: sanatlıca
Sânî-i Zülcelâl: azamet ve büyükluk sahibi sanatkar yaratıcı olan Allah
sevk etmek: akıtmak, göndermek, ulaştırmak.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
tahavvülât-ı zerrat: atomların değişim, dönüşüm ve hareketliliği
tanzim: düzenleme
tazammun: içine alma, ihata etme
teşkilât: yapı, kuruluş
ukul: akıllar.
ünvan: isim, nam
vücud-u eşya: varlıkların vücudu, bedeni
vücud-u zahirî: görünen varlığı.
vücut: var olma
zaman-ı hal: içinde bulunulan zaman.
zerrat: atom, en küçük madde parçası
zikredilmek: ifade edilmek, tekrarlanmak.
ziyade: çok, fazla

HAŞİYE: İkinci Maksadın, tahavvulât-ı zerratın tarifine dair olan uzun cümlenin haşiyesidir.

Kur'ân-ı Hakîm de *İmam-ı Mübîn* ve *Kitab-ı Mübîn* mükerrer yerlerde zikredilmiştir. Ehl-i tefsir "İkisi birdir" bir kısmı "Ayrı ayrıdır" demişler. Hakikatlerine dair beyanatları muhtelifdir. Hulâsa, "İlm-i İlâhînin ünvanlarıdır" demişler. Fakat, Kur'ân'ın feyzi ile şöyle kanaatım gelmiş ki:

İmam-ı Mübîn, ilim ve emr-i İlâhînin bir nevine bir ünvandır ki, âlem-i şahadetten ziyade âlem-i gayba bakıyor. Yanı, zaman-ı hâlden ziyade, mazi ve müstakbele nazar eder. Yanı, her şeyin vücud-u zahirisinden ziyade aslına, nesline ve köklerine ve tohumlarına bakar. Kader-i İlâhînin bir defteridir. Şu defterin vücudu, Yirmi Altıncı Sözde, hem Onuncu Sözün haşiyesinde ispat edilmiştir.

Evet, şu *İmam-ı Mübîn*, bir nevi ilim ve emr-i İlâhînin bir ünvanıdır. Yanı, eşyanın mebadileri ve kökleri ve asılları, kemal-i intizam ile eşyanın vücutlarını gayet sanatkârâne intaç etmesi cihetiyle, elbette desatir-i ilm-i İlâhînin bir defteriyle tanzim edildiğini gösteriyor. Ve eşyanın neticeleri, nesilleri, tohumları, ilerde gelecek mevcudatın programlarını, fihristelerini tazammun ettiklerinden, elbette evamir-i İlâhiyenin bir küçük mecmuası olduğunu bildiriyorlar. Meselâ, bir çekirdek, bütün ağacın teşkilâtını tanzim edecek olan programları ve fihristeleri ve o fihriste ve programları tayin eden o evamir-i tekviniyenin küçücük bir mücessemi hükmünde denilebilir.

Elhâsıl İmam-ı Mübîn, mazi ve müstakbelin ve âlem-i gaybın etrafında dal budak salan şecere-i hilkatin bir programı, bir fihristesi hükmündedir. Şu manadaki İmam-ı Mübîn, kader-i İlâhînin bir defteri, bir mecmua-i desatırdır. O desatırın imlâsıyla ve hükmüyle, zerrat, vücud-u eşyadaki hidematına ve harekâtına sevk edilir.

medar ve ilim ve emr-i İlâhînin bir ünvanı olan İmam-ı Mubin'in dusturlan ve imlâsı tahtında ve zaman-ı hâzır ve âlem-i şahadetten teşkil ve icad-ı eşyada tasarrufa medar ve kudret ve irade-i İlâhiyenin bir ünvanı olan Kitab-ı Mubin'den ıstınsah ile ve seyyal zamanın hakıkatı ve

---

Amma *Kitab-ı Mubin* ise âlem-i gayptan zıyade âlem-ı şahadete bakar Yanı, mazı ve mustakbelden zıyade zaman-ı hâzıra nazar eder Ve ilım ve emırden zıyade, kudret ve ırade-i İlâhıyenın bir ünvanı, bır defterı, bır kıtabıdır *İmam-ı Mubin* kader defterı ıse *Kitab-ı Mubin* kudret defterıdır Yanı her şey, vücudunda, mahıyetınde ve sıfât ve şuunatında kemal-ı sanat ve ıntızamları gösterıyor kı, bır kudret-ı kâmılenın desatınıyle ve bır ırade-ı nafızenın kavanınıyle vücut gıydırılıyor, suretlerı tayın, teşhıs edılıp bırer mıktar-ı muayyen, bırer şekl-ı mahsus verılıyor

Demek, o kudret ve ıradenın küllî ve umumî bır mecmua-ı kavanını, bır defter-ı ekben vardır kı, her bır şeyın hususî vücutlan ve mahsus suretlerı ona göre bıçılır, dıkılır, gıydırılır Işte şu defterın vücudu *Imam-ı Mubin* gıbı, kader ve cüz-ı ıhtıyarî mesalınde ıspat edılmıştır Ehl-ı gaflet ve dalâlet ve felsefenın ahmaklığına bak kı, kudret-ı fâtıranın o *Levh-ı Mahfuzu* nu ve hıkmet ve ırade-ı Rabbanıyenın o basîrâne kıtabının eşyadakı cılvesını, aksını, mısalını hıssetmışler hâşâ, "tabıat namıyla tesmıye etmışler körletmışler

Işte, *Imam-ı Mubin*'in ımlası ıle yanı kaderın hükmuyle ve dusturuyla, kudret-ı İlâhıye, ıcad-ı eşyada her bırı bırer ayet olan sılsıle-ı mevcudatı *Levh-ı Mahu, Ispat* denılen zamanın sahıfe-ı mısalıyesınde yazıyor, ıcat edıyor, zerratı tahrık edıyor Demek harekât-ı zerrat o kıtabetten, o ıstınsahtan, mevcudat âlem-ı gayptan âlem-ı şahadete ve ılımden kudrete geçmelerınde bır ıhtızazdır, bır harekâttır

Amma *Levh-ı Mahu, Ispat* ıse, sabıt ve daım olan *Levh-ı Mahfuz-u Azam*'ın daıre-ı mümkınatta yanı mevt ve hayata, vücut ve fenâya daıma mazhar olan eşyada mütebeddıl bır defterı ve yazar bozar bır tahtasıdır kı, *hakıkat-ı zaman* odur Evet, her şeyın bır hakıkatı olduğu gıbı, zaman dedığımız, kâınatta cereyan eden bır nehr-ı azımın hakıkatı dahı *Levh-ı Mahu, Ispat*'taki kıtabet-ı kudretın sahıfesı ve murekkebı hukmündedır

لا يعلم الغيب الا الله [1]

1- Gaybı Allah tan başkası bılmez (Neml Suresının 65 ayetı ve benzen dıger ayetlerden alınmış bır kaıdedır)

âlem-i gayp gormedıgımız fakat varlıgı kesın olan ve mahıyetı Allah tarafından bılınen baska dunyalar
alem-i şahadet gorunen alem dunya
basirâne gorerek.
cuz-i ıhtıyarı ınsandakı secme gucu
daıre-i mumkınat aklın mumkun gorduğu her sey
desatır kanunlar kurallar
dustur: prensıp kural
ehl-i gaflet ve dalalet ve felsefe gaflete dalan hak yoldan sapan ve felsefeyle uğraşan kımseler
fenâ yok olma.
hakıkat-ı zaman zamanın gerçek mahıyetı, aslı ıç yuzu
harekat hareketler
harekat-ı zerrat: atomların hareketlerı
hıkmet: ılâhı gaye.
hükum karar
ıcad-ı eşya eşyanın yoktan yaratılması
ıhtızaz titreme
İmam-ı Mubin her hangi bır şeyın tum ozellıklerının Yaratıcının ılmındekı plan ve programının kaydı
ırade dileme tercih etme.
ırade-i İlâhiye Allah ın iradesi dilemesi
ırade-i nafize her şeye nufuz eden, her yere hukmunu geçıren ırade
ırade-i Rabbanıye Allah ın rububıyetının ıdareclıgının one çıkan ısteklerı.
ıstınsah yazma kopya etme ya zarak çoğaltma
kader varlıkların Yaratıcının ılmındekı plan ve programı.
kavanin kanunlar
kemal-ı sanat sanatın mukemmel oluşu
kıtabet yazım
kıtabet-i kudret. kudret kalemının yazısı
Kitab-ı Mübin her hangi bır şeyın Yaratıcının ılmındekı plan ve programa gore gerçekleşme vücut bulma kaydı
kudret-i fatıra yaratıcı kudret.
kudret-i İlâhiye Allah ın guç ve kuvvetı
kudret-i kamıle son derece mukemmel kudret
kullî kapsamlı ve buyuk
Lehv-ı Mahv ispat bır şeyın yıkılıp tekrar kuruluşunu gosteren manevı levha
Levh-ı Mahfuz-u Azam Allah ın kaderı yazdıgı ve her şeyı muhafaza ettıgı defterı
mahıyet ozellık, nıtelık esas.
mahsus ozel
mazharı sahıp olma.
mecmua-ı kavanın kanunların toplandıgı kıtap
medar vasıta sebep
mesal meseleler
mevcudat. varlıklar
mevt olum
mıktar-ı muayyen onceden belırlenmıs olculer.
mutebeddıl degışken
nazar bakma bakıs.
nehr-ı azım buyuk nehır
sahıfe-ı mısalıye temsılî sayfa ılım ırade ve kudretın gostenldıgı varlık tabakası.
seyyal akıcı
sılsıle-i mevcudat. varlıklar zıncırı
şekl-i mahsus ozel şekıl
şuunat. durumlar keyfıyetler haller ışler
tahrık. harekete geçırme.
tasarruf uzerınde degışıklık yapma.
tesmıye ısımlendırme
teşhıs sekıl ve suret verme
teşkıl şekıllenme
zaman-ı hazır: ıçınde bulunduğu zaman şımdıkı zaman
zerrat atomlar en kuçuk madde parçaları

sahife-i misaliyesi olan "Levh-i Mahv, İspat"ta kelimat-ı kudreti yazmak ve çizmekten gelen harekâttır ve manidar ihtizazattır.

Birinci Nokta

İki Mebhastır

Birinci Mebhas

Her zerrede, hem hareketinde, hem sükûnetinde iki güneş gibi iki nur-u tevhit parlıyor. Çünkü, Onuncu Sözün Birinci İşaretinde icmalen ve Yirmi İkinci Sözde tafsilen ispat edildiği gibi, her bir zerre, eğer memur-u İlâhî olmazsa ve Onun izni ve tasarrufu ile hareket etmezse ve ilim ve kudretiyle tahavvül etmezse, o vakit her bir zerrenin nihayetsiz bir ilmi, hadsiz bir kudreti, her şeyi görür bir gözü, her şeye bakar bir yüzü, her şeye geçer bir sözü bulunmak lâzım gelir. Çünkü, anasırın her bir zerresi, her bir cism-i zîhayatta muntazaman işler veya işleyebilir. Eşyanın intizamatı ve kavanin-i teşekkülâtı birbirine muhaliftir. Onların nizamatı bilinmezse, işlenilmez; işlenilse de, yanlışsız yapılmaz. Hâlbuki, yanlışsız yapılıyor. Öyle ise, o hizmet eden zerreler, ya bir ilm-i muhit sahibinin izin ve emriyle ve ilim ve iradesiyle işliyorlar, veyahut kendilerinde öyle bir muhit ilim ve kudret bulunmak lâzım geliyor.

Evet, havanın her bir zerresi, her bir zîhayatın cismine, her bir çiçeğin her bir meyvesine, her bir yaprağın

anasır: hava, su, toprak gibi temel maddeler, elementler.
cism-i zihayat: hayat sahibi canlıların bedeni
hadsiz: hududu, sınırı olmayan, sonsuz
harekat: hareketler.
icmalen: kısaca, özet olarak
İhtizazat: hareketlilik, titreşimler
ilm-i muhit: her şeyi bilen ve kuşatan ilim
intizamat: düzenlemeler
irade: dileme
ispat: kanıtlama
kavanin-i teşekkulat: Allah'ın kâinata koyduğu yaratılış kanunları
kelimat-ı kudret: kudret kelimesi, kudret esen olan varlıklar
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Levh-i Mahv: bir şeyin harap oluşunu ve yıkılışını gösteren manevî tablo
manıdar: anlamlı
mebhas: konu, bahis, bölüm
memur-u İlâhi: Allah'ın görevlendirdiği memuru
muhalif: aykırı
muhit: kuşatmış, kapsam alanı
muntazam: düzenli.
nihayetsiz: sonu olmayan
nizamat: tertip ve düzenler
nur-u tevhit: Allah'ın birliğini gösteren nur
sahife-i misaliye: görüntü sayfası
sükunet: hareketsizlik
tafsilen: geniş, ayrıntılı açıklama
tahavvül: değişiklik yapma.
tasarruf: idare etme
zerre: atom, maddenin en küçük parçası.
zihayat: canlı

binasına girip işleyebilir. Hâlbuki, onların teşkilâtları ayrı ayrı tarzdadır, başka başka nizamatı var. Bir incir meyvesinin fabrikası, faraza çuha makinesi gibi olsa, bir nar meyvesinin fabrikası da şeker makinesi gibi olacaktır. Ve hakeza, o binaların, o cisimlerin programları birbirinden başkadır. Şimdi şu zerre-i havaiye, bütün onlara girer veya girebilir ve gayet hakîmâne ve üstadâne yanlışsız olarak işler, vaziyetler alır. Vazifesi bittikten sonra kalkar gider.

İşte, müteharrik havanın müteharrik zerresi, ya nebatata ve hayvanata, hatta meyvelerine ve çiçeklerine giydirilen suretlerin, miktarların teşkilâtını, biçimini bilmesi lâzım geldiği, veyahut onlar bir bilenin emir ve iradesiyle memur olması lâzım geldiği gibi.

Sakın toprak, sakın olan her bir zerresi, bütün çiçekli nebatatın ve meyvedar ağaçların tohumlarına medar ve menşe olmak kabil olduğundan, hangi tohum gelse ve o zerrede, yani misliyet itibarıyla bir zerre hükmünde olan bir avuç toprakta kendine mahsus bir fabrika ve bütün levazımatına ve teşkilâtına lâzım bütün cihazatı bulunduğundan, o zerrede ve o zerrenin kulübeciği olan o bir avuç toprakta eşcar ve nebatat ve çiçekler ve meyveler envaı adedince muntazam manevî makine ve fabrikaları bulunması, veyahut mu'cizekâr, her şeyi hiçten icat eder ve her şeyin her şeyini ve her cihetini bilir bir ilim ve kudret bulunması lâzımdır, veyahut bir Kadîr-i Mutlak, bir Alîm-i Küllî Şey'in emir ve izniyle, havl ve kuvveti ile o vazifeler gördürülür.

irade: dileme, tercih etme
kabil: bir şeyin oluşmasına kaynaklık etme; mümkün, muhtemel, kabul eden
Kadîr-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız güç ve kuvvet sahibi Allah
kudret: güç, kuvvet, iktidar
levazımat: ihtiyaçlar
medar: sebep, vasıta
memur: görevli
menşe: kaynak.
meyvedar: meyve veren, sonuca giden
miktar: ölçülü bir madde.
mislîyet: bir binnin aynı olma.
mu'cizekâr: mu'cizeli.
muntazam: düzenli
müteharrik: hareketli.
nebatat: bitkiler
nizamat: düzenler, kanun hükümleri
sakın: durgun
suret: şekil
tarz: şekil, biçim
teşkilat: belli amaca hizmet için şekilden şekle dönüşerek düzenli bir birliktelik sağlama, teşkiller
üstadâne: her şeyi maharetle bilircesine
vazife
vaziyet almak: duruma göre davranmak.
zerre: atom, maddenin en küçük parçası
zerre-i havaiye: hava molekülü

Alîm-i Küllî Şey: her şeyi bilen Allah
cihazat: azalar, organlar
cihet: yön
çuha: sık dokunmuş tüysüz yün kumaş
envaı: canlı türleri, canlı çeşitleri
eşcar: ağaçlar
faraza: var kabul etme
hakeza: bunun gibi.
hakîmâne: hükmedercesine
havl: kuvvet.
hayvanat: canlılar
icat: yaratma, var etme

Evet, nasıl ki bir acemi, ham, âmî, adî, hem kör bir adam Avrupa'ya gitse, bütün fabrikalara, tezgâhlara girse, üstadâne kemal-i intizam ile her bir sanatta, her bir binada işler, öyle eserler yapar ki, nihayet derecede hikmetli, sanatlı, herkesi hayrette bırakıyor. Zerre miktar şuuru olan bilir ki, o adam, kendi başı ile işlemiyor, belki bir üstad-ı küll ona ders verir, işlettirir.

Hem, nasıl ki bir kor, âcız, yerinden kalkamıyor, basit bir kulübeciğinde oturmuş bir adam bulunuyor; hâlbuki o kulübeciğe bir dirhem gibi küçük bir taş, kemik ve pamuk gibi birer madde veriliyor. Hâlbuki, o kulübecikten batmanlarla şeker, toplarla çuha, binlerle mücevherat, gayet sanatlı, murassaatlı libaslar, lezzetli taamlar çıkıp gelse, zerre miktar aklı olan demeyecek mı ki, "O adam gayet mu'cizekâr bir zatın menşe-i mu'cizatı olan fabrikasının bir manidalı veyahut miskin bir kapıcısıdır."

Aynen öyle de, havanın zerreleri, her biri birer mektubat-ı Samedâniye, birer antika-i sanat-ı Rabbaniye, birer mu'cize-i kudret, birer harika-i hikmet olan nebatat ve eşcar, ezhar ve esmardaki harekât ve hidematları, bir Sânî-i Hakîm-i Zülcelâl'ın, bir Fâtır-ı Kerîm-i Zülcemal'ın emir ve iradesiyle hareket ettiğini ve toprağın zerreleri dahi her biri birer ayrı makine ve tezgâh, birer ayrı matbaa, birer ayrı hazine, birer ayrı antika ve Sâni-i Zülcelâl'ın esmasını ilân eden birer ayrı ilânname ve kemalâtını söyleyen birer ayrı kaside hükmünde olan o tohumcuklarının, o çekirdeklerinin sumbüllerine, ağaçlarına

acız: güçsüz
adî: basit, sıradan
âmî: cahil, okur yazar olmayan
antika: eski ve kıymetli sanat eseri
antika-i sanat-ı Rabbaniye: Rabbin antika sanatı
batman: dört okka veya sekiz kiloya karşılığında bir ağırlık birimi
çuha: yün elbise
dirhem: okkanın dörtte birine karşılığı olan birim
esma: isimler
esmar: meyveler
eşcar: ağaçlar
ezhar: çiçekler
Fâtır-ı Kerîm-i Zülcemal: sevgi, muhabbet ve güzellik sahibi ikramı seven yaratıcı.
ham: olgun olmayan
harekat: hareketler.
harika-ı hikmet: hikmet harikaları.
hazine: define
hidemat: hizmetler
hikmet: manalı, faydalı, İlahî gayeye uygun
hükmünde: yerine geçen
ilân: duyuru
ilânname: ilânın yazıldığı kağıt.
irade: dileme, tercih etme
kaside: övgü şiiri
kemalât: olgunluk ve mükemmellik
kemal-i intizam: eksiksiz, en mükemmel düzen
lezzet: tat.
libas: elbise
mandal: kapıyı açan kol
mektubat-ı Samedâniye: her şeyin kendisine muhtaç olduğu Allah'ın kudreti ile yaratması
menşe-i mu'cizat: mu'cizelerin kaynağı
miskin: uyuşuk, tembel, zavallı
mu'cize-i kudret: kudretin kimsenin taklidini yapamayacağı mu'cize eserler
mu'cizekar: mu'cizeli
murassaat: değerli ziynetlerle süslenmiş şeyler
mücevherat: elmas, yakut, zümrüt gibi süs eşyası ve takı olarak kullanılan değerli taşlar
nebatat: bitkiler
Sânî-i Hakîm-i Zülcelal: azamet ve kudret sahibi, hikmet ve faydaları gözeten, her şeyi sanatla yapan Allah.
Sânî-i Zülcelal: her şeyi sanatla yapan, sonsuz haşmet ve yücelik sahibi Allah
sümbül: fiilz
şuur: anlayış.
taam: yiyecek.
üstadâne: hoca gibi, âlimcesine
üstad-ı küll: her şeyi iyi bilen biri
zerre: atom, maddenin en küçük parçası

menşe ve medar olmalan, emr-i [1] كُنْ فَيَكُونُ 'e malik, her şey emnne musahhar bir Sânî-i Zülcelâl'ın emnyle, ıznıyle, iradesiyle, kuvvetiyle olması iki kere iki dört eder gibi kat'îdir, amenna.

İkinci Mebhas

Zerratın harekâtındaki vazifelere, hikmetlere küçük bir işarettir.

Evet, akılları gözlerine sukut etmiş maddiyyunların hikmetsiz hikmetleri, abesiyet esasına istinat eden felsefeleri nazarında tesadüfle bağlı olan tahavvulât-ı zerratı bütün düsturlanna üssülesas tutup, masnuat-ı İlâhiyeye mastar gostermişler. Nihayetsiz hikmetlerle müzeyyen masnuatı hikmetsiz, manasız, karma karışık bir şeye isnat etmeleri ne kadar hilâf-ı akıl olduğunu zerre miktar şuuru bulunan bilir.

Şımdı, Kur'ân-ı Hakîm'ın hikmeti nokta-ı nazarında, tahavvulât-ı zerratın pek çok gayeleri, hikmetleri ve vazıfeleri vardır, [2] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ gibi çok ayetlerle hıkmetlerine ve vazıfelerine ışaret eder. Numune olarak birkaçına işaret ediyoruz.

• **Birincisi:** Cenab-ı Vacibü'l-Vücud'un tecelliyat-ı icadıyesini tecdıt ve tazelendırmek ıçın her bır tek ruhu model gibı ederek, her sene mu'cızat-ı kudretinden taze bırer ceset gıydırmek ve her bır tek kıtaptan ayn ayrı bın

1 "Ol!" der, oluverir. (Yâsîn Suresi, 82.)

2 Hiç bir şey yoktur kı onu ovup onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

abesiyet: faydasız, boş yere
amenna: ıman ettik.
Cenab-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı aklen zarurî olan yüce Allah.
dustur: kural, kaide, prensip
emr-i kün feyekün: Allah'ın bır şeyın yaratılması konusundakı İradesi. "Kün!-Ol!" emrı
hıkmet: İlahî gayelere yönelik olarak anlamlı, faydaya yönelik.
hikmetsiz hikmet: gayesiz, faydasız ilim, sadece dünyayı ilgilendıren bilgi
hikmetsiz: gayesiz, faydasız
hilâf-ı akıl: akıl dışı
irade: dileme, tercih etme.
istinat: dayanak.
kat'î: kesin
maddıyyun: materyalıstler, her şeyı maddeye bağlayanlar
masnuat: sanatlı eserler
masnuat-ı İlahıye: Allah'ın sanatlı eserleri
mastar: bır şeyın çıkış yerı
medar: vasıta
menşe': kaynak
model: manken
mu'cizat-ı kudret: taklıdı İmkânsız kudret esen
musahhar: emrınde.
müzeyyen: süslü
nıhayetsiz: sonsuz
nokta-ı nazar: bakış açısı
numune: ornek.
Sânî-i Zülcelâl: her şeyı sanatla yapan, sonsuz haşmet ve yücelik sahıbı Allah
sukut: duşuş.
tahavvulat-ı zerrat: atomların değışıme uğraması, donuşum ve hareketleri
tecdit: yenılenme
tecellıyat-ı ıcat: yenıden yaratmanın tecellılen goruntulen
tesadüf: rastlantı
ussulesas: ana gaye, amaçlar amacı
zerrat: atomlar, zerreler

muhtelif kitabı hikmetiyle istınsah etmek ve bir tek hakikati başka başka surette göstermek ve kâinatların ve âlemlerin ve mevcudatlann, taife taife arkasından gelmelerine yer vermek ve zemin hazırlamak için, Fâtır-ı Zülcelâl, kudretiyle zerratı tahrik ve tavzif etmiştir.

• **İkincisi:** Malikü'l-Mülk-ü Zülcelâl şu dünyayı, bahusus rûy-ı zemin tarlasını bir mülk suretinde yaratmıştır. Yani, neşvünemaya, taze taze mahsulât vermeye kabil bir surette müheyya etmiştir; tâ ki nihayetsiz mu'cızat-ı kudretini orada ekip biçsin. İşte şu zemin yüzündeki tarlasında zerratı hikmetle tahrik ederek, intızam dairesinde tavzif edip, her asırda, her fasılda, her ayda, belki her günde, belki her saatte mu'cızat-ı kudretinden yeni yeni birer kâinat gösterir, yeryüzü avlusuna başka başka mahsulât verdirir. Nihayetsiz hazine-i rahmetinin hedâyâsını, nihayetsiz kudretinin mu'cizatının numunelerini harekât-ı zerrat ile izhar eder.

• **Üçüncüsü:** Nihayetsiz tecelliyat-ı esma-i İlâhiyenin nakışlarını göstermekle, o esmanın cilvelerini ifade için mahdut bir zeminde hadsiz nukuş göstermek, küçük bir sahifede nihayetsiz maanileri ifade edecek olan hadsiz ayatları yazmak için, Nakkaş-ı Ezelî, zerratı kemal-i hikmetle tahrik edip kemal-i intızamla tavzif etmiştir.

Evet, geçen senenin mahsulâtıyla şu senenin mahsulâtının mahiyetleri bir hükmündedir; fakat, maanileri başka başkadır. Taayyunat-ı itibariyeyi değiştirmekle maanileri değişir ve çoğalır. Taayyünat-ı itibariye ve teşahhusat-ı muvakkata, tebdil edildikleri ve zahiren fânî

alem: dünya
ayat: deliller
bahusus: özellikle
cilve: yansıma, görünme
esma: isimler
fânî: gelip geçici, ölümlü
fasıl: mevsim.
Fâtır-ı Zülcelâl: kudret ve azamet sahibi yaratıcı
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek
harekat-ı zerrat: atomların hareketleri
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
hedaya: hediyeler
hikmet: İlâhî gayelere yönelik olarak anlamlı, faydalı olması
hükmünde: değerinde.
intızam: düzen.
istınsah: yazma nüshaları çoğaltma
izhar: ortaya çıkarma
kabil: kabiliyetli, yetenekli
kâinat: evren, tüm varlıklar
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz hikmet, şaşmaz bir hikmet ve gaye
kemal-i intizam: son derece mükemmel düzen.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
maani: anlamlar, manalar
mahdut: sınırlı
mahiyet: nitelik, özellik.
mahsulât: mahsuller, ürünler
Malikü l-Mülk-ü Zülcelâl: bütün mülkün gerçek sahibi, sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan Allah
mu'cızat: mu'cizeler
mu'cizat-ı kudret: kudretin taklidi imkansız eserleri.
muhtelif: çeşitli
müheyya: hazır olma
mülk: sahip olunan ve hükmedilen yer
Nakkaş-ı Ezelî: başlangıcı olmayan nakış ustası Allah
nakış: süsleme
neşvünema: tohumlardan çıkarak gelişip olgunlaşma
nihayetsiz: sonsuz
nukuş: süsler, nakışlar
numune: örnek.
rûy-i zemin: yer yüzü
suret: şekil, görüntü
taayyünat-ı itibariye: bir şeyin Allah'ın ilminde var olup henüz şekilen ortaya çıkmamış olması.
tahrik: harekete geçirme
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme
tebdil: değişme
tecelliyat-ı esma-i İlâhiye: İlâhî isimlerin eşyada yansımaları.
teşahhusat-ı muvakkat: geçici görüntü, şekil ve yaşayış
zahiren: görünüşte
zemin: yer
zerrat: atomlar, zerreler

oldukları hâlde, onların maanî-i cemîleleri muhafaza olunup, sabit ve bâkî kalır. Şu ağacın geçen bahardaki yaprak ve çiçek ve meyvelerinin ruhları olmadığından, şu bahardaki emsalinin hakîkatçe aynılarıdır, yalnız teşahhusat-ı itibariyede fark var. Fakat, o itibarî teşahhuslar, her vakit tecelliyatı tazelenmekte olan şuunat-ı esma-i İlâhiyenin maanilerini ifade için şu bahardakiler, ayrı teşahhusatla onların yerine geldiler.

• **Dördüncüsü:** Hadsiz âlem-i mısal gibi gayet geniş âlem-ı melekût ve gayrimahdut sair uhrevî âlemlere birer mahsulât veya tezyinat veya levazımat gibi onlara münasip şeyleri yetiştirmek için şu dar mezraa-i dünyada, zemini yüzünün tezgâhında ve tarlasında, Hakîm-i Zülcelâl, zerratı tahrik edip, kâinatı seyyale ve mevcudatı seyyare ederek şu küçük zeminde o pek büyük âlemlere pek çok mahsulât-ı maneviye yetiştiriyor. Nihayetsiz hazine-i kudretinden nihayetsiz bir seyli dünyadan akıttırıp, âlem-i gayba ve bir kısmını ahiret âlemlerine dokuyor.

• **Beşincisi:** Nihayetsiz kemalât-ı İlâhiyeyi, hadsiz celevat-ı cemaliyeyi ve gayetsiz tecelliyat-ı celâliyeyi ve gayrimütenahi tesbihat-ı Rabbaniyeyi şu dar ve mahdut zeminde ve mütenahi ve az bir zamanda göstermek için zerratı kemal-i hikmetle kudretiyle tahrik edip, kemal-i intizamla tavzif ederek, mütenahi bir zamanda, mahdut bir zeminde gayrimütenahi tesbihat yaptırıyor, gayrimahdut tecelliyat-ı cemaliye ve celâliye ve kemaliyesini gösteriyor, çok hakaik-ı gaybiye ve çok semerat-ı uhreviye ve fânîlerin bâkî olan hüviyet ve suretlerinden pek

âlem: dünya
alem-i gayb: bizim bilmediğimiz ve görmediğimiz dünyalar
alem-ı melekut: İlâhî hükümranlığın tam olarak tecelli ettiği, görünmeyen mana âlemi
alem-ı mısal: bütün varlıkların ve olayların görüntülenmin yansıdığı madde ötesi âlem.
bakı: devamlı sürekli sonu olmayan
celevat-ı cemaliye: Allah'ın güzel isimlerinin varlıklar üzerindeki görünümleri akıslen
emsal: benzer
fani: sonu olan
gayetsiz: sonsuz
gayr-ı mahdut: sınırı olmayan
gayr-i mütenahi: sonsuz sayısız
hadsiz: sonsuz sınırsız
hakaik-i gaybiye: gizli ve bilinmeyen gerçekler
hakıkat: gerçek.
Hakım-ı Zülcelal: Hikmet ve Celal sahibi Allah
hazine-i kudret: kudretin sonsuz gizli hazinelen
hüviyet: hakıkı mahiyet kişilik.
itibarı: var sayılan, gerçek olmayan
kainat: evren, tüm yaratılmışlar
kemalat-ı İlahiye: İlâhî güzellik ve mükemmellik.
kemal-i İntizam: mükemmel ve kusursuz düzen.
kemal-ı hikmet: tam ve mükemmel bir hikmet
kudret: güç, iktidar
levazımat: ihtiyaçlar
maanı: anlamlar
maanî-ı cemile: güzel anlamlar
mahdut: sınırlı
mahsulat: ürünler
mahsulat-ı maneviye: manevî ürünler
mevcudat: varlıklar
mezraa-ı dünya: dünya tarlası
muhafaza: koruma
munasıp: uygun
mütenahi: sonu gelen, biten, sınırlı
nihayetsiz: sonsuz
sair: diğer
semerat-ı uhreviye: ahirettekî faydaları ve sevabı
seyl: akıcı
seyyale: akıcı
seyyare: gezici
suret: şekil, biçim
şuunat-ı esma-ı İlahiye: Allah'ın isimlerinin gerekleri gerektirdikleri İlâhî işler, fiiller, olaylar
tahrik: hareket ettirme
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme
tecelliyat: yansımalar, görünümler
tecelliyat-ı celaliye ve cemaliye ve kemaliye: Allah'ın güzellik ve yücelik ve mükemmellikle ilgili sıfatlarının yansımaları
tecelliyat-ı celaliye: Allah'ın azamet ve kudretinin kainattaki işleri
tesbihat: mahlûkatın yaratıcısını övmesi, methüsenası
tesbihat-ı Rabbaniye: mahlûkatın Rabbinine olan övgüsü, ışın sahibini övmesi
teşahhusat: görünümler, şahıs hâline gelmeler, cisimlenmeler
teşahhusat-ı itibariye: varlıkların duruma göre çeşitli görünümler alması, var sayılan görüntüler
tezyinat: süsler
uhrevi: ahirete ait.
zemin: yer
zerrat: atomlar, zerreler

çok nukuş-u misaliye ve çok manidar nüsuc-u levhiyeyi icat ediyor. Demek, zerreyi tahrik eden, şu makasıd-ı azîmeyi, şu hikem-i cesimeyi gösteren bir zattır; yoksa, her bir zerrede güneş gibi bir dimağ bulunması lâzım gelir.

Daha bu beş numune gibi belki beş bin hikmetle tahrik olunan zerratın tahavvulâtını, o akılsız feylesoflar hikmetsiz zannetmişler ve hakikatte; biri enfüsî, diğeri afakî iki hareket-i cezbekârânede zikir ve tesbih-i İlâhî ile Mevlevî gibi zikreden ve deverana kalkan o zerreleri, kendi kendine, sersem gibi dönüp oynuyorlar zu'm etmişler. İşte, bundan anlaşılıyor ki, onların ilimleri ilim değil, cehildir, hikmetleri, hikmetsizliktir.

Üçüncü Noktada altıncı uzun bir hikmet daha söylenecektir.

İkinci Nokta

Her bir zerrede, Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine ıkı şahıd-i sadık vardır.

Evet, zerre, acz ve cümuduyla beraber, şuurkârâne büyük vazifeleri yapmakla, büyük yükleri kaldırmakla, Vacibü'l-Vücud'un vücuduna kat'î şahadet ettiği gibi, harekâtında nizamat-ı umumiyeye tevfik-i hareket edip, her girdiği yerde ona mahsus nizamatı muraat etmekle, her yerde kendi vatanı gibi yerleşmesiyle Vacibü'l-Vücud'un vahdetine ve mülk ve melekûtun malıki olan Zatın ehadiyetine şahadet eder. Yani, zerre kimin ise, gezdiği bütün yerler de onundur.

acz: zayıflık ve güçsüzlük.
afaki: her şeyin dışa bakan yonu, dışa dönük.
cehil: bilgisizlik, cahillik.
cumud: cansızlık.
deveran: dönmek.
dimağ: beyinde bulunan akıl ve şuur, kafanın içi.
ehadiyet: her varlıkta tecelli eden birlik delili.
enfüsi: her şeyin içine bakan yonu, içe dönük.
hakikat: gerçek.
harekat: hareketler.
hareket-i cezbekârane: atomların dönerek meydana getirdiği çekim gücü çekici ve çekim gücü olan hareketler.
hikem-i cesime: büyük ve azametli faydalar.
hikmet: gaye ve fayda.
hikmetsiz: gayesiz, faydasız.
icat: var etme, yaratma.
kat'i: kesin.
mahsus: özel.
makasıd-ı azime: büyük amaçlar ve hedefler.
malik: sahip.
manidar: anlamlı.
melekût: her şeyin iç ve ruhani yonu ve ihtiva etmiği âlemler.
Mevlevi: Mevlana Celâlettin-i Rumi'nin atomun ve güneş sisteminin hareketinden ilham alarak geliştirdiği hem kendi etrafında hem de liderlerinin çevresinde dönmesi tarzında.
mülk: dış alemdeki eşya.
müraat: uyma.
nizamat: düzen.
nizamat-ı umumiye: herkesin tâbi olduğu düzene uyma.
nukuş-u misaliye: temsili nakışlar.
numune: örnek.
nüsuc-u levhiye: levhalaşmış, levha haline getirilmiş dokumalar, dokunmuş, işlenmiş levhalar.
sersem: başıboş.
şahadet: delil, şahıtlık.
şahid-i sadık: doğru şahıtler.
şuurkarane: akıllıca.
tahavvulat: devamlı değişim.
tahrik: hareket ettirme.
tesbih-i İlahi: Allah'ı overek tesbih etmek.
tevfik-i hareket: uygun davranış.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah.
vahdet: birlik.
vücut: varlık.
Zat: Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: atom, maddenin en küçük yapısı.
zikir: Allah'ı anma.
zu'm: hayalden ve evhamdan kaynaklanan yanlış düşünce.

Demek, zerre—çünkü âcızdir, yükü nihayetsiz ağırdır ve vazifeleri nihayetsiz çoktur—bir Kadîr-i Mutlak'ın ismiyle, emriyle kaim ve müteharrik olduğunu bildirir. Hem, kâinatın nizamat-ı küllîyesini bilir bir tarzda tevfik-i hareket etmesi ve her yere mânisiz girmesi, tek bir Alîm-i Mutlak'ın kudretiyle, hikmetiyle işlediğini gösterir.

Evet, nasıl ki bir nefer, takımında, bölüğünde, taburunda, alayında, fırkasında ve hakeza her bir dairede birer nispeti ve o nispete göre birer vazifesi olduğunu ve o nispetleri, o vazifeleri bilmekle tevfik-ı hareket etmek nizamat-ı askeriye tahtında talîm ve talîmat görmekle bütün o dairelere kumanda eden bir tek kumandan-ı azamın emrine ve kanununa tebaiyetle oluyor, öyle de, her bir zerre, birbirin içindeki mürekkebatta birer münasip vaziyeti, ayrı ayrı maslahatlı birer nispeti, ayrı ayrı muntazam birer vazifesi, ayrı ayrı hikmetli neticeleri bulunduğundan, elbette o zerreyi o mürekkebatta bütün nispet ve vazifelerini muhafaza edip netice ve hikmetleri bozmayacak bir tarzda yerleştirmek, bütün kâinat kabza-i tasarrufunda olan bir Zata mahsustur. Meselâ, Tevfik'in [HAŞİYE] göz bebeğinde yerleşen zerre, gözün asab-ı muharrike ve hassase ve şerayini ve evride gibi damarlara karşı münasip vaziyet alması ve yüzde ve sonra başta ve gövdede, daha sonra hey'et-i mecmua-i insaniyede her birisine karşı birer nispeti, birer vazifesi, birer faydası kemal-ı hikmetle bulunması gösteriyor ki, bütün o cismin

HAŞİYE: Nurun birinci kâtibidir.

âcız: güçsüz
alay: üç taburdan meydana gelen askeri birlik
Alîm-i Mutlak: sonsuz ilim sahibi Allah
asab-ı muharrike: hareketli damarlar
bölük: takımlardan meydana gelen bir askeri birlik.
evride: toplar damar
hakeza: bunun gibi.
hassase: duygular
hey'et-i mecmua-i insaniye: insanın tüm bedeni duygu ve azaları
hikmet: gaye ve fayda.
kabza-i tasarruf: avucuna alıp istediğini yapma
Kadir-i Mutlak: her şeye gücü yeten, sınırsız güç ve kudret sahibi Allah.
kaim: ayakta durma, varlığını devam ettirme
kâinat: evren, tüm yaratılmışlar
kemal-i hikmet: mükemmel faydalar ve neticeler
kudret: güç, kuvvet.
kumandan-ı azam: büyük kumandan
mahsus: özel
mani: engel
maslahat: faydalar, menfaatler
muhafaza: koruma.
muntazam: düzenli
münasip: uygun
müteharrik: hareketli.
nefer: rütbesiz asker, er
nihayetsiz: sonsuz.
nispet: münasebet, alâka
nizamat-ı askeriye: askeri düzen ve disiplin
nizamat-ı küllîye: büyük ve kapsamlı düzen
şerayin: atar damar
tabur: dört bölükten meydana gelen askeri birlik.
taht: altında
takım: en küçük bir askeri birlik.
talîm: eğitim.
talîmat: eğitimler
tarz: şekil, biçim
tebaiyet: uyma, uyruğuna girme
tevfik-i hareket: uygun hareket.
Zat: Allah
zerre: atom, maddenin en küçük yapısı

bütün azasını icat eden bir zat o zerreyi o yerde yerleştirebilir. Ve bilhassa rızık için gelen zerreler, rızık kafilesinde seyrüsefer eden o zerreler o kadar hayretfeza bir intizam ve hikmetle seyrüseyahat ederler ve öyle tavırlarda, tabakalarda intizamperverâne geçip gelirler ve öyle şuurkârâne ayak atıp hiç şaşırmayarak gele gele tâ beden-i zîhayatta dört süzgeçle süzülüp rızka muhtaç aza ve hüceyratın imdadına yetişmek için kandakı küreyvat-ı hamraya yüklenip bir kanun-u keremle imdada yetişirler. Ondan bilbedahe anlaşılır ki, şu zerreleri binler muhtelif menzillerden geçiren, sevk eden, elbette ve elbette bir Rezzak-ı Kerîm, bir Hallâk-ı Rahîm'dir ki, kudretine nispeten zerreler, yıldızlar omuza omuza müsavidirler.

Hem, her bir zerre öyle bir nakş-ı sanatta işler ki, ya bütün zerratla münasebettar, her birisine ve umumuna hem hâkim ve hem her birisine ve umumuna mahkûm bir vaziyette bulunmakla, o hayretfeza sanatlı nakşı ve hikmetnüma nakışlı sanatı bilir ve icat eder—bu ise, binler defa muhaldir; veya bir Sâni-i Hakîm'in kanun-u kader ve kalem-i kudretinden çıkan harekete memur birer noktadır. Nasıl ki, meselâ, Ayasofya kubbesindeki taşlar eğer mimarının emrine ve sanatına tâbi olmazlarsa, her bir taşı, Mimar Sinan gibi dülgerlik sanatında bir maharetı ve sair taşlara hem mahkûm, hem hâkim olmak, yani "Geliniz, düşmemek, sukut etmemek için baş başa vereceğiz" diye bir hükum sahibi olması lâzımdır; öyle de, binler defa Ayasofya kubbesinden daha sanatlı, daha hayretli ve hikmetli olan masnuattakı zerreler, Kâinat

aza: organlar
beden-i zihayat: canlı bedeni
bilbedahe: apaçık, delile ihtiyaç duymadan.
dülgerlik: marangoz ve bina ustalığı
hâkim: karar veren, hükum veren, hükmeden
Hallak-ı Rahim: rahmetı ile mahlukatı yoktan vucuda çıkaran Allah.
hayretfeza: hayret verici, hayret veren
hayretli: şaşkınlık veren.
hikmet: gaye ve fayda
hikmetnüma: hikmetlıce.
hüceyrat: hücreler
hükum: karar
icat: var etme, yaratma
imdat: yardım.
intizam: düzen
intizamperverane: düzenı sevenlere has
kafile: yolcular topluluğu
kainat: evren, tüm yaratılmışlar
kalem-i kudret: kudretın kalemi
kanun-u kader: kader kanunu
kanun-u kerem: ikram ve ihsan kanunu
küreyvat-ı hamra: kandakı alyuvar
maharet: becen, kabiliyet.
mahkûm: hukum altında bulunan, hukmedilen
masnuat: sanatlı eserler
menzil: yer, konak.
mimar: plan ve proje ile iş gören sanatkâr
muhal: akleen imkânsız.
muhtaç: ihtiyaçlı
muhtelif: çeşıtlı
münasebettar: ılgılı, alâkalı
müsavi: eşıt.
nakş-ı sanat: sanatın nakşı
rahim: merhametlı, şefkatlı.
Rezzak-ı Kerim: rızık kanunu ıle mahlukatına ıkram eden Allah
sair: dıger
sâni-i Hakim: her ışı hikmetle yapan Allah
sevk etmek: gondermek.
seyrusefer: gıdıp gelme.
seyruseyahat: yolculuk yap tırma
sukut: düşuş
şuurkârane: akıllıca
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: atom, maddenın en kuçük yapısı

Ustasının emrine tâbi olmazlarsa, her birine Sâni-i Kâinatın evsafı kadar evsaf-ı kemal verilmesi lâzım gelir.

Feyâ sübhanallah! Zındık maddiyyun gâvurlar, bir Vacibü'l-Vücud'u kabul etmediklerinden, zerrat adedince batıl âlihelen kabul etmeye mezheplenne gore muztar kalıyorlar. İşte şu cihette, münkir kâfir, ne kadar feylesof âlım de olsa, nihayet derecede bır cehl-ı azîm ıçındedır, bir echel-i mutlaktır.

Üçüncü Nokta

Şu nokta, Birinci Noktanın ahırında vaat olunan altıncı hikmet-i azîmeye bir ışarettir. Şöyle ki:

Yırmi Sekızıncı Sözün İkinci Sualinin cevabındaki haşıyede denılmıştı kı: Tahavvulât-ı zerratın ve zîhayat cisimlerde zerrat harekâtının binler hikmetlerinden bir hikmeti dahi, zerreleri nurlandırmaktır ve âlem-i uhreviye binasına lâyık zerreler olmak ıçın, hayattar ve manıdar olmaktır. Güya cism-i hayvanî ve insanî, hatta nebatî, terbiye dersini almak ıçın gelenlere bir misafırhane, bır kışla, bir mektep hükmündedir ki, camıa zerreler ona gırerler, nurlanırlar. Âdeta bir talım ve talımata mazhar olurlar, letafet peyda ederler. Bırer vazıfeyi görmekle, âlem-ı bekaya ve bütün eczasıyla hayattar olan dâr-ı ahırete zerrat olmak ıçın lıyakat kesb ederler.

Sual: Zerratın harekâtında şu hikmetin bulunması ne ıle bılınır?

gâvur: Allah'ı inkar eden, kâfir
güya: sanki
harekât: hareketler
haşıye: dipnot.
hayattar: canlı
hikmet: amaç ve faydayı gozeten hedef, fayda ve maslahat
hikmet-i azîme: buyuk hikmet, amaç ve fayda
hukmunde: değerinde
ışaret: alamet, delil
kesb etmek: kazanım
kışla: askerin eğitım gorduğü mekân
letafet: parlaklık, incelik ve guzellik
lıyakat: lâyık olma
maddıyyun: maddecıler, maddeye tesir verenler
manıdar: anlamlı
mazhar olmak: erişme, nail olma
mektep: oğrencılerin eğitım mekânı, okul
mezhep: bir meslek, yol, fikır ve dusunce ekolu
misafırhane: yolcu evi
muztar: mecbur
munkır kafır: ınkârcı dınsız.
nebatı: bıtkısel
nıhayet: son
nokta: bır konunun onemlı yerı
nurlandırmak: hayatlandırmak.
nurlanmak: canlandırmak.
peyda etmek: kazanmak.
Sânı-ı Kâinat: kâinatı ve her şeyi mükemmel bir sanatla yaratan Allah.
sual: soru
tabi: uyan
tahavvulât-ı zerrat: atomlann hareketlılıgı
talım: eğıtım.
talımat: bılgılendırme, eğınmler
terbıye: oğretım, besleme, buyutme, yaşatma
Vacıbu l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak ıçın hıç bir sebebe ıhtıyacı bulunmayan Allah
vazıfe: gorev
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: atom, maddenin en küçük yapısı
zîhayat: canlı
zındık: dınsız

adet: sayı
âdeta: sankı
âlem-ı beka: devamlı ve kalıcı olan ahıret alemi.
âlem-ı uhreviye: ahıret alemlerı
âlihe: batıl ılâhlar
batıl: sapık, yanlış yolda olan
camıt: cansız.
cehl-i azîm: buyuk cehalet.
cism: madde, beden.
cısm-ı hayvanı: canlı bedenı
dar-ı ahıret: ahıret ulkesı
echel-i mutlak: son derece bılgısız, bılmedıgını bılmeyen.
ecza: en küçük parçalar
evsaf: sıfatlar, ozellıkler
evsaf-ı kemal: son derece mukemmel ozellıkler
feyâ sübhanallah: ey her şeyın kendısını tesbıh ederek ovduğu Allah! (Hayret ıfadesı olarak da soylenır.)
feylesof âlim: bılgın felsefecı

Elcevap: *Evvelâ*, bütün masnuatın bütün intizamatıyla ve hikmetleriyle sabit olan Sânîin hikmetiyle bilinir. Çünkü, en cüz'î bir şeye küllî hikmetleri takan bir hikmet, seyl-i kâinatın içinde en büyük faaliyet gösteren ve hikmetli nakışlara medar olan harekât-ı zerratı hikmetsiz bırakmaz. Hem, en küçük mahlûkatı, vazîfelerinde ücretsiz, maaşsız, kemalsiz bırakmayan bir hikmet, bir hâkimiyet, en kesretli ve esaslı memurlarını, hizmetkârlarını nursuz, ücretsiz bırakmaz.

Saniyen: Sâni-i Hakîm anasırı tahrik edip tavzif ederek (onlara bir ücret-i kemal hükmünde) madeniyat derecesine çıkarmasıyla ve madeniyata mahsus tesbihatları onlara bildirmesiyle; ve madeniyatı tahrik ve tavzif edip nebatat mertebe-i hayatiyesinin makamını vermesiyle, ve nebatatı nzık ederek tahrik ve tavzif ile hayvanat mertebe-i letafetini onlara ihsan etmesiyle, ve hayvanattaki zerratı tavzif edip nzık yoluyla hayat-ı insaniye derecesine çıkarmasıyla; ve insanın vücudundaki zerratı suze süze tasfiye ve taltif ederek tâ dimağın ve kalbin en nazik ve lâtif yerinde makam vermesiyle bilinir ki, harekât-ı zerrat hikmetsiz değil, belki kendine lâyık bir nevi kemalâta koşturuluyor.

Salisen: Zîhayat cisimlerin zerratı içinde çekirdek ve tohumdaki gibi bir kısım zerreler öyle manevî bir nura, bir letafete, bir meziyete mazhar oluyorlar ki, sair zerrelere ve o koca ağaca bir ruh, bir sultan hükmüne geçer. İşte azîm bir ağacın bütün zerratı içinde bir kısım zerrelerin şu mertebeye çıkmaları, o ağacın tabaka-ı hayatında çok

anasır: hava, su, ışık, toprak gibi unsurlar, elementler
azîm: büyük
cuz'î: en küçük
dimağ: beynin içi, akıl ve şuur
ecza: en küçük parçalar
evvelâ: birincisi
faaliyet: hareketlilik.
hâkimiyet: egemenlik, hükmetmek
harekât-ı zerrat: atomların hareketleri
hayat-ı insaniye: insan hayatı
hayvanat: canlılar
hikmet: fayda ve maslahat
hikmetsiz: gayesiz, faydasız
ihsan: ikram
intizamat: düzen ve nizam
kemal: olgunluk, yücelik.
kemalat: mükemmellikler
kemalsiz: kusurlu, noksan
kesret: çokluk.
kesretli: çok fazla çokluklu
küllî: bütüne ait parçalardan ve fertlerden oluşan, umumî, çok fazla, bütün
latîf: güzel, hoş
letafet: incelik, güzellik.
madeniyat: madenler
mahlûkat: yaratıklar
mahsus: sadece ona has
makam: değer, mevki, memuriyet yeri
manevî nur: manevî aydınlanma
masnuat: sanatlı maddeler.
mazhar: erişme, sahip olma
medar olmak: sebep ve vesile olmak, dayanak noktası olmak.
medar: kaynak, dayanak.
mertebe: seviye, kademe
mertebe-i hayatiye: hayat mertebesi, derecesi
mertebe-i letafet: güzelliğin dereceleri.
meziyet: üstün ve değerli vasıflar
nakışlar: süslemeler
nazik: incelik
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit.
nzık: hayatın devamı için gerekli her şey
sabit olmak: yakı olmak, kesinlik kazanmak, doğruluğu ispatlanmış olmak.
sair: diğer
salisen: üçüncüsü
Sânî: her şeyi sanatla yapan Allah
Sâni-i Hakîm: her şeyi belli bir amaç ve faydaya dönük yaratan usta, her işi hikmetle ve sanatla yapan Allah
saniyen: ikincisi
seyl-i kâinat: kainattaki varlıkların bir hedefe gidişi
tabaka-i hayat: hayat basamakları
tahrik: hareketlilik.
taltif: yüceltme, iyilik ve lütfta bulunma
tasfiye: saflaştırma, arındırma
tavzif: vazîfelendirme, görevlendirme
tesbihat: yaratıcısını overek anlatması
ücret-i kemal: çalışmanın sonucu yükselmesi, olgunlaşması, mükemmellik ücreti.
vücut: beden
zerrat: atomlar, hücreler
zerre: atom, maddenin en küçük yapısı.
zîhayat: canlı

devirleri ve nazik vazifeleri görmesiyle olduğundan gösteriyor ki, Sânî-i Hakîm'in emriyle vazife-i fıtrat içinde zerratın enva-ı harekâtına göre onlara tecelli eden esmanın hesabına ve şerefine olarak, birer manevî letafet, birer manevî nur, birer makam, birer manevî ders almalarını gösteriyor.

Elhâsıl: Madem Sânı-ı Hakîm her şey için o şeye münasip bir nokta-ı kemal ve ona lâyık bir mertebe-i feyz-i vücut tayin edip ve o şeye, o nokta-i kemale sa'y edip gitmek için bir istidat vererek ona sevk ediyor, ve bütün nebatat ve hayvanatta şu kanun-u rububiyet cari olmakla beraber, cemadatta dahi candir ki, adî toprağa, elmas derecesine ve cevahır-i âliye mertebesine bir terakkiyat veriyor ve şu hakikatte muazzam bir "kanun-u rububiyetin" ucu görünüyor.

Hem, madem o Hâlık-ı Kerîm, tenasül kanun-u azîminde istihdam ettiği hayvanata ücret olarak, birer maaş gibi, birer lezzet-i cüz'iye veriyor. Ve an ve bülbül gibi, sair hidemat-ı Rabbaniyede istihdam olunan hayvanlara birer ücret-i kemal verir, şevk ve lezzete medar birer makam veriyor, ve şunda bir muazzam "kanun-u kerem"in ucu görünüyor.

Hem, madem her şeyin hakikati Cenab-ı Hakkın bir ismini tecellisine bakar, ona bağlıdır, ona âynedir, o şey ne kadar güzel bir vaziyet alsa, o ismin şerefinedir, o isim öyle ister. O şey bilse, bilmese, o güzel vaziyet hakikat nazarında matlûptur. Ve şu hakikatten gayet muazzam bir "kanun-u tahsin ve cemal"ın ucu görünüyor.

kanun-u rububiyet: yaratma, rızık verme ve terbiye etme kanunu
kanun-u tahsin ve cemal: her şeyi en güzel ve mükemmel şekilde yapma kanunu
letafet: güzellik, hoşluk.
lezzete medar: zevke sebep olacak şekilde
lezzet-i cüz'iye: basit, küçük bir zevk.
matlûp: istenen
mertebe-i feyz-i vücut: varlığın en bereketli ve verimli hale gelme derecesi
muazzam: çok büyük
münasip: uygun
nazik: ince, zarif
nebatat: bitkiler
nokta-ı kemal: mükemmellik noktası
sair: diğer
Sânî-i Hakîm: her işi hikmetle ve sanatla yapan Allah
sa'y etmek: çalışma, gayret etme
şevk: heyecan
tayin etmek: belirlemek
tecelli: Allah'ın isimlerinin ve insanın kabiliyetlerinin eşyada görünmesi, yansıma.
tenasül: çoğalma.
terakkiyat: gelişim
ücret-i kemal: yükselme ücreti
vazife-i fıtrat: yaratılış vazifesi, amaç
zerrat: atomlar

adî: basit, sıradan
cari: geçerli
cemadat: cansızlar.
cevahır-i âliye: değerli cevherler.
elhâsıl: netice, sonuç olarak.
enva-ı harekat: hareket çeşitleri
esma: isimler
hakikat: gerçek.
Hâlık-ı Kerîm: sonsuz cömertlik ve ikram sahibi ve her şeyi yoktan yaratan Allah.
hayvanat: hayvanlar, canlılar
hidemat-ı Rabbaniye: her şeyin Rabbi olan Allah'a yönelik hizmetler, İlâhî hizmetler
istidat: kabiliyet.
istihdam: görevlendirme.
kanun-u azîm: büyük kanun
kanun-u kerem: cömertlik, bağış ve ikram kanunu

Hem, madem Fâtır-ı Kerîm, düstur-u kerem iktizasıyla bır şeye verdiği makamı ve kemalı, o şeyin müddeti ve ömrü bitmesiyle, o kemali geriye almıyor, belkı o zîkemalîn meyvelerini, neticelerini, manevî hüviyetini ve manasını, ruhlu ise ruhunu ıbka ediyor. Meselâ, dünyada insanı mazhar ettiği kemalâtın manalarını, meyvelerini ibka edıyor, hatta müteşekkır bır mü'mının yediği zaıl meyvelerin şükrünü, hamdini, mücessem bir meyve-i Cennet suretinde tekrar ona veriyor. Ve şu hakîkatte muazzam bır "kanun-u rahmet"in ucu gorunuyor.

Hem, madem Hallâk-ı Bîmisal ısraf etmiyor, abes işleri yapmıyor, hatta guz mevsımınde vazifesı bitmış, vefat etmış mahlûkların enkaz-ı maddiyesini bahar masnuatında istımal ediyor, onların binalarında derç edıyor, elbette,

[1] يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ sırrıyla

[2] وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ işaretıyle şu dünyada camıt, şuursuz ve muhım vazifeler goren zerrat-ı arzıyenin elbette taşı, ağacı, her şeyi zîhayat ve zîşuur olan ahiretin bazı binalarında derç ve ıstımalı mukteza-ı hıkmettır. Çünkü, harap olmuş dünyanın zerratını dünyada bırakmak veya ademe atmak ısraftır. Ve şu hakıkatten pek muazzam bır "kanun-u hikmet"in ucu görünüyor.

Hem, madem şu dunyanın pek çok âsârı ve manevıyatı ve meyveleri ve cin ve ins gibi mükellefînin mensucat-ı amellen, sahaif-i ef'allen, ruhlan, cesetlen ahıret pazarına gönderılıyor, elbette o semerata ve manalara hızmet eden ve arkadaşlık eden zerrat-ı arzıye dahı vazıfe

abes: lüzumsuz.
adem: yokluk.
ahıret pazarı: oldukten sonraki hayatta sergilenme
asar: eserler.
camıt: cansız.
cin: gormediğimiz tüm varlıklar
derç etmek: içine koyma
derç: yerleştirme
dustur-u kerem: ikram ve ihsan kanunu.
enkaz-ı maddiye: maddî dokuntüler yıkıntılar
Fatır-ı Kerim: ikramı seven yaratıcı
hakîkat: gerçek.
Hallak-ı Bımisal: eşı ve benzeri olmayan yaratıcı Allah
hamd: Allah'ın verdıgıne rıza ve kanaat
harap: yıkılmış
ibka etmek: ebedîleştırmek.
iktıza: gerektırme
ıns: insanlar
israf: gereksız harcama savurganlık.
ıstımal: kullanma çalıştırma
kanun-u hikmet: her şeyı bır amaca ve hedefe yonelıtme kanunu
kanun-u rahmet: rahmet merhamet kanunu
kemal: olgunluk.
mahlûk: yaratılmış olan.
makam: her şeyin bulunduğu yer memurluk yerı mevkı
manaları: ifade ettıgi anlamlar
maneviyat: madde otesi şeyler
masnuat: sanatlı varlıklar
mazhar: enşme sahıp olma
mensucat-ı amel: varlıkların işlerinin ıbadet ve çalışmalarının dokuduğu şeyler manzara ve levhalar.
meyve-i Cennet: Cennet meyvesi.
muazzam: çok buyuk.
mukteza-ı hikmet: hikmetin gereği.
mücessem: cısımleşmış
müddet: sure
muhim: onemlı
mükellefin: Allah'ın verdıgi gorevlen yapmakla yukumlu olanlar
mü'min: Allah'a ve ahirete inanan
muteşekkir: minnettar şukreden
ömür: her varlıgın vucuda geldiği andan ölümüne kadar geçen sure
sahaif-i ef'al: varlıkların fıllennın yazdıgı sayfalar
semerat: meyveler
suret: bıçım şekil
sırr: gizem

1. Yeryuzünun başka bır şekle çevrileceğı gun. (İbrahım Suresi. 48)
2. Asıl hayata mazhar olan ise ahıret yurdudur. (Ankebut Suresi. 64)

şuursuz: düşüncesiz
şükür: memnuniyet, teşekkur
vefat: olmek.
zaıl: geçıcı
zerrat: atomlar, zerreler
zerrat-ı arzıye: yeryuzundekı atomlar
zîhayat: canlılar
zîkemal: kemal sahıbı
zîşuur: akıllı ve duşuncelı varlıklar

noktasında kendine göre tekemmül ettikten sonra, yanı nur-u hayata çok defa hizmet ve mazhar olduktan sonra ve hayatî tesbihata medar olduktan sonra şu harap olacak dünyanın enkazı içinde, şu zerratı dahi öteki âlemin binasında derç etmek mukteza-i adl ve hikmettir. Ve şu hakikatten pek muazzam bir "kanun-u adl"in ucu görünüyor.

Hem, madem ruh cisme hâkım olduğu gibi, camıt maddelerde dahi kaderin yazdığı evamir-i tekviniye, o maddelere hâkimdir; o maddeler, kaderin manevî yazısına göre mevki ve nizam alabilirler. Meselâ, yumurtaların envaında ve nutfelerin aksamında ve çekirdeklerin esnafında ve tohumların ecnasında kaderin ayrı ayrı yazdığı evamir-i tekviniye cihetiyle, ayrı ayrı makam ve nur sahibi oluyorlar. Ve o madde itibarıyla mahiyetleri [HAŞİYE 1] bir hükmünde olan o maddeler, hadsız muhtelif mevcudata menşe oluyorlar, ayrı ayrı makam ve nur sahibi oluyorlar. Elbette hidemat-ı hayatiye ve hayattaki tesbihat-ı Rabbaniyede defaatle bir zerre bulunmuş ise ve hizmet etmiş ise, o zerrenin manevî alınında o manaların hikmetlerini hiçbir şeyi kaybetmeyen kader kalemiyle kaydetmesi, mukteza-i ihata-i ilmîdir. Ve şunda pek muazzam bir "kanun-u ilm-ı muhit"in ucu görünüyor.

Öyle ise zerreler [HAŞİYE 2] başıboş değiller

HAŞİYE 1: Evet, bütün onlar dört unsurdan mürekkeptir. Müvellidülmâ, müvellidülhumuza, azot, karbon gibi maddelerden teşkil olunuyorlar. Maddece bir sayılabilirler. Farkları yalnız kaderin manevî yazısındadır.
HAŞİYE 2: Şu cevap, yedi "madem" kelimelerine bakar.

aksam: kısımlar, bölümler
camit: cansız
cisim: varlıkların maddî bedenleri
defaatle: çok defa
derç etmek: içine almak
ecnas: cinsler, türler
enkaz: yıkıntı ve süprüntüler
envaı: türler
esnaf: sınıflar
evamir-i tekviniye: Allah'ın kainattaki koyduğu emrinin gereği olan kanunlar, yaratılış kanunları
hadsız: sınırsız
hakikat: gerçek.
hakim: hükmeden.
harap: yıkılıp dağılmış
haşiye: dip not
hayati tesbihat: varlıkların hayatlarında yaptıkları hanka işlerle yaratıcılarını övmeleri.
hidemat-ı hayatiye: hayat hizmetleri
hikmet: gaye, fayda
kader: Yaratıcının plan ve programı
kanun-u adl: adalet kanunu
kanun-u ilm-i muhit: Allah'ın her şeyi kuşatan ilminin gereği kanunu.
mahiyet: bir şeyin aslı, hüviyeti.
makam: mertebe, derece
manevî yazı: kader programını yazan formatlar.
mazhar: layık olma
medar: sebep
menşe: kaynak.
mevki: yer, makam
muazzam: çok büyük
muhtelif: ayrı, ayrı.
mukteza-ı adl ve hikmet: hikmet ve adaletin gereği
mukteza-ı ihata-i ilmî: Allah'ın her şeyi kapsayan ilminin gereği
mürekkep: bileşim
müvellidülhumuza: hidrojen
müvellidülmâ: oksijen
nizam: düzen
nur-u hayat: hayat aydınlığı
nutfe: canlıların üreme suyu
tekemmül: gelişme, kemal bulma
tesbihat-ı Rabbaniye: Allah'a zikir, tesbih ve dua etme.
teşkil: şekillenme
unsur: hava, su, ışık gibi temel maddeler
zerrat: atomlar, zerreler
zerre: atom, maddenin en küçük yapısı

Netice-i Kelâm: Geçmiş yedi kanun, yani, *kanun-u rububiyet, kanun-u kerem, kanun-u cemal, kanun-u rahmet, kanun-u hikmet, kanun-u adl, kanun-u ihata-ı ilmî* gibi pek çok muazzam kanunların görünen uçları arkalarında birer İsm-i Azam ve o İsm-i Azamın tecelli-i azamını gösteriyorlar. Ve o tecelliden anlaşılıyor ki, sair mevcudat gibi, şu dünyadaki tahavvulât-ı zerrat dahi, gayet âlî hikmetler için kaderin çizdiği hudut üzerine, kudretin verdiği evamır-ı tekvîniyeye göre, hassas bir mizan-ı ilmî ile cevelân ediyorlar. Âdeta başka yüksek bir âleme (HAŞİYE) gitmeye hazırlanıyorlar. Öyle ise, zîhayat cisimler, o seyyah zerrelere güya birer mektep, birer kışla, birer misafirhane-i terbiye hükmündedir ve öyle olduğuna bir hads-i sadıkla hükmedilebilir.

Elhâsıl: Birinci Sözde denildiği ve ispat edildiği gibi, her şey, *Bismillâh* der. İşte, bütün mevcudat gibi, her bir zerre ve zerratın her bir taifesi ve mahsus her bir cemaati, lisan-ı hâl ile, *Bismillâh* der, hareket eder.

HAŞİYE: Çünkü, bilmüşahede gayet cevadane bir faaliyetle şu âlem-i kesif ve süflide pek kesretle nur-u hayatı serpmek ve iş'al etmek, hatta en hasis maddelerde ve taaffun etmiş cisimlerde kesretle taze bir nur-u hayatı ışıklandırmak, o kesif ve hasis maddeleri nur-u hayatla letafetlendirmek, cilâlandırmak, sarahate yakın işaret ediyor ki, gayet latif, ulvi, nazif, hayattar diğer bir âlemin hesabına, şu kesif, camid âlemi zerratın hareketiyle, hayatın nuruyla cilâlandırıyor, eritiyor, güzelleştiriyor. Güya latif bir âleme gitmek için, ziynetlendiriyor. İşte, beşer haşrini aklına sığıştıramayan dar akıllı adamlar, Kur'ân'ın nuruyla rasat etseler görecekler ki, bütün zerratı bir ordu gibi haşredecek kadar muhit bir "kanun-u kayyumiyet" görünüyor, bilmüşahede tasarruf ediyor.

adeta: sanki
alem-i kesif: madde alemi
beşer: insan
bilmüşahede: gözle görerek.
Bismillâh: Allah'ın adı ve izni ile.
camid: cansız.
cemaat: büyük topluluk.
cevadane: cömertçe
cevelân: hareketlilik.
cilalamak: parlatmak
elhasıl: özetle
evamır-i tekvîniye: Allah'ın tabiata koyduğu iradesinin tecellisi olan tabiat kanunları
gayet âlî: gayet yüce.
hadıs-ı sadık: kalpte sürüntü meydana gelen doğru kanaat, tam doğru ve şüphesiz idrak etme ve bilme
hasis: bayağı
hassas: inceliklı en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren
haşir: öldükten sonra tekrar dirilme
haşiye: dipnot
haşretmek: öldükten sonra dirilmek.
hayattar: canlı
hikmet: fayda ve amaca yönelme, kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
hudut: sınır
hukmünde: değerinde
İsm-i Azam: Allah'ın bütün isimlerinin içindeki en büyük en değerli ismi
İş'al etmek: yakmak.
İşaret: alamet.
kader: yaratıcının plan ve programı
kanun-u adl: adalet kanunu
kanun-u cemal: her şeye bir güzellik verme kanunu.
kanun-u hikmet: her şeyi bir fayda ve amaca yöneltme kanunu
kanun-u ihata-i ilmi: Allah'ın ilminin her şeyi kuşatması kanunu
kanun-u kayyumiyet: Allah'ın her şeyi ayakta tutması varlığı devam ettirmesi
kanun-u kerem: ikram ve ihsan kanunu
kanun-u rahmet: mahlûkatı yoktan varlığa çıkararak hayata ve nimete kavuşturma kanunu
kanun-u rububiyet: eğitim terbiye ve talim kanunu
kesif: karanlık.
kesret: çokluk.
kudret: sınırsız güç.
Kur'an'ın nuru: Kur'ân-ı Kerîm'in aydınlığı
kışla: askerin eğitim alanı
latif: ince güzel
letafetlendirmek: maddeyi hayata ruha yaklaştırmak, güzelleştirmek
lisan-ı hâl: hâl dili
mahsus: has özel
mektep: eğitim öğretim merkezi olan okul
mevcudat: varlıklar
misafirhane-i terbiye: geçici eğitim yeri
mizan-ı ilmi: ilmi ölçüler
muazzam: çok büyük.
muhit: kuşatmış.
nazif: temiz
netice-i kelam: sözün özü
nur-u hayat: hayat ışığı.
rasat: gözlem yapma
sarahat: açıklık.
seyyah: gezgin
süflî: adı aşağı şeylere ait
taaffün: kokuşmuş
tahavvulât-ı zerrat: atomlarının değişim ve dönüşümleri
taife: tür kavim ve kafileler
tasarruf: üzerinde istediği gibi hükmetme kullanım hakkı
tecelli: yansıma, görünme
tecelli-i azam: en büyük tecelli
ulvi: yüce
zerrat: atomlar zerreler
zerre: atom maddenin en küçük yapısı
zîhayat: canlı
ziynet: süs

Evet, geçmiş Üç Nokta sırrıyla, her bir zerre mebde-i hareketinde lisan-ı hâl ile [1] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ der. Yani, "*Ben, Allah'ın namıyla, hesabıyla, ismiyle, izniyle, kuvvetiyle hareket ediyorum.*" Sonra netice-i hareketinde, her bir masnu gibi, her bir zerre, her bir taifesi, lisan-ı hâl ile [2] ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ der ki, bir kaside-i methiye hükmünde olan sanatlı bir mahlûkun nakşında, kudretin küçük bir kalem ucu hükmünde kendini gösterir. Belki her biri, manevî, Rabbanî, muazzam, hadsiz başlı bir fonografın birer plâğı hükmünde olan masnuların üstünde dönen ve tahmidat-ı Rabbaniye kasideleriyle o masnuatı konuşturan ve tesbihat-ı İlâhiye neşîdelerini okutturan birer iğne başı suretinde kendini gösteriyorlar...

دَعْوٰيهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوٰيهُمْ
اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ [3] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا
اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ۞ [4] رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا
وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ۞ [5] اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَلِحَقِّهِ اَدَاءً وَعَلٰى اٰلِهِ
وَصَحْبِهِ وَاِخْوَانِهِ وَسَلِّمْ وَسَلِّمْنَا وَسَلِّمْ دِينَنَا
[6] اٰمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ

fonograf: teyp, konuşan makine, ses kaydedici.
hadsiz: sınırsız.
hesabıyla: başkası yerine, adıyla, ismiyle.
ismiyle hareket: başkası adına.
kaside: şiir, ilâhi.
kaside-i methiye: övgü şiiri.
lisan-ı hâl: hâl dili.
masnu: sanatlı varlık.
masnuat: sanatlı varlıklar.
mebde-i hareket: hareketin başlangıcı.
nam: ünvan.
neşîde: şiir, manzume.
netice-i hareket: hareketin sonucu.
suret: şekil, tarz.
tahmidat-ı Rabbaniye: yaratıcı ve rızık vericiyi övme, minnetini, teşekkürünü ifade etme.
tesbihat-ı İlâhiye: varlıkların hâl-leriyle ve dilleriyle Allah'a olan övgüleri.

1 Fâtiha Sûresi, 1.

2 Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi, 1.)

3 Onların Cennetteki duaları şöyledir: "Allahım, Seni bütün noksan sıfatlardan tenzih ederiz." Aralarındaki dileklerin de hep selâmdır, iyiliktir. Duaları ise şu sözlerle sona erer: "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur." (Yunus Sûresi, 10.)

4 Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

5 Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola erştirdikten sonra, kalplerimizi sapıklığa meyletterme. Yüce katından bize bir rahmet bağışla. Muhakkak ki, veren Sensin, dua edip istediklerimizi bize bağışlayan Sensin. (Âl-i İmrân Sûresi, 8.)

6 Allahım, Efendimiz Muhammed'e onun Âl ve Ashâb ve kardeşlerine Senin için hoşnutluk ve onun için de hakkı eda olacak bir rahmet ve selâm eyle. Bizi ve dinimizi selâmette kıl. Duamızı kabul et ey Âlemlerin Rabbi!

* Otuz Birinci Söz, Barla'da 1928-30 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir

Otuz Birinci Söz

MIRAC-I NEBEVIYEYE (A.S.M.) DAIRDIR

İHTAR: *Mıraç meselesi, erkân-ı ımanıyenin usulunden sonra terettüp eden bir neticedir ve erkân-ı ımanıyenin nurlarından medet alan bir nurdur. Erkân-ı ımanıyeyi kabul etmeyen dınsız mulhıdlere karşı elbette bizzat ıspat edılmez. Çunku, Allah'ı bılmeyen, peygamberı tanımayan ve melâıkeyı kabul etmeyen veya semavatın vucudunu ınkâr eden adamlara mıraçtan bahsedılmez. Evvelâ o erkânı ispat etmek lâzım geliyor. Oyle ise bız, mıraçta ıstıb'at ile vesveseye duşen bır mu'mını muhatap ıttıhaz ederek, ona karşı beyan edeceğiz. Ara sıra makam-ı ıstımada olan mulhıdı nazara alıp, serd-i kelâm edeceğız. Bazı Sozlerde hakıkat-ı mıracın bır kısım lem'alan zıkredılmıştır. Ihvanlarımın ısrarı ıle ayrı ayrı o lem'alan hakıkatın aslıyla bırleştırmek ve kemalât-ı Ahmedıyenın (a.s.m.) cemalıne bırden bır âyıne yapmak ıçın, ınayetı Allah'tan ıstedık.*

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ الَّذِى أَسْرٰى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ
الْأَقْصَا الَّذِى بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۞[1]
إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْىٌ يُوحَى ۞ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ۞ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى ۞
وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى ۞ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ۞ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ
أَدْنَى ۞ فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى ۞ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى ۞

1 Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla • Ayetlerimızden bır kısmını ona gostermek ıçın kulunu bır gece Mescıd-ı Haramdan alıp çevresını mubarek kıldığımız Mescıd-ı Aksaya seyahat ettıren Allah her turlu noksandan munezzehtır. Şüphesiz kı O her şeyı hakkıyla ışıten, her şeyı hakkıyla gorendır. (Isra Suresi 1.)

ayet: delil. Kur'an ın surelerını oluşturan Ilâhı soz, Allah ın varlığını gosteren şey
ayine: ayna.
beyan: anlatma, açık soyleme, izah
bizzat: kendı dırek olarak.
cemal: ıç ve dış guzellik
dart: art ılşılı
erkan: rukunler, esaslar
erkan-ı ımanıye: ımana art esaslar
hakıkat: gerçek bır şeyın aslı ve esası
hakıkat-ı Mıraç: Peygamber Efendımızın Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen, halen çıkmasının mahıyetı, aslı ve esası
ıhtar: hatırlatma, yapma, dıkkat çekme
ıhvan: kardeşler
ınayet: yardım
ınkar etmek: doğruluğunu kabul etmemek.
ıspat: delıl ve şahıt gostererek doğruyu kanıtlama.
ıstıb'at: akıldan uzak gorme.
ıttıhaz: kabul etme, sayma.
kemalat-ı Ahmedıye: Peygamberımızın sahıp olduğu mukemmel ozellıkler, fazıletler
lem'a: parıltı
makam-ı ıstıma: dınleme yerı, konumu
medet: yardım.
melaıke: melekler
Mescıd-ı Aksa: Kudus tekı meşhur kutsal mabet.
Mescıd-i Haram: Mekke-ı Mukerreme de ıçınde Kabe nın bulunduğu en buyuk, mukaddes ıbadet yerı
mesele: sorulup karşılığı ıstenılen onemlı olay
Mıraç-ı Nebevıye: Peygamber Efendımızın Allah katına çıkış mu cızesi
Mıraç: Peygamber Efendımızın Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cısmen halen çıkması mu cızesi.
muhatap: hıtap olunan, kendısıne soz soylenılen
mubarek: bereketlı, hayırlı uğurlu
mulhıd: dınsız
mu'mın: ıman eden, ınanan
munezzeh: uzak, temız
nazara alma: bakma, bakıp dusunme, dıkkate alma
netıce: sonuç.
noksan: eksıklık, kusur
nur: aydınlık, ışık.
peygamber: Ilâhı emır ve yasakları ınsanlara teblığ eden elçı
Rahım: merhamet ve şefkat eden, açıyıp esırgeyen Allah.
Rahman: rahmetı butun her kese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım şekıllerını ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
semavat: semalar, gokler
serd-i kelâm: soz soyleme
terettüp: sıralanma, sırasında olma, netıce olarak çıkma
usul: asıllar, kokler, temeller, esaslar
vesvese: şuphe, tereddut.
vucut: var oluş, varlık.
zıkretme: anma, soyleme, anlatma

أَفَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ ۞ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ۞ عِندَ سِدْرَةِ الْمُنتَهَىٰ ۞ عِندَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ۞ إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ۞ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ۞ لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ۞[2]

Evvelkı ayet-ı azîmenın azîm hazınesınden yalnız [3] أَنَّهُ zamırınde bir düstur-u belâgate istınat eden iki remzin meselemize münasebeti olduğu için, i'caz bahsinde beyan edildiği üzere yazacağız.

İşte, Kur'ân-ı Hakîm, Habîb-i Ekrem Aleyhi Efdalüssalâtü ve Ekmelusselâmın miracının mebdei olan Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya olan seyranını zikrettikten sonra, [4] إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ der. Ve şu kelâm ile Sure-ı [5] وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ 'da işaret olunan münteha-ı Miraca remzeden أَنَّهُ 'dekı zamir, ya Cenab-ı Hakka racidir, veyahut Peygamberedir (a.s.m.).

Peygambere göre olsa, kanun-u belâgat ve münasebet-ı sıyak-ı kelâm şoyle ifade edıyor kı: "Bu seyahat-i cüz'iyede bir seyr-i umumî, bir uruc-u küllî var kı, tâ Sidretü'l-Münteha'ya, tâ Kab-ı Kavseyn'e kadar meratıb-ı külliye-i esmaıyede gözüne, kulağına tesadüf eden ayat-ı Rabbanıyeyı ve acaıb-ı sanat-ı İlâhıyeyı ışıtmış, görmüştür" der. O küçük cüz'î seyahatı, hem küllî, hem mahşer-ı acayıp bır seyahatın anahtan hukmunde gösterıyor.

2. O ancak kendisine vahyolunanı soyler. • Onu muazzam kuvvetlere ustun bir akıl ve dirayete sahip Cebrail öğretti kı. • kendisine gerçek suretiyle gorunmuştur. • O ufkun en yukarısında ıdı. • Sonra ındı ve yaklaştı. • Nihayet kendisine ıkı yay kadar hatta daha da yakın oldu. • Sonra da vahyolunacak şeyı kulune vahyetti. • Onun gorduğunu kalbi yalanlamadı. • Şımdı onun gorduğu hakkında onunla mucadele mı edeceksınız? • And olsun kı onu bır kere daha hakıkı suretinde gordu. • Sidre ı Munteha da gordu. • Kı onun yanında Me'va Cennetı vardır. • O zaman Sidre yı Allah ın nuru kaplamıştı. • Goz ne şaştı, ne de başka bır şeye baktı. • And olsun kı Rabbının ayetlerinden en buyuklerını gordu. (Necm Suresi 4-18)

3. Şuphesız kı O

4. Şuphesız kı O her şeyı hakkıyla işıten, her şeyı hakkıyla gorendır. (Isra Suresi 1)

5. Kayan yıldıza yemin olsun. (Necm Suresi. 1)

acaib-i sanat-ı İlâhiye: Al ah ın insanlan şaşırtan hanka sanatlan
ayat-ı Rabbaniye: Rabbani ayetler
azim: büyuk, yuce

cüz'i seyahat: kısa zaman içinde yapılan seyahat.
dirayet: akıl, zekâ kabiliyet
düstur-u belagat: guzel ve duzgun soz soylemenin kuralı prensibi
efdalüssalat: ustun salatlar, hayırlar, dualar
ekmelusselam: selâmların en mukemmeli.
Habib-i Ekrem: Allah ın sevdiği, kendisine çokça ıkram edilen şeref sahibi peygamber
i'caz bahsi: Risale-i Nur un Kur an ın benzennin yapılamayacağı bu konuda acız kalınacağını anlatan bolumlen
istinat: dayanma
Kab-ı Kavseyn: Peygambenmizin miraç da ulaştığı ve butun yaratılanlan arkasına alıp Cenab ı Hakla muşerref olduğu makam
kanun-u belagat: guzel ve duzgun soz soyleme kanunu
Kur'ân-ı Hakîm: her kelime ve harfinde sayısız hikmet, fayda bulunan Kur an
kulli: genel, umumi, buyuk.
mahşer-ı acayip: hayret verici şeylenn toplandıgı yer
mebde: başlangıç.
meratib-i külliye esmaiye: Cenab-ı Hakkın isımlennin butun mertebelen, derecelen
Mescid-i Aksa: Kudus teki meşhur mukaddes mabet.
Mescid-i Haram: Mekke ı Mukerreme de, icinde Kâbe nin bulunduğu en buyuk mukaddes ibadet yen
Miraç: Peygamber Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen hâlen çıkması mu'cizesi
münasebet-ı siyak-ı kelam: manaca birbinyle ilgili ve bağlı kelimelenn bir tertup ve duzen icinde ifade edilmesi.
Rab: varlıklan ihtıyaçlannı gideren, terbiye eden, onlan uyum icinde sevk ve idare eden Allah.
racı: aıt, donuk, ilgisi ve bağı olan
remiz: işaret, kelime ve cumleye yuklenilmiş gızlı mana
seyahat-i cüz'iye: kısa zaman icinde yapılan seyahat.
seyr-i umumi: herkesi ilgilendiren umumi ve geniş bir seyahat.
Sıdre-i Munteha: yedinci kat gokte olduğu rivayet edilen ve Peygamber Efendimizin ulaştığı en son makam.
uruc-u küllî: küllî yukselıs, herkesi ve her şeyi ilgilendiren bir yukarı çıkış
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hukumlen, sırlan ve hakikatlen peygamberlere bildirmesi

Eğer zamir Cenab-ı Hakka racı olsa, şöyle oluyor ki: Bir abdini bır seyahatte huzuruna davet edip, bir vazife ile tavzif etmek için, Mescid-ı Haram'dan mecma-ı enbiya olan Mescid-i Aksâ'ya gönderip, enbıyalarla göruştürüp, bütün enbiyalanın usul-u dinlerine vâris-i mutlak olduğunu gösterdikten sonra, tâ Sidretü'l-Münteha'ya, tâ Kab-ı Kavseyn'e kadar mülk ve melekûtunda gezdırdı.

İşte, çendan o bir abddir ve o seyahat bir mirac-ı cüz'îdir; fakat, bu abdin bütun kâinata taallûk eden bır emanet beraberindedir. Hem, şu kâinatın rengini değiştirecek bir nur beraberdir. Hem, saadet-i ebedıyenin kapısını açacak bir anahtar beraber olduğu için, Cenab-ı Hak, kendini "bütün eşyayı ışitir ve görür" sıfatıyla tavsif eder; tâ o emanet, o nur, o anahtanın cihanşümul ve muhit ve umum kâinata âmm ve bütün mahlûkata şamıl hikmetlerini göstersin.

Bu sırr-ı azîmın Dort Esası var.

Birincisi: Miracın sırr-ı lüzumu nedır?

İkincisi: Hakıkat-ı mıraç nedir?

Üçüncüsü: Hikmet-i miraç nedir?

Dördüncüsü: Miracın semerat ve faydası nedir?

abd: kul.
âmm: umumi, genel, herkese aıt.
cihanşumul: bütun cihanı ve kaınatı ıçine alan.
çendan: gerçi.
enbıya: nebîler, peygamberler.
Hakikat-ı Miraç: Peygamber Efendımızın Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkmasının mahıyetı, aslı ve esası.
hikmet: kâınattakı ve yaratılıştakı ilâhı gaye.
hikmet-i miraç: mıracın asıl gaye ve hikmetı.
huzur: yan, kat, karşı.
Kab-ı Kavseyn: ıkı yay mesafesı. Peygamberımızın mıraçta ulaştığı ve butun yaratılanlan arkasına alıp Cenab-ı Hakla muşerref olduğu makam.
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı.
mahlukat: yaratılmışlar.
mecma-ı enbıya: peygamberlerin toplandığı yer.
melekut: goremedıgımız ahıret alemlerı.
Mescid-i Aksâ: Kudus tekı meşhur kutsal mabet.
Mescid-i Haram: Mekke-ı Mukerreme de ıçınde Kâbe nın bulunduğu en buyuk, mukaddes ıbadet yerı.
mirac-ı cüz'î: çok kısa zamanda meydana gelen ferı bir yukselış.
Miraç: Peygamber Efendımızın Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cısmen hâlen çıkması mu cızesı.
muhit: her şeyı kuşatan, her şeyı ıçıne alan.
mülk: gorduğumuz maddî ve cısmanı alem, kâınat.
racı: aıt, donuk, ılgısı ve bağı olan.
saadet-i ebediye: ebedî, mutluluk, sonsuz saadet.
semerat: netıceler, meyveler.
Sidretu l-Munteha: yedıncı kat gokte olduğu nvayet edılen ve Peygamberımızın ulaştığı en son makam.
sırr-ı azım: buyuk sır.
sırr-ı lüzum: gerekluğun sırrı, gerekli olma sebebi.
şamil: kaplayan, ıçıne alan.
taalluk eden: alâkalı olan, ılgılendıren.
tavsif: vasıflandırma, nıtelemе, bır şeyın mahıyetını ve ozellıklerını anlatma.
tavzif: vazıfelendırme, gorevlendırme.
umum: butun.
usul-u din: dının esasları, dının temel prensıplerı.
vâris-i mutlak: mutlak mirasçı.
zamir: ısmın yerını tutan kelıme.

Birinci Esas

Mîracın sırr-ı lüzumu

Meselâ, ***deniliyor ki:***

"Cenab-ı Hak [1] أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ 'dır, her şeye her şeyden daha yakındır, cısımden, mekândan münezzehtir. Her velî, kalbi içinde Onunla görüşebilir. Neden dolayı velâyet-ı Ahmediye (a.s.m.), Mıraç gibi uzun bir seyahatin neticesinden sonra, her velînin kendi kalbinde muvaffak olduğu munacata muvaffak oluyor?"

Elcevap: Şu sırr-ı gamızı ikı temsıl ile fehme takrıp ediyoruz. On İkinci Sözün sırr-ı ı'caz-ı Kur'ân ve sırr-ı mıraç hakkında olan şu ikı temsili dinle.

• *Birinci Temsil:* Bır sultanın ıkı çeşit mükâlemesi, sohbeti, goruşmesi vardır, iki tarzda hıtabı, iltifatı vardır.

Bırısı, âmî bir raıyetiyle cuz'î bir iş için, hususî bir hacete dair, has bir telefonla sohbet etmektir.

Diğeri, saltanat-ı uzma ünvanı ile ve hilâfet-i kübra namıyla ve hâkımıyet-ı amme haysıyetıyle ve evamırını etrafa neşır ve teşhir maksadıyla, o işlerle alâkadar bir elçısıyle veya o evamır ıle münasebettar buyuk bır memuru ile konuşmaktır, sohbet etmektir ve haşmetini izhar eden ulvî bır fermanla bir mukâlemedır.

1 Ona şah damarından daha yakın (Kaf Suresi, 16.)

alakadar: ilgili, alâkalı
âmî: halktan sıradan, cahil, bilgisız
Cenab-ı Hak. Hz. Allah.
cüz'î: küçük, basit.
dair: ait, alâkalı, ilgili
elçi: haberci.
esas: asıl, temel
evamir: emırler, kanunlar
fehim: anlayış.
ferman: emır, buyruk.
hacet: ıhtıyaç
hakımıyet-ı amme: umuma hâkım olma
has: hususî, özel
haşmet: ıhtışam, buyukluk.
haysıyet: şeref, itıbar, mertebe, bakım
hilâfet-ı kübra: en buyuk hilâfet, dın ve dünya ışlerınde genel reislik.
hitap: soz, söyleme, konuşma.
hususî: şahsa aıt, ozel
iltifat: ılgı gostermek, değer vermek.
izhar: gosterme, ortaya koyma
maksat: amaç, nıyet.
mekândan münezzeh. Cenab-ı Hakkın varlık alemınde hıçbır yerde ve mekânda olmaması
Mîraç. Peygamber Efendımızın, Cenab-ı Hakkın huzurunu ruhen, cısmen, halen çıkması, mu'cizesi ki bır anda meydana gelmışur
muvaffak: başarılı
mükâleme: karşılıklı konuşma.
münacat. Allah'a dua etme, yalvarma
münasebettar: ılgılı, alakalı
neşır: dağıtma, yayma
netice: sonuç
raiyet: halk, vatandaş, yonetilenler
saltanat-ı uzma: en buyuk saltanat, hakımıyet
sultan: padışah, hukûmdar.
sırrı gamız. ınce sır, anlaşılması zor mesele
sırr-ı ı'caz-ı Kur'ân. Kur'ân-ın ıfadedekı ustunluğunu ve mu'cize oluşunu gosteren sırlar
sırr-ı lüzumu: gerekliliğin sırrı, gerekli olma sebebi
şah damarı: can damarı
takrıp: yaklaşırma
temsil: benzetme, ornek
teşhir: gosterme, ılan etme.
ulvî: yuksek, yuce
ünvan: ısım, nam, ün.
velâyet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu
velâyet-i Ahmediye: Peygamberımızın velîlıği
velî: Allah'ın sevgısıne, himayesıne kavuşmuş, ermış kımse, Allah dostu

İşte, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى şu temsil gibi, şu kâinat Hâlıkının ve Maliku'l-Mulk Velmelekût'un ve Hâkim-ı Ezel ve Ebed'in ıkı tarzda mukâlemesi, sohbeti, iltifatı vardır: *birisi* cüz'î ve has, *diğeri* küllî ve âmm. İşte Mıraç, velâyet-ı Ahmediyenin (a.s.m.) bütün velâyatın fevkinde bir külliyet, bir ulviyet suretinde bir tezahürüdür ki, bütün kâinatın Rabbi ismiyle, bütün mevcudatın Hâlık'ı ünvanıyla Cenab-ı Hakkın sohbetine ve munacatına müşerrefiyettir.

• *İkinci Temsil*: Bir adam, elindeki bir âyineyi güneşe karşı tutar. O âyine, kendi miktarınca bir ışık ve yedi rengi havi bir ziyayı, bir aksi, şemsten alır, onun nispetinde güneşle münasebettar olur, sohbet eder. Ve o ışıklı âyineyi karanlıklı hanesine veya dam altındaki küçük, hususî bağına tevcih etse, güneşin kıymeti nispetinde değil, belki o âyinenin kabiliyeti miktarınca istifade edebilir.

Diğeri ise, âyineyi bırakır, doğrudan doğruya güneşe karşı çıkar, haşmetini görür, azametini anlar. Sonra pek yüksek bir dağa çıkar, güneşin pek geniş şaşaa-i saltanatını görür ve bizzat perdesiz onunla görüşür. Sonra döner, hanesinden veya bağının damından geniş pencereler açar, gökteki güneşe karşı yollar yapar, hakikî güneşin daimî ziyası ile sohbet eder, konuşur. Ve böylece minnettarâne bir sohbet edebilir ve diyebilir: "Ey yeryüzünü ışığıyla yaldızlayan ve zeminin veçhini ve bütün çiçeklerin yüzlerini güldüren dünya güzeli, gök nazdan olan nazenin güneş! Onlar gibi benim haneciğimi, bahçeciğimi ısındırdın ve ışıklandırdın—bütün dünyayı ışıklandırdığın

1 En yüce sıfatlar Allah'a mahsustur. (Nahl Suresi, 60.)

akıs: yansıma
amm: umumi, genel, herkesi ilgilendiren
âyine: ayna
azamet: büyüklük, yücelik.
bağ: bahçe.
bizzat: kendisi, şahsen
Cenab-ı Hak: Hz. Allah
cüz'î: küçük.
daimî: sürekli, devamlı
dam: küçük ev, çatı
fevkinde: üstünde
hakiki: gerçek.
Hâkim-i Ezel ve Ebed: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, ezel ve ebedin hâkimi olan Allah
Hâlık: her şeyi yoktan yaratan, yaratıcı, Allah.
hane: ev
has: hususî, özel
haşmet: ihtişam, büyükluk.
havi: içinde bulunduran, içeren
hususî: özel, şahsa ait.
İltifat: ilgi gösterme, değer verme
İstifade: faydalanma, yararlanma
kabiliyet: kabul edebilirlik, kapasite, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kıymet: değer
küllî: umumî, bütün, genel
külliyet: bütünlük, umumîlik, tümlük.
mahsus: ait.
Maliku'l-Mulk-ü Velmelekût: görünen ve görünmeyen her şeyin tek sahibi olan Allah
mevcudat: varlıklar
minnettarâne: yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak.
Mıraç: Peygamber Efendimizin gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mi'raczesi
mukâleme: karşılıklı konuşma
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müşerrefiyet: şeref bulma
nazdar: nazlı, naz yapan
nazenin: nazlı, narin.
nispet: ölçü, oran
perde: engel, örtü
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
sıfat: nitelik, vasıf
suret: şekil, biçim
şaşaa-i saltanat: saltanatın parlaklığı
şems: güneş
temsil: benzetme, örnek.
tevcih etmek: yöneltmek.
tezahür: belirme, görünme, meydana çıkma
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yüksekliik.
ünvan: isim, nam, un
veçh: cephe, yüz, taraf
velâyat: velîlik, makam ve mertebeleri, ermişlik, Allah dostluğu
velâyet-i Ahmediye: Peygamberimizin velîliği
yüce: büyük, ulu, yüksek.
zemin: yer, yeryüzü
ziya: ışık.

ve yeryüzünü ısındırdığın gibi." Hâlbuki, evvelki âyine sahibi böyle diyemez. O âyine kaydı altında güneşin aksi ise, âsân mahduttur, o kayda göredir.

İşte, şems-i ezel ve ebed sultanı olan Zat-ı Ehad ve Samed'in tecellisi mahiyet-i insaniyeye hadsiz meratibi tazammun eden iki suretle tezahür eder:

Birincisi: Âyine-i kalbe uzanan bir nispet-i Rabbaniye ile bir tezahürdür ki, herkes istidadına ve tayy-ı meratıpte seyrüsülûkuna esma ve sıfâtın tecelliyatına nispeten cüz'î ve küllî o Şems-i Ezelînin nuruna ve sohbetine ve münacatına mazhariyeti var. Galib-ı esma ve sıfâtın zılâlinde giden velâyetlerin derecatı bu kısımdan ileri gelir.

İkincisi: İnsanın camiiyeti ve şecere-i kâinatın en munevver meyvesi olduğundan, bütün kâinatta cilveleri tezahur eden Esma-i Husnayı birden âyine-i ruhunda gösterebilmesi cihetiyle, Cenab-ı Hak, tecelli-i zatıyla ve Esma-ı Husnanın azamî mertebede nev-i insanın manen en azam bir ferdine tecelli-i azam tezahür eder ki, bu tezahur ve tecelli Mirac-ı Ahmedî (a.s.m.) sırrıdır ki, onun velâyeti risaletine mebde olur.

Velâyet ki, zıllden geçer; ikinci temsilin birinci adamına benzer. Risalette zıll yoktur, doğrudan doğruya Zat-ı Zülcelâl'in Ehadiyetine bakar; ikinci temsilin ikinci adamına benzer. Miraç ise, velâyet-i Ahmediyenin (a.s.m.) keramet-i kübrası, hem mertebe-i ulyası olduğundan, risalet mertebesine inkılâp etmiş. Miracın bâtını, velâyettir; halktan Hakka gitmiş. Zahir-i miraç, risalettir; Hak'tan halka geliyor. Velâyet, kurbiyet meratıbında sulûktur,

aksi: yansıması
asâr: eserler
ayine: ayna
ayine-i kalp: kalp aynası
azam: en büyük
azamî: en fazla
bâtın: içe ait, dahilî, gizli
camiiyet: çok şeylerle alâkalılık, birçok manayı ve hakikatı içerme
Cenab-ı Hak: Hz. Allah
cihet: yan, yön, taraf
cilve: görünme, yansıma
cüz'î: az
derecat: dereceler, basamaklar, kademeler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
esma: adlar, isimler
Esma-i Husna: Allah'ın güzel isimleri
fert: bir tek, şahıs, kişi
galib-i esma ve sıfat: Allah'ın isimlerinin ve sıfatlarının varlıklar üzerinde en çok tecelli edenleri
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hak: Cenab-ı Allah
inkılap: değişim, dönüşüm
istidat: kabiliyet, yetenek
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
keramet-i kübra: en büyük keramet.
kurbiyet: yakınlık, yakınlık kazanma
küllî: umumî, çok fazla
mahdut: sınırlanmış, sınırlı
mahiyet-i insaniye: insanın gerçek mahiyeti, iç yüzü ile asıl kimliği
mazhariyet: ulaşma, erişme sahip olma
mebde: başlangıç
meratıp: mertebeler, basamaklar, dereceler
mertebe-i ulya: en yüce mertebe
Mirac-ı Ahmedî: Resulullahın miracı
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mucizesi
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma
münevver: nurlanmış, nurlu
nev-i insan: insan cinsi
nispeten: nispetle, oranla
nispet-i Rabbaniye: Allah'a olan manevî bağ
risalet: peygamberlik, elçilik.
seyrüsülûk: Cenab-ı Hakka ulaşmak için çıkılan manevî ve ruhî yolculuk.
sultan: padişah, hükümdar
suret: biçim, şekil
sulûk: yola girme, yol tutma, terakkî etme
sıfât: nitelikler, vasıflar
sır: gizli hakikat.
şecere-i kainat: kâinat ağacı
Şems-i Ezeli: Ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
Şems-i Ezel ve Ebed: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, her şeyi nurlandıran Allah
tayy-ı meratıp: mertebe ve dereceleri atlama, aşma
tazammun: içinde bulundurma, içine alma
tecelli: belirme, görünme, bilinme
tecelli-i azam: en büyük görünü, Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarının eşyada en büyük ölçüde görünmesi
tecelli-i zat: Allah'ın zatının tecelli etmesi, görünmesi.?
temsil: benzetme, örnek.
tezahür: belirme, görünme, ortaya çıkma
velâyet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu
velâyet-i Ahmediye: Peygamberimizin velîliği
zahir-i miraç: miracın görünen yüzü, dışı
Zat-ı Ehad ve Samed: tek olan ve her şey kendisine muhtaç bulunduğu hâlde kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah
Zat-ı Zülcelâl: celal ve büyükluk sahibi zat, Allah
zılâl: gölgeler
zıll: gölge

çok meratibin tayyına ve bir derece zamana muhtaçtır. Nur-u azam olan risalet ise, akrebiyet-i İlâhiyenin inkişafı sırrına bakar ki, bir an-ı seyyale kâfidir. Onun için hadiste denilmiş, "Bir anda dönmüş, gelmiş."

Şimdi, makam-ı istimada bulunan mülhide deriz ki: Madem bu kâinat gayet muntazam bir memleket, gayet muhteşem bir şehir, gayet müzeyyen bir saray hükmündedir, elbette onun bir hâkimi, bir maliki, bir ustası vardır.

Madem, böyle haşmetli bir Malik-i Zülcelâl, bir Hâkim-i Zülkemal, bir Sâni-i Zülcemal vardır; hem madem umum o âleme, o memlekete, o şehre, o saraya alâkadarlık gösteren ve havâs ve duygularıyla umumuna münasebettar ve nazan küllî olan bir insan vardır, elbette, o Sâni-i Muhteşem, o küllî nazarlı ve umumî şuurlu olan insan ile ulvî, azamî bir münasebeti bulunacaktır ve ona kudsî bir hitabı ve âlî bir teveccühü olacaktır.

Hem, madem Âdem Aleyhisselâmdan şimdiye kadar şu münasebete mazhar olanların içinde, âsârının şahadetiyle, yani Kure-i Arzın nısfını ve nev-i beşerin humsunu dairе-i tasarrufuna aldığı ve kâinatın şekl-i manevîsini değiştirdiği, ışıklandırdığı gibi, en azamî bir mertebede, o münasebeti Muhammed-i Arabî Sallâllâhü Aleyhi Vesellem göstermiştir. Öyle ise, o münasebetin en azamî bir mertebesinden ibaret olan Miraç, ona elyak ve ona evfaktır.

* * *

Âdem: Allah'ın yarattığı ilk insan.
akrebiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın insana olan yakınlığı.
alakadar: ilgili, alâkalı.
âlem: kainat, dünya, bütün yaratılmışlar.
aleyhisselâm: kendisine selâm olsun.
alî: yüce, yüksek.
an-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi.
asar: eserler.
azamî: en fazla, en çok.
daire-i tasarruf: tasarruf ve hâkimiyet sahası.
elyak: en layık.
evfak: daha uygun, çok uygun.
gayet: çok, son derece.
hadis: Peygamber efendimizin sözü.
hâkim: hâkimiyet sahibi, hükmeden, idare eden.
Hâkim-i Zülkemal: bütün mükemmel sıfatlara sahip olan ve her şeye hükmeden Allah.
haşmet: ihtişam, gösterişlilik, büyüklük.
havas: hisler, duygular.
hitap: söz söyleme, bir topluluğa veya şahsa karşı söz söyleme.
humsu: beşte bir.
hükmünde: gibi, önemmde, değerinde.
İbaret: meydana gelen, oluşan.
İnkişaf: açılma, gelişme, ilerleme.
kâfi: yeterli.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kudsî: mukaddes, yüce, temiz.
küllî: umumî, genel, geniş.
kure-i arz: dünya, yer kürе.
makam-ı istima: dinleme makamı, dinleyici konumu.
malik: sahip.
Malik-i Zülcelâl: sonsuz büyüklüğüyle her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
mazhar olmak: şereflenmek, ulaşmak, kavuşmak.
memleket: ülke.
meratip: mertebeler, basamaklar, dereceler.
mertebe: derece, basamak.
Miraç: Peygamber Efendimizin, Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen halen çıkması mu'cizesi.
Muhammed-i Arabî: Arap asıllı Peygamberimiz Muhammed.
muhteşem: gösterişli, görkemli.
muntazam: düzenli, düzene girmiş, intizamlı.
mülhid: dinsiz.
münasebet: ilgi, alaka, bağlılık, yakınlık.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müzeyyen: süslü.
nazar: bakış, düşünce, fikir.
nev-i beşer: insan türü, insanlık.
nur-u azam: en büyük nur.
nısf: yarı.
risalet: elçilik, peygamberlik.
Sallallahu Aleyhi Vesellem: Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi onun üzerine olsun.
Sâni-i Muhteşem: ihtişam sahibi yaratıcı Allah.
Sâni-i Zülcemal: her şeyi sanatı olarak yaratan, sonsuz güzellik sahibi Allah.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şekl-i manevî: manevî şekli.
şuur: bilinç, anlayış.
tayy: aşmak, atlamak, üzerinden geçmek.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
ulvî: yüksek, yüce.
umum: bütün.
umumî: genel, her şeyle alâkalı.

İkinci Esas

Hakikat-ı Miraç nedir?

Elcevap: Zat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) meratib-i kemalâtta seyrusulûkundan ibarettir. Yani, Cenab-ı Hakkın tertib-i mahlûkatta tecelli ettirdiği ayrı ayrı isim ve ünvanlarla ve saltanat-ı rububiyetinde teşkil ettiği devair, tedbir ve icatta ve o dairelerde birer arş-ı rububiyet ve birer merkez-i tasarrufa medar olan bir sema tabakasında gösterdiği âsâr-ı rububiyeti, birer birer o abd-i mahsusa göstermekle, o abdi hem bütün kemalât-ı insaniyeyi cami, hem bütün tecelliyat-ı İlâhiyeye mazhar, hem bütün tabakat-ı kâinata nazır ve saltanat-ı rububiyetin dellâli ve marziyat-ı İlâhiyenin mübelliği ve tılsım-ı kâinatın keşşafı yapmak için Burak'a bindirip, berk gibi, semavatı seyrettirip kat-ı meratip ettirerek, kamervari menzilden menzile, daireden daireye rububiyet-i İlâhiyeyi temaşa ettirip o dairelerin semavatında makamları bulunan ve ihvanı olan enbiyayı birer birer göstererek, tâ Kab-ı Kavseyn makamına çıkarmış, ehadiyet ile kelâmına ve rü'yetine mazhar kılmıştır.

Şu yüksek hakikate iki temsil dürbünü ile bakılabilir.

• *Birincisi:* Yirmi Dördüncü Sözde izah edildiği gibi, nasıl ki bir padişahın kendi hükûmetinin dairelerinde ayrı ayrı unvanları ve raiyetinin tabakalarında başka başka nam ve vasıfları ve saltanatının mertebelerinde çeşit çeşit isim ve alâmetleri vardır. Meselâ, adliye dairesinde

abd: kul
abd-ı mahsus: seçilmiş ve özel kul, insan
arş-ı rububiyet: Allah'ın rububiyetinin tasarrufunda bulunan çeşitli dairelerdeki hususî ve yüce makam
âsâr-ı rububiyet: Allah'ın idare ve terbiye edicilliğinin eserleri, işaretleri
berk: şimşek.
Burak: Peygamber efendimizin Miraca çıkarken Allah'ın ihsanı olarak bindiği binek
cami: toplayan, içinde bulunduran.
dellâl: ilân edici, tanıtıcı
devair-i tedbir ve icat: yaratma ve idare etme dairelerin
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
enbiya: nebiler, peygamberler
hakikat: gerçek, bir şeyin asli ve esası
hakikat-i Miraç: Peygamber Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen hâlen çıkmasının mahiyeti, aslı ve esası
hükumet: yönetim, idare.
ihvan: kardeşler
Kab-ı Kavseyn: Peygamberlerimizin Miraçta ulaştığı ve bütün yaratılanları arkasına alıp Cenab-ı Hakla müşerref olduğu makam
kamervari: ay gibi
kat-ı meratip: mertebelerde yükselme, ilerleme
kelam: konuşma, İlâhî söz, vahiy
kemalât-ı insaniye: insanın sahip olabileceği maddî ve manevî mükemmellikler, güzellikler.
keşşaf: sırları çözen, gizli manaları ortaya çıkaran
marziyat-ı İlâhiye: Allah'ın rızası na mazhar olacak hâl ve hareketler
mazhar kılmak: ulaştırmak, erştirmek, şereflendirmek.
mazhar: ulaşma, sahip olma
medar: dayanak noktası
menzil: durak, yer, mekân
meratib-i kemalat: yükselme, yücelme yolu, mükemmelliklerin mertebeleri
merkez-i tasarruf: idare merkezi, yönetme yeri
mertebe: derece, basamak.
mübelliğ: tebliğ eden, bildiren.
nazır: bakan, gözeten
raiyet: halk, vatandaş
rububiyet-i İlâhiye: Allah Teâla'nın kâinatı yaratıp uyum için de sevk ve idare etmesi
rü'yet: görme, Peygamberimizin Miraçta yüce Allah'ın zatını görmesi
saltanat: sultanlık, hâkimiyet.
saltanat-ı rububiyet: Cenab-ı Hakkın bütün varlıkları yaratıp onların ihtiyaçlarını gidermesi ve tam bir hâkimiyetle sevk ve idare etmesi
semavat: semalar, gökler
seyrusuluk: Cenab-ı Hakka ulaşmak için çıkılan manevî ve ruhî yolculuk.
tabakat-ı kainat: kâinatın değişik katları, bölümleri.
tecelli ettirmek: göstermek, ak settirmek.
tecelliyat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın farklı isim ve sıfatlarının varlıklardaki icraatları, eserleri
temaşa: bakıp seyretme, dikkat le bakma
tertib-i mahlukat: yaratılmışları düzenleme- düzenlenmiş varlıklar
teşkil etmek: meydana getirmek, oluşturmak.
tılsım-ı kainat: herkesin bilip çözemediği, kâinatın gizli sırrı
velâyet-i Ahmediye: Peygamberimizin vefatından sonra nübüvvet tarzındaki hizmetinin sureten, fiilen ve şekilen sona ermesiyle velayet tarzında bu makamda devam eden manevî hizmet tarzı
Zat-ı Ahmedî: Peygamberimizin kendi şahsı

hâkim-i âdil ve mülkiyede sultan ve askeriyede kumandan-ı azam ve ilmiyede halife, ve hakeza, sair isim ve ünvanları bulunur. Her bir dairede birer manevî tahtı hükmünde olan makam ve iskemlesi bulunur. O tek padişah, o saltanatın dairelerinde ve tabakat-ı hükûmetin mertebelerinde bin isim ve ünvana sahip olabilir, birbiri içinde bin taht-ı saltanatı olabilir. Güya o hâkim, her bir dairede şahsiyet-i maneviye haysiyetiyle ve telefonu ile mevcut ve hazır bulunur, bilir. Ve her tabakada kanuniyle, nizamıyla, mümessiliyle görünür, görür. Ve her mertebede perde arkasında hükmüyle, ilmiyle, kuvvetiyle idare eder, bakar. Ve her bir dairenin başka bir merkezi, bir menzili vardır. Ahkâmları birbirinden ayrıdır, tabakatları birbirinden başkadır. İşte, böyle bir sultan, istediği bir zatı bütün o dairelerinde gezdirip, her daireye mahsus saltanat-ı şahanesini ve evamir-i hâkimânesini gösterip, daireden daireye, tabakadan tabakaya gezdirip, tâ huzuruna getirir. Sonra bütün o dairelere taallûk eden bazı evamir-i umumiye-i külliyeyi ona tevdi eder, gönderir.

İşte, bu misal gibi, Ezel ve Ebed Sultanı olan Rabbülâlemîn için, rububiyetinin mertebelerinde ayrı ayrı, fakat birbirine bakar şe'n ve namları vardır. Ve ulûhiyetinin dairelerinde başka başka, fakat birbiri içinde görünür isim ve alâmetleri vardır. Ve haşmetli icraatında ayrı ayrı, fakat birbirine benzer tecelli ve cilveleri vardır. Ve kudretinin tasarrufatında başka başka, fakat birbirini ihsas eder ünvanları vardır. Ve sıfatlarının tecelliyatında başka başka, fakat birbirini gösterir mukaddes zuhuratı vardır.

ahkam: emirler, hükümler, kanunlar
alamet: iz, belirti, işaret
askeriye: askere ait, ordu
cilveler: görünmeler, akıslar, yansımalar, Allah'ın isimlerinin yansımaları
daireye mahsus: özel bir alan için seçilen
evamir-i hâkimâne: hükümdara ait emirler, buyruklar
evamir-i umumiye-i külliye: Cenab-ı Hakkın her yere ve her şeye ait genel emirleri
Ezel ve Ebed Sultanı: geçmişin ve geleceğin hükümdarı
hakeza: bunun gibi
hâkim: hâkimiyet sahibi, hükmeden
hâkim-i âdil: adalette hükmeden ve karar veren
halife: dinî hükümlerin tatbiki için Peygambere vekil olan devlet başkanı, imam
haşmetli: büyük, heybetli
haysiyet: şeref, itibar, bakım
hükum: emir, karar, buyruk
icraat: işler, yapılan, uygulanan şeyler
ihsas etme: hissettirme, sezdirme
ilmiye: eğitim ve öğretimle ilgili daire; dini ilimlerle uğraşan alimlerin dairesi, yolu
kudret: güç, iktidar
kumandan-ı azam: büyük komutan
makam: yönetim merkezi, manevi mevki
manevi: maddî olmayan, manaya ait
menzil: yer, durak, mekân
mertebe: derece, basamak, paye
mevcut: varlık, vücut sahibi
mukaddes: kutsal, kusur ve noksanlardan uzak, temiz
mülkiye: ülkenin idaresi için çalışan sivil kurumlar
mümessil: temsilci
nam: ad, isim
nizam: düzen, kanunlarla kurulan düzen
perde arkası: görünürde olmayan, gizli
Rabbülâlemîn: Âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah.
rububiyet: kâinatı yaratıp yönetme, terbiye etme.
saltanat: sultanlık, hâkimiyet.
saltanat-ı şahane: çok mükemmel hâkimiyet, güç ve kuvvet
şahsiyet-i maneviye: manevî kişilik, manen bir yerde bulunma
şe'n: durum, sıfat, işlev
taallûk: ilişik, ilgi, münasebet
tabakat: tabakalar, katmanlar
tabakat-ı hükûmet: hükûmetin çeşitli dairelerî, bölümleri
taht-ı hükmünde: hükmü altında
taht-ı saltanat: hâkimiyet makamı, yönetim merkezi
tasarrufat: işler, faaliyetler
tecelliyat: tecelliler, görünmeler, yansımalar
tevdi etmek: bırakmak, emanet vermek.
uluhiyet: ilâhlık, Cenab-ı Hakkın ibadet ve itaate layık tek varlık olması.
ünvan: isim, nam, sıfat.
zat: kişi, şahıs
zuhurat: devamlı yenilenen görüntüler, beklenmedik haller

Ve ef'âlinin cilvelerinde çeşit çeşit, fakat birbirini ikmal eder tasarrufatı vardır. Ve rengârenk sanatında ve masnuatında çeşit çeşit, fakat birbirini temaşa eder haşmetli rububiyeti vardır.

İşte şu sırr-ı azîme binaen, kâinatı hayretfeza acip bir tertip ile tanzım etmiş. En küçük tabakat-ı mahlûkattan olan zerrattan, tâ semavata ve semavatın birinci tabakasından, tâ Arş-ı Azama kadar birbiri üstünde teşkilât var. Her bir sema, bir ayrı âlemin damı ve rububiyet için bir arş ve tasarrufat-ı İlâhiye için bir merkez hukmündedir. O dairelerde ve o tabakatta, çendan, ehadiyet itibarıyla bütün esma bulunabilir, bütün ünvanlarla tecellî eder. Fakat, nasıl ki adliyede hâkım-ı âdil ünvanı asıldır, hâkımdır; sair unvanlar orada onun emrine bakar, ona tâbıdır. Öyle de, her bir tabakat-ı mahlûkatta, her bir semada bir isım, bır ünvan-ı İlâhî hâkımdir; sair ünvanlar da onun zımnındadır. Meselâ, ism-i Kadîr'e mazhar Hazret-i İsa Aleyhisselâm hangi semada Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ile görüştü ise, işte o sema dairesinde Cenab-ı Hak Kadîr ünvanıyla bizzat orada mutecellidir. Meselâ, Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın makamı olan sema dairesinde en ziyade hükümferma, Hazret-i Mûsa Aleyhisselâmın mazhar olduğu Mütekellim ünvanıdır, ve hakeza...

İşte zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, çünkü Ism-i Azama mazhardır ve nubuvveti umumîdir ve bütün esmaya mazhardır, elbette bütün devair-i rububiyetle alâkadardır, elbette o dairelerde makam sahıbı olan

korkutucu.
hayretfeza: hayret verici, şaşırtıcı.
hükümferma: hüküm süren, hükmünü geçiren.
ikmal: tamamlama.
İsm-i Azam: Allah'ın en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olan ismi.
İsm-i Kadir: sonsuz kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah'ın Kadir ismi.
Kadir: sonsuz kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: yaratılmış bütün varlıklar.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mazhar: görünme yeri, ulaşmış, şereflenmiş, sahip, ayna.
mutecelli: akseden, görünen.
Mutekellim: konuşan, ezelî kelâm sıfatına sahip olan ve varlıklara konuşma kabiliyeti veren Allah.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her kâinatı yaratıp yönetmesi ve terbiyesi.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler.
sırr-ı azîme binaen: büyük sırdan dolayı.
tabakat: tabakalar, sahalar, bölümler.
tabakat-ı mahlûkat: yaratılmışların kısımları, bölümleri.
tabı: itaat eden, bağlanan, uyan.
tanzım: sıraya koyma, düzenleme, tertipleme.
tasarrufat: işler, faaliyetler.
tasarrufat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın iradesiyle olan icraatları, işleri.
tecellî: açılıp belirme, bilinme, görünme.
temaşa: bakıp seyretme, hayretle ve dikkatle bakma.
tertip: düzen.
teşkilat: kurumlar, kuruluşlar.
umumî: umumla ilgili, geneli kapsayan.
ünvan: isim, nam, şan.
ünvan-ı İlâhî: Allah'ın isimleri.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamber'in zatı, kişiliği.
zerrat: zerreler, atomlar, en küçük madde parçaları.
ziyade: çok, fazla.
zımn: iç taraf, maksat, gaye.

acip: ilginç, hayrete düşüren.
adliye: mahkeme, yargılama yeri.
alâkadar: ilgili, alâkalı.
âlem: dünya, cihan.
arş: sema, gök, İlâhî hâkimiyet makamının ifadesi.
Arş-ı Azam: yüceler yücesi İlâhî makam. Allah'ın hâkimiyetinin ifadesi.
çendan: gerçi, her ne kadar.
devair-i rububiyet: rububiyet dairelerin, sahaların.
ef'âlin cilveleri: fiillerin, işlerin yansımaları, görünmeleri.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecellî etmesi.
esma: adlar, isimler.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakım: hükmeden, hâkimiyet sahibi, galip.
hâkim-i âdil: adil hâkim, adaletli hüküm verici.
haşmetli: büyük, heybetli.

enbiyalarla görüşmek ve umum tabakattan geçmek, hakikat-i miracı iktiza ediyor.

• *İkinci temsil:* Nasıl ki bir sultanın ünvanlarından olan "kumandan-ı azam" ünvanı, devair-i askeriyenin serasker dairesi gibi, kullî ve geniş daireden tut, tâ onbaşı dairesi gibi cüz'î ve hususî her bir dairede bir zuhuru, bir cilvesi vardır. Meselâ, bir nefer, o kumandanlık ünvan-ı azamının numunesini onbaşı şahsında görür, ona bakar, ondan emir alır. O nefer onbaşı olduğunda, çavuş dairesindeki kumandanlık dairesi nazarına çarpar, ona bakar. Sonra çavuş olsa, o vakit kumandanlık numunesini ve cilvesini mülâzım dairesinde görür; o makamda ona mahsus bir iskemle bulunur. Ve hakeza, yüzbaşı, binbaşı, ferik, müşir dairelerinden her birinde, dairelerin büyük ve küçüklüğü nispetinde o kumandanlık unvanını görür.

Şimdi, bir nefer, o kumandan-ı azam bütün devair-i askeriyeye taallûk edecek bir vazife ile tavzif etmek istese, bir müfettiş gibi her devairi görüp ve görünecek bir makam vermek istese, elbette o kumandan-ı azam, o neferi, onbaşı dairesinden tut, tâ daire-i azamına kadar birer birer gezdirecek, tâ görsün, görülsün. Sonra huzuruna kabul edip sohbetine müşerref ederek, nişan ve ferman verip taltif ederek, tâ geldiği yere kadar bir anda gönderir.

Şu temsilde bir noktayı nazara almak lâzım ki, padişah eğer âcız olmazsa, sûrî olduğu gibi manevî cihetinde de iktidar olsa, o vakit ferik, müşir, mülâzım gibi eşhası tevkil etmez, bizzat her yerde bulunur. Yalnız bazı perdeler

acız: eli yetmez, güçsüz.
cihet: yan, yön, taraf.
cilve: görüntü, yansıma, akıs.
cüz'î: az, küçük, fen.
daire-i azam: en büyük derece ve daire.
devair: daireler, kurumlar.
devair-ı askeriye: asken kurumlar.
enbiya: nebîler, peygamberler.
eşhas: şahıslar, kişiler.
ferik: general.
ferman: emir, buyruk.
hakeza: bunun gibi.
hakikat-ı miraç: miracın aslı ve esası, gerçek mahiyeti.
iktidar: güç, yetme, yapabilme kabiliyeti.
iktıza: gerektirme.
kumandan-ı azam: en büyük komutan.
küllî: umumî, büyük ve kapsamlı.
mahsus: kişiye has olan, özel.
makam: durak, memuriyet mevkii.
manevî: maddî olmayan, manaya ait olan.
müfettiş: kontrol eden, inceleyen, araştıran.
mülâzım: teğmen.
müşerref etmek: şereflendirmek, onurlandırmak.
müşir: mareşal.
nazar: dikkat, bakış, fikir.
nazara almak: bakmak, dikkat etmek.
nefer: rütbesiz asker, er.
nispet: oran.
nişan: iz, eser, belirti, alamet.
numune: örnek.
onbaşı: en küçük rütbe.
padişah: hükümdar, sultan.
serasker: genelkurmay başkanı, ordu komutanı.
sûrî: görünüşte, görünümde.
taalluk: ilgili olma.
tabakat: tabakalar, derece.
taltif etme: lütuf ve ihsanda bulunma, ödüllendirme.
tavzif etmek: görevlendirmek.
tevkil: vekil tayin etme, yetki verme.
ünvan: ad, isim, lâkap, nam.
ünvan-ı azam: en büyük ünvan.
zuhur: görünme.

altında ve makam sahibi eşhasın arkasında, doğrudan doğruya emri o verir. Bazı velî-i kâmil olan padişahlar çok dairelerde, bazı eşhas suretinde icraatını yaptığı rivayet edilir. Şu temsil ile baktığımız hakikat ise, acz onun içinde olmadığı için, doğrudan doğruya her bir dairede emir ve hüküm kumandan-ı azamdan geliyor, onun emriyle, iradesiyle, kuvvetiyledir.

İşte, şu temsil gibi, Hâkim-i Arz ve Semavat, emr-i [1] كُنْ فَيَكُونُ 'e malik Amir-i Mutlak olan Sultan-ı Ezelî ve Ebedî, tabakat-ı mahlûkatında cereyan eden ve kemal-i itaat ve intizam ile imtisal olunan, evamır ve kumandanlığının şuunatı ve zerrattan seyyarata ve sinekten semavata kadar olan tabakat-ı mahlûkat ve tavaif-i mevcudatta küçük büyük, cüz'î küllî tabakatı ve taifeleri ayrı ayrı, fakat birbirine bakar bir tarzda birer daire-i rububiyet, birer tabaka-i hâkimiyet görünüyor.

Şimdi, bütün kâinattaki makasıd-ı ulya ve netaic-i uzmayı anlayacak ve bütün tabakatın ayrı ayrı vezaif-i ubudiyetlerini görmekle Zat-ı Kibriya'nın saltanat-ı rububiyetini, haşmet-i hâkimiyetini müşahede ederek, o Zatın marziyatı ne olduğunu anlamak ve Onun saltanatına delâl olmak için, alâküllihâl, o tabakat ve dairelere bir seyrusulûk olacaktır. Tâ daire-ı azamıyesinin unvanı olan Arş-ı Azamına girecek, tâ Kab-ı Kavseyn'e, yanı imkân ve vucup ortasında Kab-ı Kavseyn ile işaret olunan makama girecek ve Zat-ı Celîl-i Zülcemal ile görüşecektir. Kı, şu seyrusulûk ise, mıracın hakikatıdır.

1 "Ol!" der oluverir. (Yasin Suresi, 82.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alâküllihâl: her hâlde, her durumda.
Amir-i Mutlak: mutlak amir ve emir sahibi olan Allah.
Arş-ı Azam: Allah'ın yüce tahtı, arşı, yüksek hâkimiyetinin ifadesi.
cereyan: olma, meydana gelme.
cüz'î: küçük, bütüne ait olan parça.
daire-i azamıye: daire ve makamın en geniş ve büyük olanı.
delâlât: bir şeyi ilân edip duyuran.
eşhas: şahıslar, kişiler.
evamır: emirler, buyruklar.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
Hakim-i Arz ve Semavat: yeryüzünün ve göklerinin hâkimi.
haşmet-i hâkimiyet: ihtişamlı egemenlik, heybetli ve büyük hâkimiyet.
hüküm: karar, emir, hâkimiyet.
icraat: işler, yapılan işler, uygulanan şeyler.
imkân: varlığı mümkün olma.
imtisal: emre uygun şekilde hareket etme.
irade: dileme, isteme, ferman.
Kab-ı Kavseyn: Peygamberimizin Mıraçta ulaştığı ve bütün yaratılanları arkasına alıp Cenab-ı Hakla müşerref olduğu makam.
kemal-i itaat ve intizam: tam bir itaat ve mükemmel düzenlilik.
kumandan-ı azam: en büyük komutan.
küllî: büyük, genel, kapsamlı.
makasıd-ı ulya: çok yüce maksatlar, gayeler.
marziyat: Allah'ın rızasını kazandıran davranışlar.
Mıraç: Peygamberimiz Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mucizesi.
müşahede etmek: görmek, şahit olmak.
netaic-i uzma: çok büyük neticeler, sonuçlar.
rububiyet: Allah'ın kâinatı yaratıp yönetmesi, keyfiyeti.
saltanat-ı rububiyet: Cenab-ı Hakkın bütün varlıkları yaratması, ihtiyaçlarını gidermesi, tam bir hâkimiyetle onları uyum içinde sevk ve idare etmesi.
seyrüsülûk: Cenab-ı Hakka ermek için çıkılan manevî ve ruhî yolculuk.
seyyarat: gezegenler.
Sultan-ı Ezelî ve Ebedî: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan kudret ve hâkimiyet sahibi Allah.
şuunat: Allah'ın yüce zatının gereği olan ve zatından ayrılmayan işler, fiiller, mukaddes hâl ve keyfiyetler.
tabaka-i hâkimiyet: hâkimlik, egemenlik derecesi.
tabakat-ı mahlûkat: yaratılmışların kısımları, bölümleri.
tavaif-i mevcudat: varlık grupları, mevcutların kısımları.
velî-i kâmil: olgunluğa ermiş kimseler, Allah dostu, eviya.
vezaif-i ubudiyet: kulluk vazifeleri, işleri.
vücup: zorunluluk, gereklilik.
Zat-ı Celîl-i Zülcemal: sonsuz güzellik ve büyüklük sahibi olan Allah.
Zat-ı Kibriya: yüce zat, Cenab-ı Hakkın kudreti ve her cihette büyüklüğü.
zerrat: zerreler, atomlar, en küçük madde parçaları.

Her bir insan, aklıyla, hayal sür'atinde seyeranı, her bir velî, kalbiyle berk sür'atinde cevelânı ve cism-i nuranî olan her bır melek ruh sür'atinde Arştan ferşe, ferşten Arşa deveranı; ehl-i Cennetin insanlan, Burak sür'atınde, haşirden beş yüz sene fazla mesafeden Cennete çıkmalan olduğu gibi, nur ve nur kabiliyetinde ve evlıya kalplerinden daha lâtif ve emvatın ruhlanndan ve melâike cisimlerinden daha hafif ve cesed-i necmî ve beden-i misalîden daha zarif olan ruh-u Muhammediyenin (a.s.m.) hadsiz vezaifine medar ve cihazatının mahzeni olan cısm-ı Muhammedî (a.s.m.), elbette onun ruh-u âlîsıyle Arşa kadar beraber gidecektir.

Şımdi, makam-ı istımada olan mülhide bakıyoruz.

Hatıra geliyor kı, o mulhit kalbinden der: "Ben Allah'ı tanımıyorum, Peygamben bilmıyorum; nasıl miraca ınanacağım?"

Bız de deriz kı: Madem şu kâinat ve mevcudat var ve içinde ef'al ve icat var. Hem madem muntazam bir fiil fa-ilsız olmaz, manıdar bir kitap kâtıpsız olmaz, sanatlı bır nakış nakkaşsız olmaz. Elbette, şu kâinatı dolduran ef'al-i hakîmânenın bir failı ve yeryuzunun mevsimbe-mevsim tazelenen hayretfeza nukuşlarının, manıdar mektubatının bır kâtibi, bir nakkaşı vardır.

Hem madem bir işte iki hâkımin bulunması o ışın ın-tizamını bozuyor. Hem madem sinek kanadından tâ se-mavat kandıline kadar mükemmel bir intizam var. Öyle ıse o Hâkım bırdır. Bır olmazsa—çünkü her şeyde sanat

arş: Allah'ın buyukluk ve yuceli-ğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği yer
beden-i misali: goruntuden ıba-ret beden
berk: şımsek.
Burak: Hz. Muhammed'in Mıraç-ta Allah'ın ıhsanı olarak bındığı bi-nek
ceset-i necmî: parlayan bir yıldız gibi akıp giden beden.
cevelan: yerinde durmayıp gez-me, dolaşma
cihazat: cihazlar, maddî manevî organlar
cısm-ı Muhammedi: Peygamber Efendımızın mubarek bedenı
cısm-ı nuranı: nurlu parlak cısım
deveranı: donup dolaşma
ef'al: fiiller, işler, ameller
ef'al-i hakımane: belirli gayelere yonelik, faydalı, yerli yerinde ya-pılan fiiller, işler
ehl-ı Cennet: Cennete gırecek olanlar
emvat: oluler
evlıya: velîler, Allah dostlan, us-tun ahlak sahıbı kımseler
fail: fiili ışı yapan, işleyen
ferş: yeryüzü, zemin.
fiil: ış, oluş, davranış, hareket.
Hakım: her şeye hukmeden, her şeyı hukmu altında tutan, her şe-ye galıp olan Allah
haşir: dırılıp toplanmak, bırıkmek
hatıra gelme: akla gelme
hayretfeza: hayret verıcı, hayretı arttırıcı
ıcat: vucuda getırmek, yoktan yaratmak
İntızam: düzgun olma, düzgün-lük, duzenlilik.
kabılıyet: yetenek, kapasite, ya-pı ozellik.
kaınat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
lâtif: ruhanî, cısmanî olmayan
makam-ı ıstıma: dınleme maka-mı, konumu
manıdar: bir mana ifade eden, ın-ce manalı
medar: dayanak, noktası, sebep, vesile
mektubat: mektuplar
melaike: melekler, nurdan yaratılmış, fıtratlan safi ma-kamlan sabıt olan, Allah'ın emırlerıne tam ıtaat eden mahlûklar
melek: Allah'ın nurdan yarat-tığı goze her zaman gorule-meyen, Allah'ın emırlerıne tam ıtaat eden mahlûk.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey
mevsımbemevsım: mevsım-den mevsıme
Mıraç: Peygamber Efendımı-zin, Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen, hâlen çıkması-mı cızesi
muntazam: sıralanmış, derli-toplu, duzenlı
mulhit: dınsız, kâfir
nakkaş: nakış ışı yapan, sus-leme ve işleme yapan sanat-kar
nakış: işleme, susleme sanatı
nukuş: nakışlar, işlemeler
ruh-u alı: yuce, yuksek ruh
Ruh-u Muhammedi: Pey-gamberimizin temız yuce ru-hu
sanatlı: ustaca ve güzelce ya-pılmış.
semavat: semalar, gokler
seyeran: seyahat, gezme
sür'at: hız
velî: Allah dostu
vezaif: vazıfeler, ışler

ve hikmet o derece aciptir ki, o şeyin Sânii, her bir şeye muktedir olacak, her bir işi bilecek bir derecede Kadîr-i Mutlak olmak lâzım gelir; öyle ise, bir olmazsa—mevcudat adedince ilâhların bulunması lâzım gelir. O ilâhlar hem birbirine zıt, hem birbirine misil olacaklar; ve o hâlde şu acip intizam bozulmamak yüz bin defa muhaldir.

Hem madem şu mevcudatın tabakatı, bir ordudan bin defa daha muntazam bir emir ile hareket ettiği bilbedahe görünüyor. Yıldızların, güneş ve kamerin muntazaman hareketlerinden tut, tâ badem çiçeklerine kadar her bir taife o kadar muntazam, o kadar mükemmel bir surette Kadîr-i Ezelî'nin o taifeye verdiği nışanları, formaları, güzel libasları ve tayin ettiği harekâtı, bin defa ordudan daha muntazam bir tarzda izhar ediyor. Öyle ise, şu kâinatın, mevcudatı Onun emrine bakar ve imtisal eder, perde-i gayp arkasında bir Hâkim-i Mutlak'ı vardır.

Hem madem o Hâkim, bütün yaptığı icraat-ı hakîmâne şahadetiyle, hem gösterdiği âsâr-ı haşmetle, bir Sultan-ı Zülcelâl'dir. Hem gösterdiği ihsanat ile gayet Rahîm bir Rab'dır, hem izhar ettiği güzel sanatlarıyla sanatperver ve sanatını çok sever bir Sânî'dir. Hem gösterdiği tezyinat ve merakaver sanatlarıyla zîşuurların nazar-ı istihsanını âsânna celp etmek isteyen bir Hâlık-ı Hakîm'dir. Hem hilkat-i âlemde gösterdiği muhayyirülukul tezyinatın ne demek olduğunu ve mahlûkat nereden gelip nereye gideceğini, rububiyetinin hikmetiyle zîşuura bildirmek istediği anlaşılıyor. Elbette bu Hâkim-i Hakîm ve Sânî-i Alîm, rububiyetini göstermek ister.

acip: hayret veren, şaşılacak şey.
âsâr: eserler.
asar-ı haşmet: heybetin, büyüklüğün eserleri.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
celp: çekiş, kendine çekme.
forma: asken nışan, rütbe işareti, şekil, biçim.
Hakim: Her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan, her şeye galip olan Allah.
Hakîm-i Hakîm: Her şeye tam bir hakimiyetle, belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde olarak hükmeden Allah.
Hakim-i Mutlak: hiçbir şekilde hakimiyetine sınır konmayan, tam hüküm sahibi, kayıtsız, şartsız her şeye hükmeden Allah.
Halık-ı Hakım: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde yaratan yaratıcı Allah.
harekat: hareketler.
hikmet: belirli gayelere yönelik faydalı, yerli yerinde oluş.
hilkat-ı âlem: âlemin yaratılışı.
icraat-ı hakimane: belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde yapılan işler, icraatlar.
ihsanat: iyilikler, bağışlar, yardımlar.
ilâh: tanrı, sonsuz güçlere ve kuvvetlere sahip varlık, İslam geleneğinde hakikî ma'bud olan Allah.
imtisal etmek: emre tamamen uyma gerekeni yapma.
intizam: düzgün olma, düzgünlük, düzenlilik.
izhar: gösterme, ortaya koyma.
Kadir-i Ezeli: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan Allah.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şartla tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
kainat: yaratılmış olan varlıkların tamamı.
lâzım: gerekli, luzumlu.
libas: elbise.
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar.
merakaver: merak verici, düşündürücü.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, kainat.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muhayyirülukul: akılları hayrette bırakan.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten, kuvvetli.
muntazaman: düzenli olarak, sürekli olarak.
nazar-ı istihsan: beğenerek bakma.
nişan: iz, eser, belirti, damga.
perde-i gayp: gayp perdesi, manevî âlemlerin görünmesini engelleyen, mahiyeti bizce bilinmeyen perde.
Rab: bütün varlıkları yaratan, ihtiyaçlarını gideren, yetiştiren, onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
Rahîm: koruyan, merhamet ve şefkat eden Allah.
rububiyet: Allah'ın yarattığı bütün varlıkların ihtiyaçlarını gidermesi, yetiştirmesi, onları sevk, idare ve terbiye edip hâkimiyeti altında bulundurması.
sanatperver: sanata ilgi duyan, kimse, sanatsever.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sanî-i Alîm: her şeyi hakkıyla bilen sanatkar Allah.
Sultan-ı Zülcelâl: büyükluk ve hâkimiyet sahibi sultan, Allah.
şahadet: şahitlik, tanıklık gösterme, işaret.
tabakat: tabakalar, bölümler.
taife: topluluk, varlık türü.
tayin etme: gösterme, sınırını çizme, belirleme, atama.
tezyinat: süsler, süslemeler.
zişuur: şuur sahibi, bilinçli.

Hem madem bu kadar gösterdiği âsâr-ı lütuf ve merhamet ve garaib-i sanat ile zîşuura kendini tanıttırmak ve sevdirmek ister; elbette zîşuurlardan arzulannı ve onlardaki marziyatı ne olduğunu bir mübelliğ vasıtasıyla bildirecektir.

Öyle ise, zîşuurlardan binsini tayin edip onun ile o rububiyetini ilân edecektir. Ve sevdiği sanatlannı teşhir için, bir dellâlı kurb-u huzuruna müşerref edip teşhire vasıta edecektir. Ve o ulvî makasıdını sair zîşuurlara bildirmekle kemalâtını izhar etmek için, birisini muallim tayin edecektir. Ve şu kâinatta derç ettiği tılsımı ve şu mevcudatta gizlediği muamma-ı rububiyeti manasız kalmamak için, her hâlde bir rehber tayin edecektir. Ve gösterdiği ve enzarın temaşasına neşrettiği mehasin-i sanat faydasız ve abes kalmamak için, onlardaki makasıdı ders verecek bir rehber tayin edecektir. Hem marziyatını zîşuurlara tebliğ etmek için, birisini bütün zîşuurlann fevkinde bir makama çıkaracak ve marziyatını ona bildirecek, onlara gönderecektir.

Madem hakikat ve hikmet böyle ıktıza ediyor. Ve şu vezaife en elyak Hazret-i Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâmdır. Çünkü, bilfiil, en mükemmel bir surette o vazifeleri yapmıştır. Teşkil ettiği âlem-i İslâm ve gösterdiği nur-u Islâmıyet bir şahıd-ı âdil ve sadıktır. Öyle ıse, o zat, doğrudan doğruya bütün kâinatın fevkine çıkıp, bütün mevcudattan geçip, bır makama gırmek lâzımdır kı, bütün mahlûkatın Hâlık'ı ile umumî, ulvî, küllî bir sohbet etsın. Işte, Mıraç dahı bu hakıkatı ıfade edıyor.

abes: boş, saçma
alem-i İslam: İslâm âlemi, dunyası
asar-ı lutuf: ıyılık ve bağış eserlerı
bilfiil: bızzat kendı çalışması ıle yaparak
dellal: ilân edici, hakka davet eden tanıtıcı
derç: içine koyma, yerleştırme
elyak: en layık.
enzar: bakışlar, nazar etmeler
fevkinde: ustünde, yüksek derecede
fevkine çıkmak: ustune çıkmak.
garaib-i sanat: sanattakı hayret veren şaşıtcan incelıkler
hakıkat: gerçek, bır şeyın aslı ve esası
Halık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
hikmet: kâinattakı ve yaratılıştakı ilahı gaye
ıktıza etme: gerektırme.
izhar: göstermeme, ortaya çıkarma.
kainat: yaratılmış olan şeylerın tamamı
kemalat: fazıletler, ıyılıkler, olgunluklar
kurb-u huzur: kendı huzuru yanı
küllî: butun ıle ılgılı, butune aıt, umumî
lütuf: guzellık, ıyılık, bağış.
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar
makam: yer, memunıyet, mevkı
makasıd: maksatlar, gayeler, amaçlar
marziyat: Allah ın rızasını kazandıracak hal ve hareketler
mehasın-ı sanat: sanat guzellıklerı.
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak.
mevcudat: varlıklar, var olan her şey, kaınat.
Mıraç: Peygamber Efendımızın Cenab ı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen hâlen çıkması mu cızesı.
muallim: ders veren, öğreten, öğretıcı
muamma-i rububiyet: ilahî terbıye, Allah ın yarattığı butun varlıkların ihtiyaçlarını gıdermesi, yetıştırmesi onlan sevk ve ıdare edıp hâkımıyetı altında bulundurmasının sırlan
mübelliğ: tebliğ eden, haber veren, bıldıren.
müşerref etme: şereflendırme, onurlandırma
neşretmek: yaymak.
nur-u İslamıyet: İslâm dınının aydınlığı, ışığı
rehber: yol gosteren, kılavuz delıl
rububiyet: ilahı terbıye, Allah ın yarattığı butun varlıklann ihtiyaçlarını gıdermesi, yetıştırmesi onlan sevk ve ıdare edıp hâkımıyetı altında bulundurması
suret: bıçım, şekıl
şahıd-i adil ve sadık: adaletlı ve doğru sozlu şahıt.
tayin etme: belırleme, atama, görevlendırme
tebliğ: ulaştırmak, bıldırmek.
temaşa: bakma, hayretle ve dıkkatle bakma
teşhir: gosterme, sergıleme, ilan etme.
teşkil etmek: meydana getırme, oluştırmak
tılsım: herkesin bılıp çozemedıği gızlı sır
ulvi: yuksek, yuce
umumi: genele aıt, herkesıe alâkalı
vasıta: aracı
vezaif: vazıfeler, ısler
zişuur: şuur sahıbı, bılınçlı

Elhâsıl: Madem şu azîm kâinatı mezkûr maksatlar gibi çok azîm makasıd ve çok büyük gayeler için şu surette teşkil, tertip ve tezyin etmiştir. Hem madem şu mevcudat içinde şu umumî rububiyeti bütün dekaıkı ile, şu azîm saltanat-ı ulûhiyeti bütün hakaıkı ile görecek insan nev'i vardır. Elbette o Hâkim-i Mutlak o insan ile konuşacaktır, makasıdını bildirecektir.

Madem her insan cüz'iyetten ve sufliyetten tecerrut edip en yüksek bir makam-ı küllîye çıkamıyor, o Hâkim'ın küllî hitabına bizzat muhatap olamıyor; elbette, o insanlar içinde bazı efrad-ı mahsusa, o vazife ile muvazzaf olacaklar. Tâ iki cihetle münasebeti bulunsun: hem insan olmalı, tâ insanlara muallim olsun; hem ruhen gayet ulvî olmalı ki, tâ doğrudan doğruya hitaba mazhar olsun.

Şimdi, madem şu insanlar içinde, şu kâinat Sânîinin makasıdını en mükemmel bir surette bildiren ve şu kâinat tılsımını keşfeden ve hilkatin muammasını açan ve rububiyetin mehasin-i saltanatına en mükemmel tarzda dellâllık eden Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır; elbette, bütün efrad-ı insaniye içinde öyle bir manevî seyrüsülûku olacaktır ki, cismanî âlemde seyrüseyahat suretinde bir miracı olacaktır. Yetmiş bin perde tabir olunan berzah-ı esma ve tecellî-i sıfât ve ef'al ve tabakat-ı mevcudatın arkasına kadar kat-ı meratip edecektir. İşte miraç budur.

azîm: büyük, yüce.
berzah-ı esma: Allah'ın isimlerinin perdesi, aralığı.
bizzat: kendisi, kendi, şahsen.
cismanî âlem: gördüğümüz maddî âlem.
cüz'iyet: azlık, küçükluk, basitlik, fert oluş.
dekaik: incelikler.
dellâl: ilan edip duyuran, tanıtan.
efrad-ı insanî: insan fertleri.
efrad-ı mahsus: özel fertler, şahıslar.
hakaik: gerçekler, hakikatler.
Hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan Allah.
Hâkim-i Mutlak: hiçbir şekilde hâkimiyetine sınır konmayan, her şeye hükmeden Allah.
hatıra gelme: zihne akla gelme, hatırlama.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
hitaba mazhar olmak: kendisiyle konuşulmak.
kat-ı meratip: mertebeleri aşma, mertebeleri geçme.
keşfetmek: gizli bir şeyi açmak, meydana çıkarmak.
küllî: kapsamlı, bütüne ait, her şeyi ilgilendiren.
makam-ı küllî: geniş ve yüksek makam.
makasıd: maksatlar, gayeler, amaçlar.
maksat: kastedilen, istenilen şey, gaye, amaç.
mehasin-i saltanat: Allah'ın saltanatının, hâkimiyetinin güzellikleri.
mevcudat: varlıklar, var olan her şey.
mezkûr: adı geçen, anılan.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in, Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen hâlen çıkması mucizesi.
muallim: ders veren, öğreten, öğretici.
muamma: manası zor anlaşılır şey, gizli sır.
muhatap: konuşulan kimse.
muvazzaf: vazifeli, görevli.
münasebet: uygunluk, ilgi, alâka.
nev': çeşit, cins, tür.
rububiyet: İlâhî terbiye, Allah'ın yarattığı bütün varlıkların ihtiyaçlarını gidermesi, yetiştirmesi, onları sevk ve idare edip hâkimiyeti altında bulundurması.
ruhen: ruh bakımından.
saltanat-ı uluhiyet: tek ilâh olan Allah'ın hâkimiyeti.
Sânî: bütün varlıkları sanatlı bir şekilde yaratan Allah.
seyrüseyahat: hareket etme ve gezme, yolculuk ve gezme.
seyrüsülûk: Cenâb-ı Hakka ermek için çıkılan manevî ve ruhî yolculuk.
suret: biçim, görünüş, biçim, tarz.
süfliyet: aşağılık, âdîlik.
tabakat-ı mevcudat: varlıkların kısımları, bölümleri.
tabir olunan: isimlendirilen, adlandırılan.
tecellî-i sıfat ve ef'al: Cenâb-ı Hakkın fiillerinin ve sıfatlarının tecelli etmesi, görünmesi.
tecerrüt etmek: sıyrılmak, uzaklaşmak, soyutlaşmak.
tertip: düzenleme, sıralama.
teşkil: meydana getirme, oluşturma.
tezyin: süsleme, donatma.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
ulvî: yüksek, yüce.

Yine hatıra geliyor ki: Ey müstemi! Sen kalbinden diyorsun ki, "Nasıl inanayım? Her şeyden daha yakın bir Rabbe, binler sene mesafeyi katedip yetmiş bin perdeyi geçtikten sonra Onunla görüşmek ne demektir?"

Biz de deriz ki: Cenab-ı Hak her şeye, her şeyden daha yakındır; fakat, her şey Ondan nihayetsiz uzaktır.

Nasıl ki güneşin şuuru ve konuşması olsa, senin elindeki âyine vasıtası ile seninle konuşabilir, istediği gibi sende tasarruf eder. Belki âyinemsal senin göz bebeğinden sana daha yakın olduğu hâlde, sen dört bin sene kadar ondan uzaksın, hiçbir cihette ona yanaşamazsın. Eğer terakki etsen, kamer makamına gelip, doğrudan doğruya bir mukabele noktasına çıksan, ona, yalnız bir nevi âyinedarlık edebilirsin. Öyle de, Şems-i Ezel ve Ebed olan Zat-ı Zulcelâl, her şeye her şeyden daha yakın olduğu hâlde, her şey Ondan nihayetsiz uzaktır. Yalnız bütün mevcudatı katedip, cüz'iyetten çıkıp, küllîyetin meratibinde gît gîde binler hicaplardan geçip, tâ bütün mevcudata muhît bir ismine yanaşır, Ondan daha ilerde çok meratibi kateder, sonra bir nevi kurbiyete müşerref olur.

Hem meselâ, bir nefer, kumandan-ı azamın şahs-ı manevîsinden çok uzaktır. O nefer, kumandanını, onbaşılıkta gördüğü küçük bir numune ile gayet uzak bir mesafede, manevî çok perdeler arkasında ona bakar. Hakikî onun şahs-ı manevîsiyle kurbiyet ise, mülâzımlık, yüzbaşılık, binbaşılık gibi çok meratib-i küllîyeden geçmek

ayine: ayna
ayinedarlık: aynalık
âyinemsal: ayna gibi
binbaşı: tabur komutanı
cihet: yön, taraf
cüz'iyet: cuz'î oluş, küçükluk, fert oluş
gayet: çok, son derece
hakiki: gerçek, gerçekten
hatır: kalbe gelme, hatırlama
hicap: perde, örtü, engel
kamer makamı: ayın bulunduğu yer
kamer: ay
katetmek: geçmek, aşmak
kumandan-ı azam: en büyük komutan
kurbiyet: yakınlık, Allah'a yakınlık kazanma
küllîyet: bütünlük, umumilik, genellik
manevî: maddî olmayan, manaya ait
meratib-i küllîye: küllî mertebeler, pek çok derece
meratip: mertebeler, kademeler, dereceler
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, kainat
muhît: kuşatan, saran
mukabele noktası: karşılaşma noktası
mülâzım: teğmen
müstemi: dinleyen, dinleyici
müşerref olmak: şereflenmek, onurlanmak
nefer: rütbesiz asker, er
nevi: çeşit, cins
nihayetsiz: sonsuz
numune: örnek
onbaşı: asker rütbede ilk derece
perde: kapı, örtü, peçe; engel
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî kişilik
Şems-i Ezel ve Ebed: varlığı ezelî ve ebedî olup bir güneş gibi ezeli ve ebedi nurlandıran Allah
şuur: anlayış, idrak, bilinç
tasarruf etme: faaliyet ve icraatta bulunma, kullanma
terakki: yükselme, ilerleme, gelişme
vasıta: aracı
yüzbaşı: bölük komutanı
Zat-ı Zulcelâl: celâl ve büyükluk sahibi zat, Allah

lâzım geliyor. Hâlbuki, kumandan-ı azam, emriyle, kanunuyla, nazarıyla, hükmüyle, ilmiyle—sureten olduğu gibi, manen de kumandan ise—bizzat zatıyla o nefernin yanında bulunur, görür. Şu hakikat On Altıncı Sözde gayet kat'î bir surette ispat edildiğinden, ona iktifaen burada kısa kesiyoruz.

Yine hatıra gelir ki: Sen kalbinden dersin, "Ben semavatı inkâr ediyorum, melâikelere inanmıyorum; semavatta birinin gezmesine, melâikelerle görüşmesine nasıl inanayım?"

Evet, senin gibi aklı gözüne inmiş ve gözüne perde çekilmiş adamlara söz anlatmak ve bir şey göstermek elbette müşküldür. Fakat, hak o kadar parlaktır ki, körler de görebildiği için biz de deriz ki. Feza-i ulvî, bilittifak esîr ile doludur. Zıya, elektrik, hararet gibi sair seyyalât-ı lâtife, o fezayı dolduran bir maddenin vücuduna delâlet eder. Meyveler, ağacını; çiçekler, çimenlerini; sumbuller, tarlalarını, balıklar, denizini bilbedahe gösterdiği gibi, şu yıldızlar dahi, bizzarure, menşelerini, tarlasını, denizini, çimengâhının vücudunu aklın gözüne sokuyorlar.

Madem âlem-i ulvîde muhtelif teşkilât var, muhtelif vaziyetlerde muhtelif ahkâmlar görünüyor, öyle ise, o ahkâmların menşelen olan semavat muhteliftir. İnsanda, cisimden başka nasıl akıl, kalp, ruh, hayal, hafıza gibi manevî vücutlar da var, elbette, insan-ı ekber olan âlemde ve şu insan meyvesinin şeceresi olan kâinatta, âlem-i cismaniyetten başka âlemler var. Hem âlem-ı arzdan, tâ

gayet: çok, son derece
hafıza: insanda hatırlama duygusu
hak: gerçek, doğru
hakikat: gerçek
hararet: sıcaklık, ısı
hatıra gelme: zihne, akla gelme, hatırlama
hüküm: karar, emir, buyruk.
iktifaen: yeterli görerek, yetinerek.
inkâr: kabul etmemek, reddetmek.
insan-ı ekber: en büyük insan
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma
kâinat: âlem
kalp: insanda duyguların merkezi olan manevî varlık.
kat'î: kesin, şüphesiz
kumandan-ı azam: en büyük komutan
lâzım: gerekli.
manen: manevî olarak, mana itibarıyla
manevî: maddî olmayan, manaya ait olan, görünmeyen
melâike: melekler
menşe: kaynak, esas, kök
muhtelif: farklı, çeşitli.
muhtelif ahkamlar: çeşitli hükümler
muhtelif teşkilât: çeşitli kuruluşlar, çeşitli yapılanmalar
muhtelif vazıyetler: çeşitli durumlar
müşkül: güç, zor
nazar: görüş, bakış
nefer: rütbesiz asker, er
ruh: can, manevî varlık, nefis, insandaki canlılığın ve dinliğin kaynağı olan sır
sair: diğer, başka
semavat: semalar, gökler
seyyalât-ı latife: ışık, hava, elektrik gibi şeffaf olan akıp giden varlıklar
suret: biçim, tarz, şekil
sureten: görünüş itibarıyla, şekilce
şecere: ağaç.
vücut: var oluş, varlık.
zat: kendi, şahıs
zıya: ışık.

ahkam: emirler, hükümler
akıl: düşünce, zeka, anlayış
alem: bütün evren, tüm varlıklar, dünya
âlem-i arz: dünya âlemi
âlem-i cismaniyet: madde âlemi
alem-i ulvî: yüksek, yüce âlem, semaya ait âlem
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilittifak: ittifakla, fikir ve görüş birliğiyle.
bizzarure: kesinlikle, mecburen
bizzat: kendisi, kendi şahsen
cısım: madde, beden, vücut.
çimengah: çimenlik.
delalet: delil olma, gösterme
esir: kainattaki boşlukları dolduran, havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden madde
feza: uzay
feza-i ulvî: geniş ve yüksek uzay

Cennet âlemine kadar her bir âlemin, birer seması vardır.

Hem melâike için deriz ki: Seyyarat içinde mutavassıt ve yıldızlar içinde küçük ve kesıf olan küre-ı arz, mevcudat içinde en kıymettar ve nuranî olan hayat ve şuur hesapsız bır surette onda bulunuyorlar. Elbette, karanlıklı bir hane hükmünde olan şu arza nispeten müzeyyen kasırlar, mukemmel saraylar hukmünde olan yıldızlar ve yıldızlanın denizlen olan gökler, zîşuur ve zîhayat ve pek kesretli ve muhtelifülecnas olan melâike ve ruhanîlerın meskenlerıdır. Pek kat'î bir surette *İşaratü'l-İ'caz* namındakı tefsirımde,[1] ثُمَّ اسْتَوٰى إِلَى السَّمَآءِ فَسَوّٰهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ ayetinde, semavatın hem vucudu, hem taaddudu ıspat edıldıgınden ve melâike hakkında Yırmi Dokuzuncu Sözde ikı kere iki dort eder kat'ıyetinde, melâıkelerin vucudunu ispat ettiğimizden, onlara ıktıfaen burada kısa kesiyoruz.

Elhâsıl: Esîrden yapılmış, elektrik, zıya, hararet, cazibe gıbı seyyalât-ı lâtıfenin medarı olmuş ve hadiste[2] اَلسَّمَآءُ مَوْجٌ مَكْفُوفٌ işaretiyle seyyarat ve nücumun harekâtına müsait olmuş ve Samanyolu denilen mecerretüssemadan, tâ en yakın seyyareye kadar, muhtelıf vazıyet ve teşekkülde yedi tabaka, her bır tabaka âlem-i arzdan, tâ âlem-ı berzaha, âlem-ı mısale, tâ âlem-ı ahırete kadar birer âlemin damı hükmünde birer semanın bulunması, hıkmeten, aklen ıktıza eder.

alem: dunya, cıhan
alem-ı ahıret: ahıret âlemı
alem-ı arz: dunya âlemı
âlem-ı berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabır âlemı
alem-ı misal: gorüntuler âlemı, dunyadakı ışlerın gorüntulendıgı ve gozlendıgı ruhların bulunduğu âlem
arz: yeryuzü, dünya
ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesı
cazibe: cezp edıcılık, çekıcılık.
Cennet alemi: Cennet hayatı
dam: çatı, tavan
elhâsıl: netice, ıtıbanyla ozetle
esır: kaınattakı boşlukları dolduran havadan hafif olup ısı ve ışığı nakleden madde
hadıs: Peygamber Efendımızın sozlerı
hane hükmünde: ev gıbı.
hararet: sıcaklık, ısı
harekat: hareketler
hıkmeten: fayda, akıl ve incelik bakımından
ıktıfaen: yetınerek, yeterlı bularak
ıktıza etme: lazım gelme, gerekme
İrade: dıleme, ısteme
Ispat: delıl ve şahıt göstererek doğruyu ortaya koyma
İşaratü'l-İ'caz: Bedıuzzaman Saıd Nursı'nın Kur'ân'ın mu'cize olan ozellıklerını anlatan tefsırı
kat'î: kesın, şuphesız.
kat'ıyet: kesınlık.
kesıf: yoğun, şeffaf olmayan
küre-i arz: dunya, yer kure
kıymettar: kıymetlı, değerlı
mecerretussema: Samanyolu galaksısı
medar olmak: dayanak noktası olmak, yorunge olmak.
melâike: melekler
mesken: yaşanılan, kalınan yer
mevcudat: mevcutlar, varlıklar
muhtelif: çeşıtlı, farklı
muhtelifülecnas: farklı cınslerı
mutavassıt: orta hâlli
müsait: elverışlı, uygun
müzeyyen kasırlar: süslu saraylar, koşkler
nam: ad, ısım
nıspeten: gore, kıyasla
nucum: yıldızlar
pek kesretli: sayıca cok fazla
ruhanîler: gozle gorülmeyen, cısmı olmayan, elle tutulamayan cın ve melek gıbı varlıklar
Samanyolu: gunes sıstemını ıçıne alan yıldız kumesı, Kehkeşan
sema: gokyuzu, gok
semavat: semalar, gokler
seyyalât-ı lâtife: hava, ısık, elektrık gıbı akıcı maddeler
seyyarat: gezegenler
seyyare: gezegen
suret: bıçım, şekıl, tarz
şuur: bır şeyı anlama, tanıma ve kavrama gucu, bılınç.
taaddüt: bırden fazla olma, bır şeyın sayısının artması
tabaka: kat, katman
tanzım: sıraya koyma, duzenleme
tefsir: Kur'ân'ın açıklaması, ızah, yorum
teşekkül: şekıllenme, meydana gelme
vazıyet: durum, duruş halı
vücut: var oluş, varlık
zîhayat: hayat sahıbı.
zişuur: şuur sahıbı, bılınçlı
zıya: şık, aydınlık.

1. Bundan başka semaya da iradesini yoneltti ve gokleri yedi tabaka olarak tanzim etti. (Bakara Suresi, 29.)

2. Gok dondurulmuş bir dalgadır. (*Tırmızî*, Tefsir, 59; *Müsned*, 2:370.)

Hem hatıra gelir ki: Ey mülhit! Sen dersin, "Bin müşkülât ile tayyare vasıtasıyla ancak bir iki kilometre yukarıya çıkılabilir. Nasıl, bir insan cismiyle binler sene mesafeyi birkaç dakika zarfında kateder, gider, gelir?"

Biz de deriz ki: Arz gibi ağır bir cisim, fenninizce, hareket-i seneviyesiyle bir dakikada takriben yüz seksen sekiz saat mesafeyi keser, takriben yirmi beş bin senelik mesafeyi bir senede katediyor. Acaba, şu muntazam harekâtı ona yaptıran ve bir sapan taşı gibi döndüren bir Kadîr-i Zülcelâl, bir insanı Arşa getiremez mi? Şemsin cazibesi denilen bir kanun-u Rabbanî ile Mevlevî gibi etrafında pek ağır olan cism-i arzı gezdiren bir hikmet, cazibe-i rahmet-i Rahman ile ve incizab-ı muhabbet-i Şems-i Ezel ile, bir cism-i insanı, berk gibi, Arş-ı Rahman'a çıkaramaz mı?

Yine hatıra gelir ki: Diyorsun, "Haydi, çıkabilir. Niçin çıkmış? Ne lüzumu var? Velîler gibi ruh ve kalbi ile gitse yeter."

Biz de deriz ki: Madem Sânî-i Zülcelâl, mülk ve melekûtundaki ayat-ı acibesini göstermek ve şu âlemin tezgâh ve menbalarını temaşa ettirmek ve a'mal-i beşeriyenin netaic-i uhreviyesini irae etmek istemiş, elbette âlem-i mubsıratın anahtarı hükmünde olan gözünü ve mesmuat âlemindeki ayatı temaşa eden kulağını, Arşa kadar beraber alması lâzım geldiği gibi, ruhunun hadsız vezaife medar olan alât ve cihazatının makinesi hükmünde olan cism-ı mübareğini dahi tâ Arşa kadar beraber alması

hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hareket: hareketler
hareket-i seneviye: dünyanın güneş etrafındaki bir senelik dönüşü
hatır: zihin, fikir, akıl
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde oluş
hükmünde: gibi, yerinde, değerinde
incizab-ı muhabbet-i Şems-i Ezel: ezel güneşi olan Cenab-ı Allah'ın sevgisinin çekiciliği, cazibesi
irae etmek: göstermek.
Kadîr-i Zülcelâl: büyükluk sahibi ve her şeye gücü yeten Allah
kanun-u Rabbanî: Allah'ın kanunu
katetmek: aşmak, geçmek, yol almak.
lâzım: gerekli
medar: yardımcı, dayanak noktası, sebep, vesile
melekût: göremediğimiz ahiret âlemleri.
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer
mesmuat: duyulanlar, işitilenler
Mevlevî: Mevlevî tarikatine mensup kimse
muntazam: düzenli, intizamlı
mülhit: dinsiz
mülk: gördüğümüz maddî ve cismanî alem, kâinat.
müşkülât: zorluklar, güçlükler
netaic-i uhreviye: ahirettekî sonuçlar, neticeler
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah
şems: güneş
takriben: tahminen, yaklaşık olarak.
tayyare: uçak.
temaşa: hayretle ve dikkatle seyretme, bakma
tezgâh: bir şeyin üretildiği yer, alet.
vasıta: aracı, araç.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
vezaif: vazifeler, işler, görev
zarfında: içinde

alât: aletler
âlem: dünya, kâinat.
alem-i mubsırat: görünen varlıklar dünyası
a'mal-i beşeriye: insanların amelleri, işleri
arş: göğün en yüksek katı, yüksekliği sebebiyle bütün cisimleri içine alan ve Allah'ın kudret ve hükmüyle ihtiva ettiği şey
arş: sema, göğün en yüksek katı
Arş-ı Rahman: Rahman arşı, bütün yaratılmışları şefkat ve merhamette besleyen, büyüten Rahman isminin tasarruf dairesi, makamı
arz: yer, dünya
ayat: ayetler, deliller
ayat-ı acibe: Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden deliller
berk: şimşek.
cazibe: cezp edicilik, çekim
cazibe-i Rahmet-i Rahman: Rahmetî her şeyi kuşatan Allah'ın affının, merhametinin çekiciliği
cihazat: cihazlar, maddî, manevî organlar
cism-i arz: dünyanın kütlesi
cism-i insan: insan bedeni.
cism-i mübarek: mübarek beden. Hz. Muhammed'in mübarek bedeni, vücudu
fennî: fen ilmine göre

mukteza-i akıl ve hikmettir. Nasıl ki Cennette hikmet-i Ilâhiye cismi ruha arkadaş ediyor; çünkü, pek çok vezaif-i ubudiyete ve hadsiz lezaiz ve âlâma medar olan cesettir; elbette o cesed-i mübarek, ruha arkadaş olacaktır. Madem Cennete cism ruh ile beraber gider; elbette Cennetü'l-Me'vâ gövdesi olan Sidretü'l-Munteha'ya uruç eden zat-ı Ahmediye (a.s.m.) ile cesed-i mübareğini refakat ettirmesi aynı hikmettir.

Yine hatıra gelir ki: Dersin, "Birkaç dakikada binler sene mesafeyi katetmek aklen muhaldir."

Biz de deriz ki: Sâni-i Zülcelâl'in sanatında, harekât nihayet derecede muhteliftir. Meselâ, savtın sür'atiyle ziya, elektrik, ruh, hayal sür'atleri ne kadar mütefavit olduğu malûm. Seyyaratın dahi, fennen harekâtı o kadar muhteliftir ki, akıl hayrettedir. Acaba lâtif cismi, uruçta sür'atlı olan ulvî ruhuna tâbi olmuş, ruh sür'atinde hareketi nasıl akla muhalif görünür?

Hem, on dakika yatsan, bazı olur ki bir sene kadar hâlâta maruz olursun. Hatta bir dakikada, insan, gördüğü rüyayı, onun içinde işittiği sözleri, söylediği kelimatı toplansa, uyanık âleminde bir gün, belki daha fazla zaman lâzımdır. Demek oluyor ki, bir zaman-ı vahit, iki şahsa nispeten, birisine bir gün, birisine de bir sene hükmüne geçer. Şu manaya bir temsil ile bak ki:

İnsanın hareketinden, gullenin hareketinden, savttan, ziyadan, elektrikten, ruhtan, hayalden tezahür eden sür'at-ı harekâtta bir mıkyas olmak için şöyle bir saat

âlâm: elemler, acılar, üzüntüler
alem: dünya
Cennetü'l-Me'vâ: Cennetin sekiz kısmından birisi
ceset: gövde, vücut, beden
ceset-i mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı, mutlu beden. Hz. Muhammed'in mübarek vücudu
fennen: fen ilimlerine göre.
gülle: top mermisi
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâlât: haller, durumlar
harekât: hareketler, kımıldanmalar
hatır: zihin, akıl, düşünme
hayal: zihinde tasarlanan ve canlandırılan şey
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda, akıl, söz ve harekettek uygunluk.
hikmet-i İlâhiye: İlâhî gaye, fayda ve maksat.
hükmüne geçmek: yerine geçmek.
katetmek: aşmak, geçmek.
kelimat: kelimeler, sözler
lâtif: hafif, güzel, hoş
lezaiz: lezzetler
malum: bilinen, belli
mana: anlam
maruz olmak: karşı karşıya bulunmak, etkisinde kalmak.
medar: sebep, vesile
mıkyas: ölçü
muhal: imkânsız
muhalif: aykırı, zıt, karşıt.
muhtelif: çeşitli, farklı
mukteza-ı akıl ve hikmet: aklın ve hikmetin gereği
mütefavit: farklı, çeşitli
nihayet: son
nispeten: göre, oranla
refakat: yol arkadaşlığı, eşlik.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
savt: ses, seda
seyyarat: gezegenler
Sidretü'l-Munteha: Peygamberimizin mi'raçta çıktığı son noktada
sür'at: hız
sür'at-ı harekât: hareketlerdeki hız
temsil: benzetme, örnek.
tezahür eden: görünen, ortaya çıkan.
ulvî: yüksek, yüce
uruç: yukarı çıkma, yükselme
vezaif-i ubudiyet: kulluk vazifeleri
zaman-ı vahit: bir an, bir zaman
zat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin zatı, kişiliği
ziya: ışık.

farz ediyoruz ki, o saatte on iğne var. Birisi saatleri gösterir. Biri de, ondan altmış defa daha geniş bir dairede dakikayı sayar. Birisi altmış defa daha geniş bir daire içinde saniyeleri, diğeri yine altmış defa daha geniş bir dairede saliseleri, ve hakeza rabialan, hamiseleri, sadise, sabia, samine, tasia, tâ aşireleri sayacak gayet muntazam, azîm bir dairede birer ibre farz ediyoruz. Faraza, saatı sayan ibrenin dairesi küçük saatimiz kadar olsa, her hâlde aşireleri sayan ibrenin dairesi arzın medar-ı senevîsi kadar, belki daha fazla olmak lâzım gelir.

Şimdi iki şahıs farz ediyoruz. Biri, saati sayan ibreye binmiş gibi, o ibrenin harekâtına göre temaşa ediyor. Diğeri, aşireleri sayan ibreye binmiş. Bu iki şahsın bir zaman-ı vahitte muşahede ettikleri eşya, saatimizle arzın medar-ı senevîsi nispeti gibi, meşhudatça pek çok farklan vardır. İşte, zaman, çünkü, harekâtın bir rengi, bir levni, yahut bir şendi hükmünde olduğundan, harekâtta cari olan bir hukum, zamanda dahi carıdır.

İşte, bir saatte meşhudatımız, bir saatin saati sayan ibresine binen zîşuur şahsın meşhudatı kadar olduğu ve hakikat-i ömrü de o kadar olduğu hâlde, aşire ibresine binen şahıs gibi, aynı zamanda, o muayyen saatte Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, burak-ı tevfik-i İlâhîye biner, berk gibi, bütün daire-i mümkinatı katedip, acaib-ı mülk ve melekûtu görüp, daire-i vücup noktasına çıkıp, sohbete müşerref olup, rü'yet-i cemal-i İlâhîye mazhar olarak, fermanı alıp vazifesine dönebilir ve dönmüş ve oyledir.

acaib-i mülk ve melekût: görünen ve görünmeyen âlemlerdeki hayret veren şeyler
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzenne olsun
arz: yeryüzü, dünya
aşire: onuncu, tasianın altmışta bırı
aşireen: onuncu olarak, onuncu derecede
azım: büyük.
berk: şimşek.
burak-ı tevfik-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın yardımıyla gıdden sur'adı binek.
cari: geçerli.
daire-i mümkinat: kâinat, bütün yaratılmışların içinde bulunduğu daire
daire-i vücup: hiçbir zaman değişmeyen ve mümkinattan olmayan alemler. Allah'ın isimlen ve sıfatları gibi
faraza: farz edelim ki, öyle sayalım ki
farz etmek: kabul etmek, var saymak.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece, çok.
hakeza: böyle, bunun gibi, yine öyle
hakıkat- ömru: gerçek zamanı, süresi
hamise: rabianın altmışta bırı
harekât: hareketler
hukmünde: gibi, yerinde, değerinde
hüküm: karar, emir, kanun
ibre: ölçü aletlerinde iğne şeklindeki ince gösterge
levn: renk.
mazhar olmak: ulaşmak, şereflenmek.
medar-ı senevi: dünyamızın güneş etrafında bir senede döndüğü yörünge.
meşhudat: görülenler, seyredilenler.
muayyen: belirli, belirlenmiş
muntazam: düzenli
muşahede: şahit olma, görme, seyretme
müşerref olma: şereflenme, onurlanma
nispet: ölçü, oran.
rabia: saatteki salisenin altmışta bırı.
Resul-ü Ekrem: Allah'ın ikramına mazhar olmuş, cömert Peygamber, Hz. Muhammed
rü'yet-i cemal-i İlahiye: Cenab-ı Hakkın cemalinin güzelliğinin görülmesi
sabia: sadisenin altmışta bırı
sadise: hamisenin altmışta bırı
salise: üçüncü, saniyenin altmışta bırı
samine: sabianın altmışta bırı
şerit: zincir, halât.
tasia: saminenin altmışta bırı
temaşa: hayretle ve dikkatle seyretme, bakma
vazife: görev.
zaman-ı vahit: bir zaman
zişuur: şuur sahibi, bilinçli

Yine hatıra gelir ki: Dersiniz, "Evet, olabilir, mümkündür. Fakat her mümkün vakı olmuyor. Bunun emsali var mı ki kabul edilsin? Emsali olmayan bir şeyin, yalnız imkânı ile, vukuuna nasıl hükmedilebilir?"

Biz de deriz ki: Emsali o kadar çoktur ki, hesaba gelmez. Meselâ, her zînazar, gözüyle, yerden tâ Neptün seyyaresine kadar bir sanıyede çıkar; her zîilm, aklıyla, kozmoğrafya kanunlarına binip, yıldızların tâ arkasına bir dakikada gider, her zîiman, namazın ef'al ve erkânına fikrini bindirip, bir nevi Miraç ile kâinatı arkasına atıp, huzura kadar gider; her zîkalp ve kâmil velî, seyrüsülûk ile, Arştan ve daire-i esma ve sıfâttan kırk günde geçebilir. Hatta, Şeyh-i Geylânî, İmam-ı Rabbanî gibi bazı zatların ihbarat-ı sadıkaları ile, bir dakikada Arşa kadar uruc-u ruhanîleri oluyor. Hem, ecsam-ı nuranî olan melâikelerin Arştan ferşe, ferşten Arşa kısa bir zamanda gitmelen ve gelmelen vardır. Hem, ehl-i Cennet, mahşerden Cennet bağlarına kısa bir zamanda uruç ediyorlar.

Elbette bu kadar numuneler gösteriyorlar ki, bütün evliyaların sultanı, umum mü'minlerin imamı, umum ehl-i Cennetin reisi ve umum melâikenin makbulü olan zat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) seyrusulûkuna medar bir miracı bulunması ve onun makamına münasip bir surette olması, ayn-ı hikmettir ve gayet makuldur ve şüphesiz vakıdır.

* * *

arş: göğün en yüksek katı, bütün cismileri içine alan ve Allah'ın kudret ve hükmüyle ihtiva ettiği şey.
ayn-ı hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı ve yedi yerinde olmanın tâ kendisi.
daire-i esma ve sıfat: Allah'ın isim ve sıfatlarının tecelli dairesi.
ecsam-ı nuranî: nurdan yaratılmış varlıklar.
ef'al: fiiller, hareketler.
ehl-i Cennet: Cennet ehli, Cennetlikler.
emsal: örnekler, benzerler.
erkan: rükünler, esaslar.
esma: adlar, isimler.
evliya: Allah dostları. Allah'ın dostluğunu ve himayesini kazanmış ermiş kişiler.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya.
fikir: akıl, düşünce.
gayet: çok, son derece.
hatır: zihin, fikir, akıl.
hükmetmek: karar vermek.
ihbarat-ı sadıka: içinde yanlış olma ihtimali olmayan doğru haberler.
imam: önde ve ilende olan, rehber.
İmam-ı Rabbanî: bkz. Şahıs Bilgileri.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kâmil: olgun, mükemmel, kemale ermiş.
kanun: kaide, yasa, prensip.
kozmoğrafya: astronomi, gökbilimi.
mahşer: kıyametten sonra ölülerin dirilip toplanacakları yer.
makam: Allah katındaki manevî derece.
makbul: kabul edilmiş olan.
makul: akla uygun.
medar: sebep, vesile.
melâike: melekler.
Miraç: Peygamberimiz efendimizin Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mucizesi.
mü'min: iman eden, inanan.
münasip: uygun, yakışır.
Neptün: güneşe yakınlığı bakımından sekizinci gezegen.
nevi: çeşit, tür.
numune: örnek.
reis: başkan, baş.
sanîye: ikinci.
seyrüsulûk: Cenâb-ı Hakka ulaşmak için çıkılan manevî ve ruhî yolculuk.
seyyare: dolaşan, gezegen.
sultan: hükümdar, mutlak iktidar sahibi.
suret: biçim, şekil, tarz.
sıfat: nitelik, vasıf.
Şeyh Geylânî: Abdülkadir-i Geylânî. bkz. Şahıs Bilgileri.
umum: bütün.
uruc-u ruhanî: ruhen yükseliş.
uruç: yukarı çıkma, yükselme.
vaki: vuku bulan, olmuş, gerçekleşmiş.
velî: Allah'ın dostluğunu ve himayesini kazanmış ermiş kişi.
vuku: meydana gelme, gerçekleşme.
zat: şahıs, fert.
zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin şahsı.
zîilm: ilim sahibi.
zîiman: iman sahibi, mü'min.
zîkalp: kalp sahibi.
zînazar: nazar sahibi, bakış, görüş sahibi.

Üçüncü Esas

Hikmet-i Miraç nedir?

Elcevap: Mıracın hikmeti o kadar yüksektir kı, fıkr-i beşer ulaşamıyor; o kadar derindir kı, ona yetişemiyor; o kadar ıncedır ve lâtıftır ki, akıl kendi başıyla göremiyor. Fakat, bazı işaretlerle, hakikatleri bilinmezse de, vücutlan bildirilebilir. Şoyle kı:

Şu kâinatın Hâlık'ı, şu kesret tabakatında nur-u Vahdetini ve tecelli-ı Ehadiyetini gostermek için, kesret tabakatının müntehasından tâ mebde-i Vahdete bir hayt-ı ittisal suretinde bir Miraç ile, bır ferd-ı mumtazı butun mahlûkat hesabına, kendine muhatap ittihaz ederek, butun zîşuur namına, makasıd-ı İlâhıyesini ona anlatmak ve onunla bildirmek ve onun nazarı ile âyine-i mahlûkatında cemal-i sanatını, kemal-i rububıyetini muşahede etmek ve ettirmektir.

Hem Sâni-i âlemin, âsârın şahadetiyle nihayetsiz cemal ve kemali vardır. Cemal, hem kemal, ikisi de mahbub-u lizatihîdirler; yani bızzat sevilirler. Oyle ıse, o Cemal ve Kemal Sahibinin cemal ve kemaline nihayetsiz bır muhabbeti vardır. O nihayetsız muhabbetı, masnuatında çok tarzlarda tezahür ediyor. Masnuatını sever, çünkü, masnuatının ıçinde cemalını, kemalını görür. Masnuat içinde en sevimli ve en âlî, zîhayattır. Zîhayatlar içinde en sevimlı ve âlî, zîşuurdur. Ve zîşuurun içinde camiiyet itibarıyla en sevimlı, ınsanlar içinde bulunur. Insanlar içinde ıstıdadı tamamıyla ınkışaf eden, butun

asar: eserler
âyine-i mahlûkat: varlıklar aynası
bizzat: şahsen
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile tecellisi
cemal-ı sanat: sanatın guzelliği
esas: asıl temel kok
ferd-ı mümtaz: ımtıyazlı şahıs seçkin kişi
fikr-i beşer: insanların fikn insanların düşuncesi
hakikat: gerçek, bır şeyın aslı ve esası.
Hâlık: butun varlıklan yoktan yaratan yaratıcı Allah.
hayt-ı ittisal: yaklaştıran bağlayan birleştiren bağ.
hikmet: belirli gayelere yonelik, faydalı ve yerli yerinde oluş
Hikmet-ı Miraç: mıracın asıl gaye ve hikmeti
ittihaz: kabul etme sayma
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
kemal: kusursuzluk mukemmellik, guzellik.
kemal-ı rububıyet: Allah ın yarattığı butun varlıkların ihtıyaçlarını gidermesi, yeuşurmesi, onlan sevk ve idare edip hakımıyeti altında bulundurmasının mukemmelliği
kesret: çokluk, bolluk.
lâtif: ince hoş guzel
mahbub-u lizatihi: bızzat sevilen sevgıye lâyık olan zatı ıçin sevilen
mahlûkat: yaratılmışlar yaratıklar
makasıd-ı İlahıye: İlâhı ıradenın maksatlan gayelen
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mebde-ı vahdet: Allah ın bırlığını gosteren asıl kaynak.
Miraç: Peygamber Efendımızın Cenab ı Hakkın huzuruna ruhen cismen halen çıkması mu cizesi
muhabbet: sevgi
muhatap: hitap olunan konuşulan kımse.
münteha: son en son yer
muşahede: gorme seyretme şahıt olma
nam: ad
nazar: bakış.
nihayetsiz: sonsuz
nur-u vahdet: bırlık nuru
Sanı-ı Alem: kâinatın yaratıcısı ve sanatkârı olan Allah
suret: şekil bıçım
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tabakat: tabakalar
tecelli-i ehadiyet: Allah ın bırlığının belırmesi bılınmesi gorunmesi
tezahur: ortaya çıkma gorunme.
vücut: varlık.
zişuur: şuur sahibi bılınçlı

masnuatta münteşir ve mütecelli kemalâtın numunelerini gösteren fert, en sevimlidir.

İşte, Sâni-i Mevcudat, bütün mevcudatta intişar eden tecelli-i muhabbetin bütün envaını bir noktada, bir âyinede görmek ve bütün enva-ı cemalini Ehadiyet sırrıyla göstermek için, şecere-i hilkatten bir meyve-i münevver derecesinde ve kalbi o şecerenin hakaik-ı esasiyesini istiap edecek bir çekirdek hükmünde olan bir zatı, o mebde-i evvel olan çekirdekten tâ münteha olan meyveye kadar bir hayt-ı ittisal hükmünde olan bir Miraç ile, o ferdin kâinat namına mahbubiyetini göstermek ve huzuruna celp etmek ve rü'yet-i cemaline müşerref etmek ve ondaki hâlet-i kudsiyeyi başkasına sirayet ettirmek için kelâmıyla taltif edip, fermanıyla tavzif etmektir.

Şimdi, şu hikmet-i âliyeye bakmak için, iki temsil dürbünü ile tarassut edeceğiz.

• *Birinci temsil*: On Birinci Sözün hikâye-i temsiliyesinde tafsilen beyan edildiği gibi, nasıl ki bir sultan-ı zîşanın pek çok hazineleri ve o hazinelerde pek çok cevahirlerin envaı bulunsa, hem sanayi-i garibede çok maharetı olsa ve hesapsız fünun-u acibeye manfeti, ihatası bulunsa, nihayetsiz ulûm-u bediaya ilm ve ittılâı olsa, her cemal ve kemal sahibi kendi cemal ve kemalini görüp ve göstermek istemesi sırrınca, elbette o sultan-ı zîfünun dahi bir meşher açmak ister ki, içinde sergiler dizsin; tâ nâsın enzarına saltanatının haşmetini, hem servetinin şaşaasını, hem kendi sanatının harikalarını, hem kendi manfetinin garibelerini izhar edip göstersin, tâ cemal ve

âlî: yüce, yüksek, ulu
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme
camiiyet: toplayıcı olma, bir çok manaları ve hakikatleri içinde bulundurma
celp: çekme
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
cevahir: cevherler, kıymetli taşlar
ehadiyet: birlik, Allah'ın her bir şeyde birliğinin görünmesi.
enva: çeşitler, türler
enva-ı cemal: güzellik çeşitleri, türleri
enzar: bakışlar, görüşler
ferman: emir, buyruk.
fünun-u acibe: şaşılan hanka fen ve ilmler
hakaik-i esasiye: hakikatlerin aslı, özü, asıl hakikatler
haiet-i kudsiye: mukaddes ve mubarek haller
haşmet: ihtişam, gösterişlilik, büyüklük.
hayt-ı ittisal: yaklaştıran bağlayan, birleştiren bağlar
hikaye-i temsiliye: benzetme ve örnek olarak verilen hikaye
hikmet-i âliye: kâinattaki ve yaratılıştaki yüksek, yüce İlâhî gaye
ittılâ: haberdar olma, bilgi sahibi olma
ihata: sarma, kuşatma
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, görülme
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
istiap: içine alma
istidat: kabiliyet, yetenek
izhar: gösterme, meydana çıkarma
kemal: olgunluk, kusursuzluk, mükemmellik.
kemalat: mükemmellikler, kusursuzluklar, güzellikler
maharet: ustalık, becerikilik, hüner
mahbubiyet: sevilecek halde bulunma
marifet: bilgi, bilme, hüner
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mebde-i evvel: ilk, başlangıç.
meşher: sergi, gösterme yeri
mevcudat: varlıklar, var olan her şey
meyve-i münevver: nurlanmış meyve
Miraç: Peygamber Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen hâlen çıkması mu'cizesi.
münteha: bir şeyin ulaşabildiği son yer, netice
müntesir: yayılan, yayılmış, açılmış
müşerref: şereflendirilmiş, yücelitilmiş.
mütecelli: tecelli eden, meydana çıkan, görünen.
nas: insanlar, halk.
rü'yet-i cemal: Cenab-ı Hakkın güzelliğini görme
saltanat: hâkimiyet, hükümdarlık
sanayi-i garibe: görenleri hayrette bırakan sanatlar
Sâni-i Mevcudat: varlıkları sanatlı bir şekilde yaratan sanatkâr Allah
sirayet: binnden diğerine geçme, yayılma.
sultan-ı zişan: şanlı padişah, şan sahibi hükümdar
sultan-ı zifunun: fen ilmlerini bilen padişah, hükümdar
şaşaa: parlaklık, gösteriş
şecere: ağaç.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı, kâinat.
tafsilen: ayrıntılı olarak.
taltif: iltifat etme, mükâfatlandırma
tarassut: gözetleme, gözleme
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme
tecelli-i muhabbet: sevginin tecellisi, görüntüsü.
temsil: benzetme, örnek.
ulûm-u bedia: beğenilen ve takdir edilen pek yeni ilmler
zat: kişi, şahıs, fert
zihayat: hayat sahibi, canlı
zişuur: şuur sahibi, bilinçli

kemal-ı manevîsini iki vecihle müşahede etsin. *Bir veçhi* bizzat nazar-ı dekaikaşınasıyla görsün, *diğen* gayrin nazanyla baksın. Ve şu hikmete binaen, elbette cesim, muhteşem, geniş bir saray yapmaya başlar. Şahane bir surette dairelere, menzillere taksim eder. Hazinelerinin türlü türlü murassaatıyla süslendirip, kendi dest-i sanatının en güzel, en lâtif sanatlarıyla ziynetlendirir. Fünun ve hikmetinin en inceliklerıyle tanzim eder. Ve ulûmunun âsâr-ı mu'cizekârâneleriyle donatır, tekmil eder.

Sonra, nimetlerinin çeşitleriyle, taamlarının lezizleriyle her taifeye lâyık sofraları serer, bir ziyafet-i amme ihzar eder.

Sonra, raiyetine kendi kemalâtını göstermek için, onları seyre ve ziyafete davet eder.

Sonra, birisini yaver-i ekrem yapar, aşağıdaki tabakat ve menzillerden yukarıya davet eder, dairede dairede, üst üstteki tabakalarda gezdirir. O acip sanatının makinelerini ve tezgâhlarını ve aşağıdan gelen mahsulâtın mahzenlerini göstere göstere, tâ daire-i hususiyesine kadar getirir. Bütün o kemalâtının madeni olan mübarek zatını ona göstermekle ve huzuruyla onu müşerref eder. Kasrın hakaikını ve kendi kemalâtını ona bildirir. Seyircilere rehber tayin eder, gönderir; tâ o sarayın şânını, o sarayın müştemilâtıyla, nukuşuyla, acaibiyle, ahaliye tanıtsın ve sarayın nakışlarındaki rumuzunu bildirip ve içindeki sanatlarının işaretlerini öğretip, "Derununda manzum murassalar ve mevzun nukuş nedir? Ve saray sahibinin kemalâtını ve hünerlerini nasıl gösterirler?" o saraya

acayip: hayret verici şeyler, dikkat çeken
acip: hayret veren, dikkat çeken
ahali: halk.
asar-ı mu'cizekârane: mu'cize sahibi sanatkara yakışan eserler
binaen -den dolayı, -den ötürü
bizzat: kendisi, şahsen
cesim: iri, büyük, kocaman
daire-i hususi: özel alan, şahsı daire
davet: çağırma, çağrı
derun: iç, içerik, dahil
dest-ı sanat: sanat eli
fünun: fenler, bilimler
gayr: başka, diğer
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde oluş, gizli kalmattakı ve yaratılıştaki İlâhi gaye
huzur: yan, kat.
hüner: bilgi, beceri
ihzar: hazırlama
kasır: saray
kemalât: fazilletler, iyilikler, mükemmellikler
kemalatın madeni: mükemmelliklerin kaynağı
kemal-i manevi: manevî ve ruhî olgunluk, mükemmellik.
lâtif: hoş, güzel, nazik, narin
lâyık: uygun, yaraşır
leziz: lezzetli, tatlı
mahsulât: elde edilen ürünler
mahzen: hazineler, depolar
manzum: tanzim edilmiş, düzenlenmiş
menzil: yer, bölüm, oda
mevzun: ölçülü, düzgün
murassa: kıymetli şeylerle süslenmiş, bezenmiş.
murassaat: süslenmiş şeyler
mubarek: feyzli, bereketli, hayırlı.
müşahede: görme, seyretme, şahit olma
müşerref: şereflendirilmiş, yücelttilmiş.
müştemilât: bir şeyin içerdiği bölümler, eklentiler
nakış: resim, işleme
nazar: görüş, bakış
nazar-ı dekaikaşina: inceliklerı bilen ve gören bakış
nimet: rızık, iyilik, ihsan, bağış.
nukuş: nakışlar, resimler, işlemeler
raiyet: halk, vatandaş, idare edilenler.
rehber: yol gösteren, kılavuz, delil
rumuz: remizler, işaretler
Sanı: yapan, her şeyi sanarlı olarak yaratan Allah
seyir: yürüyüş, gezinti.
suret: şekil, biçim, görünüş.
taam: yemek.
tabaka: kat, bölüm
tabakat: tabakalar
taife: topluluk, bölük, takım
taksim: bölme, parçalara ayırma
tanzim: sıralama, düzenleme
tayin etme: vazifelendirme, atama
tekmil: mükemmelleştirme, eksiklerini tamamlama
tezgah: üretim aleti
ulum: ilimler
vecih: yön, taraf
yaver-i ekrem: sultanın en değerli, en cömert hizmetkârı.
zat: kişi, şahıs
ziyafet: yemekli davet
ziyafet-i amme: herkesin davetli olduğu bir ziyafet
ziynet: süs, bezek.

girenlere tarif etsin ve girmenin adabını ve seyrin merasimini bildirip ve görünmeyen sultan-ı zîfunun ve zîşuuna karşı, marziyatı ve arzulan dairesinde teşrifat merasimini tarif etsin.

Aynen öyle de, وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى[1] ezel ebed sultanı olan Sânı-i Zulcelâl, nihayetsiz kemalâtını ve nihayetsiz cemalini görmek ve göstermek istemiştir ki, şu âlem sarayını öyle bir tarzda yapmıştır ki, her bir mevcut pek çok dillerle Onun kemalâtını zikreder, pek çok işaretlerle cemalini gösterir. Esma-i Hüsnasının her bir isminde ne kadar gızlı manevî defineler ve her bir ünvan-ı mukaddesesinde ne kadar mahfî letaif bulunduğunu, şu kâinat bütün mevcudatıyla gösterir. Ve öyle bir tarzda gösterir ki, bütün fünun, bütün desatıriyle, şu kitab-ı kâinatı zaman-ı Âdem'den beri mütalâa ediyor. Hâlbuki o kitap esma ve kemalât-ı Ilâhıyeye dair ifade ettiği manalanın ve gösterdiği ayetlerin öşr-i mişannı daha okuyamamış.

İşte şöyle bir saray-ı âlemi, kendi kemalât ve cemal-i manevîsini görmek ve göstermek için bir meşher hükmünde açan Celîl-i Zülcemal, Cemîl-i Zülcelâl, Sânı-i Zülkemal'in hikmeti iktiza ediyor ki, şu âlem-i arzdaki zîşuurlara nispeten abes ve faydasız olmamak için, o sarayın ayetlerinin manasını birisine bildirsin. O saraydaki acaibin menbalarını ve netaicinin mahzenlen olan avalım-i ulvıyede birisini gezdirsin ve bütün onların fevkine çıkarsın ve kurb-u huzuruna müşerref etsin ve ahıret âlemlennde gezdirsin. Umum ibadına bir muallim ve saltanat-ı rububıyetine bır dellâl ve marzıyat-ı Ilâhıyesine bır mubellığ ve

abes: boş, manasız, luzumsuz ve gayesiz iş
acayip: hayret verici şeyler
adap: terbiyeler, davranış kuralları.
ahıret: öteki dünya.
alem: dunya, cihan
alem-i arz: dunya, yer yüzü âlemi
avalım-i ulviye: yüksek, yuce alemler, dunyalar
Celil-i Zülcemal: güzellik ve lütuf la beraber yücelik sahibi Hz. Allah
cemal: guzellik. Cenab-ı Hakkın lutuf ve insanı ile tecellisi
cemal-ı manevi: manevî guzellik
Cemil-i Zülcelal: yücelik, kıbrıya izzet ve heybetiyle beraber sonsuz güzellik ve haşmet sahibi olan Hz. Allah
define: gizli hazine
delial: ilân edici, hakka davet eden, tanıtıcı.
desatir: dusturlar, kanunlar, kurallar
ebed: sonsuzluk, daımılık.
esma: adlar, isimler
Esma-ı Hüsna: Allah'ın guzel isimleri
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, oncesizlik.
fevk: ust, yukarı, uzeri
fünun: fenler, ilimler
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhi gaye
ibad: kullar
iktıza: lazım gelme, gerektırme
insan-ı kamil: mukemmel insanlar, Allah dostları
kemalat: fazıletler, yılıkler, mukemmellikler.
kemalat-ı ilahiye: ilâhi güzellik ve mukemmellikler
kitab-ı kainat: kainat kitabı.
kurb-u huzuruna: kendi huzuruna, yakınına
mahfi letaif: gizli guzelikler
mahzen: depo
manevi: maddi olmayan manaya aıt, fikri
marziyat-ı ilahiye: Allah'ın rızasını kazandırıacak olan hâl ve hareketler
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer
merasim: tören
meşher: sergi, gösterme yeri
mevcudat: varlıklar, var olan her şey
muallim: ders veren, oğreten.
mübelliğ: haber veren, bildiren
muşerref: şereflendirilmiş, yucelıtılmış, şerefli
mutalaa: dikkatlice ve iyi dusunerek okuma

1. En yuce sıfatlar Allah'a mahsustur. (Nahl Suresi, 60.)

netaiç: neticeler, sonuçlar
öşr-i mişan: onda bir
saltanat-ı rububiyet: Cenab-ı Allah'ın tam bir hakımıyetle her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi ve onları sevk ve idare etmesi
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyukluk sahıbı, her şeyi sanatla yaratan Allah
Sani-i Zülkemal: guzellik ve fazilet sahıbı yapıcı, her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
saray-ı âlem: mukemmel bir saraya benzeyen kainat.
seyir: yuruyuş, gezintı.
sultan-ı zifunun: fen ilimlerini bilen padışah, hukumdar
teşrifat: resmî tavırlar ıçınde olma kurallara bağlı davranma, protokol
ünvan-ı mukaddese: kutsal, kusursuz unvan
zişuun: gerçek fıil, ış ve hareket sahıbı
zişuur: şuur sahıbı, bilinçli

saray-ı âlemindeki ayat-ı tekviniyesine bir müfessir gibi, çok vazifeler ile tavzîf etsin. mu'cizat nişanlarıyla imtiyazını göstersin. Kur'ân gibi bir ferman ile, o şahsı, Zat-ı Zülcelâl'ın has ve sadık bir tercümanı olduğunu bildirsin.

İşte, miracın pek çok hikmetlerinden, şu temsil dürbünüyle, bir ikisini numune olarak gösterdik; sairlerini kıyas edebilirsin.

• *İkinci temsil:* Nasıl ki bir zat-ı zîfünun, mu'cizenüma bir kitabı telif edip yazsa—öyle bir kitap ki, her sahîfesinde yüz kitap kadar hakaik, her satırında yüz sahife kadar lâtif manalar, her bir kelimesinde yüz satır kadar hakikatler, her harfinde yüz kelime kadar manalar bulunsa—bütün o kitabın maanı ve hakaikleri, o kâtib-i mu'cizenumanın kemalât-ı maneviyesine baksa, işaret etse; elbette öyle bitmez bir hazineyi kapalı bırakıp abes etmez. Her hâlde o kitabı, bazılara ders verecek. Tâ o kıymettar kitap manasız kalıp, beyhude olmasın. Onun gizli kemalâtı zahir olup, kemalini bulsun ve cemal-i manevîsi görünsün. O da, sevinsin ve sevdirsin. Hem o acip kitabı bütün maanisiyle, hakaikıyla ders verecek birisini, en birinci sahifeden tâ nihayete kadar üstünde ders vere vere geçirecektir.

Aynen öyle de, Nakkaş-ı Ezelî, şu kâinatı, kemalâtını ve cemalini ve hakaik-ı esmasını göstermek için, öyle bir tarzda yazmıştır ki, bütün mevcudat, hadsız cihetlerle nihayetsiz kemalâtını ve esma ve sıfâtını bildirir, ifade eder. Elbette bir kitabın manası bilinmezse hiçe sukut eder.

kemalât-ı maneviye: manevî fazîletler, mükemmelliklerî
kıyas etmek: karşılaştırma
kıymettar: değerli, kıymetli
latif: hoş, güzel, ince.
maanı: manalar, anlamlar
mana: anlam, yorum
manasız: anlamsız.
mevcudat: varlıklar, var olan her şey
Miraç: Peygamber Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mu'cizesi
mu'cizat: mu'cizeler, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cizenüma: mu'cizeli, mu'cize gösteren
müfessir: tefsir eden, açıklayan. Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi.
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakkaş, varlığının başlangıcı olmayan, bütün varlıkları en güzel şekilde işleyen, yaratan Allah
nihayet: son, bitim
nihayetsiz: sonsuz
nişan: iz, eser, belirti
numune: örnek, misal.
sadık: gerçek, doğru.
sahife: sayfa
sair: diğer, başka
saray-ı alem: kâinat sarayı
sukut etme: düşme, değerini yitirme
sıfat: nitelik, vasıf
tarz: şekil, biçim
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme
telif etmek: kitap yazmak, eser ortaya koymak
temsil: benzetme, örnek
tercüman: tercüme eden, çeviren, ifade eden
vazife: görev, memuriyet.
zahir: görünen, açık, belli
zat-ı zîfünun: çok sayıda fenleri bilen zat.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi zat, Allah

abes: boş, manasız, lüzumsuz ve gayesiz iş
acip: hayret veren, hayrette bırakan
ayat-ı tekviniye: Allah'ın varlığını, birliğini gösteren ve delîl olan varlıklar
beyhude: boşuna, gereksiz
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
cemal-ı manevî: manevî güzellik.
cihetler: yönler, taraflar
esma: adlar, isimler
ferman: emir, buyruk
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-i esma: Cenab-ı Hakkın isimlerinin hakikatleri
hakikat: gerçek, doğrular, gerçekler
has: özel, seçkin, ileri gelen
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, gizli maksat ve fayda.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük
kainat: bütün varlıklar, evren
katib-i mu'cizenüma: mu'cize gösteren yazıcı.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuzluk.
kemalât: fazîletler, iyilikler, mükemmelliklerî

Bahusus, böyle her bir harfi binler manayı tazammun eden bir kitap, sukut edemez ve ettirilmez. Öyle ise, o kitabı yazan, elbette onu bildirecektir, her taifesinin istidadına göre, bir kısmını anlattıracaktır. Hem, umumunu en âmm nazarlı, en küllî şuurlu, en mümtaz istidatlı bir ferde ders verecektir. Öyle bir kitabın umumunu ve küllî hakaikını ders vermek için, gayet yüksek bir seyrüsülûk ettirmek hikmeten lâzımdır. Yani, birinci sahifesi olan tabakat-ı kesretin en nihayetinden tut, tâ münteha sahifesi olan daire-i ehadiyete kadar bir seyeran ettirmek lâzım geliyor. İşte şu temsil ile, mıracın ulvî hikmetlerine bir derece bakabilirsin.

Şimdi, makam-ı istimada olan mülhide bakıp, kalbini dinleyeceğiz, ne hale girdiğini göreceğiz.

İşte, hatıra geliyor ki: Onun kalbi diyor, "Ben inanmaya başladım. Fakat iyi anlayamıyorum. Üç mühim müşkülüm daha var:

"*Birincisi*: Şu mirac-ı azîm, niçin Muhammed-i Arabî Aleyhıssalâtü Vesselâma mahsustur?

"*İkincisi*: O zat, nasıl şu kâinatın çekirdeğidir? Dersiniz, 'Kâinat, onun nurundan halk olunmuş. Hem, kâinatın en ahir ve en münevver meyvesidir.' Bu ne demektir?

"*Üçüncüsü*: Sabık beyanatınızda diyorsunuz ki, 'Âlem-i ulvîye çıkmak, şu âlem-i arzıyedeki âsârların makinelerini, tezgâhlarını ve netaicinin mahzenlerini görmek için uruç etmiştir.' Ne demektir?"

ahir: son, sonraki
âlem-i arzıye: dünya, yeryüzü
âlem-i ulviye: yüce, yüksek âlem
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
âmm: umumî, genel
âsâr: sanat eserleri.
azîm: büyük, yüce.
bahusus: özellikle, bilhassa
daire-i ehadiyet: birlik dairesi. Allah'ın Mıraçta her bir varlıkta birliğinin tecelliler ni göstererek Peygamberimizi ulaştırdığı ve görüştüğü daire
fert: şahıs, kişi
gayet: pek çok, son derece
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
halk olunmak: yaratılmak.
hatır: akıl, zihin, fikir
hikmet: İlâhî gaye, fayda, amaç.
hikmeten: hikmetçe, gaye ve fayda bakımından
istidat: kabiliyet, kapasite, yetenek
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
küllî: genel, kapsamlı, bütüne ait
lâzım: gerek, gerekli
mahzen: depo
makam-ı İstima: dinleme konumu, dinleyici
mana: anlam
Mıraç: peygamber efendimizin, Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, halen çıkması mucizesi
Muhammed-i Arabî: aslen Arap olan Peygamberimiz
mülhid: dinsiz.
mümtaz: ayrıcalıklı, üstün tutulmuş, seçkin
münevver: nurlanmış, nurlu.
münteha: en son nokta.
müşkül: zor, güç, anlaşılması zor mesele
nazar: bakış, görüş.
netaiç: neticeler, sonuçlar
nihayet: son
nur: aydınlık, ışık.
sabık beyanat: önceki açıklamalar
seyeran: seyahat, gezinti
seyrüsülûk: Cenab-ı Hakka ermek için çıkılan manevî, ruhî yolculuk.
sukut: düşme, değerini yitirme
şuur: anlayış, idrak, bilinç.
tabakat-ı kesret: çokluk tabakaları, sayısız varlıklardan oluşan tabaka
taife: bölük, takım, topluluk.
tazammun etme: içermek, içine alma
temsil: benzetme, örnek.
tezgâh: üretim aleti
ulvî: yüksek, yüce.
umum: bütün.
uruç: yukarı çıkma, yükselme
zat: şahıs, fert.

Elcevap:

• ***Birinci müşkülünüz*** otuz adet Sözlerde tafsilen halledilmiştir. Yalnız, şurada zat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) kemalâtına ve delâil-i nübüvvetine ve o mirac-ı azama en elyak o olduğuna icmalî işaretler nev'inde bir muhtasar fihrste gösteriyoruz. Şöyle ki:

Evvelâ: Tevrat, İncil, Zebur gibi kutub-ü mukaddeseden, pek çok tahrifata maruz olduklan hâlde, şu zamanda dahı, Hüseyin-i Cisrî gibi bır muhakkik nübüvvet-i Ahmediyeye (a.s.m.) dair, yüz on dört işarî beşaretlen çıkanıp, Risale-i Hamidiye'de göstermiştir.

Sanıyen: Tarihçe sabit, Şıkk ve Satıh gibi meşhur iki kâhinin, nübüvvet-ı Ahmediyeden (a.s.m.) biraz evvel, nübüvvetine ve ahir zaman Peygamben o olduğuna beyanatları gibi çok beşaretler, sahih bır surette tanhen nakledilmiştir.

Salisen. Velâdet-ı Ahmediye (a.s.m.) gecesinde Kâbe'deki sanemlerin sukutuyla, Kısra-i Farsin saray-ı meşhuresi olan Eyvanı inşikak etmesi gibi, irhasat denilen yüzer harika, tarihçe meşhurdur.

Rabian: Bir orduya parmağından gelen suyu içirmesi ve camide bir cemaat-ı azîme huzurunda, kuru direğin, minberin naklinden dolayı mufarakat-i Ahmediyeden (a.s.m.) deve gibi enin ederek ağlaması, [1] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ nassı ile, şakk-ı kamer gıbi, muhakkıklenn tahkıkatıyla bine baliğ mu'cizatla serfiraz olduğunu tarih ve sıyer gösteriyor.

1 Ay yarıldı. (Kamer Suresi 1)

balig: varan, ulaşan
beşaret: müjde, sevindirici haber
beyanat: açıklamalar
cemaat-ı azîme: büyük bir topluluk, insanlar
delâil-i nübüvvet: peygamberlik delilleri
elyak: daha layık, en lâyık
enin etmek: inlemek
eyvan: saray, köşk.
fihriste: konular sırayla gösteren liste
Hüseyin-i Cisrî: bkz. Şahıs Bilgileri
icmalî: kısaca
İncil: Hz. İsa'ya gönderilmiş olan İlahi kitap
irhasat: Peygamberimizin peygamberliğinden önce meydana gelen ve onun peygamber olacağına işaret eden harika haller
işarî beşaretler: Peygamberimizin geleceğine işaret eden sevindirici haberler, müjdeler
Kâbe: Müslümanların namaz kılmak için yöneldikleri mukaddes bina
kâhin: gelecekten haber verdiği söylenen kimse.
kemalat: maddî ve manevî güzellikler, mükemmellikler
Kısra-ı Faris: eski İran padişahlarına verilen isim
Kutüb-ü Mukaddese: kutsal kitaplar
minber: camide hatibin hutbe okuduğu merdivenli kürsü
Mirac-ı Azam: Peygamberimizin Allah'ın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi
mu'cizat: mu'cizeler, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muhakkik: gerçeği araştıran, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan
muhtasar: kısaltılmış, kısa, özet.
mufarakat-ı Ahmediye: Peygamberimizden ayrılma
muşkul: güç, zor anlaşılması zor mesele
nas: açık, kesin ve sağlam hüküm
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik.
nübüvvet-i Ahmediye: Peygamberimizin nubuvvetı, peygamberliği
rabian: dördüncü olarak.
Risale-i Hamidiye: Hüseyin Cisrî'nin en önemli eseri
sahih: gerçek, doğru
salisen: üçüncü olarak
sanem: put, Allah'tan başka tapılan şey
saniyen: ikinci olarak.
saray-ı meşhure: meşhur saray
serfiraz: başta gelen, seçkin
siyer: Hz. Muhammed'in hayatının bütün özelliklerini anlatan, ilim dalı.
sukut: düşme
şakk-ı kamer: Peygamberimizin parmağıyla işaret etmesi sonucu ayın ikiye ayrılması mu'cizesi
Şıkk ve Satıh: Peygamber Efendimizin geleceğini önceden haber veren meşhur iki kahin medyum
tafsilen: ayrıntılı olarak.
tahkıkat: araştırmalar, incelemeler
tahrifata maruz: bozulmaya, değişmeye uğrama.
veladet-ı Ahmediye: Peygamberimizin doğumu
zat-ı Ahmediye: Peygamberimizin kendisi, şahsı
Zebur: Hz. Davud'a nazil olan İlâhi kitap

Hamisen. Dost ve düşmanın ittifakıyla ahlâk-ı hasenenin şahsında en yüksek derecede ve bütün muamelâtının şahadetiyle secaya-i samıye, vazifesinde ve tebligatında en âlî bir derecede ve din-i İslâmdaki mehasin-i ahlâkın şahadetiyle şeriatında en âlî hısal-i hamide en mükemmel derecede bulunduğuna ehl-ı insaf ve dikkat tereddüt etmez.

Sadisen. Onuncu Sözün İkinci İşaretinde ışaret edildiği gibi; Ulûhiyet, mukteza-i hikmet olarak tezahür istemesine mukabil, en azamî bir derecede zat-ı Ahmediye (a.s m.), dinindeki azamî ubudiyetiyle en parlak bir derecede göstermiştir.

Hem Hâlık-ı Âlem'in nihayet kemaldeki cemalini bir vasıta ile göstermek mukteza-i hikmet ve hakikat olarak istemesine mukabil, en güzel bir surette gösterici ve tarif edici, bilbedahe o zattır.

Hem Sânı-ı Âlem'ın nihayet cemalde olan kemal-ı sanatı üzerine enzar-ı dikkati celp etmek, teşhir etmek istemesine mukabil, en yüksek bir seda ile dellâllık eden, yine bilmüşahede o zattır.

Hem Bütün Âlemlerin Rabbı, kesret tabakatında Vahdaniyetini ilân etmek istemesine mukabil, tevhidin en azamî bir derecede, bütün meratib-ı tevhidi ilân eden, yine bizzarure o zattır.

Hem Sahıb-i Âlem'in nihayet derecede âsârındaki cemalın ışaretiyle, nihayetsız husnüzatîsını ve cemalının

ahlâk-ı hasene: güzel ahlak, seciye, huy
alem: dünya, bütün yaratılmışlar
alî: yüce, yüksek
âsar: eserler
azamî: en fazla, en çok
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bilmüşahede: görerek, bizzat şahıt olarak
bizzarure: kesinlikle, mecburen
celp: çekmek
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
delîl: ilân edici, tanıtıcı, hakka davet eden
dın-ı İslam: İslâm dini
ehl-ı insaf: insaflı olanlar, gerçekten olduğu gibi kabul edebilenler
enzar-ı dikkat: dikkat bakışları
Halık-ı alem: âlemi yaratan Allah
hamısen: beşıncı olarak
hısal-ı hamide: ovulmuş hasletler, özellikler, huylar
husnüzati: zatının güzelliği
ittifak: fikir birliği, eme, uyuşma
kemal: olgunluk, kusursuz mükemmellik
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik
kesret tabakatı: çokluk tabakaları, sayıca çok fazla olan varlık çeşitleri
mehasın-ı ahlak: ahlak bakımından güzellikler
meratib-i tevhit: Allah'ın bir olduğuna inanmanın mertebeleri, derecelerı
muamelat: muameleler, insanların birbirleriyle olan ilişkileri, işlemleri
mukabil: karşı, karşılık
mukteza-i hikmet ve hakıkat: hakıkatın ve belirli gayelere yönelik olarak faydalı, yerli yerinde olmanın gereği
mukteza-i hikmet: belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve yerli yerinde olmanın gereği
nihayet: son derece
nihayetsız: sonsuz
Rab: her şeyin sahibi, yaratan, büyüten, terbiye eden Allah
sadisen: altıncı olarak
sahıb-ı Âlem: âlemin sahibi, Allah
sanı-ı Âlem: bütün âlemi sanatı bir şekilde yaratan Allah
secaya-ı samıye: yüksek, kıymetli karakterler, huylar
seda: ses
suret: şekil, biçim
şahadet: şahıt olma, tanıklık
şeriat: İslâm dini, İslâmın bütün hükümleri
tarif edici: tanıtıcı, özelliklerini anlatıcı
tebligat: tebliğler, bir emri ya da haberi başkalarına ulaştırmalar, bildirmeler
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
teşhir: gösterme, sergileme
tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna inanmak
tezahür: ortaya çıkma, görünme
ubudiyet: kulluk
ulûhiyet: ilâhlık, Cenab-ı Hakkın ibadet ve itaate layık tek varlık olması
vahdanıyet: Allah'ın varlığı ve birliği
vasıta: aracı
vazife: görev
zat: kişi, şahıs, fert
Zat-Ahmediye: Peygamberimizin zatı, kendisi

mehasinini ve hüsnünün letaifini âyinelerde mukteza-i hakîkat ve hikmet olarak görmek ve göstermek istemesine mukabil, en şaşaalı bir surette âyinedarlık eden ve gösteren ve sevip ve başkasına sevdiren, yine bilbedahe o zattır.

Hem şu saray-ı âlemin Sânii, gayet hanka mu'cizeleri ile ve gayet kıymettar cevahirler ile dolu hazine-i gaybıyelerini izhar ve teşhir istemesi ve onlarla kemalâtını tanıf etmek ve bildirmek istemesine mukabil, en azamî bir surette teşhir edici ve tavsif edici ve tanıf edici, yine bilbedahe o zattır.

Hem şu kâinatın Sânii, şu kâinatı enva-ı acayip ve ziynetlerle süslendirmek suretinde yapması ve zîşuur mahlûkatını seyir ve tenezzüh ve ibret ve tefekkür için ona idhal etmesi ve mukteza-ı hikmet olarak onlara o âsâr ve sanaylinin manalarını, kıymetlerini ehl-i temaşa ve tefekküre bıldırmek istemesine mukabil, en azamî bir surette cin ve inse, belki ruhanîlere ve melâikelere de Kur'ân-ı Hakîm vasıtasıyla rehberlik eden, yine bilbedahe o zattır.

Hem şu kâinatın Hâkim-i Hakîm'i, şu kâinatın tahavvulâtındaki maksat ve gayeyı tazammun eden tılsım-ı muğlâkını ve mevcudatın "Nereden? Nereye? Ve ne olduklan?" olan şu üç sual-i muşkülün muammasını bır elçi vasıtasıyla umum zîşuurlara açtırmak istemesine mukabil, en vazıh bır surette ve en azamî bır derecede hakaik-ı Kur'âniye vasıtasıyla o tılsımı açan ve o muammayı halleden, yine bılbedahe o zattır.

asar: eserler, izler, nişanlar
âyine: ayna, mir'at.
âyinedar: ayna olan
azamî: en fazla, en çok.
bilbedahe: apaçık bir şekilde
cevahir: cevherler, kıymetli şeyler
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bır yaratık
ehil temaşa ve tefekkür: ibretle seyredip düşünenler
elçi: peygamber
enva-ı acayip: hayret verici çeşitler, türler
gaye: maksat, hedef.
gayet: çok, son derece.
Hakaik-i Kur'âniye: Kur'ân hakikatleri, doğruları
Hakîm-i Hakîm: her şeyı bır maksada uygun ve hikmetle yaratan, her şeyı hukmü altında tutup adaletle yöneten
hall: çözme
hazine-i gaybıye: görünmeyen hazine
hüsnünün letaifi: güzelliğinin inceliklen
ibret: ders çıkarma
ins: insan
idhal: dahil etme, içine alma
izhar: gösterme, meydana çıkarma
kâinat: yaratılmış bütün varlıklar, evren, yaratılmış şeylerin tamamı
kemalat: maddî ve manevî güzellikler, mükemmellikler
Kur'ân'ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kıymet: değer, baha
kıymettar: kıymetli, değerli
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
maksat: kastedilen, istenilen şey
mana: anlam
mehasin: güzellikler
melâike: melekler
mevcudat: var olan her şey
muamma: anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
mu'cize: Allah'ın yarattığı ve benzenmi yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
mukabil: karşılık, muadil
mukteza-ı hakîkat ve hikmet: hakikatın ve belirli gayelerle yönelik olarak, faydalı yerli yerinde olmanın gereği
mukteza-ı hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye gereği.
rehber: yol gösteren, kılavuz
ruhanî: ruh ile ilgili
sanayı: sanatlar, hünerler, ustalıklar
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
saray-ı âlem: kâinat sarayı
seyir: yürüyüş, gezinti.
sual-i müşkül: zor soru
suret: şekil, biçim, tarz.
şaşaa: parlaklık, gösteriş.
tahavvulât: değişmeler
tavsif: vasıflandırma, niteleme, bir şeyin iç yüzünü ve özelliklerini anlatma
tazammun: ihtiva etme, içine alma
tefekkür: zihni faaliyet gösterme, düşünme
tenezzüh: gezinti
teşhir: gösterme, sergileme
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
tılsım-ı muğlak: anlaşılması güç olan gizli sır
umum: bütün
vasıta: aracı, el.
vazıh: açık.
zat: şahıs, fert, kişi, Hz. Muhammed
zîşuur: şuur sahibi, bilinçli
ziynet: süs

Hem şu âlemin Sâni-i Zülcelâl'i, bütün güzel masnuatıyla Kendini zîşuur olanlara tanıttırmak ve kıymetli nimetlerle Kendini onlara sevdirmesi, bizzarure onun mukabilinde zîşuur olanlara marziyatı ve arzu-yu İlâhiyelerini bir elçi vasıtasıyla bildirmesini istemesine mukabil, en âlâ ve ekmel bir surette, Kur'ân vasıtasıyla o marziyat ve arzuları beyan eden ve getiren, yine bilbedahe o zattır.

Hem Rabbülâlemîn, meyve-i âlem olan insana âlemi içine alacak bir vus'at-ı istidat verdiğinden ve bir ubudiyet-i küllîyeye müheyya ettiğinden; ve hissiyatça kesrete ve dünyaya müptelâ olduğundan, bir rehber vasıtasıyla yüzlerini kesretten Vahdete, fânîden bâkîye çevirmek istemesine mukabil, en azamî bir derecede, en eblâğ bir surette, Kur'ân vasıtasıyla en ahsen bir tarzda rehberlik eden ve risaletin vazifesini en ekmel bir tarzda ifa eden, yine bilbedahe o zattır.

İşte, mevcudatın en eşrefi olan zîhayat ve zîhayat içinde en eşref olan zîşuur ve zîşuur içinde en eşref olan hakikî insan ve hakikî insan içinde geçmiş vezaifi en azamî bir derecede, en ekmel bir surette ifa eden zat, elbette o mirac-ı Azîm ile Kab-ı Kavseyn'e çıkacak, saadet-i ebediye kapısını çalacak, hazine-i rahmetini açacak, imanın hakaik-ı gaybiyesini görecek, yine o olacaktır.

Sabian: Bilmüşahede şu masnuatta gayet güzel tahsinat, nihayet derecede süslü tezyinat vardır. Ve bilbedahe şöyle tahsinat ve tezyinat, onların Sâniinde, gayet şiddetli bir irade-ı tahsin ve kast-ı tezyin var olduğunu gösterir.

ahsen: en güzel.
ala: yüce.
alem: dünya, kainat.
arzu-yu İlâhiye: Allah'ın istekleri, arzuları.
azamî: en fazla, nihayet derecede.
bâki: ebedî, daimî.
beyan: anlatma, açıklama.
bilbedahe: apaçık.
bilmüşahede: görerek.
bizzarure: kesinlikle, mecburen.
eblâğ: en düzgün bir söz.
ekmel: mükemmel, en uygun, tam.
elçi: haberci, peygamber.
eşref: en şerefli.
fânî: ölümlü.
gayet: son derece, çok.
hakaik: doğrular, gerçekler.
hakaik-ı gaybiye: gizli olan gaybî esrar, gerçekler.
hakikî: gerçek.
hazine-i rahmet: tükenmeyen rahmet hazinesi.
hissiyat: hisler, duygular.
ifa: yerine getirme.
iman: inanç, inanma.
irade-i tahsin: güzel yapma, güzelleştirme isteği.
Kab-ı Kavseyn: Peygamberimizin mirâcta ulaştığı ve bütün yaratılanları arkasına alıp Cenâb-ı Hakla müşerref olduğu makam.
Kab-ı Kavseyn: yayın iki ucu arasındaki mesafe gibi çok yakın.
kast-ı tezyin: süsleme isteği.
kesret: çokluk, bolluk.
kıymet: değer, baha.
marziyat: Allah'ın rızasını kazandıracak hal ve hareketler, razı olunacak şeyler.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mevcudat: var olan her şey, kâinat.
meyve-i alem: âlemin meyvesi.
Mirac-ı azım: büyük Miraç.
mukabil: karşı, karşılık.
müheyya: hazırlanmış.
müptelâ: düşkün, bağlı.
nihayet: son.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan.
Rabbülâlemîn: bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
risalet: peygamberlik görevi.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sabian: yedinci.
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yapan, yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
suret: şekil, biçim.
tahsinat: güzel bulmalar.
tezyinat: süsler, süslemeler.
ubudiyet-i küllîye: çok kapsamlı bir kulluk.
vahdet: birlik.
vasıta: aracı.
vazife: görev.
vezaif: vazifeler.
vüs'at-i istidat: kabiliyet vasıtası.
zat: kendi, kişi, şahıs. Hz. Muhammed.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zîşuur: şuur sahibi, bilinçli.

Ve irade-i tahsin ve tezyin ise, bizzarure o Sâni'de, sanatına karşı kuvvetli bir rağbet ve kudsî bir muhabbet olduğunu gösterir. Ve masnuat içinde en cami ve letaif-i sanatı birden kendinde gösteren ve bilen ve bildiren ve kendini sevdiren ve başka masnuattaki güzellikleri [1] مَاشَاءَ اللهُ deyip istihsan eden, bilbedahe o sanatperver ve sanatını çok seven Sânin nazarında en ziyade mahbup, o olacaktır.

İşte masnuatı yaldızlayan mezâyâ ve mehasine ve mevcudatı ışıklandıran letaif ve kemalâta karşı, [2] سُبْحَانَ اللهِ، مَاشَاءَ اللهُ، اَللهُ اَكْبَرُ diyerek semavatı çınlattıran ve Kur'ân'ın nağamatıyla kâinatı velveleye verdiren, istihsan ve takdir ile, tefekkür ve teşhir ile, zikir ve tevhit ile, ber ve bahri cezbeye getiren, yine bilmüşahede o zattır.

İşte böyle bir zat ki, [3] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, bütün ümmetin işlediği hasenatın bir misli onun kefe-i mizanında bulunan ve umum ümmetinin salâvatı, onun manevî kemalâtına imdat veren ve risaletinde gördüğü vezaifin netaicini ve manevî ücretleriyle beraber rahmet ve muhabbet-i Ilâhiyenin nihayetsiz feyzine mazhar olan bir zat, elbette miraç merdiveniyle Cennete, Sidretü'l-Münteha'ya, Arşa ve Kab-ı Kavseyn'e kadar gitmek, aynı hak, nefs-i hakikat ve mahz-ı hikmettir.

• ***İkinci müşkül:*** Ey makam-ı istimadaki insan! Şu ikinci işkâl ettiğin hakikat o kadar derindir, o kadar

irade-i tahsin: güzel yapma, güzelleştirme isteği
istihsan: güzel bulma, beğenme
İşkal etmek: zorlaştırmak, güçleştirmek.
kefe-i mizan: terazi kefesi, gözü
kemalat: iyilikler, mükemmellikler
kudsî: mukaddes, kutlu.
letaif: incelikler, güzellikler
letaif-i sanat: sanattaki güzellikler
mahbup: sevilmiş, sevilen
mahz-ı hikmet: yaratılıştaki İlâhî gayelerin hazinesi
makam-ı istimada: dinleme konumunda
masnuat: sanatla yapılmış eserler
maşaallah: Cenab-ı Hak ne güzel dilemiş, ne güzel yaratmış.
mazhar: erişme, sahip olma.
mehasin: güzellikler
mevcudat: var olan her şey
mezaya: özellikler
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in, Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, halen çıkması mucizesi
muhabbet: sevgi
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi
munezzeh: uzak, temiz
müşkül: güç, zor, çetin.
nağamat: güzel sesler.
nefs-i hakikat: gerçeğin ta kendisi
netaiç: sonuçlar
rahmet: acıma, merhamet etme
risalet: elçilik, peygamberlik.
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme
sanatperver: sanat sever
Sânî: yapan, her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gökler
Sidretü'l-Münteha: yedinci kat gökte olduğu rivayet edilen ve Peygamberimizin ulaştığı en son makam
Sübhanallah: Cenab-ı Hak bütün kusurlardan uzaktır, anlamında bir zikir sözü
sıfat: hal, keyfiyet, nitelik, vasıf
tefekkür: bir mesele hakkında zihni faaliyet gösterme, düşünme.
teşhir: sergileme.
tevhit: Allah'ın bir olduğuna inanma
tezyin: süsleme
ümmet: bütün Müslümanlar
velvele: bağrışma, gürültü
zikir: adını anma

1. Allah dilemiş ne güzel yaratmış.

2. Allah her türlü noksan sıfattan münezzehtir. Allah dilemiş ne güzel yaratmış. Allah en büyük ve en yücedir.

3. Bir şeye sebep olan, onu işleyen gibidir. [Hayrın yolunu gösteren, onu işleyen gibidir." (*Feyzü'l Kadîr*, c.3, s. 537, hadis no: 4250; *Keşfü'l Hafa*, c. 1, s. 399.) hadisinden alınan bir ölçü.]

Allahu ekber: Allah en büyüktür.
arş: Allah'ın büyükluk ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği yer
ayn-ı hak: gerçeğin ta kendisi
ber ve bahr: kara ve deniz.
bilbedahe: apaçık.
bilmüşahede: görerek.
bizzarure: zarurî olarak, mecburen
camî: geniş, kapsayan
cezbe: çekme, çekiş
feyiz: bolluk, bereket
hakikat: gerçek.
hasenat: güzellikler, iyilikler

yüksektir ki, akıl ona ne ulaşır, ne de yanaşır; illâ, nur-u iman ile görünür. Fakat, bazı temsilât ile o hakikatin vücudu fehme takrip edilir. Öyle ise, bir nebze takribe çalışacağız.

İşte şu kâinata nazar-ı hikmetle bakıldığı vakit, azîm bir şecere manasında görünür. Ve şecerenin nasıl dalları, yaprakları, çiçekleri, meyveleri vardır, şu şecere-i hilkatin de bir sıkkı olan âlem-i sûflînin, anasır dalları, nebatat ve eşcar yaprakları, hayvanat çiçekleri, insan meyveleri hukmünde görünür.

Sânî-i Zülcelâl'ın ağaçlar hakkında cari olan bir kanunu, elbette şu şecere-i azamda da cari olmak, mukteza-i ism-i Hakîm'dir. Öyle ise, mukteza-ı hikmet, şu şecere-ı hilkatin de bir çekirdekten yapılmasıdır. Hem, öyle bir çekirdek ki, âlem-ı cısmanîden başka, sair âlemlerin numunesini ve esasatını cami olsun. Çünkü, binler muhtelif âlemlerı tazammun eden kâınatın çekirdek-ı aslîsı ve menşei, kuru bir madde olamaz.

Madem şu şecere-i kâinattan daha evvel, o neviden başka şecere yok; öyle ise, ona menşe ve çekirdek hükmünde olan mana ve nur, elbette yine şecere-i kâinatta bir meyve libasının giydirilmesi, yine *Hakîm* ismının muktezasıdır. Çünkü, çekirdek daima çıplak olamaz. Madem evvel-i fıtratta, meyve, libasını giymemiş, elbette, ahirde o libası giyecektir. Madem o meyve insandır, ve madem insan içinde, sabıkan ispat edildiği uzere, en meşhur meyve ve en muhteşem semere ve umumun nazar-ı dıkkatını celp eden ve arzın nısfını ve beşerin

ahir: son
alem: dunya, cihan
alem-i cısmanı: maddî âlem
alem-i sufli: pıs alem
anasır: unsurlar, toprak, hava, su, ateş.
arz: yer, dunya
azım: buyuk, yuce.
beşer: insan.
camı: toplayan, icine alan
cari: geçerli, yururlukte
celp: cekme, cekiş
çekirdek-i aslı: asıl cekirdek, oz
daima: her vakıt.
esasat: esaslar, kokler, temeller
eşcar: ağaçlar
evvel-i fıtrat: yaratılışın başlangıcı
fehme takrip etmek: aklın alacağı şekilde anlatmak, anlayışa yaklaştırmak.
hakıkat: gerçek.
Hakım: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hilkat: yaratılış
hukmünde: yerinde, degerinde
illa: ancak.
iman: inanma, inanç
ispat: doğruluğu delillerle kanıtlanma
kâinat: butun alemler, varlıklar, evren
libas: elbise
mana: anlam
menşe: esas, kok, kaynak
meşhur: şohretlı
muhtelif: cesıtlı, farklı
muhteşem: ihtişamlı, gorkemlı
mukteza: gerekliliк.
mukteza-i hikmet: hikmetin gereği.
mukteza-i İsm-i Hakim: Allah'ın her şeyi hikmetle yaptığını bildiren ismının gereği
nazar: bakma, bakış.
nazar-ı hikmet: Ilahı maksada uygun bakış, dusunme
nebatat: bıtkıler
nebze: bir parça
nevi: cesıt, cıns.
numune: ornek, mısal
nur: aydınlık.
nısf: yarım yarı
sabıkan: bundan once, evvelce
sair: dıger
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz bu yuklük sahıbı, her şeyi sanatla yaratan Allah.
semere: meyve, yemiş
şecere: ağaç.
şecere-i azam: buyuk ağaç.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şecere-i kâinat: kainat ağacı, varlık ağacı
şık: seçenek, alternatif
takrip: yaklaştırma
tazammun: ihtıva etme, icine alma
temsilat: temsıller, ornekler
umum: genel, coğunluk
vücut: varlık.

humsunun nazanni kendine hasreden ve mehasin-i maneviyesi ile âlemi ya nazar-ı muhabbet veya hayretle kendine baktıran meyve ise zat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmdır; elbette, kâinatın teşekkülüne çekirdek olan nur, onun zatında cismini giyerek, en ahir bir meyve suretinde görünecektir.

Ey müstemi! Şu acip kâinat-ı azîme, bir insanın cüz'î mahiyetinden halk olunmasını istib'at etme! Bir nevi âlem gibi olan muazzam çam ağacını, buğday tanesi kadar bir çekirdekten halk eden Kadîr-i Zülcelâl, şu kâinatı nur-u Muhammedîden (aleyhissalâtü vesselâm) nasıl halk etmesin veya edemesin? İşte şecere-i kâinat, şecere-i Tuba gibi, gövdesi ve kökü yukarıda, dalları aşağıda olduğu için, aşağıdaki meyve makamından, tâ çekirdek-i aslî makamına kadar, nuranî bir hayt-ı münasebet var. İşte Mıraç, o hayt-ı münasebetin gılafı ve suretidir ki, Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, o yolu açmış; velâyetiyle gitmiş, nsaletiyle dönmüş ve kapıyı da açık bırakmış. Arkasındaki evliya-i ümmeti, ruh ve kalp ile o cadde-i nuranîde, mirac-ı Nebevînin gölgesinde seyrusulûk edip istidatlarına göre makamat-ı âliyeye çıkıyorlar.

Hem, sabıkan ispat edildiği üzere, şu kâinatın Sânı, birinci işkâlin cevabında gösterilen makasıd için, şu kâinatı bir saray suretinde yapmış ve tezyin etmiştir. O makasıdın medarı, zat-ı Ahmediye (a.s.m.) olduğu için, kâinattan evvel Sânı-i Kâinat'ın nazar-ı inayetinde olması ve en evvel tecellisine mazhar olmak lâzım geliyor. Çünkü, bir şeyin neticesi, semeresi evvel düşünülür.

acip: hayret veren.
ahir: son.
alem: dünya cihan, bütün yaratılmışlar.
aleyhissalâtü vesselâm: "salât ve selâm onun üzerine olsun."
cadde-i nurani: nurlu cadde.
cüz'i: az, pek az.
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek.
evliya-i ümmet: İslâm ümmeti içinde velîlik derecesine çıkanlar.
gılaf: kılıf.
halk: yaratma, yaratış.
hasretmek: özgü kılmak.
hayt- münasebet: irtibat, bağlantı ipi.
hums: beşte bir.
istib'at: uzak görme.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
işkâl: güçlük, zorluk.
Kadir-i Zülcelâl: büyükük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren, bütün alemler, varlıklar.
kainat-ı azime: büyük kâinat.
mahiyet: nitelik, özellik.
makam: mevki, değer.
makamat-ı aliye: yüksek makamlar.
makasıd: maksatlar, gayeler.
mazhar: görünme ve yansıma yeri.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
mehasin-i maneviye: manevî güzellikler.
Mirac-ı Nebevi: Peygamber Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi.
Mıraç: Peygamber Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi.
muazzam: çok büyük.
münasebet: iki şey arasındaki uygunluk, ilgi, yakınlık.
müstemi: dinleyici.
nazar: bakma, bakış.
nazar-ı inayet: yardım ve koruma bakışı.
nazar-ı muhabbet: sevgi bakışı.
nevi: çeşit.
nur: aydınlık.
nuranî: nurlu.
nur-u Muhammedi: Hz. Muhammed'in nuru.
risalet: elçilik, peygamberlik.
ruh: manevî varlık, insanın öz benliği.
sabıkan: evvelce.
Sânî: bütün âlemlerin yaratıcısı, yapıcısı olan Allah.
Sânî-i kâinat: bütün alemlerin yaratıcısı olan Allah.
semere: meyve.
seyrüsülûk: manevî ve ruhî yolculuk.
suret: biçim, görünüş, şekil.
şecere-i kâinat: kainat ağacı.
şecere-i Tuba: Cennetteki Tuba ağacı.
tecelli: yansıma, görünme.
teşekkul: meydana gelme, oluşum.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
velayet: velîlik, ermişlik.
zat: Hz. Muhammed.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.
Zat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in zatı.

Demek, vücuden en ahir, manen de en evveldir. Hâlbuki, zat-ı Ahmediye, (a.s.m.) hem en mükemmel meyve, hem bütün meyvelerin medar-ı kıymeti ve bütün maksatların medar-ı zuhuru olduğundan, en evvel tecelli-i icada mazhar onun nuru olmak lâzım gelir.

• ***Üçüncü müşkülün*** o kadar genıştir ki, bizim gibi dar zihnlı insanlar, ıstıap ve ıhata edemez. Fakat uzaktan uzağa bakabılırız.

Evet, âlem-ı süflînin manevî tezgâhları ve küllî kanunları, avalım-i ulviyededir. Ve mahşer-i masnuat olan küre-i arzın hadsız mahlûkatının netaıc-ı amelleri ve cın ve insin semerat-ı ef'alerı, yine avalım-i ulviyede temessül eder. Hatta, hasenat Cennetin meyveleri suretine, seyyiat ise Cehennemin zakkumları şekline girdiklerı, pek çok emarat ve pek çok rıvayatın şahadeti ile ve hikmet-i kâinatın ve ısm-ı Hakîm'in ıktızasıyla beraber, Kur'ân-ı Hakîm'in ışaratı gösteriyor. Evet, zeminin yüzünde kesret, o kadar intişar etmiş ve hilkat o kadar teşaub etmiş ki, bütün kâinatta münteşir umum masnuatın pek çok fevkında ecnas-ı mahlûkat ve esnaf-ı masnuat küre-i zeminde bulunur, değişir, daima dolup boşalır. İşte şu cüz'iyat ve kesretin menbaları, madenleri elbette kullî kanunlar ve küllî tecelliyat-ı esmaiyedir ki, o küllî kanunlar, o küllî tecelliler ve o muhıt esmaların mazharları da bır derece basit ve safî ve her bıri bir âlemin arşı ve sakfı ve bir âlemin merkez-ı tasarrufu hükmünde olan semavattır ki, o âlemlerin birisi de Sıdretü'l-Münteha'daki Cennetü'l-Me'vâ'dır. Yerdekı tesbıhat ve tahmıdat, o Cennetin

ahır: son, en sonra
alem: kâinat, evren, dünya, sema, gok katmanlarından
âlem-ı süflî: aşağı âlem, dunya
amel: fiil, ış, emek.
arş: sema, gok, taht.
avalım-ı ulviye: yuksek dunyalar, yuce alemler
Cennetü'l-Me'vâ: Cennetin taba kalarından bırı
cüz'iyat: ufak tefek şeyler
ecnas-ı mahlûkat: yaratılanların çeşıtlerı
ef'al: fıiller, ışler, ameller
emarat: emareler, alâmeder
esma: adlar, ısımler
esnaf-ı masnuat: yaratılanların sınıfları
evvel: once, başlangıç
fevkında: ustunde, uzerınde.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hasenat: guzellıkler, ıyılıkler, hayırlar
hikmet-i kainat: kâinatın yaratılmasındakı gaye
hilkat: yaratılış
hükmünde: yerınde, değerınde
ıhata: kapsama, kuşatma
ıktıza: lâzım gelme, gerekllık.
insi: insan
intişar: yayılma
Ism-ı Hakîm: Hakîm ısmi, Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydalan takıp ederek ış gören manasındakı ısmı
istıap: ıçine alma, kaplama.
ışarat: ışaretler, alametler
kainat: butun alemler, evren
kesret: çokluk, bolluk.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kullî: kapsamlı, genel.
küre-i arz: dunya, yer kure
küre-i zemin: yer yuvarlağı, dunya
lâzım: gerek, gerekli
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
mahşer-i masnuat: sanat eserı varlıkların toplandığı yer
maksat: kastedılen, ıstenılen şey
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: gorunme ve yansıma yerı
medar-ı kıymet: kıymetlı sayılmalarına sebep, vesile
medar-ı zuhur: ortaya çıkmalarına doğmalarına sebep, vesile
menba: kaynak.
merkez-ı tasarruf: komuta ve yonetım merkezı
muhıt: kapsamlı, kuşatıcı
mükemmel: tam olgun, kâmil manada
münteşir: yayılan
muşkul: guc, zor
netaıc-ı amel: ışın netıcelerı, sonucları
nur: aydınlık.
rıvayat: rıvayetler, nakıller
safî: duru, katışıksız.
sakf: çatı, tavan
semavat: semalar, gokler
semerat-ı ef'al: fıllerın meyveleri, urunlerı
seyyıat: fenalıklar, gunahlar
Sıdretü'l-Münteha: Mıraç esnasında Peygamberımızın ulaştığı son nokta
suret: şekil, bıçım
şahadet: şahıtlık, tanıklık
tahmıdat: ovgulerı, şukretmeler
tecelli: yansıma, gorunme
tecellı-i icada mazhar: yaratma fıllerınin gorunduğu yer,
tecellıyat-ı esmaiye: Allah ın ısımlerının tecellılerı, gorunulen
temessül: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme
tesbıhat: Allah ı oven ve kusurdan yuce tutan sozler
teşaub: şube şube, dal budak
tezgah: ış yerı, dokuma aletı
ulviye: yuksek, yuce, sema yı
vücuden: vucut ıtıbarıyla
zakkum: meyvesı acı olan bir cıns ağaç
zat-ı Ahmediye: Hz. Muhammed Efendımız
zemin: yer, yeryuzu
zihin: kavrama gucu, anlayış

meyveleri suretinde—Muhbir-i Sadıkın ihbarı ile—temessül ettiği sabittir.

İşte, bu üç nokta gösteriyorlar ki, yerde olan netaiç ve semeratın mahzenleri, oralardadır ve mahsulâtı o tarafa gider.

Deme ki, "Havaî bir Elhamdülillâh kelimem nasıl mücessem bir meyve-i Cennet olur?"

Çünkü, sen gündüz uyanık iken güzel bir söz söylersin, bazen rüyada güzel bir elma şeklinde yersin. Gündüz çırkın bir sözün, gecede acı bir şey suretinde yutarsın. Bir gıybet etsen, murdar bir et suretinde sana yedirirler. Öyle ise, şu dünya uykusunda söylediğin güzel sözlerin ve çirkin sözlerin, meyveler suretinde uyanık âlemi olan âlem-i ahırette yersin ve yemesini ıstıb'at etmemelisin.

* * *

Dördüncü Esas

Mıracın semeratı ve faydası nedir?

Elcevap: Şu şecere-i Tuba-i maneviye olan mıracın beş yüzden fazla meyvelerinden numune olarak yalnız beş tanesini zikredeceğiz.

BİRİNCİ MEYVE:

Erkân-ı imaniyenin hakaikını göz ile görüp, melâikeyi, Cennetı, ahıretı, hatta Zat-ı Zülcelâl'ı göz ıle muşahede

ahıret: öbür dünya, ıkıncı hayat yurdu
âlem: dünya, cıhan
âlem-i ahıret: ahıret hayatı, ötekı dünya
elhamdülillâh: her turlu hamd ve overı Allah a aıttır.
erkan-ı imaniye: imana aıt esaslar
gıybet: arkadan çekiştırme, dedikodu yapma
hakaik: doğrular, gerçekler.
havaî: havaya aıt, havada olan
ihbar: haber verme, bildırme
ıstıb'at: akıldan uzak gormek, ihtımal vermeme
mahsulat: urunler
mahzenler: depolar
melâike: melekler, nurdan yaratılmış mahlukler
Mıraç: Peygamberımız Hz. Muhammed efendımızın Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cısmen halen çıkması mu'cızesi
Muhbır-ı Sadık: gerçeği hakıkatı haber veren Peygamberımız
murdar: pıs, kırlı, ığrenç.
mücessem: cısım hâlıne gelmiş, cısımleşmiş
müşahede: bır şeyı gozle gorme, seyrederek anlama
netaiç: neticeler, sonuçlar
numune: ornek, mısal
semerat: urunler, meyveler
suret: şekıl, bıçım
şecere-i Tuba-i maneviye: manevi Tuba ağacı
temessül: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı zat, Allah
zıkretmek: adını anma, belırtmek.

etmek, kâinata ve beşere öyle bir hazine ve bir nur-u ezelî ve ebedî bir hediye getirmiştir ki; şu kâinatı perişan ve fânî ve karma karışık bir vaziyet-i mevhumeden çıkarıp, o nur ve o meyve ile, o kâinatı kudsî mektubat-ı Samedâniye, güzel âyine-i cemal-i Zat-ı Ehadiye vaziyeti olan hakikatini göstermiş. Kâinatı ve bütün zîşuuru sevindirip mesrur etmiş. Hem, o nur ve o meyve ile, beşeri müşevveş, perişan, âciz, fakir, hacatı hadsız, a'dâsı nihayetsiz ve fânî, bekasız bir vaziyet-i dalâletkârâneden, o insanı, o nur, o meyve-i kudsiye ile ahsen-i takvimde bir mu'cize-i kudret-i Samedâniyesi ve mektubat-ı Samedâniyenin bir nüsha-i camiası ve Sultan-ı Ezel ve Ebed'in bir muhatabı, bir abd-i hassı; ve kemalâtının istihsancısı, halili, ve cemalinin hayretkân, habibi, ve Cennet-i bâkiyesine namzet bir misafir-i azizi suret-ı hakikîsinde göstermiş. İnsan olan bütün insanlara, nihayetsiz bir sürur, hadsiz bir şevk vermiştir.

İKİNCİ MEYVE:

Sâni-i Mevcudat ve Sahib-i Kâinat ve Rabbülâlemîn olan Hâkim-i Ezel ve Ebed'in marziyat-ı Rabbaniyesi olan İslâmiyetin, başta namaz olarak, esasatını cin ve inse hediye getirmiştir ki, o marziyatı anlamak, o kadar merakaver ve saadetaverdir ki, tarif edilmez. Çünkü, herkes, büyükçe bir velî-i nimetini, yahut muhsin bir padişahının uzaktan arzularını anlamaya ne kadar arzukeş ve anlasa ne kadar memnun olur. Temenni eder ki, "Keşke bir vasıta-i muhabere olsa idi, doğrudan doğruya o zat ile konuşsa idim, benden ne istiyor anlasa idim,

abd-i has: özel ve ayrıcalıklı kul, Hz. Muhammed
âciz: zayıf, güçsüz
a'da: düşman
ahsen-i takvim: en güzel şekil, bir kulun ulaşabileceği en güzel kıvam ve hâl
arzu: istek.
arzukeş: arzulu, istekli
âyine-i cemal-i Zat-ı Ehadiye: bir olan Allah'ın mukaddes ve benzersiz güzelliğinin aynası.
bekasız: süreklı olmayan.
beşer: insan.
cemal: güzellik.
Cennet-i Bâkiye: bâki, sonsuz Cennet.
cin: gözle görünmez lâtif cısımlerden ıbaret bir yaratık.
esasat: esaslar, kökler, temeller
fakir: fakir, yoksul
fani: olumlu, muvakkat, geçici
habip: sevilen, seven
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
Hâkim-i Ezel ve Ebed: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyet sahibi, ezel ve ebed hâkimi Allah
halil: samimî dost.
hayretkâr: hayran kalan, hayran olan
insan: insan.
İstihsan: güzel bulma, beğenme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kemalat: ıyılıkler, mukemmellıkler
kudsi: kutsal, kusursuz ve yüce.
marziyat: razı olunacak şeyler
marziyat-ı Rabbaniye: Allah'ın rızasına uygun olan hâl ve hareketler
mektubat-ı Samedaniye: Allah'ın yarattığı her bırı bırer mektup gıbı manalar ıfade eden varlıklar, hıçbır şeye ihtiyacı olmayan ve bütün varlıkların Kendısıne muhtaç olduğu Allah'ın yarattıkları
merakaver: merak verıcı, düşündürücü
mesrur: sevinçli
meyve-i kudsiye: temiz yaratılan meyve
misafir-ı aziz: azız ve değerlı saygın misafir
mu'cize-i kudret-i Samedâniye: her şeyin muhtaç olduğu İlâhî güç ve kuvvetin mu'cizeliği harıka oluşu
muhatap: kendısıne söz söylenılen
muhsin: ıhsan eden, ıyılık yapan
müşevveş: belırsız, karmakarışık
namzet: aday
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık
nur-u ezelî ve ebedî: ezelî ve ebedı aydınlık, öncesi olmayan ve sonsuza kadar devam edecek olan nur
nüsha-i camia: çok geniş ve kapsamlı nüsha.
padişah: hükümdar, sultan
perişan: dağınık, karışık, düzensiz
Rabbülâlemin: âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri ıdare ve terbıye eden Allah
saadetaver: mutluluk veren
Sahib-i Kâinat: kaınatın sahıbi, yaratanı olan Allah
Sanı-i Mevcudat: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sultan-ı Ezel ve Ebed: ezel ve ebed sultanı, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyet sahibi, sultanı Allah
suret: şekil, bıçım
sürur: sevinç
şevk: şıddetlı arzu ve istek.
temenni: dılek, ıstek, arzu
vasıta-ı muhabere: haberleşme aracı
vaziyet: durum, duruş
vaziyet-i dalaletkârâne: dınsızce durum, kufur hâlı
vaziyet-i mevhume: olmadığı halde var sayılan vaziyet, durum
velî-i nimet: ıyılık, lutuf sahıbi.
Zat: Allah
zîşuur: şuur sahıbi, bilinçli

benden Onun hoşuna gideni bilse idim" der. Acaba bütün mevcudat, kabza-i tasarrufunda ve bütün mevcudattaki cemal ve kemalât, Onun cemal ve kemalîne nispeten zayıf bir gölge ve her anda nihayetsiz cihetlerle Ona muhtaç ve nihayetsiz ihsanlarına mazhar olan beşer, ne derece Onun marziyatını ve arzularını anlamak hususunda hâhişger ve merakaver olması lâzım olduğunu anlarsın.

İşte, Zat-ı Ahmediye (a.s.m.) yetmiş bin perde arkasında o Sultan-ı Ezel ve Ebed'in marziyatını doğrudan doğruya miraç semeresi olarak hakkalyakîn işitip, getirip beşere hediye etmiştir.

Evet, beşer, kamerdeki hâli anlamak için ne kadar merak eder ki, bin gidip, dönüp haber verse. Hem ne kadar fedakârlık gösterir. Eğer anlasa, ne kadar hayret ve meraka düşer. Hâlbuki, kamer öyle bir Malikü'l-Mülk'ün memleketinde geziyor ki, kamer bir sinek gibi küre-i arzın etrafında pervaz eder, küre-i arz pervane gibi şemsin etrafında uçar, şems binler lâmbalar içinde bir lâmbadır ki, o Malikü'l-Mülk-ü Zülcelâl'in bir misafirhanesinde mumdarlık eder. İşte Zat-ı Ahmediye (a.s.m.), öyle bir Zat-ı Zülcelâl'in şuunatını ve acaib-i sanatını ve âlem-i bekada hazain-i rahmetini görmüş, gelmiş, beşere söylemiş. İşte beşer, bu zatı, kemal-i merak ve hayret ve muhabbetle dinlemezse, ne kadar hilâf-ı akıl ve hikmetle hareket ettiğini anlarsın.

acayip: dikkat çekici, hayret verici şeyler
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
arzular: istekler
beşer: insan, insanlık.
cemal ve kemalât: güzellik ve mükemmellikler
cemal: güzellik.
cihet: yön, taraf
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
hâhişger: istekli
hakkalyakîn: yaşayarak kesin ve şüphesiz olarak bilme, bilginin en kesin hali
hayret: şaşkınlık, şaşırmak
hazain: hazineler
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî paye
hilâf-ı akıl: akla ters, aykırı
husus: konu
ihsan: iyilik etme, bağışlama, ikram etme
kabza-i tasarruf: yönetimi sağlayan icraatın kuvvet eli
kamer: ay
kemal: mükemmellik.
kemal-i merak: can kulağı, pürdikkat.
küre-i arz: dünya, yer küre
lâzım: gerekli
Malikü'l-Mülk: mülkün mâliki, bütün mülklerin sahibi, her şeyin mâliki olan Allah.
Malikü'l-Mülk-ü Zülcelâl: mülkünde dilediği şekilde hükmeden, yücelik ve heybet sahibi Allah
marziyat: Allah'ın rızasını kazandıracak davranışlar
mazhar: nail olma, şereflenme, kavuşma
merakaver: meraklı
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in, Cenâb-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen hâlen çıkması mu'cizesi
misafirhane: konuk evi, geçici bekleme yeri
mumdar: aydınlatan, ışıklandıran
nihayetsiz: sonsuz.
nispeten: kıyaslayarak
pervane: gecelen ışığın etrafında dönen küçük kelebek
pervaz etmek: uçmak.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat etme
semere: meyve, ürün ve kazanç
Sultan-ı Ezel ve Ebed: ezel ve ebed sultanı, varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyet sahibi sultanı Allah
şems: güneş, gün.
şuunat: haller, işler, fiiller
zat: şahıs, fert, Peygamber Efendimiz.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamber'in zatı, kişiliği
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükluk sahibi zat, Allah

ÜÇÜNCÜ MEYVE:

Saadet-i ebediyenin defnesini görüp, anahtarını alıp getirmiş, cin ve inse hediye etmiştir. Evet, miraç vasıtasıyla ve kendi gözüyle Cenneti görmüş ve Rahman-ı Zülcemal'ın rahmetinin bâkî cilvelerini müşahede etmiş ve saadet-i ebediyeyi kat'iyen, hakkalyakîn anlamış, saadet-i ebediyenin vücudunun müjdesini cin ve inse hediye etmiştir ki; bîçare cin ve ins, kararsız bir dünyada ve zelzele-i zeval ve firak içindeki mevcudatı, seyl-i zaman ve harekât-ı zerrat ile adem ve firak-ı ebedî denizine döküldüğü olan vaziyet-i mevhume-i canhıraşânede oldukları hengâmda şöyle bir müjde ne kadar kıymettar olduğu ve idam-ı ebedî ile kendilerini mahkûm zanneden fânî cin ve insin kulağında öyle bir müjde ne kadar saadetaver olduğu tarif edilmez. Bir adama idam edileceği anda, onun affıyla, kurb-u şahanede bir saray verilse, ne kadar sürura sebeptir. Bütün cin ve ins adedince böyle sururlan topla, sonra bu müjdeye kıymet ver.

DÖRDÜNCÜ MEYVE:

Rü'yet-i Cemalullah meyvesini kendi aldığı gibi, o meyvenin her mü'mine dahi mümkün olduğunu, cin ve inse hediye getirmiştir ki, o meyve ne derece leziz ve hoş ve güzel bir meyve olduğunu bununla kıyas ebedilirsin. Yani, her kalp sahibi bir insan, zîcemal, zîkemal, zîihsan bir zatı sever. Ve o sevmek dahi, cemal ve kemal ve ihsanın derecatına nispeten tezayüt eder, perestiş derecesine gelir, canını feda eder derecede muhabbet bağlar.

adem ve firak-ı ebedî: ebedî sürekli yokluk ve ayrılık.
bâkî: ebedî, daimî, sonsuz.
cemal: maddî manevî güzelliklerin genel sıfatı.
Cemalullah: Allah'ın cemali, güzelliği.
cilve: İlâhî isimlerin tecellisi, parıltıları.
cin ve ins: cinler ve insanlar.
define: hazine.
derecat: dereceler, basamaklar.
fanî: ölümlü, geçici.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
hakkalyakîn: yaşayarak kesin ve şüphesiz olarak bilmek, bilginin en kesin hâli.
hareket-i zerrat: zerrelerin atomlarının hareketi.
hengam: zaman, vakit.
idam: ölüm cezası.
idam-ı ebedî: ebedî yokluk, öldürme.
ihsan: İyilik etme, güzel davranma, bağışlama.
İns: insan, beşer.
kat'iyen: kat'î olarak, kesinlikle.
kemal: olgunluk, kusursuz mükemmellik.
kurb-u şahane: padişaha yakınlık, komşuluk.
kıyas: karşılaştırma, benzetme yolu.
kıymet: değer, bedel.
kıymettar: kıymetli, değerli.
leziz: lezzetli, tatlı.
mahkûm: hükümlü, çaresiz.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in, Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mucizesi.
muhabbet: sevgi, dostluk.
müjde: sevindirici haber, beşaret.
mü'min: iman eden, inanan.
müşahede etmek: bir şeyi gözle görmek.
nispeten: oranla, kıyasla.
perestiş: tapar derecesinde sevme.
Rahman-ı Zülcemal: merhameti her şeyi kuşatan, yücelik ve bütün güzelliklerin sahibi Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat etme.
rü'yet-i Cemalullah: Allah'ın cemalinin görülmesi, müşahede edilmesi.
saadet-aver: saadet verici, mutluluk veren.
saadet-i ebediye: ebedî sonsuz mutluluk, bahtyarlık.
seyl-i zaman: akıp giden zaman, zamanın akışı.
sürur: sevinç, mutluluk.
tezayüt: artma, çoğalma.
vasıta: aracı, aracılık.
vaziyet: durum, duruş.
vaziyet-i mevhume-i canhıraşâne: yürek parçalayıcı olan hayali durum.
vücut: var oluş, varlık.
zat: kişi, şahıs.
zelzele-i zeval ve firak: sona erme, yok olma ve ayrılığın sarsıntısı.
zîcemal: güzellik sahibi.
zîihsan: ihsan sahibi, lütfeden.
zîkemal: kemal sahibi, mükemmellik sahibi.

Yalnız bir defa görmesine, dünyasını feda etmek derecesine çıkar. Hâlbuki, bütün mevcudattaki cemal ve kemal ve ihsan, Onun cemal ve kemal ve ihsanına nispeten, küçük birkaç lemaatın güneşe nispeti gibi de olmaz. Demek, nihayetsiz bir muhabbete lâyık ve nihayetsiz rü'yete ve nihayetsiz bir iştiyaka elyak bir Zat-ı Zülcelâl'i Velkemal'ın saadet-i ebediyede rü'yetine muvaffak olması ne kadar saadetaver ve medar-ı sürur ve hoş ve güzel bir meyve olduğunu insan isen anlarsın.

BEŞİNCİ MEYVE:

İnsan, kâinatın kıymettar bir meyvesi ve Sâni-i Kâinatın nazdar sevgilisi olduğu, Mıraç ile anlaşılmış, ve o meyveyi, cin ve inse getirmiştir. Küçük bir mahlûk, zayıf bir hayvan ve âciz bir zîşuur olan insanı o meyve ile o kadar yüksek bir makama çıkarır ki, kâinatın bütün mevcudatı üstünde bir makam-ı fahir veriyor. Ve öyle bir sevinç ve sürur-u mes'udiyetkârâne veriyor ki, tasvir edilmez. Çünkü, adî bir nefere denilse, "Sen muşir oldun"; ne kadar memnun olur. Hâlbuki, fânî, âciz bir hayvan-ı natık, zeval ve firak sillesini daima yiyen bîçare insana, birden "Ebedî, bâkî bir Cennette, Rahîm ve Kerîm bir Rahman'ın rahmetinde ve hayal sür'atinde, ruhun vus'atinde, aklın cevelânında, kalbin bütün arzularında, mülk ve melekûtunda tenezzuhe, seyerana ve cevelâna muvaffak olduğun gibi, saadet-i ebediyede rü'yet-i Cemaline de muvaffak olursun" denildiği vakit, insaniyeti sukut etmemiş bir insan, ne kadar derin ve ciddî bir sevinç ve sürur kalbinde hissedeceğini tahayyul edebilirsin.

iştiyak: çok fazla arzu etme
kainat: evren
kemal: olgunluk, mükemmellik
Kerim: ikram ve ihsanı bol olan Allah
kıymettar: kıymetli, değerli
lemaat: parıltılar, parlamalar
mahluk: yaratık, canlı
makam: manevî mevki, memurluk konumu
makam-ı fahir: memurluk konumundaki övünç kaynağı
medar-ı sürur: sevinç ve neşe vesilesi, sebebi
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey
Mıraç: Peygamber Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen halen çıkması mucizesi
muhabbet: sevgi, dostluk
muvaffak: başarılı
mülk ve melekût: görünen ve görünmeyen âlem
muşir: en yüksek askerî derece, mareşal
nazdar: nazlı
nefer: rütbesiz asker, er
nihayetsiz: sonsuz
nispet: iki şey arasındaki ilgi, bağ, oran, yakınlık
nispeten: oranla, kıyasla
Rahim: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi Allah
Rahman'ın rahmeti: nimet ve bağışı bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nizklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
ruhun vüs'atı: ruhun genişliği
rü'yet: Allah'ın cemalini görme, görüşme
saadetaver: saadet veren, mutluluk veren
saadet-i ebediye: bitmeyen, sonsuz mutluluk
Sâni-i Kâinat: kâinatı mükemmel bir sanatla yaratan Allah
seyeran: seyahat, yürüyüş, seyretme
sille: tokat, darbe
sukut: düşme, değerini yitirme
sürur: sevinç, mutluluk
sürur-u mes'udiyetkârane: mutluluk şeklindeki sevinç
tahayyul: hayalinde canlandırma, zihinde canlandırma
tasvir etme: bir şeyi yazıyla veya sözle anlatma
tenezzüh: seyahat, gezinti
Zat-ı Zülcelal Velkemal: celâl, büyükluk ve en mükemmel sıfatların sahibi, Yüce Zat, Allah
zeval ve firak: ölüm ve ayrılık
zişuur: şuurlu, akıl sahibi

âciz: eli yetmez, güçsüz
adî: sıradan, alışılmış olan
aklın cevelânı: aklın dolaşması, seyahatı
arzu: istek
bâkî: sürekli ve kalıcı olan
biçare: çâresiz, zavallı
cemal: güzellik, iç ve dış güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
cevelân: dolaşma, gezme
cin ve ins: cinler ve insanlar
ebedî: sonu olmayan, sürekli
elyak: daha layık, en uygun
fânî: ölümlü, muvakkat, geçici
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
hayvan-ı natık: konuşan hayvan
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, bağışlama
insaniyet: insanlık, bütün insanlar

Şimdi, makam-ı istimada olan zata deriz ki: İlhad gömleğini yırt, at; mü'min kulağını geçir ve Müslim gözlerini tak. Sana iki küçük temsil ile bir iki meyvenin derece-i kıymetini göstereceğiz.

• *Meselâ*, senin ile biz beraber bir memlekette bulunuyoruz. Görüyoruz ki her şey bize ve birbirine düşman ve bize yabancı, her taraf müthiş cenazelerle dolu. İşitilen sesler yetimlerin ağlayışı, mazlumların vaveylâsıdır. İşte, biz şöyle bir vaziyette olduğumuz vakitte, biri gitse o memleketin padişahından bir müjde getirse, o müjde ile, bize yabancı olanlar ahbap şekline girse, düşman gördüğümüz kimseler kardeşler suretine donse, o müthiş cenazeler, huşû ve huzûda, zikir ve tesbihte birer ibadetkâr şeklinde görünse, o yetimâne ağlayışlar senakârâne "Yaşasınlar!" hükmüne girse ve o ölümler ve o soymaklar, garatlar, terhisat suretine donse, kendi sururumuz ile beraber herkesin sururuna müşterek olsak; o müjde ne kadar mesrurâne olduğunu elbette anlarsın.

İşte mirac-ı Ahmediyenin (a.s.m.) bir meyvesi olan nur-u imandan evvel şu kâinatın mevcudatı, nazar-ı dalâletle bakıldığı vakit yabancı, muzır, müz'iç, muvahhış ve dağ gibi cinimler birer muthiş cenaze; ecel, herkesin başını kesip ademâbâd kuyusuna atar; bütün sedalar, fırak ve zevalden gelen vaveylâlar olduğu hâlde, dalâletin öyle tasvir ettiği hengâmda, meyve-i Miraç olan hakaik-ı erkân-ı imaniye nasıl mevcudatı sana kardeş, dost ve Sâni-i Zülcelâl'ine zakir ve müsebbih; ve mevt ve zeval, bir nevi terhis ve vazifeden azat etmek; ve sedalar, birer

ademâbâd: yok oluş, yokluk âlemi, ölüm.
ahbap: dost, sevilen dost.
cenaze: insan ve insan olusu
cirimler: cisimler, kütleler
dalalet: dinsizlik
derece-i kıymet: değer ölçüsü, kıymet miktarı
ecel: Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
firak: ayrılık, hıcran
garat: yağmalar, çapullar
hakaik-ı erkân-ı imaniye: iman hakikatlerinin şartları esasları.
hengam: zaman, vakit.
huşu: Allah'a karşı korku ve saygı ile boyun eğme
huzu: alçak gönüllülük.
hükmüne: yerine, değerine
ibadetkâr: ibadet yapan, ibadete düşkün
İlhad: tanrı tanımazlık, dinsizlik.
kâinat: evren
makam-ı istima: dinleme konumu, yer
mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış
mesrurâne: sevinçle, neşeyle
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey
mevt: ölüm, vefat.
meyve-i Miraç: Miraç meyvesi.
Mirac-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin miracı
muvahhış: vahşet veren, korkutan
muzır: zararlı, zarar veren
müjde: sevindirici haber, beşaret.
mü'min: iman esaslarına inanan, Allah'a iman eden
müsebbih: tesbih çeken, subhanallah diyen, Allah'ı anan
Müslim: İslâm dininden olan Müslüman
müşterek: birlikre, ortaklaşa
muthiş: korkunç, dehşetli
müz'iç: rahatsız eden, sıkıntı veren.
nazar-ı dalâlet: dinsizliğin bakışı.
nevi: çeşit, cins
nur-u iman: iman nuru, inanç ışığı
padişah: hükümdar
Sani-i Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah

seda: ses, sesler
senakârane: overek ve methedebir şekilde
suret: şekil, biçim
sürur: sevinç, neşe
tasvir: bir şeyi yazıyla veya sözle anlatmak.
temsil: benzetme, örnek.
terhis: görevi bitirme
terhisat: terhisler
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, subhanallah demek.
vaveylâ: çığlık, feryat
vazifeden azat etmek: görevi biteni serbest bırakmak
vaziyet: durum, duruş.
yetim: oksuz, kimsesiz
yetimâne: yetimler gibi
zakir: zikreden, zikredici
zat: kişi, şahıs
zeval: sona erme, ölüm
zikir: adını anma, hatırı getirme

tesbihat hakikatinde olduğunu sana gösterir. Bu hakikati tamam görmek istersen, İkinci ve Sekizinci Sözlere bak.

• *İkinci temsil:* Senin ile biz, Sahra-i Kebir gibi bir mevkideyiz. Kum denizi fırtınasında, gece o kadar karanlık olduğundan, elimizi bile göremiyoruz. Kimsesiz, hamîsız, aç ve susuz, me'yus ve umitsiz bir vaziyette olduğumuz dakikada, birden bir zat o karanlık perdesinden geçip, sonra gelip, bir otomobil hediye getirse ve bizi bindirse, birden Cennetmisal bir yerde istikbalimiz temin edilmiş, gayet merhametkâr bir hamîmiz bulunmuş, yiyecek ve içecek ihzar edilmiş bir yerde bizi koysa; ne kadar memnun oluruz, bilirsin.

İşte, o sahra-i kebir bu dünya yüzüdür. O kum denizi, bu hâdisat içinde harekât-ı zerrat ve seyl-i zaman tahrikiyle çalkanan mevcudat ve bîçare insandır. Her insan, endişesiyle kalbi dağdar olan, istikbali müthiş zulümat içinde, nazar-ı dalâletle görüyor. Feryadını işittirecek kimseyi bilmiyor. Nihayetsiz aç, nihayetsiz susuzdur. İşte, semere-i Mıraç olan marzıyat-ı İlâhiye ile, şu dünya gayet Kerîm bir Zatın misafirhanesi; insanlar dahi Onun misafirleri, memurları; istikbal dahi Cennet gibi güzel, rahmet gibi şirin ve saadet-i ebediye gibi parlak göründüğü vakit, ne kadar hoş, güzel, şirin bir meyve olduğunu anlarsın.

Makam-ı istimada olan zat diyor ki: "Cenab-ı Hakka yüz binler hamd ve şükür olsun ki, ilhaddan kurtuldum, tevhide girdim; tamamıyla inandım ve kemal-i imanı kazandım."

bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın
Cenab-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan Allah
Cennetmisal: Cennet gibi
dağdar: dağlı, yaralı, çok üzgün
feryat: bağırma, sızlanma
gayet kerîm Zat: ikram ve ihsanı son derece bol olan Allah
gayet: çok, son derece
hadisat: hadiseler, olaylar
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı ve esası.
hamd: Allah'ın yüceliğini övme, teşekkür
hamî: koruyan, sahip çıkan
hamîsız: korumasız, sahipsiz.
harekât-ı zerrat: zerrelerin, atomların hareketleri.
ihzar: hazır etme, hazırlama
ilhad: tanrı tanımazlık, dinsizlik.
imân: inanç, itikat, tasdik.
istikbal: gelecek, gelecek zaman, atî
kemal-i iman: tam ve mükemmel iman
makam-ı istima: dinleme makamı, dinleyici konumu, yeri
marziyat-ı İlahiye: Allah'ın rızasına mazhar olacak hal ve hareketler
merhametkâr: merhamet eden, acıyan
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey
mevki: yer, mekan
me'yus: ümitsiz, ye'se düşmüş.
müthiş zulümat: korkunç karanlıklar
nazar-ı dalalet: dinsizlik düşüncesi, bakışı
nihayetsiz: sonsuz
perde: örtü, bölme, makam.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme
saadet-i ebediye: zevalsiz, sonsuz mutluluk.
sahra-ı kebir: büyük çöl
semere-i mıraç: mıracın meyvesi, faydalı neticesi.
seyl-i zaman: akıp giden zaman, zamanın akışı
şükür: hoşnutluk, memnunluk
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
temin edilmiş: hazırlanmış
temsil: benzetme, misal getirme
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı hakkın büyük ve yüce bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna inanma
vaziyet: durum, duruş, halı
zat: kişi, şahıs
zerrat: zerreler, moleküller, atomlar

Bız de deriz: Ey kardeş! Seni tebrik ediyoruz. Cenab-ı Hak bizleri, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şefaatine mazhar etsin, âmin.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مَنِ انْشَقَّ بِاِشَارَتِهِ الْقَمَرُ وَنَبَعَ مِنْ اَصَابِعِهِ الْمَآءُ
كَالْكَوْثَرِ صَاحِبِ الْمِعْرَاجِ وَمَا زَاغَ الْبَصَرُ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى
اٰلِهِ وَاَصْحَابِهِ اَجْمَعِينَ مِنْ اَوَّلِ الدُّنْيَا اِلٰى اٰخِرِ الْمَحْشَرِ [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّآ اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۞ [3] رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ
اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَاْنَا ۞ [4] رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا ۞ [5]
رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞ [6] وَاٰخِرُ
دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ [7]

Âl ve Ashap: Peygamberimizin aile ve arkadaşları.
alem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
aleyhissalâtu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
amin: "Yâ rabbi! Kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
Cenab-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan Allah
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.
evvel: önce, başlangıç
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
hak: doğru, gerçek
hamd: merhetme, övme, yücelterme
hikmetle yapmak: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde yapmak
kevser: Cennette bulunan bir nehir, akarsu.
mahşer: kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer
mazhar: şereflenme, kavuşma, nail olma
meylettirmek: yönlendirmek
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
Mirac: Peygamber Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen hâlen çıkması mü'cizesi
muhakkak: doğruluğu kesinlik kazanmış, şüphesiz
noksan: eksiklik, kusurlu, nakıs
nur: aydınlık, ışık,
Rab: her şeyin sahibi, yaratan, büyüten, ihtiyaçlarını gideren, terbiye eden Allah
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme
Resul-ü Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Peygamberimiz Hz. Muhammed
şefaat: Peygamberin, mü'minlerin bağışlamasını Allah'tan dilemesi.
şükür: hoşnutluk, memnunluk
tenzih: Allah'ı şanına layık yüce tutma, münezzeh sayma

1. Allah'ın, işaretiyle ayın ikiye bölündüğü, parmaklarından suyun Kevser gibi aktığı, Mi'racın ve "Gözü şaşmadı" (Necm Sûresi, 17) âyetinin sahibi Efendimiz Muhammed'e, Onun bütün Âl ve Ashabına, dünyanın evvelinden mahşerin sonuna kadar rahmet eyle.

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

3. Ey Rabbimiz! Bu hizmetimizi kabul buyur. Her şeyi hakkıyla işiten de, her şeyi hakkıyla bilen de ancak Sensin. (Bakara Sûresi, 127.)

4. Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek, bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Sûresi, 286.)

5. Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola erştirdikten sonra kalplerimizi sapıklığa meylettirme. (Âl-i İmran Sûresi, 8.)

6. Ey Rabbimiz! Nurumuzu tamamla ve bizi bağışla. Muhakkak ki Senin her şeye gücün yeter. (Tahrim Sûresi, 8.)

7. Duaları ise şu sözlerle sona erer: "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur." (Yunus Sûresi, 10.)

On Dokuzuncu ve Otuz Birinci Sözlerin Zeyli

ŞAKK-I KAMER MU'CİZESİNE DAİRDİR.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ۞ وَاِنْ يَرَوْا اٰيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ [1]

Kamer gibi parlak bir mu'cize-i Ahmediye (a.s.m.) olan inşikak-ı kamer, evham-ı faside ile inhisafa uğratmak isteyen feylesoflar ve onların muhakemesiz mukallitleri diyorlar ki:

"*Eğer inşikak-ı kamer vuku bulsa idi, umum âleme malûm olurdu; bütün tarih-i beşerin nakletmesi lâzım gelirdi.*"

Elcevap: Inşikak-ı kamer, dava-ı nubuvvete delil olmak için, o davayı işiten ve inkâr eden hazır bir cemaate, gecede, vakt-ı gaflette, anî olarak gösterildiğinden, hem, ihtilâf-ı metâli ve sis ve bulutlar gibi rü'yete mâni esbabın vücudu ile beraber, o zamanda medeniyet taammüm etmediğinden ve hususî kaldığından ve tarassudat-ı semaviye pek az olduğundan, bütün etraf-ı âlemde

1- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Kıyamet yaklaştı, ay yarıldı. • Onlar bir mu'cize görseler yüz çevirir ve "Bu kuvvetli bir sihirdir" derler. (Kamer Suresi, 1-2.)

âlem: dünya, cihan
anî: bir an içinde, birden.
beşer: insan, âdemoğlu
cemaat: topluluk, gurup
dair: alakalı, ait, ilgili
dava: takip edilen fikir, iddia
delil: bir davanın, meselenin doğruluğunu ortaya koyan, ispat eden şey, kanıt.
esbap: sebepler, vasıtalar
evham: vehimler, zanlar, kuşkular.
fasit: bozuk, kötü,
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
hususî: özel
ihtilâf-ı metâli: ayın doğduğu yerlerin farklı olması
inhisaf: tutulma, ay tutulması.
inkar: reddetme, kabul etmeme
inşikak: yarılma, bölünme, ikiye ayrılma
kamer: ay
kıyamet: kâinatın olumu, varlık âleminin bozulup dağılması, yıkılması
lâzım: gerek, gerekli, luzumlu
malum: bilinen, belli
mani: men eden, engel olan
medeniyet: medenilik, uygarlık
mu'cize: sadece peygamberlerin gösterdiği, benzenni yapmaktan insanların acız kaldığı şey
mu'cize-i Ahmediye: Peygamberimizin mu'cizesi.
mukallit: taklitçi, taklit eden
nakletmek: aktarmak, haber vermek.
nübüvvet: peygamberlik, Allah'ın elçiliği
Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, esirgeyen, koruyan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan, kuşatan Allah
rü'yet: görme, bakma
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi.
taammüm: yayılma, genelleşme.
tarassudat-ı semaviye: göğü gözetlemeler
umum: bütün, genel
vuku: meydana gelme, oluş
vücut: var oluş, varlık
zeyil: ek, ilâve

görülmek, umum tarihlere geçmek, elbette lâzım değildir. Şakk-ı kamer yüzünden bu evham bulutlarını dağıtacak çok noktalardan şimdilik Beş Noktayı dinle.

Birinci Nokta

O zaman, o zemindeki küffarın gayet şedit derecede inatlan tarihen malûm ve meşhur olduğu hâlde, Kur'ân-ı Hakîm'in, [1] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ demesiyle şu vak'ayı umum âleme ıhbar ettiği hâlde, Kur'ân'ı inkâr eden o küffardan hiçbir kimse, şu ayetin tekzibine, yani ihbar ettiği şu vak'anın inkârına ağız açmamışlar. Eğer o zamanda o hâdise, o küffarca kat'î ve vaki bir hâdise olmasa idi, şu sözü serrişte ederek, gayet dehşetli bir tekzibe ve Peygamberin iptal-i davasına hücum göstereceklerdi. Hâlbuki, şu vak'aya dair siyer ve tarih, o vak'a ile münasebettar küffarın adem-i vukuuna dair hiçbir şeyini nakletmemişlerdir. Yalnız, [2] وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ayetinin beyan ettiği gibi, tarihçe menkul olan şudur ki: O hâdiseyi gören küffar "Sihırdır" demişler ve "Bize sihir gösterdi. Eğer sair taraflardaki kervan ve kafileler görmüşlerse, hakikattir; yoksa bize sihir etmiş" demişler. Sonra, sabahleyin Yemen ve başka taraflardan gelen kafileler ihbar ettiler ki, "Boyle bir hâdiseyi gördük." Sonra küffar, Fahr-i Âlem (a.s.m.) hakkında, hâşâ, "Yetim-i Ebu Talıp'ın sıhri semaya da tesir ettı" dediler.

adem: yokluk, hıçlık.
adem-i vukuu: olmadığına dair olmadığını gösteren
alem: dunya, cıhan
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
beyan: anlatma, bıldırme, ızah
dair: alakalı, aıt, ılgılı
Ebu Talip: bkz. Şahıs Bılgılen
evham: vehımler, zanlar, kuşkular
Fahr-i Âlem: butun âlemin kendısıyle ıftıhar ettıgi Peygamber
gayet: çok, son derece
hâdise: vakıa, olay, haber
hakikat: gerçek, bır şeyın aslı ve esası
haşâ: asla, katıyen
ıhbar: haber verme, duyurma
inkar: reddetme, tanımama
kafile: bırlıkte yolculuk eden topluluk
katı: kesın, suphesiz
kervan: uzak yerlere yolcu ve tıcarı eşya taşıyan kafile
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sayısız hikmetler ve faydalar bulunan Kur'ân
küffar: kâfirler, İslâmıyetı inkâr edenler
lazım: gerek, gerekli, luzumlu
malum: bılınen, belli
menkul: nakledilen, taşınıp anlatılan soz.
meşhur: tanınmış, adı yayganlık kazanan
münasebet: uygunluk, ılgı
peygamber: haber getiren, Allah'ın elçısı
sair: dıger, başka
sema: gokyuzu, gok
serrişte: ıpucu soyleyıp durma, başa kakma
siyer: Peygamberımızın hayatını konu alan ılım
şakk-ı kamer: ayın ıkıye bolunmesi
şedit: sıddetlı, sert, katı
tekzip: yalanlama
tesir: etkı ız bırakma
umum: butun, genel
vak'a: vuku bulan olay
vaki: gerçeklesmış, olmuş olan
vuku: meydana gelme, olus.
yetim: ana babası veya babası olmuş cocuk.
zemin: yer, yeryuzu

1. Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)
2. "Bu kuvvetlı bır sihırdır" derler. (Kamer Suresi, 2.)

İkinci Nokta

Sa'd-ı Taftazanî gibi eazım-ı muhakkikînin eksen demişler ki: "İnşikak-ı kamer, parmaklarından su akması, umum bir orduya su içirmesi, camide hutbe okurken dayandığı kuru direğin mufarakat-ı Ahmediyeden (a.s.m.) ağlaması, umum cemaatin işitmesi gibi mütevatırdır. Yani, öyle tabakadan tabakaya bir cemaat-ı kesire naklettmiştir ki, kizbe ittifakları muhaldir. *Hâle* gibi meşhur bir kuyruklu yıldızın bin sene evvel çıkması gibi mütevatırdır. Görmediğimiz Serendip Adasının vücudu gibi, tevatürle vücudu kat'îdir" demişler. İşte böyle gayet kat'î ve şuhudî mesailde teşkikat-ı vehmiye yapmak, akılsızlıktır. Yalnız muhal olmamak kâfidir. Hâlbuki, şakk-ı kamer, bir volkanla inşikak eden bir dağ gibi mümkündür.

Üçüncü Nokta

Mu'cize, dava-i nübüvvetin ispatı için, münkirleri ikna etmek içindir, icbar için değildir. Öyle ise, dava-i nübüvveti işitenler için, ikna edecek bir derecede mu'cize göstermek lâzımdır. Sair taraflara göstermek veyahut icbar derecesinde bir bedahetle izhar etmek, Hakîm-i Zülcelâl'in hikmetine münafi olduğu gibi, sırr-ı teklife dahi muhaliftir. Çünkü, "Akla kapı açmak, ihtiyan elinden almamak" sırr-ı teklif ıktıza ediyor. Eğer Fâtır-ı Hakîm, inşikak-ı kameri, feylesofların hevesatına göre bütün âleme göstermek için bir ıkı saat öyle bıraksa ıdı ve beşerin

Hale: Halley kuyruklu yıldızı. Bkz. Yer Bilgileri.
hevesat: hevesler, istekler.
hikmet: kainattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye.
hutbe: İlâhî emirleri hatırlatan konuşma ve dualar.
icbar: zorlama, mecbur etme.
ihtiyar: seçme, tercih irade.
İkna etmek: inandırmak.
ıktıza: lazım gelme, gerekliliğ.
inşikak: yarılma, ikiye ayrılma.
inşikak-ı kamer: ayın ikiye bolunmesi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
ittifak: uyuşma, birleşme.
izhar: açığa vurma, gösterme.
kafi: yeterli.
kamer: ay.
kat'ı: kesin, şüphesiz.
kizb: yalan söyleme, yalan.
lazım: gerek, lüzumlu.
mesail: meseleler.
meşhur: tanınmış, adı yaygınlık kazanmış.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muhalif: muhalefet eden, karşıt.
mufarakat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin ayrılması.
munafi: zıt, muhalif, aykırı.
munkir: inkâr eden, kabul etmeyen.
mütevatır: yalan söylemekte birleşmelerini aklın kabul etmeyeceği bir topluluğun verdiği kesin haber.
Sa'd-ı Taftazanî: Saadeddin Taftazanî. bkz. Şahıs Bilgileri.
sair: geçen, diğer, başka.
Serendip Adası: bkz. Yer Bilgileri.
sırr-ı teklif: teklif imtihanı sırrı.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi.
şuhudî: görmekle ilgili.
tabakadan tabakaya: topluluktan topluluğa.
teşkikat-ı vehmiye: şüpheye düşürmeler.
tevatür: yalan söylemez kimselerin birleşerek verdikleri haber.
umum: bütün, cümle, herkes genel olma.
volkan: yanardağ.
vücut: var oluş, varlık.

âlem: dünya, cihan.
bedahet: açıklık, aşikâr.
camî: namaz kılınan yer.
cemaat: topluluk, takım.
cemaat-i kesire: çok kalabalık topluluk.
dava-ı nübuvvet: peygamberlik davası, iddiası.
derece: aşama, mertebe.
eazım-ı muhakkikîn: hakikaten delilleri ile bilen en büyük âlimler.
eksen: en çok, daha ziyade.
evvel: önce, başlangıç.
Fatır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
gayet: son derece, çok.
Hakîm-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi hikmetle yaratan Allah.

umum tarihlerine geçse idi, o vakit sair hâdisat-ı semaviye gibi, ya dava-i nübüvvete delil olmazdı, risalet-i Ahmediyeye (a.s.m.) hususiyeti kalmazdı, veyahut bedahet derecesinde öyle bir mu'cize olacaktı ki, aklı icbar edecek, aklın ihtiyarını elinden alacak, ister istemez nübüvveti tasdik edecek, Ebu Cehil gibi kömür ruhlu, Ebu Bekir-i Sıddık gibi elmas ruhlu adamlar bir seviyede kalıp, sırr-ı teklif zayi olacaktı. İşte bu sır içindir ki, hem anî, hem gece, hem vakt-i gaflet, hem ihtilâf-ı metâli, sis ve bulut gibi sair mevanii perde ederek, umum âleme gösterilmedi, veyahut tarihlere geçirilmedi.

Dördüncü Nokta

Şu hâdise, gece vakti herkes gaflette iken, anî bir surette vuku bulduğundan, etraf-ı âlemde elbette görülmeyecek. Bazı efrada görünse de, gözüne inanmayacak. İnandırsa da, elbette böyle mühim bir hâdise, haber-i vahit ile tarihlere bâkî bir sermaye olmayacak.

Bazı kitaplarda "Kamer iki parça olduktan sonra yere inmiş" ilâvesi ise, ehl-i tahkik reddetmişler, "Şu mu'cize-i bâhireyi kıymetten düşürmek niyetiyle belki bir münafık ilhak etmiş" demişler.

Hem meselâ, o vakit, cehalet sisiyle muhat İngiltere, İspanya'da yeni gurup, Amerika'da gündüz, Çin'de, Japonya'da sabah olduğu gibi, başka yerlerde başka esbab-ı mâniaya binaen elbette görülmeyecek. Şimdi bu akılsız mutenze bak; diyor ki, "İngiltere, Çin, Japon,

alem: dünya, cihan
bakî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan
bedahet: açıklık, aşikâr
binaen: -den dolayı, -den ötürü
cehalet: bilmezlik, ilimden yoksun olma
dava-ı nübüvvet: peygamberlik davası, iddiası
delil: rehber, doğru yolu gösteren, şahit
Ebu Bekir-i Sıddık: bkz. Şahıs Bilgileri
Ebu Cehil: bkz. Şahıs Bilgileri
efrat: ferdler, şahıslar, kişiler
ehl-i tahkik: hakikatleri delilleri ile bilen alimler
esbab: nedenler, sebepler
etraf-ı âlem: dünya çevresi, dört bir yanı
gaflet: gafillik, boş bulunma, dikkatsizlik
haber-i vahit: bir, tek haber
hâdisat-ı semaviye: sonradan olan, gökteki olaylar
hâdise: vaka, olay, haber
hususiyet: hususilik, ayırıcı özellik
icbar: zorlama, mecbur etme
ihtilaf-ı metali: ayın doğduğu yerlerin farklı oluşu
ihtiyar: seçme, tercih, irade
ilhak: ilave etme, katma
kamer: ay
mânia: meneden şey, engel
mevanı: mâniler, engeller
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
mu'cize-i bâhire: parlak, apaçık mu'cize
muhat: bir şeyin içinde bulunan ada
muteriz: karşı çıkan itirazcı
munafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin peygamberli ği
sair: geçen, diğer, başka
seviye: düzey, değeri yüksek olan
suret: şekil, biçim
sır: önemli, gerçek
sırr-ı teklif: teklif sırrı, imtihan sırrı
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama
umum: bütün, cümle, genel olma
vakit: zaman
vakt-i gaflet: uyku vakti
vuku: meydana gelme, oluş
zayi: yıtık, zarar

Amerika gibi akvamın tarihleri bundan bahsetmiyor. Öyle ise vuku bulmamış." Bin nefrin onun gibi Avrupa kâselislerin başına!

Beşinci Nukta

İnşikak-ı kamer kendi kendine, bazı esbaba binaen vuku bulmuş, tesadüfî, tabiî bir hâdise değil ki, adî ve tabiî kanunlarına tatbik edilsin. Belki şems ve kamerin Hâlık-ı Hakîm'i, Resulünün risaletini tasdik ve davasını tenvir için, harikulâde olarak o hâdiseyi ika etmiştir. Sırr-ı irşat ve sırr-ı teklif ve hikmet-i risaletin iktizasıyla, hikmet-i rububiyetin istediği insanlara ilzam-ı huccet için gösterilmiştir. O sırr-ı hikmetin ıktıza etmedikleri, istemedikleri ve dava-ı nübüvveti henüz işitmedikleri aktâr-ı zemindeki insanlara göstermemek için, sis ve bulut ve ihtilâf-ı metâli haysiyetiyle, bazı memleketin kameri daha çıkmaması ve bazılarının güneşleri çıkması ve bir kısmının sabahı olması ve bir kısmının güneşi yeni gurup etmesi gibi o hâdiseyi görmeye mâni pek çok esbaba binaen, gösterilmemiş. Eğer, umum onlara dahi gösterilse idi, o hâlde ya işaret-i Ahmediyenin (a.s.m.) neticesi ve mu'cize-i nübüvvet olarak gösterilecekti; o vakit, risaleti bedahet derecesine çıkacaktı, herkes tasdike mecbur olurdu. Aklın ihtiyarı kalmazdı. İmanı ise aklın ihtiyarıyladır. Sırr-ı teklif zayi olurdu. Eğer sırf bir hâdise-i semaviye olarak gösterilse idi, risalet-i Ahmediye (a.s.m.) ile münasebeti kesilirdi ve onunla hususiyeti kalmazdı.

adî sıradan, âdet olan
aktar-ı zemin yeryüzünün her tarafı
akvam milletler, kavimler
bedahet açıklık, aşıkâr
binaen -den dolayı, -den ötürü.
dava-i nübüvvet nebilik peygamberlik davası
esbap nedenler, sebepler
hadise vakıa, olay, haber
hâdise-i semaviye semavi olay, gökyüzü olayı
Hâlık-ı Hakîm yarattıkların da hikmetli olduğunu gösteren yaratıcı, Allah
haysiyetiyle yönüyle, sayılmak üzere.
hikmet kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye
hikmet-i rububiyet rububiyetin hikmeti, İlâhî terbiye, kainattaki ve yaratılıştaki İlâhi gaye
hususiyet hususilik, ayırıcı özellik.
ihtilâf-ı metâli ayın doğduğu yerlerin farklı olması
ihtiyar seçme, tercih, irade
ika etmek oldurmak, yaptırmak
ıktıza lâzım gelme, gerekme
ilzam-ı huccet muhatabı delillerle susturmak
inşikak-ı kamer ayın ikiye bölünmesi, ayın yarılması
işaret-i Ahmediye. Peygamberimizin işareti
kamer ay
kaselis. dalkavuk, çanak yalayıcıları
mâni men eden, engel
mu'cize-i nübüvvet peygamberlik mu'cizesi
münasebet. ilgi, alâka, bağ
nefrin beddua, lânet okuma, nefretler.
resul kendisine kitap indirilmiş peygamber.
risalet resulluk, peygamberlik.
risalet-i Ahmediye. Efendimizin peygamberliği
sırr-ı hikmet hikmet sırrı, kâinattaki ve yaratılıştaki gayenin sırrı
sırr-ı irşat irşat sırrı, eğitim sırrı
sırr-ı teklif teklif sırrı, imtihan sırrı
şems güneş
tabiî kendiliğinden, normal
tasdik doğruluğunu kabul etme
tatbik. uygulama
tenvir nurlandırma, aydınlatma.
umum. bütün, herkes, genel olma
vakıt. zaman, an.
vuku. bir hadisenin çıkış şekli, gelme, oluş
zayi elden çıkan, zarar
zemin yeryüzü

Elhâsıl: Şakk-ı kamerin imkânında şüphe kalmadı. Kat'î ispat edildi. Şimdi, vukuuna delâlet eden çok bürhanlarından altısına [HAŞİYE] işaret ederiz. Şöyle ki:

Ehl-i adalet olan Sahabelerin, vukuuna icmaı ve ehl-i tahkik umum mufessirlerin, [1] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ tefsirinde, onun vukuuna ittifakı ve ehl-i rivayet-i sadıka bütün muhaddisînin pek çok senetlerle ve muhtelif tariklerle vukuunu nakletmesi ve ehl-i keşif ve ilham bütün evliya ve sıddıkînin şahadeti ve ilm-i kelâmın meslekçe birbirinden çok uzak olan imamların ve mütebahhir ulemanın tasdiki ve nass-ı kat'î ile dalâlet üzerine icmaları vaki olmayan ümmet-i Muhammediyenin (a.s.m.) o vak'ayı telâkki-i bılkabul etmesi, güneş gibi, inşikak-ı kameri ispat eder.

Elhâsıl, buraya kadar tahkik namına ve hasmı ilzam hesabına idi. Bundan sonraki cümleler, hakikat namına ve iman hesabınadır. Evet, tahkik öyle dedi. Hakikat ise diyor ki:

Sema-ı risaletin kamer-i müniri olan Hatem-i Divan-ı Nübüvvet, nasıl ki mahbubiyet derecesine çıkan ubudiyetindeki velâyetin keramet-i uzması ve mu'cize-i kübrası olan mıraç ile, yani bir cism-i arzı semavatta gezdirmekle semavatın sekenesine ve âlem-i ulvî ehline rüçhaniyeti ve mahbubiyeti gösterildi ve velâyetini ispat ettı; öyle de, arza bağlı, semaya asılı olan kameri bir arzlının işaretiyle

HAŞİYE: Yani, altı defa icma suretinde, vukuuna dair altı hüccet vardır. Bu makam çok izaha lâyık iken, maatteessüf kısa kalmıştır.

1 Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)

burhan: delil, ispat, tanık.
cism-i arz: dünya küresi, kürenin kütlesi.
dalalet: doğru yoldan sapma, küfür ve inkâr.
delalet: işaret, iz, delil olma.
ehl-i adalet: adalet ehli, adaletten şaşmayanlar.
ehl-i keşif: keşif ehli, bazı sırları bilinmeyen hakikatleri Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler.
ehl-i rivayet-i sadıka: sahih, doğru hadislen senetle nakledenler.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, hakikatden delilleri ile bilen âlimler.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
Hatem-i Divan-ı Nübüvvet: peygamberlik meclisinin mührü olan Peygamberimiz.
hüccet: delil, ispat.
icma: birleşme, fikir ve oy birliği, dağınık şeylen bir araya getirme, toplama.
ilm-i kelâm: imana ait meselelerden İslamı esaslar dairesinde delil ve bürhana dayalı olarak bahseden ilim.
İlzam: susturma, tartışmada cevap veremez hale getirme.
inşikak-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi.
ittifak: fikir birliği.
kamer: ay.
keramet-i uzma: en büyük ikram, bağış.
maatteessüf: üzüntüyle ifade etmek gerekir ki.
mahbubiyet: sevilecek hâlde bulunma.
Mıraç: Peygamber Efendimizin Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen hâlen çıkması, mu'cizesi.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.
muhaddisin: hadis ilmiyle uğraşan âlimler.
muhtelif: çeşitli, farklı.
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi.
münir: ışık veren, nurlandıran, parlak.
mütebahhir ulema: bilgisi deniz gibi geniş ve engin olan âlim.
nass-ı kat'î: kesin ve sağlam hükum getiren ayet ve hadisler.
risalet: elçilik, resulluk, peygamberlik.
rüçhaniyet: üstün olma hâli.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, sema ve göklerde yaşayan melekler.
sema: gökyüzü, gök.
semavat sekenesi: semalarda yaşayanlar, göklerde kalanlar.
sıddıkın: daima doğruluk üzere olup Allah'a ve Peygambere sadakatte en ileri olanlar.
şahadet: şahit olmak, tanık.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi.
tahkik: doğruyu araştırma, inceleme.
tarık: yol.
tefsir: açıklama, yorum, şerh.
telâkki-i bilkabul: bir anlayışı benimsemek.
ubudiyet: kulluk, itaat, bağlılık, samimiyet.
ulvî: yüksek, yüce.
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e bağlı olan ve yolundan gidenler.
vak'a: vuku bulan olay, mesele.
vaki: vuku bulan, olan.
velayet: velilik, ermişlik, Allah dostluğu.
vuku: meydana gelme, oluş.

iki parça ederek, arzın sekenesine o arzlının risaletine öyle bir mu'cize gösterildi kı, Zat-ı Ahmediye (a.s.m.), kamerin açılmış iki nuranî kanadı gıbı, nsalet ve velâyet gibi iki nuranî kanadıyla, iki ziyadar cenah ile, evc-i kemalâta uçmuş, tâ Kab-ı Kavseyn'e çıkmış; hem ehl-i semavat, hem ehl-i arza, medar-ı fahir olmuştur.

عَلَيْهِ وَعَلَىٰ اٰلِهِ الصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ مِلَاَ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتِ [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

اَللّٰهُمَّ بِحَقِّ مَنِ انْشَقَّ الْقَمَرُ بِاِشَارَتِهِ اِجْعَلْ قَلْبِي وَقُلُوبَ طَلَبَةِ رَسَائِلِ النُّورِ الصَّادِقِينَ كَالْقَمَرِ فِي مُقَابَلَةِ شَمْسِ الْقُرْاٰنِ اٰمِينَ اٰمِينَ [3]

1- Ona ve Âline yer ve gökler dolusu rahmet ve selâmlar olsun.

2. Senı her turlu noksandan tenzih edenz. Senın bize öğretttğınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ısı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

3. Allah ım, ışaretıyle ayın ıkıye bölündüğü Zat hurmetıne benım kalbımı ve sadık Nur Talebelerının kalplerını Kur'ân güneşi mukabılınde ay gıbi yap. Âmin, Âmin.

al: aile, çoluk çocuk.
arzın sekenesi: dunyada oturanlar, yeryuzunde yaşayanlar.
cenah: kanat, taraf, kısım.
ehl-i arz: dunyadakıler, yerdekıler.
ehl-ı semavat: semavat ehlı melekler.
evc-i kemalat: bır şeyın en yuksek derecesı, mukemmelı.
hıkmet: kâınattakı ve yaratılıstakı ılahı gaye.
ınşıkak: yarılma, bolunme, ıkıye ayrılma.
Kab-ı Kavseyn: ıkı yay mesafesı. Peygamberımızın mıraç ta ulaştığı ve butun yaratılanların arkasına alıp Cenab-ı Hakka mu şerref olduğu makam.
medar-ı fahir: ıftıhar sebebı,ovunç vesılesı.
mu'cize: benzerını yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
nuranı: nurlu, ışıklı, mubarek.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama, şefkat gostermek.
risalet: elçılık, resulluk, peygamberlik.
sadık: gerçek, hakıkî, sahte olmayan.
suret: şekıl, bıçım.
tenzih: Allah ı her çeşıt kusur, noksan ve ortaktan uzak bılıp soyleme.
velayet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu.
Zat hurmetine: peygamber efendımızın şahsı şerefine.
Zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberın zatı, kişılıgı.
ziyadar: ışıklı, aydınlık.

* *Otuz İkinci Söz*, Barla'da 1928-30 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir

alem: dünya, cihan
avam: halk tabakası, herkes
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bâkî: ebedî, sonsuz.
ebed: sonsuzluk.
ebedî: sonsuz.
ezel: başlangıcı olmama, öncesizlik.
ezelî: başlangıcı olmayan
fehim: anlayış, kavrayış
hakaik: gerçekler, doğrular
hakîkat: gerçek.
hamd: övme, yüceltme
harap: yok olma, perişan
hayat: dirilik, canlılık.
hayır: sevap, iyilik.
İlah: tanrı, ma'bud
izah: açıklama.
Katre Risalesi: Risale-i Nur Külliyatından bir eser
kelam-ı tevhid: Allah'ın birliğinden bahseden ayet ve hadisler
lâyık: yakışır, uygun
lem'a: parıltı
libas: elbise
lisan: dil
mahsus: bir kişiye has olan
mana: anlam
mertebe: derece
mevcudat-ı âlem: evrendeki varlıklar
mevkıf: bölüm, kısım, durak.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şukur hissi
muhavere-i temsîliye: temsili konuşma
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
münazara-i farazîye: tahminlere ve var sayımlara dayalı tartışma.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi ve mahlûkata çok şefkat eden Allah.
Rahmân: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
Ramazan: kamerî ayların dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı
şahadet: şahitlik, işaret.
şükur: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma, ona karşı minnet duyma.
tefsir: açıklama, yorum
temsîl: kıyaslama tarzında benzetme, analoji
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vahdaniyet: Allah'ın birliği
zeyil: ek.

Otuz İkinci Söz

ŞU SÖZ ÜÇ MEVKIFTIR.

Yirmi İkinci Sözün Sekizinci Lem'asını izah eden bir zeyildir. Mevcudat-ı âlem, Vahdaniyete şahadet ettikleri elli beş lisandan—ki Katre risalesinde onlara işaret edilmiş—birinci lisanına bir tefsirdir. Ve [1] ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللهُ لَفَسَدَتَا﴾ *ayetinin pek çok hakaikından, temsîl libası giydirilmiş bir hakikattır.*

Birinci Mevkıf

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

[2] ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللهُ لَفَسَدَتَا﴾

لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ[3]

Bir Ramazan gecesinde, şu kelâm-ı tevhidînin on bir cümlesinin her birinde birer tevhîd mertebesi ve birer müjde bulunduğunu ve o mertebelerden yalnız [4] لَا شَرِيكَ لَهُ 'deki manayı basit, avamın fehmine gelecek bir muhavere-i temsîliye ve bir münazara-ı farazîye

1 Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya Suresi: 22.)

2 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya Suresi: 22.)

3 Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O birdir. Allah bir olur, ortağı yoktur. Mülk Onundur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Ona mahsustur ve Ona lâyıktır. Hayatı veren ve devam ettiren yine Odur. Ölümü de yaratan ve bâkî âleme alan Odur. O ezelî ve ebedî hayat sahibidir. Her hayır Onun elindedir. yapılan her hayrı da kaydeder ve karşılığını verir. Her şeye gücü yeter ve hiçbir şey Ona ağır gelmez. Dönüş yalnız Onadır. (Buhârî, Ezan, 155; Teheccüd, 21; Müslim, Zikir, 28, 30; Ebu Davud, Vitir, 24.)

4 Allah bir olur, ortağı yoktur.

tarzında ve lisan-ı hâli, lisan-ı kâl suretinde söylemiştim. Bana hizmet eden kıymettar kardeşlerimin ve mescit arkadaşlarımın arzuları ve istemeleri üzerine, o muhavereyi yazıyorum. Şöyle ki:

Bütün tabiatperest, esbapperest ve müşrik gibi umum envâ-ı ehl-i şirkin ve kufrun ve dalâletin tevehhum ettikleri şeriklerin namına bir şahıs farz ediyoruz ki, o şahs-ı farazî, mevcudat-ı âlemden bir şeye rab olmak istiyor ve hakikî malik olmak dava etmektedir.

İşte o müddei, evvelâ mevcudatın en küçüğü olan bir zerreye rast gelir. Ona rab ve hakikî malik olmakta olduğunu, zerreye tabiat lisanıyla ve felsefe diliyle söyler.

O zerre dahi, hakikat lisanıyla ve hikmet-i Rabbanî diliyle der ki:

"Ben hadsiz vazifeleri görüyorum. Ayrı ayrı her masnua girip işliyorum. Eğer bütün o vezaifi bana gördürecek, sende ilim ve kudret varsa, hem, benim gibi, had ve hesaba gelmeyen zerrat, içinde beraber gezip iş görüyoruz. (HAŞİYE) Eğer bütün emsalim o zerreleri de istihdam

HAŞİYE: Evet, müteharrik her bir şey, zerrattan seyyarata kadar, kendilerinde olan sikke-i samediyet ile vahdeti gösterdikleri gibi, harekâtlarıyla daha gezdikleri bütün yerleri vahdet namına zapt ederler, kendi malikinin mülküne idhal ederler. Hareket etmeyen masnuat ise, nebatattan nücum-u sevabite kadar birer mühr-ü vahdaniyet hükmündedirler ki, bulunduğu mekânı kendi Sânisinin mektubu olduğunu gösterirler.

Demek, her bir nebat, her bir meyve, birer mühr-ü vahdaniyet, birer sikke-i vahdetdirler ki, mekânlarını ve vatanlarını, vahdet namına, Sâni'lerinin mektubu olduğunu gösterirler.

Elhâsıl, her bir şey, hareketiyle bütün eşyayı vahdet namına zapt eder. Demek, bütün yıldızları elinde tutmayan, bir lek zerreye rab olamaz.

arzu: istek, heves.
dalalet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak.
elhâsıl: kısa olarak, özetle.
emsal: örnekler, benzer.
envâ-ı ehl-i şirk: şirk yolunda gidenlerin çeşitleri.
esbapperest: her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkar eden.
evvelâ: ilk önce.
farz etmek: var saymak, öyle kabul etmek.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
had: sınır.
hadsiz: sınırsız.
hakikat: gerçek, bir şeyin asıl ve esası.
hakiki: gerçek.
haşiye: dipnot.
hikmet-i Rabbani: Cenâb-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayesi ve maksadı olması.
hukmünde: değerinde, yerinde.
idhal: dahil etme, içine katma.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
kıymettar: değerli.
kudret: kuvvet, iktidar.
kufur: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
lisan: dil.
lisan-ı hal: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi, beden dili.
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana.
malik: sahip.
masnu: sanatla yapılmış.
masnuat: sanat eseri eşya.
mekân: yer, alan.
mescit: namaz kılınacak yer.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar.
mevcudat-ı âlem: kâinattaki varlıklar, evrendeki her şey.
muhavere: konuşma.
müddei: iddia sahibi, davacı.
mühr-ü vahdaniyet: Allah'ın birlik mührü.
müşrik: Allah'a ortak koşan.
müteharrik: hareketli.
namına: adına.
nebatat: bitkiler.
nücum-u sevabite: duran, sabit yıldızlar.
Rab: yaratan, terbiye eden, idare eden.
Sâni: yapan, yaratan Allah.
seyyarat: gezegenler.
sikke-i samediyet: hiç bir şeye ihtiyacı olmayan Allah'ın damgası, izi.
sikke-i vahdet: birlik mührü, etiketi.
suret: biçim, tarz, şekil.
şahıs: kişi.
şahs-ı farazî: var sayılan kişi.
şerik: ortak.
tabiat: maddî âlem.
tabiatperest: Allah'a inanmayan, maddecilik lisanıyla tabiata yaratıcılık veren.
tarz: biçim, yöntem.
tevehhüm: vehimlenme, zannetme.
umum: bütün.
vahdet: Allah'ın birliği.
vazife: görev.
vezaif: vazifeler.
zapt: tutma, alma.
zerrat: zerreler.
zerre: maddenin en küçük parçası.

edip emir tahtına alacak bir hükûm ve iktidar sende varsa; hem, kemal-i intizam ile cüz olduğum mevcutlara, meselâ kandaki küreyvat-ı hamraya hakikî malik ve mutasarrıf olabilirsen, bana rab olmak dava et, beni Cenab-ı Hak'tan başkasına isnat et. Yoksa sus!

"Hem, bana rab olamadığın gibi, müdahale dahi edemezsin. Çünkü, vezaifimizde ve harekâtımızda o kadar mükemmel bir intizam var ki, nihayetsiz bir hikmet ve muhit bir ilm sahibi olmayan, bize parmak karıştıramaz. Eğer karışsa, karıştıracak. Hâlbuki, senin gibi cahil, âciz ve kör ve ikı elı tesaduf ve tabiat gıbı ıkı körun elinde olan bir şahıs, hiçbir cihette parmak uzatamaz."

O müddei, maddiyyunların dedikleri gibi dedi ki:

"Öyle ise sen kendi kendine malik ol. Neden başkasının hesabına çalışmasını söylüyorsun?"

Zerre ona cevaben der:

"Eğer güneş gibi bir dimağım ve ziyası gibi ihatalı bir ilmim ve harareti gibi şümullü bir kudretim ve ziyasındaki yedi renk gibi muhit duygularım ve gezdiğim her yere ve işlediğim her mevcuda müteveccih birer yüzüm ve bakar birer gözüm ve geçer birer sözüm bulunsa idi, belki senin gibi ahmaklık edip, kendi kendime malik olduğumu dava ederdim. Haydi defol git, sen benden iş bulamazsın!"

İşte, şeriklerin vekili, zerreden me'yus olunca, küreyvat-ı hamradan ış bulacağım dıye, kandakı bır kureyvat-ı hamraya rast gelir. Ona esbap namına ve tabiat ve felsefe lısanıyla der kı: "Ben sana rab ve malikim."

âciz: zayıf, güçsüz
ahmak: budala
cahil: ruhsuz, cansız
Cenab-ı Hak: Allah
cihet: yön, sebep
cüz: parça
dava: söz konusu olan, iddia edilen.
dimağ: akıl, şuur
elhasıl: netice itibanyla, özetle
emir tahtı: emir altı
esbap: sebepler
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
hakikî: gerçek.
hararet: ateşlilik, coşkunluk.
harekat: hareketler
haşiye: dipnot.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hükûm: emir, kudret
ihata: kuşatma
iktidar: güç, yetme, kuvvet.
ilm: bilgi, marifet.
intizam: düzgün olma
isnat: dayandırma
ithal: dahil etme
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kudret: kuvvet, iktidar
küreyvat-ı hamra: kandaki alyuvarlar
lisan: dil
maddiyyun: maddeciler, materyalistler.
malik: sahip
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
me'yus: umutsuz.
mekân: yer
mevcut: var olan
muhit: kuşatan
mutasarrıf: kendinde kullanma hakkı ve salahiyeti bulunan, her şeyin sahibi
müdahale: karışma
müddei: iddia sahibi, davacı
mühr-ü vahdaniyet: Allah'ın birliğinin mührü
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey
müteharrik: hareket eden
müteveccih: yönelik.
nam: ad, isim
nebat: bitki
nebatat: bitkiler
nihayetsiz: sonsuz
nücum-u sevabite: sabit olan yıldızlar
Rab: yaratan, besleyen, terbiye eden Allah
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
seyyarat: gezegenler
sikke-i samediyet: her şeyin Ona muhtaç olup, hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'ın mahlûklar üzerindeki alâmeti, damgası, mühru
sikke-i vahdet: Allah'ın birliğini gösteren mühür
şerik: ortak.
şümul: içine alma, kaplama
tabiat: maddi alem.
tesaduf: rastlantı
vahdet: birlik
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan, bakan.
vezaif: vazifeler
zapt: idaresi altına tutma
zerrat: zerreler
zerre: maddenin en küçük parçası, atom
ziya: ışık.

O küreyvat-ı hamra, yani yuvarlak kırmızı mevcut, ona hakıkat lisanıyla ve hikmet-i İlâhiye dili ile der: "Ben yalnız değilim. Eğer sikkemiz ve memuriyetimiz ve nizamatımız bir olan kan ordusundaki bütün emsalime malik olabilirsen; hem, gezdiğimiz ve kemal-i hikmetle istihdam olunduğumuz bütün hüceyrat-ı bedene malik olacak bir dakik hikmet ve azîm kudret sende varsa, göster ve gösterebilirsen, belki senin davanda bir mana bulunabilir. Hâlbuki, senin gibi sersem ve senin elindeki sağır tabiat ve kör kuvvetle, değil malik olmak, belki zerre miktar kanşamazsın. Çünkü, bizdeki intizam o kadar mükemmeldir ki, ancak her şeyi görür ve işitir ve bilir ve yapar bir Zat bize hükmedebilir. Öyle ise sus! Vazifem o kadar muhim ve intizam o kadar mükemmeldir ki, senin ile, senin böyle karma karışık sözlerine cevap vermeye vaktim yok" der, onu tart eder.

Sonra, onu kandıramadığı için, o müddei gider, bedendeki huceyre tabir ettiklen menzilciğe rast gelir. Felsefe ve tabiat lisanıyla der: "Zerreye ve küreyvat-ı hamraya söz anlattıramadım. Belki sen sözümü anlarsın. Çünkü, sen, gayet küçük bir menzil gibi, birkaç şeyden yapılmışsın. Öyle ise ben seni yapabilirim. Sen benim masnuum ve hakikî mülküm ol" der.

O huceyre ona cevaben, hikmet ve hakıkat lisanıyla der ki: "Ben, çendan küçücük bir şeyim, fakat pek büyük vazifelenm, pek ince munasebetlerim ve bedenin butun hüceyratına ve hey'et-i mecmuasına bağlı alâkalarım var. Ezcümle, evride ve şerayın damarlarına ve hassase ve

hikmet: sebep, fayda, gaye, sır, incelik.
hikmet-i İlahiye: Allah'ın hikmeti, dileği, gayeleri.
huceyrat: hücreler.
huceyrat-ı beden: beden hücreleri.
hüceyre: hücrecik.
hükmetmek: emir ve karar vermek.
intizam: düzgünlük.
istihdam: hizmet ettirme.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.
kudret: kuvvet, iktidar.
küreyvat-ı hamra: kandaki alyuvarlar.
lisan: dil.
malik: sahip.
mana: anlam.
masnu: sanatla yapılmış, eser.
memuriyet: emredileni yapma, görev yerine getirme.
menzil: yer, konaklama yeri.
müddei: iddia sahibi, davacı.
muhim: önemli.
mükemmel: kusursuz.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
munasebet: yakınlık, ilişki.
nizamat: nizamlar, kanunlar.
sersem: aptal, dengesiz.
sikke: mühür, damga.
şerayın: atardamarlar.
tabiat: maddî âlem, yaratılan eşya.
tabir: manası olan söz, ifade.
vazife: görev.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası.

alâka: ilgi, bağ.
azım: büyük, yüce.
beden: vücut.
çendan: gerçi.
dakik hikmet: pek ince gaye ve fayda.
dava: iddia edilen konu, söz konusu.
emsal: benzer.
evride: toplardamarlar.
ezcümle: bu cümleden olarak.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gayet: çok, son derece.
hakıkı: gerçek.
hassase: hissedici duyu.
hey'et-i mecmua: bütünün gösterdiği hal ve manzara.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.

muharrike asaplanna ve cazibe, dafıa, müvellide, musavvire gibi kuvvelere karşı derin ve mükemmel vazifelerim var. Eğer bütün bedeni, bütün damar ve asap ve kuvvelen teşkil ve tanzim ve istihdam edecek bir kudret ve ilim sende varsa ve benim emsalım ve sanatça ve keyfiyetçe birbirimizin kardeşi olan bütün hüceyrat-ı bedeniyeye tasarruf edecek nafız bir kudret, şamil bir hikmet sende varsa, göster, sonra, "Ben seni yapabilirim" diye dava et. Yoksa, haydi git! Küreyvat-ı hamra bana erzak getiriyorlar, kureyvat-ı beyza da bana hücum eden hastalıklara mukabele ediyorlar. İşim var, beni meşgul etme.

"Hem, senin gibi âciz, camit, sağır, kör bir şey bize hiçbir cihetle kanşamaz. Çünkü, bizde o derece ince ve nazik ve mükemmel bir intızam [HAŞİYE] var ki; eğer bize

ab-ı hayat: hayat suyu
âciz: zayıf, güçsüz
asap: sinirler
beden: vücut
beden-i insan: insan bedeni
camit: ruhsuz, cansız
cazibe: çekim
cevelân: dolaşım
cihet: yön
dafia: itici, def edici
dava: iddia edilen, söz konusu olan
ekalliyet: azınlık
emsal: benzer
enkaz: yıkıntı, kalıntı
erzak: yiyecek, azıklar
evride: topladamalar
gayet: çok, son derece
halk: yaratma
hareket-i devriye: dönerek hareket etme
haşiye: dipnot
hey'et-i mecmua: bütünlük teşkil eden şeylerin tamamı
hikmet: sebep, fayda, gaye, sır, incelik
hüceyrat: hücreler
hüceyrat-ı bedeniye: bedenin hücreleri
hüceyre: hücrecik
hükmünde: değennde, yennde
ilim: bilgi, marifet
intızam: düzgünlük, düzen
istihdam: hizmet ettirme
kanun-u İlahi: Allah'ın kanunu
keyfiyet: nitelik, özellik
kudret: kuvvet, iktidar
kuvve: güç, yetki, yetenek
küreyvat: küçük küreciklerler
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar
mecra: akıntı yeri
medar: sebep, vesile
Mevlevî: Hz. Mevlâna'ya bağlı olanlar, onun tarikatine mensup olanlar
muharrike: harekete geçirici
mukabele: karşılık verme
muntazam: düzenli, düzgün
musavvire: şekil ve suret veren
mudafaa: savunma
müvellide: meydana getiren
nafiz: nüfuzlu, tesirli
namına: ismine
nazik: narin, ince
nispeten: kıyaslayarak
ree: akciğer
safi: temiz
Sanı-ı Hakim: her şeyi hikmetle ve sanatlı yaratan Allah
sür'atli: hızlı
şamil: içine alan, kaplayan
şerayin: atardamarlar
tabir: manası olan söz, ifade
tahribat: tahripler, yıkımlar
tanzim: düzenleme
tasarruf: kullanma, kullanım hakkı
teşkil: meydana getirme, şekillendirme
vazife: görev
vazife-i umumiye: umumi görev
vaziyet-i acibe: acip ve şaşırtıcı hal, dikkat çekici

HAŞİYE: Sâni-i Hakîm beden-i insanı gayet muntazam bir şehir hukmünde halk etmiştir. Damarların bir kısmı, telgraf ve telefon vazifesini görür, bir kısmı da, çeşmelerin borulan hukmünde, âb-ı hayat olan kanın cevelânına medardırlar.

Kan ise, içinde ikı kısım küreyvat halk edilmiş. Bir kısmı küreyvat-ı hamra tabir edilir kı, bedenin huceyrelerine erzak dağıtıyor ve bir kanun-u İlâhî ile huceyrelere erzak yetiştiriyor—tüccar ve erzak memurlan gibi. Diğer kısmı küreyvat-ı beyzadırlar kı, ötekilere nispeten ekalliyettedirler. Vazifelen, hastalık gibi duşmanlara karşı asker gibi mudafaadır kı, ne vakıt mudafaaya girseler, Mevlevî gibi ıkı hareket-i devriye ile, sür'atli bir vaziyet-i acibe alırlar.

Kanın hey'et-i mecmuası ise, ıkı vazife-i umumiyesi var. Bın bedendeki huceyratın tahribatını tamir etmek, diğeri hüceyratın enkazlanını toplayıp, bedeni temizlemektir. Evride ve şerayin namında ıkı kısım damarlar var kı, bın safi kanı getirir, dağıtır, safi kanın mecralarıdır. Diğer kısmı, enkazı toplayan bulanık kanın mecrasıdır kı, şu ıkıncı ise, kanı, 'ree' denilen nefesin geldiği yere getirirler. ➡

hükmeden bir Hakîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i Mutlak olmazsa, intizamımız bozulur, nizamımız karışır."

Sonra o müddei onda da me'yus oldu. Bir insanın bedenine rast gelir. Yine kör tabıat ve sersen felsefe lısanı ile tabîiyyunun dedikleri gibi, der ki: "Sen benimsin, senı yapan benim. Veya sende hissem var."

Cevaben, o beden-i insanî, hakikat ve hikmet dilıyle ve intızamının lisan-ı hâlıyle der kı:

Sânı-i Hakîm, havada ıki unsur halk etmıştır. bırı azot, bın müvellidulhumuza. Müvellidulhumuza ıse, nefes içinde kana temas ettığı vakit, kanı telvıs eden karbon unsur-u kesıfını kehnbar gibı kendıne çeker. İkısı ımtizaç eder, buharî hamız-ı karbon denılen (semlı havaî) bır maddeye inkılâp ettırır, hem hararet-i ganzıyeyı temin eder, hem kanı tasfıye eder. Çünkü, Sânı-i Hakîm, fenn-ı kımyada aşk-ı kımyevî tabır edilen bır munasebet-ı şedıdeyi müvellidulhumuza ıle karbona vermiş kı, o ıkı unsur bırbırıne yakın olduğu vakıt, o kanun-u İlâhî ıle, o ıkı unsur ımtızaç ederler. Fennen sabıttır kı, ımtızaçtan hararet hâsıl olur. Çünkü, ımtızaç, bır nevı ıhtıraktır. Şu sırrın hıkmetı şudur kı:

O ıkı unsurun, her bırısının zerrelerının ayrı ayrı hareketlerı var. İmtızaç vaktınde her ıkı zerre, yanı onun zerresı, bunun zerresıyle ımtizaç eder, bır tek hareketle hareket eder. Bir hareket muallâk kalır. Çünkü, ımtızaçtan evvel ıkı hareket ıdı, şımdı, ıkı zerre bır oldu. Her ıkı zerre, bır zerre hükmünde bır hareket aldı. Dığer hareket, Sânı-i Hakîm ın bır kanunu ıle, hararete inkılâp eder. Zaten, "Hareket, hararetı tevlıt eder" bır kanun-u mukarreredır.

Işte bu sırra bınaen, beden-i insanıyedekı hararet-i ganzıye, bu ımtızac-ı kımyevıye ıle temin edıldığı gıbı, kandakı karbon alındığı ıçın, kan dahı safı olur. Işte, nefes dahıle gırdığı vakıt, vucudun hem âb-ı hayatını temızlıyor, hem nâr-ı hayatı ış al edıyor. Çıktığı vakıt, ağızda, mu cızat-ı kudret-ı İlâhıye olan kelıme meyvelerını verıyor:

فَسُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِي صُنْعِهِ الْعُقُولُ[1]

1. Sanatında akılların hayrete düştüğü Allah her turlü kusur ve noksandan uzaktır

âb-ı hayat. hayat suyu
Alîm-i Mutlak. sonsuz ve sınırsız ılım sahıbı Allah
aşk-ı kımyevî: kımyasal çekım gucu
azot. havada bulunan renksız bır gaz.
beden-i insan: ınsan bedenı
bınaen: -den dolayı
cevaben. cevap olarak.
dahıl ıçen
felsefe madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ınceleyen ılım.
fen: tecrubî ıspatla meydana gelmış ılımlere verılen genel ad
fennen sabıt: bılgıyle kanıtlanan
fenn-ı kımya: kımya ılmı
hakîkat: gerçek.
Hakîm-i Mutlak sonsuz hıkmet sahıbı ve her şeyı gayelı ve faydalı yaratan Allah
halk. yaratma
hamız-ı karbon. karbondıoksıt
hararet sıcaklık, ateş
hararet-i ganzıye: vucut ısısı
hasıl ortaya çıkma
havaı: havada olan.
hikmet: her şeyın belırlı payelere yönelık olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yerınde olması
hisse pay
hükmeden: emrı altında bulunduran
hükmünde: değerınde yerınde
ıhtırak. yanma
ımtızac-ı kımyevıye. kımyevî bırleşım
ımtızaç: uyum uyuşma bıleşık halıne gelme
ınkılap: değışım dönüşüm, degışurme dönüştürme
ıntizam. duzgunluk nizam
ış al yakma alevlendırme tutuşturma parlatma
Kadır-i Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tâbı olmaksızın her şeye gucu yeten Allah
kanun-u İlahî: Allah ın kanunu
kanun-u mukarrere yerleşmış kanun
kehrıbar: tesbıh ağızlık vs gibi eşyalar yapılan ve bır yere hızlıca surtulduğunde hafif cısımlen kendıne çeken fosılleşmış reçine
lisan dıl
lisan-ı hâl: tavır ve davranışlar vucut dıl
me'yus: umıtsız
mu cızat-ı kudret-ı İlahıye. Allah ın kudretının mu cızelen
muallak. boşta
mudder: ıddıa sahıbı davacı
munasebet-ı şedıde: şıddetlı ılgı
müvellidülhumuza oksıjen
nar-ı hayat: beden sıcaklığı hayat ateşı
nev. çeşıt.
nizam duzen tertıp
noksan eksık.
safi temız.
Sânı-i Hakîm her şeyı sanatlı ve hıkmetlı yaratan Allah
semlı: zehırlı
sır gızlı şey gız
tabıat. maddı alem ve ıçındekıler
tabıiyyun tabıata tapanlar tabıatperestler
tabır: manası olan soz ıfade
tasfıye: temızleme
telvıs: kırletme
temin: sağlama
tevlıt: doğurma
unsur: esas kok.
unsur-u kesıf: katı şeyler, yoğun elementler
zerre maddenın en kuçuk parçası

"Eğer bütün emsalım ve yüzümüzdeki sikke-i kudret ve turra-i fıtrat bir olan bütün insanların bedenlerine hakikî mutasarrıf olacak olan bir kudret ve ilim sende varsa, hem sudan ve havadan tut, tâ nebatat ve hayvanata kadar benim erzakımın mahzenlerine malik olacak bir servetin ve bir hâkimiyetin varsa, hem ben kılıf olduğum gayet geniş ve yüksek olan ruh, kalp, akıl gibi letaif-i maneviyeyi benim gibi dar, süflî bir zarfta yerleştirerek, kemal-i hikmetle istihdam edip ibadet ettirecek, sende böyle nihayetsiz bir kudret, hadsiz bir hikmet varsa, göster. Sonra 'Ben seni yaptım' de. Yoksa, sus!

"Hem, bendeki intizam-ı ekmelin şahadetiyle ve yüzümdeki sikke-i vahdetin delâletiyle, benim Sânîim her şeye kadîr, her şeye alîm, her şeyi görür ve her şeyi işitir bir Zattır. Senin gibi sersem âcizin parmağı Onun sanatına karışamaz, zerre miktar müdahale edemez."

O şenklerin vekili, bedende dahi parmak karıştıracak yer bulamaz. Gider, insanın nev'ine rast gelir. Kalbinden der ki: "Belki bu dağınık, karma karışık olan cemaat içinde, şeytan onların ef'al-i ihtiyariye ve içtimaiyelerine karıştığı gibi, belki ben de ahval-ı vücudiye ve fıtriyelerine karışabileceğim ve parmak karıştıracak bir yer bulacağım. Ve onda bir yer bulup, beni tart eden bedene ve beden hüceyresine hükmümü icra ederim."

Onun için, beşerin nev'ine yine sağır tabiat ve sersem felsefe lisanıyla der ki: "Sız çok karışık bir şey görünüyorsunuz. Ben size rab ve malikim. Veyahut hissedarım" der.

âciz: zayıf, güçsüz
ahval-i vücudiye ve fıtriye: vücuda ve yaratılışa dair haller
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
beşer: insanlık.
cemaat: topluluk
delalet: alamet, işaret, delil olma
ef'al-i ihtiyariye ve içtimaiye: kişinin ve toplumun kendi irâdeleriyle yaptığı işler
emsal: benzerler
erzak: yiyecek, azıklar, rızıklar
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
gayet: çok, son derece
hadsiz: sınırsız
hakîkî: gerçek.
hâkimiyet: hâkim olma hâli, hukmediş
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hissedar: hisse sahibi, ortak.
hüceyre: hücrecik.
hükum: emir, karar.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazîfesini yapma
icra: uygulatma
intizam-ı ekmel: son derece mükemmel intizam, düzgünlük, düzen, düzenlilik
istihdam: hizmet ettirme
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye
kılıf: muhafaza
kudret: kuvvet, iktidar
letaif-i maneviye: manevî duygular
lisan: dil
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, depo.
malik: sahip
mutasarrıf: tasarruf sahibi olan, kullanım hakkı olan
müdahale: karışma
nebatat: bitkiler
nev': çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz
Rab: yaratan, ihtiyaçları gideren, idare ve terbiye eden Allah
ruh: can
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sersem: aptal, dengesiz.
servet: zenginlik.
sikke-i kudret: kuvvet, güç mührü
sikke-i vahdet: birlik mührü.
süflî: aşağı, bayağı
şahadet: şahıtlik, tanıklık
şerik: ortak
şeytan: şapkın, iblis
tabiat: maddî âlem ve içindeki her şey
tart eden: koyan, çıkaran
turra-i fıtrat: yaratılış mührü
vekil: bakan.
zarf: kap
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom

O vakit, nev-i insan, hak ve hakikat lisanıyla, hikmet ve intizamın diliyle der ki:

"Eğer bütün küre-i arza giydirilen ve nev'imiz gibi bütün hayvanat ve nebatatın yüz binler envaından rengârenk atkı ve iplerden kemal-i hikmetle dokunan ve dikilen gömleği ve yeryüzüne serilen ve yüz binler zîhayat envaından nesç olunan ve gayet nakışlı bir surette icat edilen haliçeyi yapacak ve her vakit kemal-ı hikmetle tecdit edip tazelendirecek bir kudret ve hikmet sende varsa, hem, eğer biz meyve olduğumuz küre-i arza ve çekirdek olduğumuz âlemde tasarruf edecek ve hayatımıza lâzım maddeleri mızan-ı hikmetle aktâr-ı âlemden bize gönderecek bir muhit kudret ve şamil bir hikmet sende varsa, ve yüzümüzdeki sikke-i kudret bir olan bütün gitmiş ve gelecek emsalimizi icat edecek bir iktidar sende varsa, belki bana rububiyet dava edebilirsin. Yoksa, haydi sus! Benim nev'imdeki karma karışıklığa bakıp, 'Parmak karıştırabilirim' deme. Çünkü intizam mükemmeldir. O karma karışık zannettiğin vaziyetler, kudretin kader kıtabına göre kemal-i intizamla bir istınsahtır. Çünkü, bizden çok aşağı olan ve bizim taht-ı nezaretimizde bulunan hayvanat ve nebatatın kemal-ı intizamlan gösteriyor ki, bizdeki karışıklıklar bir nevi kitabettir.

"Hiç mümkün müdür ki, bir haliçenin her tarafına yayılan bir atkı ipini sanatkârâne yerleştiren, haliçenin ustasından başkası olsun? Hem, bir meyvenin mucidi, ağacının mucidinden başkası olsun? Hem, çekirdeği icat eden, çekirdekli cismin sânıinden başkası olsun?

aktar-ı âlem: âlemin her tarafı
âlem: dünya, cihan
emsal: örnekler, benzerler
envâ: çeşitler, türler
gayet: çok, son derece
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
haliçe: ince dokunmuş küçük halı
hayvanat: hayvanlar
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı faydalı ve tam yerli yerinde olması
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı faydalı ve tam yerli yerinde olması
icat: meydana getirme, yapma
iktidar: güç yetirme
intizam: düzgünlük, düzen, düzenlilik.
istinsah: örneğini çıkarma, çoğaltma
kader: Cenab-ı hakkın meydana gelecek hâdiseleri olmadan önce takdir etmesi, planlaması
kemal-ı hikmet: mükemmel hikmet ve gaye
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kitabet: yazma
kudret: güç, kuvvet, iktidar
küre-i arz: dünya, yer küre.
lisan: dil.
mizan-ı hikmet: hikmet terazisi.
mucit: icat eden, meydana getiren, yaratan
muhit kudret: her şeyi kaplayan güç, ihata eden kuvvet.
mükemmel: tamam, olgun
nakış: süs
nebatat: bitkiler
nesç: dokuma
nev': cins, tür, çeşit.
nev-ı insan: insan nev'i
rububiyet: rabbik, Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması
sanatkârane: bir sanatkâra yakışacak şekilde
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sikke-i kudret: kuvvet, güç mühru
suret: biçim, tarz, şekil
şamil: kaplayan, kuşatan.
taht-ı nezaret: gözetim altı
tasarruf: güzel idare etme, kullanım hakkı
tecdit: yenilenme
vaziyet: durum, hâl
zihayat: hayat sahibi, canlı

"Hem gözün kördür; yüzümdeki mu'cizat-ı kudreti, mahiyetimizdeki havarik-ı fıtratı görmüyorsun. Eğer görsen, anlarsın ki, benim Sânım öyle bir Zattır ki, hiçbir şey Ondan gizlenemez, hiçbir şey Ona nazlanıp ağır gelemez. Yıldızlar, zerreler kadar Ona kolay gelir. Bir bahanı bir çiçek kadar sühuletle icat eder. Koca kâinatın fihristesini kemal-i intizamla benim mahiyetimde derç eden bir Zattır. Böyle bir Zatın sanatına senin gibi camit, âciz ve kör, sağır, parmak karıştırabilir mı? Öyle ise sus, defol git!" der, onu tart eder.

Sonra, o müddei gider, zeminin yüzüne serilen geniş haliçeye ve zemine giydirilen gayet muzeyyen ve munakkaş gömleğe esbap namına ve tabiat lisanıyla ve felsefe diliyle der ki: "Sende tasarruf edebilirim ve sana malikim veya sende hissem var" diye dava eder.

O vakit, o gömlek, [HAŞIYE] o haliçe, hak ve hakikat namına, lisan-ı hikmetle o müddeiye der ki:

"Eğer seneler, karnlar adedince yere giydirilip, sonra intizam ile çıkarılıp geçmiş zamanın ipine asılan ve yeniden giydirilecek ve kemal-i intizam ile kader dairesinde programları ve biçimleri çızılen ve tayin olunan ve gelecek zamanın şeridine takılan ve intizamlı ve hikmetli, ayrı ayrı nakışları bulunan bütün gömlekleri, haliçeleri dokuyacak, icat edecek kudret ve sanat sende varsa,

HAŞİYE: Fakat şu haliçe hem hayattardır, hem intizamlı bir ihtizazdadır. Her vakit, nakışları kemal-ı hikmet ve intizam ile tebeddül eder—tâ ki, Nessacının muhtelif cilve-i esmasını ayrı ayrı göstersin.

âciz: zayıf, güçsüz
camit: ruhsuz, cansız
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin tecellileri, yansımaları
daire: saha, alan.
derç: koyma, yerleştirme
esbap: sebepler
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fihriste: içinde bulunanları gösteren liste
gayet: çok, son derece.
hak: doğru.
hakikat: gerçek
haliçe: ince dokunmuş küçük halı
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
havarik-ı fıtrat: yaratılış harikaları.
hayattar: canlı, yaşayan
hisse: pay
icat: yoktan yaratma, meydana getirme
ihtizaz: titreşim, sarsıntı, şevk ile hareket.
intizam: düzgünlük, düzen
kader: Cenab-ı Hakkın meydana gelecek hadiseleri olmadan önce takdir etmesi, planlaması
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
karn: yüzyıl, asır
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kudret: kuvvet, iktidar
lisan: dil
lisan-ı hikmet: yaratılış gayesine uygun bir dil ile
mahiyet: nitelik, bir şeyin iç yüzü
malik: sahip
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri, İlâhî gücün harikaları
muhtelif: çeşitli
muddei: iddia sahibi, davacı
munakkaş: nakışlı, işlemeli
muzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
nakış: süs
nessaç: dokumacı
Sânı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sühulet: kolaylık.
tabiat: maddî âlem ve içindekiler
tart etmek: kovmak, uzaklaştırmak.
tasarruf: yönetme, kullanım hakkı
tayin olunan: belirlenen
tebeddül: başkalaşma, değişme
vakit: zaman
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
zemin: yeryüzü.
zerre: maddenin en küçük parçası

hem hilkat-i arzdan tâ harab-ı arza kadar, belki ezelden ebede kadar ulaşacak hikmetli, kudretli iki manevî elin varsa ve bütün atkılarımdaki bütün fertleri icat edecek kemal-i intizam ve hikmetle tamir ve tecdit edecek sende bir iktidar ve hikmet varsa, hem bizim modelimiz ve bizi giyen ve bizi kendine peçe ve çarşaf yapan küre-i arzı elinde tutup mucit olabilirsen, bana rububiyet dava et. Yoksa, haydı dışarıya! Bu yerde yer bulamazsın.

"Hem bizde öyle bir sikke-i vahdet ve öyle bir turra-i ehadiyet vardır ki, bütün kâinat kabza-i tasarrufunda olmayan ve bütün eşyayı bütün şuunatıyla birden görmeyen ve nihayetsiz işleri beraber yapamayan ve her yerde hâzır ve nazır bulunmayan ve mekândan münezzeh olmayan ve nihayetsiz hikmet ve ilim ve kudrete malik olmayan, bize sahip olamaz ve müdahale edemez."

Sonra o müddei gider, "Belki küre-ı arzı kandırıp, orada bir yer bulurum" der. Gider, küre-i arza, (HAŞIYE) yine esbap namına ve tabiat lisanıyla der ki: "Boyle serseri gezdiğinden, sahipsiz olduğunu gösteriyorsun. Öyle ise sen benim olabilirsin."

HAŞIYE: *Elhâsıl:* Zerre, o müddeyi küreyvat-ı hamraya havale eder, küreyvat-ı hamra onu hüceyreye, hüceyre dahı beden-i insana, beden-i insan ise nev-i insana, nev-i insan onu zîhayat envaından dokunan arzın görneğine, arzın görneği dahı küre-i arza, küre-i arz onu güneşe, güneş ise bütün yıldızlara havale eder.

Her biri der: "Git, benden yukarıdakini zapt edebilirsen, sonra gel benim zaptıma çalış. Eğer onu mağlûp etmezsen, beni ele geçiremezsin."

Demek, bütün yıldızlara sözünü geçiremeyen, bir tek zerreye rububiyetini dinletemez.

arz: yer, dünya
beden-i insan: insan bedeni
çarşaf: kadınların üzerlerine aldığı geniş örtü.
ebed: sonsuzluk.
elhâsıl: netice itibarıyla, sonuç olarak.
envâ: çeşitler
esbap: sebepler
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fert: kişi
harab-ı arz: dünyanın yıkılışı.
haşiye: dipnot
havale: gönderme, sevk.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hilkat-ı arz: dünyanın yaratılması
hüceyre: hücrecik.
icat: yoktan var etme, yaratma
iktidar: güç, kuvvet.
ilim: bilgi, marifet.
kabza-i tasarruf: tasarrufu altında olma, yönetimin güçlü eli.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kudret: kuvvet, iktidar
küre-i arz: dünya, yer küresi
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar
lisan: dil
mağlup etme: yenme.
malik: sahip
manevî: maddî olmayan.
mekân: yer
mucit: icat eden, meydana getiren
müdahale: karışma
müddei: iddia sahibi, davacı
münezzeh: uzak, berî
nam: ad, isim
nazır: gözeten
nev-i insan: insan nevi, insan türü
nihayetsiz: sonsuz.
peçe: yüz örtüsü
rububiyet: rabbiik, Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması
sikke-i vahdet: birlik mührü
şuunat: haller, işler, özellikler
tabiat: maddî âlem ve içindekiler
tecdit: yenilenme
turra-i ehadiyet: ehadiyet turrası, tek ve bir oluş mührü. Allah'ın her bir eserindeki birlik yansıması, her bir şeye bir çok isimlerinin görünüp belirmesi, her varlıkla bire bir ilgilenmesi gerçeği
zapt: idaresi altına alma
zerre: maddenin en küçük parçası
zîhayat: hayat sahibi

O vakit, küre-i arz, hak namına ve hakikat diliyle, gök gürültüsü gibi bir seda ile ona der ki:

"Halt etme! Ben nasıl serseri, sahipsiz olabilirim? Benim elbisemi ve elbisemin içindeki en küçük bir noktayı, bir ipi intizamsız bulmuş musun ve hikmetsiz ve sanatsız görmüş müsün ki, bana sahipsiz, serseri dersin? Eğer hareket-i seneviyem ile takriben yirmi beş bin senelik (HAŞİYE) bir mesafede, bir senede gezdiğim ve kemal-i mizan ve hikmetle vazife-i hizmetimi gördüğüm daire-i azîmeye hakikî malik olabilirsen; ve kardeşlerim ve benim gibi vazifedar olan on seyyareye ve gezdikleri bütün dairelere ve bizim imamımız ve biz onunla bağlı ve cazibe-i rahmetle ona takılı olduğumuz güneşi icat edip yerleştirecek ve sapan taşı gibi beni ve seyyarat yıldızlarını ona bağlayacak ve kemal-i intizam ve hikmetle döndürüp istihdam edecek bir nihayetsiz hikmet ve nihayetsiz kudret sende varsa, bana rububiyet dava et. Yoksa, haydi Cehennem ol, git! Benim işim var, vazifeme gidiyorum.

"Hem bizlerdeki haşmetli intizamat ve dehşetli harekât ve hikmetli teshirat gösteriyor ki, bizim ustamız öyle bir Zattır ki, bütün mevcudat, zerrelerden yıldızlara ve güneşlere kadar emirber nefer hükmünde Ona mutî ve musahhardırlar. Bir ağacı meyveleriyle tanzim ve tezyin ettiği gibi, kolayca güneşi seyyaratla tanzim eder bir Hakîm-ı Zülcelâl ve Hâkim-ı Mutlak'tır."

HAŞİYE: Bir dairenin takriben nısf-ı kutru yüz seksen milyon kilometre olsa, o daire—kendisi—takriben yirmi beş bin senelik mesafe olur.

cazibe-i rahmet: rahmet cazibesi, İlâhî merhametin çekicilliği
daire: alan, saha.
daire-i azım: geniş ve büyük daire
dehşetli: korkutucu
emirber: emir eri
hak: doğru
hakikat: gerçek
hakikî: gerçek.
Hakim-i Mutlak: hiçbir şekilde hâkimiyetine sınır konmayan tam hükümdar sahibi Allah
Hakim-i Zülcelâl: her şeyi gaye ve faydalar gözeterek yaratan sonsuz celâl sahibi Allah.
halt: münasebetsiz söz söyleme karıştırma
harekat: hareketler.
hareket-i seneviye: yıllık hareket
haşiye: dipnot.
haşmet: ihtişam, heybet, görkem
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hükmünde: yerinde, değerinde
icat: yoktan var etme, ibda
imam: kendisine uyulan delil, önde ve ilende olan, güneş
intizam: düzgünlük, nizam
intizamat: tertipler, düzenlemeler
intizamat: tertipler, düzenler
istihdam: hizmet ettirme
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen
kemal-i mizan: tam, mükemmel ölçü
kudret: kuvvet, iktidar
küre-i arz: dünya, yer küre
malik: sahip
mesafe: yol, uzaklık.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
musahhar: emir altına giren
mutî: itaat eden
nefer: er, rütbesiz asker
nihayetsiz: sonsuz
nısf-ı kutr: yarıçap
rububiyet: rablik, Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması
seda: ses.
seyyarat: gezegenler
seyyare: gezegen, yıldız
takriben: yaklaşık olarak
tanzim: düzenleme
teshirat: itaat ettirmeler
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
vazife: görev
vazifedar: vazifeli
vazife-i hizmet: hizmet görevi
zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası

Sonra, o müddei, yerde yer bulamadığı için, gider güneşe kalbinden der ki: "Bu çok büyük bir şeydir. Belki içinde bir delik bulup, bir yol açarım, yer de musahhar edenim." Güneşe şirk namına ve şeytanlaşmış felsefe lisanıyla, Mecusîlerin dedikleri gibi der ki.

"Sen bir sultansın. Kendi kendine malıksın, istediğin gibi tasarruf edersin."

Güneş ise, hak namına ve hakıkat lisanıyla ve hikmet-ı İlâhıye dıliyle ona der:

"Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Ben musahhar bir memurum. Seyyıdımın mısafırhanesinde bır mumdarım. Bır sıneğe, belki bır sıneğin kanadına dahı hakıkî malık olamam. Çünkü sineğin vücudunda öyle manevî cevherler ve göz, kulak gibi antika sanatlar var kı, benim dükkânımda yok, daire-ı iktıdarımın haricindedir" der, müddeıyı tekdır eder.

Sonra, o muddei doner, fıravunlaşmış felsefe lisanıyla der ki:

"Madem kendine malik ve sahip değilsin, bir hizmetkârsın; esbap namına benımsin" der.

O vakıt guneş, hak ve hakıkat namına ve ubudıyet lısanıyla der kı:

"Ben öyle birinin olabilirim ki, bütün emsalim olan ulvî yıldızlan ıcat eden ve semavatında kemal-ı hıkmetle yerleştiren ve kemal-i haşmetle döndüren ve kemal-i ziynetle süslendıren bır Zat olabılır."

antika: kıymetlı degerlı.
cevher: oz can
daire-i iktıdar: guç kuvvet dairesi sahası.
emsal: benzerler
esbap: sebepler
felsefe: madde ve hayatı baslangıç ve gaye bakımın dan ınceleyen ılım.
fıravun: ımansız kafir azgın
hak: doğru
hakıkat: gerçek.
hakıkı: gerçek asıl
harıcınde: dısında.
hâşâ: asla
hıkmet-i İlâhıye: Allah ın hıkmetı Allah ın yaratmada bir gaye ve hayda gozetmesı her şeyı bır sebebe baglaması
hızmetkâr: hizmetcı
ıcat: yoktan var etme meydana çıkarma
kellâ: hıç bir zaman kat ıyen.
kemal-i haşmet: mükemmel buyukluk ve heybet
kemal-i hıkmet: mukemmel hıkmet ve gaye
kemal-i ziynet: mükemmel bır susleme
lısan: dıl.
malık: sahıp
manevî: manaya aıt.
Mecusî: ateşe tapan.
memur: gorevlı.
mısafırhane: geçıcı konaklanan yer konuk evi
mumdar: aydınlatan
musahhar: emır altına gıren
müddei: ıddıa sahıbı davacı
namına: adına ısmına
semavat: semalar gokler
seyyıd: efendı
sultan: hukumdar
şeytan: ıblıs sapkın
şirk: Allah a ortak koşma
tasarruf: yonetme kullanım hakkı
tekdır: azarlama
ubudıyet: kulluk.
ulvî: yuksek yuce
Zat: azamet ve ululuk sahıbı Allah

Sonra, o müddei, kalbinden der ki: "Yıldızlar çok kalabalıktırlar. Hem dağınık, karma karışık görünüyorlar. Belki onların içinde, müvekkillerim namına bir şey kazanırım" der, onların içine girer. Onlara esbap namına, şerikleri hesabına ve tuğyan etmiş felsefe lisanıyla, nücumperest olan Sabiiyyunların dedikleri gibi der ki:

"Sizler, pek çok dağınık olduğunuzdan, ayrı ayrı hâkimlerin taht-ı hükmünde bulunuyorsunuz."

O vakit, yıldızlar namına bir yıldız der ki:

"Ne kadar sersem, akılsız ve ahmak ve gözsüzsün ki, bizim yüzümüzdeki sikke-i vahdeti ve turra-i ehadiyeti görmüyorsun, anlamıyorsun. Ve bizim nizamat-ı âliyemizi ve kavanin-ı ubudiyetimizi bilmiyorsun. Bizi intizamsız zannediyorsun.

"Bizler öyle bir Zatın sanatıyız ve hizmetkârlarıyız ki, bizim denizimiz olan semavatı ve şeceremiz olan kâinatı ve mesiregâhımız olan nihayetsiz feza-i âlemi kabza-i tasarrufunda tutan bir Vahıd-ı Ehad'dir. Bizler, donanma elektrik lâmbaları gibi, Onun kemal-i rububiyetini gösteren nuranî şahıtlarız ve saltanat-ı rububiyetini ilân eden ışıklı burhanlarız. Her bir taifemiz, Onun daire-i saltanatında, ulvî, suflî, dünyevî, berzahî, uhrevî menzillerde haşmet-i saltanatını gösteren ve ziya veren nuranî hizmetkârlarız.

"Evet, her birimiz kudret-ı Vahıd-i Ehad'ın birer mu'cizesi ve şecere-i hilkatin birer muntazam meyvesi ve vahdaniyetin birer münevver burhanı ve melâikelerin birer

ahmak: akılsız.
berzahî: kabir hayatıyla ilgili.
burhan: delil, hüccet, ispat aracı.
daire-i saltanat: saltanlık dairesi.
dünyevî: dünyaya ait.
esbap: sebepler.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
feza-i âlem: gökyüzü, uzay.
hâkim: her şeyi hükmü altında tutan.
haşmet-i saltanat: saltanlığın haşmeti, ihtişamı.
hizmetkâr: hizmetçi.
intizam: düzgünlük, nizam, ölçülü.
kabza-ı tasarruf: tasarrufu altında olma, yönetim eli.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kavanin-i ubudiyet: kulluk esasları.
kemal-i rububiyet: Cenab-ı Allah'ın mahlukunu terbiye edip besleme ve gözeticiliğinin mükemmelliği.
kudret-i Vahid-i Ehad: tek olan eşi ve benzeri olmayan Allah'ın kudreti.
lisan: dil.
melâike: melekler.
menzil: yer.
mesiregâh: seyir yeri.
mu'cize: benzerini yapmakta insanların acız kaldığı şey.
muntazam: nizamlı, düzgün.
müddei: iddia sahibi, davacı.
münevver: nurlanmış, parlak.
müvekkil: vekalet veren.
namı: ad, unvan.
nihayetsiz: sonsuz.
nizamat-ı âliye: yüksek ve mükemmel nizam.
nurani: nurlu, ışıklı.
nücumperest: yıldızlara tapan.
Sabiiyyun: yıldıza tapan sapkınlar.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
semavat: semalar, gökler.
sersem: aptal, dengesiz.
sikke-i vahdet: birlik muhru.
suflî: aşağı, bayağı.
şecere: ağaç.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şerik: ortak.
taht-ı hüküm: hükum ve idare altında.
taife: takım, grup.
tuğyan: azgınlık.
turra-i ehadiyet: ehadiyet turası, Allah'ın teklik damgası.
uhrevî: ahirete ait.
ulvî: yüksek, yüce.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
ziya: ışık.

menzili, birer tayyaresi, birer mescidi ve avalım-i ulviyenin birer lâmbası, birer güneşi ve saltanat-ı rububiyetin birer şahidi ve feza-i âlemin birer ziyneti, birer kasrı, birer çiçeği ve sema denizinin birer nuranî balığı ve gökyüzünün birer güzel gözü (HAŞİYE 1) olduğumuz gibi, heyet-i mecmuamızda sukûnet içinde bir sukût ve hikmet içinde bir hareket ve haşmet içinde bir ziynet ve intizam içinde bir hüsnühilkat ve mevzuniyet içinde bir kemal-i sanat bulunduğundan, Sâni-i Zülcelâl'imizi, nihayetsiz diller ile vahdetini, ehadiyetini, samediyetini ve evsaf-ı cemal ve celâl ve kemalini bütün kâinata ilân ettiğimiz hâlde, bizim gibi nihayet derecede safî, temiz, mutî, musahhar hizmetkârları karma karışıklık ve intizamsızlık ve vazifesizlik, hatta sahipsizlikle ittiham ettiğinden tokada müstahaksın" der. O müddeinin yüzüne, recm-i şeytan gibi, bir yıldız öyle bir tokat vurur ki, yıldızlardan tâ Cehennemin dibine onu atar. Ve berabernde olan tabiatı (HAŞİYE 2) evham derelerine ve tesadüfü adem kuyusuna ve şeriklerî imtına ve muhaliyet zulümatına ve dın aleyhindekı

HAŞİYE 1: Cenab-ı Hakkın acaib-ı masnuatına bakıp temaşa edip ve ettiren ışaretlenz. Yanı, semavat, hadsız gözlerle zemindeki acaib-i sanat-ı İlâhiyeyı temaşa eder gibi görüntüyor. Semanın melâikeleri gibi, yıldızlar dahı mahşer-i acayıp ve garaıp olan arza bakıyorlar ve zîşuurlan dikkatle baktırıyorlar demektır.

HAŞİYE 2: Fakat sukuttan sonra, tabıat tevbe ettı, hakıkî vazıfesı tesır ve fıl olmadığını, belkı kabul ve mıfıal olduğunu anladı. Ve kendısı kader-i İlâhînin bır nevı defterı—fakat, tebeddul ve tagayyüre kabıl bır defterı—ve kudret-ı Rabbanıyenın bır nevı programı ve Kadîr-i Zülcelâl'ın bır nevı fıtrî şerıatı ve bır nevı mecmua-i kavanını olduğunu bıldı. Kemal-i acz ve ınkıyat ıle vazife-i ubudıyetını takındı ve fıtrat-ı İlâhıye ve sanat-ı Rabbanıye ısmını aldı.

acaib-i masnuat: çok garip ve sanatlı yaratılanlar.
acaib-i sanat-ı İlahiye: Allah'ın insanları şaşırtan sanat harikaları.
adem: yokluk.
aleyh: karşı.
arz: yer, dünya.
avalım-i ulviye: yüce âlemler.
Cenab-ı Hak: Allah.
ehadiyet: Allah'ın her bır şeyde bırlığının tecellı etmesı.
evham: vehımler, zanlar.
evsaf-ı cemal ve celâl ve kemal: Cenab-ı Allah'ın bağışlarını büyukluğunu ve mukemmellığını gosteren cemal ve celâl vasıfları.
feza-i alem: gokyuzu, uzay.
fiil: ış.
fıtrat-ı İlahiye: İlahî yaratılış.
fıtrı: yaratılıştan, yaratılışa aıt.
hadı: sınır.
hakiki: gerçek.
haşıye: dıpnot.
haşmet: ıhtışam, heybet.
heyet-i mecmua: bütunun gösterdıgı hal ve manzara.
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelik olarak manalı faydalı ve tam yerlı yerınde olması.
hizmetkâr: hizmetçı.
husnühilkat: yaratılıştakı guzellik.
imtına: kaçınma, çekınme.
infial: tepkı, aksı, tesır.
inkıyat: boyun eğme.
intizam: duzgunluk, nızam.
ittıham: suç altında bulunma.
kabil: mumkun.
kader-i İlahi: Allah'ın olmuş ve olacak her şeyı programlaması.
Kadır-i Zülcelal: sonsuz buyukluk, haşmet ve kudret sahıbı Allah.
kainat: bütün âlemler, varlıklar.
kasır: koşk.
kemal-i acz: azzın son derecesı.
kemal-i sanat: sanattakı mukemmellık.
kudret-i Rabbaniye: her şeyı terbıye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvvetı.
mahşer-i acayip ve garaip: her kesı hayrete sevk eden ve tuhaf şeylerin toplanma yerı.
mecmua-i kavanin: kanunların butunluğu.
melaike: melekler.
menzil: yer, mesken.
mescit: namaz kılınacak yer.
mevzuniyet: mevzunluk, duzenlı.
muhaliyet: ımkânsızlık.
musahhar: emır altına gıren.
mutı: ıtaat eden.
mudded: ıddıa sahıbı, davacı.
mustahak: hak etmış.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz.
recm-i şeytan: şeytan taşlama.
safi: saf olan, temiz.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbıye ve ıdare edıcı olan Allah'ın saltanatı.
samediyet: her şeyın Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hıç bır şeye muhtaç olmaması.
sanat-ı Rabbaniye: her şeyı kendı olçulen ıçerısınde terbıye eden Allah'ın sanatı.
Sâni-i Zülcelal: sonsuz büyüklük sahıbı ve her şeyı sanatlı yaratan Allah.
sema: gokyuzu, sema.
semavat: semalar, gokler.
sukut: duşme.
sukunet: durgunluk.
sükut: susma.
şeriat: doğru yol.
şerik: ortak.
tabiat: maddî âlem ve ıçındekıler.
tagayyür: değışme, başkalaşma.
tayyare: uçak.
tebeddul: değışme.
temaşa: bakıp seyretme.
tesadüf: rastlantı.
tesir: etkı, ız.
tevbe: gunahtan pışmanlık duyup bır daha ışlememek uzere soz verme.
vahdet: bırlık.
vazife-i ubudiyet: kulluk govrı.
zemin: yeryuzu.
zişuur: bılınçlı.
zulümat: karanlıklar.

felsefeyi esfel-i safilînin dibine atar. Bütün yıldızlarla beraber, o yıldız, [1] لَوْ كَانَ فِيهِمَآ اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ۞ ferman-ı kudsîsini okuyorlar. Ve "Sinek kanadından tut, tâ semavat kandillenne kadar, bir sinek kanadı kadar şerike yer yoktur ki, parmak karıştırsın" diye ilân ederler.

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سِرَاجِ وَحْدَتِكَ فِى كَثْرَتِ مَخْلُوقَاتِكَ وَدَلَّالِ وَحْدَانِيَّتِكَ فِى مَشْهَرِ كَائِنَاتِكَ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ ۞ [3]

al: soy sülâle.
ashap: arkadaşlar.
dellal: ilân edici.
esfel-i safilin: Cehennemin en aşağı tabakası.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hak: doğru.
harap: yıkık, yok olma.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kandil: aydınlarma kabı.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar.
noksan: eksiklik.
salat: Hz. Muhammed'e, Ashabına, Ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini dileme.
semavat: semalar, gökler.
şerik: ortak.
tenzih: uzak ve yüce tutma.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.

1. Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya 22.)

2. Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi 32.)

3. Allah'ım, mahlûkatının çokluğu içerisinde birliğinin kandili, kâinatının sergisinde vahdaniyetinin dellalı olan Efendimiz Muhammed'e (a.s.m.), onun bütün âl ve ashabına salât ve selâm eyle.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا [1]

ayetinin ezelî bağından bir çiçeğine işaret eden Arabî fıkralardır

حَتّٰى كَأَنَّ الشَّجَرَةَ الْمُزْهِرَةَ ۞ قَصِيدَةٌ مَنْظُومَةٌ مُحَرَّرَةٌ
وَتُنْشِدُ لِلْفَاطِرِ الْمَدَائِحَ الْمُبَهَّرَةَ ۞ أَوْ فَتَحَتْ بِكَثْرَةِ عُيُونِهَا الْمُبَصِّرَةَ
لِتَنْظُرَ لِلصَّانِعِ الْعَجَائِبَ الْمُنَشَّرَةَ ۞ أَوْ زَيَّنَتْ لِعِيدِهَا أَعْضَائَهَا الْمُحَضَّرَةَ
لِيَشْهَدَ سُلْطَانُهَا آثَارَهُ الْمُنَوَّرَةَ ۞ وَتُشْهِرَ فِي الْمَحْضَرِ مُرَصَّعَاتِ الْجَوْهَرِ
وَتُعْلِنَ لِلْبَشَرِ حِكْمَةَ خَلْقِ الشَّجَرِ ۞ بِكَنْزِهَا الْمُدَّخَرِ مِنْ جُودِ رَبِّ الثَّمَرِ
سُبْحَانَهُ مَا أَحْسَنَ إِحْسَانَهُ ۞ مَا أَزْيَنَ بُرْهَانَهُ مَا أَبْيَنَ تِبْيَانَهُ [2]

خَيَالْ بِيَنْدْ أَزِينْ أَشْجَارْ مَلَائِكْ رَا جَسَدْ أَمَدْ سَمَاوِي
بَا هَزَارَانْ نَيْ * أَزِينْ نَيْهَا شَنِيدَتْ هُوشْ سَايِشْهَاي
ذَاتْ هَيْ * وَرَقْهَا رَا زَبَانْ دَارَنْدْ هَمَه هُو هُو ذِكْرْ
أَرَنْدْ بَدَرْ مَعْنَاي هَيْ هَيْ * هُو لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ بَرَابَرْ
مِيزَنَدْ هَرْشَيْ * دَمَا دَمْ جُوِيدَنْدْ يَا هَيْ سَرَاسَرْ كُوِيدَنْدْ

يَا هَيْ بَرَابَرْ مِيزَنَنْدْ «اللّٰه» [3]

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا [4]

Arabî: Arapça
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bereket: bolluk.
ezelî: öncesiz başlangıçsız
fıkra: bend paragraf
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. (Rûm Sûresi, 50.)

2. Üstadımız Arapça olarak yazdığı bu fıkranın açıklamasını kendisi yapmış.

3. Arapça olarak yazdığı fıkranın Farsça ifadelerle anlatımı olup, açıklaması Üstadımız tarafından hemen metnin sonunda yapılmış.

4. Gökten de bereketli bir su indirdik. (Kâf Sûresi, 9.)

ARABÎ FIKRANIN TERCÜMESİ: Yani, güya çiçek açmış her bir ağaç, güzel yazılmış manzum bir kasidedir ki, o kasıde Fâtır-ı Zülcelâl'ın medayıh-ı bâhıresini inşad edip, şâirâne lisan-ı hâl ile söylüyor

Veyahut o çiçek açmış her bir ağaç, binler bakar ve baktırır gözlerini açmış; tâ Sâni-i Zülcelâl'ın neşir ve teşhir olunan acaib-i sanatını bir iki gözle değil, belki binler gözlerle baksın, tâ ehl-i dikkatı öyle baktırsın.

Veyahut o çiçek açan her bir ağaç, umumî bayram olan baharın içindeki hususî bayramında ve resmigeçitmısal bir anda yeşillenmiş azalarını en suslu muzeyyenatla süslemiş. Tâ ki, onun Sultan-ı Zülcelâl'ı, ona ihsan ettiği hedâyâyı ve letâifi ve âsâr-ı nuraniyesini müşahede etsin. Hem meşher-i sanat-ı Ilâhiye olan zeminin yüzünde ve bahar mevsiminde, murassaat-ı rahmetini enzar-ı halka teşhir etsin. Ve şecerin hikmet-i hilkatini beşere ilân etsin. Incecik dallarında ne kadar mühim hazineler bulunduğunu ve ihsanat-ı Rahmaniyenin meyvelerinde ne derece mühim defineler var olduğunu göstermekle, kemal-i kudret-i Ilâhiyeyi göstersin.

acaib-i sanat: Cenab-ı Hakkın sanatının hanka ve hayret uyandırıcı durumları
Arabî: Arapça
âsâr-ı nuraniye: nuranî eserler
azâ: organlar, uzuvlar
beşer: insan
ehl-i dikkat: dikkat sahipleri
enzar-ı halk: halkın bakışları.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah
fıkra: bend, madde, paragraf
güya: sanki
hazine: değerli eşyaların saklandığı yer
hedaya: hediyeler, armağanlar.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti
hususî: özel
ihsan: ikram etme, lütuf.
İhsanat-ı rahmaniye: Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanları.
ilan etmek: bildirmek.
inşad: bir şiiri kaidesine uygun olarak okumak
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri
kemal-i kudret-i ilahiye: Allah'ın kudretindeki mükemmellik.
letâif: duygular
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
manzum: vezinli, nazım, ölçülü şiir
medayıh-ı bâhire: çok açıktan birisini methetmek, övmek.
meşher-i sanat-ı İlâhiye: Allah'ın sanatını sergilediği galeri, İlâhi sanat eserlerinin sergisi
murassaat-ı Rahmet: Allah'ın rahmetinin süslü eserleri.
muhim: önemli
müşahede: gözle görme, seyretme
muzeyyenat: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
neşir: yayma
resmigeçit: geçit merasimi, törenli geçidi
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
Sultan-ı Zülcelâl: sonsuz celâl ve hâkimiyet sahibi Sultan
şâirâne: şâircesine
şecere: ağaç
tercüme: çevirme, bir dilden başka bir dile çevirme.
teşhir: sergileme
umumî: herkese ait.
zemin: yeryüzü

Birinci Mevkıfın Küçük Bir Zeyli

Festemı ayet.

[1] أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا...

ilâahirilayet.

ثُمَّ انْظُرْ إِلَى وَجْهِ السَّمَاءِ كَيْفَ تَرَى سُكُوتًا فِي سُكُونَةٍ، حَرَكَةً فِي حِكْمَةٍ، تَلَئْلُأً فِي حَشْمَةٍ، تَبَسُّمًا فِي زِينَةٍ، مَعَ انْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مَعَ اتِّزَانِ الصَّنْعَةِ ۞ تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلُّلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا تُعْلِنُ لِأَهْلِ النُّهَا سَلْطَنَةً بِلَا انْتِهَاءٍ [2]

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا...

ilâahirilayet. Bu ayetin bir nevi tercümesi olan

ثُمَّ انْظُرْ إِلَى وَجْهِ السَّمَاءِ كَيْفَ تَرَى سُكُوتًا فِي سُكُونَةٍ

tercümesidir.

Yani, ayet-i kerîme, nazar-ı dikkatı semanın zînetli ve güzel yüzüne çeviriyor. Tâ, dikkat-i nazar ile, semanın yüzünde fevkalâde sükûnet içinde bir sükûtu görüp, bir Kadîr-i Mutlak'ın emir ve teshîriyle o vaziyeti aldığını anlasın. Yoksa, eğer başıboş olsa idiler, birbiri içinde o dehşetli hadsız ecram, o gayet büyük küreler ve gayet sür'atli hareketleriyle öyle bir velveleyi çıkarmak lâzım idi ki, kâinatın kulağını sağır edecekti. Hem, öyle bir zelzele-i hercümerç içinde karışıklık olacaktı ki, kâinatı dağıtacaktı. Yırmı camus birbirı içinde hareket etse,

ayet. Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme Kur'ân'ın ayeti
bina yapı
camus manda
dikkat-i nazar İnceden inceye düşünme ve bakma.
ecram gezegenler
festemı dinleyin ışıtın manasın da Arapça bir ifade
fevkalâde olağanüstü
gayet çok, son derece
hadsız. sınırsız
haşmet. ihtişam, heybet, gösterişli şaşaa
hikmet. her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı faydalı ve tam yerli yerinde olması
İntizam-ı hilkat yaratılıştaki düzen ve tertip
ıttızan ı sanat. ölçülü sanat.
ızah. açıklama yapma
Kadır-ı Mutlak hiç bir kayıt ve şartı tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat. bütün âlemler varlıklar
kandıl aydınlatma kabı
küre yuvarlak.
meal anlam
nazar-ı dikkat dikkatli bakış
nev çeşit
saltanat. sultanlık, hükümdarlık.
sema gökyüzü
sükûnet. durgunluk sessizlik
sükût susma sessizlik.
sür at hız.
tebessum gülümseme
tefsır Kur'ân'ın mana bakımından izahı.
teshır cezp etme, emri altına alma.
vazıyet. durum
velvele gürültü patırtı.
zelzele-i hercümerç: her şeyi alt üst bulluk edip karıştıran yıkıcı sarsıntı
zeyıl ek.
zînet süs

1 Üstlerindeki göğe bakmazlar mı, onu nasıl bina edip süsledik... (Kaf Sûresi 6)

2 Bu parça ayetin üstat tarafından yapılmış Arapça tefsîn olup izahı altında yapılmıştır. Özet meali ise şöyledir

Sonra göğün yüzüne bak, nasıl sükûnet içensinde bir sessizlik, hikmet içensinde bir hareket, haşmet içerisinde bir parıldama, zînet içensinde bir tebessum göreceksin. Bunlar intizam-ı hilkat, ıttızan-ı sanat ile beraber olmaktadır. Kandılının parlaması, lâmbasının ışık vermesi, yıldızlarının parıldamaları akıl sahiplerine sonsuz bir saltanatın varlığını ilan eder.

ne kadar velvelelı bir hercümerce sebebiyet verdiği malûm. Hâlbuki, küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllesinden yetmiş defa sür'atlı hareket edenler, yıldızlar içerisinde var olduğunu kozmoğrafya söylüyor. İşte, sükûnet içindeki sükût-u ecramdan, Sânî-i Zülcelâl'in ve Kadîr-i Zülkemal'in derece-i kudret ve teshirini ve nücumun Ona derece-i inkıyat ve itaatini anla.

حَرَكَةً فِي حِكْمَةٍ : Hem, semanın yüzünde, hikmet içinde bır hareketi görmeyı ayet emrediyor. Evet, gayet acip ve azîm o harekât, gayet dakik ve geniş hikmet içindedir. Nasıl kı, bır fabrikanın çarklarını ve dolaplarını bır hikmet içinde çeviren bir sanatkâr, fabrikanın azamet ve intizamı derecesinde, derece-i sanat ve maharetini gösterir; öyle de, koca güneşe seyyarat ile beraber fabrika vaziyetini veren ve o muthiş azîm küreleri sapan taşları misillü ve fabrika çarkları gibi etrafında döndüren bir Kadîr-i Zülcelâl'ın derece-ı kudret ve hikmeti, o nispette nazara tezahür eder.

تَلَثُّلاً فِي حَشْمَةٍ، تَبَسُّمًا فِي زِينَةٍ : Yanı, hem, semavat yüzünde oyle bır haşmet ıçınde bır parlamak ve bır ziynet içinde bir tebessüm var kı, Sâni-i Zülcelâl'in ne kadar muazzam bır saltanatı, ne kadar güzel bır sanatı olduğunu gösterir. Donanma günlerinde kesretli elektrik lâmbalan sultanın derece-ı haşmetini ve terakkıyat-ı medeniyede derece-i kemalini gösterdiği gibi, koca semavat, o haşmetlı, zıynetlı yıldızlanyla Sânı-ı Zülcelâl'ın

acip: tuhaf, hayret uyandıran
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi.
azamet: buyukluk.
azım: büyük
çark: dönen, işleyen şey, mekanızma, sistem.
dakik: ince
derece-ı haşmet: ihtışamın derecesi, buyukluk.
derece-ı hikmet: hıkmet derecesı, İlahi gayenın mertebelen
derece-i inkıyat: boyun eğme derecesı
derece-i kemal: mükemmelıik derecesi
derece-ı kudret: İlâhî kudretın sonsuz derecesı
derece-i sanat: sanat derecesı
gayet: çok, son derece
harekat: hareketler.
haşmet: ihtışam, heybet, gorkem
haşmetlı: ihtışamlı, gorkemlı
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yerınde olması
intızam: düzgunluk, nızam
itaat: uyma, dınleme.
Kadir-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk, haşmet ve kudret sahıbı Allah.
Kadir-i Zülkemal: sonsuz kemal ve kudret sahıbı olan Allah
kesretlı: çoklukla, çokça
kozmoğrafya: astronomı
küre: yuvarlak cısım
küre-i arz: dünya, yer küre
maharet: ustalık.
malum: bılınır
misıllü: benzerı
muazzam: çok buyuk.
müthiş: dehşetlı, korkunç.
nazar: bakış.
nıspet: olçu, oran
nucum: yıldızlar
saltanat: sultanlık, hukumdarlık
sanatkar: sanat eserı ortaya koyan kımse
sanî-i Zülcelâl: sonsuz celal sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
sebebiyet: sebep olma
sema: gokyüzu
semavat: semalar, gokler
seyyarat: gezegenler
sukut-u ecram: gezegenlerın düşuşu, gok cısımlennın ses sizlığı
sultan: padışah
sukunet: durgunluk, sakinlik
tebessüm: gulumseme
terakkiyat-ı medeniye: medenı ve teknolojik ılerlemeler
teshir: ozep etme, kendine bağlama
tezahür: ortaya çıkma, go runme
vaziyet: durum
velvele: gurultu, patırtı
zelzele-ı hercumerç: karma karışıklığın sarsıntısı
ziynet: süs

kemal-ı saltanatını ve cemal-i sanatını öylece nazar-ı dikkate gösteriyorlar.

مَعَ انْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مَعَ اتِّزَانِ الصَّنْعَةِ Hem, diyor ki: "Semanın yüzündeki mahlûkatın intizamını, dakik mızanlar içinde masnuatın mevzuniyetini gör ve anla ki, onların Sânii ne kadar Kadîr ve ne kadar Hakîm olduğunu bil."

Evet, muhtelif ve küçük cirmleri veyahut hayvanlan dondüren ve bir vazife için çeviren ve bir mizan-ı mahsus ile her birini muayyen bir yolda sevk eden bir Zatın derece-i iktıdar ve hikmetini, ve hareket eden cirmlerin Ona derece-i itaat ve musahhariyetlerini gösterdikleri gibi, koca semavat, o dehşetli azametiyle, hadsiz yıldızlarıyla ve o yıldızlar da dehşetli büyüklükleriyle ve gayet şiddetli hareketlenyle beraber zerre miktar ve bır sanıyecık kadar hudutlanndan tecavüz etmemeleri, bir aşire-i dakıka kadar vazıfelerınden gen kalmamalan, Sânı-i Zulcelâl'lerinin ne kadar dakik bir mizan-ı mahsus ile rububıyetini icra ettiğini nazar-ı dikkate gosterirler.

Hem de, şu ayet gibi, Sure-i Amme'de ve sair ayetlerde beyan olunan teshir-i şems ve kamer ve nücumla işaret ettiği gibi,

تَشْعَشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا تُعْلِ
لِأَهْلِ الْبُهَا سَلْطَنَةً بِلَا انْتِهَاءٍ

Yani, semanın müzeyyen tavanına, güneş gıbı ışık verici, ısındırıcı bir lâmbayı takmak; gece gündüz hatlarıyla, kış yaz sahıfelennde mektubat-ı Samedânıyeyı

aşıre-i dakika: bir dakıkanın 60 uzen 10 da bın uzunluğunda bır zaman dılımı.
ayet: Kur an ın her bır cumlesı.
azamet: buyukluk
beyan: anlatma, açık soyleme
cemal-i sanat: sanattakı guzellik.
cirim: vucut, kutle
dakik: ince, nazık.
dehşetli: korkutucu, urkutucu.
derece-i ıktıdar: guç yetırme derecesı.
derece-i itaat: emre boyun eğme dereceleri.
gayet: çok, son derece.
hadsız: sınırsız.
Hakîm: her şeyı bır maksatla uygun ve hıkmetle yaratan Allah
hikmet: her şeyın belırlı payelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yennde olması
hudut: sınırlar
icra: yurutme
intizam: düzgünluk, nızam
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gücu yeten Allah
kamer: ay
kemal-ı saltanat: saltanatın mukemmelliğı
mahlukat: yaratılmışlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mektubat-ı Samedaniye: Cenab ı Hakkın ısım ve sıfatlannı anlatan Allah ın bırlıkını gosteren varlıklar
mevzuniyet: mevzunluk, uygunluk.
mizan: ölçü
mizan-ı mahsus: hususî bır ölçü
muayyen: belırlı
muhtelif: çeşıtlı
musahhariyet: emre boyun eğme halı.
muzeyyen: zıynetlendırılmış, suslenmış
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakış.
nücum: yıldızlar
rububiyet: rablık, Allah ın her bır varlığa muhtaç olduğu şeylerı vermesı onları terbıye edıp ıdare ve hakimiyeti altında bulundurması.
sahife: sayfa
sair: dıger, otekı
Sânî: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
Sânî-i Zülcelâl: sonsuz celâl sahıbı ve her şeyı sanatlı yaratan Allah
sema: gokyuzu
semavat: semalar, gokler
Sure-i Amme: Amme suresı
tecavüz: haddını asma, aşırı gıtme
teshir-i şems: güneşın emre boyun eğdırılmesı
vazife: gorev
Zat: azamet ve ululuk sahıbı Allah
zerre: maddenın en kuçuk parçası
ziynetli: süslu

yazmasına bir nur hokkası hükmüne getirmek; ve yüksek minare ve kulelerdeki büyük saatlerin parlayan akrepleri misillü, kubbe-i semada kamer zamanın saat-i kübrasına bir akrep yapmak, mütefavit çok hilâller suretinde her geceye güya ayn bir hilâl bırakıp, sonra dönüp kendine toplamak; menzillerinde kemal-i mizanla, dakik hesapla hareket ettirmek; ve kubbe-i semada parlayan, tebessüm eden yıldızlarla göğün güzel yüzünü yaldızlamak, elbette nihayetsiz bir saltanat-ı rububiyetin şeairidir, zîşuura onu iş'ar eden muhteşem bir ulûhiyetin işaratıdır; ehl-i fikri imana ve tevhide davet eder

Bak kitab-ı kâinatın safha-i rengîninе,
Hâme-i zerrin-ı Kudret, gor ne tasvir eylemiş.
Kalmamış bir nokta muzlım, çeşm-i dil erbabına,
Sankı ayatın Hudâ, nur ile tahrir eylemiş
Bak, ne mu'ciz-i Hikmet, iz'anrubâ-i kâinat,
Bak, ne âlî bir temaşadır feza-i kâinat
Dinle de yıldızlan, şu hutbe-i şîrînine,
Name-i nurîni Hikmet, bak ne takrir eylemiş.
Hep beraber nutka gelmiş, hak lisanıyla derler
Bir Kadîr-i Zulcelâl'in haşmet-i sultanına,
Birer burhan-ı nurefşanız vücub-u Sânia, hem vahdete, hem kudrete şahitleriz biz
Şu zeminin yüzünü yaldızlayan nazenin mu'cizatı çün melek seyranına,
Bu semanın arza bakan, Cennete dikkat eden, binler müdakkık gozleriz biz.

âlî: yüce, yüksek.
arz: yer, dünya.
ayat: Kur'ân ayetleri.
burhan-ı nurefşan: nur saçan parlak delil.
çeşm-i dil: kalp gözü, basiret.
çün: çünkü, şu sebepten ki.
davet: çağırma.
ehl-i fikr: tefekkür sahipleri.
erbap: sahipler, ehil.
feza-i kâinat: uzay.
güya: sanki.
hak: Allah, doğru.
hame-i zerrin-ı Kudret: İlâhî kudretin altın kalemi.
haşmet-i sultan: sultanın büyüklüğü.
Hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratan Allah.
hilâl: yeni ay.
hokka: içine mürekkep konulan kutu biçimindeki kap.
hutbe-i şîrîn: tatlı konuşmalar, zevkli sohbetler.
Hüdâ: Allah, Rab.
hükmüne: değerine, yerine.
hukum: değer.
iman: manma, itikat.
iş'ar: anlatma, bildirme.
işarat: işaretler.
iz'anrubâ-i kâinat: kâinatın çok hayret ve şaşkınlık veren yonu.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi Allah.
kamer: ay.
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.
kubbe-i sema: gökyüzü kubbesi.
kudret: kuvvet, iktidar.
lisan: dil.
melek: Allah'ın nurdan yarattığı her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.
menzil: yer.
minare: camilerde ezan okumak için yapılmış kule şeklindeki yüksek yer.
misillü: benzeri.
mu'cizat: mu'cizeler.
mu'ciz-i Hikmet: sonsuz hikmet sahibi olan Allah'ın mu'cizesini gösteren.
muhteşem: görkemli.
muzlım: karanlık, zulmetli.
müdakkık: inceden inceye dikkatle araştıran.
mütefavit: birbirinden farklı.
name-i nurîn: nurlu, parlak mektup.
nazenin: ince, nazlı.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
nutka gelmek: konuşmak.
saat-i kübra: en büyük saat.
safha-i rengîn: güzel, hoş ve rengârenk sayfalar.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idâre edici olan Allah'ın saltanatı.
sema: gökyüzü.
seyran: gezme.
suret: biçim, görünüş.
şeair: dinin alâmetleri, işaretleri. Müslümanlara ait kurallar, esaslar.
tahrir: yazma.
takrir: anlatma.
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
tebessüm: gülümseme.
temaşa: bakıp seyretme.
tevhid: Allah'ın birliği.
ulûhiyet: ilâhlık, ibadet edilmeye layık olan tek ma'bud, bütün varlıkları yaratan Allah'tır, diye ifade edilebilir gerçek.
vahdet: birlik.
vücub-u Sânî: her şeyi sanatlı yaratan Cenâb-ı Hakkın vücudunun zarûrî olması.
zemin: yeryüzü.
zîşuur: şuurlu, bilinç sahibi.

Tuba-i hilkatten semavat şıkkına, hep Kehkeşan ağsanına,

Bir Cemîl-i Zülcelâl'ın dest-i hikmetiyle takılmış binler güzel meyveleriz biz.

Şu semavat ehline birer mescid-i seyyar, birer hane-i devvar, birer ulvî aşiyâne,

Birer mısbah-ı nevvar, birer gemi-i cebbar, birer tayyareyiz biz.

Bir Kadîr-i Zülkemal'in, bir Hakîm-i Zülcelâl'in birer mu'cize-i kudret, birer harika-i sanat-ı Hâlikane,

Birer nadire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat, birer nur âlemiyiz biz.

Böyle yüz bin dil ile yüz bin bürhan gösteriz, işittiriz insan olan insana.

Kör olası dinsiz gözü, görmez oldu yüzümüzü, hem işitmez sözümüzü; hak söyleyen ayetleriz biz.

Sikkemiz bir, turramız bir; Rabbimize musahhariz. Müsebbihiz âbidâne,

Zikrederiz. Kehkeşanın halka-i kubrasına mensup birer meczupluriz biz.

âbidane: ibadet edene yakışır surette
ağsan: dallar
alem: varlık sınıflarından her bir dünya
aşiyâne: yuva
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi, açık alamet
bürhan: delil, hüccet
Cemîl-i Zülcelal: büyüklük sahibi ve çok güzel olan Cenâb-ı Hak
dâhiye-i hilkat: yaratılıştan dâhî olan büyükluk olayı
dest-i hikmet: hikmet eli
gemi-i cebbar: engel tanımayarak ve belli bir rotada yolunu devam eden gayet büyük gemi
hak: doğru
Hakîm-i Zülcelâl: her şeyi gaye ve faydalar gözeterek yaratan sonsuz büyükluk sahibi olan Allah.
halka-i kubra: en büyük halka
hane-i devvar: devamlı dönen hane
harika-i sanat-ı Hâlikane: yaratmaya yakışır tarzda sanat harikası
Kadir-i Zülkemal: sonsuz kemal ve kudret sahibi olan Allah.
Kehkeşan: Samanyolu
meczup: İlâhî aşkla cezbeye tutulmuş.
mensup: bağlı, ait.
mescid-i seyyar: gezici mescit.
misbah-ı nevvar: nurlu lâmba
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
musahhar: emir altına giren
müsebbih: tesbih çeken
nadire-i hikmet: bir gayeye binaen benzersiz yaratılan
nur: parlıtı, ışık.
Rab: her şeyin mâliki, yaratan, büyüten, terbiye eden
semavat: semalar, gökler
semavat ehli: semalarda yaşayanlar
sikke: nişan, muhur
tayyare: uçak.
tuba-ı hilkat: yaratılış ağacı
turra: muhur, damga
ulvî: yüksek, yüce
zikir: Allah'ı anma

İkinci Mevkıf

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ ۞ اللّٰهُ الصَّمَدُ [1]

Şu Mevkıfın Üç Maksadı var.

Birinci Maksat

Bir yıldızın tokadıyla yere sukut eden ehl-i şirk ve dalâletin vekılı, zerrelerden yıldızlara kadar hiçbir yerde zerre miktar şirke yer bulamadığından, o tarzdaki davadan vazgeçip, fakat şeytan gibi, vahdete dair teşkikat yapmak için üç mühim sual ile, ehadiyete ve vahdete dair ehl-ı tevhide vesvese yapmak istedi.

Birinci Sual Zındıka lisanıyla diyor ki: "Ey ehl-i tevhit! Ben, kendi müvekkillerim namına bir şey bulamadım, mevcudatta bir hisse çıkaramadım, mesleğimi ispat edemedim. Fakat, siz ne ile nihayetsiz bir kudret sahibi bir Vahid-i Ehadi ispat ediyorsunuz? Neden Onun kudretiyle beraber başka eller karışmasını kabul görmüyorsunuz?"

Elcevap Yirmi İkinci Sözde kat'î ispat edilmiş ki, bütün mevcudat, bütün zerrat, bütün yıldızlar, her bir Vacibü'l-Vücud'un ve Kadîr-i Mutlak'ın vücub-u vücuduna birer bürhan-ı neyyirdir; bütün kâinattaki silsilelerin her

burhan-ı neyyir: parlak ve nurlu burhan
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılma
dava: takip edilen fikir, iddia
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
ehl-i şirk: Allah'a ortak koşanlar
ehl-i tevhit: Cenab-ı Hakkın birliğini bilip inanan ve sadece bir Allah'a bağlanıp ibadet eden kimse.
hisse: pay
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kabil: olabilir, mümkün
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kat'i: kesin
kudret: kuvvet, iktidar
lisan: dil
maksat: gaye, meram
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mühim: önemli
müvekkil: vekâlet veren
nihayetsiz: sonsuz
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu halde kimseye ve hiç bir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı ve bekası kendisine bağlı bulunan Allah
silsile: zincir
sual: soru
sukut: düşme.
şeytan: İblis, şaşkın.
şirk: Allah'a ortak koşma
tarz: biçim, şekil.
teşkikat: şek ve şüpheler
Vacibü'l-Vücud: varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdet: birlik,

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. De ki: O Allah'tır. • O Allah'tır, Samed'dir, her şey Ona muhtaçtır. O ise hiçbir şeye muhtaç değildir. (İhlâs Suresi, 1-2.)

Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vekil: başkasının yerine hareket eden, konuşan
vesvese: şüphe, kuruntu
vücub-u vücut: varlığını zarurî ve vacip olması
zerrat: zerreler
zerre: maddenin en küçük parçası
zındıka: dinsizlik, inançsızlık

biri, Onun vahdaniyetine birer delil-i kat'îdir. Kur'ân-ı Hakîm, hadsız bürhanlarında ispat ettiği gibi, umumun nazanna en zahir bürhanlan daha ziyade zikreder.

Ezcümle:

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ ۞[1] وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ[2]

gibi pek çok ayatla, Kur'ân-ı Hakîm, hilkat-i arz ve semavatı, vahdaniyete bedahet derecesinde bir bürhan göstenyor ki, ister istemez zîşuur olan her adam, hilkat-i arz ve semavatta, bizzarure Hâlık-ı Zülcelâl'ini tasdik etmeye mecburdur ki, لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ der.

Bırıncı Mevkıfta, nasıl bır zerreden başladık, tâ yıldızlara ve semavata kadar sikke-i tevhidi gösterdik, Kur'ân-ı Hakîm şu nevı ayatla, yıldızlardan ve semavattan tutup, tâ zerrelere kadar, şirki tart eder. Şöyle işaret eder ve manen der:

Semavat ve arzı böyle muntazam halk eden bir Kadîr-i Mutlak'ın devaır-ı masnuatından olan manzume-ı şemsiye, bilbedahe Onun kabza-i tasarrufundadır.

Madem o Kadîr-ı Mutlak, şemsı seyyaratıyla kabza-ı tasarrufunda tutuyor ve tanzim ve teshir ve tedvir ediyor, elbette o manzume-ı şemsiyenin bır cuz'ü ve şems ile bağlanan küre-i arz dahi kabza-ı tasarrufunda ve tedbir ve tedvırındedır. Madem kure-ı arz, kabza-ı tasarrufunda

olarak
bizzarure: ister istemez mecburen
bürhan: delil, huccet.
cüz: parça
delil-i kat'i: kesin delil.
devaır-ı masnuat: sanatla yapılmış şeylenn oluşturduğu daıreler
ezcümle: bu cumleden olarak.
hadsız: sınırsız
halk: yararma
Halık-ı Zulcelal: sonsuz celâl sahıbı ve her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hilkat-i arz: yeryuzünun yaratılışı
ispat: doğruyu delillerle gosterme
kabza-ı tasarruf: tasarrufu altında olma, güç, kuvvet elı
Kadır-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tâbı olmaksızın her şeye gucü yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve surelınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küre-ı arz: dunya, yer kure.
manen: mana ıtıbarıyla, ıç varlık bakımından, gonulce, ruhça, manaca
manzume-ı şemsiye: guneş sıstemı
mevkıf: kısım, bolum
muntazam: nızamlı, intizamlı
nazar: bakış, dıkkat
nev: çeşıt
semavat: semalar, gokler
seyyarat: gezegenler
sikke-ı tevhit: bırlık sıkkesi, nışanı
şems: guneş
şirk: Allah'a ortak koşma
tanzim: duzenleme
tart: kovmak, uzaklaştırma
tedbir: idare etme, yonetme
tedvir: çekip çevirme, idare etme
teshir: emn altına alma, cezp etme
umum: herkes.
vahdanıyet: Allah'ın bırlığı ve varlığı
zahir: açık.
zerre: maddenın en kuçuk parçası.
zikir: anma, bildırme
zişuur: şuurlu, bilinç sahıbı
ziyade: çok.

1 And olsun ki, onlara "Gökleri ve yeri yaratan kımdır?" dıye sorsan, elbette "Allah" derler. (Lokman Suresi, 25.)

2 Gokleri ve yerı yaratılışı ile dillerınızın ve renklerınızın farklılığı da yine Onun ayetlerındendır. (Rum Suresi, 22.)

arz: yer, dunya
ayat: Kur'an ayetleri
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı
bedahet: açıklık.
bılbedahe: açıktan, aşıkar

ve tedbir ve tedvirindedir; bilbedahe arzın yüzünde yazılan ve icat edilen ve yerin meyveleri ve gayatı hükmünde olan masnuat dahi Onun kabza-ı rububiyetinde ve terbiyesindedir.

Madem bütün zeminin yüzüne serilen ve serpilen ve yüzünü yaldızlayan ve ziynetlendiren ve her zaman tazelenen, gelip giden ve zemin onlarla dolup boşalan umum masnuat, kabza-i kudret ve ilmindedir ve adlühikmetinin mizanıyla ölçülüp ve tanzim edilir; madem bütün enva Onun kabza-ı kudretindedir, elbette o envaın muntazam ve mükemmel fertleri ve âlemin küçük misal-i musağğarlan ve enva-ı kâinatın bilânçolan ve kitab-ı âlemin küçücük fihristeleri hükmünde olan cüz'î fertleri, bilbedahe Onun kabza-i rububiyetinde ve icadındadır ve tedvir ve terbiyesindedir.

Madem her bir zîhayat, kabza-i tedbir ve terbiyesindedir; elbette o zîhayatın vücudunu teşkil eden hüceyrat ve küreyvat ve aza ve asap, bilbedahe onun kabza-i ilim ve kudretindedir.

Madem her bir hüceyre ve kandaki her bir küreyvat Onun taht-ı emrindedir ve daire-i tasarrufundadır ve Onun kanunuyla hareket ederler, elbette bütün bunların madde-ı esasıyesi ve bütün onlardaki nakş-ı sanata ve nesc-i nakşa mekikler ve yaylar hükmünde olan zerrat dahi bizzarure Onun kabza-ı kudretinde ve daire-ı ilmindedir ve Onun emriyle, izniyle, kuvvetiyle muntazam hareket yapar, mükemmel vezaif görürler.

adlühikmet: adalet ve hikmet.
âlem: dünya, cihan.
arz: yer, dünya.
asap: sinirler.
aza: organlar, uzuvlar.
bilânço: hesap özeti, rapor.
bilbedahe: açıktan.
bizzarure: ister istemez, mecburen.
cuz'î: küçük.
daire-ı tasarruf: tasarruf sahası, sevk ve idare etme alanı.
enva: çeşitler.
enva-i kâinat: var olan şeylerin türleri.
fert: kişi, bir bütünün parçalarından her biri.
fihriste: bir kitapta bulunan şeylerin sırayla gösteren liste.
gayat: gayeler, amaçlar.
hüceyrat: hücreler.
hüceyre: hücrecik.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: yoktan var etme, meydana getirme.
kabza-i ilim: bilgi dairesi, bilime dahil.
kabza-i kudret: kudret eli.
kabza-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye eli.
kabza-i tedbir ve terbiye: idaresi ve terbiyesi altında bulunma.
kitab-ı âlem: âlem kitabı, kâinat.
kudret: kuvvet, iktidar.
küreyvat: yuvarlar.
madde-i esasiye: esas madde.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mekik: dokumacılıkta atkı ipliklerini çözgü ipliklerı arasından geçirmekte kullanılan masuralı alet.
misal-ı musağğar: küçültülmüş örnek.
mizan: terazi, ölçü.
muntazam: nizamlı, intizamlı.
nakş-ı sanat: sanat nakşı.
nesc-i nakş: nakış dokuma.
taht-ı emir: emir altında olma.
tanzim: düzenleme, nizam.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
terbiye: eğitim.
teşkil: meydana getirme, şekil verme.
umum: bütün.
vezaif: vazifeler.
zemin: yeryüzü.
zerrat: zerreler.
zîhayat: hayat sahibi.
ziynet: süs.

Madem her bir zerrenin hareketi ve vazife görmesi Onun kanunuyla, izniyle, emriyledir; elbette teşahhusat-ı veçhıye ve herkesin yüzünde herkesten onu temyiz edecek birer alâmet-i farika bulunması ve simalar gibi, seslerde, dillerde ayrı ayrı farklar bulunması, bilbedahe Onun ilm ve hikmetiyledir.

İşte şu silsileye mebde ve müntehayı zikrederek işaret eden şu ayete bak:

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ۞ [1]

Şimdi deriz: Ey ehl-i şirkin vekili! İşte silsile-i kâinat kadar kuvvetli bürhanlar, meslek-i tevhidi ispat eder ve bir Kadîr-i Mutlak'ı gösterir. Madem hilkat-i semavat ve arz, bir Sâni-i Kadîr'i ve o Sâni-i Kadîr'in nihayetsiz bir kudretini ve o nihayetsiz bir kudretin nihayetsiz bir kemalde olduğunu gösterir; elbette, şeriklerden istiğna-i mutlak var. Yani, hiçbir cihette şeriklere ihtiyaç yok. İhtiyaç olmadığı hâlde, neden bu zulümatlı meslekte gidiyorsunuz? Ne zorunuz var ki, oraya giriyorsunuz?

Hem de, şurekâya hıçbır ıhtıyaç olmadığı ve kâınat onlardan müstağni-i mutlak oldukları hâlde, şerik-i ulûhiyet gibi, rububiyet ve icat şerikleri dahi mümtenidirler, vücutları muhaldir. Çünkü, semavat ve arzın Sâniindeki kudret, hem nihayet kemalde, hem nihayetsiz olduğunu ispat ettik. Eğer şerik bulunsa, mütenahi diğer bir kudret, o nihayetsiz ve gayet kemaldeki kudreti mağlûp

gayet: çok, son derece.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hilkat-ı semavat: göklerin yaratılışı.
icat: yoktan var etme, yaratma.
ilm: bilgi, marifet.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istiğna-ı mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olup hiçbir şeye muhtaç olmaması.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
kainat: bütün alemler, varlıklar.
kemal: tamlık, kusursuzluk, mükemmellik.
kudret: kuvvet, iktidar.
maglup: yenilmiş.
mebde: başlangıç.
meslek-i tevhit: tevhit yolu, birlik yolu.
muhal: imkânsız.
mümteni: imkânsız.
müntehâ: nihayet, son.
müstağni-ı mutlak: her cihetle zengin olan ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah.
mütenahi: sonu belirli olan, sınırlı.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz.
rububiyet: rabbik, Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sani-i Kadir: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
semavat: semalar, gökler.
silsile: zincirleme.
silsile-i kâinat: kâinat halkası, zincirli.
sima: yüz.
şerik: ortak.
şerik-i ulûhiyet: yaratana ortaklık davası, ulûhiyete ortaklık dava etme.
şürekâ: ortaklar, şerikler.
temyiz: dikkatle ayırma, seçme.
teşahhusat-ı veçhiye: yüzün simanın belirlenmesi.
vazife: görev.
vekil: başkasının yerine hareket eden.
vücut: varlık.
zerre: maddenin en küçük parçası.
zikir: anma, bildirme.
zulumat: karanlıklar, yanlış yollar.

1 Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin farklılığı da yine Onun ayetlerindendir. İlim sahipleri için elbette bunda deliller vardır. (Rûm Suresi, 22.)

alâmet-ı farika: farklılık belirtisi.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bilbedahe: açıktan.
burhan: delil, hüccet.
cihet: yön.
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
ehl-i şirk: Allah'a ortak koşanlar.

edip, bir kısım yer zapt etmek ve ona nihayet vermek ve manen âciz bırakıp, hadsiz olduğu hâlde tahdit etmek ve hiçbir mecburiyet olmadan bir mütenahi şey, nihayetsiz bir şeye, nihayetsiz olduğu bir vakitte nihayet vermek ve mütenahi yapmak lâzım gelir ki; bu, muhalâtın en gayrimakulü ve mümteniatın en katmerlisidir.

Hem, şerikler "*mustağnıyetün anha*" ve "*mümteniatün bızzat*", yanı hıç onlara ihtıyaç olmadığı gibi, vücutlan muhal olduklan hâlde onlan dava etmek, sırf tahakkümîdır. Yani aklen, mantıken, fıkren o davayı ettırecek bir sebep olmadığı için, manasız sözler hükmündedır, ılm-i usulce *tahakkumî* tabır edılır, yanı manasız dava-ı mücerrettır. İlm-i kelâm ve ilm-i usulün düsturlarındandır ki, denılır:

لَاعِبْرَةَ لِلْاِحْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِي عَنْ دَلِيلٍ وَلَا يُنَا فِي الْاِمْكَانُ الذَّاتِيُّ الْيَقِينَ الْعِلْمِيَّ

Yanı, "*Bir delılden, bir emareden neş'et etmeyen bir ıhtımalın ehemmıyetı yok, kat'î ılme şek katmaz, yakîn-ı hükmîyi sarsmaz.*" Meselâ, zatında Barla Denızı (yanı Eğirdir Golü), imkân ve ıhtımal var kı, pekmez olsun, yağa ınkılâp etmış olsun. Fakat, madem bir emareden, o imkân ve ıhtımal neş'et etmıyor, onun vücuduna ve su olduğuna, kat'î ılmımıze tesir etmez, şek ve vesvese vermez.

İşte bunun gibi, mevcudatın her tarafından, kâinatın her köşesinden sorduk. Bınncı Mevkıfta gösterıldıgı gıbı,

âcız: zayıf, güçsüz
dava: iddia
dava-ı mücerret: manasız ve hayalî bir dava, iddia
delil: bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, kanıt.
dustur: kaide, prensip
ehemmıyet: onem
emare: alâmet, belırtı
gayrımakul: akla uymayan
hadsiz: sınırsız
ihtımal: olabılırlık, mumkun olma
ilm-i kelâm: kelâm ılmı, ımanla ilgılı konuları ıkna ve ıspat ederek güzel anlatma bılgısı
ilm-i usul: usul ılmı, bır ışın nasıl yapılması gerektıgını gosteren ılm, metodolojı
imkan: olabılecek halde bulunma, olabılırlık.
inkılâp: degışım, donuşüm
kainat: butün alemler, varlıklar
kat'i: keslı
katmer: kat kat olmuş
manasız: anlamsız.
manen: mana ıtıbarıyla, ıç varlık bakımından, gonülce, ruhça, manaca
mecburiyet: mecburluk, zorunluluk.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhal: imkansız
muhalat: muhaller, ımkânsızlar
mümteniat: ımkânsızlıklar
mumteniatun bizzat: varlıgı hıçbir şekılde mumkun olmayan
mustağnıyetün anha: kendılerine hıç ıhtıyaç olmayanlar
mutenahi: sonlu
neş'et: meydana gelme
nihayet: son
nihayetsiz: sonsuz.
şek: şüphe
şerik: ortak.
tabir: manası olan söz
tahakkümi: manasız iddia
tahdit: sınırlandırma
tesir: etkı
vesvese: şüphe, kuruntu.
vucut: var olma
yakın-ı hukmı: ılm ıle sabıt olup kesınlık kazanmış.
zapt: idaresi altına alma
zat: oz

zerrattan yıldızlara kadar ve İkinci Mevkıfta görülduğü gibi, hilkat-i semavat ve arzdan, tâ simalardakı teşahhusata kadar hangi şeyden soruldu ise, lısan-ı hâl ile vahdanıyete şahadet ve sıkke-ı tevhidi gösterdi, sen de gördün. Oyle ise, kâinatın mevcudatında bir emare yok ki, bir şirk ihtimali, ona bina edilsin. Demek, dava-i şirk, sırf tahakkümî ve manasız söz ve dava-i mücerret olduğundan, şirki iddıa etmek, mahz-ı cehalet, ayn-ı belâhattır.

İşte ehl-i dalâletın vekılı, buna karşı dıyeceğı kalmıyor.

Yalnız dıyor kı: "Şirke emare, kâinattakı tertıb-i esbaptır, her şeyin bir sebeple bağlı olduğudur. Demek, esbabın hakikî tesırlerı vardır, tesırlerı varsa, şerik olabılırler."

Elcevap: Meşıet ve hıkmet-i İlâhıyenın muktezasıyla ve çok esmanın tezahür etmek istemesıyle, müsebbebat esbaba raptedilmiş, her bir şey bir sebeple bağlanmış. Fakat, çok yerlerde ve müteaddit Sözlerde kat'î ispat etmışız ki, "Esbapta hakikî tesir-i icadî yok." Şımdı yalnız bu kadar denz ki:

Esbap içinde, bilbedahe en eşrefi ve ihtıyarı en geniş ve tasarrufatı en vâsi, insandır. İnsanın dahi en zahir ef'al-i ihtıyarıyesi içinde en zahiri, ekl ve kelâm ve fikirdır; yani yemek, soylemek, düşunmektır. Şu yemek, soylemek, düşünmek ise gayet muntazam, acip, hikmetlı bırer sılsıledır. O sılsılenın yüz cüz'ünden, ınsanın dest-ı ıhtıyarına verilen, ancak bir cüz'üdür. Meselâ, yemekten, bedenın tegaddı-ı hüceyratından tut, tâ semeratın teşekkülüne kadar olan silsile-i ef'al içinde, insanın dest-i ihtıyarına venlen, yalnız ağızdakı dışlenn değırmenını tahnk

gayet: çok, son derece
hakıkı: gerçek.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hikmet-i İlâhiye: Allah ın hikmetı.
hilkat-ı semavat: goklenn yaratılışı
ihtıyar: ırade, tercih
ispat: doğruyu delillerle gostermc
kainat: bütun âlemler, varlıklar
kat'î: kesın
kelam: konuşma
lısan-ı hal: hal dılı
mahz-ı cehalet: cahıllıgın ta kendısı
manasız: anlamsız.
meşıet: ırade, arzu, istek.
mevcudat: var olan her şey, mahlıuklar
mukteza: gerekme, icap etme
muntazam: nizamlı, düzgün
müsebbebat: sebeple meydana çıkanlar
müteaddit: bırçok
rapt: bağlama
semerat: semereler, meyveler
sıkke-ı tevhit: birlik sıkkesı, nışanı
sılsıle: zıncırleme
sılsıle-i ef'al: fıllerl sılsıdesı
sıma: yuz, çehre
şahadet: şahıtlık.
şerik: ortak.
şirk: Allah a ortak koşma
tahakkumı: manasız ıddıa
tahrik: harekete geçırme.
tasarrufat: tasarruflar, kullanım hakları
tegaddi-i hüceyrat: hucrelerin beslenmesı
tertıb-i esbap: sebeplerın düzenlenmesı, her bır şeyin her bır olayın bır sebebe bağlı olarak meydana gelmesı
tesir: etkı
tesir-i icadi: ıcat etme kabılıyetı.
teşahhusat: cısımlenmeler
teşekkul: şekıllenme, meydana gelme
tezahur: gorunme
vahdanıyet: Allah'ın bırlıgı ve varlıgı
vasi: genış, bol.
vekil: başkasının yerine hareket eden, konuşan
zahir: açık.
zerrat: zerreler

acip: dıkkat çeken, hayret veren.
arz: yer, dunya
ayn-ı belahat: ahmaklıgın tâ kendısı
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
bina: yapı
cüz: kısım, parça
dava-i mücerret: manasız ve hayalı bır dava
dava-i şirk: şırk davası, ortak koşma ıddıası
dest-i ihtıyarı: ırade elı
ef'al-i ihtıyarıye: kışının kendı ısteğıyle yaptıgı ışler
ehl-i dalalet: azgın ve sapkın kımseler
ekl: bır şey yeme
elcevap: cevap olarak.
emare: alâmet, belıru
esbap: sebepler.
esma: ısımler
eşref: en şerefli

edip onu çiğnemektir; ve söylemek silsilesinden yalnız meharic-i huruf kalıplarına havayı sokup çıkarmaktır. Hâlbuki, ağzında bir tek kelime, bir çekirdek gibi iken, bir ağaç hukmündedir. Hava içinde milyonlar aynı kelime gibi meyveler verir. Milyonlarla dirileyenlerin kulaklarına girer. Bu misalî sümbüle, irsandaki hayalin eli ancak yetişebilir; ihtiyarın kısacık eli, nasıl yetişir?

Madem esbap içinde en eşrefi ve en ziyade ihtiyar sahibi olan insan, böyle hakikî icatları eli bağlansa, sair cemadat ve behimat ve anasır ve tabiat, nasıl hakikî mutasarrıf olabilirler? Yalnız o esbap, birer zarftır ve masnuat-ı Rabbaniyeye birer kılıftırlar ve hedâyâ-i Rahmaniyeye birer tablacıdırlar. Elbette bir padişahın hediyesinin kabı veya hediyeye sarılan mendil veyahut hediye elime verilip getiren nefer, o padişahın saltanatına şerik olamazlar, ve onları şerik tevehhüm eden, saçma bir hezeyan eder. Öyle de, esbab-ı zahiriye ve vesait-i sûriyenin, rububiyet-i İlâhiyeden hiçbir cihette hisseleri olamaz, hizmet-i ubudiyetteki başka nasipleri yoktur.

İkinci Maksat

Ehl-i şirkin vekili, meslek-i şirki, hiçbir cihette ispat edemediğinden ve onun ispatından me'yus kaldığından, ehl-i tevhidin mesleğini, teşkikatıyla ve şüpheleriyle tahrip etmeye çalışmak istediğinden, şöyle ikinci bir sual ediyor, diyor ki.

anasır: su, hava gibi unsurlar, elementler
behimat: hayvanlar
cemadat: cansızlar
cihet: yön, görüş açısı
ehl-i şirk: Allah'a ortak koşanlar
ehl-i tevhit: tevhit ehli.
esbap: sebepler
esbap-ı zahiriye: görünürdeki sebepler
eşref: en şerefli
hakikî: gerçek.
hedaya-i Rahmaniye: Rahman olan Allah'ın hediyeleri, nizikleri
hezeyan: saçmalama.
hisse: pay
hizmet-i ubudiyet: kullukhizmeti.
hükmünde: yerinde, değerinde
icat: yoktan var etme, meydana getirme
ihtiyar: tercih, irade
ispat: doğruyu delillerle gösterme
maksat: gaye
masnuat-ı Rabbaniye: Allah'ın sanatı olarak yarattığı varlıklar
meharic-i huruf: ağızda harf seslerinin çıktığı yerler
meslek-i şirk: şirk mesleği.
me'yus: umutsuz.
misalî: misale ait, numuneye ait, örneklik.
mutasarrıf: tasarruf sahibi olan, kullanmaya yetkili
nasip: pay, hisse
nefer: rütbesiz asker, er
Rububiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın her mahlûku terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sair: diğer, öteki
saltanat: sultanlık, hükümdarlık
silsile: zincir
sual: soru.
şerik: ortak
tabiat: maddî âlem ve içindekiler
tabiacı: yiyecek sunan, takdim eden
tahrip: yıkma, bozma
teşkikat: şekler, şüpheler
tevehhüm: vehimlenme, zannetme
vekil: başkasının yerine hareket eden, konuşan
vesait-i sûriye: görünüşteki vasıtalar, sebepler
zarf: kılıf, mahfaza.
ziyade: çok, fazla

"Ey ehl-i tevhit! Siz diyorsunuz ki:

"[1] قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۞ اَللّٰهُ الصَّمَدُ *'Hâlık-ı Âlem bırdır, Ehad'dır, Samed'dır. Hem her şeyin hâlıkı Odur. Ehadı yet-i Zatıyesiyle beraber doğrudan doğruya her şeyin dizginı Onun elınde, her şeyın anahtarı kabzasında, her şeyin nâsıyesını tutuyor, bir iş bır işe mânı olmuyor. Bütün eşyada, butün ahvalıyle bir anda tasarruf edebılır.'* Böyle acip bır hakikate nasıl inanılabilir? Müşahhas bir tek zat, nıhayetsız yerlerde, nıhayetsiz ışleri külfetsız yapabilir mi?"

Elcevap: Şu suale, gayet derın ve ınce ve gayet yüksek ve geniş olan bir sırr-ı Ehadıyet ve Samedıyetin beyanıyla cevap verilir. Fıkr-ı beşer ise, o sırra, ancak bir temsil dürbünüyle ve mesel rasadıyla bakabilir. Cenab-ı Hakkın zat ve sıfâtında, mısıl ve misalı yok, fakat, mesel ve temsıl ile bir derece şuunatına bakılabilir. İşte bız de, temsilât-ı maddıye ile o sırra ışaret edeceğız.

Birinci Temsil: Şöyle ki: On Altıncı Sözde ispat edildiği gibi, bır tek zat-ı müşahhas, muhtelif âyineler vasıtasıyla küllıyet kesb eder; bir cüz'î-yi hakikî iken, şuunat-ı kesireye malık bir kullî hükmune geçer. Evet, nasıl cısmanî şeylere cam ve su gibi maddeler âyine olup, cismanî bır tek şey o âyınelerde bır küllıyet kesb eder, öyle de, nuranî şeylere ve ruhanıyata dahi, hava ve esîr ve âlem-i mısalın bazı mevcudatı âyineler hukmünde ve berk ve hayal sür'atinde birer vasıta i seyir ve seyahat suretine geçerler kı, o nuranîler ve o ruhanîler, hayal sur'atıyle

1 İhlâs Suresi 1-2.

ahval: haller, durumlar
alem-i mısal: goruntuler âlemi, dunyadakı işlenn gorıntulendıgı ve gozlendıgı ruhlann bulunduğu alem
ayine: ayna
berk: şımşek.
beyan: anlatma, ızah.
Cenab-ı Hak: Allah
cısmanı: cısımlı
cüz'ı-yi hakiki: gerçek parçaya aıt.
dızgın: yönetım, ıdare
Ehad: tek, bir olan Allah
Ehadıyet-i Zatıye: Allah ın zatına aıt birlik.
ehl-ı tevhit: tevhıt ehlı
elcevap: cevap olarak
esır: kaınattakı boşluğu dolduran havadan halıf olup ısı ve ışığı nakleden cevher
fıkr-ı beşer: ınsanlann fıkrı.
gayet: çok, son derece
hakıkat: gerçek.
Halık: yoktan yaratan
Halık-ı Âlem: alemın Yaratıcısı
hukům: değer
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
kabzasında: tasarrufunda
kesb: kazanma
külfetsız: zahmetsiz.
küllî: butün.
küllıyet: butunlük.
malık: sahıp
manı: engel
mesel: ornek
mevcudat: var olan her şey, mahlıuklar
mısal: ornek, benzer eş
muhtelif: çeşıtlı, farklı
muşahhas: şahıslaştınlmış, cisimlendınlmış, somut.
nâsıye: çehre, yuz
nıhayetsiz: sonsuz.
nuranı: nurlu.
rasat: gozlem
ruhanı: ruha aıt, ruhla ılgılı
ruhanıyat: madde âleminden başka alemler, ruhlar âlemı
Samed: her şey kendısıne muhtaç olduğu hâlde kımseye ve hıç bır şeye muhtaç olmayan Allah.
samedıyet: her şeyın Allah a muhtaç olması. Allah ın hıç bir şeye muhtaç olmaması
sual: soru
suret: bıçım, gorunuş
sıfat: nıtelık, vasıf
sırr-ı Ehadıyet: Allah ın her bır varlıkta gorulen bırlık tecellısının sırrı
şuunat: ışler, nıtelıkler, emırler, kasıtlar, ıstekler
şuunat-ı kesıre: pek çok haller ve ışler
tasarruf: kullanma, ıdare etme
temsıl: benzetme, mısal getırme.
temsılat-ı maddıye: maddî ve muşahhas ornekler
vasıta: aracılık.
vasıta-ı seyır: seyır ve yolculuk aracı
zat: kışı, şahıs
zat-ı müşahhas: belli bır şahıs.

o merâyâ-i nazîfede ve o menazil-i lâtîfede gezerler, bir anda binler yerlere girerler ve her âyinede, nuranî olduklan ve akisleri onların aynı ve onlann hasıyetine malik olduklan için, cismaniyetin aksine olarak, her yerde bizzat bulunur gibi hükmederler. Kesif cismanîlerin akislen ve misalleri, o cismaniyetin aynıları olmadığı gibi, hasıyetlerine dahi malik değil, ölü sayılırlar.

Meselâ, güneş müşahhas bir cüz'î olduğu hâlde, parlak eşya vasıtasıyla bir küllî hükmüne geçer, zemin yüzündekı bütün parlak şeylere, hatta her bir katre suya ve cam zerreciklerine birer aksini, bir misalî güneşi, onların kabiliyetine göre verir. Güneşin hararet ve zıyası ve zıyasındaki yedi rengi ve zatının bir nevi misali, her bir parlak cisimde bulunur. Faraza güneşin ilmî şuuru bulunsa idi, her âyine onun bir nevi menzili ve tahtı ve ıskemlesi hükmünde olup, her şeyle bizzat temas eder, her zîşuurla âyineler vasıtasıyla, hatta göz bebeğiyle, birer telefon hükmünde muhabere edebilirdi; bir şey, bir şeye mâni olmazdı, bir muhabere, bir muhabereye set çekmezdi, her yerde bulunmakla beraber, hıçbir yerde bulunmazdı.

Acaba, bır Zatın bın bır ismınden yalnız Nur ismınin maddî ve cüz'î ve camit bir âyinesi hükmünde olan güneş, böyle teşahhusu ıle beraber kullî yerlerde, küllî işlere mazhar olsa, o Zat-ı Zülcelâl, ehadıyet-i zatıyesiyle beraber nıhayetsız işleri bir anda yapamaz mı?

İkinci Temsil: Kâinat bır şecere hukmünde olduğu için, her bir şecere kâinatın hakaıkına misal olabilhr. İşte, bız de şu odamızın onundekı muhteşem, muazzam çınar

akis: yansıma
ayine: ayna
bizzat: şahsen
camit: ruhsuz, cansız
cismani: cısımlı olan
cismaniyet: cısımlı oluş
cüz'î: parça, parçaya aıt olan, pek az
ehadıyet-ı zatıye: Allah ın zatına aıt bırlık.
faraza: farz edelım kı, var sayalım kı
hakaik: hakıkatler, gerçekler
hararet: sıcaklık.
hasiyet: hususı özellik.
hukmetmek: egemenlığı altında bulundurmak.
hukmüne geçmek: yerınde olmak, yerine geçmek, değerınde olmak.
hüküm: değer, karar
kabiliyet: ısıdat, yetenek.
kainat: butun âlemler, varlıklar
katre: damla
kesif: şeffaf olmayan, katı
küllî: butun, umumî
malık: sahıp
manı: engel.
mazhar: naıl olma, şereflenme
menazil-i lâtife: guzel ve hoş yerler
menzil: yer, ev
meraya-ı nazife: temız aynalar
mısal: omek, benzer, numune, eş
misalı: kıyaslayarak benzetme
muazzam: çok buyuk.
muhabere: haberleşme
muşahhas: cısımlendınımış
nev: çeşıt.
nihayetsiz: sonsuz.
Nur: kaınatı ısım ve sıfatlanyla aydınlatan, anlamında Cenab-ı Hakkın bır ismı
nuranı: nurlu.
şecere: ağaç
şuur: bilınç.
temas: etkileşme, değmek.
temsil: benzetme, mısal
teşahhus: cısımlenme, somutlaşma
vasıta: aracı, aracılık.
zat: azamet ve ululuk sahıbi kışı, öz, cevher
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı olan Allah
zemin: yeryüzü.
zerrecik: en küçük parça
zışuur: şuurlu, bilınç sahıbı.
ziya: ışık.

ağacını, kâinata bir misal-i musağğar hükmünde tutup, kâinattaki cilve-i ehadiyeti onun ile göstereceğiz. Şöyle ki:

Şu ağacın, lâakal on bin meyvesi var. Her bir meyvesinin, lâakal yüzer kanatlı çekirdeği var. Bütün on bin meyve ve bir milyon çekirdek, bir anda, beraber bir sanat ve icada mazhardırlar. Hâlbuki, şu ağacın çekirdek-i aslîsinde ve kökünde ve gövdesinde, cüz'î ve müşahhas ve ukde-i hayatiye tabir edilen bir cilve-i irade-i İlâhiye ve bir nüve-i emr-i Rabbanî ile, şu ağacın kavanin-i teşkiliyesinin merkeziyeti; her dalın başında, her bir meyvenin içinde, her bir çekirdeğin yanında bulunur ki, hiçbirinin bir şeyini noksan bırakmayarak, birbirine mâni olmayarak; onunla yapılır. Ve o bir tek cilve-i irade ve o kanun-u emrî, ziya, hararet, hava gibi dağılıp her yere gitmiyor. Çünkü, gittiği yerlerin ortalarındaki uzun mesafelerde ve muhtelif masnularda hiçbir ız bırakmıyor, hiçbir eseri görülmüyor. Eğer intişar ile olsa idi, izi ve eseri görulecekti. Belki, bizzat tecezzi ve intişar etmeden her birisinin yanında bulunuyor. Ehadiyetine ve şahsiyetine o küllî işler, münafi olmuyor. Hatta denilebilir ki, o cilve-i irade, o kanun-u emrî, o ukde-i hayatiye, her birinin yanında bulunur, hiçbir yerde de bulunmaz. Güya şu muhteşem ağaçta meyveler, çekirdekler adedince o kanun-u emrînin birer gözü, birer kulağı var. Belki ağacın her bir cüz'ü, o kanun-u emrînin duygularının birer merkezi hükmündedir ki, uzun vasıtalan, perde olup bir mâni teşkil etmek değil, belki telefon telleri gibi birer vesîle-i teshil ve takrip olur; en uzak, en yakın gibidir.

intişar: yayılma, dağılma
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kanun-u emrî: işlere, fiillere ait kanunlar, emrî kanun
kavanin-i teşkiliye: şekillenme kanunu
küllî: bütüne ait.
lâakal: en azından.
mânî: engel
masnu: sanatla yapılmış eser
mazhar: nail olma, şereflenme
merkeziyet: bütün işlerin merkezleştirilmesi
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek
muhtelif: çeşit çeşit, farklı.
muhteşem: ihtişamlı, görkemli.
münafi: zıt.
müşahhas: cisimlendirilmiş, somut.
noksan: eksik.
nüve-i emr-i Rabbanî: Allah'ın emir ve müsaadesiyle teşkil olunan çekirdek.
şahsiyet: bir ferdin kendine has görünüş, duyuş ve davranışlarının tamamı, kişilik.
tabir: bir mana taşıyan söz.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme.
teşkil: oluşturma, şekillenme
ukde-i hayatiye: hayat düğümü
vasıta: aracı
vesîle-i teshil ve takrip: kolaylaştırma ve yaklaştırma vesîlesi
ziya: ışık.

adedince: sayısınca.
bizzat: kendisi, şahsen
cilve-i ehadiyet: Allah'ın bir çok sıfatıyla her bir varlıkta tecelliliyle görülebilmesi.
cilve-i irade: iradenin tecellisi, belirmesi
cilve-i irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesinin görüntüsü
cüz: kısım, parça
cüz'î: küçük.
çekirdek-i asli: esas çekirdek, öz kâinatın özü, asli çekirdeği
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
güya: sanki
hararet: sıcaklık
hükmünde: yerinde, değerinde
icat: yoktan var etme, meydana getirme

Madem, bilmüşahede Zat-ı Ehad-i Samed'in irade gibi bir sıfatının bir tek cilve-i cüz'îsi, bilmüşahede milyon yerde, milyonlar işe vasıtasız medar olur, elbette Zat-ı Zülcelâl'in tecelli-i kudret ve iradesiyle, şecere-i hilkati bütün ecza ve zerratıyla beraber tasarruf edebilmesine şuhut derecesinde yakîn etmek lâzım gelir.

On Altıncı Sözde ispat ve izah edildiği gibi deriz ki: Madem güneş gibi âcız ve musahhar mahlûklar ve ruhanî gibi madde ile mukayyet nimnuranî masnular ve şu çınar ağacının manevî nuru, ruhu hükmünde olan ukde-i hayatı ve merkez-i tasarrufu olan emrî kanunlar ve iradî cilveler, nuraniyet sırrıyla, bir yerde iken ve bir tek müşahhas cüz'î olduklan hâlde, pek çok yerlerde ve pek çok işlerde bilmüşahede bulunabilirler ve madde ile mukayyet bir cüz'î olduklan hâlde, mutlak bir küllî hükmünü alırlar. Ve bir anda bir cuz-i ihtiyarî ile, pek çok muhtelif işleri bilmüşahede kesb ederler, sen de görüyorsun ve inkâr edemezsin.

Acaba, maddeden mücerret ve muallâ, hem kaydın tahdidinden ve kesafetin zulmetinden munezzeh ve müberra, hem şu umum envar ve şu bütün nuraniyat, Onun envar-ı kudsiye-i esmaiyesinin kesif bir gölgesi ve zilâli, hem umum vücut ve bütün hayat ve âlem-i ervah ve âlem-i berzah ve âlem-i misal, nimşeffaf birer âyine-i cemali, hem sıfâtı muhıta ve şuunatı küllîye olan bir tek Zat-ı Akdes'in irade-i küllîye ve kudret-i mutlaka ve ilm-ı muhit ile zahir olan tecelli-i sıfâtı ve cilve-i ef'alî içindeki teveccüh-u ehadiyetinden hangi şey saklanabilir? Hangi

aciz: zayıf, güçsüz
alem-i berzah: kabir alemi.
alem-i ervah: ruhlar alemi.
alem-i misal: görüntüler alemi, ruhların bulunduğu alem.
âyine-i cemal: cemal âyinesi
bilmüşahede: görerek, şahit olarak.
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme
cilve-i cüz: küçük bir görüntü, tecelli, cuzi cilve.
cilve-i ef'al: fiillerin tecellisi, görüntüsü
cuz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu seçme serbestliği
cüz'î: parça parçaya ait olan, küçük.
emrî: emre ait, emirle ilgili
envar: nurlar
envar-ı kudsiye-i esmaiye: Allah'ın isimlerinin kudsi nurları
hükmünde: değerinde.
ilm-i muhit: her şeyi kuşatıcı ilim.
inkar: reddetme, inanmama
irade: dileme, isteme
irade-i küllîye: Cenab-ı Hakkın her şeye hâkim olan ve her şeyi içine alan iradesi
İradî: iradeye ait
İspat: doğruyu delillerle gösterme
İzah: açıklama yapma
kesafet: şeffaf olmama, kesiflik, yoğunluk.
kesb: kazanma.
kesif: yoğun, şeffaf olmayan
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret.
küllî: bütün
küllîye: umumî, tam, kapsayıcı
mahluk: Allah tarafından yaratılmış
manevî: manaya ait.
masnu: sanatla yaratılmış
medar: sebep, vesile.
merkez-i tasarruf: idare ve tasarruf dairesi.
muallâ: yüce, yüksek.
muhıta: her şeyi kuşatan, kapsayıcı
muhtelif: çeşitli
mukayyet: kayıtlı, sınırlı
musahhar: emir altına giren
mutlak: kayıtsız, tam
müberra: temize çıkmış.
mücerret: soyut, tecrit edilmiş.
münezzeh: uzak, berî
müşahhas: cisimlenmiş
nimnuranî: yarı nurani
nimşeffaf: yarı saydam
nuraniyat: nurluluk, aydınlıklar
ruhanî: cismi olmayan varlıklar
sıfat: nitelik, vasıf
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şuhut: şahit olma, görme
şuunat: işler, icraatlar, emirler, istekler
tahdit: sınırlama.
tecelli-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin görüntüleri
tecelli-i sıfat: İlâhî sıfatların yansımaları
teveccüh-u ehadiyet: Cenab-ı Hakkın her bir varlığın yanında zatıyla bulunması ve yardımına koşması
ukde-i hayat: hayat düğümü
umum: bütün, cümle
vasıta: aracı
vücut: var olma, varlık.
yakın: şüpheden sıyrılarak, son derece emin olarak bilme
zahir: açık.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
Zat-ı Ehad-ı Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde kendisi hiçbir şeye muhtaç olamayan ve biriği her bir şeyde tecelli eden Allah'ın zatı.
Zat-ı Zülcelal: celâl ve büyüklük sahibi Cenab-ı Hakkın zatı
zerrat: zerreler
zulmet: karanlık.
zilal: gölgeler

iş Ona ağır gelebilir? Hangi yer Ondan gizlenebilir? Hangi fert Ondan uzak kalabilir? Hangi şahıs küllıyet kesb etmeden Ona yanaşabılır? Hıç, eşya Ondan gizlenebilir mi? Hiç, bir iş bir işe mâni olur mu? Hıç, bir yer Onun huzurundan hâlî kalır mı? İbni Abbas Radıyallahü Anhın dediği gibi, "Her bir mevcuda bakar bırer manevî basan ve ışıtır birer manevî sem'ı" bulunmaz mı? Sılsıle-ı eşya Onun evamir ve kanunlarının sür'atle cereyanlarına birer tel, birer damar hükmüne geçmez mi? Mevanı ve avaik Onun tasarrufuna vesaıl ve vesaıt olamaz mı? Esbap ve vesaıt sırf zahirî bir perde olamaz mı? Hıçbir yerde bulunmadığı hâlde, her yerde bulunmaz mı? Hiç tahayyüz ve temekkûne muhtaç olur mu? Hiç, uzaklık ve küçukluk ve tabakat-ı vucudun perdeleri Onun kurbiyetıne ve tasarrufuna ve şuhuduna mâni olabilir mi? Hem, hıç maddîlerin, mumkınlerın, kesıflerin, kesirlerın, mukayyetlerın, mahdutlanın hassalan ve maddenin ve imkânın ve kesafetin ve kesretin ve takayyudun ve mahdudiyetin mahsus ve münhasır lâzımları olan tagayyür, tebeddül, tahayyüz ve tecezzi gibi emirler; maddeden mücerret ve Vacıbü'l-Vücud ve Nurü'l-Envar ve Vahid-i Ehad ve kuyuttan münezzeh ve huduttan müberra ve kusurdan mukaddes ve noksandan muallâ bir Zat-ı Akdes'e lâhik olabilir mi? Acz hıç Ona yakışır mı? Kusur hıç Onun dâmen-i izzetine yanaşır mı?

İKİNCİ MAKSADIN HATİMESİ

Bir zaman Ehadiyete dair bir tefekkürde bulunduğum zaman, odamın yanındakı çınar ağacının meyvelerine

mevani: mâniler engeller
mevcut: var olan varlık.
mualla: yuce yuksek
muhtaç: ihtıyacı olan
mukaddes: mubarek, kutsal
mukayyet: kayıtlı bağlı
müberra: temize çıkmış.
mücerret: soyutlanmış.
münezzeh: temiz uzak, berî
münhasır: hasredilmiş mahsus kılınmış
noksan: eksıklik.
Nurü'l-Envar: nurların nuru.
perde: ortu
semi': ışıtme
sılsıle-ı eşya: mevcut olan şeylerın sılsılesi
şuhut: şahıt olma görme
tabakat-ı vücut: vucut tabakaları
tagayyür: değişme başkalaşma.
tahayyüz: onem kazanma yer tutma yer alması.
takayyüt: kayıtlı olma bağlanma
tebeddül: başkalaşma değişme
tecezzi: parçalara ayrılma bolunme
tefekkür: denn duşunme
temekkün: mekan tutma
Vacibu'l-Vücud: varlığı başkasının varlığına bağlı değil kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecellî eden Allah
vesaıl: vesıleler sebepler
vesaıt: vasıtalar
zahirî: gorunurde
Zat-ı Akdes: her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.

acz: zayıflık, guçsuzluk.
avaık: engeller zorluklar
cereyan: akım geçış
dâmen-i ızzet: ızzetının semtı kenarı
Ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birliğinin tecellı etmesi, Allah ın birlıgi
esbap: sebepler
evamır: emırler buyruklar
fert: kısı
hâlî: boş ıssız
hassa: ozel nıtelik.
hatıme: son soz bir eserin sonuç kısmı
hudut: sınırlar
huzur: kat.
hükum: değer
kesafet: kalınlık, yoğunluk, kesıflik.
kesb: kazanma
kesir: çok çok olan dağılmış
kesret: çokluk, fazlalık
kesıf: kalın yoğun şeffaf olmayan
kurbıyet: yakınlık.
kuyut: kayıtlar bağlar
küllıyet: butunluk.
lâhık: ek ilave
lâzım: gerekli
mahdudıyet: sınırlılık.
mahdut: sınırlanmış
mahsus: has
maksat: gaye
manevî: manaya aıt.
mânı: engel

baktım, Arabiyyülibare bir silsile-i tefekkür kalbe geldi. Nasıl gelmiş ise, öyle Arabî olarak yazıp, sonra kısa bir mealini söyleyeceğim. İşte:

نَعَمْ، فَالْاَثْمَارُ وَالْبُذُورُ مُعْجِزَاتُ الْحِكْمَةِ خَوَارِقُ الصَّنْعَةِ هَدَايَا الرَّحْمَةِ، بَرَاهِينُ الْوَحْدَةِ بَشَآئِرُ لُطْفِهِ فِي دَارِ الْاٰخِرَةِ شَوَاهِدُ صَادِقَةٌ بِاَنَّ خَلَّاقَهَا لِكُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ كُلُّ الْاَثْمَارِ وَالْبُذُورِ مَرَايَا الْوَحْدَةِ فِي اَطْرَافِ الْكَثْرَةِ اِشَارَاتُ الْقَدَرِ رُمُوزَاتُ الْقُدْرَةِ بِاَنَّ تِلْكَ الْكَثْرَةَ مِنْ مَنْبَعِ الْوَحْدَةِ تَصْدُرُ شَاهِدَةً لِوَحْدَةِ الْفَاطِرِ فِي الصُّنْعِ وَالتَّصْوِيرِ ثُمَّ اِلَى الْوَحْدَةِ تَنْتَهِي ذَاكِرَةً لِحِكْمَةِ الْقَادِرِ فِي الْخَلْقِ وَالتَّدْبِيرِ وَكَذَا هُنَّ تَلْوِيحَاتُ الْحِكْمَةِ بِاَنَّ صَانِعَ الْكُلِّ بِكُلِّيَّةِ النَّظَرِ اِلَى الْجُزْئِيِّ يَنْظُرُ، ثُمَّ اِلَى جُزْئِهِ، اِذْ اِنْ كَانَ ثَمَرًا فَهُوَ الْمَقْصُودُ الْاَظْهَرُ مِنْ خَلْقِ هٰذَا الشَّجَرِ فَالْبَشَرُ ثَمَرٌ لِهٰذِهِ الْكَآئِنَاتِ فَهُوَ الْمَطْلُوبُ الْاَزْهَرُ لِخَالِقِ الْمَوْجُودَاتِ وَالْقَلْبُ كَالنُّوَاةِ فَهُوَ الْمِرْاٰتُ الْاَنْوَرُ لِصَانِعِ الْكَآئِنَاتِ مِنْ هٰذِهِ الْحِكْمَةِ صَارَ الْاِنْسَانُ الْاَصْغَرُ فِي هٰذِهِ الْمَخْلُوقَاتِ هُوَ الْمَدَارُ الْاَظْهَرُ لِلنَّشْرِ وَالْمَحْشَرِ فِي هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتِ وَالتَّخْرِيبِ وَالتَّبْدِيلِ لِهٰذِهِ الْكَآئِنَاتِ ۞

Arabî: Arapça
Arabiyyülibare: Arapça söz tabire
meal: anlam
silsile-i tefekkür: tefekkur dairelen: art arda gelen düşünceler zinciri

Bu Arabî fıkranın mebdei şudur:

فَسُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَدِيقَةَ أَرْضِهِ: مَشْهَرَ صَنْعَتِهِ، مَحْشَرَ خَلْقِهِ، مَظْهَرَ قُدْرَتِهِ، مَدَارَ حِكْمَتِهِ، مَزْهَرَ رَحْمَتِهِ، مَزْرَعَ جَنَّتِهِ، مَمَرَّ الْمَخْلُوقَاتِ، مَسِيلَ الْمَوْجُودَاتِ، مَكِيلَ الْمَصْنُوعَاتِ، فَمُزَيَّنُ الْحَيَوَانَاتِ مُنَقَّشُ الطُّيُورَاتِ مُثَمَّرُ الشَّجَرَاتِ مُزْهَرُ النَّبَاتَاتِ مُعْجِزَاتُ عِلْمِهِ، خَوَارِقُ صُنْعِهِ، هَدَايَا جُودِهِ، بَشَائِرُ لُطْفِهِ، تَبَسُّمُ الْأَزْهَارِ مِنْ زِينَةِ الْأَثْمَارِ، تَسَجُّعُ الْأَطْيَارِ فِي نَسْمَةِ الْأَسْحَارِ، تَهَزُّجُ الْأَمْطَارِ عَلَى خُدُودِ الْأَزْهَارِ تَرَحُّمُ الْوَالِدَاتِ عَلَى الْأَطْفَالِ الصِّغَارِ، تَعَرُّفُ وَدُودٍ، تَوَدُّدُ رَحْمٰنٍ، تَرَحُّمُ حَنَّانٍ، تَحَنُّنُ مَنَّانٍ لِلْجِنِّ وَالْإِنْسَانِ وَالرُّوحِ وَالْحَيَوَانِ وَالْمَلَكِ وَالْجَانِّ ۞

İşte bu Arabî tefekkürün kısa bir meali şudur ki:

Bütün meyveler ve içindeki tohumcuklar, hikmet-i Rabbaniyenin birer mu'cizesi, sanat-ı İlâhiyenin birer harikası, rahmet-i İlâhiyenin birer hediyesi, vahdet-i İlâhiyenin birer bürhan-ı maddîsi, ahirette eltaf-ı İlâhiyenin birer müjdecisi, kudretinin ihatasına ve ilminin şumulüne birer şahid-i sadık oldukları gibi, şunlar, âlem-i kesretin aktânında ve şu ağaç gibi tekessür etmiş bir nev'i, âlemin etrafında, vahdet âyineleridirler; enzan kesretten vahdete çevriyorlar. Lisan-ı hâl ile her birisi der: "Dal budak salmış şu koca ağacın içinde dağılma, boğulma, bütün o ağaç bizdedir. Onun kesreti, vahdetimizde dahildir."

lisan-ı hal: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
meal: anlam
mebde: başlangıç
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
nev': çeşit
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti
sanat-ı İlâhiye: Allah'ın sanatı
şahid-i sadık: doğru sözlü şahit.
şümul: içine alma, kaplama.
tefekkür: derin düşünme
tekessür: çoğalmak
vahdet: birlik.
vahdet-i İlâhiye: Allah'ın tek olması

âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, ebedî hayat yurdu
aktâr: taraflar, yanlar
âlem: evren, dünya
âlem-i Kesret: çokluk âlemi
Arabî: Arapça
âyine: ayna
burhan-ı maddî: maddî ve görülebilen delil
eltaf-ı İlâhiye: İlâhî lutuf ve ihsanlar
enzar: bakışlar
fıkra: bend, madde
hikmet-i Rabbaniye: Cenâb-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı oluşu
ihata: kuşatma
kesret: çokluk.
kudret: kuvvet, iktidar

Hatta her meyvenin kalbi hükmünde olan her bir çekirdek dahi, Vahdetin birer maddî âyinesi olduklan gibi, zikr-i kalbî-i hafî ile, koca ağacın zikr-i cehrî suretiyle çektiği ve okuduğu bütün esmayı zikreder, okur.

Hem o meyveler, tohumlar, vahdetin âyinelen olduklan gibi, kaderin meşhut işaratı ve kudretin mücessem rumuzatıdır ki, kader onlar ile işaret eder ve kudret o kelimeler ile remzen der.

"Nasıl ki şu ağacın kesretli dal ve budaklan bir tek çekirdekten gelmiş ve şu ağacın sanatkânnın icat ve tasvirde vahdetini gösteriyor. Sonra şu ağaç, dal ve budak salıp tekessür ve intişar ettikten sonra, bütün hakikatini bir meyvede toplar, bütün manasını bir çekirdekte derç eder, onunla Hâlık-ı Zülcelâl'inin halk ve tedbirindeki hikmetini gösterir. Öyle de, şu şecere-i kâinat, bir menba-ı vahdetten vücut alır, terbiye görür; ve o kâinatın meyvesi olan insan, şu kesret-i mevcudat içinde, Vahdeti gösterdiği gibi, kalbi dahi iman gözüyle kesret içinde sırr-ı Vahdeti görür."

Hem, o meyveler ve tohumlar hikmet-i Rabbanıyenin telvihatıdır. Hikmet, onlarla ehl-i şuura şöyle ifade ediyor ve diyor ki:

"Nasıl şu ağaca muteveccih kullî nazar, küllî tedbir, külliyetiyle ve umumiyetiyle bir tek meyveye bakar; çünkü o meyve, o ağaca bir misal-ı musağğardır. Hem o ağaçtan maksut, odur. Hem o küllî nazar ve umumî tedbir, bir meyvenin içinde her bir çekirdeğe dahi nazar

âyine: ayna
derç: toplama
ehl-i şuur: şuur sahipleri
esma: isimler
hakikat: gerçek, esas
halk: yaratma
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmetiyle her şeyi yoktan yaratan Allah
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i Rabbanıye: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı oluşu
hükmünde: değerinde, yerinde
icat: yoktan var etme, meydana getirme
iman: inanma, itikat.
intişar: yayılmak, dağılmak.
işarat: işaretler
kader: Allah'ın meydana gelecek hâdiselen olmadan önce takdir etmesi, planlaması.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kesret: çokluk
kesret-i mevcudat: kalabalık varlıklar
kudret: kuvvet, iktidar
kullî: umumî
külliyet: bütünlük.
maksut: gaye
mana: anlam
menba-ı vahdet: birlik kaynağı
meşhut: görünen
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
mücessem: cisimlenmiş
muteveccih: yönelik.
nazar: bakış
remzen: işaretle
rumuzat: rumuzlar, işaretler
sanatkâr: sanatla uğraşan
suret: biçim, tarz
sırr-ı vahdet: birlik sırrı
şecere-i kâinat: kainat ağacı
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tekessür: çoğalmak.
telvihat: telvihler, açıklamalar
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme
umum: bütün.
umumî: umuma ait
umumiyet: genellik.
vahdet: birlik.
vücut: var olma, varlık.
zikir: anma
zikr-i cehrî: yüksek sesle yapılan zikir
zikr-i kalbî-i hafî: kalben yapılan gizli zikir

eder. Çünkü, çekirdek umum ağacın manasını, fihristesini taşıyor. Demek, ağacın tedbirini gören Zat, o tedbir ile alâkadar bütün esmasıyla, ağacın vücudundan maksut ve icadının gayesi olan her bir semereye müteveccihtir. Hem şu koca ağaç, o küçük meyveler için bazen budanır, kesilir, tecdit için bazı cihetleri tahrip edilir, daha güzel, bâkî meyveler vermek için, aşılanır. Öyle de, şu şecere-i kâinatın semeresi olan beşer, kâinatın vücudundan ve icadından maksut odur ve icad-ı mevcudatın gayesi de odur. Ve o meyvenin çekirdeği olan insanın kalbi daha, Sâni-i Kâinatın en münevver ve en cami bir âyinesidir. İşte şu hikmettendir ki, şu küçücük insan, neşir ve haşir gibi muazzam inkılâplara medar olmuş kâinatın tahrip ve tebdiline sebep olur. Onun muhakemesi için dünya kapısı kapanıp, ahiret kapısı açılır."

Madem haşrin bahsi geldi. Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın, haşrin ispatına dair cezalet-i beyanını ve kuvvet-i ifadesini gösteren bir nükte-i hakikatini beyan etmeye münasebet geldi. Şöyle ki:

Şu tefekkür neticesi göstenyor ki, beşenn muhakemesi ve saadet-i ebediye kazanması için lüzum olsa bütün kâinat tahrip edilir ve tahrip ve tebdil edecek bir kudret görünüyor ve vardır. Fakat, haşrin meratibi var. Bir kısmına iman farzdır, manfeti lâzımdır; diğer kısmı, terakkiyat-ı ruhiye ve fikriyenin derecatına göre görünür ve ilim ve manfeti lâzım olur. Kur'ân-ı Hakîm, en basit ve kolay olan mertebeyi kat'î ve kuvvetli ispat için, en geniş ve en büyük bir daire-ı haşrı açacak bir kudreti gösteriyor.

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
alâkadar: ilgili, münasebetli
âyine: ayna
bâkî: ebedî, daimî
beşer: insan.
beyan: anlatma, izah.
cami: kapsayıcı
cezalet-i beyan: kelimelerin ve cümlelerin ahenkli ve akıcı olması.
cihet: yön, taraf
daire-i haşir: haşr dairesi
derecat: dereceler
esma: isimler
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
fihriste: bir kitapta bulunan şeylerin sırayla gösteren liste.
gaye: maksat.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın, ölüleri dirilitip mahşere çıkarması, toplanma
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
icad-ı mevcudat: varlıkların yoktan yaratılması
icat: yoktan var etme, yaratma
ilim: bilim, bilgi
iman: inanma, itikat.
inkılap: değişim, dönüşüm
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kat'i: kesin
kudret: kuvvet, iktidar
Kur'an-ı Hakim: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla insanları benzerini yapmaktan aciz kılan Kur'an
kuvvet-i ifade: kuvvetli ifade, fikrin gücü
lâzım: gerekli, luzumlu
lüzum: gereklilik.
maksut: gaye.
marifet: bilme
medar: sebep, vesile
meratip: mertebeler
mertebe: derece
muazzam: çok büyük
muhakeme: düşünme, akıl yürütme
münasebet: uygunluk, alâka
münevver: nurlanmış
müteveccih: yönelik
neşir: dağılma, yayılma
nükte-i hakikat: hakikat nüktesi
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
Sâni-i Kâinat: kainatı mükemmel bir sanatla yaratan Allah
semere: meyve, fayda
şecere-i kâinat: kainat ağacı
tahrip: harap etme, yıkma
tebdil: değiştirme, döndürme
tecdit: yenilenme
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tefekkür: derin düşünme.
terakkiyat-ı fikriye: fikrî ilerlemeler
terakkiyat-ı ruhiye: ruhen yükselmeler
vücut: var olma, varlık.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah

İşte, umuma iman lâzım olan haşrin mertebesi şudur ki: "İnsanlar öldükten sonra, ruhlan başka makamlara gider. Cesetleri çürüyor, fakat insanın cesedinden, bir çekirdek, bir tohum hükmünde olacak acbüzzenep tabir edilen küçük bir cüz'ü bâkî kalıp, Cenab-ı Hak, onun üstünde cesed-i insanîyi haşırde halk eder, onun ruhunu ona gönderir." İşte bu mertebe o kadar kolaydır ki, her baharda milyonlarla misali görülüyor.

İşte, bazen şu mertebeyi ispat için ayat-ı Kur'âniye öyle bir dairevi gösteriyor ki, bütün zerratı haşir ve neşredecek bir kudretin tasarrufatını gösterir; bazen de bütün mahlûkatı fenâya gönderip, yeniden getirecek bir kudret ve hikmetin âsânnı gösterir. Bazı, yıldızları dağıtıp, semavatı parçalayabilir bir kudret ve hikmetin tasarrufatını ve âsânnı gösterir; bazı, bütün zîhayatı öldürecek, yeniden, def'aten, bir sayha ile diriltecek bir kudret ve hikmetin tasarrufatını ve tecelliyatını gösterir. Bazı, bütün rûy-i zeminde zîhayat olanları ayrı ayrı haşir ve neşredecek bir kudret ve hikmetin tecelliyatını gösterir; bazen, küre-i arzı bütün bütün dağıtacak, dağlan uçuracak, düzeltip daha güzel bir surete çevirecek bir kudret ve hikmetin âsânnı gösterir.

Demek, herkese ımanı ve manfetı farz olan haşırden başka, çok mertebe-i haşirleri dahi o kudret ve hikmetle yapabilir. Hıkmet-ı Rabbanıye ıktıza etmış ıse, elbette haşir ve neşr-i insanî ile beraber, umum onlan dahi yapacak; veyahut bazı mühımlennı yapar.

acbüzzenep: insanın kuyruk sokumunda bulunduğu belirtilen, ikinci yaratılış için çekirdek hukmunde olduğu bildinlen ve bedenin ozunü oluşturduğu kabul edilen madde, bir tur genetik şifre.
asar: eserler, izler
ayat-ı Kur'aniye: Kur'anın ayetlen
bâkî: ebedî, daimî.
Cenab-ı Hak: Allah.
ceset: vucut, beden.
ceset-i insanî: insana ait ceset.
cüz: parça
def'aten: bir defada, birden.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir, şart.
fena: yok olma, olumluluk.
halk etmek: yaratmak.
haşır ve neşr-i insanî: öldükten sonra tekrar insanların dırılıp mahşerde bir araya toplanması
haşir: Allah'ın ölulen dırıltıp mahşere çıkarması, kıyamettten sonra butun insanlann bir yere toplanmalan; toplama
haşr-i insanî: insanların kıyamettten sonra bir araya gelmesi, toplanması.
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak, manalı, faydalı ve tam yerlı yennde olması
hıkmet-i Rabbanıye: Cenab-ı Hakkın terbıye ve idarelsının gayelı ve maksadı oluşu
hukmünde: değennde, yerinde
ıktıza: gerektırme
ıman: manma, ıtıkat.
ispat: doğruyu delillerle gostermc
kudret: kuvvet, iktıdar
kure-ı arz: dunya, yer kure
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
makam: durak, mevkı
manfet: bılme
mertebe: derece, basamak.
mertebe-ı haşir: haşrın mertebelen
mısal: benzer, ornek
muhım: onemlı
neşretmek: yaymak, dagıtmak, yayılma, dağılma.
neşr-i insanî: olulenn mahşerde dırılıp toplanmasından sonra kendılenne uygun yerlere dağıtılmalan
ruh: can, oz
ruy-ı zemin: yeryüzu
sayha: bağırma, çağrı
semavat: semalar, gokler
suret: bıcım, gorunuş
tabir: bır mana taşıyan söz.
tasarrufat: tasarruflar, kullanımlar
tecelliyat: Ilâhî ısımlenn yansımalan, gorulmelen
umum: herkes, cümle.
umum: herkes, genel
zerrat: zerreler
zihayat: hayat sahıbi

Bir Sual Diyorsunuz ki: "Sen, Sözlerde kıyas-ı temsilî çok istimal ediyorsun. Hâlbuki fenn-i mantıkça, kıyas-ı temsilî, yakîni ifade etmiyor. Mesail-i yakîniyede bürhan-ı mantıkî lâzımdır. Kıyas-ı temsilî, usul-ü fıkıh ulemasınca zann-ı galip kâfi olan metalıpte ıstımal edilir. Hem de, sen, temsilâtı bazı hikâyeler suretinde zikrediyorsun. Hikâye hayalî olur, hakıkî olmaz, vakıa muhalif olur?"

Elcevap Ilm-i mantıkça çendan "Kıyas-ı temsilî, yakîn-i kat'î ifade etmiyor" denilmiş, fakat kıyas-ı temsilînin bir nev'i var kı, mantığın yakînî burhanından çok kuvvetlidir ve mantığın birinci şeklinin birinci darbından daha yakînîdir. O kısım da şudur kı:

Bir temsil-i cüz'î vasıtasıyla bir hakikat-i küllînin ucunu gosterip, hükmu o hakikate bina ediyor, o hakikatın kanununu, bir hususî maddede gösteriyor. Tâ o hakikat-ı uzma bilinsin ve cüz'î maddeler, ona irca edilsin. Meselâ "Güneş, nuraniyet vasıtasıyla, bir tek zat iken, her parlak şeyin yanında bulunuyor" temsiliyle bir kanun-u hakikat gösterilmiyor ki, nur ve nuranî için kayıt olamaz, uzak ve yakın bir olur, az ve çok musavi olur, mekân onu zapt edemez.

Hem meselâ, "ağacın meyveleri, yaprakları, bir anda bir tarzda kolaylıkla ve mukemmel olarak bir tek merkezde, bir kanun-u emrî ile teşkili ve tasvir" bir temsildir ki, muazzam bir hakıkatın ve kullî bir kanunun ucunu gösterir; o hakikat ve o hakikatin kanununu gayet kat'î bir surette ıspat eder kı, o koca kâınat dahı şu ağaç gıbı

bina etmek. ustune kurmak
bürhan: delil
burhan-ı mantıkî: mantık kaıdelerine uygun delil
cüz'i: parçaya aıt olan kuçuk.
çendan: gerçı
darp: onerme
fenn-i mantık: mantık ilmı
gayet: çok son derece.
hakikat: gerçek, esas
hakikat-ı küllî: buyuk hakıkat.
hakikat-ı uzma: en buyuk gerçek.
hakikî: gerçek.
hususî: ozel
hükum: karar emir
ilm-i mantık: mantık ılmı
irca: dondurme
ıspat: doğruyu delillerle gosterme
ıstımal: kullanma
kâfi: yeter
kâinat: butun âlemler varlıklar
kanun-u emri: ışlere fıllere aıt kanunlar emrî kanun
kanun-u hakikat: gerçek doğru kanun.
kat'i: kesın.
küllî: umumî.
kıyas-ı temsilî: temsıl tarzında yapılan mukayese
lazım: gerekli, luzumlu
mekân: yer mahal
mesail-i yakîniye: kesın olarak bilinen meseleler ınandırcı mı saller
metalıp: ıstenen talep edılen şeyler
muazzam: çok büyuk
muhalif: karşıt, zıt.
müsavi: eşıt, denk.
nev: çeşıt
nur: parılto ışık
nuranî: nurlu
nuraniyet: nurluluk.
sual: soru
suret: bıçım tarz
tasvir: bir şeyi çeşıtlı ıfade tarzlarıyla anlatma
temsil: benzetme mısal getirme.
temsilât: temsıller ornekler
temsil-i cüz'i: kuçuk bır mısal ornek
teşkil: şekillendirme meydana getirme
ulema: alımler
usul-ü fıkıh: fıkıh usulu hukuk prensıbı
vakıa: olay
vasıta: aracılık.
yakın: şupheden sıyrılarak kesin olarak bilme
yakîn-ı kat'i: kesin kanaat, görüş fikır
yakini: şuphesiz ve kesin bılgi.
zann-ı galip: ustun gelen kanaat gerçeğe en yakın zan
zapt: tutma idaresi altına alma
zat: fert, kısı
zikir: anma

o kanun-u hakikatin ve o sırr-ı ehadiyetin bir mazharıdır, bir meydan-ı cevelânıdır.

İşte, bütün Sözlerdeki kıyasat-ı temsiliyeler bu çeşittirler ki, bürhan-ı kat'î-yi mantıkîden daha kuvvetli, daha yakînîdirler.

İkinci suale cevap: Malûmdur ki, fenn-i belâgatte bir lâfzın, bir kelâmın mana-ı hakikîsi, başka bir maksut manaya sırf bir alet-i mülâhaza olsa, ona "lâfz-ı kinaî" denilir. Ve "kınaî" tabir edilen bir kelâmın mana-i aslîsi medar-ı sıdk ve kizb değildir, belki kinaî manasıdır ki, medar-ı sıdk ve kizb olur. Eğer o kınaî mana doğru ise, o kelâm sadıktır, mana-i aslî kâzip dahi olsa, sıdkını bozmaz. Eğer mana-ı kınaî doğru değilse, mana-ı aslîsi doğru olsa, o kelâm kâziptir. Meselâ, kinaî misallerinden, "Fulânun tavîlunnecat" denilir. Yanı, "Kılıcının kayışı, bendi uzundur." Şu kelâm, o adamın kametinin uzunluğuna kinayedir. Eğer o adam uzun ise, kılıcı ve kayışı ve bendi olmasa da, yine bu kelâm sadıktır, doğrudur. Eğer o adamın boyu uzun olmazsa, çendan, uzun bir kılıcı ve uzun bir kayışı ve uzun bir bendi bulunsa, yine bu kelâm kâziptir. Çünkü, mana-i aslîsi, maksut değil.

İşte, Onuncu Sözün ve Yirmi İkinci Sözün hikâyeleri gibi, sair Sözlerin hikâyeleri, kınaiyat kısmındandırlar ki, begayet doğru ve gayet sadık ve mutabık-ı vaki olan hikâyelerin sonlarındaki hakikatler, o hikâyelerin mana-ı kinaiyeleridir. Mana-i asliyeleri bir temsil-i dürbinîdir; nasıl olursa olsun, sıdkına ve hakkanıyetine zarar vermez.

alet-ı mulahaza: düşünme ve muhakeme aracı
begayet: son derece, pek çok.
bend: bağ, ip, yular
burhan-ı kat'i-yi mantıkî: mantık kurallarına uygun kesin delil
burhan-ı kat'i-yi yakinî: kesin inandırıcı olan delil
çendan: gerçi
fenn-i belâgat: düzgün, sanatlı ve tesirli ifade etmeyi öğreten ilim
fulanun tavîlunnecat: filanın kılıcının kayışı bendi uzundur
gayet: çok, son derece
hakikat: gerçek.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk, doğruluk.
kamet: boy
kanun-u hakikat: gerçek, doğru kanun
kazip: yalan.
kelam: söz, lâfız.
kinaî: dolaylı, örtülü ifade
kinaiyat: kinayeler
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatan söz
kıyasat-ı temsiliye: benzetmeye dayanan kıyaslar, misallerle yapılan kıyaslamalar
lafz-ı kinaî: kinaye yollu söylenmiş lafız.
lâfız: söz, kelime.
maksut: kasteddilen, gaye.
malum: bilinen.
mana: anlam
mana-ı asliye: asıl ve gerçek mana, aslin, esasın anlamı
mana-i hakikî: gerçek mana
mana-ı kinaiye: başka bir mana için söylenen sözün manası, ikinci sözün manası, kinaî mana
mazhar: yansıma ve görünme yeri
medar-ı sıdk ve kızb: doğruluk ve yalana sebep
meydan-ı cevelân: hareket ve faaliyet meydanı
misal: benzer, örnek.
mutabık-ı vaki: olana uygun
sadık: doğru
sair: diğer, öteki
sual: soru
sıdk: doğruluk
sırf: sadece
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı
tabir: manası olan söz
temsil-i dürbinî: uzağı yakınlaştırma örnekleri, dürbune ait örnek
yakin: şüphesiz ve kesin bilgi

Hem o hikâyeler, birer temsildirler. Yalnız umuma tefhim için, lisan-ı hâl lisan-ı kâl suretinde ve şahs-ı manevî, bir şahs-ı maddî şeklinde gösterilmiştir.

Üçüncü Maksat

Umum ehl-ı dalâletin vekili, ikinci sualine [HAŞIYE] karşı, kat'î ve muknı ve mulzım cevabı aldıktan sonra, şöyle üçüncü bir sual ediyor, diyor ki:

"Kur'ân'da, [2] اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ [1] ۞ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ gibi kelımat, başka hâlıklar, rahîmler bulunduğunu iş'ar eder. Hem dıyorsunuz ki, 'Hâlık-ı Âlem'ın, nıhayetsız kemalâtı var. Butun enva-ı kemalâtın en nıhayet mertebelerini camidir.' Hâlbukı eşyanın kemalâtı, ezdat ile bilınır. Elem olmazsa, lezzet bır kemal olmaz. Zulmet olmazsa, ziya tahakkuk etmez. Firak olmazsa, vısal lezzet vermez ve hakeza."

Elcevap: Birinci şıkka Beş İşaret ile cevap veririz:

BİRİNCİ İŞARET: Kur'ân baştan başa tevhîdi ispat ettiği ve gösterdiği için, bir delil-i kat'îdir ki; Kur'ân-ı Hakîm'ın o nevı kelımelen sızın fehmettiğınız gıbı değıldır. Belkı, اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ demesi, "*Hâlıkıyet mertebelerının en ahsenindedir*" demektir ki, başka hâlık bulunduğuna hiç delâleti yok. Belki, hâlıkıyetin, sair sıfatlar gibi, çok

HAŞIYE: Ikıncı Maksadın başındakı sual demektır. Yoksa hatımenın ahırındekı bu kuçücük sual degıldır.

1 En guzel yaratıcılık mertebesıne sahıp olan. (Mu'mınun Suresı 31, Saffat Suresı, 125.)

2. Merhamet mertebelennın en yucesınde olan. (A'raf Suresı 151, Yusuf Suresı 64, 91, Enbıya Suresı, 83, Mu'mınun Suresı 109, 118.)

ahır: son.
ahsen: en güzel
camı: ıhtıva eden, kapsayan
delâlet: delıl olma, ışaret.
delıl-ı kat'î: kesın ve ınandırcı delıl
ehl-ı dalâlet: dalâlet ehlı, azgın ve sapkın kımseler
elcevap: cevap olarak.

elem: uzuntu, tasa
enva-ı kemalat: çeşıt çeşıt mukemmellıkler
ezdat: zıtlar
fehım: anlayış, ıdrak
fırak: ayrılık.
hakeza: boylece, bunun gıbı
Halık: yoktan yaratan Allah
Halık-ı Âlem: alemın yaratıcısı olan Allah
hâlıkıyet: yaratıcılık.
haşıye: dıpnot.
hatıme: son soz
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
ış'ar: yazı ıle bıldırme
kat'ı: kesın
kelımat: kelımeler
kemal: yetkınlık, tamlık, mukemmellık.
kemalât: fazıletler, kemaller, mukemmellıkler
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lısan-ı hal: hal dılı, vucut dılı
lısan-ı kal: soz ıle anlatılan mana
maksat: gaye
mertebe: derece, basamak.
muknı: ıkna edıcı
mulzım: ılzam eden, susturan
nev: çeşıt, tur
nıhayet: son
nıhayetsız: sonsuz.
rahîm: merhamet eden
sair: dıger, oteki
sıfat: nıtelık, vasıf
sual: soru
suret: bıcım, tarz
şahs-ı maddî: maddî şahıs
şahs-ı manevî: manevî şahıs.
şık: kısım
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme
tefhım: anlatma, açıklama
temsıl: benzetme, mısal getırme.
tevhıt: Allah'ın bir olduğunu kabul etme
umum: butun herkes, cumle
vekıl: başkasının yenne hareket eden, konuşan
vısal: kavuşma
ziya: ışık
zulmet: karanlık

meratıbı var أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ demek, "*Meratıb-ı hâlıkıyetın en güzel, en munteha mertebesinde bir Hâlık-ı Zulcelâl'dır*" demektir.

İKİNCİ İŞARET: [1] أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ gibi tabirler, hâlıklanın taaddüdüne bakmıyor; belkı, mahlûkıyetın envaına bakıyor Yanı, "*Her şeyi, her şeye lâyık bir tarzda, en güzel bir mertebede halk eder bır hâlıktır*" Nasıl kı, şu manayı, [2] أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ gıbi ayetler ıfade eder.

ÜÇÜNCÜ İŞARET: [4] ۞ اَللّٰهُ اَكْبَرُ [3] ۞ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ [6] خَيْرُ الْمُحْسِنِينَ [5] ۞ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ gıbı tabirattakı muvazene, Cenab-ı Hakkın vakidekı sıfât ve ef'alı, sair o sıfât ve ef'alin numunelerine malik olanlarla muvazene ve tafdil değıldır. Çünkü, bütün kâinatta cın ve ınsa melekte olan kemalât, Onun kemaline nıspeten zayıf bir gölgedir. Nasıl muvazeneye gelebılır? Belkı muvazene, insanların ve bahusus ehl-i gafletin nazarına göredır.

Meselâ, nasıl ki bir nefer, onbaşısına karşı kemal-i itaat ve hürmeti gosterıyor, bütün ıyılıklen ondan görüyor, padişahı az düşünür. Onu düşünse de yine teşekküratını onbaşıya venyor. Işte boyle bır nefere karşı denılır: "Yahu, padişah senin onbaşından daha büyüktür. Yalnız ona teşekkur et." Şımdı şu söz, vakideki padışahın haşmetlı hakîkî kumandanlığıyla, onbaşısının cüz'î, sûrî kumandanlığını muvazene degıl. Çünkü, o muvazene ve tafdıl,

ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi
bahusus: ozellıkle
Cenab-ı Hak: Allah
cın: gozle gorunmez, latıf cısım lerden ıbaret bır yaratık.
cüz'î: kıymetsız, onemsız
ef'al: fıller, ışler
ehl-i gaflet: dunyaya dalıdıgından dolayı ahıretın farkında olmayan
envâ: çeşıtler, turler
hakîkî: gerçek.
Hâlık: yoktan yaratan Allah
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz buyuklük ve haşmetıyle her şeyı yoktan yaratan Allah
halk: yaratma
haşmetlı: ıhtişamlı, heybetlı
hayırlı: ıyı, faydalı, yararlı.
hurmet: rıayet, ıhtıram, saygı.
ihsan: ıkram, bağış
ins: insan
kainat: butun alemler, varlıklar
kemal: yetkınlık, tamlık, mukemmellik.
kemalat: fazıletler, mukemmellıkler
kemal-i itaat: tam ve mukemmel ıtaat, kusursuz ıtaat, ıtaattekı mukemmellik
kumandan: komutan
layık: yakışır, uygun.
mahlukıyet: yaratılmışlık.
malık: sahıp
mana: anlam
manasız: anlamsız.
melek: Allah'ın nurdan yarattığı, gorulemeyen, Allah'ın emırlerıne tam ıtaat eden mahlûk.
meratıp: mertebeler, basamaklar
meratıp-ı hâlıkıyet: yaratıcılık mertebelerı.
mertebe: derece, basamak
muvazene: olçu, karşılaştırma, mukayese
munteha: nıhayet, son
nazar: bakış
nefer: er, rutbesız asker
nispeten: gore, kıyaslayarak, oranla
numune: ornek.
sair: dıger, otekı
sıfat: nıtelık, vasıf
surî: gorunuşte.
taaddut: çoğalma
tabır: ıfade, soz.
tabıratı: tabırler, ıfadeler
tafdıl: bırısını otekılerden ustun tutma, tercıh
teşekkurat: teşekkurler, mınnet.
vakı: vuku bulan, olan

1 En guzel yaratıcılık mertebesıne sahıp olan (Mu'mınun Suresı 31, Saffat Suresı 125)
2. O her şeyı en guzel şekılde yaratti (Secde Suresı 7)
3 En guzel yaratıcılık mertebesıne sahıp olan (Mu'mınun Suresı 31, Saffat Suresı 125)
4 Allah en buyuktur, en yucedir
5. Ayırt edıcılıgın en hayırlı mertebesınde olan (En'am Suresı 57)
6. İhsan edenlerın, iyılık edenlerın en hayırlısı (*Cevşenu'l-Kebir* 3 10)

manasızdır. Belki, neferin nazar-ı ehemmiyet ve irtibatına göredir ki; onbaşısını tercih eder, teşekküratını ona verir, yalnız onu sever.

İşte bunun gibi, hâlık ve mün'im tevehhüm olunan zahirî esbap, ehl-i gafletin nazarında Mün'im-i Hakikî'ye perde olur. Ehl-i gaflet onlara yapışır, nimet ve ihsanı onlardan bilir, medih ve senalarını, onlara verir. Kur'ân der ki: "Cenab-ı Hak, daha büyüktür, daha güzel bir hâlıktır, daha iyi bir muhsindir; Ona bakınız, Ona teşekkür ediniz!"

DÖRDÜNCÜ İŞARET: Muvazene ve tafdil, vaki mevcutlar içinde olduğu gibi, imkânî, hatta farazî eşyalar içinde dahi olabilir. Nasıl ki ekser mahıyetlerde, müteaddit meratip bulunur; öyle de, esma-i İlâhiye ve sıfât-ı kudsıyenin mahıyetlerinde de, akıl itibarıyla hadsız meratıp bulunabilir. Hâlbuki Cenab-ı Hak, o sıfât ve esmanın mümkin ve mutasavver bütün meratıbının en ekmelinde, en ahsenindedir. Bütün kâinat, kemalâtıyla bu hakikate şahittir[1] لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ, bütün esmasını ahseniyet ile tavsif, şu manayı ifade ediyor.

BEŞİNCİ İŞARET: Şu muvazene ve müfadale, Cenab-ı Hakkın, masivaya mukabil değil, belki iki nevi tecelliyat ile sıfâtı var.

Biri: Vahidiyet sırrıyla ve vesaıt ve esbap perdesi altında ve bir kanun-u umumî suretinde tasarrufatıdır.

1 En güzel isimler Onundur. (Haşr Suresi, 24.)

ahsen: en güzel
ahseniyet: en güzel olma hâli
akıl itibarıyla: akıl bakımından
Cenab-ı Hak: Allah
ehl-i gaflet: gafllete dalanlar
ekmel: en mükemmel
ekser: pek çok.
esbap: sebepler
esma: isimler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
farazî: var sayarak, takdir ve tahmin usulüne dayanan
hadsız: sınırsız
hakikat: gerçek.
Hâlık: yoktan yaratan, Allah
haşr: diriliş, dirilme
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.
imkânî: imkân dahilî
irtibat: bağlantı, münasebet.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kanun-u umumî: genel kanun
kemalat: fazileder, mükemmellikler
mahiyet: asıl, nitelik, iç yüz
mana: anlam
masıva: Allah'tan başka bütün varlıklar
medih: övme
meratıp: mertebeler
mevcut: var olan, bulunan
Muhsin: sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah.
mukabil: karşılık.
mutasavver: tasavvur edilmiş, düşünülmüş.
muvazene: karşılaştırma, mukayese
müfadale: bir şeyi diğerlerinden üstün kılma
mümkin: olabilir, olması ihtimal dahilinde
mün'im: nimet veren
Mün'im-i Hakiki: nimetin sebeplerin arkasındaki gerçek sahibi
muteaddit: çeşitli
nazar: bakış, itibar.
nazar-ı ehemmiyet: pek önemli görerek bakma
nev: çeşit
perde: örtü
sena: överek bahsetme
sıfat: nitelik, vasıf.
sıfat-ı kudsiye: Allah'ın mukaddes sıfatları
suret: biçim, tarz
tafdil: birisini öteklerden üstün tutma, tercih
tasarrufat: istediği gibi kullanma yetkileri
tasarrufat: istediği gibi kullanma yetkisi
tavsif: vasıflandırma
tecelliyat: tecelliler, görünmeler, belirmeler
teşekkurat: teşekkürler, minnet.
tevehhum: vehimlenme, zannetme.
vahıdıyet: Cenab-ı Hakkın varlıkların bütününde görülen birlik tecellisi
vaki: vuku bulan, olan
vesaıt: vasıtalar

İkincisi: Ehadiyet sırrıyla, perdesiz, doğrudan doğruya, hususî bir teveccüh ile tasarruftur.

İşte, ehadiyet sırrıyla, doğrudan doğruya olan ihsanı ve icadı ve kibriyası ise, vesait ve esbabın mezahirinyle görünen âsâr-ı ihsanından ve icat ve kibriyasından daha büyük, daha güzel, daha yüksektir, demektir. Meselâ, nasıl bir padişahın—fakat velî bir padişahın—ki, umum memurları ve kumandanları sırf bir perde olup, bütün hüküm ve icraat onun elinde farz ediyoruz. O padişahın tasarrufat ve icraatı iki çeşittir:

Birisi, umumî bir kanunla, zahirî memurların ve kumandanların suretinde ve makamların kabiliyetine göre verdiği emirler ve gösterdiği icraatlardır.

İkincisi, umumî kanunla değil ve zahirî memurlar da perde yapmayarak, doğrudan doğruya ihsanat-ı şahanesi ve icraatı, daha güzel, daha yüksek denilebilir.

Öyle de, sultan-ı ezel ve ebed olan Hâlık-ı Kâinat, çendan vesait ve esbabı icraatına perde yapmış, haşmet-i rububiyetini göstermiş; fakat, ibadının kalbinde hususî bir telefon bırakmış ki, esbabı arkada bırakıp, doğrudan doğruya Ona teveccüh etmek için, ubudiyet-ı hassa ile mükellef edip, [1] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deyiniz diye, kâinattan yüzlerini Kendine çevirir. İşte, [4] ۞ اَللّٰهُ اَكْبَرُ [3] ۞ اَرْحَمُ الرّٰاحِمِينَ [2] ۞ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ maanisi, şu manaya da bakıyor.

Vekilin ikinci şık sualine Beş Remiz ile cevaptır:

asar-ı ihsan: lütuf ve ihsan nümunelen
çendan: gerçi
ehadiyet: Allah'ın bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
esbap: sebepler
farz: var sayma, öyle kabul etme.
Hâlık-ı Kâinat: kainatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
haşmet-i rububiyet: rabbiğin, idare ve terbiye ediciliğin haşmeti
hususî: özel
hüküm: karar, emir
ibad: kullar
icat: yoktan var etme, yaratma
icraat: yapılan, tatbik edilen işler
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.
ihsanat-ı şahane: padişahın ikramları, lütufları
kabiliyet: yetenek, iktidar
kainat: bütün alemler, varlıklar
kibriya: azamet, büyükluk
kumandan: komutan
maani: manalar.
makam: yer, mevki
mana: anlam
mertebe: kademe, seviye, basamak.
mezahir: mazharlar, görünenler
mükellef: vazifeli, muvazzaf
perde: örtü
sual: soru
Sultan-ı Ezel ve Ebed: bütün zamanlar ve mekanlar tasarrufu altında bulunan Cenab-ı Hak.
suret: şekil, biçim, görünüş
tasarrufat: istediği gibi kullanma yetkisi
teveccüh: yönelme.
ubudiyet-ı hassa: sarımsı kulluk.
umum: bütün.
umumî: herkesle alâkalı
vekil: başkasının yerine hareket eden
velî: Allah dostu
vesait: vasıtalar
yüce: üst, yüksek
zahirî: görünürde

1. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz. (Fatiha Suresi, 5.)
2. En güzel yaratıcılık mertebesine sahip olan. (Mü'minûn Suresi, 31; Saffat Suresi, 125.)
3. Merhamet mertebelerinin en yücesinde olan. (A'raf Suresi, 151; Yusuf Suresi, 64; 91; Enbiya Suresi, 83; Mü'minûn Suresi, 109; 118.)
4. Allah en büyüktür, en yücedir.

Birinci Remiz

Sualde diyor ki: "Bir şeyin zıddı olmazsa, o şeyin nasıl kemali olabilir?"

Elcevap. Şu sual sahibi, hakikî kemali bilmiyor, yalnız nisbî bir kemal zannediyor. Hâlbuki, gayre bakan ve gayre nispeten hâsıl olan meziyetler, faziletler, tefevvuklar hakikî değiller, nisbîdirler; zayıftırlar. Eğer gayr, nazardan sakıt olsalar, onlar da sukut ederler. Meselâ, sıcaklığın nisbî lezzeti ve fazileti, soğuğun tesiri iledir; yemeğin nisbî lezzeti, açlık eleminin tesiri iledir. Onlar gitse, bunlar da azalır.

Hâlbuki, hakikî lezzet ve muhabbet ve kemal ve fazilet odur ki, gayrin tasavvuruna bina edilmesin, zatında bulunsun ve bizzat bir hakikat-i mukarrere olsun. Lezzet-i vücut ve lezzet-i hayat ve lezzet-i muhabbet ve lezzet-i marifet ve lezzet-ı iman ve lezzet-i beka ve lezzet-i rahmet ve lezzet-i şefkat ve hüsnünur ve husnübasar ve hüsnükelâm ve hüsnükerem ve hüsnüsîret ve hüsnüsuret ve kemal-i zat ve kemal-i sıfât ve kemal-i ef'al gibi bizzat meziyetler, gayr olsun olmasın, şu meziyetler tebeddül etmez.

İşte Sâni-ı Zülcelâl ve Fâtır-ı Zülcemal ve Hâlık-ı Zülkemal'in bütün kemalâtı, hakikiyedir, Zatiyedir; gayr ve masıva, ona tesir etmez, yalnız mezahir olabilirler.

bina etmek: kurmak, yapmak.
bizzat: şahsen
elcevap: cevap olarak.
elem: dert, kaygı
Fatır-ı Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi benzersiz yaratan Allah
fazilet: iyi ahlâk, kışıyı ahlâklı iyi hareket etmeye yöneten manevi kuvvet, erdem
gayr: başka, diğer
hakikat-i mukarrere: kesinleşmiş hakikat
hakiki: gerçek
Halık-ı Zülkemal: sonsuz kemal sahibi ve her şeyi yoktan yaratan Allah
hasıl: ortaya çıkan.
husnubasar: gözdeki güzellik
hüsnükelam: sözdeki güzellik.
hüsnükerem: güzel ikram.
hüsnünur: parlak güzellik.
hüsnüsiret: hareket ve ahlâk güzelliği, iç güzellik.
hüsnüsuret: görünüş güzelliği, dış güzellik.
kemal: kusursuzluk, mükemmellik.
kemalat: faziletler, mükemmellikler
kemal-ı ef'al: fillerdeki mükemmellik
kemal-ı sıfat: sıfatın kemali olgunluğu.
kemal-ı zat: zatın, şahsın, kişiliğin mükemmelliği
lezzet-i beka: beka ve ebediyet arzusunun verdiği lezzet.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri
lezzet-i iman: imanın verdiği lezzet.
lezzet-i marifet: ilim ve irfandaki lezzet.
lezzet-i muhabbet: muhabbetin içindeki lezzet.
lezzet-ı rahmet: rahmette bulunan lezzet.
lezzet-ı şefkat: şefkat görmenin ve göstermenin lezzeti
lezzet-ı vücut: vücut ve varlığın verdiği lezzet.
masıva: Allah'tan başka bütün varlıklar
mezahir: mazharlar, görünenler, şereflenmeler
meziyet: yücelten vasıf, üstünlük vasfı
muhabbet: sevgi, sevimlilik.
nazar: bakış, dikkat.
nisbi: göreceli, izafi
nispeten: kıyaslayarak, oranla
remiz: işaret.
sakıt: düşme
Sani-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
sual: soru
sukut: düşme, düşüş.
tasavvur: düşünce, tasarı
tebeddül: başkalaşma, değişme
tefevvuk: üstünlük.
tesir: etki
zat: kişi, şahıs
zatiye: kendine özel
zıddı: tersi, aksı

İkinci Remiz

Seyyid Şerif-i Cürcanî, Şerhü'l-Mevakıf'ta demiş ki, "Sebeb-i muhabbet ya lezzet veya menfaat, ya müşakelet (yanı meyl-i cinsiyet), ya kemaldir Çünkü, kemal mahbub-u lizatihîdir." Yanı, ne şeyı seversen, ya lezzet için seversin, ya menfaat için, ya evlâda meyil gibi bir müşakele-i cınsıye için, ya kemal olduğu için seversın. Eğer kemal ise, başka bir sebep, bir garaz lâzım değil. O, bizzat sevılır. Meselâ, eski zamanda sahib-ı kemalât insanlan herkes sever onlara karşı hiçbir alâka olmadığı hâlde istihsankârâne muhabbet edilir.

İşte, Cenab-ı Hakkın butun kemalâtı ve Esma-ı Husnasının bütün meratıpleri ve bütün faziletlen, hakıkî kemalât olduklanndan, bizzat sevilirler, "mahbubetunlızatiha"dırlar. Mahbub-u bilhak ve habib-ı hakıkî olan Zat-ı Zulcelâl, hakıkî olan kemalâtını ve sıfât ve esmasının güzelliklerini kendine lâyık bir tarzda sever, muhabbet eder. Hem, o kemalâtın mazharlan, âyineleri olan sanatını ve masnuatını ve mahlûkatının mehasinini sever, muhabbet eder; enbıyasını ve evlıyasını, hususan Seyyıdü'l-Murselîn ve Sultanü'l-Evliya olan Habîb-ı Ekremini sever. Yani, Kendı cemalini sevmesıyle, o cemalın âyinesı olan Habıbini sever; ve Kendi esmasını sevmesiyle o esmanın mazhar-ı camıı ve zîşuuru olan o Habıbını ve ıhvanını sever; ve sanatını sevmesiyle, o sanatın dellâl ve teşhircisi olan o Habibini ve emsalını sever, ve masnuatını sevmesiyle, o masnuata karşı, "Maşaallah, bârekâllah, ne kadar güzel yapılmışlar!" dıyen ve takdır eden ve ıstıhsan

alaka: ılgı bağ
ayine: ayna
bârekallah: Allah ne mubarek yaratmış
bizzat: kendisi
cemal: guzellik.
Cenab-ı Hak. Allah
dellal: alan edıcı
emsal: kıssalar hikâyeler
enbiya: nebiler peygamberler
esma: ısımler
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel ısımleri
evliya: veliler. Allah dostları
fazilet: kışıyı ahlaklı iyi hareket etmeye yonelten manevî kuvvet, erdem iyilik fayda
garaz: kın
Habib-i Ekrem: en comert sevgili olan Hz Peygamber
habib-i hakiki: hakiki sevilmeye lâyık olan
habip: sevgili.
habip: sevilen sevgili
hakıkı: gerçek.
hususan: ozellikle
ıhvan: kardeşler
ıstıhsankarane: beğenerek, guzel bularak.
kemal: kusursuzluk mükemmellik.
kemalat: faziletler mukemmellikler.
lâyık. yakışır uygun.
mahbubetünlizatiha: zatı ıçin sevilen
mahbub-u bilhak: hakikate sevilmeye layık olan
mahbub-u lizatihi: bizzat sevilen
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
maşaallah: Allah dilemiş ve ne güzel yapmış.
mazhar: zuhur ettiği gorunduğu yer ayna
mazhar-ı cami: kapsamlı gorunme yeri
mehasin: guzellikler
menfaat: fayda
meratip: mertebeler
meyl: tutkunluk sevme
meyl-i cinsiyet: cinsiyet meyli cinsî arzu
muhabbet: sevgi sevme
muşakele-i cinsiye: soyla ılgili yakınlık, akrabalık, soya çekim
müşakelet: cinsî benzeyış şekıldeki benzeyış
remiz: ışaret.
sahib-ı kemalât: kemalât sahibı
sebeb-i muhabbet: sevgi nedenı
Seyyıdu'l-Murselin: peygamberlerin başı seyyıdı, Hz Peygamber
sıfat: nıtelik, vasıf
Sultanü'l-Evliya: butun evlıyanın sultanı Hz Muhammed
takdir: tebrik etme beğenı
teşhir: sergi.
Zat-ı Zulcelal: celâl ve buyukluk sahıbı Cenab ı Hak.
zişuur: şuurlu, bılınç sahıbı.

eden o Habibini ve onun arkasında olanlan sever; ve mahlûkatının mehasinini sevmesiyle, o mehasin-ı ahlâkın umumunu cami olan o Habîb-i Ekremini ve onun etba ve ihvanını sever, muhabbet eder.

Üçüncü Remiz

Umum kâinattakı umum kemalât, bir Zat-ı Zülcelâl'in kemalinin ayatıdır ve cemalinin işaratıdır; belki hakîkî kemalıne nıspeten, butün kâinattakı husün ve kemal ve cemal, zayıf bir gölgedir. Şu hakıkatın beş hüccetine icmalen ışaret ederiz.

• **Birinci Hüccet:** Nasıl ki mükemmel, muhteşem, münakkaş, müzeyyen bir saray, mukemmel bır ustalık, bir dulgerlığe bılbedahe delâlet eder, ve mükemmel fiil olan o dulgerlık, o nakkaşlık, bizzarure mukemmel bır faile, bir ustaya, bir mühendise ve "nakkaş ve musavvir" gıbı ünvan ve ısımleriyle beraber delâlet eder; ve mükemmel o isimler dahi, şüphesiz o ustanın mükemmel, sanatkârâne sıfatına delâlet eder; ve o kemal-ı sanat ve sıfat, bılbedahe o ustanın kemal-i istidadına ve kabiliyetine delâlet eder, ve o kemal-ı istıdat ve kabılıyet, bizzarure o ustanın kemal-i zatına ve ulviyet-i mahiyetine delâlet eder.

Aynen öyle de, şu saray-ı âlem, şu mükemmel, müzeyyen eser, bilbedahe gayet kemaldekı ef'ale delâlet eder. Çünkü, eserdeki kemalât, o ef'alin kemalâtından ılen gelir ve onu gösterir.

ayat: Kur'ân ayetleri.
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
bizzarure: ister istemez mecburen.
cami: toplayan, içine alan.
cemal: güzellik.
delâlet: delil olma.
dulger: marangoz, yapı ustası.
ef'al: fiiller, işler.
etba: uyanlar, tâbı olanlar.
fail: ışı yapan.
fiil: iş.
gayet: çok, son derece.
habip: sevgili.
Habıp-i Ekrem: en comert sevgili olan Hz. Muhammed.
hakîkat: gerçek, esas.
hakîkî: gerçek.
hüccet: delil.
husun: güzellik.
icmalen: kısaca, özetle.
ihvan: candan dostlar, arkadaşlar, kardeşler.
İstihsan: güzel bulma, beğenme.
kabiliyet: yetenek, anlayış, kabul edilebilirlik.
kainat: butun âlemler, varlıklar.
kemal: kusursuzluk, mukemmellik.
kemalat: faziletler, mükemmellikler.
kemal-ı ıstıdat: mukemmel kabiliyet.
kemal-ı sanat: sanattakı mükemmellik.
kemal-i zat: zatın kemali.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
mehasin-i ahlak: ahlâk güzelliği.
muhteşem: ihtişamlı, gorkemlı.
musavvir: tasvir eden, şekil ve suret veren.
mükemmel: olgun, tam, eksıksız, noksansız, kamıl.
munakkaş: nakışlı.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
nakkaş: nakış yapan.
nıspeten: kıyasla, oranla.
remiz: işaret.
sanatkarane: sanatkârca.
saray-ı âlem: alem sarayı.
sıfat: nitelik, vasıf.
ulviyet-i mahiyet: mahıyetındekı yucelik.
umum: butun, hepsı.
unvan: ad, şohret.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı olan Cenab-ı Hakkın Zatı.

Kemal-i ef'al ise, bizzarure bir fail-i mükemmele ve o failin kemal-i esmasına, yanı âsâra nispeten, Müdebbir, Musavvir, Hakîm, Rahîm, Müzeyyin gibi isimlerin kemaline delâlet eder.

İsimlerin ve ünvanların kemali ise, şeksiz, şüphesiz, o failin kemal-i evsafına delâlet eder. Zira, sıfat mukemmel olmazsa sıfattan neş'et eden isimler, ünvanlar mükemmel olamaz.

Ve o evsafın kemali, bilbedahe şuunat-ı zatıyenin kemaline delâlet eder. Çünkü, sıfâtın mebdeleri, o şuun-u zatıyedir.

Ve şuun-u zatiyenin kemali ise, bilmelyakîn, zat-ı zîşuunun kemaline ve öyle lâyık bir kemaline delâlet eder ki, o kemalin ziyası, şuun ve sıfât ve esma ve ef'al ve âsâr perdelerinden geçtiği hâlde, şu kâinatta yine bu kadar hüsnü ve cemali ve kemali göstermiş.

İşte şu derece hakikî kemalât-ı zatiyenin bürhan-ı kat'î ile vücudu sabit olduktan sonra, gayre bakan ve emsal ve ezdada tefevvuk cihetiyle olan nisbî kemalâtın ne ehemmiyetı kalır, ne derece sönük düşer, anlarsın.

• **İkinci Hüccet:** Şu kâinata nazar-ı ibretle bakıldığı vakit, vicdan ve kalp, bir hads-i sadıkla hisseder ki, şu kâinatı bu derece güzelleştiren ve süslendiren ve enva-ı mehasin ile tezyin edenin, nihayet derecede bir cemal ve kemalâtı vardır ki, şöyle yapıyor.

âsâr: eserler
bilmelyakîn: bir şeyi ilmle ve bazı işaretlerle bilme
bilbedahe: açıktan aşikâr olarak.
bizzarure: ister istemez mecburen
burhan-ı kat'î: kesin delil
cemal: güzellik.
cihet: yön
delâlet: delil olma
ef'al: fiiller
ehemmiyet: önemli olma, değer
emsal: benzer
enva-ı mehasin: çeşit çeşit güzellikler
esma: isimler
evsaf: sıfatlar, vasıflar
ezdad: zıtlar
fail: işi yapan
fail-i mükemmel: her fiili ve işi mükemmel olan Allah
gayr: başka, diğer
hads-i sadık: tam doğru ve şüphesiz idrak etme ve bilme
hakıkı: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
hüccet: delil
hüsnücemal: yüz güzelliği
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal: yetkinlik, tamlık, mükemmellik.
kemalât: faziletler, mükemmellikler
kemalât-ı zatiye: Cenab-ı Hakkın zatına has mükemmellikler
kemal-i ef'al: fiillerdeki mükemmellik.
kemal-i esma: isimlerin mükemmelliği
kemal-i evsaf: sıfatlardaki mükemmellik.
lâyık: yakışır, uygun
mebde: başlangıç, kaynak
musavvir: her şeye kendine lâyık şekil ve suretler veren Allah
müdebbir: planla idare eden.
Müzeyyin: her şeyi en güzel biçimde süslendiren Cenab-ı Hak.
nazar-ı ibret: ders ve ibret alınacak bakış.
neş'et: meydana gelme, doğma
nisbî: kıyaslama ile olan, görece
nispeten: kıyaslayarak.
perde: örtü.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
sıfat: vasıf
şek: şüphe
şuun: işler, emirler, istekler
şuunat-ı zatiye: Allah'ın zatına has iş, kanun, hâl, keyfiyetleri
şuun-u zatiye: Allah'ın zatına has işi ve kanunu
tefevvuk: üstün olma.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
ünvan: şöhret.
vicdan: iyiyi kötüden, hayırsızdan ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
vücut: var olma, varlık.
zat-ı zîşuun: şuun sahibi kabiliyetler sahibi zat.
ziya: ışık.

• **Üçüncü Hüccet:** Malûmdur ki, mevzun ve muntazam ve mükemmel ve güzel sanatlar, gayet güzel bir programa istınat eder. Mükemmel ve güzel bir program ise, mükemmel ve güzel bir ilme ve güzel bir zihne ve güzel bir kabiliyet-i ruhiyeye delâlet eder. Demek, ruhun manevî güzelliğidir ki, ilim vasıtasıyla sanatında tezahür ediyor.

İşte, şu kâinat, hadsız mehasin-i maddıyesıyle, bır manevî ve ilmî mehasinin tereşşuhatıdır. Ve o ilmî ve manevî mehasın ve kemalât, elbette hadsız bır sermedî husun ve cemal ve kemalin cilvelendir.

• **Dördüncü Hüccet:** Malûmdur ki, ziyayı verenin ziyadar olması lâzım, tenvir edenın nuranî olması gerek, ihsan, gınâdan gelir, lütuf, lâtıften zuhur eder. Madem oyledir; kâınata bu kadar hüsun ve cemal vermek ve mevcudata muhtelif kemalât vermek, ışık güneşi gösterdiği gibi, bir cemal-i sermedîyi gösterirler.

Madem mevcudat, zemınin yuzunde buyuk bir nehir gibi kemalâtın lem'alarıyla parlar geçer. O nehir güneşin cılveleriyle parladığı gibi, şu seyl-i mevcudat dahi husun ve cemal ve kemalin lem'alarıyla muvakkaten parlar, gider. Arkalarından gelenler aynı parlamayı, aynı lem'aları gösterdiklerinden anlaşılıyor ki, cereyan eden suyun kabarcıklanndakı cılveler, güzellikler, nasıl kendilennden değil, belki bir güneşin ziyasının güzellikleri, cilveleridir; oyle de, şu seyl-ı kâınattakı muvakkat parlayan mehasın

cemal: ıç ve dış guzellik.
cemal-ı sermedî: zaman ve mekan gıbı butun kayıtlardan bağımsız olan guzellik.
cereyan: bir tarafa doğru akan akış geçiş gıdiş.
cilve: tecellı
delâlet: delıl olma
gayet: çok son derece.
gınâ: zenginlik, bolluk.
hadsiz: sınırsız
hüccet: delıl
husun: guzellik.
ihsan: ikram etme lutuf bağış
ilmî: ilme aıt, bılımle ılgılı
ıstınat: dayanma
kabiliyet-i ruhiye: ruh kabılıyetı ruhun ozel yeteneğı
kâınat: butun alemler varlıklar
kemal: yetkınlık, tamlık, mukemmellik.
kemalât: fazıletler mukemmellıkler
Lâtif: Allah ın guzel ısımlennden.
lem'a: panıtı
lütuf: hoşluk, guzellik.
malum: bılınen
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mehasın: guzellıkler husunler
mehasın-ı maddiye: gorunen maddı guzellıkler
mevcudat: var olan her şey mahluklar
mevzun: olçulu
muhtelif: çeşıtlı
muntazam: nızamlı duzgun
muvakkat: geçıcı
muvakkaten: geçıcı olarak.
nuranı: nurlu aydınlık.
sermedı: ebedî daımî
seyl-ı kainat: kâınatın daımî olarak degışmesı gelışmesı ve başkalaşması
seyl-i mevcudat: varlıkların sel gıbı akıp gıtmesı
tenvir: nurlandırma
tereşşuhat: damlamalar sızıntılar
tezahür: zuhur etme ortaya çıkma
vasıta: aracılık, aracı.
zemın: yeryuzu
ziya: ışık
ziyadar: ışıklı
zuhur: meydana çıkma tureme

ve kemalât, bir Şems-i Sermedî'nin lemaat-ı cemal-i esmasıdır.

نَعَمْ، تَفَانِي الْمِرْآتِ رَوَالُ الْمَوْجُودَاتِ مَعَ تَجَلِّي الدَّائِمِ مَعَ الْفَيْضِ الْمُلَازِمِ مِنْ أَظْهَرِ الظَّوَاهِرِ أَنَّ الْجَمَالَ الظَّاهِرَ لَيْسَ مُلْكَ الْمَظَاهِرِ مِنْ أَفْصَحِ تِبْيَانٍ مِنْ أَوْضَحِ بُرْهَانٍ لِلْجَمَالِ الْمُجَرَّدِ لِلْإِحْسَانِ الْمُجَدَّدِ لِلْوَاجِبِ الْوُجُودِ لِلْبَاقِي الْوَدُودِ[1]

• **Beşinci Hüccet:** Malûmdur ki, üç dört muhtelif yoldan gelenler, aynı bir hâdiseyi söyleseler, yakîni ifade eden tevatür derecesinde o hâdisenin kat'î vukuuna delâlet eder. İşte, meşrepçe ve meslekçe ve istidatça ve asırca gayet muhtelif ayrı ayrı bütün muhakkikînin muhtelif tabakatından ve evliyanın muhtelif turuklarından ve asfiyanın muhtelif mesleklerinden ve hükema-i hakikiyenin muhtelif mezheplerinden olan bütün ehl-i keşif ve zevk ve şuhut ve müşahede, keşif ve zevk ve şuhut ile ittifak etmişler ki, kâinat mezahirinde ve mevcudat âyinelerinde görülen mehasin ve kemalât, bir tek Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un tecelliyat-ı kemalidir ve cilve-i cemal-i esmasıdır.

İşte bunların icmaı, sarsılmaz bir hüccet-i kâtıadır.

Tahmin ederim ki, şu Remizde, ehl-i dalâletin vekili işitmemek için kulağını kapayıp kaçmaya mecburdur. Zaten zulmetli kafaları, huffaş mısillu, bu nurlan görmeye tahammül edemezler. Öyle ise, bundan sonra onlan, pek de nazara almayacağız.

1 Evet, tecelli ve feyz devam etmesine rağmen aynaların fenâya gitmesi, mevcudatın yok olması, görünen cemalin aynaların malı olmadığına en açık delillerdendir. Vacibu l-Vucud un, Bâkı-i Vedud un cemal-i mücerredine ve tazelenen ihsanına en açık burhanıdır.

asfiya: Hz. Peygamberin meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan alim zatlar.
ayine: ayna.
Bakı-i Vedud: ebediyen var olacak olan ve çok şefkatli ve mahlûkatını seven Allah.
burhan: delil.
cemal: güzellik.
cemal-i mücerret: tek ve saf güzellik.
cilve-i cemal-i esma: Allah ın isimlerindeki güzellik cilveleri.
delalet: delil olma.
delil: bir dayayı meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
ehl-i dalalet: azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i keşif: bazı sırlan Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler.
evliya: veliler, Allah dostları.
fena: yok olma, olumluluk.
feyz: bolluk, ihsan.
gayet: çok, son derece.
hadise: vaka, olay.
huffaş: yarasa.
hüccet: delil.
hüccet-i katıa: kesin delil.
hükema-i hakikiye: hakıkat âlimleri, çok bilgili kimseler.
icma: fikir birliği etme.
ihsan: ikram etme, lütuf.
istıdat: kabiliyet, yetenek.
ittıfak: fikir birliği etme.
kainat: bütün âlemler, varlıklar.
kat'i: kesin.
kemalât: fazileller, mükemmellikler.
lemaat-ı cemal-i esma: Allah ın isimlerindeki güzelliklerin parıltıları.
malûm: bilinen.
mecbur: zorunlu.
mehasin: güzellikler.
meslek: usul, tutulan yol.
meşrep: takip edilen usul, yol.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mezahir: mazharlar, görünenler.
mezhep: dinde tutulan yol.
misillu: benzeri.
muhakkıkın: hakikatı araştırıcılar.
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit.
müşahede: bir şeyi gözle görme.
nazar: itibar, dikkat.
nur: parıltı, ışık.
remız: işaret.
Şems-i Sermedi: kâinatı isim ve sıfatlarıyla daima aydınlatan zamanı ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hak.
suhut: müşahede etme, görme.
tabakat: tabakalar.
tahammul: zora dayanma.
tecelli: görünme.
tecelliyat-ı kemal: mükemmelliklerin tecellileri.
tevatür: yalan söylemelerini aklın kabullenemeyeceği kadar sağlamlıkta bir topluluk tarafından rivayetin aktarılması.
turuk: tarikler, yollar.
Vacibü l-Vucud: varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden.
vuku: olma, meydana gelme.
yakini: şüphe edilmeyecek bilgi.
Zat-ı Vacibu l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab ı Allah.
zulmet: karanlık.

Dördüncü Remiz

Bir şeyin lezzeti, hüsnü, cemalî, emsal ve ezdadına bakmaktan ziyade, mazharlarına bakarlar. Meselâ, kerem güzel ve hoş bir sıfattır; kerîm olan zat, başka mükrimlere tefevvuk cihetiyle aldığı lezzet-i nisbiyeden bin defa daha hoş bir lezzeti, ikram ettiği adamların telezzüzleriyle, ferahlarıyla alır. Hem, bir şefkat ve merhamet sahibi, şefkat ettiği mahlûkların istirahatleri derecesinde hakîkî bir lezzet alır. Meselâ, bir validenin evlâdının mes'udiyetlerinden ve istirahatlerinden, şefkat vasıtasıyla aldığı lezzet, o derece kuvvetlidir ki, onların rahatı için ruhunu feda eder derecesine getirir. Hatta o şefkatin lezzeti, tavuğu, civcivlerini himaye etmek için, aslana saldırtır.

İşte, madem evsaf-ı âliyedeki hakîkî lezzet ve hüsün ve saadet ve kemal, akran ve ezdada bakmıyor, belki mezahir ve muteallikatına bakıyor; elbette *Hayy-ı Kayyum* ve *Hannan-ı Mennan* ve *Rahîm* ve *Rahman* olan *Zat-ı Zülcemal ve Kemal*'in rahmetindeki cemal ise, merhumlara bakar. Merhametine mazhar olanların, hususan Cennet-i bâkıyede nihayetsiz enva-ı rahmet ve şefkatine mazhar olanların derece-i saadetlerine ve tenaumlarına ve ferahlarına göre, o *Zat-ı Rahmanirrahîm*, Ona lâyık bir tarzda bir muhabbet, bir sevmek gibi, Ona lâyık şuunatla tabir edilen ulvî, kudsî, güzel, münezzeh manaları vardır. "Lezzet-i kudsiye, aşk-ı mukaddes, ferah-ı münezzeh, mesruiyet-i kudsiye" tabir edilen, izn-i şer'î olmadığından yâd edemediğimiz gayet münezzeh, mukaddes şuunatı vardır ki, her bir, kâinatta gördüğümüz ve mevcudat

akran: eşitler
aşk-ı mukaddes: İlâhî ve kudsî sevgi.
cemal: güzellik.
Cennet-i bâkiye: bâkı, sonsuz Cennet
cihet: yön
derece-i saadet: mutluluk derecesi
emsal: eş, benzer
enva-i rahmet: rahmetin çeşitleri
evlâd: veletler, çocuklar
evsaf-ı âliye: yüce ve ulvî vasıflar
ezdad: zıtlar
feda: uğruna verme
ferah: sevinme, gönül rahatlığı, rahatlık.
ferah-ı münezzeh: arınmış temiz gönül açıklığı
gayet: çok, son derece.
hakîki: gerçek.
Hannan-ı Mennan: merhamet ve ihsanı bol olan Allah
Hayy-ı Kayyum: her hususta ıktıdarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
himaye: koruma, esirgeme.
hususan: bilhassa
hüsün: güzellik.
istirahat: dinlenme
izn-i şer'î: şeriatın izni
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal: yetkinlik, tamlık, mükemmellik.
kerem: lütuf, ihsan, bağış
kerim: ikram ve ihsan sahibi olan
kudsî: mukaddes, kutlu

layık: uygun, yakışır
lezzet-i kudsiye: kusursuz, çirkinliklerin karışmadığı lezzet.
lezzet-i nisbî: kıyaslanan lezzet.
mahluk: yaratılmış
mana: anlam
mazhar: zuhur ettiği, göründuğu yer, nail olma, şereflenme
merhamet: acımak, şefkat göstermek
merhum: kendine rahmet edilmiş
mesruiyet-i kudsiye: mukaddes sürur hali. Allah'ın insanlarda olana asla benzemeyen Kendine özgü sevinme hâli
mes'udiyet: mutluluk.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
mezahir: mazharlar, görünenler
muhabbet: sevme
mukaddes: takdis edilmiş, temiz, yüce
mükrim: ikram eden
münezzeh: arınmış, temiz, tenzih edilmiş, uzak.
muteallikat: yakın kimseler, akraba
nihayetsiz: sonsuz.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
rahmet: merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme
remiz: İşaret.
saadet: mutluluk.
sıfat: vasıf, nitelik.
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet.
şuunat: işler, istekler, emirler
tabir: ifade
tefevvuk: üstünlük.
telezzüz: lezzetlenme, tad alma.
tenaum: nimetlenme
ulvî: yüksek, yüce
valide: ana.
vasıta: aracılık.
yâd: anma
zat: kişi.
Zat-ı Rahmanirrahîm: yardım, ihsan ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hakkın zatı
Zat-ı Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi olan Cenab-ı Hakkın zatı
ziyade: çok

mabeyninde hissettiğimiz aşk ve ferah ve mesruiyetten nihayetsiz derecelerde daha yüksek, daha ulvî, daha mukaddes, daha münezzeh olduğunu çok yerlerde ispat etmişiz. O manaların birer lem'asına bakmak istersen, gelecek temsilâtın dürbünü ile bak.

• *Meselâ*, nasıl ki sahavetli, âlicenap, müşfik bir zat, güzel bir ziyafeti, gayet fakir ve aç ve muhtaç olanlara vermek için, seyahat eden güzel bir gemisine serer. Kendi de üstünde seyreder. O fukaranın minnettarâne tenaumlan ve o aç olanların müteşekkirâne telezzüzleri ve o muhtaç olanlanın senakârâne memnuniyetlen, ne derece o kerîm zatı mesrur ve müferrah eder, ne kadar onun hoşuna gider, anlarsın.

İşte, küçücük bir sofranın hakikî maliki olmayan ve bir tevziat memuru hükmünde olan bir insanın mesruiyeti böyle ise, cin ve insi ve hayvanatı feza-i âlem denizinde seyir ve seyahat ettiren ve bir sefine-i Rabbaniye olan koca zeminin üstüne bindirip, yüzünde hadsiz enva-ı mat'umatı cami bir sofrayı serip, bütün zîhayatı küçük bir kahvaltı nev'inde o ziyafete davet etmekle beraber, gayet mükemmel ve bütün enva-ı lezaizi cami, sermedî, ebedî bir dâr-ı bekada Cennetleri, her birisini birer sofra-i nimet ederek hadsız lezaizi ve letaifi cami bir tarzda, nihayetsiz bir zamanda nihayetsiz muhtaç, nihayetsiz müştak, nihayetsiz ibadına, hakikî yemek için ziyafet açan bir Rahman-ı Rahîm'e ait ve tabirinde âciz olduğumuz maanı-i mukaddese-i muhabbeti ve netaic-i rahmeti kıyas edebilirsin.

acız: zayıf, güçsüz
alicenap: cömert, iyilik sahibi
cami: toplayan, ihtiva eden.
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık
dar-ı beka: bâki ve sonsuz dünya, âhiret.
ebedî: zevalsiz, sonsuz
enva-ı mat'umat: yiyeceklerin çeşitleri
enva-ı lezaiz: lezzetlerin çeşitleri
ferah: gönül açıklığı, sevinç
feza-i alem: uzay
fukara: fakirler
gayet: çok, son derece
hadsiz: sınırsız
hakiki: gerçek.
ibad: kullar
insi: insan.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kerim: ikram ve ihsanı bol olan.
kıyas: karşılaştırma
lem'a: parıltı
letaif: latifeler, duygular
lezaiz: lezzetler
maanı-i mukaddese-i muhabbet: muhabbetli, mukaddes temiz manalar
mabeyn: arası.
malik: sahip
mana: anlam
memnuniyet: memnun oluş
mesrur: sevinçli
mesruiyet: sevinme
minnettarane: minnet duyarak.
muhtaç: ihtiyacı olan
mukaddes: takdis edilmiş
müferrah: feraha kavuşmuş.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş
müşfik: şefkatli
müştak: arzulu
müteşekkirane: teşekkürle
netaic-i rahmet: rahmetin neticeleri
nev: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
Rahman-ı Rahim: dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah
sahavet: cömertlik.
sefine-i Rabbaniye: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın gemisi, Rabbanî gemi.
senakârâne: sena ederek, overcesine
sermedî: ebedî, daimî
seyir: yürüyüş, gezme
sofra-i nimet: nimet sofrası
tabir: yorum
telezzüz: lezzet, tad alma
temsilat: temsiller, örnekler
tenaum: nimetlenme
tevziat: dağıtmalar, paylaştırmalar.
ulvî: yüksek, yüce
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi

• *Hem meselâ*, mahir bir sanatperver, maharetini göstermeyi sever bir usta, güzel, pâksız konuşan fonograf gibi bir sanatı icat ettikten sonra, onu kurup tecrübe ediyor, gösteriyor. O sanatkârın düşündüğü ve istediği neticeleri en mükemmel bir tarzda gösterse, onun mucidi ne kadar iftihar eder, ne kadar memnun olur, ne derece hoşuna gider; kendi kendine "Bârekâllah" der.

İşte, küçücük bir insan, icatsız, sırf sûrî bir sanatçığı ile, bir fonografın güzel işlemesiyle böyle memnun olsa, acaba bir Sâni-i Zülcelâl, koca kâinatı bir musıkı, bir fonograf hükmünde icat ettiği gibi, zemini ve zemin içindeki bütün zîhayatı ve bilhassa zîhayat içinde insanın başını öyle bir fonograf-ı Rabbanî ve bir musıka-ı İlâhî tarzında yapmış ki; hikmet-i beşer, o sanat karşısında hayretinden parmağını ısırıyor. İşte bütün o masnuat, bütün onlardan matlûp neticeleri nihayet derecede ve gayet güzel bir surette gösterdiklerinden ve ibadat-ı mahsusa ve tesbihat-ı hususiye ve tahiyyat-ı muayyene ile tabir edilen evamır-ı tekviniyeye karşı onların itaatleri ve onlardan matlûp olan makasıd-ı Rabbaniyenin husulünden hâsıl olan ve iftihar ve memnuniyet ve ferahla, tabir edemediğimiz maanı-ı mukaddese ve şuun-u münezzeh, o derece âlî ve mukaddestir ki, bütün ukul-ü beşer ittihat edip bir akıl olsa, yine onların kunhüne yetişemez ve ihata edemez.

• *Hem meselâ*, adaletperver, ıhkak-ı hakkı sever ve ondan zevk alır bir hâkim, mazlumların haklarını vermekten ve mazlumların teşekkürlerinden ve zalımlen

adaletperver: adalet sever
âlî: yüce, yüksek
Bârekallah: Allah mübarek etsin
bilhassa: özellikle
evamır-i tekviniye: varlığın yaratılışıyla ilgili işler
ferah: gönül açıklığı, sevinme
fonograf: sesleri kaydeden ve kaydedilmiş sesleri çalan cihaz.
fonograf-ı Rabbanî: İlâhî ve canlı olan ses cihazları
gayet: çok, son derece
hâkim: her şeyi hükmü altında tutan, adaletle hükmeden
hâsıl: ortaya çıkan
hikmet-i beşer: insanların anlayışı, bilgisi
husul: meydana gelme.
ibadat-ı mahsusa: her bir varlığın kendine has ibadeti
icat: vücuda getirme.
İftihar: övünme
ihata: kuşatma
ıhkak-ı hak: haklıya hakkını verme
itaat: boyun eğme, uyma
ittihat: fikir birliği etme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
künh: bir şeyin aslı, hakikatı.
maanı-ı mukaddese: her türlü kusur ve noksandan yüce, mukaddes ve saf manalar
maharet: ustalık, becerikliik
mahir: maharetli
makasıd-ı Rabbaniye: terbiye edici olan Cenab-ı Hakkın maksatları
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
matlûp: talep edilen, istenilen
mazlum: zulme uğramış
memnuniyet: memnunluk.
mucit: icat eden
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal
musıka-ı İlâhî: İlâhî müzikler, fitrî sesler.
neticeler: sonuç
nihayet: son derece
sanatkar: sanatla uğraşan
sanatperver: sanatsever
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
suret: biçim, tarz
sûrî: görünüşte
şuun-u münezzeh: Cenab-ı Hakkın yüce sıfatlarının mahiyetlerinde bulunan ve onları tecelliye sevk eden Zâtına ait münezzeh özellikler
tabir: ifade, yorumlama
tahiyyat-ı muayyene: belirlenmiş selâm ve dualar, manevî hediyeler
tesbihat-ı hususî: her varlığın kendi lisanıyla Allah'ı zikir ve tesbih etmesi
ukul-u beşer: insanların akılları
zalim: zulmeden
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi

tecziye etmekle, mazlumlann intıkamlarını almaktan nasıl memnun olur, bir zevk alır.

İşte, *Hakîm-i Mutlak* ve *Âdil-i Bilhak* ve *Kahhar-ı Zülcelâl*, değil yalnız cin ve inste, belki bütün mevcudatta ihkak-ı haktan, yani, her şeye hakk-ı vücudu ve hakk-ı hayatı vermekten ve vücut ve hayatını mutecavizlerden muhafaza etmekten ve dehşetli mevcutları tecavüzlerden tevkif ve durdurmaktan, hususan mahşerde ve dâr-ı ahirette cin ve insin muhakemesinden başka, bütün zîhayata karşı tecelli-i kubra-i adl ve hikmetten gelen maanı-i mukaddeseyı kıyas edebilirsin.

Işte şu üç misal gıbı, bın bir esma-i İlâhiyenın her bırinde pek çok tabakat-ı hüsün ve cemal ve fazl ve kemal bulunduğu gıbı, pek çok meratıb-ı muhabbet ve ıftıhar ve izzet ve kibriya vardır.

İşte bundandır ki, *Vedûd* ismine mazhar olan muhakkikîn-i evliya, "*Bütün kâinatın mayesi, muhabbettir. Bütün mevcudatın harekâtı, muhabbetledir. Bütün mevcudattakı incızap ve cezbe ve cazibe kanunları, muhabbettendir*" demişler. Onlardan bırsi demiş:

فَلَكٌ مَسْتِ مَلَكٌ مَسْتِ نُجُومٌ مَسْتِ سَمَوَاتٌ مَسْتِ شَمْسٌ
مَسْتِ قَمَرٌ مَسْتِ زَمِينٌ مَسْتِ عَنَاصِرٌ مَسْتِ نَبَاتٌ مَسْتِ
شَجَرٌ مَسْتِ بَشَرٌ مَسْتِ سَرَاسِرٌ ذِي حَيَاتٌ مَسْتِ هَمَه
ذَرَّاتِ مَوْجُودَاتٌ بَرَابَرٌ مَسْتِ دَرٌ مَسْتِ

Yani, muhabbet-i İlâhiyenin tecellisinde ve o şarab-ı muhabbetten herkes ıstıdadına gore mesttir. Malûmdur

Âdil-i Bilhak: hak ve adalette ış goren Allah
cazibe: cezp edıcılık, çekıcılık.
cemal: ıç ve dış guzellığı
cezp: çekılme
cin: gozle görunmez ınıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
dar-ı ahiret: ahıret yurdu
esma-i İlâhiye: Allah'ın İsimlerı
fazl: fazılet, erdem
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hıkmet sahıbı ve her şeyı her hangı bır kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayelı ve faydalı yaratan Allah.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı
hakk-ı vücut: var olma hakkı
harekât: hareketler
hususan: bılhassa, özellıkle
ıftıhar: oyunme
ıhkak-ı hak: haklıya hakkını verme
incizap: cezp edılme, çekılme
İnsi: ınsan.
intıkam: oç alma
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
izzet: ıtıbar, şeref
Kahhar-ı Zulcelal: kayıtsız şartsız galıp ve her an kahretmeye gucu yeten buyukluk sahıbı Allah
kâinat: butun alemler, varlıklar
kemal: yetkınlık, tamlık, mukemmellik
kibriya: azamet, buyukluk.
kıyas: karşılaştırma
maanî-i mukaddese: mukaddes saf manalar
mahşer: kıyamette olulerin dırılıp toplanacaklan yer
malum: bılınen
maye: asıl, esas
mazhar: nail olma, şereflenme
mazlum: zulme uğramış
memnun: hoşnut.
meratıp-ı muhabbet: sevgının derecelen
mest: keyıfle kendınden geçmış.
mevcudat: var olan her şey mahlukler
mevcut: hazır bulunan
misal: omek.
muhabbet: sevgı, dostluk.
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgısı
muhafaza: koruma
muhakeme: duşunme, akıl yurutme.
muhakkikîn-i evliya: doğruyu araştırarak bulan Allah dostlan
mutecavız: tecavuz eden, saldıran
şarab-ı muhabbet: sevgının muhabbet şerbetı
tabakat-ı hüsün: guzellık derecelen
tecavuz: saldırma
tecelli: gorunme.
tecelli-i kubra-i adl ve hikmet: Cenab-ı Hakkın adaletının hıkmetının ve buyuk gayelerın gorunmesı.
tecziye: cezalandırma
tevkif: durdurma
Vedud: çok sefkatlı olan ve çok sevgı beslenen, seven ve sevılen Allah
vücut: var olma.
zîhayat: hayat sahıbı

ki, her kalp, kendine ihsan edeni sever ve hakikî kemale muhabbet eder ve ulvî cemale meftun olur. Kendiyle beraber, sevdiği ve şefkat ettiği zatlara dahi ihsan edeni, daha pek çok sever. Acaba, sabıkan beyan ettiğimiz gibi, her bir isminde binler ihsan defineleri bulunan ve bütün sevdiklerimizi ihsanatıyla mes'ut eden ve binler kemalâtın menbaı olan ve binler tabakat-ı cemalın medan olan, bin bir esmasının müsemması olan *Cemîl-i Zülcelâl, Mahbub-u Zülkemal*, ne derece aşk ve muhabbete lâyık olduğu ve bütün kâinat Onun muhabbetiyle mest ve sergerdan olmasının şayeste bulunduğu anlaşılmaz mı?

İşte şu sırdandır ki, *Vedûd* ismine mazhar bir kısım evlıya, "Cennetı istemıyoruz; bır lem'a-i muhabbet-i İlâhıye, ebeden bize kâfıdır" demışler.

Hem ondandır ki, hadiste geldiği gıbi, "Cennette bir dakîka rü'yet-i cemal-i Ilâhî, bütün Cennet lezaizine faiktir."[1]

İşte şu nihayetsiz kemalât-ı muhabbet, vahidiyet ve ehadiyet dairesinde Zat-ı Zülcelâl'in Kendi esma ve mahlûkatıyla hâsıl olur. Demek, o daire haricinde tevehhüm olunan kemalât, kemalât değildir.

Beşinci Remiz

Beş Noktadır.

• **Birinci Nokta:** *Ehl-i dalâletin vekili der ki:* "Ehadîsinızde, dünya tel'ın edilmiş; cife ısmıyle yâd edilmiş. Hem, bütün ehl-i velâyet ve ehl-i hakikat, dünyayı tahkir edıyorlar; "Fenadır, pıstır" dıyorlar. Hâlbukı, sen bütun

1 Müslim, İman: 297; İbni Mâce, Mukaddime: 13; Musned, 4.333; Şafîî, Müsned, 2.389; Deylemî, Müsned, 4.356

beyan: anlatma, izah
cemal: güzellik
Cemîl-i Zülcelâl: heybetı ve yüceliği sınırsız, güzelliği son suz olan Allah
cife: leş
define: kıymetlı eşya, hazine
ebeden: asla, hıçbır zaman
ehadîs: hadisler
ehl-i dalâlet: batıl yola gırenler, yoldan çıkanlar
ehl-i hakıkat: gerçeği bulup onun peşinden gıdenler
ehl-i velayet: velı olanlar, Allah ın dostluğunu kazananlar
esma: ısımler
evlıya: velıler, Allah dostları
falk: ustün, seçkin
fena: yok olma, olumlülük
hadis: Hz. Peygamberın sozu
hakıkı: gerçek
hasıl: meydana gelme
ihsan: ıkram etme, lütuf, bağış
İhsanat: ihsanlar, iyılıkler, bağıslar
kafi: yeter
kâinat: butun âlemler, varlıklar
kemalat: yetkınlık, fazıletler, mukemmelıkler
kemalat-ı muhabbet: sevgıdekı guzelık ve yucelıkler
layık: yakışır, uygun
lem'a-i muhabbet-i Ilahiye: Allah sevgısının parıltısı
lezaız: zevkler, lezzetler
Mahbub-u Zülkemal: sonsuz kemal sahıbı olan ve sevılmeye en layık olan Cenab-ı Hak.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
mazhar: nail olma, şereflenme
medar: sebep, vesile
meftun: vurgun, muptelâ
menba: kaynak
mest: keyıfle kendınden geçme, buyuk haz duyma
mes'ut: saadetlı
müsemma: ısımlendırılmış
nihayetsiz: sonsuz
nokta: ışaret
remız: ışaret
ru'yet-i cemal-i Ilahi: Allah ın cemalını gorme
sabıkan: bundan onceki, az evvel
sergerdan: başı donmuş
şayeste: uygun, munasıp
şefkat: ıçten ve karşılıksız merhamet
tabakat-ı cemal: guzellıgın derecelerı
tahkir: hakaret etme, aşağılama
tel'ın: lanetlenme
tevehhüm: vehımlenme, zannetme
ulvî: yuksek, yuce
vahıdıyet: Cenab-ı Hakkın her şeyde bırden gorulen bırlık tecellısı
Vedud: cok şefkatlı olan ve cok sevgı beslenen, seven ve sevılen Allah.
vekil: başkasının yerıne ve adına hareket eden
yad: anma
zat: kişi
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve buyukluk sahıbı Cenab-ı Hak.

kemalât-ı İlâhiyeye medar ve hüccet, onu gösteriyorsun ve âşıkane ondan bahsediyorsun."

Elcevap: Dünyanın üç yüzü var.

Birinci yüzü, Cenab-ı Hakkın esmasına bakar, onların nukuşunu gösterir, mana-i harfiyle, onlara âyinedarlık eder. Dünyanın şu yüzü, hadsız mektubat-ı Samedâniyedir. Bu yüzü gayet güzeldir, nefrete değil, aşka lâyıktır.

Ikinci yüzü, ahirete bakar; ahiretin tarlasıdır, Cennetin mezraasıdır, rahmetin mezheresidir. Şu yüzü dahi, evvelki yüzü gibi güzeldir; tahkire değil, muhabbete lâyıktır.

Üçüncü yüzü, insanın hevesatına bakan ve gaflet perdesi olan ve ehl-i dünyanın mel'abe-i hevesatı olan yüzdür. Şu yüz çirkindir. Çünkü fânîdir, zaildir, elemlidir, aldatır. İşte, hadiste varit olan tahkir ve ehl-i hakikatin ettiği nefret, bu yüzdedir.

Kur'ân-ı Hakîm'in kâinattan ve mevcudattan ehemmiyetkârâne, istihsankârâne bahsi ise, evvelki iki yüze bakar. Sahabelerin ve sair ehlullahın mergup dünyaları, evvelki iki yüzdedir.

Şimdi, dünyayı tahkir edenler dört sınıftır.

Birincisi, ehl-ı marifettir ki, Cenab-ı Hakkın marifetine ve muhabbet ve ibadetine set çektiği için tahkir eder.

Ikincisi, ehl-ı ahrettir ki; ya dünyanın zarurî işlen onlan amel-i uhrevîden menettiği için, veyahut şuhut derecesinde iman ile Cennetin kemalât ve mehasınine

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
amel-i uhrevi: ahirete ait fiil
âşıkane: âşıkça. âşık gibi.
ayinedar: ayna tutan.
Cenab-ı Hak. Allah
ehemmiyetkârane: pek çok onem verircesine
ehl-i ahiret: ahiretini düşunenler
ehl-i dünya: dunyaya bağlı
ehl-i hakikat: hakıkatı arzuluyanlar. Allah adamı.
ehl-i marifet. bilgi ve irfan sahibi kimseler
ehlullah: Allah dostu
elcevap: cevap olarak.
elem: üzüntü. tasa
esma: isimler
evvelki: onceki
fani: olumlu, geçici
gaflet perdesi: nefsine uyma ve Allahı ve ahirete unutma
gayet: çok, son derece
hadis. Hz. Peygamberin sozu
hadsiz: sınırsız
hevesat. heveslerin
hüccet. delil
ibadet. Allah a karşı kulluk vazifesini yapma
iman: inanma, itikat.
istihsankârane: beğenerek, guzel bularak
kainat: butun alemler. varlıklar
kemalat: fazıletler. mukemmelliklerin.
kemalat-ı İlahiye: İlahi güzellik ve mukemmellikler
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
layık. uygun. yaraşır
mana-i harfi: bir şeyin yaratıcısına bakan onu tanıtan manası
marifet: bilgi
medar: sebep. vesile
mehasin: guzellikler
mektubat-ı Samedaniye. Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan. Allah ın birliğini gosteren varlıklar
mel'abe-i hevesat: arzu ve heves uyandıran oyunlar
men: manı olma
mergup: rağbet edilmiş beğenilmiş
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
mezher: çıçek bahçesi
mezraa: tarla. ekilecek yer
muhabbet: sevgi. sevme
nefret: bir şeyden veya kimseden tıksınme
nukuş: nakışlar. suslemeler
rahmet: merhamet etme. bağışlama. şefkat gosterme
Sahabe: Hz. Muhammed in mubarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetinne katılan mu min kimse
sair: diğer. oteki.
şuhut: şahıt olma. gorme
tahkir: hakaret etme. hor gorme. kuçuk gorme
varit. vurut eden. ulaşan
zail: zeval bulan. yok olan
zaruri: mecburî

nispeten dünyayı çirkin görür. Evet, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâma güzel bir adam nispet edilse, yine çirkin göründüğü gibi; dünyanın ne kadar kıymettar mehasini varsa, Cennetin mehasinine nispet edilse, hiç hükmündedir.

Üçüncüsü, dünyayı tahkir eder; çünkü, elîne geçmez. Şu tahkır, dunyanın nefretinden gelmıyor, muhabbetinden ileri geliyor.

Dördüncüsü, dünyayı tahkir eder; zira, dünya elîne geçıyor, fakat durmuyor, gıdıyor. O da kızıyor. Tesellı bulmak ıçin tahkır eder, "Pıstır" der. Şu tahkir ise, o da dünyanın muhabbetinden ıleri gelıyor. Hâlbukı, makbul tahkir odur ki, hubb-u ahiretten ve Marifetullahın muhabbetinden ileri gelir.

Demek, makbul tahkir, evvelkı iki kısımdır. Cenab-ı Hak, bızı onlardan yapsın.[1] آمين، بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ

1 Peygamberlerin Efendisi hürmetine duamızı kabul etsin

aleyhisselam: kendisine selâm ve esenlik olsun
Cenab-ı Hak: Allah
dua: yakarış, niyaz
evvelki: önceki
Hazret-i Yusuf: bkz. şahıs bilgileri, Yusuf (a.s.)
hubb-u ahiret: ahiret sevgisi
hürmet: nayet, ıhtıram
kısım: parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü
kıymettar: kıymetli
makbul: kabul edilmiş, geçerli
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
mehasin: güzellikler
muhabbet: sevme
nefret: ıkrah, küsünme.
nispet: kıyas, kıyaslama
nispeten: kıyaslayarak, oranla
peygamber: Allah elçisi, nebî
tahkir: hor görme, küçük görme
tesellı: avunma, moral bulma

Üçüncü Mevkıf

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ [1]

Şu Üçüncü Mevkıf İkinci Noktadır. O da İki Mebhastır.

Birinci Mebhas

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ sırrınca, *her şeyden Cenab-ı Hakka karşı pencereler hükmünde çok vecihler var.*

Bütün mevcudatın hakaıkı, bütün kâinatın hakikati, esma-i İlâhiyeye istinat eder. Her bir şeyin hakıkatı, bir isme veyahut çok esmaya istınat eder. Eşyadakı sıfatlar, sanatlar dahi, her bıri bırer isme dayanıyor.

Hatta, hakıkî fenn-ı hıkmet, *Hakîm* ısmıne ve hakıkatlı fenn-ı tıp *Şâfi* ismıne ve fenn-ı hendese *Mukaddir* ismıne, ve hakeza, her bir fen bir isme dayandığı ve onda nihayet bulduğu gıbi, bütün fünun ve kemalât-ı beşerıye ve tabakat-ı kümmelîn-i insanıyenin hakıkatlerı esma-i İlâhıyeye istınat eder.

Hatta, muhakkıkîn-ı evlıyanın bır kısmı demışler: "Hakikî hakaık-ı eşya, esma-ı İlâhiyedir. Mahiyet-ı eşya ise, o hakaıkın gölgeleridir. Hatta, bir tek zîhayat şeyde, yalnız zahir olarak yirmi kadar esma-i İlâhiyenin cilve-i nakşı görunebilir."

Cenab-ı Hak: Allah
cilve-i nakış: nakşın görünrüsü
esma: ısımler
esma-i İlâhiye: Allah ın ısımlen
fen: ıspatla meydana gelmiş İlım lere verilen genel ad, teknık.
fenn-i hendese: geometri.
fenn-i hikmet: felsefe ilmı
fenn-ı tıp: tabıplık, tıp bılımı
fünun: fenler.
hakaık: hakıkatler, gerçekler
hakaık-ı eşya: nesnelerın şeylerın perde arkasındakı hakıkatlen
hakeza: boylece, bunun gıbı
hakikat: gerçek, asıl esas
hakiki: gerçek.
Hakım: her şeyı bır maksatla uygun ve hıkmetle yaratan Allah.
hükmünde: değerınde, yerınde
istinat: dayanma
kâinat: butun alemler, varlıklar
kemalât-ı beşerıye: insanlara aıt kemalat, guzel şeyler
mahıyet-ı eşya: eşyanın mahıyetı, ıç yuzu
mebhas: kısım, bolum
mevcudat: var olan her şey, mahlukler
muhakkıkîn-ı evlıya: hakıkatı bulup meydana çıkaranlar, buyuk Islâm alımlerı.
Mukaddir: takdır eden, kıymet bıçen Allah
nıhayet: son
nokta: bolum
sırrınca: bu gerçeğe gore
Şâfi: sıfa veren Allah
tabakat-ı kümmelin-i insanıye: insanların kamillennın tabakalan, ergın insanların derecelen
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
vecih: yon
zahir: açık.
zîhayat: hayat sahıbı

1 Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla. • Hıçbır şey yoktur kı onu ovup onu tesbih etmesın. (İsra Suresi, 44.)

Şu ince ve dakik ve pek büyük ve geniş hakikatı bir temsil ile fehme takrîbe çalışacağız. İki üç ayn ayrı elek ile elemek suretinde tahlil edeceğiz. Ne kadar uzun beyan etsek, yine kısadır, usanmamak gerek. Şöyle:

Nasıl ki, gayet mahir bir tasvirci ve heykeltraş bir zat, gayet güzel bir çiçekle ve insan cins-i lâtîfinden gayet güzel bir hasnânın suret ve heykelini yapmak istese, evvelâ o iki şeyin umumî şekillerini bazı hatlarla tayin eder. Şu tayini, bir tanzim iledir, bir takdir ile yapıyor. Hendeseye istinaden hudut tayin ediyor. Şu tanzim ve takdir, bir hikmet ve ilim ile yapıldığını gösteriyor ki, tanzim ve tahdit fiilleri, ilim ve hikmet pergeliyle dönüyor. Öyle ise, tanzim ve tahdit arkasında ilim ve hikmet manaları hükmediyor. Öyle ise, ilim ve hikmet pergeli, kendini gösterecek.

İşte, kendini gösterdi ki, o hudutlar içinde, göz, kulak, burun, yaprak ve incecik püskülcükler gibi şeylerin tasvirine başladı. Şimdi görüyoruz ki, içindeki pergelin harekâtıyla tayin edilen azalar, sanatkârâne ve inayetkârâne düşüyor. Öyle ise, o ilim ve hikmet pergelini çeviren, arkada sun' ve inayet manaları var, hükmediyorlar ve kendilerini gösterecekler.

İşte, ondandır ki, bir hüsün ve ziynete kabiliyet gösteriyor. Öyle ise, sun' ve inayeti çalıştıran, irade-i tahsin ve kast-ı tezyindir. Oyle ise, onlar hükmediyorlar ki, tezyine, tenvire başladı, bir tebessüm vaziyetini gösterdi ve hayattarlık hey'etini verdi.

aza: organlar, uzuvlar
beyan: anlatma, izah
cins-i lâtif: lâtif ve hoş cins
dakik: ince ve derin
evvela: öncelikle
fehm: anlayış, idrak.
fiil: iş, hareket.
gayet: çok, son derece
hakikat: gerçek.
hasnâ: güzel kadın
hayattar: canlı
hendese: geometri
hey'et: şekil, suret.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hudut: sınırlar
hüsün: güzellik.
inayet: yardım, ihsan
inayetkârâne: lütuf ve himayede bulunana yakışır surette.
irade-i tahsin: güzelleştirme arzu ve iradesi
istinaden: dayanarak.
kabiliyet: yetenek, liyakat.
kast-ı tezyin: bilerek ve isteyerek süsleme
mahir: maharetli, becenikli
mana: anlam.
sanatkârane: sanatkârca
sun': sanatlı eser yapma, sanatlı eser, yapılan iş
suret: görünüş, tarz
tahdit: sınırlama
tahlil: çözümleme
takrip: yakınlaştırma
tanzim: düzenleme
tasvir: resmini yapma, bir şeyin özelliklerini anlatarak, canlandırma
tayin: belirlemek, belirli kılma
tebessum: gülümseme.
temsil: benzetme, misal getirme.
tenvir: nurlandırma
tezyin: süsleme
umumî: genel
vaziyet: durum
zat: kişi
ziynet: süs

Elbette şu tahsin ve tenvir manasını çalıştıran, lütuf ve kerem manasıdır. Evet, o iki mana, onda o derece hükmeder ki, âdeta, o çiçek bir lütf-u mücessem, o heykel bir kerem-i mütecessittir.

Şimdi, bu mana-ı kerem ve lütfu çalıştıran ve tahrik eden, teveddüt ve tearrüf manalarıdır. Yani, kendini hüneri ile tanıttırmak ve halka kendini sevdirmek manaları arkada hükmediyor. Bu tanıttırmak ve sevdirmek, elbette meyl-i merhamet ve irade-i nimetten geliyor.

Madem rahmet ve irade-i nimet, arkada hükmediyor, öyle ise, o heykeli, nimetin envaıyla dolduracak, tezyin edecek, o çiçeğin suretini de bir hediyeye takacak.

İşte, o heykelin ellerini, kucağını ve ceplerini kıymettar nimetler ile doldurdu ve o çiçek suretini de bir mücevherata taktı. Demek bu rahmet ve irade-i nimeti çalıştıran, terahhum ve tahannündür. Yani, acımak ve şefkat etmek manası, rahmet ve nimeti tahrik ediyor.

Ve o müstağni ve hiç kimseye ihtiyacı olmayan zatta olan terahhum ve tahannün manasını tahrik eden ve izhara sevk eden, elbette o zattaki manevî cemal ve kemaldir ki; tezahür etmek isterler. Ve o cemalin en şirin cüz'ü olan muhabbet ve en tatlı kısmı olan rahmet ise, sanat âyinesiyle görünmek ve müştaklarını gözleriyle kendilerini görmek isterler. Yani, cemal ve kemal—çünkü bizzat sevilirler—her şeyden ziyade kendi kendini severler. Hem hüsündür, hem aşktırlar. Hüsün ve aşkın ittihadı bu noktadandır. Cemal, madem kendini sever; kendini âyinelerde görmek ister. İşte heykele konulan ve

âdeta: sanki
âyine: ayna.
bizzat: zatında.
cemal: iç ve dış güzellik.
cüz': parça.
envâ: çeşitler
hükmetmek: değer katmak, emir yerine geçmek
hüner: ustalık, maharet
hüsün: güzellik.
irade-i nimet: nimetlendirme isteği
ittihat: birleşme
izhar: açığa vurma.
kemal: yetkinlik, tamlık, mükemmellik.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan.
kerem-i mütecessit: vücut peyda eden ihsan ve lütuf
kıymettar: kıymetli
lütf-u mücessem: cisimleşmiş güzellik.
lütuf: hoşluk, güzellik.
mana: anlam
mana-i kerem: iyilik etmenin, ikram etmenin anlamı.
manevî: manaya ait.
meyl-i merhamet: acıma hissi
mücevherat: mücevherler
müstağni: minnetsiz, muhtaç bulunmayan
müştak: iştiyaklı, arzulu
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nokta: husus
rahmet: merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme
sevk: yönlendirme
suret: biçim, görünüş
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
tahannün: şefkat etme.
tahrik: harekete geçirme
tahsin: süsleme, güzelleştirme
tearrüf: karşılıklı anlaşma, tanışma
tenvir: nurlandırma
terahhum: merhamet etme, acıma
teveddüt: sevgi gösterme, dostluk.
tezahür: ortaya çıkma, görünme
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
ziyade: çok, fazla

surete takılan sevimli nimetler, güzel meyveler, o cemal-i manevînin—kendi kabiliyetlerine göre—birer lem'asını taşıyorlar. O lem'alan hem cemal sahibine, hem başkasına gösteriyorlar.

Aynen öyle de, Sâni-i Hakîm, Cenneti ve dünyayı, semavatı ve zemini, nebatat ve hayvanatı, cin ve insı, melek ve ruhaniyatı, küllî ve cüz'î bütün eşyayı, cilve-i esmasıyla, eşkâlini tahdit ediyor, tanzim ediyor, birer miktar-ı muayyene veriyor. Onun ile, bunlara *Mukaddir, Munazzım, Musavvir* isimlenni okutturuyor.

Öyle bir tarzda şekl-i umumîsinin hududunu tayin eder kı, *Alîm, Hakîm* ısmını gösterır.

Sonra, ilim ve hikmet cetveliyle, o hudut içinde, o şeyın tasvırıne başlar. Öyle bir tarzda kı, sun' ve ınayet manalannı ve *Sâni* ve *Kerîm* isimlerini gösteriyor.

Sonra, sanatın yed-i beyzasıyla, inayetin fırçasıyla o suretin—eğer bir tek insan ve bır tek çiçek ise—göz, kulak, yaprak, püskül gibi azalanna bir hüsün, bir ziynet renkleri veriyor, eğer zemin ise, maadın, nebatat ve hayvanatına bır hüsün ve ziynet renklen veriyor. Eğer Cennet ise, bağlanna, kasırlanna, hurilerine bir husun ve zıynet renkleri veriyor, ve hakeza, başkalannı kıyas et.

Hem oyle bır tarzda tezyın ve tenvir eder ki, lütuf ve kerem manaları onda o derece hükmediyor ki, âdeta o mevcud-u muzeyyen, o masnu-u münevver, bir lütf-u mücessem, bir kerem-i mütecessit hükmüne geçer, *Lâtif* ve *Kerîm* ısmını zıkreder.

âdeta: sanki
Alîm: her şeyı hakkıyla bılen Allah
aza: organlar, uzuvlar
cemal: ıç ve dış güzellik
cemal-ı manevî: manevî güzellik.
cilve-ı esma: Allah ın isimlennın tecellileri.
cin: gözle görünmez latıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
cüz'î: parça
eşkâl: şekıller
hakeza: boylece, bunun gıbı
Hakîm: her şeyi bır maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
hikmet: Ilahî gaye, yüksek bilgi
hudut: sınırlar.
huri: Cennet kızı
hükmetme: değer, emir yerine geçme
hüküm: değer, kıymet
hüsün: güzellik.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
İns: insan
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kasır: koşk.
kerem: comertlik, ihsan
kerem-i mütecessit: vucut peyda eden ihsan ve lutuf
Kerîm: Ikram ve ihsanı bol olan Allah
küllî: umumî, bütün
kıyas: karşılaştırma
latıf: Allah ın guzel ısımlerinden lem'a: parıltı
lütf-u mücessem: cısımleşmış güzellik.
lutuf: hoşluk, guzellik.
maadın: madenler
mana: anlam
masnu-u münevver: nurlandırılmış sanat.
melek: Allah ın nurdan yaratttığı her zaman gorulemeyen Allah ın emirlerine tam ıtaat eden mahlûk.
mevcud-u müzeyyen: suslu varlık.
mıktar-ı muayyen: belirli bir mıktar
Mukaddır: takdir eden Allah
Munazzım: her şeyı en guzel bıçımde tanzım eden Allah.
Musavvir: varlıkları dılediği şekıl ve surette yaratan Allah
nebatat: bıtkıler
nimet: lutuf, ihsan, bağış
ruhanıyat: ruhlar alemınde yaşayan varlıklar
Sânı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
Sânı-i Hakîm: her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah
semavat: semalar, gokler
sun': sanatlı yapma
suret: bıçım, gorunuş
şekl-i umumî: genel hatlan ıle
tahdıt: sınırlama
tanzım: duzenleme
tasvir: bir şeyı çeşıtlı ıfade tarzlanyla anlatma
tayin: belırleme.
tenvir: nurlandırma
tezyin: susleme, zıynedendırme
yed-i beyza: beyaz, parlak el
zemin: yeryuzu
zıkır: anma
ziynet: süs

Sonra, o lütuf ve keremi şu cilveye sevk eden, elbette teveddüt ve tearrüftür, yani Kendini zîhayata sevdirmek ve zîşuura bildirmek şe'nleridir ki, *Lâtif, Kerîm* isimlerinin arkalarında *Vedûd* ve *Maruf* isimlerini okutuyor ve masnuun lisan-ı hâlinden işitiliyor.

Sonra, o müzeyyen mevcudu, o güzel mahlûku lezız meyveler, sevimli neticelerle süslendirip, ziynetten nimete, lütuftan rahmete çevirir, *Mün'im* ve *Rahîm* ismini okutturur ve zahirî perdeler arkasında o ıkı ismin cilvesini gösterir.

Sonra, bu *Rahîm* ve *Kerîm*'i, Müstağnı-ı Alelıtlak olan Zatta bu cilveye sevk eden, elbette bir terahhum, tahannun şe'nleridir ki, ısm-ı *Hannan* ve *Rahman*'ı okutturuyor ve gösteriyor.

Şu terahhum, tahannûn manalarını cılveye sevk eden, elbette bir cemal ve kemal-i zatîdir ki, tezahür etmek ister. *Cemîl* ismini ve Cemîl ısmında mündericiç olan *Vedûd* ve *Rahîm* ısımlerini okutturuyor. Çünkü cemal bizzat sevilir. Zîcemal ve cemal, kendi kendini sever. Hem hüsündür, hem muhabbettir. Kemal dahı bizzat mahbuptur, sebepsiz olarak sevilir; hem muhiptir, hem mahbuptur. Madem nihayetsız derece-i kemalde bır cemal ve nihayetsiz derece-i cemalde bir kemal, nihayet derecede sevilır, muhabbete ve aşka lâyıktır; elbette, âyınelerde ve âyinelerin kabiliyetlerine göre lemaatını ve cilvelerini görmek ve gostermekle tezahur etmek ıster.

âyine: ayna
bizzat: kendisi zatında
cemal: Cenab ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile tecellisi
cemal: ıç ve dış guzellik.
cemîl: güzellik sahıbı Allah
cilve: guzel ve hoş bır bıçımde gorunme, tecelli
derece-ı cemal: guzellik derecesi.
derece-ı kemal: yucelık ve mukemmellik derecesi
husün: güzellik.
ısm-ı Hannan: çok merhametlı olan Allah ın Hannan ısmı
kabıliyet: ısıdat, yetenek.
kemal: yetkinlik, tamlık, mukemmellik.
kemal-i zatı: zatının lâzımı olan ve ondan hıç ayrılmayan kusursuz kemal
kerem: cömertlik, lutuf, ihsan.
Kerîm: ıkram ve ihsanı bol olan Allah
latîf: hoş güzel tatlı sınn.
layık: uygun, yakışır
lemaat: lem'alar, parıtılar
lısan-ı hal: bır şeyın duruşu ve gorunuşu ile bır mana ıfade etmesi
lütuf: hoşluk, güzellik.
mahbup: sevilen.
mahluk: yaratılmış
mana: anlam
Maruf: butun yaratılmışlar tarafından bilinen ve tanınan Allah.
masnu: sanatla yapılmış
mevcut: varlık.
muhip: seven
mündericiç: içinde bulunduran
Mün'im: nımet veren
Müstağni-i Alelıtlak: her cıhette zengın olan hıçbır şeye muhtaç olmayan Allah
muzeyyen: zıynetlendırılmış, suslenmiş.
netice: sonuç.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz
nımet: lutuf, ihsan, bağış
perde: ortu
Rahîm: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçım sekllerini ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
rahmet: merhamet etme, bağışlama, şefkat gosterme
şe'n: hâl, ış.
tahannün: şefkat etme
tearrüf: karşılıklı anlaşma, tanışma
terahhum: merhamet etme, acıma
teveddüt: sevgı gösterme
tezahür: zuhur etme, görunme
Vedud: çok şefkatlı olan ve çok sevgı beslenen, seven ve sevilen Allah
zahiri: gorunen
Zat: azamet ve ululuk sahıbı Allah
zıcemal: guzellik sahıbı
zîhayat: hayat sahıbı.
zişuur: şuur sahıbı
ziynet: süs

Demek, Sâni-i Zülcelâl'ın ve Hakîm-i Zülcemal'in ve Kadîr-i Zülkemal'in zatındaki cemal-i zatî ve kemalât-ı zatiyesi terahhum ve taharrnün ister ve *Rahman* ve *Hannan* isimlerini tecelliye sevk eder.

Terahhum ve taharrnün ise, rahmet ve nimeti göstermekle *Rahîm* ve *Mün'im* isimlerini cılveye sevk eder.

Rahmet ve nimet ise teveddüt, tearrüf şe'nlerini iktiza edip, *Vedûd* ve *Maruf* isimlerini tecelliye sevk eder, masnuun bir perdesinde onları gösterir.

Teveddut ve tearruf ise, lutuf ve kerem manalarını tahrik eder; *Lâtif* ve *Kerîm* isimlerini masnuun bazı perdelerinde okutturuyor.

Lütuf ve kerem şe'nleri ise, tezyin ve tenvir fiillerini tahrik eder, *Müzeyyin* ve *Münevvir* isimlerini masnuun hüsün ve nuraniyeti lisanıyla okutturur.

Ve o tezyin ve tahsin şe'nleri ise, sun' ve inayet manalarını iktiza eder ve *Sâni* ve *Muhsin* isimlerini o masnuun güzel simasıyla okutturur.

Ve o sun' ve inayet ise, bir ilm ve hikmeti iktıza eder ve ism-i *Alîm* ve *Hakîm*'i o masnuun intizamlı, hikmetli azasıyla okutturur.

O ilm ve hikmet ise, tanzim, tasvir, teşkil fiillerini iktıza ediyor; *Musavvir* ve *Mukaddir* isimlerini, masnuun hey'etiyle, şekliyle okutturur, gösterir.

azâ: organlar, uzuvlar.
cemal-i zatî: (Allah'ın) zatına ait özel güzellik.
cilve: tecelli, yansıma.
fiil: iş.
Hakîm: her şeyi gaye ve faydalarla yaratan Allah.
Hakîm-i Zülcemal: her şeyi gaye ve faydalara gözeterek çok güzel bir biçimde yaratan Allah.
Hannan: çok merhametli olan Allah.
hey'et: şekil, suret.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, gizli sebep.
hüsün: güzellik.
iktıza: gerektirme.
inayet: yardım, ihsan.
intizam: düzgünlük, nizam.
ism-i Alîm: her şeyi hakkıyla bilen manasında Cenâb-ı Hakkın bir ismi.
Kadîr-i Zülkemal: sonsuz kemal ve kudret sahibi olan Allah.
kemalât-ı zatî: Cenâb-ı Hakkın zatına mahsus yücelikler, mükemmellikler.
kerem: cömertlik, lutuf, ihsan.
Kerîm: İkram ve ihsanı bol olan Allah.
lâtif: Allah'ın güzel isimlerinden. İlisan: dil.
lutuf: hoşluk, güzellik.
mana: anlam.
Maruf: bütün mahlûkat tarafından bilinip tanınan Allah.
masnu: sanatla yapılmış.
Muhsin: sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah.
Mukaddir: takdir eden Allah.
Musavvir: yarattıklarını dilediği surette yaratan Allah.
Münevvir: tenvir eden, nurlandıran Allah.
Mün'im: nimet veren.
Müzeyyin: tezyin eden, süsleyen Allah.
nimet: lutuf, ihsan.
nuraniyet: nurluluk, aydınlık.
perde: örtü.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: merhamet etme, bağışlama, şefkat gösterme.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
sima: yüz, çehre.
sun': sanatlı yapma.
şe'n: hal, iş.
taharrnün: şefkat etme.
tahrik: harekete geçirme.
tahsin: süsleme, güzelleştirme.
tanzim: düzenleme.
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
tearrüf: karşılıklı anlaşma, tanışma.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
tecelli: görünme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
terahhum: merhamet etme, acıma.
teşkil: şekillendirme, oluşturma.
teveddut: sevgi gösterme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
Vedud: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah.
zat: azamet ve ululuk sahibi.

İşte, Sâni-i Zülcelâl, bütün masnuatını öyle bir tarzda yapmış ki, ekserîsi, hususan zîhayat kısmı, çok esma-ı İlâhıyeyi okutturur. Güya her bir masnuuna ayrı ayrı, birbiri üstünde yirmi gömlek giydirmiş, yirmi perdeye sarmış, her gömlekte, her perdede ayrı ayrı esmasını yazmış.

Meselâ, temsîlde gösterildiği gibi, tek güzel bir çiçekle, insanın kısm-ı sanısından bir ferd-i hasnânın yalnız zahirî hilkatlerinde, çok sahîfeler vardır. Başka büyük ve külli masnuatı, o iki cuz'î misale kıyas et.

Birinci sahife: Umumî şekil ve miktarını gösteren hey'ettir ki; yâ *Musavvir*, yâ *Mukaddir*, yâ *Munazzım* isimlerini yâd eder.

İkinci sahife: Suretlerinde ayrı ayrı azaların inkişafıyla hâsıl olan çiçek ve insanın basit hey'etidir ki, o sahîfede *Alîm*, *Hakîm* isimleri gibi çok isimler yazılıyor.

Üçüncü sahife: O iki mahlûkun ayrı ayrı azalarına, ayrı ayrı hüsün ve ziynet vermekle, o sahîfede *Sâni* ve *Bâri* isimleri gibi çok isimler yazılıyor.

Dördüncü sahife: Öyle bir ziynet ve hüsün, o iki masnua verilmiş ki, güya lütuf ve kerem tecessüm etmiş, onlar olmuş. O sahife, yâ *Lâtif*, yâ *Kerîm* gibi çok isimleri yâd eder, okur.

Beşinci sahife: O çiçeğe lezîz meyveler, o hasnâya sevimli evlâtlar, güzel ahlâklar takmakla, o sahîfe, yâ *Vedûd*, yâ *Rahîm*, yâ *Mun'im* gibi isimleri okutturuyor.

ahlak: insanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevî nitelikleri
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
aza: organlar, uzuvlar
Bâri': varlıklara biçim verip şekillendiren ve onları mükemmel bir surette yaratan Allah
cüz'î: parçaya ait olan
ekserî: çoğunlukla ilgili, çoğu
esma: isimler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
evlât: veletler, çocuklar
ferd-i hasnâ: iffetine düşkün kadın
güya: sanki
Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hasna: namuslu, güzel kadın
hâsıl: ortaya çıkan
hey'et: görünüş
hilkat: yaratılış
hususan: bilhassa, ayrıca, başka ca, hususî olarak
hüsün: güzellik
inkişaf: açılma, keşfolunma
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah
küllî: umumî, bütün
kısm-ı sanî: ikinci kısım
kıyas: karşılaştırma
latîf: Allah'ın güzel isimlerinden
lütuf: hoşluk, güzellik
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış
masnu: sanatla yapılmış
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
misal: örnek
Mukaddir: takdir eden Allah
Munazzım: her şeyi en güzel şekilde tanzim eden Cenâb-ı Hak
Musavvir: yarattıklarını istediği sıfat ve seçtiği maddi, manevî surette yaratan Allah
Mun'im: nimet veren
perde: örtü
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
sahife: sayfa
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah
suret: biçim, görünüş
tecessüm: cisimleşme
temsîl: benzetme, misal getirme
umumî: bütüne ait
Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah
yâd: anma
zahirî: görünen
zîhayat: hayat sahibi
ziynet: süs

Altıncı sahife: O in'âm ve ihsan sahifesinde, yâ *Rahman*, yâ *Hannan* gibi isimler okunuyor.

Yedinci sahife: O nimetlerde, o neticelerde, öyle lemaat-ı hüsun ve cemal görünüyor ki, hakikî bir şevk ve şefkatle yoğrulmuş halis bir şükür ve safî bir muhabbete lâyık olur. O sahîfede, yâ *Cemîl-i Zülkemal*, yâ *Kâmil-i Zülcemal* isimleri yazılı okunuyor.

İşte, yalnız bir güzel çiçek ve hasnâ bir insan ve yalnız maddî ve zahir suretinde bu kadar esmayı gösterirse, acaba umum çiçekler ve bütün zîhayat ve büyük ve küllî mevcudat ne derece ulvî ve küllî esmayı okutuyor, kıyas edebilirsin.

Hem insan ruh, kalp, akıl cihetiyle ve hayat ve letaif sahifeleriyle *Hayy, Kayyum* ve *Muhyî* gibi ne kadar esma-ı kudsiye-i nuraniyeyi okur ve okutturur, kıyas edebilirsin.

İşte, Cennet bir çiçektir. Hurî taifesi dahi bir çiçektir. Rûy-i zemin dahi bir çiçektir. Bahar da bir çiçektir. Sema da bir çiçektir; yıldızlar, o çiçeğin yaldızlı nakışlarıdır. Güneş de bir çiçektir, ziyasındaki yedi rengi, o çiçeğin nakışlı boyalarıdır. Âlem, güzel ve büyük bir insandır, nasıl ki insan, küçük bir âlemdir.

Huriler nev'i ve ruhanîler cemaati ve melek cinsi ve cin taifesi ve insan nev'i, birer güzel şahıs hükmünde tasvir ve tanzim ve icat edilmiştir. Hem her biri, külliyetiyle, hem her bir ferdi tek başıyla, Sânı-ı Zülcemal'inin

ihsan: ikram etme, lütuf
in'âm: nimet verme
Kamil-i Zülcemal: bütün güzelliklerin ve mükemmelliklerin sahibi olan Cenab-ı Hak.
Kayyum: her şeyin varlığı onunla ayakta duran ve devam eden Allah
kemal: yetkinlik, tamlık, mükemmellik
küllî: umumî, bütün
külliyet: umumîlik, bütünlük.
kıyas: karşılaştırma
lâyık: uygun, yakışır
lemaat-ı hüsun: güzellik parıltıları
letaif: latîfeler, duygular
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı ve emirlerine tam itaat eden mahlûk.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
Muhyî: ölüleri dirilten, hayat veren Allah
nakış: süs
netice: sonuç
nev': cins, sınıf
nimet: lütuf, ihsan
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
rûy-ı zemin: yeryüzü
safî: saf olan, halis.
sahife: sayfa
Sânı-ı Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi sanatla yapan Allah
sema: gökyüzü
suret: biçim, tarz
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
şevk: aşırı istek, arzu
şükür: hoşnutluk, minnettarlık
taife: bölük, grup
tanzim: düzenleme
tasvir: bir şeyin özelliklerini anlatarak canlandırma
ulvî: yüksek, yüce
umum: bütün
yaldız: eşyaya altın veya gümüş görüntüsü vermek için kullanılan sıvı veya yaprak durumundaki altın, gümüş ve bunların taklidi olan madde
zahir: görünen, açık.
zîhayat: hayat sahibi
ziya: ışık.

âlem: cihan
cemaat: topluluk
cemal: iç ve dış güzellik.
Cemîl-i Zülkemal: mükemmellik ve güzellik sahibi olan Cenab-ı Hak.
cihet: yön
cin: gözle görünmez, latîf cisimlerden ibaret bir yaratık
esma: isimler
esma-i kudsiye-i nuraniye: Cenab-ı Hakkın parlak ve kusursuz isimleri
fert: birey, kişi
hakikî: gerçek.
halis: saf, temiz
Hannan: çok merhametli olan Allah
hasnâ: namuslu, güzel kadın
Hayy: gerçek hayat sahibi olan Allah
hurî: Cennet kızı.
icat: vücuda getirme, yaratma

esmasını gösterdikleri gibi, Onun cemaline, kemaline, rahmetine ve muhabbetine birer ayrı ayrı âyinelerdir. Ve nihayetsiz cemal ve kemaline ve rahmet ve muhabbetine birer şahid-i sadıktır. Ve o cemal ve kemalin ve rahmet ve muhabbetin birer ayatıdır, birer emaratıdır. İşte, şu nihayetsiz enva-ı kemalât, daire-i vahidiyette ve ehadiyette hâsıldır. Demek, o daire hancında tevehhum olunan kemalât, kemalât değildir.

İşte, hakaik-ı eşyanın esma-i İlâhiyeye dayandığını ve istinat ettiğini, belki hakikî hakaik o esmanın cilvelen olduğunu ve her şeyin çok cihetlerle, çok dillerle Sânîini zikir ve tesbih ettiğini anla, وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1] 'nin bir manasını bil ve سُبْحَانَ مَنِ احْتَفَى بِشِدَّةِ ظُهُورِهِ[2] de. Ve ayetlerin ahırlerinde olan وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ[3] ۞ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ[4] ۞ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ[5] gibi zikir ve tekrarlarındaki bir sırrı fehmet.

Eğer bir çiçekte esmayı okuyamıyorsan ve vazıh göremiyorsan, Cennete bak, bahara dikkat et, zeminin yüzünü temaşa et. Rahmetin şu büyük çiçeklerinde olan Cennet ve bahar ve zeminde yazılan esmayı, vazıhan okuyabilirsin, cilvelerini ve nakışlarını anlar, görürsün.

* * *

ahir: son
ayat: Kur'ân ayetleri
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
âyine: ayna
cemal: iç ve dış güzellik
cihet: yön
cilve: tecelli
daire-i vahidiyet: Allah'ın bir oluşunu dairesi
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi
emarat: emareler, alâmetler, işaretler
enva-ı kemalât: çeşit çeşit mükemmellikler
esma: isimler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
fehm: anlama
hakaik: hakikatler
hakaik-i eşya: nesnelerin şeylerin perde arkasındaki hakikatleri
hakiki: gerçek, asıl
hasıl: ortaya çıkan, belireni
hikmet: İlâhî gaye ve fayda
istinat: dayanma
kemal: olgunluk, tamlık, yetkinlik, mükemmellik
kemalat: fazıletler, olgunluklar, mükemmellikler
mana: anlam
muhabbet: sevgi, sevme
münezzeh: kusurdan uzak, berî
nakış: süs
nihayetsiz: sonsuz
rahmet: merhamet etme, esirgeme, şefkat gösterme
sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
şahid-i sadık: doğru sözlü şahit
temaşa: bakıp seyretme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tevehhüm: vehimlenme, zannetme
vazıh: açık
vazıhan: açıkça
zemin: yeryüzü
zikir: anma
zuhur: görünme

1. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
2. Şiddet-i zuhurundan gizlenmiş olan Allah her türlü noksandan münezzehtir.
3. Onun kuvveti her şeye galiptir ve O her şeyi hikmetle yapar. (İbrahim Suresi, 4 v.d.)
4. Çok bağışlayıcı ve çok merhamet edici olan da ancak Odur. (Yunus Suresi, 107.)
5. O her şeyi hakkıyla bilir, O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi, 54.)

İkinci Noktanın İkinci Mebhası

Ehl-i dalâletin vekili, tutunacak ve dalâletini ona bina edecek hıçbır şey bulamadığı ve mülzem kaldığı zaman *şöyle diyor ki:* "Ben, saadet-i dünyayı ve lezzet-i hayatı ve terakkıyat-ı medenıyetı ve kemal-ı sanatı, kendımce, ahireti düşünmemekte ve Allah'ı tanımamakta ve hubb-u dunyada ve hurrıyette ve kendıne guvenmekte gördüğüm için, insanın ekserîsini bu yola şeytanın himmetiyle sevk ettım ve ediyorum."

Elcevap: Biz dahı Kur'ân namına diyoruz kı:

Ey bîçare ınsan! Aklını başına al, ehl-i dalâletin vekılını dınleme. Eğer onu dınlersen, hasaretin o kadar büyük olur kı, tasavvurundan ruh, akıl ve kalp ürperir.

Senin önunde ıkı yol var. Bırısı, ehl-ı dalâletın vekılının gösterdığı şekavetlı yoldur, dığerı, Kur'ân-ı Hakîm'ın tarif ettığı saadetlı yoldur. Işte o ıkı yolun pek çok muvazenelerını, çok Sözlerde, hususan Küçük Sözlerde gördun ve anladın. Şımdi, makam münasebetıyle, bınde bır muvazenelerını yine gör, anla. Şöyle kı:

Şirk ve dalâletin ve fısk ve sefahatin yolu, insanı nihayet derecede sukut ettiriyor. Hadsız elemler içinde nihayetsiz ağır bir yükü zayıf ve âciz beline yükletir. Çünkü insan, Cenab-ı Hakkı tanımazsa ve Ona tevekkul etmezse, o vakit insan, gayet derecede âciz ve zayıf, nihayet derecede muhtaç, fakir, hadsız musibetlere maruz, elemlı,

âcız: güçsüz, zayıf
ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
bıçare: çâresiz.
bına: yapma, kurma
Cenab-ı Hak: Allah
dalâlet: ımân ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak.
ehl-ı dalalet: dalalet ehlı; azgın ve sapkın kımseler
ekserî: çoğunluk
elem: uzuntu, tasa
fısk: Allah'a karşı isyan etme, günaha dalma, dının yasakladığı kurallara aldırmama
gayet: çok, son derece
hadsız: sınırsız.
hasaret: hasar, zarar
himmet: gayret, yardım.
hubb-u dunya: dunya sevgısı
hususan: bilhassa, özellıkle.
hurrıyet: canının ıstedıgı her şeyı yapma ıstegı
kemal-ı sanat: sanattakı mükemmelılık.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve sûresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an.
lezzet-ı hayat: hayatın zevk ve lezzetlerı
makam: yer
maruz: etkısı altında kalma, karşılaşma
mebhas: konu
muhtaç: ıhtıyaç ıçınde olma
musibet: felâket, bela
muvazene: mukayese.
mülzem: susturulmuş.
münasebet: vesıle
nihayet: son derece
nihayetsiz: sonsuz.
nokta: onemlı bolum
saadet: mutluluk
saadet-ı dünya: dunya mutlulugu
sefahat: zevk ve eğlenceye aşırı derecede duşkunlük.
sukut: degerden düşme, alçalma
şekavet: sıkıntı
şirk: Allah'a ortak koşma
tasavvur: bır şeyı tahayyul etme, goz onune getırme
terakkıyat-ı medenıyet: medenıyetın ılerlemelerı
tevekkul: Allah'a dayanma ve guvenme
vekil: başkasının yerine hareket eden, konuşan

kederli bir fânî hayvan hükmünde olup, bütün sevdiği ve alâka peyda ettiği bütün eşyadan mütemadiyen firak elemini çeke çeke, nihayette bakî kalan bütün ahbabını bir firak-ı elîm içinde bırakıp, kabrin zulümatına yalnız olarak gider. Hem, müddet-i hayatında gayet cüz'î bir ihtiyar ve küçük bir iktidar ve kısacık bir hayat ve az bir ömür ve sönük bir fikir ile nihayetsiz elemler ile ve emeller ile faydasız çarpışır. Ve hadsiz arzuların ve makasıdın tahsîline semeresiz boşu boşuna çalışır. Hem, kendi vücudunu yükleyemediği hâlde, koca dünya yükünü bîçare belîne ve kafasına yüklenir. Daha Cehenneme gitmeden Cehennem azabını çeker.

Evet, şu elîm elemi ve dehşetli manevî azabı hissetmemek için, ehl-i dalâlet, iptal-i his nev'inden, gaflet sarhoşluğuyla muvakkaten hissetmez. Fakat, hissedeceği zaman, yani kabre yakın olduğu vakit birden hisseder. Çünkü, Cenab-ı Hakka hakikî abd olmazsa, kendi kendine malik zannedecek. Hâlbuki, o cuz'î ihtiyar, o küçük iktidar ile şu fırtınalı dünyada vücudunu idare edemiyor. Hayatına muzır mikroptan tut, tâ zelzeleye kadar binler taife düşmanları, hayatına karşı tehacüm vaziyetinde görür. Elîm bir korku dehşeti içinde, her vakit kendine müthiş görünen kabir kapısına bakıyor.

Hem, bu vaziyette iken, insaniyet itibarıyla, nev-i insanî ile ve dünya ile alâkadar olduğu hâlde, dünyayı ve insanı bir Hakîm, Alîm, Kadîr, Rahîm, Kerîm bir Zatın tasarrufunda tasavvur etmediği ve onları tesadüf ve tabiata havale ettiği için, dünyanın ehvalı ve insanın ahvalı onu

abd: kul
ahbap: dostlar
ahval: haller
alâka: ilişki, bağ
alâkadar: ilgili, munasebetli
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
arzu: istek, heves.
azap: ceza, işkence
bakî: sürekli ve kalıcı olan
bîçare: çaresiz
cuz'î ihtiyar: insana Cenab-ı Hak tarafından verilen az bir arzu serbestliği, irade, seçme
cüz'î: küçük
dehşetli: korkunç.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehval: korkular
elem: üzüntü, tasa
elîm: çok acı veren, acıklı
emel: umut, arzu
fânî: ölümlü, geçici
fikir: düşünce
firak: ayrılık.
firak-ı elîm: acıklı ayrılık
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma.
gayet: çok, son derece
hadsiz: sınırsız
hakikî: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
havale: gönderme
hayat: yaşam
hissetmek: algılamak.
hükmünde: değerinde.
idare: çevirme, yönetme.
ihtiyar: tercih, irade
iktidar: güç, irade
insaniyet: insanlık.
insaniyet: insanlık.
iptal-i his: duyguları iptal etme, uyuşturma
kabir: mezar
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
keder: tasa, hüzün
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah
makasıd: maksatlar, gayeler
malik: sahip
manevî: mana ile ilgili
muvakkaten: geçici olarak.
muzır: zararlı
müddet-i hayat: yaşam süresi
mütemadiyen: devamlı olarak
muthiş: dehşet, korkunç.
nev: tür, çeşit
nev-i insanî: insan cinsi
nihayet: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz
peyda: meydana gelme, olma.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
semere: meyve, netice
tabiat: maddî âlem.
tahsil: elde etme
taife: boluk, guruh
tasarruf: güzel idare etme.
tasavvur: bir şeyi tahayyul etme, düşünme
tehacüm: hücum etme.
vaziyet: durum
vücut: varlık, beden
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zelzele: yer sarsıntısı
zulümat: karanlıklar

daima iz'aç eder. Kendi elemiyle beraber insanlanın elemini de çeker. Dünyanın zelzelesi, taunu, tufanı, kahtugalâsı, fenâ ve zevalı, ona gayet müz'iç ve karanlıklı birer musîbet suretinde, onu tazip eder.

Hem, şu hâldeki insan merhamet ve şefkate lâyık değildir. Çünkü, kendi kendine bu dehşetli vazıyeti veriyor. Sekizinci Sözde, kuyuya girmiş iki kardeşin muvazene-i hâlinde denildiği gibi, nasıl bir adam güzel bir bahçede, güzel bir ziyafette, güzel ahbaplar içinde nezahetli, tatlı, namuslu, hoş, meşru bir lezzet ve eğlenceye kanaat etmeyip, gayrimeşru ve mülevves bir lezzet için çirkin ve necis bir şarabı içse, sarhoş olup kendini kış ortasında, pis bir yerde vahşî canavarlar içinde tahayyül etse, titreyip bağırıp çağırsa, nasıl merhamete lâyık değil. Çünkü, ehl-i namus ve mübarek arkadaşlarını canavar tasavvur eder, onlara karşı hakaret eder; hem, ziyafetteki leziz taamlan ve temiz kaplan, mülevves, pis taşlar tasavvur eder, kırmaya başlar; hem, meclîste muhterem kitaplan ve manidar mektupları manasız ve adî nakışlar tasavvur eder, yırtarak ayak altına atar, ve hakeza ... Böyle bir şahıs, nasıl merhamete müstahak değildir, belki tokada mustahaktır; öyle de, sunhtiyarından neş'et eden kufur sarhoşluğu ile ve dalâlet divaneliğiyle Sânî-i Hakîm'in şu mısafirhane-i dünyasını tesadüf ve tabıat oyuncağı olduğunu tevehhüm edip ve cilve-i esma-i İlâhiyeyi tazelendiren masnuatın, zamanın geçmesiyle vazifelennin bittiğinden âlem-i gayba geçmelerini adem ile idam tasavvur ederek ve tesbihat sedalannı zeval ve firak-i ebedî vaveylâsı

adem: yokluk.
adî: bayağı, değersiz.
ahbap: dostlar.
alem-i gayp: görülmeyen âlem.
cilve-i esma-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin tecellileri.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
divanelik: delilik.
ehl-i namus: namus sahibi.
elem: üzüntü, tasa.
fena: olumluluk, geçicilik.
firak-i ebedî: ebedî sonsuz ayrılık.
gayet: çok, son derece.
gayrimeşru: meşru olmayan.
hakaret: hor görme, aşağılama.
hakeza: böylece, bunun gibi.
idam: yok olma, hıçlık.
iz aç: rahatsız etme.
kaht-u gala: yokluk, kıtlık, fakirlik.
kanaat: elindekiyle yetinme.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
lâyık: uygun, liyakatli, yakışır.
manasız: anlamsız.
manıdar: ince manalı.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
meclis: topluluk.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
meşru: şer'an caiz.
mısafirhane-i dünya: dünya mısafirhanesi.
muhterem: saygı değer.
musîbet: felâket, belâ.
muvazene-i hâl: farklı hâl ve vaziyetlerin karşılaştırılması.
mübarek: bereketli, kutlu.
mülevves: kirli, pis.
müstahak: hak etmiş.
müz'iç: sıkan, rahatsız eden.
nakış: süs.
namuslu: iffetli.
necis: pis.
neş'et: meydana gelme, oluşma.
nezahet: nezihlik, temizlik.
Sânî-i Hakîm: her şeyi sanarla ve hikmetle yaratan Allah.
seda: ses.
sunhtiyar: kötü seçim.
suret: biçim, görünüş.
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
taam: yemek.
tabıat: maddî âlem.
tahayyül: hayal etme, düşünme.
tasavvur: bir şeyi tahayyul etme, düşünme, zihinde tasarlama.
taun: veba.
tazip: azap verme, eziyet etme.
tesadüf: rastlantı.
tesbihat: benzetmeler.
tevehhum: vehimlenme, zannetme.
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel.
vaveylâ: çığlık, feryat.
vazife: görev.
vazıyet: durum.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zeval: sona erme, yok olma.

olduklarını tahayyül ettiğinden ve mektubat-ı Samedâniye olan şu mevcudat sahifelerini manasız, karma karışık tasavvur ettiğinden ve âlem-i rahmete yol açan kabir kapısını zulümat-ı adem ağzı tasavvur ettiğinden ve eceli ise hakikî ahbaplara visal daveti olduğu hâlde, bütün ahbaplardan firak nöbeti tasavvur ettiğinden, hem kendini dehşetli bir azab-ı elîmde bırakıyor, hem mevcudatı, hem Cenab-ı Hakkın esmasını, hem mektubatını inkâr ve tezyif ve tahkir ettiğinden merhamete ve şefkate lâyık olmadığı gibi, şiddetli bir azaba da mustahaktır, hiçbir cihette merhamete lâyık değildir.

İşte, ey bedbaht ehl-i dalâlet ve sefahat! Şu dehşetli sukuta karşı ve ezici me'yusiyete mukabil, hangi tekemmülünüz, hangi fununununuz, hangi kemalinizi, hangi medeniyetiniz, hangi terakkiyatınız karşı gelebilir? Ruh-u beşerin eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olduğu hakikî teselliyi nerede bulabilirsiniz? Hem, güvendiğiniz ve bel bağladığınız ve âsâr-ı İlâhiyeyi ve ihsanat-ı Rabbaniyeyi onlara isnat ettiğiniz hangi tabiatınız, hangi esbabınız, hangi şerikiniz, hangi keşfiyatınız, hangi milletiniz, hangi batıl ma'budunuz sizi, sizce idam-ı ebedî olan mevtin zulümatından kurtarıp kabir hududundan, berzah hududundan, mahşer hududundan, Sırat Köprüsünden hâkimâne geçirebilir, saadet-i ebediyeye mazhar edebilir?

Hâlbuki, kabir kapısını kapamadığınız için, siz kat'î olarak bu yolun yolcususunuz. Böyle bir yolcu, öyle birisine dayanır ki, bütün bu daire-i azîme ve bu geniş hudutlar onun taht-ı emrinde ve tasarrufundadır.

ahbap: dostlar
alem-i rahmet: rahmet dünyası
asar-ı İlâhiye: İlâhî eserler
azab-ı elîm: elem ve ıztırap veren azap
azap: ceza, işkence
bâtıl: boş, hurafe
bedbaht: bahtsız
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile âhiret arasındaki yer
cihet: yön
daire-i azîme: geniş ve büyük daire
davet: çağırma, çağrı
ecel: Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
esbap: sebepler
esma: isimler
eşedd-i ihtiyaç: çok fazla muhtaç olunma
firak: ayrılık
fünun: fenler
hakikî: gerçek
hâkimâne: hükmeder bir şekilde
hudut: sınırlar
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş
ihsanat-ı Rabbaniye: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın yıldıkları ve bağışları
İnkar: reddetme, kabul ve tasdik etmeme
İsnat: dayandırma
kabir: mezar
kat'î: kesin
kemal: olgunluk, tamlık, mükemmellik
keşfiyat: keşifler
layık: uygun, liyakatli
ma'bud: kendisine ibadet olunan
mahşer: kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer
manasız: anlamsız
mazhar: nail olma, kavuşma
medeniyet: medenilik, uygarlık
mektubat: (Cenab-ı Hakkın) mektupları. Onun isim ve sıfatlarını anlatan varlıklar
mektubat-ı Samedaniye: Samed olan Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar
merhamet: acıma, şefkat gösterme
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mevt: ölüm
me'yusiyet: umutsuzluk
muhtaç: ihtiyaç içinde olma
mukabil: karşık
müstahak: hak etmiş
ruh-u beşer: insan ruhu
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
sahife: sayfa
sefahat: zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük
sukut: değerden düşme
Sırat Köprüsü: Cehennem üzerine kurulu olan ve Cennete gitmek için geçilmesi gereken köprü
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet
şerik: ortak
tabiat: maddî âlem
tahayyül: hayal etme
tahkir: hor görme, aşağılama
taht-ı emir: emir ve idare altında
tasarruf: kullanma hakkı
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme
terakkiyat: yükselmeler, ilerlemeler, gelişmeler
teselli: avunma
tezyif: küçük düşürme, alaya alma
visal: kavuşma
zulümat: karanlıklar
zulümat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları

Hem dahi, ey bedbaht ehl-i dalâlet ve gaflet! "Gayrimeşru bir muhabbetin neticesi, merhametsiz azap çekmektir" kaidesi sırrınca, sız, fıtratınızdaki Cenab-ı Hakkın zat ve sıfât ve esmasına sarf edilecek muhabbet ve marifet istıdadını ve şükür ve ibadat cihazatını nefsinize ve dünyaya gayrimeşru bir surette sarf ettiğinizden, bilistihkak cezasını çekiyorsunuz. Çünkü, Cenab-ı Hakka aıt muhabbeti nefsinize verdiniz, mahbubunuz olan nefsinizin hadsiz belâsını çekiyorsunuz. Çünkü, hakikî bır rahatı, o mahbubunuza vermiyorsunuz. Hem onu, hakikî mahbup olan Kadîr-ı Mutlaka tevekkül ile teslim etmiyorsunuz, daima elem çekiyorsunuz. Hem, Cenab-ı Hakkın esma ve sıfâtına aıt muhabbeti dünyaya verdiniz ve âsâr-ı sanatını âlemin esbabına taksim ettiniz; belâsını çekiyorsunuz. Çünkü, o hadsiz mahbuplarınızın bir kısmı size Allahaısmarladık demeyip, size arkasını çevirip, bırakıp gidiyor. Bir kısmı sizi hiç tanımıyor; tanısa da, sizi sevmiyor, sevse de size bir fayda vermiyor. Daima hadsiz firaklardan ve ümitsiz dönmemek üzere zevallerden azap çekıyorsunuz.

İşte, ehl-i dalâletin saadet-i hayatiye ve tekemmulât-ı insaniye ve mehasın-i medeniyet ve lezzet-i hürriyet dedikleri şeylerin iç yüzleri ve mahiyetleri budur. Sefahat ve sarhoşluk bir perdedir, muvakkaten hissettirmez. "Tuh onların aklına!" de.

Amma, Kur'ân'ın cadde-i nuranıyesi ise, bütün ehl-i dalâletin çektığı yaraları hakaık-ı ımanıye ile tedavi eder,

kaide: kural
lezzet-i hürriyet: hur olmanın verdiği lezzet.
mahbup: sevgili
mahıyet: hakıkatı, nıtelik.
marifet: bılme, tanıma
mehasın-ı medeniyet: medenıyetın guzellıklerı
merhamet: acımak, şefkat gostermek
muvakkaten: geçıcı olarak.
nefis: kotu vasıfları nıtelıkleri kendısınde toplayan, kotuluğe sevk eden ve hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
netice: sonuç.
perde: ortu.
saadet-ı hayatiye: hayattakı mutluluk
sefahat: zevk ve eğlenceye aşın derecede duşkunluk.
suret: bıçım, tarz
sıfat: vasıf, nıtelık.
şukür: hoşnutluk ve mınnettarlık ifade etme
taksim: bolme, paylaştırma
tekemmulât-ı insaniye: insana aıt mukemmellıkler, insanla ılgılı olgunluklar, insanlığın gelışımı.
tevekkul: Allah a dayanma ve guvenme
tuh: yazıklar olsun
zat: kendı, oz
zeval: zaıl olma, yok olma

âlem: cıhan
âsâr-ı sanat: sanat eserlerı
azap: ceza
bedbaht: bahtsız
bela: musıbet, sıkıntı
bilistihkak: lâyıkıyla, hakkıyla
cadde-i nuraniye: nurlu islâmıyet caddesı
cihazat: cıhazlar, azalar
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı, azgın ve sapkın kımseler
elem: uzuntu, tasa
esbap: sebepler
esma: ısımler
firak: ayrılık
fıtrat: yaratılış, mızaç.
gaflet: Allah tan uzaklaşıp nefsının arzularına dalmak
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykın
hadsiz: sınırsız
hakaik-i ımanıye: ıman hakıkatlerı
hakıkî: gerçek
ibadat: ıbadetler
istidat: kabılıyet.
Kadır-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tabı olmaksızın her şeye gücü yeten Allah

bütün evvelki yoldaki zulûmatı dağıtır, bütün dalâlet ve helâket kapılarını kapatır. Şöyle ki:

İnsanın zaaf ve aczini ve fakr ve ıhtıyacını, bir Kadîr-i Rahîm'e tevekkül ile tedavi eder. Hayat ve vücudun yükünü, Onun kudretine, rahmetine teslım edip, kendıne yüklemeyıp, belkı kendısı o hayatına ve nefsine bıner hükmünde bır rahat makam bulur. Kendısının natık bır hayvan değıl, belkı hakıkî bır ınsan ve makbul bır mısafır-ı Rahman olduğunu bıldırır. Dunyayı bır mısafırhane-ı Rahman olduğunu göstermekle ve dünyadakı mevcudat ıse, esma-ı İlâhıyenın âyıneleri olduklannı ve masnuatı ıse, her vakıt tazelenen mektubat-ı Samedâniye olduklannı bıldırmekle, insanın fenâ-ı dunyadan ve zeval-i eşyadan ve hubb-u fâniyattan gelen yaralannı güzelce tedavi eder ve evhamın zulûmatından kurtanr.

Hem, mevt ve eceli âlem-ı berzaha giden ve âlem-i bekada olan ahbaplara vısal ve mulâkat mukaddımesi olarak gösterir. Ehl-i dalâletin nazarında bütün ahbabından bir fırak-ı ebedî telâkki ettıği ölüm yaralarını böylece tedavi eder. Ve o fırak, ayn-ı lıka olduğunu ispat eder.

Hem, kabnn âlem-i rahmete ve dâr-ı saadete ve bağıstan-ı Cınana ve nurıstan-ı Rahman'a açılan bir kapı olduğunu ıspat etmekle, beşenn en müthış korkusunu ızale edip, en elîm ve kasavetlı ve sıkıntılı olan berzah seyahatını, en lezız ve unsıyetlı ve ferahlı bır seyahat olduğunu gösterir. Kabır ile ejderha ağzını kapatır, güzel bir bahçeye kapı açar. Yanı, kabır ejderha ağzı olmadığını,

acz: zayıflık, gucsuzluk.
ahbap: dostlar
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahıret.
alem-ı berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları alem, kabır âlemi
âlem-i rahmet: rahmet dunyası
ayine: ayna
ayn-ı lika: gerçek kavuşma
bağıstan-ı cınan: Cennet bağları, bahçeler
berzah: ruhlarını kıyamete kadar bekleyeceği dunya ile ahıret arasındakı yer
beşer: ınsanlık.
dalalet: ıman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak
dâr-ı saadet: mutluluk yerı.
ecel: Allah tarafından takdır edilen olum vakti
ehl-ı dalalet: dalalet ehlı, azgın ve sapkın kımseler
ejderha: korkunç ve hayalî bır hayvan
elîm: çok acı verıcı, acıklı
esma-i İlâhiye: Allah'ın Isımlerı
evham: vehımler, zanlar
evvelki: onceki
fakr: fakırlık.
fenâ-i dünya: dünyanın fanî, geçıcı yonu.
ferah: rahat, ıç açıcı
firak: ayrılık.
firak-ı ebedi: ebedî, sonsuz ayrılık
hakiki: gerçek.
helaket: yıkılma, mahvolma
hubb-u faniyat: gelıp geçıcı şeylerı sevmek.
ispat: doğruyu delıllerle gosterme
izale: gıderme, ortadan kaldırma
kabir: mezar
Kadır-i Rahım: çok merhametlı olan ve her şeye gucu yeten Allah
kasavet: gam, keder, kaygı
kudret: kuvvet, ıktıdar
makam: durak, yer
makbul: kabul edılmış, geçerlı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mektubat-ı Samedaniye: Cenab-ı Hakkın ısım ve sıfatlannı anlatan Allah'ın bırlıklerını gösteren varlıklar
mevcudat: var olan her şey, mahlukıar
mevt: olum
mısafirhane-ı Rahman: Cenab-ı Hakkın bır mısafırhanesı şeklınde nımetlerle donatılan şu dünya hayatı, her turlu rızkı veren Allah'ın mısafırı
mukaddıme: başlangıç.
mulakat: buluşma, görüşme
natık: konuşan
nazar: bakış, ıtıbar
nefis: şehvet, gazap, fazılet gıbı şeylerın kaynağı
nurıstan-ı Rahman: her varlığın rızkın ummadıgı yerden veren Cenab-ı Hakkın aydınlık âlemı.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama
celakki: kabul etme, anlama
tevekkül: Allah'a dayanma ve guvenme
ünsiyet: alışkanlık
visal: kavuşma
zaaf: zayıflık, kuvvetsızlık
zeval-i eşya: eşyanın şeylerınn yok olması
zulûmat: karanlıklar

belki bağıstan-ı rahmete açılan bir kapı olduğunu gösterir.

Hem, mü'mine der. İhtiyarın cüz'î ise, kendi Malikinin irade-i kulliyesine ışını bırak. Iktıdarın küçük ise, Kadîr-i Mutlak'ın kudretine itimat et. Hayatın az ise, hayat-ı bâkiyeyi düşün. Ömrün kısa ise, ebedî bir ömrün var; merak etme. Fikrin sönük ise, Kur'ân'ın güneşi altına gir. Imanın nuruyla bak ki, yıldız böceği olan fikrin yerine her bir ayet-i Kur'ân, birer yıldız misillü sana ışık verir. Hem hadsiz emellerin, elemlerin varsa, nihayetsiz bir sevap ve hadsiz bir rahmet seni bekliyor. Hem hadsiz arzuların, makasıdın varsa, onlan düşünüp muztarip olma; onlar bu dünyaya sığışmaz, onların yerlen başka diyardır ve onları veren de başkadır.

Hem der: Ey insan! Sen kendine malık değilsin. Sen, kudreti nihayetsiz bir Kadîr, rahmeti hadsiz bir Rahîm-i Zat-ı Zülcelâl'ın memlûkusun. Oyle ise sen, kendi hayatını kendine yükleyip zahmet çekme; çünkü, hayatı veren Odur, ıdare eden de Odur. Hem, dünya sahıpsız değil ki, sen kendi kafana dünya yükünü yüklettirerek ehvalını düşünüp merak etme. Çünku, onun sahıbı Hakîm'dır, Alîm'dır; sen de mısafırsın, fuzulî olarak kanşma, kanştırma.

Hem ınsanlar, hayvanlar gıbı mevcudat başıboş değıller, belki vazifedar memurdurlar, bir Hakîm-i Rahîm'ın nazanndadırlar. Onlann âlâm ve meşakkatlenni duşünüp, ruhuna elem çektirme. Ve onların Hâlık-ı Rahîm'ı-nın rahmetinden daha ılen şefkatını surme. Hem, sana

Halık-ı Rahım: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah
hayat-ı bakıye: bakı, sonsuz hayat.
ıdare: çekıp çevırme, yonetme
İhtıyar: tercih, irade
ıktıdar: güç yetme, kuvvet
ıman: inanma
İrade-i Külliye: Cenab-ı Hakkın her şeye hâkim olan ve her şeyi içine alan iradesi
İtımat: güvenme, dayanma.
Kadır: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
Kadır-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tabı olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
kudret: kuvvet, ıktıdar
makasıd: maksatlar
malık: sahıp
memluk: kul, kole
meşakkat: zahmet, sıkıntı.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar
mısillü: benzen
muztarıp: ıztıraplı, acı çeken
mu'mın: inanan
nazar: bakış, dıkkat.
nıhayetsiz: sonsuz
nur: parıltı, ışık.
Rahîm-i Zat-ı Zülcelal: buyukluk sahıbı ve çok şefkatlı olan Cenab-ı Hak.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
sevap: hayırlı bır ışe karşı Allah tarafından verılen mukafat.
şefkat: acıyarak, ıçten ve karşılıksız merhamet.
vazıfedar: vazıfeli
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

âlâm: kederler, elemler
Alım: her şeyı hakkıyla bılen Allah
arzu: istek, heves.
ayet-ı Kur'ân: Kur'ân ayeti
bagıstan-ı rahmet: rahmet bahçesi
cüz'î: az, kuçuk
dıyar: memleket.
ebedî: zevalsız, sonu olmayan
ehval: korkular
elem: uzuntu, tasa
emel: umut, arzu
fuzulî: boşuna, gereksız.
hadsiz: sınırsız
Hakîm: her şeyi bır maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
Hakîm-i Rahîm: her şeyı ga ye ve hikmetlerle yaratan çok çok merhametlı, Allah

düşmanlık vaziyetini alan mikroptan tâ taun ve tufan ve kaht ve zelzeleye kadar bütün eşyanın dizginleri o Rahîm-i Hakîm'ın elindedirler. O Hakîm'dır, abes iş yapmaz; Rahîm'dır, rahîmiyeti çoktur. Yaptığı her işinde bir nevi lütuf var.

Hem der: Şu âlem, çendan, fânîdir; fakat ebedî bir âlemin levazımatını yetiştiriyor. Çendan, zaildir, geçicidir; fakat bâkî meyveler veriyor, bâkî bir Zatın bâkî esmasının cilvelerini gösteriyor. Ve çendan, lezzetlen az, elemlen çoktur; fakat Rahman-ı Rahîm'in iltifatatı, zevalsız, hakikî lezzetlerdir. Elemler ise, sevap cihetiyle manevî lezzet yetiştiriyor. Madem meşru daire, ruh ve kalp ve nefsin bütün lezzetlerine, safalarına, keyiflerine kâfidir, gayrimeşru daireye girme. Çünkü, o dairedeki bir lezzetin bazen bin elemi var. Hem hakikî ve daimî lezzet olan iltifatat-ı Rahmaniyeyi kaybetmeye sebeptir.

Hem, dalâletin yolunda sabıkan beyan edildiği gibi, esfel-i safilîne insanı öyle bir sukut ettiriyor ki, hiçbir medeniyet, hiçbir felsefe ona çare bulamadıklan ve o derin zulümat kuyusundan hiçbir terakkiyat-ı beşeriye, hiçbir kemalât-ı fenniye insanı çıkaramadığı hâlde, Kur'ân-ı Hakîm, iman ve amel-i salih ile o esfel-i safilîne sukuttan insanı âlâyılliyyine çıkarır. Ve delâil-i kat'iye ile çıkarmasını ispat ediyor. Ve o derin kuyuyu terakkiyat-ı maneviyenin basamaklarıyla ve tekemmülât-ı ruhiyenin cihazatıyla dolduruyor.

abes: boş, saçma
alâyılliyyin: yüceler yücesi
alem: dünya, cihan
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan
beyan: anlatma
cihazat: cihazlar, azalar
cihet: yön
cilve: tecelli
çendan: gerçi
daimî: sürekli, devamlı
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, küfre girme.
delail-i kat'iye: kesin deliller
dizgin: yönetim, idare.
ebedî: zevalsiz, sonu olmayan.
elem: üzüntü, tasa
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı
esma: isimler
fanî: ölümlü, geçici
felsefe: etraflı, derin görüş ve düşünüş
gayrimeşru: meşru olmayan
hakikî: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah.
iltifatat: iltifatlar
iltifatat-ı rahmaniye: hiç bir şeyi hariç bırakmayarak her şeye şefkat ve merhametle bakan Allah'ın iltifatları
iman: inanma
kafi: yeter.
kaht: kıtlık, kuraklık.
kemalat-ı fenniye: fenlerden gelen iyilikler, mükemmellikler
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
levazımat: lüzumlu maddeler
lütuf: hoşluk, güzellik.
manevî: manaya ait.
medeniyet: medenîlik, uygarlık
meşru: şer'an caiz
nefis: insandaki şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
nev: çeşit.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahîm-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan merhamet sahibi Allah
rahîmiyet: merhamet edicilik.
Rahman-ı Rahîm: dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muâmele eden Allah
sabıkan: geçmiş, biraz önce
safa: rahat ve huzurlu olma, gönül rahatlığı
sevap: Allah'ın rızasına sebep olan hayırlı iş ve davranış.
sukut: düşme
taun: veba
tekemmülât-ı ruhiye: ruha ait olgunlaşmalar, mükemmelleşme
terakkiyat-ı beşeriye: insanlığın gelişimi, ilerlemeleri.
terakkiyat-ı maneviye: manevî yükselişler, manevî gelişim
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel.
vaziyet: durum
zail: zeval bulan, sona eren
zat: azamet ve ululuk sahibi
zelzele: yer sarsıntısı
zeval: sona erme, yok olma
zulümat: zulüm ve küfür

Hem, beşerin uzun ve fırtınalı ve dağdağalı olan ebed tarafındaki yolculuğunu gayet derecede teshil eder ve kolaylaştırır; bin, belki elli bin senelik mesafeyi bir günde kestirecek vesaiti gösterir.

Hem, Sultan-ı Ezel ve Ebed olan Zat-ı Zülcelâl'i tanıttırmakla, insanı Ona bir memur abd ve bir vazifedar misafir vaziyetini verir. Hem dünya misafirhanesinde, hem berzahî ve uhrevî menzillerde kemal-i rahatla seyahatini temin eder. Nasıl ki, bir padişahın müstakim bir memuru, onun daire-i memleketinde, hem her vilâyetin hudutlarından sühuletle ve tayyare, gemi, şimendifer gibi sür'atli vasıta-i seyahatle gezer, geçer, öyle de, Sultan-ı Ezelîye iman ile intisap eden ve amel-i salih ile itaat eden bir insan, şu misafirhane-i dünya menzillerinden ve âlem-i berzah ve âlem-i mahşer dairelerinden ve hakeza, kabirden sonraki bütün âlemlerin geniş hudutlarından berk ve burak sür'atinde geçer; tâ saadet-i ebediyeyi bulur ve şu hakikati kat'î ispat eder ve asfiya ve evliyaya gösterir.

Hem de, Kur'ân'ın hakikati der ki: Ey mü'min! Sendeki nihayetsiz muhabbet kabiliyetini çirkin ve noksan ve şerur ve sana muzır olan nefs-i emmarene verme. Onu mahbup ve onun hevasını kendine ma'bud ittihaz etme. Belki, sendeki o nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, nihayetsiz bir muhabbete lâyık, hem nihayetsiz sana ihsan edebilen, hem istikbalde seni nihayetsiz mes'ut eden, hem bütün alâkadar olduğun ve onların saadetleriyle mes'ut olduğun bütün zatlar ihsanatıyla mes'ut eden,

abd: kul
alâkadar: ilişkili, münasebetli
alem: cihan
alem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabir âlemi
alem-i mahşer: kabir hayatının bitmesinden sonra yeniden dirilişe ve toplanmanın olacağı âlem.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş
asfiya: Hz. Peygamberin vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar
berk: şimşek.
berzahı: kabir hayatıyla ilgili.
beşer: insanlık.
burak: Cennete mahsus bir binek vasıtası
dağdağa: gürültü
daire-i memleket: memleket dairesi
ebed: sonsuzluk, daimilik.
evliya: veliler, Allah dostları.
gayet: çok, son derece
hakeza: böylece, bunun gibi
hakikat: gerçek.
heva: istek, nefsin arzusu
hudut: sınırlar
ihsan: ikram etme, lütuf
İhsanat: İhsanlar, nimetler, lütuflar
iman: inanma
intisap: bağlanma
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama
istikbal: gelecek.
itaat: uyma
ittihaz: edinme
kabiliyet: istidat, yetenek, liyakat.
kabir: mezar
kat'î: kesin
kemal-i rahat: tam rahatlık.
layık: uygun, yakışır
ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan
mahbup: sevgili
menzil: yer
mes'ut: saadetli, bahtiyar
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi
muzır: zararlı
mü'min: iman eden, inanan
müstakim: doğru.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis
nihayetsiz: sonsuz
noksan: eksiklik
padişah: sultan
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak.
Sultan-ı Ezeliye: saltanatı zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hak.
sühulet: kolaylık.
şerur: çok kötülük yapan
şimendifer: demiryolu
tayyare: uçak.
temin: sağlama
teshil: kolay hale getirme
uhrevî: ahirete ait.
vasıta-ı seyahat: seyahat vasıtası
vazifedar: vazifeli
vaziyet: durum
vesait: vasıtalar
vilayet: il
zat: kişi
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyükleme sahibi Cenab-ı Hak.

hem nihayetsiz kemalâtı bulunan ve nihayetsiz derecede kudsî, ulvî, münezzeh, kusursuz, noksansız, zevalsiz cemal sahibi olan ve bütün esması nihayet derecede güzel olan ve her isminde pek çok envar-ı hüsün ve cemal bulunan ve Cennet, bütün güzellikleriyle ve nimetleriyle Onun cemal-ı rahmetini ve rahmet-i cemalini gösteren ve sevimli ve sevilen bütün kâinattaki bütün hüsün ve cemal ve mehasin ve kemalât, Onun cemaline ve kemaline işaret eden ve delâlet eden ve emare olan bir Zatı mahbup ve ma'bud ittihaz et.

Hem der: Ey insan! Onun esma ve sıfâtına ait istidad-ı muhabbetini sair bekasız mevcudata verme, faydasız mahlûkata dağıtma. Çünkü, âsâr ve mahlûkat fânîdirler. Fakat, o âsârda ve o masnuatta nakışlan, cilvelen görünen Esma-i Hüsna, bâkîdirler, daimîdirler. Ve esma ve sıfâtın her birisinde binler meratib-i ihsan ve cemal ve binler tabakat-ı kemal ve muhabbet var. Sen yalnız Rahman ismine bak ki, Cennet bir cilvesi ve saadet-i ebediye bir lem'ası ve dünyadaki bütün rızık ve nimet, bir katresidir.

İşte, şu muvazene, ehl-i dalâletle ehl-ı imanın hayat ve vazife cihetindeki mahiyetlerine işaret eden

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۝ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ۝ [1] إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ hem netice ve akıbetlerine işaret eden, [2] فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ olan

akıbet: son
asar: eserler
bakı: daimi, sonsuz
bekasız: ebedî olmayan
cemal: iç ve dış güzellik
cemal-ı rahmet: rahmetin güzelliği
cihet: yön
cilve: tecelli
daimi: sürekli, devamlı
delalet: delil olma, gösterme
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: inananlar
emare: alamet
envar-ı hüsün: güzellik çeşitleri
esma: isimler
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
fani: ölumlü, geçici
hüsün: güzellik
istidat-ı muhabbet: sevgi kabiliyeti
ittihaz: edinme
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
katre: damla
kemal: olgunluk, mükemmellik
kemalat: fazîletler, olgunluklar, mükemmellikler
kudsi: mukaddes, kutlu
lem'a: parıltı
ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan
mahbup: sevgili
mahiyet: iç yüzü, nitelik
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mehasin: güzellikler, iyilikler
meratıp-ı ihsan: ihsan mertebeleri
mevcudat: var olanlar, mahlûklar
muvazene: mukayese
münezzeh: temiz, tenzih edilmiş, uzak
nakış: süs
netice: sonuç
nihayet: son derece
nihayetsiz: sonsuz
nimet: lüzûm, ihsan
noksansız: eksiksiz
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve gedim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet-i cemal: ilâhî güzelliğin rahmet cihetı
rızık: nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.

1 Muhakkak ki Biz insanı en güzel bir şekilde yarattık. • Sonra da onu en aşağı seviyeye indirdik. • Ancak iman eden ve güzel işler yapanlar müstesna. (Tîn Sûresi, 4-6.)

2 Gök ve yer onlara ağlamadı. (Duhan Sûresi, 29.)

sair: diğer, başka
sıfat: vasıf
tabakat-ı kemal: olgunluk mükemmellik tabakaları
ulvi: yüksek, yüce
vazife: görev
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi
zevalsiz: sonsuz.

ayete dikkat et; ne kadar ulvî, mu'cizâne, beyan ettiğimiz muvazeneyi ifade ederler.

Birinci ayet, On Birinci Sözde tafsilen o ayetin i'cazkârâne ve ıcazkârâne ifade ettiği hakikatı, o sözde beyan edildiğinden, onu oraya havale ederiz.

İkinci ayet ise, yalnız bir küçük işaretle göstereceğiz ki, ne kadar ulvî bir hakikati ifade ediyor. Şöyle ki:

Şu ayet, mefhum-u muvafık ile şöyle ferman ediyor: "Ehl-ı dalâletin olmesiyle, semavat ve zemin, onların üstünde ağlamıyorlar." Ve mefhum-u muhalif ile delâlet ediyor ki, "Ehl-ı imanın dünyadan gitmesiyle, semavat ve zemin onların üstünde ağlıyor." Yanı, ehl-i dalâlet, madem semavat ve arzın vazifelerini inkâr ediyor, manalarını bilmiyor, onların kıymetlerini ıskat ediyor, Sânı'lerini tanımıyor. Onlara karşı bir hakaret, bir adavet ettiğinden, elbette semavat ve zemin, onlara ağlamak değil, belkı onlara nefrin eder. Onların gebermesiyle memnun olurlar. Ve mefhum-u muhalif ile der: "Semavat ve arz ehl-ı imanın ölmesiyle ağlarlar." Zıra ehl-i iman ise—çünkü—semavat ve arzın vazifelerini bilir. Hakikî hakıkatlerini tasdik ediyor. Ve onların ifade ettikleri manaları iman ile anlıyor: "Ne kadar güzel yapılmışlar, ne kadar güzel hizmet ediyorlar" diyor ve onlara lâyık kıymeti veriyor ve ihtıram ediyor. Cenab-ı Hak hesabına onlara ve onlar âyine olduklan esmaya muhabbet ediyor. İşte bu sır ıçindır kı, semavat ve zemın, ağlar gibı, ehl-i imanın zevalıne mahzun oluyorlar.

* * *

adavet: düşmanlık
arz: yer, dunya
ayet: Kur'an'ın her bır cümlesi.
ayine: ayna
beyan: anlatma, ızah
delalet: ışaret.
ehl-ı dalâlet: dalâlet ehlı, azgın ve sapkın kımseler
ehl-i iman: ınananlar
esma: ısımler
ferman: emir, buyruk.
hakıkat: gerçek, asıl
havale: bırakma, gönderme.
ıskat: dusurme, hukumsuz kılma
I'cazkarane: mu'cızeli bır şekılde.
ıcazkarane: vecız bır bıçımde.
ihtıram: hurmet etme, saygı gosterme.
iman: inanma.
inkar: reddetme, kabul etmeme
kıymet: değer
layık: uygun, yakışır
mahzun: huzunlu, kederlı
mana: anlam
mefhum-u muhalif: bızzat kastedilen mananın tersinde anlaşılan
mefhum-u muvafık: doğrudan anlaşılan mana
memnun: hoşnut.
mu'cizane: mu'cızeli olarak.
muhakkak: Şuphesız
muvazene: mukayese
mustesna: harıç.
nefrin: beddua.
Sânı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gokler
tafsilen: ayrıntılı olarak.
ulvi: yuksek, yuce
vazife: gorev
zemin: yeryuzu
zeval: sona erme, yok olma

Mühim Bir Sual

Diyorsunuz ki: "Muhabbet ihtiyarî değil. Hem, ihtiyac-ı fıtrîye binaen, leziz taamları ve meyveleri severim, peder ve valide ve evlâtlarımı sevenm, refika-ı hayatımı severim, dost ve ahbaplarımı severim, enbiya ve evliyayı severim, hayatımı, gençliğimi sevenm, baharı ve guzel şeyleri ve dünyayı severim. Nasıl bunları sevmeyeceğim? Nasıl butün bu muhabbetlen Cenab-ı Hakkın zat ve sıfât ve esmasına verebilirim? Bu ne demektir?"

Elcevap: Dört Nükteyi dinle.

Birinci Nükte: Muhabbet, çendan, ihtiyarî değil. Fakat ihtiyar ile muhabbetin yüzü, bir mahbuptan diğer bir mahbuba dönebilir. Meselâ, bir mahbubun çirkinliğini göstermekle veyahut asıl lâyık-ı muhabbet olan diğer bir mahbuba perde veya âyine olduğunu göstermekle, muhabbetin yüzü mecazî mahbuptan hakikî mahbuba çevrilebilir.

İkinci Nükte: Tadat ettiğin sevdiklerini, sevme demiyoruz. Belki, onları Cenab-ı Hakkın hesabına ve Onun muhabbetı namına sev deriz.

Meselâ, lezız taamlan, guzel meyveleri, Cenab-ı Hakkın ihsanı ve o Rahman-ı Rahîm'in in'amı cihetinde sevmek, Rahman ve Mün'im ısımlennı sevmektir. Hem manevî bir şükürdür. Şu muhabbet, yalnız nefis hesabına olmadığını ve Rahman namına olduğunu gösteren, meşru

ahbap: dostlar
ayine: ayna
binaen: den dolayı
cihet: yon
çendan: gerçi
enbiya: nebiler, peygamberler
esma: ısımler
evlat: çocuklar
evliya: veliler, Allah dostlan
hakikî: gerçek.
ihsan: ikram etme, lütuf
ihtiyac-ı fıtrıye: yaratılıştan olan ihtiyaç.
ihtiyar: tercih, irade
ihtiyarî: mecburî olmayan, isteğe bağlı
İn'am: nimet verme
layık-ı muhabbet: sevgiye lâyık olan
leziz: lezzetli
mahbup: sevgili
manevî: manayla ilgili
mecazî: hakikî olmayan.
meşru: şer'an caız
mühim: onemli
Mün'im: nimet veren Allah
nefis: kotu vasıfları nitelikleri kendisinde toplayan, kotuluğe sevk eden, hayırlı işlerden alıko yan guç.
nükte: ince mana
peder: baba
perde: örtu.
Rahman: rahmetı butun herkese yayılan ve butun yaratılmışlann rızıklannı ve geçim şekillenni içine alan rahmetın sahibi Allah
Rahman-ı Rahîm: dunya ve ahurette yaratıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah
refika-ı hayat: hayat arkadaşı, eş
sual: soru
sıfat: vasıf
sükûr: hoşnutluk, minnettarlık.
taam: yemek
tadat: sayma
valide: anne.
zat: oz, cevher

dairesinde kanaatkârâne kazanmak ve müteffekkirâne, müteşekkirâne yemektir.

Hem, peder ve valideyi şefkat ile teçhiz eden ve seni onların merhametli elleriyle terbiye ettiren hikmet ve rahmet hesabına onlara hürmet ve muhabbet, Cenab-ı Hakkın muhabbetine aittir. O muhabbet ve hürmet, şefkat, Allah için olduğuna alâmeti şudur ki: Onlar ihtiyar oldukları ve sana hiçbir faydaları kalmadığı ve seni zahmet ve meşakkate attıkları zaman daha ziyade muhabbet ve merhamet ve şefkat etmektir.

[1] إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ

ayeti, beş mertebe hürmet ve şefkate, evlâdı davet etmesi, Kur'ân'ın nazarında valideynin hukukları ne kadar ehemmiyetli ve ukukları ne derece çirkin olduğunu gösterir.

Madem peder kimseyi değil, yalnız veledinin kendinden daha ziyade iyi olmasını ister, ona mukabil, velet dahi pedere karşı hak dava edemez. Demek valideyn ve velet ortasında fitraten sebeb-i münakaşa yok. Zira münakaşa, ya gıpta ve hasetten gelir. Pederde oğluna karşı o yok. Veya münakaşa, haksızlıktan gelir. Veledin hakkı yoktur ki, pederine karşı hak dava etsin. Pederini haksız görse de, ona isyan edemez. Demek, pederine isyan eden ve onu rencide eden, insan bozması bir canavardır.

Ve evlâtlarını, o Zat-ı Rahîm-i Kerîm'in hediyeleri olduğu için kemal-ı şefkat ve merhamet ile onları sevmek

1. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına erişecek olursa, onlara sakın "öf" bile deme. (İsra Suresi, 23.)

alamet: belirti, işaret
evlat: çocuklar
fitraten: yaratılıştan.
gıpta: özenti, özenme
haset: düşmanlık, çekememe
hikmet: İlahi gaye.
hürmet: nayet, ihtiram
ihtiyar: yaşlı
kanaatkârâne: kanaat sahibi bir kimseye yakışır tarzda
kemal-i şefkat: tam ve eksiksiz şefkat.
lillah: Allah için.
merhamet: acımak, şefkat göstermek
meşakkat: zahmet, sıkıntı
muhabbet: sevgi
münakaşa: tartışma.
mutefekkirane: düşünerek, tefekkur edene yakışır bir şekilde
muteşekkirane: muteşekkir olarak, teşekkurle.
nazar: bakış.
peder: baba
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
rencide: incinme, kırılma
sebeb-i münakaşa: tartışma sebebi
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
teçhiz: donatma
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme.
ukuk: itaatsizlik, saygısızlık.
valide: anne
valideyn: anne ve baba
zahmet: sıkıntı, meşakkat.
Zat-ı Rahîm-i Kerîm: sonsuz merhamet sahibi ve ikram ve ihsanı bol olan Cenab-ı Hak
ziyade: çok, fazla

ve muhafaza etmek, yine Hakka aittir. Ve o muhabbet ise, Cenab-ı Hakkın hesabına olduğunu gösteren alâmet ise, vefatlarında sabır ile şükürdür, me'yusâne feryat etmemektir. "Hâlık'ımın, benim nezaretime verdiği, sevimli bir mahlûku idi, bir memlûkü idi. Şimdi hikmeti iktiza etti, benden aldı, daha iyi bir yere götürdü. Benim o memlûkte bir zahirî hissem varsa, hakikî bin hisse onun Hâlık'ına aittir. [1] اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ deyip, teslim olmaktır.

Hem, dost ve ahbap ise, eğer onlar iman ve amel-i salih sebebiyle Cenab-ı Hakkın dostları iseler, [2] اَلْحُبُّ فِي اللّٰهِ sırrınca, o muhabbet dahi Hakka aittir.

Hem, refika-i hayatını, rahmet-i İlâhiyenin munis, lâtif bir hediyesi olduğu cihetiyle sev ve muhabbet et. Fakat çabuk bozulan husnüsuretine muhabbetini bağlama. Belki kadının en cazibedar, en tatlı güzelliği, kadınlığa mahsus bir letafet ve nezaket içindeki husnüsîretidir. Ve en kıymettar ve en şirin cemali ise, ulvî, ciddî, samimî, nuranî şefkatıdır. Şu cemal-i şefkat ve husnusîret, ahir hayata kadar devam eder, ziyadeleşir. Ve o zaife, lâtife mahlûkun hukuk-u hurmeti o muhabbetle muhafaza edilir. Yoksa, husnüsuretin zevaliyle, en muhtaç olduğu bir zamanda, bîçare, hakkını kaybeder.

Hem enbıya ve evlıyayı sevmek, Cenab-ı Hakkın makbul ibadı olmak cihetiyle, Cenab-ı Hakkın namına ve hesabınadır; ve o nokta-ı nazardan, Ona aittir.

ahbap: dostlar
ahir: son
ahır-ı hayat: hayatın sonu
alâmet: belirti
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş.
bıçare: çaresiz
cazibedar: çekici
cemal: iç ve dış güzellik.
cemal-i şefkat: şefkatteki lezzetin güzelliği.
ciddî: samimi, gerçek.
cihet: vesile, yön
enbıya: nebiler, peygamberler
evlıya: veliler, Allah dostları
feryat: haykırma, çığlık atma
Hak: Allah
Hâlık: Allah
hesabına: adına, namına
hikmet: İlâhi gaye.
hukuk-u hurmet: hürmet ve saygı hakkı
hüküm: karar, emir
husnusıret: iç güzelliği
husnusuret: dış güzellik.
ıbad: kullar
ıktıza: gerekme
iman: inanma, itikat.
kıymettar: kıymetli
latif: tatlı, şirin
latife: güzel, hoş
letafet: latiflik, hoşluk, güzellik
mahluk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahsus: has
makbul: kabul edilmiş
me'yusane: umitsizce
memlûk: kul, köle
muhabbet: sevgi
muhafaza: koruma
muhtaç: ihtiyacında olmak, gerek duyan
munis: sevimli
nezaket: nazıklık, zariflik, incelik
nuranî: nurlu
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti
refika-ı hayat: hayat arkadaşı, eş
sabır: dayanma, katlanma
samimî: içten
sir: gizli şey, gizem
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
şukur: hoşnutluk, minnettarlık
ulvî: yüksek, yüce
vefat: ölüm
zahirî: görünen
zaife: güçsüz, kudreti az
zeval: sona erme, yok olma
ziyade: fazla

1. Hüküm Allah'ındır. (Mü'min Suresi, 12.)
2. Allah için sevmek. (*Feyzu'l-Kadîr*, 2:28; hadis no. 1241; *Ebu Davud*, Sünnet, 15; *Tirmizî*, Kıyamet, 60; *Musned*, 3:438, 440.)

Hem hayatı, Cenab-ı Hakkın insana ve sana verdiği en kıymettar ve hayat-ı bâkiyeyi kazandıracak bir sermaye ve bir define ve bâkî kemalâtın cihazatını cami bir hazine cihetiyle, onu sevmek, muhafaza etmek, Cenab-ı Hakkın hizmetinde istihdam etmek, yine o muhabbet bir cihette Ma'buda aittir.

Hem gençliğin letafetini, güzelliğini, Cenab-ı Hakkın lâtif, şirin, güzel bir nimeti nokta-i nazarından istihsan etmek, sevmek, husnüistımal etmek, şakirâne bir nevi muhabbet-i meşruadır.

Hem baharı, Cenab-ı Hakkın nuranî esmalarının en lâtif güzel nakışlarının sahifesi ve Sâni-i Hakîm'in antika sanatının en müzeyyen ve şaşaalı bir meşher-i sanatı olduğu cihetiyle, mütefekkirâne sevmek, Cenab-ı Hakkın esmasını sevmektir.

Hem dünyayı, ahiretin mezraası ve esma-ı İlâhiyenin âyinesi ve Cenab-ı Hakkın mektubatı ve muvakkat bir misafirhanesi cihetinde sevmek, nefs-i emmare karışmamak şartıyla, Cenab-ı Hakka ait olur.

Elhâsıl: Dünyayı ve ondaki mahlûkatı mana-i harfiyle sev, mana-i ismiyle sevme; "Ne kadar güzel yapılmış" de, "Ne kadar güzeldir" deme. Ve kalbin bâtınına başka muhabbetlerin girmesine meydan verme. Çünkü, bâtın-ı kalp âyine-i Samed'dir ve Ona mahsustur.

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا حُبَّكَ وَحُبَّ مَا يُقَرِّبُنَآ اِلَيْكَ [1] de.

1 Allahım, bize sevgini ve bizi Sana yaklaştıracak şeylerin sevgisini nasip eyle.

esma: isimler
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat.
husnüistımal: güzel ve iyi kullanma
istihdam: hizmet ettirme, kullanım
istihsan: güzel bulma, beğenme.
kemalât: fazileteler, olgunluklar, mükemmellikler
kıymettar: kıymetli.
latif: hoş, güzel
letafet: lâtiflik, hoşluk, güzellik
ma'bud: kendisine ibadet olunan, Allah
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mahsus: has
mana-i harfi: bir şeyin yaratıcısına bakan onu tarif eden ve tanıtan manası.
mana-i ismi: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası
mektubat: mektuplar. Cenab-ı Hakkın yarattığı ve her bir bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar
meşher-i sanat: sanat eserlerinin sergilendiği yer
mezraa: tarla
muhabbet: sevgi
muhabbet-i meşrua: dine uygun sevgi.
muhafaza: koruma.
muvakkat: geçici
mütefekkirâne: tefekkür ederek.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
nakış: süs
nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nev': çeşit.
nimet: lütuf, bağış
nokta-i nazar: bakış açısı.
nuranî: nurlu
sahife: sayfa
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
şakirâne: şükrederek
şaşaalı: parlak, gösterişli

âhiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
antika: kıymetli
âyine: ayna.
âyine-i Samed: Allah'ın Samed isminin tecelli ettiği yer.
bâkî: ebedî, daimî, sonsuz.
bâtın: iç yüz.
bâtın-ı kalp: kalbin içi
cami: toplayan, içine alan
Cenab-ı Hak: Allah
cihazat: cihazlar, aletler
cihet: yön
define: hazine
elhâsıl: netice itibarıyla

İşte, bütün tadat ettiğimiz muhabbetler, eğer bu suretle olsa, hem elemsiz bir lezzet verir, hem bir cihette zevalsiz bir visaldir, hem muhabbet-i İlâhiyeyi ziyadeleştirir, hem meşru bir muhabbettir, hem ayn-ı lezzet bir şükürdür, hem ayn-ı muhabbet bir fikirdir.

Meselâ, nasıl ki bir padişah-ı âlî, (HAŞİYE) sana bir elmayı ihsan etse, o elmaya iki muhabbet ve onda iki lezzet var:

Biri: Elma, elma olduğu için sevilir. Ve elmaya mahsus ve elma kadar bir lezzet var. Şu muhabbet padişaha ait değil. Belki, huzurunda o elmayı ağzına atıp yiyen adam, padişahı değil, elmayı sever ve nefsine muhabbet eder. Bazen olur ki, padişah, o nefisperverâne olan muhabbeti beğenmez, ondan nefret eder. Hem, elma lezzetı dahı cüz'îdir, hem zeval bulur, elmayı yedikten sonra o lezzet dahi gıder, bir teessuf kalır.

Ikinci muhabbet ise, elma içindeki, elma ile gosterilen iltifatat-ı şahanedir. Güya, o elma iltifat-ı şahanenin numunesi ve mücessemidir diye başına koyan adam, padışahı sevdiğini izhar eder. Hem, iltifatın gılafı olan o meyvede öyle bir lezzet var ki, bin elma lezzetinin fevkindedir. İşte şu lezzet, ayn-ı şükrandır; şu muhabbet, padişaha karşı hürmetli bir muhabbettir.

Aynen onun gibi, bütün nimetlere ve meyvelere, zatlan için muhabbet edilse, yalnız maddî lezzetleriyle gafilâne telezzüz etse, o muhabbet nefsanîdir; o lezzetler de

---

HAŞİYE: Bir zaman iki aşıret reisi bir padışahın huzuruna girmişler, yazılan aynı vaziyette bulunmuşlar.

aşıret: kabile
ayn-ı lezzet: lezzetin tâ kendisi.
ayn-ı muhabbet: muhabbetin tâ kendisi
ayn-ı şükran: şukrun kendisi
cihet: yon
cüz'ı: kuçük
elem: uzuntü, tasa
fevkinde: ustunde
gafilane: iyi duşunmeden.
gılaf: kılıf
güya: sanki
haşiye: dipnot.
huzur: kat, hurmet edilmesi gereken buyuk kimselenn yanı
hürmet: hayısıyet, şeref, saygı
ihsan: bağışlama, ıkram etme
iltifat: tevecculh etme, iyilik etme
iltifatat-ı şahane: padişaha yakışır iltifatlar
izhar: açığa vurma, gösterme
lezzet: tat.
mahsus: has, ozel
meşru: şenata uygun
muhabbet: sevgi
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi
mücessem: cısımleşmiş.
nefis: insanda şehvet, gazap, fazilet gıbı şeylenn kaynağı
nefisperverâne: nefsini çok severek.
nefret: uksınme
nefsanî: nefsin arzularına ait.
nimet: lutuf, ihsan, bağış
numune: ornek.
padişah: sultan
padişah-ı alî: yüce hukumdar
reis: başkan
suret: bıçım, görünüş
şükur: hoşnuduk, minnettarlık
tadat: sayma
teessüf: uzulme
telezzüz: lezzet alma
vaziyet: durum.
visal: kavuşma
zat: kendi
zeval: sona erme, yok olma
ziyade: artma, çoğalma

geçici ve elemlidir. Eğer Cenab-ı Hakkın iltifatat-ı rahmeti ve ihsanatının meyveleri cihetiyle sevse ve o ihsan ve iltifatatın derece-i lütuflarını takdir etmek suretinde kemal-ı iştiha ile lezzet alsa, hem manevî bir şükür, hem elemsiz bir lezzettir.

Üçüncü Nükte: Cenab-ı Hakkın esmasına karşı olan muhabbetin tabakatı var. Sabıkan beyan ettiğimiz gibi, bazen âsâra muhabbet suretiyle esmayı sever. Bazen, esmayı kemalât-ı İlâhiyenin ünvanları olduğu cihetle sever. Bazen, insan, camiiyet-i mahıyet cihetiyle hadsiz ihtiyacat noktasında esmaya muhtaç ve müştak olur ve o ihtiyaçla sever. Meselâ, sen bütün şefkat ettiğin akraba ve fukara ve zayıf ve muhtaç mahlûkata karşı âcizâne istımdat ihtiyacını hissettiğin hâlde bir çıksa, istediğin gibi onlara iyilik etse, o zatın in'am edici ünvanı ve kerîm ismi ne kadar senin hoşuna gider, ne kadar o zatı o ünvan ile seversin. Öyle de, yalnız Cenab-ı Hakkın Rahman ve Rahîm isimlerini düşün ki, sen sevdiğin ve şefkat ettiğin bütün mu'min âbâ ve ecdadını ve akraba ve ahbabını dünyada nimetlerin envaıyla ve Cennette enva-ı lezaiz ile ve saadet-i ebediyede onları sana gösterip ve kendini onlara göstermesiyle mes'ut ettiği cihette, o Rahman ismi ve Rahîm ünvanı ne kadar sevilmeye lâyıktırlar ve ne derece o iki isme ruh-u beşer muhtaç olduğunu kıyas edebilirsin. Ve ne derece [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى رَحْمٰنِيَّتِهٖ وَعَلٰى رَحِيْمِيَّتِهٖ yenndedir, anlarsın.

1 Bütün mahlûkatına dünya ve âhirette şefkat ve merhametle ihsanda bulunmasından, onları rızklandırmasından dolayı Allah'a hamd olsun.

âbâ: babalar, ecdat.
acizane: aciz ve güçsüz bir şekilde.
ahbap: dostlar.
âhıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
asar: eserler.
beyan: anlatma, izah.
camıiyet-ı mahıyet: bir şeyin neden ibaret olduğunun aslının pek çok şeyle alakalı olması.
cihet: yön.
derece-i lütuf: iyilik ve lütuf derecesi.
ecdat: dedeler.
elem: üzüntü, tasa.
enva: çeşitler.
enva-ı lezaiz: lezzetlerin çeşitleri.
esma: isimler.
fukara: fakirler.
hadsız: sınırsız.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
ihsan: ikram etme, lütuf, bağış.
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler.
ihtiyaçat: ihtiyaçlar.
iltifatat: iltifatlar.
iltifatat-ı rahmet: Allah'ın rahmetinin lütuf ve iyilikleri.
in'am: nimet verme.
istımdat: medet dileme, yardıma çağırma.
kemalat-ı İlâhiye: İlâhî güzellik ve mükemmellikler.
kemal-ı iştiha: tam iştah.
kerîm: ikram ve ihsanı bol olan.
kıyas: karşılaştırma.
layık: munasip.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
manevî: maneviyat ait.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mes'ut: saadetli.
muhabbet: sevgi.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mu'min: inanan.
müştak: iştiyaklı, arzulu.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nükte: ince manalı söz.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
ruh-u beşer: insan ruhu.
rızık: yiyecek, içecek şey.
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk.
sabıkan: geçmiş, az önce.
suret: biçim.
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: hoşnutluk, memnunluk.
tabakat: tabakalar.
ünvan: ad, nam.
zat: kişi.

Hem, alâkadar olduğun ve perişaniyetlerinden müteessir olduğun senin bir nevi hanen ve içindeki mevcudat senin o hanenin ünsiyetli levazımatı ve sevimli müzeyyenatı hükmünde olan dünyayı ve içindeki mahlûkatı kemal-i hikmet ile tanzim ve tedbir ve terbiye eden Zatın Hakîm ismine ve Mürebbî ünvanına, senin ruhun ne kadar muhtaç, ne kadar müştak olduğunu, dikkat etsen anlarsın.

Hem, bütün alâkadar olduğun ve zevalleriyle müteellim olduğun insanlar, mevtleri hengâmında adem zulümatından kurtarıp şu dünyadan daha güzel bir yerde yerleştiren bir Zatın Vâris, Bâis isimlerine, Bâkî, Kerîm, Muhyî ve Muhsin ünvanlarına, ne kadar ruhun muhtaç olduğunu, dikkat etsen, anlarsın.

İşte, insanın mahiyeti ulviye, fıtratı camıa olduğundan, binler enva-ı hacat ile bin bir esma-ı İlâhiyeye, her bir ismin çok mertebelerine fıtraten muhtaçtır. Muzaaf ihtiyaç, iştiyaktır; muzaaf iştiyak, muhabbettir, muzaaf muhabbet dahi, aşktır. Ruhun tekemmülâtına göre meratib-i muhabbet, meratib-i esmaya göre inkişaf eder. Bütün esmaya muhabbet dahi—çünkü, o esma Zat-ı Zülcelâl'ın ünvanları ve cilveleri olduğundan—muhabbet-i zatiyeye döner. Şımdı, yalnız numune olarak, bın bir esmadan yalnız Adl ve Hakem ve Hak ve Rahîm ısımlerinin bin bır mertebelerinden bir mertebeyi beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Hikmet ve adl içindeki Rahmanirrahîm ve Hak ismini azamî bır dairede görmek ıstersen, şu temsile bak:

adem: yokluk.
Adl: adalet, adaletli. Allah ın ısım lerinden
alakadar: ilişkili, munasebetli
azamî: nihayet derecede
Bais: yeniden yaratan manasında Allah ın bir ismi
Bâkî: bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık, Allah
beyan: anlatma.
camıa: topluluk.
cilve: tecelli
enva-ı hacat: turlu turlu ihtıyaçlar
esma: ısımler
esma-ı İlahiye: Allah ın İsimlerı
fıtrat: yaratılış, mizaç
fıtraten: fıtrı olarak, yaratılıştan
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan ve her hakkın sahibi olan Allah
Hakem: hakkı haksızdan ayıran Allah.
Hakîm: her şeyı bır maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah
hane: ev
hengam: zaman
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bılgi
İnkışaf: açılma, keşfolma
İştiyak: aşırı istek.
kemal-i hikmet: tam ve eksıksiz bır hikmet.
Kerîm: ıkram ve ıhsanı bol olan
levazımat: luzumlu maddeler
mahıyet: ıç yüzü, hıtelik
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
meratıp-ı esma: ısımlerın mertebe ve derecelerı
meratıp-ı muhabbet: sevgının derecelerı
mertebe: derece
mevcudat: var olanlar, mahlûklar
mevt: ölüm
muhabbet-ı zatiye: Allah ın yüce zatına sevgi
Muhsin: sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah
muhtaç: ihtıyaç ıçınde olan
Muhyî: ölülen dırılten, hayat veren Allah
muzaaf: kat kat.
Murebbî: terbıye eden, besleyıp yetıştıren Allah
müştak: ıştıyaklı, arzulu
müteellim: elemlı.
müteessir: kederlı, mahzun
müzeyyenat: zıynetlendırılmış suslenmış şeyler
nev: çeşıt.
numune: omek.
perişaniyet: perişanlık.
Rahîm: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
Rahmanirrahîm: dünya ve ahırette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametıyle davranan Cenab-ı Hak.
tanzim: düzenleme
tedbir: ıdare etme, çekıp çevırme
tekemmülat: tekemmüller olgunlaşmalar
temsıl: kıyaslama, tarzında benzetme
terbiye: besleme, yetıştırme, büyutme
ulviye: yüksek, yüce
ünsiyet: alışkanlık.
ünvan: ad, nam
Vâris: bâkı olan her şeyin kendısıne dönecegi vârsıdır en hayırlısı Allah
zat: azamet ve ululuk sahıbı
Zat-ı Zülcelal: celâl ve büyukluk sahıbı olan Cenab-ı Hak.
zeval: sona erme, yok olma
zulûmat: karanlıklar

Nasıl ki, bir orduda dört yüz muhtelif taifeler bulunduğunu farz ediyoruz ki, her bir taife, beğendiği elbiselen ayn, hoşuna gittiği erzakı ayn, rahatla istimal edeceği silâhları ayrı ve mizacına deva olacak ilâçlan ayn olduklan hâlde, bütün o dört yüz taife, ayrı ayn, takım, bölük tefrik edilmeyerek, belki birbirine karışık olduğu hâlde, onlan kemal-i şefkat ve merhametinden ve harikulâde iktidarından ve mu'cizâne ilim ve ihatasından ve fevkalâde adalet ve hikmetinden, misilsiz bir tek padişah, onlann hıçbirini şaşırmayarak, hıçbirini unutmayarak, bütün ayn ayrı onlara lâyık elbise, erzak, ilâç ve silâhlarını muinsız olarak bizzat kendisi verse, o zat, acaba ne kadar muktedir, müşfik, âdil, kerîm bir padişah olduğunu anlarsın. Çünkü, bir taburda on milletten efrat bulunsa, onlan ayrı ayn giydirmek ve teçhiz etmek çok müşkül olduğundan, bilmecburiye, ne cinsten olursa olsun, bir tarzda teçhiz edilir.

İşte oyle de, Cenab-ı Hakkın adl ve hikmet içindeki ism-i Hak ve Rahmanirrahîm'ın cilvesini görmek istersen, bahar mevsiminde zeminin yuzunde çadırlan kurulmuş muhteşem dört yüz bin milletten mürekkep nebatat ve hayvanat ordusuna bak ki, bütun o milletler, o taifeler, birbiri içinde oldukları hâlde, her birinin libası ayrı, erzakı ayrı, silâhı ayrı, tarz-ı hayatı ayrı, talımatı ayn, terhisatı ayrı oldukları hâlde ve o hacatlarını tedarik edecek iktıdarlan ve o metalibı isteyecek dillen olmadığı hâlde, daire-i hikmet ve adl içinde, mizan ve intizam ile, Hak ve Rahman, Rezzak ve Rahîm, Kerîm ünvanlarını seyret,

me: idareyi elde bulundurma
intizam: duzgunluk, nızam
ism-ı Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah'ın bir ismi
istımat: kullanma
kemal-i şefkat: tam ve eksiksiz şefkat.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah
layık: uygun, munasıp
libas: elbise
merhamet: acımak, şefkat gostermek
metalip: istekler, arzular
mısıl: benzer
mizaç: tabiat, fitrat.
mizan: ölçu
mu'cizâne: mu'cizeli
muhtelif: çeşıtlı
muin: yardımcı
muktedir: iktıdarlı, güçlu
muşfik: şefkatlı
muşkul: güç, zor.
nebatat: bıtkıler
padişah: sultan
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: rahmeti butun herkese yayılan ve bütün yaratılmışlann rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
Rahmanirrahîm: Cenab-ı Hakkın yaratıklannı şefkatıyle besleme sı koruması ve merhamet etmesi
Rezzak: butun yaratılmışlarin rızkını veren ve ihtıyaçlannı karşılayan Allah.
tabur: alaydan kuçuk askerî birlik.
taife: bölük, guruh
talımat: talımler, eğitimler
tarz-ı hayat: yaşama şekli.
teçhiz: donatma
tedarik: hazırlama.
tefrik: ayırma
terhisat: terhisler
zat: kışı
zemin: yeryüzü

adalet: hakkanıyet.
âdil: adaletlı
adl: adalet.
bilmecburiye: mecbunyetle
bizzat: şahsen
cilve: tecellı
daire-i hikmet: gızlı sırlann ve icraatlann altındakı hakıkî sebeplerin dairesı
deva: ilâç, çare
efrat: fertler
erzak: yenilecek, içilecek şeyler, azıklar
farz: sayma, oyle kabul etme
fevkalâde: olağanustu
hacat: hacetler, ihtıyaçlar
Hak: her şeyı hakkıyla yaratan ve her hakkın sahibi olan Allah
harikulâde: olağanustu
hikmet: İlâhı gaye, yuksek bilgı
ihata: kuşatma
iktıdar: güç yetirme, yapabıl

gör; nasıl hiçbirini şaşırmayarak, unutmayarak, iltibas etmeyerek terbiye ve tedbir ve idare eder.

İşte, böyle hayret verici muhit bir intizam ve mizan ile yapılan bir işe, başkalarının parmakları karışabilir mi? *Vahid-i Ehad, Hakîm-i Mutlak, Kadîr-i Küllî Şey*'den başka bu sanata, bu tedbire, bu rububiyete, bu tedvire hangi şey elini uzatabilir, hangi sebep müdahale edebilir?

Dördüncü Nükte: Diyorsun: "Benim taamlara, nefsime, refıkama, valideynime, evlâdıma, ahbabıma, evliyaya, enbiyaya, güzel şeylere, bahara, dünyaya müteallik ayrı ayrı muhtelif muhabbetlerimin, Kur'ân'ın emrettiği tarzda olsa, neticeleri, faydaları nedir?"

Elcevap: Bütün neticeleri beyan etmek için büyük bir kıtap yazmak lâzım gelir. Şimdilik, yalnız icmalen bir ikı neticeye işaret edilecek. Evvelâ, dünyadaki muaccel neticeleri beyan edilecek; sonra, ahırette tezahür eden neticeleri zikredilecek. Şöyle ki:

Sabıkan beyan edildiği gibi, ehl-i gaflet ve ehl-i dünya tarzında ve nefis hesabına olan muhabbetlerin, dünyada belâları, elemleri, meşakkatleri çoktur, safaları, lezzetleri, rahatları azdır. Meselâ şefkat, acz yüzünden elemli bir musibet olur; muhabbet, firak yüzünden belâlı bir hırkat olur; lezzet, zeval yüzünden zehirli bir şerbet olur. Ahırette ise, Cenab-ı Hakkın hesabına olmadıkları için, ya faydasızdır veya azaptır (eğer harama girmiş ise).

acz: zayıflık, güçsuzluk.
ahbap: dostlar
ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
azap: ceza
bela: musibet, sıkıntı.
beyan: anlatma, izah
ehl-i dünya: dünyaya dalmış olup, ahıreti düşünmeyen
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahıretin farkında olmayan
elem: dert, üzüntü
enbiya: nebîler, peygamberler
evlâd: çocuklar
evliya: veliler, Allah dostları
evvelâ: ilk önce
firak: ayrılık
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi gayeli ve faydalı yaratan Allah
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hırkat: hararet, sıcaklık.
icmalen: kısaca, özetle
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
iltibas: karıştırma
intizam: düzgünlük, nizam
Kadîr-i Küllî Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi olan Allah
meşakkat: zahmet, sıkıntı
mizan: ölçü
muaccel: acele olunmuş, peşin
muhit: ihata eden, kuşatan
muhtelif: çeşitli
musibet: felâket, belâ
müdahale: karışma
müteallik: dair, alâkalı
nefis: kötü vasıfların nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, hayırlı işlerden alıkoyan güç, ruh
netice: sonuç
nükte: ince söz ve mana
refıka: eş, karı
rububiyet: rablık, Allahın her bir varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi, onlan terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması
sabıkan: geçmiş, az önce geçtiği gibi
safa: rahat ve huzurlu olma, gönül rahatlığı
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
şerbet: tatlı içecek.
taam: yemek.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme
tezahür: zuhur etme, görünme
Vahid-i Ehad: bir olan ve bir bilen her bir şeyde tecelli eden Allah
valide: anne.
zeval: sona erme, yok olma
zikir: anma

Sual: Enbiya ve evliyaya muhabbet, nasıl faydasız kalır?

Elcevap: Ehl-i Teslisin İsa Aleyhisselâma ve Rafızîlerin Hazret-i Alı Radıyallahu Anha muhabbetleri faydasız kaldığı gibi. Eğer o muhabbetler, Kur'ân'ın irşat ettiği tarzda ve Cenab-ı Hakkın hesabına ve muhabbet-ı Rahman namına olsalar, o zaman hem dünyada, hem ahirette güzel neticelen var.

Amma dünyada ise, leziz taamlara, güzel meyvelere muhabbetin, elemsiz bir nimet ve ayn-ı şükür bir lezzettir.

Nefsine muhabbet ise, ona acımak, terbiye etmek, zararlı hevesattan menetmektir. O vakıt, nefis sana binmez, seni hevasına esir etmez; belki sen nefsine binersin, onu hevaya değil, hüdaya sevk edersin.

Refika-i hayatına muhabbetin madem husnüsîret ve maden-i şefkat ve hediye-i rahmet olduğuna bina edilmiş, o refikaya samimî muhabbet ve merhamet edersen, o da sana ciddî hürmet ve muhabbet eder. Ikiniz ihtiyar oldukça, o hâl ziyadeleşir, mes'udâne hayatını geçirirsin. Yoksa, hüsnüsurete muhabbet, nefsanî olsa, o muhabbet çabuk bozulur, hüsnumuaşeretı de bozar.

Peder ve valideye karşı muhabbetin Cenab-ı Hak hesabına olduğu ıçın, hem bir ıbadet, hem de onlar ıhtıyarlandıkça hürmet ve muhabbeti ziyadeleştırirsin. En âlî bir hıs ıle, en merdane bır hımmet ıle onlann tûl-ı omrünü

âhret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
âlî: yuce, yuksek.
ayn-ı şükür: şükrun ta kendısı.
bina: kurma.
ciddî: gerçek, ıçten gelen.
ehl-i teslis: Allah ın uc (baba-oğul-kutsal ruh) olduğuna inananlar
elem: dert, uzuntu
enbiya: nebiler, peygamberler
evliya. velîler, Allah dostlan
Hazret-ı Alı: bkz. Şahıs Bılgıleri. Alı (r.a.)
hediye-i rahmet: rahmet hedıyesı.
heva: gelip geçıcı ıstek, heves
hevesat: hevesler
hımmet: çalışma, gayret.
hıs: duygu
hüda: doğruluk, hıdayet
hürmet: nayet, ıhtıram, saygı
husnumuaşeret: güzel geçınme
husnüsîret: ahlak güzellıgı, ıç guzellık.
husnüsuret: dış güzellık
ıbadet: Allah a karşı kulluk vazıfesıru yapma
ırşat: doğru yolu gosterme
leziz: lezzetlı
maden-ı şefkat: şefkat kaynagı
men: engelleme
merdane: mertçesıne
merhamet: acımak, şefkat gostermek
mes'udâne. mutlu bır şekılde.
muhabbet: sevgı
muhabbet-i Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle butün varlıkları rızıklandıran Allah ı kalben sevmek.
nefis: ınsanda şehvet, gazap, fazılet gibi şeylerın kaynagı
nefsanî: nefsın arzulanna ait.
netice: sonuç
nimet. lutuf, ıhsan, bağış
peder: baba
Rafızî: Rafızı fırkasından olan
refika: eş, karı.
refika-ı hayat: hayat arkadaşı.
sual: soru
taam: yemek
terbiye: besleme, yetıştırme, bu yutme
tul-ı ömür: omrun uzunluğu
valide: anne
ziyade- artma

ciddî arzu edip bekalarına dua etmek, tâ onların yüzünden daha ziyade sevap kazanayım diye samimî hürmetle onların elini öpmek, ulvî bir lezzet-i ruhanî almaktır. Yoksa nefsanî, dünya itibarıyla olsa, onlar ihtiyar oldukları ve sana bâr olacak bir vaziyete girdikleri zaman, en süflî ve en alçak bir his ile, vücutlarını istiskal etmek, sebeb-i hayatın olan o muhterem zatların mevtlerini arzu etmek gibi vahşî, kederli, ruhanî bir elemdir.

Evlâdına muhabbet ise, Cenab-ı Hakkın senin nezaretine ve terbiyene emanet ettiği sevimli, ünsiyetli o mahlûklara muhabbet ise, saadetli bir muhabbet, bir nimettir. Ne musibetleriyle fazla elem çekersin, ne de ölümleriyle me'yusâne feryat edersin. Sabıkan geçtiği gibi, onların Hâlık'ları hem Hakîm, hem Rahîm olduğundan, "Onlar hakkında o mevt, bir saadettir" dersin. Senin hakkında da, onları sana veren Zatın rahmetini düşünürsün, fırak eleminden kurtulursun.

Ahbaplara muhabbetin ise, madem Allah içindir, o ahbapların firakları, hatta ölümleri, sohbetinize ve uhuvvetinize mâni olmadığı için, o manevî muhabbet ve ruhanî irtibattan istifade edersin. Ve mülâkat lezzeti daimî olur. Allah için olmazsa, bir günlük mülâkat lezzeti, yüz günlük fırak elemini netice verir. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Allah için bir saniye mülâkat, bir senedir. Dünya için olsa, bir sene bir saniyedir.

ahbap: dostlar
alem-i berzah: kabir âlemi
arzu: istemek
bar: sıkıntı, yük.
beka: bâkılık, ebedîlik.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan.
elem: derd, uzuntu
enbiya: nebiler, peygamberler
evlâd: çocuklar
evliya: veliler, Allah dostları
feryat: sızlanma, şikâyet.
firak: ayrılık.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah.
haşiye: dipnot.
his: duygu
hürmet: riayet, ihtiram
irtibat: bağlantı, münasebet.
istifade: faydalanma
İstiskal: ağır görme, hoşlanmama
itibarıyla: bakımından, sayılmak üzere
keder: tasa, hüzün
lezzet-i ruhanî: ruha ait lezzet.
İlâhî: Allah için.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış
manevî: mana ile ilgili
manî: engel
me'yusane: ümitsizce
mevt: ölüm
muhabbet: sevgi
muhterem: saygı değer
musibet: felâket, bela
mülâkat: kavuşma
nefsanî: nefsin arzularına ait.
netice: sonuç.
nezaret: gözetme, idare
nimet: lütuf, ihsan
nuranî: nurlu
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
rahmet: acıma, bağışlama, şefkat gösterme
ruhanî: ruh ile ilgili
saadet: mutluluk.
sabıkan: geçmiş, az önce geçtiği gibi
samimî: içten, gönülden
sebeb-i hayat: yaşama sebebi
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat.
süflî: alçak, adî
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme, eğitim
uhuvvet: kardeşlik
ulvî: yüksek, yüce
ünsiyetli: alışılmış
vahşetgâh: korku veren yer
vahşî: insanlık dışı.
vaziyet: durum
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah
ziyade: çok, fazla

vücutlarıyla tenevvür etmiş menzilgâhları suretinde sana göründüğü için, o âleme gitmeye tevahhuş, tedehhuş değil, belki, bilâkis temayül ve ıştiyak hissini verir, hayat-ı dünyeviyenin lezzetini kaçırmaz. Yoksa, onların muhabbeti, ehl-i medeniyetin meşahir-i insaniyeye muhabbeti nev'inden olsa, o kâmil insanların fenâ ve zevallerini ve mazi denilen mezar-ı ekberinde çürümelerini düşünmekle, elemli hayatına bir keder daha ilâve eder. Yanı, "Öyle kâmilleri çürüten bir mezara, ben de gireceğim" diye düşünür, mezaristana endişeli bir nazarla bakar, ah çeker. Evvelki nazarda ise, cisim libasını mazide bırakıp, kendileri istikbal salonu olan berzah âleminde kemal-i rahatla ikametlerini düşünür, mezaristana ünsiyetkârâne bakar.

Hem, güzel şeylere muhabbetin, madem Sâni'leri hesabınadır, "Ne güzel yapılmışlar" tarzındadır. O muhabbetin, bir lezız tefekkür olduğu hâlde hüsünperest, cemalperest zevkinin nazarını, daha yüksek, daha mukaddes ve binler defa daha güzel cemal mertebelerinin definelerine yol açar, baktırır. Çünkü, o güzel âsârdan ef'al-i İlâhiyenin güzelliğine intikal ettirir; ondan esmanın güzelliğine, ondan sıfâtın guzellığine, ondan Zat-ı Zulcelâl'ın cemal-i bîmisaline karşı kalbe yol açar. İşte bu muhabbet, bu surette olsa, hem lezzetlidir, hem ıbadettir ve hem tefekkürdür.

Gençliğe muhabbetin ise, madem Cenab-ı Hakkın güzel bir nimeti cihetinde sevmişsin, elbette onu ıbadette sarf edersin, sefahatte boğdurup öldurmezsin. Öyle ise,

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ikamet: oturma, bir yerde kalma
intikal: nakledilme
istikbal: gelecek zaman
ıştıyak: şevkli olma, istek.
kamil: olgun, kemale ermiş
keder: tasa, acı, hüzün
kemal-i rahat: tam rahat.
libas: elbise
mazi: geçmiş zaman, geçmiş
menzilgah: konak, yer
mertebe: derece, basamak
meşahir-i insaniye: insanların meshurlan
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
mezaristan: mezarlık
muhabbet: sevgi
mukaddes: kutsal.
nazar: bakış.
nev: çeşit.
nimet: lutuf, ihsan
Sâni: sanat esen meydana getiren
sefahat: zevk ve eğlenceye aşırı derecede duşkunluk.
suret: biçim, gorunuş, tarz
sıfat: vasif, özellik, nitelik.
tedehhüş: dehşete kapılma, korkma
tefekkür: fikri harekete geçirme, dikkatle fikir etme
temayul: meyletme
tenevvur: nurlanma
tevahhuş: korkma, urkme
ünsiyetkârâne: hoşa gidercesine
Zat-ı Zulcelâl: celâl ve buyukluk sahibi Cenab-ı Hak
zeval: sona erme, yok olma

âlem: dunya
âsâr: eserler
berzah alemi: kabir âlemi.
bilâkis: aksine
cemal: guzellik.
cemal-i bîmisal: misalı benzen olmayan guzellik.
cemalperest: guzelliği seven
cihet: yón
define: hazine
ef'al-i İlâhiye: İlâhî işler, işlenişler, yaratma ile ilgili icraatlar
ehl-i medeniyet: şehirliler, uygar
elem: dert, uzüntü
endişe: kaygı, korku.
esma: isimler
evvelki: oncekı.
fenâ: yok olma, olumluluk
hayat-ı dünyeviye: dunyaya hayatı
hüsünperest: guzelliğe aşın duşkun

o gençlikte kazandığın ibadetler, o fânî gençliğin bâkî meyvelerdir. Sen ihtiyarlandıkça, gençliğin iyilikleri olan bâkî meyvelerini elde ettiğin hâlde, gençliğin zararlarından, taşkınlıklarından kurtulursun. Hem, ihtiyarlıkta daha ziyade ibadete muvaffakıyet ve merhamet-i İlâhiyeye daha ziyade liyakat kazandığını düşünürsün. Ehl-i gaflet gibi beş on senelik bir gençlik lezzetine mukabil, elli senede, "Eyvah, gençliğim gitti" diye teessüf edip, gençliğe ağlamayacaksın. Nasıl ki öylelerin birisi demiş:

لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرَهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ

Yani, "Keşke gençliğim bir gün dönseydi, ihtiyarlık benim başıma neler getirdiğini, şekva ederek haber verecektim."

Bahar gibi ziynetli meşherlere muhabbet ise, madem sanat-ı İlâhiyeyi seyran itibanyladır, o baharın gitmesiyle, temaşa lezzeti zail olmaz. Çünkü bahar, yaldızlı bir mektup gibi verdiği manaları her vakit temaşa edebilirsin. Senin hayalin ve zaman, ikisi de sinema şentleri gibi sana o temaşa lezzetini idame ettirmekle beraber, o baharın manalarını, güzelliklerini sana tazelendirirler. O vakit muhabbetin eseflı, elemli, muvakkat olmaz; lezzetli, safalı olur.

Dunyaya muhabbetin ise, madem Cenab-ı Hakkın naminadır, o vakit, dünyanın dehşetli mevcudatı sana ünsiyetli bir arkadaş hukmüne geçer. Mezraa-ı ahıret cihetiyle sevdiğin için, her şeyinde ahirete fayda verecek bir sermaye, bir meyve alabilirsin; ne musibetleri sana dehşet

ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
bakî: ebedî, daimî
cihet: yön
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan.
elem: üzüntü, ıztırap
esef: hüzün, tasa.
fanî: olumlu, geçici
hükûm: değer
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
idame: devam ettirme
liyakat: layık olma
mana: anlam
merhamet-i İlâhiye: Allah'ın merhametı.
meşher: sergi.
mevcudat: var olan her şey, mahluklar
mezraa-ı ahıret: ahıretin tarlası
muhabbet: sevgi
mukabil: karşılık
musibet: felâket, belâ
muvaffakıyet: muvaffak olma, başarma
muvakkat: geçici
safa: rahat ve huzurlu olma
sanat-ı İlâhiye: Allah'ın sanatı
seyran: seyretme, temaşa
şekva: şikâyet.
teessüf: üzülme, esseflenme
temaşa: bakıp seyretme
ünsiyetli: alışılmış
yaldız: cila
zail: sona erme, yok olma.
ziyade: çok, fazla
ziynet: süs

verir, ne zeval ve fenâsı sana sıkıntı verir. Kemal-i rahatla o misafirhanede müddet-i ikametini geçirirsin. Yoksa, ehl-i gaflet gibi seversen, yüz defa sana söylemişiz ki, sıkıntılı, ezici, boğucu, fenâya mahkûm, neticesiz bir muhabbet içinde boğulur gidersin.

İşte bazı mahbupların, Kur'ân'ın irşat ettiği surette olduğu vakit, her birisinden yüzde ancak bir letafetini gösterdik; Kur'ân'ın gosterdiği yolda olmazsa, yuzden bir mazarratına işaret ettik. Şımdi, şu mahbupların dâr-ı bekada, âlem-i ahırette, Kur'ân-ı Hakîm'in ayat-ı beyyinatıyla işaret ettiği neticeleri işitmek ve anlamak istersen, ışte o çeşit meşru muhabbetlerin dâr-ı ahıretteki netıcelerini, bir Mukaddime ve Dokuz İşaretle, yüzden bir faydasını icmalen göstereceğiz.

Mukaddime

Cenab-ı Hak celîl ulûhiyetıyle, cemîl rahmetıyle, kebir rububiyetıyle, kerîm re'fetıyle, azîm kudretıyle, lâtif hikmetıyle, şu kuçuk insanın vücudunu bu kadar havâs ve hissiyat ile, bu derece cevarih ve cihazat ıle ve muhtelif aza ve alât ıle ve mütenevvi letaif ve maneviyat ıle teçhız ve tezyin etmiştir ki, tâ mütenevvi ve pek çok alât ıle, hadsız enva-ı nımetını, aksam-ı ıhsanatını, tabakat-ı rahmetini o insana ihsas etsin, bildirsin, tattırsın, tanıttırsın. Hem, tâ bın bır esmasının hadsız enva-ı tecellıyatlannı, insana o alât ile bildirsin, tarttırsın, sevdirsin. Ve o insandakı pek kesretlı alât ve cıhazatın her bınsının ayn ayn

aksam-ı ihsanat: ihsan ve lutufların çeşitleri
alat: aletler
alem-i ahiret: ahiret âlemi
ayat-ı beyyinat: apaçık ayetler
aza: organlar, uzuvlar
azim: buyuk, yuce
celil: celal sahibi, buyuk, ulu
cemil: guzel
cevarih: el, ayak gibi organlar
cihazat: cihazlar, azalar
dar-ı ahiret: ahiret yurdu
dâr-ı beka: bâkı ve sonsuz dünya, ahiret.
ehl-ı gaflet: dunyaya daldığından dolayı ahıretın farkında olmayan
enva-ı nimet: nimet çeşitleri
enva-ı tecelliyat: Allah ın tecellilennın çeşitleri
esma: ısımler
fena: yok olma, olumlulük.
hadsız: sınırsız
havas: hasseler, duyular
hikmet: herkesın bilmedlğı gızlı sebep
hissiyat: duygular
icmalen: kısaca, ozetle.
ihsas: hissettırme
irşat: doğru yolu gosterme
kebir: buyuk.
kemal-ı rahat: tam rahat.
kerim: ıkram ve ihsanı bol olma
kesretli: çok fazla
kudret: kuvvet, ıktıdar
Kur'an-ı Hakim: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
latif: hoş, guzel
letafet: hoşluk, guzellik.
letaif: manevî duygular
mahbup: sevgılı
mahkum: hukumlu, mecbur
maneviyat: manaya aıt.
mazarrat: zararlar, zıyanlar
meşru: şenata uygun
muhtelif: çeşıtlı.
mukaddime: ön soz, takdim
muddet-i ikamet: bır yerde kalma muddetı
mütenevvi: çeşıt çeşıt.
netice: sonuç.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gosterme
re'fet: koruma, merhamet etme
rububiyet: rablık. Allah ın her bır varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesı, onları terbiye edip idare ve hâkımıyetl altında bulundurması
tabakat-ı rahmet: rahmet tabakaları, derece ve basamakları.
teçhiz: donatma, gereken cihazları takma
tezyin: susleme, zınnedendırme
uluhiyet: ıtaat ve ibadet edilmeyı, ancak Kendısı hak eden Kendısıne kullık yapılan Allah
zeval: sona erme, yok olma

hizmeti, ubudiyeti olduğu gibi, ayrı ayrı lezzeti, elemi, vazifesi ve mükâfatı vardır.

Meselâ, göz suretlerdeki güzelliklerini ve âlem-i mubsıratta güzel mu'cızat-ı kudretin envaını temaşa eder. Vazifesi, nazar-ı ibretle Sâniine şükrandır. Nazara mahsus lezzet ve elem malûmdur, tanfe hacet yok.

Meselâ, kulak sedaların envalarını, lâtif nağmelerini ve mesmuat âleminde Cenab-ı Hakkın letaif-i rahmetini hisseder. Ayrı bir ubudiyet, ayrı bir lezzet, ayrı da bir mükâfatı var.

Meselâ, kuvve-i şamme kokular taifesindeki letaif-i rahmeti hisseder. Kendine mahsus bir vazife-i şükraniyesi, bir lezzeti vardır. Elbette, mükâfatı dahi vardır. Meselâ, dildeki kuvve-i zaika bütün mat'umatın ezvakını anlamakla, gayet mütenevvi bir şükr-ü manevî ile vazife görür.

Ve hakeza, bütün cihazat-ı insaniyenin ve kalp ve akıl ve ruh gibi büyük ve mühim letaifin böyle ayrı ayrı vazifeleri, lezzetleri ve elemleri vardır.

İşte, Cenab-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak, bu insanda istıhdam ettiği bu cihazatın, elbette her birerlerine lâyık ücretlerini verecektir. O müteaddit enva-ı muhabbetin sabıkan beyan edilen dünyadaki muaccel neticelerini herkes vıcdan ile hisseder. Ve bir hads-ı sadık ile ispat edilir. Ahiretteki neticeleri ise, kat'iyen vücutlan ve tahakkukları, ıcmalen Onuncu Sözün on ıkı hakikat-ı kâtıa-ı satıasıyla

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
âlem: dünya
alem-i mubsırat: görünen varlıklar âlemi
beyan: anlatma, izah
cihazat: cihazlar, azalar
cihazat-ı insaniye: insandaki maddî manevî organlar
elem: dert, üzüntü.
enva: çeşitler
enva-ı muhabbet: muhabbet çeşitleri
ezvak: tatlar, zevkler
gayet: çok, son derece
hacet: ihtiyaç.
hads-i sadık: tam ve doğru idrak etme
hakeza: böylece.
hakikat-ı kâtıa-i satıa: parlak ve kesin hakikat.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi olan Allah.
hizmet: iş yapmak, çalışmak.
hissetmek: anlama, sezme
ıcmalen: kısaca, özetle
ispat: bir şeyi delil göstererek kanıtlamak.
istıhdam: hizmette kullanma
kat'iyen: kesin olarak.
kuvve-i şamme: koklama duygusu
kuvve-i zaika: tat alma duygusu
lâtif: hoş, güzel
lâyık: uygun, münasip
letaif: manevî duygular
letaif-i rahmet: rahmetinin güzelliklerı, hoşluğu, inceliği
mahsus: has, özel
malûm: bilinen
mat'umat: yenecek şeyler
mesmuat: işitilen şeyler
muaccel: acele olunmuş, peşin
mu'cızat-ı kudret: kudret mucizeleri
mühim: önemli.
mükâfat: ödül
müteaddit: çeşitli
mütenevvi: çeşitli
nağme: güzel ses
nazar: bakış
nazar-ı İbret: ibret alınacak bakış.
netice: sonuç.
sabıkan: geçmiş, az önce geçtiği gibi
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
seda: ses
suret: biçim, tarz
şükran: teşekkür etme, minnettarlık.
şükr-ü manevî: insanın kendisine verilen duygu ve organları Cenab-ı Hakkın istediği tarzda kullanması
tahakkuk: gerçekleşme
taife: kısım
temaşa: bakıp seyretme
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev
vazife-i şükraniye: şükür vazifesi.
vıcdan: hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu

ve Yirmi Dokuzuncu Sözün altı esas-ı bâhiresiyle ispat edildiği gibi, tafsilen

[1] أَصْدَقُ الْكَلَامِ وَأَبْلَغُ النِّظَامِ كَلَامُ اللهِ الْمَلِكِ الْعَزِيزِ الْعَلَّامِ

olan Kur'ân-ı Hakîm'ın ayat-ı beyyinatıyla tasnîh ve telvîh ve remiz ve işaratıyla kat'iyen sabittir. Daha uzun burhanları getirmeye lüzum yok. Zaten başka Sözlerde ve Cennete dair Yirmi Sekizinci Sözün Arabî olan İkinci Makamında ve Yirmi Dokuzuncu Sözde çok burhanlar geçmiştir.

BİRİNCİ İŞARET

Leziz taamlara, hoş meyvelere şâkirâne muhabbet-i meşruanın uhrevî neticesi, Kur'ân'ın nassıyla, Cennete lâyık bir tarzda leziz taamları, güzel meyveleridir ve o taamlara ve o meyvelere müştehiyâne bir muhabbettir. Hatta dünyada yediğin meyve üstünde söylediğin Elhamdülillâh kelimesi, Cennet meyvesi olarak tecessüm ettirilip, sana takdim edilir. Burada meyve yersin, orada elhamdülillâh yersin! Ve nimette ve taam içinde in'âm-ı İlâhîyi ve iltifat-ı Rahmanîyi gördüğünden, o lezzetli şükrü manevî, Cennette gayet leziz bir taam suretinde sana verileceği, hadisin nassıyla, Kur'ân'ın işaratıyla ve hikmet ve rahmetin iktızasıyla sabittir.

İKİNCİ İŞARET

Dünyada meşru bir surette nefsine muhabbet, yani, mehasinine bina edilen muhabbet değil, belki noksaniyetlerini görüp tekmil etmeye bina edilen şefkat ile onu

1 En doğru söz ve en beliğ nizam, hakiki mülk sahibi ve sonsuz ilim sahibi olan Allah'ın kelâmıdır. (Hadislerden derlenmiştir. Mesela Feyzü'l-Kadîr, 2.175.)

Arabî: Arapça
ayat-ı beyyinat: apaçık ayetler
beliğ: düzgün ve sanatlı, güzel söz söyleyen
bina: kurma
burhan: delil, hüccet
Elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
esas-ı bâhire: apaçık, aşikâr esaslar
gayet: çok, son derece
hakiki: gerçek
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, İlâhî gaye
iktıza: gerektirme
İlnfat-ı Rahmanî: bütün mahlukatına şefkat ve merhamet eden Cenab-ı Hakkın iltifatı, teveccühü
in'am-ı İlâhî: Allah'ın nimetlendirmesi
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama
işarat: işaretler
kat'iyen: kesin olarak
kelam: söz, lafız
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
lâyık: uygun, münasip
lüzum: gerek
makam: durak, kısım, bölüm
mehasin: güzellikler
meşru: şeriata uygun
muhabbet: sevgi
muhabbet-i meşrua: dine uygun sevgi
mülk: sahip olunan mal
müştehiyane: iştahlı bir şekilde
nas: kesin delil, açık hükümler
nefis: İnsandaki şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
netice: sonuç
nimet: lütuf, ihsan, bağış, ikram
nizam: düzen
noksaniyet: eksiklik
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
remiz: işaret
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
suret: biçim, tarz
şâkirâne: şükrederek
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet
şükr-ü manevî: insanın kendisine verilen duygu ve organların Cenab-ı Hakkın istediği tarzda kullanması
taam: yemek
tafsilen: ayrıntılı olarak
tasrih: açıkça anlatma
tecessüm: cisimleşme
tekmil: tamamlama
telvih: açıklama
uhrevî: âhirete dair, âhiretle ilgili

terbiye etmek ve onu hayra sevk etmek neticesi, o nefse lâyık mahbuplan Cennette veriyor. Nefis, madem dünyada heva ve hevesini Cenab-ı Hak yolunda hüsnü-istimal etmiş, cihazatını, duygularını hüsnüsuretle istihdam etmiş, Kerîm-i Mutlak, ona dünyadaki meşru ve ubudiyetkârâne muhabbetin neticesi olarak, Cennette, Cennetin yetmiş ayn ayrı enva-ı zıynet ve letafetinin numuneleri olan yetmiş muhtelif hulleyi giydirip, nefisteki bütün hasseleri memnun edecek, okşayacak yetmiş enva-ı hüsün ile vücudunu süslendirip, her biri ruhlu küçük birer Cennet hükmünde olan hurilen o dâr-ı bekada vereceği, pek çok ayat ile tasrîh ve ispat edilmiştir.

Hem, dünyada gençliğe muhabbet, yani, ibadette gençlik kuvvetini sarf etmenin neticesi, dâr-ı saadette ebedî bir gençliktir.

ÜÇÜNCÜ İŞARET

Refika-i hayatına meşru dairesinde, yani, lâtif şefkatine, güzel hasletine, hüsnüsîretine binaen samimî muhabbet ile refika-i hayatını da naşizelikten, sair günahlardan muhafaza etmenin netice-i uhreviyesi ise, Rahîm-i Mutlak, o refika-ı hayatı hunlerden daha güzel bir surette ve daha ziynetli bir tarzda, daha cazibedar bir şekilde, ona dâr-ı saadette ebedî bir refika-ı hayatı ve dünyadaki eski maceraları birbirine mütelezzizâne nakletmek ve eski hatıratı birbirine tahattur ettirecek enıs, lâtif, ebedî bir arkadaş, bir muhip ve mahbup olarak verileceğini vaat etmiştir. Elbette vaat ettiği şeyi, kat'î verecektir.

ayat: Kur'ân ayetleri
binaen: den dolayı.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cihazat: cihazlar, azalar
dâr-ı beka: baki ve sonsuz dünya
dâr-ı saadet: mutluluk yeri
ebedî: sonu olmayan, sürekli, daimî.
enıs: dost, arkadaş
enva-ı hüsün: güzellik çeşitleri
enva-ı zıynet: süs çeşitleri
haslet: güzel huy
hasse: duyu.
hatırat: hatıralar
hayır: iyilik.
heva: istek, arzu
heves: aşırı istek, arzu
hulle: Cennet elbisesi
hurî: Cennet kızı
hükmünde: değerinde, yerinde
hüsnüistimal: güzel ve iyi kullanış
hüsnüsîret: ahlâk güzelliği, iç güzellik.
hüsnüsuret: dış güzellik.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama
istıhdam: hizmet ettirme
kat'ı: kesin
Kerîm-i Mutlak: sınırsız ikram sahibi olan Allah
latîf: güzel, nazik.
lâyık: uygun, munasip
letafet: hoşluk, güzellik.
mahbup: sevgili
meşru: şeriata uygun, helâl
muhabbet: sevgi
muhafaza: koruma
muhip: seven
muhtelif: çeşitli
mütelezzizâne: lezzet almak suretiyle
naşize: itaatsizlikte direnen kadın
nefis: insandaki şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.
netice: sonuç.
netice-i uhreviye: ahirete ait netice
numune: örnek.
Rahîm-i Mutlak: sonsuz ve rahimiyeti kayda, şarta bağlı olmayan merhamet sahibi olan Allah
refika-i hayat: hayat arkadaşı
sair: diğer, gayri.
sarf: harcama.
suret: biçim, görünüş
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
tahattur: hatırlatma
tasrîh: açıkça anlatma
terbiye: yetiştirme, besleyip büyütme
ubudiyetkârane: kulluğa yakışır tarzda
vaat: söz verme.
ziynet: süs

DÖRDÜNCÜ İŞARET

Valideyn ve evlâda muhabbet-i meşruanın neticesi, nass-ı Kur'ân ile, Cenab-ı Erhamürrâhimîn, onların makamlarına ayn ayn da olsa, yine o mes'ut aileye safî olarak lezzet-i sohbeti Cennete lâyık bir husnümuaşeret suretinde dâr-ı bekada ebedî mülâkat ile ihsan eder. Ve on beş yaşına girmeden, yani, hadd-i bulûğa vasıl olmadan vefat eden çocuklar, [1] وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ ile tabir edilen Cennet çocukları şeklinde ve Cennete lâyık bir tarzda, gayet süslü, sevimli bir surette onlan Cennette dahi peder ve validelerinin kucaklarına verir, veletperverlik hislerini memnun eder, ebedî o zevkı ve o lezzetı onlara verir. Zıra çocuklar sınn-i teklife girmediklerinden, ebedî sevimlı, şirin çocuk olarak kalacaklar. Dünyadakı her lezzetlı şeyın en âlâsı Cennette bulunur. Yalnız çok şırin olan veletperverlik, yanı, çocuklannı sevip okşamak zevkı, Cennet tenasül yeri olmadığından, Cennette yoktur zannedilirdi. İşte bu surette, o dahı vardır. Hem en zevklı ve en şırın bir tarzda vardır. İşte, kablelbulûğ evlâdı vefat edenlere müjde!

BEŞİNCİ İŞARET

Dünyada, [2] اَلْحُبُّ فِي اللهِ hükmünce, salıh ahbaplara muhabbetin neticesi, Cennette, [3] عَلٰى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ile tabir edilen, karşı karşıya kurulmuş Cennet iskemlelerinde oturup hoş, şırın, guzel, tatlı bir surette dünya maceralarını

ahbap: dostlar
ala: yuce
Cenab-ı Erhamurrahimin: rahmet, yardım ve lutuf sahıplerinin en merhametlısı olan, şeref ve azamet sahıbı olan yuce Allah
dâr-ı beka: báki ve sonsuz dünya
ebedî: daımî, sonu olmayan
ebediyen: ebedî olarak, daımî
evlat: çocuklar
gayet: çok, son derece
hadd-ı bulug: bulûğa erme yaşı
hükmunce: emrınce, fermanınca
husnümuaşeret: güzel geçınme
ihsan: ıkram etme, lutuf
kablelbulug: ergenlik oncesı
kıyamet: dunyanın ve kâinatın ecelı
layık: uygun, yakışır
lezzet-ı sohbet: sohbetteki lezzet
makam: yer, durak, mevkı
memnun: hoşnut, razı
mes'ut: saadetlı
muhabbet-ı meşrua: dine uygun sevgı
mulakat: kavuşma
nass-ı Kur'an: Kur'an-ı Kerîm'in kesın hukmu
netice: sonuç
peder: baba
safî: halıs, saf
salih: dındar, dını emırlere uyan
sınn-i teklif: ınsanın dınî emırlerı yapmakla mukellef olduğu çağ, bulug çağı
suret: bıçım, gorunuş
sunnet: Peygamberımızın sozu, emrı, fıılı gıbı şeyler
tabır: ıfade
taht: sedır, oturak
tenasül: ureme
valıde: anne
valıdeyn: anne ve baba
vasıl: erşen, ulaşan
vefat: olum
veletperverlik: çocuğa duşkun olma, çocuk sevgısı

1. Ebediyen yaşlanmayacak olan çocuklar. (Vakıa Suresi, 17; İnsan Suresi, 19.)
2. Allah için sevmek. (*Feyzu l-Kadîr*, 2:28, hadis no: 1241; Ebu Davud, Sunnet, 15; Tirmizî, Kıyamet, 60; *Musned*, 3:438, 440.)
3. Karşılıklı tahtlarda kardeş kardeş otururlar. (Hıcr Suresi, 47.)

ve kadim olan hatıratlanını birbirine nakledip eğlendirmeleri suretinde, firaksız, safî bir muhabbet ve sohbet suretinde, ahbaplanyla görüştüreceği, Kur'ân'ın nassıyla sabittir.

ALTINCI İŞARET

Enbiya ve evliyaya Kur'ân'ın tarif ettiği tarzda muhabbetin neticesi. O enbıya ve evliyanın şefaatlerinden berzahta, haşirde istifade etmekle beraber, gayet ulvî ve onlara lâyık makam ve fuyuzattan o muhabbet vasıtasıyla istifaza etmektir. Evet, [1] اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ sırrınca, adî bir adam, en yüksek bir makama, muhabbet ettiği âlimakam bir zatın tebaıyetiyle girebilir.

YEDİNCİ İŞARET

Güzel şeylere ve bahara meşru muhabbetin, yanı, "Ne kadar güzel yapılmış" nazarı ile o âsânn arkasındaki ef'alın güzelliğini ve intızamını ve intizam-ı ef'al arkasındakı guzel esmanın cilvelerini ve o guzel esmanın arkasında sıfâtın tecelliyatını ve hakeza, sevmeklığın netıcesi ise, dâr-ı bekada o guzel gorduğü masnuattan bin defa daha guzel bır tarzda, esmanın cilvesini ve esma içindekı cemal ve sıfâtını Cennette görmektır. Hatta Imam-ı Rabbanî Radıyallahu Anh demış ki: "*Letaıf-i Cennet, cilve-ı esmanın temessulâtıdır.*" Teemmel!

1 Kısı sevdığı ile beraberdir. (Buhari, Edep, 96; Müslim, Birr, 165; Tirmizi, Zuhd, 50.)

adi: bayağı
ahbap: dostlar
alimakam: makamı yüksek
asar: eserler
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyecceği, dünya ile ahıret arasındakı yer
cemal: guzellik.
cilve: tecellı
cilve-ı esma: Allah ın ısımlerinın varlıklardakı esen
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dunya
ef'al: fiiller, ısler
enbiya: nebiler, peygamberler
esma: ısımler
evliya: veliler, Allah dostları
firak: ayrılık.
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler
gayet: çok, son derece
hadis: Hz. Peygamberin sozu
hakeza: boylece, bunun gibi
haşir: Allah ın olulen dırıltıp mahşere çıkarması
hatırat: hatıralar
intızam: duzgunluk, duzen
intızam-ı ef'al: fiil ve hareketler dekı duzenlilik.
istifade: faydalanma
istifaza: feyızlenme
kadım: eskı, geçmış
layık: uygun, munasıp
Letaif-i Cennet: Cennetın guzellıkleri
makam: Allah katındakı manevî mertebe
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
meşru: şerıata uygun
nakletmek: anlatmak, aktarmak.
nas: açık hukum
nazar: bakış.
netice: sonuç.
safi: saf, halıs, samımı
suret: bıçım, şekıl, tarz
sıfat: vasıf
şefaat: Hz. Peygamberın ve dıger salıh kulların, bazı gunahkâr mu'mınlerı bağışlamasını. Allah tan dılemeleri
tarz: şekıl, bıçım, usul
tebaiyet: uyma.
tecelliyat: tecelliler, gorunnu ler
teemmel: ıyıce duşun
temessülât: gorunmeler, bır şekıl veya surete gırmeler
ulvi: yuksek, yuce
vasıta: aracılık.
zat: azamet ve ululuk sahıbı kısı

SEKİZİNCİ İŞARET

Dünyada, dünyanın ahiret mezraası ve esma-i İlâhiye âynesi olan ıkı güzel yüzune karşı mutefekkırâne muhabbetin uhrevî netıcesi, dünya kadar, fakat fânî dünya gıbi fânî değıl, bâkî bır Cennet venlecektır. Hem, dünyada yalnız zayıf gölgeleri gösterilen esma, o Cennetin âyinelennde en şaşaalı bır surette gostenlecektır.

Hem, dünyayı mezraa-i ahiret yüzünde sevmenin netıcesi, dünyayı fıdanlık, yani, ancak fidanlan bır derece yetiştıren küçük bır mezraası hükmünde olacak öyle bir Cennetı verecek kı, dünyada havâs ve hıssıyat-ı ınsanıye, küçük fidanlar olduğu hâlde, Cennette en mükemmel bir surette ınkışaf ve dunyada tohumcuklar hükmunde olan istıdatlan, enva-ı lezaiz ve kemalât ile sümbullenecek surette ona venleceğı, rahmetın ve hıkmetın muktezası olduğu gibi, hadisin nususuyla ve Kur'ân'ın işaratıyla sabittir.

Hem, madem dünyanın, her hatanın başı olan mezmum muhabbetı değıl, belkı esmaya ve ahırete bakan ıkı yüzünü, esma ve ahiret için sevmiş ve ibadet-i fikriye ile o yüzleri mamur etmış, güya bütun dunyasıyla ıbadet etmiş; elbette dünya kadar bir mükâfat alması, mukteza-i rahmet ve hıkmettir.

Hem, madem ahiretin muhabbetiyle onun mezraasını sevmış ve Cenab-ı Hakkın muhabbetıyle âyine-i esmasını sevmiş, elbette dünya gibi bir mahbup ister. O da dünya kadar bır Cennettır.

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
âyine: ayna
ayine-i esma: İlâhî isımlerin aynelen
bâkî: sureklı ve kalıcı olan ebedî
enva-ı lezaiz: lezzetlerin çeşıtlerı
esma: ısımler
esma-i İlâhiye: Allah'ın ısımlen
fanî: olumlu, geçicl
guya: sankı
hadis: Hz. Peygamberın sozu.
havas ve hıssıyat-ı insaniye: Insana aıt duyular ve duygular
hıkmet: Ilahı gaye
hukmunde: değerinde
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazıfesını yapma. Allah'ın emrettıklerını yerine getırme.
inkişaf: açılma, keşfolma
istidat: yetenek, kabıliyet.
ışarat: ışaretler
kemalat: fazıleder.. olgunluklar, mukemmellıkler
mahbup: sevgıli
mamur: ımar edılmış
mezmum: zemmedilen, aşağılanan, kotulenen
mezraa: tarla
mezraa-ı ahiret: ahıretın tarlası
mukteza: gereken, lâzım gelen
mukteza-i rahmet: rahmetın gereğı
mukafat: odül
mutefekkirane: tefekkür ederek, duşunerek.
netıce: sonuç
nusus: naslar. Kur'an ve hadisin kesin hukumlen
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gosterme
suret: bıçım, gorunuş
şaşaalı: parlak
uhrevi: ahırete aıt.

Sual: O kadar büyük ve hâlî bir Cennet neye yarar?

Elcevap: Nasıl ki, eğer mümkün olsaydı, hayal sür'atiyle zeminin aktârını ve yıldızların ekserîsini gezsen, "Bütün âlem benimdir" diyebilirsin. Melâike ve insan ve hayvanların iştirakleri, senin o hükmünü bozmaz. Öyle de, o Cennet dahi dolu olsa, "O Cennet benimdir" diyebilirsin. Hadiste, "Bazı ehl-i Cennete verilen beş yüz senelik bir Cennet" sırrı, Yirmi Sekizinci Sözde ve İhlâs Lem'asında beyan edilmiştir.

DOKUZUNCU İŞARET

İman ve muhabbetullahın neticesi, ehl-i keşif ve tahkikin ittifakıyla, dünyanın bin sene hayat-ı mes'udânesi, bir saatine değmeyen Cennet hayatı ve Cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat müşahedesine değmeyen bir kudsî, münezzeh cemal ve kemal sahibi olan Zat-ı Zülcelâl'in müşahedesi, rü'yetidir ki, **(HAŞIYE)** hadis-i kat'î ile ve Kur'ân'ın nassıyla sabittir. Hazret-i Süleyman Aleyhisselâm gibi bir muhteşem kemal ile meşhur bir zatın rü'yetine iştiyaklı bir merak, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi bir cemal ile mümtaz bir zatın şuhuduna meraklı bir iştiyak, herkes vicdanen hisseder. Acaba, dünyanın bütün mehasin ve kemalâtından binler derece yüksek olan Cennetin bütün mehasin ve kemalâtı bir cilve-i cemalı ve

HAŞİYE: Hadisin nassıyla: "O şuhut, bütün lezaiz-i Cennetin o derece fevkindedir ki, onları unutturuv ve şuhuttan sonra, ehl-i şuhudun hüsnü cemali o derece fazlalaşır ki, döndükleri vakit, saraylarındaki aileleri çok dikkat ile, zor ile onları tanıyabilirler."[1] hadiste varit olmuştur.

1 Munzirî, *Terglp ve Terhip*, 4 556

aktar: taraflar, yanlar
alem: dünya
beyan: anlatma, izah.
cemal: güzellik.
cilve-i cemal: İlahi güzelliğin görüntüsü
ehl-i keşif: bazı sırları hakikatleri Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
ehl-i tahkik: hakikatleri delille riyle bilen âlimler
ekseri: çok defa
hadis: Hz. Peygamberin sözü.
hadis-i kat'î: hadis olduğu kesin olan Hz. Peygamberin sözü.
hâli: ıssız, tenha
haşiye: dipnot
hayat-ı mes'udane: mutlu hayat
hükum: karar
İman: inanma, itikat.
İştirak: katılma
ıştıyak: aşırı istek, arzu
ittifak: fikir birliği
kemal: olgunluk, tam ve eksiksiz olma, mükemmellik.
kemalât: fazileller, olgunluklar, mükemmellikler
kudsî: mukaddes, kutlu
mehasin: güzellikler
melâike: melekler
meşhur: tanınmış, ünlü
muhabbetullah: Allah sevgisi
mümtaz: seçkin
münezzeh: temiz, tenzih edilmiş, uzak.
müşahede: görme, seyretme
nas: açık hüküm
netice: sonuç.
rü'yet: görme
sual: soru
şuhut: müşahede etme, görme
vicdanen: vicdan ile
zat: kişi, şahıs
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.
zemin: yeryüzü

kemali olan bir Zatın rü'yeti, ne kadar mergup, merakaver ve şuhudu ne derece matlûp ve iştiyakaver olduğunu kıyas edebilirsen, et.

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا فِي الدُّنْيَا حُبَّكَ وَحُبَّ مَا يُقَرِّبُنَآ اِلَيْكَ وَالْاِسْتِقَامَةَ كَمَآ اَمَرْتَ وَفِي الْاٰخِرَةِ رَحْمَتَكَ وَرُؤْيَتَكَ [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ اٰمِينَ ۞ [3]

* * *

Tembih

Şu Sözün ahirinde uzun tafsilâtı uzun görme. Ehemmiyetine nispeten kısadır; daha uzun ister.

Bütün Sözlerde konuşan ben değilim. Belki, işarat-ı Kur'âniye namına hakikattir. Hakikat ise hak söyler, doğru konuşur. Eğer yanlış bir şey gördünüz; muhakkak biliniz ki, haberim olmadan fikrim karışmış, kanştırmış, yanlış etmiş.

ahir: son
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem
Al ve Ashabı: sülâlesi ve dostları
alem: dünya, cihan.
âmin!: "Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!"
cemal: güzellik.
ehemmiyet: önemli olma, değerlilik.
ehl-i şuhut: hakikatleri keşfeden ve gören
fevk: üst.
hadis: Hz. Peygamberin sözü
hakikat: gerçek
haşiye: dipnot.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hüsnücemal: güzellik
istikamet: doğruluk.
işarat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın işaretleri
iştiyakaver: çok istekli, şiddetli arzulu
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kıyas: karşılaştırma.
lezaiz-i Cennet: Cennetin lezzetleri
matlup: istenilen
merakaver: meraklandırıcı.
mergup: istenen, beğenilen.
muhakkak: şüphesiz.
nispeten: nispette, kıyaslayarak, oranla
noksan: eksiklik
rahmet: esirgeme, bağışlama, acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
resul: peygamber
rü'yet: görme
rızık: yiyecek, içecek şey
salat: Muhammed'e, Ashabına, Ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme
şuhut: müşahede etme, görme
tafsilât: açıklamalar
tembih: uyarma, ikaz.
tenzih: Allah'ı her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah

1. Allahım! Bizi dünyada Senin sevgin ve bizi Sana ve Senin emrettiğin gibi istikametli olma ya yaklaştıracak şeylerin sevgisiyle, ahirette ise rahmetin ve cemalini bize göstermeke rızıklandır.

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

3. Allahım, âlemlere rahmet olarak gönderdiğin Resulüne, onun bütün Âl ve Ashabına salât ve selam eyle. Âmin.

Münacat

Yâ Rab! Nasıl büyük bir sarayın kapısını çalan bir adam, açılmadığı vakit, o sarayın kapısını, diğer makbul bir zatın sarayca me'nus sedasıyla çalar—tâ ona açılsın; öyle de, bîçare ben dahi Senin dergâh-ı rahmetini, mahbup abdin olan Üveysü'l-Karanî'nın nıdasıyla ve münacatıyla şöyle çalıyorum. O dergâhını ona açtığın gibi, rahmetinle bana da aç. Ekulü kemâ kâle:

اِلٰهِي اَنْتَ رَبِّي وَ اَنَا الْعَبْدُ ۞ وَاَنْتَ الْخَالِقُ وَاَنَا الْمَخْلُوقُ

وَاَنْتَ الرَّزَّاقُ وَاَنَا الْمَرْزُوقُ ۞ وَاَنْتَ الْمَالِكُ وَاَنَا الْمَمْلُوكُ

وَاَنْتَ الْعَزِيزُ وَاَنَا الذَّلِيلُ ۞ وَاَنْتَ الْغَنِيُّ وَاَنَا الْفَقِيرُ

وَاَنْتَ الْحَيُّ وَاَنَا الْمَيِّتُ ۞ وَاَنْتَ الْبَاقِي وَاَنَا الْفَانِي

وَاَنْتَ الْكَرِيمُ وَاَنَا اللَّئِيمُ ۞ وَاَنْتَ الْمُحْسِنُ وَاَنَا الْمُسِيءُ

وَاَنْتَ الْغَفُورُ وَاَنَا الْمُذْنِبُ ۞ وَاَنْتَ الْعَظِيمُ وَاَنَا الْحَقِيرُ

وَاَنْتَ الْقَوِيُّ وَاَنَا الضَّعِيفُ ۞ وَاَنْتَ الْمُعْطِي وَاَنَا السَّائِلُ

وَاَنْتَ الْاَمِينُ وَاَنَا الْخَائِفُ ۞ وَاَنْتَ الْجَوَادُ وَاَنَا الْمِسْكِينُ

[1] وَاَنْتَ الْمُجِيبُ وَاَنَا الدَّاعِي ۞ وَاَنْتَ الشَّافِي وَاَنَا الْمَرِيضُ

abd: kul
acız: güçsüz, zayıf
asi: isyan eden
azamet: büyükluk, yücelik
Azim: en büyük, en yüce
Aziz: muhterem, saygın, şerefli
Baki: yok olmayan, sürekli kalıcı olan
bîçare: çaresiz
dergâh: makam
dergâh-ı rahmet: Allah'ın rahmet kapısı
ebedî: sonsuz, sürekli
ekulü kemâ kâle: dediği gibi derim
fakr-ı mutlak: mutlak fakirlik
fânî: ölümlü
Gafur: günahları affeden
Ganî: gerçek zenginlik sahibi
hakir: hor, çaresiz
Halik: yaratan, var eden
Hayy: hayat veren, dirilten
ihsan: ikram, bağış
ikram: lütuf, bağış
İzzet: şeref
kavî: en kuvvetli, en güçlü
Kerim: yardım ve ikram eden
köle: kul
kudret: güç, kuvvet
kul: insan, abd
leim: alçak, adî
lütuf: iyilik, güzellik
mahbup: sevgili
mahluk: yaratılmış
makbul: reddedilmeyen, geçerli
Malik: her şeyin yaratanı, sahibi olan Allah
memluk: köle, kul
menus: dost, cana yakın
merzuk: rızıklanan
Muhsin: iyilik eden, cömert
Muti: emre itaat eden
mülk: sahip olunan
münacat: Allah'a tazarru ve niyazda bulunma, Allah'a dua etme, yalvarma
nıda: çağırma, seslenme
Rab: besleyip büyüten, yetiştiren, terbiye eden Allah
rahmet: acıma, bağışlama, şefkat gösterme
Rezzak: rızık veren Allah
rızık: yiyecek, giyecek gibi nimetler
seda: ses
Üveysü'l-Karanî: bkz. Şahıs Bilgileri
zat: kişi
zelil: zillete uğramış, hakir, hor
zillet: küçülme, aşağılanma

1 Allahım! Sen benim Rabbimsin, ben ise Senin bir kulunum • Sen her şeyi yaratan Hâlıksın, ben ise Senin bir mahlûkunum
Sen rızık veren Rezzak'sın, ben ise Senin rızkınla beslenen bir merzukunum • Sen mülk sahibi Mâlik'sin, ben ise Senin köleni olan memlûkum
Sen gerçek izzet sahibi olan Azız'sın, ben ise âciz ve zelîlim • Sen hazinelen bitmeyen zenginlik sahibi Ganî'sın, ben ise Senin ihsanına muhtaç fakr-ı mutlak içinde bir fakirim
Sen gerçek hayat sahibi Hay'sın, ben ise Senin hayat vermen olmasa bir ölüyüm • Sen varlığı ebedî olan Bâkî'sin, ben ise gelip geçici bir fânîyim
Sen sonsuz izzet ve şeref sahibi Kerîm'sin, ben ise zillet ve kötülükler içinde bocalayan bir leîmim • Sen sonsuz ihsan sahibi Muhsin'sin, ben ise günah ve kötülük işleyen bir âsiyim
Sen günahları bol bol bağışlayan Gafur'sun, ben ise bir günahkârım • Sen sonsuz azamet ve büyükluk sahibi Azîm'sin, ben ise küçük ve değersiz bir hakirim
Sen gerçek kudret ve kuvvet sahibi Kavî'sin, ben ise sınırsız acz içinde bir zayıfım • Sen bağış ve ihsanı veren Mu'tî'sin, ben ise lütuf ve ikramına muhtaç bir dilenciyim.

فَاغْفِرْلِي ذُنُوبِي وَتَجَاوَزْ عَنِّي وَاشْفِ اَمْرَاضِي يَآ اَللّٰهُ، يَا كَافِي،

يَا رَبِّ، يَا وَافِي، يَا رَحِيمُ، يَا شَافِي، يَاكَرِيمُ، يَا مُعَافِي فَاعْفُ عَنِّي

مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ وَعَافِنِي مِنْ كُلِّ دَآءٍ وَارْضَ عَنِّي اَبَدًا بِرَحْمَتِكَ

يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ۞[1] وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ[2]

Sen her türlü zarar ve korkudan uzak Emin sın, ben ise maddi ve manevi korkular içinde biriyim. • Sen cömertlik sahibi Cevad sın, ben ise Senin cömertliğine muhtaç bir miskinim.

Sen kullarının dualarına cevap veren Mucîb sin, ben ise Sana yalvaran duacıyım. • Sen şifa veren Şâfi sin, ben ise türlü türlü dertlere müptela bir hastayım.

1 Öyleyse ise Sen benim günahlarımı affet, hatalarımı bağışla, hastalıklarıma şifa ver, ey bütün kemal sıfatlarla muttasıf olan Allah, ey her şeye bedel, her şeye yeten Kâfi, ey mahlukatını besleyip büyüten ve mânilerini defeden Rab, ey vaadını mutlaka yerine getiren Vâfi, ey kullarına pek şefkatli olan Rahîm, ey maddî ve manevî hastalıklara şifa veren Şafi, ey ikram ve ihsanı bol olan Kerim, ey belâ ve musibetleri def' edip afiyet veren Muafi! Benim bütün günahlarımı bağışla, her türlü hastalığa karşı bana afiyet ver, beni ebediyen rızana mazhar eyle. Bunu rahmetinle ihsan eyle ey Erhamerrahîmîn!

2 Onların duaları, "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun" sözleriyle sona erer. (Yunus Suresi, 10.)

bedel: karşılık.
Cevad: çok cömert, ihsanı çok.
defeden: uzaklaştıran.
dua: sığınma, dileme, yalvarma.
ebediyen: sonsuza kadar.
Emin: güvenilir.
Erhamerrahîmîn: en merhametli.
günah: cezayı gerektiren davranış, dinin yasakları.
hamd: minnet, şükran hissi.
ikram: lutuf, bağış.
Kâfi: bütün ihtiyaçlara cevap veren.
kemal: kusursuzluk, olgunluk.
Kerim: ikram ve ihsanı bol olan.
kul: insan, abd.
mahlukat: yaratılmışlar.
mani: engel.
mazhar: nail olmuş, ermiş.
mazhar eylemek: nail olmak, erişmek.
miskin: fakir, yoksul.
Muafi: belayı defeden.
Mucîb: yarattıklarının tüm istek, lenne cevap veren Allah.
musibet: felaket, belâ.
muttasıf: vasıflandıran.
müptela: tutkun, düşkün.
Rab: besleyip büyüten, terbiye eden.
Rahîm: çok bağışlayıcı olan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme.
rıza: hoşnutluk, memnunluk.
sıfat: nitelik, özellik.
Şâfi: hastalıklara şifa veren Allah.
şefkat: acıma, koruma.
şifa: bedeni ve ruhî hastalıklardan kurtulma.
vaat: söz verme, üstüne alma.
Vâfi: sözünde duran, yeterli olan Allah.

* Otuz Üçüncü Söz Barla'da 1928-30 yılları arasında Turkçe olarak telif edilmiştir

Otuz Üçüncü Söz

Otuz Üç Penceredir

Bir cihette Otuz Üçüncu Mektup ve bir cihette Otuz Üçüncü Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ
أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ [1]

Sual: Şu iki ayet-i camianın[2] ifade ettiği vücup ve vahdaniyet-i İlâhiye ve evsaf ve şuunat-ı Rabbaniyeye âlem-i asgar ve ekber olan insan ve kâinatın vech-i delâletlerini mücmel ve kısa bir surette beyanlarını isteriz. Çünkü, münkirler pek ilen gittiler. "Ne vakte kadar [3] وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ deyip, elimizi kaldıracağız" diyorlar.

Elcevap: Yazılan bütün otuz üç adet Sözler o ayetin denizinden ve ifaza ettiği hakîkat bahrinden otuz üç katredir, onlara baksanız, cevabınızı alabilirsiniz. Şimdilik, yalnız o denizden bir katrenin reşahatına işaret nev'inden, şöyle deniz kı

adet: tane.
afakı: dış âleme ait, dunya ve kâinatla ilgili
alem: dunya
alem-i asgar: en küçük âlem: insan
alem-i ekber: en büyük âlem: kainat
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi: delil
ayet-i camia: çok manaları içinde toplayan ayet
bahir: deniz.
beyan: anlatma, açıklama
cihet: yon
elcevap: sorulan şeye verilen karşılık
enfüsî: nefse ait, kişinin iç dunyasıyla ilgili
evsaf: sıfatlar: nitelikler, özellikler
hak: doğru, gerçek
hakîkat: gerçek.
ifade: anlatma
ifaza etmek: bol bol akıtmak, bereketlendirmek.
işaret: bildirme, dikkat çekme
kadir: gucu yeten
kainat: butun âlemler, varlıklar
kastedilen: soylenmek istenilen
katre: damla
mücmel: kısa, ozetlenmiş
münkir: inkar eden, kabul etmeyen
nâşir: neşreden, yayınlayan
nefis: kendi, şahıs.
nev': çeşit, tür
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle yarattıklarını ıslah ve terbiye eden Allah, yaratan, buyuten, terbiye eden
Rahîm: rahmetı, şefkatı ve merhametı sadece mu'minlere olan Allah.
Rahman: rahmetı butun her kese yayılan ve butun yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
reşahat: serpintıler, sızıntılar
sual: soru.
suret: biçim
şahit olmak: gormek
şuunat-ı Rabbaniye: Allah'ın zatının gereği olan ve zatından ayrılmayan kâinatı kuşatmış olan idare ve terbiye edicilik fıllerı, işleri.
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın bir, tek olması
vakit: zaman
vech-i delâlet: delil olma yonu, sebebi
vücup: varlığı zorunlu olma

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Onlara gerek içinde yaşadıkları âlemin her tarafında, gerekse kendi nefislerinde ayetlerimizi gösterecegiz–tâ ki Kur'ân'ın hak olduğu onlara iyice açıklanmış olsun. Rabbının her şeye şahit olması yetmez mi? (Fussilet Suresi, 53.)

2. Ayette geçen enfusî ve afakı ayetler kastediliyor. (Naşır)

3. O [Allah] her şeye kadirdir. (Mülk Suresi, 1. vd.)

Meselâ, nasıl ki bir zat-ı mu'cızнüma büyük bir saray yapmak istese, evvelâ temellerini, esaslarını muntazaman, hikmetle vazeder ve ilerideki neticelerine ve gayelerine muvafık bir tarzda tertip eder. Sonra menzillere, kısımlara maharetle tefrik ve tafsil ediyor; sonra, o menzilleri tanzim ve tertip ediyor, sonra, nukuşlarla tezyin ediyor; sonra, elektrik lâmbalarıyla tenvir ediyor; sonra, o muhteşem ve müzeyyen sarayda maharetini, ihsanatını tecdit etmek için her bir tabakada yeni yeni icatlar, tebdiller, tahviller yapıyor. Sonra, her bir menzilde kendi makamına merbut bir telefon raptedip, birer pencere açarak, her birinden onun makamı görünür.

Aynen öyle de, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ , Sâni-i Zulcelâl, Hâkim-i Hakîm, Adl-ı Hakem gibi bin bir Esma-i Kudsiye ile müsemma Fâtır-ı Bîmisal, şu âlem-i ekber olan kâinat sarayının ve hilkat şeceresinin icadını irade etti. Altı günde o sarayın, o şecerenin esasatını, desatir-i hikmet ve kavanin-i ilm-i ezelîsi ile vazetti. Sonra, ulvî ve suflî tabakata ve dallara ayırıp, kaza ve kader desatiri ile tafsil ve tasvir etti. Sonra, her mahlûkatın her taifesini ve her tabakasını sun ve inayet düsturu ile tanzim etti. Sonra, her şeyi, her bir âlemi ona lâyık bir tarzda, meselâ semayı yıldızlarla, zemini çiçeklerle tezyin ettiği gibi süslendirip tezyin etti. Sonra, o kavanin-i külliye ve desatir-i umumiye meydanlarında esmalarını tecelli ettirip tenvir etti. Sonra, bu kanun-u külliînin tazyikinden feryat eden fertlere Rahmanürrahîm ısımlerini hususî bir surette imdada

1. En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

Adl-ı Hakem: haklıyla haksızı adaletle hükmederek ayıran her hak sahibine hakkını veren sonsuz adalet sahibi Allah.
âlem: dünya cihan.
alem-i ekber: en büyük âlem, kâinat.
desatir: düsturlar, kanunlar, ölçüler.
desatır-ı hikmet: hikmet düsturları, prensipleri. Cenâb-ı Hakkın belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde iş gören hikmetinin kanunları.
desatır-ı umumiye: genel prensipler.
dustur: kanun, prensip, ölçü.
esas: asıl temel.
esasat: esaslar, temeller.
esma: isimler.
esma-ı kudsiye: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak yüce isimleri.
evvelâ: ilk olarak, önce.
Fâtır-ı Bîmisal: eşi benzeri olmayan ve her şeyi harika ve üstün sanatıyla yaratan Allah.
feryat: bağırıp çağırma.
gaye: maksat, sonuç, hedef.
Hâkim-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan ve hükmü altında bulunduran Allah.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde olma.
hilkat: yaratılış.
icat: yoktan var etme, yaratma.
ihsanat: iyilikler, bağışlar.
imdat: yardım.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
irade etme: dileme, isteme.
kader: Cenâb-ı Hakkın meydana gelecek hâdiselerin olmadan önce takdir etmesi, planlaması.
kainat: bütün âlemler, varlıklar.
kanun-u külli: büyük ve geçerli ilâhî kanunlar.
kavanin-i ilm-i ezeli: Allah'ın ezelî ilminin kanunları.
kavanin-i külliye: büyük ve her yerde geçerli kanunlar.
kaza: olacağı Allah tarafından bir âmen ve takdir edilen şeylerin zamanı gelince yaratılması.
kısım: bölüm, parça.
layık: uygun.
maharet: ustalık, becerikliklik, hünner.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar.
makam: yer, durak.
menzil: bölüm, oda.
merbut: bağlı.
muhteşem: ihtişamlı, görkemli.
muntazaman: düzenli olarak.
muvafık: uygun.
müsemma: isimlendirilmiş.
müzeyyen: süslenmiş.
nukuş: nakışlar, işlemeler.
Rahmanürrahîm: kullarına karşı sınırsız rahmet sahibi olan rahmetinin eserleri dünya ve âhireti dolduran Allah.
raptetmek: bağlamak.
Sânî-i Zulcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sema: gökyüzü, gök.
sun': sanat.
suflî: aşağılık, alçak.
şecere: ağaç.
tabakat: tabakalar.
tafsil: bir şeyi ayrıntılarıyla belirleme.
tahvil: dönüştürme.
taife: gurup, topluluk.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tasvir: şekil ve suret verme.
tazyik: baskı.
tebdil: değiştirme.
tecdit: yenileme.
tecelli: görünme, yansıma.
tefrik: ayırma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tertip: düzene koyma, düzenleme, dizme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ulvî: yüksek, yüce.
vazetme: yerleştirme, koyma.
zat-ı mu'cızнüma: mu'cize gösteren zat.
zemin: yer.

yetiştirdi. Demek, o küllî ve umumî desatîri içinde, hususî ihsanatı, hususî imdatları, hususî cilveleri var ki, her şey, her vakit, her hacetı için Ondan istimdat eder, Ona bakabilir.

Sonra, her menzilden, her tabakadan, her âlemden, her taifeden, her fertten, her şeyden, kendini gösterecek, yani vücudunu ve vahdetini bildirecek pencereler açmış. Her kalp içinde bir telefon bırakmış.

Şimdi, şu hadsız pencerelerden, elbette haddimizin fevkinde olarak bahse girişemeyeceğiz. Onları ilm-i muhit-i İlâhîye havale edip, yalnız ayat-ı Kur'âniyenin lemaatı olan otuz üç pencereyi Otuz Üçüncü Sözün Otuz Üçüncü Mektubunun, namazdan sonraki tesbihatın otuz üç aded-i mübareğine muvafık olmak için, Otuz Üç Pencereye icmalî ve muhtasar bir surette işaret edip, izahını sair Sözlere havale edeniz.

Birinci Pencere

Bilmüşahede görüyoruz ki, bütün eşya, hususan zîhayat olanların pek çok muhtelif hacatı ve pek çok mütenevvi metalibi vardır. O matlâpları, o hacetleri ummadığı ve bilmediği ve eli yetişmediği yerden münasip ve lâyık bir vakitte onlara veriliyor, imdada yetiştiriliyor. Hâlbuki, o hadsiz maksutların en küçüğüne o muhtaçların kudreti yetişmez, elleri ulaşmaz.

aded-i mübarek: mubarek sayılar
alem: dünya
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ânın ayetleri.
bahse girişmek: anlatmaya çalışmak.
bilmüşahede: bizzat şahit olarak.
cilve: görünme, yansıma
desatir: düsturlar, kanunlar, ölçüler
elbette: kesinlikle
eşya: varlıklar
fert: şahıs
fevk: üst.
hacat: ihtiyaçlar
hacet: ihtiyaç.
had: yetki
hadsiz: sınırsız, sayısız
hâlbuki: hakikat ve doğrusu şudur ki
havale: bırakma.
hususan: özellikle
hususî: özel
icmalî: kısaca
ihsanat: yıllıklar, bağışlar
ilm-i muhit-i İlâhîye: Allah'ın her şeyi kuşatan ilmi.
imdat: yardım
istimdat: yardım isteme
işaret etme: bildirme, dikkat çekme
izah: ayrıntılı açıklama
kalp: gönül
kudret: güç, kuvvet.
küllî: büyük, her yerde geçerli, kapsamlı.
lâyık: uygun
lemaat: parıltılar
maksut: istenilen şey
matlâp: istek, arzu
menzil: yer
metalip: istekler, arzular
muhtaç: ihtiyacı olan
muhtasar: kısa, özet
muhtelif: çeşitli
muvafık: uygun
münasip: uygun
mütenevvi: çeşitli, farklı
sair: diğer, başka
sıfat: hâl, keyfiyet, nitelik.
suret: biçim, şekil
taife: gurup, topluluk.
tesbihat: Allah'ı bütün kusur ve noksanlardan yüce tutup Onu şanına lâyık ifadelerle anan sözler
umumî: umuma ait, genel
vahdet: birlik.
vakit: zaman
vücut: varlık.
zîhayat: hayat sahibi, canlı

Sen kendine bak. Zahirî ve bâtınî hasselerin ve onların levazımatı gibi, elin yetişmediği ne kadar eşyaya muhtaçsın. Bütün zîhayatları kendine kıyas et. Işte bütün onlar, birer birer *Vücub-u Vacıb*'e şahadet ve vahdetine işaret ettikleri gibi, hey'et-i mecmuasıyla, güneşin ziyası güneşi gösterdiği gibi, o hâl ve bu keyfiyet, perde-ı gayp arkasında bir *Vacibü'l-Vücud*'u, bır *Vahid-i Ehad*'i, hem gayet *Kerîm*, *Rahîm*, *Murebbî*, *Mudebbir* ünvanları içinde akla gösterir.

Şimdi ey munkır-i cahil ve ey fasık-ı gafil! Bu faaliyet-i hakîmâneyi, basîrâneyi, rahîmâneyi ne ile izah edebilirsin? Sağır tabiatla mı, kör kuvvetle mi, sersem tesadüfle mi, âciz, camit esbapla mı izah edebilirsin?

İkinci Pencere

Eşya, vücut ve teşahhusatlarında, nihayetsiz imkânat yolları içinde mütereddit, mütehayyir, şekilsiz bir surette iken birden bire gayet muntazam, hakîmâne oyle bir teşahhus-u veçhî veriliyor ki; meselâ, her bir insanın yüzünde bütün ebna-i cinsinden her birisine karşı bırer alâmet-i farika o küçük yüzde bulunduğu ve zahir ve bâtın duygularıyla kemal-i hıkmetle teçhiz edildiği cıhetle, o yüz, gayet parlak bir sikke-i ehadiyet olduğunu ispat eder. Her bır yüz, yüzer cihetle bir *Sâni-i Hakîm*'ın vücuduna şahadet ve vahdetine işaret ettikleri gibi, bütün yüzlerin hey'et-ı mecmuasıyla ızhar ettiklerı o sıkke butun eşyanın *Hâlık*'ına mahsus bir hatem olduğunu akıl gözüne gosterir.

âciz: güçsüz
alamet-i farika: farklılık işareti, ayırıcı özellik.
batın: görünmeyen, gizli
bâtınî: içe ait, görünmeyen, gizli
camit: cansız
cihet: yön bakımından
ebna-i cins: aynı cinsten olanlar
esbap: sebepler
eşya: varlıklar
faaliyet-i hakimane ve basirane ve rahimane: şefkat, merhametle görerek ve bilerek yapılan hikmetli işler, icraatlar
fasık-ı gafil: Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranan, önemsemeyen günahkâr
gayet: çok, pek çok, son derece
hakımane: gayeli, faydalı ve yerli yerinde olarak.
hâl: durum
Hâlık: her şeyi yoktan var eden Allah
hasse: duygu, duyu
hatem: muhur, damga
hey'et-ı mecmua: hepsi birden, tamamı
imkânat yolları: bir şeyin olması ve olmamasının ihtimalleri
İspat: kanıtlama, doğruyu delillerle gösterme.
işaret: gösterme, bildirme
izah: açıklama, yapma
ızhar: gösterme
kemal-ı hikmet: tam ve eksıksız bir hıkmet.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah
keyfiyet: durum, özellik.
kıyas: karşılaştırma.
kuvvet: güç.
levazımat: ihtiyaç maddeleri
mahsus: özel.
muhtaç: ihtiyacı olan.
muntazam: düzenli
Mudebbir: ilmiyle her şeyin sonunu görüp ona göre hikmetle iş yapan Allah
munkır-i cahil: cahil inkârcı
Murebbi: terbiye eden, yetiştiren, büyüten Allah
mutehayyir: ne yapacağını bilmeyen, şaşkın
mütereddit: kararsız
nihayetsiz: sonsuz.
perde-ı gayp: gayp perdesi, manevî âlemlerin görünmesini engelleyen mahiyetli bizce bilinmeyen perde
Rahîm: rahmetı, şefkatı ve merhametiyle her şeyi kuşatan Allah
Sâni-i Hakım: her şeyi sanarla ve hikmetle yaratan Allah
sersem: akılsız.
sikke: muhur, işaret.
sikke-i ehadiyet: Allah'ın birliğinin her bir şeyde bir muhur gibi görunmesi.
suret: bıçım, şekil, durum
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tabıat: doğa, canlı ve cansız varlıklar.
teçhiz: donatma
tesadüf: rastlantı
teşahhus: şahıslanma, bir şekil ve kımlık kazanma
teşahhusat: şahıslanmalar, bır şekil ve kımlık kazanmalar
ünvan: ad, isim
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı zarurî ve zatî olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdet: birlik, teklik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bır şeyde tecellî eden Allah
vecih: yon, şekil
Vücub-u Vacıp: varlığı zorunlu olan Allah'ın varlığı.
vücut: var olma, varlık.
zahir: görunen, açık, belli, meydanda
zahirî: görunen, görunurdekı, görunuşteki
zihayat: hayat sahıbı, canlı
ziya: ışık.

Ey münkir! Hiçbir cihetle kabil-i taklit olmayan şu sikkeleri ve mecmuundaki parlak sikke-i Samediyeti hangi tezgâha havale edebilirsin?

Üçüncü Pencere

Zeminin yüzünde dört yüz bin muhtelif taifeden (HAŞİYE) ibaret olan bütün hayvanat ve nebatat envaının ordusu, bilmüşahede, ayrı ayrı erzaklan, suretleri, silâhlan, libaslan, talimatlan, terhisatlan kemal-i mizan ve intizamla, hiçbir şey unutulmayarak, hiçbirini şaşırmayarak, bir surette tedbir ve terbiye etmek öyle bir sikkedir ki, hiçbir şüphe kabul etmez, güneş gibi parlak bir sikke-i *Vahid-i Ehad*'dır. Hadsız bir kudret ve muhit bir ilim ve nihayetsiz bir hikmet sahibinden başka kimin haddi var ki, o hadsiz derecede harika olan şu idareye karışsın.

Çünkü, şu birbiri içinde girift olan envaları, milletleri, umumunu birden idare ve terbiye edemeyen, onlardan birisine karışsa, elbette karıştıracak.

Hâlbuki, [1] فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُورٍ sırrı ile, hiçbir karışık alâmeti yoktur. Demek ki, hiçbir parmak karışamıyor.

HAŞİYE: Hatta, o taifelerden bir kısım var ki, bir senedeki efradı, zaman-ı Âdem'den kıyamete kadar vücuda gelen bütün insan efradından ziyadedir.

---

1 Haydi çevir gözünü: En küçük bir kusur görüyor musun? (Mülk Sûresi, 3.)

alâmet: iz, belirti
bilmüşahede: gördüğümüz gibi
cihet: sebep
derece: mertebe, kademe
efrat: ferdler
envaı: çeşitler, türler
erzak: yiyecek ve içecekler
girift: karışık
hadd: yetki, güç
hadsiz: sınırsız, sonsuz
harika: olağanüstü
haşiye: dipnot, açıklayıcı not
havale: bırakma, bir işi başkasının yaptığını iddia etme
hayvanat envaı: hayvan çeşitleri
hayvanat: hayvanlar
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
ibaret: oluşan, meydana gelen
idare: yönetme
ilim: bilme, biliş, bilgi
kabil-i taklit: benzeninin yapılması mümkün
kabul: tasdik etme
kemal-i mizan ve intizam: mükemmel bir ölçü ve düzen
kısım: bölüm, çeşit
kıyamet: dünyanın ve kâinatın sonu
kudret: güç, kuvvet
kusur: eksiklik, yanlışlık
libas: elbise
mecmu: bütün, tamam
millet: canlı türü
muhit: kuşatan, saran
muhtelif: çeşitli, farklı
münkir: inkar eden, kabul etmeyen
nebatat envaı: bitki çeşitleri
nebatat: bitkiler
nihayetsiz: sonsuz
sır: gizli hakikat
sikke: mühür, işaret
sikke-i samediyet: hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Allah'ın bütün varlıklarını kendisine muhtaç olduğunu gösteren mührü.
sikke-i Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde görülen Allah'ı gösteren işaret
suret: biçim, şekil
şüphe: kuşku
taife: topluluk, grup, canlı türü
talimat: eğitimler
tedbir: idare etme, çekip çevirme
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme
terhisat: terhisler, görevlere son vermeler
tezgâh: dokuma aleti
umum: bütün insanlar, bütün halk
vücuda gelme: yaratılma
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı, insanlığın ilk devresi
zemin: yer
ziyade: çok, fazla

Dördüncü Pencere

İstidat lisanıyla bütün tohumlar tarafından ve ihtiyac-ı fıtrî lısanıyla butun hayvanlar tarafından ve lisan-ı ıztırarıyla bütün muztarlar tarafından edilen dualann makbuliyetıdır.

İşte, bu nıhayetsiz dualann bilmuşahede kabul ve ıcabeti, her bin vücuba ve vahdete şahadet ve işaret ettikleri gibi, mecmuu buyuk bır mıkyasta, bılbedahe, bir *Hâlık-ı Rahîm ve Kerîm ve Mucîb*'e delâlet eder ve baktınr

Beşinci Pencere

Görüyoruz ki, eşya, hususan zîhayat olanlar, def'î gıbı, anı bır zamanda vucuda gelır Hâlbukı, def'î ve anî bır surette basit bir maddeden çıkan şeyler gayet basit, şekılsız, sanatsız olması lâzım gelırken, çok maharete muhtaç bır hüsnüsanatta, çok zamana muhtaç ihtımamkârâne nakışlarla münakkaş, çok alâta muhtaç acıp sanatlarla müzeyyen, çok maddelere muhtaç bir surette halk olunuyorlar.

Işte, bu def'î ve anî bır surette, bu harıka sanat ve güzel hey'et, her bırı bir *Sânı-ı Hakîm*'ın vücub-u vücudu-na şahadet ve vahdet-i rububıyetıne işaret ettıklen gıbi, mecmuu gayet parlak bir tarzda nihayetsiz kadîr, nihayetsız hakîm bır *Vacibu'l-Vucud*'u gostenr.

acıp hayrette bırakan şaşırtıcı
alât: aletler vasıtalar
anı bır anda
basıt: sade
bilbedahe apaçık bir şekılde
bilmuşahede gozle goruldüğü gıbı
def'î bırden bıre anı
delâlet: delil olma gosterme
dua: Allah a yalvarma niyaz.
eşya: şeyler canlı cansız butun varlıklar
gayet çok son derece.
Hakîm her şeyı belırlı gayelere yönelik, faydalı ve yerli yennde yaratan Allah
Hâlık-ı Kerîm her şeyı bol ıkram ıle yaratan comert ve ıhsanı bol olan yaratıcı Allah
Halık-ı Mucıp butun dualara cevap veren ve yaratıcı Allah
Halık-ı Rahîm sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah
halk olunmak. yaratılmak
harıka olağanustü
hey'et: şekil bıçım yapı
hususan ozellıkle
hüsnüsanat. sanat guzellığı
ıcabet cevap verme kabul etme
ıhtımamkarane ozen gostere rek.
ıhtıyac-ı fıtrî lısanı yaratılıştan gelen doğal ihtıyaç dılı
ıstıdat: kabılıyet, yetenek
işaret. gosterme bıldırme
Kadır: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
lisan dıl
lisan-ı ıztırar: çaresızlık ve mecburıyet dılı
maharet. ustalık, becerıklılık.
makbulıyet. kabul edılmış olma
mecmu butun tamam
mıkyas. olçu
muhtaç: ıhtıyacı olan
muztar: çaresız mecbur
munakkaş nakışlı ışlemelı
müzeyyen suslenmış
nakış: işleme sus
nıhayetsiz: sonsuz.
sanat ustalık guzel yapılış
Sânı-i Hakîm her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah
suret: bıçım şekil
şahadet. şahıtlık tanıklık.
tarz bıçım şekil
Vacibu'l-Vücud varlığı zarurî ve zarı olan varlığı zarurı ve zatî olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdet bırlık.
vahdet-i rububiyet: terbıye ve ıdare edıcı Cenab-ı Hakkın bırlığı
vücub-u vücut: varlığı gereklı olmak olmaması ımkansız olmak
vucuda gelme yaratılma
vucup varlığı zorunlu olma
zıhayat. hayat sahıbı canlı

Şimdi, ey sersem münkir! Haydi, bunu ne ile izah edersin? Senin gibi sersem, âciz, cahil tabiatla mı? Veyahut hadsiz derece hata ederek, o *Sâni-i Mukaddes*'e tabiat ismini verip, Onun mu'cizat-ı kudretini o tesmiye bahanesiyle tabiata isnat edip bin derece muhali birden irtikâp etmek mi istersin?

Altıncı Pencere

اِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ
الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ
مَآءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ وَتَصْرِيفِ
الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ
لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۞ [1]

Şu ayet, vücup ve vahdeti gösterdiği gibi, bir İsm-i Azamı gösteren gayet büyük bir penceredir. İşte şu ayetin hulâsatülhulâsası şudur ki:

Kâinatın ulvî ve suflî tabakatındaki bütün âlemler ayrı ayrı lisanla bir tek neticeyi, yani bir tek Sâni-i Hakîm'in rububiyetini gösteriyorlar. Şöyle ki:

Nasıl, göklerde, hatta kozmoğrafyanın itirafıyla dahi, gayet büyük neticeler için gayet muntazam hareketler bir Kadîr-i Zülcelâl'in vücut ve vahdetini ve kemal-ı rububiyetini gösterir; öyle de, zeminde, bilmüşahede, hatta coğrafyanın şahadetiyle ve ikranıyla, gayet büyük maslahatlar

1. Göklerin ve yerin yaratılmasında, gecenin ve gündüzün değişmesinde, insanlara faydalı şeylerle denizde akıp giden gemilerde, Allah'ın gökten su indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesinde, her türlü canlıyı yeryüzüne yaymasında, rüzgârları sevk etmesinde ve gökle yer arasında Allah'ın emrine boyun eğmiş bulutlarda, akılını kullanan bir topluluk için Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine işaret eden nice delîller vardır. (Bakara Sûresi, 164.)

aciz: güçsüz
alem: bütün yaratılmışlar
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bahane: özür
bilmüşahede: gördüğümüz gibi
cahil: bilgisiz
delil: iz, işaret, belirti
derece: basamak, seviye, ölçü
emir: iş buyurma, buyruk
gayet: çok, son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hulâsatülhulâsa: özünün özü
İkrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama
İrtikâp: işlemek, kötü bir iş yapmak
İsm-i Azam: en büyük isim. Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
isnat: dayandırma
İşaret: gösterme
İtiraf: kendisi için iyi sayılmayacak bir hâli gizlemeyip söyleme
İzah: açıklama
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kemal-ı rububiyet: rububiyetin mükemmelliği. Allah'ın bütün varlıklara muhtaç oldukları şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesinin mükemmelliği
kozmoğrafya: gök bilimi, astronomi
kudret: güç, kuvvet
lisan: dil
maslahat: fayda, yarar
mu'cizat-ı kudret: kudretin insanları aciz bırakan eserleri
muhal: imkânsız
muntazam: düzenli
münkir: inkâr eden
netice: sonuç
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
rububiyet: rabbik. Allah'ın her zaman, her yerde, her yarattığına muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve tedbiri, besleyicilik ve mâlikiyet durumu
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sâni-i Mukaddes: her türlü kusur ve noksandan yüce olan ve her şeyi sanatla yapan Allah
sersem: akılsız
sevk: yollamak, göndermek
süflî: aşağıda olan, aşağılık, adî
şahadet: şahitlik, tanıklık
tabiat: doğa, canlı cansız varlıklar
tesmiye: isimlendirme
ulvî: yüksek, yüce
vahdet: birlik
vücup: varlığı zorunlu olma
vücut: varlık
zemin: yer

için, mevsimlerdeki gibi gayet muntazam tahavvülâtlar dahi aynı o Kadîr-i Zülcelâl'ın vücup ve vahdetini ve kemal-ı rububiyetini gösterir.

Hem, nasıl berde ve bahırde kemal-i rahmetle rızıkla-n verilen ve kemal-i hikmetle muhtelif şekiller gıydirilen ve kemal-i rububıyetle türlü türlu duygular ile teçhiz edılen bütün hayvanat, birer birer yine o Kadîr-i Zülcelâl'ın vücuduna şahadet ve vahdetine işaret etmekle beraber, hey'et-i mecmuasıyla gayet geniş bir mikyasta azamet-i ulûhiyetini ve kemal-i rububıyetini gösterir; öyle de, bağlardakı muntazam nebatat ve nebatatın gösterdikleri müzeyyen çıçekler ve çiçeklerin gösterdıkleri mevzun meyveler ve meyvelerin gösterdikleri müzeyyen nakışlar, birer birer yine o Sânı-ı Hakîm'ın vücuduna şahadet ve vahdetine işaret etmekle beraber, kulliyetleriyle gayet şaşaalı bır surette cemal-i rahmetini ve kemal-i rububiyetini gösterir.

Hem, nasıl cevv-i semadaki bulutlardan mühim hikmetler ve gayeler ve lüzumlu faydalar ve semereler ıçın tavzif edilen ve gönderilen katreler, katreler adedince yine o Sânı-i Hakîm'in vücubunu ve vahdetını ve kemal-i rububiyetini gösterir; öyle de, zemindeki bütün dağların ve dağlar içindekı madenlerın ayn ayn hasiyetleriyle beraber, ayn ayn maslahatlar için ihzar ve iddîharlan, dağ metanetinde bir kuvvetle yine o Sânı-i Hakîm'in vücup ve vahdetini ve kemal-i rububiyetini gösterir.

Hem, nasıl sahralarda ve dağlardaki küçük küçük tepelenn turlü türlu muntazam çıçeklerle suslenmeleri,

âdet: rakam, tane, mıktar
azamet-i ulûhiyet: Cenab-ı Hakkın ilahlığının ve mâ budiyetinin büyukluğu
bahir: deniz
ber: toprak, yeryüzü
cemal-i rahmet: rahmetin guzelliği
cevv-i sema: gokyuzu
gaye: maksat, amaç, netice
gayet: çok, son derece
hasiyet: ozellik.
hayvanat: hayvanlar
hey'et-i mecmua: hepsi bırden, tamamı
hikmet: belırlı gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerıı yennde olma
iddîhar: depolama, yığılma
ihzar: hazırlama.
işaret: gosterme, bıldırme
Kadır-i Zülcelal: sonsuz bu yukluk, haşmet ve kudret sahıbı Allah.
katre: damla
kemal-ı hikmet: tam ve eksıksız bır hıkmet
kemal-ı rahmet: şefkat, merhamet ve ıhsanın en mukemmelı
kemal-ı rububıyet: rububıyetın mukemmelliği Allah ın butun varlıklara muhtaç olduklan şeylen vermesi onlan yetıştırmesi uyum ıçınde ıdare ve sevk etmesinin mukemmellığı
küllîyet: bolluk, çokluk.
lüzum: gerecklik
maden: toprak altından çıkanl dıktan sonra antılarak kalıba do kulebilen madde
maslahat: fayda, yarar
metanet: sağlamlık.
mevzun: olçulu, duzgun
mikyas: olçü, olçek.
muhtelif: çeşıtlı, farklı.
muntazam: duzenlı
muzeyyen: suslenmış, suslı
nakış: ışleme.
nebatat: bıtkıler
rızık: yiyecek, ıçecek şey
sahra: çol
Sânı-i Hakîm: her şeyı sanatla ve hikmetle yaratan Allah
semere: meyve, netice
suret: bıcım
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şaşaa: gosteriş
şaşaalı surette: gostenşlı bıcım de
tahavvulat: değışmeler
tavzif: vazıfelendırme, gorevlendırme
teçhiz: donatma
vahdet: bırlık.
vücub-u vahdet: Allah ın bırlığı nın zorunlu olusu
vücup: varlığı zorunlu olma
zemin: yer

her biri bir Sâni-i Hakîm'ın vücubuna şahadet ve vahdetine işaret etmekle beraber, hey'et-i mecmuasıyla haşmet-i saltanatını ve kemal-i rububiyetini gösterir; öyle de, bütün otlarda ve ağaçlardaki bütün yaprakların türlü türlü eşkâl-i muntazamalan ve ayrı ayrı vaziyetleri ve cezbekârâne mevzun hareketleri, yapraklar adedince yine o Sâni-i Hakîm'in vücub-u vücudunu ve vahdetini ve kemal-ı rububiyetini gösterir.

Hem, nasıl bütün ecsam-ı nâmiyede, büyümek zamanında muntazaman hareketleri ve türlü türlü alât ile teçhizleri ve çeşit çeşit meyvelere şuurkârâne teveccühleri, her biri ferden ferda yine o Sânı-ı Hakîm'in vücub-u vücuduna şahadet ve vahdetine işaret eder ve heyet-i mecmuasıyla gayet büyük bir mikyasta ıhata-i kudretini ve şümul-ü hikmetini ve cemal-i sanatını ve kemal-i rububiyetini gosterir; öyle de, bütün hayvanî cesetlerde kemal-i hikmetle nefislerini, ruhlarını yerleştirmek, türlü türlü cihazat ile kemal-i intizam ile teslih etmek, türlu turlu hizmetlerde kemal-i hikmetle göndermek, hayvanat adedince, belki cihazatlan sayısınca yine o Sâni-i Hakîm'in vücub-u vücuduna ve vahdetine şahadet ve işaret ettikleri gıbı, heyet-ı mecmuasıyla gayet parlak bır surette cemal-ı rahmetini ve kemal-i rububiyetini gösterir

Hem, nasıl bütün kalplere, ınsan ıse her nevı ulûm ve hakıkatleri bildiren, hayvan ise her nevı hacetlerinin tedankını öğreten butun ilhamat-ı gaybıye, bır Rabb-ı Rahîm'in vücudunu ihsas eder ve rububiyetine işaret eder; oyle de, gözlere kâınat bostanındakı manevî çıçeklen

adet: sayı, mıktar
alât: aletler
bostan: bahçe
cemal-ı rahmet: İlâhı rahmetteki güzellik.
cemal-i sanat: sanatın güzelliği
cezbekârâne: kendinden geçmiş bir şekilde
cihazat: cihazlar, organlar
ecsam-ı namıye: buyuyen cısımler, gelişen varlıklar
eşkâl-i muntazama: düzenli şekiller
ferden ferda: teker teker, tek tek.
gayet: son derece, çok
hacet: ıhtıyaç.
hakîkat: gerçek.
haşmet-i saltanat: hâkımıyetının büyüklüğü
hayvanat: hayvanlar
hey'et-i mecmua: hepsı bırden tamamı
ihata-i kudret: Allah ın kudretinin her şeyı kuşatması.
ihsas: hıssettırme
ilhamat-ı gaybıye: gayp alemın den gelen ılhamlar, canlıların ıhtıyaçlannı gıdermelerınde onlara yol gosteren ılhamlar
İşaret: gosterme, bildirme.
kaınat: butün alemler, varlıklar
kalp: gonul.
kemal-ı hikmet: tam ve eksıksız bır hıkmet.
kemal-i intizam: tam ve eksıksız düzen.
kemal-ı rububiyet: rububıyetın mükemmelliği. Allah ın butun varlıklara muhtaç olduklan şeylerı vermesı onlan yetıştırmesı uyum ıçınde ıdare ve sevk etmesının mükemmellığı
manevî: maddî olmayan manaya aıt ruha aıt, ıçe aıt fikrı hıssî gorunmeyen
mevzun: ölçülü.
mıkyas: olçek, olçu
muntazaman: düzenli olarak.
nefis: hayat, can
nevı: turlu çeşıt, cıns
Rabb-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahıbı olan Cenab-ı Hak.
rububiyet: ılahlık. Allah ın her zaman, her yerde, her yarattığına muhtaç olduğu şeyleri vermesı terbıye ve tedbırı beslenıcılık ve malıkıyet durumu.
Sâni-i Hakîm: her şeyı sanatla ve hıkmetle yaratan Allah
suret: bıçım, şekıl
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şuurkârâne: bılınçlı bır şekıl de.
şümul-ü hikmet: Allah ın hıkmetının her şeyı kaplaması
teçhiz: cıhazlanma donanma
tedarik: sağlama karşılama
teslih: sılahlandırma.
teveccüh: yonelme
ulum: ilmler
vahdet: bırlık.
vaziyet: durum, hâl
vucub-u vucut: varlığı gerekli olmak olmaması ımkânsız olmak
vücup: varlıgı zorunlu olma
vücut: varlık.

toplayan şuaat-ı ayniye gibi zahirî ve bâtınî bütün duygulann ayn ayrı âlemlere her biri birer anahtar olmaları, yine o Sâni-i Hakîm, o Fâtır-ı Alîm, o Hâlık-ı Rahîm, o Rezzak-ı Kerîm'in vücub-u vücudunu ve vahdet ve ehadiyetini ve kemal-i rububiyetini güneş gibi gösterir.

İşte, şu yukarıda geçen on ıkı ayrı ayrı pencerelerden, on iki vecihten bir pencere-i azam açılıyor ki, on iki renklı bır zıya-i hakıkat ıle Cenab-ı Hakkın ehadıyetını ve vahdanıyetini ve kemal-i rububiyetini gösterir.

İşte, ey bedbaht münkir! Şu daire-i arz kadar, belki medar-ı senevîsi kadar genış olan şu pencereyi ne ile kapatabilirsin? Ve Güneş gibi parlak olan şu maden-i nuru ne ıle sondurebilirsın ve hangı perde-ı gaflette saklayabilirsın?

Yedinci Pencere

Şu kâinat yüzünde serpilen masnuatın kemal-i intızamlan ve kemal-i mevzuniyetlen ve kemal-i zıynetleri ve icatlarının sühuleti ve birbirine benzemeleri ve bir tek fıtrat ızhar etmelen, nasıl ki bir Sâni-i Hakîm'in vücub-u vücudunu ve kemal-i kudretini ve vahdetini gayet geniş bir mikyasta gösteriyorlar. Öyle de:

• Camit ve basit unsurlardan hadsız ve ayrı ayrı ve muntazam mürekkebatın ıcadı, murekkebat adedince, yine o Sâni-i Hakîm'in vücub-u vücuduna şahadet ve vahdetine ışaret etmekle beraber;

adet: sayı, mıktar
alem: dünya
bâtını: ıç, gorunmeyen
bedbaht: bahtı kara, zavallı
camit: cansız
Cenab-ı Hak: Allah
daire-i arz: yer küre, dünya
ehadiyet: bırlık, Allah ın bırlı gının her bir şeyde tecelli etmesi
Fatır-ı Alım: her şeyı bılen ve hanka ustun sanatıyla yaratan sonsuz ılım sahıbı
fıtrat: yaratılış.
gayet: son derece, çok.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
Halık-ı Rahım: sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı yaratıcı Allah
ıcat: yoktan var etme, yaratma
ızhar: gosterme, açığa vurma
kâinat: butun âlemler, varlıklar
kemal-i intizam: tam ve eksıksız duzen
kemal-i kudret: kudretin mukemmelliği
kemal-ı mevzunıyet: mukemmel derecede olçulu olma
kemal-i rububiyet: rububıyetin mukemmellıgı. Allah ın butun varlıklara muhtaç olduklan şeyleri vermesi, onlan, yetıştırmesi, uyum ıçınde ıdare ve sevk etmesinin mukemmellıgı
kemal-i vahdet: bırlıgin mukemmellıgı
kemal-ı zıynet: mukemmel bır susleme
maden-i nur: nur kaynagı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
medar-ı senevi: dünyanın güneş etrafında donerken takıp ettıgı yorunge
mıkyas: olçek, olçu
muntazam: duzenlı
munkır: ınkâr eden
murekkebat: ıkı veya daha çok maddenin karışmasından meydana gelmiş şeyler
pencere-i azam: buyuk pencere
perde-i gaflet: gaflet perdesi gerçeklen gormeye engel olan perde, onemsememezlik.
Rezzak-ı Kerim: ıkram sahıbı olan rızık verıcı Cenab-ı Hak.
Sâni-i Hakım: her şeyı sanatla ve hıkmetle yaratan Allah
sühulet: kolaylık
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şuaat-ı ayniye: gozun ışınlara benzetilen gorme kabılıyetı, goz ferı
unsur: madde, element.
vahdanıyet: Allah ın varlıgı ve bırlıgı, Allah ın bir olusu
vahdet: bırlık.
vecih: yon
vucub-u vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak.
zahirî: gorunen, dış
ziya-l hakikat: hakıkat ışıgı

• hey'et-i mecmuasıyla gayet parlak bir tarzda kemal-i kudretini ve vahdetini gösterdiği gibi,

• terkibat-ı mevcudat tabir edilen terkip ve tahlil hengâmındaki teceddutte nihayet derecede ihtilât ve karışma içinde nihayet derecede bir imtiyaz ve tefrik ile, meselâ topraktaki tohumların ve köklerin çok karışık olduğu hâlde hiç şaşırmayarak, bir surette sümbüllenmelerini ve vücutlarını temyiz ve tefrik etmek ve ağaçlara giren karışık maddeleri yaprak ve çiçek ve meyvelere tefrik etmek ve hüceyrat-ı bedene karışık bir surette giden gıdaî maddeleri kemal-i hikmetle ve kemal-i mizanla ayırıp tefrik etmek, yine o *Hakîm-i Mutlak* ve o *Alîm-ı Mutlak* ve o *Kadîr-i Mutlak*'ın vücub-u vücudunu ve kemal-i kudretini ve vahdetini gösterdiği gibi,

• zerreler âlemini hadsız ve geniş bir tarla hükmüne getirip, her dakikada kemal-i hikmetle ekip biçip, yeni yeni kâinatlar mahsulâtını ondan almak ve o camide, âcize, cahile olan zerrata gayet şuurkârâne ve gayet hakîmâne ve muktedirâne hadsız muntazam vazifeleri gördürmek, yine o *Kadîr-i Zülcelâl*'in ve o *Sâni-ı Zülkemal*'in vücub-u vücudunu ve kemal-i kudretini ve azamet-ı rububiyetini ve vahdetini ve kemal-i rububiyetini gösterir.

İşte, bu dört yol ile, büyük bir pencere Marifetullaha açılır ve büyük bir mikyasta, bir *Sâni-i Hakîm*'i akla gösterir.

Şimdi, ey bedbaht gafil! Şu hâlde Onu görmek ve tanımak istemezsen aklını çıkar at, hayvan ol, kurtul!

âciz: güçsüz
alem: dünya
Alîm-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah
azamet-i rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç oldukları şeyleri vermesi onları, yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesinin büyüklüğü
bedbaht: bahtsız, zavallı
cahil: bilgisiz.
camit: cansız
gafil: gerçekleri görmeyen, önemsemeyen, iyi düşünmeyen
gayet: son derece, çok.
gıdaî: gıdayla ilgili, besleyici
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakimâne: belirli gayeleri gözeterek, faydalı ve yerli yerinde olarak.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah
hengam: zaman, an
hey'et-i mecmua: hepsi birden, tamamı
hüceyrat-ı beden: beden hücreleri
ihtilât: karışıklık
imtiyaz: ayrılma, farklılık.
işaret: gösterme
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
Kadir-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi Allah.
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kemal-i hikmet: tam ve mükemmel bir hikmet.
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği.
kemal-ı mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu, tam ölçü
kemal-i rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç oldukları şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesinin mükemmelliği
kemal-i vahdet: birliğin mükemmelliği
mahsulât: ürünler
Marifetullah: Allah'ı bilme, isim ve sıfatlarıyla tanıma
mikyas: ölçü, ölçek.
muktedirane: tam bir güç ve iktidarla
muntazam: düzenli
nihayet: son derece, çok.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sâni-ı Zülkemal: sonsuz kemal sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
suret: şekil, biçim
sümbüllenme: başak ve çiçek verme
şuurkarane: bilinçli bir şekilde
tabir etme: adlandırma
tahlil: çözümleme, ayırma
tarz: biçim, şekil
teceddüt: tazelenme, yenilenme
tefrik: ayırma
temyiz: ayırma
terkibat-ı mevcudat: varlıkların değişik elementlerin birleşmesiyle meydana gelişleri
terkip: birleştirme
vahdet: birlik
vücub-u vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak
vücut: varlık, beden, şekil ve yapı
zerrat: en küçük parçalar, atomlar
zerre: en küçük parça, atom

Sekizinci Pencere

Nev-i beşerdeki bütün ervah-ı neyyire ashabı olan enbıyalar (Aleyhımusselâm), bâhır ve zahir mu'cizatlarına istinat ederek ve bütün kulûb-u münevvere aktabı olan evliyalar, keşıf ve kerametlerine itimat ederek ve bütun ukul-ü nuraniye erbabı olan asfıyalar, tahkikatlarına istinat ederek, bir tek *Vahıd-i Ehad, Vacıbu'l-Vucud, Hâlık-ı Küllı Şey*'in vücub-u vücuduna ve vahdetine ve kemal-ı rububiyetine şahadetleri pek buyuk ve nuranî bir penceredir. Hem, her vakıt o makam-ı rububiyetı göstermektedir.

Ey bîçare munkir! Kıme guveniyorsun kı, bunları dınlemiyorsun? Veyahut gündüz içinde gözünü kapamakla, dunyayı gece mi oldu zannediyorsun?

Dokuzuncu Pencere

Kâinattaki ibadat-ı umumiye, bılbedahe bir *Ma'bud-u Mutlak*'ı gösteryor.

Evet, âlem-i ervaha ve bâtına gıden ve ruhanî ve meleklerle görüşen zatlann şahadetleriyle sabit olan umum ruhanî ve melâikelerın kemal-i imtısal ıle ubudıyetlerı ve bilmüşahede, bütün zîhayatların kemal-i intizamla ubudıyetkârâne vazıfeler gormelen ve bılmuşahede, anasır gibi bütün cemadatın kemal-i itaatle ubudiyetkârâne hızmetlerı bır *Ma'bud-u Bılhakkın* vucub-u vücudunu ve

aktap: kutuplar, buyuk velıler
âlem-ı ervah ve batın: ruhlar alemı ve gorunmeyen ıç âlem
aleyhımusselâm: Allah ın selamı onların üzenne olsun
anasır: unsurlar maddeler elementler
asfıya: Hz. Peygamberin yolundan gıden safıyet, ılım ve takva sahıbı buyuk zatlar
bâhır: apaçık.
bıçare: çaresiz.
bilbedahe: apaçık bir şekılde
bılmüşahede: gozle goruldu ğu gıbı
cemadat: cansızlar
enbıya: peygamberler
erbap: sahıpler
ervah-ı neyyıre ashabı: manen buyuk ve nurlu ruh sahıpleri
evlıya: velıler Allah ın dostlu ğunu kazanmış keramet gosteren kullar
Halık-ı Küllı Şey: kainatta mevcut olan her şeyın yaratıcısı Allah
ibadat-ı umumiye: bürün varlıkların yaptığı ibadetler
ıstınat: dayanma
ıtımat: guvenme
kainat: butun alemler varlıklar
kemal-ı imtısal: tam ve mukemmel şekılde emre uyma
kemal-ı intizam: tam ve eksıksız duzen
kemal-ı ıtaat: tam ve mukemmel ıtaat.
kemal-ı rububiyet: Allah ın butun varlıklara muhtaç olduklan şeylen vermesı onlan yetıştırmesı, uyum ıçınde ıdare ve sevk etmesının mukemmellığı
keramet: Allah ın bır ıkramı olarak, Onun velî kurallarında gorunen olağanustu hâller
keşıf: Allah ın bıldırmesıyle gızlı olan bır şeyın ogrenılmesı, ortaya çıkması
kulub-u munevvere aktabı: nuranı kalp sahıplerının en onde gelenlen
Ma'bud-u Bılhak: asıl ıbadet edılecek, hakkıyla ıbadete layık olan Allah
Ma'bud-u Mutlak: ıbadete lâyık tek varlık olan Allah
makam-ı rububiyet: rububiyet makamı Allah ın burun varlıklara muhtaç olduklan şeylen vermesı onlan yetıştırmesı uyum ıçınde ıdare ve sevk etmesının makamı
melâike: Allah ın nurdan yarattığı varlıklar melekler
mu'cızat: mu'cızeler Allah tarafından verılıp yalnız peygamberlerın gosterebılecekleri buyuk hanka ışler
munkır: ınkâr eden kabul etmeyen.
nev-i beşer: ınsanlık.
nuranı: nurlu
ruhanı: ruh âlemıne aıt varlık.
sabıt: ıspat edılmış.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tahkikat: araştırmalar
ubudıyetkârane: kul olana yakı şır şekılde
ukul-ü nuraniye erbabı: aydınlanmış akıl sahıplen
umum: butun
Vacıbu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zarı olan varlığı zarun ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil kendınden olup ezelı ve ebedî olan Allah
vahdet: bırlık.
Vahıd-i Ehad: bır olan ve bırlığı her bır şeyde tecelli eden Allah
vazıfe: odev
vucub-u vücut: varlığı gerekli olmak olmaması ımkansız olmak.
zahir: gorunen, açık
zîhayat: canlı

vahdetini gösterdiği gibi; her bir taifesi, icma ve tevatür kuvvetini taşıyan bütün arifleri hakikatli marifetleri, bütün şakirler taifesinin semeredar şükürleri ve bütün zakirlerin feyizli zikirleri ve bütün hamidlerin nimet arttıran hamdleri ve bütün muvahhitlerin burhanlı tevhitleri ve tavsifleri ve bütün muhiplerin hakikî muhabbet ve aşklarını ve bütün müritlerin sadık irade ve rağbetleri ve bütün munıplerin ciddî talep ve inabeleri, yine *Maruf, Mezkûr, Meşkûr, Mahmûd, Vahid, Mahbub, Mergub, Maksud* olan o *Ma'bud-u Ezeli*'nin vücub-u vücudunu ve kemal-i rububiyetini ve vahdetini gösterdiği gibi; kâmil insanlardaki bütün makbul ibadatın ve o makbul ibadatın neticesinden hâsıl olan füyuzat ve münacat, müşahedat ve keşfiyat, yine o *Mevcud-u Lemyezel* ve o *Ma'bud-u Lâyezal*'in vücub-u vücudunu ve vahdetini ve kemal-ı rububiyetini gösterir.

İşte şu üç cihette, ziyadar büyük bir pencere vahdaniyete açılır.

Onuncu Pencere

وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۞ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۞

arif: bilgi sahibi, Allah'ı bilmede ve tanımada ileri olan
aşk: şiddetli sevgi, Allah sevgisi
burhan: delil
ciddî: gerçek, mühim, önemli
cihet: yön
feyiz: manevi gıda, bereket
füyuzat: manevi bolluk ve bereketler, inayetler
hakikat: gerçek
hakiki: gerçek
hamd: teşekkür, şükran
hamit: Cenab-ı Hakka hamd u sena eden, Allah'a şükreden
hasıl: meydana gelme
ibadat: ibadetler
icma: bir konu üzerinde fikir birliğine varma
İnabe: işlenilen günahlara tevbe edip doğru yola, hakka yönelme
İrade: dileme, isteme
kamil: tam olgun, mükemmel
kemal-i rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç oldukları şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesinin mükemmelliği
keşfiyat: keşifler, Allah'ın bildirmesiyle evliyaların geçmiş ve gelecekle ilgili bildikleri maddi ve manevi sırlar
Ma'bud-u Ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve ibadete layık olan Allah
Ma'bud-u Layezal: varlığı hiçbir zaman son bulmayan ve ibadete layık tek ilah olan Allah
Mahbup: bütün varlıklar tarafından sevilen Allah
Mahmut: bütün varlıklar tarafından hamd edilen Allah
makbul: kabul edilmiş olan
Maksut: bütün varlıkların rızasına ermeyi ve cemalini görmeyi arzu ladıkları Allah.
marifet: bilme
Maruf: her şeyi hakkıyla bilen ve yarattıkları tarafından bilinen Allah.
Mergup: bütün yaratılmışların kendisinin rızasını istediği Allah
Meşkûr: bütün varlıkların kendisine şükrettiği Allah
Mevcud-u Lemyezel: varlığı zeval bulmayan sürekli var olan Allah
Mezkur: her şeyin kendisini zikrettiği andığı Allah.
muhabbet: sevgi
muhip: seven.
muvahhit: Cenab-ı Hakkın varlığına ve birliğine inanan, Allah'ı birleyen
münacat: Allah'a dua etme yalvarma
munıp: günahları terk edip Allah'a yönelen, tevbe eden
murit: Allah'ın rızasına kavuşmak isteyen kişi
müşahedat: gözle görülen şeyler
netice: sonuç.
nimet: iyilik, ihsan
rağbet: istek, arzu, meyil
sadık: doğru
semeredar: yemişli, faydalı
şakir: şükreden, müteşekkir
şükur: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
taife: grup, topluluk, tür
talep: istek, arzu
tavsif: vasıflandırma, özelliklerini anlatma
tevatür: sağlam bilgi, haber, yalan söylemelerini aklın kabullenemeyeceği bir topluluk tarafından verilen bilgi
tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna inanma
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
vahdet: birlik.
Vahit: bir olan ve her bir varlıkta birliği görülen Allah
vücub-u vahdet: varlığı zorunlu olan birlik.
vücub-u vücut: varlığı gerekli olma, olmaması imkânsız olma
vücut: var olma, var oluş, varlık
zakir: zikreden, zikredici
zikir: anma, anılma.
ziyadar: ziyalı, ışıklı

وَاٰتٰيكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَاَلْتُمُوهُ وَاِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوهَا [1]

Şu kâinattaki mevcudatın birbirine teavünü, tecavübü, tesanüdü gösterir ki, umum mahlûkat bir tek *Murebbî*'nin terbiyesindedirler, bir tek *Mudebbir*'in idaresindedirler, bir tek *Mutasarrıf*'ın taht-ı tasarrufundadırlar, bir tek *Seyyid*'in hizmetkârlandırlar.

Çünkü, zemindeki zîhayatlara levazımat-ı hayatıyeyi emr-i Rabbanî ile pişiren güneşten ve takvimcilik eden kamerden tut, tâ ziya, hava, mâ, gıdanın zîhayatların imdadına koşmalarına ve nebatatın dahi hayvanatın imdadına koşmalarına ve hayvanat dahi insanların imdadına koşmalarına, hatta aza-i bedenin birbirinin muavenetine koşmalarına ve hatta gıda zerratının huceyrat-ı bedeniyenin imdadına koşmalarına kadar cari olan bir düstur-u teavün ile, camit ve şuursuz olan o mevcudat-ı müteavine, bir kanun-u kerem, bir namus-u şefkat, bir düstur-u rahmet altında gayet hakîmâne, kerîmâne birbirine yardım etmek, birbirinin seda-i hacetine cevap vermek, birbirini takviye etmek, elbette, bilbedahe, bir tek, yekta *Vahid-i Ehad, Ferd-i Samed, Kadîr-i Mutlak, Alîm-i Mutlak, Rahîm-i Mutlak, Kerîm-i Mutlak bir Zat-ı Vacibu'l-Vücud*'un hizmetkârları ve memurları ve masnuları olduklarını gösterir.

İşte, ey bîçare müflis felsefî! Bu muazzam pencereye ne diyorsun? Senin tesadüfün buna karışabilir mi?

1- O Allah ki gökten bir su indirdi ki onunla sizin için rızık olarak meyveler yetiştirdi. • Birbirin ardınca dönüp duran güneşi ve ayı da sizin hizmetinize verdi. • O sözünüz ve hâlinizle istediğiniz her şeyden size verdi. Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız, saymakla bitiremezsiniz. (İbrahim Suresi, 32-34.)

Alîm-i Mutlak. sonsuz ve sınırsız ilim sahibi olan Allah
aza-i beden: vücut organları
biçare: çaresiz.
bilbedahe: apaçık bir şekilde
camit. cansız
cari: geçerli.
düstur-u rahmet. rahmet prensibi
düstur-u teavün: yardımlaşma kanunu
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri.
felsefî: felsefe ile ilgili felsefeye mensup
Ferd-i Samed. bir ve tek olan ve kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan, ama her şey ona muhtaç olan Allah
gayet. son derece
gıda: canlıları besleyen şeyler
hakîmâne: belirli gayeleri gözeterek, yerli yerinde ve faydalı bir şekilde
hâl: durum
hayvanat: hayvanlar
hizmetkâr: hizmetçi
huceyrat-ı bedeniye: vücuttaki hücreler
imdat. yardım
Kadir-i Mutlak. hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kainat. bütün âlemler, varlıklar
kamer: ay
kanun-u kerem: varlıklara ihtiyaçlarını verme, yardım etme kanunu
kerîmâne: lütufkâr ve cömert bir şekilde
Kerîm-i Mutlak: sınırsız ikram sahibi olan Allah
levazımat-ı hayatiye. hayat için lüzumlu olan ihtiyaç maddeleri
mâ: su
mahlûkat: varlık, yaratıklar
masnu: sanatla yapılmış eser
mevcudat. varlıklar
mevcudat-ı müteavine. birbiriyle yardımlaşan varlıklar
muavenet: yardım
muazzam: çok büyük.
Mutasarrıf: mülkünde dilediği gibi tasarruf eden Allah
Mudebbir: idare eden, ilmiyle her şeyin sonunu görüp, ona göre hikmetle iş yapan Allah
müflis: iflâs etmiş
Murebbi: her şeyi terbiye eden, eğiten, yetiştiren Allah
namus-u şefkat. şefkat kanunu.
nebatat: bitkiler
nimet: iyilik, ihsan, rızık
Rahîm-i Mutlak. rahmeti her şeyi kuşatan, sınırsız ve şefkat sahibi Allah
rızık: yiyecek, içecek şey
seda-i hacet. ihtiyaç sesi.
Seyyid: bütün kâinatın efendisi olan Allah
şuursuz. bilinçsiz, akılsız
taht-ı tasarruf: idaresi altında
takviye: kuvvetlendirme, destekleme
teavün: yardımlaşma
tecavüb: karşılıklı cevap verme.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme
tesadüf: rast gelme, rastantı
tesanüt: dayanışma
umum: bütün
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
yekta: tek, eşsiz
Zat-ı Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Zat, Allah.
zemin: yer
zerrat. zerreler, en küçük parçalar, atomlar
zîhayat. hayat sahibi
ziya: ışık.

On Birinci Pencere

اَلاَ بِذِكْرِ اللهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ[1]

Bütün ervah ve kulûbun dalâletten neş'et eden ıztırabat ve keşmekeş ve ıztırabattan neş'et eden manevî elemlerden kurtulmaları, bir tek *Hâlık*'ı tanımakla olur. Bütün mevcudatı bir tek *Sânia* vermekle necat buluyorlar. Bir tek *Allah*'ın zikriyle mutmain olurlar.

Çünkü, hadsız mevcudat bir tek zata verilmezse, Yirmi İkinci Sozde kat'î ıspat edildiği gibi, o zaman, her bir tek şeyi hadsız esbaba isnat etmek lâzım gelir ki; o hâlde bir tek şeyin vücudu, umum mevcudat kadar müşkül olur.

Çünkü, Allah'a verse, hadsiz eşyayı bir zata verir. Ona vermezse, her bir şeyi hadsiz esbaba vermek lâzım gelir. O vakıt, bır meyve kâınat kadar müşkülât peyda eder, belki daha ziyade müşkül olur. Çünkü, nasıl bir nefer yüz muhtelif adamın ıdaresine verilse, yuz muşkulât olur ve yüz nefer, bir zabıtin idaresine verilse, bir nefer hükmünde kolay olur; öyle de, çok muhtelif esbabın bır tek şeyin icadında ittifakları, yüz derece müşkülâtlı olur. Ve pek çok eşyanın ıcadı, bır tek zata verilse, yüz derece kolay olur.

Işte, mahıyet-i insanıyedekı merak ve taleb-i hakıkat cihetinden gelen nihayetsız ıztıraptan kurtaracak, yalnız tevhıd-ı Hâlık ve manfet-ı Ilâhıyedır.

1 Haberiniz olsun kı kalpler ancak Allah ın zıkrıyle huzura kavuşur. (Ra d Suresi 28.)

cihet: yön, taraf
dalâlet: İman ve İslâmıyetten ayrılmak.
derece: mertebe, kademe
elem: acı, keder, sıkıntı
ervah: ruhlar, canlar
esbap: sebepler.
eşya: şeyler, varlıklar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık: yoktan yaratan Allah
huzur: rahat.
hukmünde: gibi, yerinde
ıztırabat: ıztıraplar, sıkıntılar, acılar
ıztırap: acı, üzüntü, sıkıntı
icat: yoktan var etme, yaratma
idare: yonetme
isnat: dayandırma
ispat: doğruyu delillerle gosterme, kanıtlama
ittifak: beraber harekete etmek için sozleşmek, anlaşmak.
kâınat: butün alemler, varlıklar
kat'ı: kesin, şuphesiz.
keşmekeş: karışık olma durumu, karışıklık.
kulup: kalpler, gonuller
mahıyet-ı insanıye: insanın mahıyetı, yapısı
manevi: maddî olmayan, manaya aıt, ruha aıt, içe aıt, fikri, hissî, gorunmeyen
marifet-ı Ilahıye: sadece Allah ın kudretınde olan bılgı.
mevcudat: varlıklar
muhtelif: çeşıtlı, farklı
mutmain: tatmın olan, ıçı rahat ve gonlu hoş olan
muşkül: guç, zor
muşkulat: güçlukler, zorluklar
necat: kurtuluş
nefer: rutbesiz asker, er
neş'et eden: kaynaklanan, çıkan, meydana gelen
nihayetsiz: sonsuz.
peyda: meydana gelmek.
sani: her şeyi sanadı olarak yaratan Allah
taleb-i hakikat: hakıkatı gerçeği isteme
tevhıd-ı Hâlık: sadece bır yaratıcının olduğuna, başka yaratıcıların olmadığına inanmak.
umum: bütun
vakıt: vakıt, zaman
vucut: var olma, varlık.
zabit: subay
zat: kişi, şahıs
zikir: Allah ı hatırlama, ısımlerını soyleyerek onu anma
ziyade: çok.

Madem küfürde ve şirkte nihayetsiz müşkülât ve ıztırabat var, elbette o yol muhaldir, hakikatı yoktur. Madem tevhitte, mevcudatın yaratılışındaki sühulete ve kesrete ve hüsnüsanatına muvafık olarak, nihayetsiz sühulet ve kolaylık var; elbette o yol vaciptir, hakikattir.[1]

İşte ey bedbaht ehl-i dalâlet! Bak, dalâlet yolu ne kadar karanlıklı ve elemli. Ne zorun var ki, oradan gidiyorsun? Hem bak, iman ve tevhit yolu ne kadar kolay ve safalı! Oraya gir, kurtul.

On İkinci Pencere

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ۝ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّىٰ ۝ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ[2]

sırrınca, umum eşyada, hususan zîhayat masnularda, hikmetli bir kalıptan çıkmış gibi, her şeye bir mıktar-ı muntazam ve bir suret hikmetle verildiği, ve o suret ve o miktarda maslahatlar ve faydalar için eğri büğrü hudutlar bulunması; hem, müddet-i hayatlarında değiştirdiklen suret-ı libaslan ve mıktarlan, yine hikmetlere, maslahatlara muvafık bir tarzda mukadderat-ı hayatiyeden terkıp edilen manevî ve muntazam birer suret, birer mıktar bulunması bilbedahe gösterir ki, bir *Kadîr-i Zülcelâl*'in ve bir *Hakîm-i Zülkemal*'ın kader dairesinde suretleri ve biçimleri tertip edilen ve kudretin destgâhında vücutlan verilen o hadsız masnuat, o Zatın vücub-u vucuduna delâlet ve vahdetine ve kemal-i kudretine hadsiz lisan ile şahadet ederler.

1 Bkz. İsra Suresi 42; Enbiya Suresi 21/99; Sad Suresi 5.

2 Her şeyden yüce olan Rabbinin ismini tesbih et. • O Rabbin ki her şeyi yaratıp düzene koymuştur. • O Rabbin ki her şeye layık bir şekil ve ölçü tayin etmiş ve onu yaratılış gayesine yöneltmiştir. (A'lâ Suresi 1-3)

bedbaht: bahtsız, zavallı
bilbedahe: apaçık bir şekilde
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak.
delâlet: delil olma, işaret etme
destgâh: tezgâh, kudret ıktıdarı
ehl-i dalâlet: sapkınlar, İman ve İslâmiyetten ayrılanlar
elem: acı, keder, sıkıntı
gaye: maksat, hedef, netice.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
Hakîm-i Zülkemal: kemal sahibi, her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı yerli yerinde ve ölçülü oluş
hudut: sınırlar.
hususan: özellikle, hususî olarak
hüsnüsanat: sanattaki güzellik
ıztırabat: ıztıraplar, acılar, sıkıntılar
iman: inanma, inanç.
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi. Allah'ın takdir ve tayin etmesi
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi Allah
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
kesret: çokluk.
kudret: güç, kuvvet.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, inkâr
lâyık: yakışan
lisan: dil
manevî: maddî olmayan, manaya ait, ruha ait, içe ait, fikrî, hissî görünmeyen
maslahat: fayda, gaye
masnu: sanatla yapılmış şeyler
masnuat: sanatla yapılmış varlıklar
mevcudat: varlıklar
miktar-ı muntazam: düzenli bir ölçü, miktar
muhal: imkânsız
mukadderat-ı hayatiye: kader kalemiyle yazılmış hayat
muntazam: düzenli
muvafık: uygun
müddet-i hayat: yaşama süresi, ömür
müşkulat: güçlükler, zorluklar
nihayetsiz: sonsuz.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle yarattıklarını islah ve terbiye eden Allah, yaratan, büyüten, terbiye eden
safa: rahat ve huzurlu olma
sırrınca: İlâhî hikmetine göre, gerçeğine göre
suret: biçim, şekil
suret-i libas: elbise şekli, biçimi.
suhulet: kolaylık.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şirk: Allah'a ortak koşma
tarz: biçim, şekil
tayin: gösterme, sınırını çizme, belirtme.
terkip: birleşme, birkaç şeyi birleştirerek başka bir varlık meydana getirme
tertip: dizme, sıraya koyma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna inanma, birlik
umum: bütün
vacip: zorunlu.
vahdet: birlik
vücub-u vucut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: beden, varlık.
Zat: büyükluk ve yücelik sahibi Allah
zihayat: hayat sahibi

Sen kendi cismine ve azalarına ve onlardaki eğri büğrü yerlerin meyvelerine ve faydalarına bak, kemal-i hikmet içinde kemal-ı kudreti gör.

On Üçüncü Pencere

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1] sırrınca, her şey lisan-ı mahsusu ile *Hâlık*'ını yâd eder, takdis eder.

Evet, bütün mevcudatın lisan-ı hâl ve kâl ile ettiği tesbihat, bir tek *Zat-ı Mukaddes*'in vücudunu gösteriyor. Evet fıtratın şahadeti reddedilmez. Delâlet-ı hâl ise, hususan çok cihetlerle gelse, şüphe getirmez.

Bak, hadsiz fıtrî şahadeti tazammun eden ve nihayetsiz tarzlarda lisan-ı hâl ile delâlet eden ve mütedahil dâireler gibi bir tek merkeze bakan şu mevcudatın muntazam suretleri, her biri birer dildir, ve mevzun hey'etleri, her biri birer lisan-ı şahadettir, ve mükemmel hayatlan, her biri birer lisan-ı tesbihtir ki, Yirmi Dördüncü Sözde kat'î ispat edildiği gibi, o bütün diller ile pek zahir bir surette tesbihatları ve tahiyyatlan ve bir tek mukaddes zata şahadetleri, ziya güneşı gösterdiği gibi, bir *Zat-ı Vacıbu'l-Vucud*'u gostenr ve kemal-ı ulûhıyetine delâlet eder.

1 Hıçbir şey yoktur ki, Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

aza: organlar
cihet: yon
cısım: beden
delalet: delil olma, ışaret etme
delâlet-i hâl: hâlin ışareti, delil olması
fıtrat: yaratılıs
fıtrî: yaratılıştan gelen
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yoktan yaratan Allah.
hey'et: şekil, yapı.
hususan: özellikle.
ıspat: kanıt.
kat'ı: kesin, şüphesiz.
kemal-ı hikmet: tam ve mükemmel bır hıkmet.
kemal-i kudret: kudretın mükemmelliği
kemal-i uluhiyet: ılâhlığın mükemmelliği, ıbadete ve ıtaat edılmeye layık olmanın mukemmellığı
lisan-ı hâl: hâl dılı.
lisan-ı kal: konuşma dılı.
lisan-ı mahsus: özel dıl, kendısıne aıt dıl
lisan-ı şahadet: şahıtlık eden dıl
lisan-ı tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutan onu şanına lâyık ıfadelerle anan dıl
mevcudat: varlıklar
mevzun: ölçülü
mukaddes: temız, yuce, kusur ve noksanlardan uzak olan.
muntazam: düzenlı
mukemmel: tamamlanmış, kusursuz
mütedahil: bırbırı ıçınde, ıç ıçe
nihayetsiz: sonsuz
sırrınca: ...hakıkatının bıldırdıgıne gore
suret: bıçım, şekıl
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şüphe: tereddut, kuşku
tahiyyat: selamlar ve dualar
takdis: kutsama, eksıklıkten kusurdan, çırkınlıkten uzak ve yuce tutma
tarz: şekıl
tazammun: ıçıne alma, kapsama.
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, onu şanına lâyık ıfadelerle anma
tesbihat: Allah ı butun kusur ve noksanlardan yuce tutup Onu şanına layık ıfadelerle anan sozler
vücut: var olma, varlık.
yad: hatırlama, anma
zahir: gorunen, açık
Zat: buyukluk ve yucelik sahıbı Allah
Zat-ı Mukaddes: her turlu noksanlık ve çırkınlıkten yuce olan Zat, Allah
Zat-ı Vacıbü l-Vücud: varlıgı zarun ve zatı olan, varlıgı zarurı ve zatı olan, varlıgı baska sınırı varlıgına baglı degıl kendınden olup ezelı ve ebedı olan Zat, Allah.
ziya: ışık.

On Dördüncü Pencere

قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ[2]

مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ۞[3] إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ[4]

sırlanınca, her şey, her şeyinde ve her şe'ninde tek bır *Hâlık-ı Zülcelâl*'e muhtaçtır.

Evet, kâinattakı mevcudata bakıyoruz ve görüyoruz kı, zaaf-ı mutlak ıçınde bır kuvvet-ı mutlaka tezahûratı var ve acz-i mutlak içinde bir kudret-i mutlakanın âsân görünüyor: meselâ, nebatatın tohumlarında ve köklerindekı ukde-i hayatiyelerinin intibahları zamanında gösterdikleri harıka vazıyetlerı gıbı

Hem fakr-ı mutlak ve kuruluk ıçınde bır gınâ-i mutlağın tezahuratı var. kıştakı toprağın ve ağaçların vaziyet-i fakirâneleri ve baharda şaşaalı servet ve gınâlan gıbı.

Hem, cümud-u mutlak içinde bır hayat-ı mutlakanın tereşşuhatı görünüyor: anasır-ı camidenin zîhayat maddelere inkılâbı gibi.

Hem, bır cehl-ı mutlak ıçınde muhit bır şuurun tezahüratı görünüyor: zerrelerden yıldızlara kadar her şeyin, harekâtında nızamat-ı âleme ve mesalıh-ı hayata ve metalıb-i hikmete muvafık bir tarzda hareket etmeleri ve şuurkârâne vazıyetlen gıbı.

---

1. De kı "Her şeyin mulku ve tasarrufu elinde olan kımdır bıllyorsanız söyleyın." (Mü'mınun Suresi 88.)

2. Hıçbır şey yoktur kı hazınelen Bızım yanımızda olmasın. (Hıcr Suresi 21.)

3. Hıçbır canlı yoktur kı Allah onu alınından tutup kudredine boyun eğdırmış olmasın. (Hûd Suresi 56.)

4. Muhakkak kı, Rabbım her şeyı hakkıyla koruyucudur ve yapılan her şeyı kaydeder. (Hûd Suresi 56-57.)

---

acz-ı mutlak. sonsuz ve sınırsız güçsuzluk
anasır-ı camide: cansız elementler
asâr: eserler
cehl-ı mutlak. aşırı derecede bilgisizlik tam bir cahıllık
cümud-u mutlak. tam anlamıyla cansızlık.
fakr-ı mutlak: son derece fakirlik, yoksulluk.
gına: zenginlik.
gınâ-i mutlak. sınırsız zenginlik, varlık.
Halık-ı Zülcelâl: sonsuz büyukluk ve haşmet sahıbı olan ve her şeyı yoktan yaratan Allah
harekat: hareketler
harika vazıyet: olağanustü durum
hayat-ı mutlaka: tam ve kesın bır hayat.
hazine: define
inkılap: değişim, donuşüm
intıbah: uyanış
kâinat. alem, evren, varlıklar
kudret: güç, kuvvet
kudret-ı mutlaka: mutlak kudret, sonsuz ve sınırsız kudret.
kuvvet-i mutlak: sınırsız kuvvet.
mesalıh-ı hayat: hayata aıt faydalar
metalıb-ı hikmet: Ilahı hıkmetın istekleri gerekleri
mevcudat. var olan her şey, varlıklar
muhakkak: şuphesiz doğru gerçek.
muhıt. her şeyı kuşatan
muhtaç: ıhtıyacı olan
muvafık. uygun
mulk. mal
nebatat: bıtkıler
nızamat-ı âlem: âlemdekı düzenler
Rab: besleyen, yetuştıren verdığı nımetlerle yarattıklarını ıslah ve terbıye eden Allah, yaratan, büyüten, terbıye eden
servet: zenginlik, varlık.
sırlarınca: hakıkatlerinin bıldırdıgine gore.
şaşaalı: göstenşlı, parlak
şe'n: hal, keyfiyet, durum, ozellik, yapı, ıstıdat, ış, yenı ış, yenı olan hâl
şuur: anlayış, bılınç
şuurkârane: şuurlu ve bılınçlı bır şekılde
tarz: şekıl
tasarruf: ıdare etme, ıstedıgı gibi kullanma
tereşşuhat. sızıntılar, izler
tezahurat: gorunmeler
ukde-ı hayatıye: hayat düğümu
vazıyet. durum, hâl.
vazıyet-ı fakırane: fakırce durum
zaaf-ı mutlak: son derece zayıflık.
zerre: en kuçuk parça, atom
zîhayat. hayat sahıbı

İşte, bu acz içindeki kudret ve zaaf içindeki kuvvet ve fakr içindeki servet ve gınâ ve cümut ve cehil içindeki hayat ve şuur, bilbedahe ve bizzarure, bir *Kadîr-i Mutlak* ve *Kavi-i Mutlak* ve *Ganî-i Mutlak* ve *Alîm-i Mutlak* ve *Hayy-ı Kayyum* bir Zatın vücub-u vücuduna ve vahdetine karşı her taraftan pencereler açar, hey'et-i mecmuası ile, büyük bir mıkyasta, bir cadde-i nuraniyeyi gösterir.

İşte, ey tabiat bataklığına düşen gafil! Eğer tabiatı bırakıp kudret-i İlâhiyeyi tanımazsan, her bir şeye, hatta her bir zerreye hadsız bir kuvvet ve kudret ve nihayetsiz bir hikmet ve maharet, belki ekser eşyayı görecek, bilecek, idare edecek bir iktidar, her şeyde bulunduğunu kabul etmek lâzım gelir.

On Beşinci Pencere

[1] اَلَّذِى اَحْسَنَ كُلَّ شَىْءٍ خَلَقَهُ sırrınca, her şeye, o şeyin kabiliyet-i mahiyetine göre kemal-i mızan ve intizam ile biçilip hüsnüsanat ile tertip edilip, en kısa yolda, en güzel bir surette, en hafif bir tarzda, istimalce en kolay bir şekilde, meselâ kuşların elbiselerine ve her vakit tüylerini kolayca oynatmalarına ve istimal etmelerine bak. Hem, israfsız hikmetli bir tarzda vücut vermek, suret giydirmek, eşya adedince diller ile bir *Sâni-i Hakîm*'in vücub-u vücuduna şahadet ve bir *Kadîr-i Alîm-i Mutlak*'a işaret ederler.

1 O her şeyi en güzel şekilde yarattı. (Secde Suresi, 7.)

acz: zayıflık.
adet: sayı.
Alîm-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi olan Allah.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
bizzarure: kesinlikle, zorunlu olarak.
cadde-i nuraniye: nurlu, aydınlık cadde.
cehil: bilgisizlik.
cümut: cansızlık.
ekser: pek çok, birçok.
fakr: fakirlik.
gafil: gerçekleri görmeyen, önemsemeyen, iyi düşünmeyen.
Ganî-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız zenginlik sahibi ve hiç bir şeye ihtiyacı olmayan Allah.
gınâ: zenginlik.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat: dirilik, canlılık.
Hayy-ı Kayyum: her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, Allah.
hey'et-i mecmua: hepsi birden, tamamı.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde oluş, ilim, bilgi.
husnusanat: güzel sanat.
idare: yönetme.
İktidar: güç, kudret.
israf: gereksiz ve boş yere kullanma.
istimal: kullanma.
işaret: gösterme, bildirme.
kabiliyet-i mahiyet: tabiatındaki, iç yüzdeki kabiliyet, yetenek.
Kadîr-i Alîm-i Mutlak: her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen, sınırsız kudret ve ilim sahibi Allah.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Kavi-i Mutlak: sınırsız kuvvet sahibi olan Allah.
kemal-i mizan ve intizam: tam bir düzen ve ölçü.
kudret: güç, kuvvet.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
kuvvet: güç, kudret.
maharet: becerikhlik, ustalık.
mıkyas: ölçü, ölçek.
nihayetsiz: sonsuz.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
servet: zenginlik, varlık.
sırrınca: hakikatının bildirdiğine göre.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuur: bilinç, anlayış, idrak.
tabiat bataklığı: Allah'ı inkar edenlerin yaratıcı bir güç olarak gördükleri içinde yaşadığımız doğa ve madde âlemi.
tabiat: doğa. Allah'ı inkar edenlerin yaratıcı bir güç olarak gördükleri içinde yaşadığımız doğa ve madde âlemi.
tarz: biçim, şekil.
tertip: düzenleme.
vahdet: birlik.
vakıt: zaman.
vücub-u vücut: varlığı gerekli olma, olmaması imkânsız olma.
vücut: beden.
zaaf: zayıflık.
Zat: büyükluk ve yüceklik sahibi Allah.
zerre: en küçük parça, atom.

On Altıncı Pencere

Rûy-i zeminde mevsimbemevsim tazelenen mahlûkatın icat ve tedbirlerindeki intizamat ve tanzimat, bilbedahe bir hikmet-i ammeyi gösterir. Sıfat mevsufsuz olmadığından, elbette o hikmet-ı amme, bizzarure, bir *Hakîm*'i gösterir.

Hem, o perde-ı hıkmet içinde harıka tezyınat, bılbedahe, bir inayet-i tammeyi gösterir; ve o inayet-i tamme, bızzarure, inayetkâr bir *Hâlık-ı Kerîm*'ı gösterır. Ve o perde-i inayette umuma şamıl bır taltıfat ve ıhsanat, bilbedahe, bir rahmet-ı vasıayı gosterir. Ve o rahmet-i vâsıa, bizzarure bir *Rahman-ı Rahîm*'i gösterir. Ve o perde-ı rahmet üstünde dahi, bütün rızka muhtaç zîhayatların lâyık ve mükemmel bır tarzda ıaşeleri ve erzakları, bılbedahe, terbıyekârâne bır rezzakıyet ve şefkatkârâne bır rububiyeti gösterir. Ve o terbıye ve idare, bizzarure bir *Rezzak-ı Kerîm*'ı gösterir.

Evet, zeminın yüzünde kemal-i hıkmetle terbıye edilen ve kemal-i inayetle tezyin edilen ve kemal-i rahmetle taltif edilen ve kemal-i şefkatle ıaşe edilen bütun mahlûkat, birer birer bir *Sâni-i Hakîm, Kerîm, Rahîm, Rezzak*'ın vücubuna şahadet ve vahdetine ışaret ettikleri gibi, yeryüzünün mecmuunda tezahür eden ve umumunda görülen ve kasıt ve ıradeyi bilbedahe gosteren hıkmet-ı amme; ve hikmeti dahi tazammun eden umum masnuata şamıl ınayet-ı tamme; ve ınayet ve hıkmetı tazammun

bilbedahe: apaçık bir şekilde
bizzarure: kesinlikle zorunlu olarak
erzak: yiyecek, içecekler besinler gıdalar
Hakim: her şeyi belirli gayelen yonelik, faydalı ve yerli yerinde yaratan Allah
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ıkram ıle yaratan Allah
harıka: olağanustü
hikmet: belırlı gayelere yonelik, faydalı ve yerlı yerinde oluş
hıkmet-ı amme: her şeyı ku şatan hikmet gaye ve fayda
laşe: beslemek.
icat: yoktan var etme yaratma
Ihsanat: ihsanlar iyilikler ba ğışlar
İnayet: yardım
inayet-i tamme: tam ve eksıksız yardım
ınayetkâr: yardım ve iyilik eden
intizamat: duzenlemeler duzenler
ırade: dileme isteme tercih
işaret: gosterme bildirme
kasıt: bilerek yapma amaç.
kemal-ı hıkmet: tam ve mukemmel bir hıkmet.
kemal-ı ınayet: mukemmel bır yardım
kemal-ı rahmet: şefkat, merhamet ve ıhsanın en mukemmelı
kemal-ı şefkat: tam ve eksıksız şefkat.
Kerîm: ıkramı ve bol olan sonsuz cömertlik sahıbı Allah
layık: yakışan
mahlukat: yaratılmışlar yaratıklar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mecmu: butun tamam
mevsımbemevsım: mevsım mevsim mevsımden mevsıme
mevsuf: vasıflanmış kendısınde bır sıfat bulunan.
muhtaç: ıhtıyacı olan.
mükemmel: noksansız tam, ek sıksız
perde-ı hıkmet: hıkmet perdesi
perde-ı ınayet: yardım perdesi
perde-ı rahmet: rahmet perdesi
Rahım: rahmetı her şeyi kuşatan Allah
Rahman-ı Rahîm: Rahman ve Rahım olan Allah dunya ve ahı rette yarattıklarına sonsuz rahmet şefkat ve merhametle muamele eden Allah.
rahmet-ı vasıa: geniş rahmet.
Rezzak: butun varlıkların rızklarını veren ve ıhtıyaçlarını karşıla yan Allah
Rezzak-ı Kerîm: ıkram sahıbı olan rızk verıcı Cenab ı Hak.
rezzakıyet: rızk verıcılık.
rızk: yiyecek içecek, gıda besın
rububiyet: rablık, Allah ın her za man her yerde her yaratttığına muhtaç olduğu şeylen vermesi terbıye ve tedbırı besleyıcılık ve malıkıyet durumu
rûy-ı zemin: yeryuzu
Sanı-ı Hakım: her şeyı belırlı ga yelere yonelik, faydalı yerlı ye rınde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
sıfat: nıtelik, vasıf.
şahadet: şahıtlık tanıklık.
şamıl: içine alan kaplayan.
şefkatkarane: şefkatlı olarak
taltıf: lutuf ve ihsanda bulunma.
taltıfat: taltıfler lutuf ve ihsanlar da bulunmalar
tanzimat: duzenlemeler
tarz: bıçım şekıl
tazammun: ıçıne alma kapsama
tedbir: idare etme çekip çevırme
terbiye: besleme yetıştırme, bu yutme
terbıyekarane: terbiye edene yakışır şekılde.
tezahur: gorunme
tezyin: süslemek.
tezyınat: süsler suslemeler
umum: butun genel tum
vahdet: bırlık
vucup: varlıgı zorunlu olma
zemin: yer
zihayat: hayat sahıbı

eden ve umum mevcudat-ı arziyeye şamil olan rahmet-i vâsia, ve rahmet ve hikmet ve inayeti de tazammun eden umum zîhayata şamıl bır surette ve gayet kerîmâne bir tarzda olan nzık ve iaşe-ı umumiyeyi birden nazara al, bak.

Nasıl ki elvan-ı seb'a ziyayı teşkil eder ve yeryüzünü tenvir eden o zıya, nasıl, şuphesız, güneşi gosterır, oyle de, o hikmet içindeki inayet ve inayet içindeki rahmet ve rahmet içindekı iaşe-i nzkî, nihayet derecede *Hakîm, Kerîm, Rahîm, Rezzak* bir *Vacıbu'l-Vucud*'un vahdetini ve kemal-i rububiyetini büyük bir mıkyasta yüksek bir derecede, parlak bir surette gösterır.

İşte ey sersem münkır-i gafil! Göz onundekı bu hakîmâne, kerîmâne, rahîmâne, rezzakane terbiyetı ve bu acip ve hanka ve mu'cize keyfiyeti ne ıle izah edebilırsın? Senin gibi serseri tesadüfle mi? Ve kalbin gibi kör kuvvetle mı? Ve kafan gıbı sağır tabıatla mı? Ve senin gıbı âciz, camıt, cahil esbapla mı? Yoksa nihayetsiz derecede mukaddes, münezzeh ve müberra, muallâ ve nihayetsiz derecede *Kadîr, Alîm, Semî, Basîr* olan *Zat-ı Zulcelâl*'e nihayetsiz derecede âciz, cahıl, sağır, kör, mumkın, miskin olan tabıat namını verip, nihayetsiz hata ışlemek mi istersin? Hem, güneş gibi parlak şu hakıkatı hangi kuvvet ile söndürebilırsin, hangi perde-i gaflet altında saklayabilırsın?

acip: hayret veren, şaşırtan.
âciz: güçsüz
Alim: çok bilen, her şeyi hakkıyla bilen Allah
Basır: her şeyi goren Allah
camıt: canısız
elvan-ı seb'a: yedi renk.
esbap: sebepler.
gayet: son derece, çok.
hakıkat: gerçek.
Hakım: her şeyı belırlı gayelere yonelik, faydalı ve yerlı yennde yaratan, hikmet sahıbı Allah
hakımane: belırlı gayelere yonelık, faydalı ve yerlı yernde olacak şekılde
harıka: olağanustu
hikmet: belırlı gayelere yonelık, faydalı ve yerlı yennde olus
iaşe-i nzkî: nzkıla besleme
iaşe-i umumıye: burun yaratıklarn kuşatan besleme, nzklandırma
inayet: yardım
ızah: açıklama
Kadır: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah.
kemal-ı rububıyet: Allah ın butun varlıklara muhtaç olduklan şeylerı vermesı, onları, yetıştırmesı uyum ıçınde ıdare ve sevk etmesının mukemmelliği
Kerim: ıkramı ve bol olan sonsuz cömertlik sahıbı Allah
kerimane: cömertçe, yardım ve ihsanda bulunarak.
keyfiyet: durum
mevcudat-ı arziye: dunyadakı varlıklar
mıkyas: olçu, olçek.
mıskın: zavallı
muallâ: yuce, yuksek.
mu'cize: benzennı yapmaktan insanların âcız kaldığı şey
mukaddes: temız yuce, kusur ve noksanlardan uzak olan
müberra: kusurdan uzak ve annmış
mümkın: yaratılanlar, Allah ın dışındakı butun varlıklar
münezzeh: kusur ve çırkınlıkten uzak, hıçbır şeye ihtıyacı olmayan
munkır-i gafil: gerçekleri gormeyen, onemsemeyen, ıyi dusunmeyen, inkarcı
nam: ad, isim
nazar: bakış
nihayet: son
nihayetsız: sınırsız, sonsuz.
perde-i gaflet: gaflet perdesi, gerçeklen gormeye engel olan perde, onemsememezlik
Rahım: rahmetı her şeyi kuşatan Allah.
rahımane: merhamet ve şefkat ederek
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gosterme
rahmet-i vâsia: geniş ve bol rahmet.
Rezzak: butun varlıklann nzıklannı veren ve ihtıyaçlarını karşılayan Allah.
rezzakane: nzık verene yakışır bır şekılde
nzık: yiyecek, içecek şey, besın, gıda
Semî: ışıten, gızlıyı ve fısıltıyı bile ısıten, gızlı saklı her şeyi duyan ve kullannın nıyazını kabul eden Allah
sersem: akılsız
serseri tesadüf: akılsız rastlantı
suret: şekıl, bıçım.
şamil: ıçine alan, kaplayan
tabıat: doğa, Allah ı ınkâr edenlenn yaratıcı bır güç olarak gordukleri ıçınde yaşadıgımız doğa ve madde alemi
tarz: bıçım, şekıl
tazammun: ıçine alma, kapsama
tenvir: aydınlatma
terbiye: besleme, büyütme, yetıştırme.
teşkil: oluşturma
umum: butun, genel, tum
Vacıbu'l-Vucud: varlığı zarurî ve zatî olan varlığı başkasının varlığına bağlı degil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdet: bırlık.
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyukluk ve haşmet sahıbı olan zat, Allah
zîhayat: hayat sahıbi
ziya: ışık.

On Yedinci Pencere

إِنَّ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ ۞[1]

Zeminin yüzünü yaz zamanında temaşa edip görüyoruz ki, icad-ı eşyada müşevveşiyeti iktiza eden ve intizamsızlığa sebep olan nihayetsiz sahavet ve bir cûd-u mutlak, gayet derecede bir insicam ve intizam içinde görünüyor. İşte zemin yüzünü tezyin eden bütün nebatatı gör.

Hem, mizansızlığı ve kabalığı iktiza eden icad-ı eşyadaki sür'at-i mutlaka dahi kemal-ı mevzuniyet içinde görünüyor. İşte, zemin yüzünü süslendiren bütün meyvelere bak. Hem, ehemmiyetsizliği, belki çirkinliği iktiza eden kesret-i mutlaka dahi kemal-i husnusanat içinde görünüyor. İşte yeryüzünü yaldızlayan bütün çiçeklere bak.

Hem, sanatsızlığı, basitliği iktiza eden icad-ı eşyadaki sühulet-i mutlaka dahi nihayetsiz derecede sanatkârlık ve maharet ve ihtimamkârlık içinde görünüyor. İşte yeryüzündeki ağaç ve nebatat cihazatının sandukçaları ve programları ve tarihçe-i hayatlarının kutucukları hükmünde olan bütün tohumlara, çekirdeklere dikkatle bak.

Hem, ihtilâf ve ayrılığı iktiza eden uzaklık ve bu'd-u mutlak dahi bir ittifak-ı mutlak içinde görünüyor. İşte bütün aktâr-ı zeminde zer' edilen her nevi hububata bak.

1- Muhakkak ki göklerde ve yerde mü'minler için Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine işaret eden delîller vardır. (Casiye Suresi, 3.)

aktâr-ı zemin: yeryüzünün dört bir köşesi
bu'd-u mutlak: sınırsız uzaklık.
cihazat: organlar
cud-u mutlak: sınırsız cömertlik
delil: bir hükmün ya da fikrin doğruluğunu kanıtlayan şey
ehemmiyetsizlik: önemsizlik.
gayet: çok, pek, çok.
hububat: tohumlar, taneler
icad-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi, yaratılması
İhtilâf: farklılık.
ihtimamkârlık: özenmek, önem vermek, fazlaca dikkat etmek
iktiza: gerekme, gerektirme
insicam: uygunluk, düzgünlük
intizam: düzen, düzgünlük, düzenlilik.
işaret: gösterme, bildirme.
ittifak-ı mutlak: sınırsız birliktelik.
kemal-ı husnusanat: mükemmel güzel sanat.
kemal-i mevzuniyet: mükemmel bir ölçü ve denge.
kesret-i mutlaka: sınırsız çokluk.
kudret: güç, kuvvet
maharet: ustalık, becerikliik
mizan: ölçü, denge
mizansızlık: ölçüsüzlük
muhakkak: şüphesiz
mü'min: Allah'a iman eden, inanan.
müşevveşiyet: karışıklık
nebatat: bitkiler
nev': tür, çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
sahavet: cömertlik.
sanat: ustaca ve güzel yapılış.
sandukça: küçük sandık
sühulet-i mutlaka: sonsuz kolaylık.
sür'at-ı mutlaka: sonsuz ve sınırsız çabukluk.
tarihçe-i hayat: hayatın özeti
temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek.
tezyin: süslemek
yaldızlama: süsleme eşyaları altın ve gümüş rengindeki parlak maddelerle süsleme
zemin: yer
zer' etme: ekme, dikme

Hem, karışmayı ve bulaşmayı iktiza eden kemal-i ihtilât, bilâkis kemal-i imtiyaz ve tefrik içinde görünüyor. İşte bütün yeraltına karışık atılan ve madde itibarıyla birbirine benzeyen tohumların sümbül vaktinde kemal-i imtiyazları; ve ağaçlara giren muhtelif maddelerin yaprak, çiçek ve meyvelere, kemal-i imtiyaz ile tefrikleri, ve mideye giren karışık gıdaların muhtelif aza ve hüceyrata göre kemal-i imtiyazla ayrılmalarına bak, kemal-i hikmet içinde kemal-i kudreti gör.

Hem, ehemmiyetsizliği, kıymetsizliği iktiza eden gayet derecede mebzuliyet ve nihayet derecede ucuzluk dahi, yeryüzünde masnuatça, sanatça nihayet derecede kıymettar ve pahalı bir keyfiyette görünüyor. İşte o hadsiz acaib-i sanat içinde, yeryüzünün Rahmanî sofrasında yalnız kudretin şekerlemeleri olan dutların nevilerine bak, kemal-i rahmeti kemal-i sanat içinde gör.

İşte, bütün rûy-i zeminde gayet kıymettarlık ile beraber hadsiz ucuzluk, ve hadsiz ucuzluk içinde hadsiz ihtilât ve karışıklık ile beraber hadsiz imtiyaz ve tefrik, ve hadsiz imtiyaz ve tefrik içinde gayet uzaklık ile beraber son derece muvafakat ve benzeyiş, ve son derece benzemek içinde gayet derecede suhulet ve kolaylık ile beraber gayet derecede ihtimamkârâne yapılış, ve gayet derecede güzel yapılış içensinde sür'at-ı mutlaka ve çabuklukla beraber gayet derecede mevzun ve mizanlı ve israfsızlık, ve gayet derecede israfsızlık içinde son derece çokluk ve kesret ile beraber son derecede hüsnüsanat, ve son derece husnusanat içinde nihayet derecede sahavet

acaib-i sanat: Allah'ın insanları şaşırtan harika sanatları
aza: organlar
bilâkis: aksine, tersine
ehemmiyetsizlik: önemsizlik
gayet: çok, pek çok, son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hüceyrat: hücreler
husnusanat: sanat güzelliği
ihtilat: karışıklık
ihtimamkarane: özenerek, önem vererek, fazlaca dikkatlice
iktiza: gerekme, gerektirme
imtiyaz: farklılık, diğerlerinden ayrı olma
israf: gereksiz ve boş yere kullanma
itibarıyla: değeriyle
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet
kemal-i ihtilat: tam bir karışıklık
kemal-i imtiyaz: tam bir ayrılma ve farklı olma
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
kemal-i rahmet: şefkat, merhamet ve ihsanın en mükemmeli
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik
kesret: çokluk
keyfiyet: durum, kalite
kıymetsizlik: değersizlik
kıymettar: kıymetli, değerli
kıymettarlık: kıymetlilik, değerlilik
kudret: güç, iktidar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mebzuliyet: bolluk, çokluk
mevzun: ölçülü, düzgün
mizan: ölçü, denge
muhtelif: çeşitli, farklı
muvafakat: uygunluk
nev: tür, çeşit
nihayet: son
Rahmanî sofra: bütün varlıkların rızıklarının içinde bulunduğu rahmet ve merhamet sonsuz olan Allah tarafından gönderilen sofra
rûy-i zemin: yeryüzü
sanat: ustaca ve güzel yapılış
sühulet: kolaylık
sümbül vakti: başak ve çiçek verme zamanı
sür'at-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız çabukluk
tefrik: ayırt etme, ayrı tutma, birbirinden ayırma

ile beraber intizam-ı mutlak, elbette, gündüz ışığı, ışık güneşi gösterdiği gibi, bir *Kadîr-i Zülcelâl*'ın, bir *Hakîm-i Zülkemal*'ın, bir *Rahîm-ı Zülcemal*'ın vücub-u vücuduna ve kemal-i kudretine ve cemal-i rububiyetine ve vahdaniyetine ve ehadiyetine şahadet ederler, لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى[1] sırrını gösterirler.

Şimdi, ey bîçare cahil, gafil, muannit, muattıl! Bu hakikat-i uzmayı ne ile tefsir edebilirsin? Bu nihayet derecede mu'cize ve harika keyfiyeti ne ile izah edebilirsin? Bu hadsiz derecede acip şu sanatları neye isnat edebilirsin? Bu yeryüzü derecesinde geniş bu pencereye hangi perde-i gafleti atıp kapatabilirsin? Senin tesadüfün nerede, tabiat dediğin ve güvendiğin şuursuz yoldaşın ve dalâlette istinatgâhın ve arkadaşın nerede? Bu işlere tesadüfün karışması yüz derece muhal değil mi? Ve şu harika işlerin binden birinin tabiata havalesi bin derece muhal olmuyor mu? Yoksa camit, âciz tabiatın her bir şeyin içinde, o şeyden yapılan, eşya adedince manevî makine ve matbaaları mı var?

On Sekizinci Pencere

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ[2]

Yirmi İkinci Sözde izah edilen şu temsile bak ki:

Nasıl mükemmel, muntazam, sanatlı, saray gibi bir eser, bilbedahe muntazam bir fiile delâlet eder. Yanı bir

1. En güzel isimler Onundur. (Haşr Suresi, 24.)
2. Onlar, göklerin ve yerin ifade ettiği manalara bakmazlar mı? (A'raf Suresi, 185.)

acip: hayret verici, şaşırtıcı
acız: güçsüz
adet: sayı, miktar
bîçare: çaresiz, zavallı
bilbedahe: apaçık bir şekilde
cahil: bilgisiz
camit: cansız.
cemal-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç olduklarını şeylerin vermesi, onların yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesindeki güzellik
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, doğru yoldan ayrılmak.
delâlet: delil olma, gösterme
ehadiyet: birlik. Allah'ın birliği
eser: yapı
fiil: iş
gafil: gerçekleri görmeyen, önemsemeyen, iyi düşünmeyen
hadsiz: sınırsız
hakikat-i uzma: en büyük hakikat.
Hakîm-i Zülkemal: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde ve mükemmel yaratan kemal sahibi Allah
harika: olağanüstü
havale: bırakma, bir işi başkasının yaptığını iddia etme
ifade: anlatma, bildirme
intizam-ı mutlak: tam ve mükemmel düzen.
isnat: dayandırma
istinatgah: dayanak noktası
izah: açıklama
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi Allah
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
keyfiyet: durum, vaziyet.
mana: anlam
manevî: maddî olmayan, manaya ait, ruha ait, içe ait, fikrî, hissi görünmeyen
matbaa: basım evi
muannit: inatçı.
muattıl: Allah'a inkâr eden
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstü şey
muhal: imkânsız
muntazam: düzenli
mükemmel: her şeyi tam ve eksiksiz
perde-i gaflet: gaflet perdesi, gerçekleri görmeye engel olan perde, önemsememezlik
Rahîm-i Zülcemal: güzellik sahibi olan ve yarattıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametli olan Allah
sahavet: cömertlik
sanat: ustaca ve güzel yapılış
sır: gizli hakikat, gerçek.
şahadet: şahitlik, tanıklık
şuursuz: akılsız, bilinçsiz
tabiat: doğa. Allah'ı inkâr edenlerin yaratıcı bir güç olarak gördükleri, içinde yaşadığımız doğa ve madde âlemi
tefsir: açıklama, yorum.
temsil: örnek, benzetme
tesadüf: rastgelme, rastlantı
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
vücub-u vücud: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak
yoldaş: yol arkadaşı

bına bir dülgerliğe delâlet eder. Ve mükemmel, muntazam bir fiil, bizzarure, mükemmel bır faile ve mahir bır ustaya, bır dülgere delâlet eder. Ve mükemmel usta ve dülger ünvanlan, bilbedahe, mükemmel bir sıfata, yani sanat melekesine delâlet eder. Ve mükemmel sıfat ve o mükemmel meleke-ı sanat, bilbedahe, mükemmel bır istidadın vücuduna delâlet eder. Ve mükemmel bır istidat ise, âlî bir ruh ve yüksek bir zatın vücuduna delâlet eder.

Öyle de, zeminin yüzünü, belki kâinatı dolduran müteceddit eserler, bilbedahe, gayet derece-i kemalde bulunan ef'ali gösteriyor.

Ve şu nihayet derecedeki intizam ve hikmet dairesindeki ef'al, bilbedahe, ünvanları ve isimleri mükemmel olan bir failı gösteriyor. Çünkü, muntazam, hakîmâne fiiller failsız olmadığı, kat'iyen malûm.

Ve son derece mükemmel ünvanlar, o failin son derece kemaldeki sıfatlarına delâlet eder. Çünkü, fenn-i sarfça, nasıl ism-i fail mastardan yapılır; öyle de, ünvanların ve isimlerin dahi mastarlan ve menşeleri sıfatlardır.

Ve son derece-i kemalde sıfatlar, şüphesiz son derece mükemmel olan şuunat-ı zatiyeye delâlet eder.

Ve kabiliyet-ı zatıye, tabir edemediğimiz o mükemmel şuun-u zatıye, bihakkalyakîn hadsiz derece-i kemalde olan bir Zata delâlet eder.

İşte, bütün âlemdeki âsâr-ı sanat ve bütün mahlûkat, her bırı bırer eser-ı mukemmel olduğundan, her bırı bır

alem: dunya
alı ruh: yuce ruh
âsar-ı sanat: sanat eserleri.
bihakkalyakın: yaşar gibi tam ve kesin bilircesine.
bilbedahe: apaçık bir şekilde
bina: yapı, ev
delâlet: delil olma, gosterme
derece-i kemal: yucelik ve mükemmellik derecesi
dülger: yapı ustası, marangoz
dülgerlik: yapı ustalığı, marangozluk
ef'al: fiiller, işler
eser: yapı, sanatlı olarak yaratılan varlık
eser-ı mükemmel: mukemmel eser
fail: ışı yapan
fenn-i sarf: Arapça gramen, Arapça morfolojısı, şekil bılgısı
fiil: ış
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakımane: hikmetlice, belırlı gayelere yonelik, faydalı ve yerlı yerınde olarak.
hikmet: belırlı gayelere yonelik, faydalı ve yerlı yerınde olus
intizam: duzgunluk, duzenlilik.
ism-i fail: ışı fiili yapan, ozne
istidat: kabılıyet, yetenek.
kabiliyet-i zatıye: zatındakı kabılıyet, istıdat
kâinat: evren, varlıklar
kat'iyen: kesinlikle
kemal: mukemmellik, kusursuzluk.
mahir: hunerlı, becerıklı.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar
malum: bilinen.
mastar: fiilin asıl koku
meleke: bır ışı çok defa tekrarlayarak elde edilen el alışkanlığı ve ustalık
meleke-i sanat: sanat becensi bilgisi, alışkanlığı
menşe: kaynak, kok.
muntazam: duzenlı.
mukemmel: her şeyı tam ve eksıksız
muteceddit: yenılenen, tazelenen.
sanat: ustaca ve güzel yapma
sıfat: vasıf, nıtelık.
şuunat-ı zatiye: Allah ın Zatına has ışlerı ve emır dairesıne aıt kanunlan, hal ve keyfiyetlen
şuun-u Zatıye: Allah ın Zatına has ış, emır dairesıne aıt kanunun, hâl ve keyfiyeti.
tabir: açıklama, ifade
ünvan: ad, ısım
vucut: var olma, varlık.
Zat: buyuk ve yucelik sahıbı olan Allah
zat: kışı, şahıs
zemin: yer

fiile ve fiil ise ısme, isim ise vasfa ve vasıf ise şe'ne ve şe'n ise zata şahadet ettikleri için, masnuat adedince, bir tek *Sâni-i Zulcelâl*'ın vücub-u vücuduna şahadet ve ehadiyetine işaret ettikleri gibi, hey'et-i mecmuası ile, silsile-i mahlûkat kadar kuvvetli bir tarzda, bir mirac-ı marifettir, hiçbir cihette içine şüphe girmeyen müteselsil bir bürhan-ı hakikattir.

Şimdi ey bîçare münkir-i gafil! Silsile-i kâinat kadar kuvvetli şu burhanı ne ile kırabılırsın? Şu masnuat adedince hakikatin şuaını gösteren hadsiz delikli ve kafesli şu pencereyi ne ile kapatabılırsın, hangi perde-i gafleti üstüne çekebilirsin?

On Dokuzuncu Pencere

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1] sırrınca, *Sâni-i Zülcelâl*, semavatın ecramına o kadar hikmetler, manalar takmış ki, guya celâl ve cemalini ifade etmek için semavatı güneşler, aylar, yıldızlar kelimeleriyle süslendirdiği gibi, cevv-i semada dahi olan mevcudata öyle hikmetler ve manalar ve maksatlar takmış ki, guya o cevv-i semayı berkler, şimşekler, ra'dlar, katreler kelimeleriyle intak ediyor ve kemal-i hikmet ve cemal-ı rahmetini ders veriyor. Ve nasıl zemin kafasını hayvanat ve nebatat denilen manidar kelimeleriyle söyleştirip kemalât-ı sanatını kâinata gösteriyor.

1 Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)

adet: sayı, miktar
berk: şimşek.
biçare: zavallı, çaresiz
burhan: delil, ispat.
bürhan-ı hakikat: hakikat delili
celâl: büyükluk, azamet, ululuk.
cemal: güzellik
cemal-i rahmet: rahmetin güzelliği
cevv-i sema: gökyüzü, boşluğu
cihet: yön, taraf
ecram: gök cisimleri
ehadiyet: birlik. Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
fiil: iş, oluş
guya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hayvanat: hayvanlar
hey'et-i mecmua: hepsi birden, tamamı
hikmet: gaye, fayda, her şeyin anlamlı ve yerli yerinde oluşu
ifade: anlatma, bildirme
intak: konuşturma
ısm: isim, ad
işaret: gösterme, bildirme
kâinat: bütün âlemler, tüm varlıklar
katre: damla.
kemalat-ı sanat: sanattaki mükemmellikler
kemal-ı hikmet: kusursuz ve mükemmel hikmet.
maksat: gaye, amaç.
mana: anlam
manidar: manalı, anlamlı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mevcudat: varlıklar
mirac-ı marifet: Allah'ı isim ve sıfatlarıyla tanıyıp bilme gibi yüce bir makama çıkmaya vasıta olan manevi merdiven.
münkir-i gafil: gerçekleri görmeyen, önemsemeyen, iyi düşünmeyen inkârcı
müteselsil: zincir gibi birbirine bağlı.
nebatat: bitkiler
perde-i gaflet: gaflet perdesi, gerçekleri görmeye engel olan perde, önemsemezlik
ra'd: gök gürültüsü
Sâni-i Zülcelâl: her şeyi sanatla yaratan, sonsuz büyükluk sahibi Allah
semavat: semalar, gökler
silsile-i kâinat: kâinattaki varlıklar zincirı
silsile-i mahlûkat: yaratıklar zincirı
şahadet: şahitlik, tanıklık
şe'n: hal, keyfiyet, durum, özellik, yapı, istidat, iş, yeni iş, yeni olan hâl
şüphe: kuşku.
tarz: biçim, şekil
vasıf: özellik.
vücub-u vücut: varlığı gerekli olma, olmaması imkânsız olma
zemin: yer

Öyle de, o kafanın birer kelimesi olan nebatlan ve ağaçları dahi yapraklar, çiçekler, meyveler kelimeleriyle intak edip, yine kemal-i sanatını ve cemal-i rahmetini ilân ediyor, ve birer kelime olan çiçekleri ve meyveleri dahi, tohumcuklar kelimeleriyle konuşturup, dekaik-ı sanatını ve kemal-ı rububiyetini ehl-i şuura talim ediyor.

İşte, bu hadsiz kelimat-ı tesbihiye içinde, yalnız tek bir sümbül ve tek bir çiçeğin tarz-ı ifadesine kulak verip dinleyeceğiz; nasıl şahadet eder, bileceğiz.

Evet, her bir nebat, her bir ağaç pek çok lisan ile Sâni'lerini öyle gösteriyorlar ki, ehl-i dikkatı hayretlerde bırakır ve bakanlara "Sübhanallah! Ne kadar güzel şahadet ediyor" dedirtirler.

Evet, her bir nebatın çiçek açması zamanında ve sümbül vermesi anında tebessümkârâne manevî tekellümlen hengâmındaki tesbihleri, kendileri gibi güzel ve zahirdir.

Çünkü, her bir çiçeğin güzel ağzı ile ve muntazam sümbülün lisanıyla ve mevzun tohumlann ve muntazam habbelerin kelimatıyla hikmeti gösteren o nizam, bilmüşahede, ilmi gösteren bir mizan içindedir.

Ve o mizan ise, maharet-i sanatı gösteren bir nakş-ı sanat içindedir.

Ve o nakş-ı sanat, lütuf ve keremi gösteren bir ziynet içindedir.

Ve o ziynet dahi, rahmet ve ihsanı gösteren lâtif kokular içindedir.

bilmüşahede: gözle görülduğu gibi
cemal-i rahmet: rahmetin güzelliği
dekaik-ı sanat: sanatın inceliklerı
ehl-i dikkat: dikkat sahipleri
ehl-i şuur: şuur sahipleri, bilinçli varlıklar
habbe: tane, tohum
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hayret: şaşkınlık.
hengam: zaman, an
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş
İhsan: iyilik etme, ikram etme.
İlân: duyurma, bildirme.
İlim: bilgi
intak etmek: konuşturmak.
kelimat: kelimeler
kelimat-ı tesbihiye: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutan, onu şanına layık ifadelerle anan kelimeler
kemal-i rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç oldukları şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesinin mükemmelliği
kemal-i sanat: sanatın mükemmelliği
kerem: cömertlik, ikram
latif: hoş, güzel
lisan: dil
lütuf: iyilik, ihsan
maharet-i sanat: sanattaki ustalık.
manevî: maddî olmayan, manaya ait, ruha ait, içe ait, fikrî, hissî, görünmeyen
mevzun: ölçülü
mizan: ölçü, denge
muntazam: düzgün, düzenli.
nakş-ı sanat: sanatlı nakış, işleme
nebat: bitki
nizam: düzen, ölçüler
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sübhanallah: Allah'ı her türlü eksikliklerden, ayıp ve kusurlardan, her çeşit noksan sıfatlardan tenzih eder, bütün mükemmel sıfatlarla muttasıf olduğunu kabul ederim manasına gelen zikir ve tesbih sözü.
sümbül: başak, bir çiçek cinsi
şahadet: şahitlik, tanıklık.
talim: öğretme
tarz-ı ifade: ifade tarzı, anlatım şekli
tebessumkârâne: gülümsercesine
tekellüm: söyleme, konuşma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, onu şanına layık ifadelerle anma
zahir: görünen.
ziynet: süs

Ve birbiri içinde bulunan şu manidar keyfiyetler, öyle bir lisan-ı şahadettir ki; hem *Sânı-i Zülcemal*'ini esmasıyla tarif eder, hem evsafıyla tavsif eder, hem cılve-i esmasını tefsir eder, hem teveddüt ve tearrüfünü, yani sevdirilmesini ve tanıttırılmasını ifade eder.

İşte, bir tek çiçekten böyle bir şahadet işitsen, acaba zemin yüzündeki Rabbanî bağlarda umum çiçekleri dinleyebilsen, ne derece yüksek bir kuvvetle *Sânı-i Zülcelâl*'ın vücub-u vücudunu ve vahdetini ilân ettiklerini işitsen, hiç şüphen ve vesvesen ve gafletin kalabilir mi? Eğer kalsa, sana insan ve zîşuur denilebilir mi?

Gel, şimdi bir ağaca dikkatle bak. İşte, bahar mevsiminde yapraklarını muntazaman çıkması, çiçeklerini mevzunen açılması, meyvelerin hikmetle, rahmetle büyümesi ve dallarını ellerinde, masum çocuklar gibi, nesimin esmesiyle oynaması içindeki lâtif ağzını gör.

Nasıl bir dest-i keremle yeşillenen yaprakların dili ile ve bir neşe-i lutufla tebessüm eden çiçeklerin lisanıyla ve bir cilve-i rahmetle gülen meyvelerin kelimatı ile ifade edilen hikmetli nizam içindeki adlli mizan; ve adli gösteren mizan içinde bulunan dikkatli sanatlar, nakışlar, ve maharetli nakışlar ve zıynetler içinde rahmet ve ihsanı gösteren ayrı ayrı tatlı tatmaklar, ve ayrı ayrı güzel kokular ve hoş tatmaklar içinde birer mu'cize-ı kudret olan tohumlar ve çekirdekler, gayet zahir bir surette, bir *Sâni-i Hakîm, Kerîm, Rahîm, Muhsın, Mün'im, Mucemmil,*

adlî: adaletli.
adl: adalet.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin tecellileri görünmeleri.
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lütfunun görüntüsü.
dest-i kerem: cömertlik eli.
esma: adlar, isimler.
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler.
gaflet: gerçekleri görmeme, önemsememe, iyi düşünmeme tavrı.
gayet: çok, pek çok.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
ifade: anlatma, bildirme.
ihsan: iyilik etme, ikram etme.
ilân: herkese duyurma.
kelimat: kelimeler.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan anlamında Allah'ın bir ismi.
keyfiyet: nitelik, özellik.
lâtif: hoş, güzel.
lisan: dil.
lisan-ı şahadet: şahıtlık eden dil.
maharet: ustalık, becerikliik.
manidar: manalı.
masum: günahsız.
mevzunen: ölçülü olarak.
mizan: ölçü, denge.
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
Muhsin: İhsan eden, iyilik yapan Allah.
muntazaman: düzenli olarak.
Mücemmil: her şeyi güzel bir şekilde yaratan Allah.
Mün'im: nimet veren, nimetlendiren Allah.
nakış: süs, işleme.
nesim: hafif lâtif rüzgâr.
neş'e-i lutuf: lütuf ve ikramdan kaynaklanan sevinç.
nizam: düzgünlük.
Rabbanî: Rab olan Allah'a ait.
Rahîm: çok merhamet eden, esirgeyen, koruyan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık.
Sânı-ı Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
Sânı-i Zülcelâl: her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan, sonsuz haşmet ve yücelik sahibi Allah.
Sânı-ı Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi sanatla yapan Allah.
suret: biçim, şekil.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şüphe: kuşku.
tarif: anlatma, tanıtma.
tavsif: vasıflandırma, özelliklerini anlatma.
tearrüf: kendini tanıtma.
tebessüm: gülümseme.
tefsir: açıklama.
teveddüt: kendini sevdirme.
umum: bütün.
vahdet: birlik.
vesvese: şüphe, sinsi düşünce.
vücub-u vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak.
zahir: görünen.
zemin: yer.
zîşuur: şuur sahibi, bilinçli.
ziynet: süs.

Mufaddıl'ın vücub-u vücudunu ve vahdetini ve cemal-i rahmetini ve kemal-i rububiyetini gösterir.

İşte eğer bütün rûy-ı zemindeki ağaçların lisan-ı hâllerini birden dinleyebilsen, يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ[1] hazinesinde ne kadar güzel cevherler bulunduğunu göreceksin, anlayacaksın.

İşte ey nankörlük içinde kendini başıboş zanneden bedbaht gafil! Bu derece hadsiz lisanlarla kendini sana tanıttıran ve bildiren ve sevdiren bir *Kerîm-i Zülcemal* tanımak istenilmezse, bu lisanları susturmalı. Madem ki, susturulmaz, dinlemeli. Gafletle kulağını kapasan, kurtulamazsın. Çünkü, sen kulağını kapamakla, kâinat sükût etmez, mevcudat susmaz, vahdaniyet şahitleri seslerini kesmezler; elbette seni mahkûm ederler.

Yirminci Pencere (HAŞİYE)

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا[2]
خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۞ وَأَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ۞[3]

HAŞİYE: Şu Yirminci Pencerenin hakikatı bir zaman Arabî bir surette şöyle kalbe gelmişti:

تَمْلَأُ الصِّيَاءِ مِنْ تَنْوِيرِكَ تَشْهِيرُكَ ۞ تَمُوجُ الْأَعْصَارِ مِنْ تَصْرِيفِكَ تَوْظِيفُكَ

1 Göklerde ne var, yerde ne varsa, Allah'ı tesbih eder. (Cuma Suresi, 1.)

2. Şanı ne yücedir! Onun ki, her şeyin hüküm ve tasarrufu elindedir. (Yâsin Suresi, 83.)

3. Hiçbir şey yoktur ki, hazineleri Bizim yanımızda olmasın. Her şeyi Biz belli bir miktar ile indiririz. (Hicr Suresi, 21.) • Rüzgârları da Biz aşılayıcı olarak gönderdik, sonra gökten bir su indirip onunla sızı suladık. Yoksa o suyu hazinesinde saklayan siz değilsiniz. (Hicr Suresi, 22.)

Arabî: Arapçaya ait.
bedbaht: bahtı kara, zavallı
cemal-ı rahmet: rahmetin güzelliği
cevher: değerli şeyler
gafil: gerçekleri görmeyen, önemsemeyen, iyi düşünmeyen
gaflet: gerçekleri görmeme, önemsememe, iyi düşünmeme tavrı
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
hazine: kıymetli şeylerin bulunduğu sağlam yer; ayetteki geniş manalar
kâinat: bütün âlemler, tüm varlıklar
kemal-i rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç oldukları şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesinin mükemmelliği
Kerîm-i Zülcemal: sonsuz güzellik, ikram ve cömertlik sahibi Allah
lisan: dil
lisan-ı hal: hal dili
mahkûm: aleyhinde hüküm verilmiş olan
mevcudat: mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı, kâinat.
Mufaddıl: dilediğine üstünlük veren, lütufta bulunan Allah.
rûy-i zemin: yeryüzü
suret: tarz, şekil
sükût: susma
şahit: şahit, tanık, delil
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, onu şanına layık ifadelerle anma
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
vahdet: birlik
vücub-u vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücup: zorunlu olma.
vücut: var olma
zaman: vakit.

Nasıl cüz'iyat ve neticelerde ve teferruatta kemal-i hikmet ve cemal-i sanat görünüyor; öyle de, tesadufî ve karışık tevehhüm edilen küllî unsurların, büyük mahlûkatın zahiren karışık vaziyetleri dahi bir hikmet ve sanat ile vaziyetler alıyorlar. İşte, ziyanın parlaması, sair hikmetli hidematının delâletiyle, yeryüzünde masnuat-ı İlâhiyeyi izn-i Rabbanî ile teşhir ve ilân etmektir. Demek, bir *Sâni-i Hakîm* tarafından, ziya istihdam ediliyor, çarşı-yı âlem sergilerindeki antika sanatlarını onun ile irae ediyor.

Şimdi, rüzgârlara bak ki, sair hakîmâne, kerîmâne faydalarının ve vazifelerinin şahadetiyle, gayet mühim ve kesretli vazifelere koşuyorlar. Demek, o dalgalanmak bir *Sâni-i Hakîm* tarafından bir tavziftir, bir tasrıftir, bır kullanmaktır. Dalgalanmaları ise, emr-i Rabbanînın çabuk yerine getirilmesine sür'atle çalışmaktır.

Şımdi, bak çeşmelere, çaylara, ırmaklara, yerden, dağlardan kaynamaları tesadufî değildir. Çunku, onlara

سُبْحَانَكَ مَا أَعْظَمَ سُلْطَانَكَ ۞ تَفَجُّرُ الْأَنْهَارِ مِنْ تَدْخِيرِكَ تَسْخِيرِكَ
تَزَيُّنُ الْأَحْجَارِ مِنْ تَدْبِيرِكَ تَصْوِيرِكَ ۞ سُبْحَانَكَ مَا أَبْدَعَ حِكْمَتَكَ
تَبَسُّمُ الْأَزْهَارِ مِنْ تَرْبِيَتِكَ تَحْسِينِكَ ۞ تَبَرُّجُ الْأَثْمَارِ مِنْ إِنْعَامِكَ إِكْرَامِكَ
سُبْحَانَكَ مَا أَحْسَنَ صَنْعَتَكَ ۞ تَسَجُّعُ الْأَطْيَارِ مِنْ أَنْطَاقِكَ أَرْفَاقِكَ
تَهَرُّجُ الْأَمْطَارِ مِنْ إِنْزَالِكَ إِفْضَالِكَ ۞ سُبْحَانَكَ مَا أَوْسَعَ رَحْمَتَكَ
تَحَرُّكُ الْأَقْمَارِ مِنْ تَقْدِيرِكَ تَدْبِيرِكَ تَدْوِيرِكَ تَنْوِيرِكَ ۞
سُبْحَانَكَ مَا أَنْوَرَ بُرْهَانَكَ وَأَبْهَرَ سُلْطَانَكَ[1]

1- Işığın panıldaması Senin nurlandırman ve mahlûkatı göstermek istemen ile dir. • Rüzgarların dalgalanması senin estirmen ve görevlendirmen ile dir.

Sen her türlü noksan sıfattan münezzehsin. Senin saltanatın ne büyüktür! • Nehirlerin yerden kaynaması Senin onları depolaman ve insanlara musahhar kılman ile dir.

Kıymetli taşların süslenmesi Senin tedbirin ve tasvirin ile dir. • Sen her türlü noksan sıfattan münezzehsin. Senin hikmetin ne güzeldir!

Çiçeklerin gülümsemesi Senin süslemen ve güzelleştirmen ile dir. • Meyvelerin süslenip kendilerini bize takdim etmeleri Senin ihsan ve ikramın ile dir.

Sen her türlü noksan sıfattan münezzehsin. Senin sanatın ne güzeldir! • Kuşların ahenkle cıvıldaşmaları Senin konuşturman ve onları birbirlerine karşı şefkatli kılman ile dir.

Yağmurların serpiştirmesi Senin yağdırman ve ihsanın ile dir. • Sen her türlü noksan sıfattan münezzehsin. Senin rahmetin ne geniştir!

bürhan: delil
cemal-i sanat: sanat güzelliği
cüz'iyat: ufak tefek şeyler, önemsiz değersiz şeyler, tek maddeden meydana gelenler, bütüne ait olmayıp özel olanlar
çarşı-yı âlem: âlem çarşısı
delâlet: delil olma, gösterme
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri
hakîmâne: hikmetlice, belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olanlar.
hidemat: hizmetler, vazifeler
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş
İhsan: iyilik etme, ikram, bağış
irae: gösterme
istihdam: çalıştırma, hizmet ettirme
izn-i Rabbanî: Allah'ın izni
kemal-i hikmet: tam, eksiksiz, şaşmaz bir hikmet.
kerîmâne: ikram ederek ve cömertçe
kesretli: çok.
küllî unsurlar: her tarafta bulunan, her tarafa yayılmış olan maddeler ve varlıklar, elementler
masnuat-ı İlâhiye: Allah tarafından sanatla yaratılan varlıklar
münezzeh: kusur ve çirkinlikten uzak, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
saltanat: hükümdarlık, hâkimiyet
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şan: nam, şöhret, ün.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek karşılıksız sevme
takdim: arz etme, sunma
takdir: değer biçme, bir şey için ölçü, miktar, sınır belirleme
tasarruf: idare etme, istediği gibi kullanma.
tasrif: istediği şekilde kullanma ve idare etme
tasvir: şekil ve suret verme.
tavzif: görevlendirme.
tedbir: çekip çevirme, idare etme
teferruat: ayrıntılar
tesadüfî: tesadüf olarak, rastgele
teşhir: sergileme
tevehhüm: sanma, zannetme
zahiren: görünüşte
ziya: ışık

Ayların hareket etmesi Senin takdirin ve tedbirin, döndürmen, aydınlatman ile dir. • Sen her türlü noksan sıfatlardan münezzehsin. Senin burhanın ne nurludur. Senin saltanatın ne açıktır.

terettüp eden âsâr-ı rahmet olan faydaların ve semerelerin şahadetiyle ve dağlarda bir mizan-ı hacetle iddiharlarının ifadesiyle ve bir mizan-ı hikmetle gönderilmelerinin delâletiyle gösteriliyor ki, bir *Rabb*-i *Hakîm*'in teshiriyle ve iddihanyladır. Ve kaynamaları ise, Onun emrine heyecanla imtisal etmeleridir.

Şimdi, yerdeki bütün taşların ve cevahirlerin ve madenlerin envaına bak. Bunların tezyinatları ve menfaatli hasiyetleri bir *Sânî*-i *Hakîm*'in tezyini ile, tertibi ile, tedbiri ile, tasvîr ile olduğunu onlara müteallik hakîmâne faydaları ve mesalih-i hayatiye ve levazımat-ı insaniye ve hacat-ı hayvaniyeye muvafık bir tarzda ihzarları gösteriyor.

Şimdi, çiçeklere, meyvelere bak. Bunların gülümsemeleri ve tatları ve güzellikleri ve nakışları ve kokı vermeleri bir *Sâni-i Kerîm*'in, bir *Mün'im-i Rahîm*'in sofrasında birer tarife, birer davetname hükmünde olarak muhtelif renk ve koku ve tatlarla her nev'e ayrı ayrı tarife ve davetname olarak verilmiştir.

Şimdi, kuşlara bak. Onların söyleşmeleri ve cıvıldaşmaları, bir *Sânî-i Hakîm*'in intak ve söyletmesi olduğuna delil-i kat'î ise, hayret verir bir tarzda birbirine o seslerle müdavele-i hissiyat ve ifade-i maksat etmeleridir.

Şimdi, bulutlara bak. Yağmurun şıpıltıları manasız bir ses olmadığına ve şimşek ile gök gürlemesi boş bir gürültü olmadığına kat'î delil ise, hâlî bir boşlukta o acayibi icat etmek ve onlardan âb-ı hayat hükmündeki damlaları sağmak ve zemin yüzündeki muhtaç ve müştak zîhayatlara emzirmek gösteriyor ki, o şırıltı, o gürültü gayet manıdar

ab-ı hayat: içene ebedî hayat verdiğine inanılan efsanevî su
acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
âsâr-ı rahmet: rahmet eserleri
cevahir: değerli taşlar
davetname: davetiye.
delâlet: delil olma, gösterme
delil: bir hükmün ya da fikrin doğruluğunu kanıtlayan şey
delil-i kat'ı: kesin delil
envâ: çeşitler, türler
gayet: çok, pek çok
hacat-ı hayvaniye: hayvana ait ihtiyaçlar
hakîmâne: hikmetlice, belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.
hâlî: tenha, boş, ıssız
hasiyet: özellik
hayret: şaşırtıcı
hükmünde: gibi, yerinde olan
icat: yoktan var etme, yaratma
iddihar: birikirilme, depolanma
ifade: anlatma, bildirme
ifade-i maksat: maksadı, gayeyi anlatma, isteğini bildirme
ihzar: hazırlanma
imtisal: uyma, sarılma.
intak: konuşturma
kat'ı: kesin, şüphesiz.
levazımat-ı insaniye: insanın hayatını devam ettirmesi için gerekli olan ihtiyaç maddeleri
mana: anlam
manıdar: anlamlı
menfaat: fayda
mesalih-i hayatiye: hayat için faydalı şeyler
mizan-ı hacet: ihtiyaç terazisi, ölçüsü
mizan-ı hikmet: hikmet terazisi, ölçüsü
muhtaç: ihtiyacı olan.
muhtelif: çeşitli
muvafık: uygun
mudavele-i hissiyat: duygu alış verişi
Mün'im-i Rahîm: nimetlerin hakikî sahibi olan merhamet sahibi Allah
müştak: çok istekli ve arzulu
müteallik: alâkalı, ilgili, ait.
nakış: süs, işleme, şekil
nev': çeşit, tür
Rabb-i Hakîm: hikmet sahibi Rab, Allah, belirli gayeleri gözeterek, faydalı ve yerli yerinde olarak varlıklara ihtiyaçlarını veren, onları sevk ve idare eden Allah
Sânî-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sânî-i Kerîm: cömert ve ikramı bol olan ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
semere: meyve, netice
şahadet: şahıtlık, tanıklık
tarife: tanıtım, anlatım.
tarz: biçim, şekil
tasvîr: şekil ve suret verme
tedbîr: idare etme, maksada uygun olarak iş yapma.
terettüp eden: sıralanan, dizilen, ait olan
tertip: düzenleme, sıraya koyma, dizme
teshîr: boyun eğdirme
tezyîn: süsleme
tezyînat: süsler, süslemeler
zîhayat: hayat sahibi

ve hikmettardır ki, bir *Rabb-i Kerîm*'in emriyle müştaklara o yağmur bağınıyor ki, "Sizlere müjde, geliyoruz!" manasını ifade ederler.

Şimdi göğe bak, gök içinde hadsiz ecramdan yalnız kamere dikkat et. Onun hareketi bir Kadîr-i Hakîm'in emriyle olduğu, ona müteallik ve yeryüzüne ait muhim hikmetlerdir ki, başka yerde beyan ettiğimizden, kısa kesiyoruz.

İşte, ziyadan tut, tâ kamere kadar saydığımız küllî unsurlar, gayet geniş bir tarzda ve büyük bir mikyasta bir pencere açar, bir *Vacibü'l-Vucud*'un vahdetini ve kemal-i kudretini ve azamet-i saltanatını gösterir, ilân ederler.

İşte ey gafil! Eğer bu gök gürlemesi gibi bu sedayı susturabilirsen ve güneşin ışığı gibi parlak o ziyayı söndürebilirsen, Allah'ı unut! Yoksa, aklını başına al,

[1] «سُبْحَانَ مَنْ تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ»

de.

Yirmi Birinci Pencere

[2] وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

Şu kâinatın lâmbası olan güneş, Kâinat Sâninin vücuduna ve vahdaniyetine güneş gibi parlak ve nuranî bir penceredir.

Evet, Manzume-i Şemsiye denilen küremizle beraber on iki seyyare, cirimleri küçüklük büyüklük itibarıyla pek çok muhtelif ve mevkileri uzaklık-yakınlık noktasında

1- Tenzih ederim o Zatı ki: "Yedi gök, arz ve bunların içinde bulunanlar Onu tesbih ederler." (İsra Suresi, 44.)

2- Güneş de onlar için bir delildir ki, kendisine tayin edilmiş bir yere doğru akıp gider. Bu kudreti her şeye galip olan ve ilmi her şeyi kuşatan Allah'ın takdirdir. (Yâsin Suresi, 38.)

arz: yer, dünya
azamet-i saltanat: saltanatın hâkimiyetin büyüklüğü
beyan: açıklama, anlatma
cirim: cisim, kütle, hacim.
delil: bir hükmün ya da fikrin doğruluğunu kanıtlayan şey
ecram: gök cisimleri
gafil: gerçekleri görmeyen, önemsemeyen, iyi düşünmeyen
galip: üstün gelen, üstün
gayet: çok, son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hikmet: fayda
hikmettar: hikmetli
ilan: duyurma, bildirme.
ilim: bilgi, bir şeyin doğrusunu bilme
Kadir-i Hakim: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı ve yerli yerinde yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kamer: ay
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği
kudret: güç, kuvvet
küllî unsurlar: her tarafta bulunan, her tarafa yayılmış olan maddeler ve varlıklar, elementler
küre: dünya.
mana: anlam
Manzume-i Şemsiye: güneş sistemi
mevkii: yer, makam
mikyas: ölçek, ölçü
muhtelif: çeşitli, farklı
mühim: önemli
müjde: sevindirici haber
müştak: çok istekli ve arzulu
müteallik: alâkalı, ilgili, ait.
nuranî: nurlu.
Rabb-i Kerim: bütün varlıkların ihtiyaçlarını cömertçe onlara ikram eden ve onları sevk ve idare eden Allah
Sâni: her şeyi en güzel şekilde ve sanatlı olarak yaratan Allah
seda: ses
seyyare: gezegen
takdir: bir konuda verilen karar, hükum.
tarz: biçim, şekil
tayin: yerini belli etme, belirli kılma
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, onu şanına layık ifadelerle anma
Vacibu'l-Vucud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
vahdet: birlik.
vücut: var olma, varlık
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi Allah
ziya: ışık.

pek çok müteafvıt ve sür'at-i hareketleri çok müteneyvi olduğu hâlde, kemal-i intizam ve hikmet ile ve kemal-i mizan ile ve bir saniye kadar şaşırmayarak, hareketleri ve deveranlan ve güneşle cazibe kanunu tabir edilen bir kanun-u İlâhî ile bağlanmalan, yanı onlar imamlanna iktidaları, büyük bir mikyasta, bir azamet-ı kudret-ı İlâhiyeyi ve vahdaniyet-i Rabbaniyeyi gösterir. Çünkü, o camit cirimleri, o şuursuz buyuk kutleleri nihayet derecede intizam ve mizan-ı hikmet içinde muhtelif şekillerde ve muhtelif mesafelerde, muhtelif hareketlerde döndürmek, istihdam etmek, ne derece bir kudreti ve bir hikmeti ispat ettiğini kıyas et. Bu buyuk ve ağır işe zerre miktar tesadüf karışsa, öyle bir patlayış verecek ki, kâinatı dağıtacak. Çünkü, bir dakika tesadüf, birisini tevkif etse, mihverinden çıkmasına sebebiyet verir, başkalan ile müsademe etmesine yol açar. Küre-i arzdan bin defa buyuk cirimlerle müsademenin ne derece dehşetli olduğunu kıyas edebilirsin.

Manzume-i Şemsiyenin, yani şemsin, me'mumlan ve meyveleri olan on ikı seyyarenin acayibini ilm-i muhit-ı İlâhîye havale edip, yalnız gözümüzün önünde seyyaremiz bulunan arza bakıyoruz, görüyoruz ki, bu seyyaremiz bır azamet-i şevket-i rububiyeti ve haşmet-i saltanat-ı ulûhiyeti ve kemal-ı rahmet ve hikmeti gösterir bır surette, güneşin etrafında emr-i Rabbanî ile, Üçüncü Mektupta beyan edildiği gibi, pek buyuk bır hizmet ıçın, bır uzun seyrüseyahat ona ettinliyor. Bir sefine-i Rabbaniye olarak, acaib-ı masnuat-ı İlâhiye ile doldurulmuş ve zîşuur

acaib-i masnuat-ı İlâhiye: Allah'ın hayrette bırakan sanat eserleri.
acayip: şaşırtıcı ve hayret verici.
arz. dunya
azamet-i kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudretinin buyukluğu
azamet-i şevket-i rububiyet: Allah'ın varlıkları uyum içinde sevk ve idare etmesinin heybeti ve buyukluğu
beyan: açıklama anlatma
camıt. cansız.
cazibe: çekim
cirim: kutle, cisim
dehşetli: korkutucu, urkutucu.
deveran: donuş
emr-ı Rabbanî: butun varlıkları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın emri
haşmet-i saltanat-ı ulûhiyet: Allah'ın saltanatının hâkimiyetinin heybet ve buyukluğu
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı faydalı ve tam yerli yerinde yapılması
İktida: tâbi olma uyma
ilm-ı muhit-ı İlâhiye: Allah'ın her şeyi kuşatan ilmi
ımam: onder
intizam: düzen düzenlilik.
ispat. doğruyu delillerle gosterme kanıtlama
İstihdam: hizmet ettirme çalıştırma
kâinat: butun alemler varlıklar
kanun-u İlâhî: Allah'ın koyduğu kanun
kemal-i intizam ve hikmet: mükemmel bir düzen ve hikmet.
kemal-ı mizan: mukemmel ve kusursuz bir olçu denge
kemal-ı rahmet ve hikmet: mukemmel ve kusursuz bir rahmet ve hikmet
kıyas: karşılaştırma
kudret. güç kuvvet
kure-ı arz: dunya yer kure
kutle. buyuk parça butun
manzume-i şemsiye: güneş sistemi.
me'mum: tâbi olan, uyan bağlı, ilerideki ne uyan
mesafe: uzaklık
mihver: eksen, merkez, yorunge
mikyas: olçek, olçu
mizan-ı hikmet: hikmet olçüsü
muhtelif: farklı çeşitli
musademe: çarpışma
mutefavıt. farklı çeşitli
mutenevvi: çeşitli
nihayet. son derece.
sefine-i Rabbaniye: butun varlıkları sevk ve idare eden Allah'ın bir gemi gibi yaratarak uzayda gezdirdiği dünya
seyrüseyahat. hareket etme ve gezme
seyyare: gezegen
suret: biçim, şekil
sür'at-i hareket: hareketteki hızı
şems: güneş
şuursuz: bilinçsiz, akılsız.
tabir etme: isimlendirme
tesadüf: rastgelme rastlantı
tevkif: durdurma
vahdaniyet-i Rabbaniye: butun varlıkların ihtiyaçlarını gideren yerıştıren ve onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın birliği
zerre miktar: azıcık, çok az.
zişuur: şuur sahibi bilinçli

ibadullaha seyrangâh gibi bir mesken-i seyyar vaziyeti verilmiş. Ve evkat ve hesabı bildirecek saat akrebi gibi, kamer dahi dakik hesaplarla azîm hikmetlerle ona takılmış, ve o kamere, başka menzillerde, ayrı seyir ve seyahat verilmiş.

İşte bu mübarek seyyaremizin şu hâlleri, küre-i arz kuvvetinde bir şahadetle, bir *Kadir-ı Mutlak*'ın vücub-u vücudunu ve vahdetini ispat eder. Madem şu seyyaremiz böyledir, Manzume-i Şemsiyeyi ona kıyas edebilirsin.

Hem şemse, kendi mihveri üstünde, cazibe denilen manevî ipleri yumak yaptırmak için, dolap ve çıkrık hükmünde olan güneşi bir *Kadîr-i Zülcelâl*'in emriyle döndürüp, o seyyaratı o manevî iplerle bağlayıp tanzim etmek ve güneşi bütün seyyaratı ile, sanîyede beş saatlik bir mesafeyi kestirecek kadar bir sur'atle, bir tahmine göre Herkül Burcu tarafına veya Şemsüşşümus canibine sevk etmek, elbette *Ezel ve Ebed Sultanı* olan *Zat-ı Zülcelâl*'ın kudretiyle ve emriyledir. Güya, haşmet-ı rububiyetini göstermek için, bu emirber neferleri hükmünde olan Manzume-i Şemsiye ordusu ile bir manevra yaptırır.

Ey kozmoğrafyacı efendi! Hangi tesadüf bu işlere karışabilir? Hangi esbabın eli buna ulaşabilir? Hangi kuvvet buna yanaşabilir? Haydi sen söyle! Hiç böyle bir *Sultan-ı Zülcelâl*, aczini gösterip mülküne başkasını karıştırır mı? Bahusus kâinatın meyvesi, neticesi, gayesi, hulâsası olan zîhayatları başka ellere verir mi? Başkasını müdahale ettirir mi'? Bahusus o meyvelerin en camii ve o neticelerin

acz: zayıflık, güçsüzlük.
akrep: saat üzerinde saat rakamlarını gösteren kısa çubuk.
azîm: büyük
bahusus: özellikle
cami: çeşitli özellikleri içinde bulunduran
canip: taraf, yön
cazibe: çekim
çıkrık: ipliği sarmaya yarayan el veya ayakla çevrilen alet.
dakik: ince, hassas
emirber nefer: emre göre hareket eden asker
esbap: sebepler
evkat: vakıtlar, zamanlar
Ezel Ebed Sultanı: başlangıç ve sonu olmayan hükum ve saltanatı ezelden ebede devam eden Sultan, Allah
gaye: maksat, yaratılış amacı
guya: sanki
haşmet-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç olduklarını şeylerin vermesi onları yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesinin ihtişamı
Herkul Burcu: gökyüzünün kuzey yönünde Herkul ismi verilen bir yıldız kümesi
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hulasa: öz, esas
hükmünde: gibi, yerinde.
ibadullah: Allah'ın kulları.
İspat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama
Kadir-ı Mutlak: hiç bir kayıt ve şartta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi Allah
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kamer: ay
kıyas: karşılaştırma
kozmoğrafya: gök bilimi, astronomi
kudret: güç, kuvvet
küre-i arz: dünya, yer küre
manevî: maddî olmayan, manaya ait, ruha ve içe ait, fikrî, hissî, görünmeyen
manevra: tatbikat, asken hareket.
manzume-i şemsiye: güneş sistemi
menzil: yer
mesafe: uzaklık.
mesken-i seyyar: gezici yer, mekân
mihver: eksen, merkez, yörünge
mübarek: bereketli, hayırlı
müdahale: karışma
mülk: sahip olunan ve kullanılan şey
netice: sonuç, öz.
sevk: gönderme, yollama
seyrangah: eğlence ve gezme yeri
seyrüseyahat: hareketli dolanış
seyyarat: gezegenler
seyyare: gezegen, dünya
Sultan-ı Zülcelal: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi sultan, Allah
sür'at: çabukluk, hız
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şems: güneş
Şemsüşşümus: güneşlerin güneşi, en büyük güneş
tanzim: düzenleme
tesadüf: rast gelme, rastlantı.
vahdet: birlik
vaziyet: durum
vücub-u vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan Zat, Allah
zihayat: hayat sahibi

en mükemmeli ve zeminin halîfesi ve o sultanın âyînedar bir mısafiri olan insanları başıboş bırakır mı? Ve onları tabiata ve tesadüfe havale edip, haşmet-i saltanatını hıçe indirir mi, kemal-i hikmetini sukut ettirir mi?

Yirmi İkinci Pencere

[1] أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ۞ وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ۞ وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ۞
[2] فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Küre-i arz bir kafadır ki, yüz bin ağzı vardır. Her bir ağzında yüz bin lisanı vardır. Her lisanında yüz bin bürhanı var ki, her biri çok cihetle *Vacibu'l-Vücud, Vahîd-i Ehad*, her şeye kadîr, her şeye alîm bir *Zat-ı Zülcelâl*'in vücub-u vücuduna ve vahdetine ve evsaf-ı kudsiyesine ve Esma-i Hüsnasına şahadet ederler.

Evet, arzın evvel-i hilkatine bakıyoruz ki, mayı hâline gelen bir madde-ı seyyaleden taş ve taştan toprak halk edilmiş. Mayı kalsaydı, kabil-i sükna olmazdı. O mayı taş olduktan sonra demir gibi sert olsa idi, kabil-i istifade olmazdı. Elbette buna bu vaziyeti veren, yerin sekenelerinin hacetlerini gören bir *Sâni-i Hakîm*'in hikmetidir.

Sonra, tabaka-ı turabiye, dağlar direği üzerine atılmış, tâ içindeki dahilî inkılâplardan gelen zelzeleler, dağlarla teneffüs edip, zemini hareketinden ve vazifesinden şaşırtmasın, hem denizin istilâsından toprağı kurtarsın, hem zîhayatların levazımat-ı hayatıyesine birer hazine

1 Yeryüzünü bir döşek, • dağları birer kazık yapmadık mı? • Sizi de çift çift yarattık. (Nebe Suresi, 6-8.)

2 Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. (Rum Suresi, 50.)

alîm: her şeyi hakkıyla bilen
arz: yer, dünya
âyînedar: aynada olan, bir şeyin özelliklerini gösteren
bürhan: delil
cihet: yön
dahilî: iç, içe ait
elbette: kesinlikle
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
evsaf-ı kudsiye: mukaddes vasıflar, kusurlardan uzak, mükemmel sıfatlar
evvel-i hilkat: yaratılışın başlangıcı
hacet: ihtiyaç
hâl: durum
halîfe: vekil, halef
halk: yaratma, yaratış
haşmet-i saltanat: saltanatının heybet ve görkemi
havale: bırakma; bir işi başkasının yaptığını iddia etme
hazine: define; kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yapılması
inkılâp: değişim, dönüşüm
istila: kaplama, basma, ele geçirme
kabil-i istifade: kullanmaya elverişli
kabil-i sukna: oturmaya elverişli, oturulabilir
kemal-i hikmet: tam, eksiksiz, şaşmaz bir hikmet
küre-i arz: dünya, yer küre
levazımat-ı hayatiye: hayat için gerekli olan ihtiyaç maddeleri
lisan: dil
madde-i seyyale: akıcı madde
mayı: su gibi sıvı
mükemmel: noksansız, eksiksiz, tam
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
sekene: sakinler, bir yerde oturanlar
sukut: değerden düşme
sultan: padişah, hükümdar
şahadet: şahıtlık, tanıklık
tabaka-ı türabiye: toprak tabakası
tabiat: doğa; Allah'ı inkâr edenlerin yaratıcı bir güç olarak gördükleri içinde yaşadığımız doğa ve madde âlemi
teneffüs: nefes alma, soluklanma
tesadüf: rast gelme, rastlantı
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarûrî ve zâtî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah
vahdet: birlik
Vahîd-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecellî eden Allah
kadîr: her şeye gücü yeten
vaziyet: durum, hâl, özellik
vücub-u vücut: varlığı gerekli olma, olmaması imkânsız olma
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zelzele: deprem, sarsıntı
zemin: yer, yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi

olsun, hem havayı tarasın, gazat-ı muzırradan tasfiye etsin—tâ teneffüse kabil olsun-hem suları biriktirip iddihar etsin, hem zîhayata lâzım olan sair madenlere menşe ve medar olsun.

İşte, bu vaziyet bir *Kadîr-ı Mutlak* ve bir *Hakîm-ı Rahîm*'ın vücub-u vücuduna ve vahdetine gayet kat'î ve kuvvetli şahadet eder.

Ey coğrafyacı efendi! Bunu ne ile izah edersin? Hangi tesadüf şu acaib-i masnuat ile dolu sefine-i Rabbaniyeyi bir meşher-i acayip yaparak, yirmi dört bin sene bir mesafede bir senede sür'atle çevirip, onun yüzünde dizilmiş eşyadan hiçbir şey düşürmesin?

Hem, zemin yüzündeki acip sanatlara bak, anasırlar ne derece hikmetle tavzif edilmişler, bir *Kadîr-i Hakîm*'in emriyle zemin yüzündeki *Rahman* misafirlerine nasıl güzel bakıyorlar, hizmetlerine koşuyorlar.

Hem, acip ve garip sanatlar içinde rengârenk acip hikmetli zemin yüzünün simasındaki bu nakışlı çizgilere bak; nasıl sekenelerine enhar ve çayları, deniz ve ırmakları, dağ ve tepeleri ayrı ayrı mahlûklarına ve ibadına lâyık birer mesken ve vesait-i nakliye yapmış. Sonra, yüz binler ecnas-ı nebatat ve enva-ı hayvanatı ile kemal-ı hikmet ve intizam ile doldurup, hayat vererek şenlendirmek, vakıtbevakıt muntazaman mevt ile terhis ederek boşaltıp yine muntazaman ba'sü ba'delmevt suretinde doldurmak, bir *Kadîr-ı Zülcelâl*'ın ve bir *Hakîm-i Zülkemal*'in vücub-u vücuduna ve vahdetine yüz binler lisanlarla şahadet ederler.

acaib-i masnuat: hayrette bırakan sanat eserleri
acip: hayret veren, şaşırtan
anasır: unsurlar, her tarafta bulunan maddeler ve varlıklar
ba'sü ba'delmevt: ölümden sonra yeniden dirilme
ecnas-ı nebatat: bitki cinslerı
enhar: nehirler
enva-ı hayvanat: hayvanların çeşitleri
eşya: şeyler
garip: tuhaf
gayet: çok, son derece.
gazat-ı muzırra: zararlı gazlar
Hakım-i Kahım: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan çok çok merhametli Allah
Hakım-i Zülkemal: her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı faydalı ve tam yerli yerinde yapılması
ibad: abdler, kullar.
iddihar: depolama, toplama
izah: açıklama
kabil olma: uygun olma
Kadır-i Hakım: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah
Kadır-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şartı tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
Kadır-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi, Allah
kat'ı: kesin, şüphesiz
kemal-i hikmet ve intizam: mükemmel bir hikmet ve düzenlilik.
layık: uygun
lazım: gerekli.
lısan: dil.
mahlûk: yaratılmış, yaratık
medar: kaynak, sebep
menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
mesafe: uzaklık
mesken: oturulacak yer.
meşher-i acayip: şaşırtıcı şeylerin sergilendiği yer
mevt: ölüm
muntazaman: düzenli olarak.
nakış: süs, işleme
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah
sair: diğer
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık
sefine-i Rabbaniye: bütün varlıkları sevk ve idare eden Allah'ın bir gemi gibi yararak uzayda gezdirdiği dünya.
sekene: bir yerde oturanlar, sakinler.
sima: yüz, çehre
suret: biçim, şekil
sür'at: hız
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tasfiye: arıtma, temizleme
tavzif: görevlendirme
teneffüs: nefes alma, soluklanma
terhis: göreve son verme, serbest bırakma
tesadüf: rast gelme, rastlantı
vahdet: birlik.
vakıt be vakit: zamanla, zaman zaman
vaziyet: durum, hâl.
vesait-i nakliye: taşıma araçları
vücub-u vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak.
zemin: yer
zihayat: hayat sahibi

Elhâsıl, yüzü acaib-i sanata bir meşher ve garaib-i mahlûkata bir mahşer ve kafile-i mevcudata bir memer ve sufuf-u ibadına bir mescit ve makar olan zemin bütün kâinatın kalbi hükmünde olduğundan, kâinat kadar nur-u vahdaniyeti gösterir.

İşte ey coğrafyacı efendi! Bu zemin kafası, yüz bin ağız, her birinde yüz bin lisan ile Allah'ı tanıttırsa ve sen Onu tanımazsan, başını tabiat bataklığına soksan, derece-i kabahatini düşün. Ne derece dehşetli bir cezaya seni müstahak eder; bil, ayıl ve başını bataklıktan çıkar, [1] « آمَنْتُ بِاللهِ » « الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ » de.

Yirmi Üçüncü Pencere

[2] الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ

Hayat, kudret-i Rabbaniye mu'cizatının en nuranîsidir, en güzelidir ve vahdaniyet bürhanlarının en kuvvetlisi ve en parlağıdır ve tecelliyat-ı Samedâniye âyinelerinin en camii ve en berrağıdır.

Evet, hayat, tek başıyla bir Hayy-ı Kayyum'u bütün esma ve şuunatı ile bildirir. Çünkü hayat, pek çok sıfatın memzuç bir macunu hükmünde, bir zıya, bir tıryaktır. Elvan-ı seb'a ziyada ve muhtelif edviyeler tiryakta nasıl ki mümtezicen bulunur; öyle de, hayat dahı pek çok sıfattan yapılmış bir hakikattir. O hakikatteki sıfatlardan bir kısmı, duygular vasıtasıyla ınbısat ederek, ınkışaf edip

acaib-i sanat: Cenab-ı Hakkın sanatının harika ve hayret uyandırıcı durumları.
âyine: ayna.
berrak: duru, açık.
bürhan: delil.
camii: toplayan, çeşitli özellikleri içinde bulunduran.
ceza: azap.
dehşet: korkunç.
derece-i kabahat: kusur ve kabahat derecesi.
edviye: ilaçlar.
elhasıl: sonuç olarak, kısacası.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
esma: adlar, isimler.
garaib-i mahlukat: hayrette bırakan yaratıklar.
hakikat: gerçek.
hayat: dirilik, canlılık, yaşayış.
Hayy-ı Kayyum: her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hükmünde: gibi.
hüküm: karar.
iman: inanma, inanç.
ınbısat: yayılma, genişleme.
ınkışaf: açığa çıkma, gelişme.
kafile-i mevcudat: varlıklar kafilesi, topluluğu.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kudreti Rabbaniye: her şeyi yaratan, sevk ve idare eden Allah'ın kudreti.
lisan: dil.
mahşer: toplanma yeri.
makar: kalınacak yer, merkez.
memer: geçiş noktası.
mescit: ibadet edilen yer.
meşher: sergi, gösterme yeri.
mu'cizat: Allah'ın sonsuz kudretiyle meydana gelen ve benzeri yapılamayan olağanüstü işler, eserler.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mümtezicen: kaynaşmış olarak.
müstahak: hak etmiş, layık.
nurani: nurlu.
nur-u vahdaniyet: Allah'ın birliğinin nuru.
sıfat: vasıf, nitelik.
sufuf-u ibad: kulların meydana getirdiği saflar.
şuunat: Allah'ın yüce zatının gereği olan ve zatından ayrılmayan işler, fiiller.
tabiat bataklığı: Allah'ı inkar edenlerin yaratıcı bir güç olarak gördükleri içinde yaşadığımız doğa ve madde âlemi.
tasarruf: idare.
tecelliyat-ı Samedaniye: Allah'ın her şeyin kendisine muhtaç olduğu halde kendisinin hiçbir şeye muhtaç olmadığını gösteren yansımalar.
tıryak: ilaç.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vasıta: araç.
zemin: yer, yeryüzü.
ziya: ışık.

1. Her şeyin hükümü ve tasarrufu elinde olan (Yâsin Suresi, 83)" Allah'a iman ettim.
2. Ölümü de, hayatı da yaratan Odur. (Mülk Suresi, 2)

ayrılırlar. Kısm-ı ekseri ise, hissiyat suretinde kendilerini ihsas ederler ve hayattan kaynama suretinde kendilerini bildirirler.

Hem hayat, kâinatın tedbir ve idaresinde hukumferma olan rızık ve rahmet ve inayet ve hikmeti tazammun ediyor. Güya, hayat onları arkasına takıp, girdiği yere çekiyor. Meselâ, hayat bir cisme, bir bedene girdiği vakit, *Hakîm* ismi dahi tecelli eder, hikmetle yuvasını güzelce yapıp tanzim eder. Aynı hâlde *Kerîm* ismi de tecelli edip, meskenini hacatına göre tertip ve tezyin eder. Yine aynı hâlde *Rahîm* isminin cilvesi görünüyor ki, o hayatın devam ve kemali için türlü türlü ihsanlarla taltif eder. Yine aynı hâlde *Rezzak* isminin cilvesi görünüyor ki, o hayatın bekasına ve inkişafına lâzım maddî, manevî gıdaları yetiştiriyor ve kısmen bedeninde iddihar ediyor. Demek, hayat bir nokta-i mihrakıye hükmünde, muhtelif sıfât birbirin içine girer, belki birbirinin aynı olur. Güya, hayat tamamıyla hem ilimdir, aynı hâlde kudrettir, aynı hâlde de hikmet ve rahmettir ve hakeza...

İşte, hayat bu cami mahiyet itibarıyla şuun-u zatiye-i Rabbaniyeye âyinedarlık eden bir âyine-i samediyettir. İşte bu sırdandır ki, *Hayy-ı Kayyum* olan *Zat-ı Vacibü'l-Vücud*, hayatı pek çok kesretle ve mebzuliyetle halk edip, neşir ve teşhir eder. Ve her şeyi hayatın etrafına toplattırıp, ona hizmetkâr eder. Çünkü, hayatın vazifesi büyüktür. Evet, samediyetin âyinesi olmak kolay bir şey değil, adî bir vazife değil.

adî: basit, önemsiz.
âyine: ayna.
âyinedar: ayna olan, bir şeyin özelliklerini, sıfatlarını gösteren.
âyine-i Samediyet: her şeyin hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'a muhtaç oluşunun aynası.
beka: süreklilik, devamlılık.
cami: toplayan, çeşitli özellikleri içinde bulunduran.
cilve: görüntü, yansıma.
güya: sanki.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar, gerekli nesneler.
hakeza: bunun gibi.
Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı yerli yerinde yaratan Allah.
halk: yaratma.
hayat: dirilik, canlılık, yaşayış.
Hayy-ı Kayyum: her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yapılması.
hissiyat: duygular.
hizmetkâr: hizmetçi.
hükûm: karar.
hükumferma: hükum süren, geçerli olan.
idare: çevirme, yönetme.
iddihar: biriktirme, depolama.
ihsan: iyilik etme, bağışlama, ikram etme.
ihsas: hissettirme.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, gelişme.
itibarıyla: yönüyle, özelliğiyle.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olanı anlamında Allah'ın bir ismi.
kesret: çokluk.
kısm-ı ekser: büyük çoğunluk.
kudret: güç, kuvvet.
lâzım: gerekli.
mahiyet: bir şeyin hakikatî yapısı, özellik.
mebzuliyet: ucuzluk.
mesken: oturulacak, yaşanılan yer.
muhtelif: çeşitli, farklı.
neşir: yayma.
nokta-ı mihrakıye: hareket noktası, odak noktası.
Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
rızık: yiyecek, içecek şey.
samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması.
sıfat: vasıflar, nitelikler.
sır: gizli hakikat, gerçek.
suret: biçim, şekil.
şuun-u zatiye-i Rabbaniye: varlıkları yaratan, ihtiyaçlarını gideren, onları uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın yüce zatının gereği olan ve zatından ayrılmayan işler, fiiller.
taltif: lütuf ve ihsanda bulunma.
tanzim: düzenleme, terpleme.
tazammun: içine alma, kapsama.
tecelli: görünme, yansıma, belirme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tertip: belirli bir sıra ile düzenleme.
teşhir: gösterme, sergileme.
tezyin: süsleme.
vazife: görev.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı zarûrî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah'ın yüce Zatı.

İşte, göz önünde her vakit gördüğümüz bu had ve hesaba gelmeyen yeni yeni hayatlar ve hayatların asılları ve zatları olan ruhlar, birden ve hiçten vücuda gelmeleri ve gönderilmeleri, bir *Zat-ı Vacibu'l-Vücud ve Hayy-ı Kayyum*'un vücub-u vücudunu ve sıfât-ı kudsiyesini ve Esma-i Hüsnasını, lemaatın güneşi gösterdiği gibi gösteriyorlar. Güneşı tanımayan ve kabul etmeyen adam, nasıl gündüzü dolduran ziyayı inkâr etmeye mecbur oluyor, öyle de, *Hayy-ı Kayyum, Muhyî ve Mümît* olan şems-i ehadiyeti tanımayan adam, zeminin yüzünü belkı mazi ve müstakbeli dolduran zîhayatların vücudunu inkâr etmeli ve yüz derece hayvandan aşağı düşmeli, hayat mertebesinden düşüp camıt bir cahil-i echel olmalı.

Yirmi Dördüncü Pencere

لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ [1]

Mevt, hayat kadar bir bürhan-ı rububiyettir, gayet kuvvetli bir hüccet-i vahdanıyettir [2] اَلَّذِى خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ delâletince, mevt adem, ıdam, fenâ, hiçlik, failsiz bir inkıraz değil, belkı bır *Fail-i Hakîm* tarafından hızmetten terhis ve tahvil-i mekân ve tebdil-i beden ve vazîfeden paydos ve haps-i bedenden azat etmek ve muntazam bir eser-i hikmet olduğu, Birinci Mektupta gösterılmiş.

Evet, nasıl zemin yüzündeki masnuat ve zîhayatlar ve hayattar zemın yüzü bır Sânı-ı Hakîmın vücub-u vücuduna

adem: yokluk.
asıl: esas, aynı
azat etmek: serbest bırakmak
burhan-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç oldukları şeyleri vermesi, onları, yetıştırmesi, uyum ıçınde ıdare ve sevk etmesinin delili
cahil-i echel: en cahılden daha cahıl
camıt: cansız.
delaiet: delil olma, ışaret etme.
eser-i hikmet: hikmet eserı, belırlı gayelere yönelik, faydalı yerlı yerınde yapılan ış
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel ısımlerı
fail: ış yapan
Fail-i Hakîm: her şeyi hıkmetle yapan Allah
fenâ: yok olma
had: sınır
haps-i beden: beden hapsı
hayat: dırılık, canlılık.
hayattar: canlı yaşayan
Hayy-ı Kayyum: her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, Allah
helak: mahvolma, harap olma
hesap: sayma, sayı
hüccet-ı vahdanıyet: Allah'ın bırlığının delılı
hüküm: karar
hükumranlık: saltanat, hâkımıyet
ıdam: oldurme, yok etme.
İlâh: Allah.
İnkâr: reddetme, kabul etmeme.
İnkıraz: yıkılma, son bulma, son me
lemaat: parıltılar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazi: geçmış zaman
mecbur olmak: zorunda kalmak.
mertebe: derece
mevt: olum, vefat.
Muhyî: olulen dırılten, hayat veren Allah
muntazam: düzenlı
Mümît: dırıltıp can verdıgınl zamanı gelınce öldüren Cenab-ı Hak.
müstakbel: gelecek zaman
mustesna: hanç, aynı
paydos: bır ışı bıraktırmak ıçın soylenır
Sanî-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hıkmetle yaratan Allah
sıfat-ı kudsiye: Allah'ın kusur ve noksanlardan uzak sıfatları
şems-i ehadiyet: her bır varlıkta cılvelen gorulen güneş, Allah
tahvil-ı mekân: mekân degışmesı
tebdil-i beden: beden degıştırme
terhis: goreve son verme.
vücub-u vücut: varlıgı gerekli olma, olmaması ımkansız olma
vücuda gelme: var olma, yaratılma.
vücut: varlık.
zat: kendı
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan, varlıgı baş kasının varlıgına baglı degıl kendınden olup ezelı ve ebedı olan Allah'ın yuce zatı
zemin: yer
zîhayat: hayat sahıbı.
ziya: ışık.

1 Ondan başka hıçbır ilah yoktur. Her şey helâk olup gıdıcıdır–Ona bakan yüzü mustesna. Hukum ve hukumranlık Onundur, sız de Ona dondurulecekseınız. (Kasas Suresi, 88.)

2. Ölümü de, hayatı da yaratan Odur. (Mülk Suresi, 2.)

ve vahdaniyetine şahadet ediyorlar, öyle de, o zîhayatlar, olumlenyle bır *Hayy-ı Bâkî*'nın sermedıyetıne ve Vahıdıyetine şahadet edıyorlar. Yirmi İkinci Sözde, mevt, gayet kuvvetlı bır burhan-ı vahdet ve bir hüccet-i sermediyet olduğu ispat ve izah edildiğinden, şu bahsi o söze havale edıp yalnız muhım bır nüktesını beyan edeceğız. Şöyle kı:

Nasıl zîhayatlar vücutlan ile bir Vacıbü'l-Vücud'un vücuduna delâlet edıyorlar; öyle de, o zîhayatlar ölümlen ile bır *Hayy-ı Bâkî*'nın sermedıyetıne, Vahıdiyetine şahadet edıyorlar. Meselâ, yalnız bir tek zîhayat olan zemin yüzü, intizamatı ile, ahvaliyle Sânii gösterdiği gibi; öldüğü vakıt, yanı kış beyaz kefenı ile ölmüş o zemın yüzünü kapaması ile nazar-ı beşeri ondan çevırıyor veyahut nazar o giden bahar cenazesinin arkasından maziye gıder, daha geniş bir manzarayı gösterir. Yanı her bini birer mu'cize-i kudret olan zemin dolusu bütün geçen baharlar misillu, yenı gelecek birer harika-i kudret ve birer hayattar zemin olan bahar dolusu hayattar mevcudat-ı arzıyenin gelmelenni ihsas ve vücutlarına şahadet ettiklerinden, öyle geniş bır mıkyasta, öyle parlak bir surette, öyle kuvvetlı bır derecede, bır *Sâni-i Zulcelâl*'ın, bır *Kadîr-ı Zulkemal*'in, bir *Kayyum-u Bâkî*'nin, bir *Şems-i Sermedî*'nin vücub-u vücuduna ve vahdetine ve beka ve sermediyetine şahadet ederler ve öyle parlak delâılı gösterırler ki, ister istemez bedahet derecesinde [1] آمَنْتُ بِاللهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ dedirtır.

1- Her bir şeye bütün kudsî sıfat ve ısımleriyle birden yönelen zat ve sıfatlannda eşsız ve tek olan Allah'a İman ettim.

ahval: hâller, durumlar
bahis: bahsedilen, anlatılan şey, konu
bedahet: açıklık, ispata ihtıyaç duymamak.
beka: sonsuza kadar var olma
beyan: anlatma, açıklama
burhan-ı vahdet: Allah ın bırlığını gösteren delil
delâil: delıller
delalet: delıl olma
gayet: çok, son derece.
harika-ı kudret: Allah ın kudretinin harikası
hayattar: canlı, yaşayan
Hayy-ı Bâkî: sonsuz, bakı bır hayatın sahıbı olan Allah
hüccet-i sermediyet: Allah ın varlığının ebedi ve sonsuz olmasının delıli
ıhsas: hıssetturme.
ıman: inanma, kabul etme
intızamat: düzenlemeler, düzenlılıkler
ispat: kanıtlama, doğruluğunu delıllerle ortaya koyma
ızah: açıklama
Kadır-ı Zulkemal: sonsuz kemal ve kudret sahıbı olan Allah
Kayyum-u Bâkî: sonsuz hayat sahıbı olan ve her şeyi her an ayakta tutan Allah
kefen: ölülenn sarıldığı beyaz bez, kışın yağan kar
kudsî: mukaddes, yüce, temız.
manzara: goruntu, genel görunuş
mazi: geçmiş zaman.
mevcudat-ı arzıye: dunyadakı varlıklar
mevt: olum, vefat.
mıkyas: olçek, olçu
mısıllü: benzer, gibi
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
muhim: onemlı
nazar: bakış.
nazar-ı beşer: insanın dıkkatı, bakışı
nükte: herkesin anlayamadığı ınce mana
Sanı: her şeyi sanadı bır şekılde yapan Allah
Sâni-i Zülcelâl: her şeyi sanatlı bır şekılde yaratan, sonsuz haşmet ve yucelık sahıbı Allah
sermediyet: sonsuzluk, ebedîlik, sureklılık.
sıfat: vasıf.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
Şems-i Sermedî: ebedî, gunes, varlığı ebedî olan ve her şeyi nurlandıran Allah
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarun ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedi olan Allah
vahdaniyet: Allah ın bırlığı ve varlığı
vahdet: bırlık.
vahıdıyet: bırlık.
vücub-u vücut: varlığı gerekli olma, olmaması ımkânsız olma
vücut: var olmak, varlık.
zat: buyukluk ve yucelık sahıbı Allah ın zatı
zemin: yer, yeryuzu
zıhayat: hayat sahıbı

Elhâsıl: [1] وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا sırrınca, hayattar bu zemin, bir baharda Sânıa şahadet ettiği gibi, onun ölmesiyle, zamanın geçmiş ve gelecek iki kanadına dızılmış mu'cizat-ı kudretine nazarı çeviriyor, bir bahar yerine bınler bahan gostenyor; bir mu'cize yenne bınler mu'cizat-ı kudretine işaret eder.

Ve onlardan her bahar, şu hazır bahardan daha kat'î şahadet eder. Çünkü, mazi tarafına geçenler zahirî esbaplarıyla beraber gitmişler, arkalannda yine kendileri gıbi başkalar yerlerine gelmişler. Demek, esbab-ı zahıriye hiçtir; yalnız bir Kadîr-i Zülcelâl onları halk edip, hikmetiyle esbaba bağlayarak gönderdiğini gösteriyor.

Ve gelecek zamanda dizilmiş hayattar olan zemin yüzleri ise, daha parlak şahadet eder. Çünkü yeniden, yoktan, hıçten yapılıp, gönderilecek yere konup, vazife gördurup, sonra gondenlecekler.

İşte ey tabiata saplanan ve bataklıkta boğulmak derecesine gelen gafil! Bütün mazi ve müstakbele ulaşacak hıkmetlı ve kudretlı manevî el sahıbı olmayan bır şey, nasıl bu zeminin hayatına kanşabilir? Senin gibi hiç ender hiç olan tesadüf ve tabiat buna karışabilir mi? Kurtulmak istersen, "Tabiat, olsa olsa bır defter-i kudret-i İlâhiyedır, tesadüf ise, cehlimizi örten gizli bir hikmet-i İlâhiyenin perdesıdır" de, hakıkate yanaş.

cehil: cahıllık, bılgısızlık.
defter-i kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudret deftern.
elhasıl: sonuç olarak, kısacası.
esbap: sebepler.
esbap-ı zahıriye: gorunen sebepler.
gafil: gerçekleri gormeyen, onemsemeyen, iyi düşünmeyen.
hakikat: gerçek.
halk etmek: yaratmak.
hayattar: canlı, yaşayan.
hıç ender hıç: hıç içinde hıç, hıçbır şey.
hıkmet: her şeyın belırlı gayelere yonelık olarak, manalı, faydalı ve yerlı yennde olması.
hıkmet-ı İlâhiye: mahlûkatın yaratılışında Allah ın gayelen.
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyukluk, haşmet ve kudret sahıbı, Allah.
kat'ı: kesin, şuphesiz.
kudret: guç, kuvvet.
manevi el: gizli el, gizli tasarruf sahıbı.
mazi: geçmiş zaman.
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizelen.
mu'cize: Allah'ın kudretıyle meydana gelen ve benzennı yapmaktan insanların âcız kaldığı şey.
müstakbel: gelecek zaman.
nazar: bakış.
Sanî: her şeyı sanatlı bir şekilde yapan Allah.
sırrınca: hakıkatinin bıldırdıgine gore.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tabiat: doğa. Allah'ı inkâr edenlenn yaratıcı bır guç olarak gordukleri içinde yaşadıgımız doğa ve madde alemi.
tesadüf: rastgelme, rastlantı.
vazife: gorev.
zahırı: gorunen.
zemin: yer, yeryüzü.

1. Yeryuzunu ölumunün ardından nasıl dırıltıyor! (Rum Suresi, 50.)

Yirmi Beşinci Pencere

Nasıl ki, madrup, elbette darbe delâlet eder, sanatlı bir eser, sanatkân icap eder, velet, validi iktıza eder, tahtiyet, fevkiyeti istilzam eder, ve hakeza... Bütün umur-u izafiye tabir ettikleri, birbirsiz olmayan evsaf-ı nisbiye misillü, şu kâinatın cüz'iyatında ve hey'et-i umumiyesinde görünen imkân dahi, vücubu gösterir. Ve bütün onlarda görünen infial, bir fiili gösterir. Ve umumunda görünen mahlûkıyet, hâlıkıyeti gösterir. Ve umumunda görünen kesret ve terkip, vahdeti istilzam eder. Ve vücup ve fiil ve hâlıkıyet ve vahdet, bilbedahe ve bizzarure, mümkin, münfail, kesir, murekkep, mahlûk olmayan, *Vacib* ve *Fail*, *Vahid* ve *Hâlik* olan mevsuflarını ister.

Öyle ise, bilbedahe, bütün kâinattaki bütün imkânlar, bütün infialler, bütün mahlûkıyetler, bütün kesret ve terkipler, bir *Zat-ı Vacibü'l-Vücud*, *Fa'alun Lima Yürîd*, *Hâlık-ı Kulli Şey'e*, *Vahid-i Ehad'e* şahadet eder.

Elhâsıl: Nasıl imkândan vücup görünüyor, infialden fiil ve kesretten vahdet; bunların vücudu, onların vücuduna kat'iyen delâlet eder. Öyle de, mevcudat üstünde görünen mahlûkıyet ve merzukıyet gibi sıfatlar dahi sânıiyet, rezzakıyet gibi şe'nlerin vücutlarına kat'î delâlet ediyor. Şu sıfâtın vücudu dahi, bizzarure ve bilbedahe, bir *Hallâk* ve bir *Rezzak Sâni-i Rahîm*'in vücuduna delâlet eder.

bilbedahe: apaçık bir şekilde
bizzarure: kesinlikle, zorunlu olarak
cüz'iyat: ufak tefek şeyler, önemsiz değersiz şeyler, tek maddeden meydana gelenler, bütüne ait olmayıp özel olanlar.
darip: vurucu, döven
delalet: delil olma, gösterme
elhasıl: sonuç olarak, kısaca sı.
evsaf-ı nisbiye: kıyaslamayla olan vasıflar, diğerlerine göre diye anlatılan vasıflar
Fa'alun Lima Yürid: dilediği şeyi, dilediği gibi ve en mükemmel şekilde yapan Allah
Fail: işi yapan, ozne, Allah
fevkiyet: üstte olma
fiil: iş, oluş.
hakeza: bunun gibi.
Halık: yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Külli Şey: kâinatta mevcut olan her şeyin yaratıcısı, Allah
hâlıkıyet: yaratıcılık.
Hallak: yaratan, Allah.
hey'et-i umumiye: hepsi birden tamamı
icap etme: gerektirme
iktıza: gerektirme
imkân: olabilirlik, varlığı ile yokluğu eşitken Allah'ın var etmesiyle var olan, Allah'ın varlığını ispat layan delil.
infial: fiilden etkilenme
istilzam: gerektirme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar
kat'i: kesin, şüphesiz
kat'iyen: kesin olarak, kesinlikle.
kesir: çok.
kesret: çokluk.
madrup: dövülmüş, vurulmuş.
mahlûk: yaratılmış
mahlûkıyet: yaratılmışlık.
merzukıyet: rızklanma
mevcudat: varlıklar
mevsuf: vasıflanan, kendisinde bir sıfat bulunan.
misillü: benzeri gibi
mümkin: yaratılanlar, Allah'ın dışındaki bütün varlıklar
münfail: fiilden etkilenen
murekkep: iki veya daha çok maddenin karışmasından meydana gelmiş şey
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
rezzakıyet: rızık verici olmak.
sanatkar: sanatla uğraşan, usta
sanatlı: ustaca ve güzel yapılmış
Sâni-i Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, her şeyi sanatla yapan Allah
sanıiyet: sanatla yapmak.
sıfat: vasıf, özellik
şahadet: şahitlik, tanıklık
şe'n: hâl, keyfiyet, durum, özellik, yapı, istidat, iş, yeni iş, yeni olan hal
tabir etme: isimlendirme.
tahtiyet: altta olma
terkip: sentez, birleştirme
umum: bütün, umumi
umur-u izafiye: birbirsiz olmayan ve birbirine nispet ve kıyaslamayla anlaşılan nitelikler, karanlık-aydınlık, acı-tatlı gibi
Vacip: varlığı zorunlu olan Allah
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
Vahit: bir, tek, Allah
valid: baba
velet: çocuk.
vücup: varlığı zorunlu olma.
vücut: varlık
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı zarun ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah'ın yüce zatı

Demek, her bir mevcut, taşıdığı yüzler bu çeşit sıfatlar lisanıyla, *Zat-ı Vacibü'l-Vücud*'un yüzler Esma-i Husnasına şahadet ederler. Bu şahadetler kabul edilmezse, mevcudatın bütün bu çeşit sıfatlarını inkâr etmek lâzım gelir.

Yirmi Altıncı Pencere (HAŞIYE)

Şu kâinatın mevcudatı yüzünde tazelenen ve gelip geçen cemaller ve hüsünler, bir *Cemal-ı Sermedî* cilvelerinin bir nevi gölgeleri olduğunu gösterir.

Evet, ırmağın yüzündeki kabarcıkların parlayıp gitmesinden sonra arkadan gelenlerin gidenler gibi parlamaları, daimî bir şemsin şualarının âyineleri olduklarını gösterdikleri gibi, seyyal zaman ırmağında seyyar mevcudatın üstünde parlayan lemaat-ı cemaliye dahi bir *Cemal-i Sermedî*'ye işaret ederler ve Onun bir nevi emareleridirler.

Hem, kâinat kalbindeki ciddî aşk, bir *Mâşuk-u Lâyezalî*'yı gösterir.

Evet, ağacın mahiyetinde olmayan bir şey, esaslı bir surette meyvesinde bulunmadığı delâletiyle, şecere-i kâinatın hassas meyvesi olan nev-ı insandaki ciddî aşk-ı lâhutî gösterir ki, bütün kâinatta—fakat başka şekillerde—hakikî aşk ve muhabbet bulunuyor. Öyle ise, kalb-i kâinattaki şu hakikî muhabbet ve aşk, bir Mahbub-u Ezelî-yi gösterir.

HAŞİYE: Şu Pencerenin umuma değil, ehl-i kalbe ve ehl-i muhabbete hususiyeti var.

aşk: şiddetli sevgi
aşk-ı lahutî: Cenab-ı Hakka olan sevgi ve muhabbet.
âyine: ayna.
cemal: güzellik.
Cemal-ı Sermedî: sürekli güzellik.
ciddî: gerçek, hakikat.
cilve: görüntü, akıs, yansıma
daimî: sürekli, devamlı
delâlet: delil olma, gösterme
ehl-i kalp: kalp ehli.
ehl-i muhabbet: sevgi ehli
emare: belirti, işaret
esas: asıl, temel, dip, kök.
Esma-ı Hüsna: Allah'ın güzel isimleri
hakikî: gerçek.
hassas: duyarlı, ince ruhlu, en küçük şeyleri hisseden.
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
hususiyet: özellik
hüsün: güzellik
inkar: reddetme, kabul etmeme
işaret: gösterme, bildirme
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kalb-i kainat: kâinatın kalbi
lemaat-ı cemaliye: güzellik parıltıları
lisan: dil
Mahbub-u Ezelî: Ezelî Sevgili, varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratılmışların çok sevdiği Allah
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği, yapısı
Mâşuk-u Lâyezalî: varlıklar tarafından çokça sevilen ve sürekli var olan Allah
mevcudat: varlıklar
mevcut: varlık
muhabbet: sevgi
nev-ı insan: insan türü, insanlar
nevi: tür, çeşit.
seyyal: akıcı, akan
seyyar: gezici, gezen, yer değiştiren
sıfat: vasıflar, özellikler
suret: biçim, görünüş
şahadet: şahitlik, tanıklık
şecere-i kâinat: kâinat ağacı
şems: güneş
şua: ışın, ışın demeti
umum: herkes
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı zatın ve zatı olan varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah'ın yüce zatı

Hem, kâinatın sinesinde çok suretlerde tezahür eden incizaplar, cezbeler, cazibeler, ezelî bir hakikat-i cazibedann cezbiyle olduğunu hüşyar kalplere gösterir.

Hem mahlûkatın en hassas ve nuranî taifesi olan ehl-i keşif ve velâyetin ittifakıyla, zevk ve şuhuda istinat ederek, bir *Cemîl-i Zülcelâl*'in cılvesine, tecellisine mazhar olduklarını ve o *Celîl-i Zülcemal*'ın kendini tanıttırılmasına ve sevdirilmesine zevk ile muttalî olduklannı müttefikan haber vermeleri, yine bir *Zat-ı Vacıbu'l-Vücud*'un, bir *Cemîl-i Zülcelâl*'in vücuduna ve insanlara kendini tanıttırmasına kat'iyen şahadet eder.

Hem, kâinat yüzünde ve mevcudat üstünde işleyen kalem-i tahsin ve tezyin, o kalem sahibi Zatın esmasının güzelliğini vazıhan gösteriyor.

İşte, kâinat yüzündeki cemal ve kalbindekı aşk ve sinesindeki incizap ve gözlerindeki keşif ve şuhut ve hey'atındakı hüsun ve tezyinat, pek lâtif, nuranî bir pencere açar. Onun ile bütün esması cemîle bir *Cemîl-ı Zülcelâl*'i ve bir *Mahbub-u Lâyezalî*'yi ve bir *Ma'bud-u Lemyezel*'i hüşyar olan akıl ve kalplere gösterir.

İşte ey maddiyat karanlığında, evham zulümatında, boğucu şübehat içinde çırpınan gafil! Kendine gel, insanıyete lâyık bır surette yüksel, şu dort delik ıle bak, cemal-ı vahdeti gör, kemal-ı ımanı kazan, hakıkî ınsan ol

aşk: şiddetlı sevgi.
cazıbe: çekım
Celıl-ı Zulcemal: cemal ve buyukluk sahıbı Allah
cemal: guzellik.
cemal-ı vahdet: bırlığın guzellıgı.
cemıl: guzel
Cemıl-ı Zülcelal: azametı ve yuceligi sınırsız guzelligi sonsuz olan Allah
cezbe: çekme çekış, kendınden geçme
cezp: kendine doğru çekme
cıve: goruntu akıs yansıma
ehl-ı keşif ve velayet: keşif ehli herkesin goremedıgi ve bılemedıgi gizlı hakıkatlen Allah'ın lütfuyla keşfedip bılenler, velıler
esma: adlar ısımler
evham: vehımler kuruntular.
ezelî: başlangıcı olmama
gafil: gerçekleri gormeyen onemsemeyen ıyı dusunmeyen
hakıkat-ı cazıbedan: çekıcı hakıkat, gerçek.
hakıkı: gerçek.
hassas: duyarlı. ince ruhlu en kucuk şeyleri hisseden
hey'at: hey etler. kısımlar
hüsün: guzellıkler
hüşyar: uyanık.
incızap: cezp edılme çekılme.
insanıyet: insanlık, insan olma
istinat: dayanma
ittıfak: bırleşme, fikır bırlıgi
kâinat: evren butun alemler varlıklar
kalem-ı tahsin ve tezyin: guzelleştırme ve susleme kalemi
kat'iyen: kesınlıkle
kemal-ı ıman: ımanın mukemmellıgi mukemmel ıman.
keşif: Allah'ın bildırmesıyle gizlı olan bır şeyın ogrenılmesi ortaya cıkması
latıf: hoş guzel
layık: yakışır
Ma'bud-u Lemyezel: varlıgı hıçbır zaman son bulmayan ve ıbadere layık tek Ilâh olan Allah
maddıyat: maddi ve cismani şeyler
Mahbub-u Lâyezalî: butun yaratılmıslar tarafından cok sevilen ve varlıgının sonu olmayıp sürekli var olan Allah
mahlukat: yaratılmıslar yaratıklar
mazhar: yansıma ve gorunme yen.
mevcudat: varlıklar.
muttalı: bılme farkına varma.
muttefıkan: bırleşerek, fikır bırlıgıyle.
nurani: nurlu.
sine: goğus kalp
suret: bıçım, şekıl
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şuhut: gorme şahıt olma
şübehat: şupheler
taife: topluluk gurup
tecelli: gorunme yansıma belırme
tezahür: gorunme
tezyinat: susler suslemeler
vazıhan: açıkça açık şekılde
vücut: varlık
Zat: Allah
Zat-ı Vacıbü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatî olan, varlıgı başkasının varlıgına bagli degil kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah'ın yuce zatı
zevk: tatma tat, haz
zulümat: karanlıklar

Yirmi Yedinci Pencere

اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ[1]

Kâinatta, esbap ve müsebbebat görünen eşyaya bakıyoruz ve görüyoruz ki, en âlâ bir sebep, en adî bir müsebbebe kuvveti yetmiyor. Demek, esbap bir perdedir, müsebbepleri yapan başkadır.

Meselâ, hadsiz masnuattan yalnız cüz'î bir misal olarak, insan başı içinde bir hardal küçüklüğünde bir yerde yerleştirilen kuvve-i hafızaya bakıyoruz, görüyoruz ki, öyle bir cami kitap, belki kütüphane hükmündedir ki, bütün sergüzeşt-ı hayatı, içinde karıştırılmaksızın yazılıyor. Acaba şu mu'cize-i kudrete hangi sebep gösterilebilir: telâfif-i dimağiye mi, basit şuursuz hüceyrat zerreleri mi, tesadüf rüzgârları mı? Hâlbukı, o mu'cize-i sanat, öyle bir zatın sanatı olabilir ki, beşerin haşirde neşredilecek büyük defter-i a'malinden muhasebe vaktinde hatıra getirilecek ve işlediği her fılleri, yazıldığını bildirmek için bir küçük senet istinsah edip, yazıp, aklının eline verecek bir Sâni-i Hakîm'ın sanatı olabilir.

İşte, beşerin kuvve-ı hafızasına misal olarak bütün yumurtaları, çekirdekleri, tohumları kıyas et; ve bu cami', küçücük mu'cizelere sair müsebbebatı da kıyas et. Çünkü, hangi müsebbebe ve masnua baksan, o derece harika bir sanat var kı, değil onun adî, basıt sebebı, belkı bütün esbap toplansa, ona karşı izhar-ı acz edecekler. Meselâ, büyük bir sebep zannedilen güneşı ıhtıyarlı, şuurlu

adi: değersiz, sıradan, basit.
alâ: yüce, yüksek.
basit: bayağı, kıymetsiz, sıradan.
beşer: insan, insanlık.
cami: toplayan, çeşitli şeyleri içinde bulunduran.
cüz'i: küçük.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter.
esbap: sebepler.
eşya: şeyler, varlıklar.
fiil: iş, oluş, amel, hareket.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlbukı: hakikat ve doğrusu şudur kı.
hardal: çok küçük tohumlan olan bir bitki.
harika: olağanüstü, vasıflar tası yan ve hayranlık hissi uyandıran.
haşir: Allah'ın kıyametten sonra ölen bütün insanlan diriltip bir yere toplaması.
hatıra getirilmek: hatırlatılmak.
hüceyrat: hücreler, hücrecikler.
hükmünde: gibi, değerinde.
ıhtıyar: seçme gücü, tercih irade.
ıstınsah: kopya etme.
izhar-ı acz: âcizliğini gösterme.
kainat: evren, varlıklar.
kıyas: karşılaştırma.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
kuvvet: güç.
masnu: sanatla yapılmış şey.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mesela: örnek olarak.
misal: örnek.
mu'cize: Allah'ın kudretiyle meydana gelen benzerini yapmaktan insanlarını âcız kaldığı şey.
mu'cize-i kudret: Cenâb-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
mu'cize-i sanat: sanat mu'cizesi.
muhasebe: hesap görme, sorgu.
müsebbebat: bir sebeple meydana gelenler, sebeplerin sonuçları.
müsebbep: bir sebeple meydana gelen, sebebin sonucu.
neşredilmek: yaymak.
perde: örtü.
sair: diğer, başka.
sanat: eser, ustalık, güzellik.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
sebep: neden.
sergüzeşt-ı hayat: hayat serüveni, hikâyesi.
şuur: bilinç, kavrama gücü, anlayış.
telâfif-i dimağiye: beyinde bulunan kıvrımlar.
tesadüf: rast gelme, rastlantı.
vakıt: zaman.
zat: kişi, şahıs.
zerre: en küçük parça, atom.

1 Allah her şeyin yaratıcısıdır ve O her şey üzerinde hakkıyla görüp gözetıcıdır. (Zümer Sûresi, 62.)

farz ederek ona denilse, "Bir sineğin vücudunu yapabilir misin?" Elbette diyecek ki: "*Hâlık*'ımın ihsanı ile, dükkânımda ziya, renkler, hararet çok. Fakat, sineğin vücudunda göz, kulak, hayat gibi öyle şeyler var ki, ne benim dükkânımda bulunur ve ne de benim iktidarım dahilindedir."

Hem, nasıl ki müsebbepteki harika sanat ve tezyinat, esbabı azledip, müsebbibülesbap olan *Vacibü'l-Vücud*'a işaret ederek, [1] وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ sırrınca, Ona teslim-i umur eder; öyle de, musebbebata takılan neticeler, gayeler, faydalar, bilbedahe perde-i esbap arkasında bir *Rabb-i Kerîm*'in, bir *Hakîm-ı Rahîm*'in işleri olduğunu gösterir. Çünkü, şuursuz esbap, elbette bir gayeyi düşünüp çalışmaz. Hâlbuki, görüyoruz; vücuda gelen her mahlûk bir gaye değil, belki çok gayeleri, çok faydaları, çok hikmetleri takıp ederek vücuda geliyor. Demek, bir *Rabb-i Hakîm ve Kerîm*, o şeyleri yapıp gönderiyor, o faydaları onlara gaye-i vücut yapıyor.

Meselâ, yağmur geliyor. Yağmuru zahiren intaç eden esbap, hayvanatı düşünüp, onlara acıyıp, merhamet etmekten ne kadar uzak olduğu malûmdur. Demek, hayvanatı halk eden ve rızıklarını taahhüt eden bir Hâlık-ı Rahîm'ın hikmetiyle imdada göndeniliyor. Hatta, yağmura "rahmet" deniliyor. Çünkü, çok âsâr-ı rahmet ve faydaları tazammun ettiğinden, guya yağmur şeklinde rahmet tecessüm etmiş, takattur etmiş, katre katre geliyor.

Hem, bütün mahlûkatın yüzüne tebessüm eden bütün zıynetli nebatat ve hayvanattaki tezyinat ve gösterişler,

1 Bütün işler Ona [Allah'a] döndürülür. (Hûd Suresi, 123.)

Halık-ı Rahım: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah.
halk: yaratma.
hararet: sıcaklık, ısı.
harika: olağanüstü, hayranlık uyandıran.
hayat: dirilik, canlılık.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yapılması.
ihsan: iyilik, bağış, yardım, verme.
iktidar: güç, yetme.
imdat: yardım, yardıma yetişme.
intaç eden: netice veren.
katre katre: damla damla.
mahluk: yaratılmış, yaratık.
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar.
malum: bilinen.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
musebbebat: bir sebeple meydana gelenler, neticeler.
musebbep: bir sebeple meydana gelen, sebebin sonucu.
müsebbibülesbap: bütün sebepleri yaratan ve sahibi olan Allah.
nebatat: bitkiler.
netice: sonuç.
perde-i esbap: sebepler perdesi.
Rabb-i Hakîm: hikmet sahibi Allah, iş ve emirleri hikmetli ve yanlışsız olan Cenab-ı Hak.
Rabb-i Kerîm: sonsuz ikram, cömertlik ve iyilik sahibi, her şeyi idare ve terbiye eden Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
rızık: yiyecek, içecek şey.
sanat: ustalık, güzellik.
şuursuz: bilinçsiz, akılsız.
taahhüt etme: garanti verme, üzerine alma.
takattur: katreleşme, damlalaşma.
tazammun: içine alma.
tebessüm: gülümseme.
tecessüm: cisimleşme, maddî yapıya bürünme.
teslim-i umur: işlerin teslimi.
tezyinat: süsler, süslemeler.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vücuda gelme: yaratılma, ortaya çıkma.
vücut: beden.
zahiren: görünüşte.
ziya: ışık.
ziynet: süs.

âsâr-ı rahmet: rahmet eserleri.
azletmek: ayırmak, uzaklaştırmak.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
esbap: nedenler, sebepler.
farz etmek: var saymak.
gaye: maksat, hedef.
gaye-i vücut: varlık gayesi.
güya: sanki.
Hakîm-ı Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan, çok çok merhametli Allah.
Hâlık: her şeyi yoktan yaratan yaratıcı, Allah.

bilbedahe, perde-i gayp arkasında bu süslü ve güzel sanatlar ile kendini tanıttırmak ve sevdirmek ve bildirmek isteyen bir Zat-ı Zülcelâl'in vücub-u vücuduna ve vahdetine delâlet ederler. Demek eşyadaki süslü vaziyetler, gösterişli keyfiyetler, tanıttırmak ve sevdirmek sıfatlarına kat'iyen delâlet eder. Sevdirmek ve tanıttırmak sıfatları ise, bilbedahe, Vedûd, Maruf bir Sâni-i Kadîr'in vücub-u vücuduna ve vahdetine şahadet eder.

Elhâsıl: Sebep gayet adî, âciz ve ona isnat edilen müsebbep ise, gayet sanatlı ve kıymetli olduğundan, sebebi azleder. Hem, müsebbebin gayesi, faydası dahi cahil ve camit olan esbabı ortadan atar, bir Sâni-i Hakîm'in eline teslim eder. Hem, müsebbebin yüzündeki tezyinat ve maharetler, kendi kudretini zîşuurlara bildirmek isteyen ve kendini sevdirmek arzu eden bir Sâni-i Hakîm'e işaret eder.

Ey esbapperest bîçare! Bu üç mühim hakikati ne ile izah edebilirsin? Sen nasıl kendini kandırabilirsin? Aklın varsa, esbap perdesini yırt, وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ[1] de, hadsız evhamdan kurtul.

Yirmi Şekizinci Pencere

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ۞[2]

1 Allah birdir, bir olur. Her şeyin anahtarı Onun yanında; her şeyin dizgini Onun elindedir; rububiyetin de, icraatında ve icatlarında bir şeriki yoktur.

2. Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin seslerinizi ve simalarınızın farklılığı da yine Onun ayetlerindendir. İlim sahiplen için elbette bunda deliller vardır. (Rum Suresi 22.)

âciz: güçsüz, zayıf.
adî: basit, sıradan, değersiz.
ayet: delil.
azletmek: uzaklaştırmak, ayırmak.
biçare: çaresiz, zavallı.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
cahil: bilgisiz.
camit: cansız.
delalet: işaret, delil olma.
delil: şahit, belge, tanık.
dizgin: idare, yönetim.
elhasıl: sonuç olarak, kısacası.
esbap: sebepler.
esbapperest: Allah'ı unutup sebeplere haddinden fazla değer veren.
eşya: şeyler, varlıklar.
evham: vehimler, kuruntular.
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
icat: yoktan var etme, yaratma.
icraat: işler, faaliyetler.
ilim: doğru ve faydalı bilgi.
isnat: dayandırma.
işaret: gösterme, bildirme.
izah: açıklama.
kat'iyen: kesin olarak.
keyfiyet: mahiyet, özellik.
kıymet: değer.
kudret: güç, kuvvet.
maharet: ustalık, becenklilik.
Maruf: her şeyi hakkıyla bilen ve yarattıkları tarafından bilinen Allah.
mühim: önemli.
müsebbep: sebeple meydana gelen, sebebin sonucu.
perde-i gayp: gayp perdesi, manevî âlemlerin görünmesini engelleyen mahiyetu bizce bilinmeyen perde.
rububiyet: rabllık, Allah'ın her zaman, her yerde, her yarattığına muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve tedbiri, besleyicilik ve malikiyet durumu.
sanat: eser.
sanatlı: ustaca ve güzel yapılmış, değerli.
Sânî-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
Sânî-i Kadîr: her şeye gücü yeten, sonsuz güç ve kudret sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sebep: sebep.
sıfat: vasıf.
sima: yüz, çehre.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şerik: ortak.
teslim etme: verme, bırakma.
tezyinat: süsler, süslemeler.
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, hal.
Vedûd: kullanı çok seven ve şefkat eden, kendisine çok sevgi beslenen Allah.
vücub-u vücut: varlığı gerek, lı olmak, olmaması imkânsız olmak.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.
zişuur: şuur sahibi, bilinçli.

Şu kâinata bakıyoruz, görüyoruz ki, hüceyrat-ı bedenden tut, tâ mecmu-u âleme şamil bir hikmet ve tanzim var.

Hüceyrat-ı bedene bakıyoruz, görüyoruz ki; mesalih-i bedeni gören ve idare eden birisinin emriyle, kanunuyla, o küçücük hüceyrelerde ehemmiyetli bir tedbir var. Mideye, nasıl bir kısım rızık iç yağı suretinde iddihar olunup vakt-ı hacette sarf edilir, aynen o küçücük huceyrelerde de o tasarruf ve iddihar var.

Nebatata bakıyoruz; gayet hakîmâne bir terbiye, bir tedbir görünüyor.

Hayvanata bakıyoruz, nihayet derecede kerîmâne bir terbiye ve iaşe görüyoruz.

Kâinatın erkân-ı azîmesine bakıyoruz, muhım gayeler için haşmetkârâne bir tedvir ve tenvir görüyoruz.

Âlemin mecmuuna bakıyoruz; muntazam bir memleket, bir şehir, bır saray hükmünde âlî hikmetler, galî gayeler için mükemmel bır tanzimat görüyoruz. Otuz İkincı Sozun Bırıncı Mevkıfında ızah ve ıspat edildiği üzere, bir zerreden tut, tâ yıldızlara kadar zerre miktar şirke yer bırakmıyor. Oyle birbırlerıne manen munasebettardırlar ki, bütün yıldızları musahhar etmeyen ve elinde tutmayan, bır zerreye rububıyetini dinlettıremez. Bır zerreye haklkî Rab olmak için bütün yıldızlara sahıp olmak lâzım gelır. Hem, Otuz Ikıncı Sözün Ikıncı Mevkıfında ızah ve

alem: kainat
âlî: yuce yüksek.
ehemmiyet: çok önemli olma
emir: buyruk.
erkân-ı azime: buyuk ve onemli esaslar
galî: kıymetli
gaye: maksat, netice
gayet: çok son derece
hakıkı: gerçek.
hakımane: belirli gayelere yonelik faydalı anlamlı ve yerli yerinde olarak.
haşmetkarane: haşmetli bır şekılde
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı faydalı ve tam yerli yerinde yapılması.
hüceyrat-ı beden: beden hucrelen
huceyre: hucrecik.
hükmünde: gibi
laşe: yaşatma besleme yedırıp içirme
idare: yönetme
iddihar: bınktırme depolama
ıspat: kanıtlama doğruluğunu delillerle ortaya koyma
ızah: açıklama
kâinat: bütun âlemler varlıklar
kerîmâne: comertçe yardım ve ihsanda bulunarak.
manen: mana ıtıbarıyla manaca
mecmu: bütun tamam
mecmu-u alem: alemın butunu
mesalih-i beden: bedene gerekli ve faydalı ışler
muntazam: duzenli
musahhar: boyun eğen emir altına gıren
muhim: onemli
mükemmel: tam, eksıksız.
munasebettar: ılgılı alâkalı.
nebatat: bıtkıler
nihayet: son
Rab: besleyen, yetıştıren, verdığı nımetlerle yarattıklarını sevk ve idare eden Allah
rızık: yıyecek, içecek şey, besin gıda
rububıyet: rablık Allah ın her zaman her yerde, her yarattığına muhtaç olduğu şeylen vermesi terbıye ve tedbırı besleyıcılık ve malıkıyet durumu
sarf: harcama
suret: bıçım, şekil
şamil: ıçine alan kaplayan çevreleyen
şirk: Allah a ortak koşma
tanzım: duzenleme
tanzımat: duzenlemeler
tasarruf: ıdare etme kullanma
tedvir: çekip çevirme, ıdare etme.
tenvir: nurlandırma.
terbiye: besleme yetıştırme bu yutme
vakt-ı hacet: ıhtıyaç vaktı ıhtıyaç anı
zerre miktar: azıcık çok az
zerre: en küçuk parça atom

ispat edildiği üzere, semavatın halk ve tesviyesine muktedir olmayan, beşerin sımasındaki teşahhusu yapamaz.

Demek bütün semavatın Rabbi olmayan, bir tek insanın simasındaki alâmet-i farika olan nakş-ı simavîyi yapamaz. Işte kâinat kadar büyük bir pencere ki; onunla bakılsa, اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۞ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ[1] ayetlen büyük harflerle kâinat sahifelerinde yazılı olduğu akıl gozuyle de görülecek. Öyle ise, görmeyenin ya aklı yok, ya kalbı yok veya insan suretinde bir hayvandır.

Yirmi Dokuzuncu Pencere

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Bir bahar mevsiminde, garibâne, mütefekkirâne, seyahate gidiyordum. Bir tepeciğin eteğinden geçerken parlak bir san çiçek nazanma ilişti. Eskiden vatanımda ve sair memleketlerde gördüğüm o cins sarı çiçekleri derhatır ettırdı. Şöyle bir mana kalbe geldi ki:

Bu çiçek kımın turrası ıse, kımın sıkkesı ıse ve kımın mührü ise ve kimin nakşı ise, elbette bütün zemin yüzündekı o nevı çıçekler onun muhürlerıdır, sıkkelerıdır.

alâmet-i farika: bır şeyı dıgerlerınden ayrı kılan şey
ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesı.
beşer: insan, insanlık.
derhatır ettırmek: hatırlatmak, hatıra getırmek.
garibane: garip olarak
hakkıyla: layıkıyla.
halk: yaratma.
ıspat: doğruyu delıllerle ortaya koyma, karıtlama
kaınat: butun âlemler, varlıklar
mana: anlam
muktedir: gucu yeten
mütefekkırane: tefekkur ederek, duşunerek.
nakış: ışlerne, resim, sus
nakş-ı simavî: yuzdekı nakış. Insanların Allah tarafından yuzlerine ışlenmış ve Onun varlık ve bırlıgıne ışaret eden nakış
nazara ilişmek: dıkkatını çekmek
nevı: tur, çeşıt.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle yarattıklarını sevk ve ıdare eden Allah
sair: dıger
semavat: semalar, gokler
seyahat: yolculuk.
sıkke: muhur, damga.
sıma: yuz, çehre.
suret: bıçım
tasarruf: ıdare etme
tedbır: ıdare etme, çekıp çevırme
tesbıh: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, onu şanına lâyık ıfadelerle anma.
tesvıye: duzleme, guzel ve duzgun yaratma
teşahhus: şahıslanma, bır şekıl ve kımlık kazanma
turra: mühür, damga.
zemın: yer

1 Allah her şeyin yaratıcısıdır. O her şey uzerinde hakkıyla gorup gozeticidir. • Goklerin ve yerin tedbır ve tasarrufu Ona aittır. (Zumer Suresi, 62-63.)

2 Hıçbır şey yoktur ki, Onu overek, Onu tesbıh etmesin. (Isra Suresi, 44.)

Şu mühür tahayyülünden sonra, şöyle bir tasavvur geldi ki. Nasıl bir muhür ile mühürlenmiş bir mektup, o mühür, o mektubun sahibini gösterir; öyle de, şu çiçek, bir mühr-ü Rahmanîdir. Şu enva-ı nakışlarla ve manıdar nebatat satırlarıyla yazılan şu tepecik dahı bu çiçek Sâniinin mektubudur. Hem, şu tepecik dahı bir mühürdür. Şu sahra ve ova bir mektub-u Rahmanî hey'atını aldı.

İşbu tasavvurdan şöyle bir hakikat zihne geldi ki. Her bir şey, bir mühr-ü Rabbanî hükmünde, bütün eşyayı kendı Hâlık'ına ısnat eder, kendı kâtıbının mektubu olduğunu ıspat eder.

İşte, her bir şey öyle bir pencere-i tevhittir ki, bütün eşyayı bir Vahid-i Ehad'e mal eder. Demek her bir şeyde, hususan zîhayatlarda öyle harika bir nakış, öyle mu'cızekâr bır sanat var kı, onu öyle yapan ve öyle manıdar nakşeden, bütün eşyayı yapabılır ve bütun eşyayı yapan, elbette o olacaktır. Demek, bütün eşyayı yapamayan, bır tek şeyı icat edemez.

İşte ey gafil! Şu kâinatın yüzüne bak kı, birbiri içinde hadsız mektubat-ı Samedâniye hükmünde olan sahaif-ı mevcudat ve her bir mektup üstünde hadsız sikke-i tevhıt muhurleryle temhır edılmış butun bu muhurlerin şahadetlerini kim tekzip edebilir? Hangi kuvvet onlan susturabilır? Kalp kulağı ile hangisini dinlesen,[1] أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ dedığını ıştırsın.

1 Allah tan başka ılâh olmadığına şahadet ederim

enva-ı nakış nakış çeşıtlerı turlerı
eşya şeyler varlıklar
gafil gerçeklen gormeyen onemsemeyen ıyı düşünme yen
hadsız sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
Halık: yoktan var eden yaratıcı Allah
harika olağanustu hayranlık uyandıran
hey'at: şekiller suretler
hususan ozellıkle,
hükmünde gıbı
icat: yoktan var etme yaratma
ılâh tanrı kendısıne ıbadet edılen şey
ısnat: dayandırma
ıspat. doğruyu delıllenyle ortaya koyma kanıtlama
ışbu ışte bu
kainat. butun âlemler varlıklar
kâtıp yazan yazıcı
manıdar manalı, anlamlı
mektubat-ı Samedanıye Cenab ı Hakkın ısım ve sıfatlarını anlatan Allah ın bırlığını gosteren varlıklar
mektub-u Rahmanî sonsuz rahmet sahıbı Allah a aıt her bın bırer mektup gıbı manalar ıfade eden varlıklar
mektup haberleşme maksadıyla yazılan ve manalar ifade eden kâgıt.
mu'cizekâr mu cizeli.
mühr-ü Rabbanı varlıkları yaratan ıhtıyaçlarını gıderen yetıştıren onlan uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah ı gosteren muhur
mühr-ü Rahmanî sonsuz rahmet sahıbı olan Allah ı gosteren muhur.
muhur: damga aleti
nakış: sus ışleme
nakşeden nakış yapan ışleyen
nebatat. bıtkıler
pencere-i tevhıt. Cenab ı Hakkın bırlıgını gosteren pencere
sahaif-ı mevcudat: varlıkların meydana getırdıgı sayfalar
sanat: ustalık ve guzellık
Sanı her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sikke-i tevhit: bırlık muhru
şahadet. şahıtlık tanıklık
tahayyul: hayal etme.
tasavvur: düşunme, zihnde tasarlama.
tekzip yalanlama
temhır edılmek: muhurlenmek.
Vahıd-ı Ehad bır olan ve bırlıgı her bır seyde tecellı eden Allah
zîhayat. hayat sahıbı
zıhın akıl

Otuzuncu Pencere

لَوْ كَانَ فِيهِمَآ اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ۞[1] كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۞[2]

Şu pencere, *imkân ve hudus*'a müesses umum mütekellimînin penceresidir ve ıspat-ı *Vacibü'l-Vücud*'a karşı caddelerindir. Bunun tafsilâtını, *Şerhü'l-Mevakıf* ve *Şerhü'l-Makasıd* gibi, muhakkiklerin büyük kitaplarına havale ederek, yalnız Kur'ân'ın feyzinden ve şu pencereden ruha gelen bir iki şuaı göstereceğiz. Şöyle ki:

Aminyet ve hâkimiyetin muktezası rakip kabul etmemektir, iştirakı reddetmektir, müdahaleyi ref' etmektir. Onun içindir ki, küçük bir köyde iki muhtar bulunsa, köyün rahatını ve nizamını bozarlar. Bir nahiyede iki müdür, bir vilâyette iki vali bulunsa, hercümerç ederler. Bir memlekette iki padişah bulunsa, fırtınalı bir karma karışıklığa sebebiyet verirler.

Madem hâkimiyet ve aminyetin gölgesinin zayıf bir gölgesi ve cüz'î bir numunesi, muavenete muhtaç âciz insanlarda böyle rakıp ve zıddı ve emsalinin müdahalesini kabul etmezse, acaba saltanat-ı mutlaka suretindeki hâkimiyet ve rububiyet derecesindeki aminyet, bir *Kadîr-i Mutlak*'ta ne derece, o redd-i müdahale kanunu ne kadar esaslı bir surette hukmünü ıcra ettiğini kıyas et.

1 Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya Suresi, 22.)

2 Ondan başka hıçbir ilâh yoktur. Her şey helak olup gıdıcıdır—Ona bakan yüzü mustesna. Hüküm ve hukumranlık Onundur. sız de Ona dondurulecekseniz. (Kasas Suresi, 88.)

acız: zayıf, güçsüz
aminiyet: yöneticilik, amirlik, emredici oluş
cuz'î: az
emsal: eş, benzer
esas: asıl, temel
feyiz: ilham, bereket, ilim
hakimiyet: hukmediş, egemenlik.
harap olmak: yıkılmak, bozulmak, perişan olmak.
havale: bir ışı veya bır şeyı başka birine bırakma
helak: yok olma
hercümerç: karmakarışık.
hudus: varlıkların yok iken sonradan meydana gelmelen ve bu hakikatın Allah'ın varlığının bır delili olması
hukum: karar, emir
hukumranlık: hakimiyet, saltanat.
icra: uygulama, yerine getirme.
ımkan: olabilirlik, varlığı ile yokluğu eşitken Allah'ın var etmesiyle var olan, Allah'ın varlığını ıspatlayan delil
ıspat-ı Vacibü'l-Vucud: varlığı zarurı ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah'ın ıspatı
iştirak: ortak olma, ortaklık.
Kadir-i Mutlak: hıç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
kanun: yasa
kıyas: karşılaştırma
memleket: ülke
muavenet: yardım
muhakkık: gerçekleri araştıran ve delilleriyle bilen âlimler
muhtaç: ihtıyacı olan
muhtar: seçilmiş idareci.
mukteza: gerekli olan
müdahale: karışma, el atma
müdür: idareci
müesses: kurulmuş
mustesna: istısna olan, hanç
mütekellimin: kelâm âlımlen, ımanı esaslarını izah ve ıspat eden âlimler
nahiye: bucak, köyden biraz büyuk yerleşim birimi
nızam: düzen
numune: ornek.
padişah: hükümdar, sultan.
rakıp: bır ışte bırbırınden üstün olmaya çalışanlarda her bırı
redd-i müdahale: başkalarının müdahalesinı reddetme, karışmasını kabul etmeme
ref etmek: ortadan kaldırmak
rububiyet: rablık, Allah'ın her zaman her yerde her yarattığına muhtaç olduğu şeylerı vermesi, terbiye ve tedbin, besleyıcılık ve malıkıyet durumu
saltanat-ı mutlaka: Allah'ın kayıtsız şartsız tum kaınatta geçerlı olan hakimiyetı ve idaresi.
sebebiyet: sebep olma
suret: bıçım, şekıl
Şerhü'l-Makasıd: buyuk kelam alimi Saadeddin Taftazani'nin meşhur eseri
Şerhu'l-Mevakıf: meşhur kelam alımlennden Seyyıd Şerif Curcani'nin eseri.
şua: ışın demeti
tafsilat: ayrıntılar
umum: butün
valı: ılın bırıncı derecedeki sorumlusu ve idarecisi
vilâyet: il.
zıt: aksı, tersi

Demek, ulûhiyet ve rububiyetin en kat'î ve daimî lâzımı vahdet ve infirattır. Buna bir burhan-ı bâhir ve şahıd-i kat'î kâinattaki intizam-ı ekmel ve insicam-ı ecmeldir.

Sinek kanadından tut, tâ semavat kandillerine kadar öyle bir nizam var ki, akıl, onun karşısında hayretinden ve istihsanından سُبْحَانَ اللهِ، مَاشَاءَ اللهُ، بَارَكَ اللهُ[1] der, secde eder. Eğer zerre miktar şerike yer bulunsa idi, müdahalesi olsa idi, لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللهُ لَفَسَدَتَا[2] ayet-i kerîmesinin delâletiyle, nizam bozulacaktı, suret değişecekti, fesadın âsârı görünecekti. Hâlbuki,

فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُورٍ ۞ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ
يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ[3]

delâletiyle ve şu ifade ile, nazar-ı beşer kusuru aramak için ne kadar çabalasa, hiçbir yerde kusuru bulamayarak, yorgun olarak menzili olan göze gelip, onu gönderen münekkit akla diyecek: "Beyhude yoruldum. Kusur yok" demesiyle gösteriyor ki, nizam ve intizam, gayet mükemmeldir. Demek, intizam-ı kâinat vahdaniyetin kat'î şahıdıdır.

Gel gelelim *hudus*'a.

Mütekellimîn demişler ki: "Âlem mütegayyirdir. Her mütegayyir hâdistir. Her bir hâdisin bir muhdisi, yani mucidi var. Öyle ise, bu kâinatın kadîm bir mucidi var."

Biz de deriz: Evet kâinat hâdistir. Çünkü görüyoruz; her asırda, belki her senede, belki her mevsimde bir

1- Allah, zâtında sıfatlarında ve fiillerinde bütün kusur ve noksanlardan uzaktır. • Allah dilemiş ne güzel yaratmış! • Allah ne mübarek yaratmış!

2- Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup gitderdi. (Enbiya Suresi, 22.)

3- Haydi, çevir gözünü. En küçük bir kusur görüyor musun? • Sonra tekrar gözünü çevir. Kusur bulamaz, hor ve hakir sana döner, o göz bitkindir artık. (Mülk Suresi, 3-4.)

âlem: dünya, kâinat, varlıklar.
asâr: eserler
asır: yüzyıl
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyhude: boş yere, boşuna
burhan-ı bahir: açık delil
daimî: sürekli.
delâlet: işaret, gösterme
fesat: bozulma
fiil: iş, davranış
gayet: çok, son derece
hadis: sonradan olan
hakir: küçük, aşağı, adî.
harap olmak: yıkılmak, bozulmak, perişan olmak.
hayret: hayranlık.
hor: kıymetsiz, değersiz, zayıf
hudus: varlıkların yok iken sonradan meydana gelmelen ve bu hakikatın Allah'ın varlığının bir delili olması
ifade: söz, anlatım.
infirat: tek başına olma
insicam-ı ecmel: çok güzel düzgünlük, uyumluluk
intizam: düzenlilik.
intizam-ı ekmel: çok mükemmel düzen
intizam-ı kainat: kâinattaki düzen
istihsan: güzel bulma, beğenme
kadim: varlığının öncesi ve başlangıcı olmayan
kainat: evren, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin
kusur: eksiklik, noksan, yanlış
lazım: gerek, gerekli
menzil: yer, mekân
mucit: yeni bir şey icat eden, yoktan var eden
muhdis: ihdas eden, yeniden çıkaran, önceden olmayan bir şeyi yapan, icat eden, kuran
mübarek: feyzli, bereketli
mudahale: karışma, el atma
mükemmel: noksansız, tam, eksiksiz
münekkit: eleştiren, eleştirici
mütegayyir: değişen
mütekellimîn: kelâm âlimleri, iman esaslarını izah ve ispat eden âlimler
nazar-ı beşer: insanın bakışı
nizam: düzen
noksan: eksiklik, azlık.
rububiyet: rabbik, Allah'ın her zaman, her yerde, her yarattığına muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve tedbir, besleyicilik ve malikiyet durumu
secde: baş eğme, başı yere koyma, namazda alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet hâli, şekli
semavat kandilleri: ışık verip gökyüzünü aydınlatan yıldızlar ve gezegenler
sene: yıl, on iki aylık zaman parçası
sıfat: nitelik, vasıf
suret: biçim, şekil
şahid-i kat'i: kesin şahit.
şahıt: şahit, tanık.
şerik: ortak
uluhiyet: ilâhlık, Allah
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
vahdet: birlik
zat: büyükülük ve yücelik sahibi Allah'ın Zatı
zerre miktar: azıcık, çok az

kâinat, bır âlem gider, bıri gelir. Demek, bir Kadîr-ı Zülcelâl var ki, bu kâinatı hiçten icat ederek, her senede, belki her mevsımde, belki her günde bırısini icat eder, ehl-i şuura gösterir ve sonra onu alır, başkasını getirir. Bırbiri arkasına takıp, zincirleme bir surette zamanın şeridine asıyor. Elbette, bu âlem gibi, birer kâinat-ı müteceddide hükmünde olan her bahar da, gözümüzün önünde hiçten gelen ve giden kâinatları icat eden bir Zat-ı Kadîr'ın mu'cizat-ı kudretidirler. Elbette, âlem ıçinde her vakit âlemleri halk edıp değıştıren zat, mutlaka şu âlemi dahi o halk etmıştır ve şu âlemi ve rûy-ı zemini o büyük misafirlere misafirhane yapmıştır.

Gelelım *imkân* bahsine

Mütekellımîn demışler kı: "İmkân, mütesavıyyüttarafeyndır. Yanı, adem ve vücut, ıkısı de müsavı olsa, bır tahsis edıcı, bır tercih edıcı, bir mucit lâzımdır. Çünkü, mümkinat birbirini icat edip, teselsül edemez. Yahut, o onu, o da onu icat edip, devir suretinde dahi olamaz. Öyle ise, bir Vacibü'l-Vücud vardır kı, bunlan icat ediyor."

Devir ve teselsülü on iki bürhan, yani arşî ve süllemî gıbi namlar ile müsemma meşhur on iki delil-i kat'î ıle devri iptal etmişler ve teselsülü muhal göstermişler. Silsile-ı esbabı kesip, Vacibu'l-Vucud'un vucudunu ıspat etmişler.

Biz de deriz kı: Esbap, teselsülün berahınıyle âlemın nihayetinde kesilmesinden ıse, her şeyde *Hâlık-ı Küllı Şey*'e has sıkkeyı gostermek daha kat'î, daha kolaydır.

adem: yokluk
alem: dunya, kâinat.
arşı ve süllemî: varlıkların zincırleme sebepler netıcesınde bırbırı nı meydana getırdıgı goruşu olan "devir ve teselsul"un batıl olduğunu ıspatlamak ıçın kullanılan mantıkı bır delıl
bahıs: konu, mevzu
berahın: delıller, kanıtlar
burhan: delıl
delıl-ı kat'ı: kesın delıl
devır: varlıkların bırbırıni meydana getırdıgı veya zincırleme sebeplerın netıcesı olduğunu savunan batıl bır gorüş.
ehl-ı şuur: şuur ve bılınç sahıpleri
esbap: sebepler
Halık-ı kullı şey: kâinatta var olan her seyın yaratıcısı Allah
halk: yaratma, yaratış
hükmünde: gibi
icat: yoktan var etme, yaratma
imkân: olabılırlik, varlıgı ıle yokluğu eşıtken Allah ın var etmesiyle var olan, Allah ın varlıgını ıspatlayan delıl
iptal: geçersız kılmak.
ıspat: doğruyu delıllerıyle ortaya koyma, kanıtlama
Kadır-ı Zulcelal: kudretı her şeyı kuşatan sonsuz buyukluk ve yucelik sahıbı Allah
kaınat: evren, âlem, varlıklar.
kaınat-ı müteceddide: devamlı yenılenen kaınat, evren
lâzım: gerek, gereklı
meşhur: şohretlı bılınen.
mısafırhane: mısafırlerın ağırlandıgı yer
mucit: yenı bır şey ıcat eden, yoktan var eden
mu cizat-ı kudret: kudret mu cızelen
muhal: ımkânsız
mutlaka: kesınlıkle, şüphesız
mumkınat: yaratılanlar, mümkun olanlar, ımkân dahlındekıler, olabilir şeyler
müsavı: eşit, denk.
müsemma: ısımlendırılmış.
mütekellımın: kelâm âlımlerı, ıman esaslarını ızah ve ıspat eden alımler
mütesavıyyüttarafeyn: ıkı tarafın bırbırınne denk olması, varlık veya yokluk konusunda eşır durumda olma.
namı: ad, ısım
nihayet: son
ruy-ı zemin: yeryuzu
sıkke: muhur, damga
sılsıle-ı esbap: sebepler zincırı.
suret: bıçım, şekıl
tahsıs: ayırma
tercih: seçme, daha çok beğenme
teselsul: art arda gelme, bırbırnı takıp etme, zincırleme
Vacıbü l-Vucud: varlıgı zaruri ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına bağlı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vücut: var olma, varlık
Zat: buyukluk ve yucelik sahıbı Allah
Zat-ı Kadır: her şeye gucu yeten sonsuz guç ve kudret sahıbı Allah

Kur'ân'ın feyzi ile, bütün Pencereler ve bütün Sözler o esas üzerine gitmişler. Bununla beraber, imkân noktasının hadsiz bir vüs'ati var, hadsiz cihetlerle *Vacıbu'l-Vucud*'un vücudunu gösteriyor. Yalnız mütekellimînin teselsülün kesılmesi yoluna—elhak, geniş ve büyük olan o caddeye—münhasır değildir. Belki had ve hesaba gelmeyen yollar ile Vacıbü'l-Vücud'un marifetine yol açar. Şöyle ki:

Her bir şey, vücudunda, sıfâtında, muddet-ı bekasında, hadsiz imkânat, yani gayet çok yollar ve cihetler içinde müteredd it iken, görüyoruz ki, o hadsiz cihetler içinde vücutça muntazam bir yolu takip ediyor. Her bir sıfatı da mahsus bır tarzda ona veriyor. Muddet-i bekasında bütün değiştirdiği sıfat ve hâller dahı böyle bir tahsis ile veriliyor. Demek, bir muhassısın iradesiyle, bır mürecci-hin tercihiyle, bir mucid-ı hakîmin ıcadıyladır ki; hadsiz yollar içinde, hikmetli bır yolda onu sevk eder. Muntazam sıfâtı ve ahvalı ona giydiriyor.

Sonra, infırattan çıkarıp, bır terkiplı cisme cüz yapar, imkânat ziyadeleşir. Çünkü, o cisimde bınler tarzda bulunabilir. Hâlbukı, neticesız o vazıyetler içinde neticeli mahsus bır vaziyet ona verilir ki, mühim neticeleri ve faydaları ve o cısımde vazifeleri görduruluyor.

Sonra, o cisim dahı dığer bir cisme cüz yaptırılıyor. Imkânat daha zıyadeleşir. Çünku, bınlerle tarzda bulunabilir. İşte, o binler tarz içinde bir tek vaziyet verilıyor, o vazıyet ıle mühım vazıfeler görduruluyor, ve hakeza .

ahval: hâller, durumlar, vazıyetler
cihet: yön
cısım: varlık, beden, madde
cuz: kısım, parça
elhak: gerçekten
esas: asıl, temel
feyiz: ilim, irfan
gayet: çok.
had: sınır
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: bunun gibi.
hal: durum
hesap: sayı
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı faydalı ve tam yerli yerinde yapılması.
icat: yoktan var etme, yaratma
imkân: olabilirlik, varlığı ile yokluğu eşitken Allah'ın var etmesiyle var olan. Allah'ın varlığını ispatlayan delil
imkânat: olabilirlikler, varlığı ile yokluğu eşitken Allah'ın var etmesiyle var olanlar. Allah'ın varlığını ispatlayan delilleri
infirat: yalnız kalma, tek başına olma
irade: dileme, isteme, tercih
mahsus: özel
marifet: bilme, tanıma
Mucid-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan, yoktan var eden Allah
muhassıs: tahsis edici, ayırıcı, bir tarafa ait kılan
muntazam: düzenli
muddet-i beka: devamlılık süresi
mühim: önemli
münhasır: ait, mahsus.
mütekellimîn: kelam âlimleri, iman esaslarını izah ve ispat eden âlimler
müteredd it: tereddütte kalmış, kararsız
netice: sonuç
neticesiz: sonuçsuz
sevk: gönderme, yollama, ulaştırma
sıfat: vasıf, özellik
sıfât: vasıflar, özellikler
tahsis: bir tarafa ait kılma, ayırma
tarz: biçim, şekil
tercih: seçme
terkipli: birleştirilmiş
teselsül: art arda gelme, birbirini takip etme, zincirleme
Vacıbu'l-Vucud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vazıfe: görev
vazıyet: durum, hâl.
vücut: var olma, varlık.
vüs'at: genişlik.
ziyade: çok.
ziyadeleşmek: artmak, fazlalaşmak.

Gittikçe daha ziyade kat'î bir Hakîm-i Müdebbir'in vücub-u vücudunu gösteriyor, bir Amir-i Alîm'in emriyle sevk edildiğini bildiriyor. Cısım içinde cisim, birbiri içinde cüz olup giden bütün bu terkiplerde, nasıl bir nefer, takımında, bölüğünde, taburunda, alayında, fırkasında, ordusunda mütedahil o hey'etlerden her birisine mahsus birer vazifesi, hikmetli birer nispeti, intizamlı birer hizmeti bulunuyor. Hem, nasıl ki senin göz bebeğinden bir hüceyre, gözünde bir nispeti ve bir vazifesi var, senin başın hey'et-i umumiyesi nispetine dahi hikmetli bir vazifesi ve hizmeti vardır. Zerre miktar şaşırsa, sıhhat ve idare-i beden bozulur. Kan damarlarına, his ve hareket asaplarına, hatta bedenin hey'et-i umumiyesinde birer mahsus vazifesi, hikmetli birer vaziyeti vardır. Binlerle imkânat içinde, bir Sâni-i Hakîm'in hikmetiyle o muayyen vaziyet verilmiştir.

Öyle de, bu kâinattaki mevcudat, her biri kendi zatı ile, sıfâtı ile, çok imkânat yolları içinde has bir vücudu ve hikmetli bir sureti ve faydalı sıfatları nasıl bir Vacibü'l-Vücud'a şahadet ederler; öyle de, mürekkebata girdikleri vakit, her bir mürekkepte daha başka bir lisanla yine Sânîni ilân eder. Git gide tâ en büyük mürekkebe kadar nispeti ve vazifesi, hizmeti itibarıyla Sâni-i Hakîm'in vücub-u vücuduna ve ihtıyarına ve iradesine şahadet eder. Çünkü, bir şeyi bütün mürekkebata hikmetli münasebetleri muhafaza suretinde yerleştiren, bütün o mürekkebatın Hâlık'ı olabilir. Demek, bir tek şey binler lisanlarla Ona şahadet eder hukmundedir.

alay: üç taburdan meydana gelen asken kuvvet
Amir-i Alîm: sonsuz ilim sahibi olan idareci Allah.
asap: sinirler
beden: vücut, gövde.
bölük: takımlardan oluşan askerî birlik.
cısım: madde
cüz: kısım, parça
emir: buyruk.
fırka: tümen
Hakîm-i Müdebbir: ilmiyle her şeyin sonunu görüp idare eden, ona göre hikmetle iş gören Allah
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
has: özel.
hey'et: kısım, yapı
hey'et-i umumiye: genel yapı, bütün
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yapılması
his: duyu
hukmünde: değerinde, gibi
idare-i beden: bedenin idaresi
ihtiyar: irade, seçme gücü, tercih
ilân: duyurma, bildirme.
imkânat: olabilirlikler, varlığı ile yokluğu eşitken Allah'ın var etmesiyle var olanlar, Allah'ın varlığını ispatlayan deliller
intizam: düzenli, tertipli olma
irade: dileme, tercih
itibarıyla: önermiyle, yönüyle, açısından
kainat: bütün alemler, varlıklar
kat'ı: kesin
lisan: dil
mahsus: özel
mevcudat: varlıklar
muayyen: belirlenmiş
muhafaza: koruma
münasebet: bağlantı, ilişki
mürekkebat: iki veya daha çok maddenin karışmasından meydana gelmiş şeyler
mürekkep: iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelmiş şey
mütedahil: birbiri içinde, iç içe.
nefer: rütbesiz asker, er
nispet: bağ.
ordu: bir devletin silâhlı kuvvetlerinin tamamı
Sânî: her şeyi sanatlı bir şekilde yaratan Allah
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
sevk: gönderme, yollama, ulaştırma.
sıfat: vasıf, özellik.
sıfat: sıfatlar, vasıflar, özellikler
sıhhat: sağlık
suret: biçim, şekil
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tabur: dört bölükten meydana gelen askerî birlik.
takım: en küçük askerî topluluk
terkip: birleştirme, birkaç madenin birleşmesinden meydana gelen varlık.
vazife: görev
vücub-u vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: gövde, beden, var olma, varlık
Zat: büyükluk ve yücelik sahibi Allah'ın zatı
zerre miktar: azıcık, çok az.
ziyade: çok, fazla

İşte, kâinatın mevcudatı kadar değil, belki mevcudatın sıfât ve mürekkebatı adedince imkânat noktasından da *Vacibu'l-Vücud*'un vücuduna karşı şahadetler geliyor.

İşte ey gafil! Kâinatı dolduran bu şahadetleri, bu sedaları işitmemek!... Ne derece sağır ve akılsız olmak lâzım geliyor; haydi sen söyle.

Otuz Birinci Pencere

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِيْ اَحْسَنِ تَقْوِيْمٍ ۞[1] وَفِي الْاَرْضِ اٰيَاتٌ لِلْمُوْقِنِيْنَ ۞ وَفِيْ اَنْفُسِكُمْ اَفَلَا تُبْصِرُوْنَ[2]

Şu pencere insan penceresidir ve enfusîdir. Ve enfusî cihetinde şu pencerenin tafsilâtını binler muhakkikîn-i evliyanın mufassal kitaplarına havale ederek, yalnız feyz-i Kur'ân'dan aldığımız birkaç esasa işaret ederiz. Şöyle ki:

On Birinci Sözde beyan edildiği gibi, "*İnsan öyle bir nüsha-i camiadır ki, Cenab-ı Hak bütün esmasını insanın nefsi ile insana ihsas ediyor.*" Tafsilâtını başka Sözlere havale edip yalnız üç noktayı göstereceğiz.

BİRİNCİ NOKTA: İnsan üç cihetle esma-i İlâhiyeye bir âyinedir.

Birinci vecih. Gecede zulümat, nasıl nuru gösterir, öyle de, insan zaaf ve acziyle, fakr ve hacatıyla, naks ve kusuruyla bir *Kadîr-i Zülcelâl*'in kudretini, kuvvetini, ginâsını, rahmetini bildiriyor ve hakeza, pek çok evsaf-ı İlâhiyeye bu suretle âyinedarlık ediyor. Hatta, hadsız aczinde

enfüsî: nefse ait, kişinin iç dünyasıyla ilgili.
esas: asıl, temel.
esma: adlar, isimler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
evsaf-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
feyz-i Kur'an: Kur'ân'ın verdiği ilham, bereket ve ilim bolluğu.
gafil: gerçekleri görmeyen, önemsemeyen, iyi düşünmeyen.
ginâ: zenginlik.
hacat: ihtiyaçlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
ihsas: hissettirme.
iman: Allah'a inanma.
imkânat: olabilirlikler, varlığı ile yokluğu eşitken Allah'ın var etmesiyle var olanlar, Allah'ın varlığını ispatlayan deliller.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kudret: güç, kuvvet.
kusur: eksiklik, yanlış, hata.
mevcudat: varlıklar.
mufassal: ayrıntılı, detaylı.
muhakkak: şüphesiz, kesinlikle.
muhakkikîn-i evliya: evliyadan gerçekleri araştıran ve delilleriyle bilen âlimler.
mürekkebat: iki veya daha çok maddenin karışmasından meydana gelmiş şeyler.
naks: noksan, eksiklik.
nefis: kendi şahsı.
nüsha-i camia: çok geniş ve bir çok özelliği içinde bulunduran nüsha.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
seda: ses.
sıfat: vasıflar, özellikler.
suret: biçim, şekil.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tafsilat: ayrıntılar.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zaruri ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah.
vecih: yön.
vücut: varlık.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zülümat: karanlıklar.

1 Muhakkak ki Biz insanı en güzel bir şekilde yarattık. (Tîn Suresi, 4.)

2 Kesin olarak iman edenler için yeryüzünde nice deliller vardır. • Kendi nefislerinizde de böyle deliller vardır. Hala görmez misiniz? (Zâriyat Suresi, 20-21.)

acz: âcizlik, zayıflık, güçsüzlük.
âyine: ayna.
Cenab-ı Hak: Allah, hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihet: yön.
delil: bir hükmün ya da fikrin doğruluğunu kanıtlayan şey.

ve nihayetsız zaafında, hadsiz a'dâsına karşı bir nokta-i istinat aramakla, vicdan, daima Vacibü'l-Vücud'a bakar. Hem, nihayetsız fakrında, nihayetsız hacatı içinde, nihayetsiz maksatlara karşı bır nokta-i istimdat aramaya mecbur olduğundan, vicdan, daima o noktadan bir Ganî-i Rahîm'in dergâhına dayanır, dua ile el açar. Demek, her vicdanda şu nokta-i istinat ve nokta-i istimdat cihetinde iki küçük pencere Kadîr-i Rahîm'in bârgâh-ı rahmetine açılır; her vakit onunla bakabilir.

İkinci vecih âyinedarlık ise, insana verilen numuneler nev'inden *cüz'î ilm, kudret, basar, sem', malikiyet, hâkimiyet* gibi cüz'iyat ile, Kâinat Malikinin ilmine ve kudretine, basarına, sem'ine, hâkimiyet-i rububiyetine âyinedarlık eder, onlan anlar, bildirir. Meselâ, ben nasıl bu evi yaptım ve yapmasını biliyorum ve görüyorum ve onun malikiyim ve idare ediyorum; oyle de, şu koca kâinat sarayının bir ustası var, o usta onu bilir, görür, yapar, idare eder ve hakeza ..

Üçüncü vecih âyinedarlık ise: İnsan, üstünde nakışlan görunen esma-i İlâhiyeye âyinedarlık eder. Otuz Ikinci Sözün Üçüncü Mevkıfının başında bir nebze izah edilen, insanın mahıyet-i camıasında nakışlan zahır olan yetmişten ziyade esma vardır. Meselâ, yaratılışından *Sâni, Hâlık* ısmını ve hüsnutakvımınden *Rahman* ve *Rahîm* ısımlerini ve hüsnüterbiyesinden *Kerîm, Lâtif* isimlerini ve hakeza, butun aza ve alâtı ıle, cıhazat ve cevarıhı ıle, letaif ve maneviyatı ile, havâs ve hissiyatı ile ayn ayrı esmanın ayrı ayrı nakışlannı gösterıyor.

a'dâ: duşman
alat: aletler, organlar
ayinedar: ayna tutan bır şeyin ozellıklerını gosteren
aza: organlar
barıgah-ı rahmet: Cenab-ı Hakkın yarattıklarına merhamet etme makamı
basar: gorme
bır nebze: bır parça, bıraz
cevarih: cevherler, insanın yapısında bulunan maddî manevî organlar ve kabıllyetler
cihazat: cihazlar, donanım, organlar, duygular
cihet: yon
cüz'î: az
cüz'iyat: ufak tefek şeyler, onemsız, değersız şeyler, tek maddeden meydana gelenler, butune aıt olmayıp ozel olanlar
daıma: surekli, her zaman
dergah: huzur makam
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
esma: adlar, ısimler
esma-i İlâhiye: Allah ın isımlen
Ganı-i Rahım: sınırsız zenginlik sahıbı olan şefkat ve merhamet sahıbı Allah
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakeza: bunun gibi
hâkımıyet: hukmetme, emnınde ve yonetımınde bulundurma
hâkımıyet-i rububiyet: rabblğın hakımıyetı, Allah ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesı, onlan yetıştırmesı, uyum ıçınde ıdare ve sevk ederek onlara hukmetmesı.
Halık: yoktan yaratan, yaratıcı, Allah.
havas: duyular, duygular
hıssıyat: hısler, duygular
hüsnütakvım: yaratılışın en guzel şekılde ve tam kıvamda olusu
husnüterbıye: guzel terbıye
idare: yonetme.
ilim: bılme, bıliş, bılgı.
izah: açıklama.
Kadır-i Rahım: cok merhametlı olan ve her şeye gucu yeten Allah
Kerim: ıkram ve ihsanı bol olan, comertçe veren Allah
kudret: guç, kuvvet.
Latıf: cok lutuf ve ınsanda bulunan Allah
letaif: lâtıfeler, insanın yapısında bulunan hassas duygular
mahıyet-ı camıa: cok manaların ve ozellıkleri ıçınde toplayan mahıyet, yapı.
maksat: kastedılen, istenılen şey
Malık: her şeyın gercek sahıbı olan Allah
malıkıyet: sahıplık
maneviyat: mana alemine aıt şeyler
mecbur olmak: zorunda kalmak, muhtaç olmak
mevkif: bolum, kısım
nakış: süs, ışleme
nev: çeşıt, tur.
nihayetsiz fakr: sınırsız fakırlık
nihayetsiz hacat: sınırsız ıhtıyaçlar
nihayetsız maksat: sınırsız gayeler, arzular
nihayetsız: sonsuz
nokta-i istimdat: yardım dıleme noktası.
nokta-i istinat: dayanak noktası
numune: ornek.
Rahım: rahmetı her şeyı kuşatan, sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı olan Allah
Rahman: rahmetı butun her kese yayılan ve butun yaratılmışlann ıhtıyaclannı ve geçım şekıllennı ıçıne alan rahmetın sahıbı Allah
Sâni: her şeyı sanatlı bır şekıl de yaratan Allah
sem': ışıtme, ışıtış
Vacıbu'l-Vücud: varlığı zarun ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vecih: yon
vicdan: iyiyi kotuden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlaki duygu, his, duygudın, inanç
zaaf: zayıflık, kuvvetsızlık
zahir: gorunen
ziyade: cok, fazla

Demek, nasıl esmada bir İsm-i Azam var; öyle de, o esmanın nukuşunda dahi bir nakş-ı azam var ki, o da insandır.

Ey kendini insan bilen insan! Kendini oku. Yoksa, hayvan ve camit hükmünde insan olmak ihtimali var.

İKİNCİ NOKTA: Mühim bir sırr-ı ehadiyete işaret eder. Şöyle ki:

İnsanın, nasıl, ruhu bütün cesedine öyle bir münasebeti var ki, bütün azasını ve eczasını birbirine yardım ettirir. Yani, irade-ı İlâhiye cilvesi olan evamir-i tekviniye ve o emirden vücud-u haricî giydirilmiş bir kanun-u emrî ve lâtife-i Rabbaniye olan ruh, onların idaresinde, onların manevî seslenni hissetmesinde ve hacatlanni görmesinde birbirine mâni olmaz, ruhu şaşırtmaz, ruha nispeten uzak yakın bir hükmünde, birbirine perde olmaz. İsterse çoğunu birinin imdadına yetiştirir, isterse bedenin her cüz'ü ile bilebilir, hissedebilir, idare edebilir. Hatta, çok nuraniyet kesb etmiş ise, her bir cuz'ü ile görebilir ve işitebilir.

Öyle de, [1] وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى , Cenab-ı Hakkın madem Onun bir kanun-u emri olan ruh küçük bir âlem olan insan cisminde ve azasında bu vaziyeti gösteriyor, elbette âlem-i ekber olan kâinatta o Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un irade-i külliyesine ve kudret-i mutlakasına hadsiz fiiller, hadsiz sedalar, hadsiz dualar, hadsiz işler, hiçbir cihette Ona ağır gelmez, birbirine mâni olmaz, o Hâlık-ı Zülcelâl'i meşgul etmez, şaşırtmaz. Bütününü birden görür, bütün

1- En yüce sıfatlar Allah'ındır. (Nahl Suresi, 60.)

âlem: dünya
alem-i ekber: en büyük alem, kainat
aza: organlar
beden: vücut, gövde
camit: canısız
Cenab-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
ceset: beden, gövde, vücut
cihet: yön
cilve: görüntü, yansıma, akıs.
cism: beden, vücut.
cuz: kısım, parça
cüz'ü: parçası, kısmı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ecza: parçalar, kısımlar
esma: adlar, isimler
evamir-i tekviniye: yaratılışla ilgili emirler.
fiil: iş, oluş.
hacat: ihtiyaçlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Zülcelâl: Celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı anlamında Allah'ın bir sıfatı
hissedebilmek: algılamak.
hükmünde: gibi, değerinde
idare: yönetme
ihtimal: olabilirlik
imdat: yardım
irade-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın iradesi, dilediğini yapabilme gücü, kudreti
irade-i külliye: Cenab-ı Hakkın her şeye hâkim olan ve her şeyi kuşatan iradesi.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
işaret: gösterme, bildirme
kainat: bütün âlemler, varlıklar
kanun-u emri: doğrudan Allah'ın emrinden gelerek vâsıtasız işleyen kanun
kesb etme: kazanma, bir özelliğe sahip olma
kudret-i mutlaka: Allah'ın sonsuz ve sınırsız kudreti.
lâtife-i Rabbaniye: doğrudan doğruya Cenab-ı Hak ile bağ kuran Rabbânî duygu
manevî: maddî olmayan, manaya ait, ruha ait, içe ait, fikrî, hissî, görünmeyen.
mani: engel
meşgul etmek: iş yapamaz hale getirmek.
muhim: önemli
münasebet: ilişki, bağlantı.
nakş-ı azam: büyük işleme, süsleme
nispeten: oranla, kıyasla
nukuş: nakışlar, işlemeler
nuraniyet: nur özelliği
ruh: manevî varlık, can
seda: ses
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı
vaziyet: durum, hâl.
vücud-u haricî: maddî vücut, beden.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı zarûrî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah'ın yüce zatı

sesleri birden işitir. Yakın, uzak birdir. İsterse bütününü birinin imdadına gönderir. Her şey ile her şeyi görebilir, seslerini işitebilir ve her şey ile her şeyi bilir., ve hakeza...

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Hayatın pek mühim bir mahiyeti ve ehemmiyetli bir vazifesi var. Fakat, o bahis Hayat Penceresinde ve Yirminci Mektubun Sekizinci Kelimesinde tafsilî geçtiğinden ona havale edip, yalnız bunu ihtar edeniz ki:

Hayatta hissiyat suretinde kaynayan memzuç nakışlar, pek çok esma ve şuunat-ı zatiyeye işaret eder. Gayet parlak bir surette Hayy-ı Kayyum'un şuunat-ı zatiyesine âyinedarlık eder. Şu sırrın izahı, Allah'ı tanımayanlara ve daha tam tasdik etmeyenlere karşı, zamanı olmadığından kapıyı kapıyoruz.

Otuz İkinci Pencere

هُوَالَّذِى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا ۞ [1] قُلْ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنِّى رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَمِيعًا [2] اِلَّذِى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْيِى وَيُمِيتُ

Şu Pencere sema-ı risaletin güneşi, belki güneşler güneşi olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın penceresidir. Şu gayet parlak ve pek büyük ve çok nuranî Pencere, Otuz Binnci Söz olan Mıraç Risalesiyle, On Dokuzuncu Söz olan Nübüvvet-i Ahmediye (Aleyhissalâtü Vesselâm) Risalesinde ve on dokuz işaretli olan On

1 Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hidayet ve hak din ile gönderen Odur. Buna şahit olarak Allah yeter. (Fetih Suresi, 28.)

2 De ki: Ey insanlar! Ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın gönderdiği peygamberim. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. Dirilten de Odur, öldüren de. (A'raf Suresi, 158.)

aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun
ayinedar: ayna tutan, bir şeyin özelliklerini gösteren
bahis: konu
din: Allah tarafından belirlenen ve peygamberler vasıtasıyla insanlara tebliğ edilen, insanlara dünya ve âhirette saadet yollarını gösteren sistem
ehemmiyet: önemli
esma: adlar, isimler
gayet: çok, son derece
hak: doğru, gerçek
hakeza: bunun gibi
havale etme: bırakma, gönderme
hayat: dirilik, canlılık
Hayy-ı Kayyum: her hususta ilk'tan olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah
hidayet: doğru yol, olan İslâmiyet
hissiyat: hisler, duygular
ihtar: hatırlatma
imdat: yardım
izah: açıklama
layık: yakışan, uygun
mahiyet: nitelik, özellik, yapı, esas
memzuç: karışmış, iç içe geçmiş, kaynaşmış
Mıraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in, Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mu'cizesi
muhim: önemli
nakış: süs, işleme
nuranî: nurlu
nübüvvet-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in peygamberliği
Resul: Allah'ın elçisi, Peygamberimiz Hz. Muhammed
risale: belirli bir konuda yazılmış küçük eser
sema-ı risalet: peygamberlik seması
sıfat: vasıf, özellik
sır: gizli hakikat
suret: biçim, şekil
şahit: doğrulayıcı
şuunat-ı zatiye: Allah'ın yüce zatının gereği olan ve zatından ayrılmayan işler, fiiller
tafsilî: ayrıntılı
tasdik: kabul etme, doğrulama
vazife: görev

Dokuzuncu Mektupta ne derece nuranî ve zahir olduğu ispat edildiğinden, o iki Sözü ve o Mektubu ve o Mektubun On Dokuzuncu Işaretini bu makamda düşünüp, sözü onlara havale edip, yalnız deriz ki:

Tevhidin bir burhan-ı natıkı olan Zat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm risalet ve velâyet cenahlarıyla, yani kendinden evvel bütün enbiyanın tevatürle icmalarını ve ondan sonraki bütün evliyanın ve asfiyanın icmakârâne tevaturlerini tazammun eden bir kuvvetle, bütün hayatında, bütün kuvvetiyle vahdaniyeti gösterip, ilân etmiş ve âlem-ı İslâmiyet gibi geniş, parlak, nuranî bir pencereyi, marifetullaha açmıştır. İmam-ı Gazalî, İmam-ı Rabbanî, Muhyiddin-i Arabî, Abdülkadir-i Geylânî gibi milyonlar muhakkikîn-i asfiya ve sıddıkîn o pencereden bakıyorlar, başkalarına da gösteriyorlar. Acaba böyle bir pencereyi kapatacak bir perde var mı? Ve onu ittiham edip, bu pencereden bakmayanın aklı var mı? Haydi, sen söyle.

Otuz Üçüncü Pencere

1 اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىٓ اَنْزَلَ عَلٰى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۜ قَيِّمًا

2 الٓرٰ كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ

Bütün geçmiş Pencereler Kur'ân denizinden bazı katreler olduğunu düşün. Sonra, Kur'ân'da ne kadar âb-ı hayat hukmünde olan envar-ı tevhit var olduğunu kıyas edebilirsin. Fakat, bütün o Pencerelerin menbaı ve madenı ve aslı olan Kur'ân'a gayet mucmel bir surette,

1. Hamd o Allah'a mahsustur ki, kuluna kitabı indirmiş ve o kitapta hiçbir tezat ve eğrilik yer vermemiştir. O kitabı dos doğru indirmiştir. (Kehf Suresi, 1-2.)

2. Elif lam râ. Bu bir kitaptır ki insanları Rablerinin izniyle inkar karanlıklarından iman nurunu çıkarman için sana indirdik. (İbrahim Suresi, 1.)

Abdülkadir-i Geylânî: bkz. Şahıs Bilgileri.
âb-ı hayat: hayat suyu
alem-i İslamiyet: İslâm dünyası
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
asfiya: Hz. Peygamberin yolundan giden safiyet, ilim ve takva sahibi büyük zatlar
aslı: esası
burhan-ı natık: konuşan delil, Allah'ın varlığını ve birliğini ispat eden Hz. Muhammed.
cenah: taraf
elif: Arapça alfabesinde bir harf
enbiya: nebiler, peygamberler
envar-ı tevhit: Allah'ın birliğine inanmanın meydana getirdiği aydınlıklar, nurlar
evliya: veliler, Allah'ın dostlarını kazanmış, keramet gösteren kullar
evvel: önce
gayet: çok, son derece
hamd: methetme, övme, Allah'a karşı memnuniyetli, üverek ve şükrederek bildirme
havale: bırakma, göndermeye
hayat: ömür, yaşanılan süre
icma: bir konu üzerinde fikir birliğine varma
icmakarane: fikir ve söz birliği edercesine, topluluk olarak
ilan: duyurma, bildirme
İmam-ı Gazali: bkz. Şahıs Bilgileri
İmam-ı Rabbani: bkz. Şahıs Bilgileri
iman: Allah'a inanma
inkar: reddetme, kabul etmeme
ispat: delillerle doğruluğunu ortaya koyma
ittiham: suçlamak.
katre: damla.
kıyas: karşılaştırma
lam: Arapça alfabesinde bir harf
mahsus: özel
marifetullah: Allah'ı isim ve sıfatlarıyla tanıma ve bilme
menba: kaynak.
muhakkikin-i asfiya: Hz. Peygamberin çizgisinde yaşayan ve hakikatleri delilleriyle bilen, ilim ve takva sahibi büyük zatlar
Muhyiddin-i Arabi: bkz. Şahıs Bilgileri.
mucmel: kısa, özetlenmiş
nur: aydınlık.
nuranî: nurlu
ra: Arapça alfabesinde bir harf
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle yarattıklarını islah ve terbiye eden Allah, yaratan, büyüten, terbiye eden
risalet: elçilik
sıddıkin: doğru sözlü olanlar, sözünde, işinde doğru olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar
suret: biçim, şekil
tazammun: içinde bulundurma
tevatür: sağlam bilgi, haber, yalan söylemelerini aklın kabulle nemeyeceği bir topluluk tarafından verilen bilgi
tevhit: birleme, kâinattaki her şeyin bir olan Allah'a ait olduğunu bilme ve inanma
tezat: çelişik.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı
velayet: velilik.
zahir: görünen
Zat-ı Ahmediye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in zatı, şahsı

gayet basit bir tarzda bakılsa dahi, yine gayet parlak nuranî bir pencere-i camiadır. O pencere ne kadar kat'î ve parlak ve nuranî olduğunu Yirmi Beşinci Söz olan I'caz-ı Kur'ân Risalesine ve On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci İşaretine havale ediyoruz. Ve Kur'ân'ı bize gönderen Zat-ı Zülcelâl'in Arş-ı Rahmanîsine niyaz edip deriz:

رَبَّنَا لَاتُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا ۞[1] رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا ۞[2] رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّآ اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۞[3] وَتُبْ عَلَيْنَآ اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ[4]

İhtar

Şu Otuz Üç Pencereli olan Otuz Üçüncü Mektup, imanı olmayanı inşaallah imana getirir, imanı zayıf olanın imanını kuvvetleştirir, imanı kavi ve taklidî olanın imanını tahkikî yapar, imanı tahkikî olanın imanını genişlendirir, imanı geniş olana bütün kemalât-ı hakikiyenin medan ve esası olan marifetullahta terakkiyat verir, daha nuranî, daha parlak manzaraları açar.

İşte bunun için, "Bir pencere bana kâfi geldi, yeter" diyemezsin. Çünkü, senin aklına kanaat geldi, hissesini aldı ise, kalbin de hissesini ister, ruhun da hissesini ister, hatta hayal de o nurdan hissesini isteyecek. Binaenaleyh, her bir pencerenin ayrı ayrı faydaları vardır. Miraç Risalesinde asıl muhatap mü'min idi; mülhit ikinci derecede, istıma makamında idi. Şu risalede ise, muhatap

arş-ı Rahmanî: bütün yaratılmışların şefkat ve merhamette beslenip büyüten Rahman isminin tasarruf dairesi makamı.
asıl: esas
basit: sade, olağan
esas: asıl, temel
gayet: çok, son derece
hata: yanlış
havale: bırakma, gönderme.
hayal: hayal duygusu
hesap: sorgulama.
hisse: pay
I'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu'cizeliği
ihtar: hatırlatma
iman: inanma, inanç
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse
istıma: dinleme
kafi: yeterli
kalp: gönül
kanaat: inanma.
kat'i: kesin
kavi: kuvvetli
kemalat-ı hakikiye: gerçek mükemmellikler, fazileller, olgunluklar
kusur: eksiklik, noksan
makam: kıyam edilen, durulan, durulacak yer, durak.
manzara: görüntü
marifetullah: Allah'ı isim ve sıfatlarıyla tanıma, anlama, bilme.
medan: dayanak noktası, kaynak.
merhamet: acımak, şefkat göstermek
muhakkak: şüphesiz, kesinlikle.
muhatap: hitap olunan, kendisine söz söylenilen
mülhit: dinsiz, inkar eden
mu'min: Allah'a iman eden, inanan
niyaz: yalvarma, yakarma.
nuranî: nurlu
pencere-i camia: geniş kapsamlı pencere
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle yarattıklarını ıslah ve terbiye eden Allah, yaratan, büyüten, terbiye eden.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan maddî olmayan cevher, manevî varlık.
tahkikî: araştırmaya dayanan
taklidî: araştırmadan taklide dayalı
tarz: biçim, şekil.
terakkiyat: yükselmeler, ilerlemeler, gelişmeler
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup, bir daha işlememek üzere söz verme, Allah'tan af dileme
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah

1 Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek, bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

2. Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola erştirdikten sonra kalplerimizi sapıklığa meyletirme. (Âl-i İmran Suresi, 8.)

3 Ey Rabbimiz! Bu hizmetimizi kabul buyur. Her şeyi hakkıyla işiten de, her şeyi hakkıyla bilen de ancak Sensin. (Bakara Suresi, 127.)

4 Muhakkak ki tevbeleri çok kabul eden ve çok merhamet eden ancak Sensin. (Bakara Suresi, 128.)

münkirdir; istima makamlarında mü'mindir. Bunu düşünüp öylece bakmalı. Fakat, maatteessüf, mühim bir sebebe binaen şu Mektup gayet sür'atle yazıldığından ve hatta müsvedde hâlinde kaldığından, elbette bana ait olan tarz-ı ifadede müşevveşiyet ve kusurlar olacaktır. Nazar-ı müsamaha ile bakmalarını ve ellerinden gelirse, ıslahlarını ve mağfiret ile bana dua eylemelerini ihvanlarımdan isterim...

[2] وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى ۞[1] وَالْمَلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهَوٰى

[3] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَعَلٰى آلِهِ

وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ آمِينَ[4]

âl: aile, evlât, çoluk çocuk.
âlem: dünya.
âmin: "ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
Ashap: Sahabeler. Hz. Peygamberi görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler, arkadaşlar.
azar: paylama.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elbette: kesinlikle.
gayet: çok, son derece.
hidayet: doğru yol, olan İslâmiyet.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yapılması.
ihvan: kardeşler.
ıslah: iyileştirme, düzeltme.
istima: dinleme.
kusur: eksiklik, noksan.
levm: kınama.
maatteessüf: ne yazık ki.
mağfiret: bağışlama.
makam: yer.
muhim: önemli.
mü'min: Allah'a iman eden, inanan.
münkir: inkar eden, inanmayan.
müsvedde: karalama, yazı taslağı.
müşevveşiyet: karışıklık.
nazar-ı müsamaha: hoşgörü bakışı.
nefis: insanın kötülüğü isteyen, sevk eden, iyilikten ve ibadetlerden hiç hoşlanmayan yanı.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
salat: rahmet, mağfiret ve dua.
selam: barış, rahatlık, selamet, esenlik.
sür'at: hız, acele.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
Zat: Hz. Muhammed.

1. Selam hidâyete uyanlara olsun. (Tâhâ Sûresi, 47.)

2. Levm, azar ve kötülük nefsinin kötü isteklerine uyana olsun.

3. Senî her türlü kusur ve noksandan tenzih ederim. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her şeyi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

4. Allahım, âlemlere rahmet olarak gönderdiğin zâta, onun Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle. Âmîn.

Risale-i Nur Külliyatından

Lemaat

مِنْ بَيْنِ هِلَالِ الصَّوْمِ وَهِلَالِ الْعِيدِ [1]

Çekirdekler Çiçekleri

Risale-i Nur Şakirtlerine küçük bir mesnevî ve imanî bir divandır.

Müellifi

Bediüzzaman
SAİD NURSİ

Bu risale, 1921 yılında Üstad Bediüzzaman Hazretleri Dârulhikmeti'l-İslâmiye azası iken telif edilmiş ve yine ilk defa Osmanlıca hattıyla aynı yıl Evkaf-ı İslâmiye Matbaasında basılmıştır. (Baskı tarihi, bu ilk baskının iç kapağında **1337-1339** olarak yazılmıştır. Yani Rumî 1337, Hicrî 1339 tarihinde basılmıştır.)

1- Ramazan hilâli ve bayram hilâli arasından..

divan: klasik Türk edebiyatı şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap.
imanî: iman ile ilgili, imana dair.
lemaat: Kur'ân'ın nurundan pırıltılar.
Mesnevî: her beyti kendi arasında kafiyeli nazım şeklinde yazılan Mevlâna'nın divanına izafeten verilen isim.
müellif: eser telif eden, yazar
şâkirt: talebe, öğrenci.

Tembih

Bu *Lemaat* namındaki eserin, sair divanlar gibi bir tarzda bir iki mevzu ile gitmediğinin sebebi: Eski eserlerinden *Hakikat Çekirdekleri* namındaki, kısacık vecizelerin bir derece izah etmek için, hem nesir tarzında yazılmış, hem de sair divanlar gibi hayalâta, mizansız hissiyata girilmemiş olmasıdır. Baştan aşağıya mantık ile hakaik-i Kur'âniye ve imaniye olarak, yanında bulunan biraderzadesi gibi bazı talebelerine bir ders-i ilmîdir, belki bir ders-i imanî ve Kur'ânîdir. Ustadımızın baştaki ifadesinde dediği gibi, biz de anlamışızdır ki, nazma ve şiire hiç meyli ve onlarla iştigali de yoktur.[1] وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ sırrının bir numunesini gösteriyor.

Bu eser, birçok meşagil ve Dârülhikmet'teki vazife içinde, yirmi gün ramazanda, günde iki veya ikiyarım saat çalışmak suretiyle manzum gibi yazılmıştır. Bu kadar kısa zamanda ve manzum bir sahife on sahife kadar müşkul olduğu cihetle, birden, dikkatsiz, tashihsiz böyle söylenmiş, tabedilmiştir. Bizce Risale-i Nur hesabına bir harikadır. Hiçbir nazımlı divan bunun gibi tekellufsuz, nesren okunabilir görülmüyor. İnşaallah bu eser bir zaman Risale-i Nur Şakirtlerine bir nevi mesnevî olacak. Hem bu eser, kendisinden on sene sonra çıkan ve yirmi üç senede tamamlanan Risale-i Nur'un muhim eczalarına bir işaret-i gaybiye nev'inden müjdeli bir fihrist hükmündedir.

Risale-i Nur Şakirtlerinden
Sungur, Mehmed Feyzi, Hüsrev

* * *

1- Biz ona şiir öğretmedik. (Yâsîn Sûresi, 69.)

izah: açıklama
mantık: düşünce ve muhakeme doğruluğu, doğru fikir ve akla uygun söz söyleme
manzum: nazım, şiir, düzenli, dizili
Mesnevî: edebî bir tür olan mesnevi şeklinde yazılmış eser; her beytinin mısraları kendi aralarında kafiyeli, nazım şekli. Mevlânânın divanı
meşgal: insanı uğraştıran işler
mevzu: konu
mizansız: ölçüsüz, kafiyesiz
muhim: önemli
müjde: sevinçli haber
müşkul: zor, güç
nam: isim, unvan
nazım: şiir
nesir: düz yazı
nesren: düz yazı şeklinde
nev: tür, çeşit
nevi: türü, çeşidi
numune: örnek
ramazan: Kur'ân'ın nazil olduğu mübarek oruç ayı
sair: diğer
sebep: neden
sır: gizem, âyetin ifade ettiği gizli anlam
şakirt: talebe, öğrenci
tabî: yayınlama, basma
tarz: biçim, şekil
tashih: düzeltme
tekellufsuz: zahmetsiz, külfetsiz
tembih: hatırlatma, uyarı
Üstad: Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri
vazife: görev
vecize: özlü sözler

biraderzade: kardeş çocuğu yeğen
cihet: yön, sebep
Dârülhikmet: 1918-1922 yılları arasında şeyhülislâmlığa bağlı olarak faaliyet gösteren Bediüzzaman'ın da görev yaptığı İslam akademisi hüviyetinde ilmî kuruluş
ders-i ilmî: ilim dersi
ders-i imanî ve Kur'anî: iman ve Kur'ân dersi
divan: klasik Türk edebiyatı şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap
ecza: bir bütünün küçük parçaları
eser: yazılmış ve basılmış kitap
fihrist: bir kitabın içindekiler dizini, kataloğu
hakaik-i Kur'âniye ve imaniye: Kur'ân-ı Kerîm'in ve inancın gerçekleri
harika: mükemmel
hayalat: hayal ürünü olan şeyler
hesabına: adına, namına
hissiyat: duygular
ifade: belirtme, anlatma
inşaallah: Allah'ın izni ve muvaffakiyeti ile
işaret-i gaybiye: gizli işaret, gizemli ifade
iştigal: meşgul olma, uğraşma

İhtar

[1] اَلْمَرْءُ عَدُوٌّ لِمَا جَهِلَ kaidesiyle, ben dahı nazım ve kafiyeyi bilmediğimden ona kıymet vermezdim. Safıye'yi kafıyeye feda etmek tarzında, hakıkatın suretını nazmın keyfine göre tağyir etmek hiç istemezdim. Şu kafiyesiz, nazımsız kıtapta en âlî hakîkatlere, en müşevveş bir libas giydirdim.

Evvelâ, daha iyisini bilmezdim, yalnız manayı düşünüyordum.

Sanıyen, cesedi libasa göre yontmakla rendeleyen şuarâya tenkıdımı göstermek istedim.

Salısen, Ramazan'da kalb ile beraber nefsi dahı hakîkatlerle meşgul etmek için, böyle çocukça bir üslûp ıhtıyâr edildi.

Fakat, ey kàri! Ben hata ettim, itiraf edenm. Sakın sen hata etme; yırtık uslûba bakıp o âlî hakîkatlere karşı dikkatsizlik ile hürmetsizlik etme.

* * *

1 Kişi bilmediğinin düşmanıdır.

hakıkat: gerçek.
hürmet: saygı.
ihtar: hatırlatma.
ıhtıyâr: seçme.
itiraf: eksik ve kusurunu kabul edip söyleme.
kafıye: şiirde mısra sonunda kı ses uyumu.
kalde: düstur, prensip, kural.
kalb: insanın manevi, ruhani yonu.
kàri: okuyucu, okuyan.
keyif: arzu, istek.
kıymet: değer.
libas: elbise.
mana: anlam.
meşgul etmek. uğraştırmak.
muşevveş: karışık.
nazım: dizme, düzene koyma, şiir şeklinde ifade ve yazılar.
nefis: insanın maddî bedeni yonu.
Safiye: kafiye uğruna şairin hanımını boşadığı kadının ismi.
salısen: üçüncüsü.
sanıyen: ıkincisi.
suret: şekil, hey et.
şuara: şairler.
tagyir: değiştirme.
tarz: biçim.
tenkıt: eleştiri.
uslup: ifade şekli, anlatım biçimi.

âlî: yuksek, yuce.
ceset: beden.
evvelâ: birincisi.
feda: uğruna verme, gozden çıkarma.

İfâde-i Meram

Ey kârî[1] Peşinen bunu itiraf ederim ki: Sanat-ı hat ve nazımda istidadımdan çok müştekiyim. Hatta, şimdi ismimi de düzgün yazamıyorum. Nazım, vezin ise; ömrümde bir fıkra yapamamıştım. Birden bire zihnime, nazma musırrâne bir arzu geldi. Sahabelerin gazetvatına dair Kürtçe *Kavl-ı Nevâlâ Sîsebân* (1) ruhum hoşlanıyordu. Ben de kendime mahsus onun tarz-ı nazmını ihtiyâr ettim, nazma benzer bir nesir yazdım. Fakat, vezin için kat'iyen tekellüf yapmadım. İsteyen adam, nazmı hatıra getirmeden, zahmetsiz, nesren okuyabilir. Hem, nesren olarak bakmalı, tâ mana anlaşılsın.

Her kıt'ada ittisal-i mana vardır. Kafiyede tevakkuf edilmesin. Külâh püskülsüz olur; vezin de kafiyesiz olur, nazım da kaidesiz olur. Zannımca lâfız ve nazım, sanatça cazibedar olsa, nazarı kendiyle meşgul eder. Nazarı manadan çevirmemek için, penşan olması daha iyidir.

Şu eserimde üstadım Kur'ân'dır, kitabım hayattır, muhatabım yine benim. Sen ise, ey kârî, müstemisin. Müstemiin tenkide hakkı yoktur, beğendiğini alır, beğenmediğine ilişmez. Şu eserim, bu mübarek Ramazan'ın feyzi (HAŞİYE) olduğundan, ümit ederim ki, inşaallah din kardeşimin kalbine tesir eder de lisanı bana bir dua-ı mağfiret bahşeder veya bir Fatiha okur....

HAŞİYE: Hatta, tarihi نجمُ ادبٍ وُلِدَ لهلالَيْ رمضان çıkmış. Yani, "Ramazanın iki hilâlinden doğmuş bir edep yıldızıdır." (Bin üç yüz otuz yedi eder.)

1- Molla Ağa ez-Zibarî tarafından kaleme alınan dört yüz beyitlik Sîseban Vadisi Kasîdesi ismli kasîdedir.

arzu: istek
bahşetme: verme, hediye etme
cazibedar: çekici
destan: kahramanlık öyküleri
dua-ı mağfiret: bağışlanmak için edilen dua
Fatiha: Fatiha Suresi.
feyiz: öğrenilen bir bilgiden veya yapılan bir ibadetten sonra elde edilen manevî kazanım
gazetvat: küçük çapta yapılan savaşlar
haşiye: dipnot.
hayat: yaşayış, yaşama
ifade-i meram: dilek ve maksadını ifade etme, anlatma
ihtiyar: seçme, hür irade serbestlik
İlâhî: Cenab-ı Hakka dair
kafiye: mısra sonlarındaki ses uyumu, uyak
kaidesiz: kuralsız.
kârî: okuyan, okuyucu
kat'iyen: kesinlikle
karış
istidat: kabiliyet
itiraf: eksik ve kusurunu kabul edip söyleme.
ittisal-i mana: anlam bütünlüğü
Kavl-i Nevâlâ Sîseban: Kürtçede bir destan ismi
külah: başa giyilen kalpak.
kıt'a: bölüm, şirde dörtlük.
lafız: söz
lisan: dil
mahsus: müstakil olarak birine has olan, özel.
muhatap: kendisiyle konuşulan kişi
musırrane: ısrar ederek
müstemi: dinleyen.
müşteki: şikayetçi
nam: ad
nazar: göz, insanların fikir ve düşüncelen
nazım: şiir
nesir: düz yazı
nesren: düz yazı şeklinde.
püskül: külâha ve başlığa takılan süs
Sahabe: Hz. Peygamberi görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş mü'min kimse
sanat-ı hat: yazı sanatı, yazı yazma
tabiî: normal.
tarz: biçim, şekil
tarz-ı nazım: şiir tarzı
tekellüf: gösterişe kaçmama ve zorlamama.
tenkit: eleştiri
tevakkuf: durma, takılıp kalma.
üstat: hoca, öğretmen
vezin: ölçü, şiirde aruz ve hece ölçüsü
zan: araştırmaya dayanmayan tahminî bilgi.

Eddâî (HAŞİYE 1)

Yıkılmış bir mezarım ki yığılmıştır içinde
Said'den yetmiş dokuz emvat (HAŞİYE 2) bââsâm âlâma
Seksenıncı olmuştur mezara bir mezar taş,
Beraber ağlıyor (HAŞİYE 3) hüsran-ı İslâma
Mezar taşımla puremvat enindar o mezarımla
Revanım saha-ı ukba-ı ferdâma.
Yakînim var ki, istikbal semavatı, zemin-i Asya
Bahem olur teslim yed-i beyza-i İslâma
Zira yemîn-i yümn-i imandır,
Verir emniemân ile enâma

HAŞİYE 1: Bu kıt'a, onun ımzasıdır

HAŞİYE 2: Her senede ıkı defa cısım tazelendığı ıçın, ıkı Saıd ölmüş demektır. Hem, bu sene Saıd yetmış dokuz senesındedır. Her bır senede bır Saıd olmüş demektır kı, bu tarıhe kadar Saıd yaşayacak.

HAŞİYE 3: Yırmı sene sonrakı bu şırndıkı hâlı, hıss-i kablelvuku ıle hıssetmış.

âlâm: uzuntüler, elemler ve sıkıntılar
baasam: günahlarıyla, hatalarıyla beraber
bahem: beraberce.
eddâî: dua eden anlamında eskiden ulemanın ımza yerine yazdıkları terim.
emniemân: emnıyet ve güven, rahat ve huzur
emvat: ölüler
enâm: tüm canlılar
enindar: inlitılı
haşiye: dipnot.
hissetmek: algılama.
hiss-i kablelvuku: vuku bulmadan once hıssetmek.
hüsran-ı İslam: İslamın kaybıdan, sıkıntıdan
istikbal: gelecek.
püremvat: pek çok oluler.
revanım: yurumekteyım
saha-ı ukba-ı ferda: yakın gelecekteki, ahıret sahası mahşer meydanı.
semavat: semalar, gökler
yakin: kesin ınanç.
yed-i beyza-i İslâm: İslâmın parlak elı
yemin-i yümn-i iman: ımanın bereketlı elı uğurlu sa adetlı tarafı.
zemin-i Asya: Asya kıtası

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ عَلَىٰ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ [1]

TEVHİDİN İKİ BÜRHAN-I MUAZZAMI

Şu kâinat tamamıyla bir bürhan-ı muazzamdır. Lisan-ı gayp, şahadetle müsebbihtir, muvahhittir. Evet, tevhid-i Rahman'la, büyük bir sesle zakirdir ki: [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Bütün zerrat-ı hüceyratı, bütün erkân ve azası birer lisan-ı zakirdir; o büyük sesle beraber der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

O dillerde tenevvü var, o seslerde meratıp var. Fakat, bir noktada toplar onun zikri, onun savtı ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Bu bir insan-ı ekberdir, büyük sesle eder zikri. Bütün eczası, zerratı, küçücük sesleriyle, o bülent sesle beraber der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Şu âlem halka-ı zikri içinde okuyor aşrı, şu Kur'ân maşrık-ı nuru. Bütün zîruh eder fikri ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Bu Furkan-ı Celîlü'ş-Şan, o tevhide natık bürhan; bütün ayat sadık lisan, şuaatı banka-ı iman. Beraber der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd, Peygamberlerin Efendisi olan zata ve onun bütün Âl ve Ashabına salat olsun.

2 Ondan başka ilâh yoktur. (Âl-i İmran Suresi 18; Tevbe Suresi 129; Hûd Suresi 14.)

aşir: Kur'an'dan on ayetlik bölümler.
ayat: Kur'ân'ın cümlelerin delîller anlamında kainat sayfasının Allah'ın birliğine delil olan her parçası.
aza: organ.
banka-ı iman: imanın parlaması.
bülent: yüksek.
bürhan: delil.
bürhan-ı muazzam: en büyük delîller.
ecza: parçalar, kısımlar.
erkan: esaslar, kaideler.
fikir: düşünce.
Furkan-ı Celîlü'ş-Şan: şanı yüce Kur'an.
ger: eğer.
halka-ı zikir: zikir halkası.
kâinat: evren, yaratılan her şey.
lisan-ı ekber: büyük dil.
lisan-ı gayp: görünmeyen dil, hâl dili.
lisan-ı zakir: konuşan dil.
maşrık-ı nur: nur kaynağı, ışığın doğduğu yer.
meratıp: mertebeler.
muvahhit: Allah'ın birliğine inanan, kabul eden.
müsebbih: Allah'ı tesbih eden, sanatı ve mükemmelliği ile öven.
natık: konuşan.
sadık lisan: doğru dil.
savt: ses.
şahadet: şahit olma, şahitlikte bulunma.
şuaat: ışıklar, parıltılar, nurlar.
tenevvü': çeşitlilik.
tevhid-i Rahman: Rahman olan Allah'ın birliği, varlıktaki rahmet sahibinin birliği.
tevhid: Allah'ın bir olduğu inancı.
zakir: zikreden, hatırlayan ve dili ile ifade eden.
zerrat: atomlar.
zerrat-ı hüceyrat: hücrelerin atomları.
zikir: Allah'ı hatırlamak ve anmak, anma.
zîruh: ruh sahibi canlılar.

Kulağı ger yapıştırsan şu Furkan'ın sinesine, derinden tâ derine, sarihan işitirsin, semavî bir seda der ki: [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

O sestir gayeten ulvî, nihayet derece ciddî, hakikî pek samimî; hem nihayet munis ve mukni ve bürhanla mücehhezdır. Mükerrer der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Şu bürhan-ı münevverde, cıhat-ı sıttesı şeffaf ki, üstünde münakkaştır müzehher sikke-i ı'caz içinde parlayan nur-ı hidayet der ki: لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Evet, altında nescolmuş müheffef mantık ve bürhan, sağında aklı istıntak, mürefref her taraf, ezhan "Sadakte" der, ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Yemîn olan şımalinde, eder vıcdanı istışhat Emâmında hüsn-i hayırdır, hedefinde saadettir. Onun miftahıdır her dem ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Emâm olan verâsında ona mesnet semavîdir ki, vahy-i mahz-ı Rabbanî. Bu şeş cıhet ziyadardır, burucunda tecellıdar ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

Evet, vesvese-i sârık, bâvehım şuphe-i târık, ne haddı var ki o mânk girebılsin bu bânk kasra Hem şânk kı, sur sureler şâhık, her kelime bir melek-i natık ki, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ.

O Kur'ân-ı Azîmüşşan, nasıl bir bahr-ı tevhiddir Bır tek katre, mısal ıçın bır tek Sure-ı Ihlâs, fakat kısa bır tek

1 Ondan başka ilah yoktur (Âl-i İmran Suresi 18, Tevbe Suresi 129, Hûd Suresi 14)

bahr-i tevhid her harfi cümlesi, ayetu ve suresi Allah'ın birliğini ifade eden deniz
bârik: parlak, aydınlık.
bâvehım: şüphelerle, vehim ve kuruntularla
burhan: delil
burhan-ı münevver: nurlu delillerle süslenmiş
bürüc: burçlar
ciddî: önemli, samimî
cihat-ı sitte: altı yön.
emam: önünde bir şeyin on tarafı.
ezhan: zihinler
Furkan: hakkı batıldan ayıran Kur'an
gayeten: son derece
had: yetkı, değer
hakıkı: gerçek.
hedef: gelecek, ıstıkbal
her dem: her zaman, her an
hüsn-i hayır: güzel ve hayır
ıstıntak: konuşturma
istışhat: şahıt tutma
kasır: saray
katre: su damlası.
Kur'an-ı Azîmüşşan: namı yüce Kur'ân
mantık: doğru fikir ve akla uygun söz söyleme, düşünce ve muhakeme doğruluğu
mârik: dinsiz
melek-i natık: konuşan melek
mesnet: dayanak.
mıftah: anahtar.
mısal: örnek.
mukni: akla uygun, ikna edici
munis: cana yakın, insana sıcak, değil
mücehhez: her ihtiyacı görecek şekilde tamamlanmış
müheffef: zarif, ince ve nazik.
mükerrer: tekrar tekrar ifade edilmiş
münakkaş: nakışlarla süslü
murefref: ince ve zarif
müzehher: çiçeklerle donanmış
nesç: dokuma
nihayet derece: son derece
nur-i hidayet: doğru yolda götüren hidayet nuru
saadet: mutluluk.
sadakte: doğru söyledin, seni tasdik ederim
sarihan: açıkça
seda: yüksek ses
semavî: semadan, İlâhî kaynaktan gelen, İlâhî
sikke-i I'caz: mu'cize, taklit edilmezlik mührü.
sine: göğüs.
sur: kale duvarı
sure: Kur'an'ın bölümleri
sure-i İhlas: saf tevhidi ifade eden tevhid suresi olan İhlâs Suresi
şâhık: yüksek ve yüce
şarık: nur saçan
şeffaf: parlak, içini gösteren
şeş cihet: altı yön
şımal: kuzey
şüphe-i tarık: yol şüphesi, yolun şüpheli oluşu
tecellıdar: tecelli eden, İlâhî kudret esen olan
ulvî: yüce
vahy-i mahz-ı Rabbanî: yalnızca varlıkları yaratan, besleyen ve terbiye eden Allah'ın sözü
vera: mahlukatın ötesi, dünyadan sonraki hedef
vesvese-i sârık: hırsızların kuruntusu
vıcdan: insanın doğruyu bulma duygusu
yemîn: sağ yol, sağ cihet.
ziya: aydınlık, ışık.

remzi, nihayetsiz rumuzundan. Bütün enva-ı şirki reddeder, hem de yedi enva-ı tevhidi eder ispat; üçü menfi, üçü müspet, şu altı cümlede birden:

Birinci cümle: [1] قُلْ هُوَ karinesiz işarettir. Demek ıtlakla tayindir. O tayinde taayyün var. Ey [2] لَاهُوَ اِلَّاهُو.

Şu, tevhid-i şuhuda bir işarettir. Hakikatbin nazar, tevhide müstağrak olursa, der ki: [3] لَامَشْهُودَ اِلَّاهُو.

Ikıncı cümle: [4] اَللّٰهُ اَحَدٌ 'dir ki, tevhid-i ulûhiyete tasrihtir. Hakikat, hak lisanı der ki: [5] لَامَعْبُودَ اِلَّاهُو.

Üçüncü cümle: [6] اَللّٰهُ الصَّمَدُ 'dir. Iki cevher-i tevhide sadeftir. *Birinci dürru* tevhid-i rububiyet. Evet nizam-ı kevn lisanı der ki: [7] لَاخَالِقَ اِلَّاهُو.

İkinci dürru tevhid-i kayyumiyet. Evet, serâser kâinatta, vücut ve hem bekada, müessire ıhtıyaç lisanı der ki: [8] لَاقَيُّومَ اِلَّاهُو.

Dördüncü: [9] لَمْ يَلِدْ 'dir. Bir tevhid-i celâli müstetirdir.

Enva-ı şirki reddeder, kufru keser bîiştibah.

Yani tagayyür, ya tenasül, ya tecezzi eden elbet ne hâlıktır, ne kayyumdur, ne ilâh.

---

1. De ki: O... (İhlâs Suresi, 1.)
2. Ondan başka o yoktur.
3. Ondan başka meşhut yoktur.
4. Allah birdir. (İhlâs Suresi, 1.)
5. Ondan başka ma'bud yoktur.
6. Allah Samed'dir, her şey Ona muhtaçtır. O ise hiçbir şeye muhtaç değildir. (İhlas Suresi, 2.)
7. Ondan başka hâlık yoktur.
8. Ondan başka kayyum yoktur.
9. Allah doğurmamıştır. (İhlas Suresi, 3.)

---

beka: sonsuzluk, ebediyet.
bîiştibah: şeksız, şüphesiz.
cevher-i tevhid: tevhidin özü, cevheri.
dürr: inci.
enva-ı şirk: yardımcı ve ıştirakçilerin her çeşidi, şirkin her çeşidi.
hak lisanı: gerçeği anlatan dil.
hakikat: bir şeyin aslı, esası ve doğrusu.
hakikatbin: gerçeği gören.
Hâlık: yaratıcı.
ıtlak: bir tanıf ve isim ile sınırlanmamış, geniş bırakılmış.
ıhtıyaç lisanı: ihtiyaç dili.
ilâh: ma'bud; hakikî olan Allah.
İspat: deliller ve şahitlerle gerçeği ortaya koymak.
İşaret: delil, emare.
karinesiz: bilinenden bilinmeyeni çıkaracak ipucu, delil.
Kayyum: kâinatı atomlardan yıldızlara kadar ayakta tutan, varlığı devam ettiren Allah.
ma'bud: ibadete lâyık olan.
menfi: bir şeyin olmayacak cihetı, hakikatın aksı.
meşhut: görünen.
müessir: tesir eden, üzerinde iş gören, tasarruf eden.
müspet: delillerle doğruluğu anlaşılmış, bir şeyin olur yönü.
müstağrak: içine girip boğulmak.
müstetir: saklı, gizli.
nazar: göz, görüş.
nihayetsiz: sonsuz.
nizam-ı kevn lisanı: kainattaki mükemmel düzenin ifadesi dilile.
remz: işaret, ince nükte.
rumuz: incelikler, gizli sırlar.
sadef: içinde inci bulunan kabuk.
Samed: her şeyin kendisine da'yanması, onun hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah.
serâser: baştan başa.
taayyün: meydana çıkararak belirleme.
tagayyür: değişim, başkalaşma.
tasrih: açıklık, berraklık.
tayin: belirlenmiş.
tecezzi: küçük parçalara ayırma.
tenasül: üreme, çoğalma.
tevhid-i celâl: kâinatın büyüklüğüne göre yaratıcının da azameti ve büyüklüğünden kaynaklanan her işi bizzat yapması.
tevhid-i kayyumiyet: atomlardan galaksilere her şeyi ayakta sabit tutanın bir olması.
tevhid-i rububiyet: yaratan, rızık veren ve terbiye ederek kemale erdirenin bir olması.
tevhid-i şuhut: göze hitap eden her şeyde Allah'ın birliğini anlama.
tevhid-i ulûhiyet: Allah'ın kâinatı idare etmesinden kaynaklanan birlik, ıştıraksızlık ve yardıma muhtaç olmaması.
tevhid: Allah'ın birliği.
vücut: varlık.
yedi enva-ı tevhid: vücut, kidem, beka, vahdaniyet gibi tevhid nurunun yedi sıfatı.

Velet fikri, tevellüt küfrünü, [1] لَمْ reddeder, birden keser atar. Şu şırktendır kı, olmuştur beşer ekserîsi gümrah.

Ki İsa (AS), ya Uzeyir'ın, ya melâik, ya ukulun tevellüt şirki meydan alıyor nev-i beşerde gâhbâgâh.

Beşincisi: [2] وَلَمْ يُولَدْ. Bir tevhıd-i sermedî işareti şöyledir: Vacıp, kadım, ezelî olmazsa, olmaz Ilâh.

Yanı, ya muddeten hâdıs ise, ya maddeden tevellut, ya bir asıldan münfasıl olsa, elbette olmaz şu kâinata penah.

Esbapperestî, nücumperestlik, sanemperestî, tabiatperestlik şırkin birer nev'idır, dalâlette birer çâh.

Altıncı: [3] وَلَمْ يَكُنْ. Bir tevhid-i camıdır, ne zatında nazın, ne ef'alinde şenkı, ne sıfâtında şebıhi, لَمْ lâfzına nazargâh.

Şu altı cümle manen bırbırine netıce, hem bırbırının bürhanı, müselseldır berahin, müretteptir netaiç şu surede karargâh.

Demek, şu Sure-i İhlâs'ta, kendı mıktar-ı kametinde, müselsel, hem mürettep otuz sure münderiç. Bu, bunlara sehergâh.

[4] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ

1 Olumsuzluk edatı (değildir)

2 O doğurulmamıştır (İhlâs Suresi 3.)

3. Olmadı. (İhlâs Suresi 4.)

4. Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez. (Ayetten iktıbas. İslâmî bir kaide. "Göklerde ve yerde olanlar gaybı bilmez, onu ancak Allah bilir." (Neml Suresi 65.)

asıldan münfasıl: bır kökten ayrılan bır yere bağlı olan
berahın: delıller
beşer: ınsan topluluğu
bürhan: delıl
çâh: ıçıne düşülen kuyu, çukur
dalâlet: ımân ve İslâmdan ayrılma, sapkınlık, doğru ve hak yoldan ayrılma
ef'al: ışler, fıller
ekseri: çoğu zaman
elbette: kesınlıkle
esbapperest: sebepleri aşırı derecede önemseyen
ezelî: başlangıcı olmama hakıkatı
fıkr-ı tevellüt: tenasül fıkrı, Allah'ın oğul edınme ıddıası
gâhbâgâh: zaman zaman
gümrah: yoldan çıkma
ilâh: kendısıne ıbadet edılen Allah.
İsa: Hıristıyanların Allah'ın oğlu dedıkı Allah'ın kudretı ıle Hz. Mer'yem'den babasız olarak yarattığı peygamber
kadım: başlangıcı olmayan
karargâh: karar verılen, konuşulan yer
lafız: ıfade, ıbare, söz
maddeden tevellüt: her hangi bır maddeye bağımlı olan maddeden türeyen
manen: manaca
melâike: melekler
mıktar-ı kamet: harflen kelımelen sayısınca
müddeten hâdıs: sonradan var olan
münderiç: ıçıne konulmuş.
mürettep: dızılmış
müselsel: peş peşe, sılsılevân, arka arkaya
nazargâh: dıkkat edılen, bakılan yer.
nazır: benzer.
netaiç: sonuçlar.
netıce: sonuç.
nev': çeşıt.
nev-i beşer: ınsan türü, ınsanlık.
nücumperest: yıldızlara ılâhlık vererek onlara tapanlar
penah: koruyucu, sıgınak ve dayanacak merkez
sanemperest: putlara Allah'ın ve meleklerın temsılcısı ve aracısı görenler
sehergâh: seher vaktı
sıfat: hal, keyfıyet, nıtelık.
şebıh: benzeme
şerik: ortak
şırk: Allah'a yardımcı ve ortak yakıştırması, ortak koşmak, ortak.

tabiatperest: varlık ve olayların yaratıcısı olarak tabıatı kabul eden, Allah'a ınanmayan tabıatçı
tevellüt: doğma
tevhid-i camı: tevhıdın tüm ınceliklerını ıçınde toplamak.
tevhid-i sermedî: sonsuza kadar devam edecek olan Allah'ın bırlığı hakıkatı
ukul: akıllar
Üzeyir: Yahudılerın Allah'ın oğlu dedıkı yüz yıl ölüme benzer uykudan sonra Allah'ın kudretı ıle tekrar dırıltterek kendısıne Tevrat'ı yenıden öğreterek Benî İsrail'e gönderdıkı peygamber
vacıp: zorunlu, akleen zarun olmazsa olmaz bır hakıkat.
zat: kendı

SEBEP SIRF ZAHIRÎDIR

İzzet ve azamet ister ki, esbab-ı tabiî perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.

Tevhid ve Celâl ister ki, esbab-ı tabiî dâmenkeş-i tesir-i hakikî ola (HAŞİYE) kudret eserinde.

• • •

VUCUT, ÂLEM-İ CISMANÎDE MUNHASIR DEĞİL

Vucudun hasra gelmez muhtelif envaını, munhasır olmaz, sıkışmaz şu şahadet âleminde.

Âlem-i cısmanî bir tenteneli perde gibi, şulefeşan gaybî avalim üzerinde.

• • •

KALEM-İ KUDRETTE İTTİHAT, TEVHİDİ İLÂN EDER

Eser-ı itkan-ı sanat, fıtratın her köşesinde, bilbedahe reddeder esbabının icadını.

Nakş-ı kilkî, ayn-ı kudret, hilkatin her noktasında bizzarure reddeder vesaitin vucudunu.

• • •

BİR ŞEY HER ŞEYSİZ OLMAZ

Kâinatta serbeser sırr-ı tesanut müstetir, hem münteşir. Hem cevanipte tecavüp, hem teavün gösterir.

Ki, yalnız bir Kudret-i âlemşümuldür yaptırır, zerreyi her nispetiyle halk edip yerleştirir.

HAŞİYE: Hakiki tesirden elini çeksin, icada karışmasın demektir.

âlem-i cısmanî: bedensel görünen madde alemi
avalim: alemler, dünyalar
ayn-ı kudret: bizatihi kudretin kendisi
bilbedahe: apaçık, aşikâr
bizzarure: zorunlu olarak, mecburiyetle.
Celal: Allah'ın son derece azameti ve büyüklüğü.
cevanip: her taraf, bütün yönlerde
dâmenkeş: elini eteğini çeken, bir işten feragat eden
envaı: çeşit.
esbab-ı tabiî: tabiattaki sebepler, maddeler
esbap: sebepler
eser: ortaya konan bir iş, sanat ve yapı
fıtrat: yaratılış
gaybî: görünmeyen
halk etmek: yaratmak
hasra gelmez: sayıya gelmeyen, sayılamayan
haşiye: dipnot.
hilkat: yaratılan varlık
icat: yapıcılık, yoktan yaratma
ilan: duyurmak.
itkan-ı sanat: sanattaki mükemmellik, hakkalık.
İttihat: birlik.
izzet-i azamet: Allah'ın hiçbir şeye muhtaç olmayan büyüklüğü
kâinat: yaratılan her şey
kalem-i kudret: İlâhî kudretin kelimelerine benzetilen atomlarla tabiatı yazan kudret kalemi
kudret: Allah'ın her şeye gücü yetmesi
kudret-i âlemşumul: tüm varlığı ve âlemleri kuşatan İlâhî kudret.
muhtelif: çeşitli, değişik, pek çok.
munhasır: has, ait olmak.
münteşir: her yere yayılmış.
müstetir: gizliden gizliye var olan
nakş-ı kilki: kalemle yapılan nakış
nispet: oranlama
perdedar-ı dest-i kudret: İlâhî kudret elinin önündeki perde, perdelik.
reddetmek: kabul etmemek.
sebep: neden
serbeser: baştan başa kadar
sırf: sadece, yalnızca
sırr-ı tesanüt: dayanışma, yardımlaşma gerçeği, sırrı
şahadet âlemi: göz ile görünen
şulefeşan: ışık saçan
teavün: yardımlaşma
tecavüp: ihtiyaca cevap verme
tentene: arkasını gösteren dantel perde
tesir-i hakiki: gerçek tesir
tevhid: birleme, Allah'ın birliğine ve ondan başka İlah olmadığına inanma.
vesait: vasıtalar, sebepler
vücut: varlık
zahirî: görüntü
zerre: atom

Kitab-ı âlemin her satırıyla her harfi hayy, ihtiyaç sevk ediyor, tanıştırır.

Her nereden gelirse gelsin, nıda-ı hacete lebbeykzendir; sırr-ı tevhid namına etrafı görüştürür.

Zîhayat her harfi, her bir cümleye müteveccih birer yüzü, hem de nazır birer gözü baktırır.

• • •

GÜNEŞİN HAREKETİ CAZİBE İÇİNDİR; CAZİBE, İSTİKRAR-I MANZUMESİ İÇİNDİR

Güneş bir meyvedardır, silkinir; tâ düşmesin müncezip seyyar olan yemişleri.

Ger sükûtuyla sükûnet eylese, cezbe kaçar, ağlar fezada muntazam meczupları.

• • •

KÜÇÜK ŞEYLER BÜYÜK ŞEYLERLE MERBUTTUR

Sivrisinek gözünü halk eyleyendir mutlaka, güneşi, hem Kehkeşi halk eylemiş.

Pirenin midesini tanzim edendir mutlaka, Manzume-i Şemsiyeyi nazmeylemiş.

Gözde rü'yet, midede hem ihtiyacı derç edendir mutlaka, sema gözüne ziya sürmesi çekmiş, zemin yüzüne gıda sofrası sermiş.

• • •

cazîbe: çekme gücü, çekicilik.
cezbe: çekim gücü.
derç etmek: içine koymak, yerleştirmek.
feza: sema, uzay.
ger: eğer, şayet.
gıda sofrası: yiyecek, nimet sofrası.
halk eylemek: yoktan yaratmak.
halk eylemiş: yaratmış.
hay: canlı dirî.
istikrar: düzen, kararlılık.
istikrar-ı manzume: sistemin istikrar, kararlılığı.
Kehkeşan: galaksi, Samanyolu galaksisi.
kitab-ı alem: Allah'ın kudreti ile yarattığı kâinat kitabı.
lebbeyk: buyur.
lebbeykzen: buyur diyen.
manzume-i şemsiye: güneş sistemi.
meczup: cezbeye kapılan.
merbut: bağlı.
meyvedar: verimli, bir faydayı netice veren.
muntazam: düzenli.
mutlaka: kesinlikle.
müncezip: cazibeye kapılıp çekilen.
müteveccih: yüzünü dönmüş, yönelmiş.
nam: ad.
nazmeylemek: dizmek, tertip etmek.
nazır: bakan.
nıda-ı hacet: ihtiyaç sesi.
ru'yet: görme.
sema: uzay, feza.
sevk etmek: göndermek.
seyyar: gezici, dolaşan.
silkinmek: titremek.
sükûnet: durma, hareketsizlik.
sükût: durma, sessizlik.
sürme: göze çekilen süs.
sırr-ı tevhid: birlik sırrı, Allah'ın birliği sırrı.
tanzim: düzenleme.
yemiş: meyve.
zemin yüzü: yer yüzü.
zîhayat: canlı.
ziya: ışık.

KÂINATIN NAZMINDA BUYUK BIR I'CAZ VAR

Kâinatın, gör kı, telîfinde bir i'caz var. Ger bütün esbab-ı tabıiye, bılfarzülmuhal, ola her bın muktedır bır fa-il-i muhtar.

O i'caza karşı nıhayet acz ile bılımtisal ederek secde kı:

(1) سُبْحَانَكَ لاَ قُدْرَةَ فِينَا رَبَّنَا أَنْتَ الْقَدِيرُ الْأَزَلِيُّ ذُو الْجَلاَلِ

• • •

KUDRETE NISPET HER ŞEY MÜSAVIDIR

(2) مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ إِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ

Bır kudret-i zatıyedır, hem ezelî, acz tahallül edemez.

Onda meratıp olmayıp, mevanı tedahül edemez. İstersе küll, isterse cüz, nıspet tefavüt eylemez.

Çünkü her şey bağlıdır her şey ile. Her şeyi yapamayan bir şeyi de yapamaz.

• • •

KÂINATI ELINDE TUTAMAYAN, ZERREYİ HALK EDEMEZ

Tesbıh gibi nazmeyleyıp kaldıracak arzımızı, şümusu, nücumu, hasra gelmez.

Şu fezanın başına, hem sinesine takacak öyle kuvvetli ele bir kımse malik olmaz.

Dünyada hiçbır şeyde dava-i halk edip, ıddia-i icat edemez.

• • •

1- Seni her türlü noksan sıfattan tenzih ederiz ey Rabbımız! Sen ezelî kadîrsin ve celâl sahıbısın

2- Sizin yaratılmanız da, dırılılmeniz de, tek bır kışının yaratılıp dırılılmesi gibıdır. (Lokman Suresi 28.)

acz: güçsüzlük, âcizlik.
arz: dünya küresi
bilfarzülmuhal: olması ımkansız, ama varsayalım kı...
bilımtisal: tutunarak, kudretine boyun egerek.
cüz: parça, bütünün bır kısmı
dava-i halk: yaratma iddiası
esbab-ı tabiiye: tabıatta bulunan toprak, su, madde gibi sebepler
ezeli: ezel ile ılgılı, öncesiz.
fail-i muhtar: ısredıgını yapabılen
feza: uzay, gökyüzü
gerek: şayet.
halk etme: yaratma
hasra gelmemek: sayıya ve sınırlamaya gelmemek.
I'caz: olaganüstü mu'cize anlamaktan bile acız olduğumuz mükemmellik
ıddia-ı icat: yoktan varlıga çıkarma ıddıası
kainat: evren, tüm varlıklar, yaratılan her şey
kudret: sonsuz güç, ıktıdar
kudret-i zatiye: bizzat kendınde var olan sonsuz güç
küll: parçalanmamış, bütün
malik olmak: sahıp olmak, gücü yetmek.
meratıp: mertebeler, dereceler
mevanı: engeller, mânılar
muktedır: güçlü
müsavi: aynı seviyede, denk, eşit
nazım: dizme, tertıp etme
nıhayet acz: son derece acız kalmak.
nıspet: oranlama
sine: göğüs
şümus: güneşler
tahallül: ıçıne sızma, gırme.
tedahül: ıçıne gırmek, karışma, müdahale etme
tefavüt: farklılık gösterme
tesbıh: namaz tesbıhatını yapmak ıçın ıpe dızılen sayılı taş
zerre: maddenın en küçük yapı taşı, atom.

İHYA-İ NEV, IHYA-I FERT GİBİDİR

Mevtâlûd bir nevm ile kışta uyuşmuş bir sinek, nasıl onun ihyası kudrete ağır gelmez;

Şu dunyanın mevti de, ihyası da öyledır. Butun zîruh ihyası onda fazla nazlanmaz

• • •

TABIAT BIR SANAT-I ILÂHIYEDIR

Değıl tabı' tabıat, belkı matba' Değıl nakkaş, o belkı bır nakıştır

Değıl fail, o kabildir Değıl mastar, o mistardır Değıl nazım, o nızamdır

Değıl kudret, o kanundur. İradî bır şenattır, değıl haric-i hakikattar

• • •

VICDAN, CEZBESIYLE ALLAH'I TANIR

Vıcdanda mundemiçtir bır incizap ve cezbe. Bır cazıbın cezbıyle, daim olur incizap.

Cezbe duşer zîşuur, ger Zülcemal görünse, etse tecellı daım purşaşaa, bîhıcap.

Bir Vacibü'l-Vücuda, Sahib-i Celâl ve Cemal, şu fıtrat-ı zîşuur, kat'î şahadetmeap Bir şahıdi o cezbe, hem dıgeri incizap.

• • •

bıhıcap: perdesiz.
cazıp: her şeyı kendıne çeken cezp edıcı
cezbe: çekıcılık, çekım gucü.
daim: devamlı
fail: yapan
fıtrat-ı zışuur: şuurlu ve akıllı insanın vıcdanı
ger: eger şayet.
haric-i hakikattar: gerçek vücudu olan (vucud-ı harıcı gıymış) gerçekte var olan bır varlık.
ıhya: hayat verme dırıltme
ıhya-ı fert: bır ferdı dırıltme
ıhya-ı nev: bır ture hayat verme.
incizap: çekım gucune kapılan çekılen
İradı şenat: bır kasıt ve irade esen olan kanun
kabılı: kabul eden yapılan.
kanun: yuksek bır irade tarafından konmuş olan kural
kat'ı: kesınlıkle
kudret: ılâhı guç ve kuvvet.
mastar: kaynak bır şeyın çıktıgı yer
matbu: tab olunmuş yapılmış
mevt: olum
mevtâlûd: olume benzer
mistar: cetvel bır şeyın çıkmasına yarayan alet
mundemiç: yerleştırılmış
nakkaş: nakış ustası
nakış: nakış ustasının sanatı susu
nazım: duzen koyucu.
nev: tur
nızam: duzen
pürşaşaa: çok gosterişlı goz alıcı parlaklıkta
sahib-i Celal ve Cemal: son derece azamet ve buyukluk ve guzellik sahıbı.
sanat-ı ılâhı: Allah'ın eserı ve sanatı
şahadetmeap: tekrar tekrar şahıtlık etme
şahıt: bır olayı gosteren ve delıl olan şey
tabı': yapan tab eden
tabıat: madde alemı varlıklar
tecellı: ısım ve sıfatların eşyada gorunmesı yansıması.
Vacıbü'l-Vucud: varlıgı akıden zarun ve gerekli olan Allah.
vıcdan: insanda gerçegı bulma ıyı ve kotuyu ayırma hukum verme merkezı
zîruh: canlı ruhu sahıbı
zışuur: akıllı ve şuur sahıbı.
Zülcemal: her guzelligin sahıbı olan Allah

FITRATIN ŞAHADETİ SADIKADIR

Fıtratta yalan yoktur; ne dediyse doğrudur. Çekirdeğin lisanı meyl-i nümuv der: "Ben sümbüllenip meyvedar..." Doğru çıkar beyanı.

Yumurtanın içinde, derin derin söyler hayatın meyelânı ki, "Ben piliç olurum, izn-i İlâhî ola." Sadık olur lisanı.

Bir avuç su, bir demir gülle içinde eğer niyet etse inciimat, burudetin zamanı.

İçindeki inbisat meyli der: "Genişlen! Bana lâzım fazla yer." Bir emr-i bîemânî.

Metin demir çalışır, onu yalan çıkarmaz. Belki onda doğruluk, hem de sıdk-ı cenanî,

O demin parçalar. Şu meyelânlar bütün birer emr-i tekvinî, birer hukm-i Yezdanî,

Birer fıtrî şeriat, birer cilve-i irade. İrade-i İlâhî, idare-i ekvanî,

Emirleri şunlardır: Birer birer meyelân, birer birer imtisal, evamir-i Rabbanî.

Vicdandaki tecellî aynen böyle cilvedir ki, inciizap ve cezbe iki musaffa canı,

İki mucellâ camdır, akseder içinde Cemal-ı Lâyezalî, hem de nur-i imanî

• • •

aksetmek: yansıma
beyan: ifade etme
burudet. soğukluk.
can: ruh
Cemal-i Lâyezalî: ebedî devam edecek olan her şeyi son derece güzel olan Allah'ın güzel işleri ve güzelliği, mükemmelliği
cezbe: çekme çekim gücü
cilve: yansıma, görünme
cilve-i İrade: İlâhî iradenin eşyaya ve tabiata yansıması, görünmesi
emir: iş, bir işin yapılmasını isteme
emr-i biemânî: onunde durulmaz bir emir
emr-i tekvinî: yaratma emri ile ilgili yaratma emrine işine ait.
evamir-i Rabbanî: Rabbe ait terbiye ve terakkiye yönelik emirler ve fiiller
fıtrat: yaratılış
fıtrî şeriat: yaratılışa ve tabiata ait Allah'ın iradesi olan kanunlar
hükm-i Yezdanî: Allah'ın hukmü, kanunu.
İdare-i ekvanî: kâinatın, varlıkların idaresi
imtısal: işi benimseme, emre uyma
inbısat: genişleme, yayılma
inciimat: kaynaşma, donma
inciizap: çekilme
İrade-i İlâhî: Allah'ın irade dileme sıfatı
izn-i İlâhî: Allah'ın izni
lisan: dil
metin: sağlam
meyelân: meyletme, yönelme, işe yönelme
meyl-i nümüv: büyüme ve gelişme isteği
meyvedar: meyveli.
musaffa: saflaşmış, kötülükten arınmış
mucellâ cam: parlak cam
niyet: kalbin ameli olan iyi düşünce
nur-i İmanî: İmanın güzel ve parlak ışığı
sadık: doğru
sadıka: doğru
sümbüllenme: başak ve filiz verme.
sıdk-ı cenanî: kalbden gelen doğruluk
şahadet: bir şeye delil ve şahit olma
tecellî: Allah'ın emir, iş, fiil ve sıfatlarının aksetmesi, görünmesi
vicdan: insanın iyiyi seçme ve bulma kabiliyeti.

NUBUVVET BEŞERDE ZARURİYEDİR

Kanıncayı emîrsız, anları yâsubsuz bırakmayan kudret-i ezeliye, elbette,

Beşerı de bırakmaz şerıatsız, nebîsız. Sırr-ı nızam-ı âlem böyle ister elbette

• • •

MELEKLERDE MİRAÇ, İNSANLARDA ŞAKK-I KAMER GİBİDİR

Bir mıracı keramettle melekler, gorduler elhak ki, müsellem bir nubuvvette muazzam bir velâyet var.

O parlak zat, Burak'a binmiş de berk olmuş, kamervarı serâser âlem-i nuru da görmüştür.

Şu şahadet âleminde münteşir insanlara hissî büyük bir mu'cize nasıl ki [1] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ 'dir.

Bu miraçtır âlem-i ervahtaki sakinlere en büyük bir mu'cize ki, [2] سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى 'dır

• • •

KELİME-İ ŞAHADETİN BURHANI İÇİNDEDİR

Kelime-i şahadet, vardır iki kelâmı. Birbirine şahittir, hem delil ve burhandır.

Birincisi sânîye bir *burhan-ı limmî*'dir; ıkincisi evvele bır *burhan-ı innî*'dır.

• • •

1 Ay yarıldı (Kamer Suresi 1)

2. Gece seyahat etturen Allah her turlu noksandan munezzehtur (Isra Suresi 1)

âlem-ı ervah. ruhlar âlemı
alem-i nur: gormedigimiz melekleın mekânı olan nur alemi
berk: şımşek.
beşer: ınsanlık.
Burak: cennete has bınek.
burhan: delıl.
burhan-ı ınnı: ustadan esere kanundan olaya ulaştıran "tume varım" metodu
bürhan-ı lımmı: eserden ustaya olaydan kanuna gıden "tumden gelım" prensıbi
elbette: kesınlıkle.
elhak: gerçekten
emır: lıder, bey
evvel: bınıncı, onceki
hissî: goze ve dıger duygulara hıtap eden
kamervarı: aya benzer, ay gıbı
kelıme-i şahadet. Lâ ilahe illallah Muhammedurresulullah' kelamı
kudret-ı ezelıye: başlangıcı olmayan kudret
melek. Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar
mırac-ı keramet: keramet merdıvenı, mertebeler katetmesı
Mıraç: Peygamberımızın âlemlerı seyrederek Allah'ın huzuruna çıkması
muazzam: çok değerlı ve büyük.
mu'cize: ancak Allah'ın kudretı ıle yapılan ve peygamberınn ıncası ıle olan hanka olaylar, ışler
münteşır: yayılmış olan
musellem: dogruluğu kesınlıkle kabul edılmış
nebı: peygamber
nubuvvet: peygamberlık.
parlak zat. mukemmel ınsan.
sakın: duran, yerleşmış olan.
sanı: ıkıncısı
serâser: baştan başa.
sırr-ı nızam-ı âlem: alemdekı mukemmel duzenın sırrı
şahadet âlemı: gozumuzun gordugu madde âlemı
şahıt: delıl olan
şakk-ı kamer: ayın ıkıye yarılması mu'cızesı
velayet: Allah'a yakınlaşma, dostluk.
yasub: arı beyi.
zaruriye: zorunlu

HAYAT BİR ÇEŞİT TECELLİ-İ VAHDETTİR

Hayat bir nur-i vahdettir, şu kesrette eder tevhid tecelli. Evet, bir cilve-i vahdet eder kesretleri tevhid ve yekta.

Hayat bır şeyi her şeye eder malık. Hayatsız şey, ona nispet ademdir cümle eşya.

• • •

RUH, VUCUD-İ HARİCÎ GIYDİRİLMİŞ BİR KANUNDUR

Ruh bir nuranî kanundur, vucud-ı harıcî gıymiş bır namustur, şuuru başına takmış.

Bu mevcut ruh, şu makul kanuna olmuş iki kardeş, iki yoldaş.

Sabit ve hem daim fıtrî kanunlar gibi, ruh dahi hem âlem-i emır, hem irade vasfından gelir.

Kudret vucud-ı hissî gıydırır, şuuru başına takar, bir seyyale-i lâtıfeyı o cevhere sadef eder.

Eğer envadakı kanunlara kudret-ı Hâlık vucud-i haricî gıydırırse, her bin bır ruh olur.

Ger vücudu ruh çıkarsa, başından şuuru indinrse, yine lâyemut kanun olur.

• • •

HAYATSIZ VÜCUT ADEM GIBIDIR

Zıya ile hayatın her bini mevcudatın birer keşşafıdır. Bak, nur-i hayat olmazsa,

Vücut ademâlûddur, belki adem gibidir. Evet, garıp, yetimdir hayatsız ger kamerse.

• • •

adem: yokluk.
ademalud: yokluk ile karışık.
alem-ı emır: Allah'ın iradesinin kanun şeklinde tam tecelli ettiği kanunlar alemi.
cevher: bır şeyin ozu esası temel yapı taşı.
cilve-i vahdet: Allah'ın tüm varlıkta görünen birliği.
cümle eşya: bütün şeyler varlıklar.
daim: devamlı.
envaı: turler varlık çeşitleri.
fıtrı: Allah'ın yarattığı gibi doğal.
ger: eğer.
irade: dileme tercih etme.
kamer: ay (ay ışığını kaybettıkçe görünmez olur.)
kanun: varlıkların uymak durumunda kaldığı kurallar.
kesret: çokluk.
keşşaf: açığa çıkaran keşfeden.
kudret-ı Halık: yaratıcı kudret.
lâyemut: ölümsüz.
makul: akla uygun.
malık: sahip, mülk sahibi.
namus: kanun, nızam.
nispet: kıyas oranlama.
nuranı: nurlu parlak münevver.
nur-i hayat: hayat nuru, hayat ışığı.
nur-i vahdet: tüm canlılardakı hayat gerçeğinin bir elden çıkmasını ifade eden birlik nuru.
ruh: can, hayat ve duygulardan oluşan canlının manevî yonu.
sabit: devamlı, değişmez.
sadef: içinde incıyı saklayan kabuk, ozü saklayan dış beden.
seyyale-i latife: akıcılık ozelliği olan manevı varlık.
şuur: ıdrak, düşünce, bilinç.
tecelli: yansıma, görünme.
tecelli-i vahdet: eşyada Allah'ın birliğinin yansıması.
tevhıd: Allah'ın bır olduğunun ifadesi.
vasıf: ozellik, sıfat.
vücud-ı harıcî: beden, maddî vücut.
vücud-ı hissî: duyu organları ile kavranan varlıkların vücutları.
yekta: tek, eşsiz.

HAYAT SEBEBİYLE KARINCA KUREDEN BÜYÜK OLUR

Ger mizanülvücutla karıncayı tartarsan, onda çıkan kâinat kuremize sıkışmaz.

Bence küre hayvandır. Başkaların zannınca meyyit olan küreyi ger getirip koyarsan,

Karıncanın karşısına, o zîşuur başının nısfı bile olamaz.

• • •

NASRANIYET İSLÂMIYET'E TESLIM OLACAK

Nasraniyet ya intıfa, ya ıstıfa bulacak. İslâma karşı teslim olup terk-i silâh edecek.

Mükerreren yırtıldı, Prutluğa tâ geldi. Prutlukta görmedi ona salâh verecek.

Perde yine yırtıldı, mutlak dalâle düştü. Bir kısmı lâkin bazı yakınlaştı tevhide; onda felâh görecek.

Hazırlanır şimdiden, (HAŞİYE) yırtılmaya başlıyor. Sönmezse, saffet bulup İslâma mal olacak.

Bu bir sırr-ı azîmdir. Ona remiz ve işaret. Fahr-i Rüsul demiştir: "Isa, şer'ım ile amel edip ümmetimden olacak."

• • •

HAŞİYE: Bu dehşetli Harb-ı Umumî neticesindeki vaziyete işaret eder. Belki İkinci Harb-ı Umumîden tam haber verir.

dalal: doğru yoldan çıkma, sapma, azıp eğri yola, batıla sapma.
Fahr-i Rüsul: peygamberlerin kendisi ile övündüğü ve övdüğü peygamber.
felâh: kurtuluş.
ger: eğer, şayet.
hayvan: canlı.
ıstıfa: safleşma, arınma, temizlenme.
intıfa: sönme, yok olma.
meyyit: ölü.
mizanülvücut: varlık ölçüsü terazisi.
mükerreren: defalarca.
Nasraniyet: Hıristiyanlık.
nısf: yarım, yarısı.
Prutluk: Protestan mezhebi.
remiz: işaret.
saffet: arınmışlık, saflık ve temizlik.
salâh: düzelme, iyileşme.
sırr-ı azîm: büyük sır.
şer'i: İslâm şeriatı, İslâm kuralları.
terk-i silâh: savaşı, silâhı terk etme.
tevhid: Allah'ın birliği inancı.
zîşuur: bilinçli, şuurlu, anlayış sahibi.

TEBEÎ NAZAR, MUHALİ MUMKUN GORUR

Meşhurdur ki, ıydın hilâline bakardı cemaat-i kesire. Kimse bir şey görmedi.

Zevalî bir ihtıyar yemin ettı ki, "Gördüm." Hâlbuki gördüğü, kırpığının takavvüs etmış beyaz bir kılı ıdı.

O kıl oldu onun hilâlı. O mukavves kıl nerede, hilâl olmuş kamer nerede? Ger anladın şu remzı,

Zerrattakı harekât, kırpık-i aklın olmuş, bırer kıl-ı zulmettar, kör etmiş maddî gözü.

Teşkil-i cümle enva fallını göremez, düşer başına dalâl.

O hareket nerede, Nazzam-ı Kevn nerede? Onu ona vehmetmek, muhal ender muhal!

• • •

KUR'ÂN ÂYINE ISTER, VEKIL ISTEMEZ

Ummetteki cumhuru, hem avamın umumu, burhandan ziyade, mehazdakı kudsiyet şevk-ı itaat verir, sevk eder imtısale.

Şerıat, yüzde doksanı musellemat-ı şer'î, zaruriyat-ı dınî bırer elmas sütundur.

İçtihadî, hilâfî, fer'î olan mesaıl, yüzde ancak on olur. Doksan elmas sütunu, on altının sahıbi.

Kesesine koyamaz, ona tâbi kılamaz. Elmasların maden, Kur'ân ve hem hadıstır. Onun malı; oradan her zaman istemeli.

Kıtaplar, içtihatlar Kur'ân'ın âyinesi, yahut dürbün olmalı. Golge, vekil istemez o Şems-i Mu'cizbeyan.

• • •

avam: halk
âyine: ayna, bir şeyı olduğu gıbı yansıtma, gösterme
burhan: aklın kabul edecegi delıl
cemaat-ı kesire: büyük topluluk.
cumhur: çogunluk.
dalâl: doğru yoldan çıkma, sapma, azıp egri yola batıla sapma.
dürbün: uzakta göze gorunmeyen şeylen yaklaştırmaya yarayan alet.
fall: bir fıll yapan
fer'î: dının aslından sayılmayan teferruat meseleler, ayrıntılar
ger: eger
hadıs: Peygambenmızın sozlen, fıllen ve kabullen
hılaff: uzennde ıhtılaf, aynlık soz konusu olan meseleler
hilâl: yenı çıkan ay
ıçtihat: dınî ılımlerde ıhtısas ehlı olan bilgınlerin kesın olmayan hususlarda Kur'an ve sunnetten çıkardıklan hukumler
ıd: bayram.
imtısal: benımseme, uyma
kırpık-i akıl: aklın kırpıgı. Aklın gerçeklen anlamasına engel olan şeylen anlatmak ıçın kullanılan benzetme
kudsiyet: kutsal, kusur ve noksandan uzak olan
kıl-ı zulmettar: hakıkatı gerçeğı orten tuy.
maden: kaynak, elmasların çıktıgı yer
mehaz: kaynak, menba.
mesaıl: meseleler
muhal: aklın kabul etmesı ımkansız olan şey
muhal ender muhal: ımkansızlık ıçınde ımkansızlık.
mukavves: yay şekline gıren
müsellemat-ı şer'î: doğrulugu ıspat edılen, şuphe edılmeyen dının temel kurallan
Nazzam-ı Kevn: varlık âlemine duzen veren Allah.
remz: ımcelık, sır, gerçek.
sevk: yonelıme
sutun: dırek.
şems-i mu'cizbeyan: mu'cızelı bır şekılde ızah ve açıklamalar ıle varlık âlemını aydınlatan Kur'ân guneşi
şevk-ı itaat: ıtaat etme, emre ve kurala uyma arzusu
tâbi kılma: uydurma, uymaya mecbur etme.
takavvüs: yay gıbı kıvrılmış
teşkil-i cümle enva: butun nevilen turlerı yapan, şekıl veren
umum: genel, butun.
ummet: millet, bır peygambere tabı olanlar
vehmetmek: bılgısızlıkten kaynaklanan kuruntu ve vehme kapılmak.
zaruriyat-ı dîn: dınce yapılması zorunlu olan ve hukmu açık olan emrler
zerrat: atomlar
zevalî: olume yakınlaşmış
ziyade: çok fazla

MUBTIL, BATILI HAK NAZARIYLA ALIR

İnsandaki fıtratı mükerrem olduğundan, kasten hakkı arıyor.

Bazen gelir eline, batılı hak zanneder, koynunda saklıyor.

Hakikatı kazarken, ihtiyârı olmadan dalâl düşer başına, hakikattır zanneder, kafasına geçirir.

• • •

KUDRETIN ÂYINELERI ÇOKTUR

Kudret-i Zülcelâl'ın pek çoktur mir'atları. Her biri ötekinden daha eşef ve eltaf pencereler açıyor bir âlem-i misale.

Sudan havaya kadar, havadan tâ esîre, esîrden tâ misale, misalden tâ ervaha, ervahtan tâ zamana, zamandan tâ hayale,

Hayalden fikre kadar muhtelif âyineler, daima temsil eder şuunat-ı seyyale.

Kulağınla nazar et âyine-i havaya: Kelime-i vahide, olur milyon kelimat.

Acip istinsah eder o kudretin kalemi, şu sırr-ı tenasülât.

• • •

TEMESSÜLÜN AKSAMI MUHTELIFEDIR

Âyinede temessül, munkasım dort surete: ya yalnız hüviyet, ya beraber hasiyet, ya hüviyet hem şule-i mahiyet, ya mahıyet huvıyet.

acip: hayrete düşürücü, hayranlık uyandırıcı
alem-i misale: dünyadaki eşyanın ve manaların hakikatlerinin ve misali huviyetlerinin yansıdıgı ve filiz verdigi madde ötesi alem
ayine: ayna
ayine-i hava: hava aynası, havada yansıyan görüntüler
batıl: gerçek olmayan
daima: devamlı
dalal: doğru yoldan çıkma, sapma, azıp egri yola, batıla sapma
eltaf: çok lâtif, çok güzel ve hoş
ervah: ruhlar
esir: atomların içini ve tüm kainatı dolduran maddeden lâtif, nurdan kesif madde
eşef: çok şeffaf, çok parlak.
fıtrat: yaratılış. Allah'ın yarattıgı şey
hakikat: gerçek.
hasıyet: hususiyet, özellik.
hayal: zihinde tasarlanıp canlandırılan şey, hülya.
huvıyet: özellik, bir şeyin mahiyeti, kimlik
ihtiyar: tercih, özgürce seçme
istinsah: yazarak, yaparak çogaltma
kasten: kasıtlı olarak, gerçekte isteyerek.
kazmak: aramak.
kelimat: sözler
kelime-i vahıde: bir tek söz.
Kudret-i Zülcelâl: azamet sahibi yüce Allah'ın gücü
mahıyet: bir şeyin iç yüzü
mir'at: ayna.
misal: görüntü
muhtelif: çeşitli
mükerrem: şereflı, saygıdeger
münkasım: çeşitli kısımlara ayrılmış
suret: şekil, biçim
sırr-ı tenasülat: ureyerek çoğalma sırrı.
şule-i mahıyet: bir şeyin özellıgini yansıtan parıltı
şuunat-ı seyyale: devamlı olarak akıp giden işler, icraatlar, fiiller
temessul: yansıma, görünme
temsil: bir şeyin mısli, benzerini yapma

Eğer misal istersen, işte insan ve hem şems, melek ve hem kelime. Kesîfin timsalleri, âyinede oluyor birer müteharrik meyyit.

Bir ruh-i nuranînin, kendi mir'atlarında timsalleri oluyor birer hayy-ı murtabıt. Aynı olmazsa eğer, gayri dahi olmayıp, birer nur-i münbasıt.

Ger şems hayvan olaydı, olur harareti hayatı, ziya onun şuuru. Şu havâssa maliktir âyinede timsali.

İşte budur şu esrarın miftahı: Cebrail hem Sıdre'de, hem suret-i Dıhyede, meclis-ı Nebevîde,

Hem kım bilir kaç yerde! Azrail'in bır anda Allah bilir kaç yerde ruhları kabzediyor. Peygamberin bir anda,

Hem keşf-ı evliyada, hem sadık rüyalarda ümmetine görünür, hem haşirde umum ile şefaatle görüşür.

Velîlerin abdalı çok yerlerde bir anda zuhur eder, görünür.

• • •

MUSTAIT, MUÇTEHIT OLABILIR; MUŞERRI OLAMAZ

İçtihadın şartını haız olan her mustait, ediyor nefsı ıçın nas olmayanda içtihat. Ona lâzım, gayre ilzam edemez.

Ümmeti davetle teşrı edemez. Fehmı, şerıattan olur, lâkin şerıat olamaz. Müçtehit olabilir, fakat müşerri' olamaz.

İcma ile cumhurdur, sikke-i şer'i görür. Bir fikre davet etmek, zann-ı kabul-ı cumhur şart-ı evvel oluyor.

abdal: Allah dostlarından haram ve şüpheli şeylen yemekten kaçınan, farzları tam yapıp haramlardan ve günahlardan azamı kaçınarak fazla nuranileşerek bır anda bırkaç yerde görunebilıme melekesi kazananlar
âyine: yansıtıcı ayna
Azrail: mahlûkatın ruhlarını almakla mukellef melek.
Cebrail: vahiy melegi
cumhur: çoğunluk, kamuoyu ümmetin çoğunluğu
esrar: sırlar, gızemler
fehm: anlama, kavrama
gayr: başkası
ger: eğer, şayet.
haız: bır şeyı yapmaya sahıp ehlıyet kazanmış kışı
hararet: ısı
haşir: oldukten sonra ahıret âlemınde cesetlerın yenıden hayatlanması ve Allah'ın huzurunda toplanmaları.
havas: duyular, duygular
hayy-ı murtabıt: hayat ıle bağlantılı canlı dın
icma: fikır bırlıgi, bır konuda bılgınlerın ortak goruşu
İçtihat: Kur'ân ve hadısten hukum çıkarma
ilzam: mecbur tutma, zorlama
kesif: katı, yoğun
keşf-ı evliya: Allah dostlarının manevi alemde bazı sırlara, hakikatlere vâkıf olmaları
lâzım: gerekli
meclis-i Nebevi: Peygamber huzuru
meyyit: ölü
miftah: anahtar
mir'at: ayna
misal: ornek.
müçtehit: dını ılımlerı öğrenerek Kur'an ve hadısten hukum çıkarma derecesine ulaşan ıhtısas sahıbı bılgın
müstait: ıstıdat, kabılıyet ve ıhtısas sahıbı
müşerri: kanun koyucu ve uymaya zorlayıcı
muteharrik: hareketlı
nas: Kur'an ve Hadıs gıbı temel dınî kaynaklar
nur-ı münbasıt: yayılmış, genışlemış nur
ruhları kabzetmek: mahlukatın ruhlarını cesetlerınden çıkarıp almak.
ruh-i nurani: nuranı varlıkların ruhları
sadık rüya: dogru ve gerçegi yansıtan rüya
Sıdre: yedıncı kat gokte Peygamberımızın de çıkabıldıgı en son makam. Arşın sag yanında bulundugu rivayet edılen ve ötesıne hıç bır yaratıgın geçemedıgi bır agaç.
sikke-i şer'i: dının amacını yansıtan şerıat muhru
suret-i Dıhye: Hz. Dıhye suretınde onun gorunuşunde
şart-ı evvel: bırıncı kural, ılk şart
şefaat: af ıçın yuce Allah'ın huzurunda aracı olma.
şems: güneş.
şeriat: kanun, dinî hükümler toplumu ilgilendiren dını hukumler, kuralar
şuur: ıdrak, bılınç.
teşri: dinî hukum koyma, kanun vazetme
timsal: aynada yansıyan goruntu, suret, resim
veli: Allah'ı bılen ve dostuğuna sığınan
zann-ı kabul-i cumhur: çoğunluğun kabulune dayanma
ziya: ışık
zuhur: ortaya çıkma, görünme

Yoksa davet bid'attır, reddedilir. Ağzına tıkılır, onda daha çıkamaz.

• • •

NUR-İ AKIL KALBDEN GELİR

Zulmetli münevverler bu sözü bilmeliler: Ziya-i kalbsiz olmaz nur-i fikir münevver.

O nur ile bu ziya mezcolmazsa zulmettir; zulüm ve cehli fışkırır. Nurun libasını giymiş bir zulmet-i müzevver.

Gözünde bir nehar var; lâkin ebyaz ve muzlim. İçinde bir sevad var ki, bir leyl-i münevver.

O içinde bulunmazsa, o şahmpare göz olmaz, sende bir şey goremez. Basıretsiz basar da para etmez.

Ger fikret-i beyzada süveyda-i kalb olmazsa, halıta-i dimağî ilim ve basiret olmaz. Kalpsiz akıl olamaz.

• • •

DİMAĞDA MERATIB-İ İLİM MUHTELİFEDİR, MÜLTEBİSE

Dimağda meratip var, birbiriyle mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyul olur, sonra tasavvur gelir.

Sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikat gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Her birinden çıkar bir hâlet. Salâbet itikattan,

Taassup iltizamdan, imtisal iz'andan; tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre tasavvurda,

ahkâm: hükümler, kanunlar, emirler
akıl: us, idrak, düşünme, anlama ve tedbir alma, iyi ve kötüyü, hayır ve şerri ayırt edebilme özelliği
basar: göz, görüş
basıret: gerçeği görme
basıretsiz: ileri görüşü, kavrayışı ve anlayışı olmayan
bibehre: mahrumiyet, nasıpsızlık.
bid'at: Kur'ân ve sünnetin yenne geçen hükümdarının kabul etmediği, reddettiği şey
bitaraf: tarafsız.
cehil: bilgisizlik, cehalet, cahillik.
davet: bir şeyi kabul etmeye çağırma
dimağ: beyin, akıl ve şuur
ebyaz: beyazlık
fikret-i beyza: parlak fikirler
hâlet: durum, hâl.
halıta-i dimağî: dimağda, beyinde, akılda bulunan fikirler yumağı
iltizam: benimseme, taraftar olma
imtisal: emre uyma, itaat etme
itikat: iman, inanç.
iz'an: basıret, anlayış, zekâ.
kalb: manevî yapıdaki his ve duyguların merkezi, gönül, dil
lâkin: ama, fakat.
leyl-i münevver: aydınlık, gece her şeyi gösteren karanlık.
libas: elbise
meratib-i ilim: bilgi basamakları, mertebeler, dereceler
mezcolma: bir araya gelme, birleşme, bütünleşme
muhtelif: çeşitli
muzlim: karalık, aydınlığı görmeyen
mültebis: karıştıran, birbiri ile iç içe olan
münevver: bilgili, kültürlü, kimse, aydın.
nehar: gündüze benzeyen beyazlık.
nur: ışık, aydınlık (kalb nuru)
nur-ı akıl: aklın aydınlatıcı ışığı
nur-ı fikir: fikir aydınlığı.
salabet: hakta sebat etme, sağlam duruş sergileme
sevad: siyahlık
süveyda-i kalb: kalbdeki basiret ve idrak merkezi, kalbin ortasında var olduğu kabul edilen ilâhî aşkın tecelli ettiği yer
şahmpare: iç yağ parçası
taakkul: akıl yürütme
taassup: körü körüne inanma
tahayyul: hayal etme
tasavvur: tasarlama, zihinde şekil verme.
tasdik: onaylama, doğrulama
ziya: ışık, parlaklık. (fikir ışığı)
ziya-ı kalb: kalb ışığı, maneviyatı anlama kabiliyeti.
zulmet: karanlık, anlaşılmaz
zulmet-i müzevver: uydurmacılığın, yalanın, bilgisizliğin karanlığı
zulmetli: maneviyatı kavramayan, manevî yönü karanlık olan
zulüm: haksızlık.

Tahayyülde safsata hâsıl olur, mezcine eğer olmaz muktedir.

Batıl şeyleri güzel tasvir etmek, her demde, safî olan zihinleri cerhdir, hem idlâl.

• • •

HAZMOLMAYAN ILIM TELKIN EDILMEMELI

Hakikî mürşid-i âlim koyun olur, kuş olmaz; hasbî verir ilmini.

Koyun verir kuzusuna hazmolmuş musaffa sütünü.

Kuş veriyor ferhine lüabâlûd kayyını.

• • •

TAHRIP ESHELDIR; ZAYIF TAHRIPÇI OLUR

Vücud-i cümle ecza, şart-ı vücud-i külldür. Adem ise, oluyor bir cüz'ün ademiyle; tahrip eshel oluyor.

Bundandır ki, âciz adam, sebeb-i zuhur-i iktidar-ı müspete hıç yanaşmaz. Menfice mutehar rik, daim tahripkâr olur.

• • •

KUVVET HAKKA HIZMETKÂR OLMALI

Hikmetteki desatir, hükûmette nevamis, hakta olan kavanin, kuvvetteki kavaid birbiriyle olmazsa müstenit ve müstemit,

Cumhur-i nasta olmaz ne müsmir ve muessir. Şeriatta şeair kalır mühmel, muattal; umur-i nasta olmaz müstenit ve mutemit.

• • •

âciz adam: güçsüz insan
adem: bir şeyin olmaması yok olması
batıl: hak olmayan gerçek dışı
cerh: yaralama
cumhur-i nâs: kamuoyu kamu vicdanı çoğunluk.
cüz'ün ademi: bütünü oluşturan bir parçanın olmaması
daim: devamlı
desatir: prensipler
eshel: daha kolay yapmaktan daha kolay.
ferh: kuş yavrusu
hak: doğru gerçek, insanlığa faydalı yol
hasbî: karşılık beklemeden samimî Allah rızası için
hazmolma: sindirme özümseme
her dem: her zaman
hikmet: yüksek bilgi akıl, söz ve hareketteki uygunluk.
hizmetkar: hizmet eden
hükumet: yönetim
idlal: saptırma hak yoldan ayırmak.
iktidar-ı müspet: gücünü olumlu yapıcı yönde kullanma
kavaid: kurallar
kavanin: prensipler
kayı: kusmuk.
kuvvet: güç, iktidar
lüabâlûd: kusmuk, tükürükle karışık yiyecek.
menfice: olumsuz, yıkıcı bir şekilde
mezç: kaynaştırma bütünleştirme
muattal: uyulmama uygulanmama başıboş kalma
muktedir: gücü kudreti yerinde.
musaffa: arınmış, tertemiz saf berrak.
mutemit: kendisine itimat edilen güvenilen.
muessir: tesirli.
mühmel: ihmal edilme, uygulanmama
murşid-i âlim: insanları aydınlatan hakkı doğru yolu gösteren bilgin
müsmir: meyveli
müstemit: yardım alma
müstenit: dayanma kendisine dayanılan
mutehar rik: hareket etmek.
nevamis: kanunlar
safî: saf karışmamış bulanmamış
safsata: uydurma gerçek dışı
sebeb-i zuhur-i iktidar-ı müsbete: olumlu iş ve icraatı ortaya çıkaran sebep
şart-ı vücud-i küll: büyük bir bütünün varlığının şartı.
şeair: namaz ezan camı gibi İslam alâmetleri sembolleri
şeriat: ayet ve hadislerle kıyas icma ümmet ve büyük mezhep imamlarının içtihatları üzerine kurulan İslâm dini kuralları İslam şeratı
tahayyül: hayal etme.
tahrip: yıkmak.
tahripkâr: yıkıcı davranma yapıcı olmama
tasvir: ifade etme suret giydirme
telkin: öğüt verme fikir aşılama
umur-ı nâs: insanlara ait işler
vücud-i cümle ecza: bir bütünü oluşturan küçük parçaların hepsinin bir araya gelmesi
zihin: beyin akıl

BAZEN ZIT, ZIDDINI TAZAMMUN EDER

Zaman olur zıt, zıddını saklarmış. Lisan-ı siyasette lâfız, mananın zıddıdır. Adalet külâhını, [HAŞİYE 1]

Zulüm başına geçirmiş, hamiyet libasını, hıyanet ucuz giymiş. Cihad ve hem gazâya, bâğî ismi takılmış. Esaret-i hayvanî, istibdad-ı şeytanî, hürriyet nam verilmiş. Zıtlarda emsal olmuş, suretlerde tebadül, isimlerde tekabül, makamlarda becayış-i mekânî.

• • •

MENFAATİ ESAS TUTAN SİYASET CANAVARDIR

Menfaat üzere çarhı kurulmuş olan siyaset-i hâzıra, mufteristir, canavar.

Aç olan canavara karşı tahabbüp etsen, merhametini değil, iştihasını açar.

Sonra döner, geliyor; tırnağının, hem dişinin kirasını senden ister.

• • •

KUVA-I İNSANİYE TAHDİT EDİLMEDİĞİNDEN CİNAYATI BÜYÜK OLUR

Hayvanın hilâfına, insandaki kuvalar fıtrî tahdit olmamış. Onda çıkan hayrüşer, lâyetenâhî gider.

Onda olan hodgâmlık, bundan çıkan hodbinlik, gurur, inat birleşse, öyle günah oluyor [HAŞİYE 2] ki, beşer şimdiye kadar

---

HAŞİYE 1: Bu zamanı tam görmüş gibi bahseder

HAŞİYE 2: Bunda da bir işaret-i gaybiye var

adalet: hak sahibine hakkını vermek, düzen ve denge
bâğî: asi, serkeş, haksızlık eden
bazen: ara sıra
becayış-ı mekânî: karşılıklı yer değiştirme
beşer: insanlık.
cinayet: büyük suç, insanlık suçları, toplumun tümünü ilgilendiren cinayetler
çarh: bir şeyin merkezi etrafında dönen odak noktası
emsal: bir şeyin yerine geçme, benzen olma
esaret-i hayvanî: hayvanî duyguların esiri olmak
fıtrat: yaratılış, Allah'ın yarattığı şekil
gurur: boş şeylerle oyunma, boburlenme
haşiye: dip not.
hayrüşer: hayrı ve şer
hilâf: zıt, tersi
hodbinlik: bencil, enaniyetli ve kibirli
hodgâmlık: kendini düşünmek.
inat: yanlışta ve hatada ısrar etme
İstibdad-ı şeytanî: şeytanın boyundurugunu emri altına girmek.
iştiha: yeme isteği
kuva: duygular.
kuva-ı insaniye: insanın duyguları, duygusal yonu
külah: keçeden yapılan ucu sivri puskullu bere.
lâfız: ağızdan çıkan söz, kelime
lâyetenâhî: sonu olmayan, sınırlanmayan, doyumsuz.
lisan-ı siyaset: siyaset dili, siyasi literatür
makam: mevki, mertebe
mana: anlam
menfaat: şahsi çıkar
merhamet: acıma, koruma, iyilikte bulunma.
mufteris: yırtıcı, parçalayıcı
nam: ad, asıl ismi dışında aldığı lâkap
siyaset-i hâzıra: şimdiki siyaset
suret: şekil, görüntü.
tahabbüp: sevme, sevgi gösterisinde bulunma
tahdit: sınırlama, sınırlarını belirleme
tazammun: içine almak, kapsamak
tebadül: yer değiştirme, birinin yerine geçme
tekabül: birbirine karşılık olma, yerine geçme
zulüm: haksızlık.
zıt: bir şeyin tersi, aksi

Ona isim bulmamış. Cehennemin lüzumuna delil olduğu gibi, cezası da yalnız cehennem olabilir.

Hem meselâ, bir adam tek yalancı sozunü doğru göstermek için, İslâmın felâketini kalben arzu eder.

Şu zaman da gosterdi: Cehennem lüzumsuz olmaz, cennet ucuz değildir.

• • •

BAZEN HAYIR ŞERRE VASITA OLUR

Havastaki meziyet, filhakika sebeptir tevazu, mahviyete, olmuş maatteessuf sebeb-i tahakkume, tekebbure hem illet.

Fakirlerdeki aczi, âmîlerdeki fakrı, filhakika sebeptir ihsan ve merhamete.

Lâkin maatteessüf müncer olmuştur şimdi zillet ve esarete. Bir şeyde hâsıl olan mehasin ve şerefse, havas ve rüesaya o şey peşkeş edilir.

O şeyden neş'et eden seyyıat ve şer ise, efrat ve hem avama taksim, tevzi edilir.

Aşıret-i galıpte hâsıl olan şerefse, "Hasan Ağa, afenn!"

Hâsıl olan şer ise, efrada olur nefrin. Beşerde şerr-i hazin!

• • •

acz: güçsüzlük.
âmî: basit, sıradan, avam ile ilgili
arzu: istek.
aşıret-i galip: toplumun, aşiretin ilen gelenleri
avam: halk, sıradan insanlar
bazen: ara sıra
beşer: insanlık alemi
cehennem: ahiretteki ceza yurdu
ceza: cinayetin ve suçun karşılığı
efrat: fertler, bireyler, halkın çoğunluğu.
esaret: başkasının tutsağı olmak.
fakr: muhtaç, ihtiyacı olan
filhakika: gerçekte, doğrusu
hâsıl olmak: meydana gelmek
haşiye: dip not.
havas: malca ve makamca yüksek mertebede bulunanlar
hayır: iyi ve faydalı olan şey
ihsan: iyilik yapma ve bağış yapma
illet: sebep ve vasıta olmak
İşaret-i gaybiye: bilinmeyen gizli ve gizemli şeylerle ilgili alametler
lâkin: ama, fakat.
lüzum: ihtiyaç, gerekliliik
maatteessuf: ne yazık ki, uzuntu ile
mahviyet: kendini toprak gibi degersiz hissetme, başkalanna deger verme.
mehasin: overinç kaynagı olan şeyler
merhamet: acıma ve yardım etme
meziyet: ustun özellikler vasıflar ve mal, makam gibi ustunlukler
müncer: sonuçlama, netticede
nefrin: nefretler, beddua, lânet.
neş'et: doğma, ortaya çıkma, kaynaklanma
peşkeş: hakkı olmayana hakkı olmayan şeyi verme
rüesa: reisler, idareciler
sebeb-i tahakkum: zorbalık ve baskı sebebi
sebep: neden, vesile ve vasıta olan şeyler
seyyiat: gunahlar
şer: kotu ve zararlı olan şey, kotülük
şeref: yuce, yucelik, ovunulecek davranışlar
şerr-i hazin: uzucu, huzun verici koruluk.
taksim: bolme, boluşturme.
tekebbur: kendini ustun, başkalarını degersiz gorme, kıbırlenme
tevazu: alçak gonulluluk, kendini kimseden ustun gormeme ve herkesle beraber olma ozelligi
tevzi: dagıtma, paylaştırma
vasıta: araç
zillet: alçaklık, ezilmişlik.

GAYE-İ HAYAL OLMAZSA, ENANİYET KUVVETLEŞİR

Bir gaye-i hayal olmazsa, yahut nisyan basarsa, ya tenâsi edilse; elbette zihinler enelere dönerler, etrafında gezerler.

Ene kuvvetleşiyor, bazen sinirleniyor. Delinmez, tâ "nahnu" olsun. Enesini sevenler, başkalan sevmezler.

• • •

HAYAT-I İHTILÂL MEVT-İ ZEKÂT, HAYAT-I RIBAOAN ÇIKMIŞ

Bilcümle ihtilâlât, bütün hercûfesadat, hem asıl, hem madeni, rezail ve seyyiat, bütün fasit hasletler,

Muharrik ve menbaı iki kelimedir tek, yahut iki kelâmdır.

Birincisi şudur ki: "Ben tok olsam, başkalar acından ölse, neme lâzım."

İkincisi: "Rahatım için zahmet çek. Sen çalış, ben yıyeyim. Benden yemek, senden emekler."

Birinci kelimede olan semm-ı katılı, hem kökünü kesecek, şâfi deva olacak tek bir devası vardır.

O da zekât-ı şer'î ki, bir rükn-i İslâmdır. İkinci kelimede zakkum-i şecer mündenç. Onun ırkını kesecek, ribanın hurmetidir.

Beşer salâh isterse, hayatını severse, zekâtı vazetmeli, ribayı kaldırmalı.

• • •

beşer: insanlık.
bilcümle: hepsi, bütünü.
deva: ilaç, çare, tedbir.
emek: çalışma, çabalama.
enaniyet: benlik, bencillik.
ene: ben duygusu, benlik.
fasit: bozuk.
gaye-i hayal: amaç, gaye, hedef, vizyon, hayal edilen amaç.
haslet: huy, duygu, özellik.
hayat-ı ihtilâl: karışıklık ve ihtilale hayat veren sebepler.
hayat-ı ribâ: faizin canlanması.
hercûfesadat: fitne, fesat ve kargaşalar.
hurmet: yasak olma, haram olma, haramlık.
ihtilâlât: karışıklık, anarşi, ihtilaller.
ırkını kesmek: kökünü kesip kurutmak.
maden: define, hazine, öz, cevher.
menba: kaynak, herhangi bir şeyin çıktığı yer, pınar.
mevt-i zekât: zekât müessesesinin ölümü.
muharrik: tahrik eden, harekete getiren.
mündeniç: yerleştirilmiş, içine alınmış.
nahnü: biz, biz şuuru.
nisyan: unutma, unutkanlık.
rezail: düşukluk getiren alçaltan durumlar.
ribâ: faiz.
rükn-i İslâm: İslam dininin farzı, temel kuralı.
salâh: asayış, düzelme ve iyi yola girme.
semm-i katil: öldürücü zehir.
seyyiat: kötülükler, günahlar.
şâfi: şifa veren.
tek: bir.
tenasi: unutturma, unutturulmak.
vazetmek: yerleştirmek, kural olarak koymak.
zahmet: sıkıntı.
zakkum-i şecer: acı ve zehirli zakkum ağacının meyvesi.
zekât-ı şer'î: dinin emri olan zekât.
zihin: hafıza, beyin, akıl.

BEŞER, HAYATINI İSTERSE ENVA-I RİBAYI ÖLDÜRMELİ

Tabaka-ı havastan tabaka-ı avama sıla-ı rahım kopmuştur. Aşağıdan fırlıyor.

Seda-i İhtilâli, vaveylâ-i intikamı, kin ve haset enîni Yukarıdan inmiyor.

Zulüm ve tahkir ateşi, tekebbürün sıkletı, tahakküm sarkası. Aşağıdan çıkmalı.

Tahabbüp ve itaat, hürmet ve hem imtisal. Fakat merhamet ve ihsan yukarıdan inmeli,

Hem şefkat ve terbiye. Beşer bunu isterse sarılmalı zekâta, ribayı tart etmeli.

Kur'ân'ın adaleti bab-ı âlemde durup, ribaya der: "Yasaktır; hakkın yoktur, donmeli."

Dinlemedi bu emri, beşer yedi bir sille. (HAŞİYE) Muthişini yemeden bu emri dinlemeli.

• • •

BEŞER ESİRLİĞİ PARÇALADIĞI GİBİ ECİRLİĞİ DE PARÇALAYACAKTIR

Bir rüyada demiştim: Devletler, milletlerin hafif muharebesi, tabakat-ı beşerin şedit olan harbine terk-i mevki ediyor.

Zira beşer, edvarda esirlik istemedi, kanıyla parçaladı. Şimdi ecir olmuştur; onun yükünü çeker, onu da parçalıyor.

HAŞİYE: Kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir. Evet, beşer dinlemedi, İkinci Harb-i Umumî ile dehşetli silleyi de yedi.

bab-ı âlem: dünya kapısı.
beşer: insanlık, insanlık âlemi.
dehşetli: korkunç.
ecir: ücretle çalışma.
ecirlik: ücretli çalışma.
edvar: devirler, asırlar, çağlar.
emir: Allah'ın buyruğu.
enin: inleme, sızlama.
enva-ı riba: faizin her çeşidi.
esirlik: köleliğe.
harb: savaş.
haset: kıskançlık, başkalarının kötülüğünü, değerli şeylerinin elinden çıkmasını istememe.
haşiye: dip not.
hayat: sağlıklı yaşama.
hürmet: saygı gösterme.
İhsan: iyilik ve yardım etme.
ikinci harb-i umumî: ikinci dünya savaşı.
imtisal: emrin gereğini yapma.
İşaret-i gaybiye: geleceğe dönük bir işaret.
itaat: emrine ve arzusuna uyma.
kin: kalbde bulunan düşmanlık.
merhamet: acıma, şefkat gösterme.
muharebe: savaş.
müthiş: dehşete düşüren.
riba: faiz.
sarka: herkesi etkileyen şiddetli yüksek ses.
seda-i İhtilâl: ihtilâl, karışıklık sesleri.
sille: tokat.
sıklet: ağırlık.
sıla-ı rahım: akraba ziyaret ve ilişkileri.
şedit: şiddetli.
şefkat: karşılıksız fedakârlık yapma.
tabaka-ı avam: normal, işçi, çiftçi, esnaf olan halk tabakası.
tabaka-ı havas: seçkinler, zenginler ve idareciler tabakası.
tabakat-ı beşer: insanlığın geçirdiği gelişim tabakaları.
tahabbüp: sevgi gösterisi, kendini sevdirmeye çalışma.
tahakküm: hükmetme, baskı uygulama.
tahkir: hakaret etme.
tart etmek: kovma, uzaklaştırma.
tekebbür: büyüklenme, başkalarını küçük görme.
terbiye: iyi yönde eğitme.
terk-i mevki: yerini terk etme.
vaveylâ-ı intikam: öç alma feryadı.
zekât: malın kırkta birinden fakire verme.
zulüm: haksızlık yapma.

Beşerin başı İhtiyar; edvar-ı hamsesi var. vahşet ve bedeviyet, memlûkiyet, esaret, şimdi dahi ecirdir; başlamıştır, geçiyor.

• • •

GAYRİMEŞRU TARİK, ZIDD-I MAKSUDA GİDER

(1) اَلْقَاتِلُ لاَ يَرِثُ bir düstur-i azîmdir: "Gayrimeşru tarik ile bir maksada giden zat, galiben maksudunun zıddıyla görür mücazat."

Avrupa muhabbeti gayrimeşru muhabbet, hem taklit ve hem ulfet.

Akıbeti mukâfat. Mahbubun gaddarâne adaveti, cinayat.

Fasık-ı mahrum, bulmaz ne lezzet ve ne necat.

• • •

CEBİR VE İTİZALDE BİRER DANE-İ HAKİKAT BULUNUR

Ey talib-i hakikat! Maziye, hem musibet; müstakbel ve masiyet ayrı görür şeriat. Maziye, mesaibe nazar olur kadere;

Söz olur Cebrîye. Müstakbel ve maasi, nazar olur teklife; söz olur İtizale. İtizal ile Cebir şurada barışırlar.

Şu batıl mezheplerde birer dane-i hakikat mevcut, mündericdir, mahsus mahallı vardır. Batıl olan, tamimdir.

• • •

1 Katil öldürdüğü kimseye vâris olamaz. (Tirmizi, Feraiz: 17; Ebu Davud, Diyat: 18; İbni Mâce, Feraiz, 8; Musned, 1-49.)

adavet: düşmanlık.
akıbet: sonuç.
batıl: hak olmayan, gerçek dışı.
bedeviyet: göçebelik.
cebir: Cebriye mezhebi, görüşü, zorlama.
cebri: insanı kaderin zorladığını, insanın iradesinin olmadığını savunan Cebriye mezhebi.
cinayat: cinayetler, zulümler.
dane-ı hakikat: hakikat çekirdeği, hakikatin bir parçası.
düstur-i azim: büyük ve önemli bir prensip.
edvar-ı hamse: beş devir.
esaret: savaşlar sonucu esir düşme.
fasık-ı mahrum: günaha dalmak istediği halde başaramayan.
gaddarane: gaddarca, zorla, zulmederek.
galiben: çoğunlukla.
gayr-i meşru: dinin ve kanunun yasakladığı, helâl olmayan.
İtizal: Ehl-i Sünnet ve inançlarından ayrılan takım ve onun mezhebi, Mutezile.
kader: her şeyin Allah'ın bilgisinde olması.
lezzet: tatlılık.
maasi: günahlar, hatalar.
mahal: yer.
mahbup: sevgili.
mahsus: özel, has, hususî.
maksat: istenen amaç.
masiyet: günah.
mazi: geçmiş zaman.
memlûkiyet: kölelik, kulluk.
mesaib: musibetler, belalar.
mevcut: var olan.
mezhep: yol, usul ve Allah'ın rızasına götüren yol.
muhabbet: sevgi.
musibet: bela ve felâket.
mücazat: ceza görme.
mukafat: ödül.
mündericc: içine yerleştirilmiş.
mustakbel: gelecek.
nazar: bakma, bakış açısı gelişirme.
necat: kurtuluş.
şeriat: ayet ve hadislerle, kıyas, icma-ı ümmet ve büyük mezhep imamlarının ictihatlarından üzerine kurulan İslam dini kuralları, İslâm şeriatı.
taklit: birine benzemeye çalışma.
talib-i hakikat: hakikatı isteyen, talip olan.
tamim: yayma, genelleştirme, herkesi mecbur etme.
tarik: yol, usul.
teklif: insanın sorumlu olması.
ulfet: alışkanlıktan kaynaklanan gaflet, bilgisizlik.
vahşet: ilkellik.
zat: kişi, şahıs, fert.
zidd-ı maksut: amacının zıddı, tersi.

ACZ VE CEZA' BİÇARELERİN KÂRIDIR

Ger istersen hayatı, çareleri bulunan şeyde acze yapışma.

Ger istersen rahatı, çaresi bulunmayan şeyde ceza'a sarılma.

• • •

BAZEN KÜÇÜK BIR ŞEY BÜYÜK BIR İŞ YAPAR

Öyle şerait oluyor, tahtında az bir hareke, sahibini çıkarıyor tâ âlâyıilliyyin.

Öyle hâlât oluyor ki, küçük bir hareket, kâsibini indiriyor tâ esfelisafilîn.

• • •

BAZILARA BIR AN BIR SENEDIR

Fıtratların bir kısmı birden bire parlıyor. Bir kısmı tedricîdir, şey'en şey'en kalkıyor. Tabiat-ı insanî ikisine de benziyor.

Şeraite bakıyor, ona göre değişir. Bazen tedricî gider. Bazen dahi oluyor barut gibi zulmanî; birden bire fışkırıyor.

Nuranî bir nâr olur, bazı olur bir nazar, fahmı elmas ediyor. Bazı olur bir temas, taşı iksir ediyor. Bir nazar-ı peygamber.

Birden bire kalbeder bir bedevî cahil, bir arif-i münevver.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alayıilliyyin: Allah katında bulunan yüceler yücesi makam.
arif-i münevver: Allah'ı tanıyarak kalbi nurlanan kişi.
barut: anıden patlayıcı madde.
bedevî: göçebe, çadırda yaşayan.
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
cahil: bir şeyi yanlış bilen ve tanıyan, Allah'ı tanımayan.
ceza: ağlama, sızlanma, telâşa kapılma.
çare: tedbir, çıkış yolu.
elmas: çok değerli taş, mücevher.
esfel-i safilîn: Allah'ın öfkesini çekenlerin gideceği aşağılar aşağısı yer.
fahm: kavrayış.
fıtrat: yaratılan kabiliyet.
ger: şayet, eğer.
hâlât: haller, durumlar.
hareke: hareket.
iksir: dokununca madeni altına çevirdiği düşünülen madde.
kalbetme: değiştirme, başka şekle dönüştürme.
kâr: kazanç, fayda, menfaat.
kasıb: kazanan, yapan.
nar: ateş.
nazar: bakış, bakış açısı, düşünce.
nazar-ı peygamber: peygamberin kalbe tesir eden bakışı, sözleri.
nuranî: nur ile ilgili, ışıklı.
şerait: şartlar, durumlar.
şey'en şey'en: ağır ağır, yavaş yavaş.
tabiat-ı insanî: insanın ahlâkı, huyu, özelliği.
tahtında: altında.
tedricî: yavaş yavaş.
temas: dokunma.
zulmanî: karanlıkla ilgili, karanlıklı.

Eğer mizan istersen: İslâmdan evvel Ömer, İslâmdan sonra Ömer.

Birbiriyle kıyası: bir çekirdek, bir şecer. Def'aten verdi semer o nazar-ı Ahmedî, o himmet-i Peygamber.

Ceziretülarab'da, fahm olmuş fıtratları kalbetti elmaslara, birden bire serâser,

Barut gibi ahlâkı parlattırdı, oldular birer nur-ı münevver.

• • •

YALAN BIR LÂFZ-I KÂFIRDIR

Bir dane sıdk, yakar milyonla yalanı. Bir dane-ı hakikat, yıkar kasr-ı hayali. Sıdk büyük esastır, bir cevher-i ziyalı.

Yeri verir sükûta–eğer çıksa zararlı. Yalana yer hiç yoktur, çendan olsa faydalı. Her sözün doğru olsun, her hükmün hak olmalı.

Lâkin hakkın olamaz her doğruyu söz etmek. Bunu iyi bilmeli (1) خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَرْ kendine düstur etmeli.

Güzel gör, hem güzel bak, tâ güzel düşünmeli. Güzel bil, hem güzel düşün; tâ leziz hayatı bulmalı.

Hayat içinde hayattır husnüzanda emeli. Suizanla yeistir, saadet muharribi, hem de hayatın katili.

• • •

1. Çirkin ve keder verenı bırak, güzel ve huzur verene bak.

barut: patlayıcı madde
cevher-i ziyalı: aydınlık, aydınlatıcı değerli mücevher
Ceziretülarab: Arab Yarımadası.
çendan: gerçi
dane: tohum, kırıntı
dane-i hakîkat: hakikatin bir parçası
def'aten: anıden
düstur: prensip, kural, kanun
emel: ümit, gelecek ile ilgili hayaller
esas: temel prensip
fahm: komur
fıtrat: Allah ın yarattığı şekilde
hak: doğru, gerçek
himmet-i Peygamber: Peygamberin ciddî gayreti, çalışması
hüküm: bir konuda verilen karar
husnuzan: iyi ve güzel düşünce, başkaları hakkında iyi niyetli olma
kalbetme: değiştirme
kasr-ı hayal: hayali saray
katil: öldüren.
kıyas: oranlama, mukayese etme
lafz-ı kâfir: inkarcının sözü
lâkin: ama, fakat
mizan: ölçü, terazi
muharrip: yıkan, tahrip eden.
nazar-ı Ahmedî: Peygamberimizin bir teveccühü, bakışı
nur-ı münevver: parlak nur, aydınlık
saadet: mutluluk, bahtiyarlık.
semer: meyve, mahsul.
serâser: baştan başa
suizan: kötü ve karamsar düşünce, başkaları hakkında art niyetli olma
sükût: susmak, konuşmamak.
sıdk: doğruluk, doğru söz, fiil ve davranış
şecer: ağaç
yeis: gelecek konusunda umutsuz ve karamsar düşünme

BIR MECLIS-İ MISALİDE ŞERİATLA MEDENİYET-I HÂZIRA, DEHA-I FENNÎ İLE HÜDA-I ŞER'İ MUVAZENELERİ

Birinci Harbın Mutareke başında, bir Cuma gecesinde bir rüya-i sadıkada, misalî âleminde, bir meclis-i azîmde benden sual ettiler:

"Mağlûbiyet sonunda İslâmın âleminde ne hâl peyda olacak?" Asr-ı hâzır mebusu sıfatıyla söyledim; onlar da dinlediler.

Eski zamandan beri istiklâl-ı İslâmın bekası, hem kelimetullahın i'lâsı için, farz-ı kifaye-i cihadı, o lâzime-i diyanet,

Deruhte ile, kendini yekvücud-i vahdanî, İslâmın âlemine fedaya vazifedar, hilâfete bayraktar görmüş olan bu devlet,

Şu millet-i İslâmın felâket-i mazısı, getirecek de elbet İslâmın âlemine saadet ve hürriyet. Olur geçen musibet

İstıkbalde telâfi. Üçü veren, üç yüzü kazandıran, etmiyor elbette hiç hasaret. Hâlini istikbale tebdil eder, zîhimmet.

Zira kı şu musibet, hayatımız mâyesi olan şefkat, uhuvvet, tesanüd-i İslâmı harikulâde etti. İnkişaf-ı uhuvvet,

Tesri-i ihtizazî, tahrib-i medeniyet. Deniyet-i hâzıra sureti değişecek, sistemi bozulacak; zuhur edecek o vakit,

İslâmî medeniyet. Muslümanlar, bilihtıyâr elbet evvel girecek. Muvazene istersen: şer'in medeniyeti-şimdiki medeniyet;

asr-ı hâzır: içinde bulunduğumuz çağ.
bayraktar: önde bayrak taşıyan
beka: devamlılık, sürekliik
bilihtiyar: kendi arzusu ile tercih etme.
cihad: maddî manevî imkânlarla Allah için din adına yapılan mücadele.
deha-i fennı: aklın fennî bilimlerden faydalanarak gösterdiği harikalar
deniyet-i hazıra: şımdıkı ahlâkî çökuntu
deruhte: üzerine görev olarak alma
evvel: önce
farz-ı kıfaye: bir kısım Muslumanın yerine gebrmesi ile diğerlerinin üzerinden kalkan farzlar (cenaze namazı gibi)
farz-ı kifaye-i cihad: bir kısım da olsa Muslumanların mutlaka yapması gereken ve bu şekilde farz olan cihad
feda: malını ve canını verme gözden çıkarma
felaket-i mazı: geçmişte yaşanan felaket.
hâl: içinde bulunulan durum.
harikulâde: şaşırtıcı olağanüstü mükemmel
hasaret: zarar, kayıp
hilafet: dın ve dünya işlerini yürüten idarî makam
hüda-i şer'i: dinin insanları iyi ve hayra yönlendirmesi
hürriyet: özgürlük.
i'lâ: yükseltme, yüceltme.
ınkışaf-ı uhuvvet: kardeşlik duygusunun gelişmesi.
Islamî medeniyet: İslamın getirdiği medeniyet.
istikbal: gelecek.
istiklâl-i İslâm: Muslumanların bağımsızlığı, hürriyeti
Kelimetullah: Allahın ismi ve kelamı olan Kur'an
lâzime-i diyanet: dinin ve dindarlığın gereği
mağlubiyet: yenilgi
maye: kaynak, temel, esas
mebus: görevli temsilci
meclis-i azîm: büyük meclis
meclis-i misalî: temsilcilerin toplandığı ve önemli kararların alındığı kurul
medeniyet: şehrlılık, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma, uygarlık
medeniyet-i hâzıra: günümüz medeniyeti, toplum hayatı
misalî alem: görüntüden ibaret olan rüya alemi.
musibet: sıkıntı, belâ ve felaket.
muvazene: kıyaslayarak değerlendirme, ölçü, karşılaştırma
mutareke: Mondros ateşkes antlaşması
peyda olmak: meydana gelmek, ortaya çıkmak
rüya-i sadıka: yorumu çıkan gerçek ve doğru rüya
saadet: mutluluk.
sual etme: sorma
suret: şekil.
sıfat: bir şeyi niteleyen özellikler
şefkat: koruma sevgisi
şeriat: ayet ve hadislerle, kıyas, icma-ı ümmet ve büyük mezhep imamlarının içtihatları üzerine kurulan İslâm dini kuralları, İslâm şeriatı
şer'in medeniyeti: şeriatın dinin istediği medeniyet.
tahrib-i medeniyet: medeniyetin maddî manevî yıkımı
tebdil: değiştirme
telafi: eksiği giderme, tamamlama
tesanüd-i İslamı: İslamın emrettiği dayanışma.
tesri-i ihtizaz: sarsıntının artması, hızlanması
uhuvvet: kardeşlik.
vazifedar: görevli, görevine çok bağlı.
yekvücud-i Vahdanı: tek bir beden hâlinde.
zîhimmet: dın millet sevgisi ve gayretine sahip
zira: çünkü
zuhur: ortaya çıkış

Esaslara dikkat et, âsârlara nazar et. Şimdiki medeniyet esasatı menfidir. Menfi olan beş esas ona temel, hem kıymet.

Onlarla çarh kurulur. İşte nokta-ı istinat: hakka bedel kuvvettir. Kuvvet ise, şe'nidir tecavüz ve tearuz. Bundan çıkar hıyanet.

Hedef-ı kastı, fazilet bedeline hasıs bir menfaattır. Menfaatin şe'nidir tezahum ve tehasum. Bundan çıkar cinayet.

Hayattaki kanunu, teavün bedeline, bir düstur-i cidaldır. Cıdalın şe'nı budur. tenazu ve tedafü. Bundan çıkar sefalet.

Akvamların beyninde rabıta-i esası: Aharın zararına müntebih unsuriyet. Başkaları yutmakla beslenir, alır kuvvet.

Milliyet-i menfiye, unsuriyet, milliyet; şe'ni olur daıma böyle muthiş tesadum, böyle feci telâtum. Bundan çıkar helâket.

Beşincisi şudur ki: Cazibedar hizmeti, heva, hevesi teşci, teshil; hevesatı, arzuları tatmın. Bundan çıkar sefahat.

O heva, hem heves, şe'ni budur daima: İnsanı memsuh eder, sîreti değiştirir. Manevî meshediyor; değişir insaniyet.

Şu medenîlerden çoğunun eğer ıçını dışına çevirirsen, görürsün: Başta maymunla tilki, yılanla ayı, hınzır, sîreti olur suret.

âhar: başkaları, diğerleri
akvam: kavimler, milletler
asar: eserler, ürünler, sonuçlar
beyn: ara, arasında
cazibedar: çekici, cezp edici.
cıdalin şe'ni: mücadelenin gereği
cinayet: cana kıyma ve o derece büyük suç.
çarh: devamlı şekilde işleyen ve dönen kader döngüsü
daıma: devamlı.
dustur-ı cidal: mücadele prensıbı
esasat: prensipler, kurallar
esaslar: prensipler, ölçüler, uyulacak kurallar
fazilet bedeline: fazilet yerine
feci: korkunç, çok kötü
hakka bedel: hakkın karşılığı, hakkın yerine geçen
hasis: alçakça
hedef-i kasıt: ulaşmak istediği amaç.
helaket: yok oluş, mahvolma
heva: nefsin arzu ve istekleri
heves: nefsin hoşuna giden şey
hevesat: nefsin hoşuna giden şeyler
hınzır: domuz.
hıyanet: ihanet, kötülük etme.
insaniyet: insanlık
kıymet: değer
manevı mesh: ahlâk ve karakterin değişmesi.
medenı: şehirli, kulturlü ve bilgili olan, kibar ve nazık olması gereken
memsuh: çırkınleştırılmış, bıçımsız ve çırkın şekle gırmış
menfaat: çıkar
menfi: yıkıcı, tahrip edici, bozucu
milliyet: ırkçılığı esas alan millet sevgisi
milliyet-i menfiye: zararlı milliyetçilik, ırkçılık.
muntebih: uyanık, uyanmış
muthiş: dehşet verıcı.
nazar: bakma
nokta-ı istinat: dayanak noktası
rabıta-i esas: temel bağ.
sefahat: ahlâksızlık, eğlence ve zevke duşkunluk.
sefalet: yoksulluk, perişanlık.
sıret: ahlak ve karakter
suret: şekil, dış gorunuş
şe'ni: ozellik, belırleyıcı nıtelık.
şe'nil: gereği, ozelligi
tatmin: doyuma ulaşma
tearuz: muaraza, çatışma.
tecavüz: haddini aşma, saldırma
tedafü': ıtışme, kakışma
tehasum: duşmanlık.
telâtum: dalgalanma
temel: bir şeyin uzerine bina edildiği kalde
tenazu: çekişme ve kavga
tesadum: çarpışma, vuruşma
teşci: cesaretlendırme
tezahum: sıkıntı, zahmet verme
unsuriyet: ırkçılık

Gelir hayali karşına, postlarıyla tüylen. İşte şununla görünür meydandaki âsârı. Zemindeki mevazin mizanıdır Şenat.

Şenattaki rahmet, sema-i Kur'ân'dandır. Medeniyet-i Kur'ân esasları müspettir. Beş müspet esas üzere döner çarh-ı saadet.

Nokta-i istinadı, kuvvete bedel haktır. Hakkın daim şe'nidir adalet ve tevazun. Bundan çıkar selâmet, zail olur şekavet.

Hedefinde menfaat yerine fazilettir. Fazîletin şe'nidir muhabbet ve tecazup. Bundan çıkar saadet, zail olur adavet.

Hayattaki düsturu, cidal, kıtal yerine düstur-i teavündür. O dusturun şe'nidir ittihat ve tesanüt; hayatlanır cemaat.

Suret-i hizmetinde, heva-heves yerine huda-ı hidayettir. O hudanın şe'nidir insana lâyık tarzda terakki ve refahet,

Ruha lâzım surette tenevvür ve tekâmül. Kitlelerin içinde cihetülvahdeti de tart eder unsuriyet, hem de menfi milliyet.

Hem onların yerine rabıta-i dındır, nispet-ı vatanîdir, alâka-i sınıfîdir uhuvvet-i imanî. Şu rabıtanın şe'nidir, samimî bir uhuvvet,

Umumî bir selâmet. Hanç etse tecavuz, o da eder tedafü. İşte şimdi anladın, sırrı nedir ki küsmüş, almadı medeniyet.

adalet: hak sahibine hakkını vermek
adavet: düşmanlık.
alâka-ı sınıfî: sınıf, meslek ilgisi
asâr: eserler, çalışmanın netücesi olan işler
cemaat: topluluk, bir amaca yönelmiş gurup
cidal: mücadele, kavga
cihetulvahdet: birleştiren birlik yönü
çarh-ı saadet: saadet ve mutluluk döngüsü
daim: devamlı.
dustur-i teavün: yardımlaşma prensibi
esas: kök, temel
fazilet: hiçbir çıkan değil Allah rızası ve doğruluğun gereğini yapma
hak: doğru, gerçek.
hariç: dışından, yabancı ülkeden
hedef: amaç, gaye.
heva: nefsin kötü arzuları.
heves: nefsin hoşuna giden gereksiz oyun ve eğlenceler
huda-i hidayet: doğru ve hak yola iletme, götürme
hudanın şe'ni: İlâhî kaynaklı olmanın gereği ve sonucu
ittihat: birlik, beraberlik.
kitle: topluluk, toplum.
kıtal: öldürme.
layık: uygun, odule deger
lazım: gerekli
medeniyet-i Kur'ân: Kur'an'ın medeniyeti
menfaat: çıkar ve faydayı gözetme
menfi milliyet: milletini sevme duygusunu yanlış değerlendirme, ırkçılık.
mevazin: mizanlar, ölçüler
mizan: ölçü, terazi
muhabbet: sevgi
müspet: olumlu, yapıcı
nispet-i vatanî: vatandaşlık bağı
nokta-i İstinat: dayanak noktası.
post: hayvan derisi
rabıta: ilgi, bağ.
rabıta-ı dın: dın bağı, dının birleştirici yönü
rahmet: acıma, merhamet etme, iyilik ve ihsanda bulunma
refahet: bolluk, bereket, rahatlık
saadet: mutluluk
samimî: yakın, sıcak
selâmet: dert ve sıkıntılardan kurtuluş, esenlik.
sema-ı Kur'an: Kur'an'ın yüceliği
suret: suret, şekil
suret-i hizmet: hizmet şekli
sır: gizem, bilinmeyen gizli yönü.
şekavet: mutsuzluk, sızlanma ve sıkıntı
şe'ni: işi, sonucu belirgin özelliği
şeriat: dın, dının şaşmaz ölçü ve kuralları
tart: kovmak, sürmek, çıkarmak.
tarz: şekil, biçim
tecavüz: saldırı
tecazup: birbirine yakınlık hissetme, cezp etme, çekme
tedafü: savunma, mudafaa.
tekâmül: ilerleme, yükselme
tenevvür: aydınlanma, nurlanma
terakki: gelişme, ilerleme
tesanüt: dayanışma
tevazün: dengeli ve ölçülü davranma
uhuvvet: kardeşlik
uhuvvet-i imanî: imanın sağladığı kardeşlik.
umumî: herkesi ilgilendiren
unsuriyet: ırkçılık, kendi milletini üstün görme
zail: yok olma, geçip gitme
zemin: yer

Şimdiye kadar İslâmlar ihtiyârıyla girmemiş. Şu medeniyet-i hâzıra onlara yaramamış. Hem de onlara vurmuş müthiş kayd-ı esaret.

Belki nev-i beşere tıryak iken zehir olmuş. Yüzde seksenini atmış meşakkat ve şekavet. Yüzde onu çıkarmış müzahref bir saadet.

Diğer onu bırakmış beyne beyne bîrahat. Zalim ekallin olmuş, gelen ribh-ı ticaret. Lâkin, saadet odur: kulle ola saadet.

Lâakal ekseriyete olsa medar-ı necat. Nev-i beşere rahmet nazil olan şu Kur'ân, ancak kabul ediyor bir tarz-ı medeniyet.

Umuma, ya eksere verirse bir saadet. Şimdiki tarz-ı hâzır, heves serbest olmuştur, heva da hur olmuştur. Hayvanî bir hürriyet.

Heves tahakküm eder. Heva da müstebittir. Gayrizarurî hacatı havaic-i zarurî hükmüne geçirmiştir. İzale etti rahat.

Bedavette bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtac-ı fakir etmiştir. Sa'y-i helâl, masrafa etmemiştir kıfayet.

Onda hile, harama beşen sevk etmiştir. Ahlâkın esasını şu noktadan bozmuştur. Cemaate, hem nev'e, vermiştir servet, haşmet.

Ferd-i şahsı ahlâksız, hem fakır eylemiştir. Bunun şahidi çoktur. Kurun-i Ulâdaki mecmu-i vahşet ve cinayet, hem gadır ve hem hıyanet,

ahlâk: insanlık seciyesi yaratılışta insanlığın gereği olan güzel davranışlar
ahlaksız: insanlık şerefine yakışmayan işler, davranışlar yapan
bedavet: göçebe devri
beyne beyne: iyi ve kötünün arasında
bırahat: rahatsız
cemaat: toplum
cinayet: kan dökme, büyük suçlar
ekal: azınlık
ekser: çoğunluk
ekseriyet: çoğunluk
esas: temel prensip
fakir: muhtaç, ihtiyaç sahibi
ferd-i şahsı: birey olarak insan
gadır: acımasızlık, zulüm
gayr-ı zarurî: gereksiz
hacat: ihtiyaçlar
haram: hakkı olmayan şey, dinin yasakladığı şeyler
haşmet: görkemlilik, ihtişam
havaic-i zarurî: yemek, içmek giyinmek gibi temel ihtiyaçlar
hayvanî hürriyet: hiçbir kural tanımayan hayvanlara ait özgürlük.
heva: nefsin gereksiz arzuları
heves: nefsin arzularına uygun işler.
hile: aldatma, desise ve yalan
hıyanet: ihanet, kötülük etme.
ihtiyar: kendi arzu ve isteği
izale etme: gidermek
kayd-ı esaret: esaret zincirl kölelik bağı
kifayet: yetme, yetişme.
kurun-i ulâ: ilk çağ
küll: bütün, genel.
laakal: en az
lakin: ancak.
masraf: gider
mecmu-ı vahşet: vahşilik, kural tanımazlıkların hepsi
medar-ı necat: kurtuluş sebebi
medeniyet: şehirlilik, gelişmişlik.
medeniyet-i hazıra: bu günün medeniyeti
meşakkat: sıkıntı, zahmet.
muhtac-ı fakir: şiddetle ihtiyaç duyan
müstebit: baskıcı, zorba
müthiş: dehşetli, korkunç.
müzahref: sahte, yaldızlı süs.
nazil: Allah katından gelen
nev: insanlık türü
nev-i beşer: insanlık.
rahmet: her çeşit iyilik ve ihsan
ribh-ı ticaret: ticaretten gelen kar
saadet: refah, mutluluk, rahat.
sa'y-i helal: helâl kazanç.
serbest: başıboş, hiçbir kayda bağlı olmayan
servet: zenginlik
sevk etme: yönlendirme
şahit: delil, gören
şekavet: sıkıntıdan şikâyet.
tahakküm: baskı, zorlama.
tarz-ı hazır: günümüzdeki durum
tarz-ı medeniyet: uygarlık şekli
tıryak: ilaç
umum: genel, herkes
zalim: zülmeden.
zehir: öldürücü madde.

Şu medeniyet-i habise tek bir defada kustu. Midesi (HAŞİYE) daha bulanır. Âlem-i İslâmdaki ıstınkâf-ı manıdar, hem de bır cây-ı dikkat.

Kabulde muztariptir, soğuk da davranmıştır Evet, Şeriat-ı Garrada olan nur-i Ilâhî, hassa-i mumtazıdır istığna-i istiklâliyet.

O hassadır, bırakmaz ki o nur-ı hidayet, şu medeniyet ruhu olan Roma dehası ona tahakküm etsin. Onda olan hıdayet,

Bundaki felsefe ile mezcolmaz, hem aşılanmaz, hem de tâbi olamaz. Islâmiyet ruhunda şefkat, izzet-i iman beslediği şeriat,

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan tutmuş yed-i beyzada hakaik-ı şeriat. O yemîn-ı beyzada bırer asa-ı Mûsa'dır. Sehhar medeniyet istıkbalde edecek ona secde-i hayret.

Şimdı buna dikkat et. Eski Roma, Yunanın iki dehası vardı; bir asıldan tev'emdi. Biri hayalâlûddu, bin maddeperestti.

Su içinde yağ gıbi imtizaç olamadı. Mürur-ı zaman istedi, medeniyet çabaladı, Hıristiyanlık da çalıştı. Temzicine muvaffak hiç bırı de olmadı.

Her bıri istiklâlini filcümle hıfzeyledi. Hatta el'an âdeta o ıkı ruh, şımdı de cesetlerı değışmış. Alman, Fransız oldu

---

HAŞİYE: Demek daha dehşetli kusacak. Evet, iki Harb-i Umumî ile öyle kustu ki, hava, deniz, kara yüzlerini bulandırdı, kanla lekeledi.

âdeta: sanki.
alem-i İslam: Müslümanların yaşadığı coğrafya, İslam dünyası.
asa-ı Mûsa: Hz. Mûsa'nın mu'cizeli asası.
asıl: esas, temel.
cây-ı dikkat: dikkate değer.
deha: olağanüstü akıl ve zekâ.
el'an: şimdi.
filcümle: kısmen nihayet sonunda.
hakaik-ı şeriat: şeriatın dinin gerçekleri.
harb-i umumî: birinci dünya savaşı.
hassa: özellik.
hassa-i mumtaz: seçkin özellik.
haşiye: dip not.
hayalalud: hayal ile karışık.
hidayet: dinin gösterdiği hak yol.
hıfzeyleme: koruma.
imtizaç: birbiriyle karışma, kaynaşma.
istığna-ı istiklâliyet: tam bağımsızlık, kimseye minnet duymama.
İstikbal: gelecek.
ıstıklal: bağımsızlık, özgürlük.
ıstınkâf-ı manıdar: anlamlı çekinmeyiş.
izzet-i İman: İmanın verdiği şeref ve gayret.
Kur'ân-ı mu'cizbeyan: ifadeleri ve hakikatleri ile eşsiz olan Kur'ân.
maddeperest: maddeci, maddeye tesir verenler.
medeniyet: toplumda oluşan kültür, sanat.
medeniyet-i habise: medeniyetin çirkin yönü.
mezç: karışma, birleşme, bütünleşme.
muvaffak: başarı.
muztarip: sıkıntılı.
mürur-i zaman: zamanın geçmesi.
nur-ı hidayet: hak yola sevk eden aydınlık.
nur-ı İlâhî: Allah'ın nuru.
Roma dehası: Allah'ı inkâr ve putperestlikten kaynaklanan dünya servet ve haşmeti.
secde-i hayret: hayretten secde etme.
sehhar medeniyet: aldatıcı medeniyet.
şefkat: koruma sevgisi.
şeriat-ı garra: nurlu, parlak şeriat.
tabi olma: uyma, arkasından gitme.
tahakküm: baskı ve zorbalık.
temzıç: kaynaştırma.
tev'em: ikiz.
yed-i beyza: mu'cizeli, parlak hayır getiren el.
yemîn-i beyza: sağ el.
Yunan dehası: Sokrat, Eflâtun felsefesinden kaynaklanan dünyevi Yunan zekâsı.

Güya bir nevi tenasuh başlanndan geçmişti. Ey birader-i misalî! Zaman böyle gösterdi. O ikiz iki deha, öküz gibi reddetti,

Temzicin esbabını. Şimdi de banşmadı. Madem onlar tev'emdı, kardeş ve arkadaştı, terakkide yoldaştı; birbiriyle dovuştu, hiç de banşmadılar.

Nasıl olur kı, aslı, hem madeni, matlâı başka çeşıt olmuştu; Kur'ân'da olan nuru, şerıat hıdayetı, şu medenıyetin ruhu olan Roma dehası birbinyle banşır, hem mezç ve ıttıhadı?

O deha ile bu huda menşelen ayrıdır. Huda semadan ındi, deha zeminden çıktı. Hüda kalbde ışlıyor; dımağı da işletir.

Deha dımağda işler; kalbi de kanştırır. Hüda ruhu eder tenvir, daneleri sümbullettirir. Karanlıklı tabiat onunla ışıklanır.

İstıdad-ı kemalı bırden bıre yol alır. Nefs-i cismanî yapar hizmetkâr-ı emırber. Meleksima edıyor ınsan-ı hımmetperver.

Deha ise, evvelâ nefse ve cisme bakıyor, tabiata giriyor, nefsi tarla edıyor; ıstıdad-ı nefsanî neşvünema buluyor.

Ruhu eder hızmetkâr; tanelen kuruyor. Şeytanın sımasını beşerde gösteriyor. Hüda, hayateyne saadet veriyor, dâreyne zıya neşredıyor, ınsanı yukseltiyor.

bırader-ı mısalı: temsılde geçen kardeş, arkadaş gibi
dareyn: dunya ve ahıret, her ıkı dunya
deha: maddecı akıl, olağanustu akıl ve zeka
dımağ: ınsanın dunyaya bakan akıl yonü
esbap: sebepler
güya: sanki
hızmetkâr-ı emırber: emrınde çalıştırma.
huda: ılahı kaynaklı hak yol ve prensıpler, hak ve dogru olan yol.
ınsan-ı hımmetperver: gayretlı kabılıyetlı ınsan
istıdad-ı kemal: olgunlaşma, gelişme kabılıyetı.
istıdad-ı nefsanı: nefsın gelişmeye musaıt arzu ve istekleri
ıttıhat: bırlık olma
kalb: ınsanın manevı yonu
Kur'an nuru: Kur'ân ın getırdıgı hak ve hıdayet aydınlıgı
maden: kaynak.
matla: doguş yen
medenıyetın ruhu: gunumuz medenıyetıne şekıl veren anlayış
meleksıma: meleğe benzetme
menşe': kaynak.
mezç: kaynaşma, bırleşme.
nefs: beden, ınsanın cismanî yonu
nefs-i cısmanı: ınsanın bedenı ve hayvanı yonu
neşretme: yayma
neşvünema: gelişme, filızlenme ve buyume
nevı: tur, çeşıt
Roma dehası: Romalıların maddecı felsefesı
saadet: mutluluk ve refah
sema: ılâhî, Allah tan gelen.
sıma: yuz, gorunuş
sümbullettme: filız verdırme ve gelişmeye başlatma.
şerıat hıdayetı: dının gosterdıgı aydınlık yol
tane: tohum, kabılıyet ve ıstıdat tohumlan
temzıç: kaynaştırma
tenasuh: ruhlann beden degıştırmesı ınancı, reenkarnasyon
tenvır: aydınlatma, ışıklandırma
terakkı: gelişme, ılerleme.
tev em: ıkız
zemın: yer
zıya: ışık.

Deccalmisal [HAŞIYE] deha-i a'ver, bir dâr ile bir hayatı anlar, maddeperest olur ve dünyaperver. İnsanı yapar birer canavar.

Evet, deha sağır tabiata tapar. Kör kuvvete fermanber
Fakat hüda şuurlu sanatı tanır, hikmetli kudrete bakar
Deha, zemine kufran perdesi çeker. Hüda, şukran nurunu serper.

Bu sırdandır deha a'mâ-ı asam, hüda semî-ı basîr. Dehanın nazarında zemindeki nimetler sahipsiz ganimettir, minnetsiz gasp ve sırkat, tabıattan koparmak, canavarca his verir.

Hudanın nazarında, zeminin sinesinde, kâinatın yüzünde serpilmiş olan niam, rahmetin semeratı, her nimetin altında bir yed-i muhsın görür, şukran ile öptürür.

Bunu da inkâr etmem. Medeniyette vardır mehasin-i kesire. Lâkin, onlar değildir ne Nasraniyet malı, ne Avrupa icadı,

Ne şu asrın sanatı. Belki umum malıdır. Telâhuk-i efkârdan, semavî şerayiden, hem hacat-ı fıtrîden, hususî şer-i Ahmedî,

İslâmî inkılâptan neş'et eden bır maldır; kımse temellük etmez. Misalîler meclisi, o meclisin reisi tekrar sordu. Hem dedi:

"Musibet olur her dem hıyanet neticesi, mükâfatın sebebi. Ey şu asrın adamı! Kader bir sille vurdu, kazaya da çarptırdı.

HAŞİYE: Bunda da bır ince işaret var

a'mâ-ı asam: kör ve sagır
dar: dunya dıyar
deccal-mısal: deccal gıbı
deha: felsefi zekâ
deha-ı a ver: sadece dunyayı goren tek goz bır gozu kor deha ve akıl.
dünyaperver: dünyayı seven
fermanber: buyruga uyan boyun egen
ganimet: emeksız kazanç yagma savaşta elde edilen mal
gasp: zorla alınan mal bir malın üzerine oturma haksız kazanç
hacat-ı fıtrî: yaratılışta insana verilen ihtıyaçlar
haşiye: dıpnot.
hıkmet: fayda ve maslahata yonelik gizli sebep kâinatta ve yaratılıştaki Ilahı gaye
hususan: bilhassa, ozellikle
huda: Ilahı kaynaklı hak yol ve prensıpler
hıyanet: hainlik, anlaşma ve değerlere ihanet.
ıcat: yoktan meydana getırme
İslâmî inkılâp: Islâm dınının gerçeklestırdıgı degışım ve gelışım
kader: ezelde takdır edilen Ilahı plan
kaza: kaderin hukmunu ıcrası olayın vuku bulması
kudret: guç ve ıkudar
küfran perdesi: inkâr ve nankorluk arkasına sıgınma
lâkin: ama fakat.
maddeperest: maddeye tesir veren maddeye onem veren
mehasin-i kesire: pek çok guzellikler
minnet: iyilik karşısında manevî borclu hissetme
misalîler meclisi: ruyada yakazada bulunan temsılcıler
musibet: felâket ve belâ
mükafat: odul, iyilik ihsan
Nasraniyet: Hıstıyanlık.
neş'et: kaynak.
nıam: nımetler
nımet: iyilik, lutuf, ihsan bagış
semavı şerayi: Ilâhî kaynaktan vahıyle gelen dın
semerat: meyveler faydalar
Semı-ı Basîr: ışıten ve goren Allah
sille: tokat.
sırkat: çalma hırsızlık.
şer'i Ahmedî: Peygamberimizin getırdıgı dın ve Kur'an dan çıkan Islâmıyet.
şuur: anlama kabılıyetı
şükran nuru: nımetın kıymetını bılme ve nımetı verene minnet duyma
şukran: teşekkur minnettarlık
telahuk ı efkar: fikırlerin zaman ıçınde bırleşmesi, bınkıme
temellük: sahıplenme
yed-i Muhsın: ihsan ve ıkram eden el
zemin: yer

"Hangi ef'alinizle kazaya, hem kadere şöyle fetva verdiniz ki, kaza-i İlâhî musîbetle hükmetti, sizleri hırpaladı?

"Hata-i ekseriyet olur sebep daima musîbet-i ammeye." Dedim: Beşerin dalâlet-i fikrîsi, Nemrudâne ınadı,

Firavunâne gururu şıştı, şıştı zeminde, yetiştı semavata. Hem de dokundu hassas sırr-ı hilkate. Semavattan indirdi.

Tufan, taun misali, şu harbin zelzelesi, gâvura yapıştırdı semavî bir silleyi. Demek ki şu musibet, bütün beşer musîbetiydi.

Nev'en umuma şamil, bir müşterek sebebi, maddiyyunluktan gelen dalâlet fikri idi; hürriyet-i hayvanî, hevanın istîbdadı.

Hissemizin sebebi, erkân-ı İslâmîde ihmal ve terkimizdi. Zira Hâlık Teâlâ yirmi dört saatten bir saati istedi.

Beş vakit namaz için, yalnız o saati, bizden yine bizim için emretti, hem istedi. Tembellikle terk ettik, gafletle ihmal oldu.

Şöyle de ceza gördük: Beş senede, yirmi dört saatte daima talim ve meşakkatle tahrik ve koşturmakla bir nevi namaz kıldırdı.

Hem, senede yalnız bir ay oruç için, nefsimizden istedi; nefsimize acıdık. Kefareten beş sene cebren oruç tutturdu.

Kendi verdiği malından, kırkından, ya onundan birini zekât istedi; Buhl ile, hem zulmettik, haramı karıştırdık, ihtiyârla vermediktı.

beşer musibeti. insanlığa gelen felâket.
buhl: cimrilik
cebren: zorla, ister-istemez.
daima: devamlı, her zaman
dalalet. iman ve İslâmiyet'ten ayrılma, batıla yöneline.
dalalet-i fikri: fikir bozukluğu, yanlış fikir ve kanaatler edinmek
ef'al: davranış, amel
erkân-ı İslâmî: İslâmın şartlar olan beş temel şart.
fetva: karar, dini hüküm
firavunane gurur: Firavun Ramses'in Hz. Musa karşısında gösterdiği gurur
gaflet: unutkanlık, farkında olmama, ihmal
gavur: imansız
Halık-ı Teala: yüce yaratıcı
harb: savaş.
hassas: ince, en küçük şeyi bile ölçebilen
hata-i ekseriyet. çoğunluğun günahı ve hatası
hevanın istibdadı: nefsin kötü arzularına esir olması.
hisse: pay
hürriyet-i hayvani: hayvanlar gibi kural tanımaz bir özgürlük anlayışı.
ihmal: önemsememe, görevi umursamama ve yapmama
ihtiyâr: istek, arzu ve tercih
kaza-ı İlâhî: Allah'ın hükmünü uygulamaya koyması
kefaret. günaha karşılık ceza.
maddiyyunluk. maddeye tapıcasına değer verme düşüncesi
meşakkat: sıkıntı
musibet. belâ, felâket.
musibet-i amme: herkese isabet eden felâket.
müşterek. ortak.
Nemrudane inat: Nemrut'un Hz. İbrahim'e gösterdiği inat gibi inat.
nev'en: tür olarak, cins olarak
nevi: bir çeşit, bir şekilde.
semavat. gökler, meleklerin mekanı
semavî sille: semadan gelen tokat, felâket
sırr-ı hilkat. yaratılış sırrı, yaratılma amacı
tahrik: harekete geçirme.
talim: öğrenme, eğitim
taun: salgın olumcül hastalık gibi felâketler
tufan: su baskını.
umuma şamil: herkesi ilgilendiren
zekât: bir senelik malın kırkta biri.
zelzele: deprem.
zemin: yeryüzü
zulmetmek. haksızlık yapmak.

O da bizden aldırdı müterakim zekâtı, haramdan da kurtardı. Amel, cins-i cezadır; ceza, cins-i ameldir. Salih amel ıkıydi:

Biri müspet ve ihtiyârî, biri menfî, ıztırarî. Bütün âlâm, mesaip, a'mal-i salıhadır, lâkin menfidir, ıztırarî. Hadis teselli verdi:

Bu millet-i günahkâr kanıyla abdest aldı, fiilî bir tevbe etti. Mükâfat-ı acili. Şu milletin humsu, dört milyonu çıkardı,

Derece-i velâyet, mertebe-i şahadet ile gazilik verdi, günahı sildi. Bu meclis-i âlî-i misalî, bu sözü tahsin etti.

Ben de birden uyandım, belki yakaza ile yeni yattım. Bence, yakza rüyadır,

Rüya, bir nevi yakazadır. Orada asnn vekili, burada Said Nursî

• • •

CEHİL, MECAZI ELİNE ALSA HAKİKAT YAPAR

İlmin elinden eğer cehlin eline düşse mecaz, eder inkılâp hakikate; hem açar hurafata kapılar.

Küçüklüğümde gördüm ki, hasfolmuştu kamer; sordum ben validemden. Dedi, "Yılan yutmuştur." Dedim, "Neden görünür?"

Dedi, "Orada yılanlar böyle nimşeffaf olur." İşte böyle bir mecaz, hakikat zannedilmiş. Medar-ı şems ve kamer,

Tekatu noktalan olan re's ve zenepte arzın haylûletiyle, bir emr-i İlâhıyle munhasıf olur kamer.

âlâm: elemler, musibetler
a'mal-ı salıha: dinin emir ve yasaklarına uygun güzel davranışlar, fiiller
amel: sevap ve günah olan fiiller
arz: yer, dünya
asrın vekili: misalî mecliste 20. asrın temsilcisi
cehil: bilgisizlik, bir konuyu yanlış bilmek.
ceza: kusur sonucu verilen azap, sıkıntı
cins-i amel: amelin şekli, çeşidi.
cins-i ceza: cezanın şekli, çeşidi
derece-i velayet: evliya mertebesine çıkma
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
fiili tevbe: felâketten ders alarak bir daha o kusuru işlememe
gazilik: din ve vatan için savaşa katılarak sağ kalanlara verilen manevi makam
günah: dinin yasakladığı fiiller, kusur
hadis: Peygamberimizin sözleri
hakikat: gerçek.
haram: dinen yasak olan şey
hasf (husuf): ay tutulması
heylulet: araya girip engel olma
hums: beşte bir
hurafat: boş ve batıl inanç ve düşünceler
ihtiyarî: tercih ederek, seçerek.
inkılap: değişim, dönüşüm.
kamer: ay
lâkin: ama, fakat
mecaz: gerçek anlamı dışında başka manayı anlatan kelime
meclis-i âlî-i misalî: görüntüler rüya aleminde (alem-i misal) toplanmış olan yüksek temsilciler meclisi
medar-ı şems ve kamer: güneş ve ayın yörüngesi
menfî: olumsuz, negatif
mertebe-i şehadet: din ve vatan için canını verenlere verilen manevî şehitlik makamı
mesaip: musibetler ve belâlar
millet-ı günahkar: kusurlu olan toplum.
mükafat-ı acil: peşin ödül
munhasıf: tutulma
müspet: pozitif, olumlu
muterakım: biriken
nevi: çeşit
nimşeffaf: yarı saydam, içini gösteren.
re's: baş
salih amel: doğru, Allah'ın emrine uygun fiil ve davranış.
tahsin: güzel bulma, övgü ile memnuniyeti ifade etmek.
tekatu: kesişme, kesme, çatışma
teselli: musibete uğrayana rahatlatıcı söz söyleme
valide: anne
yakaza: uyanıklık hâli
zekât: bir senelik malın kırkta bırı
zenep: kuyruk
ıztırarî: mecburi, zorunlu, ister-istemez.

İki kavs-i mevhume tinnîn yâd edilmiş, hayalî bir teşbihle isim müsemma olmuş. Tınnîn ise yılandır.

• • •

MÜBALÂĞA ZEMM-İ ZIMNİDİR

Hangi şeyi vasfetsen, olduğu gibi vasfet. Medhin mübalâğası bence zemm-i zımnîdir.

İhsan-ı İlâhîden fazla ihsan, ihsan değildir...

• • •

ŞÖHRET ZALIMEDİR

Şöhret bir müstebittir; sahibine mal eder başkasının malını. Meşhur Hoca Nasreddin, letaifi içinde, zekâtı asıl malı. (HÂŞİYE)

Rüstem-ı Sıstanî, onun hayal şanı, garet ettı bir asır mefahir-i İran'ı. Gasp ve garetle şişti, o namdar hayalî, hurafata karıştı, attı nev-i insanı.

• • •

DİN ILE HAYAT KABIL-I TEFRIK DLDUĞUNU ZANNEDENLER FELÂKETE SEBEPTIRLER

Şu Jön Türkün hatası: Bilmedi o, bızdekı dın hayatın esası; mıllet ve İslâmiyet ayn ayn zannetti.

Medenıyet müstemır, mustevlı vehmeyledı, saadet-i hayatı içinde görüyordu. Şimdi zaman gösterdi.

HAŞİYE: Yanı, onda bırı

asıl: esas, kendisine aıt olan
asır: yuzyıl
esas: temel, olmazsa olmazı
garet etme: yağma etme, yutma, sahiplenme
gasp: zorla alma
haşiye: dıpnot.
hayal şan: hayalde buyutulen şohret.
hurafat: batıl ınançlar, mıtoloji
ihsan: ıkram, bağış.
ihsan-ı İlâhı: Allah ın vergısı
isim: ad, unvan
İslamıyet: Islâm dınl.
işaret-i gaybiye: gelecege ışaret etme
Jön Türk: yenı Türk, Avrupalılaşma hayranı olan Turkler
kabil-i tefrik: ayırma ımkânı
kavs-ı mevhume: hayalî yay, yörunge
letaif: fıkra, nukte.
medeniyet: akın urunu olan hayata geçınlen kultur ve sanat, gelışmışlık
medih: ovgu
mefahir-i İran: Iran ın ovunduğu tum kahramanca olaylar
meşhur: herkesçe tanınan, bılınen
millet: aynı dıne ve dıle mensup topluluk.
muzır: zararlı.
mubalâğa: abartma
müsemma: asıl yerıne geçen benzetme ısmı, benzetme ıçın verılen ısım gerçek ısım olmuş.
mustebit: baskıcı, zorlayıcı, zorba
müstemır: devamlı
mustevlı: her yere yayılmış
namdar hayalı: unlu hayalî kahraman
nev-i İnsan: insanlık, insanlık turu
Rüstem-i Sıstanî: Iranlıların mıllı kahramanı
saadet-i hayat: hayatın mutluluğu
sekerat: olum anı
sıstem: mantık, butunlugu ıçındekı fıkır ve prensıpler butunu
şöhret: meşhur olma, herkesçe tanınma, bılınme
tecrübe-i kat'iye: kesın tecrube
teşbih: benzetme
tınnın: ıkı buyuk yılan
vasfetmek: nıtelemek, özellıgını ıfade etmek.
vehmeylemek: hayal etmek, esassız, gercek dışı hayallere kapılmak
yad edilme: anılma, ısımlendırılme
zalıme: haksızlık ve zulme sebep
zannetmek: sanmak.
zekat: kırkta bır
zem: yerme, kotuleme
zemm-ı zımnî: gızlı kotuleme, ayıplama
zımnî: gızlı.

Medeniyet sistemi (HAŞİYE) bozuktu, hem muzırdı. Tecrübe-i kat'iye bize bunu gösterdi.

Din hayatın hayatı, hem nuru, hem esası. İhya-i dinle olur, şu milletin ihyası. İslâm bunu anladı.

Başka dinin aksine, dinimize temessük derecesi nispeten milletin terakkisi.

İhmali nispetinde idi milletin tedennisi. Tarihî bir hakikat, ondan olmuş tenâsi.

• • •

MEVT, TEVEHHÜM EDİLDİĞİ GİBİ DEHŞETLİ DEĞİL

Dalâlet vehmidir, mevti dehşetlendirir. Mevt tebdil-i câmedır, ya tahvil-ı mekândır; sıcından bostana çıkar.

Kım hayatı isterse, şehadet istemeli. Şehidın hayatına Kur'ân ışaret eder. Sekeratı tatmamış her bir şehit, kendini hayy bilıyor, görüyor. Lâkin yeni hayatı daha nezih buluyor.

Zanneder ki ölmemiş. Meyyitlere nispeti, dıkkat et, şuna benzer: Iki adam, ruyada lezaiz envaına cami güzel bahçede, ikisi geziyorlar. Bin ruya olduğunu bilir; lezzet almıyor.

Onu müferrah etmez, belki teessuf eder. Öbürusu biliyor ki, âlem-i yakzadır; hakikî lezzet alır, ona hakikî olur.

Rüya misalin zılli, misal ise berzahın zılli olmuştur. Ondan, onlanın düsturları birbirine benziyor.

• • •

HAŞİYE: Tam bir ışaret-i gaybiyedir, sekeratta olan dinsiz, zalım medeniyete bakıyor.

aksi: tersi, karşıtı, ziddı
âlem-i yakaza: uyanıklık halı
belki: kesinlikle, bılakıs.
berzah: ara mekân, dunya ile ahıret mekânı arası kabır âlemi
bostan: bahçe, genış ve aydınlık mekân
cami: toplanmış
dalalet: sapıklık, batıl dusunce ve inanç
dehşetlendirmek: korkutucu hale getırmek.
dehşetli: korkunç.
derece: mertebe.
dustur: prensıp, kural
envaı: neville, türler, çeşıtler
hakıkat: gerçek
hakıkî: gerçek.
hayy: dın, canlı
hayatın hayatı: cana can katan, hayata hayat veren
ıhmal: boş verme, onemsememe
ihya-i dın: dının canlanması, hayatlanması
lakın: ama, fakat.
lezaız: tatlı ve zevklı şeyler
lezzet: zevk.
mevt: olum.
meyyıt: olu
milletin ıhyası: milletin toplumun dınlmesi, canlanması
mısal: temsıl âlemı
muferrah: huzur ve rahata ermiş
nezih: temiz, kıbar
nıspet: kıyas, oran, olçü
nıspeten: kıyasla, oranla
nur: ışık, aydınlık.
öbürü: dıgerı
ruya: uykuda gorulen mısalî şeyler
sekerat: olum anı
sicin: zından, dar ve karanlık mekan
şehadet: şehıtlık.
şehit: Allah yolunda canını feda eden.
tahvil-i mekan: yer degışıklıgı
tarihi: tanıhte gorulen
tebdil-i can: elbise, beden degıştırme.
tedennı: alçalmak, gerılemek, duşukluk.
teessüf: acı ve uzuntu
temessük: yapışma, sarılma, tutulma
tenası: unutma
terakkı: gelişme
tevehhüm: kuruntu, esassız ve yanlıs duşuncelere kapılmak
vehmi: hayalı, kuruntu esen
zıll: golge.

SİYASET, EFKÂRIN ÂLEMİNDE BİR ŞEYTANDIR; İSTİAZE EDİLMELİ

Siyaset-i medenî, ekserin rahatına feda eder ekallî. Belki ekall-i zalim, kendine kurban eder ekserîn-i avamı.

Adalet-i Kur'ânî, tek masumun hayatı, kanı heder göremez, onu feda edemez, değil ekseriyete, hatta nev'ın umumu.

Ayet-i [1] مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ iki sırr-ı azîmi vazediyor nazara. Biri mahz-ı adalet. Bu düstur-i azîmi

Ki, fert ile cemaat, şahıs ile nev-i beşer, kudret nasıl bir görür; adalet-i İlâhî, ikisine bir bakar. Bir sünnet-i daimî.

Şahs-ı vahit hakkını kendi feda ediyor; lâkin feda edilmez, hatta umum insana. Onun iptal-i hakkı, hem îraka-i demi,

Hem zeval-i ismeti; iptal-i hakk-ı nev'ın, hem ismet-i beşerin mislidir, hem naziri. İkinci sırrı budur. Hodgâmî bir âdemî,

Hırs ve heves yolunda bir masumu öldürse, eğer elinden gelse, hevesine mâni ise harap eder dünyayı, imha eder benî Âdem'i.

• • •

ZAAF HASMI TEŞCİ EDER. ALLAH ABDINI TECRÜBE EDER; ABD ALLAH'INI TECRÜBE EDEMEZ

Ey haif ve hem zaif! Havf ve zaafın beyhude, hem senin aleyhinde tesirat-ı hancî teşci eder, celp eder.

1. Kim bir cana kıymamış birisini öldürürse... (Mâide Suresi, 32.)

abd: kul.
adalet-i İlâhî: Allah'ın adaleti.
adalet-i Kur'anî: Kur'ân'ın adaleti, İlâhî adalet.
âdemî: insanla ilgili.
alem: dünya, varlık sınıflarının her biri.
aleyhinde: karşısında, lehinde olmayan.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
benîâdem: insanlık, insanoğlu.
beşer: insan.
beyhude: boşu boşuna, faydasız.
celp etmek: kendine çekme.
cemaat: toplum, gurup.
düstur-i azîm: büyük ve değerli prensip.
efkar: fikirler.
ekal: az, azınlık.
ekall-i zalim: zalim azınlık.
ekser: çoğunluk.
ekserîn-i avam: halkın çoğunluğu.
feda etmek: heba etmek, yok etmek, uğruna vermek.
feda: gözden çıkarma.
fert: birey.
haif: korkak.
harap: yıkma.
hasım: düşman.
havf: korku.
heder: faydasız, boş.
heves: nefsine uyma.
hodgâmî: bencil, kendini düşünen.
hırs: öfke.
imha: yok etme.
iptal-i hakk-ı nev: bir nev'ın hakkını elinden almak.
iptal-i hakkı: hakkı vermemek, hakkını elinden almak.
îraka-i dem: kan akıtma, kan dökme.
ismet-i beşer: insanın masum oluşu, kendini günahtan sakınması.
istiaze: şeytanın şerrinden Allah'a sığınma.
kudret: güç ve iktidar.
kurban: feda etmek.
lâkin: ama, fakat.
mahz-ı adalet: adaletin tâ kendisi.
mâni: engel.
masum: günahsız.
mislî: benzeri.
nazara: insanların dikkatine.
nazir: eş, benzer.
nev: tür, sınıf.
nev-i beşer: insanlık âlemi.
siyaset: temelinde yalan, menfaat, tarafgirlik bulunan menfî, zararlı siyaset anlayışı.
siyaset-i medenî: günümüz medeniyetinin aldatıcı ve menfaatçı siyaseti.
sünnet-i daimî: devamlı, değişmez Allah'ın kuralı.
sırr-ı azîm: büyük sır.
şahs-ı vahit: bir tek fert.
şahıs: fert, birey.
şeytan: insanı Allah yolundan ve hayırdan uzaklaştıran ruhanî ve cinnî varlık.
tecrübe etmek: deneme sınama.
tesirat-ı harici: dışından tesir etme, dış etkenler.
teşci: cesarlendirmek.
umum: herkes, genel.
vazetme: koyma, hükum verme.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zaif: güçsüz.
zeval-i ismet: günahsızlığın sona ermesi.

Ey vesveseli vehham! Muhakkak bir maslahat, mazarrat-ı mevhume için feda edilmez. Sana lâzım hareket, netice Allah'ındır.

İşine karışılmaz. Allah çeker abdini meydan-ı imtihana, "Böyle yaparsan eğer, böyle yaparım Ben" der.

Abd ise hiç yapamaz Allah'ını tecrübe. "Rabbim muvaffak etsin, ben de bunu işlerim" dese, tecavüz eder.

Isa'ya demiş şeytan: "Madem her şeyi O yapar; kader birdir, değişmez. Dağdan kendini at. O da sana ne yapar?"

İsa dedi: "Ey mel'un! Abd edemez Rabbini tecrübe ve imtihan."

• • •

BEĞENDİĞİN ŞEYDE IFRAT ETME

Bir derdin dermanı başka derde dert olur, panzehiri zehir olur. Derman hadden geçerse, dert getirir, öldürür.

• • •

INAOIN GOZU MELEĞI ŞEYTAN GORUR

İnadın işi budur: Şeytan yardım ederse birisine, "melek" der, rahmeti de okutur.

Muhalif tarafında eğer meleği görse, libasını değişmiş onu şeytan zanneder; adavet, lânet eder.

• • •

abd: kul.
adavet: düşmanlık.
derman: ilaç.
dert: hastalık.
feda: terk etme.
hadden geçme: aşırıya kaçma.
hareket: faaliyet.
ifrat: haddi aşma.
imtihan: deneme, sınama.
inat: koru körüne ısrar ve direnme.
Isa: babasız dünyaya gelen ve İncil nazil olan peygamber.
lanet: beddua etme.
lazım: gerekli.
libas: elbise.
maslahat: fayda.
mazarrat: zarar.
melek: günahsız nuranî varlık.
mel'un: lânete uğramış.
mevhum: hayalî.
meydan-ı imtihan: imtihan yeri.
muhakkak: kesin.
muhalif: karşısında bulunan zıt.
muvaffak: başarı.
netice: sonuç.
panzehir: şifa verici ilâç.
Rab: yaratıcı, terbiye edici ve rızık verici Allah.
rahmet okuma: hayır dua etme.
şeytan: insanı Allah yolundan ve hayırdan uzaklaştıran ruhanî ve cinnî varlık.
tecavüz: sınırına girme.
tecrübe: deneme, sınama.
vehham: kuruntuya kapılan şüpheci.
vesvese: kuruntu, şüphe.
zehir: öldürücü her şey.

HAKKI BULDUKTAN SONRA EHAK İÇİN İHTİLÂFI ÇIKARMA

Ey talib-i hakikat! Madem hakta ittifak, ehakta ihtilâftır. Bazen hak, ehaktan ehaktır. Hem de olur hasen, ahsenden ahsen.

• • •

İSLÂMİYET, SELM VE MÜSALEMETTİR; DAHİLDE NIZA VE HUSUMET İSTEMEZ

Ey âlem-i İslâmî! Hayatın ittihatta. Ger ittihat istersen, dusturun bu olmalı:

(1) هُوَ الْحَقُّ yerine (2) هُوَ حَقٌّ olmalı; (3) هُوَ الْحَسَنُ yerine (4) هُوَ الْأَحْسَنُ olmalı.

Her Müslim kendi meslek, mezhebine demeli: "İşte bu haktır, başkasına ilişmem. Başkaları güzelse, benim en güzelidir."

Dememeli: "Budur hak, başkaları battaldır. Yalnız benimkidir güzel; başkaları yanlıştır, hem çirkindir."

Zihniyet-i inhisar, hubb-i nefisten geliyor. Sonra maraz oluyor; niza ondan çıkıyor.

Dert ile dermanlar taaddudu hak olur, hak da taaddüt eder. Hacat ve ağdiyenin tenevvüü hak olur; hak da tenevvu eder.

İstidat, terbiyeler tekessürü hak olur; hak da tekessür eder. Bır madde-ı vahıde, hem zehır ve hem panzehır.

---

1 Sadece o haktır
2 O haktır
3 Sadece o iyidir
4 O en iyidir

---

ağdiye: gıdalar, besinler
ahsen: daha iyi
ahsenden ahsen: en iyiden daha iyi
âlem-i İslâmî: İslâm dünyası
battal: gerçek dışı
dahil: içeri
derman: ilaç
dert: sıkıntı, belâ
dustur: prensip, kural
ehak: en doğrusu, daha haklı
ehaktan ehak: en doğrudan daha doğru
ger: eğer
hacat: ihtiyaçlar
hak: gerçek, doğru
hasen: iyi
hayat: canlılık
hubb-i nefis: nefsini sevmek
husumet: düşmanlık
İhtilâf: ayrılığa düşme, bölünme
İlişme: dokunma, rahatsız etme.

İstidat: kabiliyet, yetenek.
İttifak: birlik, beraberlik.
İttihat: birlik, beraberlik, birleşme
madde-i vahıde: bir tek madde
madem: durum böyle ise.
maraz: hastalık.
meslek: usul, metot.
mezhep: Allah nzasına giden yol
müsalemet: emniyet ve güven içinde yaşamak
Müslim: Muslıman
nıza: çekişme
panzehır: tedavi edici.
selm: barış, esenlik.
taaddüt: sayıca çokluk.
talib-i hakıkat: gerçeği öğrenmek isteyen
tekessür: çokluk
tenevvü: çeşitlilik.
terbiye: eğitim
zehır: öldürücü
zihniyet-i inhisar: yalnız bana ait anlayışı tekelcilik zihniyeti

İki mizaca göre mesail-i fer'îde hakıkat sabıt değıl, ızafî ve mürekkep. Mukellefîn mizaçlar,

Ona bir hisse verip, ona göre ederek tahakkuk ve terekkûp, her mezhebın sahıbi mühmel mutlak hükmeder.

Mezhebinin hududu tayinini bırakır temayul-i mizaca Taassub-i mezhebî, tamime sebep olur.

Tamimin iltızamı, sebep olur nizaa. Islâmıyet'ten evvel tabakat-ı beşerde derin uçurumlar,

Hem tebaud-ı acıbi istedi, bır vakıtte taaddüd-i enbıya, tenevvü-ı şerayi, müteaddit mezhepler.

Beşerde bır ınkılâp Islâmıyet yaptırdı. Beşer tekarup ettı, şer' etti ittıhat, vahıt oldu peygamber

Seviye bır olmadı; mezhep taaddut ettı. Terbıye-i vahıde kâfi geldiği zaman, ittıhat eder mezhepler

• • •

ICAT VE CEM-I EZDATTA BUYUK BIR HIKMET VAR; KUDRET ELINDE ŞEMS VE ZERRE BIRDIR

Ey birader-i kalb-i hüşyar! Ezdadın cem'indendır tecelli-i iktidar. Lezzet içinde elem, hayrın içinde şerri,

Husnun içinde kubhu, nef'ın ıçınde dârrı, nımet ıçınde nıkmet, nurun içinde nârı, bilir misin ki sırrı?

Hakaık-ı nısbıye subut, takarrür etsın. Bır şeyde çok şey olsun, bulsun vücut, görünsün. Sür'at-ı hareketle bir nokta bır hat olur.

beşer: insanlık.
cem: birleştirme
cem-i ezdat: zıtları birleştirme
darr: zarar
elem: acı
ezdat: zıtlar
hakaık-ı nısbıye: göreceli, başkalarına nıspetle ve kıyasla ortaya çıkan gerçekler
hakıkat: gerçek.
hayır: iyilik.
hikmet: her şeyin anlamlı faydalı ve birçok amaca yönelmiş olması.
hudut: sınır
hükmetme: hukum verme karar ve fetva verme
husun: güzellik.
ıcat: yaratma
iltızam: taraftarlık.
inkılap: değişim, dönüşüm.
İslamiyet. Islam dını.
ittıhat: birleşme
ızafî: göreceli, değişken.
kafi: yeterli
kalb-ı hüşyar: kalbi uyanık akıllı ve düşünceli
kubuh: çirkinlik.
kudret: güç ve iktidar
lezzet: zevk
mesail-i ferî: esasta olmayan teferruata ait meseleler
mezhep: Cenab-ı Hakkın rızasına giden yol, dinde Allah rızasına giden yolları sistemleştiren bilginler
mızaç: farklı kabılıyet ve şekılde yaratılmış olmak.
mutlak: sınırlamaya girmeme
muhmel: kayıt koymadan
mükellefîn: yükümlüler sorumlular
mürekkep: birden fazla şeylerden oluşan
muteaddit: birden fazla
nâr: ateş
nef': fayda
nıkmet: sıkıntı ve üzüntüye sebep her şey
nimet: faydalanılan her şey
nıza: çekişme
nur: aydınlık, ışık.
seviye: mertebe, derece
sübut: kararlı hale gelme gerçekleşme
sür'at-ı hareket: hareket hızı.
sır: gizem mahiyetinin bilinmemesi
şems: güneş
şer': dın Allah ın emrı, şerıat
şer: kötülük
taaddüd-ı enbıya: peygamberlerin çokluğu.
taaddut: ayrı ayrı çok.
taassub-i mezhebi: mezhep taassubu mezhebi dışındakini sapıklıkla suçlama
tabakat-ı beşer: insanlarda bulunan farklı tabakalar
tahakkuk: gerçekleşme
takarrür: yerleşme
tamim: genelleme herkese yaymaya duyurma.
tayın: belirleme
tebaud-ı acip: hayret verici derecede birbirinden uzaklaşma
tecelli-i iktidar: gücünü gösterme
tekarüp: yaklaşma
temayul-i mizaç: fıtrat, yaratılıştan verilen kabiliyetler
tenevvü-i şerayi: şenadanın dınlerın çeşıdı olması
terbıye-i vahıde: herkesin aynı seviyede eğitim alması
terekkûp: farklı şeylerden birleşmiş olan
vahıt: bir tek
vakıt: zaman
vücut: meydana çıkma
zerre: atom

Çevirmenin sür'atı yapar bir lem'a-i nur, daire-i nuranî. Hakaık-ı nisbiye vazifesi dünyada daneler sümbül olur.

Kâinatın çamuru, revabıt-ı nizamı, alâik-ı nakşını odur teşkil ediyor. Ahırette bu nisbî emirler orada hakaık olur.

Hararette meratip, ona olmuştur sebep tahallül-ı burudet.

Hüsündeki derecat kubhun tedahülüdür, sebep, illet oluyor.

Ziya zulmete borçlu, lezzet eleme medyun, sıhhat, marazsız olmaz.

Cennet olmazsa belkı cehennem tazip etmez. Zemherirsiz olmuyor; ger zemherir olmazsa, o da ihrak edemez.

O Hallâk-ı Lemyezel, halk-ı ezdat içinde hikmetini gösterdi; haşmeti etti zuhur.

O Kadîr-i Lâyezal, cem-i ezdat içinde ıktıdan gösterdi, azamet etti zuhur. Madem o Kudret-i İlâhî lâzıme-i zatî olur,

O Zat-ı Ezelî'ye, hem zarure-i naşıe, onda zıddı olamaz, acz tahallül edemez, onda meratip olamaz. Her şeye nispeti bir; hiçbir şey ağır olmuyor.

O kudretin ziyasına güneş mişkât olmuştur. Bu mişkâtın nuruna deniz yüzü âyine, şebnemlerin gözleri birer mir'at olmuştur.

Denizin geniş yüzü gösterdiği güneşi, çîn-i cebînindeki katreler de gösterir; şebnemin küçük gözü yıldız gibi parlıyor.

acz: güçsüzlük
alaık-ı nakış: şekil, nakış oluşturan bağlar
ayine: yansıtma özelliğine sahip ayna
azamet: mükemmel yücelik ve büyükluk
cehennem: en büyük ceza evi.
cem-i ezdat: zıtları birleştirme.
cennet: sonsuz mutluluk yurdu, en büyük mükâfat.
çın-ı cebin: alın buruşukluğu, alnı kırışık.
daire-i nurani: nurdan bir daire, nurlu daire
derecat: basamaklar, mertebeler
elem: sıkıntı, üzüntü
ger: eğer, şayet.
hakaik: gerçekler
hakaik-i nisbiye: göreceli, başkalarına nispetle ve kıyasla ortaya çıkan gerçekler, benzer hakikatler
halk-ı ezdat: zıtları yaratma.
Hallak-ı Lemyezel: sonu olmayan yaratıcı Allah
hararet: ısı
haşmet: heybet ve kudret.
hikmet: anlamlı, faydalı ve pek çok amaca yönelik yaratma, İlâhi gaye
hüsün: güzellik.
ihrak: yakma
Iktıdar: hükmetme gücü
illet: temel sebep, neden
Kadir-i Ezeli: başı sonu olmayan güç ve iktıdar sahibi Allah
kâinat: yaratılan her şey, bütün varlıklar evreni.
katre: su damlası
kubuh: çirkinlik.
kudret: güç ve iktıdar
Kudret-i İlâhi: Allah'ın sonsuz kudreti
lâzıme-i Zati: zatının gereği
lem'a-i nur: ışık parıltısı
lezzet: zevk.
maraz: hastalık.
medyun: borçlu
meratip: dereceler
mir'at: ayna
mişkât: kandil, ampul
nısbi emirler: kıyaslama yoluyla oluşan işler, gerçekler
nispet: kıyas, ölçü.
revabıt-ı nizam: düzeni sağlayan kanunlar
sümbul: filiz verme.
sür'at: hız
sıhhat: sağlıklı olma
şebnem: çiğ
tahallul: içine girme.
tahallul-ı burudet: soğuğun müdahalesi, içine girmesi.
tane: tohum
tazip: azap verme.
tedahül: müdahale, içine girme
vazife: görev
zarure-i naşıe: kendisinde bulunması zorunlu olan, ayrı düşünülmesi mümkün olmayan
Zat-ı Ezeliye: başlangıcı olmayan yüce Allah
zemherir: şiddetli yakıcı soğuk.
ziya: ışık.
zulmet: karanlık

Aynı hüviyet tutar; şebnem, deniz bir olur güneşin nazarında. Kudreti tanzir eder. Şebnemin göz bebeği küçücük bir güneştir.

Şu muhteşem güneş de küçücük bir şebnemdir. Göz bebeği bir nurdur ki, şems-i kudretten gelir, o kudrete kamer olur.

Semavat bir denizdir; bir nefes-i Rahman'la çîn-i cebînlerinde mevcelenip, katarat ki, nücum ve hem şumustur.

Kudret tecelli etti, o katarata serpti nuranî lemaatı. Her bir güneş bir katre, her bir yıldız bir şebnem, her bir lem'a timsaldir.

O feyz-i tecellinin küçücük bir aksidir o katremisal güneş. Eder mücellâ camını o lumey'a zücace dürrımısal parlıyor.

O şebnemmisal yıldız, lâtif gözü içinde bir yer yapar lem'aya, lem'a olur bir siraç, gozu olur zücace, misbahı nurlanıyor.

• • •

MEZİYETİN VARSA HAFÂ TÜRABINDA KALSIN; TÂ NEŞVUNEMA BULSUN

Ey zîhassa-i meşhure! Taayyünle zulmetme. Ger perde-i hafânın altında sen kalırsan, ihvanına verirsin ihsan ve bereketi.

Her bir ıhvanın altında sen çıkması, hem de o sen olması imkân ve ıhtimali, her birine celp eder bir nazar-ı hurmeti.

akıs: yansıma.
bereket: artma, çoğalma.
celp etme: çekmek.
çîn-i cebîn: alın buruşukluğu.
dürrımısal: inci gibi.
feyz-i tecelli: rahmetin nurlu yansımasından doğan feyiz ve bereket.
ger: şayet, eğer.
hafa: gizlilik.
huviyet: özellik, mahiyet.
ihsan: bağış, iyilik, ikram.
ihtimal: olabilirlik.
ihvan: kardeş.
imkan: elverişli şartlar.
kamer: ay.
katarat: su ve yağmur damlaları.
katre misal: damla misal.
katre: damla.
kudret: güç, kuvvet ve iktidar.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
latif: güzel, hoş.
lem'a timsal: parıltı örneği.
lem'a: parıltı.
lemaat: parıltılar.
lümey'a: parıltıcık.
mevce: küçük dalgacık.
meziyet: üstün özellik.
misbah: lâmba.
muhteşem: hayranlık uyandıran, haşmetli.
mücellâ cam: parlak cam.
nazar-ı hürmet: saygılı bakışlar.
nefes-i Rahman: rahmet sahibi yüce Allah'ın rahmet esintisi.
neşvunema: filizlenme, hayat bulma, büyüme ve gelişme.
nuranî: nur saçan, nurlu.
nurlanma: aydınlanma.
nücum: yıldızlar.
perde-i hafa: gizlilik perdesi.
semavat: gökler.
siraç: kandil.
şebnem: sabah düşen çiğ.
şebnemmisal: çiğ gibi.
şems-i kudret: kudret güneşi.
şumus: güneşler.
taayyün: meydana çıkma, görünme.
tanzir: benzetme.
tecelli: yansıma.
turab: toprak.
zîhassa-ı meşhure: değerli özel liklere sahip kişi.
zulmetmek: başkalarına haksızlık yapmak.
zücace: cam.

Eğer taayyün edip, perde altından çıksan, mükerrem iken altında, üstünde zalim olursun. Güneş iken orada, burada gölge edersin,

İhvanını düşürttürüp hem nazar-ı hürmetten. Demek taayyün ve teşahhus, zalim birer emirdir. Sahih doğru böyle ise, hem de böyle görürsün.

Nerede kaldı yalancı tasannu ve riya ile kisb-i teşahhus, şöhret? İşte bir sırr-ı azîm ki hikmet-i İlâhî, hem o nizam-ı ahsen.

Bir ferd-i fevkalâde, kendi nev'i içinde setr ile perde çeker, bununla kıymet verdirir, hem de eder müstahsen.

İşte sana misali: İnsan içinde velî, ömür içinde ecel, olmuş meçhul ve muhmel. Cuma'da müstetirdir bir saat, kabul olur dua edersen.

Ramazan'da münteşir bir leyle-i zûkadir. Esmaü'l-Hüsnada muzmer iksır-ı İsm-i Azam. Bu misallerin haşmeti, hem de o sırr-ı hasen,

İphamda izhar eder, ihfada ispat eder. Meselâ, ecelin iphamında bir muvazene vardır, her dakikada tutar ne vaziyet alırsan.

Kefeteyn-i havfüreca, hizmet-i ukba-dünya tevehhüm-i bekaî, lezzet-i omru venr. Yırmı sene müphem bir ömür olsa ahsen.

Nihayeti muayyen bin senelik bir ömre. Zira nısfı geçerse, her saati geldikçe güya adım atarak darağacına gidersin.

ahsen: en güzel.
dua: Allah'a yalvarma.
ecel: ölüm zamanı
emir: iş
Esmâ-ı Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri
ferd-i fevkalâde: olağanüstü özelliklere sahip kişi
güya: sanki.
haşmet: heybet, görkem
hikmet-i İlâhî: Allah'ın bir faydayı maslahatı gözetmesi
hizmet-i ukba-dünya: dünya ve ahirete ait işlerin yapılması
ihfa: gizlilik.
ihvan: kardeş.
iksır-ı İsm-i Azam: kendisi ile dua edilince reddedilmeyen en yüce ve değerli isim
İpham: gizleme, saklama
ispat: ortaya koyma
izhar: açıklama, gösterme
kefeteyn-i havf-i reca: umut ve korkunun dengelenmesi
kisb-i teşahhus-i şöhret: şöhretle kendine değer kazandırma
leyle-i zukadir: Kadir Gecesi
lezzet-i omur: hayatın tadı
meçhul: gizli bilinmeyen
misal: örnek
muayyen: belli
muvazene: dengeleme, ölçülü yapmak.
muzmer: saklı
muhmel: bırakılmış, tayin edilmemiş
mükerrem: şerefli
münteşir: yayılmış
müphem: belirsizlik.
müstahsen: beğenilen
müstetir: gizlenmiş, örtülmüş
nazar-ı hürmet: saygı ve saygılı duruş.
nevi: tür
nihayet: sonuç.
nizam-ı ahsen: en güzel düzen
nısf: yarı
riya: gösteriş
sahih: gerçek.
setr: örtme.
sırr-ı azîm: büyük sır
sırr-ı hasen: güzel ve önemli sır
taayyün: görünme, ortaya çıkma, belirlenme
tasannu: yapmacık davranış
teşahhus: belirlenme, şahıs olarak ortaya çıkma
tevehhüm-i bekaî: sonsuza kadar yaşama hayali
vaziyet alma: durum tespiti yapma
velî: Allah dostu
zalim: haksızlık, adaletsizlik yapan
zira: çünkü

Şey'en şey'en üzülmek ve hem de teselli vermez; sen de rahat etmezsin.

• • •

ALLAH'IN RAHMET VE GAZABINDAN FAZLA TAHASSÜS HATADIR

Allah'ın rahmetinden fazla rahmet edilmez. Allah'ın gazabından fazla gazap edilmez.

Öyle ise, işi bırak o Âdil-i Rahîm'e. Fazla şefkat elemdir; fazla gazap zemîme.

• • •

İSRAF SEFAHATIN, SEFAHAT SEFALETIN KAPISIDIR

Ey müsrfli kardeşim! Tegaddı noktasında bir iken iki lokma; bir lokma bir kuruşa, bir lokma on kuruşa.

Hem ağza girmeden, hem boğazdan geçtikten, müsavi bir olurlar. Yalnız ağızda, o da kaç saniyede, bîhuşe verir nûşe.

Zevkî bir fark bulunur, daim onu aldatır o kuvve-i zaika; bedene, hem mideye kapıcı müfettişe.

Onun tesiri menfi, müspet değil. Vazife yalnız kapıcıyı taltif ve memnun etmek. Nûş verirsin o bîhuşe.

Aslî vazifesinde onu müşevveş etmek, tek bir kuruş yerine on bir kuruşu vermek, olur şeytanî pîşe.

İsrafın en sefihi, tebzinin en sakîmi, bir tarzdır bir çeşidi. Heves etme bu işe.

• • •

Âdil-i Rahım: adaletle iş gören sonsuz merhamet ve rahmet sahibi Allah
aslî: temel, asıl görev
bihuş: akılsız, sersem
bihuşe: akılsız, sersem
elem: acı, üzüntü
gadap: öfke.
hata: kusur
israf: savurganlık.
kuvve-i zaika: dil tat alma duygusu.
menfi: olumsuz
müfettiş: denetçi, denetleyen
müsavi: eşit.
müspet: olumlu
müsrif: savurgan
muşevveş: düzensiz, karma karışık
nuş: içecek şey
nuşe: işret, içme
rahmet: merhamet, acıma
sakım: kötü hastalıklı
sefahat: akılsızlık edip sonunu düşünmeyerek nefsinin arzularına ve isteklerine boyun eğen ve harcama yapan
sefalet: perişanlık, yoksulluk.
sefih: akılsız, malın ve parının değerini bilmeyen
şefkat: koruma duygusu.
şey en şey en: azar azar
şeytanı pişe: şeytana yakışan alışkanlık
tahassüs: duygulanma, hislenme
taltif: lütfetme, sözle ve hediye ile onore etme.
tarz: şekil
tebzir: israf, malı yok yere dağıtma.
tegaddi: beslenme.
teselli: ferahlandırma, üzüntüsünü giderme.
tesir: eser bırakma, etkileme
zemîme: beğenilmeyen, kötü davranış, israf, savurganlık.
zevki: tat veren.

ZAIKA TELGRAFÇIDIR; TELZIZ İLE BAŞTAN ÇIKARMA (HAŞİYE)

Rububiyet-i İlâh hikmet ve inayeti, ağızla hem burunla, iki merkezi teşkil eylemiştir içinde hudut karakolu, hem

Muhbirleri de koymuş, şu âlem-i sağirde, damarlan telefon, asaplan telgraf hükmüne vazeylemiş, Şamme telefonu, hem

Telgrafa zaika inayet memur etmiş o Rezzak-ı Hakikî, erzak üstüne koymuş rahmetten bir tarife: taam ve levn ve hem

Rayiha İşte şu havâss-ı selâse, o Rezzak canibinden birer ilânnamesi, birer davetnamesi, bir izinnamesi, hem

Bir dellâldır ki, muhtaç ve müşteriler, hep onlarla celp olur. Mürtezik hayvanlara zevk ve rü'yet ve şemm, birer alet vermiş. Hem

Taamları muhtelif ziynetlerle süsletmiş. Hevaî gönülleri avutup, lâkayıtları tehyiç ile cezp etmiş. Vakta, taam girse hem

Ağza, birden bire zaika her tarafa bir telgraf çekiyor bedenin aktânna. Şamme telefon veriyor, gelen taam nev'i, hem

Çeşitleri de söyler. Hacetleri muhtelif, ayrı ayrı mürtezik, ona göre davranır, ona da hazırlanır ya cevab-ı red gelir; hem

Kapı dışan atar, yüzüne de tükürür. İnayet tarafından madem buna memurdur, zevki baştan çıkarma, hem

---

HAŞİYE: *İktisat Risalesi*'nin çekirdeğidir. Belki on sahife olan İktisat Risalesini kablelvücut on satırda okumuş

aktar: etraf, çevre, her taraf
alem-i sağir: küçük âlem olan insan bedeni
alet: araç, makine gibi vasıtalar
asap: damarlar
avutma: aldatma
baştan çıkarmak: doğru yoldan ayırma
beden: vücut.
canip: yon.
celp: çekme
cevab-ı red: red cevabı verme
cezp: çekmek.
davetname: davetiye
dellâl: duyuru yapan
erzak: yiyecek, içecek.
hacet: ihtiyaç duyulan şey
haşiye: dip not.
havas: nefsin isteklerine uyan.
havas-ı selâse: görme, tatma koklama üç duygu
hikmet: her şeyin anlamlı, faydalı ve birçok amaca yönelmiş olması, İlâhi gaye.
hudut: sınır
İktisat Risalesi: Lem'alar eserinin 19. Lem'ası
ilanname: duyuru
inayet: yardım, iyilik.
izinname: izin belgesi
kablelvücut: varlığından önce
lakayt: ilgisiz, duyarsız
levn: renk.
memur: görevli
merkez: odak noktası
muhbir: haber veren
muhtaç: ihtiyaç sahibi
muhtelif: ayrı ayrı
mürtezik: rızıklanan.
müşteri: alıcı.
muteheyyiç: heyecanlandıran
rahmet: rızık verme, acıma, şefkat etme
rayiha: koku
Rezzak-ı Hakiki: gerçekte rızık veren.
rububiyet-i İlâhî: Allah'ın terbiye edicilliği
rü'yet: görmek.
şamme: koku alma duygusu burun
şemm: koku
taam nev'i: yiyecek çeşitleri
taam: yiyecek.
tarife: öğretme, yol gösterme, tanıtıcı liste.
telgrafçı: telgraf ile haber veren
telziz: zevk ve lezzet alma, tatlandırma
vakta: ne zaman ki
vazeylemek: koymak, yerleştirmek.
zaika: tat alma duygusu, dil
zevk: tat.
ziynet: süs

Telziz ile aldatma. Sonra o da unutur doğru iştiha nedir. Bir iştıha-ı kâzıp gelir, başına çatar. Hatası, maraz ile, hem

İlletlerle cezalar gelir. Hakıkî lezzet, hakikî ıştıhadan çıkar; doğru iştiha, sadık bir ihtiyaçtan. Bu lezzet-i kâfîde şah, hem

Geda beraber; hem bahemdir, bır dınar ve bır dırhem. O lezzet berhemzened, eleme olur merhem.

• • •

NİYET GİBİ, TARZ-I NAZAR DAHI ÂDETİ İBADETE ÇEVİRİR

Şu noktaya dikkat et: Nasıl olur niyetle mûbah âdât, ibadat; öyle, tarz-ı nazarla fünun-i ekvan, olur maarif-i İlâhî,

Tetkik dahı tefekkür. Yani, ger harfî nazarla, hem sanat noktasında "Ne güzeldir" yenne, "Ne güzel yapmış Sâni, nasıl yapmış o mâhî!"

Nokta-i nazarında kâinata bir baksan, nakş-ı Nakkaş-ı Ezel, nizam ve hıkmetıyle lem'a-i kasıt ve itkan, tenvır eder şübehi

Döner ulûm-i kâinat, maarif-i İlâhî. Eğer mana-i ısmıyle, tabıat noktasında "Zatında nasıl olmuş" eğer etsen nıgâhı,

Bakarsan kâınata, daire-i fununun daıre-i cehıl olur. Bîçare hakikatler, kıymetsiz eller kıymetsiz eder. Çoktur bunun güvâhı.

• • •

âdât: alışkanlıklar
âdet: alışkanlık.
bahem: beraber birlikte
berhemzened: birlikte çalışan
bıçare: çaresiz ne yapacağını şaşırmış.
daıre-i cehıl: cehalet yanlış değerlendırme dairesi.
daıre-i fünun: fen bilgilen dairesi
dınar: altın para
dırhem: gumuş para
doğru iştıha: acıkma sonucu yemek ıstegı.
eger: şayet.
elem: acı ıztırap sıkıntı
fünun-ı ekvan: fizik kımya biyolojı gıbı kâınattakı müspet ilımler
geda: kole
ger: eğer
guvah: bilen şahıt olan.
hakikı: gerçek.
harfî nazar: varlıktan yaratıcıya ıntıkalı sağlayan bakış
hıkmet: her şeyın anlamlı faydalı ve bırçok amaca yönelmiş olması İlâhî gaye
ibadat: uhrevî sevaba medar ışler
ıbadet: Allah rızasına göturen ve Allah ın istegı doğrultusunda olan ış
ılletler: sebepler
ıştıha: yeme ıcme istegı.
ıştıha-ı kazıp: yalancı ıştıha
ıtkan: saglam ve mukemmel sanat.
kaınat: evren yaratılan her şey
kıymetsiz: değersiz
lem'a-i kasıt: her şeyde bır amacın gozetıldıgının işaretının olması.
lezzet: zevk.
lezzet-ı kafi: yeten kadar zevk.
maarif-i İlahî: Allah ı tanıtan ılımler bılgıler
mâhî: ay gıbı guzel, guzel yaratıcı
mana-ı ısım: varlıgın kendine bakan yonu
maraz: hastalık.
merhem: yaraya surulen ılâç
mûbah: yemek, ıcmek gıbı insanlık geregi olan davranışlar
nakş-ı Nakkaş-ı Ezel: baslangıcı olmayan Allah ın ezelde ılmı ile her şeyin güzel şeklıni yapması ve kendısınin de bu açıdan nakkaş yanı nakışcı olması.
nıgah: bakış.
nıyet: kalbın amelı olan dılek.
nızam: duzen
nokta: onemlı husus
nokta-i nazar: bakış noktası bakış açısı
sadık: gerçek doğru
sanat: işlemede ustalık.
Sâni: sanatkar yaratıcı usta Allah
şah: padişah kral
şübehat: şupheler
tabıat: yaratılan her şey
tarz-ı nazar: bakış açısı bakış şekli
tarz-ı nazar: bakış açısı
tefekkür: faydalı varlık uzennde kuralı duşunme
telzız: lezzet zevk alma.
tenvır: aydınlatma nurlandırma
tetkik: araştırma.
ulûm-ı kâinat: varlıktan çıkan tabıat ılımlen
zatında: kendı uzennde şahsında ozunde

BOYLE ZAMANDA TEREFFUHTE İZN-İ ŞER'Î BİZİ MUHTAR BIRAKMAZ

Lezaiz çağırdıkça, "Sanki yedim" demeli "Sanki yedim" düstur eden, bir mescidi yemedi. (HAŞİYE)

Eskide ekser İslâm filcümle aç değildi Tenauma ihtiyâr bir derece var idi

Şimdi ise ekseri açlığa düştü kaldı Telezzüze ihtiyâr izn-ı şer'î kalmadı.

Sevad-ı azam, hem ekseriyet-i masumun maişeti basittir. Tegaddi besatetiyle onlara tâbi olmak,

Bin kere müreccahtır, ekalliyet-i müsnfe, ya bir kısım sefihe tegaddide tereffuh noktasında benzemek.

• • •

ZAMAN OLUR KI, ADEM-I NIMET, NIMETTIR

Hafıza bir nimettir Fakat ahlâksız bir adamda, musibet zamanında, nisyan ona racihtir

Nisyan da bir nimettir. Yalnız her günün âlâmını çektirir, muterakım olmuş âlâmı unutturur.

• • •

HER MUSIBETTE BIR CIHET-İ NIMET VAR

Ey musibetzede! Musibetin içinde bir nimet münderiçtir; dikkat et de, onu gör Nasıl her şeyde vardır,

Bir derece-ı hararet; her musibette vardır bir derece-i nimet. Daha büyüğü düşün küçükteki nimetin,

---

HAŞİYE: İstanbul'da Sankiyedim namında bir mescit var "Sanki yedim" diyen adam, hevesinden kurtardığı paralarla bina etmiş

adem-i nimet. nimetin yokluğu
ahlaksız: görgüsüz, kural tanımaz
âlam elemler acılar
basit. sade
besatet. sadelik, basıtlık.
bina etmek üzerine ev yapmak bir şey inşa etmek.
cihet-ı nimet: nimet yonu
derece-i hararet. sıcaklığın dereceleri
derece-i nimet nimet mertebeleri
dustur. ilke prensip
ekalliyet-i müsrif: israfçı azınlık.
ekser: pek çok, çoğunluk.
ekseriyet-i masum: günahsız aldatılmamış çoğunluk.
filcümle genellikle çoğunlukla
hafıza insanın her şeyi muhafaza ettiği beyindeki bilgi deposu
haşıye: dipnot.
heves nefsin arzusu
ıhtıyâr: seçme tercih irade
İslam: Müslümanlar
izn-ı şer'î dinin izni.
lezaiz. lezzetler zevk verecek işler
maişet geçim
mescit: namaz kılınan küçük mekan camı
muhtar: kendi iradesine kendi hâline bırakmak.
musibet. sıkıntı felâket.
musibetzede sıkıntıya uğrayan
münderiç: içinde saklanmış
müreccah tercih edilen üstün tutulan
müterakim. birikmiş
nimet. insanı mutlu eden her şey
nisyan: unutkanlık.
racih tercih edilen
sefih malın degerini bilmeyen akılsız.
sevad-ı azam Müslümanların eksenyeti çoğunluk.
tabı olmak uymak peşinden gitmek
tegaddı: gıda alma yeme içme
telezzuz zevk ve lezzet peşinde koşma
tenaum nimetlerden çokluklla faydalanma.
tereffuh bolluk içinde refahla yaşama

Dereceyi görerek, Allah'a çok şükür et. Yoksa isti'zamla ürkersen, "Of, of!" ile üflersen, o da aksine şişer.

Şişer de dehşetlenir. Eğer merak da etsen, bir iken ikileşir. Kalpte olan misali, döner hakikat olur.

Hakikatten ders alır, sonra döner, başlıyor, kalbini tokatlıyor.

• • •

BÜYÜK GÖRÜNME, KÜÇÜLÜRSÜN

Ey enesi çifteli, kafası da kibirli! Şu mizanı bilmeli. Her adam için elbet cemiyet-i beşerde, içtimaî binada,

Görmek görünmek için, şu mertebe denilen bir penceresi var. Ger pencere kamet-i kıymetinden yüksekse, tekebbürle tetavül edecek,

Uzanacak. Ger pencere, kamet-i himmetinden alçaksa, tevazuyla takavvüs edecek, eğilecek.

Kâmillerde, büyükluk mikyasıdır küçükluk; nakıslarda, küçüklük mizanıdır büyüklük.

• • •

HASLETLERİN YERLERİ DEĞİŞSE, MAHİYETLERİ DEĞİŞİR

Bir haslet, yer ayrı sima bir. Kâh dev, kâh melek, kâh salih, kâh talih. Misali şunlardır:

Zayıfın kaviye karşı izzet-i nefsi sayılan bir sıfat, ger olursa kavide, tekebbür ve gururdur.

Kavinin bir zayıfa karşı da tevazuu sayılan bir sıfatı, ger olursa zayıfta, tezellül ve rıyadır.

Bir ulülemir, makamında olursa ciddiyeti, vakardır, mahviyeti zillettir.

aksine: tersine
cemiyet-i beşer: toplum
ciddiyet: yerinde ve zamanında davranış
dehşet: büyümek, ürkütme
ene: benlik, ego
enesi çifteli: çok enaniyetli, bencillik ve benlik duygusu gelişmiş
ger: eğer
gurur: kendisiyle oyunme.
hakikat: gerçek hüviyeti, mahiyeti
haslet: huy, karakter
içtimaı bina: sosyal hayat binası.
ısıtı zam: büyütme, şişirme
izzet-i nefis: vakar, şeref ve haysiyeti koruma duygusu.
kâh: bazen
kalbi tokatlamak: kalbe sıkıntı vermek.
kalbi: insanın manevî ve duygusal merkezi
kamet-i kıymet: değer derecesi, uzunluk.
kâmil: olgun, fazilet ve kemal sahibi
kavi: güçlü
kibir: kendisini büyük gösterip başkasını küçük görmek.
mahiyet: nitelik, özellik
makam: mevki, mertebe
merak: derin düşünceye kapılmak.
mertebe: derece
mikyas: ölçü
misal: temsili, küçük hakikati
mizan: değerlendirme, ölçü, ölçü.
nakıs: noksanlık, kendini eksik ve değersiz görmek.
rıya: gösteriş
salih: hayırlı, iyi
sima: görünüş.
sıfat: özellik, belirgin özellik.
şukur: minnet duygusu ile teşekkür etme.
takavvüs: bükülme, eğilme
talih: şerli, kötü
tekebbür: kendini beğenmişlik.
tevazu: alçak gönüllülük, herkese değer verme özelliği
tezellül: alçalma.
ulülemir: idareci
ürkmek: sakınmak, çekinmek.
vakar: makamın gereğini yapmak.
zayıf: güçsüz

Hanesinde bulunsa, mahviyeti tevazu, ciddiyeti kibirdir.

Mütekellim-i vahde olsa eğer bir zatta, müsamaha hamiyet, fedakârlık bir haslet, bir amel-ı salihtir.

Mütekellim-i maalgayr olsa eğer o zatta, müsamaha hıyanet, fedakârlık bir sıfat, bir amel-ı talihtir.

Tertib-i mebadide tevekkül, tembelliktir. Terettüb-i netice noktasındaki tefviz, tevekkul-i şer'îdir.

Semere-i sa'yine, kısmetine rıza ise, memduh bir kanaattır, meyl-ı sa'ye kuvvettir.

Mevcut mala iktifa, mergup kanaat değil, belki dûnhimmetliktir. Misaller daha çoktur.

Kur'ân mutlak zikreder salihat ve takvayı İphamında remzeder makamatın tesiri. Icazı bir tafsıldır, sükûtu geniş sözdür.

• • •

"(1) O]R©NJ T≥NERDNG" BIZZAT, HEM AKIBET MURATTIR

Ey arkadaş! Bir zaman bir sail dedi: "Madem اَلْحَقُّ يَعْلُو haktır. Neden kâfir Muslıme, kuvvet hakka galiptir?"

Dedim: Dört noktaya bak, bu müşkül de hallolur. Birinci nokta şudur: Her hakkın her vesilesi hak olması lâzım değildir.

Oyle de, her batılın her vesilesi batıl olması yine lâzım değildir. Netıcesi şu çıkar: Hak olan bir vesile, batıl vesileye galıptır.

1 Hak yucedir. (Bu ifade Buharî'de yer alan bir hadiste "Islâm yucedir. Ondan yuce hiçbir şey yoktur." (Buharî, Cenaız, 79) şeklinde yer alır.)

akıbet: sonuç, netice
amel-ı salih: hayırlı, faydalı davranış
batıl: gerçek dışı, yanlış
dunhımmetlık: gayretsızlık.
fedakarlık: degerli şeylen gozden çıkarma
galip: ustün gelme
hak: gerçek, hakıkat, doğru olan şey
hallolma: çare olma
hamıyet: kutsal degerlen koruma gayretı
hane: ev
icaz: vecız, az oz anlamlı ifade
ıktıfa: yetınme
ıpham: ustu kapalı bırakma
kâfir: Allah ı ınkar eden.
kanaat: gonul toklugu.
kibir: kendını begenmişlik.
kuvvet: güç
kısmet: kendine aynlan hısse
lazım: gerekli
mahvıyet: kendine deger vermeme
makamat: makamlar, durumlar
memduh: beğenilen.
mergup: aranan, begenilen
meyl-ı sa'y: çalışma arzusu
mutlak: sınırsız
müsamaha: hoşgoru
Müslim: Allah a ınanan, hukmune teslim olan
müşkül: zorluk.
mütekellım-i vahde: kendı şahsı namına konuşan (1. tekıl şahıs, yanı "ben")
mütekellim-i maalgayr: başkaları adına konuşan (1. çoğul şahıs, yanı "bız")
netice: sonuç.
remız: ışaret.
rıza: memnunıyet.
sail: soru soran
salihat: Allah ın emrettıgı hayırlı ameller
semere-i sa'y: çalışmanın sonucu
sükût: sessız kalma
sıfat: vasıf, ozellik.
tafsıl: tefernuatlı, genış ızah
takva: Allah korkusu
tefviz: ışlen Allah a bırakma
terettüb-i netice: sonuç alma
tertib-i mebadi: ön çalışma, ön şart.
tevekkül: Allah a güvenme.
tevekkül-i şer'i: dının ıstediği tevekkul
vesile: sebep, vasıta
yüce: galip, yenilgi kabul etmez
zat: şahıs, ferdın kendisi
zıkretmek: hatırlamak, anmak
zillet: duşukluk, degersizlik.

Dolayısıyla, bir hak bir batıla mağlûptur. Muvakkaten, bilvasıta olmuştur. Yoksa bizzat, hem daima değildir.

Lâkin akıbetülakıbe, her dem yine hakkındır. Kuvvetin bir hakkı var, bir sırr-ı hilkati var. İkinci nokta şudur:

Her Müslimin her vasfı Müslim olmak vacip iken, haricen her dem vaki, sabit değildir.

Öyle de, her kâfirin her vasfı kâfir olmak, küfründen neş'et etmek yine lâzım değildir.

Her fasıkın her vasfı fasık olmak, fıskından neş'et etmek, öyle de, her dem sabit değildir.

Demek bir kâfirin Muslim olan bir vasfı, Müslimdeki lâmeşru vasfına galip olur. Bilvasıta, o kâfir dahi ona galiptir.

Hem, dünyada hayatın hakkı şamil ve âmmdır. O rahmet-i ammenin bir cilve-i manidar, onun bir sırr-ı hikmeti var; küfür mâni değildir.

Üçüncü nokta şudur: O Zat-ı Zülcelâl'in iki vasf-ı kemalden ıkı şer'î tecelli, vasf-ı iradeden gelen meşietle takdirdir.

O da şer-ı tekvinî. Vasf-ı kelâmdan gelen şeriat-ı meşhure. Teşrî evamire karşı itaat, isyan.

Nasıl olur; öyle de, tekvinî evamire itaat ve isyan olur. Birincisi galiben dâr-ı uhrada görür.

Mücazatı, sevabı, ikincisi ağleben dâr-ı dünyada çeker mükâfat ve ıkabı. Meselâ, nasıl sabrın mukâfatı zaferdir,

ağleben: genellikle.
akıbetülakıbe: en sonunda ahirette.
amm: genel, umumi.
bilvasıta: vasıtalı, dolaylı olarak.
cilve-i manidar: anlamlı görüntü.
daima: devamlı.
dâr-ı dünya: yaşadığımız dünya evi.
dâr-ı uhra: ahiret memleketi.
dem: an, vakit.
ehak: en doğru, en gerçek.
evamir: emirler, buyruklar.
galiba: çoğunlukla.
haricen: dış dünyada, toplumda.
ıkab: ceza.
ıkı şer'i: ikı şeriat, ıkı kanun.
isyan: itaatsizlik etme, buyruklara uymama.
itaat: uyma, uygulama.
kâfir: inkârcı.
küfür: inkar, dini ve prensiplerini kabul etmeme.
lâkin: ama, fakat.
lâmeşru: doğru olmayan, dının kabul etmediği.
lâzım: gerekli.
mağlup: yenilgiye uğramış.
mâni: engel.
meşiet: dileme, bir şeyin olmasını isteme.
muvakkat: geçici.
mücazat: cezalar.
mukafat: ödül.
Muslim, Müslim: Musluman, Allah'ın emirlerine teslim olan.
neş'et: kaynaklanma, doğma.
rahmet-i amme: her şeyi kaplayan Allah'ın rahmeti.
sabit: oluşmuş, geçerli.
sevap: mukafat, ödül gerektiren davranış.
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı, fayda ve amaca uygun olması.
sırr-ı hilkat: yaratılış sırrı.
şamil: kapsamlı.
şer-i tekvini: tabiat kanunları.
şeriat-ı meşhure: bilinen şeriat olan Kur'ân ve dın.
takdir: plan, program, kader.
tecelli: ortaya çıkmak.
tekvini: tabiata ait.
teşrî: dinî kurallar, dinden kaynaklanan kurallar.
vacip: gerekli, fıkıhta yapılması farza yakın olan ibadet ve emirler.
vaki: meydana gelen, olan.
vasf-ı irade: dileme, isteme sıfatı.
vasf-ı kelam: Allah'ın kelam, konuşma sıfatı.
vasf-ı kemal: mükemmel özellikler.
vasıf: özellik.
zat-ı Zülcelal: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi olan Allah.

Ataletin mücazatı sefalet; öyle de, sa'yin sevabı olur servet. Sebatta da galebedir mükâfat. Zehirin ıkabı bir maraz, panzehirin sevabı bir sıhhattır.

Bazen iki şeriat evamiri bir şeyde beraber muçtemidir, her birine bir cihet. Demek tekvinî emre itaat ki, bir haktır,

Itaat galip olur o emrin ısyanına ki, bir tavr-ı batıldır. Bir batıla vesile olmuş olursa bir hak, vaktaki galip olsa

Bir batıla ki, olmuş o da vesile-i hak. Bilvasıta bir hakkın bir batıla mağlûptur. Fakat bizzat değildir.

Demek, [1] اَلْحَقُّ يَعْلُو bizzat demektir. Hem akıbet murattır; kayd-ı haysiyet maksuttur. Dördüncü nokta şudur:

Bir hak bilkuvve kalmış. Yahut kuvvetsiz kalmış. Ya mahlûttur, hem mahşuş. Ona da bir ınkişaf, ya bir taze kuvvet vermek lâzım gelmiştir.

Müheżżep ve müzehhep yapmak için muvakkat, batıl ona musallat. Tâ ki sebîke-i hak ne miktar luzum vardır,

Tâ mahz ve halis çıksın mebadide, dünyada batıl etse galebe, fakat kazanmaz harbi. "Akıbetulmuttakîn" ona vurur bir darbe;

İşte, batıl mağlûptur. اَلْحَقُّ يَعْلُو sırrı onu çarpar ıkaba, işte hak da galiptir.

• • •

1 Hak yücedir. (Bu ifade Buhârî'de yer alan bir hadiste "İslâm yücedir. Ondan yüce hiçbir şey yoktur" (Buhârî, Cenâiz, 79) şeklinde yer alır.)

akıbet: sonuçta
akıbetulmuttakın: "sonuçta Allah'tan korkanlar kurtulurlar" gerçeği.
atalet: tembellik.
batıl: yanlış fikir ve düşünceler
bilkuvve: potansiyel güç olarak.
bilvasıta: vasıtalı
bizzat: kendisi
cihet: yön
darbe: yumruk, öldürücü vuruş.
evamir: emirler
galebe: üstün gelme, baskın
galip: üstün
halis: hiçbir şey katılmamış, saf
harb: savaş.
ıkab: ceza
inkişaf: gelişme
kayd-ı haysiyet: şerefini koruma sınırı.
mağlup: yenilgi
mahlût: karışık
mahşuş: karanmış
mahz: tam, bizzat, saf
maksut: istenen
maraz: hastalık
mebadi: başlangıç.
miktar: ölçü
musallat: sataşan.
muvakkat: geçici.
mücazat: cezalar
muçtemi: toplanmış
müheżżep: terbiye edilmiş
mükâfat: ödül
müzehhep: yaldızlanmış, süslenmiş
panzehir: ilâç
sa'y: çalışma
sebat: kararlılık.
sebike-i hak: hakkın toplandığı kulçe.
sefalet: perişanlık, yoksulluk
servet: zenginlik
sevap: mükafat, ödül
sıhhat: sağlamlık, hiçbir hastalığı olmama
sır: gizli hikmet ve faydalar
şeriat: din
tavr-ı batıl: yanlış tavır
tekvinî: tabiata ait.
vakta: ne zaman ki
vesile-i hak: hak ve doğruya sebep olan

BIR KISIM DESATİR-İ İÇTİMAİYE

İçtimaî hey'ette düsturları istersen: Müsavatsız adalet, once adalet değil. Temasülse, tezadın mühim bır sebebidir.

Tenasüpse, tesanudun esası. Sıgar-ı nefistir tekebbürün menbaı. Zaaf-ı kalbdir gururun madeni. Olmuş acz, muhalefet menşei. Meraksa, ilme hocadır.

İhtiyaçtır terakkinın üstadı. Sıkıntıdır muallime-i sefahat. Demek sefahatin menbaı sıkıntı olmuş. Sıkıntıysa, madeni yeisle suizandır.

Dalâlet fikrîdir, zulümat kalbîdir; israf cesedîdir.

• • •

KADINLAR YUVALARINDAN ÇIKIP BEŞERİ YDLDAN ÇIKARMIŞ; YUVALARINA DÖNMELİ

اِذَا تَأَنَّثَ الرِّجَالُ السُّفَهَاءُ بِالْهَوَسَاتِ اِذًا تَرَجَّلَ النِّسَاءُ

(HAŞİYE) (1) النَّاشِزَاتُ بِالْوَقَاحَاتِ

Mım'sız medenıyet, taıfe-ı nısâyı yuvalardan uçurmuş, hürmetleri de kırmış, mebzul metaı yapmış. Şer-i İslâm onlan

Rahmeten davet eder eski yuvalanna. Hürmetleri orada, rahatlan evlerde, hayat-ı ailede. Temizlik ziynetleri;

HAŞİYE: *Tesettur Rısalesi*'nın esasıdır. Yırmı sene sonra müellifinin mahkûmıyetine sebep gosteren bır mahkeme, kendını ve hâkımlerını ebedî mahkûm ve mahcup eylemiş.

1- Sefih erkekler hevesatlarıyla kadınlaşırsa o zaman açık saçık kadınlar da hayasızlıkla erkekleşirler. (Üstadımızın Arabca bır ifadesi)

acz: âcizlik, zayıflık.
adalet: herkese hakkıyla muamele etmek.
beşer: insan
cesedı: bedene ait.
dalalet: yanlış düşunceler
davet. çağırma
desatir-ı içtımaiye: toplum ve hayatla ilgili prensıpler
dustur. prensıp
gurur: kendini beğenmişlik.
haşiye: dıpnot
hürmet. saygı
hürmetı kırmak. saygıyı kırmak.
içtımaı: toplumu ilgılendıren
ısraf: gereksız harcama
kalbî: kalbe aıt.
kısım: takım, bölum.
madeni: kaynak.
mahcup: utangaç.
mahkeme: hukum verilen yer
mahkûmı: tutuklu
mahkûmıyet: tutuklanma hapse atılma
mebzul meta: ortalık malı
menşe': kaynak.
merak: ogrenme arzusu
mım sız medenıyet: alçaklık.
muallime-i sefahat. zevk ve eğlence ogretmenı
muhalefet: zıt ve aykın davranış, her şeye karşı çıkma.
müellif: yazan, telif eden
musavat. eşıtlık.
rahmeten: acıma ve koruma
sebep: vasıta
sefahat: zevk ve eğlence peşinde koşma
suizan: başkaları hakkında kötü nıyet taşıma
sıgar-ı nefis: kışının basıtlıgı, kuçukluğu
sıkıntı: ne yapacağını bılememe, şaşkınlık
şer-i İslâm: İslam dını
taıfe-ı nısâ: kadınlar, kadınlar sınıfı
tekebbür: buyuklenme, başkalarını küçük gorme
temasül: bırbırinin benzen olma
tenasup: uyum, uygunluk.
terakki: gelişme, ılerı gıtme.
tesanut. dayanışma
tezat: zıddıyet
üstat. maharetlı ogretmen
yeis: umutsızlık.
yuvadan uçurmak: evlerınden dışarı atmak.
zaaf-ı kalb: kalbın ıman ve marifet yonunden zayıflıgı
ziynet: sus, guzellik eşyası
zulumat. kalbın bulanıklığı, karanlık, kalb katılıgı

Haşmetleri hüsn-i hulk, lütuf ve cemali ismet, hüsn-i kemali şefkat, eğlencesi evlâdı. Bunca esbab-ı ifsat, demir sebat karan

Lâzımdır, tâ dayansın. Bir meclis-i ıhvanda, güzel kan gırdıkçe, riya ile rekabet, haset ile hodgâmlık depretir damarlan.

Yatmış olan hevesat birden bire uyanır. Taife-i nisâda serbestî inkişafı, sebep olmuş beşerde ahlâk-ı seyyienin birden bire inkişafı.

Şu medenî beşerin hırçınlaşmış ruhunda, şu suretler denilen küçük cenazelerin, mütebessım meyyıtlerin rolleri pek azîmdir; Hem müthiştir tesiri. (HAŞİYE)

Memnu heykel, suretler, ya zulm-i mütehaccır, ya mütecessit riya, ya müncemit hevestir, ya tılsımdır, celp eder, o habis ervahlan

• • •

TASARRUF-İ KUDRETİN VÜS'ATİ, VESAİT VE MUİNLERİ REDDEDER

O Kadîr-i Zülcelâl, tasarruf-ı kudreti, tevessü-i tesiri noktasında oluyor şemsimiz zerremısal.

Nev-i vahıtte olan tasarruf-i azîmi mesafesi vâsidır. İki zerre beyninde cazibeyi ele al,

---

HAŞİYE: Nasıl meyyite bır karıya nefsanî nazarla bakmak nefsin dehşetle alçaklığını gösterir, öyle de, rahmete muhtaç bır bîçare meyyitenın güzel tasvırıne müştehıyâne bır nazarla bakmak, ruhun hıssıyatı ulvıyesını söndürür

ahlâk-ı seyyie: kötu huylar
alçaklık: duşkunluk, basıtlık.
azım: buyuk
beşer: insan, insanlık
beyn: arasında
bıçare: çaresız ne yapacagını nereye gıdecegını şasırmış
birdenbire: anıden
cazibe: çekım gucü
celp etmek: kendıne çekmek
dehşet: urkütucu
demır sebat: demır gıbı sağlam olmak.
depretmek: oynatmak kımıldatmak.
esbab-ı ıfsat: bozguncu komıteler sebepler
evlat: çocuklar
habis ervahlar: kötülukten ve gunahlardan hoşlanan ruhlar
haset: kıskançlık.
haşiye: dıpnot.
haşmet: gorkem, heybet.
hevesat: nefsın kotu arzuları.
heykel: taştan yapılan resımler, şekıller
hıssıyat-ı ulviye: yuce duygular
hodgamlık: bencılılık.
husn-ı hulk: guzel ahlâk.
hüsn-i kemal: olgunluğunun guzel olması
hırçınlaşmış: dunyaya mala ve maddeye saldıran
inkışaf: açılma açıga çıkma
ismet: gunahsızlık her çeşit kusurdan uzaklık.
Kadir-i Zülcelal: büyukluk sahıbi her şeye gucu yeten Allah
karı: kadın
lazım: gerekli
lütf-i cemal: guzellik, hoşluk.
meclis-i ihvan: kardeşler meclısı
medeni: şehırlı, bılgılı ve kulturlu.
memnu: dının yasakladıgı
meyyit: olu kağıttakı resım
meyyite: kağıtta hareketsız kadın resmi
muinler: yardımcılar
müncemit heves: hevesıne esir kadınlanın donmuş suretlen
müştehiyâne: şehvetle arzu ve istekle
mutebessım: gulen
mutecessim riya: meşhur nıyakarlanın taşlaşmış nıyalan
muthış: korkunç, dehşetlı
nazar: bakış
nefis: insanın bedensel yönü.
nefsanı nazar: nefsın hoşuna gıden bakış
nev-i vahıt: tek bır tur
rahmet: korunmaya muhtaç.
reddetmek: kabul etmeme
rekabet: bırbırını rakıp gorme yarışma
riya: gostenş
rol: takındıgı tavır
sebep: vasıta, aracı.
serbesti inkişafı: hurriyetlerin gelişimi.
suret: şekıl resım kadın resımlen
şefkat: çocuklara olan karşılıksız sevgi ve merhamet.
şems: gunes
taife-i nisa: kadınlar sınıfı
tasarruf-ı azım: buyuk tesir ve tasarruf
tasarruf-i kudret: Allah ın sonsuz kudretı
tasvir: suret, resım.
tesir: etkı
tevessü-i tesir: tesir sahasının genişlıgi
tılsım: insanı buyu gıbı etkıleyen şey, buyu
vasi: genış
vesait: araçlar vasıtalar
vüs'at: genışlık her yerı kaplaması.
zerre mısal: atom gıbı
zerre: atom.
zulm-ı mutehaccır: zalımın taşlaşmış zulmu

Git de, tâ Şemsüşşümus ve Kehkeşan beynindeki cazibenin yanında koy. Yüku bir kar tanesi bir melek, şemsi ele almış bir şemsmisal

Meleğin yanına gelir. İğne kadar bir balığı, balına balığı da yan yana bırak. O Kadîr-i Ezelî-i Zülcelâl

Tecellî-i vâsıı, asgardan tâ ekbere ıtkan-ı mükemmeli birden tasavvura al. Cazibe ve nevamis, vesaıl-i pürseyyal

Gibi örfî emirler, tecelli-i kudrete, tasarruf-i hikmete birer ısım olması; odur yalnız meal.

Başka meali olmaz. Beraber de bir düşün; bileceksin bizzarure ki, esbab-ı hakıkî vesaıt-i zîmısal,

Muinler, hem şerikler birer emr-i batıldır, birer hayal-ı muhal, o kudret nazarında. Hayat vucuda kemal,

Makamı büyük, mühimdir. Buna binaen denim: Küremiz, âlemimiz neden mutî, musahhar olmasın, hayvanmısal?

O Sultan-ı Ezel'in bu tarz hayvan tuyuru kesretle münteşirdir şu meydan-ı fezada, muhteşem ve pürcemal.

Bostan-ı hilkatınde salmış da döndürüyor. Onlardakı nağamat, bunlardakı harekât, tesbıhattır o akval,

İbadettir o ahval, Kadîm-i Lemyezel'e, Hakîm-i Lâyezal'e. Kuremiz hayvana pek benzıyor, âsâr-ı hayat, gösteriyor. Eğer yumurta kadar küçülse, bilfarz-ı muhal

Mını mını bır hayvan olması pek muhtemel. Yuvarlak bir huveyne, küre kadar büyüse, o da böyle olması pek karıp bır ıhtımal

ahval: hâller
akval: sözler
âlem: dunya
âsar-ı hayat: hayat belırtılen
asgar: en kuçuk
bilfarz-ı muhal: varsayım ımkânsızı mumkun sayarsak.
binaen: buna dıyanarak.
bizzarure: mecburen zorunlu olarak, ıster ıstemez
bostan-ı hilkat: yaratılış bahçesı
cazibe: çekme, çekim gucu
ekber: en buyuk.
emr-i batıl: asılsız ışler, gerçek dışı emırler
esbab-ı hakıkî: gerçek sebepler
Hakım-ı Lâyezal: varlığına nıhayet olmayan her ışı hıkmetle yapan Allah
harekât: hareketler
hayal-ı muhal: ımkânsız hayal
hayvan-mısal: canlıya benzer
huveyne: hayvancık, mıkro organızma, en kuçuk canlı
ibadet: Allah ın nzasına uygun fıdler, ışler
ıhtımal: olabılır
ısım olma: Allah ın ışıne anlaşılması ıçın bır ısım takılması
ıtkan-ı mükemmel: son derece sağlamlık, mukemmellik
Kadım-i Lemyezel: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan Allah
Kadır-i Ezelı-i Zulcelal: başı sonu olmayan azamet sahıbı her şeye kadır Allah
karıp: yakın
Kehkeşan: Samanyolu galaksısı.
kemal: olgunluk, mukemmellik.
kesret: cokluk
kudret nazarında: Allah ın kudretune gore
kure: dunya, kure-ı arz
makam: mevkı, mertebe
meal: tercume, açıklama, tabıat kanunlarının anlamı
melek: nuranı varlıklar
meydan-ı feza: uzay boşlugu
muhtemel: olabılırlık
muhteşem: haşmetlı, hayret verıcı
muinler: yardımcılar
musahhar: emrınde.
mutı: ıtaat eden
munteşır: yaygın
nagamat: guzel sesler, nağmeler
nevamis: Allah ın ıradesının tecellısı olan tabıat kanunlan
örfî emirler: herkesin kabul etmiş oldugu tabıatta geçerlı tabıat kanunları.
purcemal: guzellıklerle dolu
Sultan-ı Ezel: başlangıcı ve sonu olmayan padışah
şemsmısal melek: guneşe benzer, her yerde ış gorebılen melek
şemsüşşümus: guneşler güneşı
şerikler: ortaklar
tane: bir tek.
tasarruf-ı hikmet: fayda ve amaç gozetılerek yapılan ıcraat.
tasavvur: duşunme, hayal etme.
tecellî-i kudret: Allah ın kudretu nın her yerde gorunmesı
tecellî-i vâsıı: genış, her yen kap layan tecellı ve zuhur
tesbıhat: Allah a yapılan ovguler
tuyur: kuşlar.
vesaıl-ı pürseyyal: her yere yayılmış olan sebepler, vasıtalar
vesaıt-ı zımsal: sadece goruntuden ıbaret olan vasıtalar, sebepler

Âlemimiz insan kadar küçülse, yıldızlar zerreler suretine dönerse, bir zîşuur hayvana dönmesi caiz olur, akıl da bulur mecal.

Demek âlem erkânlarıyla birer âbid-i müsebbih, birer mutî musahhar Hâlık-ı Lemyezel'e, Kadîr-i Lâyezal'e.

Kemmen büyük olması, keyfen büyük olması her vakit lâzım gelmez. Zira, daha cezaletlidir saat-i hardalmisal,

Bir saatten ki, timsali Ayasofî kadardır. Bir sineğin hilkati hayretfezadır filden. O mahlûk-i bîfasal,

Ger kalem-ı kudretle bir cuz-ı fert üstüne esîrin cevahir-i ferdiyle yazılsa, bir Kur'ân ki, sıgar-ı sahife nispeti, bir kibr-i sanatmeal.

Sahife-i semada yıldızlarla yazılan bir Kur'ân-ı Kerîm'e, cezaletle müsavi. Nakkaş-ı Ezelînin sanatı her tarafta pürcemal ve purkemal.

Her tarafta boyledir. Derece-i kemalde kalemdeki ittıhat, tevhidi ilân eder bu kelâm-ı pürmeal; iyi bir dikkate al.

• • •

MELÂİKE BİR ÜMMETTİR; ŞERIAT-I FITRIYE İLE MEMURDUR

Şeriat-ı İlâhî ikidir. Hem iki sıfattan gelmiş iki insan muhatap, hem de mükellef olmuş. Sıfat-ı iradeden gelen şer-i tekvinî.

İnsan-ı ekber olan âlemin ahvalini, hem de harekâtını, ki ihtiyârî değil, tanzim eden şer'dir. O meşiet-i Rabbanî,

Yanlış bir ıstılahla "tabiat" da denilir. Sıfat-ı kelâmından gelen şeriat ise, âlem-ı asgar olan insanın ef'alını,

âbid-i müsebbih: Allah'ı tanıyan ve onu övgü ile zikreden kul
ahval: haller, tavırlar, davranışlar
alem: evren, kainat.
alem-i asgar: en küçük âlem, en küçük dünya
caiz: dinen günahı olmayan, helâl olan
cevahir-i fert: atom, maddenin en küçük yapı taşı.
cezalet: ifadenin akıcı ve kulağa hoş gelmesi
cezaletli: akıcı ve güzel ifade
cuz-ı fert: atom, maddenin en küçük parçası
derece-i kemal: olgunluk, mükemmellik derecesi
ef'al: fiiller, davranışlar, hareketler
erkan: temel unsurlar
esir: atomun içini ve kâinatı dolduran atomların tarlası olan madde
ger: eğer, şayet.
Halık-ı Lemyezel: ezeli ve ebedi yaratıcı Allah
harekât: hareketler, fiiller
hayretfeza: hayret verici
hilkat: yaratılış.
ihtiyarî: istege bağlı
ilan: duyuru
İnsan-ı ekber: en büyük insan.
ıstılah: kavram, kelimeye yüklenen özel anlam
ittihat: birleşmek.
Kadir-i Layezal: gücüne kudretine baş ve son olmayan Allah.
kalem-ı kudret: kudret kalemi
kelam-ı pürmeal: pek anlamlı kelime.
kemmen: sayıca, nicelik bakımından
keyfen: kıymet ve nitelikçe değerli olan
kibr-i sanatmeal: sanat ve mana bakımından büyükük.
lazım: gerekli
mahluk-i bifasal: kocaman yaratık.
mecal: güç, takat.
melaike: melekler, nurdan yaratılmış varlıklar
memur: görevli
meşiet-i Rabbani: Allah'ın dilemesi, istemesi
muhatap: kendisine hitap edilen, konuşulan kişi
musahhar: boyun eğen, emrine amade
mutî: itaat eden
mükellef: bir sorumluluk altına giren, yükümlü kişi
musavi: denk
Nakkaş-ı Ezelî: ezelden ebede en mükemmel nakış ustası olan Allah
nispet: oran
pürcemal: güzellik dolu
pürkemal: en mükemmelliği yakalamış olan
saat-i hardal-misal: hardal tohumu küçüklüğünde saat.
sahife-i sema: gökyüzü sayfası
suret: şekil
sıfat: özellik.
sıfat-ı irade: Allah'ın bir şeyi dileme, isteme özelliği
sıfat-ı kelam: Allah'ın konuşma sıfatı
sıgar-ı sahife: küçük sayfa
şer': şeriat, kanun, dini ve fennî kanunların hepsine verilen isim
şer'i tekvinî: kainattaki varlıkların tâbi olduğu tabiat kanunları
şeriat: din, kanun ve Allah'ın koyduğu kurallar
şeriat-ı fitrî: Allah'ın yarattığı varlıklara koyduğu tabiat kanunları
şeriat-ı İlâhî: Allah'ın kanunları
tanzim: düzenleme
tevhid: Allah'ın birliği inancı
timsal: görüntü
ümmet: millet, aynı inancı paylaşanlar
vakit: zaman
zerre: atom.
zira: çünkü
zişuur: akıllı, bilinçli, şuur sahibi.

Kı ihtıyârî olmuş, tanzim eden şer'dir. İki şer' bir yerde bazen eder içtima. Melâike-i İlâhî, bır ümmet-i azîme, hem bır cünd-ı Sübhanî,

Birinci şer'e olmuş hamele-i mümtesil, amele-i mümessıl. Hem onlardan bır kısmı ibad-ı musebbıhtır, bir kısmı da müstağrak, arşın mukarrebîni.

• • •

MADDE RIKKAT PEYDA ETTIKÇE HAYAT ŞIDDET PEYDA EDER

Hayat asıl, esastır, madde ona tâbidır, hem de onunla kaımdır. Bir hurdebınî huveyn havâss-ı hamsesiyle insanın havâssını

Muvazene edersen görürsün. İnsan ondan ne derece büyükse, havâssı o derece onunkinden aşağı. O huveyne işitir kardeşinin sesini,

Hem de görur nzkını. Ger ınsan kadar buyuse, havâssı hayretfeza, hayatı şulefeşan, rü'yetı de berkâsâ bir nur-i asumanî.

İnsan, bir kitle-i mevattan bir zîhayat değildir. Belki de mılyarlarla zîhayat hüceyratından mürekkep ve zîhayat bir hücre-i insanî.

اِنَّ الْاِنْسَانَ كَصُورَةِ «يٰسٓ» كُتِبَتْ فِيهَا سُورَةُ «يٰسٓ»
فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (1)

• • •

1- Şüphesiz insan içerisinde Yâsin Suresi yazılmış "Yâsin" kelimesine benzer. "Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah'ın şanı ne yücedir." (Mu'minun Suresi, 14)

amele-i mümessil: kanunu temsil ederek yapmaya çalışan
arş: Allah'ın isim ve sıfatlarının ilk tecelligâhı olan varlık
berkâsâ: şimşek gibi
cünd-ı Sübhanî: Allah'ın askerleri
ger: eğer
hamele-i mümtesil: emri üzerine alıp yapmaya çalışan
havas: duygular
havass-ı hamse: beş duyu
hayat: canlılık
hayretfeza: şaşırtıcı, hayret veren
hurdebinî: mikroskobik.
huveyn: mikroorganizma
huveyne: mikroorganizma.
hüceyrat: hücreler
hücre-i insanî: insanın hücresi.
ibad-ı musebbih: Allah'ı tesbih eden, işlenmiyen kullar
ictima: toplanmış olma
ihtiyarî: istege bağlı
kaım: ayakta duran, var olmaya devam eden
kitle-i mevat: ölü, cansız yığınlar
melâike-i İlâhî: Allah'ın melekleri
mukarrebîn: Allah'a manen yakın melekler
muvazene: karşılaştırma
mürekkep: terkip edilmiş, birleşmiş
müstağrak: içinde boğulmuş, kendinden geçmiş
nur-i asumanî: göklerin nuru
rikkat peyda etmek: incelmek, maddeden ruha doğru gitmek.
rü'yet: görme
rızık: yiyecek, insanın faydalandığı her şey
şer': din, dînî kanun, tabiata konulan kanun
şer'î: dînî, dinin emri olan kurallar
şıddet: kuvvet, tesir
şulefeşan: ışık saçan
tâbi: uyan, itaat eden
tanzim: düzenleme
ümmet-i azîme: büyük millet, büyük topluluklar
zîhayat: canlı.

MADDİYYUNLUK BİR TAUN-İ MANEVÎDİR

Maddiyyunluk bir taun-i manevî; beşere de tutturdu şu, müthiş bir sıtmayı.[HAŞİYE] Hem de ani çarptırdı bir gazab-ı İlâhî. Telkin, hem de taklit,

Tenkide kabiliyet-i tevessüü nispeten, o taun da ediyor tevessü' ve intişar. Telkini fenden almış, medeniyetten taklit.

Hürriyet, tenkit vermiş; gururundan dalâlet çıkmış.

• • •

VUCUTTA ATALET YDK; İŞSİZ ADAM, VÜCUTTA ADEM HESABINA İŞLER

En bedbaht, sıkıntılı, muztarip, işsiz olan adamdır. Zira ki atalet, vücut içinde adem, hayat içinde mevttir.

Sa'y ise, vücudun hayatı, hem hayatın yakazasıdır elbet.

• • •

RİBA İSLÂMA ZARAR-I MUTLAKTIR

Riba atalet verir, şevk-i sa'yı sondürür. Ribanın kapıları, hem de onun kaplan olan bu bankaların her

Dem nef'i ise, beşerin en fena kısmınadır. Onlar da gâvurlardır. Gâvurlardaki nef'i, en fena kısmınadır; onlar da zâlimler. Her

---

HAŞİYE: Eski Harb-ı Umumîye işaret eder.

adem: yokluk, hareketsizlik.
anı: birden bire.
atalet: tembellik, hareketsizlik.
bedbaht: talihsiz, bahtı kötü, akılsız.
beşer: insanlık.
dalalet: yanlış fikir ve kanaate kapılma.
dem: an, vakit, zaman.
fen: tabiat ilimleri.
fenâ: kötü.
gavur: imansız, dinsiz.
gazab-ı İlâhî: Allah'ın öfkesi.
gurur: kendini övme.
harb-ı umumî: birinci dünya savaşı.
haşiye: dipnot.
hayat: canlılık.
hesabına: adına, namına.
hürriyet: özgürlük.
İntişar: yayılma.
kabiliyet-i tevessu: genişleme, yayılma kabiliyeti.
maddiyyunluk: maddecilik.
medeniyet: şehir kültürü.
mevt: ölüm.
muztarip: sıkıntılı.
muthiş: dehşetli, şaşırtıcı.
nef'i: fayda.
nispeten: kıyasla, oranla.
riba: faiz.
sa'y: çalışma.
sıtma: titreme hastalığı.
şevk-i sa'y: çalışma istegi, gayreti.
taklit: başkasına benzemeye çalışma.
taun: bulaşıcı olan ve kitle ölümüne neden olan veba hastalığı.
taun-i manevî: manevî taun hastalığı.
telkin: fikir verme, akıl verme.
tenkit: eleştiri, iyiyi kötüden ayırmak amacı ile eleştirmek.
tevessü': genişleme.
vücut: varlık.
yakaza: uyanıklık.
zalim: insanların hakkını yiyen, haksızlık yapan.
zarar-ı mutlak: kesin zarar.
zira: çünkü.

Dem zalimlerdeki nef'i en fena kısmınadır. Onlar da sefihlerdir. Âlem-i İslâma bir zarar-ı mutlaktır. Mutlak beşer her

Dem refahı nazar-ı şer'îde yoktur. Zira harbî bir gâvur hürmetsiz, ismetsizdir; demi hederdir. Her

De.....m.

• • •

KUR'ÂN, KENDİ KENDİNİ HİMAYE EDİP HÂKİMİYETİNİ İDAME EDER (HAŞİYE)

Bir zatı gördüm ki yeis ile müptelâ, bedbinlikle hasta ıdı. Dedi: "Ulema azaldı; kemiyet keyfiyeti. Korkanz, dinimiz sönecek de bir zaman."

Dedim: Nasıl kâinat sondurülmezse, iman-ı İslâmî de sönemez. Öyle de, zeminin yüzünde çakılmış mismarlar hükmünde her an

Olan İslâmî şeair, dinî minarat, İlâhî maâbid, şer'î maâlım itfa olmazsa, İslâmiyet parlayacak anbean.

Her bir mabet bir muallim olmuş, tab'ıyla tabâyie ders verir. Her maâlım dahi birer ustat olmuştur; onun lısan-ı hâli eder telkin-i dinî; hatasız, hem bînısyan.

Her bir şeair bir hoca-ı dânâdır, ruh-ı İslâmı daim enzara ders veriyor. Mürur-ı a'sar ile sebeb-i istimrar-ı zaman;

HAŞİYE: 35 sene evvel yazılan bu makam, bu sene yazılmış tarzını gösteriyor. Demek Ramazan bereketiyle yazdırılmış bir nevi ıhbar-ı gaybîdir.

alem-i İslam: İslâm dünyası.
anbean: sürekli, devamlı
bedbinlik: karamsarlık.
bereket: az bir şeyle çok fayda sağlamak.
beşer: insan.
binisyan: unutmadan unuttürmadan
daim: devamlı
dem: an, vakit, zaman
dini minarat: camı minareleri
enzar: bakışlar
gavur: imansız, dinsiz
hakimiyet: egemenlik
harbi: düşman, savaşan.
haşiye: dip not.
heder: faydasız, boş yere
her dem: her zaman
himaye: koruma
hoca-i dana: bilgin, mahir öğretmen
hürmetsiz: insan haklarına saygısız.
idame: devam ettirme
ihbar-ı gaybi: gelecekten ve gizli sırlardan haber verme.
İlahi maabid: ibadethane olan camiler, mescitler
iman-ı İslami: İslâm inancı.
İslami şeair: İslâmı temsil eden semboller
ismetsiz: masum olmayan
itfa: sönme
kainat: evren, yaratılan her şey
kemiyet: sayı çokluğu
keyfiyet: kalite, değer
lisan-ı hali: hal dili
maalim: dine ve imana ait meseleler, bilgiler
mabet: ibadet edilen yer
mısmar: çivi
muallim: öğretmen
mutlak: kesin, sadece
müptela: bağımlı, bir alışkanlığa tutkun
mürur-i asar: asırların geçmesi
nazar-ı şer'i: dinin gözünde
nevi: çeşit.
refah: bolluk, bereket, geçim rahatlığı
ruh-i İslam: İslamın ruhu
sebeb-i istimrar-ı zaman: zamanın sürekliliği sebebiyle
sefih: akılsız, müsrif, yasak zevk ve eğlencelere düşkün olan
şeair: İslâmî semboller
şer'i maalim: dini kitaplar ve meseleleri içine alan kitaplar
tab': karakter, yaratılıştan gelen özellikler
tabayı: mizaçlar ve kabiliyetler
telkin-i din: dinin hakikatlerini anlatma
ulema: bilginler
ustat: sahasında otorite, ihtisas sahibi öğretmen
yeis: umitsizlik.
zarar-ı mutlak: kesin zarar
zat: şahsın kendisi
zemin yüzü: yer yüzü
zira: çünkü

Güya tecessüm etmiş, envar-ı İslâmiyet, şeairi içinde. Güya tasallup etmiş, zülâl-i İslâmıyet, maâbidi içinde. Birer sütun-ı iman.

Güya tecessüt etmiş, ahkâm-ı İslâmıyet, maâlimi içinde. Güya tahaccür etmiş, erkân-ı İslâmiyet, avalimi içinde. Birer sütun-ı elmas, onunla murtabıttır zemin ile asuman.

Lâsiyyema, bu Kur'ân-ı Hatib-i Mu'cizbeyan, daima tekrar eder bir hutbe-i ezelî. Aktâr-ı İslâmîde kalmamış hiç de bir köy, hem dahi hiç bir mekân.

Nutkunu dinlemesin, talimi işitmesin (1) إِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ sırrı ile, hafızlıktır pek de büyük bir rütbe. Tilâvet ise, ibadet-i insücân.

Onun içinde talim, hem müsellematı tezkir. Tekerrür-i zamanla nazariyat kalbolur müsellemata, hem döner bedihiyata. İstemez daha beyan.

Zaruriyat-ı dinî, nazariyattan çıkıp zaruriyat olmuştur. Tezkir ise kâfidir, ihtar ise vâfidir. Şâfidir her dem Kur'ân,

İhtara, hem tezkire. Şu intibah-ı İslâm, hem içtimaî yakaza her birine veriyor, umuma ait olan delâil ve hem mizan.

Madem içtimaî hayat İslâmda başlamıştır; her binnin imanı kendine mahsus olan delile münhasıran değil, müstenit vicdan.

Belkı cemaatın kalbinde gayrmahdut esbaba dahı eder istinat. Hatta cây-ı dikkattir. Bir mezheb-i zayıfı, mürur ettikçe zaman,

1 Onu koruyucu olan da elbiz. (Hicr Suresi, 9.)

ahkam-ı İslâmiyet: İslâm dinine ait hukumler
aktâr-ı İslâmî: İslam dunyasını dort bir tarafı
asuman: gok yuzu
avalim: alemler dunyalar
bedihiyat: delil ve ıspata gerek kalmadan herkesçe kabul edilen gerçekler
beyan: ifade etme
cay-ı dikkat: dikkate, uzerinde durmaya değer
delail: deliller
delil: bir şeyi ıspata yarayan belge
envar-ı İslâmiyet: İslâmıyet nuru
erkan-ı İslâmiyet: İslâmın temel meselelen
esbap: sebepler
gayr-ı mahdut: sınırsız.
güya: sanki
hafız: koruyan.
hatib-i mu'cizbeyan: ifadesi mu cize olan ve devamlı okunarak insanlara hıtap eden Kur ân
hutbe-i ezeli: Allah ın ezelde okudugu, ebede kadar hıtap eden hutbe
ıçtımaı hayat: toplum hayatı.
İçtimaî yakza: toplumsal uyanıklılık.
İhtar: şıddetle hatırlatma
İns-ı can: insanlar ve cınler
intıbah-ı İslam: İslamıyet ın uyanması
İstinat: dayanma
kâfi: yeterli.
lasıyyema: bılhassa ozellıkle
maabidi: ıbadethaneler
maalım: dının akaıt ve ıbadete aıt meselelen.
mekan: mesken ıkametgah
mezheb-i zayıf: zayıf bir gorüş muntesıbı az olan bir duşunce ekolu
mızan: olçu, denge
murtabıt: bağlı bağlanmış
münhasır: bır şeye has olan
mürur: zamanın geçmesı
müsellemat: doğruluğu ve kesınlıgı herkesçe kabul edilen esaslar
müstenit: dayanan.
nazariyat: teonler ve gorüşler
nutuk: bir topluluğa yapılan konuşma
rütbe: bınne meznyetinden dolayı verilen paye unvan.
sütun-ı elmas: elmas dırek.
sütun-ı iman: ıman dıreğı
sır: gızem
şâfi: faydalı hastalığı gıderıcı tedavı edıcı
şeair: Islamî semboller
tahaccür: taşlaşma
talim: ogretım egıtım
tasallüp: sertleşmış.
tecessum: maddî yapıya bürunmuş cısımleşmış.
tecessüt: ceset şeklıne gırmış
tekerrür-i zaman: zamanın tekrarlanması
tezkir: anma hatırlama hatırlatma
tilavet: okuma
umumi: genel
vafi: yeterli
vicdan: insanın hakkı kabul etme duygusu
zaruriyat: olmazsa olmaz kesin hukumler
zaruriyat-ı dinî: dının temel kurallan
zemin: yer
zulal-i İslâmıyet: Islamıyet ın saf temiz suyu

İptali müşkül olur. Nerede kaldı ki İslâm, vahiy ile fıtrat gibi iki metin esasa hem istinat etmiştir, hem bu kadar a'sarda nafızâne hükümran.

Rasıh esaslanyla, bâhır eserlenyle kürenin yansıyla ıltiham peyda etmiş, bir ruh-i fıtrî olmuş. Nasıl küsufa girer? Küsuftan çıkmış el'an.

Fakat, maatteessüf, bazı zevzek kefere, safsatalı adamlar şu kasr-ı âlînin metin esaslanna ilişir, buldukça imkân

Onları deprettirir. Esaslara ilişilmez, onlarla oynanılmaz. Sussun şimdi dinsizlik, iflâs etti o teres. Bestir tecrübe-i kufran ve yalan.

Bu âlem-ı İslâmın âlem-i küfre karşı en ileri karakol, şu dârulfunun idi. Lâkayt ve gafletlikle hasm-ı tabiat-yılan,

Gediği açtı cephenin arkasında, dinsizlik hücum etti, millet epey sarsıldı. En ileri karakol, İslâmiyet ruhuyla tenevvür etmiş cinan,

En mütesallip olmalı, en müteyakkız olmalı; yahut o dar olmamalı, İslâmı aldatmamalı. İmanın yen kalbdır; dımağ ise oluyor ma'kes-i nur-i iman.

Bazen da mücahittir, bazen süpürgecidir. Dımağda vesveseler, hem pek çok ihtimaller kalb içine girmese, sarsılmaz iman, vicdan

Yoksa bazılanın zannınca iman dımağda olsa, ruh-ı iman olan hakkalyakîne ihtimalât-ı kesire olur birer hasm-ı bîaman.

alem-i İslam: İslâm dünyası.
alem-i küfür: küfür inkârcılar dünyası
asar: eserler
bâhir: aşikâr, apaçık
bazılar: birkaç kişi
bes: yeter
cephe: savaşmak için karşıya geçip yer açma.
cinan: kalbler, canlar, cennetler, bahçeler
dâr: hane, ev, mekân
darulfunun: üniversite.
deprettirme: sarsma, hareket ettirme.
dımağ: beyin, akıl
el'an: şimdi
esas: temel prensip, gerekli kural
esaslar: prensipler
fıtrat: yaratılış
gaflet: dalgınlık, umursamazlık.
hakkalyakın: hakikatine ererek, yaşayarak görme.
hasm-ı bîaman: insafsız düşman
hasm-ı tabiatyılan: yılan tabiatındaki düşman
hücum: saldırı
hükümran: hükmeden
İhtimal: olasılık, olabilirlik
İhtimalat-ı kesire: pek çok ihtimaller
ıltıham: kaynaşma, iç içe girme
iman: inanç
imkân: olabilirlik.
iptal: ortadan kaldırmak.
istinat: dayanma
kalb: insanın manevî yonu
kasr-ı ali: yüce, büyük saray
küfran: nankörlük.
küre: yer, dünya
küsuf: perdelenme, karanma tutulma
lâkayt: ilgisiz, duyarsız
maatteessüf: üzülerek ifade etme
makes-ı nur-i iman: iman nurunun yansıdığı yer
metin: sağlam
mücahit: cihad eden, mücahede eden
müşkül: zor
mütesallip: dayanıklı, sağlamlaştırılmış
müteyakkız: uyanık.
nafizane: hükmü her yere geçerli olan
rasih: sağlam
ruh-i fıtrî: yaratılıştan gelen ruh.
ruh-ı iman: imanın ruhu, imanın hakikatı
safsata: saçma, hayali sözler ve fikirler
tenevvür: aydınlatma, nurlandırma
teres: deyyus, şerefsiz
vahiy: Allah ın peygamberlere hı tabı
vesvese: kuruntu.
vicdan: hakkı kabul duygusu
zan: tohmet, yanlış düşünceye kapılma
zevzek: geveze, rastgele konuşmayı seven.

Kalb ile vicdan, mahall-i iman. Hads ile ilham, delîl-i iman. Bir hiss-i sadis, tarîk-ı iman. Fikir ile dimağ, bekçi-yi iman.

• • •

TALIM-I NAZARIYATTAN ZIYADE TEZKIR-I MÜSELLEMATA IHTIYAÇ VAR

Zaruriyat-ı dinî, müsellemat-ı şer'î, kulûblarda hâsıldır, ihtar ile huzuru, tezkir ile şuuru.

Matlûp da hâsıl olur. Ibare-i Arabî [HAŞİYE] daha ulvî ediyor tezkiri, hem ihtarı.

Onun için Cuma'da hutbe-i Arabiye, zaruriyatı ihtar, müsellematı tezkir, maalkıfaye olur onun tarz-ı tezkiri.

Nazariyatı talim onda maksut değildir. Hem İslâmın vahdanî sımasında şu Arabî ıbare bir nakş-ı Vahdettir; kabul etmez teksiri.

• • •

HADIS DER AYETE: "SANA YETIŞMEK MUHAL"

Hadis ile ayeti muvazene edersen, bilbedahe görürsün: Beşerin en beliği, vahyin de mübelliği, o dahi balığ olmaz.

Belâgat-ı ayete. O da ona benzemez. Demek ki, lısan-ı Ahmedîden gelen her bir kelâm her dem onun olamaz.

• • •

HAŞİYE: On sene sonra gelen bir hâdiseyi hissetmiş, mukabeleye çalışmış.

Arabî ibare: Arabca metin
ayet: Allah ın sözü
balığ: ulaşan
bekçi-i iman: imanın koruyucusu
belâgat-ı ayet: ayetin mükemmel, düzgün, kusursuz, az kelime ile çok anlamları ifade etmesi
beliğ: maksadını az, öz ve güzelce ifade etme.
beşer: insan
bilbedahe: apaçık.
Cuma: kutsal gün
delîl-i iman: imanın delili
dimağ: beyin, akıl
hadis. Peygamberimize ait olan söz.
hadise: olay
hads: sezgi
hakkalyakın: hakikatine vakıf olma
hasım-ı biaman: insafsız düşman
hâsıl: meydana gelme
haşiye: dip not.
hissetme: duyma, algılama
hiss-ı sadis: altıncı his
Hutbe-i Arabî: Arabca hıtabe.
huzur: insanın kendini Allah ın huzurunda bilmesi ve hissetmesi
ibare-i Arabî: Arabca ifade metin
ihtar: hatırlatma
ihtimalat-ı kesire: pek çok ihtimaller
ilham: Allah ın kalblere gizli hatırlatması
kalb: insanın manevî yonu
kelam: kelime, cumle, soz
kulûb: kalbler
lısan-ı Ahmedî: Peygamberimizin dılı, ifadesi
maalkıfaye: yeterli olmakla beraber
maksut: kastedilen, istenen
matlup: istenilen
muhal: imkansız, aklen mumkun olmayan şey
mukabele: karşılık verme.
muvazene: karşılaştırma, kıyaslama
mübelliğ: tebliğ görevini yapan
musellemat. dının herkesçe kabul edilen farzları.
musellemat-ı şer'i: dının herkesçe kabul edilmiş olan kesin esasları
nakş-ı vahdet: birliği gösteren nakış, birlik nakşı.
nazariyat: doğruluğu ispat edilmemiş teoriler, görüşler
ruh-ı iman: imanın ruhu, hakikatı
şuur: bilinç, akıl, idrak.
talim: ogretme, egitme
talim-i nazariyat. teorik bilgileri ogrenme
tarık-ı iman: imanın yolu
tarz-ı tezkir: hatırlatma şekli
teksir: çogaltma
tezkir: anma, hatırladıgını ifade etme, hatırlatma.
tezkir-i müsellemat: kesinliği herkesçe kabul edilen gerçekleri hatırlatma
ulvî: yuce, kutsal
vahdanî sıma: birlik içindeki sıma, gorunuş
vahiy: Allah ın peygamberleri ile konuşması ve fermanı
vicdan: hakikati kabul eden duygu
zaruriyat: dince yapılması farz olan amellerr
zaruriyat-ı dini: dinin yapılmasını zorunlu kıldıgı kesin hukumler
ziyade: daha çok.

İCAZ İLE BEYAN I'CAZ-I KUR'ÂN

Bir zaman rüyada gördüm ki, Ağrı Dağı altındayım. Birden o dağ patladı, dağ gibi taşları âleme dağıttı, sarstı cihanı.

Füc'eten bir adam yanımda peyda oldu. Dedi ki: "İcaz ile beyan et, icmal ile icaz et bildiğin enva-ı i'caz-ı Kur'ân'ı."

Daha rüyada iken tabirini düşündüm. Dedim, şuradaki infilâk, beşerde bir inkılâba misal. İnkılâpta ise elbet hüda-ı Furkanî,

Her tarafta yükselip hem de hâkim olacak. İ'cazının beyanı zamanı da gelecek. O saile cevaben dedim: "I'caz-ı Kur'ânî, yedi menabi-i kulliyeden tecelli, hem yedi anasırdan terekküp eder.

Birinci menba. Lâfzın fesahatinden selâset-i lisanı, nazmın cezaletinden, mana belâgatinden, mefhumların bedaatinden, mazmunların beraatından, üslûpların garabetinden birden tevellüt eden barika-ı beyanı,

Onlarla oldu mümtezic, mizac-ı i'cazında acıp bir nakş-ı beyan, garip bir sanat-ı lisanı. Tekran hiçbir zaman usandırmaz insanı.

İkinci unsur ise, umur-i kevniyede gaybî olan esasat, İlâhî hakaikten gaybî olan esrardan, gaybî-i asumanî.

Mazide kaybolan gaybî olan umurdan, mustakbelde müstetir kalmış olan ahvalden birden tazammun eden bir ilmülguyup hizanı.

acıp: hoş, garip, hayrete düşürücü
ahval: haller, durumlar
âlem: dünya, kâinat.
anasır: geniş temel kaynaklar, unsurlar
bârika-i beyan: açık, parlak ifade
bedaat: orijinal, benzersiz ifade
belagat: yerine göre kusursuz ifade
beraat: üstünlük.
beşer: insan
beyan: açıklamak, ifade etmek
cezalet: akıcı ifade
cihan: tüm dünya
enva-ı i'caz-ı Kur'an: Kur'ân'ın mu'cize olan yönleri
fesahat: doğru ve düzgün söyleyiş, açık ve güzel ifade
füc'eten: aniden, birden bire
garabet: hayret verici ifade
garip: güzel
gaybî esasat: görmediğimiz âlemlere ve âhirete ait esaslar
gaybî esrar: insanlarca meçhul olan sırlara, inceliklere ait meseleler
gaybî umur: bilinmeyen gayp âlemine ait işler
gaybî-i asumanî: gökyüzünün bilinmeyen yönleri
hâkim: her şeyi hükmü altına alan.
hüda-i Furkanî: Hakkı batıldan ayıran Kur'ân'ın insanlığa gösterdiği doğru yol
i'caz: benzerini yapmada insanlığın âciz oluşu.
i'caz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cize olan ve insanlığın anlamakta ve ifadede âciz kaldığı ifadeleri
icaz: az, öz, çok anlamlı veciz ifade
icmal: özet, kısa ifade
İlâhî hakaik: Allah'ın isim ve sıfatlarına, işlenme ve icraatlarına ait hususlar
ilmülguyup hizanı: gayp ilminin hazinesi
infilâk: şiddetli patlama
inkılâp: değişim, dönüşüm
lâfız: ifade, kelime.
mana: anlam.
mazi: geçmiş zaman
mazmun: kavram
mefhum: sözün ifade ettiği anlam.
menba: kaynak.
menba-ı kulliye: büyük ve geniş kaynaklar
mizac-ı i'caz: mu'cize olan yapısı
mümtezic: birleşik
müstakbel: gelecek zaman
müstetir: gizli, perdeli
nakş-ı beyan: ifadenin nakış gibi düzgün ve hoş şekli
nazım: dizili, tertip, vezin
peyda olma: ortaya çıkmak.
sail: soran
sanat-ı lisan: konuşma sanatı
selaset-i lisan: dilin açık ve anlaşılır olması.
tabir: yorumlama
tazammun: içine alma, kapsama
tecelli: yansıma
terekküp: bir araya gelme, birleşme
tevellüt: doğma, meydana gelme.
umur-i kevniye: kainatla ilgili işler
unsur: esaslar, kökler, kaynaklar
üslup: ifade tarzı

Âlimü'l-Guyûb lisanı, şahadet âlemiyle konuşuyor erkânı, rumuz ile beyanı, hedef nev-i insanî, i'cazın bir lem'a-i nuranî.

Üçüncü menba ise, beş cihetle hanka bir camiiyet vardır: Lâfzında, manasında, ahkâmda, hem ilminde, makasıdın mizanı.

Lâfzı tazammun eder pek vâsı ıhtımalât, hem vücuh-ı kesire ki, her biri nazar-ı belâgatte müstahsen, Arabiyece sahıh, sırr-ı teşrîî lâyık görüyor anı

Manasında, meşanb-i evliya, ezvak-ı arifîni, mezahib-i salıkîn, turuk-i mutekellimîn, menahıc-ı hukema, o i'caz-ı beyanı

Birden ihata etmiş, hem de tazammun etmiş delâletinde vüs'at, manasında genişlik. Bu pencere ile baksan, görursün, ne geniştir meydanı.

Ahkâmdaki istiap, şu hanka şenat ondan olmuş istinbat, saadet-i dâreynin bütün desatirini, bütün esbab-ı emni.

İçtimaî hayatın bütün revabıtını, vesail-i terbiye, hakaik-ı ahvali birden tazammun etmiş onun tarz-ı beyanı.

İlmindeki istiğrak: hem ulûm-i kevniye, hem ulûm-i İlâhî, onda meratib-i delâlât, rumuz ile işarat, sureler surlarında cem etmiştir cinanı.

Makasıd ve gayatta, muvazenet, ıttırat, fıtrat desatinne mutabakat, ittihat, tamam müraat etmiş, hıfz eylemiş mızanı.

ahkâm: hükümler
ahkamda istiap: dini hükümleri içine alma
Âlimü'l-Guyub lisanı: bilinmeyen ve görünmeyen âlemleri bilen Allah'ın dili ifadesi sözleri
anı: onu
beyan: anlatım, açıklama, ifade etme
camiiyet: genişlik, her şeyi kapsaması
cem' etme: toplama.
cihet: yön
cinan: cennetler, gönüller
delalet: söz ile mana arasındaki münasebet.
desatir: prensipler, kurallar
erkan: esaslar, temel hususlar
esbab-ı emn: emniyet ve güven veren sebepler
ezvak-ı arifin: Allah'ı bilenlerin zevklerine uygun
fıtrat: yaratılışa uygun
gayat: gayeler, hedefler
hakaık-ı ahval: hâllerin gerçek yönleri
hanka şeriat: dünya ve ahiret işlerini düzenlemede hayret verici kurallar
hanka: mükemmel
hıfzeyleme: ezberleme, koruma
ıttırat: düzenli ve dengeli olma
i'caz: mucizeli
i'caz-ı beyan: mucizevî ifadeler
içtimaı hayat: toplumsal yaşayış
ihata: kapsama, kuşatma
ihtımalat: pek çok ihtimaller.
ilim: bilgi, bilim.
istiğrak: denenine dalma
istinbat: âyet ve hadislerden hüküm çıkarma işi
işarat: alâmetler, işaretler
ittıhat: birlik, beraberlik
lafız: söz, kelime
lem'a-ı nuranî: nurlu parıltı
makasıd: amaçlar, kastedilen hususlar
mana: anlam
menahic-i hükema: İslâm filozoflarının metotları.
menba: kaynak.
meratıb-ı delâlât: delillerin kaynakların derecelerin, mertebelerin
meşarib-i evliya: velîlerin hizmet ve ibadet şekli
mezahib-i salikin: hak yolda gidenlerin Allah rızasına ulaştıran yolları
mizan: ölçü, denge, ölçülü ifadeler
mutabakat: uygunluk
muvazenet: dengelilik, dengeleme
müraat: uyma, gözetme
mustahsen: herkesçe beğenilen ve övülen güzel.
nazar-ı belâgat: edebiyat ve belâgat ilmine göre.
nev-i insan: insan türü.
revabıt: insanı ve toplumu birbirine bağlayan bağlar
rumuz: işaret, işaretler
saadet-i dareyn: dünya ahiret mutluluğu
sahıh: doğru, düzgün, Arabca dil bilgisi kurallarına uygun
sureler suru: Kur'ân surelerinin içinde
sırr-ı teşrîî: dinî kuralların emir ve yasakların hikmetleri sırları
şahadet alemi: görünen âlem, dünya
tarz-ı beyan: ifade şekli
tazammun: içine alma, kapsama
turuk-ı mütekellimîn: kelâm İslâm felsefesi bilginlerinin takip ettiği usulleri
ulûm-ı İlahî: İlâhiyat ilimleri.
ulum-ı kevniye: kainatı inceleyen fennî bilimler
vasi: geniş
vesail-i terbiye: insanlığı terbiye eden araçlar, vasıtalar
vücuh-ı kesire: pek çok yönler
vüs'at: genişlik

İşte lâfzın ihatasında, mananın vüs'atinde, hükmün istiabında, ilmin istiğrakında, muvazene-i gayatta camiiyet-i pürşanı!

Dördüncü unsur ise, her asrın derece-i fehmine, edebî rütbesine, hem her asırdaki tabakata, derece-i istidat, rütbe-i kabiliyet nispetinde ediyor bir ifaza-i nuranî.

Her asra, her asırdaki her tabakaya kapısı küşade. Güya her demde, her yerde taze nazil oluyor o kelâm-ı Rahmanî.

İhtiyarlandıkça zaman, Kur'ân da gençleşiyor. Rumuzu hem tavazzuh eder, tabıat ve esbabın perdesini de yırtar o hitab-ı Yezdanî.

Nur-i tevhidi, her dem her ayetten fışkırır. Şahadet perdesini gayp üstünde kaldırır. Ulviyet-ı hitabı, dikkate davet eder o nazar-ı insanı,

Kı, o lisan-ı gayptır, şahadet âlemiyle bizzat odur konuşur. Şu unsurdan bu çıkar: Harika tazeliği bir ihata-i ummanî.

Te'nis-i ezhan için akl-ı beşere karşı İlâhî tenezzulât. Tenzilin üslûbunda tenevvüü, munislığıdır mahbub-i insücânı.

Beşinci menba ise, nakil ve hikâyatında, ihbar-ı sadıkada, esasî noktalardan hazır müşahit gibi bir üslûb-i bedî-i pürmaanı

Naklederek, beşeri onunla ıkaz eder. Menkulâtı şunlardır: İhbar-ı evvelîni, ahval-ı ahirîni, esrar-ı cehennem ve cınanı,

lâfzın ihatası: kelimelerin kapsamlarının çok geniş olması
lisan-ı gayp: görmediğimiz ulvi âlemlerin dili
mahbub-i ins ü cân: insanların ve cinlerin sevgilisi
mananın vüs'ati: anlamların çok genişliği
menba: kaynak.
menkulât: naklettiği ifade ettiği şeyler
munislik: insanın alışkın olduğu şekilde
muvazene-i gayat: amaçların ve hedeflerin dengeli ve ölçülü olması.
müşahit: şahit olan, gören
nakil: ulaştırma, birbirine bilgi verme
nazar-ı insan: insanın gözünde, insanın dikkatli bakışına sunma
nazil olma: yeniden insanlığın ihtiyacına göre semadan inme
nispet: oran
nur-ı tevhid: her şeyde bir olan Allah'ı gösteren birlik müh'rü olan nur
rumuz: işaretler, gizli ifadeler
rütbe-i kabiliyet: kabiliyetlerinin yüksek derecede olması
şahadet: şahit olma.
tabakat: tabakalar, dereceler
tabıat: canlı-cansız yaratılmış her şey, doğa
tavazzuh: açığa çıkma
tenevvü: çeşitlilik
tenezzülat: eğilmeler, seviyeye inmeler
te'nis-i ezhan: zihinlere alışık olduğundan zihni okşaması
tenzil: yukarıdan aşağıya inme
ulviyet-i hitap: hitabın yüceliği
unsur: asıl ve esasla ilgili maddeler
üslub-ı bedi-ı pürmaani: çok anlamlı bir anlatış tarzı.

ahval-ı ahirîn: sonradan gelecekleri, başlarına gelecek haller
akl-ı beşer: insan akıl
ayet: Kur'an'ın her cümlesi
camiiyet-i pürşan: kapsamının çok şanlı ve ünlü olması
cınan: cennetler
derece-i fehim: anlama derecesi
derece-i istidat: kabiliyet mertebesi
edebî rütbe: edebiyat yönünden yüksek derecede olması
esbap: sebepler
esrar-ı cehennem: cehenneme ait gizli gerçekler
gayp: görünmeyen âlemler
guya: sanki
her dem: her zaman
hikayat: hikayeler, anlatmalar
hitab-ı Yezdanî: Allah'ın hitabı, sözü
hükmün istıabı: hükümlerin kanunlar, kuralları içermesi
ifaza-i nuranî: parlak şekilde feyiz vererek kalbi ve aklı aydınlatması
ihata-i ummanî: deniz gibi geniş olarak her yeri kuşatması
ihbar-ı evvelîn: öncekilerin haberleri
ihbar-ı sadıka: doğru haberler
ikaz: uyarma
ilmin istıgrakı: ilmin derinliğine dalması
Kelam-ı Rahmanî: merhametli olan Allah tarafından rahmet için gelen mukaddes sözler
küşade: açık.

Hakaik-ı gaybiye, hem esrar-ı şahadet, serair-i İlâhî, revabıt-ı kevnîye dair hikâyatıdır hikâyet-i ayanî

Kı, ne vakı reddeylemış, ne mantık tekzıp etmiş. Mantık kabul etmezse, red de bile edemez. Semavî kitaplann ki, matmah-ı cihanî.

İttıfakî noktalarda musaddıkane nakleder. İhtilâfî yerlerinde musahhıhâne bahseder. Böyle naklî umurlar bır "ümmî"den sudûru harika-i zamanî.

Altıncı unsur ıse, mutazammın ve müessıs olmuş dın-i Islâma İslâmiyet mislîne ne mazi muktedirdir, ne müstakbel muktedır; araştırsan zaman ıle mekânı.

Arzımızı senevî, yevmî dairesinde şu hayt-ı semavîdır, tutmuş da donduruyor. Kureye ağır basmış, hem dahi ona binmiş; bırakmıyor isyanı

Yedinci menba ise, şu altı menbadan çıkan envar-ı sıtte, birden eder ımtızaç. Ondan çıkar bır hüsün, bundan gelir bir hads, vasıta-i nuranî

Şundan çıkan bır zevktır. Zevk-i i'caz bilinir; tabirine lısanımız yetişmez. Fıkır dahı kasırdır; görünür de, tutulmaz o nücum-i asumanî

On üç asır müddette meylüttehaddî varmış Kur'ân'ın a'dâsında; şevk-i taklit uyanmış Kur'ân'ın ahbabında. İşte i'cazın bir bürhanı.

Şu ıkı meyl-ı şeditle yazılmıştır, meydanda. Mılyonlarla kütüb-i Arabiye gelmiştir kütüphane-i vücuda. Onlar ıle tenzih, duşerse bır mizanı,

a'da: düşman
ahbap: dost.
burhan: delil.
dın-ı İslam: İslâm dını
envar-ı sitte: altı nur
esrar-ı şahadet: gördüğümüz dunyanın gızlı gerçekleri sırları
hads: sezgı gucu
hakaık-ı gaybiye: gızlı kalmış gerçekler
harika-ı zamanî: zamanında eşsız olan
hayt-ı semavi: semadan gokten gelen ip bağ.
hikayat: peygamberlere aıt hikâyeler
hikayet-ı ayanî: açık ve net anlatımlı hikayeler
husun: guzellik
i'caz: mu'cize benzennı yapmakta acze düşme.
ıhtılafî: goruş ayrılıgı olan hususlar
ımtızaç: kaynaşma
isyan: ıtaatsızlık, emre ıtaatsızlık.
ittıfakî: uzennde goruş bırlıgı olan hususlar
kasır: koşk saray
kure: dunya yuvarlagı.
kutub-ı Arabi: Arabca kıtaplar
kutuphane-i vucut: oluşturulan kutuphaneler
lisan: dıl
matmah-ı cihanı: dunyanın çok arzuladıgı ve beklediği şey
mazi: geçmış zaman
mekân: yerleşım alanı.
meyl-i şedit: şıddetlı meyıl arzu istek.
meylüttehaddi: karşı çıkma egilimi
mısıl: benzer
mızan: ölçu denge.
muktedir: guçlu.
musaddıkane: doğruluğu onaylanarak
musahhıhane: yanlışları duzelterek anlatma.
mutazammın: içine alan kapsayan
müessis: kurucu tesis eden.
müstakbel: gelecek zaman.
naklı: nakille gelen nakledilen.
nucum-ı asumanı: gokteki yıldızlar
revabıt-ı kevnıye: kainat ıle gayp alemi arasındakı ılışkıler
semavi: ılâhı kaynaklı gökten gelen
senevi: yıllık.
serair-i ilahi: Allah'a ve ilahıyat ılımlerıne aıt tum konular ve gızlı gizemli gerçekler
sudûr: ortaya çıkış
şevk-i taklit: taklıt etme, benzetme arzusu
tabir: yorum
tekzip: yalanlama.
tenzil: semadan ındınlen.
umur: ışler
ümmi: okuması yazması olmayan
vakı: olmuş meydana gelmiş
vasıta-i nuranı: nurlu parlak araçlar vasıtalar
yevmi: gunluk.
zevk-i i'caz: mu'cize olmanın verdıgı zevk.

Muvazene edilse, değil dânâ-i bîmüdanî, hatta en âmî adam, göz kulakla diyecek: "Bunlar ise insanî; şu ise asumanî."

Hem de hükmedecek: Şu bunlara benzemez, rütbesinde olamaz. Öyle ise, ya umumdan aşağı –bu ise, bilbedahe malûm olmuş butlanı.

Öyle ise umumun fevkindedir. Mazmunlan o kadar zamanda, kapı açık, beşere vakfedilmiş, kendine davet etmiş ervahıyla ezhanı

Beşer onda tasarruf, kendine de mal etmiş. Onun mazmunlan ile yine Kur'ân'a karşı çıkmamış; hiçbir zaman çıkamaz, geçti zaman-ı imtihanı

Sair kitaplara benzemez, onlara ma'kıs olmaz. Zira yirmi sene zarfında müneccemen hacetlere nispeten nuzulü, müteferrik, mütekatı, bir hikmet-i Rabbanî.

Esbab-ı nüzulü muhtelif, mütebayin. Bir maddede es'ile mütekerrir, mütefavit. Hâdisat-ı ahkâmı müteaddit, mütegayyir. Muhtelif, mütefank nüzulünün ezmanı.

Hâlât-ı telâkkisı mütenevvi, mütehalif. Aksam-ı muhatabı müteaddit, mütebaid. Gayat-ı irşadında mütederrıç, mutefavit. Şu esaslara mustenit binaî, hem beyanî,

Cevabî, hem hitabî. Bununla da beraber, selâset ve selâmet, tenasüp ve tesanüt, kemalini göstermiş. İşte onun şahıdi: Fenn-i beyan-ı maani.

Kur'ân'da bır hassa var, başka kelâmda yoktur. Bır kelâmı işitsen, asıl sahîb-i kelâmı arkasında görürsün, ya ıçınde bulursun. Üslûp, âyıne-ı ınsanî.

aksam-ı muhatap: muhatapların kısım kısım oluşu
amı: sıradan, cahil
asumanı: gökten gelen
âyıne-i insanı: insanı tanıtan degerini gösteren ayna
beşer: insanlık.
beyanî: istenilen ifadelerle.
bilbedahe: apaçık, herkesçe bilinen
binaî: uzerine bina edilen
butlan: yanlışlık, batıl oluş.
cevabî: cevap mahiyetinde
dana-i bımudanı: ilmi çok yuksek bılgın eşsiz âlım.
ervah: ruhlar
esas: temel degerler
esbab-ı nüzul: ayetlerin indırılme sebepleri.
es'ile: sualler sorular
ezhan: zihinler
ezman: zamanlar
fenn-ı beyan-ı maani: edebıyat ılımlerınden belagat ve beyan ile ılgılı bılımler
fevk: ustunde.
gayat-ı irşat: dogru yolu gosterme amaçlan ve hedeflen
hacet: ıhtıyaç.
hadisat-ı ahkam: hukumlere kanun ve kurallara zemin oluşturan olaylar
halat-ı telakkı: anlayış farklılıgındakı psıkolojık etkenler
hassa: ozellik duyu
hikmet-i Rabbanı: Rabbin hıkmetı, amaca ve gayeye donuk olması
hıtabı: her tabakaya hıtap eder şekılde
ınsanı: insanlıkla ılgılı, insanca
kelâm: soz
kemal: olgun mukemmel
ma'kıs: aksetme, karşılaştırma, benzer olma, kıyas
mal etme: sahıplenme.
malûm: bilinen
mazmun: kavram, genış anlamlı kelıme
muhtelif: ayrı ayrı, çeşıtlı
muvazene: kıyas karşılaştırma.
müneccemen: parça parça bolum bolum
mustenit: dayanan
müteaddit: sayıca çok.
mütebaid: bırbırınden uzak
mütebayin: bırbırınden farklı
mütederrıç: derece derece basamak basamak.
mutefarık: farklı farklı.
mutefavıt: çeşıtlı farklı farklı
müteferrik: ayrı ayrı, kısım, kısım
mütegayyir: degışken, degışen
mutehalif: bırbırıne muhalif
mütekatı': kesık kesık.
mutekerrir: tekrar eden
mütenevvi: çeşıt çeşıt.
nispeten: kıyasla
nüzul: nuzul edip gokten ınmesi
sahıb-ı kelâm: sozun sahıbı
sair: dıgerlen.
selâmet: guven verıcı.
selaset: kolay, açık ve ahenklı ifade
şahıt: bir hadıseyi goren ve tanıklık eden
tasarruf: sarf etme, kullanma
tenasup: uygunluk.
tesanüt: bır bınnı destekler şekıl de
umum: genel butun
üslûp: ifade tarzı
vakfetmek: insanların genel istıfadesıne sunmak, bagışlamak.
zaman-ı imtihan: imtıhan deneme zamanı
zira: çunku

Ey sail-i misalî! Sen kı icaz istedın, ben de işaret ettım. Eğer tafsîl istersen, haddımın harıcınde. Sınek seyretmez asumanı.

Zıra o kırk envaı i'cazından yalnız bır tekını kı, cezalet-i nazmıdır, *Işaratü'l-I'caz*'da sıkışmadı tıbyanı.

Yüz sahife tefsirım ona kâfi gelmedi. Senın gibi ruhanî ılhamlan ziyade, ben istiyorum senden tafsîl ile beyanı.

• • •

اُولاَشْمَزْ دَسْتِ أَدَبِ غَرْبِ هَوَسْ بَارِ هَوَاكَارِ دَهَادَارْ
دَأْبِ أَدَبِ أَبَدْ مُدَّتِ قُرْآنِ ضِيَابَارِ شِفَاكَارِ هُدَادَارْ

{ULAŞMAZ DEST-I EDEB-İ GARB-I HEVESBAR-I HEVAKÂR-I DEHADAR / DE'B-I EDEB-I EBED-MUDDET-I KUR'ÂN-I ZİYABAR-I ŞIFAKÂR-I HÜDADAR} [1]

Kâmilîn insanların zevk-i maâlîsını hoşnut eden bir hâlet, çocukça bır hevese, sefıhçe bir tabıat sahıbıne hoş gelmez,

Onlan eğlendırmez. Bu hıkmete bınaen, bir zevk-i suflî, sefih, hem nefsî ve şehevanî, içinde tam beslenmiş; zevk-ı ruhîyi bilmez.

Avrupa'dan tereşşuh etmış şu hâzır edebıyat, romanvari nazarla Kur'ân'da olan letaif-i ulvıyet, mezâyâ-i haşmetı goremez, hem tadamaz,

Kendındekı mıhengı ona ayar edemez. Edebıyatta vardır üç meydan-ı cevelân; onlar içinde gezer, hancine çıkamaz.

1 Heva duşkunu hevese dayalı dehasının bır urunu olan Batı edebıyatının elı ebede kadar devam eden Kur'ân ın nur ve şıfa saçan hıdayet bahşeden ahlâkına ulaşamaz

asuman: gokler
ayar etme: kıymet bıçme, değer lendırme
beyan: soz ıfade
cezalet-ı nazım: ifadenın akıcılıgı ve çekıcılıgı
de'b-ı edep: edep kurallan ahlak
dest-i edep: edebıyat elı
ebed-muddet: sonsuza kadar
envaı icaz: ınıu cize çeşıtlen
garb-ı hevesbar: Batının hevesınden kaynaklanan
had: yetkı
halet: durum duygu
hariç: dışında
hevakar-ı dehadar: nefsın istek ve arzularından çıkan dehaya dayanan
heves: nefsin hoşuna giden basit zevklı duygu
hudadar: hıdayet verıcı
ıcaz: kısa oz ve anlamlı
işaratü'l-I'caz: Bedıuzzaman ın Doğu cephesınde yazdığı tefsır
kâfi: yeterlı.
kâmilîn: kemal ve fazılet sahıbı
Kur'ân-ı ziyabar: ışık ve nur saçan Kur'ân
letaif-ı ulviyet: yüksek duygular
meydan-ı cevelan: hareket alanı.
mezaya-i haşmet: heybetlı haşmetlı vasıflar
mihenk: deger belırten ölçu
nefsî: bedene aıt.
romanvari nazar: romana benzer bakıs açısı
ruhanî ilham: ruha gelen sezgıler doğuşlar
sail-i misalî: hayaldekı temsılcı soru soran
sefih: zevk ve eğlenceye duşkün budala akılsız.
şehevanı: şehvetle alakalı
şıfakar: şıfa veren.
tabıat: doğa canlı cansız eşya
tafsîl: genış ızahlı uzatmak.
tefsir: Kur'ân ın yorumlu açıklaması
tereşşuh: sızmak kaynaklanmak.
tıbyan: açıklama açıkça anlatma
zevk-ı maalı: yuce degerlı zevkler
zevk-ı ruhı: ruha aıt yuksek zevkler
zevk-ı suflî: aşagılık zevkler
ziyade: dan fazla

Ya aşkla hüsündür, ya hamaset ve şehamet, ya tasvir-i hakikat. İşte yabanî edebse, hamaset noktasında hakperestliği etmez;

Belki, zalım nev-i beşerin gaddarlıklarını alkışlamakla, kuvvetperestlik hissini telkin eder. Hüsün ve aşk noktasında aşk-ı hakikî bilmez;

Şehvetengiz bir zevki nefislere de zerk eder. Tasvir-i hakikat maddesinde, kâinata sanat-ı İlâhî suretinde bakmaz,

Bir sıbga-i Rahmanî suretinde göremez, belki, tabiat noktasında tutar, tasvir ediyor, hem ondan da çıkamaz.

Onun için, telkini aşk-ı tabiat olur; maddeperestlik hissi, kalbe de yerleştirir, ondan ucuzca kendini kurtaramaz.

Yine, ondan gelen dalâletten neş'et eden ruhun ıztırabatına, o edepsizlenmiş edeb, müsekkin, hem münevvim, hakikî fayda vermez.

Tek bir ilâcı bulmuş, o da romanlanymış. Kitap gibi bir hayy-ı meyyit, sinema gibi bir müteharrik emvat. Meyyit hayat veremez.

Hem tiyatro gibi tenasuhvari, mazi denilen geniş kabrin hortlakları gibi şu üç nevi romanlanyla hiç de utanmaz.

Beşerin ağzına yalancı bir dil koymuş, hem insanın yüzüne fasık bir göz takmış, dünyaya bir alüfte fistanını giydirmiş, hüsn-ı mücerret tanımaz.

alüfte: iffetsiz kadın
aşk: aşırı, ölçüsüz sevgi, tutku
aşk-ı hakikî: gerçek sevgi
aşk-ı tabiat: ölçüsüz tabiat sevgisi
beşer: insanlık.
dalâlet: yanlış inançtan kaynaklanan sapıklık.
edepsiz: ahlak dışı, ahlaka uygun olmayan
emvat: ölüler
fasık: günahkâr
fistan: elbise
gaddarlık: haksızlık, haddi tecavüz etmek.
hakikî: gerçek.
hakperestlik: hakkı üstün tutmak.
hamaset: kahramanlık.
hayy-ı meyyit: canlı cenaze
hiss: duygu
hortlak: ölünün yeniden dirilmesi
hüsn-ı mücerret: mükemmel, noksansız güzellik.
hüsün: güzellik
ıztırabat: sıkıntılar, üzüntüler
kâinat: canlı-cansız bütün varlıklar, madde âlemi
maddeperestlik: maddeye taparcasına değer verme, esir verme
mazi: geçmiş zaman
meyyit: ölü
münevvim: uyutucu
müsekkin: sakinleşünci
müteharrik: hareketli.
nefis: beden
neş'et: kaynaklanma.
nev-i beşer: insanlık.
nevi: çeşit.
sanat-ı İlâhî: Allah'ın sanatı, mükemmel eserleri.
suret: resim, şekil
sıbga-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın rahmetinden çıkan boya ve sanat
şehamet: akıl ve zekâdan kaynaklanan cesaret
şehvetengiz: şehvet uyandıran
tabiat: doğa, canlı-cansız eşya
tasvir: anlatma, resmini ortaya koyma
tasvir-i hakikat: gerçeklerin ortaya konulması, resmedilmesi.
telkin: aşılama.
tenasuhvari: ruhların beden de geçirmesi şeklinde.
yabanî edeb: batı edebiyatı
zalım: haksızlık yapan, zulmeden
zerk etme: aşılama
zevk: tat, hoşa gitmek.

Güneşi gösterirse, san saçlı güzel bir aktristi kâne ihtar eder. Zahiren der: "Sefahat fenadır, insanlara yakışmaz."

Netice-i muzırrayı gösterir. Hâlbuki sefahate öyle müşevvikane bir tasviri yapar ki, ağız suyu akıtır, akıl hâkim kalamaz.

İştihayı kabartır, hevesi tehyiç eder; his daha söz dinlemez. Kur'ân'daki edebse, hevayı kanştırmaz.

Hakperestlik hissi, hüsn-i mücerret aşkı, cemalperestlik zevkı, hakikatperestlik şevki verir. Hem de aldatmaz.

Kâinata tabiat cihetinde bakmıyor. Belki bir sanat-ı İlâhî, bir sıbga-ı Rahmanî noktasında bahseder; akıllan şaşırtmaz.

Marifet-ı Sânıin nurunu telkin eder, her şeyde ayetini gösterir. Her ikisi rikkatli birer hüzün de veriyor; fakat birbirine benzemez.

Avrupazade edebse, fakdulahbaptan, sahipsizlikten neş'et eden gamlı bir hüznü veriyor; ulvî hüznü veremez.

Zira sağır tabiat, hem de bir kör kuvvetten mülhemâne aldığı bir hıss-ı hüzn-i gamdar. Âlemi bır vahşetzar tanır; başka çeşit göstermez.

O surette gösterir, hem de mahzunu tutar, sahipsiz de olarak yabanîler içinde koyar, hıçbır ümıt bırakmaz.

Kendine verdığı şu hıss-ı heyecanla git gıde ılhada kadar gider, ta'tîle kadar yol verir. Dönmesi müşkül olur; belkı daha dönemez.

aktrist: artıst.
alem: varlık.
Avrupazade edeb: Avrupa taklitçısı edebiyat.
ayet: delil, burhan.
bahsetmek: anlatma, ifade etme.
cemalperestlik zevkı: güzelliğe duşkunluk tadı.
fakdulahbap: yalnızlık, dostsuzluk, ahbabın yokluğu.
fena: kötü.
gamlı hüzün: yalnızlıktan kaynaklanan uzüntü.
hakikatperestlik şevki: gerçeğe tutkunluk heyecanı.
hakperestlik hissi: gerçeği bulma arzusu.
heva: aklın başıboş olçusuz arzusuna gore hareket etme.
heves: nefsin hoşuna giden arzu ve istekler.
his: duygu.
hıss-i heyecan: korkutucu, urkutucu duygu.
hiss-i hüzn-i gamdar: umıtsızlık veren acı ve acınacak uzüntü.
hüsn-i mücerret aşkı: noksansız güzellik sevgisi.
ihtar: hatırlatma.
ilhad: hıçbır değer tanımayan dınsızlık.
ıştıha: yeme, içme arzusu.
kâinat: madde âlemi, varlık.
karı: okuyucu, okuyan.
kor kuvvet: insanın ihtiyacını ve kendisini görmeyen güç.
mahzun: uzüntu vendi.
marifet-ı Sanı: sanatkar ustayı tanıtma.
mülhemâne: sezinlenen ilham alınan.
muşevvıkkârâne teşvik: edercesine.
müşkül: zor.
neş'et etme: kaynaklanma.
netice-i muzırra: zararlı sonuç.
nur: ışık, aydınlık.
rikkatlı huzun: şefkatten kaynaklanan uzüntü.
sağır tabiat: insanı dinlemeyen eşya.
sanat-ı İlahı: Allah'ın eseri.
sefahat: haram zevklere duşkunluk.
suret: şekil.
sıbga-i Rahmanî: merhametli olan Allah'ın rahmetinin boyası.
tasvir: hayale resmetme.
ta'tıl: Allah'ı inkâr, her şeyi red etme.
tehyiç: heyecan vermek.
teikin: aşılama.
ulvı hüzun: yüce değerli uzüntü.
vahşetzar: urkutucu.
yabanı: insanı yalnız bırakan.
zahiren: görünüşte.

Kur'ân'ın edebi ise, öyle bir hüznü verir ki, âşıkane hüzündür, yetimâne değildir. Firakulahbaptan gelir, fakdulahbaptan gelmez.

Kâinatta nazarı, kör tabiat yerine, şuurlu, hem rahmetli bir sanat-ı İlâhî onun medar-ı bahsi. Tabiattan bahsetmez.

Kör kuvvetin yerine, inayetli, hikmetli bir kudret-i İlâhî ona medar-ı beyan. Onun için, kâinat vahşetzar suret giymez.

Belki muhatab-ı mahzunun nazarında oluyor bir cemiyet-i ahbap. Her tarafta tecavüp, her canıpte tahabbup, ona sıkıntı vermez.

Her köşede istinas, o cemiyet içinde mahzunu vazediyor bir huzn-ı müştakane; bir hıss-ı ulvî verir, gamlı bir hüznü vermez.

İkisi birer şevki de verir. O yabanî edebin verdiği bir şevk ile nefis düşer heyecana, heves olur münbasıt, ruha ferah veremez.

Kur'ân'ın şevki ise, ruh düşer heyecana, şevk-ı maâlî verir. İşte bu sırra binaen, şeriat-ı Ahmediye (ASM) lehviyatı istemez.

Bazı alât-ı lehvi tahrim edip, bir kısmı helâl diye izin verip; demek hüzn-ı Kur'ânî veya şevk-i tenzilî veren alet zarar vermez.

Eğer hüzn-i yetimî veya şevk-i nefsanî verse, alet haramdır. Değişir eşhasa göre; herkes birbirine benzemez.

• • •

alat-ı lehv: çalgı ve müzik aletleri
alet: araç, vasıta
âşıkane hüzün: sevgiyi netice veren uzuntu
canip: taraf, yön
cemiyet-i ahbap: dostlar meclisi
eğer: şayet.
eşhas: şahıslar, bireyler, fertler
fakdülahbap: dostsuzluk, yalnızlık.
ferah: rahatlık, genişlik.
firakulahbap: dosttan ayrılmak.
gamlı huzun: yalnızlıktan kaynaklanan uzuntu.
haram: yasak
helâl: müsaade etme
heves: nefsin düşük arzuları
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hıss-i ulvî: yüce duygu
hüzn-i Kur'anî: Kur'ân'ın verdiği kudsi uzuntu
huzn-i müştakane: kavuşma şevki içindeki uzuntu
hüzn-i yetimî: terk edilmişlik, kimsesizlik uzuntusu
inayet: yardım
istinas: yakınlaşma, dostluk kurma
kainat: varlık âlemi.
kor kuvvet: sonucu görmeyen kontrolsüz güç.
kudret-i İlahî: Allah'ın gücü, kuvveti
Kur'an'ın edebi: Kur'an'ın edebiyatı
Kur'ân'ın şevki: Kur'an'ın verdiği gayret ve heyecan
lehviyat: insanı alçaltan oyun ve eğlenceler
mahzun: üzüntülü.
medar-ı bahsi: söz konusu
medar-ı beyan: açıklama sebebi
muhatab-ı mahzun: dosttan ayrılık üzüntüsü içindeki muhatap
münbasıt: yayılma, genişleme
nefis: beden, kişi
rahmetli: rahmet sonucu
ruh: insanın manevi yönü
sanat-ı İlahi: Allah'ın eseri ve sanatı
suret: şekil
şeriat-ı Ahmediye: Peygamberimizin dini
şevk: gayret, heyecan.
şevk-ı meali: yüksek gayret.
şevk-i nefsani: bedene alt düşük insanı alçaltan gayretler
şevk-i tenzili: dine ait, ahirete yönelik gayret.
şuurlu: bilinçli
tahabbup: karşılıklı sevgi, muhabbet.
tahrim: yasaklama
tecavüp: istegine cevap veren
vahşetzar: ürkuntu ve terk edilmişlik duygusu veren yer
vazetmek: koymak.
yabanı edeb: batı edebiyatı
yetimane: kimsesizlik.

DALLAR, SEMERATI, RAHMET NAMINA TAKDIM EDIYOR

Şecere-i hilkatın dalları her tarafta semerat-ı nıamı zî-ruhun ellerine zahiren uzatıyor.

Hakikatte bir yed-i rahmet, bir dest-i kudrettir ki, o semeratı, o dalları içinde sizlere uzatıyor.

O yed-i rahmetı, siz de şükür ile öpünüz. O dest-ı kudreti de minnetle takdis ediniz.

• • •

FATIHA'NIN AHIRINDE IŞARET OLUNAN ÜÇ YOLUN BEYANI

Ey birader-i püremel! Hayalini ele al, benimle beraber gel. Işte bır zemındeyız. Etrafına bakarız, kımse de görmez bizi.

Çadır direkleri hükmünde yüksek dağlar üstünde, karanlıklı bır bulut tabakası atılmış. Hem o dahı kaplatmış zeminimızin yüzü,

Müncemit bir sakfolmuş. Fakat altı, yüzü açıkmış, o yüz güneş görürmüş. Işte bulut altındayız, sıkıyor zulmet bizi.

Sıkıntı da boğuyor; havasızlık öldurur. Şımdı bıze üç yol var, bir âlem-i ziyadar. Bır kere seyrettımdı, bu zemın-ı mecazî.

Evet, bır kere buraya da gelmışım, uçunde ayn ayrı gıtmışım. *Bırıncı yolu* budur: Ekseri burdan gıder. O da devr-ı âlemdır, seyahate çeker bızı.

beyan: ifade etme, anlatma
birader-i püremel: çok uzun arzu ve emeller peşinde koşan hayalcı kardeş.
dest-ı kudret: kudret eli
devr-i âlem: varlık dünyasında gezinti
ekser: çoğunlukla.
Fatiha: Kur'ân-ı Kerîm'in ilk sûresi
hakıkat: gerçek
hayal: gerçekte olmayan zihnin canlandırdığı temsiller
işaret olunan: tarif edilen, gösterilen
kapıama: kuşatma
mınnet: yapılan iyiliği bilme ve karşısında ezilme
müncemit: donmuş
namına: adına
rahmet: merhamet, yaratma, rızıklandırma, esirgeme
sakf: tavan
semerat: meyveler, faydalar ve nimetler
semerat-ı nıam: nimet meyveleri
seyahat: yolculuk
şecere-ı hilkat: yaratılış ağacı.
şükür: Allah'a imanla minnet ve teşekkürü ifade etmek.
takdim: sunma
takdis: kudsî bilme, her türlü noksan ve eksiklikten arındırma
yed-ı rahmet: merhamet ve şefkat eli
zahiren: görünüşte
zemın yüzü: yer yüzü
zemin: yer
zemin-i mecazi: gerçekte olmayan hayalî yer
zîruh: ruhlu, ruh sahibi
zulmet: karanlık

ahır: son
alem-i ziyadar: aydınlık dünya.

İşte biz de yoldayız, böyle yayan gideriz. Bak şu sahranın kum deryalarına, nasıl hiddet saçıyor, tehdit ediyor bizi.

Bak şu deryanın dağvari emvacına: O da bize kızıyor. İşte, elhamdülillâh, öteki yüze çıktık. Görürüz güneş yüzü.

Fakat çektiğimiz zahmeti ancak da biz bilirz. Of, tekrar buraya döndük, şu zemin-i vahşetzar, bulut damı zulmettar. Bize lâzım, revnaktar eder kalbdeki gözü.

Bir âlem-i ziyadar. Fevkalâde eğer bir cesaretin var, gireriz de beraber, bu yolu. Purhatarkâr *ikinci yolumuzu,*

Tabiat-ı arzı deleriz, o tarafa geçeriz. Ya fıtrî bir tünelden titreyerek gideriz. Bir vakitte bu yolda seyrettim de geçtim, bînaz ve pürniyazı.

Fakat o zaman tabiatın zemini eritecek, yırtacak bir madde var idi elimde. *Üçüncü yolun* o delil-i mu'cizi,

Kur'ân onu bana vermişti. Kardeşim, arkamı da bırakma, hiç de korkma. Bak, hâ şurada tünelvari mağaralar, tahtelarz akıntılar, beklerler ikimizi,

Bizi geçirecekler. Tabiat da, şu müthiş cümudiyeleri de, seni hiç korkutmasın. Zira, bu abus çehresi altında merhametli sahibinin tebessümlü yüzü.

Radyumvari o madde-i Kur'ân'ı ışıkla sezmiştim. İşte, gözüne aydın! Ziyadar âleme çıktık. Bak şu zemin-i pürnazî,

abus çehre: asık, ekşi suratlı
âlem: dünya
alem-i ziyadar: aydınlık ışıklı alem.
bınaz: nazlanmadan.
cumudiyet: katılık.
dağvari: dağ gibi.
dam-ı zulmettar: karanlıklı tavan
delil-i mu'cız: insanların benzerini yapmaktan aciz kaldığı deliller
derya: deniz.
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun
emvaç: dalgalar
fevkalâde: mükemmel olağanüstü
fıtrî: yaratıldığı şekilde doğal
hiddet: öfke
lazım: gerekli
madde-i Kur'ân: Kur'an'ın maddesi
merhamet: rahmet edici
öteki: diğeri.
purhatarkar: tehlikelerle dolu çok tehlikeli
pürniyaz: yalvararak.
radyumvari: radyum gibi.
revnaktar: güzel seslerle bezenmiş
sahra: çöl, ova.
tabiat: varlıklar
tabiat-ı arz: yerin altı
tahtelarz: yer altı
tebessum: gülümseme, gülüş
tehdit: korkutma, göz dağı verme
tünelvari: tünel gibi.
vakit: zaman
zemin: yer
zemin-i pürnaz: çok nazlı yer
zemin-i vahşetzar: ıssız, ürkütücü yer
ziyadar: ışıklı.

Bu feza-i lâtif, şirin, yahu, başını kaldır, bak; semavata ser çekmiş, bulutları da yırtmış, aşağıda bırakmış, davet ediyor bızı.

Şu Şecere-i Tuba, meğer o Kur'ân imiş, dalları her tarafa uzanmış. Tedelli eden bu dala biz de asılmalıyız; oraya alsın bızı.

O şecere-i semavî, bır tımsalı, zeminde olmuş şer-i enverî. Demek zahmet çekmeden o yol ile çıkardık bu âlem-i zıyaya, sıkmadan zahmet bizi.

Madem yanlış etmişız; eski yere döneriz, doğru yolu buluruz. Bak üçüncü yolumuz, şu dağlar üstünde durmuş olan şehbazî,

Hem de bütün cıhana okuyor bır ezanı. Bak müezzın-i azama, Muhammedü'l-Haşimî (ASM), davet eder ınsanı âlem-ı nur-i envere, ilzam eder niyaz ile namazı.

Bulutlan da yırtmış, bak bu hüda dağlanna; semavata ser çekmiş, bak şerıat cıbaline, nasıl müzeyyen etmış zeminımızın yüzü gözü.

İşte çıkmalıyız buradan, hımmet tayyaresiyle. Ziya-i nesim orada, nur-i cemal orada. İşte buradadır Uhud-i tevhid, o cebel-i azizî,

İşte şuradadır Cudi-i İslâmiyet, o cebel-i selâmet. İşte Cebelü'l-Kamer olan Kur'ân-ı Ezher. Zulâl-i Nil akıyor o muhteşem menbadan; iç o âb-ı lezizi.

فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ۞ [1] وَاٰخِرُ دَعْوَانَا اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [2]

1 Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah ın şanı ne yücedir. (Mü minun Suresi 14.)
2. Dualarımız ise şu sözle sona erer: Âlemlerin Rabbi olan Allah a hamd olsun. (Yunus Suresi 10 ayetten iktibas.)

âb-ı leziz: lezzetli su.
âlem-i nur-i enver: nurlanın ıçın de bulunan dünya.
alem-i zıya: aydınlık dünya.
cebel-i azız: şerefli ustun dağ.
cebel-i selamet: emnıyet ve güven veren dağ.
Cebelü'l-Kamer: Nıl nehrinin çıktığı Kamer dagı.
Cudi-i İslâmıyet: Hazret-i Nuh un gemısını üzennde taşıyan Cudi dagı gıbi olan Islamıyet.
feza-i lâtif: çok hoş uzay.
hımmet: gayretin sonucu yapılan yardım ve kazanım.
huda: hıdayet yolu, hıdayet. Islamıyet.
ılzam: luzumunu onemını ıfade etme.
Kur'an-ı Ezher: parlak, her şeyi aydınlatan Kur'an.
meger: eğer, şayet.
menba: kaynak.
Muhammedü'l-Haşımı: Haşimi soyundan gelen ahırzaman peygamben.
muhteşem: ıhtışamlı, mukemmel.
müezzin-i azam: en buyuk müezzin.
müzeyyen: süslü.
niyaz: Allah a dua etme.
nur-i cemal: güzellik nuru.
semavat: gokler.
ser çekme: baş kaldırma.
şecere-i semavi: semavi agaç.
Şecere-i Tuba: kökleri cennette, dalları dünyaya uzanmış olan tuba agacı.
şehbazı: beyaz doğan kuşu.
şer-i enver: çok nurlu şerıat dın.
şerıat cıbalı: şerıat dagı.
şirin: guzel, hoş.
tayyare: uçak.
tedelli: uzanıp egılmış.
tımsal: görüntu.
Uhud-i tevhid: Uhud Dagı gıbı saglam ve sarsılmaz tevhid ınancı.
zahmet: sıkıntı.
zemin yüzü: yer yuzu.
zemin: yer.
ziya-ı nesim: tatlı, hoş ruzgar esıntı.
zulal-ı Nil: temız ve berrak akan Nıl nehrı.

Ey arkadaş! Şimdi hayali baştan çıkar, aklı kafaya geçir. Evvelki iki yolun mağdub ve dâllîn yolu, hatarları pek çoktur, kıştır daim güz, yazı.

Yüzde biri kurtulur. Eflâtun, Sokrat gibi. Üçüncü yol sehildir, hem karîb-i müstakimdir. Zayıf, kavi müsavi, herkes o yoldan gider. En rahatı budur ki: şehit olmak, ya gazi.

İşte neticeye gireriz. Evet, deha-i fennî –evvelki iki yoldur ona meslek ve mezhep. Fakat hüda-i Kur'ânî– üçüncü yoldur onun sırat-ı müstakimi. İsal eder o bizi.

اَللّٰهُمَّ « اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۞ صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّآلِّينَ » اٰمِينَ [1]

• • •

HAKİKİ BÜTÜN ELEM DALÂLETTE, BÜTÜN LEZZET İMANDADIR
HAYAL LİBASINI GİYMİŞ MUAZZAM BİR HAKİKAT

Ey yoldaş-ı hüşdar! Sırat-ı müstakimin o meslek-i nuranî, mağdub ve dâllînin o tarik-ı zulmanî, tam farklarını görmek eğer istersen, ey aziz!

Gel, vehmini ele al, hayal üstüne de bin. Şimdi seninle gideriz zulumat-ı ademe. O mezar-ı ekberi, o şehr-i puremvatı bir ziyaret ederiz.

Bir Kadîr-i Ezelî, kendi dest-ı kudretle bu zulumat-ı kıt'adan bizi tuttu çıkardı, bu vücuda bindirdi, gönderdi şu dünyaya, şu şehr-i bîlezaiz.

1- Allah'ım! Bizi doğru yola ilet. • Kendilerine nimet ve ihsanda bulundurduğun peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet, azabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil." (Fatiha Suresi, 6-7.) Âmin.

aziz: saygın, muhterem
dalalet: yanlış fikir ve kanaat ile doğru yoldan sapmak.
dâllîn: ilim ve felsefe yolu ile hak yoldan sapanlar
deha-i fennî: fen ve felsefe ile gelişmiş akıl
dest-i kudret: kudret eli
Eflatun: Platon (MÖ 429-347) Sokrat'ın talebesi olan Yunan filozofu
elem: ıztırap, acı.
gazi: Allah yolunda mücadele ederek zafer kazanan
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hayal: zihinde canlandırılan gerçek dışı hülyalar
huda-i Kur'anî: Kur'an'ın hidayete götüren yolu
iman: Allah'ın birliğine ve ahirete inanma.
İsal etmek: ulaştırmak.
Kadir-i Ezelî: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan sonsuz güç ve kudret sahibi
karîb: yakın
kavi: kuvvetli
lezzet: zevk
libas: elbise.
mağdub: Allah'ın öfkesini çekenler
meslek: felsefi yol ve metot
meslek-i nuranî: aydınlık, nurlu yol, metot ve sistem
mezar-ı ekber: en büyük mezar
mezhep: Allah rızasına götüren yol ve usul
muazzam: çok büyük.
müsavi: eşit.
müstakim: istikametli, doğru yol
sehil: kolay
Sokrat: Socrates (MÖ 470-400) akıllı Tevhidi bulan Yunan filozofu
sırat-ı müstakim: istikametli, doğru yol
şehit olmak: Allah yolunda hayatını feda etmek.
şehr-i bilezaiz: lezzet vermeyen şehir
şehr-i puremvat: ölülerle dolu şehir
tarik-ı zulmanî: karanlıklı yol
vehim: zan ve kuruntu
vücut: varlık
yoldaş-ı hüşyar: uyanık yol arkadaşı
zayıf: güçsüz
ziyaret: görmeye gitme
zulumat-ı kıt'a: karanlıklar ülkesi
zulumat-ı adem: yokluk karanlıkları

İşte şimdi biz geldik şu âlem-i vücuda, o sahra-i haile. Gözümüz de açıldı, şeş cihette biz baktık. Evvel istitafkârâne önümüze bakanz.

Lâkin beliyyeler, elemler, önümüzde düşmanlar gibi tehacüm eder. Ondan korktuk, çekindik. Sağa sola, anasır-ı tabâyıe bakarız, ondan medet bekleriz.

Lâkin biz görüyoruz ki, onlann kalbleri kasıye, merhametsiz. Dişlerini bilerler, hiddetli de bakarlar. Ne naz dinler, ne niyaz.

Muztar adamlar gibi, me'yusâne, nazarı yukarıya kaldırdık. Hem istimdatkârâne, ecram-ı ulviyeye bakarız; pek dehşetli tehditkâr da görürüz.

Güya birer gülle, bomba olmuşlar, yuvalardan çıkmışlar, hem etraf-ı fezada pek sür'atlı geçerler. Her nasılsa ki onlar birbirine dokunmaz.

Ger birisi yolunu kazara bir şaşırtsa, eliyazubillâh, şu âlem-i şahadet ödü de patlayacak. Tesadüfe bağlıdır; bundan dahi hayır gelmez.

Me'yusâne nazarı o cihetten çevirdik, elîm hayrete düştük. Başımız da eğildi, sinemizde saklandık. Nefsimize bakanz, mutalâa ederiz.

İşte işitiyoruz. Zavallı nefsimizden binlerle hacetlerin sayhaları geliyor, binlerle fâkatlerin eninleri çıkıyor. Teselliyi beklerken tevahhuş ediyoruz.

Ondan da hayır gelmedi. Pek ilticakârâne vicdanımıza girdik. İçine bakıyoruz, bir çareyi bekleriz. Eyvah, yine bulmayız. Biz medet vermeliyiz.

âlem-i şahadet: görünen madde alemi
âlem-i vücut: varlık dünyası
anasır-ı tabayı: tabiatta bulunan unsurlar, dağlar, taşlar ve varlıklar
beliyyeler: belâ ve musibetler
cihet: yön
çare: fayda, menfaat.
ecram-ı ulviye: gökteki cisimler, gezegenler, yıldızlar
elemler: acı ve uzuntu
elim: acı ve uzuntu verici
eliyazubillah: Allah korusun
enin: acı ve uzüntüden inleme.
etraf-ı feza: gök yüzü, uzayın çevresi
eyvah: yok mu kurtaran
fakat: yoksulluk, fakirlik, ihtiyaç
ger: eğer
gülle: top mermisi.
güya: sanki
hacet: ihtiyaç.
hayret: şaşkınlık.
hayır: fayda
hiddet: öfke
ilticakarane: sığınır gibi
istimdatkarane: yardım ister şekilde
istitafkârane: merhamet is teyene yakışır şekilde.
kasıye: katı, sert.
kazara: ânıden, birden bire bir kaza sonucu
lakin: ama, fakat.
medet: imdat, yardım isteme
merhamet: acıma duygusu
me'yusane: umitsizce
muztar: zorda kalma, çaresiz
mutalaa: etraflıca inceleme.
naz: cilve
nazar: bakışını çevirme, bakma, gözü çevirme.
nefis: beden insanın bedensel yonu
niyaz: dua, yalvarış.
ödü patlamak: çok korkmak, korkudan ölmek
pek dehşetli: çok korku vencı.
sahra-i hail: korku veren çöl
sayha: yüksek ses
sine: göğüs
şeş cihet: altı yön
tehacüm: hücum etme
tehditkar: tehdit edici, korkutucu
tesadüf: rastlantı
teselli: yatıştırma
tevahhuş: korkutma
vicdan: insanın iyiyi kötüden ayırma kabiliyeti
zavallı: çaresiz.

Zıra onda görünür, binlerle emelleri, galeyanlı arzular, heyecanlı hissiyat, kâinata uzanmış. Her birinden titreriz, hıç yardım edemeyiz.

O âmâl, sıkışmışlar vücud-i adem içinde, bir tarafı ezele, bır tarafı ebede uzanıp gidiyorlar. Öyle vus'atleri var, ger dünyayı yutarsa o vıcdan da tok olmaz.

İşte bu elîm yolda nereye bir başvurduk, onda bir belâ bulduk. Zıra mağdub ve dâllîn yolları böyle olur. Tesaduf ve dalâlet o yolda nazarendaz.

O nazarı biz taktık, bu hale böyle düştük. Şımdi dahı hâlımız kı mebde ve meadı, hem Sâni ve hem haşri muvakkat unutmuşuz.

Cehennemden beterdir, ondan daha muhriktir, ruhumuzu eziyor. Zira o şeş cihetten ki onlara başvurduk, öyle hâlet almışız.

Kı, yapılmış o hâlet, hem havf ile dehşetten, hem acz ile ra'şetten, hem kalâk ve vahşetten, hem yütüm ve hem yeisten mürekkep vicdansûz.

Şimdı her cihete mukabil bir cepheyı alırız, def'ine çalışınz. *Evvel*, kudretimize müracaat edenz. Vâesefa görürüz.

Kı âcıze, zaife. *Sanıyen*, nefiste olan hacatın susmasına teveccüh ediyoruz. Vâesefa, durmayıp bağınrlar görürüz.

Salisen, ıstımdatkârâne, bir halâskân ıçın bağınr, çağırınz; ne kimse işitiyor, ne cevabı veriyor. Biz de zannediyoruz.

âcize: âcız, güçsuz, kuvvetsiz.
acz: zayıflık.
âmâl: gelecekle ilgili istek ve arzular
arzu: istek.
belâ: felâket, musıbet.
beter: daha kötü
cehennem: azap yurdu
cephe: başkasına karşı açılan yon
cihet: yon
dalalet: sapıklık
dallın: ılım ve felsefe ile yoldan çıkanlar
def'ine çalışmak: gıderilmesi ıçın uğraşmak, uzaklaştırmaya çalışmak.
dehşet: urperti ve heyecan
ebed: sonunun ve nıhayetinın bulunmaması
elîm: acı ve uzuntu veren
emeller: arzu ve istekler
evvel: once
ezel: başı olmamak
galeyan: azgın coşkun
ger: eger
hacat: ıhtıyaçlar
hâl: durum.
halaskar: kurtarıcı.
halet: hal, durum, vazıyet.
haşır: bedenin olumunden sonra dırılmesı
havf: korku
hıssıyat: duygular
istımdatkarane: medet ve yardım ıstercesine
kaınat: varlıklar
kalak: sıkıntı, huzursuzluk.
kudret: güç, kuvvet.
magdub: Allah ın ofkesini çekenler
mead: sonuç, son nokta
mebde: başlangıç.
muhrık: yakıcı.
mukabil: karşı
muvakkat: geçıcı
murekkep: oluşmuş, bır araya gelmiş.
nazarendaz: goz gezdıren, bakan
nefis: ınsanın bedensel yonu
ra'şet: titreyiş, ürperme
ruhu ezmek: ruhu rencide etmek.
salisen: uçuncusu
Sâni: her şeyı sanatlı ve mükemmel bır şekılde yaratan Allah
sanıyen: ıkıncısı
şeş cihet: altı yon
tesaduf: rastlantı
teveccüh: yonelme, ilgilenme.
vaesefa: ne yazık kı, yazıklar olsun
vahşet: yabancılık ve yalnızlıktan kaynaklanan korku
vıcdan: ınsanın iyiyi kotuden ayırma duygusu
vicdansûz: vicdanı yakan
vucud-ı adem: yokluğun var olması, yokluk alemi
vüs'at: genişlik.
yeis: umıtsızlık.
yütüm: kımsesızlık, yetımlık.
zaife: güçsuz, zayıf
zannetmek: tahmın etmek
zira: çunku

Her bir şey bize düşman, her bir şey bizden garip. Hiçbir şey kalbimize bir teselli vermiyor; hiç emniyet bahşetmez, hakikî zevki vermez.

Rabian, biz ecram-ı ulviyeye baktıkça, onlar nazara verir bir havf ile dehşetı. Hem vicdanın müz'ici bir tevahhuş geliyor akılsûz, evhamsaz.

İşte, ey birader! Bu dalâletin yolu, mahiyeti şöyledir. Küfürdekı zulmeti bu yolda tamam görduk. Şimdi de gel kardeşim, o ademe döneriz.

Tekrar yine geliriz. Bu kere tarıkımız sırat-ı müstakîmdir, hem ımanın yoludur. Delil ve imamımız, inayet ve Kur'ân'dır, şehbaz-ı edvarpervaz.

İşte Sultan-ı Ezel'in rahmet ve inayetı vakta bizi istedi, kudret bizi çıkardı, lütfen bizi bındirdi kanun-i meşıete etvar üstünde perdaz.

Şımdi bizi getirdi, şefkat ile gıydirdi şu hil'at-ı vücudu. Emanet rütbesini bize tevcih eyledi, nişanı, niyaz ve namaz.

Şu edvar ve etvarın, bu uzun yolumuzda birer menzil-i nazdır. Yolumuzda teshilât içindir kı, kaderden bir emirname vermiş sahıfede cephemiz.

Her nereye geliriz, her hangi taıfeye mısafir oluyoruz; pek uhuvvetkârâne istıkbal görüyoruz. Malımızdan veririz, mallarından alırız.

Ticaret muhabbetı, onlar bızı beslerler, hedıyelerle süslerler, hem de teşyi ederler. Gele gele, işte geldik, dünya kapısındayız, ışıtıyoruz avaz.

adem: yokluk
akılsuz: aklı tırmalayan, akla ters gelen
avaz: çığlık
bahşetmek: bağışlamak, vermek.
birader: kardeş
dalalet: doğru yoldan ayrılmak
dehşet: korku, ürkütücülük.
delil: burhan
ecram-ı ulviye: gök cısımlen gezegenler ve yıldızlar
edvar: devirler, asırlar
emanet: korunması gerekli degerli şey
emirname: emir yazısı, yonetme lık.
emnıyet: guven
etvar: tavırlar, hâller
evhamsaz: kuruntuya kapılan.
garip: yalnız, kımsesız
hakiki: gerçek.
havf: korku
her hangi: hangısı olursa olsun
her nere: nerede
hil'at-ı vücut: beden elbısesi
imam: önder, rehber
ıman yolu: doğru ınancın ınsana gosterdıgı yol
inayet: yardım
istıkbal: gelecek
kader: takdir, alın yazısı
kalbe teselli vermek: kalbı rahatlatmak
kanun-ı meşiet: Allah ın dıleme ırade kanunu.
kere: defa
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân: Allah ın kelâmı.
küfür: Allah ı ve ahıreti ınkâr
mahıyet: nıtelılk, bir şeyın esası
mal: değerli eşya.
menzil-i naz: naz makamı.
mısafir: yolcu
muz ıç: sıkıcı, sıkıntılı.
namaz: Allah a ıbadetin adı.
nazara vermek: ınsanların gorüşüne dıkkatıne sunmak.
nişan: alâmet, ız
nıyaz: dua, yalvarış
perdaz: yönlendıncı düzenle yıcı
rabıan: dördüncüsü.
rahmet: merhamet.
sahife: yazı yazılan kâgıt sayfa
Sultan-ı Ezel: başlangıcı olmayan güç sahıbı padişah
sırat-ı müstakım: istıkametlı dogru yol.
şefkat: acıma ve koruma duygusu
şehbaz-ı edvarpervaz: her zaman hâkımıyet kanadını ınananların ustunde tutan
taife: gurup, topluluk.
tarik: yol.
teshilât: kolaylaştırma
teşyi etmek: uğurlama
tevahhuş: korku verme.
tevcih etme: yoneltme
ticaret: alış veriş
uhuvvetkarane: kardeşcesıne
vakta: ne zaman kı
vicdan: ınsanın duygusal yónu
zevk: lezzet
zulmet: karanlık

Bak, girdik şu zemine, ayağımızı bastık şahadet âlemine; şehr-i âyine-i Rahman, gürültühane-i insan. Hiçbir şey bilmeyiz; delil ve imamımız,

Meşiet-i Rahman'dır. Vekil-i delilimiz, nazenin gözlenmiz. Gözlenmizi açtık, dünya içine saldık. Hatırına gelir mi evvelki gelişimiz?

Garip, yetim olmuştuk, düşmanlanmız çoktu; bilmezdik hamîmizi. Şimdi nur-i imanla, o düşmanlara karşı, bir rükn-i metinimiz,

İstinadî noktamız, hem himayetkârımız, defeder düşmanlan. O iman-ı billâhtır ki zıya-i ruhumuz, hem nur-ı hayatımız, hem de ruh-i ruhumuz.

İşte kalbimiz rahat, düşmanları aldırmaz, belki düşman tanımaz. Evvelki yolumuzda, vakta vıcdana girdik, işittik ondan binlerle feryadüfizar ve avaz.

Ondan belâya düştük. Zira âmâl, arzular, istidat ve hissiyat daim ebedi ister. Onun yolunu bilmezdik. Bizden yol bilmemezlik, onda fizar ve niyaz.

Fakat, elhamdülillâh, şimdi gelişimizde bulduk nokta-i istımdat ki, daım hayat verir o istidat, âmâle; tâ ebedülâbâda onlan eder pervaz.

Onlara yol gosterir, o noktadan ıstıdat. Hem istimdat ediyor, hem âb-ı hayatı içer, hem kemaline koşuyor o nokta-i istımdat, o şevkengız remzunaz.

İkinci kutb-ı ıman kı, tasdık-ı haşırdır. Saadet-ı ebedî o sadefın cevheri. İman bürhanı, Kur'ân, vicdan, insanî bir râz.

ab-ı hayat: hayat suyu
amal: emeller, arzular
arzular: istekler
avaz: çığlık.
bela: musibet.
belki: bilakis
burhan: delil
cevher: degerli temel esaslar
daım: devamlı
def' etmek. kovmak, uzaklaştırmak.
delil: rehber
ebed: sonsuz.
ebedülabad: ebedler memleketi, sonsuz olan ahıret hayatı
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun
evvel: once
fakat. ama
feryadufizar: bağınp çağırma
fizar: ağlama, bağırma
garip: yabancı
gurultühane-i ınsan: insanın gurultu patırtı yerı
hamî: koruyucu
hayat vermek. canlandırmak.
himayetkâr: koruyucu, şekilde
hissiyat: duygular
ımam: onder
ıman: inanç
ıman-ı billah: Allah'ın birlıgıne ıman.
insanı raz. İnsanın anlaşılmaz sırrı.
ıstıdat. kabılıyet.
istımdat: medet ve yardım alma
İstinadî nokta: dayanak noktası
kalb: insanın manevî yonu
kemal: olgunluk, mukemmelik
kutb-ı ıman: iman kutbu.
meşiet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın dılemesi
nazenin: ince, nazenin duyarlı.
nıyaz: dua ve yalvarma
nokta-ı ıstımdat: medet alınacak nokta, yer.
nur-i hayat. hayatın nuru.
nur-ı ıman. iman nuru
pervaz: kanat çırpma, uçma
remzünaz: ışaret ve zerafet.
ruh-ı ruhumuz: ruha ruh veren
rukn-ı metin: saglam esaslar, prensipler
saadet-i ebedî: sonsuz muduluk
sadef: incıyı koruyan kabuk.
şahadet âlemi: gorunen alem, dunya
şehrayin-i Rahman. Allah'ın bayram yen hâline getırdıgı yer kuresı
şevkengiz: şevke getıren
tâ: oraya kadar
tasdik-ı haşır: oldukten sonra dırılmeyı kabul etme, onaylama
vakta: ne zamankı
vekil-i delilimiz: delil olarak gorunen
vicdan: insanın duygusal yonu, ıç alemi, ıçsel kontrol mekanızması
yetim: kımsesiz
zemin: yer
zıra: çunku
ziya-ı ruhumuz: ruhumuzun ışıgı

Şimdi başını kaldır, şu kâinata bir bak, onun ile bir konuş. Evvelki yolumuzda pek müthiş görünürdü. Şimdi de mütebessim, her tarafa gülüyor, nazeninâne niyaz ve avaz.

Görmez misin: Gözümüz arımısal olmuştur, her tarafa uçuyor. Kâinat bostanıdır, her tarafta çiçekler. Her çiçek de veriyor ona bir âb-ı leziz.

Hem ünsiyet, tesellî, tahabbübü veriyor. O da alır getirir, şehd-i şahadet yapar. Balda bir bal akıtır o esrarengiz şehbaz.

Harekât-ı ecrama, ya nücum, ya şümusa nazanmız kondukça, ellerine verirler Hâlık'ın hikmetini, hem mâye-i ibreti, hem cilve-i rahmeti alır, ediyor pervaz.

Güya şu güneş, bizlerle konuşuyor. Der: "Ey kardeşlerimiz! Tevahhuşla sıkılmayınız. Ehlen sehlen, merhaba, hoş teşrif ettiniz. Menzil sizin, ben bir mumdar-ı şehnaz.

"Ben de sizin gibiyim; fakat safî, isyansız, mutî bir hizmetkârım. O Zat-ı Ehad-i Samed kı, mahz-ı rahmetiyle hizmetinize beni musahhar-ı pürnur etmiş. Benden harareti, ziyayı, sizden namaz ve niyaz."

Yahu, bakın kamere. Yıldızlarla denizler, her bin de kendine mahsus birer lisanla, "Ehlen sehlen, merhaba," derler. "Hoş geldiniz, bizi tanımaz mısınız?"

Sırr-ı teavünle bak, remz-i nizamla dinle. Her birisi soylüyor: "Biz de birer hizmetkâr, rahmet-i Zülcelâl'in birer âyinedarıyız; hiç de üzülmeyiniz, bizden sıkılmayınız.

âb-ı leziz: çok tatlı su
arımısal: arı gibi
avaz: çığlık, yüksek ses
âyinedar: ayna tutan.
bostan: bahçe
cilve-i rahmet: rahmetin bir parıltısı
ehlen sehlen: hoş geldiniz, safa getirdiniz
esrarengiz: gizemli, sır dolu
evvel: önce
güya: sanki.
Hâlık: yaratıcı Allah
hararet: ısı
harekat-ı ecram: gezegenlerin, gök cisimlerinin hareketleri
hikmet: her şeyin bir amaca ve faydaya dönük olması
hizmetkar: hizmet eden.
hoş: güzel.
kâinat: varlık dünyası, varlıklar
kamer: ay
lisan: dil
mahsus: has, özel
mahz-ı rahmet: sadece rahmetin gereği.
mâye-i ibret: ibret levhası.
menzil: mekân, yer
merhaba: rahat edinız.
mumdar-ı şehnaz: ışık veren güzel
musahhar-ı pürnur: nur saçan hizmetçi.
mutî: itaat eden
mütebessim: gülen, gülümseyen
nazar: bakış
nazeninâne: nazlı bir şekilde
niyaz: dua ve yalvarış
nücum: yıldızlar
pervaz: kanat çırpma, uçma
rahmet-i Zülcelâl: celâl ve azamet sahibi olan Allah'ın rahmet ve şefkatı
remz-i nizam: düzeni işaret etmesi
safî: katıksız, temiz, arınmış
sırr-ı teavün: yardımlaşma sırrı
şehbaz: yiğit, delikanlı
şehd-ı şahadet: varlıkların Allah'ın birliğine delil olmalarından doğan bal gibi lezzet.
şümus: güneşler
tahabbüp: sevgi, sevme
tesellî: rahatlama
tevahhuş: korku, ürkuntu
ünsiyet: alışkanlık, dostluk.
Zat-ı Ehad-i Samed: her şeyin kendisine muhtaç olduğu bir tek zat olan Allah
ziya: ışık.

"Zelzele naralan, hâdisat sayhaları sizi hiç korkutmasın, vesvese de vermesin. Zira onlar içinde bir zemzeme-i ezkâr, bir demdeme-i tesbîh, velvele-i nazûnıyaz.

"Sızı bize gönderen o Zat-ı Zülcelâl, ellerinde tutmuştur bunların dizginlerini." İman gözü okuyor yüzlerinde ayet-ı rahmet, her bırı bırer avaz.

Ey mü'min-ı kalb-i huşyar! Şimdi gözlerimiz bir parça dinlensinler. Onlann bedeline hassas kulağımızı imanın mubarek elıne teslim ederız, dunyaya gönderirız. Dinlesin leziz bır saz.

Evvelki yolumuzda bır matem-i umumî, hem vaveylâ-i mevtî zannolunarı o sesler, şimdi yolumuzda birer nevazünamaz, birer avazunıyaz, birer tesbihe ağaz.

Dinle, havadakı demdeme, kuşlardaki civcıve, yağmurdaki zemzeme, denizdeki gamgama, ra'dlardaki rakraka, taşlardaki tıktıka birer manidar nevaz.

Terennümat-ı hava, naarat-ı ra'dıye, nağamat-ı emvaç, bırer zikr-i azamet. Yağmurun hezecatı, kuşların secaatı birer tesbîh-i rahmet, hakıkate bir mecaz.

Eşyada olan asvat, birer savt-ı vücuttur; "Ben de varım" derler. O kâınat-ı sâkıt, bırden söze başlıyor: "Bızı camit zannıetme, ey insan-ı boşboğaz!"

Tuyurları söylettirir ya bir lezzet-i nımet, ya bir nüzul-i rahmet. Ayrı ayrı seslerle, küçük ağazlarıyla rahmeti alkışlarlar. Nimet üstünde iner, şükür ile eder pervaz.

Remzen onlar derler: "Ey kâınat, kardeşler! Ne guzeldir hâlimiz, şefkatle perverdeyiz, hâlimizden memnuruz." Sıvrı dımdıklerıyle fezaya saçıyorlar bırer avaz-ı pürnaz.

agaz: diller, ağızlar
asvat: sesler
avaz: yüksek ses.
avaz-ı pürnaz: çok nazlı sesler
avazunıyaz: yalvarış sesleri
ayet-i rahmet: rahmetin gostergesi.
camit: cansız
civcive: civciv seslen
demdeme: gurultulu yuksek sesler
demdeme-i tesbih: Allah'ı ovmekten çıkan coşkulu sesler
dımdık: gaga, kuşların kuçuk ağızları
feza: sema, gok yuzu
gamgama: dalga seslen.
hadısat: olaylar, hadıseler
hakıkate mecaz: hakıkati ifade eden sesler
hâl: durum
hassas: çok kuçuk şeylen hıs-seden
hezecat: ölçulu sesler, nağmeler
insan-ı boşboğaz: ileri gen bılır bılmez konuşan insan
kainat: "kun" emrı ile yaratılan her şey
kâınat-ı sâkit: sessiz görunen tum varlıklar
leziz: lezzetli
lezzet-i nımet: nımetin zevkı tadı
manidar: anlamlı
matem-ı umumî: genel yas.
mübarek: bereketlı, uğurlu
mü'mın-ı kalb-ı huşyar: kalbi uyanık mu'mın.
naara: sayha, haykırış
naarat-ı ra'dıye: gök gurultusu
nağamat-ı emvaç: deniz dalgasının sesleri
nevaz: tatlı ahenklı ses
nevazünamaz: tatlı bir ses tonu ile ibadet etme
nımet: insanın fayda gordugu her şey
nüzul-ı rahmet: rahmetin indırilmesi.
pervaz: kanat çırparak uçmak.
perverde: donanmış olmak.
ra'd: şımşek
rahmet: hayat verme, merhamet, koruma, nızıklandırma
rakraka: gök gurultusu
remzen: işaret ederek.
savt-ı vücut: varlıgın, hayatın ifadesi, varlıgın sesi
sayha: haykırma
saz: guzel ses
secaat: nımlı, tempolu ses
şefkat: acıma ve koruma duygusu
şükür: nimeti verene teşekkur etme, minnet duyma
terennümat-ı hava: havanın esmesinden çıkan guzel ses
tesbihe ağaz: Allah'ı oven ağızlar, diller.
tesbîh-i rahmet: rahmet zikri.
tuyur: kuşlar
tıktıka: taşın çıkardıgı sesler
vaveylâ-i mevtî: olum çıglıklan
velvele-i nazunıyaz: Allah'a yalvarma ve dileklerini sunmaktan dogan coşkulu sesler
vesvese: kuruntu.
Zat-ı Zülcelâl: buyukluk ve azamet sahıbı zat.
zelzele: deprem
zemzeme: yağmurun pıtırtıları
zemzeme-i ezkâr: Allah'ı anmaktan dogan guzel nagmeler
zikr-i azamet: Allah'ı zıkırden çıkan buyuk ses
zira: çunku

Güya bütün kâinat ulvî bir musikidir; iman nuru işitir ezkâr ve tesbihleri. Zira hikmet reddeder tesadüf vücudunu; nizam ise tart eder ittıfak-ı evhamsız.

Ey yoldaş! Şimdi şu âlem-i misalîden çıkanz, hayalî vehimden ineriz, akıl meydanında dururuz, mizana çekeriz, ederiz yolları berendaz.

Evvelki elîm yolumuz, mağdub ve dâllîn yolu. O yol verir vicdana, tâ en derin yerine, hem bir hıss-i elîmi, hem bır şedit elemi. Şuur onu gösterir; şuura zıt olmuşuz.

Hem kurtulmak için de muztar ve hem muhtacız; ya o teskin edilsin, ya ıhsas da olmasın. Yoksa dayanamayız; feryadüfizar dinlenmez.

Hüda ise şifadır; heva ıptal-i histir. Bu da teselli ister, bu da tegaful ister, bu da meşgale ıster, bu da eğlence ister. Hevesat-ı sihirbaz,

Tâ vicdanı aldatsın, ruhu tenvim edilsin, tâ elem hissolmasın. Yoksa o elem-i elîm, vıcdanı ihrak eder; fizara dayanılmaz, elem-i yeis çekilmez.

Demek sırat-ı müstakimden ne kadar uzak düşse, o derece nispeten şu hâlet tesir eder, vıcdanı bağırttırır. Her lezzetin içinde elemi var bırer iz.

Demek heves, heva, eğlence, sefahatten memzuç olan şaşaa-i medenî, bu dalâletten gelen şu müthiş sıkıntıya bır yalancı merhem, uyutucu zehirbaz.

Ey aziz arkadaşım! Ikıncı yolumuzda, o nuranî tarıkte bır hâleti hissettik. O hâletle oluyor hayat maden-i lezzet; âlâm olur lezaız.

âlâm: üzüntüler, elemler
âlem-i misalî: hayalî ve temsilî alem
berendaz: kaldırıp atan
dalalet: sapıklık, doğru yoldan ayrılma
dâllîn: akıl ve ilmile dalâlete düşenler
elem: acı, üzüntü
elem-i elîm: acı veren üzüntü
elem-i yeis: umutsuzluk acısı
elîm: üzücü
ezkâr: Allah'ı anmalar, zıkırler
feryadüfizar: bağırıp çağırma
fızar: bağırıp çağırma
güya: sanki
hâlet: duygu
hayalî vehim: hayalımızdekı kuruntu
hayat: canlılık
heva: nefsin hoşuna giden şeyler
heves: bayağı arzu ve istekler
hevesat-ı sihirbaz: sihirli cezp edici nefsin hoşuna giden işler
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hiss-i elîm: acı ve üzüntü veren duygu
hissolmak: tatmak, hissetmek, duymak
hüda: hidayet yolu, İslâmıyet
ihrak: yakmak
ihsas: hissettirme
iman nuru: imanın aydınlığı
ıptal-ı his: hissi susturmak
ittıfak-ı evhamsız: kuruntu ve vehım veren birlıktelik
iz: işaret, alâmet
lezaız: lezzetler
lezzet: zevk alma
maden-ı lezzet: zevk ve lezzet kaynağı
magdub: Allah'ın öfkesini çekenler
memzuç: karışık
merhem: ilaç
meşgale: iş, bir şeylerle uğraşma, uğraşı
mızan: ölçü ve denge
muhtaç: ihtiyaç sahibi
musıkı: muzik
muztar: zorda kalma, mecbur olma
nispeten: kıyasla
nızam: düzen, sistem
nuranı tarık: nurlu, aydınlık yol
reddetmek: kabul etmemek
ruh: insanın manevî yönü
sefahat: akılsızlık, oyun ve eğlence düşkünlüğü
sırat-ı müstakım: doğru yol
şaşaa-ı medenî: medeniyetin görkemlı işlerı
şedit elem: şiddetli acı
şifa: sıhhat
şuur: idrak ve bilinç
tâ: oraya kadar
tart etmek: koymak
tegafül: gafلete düşme, vazifesini unutma, Allah'ı unutma
tenvim: uyutma
tesadüf: rastlantı
tesbih: Allah'ı her turlü kusurdan yüce tutarak şanına layık ifadelerle anma
teselli: sakınleştırme
tesir: etki
teskin: sakınleştırme
ulvî: yüce, kudsi
vicdan: insanın iyiyi koruden ayırma duygusu
vücut: varlık
yoldaş: yol arkadaşı
zehirbaz: zehirleyen
zira: çünkü

Onunla bunu bildik ki, mütefavit derecede, kuvvet-i iman nispetinde ruha bir hâlet verir. Ceset ruhla mültezdir, ruh vicdanla mütelezziz.

Bir saadet-i acile, vicdanda münderiçtir. Bir firdevs-i manevî, kalbinde mündemiçtir. Düşünmekse deşmektir, şuur ise şiar-ı râz.

Şimdi ne kadar kalb ikaz edilirse, vicdan tahrik edilse, ruha ihsas verilse, lezzet ziyade olur. Hem de döner ateşi nur, şitası yaz.

Vicdanda firdevslerin kapıları açılır, dünya olur bir cennet. İçinde ruhlanmız, eder pervazuperdaz, olur şehbazüşehnaz, yelpez namazünıyaz.

Ey aziz yoldaşım! Şimdi Allahaısmarladık. Gel, beraber bir dua ederiz, sonra da buluşmak üzere ayrılırız.

اَللّٰهُمَّ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، آمِينَ [1]

• • •

ANGLIKAN KILISESINE CEVAP (HAŞIYE)

Bir zaman bîaman İslâmın düşmanı, siyasî bir dessas, yüksekte kendini göstermek isteyen vesvas bir papaz, desise niyetiyle, hem inkâr suretinde,

Hem de boğazımızı pençesiyle sıktığı bir zaman-ı elîmde, pek şematetkârâne bir istifhamıyla, dört şey sordu, bizden,

HAŞİYE: Yüz maşaallah bu cevaba!

1- Allah'ım! "Bizi doğru yola ilet (Fatiha Suresi, 6)." Âmin.

Anglikan Kilisesi: İngilizlerin resmî devlet kilisesi.
ateşi nur: ateş gibi görünen şeyin nur olması.
aziz: değerli.
bîaman: merhametsiz, insafsız.
cennet: mükâfat yurdu.
ceset: beden.
dessas: aldatıcı, hileci.
firdevs: cennetin en güzel bahçesi.
firdevs-i manevî: manevî cennet gibi.
halet: duygu.
ihsas: hissettirme.
ikaz: uyarma.
inkar: red etmek.
istifham: soru sorma.
kalb: insanın manevî bünyesindeki hislerin ve duyguların merkezi, gönül.
kuvvet-i iman: iman gücü.
lezzet: zevk.
mündemiç: yerleştirilmiş.
münderiç: içine alma.
mütefavit: farklılık, çeşitlilik.
mütelezziz: lezzet ve zevk veren.
namazünıyaz: namaz ibadeti ve Allah'a dua etme yalvarma.
nispetinde: oranında, ölçüsünde.
papaz: din adamı.
pençe: yırtıcı hayvanların tırnaklı ayağı.
perdaz: kanat çırpma, uçma.
pervaz: kanatlanmak, kanat çırpma.
ruh: insanın manevî yonu.
saadet-i acile: peşin mutluluk.
şehbazüşehnaz: yiğitlik ve güzellik.
şematetkârâne: başkasının düştüğü kötü duruma sevinircesine.
şiar-ı râz: gizli işaretler.
şitası yaz: kış gibi görünen şeyin gerçekte yaz olması.
şuur: bilinç, idrak, anlayış.
tahrik: harekete geçirme.
vicdan: insanın iyiyi kötüden ayırma duygusu.
yelpez: yelpaze, uçmak için hava akımı oluşturma.
zaman-ı elîm: kötü zaman, sıkıntılı zamanımızda.
ziyade: fazla.

Altı yüz kelime istedi. Şematetine karşı yüzüne "Tuh!" demek, desisesine karşı küsmekle sükût etmek, inkârına karşı da,

Tokmak gibi bir cevab-ı müskit vermek lâzımdı. Onu muhatap etmem. Bir hakperest adama böyle cevabımız var. O dedi *birincide:*

"Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm) dini nedir?" Dedim: "İşte Kur'ân'dır: Erkân-ı sitte-i iman, erkân-ı hamse-i İslâm esas maksad-ı Kur'ân." Der *ikincisinde.*

"Fikir ve hayata ne vermiş?" Dedim: "Fikre tevhid, hayata istikamet. Buna dair şahidim: "[1] فَاسْتَقِمْ كَمَآ اُمِرْتَ ۞ [2] قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ " Der *üçüncüsünde.*

"Mezahim-i hâzıra nasıl tedavi eder?" Derim: "Hurmet-i riba, hem vücub-i zekâtla. Buna dair şahidim, "[3] يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا 'da, [4] وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا ۞ [5] وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ." Der *dördüncüsünde.*

"İhtilâl-i beşere ne nazarla bakıyor?" Derim: "Sa'y asıl, esastır. Servet-i insaniye zalimlerde toplanmaz; saklanmaz ellerinde. Buna dair şahidim:

لَيْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَا سَعٰى ۞ [6] وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ [7]

۞ ۞ ۞

1 Emrolundugun gibi dos doğru ol. (Hûd Suresi, 112.)
2 De ki: O Allah birdir. (İhlâs Suresi, 1.)
3. Allah, faizin bereketini giderip onu mahveder. (Bakara Suresi, 276.)
4 Allah, alış verişi helâl, faizi haram kılmıştır. (Bakara Suresi, 275.)
5. Namazı dos doğru kılın, zekatı verin. (Bakara Suresi, 43.)
6 İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır. (Necm Suresi, 39.)
7 Altını ve gümüşü biriktirip de onu Allah yolunda harcamayanları ise, acı bir azapla müjdele. (Tevbe Suresi, 34.)

asıl: temel, amaç ve kural
cevab-ı müskit: susturucu cevap
erkan-ı hamse-i İslâm: İslâmın beş şartı
erkân-ı sitte-i iman: imanın altı şartı
esas: temel, prensip, ilke.
hakperest: hakkı savunan
hurmet-i riba: faizin yasaklanması
ihtilâl-i beşer: toplumdaki karışıklık ve ihtilaller
inkâr: redderme, kabul etmeme
istikamet: doğru ve orta yol.
lâzım: gerekli
maksad-ı Kur'an: Kur'ân'ın amacı
mezahim-ı hâzıra: içinde bulunulan acı tablo
muhatap: kendisi ile konuşulan
nazar: bakış açısı
sa'y: çalışma, gayret ve iş görme.
servet-i insaniye: zenginlik kaynakları ve sermaye
sükut: susmak
şahit: delil.
şematet: başkasının düştüğü kötü duruma sevinme
tedavi: sağlığına kavuşturma
tevhid: birlik, bir Allah inancı.
vücub-i zekat: zekatın emredilmesi uygulanması
zalim: zulmeden, haksızlık yapan.

YENİ ASYA
NEŞRİYAT

Gülbahar Caddesi, Günay Sokak, No 4,
34212 GÜNEŞLİ, İSTANBUL

Tel: (0212) 655 88 59 **Pbx** (7 Hat)
Fax: (0212) 651 92 09

❖❖❖

E-POSTA : risaleinur@yeniasya com tr
E-SATIŞ : www yeniasyakitap com

❖❖❖

Copyright © Her hakkı mahfuzdur

ISBN 978-975-525-410-1 (Takım)
ISBN 978-975-525-415-9 (Sualar)

ÜRÜN KODU: 1154

(YEDİNCİ BASKI)

❖❖❖

Baskı-Cilt
Yeni Asya Gazetecilik, Matbaacılık ve
Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A Ş

İSTANBUL
TEMMUZ 2013

İçindekiler

Takdim 9

Bediüzzaman Said Nursî kimdir? 11

İkinci Şua 15

Allah'ın *Ehad* İsm-i Azamını izah eden ve Allah'ın birliği hakikatini gayet ikna edici bir tarzda beyan eden harika bir risaledir. Üç Makamdır.

BİRİNCİ MAKAM 17

İKİNCİ MAKAM 36

ÜÇÜNCÜ MAKAM 51

Üçüncü Şua 70

Cenab-ı Hakkın varlığının gerekliliğini, birliğini ve kudretinin azametini gayet tatlı bir şekilde izah ve ispat eden parlak bir risaledir.

Dördüncü Şua 105

"*Hasbünallahu ve ni'me'l-vekîl*" ayetinin mana, hikmet ve insan hayatındaki önemini gayet güzel izah eder.

Altıncı Şua 162

Namazda teşehhütte okunan Ettahiyyatü duasının bir tefsiri olup, namazın mu'minin bir nevi mi'racı olduğu hakikatini harika olarak izah eder.

Yedinci Şua 169

Yaratıcısını kâinattan soran bir şahsın müşahedelerini anlatan temsilî bir ifade ile birçok tabiat olayları ve varlıklarının dilliyle Allah'ı tanıtan harika bir risaledir. Bir "Mukaddime" ve "İki Bab"dan müteşekkildir.

MUKADDİME 172

BİRİNCİ BAB 183

İKİNCİ BAB 250

Dokuzuncu Şua 294

Öldükten sonra dirilmeye ve ahirete iman, insanın hem şahsî, hem de cemiyet hayatının huzuru için ne kadar gereklidir? Bu hususu, öldükten sonra dirilmenin delilleriyle beraber izah ve ispat eden önemli bir tefsirdir.

Onuncu Şua 311

On Beşinci Lem'adan buraya kadar olan risalelerin fihristesi olup, her eserin kendilerine ait fihristi, kendi sonlarına ilâve edilmiştir. Buraya derç edilmemiştir.

On Birinci Şua **312**

Denizli hapsinin bir nevi müdafaası hükmündeki meyvesi olup, aynı zamanda iman, ibadet ve tevhide dair gayet ehemmiyetli meselelen izah ve ispat eden On Bir Meseleden ibaret harika bir tefsirdir.

MEYVENIN BIRINCİ MESELESI 313

IKINCI MESELENIN HULASASI 315

ÜÇUNCU MESELE 320

DORDUNCÜ MESELE 326

BEŞINCI MESELE 330

ALTINCI MESELE 332

YEDINCI MESELE 339

SEKIZINCI MESELENIN BIR HULÂSASI 359

DOKUZUNCU MESELE 381

ONUNCU MESELE (Emirdağ Çiçeği) 391

ON BIRINCİ MESELE 413

On İkinci Şua **444**

Denizli Mahkemesi müdafaalarından alınmış, Risale-i Nur meslek ve meşrebiyle Nur Cemaatinin mahiyetini izah eden parçalardır.

On Üçüncü Şua **476**

Ustat Bediüzzaman Hazretlerinin talebelerine gönderdiği gayet kıymetli ve nurlu mektuplar olup, Risale-i Nur'un parlak mücahedesini parlak bir şekilde gösterirler.

On Dördüncü Şua **556**

Ustad Hazretlerinin ve talebelerinin Ayfon Mahkemesinde yaptıkları müdafaalar ile, o dönemde Üstad Bediüzzaman'ın talebelerine yazdığı gayet parlak mektuplardır.

Beşinci Şua **912**

Peygamber Efendimizin kıyamet alâmetleri ve şartları hususunda buyurdukları hadislerin gayet güzel bir tefsiridir.

On Beşinci Şua **943**

Elhuccetüzzehra namında, tevhid hakıkatine dair tefekkurî gayet hakıkattar ve nurlu bir risaledir.

BIRINCI MAKAM 943
FATIHA-I ŞERIFENIN BIR MUHTASAR HULÂSASI 960
IKINCI MAKAM 997

Birinci Şua **1065**

Kur'ân'ın bu zamanda manevî bir mu'cizesi ve harika bir tefsiri olan Risale-i Nur hakkında Kur'ân'ın hükmünün ne olduğunu yirmi dokuz ayetin işarî manalarını vererek gösteren gayet nurlu bir risaledir.

Sekizinci Şua **1122**

Hazret-i Ali'nin (RA) Risale-i Nur'a dair kerametkârâne müjdelerinden üçüncüsünü izah eden bir risaledir. Bu arada, Üstad Bediüzzaman Said Nursî, Risale-i Nur'un kıymet ve ehemmiyetini gösteren hakikatleri beyan etmesinin sebep ve hikmetlerini de burada açıklamaktadır.

Yirmi Dokuzuncu Lem'adan İkinci Bab **1157**

"Elhamdülillâh" cümlesinin mana ve ehemmiyetiyle beraber, bu cümleyi insanlara dedirten imanın sonsuz fayda ve nurlarından sekiz-dokuz tanesini izah ve ispat eden harika bir tefekkür risalesidir.

Eddâî **1169**

Fihrist **1171**

EKLER **1245**

Şualar Telif Tarihçesi **1246**
Şualar Şahıs Bilgileri **1247**
Şualar Yer Bilgileri **1293**
Şualar Ayet ve Arabca Metin İndeksi **1309**
Şualar Hadis İndeksi **1349**
Şualar Şahıs İndeksi **1355**
Şualar Yer İndeksi **1363**
Şualar Genel İndeksi **1365**
Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî **1565**

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı / Asrın idrâkine söyletmeliyiz İslâm'ı"

Dîn, vatan ve hürriyet şâiri Mehmed Âkif'in Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risâle-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş, Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risâle-i Nur*da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-ı aslî"yı rencide etmeden, asrın idrâkine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sâhiptir. *Risâle-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdîd" vazîfesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isâbetle teşhis eden Bediüzzaman, 'Zaman iman kurtarmak zamanıdır' formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risâle-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatmînkâr cevaplar veren bir iman hazînesini ortaya koymuştur.

Neden zaman, iman kurtarmak zamanıdır?

Çünkü çağımızda iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere büyük ölçüde teslîmiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla büyük zâtların sözleri, delîlsiz de olsa kabul edîliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risâle-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesîse muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, "Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazîfem nedir?" suâllerine doyurucu izahlar getirilmekte, başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esâsları izâh ve ispât edilmekte, bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve suâller ikna edici bir usûlüyla cevaplandırılmakta, ilimle dînin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar puskurtülerek, ilme dîn namına sâhip çıkılmakta, İslâm'ı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrîfatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta, maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhîd ve haşr gibi geniş hakîkatlerine dâir aklı doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedâvi edilmekte, ruhun ve kalbin vazîfesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefâhat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izâle edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, teror gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi, demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği, dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu, hakkındaki peşin hükümlerin sürâtle yıkılmaya yüz tuttuğu, muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yeniliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş, farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka, onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndeksleri alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arab alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî Kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Isparit nahiyesinin Nurs köyünde doğan Bediuzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde dokuz-on yaşlarında başladı. Sonunda Doğubayezit'te Şeyh Mehmed Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayezit'ten ayrıldı. İlmî münazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mutalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle zamanın âlimleri ona "Bediuzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediuzzaman, Valî Ömer Paşa'nın konağında iki yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilimde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı "Medresetuzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Valî konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediuzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini İnsanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanlarını elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli iki hedefi.

Üniversite düşüncesini hükumete iletmek isteyen Said Nursî, Van eski valisi Işkodralı Tahir Paşa'nın teşviki ve referansıyla, 1907 yılının sonlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Humayuna sundu. Ancak, hükumet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hiçbir girişimde bulunmadı. Gelişinden iki ay sonra Fatih'teki Şekerci Hanı'nda kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her muşkul halloluur, fakat sual sorulmaz" şeklinde bir davetli kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükumet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediuzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yer değiştirdi. Timarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünkü, hükumet ile uzlaşmamıştı. Zaptıye Nazırı Şefik Paşa'nın, "İhsan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada, elbette, eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediuzzaman, bu teklifien sus payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapishaneye gönderilmeyi tercih ettı.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilânından önce serbest bırakılan Bediuzzaman Said Nursî İstanbul'da çok hareketli bir siyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde "Dağ Meyvesi Acı da Olsa Devadır" adıyla yayınlanan *Hürriyete Hitap* nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mitingde, daha sonra İttihatçıların ileri gelenleriyle birlikte gittiği Selânik Meydanı'nda okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkiyi ortadan kaldırmak için, önemli teşebbüslerde bulundu. Bediuzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İllerindeki nüfuzlu şahıslara telgraflar çekti. İstanbul'un muhtelif yerlerindeki avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyet'e aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediuzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyet'e olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu mudafaası, *İki Mekteb-i Musibetin Şahadetnamesi* Yahut *Divan-ı Harb-i Örfî* adıyla 1909 ve 1910'da neşredildi.

1910 yılı baharında İstanbul'dan ayrılıp Van'a gelen Bediüzzaman birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkâri, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münâzarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin davetî üzerine Emeviye Camii'nde, sonradan Hutbe-*i Şâmiye* adı ile neşredilen İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen eşlik etti. Daha sonra, Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Kosova Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükumetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, Birinci Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu illerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis Cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce, Van, Culfa, Tiflis üzerinden önce Kologrif, sonra Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus İhtilâli sırasında firar ederek, Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden 18 Haziran 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teklifi üzerine İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendi'nin teklifi ile de, Sultan Vahdeddin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevlevîyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşkü'nde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli âyet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözlerin içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payıtahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı, etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-ı Milliyenin aleyhine, İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad", Kuva-ı Milliyecilen de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükumeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

7 Kasım 1922'de Ankara'ya gelen Bediüzzaman, 9 Kasım 1922'de Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda bulunmak için hem M. Kemal'e mektup yazıyor (23 Kasım 1922), hem de milletvekillerine on maddelik bir beyanname hazırlayarak dağıtıyordu (19 Ocak 1923). Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı (25 Kasım 1922). Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara'da kaldığı sırada tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan *Hubab* ve *Zeylu z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetuzzehra'nın yeniden kurulması için TBMM'ye sunulan teklif kabul edilerek kanunlaştı.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükumetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılı Nisan'ının 17-21 günleri arasında Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a sonra da Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağı'nda talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kor Hüseyin Paşa'yı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1926 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arabca olarak yazdığı Şemme ve Şule risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. 1927 başlarında yine hükumetin emriyle önce Isparta'ya sonra da ücra bir köy olan Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan Haşir Risalesi, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile Arab harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir Hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman Eskişehir Hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak Risale-i Nur'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye, hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, Tesettur *Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-ı vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da mecburî ikamet cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münacat* risalesi, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Ayetü l-Kübra* risaleleri burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943 de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. Risale-i Nur ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi tutuldu. Burada, camiye gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da Risale-i Nur'lar teksir edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, hacim sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile teksir edilen *Asâ-yı Mûsâ* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hıristiyan misyonerlere verilmiş ve Risale-i Nurlar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli Mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılâpları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak Risale-i Nurların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediuzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde iskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediuzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve umutla karşılayan Bediuzzaman, talebeleriyle birlikte Demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişikliklen teşvik eden Bediuzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediuzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1944 yılında Denizli Mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediuzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediuzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı, Bediuzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile Risale-i Nur Kulliyatına dâhil edildi.

Bediuzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor, gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediuzzaman, 27 Mayıs 1960'daki hükumet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediuzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan Risale-i Nur Kulliyatı ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

* *İkinci Şua*, 1936'da Eskişehir hapsinde Türkçe olarak telif edilmiştir.

İkinci Şua

ESKİŞEHİR HAPİSHANESİNİN SON MEYVESİ OTUZ BİRİNCİ LEM'ANIN İKİNCİ ŞUAI

(1) بسم الله الرحمن الرحيم

On altı sene evvel, Eskişehir Hapishanesinde, arkadaşlarımın tahliyeleriyle yalnız kaldığım bir vakitte şu Şua gayet acele, pek noksan kalemimle, sıkıntılı, rahatsızlık bir zamanda telif edildiğinden bir derece intizamsız olmakla beraber, bugünlerde tashih ederken iman ve tevhid noktasında pek çok kıymettar ve kuvvetli ve ehemmiyetli gordum.

Said Nursî

"Allahü Ehad" İsm-i Azamına dair Yedinci Nükte-i Azam ve altı İsm-i Azamın altı nuktesinin yedincisi

İhtar

Bu risale benim nazarımda çok muhimdir. Çünkü, içinde çok muhim ve ince olan esrar-ı imaniye inkişaf ediyor. Bu risaleyi anlayarak okuyan adam, imanını kurtarır inşaallah. Maatteessüf, ben burada kimse ile görüşemediğimden kendime tebyiz edip yazdıramadım. Bu risalenin kıymetini anlamak istersen, başta bulunan İkinci ve Üçüncü Meyveyi ve ahirdeki Hatimeyi ve Hatimeden iki sahife evvelki meseleyi evvelce dikkatle okuduktan sonra tamamını teenni ile mutalâa eyle.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

ahir: son.
Allahü Ehad: Allah birdir.
ehemmiyetli: önemli.
esrar-ı imaniye: iman sırları, imana ait sırlar.
evvel: önce.
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
İhtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
intizamsız: düzensiz, düzgün olmama.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
mesele: önemli konu.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma.
nazar: bakış, nezdinde.
noksan: kusurlu, nakıs.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
nükte-i azam: en büyük nükte, çok büyük mana içeren söz.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkade bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
sahife: sayfa.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.
tashih etme: düzeltme.
tebyiz: müsveddeyi temize çekme, beyaza çekme.
teenni: acele etmeden, dikkatli ve düşünerek davranma.
telif edilme: yazılma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.

Altı İsm-i Azamın Altı Nüktelerinin Allahü Ehad'e Dair Yedinci Nükte-i Azamıdır

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَبِهٖ نَسْتَعِيْنُ[1]

[2] فَاعْلَمْ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ayetinin bir muhteşem nüktesiyle, meşhur bir kasem-i Nebevînin işaretiyle ve ilhamıyla hissettiğim gayet güzel ve çok şirin ve nihayet derecede lâtif üç meyve-i tevhid ve üç muktazisi ve üç hüccetine dair bir nüktedir.

İşte, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yemin ettiği vakit, en çok istimal ve tekrar ile her zaman ferman ettiği şu [3] وَالَّذِيْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ kasemidir. Ve bu kasem gösteriyor ki, şecere-i kâinatın en geniş dairesi ve en müntehası ve nihayatı ve teferruatı dahi Zat-ı Vahid-i Ehad'ın kudretiyle ve iradesiyledir. Çünkü, mahlûkatın en müntehap ve en müstesnası olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın nefsi kendi kendine malik olmazsa ve ef'alinde serbest bulunmazsa ve harekâtı başka bir ihtiyâra bağlı ise, elbette hiçbir şey, hiçbir şe'n, hiçbir hâl, hıçbır keyfiyet, cüz'î olsun küllî olsun, o muhit ıktıdarın, o şamil ihtiyârın daire-i tasarrufunun haricinde olamaz.

Evet, bu çok manidar kasem-i Muhammedînin (ASM) ifade ettiği gayet muazzam ve muhit bir tevhid-i rububiyettir. Ve bu tevhidin ispatına dair yüz, belki bin bâhir

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahir: apaçık, aşikâr.
cüz'i: az parçaya ait olan
daire-i tasarruf: tasarruf sahası.
ef'al: fiiller, ameller
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece
harekât: hareketler, davranışlar
hariç: bir şeyin dışında kalma.
hüccet: delil.
ihtiyar: irade, tercih
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma
ilham: belli bilgi vasıtalarına baş vurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
İrade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istimal: kullanma
kasem: yemin, ahit.
kasem-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in yemini, sözü
kasem-ı Nebevî: Hazret-i Peygamberin yemini.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, durum, iç yüz.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
küllî: umumî, genel
latif: güzel, hoş.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
malik: sahip
manidar: nükteli, ince manalı
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
meyve-i tevhid: tevhid hakikatının güzel neticesi, Allah'ın birliğinin meyvesi
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
muhit: ihata eden, kuşatıcı
muhteşem: haşmetli, yüce.
muktazi: gerektiren, icap ettiren
münteha: bir şeyin ulaşabildiği son yer, nihayet
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz
nefis: kişinin kendisi, şahsı.
nihayat: nihayetler, sonlar, neticeler
nihayet: son
şamil: içine alan, kapsayıcı
şecere-i kâinat: kainat ağacı
şe'n: iş.
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler
tevhid-i rububiyet: Cenâb-ı Hakkın kâinatın terbiye, tedbir ve idaresinde bir olduğunu, yardımcı veya ortağının bulunmadığını kabul etme
Zat-ı Vahid-i Ehad: tek ve benzersiz olan Cenâb-ı Hak.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • Ve sadece Ondan yardım dileriz.
2. Bil ki, Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)
3. Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim. (Müsned, 4/16.)

bürhanlar, siracünnur olan *Risale-i Nur*'da beyan edildiğinden, bu hakikat-ı âliyenin tafsilât ve ispatını ona havale ederek, bu İkinci Şuada muhtasar Üç Makam içinde, bu çok ehemmiyetli hakikat-i imaniyenin Birinci Makamında gayet lâtif ve tatlı ve çok kıymettar ve nurlu, hadsiz semerelerinden üç küllî meyvelerini gayet muhtasar bir surette beyanla, o meyvelere benim kalbimi sevk eden zevklerime ve hislerime işaret edilecek.

İkinci Makamda ise, bu kudsî hakikatin üç kullî muktazisi ve esbab-ı mucibesi beyan edilir. Ve o üç muktazi, üç bin muktazilerin kuvvetindedirler.

Ve Üçüncü Makamda, o hakikat-i tevhidiyenin üç alâmetleri zikredilecek. Ve o üç alâmet, üç yüz alâmet ve emare ve delil kuvvetindedirler.

Birinci Makamın

Birinci Meyvesi

Tevhid ve vahdette cemal-i İlâhî ve kemal-i Rabbanî tezahür eder. Eğer vahdet olmazsa, o hazine-i ezeliye gizli kalır.

Evet, hadsiz cemal ve kemalât-ı İlâhiye ve nihayetsiz mehasin ve hüsn-i Rabbanî ve hesapsız ihsanat ve baha-i Rahmanî ve gayetsiz kemal-ı cemal-ı Samedânî, ancak vahdet âyinesinde ve vahdet vasıtasıyla şecere-i hilkatin

alamet: iz, belirti, işaret, nişan
ayine: ayna
baha-ı Rahmani: Rahmanı kıymet, güzellik.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cemal-i İlahi: İlahi güzellik, Allah'ın zatına mahsus güzelliği
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
emare: alâmet, belirti, nişan
gayetsiz: nihayetsiz, sonsuz
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-i âliye: yüce, ulu gerçek
hakikat-i İmaniye: imana ait olan gerçek
hakikat-i tevhidiye: tevhide, birliğe dair hakikat
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
hazine-i ezeliye: başlangıcı ve sonu olmayan Cenab-ı Hakkın zatı ve hazineleri
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
hüsn-i Rabbani: terbiye ve idaredeki güzellik.
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler
kemalat-ı İlahiye: İlahi güzellik ve mükemmellikler.
kemal-i cemal-i Samedâni: hiç bir şeye muhtaç olamayıp, her şey kendisine muhtaç olan Allah'a mahsus sonsuz kemal ve güzellik.
kemal-i Rabbani: İlahi mükemmellikler, Cenab-ı Hakkın rububiyetine ait tam mükemmellik.
kıymettar: kıymetli, değerli
küllî: umumî, genel
makam: yer, durak.
mehasin: güzellikler, iyilikler
muhtasar: kısaca, özetle
nihayetsiz. sonsuz, sınırsız.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
semere: meyve, güzel netice
sevk. onune katıp sürme, yöneltme
siracünnur: nurun lâmbası, nur kandili
suret: biçim, tarz
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
tafsilat. tafsiller, açıklamalar, izahlar
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vahdet: bir ve tek olma
vasıta: aracılık.

nihayatındaki cüz'iyatın simalarında temerküz eden cilve-i esmada görünür.

• *Meselâ*, iktidarsız ve ihtiyârsız bir yavrunun imdadına umulmadık bir yerden, yani kan ve fışkı ortasından, beyaz, safî, temiz bir süt göndermek olan cüz'î fıul ise, tevhid nazarıyla bakıldığı vakit, birden bütün yavruların pek çok harikulâde ve pek çok şefkatkârâne olan küllî ve umumî iaşeleri ve vahdelerini onlara musahhar etmeleriyle, rahmet-i Rahman'ın cemal-ı lâyezalîsi kemal-i şaşaa ile görünür. Eğer tevhid nazarıyla bakılmazsa, o cemal gizlenir ve o cüz'î iaşe dahi esbaba ve tesadüfe ve tabiata havale edilir; bütün bütün kıymetini, belki mahiyetini kaybeder.

• *Hem meselâ*, müthiş bir hastalıktan şifa bulmak, eğer tevhid nazarıyla bakılsa, birden zemin denilen hastahane-i kübrada bulunan bütün dertlilere, âlem denilen eczahane-i ekberden ilâçlar ve dermanlarıyla şifa ihsan etmek yüzünde, Rahîm-i Mutlak'ın cemal-i şefkatı ve mehasın-i rahîmiyeti küllî ve şaşaalı bir surette görünür. Eğer tevhid nazarıyla bakılmazsa, o cüz'î fakat alîmâne, basîrâne, şuurkârâne olan şifa vermek dahi, camit ilâçların hasıyetlerine ve kör kuvvete ve şuursuz tabiata verilir, bütün bütün mahiyetini ve hikmetini ve kıymetini kaybeder.

Bu makam münasebetiyle hatıra gelen bir salâvatın bir nüktesini beyan ediyorum. Şöyle ki:

alem: dünya, cihan
alimâne: ilmen bilerek.
basirane: görerek, iç yüzünü gösterir şekilde
camit: ruhsuz, cansız
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
cemal-ı lâyezalî: zevali olmayan, sonsuz güzellik.
cemal-i şefkat: Cenab-ı Hakkın şefkat ve merhametindeki güzellik.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki tecellisi, görüntüsü
cüz'i: küçük, az
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
derman: ilâç, çare
eczahane-i ekber: en büyük eczane, kainat
esbap: sebepler, vasıtalar
fışkı: taze hayvan gübresi
fıul: iş, hareket.
harikulade: görülmedik derecede olağanüstü, mükemmel
hasıyet: hususî fayda, özellik
hastahane-i kübra: en büyük hastahane
hatır: zihin, fikir
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma
ihsan: verilen, bağışlanan şey
ihtiyarsız: bir işi yapabilmek hususunda iktidar ve gücün bulunmaması
iktidarsız: güç yetirememe, bir işi gerçekleştirecek derecede gücün olmaması
kemal-ı şaşaa: parlaklığın son derecesi, kusursuz parlaklık
kıymet: değer
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, neden ibaret olduğu
mehasın-ı rahmiyet: çok şefkatli olan Allah'ın bahşettiği güzellikler
mesela: örneğin.
musahhar etme: boyun eğdirme, birine bağlanma
münasebet: vesile, dolayı
müthiş: çok rahatsız eden, dayanılmaz, korkunç.
nazar: bakış, fikir
nihayat: nihayetler, sonlar, neticeler
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
Rahim-i Mutlak: mutlak merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
rahmet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın rahmeti, yarattıklara sonsuz şefkat ve merhametle muamele eden Allah'ın rahmeti
safî: saf olan, katışıksız, duru
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selâm etme
sima: yüz, çehre.
suret: biçim, görünüş.
şaşaalı: parlak, gösterişli
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde
şifa: bedeni ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
şuurkârane: şuurluca, şuurlu bir şekilde
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tabiat: maddî âlem.
temerküz: bir merkezde toplanma
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
umumî: herkese ait, genel
valide: ana, anne.
zemin: yeryüzü

Namaz tesbihatının ahirinde Şafiîlerde gayet müstamel ve meşhur bir salâvat olan

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ كُلِّ دَآءٍ وَدَوَآءٍ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ كَثِيرًا كَثِيرًا [1]

'nın ehemmiyeti yüzündendir ki; insanın hikmet-i hılkati ve sırr-ı camiiyeti ise, her zaman, her dakika Hâlık'ına iltica ve yalvarmak ve hamd ve şükür etmek olduğundan, insanı dergâh-ı İlâhıyeye kamçı vurup sevk eden en keskin ve müessir saik hastalıklar olduğu gibi, insanı kemal-i şevk ile şükre sevk eden ve tam manasıyla minnettar edip hamd ettiren tatlı nimetler ise, başta şifalar ve devalar ve afiyetler olduğundan, bu salâvat-ı şenfe gayet muşerref ve manidar olmuştur. Ben bazen [2] بِعَدَدِ كُلِّ دَآءٍ وَدَوَآءٍ dedikçe, kure-i arzı bir hastahane suretinde ve maddî ve manevî bütün dertlerin ve ihtiyaçların dermanlarını ihsan eden Şâfi-i Hakikî'nin pek aşıkâr bir mevcudiyetini ve küllî bir şefkatini ve kudsî ve geniş bir rahîmiyetini hissediyorum.

• *Hem meselâ*, dalâletin gayet müthiş manevî elemini hisseden bir adama iman ile hidayet ihsan etmek, eğer tevhid nazarıyla bakılsa, birden o cüz'î ve fânî ve âciz adam, bütün kâinatın hâlıkı ve sultanı olan Ma'bud'unun muhatap bir abdi olmak ve o iman vasıtasıyla bir saadet-i ebediyeyi ve şahane ve çok geniş ve şaşaalı bir mülk-i bâkî ve bâkî bir dünyayı ihsan etmek ve onun gibi

1 Allahım Efendimiz Muhammed e ve Efendimiz Muhammed in Âline bütün hastalıklar ve ilâçlar sayısınca çok çok salât, bereket ve selâm eyle

2. Bütün hastalıklar ve ilâçlar sayısınca..

abd: kul
âciz: gücü yetmez zavallı
afiyet: sağlık esenlik.
ahir: son
aşıkâr: açık, belli meydanda
bâki: artan artık fazla Medine mezarlığının adı
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
dergâh-ı İlâhiye: Cenab ı Hakkın dergâhı kapısı katı.
deva: ilâç çare
ehemmiyet: pek önemli olma
elem: dert, uzuntu maddî manevî ıztırap
fânî: olumlu geçici
gayet: son derece
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hamd: Allaha karşı olan şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme Allahın yüceligini ovme
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
hikmet-i hılkat: yaratılış hikmeti.
iltica: sığınma güvenme dayanma
iman: inanma ıtıkat.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün alemler varlıklar
kemal-ı şevk: tam ve kusursuz bir istek.
küre ı arz: yer küre dünya
Ma'bud: kendisine ibadet edilen tapınılan kulluk edilen Allah
maddî: madde ile alâkalı cısmanı.
manevî: maddî olmayan içe ait, mana ile ilgili
manidar: nüktelı ince manalı
meşhur: şöhretli herkesin bıldığı yaygınlık kazanmış
mevcudiyet: mevcut olma varlık.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
muhatap: kendisine hitap olunan.
müessir: tesirli
mülk-ı bâki: daımı, kalıcı olan mülk, daıma tasarruf altında bulunan mülk.
müstamel: ıstımal edilen, kullanılan
müşerref: şerefli yüce
nimet: Allahın bağışladığı maddî ve manevî lutuf ve ikramlar
rahımıyet: merhamet edıcılık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
saik: sebep olan güdüleyen amil
salat: Hz. Peygambere dua, Hz
salavat-ı şerife: Hz Muhammed (asm) ıçın yapılan dualar
selam: barış rahatlık selamet esenlik.
sevk: onune katıp surme yonelterme
sırr-ı camiiyet: camıiyet sırrı pek çok mana ve şeylen ıçınde bulundurma ve toplamadakı maksat, sır
sultan: mutlak ıkıdar sahıbı olan Allah
Şâfi-i Hakikî: hakıkî şıfa vencı, esas şıfayı veren iyileştıren Cenab ı Hak.
Şafiî: Şafiî mezhebinden olan kımse.
şahane: mükemmel muhteşem.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet.
şükür: nimet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı minnet duyma
tesbihat: tesbihler Cenab ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahıp olduğunu ıfade eden sozler

bütün mü'minleri dahi derecelerine göre o lütfa mazhar etmek olan bu ihsan-ı ekber yüzünde ve simasında, bir Zat-ı Kerîm ve Muhsîn'in öyle bir hüsn-i ezelîsi ve öyle bir cemal-i lâyezalîsi görünür ki, boyle bir lem'asıyla bütun ehl-i imanı kendine dost ve has kısmını da âşık yapıyor Eğer tevhid nazarıyla bakılmazsa, o cüz'î imanı, ya mütehakkim ve hodbin Mutezileler gibi, kendi nefsine veya bazı esbaba havale eder kı, hakikî fiyatı ve pahası cennet olan o Rahmanî pırlanta bir cam parçasına inıp, âyinedarlık ettiği kudsî cemalin lem'asını kaybeder

İşte bu üç misale kıyasen, daire-i kesretin müntehasındaki cüz'ıyatın cüz'ıyat-ı ahvalinde, tevhid noktasında, cemal-i İlâhînin ve kemal-i Rabbanînin binler envaı ve yüz bin çeşitleri onlarda temerküz cihetinde görünür, anlaşılır, bilinir, tahakkuku sabit olur,

İşte, tevhidde cemal ve kemal-i İlâhînin kalben görünmesi ve ruhen hissedilmesi içindir ki, bütun evlıya ve asfiya, en tatlı zevklerini ve en şirin manevî rızıklarını Kelime-i Tevhid olan [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ zikrinde ve tekrarında buluyorlar.

Hem, Kelime-i Tevhidde azamet-ı kibriya ve celâl-i Sübhanî ve saltanat-ı mutlaka-i rububıyet-i Samedâniye tahakkuk etmesi içindir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmış:

[2] اَفْضَلُ مَا قُلْتُ اَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur (Muhammed Suresi 19)

2. *Keşfü'l-Hafâ* 1 153

aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz Muhammed e dua
asfiya: safiyet ve takva sahibi olan, Hz Peygamberin (asm) vârısı hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar
âyinedarlık: aynalık yapma gösterme
azamet-i kibriya: haşmetin azametin celâlin büyüklüğü
celâl-i sübhanî: bütun noksanlardan munezzeh olan Cenab ı Allah ın celâlı, haşmetı yuceliği
cemal: guzellik, Cenab ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile tecellisi
cemal-i İlâhî: İlâhî güzellik, Allah ın zatına mahsus guzelligi
Cennet: Allah ın insanlara müjdelediği olumden sonraki âlemde bulunan Allah a inanan günah işlememiş veya gunahlarından temizlenmiş olanların gireceği ebediyen içinde kalacakları yer
cihet: yon.
cuz'i: az bir parça
cuz'iyat: parçaya ait olan şeyler
cüz'iyat-ı ahval: hallerin incelikleri ayrıntıları
daire-i kesret: bolluk, zıyadelik ve çokluk dairesi
ehl-i has: sevgi ve duygu dolu olan
ehl-i iman: inananlar iman sahıpleri İslam dınını kabul edenler
envaı: çeşitler turler nevler
esbap: sebepler vasıtalar
ferman: emir buyruk.
hodbin: kendini duşunen kendi menfaatını on plana çıkaran bencil
hüsn-i ezelî: ezelî guzellik, başlangıcı ve sonu olmayan guzellik.
ihsan-ı ekber: buyuk iyilikler bagışlar
kalben: kalb ile kalbten
Kelime-i Tevhid: tevhid-i İlahiyı ifade eden la ilahe illallah Muhammedun Resulullah cumlesi
kemal-i İlâhî: Allah ın mükemmelligi
kemal-i Rabbanî: İlahî mükemmellikler Cenab ı Hakkın rububıyetine ait tam mukemmellik
kıyasen: kıyas ederek.
kudsî: mukaddes yuce.
lem'a: parıltı.
lütuf: guzellik, hoşluk iyilik, ihsan
mazhar: nail olma şereflenme.
Mutezile: Emevîler devrinde ortaya çıkan meselelen sırf akılla izaha çalışan akli esaslara dayanarak kul fiilinin yaratıcısıdır demekle kaderi inkâr yoluna giden ve hak mezheplerden ayrılan ıtıkadî bir fırka
mü'min: iman eden inanan.
münteha: bir şeyin ulaşabildigi son yer nihayet.
mütehakkim: zorbalık eden hukmunu zorla yuruten
nefis: kişinin kendisi şahsı
paha: fiyat deger
Rahmanî: butun varlıkların rızıklarını munasıp bir şekilde karşılayan Allah a ait
rızık: Allah ın lutuf ve ihsan ettigi nimeder
ruhen: ruh ile
saltanat-ı mutlaka-i rububiyet-i Samedaniye: her şeyin kendisine muhtaç olduğu ve kainatta hukumferma olan Cenab-ı Hakkın tek ve mutlak saltanatı
tahakkuk: gerçekleşme meydana gelme olma
temerküz: merkez tutma merkez edinme
tevhid: Allah ın bir olduğuna inanma birleme
Zat-ı Kerîm ve Muhsin: comert, kerîm sonsuz ihsan ve ikram sahıbı olan Allah
zikir: Allah ın adlarını anarak dua etme Allah ı anma

Yani: "*Ben ve benden evvel gelen peygamberlerin en ziyade fazıletli ve kıymetli sözleri 'Lâ ilâhe illâllah' kelâmıdır.*"

Evet, bir meyve, bir çiçek, bir ışık gibi küçücük bir ihsan, bir nimet, bir rızık, bir küçük âyine iken, tevhidin sırrıyla birden bütün emsaline omuz omuza verip ittısal ettiğinden, o nevi büyük âyineye dönüp o nev'e mahsus cilvelenen bir çeşit cemal-i İlâhîyi gösterir ve fânî, muvakkat olan güzellik ile bâkî bir nevi husn-ı sermedîyi irae eder. Ve Mevlâna Celâleddin'in dediği gibi,[1] ان خیالاتی که دام اولیاست * عکس مهرویان بوستان خداست sırrıyla, bir âyine-i cemal-i İlâhî olur. Yoksa, eğer tevhid sırrı olmazsa, o cuz'î meyve, tek başına kalır; ne o kudsî cemal, ne de o ulvî kemali gösterir. Ve içindeki cüz'î bir lem'a dahı söner, kaybolur. Âdeta baş aşağı olup, elmastan şişeye döner.

Hem, tevhid sırrıyla, şecere-i hilkatin meyveleri olan zî-hayatta, bir şahsiyet-i İlâhiye, bir ehadiyet-i Rabbaniye ve sıfât-ı seb'aca manevî bir sima-i Rahmanî ve temerküz-i esmaî ve[2] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ 'deki hitaba muhatap olan Zatın bir cilve-i taayyünü ve teşahhusu tezahür eder. Yoksa, o şahsiyet, o ehadiyet, o sima, o taayyünün cilvesi inbısat ederek, kâinat nispetinde genişlenir, dağılır, gizlenir. Ancak, çok büyük ve ihatalı kalbî gözlere görünür. Çünkü, azamet ve kibriya perde olur, herkesin kalbı göremez.

1. Evliyanın tuzağı olan hayaller. Allah'ın bir bahçesi olan kâinatta cemalinin akislerdir.
2. Ancak Sana kulluk ederiz, ancak Senden yardım dileriz. (Fatiha Suresi, 5.)

adeta: sanki.
ayine: ayna
ayine-i cemal-i İlahî: İlâhî güzellik aynası. Allah'ın güzelliğini gösteren ayna.
azamet-i kibriya:
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme
cilve-i taayyün ve teşahhus: belirgin ve tanıf edilebilir olma, cilvesi, görüntüsü
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
ehadiyet-i Rabbaniye: tربiye edici Rabbımızın her bir şeyde birliğinin görünmesi
elmas: çok kıymetli bir mücevher
emsal: eşler, benzerler
evvel: önce
fânî: ölümlü, geçici
fazîlet: değer
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
husn-i sermedî: sonsuz güzellik
ihatalı: kuşatıcı
ihsan: verilen, bağışlanan şey.
İlâh: kendisine ibadet edilen ve tapınılan şey
inbısat: yayılma, genişleme
irae etmek: göstermek.
ittısal: bitişme, birleşme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kalbî: sammî, içten, gönülden
kelâm: İlâhî söz
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kıymet: değer
lâ ilâhe illâllah: Allah'tan başka ilah yoktur
mahsus: başkasında bulunmayan, bir şeye has olan
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muvakkat: geçici.
nevi: cins, çeşit, tür
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nispetinde: oranında, ölçüsünde
perde: örtü
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
sıfat-ı seb'a: yedi sıfat, Cenâb-ı Hakkın hayat, ilim, sem', basar, irade, kudret, kelâm sıfatları
sır: gizli hakikat.
sima: yüz, çehre
sima-ı Rahmanî: Cenâb-ı Hakkın her varlığa ihtiyacı olan rızkını yetiştiren Rahmânî vechesi, manevî yüzü
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şahsiyet: değerli, yüksek kişi
şahsiyet-i İlâhiye: İlâhî şahsiyet.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
taayyün: ortaya çıkma, belirgin olma
temerküz-i esmaî: Allah'ın isimlerinin tecellilerinin cilvelerinin bir merkezde toplanması
tezahür etmek: ortaya çıkma, belirme, görünme
ulvî: yüksek, yüce
zât: kendi
zihayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla

Hem, o cüz'î zîhayatlarda, pek zahir bir surette anlaşılır ki, onun Sânii onu görür, bilir, dinler, istediği gibi yapar. *Âdeta o zîhayatın masnuiyeti arkasında muktedir, muhtar, işitici, bilici, görücü bir Zatın manevî bir teşahhusu, bir taayyünü imana görünür.*

Ve bilhassa, zîhayattan insanın mahlûkiyeti arkasında, gayet aşikâr bir tarzda, o manevî teşahhus, o kudsî taayyün, sırr-ı tevhid ile, imanla müşahede olunur. Çünkü, o *teşahhus-i ehadiyetin esaslan olan ilim ve kudret ve hayat ve sem' ve basar gibi manaların hem numunelen insanda var; o numuneler ile onlara işaret eder*

Çünkü, meselâ, gözü veren Zat, hem gözü görür, hem ince bir mana olan gözün gördüğünü görür, sonra verir. Evet, senin gözüne bir gözlük yapan gözlükçü usta, göze gözlüğün yakıştığını görür, sonra yapar.

Hem kulağı veren Zat, elbette o kulağın işittiklerini işitir, sonra yapar, verir. Sair sıfatlar buna kıyas edilsin.

Hem, esmanın nakışları ve cilveleri insanda var; onlar ile o kudsî manalara şahadet eder.

Hem, insan, zaafıyla ve acziyle ve fakrıyla ve cehliyle diğer bir tarzda âyinedarlık edip, yine zaafına, fakrına merhamet eden ve medet veren Zatın kudretine, ilmine, iradesine ve hakeza sair evsafına şahadet eder.

İşte, daire-i kesretin muntehasında ve en dağınık cüz'iyatında, sırr-ı vahdetle bin bir esma-i İlâhiye zîhayat denilen küçücük mektuplarda temerküz edip, açık okunduğundan, o Sâni-i Hakîm zîhayat nüshalarını çok

akıs: yansıma
basar: Allah'ın kendi şanına lâyık bir tarzda görme sıfatı
bilhassa: özellikle
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi
cüz'i: bir bütünü meydana getiren parçalardan her biri
daire-i kesret: bolluk, ziyadelik ve çokluk dairesi.
esma: isimler
evliya: veliler. Allah dostları
ilim: bilme, bilgi
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahlukiyet: yaratılmışlık, yaratılmış olma
masnuiyet: sanatlılık, sanat değeri olma
meselâ: örneğin
muhtar: hükmü elinde tutan, hareketinde serbest olan, dilediğini yapan.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
munteha: bir şeyin ulaşabildiği son yer, nihayet.
müşahede olunmak: görülmek.
nakış: resimli, renkli süsleme, bezeme
numune: örnek.
sair: diğer, başka, öteki
Sani': her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sem': işitme
sıfat: vasıf, nitelik.
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliğinin sırrı
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı
suret: biçim, görünüş
tarz: biçim, şekil.
teşahhus: şahıslanma, şahıs haline girme
teşahhus-ı ehadiyet: Cenab-ı Hakkı tarif eden birlik tecellilerinin gösterilmesi, tarif edilmesi
zahir: açık, görünür
zîhayat: hayat sahibi, canlı

teksir ediyor. Ve bilhassa zîhayatlardan küçüklerin taifelerini pek çok tarzda nüshalarını teksir eder ve her tarafa neşreder.

Bu Birinci Meyvenin hakikatine beni isal ve sevk eden, zevkî bir hissimdir. Şöyle ki:

Bir zaman, ziyade rikkatimden ve fazla şefkatten ve acımak duygusundan, zîhayat ve hususan onlardan zîşuur ve bilhassa insanlar ve bilhassa mazlumlar ve musibete giriftar olanların hâlleri çok ziyade rikkatime ve şefkatime ve kalbime dokunuyordu. Kalben diyordum: "Bu âciz ve zayıf bîçarelerin dertlerini, âlemde hükmeden bu yeknesak kanunlar dinlemedikleri gibi, istilâ edici ve sağır olan unsurlar, hâdiseler dahi işitmezler. Bunların bu perişan hâllerine merhamet edip, hususî işlerine müdahale eden yok mu?" diye ruhum çok derin feryat ediyordu. Hem, "O çok güzel memlûklarını ve çok kıymettar mallarını ve çok müştak ve minnettar dostlarını işlerine bakacak ve onlara sahabet edecek ve himayet edecek bir malikleri, bir sahipleri, bir hakikî dostları yok mu?" diye kalbim bütün kuvvetiyle bağırıyordu.

İşte ruhumun feryadına ve kalbimin vaveylâsına vafi ve kâfi ve teskin edici ve kanaat verici cevap ise:

Sırr-ı tevhid ile, Rahman ve Rahîm olan Zat-ı Zülcelâl'in, umumî kanunların tazyikatları ve hâdısatın tehacümatı altında ağlayan ve sızlayan o sevimli memlûklarına, kanunların fevkinde olarak, ihsanat-ı hususıyesi ve imdadat-ı hassası ve doğrudan doğruya her şeye karşı

acız: zayıf, güçsüz.
alem: dünya, cihan
bîçare: çâresiz, zavallı
bilhassa: özellikle
feryat: sızlanma, şikâyet.
fevkinde: üstünde
hadısat: hâdiseler, olaylar
hadise: olay
hakıkat: gerçek, esas
hakıkî: gerçek.
himayet: koruma, esirgeme
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
hukmetme: hakim olma, işleme
ihsanat-ı hususıye: Cenâb-ı Hakkın her bir mahlûkuna hususî ihsanları, ikramları
imdadat-ı hassa: özel yardımlar, imdatlar
isal: ulaştırma, erıştırme
istilâ etmek: kaplamak, ele geçirmek, üstün gelmek.
kâfi: yeter, el verir
kalben: kalp ile, kalpten
kanaat verici: inandırıcı
kanun: rabıtaı olaylarının bağlı bulunduğu değişmez kaide
kıymettar: kıymetli, değerli.
malık: sahip
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
memlûk: köle, kul, esir
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
musibet: felâket, belâ
müdahale: karışma, araya girme, sokulma
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rikkat: merhamet, acıma, başkalarının düştüğü durumdan dolayı müteessir olma hâleti
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sahabet: sahip çıkma, koruma, arka çıkma
sevk: ulaştırma, yöneltme
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliğinin sırrı.
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar
tehacümat: hücumlar, saldırışlar
teksir etmek: çoğaltmak, artırmak.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
umumî: herkesle ilgili, genel
unsur: birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her biri, esas, asıl
vafi: yeterli, tam
vaveyla: çığlık, feryat.
yeknesak: tek düzen, değişmez.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zevkî: zevkle ilgili, zevke ait
zîhayat: hayat sahibi
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
ziyade: fazlasıyla

rububiyet-i hususiyesi ve her şeyin tedbirini bizzat Kendisi görmesi ve her şeyin derdini bizzat dinlemesi ve her şeyin hakîkî maliki, sahibi, hamîsi olduğunu sırr-ı Kur'ân ve nur-i iman ile bildim; o hadsız me'yusiyet yerinde nihayetsiz bir mesruiyet hissettim. Ve her bir zîhayat, öyle bir Malik-i Zülcelâl'e mensubiyeti ve memlûkiyeti cihetiyle, nazarımda binler derece bir ehemmiyet, bir kıymet kesbettiler.

Çünkü, madem herkes efendisinin şerefiyle ve mensup olduğu zatın makamıyla ve şöhretiyle iftihar eder, bir izzet peyda eder; elbette nur-i iman ile bu mensubiyetin ve memlûkiyetin inkişafı suretinde, bir karınca bir Firavun'u o mensubiyet kuvvetiyle mağlûp ettiği gibi, o mensubiyet şerefiyle dahi, gafil ve kendi kendine malik ve başıboş kendini zanneden ve ecdadıyla ve mülk-i Mısır ile iftihar eden ve kabir kapısında o iftıharı sönen bin Firavun kadar iftıhar edebilir. Ve sinek dahi Nemrut'un sekerat vaktinde azaba ve hicaba inkılâp eden iftiharına karşı kendi mensubiyetinin şerefini irae edip, onunkini hiçe indirebilir.

İşte [1] إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ayeti, şirkte hadsız ve çok büyük bir zulüm bulunduğunu ifade ile bildirir. *Şirk öyle bir cürümdür ki, her bir mahlûkun hakkına ve şerefine ve haysiyetine bir tecavüzdür. Ancak onu cehennem temizler.*

1. Şüphesiz şirk büyük bir zulümdür. (Lokman Suresi, 18.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bizzat: kendisi, şahsen.
cihet: yön.
cürüm: hata, suç.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hami: himaye eden, koruyan, gözeten.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hicap: utanma, utanma duygusu, mahcubiyet.
iftıhar etme: övünme.
iftıhar: övünme.
inkılap: bir halden diğer bir hale geçme, değişme, dönüşme.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
irae: gösterme.
izzet: değer, itibar, şeref, yücelik.
kabir: mezar.
kesbetme: kazanma.
kıymet: değer.
mağlup etme: yenme, galip gelme.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
makam: manevî mevkı.
Malık-i Zülcelal: Sonsuz büyüklük sahibi olan, her şeyin malıkı Allah.
memlûkiyet: kulluk, kölelik.
mensubiyet: mensup olma, bağlı oluş.
mensup olma: bağlı olma, ait olma.
mesruiyet: mesrur olma, sevinme, sevinçlilik.
me'yusiyet: ümitsizlik.
mülk-i Mısır: Mısır toprağı, Mısır ülkesi.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nur-i iman: iman nuru. Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
peyda etme: açığa çıkma, meydana çıkma.
rububiyet-i hususiye: Cenâb-ı Hakkın hususî terbiyesi.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
sırr-ı Kur'ân: Kur'ân'ın sırrı.
suret: biçim, görünüş.
şeref: manevî büyüklük, yücelik, övünülecek şey.
şirk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma, birden çok tanrı bulunduğunu kabul etme. Allah'tan başka şeylere tapma, müşrıklik, küfür.
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün.
tecavüz: saldırma, saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
zat: kişi, şahıs.
zulüm: haksızlık.

Tevhidin İkinci Meyvesi

Birinci Meyve, hâlık-ı kâinat olan Zat-ı Akdes'e baktığı gibi, İkinci Meyve dahi kâinatın zatına ve mahiyetine bakar.

Evet, sırr-ı vahdetle kâinatın kemalâtı tahakkuk eder ve mevcudatın ulvî vazifeleri anlaşılır ve mahlûkatın netice-i hilkatleri takarrur eder ve masnuatın kıymetleri bilinir; ve bu âlemdeki makasıd-ı İlâhiye vücut bulur ve zîhayat ve zîşuurların hikmet-i hılkatleri ve sırr-ı icatları tezahür eder; ve bu dehşetengız tahavvülât içinde kahharâne fırtınaların hiddetli, ekşi simaları arkasında rahmetin ve hikmetin güler, güzel yüzleri görünür; ve fenâ ve zevalde kaybolan mevcudatın, neticelerı ve hüviyetlerı ve mahıyetleri ve ruhları ve tesbihatları gibi çok vücutları, kendilerine bedel âlem-i şahadette bırakıp sonra gittikleri bilinir. Ve kâinat, baştan başa gayet manıdar bır kıtab-ı Samedânî, ve mevcudat, ferşten arşa kadar gayet mu'cızâne bir mecmua-i mektubat-ı Subhaniye, ve mahlûkatın bütün taifeleri, gayet muntazam ve muhteşem bır ordu-yı Rabbanî; ve masnuatın bütün kabileleri, mikroptan, karıncadan tâ gergedana, tâ kartallara, tâ seyyarata kadar, Sultan-ı Ezelî'nın gayet vazıfeperver memurlan olduğu bilinmesi, ve her bir şey, âyinedarlık ve intısap cıhetiyle binler derece kıymet-i şahsiyesinden daha yüksek kıymet almalan ve "Seyl-i mevcudat ve kafile-ı mahlûkat nereden geliyor ve nereye gidecek ve ne için gelmişler ve ne yapıyorlar?" diye halledilmeyen tılsımlı suallerin

alem-ı şahadet: gozle gordugumuz, şahıt oldugumuz alem kâinat.
arş: goğun en yuksek katı
ayinedarlık: aynalık yapma, gosterme
bedel: karşılık.
cihet: yon
dehşetengız: cok dehşet ve nci urkutucu, korkunç
fenâ: yok olma olumlulukten geçidilik.
ferş: yeryuzu zemin dunya
gayet: son derece.
gergedan: buyuk cusseli ağır kuvvetli sıcak ulkelerde yaşayan burnunun uzennde bır veya ıkı boynuz bulunan memelı hayvan
halık-ı kâinat: kâinatın ve onun ıçınde olan her şeyın yaratıcısı
hiddet: ofke kızgınlık
hikmet: İlâhı gaye gizli sebep
hikmet-ı hılkat: yaratılış hıkmetı
hüviyet: benlik, kimlik.
intısap: mensup olma baglanma girme
kabile: aynı kokenden gelen canlılar toplulugu
kafile-i mahlûkat: yaratıklanın kafilesı
kahharâne: kahredercesine kahharcasına
kemalat: fazıletler, kemaller olgunluklar, mukemmelıkler
kıymet: deger
kıymet-ı şahsıye: sahsi kıymetler degerler.
kıtab-ı Samedanı: hıç bır şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın kıtabı, kaınat.
mahıyet: bır şeyın aslı esası nedenıbaret olduğu
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
makasıd-ı İlahiye: Allahın maksatlan yaratıcının gayelen
manıdar: nukteli ince manalı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mecmua-ı mektubat-ı Subhaniye: butun kusur ve noksanlardan munezzeh olan Allahın mektuplannın mecmuası toplamı.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey mahlûklar
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
muhteşem: haşmetli yuce
muntazam: duzenli ve duzgun bir bıçımde
netice: sonuç.
netice-i hılkat: yaratılışın netıcesi meyvesi
ordu-yı Rabbanı: terbıye edip rızık veren Allah'ın ordusu
seyl-i mevcudat: varlıkların sel gibi akıp gıtmesi akıp giden sürekli degişen ve gelişen mahlûklar
seyyarat: gezegenler
sırr-ı icat: yaratılmanın meydana gelmenin sırrı.
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allahın umum eşyada bırden tecelli eden bırlıgının sırrı
sıma: yuz çehre
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan kudret kuvvet ve hukumranlıgının başlangıcı olmayan Allah
tahavvulat: tahavvuller, degişmeler
taife: takım guruh famılya
takarrur: yerleşme kararlı hale gelme
tesbihat: tesbıhler Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sozler
tevhid: Allahın bır olduguna inanma birleme.
tezahur etmek: ortaya çıkma belırme gorunme
tılsım: herkesin bilip çozemedigi gizli sır
ulvi: yuksek, yuce
vazife: gorev
vazıfeperver: vazıfe sever çalışmayı seven vazıfesini sevip ona bağlı olan
vucut: varlık
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
zeval: sona erme yok olma olme

manalan ona inkişaf etmesi, ancak ve ancak sırr-ı tevhid iledir. Yoksa, kâinatın bu mezkûr yüksek kemalâtlan sönecek ve o ulvî ve kudsî hakıkatleri zıtlarına inkılâp edecek.

İşte şirk ve küfür cınayetı, kâinatın bütün kemalâtına ve ulvî hukuklarına ve kudsî hakikatlerine bir tecavüz olduğu cihetledır kı, ehl-ı şırk ve kufre karşı kâinat kızıyor ve semavat ve arz hıddet edıyor ve onların mahvına anasır ıttifak edip, kavm-i Nuh Aleyhısselâm ve Âd ve Semud ve Firavun gıbi ehl-i şırkı boğuyor, gark ediyor.[1] تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ ayetının sırrıyla, cehennem dahi ehl-ı şirk ve kufre öyle kızıyor ve kızışıyor ki, parçalanmak derecesine geliyor.

Evet, şirk kâinata karşı büyük bir tahkir ve azîm bir tecavuzdur. Ve kâinatın kudsî vazifelerini ve hılkatın hıkmetlerini inkâr etmekle şerefini kırıyor. Numune için bınler misallennden bir tek mısale ışaret edeceğiz.

Meselâ, sırr-ı vahdet ile kâinat öyle cesim ve cismanî bir melâike hükmünde olur kı, mevcudatın nevileri adedince yüz bınler başlı ve her başında o nevide bulunan fertlenn sayısınca yüz bınler ağız ve her ağzında o ferdin cihazat ve ecza ve aza ve hüceyratı mıktarınca yüz bınler dıller ile Sânıini takdıs ederek tesbihat yapan İsrafil-mısal ubudiyette ulvî bir makam sahibi bir acaibü'l-mahlûkat iken, hem sırr-ı tevhid ile ahıret âlemlerine ve

1. Neredeyse öfkeden parçalanacak. (Mülk Suresi, 8.)

acaibü'l-mahlûkat: yaratılmışlanın şaşırtıcı, hayret verici durumları, halleri
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyhisselam: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
anasır: unsurlar, esaslar
arz: yer, dünya
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
aza: organlar, uzuvlar
cesim: ırı, büyük, kocaman
cihazat: uzuvlar, organlar
cismanî: manevî ve ruhanî karşılıgı, maddî ve cısımlı olmak.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i küfür: Allah'ın varlığına ve birlıgıne inanmayanlar, dınsızler, ımansızlar
ehl-i şirk: Allah'a ortak koşanlar
fert: tek olan bırey
gark etme: bogma, suya batırma
hakikat: gerçek.
hıddet: öfke, kızgınlık
hıkmet: İlâhî gaye, gızlı sebep
hılkat: yaratılış
hukuk: haklar
hüceyrat: hücrecıkler
hükmünde: degennde, yennde.
ınkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme
inkılâp: bır halden başka bır hale geçme, değışme, dönüşme.
inkişaf etme: keşfolunma, açılma, ortaya çıkma
İsrafil-misal: Sur'u üfleyen melek gıbı
ittifak: bırleşme, fıkır bırlıgı etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kavm-i Nuh: Hz. Nuh'un peygamber olarak gönderildıgı kavım.
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellıkler
kudsî: mükaddes, yüce
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma.
makam: manevî mevkı
melaike: melekler
menzil: durak, konak yerı
meselâ: örnegın
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
misal: örnek.
Mülk Suresi: Kur'an-ı Kerîm'ın 67. süresi. Mekke'de nazıl olmuştur. 30 ayettır.
nevî: çeşıt, tür
numune: örnek.
Sânî: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gökler
Semud: kendılerıne Hz. Salih'ın peygamber olarak gönderildıgı muşrık bır kavmın adı
sır: gızlı hakıkat.
sırr-ı tevhid: Allah'ın bırlıgının sırrı.
sırr-ı vahdet: Cenâb-ı Allah'ın umum eşyada bırden tecelli eden bırlıgının sırrı
suâl: soru
Sure: Kur'an-ı Kerîm'ın ayrıldıgı 114 bölümden her bırı
şeref: manevî büyukluk, yüclik, onur
şırk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka yaratıcının bulunduguna ınanma, bırden çok tanrı bulunduguna kabul etme. Allah'tan başka şeylere tapma, muşrıklık, kufur.
takdıs: yücelterne, mükaddes sayma, kudsî ve mubarek sayma
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma
tesbihat: tesbıhler. Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahıp olduğunu ifade eden sözler
tılsım: gızlı sır
ubudiyet: kulluk
ulvî: yüksek, yüce.
vazife: görev

menzillerine çok mahsulât yetiştiren bir mezraa ve dâr-ı saadet tabakalarına a'mal-i beşeriye gibi çok hâsılatıyla levazımat tedarik eden bir fabrika ve âlem-i bekada, hususan cennet-i âlâdaki ehl-i temaşaya dünyadan alınma sermedî manzaralan göstermek için mütemadiyen işleyen yüz bin yüzlü sinemalı bir fotoğraf iken; şirk ise, bu çok acıp ve tam mutî, hayattar ve cismanî melâikeyi camit, ruhsuz, fânî, vazifesiz, hâlik, manasız, hâdisatın hercümerci altında ve inkılâpların fırtınaları içinde adem zulümatında yuvarlanan bir perişan mecmua-ı vâhiyesi; hem bu çok garip ve tam muntazam, menfaattar fabrikayı mahsulatsız, neticesiz, işsiz, muattal, karmakarışık olarak şuursuz tesadüflerin oyuncağı ve sağır tabiatın ve kör kuvvetin mel'abegâhı ve umum zîşuurun matemhanesi ve bütün zîhayatın mezbahası ve hüzüngâhı suretine çevirir.

İşte, [1] إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ sırrıyla, şirk bir tek seyyie iken, ne kadar çok ve büyük cinayetlere medar oluyor ki, cehennemde hadsız azaba mustahak eder. Her ne ise, *Sıracunnur*'da bu İkinci Meyvenin izahatı ve hüccetleri mükerreren beyan edildiğinden, o uzun kıssayı kısa bıraktık.

Bu İkinci Meyveye beni sevk edip isal eden acip bir his ve garip bir zevktir. Şöyle ki:

Bir zaman, bahar mevsiminde, temaşa ederken gördüm ki; zemin yüzünde haşir ve neşr-i azamın yüz binler numunelerini gösteren bir seyeran ve seyelân içinde

1 Şüphesiz şirk büyük bir zulümdür. (Lokman Suresi, 18.)

a'mal-i beşeriye: insanların yaptıkları işler
acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adem: yokluk.
alem-i beka: sonsuzluk alemi, ahiret.
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
camit: ruhsuz, cansız.
Cennet-i Âlâ: Cennet katlarının en yükseği, sekizinci Cennet. Cennet-i Vesile
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, Cennet.
ehl-i temaşa: seyredenler, ibretle izleyenler
fânî: ölümlü, geçici
garip: tuhaf, şaşılacak.
hadisat: hâdiseler, olaylar.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hâlik: helak olan, mahvolan, fenâya giden, yok olan
hâsılat: gelir, kazanç, kâr
haşr-ı azam: büyük haşir, büyük dirilis ve toplanma yeri.
hayattar: canlı, yaşayan
hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma
hususan: bilhassa, özellikle
hüccet: delil.
hüzüngah: üzüntü yeri
isal: ulaştırma, erştirme
izahat: izahlar, açıklamalar
kıssa: ibret verici hikâye
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
mahsulât: meyveler, ürünler, toprâktan yetişen şeyler
matemhane: yas tutulan ev, matem evi
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
mel'abegah: oyun yeri
menfaattar: menfaat ve fayda gören
menzil: durak, konak yeri
mezbaha: hayvan kesilen yer, salhane.
mezraa: zıraat yapılacak yer, tarla, ekilecek yer
muattal: terk edilmiş, kullanılamaz olmuş.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
mustahak: hak eden, hak etmiş
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
neşr-i azam: en büyük neşir, İlâhî neşir, baharda bitkilerin yeşerdiğip yaygınlaştırılması, çoğaltılması
netice: sonuç.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
sevk: yöneltme
seyelân: akma, cereyan etme
seyeran: bakma, bakıp görme, seyretme, temaşa
seyyie: suç, günah
suret: biçim, görünüş
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tabaka: kat, katman
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
temaşa: bakma, bakıp seyretme.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
umum: bütün
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
zulûmat: karanlıklar

kafile kafile arkasında gelen geçen mevcudatın ve bilhassa zîhayat mahlûkatın, hususan küçücük zîhayatlanın kısa bir zamanda görünüp derakap kaybolmalan ve daimî bir faaliyet-i müthişe içinde mevt ve zeval levhalan bana çok hazin görünüp, rikkatime şiddetle dokunarak beni ağlatıyordu. O güzel hayvancıkların vefatlarını gördükçe kalbim acıyordu. "Of, yazık! Ah, yazık!" diyerek bu "ah"ların, "of"ların altında derinden derine bir vaveylâ-i ruhî hissediyordum. Ve bu akıbete uğrayan hayat ise, ölümden beter bir azap gordum. Hem, nebatat ve hayvanat âleminde gayet güzel, sevimli ve çok kıymettar sanatta olan zîhayatlanın bir dakîkada gözünü açıp bu seyrangâh-ı kâinata bakar, dakikasıyla mahvolur, gider. Bu hâli temaşa ettikçe ciğerlerim sızlıyordu. Ağlamak ile şekva etmek istiyor, "Neden geliyorlar, hiç durmadan gidiyorlar?" diye feleğe karşı kalbim dehşetli sualler soruyor ve böyle faydasız, gayesiz, neticesiz, çabuk idam edilen bu masnucuklar, gözümüz önünde bu kadar ehtimam ve dikkat ve sanat ve cihazat ve terbiye ve tedbir ile kıymettar bir surette icat edildikten sonra, gayet ehemmiyetsiz paçavralar gibi parçalanıp, hıçlik karanlıklarına atılmalarını gördukçe, kemalâta meftun ve guzellıklere muptelâ ve kıymettar şeylere âşık olan bütün lâtifelerim ve duygularım feryat edip bağırıyorlardı ki: "Neden bunlara merhamet edilmiyor? Yazık değiller mi? Bu baş döndürücü deverandaki fenâ ve zeval, nereden gelip bu bîçarelere musallat olmuş?" diye mukadderat-ı hayatiyenin dış yüzünde bulunan elim keyfiyetleriyle kadere karşı

akıbet: sonuç, netice
aşık: bir şeye tutkun, çok aşırı sevven, şiddetli muhabbet besleyen.
beter: daha fena, daha kötü
bıçare: çaresiz, zavallı
bilhassa: özellikle
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler
derakap: hemen, derhal, akabinde
deveran: dönme, dönüp dolaşma
elim: çok dert ve keder veren, çok acı veren, acıklı
faaliyet-i müthişe: müthiş işler, faaliyetler, ürkütücü işler
felek: talih, baht, kader
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, çağırma
gayet: son derece.
hayvanat: hayvanlar
hazin: hüzünlü, acıklı
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme.
idam edilme: yok olma
ihtimam: dikkat ve özen gösterme
kafile kafile: sıra sıra, takım takım
kemalat: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmelıkler
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu durum, iç yüz
kıymettar: kıymetli, değerli
lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu
levha: manzara, görünüş
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
meftun: tutkun, müptelâ, aşırı bağlanmış
merhamet etmek: acımak, şefkat etmek, korumak, esirgemek.
mevt: ölüm
mukadderat-ı hayatiye: kader kalemiyle yazılmış hayatın programı, kader, alın yazısı.
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede satışan.
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan.
nebatat: bitkiler
rikkat: merhamet, acıma, başkalarının duştuğu durumdan dolayı müteessir olma hâsletı.
seyrangâh-ı kâinat: kâinatın seyir ve temaşa yeri
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, tarz
şekva etme: şikâyet etme, yakınma, memnuniyetsizliğini bildirme
şirk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tedbir: idare etme, çekip çevirme
temaşa: hayretle ve dikkatle bakıp seyretme
vaveylâ-i ruhî: ruh çığlığı, ruhun vaveylası, ruhun feryadı
vefat: ölüm
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zîhayat: hayat sahibi
zulüm: haksızlık

müthiş itirazlar başladığı hengâmda, birden nur-i Kur'ân, sırr-ı iman, lütf-i Rahman ile tevhid imdadıma yetişti, o karanlıkları aydınlattı; benim bütün o ah ve oflarımı ohlara ve o ağlamalarımı sürurlara ve o "Yazık!" demelerimi [1] مَاشَآءَ اللهُ، بَارَكَ اللهُ 'lara çevirdi, [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيْمَانِ dedirtti. Çünkü, sırr-ı vahdetle şöyle gördüm ki:

Her bir mahlûk, hususan her bir zîhayatın sırr-ı tevhid ile çok büyük neticeleri ve umumî faydaları vardır. Ezcümle:

Her bir zîhayat, meselâ bu suslu çiçek ve şu tatlıcı sinek, öyle manıdar, İlâhî, manzum bir kasideciktir ki, hadsız zîşuurlar onu kemal-i lezzetle mutalâa ederler, ve öyle kıymettar bir mu'cize-i kudrettir ve bir ilânname-i hikmettir ki, Sânînin sanatını nihayetsiz ehl-i takdire cazibedarâne teşhir eder.

Hem, kendi sanatını kendisi temaşa etmek ve kendi cemal-i fıtratını kendisi muşahede etmek ve kendi cilve-i esmasının güzelliklerini âyineciklerde kendisi seyretmek isteyen Fâtır-ı Zülcelâl'in nazar-ı şuhuduna görünmek ve mazhar olmak, gayet yüksek bir netice-i hilkatıdır.

Hem, kâinattaki hadsiz faaliyeti iktıza eden tezahür-i rububiyete ve tebarüz-i kemalât-ı İlâhiyeye, Yirmi Dördüncü Mektupta beyan edildiği gibi, *beş vecihle hizmeti*

1. Allah dilemiş, ne güzel yaratmış ne mübarek yaratmış!
2. İman nurundan dolayı Allah'a hamd olsun

ayine: ayna
beyan etmek: açıklamak bildirmek, izah etmek.
cazibedarane: çekici bir şekilde cezp edici bir hâlde.
cemal-i fıtrat: yaratılıştaki güzellik.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki tecellisi görüntüsü
ehl-i takdir: takdir edenler bir şeyin degerini biçenler
ezcümle: bu cümleden olarak.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzen olmayan şeylen yaratan Allah
hadsız: sınırsız sonsuz
hengam: zaman, sıra.
hususan: bilhassa, özellikle
iktıza etme: gerektirme
İlâhî: Allah'la ilgili Cenab-ı Hakka dair
İlânname-i hikmet: Cenab-ı Hakkın hikmetini gösteren vasıta
imdat: yardım.
itiraz: kabul etmediğini belirtme karşı çıkma
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler varlıklar
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiir ve bu şiirin nazım şekli.
kemal-i lezzet: lezzetin mükemmelliği tam ve mükemmel lezzet
lütf-i Rahman: mahlûkatına hayır ve rahmet irade eden Allah'ın lütfu
mahlûk: yaratık Allah tarafından yaratılmış olan.
manıdar: nükteli ince manalı.
manzum: ölçülü sıralı düzenlenmiş vezinli
mazhar: nail olma şereflenme.
meselâ: örnegin
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi
muşahede: bir şeyi gözle görme seyrederek anlama seyretme
mutalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
müthiş: dehşet veren, ürküten dehşetli korkunç.
nazar-ı şuhut: şahitlerin görüş ve düşünceleri
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi meyvesi.
nihayetsiz: sonsuz sınırsız
nur-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerim'in nuru aydınlığı ışığı
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikatı
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliğinin sırrı
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı
sürur: sevinç mutluluk
tebarüz-i kemalât-ı İlâhiye: İlâhî mükemmelliklerin açık bir şekilde görünmesi gösterilmesi
teşhir: gösterme sergileme
tevhid: Allah'ın bir olduguna inanma birleme.
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye tedbir ve idare edicilliğinin ortaya çıkması görünmesi
umumî: herkese ait, genel.
vecih: cihet, yön.
zişuur: şuurlu şuur sahibi

dahi, ulvî bir vazife-i fıtratıdır. Ve böyle faydalan ve neticeleri vermekle beraber, kendi yerinde, bu âlem-i şahadette, zîruh ise ruhunu ve hadsız hafızalarda ve sair elvah-ı mahfuzalarda suretini ve hüviyetini ve tohumlarında ve yumurtacıklarında mahiyetinin kanunlarını ve bir nevi müstakbel hayatını ve âlem-i gaypta ve daire-i esmada âyinedarlık ettiği kemalleri ve güzellikleri bırakıp, mesrurâne terhis manasında bir zahirî mevt ile bir zeval perdesi altına girer; yalnız dünyevî gözlerden saklanır mahiyetinde gördüm, "Oh, elhamdülillâh!" dedim.

Evet, kâinatın bütün tabakatında ve umum nevilerinde göz ile görünen ve her tarafa kök salan gayet esaslı ve çok kuvvetli ve kusursuz ve nihayet derecede parlak olan bu cemaller ve güzellikler, elbette şirkin iktıza ettiği çok çirkin ve haşın ve gayet menfur ve perişan olan evvelki vaziyet muhal ve mevhum olduğunu gösteriyor. Çünkü, böyle çok esaslı bir cemal perdesi altında böyle dehşetli bir çirkinlik saklanamaz ve bulunamaz. Eğer bulunsa, o hakikatli cemal, hakıkatsız, asılsız, vahi ve vehmî olur. Demek şırkın hakikati yok, yolu kapalı, bataklıkta saplanır, hükmü muhal, mümtenidir. Bu mezkûr hissî olan hakikat-i imaniye, tafsilâtla ve kat'î bürhanlar ile *Siracunnur*'un müteaddit risalelerinde beyan edildiğinden, burada bu kısacık işaretle iktıfa edenz.

alem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahir olduğumuz âlem, kâinat.
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cemal: güzellik. Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
daire-i esma: isimler dairesi. Cenab-ı Hakkın isimlerinin tecelli ettiği daire.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dünyevî: dünyaya ait.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
elvah-ı mahfuza: korunmuş, muhafaza edilmiş levhalar.
evvel: önce.
faide: fayda.
hakıkat: gerçek, esas.
hakikat-i imaniye: imana ait olan gerçek.
haşın: kıncı, kalp kıncı, sert, kaba.
hissî: hisle ilgili, hisse ait, duyguya ait.
hüküm: verilen karar.
hüviyet: benlik, kimlik.
iktıfa etme: yeterli bulma, kâfi görme, yetinme.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde de mahal bırakmayan.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, neden ibaret olduğu.
menfur: kendisinden nefret edilen, sevilmeyen, iğrenç.
mesrurane: sevinçli bir şekilde sevinerek, memnun olarak.
mevhum: hakikatte olmayan, vehm ve hayal ürünü olan.
mevt: ölüm.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhal: imkânsız.
mümteni: imkânsız, olamaz.
müstakbel: gelecek.
muteaddit: çeşitli.
nevi: çeşit, tür.
nihayet: son derece.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sair: diğer, başka, öteki.
tabakat: tabakalar.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
ulvî: yüksek, yüce.
umum: bütün.
vahi: boş, faydasız, zararsız, ehemmiyetsiz şey.
vazife-i fıtrat: fıtrat vazifesi, yaratılış vazifesi.
vaziyet: durum.
vehmî: vehmile ilgili, aslında var olmadığı hâlde varmış gibi görülen, her hangi bir şeye ait.
zahirî: görünürde.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.

Üçüncü Meyve

Zîşuura, ve bilhassa insana bakar.

Evet, sırr-ı vahdet ile, insan, bütün mahlûkat içinde büyük bir kemal sahibi ve kâinatın en kıymettar meyvesi ve mahlûkatın en nazenini ve en mükemmeli ve zîhayatın en bahtıyan ve en mes'udu ve Hâlık-ı Âlem'in muhatabı ve dostu olabilir. Hatta bütün kemalât-ı insaniye ve beşerin bütün ulvî maksatları tevhid ile bağlıdır ve sırr-ı vahdetle vücut bulur. Yoksa, eğer vahdet olmazsa, insan mahlûkatın en bedbahtı ve mevcudatın en süflisi ve hayvanatın en bîçaresi ve zîşuurun en hüzünlüsü ve azaplısı ve gamlısı olur. Çünkü, insan nihayetsiz bir aczi ve nihayetsiz düşmanları ve hadsız bir fakrı ve hadsiz ihtıyaçları bulunmakla beraber, mahıyeti öyle çok ve mütenevvi alâtla ve hissiyatla teçhiz edilmiş ki, yüz bin çeşit elemleri hisseder ve yüz binler tarzlarda lezzetleri zevk ederek, ister, ve öyle maksatları ve arzuları var ki, bütün kâinata birden hükmü geçmeyen bir zat o arzuları yerine getiremez.

• Meselâ, *insanda gayet şedit bir arzu-ı beka var.* İnsanın bu maksadını öyle bir zat verebilir ki, bütün kâinatı bir saray hükmünde tasarruf eder, bir odanın kapısını kapayıp, diğer bir menzilin kapısını açmak gibi kolay bir surette, dünya kapısını kapayıp ahiret kapısını açabilsin. Beşerin, bu arzu-i beka gibi, ebed tarafına uzanmış ve aktâr-ı âleme yayılmış binler menfi ve müspet arzuları var ki, onları vermekle beşerin iki dehşetli yaraları olan

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aktâr-ı âlem: âlemin her tarafı, âlemin dört bir yanı.
alat: aletler, vasıtalar, aygıtlar.
arzu-ı beka: sonsuzluğu arzu etme duygusu, ebedî yaşama isteği.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bahtıyar: bahtlı, tâlî'li, mes'ut, mutlu.
bedbaht: bahtsız, tâlî'sız, zavallı.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
beşer: insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebed: sonsuzluk, daimlik.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
gam: keder, üzüntü.
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Âlem: âlemin yaratıcısı, bütün âlemi yaratan Allah.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hayvanat: hayvanlar.
hissiyat: hisler, duygular.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüküm: karar, emir, hâkimiyet.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
maksat: gaye.
maksat: gaye.
menfi: olumsuz, müspet olmayan.
menzil: oda, yer, mekân.
mes'ut: saadetli, bahtlı, bahtıyar, kutlu.
mesela: örneğin.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müspet: olumlu, yapılması memnuniyet veren.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nevi nevi, çeşit çeşit.
nazenin: nazlı, nazik, nenni, ince yapılı.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
suret: biçim, tarz.
süfli: aşağılık, bayağı, adî.
şedit: şiddetli.
tarz: biçim, şekil.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
teçhiz: cihazlama, donatma, hazırlama.
vahdet: birlik ve teklik.
vücut: varlık.
zat: kişi, şahıs.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

aczini ve fakrını tedavi eden zat ise, ancak sırr-ı vahdetle bütün kâinatı kabzasında tutan Zat-ı Ehad olabilir.

Hem beşerde, kalbinin selâmetine ve istirahatine ait öyle incecik ve gizli ve cüz'î matlâpları ve ruhunun bekasına ve saadetine medar öyle büyük ve muhit ve küllî maksatları var ki, onları öyle bir zat verebilir ki, kalbin en ince ve görünmez perdelerini görür, lâkayt kalmaz; hem en gizli ve işitilmez gayet mahfî seslerini işitir, cevapsız bırakmaz, hem, semavat ve arzı iki mutî nefer gibi emrine musahhar ederek, küllî hizmetlerde çalıştıracak derecede muktedir olabilsin.

Hem, *insanın bütün cihazatları ve hissiyatları, sırr-ı vahdet ile gayet yüksek bir kıymet alırlar ve şirk ve küfür ile gayet derecede sukut ederler.* Meselâ, insanın en kıymettar cihazı akıldır. Eğer sırr-ı tevhid ile olsa, o akıl, hem İlâhî kudsî defineleri, hem kâinatın binler hazinelerini açan pırlanta gibi bir anahtarı olur. Eğer şirk ve küfre düşse, o akıl, o hâlde, geçmiş zamanın elim hüzünlerini ve gelecek zamanın vahşî korkularını insanın başına toplattıran meş'um ve sebeb-i taciz bir alet-i belâ olur.

• Hem meselâ, *insanın en lâtif ve şirin bir seciyesi olan şefkat, eğer sırr-ı tevhid onun yardımına yetişmezse, öyle müthiş bir hırkat, bir firkat, bir rikkat, bir musibet olur ki, insanı en bedbaht bir dereceye indirir.* Tek bir güzel yavrusunu ebedî kaybeden bir gafil valide, bu hırkatı tam hisseder.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
alet-i belâ: belâ sebebi, belâ aletı
arz: yer, dünya
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cihaz: aza, organ
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
cuz'î: küçük, az
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
elim: çok derd ve keder veren, çok acı veren, acıklı
emir: buyruk.
fakr: ihtiyaç içinde olma, yoksulluk, fakirlik.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hırkat: yanma.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenâb-ı Hakka dair
istirahat: dinlenme, rahatlama
kabza: tutamak, yer, el
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudsî: mukaddes, yüce
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, Ona yakışmayacak sıfatlar yükleme
küllî: umumî, genel
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
latif: güzel, hoş
mahfî: gizli, saklı
matlap: arzu, istek
medar: sebep, vesile
meş'um: kötü, uğursuz, bedbaht.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
musahhar etme: boyun eğdirme, birine bağlanma
mutî: itaat eden, boyun eğen
muthış: dehşet veren, ürkütten, dehşetli, korkunç.
nefer: asker, er
pırlanta: foyasız, yuvarlakça parlak, kıymetli elmas.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
saadet: mutluluk
sebeb-i taciz: rahatsızlık vermenin, tedirgin etmenin nedeni
seciye: iyi huy, karakter
selamet: salimlik, eminlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
semavat: semalar, gökler
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliğinin sırrı
sükut: değerden düşme, değerini yitirme
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tedavi: hastalığı iyileştirme, için yapılan bakım
vahşî: ürkütücü, korkutucu
Zat-ı Ehad: tek ve hiçbir şeye muhtaç olmayan zat, Allah

• Hem meselâ, *insanın en lezzetli ve tatlı ve kıymetli hissi olan muhabbet, eğer sırr-ı tevhid yardım etse bu küçücük insanı kâinat kadar büyüttürür ve genişlik verir ve mahlûkata nazenin bir sultan yapar. Eğer şırk ve küfre düşse, eliyazübillâh, öyle bir musibet olur ki, mütemadiyen zeval ve fenâda mahvolan hadsiz mahbuplarının ebedî firakları ile bîçare kalb-ı insanîyı her dakika parça parça eder; fakat, gaflet veren lehviyatlar, muvakkaten ıptal-ı his nev'inden, zahiren hissettirmiyor.*

İşte, bu üç misale yüzer cihazat ve hissiyat-ı beşeriyeyi kıyas etsen; vahdet, tevhid ne derece kemalât-ı insaniyeye medar olduğunu anlarsın.

Bu Üçüncü Meyve dahi Siracunnur'un belki yirmi risalelerinde gayet güzel bir tafsil ve hüccetli bir surette beyan edildiğinden burada kısa bir işaretle iktifa edeniz. Beni bu Meyveye sevk ve isal eden şöyle bir histir:

Bir zaman yüksek bir dağ başında idim. Gafleti dağıtacak bir intibah-ı ruhî vasıtasıyla, kabir tam manasıyla, ölüm bütün çıplaklığıyla ve zeval ve fenâ ağlattıncı levhalarıyla bana göründü. Herkes gibi fıtratımdaki fıtrî aşk-ı beka, birden zevale karşı isyan edip galeyana geldi. Ve muhabbet ve takdir ile pek çok alâkadar olduğum ehl-i kemalât ve meşahir-i enbiya ve evliya ve asfiyanın sönmelerine ve mahvolmalarına karşı mahiyetimdeki rikkat-i cinsiye ve şefkat-i nev'iye dahi kabre karşı tuğyan edip feveran ettı. Ve altı cihete ıstımdatkârâne baktım; hıçbir teselli, bir medet göremedim. Çünkü, zaman-ı mazi

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bîçare: çaresiz.
cihazat ve hissiyat-ı beşeriye: insanın organları ve hisleri.
cihet: yön
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehl-i kemalat: olgun ve değerli kişiler, kemal sahibi olanlar
eliyazubillah: Allah esirgesin, Allah korusun
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
feveran: kaynama, fışkırma
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
firak: ayrılık.
firkat: ayrılma
gafil: gafletle bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
galeyan: tuğyan ve azgınlık.
hadsiz: sınırsız
his: duyu, algı
hissettirme: algılatma, farkına vardırma
hüccet: delil
iktifa etme: yeterli bulma, kâfi görme, yetinme.
intibah-ı ruhî: ruhî uyanış, gafletten sıyrılış
ıptal-ı his: hissin iptali, duyarlılığı yitirme
isal: ulaştırma, eriştirme
istimdatkarane: yardım istercesine, yardım umarak
isyan: başkaldırı, itaatsizlik.
kabir: mezar
kalb-i insanî: insan kalbi, insana has ve ait kalp
kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar
kıyas etmek: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme, karşılaştırma
küfür: inkârcılık.
lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eğlenceler
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
medet: inayet, yardım, imdat.
meşahir-i asfiya: safiyet, kemalât ve takva sahibi olan İslam âlimlerinin meşhurları.
meşahir-i enbiya: Peygamberlerin meşhurları.
meşahir-i evliya: velilerin, Allah dostlarının meşhurları
mezar-ı ekber: çok büyük mezar
muhabbet: sevgi, sevme
musibet: felâket, bela
muvakkaten: geçici olarak
mustakbel: gelecek.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nazenin: nazlı, nazık, narin, ince.
nevi: çeşit, tür
rikkat: acıma, incelik, yumuşaklık
rikkat-i cinsiye: cinsî şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
sevk: yöneltme
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliğinin sırrı.
sultan: padişah, hükümdar
şefkat-i nev'iye: kendi nevîne, kendi cinsine karşı duyulan şefkat, merhamet ve sevme hissi
şırk: Allah'a ortak koşma, yaratanın birliğini kabul etmeme
tafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
takdir: beğenme.
teselli: avunma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
tuğyan: azma, azgınlık, hiddetlenme
valide: ana, anne
vasıta: aracı, araç.
zahiren: görünüşte
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zeval: sona erme, yok olma

tarafı, bir mezar-ı ekber; ve müstakbel, bir karanlık; ve yukarı, bir dehşet ve aşağı ve sağ ve sol taraflarından elim ve hazin hâller, hadsiz muzır şeylerin tehacümatını gördüm.

Birden sırr-ı tevhid imdadıma yetişti; perdeyi açtı, hakikat-i hâlin yüzünü gösterdi: "Bak!" dedi. En evvel beni çok korkutan ölümün yüzüne baktım. Gördüm ki, "Ölüm ehl-i iman için bir terhistir, ecel terhis tezkeresidir, bir tebdil-i mekândır, bir hayat-ı bâkiyenin mukaddimesi ve kapısıdır, zindan-ı dünyadan çıkmak ve bağıstan-ı Cınana bir uçmaktır. Hizmetinin ücretini almak için huzur-i Rahman'a girmeye bir nobettir ve dâr-ı saadete gitmeye bir davettir" diye kat'î anladığımdan, ölümü ve mevtı sevmeye başladım.

Sonra zeval ve fenâya baktım. Gördüm ki, "Sinema perdeleri gibi ve güneşe mukabil akan kabarcıklar misillü, lezzet verici bir teceddüd-i emsaldır, bir tazelenmektir, ve Esma-ı Hüsnanın çok hasnâ ve güzel cilvelerini tazelendirmek için âlem-i gayptan gelip, âlem-i şahadette vazifedarâne bir seyerandır, bir cevelândır, ve cemal-i rububiyetin hikmettarâne bir tezahüratıdır; ve mevcudatın hüsn-i sermedîye karşı bir âyinedarlığıdır," yakinen bildim.

Sonra altı cihete baktım. Gördüm ki, sırr-ı tevhid ile o kadar nuranîdir ki, göz kamaştırıyor. Geçmiş zamanı bir mezar-ı ekber olmadığını, belki zaman-ı istikbale inkılâp eden, binler mecalis-i münevvere ve mecma-ı ahbap, binler menazır-ı nuraniye gördüm. Ve hakeza, bu iki

alem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kainat
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme
bağıstan-ı cinan: Cennet bağları, bahçeleri
cemal-i rububiyet: Allah'ın Rabliğine has olarak bütün mahlûkatı besleme, büyütme ve terbiye etmedeki güzelliği
cevelan: dolaşma, dolanma, gezinme.
cihet: yön.
cilve: Esma-ı İlâhinin tecellisi, eşya ve insanda İlâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, Cennet.
davet: çağırma, çağrı.
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
Esma-ı Husna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
hakeza: böylece, bunun gibi
hakıkat-ı hâl: işin aslı.
hasna: çok güzel ve itinalı?
hayat-ı bakiye: bâki olan, sonsuz hayat, ahiret hayatı
hazin: hüzünlü, acıklı.
hikmettarâne: hikmetlice
huzur-ı Rahman: Rahman'ın huzuru, Allah'ın katı
hüsn-i sermedî: sonsuz güzellik.
imdat: yardım.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
mecalis-i münevvere: aydın, fazıletli meclisler
mecma-ı ahbap: ahbapların toplandığı yer, dostların toplandığı yer, dost meclisi
menazır-ı nuraniye: nurani aydınlık manzaralar
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mevt: ölüm, vefat.
mezar-ı ekber: çok büyük mezar
misillü: gibi, benzeri.
mukabil: karşılık.
mukaddime: başlangıç
muzır: zararlı, zarar veren
nuranî: nurlu, aydınlık, parlak.
seyeran: gezme, gezinme, gezinti
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliğinin sırrı
tebdil-i mekan: yer değişikliği
teceddüd-i emsal: benzerlerinin yenilenmesi, tazelenmesi
tehacümat: hücumlar, saldırışlar
terhis: izin verme, serbest bırakma
tezahürat: görünüşler, belirmeler, ortaya çıkmalar
tezkere: belge, görevin bittiğini belgeleyen izin kağıdı
vazifedarâne: vazifeli olarak
yakinen: yakin olarak, şüpheye düşmeden, bilme
zaman-ı istikbal: gelecek zaman.
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zindan-ı dünya: dünya zindanı, ehl-i iman için Cennete nispeten zindan hükmündeki dünya hayatı

madde gibi binler maddelerin hakikî yüzlerine baktım, sürur ve şükurden başka bir tesir, bir keyfiyet vermediklerini gördüm.

Bu Üçüncü Meyveye ait bu zevkimi ve hissimi *Siracünnur*'un belki kırk risalelerinde cüz'î, küllî deliller ile beyan etmişim. Ve bilhassa Yirmi Altıncı Lem'a olan *Ihtiyarlar Risalesi*'nin on üç adet Ricalarında o derece kat'î ve güzel izah edilmiştir ki, daha fevkinde izah olmaz. Onun için bu pek uzun kıssayı bu makamda pek çok kısa kestim.

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilhassa: özellikle.
cuz'î: bütüne ait olmayan, özel.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
fevkinde: üstünde.
hakikî: gerçek.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
keyfiyet: durum, nitelik.
kıssa: anlatılan olay, hikâye.
küllî: umumî, genel.
sürur: sevinç, mutluluk.
şükur: görülen bir iyiliğe karşılık, hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tesir: etki.

İkinci Makam

Tevhidi ve vahdaniyeti ve vahdeti kat'î bir surette iktiza ve istilzam ve icap eden ve şirki ve iştiraki kabul etmeyen ve müsaade vermeyen deliller hadsizdirler. Onlardan yüzler, belki binler burhanlar *Risale-i Nur*'da tafsilen ispat edildiğinden, burada muktazilerin üç adedine icmalen işaret edilecek

Birincisi

Bu kâinatta, gözle görünen hakîmâne ef'alin ve basîrâne tasarrufatın şahadetiyle, bu masnuat, bir Hâkim-i Hakîm'in, bir Kebîr-i Kâmil'in hudutsuz sıfât ve isimleriyle ve nihayetsiz mutlak olan ilim ve kudretiyle yapılıyor, icat ediliyor.

Evet, bir hads-i kat'î ile, bu eserlerden, o Sânîin hem rububiyet-i amme derecesinde hâkimiyeti ve âmiriyeti, hem ceberutiyet-i mutlaka derecesinde kibriyası ve azameti, hem ulûhiyet-i mutlaka derecesinde kemali ve istiğnası, hem hiçbir kayıt altına girmeyen ve hiçbir hadd-i nihayet bulunmayan faaliyeti ve saltanatı var olduğu anlaşılır ve kat'î bilinir, belki görünür. Hâkimiyet ve kibriya ve kemal ve istiğna ve itlak ve ihata ve nihayetsizlik ve hadsizlik ise, vahdeti istilzam edip, iştirake zıttırlar. Amma hâkimiyet ve âmiriyetin vahdete şahadetleri ise, *Risale-i Nur*'un çok yerlerinde gayet kat'î bir surette ispat edilmiş, hülâsatü'l-hülâsası şudur ki.

âmiriyet: kumandanlık, âmirlik, buyuruculuk
amma: ama lâkin, ancak.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
basîrâne: görerek, iç yüzünü görür şekilde
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
ceberutiyet-i mutlaka: Cenab-ı Allah'ın sonsuz azameti, büyüklüğü
ef'al: fiiller, işler
gayet: son derece
hadd-i nihayet: son sınır
hads-i kat'î: uzunca araştırmaya gerek olmadan elde edilen kesin bilgi
hadsiz, sınırsız, sonsuz
hakîmane: hikmetli bir şekilde
Hakîm-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan hükmedici Allah
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmedis, egemenlik
hudutsuz, sınırsız
hulâsatü l-hulâsa: hulâsanın hulâsası, özünün özü
itlak: serbest olup her tarafta bulunma
icap: gerekme hâli, lâzım, gerekli, lüzum.
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle
ihata: kuşatma, içine alma
iktiza etme: gerektirme
ilim: bilme, bilgi
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istiğna: ihtiyaçsızlık, gerek duymazlık.
istilzam: gerektirme
iştirak: ortak olma, ortaklık etme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kebîr-i kâmil: mükemmel büyük.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kibriya: azamet, büyükluk, ululuk, celâl
kudret: güç, kuvvet, iktidar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
muktazî: gerektiren, icap ettiren
mutlak, her hangi bir kayda bağlı olmayan, bir şeye bağlı bulunmayan, kayıtsız, şartsız
müsaade: izin
nihayetsiz, sonsuz, sınırsız
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye edicilliği.
saltanat, sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sıfat: vasıflar, nitelikler
suret: biçim, tarz.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şirk, Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
uluhiyet-i mutlaka, hiçbir kayda ve şarta bağlı olmaksızın ilâh olma, mutlak ilâhlık.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
vahdet, bir ve tek olma

Hâkimiyetin şe'ni ve muktezası istiklâliyet ve infirattır ve gaynın müdahalesini reddir. Hatta, aczlen için muavenete fıtraten muhtaç olan insanlar dahi, o hâkimiyetin bir golgesi cıhetiyle, gayrin mudahalesini ret ve istıklâlıyetini muhafaza etmek için, bir memlekette iki padişah, bir vilâyette iki valı, bir nahıyede iki mudür, hatta bir mahallede iki muhtar bulunmuyor. Eğer bulunsa hercumerç olur, ıhtılâl başlar, intızam bozulur.

Madem, hâkimiyetın bir golgesi, âciz ve muavenete muhtaç olan insanlarda bu derece müdahale-i gayri ve iştiraki reddedip kabul etmezse; elbette aczden munezzeh bir Kadîr-ı Mutlak'ta, rububıyet suretindeki hâkimiyet, hıçbir cihetle iştiraki ve müdahale-i gayri kabul etmez. Belki gayet şiddetle reddeder ve şirki tevehhüm ve ıtıkat edenleri gayet hiddetle dergâhından tard eder. İşte, Kur'ân-ı Hakîm'in ehl-i şirk aleyhinde gayet şıddet ve hıddetle beyanatı bu mezkûr hakıkatten ilen geliyor.

Amma, kıbrıya ve azamet ve celâlin vahdete şahadetlen ıse, o dahı *Risale-i Nur*'da parlak burhanlanyla beyan edilmış. Burada gayet muhtasar bir mealine işaret edilecek.

Meselâ, nasıl ki, güneşin azamet-i nuru ve kıbriya-i ziyası, perdesiz ve yakınında bulunan başka zayıf nurlara hıçbir cihetle ihtıyaç bırakmadığı ve tesir vermediği gibi, öyle de, kudret-i İlâhiyenin azamet ve kıbrıyası dahı, ayrı hiçbir kuvvete, hiçbir kudrete ihtıyaç bırakmadığı gibi, onlara hıçbır ıcadı, hıçbır hakıkî tesın vermez. Ve bılhassa kâinattaki bütün makasıd-ı Rabbaniyenin temerküz

acız: zayıf, güçsüz
acz: zayıflık, güçsüzlük
aleyh: karşı, karşıt
amma: ama, lakin, ancak.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik
azamet-i nur: nurun büyukluğu.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, ızah etmek.
beyanat: açıklamalar, izahlar
bilhassa: özellikle
burhan: delil, ispat, tanık, hucet.
cihet: yon
dergah: makam
ehl-i şirk: Allah'a ortak koşanlar
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla
gayet: son derece, oldukça
gayr: başka
hakıkat: gerçek
hakıkı: gerçek.
hakimiyet
hercumerç: karmakarışık olma, alt ust olma
hıddet: öfke, kızgınlık.
ıcat: vucuda getirilme, yoktan var edilme.
ıhtılal: bozulma, karışıklık, intizamsızlık.
ihtiyaç: gereklilik, lüzum
infırat: teklik, bir oluş, yalnızlık halı
intızam: duzen, duzenlilik
istiklâliyet: istiklâl uzere bulunma, hur ve mustakil olma, başlı başına buyruk olma, bagımsızlık.
ıtıkat: bir inanca, bir fikre baglanma, inanma
Kadir-i Mutlak: hıç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kıbrıya: azamet, buyuklük, ululuk, celâl
kıbrıya-ı zıya: ziyadaki ışıktaki büyuklük.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretıyle yaptıgı işler, fiiller, tasarruflar.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
madem: çunku, için, degil mı ki... den dolayı, boyle ise, hele
makasıd-ı Rabbanıye: terbiye edıcı olan Cenab-ı Hakkın maksatları
meal: mana, mefhum
meselâ: orneğin
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
muavenet: yardım
muhafaza: koruma.
muhtar: koy veya mahallelerin ıdarı ışlerını yuruten halkın sectıgı kımse
muhtasar: kısaca, ozetle
mukteza: ıktıza eden, gereken.
mudahale: karışma, araya gırme, sokulma
mudahale-i gayr: hancten mudahale, başkasının karışması
munezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
nahiye: idari teşkilâtlanmada kaza ile koy arasındaki kademe, bucak.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
red: reddetme, kabul etmeme
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şe'n: durum, ozellik, yapı.
şiddet: sertlik, katılık, peklik
tard: kovma, çıkarma, uzaklaştırma, surme
temerkuz: merkezleşme, bir merkezde toplanma
tesir: etki
tevehhüm: vehımlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme
vahdet: bir ve tek olma
vilayet: il
zaıf: zayıf

ettiği yeri ve medarlan olan zîhayat ve zîşuurları başkalara havalesi kabil değil. Hem, hılkat-ı insanıyenın ve hadsiz enva-ı nimetin icadındaki gayelerin tezahür ettiği yerleri, menşeleri olan zîhayatların cüz'iyatındaki ahval ve semeratı ve neticeleri başka ellere havalenin hiçbir cihet-i imkânı yoktur. Meselâ, bir zîhayat, cüz'î bir şifası veya bir rızkı veya bir hidayeti için Cenab-ı Hak'tan başkasına hakikî minnettar olmak ve başkasına perestişkârâne medih ve sena etmek, rububıyetin azametine dokunur ve ulûhiyetin kibriyasına ihşir ve ma'budiyet-i mutlakanın haysiyetine dokundurur, celâlını muteessır eder.

Amma, kemalin sırr-ı vahdete işareti ise, yine *Risale-i Nur*'da çok parlak burhanlarıyla beyan edilmıştır. Gayet muhtasar bir meali şudur ki:

Semavat ve arzın hılkati, bılbedahe gayet kemalde bır kudret-i mutlakayı ister. Belkı, her bir zîhayatın acaıp cihazatı dahi kemal-i mutlakta bır kudreti ıktıza eder. Ve aczden münezzeh ve kayıttan müberra bir kudret-i mutlakadaki kemal ise, elbette vahdeti istilzam eder. Yoksa, kemalıne nakısa ve ıtlakına kayıt konmak ve nihayetsızliğine nihayet vermek ve en kavi bir kudreti en zayıf bir acze sukut ettırmek ve nihayetsız bir kudrete, nıhayetsiz olduğu bir vakıtte, bir mütenahi ile nıhayet vermek lâzım gelecek. Bu ıse, beş vecihle muhal içinde muhaldir.

Amma, ıtlak ve ihata ve nihayetsızliğin vahdete şahadetlerı ıse, o dahı *Sıracünnur* nsalelennde tafsılen zıkredılmiş. Bir muhtasar meali şudur·

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahval: haller durumlar oluşlar
bilbedahe: açıktan aşıkâr olarak.
celal: nihayet derecede buyukluk azamet ululuk
cihazat: cihazlar uzuvlar organlar
cihet-i imkan: mumkun olma yönu imkan tarafı bır şeyın olabilırlık tarafı yönu
cüz'i: az bır parça
cüz'iyat: parçaya aıt olan şeyler
enva-ı nimet: nimet çeşıtlerı turlerı
hadsiz: sınırsız sonsuz
havale: bır ışı veya bir şeyı başka bırıne bırakma ustune bırakma ısmarlama
haysiyet: seref onur itıbar
hidayet: dogru inanç ve yaşayış uzere olmak.
hılkat-ı insaniye: ınsanın, ınsanlıgın yaratılışı
ıtlak: serbest olup her tarafta bulunma
ihata: kuşatma içine alma
ıktıza etme: gerektırme
istilzam: gerektırme
kabil: mumkun, ıhtımal dairesinde
kavi: kuvvetlı guclu
kemal: olgunluk mukemmellik kusursuz tam ve eksıksız olma
kemal-ı mutlak: her yonüyle mükemmel olan
kudret-i mutlaka: mutlak kudret sonsuz ve sınırsız kudret
lâzım: gerek gerekli lüzumlu.
ma budiyet-i mutlaka: kayıtsız ve şartsız ma bud olan kendısıne kayıtsız şartsız ıbadet edılmeye layık olan (Allah c.c)
medar: yorunge.
medih: ovmek
menşe: esas kaynak.
minnettar: bır iyiliğe karşı teşekkur duygusu icinde olan
muhal: ımkansız
muberra: temıze çıkmış aklanmış mustesna azade
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş uzak
müteessir: teessure kapılan etkilenmiş
mütenahi: nihayet bulan nihayete eren biten sona eren.
nakısa: eksıklik, noksanlık kusur
nihayet: son sınır
nihayetsız: sonsuz sınırsız
perestişkarane: taparcasına, aşın derecede severek
rızık: Allah ın lutuf ve ıhsan ettıgı nımetler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeylerı vermesi onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
semerat: semereler, meyveler
sena: methetme ovme
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah ın umum eşyada birden tecellı eden bırlıgının sırrı
sukut: dusme duşuş aşağı ın me
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalıgın son bulması sagligına kavuşma
tafsilen: tafsıllı bir şekılde uzun uzadıya ayrıntılı olarak.
tezahür: gorunme belırme ortaya çıkma
ulûhiyet: ilâhlık, Allah ın hâkımıyetı ile kaınattakı her şeyı kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesı
vecih: cihet yon
zıhayat: hayat sahıbı.
zıkretmek: anmak, bıldırmek.
zişuur: şuurlu şuur sahıbı

Madem, kâinattaki ef'alin her biri, kendi eserinin etrafa ıstılâkârâne yayılmasıyla her bir fiilin ihatasını ve ıtlakını ve hadsiz bulunduğunu ve kayıtsızlığını gösterir. Ve madem iştirak ve şırk ise, o ihatayı inhisar altına ve o ıtlakı kayıt altına ve o hadsizliği had altına alıp, ıtlakın hakikatini ve ihatanın mahiyetini bozuyor; elbette mutlak ve muhit olan o ef'alde, iştirak muhaldir, imkânı yoktur.

Evet, ıtlakın mahiyeti iştirake zıttır. Çünkü, ıtlakın manası, hatta mütenahi ve maddî ve mahdut bir şeyde dahi olsa, yine ıstılâkârâne ve ıstıklâldarâne, etrafa, her yere yayılır, intişar eder. Meselâ, hava ve ziya ve nur ve hararet, hatta su, ıtlaka mazhar olsalar, her tarafa yayılırlar. Madem ıtlak cihetı cüz'îde dahı olsa, maddîlen, mahdutları böyle müstevli yapıyor; elbette küllî bir ıtlak-ı hakikî, böyle hem nihayetsız, hem maddeden munezzeh, hem hudutsuz, hem kusurdan müberra olan sıfatlara öyle bir istılâ ve ıhata verir ki, şırk ve iştirakin hiçbir cihet-i imkânı ve ihtimalı olamaz.

Elhâsıl, kâinatta görünen binlerle ef'al-ı umumiyenin ve cılveleri görünen yüzer esma-i İlâhiyenin her birinin hem hâkimiyeti, hem kibnyası, hem kemalı, hem ihatası, hem ıtlakı, hem nihayetsizliği, vahdetin ve tevhıdın gayet kuvvetli birer bürhanıdırlar.

Hem nasıl ki, bir fevkalâde kuvvet, faalıyete girmek için istilâ etmek ister, başka kuvvetleri dağıtır; öyle de, her bır fıil-ı rububıyet ve her bır cılve-ı esma-ı ulûhıyet, o derece fevkalâde kuvvetleri, eserlerinde görünüyor ki,

cihet-i ihtimal: bir şeyin olabilirlik, ihtimal yönü
cilve: tecelli, görüntü
cilve-i esma-i ulûhiyet: Allah'ın büyüklüğüne işaret eden isimlerinin cilvesi, tecellisi
ef'al: fiiler, işler
ef'al-i umumiye: genel işler, umumi faaliyetler
elhasıl: hasılı, netice itibanyla, kısaca
esma-i ilahiye: Allah'ın isimleri
fevkalade: olağanüstü
fiil: iş, hareket.
fiil-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın tedbir, terbiye ve idareye ait işleri
had: sınır
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik
hararet: sıcaklık, sıcak, ateş
hudutsuz: sınırsız.
inhisar: hasredilme, tahsis olunma
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
istıklâldarâne: istıklâlini bağımsızlığını ilan ederek.
istılâ: kaplama, yayılma
istılakarâne: istılâ ederek, yayılarak
iştirak: ortak olma, ortaklık etme
kuvvet: fizikî güç, kudret.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
mahdut: sınırlı, belirli
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
mazhar: nâil olma, şereflenme
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
mutlak: her hangi bir kayda bağlı olmayan, bir şeye bağlı bulunmayan, kayıtsız, şartsız
mustevlî: istila eden, ele geçiren, zapteden, hükmü altına alan
sıfat: vasıf, nitelik.
şırk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

eğer hâkimiyet-i amme ve adalet-i mutlaka olmasa idi ve onlan durdurmasa ıdı, her bırı umum mevcudatı ıstılâ edecekti

Meselâ, kavak ağacını umum zeminde halk eden ve tedbirini gören bir kuvvet, hiç mümkün müdür ki, onun yanında ve efradı içinde yayılmış ve karışmış olan cevız ve elma ve zerdalı misillü ağaçların kavağa bitişik olan cüz'î fertlerini, o kavak nev'ini tamamen, birden zapt eden küllî kuvveti altına ve tedbiri içine almasın ve istilâ etmesin ve başka kuvvetlere kaptırsın?

Evet, her bir nevi mahlûkatta, belki her bir fertte tasarruf eden öyle bir kuvvet ve kudret hissediliyor ki, bütün kâinatı istilâ ve butun eşyayı zapt ve butun mevcudatı hukmü altına alabilir bir mahiyette görünüyor Elbette böyle bır kuvvet, ıştıraki hıçbır cihette kabul edemez, şirke meydan vermez

Hem, nasıl ki bir meyvedar ağacın sahıbi, o ağaçtan en ziyade ehemmiyet verdiği ve alâkadarlık gösterdiği cihet ve madde, o ağacın meyveleri ve dallarının uçlarındaki semereleri ve tohumluk için o meyvelerin kalblerinde ve bizzat kalbleri olan çekırdekleridir Ve onun maliki, aklı varsa, o dallardaki meyveleri başkalara daimî temlik edip, boşu boşuna malikiyetini bozmaz Aynen oyle de, şu kâınat denilen ağacın dallan olan unsurlar ve unsurların uçlarında bulunan ve çiçekleri ve yaprakları hükmünde olan nebatat ve hayvanat ve o yaprakların ve çiçeklerin en yukansındaki meyveler olan insanlar ve o

adalet-i mutlaka: tam adalet, sonsuz adalet.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
bizzat: kendisi, şahsen
cihet: yon.
daimi: sürekli, devamlı.
efrat: fertler
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
hâkimiyet-i amme: umuma hâkim olma genel hâkimiyet.
halk: yaratma, yaratış
hayvanat: hayvanlar
hükmünde: değerinde yerinde
hüküm: karar, emir, hâkimiyet.
istilâ: kaplama, yayılma.
ıştırak: ortak olma ortaklık etme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün alemler, varlıklar
kudret: guç, kuvvet, iktidar
kuvvet: fiziki guç kudret.
küllî: umumi genel.
mahıyet: bir şeyin aslı esası nıtelıgi
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
malik: sahıp
malikiyet: maliklık, malik ve sahıp olma.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
meyvedar: meyveli, yemişli
misillü: gibi benzen
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit, tür
semere: meyve, yemiş
şirk: Allah a ortak koşma Allah tan başka yaratıcının bulunduguna inanma
tasarruf: bir şeyin sahıbi olup idare etme mulkünu istedigi gibi kullanma
tedbir: idare etme, çekip çevırme
temlik: mulk olarak verme
umum: butun.
unsur: madde esas kok
zapt: idaresi altına alma tutma
zemin: yeryuzu
zerdalî: sarı erik, zerdalı
ziyade: cok, fazla

meyvelerin en mühim meyveleri ve semereleri ve netice-i hılkatleri olan ubudiyetlerini ve şukürlerini ve bilhassa o meyvelerin cemiyetli çekirdekleri olan kalblerini ve zahr-ı kalb denilen kuvve-i hafızalarını başka kuvvetlere hıçbir cihetle kaptırmaz ve kaptırmakla saltanat-ı rububiyetini kırmaz ve kırmakla ma'budiyetini bozmaz.

Hem daire-i mumkınatın ve kesretin en muntehasında bulunan cüz'iyatta, belki o cüz'iyatın cüz'iyat-ı ahvalinde ve keyfiyatında makasıd-ı rububıyet temerkuz ettiğinden, hem de ma'budıyete uzanan ve Ma'bud'a bakan mınnettarlıkların ve teşekkuratların ve perestişlıklerın menşeleri onlar olduğundan, elbette onlan başka ellere vermez ve vermekle hikmetini iptal etmez ve hikmetini iptal etmekle ulûhiyetini ıskat etmez. Çünku, *mevcudatın icadındakı en mühim makasıd-ı Rabbaniye, kendini zîşuurlara tanıttırmak ve sevdirmek ve methusenasını ettırmek ve mınnettarlıklarını kendine celp etmektir.*

Bu ince sır içindir kı, şükrü ve perestişi ve mınnettarlığı ve muhabbeti ve methi ve ubudiyeti intaç eden rızık ve şifa ve bilhassa hidayet ve iman gibi daire-i kesretin en ahınndekı cüz'î ve küllî bu gıbı fıller ve ın'amlar, doğrudan doğruya Kâinat Hâlıkı'nın ve umum Mevcudat Sultanı'nın eseri ve ihsanı ve in'amı ve hedıyesı ve fıili olduğunu göstermek için, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan (HAŞİYE) tekrar ile rızkı ve hidayeti ve şifayı Zat-ı Vacibu'l-Vücud'a veriyor ve "Onları ihsan etmek Ona mahsus ve Ona

HAŞİYE: Meselâ, [1] اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

1 Şüphesiz kı rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır. (Zâriyât Sûresi: 58.)

ahır: son
bilhassa: özellikle
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
cemiyetli: bir çok şeyi bır arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cüz'î: küçük, az.
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
cuz'ıyat-ı ahval: hâllerin ıncelıklen, ayrıntılan
daire-i kesret: bolluk, zıyadelık ve çokluk dairesi
daire-i mumkinat: kainat, ımkan alemi, yaratılanların tamamının teşkıl ettıgı âlem.
fiil: ış, hareket.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
haşiye: dıpnot.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış uzere olmak
hikmet: ilahi gaye, gızlı sebep
ıskat: duşurme, hukumsuz bırakma.
icat: vücuda getırılme, yoktan var edilme
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf
iman: inanç, ıtıkat.
in'am: nimetlendırme, ihsan etme
mıtaç: neticelendırme, sonuçlandırma
keyfiyat: nıtelıkler
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerım
kuvve-i hafıza: hafıza gucu.
Ma'bud: kendısıne ıbadet edılen tapınılan, kulluk edılen Allah.
ma'budiyet: ilah olus, kendısıne ıbadet edılmeye layık olus
mahsus: başkasında bulunmayan bir şeye veya kişıye has olan.
makasıd-ı Rabbaniye: terbıye edıcı olan Cenab-ı Hakkın maksatları
makasıd-ı rububiyet: Allah ın kâınattakı butun varlıkları ıdare ve beslemesindekı maksatlar ve gayeler
medih: ovmek.
menşe: esas, kaynak
methüsena: methedip ovmek.
mınnettar: bır ıyılıge karşı teşekkur duygusu ıçınde olan
muhabbet: sevgi, sevme
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
munteha: bır şeyın ulaşabıldıgı son yer, nihayet
netice-i hılkat: yaratılışın neticesi, meyvesi
perestiş: tapma, tapınuş, ıbadet.
rızık: Allah ın lutuf ve ihsan ettıgı nımetler.
saltanat-ı rububiyet: kaınatı terbıye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı
sır: gizli hakıkat.
sultan: padişah, hukumdar
şifa: bedeni ve ruhi bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
şukur: nimet ve iyilıgın sahıbını tanıma ve ona karşı minnet duyma
temerküz: merkezleşme, bir merkezde toplanma
teşekkurat: teşekkurler, minnet, memnunıyet ve şukur ifade etmeler
ubudiyet: kulluk
ulûhiyet: ilahlık, Allah ın hakımıyetı ile kaınatrakı her şeyı kendısine ıbadet ve ıtaat ettırmesi
umum: butun
zahr-ı kalp: hafıza duygusu, ezber gucu
Zat-ı Vacibu'l-Vücud: varlıgı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbı

münhasırdır" diyor. Ve gayet şiddetle gayrın müdahalesini reddediyor.

Evet, ebedî bir dâr-ı saadeti kazandıran iman nimetini veren, elbette ve her hâlde, o dâr-ı saadeti halk eden ve imanı ona anahtar yapan bir Zat-ı Zülcelâl'in nimeti olabilir. Başkası bu derece büyük bir nimetin mün'imi olarak ma'budiyetin en büyük penceresini kapayıp, en ehemmiyetli vesilesini kapamaz ve çalamaz.

Elhâsıl, şecere-i hilkatın en müntehasındaki en cüz'î ahval ve semerat, iki cihetle tevhide ve vahdete işaret ve şahadet ederler:

• *Birincisi:* Rububiyetin kâinattaki maksatları onlarda tecemmu ve gayeleri onlarda temerküz ve ekser Esma-i Hüsnanın cilveleri ve zuhurları ve taayyünleri ve hilkat-i mevcudatın neticeleri ve faydaları onlarda içtima ettiğinden, onların her birisi bu temerküz noktasından der: "Ben bütün kâinatı halk eden Zatın malıyım, fiiliyim, eseriyim."

• *İkinci cihet* ise, o cüz'î meyvenin kalbi, hem hadisçe "zahr-ı kalb" denilen insanın hafızası, ekser envaın bir çeşit muhtasar fihristesi ve bir küçük numune haritası ve şecere-i kâinatın bir manevî çekirdeği ve ekser esma-i İlâhiyenin incecik bir âyinesi olduğu; hem o kalbin ve hafızanın emsalleri ve sikkeleri bir tarzda bulunan bütün kalblerin ve hafızaların kâinat yüzünde müstevliyâne intişarları, elbette bütün kâinatı kabza-i tasarrufunda tutan bir Zata bakar ve "Yalnız Onun eseriyim ve Onun sanatıyım" derler.

ahval: haller, durumlar.
âyine: ayna.
cilve: tecelli, görüntü.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, Cennet.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehemmiyetli: önemli.
ekser: çok çok.
elhâsıl: hâsılı, netice itibarıyla, kısaca.
emsal: benzerler.
envaı: çeşitler, türler, neviler.
Esma-ı Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
faide: fayda.
fihriste: bir kitapta bulunan şeylerin sırayla gösteren liste, katalog.
gayet: son derece.
gayr: başka.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
halk: yaratma, yaratış.
hilkat-ı mevcudat: varlıkların yaratılışı.
içtima: toplanma.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
kabza-ı tasarruf: idare elinde, tasarrufu altında olma.
maksat: gaye.
manevî: maddî olmayan, içe ait, mana ile ilgili.
muhtasar: kısaca, özetle.
müdahale: karışma, araya girme, sokulma.
münhasır: hasredilmiş, ayrılmış, bir şeye veya kimseye mahsus.
mün'im: nimet veren, ikram eden Allah.
müstevliyane: istila edercesine.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
numune: örnek.
red: reddetme, kabul etmeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
semerat: semereler, meyveler.
sikke: alâmet, nişan, turra.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şecere-i kâinat: kâinat ağacı.
taayyün: ortaya çıkma, belirgin olma.
tarz: biçim, şekil.
tecemmu: toplanma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vahdet: birlik ve teklik.
vesile: aracı, vasıta.
zat: azamet ve ululuk sahibi.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

Elhâsıl- Nasıl ki bir meyve, faydalılığı cihetiyle, tamam ağacının malikine bakar ve çekirdeği cihetiyle bütün o ağacın ecza ve aza ve mahıyetine nazar eder ve bütün emsalinde aynı bulunan yüzündeki sikkesi cihetiyle o ağacın bütün meyvelerini temaşa eder, "Biz biriz ve bir elden çıkmışız, bir tek Zatın malıyız. Ve birimizi yapan, elbette umumumuzu o yapar" derler, öyle de, daire-i kesretin nihayetlerindeki zîhayat ve zîhayatın ve hususan insanın yüzündeki sıkke ve kalbindeki fihristiyet ve mahıyetindeki neticelik ve meyvelik cihetiyle, doğrudan doğruya bütün kâinatı kabza-i rububiyetinde tutan Zata bakar ve vahdetine şahadet eder.

Vahdaniyetin İkinci Muktazisi

Vahdette vücup derecesinde bir sühulet, bir kolaylık ve şirkte imtina derecesinde bir suubet ve müşkülât bulunmasıdır. Bu hakıkat ise, İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın tabırınce, *Siracunnur*'un çok risalelennde ve bılhassa Yırminci Mektupta tafsilen ve Otuzuncu Lem'anın Dördüncü Nüktesinde icmalen gayet kat'î ve parlak bir surette ispat ve izah edilmiş ve gayet kuvvetlı burhanlar ile gösterilmiştir ki.

Bütün eşya bir tek Zata verilse, bu kâinatın icadı ve tedbiri, bir ağaç kadar kolay; ve bir ağacın halkı ve inşası, bir meyve kadar sühuletli; ve bir baharın ıbdaı ve idaresi, bir çiçek kadar asan; ve hadsiz efradı bulunan bir nev'ın terbiyesi ve tedbiri, bir fert kadar müşkülâtsız olur.

asan: kolay
aza: organlar, uzuvlar
bilhassa: özellikle.
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cihet: yön
daire-i kesret: bolluk, ziyadelik ve çokluk dairesi
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
efrat: fertler
emsal: eşler, benzerler
fihristiyet: listelenış, katalog hâline getırılış
gayet. son derece
hadsız. sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek
halk: yaratma, yaratış.
hususan: bılhassa, özellikle.
ıbda: örneksiz olarak, eşsiz şekilde yaratma
ıcat: vücuda getırılme, yoktan var edilme.
ıcmalen. kısaltarak, kısaca, özetle
ımtına: ımkânsızlık, olamayış
ınşa: vücuda getırme, yaratma.
ıspat. doğruyu delillerle gösterme
ızah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
kabza-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye elı
kaınat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
mahıyet. bir şeyin aslı, esası nitelığı
muktazi: gerektıren, icap ettıren
müşkülât: muşkuller, güçlükler, zorluklar, çetınlıkler
nazar: bakmak.
nevi: çeşit, tür
nihayet. son, sınır
sıkke: alamet, nışan, turra
suret. bıçım, tarz.
suubet. güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
tabır: ifade
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak
tedbir: idare etme, çekip çevirme
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
umum: hep, herkes.
vahdaniyet: Allah'ın bırlığı ve varlıgı, Allah'ın bir oluşu
vahdet: birlik ve teklik.
vücup: vacıp ve lüzumlu olma gerekliliğ.
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan
zîhayat: hayat sahıbı

Eğer, şırk yolunda esbap ve tabiata verilse, bir ferdin icadı, bir nev'i, belki neviler kadar, ve bir çiçeğin hayattar ibdaı ve teçhizi, bir bahar, belki baharlar kadar, ve bir meyvenin inşa ve ihyası, bir ağaç belki yuz ağaç kadar; ve bir ağacın icat ve inşa ve ihya ve idare ve terbiye ve tedbiri, kâinat kadar, belki daha ziyade müşkül olur.

Madem *Siracünnur*'da hakikat-i hâl böyle ispat edilmiş, ve madem, bilmüşahede gözümuz onunde göruyoruz ki, gayet derecede sanatlı ve kıymettarlıkla beraber nihayet derecede bir mebzuliyet var, ve her bir zîhayat fevkalâde mu'cizâne ve harika ve çok cihazatları bulunan birer makine-i acibe olmakla beraber, sahavet-i mutlaka içinde, kibrit çakar gibi bir sür'at-i harika ile gayet derecede kolaylık ve suhulet ve kulfetsiz bir surette vucuda geliyorlar, elbette, bizzarure ve bilbedahe göstenr ki, o mebzuliyet ve o suhulet, vahdetten ve bir tek Zatın işleri olmasından ileri geliyor. Yoksa, değil ucuzluk ve çokluk ve çabukluk ve kolaylık ve kıymettarlık, belki şimdi beş para ile alınan bir meyve, beş yüz lira ile alınmayacaktı; belki bulunmayacak derecede nadir olacaktı. Ve şimdi saatı kurmak ve elektriğin düğmelerine dokunmakla işleyen muntazam makineler gibi, vücutları, icatlan kolay ve asan olan zîhayat şeyler, imtina derecesinde suubetli, müşkulâtlı olacak, ve bir günde ve bir saatte ve bir dakikada bütün cihazat ve şerait-i hayatıyla vucuda gelen bir kısım hayvanlar, bir senede, belki bir asırda, belki hiç gelmeyecek idi

asan: kolay
asr: yuzyıl, asır
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak.
bilmuşahede: gorerek, bizzat şahit olarak.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen
cihazat: cihazlar, kendilenne ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler
esbap: sebepler, vasıtalar
ferd: tek olan, bircy
fevkalâde: olaganustu
hakikat-i hâl: ışın aslı
harika: olaganustu.
hayattar: canlı, yaşayan.
icat: vucuda getirilme, yoktan var edilme
idare: bir işi yurutme, çekip çevirme.
ihya: dirilterne, hayat verme.
imtina: imkansızlık olamayış
kıymettar: kıymeth, degerli
kulfet: zahmet, sıkıntı.
madem: ..den dolayı böyle ise
makine-i acibe: acayip harika makine, hayret edilecek duzen sistem
mebzuliyet: bol bol verme, esirgememe
mu'cizâne: mu cizeli bir şekil de
muntazam: nizamlı, intizamlı, sıralanmış, sıralı, duzgun, ter tıplı
müşkül: güç, zor, çetin.
muşkulat. muşkuller, guçluk ler, zorluklar, çetinlikler
nadir: seyrek, az ender bulunan.
nevi: cesit, tur
sahavet-i mutlak. tam bir co mertlik, sonsuz, kayıtsız, şartsız comertlik.
suubet. guçluk, zorluk.
sur at-ı harika: harika sur'at, hayret uyandıran, şaşırtıcı çabukluk.
şerait-i hayat. hayat şartları.
tabıat: maddî alem.
teçhiz. cihazlama, donatma, hazırlama.
terbiye: besleme, yetuştirme, buyutme, besleyip buyutme.
vucut: varlık
zıhayat. hayat sahibi
ziyade: fazlasıyla

Siracünnur'un yüz yerinde, en muannıt bir münkiri dahi susturacak bır kat'iyetle ıspat edilmiş ki, bütün eşya bir tek Zat-ı Vahıd-ı Ehad'e verılse, bir tek şey gıbi kolay ve çabuk ve ucuz olur. Eğer, esbaba ve tabiata dahi hisse verılse, bir tek şeyin ıcadı bütün eşya kadar çetin ve geç ve ehemmiyetsiz ve pahalı olacak.

Bu hakikatin bürhanlarını görmek istersen, Yırminci ve Otuz Üçüncü Mektuplara ve Yirmi İkinci ve Otuz İkinci Sözlere ve tabiata dair Yirmi Üçüncü ve İsm-ı Azama dair Otuzuncu Lem'alara ve bılhassa Otuzuncu Lem'anın ısm-ı Ferd ve ısm-ı Kayyum'a dair Dördüncü ve Altıncı Nüktelerine baksan göreceksin kı, İki kere ıkı dört eder kat'ıyetinde bu hakikat ispat edilmiştir. Burada, o yüzer bürhanlarından bir tanesine işaret edilecek. Şöyle ki:

Eşyanın icadı ya ademden olur, ya terkip suretinde sair anasırdan ve mevcudattan toplanır.

Eğer bir tek zata verılse, o vakit, her hâlde o zatın her şeye muhit bır ilmi ve her şeye müstevlı bır kudreti bulunacak. Ve bu surette onun ilminde suretleri ve vucud-ı ilmîleri bulunan eşyaya vücud-i harıcî vermek ve zahir bir ademden çıkarmak ise, bir kibrit çakar gibi veya göze görünmeyen bir yazı ile yazılan bir hattı göze göstermek ıçın gösterici bır maddeyi üstüne geçirmek ve sürmek gıbi veya fotoğrafın âyınesindekı suretı kâğıt üstune nakleden kolay ameliyat gibi gayet kolay bır surette, Sânıin ilminde plânlan ve programları ve manevî mıktarlan

adem: yokluk.
amelıyat: operasyon.
anasır: unsurlar, esaslar.
ayine: ayna
bılhassa: özellikle
burhan: delil, ispat, tanık, hucet.
ehemmıyet: önem, değer, kıymet.
esbap: sebepler, vasıtalar
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek
hat: yazı, el yazısı
ılm: bilme, bılgı
ısm-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bir ısminden en büyük ve manaca diğer ısımlerı kuşatmış olanı
ısm-ı Ferd: tek, yalnız, eşı bulunmayan anlamında Allah ın bir ismi
ısm-ı Kayyum: varlığı ve dinılgı her an ıçın olup, gökleri ve yerı her an ıçın tutan, dalmî her şeye her hususta ıkıdar sahıbı olan anlamında Allah ın bir ismi
ıspat: doğruyu delillerle gostermek
kat'ıyet: kat'ilik, kesinlik
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
muannıt: inatçı, ayak direyen.
muhıt: ihata eden, kuşatıcı.
munkır: Allah ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, ımansız, dinsiz
müstevlı: her tarafı kaplayan, her tarafa dağılan, yayılan
nakıl: bir şeyı başka bir yere goturme, taşıma
plân: bır şeyı gerçekleştırmek ıçın yapılan düzenleme
sair: dıger, başka, otekı
Sânı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
suret: bıçım, tarz
tabiat: maddî alem.
terkıp: bır kaç şeyı bırleştırerek yenı bır şey meydana getırme
vucud-ı harıcı: harıcı vücut, varlıgı ortaya çıkan, dışanda varlığı bilinen nesnel
vücud-i ilmî: ilmî varlık, bilgıden ıbaret varlık, sadece bılgı olarak var olan
zahir: açık, gorunur
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan.
Zat-ı Vahıd-ı Ehad: tek ve benzersiz olan Cenab-ı Hak.

bulunan eşyayı, emr-ı [1] كُنْ فَيَكُونُ ile adem-i zahirîden vücud-i haricîye çıkarır.

Eğer *inşa ve terkip* suretinde olsa ve hiçten, ademden icat etmeyip, belki anasırdan ve etraftan toplamak suretiyle yapsa, yine nasıl ki bir taburun istirahat için her tarafa dağılmış olan efratlarının bir boru sedasıyla toplanmaları ve muntazam bir vaziyete girmeleri ve o sevkıyatı teshil ve o vaziyeti muhafaza hususunda bütün ordu kendi kumandanının kuvveti ve kanunu ve gözü hükmünde olduğu gibi; aynen öyle de, Sultan-ı Kâinat'ın kumandası altındaki zerreler, Onun kaderî ve ilmî düsturlarıyla ve müstevli kudretinin kanunlarıyla ve temas ettikleri sair mevcudat dahi o Sultanın kuvveti ve kanunu ve memurları gibi teshilâtçı olarak o zerreler sevk olunup gelirler, bir zîhayatın vücudunu teşkil etmek için, ilmî, kaderî birer manevî kalıp hükmünde bir miktar-ı muayyen içine girerler, dururlar.

Eğer, eşya ayrı ayrı ellere ve esbaba ve tabiat gibi şeylere havale edilse, o hâlde, bütün ehl-i aklın ittifakıyla, hiçbir sebep, hiçbir cihetten, hiçten, ademden icat edemez. Çünkü, o sebebin muhit bir ilmi, müstevli bir kudreti olmadığından, o adem ise, yalnız zahirî ve haricî bir adem olmaz, belki adem-i mutlak olur. Adem-i mutlak ise, hiçbir cihetle menşe-i vücut olamaz. Öyle ise, her hâlde terkip edecek. Hâlbuki, inşa ve terkip suretinde bir sineğin, bir çiçeğin cesedini, cismini zeminin yüzünden toplamak ve ince bir elek ile eledikten sonra binler

1. "Ol" der, oluverir. (Yâsin Sûresi, 82.)

adem-i mutlak: mutlak yokluk, tam yokluk
adem-i zahirî: görünürde olmama, dışından gözükmeme
ceset: cisim
cihet: yön.
düstur: kanun, kaide.
ehl-i akıl: akıllı olanlar, akıl sahipleri
haricî: dışarıya ait.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hükmünde: değerinde, yerinde
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
inşa: vücuda getirme, yaratma
istirahat: dinlenme, rahatlama
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kaderî: kader ile alâkalı, ilgili
kanun: yasa
kumanda: komuta.
kumandan: komutan
kuvvet: fiziki güç, kudret.
menşe-i vücud: vücudun kaynağı
miktar-ı muayyen: belirli, kararlaştırılmış miktar
muhafaza: koruma
seda: ses
sevk: önüne katıp sürme
sevkıyat: sevk işi, gönderme işi
Sultan: padişah, hükümdar.
Sultan-ı Kâinat: kainatın sultanı ve sahibi olan Allah
tabur: dört bölükten meydana gelen düzenli askeri birlik.
teshil: kolaylaştırma, kolay hale getirme
teshilât: kolaylaştırmalar
teşkil: vücut verme, şekillendirme
vaziyet: durum
zahirî: görünürde.
zemin: yer
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

müşkülâtla o mahsus zerreler gelebilirler. Hem, geldikten sonra dahi, o cısımde dağılmadan muntazam bir vazıyetı muhafaza etmek için –manevî ve ilmî kalıplan bulunmadığından– maddî ve tabiî bir kalıp, belkı azalan adedince kalıplar lâzımdır; tâ kı o gelen zerreler, o cısm-ı zîhayatı teşkıl etsinler.

İşte, bütün eşya bir tek zata verilmesi, vücup ve lüzum derecesinde bır kolaylık; ve müteaddıt esbaba verilmesi, imtina ve muhal derecesınde muşkulâtlar bulunduğu gıbi, her şey Zat-ı Vahıd-i Ehad'e verılse, nihayet derecede ucuzluk içınde gayet derecede kıymettar ve fevkalâde sanatlı ve çok manıdar ve gayet kuvvetli olur. Eğer şırk yolunda müteaddit esbaba ve tabıata havale edılse, nıhayet derece pahalılık içınde gayet derecede ehemmıyetsiz, sanatsız, manasız, kuvvetsiz olur.

Çunku, nasıl bir adam askerlık haysiyetıyle bır kumandan-ı azama intısap ve istinat ettiğinden, hem bir ordu onun arkasında –lüzumu olursa– tahşıt edılebılır bir kuvve-i maneviyeyi, hem o kumandanın ve ordunun kuvvetı onun ihtiyat kuvveti olmasıyla, kuvvet-i şahsıyesınden binler defa ziyade maddî bir kudreti, hem o ehemmiyetli kuvvetinin menabıını ve cephanesini –ordu taşıdığı için– kendisi taşımaya mecbur olmadığından, fevkalâde işlerı yapabilecek bir ıktıdan kazandığından, o tek nefer, dusman olan bir muşiri esir ve bır şehri tehcır ve bir kaleyi teshir edebilir. Ve eserı harıka ve kıymettar olur. Eğer askerlığı terk edıp kendı kendıne kalsa, o harika kuvve-i maneviyeyi ve o fevkalâde kudreti ve o

aza: organlar, uzuvlar
cephane: her turlu mermı
cısm-ı zıhayat: canlıların şekıl ve cısımlerı, hayat sahıplerının vucudu
ehemmıyet: onem, deger, kıymet.
ehemmiyetli: onemlı
esir: savaşta dusman elıne du şen kımse, tutsak.
fevkalâde: olaganustu
gayet: son derece.
harika: olağanustu
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma.
haysiyet: mesnet, mertebe
ıhtıyat: tedbırlı hareket etme
ıktıdar: guç, yetme, yapabılme, bır ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
intisap: mensup olma, bağlanma, gırme
istinat: dayanma, guvenme
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar.
kumandan: komutan.
kumandan-ı azam: en buyuk kumandan
kuvve-i maneviye: manevî guç, moral
kuvvet: fizikî guç, kudret
kuvvet-i şahsıye: şahsa aıt kuvvet, şahsın kendı kuvvetı
kıymettar: kıymetlı, degerlı.
lüzum: ihtıyaç, gereklık.
maddı: madde ile alâkalı cısmanî
mahsus: ayrı, başlı başına mustakıl.
manıdar: nukteli, ince manalı
mecbur: zorunda kalma
menabı: menbalar, kaynaklar, pınarlar
muhal: imkânsız
muşir: en yuksek askerî derece, mareşal
muşkulat: zorluklar, sıkıntılar, imkânsızlıklar
müteaddıt: çeşitlı
nefer: asker, er
nıhayet: son
şırk: Allah a ortak koşma, Allah tan başka yaratıcının bulunduguna inanma
tabıat: maddî âlem
tabıi: tabıatı ıcabı olan
tahşıt: yıgma, bırıktırme
tehcır: yurdundan çıkarma, surme, zorla goc ettırme
teshır: zaptetme, ele geçırme
vücup: vacıp ve lüzumlu olma, gereklılık
zerre: pek ufak parça, en küçük parça
ziyade: çok, fazla

mu'cizekâr iktidarı birden kaybederek, adi bir başıbozuk gibi, kuvvet-i şahsiyesine göre cüz'î, kıymetsiz, ehemmiyetsiz işlen görebilir. Ve esen de o nispette küçülür.

Aynen öyle de, tevhid yolunda her şey Kadîr-i Zülcelâl'e intisap ve istinat ettiğinden, bir karınca bir Firavunu, bir sinek bir Nemrut'u, bir mikrop bir cebbarı mağlûp ettikleri gibi, tırnak gibi bir çekirdek, dağ gibi bir ağacı omzunda taşıyarak o ağacın bütün alât ve cihazatının menşei ve mahzeni bir tezgâh olmakla beraber; her bir zerre dahı, yüz bin sanatlarda ve tarzlarda bulunan cısımleri ve suretleri teşkil etmek hizmetinde bulunmak olan hadsiz vazifeleri o intisap ve istinat ile görebilir. Ve o küçücük memurların ve bu incecik askerlerin mazhar oldukları eserler gayet mükemmel ve sanatlı ve kıymettar olur. Çünkü, o eserlen yapan zat, Kadîr-i Zülcelâl'dır; onların ellerine vermiş, onlan perde yapmış.

Eğer şırk yolunda esbaba havale edılse, kanncanın eseri karınca gibi ehemmiyetsiz, ve zerrenin sanatı zerre kadar kıymeti kalmaz, ve her şey manen sukut ettiği gibi, maddeten dahi o derece sukut edecekti ki, koca dünyayı beş para ile kimse almazdı.

Madem hakıkat budur ve madem her şey nihayet derecede hem kıymettar, hem sanatlı, hem manıdar, hem kuvvetlı görünuyor, gozümuzle gorüyoruz; elbette tevhid yolundan başka yol yoktur ve olamaz. Eğer olsa, bütün mevcudatı değiştirmek ve dünyayı ademe boşaltıp,

adem: yokluk.
adı: bayağı, aşagı, degersız
alat: âletler, vasıtalar, aygıtlar
cebbar: zorba
cihazat: cihazlar, kendılenne ıhtıyaç duyulan maddî manevı aletler
cüz'î: kıymetsız, onemsız, teferruat.
esbap: sebepler, vasıtalar
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek.
Kadır-ı Zülcelal: sonsuz buyukluk, haşmet ve kudret sahıbi Allah
kıymet: deger
maddeten: madde ve cısım olarak
madem: ...den dolayı, boyle ıse
maglup etme: yenme, galıp gelme
mahzen: ıçınde eşya saklanacak yer, yer altı bodrum
manen: mana bakımından, manaca
manıdar: nukteli, ince manalı
mazhar: nail olma, şereflenme
menşe: esas, kaynak.
mevcudat: mevcudar, var olan her şey, mahlûklar
mu'cizekar: mu cizeli, mu cıze halınde.
nispet: oran, ölçu
suret: bıçım, gorunuş, yuz çehre
sukut: değerden duşme, degerini yıtırme
şırk: Allah a ortak koşma, Allah tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tarz: bıçım, şekil.
teşkil: vucut verme, şekillendırme
tevhid: bırleme, bırleştırme.
vazife: gorev
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan
zerre: maddenın en kuçuk parçası, molekul, atom

yeniden ehemmiyetsiz müzahrefatla doldurmak lâzım gelecek; tâ ki, şirke yol açılabilsin.

İşte, İmam-ı Ali'nin (RA) tabirince "*Sıracünnur*" ve "*Sıracussurc*" olan *Resailü'n-Nur*'da tevhide dair beyanı ve izah edilen yüzler bürhanlardan bir tek bürhanın icmalini işittin, ötekileri kıyas edebilirsin.

Tevhidin Üçüncü Muktazisi

Her şeyde, hususan zîhayat masnulardaki hilkat fevkalâde sanatkârâne olmakla beraber, bir çekirdek bir meyvenin; ve bir meyve bir ağacın; ve bir ağaç bir nev'in, ve bir nevi, bir kâinatın bir küçük numunesi, bir misal-ı musağğarası, bir muhtasar fihristesi, bir mücmel haritası, bir manevî çekirdeği ve ilmî düsturlar ile ve hikmet mizanları ile kâinattan süzülmüş, sağılmış, toplanmış birer cami noktası ve mâyelik birer katresi olduğundan, onlardan birisini icat eden zat, her hâlde bütün kâinatı icat eden aynı zattır. Evet, bir kavun çekirdeğini halk eden zat, bilbedahe kavunu halk edendir, ondan başkası olamaz ve olması muhal ve imkânsızdır.

Evet, biz bakıyoruz, görüyoruz ki, kanda her bir zerre o kadar muntazam ve çok vazifeleri görüyor ki, yıldızlardan geri kalmıyor. Ve kanda bulunan her bir küreyvat-ı hamra ve beyza, o derece şuurkârâne, ceset için muhafaza ve iaşe hususunda öyle işleri görüyor ki, en mükemmel erzak memurlarından ve muhafaza askerinden daha mükemmeldir.

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cami: cem eden, toplayan, içine alan.
ceset: vücut, beden.
düstur: kanun, kaide.
erzak: yiyecek, içecek, yenilecek, içilecek şeyler; azıklar.
fihriste: bir kitapta bulunan şeylen sırayla gösteren liste, katalog.
halk: yaratma, yaratış.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
hilkat: yaratılış.
hususan: bilhassa, özellikle.
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma.
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme.
icmal: öz, özet.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
katre: damla.
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar.
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar.
kıyas etmek: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme, karşılaştırma.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
maye: maya, asıl ve gerekli madde; temel, esas, asıl, öz.
misal-i musaggar: küçültülmüş örnek, bir şeyin bütün özelliklerini taşıyan, ondan daha küçük olan örneği.
mizan: terazi, ölçü.
muhafaza: koruma.
muhal: imkânsız.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
muktazi: gerektiren, icap ettiren.
muntazam: düzenli ve düzgün bir biçimde.
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
muzahrefat: süprüntüler, pislikler, çöpler.
nevi: çeşit, tür.
numune: örnek.
sanatkârane: sanatkârca, bir sanatkara yakışacak yolda.
şuurkârane: şuurluca, şuurlu bir şekilde.
tabir: ifade.
zîhayat: hayat sahibi.

Ve cismdeki hüceyrelerinin her birisi, o derece muntazam muamelâta ve varidat ve sarfıyata mazhardır ki, en mükemmel bir cesetten ve bir saraydan daha mükemmel idare edilir.

Ve hayvanatın ve nebatatın her bir ferdi, yüzünde öyle bir sikkeyi ve içinde ve sinesinde oyle bir makineyi taşıyor ki, bütün hayvanlan ve nebatları icat eden bir zat, ancak o sikkeyi o yüzde ve o makineyi o sine içinde yapabilir.

Ve zîhayattan her bir nevi, o derece zemin yüzünde muntazaman yayılmış ve sair nevilere munasebettarâne karışmış ki, bütün o envaı birden icat, idare, tedbir, terbiye etmeyen ve zemin yüzünü örten ve dort yüz bin nebatî ve hayvanî olan atkı ipleriyle dokunan gayet nakışlı ve sanatlı hayattar bir halıçeyı nesç ve icat edemeyen, o tek nev'ı icat ve idare edemez.

Daha bunlara başka şeyler kıyas edilse, anlaşılır kı, kâinat mecmuası, halk ve icat cihetinde tecezzi kabul etmez bir külldür ve tedbir ve rububiyet cihetinde inkısamı imkânsız bir kullîdir.

Bu Üçüncü Muktazi Siracünnur'un çok risalelerinde, hususan Otuz Ikincı Sozün Birinci Mevkıfında o kadar kat'î ve parlak izah ve ispat edilmiştir ki, güneşin akisleri gıbı, her şeyin âyınesinde bır bürhan-ı vahdet temessül ve bir hüccet-i tevhid in'ikâs ediyor. Biz, o izaha iktifaen burada o uzun kıssayı kısa kestik.

* * *

akıs: yansıma.
âyine: ayna
bürhan-ı vahdet. Allah ın birliğini gösteren delil
cihet: yon.
enva: çeşitler, turler nevıler
gayet: son derece.
halıçe: ince dokunmuş kuçük halı
halk: yaratma yaratış
hayattar: canlı yeşayan
hayvanat: hayvanlar
hayvanî: hayvanla ilgili hayvana aıt.
hususan: bilhassa ozellikle
hüccet-i tevhid: tevhid delili Allah ın birliğinin delili
hüceyre: hücrecık, kuçük hücre.
icat: vucuda getırılme yoktan var edilme
iktifaen: yeterli görerek
in'ikas: aksetme yansıma.
inkısam: bolunme parçalanma
ispat: doğruyu delillerle gostermeme
izah: açıkça ortaya koyma bır konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma
kaınat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütun alemler varlıklar
kat'ı: kesin şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
külli: bütun
kullî: bütun olan, tumel
kıssa: anlatılan olay hikaye.
kıyas etmek. bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme karşılaştırma.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksıyon.
mevkıf: durak.
muamelât: muameleler iş lemler
muktazi: gerektıren icap ettıren
muntazaman: duzgun duzenlı ve devamlı olarak.
münasebettarâne: ırtıbatlı bır şekılde alakalı bağlı olarak.
nebat: topraktan bıten yetışen her türlu şey bıtkı.
nebatat. bıtkıler
nebatı: bıtkısel
nesç. orme dokuma.
nevi: çeşıt tur
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi onu terbıye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sair: seyreden harekette olan yuruyen hareketlı
sarfıyat: harcamalar gıderler
sikke: alamet, nışan turra
sine: gogüs
tecezzi: parçalara ayrılma bolünme ufalanma cuzlere ayrılma
tedbir: idare etme çekıp çevırme.
temessul: bir şekıl ve surete gırme cısımlenme.
terbıye: besleme yetıştırme, buyutme besleyıp buyütme.
varıdat. gelirler
zemin: yer
zihayat: hayat sahıbı.

Üçüncü Makam

Bu Makam tevhidin üç küllî alâmetini icmalen beyan edecek

Vahdetin tahakkukuna ve vücuduna delalet eden delîller ve alâmetler ve hüccetler had ve hesaba gelmez. Onlardan binler burhanlar Sıracunnur'da tafsilen beyan edildiğinden, bu Üçüncü Makamda yalnız uç kullî hüccetlerin icmalen beyanıyla iktifa edildi.

BİRİNCİ ALÂMET VE HÜCCET ki, [1] وَحْدَهُ kelimesi onun neticesidir.

Her şeyde bir vahdet var. Vahdet ise, bir vahide delâlet ve işaret eder.

Evet, vahit bir eser, bilbedahe vahit bir Sânî'den sudûr eder. Bir, elbette "Bir"den gelir. Her şeyde bir birlik bulunduğundan, elbette bir tek Zatın eseri ve sanatı olduğunu gösterir.

Evet, *bu kâinat, bin birlikler perdeleri içinde sarılı bir gul goncası gibidir, belki, esma ve ef'al-i umumiye-i Ilâhiyenin adedince vahdetleri giymiş bir tek insan-ı ekberdir, belki, enva-ı mahlûkat sayısınca, dallarına vahdetler, birlikler asılmış bir şecere-i tuba-i hılkattir.*

Evet, kâinatın idaresi bir ve tedbir bir ve saltanatı bir ve sikkesi bir; bir, bir, bir, tâ binbir birler kadar. Hem bu kâinatı çeviren isimler ve fiiller bir iken, her biri kâinatı veya eksenni ihata eder. Yanı, içinde işleyen hikmeti bir ve inayeti bir ve tanzimatı bir ve iaşesi bir ve

1. Allah birdir

alamet: belirti, işaret, iz
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
burhan: delil, ispat, tanık, hüccet.
delâlet: delil olma, gösterme
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ef'al-i umumiye-i Ilâhiye: her tarafı kuşatan Ilâhi fiiller, işler.
ekser: pek çok.
enva-ı mahlûkat: yaratılmış olanların türleri, çeşitleri
esma: adlar, isimler
fiil: iş, hareket.
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma
hikmet: Ilâhî gaye, gizli sebep
hüccet: delil
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.
ihata: kuşatma, içine alma
iktıfa: yeterli bulma, kafi görme, var olanla yetinme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
insan-ı ekber: büyük ve en makbul olan insan, kâinat
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sikke: alâmet, nişan, damga
sudûr: sâdir olma, meydana çıkma, çıkma, olma
şecere-i Tuba-i hılkat: Tuba misali yaratılış ağacı silsilesi
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
tanzimat: tanzimler, nizam vermeler, düzenlemeler
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vahdet: birlik ve teklik.
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
vücut: varlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

muhtaçlarının imdatlarına koşan rahmet bir ve o rahmetin bır şerbetçısı olan yağmur bır ve hakeza, bır, bır, bir, tâ bınler bir birler Hem, bu kâinatın sobası olan güneş bır, lâmbası olan kamer bir, aşçısı olan ateş bir, levazımat deposu ve hazineli direği olan dağ bir, sakacı ve sucusu bır ve bağlan sulayan süngeri bir ve hakeza, bir, bır, bir, tâ bin bir bırler kadar.

İşte, âlemın bu kadar birlikleri ve vahdetlen, güneş gibi zahir bır tek Vahıd-i Ehad'e işaret ve delâlet eden bir hüccet-i bâhıredır.

Hem, kâinat unsurlannın ve nevilerinin her birisi, bır olmasıyla beraber zeminin yüzünü ihata etmesi ve birbırının içine girmesi ve münasebettarâne ve belki muavenetkârâne birleşmesi, elbette Malık ve Sahip ve Sânı'lerinin bır olmasına bir alâmet-i zahiredir.

İKİNCİ ALÂMET VE HÜCCET ki, لَا شَرِيكَ لَهُ[1] kelimesini intaç ediyor; bütün kâinatta, zerrelerden tâ yıldızlara kadar her şeyde kusursuz bır intizam-ı ekmel ve noksansız bir insıcam-ı ecmel ve zulümsüz bir mizan-ı âdilin bulunmasıdır.

Evet, *kemal-i intizam, insıcam-ı mızan ise, yalnız vahdetle olabilir, müteaddit eller bir tek işe karışırsa, karıştırır.*

Sen gel, bu ıntizamın haşmetine bak kı, bu kâinatı gayet mukemmel öyle bır saray yapmış kı, her bır taşı bır saray kadar sanatlı; ve gayet muhteşem öyle bir şehir

alamet-ı zahıre: zahirdekı işaret görünen belirti, açık alâmet.
alem: dünya, cıhan.
hakeza: böylece, bunun gibi.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hüccet-i bahıre: büyük, apaçık delil.
imdat: yardım isteme.
insıcam-ı ecmel: tam uyum, en güzel uygunluk, tutarlılık.
insıcam-ı mızan: dengeli, ölçülü ve bütünlük içinde.
intaç: neticelendirme, sonuçlandırma.
ıntızam: düzen, düzenlilik.

1. Allah bır olur, ortağı yoktur.

intizam-ı ekmel: mükemmel sistem, düzen.
kamer: Ay.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
malik: sahip.
mızan-ı adil: adaletli terazi.
muavenetkârane: yardımlaşarak.
muhteşem: haşmetli, yüce.
müteaddit: çeşitli.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
unsur: madde, esas, kök.
vahıd-ı ehad: bır olan ve bırlığı her bır şeyde tecelli eden Allah.
zahır: açık, belli, meydanda.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zulüm: haksızlık.

etmiş ki, hadsiz olan varıdat ve sarfiyatı ve nihayetsiz kıymettar malları ve erzakı, bir perde-i gayptan kemal-ı intizamla, vakti vaktine umulmadığı yerlerden geliyor; ve gayet manıdar oyle mu'cizâne bir kitaba çevirmiş ki, her bir harfi yüz satır ve her bir satın yüz sahife ve her sahifesi yüz bab ve her babı yüz kitap kadar manalan ifade eder, hem bütün babları, sahifeleri, satırları, kelimeleri, harfleri birbirine bakar, birbirine işaret ederler.

Hem sen gel, bu intizam-ı acip içinde şu tanzimin kemaline bak ki, bu koca kâinatı tertemiz medenî bir şehir, belki temizliğine gayet dikkat edilen bir güzel kasır, belki yetmiş suslu hulleleri birbiri üstune giymiş bir hûri'l-ıyn, belki yetmiş lâtif, ziynetli perdelere sarılmış bir gül goncası gibi pak ve temizdir.

Hem sen gel, bu intizam ve nezafet içindeki bu mizanın kemal-ı adaletine bak ki, bin derece büyütmekle ancak gorulebilen kuçücuk ve incecik mahlûklan ve huveynatı ve bin defa küre-i arzdan buyuk olan yıldızlan ve güneşleri, o mizanın ve o terazinin vezniyle ve olçusüyle tartılır ve onlara lâzım olan her şeyleri noksansız verilir. Ve o küçücük mahlûklar, o fevkalâde büyük masnular ile beraber o mizan-ı adalet karşısında omuz omuzadırlar. Hâlbuki, o büyüklerden öyleleri var ki, eğer bir saniye kadar muvazenesini kaybetse, muvazene-i âlemi bozacak ve bir kıyameti koparacak kadar bir tesir yapabilir.

Hem sen gel, bu intizam, nezafet, mizanın içinde bu fevkalâde cazibedar cemale ve güzelliğe bak kı, bu koca kâinatı gayet güzel bir bayram ve gayet süslü bir meşher

bab: bir kitabın bolumlerinden her bin
cazibedar: çekici, cazibeli alımlı cezp edici
cemal: guzellik, Cenab-ı Hakkın lutuf ve ihsanı ile tecellisi
erzak: yiyecek, içecek, yenilecek, içilecek şeyler, azıklar
fevkalâde: olağanustu
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hulle: Cennet elbisesi
hûri'l-ıyn: ahu gozlu ve güzelliği tarif edilemeyecek derecede olan Cennet kızları
huveynat: mikroplar
intizam: duzen, duzenlilik.
intizam-ı acip: şaşırtıcı düzen, tertip
kasır: saray, köşk
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksıksız olma
kemal-i adalet: adaletin en mukemmeli, eksıksız ve noksansız bir adalet
kure-i arz: yer kure, dunya
kıyamet: butun kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kıymettar: kıymetli, değerli.
latif: guzel, hoş
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
manıdar: nukteli, ince manalı.
masnu: sanatla yapılmış esya, varlık.
medeni: uygar, modern
meşher: teşhir yeri, sergi gösterme yeri
mizan: terazi
mizan-ı adalet: adalet terazisi
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
muvazene: denge
muvazene-i alem: dünyanın, âlemin kamatın dengesi
nezafet: temizlik, paklık, taharet.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
pak: temiz, arık, tahir
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde: insanların bilmeyip sadece Allah ın bildiği gayp alemdeki manevî perde
sahife: sayfa
sarfiyat: harcamalar, giderler
tanzim: düzenleme, tertipleme
tesir: etki
varidat: gelirler
vezin: olçu
ziynet: sus, bezek.

ve çiçekleri yeni açılmış bir bahar şeklini vermiş ve koca baharı gayet güzel bir saksı, bir gül destesi yapmış ki, her bahara, zeminin yüzünde mevsim be mevsim açılan yüz binler nakışlı bir muhteşem çiçek suretini vermiş ve o baharda her bir çiçeği çeşit çeşit ziynetlerle güzelleştirmiş.

Evet, nihayet derecede hüsün ve cemalleri bulunan Esma-i Hüsnanın güzel cilveleriyle kâinatın her bir nev'i, hatta her bir ferdi, kabiliyetine göre öyle bir hüsne mazhar olmuşlar ki, Hüccetü'l-İslâm Imam-ı Gazalî demiş لَيْسَ فِي الْاِمْكَانِ اَبْدَعُ مِمَّا كَانَ Yani, "*Daire-i imkânda bu mükevvenattan daha bedî daha güzel yoktur.*"

İşte, bu muhit ve cazibedar olan hüsün ve bu umumî ve harikulâde nezafet ve bu müstevlî ve şümullü ve gayet hassas mizan ve bu ihatalı ve her cihetle mu'cizâne intizam ve insicam, vahdete ve tevhide öyle bir huccettir, bir alâmettir ki, gündüzün ortasındaki ziyanın güneşe işaretinden daha parlaktır.

Bu Makama ait gayet mühim iki şıklı bir suale gayet muhtasar ve kuvvetli bir cevaptır

Sualin Birinci Şıkkı

Bu Makamda diyorsun ki: "Kâinatı hüsün ve cemal ve güzellik ve adalet ihata etmiştir. Hâlbuki, gözümüz önünde bu kadar çirkinliklere ve musibetlere ve hastalıklara ve beliyyelere ve ölümlere ne diyeceksin?"

adalet: düzenli ve dengeli oluş
alamet: belirti, işaret, iz
bedî: eşsiz güzel
beliyye: felâket, musibet.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü
daire-i imkân: imkân âlemi, kâinat ve varlıklar âlemine ait âlem
Esma-ı Hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
harikulâde: görülmedik derecede, olağanüstü, mükemmel
hassas: inceliklı, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
huccet: delil
Hüccetü'l-İslâm: İslâmın delili, hüccetü İmam-ı Gazalî'nın lakabı
hüsün: güzellik.
ihata: kuşatma, içine alma
insicam: birbirini tutma, birbiriyle uyuşma, uygunluk, tutarlılık.
kabiliyet: becerikliliik, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
mazhar: nail olma, şereflenme
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
muhit: ihata eden, kuşatıcı
muhtasar: kısaltılmış, özet.
musibet: felâket, belâ
mühim: önemli, ehemmiyetli
mükevvenat: yaratılmışların tamamı, bütün mahlûkat, kâinat, mevcudat
müstevlî: istilâ eden, her tarafı kaplayan, yayılan.
nevi: çeşit, tür
nihayet: son derece.
sual: soru
suret: biçim, görünüş, yüz, çehre
şümul: içine alma, kapsam.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
umumî: herkesle ilgili, genel.
vahdet: birlik ve teklik
zemin: yer
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

Elcevap: Çok güzellikleri intaç veya izhar eden bir çirkinlik dahi, dolayısıyla bir güzelliktir. Ve çok güzelliklerin görünmemesine ve gizlenmesine sebep olan bir çirkinliğin yok olması, görünmemesi, yalnız bir değil, belki müteaddit defa çirkindir.

Meselâ, vahid-i kıyasî gibi bir kubuh bulunmazsa, hüsnün hakikati bir tek nevi olur, pek çok mertebelen gizli kalır ve kubhun tedahülü ile mertebeleri inkişaf eder. Nasıl kı soğuğun vücuduyla hararetin mertebeleri ve karanlığın bulunmasıyla ziyanın dereceleri tezahür eder; aynen öyle de, cüz'î şer ve zarar ve musibet ve çirkinliğin bulunmasıyla, küllî hayırlar ve küllî menfaatler ve küllî nimetler ve küllî güzellikler tezahür ederler.

Demek, çirkinin icadı çirkin değil, güzeldir; çünkü, neticelerin çoğu güzeldir.

Evet, yağmurdan zarar gören tembel bir adam, yağmura rahmet namını verdiren hayırlı neticelerini hükümden iskat etmez, rahmeti zahmete çeviremez.

Amma, fenâ ve zeval ve mevt ise, Yirmi Dördüncü Mektupta gayet kuvvetli ve kat'î bürhanlar ile ispat edilmiş ki, onlar umumî rahmete ve ihatalı hüsne ve şümullü hayra münafi değiller, belki muktezalarıdırlar. Hatta, şeytanın dahı manevî terakkiyat-ı beşeriyenin zembereği olan müsabakaya ve mücahedeye sebep olduğundan, o nev'in icadı dahi hayırdır, o cihette güzeldir. Hem, hatta kâfir küfür ile bütün kâinatın hükûkuna bir tecavüz ve şerefini tahkir ettiğinden, ona cehennem azabı vermek

küllî: umumî, genel
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menfaat: fayda
mertebe: derece.
mesela: örneğin
mevt: ölüm
muktezâ: iktıza eden, gereken
mücahede: savaşma, mücadele.
münafi: zıt, aykırı
müsabaka: yarışma
müteaddit: çok, bir çok.
nam: ad, isim.
nevi: çeşit, tür
nimet: lütuf, ihsan, bağış
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
şer: kötülük.
şeref: onur, haysiyet
şümul: içine alma, kapsam
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
tecavüz: saldırma, saldırma, baş kasının hakkına dokunma
tedahül: içine girme.
terakkiyat-ı beşeriye: insana ait yükselişler, ilerlemeler
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vahid-i kıyasî: ölçmeye esas olan şey, birim, ölçü birimi
vücut: var olma, varlık.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı, hareket yaptıran alet.
zeval: sona erme, yok olma, ölme

amma: ama, lâkin, ancak.
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cihet: yön
cüz'î: küçük, az
elcevap: cevap olarak.
fenâ: yok olma, olumluluk, geçicilik.
hakikat: gerçek, esas
hararet: sıcaklık.
hükûk: haklar
hükûm: verilen karar
hüsün: güzellik.
iskat: düşürme, hükümsüz bırakma
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme
ihata: kuşatma, içine alma
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
intaç: netice verme, sonuçlandırma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikar etme
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kubuh: çirkinlik.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama. Ona yakışmayacak sıfatlar yükleme

güzeldir. Başka risalelerde bu iki nokta tamamen tafsil edildiğinden burada bır kısa işaretle iktıfa ediyoruz.

Sualin İkinci Şıkkı (HAŞIYE)

"Haydi şeytana ve kâfire ait bu cevabı umumî noktasında kabul edelım; fakat, Cemîl-ı Mutlak ve Rahîm-ı Mutlak ve hayr-ı mutlak olan Zat-ı Ganî-i Alelıtlak, nasıl oluyor ki, bîçare cüz'î fertlen ve şahıslan musibete, şerre, çirkinliğe müptelâ ediyor?"

Elcevap: Ne kadar iyilik ve güzellik ve nimet varsa, doğrudan doğruya o Cemîl ve Rahîm-i Mutlak'ın hazine-i rahmetinden ve ihsanat-ı hususiyesinden gelir. Ve musibet ve şerler ıse, saltanat-ı rububiyetin, âdetullah namı altında ve kullî iradelerin mumessilleri olan umumî ve küllî kanunlannın çok neticelerinden tek tük cüz'î neticelen olmasından, o kanunlar cereyanının cüz'î muktezaları olduğundan, elbette küllî maslahatlara medar olan o kanunları muhafaza ve rıayet etmek için, o şerlı, cuz'î neticeleri dahi halk eder. Fakat o cuz'î ve elım neticelere karşı, ımdadat-ı hassa-ı Rahmaniye ve ihsanat-ı hususıye-i Rabbaniye ıle musibete duşen efradın feryatlanna ve belıyyelere gırıftar olan eşhasın istigaselerine yetişır. Ve Fail-ı Muhtar olduğunu ve her bır şeyın her bır ışı, Onun meşietine bağlı bulunduğunu ve umum kanunlan dahi, daima irade ve ihtiyârına tâbı bulunmalannı ve o

HAŞİYE: Bu ıkıncı şıkkın cevabı çok mühımdır, çok evhamı ızale eder

adetullah: Allah ın tabıata koydugu yaratılışa aıt kanunlar
belıyye: felaket, musibet
bıçare: çaresız, zavallı
Cemîl -ı Mutlak: her şeyıyle gu zel olan Cenab ı Allah
cereyan: akış, akıntı
cüz'î: butune aıt olmayan, ozel
efrat: fertler
elcevap: cevap olarak.
elım: çok dert ve keder veren çok acı verıcı, acıklı.
eşhas: şahıslar, adamlar, kişıler, kimsıcler
evham: vehımler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
Fail-ı Muhtar: ışlerıne karışılamayan, ıstedıgı gebe yapan Allah
feryat: haykırma, çıglık.
gırıftar: tutkun, duşkun, muptelâ
halk: yaratma, yaratış
haşıye: dıpnot.
hayr-ı mutlak: mutlak hayır, ıyılık
hazine-ı rahmet: rahmet hazinesi.
ıhsanat-ı hususıye: Cenab ı Hakkın her bır mahlûkuna hususı ıhsanlan, ıkramlari
ıhsanat-ı hususıye-ı Rabbanıye: butun varlıklan terbıye ve ıdare eden Allah ın özel ıyılıkleri ve bagıslan
ıhtıyar: arzu, ıstek, dıleme, tercih
ıktıfa etme: yeterlı bulma, kâfi gorme, yetınme
ımdadat-ı hassa-ı Rahmanıye: Cenab ı Hakkın mahlûkatın ozel yardımına koşması, nzıklarını onlara yetıştırmesi
irade: dıleme, ısteme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçin olan ıktıdar, güç
istigase: medet, umma, yardım ısteme
izale: gıderme, ortadan kaldırma
kanun: yasa
kullı: umumî, genel.
maslahat: ehemmıyetlı ış yerıne gore ıcap eden ış, davranış
medar: sebep, vesıle
meşlet: irade, dileme.
muhafaza: koruma
mukteza: ıktıza eden, gere ken, lazım gelen, luzumlu
musibet: felaket, belâ
mühım: onemlı, ehemmıyetlı.
mumessıl: temsıl eden, temsılcı
muptela: tutkun, bır şeye duşkun ve tutulmuş olan.
nam: ad, ısım
nimet: lutuf, ıhsan, bagış
Rahîm-ı Mutlak: mutlak merhamet sahıbı olan Cenab-ı Hak.
rıayet: uyma, tâbı olma
saltanat-ı Rububıyet: kâınatı terbıye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı
sual: soru.
şahıs: bırey, fert.
şer: kötulük.
rıayet: uyma, tâbı olma.
tafsıl: etrafıka bıldırme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
umumı: herkesle ılgılı, genel.
Zat-ı Ganı-i Alelıtlak: eksıksız ve mutlak zenginlik sahıbı olan Cenab-ı Hak

kanunlann tazyikinden feryat eden fertleri, bir Rabb-i Rahîm dinledigini ve imdatlarına ihsanıyla yetiştiğini göstermekle, Esma-i Husnanın kayıtsız ve hadsiz cilvelerine, hadsiz ve kayıtsız bir meydan açmak için, o kullî âdetullah düsturlarının ve o umumî kanunların şüzuzatıyla ve hem şerli cüz'î neticeleriyle hususî ihsanat ve hususî teveddüdat, yani sevdirmekle hususî tecelliyat kapılarını açmıştır

Bu İkinci Alâmet-i Tevhid, *Siracünnur*'un belki yüz yerlerinde beyan edildiğinden, burada hafif bir işaretle iktıfa ettik.

ÜÇÜNCÜ ALÂMET VE HÜCCET:

(1) لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ile işaret edilen had ve hesaba gelmeyen tevhid sikkelerindir.

Evet, her şeyin yüzünde, cüz'î olsun kullî olsun, zerrattan tâ seyyarata kadar öyle bir sikke var ki, âyinede güneşin cilvesi güneşi gösterdiği gibi, öyle de, o sikke âyinesi dahi, Şems-i Ezel ve Ebed'e işaret ederek, vahdetine şahadet eder. O hadsiz sikkelerden pek çokları Siracünnur'da tafsilen beyan edildiğinden burada yalnız kısa bir işaretle üç tanesine bakacağız. Şöyle ki:

Mecmu-i kâinatın yüzüne, envaın birbirine karşı gösterdikleri teavün, tesanüt, teşabüh, tedahülden mürekkep geniş bir sikke-i vahdet konulduğu gibi, zeminin yüzüne de, dört yüz bin hayvanî ve nebatî taifelerden murekkep bir ordu-yu Subhanînin ayrı ayrı erzak, eslıha, elbise, talimat, terhisat cihetinde, gayet intizam ile,

1 Mülk Onundur ve ezelden ebede her türlü hamd ve övgü şükür ve minnet Ona mahsustur

alâmet: belirti, işaret, iz
alamet-i tevhid: tevhit belirtileri, birlik nişanı, Allah'ın birliğini gösteren işaretler
âyine: ayna
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cilve: tecelli, görüntü
cüz'î: küçük, az.
düstur: kanun, kaide
envaı: çeşitler, türler, neviler
erzak. Cenab-ı Hakkın her türlü varlığın ihtiyacını karşılamak için verdiği rızıklar, yiyecekler.
eslıha: silahlar
Esma-i Husna. Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
feryat: bağırma, inleme, ağlama.
gayet: oldukça, pek, fazla, son derece
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hususî: özel
hüccet: delil
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler
ihtiyar: irade, tercih
imdat: yardım isteme
intizam: düzgünlük, tertiplilik.
kayıtsız: sınır ve hudude bağlı olmayan, sınırsız
mecmu-ı kainat: kâinatın bütünü
mesiet. dileme, irade, istek.
murekkep: den oluşmuş, den olma
nebat. bitki
ordu-yu Sübhanî: Cenab-ı Hakkın ordusu
Rabb-i Rahım: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak
seyyarat: gezegenler
sikke: alâmet, nişan, turra.
sikke-i vahdet. vahdet mührü, Allah'ın birliğini gösteren kendi zatına has alâmet ve işaret.
Siracünnur: Risale-i Nur'un "nur lâmbası" anlamına gelen bir diğer ismi
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
Şems-i Ezel ve Ebed: bütün zamanları ve mekanları ismiyle aydınlatan, zaman ve mekanla da kayıtlı olmayan Cenab-ı Hak.
şerli: fena olan, kötü
şüzuzat: kural dışı olanlar, kurala uymayanlar
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
taife: nevi, tür, çeşit, ırk.
talimat: alıştırma, öğretme
tazyik: zorlama, baskı
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
tecelliyat. tecelliler, görüntüler
tedahül: iç içe olma, birbirin içine girme
terhisat: bir işten paydos etmeler, göndermeler, izin vermeler
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma, birbirinden destek alma, omuzdaşlık.
teşabüh: birbirine benzeme, benzeşme
teveddüdat: teveddütler, sevgi göstermeler, kendini sevdirmeler
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
umum: bütün
vahdet: birlik ve teklik.
zemin: yer
zerrat: zerreler, çok ufak parçalar, moleküller, atomlar

hiçbirini şaşırmayarak, vakti vaktine verilmesiyle koyduğu o sikke-i tevhid misillü; insanın yüzüne de her bir yüzün umum yüzlere karşı birer alâmet-i farika bulunmasıyla koyduğu sikke-i vahdaniyet gibi, her bır masnuun yuzünde –cüz'î olsun küllî olsun– bırer sıkke-ı tevhıd ve her bır mahlûkun başında –buyuk olsun, küçuk olsun, az ve çok olsun– bırer hatem-i ehadiyet müşahede edilir. Ve bilhassa zîhayat mahlûkların sıkkeleri çok parlaktırlar. Belkı her bir zîhayat, kendisi dahi birer sikke-i tevhid, birer hatem-i vahdet, birer mühr-i ehadiyet, birer turra-i samediyettirler.

Evet, her bir çiçek, her bir meyve, her bir yaprak, her bir nebat, her bir hayvan öyle birer mühr-i ehadiyet, birer hatem-i samediyettir ki, her bir ağacı birer mektub-i Rabbanî ve her bir taife-i mahlûkatı birer kitab-ı Rahmanî ve her bır bahçeyi birer ferman-ı Subhanî suretine çevırerek, o ağaç mektubuna çıçekleri adedince muhurler ve meyveleri sayısınca imzalar ve yapraklan mıktarınca turralar basılmış ve o nevi ve taife kitabına dahi, onun kâtibini göstermek, bildirmek için fertleri adedince hatemler basılmış. Ve o bahçe fermanına, onun sultanını tanıttırmak, tarif etmek için, o bağ içinde bulunan nebat, ağaç, hayvan sayısınca sıkkeler basılmış, hatta her bir ağacın mebdeınde ve müntehasında ve üstünde ve içinde هُوَ ٱلْأَوَّلُ وَٱلْآخِرُ وَٱلظَّاهِرُ وَٱلْبَاطِنُ[1] isimlerinin işaret ettikleri dört sikke-i tevhid var.

1. O Evveldir, Ahir dır, Zahır'dır, Batın dır. (Hadid Suresi, 3.)

alâmet-i farika: farklılık belirtisi, işareti
bağ: bahçe, her turlu agaç ve bitkı yetıştırılen yer, bostan
bilhassa: ozellıkle
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, dalmılık
erzak: yıyecek, ıçecek, yenilecek, ıçılecek şeyler, azıklar
esliha: silâhlar
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, oncesizlik.
ferman: emir, buyruk.
ferman-ı Sübhanî: yaratıcının fermanı
gayet: son derece
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnunıyetini onu overek bildirme
hatem: muhur, damga.
hatem-ı ehadiyet: ehadıyet muhru, Allah'ın bırlıgını gosteren muhür
hatem-i samediyet: her şeyın kendısıne muhtaç olup, Allah'ın hiç bır şeye muhtaç olmadıgı gerçeginin tescili
hatem-ı vahdet: bırlık muhru
hayvanî: hayvanla ılgılı, hayvana ait.
intizam: duzen, duzenlılık.
katip: yazan, yazıcı
kitab-ı Rahmanî: her varlıgın bır kıtap tarzında vucuda getirip Allah tarafından şefkat ve merhamet edılmesi
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahsus: başkasında bulunmayan bir şeye veya kişıye has olan.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
mebde: kaynak, başlangıç.
mektub-i Rabbanî: Rabbanî mektup, her bırı mukemmel bır sanat ve hıkmetle yaratılan Rabbanı varlıklar
minnet: iyliğe karşı duyulan şukur hissi.
misillü: gibi, benzeri.
mühr-i ehadiyet: Allah'ın bırlıgını her bır şeyde gösteren damga, muhür
mühr-i ehadiyet: Allah'ın bırlıgını her bır şeyde gosteren damga, muhur
müntehâ: bır şeyın ulaşabıldıgı son yer, nihayet.
muşahede: ilâhî sırları ve tecellileri seyretme
nebat: topraktan bıten, yetişen her turlu şey, bıtkı
nebatî: bıtkısel, bıtkı ıle ılgılı, bıtkıye aıt.
nevi: çeşıt, tur
ordu-yu Sübhanî: her turlu eksıklık ve noksanlıktan uzak olan Cenab-ı Hakkın ordusu
sikke: alamet, nışan, turra
sikke-i tevhid: tevhıt sıkkesi
sikke-ı vahdanıyet: vahdanıyet sıkkesı, muhru, Cenab-ı Allahın bırlıgını ve varlıgını gosteren hususî alâmet, nışan
sultan: padışah, hukûmdar
suret: bıçım, görunuş
şukur: nimet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı minnet duyma
taife: takım, guruh, familya
taife: takım, guruh, familya
taife-i mahlûkat: yaratılmıslar taıfesı
talimat: bır ış gorulmesı ıçın ust makam tarafından verilen yazılı veya sozlu emir, direktif
terhisat: terhısler, ızın verme ler, serbest bırakmalar
turra: muhur, damga, tugra
turra-ı samediyet: samedıyet turrası, Allah'ın her şeyın Ona muhtaç oldugu hâlde, Onun hıçbır şeye muhtaç olmadıgı gerçegini gosteren damgası
zîhayat: hayat sahıbı.

İsm-i *Evvel* ile işaret edildiği gibi, her bir meyvedar ağacın menşe-ı aslîsı olan çekirdek (HAŞİYE) öyle bir sandukçadır ki, o ağacın programını ve fihristesini ve plânını ve öyle bir tezgâhtır ki, onun cihazatını ve levazımatını ve teşkilâtını, ve öyle bir makinedir ki, onun iptidadaki incecik varidatını ve lâtifâne masarifini ve tanzimatını taşıyor.

Ve ism-i *Ahir* ile işaret edildiği gibi, her bir ağacın netîcesi ve meyvesi öyle bir tarifenamedir ki, o ağacın eşkâlini ve ahvalini ve evsafını; ve öyle bir beyannamedir ki, onun vazîfelerini ve menfaatlerini ve hassalarını; ve öyle bir fezlekedir ki, o ağacın emsalini ve ensalini ve nesl-i atısını o meyvenin kalbinde bulunan çekirdekler ile beyan ediyor, ders veriyor.

Ve ism-i *Zahir* ile işaret edildiği gibi, her ağacın giydiği suret ve şekil, öyle musanna ve munakkaş bir hulledir, bir libastır ki, o ağacın dal ve budak ve aza ve eczasıyla tam kametine göre biçilmiş, kesilmiş süslendirilmiş. Ve öyle hassas ve mızanlı ve manıdardır ki, o ağacı bir kitap, bir mektup, bir kaside suretine çevirmiştir.

Ve ism-i *Bâtın* ile işaret edildiği gibi, her ağacın içinde işleyen tezgâh öyle bir fabrikadır ki, o ağacın bütün ecza ve azasını teşkil ve tedvir ve tedbirini gayet hassas

HAŞİYE: Eski zamandan beri darbımesel olarak umumun dilinde ve lisan ı nâsta gezen şu "çekirdekten yetişme" sözü, bu risalenin müellifine bir ışaret-ı gaybiye-ı örfiye demlebilir. Çünkü, Risale-i Nur hadimi olan şahıs, Kur'ân'ın feyziyle, çekirdek ve çıçekte tevhid için iki mirac-ı marifet keşfederek tabiiyyunlan boğan aynı yerde âb-ı hayat bulmuş ve çekirdekten hakikate ve nur-i marifete yetişmiş. Ve bu ikı şeyin Risale-i Nur da zıyade tekrarları, bu hikmete binaendir.

ahval: haller, durumlar
aza: uzuvlar, parçalar
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyanname: bildiri, tebliğ
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar.
emsal: benzerler
ensal: nesiller, soylar, zürriyetler, süläleler
eşkal: biçimler, suretler, şekiller, tarzlar
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler
fezleke: hulâsa, netice, muhtasar, özet
fihriste: bir kitapta bulunan şeylen sırayla gösteren liste, katalog.
gayet: son derece
hassa: bir kimseye, ya da bir şeye özel olan nitelik
hassas: ince, kusursuz, dakik.
haşiye: dipnot.
hulle: Cennet elbisesi
iptida: baş, başlangıç.
ism-i Ahir: her şeyin sonrası ni en iyi bilen Cenab-ı Hak.
İsm-i Bâtın: gizli görünmeyeni de bilen anlamında Allah'ın Bâtin ismi.
ism-i Evvel: her şeyin öncesini en iyi bilen Cenab-ı Hak.
İsm-i Zahir: Esma ı Husnadan Cenab ı Hakkın varlığının eserleriyle ve delilleriyle aşikar ve görünür olduğunu ifade eden ismi
kamet: boy, endam
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiir ve bu şiirin nazım şekli
lâtifane: lâtif bir şekilde, lâtif olarak, hoş ve güzel bir şekilde
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
libas: elbise
manidar: nükteli, ince manalı
masarif: masraflar, harcamalar, giderler
menfaat: fayda
menşe-ı aslî: asıl kaynak, öz menşe
meyvedar: meyveli, yemişli.
mizan: ölçü
musanna: sanatla yapılmış, sanatlı
munakkaş: nakışlı, süslemeli
nesl ı atı: gelecek nesil.
sandukça: küçük sandık
sikke-i tevhid: tevhid sikkesi.
tanzimat: tanzimler, nizam verme, düzenlemeler
tarifename: bir şeyin yapılışını kullanılışını anlatan yazı
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tedvir: çekip çevirme, idare etme
teşkil: vücut verme, şekillendirme
teşkilât: bir işin görülmesi ve yürütülmesi için meydana getirilen yapı, kuruluş, örgüt.
tezgâh: ağır ayaklı dokuma ve çalışma masası
varidat: gelirler
vazife: görev

mizanlı ölçtüğü gibi, bütün ayrı ayrı azalarına lâzım olan maddeleri ve nzıklan, gayet mukemmel bır ıntızam altında sevk ve taksim ve tevzi ile beraber akılları hayret içinde bırakan şımşek çakmak gibi bir sür'at ve saati kurmak gibi bir sühulet ve bir orduya arş demek gibi bir birlik ve beraberlik ile o harika fabrika işliyor

Elhâsıl: Her bir ağacın evveli öyle bir sandukça ve program; ve ahın öyle bir tarifename ve numune, ve zahın oyle bır musanna hulle ve bir munakkaş libas, ve bâtını öyle bir fabrika ve tezgâhtır ki, bu dört cıhet öyle bırbırine bakıyorlar ve dördun mecmuundan öyle bır sikke-i azam, belki bir İsm-i Azam tezahür eder ki, bilbedahe, butun kâinatı idare eden bir Sâni-i Vahıd-ı Ehad'den başkası o işleri yapamaz. Ve ağaç gibi, her zîhayatın evveli, ahin, zahiri, bâtını birer sikke-i tevhid, birer hatem-i vahdet, birer muhr-ı ehadıyet, bırer turra-ı vahdanıyet taşıyor

İşte bu üç mısaldeki ağaca kıyasen, bahar dahi çok çıçekli bir ağaçtır. Güz mevsiminin eline emanet edilen tohumlar, çekirdekler, kökler, ism-i Evvel'in sikkesini, ve yaz mevsiminin kucağına dökülen ve eteğini dolduran meyveler, hububat ve sebzevatlar ism-i Ahir'ın hatemini, ve bahar mevsimi, hûri'l-ıyn mısıllü birbiri üstüne giydiği sündüs-mısal hulleler ve yüz bin nakışlar ile süslenmiş fıtrî libaslar ism-i Zahır'in muhrunu, ve bahann içinde ve zeminin batnında işleyen Samedânî fabrikalar ve kaynayan Rahmanî kazanlar ve yemekleri pışırttıren Rabbanî matbahlar, ısm-i Bâtın'ın turrasını taşıyorlar.

Ahir: her şeyden sonra da var olan, varlıkların sonrasına da hâkım olan Allah
arş: hareket emrı
Batın: bütun varlıkların içini yaratan ve dâhiline hukmeden Allah.
batın: ıç karın
bilbedahe: açıktan aşıkâr olarak.
binaen: -den dolayı bu sebepten
cıhet: yon
elhasıl: hâsıl netıce ıtıbarıyla kısaca.
emanet: geçıcı olarak verilen
Evvel: her şeyden once var olan ve yaratıkıann onceki hallenne de hukmeden Allah
fabrıka: sanayı kuruluşu üretım evi
feyız: bolluk, bereket, ihsan, bagış.
fıtrî: tabli yaratılıştakı doğuştan olan.
güz: sonbahar
hadım: hademe hızmetçı
hakıkat: gerçek.
hatem-ı vahdet: bırlık muhru
hayret: şaşkınlık halı
hıkmet: Ilahı gaye gızlı sebep
hububat: taneli bıtkıler bugday arpa v.b tahıl
hulle: elbıse
hurı'l-ıyn: ahu gozlu ve guzellığı tanf edilemeyecek derecede olan Cennet kızlan
ıntizam: duzen duzenlılık.
ısm-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger Islmlerı kuşatmış olanı
ışaret-ı gaybıye-ı orfıye: orfe dayalı gaybı gızlı ışaretler
keşif: gızlı bır şeyı bulma gızlı bır şeyı bulup meydana çıkarma
kıyasen: kıyas ederek.
lıbas: elbıse gıyecek.
lısan-ı nas: ınsanlann dılı.
matbah: mutfak
mecmu: toplam tum
mırac-ı marifet:
mısal: ornek.
mısıllu: gıbı benzen
mızan: olçu.
musanna: sanatlı yapılmış olan.
muellıf: eser telıf eden, kıtap yazan
munakkaş: ıslenmış, suslu nakışlı
nakış: ışleme susleme.
numune: ornek.
nur-ı marifet: Allah-ı tanımanın bılmenin sebep oldugu nur aydınlık.
Rabbanı: terbıye ve ıdare eden Cenab-ı Hak.
Rahmanı: butun varlıkların nızklarını munasıp bır şeklıde karşılayan Allah-a aıt
nzık: Allah tarafından her canlı ıçın aynılmış ve takdır edılmış olan nımet yıyecek ıçecek ve gıyecek ile ılgılı şeyler
Samedânı: Allah'a Onun ezelî kuvvet ve kudretıne mensup her şey kendısıne muhtaçken, O hıç bır şeye muhtaç olmayan Allah ıle ılgılı olan
sandukça: kuçuk sandık.
Sanı-ı Vahıd-ı Ehad: tek ve yardımcısız olarak her şeyı sanatla yaratan Allah
sebzevat: sebzeler
sevk: onune kaup surme yonelıtme
sıkke-ı azam: buyuk damga muhur
suhulet: kolaylık.
sündus-mısal: sündüs gıbı ıpekli kumaş gıbi
tabııyyun: tabıatçılar materyalıstler tabıata tapanlar
taksım: bolme paylaştırma
tarıfename: prospektus kılavuz
tevhıd: Allah-ın bır olduguna ınanma bırleme
tevzi: dagıtma herkese payını verme
tezahür: gorunme belırme, ortaya çıkma
turra-ı Vahdanıyet: Allah-ın tek ve benzersız olduguna gosteren muhur turra
umum: herkes
Zahır: butun varlıkların dış yuzunu yaratan ve dışına da hukmeden" manasında Allah-ın ısmı
zemın: yeryuzu
zıhayat: hayat sahıbı.
zıyade: fazlasıyla

Hatta her bir nevi –meselâ, nev-i beşer– dahi bir ağaçtır. Köku ve çekirdeği mazide ve semereleri, neticeleri müstakbelde olarak hayat-ı cinsiye ve beka-i nev'î içinde gayet muntazam kanunların bulunması gibi, hâl-i hazır vaziyeti dahi, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiye dusturlarının hükmü altında bir sikke-i tevhid ve zahirî karışıklıklar altında gizli, muntazam bir hatem-i vahdet ve müşevveş ahval-i beşeriye altında mukadderat-ı hayatiye denilen kaza ve kaderin düsturlarının hukmu altında bir mühr-ı vahdaniyet taşıyor

Fatime

SIRR-I TEVHİD İÇİNDE SAİR ERKÂN-I İMANİYEYE BİRER KELÂMLA KISACIK BİRER İŞARETTİR.

Ey insan-ı gafil! Gel, bir kere düşün ve bu nsalenin Üç Makamında beyan edilen Üç Meyve, Üç Muktazi, Üç Hücceti nazara al, bak ki:

Bu kâinatta tasarruf eden ve en cuz'î bir şıfayı, en küçük bir şükrü dahi nazara alan ve sinek kanadı gibi en az bir sanatı başkalarına havale etmeyen ve vermeyen ve lâkayt kalmayan ve en basit bir tohuma bir ağaç kadar vazifeler ve hikmetler takan ve kendi rahmaniyetini ve rahîmiyetini ve hâkimliğini her bir sanatıyla ihsas eden ve kendini her bir vesile ile tanıttıran ve her bir nimetle sevdiren bir *Sânî-i Kadîr, Hakîm, Rahîm, Alîm*, hıç mümkün mudur ki ve hiçbir cihetle kabil midir ki,

ahval-i beşeriye: insanların hallen, durumlan
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
beka-i nev'i: bir canlı turun, bir cinsin devamlılığı
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön
cüz'i: az bir parça.
dustur: kanun, kalde.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar
gayet: son derece.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan hikmet sahibi Allah
hâl-i hazır: şimdiki durum.
hatem-i vahdet: birlik mühru
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayat-ı cinsiye: turun devamı hayatı
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, cemiyet hayatı, toplum hayatı
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
huccet: delil
hukum: karar, emir
ihsas: açık anlatımadan üstü kapalı olarak dile getirme, hissettirme
insan-ı gafil: unutan, dikkatsiz insan
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar
kanun: yasa
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması
kelâm: söz, ibare, fikra
lakayt: kayıtsız, ilgisiz
makam: yer, durak.
mazi: geçmiş zaman, yaşanılandan önceki zaman
meselâ: örneğin
mukadderat-ı hayatiye: kader kalemiyle yazılmış hayatın programı, kader alın yazısı.
muktazi: gerektiren, icap ettiren
muntazam: düzenli ve düzgün bir biçimde
muhr-i vahdaniyet: birlik mührü, Cenab-ı Hakkın birliğini gösteren özellik, işaret, imza
mustakbel: gelecek zaman, istikbal
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık
nazar: dikkat.
nev-i beşer: insanoğlu, insan soyu, insanlar
nevi: çeşit, tür
nimet: lutuf, ihsan, bağış
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahîmiyet: merhamet edicilik
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı
sair: diğer, başka, öteki
Sânî-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
semere: meyve, güzel netice
sikke-i tevhid: tevhid sikkesi
sırr-ı tevhid: Allah'ın birliğinin sırrı
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
şükür: nimet ve iyliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
vazife: görev
vaziyet: durum
vesile: aracı, vasıta
zahiri: görünürde

kâinatı manen istilâ eden mehasin-i hakikat-ı Muhammediyeye (ASM) ve tesbihat-ı Ahmediyeye (ASM) ve envar-ı İslâmiyeye karşı lâkayt kalsın?

Ve hıçbır cıhetle mumkun mudur ki, butun masnuatını yaldızlayan ve butun mahlûkatını sevindıren ve kâınatı ışıklandıran ve semavat ve arzı velveleye veren ve küre-i arzın yarısını ve nev-ı beşerin beşten bırısini on dört asır bılâfasıla saltanat-ı maddiye ve maneviyesi altına alan ve daıma o muhteşem saltanatı Hâlık-ı Kâinat hesabına ve namına süren rısalet-ı Ahmedıye (ASM), o Sânıin en mühım bir maksadı, bir nuru, bir âyınesi olmasın! Hem Muhammed (ASM) gibi aynı hakıkate hızmet eden enbıyalar dahı o Sânıin elçıleri ve dostları ve memurlan olmasın? Hâşâ, mu'cizat-ı enbıya adedınce hâşâ ve kellâ!

Hem hıçbır cıhetle mümkün müdür kı, dal ve budak gıbı en cüz'î bir şeye yüz hıkmetlerı ve meyveleri takan ve kendi rububiyetini fevkalâde hikmetleriyle ve umumî rahmaniyetiyle tanıttırıp sevdıren bir Hâlık-ı Hakîm-i Rahîm, kudretine nıspeten bır bahar kadar kolay olan haşri getırmeyerek, bır dâr-ı saadet, bır menzil-ı beka açmayıp, bütün hikmetlerini ve rahmetlerini hatta rububiyetini ve kemalâtını ınkâr etsın ve ettırsın ve çok sevdiği butun mahbup mahlûklarını ebedî bir surette idam etsin? Hâşâ, yuz bin defa hâşâ! O Cemal-i Mutlak, böyle bır kubh-i mutlaktan yüz bınler derece münezzeh ve mukaddestir.

arz: yer, dunya.
asr: yuzyıl, asır
âyine: ayna
bılafasıla: fasılasız, aralıksız durmadan
Cemal-ı Mutlak: sonsuz ve kusursuz guzellik.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yerı, Cennet.
ebedî: sonu olmayan, daımı, sureklı.
enbıya: nebîler, peygamberler
envar-ı İslamıye: Islamın nurlu aydınlatan esasları
fevkalade: olaganustu
hakikat: gercek.
Halık-ı Hakım-ı Rahım: Rahım ve hakım olan yaratıcı Allah.
Halık ı Kaınat: kaınatın ve onun ıçınde olan her şeyın yaratıcısı, Allah
haşâ: asla, kat'iyen, hıç bir vakıt.
haşır: kıyametten sonra butun ınsanların bir yere toplanmaları, Allah'ın, olulerı dirıltıp mahşere cıkarması, kıyamet
İdam etme: yok etme
ınkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme
istila etmek: kaplamak, ele geçirmek, ustun gelmek.
kella: hıç bir zaman, asla, kat'iyen, kesınlıkle
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmelhkler
kubh-ı mutlak: mutlak çırkınlik.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
küre-i arz: yer kure, dunya.
mahbup: sevgili, sevılen, muhabbet edılen.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
maksat: gaye.
manen: mana bakımından, manaca
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mehasın-i hakikat-ı Muhammediye: Muhammedî hakıkatlerdekı guzellıkler
menzil-ı beka: ebedî sonu olmayan menzil, yer
mu'cızat-ı enbıya: peygamberlerın mu cızelerı
muhteşem: haşmetlı, yuce.
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temiz.
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
münezzeh: arınmış, tenzih edılmış, uzak
nam: ad, ısım
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
nur: aydınlık, parıltı, ışık
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek
rısalet-ı Ahmedıye: Peygamber Efendımızın (asm) peygamberlıgı
rububıyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylerı vermesi, onu terbıye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık
saltanat-ı maddıye: maddı hukumranlık, maddı saltanat.
saltanat-ı maneviye: manevı saltanat, madde dışı olan ruha ve ıçe aıt olan saltanat.
Sanı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gokler
suret: bıçım, tarz.
tesbıhat-ı Ahmedıye: Hz. Muhammed'ın (asm) tesbıhlerı
umumî: herkesle ılgılı, genel
velvele: gurultu, patırtı, yaygara
yaldız: eşyaya altın ve gumuş goruntusu vermek ıçın yapılan sus

Uzunca Bir Hâşiye

Haşir münasebetiyle bir sual:

Kur'ân'da mükerreren [1] إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً hem [2] وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ fermanları gösteriyor ki, haşr-i azam bir anda, zamansız vücuda geliyor. Dar akıl ise bu hadsiz derece harika ve emsalsiz olan meseleyi ı'z'an ile kabul etmesine medar olacak meşhut bir misal ister.

Elcevap: Haşirde ruhların cesetlere gelmesi var, hem cesetlerin ihyası var, hem cesetlerin inşası var. Üç Meseledir.

BİRİNCİ MESELE: Ruhların cesetlerine gelmesine misal ise, gayet muntazam bir ordunun efradı istirahat için her tarafa dağılmış iken, yüksek sedalı bir boru sesiyle toplanmalarıdır.

Evet, İsrafil'in borusu olan *Sur*'u, ordunun borazanından geri olmadığı gibi, ebedler tarafında ve zerreler âleminde iken, ezel canibinden gelen [3] أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ hitabını işiten ve [4] قَالُوا بَلَى ile cevap veren ervahlar, elbette ordunun neferatından binler derece daha musahhar ve muntazam ve mutîdirler. Hem, değil yalnız ruhlar, belki bütün zerreler dahi bir ordu-yu Sübhanî ve emirber

1 [Kıyametin kopması] yalnız tek bir sesledir... (Yâsin Suresi, 53.)
2 Kıyametin gerçekleşmesi ise, ancak göz açıp kapayıncaya kadardır. (Nahl Suresi, 77.)
3 Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (A'raf Suresi, 172.)
4 Evet, Rabbimizsin. (A'raf Suresi, 172.)

alem: varlık sınıflarından her bir.
canip: yan, yön, cihet, taraf.
ceset: ölü vücut, naaş.
ebed: sonsuzluk, daimlik.
efrat: fertler.
elcevap: cevap olarak.
emirber: emir eri.
emsalsiz: benzersiz.
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
ferman: emir, buyruk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harika: olağanüstü.
haşiye: dipnot.
haşr-i azam: kıyamet koptukten sonraki en büyük haşr, toplanma.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
ihya: diriltme, hayat verme.
inşa: vücuda getirme, yaratma.
İsrafil: dört büyük melekten biri, kıyamet günü "sur"u üflemekle görevli olan melek.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
ı'z'an: basiret, anlayış, kavrayış, akıl, zekâ.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
medar: sebep, vesile.
mesele: önemli konu.
meşhut: gözle görülmüş, gözle görülen, müşahede olunan.
misal: örnek.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar.
münasebet: vesile, dolayı.
Nahl Suresi: Kur'ân'ın 16. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 128 ayettir.
neferat: neferler, fertler, rütbesiz askerler, erler.
ordu-yu Sübhanî: her türlü eksiklik ve noksanlıktan uzak olan Cenâb-ı Hakkın ordusu.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
seda: ses.
sual: soru.
Sur: kıyamette, Allah'ın emri ile Hz. İsrafil'in üfleyeceği ve üflemesiyle birlikte kıyametin kopup bütün canlıların öleceği, ikinci üfleyişle bütün canlıların tekrar dirileceği mahiyeti bizce bilinmeyen boru.
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
vücut: var olma, varlık.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.

neferleri olduğunu, gayet kat'î burhanlar ile Otuzuncu Söz ispat etmiş.

İKİNCİ MESELE: Cesetlerin ihyası misalı ise, çok büyük bir şehirde, şenlik bir gecede, bir tek merkezden, yüz bin elektrik lâmbaları, âdeta zamansız, bir anda canlanmaları ve ışıklanmaları gibi, bütün küre-i arz yüzünde dahi, bir tek merkezden yüz milyon lâmbalara nur vermek mümkündür. Madem, Cenab-ı Hakkın, elektrik gibi bir mahlûku ve bir misafirhanesinde bir hizmetkârı ve bir mumdan, Hâlık'ından aldığı terbiye ve intizam dersiyle, bu keyfiyete mazhar oluyor, elbette elektrik gibi, binler nuranî hizmetkârlarının temsil ettikleri hikmet-i İlâhiyenin muntazam kanunları dairesinde, haşr-i azam, tarfetülaynda vucuda gelebilir.

ÜÇÜNCÜ MESELE: Ecsadın def'aten inşasının misali ise, bahar mevsiminde, birkaç gün zarfında, nev-i beşerin umumundan bin derece ziyade olan umum ağaçların bütün yapraklarıyla beraber evvelki baharın aynı gibi birden mükemmel bir surette inşaları ve yine umum ağaçların umum çiçekleri ve meyveleri ve yapraklarını, geçmiş baharın mahsulâtı gibi, berk gibi bir sür'atle icatları; hem, o baharın mebdeleri olan hadsiz tohumcukların, çekirdeklerin, köklerin birden beraber intibahları ve inkişafları ve ihyaları, hem, kemiklerden ibaret olarak ayakta duran emvat gibi bütün ağaçların cenazeleri bir emir ile def'aten "ba'su ba'delmevt" sırrına mazhariyetleri ve neşirleri, hem, küçücük hayvan taifelerinin hadsiz

adeta: sanki
ba'sü ba'delmevt: ölümden sonra tekrar dirilme
berk: şimşek
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
ceset: ölü vücut, naaş.
def'aten: birdenbire, bir defada, ani olarak.
ecsat: cesetler, cisimler, teniler, vücutlar
emvat: ölüler.
evvel: önce
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
haşr-i azam: kıyamet koptuktan sonraki en büyük haşir, toplanma
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmetli mahlûkatını yaratılışında Allah'ın gayeleri
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme.
ihya: dirilme, hayat verme
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
inşa: vücuda getirme, yaratma.
intibah: uyanıklık.
intizam: düzen, düzenlilik.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kanun: yasa
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
keyfiyet: durum, nitelik.
küre-i arz: yer küre, dünya
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahsulat: meyveler, ürünler, topraktan yetişen şeyler
mazhar: nail olma, şereflenme
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mebde: kaynak, başlangıç
mesele: önemli konu
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri
misal: benzer, örnek
mumdar: aydınlatan, ışıklandıran mum tutan.
muntazam: düzenli ve düzgün bir biçimde
nefer: asker, er
neşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilip toplandıktan sonra dağılıp yayılmaları
nev-i beşer: insanoğlu, insan soyu, insanlar
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
suret: biçim, tarz.
sır: gizli hakikat.
taife: takım, grup, ailelya.
tarfetülayn: bir kere göz açıp kapayıncaya kadar olan an.
temsil: birinin bir topluluğun adına hareket etme
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme, besleyip büyütme.
umum: bütün.
vücut: var olma, varlık.
zarfında: süresince
ziyade: çok, fazla.

efratlarının gayet derecede sanatlı bir surette ihyaları, hem, bilhassa sinekler kabilelerinin haşirleri ve bilhassa daima yüzünü, gözünü, kanadını temizlemekle bize abdesti ve nezafeti ihtar eden ve yüzümüzü okşayan gözümüz önündeki kabilenin bir senede neşrolan efradı, benî-âdemin Âdem zamanından beri gelen umum efradından fazla olduğu hâlde, her baharda sair kabileler ile beraber birkaç gün zarfında inşalan ve ihyalan, haşirleri, elbette kıyamette ecsad-ı insaniyenin inşasına bir misal değil, belki binler misaldirler.

Evet, dünya dârülhikmet ve ahiret dârülkudret olduğundan, dünyada *Hakîm, Murettip, Mudebbir, Murebbî* gibi çok isimlerin iktizasıyla, dünyada icad-ı eşya bir derece tedricî ve zaman ile olması, hikmet-i Rabbaniyenin muktezasıyla olmuş. Ahirette ise hikmetten ziyade kudret ve rahmetin tezahürleri için, maddeye ve müddete ve zamana ve beklemeye ihtiyaç bırakmadan, birden eşya inşa ediliyor. Burada bir günde ve bir senede yapılan işler, ahirette bir anda ve bir lemhada inşasına işareten Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan

وَمَآ أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ (1)

ferman eder. Eğer haşrin gelmesini gelecek bahanın gelmesi gibi kat'î bir surette anlamak istersen, haşre dair "Onuncu Söz" ile "Yirmi Dokuzuncu Söz"e dikkat ile bak, gör. Eğer bahanın gelmesi gibi inanmaz isen, gel parmağını gözüme sok!

1 Kıyametin gerçekleşmesi ise ancak göz açıp kapayıncaya kadar yahut ondan da yakındır (Nahl Suresi 77.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
benîâdem: âdemoğulları, insanlar
bilhassa: özellikle
dârülhikmet: hikmet yeri, işlenin bir sebep ve hikmete bağlı olarak görüldüğü yer
dârülkudret: kudretin tecelli ettiği yer
ecsâd-ı insâniye: insan cesetleri
efrat: fertler
ferman: emir buyruk.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci dirilış
hikmet: ilâhi gaye, yüksek bilgi
hikmet-i Rabbaniye: Cenâb-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı olması
icâd-ı eşyâ: eşyanın yoktan yaratılması.
ihtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma
ihtiyaç: gerekliliik, lüzum
iktiza: lazım gelme, gerekme
işareten: işaret ederek, belirterek
kabîle: aynı kökenden gelen canlılar topluluğu
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim
lemha: bir anda sur'atle
muktezâ: iktüza etme, gerekme
müddet: süre, zaman
Mudebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen
Murebbî: terbiye eden, besleyip büyüten Allah
Murettip: tertip eden, düzenleyen, hazırlayan, sıraya koyan
Nahl: Kur'an'ın 16. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 128 âyettir.
nezâfet: temizlik, paklık, taharet.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sâir: diğer, başka, öteki
Sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tedrîcî: tedricle olan, yavaş yavaş derece derece yapılan
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma

Amma bir Dördüncü Mesele olan mevt-i dünya ve kıyamet kopması ise, bir anda bir seyyare veya bir kuyruklu yıldızın emr-i Rabbanî ile küremize, misafirhanemize çarpması, bu hanemizi harap edebilir –on senede yapılan bir saray, bir dakikada harap olması gibi.

Bu haşrın dört meselesinin icmalı şimdilik yeter, yine sadedimize dönüyoruz.

Hem hiç mümkün müdür ki, kâinatın bütün hakikî ve âlî hakıkatlerinin belîğ tercümanı ve Hâlık-ı Kâinat'ın bütün kemalâtının mu'cîz lisanı ve bütün maksatlarının harika mecmuası olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, o Hâlık'ın kelâmı olmasın? Hâşâ, âyâtının esrarı adedince hâşâ!

Hem hiç mümkün müdür ki, bir Sânî-i Hakîm, bütün zîhayat, zîşuur masnulanını birbiriyle konuştursun ve dillerinin binler çeşitleriyle birbiriyle söyleştirsin ve onların sözlerini ve seslerini bilsin ve işitsin ve ef'aliyle ve in'amıyla zahir bir surette cevap versin, fakat kendisi konuşmasın ve konuşamasın? Hiç kabil midir ve hiç ihtimali var mı? Madem bilbedahe konuşur ve madem konuşmasına karşı tam anlayışlı muhatap en başta insandır, elbette başta Kur'ân olarak meşhur kütüb-i mukaddese, Onun konuşmalarıdır.

Hem hiç mümkün müdür ki, bir Sânî-i Hakîm, kendini tanıttırmak ve sevdirmek ve methüsenasını ettirmek ve enva-ı ihsanatıyla zîhayatlara mesrur ve memnun etmekle minnettarlıklarını ve şükürlerini rububiyetine muhim bir medar yapmak için koca kâinatı envaıyla, erkânıyla zîhayata musahhar bir hizmetkâr, bir mesken, bir

alî: yüce, yüksek, ulu
amma: ama, lâkin, ancak.
ayat: Kur'ân ayetleri
belîğ: belâgatle anlatılan, düzgün ve sanatlı
bilbedahe: açıktan, aşıkar olarak.
ef'al: fiiller, işler
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri.
enva: çeşitler, türler, neviler
enva-ı ihsanat: iyiliklerin çeşitleri, bağışların türleri
erkan: rükünler, esaslar
esrar: sırlar, gizli hakikatler
hakıkat: gerçek
hakıkî: gerçek
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı Allah
hane: ev, mesken, dünya
harap etme: yıkma
harika: olağanüstü
haşa: asla, kat'iyen, hiç bir vakit.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi
icmal: öz, özet
in'am: nimetlendirme, İhsan etme
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kelam: söz, konuşma, nutuk.
kemalat: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmelliklerin
kütüb-i mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm)
lisan: dil
maksat: gaye.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi koleksiyon
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
memnun: hoşnut, razı
mesken: oturulan, ikamet olunan yer.
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
methüsena: methedip övme
mevt-i dünya: dünyanın ölümü
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mu'cîz: insanı âciz bırakan iş, aynısını yapmakta başkalarını acze düşüren, kimsenin yapamayacağı yolda olan
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sadet: konuşulan madde, asıl konu
Sânî-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
Sânî-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
seyyare: gezegen
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tercüman: tercüme eden, çeviren
zahir: açık, aşıkar.
zıhayat: hayat sahibi, canlı
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

meşher, bır ziyafetgâh yaptıktan sonra zîhayatlann çeşit çeşit, binlerce envalannın nüshalarını o derece teksirini istiyor kı, kavak ve karaağaç gibı meyvesızlerın bir kısım yapraklarından her bir yaprağı bir tabur sıneklere, yanı havada zikreden zîhayatlara hem beşik, hem rahm-ı mader, hem erzaklannın mahzeni yaptığı hâlde; bu zıynetlı semavatı ve bu nuranî yıldızları sahıpsız, hayatsız, ruhsuz, sekenesız, boş, hâlî, faydasız, yanı melâıkesız, ruhanîsız bıraksın? Hâşâ, melekler ve ruhanîler adedınce hâşâ ve kellâ!

Hem hıç mümkün müdur kı, bir Sânı-i Hakîm-i Mudebbir, en ehemmıyetsız bir nebatın, en küçük bir ağacın mebdelerını ve müntehalarını, kemal-i ıntızam içınde, mukadderat-ı hayatıyesını çekırdeğınde ve meyvesınde kalem-i kader ıle yazmakla beraber, koca bahan bır tek ağaç gıbı, mukaddematını ve neticelerını kemal-i ımtıyaz ve ıntizam ıle yazsa ve en ehemmıyetsız şeylere de lâkayt kalmazsa, fakat kâınatın neticesi ve arzın halıfesi ve enva-ı mahlûkatın nazırı ve zabıtı olan ınsanın çok ehemmıyetlı bulunan ef'alını ve harekâtını yazmasın, daıre-ı kadenne almasın, onlara lâkayt kalsın? Hâşâ, ınsanların mızana gırecek olan amelleri adedınce hâşâ ve kellâ!

Elhâsıl, kâınat bütün hakaıkıyla bağırarak dıyor:

آمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ
وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ

amel: fıl ış
arz: yer dünya.
daıre-ı kader: kader dalresı
ef'al: fıller ışler
ehemmıyetlı: onemlı
ehemmıyetsız. onemsız
elhasıl hasılı netıce ıtıbany la kısaca.
enva-ı mahlukat: yaratılmış olanlann turlen çesıtlen
erzak yıyecek ıçecek yenılecek ıçılecek şeyler azıklar
hakaık: hakıkatler doğrular gerçekler
hâlî: tenha boş ıssız
halife: yeryuzunde bazı hususlarda Allah adına ve yıne Allah ın ızınıyle hareket eden.
harekat. hareketler davranışlar
haşâ asla katıyen hıç bır vakıt.
kaınat. yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün alemler varlıklar.
kalem-ı kader: kader kalemı Allah ın olacak hadıselerı olmadan önce bılıp yazması. takdir etmesı
kellâ: hıç bır zaman asla katıyen kesınlıkle
kemal-ı ımtıyaz. tam ımtıyaz, ozellık hususılık
kemal-i ıntızam· ıntızamın mukemmel olusu tam ve eksıksız duzen
lâkayt: kayıtsız, ılgısız.
mahzen: ıçınde eşya saklanan yer
mebde: kaynak, başlangıç
melaıke. melekler
meşher: teşhır yen sergı, gosterme yen
mızan: ahırette gunah ve sevaplann ıyılık ver kotuluklerın olçuleceğı terazı manevî olçu aletı
mukaddemat. başlangıçlar
mukadderat-ı hayatıye kader kalemıyle yazılmış hayatın programı kader alın yazısı.
munteha akıbet, netıce
nazır nezaret eden bakan gozeten
nebat. topraktan bıten, yetışen her turlu şey bıtkı
nuranı. nurlu ışıklı parlak, munevver
nusha bırbırının aynı olan suretlenn her bırı
rahm-ı mader anne rahmı.
ruhanî: gozle gorulmeyen, cısmı olmayan elle tutulamayan varlıklar
Sânı-i Hakîm-i Mudebbir hıkmetle tedbır ve ırade eden Sanı Allah
sekene: sakın olanlar, ıkamet edenler oturanlar
semavat: semalar gokler
tabur. duzgun sıralar halınde ard arda dızılmış topluluk
teksır: çogaltma artırma
zabıt. ıdare etme gucu olan
zıkretmek. anma
zıyaretgah: zıyaret yen
zıynet: sus bezek.

وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَاِخْوَانِهِ وَسَلَّمَ آمِينَ (1)

Tevhidî Bir Münacat ve Mukaddimesi

Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh ve Kerremallahü Vechehu, kasıde-ı *Celcelûtıye*'sında kerametkârâne *Risale-i Nur*'dan haber verdiği yerde, *Risale-ı Nur*'u "*Sıracünnur*" ve "*Sıracüssürc*" namlarıyla tesmıye ederek, *Rısale-i Nur*'un üç ısmıne iki isim ilâve etmesi cıhetıyle ve bu risalede "*Sıracünnur*" namı tekran münasebetiyle, bu rısalenin ahirinde Imam-ı Ali Radıyallahü Anhın en mühim bir münacatını iki derece tevsi ederek onun ulvî lisanıyla ve dilimızı onun bir dili hesabıyla ıstımal edip, bu gelen münacatı dergâh-ı Vahid-i Ehad'e takdim ederiz.

Münacat

اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ لَيْسَ فِي السَّمٰوَاتِ دَوَرَاتٌ وَنُجُومٌ وَمُحَرَّكَاتٌ سَيَّارَاتٌ ۞ وَلَا فِي الْجَوِّ سَحَابَاتٌ وَبُرُوقٌ مُسَبِّحَاتٌ وَرَعَدَاتٌ ۞ وَلَا فِي الْاَرْضِ غَمَرَاتٌ وَحَيَوَانَاتٌ وَعَجَآئِبُ مَصْنُوعَاتٍ ۞ وَلَا فِي الْبِحَارِ قَطَرَاتٌ وَسَمَكَاتٌ وَغَرَآئِبُ مَخْلُوقَاتٍ ۞ وَلَا

1- Allah'a meleklerine kitaplarına peygamberlerine ahiret gününe kadere ve hayrın da şerrin de Yüce Allah tan olduguna oldukten sonra dırılışın hak olduğuna iman ettim Şahadet ederim ki, Allah tan başka hıçbır ilâh yoktur Ve yine şahadet ederim ki, Muhammed Allah ın resuludur Allah ona Âline Ashabına ve ıhvanına salât ve selam etsin Âmin

ahır: son
cıhet: yon
dergâh-ı Vahıd-ı Ehad: bır tek ve benzersız olan Allah ın dergâhı
ilâve: ekleme katma
ıstımal: kullanma
kasıde-i Celcelutıye: Hz Imam-ı Alı nın Hz Peygamberın dersleri ne ıstınaden kaleme aldıgı ve aslı cıfır ve ebcet hesabı ıle alâkalı olarak telif edilen Suryanîce kasıde
kerametkarane: kerametlı bır şekılde, kerامet gosterıcesıne
kerremallahu vechehu: Allah vechını mukerrem kılsın anlamında dua olup Hz Alı çocukluktan berı Allah a secde ettıgınden hıç putlara secde ve ıbadet etmedıgı ıçın onun ısmı anıldıgında soylenır

lisan: dıl
mukaddime: on soz başlangıc
münacat: Allah a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şıır
münasebet: vesıle dan dolayı
nam: ad ısım lâkap
radıyallahu anh: Sahabe ve ya Islam buyuklennın adı geçtıgınde soylenılen "Allah ondan razı olsun" manasında dua Tek erkek ıçın soylenır
sıracünnur: nurun lambası nur kandılı
sıracussurc: kandıllerın kandılı lâmbalanın lâmbası en parlak nur en parlak lamba
takdim: arz etme sunma
tesmıye: ısımlendırme ad verme
tevhıd: tevhıde dair tevhıdle ılgılı
tevsi: genışletme
ulvî: yuksek yuce

فِي الْجِبالِ حجَرَاتٌ وَنَباتَاتٌ ومُدَّخَراتُ مَعْدَنِيَّاتٍ ۞ وَلاَ
فِي الْأَشْجَارِ وَرَقَاتٌ وَزَهَرَاتٌ مُزَيَّنَاتٌ وَثَمَرَاتٌ ۞ وَلاَ
فِي الْأَجْسَامِ حَرَكَاتٌ وَآلاَتٌ وَمُنَظَّمَاتُ جِهَازَاتٍ ۞ وَلاَ
فِي الْقُلُوبِ خَطَرَاتٌ وَالْهَامَاتٌ وَمُصَوَّرَاتُ اعْتِقَادَاتٍ الَّا وَهِيَ
كُلُّهَا عَلَىٰ وُجُوبِ وُجُودِكَ شَاهِدَاتٌ وَعَلَىٰ وَحْدَانِيَّتِكَ دَالَّاتٌ
وَفِي مُلْكِكَ مُسَخَّرَاتٌ فَبِالْقُدْرَةِ الَّتِي سَخَّرْتَ بِهَا الْأَرَضِينَ
وَالسَّمٰوَاتِ سَخِّرْلِي نَفْسِي وَسَخِّرْلِي مَطْلُوبِي وَسَخِّرْلِي لِرَسَائِلِ
النُّورِ لِخِدْمَةِ الْقُرْآنِ وَالْإِيمَانِ قُلُوبَ عِبَادِكَ وَقُلُوبَ الْمَخْلُوقَاتِ
الرُّوحَانِيَّاتِ مِنَ الْعُلْوِيَّاتِ وَالسُّفْلِيَّاتِ يَا سَمِيعُ يَا قَرِيبُ يَا مُجِيبُ
الدَّعَوَاتِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (1)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (2)

acaib-i masnuat: sanadı yaratılan hayranlık verici varlıklar
alat: aletler, araçlar, organlar.
çevv-i sema: gökyüzü, uzay
cihazat: cihazlar, organlar
garaib-i mahlukat: yaratıkların tuhaf ve şaşkınlık uyandıranları
hamd: övgü
hatırat: hatıralar
hikmet: faydalı ve güzel maksat, ı
iddihar olunan: depolanan
ilhamat: yaratıcının varlıklara ve kalblere bildirdikleri
itikadat: inançlar
Karib: her şeye kendisinden daha yakın olan Allah.
katre: damla
küllıyen: bütünüyle
madenıyat: madenler, yeraltı kaynakları
matlup: istekler
Mücibe'd-Daavat: bütün dualara cevap veren Allah
musahhar: itaatkâr, boyun eğen.
münevver: nurlu, aydınlanmış
müzeyyen: süslü, süslenmiş
Rab: bütün varlıkları besleyen, büyüten, terbiye eden, sevk ve idare eden Allah.
Semi: her şeyi işiten Allah.
seyyare: gezegen
süfli: alçak, adi
tenzih etmek: temiz bilmek ve ilân etmek.
tesbih etmek: Allah'ın bütün kusur ve noksanlardan uzak olduğunu ilân etmek
ulvi: yüce, yüksek.
vahdaniyet: bir ve tek oluş.
vücub-i vücut: varlığın gerekliliği

1. Allahım, göklerde dönen hiçbir yıldız ve hareket eden hiçbir seyyare, çevv-i semada tesbih eden hiçbir bulut, şimşek ve gök gürültüsü, yeryüzünü dolduran hayvanattan ve acaib-i masnuattan hiçbir fert, denizlerde hiçbir katre, balıklarından ve garaib-i mahlukatından hiçbirisi, dağlarda hiçbir taş, hiçbir nebat ve iddihar olunan madenıyattan hiçbirisi, ağaçlarda hiçbir yaprak ve hiçbir müzeyyen çiçek ve meyve, hayvanatın cismlerinde alât ve muntazam cihazattan hiçbirisi, kalblerde hiçbir hatırat ve ilhamat ve münevver itikadat yoktur ki, küllıyen Senin vücub-ı vücuduna ve vahdaniyetine şâhitler olmasın.

   Yerleri ve gökleri teshir eden kudretinin hakkı için, nefsimi bana musahhar eyle ve matlûbumu bana musahhar kıl. Kur'ân'a ve îmân hizmeti için kullarının kalblerini ve ulvî ve süflî bütün ruhlu mahlûkatının kalblerini Risâle-i Nur'a musahhar et, yâ Semî', yâ Karîb, yâ Mücîbe'd-Daavâtı.

   Hamd, Âlemlerin Rabbı olan Allah'a mahsustur.

2. Senî her turlu noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her ısı hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

✱ *Üçüncü Şua*, Kastamonu'da 1937 de Türkçe olarak telif edilmiştir

OTUZ BİRİNCİ MEKTUBUN OTUZ BİRİNCİ LEM'ASINDAN

Üçüncü Şua

Mukaddime

Bu Sekizinci Hüccet-i İmaniye, vücub-i vücuda ve vahdaniyete delâlet ettiği gibi, hem, delâil-i kat'iye ile, rububiyetin ihatasına ve kudretinin azametine delâlet eder. Hem hâkimiyetinin ihatasına ve rahmetinin şumulune dahi delâlet ve ispat eder. Hem kâinatın bütün eczasına hikmetinin ihatasını ve ilminin şümulünü ispat eder.

Elhâsıl, bu Sekizinci Hüccet-i İmaniyenin her bir mukaddimesinin sekiz neticesi var. (HAŞİYE) Sekiz mukaddimelerin her birinde, sekiz neticeyi delilleriyle ispat eder ki, bu cihette bu Sekizinci Hüccet-i İmaniyede yüksek meziyetler vardır.

Said Nursî

HAŞİYE: Bütün Hüccet-i İmaniyeler vücub-i vücut ve vahdaniyet-i İlâhiyeyi sarihan ispat ederler, başka neticeler zımnen, tebeî içinde var. Bu Sekizinci Hüccet-i İmaniye olan *Munacat* ise, sarihan vücub-ı vücut ve vahdaniyet-i İlâhiye ile beraber sekiz neticesi var. 1) Rububiyetin haşmetini, 2) kudretin azametini, 3) hâkimiyetin ihatasını, 4) rahmetin hadsız genişliğini, 5) ilminin her şeye ihatasını, 6) hikmetinin her işe şümulünü, 7) saltanat-ı ulûhiyetin şaşaasını birer birer ispat eder.

azamet: büyükluk.
cihet: yön
delail-i kat'iye: kesin deliller, de gişmez, şüphesiz deliller
delâlet: delil olma
delil: bilinmeyeni keşfetmek veya bilinenin doğruluğunu göstermek için aracı olarak kullanılan şey
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı yerli yerli yerinde oluş
hüccet-i İmaniye: iman ile ilgili deliller, ispatlar, imanî deliller
İhata: kuşatma, içine alma.
İlim: biliş, bilgi
İspat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar
kudret: güç, kuvvet
meziyet: bir kişiyi başkalarından ayıran ve yücelten vasıf, üstünlük vasfı, üstünlüğü.
mukaddime: başta ve asıl maksada girmeden önce söylenen veya yazılan şey, ilk söz, ön söz, başlangıç.
netice: sonuç.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esirgeme
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
saltanat-ı ulûhiyet: her şeye sahipliğin, yaratıcı ve hükmedici oluş saltanatı
sarihan: apaçık, açık olarak
şaşaa: gösteriş, debdebe, etkileyicilik.
şua: ışık kaynağından uzanan ışık demeti
şümul: kaplama, kuşatma
tebeî: ikinci derecede, dolayısıyla.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu
vahdaniyet-i İlâhiye: Allah'ın birliği, tekliği
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zımnen: gizli, kapalı

Münacat

Bu risale-i Münacat, hem vücub-ı vücut, hem vahdet, hem ehadiyet, hem haşmet-i rububiyet, hem azamet-ı kudret, hem vüs'at-i rahmet, hem umumiyet-ı hâkimiyet, hem ihata-ı ilm, hem şümul-ı hikmet gibi en mühim esasat-ı imaniyeyi hanka bir icaz içinde fevkalâde bir kat'iyet ve halisiyet ve yakiniyet ile ispat eder. Haşre işaratı ve bilhassa ahirdeki şiddetli işaratı çok kuvvetlidir. [1]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَإِلٰهُكُمْ إِلٰهٌ وَاحِدٌ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ ۞
إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ
مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ
كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ [2]

[ÜÇÜNCÜ ŞUA OLAN BU MÜNACAT RİSALESİ, MEZKÛR AYETİN BİR NEVİ TEFSİRİDİR.]

Bu ayet-i azîmenin müteaddit nuranî perdelerinden bir perde-ı tevhıdıyeyı müfessır-ı azam ve tercuman-ı ekmel olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emsalsiz bir

ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birliğini göstermesi
emsalsiz benzersiz eşsiz.
esasat-ı imaniye. imanın esasla n
fevkalade olağanustu
halisiyet. doğruluk, halislik, hilesizlik.
harika olağanustu hayranlık uyandıran
haşr- toplanma cem etme bir araya gelme
haşmet-ı rububiyet. Rab lığın idare ve terbiye edicilığın haşmetı heybeu büyuklugü
icaz. az sozle çok mana ifade etme
ihata-i ilim ılmın kuşaucılığı ılmın genişlıgı ılmın kapsayıcılıgı
iman inanç ıtıkat.
ıspat etmek doğruyu delil gosterek ortaya koymak
işarat. ışaretler, ızler belirtıler
kat ıyet. kesinlik.
muhim onemlı
munacat dua yakarış
perde-i tevhidiye- yaratıcının bırlıgini, teklıgını gizleyen
Resul-i Ekrem- en comert, kerîm olan peygamber, Hz Muhammed (a s m)
risale-i Munacat: Munacat nsale sı
şumul-ı hikmet. Cenab ı hakkın hikmetlı gayelerle yaratıcılıgının her şeyı, her zerreyı kaplaması
tercüman-ı ekmel. en mukemmel tercuman açıklayıcı
umumiyet-ı hakimiyet. hakımıyetın hukum surmenin her şey ve her yer ıçın geçerlılıgı
vahdet: bırlık
vücub-ı vücut varlıgı zorunlu gerekli ve şart olmak olmaması ımkansız olmak.
vüs'at-ı rahmet. acımanın şefkat ve merhametın genişlıgı
ya ilahi ey Allah ım!
yâ Rabbi ey Rabbim ey benı besleyen buyuten ve terbiye eden Allah ım!
yakınıyet. kesın olarak bılınen şey

1 Bu risalenin başlangıç kısmı (buradan 77 sayfanın son paragrafına kadar olan bolum) Osmanlıca teksir *Şualar*'dan tashih edilerek buraya konulmuştur (Naşirlen)

2 Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla

Ilâhınız tek bir ilâhtır Ondan başka hıçbır ılah yoktur O Rahman dır Rahim dır • Goklenn ve yenn yaratılmasında gecenin ve gunduzun degişmesinde insanlara faydalı şeylerle denızde akıp gıden gemılerde Allah ın gokten su indirip onunla yeryüzunu olumunden sonra dirıltmesinde her turlu canlıyı yeryuzune yaymasında ruzgârlan sevk etmesinde ve gokle yer arasında Allah ın emrıne boyun egmış bulutlarda aklını kullanan bir topluluk ıçın Allah ın varlık ve bırlıgıne, kudret ve rahmetune ışaret eden nıce delıler vardır (Bakara Suresi 163-164)

ahir son sonrakı en son
aleyhissalâtu vesselam salât ve selâm onun uzenne olsun
ayet-ı azime çok buyuk ve yuksek manalar taşıyan ayet.
azamet-ı kudret: kudretın buyuklugü
bilhassa. ozellikle

münacat-ı ekber olan *El-Cevşenü'l-Kebir* namındaki doksan dokuz ukdede bın bır esma ile bın bır burhana işaret ederek bu ayeti tefsir ve Rabbini tarif etmiştir. O ukdelerden birisi şudur:

يَا أَوَّلَ كُلِّ شَيْءٍ وَآخِرَهُ ۞ يَا إِلٰهَ كُلِّ شَيْءٍ وَصَانِعَهُ

يَا رَازِقَ كُلِّ شَيْءٍ وَخَالِقَهُ ۞ يَا فَاطِرَ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ

يَا قَابِضَ كُلِّ شَيْءٍ وَبَاسِطَهُ ۞ يَا مُبْدِئَ كُلِّ شَيْءٍ وَمُعِيدَهُ

يَا مُسَبِّبَ كُلِّ شَيْءٍ وَمُقَدِّرَهُ ۞ يَا مُرَبِّيَ كُلِّ شَيْءٍ وَمُدَبِّرَهُ

يَا مُكَوِّرَ كُلِّ شَيْءٍ وَمُحَوِّلَهُ ۞ يَا مُحْيِيَ كُلِّ شَيْءٍ وَمُمِيتَهُ

سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانَ الْأَمَانَ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ﴿١٣﴾ (1)

İşte bu numune gösteriyor ki, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm manfetullahta, vahdaniyetin ıspatında öyle bir mertebededir, hiç kimse yetişemez ve o vadide imam-ı mutlak odur. Herkes onun arkasında o hazineye gidebilir.

Malûmdur ki, mükemmel marifetler, ilimler, sanatlar efkârın telâhukuyla ve fikirlerin terakkubuyla birbirine iltihak ederek, birbirinin eserini tekmil ede ede, tâ mükemmel bir suret alınır. Bunun içindir ki, şeşhane tüfengini icat eden usta, şimdi bir mitralyözün ustasından daha ziyade hünerlidir.

Hâlbuki, dikkatle *Cevşenü'l-Kebir* münacatını kalbin kulağıyla, hayalen huzur-ı saadette bulunmasıyla, Resul-ı Ümmîden (aleyhissalâtü vesselâm) dinleyen adam anlar ve

aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun üzenne olsun
bürhan: delil
efkar: fikirler, düşünceler
esma: Cenâb-ı Hakkın isimleri
eşya: şeyler, nesneler
Fatır-ı Zülkemal: sonsuz kemal sahibi ve her şeyi yoktan yaratan Allah
Hafiz-ı Zülcelal: sonsuz haşmet, yücelik sahibi ve her şeyi koruyup saklayan Allah.
Hafiz-i Zülkemal: sonsuz kemal sahibi ve her şeyi koruyup saklayan Allah
Hayy-ı Kayyum: her şeyi ayakta tutan ve her şeye hayat veren sonsuz hayat sahibi Allah
munezzeh: temiz, arı, uzak olma, mukaddes, yüce ve kudsî olma, imdat etmek, yardımcı olmak.
huzur-ı saadet: mutluluğa erme.
hüner: maharet, becerı
icat: bulma, ortaya çıkarma
iltihak: katılma.
İmam-ı mutlak: kesin önder, rehber
Kadır-ı Zülcelal: sonsuz haşmet, yücelik sahibi ve her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
malûm: bilinen
marifet: bilgi, tecrübe, birikim
marifetullah: Allah'ı tanıma, bilme
mertebe: seviye, derece
mitralyoz: çok namlulu makineli tüfek.
münacat: yakarış, dua
münacat-ı ekber: en büyük dua.
münasip: uygun, uyumlu
nam: isim, ad
numune: örnek
Rab: varlıkları besleyen, büyüten, terbiye eden, sevk ve idare eden.
Resul-ı Ümmî: okuma-yazma bilmeyen Peygamberimiz Hazret-i Muhammed (ASM)
Sâni-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet, yücelik sahibi ve her şeyi sanatlı yapan Allah
Sânı-ı Zülcemal: bütün güzelliklerin sahibi sonsuz güzel olan ve her şeyi sanatlı yapan Allah.
suret: şekil, biçim, görünüş
şeşhane tüfengi: yıvlı tüfek
tefsir: yorum, açıklama
tekmil etme: olgunlaşurma.
telahuk: katılım, iltihak etme
terakkup: birikim, birikme
ukde: nokta, düğüm, bağ
vadi: geniş kanal, saha, alan
vahdaniyet: Allah'ın birliği, tek oluşu
ziyade: fazla, çok

1. Ey canlı ve cansız bütün eşya ve varlıkların başlangıcını ve sonunu bilen ve programlayan Evvel ve Ahir olan Hafiz-ı Zülkemal! Ey her şeyi yoktan var eden ve son derece sanatlı yapan Sânı-ı Zülcemal!

Ey her şeyin rızkını kendilerine lâyık ve münasip bir şekilde veren Halık-ı Zülcelâl! • Ey her şeyi en güzel şekilde yaratan ve mükemmel bir şekilde sevk ve idare eden Sultan!

Ey her şeyi sonsuz bir mizan ve intizam ile daraltıp genişleten Halık-ı Zülkemal! • Ey her şeyi ilk yaratan ve öldükten sonra tekrar İade eden Hafiz-ı Zülcelâl!

Ey her şeyi sebepleriyle birlikte mükemmel bir program ve ölçü ile yaratan Fatır-ı Zülkemal! • Ey şeyi en güzel şekilde terbiye ve idare eden Kadîr-i Zülcelâl!

Ey her şeyi en uygun şekilde dondüren ve kendine münasip bir şekle dönüştüren Sânı-ı Zülcelal! • Ey her şeye en güzel hayatı verdiği gibi muhafaza etmek üzere o hayatı alan Hayy-ı Kayyum!

Sen her türlü acizden, şerikten, kusurdan münezzeh ve mukaddessin. Senden başka ilâh yok ki bize imdat etsin. El-aman! El-aman! Bizi azap ateşinden ve cehennemden kurtar.

görür ki: Bin bir burhanı ve tarifini tazammun eden ve her binsi bir silsile-i efkârın neticesi ve tevhidin bir penceresi olan o bin bir kudsî hakikatleri, bir ümmî zatta (aleyhissalâtü vesselâm) ve ümmî bir kavimde ve ümmî bir muhitte ve ehl-i fetret, kitapsız bir millette mucidâne, muhteriâne, kimseyi taklit etmeyerek, muamma-i hilkati ve tilsım-ı kâinatı keşif suretiyle, tek başıyla o munacatta beyan ediyor. Bu zaman gibi, binler keşşafın muaveneti ve münacatlan gibi taklitkârâne değil, belki kubbe-i sema altında ehl-i semavata işittiren ve kâinat mescidinde o mescid-i ekberin cemaat-i kübrasına dinlettiren, hadsiz rikkatten ve nihayetsız şefkatten, insanlara imdat ve medet ve merhamet ve necat istiyor ve diyor:

يَا مَنْ هُوَ فِي السَّمَآءِ عَظَمَتُهُ ○ يَا مَنْ هُوَ فِي الْأَرْضِ آيَاتُهُ

يَا مَنْ هُوَ فِي كُلِّ شَيْءٍ دَلَآئِلُهُ ○ يَا مَنْ هُوَ فِي الْبِحَارِ عَجَآئِبُهُ

يَا مَنْ يَبْدَؤُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ○ يَا مَنْ هُوَ فِي الْجِبَالِ خَزَآئِنُهُ

يَا مَنْ أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ○ يَا مَنْ إِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ

يَا مَنْ ظَهَرَ فِي كُلِّ شَيْءٍ لُطْفُهُ ○ يَا مَنْ يُعْرَفُ الْخَلَآئِقَ قُدْرَتُهُ

سُبْحَانَكَ يَا لَآ إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانَ الْأَمَانَ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ﴿٥٧﴾

İşte müfessir-i azam bu münacatıyla, o ayet-i azîmenin bir vechini tefsir ediyor. Bir kısa mealı ve tercumesi budur; diyor ki:

aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzenne olsun
ayet-i azime: Kur'ân'ın büyük çok ayeti
beyan etmek: açıklamak
burhan: delil
cemaat-i kubra: pek büyük topluluk
ehl-i fetret: iki peygamberin gelmesi arasında geçen insanlığın cahil ve bozuk olduğu dönemin insanı.
ehl-i semavat: gökte uzayda bulunanlar
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek, doğru
imdat: yardım
kavim: ırk, millet.
keşif: bulma ortaya çıkarma.
keşşaf: keşfedici ortaya çıkarıcı.
kubbe-i sema: gök kubbe.
kudsi: yüce kutsal.
meal: kısa anlam
medet: yardım etme
merhamet: acımak.
mescid-i ekber: en büyük ibadethane mescit.
mescit: secde edilen, namaz kılınan ibadet edilen yer
muhteriane: yeni bir şeyler icat ederek, yenilikler ortaya koyarak.
muamma-i hilkat: yaratılışın sırrı
muavenet: yardımlaşma
mucidane: icat ediyor gibi
muhit: kaplayan kapsayıcı.
müfessir-i azam: çok büyük yorumcu açıklayıcı
münacat: yakarış dua.
necat: kurtuluş
nihayetsız: sonsuz
rikkat: yumuşak kalbilik, acımak
suret: tarz şekil
silsile-i efkar: fikirler düşünceler dizisi
şefkat: karşılıksız sevgi ve merhamet.
taklitkarane: taklit edercesine
tazammun etmek: içinde saklamak bulundurmak.
tefsir: açıklama yorumlama.
tercüme: çevirme çevirı
tevhid: Allah'ı birleme
tılsım-ı kainat: kainatın sırları
ümmi: okuma yazma bilmeyen.
vecih: yon yuz.
zat: şahıs

Ey göklerde ve ecram-ı ulviyede azameti görünen Zat-ı Zülcelâl! Ey zeminde ve zeminin her bir mevcudunda vahdaniyetin delilleri, ayetleri muşahede edilen Zat-ı Zülkemal! Ey her bir şeyde ve mahlûkta vücub-ı vücuduna delâlet eden burhanlar bulunan Zat-ı Vacibu'l-Vücud! Ey azametli denizlerde acıbeleri yaratan Zat-ı Celîl-i Zülkemal! Ey dağlarda zîhayatların hacetleri için iddıhar edilen hazineleri halk eden Hallâk-ı Kerîm! Ey her bir şeyin yaratılışını güzel yapan, güzel tedbirini gören ve ona levazımatını güzel bir tarzda veren Zat-ı Cemîl-i Zülikram! Ey her şeyi her bir hacetinde her bir emrinde ona muracaat eden ve her bir mevcut her bir keyfiyetinde ona dayanan ve her bir hak ve hakikat ve hükûm ve hâkimiyet ona racı olan Zat-ı Kadîr ve Rabb-ı Küllü Şey! Ey her şeyde zahir bir surette lutfunun eserleri ve inayetinin cilveleri ve güzel sanatının lâtif nakışları ve rahmetinin letafetli hediyeleri muşahede edilen Zat-ı Lâtif-i Habîr! Ey zişuur mahlûkatına kudretini göstermek için kâinatı bir meşher-i acaip yapan ve umum masnuatını kudret ve hikmet ve rahmet gibi kemalâtını teşhir etmek için birer delâl, birer ilânname hükmüne getiren Zat-ı Kadîr-i Hakîm! Sen aczden ve şerikten, kusurdan münezzeh ve mukaddessin. Senden başka ilâh yok ki, bize imdat etsin. El-aman! El-aman! Bizi azap ateşinden ve cehennemden kurtar.

İşte, mufessir-i azam Resul-i Ekrem'in Aleyhissalâtü Vesselâm baştaki ayet-i azîmenin bir perdesini bu münacat ile tefsir etmiş. Resul-ı Ekrem'in (aleyhissalâtü vesselâm) gayet büyük ve müdakkik bir tilmizi ve gayet

1. Allah her türlü noksan sıfattan münezzehtir. • Allah en büyüktür, en yücedir

acibe: hayret verici
acz: güçsüzlük
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun.
ayet: delil, kanıt.
ayet-i azime: çok büyük Kur'ân ayeti
azamet: büyükülük.
azametli: büyük.
bürhan: delil
cilve: yansıma
delâlet etmek: göstermek, İspat etmek.
dellal: ilancı.
ecram-ı ulviye: büyük gök cisimleri: yıldız ve gezegenler
el-aman: kurtarma, koruma
emir: iş
hacet: ihtiyaç
hak: pay, hisse
hakıkat: doğru, gerçek.
hakimiyet: hükmedis
halk etmek: yaratmak.
Hallâk-ı Kerim: ikramı seven sonsuz ikram sahibi, yaratıcı Allah
hikmet: maksat, gaye, fayda
hükmüne getirmek: hâline, durumuna sokmak.
bukum: kanaat, karar.
iddıhar edilme: depolanma
ilâh: ibadet edilen.
imdat etmek: yardıma koşmak.
inayet: yardım
keyfiyet: nitelik, özellik.
kemalât: mükemmellikler
kudret: güç, kuvvet.
lâtif: hoş, nazik
letafetli: incelik ve hoşluk dolu
levazımat: gerekli maddeler
lutuf: hediye, ikram
mahlukat: yaratıklar, varlıklar
masnuat: sanatlı var edilenler
mevcut: varlık.
meşher-i acaip: hayranlık veren toplanma yeri
mukaddes: yüce olan
müfessir-i azam: çok büyük yorumcu, açıklayıcı
müdakkik: araştırmacı
münacat: yakarış, dua
münezzeh: uzak olan
müracaat etmek: başvurmak.
müşahede: şahit olma, görme
müşahede edilmek: şahit olunmak, görünmek, seyredilmek
Rabb-ı Küllü Şey: her şeyi terbiye edip besleyen, sevk ve idare eden Allah
racı olma: arıt olma, geçerli olma
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, acıyıp bağışlaması, ihtiyaçlarını bilip vermesi
Resul-i Ekrem: Allah'ın çok cömert ve ikram sever elçisi olan Peygamberimiz (asm)
suret: şekil, biçim
şerik: ortak.
tarz: şekil, yol
tedbirini görmek: bakımını yapmak, idare etmek.
tefsir: açıklama, yorum
teşhir etmek: sergilemek.
tilmiz: talebe.
vahdaniyet: Allah'ın birliği
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart oluş
zahir: açık, açıkça.
Zat-ı Celîl-i Zülkemal: bütün mükemmelliklerin ve sonsuz haşmet sahibi olan Allah
Zat-ı Cemîl-i Zülikram: sonsuz ikram ve güzelliklerin sahibi olan Allah
Zat-ı Kadîr: sonsuz kudret sahibi olan Allah.
Zat-ı Kadîr-i Hakîm: her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten zat, Allah
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah
Zat-ı Zülkemal: her türlü mükemmelliğin sahibi olan Cenab-ı Hak
Zat-ı Lâtif-i Habir: her şeyin ihtiyacını bilen, her şeyden haberdar olan ve sonsuz lutuf, ikram sahibi olan Allah
zemin: yer, yeryüzü
zihayat: canlı, hayat sahibi
zişuur: bilinçli, şuur sahibi

zeki ve muhakkik bir şakirdi olan Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh dahi ustadının munacatvan tefsirine münacatlı bir tefsir yapıp, o münacatın bir yüzünü keşfederek, o ayetin vücuhundan bir vechini açmış ve Ustad-ı Ekrem'inin münacatına bakarak, arkasında ayetin bir yüzünü tarif edip demiş:

اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ لَيْسَ فِي السَّمٰوَاتِ دَوَرَاتٌ وَلاَ فِي الْاَرْضِ غَمَرَاتٌ
وَلاَ فِي الْبِحَارِ قَطَرَاتٌ وَلاَ فِي الْجِبَالِ مَدَرَاتٌ وَلاَ فِي الْقُلُوبِ
خَطَرَاتٌ وَلاَ فِي الْاَشْجَارِ وَرَقَاتٌ وَلاَ فِي الْاَجْسَامِ حَرَكَاتٌ
اِلاَّ وَهِيَ كُلُّهَا لَكَ عَارِفَاتٌ وَ اِلَيْكَ شَاهِدَاتٌ وَ عَلَيْكَ دَالاَّتٌ
وَ فِي مُلْكِكَ مُسَخَّرَاتٌ فَبِالْقُدْرَةِ الَّتِي سَخَّرْتَ بِهَا اَهْلَ الْاَرْضِ
وَ السَّمٰوَاتِ سَخِّرْلِي مَطْلُوبِي سَخِّرْلِي قُلُوبَ جَمِيعِ الْمَخْلُوقَاتِ
الرُّوحَانِيَّةِ مِنَ الْعُلْوِيَّاتِ وَ السُّفْلِيَّاتِ يَا سَمِيعُ يَا سَرِيعُ يَا قَرِيبُ
يَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

BU MÜNACATIN EVVELKİ MÜNACAT GİBİ YALNIZ BİR KISA MEALİ VE TERCUMESİ ŞUDUR:

Yâ Ilâhî!

Göklerde hıçbir deveran ve hareket yoktur ki, intizamıyla ve hikmetleriyle Senin vücuduna şahadet etmesin ve Seni tanıttırmasın.

ayet: herbir Kur'ân cümlesi
deveran: dönüş dolanma.
hareket: fiil.
hikmet: maksat, gaye fayda
intizam: düzenlilik.
keşfetmek: bulmak ortaya çıkarmak.
meal: anlam karşılık.
muhakkik: gerçeği araştırıp bulan
munacatlı: dualı içinde dua olan.
munacat: dua yakarış
münacatvarı: yakarırcasına dua eder tarzda
radıyallahü anh: Allah ondan razı olsun
şahadet etmek: şahıtlık, tanıklık etmek
şakirt: talebe, öğrenci
tarif: tanımlama, anlatma
tefsir: açıklama yorum
tercüme: çevirme açıklama
Üstad-ı Ekrem: Allah'ın sonsuz ikramda bulunduğu Peygamber Efendimiz (asm)
ustat: rehber öğretmen
vücuh: yonler yüzler
vücut: varlık, var oluş.
vechi: yon yüz cephe
Ya Ilahi: Ey Allah'ım!
zeki: çabuk ve kolay kavrayan, anlayan

Hem zeminde hiçbir tahavvulât ve tebeddulât ve keyfiyet ve vaziyet yoktur ki, mizan ve nizamıyla Senin vahdaniyetini ve rububiyetini bildirmesin ve Seni tanımasın.

Hem denizlerde hiçbir mahlûk, hatta hiçbir katre su yoktur ki, hikmetleriyle Senin vucuduna delâlet etmesin ve Senin rububiyetine şahadet etmesin.

Hem dağlarda zîhayatlar için iddihar edilen hiçbir madeniyat ve ilâçlar ve taşlar yoktur ki, faidelerıyle Senin rububiyetini tanımasın ve Senin mevcudiyetine şahadet etmesin.

Hem kulûbda hiçbir hatırat-ı gaybiye ve ilhamat yoktur ki, Senin mevcudiyetine işaret ve vahdetine şahadet etmesin.

Hem ağaçlarda hiçbir yaprak yoktur ki, intizamatı ile ve hikmetleriyle Seni tanımasın, yani Senin sanatın eseri olduğunu bildirmesin.

Hem cisimlerde hiçbir hareket yoktur ki, Senin rububiyetine şahadet etmesin.

Ey Hâlık'ım! Arz ve semavatı teshir eden kudretinin hakkı için, matlûbumu bana musahhar eyle.

İşte İmam-ı Ali'nin (RA) bir âciz şakirdi ve Kur'ân'ın bir fakir hadimi dahi, Üstadının bu münacatını bir münacatla tefsir ederek, Üstadının Üstadı olan Müfessir-i Azam'ın *Cevşenu'l-Kebir* munacatında yüz fıkrasından bir tek fıkra olan buradaki münacatın bir vechini tefsir ile, o ayet-i azîmenin bir yuzunü Ism-ı Azam ışığıyla açmak isteyip diyor ki:

âciz. güçsüz
arz dunya yer
ayet-ı azîme: çok buyuk Kur'ân ayetı
Cevşenü'l-Kebir: Peygamber Efendimize (asm) vahıyle gelen ve Esma-ı Hüsnayı icine alan büyük zırh anlamındakı benzersiz bir dua.
delalet etmek işaret etmek ıspatlamak.
faide: fayda yarar
fakir yoksul mahrum.
fıkra: makale yazı metnı
hadim: hizmetçi hizmetkâr
hak. hisse pay
Halık. yoktan yaratan var eden Allah
hatırat-ı gaybiye- gizli şeylere aıt hatırlatmalar
hikmet: maksat, gaye fayda
iddihar edilmek. depolanmak.
ilhamat. kalbe verılen duygular
intizamat. duzenlilikler
Ism-ı Azam. Cenab-ı Hakkın manaca ısmını kapsayan buyuk ısımleri
katre- damla
keyfiyet. durum vasıf nitelik, kalite.
kudret: guç kuvvet.
kulub. kalbler
madeniyat: kaynak cınsinden olanlar
mahluk. yaratık, varlık
matlup: istenen ıstek, talep
mevcudiyet var oluş
mızan olçum olçme ayar
musahhar eylemek: ıtaat ettırmek boyun egdırmek.
Müfessir-i Azam butun kâınatı varlık ve mana alemını açıklayan Peygamber Efendimiz (asm)
munacat yakarış, dua
nızam duzen duzgunluk
rububıyet. Allah ın her zaman her yerde her mahlûka ihtıyaclarını vermesi, onları terbiye etmesi sevk ve idare etmesi.
semavat: uzay feza gokyuzu
şahadet etmek. şahıdlık, tanıklık etmek.
şakırt. talebe
tahavvulat. donuşmeler baş kalaşmalar
tebeddülat: değişmeler
teshir etmek. boyun eğdırmek ıtaat ettırmek.
tefsır etmek. açıklamak, yorumlamak.
tefsır. yorumlama açıklama
üstat rehber oğretmen
vahdanıyet: Allah ın bır ve tek oluşu
vahdet. bırlık.
vazıyet: durum hâl
vecih: yon yuz cıhet.
vücut. var oluş varlık.
yuz cephe yon
zemın: yer yeryuzu
zıhayat: canlı hayat sahıbı

اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ لَيْسَ فِي السَّمٰوَاتِ دَوَرَاتٌ مُنْتَظَمَاتٌ وَ اَجْرَامٌ عُلْوِيَّاتٌ
سَاكِنَاتٌ بِغَيْرِ عَمَدٍ سَاكِنَاتٌ وَ نُجُومٌ مُتَلَئْلِئَاتٌ مُتَمَاثِلَاتٌ مَوْرُوْنَاتُ
الْخِلْقَةِ مُنْتَظَمَاتٌ وَ سَيَّارَاتٌ مُحَرَّكَاتٌ مُسَخَّرَاتٌ مُنَظَّمَاتٌ اِلَّا
وَهِيَ كُلُّهَا عَلٰى وُجُوْبِ وُجُوْدِكَ يَا خَالِقَ الْاَرْضِ وَ السَّمٰوَاتِ وَعَلٰى
وَحْدَانِيَّتِكَ يَا مُدَبِّرَ الذَّرَّاتِ وَ مُرَكَّبَاتِهَا الْمُنْتَظَمَاتِ وَ مُدَوِّرَ
السَّيَّارَاتِ وَ تَوَابِعِهَا الْمَنْظُوْمَاتِ شَاهِدَاتٌ وَ بَرَاهِيْنُ نَيِّرَاتٌ وَعَلٰى
حَشْمَةِ رُبُوْبِيَّتِكَ وَ عَظَمَةِ قُدْرَتِكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَعَلٰى وُسْعَةِ رَحْمَتِكَ
وَ حَاكِمِيَّتِكَ لِكُلِّ شَيْءٍ وَعَلٰى اِحَاطَةِ عِلْمِكَ وَ حِكْمَتِكَ بِكُلِّ شَيْءٍ
دَالَّاتٌ وَ شَوَاهِدُ نُوْرَانِيَّاتٌ وَ اِلٰى عَوَالِمِكَ الْاُخْرَوِيَّةِ الْبَاقِيَةِ نَاظِرَاتٌ
وَ اِلٰى شَعْشَعَةِ سَلْطَنَةِ اُلُوْهِيَّتِكَ مُشِيْرَاتٌ وَ فِي مُلْكِكَ فِي سَمٰوَاتِكَ
بِاَمْرِكَ وَ حَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ وَ قُدْرَتِكَ وَ اِرَادَتِكَ مُسَخَّرَاتٌ مُنَظَّمَاتٌ
لِحَلَاقِهَا وَ نَظَّامِهَا مُسَبِّحَاتٌ مُكَبِّرَاتٌ ۝

سُبْحَانَكَ يَا مَنِ احْتَفٰى بِشِدَّةِ الظُّهُوْرِ [1]

TERCÜMESİ VE KISA BİR MEALİ:

Yâ İlâhî ve Yâ Rabbî!

Ben, imanın gözüyle ve Kur'ân'ın talimiyle ve nuruyla ve Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın dersiyle ve ism-ı Hakîm'in göstermesiyle görüyorum ki, semavatta

1 Şiddet-i zuhurundan dolayı gizlenen Allah bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzaktır

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun

ism-ı Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı anlamlı ve yerli yerinde yapan Allah'ın Hakîm ismi

nur: ışık, aydınlık

Resul-ı Ekrem: en cömert, kerîm olan peygamber Hz. Muhammed (a.s.m)

semavat: gökler, uzay

şiddet-i zuhur: açığa çıkışın kendini göstermenin görünmenin şiddeti

talim: öğretme, ders verme

hiçbir deveran ve hareket yoktur ki, böyle intizamıyla Senin mevcudiyetine işaret ve delâlet etmesin.

Ve hıçbır ecram-ı semavıye yoktur kı, sükûtuyla, gurültüsüz vazife görerek direksiz durmalarıyla, Senin rububiyetine ve vahdetine şahadeti ve işareti olmasın.

Ve hiçbir yıldız yoktur ki, mevzun hilkatiyle, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessumuyle ve bütün yıldızlara mümaselet ve müşabehet sikkesiyle Senin haşmet-i ulûhiyetine ve vahdaniyetine işaret ve şahadette bulunmasın.

Ve on ıkı seyyareden hıçbir seyyare yıldız yoktur ki, hikmetli hareketiyle ve itaatli musahhariyetiyle ve intizamlı vazifesiyle ve ehemmiyetli peykleriyle Senin vücub-ı vücuduna şahadet ve saltanat-ı ulûhıyetine ışaret etmesin.

Evet, gokler sekeneleriyle, her biri tek başıyla şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, derece-i bedahette *–Ey Zemin ve Gökleri Yaratan Yaratıcı!–* Senin vücub-i vücuduna öyle zahir şahadet ve *–Ey Zerratı Muntazam Murekkebatıyla Tedbirini Gören ve İdare Eden ve Bu Seyyare Yıldızları Manzum Peykleriyle Döndüren, Emrine İtaat Ettiren!–* Senin vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şahadet ederler ki, goğün yuzünde bulunan yıldızlar sayısınca nuranî burhanlar ve parlak deliller, o şahadeti tasdik ederler.

burhan: delil ispat edici
delalet etmek. delil olmak.
delil: bilinmeyeni keşfetmek ve ya bilinenin dogrulugunu goster mek için aracı olarak kullanılan şey.
derece-i bedahet: ap açıklık de tecesi.
deveran: donuş dolaşma devret me
ecram-ı semaviye: gök cısımlerl
ehemmiyet: onem
haşmet-i uluhıyet. Allah ın ilâhlı ginin buyuklugu, heybetı haşme tı
hey'et-i mecmua: bır şeyın ta mamı parçalarına bakılmaksızın bir butun olarak gorunuşu
hikmetli: belirli gayelete yonelik faydalı anlamlı yerli yerinde olan.
hilkat: yarauliş.
idare etmek. yonetmek.
intizam: duzen duzenlilik tertip
işaret: gösterme bildirme
işaret etmek. göstermek, bildirmek.
itaat ettirmek: emrine boyun eg dirmek.
itaat: soz dinleme emre gore ha reket etme
manzum: duzenlenmiş ölçulu
mevcudiyet: varlık, var olma
mevzun: olçulu duzgun.
muntazam: duzenlı duzen lenmiş
musahhariyet. emre boyun egme halı
mumaselet. benzerlik ben zeme.
murekkebat: parçalanın bıt leşmesiyle meydana gelmiş şeyler
müşabehet. benzeme benzeyiş
nurani: nurlu aydınlık parlak
peyk. uydu
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde ve her var liga muhtaç oldugu şeylen ver mesi onlan yetişurmesi uyum içinde sevk ve ıdare etmesi
saltanat-ı uluhiyet: ortaklık kabul etmeyen Allah ın salta natı hâkimiyeti
sekene: sakınler bır yerde oturanlar kalanlar
seyyare: gezegen
sikke: damga muhûr
sükut: suskunluk sessizlik.
şahadet: şahıtlik tanıklık.
tasdik etmek. dogrulamak, onaylamak.
tebessum: gulumseme.
tedbir: idare etme çekip çe vırme.
vahdaniyet: Allah ın bir olu şu
vahdet. bıtlık.
vazife: ış gorev
vaziyet: durum duruş.
vucub-ı vucut: varlıgı zorun lu gerekli ve şart olmak, ol maması imkânsız olmak.
zahir: açık, gorunen
zemin: yer yeryuzu.
zerrat: zerreler atomlar en kuçuk parçalar.

Hem bu safî, temiz, güzel gökler, fevkalâde büyük ve fevkalâde sür'atlı ecramıyla, muntazam bır ordu ve elektrik lâmbalarıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve her şeyi icat eden kudretinin azametine zahır delâlet, ve hadsiz semavatı ihata eden hâkimiyetinin ve her bir zî hayatı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklerine kuvvetli işaret; ve bütün mahlûkat-ı semavıyenın bütün işlerine ve keyfıyetlenne taallûk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her işe şümulune şüphesız şahadet ederler. Ve o şahadet ve delâlet o kadar zahırdır ki, güya yıldızlar, şahit olan göklerin şahadet kelimeleri ve tecessüm etmiş nuranî delilleridirler.

Hem, semavat meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ıse, mutî neferler, muntazam sefineler, harika tayyareler, acaıp lâmbalar gibi vazıyetıyle, Senin saltanat-ı ulûhıyetinın şaşaasını gostenyorlar.

Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyarelennde ve zemınımızdekı vazifelerının delâlet ve ihtanyla, güneşın sair arkadaşları olan yıldızların bir kısmı ahıret âlemlerıne bakarlar ve vazifesız değıller, belkı bâkî olan âlemlerin güneşlendirler.

Ey Vacıbu'l-Vucud, Ey Vahıd-i Ehad!

Bu harıka yıldızlar, bu acıp güneşler, aylar, Senin mulkunde, Senın semavatında, Senın emrın ıle ve kuvvetin ve kudretin ile ve Senin idare ve tedbirin ile teshır ve

acayip: şaşırtıcı ve hayret verıcı
acıp: hayret verıcı
ahıret: dunya hayatından sonra sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan hayat
alem: dunya
azamet: buyukluk.
bakı: devamlı ve kalıcı yok olmayan sonsuz
cıhet: yon
delalet: delil olmak.
delil: bılınmeyenı keşfetmek veya bılınenın dogruluğunu gostermek ıcın aracı olarak kullanılan şey
donanması: bir devletın deniz kuvvetlen savaş gemılen
ecram: gok cısımlerı yıldızlar
efrat: fertler, bireyler
fevkalâde: olağanustu.
feza: uzay
guya: sanki.
hadsız: sınırsız sonsuz.
hâkimiyet: hukmedış kontrol ve emır altında bulundurma, ıtaat ettırme
harıka: olaganustu hayranlık uyandıran
haşmet: buyukluk, heybet.
hıkmet: belırlı gayelere yonelık, anlamlı faydalı yerlı yerlı yennde olus
icat eden: yoktan var eden yaratan
idare: yonetme, yonetım.
ihata etmek: kuşatmak sarmak.
ihata: kuşatma sarma, ıçıne alma.
ihtar: hatırlatma, dikkat cekme
ilim: bilış bılgı
ışaret: gosterme bildırme
keyfiyet: durum nıtelık, ozellik.
kudret: guç kuvvet.
mahlukat-ı semaviye: gokyuzundekı yaratılmışlar
muntazam: duzenlı duzene gırmış
mutî: ıtaat eden, söz dınleyen
mulk: sahıp olunan uzerınde tasarruf hakkı bulunulan şey
nefer: asker, er
nuranî: nurlu, parlak, aydınlık.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esırgeme
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç oldugu şeylerı vermesı, onları yetıştırmesı, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesı
safî: temız, duru
sair: dıger
saltanat: sultanlık, padişahlık, hakımıyet.
saltanat-ı ulûhiyet: Cenab-ı Hakkın ılâhlık saltanatı, hâkımıyetı
sefine: gemı
semavat: gokler
seyyare: gezegen
sür'at: hız
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şaşaa: parlaklık.
şümul: kaplama, kuşatma
taalluk eden: alakalı olan
tanzim etmek: duzenlemek
tayyare: uçak
tecessüm etmek: cısımleşmek, maddeleşmek.
tedbir: ıdare etme, çekıp çevırme
teshır: ıtaat ettırme, boyun eğdırme
Vacıbu'l-Vücud: varlıgı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşunulemeyen varlıgı Zatı ezelî ebedî olup vucut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlısı ve en esaslısı ve en mukemmelı olan Allah
Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıgı her bır şeyde tecellı eden Allah
vazife: ış, gorev
vaziyet: durum
zahır: açık, gorunur
zemın: yer, yeryuzu
zîhayat: hayat sahıbı, canlı

tanzim ve tavzif edilmişlerdir. Bütün o ecram-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden bir tek Hâlık'a tesbih ederler, tekbir ederler, lisân-ı hâl ile سُبْحَانَ اللهِ ۞ اَللهُ اَكْبَرُ[1] derler. Ben dahi onların bütün tesbihatıyla Seni takdis ederim.

Ey Şiddet-i Zuhurundan Gizlenmiş ve Ey Azamet-i Kibriyasından İhtifa Etmiş Olan Kadîr-i Zülcelâl, Ey Kadîr-i Mutlak!

Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle anladım: Nasıl ki gökler, yıldızlar Senin mevcudiyetine ve vahdetine şahadet ederler, öyle de, cevv-i sema, bulutlarıyla ve şimşekleri ve ra'dları ve rüzgârlarıyla ve yağmurlarıyla, Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet ederler.

Evet, camit, şuursuz bulut âb-ı hayat olan yağmuru muhtaç olan zîhayatların imdadına göndermesi, ancak Senin rahmetin ve hikmetin iledir; karışık tesadüf karışamaz.

Hem, elektriğin en büyüğü bulunan ve fevaid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şimşek ise, Senin fezadaki kudretini güzelce tenvir eder.

Hem, yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezayı konuşturan ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çırılatan ra'dat dahi, lisân-ı kâl ile konuşarak Seni takdis edip rububiyetine şahadet eder.

âb-ı hayat: hayat suyu; hayat için gerekli sıvı.
aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun.
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
azamet-i kibriya: haşmetin, azametin, celâlin büyüklüğü.
camit: ruhsuz, cansız.
cevv-i sema: hava boşluğu, atmosfer, gökyüzü.
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler.
fevaid-ı tenviriye: nurlandırmanın aydınlarmanın faydaları.
feza: gökyüzü boşluğu, uzay.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olma.
idare etmek: yönetmek.
ihtifa etmek: gizlenmek.
imdat: yardım.
istifade: yararlanma, faydalanma.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Kadîr-i Zülcelâl: her şeye gücü yeten, sonsuz haşmet, büyükluk ve yüceliğe sahibi olan Allah.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisân-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisân-ı kâl: konuşma dili, söz ile anlatım.
mevcudiyet: varlık, var olma.
muhtaç: ihtiyaç duyan.
ra'd: gök gürültüsü.
ra'dat: gök gürültüleri.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sübhanallah: Allah her türlü eksikliklerden uzak ve bütün üstün sıfatlara sahiptir.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
şuur: anlayış, bilinç, idrak.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitme.
tanzim: düzene koyma, düzenleme.
tavzif: görevlendirme, vazifelendirme.
tekbir etmek: Allah'ın büyüklüğünü dile getirmek.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tesadüf: rastlantı.
tesbih etmek: Allah'ın şânını yüceltmek, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutmak.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teşvik etmek: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.
vahdet: birlik.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

1. Allah her türlü noksan sıfattan münezzehtir. • Allah en büyüktür, en yücedir.

Hem, zîhayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefesleri vermek, nufusları rahatlandırmak gibi çok vazifeler ile tavzîf edilen rüzgârlar dahi, cevvi âdeta bir hikmete binaen "Levh-i Mahv ve İspat" ve "yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası" suretine çevirmekle, Senin faaliyet-i kudretine işaret ve Senin vücuduna şahadet ettiği gibi, Senin merhametinle bulutlardan sağıp zîhayatlara gönderilen rahmet dahi, mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle, Senin vus'at-i rahmetine ve geniş şefkatine şahadet eder

Ey Mutasarruf-u Fa'al ve Ey Feyyaz-u Müteal!

Senin vücub-i vücuduna şahadet eden bulut, berk, ra'd, rüzgâr, yağmur, birer birer şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber, birlik, beraberlik, birbirin içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle, Senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler.

Hem koca fezayı mahşer-i acaip yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rububiyetinin haşmetine ve o geniş cevvi, yazar değiştirir bir levha gibi ve sıkar ve onunla zemin bahçesini sulattırır bir sünger gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve her bir şeye şümulüne şahadet ettikleri gibi, umum zemine ve bütün mahlûkata cev perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsız genişliklerine ve her şeye yetişmelerine delâlet eder

azamet: büyükluk.
berk: şimşek.
cev: hava, yer ile gök arası
delalet: delil olma, gösterme
faaliyet-i kudret: Allah'ın sonsuz kudretinin faaliyeti, iş görmesi
Feyyaz-ı Müteal: çok feyz ve bereket veren, büyük ve yüce olan Allah
feza: gökyüzü boşluğu
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
haşmet: heybet, büyükluk.
haysiyet: itibar, özellik.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep, gizli bilinmeyen nokta, İlâhî gaye
idare etmek: yönetmek.
ifade etmek: anlatmak.
istifade: yararlanma, fayda alınma
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
İşaret: gösterme, bildirme
katre: damla, yağmur taneleri
keyfiyet: nitelik, özellik, durum
kudret: güç, kuvvet.
levha: resim, tablo
Levh-i Mahv ve İspat: Cenab-ı Allah'ın yazar, ifade eder sonra bozar tahtası hükmünde olan işleri
lüzumlu: gerekli
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası, nitelik, özellik.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar
mahşer-i acaip: hayret verici şeylerin toplandığı yer
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme
mevzun: ölçülü, düzgün
muhalif: uymayan, zıt olan
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
Mutasarrif-ı Fa'al: her an zâtına has ve layık iş yapan, devamlı işleyen, her an çekip çevirren, idare eden, yöneten Cenab-ı Hak.
nufus: nefisler, canlar
ra'd: gök gürültüsü
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
rızık: Allah'ın herkese lütuf ve ihsan ettiği nimet.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
suret: şekil, biçim
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şefkat: karşılıksız sevme, acıma, merhamet etme
şümul: kaplama, kuşatma
tasarruf etmek: bir şeyin sahibi olup, mülkünü istediği gibi kullanmak.
tavzîf edilmek: görevlendirilmek, vazifelendirilmek
umum: bütün
vahdet: birlik
vazife: görev
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma
vüs'at-i rahmet: acımanın, şefkat ve merhametin genişliği
zemin: yer, yeryüzü
zemin: yer, yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi, canlı

Hem fezadaki hava, o kadar hakîmâne vazifelerde istihdam ve bulut ve yağmur, o kadar alîmâne ifadelerde istimal olunur ki, her şeye ihata eden bir ilim ve her şeye şamil bir hikmet olmazsa, o istimal, o istihdam olamaz.

Ey Fa'alün Lima Yürîd!

Cevv-i fezadaki faaliyetinle her vakit bir numune-i haşir ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışı yaza döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuunatta bulunan kudretin, dünyayı ahirete çevirecek ve ahirette şuunat-ı Sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Ey Kadîr-i Zülcelâl!

Cevv-i fezadaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra'd, Senin mülkünde, Senin emrin ve hevlinle, Senin kuvvet ve kudretinle musahhar ve vazifedardırlar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu feza mahlûkatı, gayet sür'atlı ve anı emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren âmir ve hâkimlerini takdis ederek, rahmetini methüsena ederler.

Ey Arz ve Semavatın Hâlık-ı Zülcelâl'i!

Senin Kur'ân-ı Hakîm'inin talimiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyle iman ettim ve bildim ki:

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar sürecek olan ikinci hayat.
alem: dünya.
aleyhissalatu vesselam: salat ve selâm onun üzerine olsun.
alimane: her şeyi bilircesine.
amir: emreden, emir veren.
anı: birden bire.
arz: yer, yeryüzü.
berk: şimşek.
cevv-i feza: gökyüzündeki boşluk.
Fa'alün Lima Yürid: dilediği işi kesintisiz ve mükemmel bir şekilde yapan, işleyen.
faaliyet: iş görme, iş yapma.
faide: fayda.
feza: gökyüzü, boşluğu.
gayb: gizli olan, görünmeyen.
hâkim: hükmeden, kontrol ve emir altında bulunduran, itaat ettiren.
hakımane: hikmetli bir şekilde; belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.
Hâlık-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük, haşmet ve heybet sahibi olan bütün varlıkları yaratan Allah.
havl: güç, kuvvet.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
ilim: bilis, bilgi.
iman etmek: inanmak, kabul etmek.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma, kullanma.
istimal: kullanılma, kullanma.
itaat ettirmek: boyun eğdirmek, emre uydurmak.
Kadîr-i Zülcelal: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi, her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakim: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası, nitelik, özellik.
mahlukat: yaratıklar, yaratılmışlar.
methusena etmek: methetmek, övmek, yüceltmek.
misillü: gibi, benzeri.
musahhar: boyun eğen, emre itaat eden.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
numune-i haşr ve kıyamet: kâinatın yıkılıp mahvolması, olması ve sonra bütün insanların dirilitilip bir yerde toplanmalarının örneği.
alem: dünya.
ra'd: gök gürültüsü.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
semavat: gökler.
sur'at: hız.
şamil: kaplayan, kuşatan.
şuunat: işler, fiiller.
şuunat-ı sermediye: Cenâb-ı Hakkın ebedî ve sonsuz olan âhirette görülecek olan işleri, fiilleri.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitme.
vakıt: zaman.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, görevli, iş gören.

Nasıl semavat yıldızlarıyla ve cevv-i feza müştemilâtıyla Senin vucub-i vücuduna ve Senin birliğine ve vahdetine şahadet ediyorlar; öyle de, arz bütün mahlûkatıyla ve ahvaliyle Senin mevcudiyetine ve vahdetine, mevcudatı adedince şahadetler ve işaretler ederler.

Evet, zeminde hiçbir tahavvül ve ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını değiştirmek gibi hiçbir tebeddül – cuz'î olsun, küllî olsun– yoktur ki, intizamıyla Senin vucuduna ve vahdetine işaret etmesin.

Hem, hiçbir hayvan yoktur ki, zaafiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmâne rızkıyla ve yaşamasına lüzumu bulunan cihazatın hakîmâne verilmesiyle, Senin varlığına ve birliğine şahadeti olmasın.

Hem, her baharda gözümüz önünde icat edilen nebatat ve hayvanattan hiçbir tanesi yoktur ki, sanat-ı acibesiyle ve lâtif ziynetiyle ve tam temeyyüzüyle ve intizamıyla ve mevzuniyetiyle Seni bildirmesin. Ve zemin yüzünü dolduran ve nebatat ve hayvanat denilen kudretinin harikaları ve mu'cizeleri, mahdut ve maddeleri bir ve müteşabih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden, yanlışsız, mükemmel, süslü, alâmet-i farikalı olarak yaratılışları, Sâni-i Hakîm'lerinin vücuduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şahadettir ki, ziyanın güneşe şahadetinden daha kuvvetli ve parlaktır.

Hem, hava, su, nur, ateş, toprak gibi hiçbir unsur yoktur ki, şuursuzluklarıyla beraber, şuurkârâne mükemmel vazifeleri görmesiyle, basit ve istilâ edici, intizamsız,

ahval: haller, durumlar
alâmet-i farika: bir şeyi diğerlerinden farklı kılan ayırıcı özellik.
arz: yer, yeryüzü
cevv-i feza: gökyüzündeki boşluk.
cihazat: cihazlar, organlar
cuz'î: az, küçük parçaya ait olan.
derece: miktar
habbe: tohum, tane.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakîmâne: hikmetli bir şekilde, belirli gayelere yönelik faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak
harikalar: olağanüstü olan, hayranlık uyandıran eserler
hayvanat: hayvanlar
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
icat edilen: vücuda getirilen, yoktan yaratılan.
intizam: düzen, tertip
intizamsız: düzensiz
istila edici: yayılan, kaplayan, kuşatan
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
katre: damla
kudret: güç, kuvvet.
küllî: çok, büyük, bütüne ait olan
latif: güzel, hoş
lüzumu bulunan: gerekli olan
mahdut: sınırlandırılmış, sınırlı
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar
mevcudiyet: varlık, var olma
mevzuniyet: ölçülü, düzgün, düzenli olma
mu'cize: Allah'ın sonsuz kudretiyle meydana gelen ve benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
mükemmel: kusursuz, eksiksiz
müştemilat: içindekiler, içinde bulunanlar
müteşabih: birbirine benzeyen.
nebatat: bitkiler
nur: ışık, aydınlık
rahîmâne: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.
rızık: Allah'ın ihsan ettiği, verdiği nimetler, yiyecekler
sanat-ı acibe: hayranlık uyandıran ve hayret veren sanatlı yapılış
Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: gökler
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
şuur: bilinç, olup bitenin farkında olma
şuurkârane: şuurlu ve bilinçli olarak, olup bitenin farkındaymış gibi
tahavvül: hâl değiştirme, başka hale geçme
tebeddül: değişme, değişim
temeyyüz: benzerlerinden farklı üstün olma, seçilme
unsur: madde, bir şeyi oluşturan parçalardan her biri
urba: elbise
vahdet: birlik
vazife: görev
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma
zaafiyet: zayıflık.
zemin: yer, yeryüzü
ziya: ışık.
ziynet: süs.

her yere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvi meyvelen ve mahsullen hazine-i gayptan getirmesiyle, Senin birliğine ve varlığına şahadeti bulunmasın.

Ey Fâtır-ı Kadîr, Ey Fettah-ı Allâm, Ey Fa'al-ı Hallâk!

Nasıl arz, bütün sekenesiyle Hâlık'ının Vacibü'l-Vücud olduğuna şahadet eder; oyle de, senin –*Ey Vahıd-i Ehad, Ey Hannan-ı Mennan, Ey Vehhab-ı Rezzak!*– vahdetine ve ehadıyetine, yüzündekı sıkkesıyle ve sekenesinin yüzlerindeki sikkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbiri içıne girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rububiyet isimlerinin ve fiillerinin bir olmak cıhetınde, bedahet derecesınde Senin vahdetıne ve ehadıyetine şahadet, belki mevcudat adedince şahadetler eder.

Hem nasıl zemin, bir ordugâh, bir meşher, bir talımgâh vaziyetıyle ve nebatat ve hayvanat fırkalarında bulunan dört yüz bin muhtelif milletlerin ayn ayn cıhazatlan muntazaman verilmesiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve kudretinin her şeye yetişmesine delâlet eder. Öyle de, hadsiz bütün zîhayatın ayrı ayrı nzıkları, vaktı vaktine, kuru ve basıt bir topraktan rahîmâne, kerîmâne verilmesi ve hadsiz o efradın kemal-i musahhariyetle evamir-i Rabbanıyeye ıtaatleri, rahmetinin her şeye şumulünü ve hâkımiyetinin her şeye ihatasını gösteriyor.

Hem, zeminde değişmekte bulunan mahlûkat kafilelerinin sevk ve idareleri, mevt ve hayat münavebeleri ve

arz: yeryüzü, dünya
bedahet: açıklık
cıhazat: cıhazlar, organlar
cıhet: yon
delalet etmek: delil olmak, göstermek
efrat: fertler, bireyler
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birlıgını gostermesi
evamir-i Rabbaniye: butun varlıkları besleyen yetıstıren buyuten uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah ın emırlen
Fa'al-ı Hallâk: her şeyı yaratan, dıledıgıni dıledıgi gibi yapan Allah
Fatır-ı Kadir: varlıklan farklı fıtratlarda, farklı yaratılış özellıklerıyle, benzersiz ve harıka şekılde yaratan, her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
Fettah-ı Allam: her seyı en ınce ayrıntılarına varıncaya kadar bılen ve her şeye ayrı ayrı suretler veren Allah
fırka: topluluk, grup
fiil: ış, olus, hareket
gayet: son derece, cok
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakımıyet: hukmedıs, kontrol ve emır altında bulundurma, ıtaat etturme
Hâlık: yaratıcı, her şeyı yoktan yaratan Allah
Hannan-ı Mennan: merhamet ve ıhsanı bol olan Allah
haşmet: heybet, buyuklük
hayat: dırlık, canlılık
hayvanat: hayvanlar
hazine-i gayb: gayb hazınesi
idare: yonetılme, yonetme
ihata: kuşatma, sarma
ıtaat: alınan emre gore hareket etme, uyma
kafile: topluluk, grup
kemal-ı musahhariyet: tam bır boyun egmıslık
kerimane: comertce, bol ıhsan ıle
kudret: guc, kuvvet
mahlukat: yaratıklar, yaratılmıslar
mahsul: urun
meşher: sergi yen
mevcudat: yaratılmıs seylerin tamamı, varlıklar
mevt: olum
muhtelif: farklı, cesıtlı
muntazam: duzenlı, duzenlenmıs
muntazaman: duzenlı olarak
münavebe: nobetle ıs gorme
mutenevvi: cesıt cesıt, cesıtlı
nebatat: bıtkıler
ordugah: ordunun konakladıgı yer
rahimane: sefkat ve merhametle acıyarak, esırgeyerek
rahmet: sefkat ve merhamet etme, acıma, esırgeme
rızık: Allah ın verdıgi nımetler, yıyecekler
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde ve her varlıga muhtac oldugu seylen vermesi, onlan yetıstırmesi, uyum ıcınde sevk ve idare etmesi
sekene: bır yerde yaşayanlar, kalanlar
sevk: yonlendırılme, yonlendırme
sikke: damga, muhur
şahadet: sahıtlık, tanıklık
şümul: kaplama, kuşatma
talımgah: egıtım yen
Vacibu'l-Vücud: varlıgı zorunlu ve gerekli olan ve yokluguu dusunulemeyen, varlıgı zatı ezelî ebedî olup vucut tabakalarının en saglamı, en kuvvetlısı, en esaslısı ve en mukemmelı olan Allah
vahdet: birlik
Vahid-i Ehad: bır olan ve bırlıgi her bır şeyde tecellı eden Allah
vakıt: zaman, an, saat
Vaziyet: durum, hal
Vehhab-ı Rezzak: bol bol nızık veren, cok cok ıhsanda bulunan Allah
zemin: yer, yeryüzu
zıhayat: hayat sahıbı, canlılar

hayvan ve nebatatın idare ve tedbirleri dahi, her şeye taallûk eden bır ılımle ve her şeyde hukmeden nıhayetsız bir hikmetle olabilmesi, Senin ihata-i ilmine ve hikmetine delâlet eder.

Hem, zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsız bir zaman yaşayacak gibi istıdat ve manevî cıhazat ile teçhiz edilen ve zemin mevcudatına tasarruf eden ınsan için, bu talımgâh-ı dünyada ve bu muvakkat ordugâh-ı zeminde ve bu muvakkat meşherde, bu kadar ehemmiyet, bu hadsiz masraf, bu nihayetsız tecellıyat-ı rububiyet, bu hadsiz hitabat-ı Sübhanıye ve bu gayetsiz ihsanat-ı Ilâhiye, elbette ve her hâlde, bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu karışık kederli hayata, bu belâlı ve fânî dünyaya sığışmaz. Belki, ancak başka ve ebedî bir ömür ve bâkî bir dâr-ı saadet ıçin olabildiği cihetinden, âlem-i bekada bulunan ihsanat-ı uhreviyeye işaret, belki şahadet eder.

Ey Hâlık-ı Kulli Şey!

Zemınin bütün mahlûkatı, Senın mülkünde, Senın arzında, Senin havl ve kuvvetin ile ve Senin kudretin ve iradetin ile ve ilmin ve hıkmetin ile idare olunuyorlar ve musahhardırlar. Ve zemin yüzünde faalıyeti müşahede edilen bir rububiyet, öyle ihata ve şümul gösteriyor ve Onun idaresi ve tedbıri ve terbiyesi oyle mukemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki ıcraatı öyle birlik ve beraberlik ve benzemeklik ıçındedır kı, tecezzı kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir küllî hükmünde

alem-ı beka: sonsuzluk alemi, ahıret
arz: dünya
bakî: devamlı sonsuz
belâ: musibet, sıkıntı.
cihet: yön.
dar-ı saadet: mutluluk yeri Cennet.
delalet etmek: delil olmak, gostermek
ebedî: sonsuz, bıtmeyen.
ehemmiyet: onem
faalıyet: işleyış çalışma
fânı: geçıcı son bulan
gayetsiz: sonsuz
hadsiz: sınırsız sonsuz
Halık-ı Küllı Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah
hassas: duyarlı.
havl: guç, kuvvet.
hayvanat: hayvanlar
hikmet: yuksek bılgı belırlı gayelere yonelik faydalı anlamlı yerle yennde ış gorme
hıtabat-ı Subhanıye: kusur ve noksandan uzak olan Allah ın kendine has hıtap ve konuşmaları.
hukmunde: gıbı yennde
hüzün: uzuntu gam
icraat: ışler faalıyetler
idare olunmak: yonetılmek, çekıp cevrılmek.
idare: yonetme çekıp cevırmesı
ihata: kuşatma sarma
ihata-i ilim ve hikmet: ılım ve hıkmetın her şeyi kuşatması sarması
ihsanat-ı Ilahiye. Allah ın ihsanları lutufları.
ihsanat-ı uhreviye: ahrettekı ihsanlar ıkramlar
ilim: bılış bılgı
inkısam: kısımlara ayrılma bolunme
iradet: irade istek, dileme
istidat: kabiliyet yetenek.
işaret: gosterme bıldırme
keder: uzuntu
kudret: guç kuvvet
kull: butun.
küllı: parçalardan oluşmuş bır butune aıt
mahlukat: yaratıklar, yaratılmışlar
manevı cihazat: maddî olmayan cıhazlar donanımlar duygular
masraf: harcama
meşher: sergi yen
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı varlıklar
musahhar: boyun egdırılmış emre verılmış
muvakkat: geçıcı vakıtlı
mükemmel: kusursuz eksıksız.
mulk: sahıp olunan uzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey
muşahede etmek: gormek, gozlemlemek.
nebatat: bıtkıler
nihayetsiz: sonsuz.
ordugâh-ı zemin: yeryuzu ordugâhı
ömür: yaşama suresi hayat muddetı
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç olduğu şeylerı vermesi onları yetıştırmesi uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesi
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
şumul: kaplama kuşatma
taalluk eden: ılgılı ve alakalı olan.
talımgâh-ı dunya: egıtım ve ogrenım yen olan dunya
taraf: yon yan
tasarruf etmek. ıdare etmek, kullanmak.
tecelliyat-ı rububıyet. Cenab ı Hakkın varlıkları beslemesi buyutmesi yetıştırmesi uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesinin tecellılerı yansımaları
tecezzı: bolunme parçalanma
teçhız edilmek. cıhazlandırılmak donatılmak
tedbır: ıdare etme çekıp çevırme
terbıye: beslemek yetıştırmek buyutmek.
vazıfe: gorev ış
zemin: yer yeryuzu

bir tasarruf, bir rububiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin, bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kâlden daha zahir hadsiz lisanlarla Hâlık'ını takdis ve tesbih ve nihayetsiz nimetlerinin lisan-ı hâlleriyle Rezzak-ı Zülcelâl'inin hamd ve methüsenasını ediyorlar.

Ey Şiddet-i Zuhurundan Gizlenmiş ve Ey Azamet-i kibriyasından istitar etmiş olan Zat-ı Akdes!

Zeminin bütün takdisat ve tesbihatıyla, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ve bütün tahmidat ve senalarıyla Sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabbü'l-Berri ve'l-Bahr!

Kur'ân'ın dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle anladım ki:

Nasıl gökler ve feza ve zemin Senin birliğine ve varlığına şahadet ederler, öyle de, bahirler, nehirler ve çeşmeler ve ırmaklar, Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine bedahet derecesinde şahadet ederler.

Evet, bu dünyamızın menba-ı acaip buhar kazanlan hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcut, hatta hiçbir katre su yoktur ki, vücuduyla, intizamıyla, menfaatiyle ve vaziyetiyle Hâlık'ını bildirmesin.

Ve basıt bir kumda ve basit bir suda rızıklan mükemmel bir surette verilen garip mahlûklardan ve hilkatleri gayet muntazam hayvanat-ı bahriyeden, hususan bir tanesi bir milyon yumurtacıklan ile denizleri şenlendiren

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
aleyhissalatü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun.
azamet-i kibriya: azamet ve heybetin büyüklüğü.
bahr: deniz.
bedahet: apaçık.
feza: uzay, gökyüzü.
garip: hayret veren, şaşırtıcı.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
hamd: Allah'ı övme, Ona şükretme.
hamd: şükretme.
hayvanat-ı bahriye: deniz hayvanlan.
hilkat: yaratılış, yapı.
hususan: özellikle.
hükmünde: gibi, yerinde.
intizam: düzen, tertip.
istitar etmek: gizlenmek.
katre: damla.
kusur: eksiklik, hata.
lisan: dil, anlatma şekli.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kal: söz ile anlatım, konuşarak anlatma.
mahluk: yaratılmış.
menba-ı acayip: hayret verici şeylerin kaynağı.
menfaat: fayda.
methüsena: methedip övmek.
mevcut: varlık, var olan.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
mükemmel: eksiksiz, kusursuz.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: maddi ve manevi faydalı olan her şey, iyilik.
Rabbü'l-Berri ve'l-Bahr: karaların ve denizlerin Rabbi olan Allah.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
Rezzak-ı Zülcelâl: her bir yaratığın rızkını veren, haşmet ve büyükük sahibi Allah.
rızık: Allah'ın verdiği ve ihsan ettiği nimetler, yiyecekler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onlan yeştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sekene: bir yerde yaşayanlar, kalanlar.
sena: methetme, övme.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
şükur: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnuniyetini ifade etme.
tahmidat: Allah'ı övüp ona şükür ve hamd etmeler.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
takdisat: Allah'ı her türlü kusur ve noksanlardan uzak tutmalar, temiz ve yüce kabul etmeler.
talim: öğretme, eğitme.
tasarruf: dilediği gibi kullanma, idare etme.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, duruş.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma.
zahir: görünür, açık.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve yüce olan Zat, Allah.
zemin: yer, yeryüzü.

balıklardan hıçbirisi yoktur ki, hilkatiyle ve vazifesiyle ve idare ve iaşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle Yaratanına işaret ve Rezzak'ına şahadet etmesin.

Hem, denizde kıymettar, hasiyetli, ziynetli cevherlerden hiçbirisi yoktur ki, güzel hilkatiyle ve cazibedar fıtratıyla ve menfaatli hasiyetiyle Seni tanımasın, bildirmesin.

Evet, onlar birer birer şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, beraberlik ve birbiri içinde karışmak ve sikke-i hılkatte birlik ve icatça gayet kolay ve efratça gayet çokluk noktalarından Senin vahdetine şahadet ettikleri gibi, arzı, toprağıyla beraber bu küre-i arzı kuşatan muhit denizlerini muallâkta durdurmak ve dökmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdirmek ve toprağı istilâ ettirmemek, ve basit kumundan ve suyundan, mütenevvi ve muntazam hayvanatını ve cevherlerini halk etmek; ve erzak ve sair umurlarını küllî ve tam bir surette idare etmek ve tedbirlerini görmek; ve yüzünde bulunmak lâzım gelen hadsiz cenazelerinden hiçbirisi bulunmamak noktalarından, Senin varlığına ve Vacibü'l-Vücud olduğuna, mevcudatı adedince işaretler ederek şahadet eder.

Ve Senin saltanat-ı rububiyetinin haşmetine ve her şeye muhit olan kudretinin azametine pek zahir delâlet ettikleri gibi, göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, tâ denizlerin dibinde bulunan gayet küçücük ve intizamla iaşe edilen balıklara kadar her şeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin

arz: yer, yeryüzü
azamet: büyüklük.
cazibedar: çekici.
cenaze: ölü, ölü beden
cevher: kıymetli taş
delalet: delil olmak, gösterme
efrat: fertler, bireyler
erzak: rızıklar, yiyecekler
fevkinde: üstünde
fıtrat: yaratılış
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
halk etmek: yaratmak.
hasiyet: özellik
haşmet: heybet, büyükluk.
hayvanat: hayvanlar
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı parçalarına bakılmasızın bir bütün olarak görünüşü.
hilkat: yaratılış, yapı
iaşe edilmek: beslenmek, yedirilip içirilmek.
iaşe: beslenme, yedirilip içirilme.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
idare: yönetilme, çekip çevrilme
intizam: düzen
istilâ etmek: kaplamak, yayılmak.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudret: güç, kuvvet.
küllî: umumî, bütün, hepsi, tamamı.
küre-i arz: yer küre, dünya
lâzım: gerekli
menfaat: fayda
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar
muallâk: boşlukta asılı
muhit: her şeyi kuşatan ve her şeyi kaplayan
muntazam: düzenli, intizamlı
mütenevvi: çeşit çeşit, farklı.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
Rezzak: bütün yaratılmışların çeşit çeşit rızıklarını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
sair: diğer, başka
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın bütün varlıkları kuşatan saltanatı, hâkimiyeti
sikke-i hilkat: yaratılış mührü
suret: şekil, biçim
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tedbir: idare etmek, çekip çevirmek
terbiye: beslenme, yetiştirilme, büyütülme
umur: işler
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen, varlığı Zâtî, ezelî, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah
vahdet: birlik
vazife: görev
zahir: görünür, açık.
ziynet: süs.

hadsiz genişliklerine delâlet; ve intizamatıyla ve faydalarıyla ve hikmetleriyle ve mızan ve mevzuniyetleriyle, Senin her şeye muhit ilmine ve her şeye şamil hikmetine işaret ederler.

Ve Senin, bu misafirhane-i dünyada, yolcular için, böyle rahmet havuzların bulunması ve insanın seyrüseyahatine ve gemisine ve istifadesine musahhar olması işaret eder ki, yolda yapılmış bir handa, bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden Zat, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle ebedî rahmet denizleri bulundurmuş ki, bunlar onların fânî ve küçük nümuneleridirler.

Işte, denizlerin böyle gayet hanka bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acibesiyle bulunması ve denizlerin mahlûkatı dahı gayet muntazam ıdare ve terbiye edilmesi bilbedahe gösterir ki, yalnız Senin kuvvetin ve kudretin ile ve Senin irade ve tedbirin ile, Senin mülkünde, Senin emrine musahhardırlar, Ve lisan-ı hâlleriyle Hâlık'ını takdıs edip "*Allahu ekber*" derler.

Ey Dağları Zemin Sefinesine Hazineli Direkler Yapan Kadîr-i Zülcelâl!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talîmiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım ki:

Nasıl denizler acaipleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar, öyle de, dağlar dahı, zelzele tesıratından zemının sükûnetine ve içindeki dahilî inkılâbat fırtınalarından

acayip: hayret veren ve şaşırtan şeyler
aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir
arz: dünya
bilbedahe: apaçık bir şekilde
dahilî: içindeki, içe ait.
delalet: delil olma, gösterme
ebedî: sonsuz, sonu olmayan, bitmeyen
faide: fayda
fânî: geçici, son bulan.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
han: yolcuların misafir olduğu bina
harika: olağanüstü, hayranlık ve hayret uyandıran.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş
ıdare: yönetilme, çekip çevrilme.
ikram etme: bağışlama, ihsan etme
ilim: bilış, bilgi
inkılabat: değişimler, dönüşümler
intizamat: düzenli olmalar
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karanı yerine getirebilme gücü
istifade: yararlanma, faydalanma.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kudret: güç, kuvvet
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
makarr-ı saltanat-ı ebediye: sonsuz saltanat merkezi, âhıret diyarı
mevzuniyet: düzenli ve ölçülü olma
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi
mizan: ölçü, denge
muhit: ihata eden, her şeyi kuşatan.
muntazam: düzenli, düzgün
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, saltanat ve hâkimiyet.
nümune: örnek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asım)
sefine: gemi
seyrüseyahat: hareket etme ve gezme, gezip dolaşma
sükûnet: sakinlik, durgunluk, hareketsizlik.
şamil: kuşatan, kaplayan, çevreleyen.
takdıs: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme
talîm: öğretme, eğitme.
tarz: şekil, biçim.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
terbiye edilme: beslenme, yetiştirilme, büyütülme
tesirat: etkiler
vaziyet-i acibe: hayret veren, şaşırtan hâl
zat: büyükluk ve yücelik sahibi, Allah
zelzele: sarsıntı, deprem
zemin: yeryüzü

sükûtuna ve denizlerin istilâsından kurtulmasına; ve havanın gazat-ı muzırradan tasfiyesine, ve suyun muhafaza ve iddiharlarına; ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.

Evet, dağlardaki taşların envaından ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin aksamından ve zîhayata, hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvi olan madeniyatın ecnasından ve dağlan, sahralan çiçeklenyle suslendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebatatın esnafından hıçbinsi yoktur kı, tesadufe havalesı mumkun olmayan hikmetleriyle, intizamıyla, husn-i hilkatiyle, faydalarıyla, hususan madeniyatın tuz, limon tuzu, sulfato ve şap gibi, sureten birbirine benzemekle beraber, tatlarının şiddet-i muhalefetiyle ve bilhassa nebatatın basit bir topraktan, çeşit çeşit envalanyla, ayrı ayrı çiçek ve meyveleriyle, nihayetsiz kadîr, nihayetsiz hakîm, nihayetsiz rahîm ve kerîm bir Sânın vücub-ı vucuduna bedahetle şahadet ettikleri gibi, heyet-ı mecmuasındaki vahdet-i idare ve vahdet-i tedbir ve menşe ve mesken ve hilkat ve sanatça beraberlik ve birlik ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından, Sâniin vahdetine ve ehadiyetine şahadet ederler.

Hem, nasıl kı, dağlarn yüzünde ve karnındaki masnular, zeminin her tarafında, her bir nevi aynı zamanda, aynı tarzda, yanlışsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmalan ve bır ış bır ışe mânı olmadan, sair neviler ıle beraber karışık iken kanıştırmaksızın icatlan, Senin rububıyetinin

aksam: kısımlar
bedahetle: apaçık bir şekilde
bilhassa: özellikle.
ecnas: cinsler, çeşitler.
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birliğini göstermesi
envaı: türler, çeşitler.
esnaf: sınıflar, cinsler.
faide: fayda
gayet: son derece, çok.
gazat-ı muzırra: zararlı gazlar.
hakîm: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde ış gören hikmet ve yüksek bilgi sahibi olan
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma
hazinedar: hazine bekçisı
hey'et-i mecmua: bır şeyın tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı anlamlı ve yerli yerinde oluş
hilkat: yaratılış
hususan: özellikle
hüsn-i hilkat: yaratılış güzelliği
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak
iddihar: biriktirilme, depolanma
intızam: düzen, tertip
istila: kaplama, yayılma.
kadir: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi
kerim: ikramı, ihsanı ve bağışı bol olan
lâzım: gerekli
madeniyat: madenler
mâni: engel
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık
menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer
mesken: kalınan, yaşanılan yer
muhafaza: korunma
muhtelif: çeşitli, farklı
mütenevvi: çeşitli, farklı
nebatat: bitkiler
nevi: tür, cins.
nihayetsiz: sonsuz
rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
sahra: kır, ova
sair: başka, diğer, öteki
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, ustaca ve güzel yapılış
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah
sureten: görünüşte, şekil ve biçim olarak.
sükût: suskunluk, sessizlik.
sülfato: sülfürik asit, tuz veya esten
şahadet: şahitlik, tanıklık
şap: alüminyum ve potasyum sülfatından meydana gelen renksiz madde
şiddet-i muhalefet: çok çok farklı ve zıt olma.
tarz: şekil, biçim, yol
tasfiye: safileştirme, temizleme, arındırma
tesadüf: rastlantı.
vahdet: birlik
vahdet-i idare: idarenin tek elden yürütülmesi
vahdet-ı tedbir: neticelerini düşünerek idare etmenin tek elden olması
vücub-i vücut: varlığı zorunlu gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zemin: yer, yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi, canlılar

haşmetine ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen kudretinin azametine delâlet eder. Öyle de, zeminin yüzündeki bütün zîhayat mahlûkların hadsiz hacetlerini, hatta mütenevvi hastalıklarını, hatta muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihalarını tatmin edecek bir surette, dağların yüzlerini ve içlerini muntazam eşcar ve nebatat ve madeniyatla doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek cihetiyle, Senin rahmetinin hadsiz genişliğine ve hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atine delâlet; ve toprak tabakatı içinde gizli ve karanlık ve karışık bulunduğu hâlde, bilerek, görerek, şaşırmayarak, intizamla, hacetlere göre ihzar edilmeleriyle, Senin her şeye taallûk eden ilminin ihatasına ve her bir şeyi tanzim eden hikmetinin bütün eşyaya şumulüne ve ilâçların ihzaratı ve madenî maddelerin iddiharatıyla, rububiyetinin rahîmâne ve kerîmâne olan tedabirinin, mehasinine ve inayetinin ihtiyatlı letaifine pek zahir bir surette işaret ve delâlet ederler.

Hem, bu dünya hanında, misafir yolcular için, koca dağların levazımatlarına ve istikbaldeki ihtiyaçlarına muntazam ihtiyat deposu ve cihazat ambarı ve hayata lüzumu olan çok definelerin mükemmel mahzeni olmak cihetinde, işaret, belki delâlet, belki şahadet eder ki, bu kadar kerîm ve misafirperver ve bu kadar hakîm ve şefkatperver ve bu kadar kadîr ve rububiyetperver bir Sâniin, elbette ve her hâlde, çok sevdiği o misafirleri için, ebedî bir âlemde, ebedî ihsanatının ebedî hazineleri vardır. Buradaki dağlara bedel, orada yıldızlar o vazifeyi görürler

âlem: dünya
ambar: depo
azamet: büyükluk.
bedel: karşılık, yerine
cihazat: cihazlar donanımlar ihtiyaç duyulan maddeler
cihet: yon taraf
cihet: yon
define: hazine
delâlet etmek: delil olmak gostermek.
delâlet: delil olma yol gosterme.
ebedî: sonsuz hıç bıtmeyen
eşcar: ağaçlar
hacet: ihtıyaç.
hadsiz: sınırsız sonsuz
hakim: her şeyı bır maksatla uygun anlamlı faydalı yaratan, yuksek bilgi sahıbı
hâkimiyet: hukmedış, kontrol ve emır altında bulundurma ıtaat etturme
haşmet: heybet, buyukluk.
hazine: define kıymetlı şeylerın konuldugu yer
hikmet: yuksek bilgi, gayelı faydalı anlamlı ve yerlı yennde ış gorme
iddiharat: depolanmalar bırıkturımeler
ihata: kuşatma sarma
ihsanat: ihsanlar ıyılıkler bagışlar
ihtiyat: her hangı bır konuda ıle nyı dusunerek olçulu davranma.
ihzar etmek: hazırlamak.
ihzarat: hazırlanmalar
ilim: bılış bılgı
inayet: yardım
intizam: duzen tertıp
istikbal: gelecek zaman
işaret: gosterme bıldırme
iştiha: ıstek, arzu açlık, yemege karşı duyulan ıstek.
kadir: her şeye gucu yeten son suz kudret sahıbı
kerim: ıkram ve ihsanı bol olan
kerimane: comertçe, bol ihsan ıle
kudret: guç kuvvet.
letaif: guzellıkler incelıkler
levazımat: lâzım olan şeyler
madenî: madenle ılgılı
madeniyat: madenler
mahluk: yaratık, yaratılmış
mahzen: ıçınde eşya saklanacak yer altı deposu
mehasin: guzellıkler, ıyılıkler
misafirperver: misafir agırlamayı seven
muhtaç: ihtıyaç duyan.
muhteif: farklı, bırbırınne uymayan
muntazam: duzenlı duzene gırmış tertıplı
mükemmel: kusursuz, eksıksız
mütenevvi: turlu turlu çeşıtlı farklı
nebatat: bıtkıler
nihayetsiz: sonsuz
rahimane: şefkat ve merhametle acıyarak esırgeyerek
rahmet: şefkat ve merhamet etme acıma, esırgeme
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeylen vermesi, onlan yetıştırmesi, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesi
rububiyetperver: beslemeyı yetıştırmeyı buyutmeyı sevk ve ıdare etmeyı seven
Sâni: her şeyı sanatla yaratan Allah
suret: şekıl bıçım
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şefkatperver: şefkat etmeyı seven.
şumul: kaplama kuşatma
taalluk etmek: alâkalı ılgılı olmak.
tabakat: tabakalar katmanlar
tanzim etmek: duzene koymak, duzenlemek, sıralamak.
tatmin etmek: doyurmak ihtıyacını karşılamak.
tedabir: neticelerını dusunerek ıdare etmeler ış gormeler
teshir etmek: ıtaat ettırmek, boyun egdırmek
vazife: gorev ış
vüs'at: genışlık.
zahir: gorunur apacık.
zemin: yer yeryuzu.
zıhayat: hayat sahıbı canlı

Ey Kadîr-i Küllü Şey!

Dağlar ve içindeki mahlûklar Senin mülkünde ve Senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle musahhar ve müdahhardırlar. Onları bu tarzda tavzif ve teshir eden Hâlık'ını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahman ve ey Rabb-i Rahîm!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım. Nasıl ki sema ve feza ve arz ve deniz ve dağ, müştemilât ve mahlûklarıyla beraber Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar; öyle de, zemindeki bütün ağaç ve nebatat, yaprakları ve çiçekleri ve meyveleriyle, Seni bedahet derecesinde tanıttırıyorlar ve tanıyorlar.

Ve umum eşcarın ve nebatatın cezbedarâne hareket-i zikriyede bulunan yapraklarından ve ziynetleriyle Sâniinin isimlerini tavsif ve tarif eden çiçeklerinden ve letafet ve cılve-i merhametinden tebessüm eden meyvelerinden her birisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan harika sanat içindeki nizam ve nizam içindeki mizan ve mizan içindeki ziynet ve ziynet içindeki nakışlar ve nakışlar içindeki güzel ve ayrı ayrı kokular ve kokular içindeki meyvelerin muhtelif tatlarıyla, nihayetsız rahîm ve kerîm bir Sâniin vücub-ı vücuduna bedahet derecesinde şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, bütün zemin yüzünde birlik ve beraberlik, birbirine benzemeklik ve sikke-ı hilkatte muşabehet ve tedbır ve ıdarede münasebet ve onlara taallûk eden icat fılleri ve Rabbanî isimlerde

aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun
arz: yer, yeryuzu
bedahet: apaçık olma, açıklık.
cezbedarâne: kendinden geçmiş bir şekilde.
cıhet-ı imkan: bır şeyın olabılırlık yonu.
cılve-ı merhamet: şefkat etme, acıma, bagıslamanın cilvesi, goruntusu
eşcar: agaclar
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah
Halık-ı Rahman: butun yaratılmışların rızıklarını veren ve ihtıyaclarını gideren yaratıcı Allah
hareket-i zikriye: zıkir hareketi.
harika: olağanustu, hayret ve hayranlık uyandıran
havale: bir ısı veya bir şeyi başka bırsıne bırakma.
heyet-i mecmua: bır şeyın tamamı, parcalarına bakılmaksızın bır butun olarak gorunusu
hikmet: yuksek bılgi, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde ış gorme
icat: vucuda getirmek, yoktan yaratmak
idare: cekip cevirme.
Kadir-i Küllü Şey: her şeye gucu yeten, sonsuz guc ve kuvvet sahıbı Allah.
kerim: ıkram ve ihsanı bol olan
kudret: guc, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
letafet: guzellik, hosluk.
mahluk: yaratık, yaratılmış
mizan: olcu, denge
muhtelif: cesıdı, farklı
musahhar: emre verılmış, boyun egdırılmış
müdahhar: depolanmış, bırıktırılmış
mülk: sahıp olunan uzerinde tasarruf hakkı bulunan şey, saltanat, hakımıyet.
münasebet: uyum, uygunluk, ilgi, ılıskı
muşabehet: benzeme, benzeyis.
müştemilât: ıcındekıler
nakış: ısleme, susleme
nebatat: bıtkıler
nihayetsız: sonsuz.
nizam: duzen
Rabbanî: varlıkları besleyen, buyuten, yetıştıren, sevk ve ıdare eden Allah'a ait
Rabb-i Rahîm: besleyen, buyuten, yetıştıren, sevk ve ıdare eden, sonsuz merhamet ve şefkat sahıbı olan Allah
rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı, cok bagıslayıcı olan.
Resul-ı Ekrem: cok comert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
sanat: bır şeyi yapmada gosterilen ustalık, ustaca ve guzel yapılış
Sânî: her şeyı sanatla yaratan Allah
sema: gok.
sikke-i hilkat: yaratılış muhru
şahadet: sahıtlık, tanıklık.
taalluk etme: alakalı, ılgılı olma
takdis: Allah ı her turlu kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yuce kabul etme
talim: ogretme, eğıtme
tarif: bır şeyı belli noktalar ve ışaretlerle inceden inceye anlatıp tanıtmak
tarz: şekıl, bıcım
tavsif: bır şeyın vasıflarını ve ozellıklerını anlatma
tavzif: vazıfelendırme, gorevlendırme
tedbir: neticelerini dusunerek ıdare etme, cekip cevirme.
tesadüf: rastlantı
tesbih: Allah ın şanını yuceltme, butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
teshir: emrine ıtaat ettırme, boyun egdırme
vücub-ı vücut: varlıgı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması ımkansız olmak.
zemin: yer, yeryuzu
ziynet: sus.

muvafakat ve o yüz bin envaın hadsiz efratlarını birbiri içinde şaşırmayarak birden idareleri gibi noktalar o Vacibü'l-Vücud Sânın bilbedahe vahdetine ve ehadiyetine dahi şahadet ederler

Hem nasıl kı onlar Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet ediyorlar, öyle de, rûy-ı zeminde dort yuz bin milletlerden teşekkul eden zîhayat ordusundaki hadsız efradın yüz binler tarzda iaşe ve idareleri, şaşırmayarak, karıştırmayarak, mükemmel yapılmasıyla Senın rububıyetının vahdanıyetekı haşmetine ve bır bahan bır çıçek kadar kolay ıcat eden kudretınin azametine ve her şeye taallûkuna delâlet ettikleri gıbı, koca zemının her tarafında, hadsiz hayvanatına ve insanlara, hadsiz taamların çeşit çeşıt aksamını ihzar eden rahmetinin hadsiz genişliğine, ve o hadsiz işler ve ın'amlar ve idareler ve iaşeler ve icraatlar kemal-i intizamla cereyanları ve her şey, hatta zerreler o emirlere ve icraata itaat ve musahhariyetleriyle, hâkımiyetinin hadsiz vüs'atine kat'î delâlet etmekle beraber, o ağaçların ve nebatların ve her bir yaprak ve çiçek ve meyve ve kök ve dal ve budak gibi her birisinin her bir şeyini, her bir işini bilerek, görerek, faydalara, maslahatlara, hikmetlere göre yapılmakla, Senin ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümulüne pek zahir bir surette delâlet ve hadsiz parmaklarıyla işaret ederler. Ve Senin gayet kemaldeki cemal-i sanatına ve nihayet cemaldeki kemal-i nimetine hadsiz dillenyle sena ve methederler.

aksam: kısımlar, bolumler
azamet. buyukluk.
bilbedahe: apaçık bır şekılde
cemal: güzellik
cemal-i sanat. sanatın guzellıgı sanattakı guzellik.
cereyan: akım, hareket
delâlet etmek. delil olmak, gostermek.
delâlet: delil olma, gosterme.
efrat: fertler, bireyler
ehadiyet: Allah'ın her bır şeyde birlıgını gostermesı
envaı: turler, neviler, çeşıtler
faide: fayda, yarar
gayet. son derece, çok
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakımıyet. hukmedış, kontrol ve emır altında bulundurma, ıtaat etmme
haşmet: buyukluk, heybet.
hayvanat: hayvanlar
hikmet: yuksek bilgı, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerlı yennde ış gorme
laşe: beslemek, yedırıp içırmek.
ıcat: vucuda getırme, yoktan yaratma
ıcraat. ış, faalıyetler
idare: yonetme, çekıp çevırme
ihata: kuşatma, sarma
ıhzar etmek: hazırlamak.
ılım: bılış, bılgı
In'am: nımet verme, nımetlendırme
işaret etmek. gostermek, bıldırmek.
ıtaat. uyma, emre gore hareket etme.
kat'î: kesin.
kemal: mükemmellik.
kemal-i intizam: mukemmel ve kusursuz duzen
kemal-ı nimet. nımetlerın mukemmellıgı.
kudret: guç, kuvvet
maslahat: fayda, maksat.
methetmek. ovmek
musahhariyet: emre boyun eğme halı.
muvafakat: uygunluk.
nebat: bıtkı
nihayet: son
Rabbanî: varlıklan besleyen, buyuten, yetiştıren, sevk ve ıdare eden Allah'a aıt.
rahmet. şefkat ve merhamet etme, acıma, esırgeme
rububıyet. Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç olduğu şeylen vermesi, onlan yetiştırmesı, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesı.
ruy-ı zemin: yeryüzu.
Sanî: her şeyı sanatla yaratan Allah
sena: methetme, ovme, yuceltme
suret: şekıl, bıçım, gorunuş.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şümul: kapıama, kuşarma
taalluk: alakalı, ılgılı olma
taam: yemek, yıyecek gıda
tarz: usul, şekıl, bıçım
teşekkül etmek: meydana gelmek, oluşmak
Vacibu'l-Vücud: varlıgı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu dusunulemeyen, varlıgı zatî, ezelî, ebedî olup vucut taba kalannın en sağlamı, en kuvvetlısı, en esaslısı ve en mukemmelı olan Allah
vahdanıyet. Allah'ın bır oluşu
vahdet. bırlık
vücub-ı vücut: varlıgı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması ımkânsız olmak.
vüs'at: genişlik.
zahir: gorunur, açık.
zemin: yeryüzu
zerre: atom, molekul, en kucuk parça
zîhayat: hayat sahıbı, canlı

Hem bu muvakkat handa ve fânî misafirhanede ve kısa bir zamanda ve az bır ömürde, eşcar ve nebatatın elleriyle, bu kadar kıymettar ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar işaret, belki şahadet eder ki Misafirlerine burada boyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zat-ı Rahîm, bütün ettiği masrafı ve ihsanı, kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyle, yani, bütün mahlûkat tarafından, "Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi idam etti" dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı ulûhıyetini ıskat etmemek ve nıhayetsız rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün muştak dostlanni mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalanndan, elbette ve her hâlde, ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacak abdlerine, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî cennetlerinde, ebedî ve cennete lâyık bır surette meyvedar eşcar ve çiçekli nebatlar ihzar etmiştir Buradakiler ise, müşterilere göstermek ıçin numunelerdir

Hem ağaçlar ve nebatlar, umumen yaprak ve çıçek ve meyvelerinin kelimeleriyle Seni takdis ve tesbih ve tahmit ettikleri gibi, o kelimelerden her birisi dahı aynca Seni takdis eder Hususan meyvelerin bedî bır surette etleri çok muhtelif, sanatları çok acip, çekirdekleri çok harika olarak yapılarak, o yemek tablalarını ağaçların ellerine verip ve nebatlanın başlarına koyarak zîhayat misafirlerine göndermek cıhetinde, lısan-ı hâl olan tesbihatları, zuhurca lısan-ı kâl derecesine çıkar. Bütün onlar Senin mülkünde, Senin kuvvet ve kudretinle, Senin irade ve

masraf: harcama
merhamet: acıma şefkat gosterme, koruma iyilik etme
meyvedar: meyveli
misafirhane: misafirlerin kaldığı yer
muhtelif: çeşıdlı farklı
muvakkat: geçıcı vakıtlı, sureli
mülk: sahıp olunan uzennde tasarruf hakkı bulunulan şey
müştak: çok isteyen, arzu eden.
nebat: bıtkı
nebatat: bıtkıler
netice: sonuç.
nıhayetsız. sonsuz.
nımet. faydalı olan maddî ve manevı şeyler ihsan bagış.
numune: ornek, mısal
ömür: hayat suresi
rahmet. şefkat ve merhamet etme, acıma esırgeme maddî ve manevı nımetler
saltanat-ı uluhiyet. ılahlık saltanatı hâkımıyetı Allah ın ortak kabul etmeyen saltanatı hakımıyetı
sanat. bır şeyi yapmada gosterilen ustalık güzel yapılış.
suret: şekıl bıçım
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tahmit. Allah'a hamd etme Onu ovme şukretme
takdis. Allah ı her turlü kusur ve noksandan uzak tutma temiz ve yuce kabul etme
tesbih: Allah ın şanını yuceltme butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tesbihat: Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun mukemmel sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sozler
umumen: butunuyle
Zat-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahıbi olan Allah
zıhayat. hayat sahıbı canlı
zuhur: ortaya çıkma meydana çıkma

abd: kul
acip: hayret uyandıran.
alem: dünya
bedî: hayret verıcı guzellıkte olan harika
cihet: yon
ebedî: sonsuz hıç bıtmeyen
eşcar: ağaçlar
fevkalade: olağanustu
han: yolcuların misafir olduğu yer dunya
harika: hayret ve hayranlık uyandıran
hazine: kıymetlı şeylenn saklandıgı sağlam yer
hususan: ozellıkle
ıskat etmemek: duşurmemek hukumden kaldırmamak.
ıhsan: ıyılık bagış ikram
ihzar etmek: hazırlamak.
Ikram: gerekli olanı verme deger venp agırlama
inkâr etmek: inanmamak kabul etmemek.
irade: dileme isteme bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yenne getirebilme gucu.
işaret: gosterme bıldırme
keremkâr: ikram eden comert
kıymettar: kıymetlı, degerli.
kudret: guç kuvvet.
layık. uygun yakışır
lisan-ı hâl: hâl dılı bır şeyın durusu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi
lısan-ı kal: soz ile anlatım konuşma dılı
mahlûkat: yaratılmış yaratıklar
mahrumiyet: dilediğini istedigini elde edememe, yoksun kalma

ihsanatınla, Senin rahmet ve hikmetinle musahhardırlar ve Senin her bir emrine mutîdirler.

Ey Şiddet-i Zuhurundan Gizlenmiş ve Ey Kibriya-i Azametinden Tesettur Etmiş Olan Sâni-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm!

Bütün eşcar ve nebatatın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dillenyle ve adediyle, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ederek hamdüsena ederim.

Ey Fâtır-ı Kadîr, Ey Müdebbir-i Hakîm, Ey Mürebbî-i Rahîm!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettım ki

Nasıl nebatat ve eşcar Seni tanıyorlar, Senin Sıfât-ı Kudsiyeni ve Esma-i Husnanı bildiriyorlar. Öyle de, zîhayatlardan ruhlu kısmı olan insan ve hayvanattan hiçbirisi yoktur kı, cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dâhilî ve haricî azalanyla ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bır mizan ve gayet mühım faydalar ile yerleştırilen alât ve duygularıyla ve cesedinde gayet sanatlı bır yapılış ve gayet hikmetlı bir tefrış ve gayet dikkatli bir muvazene içinde konulan cihazat-ı bedeniyesiyle, senin vücub-i vücuduna ve sıfatlannın tahakkukuna şahadet etmesin. Çunkü, bu kadar basîrâne nazik sanat ve şuurkârâne ince hıkmet ve müdebbirâne tam muvazeneye, elbette, kör kuvvet ve şuursuz tabıat ve serseri tesadüf kanşamazlar ve onlann işi olamaz

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
alât: aletler, organlar.
aleyhissalatu vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun mesalinde Peygamberimize yapılan dua.
aza: organ, uzuv.
basîrâne: görerek.
ceset: beden, vücut.
cihazat-ı bedeniye: vücudun cıhazlan, organlan.
cısım: vücut, beden.
dahilî: içe ait, içte olan.
Esma-ı Hüsna: Allah ın güzel isımleri.
eşcar: ağaçlar.
faide: fayda, yarar.
Fatır-ı Kadir: varlıklan farklı fıtratlarda, farklı yaratılış özellıklenyle, benzersiz ve harika şekılde yaratan, her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahıbı Allah.
gayet: son derece, çok.
Halık-ı Rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahıbı, yoktan yaratan Allah.
hamdüsena etmek: şukretmek ve övmek.
harıcî: dışa aıt.
hassas: duyarlı.
hayvanat: hayvanlar.
hıkmet: yüksek bılgı, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde ış görme.
hıkmetli: gayeli ve faydalı, anlamlı ve yerli yerinde.
ihsanat: ikramlar, iyilikler, bağışlar.
iman etmek: manmak.
kibrıya-ı azamet: Allah a has ve aıt olan son derece büyükluk ve kudret.
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve sûresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kusur: eksıklık, noksan.
mızan: ölçü, denge.
muntazam: düzenli, düzgün.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
mutî: itaat eden, söz dinleyen, emre uyan.
muvazene: ölçü, denge.
müdebbırane: her şeyi önceden düşünerek, tedbirli bır şekılde.
Müdebbır-ı Hakım: her şeyi belırlı gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde sevk ve idare eden, hıkmet sahıbı idareci.
mühım: önemli.
Mürebbî-ı Rahîm: çok çok merhametli, terbiye edıcı Allah.
nazik: zarif, ince.
nebatat: bitkiler.
nızam: düzen.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esırgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
sanat: ustalık, hüner, bır şeyi güzel yapmak.
Sanı-ı Hakım: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
sıfat: nıtelıkler, vasıflar.
sıfat-ı kudsiye: Allah ın her türlü kusur ve çırkınlıkten uzak sıfatlan, özellıkleri.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şıddetlı şekılde görünme.
şuur: bılınç.
şuurkarane: şuurluca bılerek ve farkında olarak.
tabıat: doğa, yaratılmış şeylerin tamamı.
tahakkuk: delıl ile ıspat edılme, bır şeyın gerçekliğinin anlaşılması.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğıtme.
tefrış: döşeme, düzenleme.
tesadüf: rastlantı.
tesettür etmek: örtünmek, gizlenmek.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması ımkânsız olmak.
zihayat: hayat sahıbı, canlı.

ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhal içinde muhaldır. Çünkü, o hâlde her bir zerresi, her bir şeyini ve cesedinin teşekkülünü, belki dünyada alâkadar olduğu her şeyini bilecek, görecek, yapabilecek, âdeta İlâh gibi ihatalı bir ilim ve kudreti bulunacak. Sonra, teşkil-i ceset ona havale edilir ve "Kendi kendine oluyor" denilebilir.

Ve heyet-i mecmuasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev'iye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi noktalarda ittifak cihetinde muşahede edilen sikke-i fıtratta birlik ve her bir nev'in efradı simalarında görülen sikke-i hikmette ittihat ve taşede ve icatta beraberlik ve birbirinin içinde bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, Senin vahdetine kat'î şahadette bulunmasın. Ve her bir ferdinde kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmakla, vahidiyet içinde Senin ehadiyetine işareti olmasın.

Hem, nasıl ki insan ile beraber hayvanatın zemininin bütün yüzünde yayılan yüz bin envaı, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve talimat ve itaat ve musahhariyetle ve en küçükten tâ en büyüğe kadar, rububiyetin emirleri intizamla cereyanlarıyla o rububiyetinin derece-i haşmetine; ve gayet çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmakla beraber gayet çabuk yapılmaları ve gayet sanatlı olmakla beraber gayet kolay yapılışlarıyla, kudretinin derece-i azametine delâlet ettikleri gibi, şarktan garba, şimalden cenuba kadar yayılan, mikroptan tâ gergedana kadar, en küçücük sinekten tâ en büyük kuşa

alakadar: alâkalı, ilgili
cenup: güney
cereyan: bir şeyin olması yapılması.
ceset: beden, vücut
cihet: yön
cilve: görünme, akıs, yansıma
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi
derece-i haşmet: ihtişamın ve görkemin derecesi
efrat: fertler, bireyler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
emir: iş, faaliyet, buyruk.
envaı: neviler, türler
fert: birey, şahıs
garb: batı.
gayet: son derece, çok
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma, ısmarlama
hayvanat: hayvanlar
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü
ittifak: birleşme, birlik
ittihat: birleşme, birlik.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar
kat'î: kesin
keyfiyet: durum, nitelik, özellik.
kıymet: değer
kudret: güç, kuvvet.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan
muntazam: düzenli, düzene girmiş
musahhariyet: emre boyun eğme
muşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
nevi: tür, cins.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
sanatlı: ustalıkla ve güzel yapılmış
sikke-i fıtrat: yaratılış muhru, damgası.
sikke-i hikmet: hikmet muhru, faydalı, yaşeli ve yerli yerinde olduğu gösteren muhur
sima: yüz, çehre
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şark: doğu
şimal: kuzey
talimat: eğitimler, öğretimler, yetiştirmeler
teçhiz: cihazlandırma, donatma
teşekkül etmek: meydana gelmek, şekillenmek
teşekkül: meydana gelme, şekillenme
teşkil-i ceset: insan ve hayvan bedenlerinin meydana gelmesi, şekillenmesi.
umum: bütün, hep
vahdet: birlik
vahdet-i cinsiye: cinsteki birlik, aynı cinsten oluş
vahdet-i idare: idarenin tek elden yürütülmesi
vahdet-i nev'iye: türdeki birlik, aynı türden oluş.
vahdet-i tedbir: neticelerini düşünerek idare etmenin tek elden olması
vahidiyet: birlik.
zemin: yer
zerre: maddenin en küçük parçası, atom

kadar bütün onların rızıklarını yetiştiren rahmetinin hadsız vüs'atine; ve her bir emirber nefer gibi vazife-i fıtriyesini yapmak ve zemin yüzü, her baharda güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak cihetiyle, hâkimiyetinin nihayetsız genişliğine kat'î delâlet ederler.

Hem, nasıl ki hayvanattan her birisi, kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-i musağğarı hükmünde, gayet derin bir ilim ve gayet dakik bir hikmetle, karışık eczaları kanştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırmayarak, hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla, ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümulüne, adetlerince işaretler ederler. Öyle de, her bir birer mu'cize-i sanat ve birer harika-i hikmet olacak kadar sanatlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğin ve teşhirini istediğin sanat-ı Rabbanıyenin kemal-ı husnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret ve her birisi, hususan yavrular, gayet nazdar, nazenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatmini cihetiyle, Senin inayetinin gayet şirin cemaline hadsız işaretler ederler.

Ey Rahmanürrahîm, Ey Sadıku'l-Va'di'l-Emîn, ey Malik-i Yevmiddîn!

Senin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmının talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin irşadıyla anladım ki:

aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, mealinde Peygamberimize yapılan dua.
arzu: istek.
bahar: ilk bahar.
cemal: güzellik.
cihet: yön.
dakik: ince ve derin.
delalet etmek: delil olmak, göstermek.
ecza: cüzler, parçalar.
emirber: emre göre hareket eden.
gayet: son derece, çok.
güz: sonbahar.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmedis, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
harika-i hikmet: hikmetin olağanüstü hayret ve hayranlık uyandıran eseri.
hayvanat: hayvanlar.
heves: istek, arzu, zevk.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hususan: özellikle.
hükmünde: gibi.
ihata: kuşatma, sarma.
ilim: bilis, bilgi.
inayet: yardım, lütuf.
irşat: doğru yolu gösterme.
işaret: gösterme, bildirme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar.
kat'î: kesin.
kemal-i hüsün: güzelliğin mükemmelliği.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
Malik-i Yevmiddîn: din gününün sahibi, herkesin dünyada yaptıklarının karşılığını göreceği yer olan âhiretin sahibi olan Allah.
misal-i musaggar: küçültülmüş örnek.
mu'cize-i sanat: sanat mu'cizesi.
nazdar: nazlı.
nazenin: ince, nazlı.
nefer: asker, er.
nihayetsız: sonsuz.
noksan: eksiklik.
nüsha: birbirinin aynısı olan yazılı şeylerden her biri, yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
ordugâh: ordunun konakladığı yer.
Rahmanü'r-Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan ve şefkatle bütün varlıkların rızıklarını veren Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, nimetlendirme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler.
Sadıku'l-Va'di'l-Emîn: vaat ve sözünde mutlaka duran, vadinin doğruluğundan emin olunan Allah.
sanat: ustalık, hüner, marifet.
sanat-ı Rabbanıye: her şeyi kendi ölçüleri içersinde terbiye eden Allah'ın sanatı.
sehiv: hata, yanlış.
suret: şekil, biçim.
şümul: kaplama, kuşatma.
taht-ı silâh: silâh altı.
talim: öğretme, eğitme.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
terhis edilme: vazifelerine son verilme.
teşhir: sergileme, gösterme.
vazife-i fıtriye: yaratılıştan gelen görev.
vüs'at: genişlik.
zemin: yer.

Madem kâinatın en müntehap neticesi hayattır ve hayatın en müntehap hülâsası ruhtur ve zîruhun en müntehap kısmı zîşuurdur ve zîşuurun en camii insandır; ve bütün kâinat ise, hayata musahhardır ve onun için çalışıyor; ve zîhayatlar zîruhlara musahhardır, onlar için dünyaya gönderiliyorlar, ve zîruhlar insanlara musahhardır, onlara yardım ediyorlar; ve insanlar fıtraten Hâlık'ını pek ciddî severler ve Hâlık'lan onları hem sever, hem kendini onlara her vesile ile sevdirir; ve insanın istidadı ve cihazat-ı maneviyesi başka bir bâkî âleme ve ebedî bir hayata bakıyor, ve insanın kalbi ve şuuru bütün kuvvetiyle beka ıstıyor ve lısanı hadsız dualarıyla beka için Hâlık'ına yalvarıyor; elbette ve her hâlde, o çok seven ve sevilen ve mahbup ve muhip olan insanlan, dirilmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaratılmış iken, ebedî bir adavetle gücendirmek olamaz ve kabil değildir. Belki başka bir ebedî âlemde mes'udâne yaşaması hikmetiyle, bu dünyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecellî eden isimlerin bu fânî ve kısa hayattaki cilveleriyle, âlem-i bekada onların âyinesi olan insanlann, ebedî cilvelerine mazhar olacaklanna işaret ederler.

Evet, Ebedî'nin sadık dostu, ebedî olacak, ve Bâkî'nin ayine-i zîşuuru, bâkî olmak lâzım gelir.

Hayvanlann ruhlan bâkî kalacağını ve hüdhüd-i Süleymanî (AS) ve nemli ve naka-i Salih (AS) ve kelb-i Ashab-ı Kehf gibi bazı efrad-ı mahsusa, hem ruhu, hem

adavet: düşmanlık.
âlem: dünya.
alem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
ayine: ayna
âyine-i zişuur: şuur sahibi ayna, bilinçli ayna
bâki: sonsuz, devamlı, kalıcı
beka: sonsuzluk, devamlılık, varlığı devam ettirme
camı: pek çok manaları ve hakikatleri kendinde toplayan, bir çok şeyle alâkalı olan
ciddî: gerçek, hakikat.
cihazat-ı maneviye: manevî cihazlar, hisler ve duygular
cilve: yansıma, görünme.
dua: Allah'a yalvarma, isteme
ebedi: sonsuz, sonu olmayan.
efrad-ı mahsusa: özel fertler.
fani: geçici, ölümlü.
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından
hadsız: sınırsız, sonsuz
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah
hikmet: gaye, maksat, sebep
hüdhüd-i Süleymanî: Hz. Süleyman'ın haberleşme vasıtası olarak kullandığı kuş
hülasa: öz, özet.
istidat: kabiliyet, yetenek
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
kabil: mümkün
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kelb-i Ashab-ı Kehf: Ashab-ı Kehf'in Kıtmir isimli köpeği
lisan: dil
mahbup: sevilen.
mazhar olmak: kavuşmak, erişmek.
mes'udâne: mutlu bir şekilde.
muhabbet: sevgi, sevme
muhip: seven
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
müntehap: seçilmiş.
müntehap: seçilmiş
naka-i Salih: Hz. Salih'in devesi
nemli: karınca.
netice: sonuç.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan
şuur: bilinç, anlayış
tecelli etmek: görünmek, belirmek.
vesile: sebep, vasıta, yol
zihayat: hayat sahibi, canlı
zıruh: ruh sahibi, canlı
zişuur: şuur sahibi, şuurlu anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip

cesediyle bâkî âleme gideceği ve her bir nev'in ara sıra ıstımal için bir tek cesedi bulunacağı, rivayat-ı sahıhadan [1] anlaşılmakla beraber; hikmet ve hakikat, hem rahmet ve rububiyet oyle ıktiza ederler.

Ey Kadîr-i Kayyum!

Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur, Senin mülkünde, yalnız Senin kuvvet ve kudretinle ve ancak Senın irade ve tedbirinle ve rahmet ve hikmetinle, rububiyetinin emirlerine teshir ve fıtrî vazifelerle tavzıf edilmişler. Ve bir kısmı, insanın kuvveti ve galebesi için değil, belkı fıtraten insanın zaafı ve aczi için, rahmet tarafından ona musahhar olmuşlar. Ve lısan-ı hâl ve lısan-ı kâl ıle Sâni'lennı ve Ma'bud'lannı kusurdan, şerikten takdis ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, her biri ibadet-i mahsusasını yapıyorlar.

Ey Şiddet-i Zuhurundan Gizlenmiş ve Ey Azamet-ı Kibriyasından Perdelenmiş Olan Zat-ı Akdes!

Bütün zîruhların tesbîhatıyla Seni takdis etmek niyet edip, [2] سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ diyorum.

Yâ Rabbe'l-Âlemîn, Yâ İlâhe'l-Evvelîne ve'l-Âhirîn, Yâ Rabbe's-Semavâtı ve'l-Aradîn!

Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâmın talımıyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki:

1. Musned-i Firdevs, 5:476; Cem'ü l-Fevâid, 2:748.
2. Senı tenzıh edenz ey her canlı şeyı sudan Yaratanı (Dua, Enbıya Suresı, 30. ayetten ıktıbas.)

acz: güçsuzluk, kuvvetsızlık.
aleyhıssalatu vesselam: salat ve selam onun uzenne olsun.
azamet-i kıbrıya: Allah'ın kendıne has heybet ve haşmetının buyüklüğü.
bakı: sonsuz, sonu olmayan.
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
fıtrî: yaratılıştan gelen, doğal.
galebe: ustun gelme.
hamd etmek: Allah'ı ovmek, Ona şukretmek.
hikmet: yuksek bılgı, gayeli, faydalı, anlamlı ve yerlı yennde ış görme.
ibadet-i mahsusa: her bır varlıgın kendısıne has ıbadetı, kullugu.
ıktıza etmek: gerektırmek.
İlahe'l-Evvelîne ve'l-Âhırın: öncekılerın ve sonrakılerın, once gelıp gıdenlerın ve sonra gelecek olanların ılâhı olan Allah.
irade: dıleme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebılme ve bu karan yerınne getırebılme gucu.
ıstımal: kullanma.
Kadir-i Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yarattıklarını ayakta varlık alemınde tutan, her şeye gucu yeten sonsuz güç ve kuvvet sahıbı Allah.
lısan-ı hâl: hâl dılı, bır şeyın durusu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi.
lısan-ı kal: söz ıle anlatım, konuşma dılı.
Ma'bud: kendısıne ıbadet edılen, tapınılan, kulluk edılen Allah.
musahhar olmak: boyun eğmek, emrine gırmek.
mülk: sahıp olunan uzennde tasarruf hakkı bulunulan şey.
nevi: tur, cıns.
nimet: Allah'ın verdıgı, faydalı olan maddı ve manevî şeyler.
Rabbe'l-Âlemîn: alemlerın Rabbı, butun alemlen uyum ıçınde sevk ve ıdare eden Allah.
Rabbe's-Semavâtı ve'l-Aradîn: yerlenn ve goklerın Rabbı olan Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esırgeme.
Resul-ı Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
rivayat-ı sahıha: Peygambenmızden dogru olarak nakledılmiş rivayetler, sozler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç olduğu şeylerı vermesı, onlan yetıştırmesı, uyum ıçınde sevk ve ıdare etmesı.
Sâni: her şeyı sanatla yaratan Allah.
serik: ortak.
şıddet-i zuhur: çok kuvvetlı ve şıddetlı şekılde gorunme.
şukür: Allah'ın verdıgı nımetlere karşı memnunluğunu ifade etme.
takdis: Allah'ı her turlu kusur ve noksandan uzak tutma, temız ve yuce kabul etme.
talım: ogretme, egıtme.
tavzıf edılmek: gorevlendırılmek.
tedbir: netıcelennı düşunerek ıdare etme, çekıp çevırme.
tesbıhat: Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun mukemmel sıfatlara sahıp olduğunu ifade eden sozler.
teshir: boyun egdırme, ıtaat ettırme.
zaaf: zayıflık.
Zat-ı Akdes: her turlu kusur ve noksandan uzak olan Zat, Allah.
zîhayat: hayat sahıbı, canlı.
zıruh: ruh sahıbı.
zışuur: şuurlu anlama, tanıma, kavrama gucune sahıp.

Nasıl sema, feza, arz, ber ve bahir, şecer, nebat, hayvan, efradıyla, eczasıyla, zerratıyla Seni bilıyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şahadet ve delâlet ve işaret edıyorlar; öyle de, kâinatın hülâsası olan zîhayat ve zîhayatın hülâsası olan insan ve insanın hulâsası olan enbiya, evliya, asfiyanın hülâsası olan kalblerinin ve akıllarının müşahedat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla, yüzer icma ve yüzer tevatür kuvvetinde bir kat'iyetle Senin vücub-i vücuduna ve Senin vahdaniyet ve ehadiyetine şahadet edip ihbar edıyorlar. Mu'cizat ve keramat ve yakinî bürhanlanyla, haberlerini ispat ediyorlar.

Evet, kalblerde, perde-i gaypta ihtar edici bir Zata bakan hiçbir hatırat-ı gaybiye ve ilham edici bir Zata baktıran hıçbir ilhamat-ı sadıka, ve hakkalyakın suretinde sıfât-ı kudsiye ve Esma-i Hüsnanı keşfeden hiçbir itikad-ı yakine, ve enbıya ve evlıyada bir Vacibü'l-Vucud'un envarını aynelyakin ile müşahede eden hiçbır nuranî kalb; ve asfiya ve sıddıkîn de bir Hâlık-ı Külli Şey'in ayat-ı vücubunu ve berahın-i vahdetini ilmelyakin ile tasdık eden, ispat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki, Senin vücub-i vücuduna ve sıfât-ı kudsiyene ve Senin vahdetine ve ehadiyetine ve Esma-i Husnana şahadet etmesin, delâleti bulunmasın ve işareti olmasın. Ve bilhassa, bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve sıddıkînin imamı ve reisi ve hülasası olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ihbarını tasdık eden hiçbir mu'cizat-ı bâhiresi ve hakkaniyetini gösteren hiçbir hakikat-i âliyesi ve bütün mukaddes ve hakikatli kitapların hülâsatü'l-hülâsası olan

aleyhissalatu vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan kemalat ve takva sahibi âlim zatlar
âyat-ı vücup: varlığı vacip ve mutlaka gerekli olan Allah'ın ayetleri delilleri
aynelyakin: görür derecede kesin olarak bilme inanma
bahir: deniz
ber: kara yer toprak.
berahin-i vahdet: birlik delilleri
bürhan: delil ispat vasıtası
delâlet: delil olma gösterme
ecza: cüzler parçalar.
efrat: fertler bireyler
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi
enbıya: peygamberler
envar: nurlar
Esma-ı Husna: Allah'ın güzel isimleri
hakikat-ı âliye: yüce ve yüksek hakikat.
hakkalyakin: yaşayarak bilme bilginin en kesin halı.
hakkaniyet: haktan ve doğruluktan ayrılmamak.
Hâlık-ı Küllî Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah
hatırat-ı gaybiye: görülemeyen bilinemeyen âlemden kalbe gelen fikirler bilgiler
hülasatü'l-hülasa: özünün özü
icma: fikir birliği
ihbar: haber verme
ihtar etmek: hatırlatmak.
ilham: Allah'tan kalbe ve zihne indirilen manâ
ilhamat: ilhamlar Allah'tan kalbe ve zihne indirilen manalar
ilhamat-ı sadıka: Allah tarafından kalbe ve zihne indirilen doğru manalar
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme
istihracat: bir şeyden bir şey, bir sonuç bir manâ çıkarma
işaret: gösterme bildirme
itıkad-ı yakın: şüphesiz ve kesin olarak bilme
kat'iyet: kesinlik.
keramat: kerametler Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü hal ve hareketler
keşfiyat: keşfler Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma bir sırrı öğrenme
mu'cizat: mu'cizeler Peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketler
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
münevver: nurlanmış, aydınlanmış
müşahedat: gözlemler görülen şeyler
müşahede etmek: görmek, şahit olmak
nebat: bitki
nuranî: nurlu aydınlık parlak.
perde-i gayp: gayp perdesi görünmeyen âlemlerin görülmesini engelleyen perde
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber Hz Muhammed (asm)
sıddıkîn: samimiyetle iman edip bunun gereğini tam olarak yerine getirenler
sıfât-ı kudsiye: Allah'ın kusursuz olan kutsal sıfatları
suret: şekil biçim
şecer: ağaç.
tasdık eden: doğruluğunu kabul eden onaylayan
tevatür: bir haberin yalan söylemeleri mümkün olmayan bir topluluk tarafından aktarılması.
Vacibü'l-Vucud: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen varlığı Zatı ezelî, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı en kuvvetlisi en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vahdet: birlik.
vücub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak olmaması imkânsız olmak.
yakinî: şüphe edilmeyecek derecede kesin bir şekilde
zerrat: zerreler en küçük parçalar, atomlar

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hiçbir ayet-i tevhidiye-i kàtıası ve mesaıl-i imaniyeden hiçbır mesele-ı kudsıyesi yoktur ki, Senin vucub-ı vucuduna ve kudsî sıfatlarına ve Senin vahdetine ve ehadıyetine ve esma ve sıfâtına şahadet etmesin ve delâleti olmasın ve işareti bulunmasın.

Hem, nasıl ki bütün o yüz bınler muhbir-i sadıklar, mu'cızatlarına ve keramatlarına ve hüccetlerine ıstınat ederek Senin varlığına ve birliğine şahadet ederler; öyle de, her şeye muhit olan Arş-ı Azamın külliyat-ı umurunu idareden tâ kalbin gayet gızli ve cüz'î hatıratını ve arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar, cereyan eden rububiyetinin derece-i haşmetini ve gözümüz önünde hadsız muhtelif eşyayı birden icat eden, hiçbır fıl bir fıile, bır ış bır ışe mânı olmadan en büyuk bır şeyi en küçük bır sinek gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini icma ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve ispat ediyorlar.

Hem, nasıl ki bu kâinatı, zîruha, hususan ınsana mukemmel bir saray hukmune getiren ve cenneti ve saadet-i ebediyeyi cin ve inse ihzar eden ve en küçük bir zîhayatı unutmayan ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltifine çalışan rahmetinin hadsız genişlığini ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün enva-ı mahlûkatı emirlerine itaat ettiren ve teshir ve tavzif eden hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atini haber vererek, mu'cizat ve hüccetleriyle ispat ederler; oyle de, kâinatı eczalan adedince risaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebir hukmune getiren ve

aciz: güçsüz
Arş-ı Azam: en buyuk arş. Allah ın buyuklugunun tecelli ettigi yuceler yucesi ilâhî makam
arzu: istek.
ayet-i tevhidiye-i katıa: Allah ın birligini gosteren kesin ayeti, delili
cüz'i: küçuk.
delalet: delil olma, gosterme
derece-i azamet: buyuklüğün derecesi
derece-i haşmet: buyuklük ve ihtişamın derecesi.
dua: Allah a yalvarma, isteme
ecza: cuzler, parçalar, bolumler
ehadiyet: Allah ın her bir şeyde birligini gostermesi
enva-ı mahlukat: yaratıkların turleri, çesitleri, çeşit çeşit yaratıklar.
esma: isimler, adlar
fiil: ış, oluş, hareket.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakimiyet: hukmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme
hatırat: hatıralar, hatırlananlar
hususan: ozellikle
hüccet: delil.
icat etmek: vucuda getirmek, yoktan yaratmak.
icma: fikir birliği
idare: yonetme, çekip çevirme.
ihbar: haber verme
ihzar etmek: hazırlamak.
ilân: açıklama, herkese duyurma
ins: insanlar
ispat etmek: doğruyu delillerle ortaya koymak.
ıstınat etmek: dayanmak.
işaret: gosterme, bildirme
itaat ettirmek: emre uydurmak.
ittifak: birleşme.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar.
keramat: kerametler, Allah ın velî kullarında görulen olağanustu hal ve hareketler
kitab-ı kebir: buyuk kitap
kudret: güç, kuvvet
kudsi: kutsal, yuce, kusursuz.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân
külliyat-ı umur: işlerin tamamı, butunu
mani: engel
mesaıl-ı imaniye: imanî meseleler
mesele-i kudsıye: kutsal mesele.
mu'cizat: mu'cizeler. Peygamberler tarafından ortaya konulan olağanustu hal ve hareketler
muhbir-i sadık: doğru sozlu, haber veren
muhit: her şeyi kuşatan ve saran
muhtelif: çeşitli, farklı
nihayetsiz: sonsuz
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
risale: belirli bir konuda yazılmış kuçuk kitap
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlıga muhtaç olduğu şeylen vermesi, onlan yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, Cennet hayatı
seyyarat: gezegenler
sıfat: nitelik, vasıf
sıfat: nitelik, vasıf.
şahadet: şahıtlık, tanıklık
taltıf: iyilikle gonul alma, gonul okşama
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tavzif: vazifelendirme, gorevlendirme
teshir: boyun eğdirme, itaat ettirme
vahdet: birlik.
vucub-ı vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkansız olmak.
vüs'at: genişlik
zerrat: zerreler, en küçuk parçalar, atomlar
zihayat: hayat sahibi, canlı
ziruh: ruh sahibi.

Levh-i Mahfuzun defterleri olan *İmam-ı Mübin* ve *Kitab-ı Mübin*'de bütün mevcudatın bütün serguzeştlerini kaydedip yazan ve umum çekirdeklerde umum ağaçlarının fihristelerini ve programlarını ve zîşuurun başlarında bütün kuvve-i hafızalarda sahiplennin tarihçe-i hayatlannı yanlışsız, muntazaman yazdıran ilminin her şeye ihatasına ve her bır mevcuda çok hikmetleri takan, hatta her bır ağaçta meyveleri sayısınca neticeleri verdiren ve her bir zîhayatta azaları, belki eczalan ve hüceyratları adedince maslahatlan takip eden, hatta insanın lısanını çok vazıfelerde tavzif etmekle beraber, taamlann tatları adedince, zevkî olan mizancıklar ile teçhiz ettiren hikmet-i kudsıyenin her bir şeye şumulune, hem, bu dünyada numuneleri gorülen celâlî ve cemalî isımlerinin tecellilen, daha parlak bir surette ebedülâbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde numunelen muşahede edilen ıhsanatının daha şaşaalı bir surette dâr-ı saadette istimrarına ve bekasına ve bu dünyada onlan goren müştaklann ebedde dahi refakatlerine ve beraber bulunmalanna bilicma, bilittifak şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cizat-ı bâhıresine ve âyât-ı kàtıasına istinaden, başta Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün ervah-ı neyyıre ashabı olan enbıyalar ve kulûb-ı nuranıye aktabı olan evliyalar ve ukul-ı munevvere erbabı olan asfıyalar, bütün suhuf ve kütüb-ı mukaddesede Senin çok tekrar ile ettiğin vaatlenne ve tehditlenne ıstınaden ve Senın kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celâl ve cemalin gibi kudsî

aktap: kutuplar, buyuk zatlar
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun uzenne olsun Kur an-ı Hakîm her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur an
asfiya: Peygambenmızın yolundan giden onun gayelennı hayata geçırmeye çalışan kemalât ve takva sahıbı alım zatlar
ashap: sahipler
ayat-ı katıa: kesin deliller
aza: organ.
beka: devamlılık sonsuzluk.
bilcma: toplu halde butunuyle
bilittifak: ittıfakla beraberce birlikte
celal: buyukluk, yuceelik, haşmet.
celalî isimler: Allah ın celâl buyukluk haşmet ululuk gosteren ısımlen
cemal: guzellik, lutuf ıhsan.
cemalı ısımler: Allah ın guzellık, lutuf ıhsan gosteren ısımlen
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yerı Cennet
delalet: delıl olma gosterme
ebed: sonsuzluk.
ebedulabad: sonsuzlukların sonsuzluğu ahıret, ebedî hayat.
ecza: cuzler parcalar
enbıya: peygamberler
erbap: sahıpler.
ervah-ı neyyıre: nur saçan ruhlar.
fânı: geçıcı olumlu
fihriste: bir şeym içınde nelenn bulunduğunu sırayla gosteren lıste
hikmet: yuksek bılgı gayelı faydalı anlamlı yerlı yennde ış gorme.
hikmet-i kudsiye: kutsal kusursuz ve eksıksız hikmet
huceyrat: hucreler hucrecıkler
ihata: kuşatma sarma
ihsanat: iyilikler bagışlar, lutuflar
imam-ı Mübin: gayp âlemine yanı geçmış ve geleceğe bakan gorunen vucuda değil asla nesle ve koke ve tohuma bakan Ilahi emrm bir nevı unvanı her hangi bır şeyin butun ozelliklerinin yaratıcının ılmındekı plan ve programının kaydı.
inayet: yardım
istimrar: devamlılık.
istinaden: dayanarak.
Kitab-ı Mübin: her hangi bır şeyın yaratıcının ılmındekı plan ve programa gore gerçekleşme vucut bulması kaydı kâınattakı olaylan nızam ve intizam ıçınde cereyan ettıren kudret kitabı.
kulub-ı nuranıye: nurlu, aydınlık kalpler
kuvve-i hafıza: ezberleme kabıliyetı hafıza duygusu
kütüb-ı mukaddese: kutsal kıtaplar
Levh-i Mahfuz: olmuş ve olacak her şeyın butun ayrıntılarıyla yazıldıgı kader levhası
maslahat: fayda maksat.
mevcudat: yaratılmış olan şeylerın tamamı varlıklar
mizancık: olçucuk.
mu cizat-ı bahıre: apaçık mu cizeler.
müşahede edilmek: gorulmek seyredılmek
muştak: cok isteyen arzu eden
rahmet: şefkat ve merhamet etme acıma esırgeme
refakat: arkadaşlık beraberlik
Resul-ı Ekrem: cok comert, kerım olan peygamber Hz. Muhammed (asm)
sergüzeşt: başa gelen hâller macералar
suhuf: sahıfeler
suret: şekıl bıçım
şahadet: şahıdlık, tanıklık.
şaşaalı: parlak.
şümul: kaplama, ıçine alma.
taam: yemek yıyecek, gıda
tarihçe-i hayat: bıyografi
tavzif: vazıfelendırme gorevlendırme.
tecelli: gorunme, yansıma
teçhiz ettırmek: donatmak.
ukul-ı münevvere: nurlu aydınlanmış akıllar
zihayat: hayat sahıbı canlılar
zîşuur: şuur sahıbı şuurlu

sıfatlarına ve şe'nlerine ve izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden ve keşfiyat ve müşahedat ve ilmelyakin ıtıkatlarıyla, saadet-i ebediyeyi cın ve ınse müjdeliyorlar ve ehl-i dalâlet için cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm, Ey Rahman-ı Rahîm, Ey Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm, Ey İzzet ve Azamet ve Celâl Sahibi Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını ve bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını tekzip edip, saltanat-ı rububiyetinin kat'î muktezıyatını ve sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve ıtaatle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının hadsiz dualarını ve davalarını reddederek, küfür ve isyan ile ve Seni vaadında tekzıp etmekle Senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalâlet ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüz bin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Boyle nıhayetsız bır zulumden, bir çirkinlikten Senin nihayetsiz adaletini ve cemalini ve rahmetini takdis ediyorum,

(1) سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ayetini vucudumun bütün zerratı adedince söylemek istiyorum.

Belki Senin o sadık elçilerin ve doğru dellâl-ı saltanatının hakkalyakin, aynelyakin, ilmelyakin suretinde

1. Allah onların söyledikleri şeylerden pek münezzehtir ve pek büyük bir yücelikle yücedir (İsra Suresi 43.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
alî: yüce, yüksek
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
aynelyakin: görür derecede kesin olarak bilme, inanma
azamet: büyükluk.
azamet-i kibriya: haşmetin bü yüklüğü
celâl: büyüklük, yücelik, haşmet.
cemal: güzellik.
dava: takip edilen fikir, iddia
dellâl-ı saltanat: saltanatın hâkimiyetinin ilancısı
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar
ehl-i küfür: kâfirler, inkârcılar, inançsızlar
hakkalyakin: yaşayarak bilme bilginin en kesin hâli.
haşir: kıyametten sonra olan bütün varlıkların dirilıtılıp Allah'ın huzurunda toplanmaları
haysiyet: itibar, şeref
ibad: kullar
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iman etmek: inanmak, ıtıkat etmek
ins: insanlar
ıtaat: söz dinleme, emre uyma
ıtıkat: inanma, inanç.
itimaden: güvenerek.
izzet: şeref, üstünlük.
izzet-i celâl: büyüklüğün izzeti ve şerefi
Kadir-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah.
Kahhar-i Zülcelâl: kayıtsız şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyükluk sahibi Allah
keşfiyat: keşifler. Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sırrı öğrenme
küfür: Allah'ı inkar etme, inançsızlık
mukaddes: kutsal, ayıp ve noksanlardan uzak.
muktezıyat: gerekliliklerı, gerektiren şeyler
müjde: sevindirici iyi haber
münezzeh: kusur ve noksanlıktan uzak ve temiz olan
müşahedat: gözlemler, görülen şeyler
müteessir: etkilenmiş
Rahmân-ı Rahîm: dünya ve âhirette yararlı varlıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, Cennet hayatı
sadık: doğru, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm: vaadinde ve sözünde mutlaka duran, cömertlik ve ikram sahibi olan Allah
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti
sıfat: nitelikler, vasıflar
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şefkat-i rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın şefkatı.
şe'n: Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan mukaddes özellik.
şuunat: şuunlar. Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan mukaddes özellikler
takdis etme: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz bilme
tekzıp etmek: yalanlamak.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
zerrat: zerreler, en küçük parçalar, atomlar.

Senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekada ihsanatının defînelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadet, ışaret, beşaret ederler. Ve bütün hakıkatlerin mercii ve güneşi ve hamîsi olan Hak isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, Senin ibadına ders veriyorlar.

Ey Rabbu'l-Enbiya ve's-Siddıkîn!

Bütün onlar Senin mülkünde, Senin emrin ve kudretin ile, Senin irade ve tedbirin ile, Senin ilmin ve hikmetin ile musahhar ve muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmit, tehlil ile, kure-i arzı bir zıkırhane-i azam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler.

Yâ Rabbi ve Yâ Rabbu's-Semavatı ve'l-Aradîn, Yâ Hâlıkî ve Yâ Hâlık-ı Kullı Şey!

Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilâtıyla ve bütün mahlûkatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana musahhar eyle. Ve matlûbumu bana musahhar kıl. Kur'ân'a ve imana hizmet için, insanların kalblerini Risale-i Nur'a musahhar yap. Ve bana ve ihvanıma iman-ı kâmil ve hüsn-ı hatıme ver.

Hazret-i Musa Aleyhisselâma denizi ve Hazret-i İbrahım Aleyhisselâma ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhisselâma dağı, demiri ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâma

alem-i beka: sonsuzluk alemi, ahıret
aleyhisselam: selam onun üzerine olsun
beşaret etmek: müjdelemek, sevindirici haber vermek.
cilve: görünme, yansıma
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, Cennet.
define: hazine
Hak: varlıgı hak olan ve her hakkın sahıbı olan anlamında Allah ın ismi
hakıkat: gerçek, doğru
hakıkat-ı ekber-ı haşriye: en büyük dırılış hakıkatı
hâkimiyet. hukmedış, kontrol ve emir altında bulundurma, ıtaat ettırme
hamı: koruyan, sahıp çıkan, gozeten
harika: olaganüstü, hayranlık uyandıran
hikmet. yuksek bılgı, gayelı, faydalı, anlamlı yerli yerinde ış gorme
hukmunde: yerinde, degerinde
hüsn-ı hatıme. guzel son, imanla olme
ibad: kullar
ihsanat. iyılıkler, bağışlar, lutuflar
ihvan: kardeşler
ılım: bılış, bılgı
iman etmek. inanmak, itikat etmek
iman-ı kamil: mukemmel ıman
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu karan yerine getirebilme gucu
iradet: irade, istek, dileme
işaret: gösterme, bildirme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütun alemler, varlıklar
keyfiyat: durumlar, haller
kudret: guç, kuvvet
kure-i arz: dunya, yeryuzu
mahlukat: yaratıklar, yaratılmışlar
matlup: istenen, arzu edilen.
mercı: kaynak, baş vurulacak yer
mescid-i ekber: en buyuk mescit.
musahhar: boyun eğdırilmiş, emre verilmiş, ıtaatkar
muvazzaf: vazıfelı, gorevlı
mulk: sahıp olunan uzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey
muştemilat: ıçındekıler, bir şeyin ıçınde bulunanlar
nefis: kotu vasıflar, nıtelıklen kendısınde toplayan, yılıkten alıkoyan, kotulüğe sevk eden güç.
Rabbu l-Enbiya ve's-Siddıkın: peygamberlerin ve dogruluk sahıbı buyuk zatların Rabbı olan Allah
rahmet. şefkat ve merhamet etme, acıma, esırgeme
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şua: ışık kaynagından uzanan ışık demetı
tahmit. Allah a hamd etme, onu overe, şukretme
takdis: Allah ı her turlu kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yuce kabul etme.
tedbir: netıcelerını dusunerek ıdare etme, çekip çevirme
tehlil: "La ilahe illallah" sozunun tekrar edılmesı
tekbir: "Allah en buyuktur" manasına gelen "Allahu Ekber" sozunu soyleme
teshir etmek. ıtaat ettırmek, boyun egdırmek.
uhrevi: ahırete dair, otekı dunyaya aıt.
ya Halık-ı Kullı Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah!
yâ Hâlıkı: ey yaratıcım!
yâ Rabbe's-Semavatı ve'l-Aradın: ey yerlerin ve goklerin Rabbı olan Allah!
yâ Rabbi: ey butun varlıkları terbiye ve ıdare eden Rabbım!
zemin: yeryuzu
zıkırhane-i azam: en buyuk zıkır yerı
zuhur etmek. ortaya çıkmak, gorunmek

cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma şems ve kameri teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalbleri ve akılları musahhar kıl. Ve beni ve Risale-i Nur Talebelerini, nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennetü'l-Firdevs'te mes'ut kıl. Âmin, âmin, âmin.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[1]

وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ[2]

❁ ❁ ❁

Kur'ân'dan ve münacat-ı Nebeviye olan Cevşenü'l-Kebir'den aldığım bu dersimi, bir ibadet-i tefekkuriye olarak, Rabb-i Rahîm'imin dergâhına arz etmekte kusur etmişsem, kusurumun affı için, Kur'ân'ı ve Cevşenu'l-Kebir'i şefaatçi ederek, rahmetinden, affımı niyaz ediyorum.

Said Nursî

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hıçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

2. Duaları ise şu sözlerle sona erer: "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur." (Yunus Suresi, 10.)

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun; mesâlinde Peygamberimize yapılan dua.
âmin: "Ya Rabb! Öyle olsun, kabul eyle!" manasında duadan sonra söylenir.
arz etmek: sunmak.
Cennetü'l-Firdevs: altıncı Cennet tabakası.
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh. Peygamberimize gelen, içinde Allah'ın isimleri bulunan büyük ve önemli bir dua.
dergâh: makam, büyük bir huzura girilecek kapı.
ins: insanlar.
kabir: mezar.
kamer: ay.
kusur: hata, eksiklik.
mes'ut: mutlu, saadetli.
musahhar: boyun eğdirilmiş, emre verilmiş, itaatkâr.
münacat-ı Nebeviye: Peygamberimize ait dua.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, iyilikten alıkoyan, kötülüğe sevk eden güç.
niyaz etmek: yalvarmak, yakarmak, dua etmek.
Rabb-i Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi, her şeyi terbiye ve idare eden Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
şefaat: af ve bağışlanma için sebep ve vesile olan.
şem's: güneş.
şer: kötülük.
talebe: öğrenci.
teshir: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.

* Dorduncu Şua, Kastamonu'da 1938'de Turkçe olarak telif edilmiştir.

Dördüncü Şua

Manen ve rütbeten Beşinci Lem'a ve sureten ve makamen Otuz Birinci Mektubun Otuz Birinci Lem'asının kıymettar Dördüncü Şuaı ve ayet-ı hasbıyenın muhim bir nuktesıdır.

İHTAR: *Rısale-ı Nur, sair kitaplara muhalif olarak başta perdeli gıdıyor, gıttıkçe ınkışaf eder. Hususan bu rısalede, Birinci Mertebe çok kıymettar bir hakıkat olmakla beraber çok ince ve derindir. Hem, bu Birinci Mertebe bana mahsus gayet ehemmıyetlı bır muhakeme-ı hıssî ve gayet ruhlu bir muamele-ı ımanî ve gayet gizlı bir mukâleme-i kalbî suretinde mütenevvı ve derin dertlerime şıfa olarak tebaruz etmış. Bana tam tevafuk eden tam hıssedebilir, yoksa, tam zevk edemez.*

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (1)

Bir zaman, ehl-i dünya beni her şeyden tecrit ettiklerinden beş çeşit gurbetlere düşmüştüm. Ve ihtiyarlık zamanımda kısmen teessürattan gelen beş nev'î hastalıklara ginftar olmuştum.

Sıkıntıdan gelen bır gafletle Rısale-ı Nur'un tesellı verıcı ve medet edıcı envarına bakmayarak doğrudan

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Allah bize yeter. O ne güzel vekıldır. (Âl-i İmran Süresi: 173.)

ayet-ı hasbıye: Allah bize yeter. O ne güzel vekıldır' manasındakı "Hasbunallahu ve nı'me'l vekîl" ayet-ı kerîmesı
ehemmıyetlı: onemlı
ehl-ı dunya: dunyaya bağlı, dunya adamı, ahıreti dusunmeyen
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
gaflet: dıkkatsızlık, endışesızlık, Allah'tan uzaklaşıp nefsın arzularına dalmak.
gayet: son derece
giriftar: tutkun, duşkun, muptela
gurbet: garıplık, yabancılık.
hakıkat: gerçek
hususan: bılhassa, ozellıkle.
ıhtar: hatırlatma, uyarı
ınkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma
kısmen: kısmı olarak, bazı yonden
kıymettar: kıymetlı, degerlı.
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
makamen: makam ıtıbarıyla
manen: mana bakımından manaca
medet: mayet, yardım, ımdat.
mertebe: derece, basamak
muamele-i ımanî: ımana dayalı davranış.
muhakeme-i hıssî: hısse dayalı dusunme, akıl yurutme.
muhalif: zıt, karşıt.
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
mukâleme-i kalbî: kalbe dayalı konuşma
mutenevvı: aynı cinsten olmayan, nevı nevı, çeşıt çeşıt.
nevı: çeşıt, tur
nükte: ince manalı, dusundurucu soz
rütbeten: rutbe olarak, rutbe bakımından
sâir: dıger, başka, otekı
suret: bıçım, tarz
sureten: suret olarak, gorunuş ıtıbarıyla, şekılce, şekıl olarak.
tebaruz: bellı olma, gorunme, barız hale gelme
tecrıt: bır kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ılışkısını kesme
teessürat: teessurler, kederler, uzuntuler, elemler, acılar
teselli: avutma, acısını dindirme.
tevafuk: uyma, uyguntuk, bırbırıne denk gelme

doğruya kalbime baktım ve ruhumu aradım. Gördüm ki; gayet kuvvetli bir aşk-ı beka ve şedit bir muhabbet-i vücut ve büyük bir iştiyak-ı hayat ve hadsiz bir acz ve nihayetsiz bir fakr bende hükmediyorlar. Hâlbuki muthiş bir fenâ o bekayı söndürüyor. O hâletimde yanık bir şairin dediği gibi dedim:

Dil bekası, hak fenâsı istedi mülk-i tenim.

Bir devasız derde düştüm, ah kı Lokman bihaber!

Me'yusâne başımı eğdim. Birden,

(1) حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayeti imdadıma geldi, dedi: "Beni dikkatle oku." Ben günde beş yüz defa okudum. Benim için aynelyakın suretinde inkişaf eden çok kıymettar envarından bir kısmını ve yalnız dokuz nurunu ve mertebesini icmalen yazıp, eskiden aynelyakin ile değil, belki ilmelyakin ile bilinen tafsilâtını Risale-i Nur'a havale ediyorum.

BİRİNCİ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE

Bendeki aşk-ı beka, bendeki bekaya değil, belki sebepsiz ve bizzat mahbup olan kemal-i mutlak sahibi Zat-ı Zülkemal'in ve Zülcemal'in bir isminin bir cilvesinin mahiyetimde bir gölgesi bulunduğundan, fıtratımda o Kâmil-i Mutlak'ın varlığına ve kemaline ve bekasına müteveccih olan muhabbet-i fıtriye, gaflet yüzünden yolunu şaşırmış, gölgeye yapışmış, âyinenin bekasına âşık olmuştu. حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ geldi, perdeyi kaldırdı.

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi: 173)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı
âşık: bir şeye tutkun, çok aşırı seven, şiddetli muhabbet besleyen
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayine: ayna
aynelyakın: gözle görür derece de inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bihaber: habersiz, bilgisiz
bizzat: kendisi, şahsen
cilve: tecellî, görüntü
deva: ilaç, çare
dil: gönül
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hak: gerçek.
hâlet: hal, durum
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
hükmetme: hakim olma, işleme.
icmalen: kısaltarak, kısaca, özetle
ilmelyakın: ilim yoluyla kesin olarak bilme
imdat: yardım
iştıyakı hayat: hayatı aşk derecesinde sevme
Kâmil-i Mutlak: tam, noksansız, eksiksiz, tam mükemmel.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kemal-ı mutlak: her yönüyle mükemmel olan
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
mertebe-i nuriye-i hasbiye: "Hasbunallahu ve ni'me'l vekîl" âyetinin nurunun mertebesi, seviyesi
me'yusâne: ümitsizce, ümitsizlik ile, ümitsiz bir şekilde
muhabbet-i fıtriye: fıtrata ait sevgi, yaratılıştan var olan sevgi.
muhabbet-i vücut: varlığın sevgisi var olma sevgisi, varlığı sevme
mülk-i ten: insan vücudu, bedeni teşkil eden şeyler
müteveccih: teveccüh eden, bir tarafa, bir cihete dönen, yönelen
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nizâmlandıran Allah
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şedit: şiddetli
tafsilât: geniş açıklamalar, izahlar
vekil: kullanılan, işlerine ve rızkına kefil olan, her şeyi idaresi altında bulunduran, kendisine dayanılan, gözeten, şahit ve koruyucu Allah
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah
Zat-ı Zülkemal: her türlü mükemmelliğin sahibi olan Cenâb-ı Hak

Gördüm ve hissettim ve hakkalyakın zevk ettim ki, bekamın lezzet ve saadetı, aynen ve daha mükemmel bır tarzda Bâkî-i Zülkemal'in bekasına ve benim Rabbim ve İlâhım olduğuna imanımda ve iz'anımda ve ıkanımda vardır. Çünkü onun bekasıyla benim için lâyemut bir hakikat tahakkuk eder. Zira "Benim mahiyetim, hem bâkî, hem sermedî bır ismin gölgesi olur, daha ölmez" diye şuur-ı imanıyla takarrür eder.

Hem o şuur-i imanla mahbub-ı mutlak olan Kemal-ı Mutlak'ın varlığı bilinmekle, şedit ve fıtrî olan muhabbet-i zatî tatmin edilir. Hem, Bâkî-ı Sermedî'nın bekasına ve varlığına aıt o şuur-i imanî ıle kâinatın ve nev-i insanın kemalâtı bilinir ve bulunur ve kemalâta karşı fıtrî meftuniyet, hadsız elemlerden kurtulup zevk ve lezzetini alır.

Hem, o şuur-i imanî ile o Bâkî-ı Sermedî'ye bir intisap ve o intısabın im'anıyla umum mulkune bır münasebet peyda olur ve o münasebet-i intisabî ile hadsız bır mülke bir nevi malikiyet gibi –iman gözüyle– bakar, manen istıfade eder.

Hem şuur-i imanî ile ve intısap ve münasebet ile umum mevcudata bır alâka, bir nevi ittısal peyda olur. Ve o hâlde, ikinci derecede vücud-ı şahsîsinden başka hadsiz bir vücut, o şuur-i imanî ve intisap ve münasebet ve alâka ve ittisal cihetinde güya onun bir nevi varlığıdır gibi var olur; varlığa karşı fıtrî aşk teskin edilir.

Hem o şuur-ı imanî ve ıntısap ve munasebet ve alâkadarlığı cihetiyle, bütün ehl-i kemalâta karşı bir uhuvvet

alaka: ilgi ilişki bağ
alakadar: ilgili ilişkili münasebetli bağlı
aşk: şiddetli sevgi sevda gönül verme
bakî: ebedî daimî sürekli ve kalıcı olan
Bâkı-ı Sermedi: ezel ve ebedî kuşatan sonsuzluk sahibi Allah
Bâkı-ı Zülkemal: ebedî olan ve mükemmellik sahibi olan Allah
beka: bakilik, ebedilik, sonsuzluk.
cihet: yön, sebep vesile
devam-ı kemalat: olgunlukların, mükemmelliklerin devam etmesi
ehl-i kemal: olgun ve değerli kişiler, kemal sahibi olanlar
ehl-i kemalât: olgun ve değerli kişiler, kemal sahibi olanlar
elem: dert, üzüntü maddi-manevi ıztırap
fıtrî: tabii yaratılıştaki doğuştan olan.
güya: sanki, sözde
hadsız: sınırsız sonsuz.
hakkalyakın: marifet merte besinin en yüksegi, bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğrulugundan şupheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesin olarak bilme
ikan: sağlam bilis iyi bilme delil ve burhan üzere kabul edis.
İlah: kendisine ıbadet edınılen tapınılan Ma bud Allah
intısap: mensup olma bağlanma girme
istıfade: faydalanma yararlanma

ittısal: bitişme birleşme.
iz'an: basıret, anlayış teslim olup itaat etmek.
kemalât: fazıletler kemaller olgunluklar mükemmellikler
lâyemut: ölümsüz sonu olmayan hayatı sona ermez
mahbub-ı mutlak: mutlak olarak sevilen sevilmeye layık olan Allah
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma batma
malıkiyet: sahıplık, sahıp olma
meftuniyet: hayranlık, aşın derecede tutkunluk, vurgunluk.
merbut: bagli raptedilmiş
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahlûklar
muhabbet-i zatî: Allah ın zatını sevmek.
mulk: sahıp olunan üzennde tasarruf hakkı bulunan her şey
munasebet: ilgi alaka yakınlık.
münasebet-i intisabî: intisaptan, bagli olmaktan dogan münasebet.
nev-ı insan: insan çeşıdı insan cinsi insanoglu
peyda: meydana gelme açıga çıkma
Rab: besleyen yetıştıren verdıgı nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
saadet: mutluluk.
sermedi: ebedi daimi sürekli
sure: Kur an ı Kerım'in ayrıldıgı 114 bölümden her bırı
şuur-ı imanî: imanın verdıgı bılınç, iman bilinci
tahakkuk: gerçekleşme delil ile ıspat edilme kesinleşme
tahsin: begenme güzel bulma
takarrur: yerleşme, kararlı hale gelme
takdir: beğenme.
tarz: bıçım şekil suret.
tatmin: insanın kalbinin manevi olarak doyması huzur ve sukûnete ermesi.
teskin: sakinleştirme yatıştırma.
uhuvvet: kardeşlik
ulvi: yüksek, yüce
umum: bütün
vekil: kullanılan işlenne ve rızkına kefil olan, her şeyi idaresi altında bulunduran kendisine dayanılan gözeten şahıt ve koruyucu Allah
vücud-ı şahsî: kendi şahsî varlıgı ve vücudu
vücut: var olma varlık.
zayi: yıtık zarar zıyan

peyda olur. O hâlde Bâkî-i Sermedî'nin varlığıyla ve bekasıyla o hadsız ehl-i kemal mahvolmayıp zayi olmadıklarını bilmekle, takdir ve tahsin ile merbut ve dost olduğu hadsiz dostlarının bekaları ve devam-ı kemalâtı o şuur-i imanî sahibine ulvî bir zevk verir.

Hem o şuur-ı imanî ve intisap ve münasebet ve alâkadarlık ve uhuvvet vasıtasıyla bütün dostlarımın –kı hayatımı ve bekamı maalmemnuniye onların saadetleri için feda ediyorum– onların mes'udiyetleri ile hadsiz bir saadet kendimde hissedebilir gördüm. Çünkü, bir samimî dostun saadetiyle şefkatlı dostu dahı saadetlenir ve lezzetlenir. Şu hâlde, Bâkî-i Zülkemal'in bekası ve varlığıyla, başta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Âl ve Ashabı olarak, umum sâdâtım ve ahbabım olan enbıya ve evlıya ve asfıya ve bütün sair hadsiz dostlarım ıdam-ı ebedîden kurtulduğunu ve bir saadet-ı sermediyeye mazhariyetlerini o şuur-i imanî ile hissettim. Ve münasebet, alâka, uhuvvet, dostluk sırrıyla saadetleri bana in'ikâs edip saadetlendirdiğini zevk ettim.

Hem, o şuur-i imanî ile, rikkat-i cinsiye ve şefkat-i akraba yüzünden gelen hadsiz teellümattan kurtulup hadsiz bır zevk-ı ruhanî duydum. Çünkü, hayatımı ve bekamı maalıftıhar onların tehlikelerden kurtulmaları için feda etmeyi fıtrî arzu ettiğim, başta pederlerim ve validelerim ve bütün neslî ve nesebî ve manevî akrabalarım, Bâkî-i Hakikî'nin bekası ve varlığıyla mahvdan ve ademden ve ıdam-ı ebedîden ve hadsiz elemlerden kurtulup o

adem: yokluk.
ahbap: dostlar.
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
aleyhissalatü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
asfıya: safiyet ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin (asm) vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan alım zatlar.
Ashab: Sahabeler. Hz. Peygamberin (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
Bâkî-i Hakikî: gerçek, sonsuzluğun sahibi olan Allah.
Bakı-i Zülkemal: ebedî olan ve mükemmellik sahibi olan Allah.
ehl-i kemal: ermiş, manevî makamı yüksek insan.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
enbıya: nebiler, peygamberler.
evlıya: veliler, Allah dostları.
feda: gözden çıkarma, uğruna vermeme.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
ıdam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhıret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
maalıftıhar: iftiharla övünerek, iftihar ederek.
maalmemnuniye: memnuniyetle, memnunlukla, seve seve.
mahv: yok olma, ortadan kalkma, batma.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
mes'udiyet: mutluluk, bahtıyarlık, kutluluk.
nesebî: soy ile ilgili, soyu ile alâkalı, soy sopa ait.
neslî: soya ait, soyla ilgili.
peder: baba, ata.
rıkkat-i cinsiye: cinsî şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması.
saadet: mutluluk.
saadet-ı sermediye: ebedî saadet, sonsuz mutluluk.
sadat: seyyidler. Hz. Muhammed'in neslinden gelenler.
sair: diğer, başka, öteki.
sır: gizli hakikat.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkat-ı akraba: akrabaya karşı olan şefkat.
şuur-i imanî: imanın verdiği bilinç, iman bilinci.
teellumat: teellümler, elem, keder, acı duymalar, tasalanmalar.
umum: bütün.
valide: ana, anne.
vasıta: aracılık.
zevk-ı ruhanî: ruha ait zevk, ruhun hissedebildiği zevk.

hadsiz rahmetine mazhariyetlerini şuur-i imanî ile hissettim. Ve medar-ı gam ve elem olan cüz'î ve tesirsiz şefkatime bedel, nihayetsiz bir rahmet, onlara nezaret ve himayet ettiğini duydum, hissettim. Bir valide, veledinin lezzetiyle, zevkiyle, rahatıyla zevklenmesi gibi, ben de o bütün şefkat ettiğim zatların, o rahmetin himayeti altındaki necatlarıyla ve istirahatleriyle zevklendim ve ferahlandım ve çok derin şükrettim.

Hem, o şuur-ı imanî ile, netice-i hayatım ve sebeb-i saadetim ve vazife-i fıtratım olan Resail-i Nur dahi ziyadan, mahvdan, faydasız kalmasından ve manen kurumasından kurtulmalarını ve meyvedar, bâkî kalmalarını o intisab-ı imanî ile bildim, hissettim, kanaat getirdim, kendi bekamın lezzetinden çok ziyade bir manevî lezzet duydum, tam hissettim. Çünkü, iman ettim ki, Bâkî-i Zülkemal'in bekası ve varlığıyla, Resailü'n-Nur yalnız insanların hafızalarında ve kalblerinde nakşolmuyor, belki hadsiz zîşuur mahlûkatın ve ruhanîlerin bir mütalâagâhlan olmakla beraber, rıza-i İlâhîye mazhar ise, Levh-i Mahfuz'da ve elvah-ı mahfuzada irtisam ederek sevap meyveleriyle tezeyyün eder. Ve bilhassa Kur'ân'a mensubiyeti ve kabul-ı Nebevî ve inşaallah marzî-i İlâhî cihetiyle bir anda vücudu ve nazar-ı Rabbaniyeye mazhariyeti, umum ehl-i dünyanın takdirinden daha ziyade kıymettar bildim.

İşte, hayatımı ve bekamı, o resailin, hakaik-ı imaniyeyi ispat eden her bir risalenin bekasına, devamına, ifadesine, makbuliyetine feda etmeye her vakit hazır

me
medar-ı elem: dert keder, gam sebebi
medar-ı gam: keder uzuntu sebebi
mensubiyet: mensup olma bağlı oluş.
meyvedar: meyveli yemişli.
mutalaagah: mutalaa yeri etrafı ica düşünme okuma ve inceleme yeri
nakış: işleme süsleme.
nazar-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın bakışı nezaret ve himayesi
necat: kurtuluş kurtulma halâs selâmet.
netice-i hayat: hayatın neticesi ve gayesi
nezaret: gözetme gözden geçirme
nihayetsiz: sonsuz sınırsız.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek esirgemek
resail: risaleler
ruhanî: gözle görülmeyen cismi olmayan elle tutulamayan varlıklar
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası hoşnutluğu
sebeb-ı saadet: mutluluk vesilesi
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
şuur-ı imanı: imanın verdiği bilinç iman bilinci
şükur: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tezeyyün: ziynetlenme süslenme
vazife-i fıtrat: fıtrat vazifesi yaratılış vazifesi
velet: çocuk, oğul
vücut: var olma varlık
zat: kişi şahıs
zîşuur: şuurlu şuur sahibi.
ziyade: çok, fazla
ziya: kayıp yıtım

bâkî: ebedî daimî, sürekli ve kalıcı olan
bedel: karşılık.
bilhassa: özellikle.
cihet: yön sebep vesile
cüz'î: küçük, az.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı ahireti düşünmeyen.
elvah-ı mahfuza: korunmuş muhafaza edilmiş levhalar
fayda: fayda
hakaik-ı imaniye: imana ait hakıkatler imanî gerçekler.
himayet: koruma esirgeme
iman: inanma itikat
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
intisab-ı iman: iman ederek Allah'a bağlanma
irtisam: emredilen şeye uyma emri yerine getirme
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istirahat: dinlenme rahatlama.
kabul-ı Nebevî: nebevî kabul Hz. Peygamberin kabul ve rızası
kanaat: kanıma inanma
kıymettar: kıymetli, değerli.
Levh-ı Mahfuz: korunmuş levha Allah'ın ezelî ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
makbuliyet: makbulluk beğenilmişlik, geçerlilik.
manen: mana bakımından manaca
marzî-i İlâhî: Allah'ın rızasına muvafık hal hareket iş Allah'ın hoşnut olacağı şeyler
mazhar: nail olma şereflen-

olduğumu ve saadetimi onların Kur'ân'a hizmet etmelerinde bıldım. Ve o hâlde, beka-i Ilahî ile, yüz derece insanların tahsinlerinden daha ziyade bir takdire mazhariyetlerini o intısab-ı imanî ile anladım. Butun kuvvetımle [1] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dedım.

Hem, o şuur-ı imanî ile, ebedî bır beka ve daimî bır hayat veren Bâkî-i Zülcelâl'ın bekasına ve vücuduna iman ve imanın a'mal-i salıha gıbi neticeleri, bu fânî hayatın bâkî meyveleri ve ebedî bir bekanın vesileleri olduğunu bildim. Meyvedar bir ağaca inkılâp etmek için kabuğunu terk eden bir çekırdek gıbı, ben de o bâkî meyveleri vermek için bu beka-i dünyevînin kabuğunu bırakmaya nefsimi kandırdım. Nefsımle beraber, "حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ Onun bekası bize yeter" dedim.

Hem, şuur-ı imanî ve ıntisab-ı ubudıyetle toprak perdesinin arkası ışıklanmasını ve ağır tabaka-i türabiye dahı ölülerin üstünden kalktığını ve kabır kapısıyla girilen yer altı dahi ademâlûd karanlıklar olmadığını ilmelyakin ile bildim. Butun kuvvetimle حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dedım.

Hem gayet kat'î bir surette hissettım ve o şuur-ı imanî ile hakkalyakın bildim ki, fıtratımda çok şıddetli olan aşk-ı beka, Bâkî-i Zülkemal'in bekasına, varlığına iki cihetle bakarken, enaniyetin perde çekmesiyle mahbubunu kaçırmış, âyınesine perestiş etmış bır serseme donmüş gördüm. Ve o çok derin ve kuvvetli aşk-ı beka,

1. Allah bize yeter, O ne guzel vekıldır. (Âl-i Imran Suresi: 173.)

ademâlud: yoklukla karışık, yokluklа iç içe olus
a'mal-i saliha: salıh ameller. Allah ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı. sonsuzluk aşkı
ayine: ayna
Bakı-ı Zulcelal: heybet ve celâl sahıbi olan Allah
Bâkı-ı Zülkemal: ebedî olan ve mukemmellik sahıbi olan Allah
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
beka-ı dünyevı: dunya hayatında devamlılık. uzun omur
beka-ı Ilahı: Ilahı olanın bakı ebedı oluşu
cihet: yon
dalmı: sureklı. devamlı.
ebedı: sonu olmayan. daimî, sürekli
enanıyet: kendını begenme bencıllık, egoıstlık
fanı: ıhtıyar yaşlı
fıtrat: yaratılış tabıat, mızaç, huy
gayet: son derece
hakkalyakın: marifet mertebesinin en yükseği. bir şeyi yaşayarak, ıçıne gırerek doğruluğundan şupheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesin olarak bilme
ılmelyakın: ılım yoluyla kesin olarak bilme
inkılap: bir hâlden başka bir hale geçme. değişme. dönüşme
intısab-ı ubudıyet: ıbadet ve kullukla Allah a baglanma
kabır: mezar
kat'ı: kesin. şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
mahbup: sevgılı sevılen mu habbet edılen.
nefıs: kotu vasıfları kendısinde toplayan. hayırlı işlerden alıkoyan guç
perestiş: aşın derecede sevme aşın sevgi. duşkunluk, meftunluk
suret: bıçım. tarz.
şuur-ı imanı: imanın verdiği bilinç iman bilincı
tabaka-ı türabiye: toprak tabakası.
vesile: aracı vasıta

bizzat ve sebepsiz, fıtraten sevilen ve perestiş edilen kemal-i mutlak bir isminin gölgesi vasıtasıyla mahiyetimde hükmedip, o aşk-ı bekayı vermiş. Ve muhabbet için hıçbır illet ve hiçbır garazı ve zatından başka hıçbir sebep ıktıza etmeyen kemal-i Zatı perestişe kâfı ve vâfı ıken, sabıkan beyan ettiğimiz ve her birisine bir hayat ve bır beka değil, belki elden gelse binler hayat-ı dünyeviye ve beka feda edilmeye lâyık olan mezkûr bâkî meyveleri dahi ihsan etmekle, o fıtrî aşkı şiddetlendirmiş hissettim. Elımden gelse ıdı bütün zerrat-ı vücudumla

(1) حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ diyecektim ve o niyetle dedim.

Ve bekasını arayan ve beka-ı İlâhîyi bulan o şuur-ı imanî –ki bir kısım meyvelerine sabıkan "hem, hem, hem"ler ile işaret ettim– bana öyle bir zevk ve şevk verdi kı, bütun ruhumla, butun kuvvetımle, en denn kalbımle nefsimle beraber حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dedim.

İKİNCİ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE

Fıtratımdakı hadsız acızmle beraber, ıhtıyarlık ve gurbet ve kımsesizlik ve tecrıdim içinde ehl-i dunya desiseleriyle, casuslarıyla bana hücum ettiklen hengâmda kalbimde dedim: "Elleri bağlı, zayıf ve hasta bir tek adama ordular taarruz ediyor. O bîçarenin (yani benim için) bir nokta-i istinat yok mu?" diye حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetine müracaat ettım. Bana bildirdi ki:

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
aşk: şiddetlı sevgi, sevda, gönul verme.
ayet: Kur'an'ın her bır cumlesi.
bâki: ebedî dayımı, sureklı ve kalıcı olan.
beka-ı İlâhî: İlâhî olanın bâkî ebedî oluşu.
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, izah etmek.
biçare: çaresız, zavallı.
bizzat: kendısi, şahsen.
casus: çeşıtlı konularda sır mahıyetındekı şeylen ogrenip baş kalanına bildıren kımse.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ehl-i dünya: dunyaya bağlı dunya adamı, ahıreti dusunmeyen.
feda: gozden çıkarma, ugruna verme.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış ıtıbanyla.
fıtrı: tabıî, yaratılıştakı doguştan olan.
garaz: kötü kasıt, duşmanca niyet, kın.
gurbet: ganplık, yabancılık.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat.
hengâm: zaman, sıra.
hücum: saldırma.
hükmetme: hâkım olma, ışleme.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lütuf.
ıktıza etme: gerektırme.
illet: sebep, gaye.
kafi: yeter, kafi gelir.
kemal-i mutlak: her yonuyle mükemmel olan.
kemal-i zat: zatının kemalı, muşahhas ve gorunen mukemmellik.
layık: uygun, yakışır, munasıp.
mahıyet: bır şeyın aslı, esası, nıtelıgi.
mertebe-i nuriye-i hasbiye: "Hasbunallahu ve nı'me'l-vekıl" ayetının nurunun mertebesi, seviyesi.
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan.
muhabbet: sevgi, sevme.
muracaat: başvurma, danışma, başvuru.
nefis: kötu vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan guç.
niyet: bır ışı yapmayı onceden dusunme.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve ıtımat noktası.
ruh: can.
sabıkan: evvelce, bundan once.
şevk: şıddetlı arzu, aşırı istek ve heves.
taarruz: bır şeyın ve kımsenın uzenne şıddetle saldırma.
tecrit: bır kişınin başka bır insan veya nesneyle olan lışkısını kesme.
vafi: yeterlı, tam.
vasıta: aracılık.
zaif: zayıf.
zat: kısı, şahıs.
zerrat-ı vücut: vucudun zerreleri, molekulleri.

"İntisab-ı imanî tezkeresiyle Kadîr-i Mutlak öyle bir Sultana ıstınat edersın ki, zemin yüzunde her baharda dört yüz bin milletten mürekkep nebatat ve hayvanat ordulannın bütün cihazatlarını kemal-ı intizamla vermekle beraber, her sene eşcar ve tuyur denilen o iki muazzam ordusunun elbiselerini tazelendirerek yeni libaslar giydirir, urbalarını ve formalarını değiştinr. Ve tavuğun ve kuşun fıstanlarını ve çarşaflannı tazelendirdiği gibi, dağın libasını ve sahranın yüz örtüsünü değiştirir. Ve başta insan olarak hayvanatın muazzam ordusunun bütün erzaklannı, değil medenî insanlann son zamanda keşfettiklen et ve şeker vesaire taamlann hülâsalan gibi, belki yüz derece o medenî hulâsalardan daha mukemmel ve butun taamlann her nev'inden tohum ve çekirdek denilen Rahmanî hülâsalara koyup ve o hülâsalan dahi onlann pişirmelerine ve inbısatlarına dair kaderî tarifeleri içine sanp, muhafaza için küçücük sandukçalara koyup tevdi eder. O sandukçukların ıcadı kâf-nun fabrıkasından o kadar çabuk ve kolay ve çoklukladır ki, Kur'ân der. 'Bir emirle yapılır.' Hem o umum hülâsalar bir şehri doldurmadığı ve birbinne benzedikleri ve aynı madde olduklan hâlde, Rezzak-ı Kerîm onlardan bır yaz mevsiminde pişirdiği gayet mutenevvi ve leziz taamlar, zeminin bütun şehirlerini bir cihette doldurabilir. İşte sen, intisab-ı imanî tezkeresiyle böyle bir nokta-i istinat bulabildiğinden, hadsiz bır kuvvete ve kudrete dayanabılırsın."

Ben de, ayetten bu dersımı aldıkça öyle bır kuvve-ı maneviyeyi buldum ki, değil şimdiki düşmanlarıma,

ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi.
cihazat: cihazlar kendilenne ihtıyaç duyulan maddî manevî aletler
cihet: yon.
erzak: yıyecek, içecek, yemlecek, içlecek şeyler, azıklar
eşcar: agaçlar
fıstan: kadınlann bellerinden aşagı giydikleri geniş ve uzun elbise
forma: hususî, ozel gıysıler
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayvanat: hayvanlar
hulasa: bır şeyın ozu, esası, temel kısmı.
icat: vücuda gedrilme, yoktan var edilme.
inbısat: yayılma, genişleme
intisab-ı imanî: iman sebebiyle kurulan bag
istinat: dayanma, guvenme
kaderî: kader ile alâkalı, ılgılı.
Kadır-ı Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta rabı olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
kâf-nun: Allahın bır şeye 'ol' demesi ve anında olması anlamında 'kun' emri
kemal-i intizam: intızamın mükemmel oluşu, tam ve eksıksız duzen
keşif: bulma, meydana cıkarma
kudret: güç, kuvvet, iktıdar
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış, semavî kıtapların sonuncusu
kuvve-i maneviye: manevî guç, moral
leziz: lezzetlı, tatlı
libas: elbise, gıylecek şey, gıysi
medenî: uygar, modern
muazzam: cok buyuk, ulu yüce
muhafaza: koruma.
mürekkep: den oluşmuş, den olma.
mutenevvi: aynı cınsten olmayan, nevı nevı, çeşıt çeşıt.
nebatat: bıtkıler
nevi: çeşıt, tur
nokta-i istinat: dayanak noktası, guvenme ve ıtmat noktası
Rahmanî: butun varlıkların rızıklannı munasıp bır şekılde karşılayan Allah a aıt.
Rezzak-ı Kerim: ıkram sahıbı olan rızık vencı, Cenab-ı Hak
sahra: geniş ve susuz arazı, çol
sandukça: kuçuk sandık
Sultan: mutlak ıktıdar sahıbı olan Allah
taam: yemek, yıyecek.
tevdi: emanet etme, teslim etme
tezkere: belge, pusula
tuyur: kuşlar
umum: butun
urba: elbise, gıysi.
vesaire: ve başkalan, bunun gıbılen
zemin: yer

belki dünyaya meydan okutturabilir bir iktidar-ı imanî hissederek bütün ruhumla,[1] حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dedim. Ve hadsız faknm ve ihtiyacım cihetinde dahi bir nokta-i ıstımdat için yine o ayete müracaat ettim. Bana dedi kı:

"Sen memlûkıyet ve ubudiyet ıntısabıyla öyle bır Malik-i Kerîm'e mensup ve iaşe defterinde mukayyetsın kı, her bahar ve yazda gayptan ve hiçten umulmadığı yerden ve kuru bır topraktan kaldınr, ındırır tarzında yuz defa zemin sofrasını ayn ayn yemeklenyle tezyin eder, serer. Güya zamanın seneleri ve her senenın günleri, birbiri arkasından gelen ihsan meyvelerine ve rahmet taamlanna birer kap ve bir Rezzak-ı Rahîm'in küllî ve cüz'î ihsanat mertebelerine bırer meşherdirler. Işte sen böyle bir Ganî-i Mutlak'ın abdisin. Abdiyetine şuurun varsa, senin elım faknn leziz bır ıştıha olur."

Ben de, o dersimi aldım. Nefsimle beraber "Evet evet, doğrudur" deyıp mutevekkilâne حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dedim.

ÜÇÜNCÜ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE

Ben o gurbetler ve hastalıklar ve mazlumiyetlerin tazyikiyle dünyadan alâkamı kesilmiş bularak, ebedî bir dünyada ve bâkî bir memlekette, daımî bir saadete namzet olduğumu iman telkin ettiği hengâmda, "Of, of!"tan vazgeçtim "Oh, oh!" dedım. Fakat bu gaye-ı hayal ve hedef-i ruh ve netice-i fıtratın tahakkuku ancak ve ancak

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

abd: kul, köle.
abdıyet: kulluk.
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
bâki: ebedî, daımî, sürekli ve kalıcı olan.
cüz'î: bütüne aıt olmayan, özel.
daimi: sürekli, devamlı.
ebedi: sonu olmayan, daımî, sürekli.
elim: şıddetli.
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık.
Ganî-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız zenginlik sahıbı ve hıç bır şeye ıhtıyacı olmayan Allah.
gaye-ı hayal: hayal edilen gaye, ideal.
gayp: hıs ve akıl ötesinde kalan, ınsan tarafından kavranamayan.
guya: sanki, sözde.
hedef-i ruh: ruhun hedefi.
hengâm: zaman, sıra.
iaşe: geçındırme, besleme, yaşatma.
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf.
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nımetler.
ıktıdar-ı imanî: ımandakı kuvvet ve güç.
iman: inanma, ıtıkat.
intısap: mensup olma, bağlanma, girme.
iştiha: fazla ıstek, arzu.
küllî: umumî, genel.
Malik-i Kerim: bol ihsan ve ıkram sahıbı olan, her şeyın gerçek sahıbı Allah.
mazlumiyet: mazlumluk, zulüm görmüşlük.
memlûkiyet: kulluk, kölelik.
mensup: bır şeye veya kımseye alakası bulunan, bağlı olan.
mertebe-i nuriye-i hasbiye: Hasbunallahu ve nı'me'l-vekil ayetının nurunun mertebesi, seviyesi.
mertebe: derece, basamak.
meşher: teşhir yeri, sergi gösterme yeri.
mukayyet: kayıtlı, kaydedilmiş.
müracaat: başvurma, danışma.
mütevekkilâne: mütevekkıl olarak, tevekkul ile, kadere boyun eğerek.
namzet: aday.
nefis: kışının kendısi, şahsı.
netice-i fıtrat: yaratılışın gaye ve neticesi.
nokta-ı ıstımdat: yardım ve medet isteme noktası.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
Rezzak-ı Rahım: merhametıyle rızık veren Allah.
ruh: can.
saadet: mutluluk.
şuur: bır şeyın ınceliklerını ıyıce ıdrak etme, anlayış.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tarz: bıçım, şekıl, sürat.
tazyik: sıkıntı verme, baskı yapma.
telkin: fikır aşılama, zıhınde yer ettırme.
tezyin: süsleme, zıynetlendırme.
ubudiyet: kulluk.
zemin: yeryüzü.

bütün mahlûkatın bütün harekât ve sekenatlarını ve ahval ve a'mallerini kavlen ve fiilen bilen ve kaydeden ve bu küçücük ve âciz-i mutlak olan insanı kendine dost ve muhatap eden ve bütün mahlûkat üstünde bir makam veren bir Kadîr-i Mutlak'ın hadsiz kudretiyle ve insana nihayetsiz inayet ve ehemmiyet vermesiyle olabilir diye düşünüp, bu iki noktada, yani böyle bir kudretin faaliyeti ve zahiren bu ehemmiyetsiz insanın hakikatli ehemmiyeti hakkında, imanın inkişafını ve kalbin itminanını veren bir izah istedim. Yine o ayete müracaat ettim. Dedi ki:

(1) حَسْبُنَا 'daki (2) لَنَا 'ya dikkat edip, senin ile beraber lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile, kimler حَسْبُنَا 'yı söylüyorlar, dinle!" emretti.

Birden baktım ki, hadsiz kuşlar ve kuşçuklar ve sinekler ve hesapsız hayvanlar ve hayvancıklar ve nihayetsiz nebatlar, yeşilcikler ve gayetsiz ağaçlar ve ağaççıklar dahi benim gibi lisan-ı hâl ile, (3) حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ 'in manasını yâd ediyorlar ve yâda getiriyorlar ki, bütün şerait-i hayatiyelerini tekeffül eden öyle bir vekillen var ki, birbirine benzeyen ve maddeleri bir olan yumurtalar ve birbirinin misli gibi katreler ve birbirinin aynı gibi habbeler ve birbirine müşabih çekirdeklerden kuşların yüz bin çeşitlerini ve hayvanların yüz bin tarzlarını, nebatatın yüz bin nev'ini, ağaçların yüz bin sınıfını yanlışsız, noksansız, iltibassız, suslü, mizanlı, intizamlı, birbirinden ayrı, fanlı bir surette gözümüz önünde, hususan her baharda

âciz-i mutlak: tam âciz, her bakımdan güçsüz, zayıf
ahval: hâller, durumlar
a'mal: ameller, işler
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz
farika: fark eden, ayrı
fiilen: iş halinde yaparak, işleyerek
gayetsiz: nihayetsiz, sonsuz
habbe: tahıl tanesi
hakikat: gerçek, esas.
harekat: hareketler, davranışlar
hesapsız: sınırsız, sonsuz
hususan: bilhassa, özellikle
iltibas: yanlışlık, karışıklık.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inkişaf: manevî bir sırrın veya bir halin görülmesi, keşfolunması
intizam: düzenlilik, düzgünlük
itmınan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde, tereddütsüz kabul etme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
katre: damla
kavlen: söz ile, sözlü olarak, fiilî olmayan

1. Bize yeter
2. Bize
3. Allah bize yeter, O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Sûresi, 173.)

lisan-ı hâl: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
makam: manevî mevki
misil: benzer
mizan: ölçü
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
müşabih: birbirine benzeyen, aralarında benzerlik bulunan şeylerden her biri
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki
nebatat: bitkiler
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sekenat: durma, hareket etmeme
suret: biçim, tarz.
şerait-i hayatiye: hayat şartları
tekeffül: birine kefil olma, kefalet etme, kefalet verme
yâd: hatırlama, anma, hatıra getirme
zahiren: görünüşte.

gayet çabuk, gayet kolay, gayet geniş bir dairede gayet çoklukla halk eder, yapar; kudretinin azamet ve haşmeti içinde beraberlik ve benzeyişlik ve birbiri içinde ve bir tarzda yapılmaları, vahdetini ve ehadiyetini bize gösterir. Ve böyle hadsiz mu'cizatı ibraz eden bir fiil-i rububiyete ve bir tasarruf-i hallâkiyete müdahale ve iştirak mümkün olmadığını bildirir, diye bildim.

Sonra, [1] حَسْبُنَا 'daki [2] نَا 'da bulunan ene'ye, yani nefsime baktım; gördüm ki hayvanat içinde beni dahi menşeim olan bir katre sudan yaratan yaratmış, mu'cizâne yapmış, kulağımı açıp gözümü takmış. Kafama öyle bir dimağ sineme öyle bir kalb ağzıma öyle bir dil koymuş ki, o dimağ ve kalb ve dilde rahmetin umum hazinelerinde iddihar edilen bütün Rahmanî hediyeleri, atiyyeleri tartacak, bilecek yüzer mizancıklar, ölçücükleri ve Esma-i Hüsnanın nihayetsiz cilvelerinin definelerini açacak, anlayacak binler aletleri yaratmış, yapmış, yazmış, kokuların, tatların, renklerin adedince tarifeleri o aletlere yardımcı vermiş.

Hem, kemal-i intizam ile bu kadar hassas duygular ve hissiyatlar ve gayet muntazam bu manevî lâtifeleri ve bâtınî hassaları bu cismimde derç etmekle beraber, gayet sanatlı bu cihazatı ve cevarihi ve hayat-ı insaniyece gayet luzumlu ve mükemmel bu kadar aza ve aletleri bu vücudumda kemal-i hikmetle yaratmış. Tâ ki, nimetlerinin bütün nevilerini ve umum çeşitlerini bana tattırsın ve ihsas etsin ve hadsiz tecelliyat-ı esmasının ayn ayn

1. Bize yeter
2. Bize

atiyye: hediye, bahşış.
aza: organlar, uzuvlar
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik
bâtınî: içe ait, dâhilî
cevarih: el, ayak gibi vücut organları
cihaz: cenazenin kaldırılması için lazım olan eşya
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
clive: tecelli, görüntü
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
derç: toplama, biriktirme
dimağ: akıl, şuur
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
ene: ben
Esma-ı Hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel İsmi
fiil-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın tedbir, terbiye ve idareye ait işleri
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halk: yaratma, yaratış.
hassa: bir kimseye, ya da bir şeye özel olan nitelik.
haşmet: ihtişam, heybet, büyükluk
hayat-ı insaniye: insan hayatı, insana ait olan hayat.
hayvanat: hayvanlar
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hissiyat: hisler, duygular
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
iddihar: biriktirme, toplama, yığma
ihsas: beş duyu hassasıyla hissetme, duyma
iştirak: ortak olma, ortaklık etme
katre: damla
kemal-i hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
lâtife: kalbe bağlı hassas bir duygu
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menşe: esas, kaynak.
mizan: ölçü
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müdahale: karışma
nefis: kişinin kendisi, şahsı
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nimet: lütuf, ihsan, bağış
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sine: göğüs
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tasarruf-ı hallâkiyet: her şeyi yaratan Allah'ın kendi mülkündeki tasarrufu, kendi zatına mahsus icraatı
tecelliyat-ı esma: isimlerin tecellileri. Cenab-ı Hakka ait isimlerin kâinat ve mahlûkat üzerinde görülen tecellileri, tezahürleri
umum: bütün
vahdet: birlik ve teklik.
vücut: beden, ceset

zuhurlarını o duygular ve hissiyatla ve hassasiyetle bana bildirsin, zevk ettirsin ve bu ehemmiyetsiz görünen hakir ve fakır vucudumu -her mu'mının vücudu gibi- kâınata bir guzel takvım ve ruzname ve âlem-i ekbere muhtasar bir nüsha-i enver ve şu dünyaya bir misal-i musağğar ve masnuatına bir mu'cize-i ezhar ve nimetlerinin her nev'ine talip bir müşteri ve medar ve rububiyetinin kanunlarına ve icraat tellerine santral gibi bir mazhar ve hikmet ve rahmet atiyyelerine ve çiçeklerine numune bahçesi gibi bir liste, bir fihriste ve hitabat-ı subhaniyesine anlayışlı bir muhatap yaratmış olmakla beraber, en büyük bir nimet olan vücudu, bu vücudumda büyütmek ve çoğaltmak için hayatı verdi. Ve o hayat ile o nimet-ı vücudum âlem-ı şahadet kadar ınbısat edebılıyor.

Hem, insanıyetı verdı. O ınsanıyet ıle, o nımet-i vücut, manevî ve maddî âlemlerde ınkışaf ederek, ınsana mahsus duygularla o geniş sofralardan istifade yolunu açtı.

Hem, İslâmiyet'i bana ihsan etti. O İslâmıyet ile, o nimet-i vücut, âlem-i gayp ve şahadet kadar genişlendi.

Hem, iman-ı tahkikiyi in'am etti. O iman ile, o nimet-ı vücut, dünya ve ahireti içine aldı.

Hem, o ımanda, marifet ve muhabbetini verdi. Ve marifet ve muhabbetle, o nimet-ı vücut içinde daıre-i mumkınattan âlem-i vücuba ve daıre-i esma-ı Ilâhiyeye kadar hamdusena ile istıfade için ellerini uzatabılır bir mertebe ihsan etti.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: varlık sınıflarından her bir
âlem-i ekber: en büyük âlem; kâınat
âlem-ı gayp: gayp âlemi. görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bilinen başka dünyalar
alem-ı şahadet: gozle gordugumuz şahıt oldugumuz âlem. kâınat
âlem-i vücup: Allah ın zatı, ısımlen ve sıfatlannı ıfade eden âlem
daıre-i esma-i Ilahiye: Cenab-ı Hakkın ısımlennın tecelli ettıgi görunduğu daıre.
daıre-ı mümkınat: kâınat, ımkân alemi, yaratılanların tamamının teskil ettıgi alem
ehemmiyetsiz: onemsiz
fakir: zavallı, bıçare, acız
fihriste: bir kıtapta bulunan şeyleri sırayla gosteren lıste, katalog.
hakır: küçük, ehemmıyetsiz, kıymetsiz
hamdusena: şukur ve ovgu
hassasıyet: hassaslık, dıkkatlılık, ıhrımamlılık
hıkmet: ilahi gaye, yuksek bılgı
hıtabat-ı Sûbhanıye: Allah ın kusursuz ve noksansız konuşması
icraat: ışler
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lûtuf
ımanı: inanma, ıtıkat.
iman-ı tahkikı: tahkıkı ıman, ımana dair butun meseleleri incelayıp delil ve bürhan ıle inanma.
in'am: nimetlendırme, ihsan etme
inbısat: yayılma, genişleme
inkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma
insanıyet: insanlık mahıyeti, ınsan olma hâli, insana yakışır davranış
islâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
istıfade: faydalanma, yararlanma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
kanun: yasa
maddî: madde ile alâkalı, cısmanî
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
marifet: bılme, derin bılgı
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: bır şeyın çıktıgı yer, zuhur ettıgi gorundugu yer
medar: sebep, vesıle
mertebe: derece, basamak
mısal-i musaggar: kuçultulmuş omek, bır şeyın butun özelliklennı taşıyan, ondan daha kuçuk olan orneği
mu'cıze-i ezhar: en zahır, en açık bir mu cıze
muhabbet: sevgi, seyme
muhatap: kendısıne hıtap olunan, soz soylenılen kımse
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
mu'mın: iman eden, inanan
nevı: çeşıt, tur
nimet-i vücut: vucut ve varlık nimeti.
numune: omek.
nüsha-i enver: çok nurlu ve parlak nusha
rububiyet: Cenab ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç oldugu şeyleri vermesi, onu terbıye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
ruzname: gunluk, gunluk olaylann yazıldıgı kagıt ya da defter
talip: talep eden, isteyen, istekli
zuhur: gorunme, meydana çıkma

Hem, hususî olarak bir ilm-i Kur'ânî ve hikmet-i imaniye verdi. Ve o ihsanı ile, çok mahlûkat üstüne bir tefevvuk verdi ve sabık noktalar gibi çok cihetlerle öyle bir camiiyet vermiş ki, ehadiyetine ve samediyetine tam bir âyine ve küllî ve kudsî rububiyetine geniş ve küllî bir ubudiyet ile mukabele edebilen bir istidat vermiş.

Ve enbiyalarla insanlara gönderdiği bütün mukaddes kitapların ve suhufların ve fermanların icmaıyla ve bütün enbıya ve evlıya ve asfıyanın ittifakıyla, bu bendeki bulunan emaneti ve hediyesi ve atıyyesi olan vücudumu ve hayatımı ve nefsimi –ayet-ı Kur'âniyenin nassı ile– benden satın alıyor. Tâ ki, elimde faidesiz zayı olmasın ve iade etmek üzere muhafaza edip, satmak pahasına, saadet-i ebediyeyi ve cenneti vereceğini kat'î bir surette çok tekrar ile vaat ve ahdettiğini ilmelyakin ve tam iman ile anladım. Ve böyle hadsiz hayvanat ve nebatatın yüz binler nevilerinin ve çeşitlerinin suretlerini Fettah ismiyle mahdut ve müteşabih katrelerden ve habbelerden gayet kolay ve çabuk ve mükemmel açan ve insana sabıkan beyan ettiğimiz gibi hayret verici bu kadar ehemmiyet veren ve rububiyetin ehemmiyetli işlerine medar yapan bir Zat-ı Zülcelâli ve'l-İkram olan Rabbım, var olduğunu ve gelecek baharın icadı gibi kolay ve kat'î ve muhakkak bir surette haşri icat ve cenneti ihsan ve saadet-i ebediyeyi halk edeceğini bu ayet-ı hasbiyeden ders aldım. Elimden gelseydi bilfiil ve gelmediği için bin niyet, bittasavvur, bilhayal, bütün mahlûkat dilleriyle

ahıt: söz verme
asfıya: safiyet ve takva sahıbı olan. Hz. Peygamberin (asm) vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan alım zatlar
ayet-i hasbiye: Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir manasındaki Hasbunallahu ve nimel-vekîl ayet-i kerimesi
ayet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın ayeti
ayine: ayna
beyan etmek: açıklamak bildirmek, izah etmek.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak
bilhayal: hayal ile.
bin niyet: kastederek, niyetle niyet ederek
bittasavvur: tasavvur ile niyet ederek, düşünerek.
camiiyet: toplayıcı ihtiva ve ihata edicilik.
cihet: yön
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
enbıya: nebiler, peygamberler
evlıya: veliler. Allah dostları
faide: fayda
ferman: emir, buyruk.
Fettah: kullarının kapalı işlerini açan Cenab-ı Hak.
habbe: tahıl tanesi.
halk: yaratma, yaratış
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hikmet-i imaniye: iman esaslarının hikmeti.
hususî: özel.
iade: geri döndürme, geri çevirme
icat: vücuda getirilme, yoktan var edilme.
icma: fikir birliği etme
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme
ilm-i Kur'ânî: Kur'ân'a dair ilim
istıdat: kabiliyet, yetenek.
ittıfak: birleşme, fikir birliği etme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel
mahdut: sınırlı, belirli
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
muhafaza: koruma.
muhakkak: hakikî, gerçek.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz
müteşabih: birbirlerinden ayırt edilemeyecek tarzda nitelik bakımından birbirine benzeyen
nas: kesin delil, açık hükum, hüccet, burhan
nebatat: bitkiler
paha: fiyat, değer
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk
sabık: geçen, önceki
sabıkan: evvelce, bundan önce
samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması. Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması. Cenab-ı Hakkın Rab ve Kayyum olması
suhuf: sahifeler, yapraklar
suret: biçim, tarz.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
ubudiyet: kulluk.
vaat: söz verme, ahıt.
Zat-ı Zülcelal ve'l-ikram: ikram ve ihsan sahıbı olan celal ve büyükluk sahıbı Cenab-ı Hak
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan

(1) حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ dedim ve ebedü'l-ebedîn, daıma tekrar etmek istiyorum.

DÖRDÜNCÜ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE

Bir vakit ihtıyarlık, gurbet, hastalık, mağlûbiyet gibi vücudumu sarsan arızalar, bir gaflet zamanıma rast gelip –şiddetli alâkadar ve meftun olduğum vücudum, belki mahlûkatın vücutlan ademe gidiyor diye– elim bir endişe verırken, yine ayet-i hasbiyeye muracaat ettim.

Dedi: "Manama dikkat et ve iman dürbünüyle bak!"

Ben de baktım ve iman gözüyle gördüm ki; bu zerrecik vücudum, hadsiz bir vücudun âyınesi ve nihayetsız bir inbısat ile hadsız vücutlan kazanmasına bır vesile ve kendinden daha kıymettar bâkî müteaddit vücutları meyve veren bır kelime-i hikmet hükmünde bulunduğunu ve mensubiyet cıhetıyle bir an yaşaması ebedî bir vücut kadar kıymettar olduğunu ilmelyakın ıle bıldım. Çünkü, şuur-ı iman ile, bu vücudum Vacıbü'l-Vücud'un esen ve sanatı ve cilvesi olduğunu anlamakla, vahşî evhamın hadsız karanlıklannndan ve hadsız müfarakat ve firaklann elemlerinden kurtulup mevcudata, hususan zîhayatlara taallûk eden ef'alde, esma-i İlâhiye adedınce uhuvvet rabıtalarıyla münasebet peyda ettiğim bütün sevdiğim mevcudata muvakkat bır firak içinde daimî bir vısal var olduğunu bıldım. Malûmdur ki, karyeleri ve şehirleri ve memleketlerı veya taburları ve kumandanlan ve üstatları gibi rabıtalan bir olan adamlar, sevimlı bir uhuvvet ve

1 Allah bize yeter. O ne güzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi: 173)

adem: yokluk
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
arıza: bozukluk, engel
ayet-ı hasbiye: Allah bize yeter. O ne güzel vekıldır manasındaki Hasbunallahü ve nı me l-vekîl ayet-ı kerımesi
ayine: ayna
bakı: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cıhet: yön, sebep, vesile
cıve: tecelli, görüntü
daımı: sürekli, devamlı
dürbün: uzak gören, uzağı gösteren
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ebedü'l-ebedın: sonsuza kadar
ef'al: fiiller, işler
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap
elım: şıddetli, çok dert ve keder veren
endişe: kaygı
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isımlerı
evham: vehımler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
firak: ayrılık, hıcran
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
gurbet: yabancı yerlere gıtme
hadsız: sınırsız, sonsuz
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerınde, yerınde
ilmelyakın: ılım yoluyla kesin olarak bılme
imanı: inanma, ıtıkat
inbısat: yayılma, genişleme
karye: köy
kelime-i hikmet: hıkmet kelımesi, hıkmetlı söz
kumandan: komutan
kıymettar: kıymetlı, değerlı
mağlubıyet: yenılgı, yenılme
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
malum: bılınen, bılınır olan
meftun: tutkun, müptelâ, aşın bağlanmış
mensubiyet: mensup olma, bağlı oluş
mertebe-ı nurıye-ı hasbıye: Hasbunallahu ve nı me l-vekîl' ayetının nurunun mertebesi, seviyesi
mevcudat: mevcudlar, var olan her şey, mahlıklar
muvakkat: geçıcı
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık
münasebet: ılışkı, alâka
muracaat: başvurma, danışma
müteaddit: çok, bir çok
nihayetsız: sonsuz, sınırsız
peyda etme: açığa çıkma, meydana çıkma
rabıta: münasebet, alâka, bağ
şuur-ı iman: iman şuuru
taallûk: alâkalı, münasebetlı olma
tabur: düzgün sıralar hâlinde ard arda dizilmiş topluluk
uhuvvet: kardeşlik
ustat: bir ılım ve sanatta üstün olan kımse, öğretmen
Vacıbü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı degıl, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahşı: ürkutucu, korkutucu
vesıle: aracı, vasıta
vısal: ulaşma, kavuşma
vücut: beden, ceset
zerre: pek ufak parça, en küçük parça
zihayat: hayat sahıbı

dostâne bir arkadaşlık hissederler. Ve bu gibi rabıtalardan mahrum olanlar, daimî, elim karanlıklar içinde azap çekiyorlar. Hem, bir ağacın meyveleri, şuurları olsa, birbirinin kardeşi ve birbirinin bedeli ve musahibi ve nazırı olduklarını hissederler. Eğer ağaç olmazsa veya ondan koparılsa, her biri o meyveler adedince firaklan hissedecek.

İşte, iman ile, imandaki intısap ile, her mü'min gibi, bu vücudum dahi hadsiz vücutların firaksız envarını kazanır, kendisi gitse de, onlar arkada kaldığından, kendisi kalmış gibi memnun olur. Bununla beraber –Yirmi Dördüncü Mektupta tafsilen kat'î ispat edildiği gibi– her zîhayatın, hususan zîruhun vücudu bir kelime gibidir; söylenir ve yazılır, sonra kaybolur. Fakat, kendi vücuduna bedel ikinci derecede vücutları sayılan hem manası, hem hüviyet-i misaliyesi ve suretı, hem neticeleri, hem mübarek ise sevabı, hem hakikati gibi çok vücutlarını bırakır, sonra perde altına girdiği gibi; aynen öyle de, bu vücudum ve her zîhayatın vücudu, zahın vücuttan gitse –zîruh ise– hem ruhunu, hem manasını, hem hakikatini, hem misalini, hem mahiyet-i şahsiyesinin dünyevî neticelerini ve uhrevî semerelerini, hem hüviyet ve suretini hafızalarda ve elvah-ı mahfuzada ve sermedî manzaraların filim şerıtlerinde ve Ilm-i Ezelînin meşherlerinde ve kendini temsil eden ve beka veren fıtrî tesbihatını defter-i a'malinde ve esma-i İlahiyenin cilvelerine ve mukteziyatlarına fıtrî mukabelelerini ve vücudî âyinedarlıklarını daire-i esmada ve daha bunlar gibi zahirî vücudundan

musahip: arkadaş, birlikte bulunan, sohbet eden
mubarek: feyzli, bereketli, kutlu
mü'min: iman eden, inanan
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
semere: meyve, güzel netice
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukafat, sevap
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, görünüş, yüz, çehre
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü; anlayış, idrak.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
temsil: birinin, bir topluluğun adına hareket etme
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
vücudî: vücuda ilgili, varlığa dair, var olan şey ile alâkalı
zahir: dış yüz, görünüş.
zahiren: görünürde
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar

ayinedarlık: aynalık yapma, gösterme
azap: eziyet, işkence
bedel: karşılık.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
daire-i esma: isimler dairesi. Cenab-ı Hakkın isimlerinin tecelli ettiği daire
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
dostane: dostlukla, dostça.
dünyevî: dünyaya ait.
elvah-ı mahfuza: korunmuş, muhafaza edilmiş levhalar
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
hakikat: gerçek, esas
hüviyet: benlik, şahsiyet, kimlik.
hüviyet-i misaliye: aynısının bir benzeri, misali
ilm-i Ezelî: ezeli ilim. Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ilmi
intısap: mensup olma, bağlanma, girme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
mahiyet-i şahsiye: şahsa ait olan mahiyet.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
meşher: teşhir yeri, sergi gösterme yeri
misal: benzer, örnek.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukteziyat: iktıza edenler, gerektirenler

daha kıymettar müteaddit manevî vücutlarını kendi yeninde bırakır, sonra gider. İlmelyakın suretinde bildim.

İşte, *iman ve imandaki şuur ve intisap ile, bu mezkûr bâkî, manevî vücutlara sahip olunabilir. İman olmazsa, bütün o vücutlardan mahrum olmakla beraber, zahirî vücudu dahi onun hakkında ademe ve hiçliğe gider gibi zayi olur.*

Bir zaman bahar çiçeklerinin çabuk mahvolmalarına çok yazığım geliyordu, hatta, o nazeninlere acıyordum. Burada beyan edilen hakikat-i imaniye gösterdi ki, o çiçekler âlem-i manada çekirdeklerdir. Sabıkan beyan ettiğimiz ruhtan başka bütün o vücutlan meyve veren birer ağaç, birer sümbül hükmünde, nur-i vücut noktasında kazançlan bire yüzdür. Zahirî vücutları mahvolmaz, saklanır. Hem, bâkî olan hakikat-ı nev'iyesinin tazelenen suretleridir. Geçen baharda yaprak, çiçek, meyve gibi mevcudatı, bu bahardakinin misliidirler. Fark yalnız itibarîdir. O itibarî fark dahi, bu hikmet kelimelerine ve rahmet sözlenne ve kudret harflerine ayrı ayrı, müteaddit manalan verdirmek içindir bildim. Yazıklar yerinde, "Maşaallah, bârekâllah" dedim.

İşte imanın şuuruyla ve iman rabıtasıyla, arz ve semavat sanatkârına intisap noktasında göklen yıldızlarla, zemini çiçekler ve güzel mahlûklarla yapan, süslendiren ve boyle her bir sanatta yuzer mu'cize gosteren bir sanatkârın eser-i sanatı ve böyle hadsiz harikalı bir ustanın yapılışı olmak, ne kadar antika ve kıymettar ve şuuru varsa ne kadar iftihar eder ve şereflenir diye uzaktan hissettim.

alem-i mana: anlamların, manaların oluşturduğu alem
antika: değerli ve mükemmel sanat eseri
arz: yer, dünya
barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
eser-i sanat: sanat eseri, sanat değeri olan eser
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-i nev'iye: türünün hakikatı
hakikat-ı imaniye: imana ait olan gerçek
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hikmet: İlâhi gaye, gizli sebep
iftihar: övünme.
iman: inanma, itikat.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
itibarî: gerçek olmayan, varsayılan
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kıymettar: kıymetli, değerli
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
misil: benzer
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
nazenin: nazik, nazik nazın ince yapılı
nur-i vücut: varlığın aydınlığı, nuru.
rabıta: bağlılık.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sabıkan: evvelce, bundan önce
sanatkâr: sanatçı, usta
semavat: semalar, gökler
sümbül: sümbül, zambakgillerden, salkım çiçekli keskin kokulu bitki
şeref: manevî büyükluk, yüceliik, onur
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
zayi: elden çıkmış, zarar ziyan
zemin: yeryüzü

Hususan o nihayetsiz mu'cizekâr usta, koca semavat ve arzın büyük kıtabını insan gibi küçük bir nüshada yazsa, belki insanı o kitaba müntehap ve mükemmel bir hülâsa yapsa, o insan ne kadar büyük bir şeref, bir kemal, bir kıymete medar ve iman ile mazhar ve şuur ve intisap ile o şerefe sahip olacağını bu ayetten ders aldığımdan, niyet ve tasavvur cihetinde, bütün mevcudatın dilleriyle حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] dedim.

BEŞİNCİ MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE

Yine bir vakit, hayatım çok ağır şerait ile sarsıldı, nazar-ı dikkatimi omre ve hayata çevirdi. Gördüm, ömrüm koşarak gidiyor; ahire yakınlaşmış hayatım dahi tazyikat altında sönmeye yüz tutmuş. Hâlbuki, *Hayy* ismine dair risalede izah edilen hayatın mühim vazifeleri ve büyük meziyetleri ve kıymettar faydaları, böyle çabuk sönmeye değil, belki pek uzun yaşamaya lâyıktır diye müteellimâne düşündüm. Yine ustadım olan حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetine müracaat ettim.

Dedi: "Sana hayatı veren Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a göre hayata bak!"

Ben de baktım, gördüm ki; hayatımın bana bakması bir ise Zat-ı Hayy ve Muhyî'ye bakması yüzdür, bana ait neticesi bir ise Hâlık'ıma ait bindir. O cihet, uzun zaman, belki zaman istemez, bir an yaşaması yeter. Bu hakikat, Risale-i Nur'un risalelerinde burhanlar ile izah edildiğinden burada Dört Mesele içinde kısa bir hulâsası beyan edilecek.

1 Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

ahir: son.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
burhan: delil, ispat, tanık, hüccet.
cihet: yön.
faide: fayda.
hakikat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
Hayy: gerçek hayat sahibi olan Allah.
hususan: bilhassa, özellikle.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
iftihar: övünme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kıymet: değer.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar: sebep, vesile.
mertebe-i nuriye-i hasbiye: "Hasbünallahü ve ni'me'l-vekil" ayetinin nurunun mertebesi, seviyesi.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
mu'cizekar: mu'cizeli, mu'cize hâlinde.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
müracaat: başvurma, danışma.
müteellimane: acı duyarak, elemli bir şekilde, içi sızlayarak.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şerait: şartlar.
şeref: manevî büyüklük, yüceliklonur.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma.
tazyikat: tazyikler, baskılar, zorlamalar.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vazife: görev.
Zat-ı Hayy ve Muhyî: hayat veren ve hayat sahibi olan Cenâb-ı Hak.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dinlıği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.

• *Birinci Mesele:* Hayatın mahiyeti ve hakikati Hayy-ı Kayyum'a baktığı cihetle baktım, gördüm ki, mahiyet-i hayatım esma-i İlâhiyenin definelerini açan anahtarların mahzeni ve nakışlarının bir küçük haritası ve cilvelerinin bir fihristesi ve kâinatın büyük hakikatlerine ince bir mikyas ve mizan ve Hayy-ı Kayyum'un manidar ve kıymettar isimlerini bilen, bildiren, fehmedip tefhim eden yazılmış bir kelime-i hikmettir anladım. Ve hayatın bu tarzdaki hakikatı bin derece kıymet kazanıyor ve bir saat devamı bir ömür kadar ehemmiyet alır. Zamanı olmayan Zat-ı Ezeliye'ye münasebeti cihetinde uzun ve kısalığına bakılmaz.

• *İkinci Mesele:* Hayatın hakikî hukukuna baktım, gördüm ki; hayatım Rabbanî bir mektuptur, kardeşlerim olan zîşuur mahlûkata kendini okutturur, Yaratanı bildirir bir mütalâagâhtır. Hem, Hâlık'ımın kemalâtını teşhir eden bir ilânnameliktir. Hem, hayatı Yaratanın hayat ile ihsan ettiği kıymettar hediyeler ve nışanlar ile bilerek süslenip her gün tekerrür eden resm-i küşatta mü'minâne, şuurdarâne, şakirâne, minnettarâne Padişah-ı Bîmisal'inin nazarına arz etmektir. Hem, hadsız zîhayatların Hâlık'larına vâsıfâne tahıyyatlarını ve şakirâne tesbihat hediyelerini anlamak, muşahede etmek ve şahadetle ilân etmektir. Hem, lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ve lisan-ı ubudiyet ile Hayy-ı Kayyum'un mehasin-i rububiyetini izhar etmektir. İşte bunlar gibi hayatın yüksek hukukları uzun zaman istemediği gibi, hayatı bin derece i'lâ eder ve

arz etme: sunma, takdim etme
cilve: tecelli, görüntü
define: kıymet ve değeri yüksek olan şey, hazine
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
fihriste: bir kitapta bulunan şeylerin sırayla gösteren liste, katalog.
hakiki: gerçek.
Hayy-ı Kayyum: her hususta ikâmetini olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hukuk: belli bir konudaki kanunlar.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
i'lâ: yükseltme, yüceltme.
ilan: yayma, duyurma.
ilanname: ilan yazısı içinde ilân yazılı olan kâğıt.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kelime-i hikmet: hikmetli kelime, hikmetli söz.
kemalat: fazileller, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görüntüsü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kal: söz ile anlatılan manalı konuşma dili.
lisan-ı ubudiyet: kulluk lisanı.
mahiyet: bir şeyin aslî esası, niteliği.
mahiyet-i hayat: hayatın mahiyeti, özü, aslı yapısı.
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar.
mahzen: içinde eşya saklanan yer.
manidar: nükteli, ince manalı.
mehasin-i rububiyet: rububiyetin güzellikleri.
mikyas: ölçek.
minnettarâne: minnet duyarak yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak.
mizan: terazi, ölçü.
mü'minâne: inanarak, mü'min gibi.
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
müşahede: İlâhî sırları ve tecellileri seyretme.
mutalaagah: mütalaa yen etraflıca düşünme, okuma ve inceleme yeri.
nakış: işleme, süsleme.
nazar: huzur, kat.
nışan: iz, belirti, alâmet.
Padişah-ı Bîmisal: eşi benzeri olmayan eşsiz padişah, Cenab-ı Hak.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
resmî küşat: resmî geçiş, geçiş töreni, merasimi.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şakirâne: şükrederek, şükredercesine.
şuurdarane: şuura dayalı olarak, şuurlu bir şekilde.
tahıyyat: tahıyyeler, selâmlar, dualar.
tarz: biçim, şekil, suret.
tefhim: anlatma, açıklama.
tekerrur: tekrarlanma.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlarından uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teşhir: gösterme, sergileme.
vasıfane: vasfederek, overek.
Zat-ı Ezeliye: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan Cenab-ı Hak.
zihayat: hayat sahibi.
zişuur: şuurlu, şuur sahibi

dünyevî olan hukuk-ı hayatiyeden yüz derece daha kıymettardır diye ilmelyakin ile bildim ve dedim: "*Subhanallah, iman ne kadar kıymettar ve hayattardır ki, hangi şeye girse canlandırır ve bir şulesi böyle fânî hayatı, bâkiyâne hayatlandırır, üstündeki fenâyı siler!*

• *Üçüncü Mesele:* Hayatımın Hâlık'ıma bakan fıtrî vazifelerine ve manevî faydalarına baktım, gördüm ki; hayatım, hayatın Hâlık'ına üç cihetle âyinedarlık ediyor.

Birinci Vecih: Hayatım, acz ve zaafıyla ve fakr ve ihtiyacıyla Hâlık-ı Hayat'ın kudret ve kuvvetine ve ginâ ve rahmetine âyinedarlık eder.

Evet, nasıl ki açlık derecesiyle yemeğin lezzet derecelerini; ve karanlığın mertebeleriyle ışık mertebelerini; ve soğuğun mikyasıyla hararetin mizan derecelerini bilinir; öyle de, hayatımdaki hadsiz acz ve fakr ile beraber hadsiz ihtiyaçlarımı izale ve hadsiz düşmanlarımı defetmek noktasında, Hâlık'ımın hadsız kudret ve rahmetini bildim, sual ve dua ve iltica ve tezellul ve ubudiyet vazifesini anladım ve aldım.

İkinci Vecih: hayatımdaki cüz'î ilim ve irade ve sem' ve basar gibi manalarıyla, Hâlık'ımın küllî ve ihatalı sıfatlarına ve şuunatına âyinedarlıktır.

Evet, ben kendi hayatımda ve şuurlu fiillerimde bilmek, işitmek, görmek, söylemek, istemek gibi çok manalarıyla bildim ki, bu kâinatın şahsımdan büyüklüğü derecesinde daha büyük bir mikyasta, Hâlık'ımın muhit ilmini, iradesini, semi ve basar ve kudret ve hayat gibi

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme.
bâkiyâne: daimî, sonsuz bir şekilde.
basar: Allah'ın kendi şânına layık bir tarzda görme sıfatı.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az.
def: kovma, uzaklaştırma.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dünyevî: dünyaya ait.
fâide: fayda.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fânî: ölümlü, geçici.
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki doğuştan olan.
ginâ: zenginlik, bolluk.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
Hâlık-ı Hayat: hayatı yaratan, yoktan var eden Allah.
hararet: sıcaklık.
hayattar: canlı, yaşayan.
hukuk-ı hayatiye: yaşama hakkı.
ilim: bilme, bilgi.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kuvvet: fiziki güç, kudret.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mertebe: derece, basamak.
mesele: önemli konu.
mizan: terazi, ölçü.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sem': işitme.
sual: soru, isteme.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
Subhanallah: Allah her türlü eksikliklerden uzak ve bütün üstün sıfatlara sahiptir demek, tesbih etmek.
şule: alev, ateş.
tezellul: alçalma, küçülme.
ubudiyet: kullık.
vazife: görev.
vazife: görev.
vecih: cihet, yön.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik, dermansızlık.

evsafını ve muhabbet ve gazap ve şefkat gibi şuunatını anladım, iman ederek tasdık ettim ve ıtıraf ederek bir marifet yolunu daha buldum.

Üçüncü Vecih: hayatımda nakışlan ve cılvelen bulunan esma-i İlâhiyeye âyinedarlıktır.

Evet, *ben kendi hayatıma ve cısmıme baktıkça, yüzer tarzda mu'cızâne eserler, nakışlar, sanatlar görmekle beraber, çok şefkatkârâne beslendiğimi muşahede ettiğimden, beni yaratan ve yaşatan Zat ne kadar fevkalâde sahavetli, merhametli, sanatkâr, lutufkâr; ne derece harika ıktıdarlı* –tabirde hata olmasın– *maharetli, hüşyar işgüzar olduğunu iman nuruyla bildim; tesbîh ve takdîs ve hamd ve şükür ve tekbir ve tazim ve tevhid ve tehlil gibi fıtrat vazifelen ve hilkat gayeleri ve hayat neticeleri ne olduğunu bildim; ve kâinatta en kıymettar mahlûk hayat olduğunun sebebini ve her şey hayata musahhar olmasının sırrını ve hayata karşı herkeste fıtrî bir ıştıyak bulunduğunun hikmetini ve hayatın hayatı iman olduğunu ilmelyakin ile anladım.*

• *Dördüncü Mesele:* "Dünyadaki bu hayatımın hakikî lezzeti ve saadeti nedir?" diye, yine bu [1] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ayetine baktım, gördüm ki, bu hayatımın en saf lezzeti ve en halis saadeti imandadır. Yani, beni yaratan ve yaşatan bir Rabb-i Rahîm'in mahlûku ve masnuu ve memlûkü ve terbiyegerdesi ve nazarı altında olmasına ve Ona her vakit muhtaç bulunmasına, ve O ise, hem Rabbim, hem İlâhım, hem bana karşı

1. Allah bize yeter, O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cilve: tecelli, görüntü
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
evsaf: vasıflar, nitelikler, özellikler
fevkalâde: olağanüstü
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
gaye: maksat, hedef
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke
hakikî: gerçek
halis: saf, temiz
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme
harika: olağanüstü
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hilkat: yaratılış
hüşyar: akıllı, uyanık, aklı kendisine yarayan
ıktıdar: güç, idareyi elinde bulundurma
İlâh: kendisine ibadet edilen, tapınılan Ma'bud, Allah
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iman: inanma, itikat
işgüzar: becerikli, iş görür
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kıymettar: kıymetli, değerli
lutufkâr: lütuf edici
maharet: mahirlik, ustalık, becerikliik, hüner
mahlûk: yaratılmış, Allah tarafından yaratılmış olan
marifet: bilme, derin bilgi
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
memlûk: kul, köle
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
mesele: önemli konu
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
muhabbet: sevgi, sevme
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
muşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama, seyretme
nakış: işleme, süsleme
nazar: bakış, dikkat
nur: aydınlık, parlıtı, ışık
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak
saadet: mutluluk
saf: halis, temiz
sahavet: el açıklığı, cömertlik
sanatkâr: sanatçı, usta
sır: gizli hakikat
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet
şefkatkârâne: şefkatli ve merhametli bir şekilde
şükür: nimet ve İyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tabir: ifade
takdîs: yüceltme, mukaddes sayma, kudsi ve mübarek sayma
tarz: biçim, şekil, suret
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tazim: hürmet, ululama, büyük sayma
tehlil: Allah'tan başka İlâh olmadığını ifade etme, lâ ilâhe illâllah sözünü tekrarlama, lâ ilâhe illâllah deme
tekbir: Ululama, yüceltme, Allah'ı ululama
terbiyegerde: terbiye edilmiş, yetiştirilmiş
tesbîh: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

gayet merhametli ve şefkatli bulunduğuna kat'î imanım öyle kâfi ve vâfi ve elemsiz ve daimî bir lezzet ve saadettir ki, tarif edilmez. Ve [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ ne kadar yerindedir diye ayetten fehmettim.

İşte hayatın hakikatine ve hukukuna ve vazifelerine ve manevî lezzetine ait olan bu dört mesele gösterdiler ki, hayat, Zat-ı Bâkî-i Hayy-ı Kayyum'a baktıkça ve iman dahi hayata hayat ve ruh oldukça, hem beka bulur, hem bâkî meyveler verir. Hem öyle yükseklenir ki, sermediyet cilvesini alır; daha ömrün kısa ve uzunluğuna bakmaz diye bu ayetten dersimi aldım. Ve niyet ve tasavvur ve hayalce bütün hayatların ve zîhayatların namına [2] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ dedim.

ALTINCI MERTEBE-İ NURİYE-İ HASBİYE

Müfarakat-i umumiye hengâmı olan harab-ı dünyadan haber veren ahirzaman hâdisatı içinde müfarakat-ı hususiyemi ihtar eden ihtiyarlık ve ahır ömrümde bir hassasiyet-i fevkalâde ile fıtratımdaki cemalperestlik ve güzellik sevdası ve kemalâta meftuniyet hisleri inkişaf ettikleri bir zamanda, daimî ve tahribatçı olan zeval ve fenâ ve mütemadî ve tefrik edici olan mevt ve adem, dehşetli bir surette, bu güzel dünyayı ve bu güzel mahlûkatı hırpaladığını, parça parça edip güzelliklerini bozduğunu fevkalâde bir şuur ve teessürle gördüm. Fıtratımdaki aşk-ı mecazî bu hale karşı şiddetli galeyan ve isyan ettiği zamanda bir medar-ı teselli bulmak için yine bu ayet-i hasbiyeye

1. İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

2. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

adem: yokluk
ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi; dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahır: son
aşk-ı mecazî: Allah sevgisine ulaşma yolunda Onun yarattığı geçici suretlerden birini sevme
ayet-i hasbiye: Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir manasındaki Hasbunallahu ve ni'me'l vekîl ayetini kenmesi
bakı: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk
cemalperest: güzelliği seven, güzellik düşkünü
daimî: sürekli, devamlı
dehşetli: urkutucu, korkunç
elem: dert, uzuntu, maddî manevî ıztırap
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
fenâ: yok olma, olumluluk, geçicilik.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
gayet: son derece
hadısat: hadiseler, olaylar
hakîkat: gerçek, esas
harab-ı dünya: dünyanın yıkılması
hassasiyet-i fevkalade: fevkalâde duyarlılık, titizlik.
hengam: zaman, sıra
İhtar: hatırlatma, uyarı
İnkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
kafi: yeter, kâfi gelir
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemalat: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
meftuniyet: hayranlık, aşırı derecede tutkunluk, vurgunluk.
mertebe-i nuriye-i hasbiye: Hasbunallahu ve ni'me'l vekîl ayetinin nurunun mertebesi, seviyesi.
mevt: ölüm
müfarakat-i hususiye: bir ferdin ayrılığı, ölümü
müfarakat-ı umumiye: herkesin birbirinden ayrılma zamanı, kıyamet vaktı
mütemadî: aralıksız, sürekli, devamlı
nam: ad, isim.
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi, bir işin ne için yapılacağını bilmesi
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
sermediyet: daimîlik, sürekliliik, sonsuzluk, ebedîlik.
sevda: şiddetli aşk, güçlü sevgi
suret: biçim, tarz
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama, kurma
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
vafi: yeterli, tam
Zat-ı Bâkî-i Hayy-ı Kayyum: varlığı ve dirilişi her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, daimî her şeye her hususta ikti'darı olan Cenab-ı Hak
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zîhayat: hayat sahibi

müracaat ettim.Dedi: "Beni oku ve dikkatle manama bak." Ben de Sure-ı Nur'dakı Ayet-ı Nurun rasathanesıne girip imanın dürbünüyle Ayet-i Hasbiyenin en uzak tabakalanna ve şuur-i imanî hurdebinî ile en ince esrarına baktım, gördüm.

Nasıl kı âyineler, şişeler, şeffaf şeyler, hatta kabarcıklar güneş zıyasının gızlı ve çeşit çeşit cemalini ve o zıyanın elvan-ı seb'a denilen yedi renginin mütenevvi güzelliklerini gösteriyorlar. Ve teceddut ve taharrüklenyle ve ayn ayn kabiliyetleriyle ve inkısaratlanyla o cemali ve o güzellikleri tazelendiriyorlar. Ve ınkısaratlanyla güneşin ve zıyasının ve elvan-ı seb'asının gizli güzelliklerini izhar ediyorlar. Aynen öyle de, Şems-i Ezel ve Ebed olan Cemîl-i Zülcelâl'ın cemal-ı kudsîsine ve nıhayetsız güzel olan Esma-i Hüsnasının sermedî güzelliklerine âyinedarlık edıp cilvelerini tazelendirmek için, bu güzel masnular, bu tatlı mahlûklar ve bu cemalli mevcudat hiç durmayarak gelip gıdiyorlar. Kendilerinde görünen güzellikler ve cemaller kendilerinin malı olmadığını, belkı tezahür etmek isteyen Sermedî ve mukaddes bir cemalın ve daimî tecelli eden ve görunmek isteyen mücerret ve münezzeh bir hüsnün işaretleri ve alâmetleri ve lem'aları ve cilveleri olduğu, pek çok kuvvetlı delilleri ıle Risale-ı Nur'da tafsîlen izah edilmiş. Burada o bürhanlardan üç tanesine kısaca işaret edilecek.

• *Birinci Bürhan:* Nasıl kı işlenmış bır esenn güzellığı, işlemesının güzelliğine, ve ışlemek güzellığı, ustalığın o sanattan gelen ünvanın güzelliğine; ve ustadaki

alâmet: belıru, işaret, ız.
ayet-ı Nur: Nur ayetı, Nur Suresı 35. ayet.
âyine: ayna.
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme.
bürhan: bır şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesın delıl.
cemal: güzellik.
cemal-ı kudsî: Cenab-ı Allah'ın mukaddes güzelliğı.
Cemîl-i Zülcelâl: büyukluk, ızzet ve azamet sahıbı olan ve sonsuz güzellik sahıbı Allah.
cılve: tecelli, goruntu.
daımı: surekli, devamlı.
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey, bürhan.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
Esma-I Hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz guzel ısmı.
esrar: sırlar, gizli hakıkatler.
fiil: ış, hareket.
hurdebinî: gozle gorulmeyecek derecede kuçuk, mıkroskobık.
hüsun: guzellik.
inkısarat: çogalma, artma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma.
izhar: ortaya koyma, açıga çıkarma, gosterme.
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun âlemler, varlıklar.
lem'a: parıltı.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mevcudat: mevcudlar, var olan her şey, mahlûklar.
mikyas: ölçek.
muhıt: ıhata eden, kuşatıcı.
mukaddes: takdıs edilmiş, kutsal, azız, temiz.
mücerret: saf, halıs.
münezzeh: arınmış, tenzih edilmiş, uzak.
müracaat: başvurma, danışma.
mütenevvi: aynı cınsten olmayan, nevi nevi, çeşit çeşit.
nıhayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rasathane: gozlem evi, rasat yapılan yer.
şeffaf: saydam.
Şems-I Ezel ve Ebed: butun zamanları ve mekanları ısımlen ile aydınlatan, zaman ve mekânla da kayıtlı olmayan Cenab-ı Hak.
şuur: bır şeyın ınceliklerini iyice ıdrak etme, anlayış.
şuur-ı imanî: imana aıt şuur, ıman şuuru.
tabaka: kat, katman.
tafsîlen: tafsıllı bır şekılde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
taharrük: hareketlenme, kımıldama.
teceddut: tazelenme, yenılenme.
tecelli: belırme, bıtınme, gorunme.
tezahür etmek: ortaya çıkma, belırme, gorunme.
ünvan: şohret.
zıya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

sanatkârlık ünvanının güzelliği, o sanatkânn o sanata ait sıfâtının güzelliğine, ve sıfâtının güzelliği, kabıliyet ve ıstidadının güzelliğine, ve kabiliyetinin güzelliği, zatının ve hakikatinin güzelliğine derece-i bedahette gayet kat'î bir surette delâlet ettiği gibi, aynen oyle de, bu kâinatın baştan başa bütün güzel mahlûklannda ve yapılışları güzel umum masnularındakı hüsün ve cemal dahi, Sanatkâr-ı Zülcelâl'deki fiillerinin hüsün ve cemaline kat'î şahadet, ve ef'alindeki hüsün ve cemal ise, o fiillere bakan ünvanlann, yanı ısımlenn hüsün ve cemalıne şuphesiz delâlet, ve isimlerin hüsün ve cemali ise, isimlenn menşei olan kudsî sıfatlann hüsün ve cemaline kat'î şahadet, ve sıfatlann husun ve cemali ise, sıfatlann mebdei olan şuunat-ı zatiyenin hüsün ve cemaline kat'î şahadet, ve şuunat-ı zatiyenin hüsün ve cemali ise, fail ve müsemma ve mevsuf olan zatının hüsün ve cemaline ve mahiyetinin kudsî kemalıne ve hakıkatinin mukaddes güzelliğine bedahet derecede kat'î bir surette şahadet eder. Demek, Sânı-i Zülcemal'in kendi Zat-ı Akdes'ine lâyık oyle hadsiz bır hüsn-ı cemali var kı, bır gölgesi bütün mevcudatı baştan başa guzelleştırmiş. Ve oyle munezzeh ve mukaddes bır güzelliği var ki, bir cilvesi kâinatı serbeser güzelleştirmiş ve bütün daire-ı mümkinatı hüsün ve cemal lem'alanyla tezyin edip ışıklandırmış.

Evet, işlenmiş bır eser fıilsiz olmadığı gıbı, fiil dahi fa-ilsiz olamaz. Ve isimler müsemmasız olması muhal olduğu gibi, sıfatlar dahı mevsufsuz mümkun değildir. Madem bir sanatın ve eserin vücudu, bedahetle o eseri

alamet: belirti, işaret, iz
ayinedarlık: aynalık, yapma, gösterme
bedahet: açıklık, aşikar ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cilve: tecelli, görüntü
daimî: sürekli, devamlı.
daire-i mümkinat: kâinat, imkân âlemi, yaratılanlann tamamının teşkil ettiği alem
delalet: delil olma, gösterme
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
derece-i bedahet: açıklığın derecesi, apaçıklık derecesi.
ef'al: fiiller, işler
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
fail: ozne, fiili yapan veya âmil olan unsur
fiil: iş, hareket.
gayet: son derece
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, bir şeyin asli esası
hüsn-i cemal: yuz guzelliği, kışının kendi guzelliği
husun: güzellik
istidat: kabiliyet, yetenek.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılanyla eksıksız anlarma
kâfi: yeter, kâfi gelir
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'i: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksıksız olma
kudsî: mukaddes, yuce
lâyık: uygun, yakışır, munasip
lem'a: panıltı
madem: ... den dolayı, boyle ise.
mahiyet: bır şeyin aslı, esası, nıteliği
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
mebde: kaynak, başlangıç.
menşe: esas, kaynak
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mevsuf: vasıflanmış, nıtelenmiş
muhal: ımkansız.
mukaddes: takdıs edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
mücerret: saf, halıs
münezzeh: annmış, tenzih edilmiş, uzak.
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş
sanatkâr: sanatcı, usta
Sanatkâr-ı Zülcelâl: sonsuz bu yukluk, yucelik, haşmet, ululuk sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
Sânı-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi, sanatlı yaratıcı, Allah
serbeser: baştan başa, tamamıyla, busbutun
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
suret: bıçım, tarz
sıfat: vasıf, nıtelik.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
şuunat-ı zatiye: Allah ın zatına has işleri ve emır dairesine aıt kanunlan
tafsilen: tafsıllı bır şekılde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak
tecelli: belirme, bılınme, gorunme
tezahur etmek: ortaya çıkma, belirme, gorunme
tezyin: susleme, zıynetlendirme
umum: butun
ünvan: şohret.
vafi: yeterli, tam
vücut: var olma, varlık
zat: kendi, asıl, oz.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah

işleyenin fiilme delâlet; ve o fiilin vücudu, failinin ve ünvanının ve eseri ıntaç eden sıfâtın ve ısmının vücutlarına delâlet eder. Elbette bir eserin kemali ve cemali dahi, fiilin kendine mahsus kemal ve cemalıne, o da ismin kendine münasip, muvafık güzelliğine, o dahi zatın ve hakikatin –fakat zata ve hakikate lâyık ve muvafık– kemaline ve cemalıne ilmelyakin ile ve bedahetle delâlet eder.

Aynen oyle de, bu eserler perdesi altındaki faaliyet-i daime failsiz olması muhal olduğu gibi, bu masnuat üstünde cilvelen ve nakışları göz ıle görünen ısımler dahi musemmasız hıçbir cihetle mumkun olmadığı ve muşahede derecesinde hissedilen kudret, ırade gibi sıfatlar dahı mevsufsuz olması muhal olduğundan, şu kâınatta bütün eserler, mahlûklar, masnular, hadsiz vücutlanyla, Hâlık ve Sâni ve Faillerinin vücud-ı ef'aline ve esmasının vücuduna ve evsafının vücuduna ve şuunat-ı zatiyesinin vücuduna ve Zat-ı Akdes'inin vücub-ı vücuduna kat'î bir surette delâlet ettikleri gibi, o masnuatın umumunda görünen muhtelif kemalât ve ayrı ayn cemaller ve çeşit çeşıt güzellikler, Sâni-i Zülcelâl'de olan fiillenn ve isimlerin ve sıfatlann ve şe'nlerin ve Zatının kendilerine mahsus, münasıp ve lâyık ve vacıbıyetıne ve kudsiyetine muvafık olarak, hadsiz kemalâtlarına ve nihayetsiz cemallerine ve ayrı ayrı ve umum kâinatın fevkınde güzelliklerine gayet sarih şahadet ve gayet kat'î delâlet ederler.

- *Ikıncı Bürhan*'ın beş noktası var:

Bırıncı Nokta: Meşreplerinde, mesleklerınde bırbırınden ayn ve uzak olan bütün ehl-i hakikatin reisleri, zevk

bedahet: açıklık, aşıkâr, ispata ıh tıyaç olmayacak derecede açıklık
cihet: yon, sebep, vesile
daire-ı mumkınat: kaınat, ımkân alemı, yaratılanların tamamının teşkıl ettıgi alem
ehl-i hakikat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeğı bulup onun peşınden gıdenler, Allah adamı
esma: adlar, ısımler
evsaf: vasıflar, nıtelıkler, ozellıkler
faaliyet-ı daime: surekli, devamlı olan faalıyet, surekli çalışma, devamlı gayret etme.
fail: ozne, fiili yapan veya âmil olan unsur
fevkinde: üstünde
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hüsn-ı cemal: yuz guzelligi, kışının kendi guzelliği
ilmelyakin: ılım yoluyla kesin olarak bılme
ıntaç: netıce verme, sonuçlandırma
ırade: dileme, isteme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç.
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksıksiz olma.
kemalât: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
kudsıyet: ı kutsallık, mukaddeslik, azızlık.
lâyık: uygun, yakışır, münasıp
madem: ... den dolayı, boyle ıse
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, nıteligi
mahsus: başkasında bulunmayan bır şeye has olan
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem
meşrep: gıdış, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
mevkuf: bağlı, başka bır şeye bagli olan
mevsuf: vasıflanmış, nıtelenmış
muhal: ımkansız
muhtelif: türlu türlu, çeşıtlı, çeşıt çeşıt, farklı.
muvafık: yennde, uygun
münasip: uygun
musemma: ısımlendırılmış, ad venılmış
muşahede: bır şeyı gozle gorme, seyretme
nakış: işleme, susleme
reis: başkan
Sâni: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
Sanı-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahıbı, sanatlı yaratıcı, Allah.
sarih: açık, aşıkâr
serbeser: baştan başa, tamamıyla, busbutun.
şe'nış
şuunat-ı zatıye: Allah ın zatına has ışlen ve emır dairesine aıt kanunları.
tezyin: susleme, zynedendırme
vacıbıyet: vacıp olus, zorunlu olma durumu.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak, varlıgı zarurı ve vacıp olmak.
vucud-ı ef'al: fiillenn varlıgı, vucudu, meydana gelmesi.
vucut: var olma, varlık.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah

ve keşfe istinat ederek, icma ile, ittifak ile iman edip hükmediyorlar ki, bütün mevcudattaki hüsün ve cemal, bir Zat-ı Vacibü'l-Vücud'da bulunan mukaddes hüsün ve cemalin gölgesi ve lemaatı ve perdelerin arkasında cilvesidir.

İkinci Nokta: Bütün güzel mahlûklar, kafile kafile arkasında durmayarak gelip gidiyorlar, fenâya girip kayboluyorlar. Fakat o âyineler üstünde kendini gösteren ve cilvelenen yüksek ve tebeddül etmez bir güzellik, tecellisinde devam ettiğinden kat'î bir surette gösterir ki, o güzellikler, o güzellerin malı ve o âyinelerin cemali değildir. Belki güneşin cemal-i şuaatı cereyan eden suyun üzerindeki kabarcıklarda göründüğü gibi, sermedî bir cemalin ışıklandırlar.

Üçüncü Nokta: Nurun gelmesi elbette nuranîden, ve vücud vermesi her hâlde mevcuddan, ve ihsan ise ginâdan, ve sahavet ise servetten, ve talim ilimden gelmesi bedihî olduğu gibi, hüsün vermek dahi hasenden ve güzelleştirmek güzelden ve cemal vermek cemîlden olabilir, başka olamaz. İşte bu hakikate binaen iman ederiz ki, bu kâinattaki görünen bütün güzellikler öyle bir Güzelden geliyor ki, bu mutemadiyen değişen ve tazelenen kâinat, bütün mevcudatıyla âyinedarlık dilleriyle o Güzelin cemalini tavsif ve tarif eder.

Dördüncü Nokta: Nasıl ki ceset ruha dayanır, ayakta durur, hayatlanır; ve lâfız manaya bakar, ona gore nurlanır, ve suret hakikate istinat eder, ondan kıymet alır

ayine: ayna
âyinedarlık: aynalık, yapma, gösterme
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cemal: güzellik.
cemal-i şuaat: parıltılar, nurlar, ışıtıların güzelliği
cemîl: güzellik sahibi.
cereyan: akış, akıntı.
ceset: vücut, beden
cilve: tecelli, görüntü
fena: yok olma, olumluluk, geçicilik.
gina: zenginlik, bolluk.
hakikat: gerçek, bir şeyin asli, esası
hasen: güzellik, güzel olma.
hükmetme: karar vermek, manca varmak.
hüsün: güzellik.
icmal: öz, özet.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ilim: bilme, bilgi
iman: inanma, itikat
istinat: dayanma, güvenme
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kafile kafile: sıra sıra, takım takım
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme
kıymet: değer
lafız: söz, kelime
lemaat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar
mahluk: yaratık. Allah tarafından yaratılmış olan.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mevcut: var olan, bulunan, olan.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz
mutemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sahavet: el açıklığı, cömertlik
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
servet: zenginlik, varlık, mal, mülk.
suret: biçim, tarz
talim: ders verme, öğretme
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
vücut: var olma, varlık
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah

Aynen öyle de, bu maddî ve cismanî olan âlem-i şahadet dahi bır cesettir, bır lâfızdır, bir surettır; âlem-ı gaybın perdesi arkasındaki esma-i İlâhiyeye dayanır, hayatlanır, istınat eder, canlanır, ona bakar, güzelleşır. Butun maddî güzellikler, kendi hakıkatlennin ve manalannın manevî güzelliklerinden ileri geliyor. Ve hakıkatleri ise, esma-i İlâhiyeden feyiz alırlar ve onların bir nevı gölgeleridir. Ve bu hakıkat, Rısale-i Nur'da kat'î ispat edilmıştır.

Demek bu kâınatta bulunan butun güzelliklerin envaı ve çeşitleri, âlem-i gayb arkasında tecelli eden ve kusurdan mukaddes, maddeden mücerret bir cemalin esma vasıtasıyla cılvelen ve işaretleri ve emaratlarıdır. Fakat, nasıl ki Vacibu'l-Vücud'un Zat-ı Akdes'i, başkalara hiçbir cıhette benzemez ve sıfatları mumkınatın sıfatlarından hadsiz derece yuksektir; öyle de, Onun kudsî cemali, mumkinatın ve mahlûkatın husunlerine benzemez, hadsız derecede daha âlîdir.

Evet, koca cennet butun husun ve cemalıyle bir cılvesı bulunan ve bir saat muşahedesı ehl-i cennete cenneti unutturan bir cemal-i sermedî, elbette nihayeti ve şebıhi ve nazırı ve mislı olmaz.

Malûmdur ki, her şeyın husnu kendıne göredir; hem binler tarzda bulunur ve nevilerin ihtilâfı gibi güzellikleri de ayrı ayrıdır. Meselâ, göz ile hissedilen bir güzellik, kulak ıle hıssedilen bir husun bir olmaması, ve akıl ıle fehmedilen bir husn-i aklî, ağız ile zevk edilen bir husn-i taam bır olmadığı gibi, kalb, ruh vesaır zahırî ve bâtınî duyguların istıhsan ettikleri ve güzel hissettikleri güzellikler,

âlem-i gayb: gayb âlemı, gorunmeyen, fakat varlıgı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bilinen başka dunyalar
âlem-i şahadet: gozle gorduğumuz, şahıt oldugumuz âlem, kâınat
alî: yuce, yuksek, ulu
batınî: ıçe aıt, dâhılî
cemal-i sermedî: zaman ve mekân gibi butun kayıtlardan bağımsız olan guzellik.
cıhet: yon, sebep, vesıle
cısmanî: maddı ve cısımlı olmak.
ehl-i Cennet: Cennet ehlı, Cennetlıkler, Cennette bulunanlar veya oraya gırmeye hak kazanan lar
emarat: emareler, alametler, nışanlar
envaı: çeşıtler, turler, neviler
esma: adlar, ısımler
Esma-i İlâhiye: Allah ın ısımlerı
fehmetmek: anlamak, kavramak, ıdrak etmek.
feyız: bolluk, bereket, verımlılık.
hadsız: sınırsız, sonsuz
husn-i aklî: akla uygun olmanın guzelligi
husn-i taam: güzel yemek.
ihtılâf: farklı olus, ıkı şeyı arasındakı ayrılıklar
ispat. doğruyu delıllerle gösterme
ıstıhsan: guzel bulma, begenme
kudsî: mukaddes, yuce.
maddî: madde ıle alakalı, cısmanı
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
malum: bılınen, bılınır olan.
manevî: maddî olmayan, ıçe aıt, mana ıle ılgılı
meselâ: ornegın
mislî: benzer, eş, nazır, tıpkısı
mucerret: soyutlanmış olan cısım halınde bulunmayan.
mümkinat: yaratılanlar, mumkûn olanlar, ımkân dâhılındekıler, olabılır şeyler
muşahede: bir şeyı gozle gorme, seyretme
nazır: benzer, eş
nevı: çeşıt, tur
nihayet: son, sınır
sıfat. vasıf, nıtelık.
şebıh: benzer, tıpkı
tarz. bıcım, şekıl, suret.
Vacibü l-Vucud: varlıgı zarurî ve zatı olan varlıgı başkasının varlığına baglı degil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vasıta: aracılık.
vesaıre: ve başkaları, bunun gibilen
zahırî: gorunuşte olan, zahıre dışa aıt olan
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah

onların ihtilâfı gibi muhteliftir. Meselâ, imanın güzelliği ve hakıkatin güzellığı ve nurun hüsnu ve çıçeğin hüsnu ve ruhun cemali ve suretin cemali ve şefkatın güzelliği ve adâletin guzellığı ve merhametın husnu ve hıkmetın hüsnü ayn ayrı oldukları gibi; Cemîl-ı Zülcelâl'ın nihayet derecede güzel olan Esma-i Hüsnasının güzellikleri dahi ayrı ayrı olduğundan, mevcudatta bulunan hüsünler ayn ayn düşmüş.

Eğer Cemîl-ı Zulcelâl'ın esmasındakı husunlerin mevcudat âyinelerinde bir cilvesini müşahede etmek istersen, zeminin yüzünü bir küçük bahçe gibi temaşa edecek bir geniş hayalî gozle bak. Ve hem bil ki, rahmaniyet, rahîmiyet, hakîmıyet, âdilıyet gibi tabirler, Cenab-ı Hakkın hem isım, hem fıil, hem sıfat, hem şe'nlerine işaret ederler.

İşte, başta insan olarak bütun hayvanatın muntazaman bir perde-ı gayptan gelen erzaklarına bak, rahmanıyet-ı Ilâhıyenin cemalıni gör.

Hem, butun yavruların mu'cizâne iaşelerine ve başları üstünde ve annelerinin sinelerinde asılmış tatlı, safî Âb-ı Kevser gıbi iki tulumbacık süte temaşa eyle, rahîmıyet-i Rabbanıyenin cazıbedar cemalini gör.

Hem, bütün kâinatı envaıyla beraber bir kitab-ı kebir-i hikmet; ve oyle bir kıtap kı, her harfi yuz kelime, her kelimesı yüzer satır, her satırı bin bab, her babı binler küçuk kıtap hukmüne getıren hakîmıyet-ı Ilâhıyenın cemal-i bîmısalıne bak, gör.

Âb-ı Kevser: Cennetteki sulardan bır. Kevser suyu.
adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız venımesi, hakkanıyet, âdilık.
adiliyet: adalet edıcılık, doğru ve hakkanıyetlı olış.
bab: kısım, bolum, bahıs.
cazibedar: çekıcı, cazıbelı.
cemal: guzellik.
cemal-i bimisal: mısalı benzen olmayan guzellik.
Cemîl-i Zülcelal: buyukluk ızzet ve azamet sahıbı olan ve sonsuz guzellik sahıbı Allah.
enva: çeşıtler, turler, nevıler.
erzak: yıyecek, ıçecek, yenılecek, ıçılecek şeyler, azıklar.
Esma-i Husna: Allah ın adlan. Allah ın doksan dokuz guzel ısmı.
fiil: ış, hareket.
hakımıyet: hıkmetlılık, faydalılık, guzel gayelılık.
hakimiyet-i ilâhiye: Cenab-ı Hakkın ışlerınde ve faalıyetlerınde hıkmetlı faydalı ve gayelı oluşu.
hayalı: hayale aıt, hayalle ılgılı, hayale mensup.
hayvanat: hayvanlar.
hıkmet: Ilahı gaye, gızlı sebep.
iaşe: geçındırme, besleme, yaşatma.
kıtab-ı kebır-i hikmet: buyuk hikmet kıtabı.
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
mu'cızâne. mu'cizeli bir şekilde.
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı.
muntazaman: duzgun, duzenlı ve devamlı olarak.
perde-i gayp: gayp perdesi, gızlı perde: insanların bilmeyip sadece Allah ın bildiği gayp alemdekı manevi perde.
rahımıyet. merhamet edıcılık.
rahimiyet-i Rabbaniye: Cenab ı Hakkın kullarına çokça merhamet etmesı.
rahmanıyet. Cenab ı Hakkın kullannı beslemesı, koruması ve merhamet etmesı vasfı.
rahmaniyet-i ilâhiye: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfi.
safi: saf olan, katışıksız, duru.
sine: gogus.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şe'n: ış.
tabir: ifade, söz.
temaşa. hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.

Hem, kâinatı bütün mevcudatıyla mizanı altına alan ve bütün ecram-ı ulviye ve sufliyenin muvazenelerini idame ettiren ve güzelliğin en mühim bir esası olan tenasübü veren ve her şeye en güzel vaziyeti verdiren ve her zîhayata hakk-ı hayatı verip ihkak-ı hak eden ve mütecavizleri durduran ve cezalandıran bir âdîliyetin haşmetli güzelliğine bak, gör.

Hem, insanın geçmiş tarihçe-i hayatını buğday tanesi küçüklüğündeki kuvve-i hafızasında ve her nebat ve ağacın gelecek tarihçe-i hayat-ı saniyesini çekirdeğinde yazmasına ve her zîhayatın muhafazasına lüzumu bulunan alât ve cihazata, meselâ annın kanatçıklarına ve zehirli iğnesine ve dikenli çiçeklerin süngücüklerine ve çekirdeklerin sert kabuklarına bak ve hafîziyet ve hâfiziyet-i Rabbaniyenin letafetli cemalini gör.

Hem, zemin sofrasında Kerîm-i Mutlak olan Rahman-ı Rahîm'in misafirlerine rahmet tarafından ihzar edilen hadsız taamların ayrı ayrı ve güzel kokularına ve muhtelif, süslü renklerine ve mütenevvi, hoş tatlarına ve her zîhayatın zevk ve safasına yardım eden cihazlara bak, ikram ve kerîmiyet-i Rabbaniyenin gayet şirin cemalini ve gayet tatlı güzelliğini gör.

Hem, *Fettah ve Musavvir isimlerinin tecellileriyle başta insan olarak bütün hayvanatın su katrelerinden açılan pek çok manıdar suretlerine ve bahar çiçeklerinin habbe ve zerreciklerinden açtırılan çok cazibedar simalarına bak, fettahıyet ve musavviriyet-i İlâhiyenin mu'cizatlı cemalini gör.*

adîliyet: adalet edicilik, doğru ve hakkaniyetli oluş
alât: aletler vasıtalar, aygıtlar
cihaz: alet, edevat.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.
ecram-ı sufliye: alçaktaki cisimler, yeryüzündeki cisimler
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler
Fettah: kulların kapalı işlerini açan Cenab-ı Hak.
fettahıyet: her şeye lâyık bir şekil ve suret verme sıfatı, fethedicilik.
gayet: son derece.
habbe: tahıl tanesi
hadsız: sınırsız, sonsuz
hafîziyet: Cenab-ı Hakkın her mahlukun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı
hafîziyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın her mahlukun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı
hakk-ı hayat: yaşama hakkı
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli
hayvanat: hayvanlar
idame: devam ettirme, sürdürme.
ihkak-ı hak: hakkıya hakkını verme, hakkı usulü dairesinde yerine getirme
ihzar: hazır etme, hazırlama
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
katre: damla
Kerîm-i Mutlak: yarattıklarına karşılık beklemeden, mutlak olarak bağışta bulunan, kullarına nimetler ihsan eden, günahları örten, günah işleyen affeden Allah.
kerîmiyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın ikram edicilliği, cömertliği.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
letafet: latîflik, hoşluk, incelik
manıdar: nükteli, ince manalı
mesela: örneğin.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mizan: terazi, ölçü
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler

muhafaza: koruma
muhtelif: turlu turlu, çeşitli
Musavvir: yarattıklarını istediği sıfat ve seçtiği –maddî manevî– surette yaratan Allah.
musavviriyet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın her şeye kendine lâyık güzel şekil ve suretler vermesi keyfiyeti
muvazene: denge
muhim: önemli, ehemmiyetli
mütecavız: saldırgan, belli sınırını aşan
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nevi nevi, çeşit çeşit.
nebat: topraktan biten yetişen her türlü şey, bitki
Rahman-ı Rahîm: Rahman ve Rahîm olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muâmele eden Allah.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sıma: yüz, çehre
suret: biçim, tarz, görünüş
taam: yemek, yiyecek
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya insanın doğumdan ölüme kadar başından geçen şeyler, biyografi
tarihçe-i hayat-ı saniye: bir şeyin ikinci hayatının tarihçesi programı
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tenasüp: uyma, uygunluk, birbirini tutma
vaziyet: durum.
zemin: yeryüzü
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zîhayat: hayat sahibi.

İşte, bu mezkûr misallere kıyasen Esma-i Hüsnanın her bırısının kendıne mahsus oyle kudsî bir cemalı var kı, bir tek cılvesi koca bır âlemi ve hadsiz bir nev'i güzelleştiriyor. Bir tek çiçekte bir ismin cılve-i cemalını gördüğün gıbi, bahar dahi bir çiçektir ve cennet dahi gorulmedik bir çiçektir, baharın tamamına bakabilirsen ve cenneti iman gozuyle gorebilirsen, bak, gor, cemal-i sermedînin derece-i haşmetini anla. O güzelliğe karşı ıman güzelliğiyle ve ubudiyet cemali ile mukabele etsen, çok güzel bir mahlûk olursun. Eğer dalâletın hadsız çırkınlığıyle ve isyanın menfur kubhuyla mukabele edıp karşılasan, en çirkin bir mahlûk olmakla beraber, bütün güzel mevcudatın manen menfurlan olursun.

Beşıncı Nokta: Nasıl ki yuzer hüner ve sanat ve kemal ve cemalleri bulunan bir zat, her bir hüner kendini teşhir etmek ve her bir güzel sanat kendını takdir ettirmek ve her bir kemal kendini izhar etmek ve her bır cemal kendını göstermek istemesı kaıdesınce, o zat dahı bütün hünerlenni ve sanatlannı ve kemalatını ve gizlı güzelliklerini tarif edecek, teşhir edecek, gösterecek olan bir harika sarayı yapmış; her kim o mu'cizeli sarayı temaşa etse, birden ustasının ve sahibinin hünerlerıne ve mehasinine ve kemalatına intıkal eder ve gozuyle görür gıbi inanır, tasdık eder. Ve der ki: "Her cıhetle guzel ve hünerlı olmayan bir zat, boyle her cihetle guzel bir eserin masdan, mucidi ve taklitsız muhterı olamaz. Belki, onun manevî husünlen ve kemallen bu saray ıle tecessum etmış gıbidir" hukmeder. Aynen öyle de, bu kâinat denılen

cemal-i Sermedî: zaman ve mekan gibi butun kayıtlardan bağımsız olan guzellik.
cihet: yon, sebep, vesile
cılve: tecellî goruntu
cılve-ı cemal: guzellik goruntusu.
dalalet. Hak ve hakıkatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
derece-ı haşmet: ıhtişam, azamet ve heybetın derecesi
Esma-i Hüsna. Allah ın adlan Allah ın doksan dokuz guzel ismi
harika: olağanustu.
hükmetme: karar vermek inanca varmak.
hüner: marifet, bılgılılık, ustalık, maharet
hüsün: guzellik.
ıman: inanma, itıkat
intıkal: bır konudan başka konuya geçme, bir konu vasıtasıyla başka bır konuyu anlama.
ısyan: başkaldırma, ıtaatsızlık, emre karşı gelme
ızhar: ortaya koyma, açıga çıkarma, gosterme
kaıde: kural, esas, dustur
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kemalât: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
kubuh: çırkınlık.
kudsî: mukaddes, yuce.
kıyasen: kıyas ederek.
mahluk. yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahsus: bir şeye veya kışıye has olan
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mastar: bir şeyin çıktıgı yer, kaynak, temel
mehasin: guzellikler, ıyılıkler
menfur: kendısınden nefret edılen, sevılmeyen, ıgrenç.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
mısal: omek
mucıt: yaratan, yoktan var eden
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
muhterî: ıcat eden, yenı bir şey bulan, yenı bir şey meydana getıren, mucıt.
mukabele. karşılık verme, karşılama.
nevî: çeşıt, tur
takdir: beğenme, beğendıgını belırtme
tasdık. bır şeyın veya kımsenın dogruluğuna kesın olarak hukmetme
tecessüm: cısımleşme, cısım halıne gelme
teşhir: gosterme, sergileme.
ubudiyet. kulluk.
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan

dünyadan, meşher-i acaip ve saray-ı muhteşemin hüsünlerini goren ve aklı çürük ve kalbı bozuk olmayan, elbette intikal edecek ki, "Bu saray bir ayinedir, başkasının cemalini ve kemalini göstermek için böyle süslenmiş."

Evet, madem bu saray-ı âlemin başka emsali yok ki; güzellikleri ondan iktibas edip taklit edilsin. Elbette ve her hâlde, bunun Ustası kendi zatında ve esmasında kendine layık güzellikleri var ki, kâinat ondan iktibas ediyor ve ona göre yapılmış ve onları ifade etmek için bir kitap gibi yazılmış

• *Üçüncü Burhan*'ın Üç Nuktesi var.

Birinci Nukte: Otuz İkinci Sozun Üçüncu Mevkıfında gayet güzel bir tafsil ve kuvvetli hüccetlerle beyan edilen bır hakıkattır. Tafsılını ona havale ederek, burada kısa bir ışaretle ona bakacağız. Şöyle ki:

Bu masnuata, hususan hayvanat ve nebatata bakıyoruz, görüyoruz ki; kasıt ve iradeyi gösteren ve ilim ve hikmeti bildiren daimî bır tezyin, bir süslemek ve tesadüfe hamli ımkânsız bır tanzim, bır güzelleştırmek hükmediyor.

Hem, kendi sanatını beğendirmek ve nazar-ı dikkatı celp etmek ve masnuunu ve seyircilerini memnun etmek ıçin, her şeyde öyle bır nazık sanat ve ınce hıkmet ve âlî ziynet ve şefkatlı bir tertip ve tatlı vaziyet görünüyor, bedahet derecesinde anlaşılır kı, kendini zışuurlara bildırmek ve tanıttırmak isteyen perde-i gayp arkasında öyle

âlî: yuce, yuksek, ulu
ayine: ayna
bedahet: açıklık, aşıkâr ıspata ıh tıyaç olmayacak derecede açıklık
beyan etmek: açıklamak, bildırmek, izah etmek
bürhan: bir şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesin delil
celp: cekme, çekış, kendine çekmek
daimî: surekli, devamlı
emsal: eşler, benzerler
esma: adlar, ısımler
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
hamli: ısnat, atıf yormak
havale: bır şeyı başka bır yere veya zamana bırakma
hayvanat: hayvanlar
hikmet: ılâhî gaye, gızlı sebep
hususan: bilhassa, ozellikle
hüccet: delil
hukmetme: karar vermek, ınanca varmak
iktibas: alıntı
ilim: bilme, bılgı
irade: dileme, isteme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, guç
kasıt: bır ışı bile bile, isteyerek yapma
layık: uygun, yakışır, munasıp
madem... den dolayı, böyle ıse
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
masnuat: sanada yapılmış şeyler
memnun: hoşnut, razı
meşher-ı acayip: garip ve şaşılacak olan hayrette bırakan meşher, sergi yerı
mevkif: durak
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma, dikkatlı bakış
nazık: narın, ınce
nebatat: bitkiler
nukte: ınce manalı, duşundurucu söz
perde-i gayp: gayp perdesi, gızlı perde, ınsanların bılmeyip sadece Allah ın bıldıgı gayp alemdeki manevî perde
saray-ı alem: alem sarayı, dunya sarayı
saray-ı muhteşem: ıhtışamlı saray, muhteşem saray
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet
tafsil: etrafıca bıldırme, uzun uzadıya anlatma, açıklama
tanzim: duzenleme, tertıplenme
tertip: dızme, sıralama, duzenleme koyma
tesadüf: rastlantı, bır şeyın kendılıgınden meydana gelmesi
tezyin: susleme, ziynetlendırme
vaziyet: durum
zışuur: şuurlu, şuur sahıbı
zıynet: sus, bezek

bir sanatkâr var ki, her bir sanatıyla çok hünerlerini ve kemalatını teşhir ile kendini sevdirmek ve methusenasını ettirmek ister.

Hem, zişuur mahlukları minnettar ve mesrur ve kendine dost etmek için, tesadüfe havalesi imkân hancında ve umulmadığı yerden leziz nimetlerin her çeşidini onlara ihsan ediyor.

Hem, derin bir şefkati ve yüksek bir merhameti ihsan eden manevî ve kerîmâne bir muamele, bir muarefe ve lisan-ı hâl ile ve dostâne bir mükâleme ve dualarına Rahîmâne bir mukabele görünüyor.

Demek bu güneş gibi zahir olan tanıttırmak ve sevdirmek keyfiyeti arkasında müşahede edilen lezzetlendirmek ve nimetlendirmek ikramı ise, gayet esaslı bir irade-i şefkat ve gayet kuvvetli bir arzu-i merhametten ilen geliyor. Ve böyle kuvvetli bir irade-i şefkat ve rahmet ise, hiçbir cihette ihtiyacı olmayan bir Müstağni-i Mutlak'ta bulunması, elbette ve her hâlde, kendini ayinelerde görmek ve göstermek isteyen; ve tezahür etmek, mahiyetinin muktezası; ve tebarüz etmek, hakikatinin şe'ni bulunan nihayet kemalde bir cemal-i bîmisal ve ezelî bir hüsn-i layezalî ve sermedî bir güzellik vardır ki; o cemal kendini muhtelif ayinelerde görmek ve göstermek için, merhamet ve şefkat suretine girmiş, sonra zişuur ayinelerinde in'am ve ihsan vaziyetini almış, sonra tahabbüp ve taarrüf yani kendini tanıttırmak ve bildirmek keyfiyetini takmış, sonra masnuatı zıynetlendirmek, güzelleştirmek ışığını vermiş.

arzu-ı merhamet: merhamet etme arzusu, istegi
ayine: ayna
cemal: güzellik.
cemal-ı bimisal: misalı benzeri olmayan güzellik.
cihet: yön, sebep, vesile
dostâne: dostlukla, dostça.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ezeli: ezele mensup, ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
hariç: bir şeyin dışında kalma
huner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet.
hüsn-i layezalî: hiç bir şekilde yok olmayan güzellik.
hüsn-i sermedî: sonsuz güzellik.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
imkan: olabilecek hâlde bulunma, mümkün olma, olabilirlik.
in'am: nimetlendirme, ihsan etme
irade-ı şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme isteği, iradesi.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kemalat: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
leziz: lezzetli, tatlı.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
manevî: manaya ait, maddi olmayan
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu
methüsena: methedip övmek
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
muamele: davranma, davranış, birine karşı her hangi bir davranışta bulunma.
muarefe: karşılıklı görüşme, tanışma, bilişme, aşinalık, birbirini bilip tanıma
muhtelif: turlu turlu, çeşitli
mukabele: karşılık verme, karşılama
muktezâ: iktıza eden, gereken
mükâleme: konuşma, karşılıklı konuşma, söyleşme
Müstağni-i Mutlak: hiçbir şekilde hiçbir şeye kesinlikle ve asla ihtiyacı olmayan Allah
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama, seyretme
nihayet: son derece
nimet: lütuf, ihsan, bağış
rahîmâne: Rahîm olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sanatkar: sanatçı, usta
suret: biçim, tarz, görünüş
şe'n: iş
tahabbüp: sevgi gösterme, muhabbet etme
tearrüf: karşılıklı anlaşma, tanışma
tebaruz: belli olma, görünme, bariz hale gelme
teşhir: gösterme, sergileme.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
zahir: açık, belli, meydanda

İkinci Nükte: Nev-i insanda, hususan yüksek tabakasında, meslekleri ayrı ayrı hadsız zatlarda gayet esaslı bir surette bulunan şedîd bir aşk-ı lahutî ve kuvvetli bir muhabbet-i Rabbaniye, bilbedahe misilsiz bir cemale işaret, belki şahadet eder.

Evet, böyle bir aşk, öyle bir cemale bakar, iktıza eder, ve öyle bir muhabbet, böyle bir hüsün ister. Belki, bütün mevcudatta lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile edilen umum hamd ve senalar, o ezelî hüsne bakıyor, gidiyor. Belki Şems-i Tebrizî gibi bir kısım âşıkların nazarında, bütün kâinatta bulunan umum incizaplar, cezbeler, cazibeler, cazibedar hakıkatler, ezelî ve ebedî bir hakıkat-i cazibedara işaretlerdir. Ve ecramı ve mevcudatı, Mevlevî misal pervane gibi raks ve semaa kaldıran cezbedarâne harekât ve deveran, o hakıkat-i cazibedarın cemal-i kudsîsinin hükümdarâne tezahüratı karşısında âşıkane ve vazifedarâne bir mukabeledir.

Üçüncü Nükte: Bütün ehl-i tahkıkın icmaıyla, vücut hayr-ı mahzdır, nurdur; adem şerr-i mahzdır, zulmettir. Bütün hayırlar, iyilikler, güzellikler, lezzetler –tahlil neticesinde– vücuttan neş'et ettiklerini ve bütün fenalıklar, şerler, musibetler, elemler, hatta masiyetler ademe raci olduğunu, ehl-i akıl ve ehl-i kalbin büyükleri ittifak etmişler.

Eğer desen: Madem bütün güzelliklerin menbaı vücuttur; vücutta, küfür ve enaniyet-i nefsiye dahi var?

Elcevap: *Küfür ise, hakaik-ı imaniyeyi inkâr ve nefiy olduğundan, ademdir. Enaniyetin vücudu ise, haksız temellük ve ayinedarlığını bilmemek ve mevhumu muhakkak*

adem: yokluk.
aşk: şiddetli sevgi.
aşk-ı lâhutî: Cenab-ı Hakka olan sevgi ve muhabbet.
aşıkane: aşıkça, aşık gibi.
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme.
bilbedahe: açıktan, aşıkâr olarak.
cazibe: cezp edicilik, çekicilik.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cemal-i kudsî: Cenab-ı Allah'ın mukaddes güzelliği.
cezbe: çekme, çekim. Allah'ı zikredip Allah sevgisiyle kendinden geçer bir hale gelme.
cezbedarane: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
deveran: dönme, dönüp dolaşma.
ebedî: sonsuz, daimî, sürekli.
ecram: kütleler, cansız cisimler.
ehl-i akıl: akıllı olanlar, akıl sahipleri.
ehl-i kalb: maneviyata çok kıymet veren, kalben Cenab-ı Hakka çok yakınlık hissedip çok hikmetlerden anlayan zat.
ehl-i tahkik: gerçeği arıştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
elcevap: cevap olarak.
elem: dert, üzüntü, ıztırap.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoisdik.
enaniyet-i nefsiye: nefsin benliği, gururu, enaniyet göstermesi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakıkatler, imanı gerçekler.
hakıkat-i cazibedar: aslı ve esasıyla çekici olan hakıkat, cazibeli gerçek.
hamd: medih, övgü, yüceltme.
harekat: hareketler, davranışlar.
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın ta kendisi.
hükümdarane: hükümdar gibi, hükümdara yakışır bir surette.
hüsün: güzellik.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ıktıza etme: gerektirme.
incizap: cezp edilme, kapılma, çekilme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.
masiyet: günah, kötü şey.
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
mevhum: hakıkatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
Mevlevî misal: dönerek zikreden Mevleviler gibi.
misil: benzer, eş.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhabbet-i Rabbaniye: terbiye edici Allah'ı sevme, Allah sevgisi.
musibet: felâket, bela.
nazar: bakış, dikkat.
nefiy: inkar etme, reddetme.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nev-i insan: insan çeşidi, insan cinsi, insanoğlu.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
raci: dalı, ait, alakası olan.
raks: oynama, dans etme.
sema: Mevlevî ayinlerinde tankat mensuplarının musıkı eşliğinde cezbe hâlinde ayakta dönme hareketi.
sena: methetme, övme.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şedîd: şiddetli.
şerr-i mahz: tamamen kötülük, iyi tarafı hiç olmayan, zaran, fenalığı yüzde yüz olan şer ve musibet.
tabaka: kat, katman.
tahlil: çeşitli yönlerden ve maddelerden oluşan bir şeyi çözümleme.
temellük: sahiplenme, kendine mal etme, mülk edinme, sahip olma.
tezahürat: görünüşler, belirmeler, ortaya çıkmalar.
vazifedarane: vazifeli olarak.
vücut: var olma, varlık.
zulmet: karanlık.

bilmekten ileri geldiğinden, vücut rengini ve suretini almış bir ademdir. Madem bütün güzelliklenn menbaı vücuttur ve bütün çirkinliklerin madeni ademdir; elbette vücudun en kuvvetlisi ve en yükseği ve en parlağı ve ademden en uzağı vacip bir vücut ve ezelî ve ebedî bir varlık, en kuvvetli ve en yüksek ve en parlak ve kusurdan en uzak bir cemal ister, belki öyle bir cemali ifade eder, belki öyle bir cemal olur. Güneşe, ihatalı bir ziyanın lüzumu gibi, Vacibu'l-Vücud dahi sermedî bir cemal istilzam eder; onun ile ışık verir.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ ۞ [1]

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِيْنَآ اَوْ اَخْطَاْنَا [2]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ [3]

İhtar: Ayet-i Hasbiye-i Nuriyenin meratibinden dokuz mertebesi yazılacaktı, fakat bazı esbaba binaen şimdilik üç mertebe tehir edildi.

Tembih: *Risale-i Nur, Kur'an'ın ve Kur'an'dan çıkan burhanî bir tefsir olduğundan, Kur'an'ın nükteli, hikmetli, lüzumlu, usandırmayan tekraratı gibi onun da lüzumlu, hikmetli, belki zarurî ve maslahatlı tekraratı vardır. Hem, Risale-i Nur, zevk ve şevk ile dillerde usandırmayan, daima tekrar edilen Kelime-i Tevhidin delilleri olmasından, zarurî tekraratı kusur değil, usandırmaz ve usandırmamalı.*

1 İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.
2 Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek, bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)
3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ayet-i hasbiye-i nuriye: Allah bize yeter. O ne güzel vekildir' manasındaki Hasbunallahu ve ni'me'l vekîl ayet-i kerimesi
binaen: den dolayı, bu sebepten
bürhanî: burhana, delil ve ispata dayanarak.
cemal: güzellik
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
esbap: sebepler, vasıtalar.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
ihatalı: kuşatıcı
ihtar: hatırlatma, uyarı
İman: inanma, itikat.
istilzam: gerektirme
Kelime-i Tevhid: tevhid-i ilahiyi ifade eden lâ ilâhe illâllah Muhammedu'n Resulullah cümlesi
maden: asıl, esas, kaynak.
maslahat: uygun iş
meratip: mertebeler, basamaklar
mertebe: derece, basamak.
muhakkak: hakikî, gerçek.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tefsir: Kur'ân'ın, mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi
tehir: erteleme, sonraya bırakma.
tekrarat: tekrarlar
tembih: uyarı, ihtar.
tenzih: Allah'ın şânına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vacip: zorunlu
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

اَلْبَابُ الْخَامِسُ

فِي مراتِبِ «حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» وهُوَ خَمْسُ نُكَتٍ

اَلنُّكْتَةُ الْاُولٰى:

فَهٰذَا الْكَلَامُ دَوَاءٌ مُجَرَّبٌ لِمَرَضِ الْعَجْزِ الْبَشَرِيِّ وَسَقَمِ الْفَقْرِ الْاِنْسَانِيِّ «حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» ۞

اِذْ هُوَ الْمَوحِدُ الْمَوْجُودُ الْبَاقِي فَلَا بَاسَ بِزَوالِ الْمَوْجُوداتِ لِدَوَامِ الْوُجُودِ الْمَحْبُوبِ بِبَقَآءِ مُوحِدِهِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ ۞

وهُوَ الصَّانِعُ الْفَاطِرُ الْبَاقِي فَلَا حُزْنَ عَلٰى زَوَالِ الْمَصْنُوعِ لِبَقَآءِ مَدَارِ الْمَحبَّةِ فِي صانِعِهِ ۞

وَهُوَ الْمَلِكُ الْمَالِكُ الْبَاقِي فَلَا تَاسُّفَ عَلٰى زَوَالِ الْمُلْكِ الْمُتَجَدِّدِ فِي زَوَالٍ وَذَهَابٍ ۞

وَهُوَ الشَّاهِدُ الْعَالِمُ الْبَاقِي فَلَا تَحَسُّرَ عَلٰى غَيْبُوبَةِ الْمَحْبُوبَاتِ مِنَ الدُّنْيَا لِبَقَآئِهَا فِي دَآئِرَةِ عِلْمِ شَاهِدِهَا وَفِي نَظَرِهِ ۞

Beşinci Bab[1]

[2] حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ Mertebelerine Dair

Beş Nuktedir.

BİRİNCİ NÜKTE:

Bu حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ kelâmı, acz-i beşer marazına ve fakr-ı insan hastalığına mucerrep bir devadır. Zira:

O *Mûcıd* ki, *Mevcud-ı Bâkî*'dır, öyle ise mevcudatın bâkî meyveler vermek için bu beka-i dünyeviyenin kabuğunu bırakarak zeval bulmalarından müteessir olmamak gerektir. Çünku *Vacıbu'l-Vücud* olan *Mûcıd*'ın bekasıyla ve varlığıyla o sevimli mahlûkatın vücutları mahv ve ademden kurtulup devam eder.

O *Sâni* ki, *Fâtır-ı Bâkî*'dır, öyle ise masnuatın zevalinden mahzun olmamak gerektir. Çünku medar-ı muhabbet olan bâkî isim ve sıfatların sahibi *Sâni-i Zülcelâl*'in varlığı ve bekasıyla masnuatın devam-ı vucutları tahakkuk eder.

O *Melik* ki, *Malik-ı Bâkî*'dir; öyle ise mülkün tecedduddündeki zeval ve firaklardan teessüf etmemek gerektir. Çünkü *Bâkî-ı Sermedî*'ye ıntısapla hadsız bir mülke malikiyet gibi, manen istifade edilir.

O *Şâhıd* kı, *Âlım-ı Bâkî*'dir, oyle ise mahbubatın dunyadan kaybolup gıtmelerinden tahassür etmemek gerektır. Çunku o mahbubat, *Şâhid-i Ezelî*'nın bekası ve varlığıyla daıre-i ilminde ve nazarında daimî bir vücut bulur.

---

1 Bu **Beşinci Bab**ın tercümesi Nur Talebelen tarafından yapılarak, sonradan konulmuştur (Naşirler)

2 Allah bize yeter. O ne güzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

---

acz-ı beşer: beşerin aczi, insanın zayıflığı ve güçsüzlüğü
Âlim-i Bâkî: sonsuz hayat sahibi ve sonsuz ilim sahibi olan Allah
bab: kısım, bölüm, bahıs
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beis: sakınca, mahzur
daimî: sürekli, devamlı
daire-i ilm: ilim dairesi
deva: ilâç, çare
esma: adlar, isimler
fakr-ı insan: insanın muhtaç oluşu, ihtiyaçlarının sınırsız olup pek çok şeylere muhtaç olması
Fâtır-ı Bâkî: benzeri bulunmayan şeylen yaratan ve faaliyeti durmayan Cenab-ı Hak
huzun: keder, tasa, gam, hüzün.
keiam: söz, ibare, fikra
mahbubat: sevilenler, sevgililer, sevilen kimseler
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen
Malik-i Bâkî: bakı olan malik, varlığı daimi olan malik, Allah.
maraz: hastalık.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
medar-ı muhabbet: muhabbete sebep olan
Melik: her şeyin sahibi olan Allah
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
Mevcud-i Bâkî: sonsuza kadar var olan, bakı olan Allah.
muclb-i teessuf: uzuntu, vencı uzuntuyu gerektıren
mucip: icap eden, uyan, gereken, gerektıren
Mucit: yaratan, yoktan var eden Allah.
mucerrep: tecrube edilmiş, denenmiş
mulk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan her şey
nazar: bakış, dikkat.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme
sıfat: vasıf, nitelik.
Şâhid-i Bâkî: bakı olan şahıt, Allah
Şâhid-i Ezelî: ezelden ebede her şeyi goren ve her şeye şahıt olan Cenab-ı Hak.
tahassür: hasret çekme, özlem
vücut: var olma, varlık.
zeval: sona erme, yok olma, olme

وهُوَ الصَّاحِبُ الْفَاطِرُ الْبَاقِي فَلا كَدَرَ عَلَىٰ رَوَالِ الْمُسْتَحْسَنَاتِ لِدوامِ مَنْشَاءِ مَحَاسِنِهَا فِي اسْمَآءِ فَاطِرِهَا ۞

وَهُوَ الْوَارِثُ الْبَاعِثُ الْبَاقِي فَلا تَلَهُّفَ عَلَىٰ فِرَاقِ الْأَحْبَابِ لِبَقَآءِ مَنْ يَرِثُهُمْ وَيَبْعَثُهُمْ ۞

وَهُوَ الْجَمِيلُ الْجَلِيلُ الْبَاقِيفَلاَ تَحَزُّنَ عَلَىٰ رَوَالِ الْجَمِيلاَتِ الَّتِي هُنَّ مَرَايَا لِلأَسْمَآءِ الْجَمِيلاَتِ لِبَقَآءِ الأَسْمَآءِ بِجَمَالِهَا بَعْدَ رَوَالِ الْمَرَايَا ۞

وهُوَ الْمَعْبُودُ الْمَحْبُوبُ الْبَاقِي فَلا تَأَلُّم مِنْ رَوَالِ الْمَحْبُوبَاتِ الْمَجَازِيَةِ لِبَقَآءِ الْمَحْبُوبِ الْحَقِيقِيِّ ۞

وَهُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ الْوَدُودُ الرَّؤُوفُ الْبَاقِي فَلا غَمَّ وَلاَ مَأْيُوسِيَّةَ وَلاَ اَهَمِّيَةَ مِنْ رَوَالِ الْمُنْعِمِينَ الْمُشْفِقِينَ الظَّاهِرِينَ لِبَقَآءِ مَنْ وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ وَشَفَقَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ ۞

وَهُوَ الْجَمِيلُ اللَّطِيفُ الْعَطُوفُ الْبَاقِي فَلا حُرْقَةَ وَلاَ عِبْرَةَ بِرَوَالِ اللَّطِيفَاتِ الْمُشْفِقَاتِ لِبَقَآءِ مَنْ يَقُومُ مَقَامَ كُلِّهَا، وَلاَ يَقُومُ الْكُلُّ مَقَامَ تَجَلٍّ وَاحِدٍ مِنْ تَجَلِّيَاتِهِ، فَبَقَائُهُ بِهٰذِهِ الأَوْصَافِ يَقُومُ مَقَامَ كُلِّ مَا فِي وَرَوَالَ مِنْ اَنْوَاعِ مَحْبُوبَاتِ كُلِّ اَحَدٍ مِنَ الدُّنْيَا «حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» ۞

O *Sahib* ki, *Fâtır-ı Bâkî*'dir; öyle ise güzel şeylerin zevalinden kederlenmemek gerektir. Çünku onlann hüsünlerinin menşei olan bâkî esmanın sahibi *Fâtır-ı Mutlak*'ın bekası ve varlığıyla eşya-ı mustahsene beka bulur.

O *Vâris* ki, *Bâis-ı Bâkî*'dir; öyle ise ahbabın fırakından ahufizar etmemek gerektir. Çünkü her şeyi tekrar diriltecek olan ve bütün onlar kendisine dönen *Bâkî-i Zülkemal*'in bekası ve varlığıyla, umum ahbap idam-ı ebedîden kurtulup bir saadet-i sermediyeye mazhar olur.

O *Cemîl* ki, *Celîl-i Bâkî*'dir, öyle ise güzel şeylerin zevalıyle mahzun olmamak gerektir. Çünku onlar öyle bır *Zat-ı Zülcemal*'in esmasının âyineleridir ki, kendilerinin zevalinden sonra da o güzel esmanın bekaları devam eder.

O *Ma'bud* ki, *Mahbub-ı Bâkî*'dır, öyle ıse mecazî mahbupların zevalinden elem çekmemek gerektir. Çünku *Mahbub-i Hakikî*'nin bekası ve varlığıyla bütün o dostlann vücutlan beka bulur.

O *Rahmanürrahîm* ki, *Vedûd* ve *Raûf-ı Bâkî*'dir; öyle ise zahırî mun'ım ve müşfiklerin zevalıne ehemmiyet vermemek, onlar için gam çekmemek ve me'yus olmamak gerektir. Çünkü rahmet ve şefkati her şeyi ihata eden *Zat-ı Zülcelâl* bâkîdir.

O *Cemîl* ki, *Lâtif* ve *Atûf-i Bâkî*'dir; öyle ise zahırî lütuf ve şefkat sahiplerinin zevalinden muazzep olmamak ve ehemmiyet vermemek gerektır. Çünkü onlara mukabıl, hepsı Onun tecellıyatından bır tek tecellının dahı yerini tutamayan *Fâtır-ı Zülcelâl* bâkîdir.

ah ü vah: ah edip ağlama
ahbap: dostlar.
Atuf-ı Bâkı: bakı olan ve çok şefkat ve merhamet eden Allah
azap: eziyet, işkence
Bais-ı Bâkî: yeniden yaratan ölüleri tekrar dirilten Allah
bedel: karşılık.
beka: bakîlik, ebedîlik son suzluk.
Celîl-ı Bâkı: azım mertebesi çok yuksek olan bakî zat, Allah
Cemîl-i Bâkî: varlıgı sonsuz ve sonsuz güzellik sahıbı Allah
ehemmiyet: onem değer kymet.
elem: dert uzuntü maddî-manevî ıztırap
Fatır: benzersız ve hanka şeyleri yaratan her şeyi farklı fıtratlarda yaratan Allah
fırak: ayrılık, hıcran
gam: keder uzuntu
ihata: kuşatma ıçine alma
Keder: kaygı acı huzun
Latif-i Bâkı: her ışı en guzel şekılde yapan çokça lutfeden sonsuz ve daımı olan Allah
lütuf: guzellik, hoşluk, ıyılık ıhsan
Ma'bud-ı Bâkî: Bâkî ma'bud, kendısıne ıbadet edılen sonsuz daımî varlık Cenab-ı Hak
Mahbub-ı Bâkı: daımı olumsuz sevgılı kalıcı sevgılı Allah
Mahbub-ı Hakiki: gerçek, doğru sevgili Cenab-ı Allah
mahzun: huzunlu kederli kaygılı dertli uzuntulu
mecazî: mecaza aıt, gerçek olmayan
menşe: esas, kaynak.
Rahım-ı bâkî: merhamet eden çok merhametli olan esırgeyen koruyan acıyan, sonsuz ve daımî olan Allah
Rahman-ı Bâkî: rahmetı butün herkese yayılan ve butun yaratılmışlann rızıklarını ve geçım şekıllerini ıçıne alan rahmetın sahıbı ve bâkî olan Allah
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek esırgemek.
Rauf-ı Bâkı: bakı olan ve çok acıyıp esırgeyen Allah
Sahib-ı bâkı: bâkı olan gerçek sahip Allah
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet.
tecelli: belırme bılınme gorunme
tecelliyat: tecellıler goruntuler
Vâris-ı Bâkî: bakı olan her şeyın kendısıne donecegı varıslerın en hayırlısı Allah
Vedûd-ı Bâkî: çok şefkatlı olan ve çok sevgı beslenen seven sevılen sonsuz ve daımı olan Allah
yeis: umıtsızlık.
zahiri: gorunurde
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan.
Zat-ı Bâkı: bakı zat Allah

نَعَمْ، حَسْبِي مِنْ بَقَاءِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا بَقَاءُ مَالِكِهَا وَصَانِعِهَا وَفَاطِرِهَا ۞

اَلنُّكْتَةُ الثَّانِيَةُ:

حَسْبِي مِنَ الْبَقَاءِ أَنَّ اللهَ هُوَ إِلٰهِي الْبَاقِي، وَخَالِقِي الْبَاقِي، وَمُوحِدِي الْبَاقِي، وَفَاطِرِي الْبَقِي، وَمَالِكِي الْبَاقِي، وَشَاهِدِي الْبَاقِي، وَمَعْبُودِي الْبَاقِي، وَبَاعِثِي الْبَاقِي ۞ فَلاَ بَأْسَ وَلاَ حُزْنَ وَلاَ تَأَسُّفَ وَلاَ تَحَسُّرَ عَلَى زَوَالِ وُجُودِي لِبَقَاءِ مُوحِدِي وَإِيحَادِهِ بِأَسْمَائِهِ وَمَا فِي شَخْصِي مِنْ صِفَةٍ إِلاَّ وَهِيَ مِنْ شُعَاعِ اِسْمٍ مِنْ أَسْمَائِهِ الْبَاقِيَةِ فَزَوَالُ مُلْكِكَ الصِّفَةَ وَفَنَائُهَا لَيْسَ اِعْدَامًا لَهَا لأَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِي دَائِرَةِ الْعِلْمِ وَبَاقِيَةٌ وَمَشْهُودَةٌ لِخَالِقِهَا ۞

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْبَقَاءِ وَلَدَّتِهِ عِلْمِي وَادِّعَائِي وَشُعُورِي وَإِيمَانِي بِأَنَّهُ إِلٰهِي الْبَاقِي الْمُتَمَثِّلَ شُعَاعُ اِسْمِهِ الْبَاقِي فِي مِرْآتِ مَاهِيَتِي وَمَا حَقِيقَةُ مَاهِيَتِي إِلاَّ ظِلٌّ لِذٰلِكَ الاِسْمِ فَبِسِرِّ تَمَثُّلِهِ فِي مِرْآتِ حَقِيقَتِي صَارَتْ نَفْسُ حَقِيقَتِي مَحْبُوبَةً لاَ لِذَاتِهَا بَلْ بِسِرِّ مَا فِيهَا وَبَقَاءُ مَا تَمَثَّلَ فِيهَا أَنْوَاعُ بَقَاءٍ لَهَا ۞

Keza, Onun bütün bu evsafıyla ve esmasıyla beraber bekası ve varlığı, dünyadaki her bir ferdin fenâ ve zeval bulan bütün enva-ı mahbubatına bedeldir. Öyle ise حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] demeliyiz.

Evet, dünyanın ve içindekilerin devam ve bekası için, onun *Malık*'ının ve *Sânii*nin ve *Fâtır*'ının varlığı ve bekası yeter.

İKİNCİ NÜKTE:

Bekam için Allah bana yeter. Çünkü benim *Ilâh*'ım bâkî, *Hâlık*'ım bâkî, *Mûcid*'im bâkî, *Fâtır*'ım bâkî, *Malık*'im bâkî, *Şâhıd*'im bâkî, *Ma'bud*'um bâkî ve *Bâıs*'ım bâkîdir. Öyle ise, benim vücudumun zevalinde beis yok, hüzün yok, teessüf yok, tahassür yoktur. Zira *Mûcid*'imin bâkîliğiyle beraber, Onun esmasıyla icadı dahi bâkîdir. Benim şahsımdaki sıfatlar ise, Onun esma-i bâkîsinden bir ismin bir şuaıdır. O sıfatlar, *Hâlık*'ının daire-i ilminde mevcut ve nazar-ı şuhudunda bâkî olduğundan, onlar zeval ve fenâya gitmekle idam olmuyorlar.

Keza, bâkî olan *Ilâh*'ımın *Bâkî* isminin benim mahiyetimin aynasındaki şuaının bâkî olduğuna; benim mahiyetimin hakikatinin dahi o ismin bir gölgesinden başka bir şey olmadığına, ve o ismin, benim mahiyetimin aynasında temessülü sırrıyla, benim hakıkatim dahi bizzat mahbup değil, onda olan ve onda bâkî kalan şeylerin çeşit çeşit bekalar olması hasebiyle mahbup olduğuna dair ilmim ve ız'anım ve şuurum ve ımanım, beka ve lezzet-ı beka itibarıyla bana yeter.

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

Bâıs: yeniden yaratan dirilten Allah
bâkî: ebedî daimî sürekli ve kalıcı olan
beis: zarar korku
beka: bâkılık ebedîlik sonsuzluk.
bizzat: kendisi şahsen
daire-i ilim: ilim dairesi.
esma: adlar isimler
Fatır: benzersiz ve harika şeyleri yaratan her şeyi farklı fıtratlarda yaratan Allah
fena: yok olma ölümlülük geçicilik.
hakıkat: gerçek, bir şeyin aslı esası
Halık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
haseb: dolayı cihetince gereğince.
hüzün: keder tasa, gam hüzün
icat: vücuda getirilme yoktan var edilme
idam edilme: yok olma.
Ilah: kendisine ibadet edilen tapınılan Ma'bud, Allah
ilim: bilme bilgi.
iman: inanma itikat.
itibar: değer
ız'an: basıret anlayış kavrayış akıl zeka.
keza: böyle böylece bu da öyle aynı şekilde öylece
lezzet-i beka: sonsuzluk ve ebedîlik arzusunun içindeki lezzet
Ma'bud: kendisine ibadet edilen tapınılan kulluk edilen Allah.
mahbup: sevgili sevilen, muhabbet edilen
mahiyet: bir şeyin aslı esası neden ibaret olduğu.
malık: sahip
Malık: her şeyin gerçek sahibi olan Allah
mevcut: var olan bulunan olan.
mücit: yaratan yoktan var eden.
nazar-ı suhut: şahidenin nazarında şahitlenin görmesi ile
nevi: çeşit tür
sıfat: vasıf nitelik.
sır: gizli hakıkat.
şua: ışın bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme anlayış
tahassür: çok istenilen ancak elde edilemeyen şeye üzülme
teessüf: üzülme esefleme bir şeyin tesirini hissetme acı duyma
temessül: bir şekil ve surete girme cısımlenme
vücut: var olma varlık.
zeval: sona erme yok olma olme

اَلنُّكْتَةُ الثَّالِثَةُ:

«حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» اِذْ هُوَ الْوَاجِبُ الْوُجُود الَّذى ما هٰذه الْمَوْجُوداتُ السَّيَّالاَتُ اِلاَّ مَظاهِرُ لِتَجَدُّدِ تَجَلِّيَاتِ اِيجَادِه وَوُجُودِه بِه بِالاِنْتِسَابِ اِلَيْهِ وَبِمَعْرِفَتِه اَنْوَارُ الْوُجُودِ بِلاَ حَدٍّ وَبِدُونِه ظُلُمَاتُ الْعَدَمَاتِ وَآلاَمُ الْفِرَاقَاتِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَاتِ۞

وَمَا هٰذِهِ الْمَوْجُودَاتُ السَّيَّالَةُ اِلاَّ وَهِيَ مَرَايَا وَهِيَ مُتَجَدِّدَةٌ بِتَبَدُّلِ التَّعَيُّنَاتِ الاِعْتِبَارِيَّةِ فِى فَنَآئِهَا وَزَوَالِهَا وَبَقَآئِهَا بِسِتَّةِ وُجُوهٍ:

اَلاَوَّلُ: بَقَآءُ مَعَانِيهَا الْجَمِيلَةِ وَهُوِيَّاتِهَا الْمِثَالِيَّةِ ۞

وَالثَّانِي: بَقَآءُ صُوَرِهَا فِى الاَلْوَاحِ الْمِثَالِيَّةِ ۞

وَالثَّالِثُ: بَقَآءُ ثَمَرَاتِهَا الاُخْرَوِيَّةِ ۞

وَالرَّابِعُ: بَقَآءُ تَسْبِيحَاتِهَا الرَّبَّانِيَّةِ الْمُتَمَثِّلَةِ لَهَا الَّتِي هِيَ نَوْعُ وُجُودٍ لَهَا ۞

وَالْخَامِسُ: بَقَآؤُهَا فِى الْمَشَاهِدِ الْعِلْمِيَّةِ وَالْمَنَاظِرِ السَّرْمَدِيَّةِ ۞

وَالسَّادِسُ: بَقَآءُ اَرْوَاحِهَآ اِنْ كَانَ مِنْ ذَوِى الاَرْوَاحِ ۞

وَمَا وَظِيفَتُهَا فِى كَيْفِيَّاتِهَا الْمُتَخَالِفَةِ فِى مَوْتِهَا وَفَنَآئِهَا وَزَوَالِهَا

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

(1) حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ile intisap peyda edilen Zat öyle bir *Vacibu'l-Vücud*'dur ki, bu mevcudat-ı seyyale Onun icat ve vücudunun daima teceddüt eden tecelliyatının ancak birer mazhandır. Onunla ve Ona intisapla ve Onun manfetiyle, hadsız envar-ı vücut hâsil olur. Ona iman ve intisap olmazsa, had ve hesaba gelmez zulümat-ı adem ve âlâm-ı firak ortaya çıkar.

Bu mevcudat-ı seyyale, *Bâkî-i Sermedî*'nin birer âyinesi olduğundan, zeval ve fenâ ve bekalarında taayyunat-ı itibariyelerinin tebeddülüyle teceddütleriyle beraber, altı cihetle bekaya mazhar olur:

Birincisi: Güzel manaları ve misalî hüviyetleri beka bulur.

İkincisi: Suretleri elvah-ı misaliyede bâkî kalır.

Üçüncüsü: Uhrevî semereleri beka kazanır.

Dördüncüsü: Onun için bir nevi vücut demek olan, elvah-ı mahfuzada temessül eden Rabbanî tesbihatı bâkî kalır.

Beşincisi: Meşahid-i ilmiye ve menazır-ı sermediyede bâkî kalır.

Altıncısı: Eğer zîruhlardan ise, ruhu beka bulur.

Zira onun mevtinde, fenâsında, zevalinde, ademinde, zuhurunda ve sönüp gitmesindeki muhtelif keyfiyet ve vazifelen, esma-ı İlâhiyenin muktezıyatını izhar etmekten ibarettir. Bu vazife sırrıyladır ki, mevcudat, gayet sür'atli

1 Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Sûresi: 173.)

adem. yokluk.
cihet. yön
elem. derd, uzuntu, maddî manevî ıztırap
elvah-ı mahfuza. korunmuş, muhafaza edilmiş levhalar
elvah-ı misaliye. örnek tablolar, misalî manzaralar
envar-ı vücut. varlığın nurları
esma-ı ilahiye. Allah'ın isimleri
firak. ayrılık, hicran
gayet. son derece
had ve hesaba gelmeme. sayısız ve sınırsız olma
hadsız. sınırsız, sonsuz
hâsil. meydana gelme, ortaya çıkma
hüviyet. asıl, mahiyet.
ibaret. meydana gelen, oluşan, müteşekkil
intisap. mensup olma, bağlanma, girme
izhar: ortaya koyma, açıga çıkarma, gösterme
keyfiyet. bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
marifet. bilme, derin bilgi
mazhar. bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründuğü yer
menazır-ı sermediye. daimî sürekli manzaralar
meşahid-ı ilmiye. ilmî toplantı yerleri.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
mevcudat-ı seyyale. akıp giden varlıklar, aynı yerde ve halde kalmayıp devamlı değişen varlıklar
mevt. ölüm
misalî. misale ait, nümuneye ait.
muhtelif. türlü türlü, çeşitli
muktezıyat. ıktıza edenler, gerektirenler
mütemessil. temessul eden, başka bir kimse veya şeyin şekline giren
nevi. çeşit, tür
nükte. ince manalı, düşündürücü söz
Rabbanî. terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait, Onunla ilgili
semere. meyve, güzel netice
suret. biçim, tarz, görünüş
taayyünat-ı itibariye. Allah'ın İndinde ve ilm-i İlahîde bir şeyin var olup henüz şekilen ortaya çıkmamış olması
teceddüt. tazelenme, yenilenme
tecelliyat. tecelliler, görüntüler
tesbihat. tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
uhrevî. ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
Vacibü'l-Vücud. varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vazife. görev
zîruh. ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar
zuhur. görünme, meydana çıkma
zulümat. karanlıklar

وَعَدَمِها وَظُهُورِها وَانْطِفائِها اِلاّ اظْهارُ الْمُقْتَضِياتِ لاَسْماءِ الهِيَّةِ ۞ فَمِنْ سِرِّ هذِهِ الْوَظِيفَةِ صارَتِ الْمَوْجُوداتُ كَسَيْلٍ فِي غايَةِ السُّرْعَةِ تَتَمَوَّجُ مَوْتًا وَحَياةً وَوُجُودًا وَعَدَمًا ۞ وَمِنْ هذِهِ الْوَظِيفَةِ تَتَظاهَرُ الْفَعّالِيَّةُ الدّائِمَةُ وَالْخَلاّقِيَّةُ الْمُسْتَمِرَّةُ فَلاَ بُدَّ لِي وَلِكُلِّ اَحَدٍ اَنْ يَقُولَ: «حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» ۞

يَعْنِي حَسْبِي مِنَ الْوُجُودِ اَنِّي اَثَرٌ مِنْ آثارِ واجِبِ الْوُجُودِ كَفانِي اَنَّ سَيّالٌ مِنْ هذا الْوُجُودِ الْمُنَوَّرِ الْمُطَهَّرِ مِنْ مَلايِينِ السَّنَةِ مِنَ الْوُجُودِ الْمُزَوَّرِ الْاَثَرِ ۞

نَعَمْ، بِسِرِّ الْانْتِسابِ الْاِيمانِيِّ يَقُومُ دَقِيقَةٌ مِنَ الْوُجُودِ مَقامَ اَلْوفِ سَنَةٍ بِلاَ انْتِسابٍ اِيمانِيٍّ بَلْ تِلْكَ الدَّقِيقَةُ اَتَمُّ وَاَوْسَعُ بِمَراتِبَ مِنْ تِلْكَ الْآلافِ سَنَةٍ ۞

وَكَذا حَسْبِي مِنَ الْوُجُودِ وَقِيمَتِهِ اَنِّي صَنْعَةُ مَنْ هُوَ فِي السَّماءِ عَظَمَتُهُ وَفِي الْاَرْضِ آياتُهُ وَخَلَقَ السَّمٰواتِ وَالْاَرْضَ فِي سِتَّةِ اَيّامٍ ۞

وَكَذا حَسْبِي مِنَ الْوُجُودِ وَكَمالِهِ اَنِّي مَصْنُوعُ مَنْ زَيَّنَ وَنَوَّرَ السَّماءَ بِمَصابِيحَ وَرَيَّنَ وَنَهَّرَ الْاَرْضَ بِاَزاهِيرَ ۞

bir tarzda mevt ve hayat, vücut ve adem dalgaları arasında gayet sur'atle cereyan eden bir sel hâline getirmiştir. Kâinattaki faaliyet-i daimenin ve hallâkıyet-i müstemirrenin tezahürü, işte bu vazife sırrından neş'et eder. Öyle ise, hep birlikte, حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] demeliyiz.

Yani, *Vacibu'l-Vücud*'un âsârından bir eser olmak, vücut olarak bana yeter. Sûrî ve akım bir vücutta milyonlar sene geçirmektense, böyle mazhar ve münevver bir vücutta bir an-ı seyyale bana kâfidir.

Evet, intisab-ı imanî sırrıyla bir dakikalık vücut, intisab-ı imanîden mahrum binlerce seneye mukabil gelir. Hatta o bir dakika, meratib-i vücut itibarıyla diğer binler seneden daha etem ve daha geniştir.

Keza, semada azameti ve arzda ayetleri görünen ve gökleri ve yer altı günde yaratan Zatın sanatı olmam, bana vücut ve kıymet-i vücut itibarıyla yeter.

Keza, semayı kandillerle süsleyip nurlandıran ve zemini çiçeklerle göz kamaştırıcı bir şekilde tezyin eden Zatın masnuu olmam, bana vücut ve kemali vücut itibarıyla yeter.

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Sûresi, 173.)

akım: neticesiz, sonu yok, başsız
an-ı seyyale: bir anda akıp giden zaman dilimi; su gibi geçen an
arz: yer, dünya
asar: eserler, izler, nişanlar
ayet: açık alamet, nişan, iz, işaret.
azamet: büyükük, ululuk, yücelik
cereyan: akış, akıntı
etem: daha en pek, tam, kusursuz, eksiksiz
faaliyet-i daime: sürekli, devamlı olan faaliyet, sürekli çalışma, devamlı gayret etme
hallakıyet-i müstemirre: sürekli ve daimi olarak her şeyi yoktan yaratıcılık.
intisab-ı imanî: iman ederek Allah'a bağlanma
itibar: değer
kâfi: yeter, kâfi gelir
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar
kandil: lâmba
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
keza: böyle böylece, bu da öyle aynı şekilde, öylece
kıymet-i vücut: vücudun kıymeti, varlığın değeri
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mazhar: ilâhî tecellilerin göründüğü yer
meratib-ı vücut: vücut mertebeleri.
mukabil: karşılık.
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nur: aydınlık, parlak ışık.
sema: gökyüzü, gök
sûri: görünüşte olan, gösterişte şekli
sır: gizli hakikat
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
tezyin: süsleme, ziynedendirme.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vücut: var olma, varlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zemin: yeryüzü.

وكَذَا حسْبِي مِن الْفخْرِ وَالشَّرَفِ انِّي مخْلوقٌ ومَمْلُوكٌ، وعَبْدٌ لِمَنْ هذهِ الْكَائِناتُ بِجُمِيعِ كَمَالاَتِهاومحاسِنِهَا ظِلٌّ ضَعِيفٌ بِالنِّسْبَةِ اِلىٰ كَمالِهِ وَجَمالِهِ، وَمِنْ آياتِ كَمالِهِ واِشارَاتِ جَمالِهِ ۞

وكَذَا حسْبِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَنْ يَدَّخِرُ مَا لاَ يُعَدُّ وَلاَ يُحْصَى مِنْ نِعمِهِ فِي صُنَيْدَقَاتٍ لَطِيفَةٍ هِيَ بَيْنَ «الْكَافِ وَالنُّونِ» فَيَدَّخِرُ بِقُدْرَتِهِ مَلاَيِينَ قِنْطارٍ فِي قَبْضَةٍ وَاحِدَةٍ فِيهَا صُنَيْدَقَاتٌ لَطِيفَةٌ تُسَمَّى بُذُورًا ونَوَاتًا ۞

وكَذَا حسْبِي مِنْ كُلِّ ذِي جَمالٍ و ذِي اِحْسانٍ الْجَمِيلُ الرَّحِيمُ الَّذِي مَا هذهِ الْمَصْنُوعَاتُ الْجَمِيلاتُ الاَّ مَرَايَا مُتَفَانِيَةٌ لِتَجَدُّدِ اَنْوَارِ جَمالِهِ بِمَرِّ الْفُصُولِ وَالْعُصُورِ وَالدُّهُورِ، وَهذهِ النِّعَمُ الْمُتَوَاتِرَةُ وَالأَثْمَارُ الْمُتَعاقِبَةُ فِي الرَّبِيعِ وَالصَّيْفِ مَظَاهِرُ لِتَجَدُّدِ مَرَاتِبِ اِنْعامِهِ الدَّائِمِ عَلىٰ مَرِّ الأَنَامِ والأَيامِ وَالأَعْوامِ ۞

وكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحياةِ وَماهِيَتِهَا اَنِّي خَرِيطَةٌ وَفِهْرِسَةٌ وَفَذْلَكَةٌ وَمِيزَانٌ وَمِقْيَاسٌ لِجَلَواتِ اَسْمَاءِ خَالِقِ الْمَوْتِ وَالْحَيَاةِ ۞

Keza, kâinat bütün kemalât ve mehasiniyle Onun kemal ve cemalıne nispetle bır zayıf gölgeden ve Onun âyât-ı kemalinden ve işarat-ı cemalinden ıbaret olan Zatın mahlûku ve memlûkü ve abdi olmam, bana fahir ve şeref için yeter.

Keza, had ve hesaba gelmeyen nimetlerini kaf ve nun arasındakı lâtıf sandukçalarda iddıhar eden ve mılyonlarla kantarı tohum ve çekirdek denilen bir avuç dolusu lâtif sandukçalarda kudretiyle toplayan Zat, her şey için bana yeter.

Keza, bütun cemal ve ıhsan sahıpleri yerine, bana o *Cemîl* ve *Rahîm* olan Zat yeter ki, bu güzel masnuat, mevsımlerin ve asırlanın ve dehirlerin mururuyla Onun envar-ı cemalıni tazelendirmek için fenâya mazhar olan âyınelerden başka bır şey değıldir, ve bu bahar ve yaz mevsımlerinde tekrarlanan nımetler ve bırbırını takıp eden meyveler, mahlûkatın ve günlerin ve senelerin gelip geçmesiyle Onun daimî nimetlerinin teceddüdü için mazharlardan ibarettir.

Keza, *Hâlık-ı Mevt ve Hayat*'ın esmasının cılvelerine bir harıta ve fihriste ve fezleke ve mizan ve mıkyas olmam, bana hayat ve mahiyet-i hayat itibanyla yeter.

abd: kul
asr: yuzyıl, asır
ayat-ı kemal: mukemmelligin delilleri
cemal: guzellik.
Cemil: guzellik sahıbı olan zat Allah.
cılve: tecelli, gorunto
dalmı: surekli devamlı
dehır: zaman, cok uzun zaman, cag, devir
envar-ı cemal: guzelligin nurlan, aydınlıgı
esma: adlar, ısımler
fahir: ovunme, seref duyma
fena: yok olma, olumluluk, gecıcılık.
fezleke: ozet, netice.
fihriste: bır kitapta bulunan şeylen sırayla gosteren liste, katalog
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma
Halık-ı Hayat: hayatı yaratan, yoktan var eden Allah
Halık-ı Mevt: olumun yaratıcısı, Allah
ıbaret: meydana gelen, olusan, muteşekkil
iddıhar: bınkurme, toplama, yıgma
ıhsan: bagışlama, ıkram etme, lutuf
Işarat-ı cemal: guzellik ışaretleri, belırtıleri
kaf-nun: Allah ın bir şeye olmesi ve anında olmasi anlamında "kun, emri.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
kantar: agırlık olcusu aleti
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
kudret: guc, kuvvet, ıktıdar
lâtif: guzel, hoş
mahiyet-i hayat: hayatın mahiyeti, ozu, asli yapısı
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mehasin: guzellikler, iyilikler
memluk: kul, kole
mıkyas: olcu aleti, olcek.
mizan: terazi, olcu.
mururı: geçme, geçip gıtme
nimet: lutuf, ıhsan, bagış
nıspet: kıyaslama
Rahım: merhamet eden, cok merhametli olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
sandukça: kucuk sandık
şeref: ovunulecek, ıftıhar edilecek şey
teceddüt: tazelenme, yenilenme

وكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَوَظِيفَتِهَا كَوْنِي كَكَلِمَةٍ مَكْتُوبَةٍ بِقَلَمِ الْقُدْرَةِ، ومُفْهِمَةٍ دَالَّةٍ عَلَى اسْمَاءِ الْقَدِيرِ الْمُطْلَقِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ بِمَظْهَرِيَّةِ حَيَاتِي لِلشُّئُونِ الذَّاتِيَّةِ لِفَاطِرِيَ الَّذِي لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنَى ۞

وَكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وحُقُوقِها اعْلَانِي وَتَشْهِيرِي بَيْنَ اِخْوَانِيَ الْمَخْلُوقَاتِ واِعْلَانِي واِظْهَارِي لِنَظَرِ شُهُودِ خَالِقِ الْكَائِنَاتِ بِتَزَيُّنِي بِحَلَوَاتِ اسْمَاءِ خَالِقِيَ الَّذِي رَبَّانِي بِمُرَصَّعَاتِ حُلَّةِ وُجُودِي وَخَلَعَتِ فِطْرَتِي وَقِلَادَةِ حَيَاتِيَ الْمُنْتَظِمَةِ فِيهَا مُزَيَّنَاتُ هَدَايَا رَحْمَتِهِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مِنْ حُقُوقِ حَيَاتِي فَهْمِي لِتَحِيَّاتِ ذَوِي الْحَيَاةِ لِوَاهِبِ الْحَيَاةِ وَشُهُودِي لَهَا وَشَهَادَاتِي عَلَيْهَا ۞

وَكَذَا حَسْبِي مِنْ حُقُوقِ حَيَاتِي تَرَجِّي وَتَرَبِّي بِمُرَصَّعَاتِ جَوَاهِرِ اِحْسَانِهِ بِشُعُورٍ اِيمَانِيٍّ لِلْعَرْضِ لِنَظَرِ شُهُودِ سُلْطَانِيَ الْاَزَلِيِّ ۞

Keza, bütün Esma-i Hüsnanın müsemması olan *Fâtır*'ımın şuunat-ı zatiyesine hayatımın mazhariyeti sırrıyla, kalem-i kudretle yazılan ve o *Kadîr-i Mutlak* ve *Hayy-ı Kayyum*'un esmasını gösterip anlatan bir kelime olmam, hayat ve vazife-i hayat itibanyla bana yeter.

Keza, benı, hedâyâ-i rahmetinın muzeyyenatını muhtevi vücut hullemın ve fıtrat kaftanımın ve muntazam hayat gerdanlığımın murassaatıyla tezyin eden *Hâlık*'ımın esmasının cilveleriyle süslenerek kardeşlerim olan mahlûkata ilân ve teşhirim ve *Hâlık-ı Kâinat*'ın nazar-ı şuhuduna ilân ve izharım, hayat ve hukuk-ı hayat itibanyla bana yeter.

Keza, hukuk-ı hayatım itibarıyla, zîhayatlanın *Vahib-ı Hayat*'a olan tahiyyatlarını fehmetmem ve onlara şahit olup şahitlik etmem bana yeter

Keza, *Sultan-ı Ezeli*'nin nazar-ı şuhuduna arz olunmanın şuur ve imanında olarak Onun cevahir-i ihsanatının murassaatıyla süslenip güzelleşmem, hayatımın hukuku olarak bana yeter

cevahir-i ihsanat: iyilikler bağışlar ve lütuflanın cevherleri kaynakları
Esma-i Hüsna. Allah'ın adları Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
Fâtır: benzersiz ve harika şeyleri yaratan her şeyi farklı fıtratlarda yaratan Allah
fehim: anlama anlayış kavrayış
fıtrat. yaratılış tabiat, mizaç huy
Halik yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
Hâlık-ı Kainat. kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı Allah
Hayy-ı Kayyum her hususta iktidarı olan her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah
hedâyâ-i rahmet. rahmet hediyeleri
hukuk: haklar
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı hukuku
hulle Cennet elbisesi
ilân yayma duyurma
iman: inanma itikat.
izhar: ortaya koyma açığa çıkarma gösterme
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şartla tabi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kaftan: üste giyilen çoğu ipek bir çeşit uzun süslü elbise hilat, esvap
kalem-i kudret: kudret kalemi
mazhariyet. görünme ve tezahür yeri olma
muhtevi: ihtiva eden içine alan içinde bulunduran, kapsayan.
muntazam nizamlı intizamlı düzenli ve düzgün biçimde.
murassaat: murassalar cevher ve inci gibi değerli taşlarla süslenmiş şeyler
müsemma: isimlendirilmiş ad verilmiş
müzeyyenat ziynetlendirilmiş süslenmiş şeyler süslü şeyler
nazar-ı şuhut. şahidenin nazarında şahitlerin görmesi ile
Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan kudret kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
şuunat-ı zatiye: Allah'ın zatına has işleri ve emir dairesine ait kanunları
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme anlayış.
tahiyyat: tahiyyeler selâmlar dualar.
teşhir: gösterme sergileme
Vahib-i Hayat: hayat veren hayat bağışlayan
vazife-i hayat hayat vazifesi
zîhayat. hayat sahibi

وكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَلَذَاتِها عِلْمِي وَادِّعَائِي وَشُعُورِي وَهُوَ خَالِقِي رَحِيمٌ رَبِّي كَرِيمٌ لَطِيفٌ مُنْعِمٌ عَلَيَّ يُرَبِّينِي كَمَا يَلِيقُ بِحِكْمَتِهِ وَرَحْمَتِهِ ۞

وكَذَا حَسْبِي مِنَ الْحَيَاةِ وَقِيمَتِهَا مِقْيَاسِيَتِي بِأَمْثَالِ عَجْزِي الْمُطْلَقِ وَفَقْرِي الْمُطْلَقِ وَضَعْفِي الْمُطْلَقِ، لِمَرَاتِبِ قُدْرَةِ الْقَدِيرِ الْمُطْلَقِ وَدَرَجَاتِ رَحْمَةِ الرَّحِيمِ الْمُطْلَقِ وَطَبَقَاتِ قُوَّةِ الْقَوِيِّ الْمُطْلَقِ ۞

وكَذَا حَسْبِي بِمَعْكَسِيَّتِي بِجُزْئِيَاتِ صِفَاتِي مِنَ الْعِلْمِ وَالْإِرَادَةِ وَالْقُدْرَةِ الْجُزْئِيَّةِ لِفَهْمِ الصِّفَاتِ الْمُحِيطَةِ لِخَالِقِي فَأَفْهَمُ عِلْمَهُ الْمُحِيطَ بِمِيزَانِ عِلْمِيَ الْجُزْئِيِّ ۞

وهكَذَا حَسْبِي مِنَ الْكَمَالِ عِلْمِي بِأَنَّ إِلٰهِي هُوَ الْكَامِلُ الْمُطْلَقُ فَكُلُّ مَا فِي الْكَوْنِ مِنَ الْكَمَالِ مِنْ آيَاتِ كَمَالِهِ إِشَارَاتٌ إِلَى كَمَالِهِ ۞

وكَذَا حَسْبِي مِنَ الْكَمَالِ فِي نَفْسِي الْإِيمَانُ بِاللّٰهِ، إِذِ الْإِيمَانُ لِلْبَشَرِ مَنْبَعٌ لِكُلِّ كَمَالَاتِهِ ۞

Keza, Onun abdi ve masnuu ve mahlûku olduğuma ve Ona muhtaç bulunduğuma ve Onun, hikmetine ve rahmetine lâyık bir surette beni terbiye eden ve bana lütufta bulunup nimetlerini ihsan eden *Hâlık-ı Rahîm*'im ve *Rabb-i Kerîm*'im olduğuna dair iz'anım ve şuurum ve imanım, hayat ve lezzet-i hayat itibarıyla bana yeter.

Keza, acz-i mutlak ve fakr-ı mutlak ve zaaf-ı mutlakımın misaliyle o *Kadîr-i Mutlak*'ın meratib-i kudretine ve o *Rahîm-i Mutlak*'ın derecat-ı rahmetine ve o *Kavi-i Mutlak*'ın tabakat-ı kuvvetine mikyas teşkil etmem, hayat ve kıymet-ı hayat itibarıyla bana yeter.

Keza, cüz'î ilim, irade ve kudret gibi sıfatlarımın cüz'îliğinin ma'kesiyetiyle Hâlık'ımın muhit sıfatlarını fehmetmem bana yeter. Nitekim benim cüz'î ilmimin mizanıyla Onun muhit ilmini fehmederim.

Hakeza, benim *İlâh*'ımın *Kâmil-i Mutlak* olduğuna ve kâinatta kemalât olarak ne varsa Onun kemalinin ayetlerinden bir ayet ve Onun kemalinin işaretlerinden bir işaret olduğuna dair ilmim, kemal olarak bana yeter.

Keza, nefsimde kemalât olarak iman-ı billâh bana yeter; çünkü beşer için iman bütün kemalâtın menbaıdır.

acz-i mutlak: mutlak zayıflık, güçsüzlük
beşer: insanlık.
cüz'î: küçük, az.
derecat-ı rahmet: rahmet merhamet ve şefkat erme dereceleri
fakr-ı mutlak: sonsuz fakirlik, tam muhtaçlık mutlak çaresizlik, yoksulluk
hakeza: boylece bunun gibi
Hâlık-ı Rahım: sonsuz merhamet ve şefkar sahibi yaratıcı Allah.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
İlah: kendisine ibadet edilen tapınılan Ma bud Allah
ilim: bilme bilgi
iman-ı billah: Allah a inanma Allah ı onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
irade: dileme isteme bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar güç.
iz'an: basiret, anlayış teslim olup itaat etmek.
Kâmil-i Mutlak: tam noksansız eksiksiz tam mükemmel.
Kavi-i Mutlak: mutlak güçlü olan.
kıymet-i hayat: hayatın kıymeti değeri.
lâyık: uygun yakışır münasip
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri
lütuf: güzellik, hoşluk iyilik ihsan
ma'kesiyet: ayna oluş bir şeyin yansıma yen olma
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer
meratib-i kudret: kudret merte belen dereceleri
misal: eş benzer
muhit: ihata eden kuşatıcı
nefis: kişinin kendisi şahsı.
Rabb-i Kerim: ikram ve ihsanı bol olan ve her şeyi terbiye eden Allah
Rahım-ı Mutlak: mutlak merhamet sahibi olan Cenab ı Hak.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
suret: biçim tarz görünüş
sıfat: vasıf nitelik.
tabakat-ı kuvvet: kuvvet tabakaları
terbiye: besleyip büyütme yetiştirme
teşkil: vücut verme şekillendirme
zaaf-ı mutlak: mutlak zayıflık, kuvvetsizlik.

وكَذَا حَسْبِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ لأَنْوَاعِ حَاجَاتِي الْمَطْلُوبَةِ بِأَنْوَاعِ أَلْسِنَةِ جِهَازَاتِي الْمُخْتَلِفَةِ، إِلٰهِي وَرَبِّي وَخَالِقِي وَمُصَوِّرِي الَّذِي لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى الَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي وَيُرَبِّينِي وَيُدَبِّرُنِي وَيُكَمِّلُنِي حَلَّ حَلَالُهُ وَعَمَّ نَوَالُهُ ۞

اَلنُّكْتَةُ الرَّابِعَةُ:

حَسْبِي لِكُلِّ مَطَالِبِي مَنْ فَتَحَ صُورَتِي وَصُورَةَ أَمْثَالِي مِنْ دَوِي الْحَيَاةِ فِي الْمَاءِ بِلَطِيفِ صُنْعِهِ وَلَطِيفِ قُدْرَتِهِ وَحِكْمَتِهِ وَلَطِيفِ رُبُوبِيَّتِهِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي لِكُلِّ مَقَاصِدِي مَنْ أَنْشَأَنِي وَشَقَّ سَمْعِي وَبَصَرِي، وَأَدْرَجَ فِي جِسْمِي لِسَانًا وَجَنَانًا، وَأَوْدَعَ فِيهِمَا وَفِي جِهَازَاتِي مَوَازِينَ حَسَّاسَةً لَا تُعَدُّ لَوْنُ مُدَّخَرَاتِ أَنْوَاعِ خَزَائِنِ رَحْمَتِهِ. وَكَذَا أَدْمَجَ فِي لِسَانِي وَجَنَانِي وَفِطْرَتِي آلَاتٍ حَسَّاسَةً لَا تُحْصَى لِفَهْمِ أَنْوَاعِ كُنُوزِ أَسْمَائِهِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ أَدْرَجَ فِي شَخْصِيَ الصَّغِيرِ الْحَقِيرِ، وَأَدْمَجَ فِي وُجُودِيَ الضَّعِيفِ الْفَقِيرِ، هٰذِهِ الْأَعْضَاءَ وَالْآلَاتِ وَهٰذِهِ الْجَوَارِحَ وَالْجِهَازَاتِ وَهٰذِهِ الْحَوَاسَّ وَالْحِسِّيَّاتِ وَهٰذِهِ اللَّطَائِفَ

Keza, muhtelif cihazatımın lisanıyla istenilen enva-ı hacatımın hepsi için, bütün Esma-i Husnanın müsemması olan, beni yediren ve içiren ve terbiye ve tedbir eden ve benimle konuşan, celâli her şeyden nihayetsiz derecede yüce olan ve lütuf ve ihsanı her şeyi kuşatan *Ilâh*'ım ve *Rabbim* ve *Hâlık*'ım ve *Musavvir*'im bana yeter.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE:

Benim suretimi ve emsalim olan zîhayatların suretlerini basıt bir sudan lâtif sanatıyla ve her şeye nufuz eden kudreti ve hikmetiyle ve her şeyi her şe'niyle ihata eden rububiyetiyle açan Zat, bütün metalıbım için bana yeter.

Keza, beni inşa eden, kulağımı ve gozumü açan, cısmime lisanımı ve kalbimi derç eden, vücuduma ve cihazatıma, rahmet hazinelerinin çeşit çeşit müddeharatını tartacak hesapsız mizanlar yerleştiren ve keza lisanıma ve kalbime ve fıtratıma, esmasının çeşit çeşit definelerini anlamaya yarayacak hesapsız hassas aletler yerleştiren Zat, benim bütün makasıdıma yeter.

Keza, bana bütün enva-ı nimetini ihsas etmek ve ekser tecelliyat-ı esmasını tattırmak için, celîl ulûhiyetiyle ve cemîl rahmetiyle ve kebir rububiyetiyle ve kerîm re'fetiyle ve azîm kudreti ve lâtif hikmetiyle benim kuçük ve hakir şahsımda ve zayıf ve fakır vücudumda bu aza ve

alet: vasıta
azım: buyuk, yüce, ulu
celal: nihayet derecede buyukluk, azamet, ululuk.
celil: celal sahibi, buyuk, ulu
Cemil: guzellik sahibi olan zat, Allah
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtıyaç duyulan maddî manevî aletler
define: kıymet ve değen yuksek olan şey, hazine
derç: toplama, bir araya getirme
ekser: pek, çok.
emsal: eşler, benzerler
enva-ı hacat: turlu turlu ihtıyaçlar
enva-ı nimet: nimet çeşıtlen, turleri
esma: adlar, isımler
Esma-ı Husna: Allah ın adlan, Allah ın doksan dokuz guzel ismi.
fıtrat: yaratılış, tabıat, mızaç, huy
hakır: aşagı, adî, bayagı.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hazine: zengin ve degerli kaynak.
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
hikmet: Ilâhî gaye, gızlı sebep
ihata: kuşatma, icine alma
ihsan: bagışlama, ıkram et me, lutuf
ihsas: beş duyu hassasıyla his setme, duyma
Ilah: kendisine ıbadet edinilen tapınılan Ma bud, Allah
inşa: vucuda getırme, yaratma
kebir: buyuk, ulu, yuce
kerim: ihsan ve ikramı bol olan Allah
keza: boyle, boylece, bu da oyle, aynı şekılde, oylece
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
latif: guzel, hoş.
lisan: dil.
lütuf: guzellik, hoşluk, ıyılık, ihsan
makasıd: maksatlar, gayeler
metalıp: talep olunan, istenen şeyler, istekler, arzular
mızan: terazi, olçu.
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı
Musavvir: yarattıklannı istedığı sıfat ve seçtugi maddî, manevî-surette yaratan, Allah
müddeharat: muddehar olanlar, bırıktırılmış şeyler
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nufuz: geçerli, can olma
nükte: ince manalı, duşundurucu soz
Rab: besleyen, yetıştıren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
re'fet: esırgeme, koruma, acıma, merhamet, şefkat etme
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç oldugu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
suret: bıçım, tarz, gorunüş
şe'n: ış
tecelliyat-ı esma: isımlerin tecellilen, Cenab ı Hakka aıt isımlerin kâinat ve mahlûkat uzerinde gorulen tecellileri, tezahurlen
tedbir: idare etme, çekip çevirme
terbiye: besleyip buyutme, yetıştırme
ulûhiyet: ilâhlık, Allah ın hakımıyetı ile kainattakı her şeyi kendısine ibadet ve itaat ettırmesi
vücut: beden, varlık.
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan.
zîhayat: hayat sahıbı

وَالْمَعْنَوِيَّاتِ، لاِحْسَاسِ جَمِيعِ اَنْوَاعِ نِعَمِهِ وَلاَدَافَةِ اَكْثَرِ تَجَلِّيَاتِ اَسْمَآئِهِ بِجَلِيلِ اُلُوهِيَّتِهِ وَجَمِيلِ رَحْمَتِهِ وَبِكَبِيرِ رُبُوبِيَّتِهِ وَكَرِيمِ رَاْفَتِهِ وَبِعَظِيمِ قُدْرَتِهِ وَلَطِيفِ حِكْمَتِهِ ۞

اَلنُّكْتَةُ الْخَامِسَةُ:

لاَ بُدَّ لِي وَلِكُلِّ اَحَدٍ اَنْ يَقُولَ حَالاً وَقَالاً وَمُتَشَكِّرًا وَمُفْتَخِرًا:

حَسْبِي مَنْ خَلَقَنِي، وَاَخْرَجَنِي مِنْ ظُلْمَةِ الْعَدَمِ وَاَنْعَمَ عَلَيَّ بِنُورِ الْوُجُودِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ جَعَلَنِي حَيًّا فَاَنْعَمَ عَلَيَّ بِنِعْمَةِ الْحَيَاةِ الَّتِي تُعْطِي لِصَاحِبِهَا كُلَّ شَيْءٍ وَتُمَدُّ يَدَ صَاحِبِهَا اِلَى كُلِّ شَيْءٍ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ جَعَلَنِي اِنْسَانًا فَاَنْعَمَ عَلَيَّ بِنِعْمَةِ الْاِنْسَانِيَّةِ الَّتِي صَيَّرَتِ الْاِنْسَانَ عَالَمًا صَغِيرًا اَكْبَرَ مَعْنًا مِنَ الْعَالَمِ الْكَبِيرِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ جَعَلَنِي مُؤْمِنًا فَاَنْعَمَ عَلَيَّ نِعْمَةَ الْاِيمَانِ الَّذِي يُصَيِّرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ كَصُفْرَتَيْنِ مَمْلُوئَتَيْنِ مِنَ النِّعَمِ يُقَدِّمُهُمَا اِلَى الْمُؤْمِنِ بِيَدِ الْاِيمَانِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ جَعَلَنِي مِنْ اُمَّةِ حَبِيبِهِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ، فَاَنْعَمَ عَلَيَّ بِمَا فِي الْاِيمَانِ مِنَ الْمَحَبَّةِ وَالْمَحْبُوبِيَّةِ الْاِلَهِيَّةِ،

alâtı ve bu cevarıh ve cihazatı ve bu havas ve hissıyatı ve bu letaıf ve manevıyatı derç eden Zat bana yeter.

BEŞİNCİ NÜKTE

Ben ve her bir fert, hâlen ve kâlen, müteşekkir ve müftehir olarak, şöyle demeliyız:

Beni halk eden ve adem zulmetinden çıkararak bana vücut nurunu in'am eden Zat bana yeter.

Keza, sahibine her şeyi veren ve onun elini her şeye uzatan hayat nimetini bana bağışlayarak beni hayat sahibi yapan Zat bana yeter.

Keza, insanı, âlem-i kebirden manen daha büyük bir küçük âlem yapan insaniyet nimetini bana bağışlayarak beni insan yapan Zat bana yeter.

Keza, dünya ve ahireti nimetlerle dolu iki sofra hâline getirerek iman eliyle mü'mine takdim eden iman nimetini bana bağışlayarak beni mu'min yapan Zat bana yeter.

Keza, beni habibi olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın ümmeti yaparak, imanda bulunan ve bütün kemalât-ı beşeriye meratibinin fevkinde olan muhabbet ve mahbubiyet-i İlâhiye nimetini bana bağışlayan ve bu

adem: yokluk.
ahret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alat: aletler, vasıtalar, aygıtlar.
âlem-i kebir: büyük âlem, kâinat.
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
aza: organlar, uzuvlar.
cevarih: el, ayak gibi vücut organları.
fevkinde: üstünde.
habip: sevilen, sevgili.
hâlen: hareket ve davranış olarak.
halk: yaratma, yaratış.
havas: hasseler, duyular, duygular.
hissiyat: hisler, duygular.
iman: inanma, itikat.
in'am: nimetlendirme, ihsan etme.
insaniyet: insanlık, mahiyeti.
kâlen: sözle, söyleyerek.
kemalat-ı beşeriye: insanlara ait kemalât, insanların keşif, buluş ve hünerleri, insanların fazilet ve erdemleri.
letaif: güzellikler, incelikler.
mahbubiyet-i İlahiye: Allah için sevilir olma.
manen: mana bakımından, manaca.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
meratip: mertebeler, basamaklar.
muhabbet: sevgi, sevme.
müftehir: iftihar eden, övünen.
mü'min: iman eden, inanan.
müteşekkir: teşekkür eden, iyilik bilen, iyiliğe karşı teşekkür eden.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
takdim: arz etme, sunma.
ümmet: Müslümanların tamamı; bütün Müslümanlar.
zulmet: karanlık.

اَلَّتِي هِي مِنْ اَعْلَى مَرَاتِبِ الْكَمَالاَتِ الْبَشَرِيَّةِ، وبِتِلْكَ الْمَحَبَّةِ الْاِيمَانِيَّةِ الَّتِي هِيَ مِنْ اعْلَى مَرَاتِبِ الْكَمَالاَتِ الْبَشَرِيَّةِ، وبِتِلْكَ الْمَحَبَّةِ الْاِيمَانِيَّةِ تَمْتَدُّ اَيَادِي اِسْتِفَادَةِ الْمُؤْمِنِ اِلَى ما لاَيَتَنَاهَى مِنْ مُشْتَمِلاَتِ دَائِرَةِ الْاِمْكَانِ وَالْوُجُوبِ ۞

وَكَذَا حَسْبِيَ مَنْ فَصَّلَنِي جِنْسًا وَنَوْعًا وَدِينًا وَاِيمَانًا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ مَخْلُوقَاتِهِ، فَلَمْ يَجْعَلْنِي جَامِدًا وَلاَ حَيَوَانًا وَلاَ ضَالاًّ، فَلَهُ الْحَمْدُ وَلَهُ الشُّكْرُ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مَنْ جَعَلَنِي مَظْهَرًا جَامِعًا لِتَجَلِّيَاتِ اَسْمَائِهِ وَاَنْعَمَ عَلَيَّ بِنِعْمَةٍ لاَتَسَعُهَا الْكَائِنَاتُ بِسِرِّ حَدِيثِ: «لاَ يَسَعُنِي اَرْضِي وَلاَسَمَائِي وَيَسَعُنِي قَلْبُ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ.» يَعْنِي اِنَّ الْمَاهِيَةَ الْاِنْسَانِيَّةَ مَظْهَرٌ جَامِعٌ لِجَمِيعِ تَجَلِّيَاتِ الْاَسْمَاءِ الْمُتَجَلِّيَةِ فِي جَمِيعِ الْكَائِنَاتِ ۞

وَكَذَا حَسْبِي مَنِ اشْتَرَى مُلْكَهُ الَّذِي عِنْدِي مِنِّي، لِيَحْفَظَهُ لِي ثُمَّ يُعِيدَهُ اِلَيَّ، وَاَعْطَانَا ثَمَنَهُ الْجَنَّةَ، فَلَهُ الشُّكْرُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِعَدَدِ ضَرْبِ ذَرَّاتِ وُجُودِي فِي ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ ۞

muhabbet-i imaniye ile, mü'minin istifadesini imkân ve vücup dairelerinin nihayetsiz müştemilâtına kadar genişleten Zat bana yeter.

Keza, beni camit kılmayıp, hayvan yapmayıp, dalâlette bırakmayarak, cins ve nevi ve din ve iman itibanyla mahlûkatının pek çoğundan üstün kılan Zat bana yeter; hamd da Ona, şükur de Ona mahsustur.

Keza, لَا يَسَعُنِي أَرْضِي وَلَا سَمَائِي وَيَسَعُنِي قَلْبُ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ[1] hadis-i kudsîsinin sırnyla, arz ve semanın istıap edemediği *Zat-ı Zülcelâl*, bir mü'min kulunun kalbine yerleşir. Yani, bütün kâinatta tecelli eden esma-i İlâhiyenin bütün tecelliyatına insanın cami bir mazhar olması sırnyla, kâinata sığmayan bır nimeti bana bağışlayarak benı esmasının tecelliyatına cami bır mazhar yapan Zat bana yeter.

Keza, bende bulunan mülkünü muhafaza etmek üzere benden satın alarak sonra bana ıade eden ve karşılığında bıze cennetı veren Zat bana yeter. Vücudumun zerrelerinin zerrat-ı kâinatla darbı adedince Ona şükür ve hamd olsun.

1 Ben ne arz ne de semaya sığmam- fakat, mu mın bır kulumun kalbine sıganım. (Hadis-ı kudsî Sozler Yeni Asya Neşnyat 2004, s 212 *Musnedu l-Firdevs*, 3 174- Adûnî, *Keşfu l-Hafâ* 2 165.)

cami: cem eden, toplayan içine alan
camit: ruhsuz cansız
cins: boy soy kavım.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak azmak, doğru yolden ayrılma, azma batıla yönelme
darp: çarpma
esma-i İlâhiye: Allah m ısımleri
hadis: Hz Muhammed e (asm) aıt soz emır fıl veya Hz Peygamberin onayladıgı başkasına aıt soz ış veya davranış
hamd: methetme ovme yüceltme.
ıade: geri verme
ımkan: var olması ya da yok olması noktasında zorunlu olmama.
istifade: faydalanma yararlanma
ıtıbar: deger
kamat: yaraulmış olan şeylerin tamamı bütün alemler varlıklar
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan.
mazhar: İlâhî tecellilerin görunduğu yer
meal: mana meftum
muhabbet-i imaniye: imanla ılgılı sevgi iman sevgisı
muhafaza: koruma
mülk: sahıp olunan üzennde tasarruf hakkı bulunan her şey
muştemilât: şümulünde olan şeyler ıçınde bulunanlar
nevi: çeşit, tur
sır: gızlı hakıkat.
şükür: nimet ve lyılıgın sahubıru tanıma ve ona karşı mınnet duyma
tecelli: belırme bılınme görünme
tecelliyat: tecelliler gorüntüler
vücup: vacıp ve luzumlu olma varlıgı gerekli olma gerekme
zerrat-ı kâinat: kâinat zerrelen kâinattaki atomlar
zerre: maddenın en kuçuk parçası molekul atom

حَسْبِي رَبِّي جَلَّ اللهُ ۞ نُورُ مُحَمَّدْ صَلَّى اللهُ ۞ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ ۞

حَسْبِي رَبِّي جَلَّ اللهُ ۞ سِرُّ قَلْبِي ذِكْرُ اللهُ ۞ ذِكْرُ اَحْمَدْ صَلَّى اللهُ ۞
لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ ۞

Hasbî Rabbî cellallah • Nur Muhammed sallallah • Lâ ilâhe illallah

Hasbî Rabbî cellallah • Sırru kalbî zikrullah • Zikru Ahmed sallallah • Lâ ilâhe illallah

Altıncı Şua

YALNIZ İKİ NÜKTEDİR

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

NAMAZDAKI teşehhütte bulunan [1] اَلتَّحِيَّاتُ اَلْمُبَارَكَاتُ اَلصَّلَوَاتُ اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ ilâahırenin iki noktasına gelen iki suale iki cevaptır. Teşehhüdün sair hakıkatlerinin beyanı başka vakte talik edilerek bu Altıncı Şuada yüzer nüktesinden yalnız İki Nüktesi muhtasar bir surette beyan edilecek.

Birinci Sual: Teşehhüdün mübarek kelimatı, Miraç Gecesinde Cenab-ı Hak ile Resulünün bir mükâlemeleri olduğu hâlde, namazda okunmasının hikmeti nedir?

Elcevap: Her mü'minin namazı, onun bir nevi miracı hükmündedir. Ve o huzura lâyık olan kelimeler ise, Mirac-ı Ekber-i Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâmda söylenen sözlerdir. Onları zikretmekle, o kudsî sohbet tahattur edilir. O tahatturla o mubarek kelimelerin manaları cüz'iyetten küllîyete çıkar ve o kudsî ve ihatalı manalar tasavvur edilir veya edilebilir. Ve o tasavvur ile kıymetı ve nuru teâlî edip genişlenir.

1. Bütün canlıların hayatları boyunca yaptıkları tesbihat ve itrı hediyeler Allah a mahsustur. Bereket ve tebrike sebep mubarek mahluk, tohum, çekirdek, dane, yumurta, ruh sahiplerinin hususî ibadetleri, kâmil insan ve Allah a yakın meleklerin nuranî ve yüksek ibadetlerı hep Allah a mahsustur. (*Muslim*, Salât, 56, 60, 62; *Tırmızı*, Salât, 100; *Nesei*, Tatbik, 23; *Darimi*, Salât, 84, 92.)

beyan: açıklama, bıldırme, izah
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, Hakkın ta kendısı olan, şeref ve azamet sahıbı yüce Allah
cüz'iyet: azlık, cüzî oluş, küçüklük.
hakıkat: gerçek, bır şeyın aslı, esası
hıkmet: ılâhi gaye, gizlı sebep
hukmünde: değerinde, yerınde.
ihatalı: kuşatıcı
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar
kelımatı: kelimeler, sozler, lakırdılar
kıymetı: deger
kudsî: mukaddes, yuce
küllîyet: butunlük, tumlük.
lâyık: uygun, yakışır, munasıp
Mirac-ı Ekber-i Muhammed Aleyhissalatu Vesselam: Peygamberımızın (a.s.m) Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mu'cizesi
Miraç: Peygambenmız Hz. Muhammed (asım) Efendımızin Recep ayının 27. geccesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen, halen çıkması, mu'cizesi
muhtasar: kısaca, ozetle
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
mükâleme: konuşma, karşılıklı konuşma, soyleşme
mu'mın: ımanı eden, manan
nevı: çeşıt, tur
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nükte: ince manalı, dusundurucu soz
resul: Allah tarafından kendısine vahıy gelen, Allah ın emrlerını ınsanlara bıldırmekle vazıfelı olan ınsan, peygamber
sair: dıger, başka, otekı
sual: soru
suret: bıçım, tarz, gorunuş
tahattur: hatırlama, hatıra getirme
talik: başka bır zamana bırakma, erteleme
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme, tasarlama, kurma
teâlî: yukselme, yucelme, çok yuce olma
teşehhut: namazda her oturuşta tahıyyat duasını okuma ve bu duayı okuyacak kadar oturma
zıkretmek: anmak, bıldırmek.

Meselâ, "Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o gecede Cenab-ı Hakka karşı selâm yerinde [1] اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ demiş. Yani, "Bütün zîhayatların, hayatlanyla gösterdikleri tesbihat-ı hayatiye ve Sânî'lerine takdım ettikleri fıtrî hediyeler, ey Rabbim, Sana mahsustur! Ben dahı bütün onları tasavvurumla ve imanımla Sana takdim ediyorum."

Evet, nasıl ki Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, اَلتَّحِيَّاتُ kelimesiyle bütün zîhayatın ibadat-ı fıtriyelerini nıyet edip takdım ediyor; öyle de, tahiyyatın hulâsası olan [2] اَلْمُبَارَكَاتُ kelimesiyle de, bütün medar-ı bereket ve tebrık ve bârekâllah dediren ve mübarek denilen ve hayatın ve zîhayatın hulâsası olan mahlûklar, hususan tohumların ve çekırdeklerin, danelerin, yumurtaların fıtrî mübarekiyetlerini ve bereketlerini ve ubudiyetlerini temsil ederek, o geniş mana ile söylüyor. Ve mübarekâtın hulâsası olan [3] اَلصَّلَوَاتُ kelimesiyle de zîhayatın hulâsası olan butün zîruhun ıbadat-ı mahsusalannı tasavvur edip dergâh-ı İlâhîye o ıhatalı manasıyla arz ediyor. Ve [4] وَالطَّيِّبَاتُ kelimesiyle de, zîruhun hulâsaları olan kâmıl insanların ve melâike-i mukarrebînin, salâvatın hulâsası olan طَيِّبَاتُ ıle nuranî ve yuksek ıbadetlerını irade ederek Ma'bud'una tahsis ve takdim eder.

1 Butun canlıların hayatlan boyunca yaptıkları tesbihat ve fıtrî hediyeler Allah a aittir
2 'Allah ne mubarek yaratmış' dedirten tebrık ve berekete sebep mubarek yaratık, tohum çekırdek dâne ve yumurtalar
3 Ruh sahıplerının hususî ıbadetlerı.
4 Kamıl insan ve Allah a yakın melekler ın nuranı ve yuksek ıbadetlerı

aleyhissalâtü vesselam: salat ve selam onun uzenne olsun anlamında Hz Muhammed e dua
arz etme. sunma, takdim etme
barekallah. Allah mübarek etsın hayırlı ve bereketlı olsun
bereket: mubareklık bolluk, saadet.
dâne tane tohum
dergah-ı İlâhî. ilahı dergah sığınak Allah katı
fıtrî tabîî yaratılıştakı doguş tan olan
hususan. bılhassa ozellıkle
husus: ozel
hulasa bır şeyın ozu esası ozetı.
ibadat-ı fıtriye: fıtrî ıbadetler. her bır varlıgın kendı kabılıyetıne gore Cenab ı Hakka ıbadet etmesi
ıbadat-ı mahsusa: her mahlûkun kendıne gore yaptıgı ozel ıbadetı
iman ınanma ıtıkat
irade dileme isteme bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar guç.
kamıl tam olgun eksiksiz noksansız mukemmel.
Ma bud kendısıne ıbader edılen, tapınılan, kulluk edılen Allah
mahlûk yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahsus bır şeye veya kısıye has olan
medar-ı bereket: bereket sebebı
melâike-i mukarrebîn: buyuk meleklerden bır zumre.
mesela: ornegın
mubarekat: bereketlı ugurlu ve hayırlı şeyler
mübarekiyet. feyzlılık, bereketlılık.
niyet. kalbın bır şeye karar vermesi bir ışın ne ıçın yapılacagını bılmesı.
nuranî: nurlu ışıklı, parlak munevver
ruh: dırılık kaynagı hayatın temell ve sebebı olan manevî varlık.
salavat: Hz Muhammed e rahmet ve esenlik dileme salât ve selâm etme.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
selam selâm esenleme Allah ın rızasını kazanmak ıçın mu mınlerın bırbınne ettıgı selamünaleykum şeklındekı dua.
tahiyyat. namazın son oturuslarında okunan et-tehiyyatu duası
tahsis has kılma ayırma
takdim. arz etme sunma
tebrık. kutlama uğurlu hayırlı mubarek olmasını dileme
temsil: bırının. bır topluluguna adına hareket etme
tesbihat tesbihler Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sozler
tesbihat-ı hayatiye yaratıkların, varlıkların hayatları ıle Cenab ı Hakkı tesbih etmesi
ubudiyet. kulluk.
zihayat. hayat sahıbı
zıruh ruh sahıbı ruhlu canlı hayattar

Hem, nasıl ki o gecede Cenab-ı Hak tarafından, (1) اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ demesi, istikbalde yüzer milyon insanların her bin, her gün, hiç olmazsa on defa اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ demelerini âmirâne ış'ar eder ve o selâm-ı İlâhî, o kelimeye geniş bir nur ve yüksek bir mana verir; öyle de, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın o selâma mukabil (2) اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلٰى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ demesi, istikbalde muazzam ümmeti ve ümmetinin salihleri selâm-ı İlâhîyi temsil eden İslâmiyet'e mazhar olmasını ve İslâmiyet'in umumî bir şıarı olan mü'minler ortasındaki (3) اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ السَّلَامُ umum ümmet demesini raciyâne, dâiyâne, Hâlık'ından istediğini ifade ve ihtar eder. Ve o sohbette hissedar olan Hazret-ı Cebrail Aleyhisselâm, emr-i İlâhî ile o gece (4) اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ demesi, bütün ümmet kıyamete kadar böyle şahadet edeceğini ve böyle diyeceklerini mübeşşirâne haber verir. Ve bu mükâleme-i kudsıyeyi tahattur ile, kelimelerin manaları parlar, genişlenir

Bu mezkûr hakikatin inkişafında bana yardım eden garip bir hâlet-i ruhıyedir:

Bir zaman, karanlıklı bir gurbette, karanlık bir gecede, zulmetli bir gaflet içinde, hâl-i hazırda olan bu koca

1. Selâm olsun sana ey Peygamber!
2. Bize ve Allah'ın salih kullarına selâm olsun.
3. Selâm olsun Sana. Sana da selâm olsun.
4. Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına şahadet ederim. Ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna da şahadet ederim.

amirâne: emrederek, emrederce sine: amirmiş gibi
daiyâne: dua edercesine
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garip: tuhaf, şaşılacak.
hakikat: gerçek, esas.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hali, psikolojik durum, insanın manevî hali, iç durumu
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı. Allah
hâl-i hâzır: şimdiki durum
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
ihtar: hatırlatma, uyarı
inkişaf: manevî bir sırrın veya bir halin görülmesi, keşfolunması
istikbal: gelecek
ış'ar: anlatma, bildirme.
Kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kul: Allah'ın yarattığı mahlûk, Allah'a nazaran insan, insan abd
mazhar: nail olma, şereflenme
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
mukabil: karşılık.
mubeşşirane: müjdeleyerek.
mukâleme-i kudsiye: yüce ve yüksek konuşma
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
raciyâne: yalvarırcasına, yalvarı yollu
salih: dının emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahibi, müttaki
selâm-ı İlâhî: Allah'ın selâmı, Allah'ın rızasını kazanmak için mü'minlerin birbirine ettiği dua.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
şıar: ayırt edici alâmet, sembol
umumî: herkesle ilgili, genel.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
zulmet: karanlık.

kâinat, hayalime camit, ruhsuz, meyyit, boş, hâlî, müthiş bir cenaze göründü. Geçmiş zaman dahı bütun butun ölü, boş, meyyit, müthiş tahayyül edildi. O hadsiz mekân ve o hudutsuz zaman, karanlıklı bir vahşetgâh suretini aldı.

Ben, o hâletten kurtulmak için, namaza iltica ettim. Teşehhütte, [1] اَلتَّحِيَّاتُ dediğim zaman, birden kâinat canlandı, hayattar, nuranî bir şekil aldı, dirildi; Hayy-ı Kayyum'un parlak bir âyinesi oldu. Bütün hayattar eczasıyla beraber, hayatlannın tahiyyelerini ve hedâyâ-i hayatiyelerini daimî bir surette Zat-ı Hayy-ı Kayyum'a takdim ettiklerini ilmelyakin, belki hakkalyakin ile bildim ve gördüm.

Sonra [2] اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ dediğim vakit, o hudutsuz ve hâlî zaman, birden Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın riyaseti altında, zîhayat ruhlar ile vahşetzar suretinden unsiyeth bir seyrangâh suretine inkılâp etti.

İkinci Sual: Teşehhüt ahirinde,

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ
[3] عَلٰى اِبْرَاهِيمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيمَ

'deki teşbih, teşbihlerin kaidesine uygun gelmiyor. Çünkü, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, İbrahim Aleyhisselâmdan daha ziyade rahmete mazhardır ve daha büyüktür. Bunun sırrı nedir? Hem, bu tarzdaki salâvatın teşehhütte tahsisinin hikmeti nedir? Aynı dua, eski

1 Bütun canlıların hayatlan boyunca yaptıkları tesbihat ve fitri hediyeler.

2 Selâm olsun sana ey Peygamber!

3 Allahım! İbrahim ve İbrahim ehl-i beytine rahmet ettiğin gibi, Muhammed'e ve Muhammed'in Ehl-i Beytine de rahmet eyle. (*Buhari*, Enbiya, 10.)

ahir: son.
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzenne olsun' anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
âyine: ayna.
camit: ruhsuz, cansız.
daimî: sürekli, devamlı.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i beyt: bir zatın soyundan gelme ve onun neslinden olma.
fitri: tabiî yaratılıştaki doğuştan olan.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakkalyakin: imanî meselelerin hakikatini tam olarak anlama.
halet: hal, durum.
hali: tenha, boş, ıssız.
hayattar: canlı, yaşayan.
Hayy-ı Kayyum: her hususta ıktıdarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan Allah.
hedâyâ-i hayatiye: hayatın hediyeleri.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
hudutsuz: sınırsız.
İlah: kendisine ibadet edilnilen tapınılan Ma'bud, Allah.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
inkılâp: bir hâlden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
mazhar: nail olma, şereflenme.
meyyit: ölmüş, ölü.
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
riyaset: reislik, başkanlık.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selâm etme.
seyrangâh: seyir yeri, eğlence ve gezme yeri.
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şekil: dış görünüş, biçim.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tahiyye: namazın ikinci ve son rekâtlarındaki oturuşlarda okunan ettahiyyatu duası, selâm, dua.
tahsis: has kılma, ayırma.
takdim: arz etme, sunma.
tarz: biçim, şekil.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teşbih: benzetme.
teşehhüt: namazda her oturuşta tahiyyat duasını okuma ve bu duayı okuyacak kadar oturma.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vahşetgâh: yalnızlık yeri, korku veren yer, ıssız yer.
vahşetzar: yabanı, ıssız yer.
zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilişi her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye her hususta ıktıdarı yeten zat, Allah.
zihayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla.

zamandan beri ve bütün namazda tekrar etmeleri –hâlbuki, bir dua bir defa kabule mazhar olsa yeter– milyonlarca dualan makbul olan zatlar musırrâne dua etmesi ve bilhassa o şey vaad-i İlâhîye iktiran etmiş ise...

Meselâ, [1] عَسٰى اَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا Cenab-ı Hak vadettiği hâlde, her ezan ve kametten sonra edilen mervi duada [2] وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِى وَعَدْتَهُ deniliyor, bütün ümmet o vadi ifa etmek için dua ederler. Bunun sırr-ı hikmeti nedir?

Elcevap: Bu sualde üç cihet ve üç sual var.

Birinci Cihet: Hazret-i İbrahim Aleyhisselâm gerçi Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâma yetişmiyor, fakat onun *âl*'i enbiyadırlar; Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın *âl*'i evliyadırlar. Evliya ise, enbıyaya yetişemezler. *Âl* hakkında olan bu duanın parlak bir surette kabul olduğuna delil şudur ki:

Üç yüz elli milyon içinde, Âl-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdan yalnız iki zatın, yani Hasan (RA) ve Hüseyin'in (RA) neslinden gelen evliya, ekser-i mutlak hakıkat mesleklerinin ve tarikatlerinin pirleri ve mürşitleri onlar olmaları, [3] عُلَمَآءُ اُمَّتِى كَاَنْبِيَآءِ بَنِى اِسْرَآئِيلَ hadısının mazharları olduklandır. Başta Cafer-i Sadık (RA) ve Gavs-ı Azam (RA) ve Şah-ı Nakşibend (RA) olarak, her biri ümmetin bir kısm-ı azamını tarık-ı hakikate ve hakikat-i Islâmıyet'e ırşat edenler, bu, Âl hakkındakı duanın makbuliyetinin meyveleridirler.

1. Umulur ki Rabbin seni ovulmuş bir makam olan en buyuk şefaat makamına kavuşturur (Isra Suresi 79)
2. Onu kendisine vaat ettigin Makam ı Mahmuda ulaştır (*Keşfu l Hafâ* 1 402)
3. Ummetimin âlimleri Benîisrailin peygamberleri gibidır (*Keşfu l Hafâ* 2 64)

âl: aile fertleri soyundan gelenler
aleyhisselam: Allah ın selâmı onun uzerine olsun
bilhassa: ozellikle
cihet: yon
delil: bir davayı ıspata yarayan şey burhan
dua: Allah a yalvarma niyaz
ekser-i mutlak: mutlak coğunluk.
elcevap: cevap olarak.
enbıya: nebiler peygamberler
evliya: velîler Allah dostları.
gerçi: her ne kadar
hadis: Hz Muhammed e (asm) aıt soz emir fıil veya Hz Peygamberin onayladığı başkasına aıt soz ış veya davranış
hakıkat-ı Islamıyet: Islâmıyetin aslı esası gerceği.
ifa: bir ışı yapma yenne getirme.
iktiran: iki şeyin beraber gelmesi.
ırşat: dogru yolu gosterme gafletten uyandırma
kamet: farz namazlara başlamadan once "kad-kameti's-salâh" cumlesinin ilavesiyle okunan ezan.
kısm-ı azam: buyuk kısım eksenyet coguniuk.
makbul: kabul edilmiş olan alınan reddedilmeyen.
makbuliyet: makbulluk begenilmişlik geçerlilik
mervi: rivayet edilen nakledilen
mesela: ornegin.
meslek: gidiş tutulan yol, sistem.
musırrâne: ısrar ve inatla ısrarlı bir şekilde
mürşit: bir tarikatın başında bulunan tarikat bağlılarını uyaran onları manevi bir terbiyeyle yetiştiren marifet ve irfan nuruyla aydınlatan kimse şeyh
nesil: soy zurriyet.
pır: bir tarikatın ılk kurucusu veya o tarikate gırmış kımselerin kendisine bağlandıkları kımse şeyh mürşit.
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı her kesin bılmedıgı gızlı sebep
tarıkat: Allah a ulaşmak için şeyhın gozetımınde muridin takıp edecegi terbiye usul ve yolu
tarık-ı hakıkat: hak ve hakıkat yolu.
ümmet: Muslumanlarnn tamamı butun Muslumanlar
vaad-ı İlâhi: Allah ın verdıgı soz.
vaat: soz verme ahıt.
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan.

İkinci Cihet: Bu tarzdaki salâvatın namaza tahsis-i hikmet ise, meşahir-i insaniyenin en nuranî, en mükemmeli, en müstakimi olan enbiya ve evliyanın kafile-i kübrasının gittikleri ve açtıkları yolda, kendisi dahi o yüzer icma ve yüzer tevatür kuvvetinde bulunan ve şaşırmaları mümkün olmayan o cemaat-i uzmaya, o sırat-ı müstakimde iltihak ve refakat ettiğini tahattur etmektir, ve o tahattur ile, şübehat-ı şeytaniyeden ve evham-ı seyyieden kurtulmaktır.

Ve bu kafile, bu kâinat Sahibinin dostları ve makbul masnuları; ve onların muanzları, Onun düşmanları ve merdut mahlûkları olduğuna delil ise, zaman-ı Âdem'den beri o kafileye daima muavenet-i gaybiye gelmesi ve muarızlarına her vakit musibet-i semaviye inmesidir.

Evet kavm-ı Nuh ve Semud ve Âd ve Firavun ve Nemrut gibi bütün muarızlar, gadab-ı İlâhîyi ve azabını ihsas edecek bir tarzda gaybî tokatlar yedikleri gibi; kafile-i kubranın Nuh Aleyhisselâm, İbrahim Aleyhisselâm, Mûsa Aleyhisselâm, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm gibi bütün kudsî kahramanları dahi, harika ve mu'cizâne ve gaybî bir surette mu'cizelere ve ihsanat-ı Rabbaniyeye mazhar olmuşlar. Bir tek tokat hiddeti, bir tek ikram muhabbeti gösterdiği hâlde, binler tokat muarızlara ve binler ikram ve muavenet kafileye gelmesi, bedahet derecesinde ve gündüz gibi zahir bir tarzda o kafilenin hakkaniyetine ve sırat-ı müstakimde gittiğine şahadet ve delâlet eder. Fâtiha'da, [1] صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

1 Kendilerine nimet verdiklerinin yoluna. (Fâtiha Sûresi, 6.)

aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun.
âlim: ilm ile uğraşan ilim adamı.
azap: eziyet, işkence.
bedahet: açıklık, aşikâr; ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
Benîisrail: İsrailoğulları, Yahudiler.
cemaat-i uzma: çok büyük cemaat, en büyük topluluk.
delâlet: delil olma, gösterme.
evham-ı seyyie: kötü kuruntular.
gadab-ı İlâhî: Allah'ın gazabı.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
harika: olağanüstü.
hiddet: öfke, kızgınlık.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ihsanat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idâre eden Cenâb-ı Hakkın iyilikleri, bağışları.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma.
iltihak: karışma, katılma.
İsrâ: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. sûresidir. Mekke'de nâzil olmuştur.
kafile-i kubrâ: en büyük kafile, topluluk.
kavm-i Nuh: Hz. Nuh'un peygamber olarak gönderildiği kavim.
kudsî: mukaddes, yüce.
mahlûk: yaratık. Allah tarafından yaratılmış olan.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mazhar: nâil olma, şereflenme.
merdut: reddolunmuş, kovulmuş.
meşâhir-i insâniye: insanların meşhurları.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhâlif.
muâvenet: yardım.
muâvenet-i gaybiye: gaybî, gizli yardım.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kâldığı şey.
muhabbet: sevgi, sevme.
musibet-i semâviye: semâvî musibet, gökten gelen belâlar, musibetler.
müstakîm: doğru.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
refakat: refîklik, arkadaşlık.
Semud: kendilerine Hz. Sâlih'in peygamber olarak gönderildiği müşrik bir kavmin adı.
sırat-ı müstakîm: Allah'ın gösterdiği hidâyet yolu.
Sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sûret: biçim, tarz, görünüş.
şâhadet: şâhit olma, şâhitlik, tanıklık.
şefâat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
şübehât-ı şeytâniye: şeytandan gelen şüpheler.
tahattur: hatırlama, hâtıra getirme.
tarz: biçim, şekil.
tevâtür: içinde yalan ihtimâli bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vaat: söz verme, ahd.
zâhir: açık, aşikâr.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı, insanlığın ilk devresi.

o kafileye, ve [1] غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ muarızlarına bakıyor. Burada beyan ettiğimiz nükte ise, Fatiha'nın ahirinde daha zahirdir.

Üçüncü Cihet: Bu kadar tekrar ile, kat'î verilecek olan bir şeyin vermesini istemesinin sırr-ı hikmeti şudur: İstenilen şey, meselâ *Makam-ı Mahmud* bir uçtur, pek büyük ve binler *Makam-ı Mahmud* gibi mühim hakikatleri ihtiva eden bir hakikat-i azamın bir dalıdır ve hilkat-i kâinatın en büyük neticesinin bir meyvesidir. Ve ucu ve dalı ve o meyveyi dua ile istemek ise, dolayısıyla, o hakikat-i umumiye-i uzmanın tahakkukunu ve vücut bulmasını; ve o şecere-i hilkatin en büyük dalı olan âlem-i bâkînin gelmesini ve tahakkukunu; ve kâinatın en büyük neticesi olan haşr ve kıyametin tahakkukunu; ve dâr-ı saadetin açılmasını istemektir. Ve o istemekle, dâr-ı saadetin ve cennetin en mühim bir sebeb-i vücudu olan ubudiyet-i beşeniyeye ve daavat-i insaniyeye kendisi dahi iştirak etmektir. Ve bu kadar hadsiz derecede azîm bir maksat için, bu hadsiz dualar dahi azdır. Hem, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma *Makam-ı Mahmud* verilmesi, umum ummete şefaat-i kübrasına işarettir. Hem, o, bütün ümmetinin saadetiyle alâkadardır. Onun için, hadsiz salâvat ve rahmet dualarını bütün ümmetten istemesi, ayn-ı hikmettir.

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

* * *

1 Kendilerine gazap ettiklerinin ve yoldan sapmışların yoluna değil. (Fatiha Suresi, 7.)

2 Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hıçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ahir: son
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âlem-i bâkî: sonsuz olan âhiret alemi
ayn-ı hikmet: tamamen faydalı ve gayeli hikmetin tâ kendisi
azîm: büyük, yüce, ulu
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
Cihet: yön
daavat-ı insaniye: insanın yapmış olduğu dualar
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, Cennet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i azam: büyük hakikat, gerçek.
hakikat-i umumiye-i uzma: her şeyi kapsayan en büyük umumî gerçek.
haşr: kıyametten sonra bütün İnsanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölülen diriltip mahşere çıkarması
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hilkat-ı kâinat: kâinatın yaratılışı.
ihtiva: içine alma, kapsama.
iştirak: ortak olma, ortaklık etme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
Makam-ı Mahmut: en yüksek şefaat makamı. Peygamberimizin (asm) kavuşacağı Allah tarafından vaat edilen makam.
maksat: gaye
mesela: meçhin
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mühim: önemli, ehemmiyetli
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
saadet: mutluluk.
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selâm etme
sebeb-i vücut: varlık sebebi, bir şeyin var olma nedeni
sırr-ı hikmet: hikmet sırrı, herkesin bilmediği gizli sebep
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
şefaat-i kübra: en büyük şefaat, en yüksek şefaat makamı
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
ubudiyet-i beşeriye: insanların ibadet ve kulluğu
umum: bütün.
vücut: var olma, varlık.

* Yedinci Şua, Kastamonu'da 1938 de Türkçe olarak telif edilmiştir.

Yedinci Şua

Ayetü'l-Kübra

MÜHİM BİR İHTAR VE BİR İFADE-İ MERAM

BU EHEMMİYETLİ RİSALENİN, herkes her bir meselesini anlamaz; fakat hissesiz de kalmaz. Büyük bir bahçeye giren bir kimsenin, o bahçenin bütün meyvelerine elleri yetişmez, fakat eline girdiği miktar yeter. O bahçe yalnız onun için değil. Belki elleri uzun olanların hisseleri de var.

Bu risalenin fehmini işkâl eden beş sebep var:

• *Birincisi*: Ben kendi müşahedatımı, kendi fehmime göre ve kendim için yazdım. Sair kitaplar gibi başkalarının fehmine ve telâkkisine göre yazmadım.

• *İkincisi*: Ism-i Azam cilvesiyle, tevhid-i hakikî azamî bir surette yazıldığından, meseleleri hem gayet geniş, hem gayet derin ve bazen çok uzun olduğundan, herkes, birden ihata edemez.

• *Üçüncüsü*: Her bir mesele büyük ve uzun bir hakikat olması sebebiyle, hakikati parçalamamak için,

ayetü l-kübra: en büyük delil
azami: en fazla, en çok, nihayet derecede
cilve: tecelli, görüntü
ehemmiyetli: önemli
fehim: anlama, anlayış, kavrayış
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas.
ifade-i meram: dilek ve maksadını anlatma, maksadı ifade etme
ihata: her yönüyle anlama, kavrama, kavrayış.
ihtar: hatırlatma, uyarı
Ism-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
işkal: müşkülülük, güçlük, zorluk
mesele: önemli konu
miktar: ölçü, kadar
müşahedat: gözlemler
sair: diğer, başka, öteki
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık teleri.
telakkı: anlama, anlayış, görüş
tevhid-i hakikî: araştırarak, delil ve burhan ile Cenab-ı Hakkın varlığını ve birliğini kabul etme ve bunu anlayabilme

bazen bir sayfa veya bir yaprak, bir tek cümle olur. Bir tek delil hükmünde çok mukaddemat bulunur.

• *Dördüncüsü:* Ekser meselelerinin her birisinin pek çok delilleri ve hüccetleri bulunduğundan, bazen on, bazen yirmi delili bir tek bürhan yapmak cihetiyle, mesele uzunlaşır. Kısa fehimler kavramaz.

• *Beşincisi:* Ben, ramazanın feyziyle bu risalenin nurlarına mazhar olmaklığımla beraber, birkaç cihette hâlim perişan ve birkaç hastalıkla vücudum sarsıldığı bir zamanda, acele yazılıp, birinci müsvedde ile iktifa edildi. Hem, yazdığım vakit irade ve ihtiyârım ile olmadığını hissettiğimden, kendi fikrimle tanzim veya ıslah etmeyi muvafık görmediğim için, bir parça fehmi işkâl edecek bir vaziyet aldı. Hem, Arabî fıkralar, içine çok girdi. Hatta "Birinci Makam" baştan başa Arabî olduğundan, içinden çıkarıldı, müstakil yazıldı.

Medar-ı kusur ve işkâl olan bu beş sebeple beraber, bu risalenin öyle bir ehemmiyeti var ki, İmam-ı Ali (RA) keramat-ı gaybiyesinde bu risaleye *Ayet-i Kübra* ve *Asa-yı Mûsa* namlarını vermiş. Risale-i Nur'un risaleleri içinde buna hususî bakıp, nazar-ı dikkati celp etmiş. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Evet, İmam-ı Ali'nin (RA) *Ayetu'l-Kubra* hakkında verdiği haber tam tamına Denizli hâdisesi tasdik etti. Çünkü, bu risalenin gizli tab'ı hepsimize bir vesile oldu. Ve onun kudsî ve çok kuvvetli hakikatının galebesi, beraat ve necatımıza ehemmiyetli bir sebep oldu. Ve İmam-ı Ali'nin (ra) keramet-ı gaybiyesini gözlere gösterdi. Ve hakkımızdaki [1] وبالآيت الكبرى امنّى من الفحت duasını kabulünü ispat etti.

Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili.
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cihet: yön, sebep, vesile.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ekser: pek çok.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
haşiye: dipnot.
hususî: özel.
hüccet: delil.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtiyar: irade, tercih.
iktifa etme: yeterli bulma, kâfi görme, yetinme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
işkâl: muşkülülük, güçlük, zorluk.
keramat-ı gaybiye: gayple ilgili kerametler, gelecek, bilinmeyen ve görünmeyenlerle ilgili kerametler.
makam: yer, durak.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar-ı kusur: kusur ve noksanlık sebebi.
mukaddemat: başlangıçlar.
muvafık: yerinde, uygun.
müstakil: başlı başına, bağımsız.
müsvedde: karalama, yazı taslağı, sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk yazı.
nam: ad, isim, lâkap.

1. Ya Rabb! *Ayetu'l-Kubra* hürmetine beni kurtar, eman ve emniyet ver. (Celcelutiye)

nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
tertipleme
tanzim: düzenleme, sıralama.
vaziyet: durum.

"*El-Ayetü'l-Kübra*"nın bir hakikî tefsiri olan bu *Ayetü'l-Kübra* risalesi, Hazret-i İmamın (RA) tabirince, *Asa-yı Mûsa* namında "Yedinci Şua" kitabıdır.

Bu "Yedinci Şua" bir Mukaddime ve iki Makamdır. Mukaddimesi dört mesele-i muhimmeyi; Birinci Makamı, Ayet-i Kübra'nın tefsirinden Arabî kısmını; İkinci Makamı, onun bürhanlarını ve tercümesini ve mealini beyan ederler.

Bu geleni Mukaddime, lüzumundan fazla izah edilmekle beraber, bir derece uzun olması, ihtiyârsız olmuştur. Demek ihtiyaç var ki, öyle yazdırıldı. Belki de bir kısım insanlar bu uzunu kısa görürler.

Said Nursî

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
hakiki: gerçek.
ihtiyaç: gereklilik, lüzum.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
meal: mana, mefhum.
mesele-i mühimme: muhim, önemli mesele.
mukaddime: ön söz, başlangıç.
tabir: ifade.
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah.

Mukaddime

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُونِ[1]

BU AYET-I UZMANIN SIRRIYLA, insanın bu dünyaya gönderilmesinin hikmeti ve gayesi, Hâlık-ı Kâinat'ı tanımak ve Ona iman edip ibadet etmektir. Ve o insanın vazife-i fıtratı ve farıza-i zimmeti, manfetullah ve iman-ı billâhtır. Ve iz'an ve yakin ile vücudunu ve vahdetini tasdik etmektir.

Evet, fıtraten daimî bir hayat ve ebedî yaşamak isteyen ve hadsız emelleri ve nihayetsız elemleri bulunan bîçare insana, elbette o hayat-ı ebediyenin üssülesası ve anahtarı olan iman-ı billâh ve marifetullah ve vesilelerinden başka olan şeyler ve kemalâtlar, o insana nispeten aşağıdır; belki çoğunun kıymetleri yoktur.

Risale-i Nur'da bu hakikat kuvvetli burhanlarla ispat edildiğinden, bu hakikati *Risale-i Nur*'a havale ederek, yalnız o yakın-i imanîyi bu asırda sarsan ve tereddüt veren iki vartayı Dört Mesele içinde beyan ederiz.

■ ***Birinci Vartadan Çare-i Necat:*** İki Meseledir.

• *Birinci Mesele*, Otuz Birinci Mektubun On Üçüncü Lem'asında tafsilen ispat edildiği gibi, umumî meselelerde,

asır: yüzyıl
ayet-i uzma: en büyük ayet, en büyük delil
bîçare: çaresiz, zavallı
çare-i necat: kurtuluş çaresi
daimî: sürekli, devamlı
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
elem: derd, uzunru maddî mânevî ıztırap
farıza-i zimmet: yapılması mutlaka boynumuza borç olan vazife, boyun borcu
fıtraten: fitrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla
hadsız: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Kâinat: kainatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
havale: bir şeyi başkasının ustüne bırakma
hayat-ı ebediye: ahiret hayatı
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep
iman: inanma, itikat.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
iz'an: basiret, anlayış, kavrayış, akıl, zekâ
kemalât: fazileller, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kıymet: değer
lem'a: parıltı.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme
mesele: problem, konu
nihayetsız: sonsuz, sınırsız
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
sır: gizli hakikat.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tereddüt: karar verememe, şüphede kalma
umumî: herkesle ilgili, genel
üssülesas: hakiki sağlam temel
vahdet: birlik ve tekliğ
varta: tehlike, büyük tehlike
vazife-i fıtrat: fıtrat vazifesi, yaratılış vazifesi.
vesile: aracı, vasıta
vücut: var olma, varlık.
yakın: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
yakın-ı imanı: şüphesiz, sağlam ve kesin iman

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
Cinleri ve insanları ancak Bana iman ve ibadet etsinler diye yarattım. (Zâriyat Suresi, 56.)

ispata karşı nefyin kıymeti yoktur ve kuvveti pek azdır. Meselâ, ramazan-ı şerifin başında hilâli görmek hususunda iki âmî şahıt hilâli ispat etseler ve binlerle eşraf ve âlimler "Görmedik" deyip nefyetseler, onların nefiyleri kıymetsiz ve kuvvetsizdir. Çünkü, ispatta birbirine kuvvet verir; birbirinde tesanüt ve icma var. Nefiyde ise, bir olsa, bin olsa, farkları yoktur; herkes kendi başına kalır, infiradî olur. Çünkü, ispat eden harice bakar ve nefsülemre göre hükmeder. Meselâ, misalimizde olduğu gibi, biri dese, "Gökte ay vardır", diğer arkadaşı parmağını oraya basar, ikisi birleşip kuvvetleşirler. Nefiy ve inkârda ise, nefsülemre bakmaz ve bakamaz. Çünkü, "*Hususî olmayan ve has bir yere bakmayan bir nefiy ispat edilmez*" meşhur bir dusturdur. Meselâ, bir şey, dünyada var diye ben ispat etsem, sen de dünyada yok desen, benim bir işaretimle kolayca ispat edilebilen o şeyin sen nefyini, yani ademini ispat etmek için bütün dünyayı aramak ve taramak ve göstermek, belki geçmiş zamanların her tarafını dahı görmek lâzım geliyor. Sonra, "Yoktur, vuku bulmamıştır" diyebilirsin.

Madem nefiy ve inkâr edenler nefsülemre bakmazlar, belki, kendi nefislerine ve akıllarına ve gözlerine bakıp hükmediyorlar. Elbette birbirine kuvvet veremezler ve zahîr olmazlar. Çünkü, görmeye ve bilmeye mâni olan perdeler, sebepler ayrı ayrıdırlar. Herkes, "Ben görmüyorum, benim yanımda ve itikadımda yoktur" diyebilir; yoksa, "Vakide yoktur" diyemez. Eğer dese, hususan umum kâinata bakan iman meselelerinde, dünya kadar büyük bir yalan olur ki, doğru diyemez ve doğrultulmaz.

adem: yokluk.
alım: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
âmî: bilgisiz, cahil.
düstur: kanun, kalde.
eşraf: şeref ve itibar sahibi kimseler, ilen gelenler.
harıç: dışarı.
hilâl: yeni ay.
husus: mevzu, konu.
hususan: özellikle.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
icma: fikir birliği etme.
infiradı: yalnızlığa ait olan, yalnızlıkla ilgili.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
itikat: inanma, inanç.
madem: -den dolayı, böyle ise.
mâni: meneden, engel olan.
meselâ: örneğin.
mesele: problem, konu.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
misal: örnek.
nefis: kişinin kendisi, şahsı.
nefiy: inkar etme, olumsuzlama.
nefsülemir: işin hakikatı, aslı.
ramazan-ı şerif: mübarek şerefli Ramazan ayı.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma, birbirinden destek alma, omuzdaşlık.
umum: bütün.
vakı: vuku bulan, gerçekte olan.
vuku: olma, meydana gelme, ortaya çıkma, oluş.
zahir: yardımcı, arka çıkan.

Elhâsıl: İspatta netice birdir, vahittir, tesanüt olur. Nefiyde ise, bir değildir, muteaddittir. Yâ "yanımda ve nazarımda" veya "itikadımda" gibi kayıtların herkese göre taaddudü ile, neticeler dahi taaddüt eder, daha tesanüt olmaz.

İşte bu hakikat noktasında, imana karşı gelen kâfirlerin ve münkirlerin kesretinin ve zahiren çokluğunun kıymeti yoktur. Ve mü'minin yakinine ve imanına hiç tereddüt vermemek lâzım iken, bu asırda, Avrupa feylesoflarının nefiy ve inkârları, bir kısım bedbaht meftunlarına tereddüt verip, yakinlerini izale ve saadet-i ebediyelerini mahvetmiş. Ve insandan, her günde otuz bin adama isabet eden ölümü, mevt ve eceli bir terhis manasından çıkarıp, idam-ı ebedî suretine çevirmiş. Kapısı kapanmayan kabir, daima idamını o münkire ihtar etmekle, lezzetli hayatını elim elemlerle zehirliyor. İşte, iman ne kadar büyük bir nimet ve hayatın hayatı olduğunu anla!

• *İkinci Mesele:* Bir fennin veya bir sanatın medar-ı münakaşa olmuş bir meselesinde, o fennin ve o sanatın haricindeki adamlar ne kadar büyük ve âlim ve sanatkâr da olsalar, sözleri onda geçmez. Hükümleri hüccet olmaz. O fennin icma-ı ulemasına dâhil sayılmazlar.

Meselâ, büyük bir mühendisin, bir hastalığın keşfinde ve tedavisinde, bir küçük tabıp kadar hükmü geçmez. Ve bilhassa maddiyatta çok tevaggul eden ve gittikçe maneviyattan tebaud eden ve nura karşı gabileşen ve kabalaşan ve aklı gözüne inen en büyük bir feylesofun münkirâne sözü, maneviyatta nazara alınmaz ve kıymetsizdir.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
asır: yüzyıl, asır
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı.
bilhassa: özellikle
dahil: karışma, girme
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
elem: dert, üzüntü, maddî-mânevî ıztırap
elhasıl: hâsılı, netice itibarıyla, kısaca.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
feylesof: felsefeci, filozof
gabi: anlayışsız, ahmak.
hakıkat: gerçek, esas.
hariç: dışarı
hususan: bilhassa, özellikle
hüccet: delil.
hukum: karar, emir
hükmü geçmek: sözü, kanaati geçerli olmak
icma-ı ulema: alimlerin her hangi bir konu veya mesele üzerinde aynı görüşü paylaşmaları
idam: yok olma
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ihtar: hatırlatma, uyarı
iman: inanma, itikat.
isabet: rast gelme, rastlama
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kabir: mezar
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kesret: çokluk.
keşif: bulma, meydana çıkarma
kıymet: değer
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, inanç, fikir, dinle ilgili husus.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma
maneviyat: manâ, his ve inanç ve düşünceye ait şeyler
medar-ı münakaşa: münakaşaya, tartışmaya sebep olan
meftun: tutkun, müptelâ, aşırı bağlanmış
mesele: önemli konu
mevt: ölüm
mu'min: iman eden, inanan
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
münkirane: inkâr edercesine, inkârcıya yakışacak şekilde
muteaddit: çok, bir çok
nazar: bakış, dikkat.
nefiy: inkar etme, olumsuzlama.
netice: sonuç.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sanatkar: sanatçı, usta
suret: biçim, tarz, görünüş
taaddüt: birden çok olma, çoğalma, sayısı artma
tabıp: hasta tedavi eden kimse, hekim, doktor
tebaud: uzaklaşma, uzağa çekilme, birbirinden uzak düşme
tedavi: iyileştirme, iyi etme.
tereddüt: karar verememe, şüphede kalma
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma, birbirinden destek alma, omuzdaşlık
vahit: yalnız, tek, bir
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zahiren: görünüşte

Acaba, yerde iken Arş-ı Azamı temaşa eden, harika bir deha-i kudsî sahibi olan ve doksan sene maneviyatta terakki edip çalışan ve hakaik-ı imaniyeyi ilmelyakin, aynelyakin, hatta hakkalyakın suretinde keşfeden Şeyh Geylânî (KS) gibi yüz binler ehl-i hakikatin ittifak ettikleri tevhidî ve kudsî ve manevî meselelerde, maddiyatın en dağınık ve kesretin en cüz'î teferruatına dalan ve sersemleşen ve boğulan feylesofların sözleri kaç para eder? Ve inkârları ve itirazları, gök gürültüsüne karşı sivrisineğin sesi gibi sönük olmaz mı?

Hakaik-ı İslâmiyeye zıddiyet gösterip mubareze eden küfrün mahiyeti bir inkârdır, bir cehildir, bir nefiydir. Sureten ispat ve vücudî görülse de, manası ademdir, nefiydir. İman ise ilimdir, vücudîdir, ispatır, hükümdür. Her bir menfi meselesi dahi bir müspet hakikatın ünvanı ve perdesidir. Eğer imana karşı mubareze eden ehl-i küfür, gayet müşkülât ile menfi itikatlarını kabul-i adem ve tasdik-i adem suretinde ispat ve kabul etmeye çalışsalar, o küfür, bir cihette yanlış bir ilim ve hata bir hüküm sayılabilir. Yoksa, irtikâbı çok kolay olan yalnız adem-i kabul ve inkâr ve adem-i tasdik ise, cehl-i mutlaktır, hükümsüzlüktür.

Elhasıl, itikad-ı küfriye iki kısımdır.

• *Birisi:* Hakaik-ı İslâmiyeye bakmıyor. Kendine mahsus yanlış bir tasdik ve batıl bir itikat ve hata bir kabuldür ve zalım bir hükümdür. Bu kısım bahsımızden hançtır. O bize karışmaz, biz de ona karışmayız.

adem: yokluk.
adem-i kabul: kabul etmeme.
adem-i tasdik: tasdik etmeme, kabul edilmeyiş, kabul sizlik.
Arş-ı Azam: en büyük arş. Allah ın kati Cenab ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bahis: konu.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan.
cehl: bilgisizlik, cehalet, cahillik.
cehl-i mutlak: kara cahillik, aşırı derecede bilgisizlik, sonsuz cehalet.
cihet: yön, sebep, vesile.
cüz'î: küçük, az.
deha-i kudsî: kudsî deha. Allah vergisi olan olağanüstü zekâlık.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i küfür: Allah ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar.
elhasıl: özet olarak.
gayet: son derece.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanın esasları.
hakaik-ı İslâmiye: İslâmın gerçekleri, esasları.
hakkalyakın: marifet mertebesinin en yükseği, bir şeyi yaşayarak, içine girerek doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme.
harika: olağanüstü.
hata: yanlış.
hukum: kanaat, düşünce.
ilim: bilme, bilgi.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
irtikâp: kötü, fena ve günah teşkil edecek bir iş yapma, kötü iş işleme.
itikad-ı küfriye: inkârcılık düşüncesi, inancı.
itikat: inanma, inanç.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kabul-i adem: yokluğu, hiçliği kabul etme.
kudsî: mukaddes, yüce.
küfür: Allah ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklık, imansızlık.
maddiyat: maddî ve cismanî şeyler, inanç, fikir, dinle ilgili husus.
mahiyet: bir şeyin asli esası, niteliği.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maneviyat: mana, his ve inanç ve düşünceye ait şeyler.
menfi: olumsuz, müspet olmayan.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
mubareze: çarışma, kavga.
müspet: olumlu, doğruluğu, delil le ispatlanmış.
müşkülât: müşküller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tasdik-i adem: yokluğun kabulü, yokluğu kabul etme.
teferruat: ayrıntılar, detaylar, bölümler.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
terakki: yükselme, ilerleme.
tevaggul: çok uğraşma, meşgul olma.
tevhidî: tevhide dair, tevhidle, Allah ın birliği ile ilgili.
ünvan: ad, isim, lâkap.
vücudî: vücutla ilgili, varlığa dair, var olan şey ile alâkalı.
zıddiyet: birbirine muhalif, zıt olma hali.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

• *İkincisi:* Hakaik-ı imaniyeye karşı çıkar, muaraza eder. Bu dahi ıkı kısımdır:

Birisi adem-ı kabuldur; yalnız ıspatı tasdik etmemektir. Bu ise, bir cehildir, bir hükümsüzlüktür ve kolaydır. Bu da bahsımızden harıçtır.

Ikincisi kabul-ı ademdir, kalben ademini tasdik etmektir. Bu kısım ise, bir hükümdür, bir itikattır, bir iltizamdır. Hem, iltizamı icin nefyini ıspat etmeye mecburdur.

Nefiy dahı ikı kısımdır:

• *Birisi*, "Has bır mevkıde ve hususî bir cihette yoktur" der. Bu kısım ise, ispat edilebilir. Bu kısım da bahsimizden harıçtir.

• *Ikinci kısım ise*, dünyaya ve kâinata ve ahırete ve asırlara bakan imanî ve kudsî ve âmm ve muhit olan meseleleri nefiy ve inkâr etmektir. Bu nefiy ise, Birinci Meselede beyan ettiğimiz gibi, hiçbir cihetle ispat edilmez. Belki kâinatı ihata edecek ve ahireti görecek ve hadsız zamanın her tarafını temaşa edecek bir nazar lâzımdır, tâ o gibi nefiyler ispat edilebilsin.

■ ***İkinci Varta ve Çare-i Necat:***

Bu dahi ikı meseledir:

Birincisi: Azamet ve kıbrıya ve nihayetsizlik noktasında, ya gaflete veya masiyete veya maddiyata dalmak sebebiyle darlaşan akıllar, azametli meseleleri ihata edemediklerinden, bır gurur-ı ilmî ile ınkâra saparlar ve nefyederler.

adem: yokluk
adem-i kabul: kabul etmeme.
adem-i tasdik: tasdik etmeme, kabul edilmeyiş, kabulsuzluk.
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amm: genel, umumî
asır: yuzyıl.
azamet: buyuklük, ululuk, yuce lik.
azameth: buyuk, yuksek.
bahıs: konu
beyan etmek: açıklamak, bildırmek, izah etmek.
cihet: yon, sebep, vesile
çare-i necat: kurtuluş çaresi
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gurur-ı ilmî: ilmî gurur
hadsiz: sınırsız
hakaik-ı imaniye: imana aıt hakıkatler, imanın esasları.
hakaık-ı islamıye: islâm ın gerçekleri, esaslan
hanç: bır şeyın dışında kalma
husus: ozel
hukum: kanaat, dusunce.
ihata: kuşatma, icine alma
iltizam: bınnın tarafını tutma, taraftarlık yapma, tarafgirlik.
imanî: imana aıt olan, imana dair olan, imanla ilgili
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itikat: inanma, inanç
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
kalben: kalp ile, kalpten
kibriya: Cenab ı Allah ın azametı ve kudretı, her cihetle buyuklugu
kudsî: mukaddes, yuce
maddiyat: maddi ve cısmanî şeyler, inanç, fikir, dinle ilgili husus
masiyet: asîlık, itaatsizlik, isyankârlık.
mecbur: zorunda kalma
mesele: onemli konu
mevkı: yer, mekan
muaraza: bırbırıne karşı gelme
muhit: ihata eden, kuşatıcı
nazar: bakış, dikkat
nefiy: inkâr etme, olumsuzlama
nefyetme: reddetme, yok sayma
nihayetsizlik: sonsuzluk
tasdik: bır şeyın veya kımsenın doğruluguna kesin olarak hukmetme
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme

Evet, o manen sıkışmış ve kurumuş akıllarına ve bozulmuş ve maneviyatta ölmüş olan kalblerine, çok geniş ve derin ve ihatalı olan imanî meseleleri sığıştıramadıklarından, kendilerini kufre ve dalâlete atarlar, boğulurlar.

Eğer dikkatle kendi küfürlerinin iç yüzüne ve dalâletlerinin mahiyetine bakabilseler, görecekler ki, imanda bulunan makul ve lâyık ve lâzım olan azamete karşı yüz derece muhal ve imkânsızlık ve imtina, o küfrün altında ve içindedir.

Risale-i Nur, yüzer mizan ve muvazenelerle, bu hakikati, ikı kere ıkı dort eder derecesınde kat'î ıspat etmış. Meselâ, Cenab-ı Hakkın vücub-i vücudunu ve ezeliyetini ve ihatalı sıfatlarını azametleri için kabul edemeyen adam, ya hadsız mevcudata, belki nihayetsiz zerrelere o vücub-i vücudu ve ezeliyetini ve ulûhiyet sıfatlarını vermekle, kufrünü itikat edebilir. Veyahut ahmak Sofestaîler gibi, hem kendini, hem kâinatın vücudunu inkâr ve nefyetmekle, akıldan istıfa etmelıdır.

İşte bunun gibi, bütün hakaik-ı imaniye ve İslâmiye, kendilerinin şe'nlerini, muktezaları olan azamete istinat ederek, karşılarındakı küfrün dehşetli muhalâtından ve vahşetli hurafatından ve zulmetli cehalâtından kurtarıp, kemal-i iz'an ve teslimiyetle selim kalblerde ve müstakim akıllarda yerleştirirler.

Evet, ezan ve namaz gibi ekser şeair-i İslâmıyede, kesretle [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ ۞ اَللّٰهُ اَكْبَرُ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ azamet ve kibriyasını her vakit ilânı, hem,

1. Allah en büyüktür, en yücedir • Allah en büyüktür, en yücedir • Allah en büyüktür, en yücedir • Allah en büyüktür, en yücedir

azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
cehalat: cahıllıkler, bılgısızlıkler.
dalalet: iman ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ekser: çok, çok.
ezeliyet: geçmiş ve gelecek zamanı birden içine alıp, zamanla sınırlı olmamak.
hakaik-ı imaniye ve islamiye: imanın ve İslam ın hakıkatlerı esasları.
hurafat: hurafeler, batıl ınanışlar.
ihatalı: kuşatıcı.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
istinat: dayanma, güvenme.
itıkat: kesin inanma, iman.
kat'i: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemal-i iz'an: mükemmel bir basıret, anlayış.
kesretle: çoğunlukla.
kibriya: Cenab-ı Allah ın azameti ve kudreti, her cihetle büyüklüğü.
kufür: Allah ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
maddiyat: maddi ve cısmanı şeyler, inanç, fikir, dinle ilgili husus.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, nıteliği.
makul: akla yakın, akla uygun, aklın kabul edeceği.
manen: mana bakımından, manaca.
maneviyat: mana âlemine aıt olanlar, hisse ve ınanca aıt şeyler.
mesela: omegın.
mesele: önemlı konu.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
mızan: terazı, ölçü.
muhal: ımkânsız.
muhalât: muhaller, olması mumkün olmayanlar.
mukteza: ıktıza eden, gereken.
muvazene: denge.
müstakim: doğru, ıstıkametlı.
selim: kusuru, noksanı olmayan, sağlam, kusursuz, doğru.
sıfat: vasıf, nıteliklerı.
Sofestaî: Allah ı kabul etmemek ıçın kaınatı ve kendi varlığını da ınkar eden.
şeair-i İslâmiye: İslâma aıt ışaretler, İslama sembol olmuş ış ve ıbadetler.
şe'n: ış, gerek.
teslimiyet: kendını Allah a veya başka bırının ıradesıne terk etme, boyun eğme.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah ın hakimiyeti ile kâinattakı her şeyi kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesi.
vahşetli: yabanı, ürkütücü, korkunç.
varta: tehlike, büyük tehlike.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması ımkânsız olmak, varlığı zaruri ve vacıp olmak.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekul, atom.
zulmetli: karanlıklı

arifâne: arife yakışır surette, bile ne yakışır şekilde, arifce
avam: ilim sahibi olmayan halk.
azamet. büyüklük, ululuk.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cazibedar. çekici
Cevşenü'l-Kebir: Peygamber Efendimize (asm) vahiyle gelen ve Esmâ-i Husnâyi içine alan büyük zırh anlamındaki benzersiz bir dua
cihet: yön
eman: eminlik, korkusuzluk.
ferman: emir, buyruk.
fevkalhad: olagan üstü
gayet. son derece.
hadis-i kudsî: manası Peygamberimize vahiy veya ilham edilen, sözü Peygamberimize ait olan hadis, kudsî hadis
hadsiz: sınırsız
ihata: kuşatma, içine alma
ihticab-ı kudsî: yüksek gayeler için gizlenme, gizlilik.
ilân: yayma, duyurma
iman: inanma
imanî: inançla, inanmakla ilgili
inkar: reddetme, yokluğu kabul.
inkişaf: gelişme, yükselme
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kibriya: Cenâb-ı Allah'ın azametî ve kudretî, her cihetle büyüklüğü
lüzumlu: gerekli
mani: meneden, engel olan
marifet. bilme, öğrenme, tanıma
marifetullah: Allah'ı bilme, tanıma
mertebe: seviye, derece
mesele: konu, husus
münacat. Allah'a dua etme, yalvarma, yakarış
münacat-ı Ahmediye: Peygamberimizin (asm) Cenâb-ı Hakka dua alan Peygamberimizin Cenâb-ı Haktan ümmeti için dilekte bulunması, ümmetinin kurtuluşu için dua etmesi
nefiy: yok sayma, reddetme.
neş'et etme: ortaya çıkma, doğma
nevi: çeşit, tür
sena: övgü, medih.
set çekme: engel oluşturma.
setretme: örtme, kapama
suret. tarz, şekil
şiddet-i nur: ışığın şiddeti, fazlalığı
şiddetü'z-zuhur: görünme, açığa çıkma şiddeti, parlaklığı
terakki ettirme: yükseltme
ukde: nokta, düğüm, bağ
ünvan: isim, ad, vesile-i ihticab: gizlenme sebebi
vesile-i ihtifa ve ihticab: gizlenme ve saklanma sebebi
vücut: var olma, varlık.
zeka: anlayış, kavrayış.
zat. kendisi

(1) اَلْعَظَمَتُ اِزَارِى وَالْكِبْرِيَآءُ رِدَآئِى hadîs-i kudsînin fermanı, hem, *Cevşenü'l-Kebir* münacatının seksen altıncı ukdesinde,

يَا مَنْ لَا مُلْكَ اِلَّا مُلْكُهُ ۞ يَا مَنْ لَا يُحْصِى الْعِبَادُ ثَنَآئَهُ
يَا مَنْ لَا تَصِفُ الْخَلَآئِقُ جَلَالَهُ ۞ يَا مَنْ لَا يَنَالُ الْاَوْهَامُ كُنْهَهُ
يَا مَنْ لَا يُدْرِكُ الْاَبْصَارُ كَمَالَهُ ۞ يَا مَنْ لَا يَبْلُغُ الْاَفْهَامُ صِفَاتَهُ
يَا مَنْ لَا يَنَالُ الْاَفْكَارُ كِبْرِيَآئَهُ ۞ يَا مَنْ لَا يُحْسِنُ الْاِنْسَانُ نُعُوتَهُ
يَا مَنْ لَا يَرُدُّ الْعِبَادُ قَضَآئَهُ ۞ يَا مَنْ ظَهَرَ فِى كُلِّ شَىْءٍ اٰيَاتُهُ

(2) سُبْحَانَكَ يَا لَآ اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ الْاَمَانُ الْاَمَانُ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ

diye olan gayet arifâne münacat-ı Ahmediyenin (ASM) beyanı gösteriyor ki; azamet ve kibriya, lüzumlu bir perdedir. Akıl ile ihata ve kalble görmeye mânidir ve tam marifete set çeker, ve marifette ve imanın inkişafında hadsiz mertebelerin bulunmasına sebeptir, ve marifetullahta terakki ettirmeye cazibedar bir ihticab-ı kudsîdir. Yoksa hiçbir cihetle inkâra ve nefye sebep olamaz.

Evet, azamet bir vesile-i ihticab olduğu gibi, azametten neş'et eden ve azametin bir nevi ünvanı ve diğer bir sureti olan şiddetu'z-zuhur dahi bir vesile-i ihtifa ve ihticabdır ki,

(3) سُبْحَانَ مَنِ احْتَفٰى بِشِدَّةِ الظُّهُورِ demişler. Evet, güneşin şiddet-i nuru zatını setreder, hastalıklı gözler görmez.

Ikıncı Mesele: Imanî meselelerin fevkalhad azametini çok kolay kabul ettirip, hatta avamın kalblerine

1. Azamet ve kibriya has sifatımdır (*Ebu Davud*, Libas, 225; *İbni Mâce*, Zuhd, 16.)
2. Ey saltanatından başka gerçek saltanat olmayan • Ey kullarınca senası saymakla bitmeyen.
Ey celâlini mahlûkatın vasfedemediği • Ey kunhünü ihatada idraklerin âcız kaldığı
Ey kemalini gözlerin idrak ve ihata edemediği. • Ey sıfatlarına ulaşmakta zekâların âcız kaldığı
Ey kibriyasının hakikatine fikirlerin ulaşamadığı • Ey sıfatlarını güzelce tavsifte insanların âcız kaldığı
Ey hükmünü kulların geri çevirmediği • Ey Kendisini tanıtan delillerin her şeyde açıkça görüldüğü!
Sen bütün kusur ve noksanlardan münezzehsin. Senden başka ilah yok ki, bize imdat etsin. Bize emân ver, emân diliyoruz. Bizi cehennemden kurtar. (*Cevşenu l-Kebir*, Bölüm: 86)
3. Şiddet-i zuhurundan gizlenen Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

güzelce yerleştiren çok azametli ve çok kuvvetli ve çok kesretli bürhanları ve delilleri vardır.

Meselâ: Bu Yedinci Şuada göreceksin ki, bu kâinat bütün erkân ve tabakat ve enva ve efrat ve müştemilâtıyla Vacibu'l-Vücud'un vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet eden bir daire-i zikir teşkil ederek beraberce lâilâhe illallah derler.

Meselâ: Nasıl ki küçücük [1] هُوَ، هُوَ، هُوَ 'lerden mürekkep büyükçe هُوَ، هُوَ yazılır. Sonra bu هُوَ 'lerden mürekkep çok büyük bir هُوَ olur. Hem, nasıl ki bir taburun hücumunda veya bir halka-i zikrin cezbesinde اَللّٰهُ، اَللّٰهُ، اَللّٰهُ derler. Ve onların seslerinden terekkup eden büyük ve cemaat sedasıyla büyük bir tarzda اَللّٰهُ، اَللّٰهُ kelimesi işitilir. Ve bunların seslerinden terekkup eden taburun sedası dahi, büyük ve geniş bir telâffuzla اَللّٰهُ، اَللّٰهُ، اَللّٰهُ dediğini işittirebilir. Aynen öyle de, bu kâinatın her bir nev'i ve o nev'in fertleri ve o fertlerin azaları, lisan-ı hâl ile [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ derler. Birbirin içindeki bu büyük zikir dairelerini, misalimizdeki yalnız üçdört mertebe değil, belki üç yüz mertebeden geçer.

Hem, büyük ve küllî zikirleri, yalnız küçük fertlerin zikirlerinden neş'et etmiyor, belki her bir büyük ve küllî mevcut, büyüklüğü nispetinde bizzat zikreder, büyük bir şahıs gibi [3] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ der.

1. O (Allah).
2. Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbir ilah yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)
3. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 163, 255; Âl-i İmran Suresi, 2, 6; Kasas Suresi, 88 vd.)

aza: uye
azametli: büyük, yüce
bizzat: doğrudan, kendisi olarak
bürhan: delil, kanıt.
cemaat: topluluk
cezbe: çekim, çekicilik.
daire-i zikir: Allah'ı ananların oluşturduğu halka
efrat: fertler, bireyler
enva: türler
erkân: önde gelen unsurlar
fert: birey
halka-i zikir: Allah'ı ananların oluşturduğu halka
kesretli: fazla olan, çok.
küllî: bütün fertlerden oluşan bütün
lisan-ı hal: durum ve hareket dili
mertebe: seviye, derece
mevcut: varlık.
mürekkep: bileşik, meydana gelmiş.
müştemilat: içinde bulunanlar, teferruatlar
neş'et etme: ortaya çıkma, doğma
nev': cins, tür
nispet: oran
seda: ses
şahadet etme: şahıtlık yapma
şua: ışın demeti
tabakat: katmanlar, topluluklar
tabur: düzenli topluluk, grup
tarz: usul, şekil, biçim
telaffuz: söyleme, konuşma.
terekkup etme: birleşimle oluşma
teşkil etme: meydana getirme
Vacibü'l-Vücud: varlığı gerekli olan Allah
vahdet: birlik, tek oluş.
vücub-ı vücut: varlığın gerekliliği
zikir: anma, söyleme

Hatta bu Yedinci Şuanın İkinci Makamında on dokuz daireden altıncı bir daire olan eşcar ve nebabatın şahadetlerini ramazanda dinlerken hayal gözüyle gördüm ki. Ağaç ve nebatlardan her birinin yaprak ve çiçek ve meyveleri, kendilerine mahsus lisanlarıyla [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ dedikleri gibi, ağaçların dahi, kendi lisanıyla, onlar şahit göstererek, daha yüksek bir لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ söylediğini; ve umum ağaçların nev'i dahi, kendi lisanıyla kelime-i şahadet getirdiğini "Hayalimle gördüm ve işittim" desem, "Bir hayaldir" denilmez. Belki o derece parlak bir hakikattır ki, hayali dahi kendine meftun edip hakikat hesabına çalıştırdı.

Ben kendi kendime namazın arkasında her bir لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ dedikçe, fikrim o dairelerden her birisinin büyük ve küllî ve en kuvvetli bir tarzda getirdiği şahadet kelimesini ve [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ tevhidini dinler, belki müşahede eder. Güya her bir dairenin, meselâ arzın şahadeti arz kadar kuvvetli ve büyük ve zahir bir surette hayale görünür.

Onun için bu Yedinci Şuada [3] ...بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ (ilâahir) ve [4] ...بِمُشَاهَدَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ (ilâahır) fıkraları çok tekrar ederler. Bu Şua, gerçi risale-i *Munacat*'a benziyor ve aynı tarzda gitmiş, fakat benim için bu Şua müşahedat suretinde ve aynelyakin tarzında göründüğünden, daha kuvvetli, daha yüksek, daha tatlı, daha nurludur. Bu Şuanın Birinci ve İkinci Makamları bu gelen ayet-i muazzama

1. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur (Bakara Suresi 163, 255, Âl-i İmran Suresi 2, 6, Kasas Suresi 88., vd.)
2. Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbir ilah yoktur (Muhammed Suresi 19)
3. Büyüklüğünün şahadetiyle...
4. Kuşatıcılığının büyüklüğünün görülmesiyle

arz: dünya, yer küre
ayet-i muazzama ve muhteşeme: büyük ve ihtişamlı Kur'ân ayeti.
aynelyakın: görür derecede kesin olarak bilme, inanma
eşcar: ağaçlar
fıkra: kısa yazı, metin parçası
fikir: görüş, düşünce
güya: sanki
hakikat: gerçek, doğru
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar
kelime-i şahadet: eşhedu en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve Resuluh cümlesi
küllî: bütün ferdlerden oluşan bütün
lisan: dil
mahsus: ait olan, has kılınan
makam: bölüm, kısım
meftun etmek: tutkun hâle getirmek.
müşahedat: şahıtlıklar
müşahede etmek: görmek, şahıt olmak.
nebat: bitki
nebabat: bitkiler
nev: cins, tür
nurlu: parlak ve manevi degen yüksek.
Risale-i Münacat: Allah'a yakarış tarzında yazılan tevhidî bir eser
suret: şekil, biçim, tarz.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şahıt: tanık.
şua: ışın demeti.
tarz: usul, şekil, biçim
tevhid: Allah'ı tek ve bir olarak kabul edip ilân etme
umum: hepsi, tamamı

ve muhteşeme olan تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1] hazinesinin haşmetli bir nüktesi ve geniş bir tefsiri ve ramazan-ı şerifin bir hediyesi bir nuru ve çok benzediği risale-i *Munacat*'ın menbaı olan münacat-ı Ahmediyenin ve onun menbaı olan münacat-ı Cevşeniye-i Ahmediye ve onun menbaı olan[2] إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ... (ilâahirihî)nin ilhamî bir ziyası ve tevhidî bir feyzi olarak, hem zikir, hem fikir suretinde zuhur eden aynı kelimat-ı Arabiyeyi ramazanın şerefi ve bir hatırası için aynı mükerrer kelimeleri yazıyorum. Kim isterse mükerrer kelimeler yerine "ve hakeza" deyip okuya ve yazabilir.

Bu hediye-i ramazaniye, bende zikir cihetti ve zikir manası fikre galebe ettiğinden, sair zikirler gibi aynı kelime tekrar ediliyor. Hem umumun neticeleri bir tek bürhan olduğundan ve burhanların vecihleri birbirine benzediğinden, cümleleri aynen tekrar edilmiş; ve bu tekrar bana usanç vermiyordu. Çünkü her bir mertebede başka bir âlemin kapısı açılıyordu ve o mahsus mertebe-i bürhanıyenin haricinde ve kâinatın yüzünde bulunan şahadetleri ve o şahadetlerin haricî meydanı hayalime görünüyordu. O hâlde, değil usanç, belki gayet ulvî bir zevk-i imanî veriyordu.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da, zikir manası ve tilâvet cihetti dahi bulunduğundan, gayet tatlı tekraratı belâgatine belâgat katmış, noksaniyet vermemiş.

1 Yedi göklerde yer ve onlarda olanlar O'nu tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki O'nu övüp tesbih etmesin. Lâkin siz onların tesbihini anlamazsınız. Şüphesiz ki O Halîm'dir, ceza vermekte acele etmez, Gafur'dur, günahları çokça bağışlar. (İsra Suresi, 44.)

2 Göklerin ve yerin yaratılmasında... (Bakara Suresi, 164.)

âlem: varlık sınıflarından her biri
belâgat: iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme
burhan: delil, kanıt.
cihet: yön
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik
fikir: düşünce, tefekkür
galebe etmek: üstün gelmek, galip olmak.
gayet: oldukça
hakeza: böylece, bunun gibi
harici: dışındaki
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
hediye-i ramazan: ramazan ayının hediyesi
ilâahirihî: onun sonuna kadar
ilhamî: ilham ile elde edilen, ilham ile ulaşılan
kelimat-ı Arabiye: Arabca sözler, kelimeler
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: anlatımı, ifadesi mu'cize olan Kur'ân
mahsus: ait olan, has kılınan
mana: anlam
menba: kaynak
mertebe: seviye, derece
mertebe-i bürhanıye: delillendirme, ispatlama seviyesi
mükerrer: tekrar eden
munacat-ı Ahmediye: Peygamberimizin (asm) duası
netice: sonuç.
noksaniyet: eksiklik.
nur: ışık, manevî bereket
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
ramazan-ı şerif: oruç tutulan ay
Risale-i Munacat: Üçüncü Şua olan Münacat risalesi
sair: diğer
suret: şekil, biçim, tarz
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tefsir: yorum, açıklama, izah
münacat-ı Cevşeniye-i Ahmediye: Peygamberimizin (asm) Cevşen duası
tekrarat: tekrarlar
tevhidî: tevhide dair, tevhidle, Allah'ın birliği ile ilgili
tilâvet: okuma
ulvî: yüksek, yüce
umum: herkes, genel
vecih: yön
zevk-i imanî: imanın verdiği lezzet, zevk.
zikir: Allah'ın isimlerini anarak dua etme, Allah'ı anma
ziya: ışık.
zuhur: açığa çıkma, görünme

Her neyse, on dokuz nurdan ve otuz üç –mukaddime ve– mertebeden terekkûp eden bir tek burhan olan bu Yedinci Şua kadar vücud-i Vacibü'l-Vücud ve vahdaniyetin ispatında daha kuvvetli bir delil ve daha kat'î bir burhan tasavvur edilmez. Ve hiçbir hükmü ve hiçbir cümlesi ve hatta hıçbir kaydı yoktur ki, Risale-i Nur'da ispat olunmamış olsun. Hususan *Munacat* ve İkinci Şua risalelerinde ve onun kat'iyeti ve kıymeti ve lezzeti için ben her ne vakit sıkılsam veya sıkıntıya düşsem veya yorgunluk ve usanç getirsem bir kere mütefekkirâne okusam, hıçbır sıkıntı ve usanç kalmaz.

Manıdar bır tevafuktur kı, namazın tesbıhatında ve tesbihat gibi otuz üç defa tekrar ettiğim [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ın zikrinde otuz üç mertebe ayrı ayrı nurları gördüm. Sonra o mertebelerdekı ıspat-ı vücut ıle ıspat-ı vahdanıyete baktım, gördüm ki İspat-ı vücut burhanlannın adedi, Rısaletü'n-Nur'da gayet ehemmıyetlı bır adet olan on dokuz adet, hem on dokuz harfli ve on dokuz defa okunan İsm-i Azamın tılsımlı rakamı olan on dokuz adedine tevafuk sırrıyla, on dokuz âlemde tezahür etmiş ve İsm-i Azamın mazharı olduğuna bir emare göstermiş. Ve ispat-ı vahdanıyet ise, bir defa Rısale-i Nur'da gayet sırlı ve mübarek bir rakam olan on üç ve bir defa orı dört ve bır defa da on dokuz adedı ıle zahir oldu.

Kastım olmadan uzunlaşmış olan Mukaddıme nıhayet buldu.

* * *

alem: varlık sınıflarından her bir
burhan: delil, kanıt.
delil: kanıt.
ehemmıyetlı: onemlı
emare: belırtı, ız.
gayet: oldukça
hususan: ozellıkle
ısm-ı Azam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısmlerı kuşatmış olanı
ıspat-ı vahdanıyet: Allah ın bırlıgının ıspatı
ıspat-ı vücut: Allah ın varlıgının ıspatı
kat'i: kesın.
kat'iyet: kesınlık.
manıdar: nukteli, ınce manalı
mazhar: bır şeyın çıktıgı yer, zuhur ettiği, gorundugu yer
mertebede: seviye, derece.
mukaddıme: başlangıç.
mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
munacat: yakarış, dua.
mütefekkirâne: düşunurcesıne
nıhayet bulma: sona erme
risale: kitapçık, broşur.
şua: ışın demetı
tasavvur: bır şeyı zıhınde şekıllendırme, tasarlama, kurma
terekkûp etme: bırleşımle oluşma
tesbıhat: Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun mukemmel sıfatlara sahıp olduğunu ıfade eden sozler
tevafuk: uyma, uygun gelme, uygunluk, rastlamak, munasebet, bırbırıne denk gelme
tezahür etmek: açıga çıkmak, gozukmek
tılsımlı: herkesın bılıp coze medıgı gızlı sırlarla dolu
vahdanıyet: Allah ın bırlıgı ve varlıgı, Allah ın bır olusu
vucud-ı Vacıbü l-Vücud: varlıgı gerekli (Vacıbu l-Vucud) olan Allah ın var olusu
zahır olma: açıga çıkma, gorunme
zıkır: Allah ın ısımlerını anarak dua etme, Allah ı anma

Ayetü'l-Kübra

Kâinattan Hâlık'ını soran bir seyyahın müşahedatıdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ
إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ
إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ۞ (1)

Bu **İkinci Makam**, bu ayet-i muazzamayı tefsir etmekle beraber, tayyedilen Arabî Birinci Makamın burhanlarını ve huccetlerini ve tercumesini ve kısa bir mealini beyan eder. Şöyle ki:

Bu ayet-i muazzama gibi pek çok âyât-ı Kur'âniye, bu kâinat Hâlık'ını bildirmek cihetinde, her vakit ve herkesin en çok hayretle bakıp zevkle mütalâa ettiği en parlak bir sahîfe-i tevhîd olan semavatı en başta zikretmelerinden, en başta ona başlamak muvafıktır.

Evet, bu dünya memleketine ve misafirhanesine gelen her bir misafir, gözünü açıp baktıkça görür ki, gayet keremkârâne bir ziyafetgâh ve gayet sanatkârâne bir teşhirgâh ve gayet haşmetkârâne bir ordugâh ve talimgâh ve gayet hayretkârâne ve şevkengizâne bir seyrangâh ve temaşagâh ve gayet manıdarâne ve hikmetperverâne bir mütalâagâh olan bu güzel misafirhanenin sahibini ve bu

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla
Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. Hiçbirşey yoktur ki Onu övüp tesbih etmesin. Lâkin siz onların tesbihini anlamazsınız. Şüphesiz ki O Halîm'dir, ceza vermekte acele etmez, Gafur'dur, günahları çokça bağışlar. (İsra Suresi, 44.)

âyat-ı Kur'âniye: Kur'an ayetleri
ayet-i muazzama: büyük ayet.
bürhan: güçlü kanıt, delil
celal: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
ehemmiyetli: önemli
emniyet: emnilik, güvenlik, korkusuzluk.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
gayet: son derece
hadise: olay
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
haşmetkârâne: haşmetlice, haşmetli bir şekilde
hayretkârâne: hayret ederek.
hikmetperverâne: her şeyde fayda ve gaye gözetir şekilde
hüccet: delil
hükûm: karar, emir
hürmet: haysiyet, şeref
idrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
keramet-i gaybiye: gaypla ilgili keramet, istikbal ile alakalı keramet.
keremkârâne: cömertçe, el açıklığı ile
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
manıdarâne: manalı şekilde.
meal: mana, mefhum
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri
muvafık: yerinde, uygun
mütalâagâh: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme yeri
necat: kurtuluş, kurtulma, halas, selamet
ordugâh: ordu yeri, ordunun barınıp konakladığı yer
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
sahîfe-i tevhîd: birlik sayfası. Allah'ın birliğini gösteren sayfa.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık
sanatkârâne: sanatkârca, bir sanatkara yakışacak yolda
semavat: semalar, gökler
sena: methetme, övme
seyrangâh: seyir yeri, eğlence ve gezme yeri
şevkengizâne: aşırı istek uyandırır bir şekilde, keyif ve neşe verecek şekilde
tab: basma, baskı
talimgâh: talim yeri, eğitim yeri
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma
tayyetme: geçme, atlama.
temaşagâh: temaşa yeri, seyir ve gezinti yeri
teşhirgâh: sergi yeri, herkese gösterme yeri
vesile: aracı, vasıta
zikretmek: anmak, bildirmek.
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

kitab-ı kebirin müellifini ve bu muhteşem memleketin sultanını tanımak ve bilmek için şiddetle merak ederken, en başta göklerin nur yaldızı ile yazılan güzel yüzü görünür. "Bana bak, aradığını sana bildireceğim" der. O da bakar, görür ki:

Bir kısmı arzımızdan bin defa büyük ve o büyüklerden bir kısmı top güllesinden yetmiş derece sür'atli yüz binler ecram-ı semaviyeyi direksiz, düşürmeden durduran ve birbirine çarpmadan fevkalhad çabuk ve beraber gezdiren, yağsız, söndürmeden mütemadiyen o hadsiz lâmbaları yandıran ve hiçbir gürültü ve ıhtılâl çıkartmadan o nihayetsiz büyük kütleleri idare eden, ve güneş ve kamerin vazifeleri gibi, hiç isyan ettirmeden o pek büyük mahlûkları vazifelerle çalıştıran, ve iki kutbun dairesindeki hesap rakamlarına sıkışmayan bir nihayetsiz uzaklık içinde, aynı zamanda, aynı kuvvet ve aynı tarz ve aynı sikke-i fıtrat ve aynı surette, beraber, noksansız tasarruf eden, ve o pek büyük mütecaviz kuvvetleri taşıyanları, tecavüz ettirmeden kanununa ıtaat ettiren; ve o nihayetsiz kalabalığın enkazları gibi, göğün yüzünü kirletecek süprüntülere meydan vermeden, pek parlak ve pek güzel temizlettiren, ve bir muntazam ordu manevrası gibi manevra ile gezdiren; ve arzı döndürmesiyle, o haşmetli manevranın başka bir surette hakikî ve hayalî tarzlarını her gece ve her sene, sinema levhaları gibi, seyirci mahlûkatına gösteren bir tezahür-i rububiyet ve o rububiyet faaliyeti içinde görünen *teshir, tedbir, tedvir, tanzim, tanzif, tavzif*'ten mürekkep bir hakikat, bu azameti

arz: yer, dünya
azamet: büyükler, ululuk, yüceliklerin
ecram-ı semaviye: gök cisimleri, yıldızlar, gezegenler
enkaz: bir şeyin yıkılması neticesinde ortaya çıkan kalıntı, molozlar
fevkalhad: haddinden fazla, pek çok, haddin ötesinde, üstünde.
gülle: top mermisi
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
hakiki: gerçek.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup
ıhtılal: isyan, ayaklanma, baş kaldırma
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
kamer: Ay
kanun: yasa
kitab-ı kebir: büyük kitap
kuvvet: fiziki güç, kudret.
mahlûk: yaratılmış olan
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
manevra: egzersiz ve deneme için savaş taklidi olarak yapılan hareketler, tatbikat.
muhteşem: haşmetli, yüce.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
müellif: eser telif eden, kitap yazan
mürekkep: oluşmuş, meydana gelmiş
mütecaviz: saldırgan, belli sınırını aşan
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sikke-i fıtrat: yaratılış sikkesi
sultan: padişah, hükümdar.
suret: biçim, tarz, görünüş
tanzif: temizleme
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tarz: biçim, şekil, suret.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tedvir: çekip çevirme, idare etme
teshir: emri altına alma, emrine itaat ettirme, boyun eğdirme
tezahur-ı rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare edicilliğinin ortaya çıkması, görünmesi
vazife: görev
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs

ve ihatatı ile o Semavat Hâlıkı'nın vücub-i vücuduna ve vahdetine ve mevcudiyeti semavatın mevcudiyetinden daha zahir bulunduğuna bilmüşahede şahadet eder manasıyla, *Birinci Makamın Birinci Basamağında*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ السَّمٰوَاتُ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَالتَّدْبِيرِ وَالتَّدْوِيرِ وَالتَّنْظِيمِ وَالتَّنْظِيفِ وَالتَّوْظِيفِ الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞[1]

denilmiştir.

Sonra, dünyaya gelen o yolcu adama ve mısafire, cevv-ı sema denilen ve mahşer-i acaıp olan feza gürültu ile konuşarak bağırıyor:

"Bana bak! Merakla aradığını ve seni buraya gönderenı benımle bılebılır ve bulabılırsın" der.

O mısafir, onun ekşi fakat merhametli yuzüne bakar, müthış fakat müjdeli gürültusunu dinler, görür kı:

Zemın ıle asuman ortasında muallâkta durdurulan bulut, gayet hakîmâne ve rahîmâne bir tarzda zemin bahçesini sular ve zemın ahalısıne âb-ı hayat getırır ve harareti, yanı yaşamak ateşinin şıddetını tadil eder ve ihtıyaca göre her yerin imdadına yetişır. Ve bu vazifeler gıbi çok vazıfelerı görmekle beraber, muntazam bır ordunun acele emırlere göre görünmesi ve gızlenmesi gıbi, bırden

1 Allah tan başka hıçbir ılah yoktur. O öyle bir Vacıbu l-Vucud dur kı, vus at ve mukemmelıyetı bılmuşahede gorunen teshır, tedbır, tedvır, tanzım, tanzıf ve tavzıf hakıkatlerının azamet-ı ihatasının şahadetıyle, semavat butun ıçındeklerle beraber Onun vahdet ıçındekı vucub-ı vucuduna delâlet eder.

âb-ı hayat: hayat suyu
ahalı: halk.
asuman: gökyüzü, sema
azamet-i ihata: kapsayıcılıgın buyuklugu
bilmüşahede: gorerek, bizzat şahıt olarak.
cevv-ı sema: gokyüzü, hava alemı, uzay bosluğu
delâlet: delıl olma, gosterme
faaliyet: hareket.
feza: kalnatta yıldızlar arasın dakı boşluk, uzay
gayet: son derece
hakıkat: gerçek, asıl, esas
hakımâne: hıkmetlı bir şekılde
Halık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden, yaratıcı Allah
hararet: sıcaklık.
ıhatat: kuşatmalar, etrafını sarmalar, ıçıne almalar
ilah: ıbadete layık olan
imdat: yardım
levha: goruntu
mahşer-ı acayip: hayret verıcı şeylerın toplandıgı yer
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, yılık etmek, bîçarelere yardımda bulunmak, esirgemek
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
muallak: asılı, asılmış
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenlı ve düzgün bıçımde.
mukemmelıyet: mukemmellık, kusursuzluk, eksıksızlık.
murekkep: den olusmuş, den olma
müthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetlı korkunç
rahîmâne: rahım olarak, merhamet ederek, merhametlı olarak.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde her mahluka muhtaç oldugu şeylerı vermesı, terbıye, tedbır ve malıkıyetı ve beslevıcılıgı keyfıyetı
semavat: semalar, gokler
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
tadil: duzeltme, duzenleme, hafıfletme, gıderme, ortadan kaldırma
tanzıf: temızleme
tanzim: duzenleme, tertıpleme, ıslah etme, duzeltme, ıyileştırme.
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tavzıf: vazıfelendırme, gorevlendırme, ışe alma, ış verme
tedbır: ıdare etme, çekıp çevırme
tedvır: çekıp çevırme, ıdare etme.
teshır: emn altına alma, emrıne ıtaat ettırme, boyun eğdırme
tezahur-ı rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbıye, tedbır ve ıdare edıcılıgının ortaya çıkması, gorunmesi.
Vacıbu l-Vücud: varlıgı zarurı ve zatı olan
vahdet: bırlık ve teklık.
vazıfe: gorev
vucub-ı vucut: varlıgın gerekllıgı, varlıgın zarun ve vacıp olusu
vüs'at: yaygın olus, etkı alanının genıslıgı.
zahır: açık, aşıkâr
zemin: yeryuzu.

cevvi dolduran o koca bulut dahi gizlenir, bütün eczaları istırahate çekilir, hiçbir eseri görülmez. Sonra, "Yağmur başına arş!" emrini aldığı anda, bir saat, belki birkaç dakika zarfında toplanıp cevvi doldurur, bir kumandanın emrini bekler gibi durur.

Sonra o yolcu, cevdeki rüzgâra bakar, görür ki: Hava o kadar çok vazifelerle gayet hakîmâne ve kerîmâne istihdam olunur ki, güya o camit havanın şuursuz zerrelerinden her bir zerresi, bu Kâinat Sultanı'ndan gelen emirleri dinler, bilir ve hiçbirini geri bırakmayarak, o kumandanın kuvvetiyle yapar ve intizamla yerine getirir bir vaziyetle, zeminin bütün nüfuslarına nefes vermek ve zîhayata lüzumu bulunan hararet ve ziya ve elektrik gibi maddeleri ve sesleri nakletmek ve nebatatın telkihine vasıta olmak gibi çok küllî vazifelerde ve hizmetlerde bir dest-i gaybî tarafından gayet şuurkârâne ve alîmâne ve hayatperverâne istihdam olunuyor.

Sonra yağmura bakıyor, görür ki: O lâtif ve berrak ve tatlı ve hiçten ve gaybî bir hazine-i rahmetten gönderilen katrelerde o kadar Rahmanî hediyeler ve vazifeler var ki; güya "Rahmet, tecessum ederek katreler suretinde hazine-i Rabbaniyeden akıyor" manasında olduğundan, yağmura "rahmet" namı verilmiştir.

Sonra şimşeğe bakar ve ra'dı (gök gürültüsü) dinler, görür ki, pek acip ve garip hizmetlerde çalıştırılıyorlar.

Sonra gözünü çeker, aklına bakar, kendi kendine der ki: "Atılmış pamuk gibi bu camit, şuursuz bulut, elbette

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alimane: ilmen bilerek.
arş: "haydi, ilen!"
belki: hatta
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
camit: ruhsuz, cansız
cev: atmosfer, yer ile gök arası.
dest-i gaybî: görünmez el
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
garip: tuhaf, şaşılacak.
gaybî: gayple ilgili, görünmeyenlere ait.
gayet: son derece.
güya: sanki, sözde.
hakîmane: hikmetli bir şekilde
hararet: sıcaklık.
hayatperverane: hayata duşkun bir şekilde, hayata taparcasına.
hazine-i Rabbaniye: Allah'ın hazinesi
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istirahat: dinlenme, rahatlama
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
katre: damla
kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile
kumandan: komutan
küllî: umumî, genel.
latif: güzel, hoş
nakil: bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma
nam: ad, isim, lâkap
nebatat: bitkiler
nüfus: ruhlar, canlar
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
Sultan: mutlak iktidar sahibi olan Allah
suret: biçim, tarz, görünüş
şuurkârâne: şuurluca, şuurlu bir şekilde
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tecessum: cisimleşme, cisim hâline gelme
telkih: dişi meyveye erkek meyvenin tozunu aşılama, dölendirme
vasıta: aracı
vazife: iş, görev, memuriyet.
vaziyet: durum.
zarfında: süresince
zemin: yeryüzü
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
zîhayat: hayat sahibi
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

bizleri bilmez ve bize acıyıp imdadımıza kendi kendine koşmaz ve emirsiz meydana çıkmaz ve gizlenmez. Belki gayet *Kadîr* ve *Rahîm* bir Kumandan'ın emriyle hareket eder ki, bir iz bırakmadan gizlenir ve def'aten meydana çıkar, iş başına geçer. Ve gayet Fa'al ve Muteal ve gayet cilveli ve haşmetli bir Sultan'ın fermanıyla ve kuvvetiyle vakit be vakit cev âlemini doldurup boşaltır ve mütemadiyen hikmetle yazar ve paydos ile bozar tahtasına ve mahv ve ispat levhasına ve haşir ve kıyamet suretine çevirir. Ve gayet lütufkâr ve ihsanperver ve gayet keremkâr ve rububiyetperver bir Hâkim-i Müdebbir'in tedbiriyle rüzgâra biner ve dağlar gibi yağmur hazinelerini bindirir, muhtaç olan yerlere yetişir. Güya onlara acıyıp ağlayarak, göz yaşlarıyla onlar çiçeklerle güldürür, güneşin şiddet-i ateşini sennlendirir. Ve süpürgeci gibi, bahçelerine su serper ve zemin yüzünü yıkar, temizler."

Hem o meraklı yolcu kendi aklına der: "Bu camit, hayatsız, şuursuz, mütemadiyen çalkanan, kararsız, fırtınalı, dağdağalı, sebatsız, hedefsiz şu havanın perdesiyle ve zahirî suretiyle vücuda gelen yüz binler hakîmâne ve rahîmâne ve sanatkârâne işler ve ihsanlar ve imdatlar bilbedahe ispat eder ki, bu çalışkan rüzgârın ve bu cevval hizmetkârın kendi başına hiçbir hareketi yok; belki gayet *Kadîr* ve *Alîm* ve gayet *Hakîm* ve *Kerîm* bir Amirin emriyle hareket eder. Güya her bir zerresi her bir işi bilir ve o Amirin her bir emrini anlar ve dinler bir nefer gibi, hava içinde cereyan eden her bir emr-i Rabbanîyi dinler, itaat eder ki, bütün hayvanatın teneffüsüne ve

hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi
İhsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihsanperver: ihsan etmeyi sever, ihsan edici, yardım sever
İmdat: yardım
İspat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hale getirme
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
keremkar: kerem eden, lütfeden, eli açık olan, bağışlayan, cömert
Kerim: ihsan ve ikramı bol olan Allah.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kumandan: komutan.
lütufkar: lütuf edici
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma
Müteal: her şeyin yücesi, en ulusu ve üstünde olan Allah.
mutemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nefer: asker, er
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rahimâne: rahîm olarak, merhamet ederek, merhametli olarak
rububiyetperver: ihtiyaca cevap vermeyi ve terbiye etmeyi seven
sanatkârâne: sanatkârca, bir sanatkara yakışacak yolda
sebat: sabit durma
suret: biçim, şekil, tarz
şiddet-i ateş: ateşin şiddeti, yakıcılığı
şuursuz: anlayışsız, bilinçsiz
tedbir: idare etme, çekip çevirme
teneffüs: nefes alma, soluklanma, solunum
vakitbevakit: vakit vakit, zaman zaman
vücut: var olma, varlık
zahiri: görünürde
zemin: yeryüzü
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom

alem: varlık sınıflarından her biri
Alim: her şeyi hakkıyla bilen Allah
amir: emreden, buyuran
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
camit: ruhsuz, cansız.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.
cev: hava, atmosfer
cevval: daim hareket halinde olan, koşan, dolaşan
cilveli: her şeyde kendini gösteren ve her şeyde görülebilen
dağdağalı: gürültülü, patırtılı
def'aten: birdenbire, bir defada, ani olarak.
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz
emr-i Rabbani: Allah'ın emri
Fa'al: her işi yapıcı ve daim olarak iş görücü olan, sonsuz güç sahibi Allah
ferman: emir, buyruk.
Hakim: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
Hâkim-i Müdebbir: her şeye hükmeden ve işleri düzenleyip idare eden Allah
hakîmâne: hikmetli bir şekilde
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hayvanat: hayvanlar
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hikmet: ilahî gaye, yüksek bilgi

yaşamasına ve nebatatın telkihine ve büyümesine ve hayatına lüzumlu maddelerin yetiştirilmesine ve bulutların sevk ve idaresine ve ateşsiz sefinelerin seyrüseyahatine ve bilhassa seslerin ve bilhassa telsiz telefon ve telgraf ve radyo ile konuşmaların isaline ve bu hizmetler gibi umumî ve kullî hizmetlerden başka, azot ve muvellidülhumuza (oksijen) gibi iki basit maddeden ibaret olan havanın zerreleri, birbirinin misli iken zemin yüzünde yüz binler tarzda bulunan Rabbanî sanatlarda kemal-i intizam ile bir dest-i hikmet tarafından çalıştırılıyor görüyorum. Demek,

وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ [1]

ayetinin tasrîfiyle, rüzgârın tasrîfiyle hadsiz Rabbanî hizmetlerde istimal ve bulutların teshîriyle hadsiz Rahmanî işlerde istihdam ve havayı o surette icat eden, ancak Vacibü'l-Vücud ve Kàdir-i Külli Şey ve Âlim-i Külli Şey bir Rabb-i Zülcelâli Velikram'dır" der, hükmeder.

Sonra yağmura bakar, görür ki: Yağmurun taneleri sayısınca menfaatler ve katrelerin adedince Rahmanî cilveler ve reşhaların miktarınca hikmetler, içinde bulunuyor. Hem o şirin ve lâtif ve mübarek katreler, o kadar muntazam ve güzel halk ediliyor ki, hususan yaz mevsiminde gelen dolu, o kadar mizan ve intizam ile göndenliyor ve iniyor ki, fırtınalar ile çalkanan ve büyük şeylerin çarpıştıran şiddetli rüzgârlar, onların muvazene ve intizamlarını bozmuyor, katreleri birbirine çarpıp, birleştirip, zararlı kütleler yapmıyor. Ve bunlar gibi çok hakîmâne işlerde ve bilhassa zîhayatta çalıştırılan basit ve camit ve şuursuz

Âlim-i Külli Şey: her şeyi bilen ve her şey ilmi dahilinde olan Allah.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bilhassa: özellikle.
camit: ruhsuz, cansız.
dest-i hikmet: hikmet eli, her şeyi hikmetle yapan el.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakımane: hikmetli bir şekilde.
halk: yaratma, yaratış.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
isal: ulaştırma, erştirme.
istihdam: hizmette kullanma, hizmete alma, hizmet ettirme.
istimal: kullanma.
Kadir-i Külli Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
katre: damla.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel olusu, tam ve eksiksiz düzen.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
küllî: her şeyle ilgili, bütün, hep.
latif: yumuşak, hoş, güzel, nazik, narin.
menfaat: fayda.
misli: benzer.
mizan: ölçü.
muntazam: düzenli ve düzgün.
muvazene: denge.
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
muvelliidülhumuza: oksijen.

1 Ve rüzgârları sevk etmesinde ve gökle yer arasında Allah'ın emrine boyun eğmiş bulutlarda [aklını kullanan bir topluluk için Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine işaret eden nice delîller vardır.] (Bakara Sûresi: 164.)

nebbatat: bitkiler.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait.
Rabb-i Zülcelâli Velikram: büyükluk ve ikram sahibi olan Rab: Allah.
reşha: sızıntı, damla.
sefine: gemi.
sevk: onune katıp sürme, yönelime.
seyrüseyahat: hareket etme ve yolculuk.
suret: biçim, şekil, tarz.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasrîf: istediği şekilde idare etme.
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme.
telkih: aşılama, döllendirme.
teshir: emri altına alma, emrine itaat ettirme, boyun eğdirme.
umumî: herkese ait, genel.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarûrî ve zâtî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
zemin: yer.
zîhayat: hayat sahibi.

müvellidülmâ ve müvellidülhumuza (hidrojen, oksijen) gibi iki basit maddeden terekküp eden bu su, yüz binlerle hikmetli ve şuurlu ve muhtelif hizmetlerde ve sanatlarda istihdam ediliyor. Demek, bu tecessüm etmiş ayn-ı rahmet olan yağmur, ancak bir Rahman-ı Rahîm'in hazine-i gaybiye-i rahmetinde yapılıyor ve nüzulüyle,

(1) وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ

ayetini maddeten tefsir ediyor.

Sonra ra'dı dinler ve berke (şımşeğe) bakar, görür ki. Bu iki hâdise-i acibe-i cevviye tam tamına

(2) وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ ve (3) يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ

ayetlerini maddeten tefsir etmekle beraber, yağmurun gelmesini haber verip, muhtaçlara müjde ediyorlar.

Evet, hıçten, birden harika bir gürultu ile cevvi konuşturmak ve fevkalâde bir nur ve nâr ile zulmetli cevvi ışıkla doldurmak ve dağvari pamuk-misal ve dolu ve kar ve su tulumbası hükmünde olan bulutları ateşlendirmek gibi hikmetli ve garabetli vaziyetlerle, baş aşağı, gafil insanın başına tokmak gibi vuruyor, "Başını kaldır, kendini tanıttırmak isteyen fa'al ve kudretli bir Zatın harika işlerine bak. Sen başıboş olmadığın gibi, bu hâdiseler de başıboş olamazlar. Her birisi çok hikmetli vazifeler peşinde koşturuluyorlar. Bir Müdebbir-i Hakîm tarafından istihdam olunuyorlar" diye ihtar ediyorlar.

İşte, bu meraklı yolcu, bu cevde, bulutu teshirden, rüzgârı tasriften, yağmuru tenzilden ve hâdisat-ı cevviyeyi

1 İnsanlar ümitsizliğe düştüklerinde yağmuru indiren ve rahmetini her tarafa yayan da Odur (Şûra Suresi, 28.)
2 Gök gürültüsü Onu hamd ederek tesbih eder. (Ra'd Suresi, 13.)
3 Şimşeğin parıltısı ise neredeyse gözleri alıverir. (Nûr Suresi, 43.)

ayet: her bir Kur'ân cümlesi
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi
berk: şimşek
bilhassa: özellikle
camit: ruhsuz, cansız.
cev: atmosfer, yer ile gök arası
dağvari: dağ gibi, yüksekçe bir yer, dağ büyüklüğünde
fa'al: çok işleyen, daima hareketle bulunan, çok çalışan, aktif
fevkalâde: olağanüstü
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan
garabet: tuhaflık
hadisat-ı cevviye: gökyüzünde meydan gelen değişimler, olaylar
hâdise: olay.
hâdise-i acibe-i cevviye: fezada, gökyüzünde meydana gelen şaşırtıcı olay
hakimâne: hikmetli bir şekilde
hamd: övgü, sena
harika: olağanüstü
hazine-i gaybiye-i rahmet: gayba ait rahmet hazineleri. Cenâb-ı Hakkın var olan fakat şu âlemde görünmeyen rahmet hazineleri
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtar: hatırlatma, uyarı
intizam: düzgünlük, tertiplilik.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
kudret: güç, kuvvet, iktidar
maddeten: maddî olarak.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
Müdebbir-i Hakîm: hikmetli iş gören, her şeyi hikmet ve tedbirle sevk ve idare eden, Cenâb-ı Hak.
müvellidülhumuza: oksijen
müvellidülmâ: hidrojen
nâr: ateş
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nüzul: yukarıdan aşağıya inme, iniş
pamuk-misal: pamuk gibi
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü
Rahman-ı Rahîm: Rahman ve Rahîm olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muâmele eden Allah
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tasrif: istediği şekilde idare etme
tecessüm: cisimleşme, cisim hâline gelme
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah
tenzil: indirme, peyderpey yavaş yavaş indirme
terekküb: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma
teshir: emri altına alma, emrine itaat ettirme, boyun eğdirme
vaziyet: durum
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zulmet: karanlık.

tedbirden terekkûp eden bir hakikatin yüksek ve aşikâr şahadetini işitir: آمَنْتُ بِاللهِ der. Yani, "*Allah'a ve bunları yaratana ve tedbirini görene tam iman ettim*" der. *Birinci Makamın İkinci Mertebesinde,*

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ الْحَيُّ بِجَمِيعِ مَا فِيهِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَالتَّصْرِيفِ وَالتَّنْزِيلِ وَالتَّدْبِيرِ الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [1]

fıkrası, bu yolcunun cevve dair mezkûr muşahedatını ifade eder. (İHTAR)

Sonra, o seyahat-ı fıkriyeye alışan o mütefekkir misafire, küre-i arz lisan-ı hâliyle diyor ki: "Gökte, fezada, havada ne geziyorsun? Gel, ben sana aradığını tanıttıracağım. Gördüğüm vazifelerime bak ve sahifelerimi oku." O da bakar, görür ki:

Arz, meczup bir Mevlevî gibi iki hareketiyle günlerin, senelerin, mevsimlerin husulüne medar olan bir daireyi, haşr-i azamın meydanı etrafında çiziyor. Ve zîhayatın yüz bin envaını bütün erzak ve levazımatlarıyla içine alıp feza denizinde kemal-ı muvazene ve nızamla gezdiren ve

İHTAR: Birinci Makamda geçen otuz üç mertebe-i tevhidi bir parça izah etmek isterdim. Fakat, şimdiki vaziyetim ve hâlimin müsaadesizliği cihetiyle, yalnız gayet muhtasar burhanlarına ve mealinin tercümesine iktifaya mecbur oldum. Risale-i Nur'un otuz, belki yüz risalelerinde, bu otuz üç mertebe, delilleriyle, ayrı ayrı tarzlarda, her bir risalede bir kısım mertebeler beyan edildiğinden, tafsılı onlara havale edilmiş.

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibu'l-Vücud'dur ki: vüs'at ve mükemmeliyeti bilmüşahede görünen *teshir, tasrif, tenzil* ve *tedbir* hakikatlerinin azamet-i ihatasının şahadetiyle, cevv-i sema bütün içindekilerle beraber onun vücub-ı vücuduna delalet eder.

aşikar: açık, belli, meydanda.
arz: yer, dünya.
beyan: anlatma, bildirme, izah.
bilmüşahede: görerek, şahit olarak, görür gibi.
burhan: delil, ispat, tanık, huccet.
cev: feza, gök boşluğu.
cihet: sebep, vesile, bahane.
dair: alâkalı, ait, ilgili.
delalet: delil olma, gösterme.
delil: şahit, belge, tanık.
envaı: çeşitler, türler, neviler.
erzak: yiyecek, içecek, yenilecek, içilecek şeyler, azıklar.
feza: uzay.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hâdisat-ı cevviye: gökyüzünde meydana gelen değişimler, olaylar.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
haşr-ı azam: büyük haşir, büyük dirilış ve toplanma yeri.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, ısmarlama.
hikmet: faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
husul: hâsıl olma, meydana gelme, peyda olma.
ihata: kapsama, kuşatma.
İhtar: hatırlatma, bir konuda hatırlatma yapma.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme.
ilâh: ibadete layık olan.
iman: inanma, itikat.
istihdam: bir hizmette kullanma, hizmete alma, hizmet ettirme, bir işte çalıştırma, çalıştırma.
kemal-ı muvazene: dengenin ve ölçünün kusursuzluğu, mükemmel derecede ölçülü ve dengeli olma.
küre-i arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre.
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
meal: anlam, mana.
meczup: cezbeye tutulmuş, ilâhî aşkla aklî dengesi değişmiş kimse, divane.
medar: sebep, vesile.
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i tevhid: Allah'ın birliğini gösteren mertebe.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhtasar: ihtisar edilmiş, hulâsa edilmiş, kısaltılmış, kısa, özet.
Müdebbir-i Hakîm: hikmetli iş gören, her şeyi hikmet ve tedbirle sevk ü idare eden, yapan.
mükemmel: noksansız, tam, eksiksiz.
müsaadesiz: elverişsiz.
müşahedat: gözle görülen şeyler, müşahede edilen şeyler, meşhudat.
mutefekkir: her şeyi ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
seyahat-ı fikriye: fikir seyahatı.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasrif: istediği şekilde idare etme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tenzil: indirme, peyderpey yavaş yavaş indirme.
tercume: bir sözü bir dilden başka bir dile çevirme.
terekkûp: murekkep olma, karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma.
teshir: itaat ettirme, boyun eğdirme.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan.
vahdet: birlik, yalnızlık, teklik, bir ve tek olma.
vazife: görev.
vücub-ı vücut: varlığın gerekliliği, varlığın zarurî ve vacip oluşu.

güneş etrafında seyahat eden muhteşem ve musahhar bir sefine-i Rabbanıyedır.

Sonra, sahifelerine bakar, görür ki: Bablanndaki her bir sahifesi, binler âyâtıyla arzın Rabbini tanıttınyor. Umumunu okumak için vakit bulamadığından, yalnız bir tek sahife olan zîhayatın bahar faslında icat ve idaresine bakar, müşahede eder ki:

Yuz bın envaın hadsız efratlannın suretlen, basıt bır maddeden gayet muntazam açılıyor; ve gayet rahîmâne terbiye ediliyor; ve gayet mu'cizâne, bir kısmının tohumlarına kanatçıklar verip, onlan uçurmak suretiyle neşrettirilıyor; ve gayet müdebbırâne idare olunuyor; ve gayet muşfıkane iaşe ve it'am ediliyor, ve gayet rahîmâne ve rezzakane hadsiz ve çeşit çeşit ve lezzetli ve tatlı nzıkları, hıçten ve kuru topraktan ve birbınnın mislı ve farklan pek az ve kemik gibi köklerden, çekirdeklerden, su katrelerinden yetiştırılıyor. Her bahara, bir vagon gıbi, hazine-i gayptan yuz bin nevı et'ime ve levazımat, kemal-ı intızam ile yuklenıp zîhayata gönderilıyor. Ve bılhassa o erzak paketleri içinde yavrulara gönderilen süt konserveleri ve validelennin şefkatli sinelerinde asılan şekerli süt tulumbacıklannı göndermek, o kadar şefkat ve merhamet ve hikmet içinde görünüyor ki, bilbedahe bir Rahman-ı Rahîm'in gayet müşfıkane ve murebbıyâne bır cılve-ı rahmeti ve ihsanı olduğunu ispat eder.

Elhâsıl, bu sahife-ı hayatıye-ı baharıye haşr-ı azamın yüz bin numunelerini ve misallerini göstermekle,

arz: yer, dunya
ayat: işaretler, delıller. Allah ın varlık ve birlığıne ışaret eden delıller
bab: kısım, bolum, bahıs
bilbedahe: açıktan, aşıkar olarak
bilhassa: ozellıkle
cılve-ı rahmet: Cenab-ı Hak kın merhamet, şefkat ve lutfunun gorıntusu, rahmet tecellileri
efrat: fertler, bireyler
elhasıl: hasılı, netıce itıbanyla kısaca.
et'ime: yemekler, aşlar, taamlar
fasıl: kısım, bolum
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hazine-i gayp: gayp hazınesı, var olan fakat gorunmeyen hazine
hıkmet: ilahı gaye, yuksek bılgi
iaşe: geçindırme, besleme, yaşatma
icat: vucuda getırme, yoktan var etme
ıhsan: bagışlama, ıkram etme, lutuf
ispat: doğruyu delıllerle gostermek.
it'am: yemek yedırme, yemek verme.
katre: damla
kemal-i intizam: intizamın mukemmel olusu, tam ve eksıksız duzen
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
mısal: benzer, ornek.
mısıl: benzer
mu'cizane: mu'cizeli bir şekılde
muhteşem: haşmetlı, yuce.
muntazam: nızamlı, intizamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde
musahhar: boyun egen, emir altına gıren
müdebbırane: mudebbır olana yakışır şekılde, tedbırlıce
murebbıyane: murebbı olana yakışır şekılde, terbıye edecek şekılde, egıterek.
müşahede: bır şeyı gozle gorme, seyretme
muşfıkane: şefkatle, merhametle, acıyarak.
neşretme: dagıtma, yayma, saçma
nevi: çeşıt, tur
numune: ornek
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlukatı islah ve terbıye eden Allah
rahımane: rahîm olarak, merhamet ederek, merhametlı olarak.
Rahman-ı Rahîm: Rahman ve Rahım olan Allah: dunya ve ahırette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametıyle muamele eden Allah
rezzakane: nzık verene, rezzaka yakışır surette
rızık: Allah ın lutuf ve ıhsan ettıgı nımetler
sahife: sayfa
sahife-i hayatıye-i baharıye: bahara aıt hayat sayfası
sefine-i Rabbanıye: Allah ın yarattıklarını taşıyan gemi: dunya.
seyahat: yolculuk
sine: goğus
suret: bıçım, tarz, gorunuş
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
terbiye: besleyıp buyutme, yetıştırme
umum: butun.
valide: ana, anne

فَانْظُرْ اِلَىٰ آثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞[1]

ayetini maddeten gayet parlak tefsir ettiği gibi; bu ayet dahı, bu sahıfenin manalannı mu'cizâne ifade eder. Ve arzın, bütün sahifeleriyle, büyüklüğü nispetinde ve kuvvetinde[2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ dedığını anladı.

Işte, küre-i arzın yirmiden zıyade büyuk sahıfelerınden bir tek sahıfenin yirmi vechinden bir tek vechinin muhtasar şahadeti ile, o yolcunun sair vecihlerin sahıfelerindeki müşahedatı manasında olarak ve o müşahedatlan ifade için, *Birinci Makamın Üçüncü Mertebesinde* böyle denilmiş:

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلَىٰ وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ الْأَرْضُ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا وَمَا عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَالتَّدْبِيرِ وَالتَّرْبِيَةِ وَالْفَتَّاحِيَّةِ وَتَوْزِيعِ الْبُذُورِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالْاِدَارَةِ وَالْاِعَاشَةِ لِجَمِيعِ ذَوِي الْحَيَاةِ وَالرَّحْمٰنِيَّةِ وَالرَّحِيمِيَّةِ الْعَامَّةِ الشَّامِلَةِ الْمُكَمِّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞[3]

Sonra, o mütefekkir yolcu, her sahifeyi okudukça saadet anahtan olan imanı kuvvetlenip ve manevî terakkiyatın miftahı olan marifeti ziyadeleşip ve bütün kemalâtın esası ve madenı olan ıman-ı billâh hakıkatı bır derece daha inkişaf edıp manevî çok zevkleri ve lezzetleri

arz: yer, dunya
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
azamet-i ıhata: kapsayıcılığın bü yukluğu.
bilmuşahede: gorerek bızzar şa hit olarak gorur şekılde gorme derecesınde
clive-i rahmet: Cenab ı Hakkın merhamet şefkat ve lutfunun go runtusu rahmet tecellılen
delalet: delil olma gosterme
elbette: kesınlıkle mutlaka şüphesız
elhasıl: hasılı netice ıtıbanyle sonuç olarak ozetle sozun kısası
hakıkat: gercek esas
haşr-i azam: kıyamet koptuktan sonrakı en buyuk haşır toplan ma
ıaşe: yaşatma
ıhata: kapsama sarma kuşatma.
ıhsan: ıyılık guzel davranma bagışlama ıkram etme lutuf bagış yardım.
ilâh: ıbadete layık olan
iman: inanma ıtıkat
iman-ı billah: Allah a inanma Allah a iman
inkişaf: gelişme keşfolunma
kadır: bır ışı yapmaya gucu ye ten kudret ve kuvvet sahıbı ve her şeye kudretı yeten (Allah)
kemalat: fazıleder kemalıer ol gunluklar mukemmellıkler
küre-i arz: yer kure dunya.
maddeten: maddî olarak.
maden: asıl, esas kaynak.
manevi: manaya aıt, maddî ol mayan
marifet: bılme denn bılgı
miftah: açan alet, anahtar
mu'cizane: mu cızelı bırşekılde
muhafaza: koruma hıfzetme
muhtasar: kısaltılmış özet.
mukemmelıyet: noksansızlık, ek sıksızlık.
mürebbıyane: murebbî olana yakışır şekılde terbıye edecek şe kılde eğıterek.
müşahedat: gozlemler
müşfikane: şefkatle merhamet le acıyarak.
mütefekkir: tefekkur eden dü şunur, her şeyı hıkmetınce ıbret almak ve kavramak ıçın düşünen.
nıspet: oran deger
rahmıyet: merhamet edıcılık
rahmanıyet: Cenab ı Hakkın kul larını beslemesı, koruması ve mer hamet etmesı vasfı
rahmet: acıma merhamet etme esırgeme bagışlama şefkat.
saadet: mutluluk.
sair: dıger başka otekı
şahadet: sahıtlık tanıklık.
tedbır: ıdare etme çekıp çevır me
tefsir: Kur an ın mana bakımın dan ızahı Kur ânın şerhi
terakkıyat: ılerlemeler gelişme ler

1. Şımdı bak Allah ın rahmet eserlerıne: Yeryuzunu olumunun ardından nasıl dırıltıyor? Bunu yapan elbette olulerı de oylece dırıltecektır. O her şeye hakkıyla kadırdır. (Rum Suresi, 50.)
2. Ondan başka hıcbır ilâh yoktur. (Bakara Suresi, 163; 255; Âl-i Imran Suresi, 2; 6; Kasas Suresi, 88.)
3. Allah tan başka hıcbır ılah yoktur. O öyle bır Vacıbu l Vucud dur kı, umumıyetı, şumulu ve mukemmelıyetı bılmuşahede gorunen *teshır, tedbır, terbıye*, tohumların *fetih* ve *muhafazası*, butun zıhayatın ıdare ve ıaşesı, rahmanıyet ve rahımıyet hakıkatlerının azamet-i ıhatasının şahadetıyle, arz butun ıçındekıler ve uzerındekılerle bırlıkte Onun vahdet ıçındekı vucub ı vuçuduna delâlet eder.

Vacıbu'l-Vucud: varlığı zarurî ve zatı olan
vahdet: bırlık, yalnızlık, teklık bır ve tek olma
vecih: cıhet yon
vücub-i vücut: varlığın gerekliliği varlıgın zarurî ve vacıp oluşu
ziyade: çok, fazla

verdikçe onun merakını şiddetle tahrik ettiğinden, sema, cev ve arzın mükemmel ve kat'î derslerini dinlediği hâlde,[1] هَلْ مِنْ مَزِيدٍ deyip dururken, denizlerin ve büyük nehirlerin cezbekârâne cûşuhuruşla zikirlerini ve hazın ve lezız seslerini ışıtır. Lisan-ı hâl ve lisan-ı kâl ile "Bize de bak, bizi de oku!" derler. O da bakar, görür ki:

Hayattarâne mütemadiyen çalkanan ve dağılmak ve dökülmek ve istilâ etmek fıtratında olan denizler, arzı kuşatıp, arz ile beraber gayet sür'atli bir surette bir senede yirmi beş bin senelik bir dairede koşturulduğu hâlde, ne dağılırlar, ne dökülürler ve ne de komşularındaki toprağa tecavüz ederler. Demek, gayet kudretli ve azametli bir Zatın emriyle ve kuvvetiyle dururlar, gezerler, muhafaza olurlar.

Sonra denizlerin içlerine bakar, görür ki: Gayet güzel ve ziynetli ve muntazam cevherlerinden başka, binlerce çeşit hayvanatın iaşe ve idareleri ve tevellüdat ve vefiyatları o kadar muntazamdır; basit bir kum ve acı bir sudan verilen erzakları ve tayınatları o kadar mükemmeldir ki, bilbedahe bir Kadîr-i Zülcelâl'ın, bir Rahîm-i Zülcemal'in idare ve iaşesiyle olduğunu ispat eder.

Sonra, o misafir, nehirlere bakar, görür ki: Menfaatlen ve vazifeleri ve varidat ve sarfıyatlan o kadar hakîmâne ve rahîmânedir; bilbedahe ispat eder ki, bütün ırmaklar, pınarlar, çaylar, büyük nehirler, bir Rahman-ı Zülcelâlı ve'l-İkram'ın hazine-i rahmetinden çıkıyorlar ve akıyorlar

1 Daha yok mu? (Kaf Suresi: 30.)

arz: yer, dünya
azamet: büyükluk, ululuk yücelik
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak
cevher: esas maya, öz
cev: atmosfer, yer ile gök arası
cezbekârane: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
cûşuhuruş: coşup taşma, kaynayıp taşma, neşe ve ahenk.
erzak: yiyecek, içecek
esas: temel
fevkalade: olağanüstü.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
hakikat: asıl, esas
hakimane: hikmetli bir şekilde
hayattarane: canlı bir şekilde, hayat sahibi olarak, hayat sahibi imişçesine
hayvanat: hayvanlar
hazin: keder meydana getiren, acı uyandıran, hüzün veren
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
iaşe: yaşatma
iddıhar: biriktirme, toplama, yığma.
istilâ: kaplama, yayılma.
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyükluk, haşmet ve kudret sahibi, Allah
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kudret: güç, kuvvet, iktidar
leziz: lezzetli, tatlı
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili
marifet: bilgi
menfaat: fayda
miftah: açan alet, anahtar
muhafaza: koruma.
muntazam: nizamlı, intizamlı, sıralanmış, sıralı, düzgün, tertipli
mükemmel: kemale erdirilmiş, kemal bulmuş, kamil, tamamlanmış, noksansız, tam, eksiksiz
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
Rahîm-i Zülcemal: İsim ve sıfatlan çok güzel olan ve yaratıklarına karşı sonsuz şefkat sahibi olan Cenab-ı Hak.
Rahman-ı Zülcelâl ve'l-İkram: son derece ikram ve büyükluk, haşmet sahibi Rahman, Allah
saadet: mutluluk, kutluluk, bahtıyarlık, mes'ut olma
sarf: harcama, masraf etme, gider
sarfıyat: harcamalar, giderler
sema: gökyüzü, gök.
sür'atli: hızlı
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme, yola çıkartma
tayinat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayin edilen parça veya miktar
tecavüz: saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma
terakkıyat: terakkiler, yükselişler, yükselmeler
tevellüdat: tevellutler, doğumlar
varidat: gelirler
vazife: görev
vefiyat: ölümler, vefatlar
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zikir: tesbih ile çeşitli şekillerde Esma-ı Husnayı söyleme, belli zamanlarda belli dualan belli miktarda ve belli şekilde okuma
ziynet: süs, bezek.

Hatta o kadar fevkalâde iddihar ve sarf ediliyorlar ki, "Dört nehir cennetten geliyorlar" diye rivayet edilmiş. Yani, "Zahirî esbabın pek fevkinde olduklarından, manevî bir cennetin hazinesinden ve yalnız gaybî ve tükenmez bir menbaın feyzinden akıyorlar" demektir.

Meselâ, Mısır'ın kumıstanını bir cennete çeviren Nil-i mübarek, cenup tarafından, Cebel-i Kamer denilen bir dağdan mütemadiyen küçük bir deniz gibi tükenmeden akıyor. Altı aydaki sarfiyatı dağ şeklinde toplansa ve buzlansa, o dağdan daha büyük olur. Hâlbuki, o dağdan ona aynlan yer ve mahzen, altı kısımdan bir kısım olmaz. Varidatı ise, o mıntıka-i harrede pek az gelen ve susamış toprak çabuk yuttuğu için mahzene az giden yağmur, elbette o muvazene-i vasıayı muhafaza edemediğinden, o Nil-i mübarek, âdet-i arziye fevkinde, "Bir gaybî cennetten çıkıyor" diye rivayeti gayet manidar ve güzel bir hakikati ifade ediyor.

İşte, deniz ve nehirlerin denizler gibi hakikatlerinin ve şahadetlerinin binden birisini gördü. Ve umumu, bilicma, denizlerin büyüklüğü nispetinde bir kuvvetle (1) لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ der ve bu şahadete, denizler mahlûkatı adedince şahitler gösterir diye anladı. Ve denizlerin ve nehirlerin umum şahadetlerini irade ederek, ifade etmek manasında, *Birinci Makamın Dördüncü Mertebesinde*,

âdet-i arziye: yeryüzünün coğrafî kanun ve âdetleri.
bilicma: icma ile birden, ittifakla, fikir birliğiyle
Cebel-i Kamer: Kamer Dağı. Afrika'da Nil Nehrinin çıktığı dağın ismi
cenup: güney, kıble
esbap: sebepler, vasıtalar
fevkalâde: olağanüstü
fevkinde: üstünde
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hazine-i rahmet: Allah'ın şefkat ve merhamet hazinesi
iddihar: biriktirme, toplama, yığma
kumıstan: kumluk yer, çöl veya çok kumlu arazi
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mahzen: yeraltı hazine gibi kıymetli şeylerin saklandığı depo
manevî: manaya ait, maddî olmayan
manidar: nüktelı, ince manalı
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer
meselâ: örneğin.
mıntıka-i harre: sıcak bölge
muhafaza: koruma
muvazene-i vâsıa: geniş bir şekildeki denge, ihtiyacı olanlara bol ve kâfi miktarda ihsanda bulunarak dengeyi sağlayan Cenâb-ı Hak, Allah'ın koyduğu denge
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
Nil-i mübarek: mübarek Nil, bereket veren Nil nehri. Mısır'a hayat veren mübarek Nil nehri
nispet: oran, değer
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme
sarf: harcama, masraf etme, gider
sarfiyat: harcamalar, giderler
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
umum: bütün, hepsi
varidat: gelirler
zahirî: görünürde

1 Ondan başka hiçbir İlah yoktur. (Bakara Suresi, 163; 255, Âl-i İmran Suresi, 2; 6; Kasas Suresi, 88.)

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ جَمِيعُ الْبِحَارِ وَالْاَنْهَارِ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالْاِدِّحَارِ وَالْاِدَارَةِ الْوَاسِعَةِ الْمُنْتَظِمَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞[1]

denilmiş

Sonra, dağlar ve sahralar, seyahat-i fikriyede bulunan o yolcuyu çağırıyorlar, "Sahıfelerimizi de oku" diyorlar O da bakar, görur kı:

Dağların küllî vazıfeleri ve umumî hizmetlerı o kadar azametlı ve hikmetlıdırler; akıllan hayret içinde bırakır Meselâ, dağların zemınden emr-ı Rabbanî ıle çıkmaları ve zemının içinde, inkılâbat-ı dâhıliyeden neş'et eden heyecanını ve gazabını ve hiddetini, çıkmalarıyla teskın ederek, zemın o dağların fışkırmasıyla ve menfeziyle teneffus edip, zararlı olan sarsıntılardan ve zelzele-i muzırradan kurtulup, vazıfe-i devriyesinde sekenesinin istirahatlerini bozmuyor Demek, nasıl kı sefineleri sarsıntıdan vikaye ve muvazenelerini muhafaza için, onlann direkleri, üstünde kurulmuş, öyle de, dağlar, zemin sefinesine bu manada hazineli direkler olduklarını, Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan,

وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا ۞[2] وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ ۞[3] وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَا ۞[4]

gibi çok ayetlerle ferman edıyor.

Hem meselâ, zîhayata lâzım olan her nevi menbalar, sular, madenler, maddeler, ilâçlar o kadar

1. Allah tan başka hıçbır ılâh yoktur O oyle bır Vacıbü l-Vucud dur kı vus at ve intizamı bilmuşahede gorunen *teshir muhafaza iddihar* ve *idare* hakikatlerinin azamet-ı ihatasının şahadetıyle butun denizler ve nehırler ıçındekılerın hepsı ıle bırlıkte Onun vucub-ı vucuduna delâlet ederler

2 Dagları bırer kazık (yapmadık mı?) (Nebe Suresı 7)

3 Onda sabıt dağlar yarattık. (Kaf Suresı 7)

4 Dagları sapasağlam dıktı (Naziat Suresı 32)

ayet: her bır Kur ân cumlesı
azamet. buyukluk, ululuk, yucelik
azamet-ı ihata kapsayıcılıgın buyukluğu
bilmuşahede: gorerek, bızzat şahıt olarak gorur şekılde gor me derecesinde
delâlet: delıl olma gosterme
emr-ı Rabbanı. Allah ın emrı
ferman emır buyruk.
gazap: kızgınlık, hıddet, ofke.
hakıkat: gerçek, asıl esas
hayret: şaşkınlık
heyecan coşkunluk, coşma
hiddet: ofke kızgınlık
hikmet belırlı gayelere yonelik, faydalı anlamlı ve yerli yennde olus
idare dondurme çevırme, yonetme
iddihar: bırıktırme, toplama, yıgma
ifade: anlatma anlatım anlatıs
Ilâh tann mabud
inkılâbat-ı dâhiliye dâhılî inkılaplar ıçe aıt degısımler ve donusumler
irade: dileme, isteme bir şeyı yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karan yenne getırme gucu
istirahat: dınlenme rahatlama.
Kur ân-ı Mu'cizülbeyan. açıklamalanyla akılları benzerini yapmaktan adz bırakan Kur an-ı Kerîm
küllî: umumı, genel
maden. asıl esas kaynak
menfez: delık, aralık.
muhafaza koruma saklama
muntazam nizamlı intizamlı sıralanmış sıralı düzgun tertıplı
muvazene denge
neş et meydana gelme olusma, çıkma
nevi çeşıt, tur
sabıt: hareket etmeyen hareketsız kımıldanmayan, yerinde duran duragan
sahife sayfa
sahra genış ve susuz arazı çol.
sefine gemı
sekene: sakın olanlar, ıkamet edenler oturanlar
seyahat-ı fikriye fikır seyahatı
şahadet: şahıt olma şahıtlık tanıklık
teneffus: nefes alma solukla ma solunum
teskın sakınleştırme yatıştırma.
umumî: herkesle ılgılı genel
Vacıbu'l-Vücud varlıgı zarun ve zatı olan
vahdet bırlık yalnızlık teklık bır ve tek olma
vazıfe gorev
vazıfe-ı devrıye dunyanın kendısı ve gunes etrafında donme gorevi vazıfesı
vikaye koruma sahıp çıkma
vücub-ı vücut. varlıgın gerekliliği, varlıgın zarun ve vacıp olusu
vus at yaygınlık genışlık.
zelzele-ı muzırra zararlı zelzele zarar veren zelzele.
zemın yeryuzu.
zîhayat. hayat sahıbı

hakîmâne ve müdebbirâne ve kerîmâne ve ihtiyatkârâne iddihar ve ıhzar ve ıstıf edilmiş kı, bilbedahe, kudretı nıhayetsiz bır Kadîr'ın ve hikmeti nihayetsiz bir Hakîm'in hazineleri ve ambarları ve hizmetkârları olduklarını ispat ederler diye anlar. Ve sahra ve dağların dağ kadar vazife ve hikmetlerinden bu iki cevhere sairlerini kıyas edip, dağların ve sahraların umum hikmetleriyle, hususan ihtiyatî iddiharlar cihetiyle getirdikleri şahadeti ve söyledikleri[1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ tevhidini, dağlar kuvvetinde ve sebatında ve sahralar genişliğinde ve büyüklüğünde görür, [2] اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ der. İşte bu manayı ifade için, *Birinci Makamın Beşinci Mertebesinde,*

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ اَلْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ جَمِيعُ الْجِبَالِ وَالصَّحَارٰى بِجَمِيعِ مَا فِيهَا وَمَا عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الْاِدِّخَارِ وَالْاِدَارَةِ وَنَشْرِ الْبُذُورِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالتَّدْبِيرِ وَالْاِحْتِيَاطِيَّةِ الرَّبَّانِيَّةِ الْوَاسِعَةِ الْعَامَّةِ الْمُنْتَظِمَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [3]

denilmiş.

Sonra, o yolcu, dağda ve sahrada fikriyle gezerken, eşcar ve nebatat âleminin kapısı fikrine açıldı. Onu içeriye çağırdılar, "Gel dairemizde de gez, yazılarımızı da oku" dediler. O da girdi, gördü ki, gayet muhteşem ve müzeyyen bir meclis-i tehlil ve tevhid ve bir halka-i zikir

1. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. (Kasas Suresi: 88; Bakara Suresi: 163; 255.)
2. Allah'a iman ettim.
3. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O öyle bir Vacibu'l-Vücud'dur ki, bilmuşahede görünen vasî, amm, muntazam ve mükemmel Rabbanî ihtiyat maddelerinin iddihar, idare, tohum ve çekirdeklerinin nesin, muhafaza ve tedbir hakikatlerinin azametli ihatasının şahadetiyle, bütün dağlar ve sahralar bütün içindekiler ve üzerindekilerle beraber Onun vücub-u vücuduna delâlet ederler.

alem: varlık sınıflarından her biri
azamet-i ihata: kapsayıcılığın bu yüklüğü, genişliği
âmm: umum, her şey, herkes
ambar: eşya saklanan ve depolanan yer
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak.
bilmuşahede: görerek, görür şekilde, görme derecesinde
cevher: esas, maya, öz
cihet: yön
delalet: delil olma, gösterme
eşcar: ağaçlar
fikir: düşünme, düşünce
hakıkat: gerçek, asıl, esas
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
hakîmâne: hikmetli bir şekilde
halka-i zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
hususan: bilhassa, özellikle
iddihar: biriktirme, toplama, yığma
ihata: bir şeyin etrafını çevirme, sarma, kuşatma
ihtiyatî: ilerisini düşünerek, tedbirlice
ihtiyatkârâne: ihtiyatla sakınganlıkla
ıhzar: hazır etme, hazırlama
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ıstıf: düzgün şekilde sıralama ve yığma, muntazam yığın
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kerîmâne: kerimce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile
kıyas: karşılaştırma, oranlama
kudret: güç, kuvvet, ikudar
meclis-i tehlil: tehlil meclisi. lâ ilâhe illâllah diyenlerin toplantısı.
muhteşem: haşmetli, yüce
muntazam: düzenli, düzgün.
müdebbirâne: müdebbir olana yakışır şekilde, tedbirlice.
müzeyyen: zıynedendırılmış, süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış
nebatat: bitkiler
neşir: sergileme, yayma
nevi: tür, çeşit.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Rabbanî: Rab olan, bütün kainatı eğiten Allah'a ait.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl
sair: diğer, başka, öteki
sebat: sabit durma
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
umum: hep, bütün, cümle, herkes
umumî: umuma ait, umumla ilgili, herkesle alakalı, herkese ait
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan
vahdet: birlik, yalnızlık, tekliik, bir ve tek olma
vazife: iş, görev, memuriyet.
vücub-ı vücut: varlığın gerekliliği, varlığın zarurî ve vacip oluşu.
zîhayat: hayat sahibi

ve şükür teşkil etmişler. Bütün eşcar ve nebatatın envalan, bilicma, beraber [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ diyorlar gibi lisan-ı hâllennden anladı. Çünkü, bütün meyvedar ağaç ve nebatlar, mizanlı ve fesahatli yapraklarının dilleriyle ve süslü ve cezaletli çiçeklerinin sözleriyle ve intizamlı ve belâgatlı meyvelerinin kelimeleriyle beraber, müsebbihâne şahadet getirdiklerine ve [2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ dediklerine delâlet ve şahadet eden üç büyük kullî hakikatı gördü.

• *Birincisi:* Pek zahir bir surette kastî bir in'am ve ikram ve ihtiyârî bir ihsan ve imtinan manası ve hakikatı her birisinde hissedildiği gibi, mecmuunda ise, güneşin zuhurundaki ziyası gibi görünüyor.

• *İkincisi:* Tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan kastî ve hakîmâne bir temyiz ve tefrik, ihtiyârî ve rahîmâne bir tezyin ve tasvir manası ve hakikati o hadsiz enva ve efratta gündüz gibi aşıkâre görünüyor. Ve bir Sâni-i Hakîm'in eserleri ve nakışları olduklarını gösterir.

• *Üçüncüsü:* O hadsiz masnuatın yüz bin çeşit ve ayrı ayrı tarz ve şekilde olan suretleri, gayet muntazam, mizanlı, ziynetli olarak, mahdut ve madut ve birbirinin misli ve basit ve camıt ve birbirinin aynı veya az farklı ve karışık olan çekirdeklerden, habbeciklerden o iki yüz bin nevilerin farikalı ve intizamlı, ayrı ayrı, muvazeneli, hayattar, hikmetli, yanlışsız, hatasız bir vaziyette umum efradının suretlerinin fethi ve açılışı ise öyle bir hakikattir ki, güneşten daha parlaktır. Ve bahanın çiçeklen ve

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)
2. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. (Kasas Suresi, 88; Bakara Suresi, 163; 255.)

aşıkare: apaçık, belli, aşıkâr, meydanda, zahir
belâgat: iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme
camıt: ruhsuz, cansız
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade
cihet-i imkan: mümkün olma yönü, imkan tarafı, bir şeyin olabilirlik tarafı, yönü
delâlet: delil olma, gösterme
efrat: fertler
enva: çeşitler, türler, neviler
farika: fark eden, ayrı
fesahat: güzel ve açık konuşabilme
fetih: açma, açılma
gayet: son derece
habbe: tahıl tanesi
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas
hakimâne: hikmetli bir şekilde
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayattar: canlı, yaşayan
hikmet: ilâhi gaye, yüksek bilgi
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtiyari: mecburi olmayan, istege bağlı
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
imtinan: minnet etme
in'am: nimetlendirme, ihsan etme
intizam: düzenlilik, düzgünlük
kastı: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
madut: addedilen, sayılan
mahdut: sınırlı, belirli
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mecmu: bütün, hepsi
meyvedar: meyveli, yemişli
misil: benzer
mizan: ölçü
muntazam: mizanlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
muvazene: denge
müsebbihane: tesbih edene yakışır şekilde, tesbih ederek, subhanallah diyerek
nakış: işleme, süsleme
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki
nevi: çeşit, tür
rahimâne: rahîm olarak, merhamet ederek, merhametli olarak
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah
suret: biçim, tarz, görünüş
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tarz: biçim, şekil, suret
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma
temyiz: ayırma, dikkatle ayırma
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
teşkil: vücut verme, şekillendirme
tezyin: süsleme, ziynedendirme
umum: bütün
vaziyet: durum
zahir: açık, aşıkâr
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık
ziynet: süs, bezek
zuhur: görünme, meydana çıkma

meyveleri ve yaprakları ve mevcudatı sayısınca o hakikatı ıspat eden şahıtler var diye bildi,

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ dedi.

İşte bu mezkûr hakikatleri ve şahadetleri ifade manasıyla, *Birinci Makamın Altıncı Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ اَنْوَاعِ الْاَشْجَارِ وَالنَّبَاتَاتِ الْمُسَبِّحَاتِ النَّاطِقَاتِ بِكَلِمَاتِ اَوْرَاقِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْفَصِيحَاتِ وَاَزْهَارِهَا الْمُزَيَّنَاتِ الْجَزِيلَاتِ وَاَثْمَارِهَا الْمُنْتَظَمَاتِ الْبَلِيغَاتِ بِشَهَادَتِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الْاِنْعَامِ وَالْاِكْرَامِ وَالْاِحْسَانِ بِقَصْدٍ وَرَحْمَةٍ وَحَقِيقَةِ التَّمْيِيزِ وَالتَّزْيِينِ وَالتَّصْوِيرِ بِاِرَادَةٍ وَحِكْمَةٍ مَعَ قَطْعِيَّةِ دَلَالَةِ حَقِيقَةِ فَتْحِ جَمِيعِ صُوَرِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْمُزَيَّنَاتِ الْمُتَبَايِنَةِ الْمُتَنَوِّعَةِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ مِنْ نَوَاتَاتٍ وَحَبَّاتٍ مُتَمَاثِلَةٍ مُتَشَابِهَةٍ مَحْصُورَةٍ مَعْدُودَةٍ (2)

denilmiş.

Sonra, seyahat-i fikriyede bulunan o meraklı ve terakki ile zevki ve şevki artan dünya yolcusu, bahar bahçesinden bir bahar kadar bir güldeste-i marifet ve iman alıp gelirken, hayvanat ve tuyur âlemının kapısı hakıkatbın olan aklına ve marifetaşına olan fikrine açıldı

âlem: varlık sınıflarından her bir.
belîg: halın durumun gereğine uygun.
cezalet: güzel anlatım.
delalet: delil olma, gösterme.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.
efrat: fertler, bireyler.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik, ebedin zıddı.
farika: fark ettirici, ayırıcı, hüsus.
fetih: açma, açılma.
gayr-i mahdud: sınırsız.
güldeste-i marifet ve iman. Allah'ı tanıma, bilme ve Ona inanma buketi.
hakikatbin: hakıkatı gören, hakıkatı anlayan, hakıkate inanan.
hamd: teşekkür, şükran.
hayattar: canlı, yaşayan.
hikmet: faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olu.
ihata: kuşatma, kapsama.
ihsan: iyilik, bağış, ikram, lutuf.
ikram: armağan verme, bir şey sunma, bağış, ihsan.
ilah: ibadete layık olan.
iman: inanma, ikan.
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme, iyilik yapma.
intizam: düzgün olma, düzgün dizilme, düzgünlük, tertipli olma.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmamaya karar verebilme ve bunu yapabilme gücü.
ispat: sabit hale getirme.
kasıt: niyet, kurma.
kat'î: kesin, şüphesiz.
mahdud: sınırlı, belirli.
mahsur: hasredilmiş, sınırlanmış, belli edilmiş.
marifetaşına: bilerek, üstün bilgiye sahip olarak, ustalıkla.
mevcudat: mevcudlar, var olan her şey, mahlûklar.
mevzun: ahenkli, mütenasip, biçimli, nispetli, uygun, düzgün.
mezkûr: zikredilen, anılan.
muntazam: tertipli, düzenli.
muvazene: ölçü, denge.
mütebayin: birbirine uymayan, uyuşmaz, muhalif, zıt, aksi.
müteşabih: birbirine benzer, eş.
mütenevvi: türlü türlü, cins cins.
müteşabih: birbirine benzeyen.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş, bezenmiş, donanmış.
nevi: tür, çeşit.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat.
seyahat-i fikriye: fikir seyahatı.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek.
tasvir: şekillendirme, suret verme.
temyiz: ayırma.

1. İman nimetinden dolayı, ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun.
2. Allah'tan başka hıçbir ilah yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, mevzun ve fasih yapraklarının, süslü ve cezaletli çiçeklerinin, muntazam ve belîg meyvelerinin kelimeleriyle konuşan ve tesbih eden bütün ağaç ve nebat nevilerinin icmaı, müteşabih müteşabih, mahsur ve mahdud az bir kısım çekirdek ve tohumlardan mevzun, müzeyyen, mütebayin, mütenevvi ve gayr-ı mahdud şekil ve suretlerinin hepsinin birden fethi hakikatının kat'î delaleuyle beraber, bir kasıt ve rahmetle yapılan ihsan, ikram ve in'am hakikatının ve bir irade ve hikmetle gerçekleşurilen temyiz, tezyin ve tasvir hakikatının azamet-ı ihatasının şahadetiyle ve icma ile onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder.

terakki: yükselme, ilerleme.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
tuyur: kuşlar.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan.
vahdet: birlik, yalnızlık, tekliğ, bir ve tek olma.
vaziyet: duru, hâl.

Yüz bin ayrı ayrı seslerle ve çeşit çeşit dillerle onu içeriye çağırdılar. "Buyurun" dediler. O da girdi ve gördü ki:

Butun hayvanat ve kuşların bütün nevilen ve taifelen ve milletleri, bilittifak, lisan-ı kâl ve lisan-ı hâlleriyle, [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ deyip, zeminin yüzünü bir zikirhane ve muazzam bir meclis-i tehlil suretine çevirmişler; her bir bizzat birer kasıde-i Rabbanî, birer kelime-i Subhanî ve manidar birer harf-i Rahmanî hükmünde Sâni'lerini tavsif edip hamdüsena ediyorlar vaziyetinde gördü. Güya o hayvanların ve kuşların duyguları ve kuvaları ve cihazları ve azaları ve aletleri, manzum ve mevzun kelimelerdir ve muntazam ve mukemmel sözlerdir. Onlar, bunlarla Hallâk ve Rezzak'larına şükür ve vahdaniyetine şahadet getirdiklerine kat'î delâlet eden üç muazzam ve muhit hakikatleri müşahede ettı.

• *Birincisi:* Hıçbır cihetle serseri tesadufe ve kor kuvvete ve şuursuz tabiata havalesi mümkün olmayan, hiçten hakîmâne icat ve sanatperverâne ıbda ve ihtiyârkârâne ve alîmâne halk ve inşa ve yırmi cihetle ilim ve hikmet ve iradenin cilvesini gösteren ruhlandırmak ve ihya etmek hakikatıdır ki, zîruhlar adedince şahitleri bulunan bir burhan-ı bâhir olarak, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un vücub-i vücuduna ve sıfât-ı seb'asına ve vahdetine şahadet eder.

• *Ikincisi:* O hadsiz masnularda birbirinden simaca farıkalı ve şekilce zıynetlı ve mıktarca mızanlı ve suretçe intizamlı bir tarzdaki temyizden, tezyinden, tasvirden

1 Ondan başka hıçbır ılâh yoktur. (Kasas Suresi 88; Bakara Suresi, 163; 255; Âl-i İmran Suresi 2; 6)

alimane: ilmen bilerek.
aza: organlar, uzuvlar.
bilittifak: ittifakla, birlikte.
bizzat: kendisi, şahsen.
burhan-ı bahir: buyuk ve genış delil.
cihaz: aza, organ.
cihet: yon.
cilve: tecelli, goruntu.
delalet: delil olma, gösterme.
farıkalı: ayırt edıcı ozellıklı.
guya: sankı, sozde.
hakıkatbin: hakıkatı gören, anlayan ve hakıkate ınanan.
hakımâne: faydalı ve gayeli yapar şekılde.
halk: yaratma, yaratış.
Hallak: yaratan, çokça yaratan, sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden: Allah.
hamdüsena: şukur ve ovgü.
harf-i Rahmanı: Allah tan gelen ve ona ait olan soz.
havale: başkasına bırakma.
hikmet: faydalı anlamlı ve yerli yerinde olus.
hukmünde: değerınde, yerınde.
ıbda: orneksız olarak, eşsız şekılde yoktan yaratma.
icat: yapma, var etme.
ihtiyarkarane: isteyerek, secerek.
ihya: dırılıme, hayat verme.
ilim: bılme, bılgı.
inşa: vucuda getırme, yaratma.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmamaya karar verebilme ve bunu yapabilme gucu.
kaside-i Rabbani: Rabbanı kasıde: Allah tarafından yaratılan ve birer kasıde gıbı yaratıcılarını tanıtıp onu oven her bir bitki ve hayvan.
kat'i: kesın, şuphesız.
kelime-i Subhani: tesbih edılen Allah a aıt kelıme.
kuva: kuvvetler, hisler, melekeler.
lisan-ı hâl: hal dılı.
lisan-ı kâl: konuşma dılı.
manidar: nukteli, ınce manalı.
manzum: olçulu, sıralı, duzenlenmiş, vezınlı.
masnu: sanatlı yaratık, varlık.
meclis-i tehlil: Allah ın bırlığını ılân eden topluluk.
mevzun: vezınlı, tartılı, olçulu.
mızanlı: olçulu.
muazzam: çok buyuk, ulu, yuce.
muhit: ıhata eden, kuşatıcı.
muşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme.
nevi: tur, çeşıt.
Rezzak: butun yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
sanatperverane: sanata deger vererek, sanatkârcasına.
Sani: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sıfat-ı seb'a: yedi sıfat, Cenab-ı Hakkın hayat, ılım, sem', basar, irade, kudret, kelâm sıfatları.
sima: yuz, çehre.
suretçe: gorunuşçe, şekılce.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
şuursuz: ıdraksız, bılgısız.
şükur: nımet ve yılıgın sahıbını tanıma ve ona mınnet duyma.
tabiat: maddî alem.
taife: takım, guruh, famılya.
tasvir: şekıllendırme, tanımlama.
tavsif: vasıflandırma, bir şeyın ıç yuzu ve ozellıklerını anlatma.
temyiz: ayırma, ayrıcalıkı yapma.
tezyin: susleme, zıynedendırme.
vahdaniyet: Allah ın bırlığı ve varlıgı, Allah ın bır olusu.
vahdet: bir ve tek olma.
vücub-i vücut: varlıgı gereklı olmak, varlıgı zarun ve vacıp olmak.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlıgı dınlıgı her an ıçın olup gokleri ve yerleri her an ıçın tutan, her şeye, her hususta ıktıdarı yeten zat, Allah.
zemin: yer.
zikirhane: zikir yerı.
ziruh: ruhlu, canlı, hayattar.
zıynetlı: suslu.

öyle azametli ve kuvvetli bir hakikat görünür ki, Kâdir-i Küllî Şey ve Âlim-i Küllî Şey'den başka hiçbir şey, bu her cihetle binlerle harikaları ve hikmetleri gösteren ihatalı fiile sahip olamaz ve hiçbir imkân ve ihtimal yok.

• *Üçüncüsü:* Birbirinin misli ve aynı veya az farklı ve birbirine benzeyen mahsur ve mahdut yumurtalardan ve yumurtacıklardan ve nutfe denilen su katrelerinden o hadsız hayvanların yüz binler çeşit tarzlarda ve birer mu'cize-i hikmet mahiyetinde bulunan suretlerini, gayet muntazam ve muvazeneli ve hatasız bir hey'ette açmak ve fethetmek öyle parlak bir hakikattir ki, hayvanlar adedince senetler, deliller o hakikatı tenvir eder.

İşte bu üç hakikatın ittifakıyla, hayvanların bütün envaı, beraber öyle bir [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ deyip şahadet getiriyorlar ki, güya zemin, büyük bir insan gibi, büyüklüğü nispetinde لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ diyerek semavat ehline işittiriyor mahıyetinde gördü ve tam ders aldı. *Birinci Makamın Yedinci Mertebesinde* bu mezkûr hakikatleri ifade manasıyla,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ
فِى وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ جَمِيعِ اَنْوَاعِ الْحَيَوَانَاتِ وَالطُّيُورِ الْحَامِدَاتِ
الشَّاهِدَاتِ بِكَلِمَاتِ حَوَاسِّهَا وَقُوَاهَا وَحِسِّيَّاتِهَا وَلَطَائِفِهَا
الْمَوْزُونَاتِ الْمُنْتَظَمَاتِ الْفَصِيحَاتِ وَبِكَلِمَاتِ جِهَازَاتِهَا

1. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. (Kasas Suresi: 88; Bakara Suresi: 163; 255; Âl-i İmran Suresi: 2; 6.)

Âlim-i Küllî Şey: her şeyi bilen ve her şey ilmi dahilinde olan Allah
azametli: büyük, ulu, yüce
cihet: yön
delil: şahit, belge, tanık.
ehil: sahip, bir yerde oturan
envaı: türler, çeşitler
fethetmek: açmak, çatlatmak.
fiil: iş, hareket
gayet: çok, fazla, son derece.
güya: sanki, sözde
hadsiz: sınırsız
hakikat: gerçek, asıl, esas.
harika: olağanüstü
hatasız: kusursuz, eksiksiz, noksansız
hey'et: şekil, biçim
hikmet: faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş
İfade: anlatım, deyiş
ihatalı: kuşatıcı, kapsamlı
ihtimal: bir şeyin olabilme durumu, olabilirlik.
İlah: ibadete layık olan
imkân: olabilecek hâlde bulunma, mümkün olma, olabilirlik
İttifak: birleşme, fikir birliği etme
Kadir-i Küllî Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
katre: damla
mahdut: sınırlanmış, sınırlı
mahıyet: bir şeyin aslı, esası.
mahsur: hasredilmiş, sınırlanmış.
mana: anlam
mezkur: adı geçen, anılan, sözü edilen
misli: eş, benzer, kat.
mu'cize-i hikmet: hikmet mu'cizesi
muntazam: düzgün, intizamlı
muvazene: denge, dengeleme
nispet: oran, ölçü
nutfe: tohum, dol suyu, meni, sperm
semavat ehli: nurani ve ruhanî varlıklar
senet: kuvvetli delil olabilecek söz
suret: biçim, şekil, görünüş.
şahadet getirme: tanıklığın şahıtlığın ilânı
tarz: biçim, şekil, suret.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma

وجوارحها واعضائها والآتها المكمّلة البليغات بشهادة عظمة احاطة حقيقة الايجاد والصّنع والابداع بالارادة وحقيقة التّمييز والتّزيين بالقصد وحقيقة التّقدير والتّصوير بالحكمة مع قطعيّة دلالة حقيقة فتح جميع صورها المنتظمة المتحالفة المتنوّعة الغير المحصورة من بيّنات وفطرات متماثلة متشابهة محصورة محدودة ۞[1]

denilmıştır.

Sonra o mütefekkir yolcu, marifet-i İlâhiyenin hadsiz mertebelerinde ve nihayetsiz ezvakında ve envarında daha ileri gitmek için, insanlar âlemine ve beşer dünyasına girmek isterken, başta enbıyalar olarak onu içeriye davet ettiler; o da girdi. En evvel geçmiş zamanın menziline baktı, gördü ki:

Nev-i beşerin en nuranî ve en mükemmeli olan umum peygamberler (aleyhimusselâm) bilicma, beraber لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ[2] deyip zikrediyorlar ve parlak ve musaddak olan hadsiz mu'cizatlarının kuvvetiyle, tevhidi iddia ediyorlar ve beşen hayvaniyet mertebesinden melekiyet derecesine çıkarmak için, onları iman-ı billâha davet ile ders veriyorlar gördü. O da, o nuranî medresede diz çöküp, derse oturdu. Gördü ki:

Meşahir-i insaniyenin en yükseklen ve namdarlan olan o üstatların her birisinin elinde Hâlık-ı Kâinat tarafından

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O öyle bir Vâcibü'l-Vücud'dur ki, mevzun, muntazam ve fasih hasselerinin, kuvvelerinin, hissiyat ve lâtifelerinin kelimeleriyle ve mükemmel cihazat, cevarih, aza ve âletlerinin belîğ kelimeleriyle hamd ve şahadet eden bütün hayvanat ve kuş nevilerinin ittifakı, müteşâbih, mahsur ve mahdur sayıda yumurta ve nutfelerden muntazam, mütehâlif, mütenevvi ve gayr-i mahsur bütün suretlerin *fethi* hakikatının kat'i delâletiyle beraber, bir irâdeye dayanan *icat, sun'* ve *ibda* hakikatının ve bir kasıda vücuda gelen *temyiz* ve *tezyin* hakikatının ve bir hikmetten kaynaklanan *takdir* ve *tasvir* hakikatının azamet-i ihatasının da şahadetiyle, onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder.

2. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi, 88; Bakara Suresi, 163; 255.)

âlem: her bir varlık sınıfı
aleyhimusselâm: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun
aza: organlar, uzuvlar
azamet-i ihata: kapsayıcılığın büyüklüğü
belîğ: hâle uygun anlatım
beşer: insan, insanlık
bilicma: birlikte, fikir birliğiyle
cevarih: cevherler
cihazat: uzuvlar, organlar
delâlet: delil olma, gösterme
enbıya: nebiler, peygamberler
envar: cinsler, türler, neviler
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
ezvak: zevkler
fetih: açma
gayr-ı mahsur: sayısızca, sınırsız
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık-ı Kâinat: kainatın ve onun içindeki her şeyin yaratıcısı Allah
hamd: Allah'ın yüceliğini övme
hayvaniyet: hayvanlık
hikmet: faydalı, gayeli ve yerli yerinde oluş
ibda: yoktan var etme
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme
İlâh: ibadete layık olan
iman-ı billah: Allah'a iman, Allah'ı kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek inanma
mahdut: az miktarda, sınırlı
mahsur: hasredilmiş, belirlenmiş
marifet-i İlâhiye: Allah'a mahsus ilim, İlâhî sanat; hiç kimsenin yapamadığı, sadece Allah'ın kudretinde olan bilgi
medrese: ders okutulan yer
melekiyet: meleklik
menzil: yer, dünya, ev
mertebe: derece, basamak
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları
mevzun: tartılı, ölçülü
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muntazam: düzgün, tertipli
musaddak: tasdik edilmiş, doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, düşünür
mütehâlif: birbirine zıt
müteşâbih: temasul eden, birbirine benzeyen, birbirine benzer
mütenevvi: türlü türlü, cins cins
müteşâbih: birbirine benzeyen, aralarında benzerlik olan
namdar: meşhur, ünlü, namlı
nev-i beşer: insanoğlu, insan soyu, insanlar
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak
sun': iş, eser
şahadet: şâhitlik, tanıklık
tasvir: şekillendirme, suret verme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
üstat: öğretmen, önder
Vâcibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan Allah
vücub-ı vücud: varlığı gerekli olmak, varlığı zarûrî ve vâcip olmak
zikretmek: anmak, bildirmek

verilmiş nışane-i tasdik olarak mu'cizeler bulunduğundan, her binnin ihbarıyla beşerden bır taife-i azîme ve bır ümmet tasdik edip imana geldiklerinden, o yüz bin ciddî ve doğru zatların icma ve ittifakla hüküm ve tasdik ettikleri bır hakıkat ne kadar kuvvetli ve kat'î olduğunu kıyas edebildi. Ve bu kuvvette, bu kadar muhbir-i sadıkların hadsiz mu'cizeleriyle imza ve ispat ettikleri bir hakıkatı inkâr eden ehl-i dalâlet ne derece hadsiz bir hata, bır cınayet ettiklerini ve ne kadar hadsiz bir azaba müstahak olduklannı anladı. Ve onlan tasdık edıp iman getirenler ne kadar haklı ve hakıkatlı olduklarını bildi; iman kudsıyetinin büyük bir mertebesi daha ona göründü.

Evet, enbiyayı (aleyhimüsselâm) Cenab-ı Hak tarafından fiilen tasdik hukmünde olan hadsız mu'cizatlarından, ve hakkaniyetlerini gösteren, muarızlarına gelen semavî pek çok tokatlanndan, ve hak olduklanna delâlet eden şahsî kemalâtlanndan; ve hakıkatlı talımatlarından; ve doğru olduklanna şahadet eden kuvvet-i imanlarından; ve tam ciddıyetlerinden ve fedakârlıklanndan; ve ellerinde bulunan kudsî kitap ve suhuflanndan; ve onlann yollan doğru ve hak olduğuna şahadet eden ittibalanyla hakikate, kemalâta, nura vâsıl olan hadsiz tilmızlennden başka, onların ve o pek cıddî muhbirlerin müspet meselelerde ıcmaı ve ittıfakı ve tevaturü ve ıspatta tevafuku ve tesanüdü ve tetabuku öyle bir hüccettir ve öyle bir kuvvettir ki, dünyada hıçbır kuvvet karşısına çıkamaz ve hiçbır şuphe ve tereddudu bırakmaz. Ve imanın erkânında umum enbiyayı (aleyhimüsselâm) tasdik dahi dâhil

azap: gunahlara karşı ahırette çekilecek ceza
cıddı: muhım, onemlı
cıddıyet: cıddıllık.
cınayet: cana kıyma, katl veya bu derecede agır bır suç.
dahıl: karışma, gırme
delalet: delıl olma, gösterme.
ehl-i dalalet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
erkân: rukunler, esaslar
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan, feda eden.
fiilen: fiılle, davranış ve hareketle.
hakikat: gerçek, esas
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk.
hücceti: delıl
hukmetme: karar vermek, inanca varmak
hukmünde: değerinde, yerınde.
ıcma: fikır bırlıgı etme, goruş bırlığıne varma
ihbar: haber verme, bıldırme, anlatma, duyurma
iman: inanma, ıtıkat.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ıspat: doğruyu delıllerle gösterme
ittıba: tâbı olma, uyma, ıtaat.
ittıfak: bırleşme, fikır bırlıgı etme
kat'î: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemalat: fazıleder, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kudsî: mukaddes, yuce.
kudsıyet: kutsallık, mukaddeslik, azızlık.
kuvvet: guç, kudret.
kuvvet-i iman: iman kuvved.
mesele: onemlı konu
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalıf
mu'cize: benzenmı yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
muhbir: haber veren, haberci.
muhbir-i sadık: dogru haberci, Allah ve ahıretle ılgılı dogru haberler veren butun peygamberler
müspet: delıle dogrulugu anlaşılmış, ıspatlanmış
mustahak: hak eden, hak etmiş
nışane-i tasdik: dogrulugunu, kabul edılırlıgını gosteren alâmet, belırtı
nur: aydınlık, panltı, ışık
semavî: Allah tarafından olan, ılâhî
suhuf: dort buyuk kitap dışında sahıfeler şeklınde bazı peygamberlere vahıy ıle gelen emırler
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şahsı: şahsa, kişiye aıt, hususî.
taife-i azîme: buyuk bır taife, buyuk bır grup
talımat: talımler, egıtımler, bır ış hakkında hareket tarzını bıldıren emırler
tasdik: bir şeyin veya kımsenın dogruluğuna kesın olarak hukmetme
tereddut: kararsızlık, şuphe, dekalma.
tesanut: dayanışma, bırbırine dayanma, bırbırınden destek alma, omuzdaşlık.
tetabuk: bırbırine uygun gelme, uyma
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırine denk gelme
tevatur: ıçınde yalan ıhtımalı bulunmayan, ve bırbırlerine kuvvet veren haberlerden olusan, buyuk bir topluluğa aıt haber
tılmız: oğrencı, talebe
ümmet: hak dine, davet etmek ıçın Allah tarafından kendılenne peygamber gonderılen ve bu peygambere inanıp baglanan cemaat, topluluk.
vâsıl: ulaşan, erişen, kavuşan
zat: kışı, şahıs

olması, o tasdik büyük bir kuvvet menbaı olduğunu anladı, onların derslerinden çok feyz-ı imanî aldı.

Işte, bu yolcunun mezkûr dersını ıfade manasında, *Birinci Makamın Sekizinci Mertebesınde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ بِقُوَّةِ مُعْجِزَاتِهِمِ الْبَاهِرَةِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ ۞[1]

denılmış.

Sonra, imanın kuvvetinden ulvî bır zevk-i hakıkat alan o seyyah-ı talip, enbıya aleyhımüsselâmın mechsınden gelırken, ulemanın ılmelyakın suretınde kat'î ve kuvvetlı delıllerle, enbıyalanın (aleyhımüsselâm) davalannı ıspat eden ve asfıya ve sıddıkîn denılen mütebahhır, müçtehıt muhakkıkler, onu dershanelerıne çağırdılar. O da gırdı, gördü kı: Bınlerle dâhî ve yüz bınlerce mudakkık ve yüksek ehl-i tahkik, kıl kadar bır şüphe bırakmayan tetkıkat-ı amıkalarıyla, başta vücub-i vücut ve vahdet olarak müspet mesaıl-i imanıyeyi ıspat edıyorlar.

Evet, istidatlan ve meslekleri muhtelif olduğu hâlde usul ve erkân-ı imaniyede onlann müttefıkan ıttıfakları ve her birisinin kuvvetlı ve yakınî bürhanlarına istinatlan öyle bır hüccettır kı, onların mecmuu kadar bır zekâvet ve dırayet sahıbı olmak ve bürhanlannın umumu kadar bır bürhan bulmak mümkün ıse, karşılanna ancak öyle çıkılabılır. Yoksa, o münkırler, yalnız cehalet ve echeliyet ve inkâr ve ispat olunmayan menfi meselelerde inat ve göz kapamak suretıyle karşılanna çıkabılırler. Gozunu kapayan, yalnız kendine gündüzü gece yapar.

1 Allah tan başka hıçbır ılâh yoktur. O Allah kı peygamberlıklerının tasdıkı olan ve doğruluğu tasdık edılmış apaçık mu cızelerının kuvvetıyle butun peygamberler Onun vahdet ıçındekı vucub-ı vucuduna delalet eder

istıdat: kabılıyet, yetenek.
ıstınat: dayanma, guvenme.
meclis: topluluk, heyet
mecmu: toplam, tüm
menba: kaynak
menfi: ıspat edılemeyen
mesaıl-i imanıye: imanı mesele ler
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan
muhakkık: tahkık eden, gerçeği araştırıp bulan, bır şeyın ıç yuzunu ınceleyerek vakıf olan
muhtelıf: turlu turlu, çeşıtlı.
müçtehıt: ayet ve hadıslerden şer'î hukumler çıkarabılen gerekli butun ehlılık şartlarına sahıp olan, genış ve derın bılgılı dın âlımı
mudakkık: tetkık eden, ınceden ınceye araştıran
munkır: Allah ın varlıgını kabul ve tasdık etmeyen, ımansız, dınsız
mutebahhır: bılgısı denız gıbı genış ve engın olan, çok bılgılı, derın bılgı sahıbı
müttefıkan: ıttıfak ederek, hep beraber, bırlıkte.
seyyah-ı talip: ıstekli yolcu.
sıddıkın: sıddıklar, dogru sozlu olanlar, samımıyetle ıman etmış olan ve bunun geregıne tam olarak uyanlar
suret: bıçım, tarz, gorunuş
talip: alıcı, muşten.
tasdık: dogrulugunu kabul etme, dogrulama, gerçekligini kabul etme
tetkıkat-ı amıka: denn ınceleme ler
tereddut: kararsızlık, kamr vere meme, şüphede kalma
tesanut: dayanışma, bırbırıne da yanma, bırbırınden destek alma, omuzdaşlık
tetabuk: bırbırıne uygun olma, uygun gelme, uyma
tevafuk: uyma, uygun gelme, uygunluk, rastlamak, munasebet, bırbırıne denk gelme
tevatur: bır habenn ağızdan ağıza dolaşarak yayılması
ulema: alımler, bılgınler
ulvî: yuksek, yuce
usul-i imaniye: imanla ılgılı esaslar, imana aıt temel prensıpler
Vacıbü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan
vahdet: bır ve tek olma
vücub-ı vucut: varlıgın gerekllıgı, varlıgın zarun ve vacıp olışu
yakınî: şüphe edılemeyecek derecede kesın bır şekılde
zekâvet: zekılık, çabuk anlama, kavrama kabılıyetı.
zevk-i hakıkat: hakıkat zevkı, gerçegı bılmenın zevkı

asfıya: kemalât ve takva sahıbı olan Hz. Peygamberın (asm) vânsı hukmunde onun meslek ve gayelennı hayata geçırmeye çalışan âlım zatlar
burhan: bır şeyı ıspatlamak ıçın kullanılan kesın delıl
cehalet: bılmezlık, cahıllık, ılmden yoksun olma
dâhî: son derece zekı anlayışlı, deha sahıbı
dava: takıp edılen fıkır, ıddıa.
dershane: sınıf, ders verılen yer, ders yerı
dırayet: zeka, anlayış, ıncelik lerı kavrayış.
echeliyet: cok bılgısızlık, çok cahıl olus
ehl-i tahkik: gerçegı araştırılar, gerçegın peşınden gıdenler
enbıya: peygamberler
erkan-ı imanıye: imana aıt esaslar.
feyz-i imanı: imanın verdıgı feyız ve bereket
ılmelyakın: ılım yoluyla kesın olarak bılme
inat: bır konuda ısrarlı olma, sozunde ayak direme

Bu seyyah, bu muhteşem ve geniş dershanede, bu muhterem ve mutebahhır üstatların neşrettikleri nurlar, zeminin yansını bin seneden ziyade ışıklandırdığını bildi. Ve öyle bir kuvve-i maneviyeyi buldu ki, bütün ehl-i inkâr toplansa onu kıl kadar şaşırtmaz ve sarsmaz.

İşte bu yolcunun bu dershaneden aldığı derse bir kısa işaret olarak, *Birinci Makamın Dokuzuncu Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذِي دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ جَمِيعِ الْأَصْفِيَاءِ بِقُوَّةِ بَرَاهِينِهِمِ الطَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُتَّفِقَةِ ۞ (1)

denilmiş.

Sonra, imanın daha ziyade kuvvetlenmesinde ve inkişafında ve ilmelyakın derecesinden aynelyakin mertebesine terakkisindeki envarı ve ezvakı görmeye çok müştak olan o mutefekkir yolcu, medreseden gelirken, hadsiz küçük tekkelerin ve zaviyelerin telâhukuyla tevessü eden gayet feyizli ve nurlu ve sahra genişliğinde bir tekke, bir hangâh, bir zikirhane, bir irşatgâhta ve cadde-i kubra-i Muhammedînin (ASM) ve mirac-ı Ahmedînin (ASM) gölgesinde hakikate çalışan ve hakka enşen ve aynelyakine yetişen binlerle ve milyonlarla kudsî mürşitler onu dergâha çağırdılar, o da girdi, gördü ki:

O ehl-i keşif ve keramet mürşitler, keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve kerametlerine istinaden, bilicma, muttefikan (2) لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ diyerek, vücub-i vücut ve

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O Allah ki, bütün asfiyanın muhakkak, muttefik ve apaçık burhanlarının kuvvetiyle ittifakları, onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

2. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi, 88; Bakara Suresi, 163; 255; Âl-i İmran Suresi, 2, 6.)

asfiya: kemalar ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin (ASM) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbike çalışan âlim zatlar.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bilicma: icma ile, birden, ittifakla, fikir birliğiyle.
cadde-i kübra-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in (ASM) büyük caddesi.
delâlet: delil olma, gösterme.
dergâh: tekke, dervişlerin ibadet veya zikir maksadıyla bir araya geldikleri yer.
ehl-i inkar: imansızlar, inkâr edenler.
ehl-i keşif ve keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, olağanüstü hal ve hareketlerin kendilerinde görüldüğü veli şahıslar ve manevî yat âlemlerinde iman hakikatlerini gözleme yeteneğine sahip insanlar, veliler.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
ezvak: zevkler.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hangâh: Allah rızası için fakir ve dervişlere ve talebelere yemek verilen ve misafir edilen yer.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: gelişme, keşfolunma.
irşatgâh: hak ve hakikatin ve doğru yolun gösterildiği yer.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek.
ittifak: birleşme, birlik.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
medrese: ders okutulan yer.
mertebe: derece, basamak.
mirac-ı Ahmedî: Resulullahın (ASM) miracı.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
muhteşem: haşmetli, yüce.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müşahede: İlâhî sırları ve tecellileri seyretme.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
mutefekkir: tefekkür eden, düşünür.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
neşretme: dağıtma, yayma.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
sahra: geniş arazi, çöl.
seyyah: gezgin, gezici.
telahuk: birbirine katılma, birbirî arkasına gelip birleşme.
terakkî: yükselme, ilerleme.
tevessü: genişleme, yayılma.
vahdet: birlik, yalnızlık, teklik, bir ve tek olma.
vücub-ı vücut: varlığın gerekliliği, varlığın zarurî ve vacip oluşu.
zaviye: bir zahidin ibadetle meşgul olmak üzere çekildiği tenha yer, küçük tekke.
zemin: yeryüzü.
zikirhane: zikir yeri, zikir yapılan yer.
ziyade: çok, fazla.

vahdet-i Rabbaniyeyi kâinata ilân ediyorlar. Güneşin ziyasındaki yedi renkle güneşi tanımak gibi, yetmiş renkle, belki Esma-i Hüsna adedince, Şems-ı Ezelî'nin ziyasından tecelli eden ayn ayn nurlu renkler ve çeşit çeşit ziyalı levnler ve başka başka hakikatli tarikatler ve muhtelif doğru meslekler ve mütenevvi haklı meşreplerde bulunan o kudsî dâhîlerin ve nuranî ariflerin icma ve ittifakla imza ettikleri bir hakikat, ne derece zahir ve bâhir olduğunu aynelyakin müşahede etti. Ve enbiyanın (aleyhimusselâm) icmaı ve asfiyanın ittifakı ve evliyanın tevafuku ve bu üç icmaın birden ittifakı, güneşi gösteren gunduzun zıyasından daha parlak gördü.

İşte, bu misafirin tekkeden aldığı feyze kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın Onuncu Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ الْاَوْلِيَاءِ بِكَشْفِيَاتِهِمْ وَكَرَامَاتِهِمُ الظَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ ۞[1]

denilmiş.

Sonra, kemalât-ı insaniyenin en muhimi ve en büyüğü, belki bilcümle kemalât-ı insaniyenin menbaı ve esası iman-ı billâhtan ve marifetullahtan neş'et eden muhabbetullah olduğunu bilen o dünya seyyahı, bütün kuvvetiyle ve letaifiyle imanın kuvvetinde ve marifetin inkişafında daha ziyade terakkı etmesini istemek fikriyle başını kaldırdı ve semavata baktı. Kendi aklına dedi ki:

"Madem kâinatta en kıymettar şey hayattır ve kâinatın mevcudatı hayata musahhardır. Ve madem zîhayatın en kıymettarı zîruhtur ve zîruhun en kıymettarı zîşuurdur

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O Allah ki, bütün evliyanın muhakkak ve musaddak ve zahir keşfiyat ve kerametlerinin icmaı, onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder.

aleyhimusselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
arif: bilen, bilgide ileri olan, irfan sahibi
asfiya: safiyet ve takva sahibi olan, Hz. Peygamberin (asm) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar
bâhir: apaçık, aşikar.
bilcümle: bütün, hepsi.
dahi: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
enbiya: nebiler, peygamberler
esas: temel, asıl
Esma-ı Hüsna: Allah'ın adları. Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
evliya: keramet sahibi olanlar, erenler, veliler, ulular
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
ilâh: ibadete layık olan
ilân: yayma, duyurma.
iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kainatta tecelli eden bütün sifat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler
keşfiyat: evliyanın Allah'ın ilham etmesiyle gösterdikleri gayba ilgili sırlar, manevi sırlar, keşifler
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez, azız
kuvvet: güç, kudret
letaif: güzellikler, incelikler
levn: renk.
madem: ... den dolayı, böyle ise
marifet: bilme, derin bilgi
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
menba: kaynak.
meslek: gidiş tutulan yol, sistem
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
muhabbetullah: Allah sevgisi. Cenab-ı Hakka karşı duyulan sevgi
muhakkak: hakikatli, gerçek
musaddak: doğrulanmış
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
musahhar: boyun eğen, emir altına giren
muhim: önemli, ehemmiyetli
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nevi nevi, çeşit çeşit.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
semavat: semalar, gökler
seyyah: gezgin, gezici
Şems-ı Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
tarikat: yol, meslek, tarik.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tevafuk: uyma, uygun gelme, uygunluk, rastlamak, münasebet, birbirine denk gelme
vahdet: birlik, yalnızlık, teklik, bir ve tek olma
vahdet-i Rabbaniye: terbiye ve idare edici Allah'ın mutlak birliği
vücub-ı vücut: varlığın gerekliliği, varlığın zarun ve vacip oluşu
zahir: açık, aşikâr
zihayat: hayat sahibi
zıruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zişuur: şuurlu, şuur sahibi

Ve madem bu kıymettarlık için küre-i zemin, zîhayatı mütemadiyen çoğaltmak için, her asır, her sene dolar, boşalır. Elbette ve her hâlde, bu muhteşem ve muzeyyen olan semavatın dahi kendisine münasıp ahalisi ve sekenesi, zîhayat ve zîruh ve zîşuurlardan vardır ki, huzur-i Muhammedîde (ASM) Sahabelere görünen Hazret-i Cebrail'in (AS) temessülü gibi, melâikeleri görmek ve onlarla konuşmak hâdiseleri, tevatür suretinde eskiden beri nakil ve rivayet ediliyor. Öyle ise, keşke ben semavat ehli ile dahi görüşseydim, onlar ne fikirde olduklarını bilseydim. Çünkü, Hâlık-ı Kâinat hakkında en mühim söz onlarındır" diye düşünürken, birden semavî şöyle bir sesi işitti:

"Madem bizimle görüşmek ve dersimizi dinlemek istersin; bil ki, başta Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan olarak bütün peygamberlere vasıtamızla gelen mesail-i imaniyeye en evvel biz iman etmişiz. Hem insanlara temessül edip görünen ve bizlerden olan bütün ervah-ı tayyibe, bilâistisna ve bilittifak, bu kâinat Hâlık'ının vücub-i vücuduna ve vahdetine ve Sıfât-ı Kudsiyesine şahadet edip birbirine muvafık ve mutabık olarak ihbar etmişler. Bu hadsiz ihbaratın tevafuku ve tetabuku, güneş gibi sana bir rehberdir" dediklerini bildi ve onun nur-i imanı parladı, zeminden göklere çıktı.

İşte bu yolculuğun melâikeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Birinci Mertebesinde*,

ahali: halk.
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
aleyhisselâm: ona selâm olsun.
asır: yüzyıl.
bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
bilittifak: ittifakla, beraberce, el birliğiyle.
ehl: bir yerde oturan.
elbette: kesinlikle, mutlaka, şüphesiz.
ervah-ı tayyibe: iyi ruhlar.
evvel: önce, ilk.
hadise: olay.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
Hazret-i Cebrail: Dört büyük melekten biri olup
huzur-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in (ASM) huzuru, yanı.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
küre-i zemin: yeryüzü, dünya.
letaif: manevî duygular, güzel, hoş ve ruhla ilgili hisler.
marifet: bilme, ilim, danış.
melâike: melekler.
mesail-i imaniye: imanî meseleler.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar, yaratılmış şeylerin tamamı, kâinat.
muhabbetullah: Allah sevgisi, Cenab-ı Hakka karşı duyulan sevgi.
muhteşem: haşmetli, yüce.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
mutabık: uygun.
muvafık: uygun, münasıp.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münasıp: uygun.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
nakil: anlatma, söyleme, hikâye etme.
nur-i iman: iman nuru, Allah'ın varlığına yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
semavat: semalar, gökler.
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî.
seyyah: yolcu.
sıfât-ı kudsiye: Allah'ın mukaddes sıfatları.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
terakki: ilerleme, gelişme.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
tevafuk: uyma, uyguluk, bir birine denk gelme.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
vahdet: bir ve tek olma.
vasıta: aracı.
vücub-i vücut: Allah'ın varlığının zorunlu oluşu, var olmak için bir sebebe muhtaç olmaması.
zemin: yeryüzü.
zihayat: hayat sahibi.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı hayattar.
zişuur: şuurlu, şuur sahibi.

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ
فِى وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ الْمَلٰٓئِكَةِ الْمُتَمَثِّلِينَ لِاَنْظَارِ النَّاسِ وَالْمُتَكَلِّمِينَ
مَعَ خَوَاصِّ الْبَشَرِ بِاِخْبَارَاتِهِمِ الْمُتَطَابِقَةِ الْمُتَوَافِقَةِ ۞[1]

denilmiştir.

Sonra, pürmerak ve pürıştıyak o misafir, âlem-i şahadet ve cısmanî ve maddî cihetınde ve mahsus taifelerin dıllerınden ve lisan-ı hâllerınden ders aldığından, âlem-i gayp ve âlem-i berzahta dahi mütalâa ıle bir seyahat ve bir taharri-i hakîkat arzu ederken, her taife-i insanıyede bulunan ve kâinatın meyvesi olan insanın çekirdeği hükmünde bulunan ve kuçukluğu ıle beraber, manen kâinat kadar inbisat edebılen müstakım ve münevver akıllanın, selım ve nuranî kalblerın kapısı açıldı. Baktı kı, onlar âlem-i gayp ve âlem-i şahadet ortasında insanî berzahlardır; ve ıkı âlemın bırbırıyle temaslan ve muameleleri, insana nispeten o noktalarda oluyor gördüğünden, kendi akıl ve kalbine dedi ki:

"Gelin, bu emsalınızın kapısından hakikate giden yol daha kısadır. Bız öteki yollardakı dıllerden ders aldığımız gıbi değıl, belkı ıman noktasındakı ıttısaflarından ve keyfıyet ve renklerınden mutalâamız ıle istifade etmelıyız" dedi, mütalâaya başladı. Gördü ki:

İstidatları gayet muhtelif ve mezhepleri birbirinden uzak ve muhalif olan umum ıstıkametlı ve nurlu akılların ıman ve tevhiddekı ittısafkârâne ve rasihâne ıtıkatlan

1 Allah'tan başka hıçbir ilâh yoktur. O öyle bır Vacıbu'l-Vücud'dur kı insanların nazarına temessul eden ve beşerin havas kısmıyla konuşan melâıkenın ittıfakı, bırbırıne tetabuk ve tevafuk eden ıhbaratıyla. Onun vahdet ıçındekı vücub-ı vücuduna delâlet eder.

âlem: varlık sınıflarından her bırı.
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem, kabır alemi.
âlem-i gayp: gayp alemi, görunmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bılınen başka dunyalar.
âlem-i şahadet: gozle gordugumuz, şahıt olduğumuz âlem, kalınat.
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves.
beşer: insan, insanlık.
berzah: ıkı şey arasındakı yer.
cihet: yon.
cısmanî: maddî ve cısmlı olmak.
delâlet: delıl olma, gosterme.
emsal: benzerler.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
havas: manevı makam sahıbı, yuksek bılgı sahıbı.
hukmünde: değerınde, yerınde.
ilah: ıbadete layık olan.
ıman: inanma, ıtıkat.
inbısat: yayılma, genışleme.
insanı: insana aıt, insanla alakalı.
istıdat: kabılıyet, yetenek.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istıkamet: doğruluk, dürustluk.
ıtıkat: kesın inanma, ıman.
ittıfak: bırleşme, bırlıktelık.
ittısaf: vasıflanma, ozellik kazanma.
ittısafkârâne: vasıfları belli olur surette bır sıfat alarak, bır hâl takınarak.
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler, varlıklar.
keyfiyet: bır şeyın nasıl olduguu nıtelık.
lisan-ı hâl: hâl dılı, bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesi.
maddî: madde ıle alâkalı, cısmanî.
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan.
manen: mana bakımından, manaca.
mezhep: gıdılen, tutulan, takıp edılen yol.
muamele: davranış, bırbırı ıle ış gorme.
muhalif: zıt, karşıt.
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı.
munevver: nurlu, ışıklı, parlak.
mustakım: dogru.
mutalaa: bır şeyi etraflıca duşunme, tetkik etme.
nazar: göz atma, bakma, bakış.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
nurlu: ışıklı, panltılı.
pürıştıyak: çok ışıyaklı, çok şevklı.
purmerak: çok meraklı, merak dolu.
rasıhane: sağlam delıl ve burhana dayanmak suretıyle.
selım: temız, samımı.
taharri-i hakıkat: hakıkatı araştırma, dogruyu arama, araştırma,.
taife: takım, guruh, famılya.
taife-i insanıye: insana aıt taife, insanlık.
temessûl: bır şekıl ve surete gırme, cısımlenme.
tetabuk: bırbırıne uygun olma, uygun gelme, uyma.
tevafuk: uyma, uygun gelme, uygunluk, rasrlamak, munasebet, bırbırıne denk gelme.
tevhid: Allah'ın bır olduguna inanma, bırleme.
umum: butun.
Vacıbü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan.
vahdet: bırlık, yalnızlık, teklık, bır ve tek olma.
vücub-ı vucut: varlıgın gerekllıgı, varlıgın zarurî ve vacıp olusu.

tevafuk ve sebatkârâne ve mutmainâne kanaat ve yakinleri tetabuk ediyor. Demek, tebeddül etmeyen bir hakikate dayanıp bağlanmışlar. Ve kökleri metin bir hakikate girmiş, kopmuyor. Öyle ise, bunların nokta-i imaniyede ve vücup ve tevhidde icmalan, hiç kopmaz bir zincir-i nuranîdir ve hakikate açılan ışıklı bir penceredir.

Hem, gördü ki: Meslekleri birbirinden uzak ve meşrepleri birbirine mübayin olan o umum selim ve nuranî kalblerin erkân-ı imaniyedeki müttefikane ve itminankârâne ve müncezibâne keşfiyat ve muşahedatları birbirine tevafuk ve tevhidde birbirine mutabık çıkıyor. Demek, hakikate mukabil ve vâsıl ve mütemessil bu küçücük birer arş-ı marifet-i Rabbaniye ve bu cami birer âyine-i Samedâniye olan nuranî kalbler, şems-i hakikate karşı açılan pencerelerdir; ve umumu birden, güneşe âyinedarlık eden bir deniz gibi, bir âyine-i azamdır. Bunların vücub-i vücutta ve vahdette ittifaklan ve icmalan, hiç şaşırmaz ve şaşırtmaz bir rehber-i ekmel ve bir mürşid-i ekberdir. Çünkü, hiçbir cihetle hiçbir imkân ve hiçbir ihtimal yok ki, hakikatten başka, bir vehim ve hakikatsiz bir fikir ve asılsız bir sıfat, bu kadar müstemirrâne ve rasihâne bu pek büyük ve keskin gözlerin umumunu birden aldatsın, galat-ı hisse uğratsın. Buna ihtimal veren bozulmuş ve çürümüş bir akla, bu kâinatı inkâr eden ahmak Sofestaîler dahı razı olmazlar, reddederler diye anladı. Kendi akıl ve kalbiyle beraber [1] آمَنْتُ بِاللهِ dediler.

1. Allah'a iman ettim.

arş-ı marifet-i Rabbaniye: Rabbi tanıma, bilme arşı
ayinedarlık: aynalık yapma, gösterme
âyine-i azam: en büyük ayna
âyine-i Samedâniye: Samed aynası. Allah'ın hiçbir şeye muhtaç olmayışını ve her şeyin Ona muhtaç oluşunu gösteren ayna
cami: cem eden, toplayan, içine alan
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar
galat-ı his: duyuştaki aldanış, his yanılması
icra: yürütme, bir işi yerine getirme
ihtimal: olabilirlik, bir şeyin olabilmesi, mümkün olma, gerçekleşebilirlik.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
itminankârane: itminan gösterme şeklinde
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kanaat: görüş, fikir
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilgili sırlar
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
metin: sağlam ve dayanıklı, kavi, berk.
mukabil: karşılık.
mutabık: uygun
mutmainâne: mutmain olarak, gönlü hoş bir şekilde, kalp ve ruhu doymuş olarak.
mübayin: başka türlü, ayrı
müncezibane: tutkun bir şekilde, kendini kaptırmak suretiyle.
mürşid-i ekber: en büyük mürşit, Hz. Muhammed ve Kur'ân'ı Kerîm
müstemirrane: devamlı olarak, aralıksız.
müşahedat: gözlemler
mütemessil: temessül eden, başka bir kimse veya şeyin şekline giren
müttefikane: ittifak edici olarak, müttefik olarak.
nokta-i imaniye: iman noktası.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan
red: reddetme, kabul etmeme
rehber-i ekmel: en mükemmel rehber
sebatkarane: sabır ve sebat ederek, sebat göstererek, sebatlı bir şekilde
sıfat: vasıf, nitelik.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkar eden
şems-i hakikat: hakikat güneşi, gerçeğin parlaklığı
tebeddül: başkalaşma, değişme
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
vahdet: bir ve tek olma
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan
vehim: yanlış ve esassız düşünce
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gerekliik
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zincir-i nuranî: nurlu zincir

İşte, bu yolcunun müstakim akıllardan ve münevver kalblerden istifade ettiği marifet-i imaniyeye kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On İkinci ve On Üçüncü Mertebelerinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ الْعُقُولِ الْمُسْتَقِيمَةِ الْمُنَوَّرَةِ بِاعْتِقَادَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ وَبِقَنَاعَاتِهَا وَيَقِينَاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ مَعَ تَخَالُفِ الْاِسْتِعْدَادَاتِ وَالْمَذَاهِبِ وَكَذَا دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ الْقُلُوبِ السَّلِيمَةِ النُّورَانِيَّةِ بِكَشْفِيَّاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ وَبِمُشَاهَدَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ مَعَ تَبَايُنِ الْمَسَالِكِ وَالْمَشَارِبِ ۞ [1]

denilmiş.

Sonra, âlem-i gayba yakından bakan ve akıl ve kalbde seyahat eden o yolcu, "Acaba âlem-i gayp ne diyor?" diye merakla o kapıyı da şöyle bir fikir ile çaldı. Yanı, "Madem bu cismanî âlem-i şahadette bu kadar ziynetli ve sanatlı hadsiz masnularıyla kendini tanıttırmak ve bu kadar tatlı ve süslü ve nihayetsiz nimetleriyle kendini sevdirmek ve bu kadar mu'cizeli ve maharetli hesapsız eserleriyle gizli kemalâtını bildirmek, kavilden ve tekellumden daha zahir bir tarzda fiilen isteyen ve hâl diliyle bildiren bir Zat, perde-i gayp tarafında bulunduğu bilbedahe anlaşılıyor. Elbette ve her hâlde, fiilen ve hâlen olduğu gibi, kavlen ve tekellümen dahı konuşur, kendini tanıttırır, sevdirir. Öyle ise, âlem-i gayp cihetinde Onu, Onun

1 Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O öyle bir Vacibu'l-Vücud'dur ki, istidat ve mezheplerinin farklılığına rağmen birbirleriyle tevafuk eden itikatlar ve birbirleriyle tetabuk eden kanaat ve yakinlerinin şahadetiyle, bütün münevver ve müstakim akıl sahiplerinin icmaı Onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder. Keza, birbirine mütebayin meslek ve meşreplerine rağmen birbirine tetabuk eden keşfiyat ve birbirine tevafuk eden müşahedelerinin şahadetiyle, bütün selim ve nuranî kalb sahiplerinin ittifakı, Onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder.

âlem-i gayp: görünmeyen fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
alem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cihet: yön, taraf.
cismanî: maddî vücuda sahip.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
fikir: düşünme, düşünce.
galat-ı his: duyuştaki aldanış, his yanlışı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâl: durum, vaziyet.
hâlen: hareket ve davranış olarak.
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
icma: fikir birliği.
İlâh: ibadete layık olan.
iman: inanma, inanç, itikat.
inkar: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kabiliyet: becerikilik, eli işe yatkınlık, istidat, yetenek.
kanaat: görüş, fikir.
kavil: fiiliyata dökülmeyen, sözde kalan şey.
kavlen: söz ile, sözlü olarak, fiili olmayan.
kemalat: fazileler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
keşfiyat: evliyanın Allah'ın ilham etmesiyle gösterdikleri gaypla ilgili sırlar, manevî sırlar, keşifler.
keza: böylece, bu şekilde.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
maharet: mahirlik, ustalık.
marifet-i imaniye: imanı bilgi, malumat.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
meslek: takip edilen yol.
meşrep: tarz, biçim, şekil, usul.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
münevver: nurlu, aydın kişi.
müstakim: istikamet sahibi, doğru, ahlâklı, namuslu, temiz.
müşahade: gözlem.
mutevafik: tevafuk eden, birbirine uygun olan, denk bulunan.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde, insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevî perde.
selim: temiz, samimî.
seyahat: yolculuk.
sofestai: Allah'ı kabul etmemek için kânatı ve kendi varlığını da inkâr eden.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
tarz: biçim, şekil, suret.
tekellüm: söz söyleme, konuşma.
tekellümen: konuşarak.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve ve zatî olan Allah.
vahdet: birlik, teklik, yalnızlık.
vücub-ı vücut: varlığın gerekliliği, varlığın zarurî ve vacip oluşu.
yakin: açık seçik ve kesin bilgi.
zahir: açık, aşıkar.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
ziynet: süs, bezek.

tezahüratından bilmeliyiz" dedi. Kalbi içeriye girdi, akıl gözüyle gördü ki.

Gayet kuvvetli bir tezahüratla, vahiylerin hakıkati, âlem-i gaybın her tarafında, her zamanda hükmediyor. Kâinatın ve mahlûkatın şahadetlerinden çok kuvvetli bir şahadet-i vücut ve tevhid, Allâmü'l-Guyûb'dan vahiy ve ilham hakikatleriyle geliyor. Kendini ve vücut ve vahdetini yalnız masnulannın şahadetlerine bırakmıyor. Kendisi, kendine lâyık bir kelâm-ı ezelî ile konuşuyor. "Her Yerde İlım ve Kudretiyle Hazır ve Nazır"ın kelâmı dahi hadsizdir. Ve kelâmının manası Onu bildirdiği gibi, tekellümü dahi Onu sıfâtıyla bildiriyor.

Evet, yüz bin peygamberlerin (aleyhimüsselâm) tevatürleriyle ve ihbaratlannın vahy-i İlâhîye mazhariyet noktasında ittifaklarıyla, ve nev-i beşerden ekseriyet-i mutlakanın tasdıkgerdesi ve rehberi ve muktedası ve vahyın semereleri ve vahy-i meşhut olan kütüb-i mukaddese ve suhuf-ı semavıyenin delâil ve mu'cizatlanıyla, hakikat-i vahyin tahakkuku ve sübutu bedahet derecesine geldiğini bildi ve vahyin hakıkati beş hakikat-i kudsıyeyi ifade ve ifaza ediyor diye anladı.

• *Birincisi:* لِلتَّنَزُّلَاتِ الْإِلٰهِيَّةِ إِلَى عُقُولِ الْبَشَرِ denilen, *beşerin akıllanna ve fehimlerine göre konuşmak bir tenezzul-i İlâhîdir.*

Evet, bütün zîruh mahlûkatını konuşturan ve konuşmalannı bilen, elbette kendisi dahı o konuşmalara konuşmasıyla müdahale etmesi, rububiyetin muktezasıdır.

aleyhimüsselam: Allah ın selâmı onların üzerine olsun.
Âlemü'l-Guyûb: gaybı bilen, gorunmeyen şeyleri bilen Allah.
bedahet: açıklık, aşıkâr ispata ihtıyaç olmayacak derecede açıklık.
beşer: insanlık.
delâil: deliller, burhanlar, ispat vasıtaları.
ekseriyet-i mutlaka: bır fazlasıyla elde edilen çoğunluk, çokluk, kesin çoğunluk.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, esas.
hakikat-i kudsiye: kudsî, yüce hakıkat.
hakıkat-i vahiy: vahyın hakıkatı.
hazır: huzurda olan, goz onunde olan, hazır.
hükmetme: hâkim olma, işleme.
ifaza: feyiz verme, feyizlendirme, bereketlendirme.
ihbarat: ihbarlar, bıldırmeler, haber vermeler.
ilham: belli bılgi vasıtalanna başvurmadan Allah tarafından insanın kalbıne veya zihnine indırılen mana.
İlim: bılme, bılgı.
İttifak: bırleşme, fikır bırlıgı etme.
kelam: ilahi soz.
kelam-ı ezelî: ezelî söz, varlıgına başlangıç olmayan Allah ın sozü, Kur'ân-ı Kerîm ayetleri.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar.
kütüb-i mukaddese: mukaddes kıtaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerîm).
layık: uygun, yakışır, munasıp.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mazhariyet: nail olma, şerefleneme.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gosterebilecekleri buyuk harika işler.
mukteda: ıktıda edilen, ornek alınan, kendısıne uyulan, imam, reıs.
mukteza: ıkrıza eden, gereken.
müdahale: karışma.
nazır: nezaret eden, bakan, gozeten.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
peygamber: Allah tarafından haber getırerek İlâhi emır ve yasakların insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
semere: meyve, guzel netice.
sıfat: vasıf, nıtelık.
suhuf-i semavîye: semavı sayfalar.
sübut: sabıt olma, ispatlanma.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şahadet-ı vücut: varlık şahadetı.
tahakkuk: gerçekleşme, delıl ıle ıspat edılme, kesınleşme.
tasdıkgerde: kabul edılmış, tasdık edılmış.
tekellum: soyleme, konuşma.
tenezzül-i İlâhî: Allah ın, hıtabında kullannın anlayabılecegı bır seviyeye ınmesi.
tevatür: ıçınde yalan ıhtımal bulunmayan ve bırbırlerıne kuvvet veren haberlerden olusan buyuk bır topluluğa aıt haber.
tezahürat: gorunuşler, belırmeler, ortaya çıkmalar.
vahiy: bır fıkrın, bır hakıkatın veya bır emrın Allah tarafından peygamberlere bıldırılmesı.
vahy-i İlahî: İlahı vahıy. Allah tarafında vahıy ıle gelen emır ve yasaklar.
vahy-i meşhut: şahıt olunan vahıy, peygamberlere verılen kıtaplarda gorulen, okunan vahıy.
vücut: var olma, varlık.
zıruh: ruh sahıbı, ruhlu, canlı, hayattar.

• *İkincisi:* Kendini tanıttırmak için kâinatı bu kadar hadsiz masraflarla baştan başa harikalar içinde yaratan ve binler dillerle kemalâtını söylettiren, elbette kendi sözleriyle dahı kendini tanıttıracak.

• *Üçüncüsü:* Mevcudatın en müntehabı ve en muhtacı ve en nazenini ve en müştakı olan hakikî insanların münacatlarına ve şükürlerine fiilen mukabele ettiği gibi, kelâmıyla da mukabele etmek, hâlıkıyetin şe'nidir.

• *Dördüncüsü:* İlim ile hayatın zarurî bir lâzımı ve ışıklı bir tezahürü olan mükâleme sıfatı, elbette ihatalı bir ilmi ve sermedî bir hayatı taşıyan Zatta ihatalı ve sermedî bir surette bulunur.

• *Beşincisi:* En sevimli ve muhabbetli ve endişeli ve nokta-i istinada en muhtaç ve sahibini ve malikini bulmaya en müştak, hem fakir ve âcız bulunan mahlûkatlarına acz ve ıştıyakı, fakr ve ihtıyacı ve endişe-i ıstıkbali ve muhabbetı ve perestişı veren bır Zat, elbette kendı vucudunu onlara tekellumü ıle iş'ar etmek, ulûhiyetin muktezasıdır.

İşte, tenezzul-ı İlâhî ve tearrüf-ı Rabbanî ve mukabele-i Rahmanî ve mükâleme-i Subhanî ve ış'ar-ı Samedânî hakıkatlerini tazammun eden umumî, semavî vahıylerin icma ile Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine delâletlerı öyle bır hüccettir ki, gündüzdeki güneşın şuaatının güneşe şahadetinden daha kuvvetlidir diye anladı.

acız: zayıf, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
delalet: delil olma, gösterme.
endişe-i ıstıkbal: gelecek düşüncesi, gelecek kaygısı.
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
hakıkı: gerçek.
hâlıkıyet: Cenab-ı Hakkın her şeyi yoktan yaratması sıfatı.
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
hüccet: delil.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ihatalı: kuşatıcı.
ilm: bilme, bilgi.
iş'ar: anlatma, bildirme.
iş'ar-ı Samedânî: hıç bır şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın varlıgını yaratıklara bildırmesi, işareti.
İştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar.
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler.
malik: sahip.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
muhabbet: sevgi, sevme.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabele-i Rahmanı: Rahman olan Allah'ın zatına has ve yaraşır karşılık vermesi.
mukaleme: konuşma, karşılıklı konuşma, söyleşme.
mükaleme-i Sübhanî: kusur ve noksanlardan uzak olan Cenab-ı Hakkın konuşması.
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
müştak: arzulu, fazla isteklı, ıştıyak gösteren.
nazenin: nazlı, nazik, nanın, ince yapılı.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlahî.
sermedî: ebedî, dairmî, sürekli.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahıt olma, şahıtlik, tanıklık.
şe'n: durum, özellik, yapı.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar.
şükür: nimet ve iyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tazammun: ihtıva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tearrüf-ı Rabbanî: Cenab-ı Hakkın kendini tanıtması, bildırmesi.
tezahür: görünme, belırme, ortaya çıkma.
ulûhiyet: İlâhlık, Allah'ın hakımıyetı ile kainattakı her şeyi kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesi.
umumî: herkesle ilgili, genel.
Vacibü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatî olan, varlıgı başkasının varlıgına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahdet: bir ve tek olma.
vahıy: Cenab-ı Hakkın dıledıgı hukumlerı, sırlan ve hakıkatlerı peygamberlere bildırmesi.
vücut: var olma, varlık.
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan

Sonra ilhamlar cihetine baktı, gördü ki:

Sadık ilhamlar, gerçi bir cihette vahye benzerler ve bir nevi mukâleme-i Rabbanıyedır, fakat ıkı fark vardır:

• *Bırıncısi:* İlhamdan çok yuksek olan vahyın eksen melâike vasıtasıyla ve ilhamın eksen vasıtasız olmasıdır. Meselâ, nasıl kı bir padişahın ıkı suretle konuşması ve emırlen var:

Bırısı: Haşmet-ı saltanat ve hâkımıyet-ı umumıye haysiyetiyle bir yaverini, bir valiye gönderir. O hâkımiyetin ihtişamını ve emrın ehemmiyetini göstermek ıçın, bazen, vasıta ıle beraber bir içtıma yapar, sonra ferman teblığ edilir.

Ikincisi: Sultanlık ünvanıyla ve padişahlık umumî ismiyle değil, belkı kendi şahsıyla hususî bır munasebeti ve cüz'î bır muamelesi bulunan has bir hızmetçısı ıle veya bır âmî raiyetiyle ve hususî telefonuyla hususî konuşmasıdır.

Öyle de, Padişah-ı Ezelî'nin, umum âlemlerin Rabbi ismiyle ve kâınat Hâlık'ı ünvanıyla, vahıyle ve vahyin hizmetini goren şumullü ilhamlanyla mukâlemesi olduğu gıbi; her bir ferdin, her bır zîhayatın Rabbi ve Hâlık'ı olmak haysiyetiyle, hususî bir surette, fakat perdeler arkasında, onların kabiliyetine gore bir tarz-ı mukâlemesi var.

• *Ikıncı fark:* Vahiy golgesızdır, safîdir, havassa hastır İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumîdir. Melâike

alem: varlık sınıflarından her bırı.
amî: bilgısız cahil
cihet: yon
cüz'î: kuçük, az.
ehemmiyet: onem, değer kıymet.
ekser: pek çok
ferman: emır, buyruk.
gerçi: her ne kadar..
hâkımiyet: hakım olus hukme dıs egemenlik
hakımıyet-ı umumıye: varlıkların umumuna her şeye ve herkese hukmetme.
Halık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı, Allah
haşmet-ı saltanat: saltanatının haşmetı ihtişamı göz kamaştıran guzelligi.
havas: marifet ve yaşayışça ustun olan, üst tabaka
haysiyet: şeref, onur, itıbar
hususî: özel
içtıma: toplantı, toplanma.
ıhtişam: muhteşemlik, şanlı gorunuş, buyuk gosteriş
ilham: belli bılgı vasıtalarına basvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indırılen mana.
kabıliyet: istıdat, yetenek.
melâike: melekler
mesela: orneğin
muamele: davranma, davranıs, bırıne karşı her hangi bır davranışta bulunma.
mukâleme-ı Rabbanıye: Rab olan Allah'ın zatına has konuşması
munasebet: ılgı, alâka, yakınlık.
nevı: çeşit, tür
padişah: hukumdar, sultan
Padişah-ı Ezelî: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan salta nar sahıbı olan Cenab-ı Hak.
Rab: besleyen, yetıştıren verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah
raıyet: bır devletın tebaası olan ve vergı veren halk
sadık: doğru, gerçek, hakıkî olan
safî: saf olan, katışıksız, duru.
şumul: ıçine alma, kaplama, ıhata etme
tarz-ı mükâleme: konuşma tarzı
teblığ: resmî bır yazıyı karan halka veya ılgılılere duyurma
umum: butun.
unvan: şohret, ad, ısım.
vasıta: aracılık
yaver: emır subayı
zıhayat: hayat sahıbı

ilhamları ve insan ilhamlan ve hayvanat ilhamları gibi çeşit çeşit, hem pek çok envalanyla, denızlerın katreleri kadar kelimat-ı Rabbaniyenin teksirine medar bir zemin teşkıl edıyor.

لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي (1)

ayetinin bir vechini tefsir edıyor anladı.

Sonra, ilhamın mahiyetine ve hikmetine ve şahadetine baktı, gördü ki: Mahiyeti ile hikmeti ve neticesi dört nurdan terekkup edıyor:

• *Bırıncısı*: Teveddud-i Ilâhî denılen kendını mahlûkatına fiilen sevdırdıği gibi, kavlen ve huzuren ve sohbeten dahı sevdırmek, vedûdiyetin ve rahmaniyetin muktezasıdır.

• *Ikıncısı*: İbadının dualarına fiilen cevap verdiği gibi, kavlen dahi perdeler arkasında icabet etmesi, rahîmiyetin şe'nidir.

• *Uçuncusu*. Ağır belıyyelere ve şıddetlı hâllere düşen mahlûkatlannın istimdatlanna ve feryatlanna ve tazarruatlarına fiilen imdat ettiği gibi, bir nevı konuşması hukmünde olan ilhamî kavillerle de ımdada yetışmesi, rububiyetin lâzımıdır.

• *Dorduncusu*: Çok âcız ve çok zayıf ve çok fakir ve çok ihtiyaçlı ve kendı malıkını ve hamîsinı ve mudebbinı ve hafizini bulmaya pek çok muhtaç ve müştak olan zîşuur masnularına, vücudunu ve huzurunu ve hımayetını fiilen ihsas ettiği gibi, bir nevi mukâleme-i Rabbaniye

1. Rabbimın sozlerını yazmak ıçın butun denizler murekkep olsa Rabbimın sozlen tukenmeden o denizler tukenırdı (Kehf Suresi 109)

âcız: zayıf, guçsuz.
ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesi.
belıyye: felâket, musıbet.
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz.
envâ: çeşıtler, turler, nevıler.
feryat: haykırma, çıglık.
fiilen: fıille, davranış ve harekette.
Hafiz: yaratıklarını koruyup gozeten Allah.
hamî: hımaye eden, koruyan, gozeten.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: Ilahî gaye, gizlı sebep.
himayet: koruma, esırgeme.
huzuren: Allah'ın her an yanında olduğunu ve her seyi bıldıgını hıssetme ve yaşama halınde olma.
hükmünde: değennde, yerınde.
ibad: abdler, kullar, ıbadet edenler.
icabet: kabul etme, kabul edılme.
ihsas: hıssettırme, sezdırme.
ilhamî: ılham ıle elde edılen, ılham ıle ulaşılan.
imdat: yardım.
istımdat: medet dıleme, ımdat isteme, yardıma çagırma.
katre: damla.
kavl: söz.
kavlen: söz ile, sozlu olarak, fiili olmayan.
kelimat-ı Rabbaniye: Rabbe aıt kelımeler, sozler.
mahiyet: bir şeyın asli, esası, nıteligi.
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
malik: sahıp.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
medar: sebep, vesıle.
mukteza: ıktıza eden, gereken.
mudebbir: tedbır alan, tedbırlı, her şeyı onceden dusunen.
mukaleme-i Rabbaniye: Rab olan Allah'ın zatına has konuşması.
muştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren.
nevi: çeşıt, tur.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahîmiyet: merhamet edıcılık.
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbıye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sohbeten: sohbet ıle.
şe'n: ış.
tazarruat: tazarrular, yalvarışlar, yalvarmalar.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'an'ın şerhi.
teksir: çoğaltma.
terekkup: karışıp bırleşme, bırden fazla şeyın bırleşmesınden olusma.
teşkil: vucut verme, şekıllendırme.
teveddüd-ı Ilahî: Allah'ın kendını kullarına sevdırmesi.
vecih: cıhet, yon.
vedûdiyet: sevdırme ve sevdınlme.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yer, ortam.
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbi.

hükmünde sayılan bir kısım sadık ilhamlar perdesinde ve mahsus ve bir mahlûka bakan has bir vecihte, onun kabiliyetine göre, onun kalb telefonuyla, kavlen dahi kendi huzurunu ve vücudunu ihsas etmesi, şefkat-i ulûhiyetin ve rahmet-i rububiyetin zarurî ve vacip bir muktezasıdır diye anladı.

Sonra, ilhamın şahadetine baktı, gördü.

Nasıl ki, güneşin faraza şuuru ve hayatı olsaydı ve o hâlde, ziyasındaki yedi rengi yedi sıfatı olsaydı, o cihette, ışığında bulunan şuaları ve cilveleri ile bir tarz konuşması bulunacaktı. Ve bu vaziyette, mısalının ve aksının şeffaf şeylerde bulunması; ve her âyine ve her parlak şeyler ve cam parçaları ve kabarcıklar ve katreler, hatta şeffaf zerrelerle her birinin kabiliyetine göre konuşması, ve onların hacatına cevap vermesi; ve bütün onlar güneşin vücuduna şahadet etmesi, ve hiçbir iş, bir işe mâni olmaması; ve bir konuşması, diğer konuşmaya müzahemet etmemesi bilmüşahede görüleceği gibi, aynen öyle de, ezel ve ebedin Zülcelâl Sultanı ve bütün mevcudatın Zülcemal Hâlık-ı Zîşan'ı olan Şems-i Sermedî'nin mükâlemesi dahi, Onun ilmi ve kudreti gibi, küllî ve muhit olarak her şeyin kabiliyetine göre tecelli etmesi; hiçbir sual bir suale, bir iş bir işe, bir hitap bir hitaba mâni olmaması ve karıştırmaması bilbedahe anlaşılıyor. Ve bütün o cilveler, o konuşmalar, o ilhamlar birer birer ve beraber bilittifak o Şems-i Ezelî'nin huzuruna ve vücub-i vücuduna ve vahdetine ve ehadiyetine delâlet ve şahadet ettiklerini aynelyakine yakın bir ilmelyakin ile bildi.

akıs: yansıma
âyine: ayna
aynelyakın: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilittifak: ittifakla, beraberce, el birliğiyle
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak
cihet: yön
cive: tecelli, görüntü
delâlet: delil olma, gösterme.
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ehadiyet. Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
faraza: sözün gelişi, söz gelişi
hacat: hacetler, ihtiyaçlar
Hâlık-ı Zîşan: şan sahibi yaratıcı.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
ilim: bilme, bilgi
ilmelyakın: yakın ile bilme, bir şeyi ilim ve delil ile kesin olarak bilme, tanıma, kabul etme, aksi mümkün olmayan açık, kesin ve sağlam bilgi
kabiliyet: istidat, yetenek.
katre: damla
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
küllî: umumî, genel
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
mânî: meneden, engel olan
mevcudat. mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
misal: benzer, örnek.
muhit: ihata eden, kuşatıcı
mükâleme: konuşma
müzahemet. zahmet, sıkıntı vermek
rahmet-i rububiyet: mahlûkatını terbiye ve idare eden Cenab-ı Allah'ın rahmeti
sadık. doğru, gerçek, hakikî olan.
sıfat. vasıf, nitelik.
suâl: soru
Sultan. mutlak iktidar sahibi olan Allah.
şahadet. şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şeffaf: saydam
şefkat-i ulûhiyet: ilâh olmanın gereği olan şefkat, ilâhlık şefkati
Şems-i Ezelî: ezelî güneş, varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
Şems-i Sermedî: daimî süreklı olan güneş
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış
tarz: biçim, şekil, suret.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
vacip: zorunlu.
vahdet: bir ve tek olma
vaziyet. durum
vecih: cihet, yön.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık
Zülcelâl: celâl sahibi, büyüklük, izzet, heybet ve azamet sahibi Allah
Zülcemal: cemal, lütuf, rahmet ve güzellik sahibi Allah

İşte, bu meraklı misafirin âlem-i gayptan aldığı ders-i marifetine kısa bir ışaret olarak, *Bırıncı Makamın On Dorduncu ve On Beşinci Mertebelerinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ الْوَحْيَاتِ الْحَقَّةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّنَزُّلَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ وَلِلْمُكَالَمَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَلِلتَّعَرُّفَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَلِلْمُقَابَلَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ عِنْدَ مُنَاجَاتِ عِبَادِهِ وَلِلْاِشْعَارَاتِ الصَّمَدَانِيَّةِ لِوُجُودِهِ لِمَخْلُوقَاتِهِ ۞ وَكَذَا دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِتِّفَاقُ الْاِلْهَامَاتِ الصَّادِقَةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّوَدُّدَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ وَلِلْاِجَابَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ لِدَعَوَاتِ مَخْلُوقَاتِهِ وَلِلْاِمْدَادَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ لِاِسْتِعَانَاتِ عِبَادِهِ وَلِلْاِحْسَاسَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ لِوُجُودِهِ لِمَصْنُوعَاتِهِ ۞[1]

denilmiştir.

Sonra, o dunya seyyahı kendı aklına dedi ki,

"Madem bu kâinatın mevcudatıyla Malık'imi ve Hâlık'ımı arıyorum; elbette her şeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a'dâsının tasdikıyle dahi en mükemmeli ve en buyuk kumandanı ve en namdar hâkimi ve sózce en yükseği ve akılca en parlağı ve on dört asn fazileti ile ve Kur'ân'ı ile ışıklandıran Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak ıçın Asr-ı Saadete beraber gıtmelıyız" dıyerek, aklıyla beraber o asra girdi

1. Allah tan başka hıçbir ılah yoktur. O óyle bir Vacibü l-Vucud ve Vahıdü l-Ehaddır ki: tenezzulât-ı ılâhıyeyı, mukâlemat-ı Sübhanıyeyı, taarrufât-ı Rabbanıyeyı, kullannın dualanna mukabelât-ı Rahmanıyeyı ve mahlukatına vucudunu ıhsas eden ış arat-ı Samedanıyeyı tazammun eden butun hak vahıylerın ıcmaı. Onun vahdet ıçındekı vucub ı vucuduna delâlet eder. Ve keza, teveddudat-ı ılâhıyeyı, mahlûkatının dualanna icabat-ı Rahmanıyeyı ve kullannın ıstıgaselenne olan ımdadat-ı Rabbanıyeyı ve masnuatına vucudunu bıldıren ıhsasat-ı Subhanıyeyı tazammun eden ılhamat-ı sadıkanın ıttıfakı da Onun vahdet ıçındekı vücub-ı vücuduna delâlet eder.

a'da: duşmanlar.
alem-i gayp: gorunmeyen fakat varlıgı kesın olan ve mahıyetı Allah tarafından bılınen başka dunyalar.
aleyhissalatu vesselam: salat ve selam onun uzenne olsun.
Asr-ı Saadet: Peygambenmız (a.sm) ve Dort Halifenın yaşadıgı devıre verılen ad.
delâlet etmek: gostermek.
ders-i marifet: bılgılenme ırfan dersı.
fazilet: deger, mezıyet, ıman ve ırfan ıtubanyla olan yuksek derece.
hak: gerçek, doğru.
hâkim: her şeye hukmeden ve her bır şeyı hukmu altında tutan.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı: Allah.
icabat-ı Rahmanıye: şefkat ve merhametı sonsuz olan Allah ın cevap vermelerı.
ıcma: bırleşme, bır araya gelme.
ıhsas etmek: hıssettırmek, sezdırmek, bıldırmek.
ıhsasat-ı Sübhanıye: kusur ve noksandan uzak olan Allah ın bıldırmelerı, hıssettırmelerı.
ılâh: ıbadete layık olan.
ılhamat-ı sadıka: doğru ılhamların.
ımdadat-ı Rabbanıye: her şeyın bakıcısı, besleyıcısı ve terbıyecısı olan olan Allah ın yardımları.
ıstıgase: yardım ısteme.
ışarat-ı Samedânıye: hıç bır şeye muhtaç olmayan Cenab ı Hakkın varlıgını yaratıklara bıldırmesı, ışaretlerı.
ıttıfak: bırleşme, bırlıktelık.
keza: onun gıbı, óyle de.
kul: Allah a ıtaat eden varlık.
madem: ...den dolayı, boyle ise.
mahlukat: yaradıklar, varlıklar.
malık: sahıp.
masnuat: sanatlı varlıklar.
mevcudat: varlıklar.
Muhammed-i Arabî: Arabların ıçınden çıkan Peygamberımız Muhammed (asm).
mukabelât-ı Rahmanıye: Rahman olan Allah ın zatına has ve yaraşır şekılde karşılık vermelerı.
mükalemat-ı Sübhanıye: kusur ve noksanlardan uzak olan Cenab ı Hakkın konuşmaları.
namdar: meşhur, unlu, şohretlı, namlı.
taarrûfat-ı Rabbanıye: Allah ın kendını tanıtması, bıldırmesı.
tasdik: onaylama, dogrulama.
tazammun etmek: ıçıne almak, ıçınde bulundurmak, ıhtıva etmek.
tenezzulât-ı ılâhıye: Allah ın kullanna uygun bır sevıyeyede muhatap olusları.
teveddudat-ı ılâhıye: Allah ın kendını kullanna sevdırmelerı.
Vacibü l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatî olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahdet: bırlık.
Vahıdü l-Ehad: var olan ve varlıgı her şeyde tecellı eden.
vahıy: bır fıkrın, bır hakıkatın, ya bır emrın Allah tarafından peygamberlere bıldırılmesı.
vücub-ı vucut: varlıgın gerekllıgı.
vücut: varlık, var oluş.

Gördü ki: O asır, hakikaten, o zat (ASM) ile bir saadet-i beşeriye asrı olmuş. Çünkü, en bedevî ve en ümmî bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstat ve hâkim eylemiş.

Hem kendi aklına dedi: "Biz, en evvel bu fevkalâde zatın (ASM) bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkanıyetini ve ihbaratının doğruluğunu bilmeliyiz. Sonra Hâlık'ımızı ondan sormalıyız" diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsiz kat'î delillerden, burada, yalnız dokuz küllîyetine birer kısa ışaret edilecek.

• *Birincisi*: Bu zatta (ASM), hatta düşmanlarının tasdikiyle dahi, bütün güzel huylarını ve hasletlerin bulunması, ve

وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ۞ [1] وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ [2]

ayetlerinin sarahatiyle, bir parmağının ışaretiyle kamer iki parça olması, ve bir avucu ile a'dâsının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları, ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından Kevser gibi akan suyu kifayet derecesinde içirmesi gibi, nakl-i kat'î ile ve bir kısmı tevatür ile yüzer mu'cizatın onun elinde zahir olmasıdır. Bu mu'cizattan üç yüzden ziyade bir kısmı, "On Dokuzuncu Mektup" olan "Mu'cizat-ı Ahmediye (ASM)" namındaki harika ve kerametli bir risalede kat'î delilleriyle beraber beyan edildiğinden, onları ona havale ederek dedi ki:

1- Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)
2- Attığın zaman da sen atmadın, ancak Allah attı. (Enfal Suresi,17.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bedevî: çölde ve ibtidaî tarzda yaşayan, medenî olmayan
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.
fevkalâde: olağanüstü
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakîkaten: doğrusu, gerçekten.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk.
harika: olağanüstü
haslet: insanın yaratılıştan gelen huy ve karakter
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler
kamer: Ay
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu
kerametler: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hadiseler
Kevser: cennette bulunan bir akarsu
kifayet: kâfi miktarda olma, yeterlilik.
kıymet: değer
küllîyet: bütünlük, tümlük.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
nakl-i kat'î: içinde yanlış ihtimali olmayan nakil, rivayet.
nam: ad, isim
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
saadet-i beşeriye: insanlığın mutluluğu
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik
taharri: arama, araştırma, incelemek, tahkik etme
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan, büyük bir topluluğa ait haber
umum: bütün
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vasıta: aracılık.
zahir: açık, aşikar.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
ziyade: çok, fazla

"Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemalâtla beraber, bu kadar mu'cızat-ı bâhıresi bulunan bir Zat (ASM), elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlışa tenezzul etmesi kabil değil."

• *İkincisi:* Elinde, Bu Kâinat Sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı her asırda üç yüz milyondan ziyade insanlann kabul ve tasdık ettiklen ve o ferman olan Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın yedi vecihle harika olmasıdır. Ve bu Kur'ân'ın, kırk vecihle mu'cize olduğu ve kâinat Hâlık'ının sözü bulunduğu, kuvvetli delilleriyle beraber Yirmi Beşinci Söz ve Mu'cizat-ı Kur'âniye namlarındaki Risale-i Nur'un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsilen beyan edilmesinden, onu ona havale ederek dedi:

"Boyle ayn-ı hak ve hakıkat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir Zatta (ASM), fermana cinayet ve ferman sahıbine hıyanet hukmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz."

• *Üçüncüsü:* O Zat (ASM) öyle bir şeriat ve bir Islâmiyet ve bir ubudiyet ve bir dua ve bir davet ve bir iman ile meydana çıkmış ki, onlann ne misli var ve ne de olur. Ve onlardan daha mukemmel, ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünkü, ümmî bir Zatta (ASM) zuhur eden o şeriat, on dört asn ve nev-ı beşerin humsunu âdilâne ve hakkanıyet üzere ve müdakkıkane hadsiz kanunlanyla idare etmesi emsal kabul etmez.

Hem, ümmî bır Zatın (ASM) ef'al ve akval ve ahvalından çıkan İslâmiyet, her asırda üç yüz milyon insanın

adilane: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla, âdilcesine
ahlak-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy
ahval: haller, durumlar
akval: sozler
asır: yuzyıl, asır
ayn-ı hak: hakkın gerçeğin ta kendisi
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı gerçeğin ta kendisi
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede agır bir suç
davet: çagrı
dua: yalvarma, yakarış, niyaz
ef'al: fiiler, işler
emsal: ornekler, benzerler
ferman: emir, buyruk
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı Allah
hıyanet: hainlik, ihanet, kendine olan guvenı kotuye kullanma, sozunde durmayıp oyun etme
hums: beşte bir
hukmünde: degerinde, yerinde
idare: bir ışı yurutme, çekip çevirme
ıman: inanma, ıtıkat
islamiyet: Muslumanlık, semavı dinlenn sonuncusu
kabil: mumkun, ihtımal dairesinde
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
kanun: yasa
kemalât: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmelikler
Kur'ân-ı Azimuşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'an
meşhur: sohredı, herkesin bıldıgı, yaygınlık kazanmış
misil: benzer
mu'cızat-ı bahire: apaçık mu'cizeler
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldıgı şey
mudakkıkane: dıkkadıce, inceden inceye araştırarak
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildırılen ilâhi emir ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsi
tafsilen: tafsilli bır şekılde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesin olarak hukmetme
tebliğ: ulaştırmak, bıldırmek
tenezzul: kendine aykırı duşen bir ışı veya durumu kabul etme, alçalma
ubudiyet: kulluk
ummî: okuma yazması olmayan, okumamış
vecih: cıhet, yon
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan
zuhur: gorunme, meydana çıkma

rehberi ve mercii; ve akıllarının muallimi ve mürşidi; ve kalblerinin munevviri ve musaffîsi; ve nefislerinin mürebbîsi ve müzekkîsi; ve ruhlarının medar-ı inkişafı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle, mislî olamaz ve olamamış.

Hem, dininde bulunan bütün ibadatın bütün envaında en ilen olması ve herkesten ziyade takvada bulunması ve Allah'tan korkması, ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde tam tamına ubudiyetin en ince esrarına kadar müraat etmesi; ve hıç kımseyı taklıt etmeyerek ve tam manasıyla ve müptediyâne fakat en mükemmel olarak, hem ıptida ve ıntihayı birleştırerek yapması, elbette mislî görülmez ve görülmemiş.

Hem, binler dua ve münacatlarından *Cevşenü'l-Kebir* ile, öyle bir marifet-ı Rabbaniye ile, öyle bir derecede Rabbını tavsif edıyor kı, o zamandan ben gelen ehl-i marifet ve ehl-i velâyet, telâhuk-i efkâr ile beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-ı tavsıfe yetışememeleri gösterıyor kı, duada dahı onun mislî yoktur.

Risale-i *Münacat*'ın başında, *Cevşenü'l-Kebir*'in doksan dokuz fıkrasından bir fıkrasının kısacık bir mealinin beyan edildiği yere bakan adam, *Cevşen*'in dahi mislî yoktur diyecek.

Hem, tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret gostermiş kı, büyuk devletler ve büyük dınler, hatta kavım ve kabilesı ve amcası ona şıddetlı adavet ettıklen hâlde, zerre mıktar bır eser-ı tereddüt, bir telâş, bir korkaklık göstermemesi ve tek

adavet: düşmanlık, husumet.
cesaret: cesurluk, yiğitlik, yürek lık
Cevşenü'l-Kebir: büyuk zırh anlamındakı Hz. Muhammed (a.s.m) Efendımıze vahıyle gelen Esma-ı Husnayı ıçıne alan emsalsız bir münacat ve benzersiz bir dua
cihet: yon
dağdağa: gürültü, beyhude telâş ve ıztırap
dalmı: sürekli, devamlı.
derece-ı tavsıf: vasıflandırma derecesi, nıteleme derecesi
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
ehl-i marifet: bilim, hüner ve sanat sahıbı kışıler, usta ve mahır olanlar
ehl-i velayet: velî olanlar, eren ler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar
envaı: çeşıtler, turler, nevıler
eser-i tereddüt: kararsızlık belırtısı, tereddut alâmetı
esrar: sırlar, gizlı hakıkatler
fevkalade: olaganustu
fıkra: bent, madde, paragraf
ibadat: ibadetler
ıntıha: nıhayet bulma, sona erme
ıptıda: baş, başlangıç.
kabıle: ıptıdaî ve geçebe ınsanlarda aynı soydan sayılan ve bir başa ıtaat eden ınsan toplulugu, boy, aşıret, oymak, uruk.
kavım: mıllet, aralarında dıl âdet, orf kultür bırlıgı olan ınsan toplulugu
maden-ı terakkıyat: terakkılerın ılerlemelerın madenı, ılerlemeye sebep olan şeylerın kaynagı
marifet-i Rabbanıye: Rabbanî marifet, Hak Teâlâ Hazretlerıne müteallık marifet ılım bılgı
mesal: mana, mefhum
medar-ı inkişaf: inkişafın sebebı, gelişmeye, yukselmeye sebep olan.
merci: donulecek, sıgınılacak yer
mertebe-i marifet: bılgı ve ırfan derecesı
metanet: sebat, gayret.
mislî: benzer
muallim: ders veren, oğreten
musaffî: tasfıye eden, saflaştıran, arındıran, suzen
mücahedat: mucahedeler, savaşmalar
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma, onun manevî huzurunda tazarru ve nıyazda bulunma
münevvir: tenvır eden, nurlandıran, aydınlatan
müptedıyane: acemı gibi acemıcesıne
müraat: gözetme, rıayet etme
mürebbı: terbıye eden, besleyıp buyuten Allah.
murşıt: ırşat eden, doğru yolu gosteren, rehber, kılavuz
müzekkı: tezkıye eden, temızleyen, aklayan, anlayan
nas: ınsanlar
nefis: ınsandakı bedenı canlılık, yeme, ıçme, şehvet gıbı bıyolojık ıhtıyaçlara duyulan tabıı ıstek.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
ruh: dınlık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme azımlılık.
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgı şeylerden kaçınma, Allah'ın emırlerını tutup azabından korunma
tavsıf: vasıflandırma, bır şeyın ıç yuzu ve ozellıklerını anlatma
tebliğ-i risalet: peygamberlıgın tebligı ılanı, mesajı
telahuk-ı efkar: fıkırlerın bır bırı peşıne gelıp bırleşmesı, katılaşması, bırbırıne eklenmesı
ubudıyet: kulluk.
zerre: pek ufak parça, en küçuk parça
zıyade: cok, fazla

başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyet'i dünyanın başına geçirmesi ispat eder ki, tebliğ ve davette dahi mislî olmamış ve olamaz.

Hem, imanda öyle fevkalâde bir kuvvet ve harika bir yakîn ve mu'cizâne bir inkişaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvî itikat taşımış ki, o zamanın hükümranı olan bütün efkâr ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muarız ve muhalif ve münkir olduklan hâlde, onun ne yakînine, ne itikadına, ne itimadına, ne itminanına hiçbir şüphe, hiçbir tereddüt, hiçbir zaaf, hiçbir vesvese vermemesi ve maneviyatta ve meratib-i imaniyede terakki eden başta Sahabeler ve bütün ehl-i velâyet, onun, her vakit mertebe-i imanından feyiz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları bilbedahe gösterir ki, imanı dahi emsalsizdir.

İşte, böyle emsalsiz bir şeriat ve misilsiz bir İslâmiyet ve harika bir ubudiyet ve fevkalâde bir dua ve cihanpesendâne bir davet ve mu'cizâne bir iman sahibinde elbette hiçbir cihetle yalanı olamaz ve aldatmaz, diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

• *Dördüncüsü:* Enbiyaların (aleyhimüsselâm) icmaı, nasıl ki vücut ve vahdaniyet-i İlâhiyeye gayet kuvvetli bir delildir, öyle de, bu Zatın (ASM) doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şahadettir. Çünkü, enbıya aleyhimüsselâmın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar ve mu'cizeler ve vazifeler varsa, o Zatta (ASM) en ilende olduğu tarihçe musaddaktır. Demek onlar, nasıl ki lisan-ı kâl ile Tevrat,

akide: iman inanılan ve itikat edilen esas inanç.
aleyhimüsselâm: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun.
bilbedahe: açıktan aşikâr olarak.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
cihanpesendane: kâinat cihan beğenircesine.
cihet: yön.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler.
enbıya: nebiler, peygamberler.
feyiz: Allah'ın kuluna bağışladığı manfaat ve dini heyecan.
gayet: son derece.
hikmet: hakimlik, feylesofluk.
hükema: filozoflar.
hükümran: hakim, hükümdar, hükum ve saltanat süren, hükümferma.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ilim: bilme, bilgi.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itikat: kesin inanma, iman.
itimat: dayanma, güvenme, emniyet etme.
itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde tereddütsüz kabul etme.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvvet: güç, kudret.
lisan-ı kâl: söz ile anlatılan, mana konuşma dili.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
medar: sebep, vesile.
meratib-i imaniye: iman mertebeleri.
mertebe-i iman: iman derecesi, mertebesi.
misil: benzer, eş.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
muhalif: zıt, karşıt.
musaddak: tasdik edilmiş, doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş.
münkir: inkar eden, kabul etmeyen.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
reis: başkan.
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme.
ruhanî: manevî âlem, ruhlar âlemine mensup, ruhlar âlemine ait.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sıfat: vasıf, nitelik.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
terakki: ilerleme, gelişme.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
Tevrat: Hz. Mûsa'ya (as) indirilmiş olan İlâhî kitap.
ulvî: yüksek, yüce.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
vazife: görev.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
vücut: var olma, varlık.
yakîn: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik, dermansızlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

İncil, Zebur ve suhuflarında bu Zatın (ASM) geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler ki, kutüb-i mukaddesenin o beşaretli işaratından yirmiden fazla ve pek zahir bir kısmı "On Dokuzuncu Mektup"ta güzelce beyan ve ispat edilmiş. Öyle de, lisan-ı hâlleriyle yani nübüvvetleriyle ve mu'cızelenyle, kendi meslekleriyle ve vazifelerinde en ilen ve en mükemmel olan bu Zatı tasdik edip davasını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kâl ve icma ile vahdaniyete delâlet ettikleri gibi, lisan-ı hâl ile ve ittifak ile de bu Zatın sadıkıyetine şahadet ediyorlar diye anladı.

• *Beşincisi.* Bu Zatın dusturlanyla ve terbiyesi ve tebaiyetiyle ve arkasından gitmeleriyle hakka, hakîkate, kemalâta, keramata, keşfiyata, müşahedata yetişen binlerce evlıya, vahdanıyete delâlet ettikleri gıbı, üstatlan olan bu Zatın sadıkıyetine ve risaletine icma ve ittifakla şahadet ediyorlar. Ve âlem-i gayptan verdiği haberlerin bir kısmını nur-ı velâyetle müşahede etmeleri ve umumunu nur-i iman ile ya ilmelyakin veya aynelyakin veya hakkalyakin suretinde itikat ve tasdik etmeleri, ustatlan olan bu Zatın derece-i hakkaniyet ve sadıkıyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

• *Altıncısı.* Bu Zatın ümmîlîğıyle beraber getirdiği hakaik-ı kudsiye ve ihtira ettiği ulûm-i âliye ve keşfettiği marifet-i İlâhiyenin dersıyle ve talimiyle, mertebe-i ilmiyede en yuksek makama yetişen milyonlar asfiya-ı mudakkikîn ve sıddıkîn-i muhakkikîn ve dâhî hukema-i mü'minîn, bu Zatın üsstülesas davası olan vahdanıyeti

alem-ı gayp: gayp alemi görunmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahıyeti Allah tarafından bilinen başka dunyalar
asfiya-i müdakkikîn: ayet ve hadislerin inceliklenne vakif gayet dikkatli ve mutehassıs âlimler
aynelyakin: gozle gorur derecede inanma, bir şeyi gorerek ve seyrederek bilme
beşaret: mujde
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dahi: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
dava: takıp edilen fikir, iddia
delâlet: delil olma, gosterme
derece-i hakkaniyet: doğruluk, gerçekçilik derecesi
düstur: kanun, kaide.
evlıya: velîler, Allah dostları
hakaik-ı kudsiye: mukaddes hakıkatler, gerçekler
hakîkat: gerçek, bir şeyin aslı, esası
hakkalyakin: marifet mertebesinin en yuksegi, bir şeyi yaşayarak, icine girerek, dogruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesin olarak bilme
hukema-i mü'minin: iman sahıbı alımler
ıhtıra: benzeri gorulmemiş bir şey ıcat etme, vucuda getirme
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme
İncil: Hz. Isa ya (as) gonderilmiş olan İlâhi kıtap
ispat: doğruyu delillerle gosterme
işarat: işaretler, alâmetler, belirtıler
ıtıkat: kesin inanma, iman
ittifak: birleşme, fikir birlığı etme
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
keramat: kerametler, ermişlerin velîlerin olağan ustu sozlen ve hâllen
keşfiyat: keşifler, Allah ın ılham etmesiyle gostenlen gayple ılgili sırlar
keşif: bulma, meydana çıkarma.
kutub-i mukaddese: mukaddes kıtaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur ân ı Kerim)
lisan-ı hal: hâl dılı, bir şeyin duruşu ve gorunuşü ile bir mana ifade etmesi.
makam: yer, durak
marifet-i İlâhiye: Allah a mahsus ilim, İlâhi sanat, hıç kımsenin yapamadığı, sadece Allah ın kudretınde olan bilgi.
mertebe-i ilmiye: ilim derecesi, bilgi mertebesi
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem
müşahedat: gozlemler
müşahede: bir şeyi gozle görme, seyretme
nur-ı iman: iman nuru, Allah ın varlıgına, yaratıcılığına inanmadakı gonul, kalp ve fikir aydınlıgı
nur-i velâyet: velâyet nuru, aydınlıgı
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah ın elçilıgi, peygamberlik hâl ve şanı
sadıkıyet: sadıklık, doğruluk, sadakat.
sıddıkîn-i muhakkikîn: muhakkıklerin hakıkatı araştıranların sıddık olanlan, Allah a sadâkatte en ilen olan muhakkıkler
suhuf: dort buyuk kıtap dışında sahıfeler şeklinde bazı peygamberlere vahıy ile gelen emırler
suret: bıçım, tarz, gorunuş
talim: ders verme, ogretme
tebaiyet: tabîlik, tabı olma, uyma
terbiye: besleyip buyutme, yetiştirme
ulûm-i âliye: yuksek, akademik ilimler
umum: bütün, hepsi
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
üssülesas: hakıkî saglam temel
üstat: bir ılım ve sanatta ustun olan kımse, oğretmen
vahdanıyet: Allah ın birlıgi ve varlıgı, Allah ın bir oluşu
zahir: açık, aşıkâr.
Zebur: Hz. Davud a (as) nazıl olan mukaddes kıtap

kuvvetli bürhanlarıyla bilittifak ispat ve tasdik ettikleri gibi, bu muallım-i ekberin ve bu üstad-ı azamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şahadetleri, gunduz gibi bır huccet-i risaleti ve sadıkıyetıdır. Meselâ, Risale-i Nur yüz parçası ile bu Zatın sadâkatinin bir tek bürhanıdır.

• *Yedincisi:* Âl ve Ashab namında ve nev-i beşerin enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemalâtla en meşhuru ve en muhterem ve en namdan ve en dindar ve keskin nazarlı taife-i azîmesi, kemal-i merak ile ve gayet dikkat ve nıhayet cıddıyetle bu Zatın butun gızlı ve aşıkâr hâllerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini taharri ve teftiş ve tetkik etmeleri neticesinde, bu Zatın dunyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatli olduğuna ittifakla ve icma ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanlan, güneşin ziyasına delâlet eden gunduz gibi bır delildir diye anladı.

• *Sekizincisi:* Bu kâinat, nasıl ki kendini icat ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bır saray gibi, bir kitap gıbi, bir sergı gıbi, bır temaşagâh gibi tasarruf eden sâniine ve kâtıbine ve nakkaşına delâlet eder, öyle de, kâinatın hilkatindeki makasıd-ı İlâhıyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvulâtındaki Rabbanî hikmetlerini talım edecek ve vazıfedarâne harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemalâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebirin manalarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bır muhakkık ustat, bır sadık muallım ıstedığı ve iktiza ettiği ve her hâlde bulunmasına delâlet ettiği

Ashab: Sahabeler. Hz. Peygamberi (asm) gormuş ve onunla konuşmuş olan Muslıman kımseler.
aşıkar: açık, belli, meydanda.
bilittifak: ittıfakla berabercе, el birlıgıyle.
bürhan: bir şeyi ıspatlamak ıçın kullanılan kesin delil.
cıddiyet: cıddılık.
delalet: delil olma, gösterme.
delil: kanıt.
dellal: ılan edıcı, hakka davet eden.
dırayet: zekâ, anlayış, incelıklerı kavrayış.
enbıya: nebiler, peygamberler.
feraset: anlayış, çabuk sezış, kavrayış.
hakıkat: gerçek, esas.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk.
harekat: hareketler, davranışlar.
hikmet: ilahî gaye, gizli sebep.
hılkat: yaratılış.
hüccet-i risalet: peygamberlik delıli.
icat: vucuda getırme, yoktan var etme.
icma: fikır bırlıgı etme, goruş bırlıgıne varma.
ıdare: bır ışı yurutme, çekıp çevırme.
ıktıza: lâzım gelme, gerekme.
ilan: yayma, duyurma.
iman: inanma, ıtıkat.
ittifak: bırleşme, fikır bırlıgı etme.
katıp: yazan, yazıcı.
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler.
kemal-ı merak: merakın son derecesi, tam bir merak.
keşşaf: keşfeden, gızlı bır şeyı meydana çıkaran.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
mahiyet: bır şeyın asli esası, nıteliği.
makasıd-ı ilahıye: Allah ın maksatlan, yaratıcının gayelen.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
muallim: ders veren, ogreten.
muallım-ı ekber: en buyuk muallım, en buyuk ogretıcı.
muhakkık: tahkık eden, gerçegı araştırıp bulan, bır şeyın ıç yuzunu ınceleyerek vakıf olan.
muhterem: saygı deger, hürmete layık, saygın.
nakkaş: nakış ışı yapan, nakış işleyen kımse.
namdar: meşhur, unlu, şohretlı, namlı.
nazar: bakış, dıkkat.
nev-ı beşer: insanoglu, ınsanlar.
nıhayet: son derece.
Rabbanı: terbıye ve ıdare eden Cenab ı Hak.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sadık: sozunde, vaadinde, ışınde dogru olan.
Sanı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
taharri: arama, araştırma, incelıme, tahkık etme.
tahavvulat: tahavvuller, degışmeler.
taife-i azîme: buyuk bır taife, buyuk bır grup.
takdir: kıymet verme, beğenme.
talım: ders verme, oğretme.
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme, mulkunu ıstedıgı gibi kullanma.
tasdık: bır şeyın veya kımsenın dogruluğuna kesın olarak hukmetme.
tasvır: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlanyla anlatma.
tedbir: ıdare etme, çekıp çevırme.
teftiş: aslını dogrusunu gereğı gıbı sorup araştırma.
temaşagâh: temaşa yerı, seyır ve gezıntı yerı.
tertip: dızme, sıralama, duzene koyma.
tetkik: dıkkatle araştırma, ınceden ınceye yoklama, ınceleme.
üstad-ı azam: en buyuk ustat olan Hz. Muhammed (asm).
üstat: bır ılım ve sanatta ustun olan kımse, oğretmen.
vazifedarane: vazıfelı olarak.
vazıyet: durum.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

cihetiyle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu Zatın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlık'ının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şahadet ettiğini bildi.

• *Dokuzuncusu:* Madem bu sanatlı ve hikmetli masnuatıyla Kendi hünerlerini ve sanatkârlığının kemalâtını teşhir etmek, ve bu süslü, zıynetli nihayetsiz mahlûkatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek; ve bu lezzetli ve kıymetli hesapsız nimetleriyle kendine teşekkür ve hamd ettirmek; ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iaşe ile, hatta ağızların en ince zevklerini ve ıştıhaların her nev'ini tatmın edecek bir surette ihzar edilen Rabbanî it'amlar ve ziyafetlerle kendi rububiyetine karşı minnettarâne ve müteşekkirâne ve perestişkârâne ibadet ettirmek, ve mevsimlerin tebdili ve gece gündüzün tahvili ve ihtilâfı gibi, azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallâkıyet ile kendi ulûhiyetini izhar ederek, o ulûhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyat ve itaat ettirmek; ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye, fenalığı ve fenaları izale ve semavî tokatlarla zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve her hâlde o Gaybî Zatın yanında en sevgili mahlûku ve en doğru abdi ve Onun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammasını hâl ve keşfeden ve daima o Hâlık'ının namına hareket eden ve Ondan istimdat eden ve muvaffakıyet isteyen ve Onun tarafından imdada ve tevfike mazhar olan ve Muhammed-i Kureyşî (ASM) denilen bu zat olacak.

abd: kul
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi
azamet: büyükluk, ululuk, yüceliik
cihet: yön.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah.
hallâkıyet: yaratıcılık
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
haşmetli: ihtişamlı gösterişli, heybetli
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı
himaye: koruma, esirgeme, muhafaza etme
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet.
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma
icraat: işler
ihtilâf: farklı oluş, iki şeyi arasındaki ayrılıklar
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
inkıyat: boyun eğme, baş eğme.
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
iştiha: fazla istek, arzu
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
it'am: yemek yedirme
izale: giderme, ortadan kaldırma
İzhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
keşif: bulma, meydana çıkarma.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahlûk: yaratılık, Allah tarafından yaratılmış olan
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
maksat: gaye
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
minnettârane: minnet duyarak, yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma.
müteşekkirâne: teşekkürle, bilirlikle, iyiliğe karşı nazik davranışla
nam: ad, isim.
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nimet: lütuf, ihsan, bağış
perestişkârane: taparcasına, aşırı derecede severek.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi
sanatkâr: sanatçı, usta
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
suret: biçim, tarz, görünüş
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
tahvil: değiştirme, döndürme, çevirme
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme
teşhir: gösterme, sergileme
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
uluhiyet: Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
umumî: herkesle ilgili, genel.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
ziyade: çok, fazla
ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet, şölen
zıynet: süs, bezek

Hem, aklına dedi: Madem bu mezkûr dokuz hakikatler bu Zatın sıdkına şahadet ederler; elbette bu âdem, benî-âdemin medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftihandır. Ve ona "Fahr-ı Âlem" ve "Şeref-i Benîâdem" denilmesi pek layıktır. Ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahman olan Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın haşmet-i saltanat-ı maneviyesinin nısf-ı arzı istilâsı ve şahsî kemalâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor kı, bu âlemde en mühim zat budur, Hâlık'ımız hakkında en mühim söz onundur.

Işte, gel bak, bu hanka Zatın yüzer zahır ve bâhır kat'î mu'cızelerinin kuvvetine ve dınındeki binler âlî ve esaslı hakikatlerine istınaden bütün davalannın esası ve bütün hayatının gayesi, Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmasına delâlet ve şahadet ve o Vacibü'l-Vücud'u ispat ve ilân ve ı'lâm etmektir. Demek bu kâinatın manevî guneşı ve Hâlık'ımızın en parlak bir burhanı bu "Habıbullah" denılen zattır kı, onun şahadetını teyit ve tasdik ve ımza eden aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icma var.

• *Birincisi*: "Eğer perde-i gayp açılsa yakinim ziyadeleşmeyecek" dıyen İmam-ı Ali Radiyallahu Anh ve yerde ıken Arş-ı Azamı ve Israfil'ın azamet-ı heykelini temaşa eden Gavs-ı Azam (KS) gibi keskın nazar ve gaypbin gözlen bulunan binler aktap ve evlıya-i azîmeyi cami ve Âl-i Muhammed (aleyhıssalâtü vesselâm) namıyla şöhretşiar-ı âlem olan cemaat-i nuraniyenin icma ile tasdiklerıdır.

adem: insan
aktap: kutuplar, belli bir yer veya memlekettekı evlıyanın başı olan en buyuk velî
alem: dunya, cıhan
aleyhıssalatu vesselam: salât ve selam onun uzenne olsun, anlamında Hz. Muhammed e dua
Âl-i Muhammed: Hz Muhammed in (asm) neslinden gelenler
alı: yuce, yuksek, ulu.
Arş-ı Azam: Allah ın katı Cenab ı Hakkın kudret ve saltanatının en buyuk dairesi
azamet-i heykel: yapının, görunuşun buyukluğu
bahır: apaçık, aşıkâr
benıadem: âdemoğullan, ın sanlar
bürhan: bir şeyi ıspatlamak ıçın kullanılan kesın delıl.
camı: ıhtıva eden, kaplayan
cemaat-ı nuranıye: nuranı, nurlu cemaat.
delâlet: delıl olma, gosterme
esma: adlar, ısımler
evlıya-i azıme: buyuk velıler.
Fahr-ı Âlem: âlemın ovuncu
adıl: ıkıncı
ahıret: dunyadan sonra gelecek olan yer
ahlâk: huylar, karakterler
akıl: dusunme, anlama, kavrama
akıbet: son, netıce
akıl: dusunme, anlama, kavrama
akıbet: son, netıce
alem: bayrak, sancak
alemdar: bayrak taşıyan
alemdar-ı ulvî: ulvî alemlerin bayrakdarı
alemdar-ı ulvî-i Muhammedî: Muhammed-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm)
alemdar-ı ulvî-i Muhammedî-i Arabî: Muhammed-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm)
alemdar-ı ulvî-i Muhammedî-i Arabî (asm): Muhammed-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm)
alemdar-ı ulvî-i Muhammedî-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm): Muhammed-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm)
alemdar-ı ulvî-i Muhammedî-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm): Muhammed-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm)
alemdar-ı ulvî-i Muhammedî-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm): Muhammed-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed-i Arabî (asm)
**alemdar-ı ulvî-i Muhammedî-i Arabî (asm) ile ulvî alemlerin bayrakdarı olan Muhammed

• *İkincisi:* Bedevî bir kavim ve ümmî bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâlî ve kitapsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükûmetlere üstat ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak şarktan garba kadar cihanpesendâne idare eden ve "Sahabe" namıyla dünyada namdar olan cemaat-ı meşhurenin ittifakla can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli iman ile tasdikleridir.

• *Üçüncüsü:* Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyâne ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan, ümmetinde yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir ulemasının cemaat-i uzmasının tevafuk ile ve ilmelyakin derecesinde tasdikleridir.

Demek, bu Zatın vahdaniyete şahadeti şahsî ve cüz'î değil, belki umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hıçbır cihetle çıkamaz bır şahadettir, diye hükmetti.

İşte, Asr-ı Saadette aklıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun o medrese-i nuraniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Altıncı Mertebesinde böyle,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى
وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ فَخْرُ الْعَالَمِ وَشَرَفُ نَوْعِ بَنِى اٰدَمَ

asr: yüzyıl, asır
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberimiz (a.s.m) ve Dört Halifenin yaşadığı devire verilen ad.
aşiret: göçebe hâlinde yaşayan çoğunlukla bir soydan gelen insanlar, kabile, oymak.
bedevî: çölde ve ibtıdaî tarzda yaşayan, medenî olmayan.
cemaat-ı meşhure: meşhur ve tanınmış cemaat.
cemaat-ı uzma: çok büyük cemaat, en büyük topluluk.
cihanpesendane: kainat, cihan beğenircesine.
cihet: yön.
cüz'î: bütüne ait olmayan, özel.
dahiyâne: dâhîcesine.
diplomat: millet meseleleri ve siyaset noktasında söz sahibi olan.
efkar-ı siyasiye: siyasî fikirler, düşünceler.
efrat: fertler.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fen: tecrubî ıspada meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fetret: iki peygamber arasında peygambersız geçen zaman.
garp: batıda bulunan yerler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakim-i âdil: adil hâkim, adalet ile iş gören hükmedici, adaletli hukum verici.
hâlî: bir şeyden uzak, mustesna.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, cemiyet hayatı, toplum hayatı.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanma, itikat.
İttifak: birleşme, fikir birliği etme.
kavim: millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
küllî: umumî, genel.
malumat: bilinen şeyler, bilinenler.
medenî: göçebe ve vahşî olmayan, yerleşik olan.
medrese-i nuraniye: nur saçan medrese, nurlu dershane.
mesiek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
muhit: yöre, çevre.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mutebahhir: bilgisi deniz gibi geniş ve engin olan, çok bilgili, derin bilgi sahibi.
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.
peder: baba, ata.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
seyahat: yolculuk.
şahadet: şahit olma, şâhıdlık, tanıklık.
şahsî: şahsa, kişiye ait hususî.
şark: doğu yönünde yer alan yerler, doğu bölgeleri.
şeytan: zekî kurnaz olan, bu zekâlığını kötülük yapmakta kullanan kimse.
tevafuk: uyma, uygunluk, bir birine denk gelme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
umumî: herkesle ilgili, genel.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.

بِعَظَمَةِ سَلْطَنَةِ قُرْآنِهِ وَحِشْمَةِ وُسْعَةِ دِينِهِ وَكَثْرَةِ كَمَالَاتِهِ وَعُلْوِيَّةِ أَخْلَاقِهِ حَتَّى بِتَصْدِيقِ أَعْدَائِهِ ۞ وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِقُوَّةِ مَاتِ الْمُعْجِزَاتِ الظَّاهِرَاتِ الْبَاهِرَاتِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ وَبِقُوَّةِ الْآفِ حَقَائِقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْقَاطِعَةِ بِإِجْمَاعِ أَلِهِ ذَوِي الْأَنْوَارِ وَبِاتِّفَاقِ أَصْحَابِهِ ذَوِي الْأَنْصَارِ وَبِتَوَافُقِ مُحَقِّقِي أُمَّتِهِ ذَوِي الْبَرَاهِينِ وَالْبَصَائِرِ النَّوَّارَةِ ۞ [1]

denilmiştir.

Sonra, bu dünyada hayatın gayesi ve hayatın hayatı iman olduğunu bilen bu yorulmaz ve tok olmaz yolcu, kendi kalbine dedi ki: "Aradığımız zatın sözü ve kelâmı denilen, bu dünyada en meşhur ve en parlak ve en hâkim ve ona teslim olmayan herkese, her asırda meydan okuyan Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan namındaki kitaba müracaat edip, o ne diyor bilelim. Fakat, en evvel, bu kitap bizim Hâlık'ımızın kitabı olduğunu ispat etmek lâzımdır" diye taharriye başladı.

Bu seyyah, bu zamanda bulunduğu münasebetiyle, en evvel manevî i'caz-ı Kur'âniyenin lem'aları olan Risale-i Nur'a baktı ve onun yüz otuz risaleleri, âyât-ı Furkaniyenin nükteleri ve ışıkları ve esaslı tefsirleri olduğunu gördü. Ve Risale-i Nur, bu kadar muannit ve mulhit bir asırda her tarafa hakaik-ı Kur'âniyeyi mücahidâne neşrettiği hâlde, karşısına kimse çıkamadığından ispat eder ki; onun üstadı ve menbaı ve mercii ve güneşi olan Kur'ân,

1 Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O öyle bir Vacibu'l-Vücud ve Vahidu'l-Ehad'dir ki, Saltanat-ı Kur'ân'ının azametî ve vüs'at-i dininin haşmetî ve kemalâtının çokluğu ile ve hatta düşmanlarının dahi tasdik ettikleri ahlâkının yüceliği ile Fahr-i Âlem ve Şeref-i Nev-i Beniâdem (a.s.m) Onun vücudunu ve vahdetine delâlet eder. Ve keza apaçık görünen musaddik ve musaddak mu'cizelerinin kuvvetli, keskin nazar sahibi Ashabının ittifakı, burhan ve basîret sahibi nurânî muhakkikîn-i ümmetinin tevafuku ve dininin katî ve parlak binler hakikatlerinin kuvvetiyle, o Zat (asm) Allah'ın vücub-ı vücudunu ve vahdetine şahadet edip ispat eder.

ahlak: huylar, tabiatlar
Ashab: Hz.Peygamber'i (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan müslüman kimseler
âyât-ı Furkaniye: hak ile batılı ayıran Kur'an ayetleri.
azamet: büyükluk.
basîret: kalp gözüyle görme
burhan: delil
delâlet: delil olma, gösterme
Fahr-i Âlem: âlemin övüncü olan Peygamberimiz (asm)
gaye: maksat, hedef
hakaik-i Kur'aniye: Kur'ân'ın ve ondan gelen gerçekler
hâkim: hükmeden ve hükmü geçerli olan
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük
i'caz-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeliği, Kur'ân'ın yüksek ve erişilmez ifadesi.
ilâh: ibadete lâyık olan, tapınılacak.
İspat: delillerle gösterme
İttifak: birleşme, fikir birliği etme.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
kemalât: iyilikler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler.
keza: böylece, aynı şekilde.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalan benzenni yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim
lem'a: parıltı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menba: kaynak
mercii: dönülecek, sığınılacak yer
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği.
muannit: inatçı, ayak direyen
mu'cize: olağanüstü hal ve hareketler
muhakkikîn-i ümmet: Müslüman araştırmacılar
musaddak: onaylanmış, tasdikli
musaddik: tasdik eden, doğrulayan
mücahidâne: mücahitçe, cihad ederek, gayret göstererek.
mulhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
münasebet: vesile, rabıta, bağ
müracaat: başvurma, danışma.
neşretme: dağıtma, yayma
nazar: bakış
nurânî: nurlu
nükte: ince manalı söz
saltanat-ı Kur'ân: Kur'an'ın kuvveti, kudreti, hâkimiyeti
seyyah: gezgin, gezici
şahadet: şahit olma, şahitlik Şeref-i Nev-i Beniadem: İnsanoğlunun şerefi
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme.
tasdik: doğrulama, onaylama
tefsir: Kur'an'ın, mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi
teslim: boyun eğme, rıza gösterme
tevafuk: birbirine denk gelme
Vacibu'l-Vücud: Vücudu mutlak var olan, yokluğu mümkün olmayan Cenab-ı Hak.
vahdet: birlik ve teklik.
Vahidu'l-Ehad: Bir olan ve birliği herbir şeyde tecelli eden Allah
vüs'at-i din: dinin gücü
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.

semavîdir, beşer kelâmı değildir. Hatta, Resaili'n-Nur'un yüzer hüccetlerinden bir tek hüccet-i Kur'âniyesi olan "Yirmi Beşinci Söz" ile "On Dokuzuncu Mektup"un ahin, Kur'ân'ın, kırk vecihle mu'cize olduğunu öyle ispat etmiş ki, kim görmüş ise, değil tenkit ve itiraz etmek, belki ispatlanna hayran olmuş, takdir ederek çok sena etmiş. Kur'ân'ın vech-i i'cazını ve hak kelâmullah olduğunu ispat etmek cihetini Risaletü'n-Nur'a havale ederek, yalnız, bir kısa işaretle, büyükluğunu gösteren birkaç noktaya dikkat etti.

• *Birinci Nokta*: Nasıl ki, Kur'ân bütün mu'cizatıyla ve hakkaniyetine delil olan bütün hakaikıyla Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bir mu'cizesidir; öyle de, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm da bütün mu'cizatıyla ve delâil-i nübüvvetiyle ve kemalât-ı ilmiyesiyle Kur'ân'ın bir mu'cizesidir ve Kur'ân kelâmullah olduğuna bir hüccet-i kâtıasıdır.

• *İkinci Nokta*: Kur'ân, bu dünyada öyle nuranî ve saadetli ve hakikatli bir surette bir tebdil-i hayat-ı içtimaiye ile beraber, insanların hem nefislerinde, hem kalblerinde, hem ruhlarında, hem akıllarında, hem hayat-ı şahsiyelerinde hem hayat-ı içtimaiyelerinde, hem hayat-ı siyasiyelerinde öyle bir inkılâp yapmış ve idame etmiş ve idare etmiş ki, on dört asır müddetinde, her dakikada altı bin altı yüz altmış altı ayetleri kemal-i ihtiramla, hiç olmazsa yüz milyondan ziyade insanların dilleriyle okunuyor ve insanlan terbiye ve nefislerini tezkiye ve kalblenni tasfiye ediyor. Ruhlara inkişaf ve terakki ve akıllara

ahir: son.
aleyhissalatu vesselâm: salat ve selam onun üzerine olsun; anlamında Hz. Muhammed'e dua.
asır: yüzyıl, asır.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beşer: insanlık.
delâil-i nübüvvet: peygamberlik delilleri, peygamberliğin hak olduğunu ispatlayan deliller.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı siyasiye: siyasî hayat, politik hayat.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hüccet: delil.
hüccet-i kâtıa: kat'ı delil, kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil.
hüccet-i Kur'âniye: Kur'an'a ait delil.
idame: devam ettirme, sürdürme.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kelamullah: Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerîm.
kemalat-ı ilmiye: ilimdeki ilerleme, yükselme ve mükemmelikler.
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri en büyük harika işler.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
müddet: süre, zaman.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî.
sena: methetme, övme.
suret: biçim, tarz, görünüş.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tasfiye: saflaştırma, safkılma, arıtma.
tebdil-i hayat-ı içtimaiye: sosyal hayatın değiştirilmesi.
tenkit: eleştirme.
terakki: yükselme, ilerleme.
terbiye: ahlâklandırma, Allah rızası yolunda gitmeyi öğretme.
tezkiye: insanın nefsini kötülüklerden, şeytanca tutkulardan, çirkin huylardan arındırması, mücahede ve riyazet ile kalbin hakikatı idrak edecek seviyeye yükseltilmesi.
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
vecih: cihet, yön.
ziyade: çok, fazla.

istikamet ve nur ve hayata hayat ve saadet veriyor. Elbette böyle bir kitabın mislî yoktur, harikadır, fevkalâdedir, mu'cizedir.

• *Üçüncü Nokta.* Kur'ân, o asırdan tâ şimdiye kadar öyle bir belâgat göstermiş ki, Kâbe'nin duvarında altın ile yazılan en meşhur ediplerin "Muallâkat-ı Seb'a" namıyla şöhretşiar kasidelerini o dereceye indirdi ki, Lebîd'in kızı babasının kasidesini Kâbe'den indirirken demiş: "Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı."

Hem, bedevî bir edip, فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ[1] ayetı okunurken, işittiği vakit secdeye kapanmış.

Ona demişler: "Sen Müslüman mı oldun?"

O demiş: "Hayır, ben bu ayetin belâgatine secde ettim."

Hem, ilm-i belâgatin dâhîlerinden Abdülkahir-i Cürcanî ve Sekkakî ve Zemahşerî gibi binlerle dâhî imamlar ve mütefennin edipler icma ve ittifakla karar vermişler ki, "Kur'ân'ın belâgatı, takat-i beşerin fevkindedir; yetişilmez."

Hem, o zamandan beri mütemadiyen meydan-ı muarazaya davet edip, mağrur ve enaniyetli ediplerin ve beliğlerin damarlarına dokundurup, gururlarını kıracak bir tarzda der: "Ya bir tek surenin misline getiriniz, veyahut dünyada ve ahırette helâket ve zilleti kabul ediniz" diye ilân ettiği hâlde, o asrın muannit beliğleri bir tek surenin

1. Artık emrolundugun şeyi çatlatırcasına açıkla. (Hicr Suresi, 94.)

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asr: yüzyıl, asır.
âyât: Kur'ân ayetleri.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedevî: çölde ve ibtidaî tarzda yaşayan, medeni olmayan.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beliğ: belâgatle düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan, dâhî, son derece zekî, anlayışlı, deha sahibi.
davet: çağırma, çağrı.
edip: güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan, bu şekilde eserler meydana getiren.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
fevkalâde: olağanüstü.
fevkinde: üstünde.
gurur: kibir, böbürlenme.
harika: olağanüstü.
helâket: yıkılma, mahvolma.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ilân: yayma, duyurma.
ilm-i belâgat: belâgat ilmi.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
İstikamet: doğruluk, akıl, şehvet ve gazap kuvvetlerinin vasat mertebelerine sahip olmak.
İttifak: birleşme, fikir birliği etme.
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
kıymet: değer.
mağrur: gururlu.
meydan-ı muaraza: söz mücadelesi meydanı, bir ile yarışma meydanı.
misil: benzer.
muallâkat-ı seb'a: yedi askı; Kur'an nazil olmadan önce, meşhur Arap şairlerinin en beğenilmiş şiirlerinden, Kâbe'nin duvarına asılmış olanlar.
muannit: inatçı, ayak direyen.
Müslüman: İslam dinine girmiş, İslâm dininden olan, mu'min, Müslim.
mütefennin: fen bilgisi olan, fen âlimi.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nam: ad, isim, lâkap.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
secde: baş eğme, başı yere koyma.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şöhretşiar: ünü yayılmış, şöhret sahibi, ünlü.
takat-i beşer: insanın gücü, takatı.
tarz: biçim, şekil, suret.
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma.

mislini getirmekle kısa bir yol olan muarazayı bırakıp, uzun olan, can ve mallarını tehlikeye atan muharebe yolunu ihtiyâr etmeleri ispat eder ki, o kısa yolda gitmek mümkün değildir.

Hem, Kur'ân'ın dostları Kur'ân'a benzemek ve taklit etmek şevkiyle ve düşmanları dahi Kur'ân'a mukabele ve tenkit etmek sevkiyle o vakıtten beri yazdıkları ve yazılan ve telâhuk-i efkâr ile terakki eden milyonlarla Arabî kitaplar ortada geziyor. Hiç birisinin ona yetişemediğini, hatta en adî adam dahi dinlese, elbette diyecek: "Bu Kur'ân, bunlara benzemez ve onların mertebesinde değil. Ya onların altında veya umumunun fevkinde olacak." Umumunun altında olduğunu, dünyada hıçbir fert, hiçbir kâfir, hatta hıçbir ahmak diyemez. Demek, mertebe-i belâgatı umumun fevkindedir. Hatta bir adam, سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ[1] ayetini okudu, dedi ki: "Bu ayetin harika telâkki edilen belâgatini göremiyorum."

Ona denildi: "Sen dahi bu seyyah gibi o zamana git, orada dinle."

O da, kendini Kur'ân'dan evvel orada tahayyul ederken gördü ki, mevcudat-ı âlem perişan, karanlık, camit ve şuursuz ve vazifesiz olarak, hâlî, hadsiz, hudutsuz bir fezada, kararsız, fânî bir dünyada bulunuyorlar. Birden, Kur'ân'ın lisanından bu ayeti dinlerken gördü: Bu ayet,

1. Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. (Hadîd suresi, 1.)

adî: bayağı, aşağı, değersiz
ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala
Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili
belâgat: söz söyleme sanatı, iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme
camit: ruhsuz, cansız
evvel: önce
fânî: ölümlü, geçici
fert: birey, kişi, şahıs
fevkinde: üstünde, üstün
feza: kâinatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâlî: tenha, boş, issız
harika: olağanüstü
hudutsuz: sınırsız.
ihtiyar: seçme, tercih etme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
lisan: dil
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i belâgat: belâgat mertebesi
mevcudat-ı âlem: kâinattaki varlıklar.
misil: eş, benzer, kat.
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
muharebe: savaşma, savaş
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
sevk: yöneltme.
seyyah: gezgin, gezici
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma
telahuk-ı efkar: fikirlerin birbiri peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi
telâkki: anlama, kabul etme.
tenkit: eleştirme
terakki: yükselme, ilerleme
umum: bütün, hepsi
vazife: görev

kâinat üstünde, dünyanın yüzünde öyle bir perde açtı ve ışıklandırdı ki, bu ezelî nutuk ve bu sermedî ferman, asırlar sıralanında dizilen zîşuurlara ders verip gösteriyor ki, bu kâinat, bir cami-i kebir hükmünde başta semavat ve arz olarak umum mahlûkatı hayattarâne zıkır ve tesbihte ve vazife başında cûşuhuruşla mes'udâne ve memnunâne bir vaziyette bulunduruyor, diye müşahede etti. Ve bu ayetin derece-i belâgatini zevk ederek, sair ayetleri buna kıyasla, Kur'ân'ın zemzeme-ı belâgatı arzın nısfını ve nev-i beşerin humsunu istilâ ederek, haşmet-i saltanatı kemal-i ihtiramla on dört asır bilâfasıla idame ettiğinin binler hikmetlerinden bir hikmetini anladı.

• *Dördüncü Nokta*: Kur'ân öyle hakikatlı bir halâvet göstermiş ki, en tatlı bir şeyden dahi usandıran çok tekrar, Kur'ân'ı tilâvet edenler için değil usandırmak, belki kalbi çürümemiş ve zevki bozulmamış adamlara tekrar-ı tilâveti halâvetini zıyadeleştirdiği, eski zamandan ben herkesçe musellem olup, darbımesel hükmüne geçmiş.

Hem, öyle bir tazelik ve gençlik ve şebabet ve garabet göstermiş ki, on dört asır yaşadığı ve herkesin eline kolayca girdiği hâlde, şimdi nazil olmuş gibi tazeliğini muhafaza ediyor. Her asır, kendine hitap ediyor gibi bir gençlikte görmüş, her taife-i ilmiye ondan her vakit istifade etmek için kesretle ve mebzuliyetle yanlarında bulundurdukları ve üslûb-ı ifadesine ittıba ve iktıda ettikleri hâlde, o uslûbundaki ve tarz-ı beyanındaki garabetini aynen muhafaza ediyor.

arz: yer, dünya.
bilâfasıla: fasılasız, aralıksız, durmadan
cami-i kebir: büyük camı.
cuşuhuruş: coşup taşma, kaynayıp taşma, neşe ve ahenk.
darbımesel: atasözü, vecize
derece-i belagat: belagat derecesi
ezeli: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
ferman: emir, buyruk.
garabet: hayret verıcılık, garıplık, tuhaflık.
hakıkat: gerçek, esas.
halâvet: tatlılık, şırınlık
haşmet-ı saltanat: saltanatının haşmetı, ıhtışamı, göz kamaştıran güzelliği
hayattarâne: canlı bir şekıl de, hayat sahıbı olarak.
hikmet: İlahı gaye, gizli sebep
hitap: bırıne söz söyleme, sözü bırı üzerine çevırme.
hums: beşte bir
hukmünde: degennde, yerınde
idame: devam ettırme, sürdürme
iktıda: tabı olma, uyma.
istıfade: faydalanma, yararlanma
istılâ: kaplama, yayılma
ittıba: tabı olma, uyma, ıtaat etme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar
kemal-ı ıhtıram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme
kesret: çokluk.
kıyas: karşılaştırma, oranlama
lisan: dıl
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk, çokluk
memnunâne: memnun bır şekıl de, memnun kalarak.
mes'udane: mutlu bır şekılde, saadet içerısınde
muhafaza: koruma.
musellem: doğruluğu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilen
müşahede: bır şeyı gözle görme, seyretme
nazil: nüzul eden, ınen
nev-ı beşer: İnsanoğlu, ınsanlar
nısf: yarım, yarı
nutuk: söz, konuşma, hıtap
sair: dıger, başka, otekı
semavat: semalar, gökler
sermedi: ebedî, dâımî, sürekli
şebabet: gençlik.
taife-i ilmiye: ılım taıfesi, ılım tahsıl edenlerın meydana getırdıgı topluluk
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli
tekrar-ı tilâvet: okunanın tekrarlanması.
tesbih: Allahı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma
tilâvet: Kur'ân-ı usulüne uygun olarak, güzel sesle ve anlamını düşünerek okuma
üslub-ı ifade: ifade tarzı, ifade biçimi
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı
vaziyet: durum
zemzeme-i belagat: belâgat zemzemesi, maksada uygun, öz ve kısa söz söylemekten kaynaklanan nağme, hoş ses
zıkır: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbı.
ziyade: Artma, çoğalma

• *Beşincisi:* Kur'ân'ın bir cenahı mazide, bir cenahı müstakbelde, koku ve bir kanadı eski peygamberlerin ittifaklı hakikatlerin olduğu ve bu onların tasdik ve teyit ettiği ve onlar dahi tevafukun lisan-ı hâliyle bunu tasdik ettikleri gibi; öyle de, evliya ve asfıya gibi ondan hayat alan semereleri ve hayattar tekemmulleriyle şecere-i mübarekelerinin hayattar, feyizdar ve hakikatmedar olduğuna delâlet eden ve ikinci kanadının himayesi altında yetişen ve yaşayan velâyetin bütün hak tarikatleri ve İslâmiyet'in bütün hakikatlı ilimleri, Kur'ân'ın ayn-ı hak ve mecma-ı hakaik ve camiiyette misilsiz bir harika olduğuna şahadet eder.

• *Altıncısı:* Kur'ân'ın altı ciheti nuranîdir, sıdk ve hakkaniyetini gösterir. Evet, altında hüccet ve burhan direkleri, üstünde sikke-i i'caz lem'alan, önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn hediyelen, arkasında nokta-i istinadı vahy-ı semavî hakikatleri, sağında hadsiz ukul-i müstakimenin delillerle tasdikleri, solunda selim kalblerin ve temiz vicdanların ciddî itminanları ve samimî incizapları ve teslimleri, Kur'ân'ın fevkalâde harika, metin ve hücum edilmez bir kal'a-i semaviye-i arziye olduğunu ispat ettikleri gibi, altı makamdan dahi, onun ayn-ı hak ve sadık olduğuna ve beşerin kelâmı olmadığına, hem yanlış olmadığına imza eden, başta bu kâinatta daima güzelliği izhar, iyiliği ve doğruluğu himaye ve sahtekârları ve müfterileri imha ve izale etmek âdetini bir düstur-i faaliyet ittihaz eden bu kâinatın Mutasarrıf'ı, o Kur'ân'a âlemde en makbul, en yüksek, en hâkimâne bir makam-ı hürmet

adet: görenek, usul, alışkanlık.
alem: dünya, cihan
asfıya: Hz. Peygamberin (asm) vârisi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan alim zatlar
ayn-ı hak: hakkın gerçeğin tâ kendisi
beşer: insanlık.
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
camiiyet: toplayıcı ihtiva ve iha ta edicilik.
cenah: kanat, taraf, kısım
cihet: yan, yön, taraf
delalet: delil olma, gösterme
düstur-ı faaliyet: çalışma prensibi.
evliya: veliler, Allah dostları
fevkalâde: olağanüstü
feyizdar: feyizli, bol bereketli
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, esas
hakıkatmedar: hakikat ekseni
hakımâne: hükmedercesine
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk.
hayattar: canlı, yaşayan
himaye: koruma, muhafaza etme
hüccet: delil,
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
incizap: cezp edilme, kapılma
İslâmiyet: Müslümanlık.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
itminan: inanma, güvenme, tereddütsüz kabul etme
ittihaz: edinme, alma.
izale: giderme, ortadan kaldırma
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kal'a-ı semaviye-i arziye: göklere yükselen dağlar
kelam: söz, konuşma, nutuk.
lem'a: parıltı
lisan-ı hal: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
makam-ı hürmet: hürmet, saygı makamı
makbul: geçerli, muteber
mazi: geçmiş zaman
mecma-ı hakaik: hakikadenin, gerçeklerin toplandığı yer
metin: sağlam ve dayanıklı
misli: benzer, eş
Mutasarrıf: tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malık, Allah
müfteri: iftira atan, iftıracı
mustakbel: gelecek zaman
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden.
saadet-i dareyn: iki cihan saadeti: dünya ve ahiret mutluluğu
sadık: doğru, gerçek, hakiki
sahtekâr: sahte şeyler yapan, sahtecı, hilekâr
samimî: içten, candan, gönülden
selim: kusuru, noksanı olmayan, sağlam, kusursuz, doğru
semere: meyve, güzel netice
sıdk: doğruluk, gerçeklik.
sikke-i i'caz: mu'cizelik işareti, sikkesi, damgası
şahadet: şahit olma, şahıtlık.
şecere-i mübareke: kutlu ağaç, mübarek sülale, silsile
tarikat: bazı İlâhi hakikatlere varma ve Allah'a vasıl olma yolunda farklı görüş taşıyanların meydana getirdiği topluluk
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tekemmul: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
tevafuk: uyma, uygunluk.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
ukul-ı müstakime: doğru yolda olan akıllar
vahy-ı semavi: Allah tarafından melekler vasıtasıyla peygambere gelen vahiy.
velayet: velilik, ermişlik, Allah dostluğu
vicdan: iyiyi kötüden hayır şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu

ve bir mertebe-i muvaffakıyet vermesiyle, onu tasdik ve imza ettiği gibi, İslâmıyet'in menbaı ve Kur'ân'ın tercümanı olan Zatın (Aleyhissalâtü vesselâm) herkesten ziyade ona itikat ve ihtıramı ve nüzulü zamanında uyku gibi bir vaziyet-i nâimânede bulunması ve sair kelâmları ona yetişememesi ve bir derece benzememesi ve ümmiyetiyle beraber gitmiş ve gelecek hakikî hâdısat-ı kevniyeyi gaybiyâne, Kur'ân ile tereddütsüz ve itminan ile beyan etmesi ve çok dikkatlı gözlerin nazan altında hiçbir hile, hiçbir yanlış vaziyeti görülmeyen o tercümanın bütün kuvvetiyle Kur'ân'ın her bir hukmune iman edip tasdik etmesi ve hiçbir şey onu sarsmaması, Kur'ân semavî, hakkaniyetli ve kendi Hâlık-ı Rahîm'inin mübarek kelâmı olduğunu imza ediyor.

Hem, nev-i insanın humsu, belki kısm-ı azamı göz önünde o Kur'ân'a müncezibâne ve dindarâne irtibatı ve hakikatperestâne ve müştakane kulak vermesi ve çok emarelerin ve vakıaların ve keşfiyatın şahadetiyle cin ve melek ve ruhanîlerin dahi tilâveti vaktinde pervane gibi hakperestâne etrafında toplanması, Kur'ân'ın kâinatça makbuliyetine ve en yüksek bir makamda bulunduğuna bir imzadır.

Hem, nev-i beşerin umum tabakaları, en gabi ve âmîden tut, tâ en zeki ve âlime kadar her birisi Kur'ân'ın dersinden tam hisse almaları ve en derin hakikatleri fehmetmeleri ve yüzlerle fen ve ulûm-ı İslâmiyenin ve bilhassa Şenat-ı Kubra'nın büyük müçtehitleri ve usuluddin ve ilm-i kelâmın dâhî muhakkikleri gibi her taife kendi

keşfiyat: keşifler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilişkili sırlar
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk
makbuliyet: makbuliyet, beğenilmişlik, geçerlilik.
melek: cinsiyetleri yeme ve içmeleri olmayan çeşitli şekillere girebilen, göze her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahluk, fersteh
menba: kaynak
mertebe-i muvaffakıyet: başarı mertebesi.
muhakkik: bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkif olan
mübarek: feyizli, bereketli
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'i hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyik şartlarına sahip olan bilgili din âlimi
müncezibane: müncezip olarak, cezp edilerek.
müştakane: iştiyak ve arzu ile, çok isteyerek.
nazar: bakış, dikkat.
nazil: inici, tizden pese doğru giden dizi
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nev-i insan: insan türü, insanoğlu
nüzul: Kur'ân'ın vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmesi
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sair: diğer, başka, öteki
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
Şenat-ı Kübra: yüce, büyük, İslam şenatı.
tabaka: kat, katman
taife: kavim, kabile
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
tilâvet: okumak, takip etme, arkasına düşme.
ulûm-ı İslâmiye: İslâmî ilimler
umum: bütün
usulüddin: inanca dair meseleleri İslâmî esaslar çerçevesinde bahseden kelam ilminin adı
ümmiyet: okuma yazma bilmemek.
vakıa: vuku bulan, olan şey
vaziyet: durum.
vaziyet-i nâimâne: uyur gibi vaziyet, uyurcasına durum
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
ziyade: çok, fazla

alım: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin
âmî: bilgisiz, cahil.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilhassa: özellikle
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dahi: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
dindarane: dindar bir kimseye yakışacak tarzda
emare: alamet, belirti, nişan
fehm: anlama, anlayış, kavrayış
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen ad
gabî: anlayışsız, ahmaklık
gaybiyane: görünmez bir şekilde
hadısat-ı kevniye: oluş ve ortaya çıkışla ilgili olaylar
hakıkatperestane: hakkı ve hakikatı severcesine, hakikate inanıp gerçek tarafını tutarak.
hakperestane: doğruluktan ayrılmamacasına
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
humsu: beşte bir
hukum: karar, emir.
ihtıram: hürmet etme, saygı gösterme
ilm-i kelâm: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübuvvet, haşr, kader gibi imana ait meselelerden İslamî esaslar dâhilinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilim
irtibat: bir şeye bağlı olma
itıkat: kesin inanma, iman

ilimlerine ait bütün hacatını ve cevaplarını Kur'ân'dan istihraç etmeleri, Kur'ân menba-ı hak ve maden-ı hakikat olduğuna bir imzadır.

Hem, edebiyatça en ileri bulunan Arab edipleri –İslâmiyet'e girmeyenler– şimdiye kadar muarazaya pek çok muhtaç olduklan hâlde, Kur'ân'ın i'cazından yedi büyük vechı varken, yalnız bır tek vechi olan belâgatının, tek bır surenin mislini getırmekten ıstinkâfları; ve şımdıye kadar gelen ve muaraza ıle şöhret kazanmak isteyen meşhur beliğlerin ve dâhî âlımlerın, onun hıçbır vech-ı ı'cazına karşı çıkamamalan ve âcizâne sukût etmeleri, Kur'ân mu'cize ve takat-i beşerin fevkinde olduğuna bir imzadır

Evet, bir kelâm, "Kimden gelmiş ve kime gelmiş ve ne ıçın?" denilmesiyle kıymeti ve ulviyeti ve belâgati tezahür etmesı noktasından, Kur'ân'ın mıslı olamaz ve ona yetişilemez. Çünkü, Kur'ân butün âlemlerin Rabbi ve Hâlık'ının hitabı ve konuşması; ve hıçbir cihette taklidi ve tasannuu ihsas edecek bır emare bulunmayan bir mükâlemesı, ve butun ınsanlann, belkı butun mahlûkatın namına mebus ve nev-i beşerin en meşhur ve namdar muhatabı bulunan ve o muhatabın kuvvet ve vüs'at-ı imanı koca İslâmıyet'ı tereşşuh edıp, sahıbını Kab-ı Kavseyn makamına çıkararak muhatab-ı Samedâniyeye mazhariyetle nüzul eden; ve saadet-i dâreyne dair ve hilkat-i kâinatın neticelerine ve ondaki Rabbanî maksatlara ait mesaili ve o muhatabın butun hakaik-ı İslâmiyeyi taşıyan en yüksek ve en geniş olan imanını beyan ve izah eden; ve

acızane: acız ve güçsüz bir şekilde
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade- sözün guzel olmakla beraber yennde hal ve makama uygun olması.
belig: belâgatle duzgun ve sanatlı olarak meramını anlatan.
dalr: alâkalı, ilgili.
edip: guzel ve sanadı soz soyleyen veya yazan bu şekilde eserler meydana getıren
fevkınde: ustunde
hacat: hacetler ihtıyaçlar
hakaık-ı islâmıye: Islamıyetın gerçekleri İslama aıt hakıkatler
Hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah
hılkat-ı kaınat: kâınatın yaratılışı
hitap: soz soyleme topluluga ve ya bınsıne karşı konuşma
i'caz: mu cızelik, ınsanlann benzerini yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak
İhsas: hissettırme sezdırme
istihraç: bır şeyden bir şey çıkarma sonuç çıkarma, mana çıkarma
İstinkâf: kabul etmeme reddetme
izah: açıkça ortaya koyma bır konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma
Kab-ı Kavseyn: ıkı yay mesafesı Hz. Muhammed ın Mıraca çıkışıyla vardıgı son nokta butun yaratılanlan arkasına alıp Yaratanla müşerref ve muhatap olduğu makam
kıymet: deger
maden-ı hakıkat: hakıkat madenı dogrulann gerceklerın madenı dogrulann merkezi
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
maksat: gaye
mazhariyet: nail olma, şereflenme
mebus: Allah tarafından peygamber olarak gondenlmış olan
menba-ı hak: hakkın kaynağı
mesail: meseleler
meşhur: şöhredi herkesin bildıgı yayganlık kazanmış
mislî: benzer
muaraza: bırbınne karşı gelme soz ıle karşılıklı mucadele.
mu'cize: benzerini yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey
muhatap: kendısıne hitap olunan soz soylenlen kımse.
muhatab-ı Samedânıye: hıç bır şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın muhatabı
mukâleme: konuşma
nam: ad ısım lakap
namdar: meşhur unlu şohretlı namlı.
Rab: besleyen yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
Rabbanî: terbıye ve idare eden Cenab-ı Hak.
sure: Kur an-ı Kerım ın ayrıldıgı 114 bolumden her bın
sukût: sessizlik, susma
takat-i beşer: ınsanın gucu takatı
tasannu: yapmacık.
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tezahur: gorunme belırme ortaya çıkma
ulviyet: ulvîlık, yucelik yukseklik, ululuk.
vech-ı i'caz: mu cıze yonu
vecih: cihet, yön
vus'at-ı iman: iman genişliği

koca kâinatın bir harita, bir saat, bir hane gibi her tarafını gösterip, çevirip, onları yapan sanatkârı tavrıyla ifade ve talim eden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın elbette misline getirmek mümkün değildir ve derece-i i'cazına yetişilmez.

Hem, Kur'ân'ı tefsir eden ve bir kısmı otuz-kırk, hatta yetmiş cilt olarak birer tefsir yazan yüksek zekâlı müdakkik binlerle müteferrinin ulemanın senetleri ve delilleriyle beyan ettikleri Kur'ân'daki hadsız meziyetleri ve nükteleri ve hasiyetleri ve sırları ve âlî manaları ve umur-i gaybiyenin her nev'inden kesretli, gaybî ihbarları izhar ve ispat etmeleri; ve bilhassa Risale-i Nur'un yüz otuz kitabının her biri Kur'ân'ın bir meziyetini, bir nüktesini kat'î bürhanlarla ispat etmesi; ve bilhassa Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesi şimendifer ve tayyare gibi medeniyetin hankalarından çok şeylerı Kur'ân'dan istihraç eden Yirminci Sözün İkinci Makamı, ve Risale-i Nur'a ve elektriğe işaret eden ayetlerin işaratını bildiren İşarat-ı Kur'âniye namındaki Birinci Şua, ve huruf-i Kur'âniye ne kadar muntazam, esrarlı ve manalı olduğunu gösteren *Rumuzat-ı Semaniye* namındaki sekiz küçük risaleler, ve Sure-i Fethin ahirki ayeti beş vecihle ihbar-ı gaybî cihetinde mu'cizeliğini ispat eden küçük bir risale gibi Risale-i Nur'un her bir cüz'ü Kur'ân'ın bir hakikatini, bir nurunu izhar etmesi, Kur'ân'ın misli olmadığına ve mu'cize ve harika olduğuna ve bu âlem-i şahadette âlem-i gaybın lisanı ve bir Allâmü'l-Guyûb'un kelâmı bulunduğuna bir imzadır.

ahir: son.
âlem-i gayb: gayb âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kainat.
âli: yüce, yüksek, ulu.
Allamu l-Guyub: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen Allah.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilhassa: özellikle.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cihet: yön.
cüz: kısım, parça.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.
derece-i i'caz: mu'cizelik derecesi.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
gaybı: gayba ilişkin, görünmeyenlere ait.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hane: ev, mesken, dünya.
harika: olağanüstü.
hasiyet: hususi fayda, özellik.
huruf-i Kur'âniye: Kur'ân'ın harfleri.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler.
İşarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde mahal bırakmayan.
kelam: söz, konuşma, nutuk.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
lisan: dil.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
misli: benzer.
mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
müteferrin: fen bilgisi olan, fen âlimi.
nam: ad, isim.
nevi: çeşit, tür.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediüzzaman Said Nursi'ye ait bir eserin ismi.
sanatkâr: sanatçı, usta.
senet: dayanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz.
sır: gizli hakikat.
şimendifer: tren.
talim: ders verme, öğretme.
tayyare: uçak.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
umur-i gaybiye: gaybî işler, Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler.
vecih: cihet, yön.

İşte, altı noktada ve altı cihette ve altı makamda işaret edilen Kur'ân'ın mezkûr meziyetleri ve hasıyetleri içindir ki, haşmetli hâkimiyet-i nuraniyesi ve azametli saltanat-ı kudsıyesi, asırların yüzlerini ışıklandırarak, zemin yüzünü dahı bin üç yüz sene tenvir ederek kemal-i ihtiramla devam etmesi; hem o hasiyetleri içindir ki, Kur'ân'ın her bir harfi, hiç olmazsa on sevabı ve on hasenesi olması ve on meyve-i bâkî vermesi; hatta bir kısım âyâtın ve surelerin her bir harfi, yüz ve bin ve daha ziyade meyve vermesi, ve mübarek vakitlerde her harfin nuru ve sevabı ve kıymeti ondan yüzlere çıkması gibi kudsî imtıyazlan kazanmış diye dünya seyyahı anladı ve kalbine dedi:

"İşte, böyle her cihetle mu'cizatlı bu Kur'ân, surelerinin icmaıyla ve âyâtının ittifakıyla ve esrar ü envarının tevafukuyla ve semerat ve âsânnın tetabukuyla, bir tek Vacibu'l-Vucud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfât ve esmasına, delillerle ispat suretinde öyle şahadet etmiş ki, bütün ehl-i imanın hadsiz şahadetleri, onun şahadetinden tereşşuh etmişler."

İşte, bu yolcunun Kur'ân'dan aldığı ders-i tevhid ve imana kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Yedinci Mertebesinde* böyle,

لَآ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ الْقُرْاٰنُ الْمُعْجِزُ الْبَيَانُ الْمَقْبُولُ الْمَرْغُوبُ لِاَجْنَاسِ الْمَلَكِ وَالْاِنْسِ وَالْجَآنِّ الْمَقْرُوءُ كُلُّ اٰيَاتِهِ فِى كُلِّ دَقِيقَةٍ

asar: eserler, izler, nişanlar.
asır: yüzyıl, asır
ayat: Kur'ân ayetleri
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
bakı: ebedî, daimî süreklı ve kalıcı olan.
ders-i iman: iman dersi
ders-i tevhid: Allah'ın varlık ve birliğinden bahseden ders
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
esma: adlar, isimler
hâkimiyet-i nuraniye: nurlu, parlak hâkimiyet.
hasene: hayırlı amel, Allah'ın rızasına uygun iş
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
imtıyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme.
kıymet: değer
kudsi: mukaddes, yüce.
makam: yer, durak
meyve-i bâkı: ebedî olan meyve, cennet meyvesi
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklerin büyük harika işler
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu
saltanat-ı kudsıye: kudsî saltanat.
semerat: semereler, meyveler
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
seyyah: gezgin, gezici
sıfat: vasıflar, nitelikler
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, tarz, görünüş
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdet: birlik ve teklik
vücut: var olma, varlık
zemin: yeryüzü
ziyade: çok, fazla

بِكَمَالِ الْاِحْتِرَامِ بِأَلْسِنَةِ مِائَاتِ مِلْيُونٍ مِنْ نَوْعِ الْاِنْسَانِ الدَّائِمُ سَلْطَنَتُهُ الْقُدْسِيَّةُ عَلَى اَقْطَارِ الْاَرْضِ وَالْاَكْوَانِ وَعَلَى وُجُوهِ الْاَعْصَارِ وَالزَّمَانِ وَالْجَارِى حَاكِمِيَّتُهُ الْمَعْنَوِيَّةُ النُّورَانِيَّةُ عَلَى نِصْفِ الْاَرْضِ وَخُمْسِ الْبَشَرِ فِى اَرْبَعَةَ عَشَرَ عَصْرًا بِكَمَالِ الْاِحْتِشَامِ ۞ وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهِ الْقُدْسِيَّةِ السَّمَاوِيَّةِ وَبِاتِّفَاقِ اٰيَاتِهِ النُّورَانِيَّةِ الْاِلٰهِيَّةِ وَبِتَوَافُقِ اَسْرَارِهِ وَاَنْوَارِهِ وَبِتَطَابُقِ حَقَائِقِهِ وَثَمَرَاتِهِ وَاٰثَارِهِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعِيَانِ ۞[1]

denilmiştir.

Sonra, bir fakir insana, değil fânî ve muvakkat bir tarlayı, bir haneyi, belki koca kâinatı ve dünya kadar bir mülk-i bâkîyi kazandıran; ve bir fânî adama ebedî bir hayatın levazımatını bulduran, ve ecelin darağacını bekleyen bir bîçareyi idam-ı ebedîden kurtaran ve saadet-i sermediyenin hazinesini açan en kıymettar sermaye-i insaniyenin iman olduğunu bilen mezkûr misafir ve hayat yolcusu, kendi nefsine dedi ki: "Haydi ileri! Imanın hadsiz mertebelerinden bir mertebe daha kazanmak için kâinatın heyet-i mecmuasına müracaat edip, o da ne diyor dinlemeliyiz, erkânından ve eczasından aldığımız dersleri tekmil ve tenvir etmeliyiz" diye, Kur'ân'dan aldığı geniş ve ihatalı bir dürbün ile baktı, gördü.

Bu kâinat o kadar manıdar ve muntazamdır ki, mücessem bir kitab-ı Sübhanî ve cismanî bir Kur'ân-ı Rabbanî

ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
erkân: rükünler, esaslar
fanî: ölümlü, geçici
hazine: zengin ve değerli kaynak.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara
idam-ı ebedî: dinilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ihatalı: kuşatıcı
iman: inanma, itikat.
ins: insan
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet.
kemal-i ihtişam: ihtişamın debdebenin son derecesi
kitab-ı Sübhanî: kusur ve noksanlardan uzak olan Cenab-ı Hak'ka ait kitap
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'an-ı Rabbanî: Cenab-ı Hak'kın terbiye ve idare edici kitabı olan Kur'ân
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
makbul: kabul edilen, geçerli
manıdar: nükteli, mânâ manalı
mergup: sevilip aranan, istenilen, beğenilen.
mertebe: derece, basamak.
muvakkat: geçici
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş
mülk-i bâkî: daimî, kalıcı olan mülk, daima tasarruf altında bulunan mülk
müracaat: başvurma, danışma
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nev-i insan: insan çeşidi, insan cinsi
saadet-i sermediye: ebedî saadet, sonsuz mutluluk.
saltanat-ı kudsiye: kudsî saltanat.
sermaye-i insaniye: insanın sermayesi, insana ait sermaye
taife: takım, bölük, grup
tekmil: tamamlama, kemale erdirme.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan
Vahidü'l-Ehad: var olan ve varlığı her şeyde tecelli eden
vücub-ı vücud: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.

1 Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud ve Vahidü'l-Ehad'dir ki, melek ve ins ve cin taifelerinin makbûlü ve mergûbu olan ve bütün âyetden her dakika kemal-i ihtiram ile nev'-i insanın yüz milyonlarcasının dilleriyle okunan saltanat-ı kudsiyesi asırlar ve devirler boyunca arzın ve kâinatın her tarafında devam eden, manevî ve nûranî hâkimiyeti on dört asırdır dünyanın yansında ve insanlığın beşte bir üzerinde kemal-i ihtişam ile cârî olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-beyân. Onun vâhdet içindeki vücub-ı vücûduna delâlet eder. Ve keza o kelâm-ı ilâhî, kudsî ve semâvî sûrelerinin icmâ', nûrânî ve ilâhî âyetlerin ittifâkî, esrâr ve envârının tevâfukı, hakîkatlerinin ve semerelerinin ve eserlerinin tetâbukı ile bilmüşâhede ve'l-ayân, Allah'ın vâhdet içindeki vücub-ı vücûduna şâhâdet edip, ispât eder.

bîçare: çaresiz, zavallı
cin: gözle görünmez, latif cisimlerden ibâret yaratık.
cismanî: maddî ve cısımlı olmak
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa
dürbün: uzak gören, uzağı gösteren

ve müzeyyen bir saray-ı Samedânî ve muntazam bir şehr-i Rahmanî suretinde görünüyor. O kitabın bütün sureleri, ayetleri ve kelimatları, hatta harfleri ve bablarına ve fasıllarına ve sahifeleri ve satırları, umumunun her vakit manidârâne mahvüispatları ve hakîmâne tağyir ve tahvilleri, icma ile bir Alîm-i Küllî Şey'in ve bir Kadîr-i Küllî Şey'in ve bir Musannif'in, her şeyde her şeyi gören ve her şeyin her şeyi ile münasebetini bilen, nâyet eden bir Nakkaş-ı Zülcelâl'in ve bir Kâtib-i Zülkemal'ın vücudunu ve mevcudiyetini bilbedahe ifade ettikleri gibi, bütün erkân ve envaıyla ve ecza ve cuz'ıyatıyla ve sekenelerinin ve müştemilâtıyla ve vâridât ve masârifâtıyla ve onlarda maslahatkârâne tebdilleriyle ve hikmetperverâne tecditleriyle, bilittifak, hadsız bir kudret ve nihayetsiz bir hikmetle iş gören âlî bir Ustanın ve misilsiz bir Sânîin mevcudiyetini ve vahdetini bildiriyorlar. Ve kâinatın azametine münasip iki büyük ve geniş hakikatin şahadetleri, kâinatın bu büyük şahadetini ispat ediyorlar.

• **Birinci Hakikat:** Usulüddin ve ilm-i kelâmın dâhî ulemasının ve hükema-i İslâmiyenin gördükleri ve hadsız bürhanlarla ispat ettikleri hudus ve imkân hakikatleridir. Onlar demişler ki:

"Madem, âlemde ve her şeyde tagayyür ve tebeddül var, elbette fânîdir, hâdistir, kadîm olamaz. Madem hâdistir, elbette onu ihdas eden bir Sânî var. Ve madem her şeyin zatında vücudî ve ademî bir sebep bulunmazsa müsâvidir; elbette vacıp ve ezelî olamaz. Ve madem muhal ve batıl olan devir ve teselsül ile birbirini icat etmek

ademî: yokluğa ilgili
âlî: yüce, yüksek, ulu
Alîm-i Küllî Şey: her şeyi bilen ilim sahibi Allah
azamet: büyükleik, ululuk.
bab: kitabın bölümlerinden her biri
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilittifak: ittifakla, beraberce, el birliğiyle
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
dahî: son derece zeki, anlayışlı deha sahibi.
devir: dönüp dolaşma
envaı: çeşitler, türler, neviler
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fânî: ölümlü, geçici
fasıl: kısım, bölüm
hâdis: sonradan meydana gelen.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hikmetperverâne: her şeyde fayda ve gaye gözetir şekilde.
hudus: yok iken var edilme
hükema-i İslâmiye: İslâm filozofları
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma
İlm-i kelâm: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübuvvet, haşir, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dâiresinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilim.
kadîm: ezelî, öncesiz.
Kadîr-i Küllî Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
Kâtib-i Zülkemal: kemal ve mükemmellik sahibi olan kâtip
kelimat: kelimeler, sözler.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahvüispat: ortadan kaldırma ve var etme
manîdârâne: manalı şekilde
masârifât: masraflar, giderler
maslahatkârâne: yerine göre uygun davranarak
mevcudiyet: varlık.
misilî: benzer, eş
muhal: imkânsız.
Musannif: her şeyi en güzel şekilde derleyip düzenleyen Allah

münasebet: ilgi, alâka
münasip: uygun.
müsâvî: eşit.
müştemilât: şümulünde olan şeyler, içinde bulunanlar.
müzeyyen: zîynetlendirilmiş, süslü
Nakkaş-ı Zülcelâl: her şeyi nakışlı ve süslü yaratan celal sahibi Allah
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nâyet: uyma, tâbi olma
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
saray-ı Samedânî: Samed olan Cenab-ı Hakkın sarayı.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar
şahadet: şahit olma, şâhitlik.
şehr-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın şehri
tagayyür: değişme, başkalaşma
tağyir: başkalaştırma, değiştirme
tahvil: değiştirme, döndürme
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme
tebeddül: başkalaşma, değişme
tecdit: yenileme, tazeleme.
teselsül: zincirleme silsile halinde birbirini takip etme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
usuluddin: İnanca dair meselelerden İslâmî esaslar çerçevesinde bahseden kelâm ilminin diğer adı
vacıp: zorunlu
vahdet: bir ve tek olma.
vâridât: gelirler.
vücudî: varlıkla ilgili, varlığa dair.
zat: kendi, öz, asıl.

mümkün olmadığı kat'î bürhanlarla ıspat edilmiş; elbette öyle bır Vacıbü'l-Vucud'un mevcudıyetı lâzımdır kı, nazırı mümtenı, mislı muhal ve bütün maadası mümkün ve masıvası mahlûku olacak."

Evet, hudus hakıkatı kâınatı istilâ etmiş, çoğunu göz görüyor; dığer kısmını akıl görüyor. Çünkü, gözümüzün önünde her sene güz mevsiminde öyle bir âlem vefat eder ki, her birisinin hadsız efradı bulunan ve her biri zîhayat bır kâınat hükmünde olan yuz bın nev'î nebatat ve küçücük hayvanat o âlem ile beraber vefat ederler. Fakat o kadar intızam ile bir vefattır ki, haşır ve neşırlerine medar olan ve rahmet ve hikmetin mu'cızelerı, kudret ve ılmin harikaları bulunan çekirdekleri ve tohumları ve yumurtacıkları baharda yerlerinde bırakıp, defter-i a'mallerini ve gördükleri vazifelerin programlarını onların ellerine vererek, Hafîz-i Zulcelâl'ın himayesi altında hıkmetine emanet eder, sonra vefat ederler. Ve bahar mevsiminde, haşr-i azamın yuz bin mısalı ve numune ve delılleri hükmünde olarak, o vefat eden ağaçlar ve kökler ve bir kısım hayvancıklar, aynen ihya ve dirıliyorlar. Ve bir kısmının dahi kendi yerlerinde emsalleri ve aynen onlara benzeyenleri ıcat ve ıhya olunuyor. Ve geçen bahanın mevcudatı, ışledikleri amellerin ve vazifelerın sahıfelerini ılânat gıbı, neşredıp, (1) وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ayetının bır mısalini gösteriyorlar.

Hem, heyet-ı mecmua cihetinde, her guzde ve her baharda büyük bir âlem vefat eder ve taze bir âlem

1. Amel defterlerı açıldığında... (Tekvir Suresi, 10)

amel: fiil, ış
ayet: Kur'ânın her bir cümlesi
cihet: yon
defter-i a'mal: insanların ışledıgı ve yaptıgı şeylerın kaydedildıgi defter, amellerın defterı
delıl: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan
efrat: fertler
emsal: ornekler, benzerler
güz: sonbahar
Hafiz-ı Zülcelal: yaratıklarını belalardan tehlıkelerden koruyan buyukluk sahıbı olan Allah
harika: olağanustu
haşir: yenıden dırılıp toplanmak, ıkıncı dırılış
haşr-ı azam: kıyamet koptuktan sonrakı en buyuk haşır, toplanma
hayvanat: hayvanlar
heyet-i mecmua: bir şeyın teferruatına ve cuzlerıne bakılmaksızın butununun gosterdıgi hâl ve manzara
hikmet: ilahi gaye, gizli sebep
himaye: koruma, muhafaza etme
hükmünde: degerinde, yerınde
ihya: dırıltme, hayat verme.
ılânat: ılânlar
ilm: bilme, bılgı
intizam: duzenlilik, duzgunluk.
istila: kaplama, yayılma
kat'i: kesin, supheye ve tereddude mahal bırakmayan
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
maada: başka, gayrı, genye kalan
mahluk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan
masıva: Allah'tan başka butun varlıklar
medar: sebep, vesile
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mısal: benzer, ornek.
mıslı: benzer
mu'cize: benzerını yapmaktan ınsanların âcız kaldıgı şey
mümtenı: ımkansız, olamaz
nazır: benzer, eş.
nebatat: bıtkıler
neşır: tekrar dırıltılme
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
nevı: çeşıt, tur
numune: ornek.
rahmet: şefkat etmek, merhamet ermek, esırgemek.
sahife: sayfa
Vacıbü l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degil, kendınden olup ezelî ve ebedi olan Allah
vazife: gorev
vefat: olme
zîhayat: hayat sahıbı

vücuda gelir. Ve o vefat ve hudus o kadar muntazam cereyan ediyor ve o vefat ve hudusta gayet intizam ve mizanla o kadar nevilerin vefiyatları ve hudusları oluyor ki, güya dünya öyle bir misafirhanedir ki, zîhayat kâinatlar ona misafir olurlar ve seyyah âlemler ve seyyar dünyalar ona gelirler, vazifelerini görürler, giderler.

İşte, bu dünyada böyle hayattar dünyaları ve vazifedar kâinatları kemal-i ilim ve hikmet ve mizanla ve muvazene ve intizam ve nizamla ihdas ve icat edip, Rabbanî maksatlarda ve İlâhî gayelerde ve Rahmanî hizmetlerde kadîrâne istimal ve rahîmâne istihdam eden bir Zat-ı Zülcelâl'in vücub-i vücudu ve hadsiz kudreti ve nihayetsiz hikmeti, bilbedahe, güneş gibi akıllara görünüyor. Hudus mesaîlini Risale-i Nur'a ve muhakkikîn-i kelâmiyenin kitaplarına havale ile o bahsi kapıyoruz.

Amma, imkân cihetî ise, o da kâinatı istilâ ve ihata etmiş. Çünkü, görüyoruz ki, her şey küllî ve cüz'î bulunsun, büyük ve küçük olsun, arştan ferşe, zerrattan seyyarata kadar her mevcut, mahsus bir zat ve muayyen bir suret ve mumtaz bir şahsıyet ve has sıfatlar ve hikmetli keyfiyetler ve maslahatlı cihazlar ile dünyaya gönderiliyor. Hâlbuki, o mahsus zata ve o mahiyete hadsiz imkânat içinde o hususiyeti vermek, hem, suretler adedince imkânlar ve ihtimaller içinde o nakışlı ve fankalı ve münasip o muayyen sureti giydirmek, hem, hemcinsinden olan eşhasın miktarınca imkânlar içinde çalkanan o mevcuda o lâyık şahsıyeti imtıyazla tahsis etmek; hem, sıfatların nevileri ve mertebeleri sayısınca imkânlar ve

âlem: varlık sınıflarından her bir
arş: göğün en yüksek katı
bahis: konu
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cereyan: akış, akıntı.
cihaz: aza, organ
cüz'î: küçük, az
eşhas: şahıslar, kimseler
farika: fark eden, ayrı
ferş: yeryüzü, zemin, dünya.
gaye: maksat, hedef
gayet: son derece
güya: sanki
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayattar: canlı, yaşayan
hemcins: aynı cinsten olan, bir cins
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihata: kuşatma, içine alma
ihdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma
ihtimal: olabilirlik
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
imkânat: İmkânları olabilirlikler olması ve olmaması ihtimal dâhilinde olanlar
imtıyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
intizam: düzenlilik, düzgünlük
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istimal: kullanma.
Kadirane: her şeye gücü yeterek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kemal-i ilim: ilmin mükemmelliği
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
küllî: umumî, genel
layık: uygun, yakışır, münasip
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
maksat: gaye
maslahat: ehemmiyetli iş, yenne göre icap eden iş, davranış
mertebe: derece, basamak.
mesail: meseleler
mevcut: var olan, bulunan, olan
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri
mizan: ölçü
muayyen: belirli.
muhakkikın-i kelamıye: kelâm ilmiyle uğraşıp her şeyin aslını, esasını araştıran âlimler
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
muvazene: denge
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
nakış: işleme, süsleme
nizam: düzgünlük, tertip
Rabbani: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
Rahmane: rahim olarak merhamet ederek, merhametli olarak
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
seyyah: gezgin, gezici
seyyar: bir yerde durmayan, yer değiştiren gök cismi
seyyarat: gezegenler
sıfat: vasif, nitelik.
suret: biçim, tarz, görünüş
şahsıyet: kişilik, özellik, kendine has durum
tahsis: has kılma, ayırma.
vazife: görev
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören
vefiyat: ölümler, vefatlar.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak
vücut: var olma, varlık.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zerrat: zerreler, atomlar
zîhayat: hayat sahibi

İhtimaller içinde şekilsiz ve müteredd it bulunan o masnua o has ve muvafık maslahatlı sıfatları yerleştirmek; hem, hadsiz yollar ve tarzlarda bulunması mümkün olması noktasında hadsiz imkânat ve ihtimalât içinde mütehayyir, sergerdan, hedefsiz o mahlûka, o hikmetli keyfiyetlen ve inayetlı cihazları takmak ve teçhız etmek, elbette külli ve cüz'î bütün mümkinat adedince ve her mümkinin mezkûr mahiyet ve hüviyet, hey'et ve suret, sıfat ve vazıyetinin imkânatı adedince tahsıs edıcı, tercıh edıcı, tayın edıcı, ihdas edıcı bir Vacıbu'l-Vücud'un vucub-ı vucuduna ve hadsiz kudretine ve nihayetsiz hikmetine; ve hiçbir şey ve hıçbir şe'n Ondan gizlenmedığıne ve hıçbır şey Ona ağır gelmedığıne ve en büyuk bır şey, en kuçük bır şey gıbı Ona kolay geldiğine ve bır baharı bir ağaç kadar ve bir ağacı bir çekirdek kadar sühuletle icat edebildiğine işaretler ve delâletler ve şahadetler, imkân hakikatından çıkıp, kâinatın bu büyuk şahadetinın bir kanadını teşkil ederler.

Kâinatın şahadetini, her ıkı kanadı ve ıkı hakıkatiyle Risale-i Nur eczalan ve bilhassa Yirmi İkinci ve Otuz İkinci Sözler ve Yirminci ve Otuz Üçüncü Mektuplar tamamıyla ıspat ve ızah ettiklerinden, onlara havale ederek, bu pek uzun kıssayı kısa kestik.

• Kâinatın heyet-i mecmuasından gelen büyük ve küllî şahadetin ikinci kanadını ispat eden **İkinci Hakikat:** Bu mutemadıyen çalkanan ınkılâplar ve tahavvülâtlar içinde vucudunu ve hizmetini ve zîhayat ise, hayatını muhafazaya ve vazıfesini yerine getirmeye çalışan

bilhassa: özellikle
delâlet: delil olma, gösterme
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hey'et: şekil, biçim, yapı
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hüviyet: benlik, kimlik
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma
ihtimalat: ihtimaller, olması mümkün olan şeyler
imkân: mümkün olma, olabilirlik
imkânat: imkânları, olabilirlikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inkılâp: bir hâlden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kıssa: anlatılan olay, hikâye
kudret: güç, kuvvet, iktidar
küllî: umumî, genel
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
mezkûr: zikredilen, adı geçen anılan
muhafaza: koruma
muvafık: uygun, münasip
mümkin: mümkün, olabilir olanlar, yaratılanlar
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dâhilindekiler, olabilir şeyler
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
mütemadıyen: sürekli olarak, devamlı
müteredd it: tereddüt eden, kararsız
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sergerdan: başı dönen, başı dönmüş
sühulet: kolaylık
şahadet: şahit olma, şâhitlik, tanıklık
şe'n: iş
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler
tahsıs: has kılma, ayırma
tarz: biçim, şekil
tayin: belirleme, yerini belli etme
teçhız: cihazlama, donatma
teşkil: vücut verme, şekillendirme
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vazife: görev
vazıyet: durum
vucub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak
vücut: var olma, varlık
zîhayat: hayat sahibi

mahlûkatta kuvvetlerinin bütün bütün haricinde bir teavün hakıkatı görünüyor.

Meselâ, unsurları zîhayatın imdadına, hususan bulutları nebatatın mededine ve nebatatı dahi hayvanatın yardımına; ve hayvanat ise, insanların muavenetine ve memelerin Kevser gibi sütleri yavruların beslenmelerine ve zîhayatların ıktıdarları haricindeki pek çok hacetleri ve erzakları umulmadık yerlerden onların ellerine verilmesi, hatta zerrat-ı taamiye dahi hüceyrat-ı bedeniyenin tamirine koşmaları gibi, teshir-ı Rabbanî ile ve istıhdam-ı Rahmanî ile hakıkat-ı teavünün pek çok mısalleri doğrudan doğruya bütün kâinatı bir saray gibi idare eden bir Rabbülâlemîn'in umumî ve rahîmâne rububiyetini gösteriyorlar.

Evet, camıt ve şuursuz ve şefkatsız olan ve birbirine şefkatkârâne, şuurdarâne vaziyet gösteren muavenetçiler, elbette gayet Rahîm ve Hakîm bir Rabb-ı Zulcelâl'ın kuvvetiyle, rahmetiyle, emriyle yardıma koşturuluyorlar.

İşte, kâinatta cari olan teavün-i umumî, seyyarattan tâ zîhayatın âzâ ve cihazat ve zerrat-ı bedeniyesine kadar kemal-i intizamla cereyan eden muvazene-i amme ve muhafaza-i şamile; ve semavatın yaldızlı yüzünden ve zeminin ziynetli yüzünden tâ çiçeklerin suslü yüzlerine kadar kalem gezdiren tezyin, ve Kehkeşandan ve Manzume-i Şemsiye'den tâ mısır ve nar gibi meyvelere kadar hükmeden tanzim; ve güneş ve kamerden ve unsurlardan ve bulutlardan tâ bal arılarına kadar memuriyet veren tavzif gibi pek büyük hakikatlerin büyüklükleri

aza: organlar, uzuvlar
camıt: ruhsuz, cansız.
carî: cereyan eden, akan, işleyen
cereyan: akış, akıntı
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
gayet: son derece.
hacet: ihtiyaç
hakıkat-ı teavün: yardımlaşma, birbirinin yardımına koşma gerçeği
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
harıç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hayvanat: hayvanlar
hususan: bilhassa, özellikle
hüceyrat-ı bedeniye: bedene ait hücreler
hukmetme: hâkim olma, işleme
ıktıdar: güç, yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet
imdat: yardım
istıhdam-ı Rahmanî: çok şefkatli ve merhametli olan Cenab-ı Hakkın çalıştırması, hizmet ettirmesi.
kamer: Ay
Kehkeşan: Samanyolu
kemal-ı intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
Kevser: cennette bulunan bir akarsu
kuvvet: güç, kudret.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi.
medet: inayet, yardım, imdat.
memuriyet: memurluk, memur olma hali
mesela: örneğin.
mısal: örnek.
muavenet: yardım
muhafaza-i şamile: her şeyi içine alan koruma.
muvazene-i amme: umumî genel denge
nebatat: bitkiler
Rabb-ı Zulcelal: celâl sahibi olan ve her şeyi terbiye eden Allah.
Rabbulalemin: âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahîmane: rahım olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
semavat: semalar, gökler
seyyarat: gezegenler
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde.
şuurdarâne: şuura dayalı olarak, şuurlu bir şekilde.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme
teavün-i umumî: genel yardımlaşma
teshir-i Rabbanî: Rabbin eşyaya boyun eğdirmesi.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
umumî: herkesle ilgili, genel.
unsur: madde, esas, kök.
vaziyet: durum.
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan sus
zemin: yeryüzü
zerrat-ı bedeniye: beden zerreleri
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreleri, yemek tanecikleri
ziynet: süs, bezek

nispetindeki şahadetleri, kâinatın şahadetinin ikinci kanadını ispat ve teşkil ederler.

Madem Risale-i Nur bu büyük şahadeti ispat ve izah etmiş, biz burada bu kısacık işaretle iktifa ederiz. İşte, dünya seyyahının kâinattan aldığı ders-i imanîye kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Sekizinci Mertebesinde* böyle,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْمُمْتَنِعُ نَظِيرُهُ الْمُمْكِنُ كُلُّ مَاسِوَاهُ
الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ هٰذِهِ
الْكَآئِنَاتُ الْكِتَابُ الْكَبِيرُ الْمُجَسَّمُ وَالْقُرْاٰنُ الْجِسْمَانِيُّ الْمُعَظَّمُ
وَالْقَصْرُ الْمُزَيَّنُ الْمُنَظَّمُ وَالْبَلَدُ الْمُحْتَشَمُ الْمُنْتَظَمُ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهِ
وَاٰيَاتِهِ وَكَلِمَاتِهِ وَحُرُوفِهِ وَاَبْوَابِهِ وَفُصُولِهِ وَصُحُفِهِ وَسُطُورِهِ
وَاتِّفَاقِ اَرْكَانِهِ وَاَنْوَاعِهِ وَاَجْزَآئِهِ وَجُزْئِيَّاتِهِ وَسَكَنَتِهِ وَمُشْتَمِلَاتِهِ
وَوَارِدَاتِهِ وَمَصَارِفِهِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الْحُدُوثِ
وَالتَّغَيُّرِ وَالْاِمْكَانِ بِاِجْمَاعِ جَمِيعِ عُلَمَآءِ عِلْمِ الْكَلَامِ وَبِشَهَادَةِ
حَقِيقَةِ تَبْدِيلِ صُورَتِهِ وَمُشْتَمِلَاتِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْاِنْتِظَامِ وَتَجْدِيدِ
حُرُوفِهِ وَكَلِمَاتِهِ بِالنِّظَامِ وَالْمِيزَانِ وَبِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ
التَّعَاوُنِ وَالتَّجَاوُبِ وَالتَّسَانُدِ وَالتَّدَاخُلِ وَالْمُوَازَنَةِ وَالْمُحَافَظَةِ
فِى مَوْجُودَاتِهِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعِيَانِ ۞ (1)

denilmiştir.

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir nazırı, mümteni ve bütün masivası mümkin olan Vacibu'l-Vücud'dur ki; surelerinin ve âyetlerinin ve kelimelerinin, harflerinin, bablarının, fasıllarının, sayfalarının ve müştemilâtının icmâ'ıyla, erkânının ve envâının ve eczâsının ve cüz'iyâtının, sekenelerinin ve müştemilâtının, vârdât ve masârfının ittifâkıyla, bütün ilm-i kelâm âlimlerinin birleştikleri büyük ve ihâtalı hudûs, tagayyür ve imkân hakîkatlerinin şâhâdetiyle, suret ve müştemilâtının hikmet ve intizâmla tebdili hakîkatinin şâhâdetiyle, kelimelerinin ve harflerinin intizam ve mîzan içinde yenilenmesi hakîkatinin şâhâdetiyle mevcudâtındaki bilmüşâhede ve'l-ayân görünen büyük ve ihâtalı reavun, tecâvüp, tesânüt, tedâhül, muvâzene ve muhâfaza hakîkatlerinin şâhâdetiyle büyük ve müccessem bir kitâp, cısmânî ve muazzam bir Kur'ân, müzeyyen ve munazzam bir sarây, muhteşem ve muntazam bir şehir olan kâinat, Onun vücûb-ı vücûduna ve vâhidîtine delâlet eder.

ecza: cüzler, parçalar
envâ: cinsler, türler
erkân: parçalar, elemanlar
fasıl: kısım, bölüm
hikmet: İlâhî gâye, fayda.
hudûs: sonradan çıkma, sonradan meydana gelme, sonradan peyda olma, yok iken vücuda gelme
icmâ: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
ihâta: kuşatma, içine alma
iktifâ etme: yeterli bulma, kâfi görme, yetinme
İlâh: ibâdete layık olan
ilm-i kelâm: Cenâb-ı Hakkın zât ve sıfâtlarından, nübuvvet, haşir, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esâslar dâiresinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilim
İmkân: yaratılma, sonradan yapılma.
intizam: düzgünlük, teruplılık.
ispat: delillendirme
ittifâk: birleşme, birliktelik.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
masârif: masraflar, harcamalar
masıvâ: Allah'tan başka bütün varlıklar
mertebe: derece, basamak
mevcudât: varlıklar
mîzan: ölçü
munazzam: tanzim olunmuş, düzen verilmiş, düzenli
muvâzene: denge
müccessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş
mümkin: yaratılmış, yapılmış olan
mümteni: imkânsız, mümkün olmayan, olamaz
müştemilât: şümulünde olan, müzeyyen, süslü, ziynetli
nazîr: benzer, eş
nispet: oran, ölçü.
sekene: sakinler, oturanlar
seyyah: gezgin, yolcu
suret: şekil, biçim, görünüş
şahâdet: şâhit olma, şâhitlik, tanıklık.
tagayyür: değişme, başkalaşma
teâvün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
tebdîl: dönüşüm, değişim.
tecâvüp: karşılıklı cevap verme, cevaplaşma
tesânüt: dayanışma, birbirine dayanma, birbirinden destek alma, omuzdaşlık
teşkil: vücut verme, şekillendirme
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zâtî olan
Vâhidü'l-Ehad: var olan ve varlığı her şeyde tecellî eden
vârdât: gelirler
vücub-ı vücud: varlığı gereklî olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vâcip olmak.

âlim: ilim adamı.
âyet: her bir Kur'ân cümlesi
bab: kısım, bölüm, bahis.
cüz'iyât: parçalar, kısımlar
ders-i imânî: imana dâir verilen ders

Sonra, dünyaya gelen ve Dünyanın Yaratanı'nı arayan ve on sekız adet mertebelerden çıkan ve arş-ı hakıkate yetişen bir mirac-ı imanî ile gaibâne marifetten hâzırâne ve muhatabâne bir makama terakkı eden meraklı ve müştak yolcu adam, kendi ruhuna dedi ki.

Fatıha-i Şerife'de, başından tâ [1] إِيَّاكَ kelimesine kadar gaibâne methusena ıle bır huzur gelıp إِيَّاكَ hitabına çıkılması gibi, bız dahi doğrudan doğruya gaibâne aramayı bırakıp, aradığımızı aradığımızdan sormalıyız. Her şeyi gösteren güneşi güneşten sormak gerektir.

Evet, her şeyi gösteren, kendini her şeyden zıyade gösterir. Öyle ise şemsin şuaatı ile onu gormek ve tanımak gibi, Hâlık'ımızın Esma-i Hüsnasıyla ve Sıfât-ı Kudsiyesiyle Onu, kabılıyetımızın nıspetınde tanımaya çalışabılınız. Bu maksadın hadsız yollarından iki yolu ve o iki yolun hadsız mertebelerinden ıkı mertebeyi ve o ıkı mertebenın pek çok hakıkatlerınden ve pek çok uzun tafsilâtından yalnız iki hakikatı icmal ve ihtisar ile bu risalede beyan edeceğiz.

• *Birinci Hakıkat:* Bilmüşahede gözümüzle görünen ve muhit ve daimî ve muntazam ve dehşetli ve semavî ve arzî olan bütün mevcudatı çeviren ve tebdil ve tecdit eden ve kâinatı kaplayan faaliyet-i müstevliye hakikati görünmesi ve o her cıhetle hıkmetmedar faalıyet hakıkatinin içinde tezahür-i rububiyet hakikatinin bilbedahe

1. Ancak Sana. (Fatıha Suresi 5)

arş-ı hakikat: hakikat arşı.
arzî: dunyaya aıt, dunya ile ılgılı.
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
bilbedahe: açıktan, aşıkar olarak.
bilmüşahede: gorerek, bizzat şahıt olarak.
bilmüşahede ve l-ayan: apaçık, şahıt olur gibi ve gozle gorunur cesine.
cihet: yan, yon, taraf.
delâlet: delil olma, gosterme.
envâ: çeşıtler, turler, nevıler.
erkân: rukunler, esaslar.
Esma-ı Hüsna: Allah ın adları. Allah ın doksan dokuz guzel ısmı.
faalıyet-ı müstevliye: her tarafa yayılan, istıla eden faalıyet.
gaibane: gorunmeden, hazırda gorunmeksızın.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, bir şeyın aslı esası.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hazırane: hazırcasına, karşısında bulunup gorunurcesine.
hikmetmedar: hıkmetlı.
hıtap: soz soyleme, topluluga veya bınsıne karşı konuşma.
icmal: kısaltma, ozetleme.
ihtisar: sozu ve yazıyı kısaltma, ozetleme.
ilah: kendisine ıbadet edınılen tapınılan Ma'bud, Allah.
ittifak: bırleşme, fikr bırlıgi etme.
kabiliyet: ıstıdat, yetenek.
kainat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun âlemler, varlıklar.
marifet: bılme, denn bılgi.
methûsena: methedip ovmek.
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: mevcudlar, var olan her şey, mahlûklar.
mizan: olçu.
muazzam: çok buyuk, ulu, yuce.
muhafaza: koruma.
muhatabane: kendisine hıtap olunurcasına.
muhit: ıhata eden, kuşatıcı.
muhteşem: haşmetlı, yuce.
munazzam: tanzım olunmuş, duzen verılmiş, duzenlı.
muntazam: nizamlı, intizamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde.
muvazene: denge.
mucessem: tecessum etmiş, cısımlenmiş.
mümkin: mumkun, olabilir olanlar, yaratılanlar.
mümtenî: imkânsız, olamaz.
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gosteren.
müştemilat: şumulunde olan şeyler, ıçınde bulunanlar.
müzeyyen: zıynetlendırılmiş, sus lu.
nazır: benzer, eş.
nıspet: oran, olçu.
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebi olan manevi varlık.
semavî: semaya aıt, gokten gelen.
Sıfât-ı Kudsiye: Allah ın mukaddes sıfatları.
suret: bıçım, tarz, gorunuş.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şems: gunes.
şuaat: şualar, ışınlar, panıtlar.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, ızahlar.
tagayyür: değışme, başkalaşma.
teavün: yardımlaşma, bırbırıne yardım etme.
tebdil: degıştırme, başka bır hale getırme.
tecavup: cevaplaşma, karşılıklı cevap verme.
tecdit: yenıleme, tazeleme.
terakkı: yukselme, ılerleme.
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbıye, tedbır ve idare edıcılıgınin ortaya çıkması, gorunmesi.
vahdet: bır ve tek olma.
varıdat: gelırler.
vucub-i vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlıgı zarurî ve vacıp olmak.
ziyade: çok, fazla.

hissedilmesi ve o her cihetle rahmetfeşan tezahür-i rububiyet hakıkatının içinde, tebaruz-ı ulûhıyet hakıkatı bizzarure bilinmiş olmasıdır.

İşte, bu hâkimâne ve hakîmâne faaliyet-i daimeden ve perdesinin arkasında bir fail-i *Kadîr* ve *Alîm*'in ef'ali görünür gibi hissedilir. Ve bu mürebbiyâne ve müdebbirâne ef'al-i Rabbaniyeden ve perdesinin arkasından her şeyde cılveleri bulunan esma-i Ilâhiye hissedilir derecesinde bedahetle bilinir. Ve bu celâldarâne ve cemalperverâne cilvelenen Esma-i Hüsnadan ve perdesinin arkasında sıfat-ı seb'a-ı kudsıyenin, ılmelyakın, belki aynelyakın, belki hakkalyakin derecesinde vücutlan ve tahakkuklan anlaşılır. Ve bu yedi kudsî sıfatın dahı, bütün masnuatın şahadetiyle, hem hayattarâne, hem kadîrâne, hem alîmâne, hem semiâne, hem basîrâne, hem müridâne, hem mütekellimâne nıhayetsız bir surette tecellilen ile bilbedahe ve bizzarure ve bılmelyakın bir mevsuf-ı Vacibu'l-Vücud'un ve bir müsemma-ı Vahid-i Ehad'in ve bir fail-ı Ferd-i Samed'ın mevcudiyetı güneşten daha zahir, daha parlak bir tarzda kalbdeki iman gözüne görünür gibi kat'î bilinir. Çünkü, güzel ve manidar bir kitap ve muntazam bir hane, bedahetle, yazmak ve yapmak fiillerini, ve güzel yazmak ve intizamlı yapmak fiilleri dahi, bedahetle, yazıcı ve dülger namlarını; yazıcı ve dulger ünvanlan ıse, bedahetle, kitabet ve dülgerlik sanatlarını ve sıfatlarını; ve bu sanat ve sıfatlar, bedahetle, her hâlde bir zatı istilzam eder kı, mevsuf ve sâni ve musemma ve fail olsun. Failsiz bir fiil ve müsemmasız bir isim mümkün olmadığı

alımane: her şeyi en ıyı bilen Allah a yarasır şekilde
aynelyakın: gozle görür derecede inanma bır şeyi gorerek ve seyrederek bilme
basırane: gorerek, bilerek, basıret sahıbıne yakışır şekilde
bedahet: açıklık, aşıkâr ıspata ihtıyaç olmayacak derecede açıklık.
bılmelyakın: bır şeyı ılmle ve bazı ışaretlenyle bilerek, hakıkatı kesın bır tarzda bilme
bizzarure: zarurî olarak ıster istemez, mecburen.
celâldarâne: celâlli bır şekılde haşmetlıce, büyukluk sahıbıne yakışır
cemalperverâne: guzelliği severcesine
cilve: tecellı görüntü
dülger: marangoz yapı ustası
ef'al: fiiler, ışler
ef'al-i Rabbanıye: Allah ın kendı Zatına mahsus ve Rab ısmı nın tecellısı olan fiillen
esma-i Ilahıye: Allah ın ısımlen
faaliyet-i daime: surekli ve devamlı olan faaliyet.
fail: ozne, fiil yapan veya amil olan unsur
fail-i Alım: her şeyi hakkıyla bıken ve surekli faaliyette olan Allah
fail-i Ferd-i Samed: hıç bır şeye muhtaç olmadan tek başına her şeyı yapan, Allah
fail-i Kadîr: her şeye gucü yeten kudret sahıbı olan fail, Allah
fiil: ış, hareket.
hâkımâne: hukmedercesine
hakımâne: hıkmetlı bır şekılde
hakkalyakın: bır şeyı yaşayarak, ıçıne gırerek, doğrulugundan şupheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesın olarak bılme.
hayattarane: canlı bır şekılde hayat sahıbı olarak
ilmelyakin: ılm yoluyla kesın olarak bılme
iman: inanma ıtıkat.
intizam: duzenlılık, duzgunluk.
istilzam: gerekırme
kadırane: her şeye gucu yeterek.
kat'ı: kesın şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kitabet: yazı yazma
kudsi: mukaddes, yuce.
manidar: nuktelı ince manalı.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mevcudiyet: mevcut olma varlık
mevsuf: vasıflanmış nitelenmiş.
mevsuf-i Vacıbu'l-Vücud: varlıgı gerekli olan yoklugu asla duşunulmemekle vasıflanan
mudebbirane: mudebbır olana yakışır şekılde, tedbırlıce.
mürebbıyane: terbıye edecek şekılde egıterek.
müridane: ırade ederek ısteyerek
musemma: ısımlendırılmış ad verılmış
müsemma-i Vahid-i Ehad: zat ve sıfatlarıyla Vahıd-i Ehad (Bir olan ve bırlıgı her bır şeyde tecellı eden Allah) olarak ısımlendırılen Cenab-ı Hak.
mutekellimane: konuşur gibi konuşmak suretıyle
nam: ad, ısım, lakap
nıhayetsız: sonsuz sınırsız.
rahmetfeşan: rahmet saçan, rahmet fıskırtan
Sânı: her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
semiane: ışıtırcesine, ışıtır gibi
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat-ı seb'a-ı kudsıye: yedi kudsı sıfat.
suret: bıçım, tarz, gorunus
tahakkuk: gerçekleşme, delıl ile ıspat edılme, kesınleşme.
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tebarüz-i ulûhıyet: ulûhıyetın gorunmesi, belli olması, Cenab-ı Hakkın ılah olduğuna delâlet eden kâinat ve mahlûkat uzerınde gorunen faalıyetler
tecellı: belırme, bılınme, gorunme
vücut: var olma, varlık
zahir: açık, aşıkar
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan

gibi, mevsufsuz bir sıfat, sanatkârsız bir sanat dahi mümkün değildir.

İşte bu hakikat ve kaideye binaen, bu kâinat, bütün mevcudatıyla beraber, kadenn kalemiyle yazılmış, kudretin çekiciyle yapılmış manidar hadsiz kitaplar, mektuplar, nihayetsiz binalar ve saraylar hükmünde, her biri binler vecihle ve beraber hadsiz vücuh ile Rabbanî ve Rahmanî nihayetsiz fiilleri ve o fiillerin menşeleri olan bın bir esma-ı İlâhiyenin hadsiz cılveleriyle ve o güzel isimlerin menbaı olan yedi sıfât-ı Sübhanıyenın nihayetsiz tecellileriyle, o yedi muhit ve kudsî sıfatların madeni ve mevsufu olan ezelî ve ebedî bir Zat-ı Zülcelâl'in vücub-i vücuduna ve vahdetine hadsiz işaretler ve nihayetsiz şahadetler ettikleri gibi, bütün o mevcudatta bulunan bütün hüsünler, cemaller, kıymetler, kemaller dahi, ef'al-i Rabbanıyenin ve esma-ı İlâhiyenin ve sıfât-ı Samedâniyenın ve şuunat-ı Subhaniyenın, kendilerine lâyık ve muvafık kudsî cemallerine ve kemallerine ve hepsi birden Zat-ı Akdes'in kudsî cemaline ve kemaline bedahetle şahadet ederler.

İşte, faalıyet hakikati içinde tezahur eden rububıyet hakikatı ılım ve hıkmetle halk ve icat ve sun' ve ıbda, nızam ve mizan ile takdır ve tasvir ve tedbir ve tedvır, kasıt ve irade ile tahvil ve tebdil, tenzil ve tekmil, şefkat ve rahmetle it'am ve in'am ve ikram ve ihsan gibi şuunatıyla ve tasarrufatıyla kendini gösterir ve tanıttırır.

binaen: den dolayı, bu sebepten
cemal: güzellik
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız
halk: yaratma, yaratış
hikmet: İlâhi gaye, gizli sebep
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüsün: güzellik.
ıbda: örneksiz olarak, eşsiz şekil de yaratma
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutf
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma
ılım: bilme, bilgi
in'am: nimetlendirme, ihsan etme
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
it'am: yemek verme.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kaide: kural, esas, dustur
kasıt: bir işi bile bile isteyerek yapma
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kıymet: değer
kudret: güç, kuvvet, iktidar
lâyık: uygun, yakışır, münasip
maden: asıl esas, kaynak.
menba: kaynak
menşe: esas, kaynak.
muvafık: uygun, münasip
nızam: düzgünlük, tertip
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sanatkâr: sanatçı, usta
sıfat-ı Samedaniye: Samed olan her şey kendisine muhtaç iken zatı hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'ın sıfatları.
sıfat-ı Subhaniye: her turlu kusur ve noksandan uzak olan tesbih edilen Cenab-ı Allah'ın sıfatı
sun': yapış, yapma.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şuunat: işler
şuunat-ı Subhaniye: subhan olan Allah'ın işleri, her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın işleri
tahvil: bir halden başka bir hale getirme, değiştirme, dönüştürme
takdir: kıymet verme, ölçme
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
tasvir: resmini yapma
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tedvir: çekip çevirme, idare etme
tekmil: tamamlama, kemale erdirme.
tenzil: indirme, peyderpey yavaş yavaş indirme.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
vecih: cihet, yön
vücuh: tarzlar
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah

Ve tezahür-i rububiyet hakîkatî içinde bedahetle hissedilen ve bulunan ulûhiyetin tebarüz hakikatı dahı, Esma-ı Hüsnanın rahîmâne ve kerîmâne cilveleriyle ve yedi Sıfât-ı Sübutiye olan *hayat, ilim, kudret, irade, sem', basar* ve *kelâm* sıfatlarının celâlî ve cemalî tecellîleriyle kendini tanıttırır, bildirir.

Evet, nasıl ki kelâm sıfatı vahiyler ve ilhamlar ile Zat-ı Akdes'i tanıttırır, öyle de, kudret sıfatı dahi mucessem kelimelerin hükmünde olan sanatlı eserleriyle o Zat-ı Akdes'i bildirir ve kâinatı baştan başa bir Furkan-ı cismanî mahiyetinde gösterip, bir Kadîr-i Zülcelâl'i tavsıf ve tarif eder.

Ve ilim sıfatı dahı hikmetli, intizamlı, mizanlı olan bütün masnuat miktarınca ve ilim ile idare ve tedbir ve tezyin ve temyiz edilen bütün mahlûkat adedince, mevsufları olan bir tek Zat-ı Akdes'i bildirir.

Ve hayat sıfatı ise, kudreti bildiren bütün eserler ve ilmin vücudunu bildiren bütün intizamlı ve hikmetli ve mizanlı ve ziynetli suretler, hâller ve sair sıfatları bildiren bütün deliller, sıfat-ı hayatın delillerinin beraber, hayat sıfatının tahakkukuna delâlet ettikleri gibi, hayat dahi bütün o delilleriyle âyineleri olan bütün zîhayatları şahit göstererek, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'u bildirir.

Ve kâinatı, serbeser her vakit taze taze ve ayrı ayrı cilveleri ve nakışları göstermek için daima değişen ve tazelenen ve hadsız âyinelerden terekküp eden bir âyine-i ekber suretine çevirir. Ve bu kıyasla görmek ve işitmek,

ayine: ayna
âyine-i ekber: en büyük ayna
basar: Allah'ın kendi şanına layık bir tarzda görme sıfatı
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
celâl: nihayet derecede büyükük azamet, ululuk.
cemal: güzellik.
cilve: tecelli görüntü
delalet: delil olma, gösterme
delil: kanıt, burhan.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
Furkan-ı cismanî: cısım hâline gelmiş hakkı batıldan ayıran Kur'an
hadsız: sınırsız sonsuz.
hakikat: gerçek esas
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
hükmünde: değerinde, yerinde
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
ilim: bilme, bilgi.
intizam: düzenlilik, düzgünlük
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
Kadir-i Zülcelal: sonsuz büyükük, haşmet ve kudret sahibi Allah
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
kerîmane: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
kıyas: karşılaştırma, oranlama
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş
mizan: ölçü
mucessem: tecessüm etmiş, cısimlenmiş
nakış: işleme, süsleme.
rahîmâne: rahım olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
sair: diğer, başka, öteki
sem': işitme
serbeser: baştan başa, tamamıyla, bütün
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfât: vasıflar, nitelikler
sıfat-ı hayat: hayat sıfatı.
Sıfat-ı Sübutiye: Allah'ın sübütî sıfatları: hayat, ilim, sem', basar, irade, kudret, kelâm, tekvin
suret: biçim, tarz, görünüş
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma
tebarüz: belli olma, görünme, barız hale gelme
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tedbir: idare etme, çekip çevirme
temyiz: ayırma, dikkatle ayırma
terekküp: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma
tezahur-ı rububiyet: Cenâb-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare edicîliğinin ortaya çıkması, görünmesi
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
vahy: Cenâb-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi
vücut: var olma, varlık.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat: Allah
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı dirilik, her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye her hususta iktidarı yeten zat: Allah
zîhayat: hayat sahibi
ziynet: süs, bezek.

ihtiyâr etmek ve konuşmak sıfatları dahi, her biri birer kâinat kadar Zat-ı Akdes'i bildirir, tanıttırır.

Hem o sıfatlar, Zat-ı Zülcelâl'ın vücuduna delâlet ettikleri gibi, hayatın vücuduna ve tahakkukuna ve o Zatın hayattar ve diri olduğuna dahi bedahetle delâlet ederler. Çünkü, bilmek hayatın alâmeti, işitmek dirilik emaresi, görmek dirilere mahsus, irade hayat ile olabilir. İhtiyârî iktidar zîhayatlarda bulunur; tekellum ise, bilen dirilerin işidir.

İşte, bu noktalardan anlaşılır ki, hayat sıfatının yedi defa kâinat kadar delilleri ve kendi vücudunu ve mevsufun vücudunu bildiren bürhanları vardır ki, bütün sıfatların esası ve menbaı ve İsm-i Azamın mastarı ve medarı olmuştur. Risale-i Nur, bu birinci hakikati kuvvetli bürhanlar ile ispat ve bir derece izah ettiğinden, bu denizden, bu mezkûr katre ile şimdilik iktifa ediyoruz.

• *İkinci Hakıkat:* Sıfat-ı kelâmdan gelen tekellüm-ı İlâhîdir.

(1) لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي ayetinin sırrıyla, kelâm-ı İlâhî nihayetsizdir. Bir zatın vücudunu bildiren en zahir alâmet, konuşmasıdır. Demek bu hakikat, nihayetsiz bir surette Mütekellim-i Ezelî'nin mevcudiyetine ve vahdetine şahadet eder.

Bu hakikatin iki kuvvetli şahadeti, bu risalenin On Dördüncü ve On Beşinci Mertebelerinde beyan edilen vahiyler ve ilhamlar cihetiyle, ve geniş bir şahadeti dahi

1. Rabbimin sözlerini yazmak için bütün denizler mürekkep olsa... (Kehf Suresi: 109.)

alâmet: belirti, işaret, iz.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cihet: yön.
emare: alamet, belirti, nişan.
hayattar: canlı, yaşayan.
İhtiyar: irade, tercih.
İhtiyarî: kendi isteğiyle seçerek.
İktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
İktifa etme: yeterli bulma, kâfi görme, yetinme.
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bir ismiyle en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
katre: damla.
kelâm-ı İlâhî: Allah kelâmı, Allah'ın konuşması, Allah'a ait söz.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
medar: sebep, vesile.
menba: kaynak.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
sıfat-ı kelâm: kelâm sıfatı, Cenâb-ı Hakkın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı.
sır: gizli hakikat.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tekellum: söyleme, konuşma.
tekellüm-i İlâhî: Allah'ın kulları ile (vahiy yoluyla) konuşması.
vahdet: birlik ve tekilik.
zâhir: açık, aşikâr.
zât: azamet ve ululuk sahibi olan.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.

Onuncu Mertebesinde işaret edilen kütüb-i mukaddese-i semavıye cıhetıyle, ve çok parlak ve camı bır dığer şahadetı dahi On Yedinci Mertebesinde Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan cıhetiyle geldiğinden, bu hakıkatin beyan ve şahadetini o mertebelere havale edip, o hakıkati mu'cizâne ilân eden ve şahadetini sair hakıkatlerin şahadetleriyle beraber ifade eden

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ
لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ [1]

ayet-ı muazzamanın envan ve esran bizim bu yolcuya kâfi ve vâfi gelmiş kı, daha ileri gidememiş.

İşte, bu yolcunun, bu makam-ı kudsîden aldığı dersin kısa bir mealine bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Dokuzuncu Mertebesinde*,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى
وَلَهُ الصِّفَاتُ الْعُلْيَا وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى اَلَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ
وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ الذَّاتُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ بِاِجْمَاعِ جَمِيعِ
صِفَاتِهِ الْقُدْسِيَّةِ الْمُحِيطَةِ وَجَمِيعِ اَسْمَآئِهِ الْحُسْنٰى الْمُتَجَلِّيَةِ وَبِاتِّفَاقِ
جَمِيعِ شُئُونَاتِهِ وَاَفْعَالِهِ الْمُتَصَرِّفَةِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ حَقِيقَةِ تَبَارُزِ
الْاُلُوهِيَّةِ فِى تَظَاهُرِ الرُّبُوبِيَّةِ فِى دَوَامِ الْفَعَّالِيَّةِ الْمُسْتَوْلِيَةِ بِفِعْلِ
الْاِيجَادِ وَالْخَلْقِ وَالصُّنْعِ وَالْاِبْدَاعِ بِاِرَادَةٍ وَقُدْرَةٍ وَبِفِعْلِ التَّقْدِيرِ

1 Bütün kâinatı adâletle tedbir ve idâre etmekte olan Allah. Ondan başka ibâdete lâyık hiçbir ilâh bulunmadığını apaçık delîllerle bildirdi. Buna melekler ve ilm sâhiplerî de şâhıtlık ettiler. Ondan başka ilâh yoktur. Onun kudretî her şeye gâlipdir ve Onun her işi hikmet ile dır. (Âl-i İmrân Sûresi, 18.)

ayet-i muazzama: büyük ayet.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
camı: örtüyü eden, kaplayan.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
esran: sırlar, gizli hakîkatler.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
ilâh: tapılacak şey.
ilan: yayma, duyurma.
kafi: yeter, kâfi gelir.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kütüb-i mukaddese-i semâviye: semâvî, Allah tarafından indirilen mukaddes kitaplar.
makam-ı kudsî: kudsî, mukaddes makam.
meal: mana, mefhum.
mertebe: derece, basamak.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
tedbir: idâre etme, yönetme.
vâfi: yeterli, tam.

وَالتَّصْوِيرِ وَالتَّدْبِيرِ وَالتَّدْوِيرِ بِاخْتِيارٍ وَحِكْمَةٍ وَبِفِعْلِ التَّصْرِيفِ وَالتَّنْظِيمِ وَالْمُحافَظَةِ وَالْادارَةِ وَالْاعاشَةِ بِقَصْدٍ وَرَحْمَةٍ وَبِكَمالِ الْانْتِظامِ وَالْمُوازَنَةِ وَبِشَهادَةِ عَظَمَةِ احاطَةِ حَقِيقَةِ اَسْرارِ «شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» ۞ (1)

denilmiştir.

âlî: yüce, yüksek, ulu
azamet: büyükluk, yücelik.
cereyan: akış, akıntı, akım
delâlet: delil olma, gösterme.
ef'al: fiiller, işler
faaliyet-i müstevliye: her tarafa yayılan, istila eden faaliyet.
halk: yaratma, yaratış
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma
ibda: örneksiz olarak, eşsiz şekil de yaratma
icat: vücuda getirme, var etme.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ihtiyar: seçme, tercih etme
İlâh: kendisine ibadet edililen, tapınılan Ma'bud, Allah
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kemal-i intizam: intizamın mükemmelliği, tam ve eksiksiz düzen
kudsî: mukaddes, yüce.
mahsus: bir şeye has olan
muhafaza: koruma
muhit: ihata eden, kuşatıcı
muvazene: denge
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir
sun': yapış, yapma
şahadet: şahıdlık, ranıklık.
şuunat: işler
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
takdir: beğenme, beğendiğini bildirme
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tasrif: istediği şekilde idare etme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tebarüz-i ulûhiyet: ulûhiyetin görünmesi, belli olması, Cenab-ı Hakkın ilah olduğuna delâlet eden kâinat ve mahlûkat üzerinde görünen faaliyetler
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tedvir: çekip çevirme, idare etme
tezahur-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare edicilliğinin ortaya çıkması, görünmesi
vahdet: birlik ve teklik.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud ve Vahidu'l-Ehad'dir ki, bütün güzel isimler Onun, en âlî sıfatlar ve en yüce vasıflar Ona mahsustur. Bir irade ve kudretle gerçekleşen İcat ve halk ve sun', ve ibda fiillerini, bir ihtiyar ve hikmetle tahakkuk eden takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir fiillerini, bir kasıt ve rahmet ve kemal-i intizam ve muvazeneyle cereyan eden tasrif ve tanzim ve muhafaza ve idare ve iaşe fiillerini tazammun eden faaliyet-i müstevliyenin devamı içinde görünen tezahur-ı rububiyet ve onun içinde görünen tebarüz-i ulûhiyet hakikatinin azametinin şahadetiyle ve bütün kainatı adaletle tedbir ve idare etmekte olan Allah. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilâh bulunmadığını apaçık delillerle bildirdi. Buna melekler ve ilim sahipleri de şahıdlık ettiler. Ondan başka ilah yoktur. Onun kudreti her şeye galipdir ve Onun her işi hikmet ile'dir. (Âl-i İmran Suresi, 18.) mealindeki ayet-i Kerimenin hakikat-i esrarının azamet-i ihatasının şahadetiyle, bütün kudsî ve muhit sıfatlarının ve kâinatta teceelli eden bütün Esma-ı Hüsnasının icmaı ve kainatta tasarruf eden bütün şuunat ve ef'alinin ittifakı. Onun vahdet içindeki vücub-ı vücuduna delâlet eder.

İhtar

Geçen İkinci Makamın Birinci Babındaki on dokuz adet mertebelerin şahadet eden hakikatlerinin her birisi, tahakkuklarıyla ve vücutlarıyla vücub-ı vücuda delâlet ettikleri gibi, ihataları ile dahi vahdete ve ehadiyete delâlet ederler. Fakat başta, sarihan vücudu ispat ettikleri cihetle, vücub-ı vücudun delilleri sayılmış.

İkinci Makamın İkinci Babı ise, başta ve sarahatle vahdeti ve içinde vücudu ispat ettiği haysiyetiyle, tevhid bürhanları denilir. Yoksa her ikisi, her ikisini ispat eder. Farklarına işaret için, Birinci Babda [1] بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ İkinci Babda, vahdet görünür gibi zuhuruna işareten, [2] بِمُشَاهَدَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ fıkraları tekrar ediliyor.

Gelecek İkinci Babın mertebelerini, Birinci Bab gibi izah etmeyi niyet etmiştim. Fakat, bazı hâllerin mümanaatıyla, ihtisara ve icmale mecburum. Hakkıyla beyan etmeyi, Risale-i Nur'a havale ediyoruz.

1 ...hakikatinin azamet-i ihatasının şahadetiyle
2. hakikatinin azamet-i ihatasının muşahedesiyle

bab: bir kitabın bölümlerinde her bir
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil
cihet: yön
delalet: delil olma, gösterme
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi.
fıkra: bent, madde, paragraf
hakikat: gerçek, esas
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
haysiyet: itibar
icmal: ihtisar etme, kısaltma, özetleme, ayrıntılarına girmeme
ihata: kuşatma, içine alma
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ihtisar: sözü ve yazıyı kısaltma, özetleme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
işareten: işaret ederek, belirterek.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
mecbur: zorunda kalma
mertebe: derece, basamak
mümanaat: mâni olma, engelleme
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi, bir işin ne için yapılacağını bilmesi.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik.
sarihan: açıkça, açık olarak
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vahdet: bir ve tek olma
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zaruri ve vacip olmak.
vücut: var olma, varlık.
zuhur: görünme, meydana çıkma

İkinci Bab

BERAHİN-İ TEVHİDİYEYE DAİRDİR.

Dünyaya iman için gönderilen ve bütün kâinatta fikren seyahat eden ve her şeyden Hâlık'ını soran ve her yerde Rabbini arayan ve hakkalyakîn derecesinde İlâhını vücub-i vücut noktasında bulan dünya misafiri, kendi aklına dedi ki:

"Gel, Vacibü'l-Vücud Hâlık'ımızın vahdet burhanlarını temaşa için, yine beraber bir seyahate gideceğiz."

Beraber gittiler. Birinci menzilde gördüler ki, kâinatı istilâ eden dört hakikat-i kudsiye, vahdeti bedahet derecesinde istilzam edip isterler.

BİRİNCİ HAKİKAT, *ulûhiyet-i mutlaka*'dır

Evet, nev-i beşerin her taifesi birer nevi ibadet ile fıtrî gibi meşgul olması; ve sair zîhayatın, belki cemadatın dahı fıtrî hizmetleri birer nevi ibadet hükmünde bulunması, ve kâinatta maddî ve manevî bütün nimetlerin ve ihsanların her biri, bir ma'budiyet tarafından, hamd ve ibadeti yaptıran perestişe ve şükre birer vesile olmaları, ve vahiy ve ilhamlar gibi bütün tereşşuhat-ı gaybiye ve tezahürat-ı maneviyenin bir tek İlâhın ma'budiyetini ilân etmeleri, elbette ve bedahetle bir ulûhiyet-i mutlakanın tahakkukunu ve hükümferma olduğunu ispat ederler.

bedahet: açıklık, aşıkar, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
berahin-i tevhidiye: Allah'ın birliğine ve varlığına ait deliller
cemadat: canlılar, canlılık yaratıklar, katı cisimler
dair: alâkalı, ilgili.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan olan
hakikat-i kudsiye: kudsî yüce hakikat.
hakkalyakîn: marifet mertebesinin en yüksegi, bir şeyi yaşayarak içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hükmünde: degerinde, yerinde.
hükümferma: hükümran, hükümsüren
ihsan: bagışlama, ikram etme, lütuf
İlâh: kendisine ibadet edilen, tapınılan Ma'bud, Allah
ilân: yayma, duyurma
İlham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
İman: inanma, itikat.
istila: kaplama, yayılma
istilzam: gerektirme
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
ma'budiyet: ilah olus, kendisine ibadet edilmeye lâyik olus
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menzil: inilen yer, konak
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nevi: çeşit, tür
nimet: lütuf, ihsan, bağış
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdigi nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
sair: diger, başka, öteki
seyahat: yolculuk
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
taife: kavim, kabile
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
tereşşuhat-ı gaybiye: gaybi sızıntılar, emareler, belirtiler
tezahurat-ı maneviye: manevî görüntüler, görünüşler
ulûhiyet-i mutlaka: hiçbir kayda ve şarta baglı olmaksızın ilâh olma, mutlak ilâhlık.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
vesile: aracı, vasıta.
zîhayat: hayat sahibi.

Madem böyle bir ulûhiyet hakikati var, elbette iştiraki kabul edemez. Çünkü, ulûhiyete, yani ma'budiyete karşı şükür ve ibadetle mukabele edenler, kâinat ağacının en nihayetlerinde bulunan zîşuur meyveleridir. Ve başkalarını o zîşuurlar memnun ve minnettar edip yüzlerini kendilerine çevirmesi ve görünmediğinden çabuk unutturulabilen hakikî ma'budlarını onlara unutturması, ulûhiyetin mahiyetine ve kudsî maksatlarına öyle bir zıddiyettir ki, hıçbir cihetle müsaade etmez. Kur'ân'ın çok tekrar ile ve şiddetle şirki red ve müşrikleri cehennem ile tehdit etmesi, bu cihettendir.

İKİNCİ HAKİKAT, *rububiyet-i mutlaka'dır.*

Evet, bütün kâinatta, hususan zîhayatlarda ve bilhassa terbiye ve iaşelerinde, her tarafta aynı tarzda ve umulmadık bir surette, beraber ve birbiri içinde hakîmâne, rahîmâne, bir dest-i gaybî tarafından olan bir tasarruf-ı âmm, elbette bir rububiyet-i mutlakanın tereşşuhudur ve ziyasıdır, ve tahakkukuna bir burhan-ı kat'îdir.

Madem bir rububiyet-i mutlaka vardır, elbette şirk ve ıştiraki kabul etmez. Çünkü, o rububiyetin, kendi cemalini izhar ve kemalâtını ilân ve kıymetli sanatlarını teşhir ve gizli hünerlerini göstermek gibi en mühim maksat ve gayeleri, cüz'iyatta ve zîhayatta temerküz ve içtima ettiğinden, en cüz'î bir şeye ve en küçük bir zîhayata kendi başıyla mudahale eden bir şirk, o gayeleri bozar ve o maksatları harap eder. Ve zîşuurun yüzlerini o gayelerden ve o gayelerin irade edenden çevirip esbaba saldığından ve bu vaziyet rububiyetin mahiyetine bütün bütün

bilhassa: özellikle
burhan-ı kat'î: kat'î kesin delil; en sağlam, şeksiz delil; her hangi bir şüphe bırakmayan delil
cemal: güzellik
cüz'î: az parçaya ait olan
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
dest-i gaybî: görünmez el
esbap: sebepler, vasıtalar
gaye: maksat, hedef
hakıkı: gerçek
hakımane: hikmetli bir şekilde
hususan: bilhassa, özellikle
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma
içtima: toplanma
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç
ıştırak: ortak olma, ortaklık etme
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kemalat: fazileler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah
madem ... -den dolayı, böyle ise
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
maksat: gaye
memnun: hoşnut, razı
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
mukabele: karşılık verme, karşılama
mudahale: karışma
mühim: önemli, ehemmiyetli
müsaade: izin
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan
nihayet: son
rahîmâne: rahîm olarak, merhamet ederek, merhametli olarak
red: reddetme, kabul etmeme
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye edicilik, Cenâb-ı Hakkın her şeyi kuşatan ve emn altında tutan kayıtsız, şartsız terbiye edicilliği
suret: biçim, tarz, görünüş
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tarz: biçim, şekil, suret
tasarruf-ı amm: umumî tasarruf; Cenâb-ı Hakkın kâinattaki her şeyi idaresi ve istediği biçimde varlıkları değişik tarzlarda kullanması
tehdit: korkutma, gözdağı verme
temerküz: merkezleşme, bir merkezde toplanma
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme
tereşşuh: sızıntı, damla
teşhir: gösterme, sergileme
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi
vaziyet: durum
zıddiyet: birbirine muhalif, zıt olma hâli
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

muhalif ve adavet olduğundan, elbette böyle bir rububiyet-i mutlaka, hiçbir cihetle şirke müsaade etmez. Kur'ân'ın kesretli takdisatı ve tesbihatı ve âyâtı ve kelimatı, belki hurufatı ve hey'atıyla mütemadiyen tevhide irşadatı, bu büyük sırdan ilen gelmiştir.

ÜÇÜNCÜ HAKİKAT, *kemalât'tır.*

Evet, bu kâinatın bütün ulvî hikmetlen, hanka guzelliklen, âdilâne kanunlan, hakîmâne gayeleri, hakikat-i kemalâtın vücuduna bedahetle delâlet ve bilhassa bu kâinatı hiçten icat edip her cihetle mu'cizatlı ve cemalli bir surette idare eden Hâlık'ın kemalâtına ve o Hâlık'ın âyine-i zîşuuru olan insanın kemalâtına şahadeti pek zahirdir.

Madem kemalât hakikati vardır. Ve madem kâinatı kemalât içinde icat eden Hâlık'ın kemalâtı muhakkaktır. Ve madem kâinatın en muhim meyvesi ve arzın halifesi ve Hâlık'ın en ehemmiyetli masnuu ve sevgilisi olan insanın kemalâtı haktır ve hakikatlıdır. Elbette bu gözümüz ile gördüğümüz kemalli ve hikmetli kâinatı fenâ ve zevalde yuvarlanan ve netıcesiz olarak tesadufün oyuncağı, tabiatın mel'abegâhı, zîhayatın zalımâne mezbahası, zîşuurun dehşetli hüzüngâhı suretine çeviren ve âsân ile kemalâtı görünen insanı en bîçare ve en penşan ve en aşağı bir hayvan derekesine indiren; ve Hâlık'ın âyine-i kemalâtı olan butun mevcudatın şahadetiyle, nıhayetsiz kemalât-ı kudsiyesi bulunan o Hâlıkın kemalâtını setredip perde çekerek netıce-ı faaliyetını ve hallâkıyetını ıptal eden şırk, elbette olamaz ve hakikatsizdir.

adavet: düşmanlık, husumet.
adilane: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla, âdilcesine
arz: yer, dünya
asar: eserler, izler, nışanlar
ayat: Kur'an ayetleri
âyine-i kemalât: olgunlukların, mükemmellıklerin goruntusu, aynası
ayine-ı zışuur: şuurlu şuur sahıbı ayna, insan, cın, melek
bedahet: açıklık, aşıkar, ıspata ıh tıyaç olmayacak derecede açıklık.
bıçare: çaresız, zavallı
bılhassa: ozellıkle
cemal: guzellik.
cihet: yan, yon, taraf
dehşetli: urkutucu, korkunç.
delalet: delil olma, gosterme
dereke: en aşağı kat.
ehemmiyetli: onemli
fena: yok olma, olumluluk, geçıcılık.
gaye: maksar, hedef
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkat-ı kemalât: olgunlukların, mukemmellıklerin gerçeği, esası
hakimane: hikmetli bir şekilde
halife: yeryuzunde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hallâkıyet: yaratıcılık
harika: olaganustu
hey'at: şekıller, bıçımler, yapılar
hikmet: Ilahı gaye, gızlı sebep
hurufat: harfler
hüzüngâh: üzuntu yerı.
icat: vucuda getırme, yoktan var etme
idare: bir ışı yurutme, çekıp çevırme
ıptal: boş, hukumsuz bırakma
irşadat: ırşatlar, uyarmalar, doğru yolu gostermeler
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
kanun: yasa
kelimat: kelımeler, sozler
kemal: olgunluk, mukemmellık, kusursuz, tam ve eksıksız olma.
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
kemalat-ı kudsiye: noksanlıklardan uzak, kudsı mukemmellıkler
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
madem: ...den dolayı, boyle ise
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mel'abegah: oyun yerı
mevcudat: mevcudlar, var olan her şey, mahlûklar
mezbaha: hayvan kesılen yer
mu'cizat: mu cizeler, Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlerin gosterebıleceklen buyuk harıka ışler
muhakkak: doğrulugu kesınlık kazenmış, mutlak.
muhalif: zıt, karşıt.
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
netice-i faaliyet: faalıyetın netıcesi
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
setretmek: ortmek, kapatmak, gizlemek
sır: gizli hakıkat.
suret: bıçım, tarz, gorunuş
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduguna inanma
takdisat: takdısler, Allah'ın her bakımdan kusursuz ve eksıksız olduğunu bıldırmeler.
tesadüf: rastlantı, bır şeyın kendılıginden meydana gelmesı.
tesbihat: tesbıhler, Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahip olduğunu ıfade eden sozler
ulvî: yuksek, yuce.
vucut: var olma, varlık.
zahir: açık, aşıkâr
zalimane: zalım olana yakışır şekılde, zulmeder surette, zalımce
zeval: sona erme, yok olma, olme
zihayat: hayat sahıbı
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbı

Şirkin bu kemalât-ı İlâhiyeye ve insaniye ve kevniyeye karşı zıddıyetı ve o kemalâtlan bozduğu, Ikınci Şua risalesinin, üç meyve-i tevhide dair Birinci Makamında kuvvetli ve kat'î deliller ile ispat ve ızah edildiğinden, ona havale edip, burada kısa kesiyoruz.

DÖRDÜNCÜ HAKİKAT, *hâkımıyet*'tir.

Evet, bu kâinata geniş bir dikkat ile bakan, kâinatı gayet haşmetli ve gayet faaliyetli bir memleket, belki idaresi gayet hikmetli ve hâkimiyeti gayet kuvvetli bır şehir hükmünde görür, her şeyi ve her nev'i birer vazife ile musahharâne meşgul bulur (1) وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ayetinın askerlik manasını ihsas eden temsiline göre, zerrat ordusundan ve nebatat fırkalanndan ve hayvanat taburlanndan, tâ yıldızlar ordusuna kadar olan cunud-ı Rabbaniyeden, o küçücük memurlarda ve bu pek büyük askerlerde, hâkimâne tekvînî emırlerin, âmırâne hukümlerin, şahane kanunlann cereyanlan, bedahetle bir hâkimiyet-i mutlakanın ve bir âmiriyet-i kulliyenin vücuduna delâlet ederler.

Madem bir hâkimıyet-i mutlaka hakikatı vardır, elbette şırkın hakıkatı olamaz. Çünkü (2) لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ayetının hakikat-ı kâtıasıyla, müteaddit eller, müstebidâne, bir işe karışsalar, karıştınrlar. Bır memlekette ıkı padışah, hatta bır nahıyede ıkı müdür bulunsa, intizam bozulur ve idare hercümerç olur

1 Gokler'in ve yer'in ordulan Allah'ındır. (Fetih Suresi, 7.)

2 Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ılahlar olsaydı, ıkısi de harap olup gıderdi. (Enbiya Suresi, 22.)

amırâne: emrederek, emredercesine, âmırmış gibi.
amıriyet-ı küllıye: kullî olarak her şeye âmir oluş.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cereyan: akış, akıntı.
cünud-ı Rabbaniye: Allah'ın ordulan: zerrelerden gezegenlere kadar Allah'ın emrine ıtaat eden bütün mahlûkat.
dair: alâkalı, ilgili.
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, bürhan.
fırka: topluluk.
gayet: son derece.
hakikat-i kâtıa: kesin hakıkat, gerçek.
hakımane: hükmedercesine.
hâkimiyet: hâkım oluş, hukmedış, egemenlik.
hâkimiyet-i mutlaka: mutlak ve kesin olarak hakım olma, hukmetme.
haşmetli: ihtişamlı, gostenşli, heybetli.
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma.
hayvanat: hayvanlar.
hercümerç: karmakarışık olma, alt ust olma.
hukmunde: degerinde, yennde.
hüküm: emır, buyruk.
İhsas: hissettırme, sezdırme.
İntizam: düzenlılık, duzgünlük.
ispat: dogruyu delillerle gosterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bır konuyu ayrıntılanyla, eksıksız anlatma.
kat'î: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemalât-ı İlâhiye: İlâhî guzellik ve mukemmellıkler.
kemalat-ı insanıye: insana aıt mukemmellık ve olgunluklar.
kemalat-ı kevnıye: kâınattakı oluşlara aıt guzellıkler, mukemmellıkler.
meyve-i tevhid: tevhıd hakıkatının guzel netıcesi: Allah'ın bırlıgının meyvesi.
musahharane: boyun egmışçesıne, emır ve ıtaat altına gırmışçesıne.
müstebidâne: mustebıtçe, keyfî ve baskıcı bır şekılde.
muteaddit: çeşıtlı.
nahıye: bolge, kuçuk yer.
nebatat: bıtkıler.
nevı: çeşıt, tur.
padışah: hukümdar, sultan.
şahane: mükemmel, muhteşem.
tabur: duzgun sıralar halınde art arda dızılmış topluluk.
tekvini: tekvin ile ılgılı, yaratmaya, var etmeye dair.
temsil: benzerme.
vazife: görev.
zerrat: zerreler, atomlar.
zıddıyet: bırbırıne muhalıf, zıt olma halı.

Hâlbuki, sinek kanadından tâ semavat kandillerine kadar ve hüceyrat-ı bedeniyeden tâ seyyaratın burçlarına kadar öyle bir intizam var ki, zerre kadar şirkin müdahalesi olamaz.

Hem, hâkimiyet bir makam-ı izzettir; rakıp kabul etmek, o hâkimiyetin izzetini kırar. Evet, aczi için çok yardımcılara muhtaç olan insanın, cüz'î ve zahirî ve muvakkat bir hâkimiyeti için kardeşini ve evlâdını zalimâne öldürmesi gösteriyor ki, hâkimiyet rakıp kabul etmez. Böyle bir âciz, böyle cüz'î bir hâkimiyet için böyle yaparsa, elbette bütün kâinatın mâliki olan bir Kadîr-ı Mutlak'ın, hakikî ve küllî rububiyetine ve ulûhiyetine medar olan kendi hâkimiyet-i kudsiyesine başkasını teşrik etmesi ve şerike müsaade etmesi hiçbir cihetle mümkün olamaz.

Bu hakikat, İkinci Şuanın İkinci Makamında ve Risale-i Nur'un birçok yerlerinde kuvvetli deliller ile ispat edildiğinden, onlara havale ediyoruz.

İşte, yolcumuz bu dört hakikatı müşahede etmekle, vahdaniyet-i İlâhiyeyi şuhut derecesinde bildi, imanı parladı. Bütün kuvvetiyle لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ [1] dedi. Ve bu menzilden aldığı derse bir kısa işaret olarak, *Birinci Makamın İkinci Babında,*

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وَحْدَانِيَّتِهِ وَوُجُوبِ وُجُودِهِ مُشَاهَدَةُ عَظَمَةِ حَقِيقَةِ تَبَارُزِ الْاُلُوهِيَّةِ الْمُطْلَقَةِ ۞ وَكَذَا

1. Allah'tan başka hiçbir İlah yoktur. O birdir. Allah bir olup ortağı yoktur. (*Buhari*, Ezan, 155.)

acız: zayıf, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
burç: güneş sisteminde yer alan on iki takım yıldızın her biri.
cüz'î: az bir parça.
evlat: veletler, çocuklar.
hakikî: gerçek.
hakimiyet-i kudsiye: mukaddes, yüce hâkimiyet, her şeyi idare ve tasarruf etme.
hüceyrat-ı bedeniye: bedene ait hücreler.
iman: inanma, itikat.
izzet: şeref, yücelik, değer.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tabi olmaksızın her şeye güç yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kandil: lâmba.
kuvvet: güç, kudret.
küllî: umumî, genel.
makam-ı izzet: şeref, üstünlük makamı.
mâlik: sahip.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
menzil: yer, konak.
muvakkat: geçici.
müdahale: karışma.
müsaade: izin.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
şerik: ortak.
şuhut: gözle görme, müşahede.
teşrik: ortak etme.
ulûhiyet: İlâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
zahirî: görünürde.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

مُشَاهَدَةُ عظمة احاطة حقيقة تَظَاهُرِ الرُّبُوبِيَّةِ الْمُطْلَقَةِ الْمُقْتَضِيَّةِ لِلْوَحْدَةِ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ عَظَمَةِ احاطة حقيقة الْكَمَالَاتِ النَّاشِئَةِ مِنَ الْوَحْدَةِ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ عَظَمَةِ احاطة حقيقة الْحَاكِمِيَّةِ الْمُطْلَقَةِ الْمَانِعَةِ وَالْمُنَافِيَةِ لِلشِّرْكَةِ ۞[1]

denilmiştir.

Sonra, o sükûnetsiz mısafır kendi kalbine dedi:

"Ehl-i imanın, hususan ehl-i tarikatın her vakit tekrarla[2] لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ demeleri, tevhidi yâd ve ilân etmeleri gösterir ki, tevhidin pek çok mertebeleri bulunuyor.

"Hem, tevhid en ehemmiyetli ve en halâvetli ve en yüksek bir vazife-i kudsiye ve bir fariza-ı fıtriye ve bir ibadet-i imaniyedir. Öyle ise, gel bir mertebeyi daha bulmak için, bu ibrethanenin diğer bir menzilinin kapısını daha açmalıyız. Çünkü, aradığımız hakikî tevhid, yalnız tasavvurdan ibaret bir marifet değildir. Belki, ilm-i mantıkta tasavvura mukabil ve marifet-i tasavvuriyeden çok kıymettar ve bürhanın neticesi olan ve ilim denilen tasdiktir.

"Ve tevhid-i hakikî öyle bir hüküm ve tasdik ve ız'an ve kabuldür ki, her bir şeyle Rabbini bulabilir ve her şeyde Hâlik'ına giden bir yolu görür ve hiçbir şey huzuruna mâni olmaz. Yoksa, Rabbini bulmak için, her vakit kâinat perdesini yırtmak, açmak lâzım gelir. Öyle ise, haydi ileri!" diyerek kibriya ve azamet kapısını çaldı, ef'al ve

1 Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O öyle bir Vahid-i Ehaddir ki, tebarüz-u uluhiyet-i mutlaka hakikatinin müşahedesi, keza vahdeti iktıza eden tezahur-u rububiyet-i mutlaka hakikatinin azamet-i ihatasının müşahedesi, keza vahdetten neşet eden kemalat hakikatini azamet-i ihatasının müşahedesi, keza şirke mâni olan ve şirki nefyeden hâkimiyet-i mutlaka hakikatini azamet-i ihatasının müşahedesi. Onun vahdaniyetine ve vücub-u vücudüna delâlet eder.

2 Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Bakara Suresi, 163, 255; Âl-i İmran Suresi, 2, 6; Kasas Suresi, 88.)

azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik.
burhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
ef'al: fiiller, işler.
ehemmiyetli: önemli.
Ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fanî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.
fariza-ı fıtriye: yaratılış borcu, fıtrat vazifesi.
hakiki: gerçek.
halâvet: tatlılık, şırınlık.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükum: karar, emir.
ibadet-i imaniye: imana ait ve imandan kaynaklanan ibadet, kulluk.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
ibrethane: ibret yeri.
ilan: yayma, duyurma.
İlim: bilme, bilgi.
ilm-i mantık: mantık ilmi, doğru muhakeme ve doğru düşüncenin esaslarını ve kaidelerini konu alan ilim.
ız'an: basiret, anlayış, kavrayış, akıl, zekâ.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kibriya: Cenab-ı Allah'ın azameti ve kudreti, her cihetle büyüklüğü.
kıymettar: kıymetli, değerli.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mani: engel.
marifet: bilme, derin bilgi.
marifet-i tasavvuriye: bir şeyi tasavvuri, hükümsüz ve delilsiz olarak bilmek.
menzil: yer, konak.
mertebe: derece, basamak.
mukabil: karşılık.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah.
sükûnet: huzur, sakınlık.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
tevhid-i hakiki: araştırarak, delil ve burhan ile Cenab-ı Hakkın varlığını ve birliğini kabul etme ve bunu anlayabilme.
vazife-i kudsiye: mukaddes vazife, kutsal vazife.
yâd: anma, hatıra getirme.

âsâr menziline ve icat ve îbda âlemine girdi. Gördü ki, kâinatı ıstılâ etmiş beş hakıkat-ı muhıta hükmediyorlar, bedahetle tevhidi ispat ederler.

BİRİNCİSİ

Kibriya ve azamet hakıkatidir.

Bu hakıkat İkinci Şuanın İkinci Makamında ve Risale-i Nur'un muteaddit yerlerinde bürhanlarla izah edildiğinden, burada bu kadar deriz ki:

Binlerle sene birbirlerinden uzak bir mesafede bulunan yıldızları, aynı anda, aynı tarzda icat edip tasarruf eden, ve zeminin şark ve garb ve cenup ve şimalinde bulunan aynı çiçeğin hadsiz efradını, bir zamanda ve bir surette halk edip tasvir eden, hem

(1) هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ , yani gökleri ve zemini altı günde yaratmak gibi geçmiş ve gaybî ve çok acıp bir hâdıseyı hazır ve göz önünde bir hâdıse ile ispat etmek ve onun gibi acip bir tanzir olarak, zeminin yüzünde, bahar mevsımında, haşr-i azamın yüz bınden zıyade mısallerini gösterir gibi, ıkı yüz bınden zıyade nebatat taıfelerini ve hayvanat kabılelerini beş altı haftada ınşa edip kemal-i ıntızam ve mızan ile ıltıbassız, noksansız, yanlışsız, beraber, bırbırı ıçınde ıdare, terbıye, ıaşe, temyız ve tezyin eden; hem

(2) يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ayetinin sarahatıyle, zemini döndürüp, gece-gündüz sahıfelerını yapan ve

1. Gökleri ve yerı altı gunde yaratan Odur. (Hadıd Suresı, 4.)
2. Allah geceyı gunduze, gunduzu de geceye katar. (Hac Suresı, 61; Hadıd Suresı, 6; Lokman Suresı, 29.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
alem: varlık sınıflarından her bırı.
asar: eserler, ızler, nışanlar.
ayet: Kur'an ın her bır cumlesı.
bedahet: açıklık, aşıkâr ıspata ıh tıyaç olmayacak derecede açıklık.
cenup: guneyde yer alan bolgeler.
efrat: fertler.
garp: batıda bulunan yerler.
gaybı: gaypla ılgılı, gorunmeyenlere aıt.
hadıse: olay.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkat-ı muhıta: genış ve her şeyı kaplayan gerçek.
halk: yaratma, yaratış.
haşr-ı azam: kıyamet koptuktan sonrakı en buyuk haşr, toplanma.
hayvanat: hayvanlar.
hukmetme: hakım olma, ısleme.
ıaşe: geçındırme, besleme, yaşatma.
ıbda: omeksız olarak, eşsız şekılde yaratma.
ıcat: vucuda getırme, yoktan var etme.
ıdare: bır ışı yurutme, çekıp çevırme.
ıltıbas: yanlışlık, karışıklık.
ınşa: vucuda getırme, yaratma.
ispat: dogruyu delıllerle gostermeme.
ıstılâ: kaplama, yayılma.
ızah: açıkça ortaya koyma, bır konuyu ayrıntılarıyla eksıksız anlatma.
kabıle: aynı kokenden gelen canlılar toplulugu.
kemal-i ıntızam: ıntızamın mukemmel olusu, tam ve eksıksız duzen.
kemal-ı mızan: olçunun tam ve kusursuz olusu, tam olçu mukemmel olçu.
mesafe: uzaklık, ara.
mısal: benzer, omek.
muteaddıd: çeşıtlı.
nebatat: bıtkıler.
sahıfe: sayfa.
sarahat: sarıhlık, açıklık, berlırlık.
suret: bıçım, tarz, gorunuş.
şark: doğu yonunde yer alan yerler, doğu bolgeleri.
şımal: kuzeyde yer alan bolgeler.
taıfe: takım, guruh, familya.
tanzir: tazelendırme.
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme, mulkunu istedıgı gıbı kullanma.
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma.
temyız: ayırma, dıkkatle ayırma.
terbıye: besleyıp buyutme, yetıstırme.
tezyın: susleme, zıynedendırme.
zemın: yeryuzu.
zıyade: cok, fazla.

çeviren ve yevmiye hâdisatıyla yazan ve değiştiren aynı Zat, aynı anda, en gizli, en cüz'î olan kalblerin hatıratlarını dahi bilir ve iradesiyle idare eder.

Ve mezkûr fiillerin her biri bir tek fiil olduğundan, zarurî olarak, onların failı dahı bır tek Vahıd ve Kadîr olan Fail-i Zülcelâl'lerinin, bedahetle öyle bir kibriya ve azameti var ki, hiçbır yerde, hıçbır şeyde, hıçbir cıhetle, hıçbır şırkin, hıçbır imkânını, hıçbir ıhtımalini bırakmıyor, kökuyle kesiyor.

Madem böyle bir kıbrıya ve azamet-i kudret var ve madem o kibriya nihayet kemaldedir ve ihata ediyor. Elbette o kudrete acz veya ihtiyaç ve o kibriyaya kusur ve o kemale noksaniyet ve o ihataya kayıt ve o nihayetsizliğe nihayet veren bir şirke meydan vermesi ve müsaade etmesi, hıçbır vecıhle mümkün değildir. Fıtratını bozmayan hiçbir akıl kabul etmez.

İşte, şırk kıbrıyaya dokunması ve celâlin izzetine dokundurması ve azametine ılışmesi cıhetıyle öyle bır cınayettır ki, hiç kabil-i af olmadığını, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan azîm tehdit ile [1] إِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ ferman ediyor.

İKİNCİ HAKİKAT

Kâinatta tasarrufları görünen ef'al-i Rabbaniyenin ıtlak ve ihata ve nihayetsiz bır surette zuhurlarıdır. Ve o fılleri takyit ve tahdit eden yalnız hikmet ve iradedir ve

1 Muhakkak ki Allah kendisine ortak koşulmasını affetmez. Bundan başkasını dilediği kimse için affeder. (Nisa Suresi, 48.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
azamet: buyukluk, ululuk, yucelik
azamet-i kudret: kudretin büyüklugü
azım: buyuk, yuce, ulu
celal: sonsuz buyukluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahıbı olan Allah
cihet: yan, yon, taraf
cınayet: cana kıyma, katl ve-ya bu derecede ağır bir suç.
cüz'i: kuçuk, az
ef'al-i Rabbanıye: Allah'ın kendı zatına mahsus ve Rab ismi nın tecellisi olan fılleri
fail: ışı yapan, fiıl ışleyen, yapan, eden ışleyen
Fail-i Zülcelâl: buyukluk ve haşmet sahıbı olan fail, Allah
ferman: emir, buyruk.
fiil: ış, hareket.
fıtrat: yaratılış, tabıat, mızaç, huy
hâdisat: hadıseler, olaylar
hakikat: gerçek, esas
hatıratı: hatıralar, hatırda kalan şeyler
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
ihata: kuşatma, icine alma
ihtimal: olabılırlık.
imkan: mumkun olma, olabılırlık
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda icin olan ıktıdar, guc
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda icin olan ıktıdar, guc.
ıtlak: serbest olup her tarafta bulunma
izzet: şeref, yucelik, deger
kabil-i af: affı mumkun, affedilebilir
Kadir: kudret sahıbı olan ve her şeye gucu yeten Allah
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksıksız olma
kibriya: Cenab-ı Allah'ın azametı ve kudretı her cihetle buyuklugu
kudret: guc, kuvvet, ıktıdar
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kusur: eksıklık, noksan.
madem: ...den dolayı, boyle ise.
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, anılan
müsaade: izin
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
noksaniyet: eksıklık, noksanlık.
suret: bıçım, tarz, gorunuş
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduguna inanma.
tahdit: hudutlandırma, sınırlama
takyit: kayıt ve şarta baglama
tasarruf: bir şeyin sahıbı olup idare etme, mulkunu istedigi gibi kullanma
tehdit: korkutma, gozdagı verme
vahıt: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
vecih: cihet, yon.
yevmiye: gunluk
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan.
zuhur: gorunme, meydana cıkma

mazharların kabiliyetleridir. Ve serseri tesadüf ve şuursuz tabıat ve kör kuvvet ve camıt esbap ve kayıtsız ve her yere dağılan ve karıştıran unsurlar o gayet mizanlı ve hikmetli ve basîrâne ve hayattarâne ve muntazam ve muhkem olan fiillere kanşamazlar. Belki, Fail-i Zülcelâl'in emriyle ve iradesiyle ve kuvvetiyle zahirî bir perde-i kudret olarak istımal olunuyorlar.

Hadsiz misallennden üç misali, Sure-i Nahlin bir sahifesinde, birbirine muttasıl üç ayetin işaret ettikleri üç fiilin, hadsız nüktelerinden üç nüktesini beyan edeng.

Birincisi:

(1) وَاَوْحٰى رَبُّكَ اِلَى النَّحْلِ اَنِ اتَّخِذِى مِنَ الْجِبَالِ بُيُوْتًا ilâahiri'l-ayet.

Evet, bal ansı fıtratça ve vazifece öyle bir mu'cize-i kudrettir ki, koca Sure-ı Nahl, onun ismıyle tesmiye edilmiş. Çünkü, o küçücük bal makinesinin zerrecik başında onun ehemmıyetli vazifesının mukemmel programını yazmak ve küçücük karnında taamlann en tatlısını koymak ve pişirmek ve sungucuğünde zîhayat azaları tahrip etmek ve oldürmek hasiyetinde bulunan zehri o uzuvcuğuna ve cismine zarar vermeden yerleştirmek, nihayet dikkat ve ilim ile ve gayet hikmet ve irade ile ve tam bır intizam ve muvazene ile olduğundan, şuursuz, intizamsız, mizansız olan tabıat ve tesadüf gıbı şeyler elbette mudahale edemezler ve kanşamazlar.

1. Rabbın bal arısına ılham ettı: "Dağlardan kendine evler edin." (Nahl Suresi, 68.)

ayet: Kur'ân'ın her bır cumlesi
aza: organlar, uzuvlar
basırane: görerek, ıç yuzunu gorur şekılde
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
camıt: ruhsuz, cansız.
cıslm: beden, govde
ehemmıyetlı: onemlı
esbap: sebepler, vasıtalar
Fail-i Zuicelal: buyukluk ve haşmet sahıbı olan fail, Allah.
fıl: ış, hareket.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hasıyet: hususî fayda, ozellık
hayattarane: canlı bır şekılde hayat sahıbı olarak.
hikmet: Ilahı gaye, gızlı sebep
Ilâ ahırı l-ayet: ayetın sonuna kadar
ilm: bılme, bılgı.
intızam: duzenlılık, duzgunluk
intızamsız: duzensız, düzgun olmama
irade: dileme, ısteme, bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç.
istımal: kullanma
kabilıyet: ıstıdat, yetenek.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar
kuvvet: guç, kudret.
mazhar: bır şeyın çıkuğı yer, zuhur ettuğı gorunduğu yer
mısal: ornek.
mızan: olçu
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretınin mu'cızesi
muhkem: saglam olan eksıklık ve noksanı olmayan
muntazam: nızamlı, intızamlı, duzenlı ve duzgün bıcımde
muttasıl: bıtışık
muvazene: denge
mudahale: karışma
nükte: ınce manalı duşundurucu soz.
sahıfe: sayfa
Sure-ı Nahl: Nahl suresi
şuursuz: ıdraksız bılgısız
taam: yemek, yiyecek
tabıat: maddî alem
tahrip: harap etme, yıkma bozma
tesadüf: rastlantı, bır şeyın kendılıgınden meydana gelmesi
tesmiye: ısımlendırme, ad verme.
unsur: madde, esas, kok
uzuv: bır canlıyı meydana getıren parçacıklardan her bırı, organ
vazife: görev
zahirî: gorunurde
zerre: maddenin en kuçuk parçası, molekul, atom.
zîhayat: hayat sahıbı

İşte, bu üç cihetle mu'cizeli bu sanat-ı İlâhiyenin ve bu fiil-i Rabbaniyenin bütün zemin yüzünde, hadsiz anlarda, aynı hikmetle, aynı dikkatle, aynı mizanda, aynı anda, aynı tarzda zuhuru ve ihatası, bedahetle vahdeti ispat eder.

İkinci ayet:

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ [1]

ayeti, ibretfeşan bir fermandır. Evet, başta inek ve deve ve keçi ve koyun olarak, süt fabrikaları olan validelerin memelerinde, kan ve fışkı içinde bulaştırmadan ve bulandırmadan ve onlara bütün bütün muhalif olarak halis, temiz, safî, mugaddî, hoş, beyaz bir sütü koymak; ve yavrularına karşı, o sütten daha ziyade hoş, şirin, tatlı kıymetli ve fedakârâne bir şefkati kalblerine bırakmak, elbette o derece bir rahmet, bir hikmet, bir ilim, bir kudret ve bir ihtiyâr ve dikkat ister ki, fırtınalı tesadüflerin ve karıştırıcı unsurların ve kör kuvvetlerin hiçbir cihetle işleri olamaz.

İşte, böyle gayet mu'cizeli ve hikmetli bu sanat-ı Rabbaniyenin ve bu fiil-i İlâhînin umum rûy-ı zeminde yüz binlerle nevilerin hadsiz validelerinin kalblerinde ve memelerinde, aynı anda, aynı tarzda, aynı hikmet ve aynı dikkat ile tecellisi ve tasarrufu ve yapması ve ihatası, bedahetle vahdeti ispat eder.

1 Ehli hayvanlarda da sizin için birer ibret vardır. Onların karınlarında kan ile fışkı arasından çıkan ve içenlerin boğazından kolayca geçen halis bir sütle sizi beslenz. (Nahl Suresi, 66.)

bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
fedakarane: fedakârca, fedakârlıkla.
fiil-i Rabbaniye: tedbir, terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın işleri.
halis: saf, temiz.
ibretfeşan: ibret dağıtan, ibret saçan.
ihtiyar: irade, tercih.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kıymet: değer.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
mugaddi: gıdalı, besleyici.
muhalif: zıt, karşıt.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
safî: saf olan, katışıksız, duru.
sanat-ı İlahiye: İlahî sanat, Allah'ın sanatı, Cenab-ı Hakkın sanat ile yaratması.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarz: biçim, şekil, suret.
vahdet: birlik ve teklik.
valide: ana, anne.
zemin: yer.
ziyade: çok, fazla.

Üçüncü ayet:

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (1)

Bu ayet nazar-ı dikkatı hurma ve üzüme celp edip der ki: "Aklı bulunanlara, bu ıkı meyvede, tevhıd ıçın büyuk bir ayet, bir delil ve bir hüccet vardır."

Evet, bu iki meyve, hem gıda ve kut, hem fâkıhe ve yemiş, hem çok lezzetli taamların menşeleri olmakla beraber, susuz bir kumda ve kuru bır toprakta duran bu ağaçlar, o derece bir mu'cize-i kudret ve bir harika-i hikmettir ve öyle bir helvalı şeker fabrikası ve ballı bır şurup makınesi ve o kadar hassas bir mızan ve mükemmel bir intizam ve hıkmetli ve dıkkatli bır sanattırlar ki, zerre kadar aklı bulunan bir adam, "Bunlan boyle yapan, elbette bu kâinatı yaratan Zat olabilir" demeye mecburdur

Çünkü, meselâ bu gözümüz önünde bir parmak kadar asmanın üzüm çubuğunda yırmi salkım var. Ve her salkımda şekerli şurup tulumbacıklanndan yüzer tane var Ve her tanenin yüzüne incecik ve güzel ve lâtıf ve renklı bir mahfazayı gıydırmek; ve nazik ve yumuşak kalbinde, kuvve-i hafızası ve programı ve tarihçe-i hayatı hükmünde olan sert kabuklu, ceviz içli çekirdekleri koymak, ve karnında "Cennet Helvası" gibi bir tatlıyı ve Âb-ı Kevser gibi bir balı yapmak; ve butun zemin yüzünde hadsiz emsalinde aynı dikkat, aynı hikmet, aynı harika-i sanatı, aynı zamanda, aynı tarzda yaratmak, elbette bedahetle gösterir ki, bu işi yapan bütün kâinatın hâlıkıdır Ve bu

1. Hurma ağaçlarının meyvelennden ve üzumden de hem sarhoş edıcı bır ıçkı hem de guzel bir rızık edınırsınız. Akıllarnı kullanan bir topluluk ıçın şuphesız bunda bir delil vardır (Nahl Suresi 67.)

Ab-ı Kevser: cennetteki sulardan bırı Kevser suyu
bedahet: açıklık aşıkâr ıspata ıhtıyaç olmayacak derecede açıklık
celp: çekme çekiş kendine çekmek.
delil: bır davayı ıspata yarayan şey bürhan
emsal: ornekler benzerler
fakıhe: yemiş, meyve
hadsız: sınırsız sonsuz
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı. Allah.
harika-i hikmet: her şeyın belırlı bır gaye ve hıkmet ıle yaratılmasındakı harıkalık, muhteşemlık.
harıka-ı sanat: sanat harıkası.
hassas: incelıklı en ufak olçulen saglıklı ve kesın olarak veren
hikmet: Ilâhı gaye gızlı sebep
hüccet: delil
hükmünde: degerınde yerınde.
ıntızam: duzenlılık, duzgunluk.
kâinat: yaratılmış olan şeylerın tamamı butun alemler, varlıklar.
kut: yıyecek, rızık.
kuvve-i hafıza: hafıza gucu.
latıf: guzel hoş
mahfaza: kılıf
mecbur: zorunda kalma.
menşe: esas kaynak.
meselâ: omeğın
mızan: olçu
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudrenının mu'cizesi
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma dikkatlı bakış.
nazık: narın ince
salkım: uzum gıbı bir çoğu bir sap uzerinde bir arada bulunan yemiş
tarıhçe-ı hayat: bır şeyın ve ya insanın dogumdan olume kadar başından geçen şeyler, bıyografi
tarz: bıçım şekıl
tevhid: Allah ın bır olduguna inanma bırleme
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan
zemin: yer
zerre: maddenın en kuçuk parçası molekul atom

nihayetsiz bir kudreti ve hadsiz bir hikmeti iktıza eden şu fıl, ancak Onun fılıdır.

Evet, bu çok hassas mizana ve çok maharetli sanata ve çok hikmetli intizama kör ve serseri ve intizamsız ve şuursuz ve hedefsiz ve istilâcı ve kanştırıcı olan kuvvetler ve tabiatlar ve sebepler kanşamazlar, ellerini uzatamazlar. Yalnız, mef'uliyette ve kabulde ve perdedarlıkta emr-i Rabbanî ile istıhdam olunuyorlar.

İşte, bu üç ayetin işaret ettikleri üç hakikatin tevhide delâlet eden üç nüktesi gibi, hadsiz ef'al-i Rabbaniyenin hadsiz cilveleri ve tasarruflan, ittifakla bir tek Vahıd-i Ehad bir Zat-ı Zülcelâl'in vahdetine şahadet ederler.

ÜÇÜNCÜ HAKİKAT

Mevcudatın ve bilhassa nebatat ve hayvanatın sür'at-ı mutlaka içinde kesret-i mutlaka ve intizam-ı mutlak ile ve suhulet-ı mutlaka içinde gayet husn-ı sanat ve maharet ve ittıkan ve intizam ile ve mebzuliyet-i mutlaka ve ihtilât-ı mutlak içinde gayet kıymettarlık ve tam imtıyaz ile icatlarıdır.

Evet, gayet çokluk ile gayet çabukluk, hem gayet sanatkârâne ve mahirâne ve dikkat ve intizam ile gayet kolay ve rahatça, hem gayet mebzuliyet ve karışıklık içinde gayet kıymetli ve farikalı olarak, bulaşmadan ve bulaştırmadan ve bulandırmadan yapmak, ancak ve ancak bir tek vahıt Zatın öyle bır kudretıyle olabilir kı, o kudrete hıçbir şey ağır gelmez. Ve o kudrete nispeten, yıldızlar,

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bilhassa: özellikle
cilve: tecelli, görüntü
delâlet: delil olma, gösterme
ef'al-i Rabbaniye: Allah'ın kendi Zatına mahsus ve Rab ismini tecellisi olan fiilleri
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri
farika: fark eden, ayrı
fıl: iş, hareket.
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek, esas
hayvanat: hayvanlar.
husn-i sanat: sanat güzelliği
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihtilat-ı mutlak: mutlak karışıklık ve bozukluk.
iktıza: lâzım gelme, gerekme
imtıyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
intizam-ı mutlak: tam intizam, her şeyi kuşatmış düzen, tertip
intizamsız: düzensiz, düzgün olmama
istıhdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
istilâ: kaplama, yayılma
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
ittıkan: gözle görmüş gibi sağlam bilme ve inanma
kesret-i mutlaka: mutlak çokluk, sınırsız çokluk.
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudret: güç, kuvvet, ikudar.
kuvvet: güç, kudret.
maharet: mahirlik, ustalık.
mahirane: mahir bir şekilde, ustaca, ustalıkla, maharetle
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk, çokluk.
mebzuliyet-i mutlaka: mutlak ve kesin olarak ucuzluk ve bolluk.
mef'uliyet: fiilden etkilenmişlik
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
nebatat: bitkiler
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
perdedar: bir şeyin görünüp bilinmesine engel ve perde olan kimse
sanatkarane: sanatkârca
sühulet-i mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık
sür'at-i mutlaka: mutlak bir sür'atlilik.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tabiat: maddî âlem.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
vahdet: birlik ve teklik.
vahıd-ı ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
Vahıt: zâtında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
Zat-ı Zülcelal: sonsuz büyükluk ve haşmet sahibi olan zat, Allah

zerreler kadar; ve en büyük, en küçük kadar; ve efradı hadsız bir nevi, bir tek fert kadar; ve azametli ve muhit bir küll, has ve az bir cüz kadar; ve koca zeminin ihyası ve diriltilmesi, bir ağaç kadar; ve dağ gibi bir ağacın inşası, tırnak gibi bir çekirdek kadar kolay ve rahatça ve sühuletli olmak gerektir; tâ ki, gözümüzün önünde yapılan bu işleri yapabilsin.

İşte, bu mertebe-i tevhidin ve bu üçüncü hakikatin ve Kelime-i Tevhidin bu ehemmiyetli sırrını, yanı en büyük bir küll en küçük bir cüz'î gibi olması ve en çok ve en az farkı bulunmaması, hem, bu hayretli hikmetini ve bu azametli tılsımını ve tavr-ı aklın hancındeki bu muammasını ve İslâmiyet'in en mühim esasını ve imanın en derin bir medarını ve tevhidin en büyük bir temelini beyan ve hall ve keşif ve ispat etmekle, Kur'ân'ın tılsımı açılır ve hılkat-ı kâinatın en gızlı ve bılınmez ve felsefeyı ıdrakınden âciz bırakan muamması bilinir.

Hâlık-ı Rahîm'ime yüz bin defa Risaletü'n-Nur'un hurufatı adedince şükür ve hamd olsun ki, Risaletü'n-Nur bu acıp tılsımı ve bu garip muammayı hall ve keşif ve ispat etmiş. Ve bilhassa Yirminci Mektubun ahırlerinde [1] وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ bahsinde ve haşre dair Yırmı Dokuzuncu Sözün "fail muktedirdir" bahsinde, Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i Arabiyenin [2] اَللّٰهُ اَكْبَرُ mertebelerinden kudret-ı Ilâhıyenın ıspatında, kat'î bürhanlarla, iki kere ıkı dört eder derecesinde ispat edilmiş.

1- O (Allah) her şeye kadirdir. (Mülk Suresi, 1.)
2- Allah en büyüktür, en yücedir.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âciz: zayıf, güçsüz.
ahır: son
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bahis: konu
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cüz: parça.
cuz'î: az parçaya ait olan
dair: alâkalı, ilgili
efrat: fertler
ehemmiyetli: önemli
fail: özne, fiili yapan veya amil olan unsur
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
garip: hayret verici
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı Allah
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hariç: bir şeyin dışı, dışensı, dışta kalan
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hılkat-ı kâinat: kâinatın yaratılışı
hurufat: harfler
ıdrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ihya: diriltme, hayat verme
iman: inanma, itikat.
inşa: vücuda getirme, yaratma.
İslamiyet: Müslümanlık, semavi dinlerin sonuncusu
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kelime-i Tevhid: tevhid-i İlâhiyi ifade eden lâ ilâhe illâllah Muhammedun Resulullah cümlesi
keşif: bulma, meydana çıkarma.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
küll: bütün
lem'a-ı Arabiye: Arabca yazılmış olan lem'a
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i tevhid: tevhid mertebesi
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç, iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz
muhit: ihata eden, kuşatıcı
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
mühim: önemli, ehemmiyetli
nevi: çeşit, tür
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat
sühulet: kolaylık.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tavr-ı akıl: akıl çizgisi, akıl ölçüleri
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır

Onun için, izahı onlara havale etmekle beraber, bir fihriste hükmünde bu sırrı açan esaslan ve delilleri, icmalen beyan ve on üç basamak olarak on üç sırra işaret etmek istedim. Birinci ve İkinci Sırlan yazdım, fakat, maatteessüf, hem maddî, hem manevî ikı kuvvetli mâni, benı şimdilik mütebakisinden vazgeçirdiler.

• **Birinci Sır:**

Bir şey zatî olsa, onun zıddı o zata anz olamaz. Çünkü, içtimaü'z-zıddeyn olur; o da muhaldir.

İşte bu sırra binaen, madem kudret-i İlâhiye zatıyedir ve Zat-ı Akdes'ın lâzım-ı zarurîsıdır; elbette, o kudretin zıddı olan acz, o Zat-ı Kadîr'e anz olması mümkün olmaz.

Ve madem bir şeyde mertebelerin bulunması, o şeyin içinde zıddının tedahülü ile dır. Meselâ, zıyanın kavi ve zayıf gibi mertebelen, zulmetin müdahalesi ile, ve hararetin ziyade ve aşağı derecelen, soğuğun karışması ile, ve kuvvetin şıddet ve noksan mıktarlan, mukavemetin karşılaması ve mumanaatıyladır. Elbette o kudret-ı zatıyede mertebeler bulunmaz. Bütün eşyayı, bır tek şey gibi icat eder.

Ve madem o kudret-i Zatiyede mertebeler bulunmaz ve zaaf ve noksan olamaz; elbette, hiçbir mâni onu karşılayamaz ve hıçbır icat ona ağır gelmez.

Ve madem hiçbir şey ona ağır gelmez, elbette haşr-i azamı bir bahar kadar kolay ve bir bahan bir ağaç kadar

acz: zayıflık, güçsüzlük.
arız: sonradan meydana gelme.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan.
fihriste: bir kitapta bulunan şeyleri sırayla gösteren liste, katalog.
hararet: sıcaklık.
haşr-ı azam: kıyamet koptuktan sonraki en büyük haşır, toplanma.
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma.
ıcat: vucuda getirme, yoktan var etme.
ıcmalen: kısaltarak, kısaca, özetle.
ıçtımaü'z-zıddeyn: ıkı zıt şeyin bir arada beraber olması.
izah: açıkça ortaya koyma, bır konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma.
kavi: kuvvetli, güçlü.
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yapılan ğı ışler, fıller, tasarruflar.
kudret-ı zatıye: bızzat kendinden olan güç, kudret. Allah'ın zatından olan kudreti.
kuvvet: güç, kudret.
lâzım-ı zarurî: zarurat derecesinde lazım olan.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
maddî: madde ile alâkalı, cısmanî.
madem: ...den dolayı, böyle ıse.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mâni: engel.
mertebe: derece, basamak.
meselâ: örneğin.
muhal: ımkânsız.
mukavemet: bır gücün tesırıne karşı koyan güç, direnç.
mudahale: karışma.
mumanaat: mânı olma, engelleme.
mütebakî: geri kalan.
sır: gızlı hakıkat.
tedahül: ıçıne gırme.
zaaf: zayıflık, kuvvetsızlık, dermansızlık.
zat: kışı, şahıs.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her turlu kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah.
Zat-ı Kadir: her şeye gucü yeren zat, kudret sahıbı Allah.
zatî: zata aıt, zatın kendısınden olan.
zatiye: zar ıle, kışı ıle alâkalı.
zıt: karşıt.
ziya: ısık, aydınlık, nur, parlaklık.
ziyade: çok, fazla.
zulmet: karanlık.

sühuletli ve bir ağacı bir çiçek kadar zahmetsiz icat ettiği gibi, bir çiçeği bir ağaç kadar sanatlı, bir ağacı bir bahar kadar mu'cizatlı ve bir baharı bir haşir gibi cemiyetli ve harikalı halk eder ve gözümüzün önünde halk ediyor.

Risale-i Nur'da kat'î ve kuvvetli çok bürhanlar ile ispat edilmiş ki, eğer vahdet ve tevhid olmazsa, bir çiçek bir ağaç kadar, belki daha müşkülâtlı; ve bir ağaç bir bahar kadar, belki daha suubetli olmakla beraber, kıymet ve sanatça bütün bütün sukut edeceklerdi. Ve şimdi bir dakikada yapılan bir zîhayat, bir senede ancak yapılacaktı. Belki de hiç yapılmayacaktı. İşte bu mezkûr sırra binaendir ki, gayet mebzuliyet ve çoklukla beraber, gayet kıymettar ve gayet çabuk ve kolaylıkla beraber, gayet sanatlı olan bu meyveler, bu çiçekler, bu ağaçlar ve hayvancıklar, muntazaman meydana çıkıyorlar ve vazife başına geçiyorlar ve tesbihatlarını yapıp, bitirip, tohumlarını yerlerinde tevkil ederek gidiyorlar.

• **İkinci Sır:**

Nasıl ki nuraniyet ve şeffafiyet ve itaat sırrıyla ve kudret-i Zatiyenin bir cilvesiyle, bir tek güneş, bir tek âyineye zıyalı akıs verdiği gibi, hadsız âyinelere ve parlak şeylere ve katrelere o kayıtsız kudretinin geniş faaliyetinden ziyalı ve hararetli olan ayn-ı aksini emr-i İlâhî ile kolayca verebilir. Az ve çok birdir, farkı yoktur.

Hem, bir tek kelime söylense, nihayetsiz hallâkıyetin nihayetsiz vüs'atinden, o bir tek kelime, bir tek adamın

akıs: yansıma.
ayine: ayna
ayn-ı akıs: yansımanın aksetmenin ta kendisi.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cilve: tecelli, görüntü
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halk: yaratma, yaratış
hallâkıyet: yaratıcılık.
harika: olağanüstü
haşir: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş
ispat: doğruyu delillerle gösterme
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
katre: damla
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk, çokluk.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklerı büyük harika işler
muntazaman: düzgün, düzenli ve devamlı olarak
müşkulat: müşküller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nuraniyet: nurluluk, parlaklık, aydınlık.
suubet: güçlük, zorluk
suhulet: kolaylık.
sukut: değerden düşme, değerini yitirme
şeffafiyet: şeffaflık, şeffaf olma halı, saydamlık.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tevkil: vekil etme, edilme
vahdet: birlik ve teklik.
vazife: görev
vüs'at: genişlik, bolluk
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zıhayat: hayat sahibi

kulağına zahmetsiz girdiği gibi, bir milyon kulaklıların kafalarına da izn-i Rabbanî ile zahmetsiz girer. Binlerle dinleyen ile bir tek dinleyen müsavidir, fark etmez.

Hem, göz gibi bir tek nur veya Cebrail gibi nuranî bir tek ruhanî, tecelli-i rahmet içinde olan faaliyet-i Rabbaniyenin kemal-ı vus'atinden, bir tek yere sühuletle baktığı ve gittiği ve bir tek yerde sühuletle bulunduğu gibi, binler yerlerde de, kudret-ı İlâhiye ile sühuletle bulunur, bakar, girer; az-çok farkı yoktur.

Aynen öyle de, Kudret-i Zatiye-i Ezeliye en lâtif, en has bir nur ve bütün nurların nuru olduğundan; ve eşyanın mahiyetleri ve hakikatleri ve melekûtiyet vecihlen şeffaf âyine gibi parlak olduğundan; ve zerrattan ve nebatattan ve zîhayattan tâ yıldızlara ve güneşlere ve aylara kadar her şey, o Kudret-ı Zatiyenin hükmüne gayet derecede itaatli, inkıyatlı ve o Kudret-i Ezelînin emirlerine nihayet derecede mutî ve musahhar bulunduğundan, elbette hadsiz eşyayı bir tek şey gibi icat eder ve yanlarında bulunur. Bir iş bir işe mâni olmaz. Büyük ve küçük, çok ve az, cüz'î ve küllî birdir. Hiçbirin Ona ağır gelmez.

Hem nasıl ki, Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözlerde denildiği gibi, intizam ve muvazene ve hükme itaat ve emirleri imtisal sırlarıyla, yüz hane kadar bir büyük sefineyi, bir çocuğun parmağıyla oyuncağını çevirdiği gibi, döndürür, gezdirir.

cüz'i: az parçaya ait olan.
faaliyet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın faaliyeti, icraatı.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslî esası.
hükümü: emir, buyruk.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
inkıyat: bağlanma, kendini teslim etme, kayıt altına girme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
izn-i Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın izni.
kemal-i vüs'at: genişliğin son derecesi, tam bir genişlik.
Kudret-i Ezeli: ezeli kudret. Cenab-ı Hakkın zaman ve mekanla kayıtlı olmayan kudreti.
Kudret-i Zatiye-i Ezeliye: zaman ve mekanla sınırlı olmayan Cenab-ı Hakkın zatından, bizzat kendisinden olan kudreti.
küllî: umumî, genel.
latif: güzel, hoş.
mahiyet: bir şeyin aslî esası, neden ibaret olduğu.
melekûtiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan, sebeplerin müdahale edemediği aslî esası, iç yüzü.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
muvazene: denge.
müsavi: eşit.
nebatat: bitkiler.
nihayet: son derece.
nur: aydınlık, parlak, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sefine: gemi.
şeffaf: saydam.
tecelli-i rahmet: rahmet tecellisi, şefkat, acıma ve merhamet etme duygusunun belirtisi.
vecih: cihet, yön.
zerrat: zerreler, atomlar.

Hem, bir âmir, bir arş emriyle bir tek neferi hücum ettirdiği gibi, muntazam ve mutî bir orduyu dahi o tek emriyle hücuma sevk eder.

Hem, pek büyük bir hassas mizanın iki gözünde, iki dağ muvazene vaziyetinde bulunsalar, iki kefesinde iki yumurta bulunan diğer mizanın, bir tek ceviz, bir kefesini yukarıya kaldırması, birini aşağı indirmesi gibi, o tek ceviz, bir kanun-i hikmetle, öteki büyük mizanın bir gözünü dağ ile beraber dağın başına ve öbür dağı derelerin dibine indirebilir.

Aynen öyle de, kayıtsız, nihayetsiz, nuranî, zatî, sermedî olan kudret-i Rabbaniyede ve beraberinde bütün intizamatın ve nizamların ve muvazenelerin menşei, menbaı, medan, mastarı olan nihayetsiz bir hikmet ve gayet hassas bir adalet-i İlâhiye bulunduğundan, ve cüz'î ve kullî ve büyük ve küçük her şey ve bütün eşya o kudretin hükmüne musahhar ve tasarrufuna münkad olduğundan, elbette zerreleri kolayca tedvir ve tahrik ettiği gibi, yıldızları dahi nizam-ı hikmet sırrıyla kolayca döndürür, çevirir.

Ve baharda, bir emir ile sühuletle bir sineği ihya ettiği gibi, bütün sineklerin taifelerini ve bütün nebatatı ve hayvanıkların ordularını, kudretindeki hikmet ve mizanın sırrıyla, aynı emirle, aynı kolaylıkla diriltip meydan-ı hayata sevk eder.

Ve bir ağacı baharda çabuk diriltmek ve kemiklerine hayat vermek gibi, o hikmetli, adaletli kudret-i mutlaka

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik.
adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, İlâhî adalet.
amir: emreden, buyuran.
cuz'î: az parçaya ait olan.
gayet: son derece.
hassas: inceliklî, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
hücum: saldırma.
hüküm: emir, buyruk.
İhya: diriltme, hayat verme.
intizamat: tertipler, düzenlemeler, düzenler.
kanun-ı hikmet: hikmet kanunu.
kefe: terazi gözlerinden her bir terazi gözü.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i mutlaka: mutlak kudret, sonsuz ve sınırsız kudret.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
küllî: umumî, genel.
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
medar: sebep, vesile.
menba: kaynak.
menşe: esas, kaynak.
meydan-ı hayat: hayat meydanı.
mizan: terazi, ölçü.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
muvazene: denge.
münkad: inkıyat eden, boyun eğen, itaat eden.
nebatat: bitkiler.
nefer: asker, er.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nizam: düzgünlük, tertip.
nizam-ı hikmet: Cenab-ı Hak'kın koyduğu tanzim ettiği her şeyin bir sebebe dayandığı hikmetli düzen.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
sevk: önüne katıp sürme, yöneltme.
sır: gizli hakikat.
sühulet: kolaylık.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
taife: takım, grup, fırıla, fırıla.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
vaziyet: durum.
zatî: zata ait, zatın kendisinden olan.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

ile koca arzı ve zemin cenazesini, baharda o ağaç gibi kolayca ihya edip yüz bin çeşit haşirlerin misallerini icat eder.

Ve bir emr-i tekvinî ile arzı dirilttiği gibi,

(1) اِنْ كَانَتْ اِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَاِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ fermanıyla, yani, "Bütün ins ve cin, bir tek sayha ve emir ile yanımızda, meydan-ı haşre hazır olurlar."

Hem, (2) وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْهُوَ اَقْرَبُ ferman etmesiyle, yani, "Kıyamet ve haşrin işi ve yapılması, gözünü kapayıp hemen açmak kadardır, belki daha yakındır" der

Hem, (3) مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ayetiyle, yani, "Ey insanlar! Sizin icat ve ihyanız ve haşr ve neşriniz, bir tek nefsin ihyası gibi kolaydır, kudretime ağır gelmez" mealinde bulunan şu üç ayetin sırrıyla, aynı emirle, aynı kolaylıkla bütün ins ve cinleri ve hayvanî ve ruhanî ve melekleri haşr-i ekberin meydanına ve mizan-ı azamın önüne getirir. Bir iş bir işe mâni olmaz.

Üçüncü ve dördüncüden tâ on üçüncü sırra kadar, arzuma muhalif olarak başka vakte talik edildi.

DÖRDÜNCÜ HAKİKAT

Mevcudatın vücutlan ve zuhurlan, beraberlik ve birbiri içinde birlik ve birbirine benzemeklik ve birbirinin misal-i musağğarı ve numune-i ekberi ve bir kısım küll ve

1 Yâsin Suresi 53
2 Nahl Suresi 77
3 Lokman Suresi: 28

arz: yer, dünya
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cin: gözle görünmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
emr-i tekvinî: yaratma, emn kâinatı var etme emri, işi.
ferman: emir, buyruk.
hakikat: gerçek, esas.
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş.
haşr-i ekber: en büyük diriliş, toplanma.
hayvanî: canlıya ait.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ins: insan, beşer, âdemoğlu.
Kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
küll: bütün.
manî: engel.
meal: mana, mefhum.
mevcudat: mevcudat, var olan her şey, mahluklar.
meydan-ı haşir: haşir meydanı, kıyamette insanların dirildikten sonra toplandıkları alan.
misal: benzer, örnek.
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek, bir şeyin bütün özelliklerini taşıyan, ondan daha küçük olan örneği.
mizan-ı azam: en büyük terazi, haşir mahkemesi.
muhalif: zıt, karşıt.
nefis: can.
neşir: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi.
numune-i ekber: en büyük örnek, en büyük misal.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sayha: çağrı, çığlık, feryat.
talik: başka bir zamana bırakma, erteleme.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

küllî ve diğer kısım onun cüzleri ve fertleri ve birbirine sikke-ı fıtratta muşabehet ve nakş-ı sanatta münasebet ve birbirine yardım etmek ve birbirinin vazife-i fıtriyesini tekmil etmek gibi, çok cihetü'l-vahdet noktalarında, bedahet derecesinde tevhıdı ilân ve Sâni'lerinin vahıt olduğunu ispat etmek ve kâinatın rububiyet cihetinde tecezzi ve inkısam kabul etmez bir küll ve küllî hükmünde bulunduğunu izhar etmektir.

Evet, meselâ her baharda, nebatattan ve hayvanattan dört yüz bin nev'in hadsız efratlarını, beraber ve birbiri içinde, bır anda ve bır tarzda, yanlışsız, hatasız, kemal-ı hikmet ve hüsn-i sanatla icat etmek ve idare ve iaşe etmek; hem kuşların misal-i musağğarlan olan sineklerden tâ nümune-i ekberleri olan kartallara kadar hadsiz efratlannı yaratmak ve hava âleminde seyahat ve yaşamalarına yardım eden cihazatı verip gezdirmek ve havayı şenlendirmekle beraber, yüzlerinde mu'cizâne birer sikke-i sanat ve cisimlerinde müdebbirâne birer hatem-ı hikmet ve mahıyetlennde murebbıyâne bırer turra-ı ehadiyet koymak; hem zerrat-ı taamiyeyi hüceyrat-ı bedeniyenin imdadına ve nebatatı hayvanatın imdadına ve hayvanatı insanların yardımına ve umum valideleri iktidarsız yavrulann muavenetine hakîmâne, rahîmâne koşturmak, göndermek; hem daire-i Kehkeşandan ve Manzume-i Şemsiyeden ve anasır-ı arzıyeden, tâ göz hadekasının perdelerine ve gül goncasının yapraklanna ve mısır sümbülünün gömleklenne ve kavunun çekirdeklerine kadar mütedahil daireler gibi cüz'î ve küllî hükmünde,

âlem: varlık sınıflarından her bin
anasır-ı arziye: arzın unsurları dünyadaki unsurlar asıllar esaslar esas maddeler.
bedahet: açıklık aşikâr ıspata ihtıyaç olmayacak derecede açıklık
cihazat: cihazlar kendilerine ihtıyaç duyulan maddî manevî aletler
cihet: yön
cihetü'l-vahdet: birlik cihetı
cüz: parça
daire-i Kehkeşan: Samanyolu dairesi.
efrat: fertler
hadeka: göz bebeği
hadsız: sınırsız sonsuz
hakîmâne: hikmetli bir şekilde
hatem-i hikmet: hikmet hatemi muhru
hayvanat: hayvanlar
hüceyrat-ı bedeniye: bedene aıt hücreler
hükmünde: değerinde yerinde
hüsn-i sanat: sanat güzelliği
iaşe: geçindirme besleme yaşatma
idare: bir ışı yürütme çekip çevirme
İktidarsız: güç yetirememe bır ışı gerçekleştirecek derecede gücün olmaması
ilân: yayma duyurma
imdat: yardım
inkısam: bölünme parçalanma.
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
izhar: ortaya koyma açığa çıkarma gösterme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün alemler varlıklar
kemal-i hikmet: hikmetin mükemmelliği tam ve eksıksız bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye
mahıyet: bır şeyin aslı esası neden ibarer olduğu
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler Güneş Sıstemi
mesela: örneğin
muavenet: yardım
mu'cizane: mu'cizeli bır şekilde.
mudebbirane: mudebbir olana yakışır şekilde tedbirlice.
münasebet: ilişki, alâka
murebbıyane: terbiye edene yakışır şekilde terbiye edere k, yetiştirerek.
müşabehet: benzeme benzeyiş
mütedâhil: tedahul eden, birbiri içine geçen.
nakş-ı sanat: sanat naksı sanat süsü
nevi: çeşit tür
rahımane: rahım olarak merhamet ederek, merhametli olarak.
rububıyet: Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
Sanî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
seyahat: yolculuk
sikke-i fıtrat: yaratılış sıkkesi
sikke-i sanat: sanat sıkkesi muhru
tarz: bıçım şekil
tecezzi: parçalara ayrılma bolunme ufalanma cüzlere ayrılma
tekmil: tamamlama kemale erdirme
tevhid: Allah ın bır olduğuna inanma birleme
turra-ı ehadiyet: ehadiyet turrası. Allah ın teklik muhru damgası
umum: bütün.
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan.
valide: ana anne
vazife-i fıtriye: fıtrî vazife yaratılışa aıt vazife
zerrat-ı taamiye: yıyecek zerrelen yemek tanecıklen

aynı intizam ve hüsn-i sanat ve aynı fiil ve kemal-i hikmetle tasarruf etmek, elbette bedahet derecesinde ispat eder ki:

Bu işleri yapan hem vahittir, birdir; her şeyde sikkesi var. Hem de hiçbir mekânda olmadığı gibi, her mekânda hazırdır. Hem, güneş gibi, her şey Ondan uzak, O ise her şeye yakındır. Hem, daire-i Kehkeşan ve Manzume-i Şemsiye gibi en büyük şeyler ona ağır gelmediği gibi, kandaki küreyvat, kalbdeki hatırat ondan gizlenmez, tasarrufundan hariç kalmaz. Hem, her şey, ne kadar büyük ve çok olursa olsun, en küçük, en az bir şey gibi ona kolaydır ki, sineği kartal sisteminde ve çekirdeği ağacın mahiyetinde ve bir ağacı bir bahçe suretinde ve bir bahçeyi bir bahar sanatında ve bir baharı bir haşir vaziyetinde sühuletle icat eder. Ve sanatça çok kıymettar şeyleri, bize çok ucuz verir, ihsan eder. İstediği fiyat ise, bir *bismillâh* ve bir *elhamdülillâh*'tır. Yani, o çok kıymettar nimetlerin makbul fiyatları, başta [1] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ve ahirinde [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ demektir.

Bu Dördüncü Hakıkat dahi Risale-i Nur'da izah ve ispat edildiğinden, bu kısacık işaretle iktifa ediyoruz.

Bizim seyyahın ikinci menzilde gördüğü

BEŞİNCİ HAKİKAT

Kâinatın mecmuunda ve erkânında ve eczasında ve her mevcudunda bir intizam-ı ekmelin bulunması, ve o memleket-i vâsianın tedvir ve idaresine medar olan ve

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. (Fatiha Suresi, 1.)
2. Ezelden ebede kadar her türlü hamd Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi, 2.)

izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kıymettar: kıymetli, değerli.
küreyvat: yuvarlar.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, nedeni, ibaret olduğu.
makbul: geçerli, muteber.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler. Güneş Sistemi.
mecmu: toplam, tüm.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
memleket-i vâsia: geniş memleket.
menzil: yer, konak.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
seyyah: gezgin, gezici.
sikke: alâmet, nişan, tuğra.
suret: biçim, tarz, görünüş.
sühulet: kolaylık.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan.
vaziyet: durum.

ahir: son.
bismillah: Besmele. Allah'ın adına, Allah için, Allah'ın adı ve izni ile.
daire-i Kehkeşan: Samanyolu dairesi.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
erkan: rukünler, esaslar.
fiil: iş, hareket.
hakıkat: gerçek, esas.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
haşir: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş.
hatırat: hatıralar, hatırda kalan şeyler.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme, var olanla yetinme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
intizam-ı ekmel: mükemmel sistem, düzen.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.

hey'et-i umumiyesine taallûk eden maddeler ve vazifedarlar, birer vahit olması; ve o haşmetli şehir ve meşherde tasarruf eden isimler ve fiiller, birbiri içinde ve birer ve bir mahiyet ve vahit ve her yerde aynı isim ve aynı fiil olmakla beraber, her şeyi veya ekser eşyayı ihatalan ve şümullen; ve o ziynetli sarayın tedbirine ve şenlenmesine ve binasına medar olan unsurlar ve neviler, birbiri içinde ve birer ve bir mahiyet-i vahide ve her yerde aynı unsur ve aynı nevi bulunmakla beraber, zeminin yüzünü ve ekserîsini intişar ile ihata etmeleri, elbette bedahetle ve zaruretle iktiza eder ve delâlet eder ve şahadet eder ve gösterir ki, bu kâinatın Sânii ve Müdebbiri ve bu memleketin Sultanı ve Mürebbîsi ve bu sarayın Sahibi ve Banisi birdir, tektir, vahittir, ehaddir. Mislî ve naziri olamaz ve veziri ve muini yoktur. Şeriki ve zıddı olamaz. Aczi ve kusuru yoktur.

Evet, intizam tam bir vahdettir, bir tek nazzamı ister. Munakaşaya medar olan şirki kaldırmaz.

Madem bu kâinatın hey'et-i mecmuasından, arzın yevmî ve senevî devranından tâ insanın simasına ve başının duygular manzumesine ve kandaki beyaz ve kırmızı küreyvatın devranına ve cereyanına kadar, küllî olsun cüz'î olsun, her bir şeyde hikmetli ve dikkatli bir intizam var, elbette, bir Kadîr-i Mutlak'tan ve bir Hakîm-i Mutlak'tan başka hiçbir şey, kasıt ve icat suretiyle elini hiçbir şeye uzatamaz ve karışamazlar. Belki, yalnız kabul ederler, mazhar ve münfail olurlar.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
arz: yer, dünya.
Bânî: bina eden, yaratan, Allah.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
cereyan: akış, akıntı.
cuz'î: az parçaya ait olan.
delâlet: delil olma, gösterme.
devran: devir, dönüş.
ehad: zatı tek olan Allah.
ekser: pek çok.
ekseri: çoğu zaman, çoğu kısmı.
fiil: iş, hareket.
Hakîm-i Mutlak: Sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tefer ruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara, genel yapı.
hey'et-i umumiye: umumî heyet, bir şeyin teferruatları nazara alınmadan olan umumî durumu, genel yapı.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
ihata: kuşatma, içine alma.
İktiza: lâzım gelme, gerekme.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye güç yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
kasıt: bir işi bile bile, isteyerek yapma.
kusur: eksiklik, noksan.
küllî: umumî, genel.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet-i vahide: tek bir mahiyet.
manzume: sistem.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründüğü yer.
meşher: teşhir yeri, sergi gösterme yeri.
mislî: benzer, eş.
muin: yardımcı, muavin.
müdebbir: idare eden, evirip çeviren, yöneten.
münakaşa: tartışma.
munfail: tesir ile harekete geçen, yapılan fiilden tesir gören.
Mürebbî: terbiye eden, besleyip büyüten Allah.
nazîr: benzer, eş.
nazzam: en iyi düzenleyen, en güzel nazmeden, en güzel tanzim eden.
nevi: çeşit, tür.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
senevî: senelik, yıllık.
sıma: yüz, çehre.
sultan: padişah, hükümdar.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şerik: ortak.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme.
taallûk: alâkalı, münasebetli olma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
unsur: madde, esas, kök.
vahdet: birlik ve tekik.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.
yevmî: günlük, gündelik, her gün.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
zemin: yeryüzü.
zıt: karşıt, muhalif.
ziynet: süs, bezek.

Ve madem, tanzim etmek ve bilhassa gayeleri takip etmek ve maslahatları gozeterek bır intızam vermek, yalnız ilım ve hikmetle olur ve irade ve ihtıyâr ile yapılır, elbette ve her hâlde, bu hikmetperverâne intizam ve bu gözümüz önündeki maslahatkârâne çeşit çeşit hadsız intizamat-ı mahlûkat, bedahet derecesinde delâlet ve şahadet eder ki, bu mevcudatın Hâlıkı ve Müdebbir bırdır, faıldır, muhtardır. Her şey Onun kudretiyle vücuda gelir, Onun iradesiyle bırer vaziyet-i mahsusa alır ve Onun ıhtiyânyla bir suret-i muntazama giyer.

Hem, madem bu misafirhane-i dunyanın sobalı lâmbası birdir ve ruznameli kandili birdir ve rahmetli sungeri birdir ve ateşli aşçısı birdir ve hayatlı şurubu birdır ve himayetli tarlası birdır; bır, bır, bır, tâ bın birler kadar... Elbette, bu bır birler bedahetle şahadet eder ki, bu misafirhanenin Sânii ve Sahibi birdir. Hem gayet kerîm ve misafirperverdır kı, bu yuksek ve buyuk memurlarını zîhayat yolcularına hizmetkâr edip, istirahatlerine çalıştırıyor.

Hem, madem dunyanın her tarafında tasarruf eden ve nakışları ve cilveleri gorunen *Hakîm, Rahîm, Musavvir, Mudebbir, Muhyî, Murebbî* gibi isimler ve hikmet ve rahmet ve inayet gıbı şe'nler ve tasvır ve tedvır ve terbiye gibi fiiller birdirler. Her yerde aynı isim, aynı fiil birbiri içinde, hem nihayet mertebede, hem ihatalıdırlar. Hem, birbirinin nakşını oyle tekmıl ederler kı, güya o isimler ve o fiiller ittıhat edip, kudret ayn-ı hıkmet, ve rahmet ve hikmet ayn-ı inayet ve hayat oluyor.

ayn-ı hikmet: tamamen faydalı ve gayeli hikmetin tâ kendisi
ayn-ı inayet: inayetin, lutuf ve ihsanın, bağışın tâ kendisi
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi
bilhassa: ozellikle
cilve: tecelli, goruntu
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden
fiil: iş, hareket.
gaye: maksat, hedef
gayet: son derece.
güya: sanki
hadsız: sınırsız, sonsuz.
Hakım: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan hikmet sahibi Allah
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hikmetperverâne: her şeyde fayda ve gaye gozetir şekilde
himayet: koruma, esirgeme
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
ihatalı: kuşatıcı
ihtıyar: irade, tercih.
ilim: bilme, bilgi
inayet: yardım, ihsan, lûtuf
intızamat-ı mahlûkat: yaratılmışlardaki ınıtzamlar, duzenli ve sistemli oluş
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç.
istırahat: dinlenme, rahatlama
ittıhat: birleşme, birlik oluşturma
kandil: lâmba
kerîm: kerem sahıbı, ihsan edici, comert, eli açık
kudret: guc, kuvvet, iktıdar
maslahat: ehemmıyetlı ış, yenne gore ıcap eden ış, davranış
maslahatkârâne: ehemmıyetlı ış yaparak, yenne gore uygun davranarak.
mertebe: derece, basamak
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçıcı bekleme yen
misafirhane-i dunya: dunya misafirhanesı
mısafirperver: mısafirden hoşlanan, misafire ıyı muamele eden konuksever
muhtar: hukmu elinde tutan, hareketinde serbest olan, dilediğini yapan.
Muhyî: olulen dınıten, hayat veren Allah
Musavvir: yaratıklarını istediği sıfat ve seçtiği maddî manevî surette yaratan Allah
nakış: işleme, susleme
nihayet: son derece.
Rahım: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
ruzname: takvım
suret-i muntazama: muntazam, duzgun ve duzenlı suret, bıçım
şe'n: iş
tanzim: duzenleme, sıralama, tertıpleme
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ıfade tarzlanyla anlatma
tekmil: tamamlama, kemale erdirme.
terbiye: besleyip buyutme, yetıştırme
vaziyet-ı mahsusa: kendine has durum
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahıbı

Meselâ, hayat verici ismin bir şeyde tasarrufu göründüğü anda, yaratıcı ve tasvir edici ve rızık verici gibi çok isimlerin, aynı anda, her yerde, aynı sistemde tasarrufatlan görünüyor. Elbette ve elbette bedahetle şahadet eder ki, o ihatalı isimlerin müsemması ve her yerde aynı tarzda görünen şümullü fiillerin faili birdir, tektir, vahittir, ehaddir. Amenna ve saddakna.

Hem madem masnuatın maddeleri ve mayeleri olan unsurlar, zemini ihata ederler, Ve mahlûkattan, vahdeti gösteren çeşit çeşit sikkeleri taşıyan nevilerin her biri bir iken, rûy-i zeminde intişar edip istilâ ederler. Elbette bedahetle ispat eder ki, o unsurlar müştemilâtıyla ve o neviler efradıyla bir tek Zatın malıdır, mülküdür. Ve öyle bir Vahid-ı Kadîr'in masnuları ve hizmetkârlandır kı, o koca istilâcı unsurları, gayet itaatli bir hizmetçi ve o zeminin her tarafına dağılan nevilen gayet intizamlı bir nefer hükmünde istihdam eder.

Bu Hakıkat dahi Risaletü'n-Nur'da ispat ve izah edildiğinden, burada bu kısa işaretle iktıfa ediyoruz.

Bizim yolcu, bu beş hakıkatten aldığı feyz-i imanî ve zevk-ı tevhidî neşesiyle, müşahedatını hülâsa ve hissiyatını tercüme ederek, kalbine diyor:

Bak kıtab-ı kâinatın safha-ı rengînine,

Hâme-i zerrın-i kudret, gor ne tasvır eylemış

Kalmamış bir nokta-ı muzlım çeşm-ı dil erbabına,

Sankı âyâtın Hudâ, nur ıle tahrır eylemiş

amenna: inandık, diyecek yok, tasdik edenz
ayat: işaretler, deliller, Allah ın varlık ve birliğine işaret eden deliller
bedahet: açıklık, aşıkar, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
çeşm: dil, kalp gozü, basiret.
efrat: fertler
ehad: zatı tek olan Allah
erbap: ehil, lâyık
fail: fili işleyen, yapan, tesir eden.
feyz-i imanî: imanın verdiği feyız ve bereket.
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
hame-i zerrin-i kudret: kudretin altın kalemi.
hissiyat: hisler, duygular
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmerçi
Huda: Allah, Rab, Cenab ı Hak.
hulasa: bir şeyin ozu, esası, ozetı.
hukmunde: degerinde, yerinde.
ihata: kuşatma, içine alma
ihatalı: kuşatıcı.
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme, var olanla yetınme
intişar: yayılma, dagılma, nesrolunma
intızam: düzenlilik, duzgunluk.
ispat: dogruyu delillerle gosterme
istihdam: bir hızmette kullanma, çalıştırma
istila: kaplama, yayılma
itaat: boyun egme, uyma, alınan emre gore hareket etme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılanyla, eksıksız anlatma
kıtab-ı kâinat: kaınat kıtabı
madem ... den dolayı, böyle ise
mahlukat: Allah tarafından yaratılanlar
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mâye: maya, temel, esas, öz.
mesela: omegın
mulk: sahıp olunan, uzerınde tasarruf hakkı bulunan her şey
müsemma: isimlendınılmış, ad venılmış
müşahedat: gozlemler
muştemilat: şumulunde olan şeyler, içinde bulunanlar
nefer: asker, er
nevi: çeşıt, tur
nokta-ı muzlım: karanlık kalmış nokta
nur: aydınlık, panıtı, ışık.
rızık: Allah ın lutuf ve ihsan ettiği nımetler
rûy-ı zemin: yeryuzu
saddakna: manıyor ve tasdık edıyoruz
safha-i rengin: suslu sayfalar
sikke: alamet, nışan, turra
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şumul: içine alma, kaplama, ihata etme
tahrir: yazma, yazı
tarz: bıçım, şekıl
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme, mulkunu ısredıgı gıbı kullanma.
tasarrufat: tasarruflar, ıdare ermeler
tasvir: bır şeyı yazıyla veya başka ıfade tarzlanyla anlatma
unsur: madde, esas, kok.
vahdet: bırlık ve teklık.
Vahid-ı Kadir: zatında, sıfatlannda tek ve yegane olan, her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbi olan Allah
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegâne olan
zat: azamet ve ululuk sahıbi olan.
zemin: yeryuzu
zevk-i tevhidi: yaratıcının bır oldugunu bılmekten meydana gelen zevk, lezzet.

Hem bil ki:

Kitab-ı âlemin evrakıdır eb'ad-ı nâmahdut,
Sutur-ı hâdisat-ı dehirdir âsâr-ı nâma'dut.
Yazılmış destgâh-ı Levh-i Mahfuz-ı hakikatte
Mücessem lâfz-ı manidardır, âlemde her mevcut.

Hem dinle:

چو لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ بَرَابَرْ مِيزَنَنْدْ مَرْشَىْ دَمَادَمْ
چو يَدَنْدْ يَا حَقْ سَرَاسَرْ كُويَدَنْدْ يَا حَىُّ (1)

نَعَمْ، وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى اَنَّهُ وَاحِدٌ (2)

diyerek, kalbiyle beraber nefsi dahi tasdik ederek, "Evet, evet" dediler.

İşte, dünya mısafiri ve kâinat seyyahının ikinci menzilde müşahede ettiği beş hakikat-ı tevhidiyeye kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın Ikinci Babında* ikinci menzile ait böyle denilmiş:

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وَحْدَتِهٖ فِى وُجُوبِ وُجُودِهٖ مُشَاهَدَةُ حَقِيقَةِ الْكِبْرِيَآءِ وَالْعَظَمَةِ فِى الْكَمَالِ وَالْاِحَاطَةِ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ حَقِيقَةِ ظُهُورِ الْاَفْعَالِ بِالْاِطْلَاقِ وَعَدَمُ النِّهَايَةِ لَاتُقَيِّدُهَآ اِلَّا الْاِرَادَةُ وَالْحِكْمَةُ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ حَقِيقَةِ اِيجَادِ الْمَوْجُودَاتِ بِالْكَثْرَةِ الْمُطْلَقَةِ فِى السُّرْعَةِ الْمُطْلَقَةِ

birliğe dair hakikat.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar.
kitab-ı alem: alem kitabı, bir kitap huviyetinde olan alem, kâinat.
lâfz-ı manidar: manalı lâfız, manalı söz.
menzil: yer, konak.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
mücessem: tecessum etmiş, cisimlenmiş.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.
seyyah: gezgin, gezici.
sutur-ı hâdisat-ı dehir: zaman içinde meydana gelen hâdiselerin satırları.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.

1 Bir baştan bir başa her şey, her zaman "La ilâhe illâllah" diyor / Ve hep beraber, her yerde "Yâ Hak, yâ Hayy!" diye haykırıyorlar.

2 Evet, "Her bir şeyde, Onun bir olduğuna delalet eden bir alâmet vardır." (Ibn-i Mu'tez isimli Arap şairine ait bir mısra.)

âlem: dünya, cihan.
asar-ı nâma'dut: sayılamayacak kadar çok olan hâdiseler.
bab: bir kitabın bölümlerinden her biri.
destgâh-ı levh-i mahfuz-ı hakikat: Levh-i Mahfuz tezgâhının hakikatleri.
eb'ad-ı namahdut: hudutsuz uzaklıklar, sınırsız uzaklıklar.
evrak: kitap sayfaları.
hakikat-i tevhidiye: tevhide

وخَلْقُ الْمَخْلُوقَاتِ بِالسُّهُولَةِ الْمُطْلَقَةِ فِي الْاِتْقَانِ الْمُطْلَقِ وَابْدَاعُ الْمَصْنُوعَاتِ بِالْمَبْذُولِيَّةِ الْمُطْلَقَةِ فِي غَايَةِ حُسْنِ الصَّنْعَةِ وَغُلُوِّ الْقِيمَةِ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ حَقِيقَةِ وُجُودِ الْمَوْجُودَاتِ عَلَى وَجْهِ الْكُلِّ وَالْكُلِّيَّةِ وَالْمَعِيَّةِ وَالْجَامِعِيَّةِ وَالتَّدَاخُلِ وَالْمُنَاسَبَةِ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ حَقِيقَةِ الْاِنْتِظَامَاتِ الْعَامَّةِ الْمُنَافِيَةِ لِلشِّرْكَةِ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ وَحْدَةِ مُدَارَاتِ تَدَابِيرِ الْكَائِنَاتِ الدَّالَّةِ عَلَى وَحْدَةِ صَانِعِهَا بِالْبَدَاهَةِ ۞ وَكَذَا وَحْدَةُ الْأَسْمَاءِ وَالْأَفْعَالِ الْمُتَصَرِّفَةِ الْمُحِيطَةِ ۞ وَكَذَا وَحْدَةُ الْعَنَاصِرِ وَالْأَنْوَاعِ الْمُنْتَشِرَةِ الْمُسْتَوْلِيَةِ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ ۞[1]

Sonra, o seyyah-ı âlem asırlarda gezerken, Müceddid-i Elf-i Sânî İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî'nin medresesine rast geldi, girdi, onu dinledi.

O imam, ders verirken diyordu:

"Bütün tarikatlerin en mühim neticesi hakaik-ı imaniyenin inkişafıdır ve bir tek mesele-i imaniyenin vuzuh ile inkişafı, bin keramata ve ezvaka müreccahtır."

Hem diyordu:

"Eski zamanda, büyük zatlar demişler ki, 'Mütekellimînden ve ilm-i kelâm ulemasından birisi gelecek, bütün hakaık-ı imaniye ve İslâmiyeyi delâil-i akliye ile kemal-ı vuzuhla ispat edecek.' Ben istiyorum ki, ben o olsam,

asır: yüzyıl, asır
delâil-i akliye: akıl ile bulunan deliller, akla ait deliller, akılla anlaşılabilen deliller.
ezvak: zevkler.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakaik-ı İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri, İslama ait hakikatler
ilm-i kelâm: kelâm ilmi. Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nubuvvet, haşr, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dâiresinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilm.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
inkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma
kemal-ı vuzuh: tam bir açıklık.
keramat: kerametler, ermişlerin velilerin olagan üstü sözleri ve halleri
medrese: ders okutulan yer
mesele-i imaniye: imanî mesele, imanla ilgili mesele
müceddid-i elf-i sânî: ikinci bin yılının müceddidi, yenileyicisi olan İmam-ı Rabbanî (ra) (bkz: İmam-ı Rabbanî)
mühim: önemli, ehemmiyetli
müreccah: tercih edilen, üstün tutulan
mütekellimîn: kelam alimleri, kelamcılar
seyyah-ı âlem: âlem gezgini.
tarikat: Allah a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, mündin takip edeceği terbiye usul ve yolu
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vuzuh: vazih olma hali, açıklık

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vâhidu l-Ehaddir ki, hem kemal ve ihatası içindeki kibriya ve azamet hakikatini müşâhedesi, hem ancak Onun irade ve hikmetinin kaydettiği ef'alinin itlak ve nihayetsizliği hakikatinin müşâhedesi, hem sürat-i mutlaka ile mahlukatın halkı ve gayet husn-ı sanat ve son derece kıymet içinde suhulet-i mutlaka ile mahlukatın halkı ve gayet husn-ı sanat ve son derecede kıymet içinde mebzuliyet-i mutlaka ile masnuatın ibdaı hakikatlerini müşâhedesi, hem mevcudatın kull ve kulliyet, beraberlik ve cemiyet suretinde birbirlerinyle munasebettar ve birbirin içinde var edilmelen hakikatinin müşâhedesi, hem ortaklıga munafi umumî intizam hakikatinin, hem bilbedahe Sânî lerinin vâhdetine delâlet eden kâinatın tedbirine dair vesîlelerin birliği hakikatinin müşâhedesi, hem muhit ve mutasarrif esma ve ef'alin birliği, hem yeryüzünü istila eden müntesir anasır ve envain birliği. Onun vücud u vücudu içindeki vâhdetine delâlet eder.

belki (HAŞİYE) o adamım" diye, iman ve tevhid bütün kemalât-ı insaniyenin esası, mâyesi, nuru, hayatı olduğunu ve [1] تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ düsturu, tefekkürat-ı imaniyeye ait bulunması ve Nakşî tarikatinde hafî zikrin ehemmiyeti ise, bu çok kıymettar tefekkürün bir nev'i olmasıdır diye talim ederdi.

Seyyah tamamıyla işitti, döndü, nefsine dedi ki:

Madem bu kahraman imam böyle diyor. Ve madem bir zerre kuvvet-i imaniyenin ziyadeleşmesi bir batman marifet ve kemalâttan daha kıymetlidir ve yüz ezvakın balından daha tatlıdır. Ve madem, bin seneden beri iman ve Kur'ân aleyhinde teraküm eden Avrupa feylesoflarının itirazlan ve şüpheleri yol bulup ehl-i imana hücum ediyor ve bir saadet-ı ebediyenin ve bir hayat-ı bâkiyenin ve bir cennet-i daimenin anahtarı, medarı, esası olan erkân-ı imaniyeyi sarsmak istiyorlar. Elbette, her şeyden evvel imanımızı taklitten tahkike çevirip, kuvvetlendirmeliyiz.

Öyle ise, haydi ileri! Gel, bulduğumuz birer dağ kuvvetindeki bu yirmi dokuz mertebe-i imaniyeyi namazın mübarek tesbihatının mübarek adedi olan otuz üç mertebesine iblâğ etmek fikriyle, bu ibretgâhın bir üçüncü menzilini daha görmek için [2] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'in

HAŞİYE: Zaman ispat etti ki, o adam, adam değil, Risale-i Nur'dur. Belki, ehl-i keşif, Risale-i Nur'u ehemmiyetsiz olan tercümanı ve naşiri suretinde keşiflerinde müşahede etmişler, "bir adam" demişler.

1 Bir muddet tefekkür, bir senelik nafile ibadetten daha hayırlıdır. (*Keşfü'l-Hafa*, 1:1004.)

2 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. (Fâtiha Sûresi, 1.)

aleyh: karşı, karşıt.
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü.
cennet-i daime: daimî ve sonsuz olan cennet.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i iman: imanlılar, iman sahipleri.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar.
evvel: önce.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
hafî: gizli.
haşiye: dipnot.
hayat-ı bakıye: bâkî olan sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hücum: saldırma.
iblağ: ulaştırma, eriştirme.
ibretgâh: ibret yeri, ibret alınan yer.
iman: inanma, itikat.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kemalât: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler.
kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
kuvvet-i imaniye: iman kuvveti.
marifet: bilme, derin bilgi.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
menzil: yer, konak.
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i imaniye: iman mertebesi, derecesi.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
Nakşî: Hz. Şâh-ı Naksıbend'in kurduğu tarîkat ve bu tarîkate mensup olan.
nevi: çeşit, tür.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
tahkik: doğru olup olmadığını araştırma, hakikatini araştırma, araştırıp soruşturma.
talim: ders verme, öğretme.
tefekkür: derin düşünme, maksadı kavramak için zihnini eşyanın manasını anlama hâline yöneltme, eşyaya ait bilgilen kalbe getirme.
tefekkürat-ı imaniye: imanî meseleler üzerinde düşünceler, tefekkürler.
teraküm: birikme, yığılma, toplanma.
tesbihat: tesbihler, Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemâl sıfatlara sahip olduğunu ifâde eden sözler.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.
ziyade: artma, çoğalma.

anahtan ile zîhayat âlemindeki idare ve iaşe-i Rabbaniyenın kapısını çalmalıyız ve açmalıyız dıyerek, mahşer-i acayip ve mecma-ı garaip olan bu üçüncü menzilin kapısını istırhamla çaldı,[1] بِسْمِ اللهِ الْفَتَّاحِ ile açtı. Üçüncü menzil goründü. Girdi, gordu kı, dört hakıkat-ı muazzama ve muhıta o menzili ışıklandırıyorlar ve güneş gibi, tevhıdi gösteriyorlar.

BİRİNCİ HAKİKAT

Fettahıyet hakıkatıdır

Yani *Fettah* ısmının tecellisiyle, basit bir maddeden ayrı ayn, çeşit çeşit, hadsız muntazam suretlerin beraber, her tarafta, bir anda, bir fıl ile açılmasıdır.

Evet, nasıl kı, umum kâinatın bağıstanında ayrı ayn hadsiz mevcudatı, çiçekler mısıllü, *Fettah* ısmıyle her bırısine münasıp bir tarz-ı muntazam ve şahsıyet-i mümtaze, kudret-i fâtıra açmış, vermiş. Aynen oyle de, fakat daha mu'cizatlı olarak, zemin bahçesinde dört yüz bin enva-ı zîhayata dahı, her bırısine gayet sanatlı ve hıkmetlı bir suret-i mevzune ve müzeyyene ve mümtaze vermiş.

يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلٰثٍ
ذٰلِكُمُ اللهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ ۞[2]

إِنَّ اللهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَآءِ ۞ هُوَ الَّذِي
يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞[3]

1. Fettah olan Allah ın adıyla.
2. Annelerınızın karında sızı uç karanlık ıçınde bır yaratılıştan dıgerine çevırerek yaratıyor. Işte Rabbınız olan Allah odur. butun mulk Ona aıttır. Ondan başka hıçbır ılâh yoktur. O hâlde yuzunuz haktan nasıl çevrılır? (Zumer Suresi 6.)
3. Ne yerde ve ne de gokte hıçbır şey Allah tan gızlı kalmaz. Annelerınızın rahımlerınde sıze dıledıgı gıbı bır suret veren odur. Ondan başka ılâh yoktur. Onun kudretı her şeye galıptır ve hıkmetı her şeyı kuşatır. (Al ı Imran Suresi 5-6.)

âlem: dunya, cıhan
bagıstan: baglık, bahçelık, buyuk bahçe
enva-ı zîhayat: canlılann turlusu, canlı turler
Fettah: kullannın kapalı ışlerını açan, Cenab ı Hak
fettahıyet: her şeye layık bır şekıl ve suret verme sıfatı, fethedıcılık.
fıl: ış, hareket.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
hakıkat-ı muazzama: buyuk gerçek.
hakıkat-ı muhıta: genış ve her şeyı kaplayan gerçek.
hıkmet: ılâhî gaye, gızlı sebep
Iaşe-i Rabbaniye: her şeyı terbıye ve ıdare eden Cenab-ı Hakkın geondırmesı, beslemesı, yaşatması.
ıdare: bır ışı yurutme, çekıp çevırme
ıstırham: rıca etme
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler, varlıklar
kudret-ı fatıra: yaratıcı kudret, kuvvet
mahşer-i acayip: hayret vencı şeylerın toplandıgı yer
mecma-ı garaip: hayret vencı garıp şeylerın toplandıgı yer
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlukler
mısillü: gıbı, benzerı.
mu'cizat: mu cizeler, Allah tarafından venlıp, yalnız peygamberlerın gosterebılecekler buyuk hanka ışler
muntazam: nızamlı, intızamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde
münasıp: uygun
suret: bıçım, tarz, gorunuş
suret-i mevzune: bıcımlı, guzel suret.
suret-i mumtaze: seçkın suret, bıçım
suret-i müzeyyene: suslu suret, bıçım
şahsıyet-i mümtaze: ustun, seçkın şahsıyet, ustun kışılık, mukemmel kışılık
tarz-ı muntazam: duzgun ve duzenlı bır tarz, şekıl
tecellı: belırme, bılınme, gorunme
tevhıd: Allah ın bır olduguna ınanma, bırleme
umum: butun
zemın: yeryuzu
zîhayat: hayat sahıbı

ayetlerin ifadesiyle, tevhidin en kuvvetli delili ve kudretin en hayretli mu'cızesi, suretleri açmasıdır. Bu hikmete binaen, feth-i suver hakikati tekrar ile birkaç suretlerde Risaletu'n-Nur'da ve bilhassa bu risalenin İkinci Makamının Birinci Babında, Altıncı ve Yedinci Mertebelerinde ispat ve beyan edilmesinden, onlara havale edip, burada bu kadar deriz ki:

Fenn-i nebatat ve fenn-i hayvanatın şahadetiyle ve tetkikat-ı amıkasıyla bu feth-i suverde öyle bir ihata ve şümul ve sanat var ki, bir tek Vahid-i Ehad'den ve her şeyde her şeyi görebilecek ve yapabilecek bir Kadîr-i Mutlaktan başka hiçbir şey bu cemiyetli ve ihatalı fiile sahip olamaz. Çünkü, bu feth-i suver fiili ise, her yerde ve her anda bulunan, nihayetsiz bir kudretin içinde nihayet derecede bir hikmet, bir dikkat, bir ihata ister. Ve böyle bir kudret ise, ancak bütün kâinatı idare eden bir tek Zatta bulunabilir.

Evet, meselâ mezkûr ayetlerin ferman ettikleri gibi üç karanlık içinde bütün validelerin erhamında, insanların suretlerini ayrı ayrı, mizanlı, imtiyazlı, ziynetli ve intizamlı olarak, hem şaşırmadan, yanlış etmeden, karıştırmadan, basit bir maddeden açmak ve yaratmak olan "*fettahiyet*", ve umum rûy-i zeminde aynı kudret, aynı hikmet, aynı sanatla umum insanları ve hayvanları ve nebatları ihata eden bu feth-i suver hakikati, vahdaniyetin en kuvvetli bir bürhanıdır. Çünkü, ihata etmek bir vahdettir, şirke yer bırakmaz. Ve Birinci Babda vücub-ı vücuda şahadet eden on dokuz hakikat, nasıl ki vücutlarıyla

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bab: bir kitabın bölümlerinden her biri.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilhassa: özellikle.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
burhan: delil, ispat, huccet.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
erham: rahimler, dol yatakları.
fenn-i hayvanat: hayvanları inceleyen ve onlar hakkında bilgi veren ilim dalı, zoloji.
fenn-i nebâtât: bitkileri inceleyen ve onlar hakkında bilgi veren ilim dalı, botanik.
ferman: emir buyruk.
feth-i suver: suretlerin meydana çıkışı, her yaratığın Allah'ın izni üzere suretlerinin açılışı.
havale: bir şeyi başkasının ustüne bırakma.
ihata: kuşatma, içine alma.
ihatalı: kuşatıcı.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
meselâ: örneğin.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mizan: ölçü.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
nebat: topraktan bitten, yetişen her türlü şey, bitki.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rûy-i zemin: yeryüzü.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma.
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme.
tetkikat-ı amıka: derin incelemeler.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vahdet: birlik ve teklik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
valide: ana, anne.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zaruri ve vacip olmak.
vücut: var olma, varlık.
Zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
ziynet: süs.

Hâlık'ın vücuduna delâlet ederler; öyle de, ihatalarıyla da vahdete şahadet ederler.

Bizim yolcunun üçüncü menzilde gördüğü

İKİNCİ HAKİKAT

Rahmanıyet hakıkatıdır.

Yani, gözümüzle görüyoruz. Birisi var ki, bize zemin yüzünü rahmetin bınlerle hedıyelerıyle doldurmuş, bır zıyafetgâh yapmış ve "*rahmanıyet*"in yüz binlerle ayn ayrı lezzetli taamları içinde dizilmiş bır sofra etmiş, ve zemin içini "rahîmıyet" ve "hakîmıyet"in bınlerle kıymettar ihsanlarını cami bir mahzen yapmış; ve zemini, devr-i senevîsinde, bir ticaret gemisi hükmünde, her sene âlem-i gayptan levazımat-ı insanıye ve hayatıyenin yüz bin çeşitlerinden en guzellerini içine alarak yuklenmış bır nevi sefine veya şimendifer gıbı ve her bahan ise, erzak ve elbısemızı taşıyan bır vagon hukmunde olarak bızlere gonderir, bizi gayet Rahîmâne beslettirir. Ve butun o hediyelerden, o nimetlerden istifade etmemiz ıçin, bize de yuzlerle ve binlerle ıştıhalar, ihtıyaçlar, duygular, hissıyatlar, hisler vermiş

Evet, Ayet-ı Hasbıyeye dair olan Dördüncü Şuada ızah ve ispat edildiği gibi, bıze öyle bir mide vermiş kı, hadsız taamlardan lezzet alır.

Ve öyle bir hayat ihsan etmiş ki, duygularıyla, bir sofra-ı nımet gıbı, koca cısmanî âlemde, hadsız nımetlerınden istifade eder.

âlem: dünya, cihan
alem-ı gayp: gayp alemi, gorunmeyen, fakat varlıgı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bilinen başka dunyalar.
Ayet-i Hasbıye: Allah bize yeter. O ne guzel vekıldır manasındaki "Hasbunallahu ve nı me l vekîl" ayet-ı kerîmesi
cami: cem eden, toplayan, ıçine alan
cısmanî: maddî ve cısımlı olmak.
dair: alakalı, ılgılı
delâlet: delil olma, gosterme
devr-i senevî: bir yıllık donuş
erzak: yıyecek, ıçecek, azıklar
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakımıyet: hikmetlilik, faydalılık
guzel gayelılık.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hissıyat: hisler, duygular
hukmünde: değerinde, yerinde
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lûtuf
ispat: doğruyu delıllerle gosterme.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
ıştıha: fazla ıstek, arzu.
ızah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksıksız anlatma
kıymettar: kıymetlı, değerlı
levazımat-ı hayatıye: hayat ıçın luzumlu olan ihtıyaç maddelerı
levazımat-ı insanıye: insanın hayatını devam ettırmesi ıçın lazım olan ihtıyaç maddelerı
mahzen: ıçinde eşya saklanan yer
nevi: çeşit, tur
nimet: lutuf, ihsan, bagış
Rahımane: rahım olarak, merhamet ederek, merhamedı olarak.
rahımıyet: merhamet edıclık.
rahmanıyet: Cenab-ı Hakkın kullanı besleme, koruma ve merhamet etmesi vasfı
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
sefine: gemi
sofra-ı nımet: nımet sofrası
şımendifer: tren
taam: yemek, yiyecek.
zıyaretgâh: zıyaret yerı

Ve öyle bir insaniyet bize lütfetmiş ki, akıl ve kalb gibi çok aletleriyle, hem maddî, hem manevî âlemin nihayetsiz hediyelerinden zevk alır.

Ve öyle bir İslâmiyet bize bildirmiş ki, âlem-i gayp ve âlem-i şahadetin nihayetsiz hazinelerinden nur alır.

Ve öyle bir iman hidayet etmiş ki, dünya ve ahiret âlemlerinin hasra gelmez envarından ve hediyelerinden tenevvür edip müstefit eder.

Guya rahmet tarafından, bu kâinat, hadsiz antika ve acıp ve kıymetli şeylerle tezyin edilmiş bir saraydır. Ve bütün o saraydaki hadsiz sandıklan ve menzillen açacak anahtarlar, insanın ellerine verilmiş. Ve bütün onlardan istifade ettirecek olan ihtiyaçlar, hissiyatlar, insanın fıtratına verilmiş.

İşte böyle dünyayı ve ahireti ve her şeyi kaplamış bir rahmet, elbette o rahmet, vahidiyet içinde bir ehadiyetin cilvesidir.

Yanı, nasıl ki güneşin ziyası, mukabilindeki umum eşyayı ihata etmesiyle vahidiyete bir misal olduğu gibi, parlak ve şeffaf her bir şey dahı, kabiliyetine göre güneşin hem ziyasını, hem hararetini, hem ziyasındaki yedi rengini, hem aks-i misalini almakla, ehadiyete bir misal olduğundan, elbette o ihatalı ziyayı gören adam, "Arzın güneşi vahittir, bir tektir" diye hükmeder. Ve her parlak şeyde, hatta katrelerde güneşin ışıklı, hararetli aksini müşahede eden o adam, güneşin ehadiyetini, yanı bizzat güneşi, sıfatlarıyla her şeyin yanındadır ve her şeyin âyine-i kalbindedir diye bilir.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
akıs: yansıma
aks-i misal: benzerinin, örneğinin yansıması
alem-i gayp: gayp alemi görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz alem, kâinat
antika: değerli ve mükemmel sanat eseri
arz: yer, dünya
ayine-i kalp: kalp aynası, kalbin aynası
bizzat: kendisi, şahsen
cilve: tecelli, görüntü
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
guya: sanki
hararet: sıcaklık
hasr: yalnız bir şeye mahsus kılma, yalnız bir şeye kullanma
hazine: zengin ve değerli kaynak
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
hükmetme: karar vermek, inanca varmak
ihata: kuşatma, içine alma
ihatalı: kuşatıcı
iman: inanma, itikat
insaniyet: insanlık, mahiyeti
İslamiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
kabiliyet: istidat, yetenek
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
katre: damla
kıymet: değer
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menzil: yer, konak
misal: örnek
mukabil: karşılık
müstefit: istifade eden, faydalanan, kazanan
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nur: aydınlık, parıltı, ışık
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
sıfat: vasıf, nitelik
şeffaf: saydam
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
umum: bütün
vahidiyet: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarının birliği ve kâinatı kuşatması
vahit: yalnız, tek, bir
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

Aynen öyle de, Rahman-ı Zülcemal'in geniş rahmeti dahi, ziya gibi, umum eşyayı ihatası o Rahman'ın vahidiyetini ve hiçbir cihette şeriki bulunmadığını gösterdiği gibi, her şeyde, hususan her bir zîhayatta ve bilhassa insanda, o cemiyetli rahmetin perdesi altında, o Rahman'ın ekser isimlerinin ışıkları ve bir nevi cilve-i zatıyesi bulunarak, her ferde bütün kâinata baktıracak ve münasebettarlık verecek bir cemiyet-i hayatıye vermesi dahi o Rahman'ın ehadiyetini ve her şeyin yanında hâzır ve her şeyin her şeyini yapan O olduğunu ispat eder.

Evet, nasıl ki o Rahman, o rahmetin vahidiyetiyle ve ihatasıyla, kâinatın mecmuunda ve zeminin yüzünde celâlinin haşmetini gösteriyor; öyle de, ehadiyetin cilvesiyle, her bir zîhayatta, hususan insanda, bütün nimetlerin numunelerini o fertte toplayıp, o zîhayatın alât ve cihazatına geçirip tanzim ederek, mecmu-ı kâinatı parçalanmadan o tek ferde bir cihette aynı hanesi gibi verdirmesiyle dahi, cemalinin hususî şefkatini ilân eder ve insanda enva-ı ihsanatının temerküzünü bildirir.

Hem nasıl ki, bir kavunun meselâ her bir çekirdeğinde o kavun temerkuz ediyor. Ve o çekirdeği yapan Zat, elbette odur ki, o kavunu yapar, sonra ilminin hususî mizanıyla ve hikmetinin ona mahsus kanunuyla o çekirdeği ondan sağar, toplar, tecessüm ettirir. Ve o tek kavunun tek ve vahit ustasından başka hiçbir şey o çekirdeği yapamaz ve yapması muhaldir.

alât: aletler, vasıtalar, aygıtlar
bilhassa: özellikle.
celâl: nihayet derecede büyukluk, azamet, ululuk.
cemal: güzellik
cemiyet-i hayatiye: bir hayat türünün her şeyle ve her nevi ile alâkalı ve irtibatlı oluşu
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler
cihet: yön
cilve-i zatiye: zatının, ayınının görüntüsü, zata ait cilve
ekser: pek çok.
enva-ı ihsanat: iyiliklerin çeşitleri, bağışların türleri
haşmet: ihtişam, heybet, büyukluk.
hâzır: huzurda olan, göz önünde olan, hazır
hikmet: İlâhi gaye, yüksek bilgi
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
İlân: yayma, duyurma.
İlim: bilme, bilgi
kanun: yasa
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
mecmu: toplam, tüm
mecmu-ı kâinat: kainatın bütünü
meselâ: örneğin
mizan: ölçü
muhal: imkânsız.
münasebettar: ilgili, alâkalı, bir şeye uygun ve yakın olan
nevi: çeşit, tür
numune: örnek.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nzıklandıran Allah
Rahman-ı Zülcemal: her türlü güzellik sahibi olan, merhametli ve şefkatli Allah
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şerik: ortak.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tecessüm: cisimleşme, cism haline gelme
temerkuz: merkezleşme, bir merkezde toplanma.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zemin: yeryüzü
zihayat: hayat sahibi.

Aynen öyle de, "*rahmaniyet*"in tecellisiyle, kâinat bir ağaç, bir bostan ve zemin bir meyve, bir kavun ve zîhayat ve insan bir çekirdek hükmünde olduğundan, elbette en küçük bir zîhayatın Hâlıkı ve Rabbi bütün zeminin ve kâinatın Hâlıkı olmak lâzım gelir.

Elhâsıl, nasıl ki ihatalı olan "*fettahiyet*" hakikatiyle bütün mevcudatın muntazam suretlerini basit maddeden yapmak ve açmak, vahdeti bedahetle ispat eder, öyle de, her şeyi ihata eden "*rahmaniyet*" hakikati dahi, vücuda gelen ve dünya hayatına giren bütün zîhayatlan ve bilhassa yeni gelenlen kemal-i intizamla beslemesi ve levazımatını yetiştirmesi ve hiçbirini unutmaması ve aynı rahmet her yerde, her anda ve her ferde yetişmesiyle, bedahetle hem vahdeti, hem vahdet içinde ehadiyeti gösterir. Risale-i Nur ism-i Hakîm ve ism-i Rahîm'in mazhan olduğundan, Risale-i Nur'un birçok yerlerinde, hakikat-i rahmetin nükteleri ve cilveleri izah ve ıspat edildiğinden, burada, bu katre ile o bahre ışaret edip, o pek uzun kıssayı kısa kesiyoruz.

SEYYAHIMIZIN ÜÇÜNCÜ MENZILDE MÜŞAHEDE ETTIĞI

ÜÇÜNCÜ HAKİKAT

Müdebbiriyet ve idare hakıkatıdır.

Yani, gayet dehşetli ve sür'atli ecram-ı semaviyeyi ve gayet istılâcı ve kanştırıcı unsurlan ve gayet ihtiyaçlı, zaafiyetli mahlûkat-ı arziyeyi kemal-i intizam ve muvazene ile idare etmek, birbirlerine muavenettar yapmak ve imtizaçkârâne idare etmek ve tedbirlerini görmek ve bu

bahir: deniz.
bedahet: açıklık, aşıkâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bostan: sebze bahçesi.
cilve: tecelli, görüntü.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecram-ı semaviye: gök cisimleri, yıldızlar, gezegenler.
elhasıl: hasılı, netice itibarıyla, kısaca.
fettahiyet: her şeye layık bir şekil ve suret verme sıfatı, fethedicilik.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i rahmet: rahmet hakikatı, acımanın ve esirgemenin esası.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
hükmünde: değerinde, yerinde.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
imtizaçkârane: bağdaşırcasına karışmış gibi.
ism-i Hakîm: Hakîm ismi. Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.
ism-i Rahîm: bütün mahlûkatı sonsuz rahmet ve merhameti ile kuşatan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istilâ: kaplama, yayılma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
katre: damla.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kemal-i muvazene: dengenin ve ölçünün kusursuzluğu, mükemmel derecede ölçülü ve dengeli olma.
kıssa: anlatılan olay, hikaye.
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
mahlûkat-ı arziye: dünyadaki yaratılmışlar.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründuğü yer.
menzil: yer, konak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
muavenettar: yardım ederek.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müdebbiriyet: her işi önceden tedbirlice ayarlayarak, dikkatlice geleceği düşünmek.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama, seyretme.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah.
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı.
seyyah: gezgin, gezici.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
unsur: madde, esas, kök.
vahdet: birlik ve teklik.
vücut: var olma, varlık.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük, dermansızlık.

koca âlemi bir mükemmel memleket, bir muhteşem şehir, bir müzeyyen saray gibi yapmak hakikatidir.

İşte bu Cebbarâne ve Rahmanâne idarenin büyük dairelerini bırakıp, yalnız, baharda, zemin yüzünde cereyan eden o idarenin bir tek sahife ve safhasını, Risaletü'n-Nur Onuncu Söz gibi mühim risalelerinde izah ve ispat etmesine binaen, kısa bir suretini bir temsil ile göstereceğiz. Şöyle ki:

Meselâ ve faraza, harika ve cihangir bir zat, dört yüz bin ayrı ayrı milletlerden, taifelerden bir ordu teşkil etse, her milletin ve her taifenin neferlerine ait elbiselerini, hem silâhlarını, hem yemeklerini, hem talimat, hem terhisatlarını, hem hidematlarını birbirinden ayrı ayrı, hem çeşit çeşit olarak bütün o muhtelif cihazatı noksansız, kusursuz, yanlışsız, hatasız, vaktı vaktine, gecikmeden, karıştırmadan kemal-i intizamla ve gayet mükemmel bir tarzda o mu'cizatlı kumandan verse, elbette o gayet geniş ve karışık ve ince ve muvazeneli ve kesretli ve adaletli idareye, o harika kumandanın fevkalâde kudretinden başka hiçbir sebep elini uzatamaz. Eğer uzatsa, muvazeneyi bozar ve karıştırır.

Aynen öyle de, gözümüzle görüyoruz ki, bir Dest-i Gaybî, her baharda dört yüz bin muhtelif nevilerden mürekkep bir muhteşem orduyu icat edip, idare ediyor. Kıyamete numune olan güz mevsiminde, o dört yüz binden üç yüz bin nebatî ve hayvanî nevilerini, vefatlar suretinde ve mevtler namında terhis edip vazifelerinden

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hak, kanıyet, âdillik.
alem: dünya, cihan.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cebbarane: zorlayıcılıkla, zorbalıkla, cebbarcasına.
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış.
cihangir: dünyayı cihanı zapt eden.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.
dest-i gaybî: görünmez el.
faraza: sözün gelişi, söz gelişi.
fevkalade: olaganüstü.
güz: sonbahar.
harika: olaganüstü.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hidemat: hizmetler.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kumandan: komutan.
memleket: şehir, il, kasaba.
meselâ: örneğin.
mevt: ölüm.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muhteşem: haşmetli, yüce.
muvazene: denge.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mürekkep: terkip edilmiş, iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen bileşik.
muzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
nam: ad, isim, lâkap.
nebatî: bitkisel.
nefer: asker, er.
nevi: çeşit, tür.
numune: örnek.
Rahmanane: şefkat ve merhametle varlıkları nizâmlandırır bir şekilde.
safha: devre, merhale.
sahife: sayfa.
suret: biçim, tarz, görünüş.
taife: kavim, kabile.
talimat: talimler, eğitimler, bir iş hakkında hareket tarzını bildiren emirler.
tarz: biçim, şekil, suret.
temsil: benzetme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
terhisat: terhisler, izin vermeler, serbest bırakmalar.
teşkil: vücut verme, şekillendirme.
vazife: görev.
vefat: ölüm.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zemin: yer.

paydos ediyor. Ve haşir ve neşre numune olan baharda haşr-i azamın üç yüz bin misalini, birkaç hafta zarfında kemal-i intizamla inşa edip, hatta bir tek ağaçta dört küçük haşirleri, yani kendini ve yapraklarını ve çiçeklerini ve meyvelerini, gitmiş baharın aynı gibi neşirlerini gözümüze gösterdikten sonra, o dört yüz bin envaa balığ olan ordu-yu Subhanînin her nev'e, her taifeye mahsus ve münasip ayrı ayrı nizklarını ve çeşit çeşit müdafaa silâhlarını ve ayrı ayrı libaslarını ve ayrı ayrı talimlerini ve terhislerini ve ayrı ayrı bütün cihazat ve levazımatlarını, kemal-i intizamla, sehivsiz, hatasız, karıştırmadan ve hiçbirini unutmadan, umulmadık yerlerden, vakti vaktine vermekle kemal-i rububiyet ve hâkimiyet ve hikmet içinde vahdaniyetini ve ehadiyetini ve ferdiyetini ve nihayetsiz iktidarını ve hadsiz rahmetini ispat ederek, bu tevhid fermanını zemin yüzünde, her bahar sahifesinde, kalem-i kader ile yazar.

Bizim seyyah, yalnız bir baharda bu fermanın bir tek sahifesini okuduktan sonra, nefsine dedi ki:

Böyle her baharda haşr-ı ekberden daha garip binlerle haşirleri inşa eden, mükâfat ve mücazat için kudretine nispeten bir baharden daha kolay olan haşri yapacağını ve kıyameti getireceğini, umum enbiyasına binlerce defa vaat ve ahdeden ve Kur'ân'da haşrin vukuuna binlerle işaretle beraber, bin adet ayetlerinde sarahaten hükmedip tehdit ve taahhüt eden bir Kadîr-i Cebbar'ın, bir Kahhar-ı Zulcelâl'ın o kadar vaatlerini tekzip ve kudretini inkâr hükmünde olan inkâr-ı haşr hatasını irtikâb

aht: yemin, and
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
baliğ: ulaşmış, erişmiş
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
enbiya: nebîler, peygamberler
envaa: çeşitler, türler, nevîler
ferdiyet: teklik, birlik, fertlik.
ferman: emir, buyruk.
garip: tuhaf, şaşılacak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölülerin dirilip mahşere çıkarması
haşr-ı azam: kıyamet koptuktan sonrakı en büyük haşir toplanma
haşr-ı ekber: en büyük dirilış, toplanma
hükmetme: hakim olma, karar verme
hükmünde: değerinde, yerinde
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inkar-ı haşr: haşrın inkârı, imanın altı esasından birisi olan, öldükten sonra tekrar dirilidilmenin, ceza ve mükâfatın, ahiret hayatının varlığını reddetme
inşa: vücuda getirme, yaratma
irtikap: kötü, fena ve günah teşkil edecek bir iş yapma, kötü iş işleme
Kadir-i Cebbar: istediğini mutlaka yapan kudret sahibi, Allah
Kahhar-ı Zulcelal: kayıtsız, şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyükluk sahibi, Allah
kalem-i kader: kader kalemi. Allah'ın olacak hadiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi
kemal-i hakimiyet: tam bir hâkimiyet ve hükmediş.
kemal-i hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye
kemal-i rububiyet: rububiyetin mükemmelliği. Cenab-ı Allah'ın mahlûkunu terbiye edip besleme ve gözetiçilik vasfının mükemmelliği
kudret: güç, kuvvet, iktidar
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
libas: elbise
mahsus: başkasında bulunmayan bir şeye has olan
mücazat: iyiliğe karşılık olarak verilen mükâfat ve kötülüğe karşılık verilen ceza
müdafaa: savunma, koruma
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başından oturu verilen şey, ödül
münasip: uygun
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
neşir: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
ordu-yu Sübhani: her türlü eksiklik ve noksanlıktan uzak olan Cenab-ı Hakkın ordusu
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
sarahaten: açıkça, açıktan açığa.
sehiv: hata, yanılışlık.
taahhüt: bir işin yapılması için söz verme
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme
tehdit: korkutma, gözdağı verme
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
vaat: söz verme, ahit.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
vuku: olma, meydana gelme
zarfında: süresince

edenlere cehennem azabı ayn-ı adalettir diye hükmetti, nefsi dahi "Amenna" dedi.

DUNYA YOLCUSUNUN UÇUNCU MENZILDE MUŞAHEDE ETTIĞI **DÖRDÜNCÜ HAKİKAT** OLAN OTUZ ÜÇÜNCÜ MERTEBE:

Rahîmiyet ve rezzakıyet hakikatidir.

Yani, umum zemin yüzünde ve içinde ve havasında ve denizinde butun zîhayatın ve bilhassa zîruhun ve bılhassa âcız ve zayıfların ve bilhassa yavruların, hem maddî ve midevî, hem manevî butun nzıklarını, şefkatkârâne, kuru ve basit bir topraktan ve camıt ve kemik gibi kuru odun parçalarından yapılan ve bilhassa en lâtifi kan ve fışkı ortasından gelen ve bır dırhem kemık gibi bır tek çekirdekten yapılan binlerle okka taamların, vakti vaktine, mukannen bir surette, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak, gözümüz önünde, bır Dest-ı Gaybî tarafından verilmesi hakıkatıdır.

Evet, [1] اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ayeti ıaşeyi ve ınfakı Cenab-ı Hakka tahsis edip hasrettiği gibi

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ [2]

ayeti dahi bütün insanların ve hayvanların rızıklarını taahhut ve tekeffül-i Rabbanî altına aldığı, hem

1. Şuphesiz kı nızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah tır. (Zanyat Suresi 58.)

2. Yeryuzunde hareket eden hıçbır canlı yoktur kı, onun nızkını vermek Allah a aıt olmasın. Allah onlann rahımlerındekı yennı de bılır, yaşayıp olecegı yerı de. Bunlann hepsı apaçık bır kıtapta yazılmıştır. (Hud Suresi 6.)

âcız: zayıf, guçsuz
Amenna: inandık, dıyecek yok, tasdık ederız
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı.
ayn-ı adalet: adaletın aslı, adaletın tâ kendısı
azap: gunahlara karşı ahırette çekılecek ceza
bilhassa: ozellıkle
camıt: ruhsuz, canısız.
dest-i Gaybı: gorunmez el
dırhem: eskı okkanın dort yuzde bırı
fışkı: taze hayvan gubresı
hakikat: gerçek, esas
hasr: yalnız bir şeye mahsus kılma, yalnız bir şeye kullanma
hukmetme: karar vermek, ınanca varmak
ıaşe: geçındırme, besleme, yaşatma
ınfak: nafaka vererek geçındırme, besleme
latıf: guzel, hoş
maddı: madde ıle alakalı, cısmanı,
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
menzil: yer, konak
midevî: mideye aıt, mıde ıle ılgılı
mukannen: belırlı, şaşmaz, zamanı veya nıtelıgı belıl
muşahede: bır şeyı gozle gorme, seyretme
nefis: kışının kendısı, ıyılıge de kotulüge de meylı olan duygu
okka: dort yuz dırhemden olusan bır ağırlık olçusu bınmı 1283 gram
rahmıyet: merhamet edıcılık.
rezzakıyet: rezzaklık, her mahluka munasıp nzkını vencı olmak.
nızık: Allah ın lutuf ve ıhsan ettıgı nımetler
suret: bıçım, tarz, gorunuş
şefkatkarane: şefkatlı ve merhametlı bır şekılde.
taahhut: bır ışın yapılması ıçın soz verme
taam: yemek, yıyecek.
tahsıs: has kılma, ayırma
tekeffül-i Rabbanı: Allah'ın kefil olması, Cenab-ı Hakkın yapmayı vaadetmesi
zîhayat: hayat sahıbı.
zıruh: ruh sahıbı, ruhlu, canlı, hayattar

وَكَأَيِّنْ مِنْ دَآبَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا ۖ اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝ (1) ayeti de rızkı tedarik edemeyen âciz ve iktidarsız olan zayıf bîçarelerin rızıklarını umulmadık yerden, belki gayptan, belki hiçten, meselâ, denizin dibindeki böceklere hiçten ve bütün yavrulara umulmadık yerlerden ve bütün hayvanlara her baharda âdeta sırf gayptan ınfaklarını bilfıl tekeffül ederek bilmüşahede vermekle, esbapperest insanlara dahi, esbap perdesi altında yine O veriyor diye ispat ve ilân ettiği gibi, pek çok âyât-ı Kur'âniye ve hadsız şevahid-i kevniye, bilittifak her bir zîhayatın bir tek Rezzak-ı Zülcelâl'ın "*rahîmiyet*"i ile beslendiklerini gösteriyorlar.

Evet, bir nevi rızık isteyen ağaçlar iktidarsız ve ihtiyârsız olduklarından, onlar yerlerinde mütevekkilâne dururken rızıkları onlara koşup gelmesi, ve âciz yavruların nafakaları hayretnümun tulumbacıklardan ağızlarına akması ve o yavrulara bir parça iktidar ve azıcık bir ihtiyâr gelmesiyle süt kesilmesi, hususan insan yavrularına anaalarının şefkatleri yardımcı verilmesi, bedahetle ispat eder ki, *helâl rızık, iktidar ve ihtiyâr ile mütenasıben değildir, belki, tevekkül veren zaaf ve acze nispeten geliyor*

Ekseriyetçe sebeb-i hüsran olan hırsı tahrik eden iktidar ve ihtiyâr ve zekâvet, bir kısım büyük ediplerde o edipleri bir nevi dilenciliğe kadar sevk ettiği gibi, zekâvetsız, kaba, çok âmî adamların tevekkulları iktidarsızlıklan dahi onlan zenginliğe isal etmesi ve

1 Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızkını yükleneneyen nice canlının ve sizin rızkınızı Allah veriyor. O her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla bilendir. (Ankebut Suresi, 60.)

âciz: zayıf, güçsüz.
âdeta: sanki.
âmî: bilgisiz, cahil.
âyât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.
bedahet: açıklık, aşikâr. İspata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bîçare: çaresiz, zavallı.
bilfıl: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
edip: güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan, bu şekilde eserler meydana getiren.
ekseriyet: çoğunluk.
esbapperest: varlıkların yaratılışlarını sebeplere bağlayan, onlardan olduğuna inanan kimse.
esbap: sebepler, vasıtalar.
gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen, başka alemler, manevî âlem.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hayretnümun: hayret veren, şaşırtan.
helal: Allah'ın müsaade ettiği şey, din bakımından günah olmayan şey.
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
hususan: bilhassa, özellikle.
İhtiyar: kendi istek ve arzularına göre hareket etme, hür irade, serbestlik.
İhtiyarsız: bir işi yapabilmek hususunda iktidar ve gücün bulunmaması.
İktidar: güç yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
İktidarsız: güç yetirememe, bir işi gerçekleştirecek derecede gücün olmaması.
İlân: yayma, duyurma.
İsal: ulaştırma, erştirme.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
mesela: örneğin.
mütenasıben: uygun olarak.
mütevekkilâne: mütevekkil olarak, tevekkul ile, kadere boyun eğerek.
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey.
nevî: çeşit, tür.
nevi: yenilik.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
rahîmiyet: merhamet edicilik.
Rezzak-ı Zülcelal: her bir mahlûkunun rızkını veren celâl sahibi Allah.
sebeb-i hüsran: zarar sebebi, husrana uğrama nedeni.
sevk: yöneltme.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şevahid-i kevniye: yaratılışa ait şahitler.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
tekeffül: birine kefil olma, kefalet etme, kefalet verme.
tevekkul: Allah'a dayanma ve güvenme, gücünün yetmediği yerde Allah'tan bekleme.
tevekkulları: tevekkul ederek Allah'a güvenerek.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zekâvet: zekâlık, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti.
zîhayat: hayat sahibi.

كَمْ عَالِمٍ عَالِمٍ اَعْيَتْ مَذاهِبُهُ ❁ وَجَاهِلٍ جاهِلٍ تَلْقَاهُ مَرْزُوقًا [1]

darbımesel olması ispat eder ki, rızk-ı helâl iktıdar ve ihtiyâr kuvvetiyle kazanılmaz, buldurulmaz. Belki, çalışmasını ve sa'yini kabul eden bir merhamet tarafından verilir ve ihtıyacına acıyan bir şefkat canıbından ihsan edilir.

Fakat, rızık ikıdır.

Birî: Yaşamak için hakikî ve fıtrî rızıktır ki, taahhüd-i Rabbanî altındadır. Hatta o kadar muntazamdır kı, bedende yağ ve saire suretinde iddıhar olunan fıtrî rızık, hiç olmazsa yirmi günden ziyade bir şey yemeden yaşatır, hayatını idame eder. Demek, yırmi otuz günden evvel ve bedende müddehar olan fıtrî rızkı bıtmeden zahiren açlıktan vefat edenler, rızıksızlıktan değil, belki sû-i ıtıyattan ve terk-i âdetten neş'et eden bir hastalıktan vefat ederler.

Ikıncı kısım rızık: Itıyat, ısraf ve sû-i istımalât ıle tiryaki olup zaruret hükmüne geçen mecazî ve sun'î rızıktır. Bu kısım ıse, taahhüd-i Rabbanî altında değil, belki ihsana tâbıdır, kâh venr, kâh vermez.

Bu ikinci rızıkta, bahtiyar odur kı, medar-ı saadet ve lezzet olan iktisat ve kanaatle, sa'y-i helâli bir nevi ibadet ve rızık için bir fiilî dua bilerek, müteşekkirâne ve minnettarâne o ihsanı kabul edip, hayatını saadetkârâne geçirir. Ve bedbaht odur ki, medar-ı şekavet ve hasaret ve elem olan israf ve hırs ile, sa'y-i helâli bırakarak, her kapıya başvurup, tembelkârâne ve zalımâne ve müştekıyâne hayatını geçirir, belki öldürür.

1. Nice âlimler vardır kı geçim sıkıntısı çekerler. Nice cahiller vardır kı bolca rızıklanmış olup varlık ıçınde yuzerler.

bahtıyar: bahtlı, talıhlı, mes'ut, mutlu
bedbaht: bahtsız, tâlıhsız, zavallı.
canıp: yan yon cıhet, taraf
darbımesel: atasozü, vecıze
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
evvel: once
fiilî: fille ılgılı, gerçekten yapılan ış
fıtrî: tabıî, yaratılıştakı, doğuştan olan.
hakıkı: gerçek.
idame: devam ettırme, surdurme.
iddıhar: bınktırme, toplama, yıgma
ihsan: bağışlama, ıkram etme, lütuf
ıktısat: tutum, luzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
ısraf: gereksız yere harcama, ihtıyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
ıtıyat: âdet edınme, alışkanlık hâlıne getırme, alışkanlık.
kâh: zaman olur, bazen
kanaat: az, gözlü olmadan, hırs göstermeden, kısmetıne razı olmak, elındekı ıle yetınmek.
kuvvet: guç, kudret.
mecazî: mecaza aıt, gerçek olmayan
medar-ı elem: dert, keder, gam sebebı
medar-ı hasaret: zarar ve zıyan sebebı
medar-ı saadet: mutluluk vesıleşı, ferahlık sebebı.
medar-ı şekavet: sıkıntı sebebı, her turlu kotu hale sebep olan
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
minnettarâne: mınnet duyarak, yapılan bır ıyılığe karşı teşekkur hıssı taşıyarak.
muntazam: nızamlı, ıntızamlı, düzenlı ve duzgun bıçımde.
müddehar: bınktırılmış, toplanmış
müştekıyane: şıkâyet edercesıne, şıkâyet eder gıbı.
müteşekkırane: müteşekkır olarak, teşekkur edercesıne
neş'et: meydana gelme, olusma, çıkma.
rızk-ı helâl: helâl rızık, haram karışmamış olan yiyecek, içecek ve dıger ıhtıyaçlar
saadetkarane: mutlu olarak, mutlu bır şekılde
sa'y: ıs, çalısma, çabalama
sa'y-i helâl: helâl kazanç.
sû-ı ıstımalat: kotu kullanmalar
sû-ı ıtıyat: kotu alışkanlık.
sun'î: tabıî olmayan, yapma
taahhud-ı Rabbanî: Allah'ın taahhudu, Allah'ın idaresi ve taahhudu altında olma
tabı: bır şeye uyan
tembelkarane: tembel olana yakışır şekılde, tembelce
terk-ı adet: adetın terkı, alışkanlıkların bırakılması.
tıryakı: bır şeye vazgeçemeyecek derecede alışmış olan.
vefat: olme
veşaire: ve başkaları, bunun gıbıler
zahıren: gorunuste
zalımane: zulmedercesıne, zalımce
zaruret: zorunluluk, mecburıyet.
zıyade: cok, fazla

Nasıl ki mide bir rızık ister; öyle de, kalb ve ruh ve akıl ve göz ve kulak ve ağız gibi insanın lâtifeleri ve duyguları dahi Rezzak-ı Rahîm'den rızıklarını isterler ve müteşekkirâne alırlar. Her birisine, ayrı ayrı ve onlara lâyık ve onları memnun ve müteleezziz eden rızıkları, hazine-i rahmetten ihsan edilir. Belki, Rezzak-ı Rahîm, onlara daha geniş rızık vermek için, göz ve kulak, kalb ve hayal ve akıl gibi o lâtifelerin her birisini hazine-i rahmetinin birer anahtarı hükmünde yaratmış. Meselâ göz, kâinat yüzündeki hüsün ve cemal gibi kıymettar cevher hazinelerinin bir anahtarı olduğu misillü, ötekiler dahi, her bir birer âlemin anahtarı olur, iman ile istifade eder. Yine sadedimize dönüyoruz.

Bu kâinatı yaratan Zat-ı Kadîr-i Hakîm, nasıl ki kâinattan hayatı bir hülâsa-ı camia olarak halk edip, umum maksatlarını ve isimlerinin cilvelerini onda temerkuz ettiriyor; öyle de, hayat âleminde dahi rızkı bir cemiyetli merkez-i şuunat yaparak, iştiha ihtiyacını ve zevk-i rızkîyi zî-hayatta halk ederek, hilkat-i kâinatın en ehemmiyetli bir gayesi ve bir hikmeti olan daimî ve küllî bir teşekkür ve minnettarlık ve perestişlik ile, rububiyetine ve sevdirmesine karşı mukabele ettiriyor.

Meselâ, çok geniş olan memleket-i Rabbaniyenin her tarafını, hususan melâike ve ruhanîler ile semavatı ve ervah ile âlem-i gaybı şenlendirdiği gibi, maddî âlemi dahi, hususan hava ve arzı, her vakit ve her tarafını zîruhun, hususan kuşların ve kuşçukların vücutlarıyla şenlendirmek ve ruhlandırmak hikmetiyle, ihtiyac-ı rızkî ve rızkın

âlem: varlık sınıflarından her bir.
âlem-i gayb: gayb âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
arz: yer, dünya.
cemal: güzellik, iç ve dış güzelliği.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
cevher: elmas, değerli taş.
cilve: tecelli, görüntü.
daimî: süreklı, devamlı.
ehemmiyetli: önemli.
ervah: ruhlar, canlar, hayatın cevherleri.
gaye: maksat, hedef.
halk: yaratma, yaratış.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
hilkat-ı kainat: kainatın yaratılışı.
hulâsa-ı câmia: her şeyi içine alan, kapsayan öz, özet.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüsün: güzellik.
ihtiyac-ı rızkî: canlı varlıkların rızıklarına ait ihtiyacı.
iman: inanma, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
iştiha: fazla istek, arzu.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kıymettar: kıymetli, değerli.
küllî: umumî, genel.
latife: kalbe bağlı hassas bir duygu.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
maksat: gaye.
melâike: melekler.
memleket-i Rabbaniye: Cenâb-ı Hakkın şefkat ve merhametle terbiye ve idaresinin hükümrân olduğu memleket.
memnun: hoşnut, razı.
merkez-i şuunat: bütün işlerin, keyfiyetlerin hallerin merkezi.
mesela: örneğin.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
misillü: gibi, benzeri.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
müteleezziz: lezzet alan, tat hisseden, hazzeden, hoşlanan.
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
Rezzak-ı Rahîm: merhametiyle rızık veren Allah.
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sadet: konuşulan madde, asıl konu.
semavat: semalar, gökler.
temerkuz: merkezleşme, bir merkezde toplanma.
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme.
umum: bütün.
Zat-ı Kadır-i Hakım: her şeyi hikmetli yaratan ve her şeye gücü yeten Allah.
zevk-i rızkî: rızık ve nimetteki zevk ve lezzet.
zihayat: hayat sahibi.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.

zevki, pek kuvvetli bir kamçı olarak, hayvanları ve insanları rızık peşinde koşturmakla tahrik ederek tembellikten ve ataletten kurtarıp gezdirmesi, şuunat-ı rububiyetin bir hikmetidir. Eğer bu hikmet gibi mühim hikmetler olmasa idi, ağaçların erzakını onlara koşturduğu gibi, hayvanların da mukannen olan tayınatlarını onlara zahmetsiz bir surette fıtrî hacetlerini koşturacaktı.

İsm-ı Rahîm ve Rezzak'ın cemallerini ve vahdaniyete şahadetlerini tam görmek için, zemin yüzünü birden ihata edip müşahede edecek bir göz bulunsa, kış ahirinde erzakları bitmek üzere olan hayvanat kafilelerine imdad-ı gaybî ve ihsan-ı Rahmanî olarak nebatatın ellerine verilen ve ağaçların başlarına konulan ve validelerin sinelerine takılan ve sırf hazine-i gaybiye-i rahmetten gayet leziz ve gayet çok ve gayet mütenevvi taamları ve nimetleri gönderen Rezzak-ı Rahîm'in bu cilve-i şefkatinde ne kadar şirin bir güzellik, ne kadar tatlı bir cemal bulunduğunu görecek ve ondan bilecek ki, bir tek elmayı yapıp bir adama hakikî bir rızık olarak mün'imâne veren, yalnız öyle bir Zat yapar verir ki, mevsimleri, gece ve gündüzleri çevirir ve küre-i arzı bir sefine-i tüccariye gibi gezdirerek, mevsimlerin mahsulâtlarını onunla zemindeki muhtaç misafirlerine getirir. Çünkü, o elmanın yüzünde bulunan sıkke-i fıtrat ve hatem-ı hikmet ve turra-ı samediyet ve muhr-i rahmet, bütün elmalarda ve sair meyvelerde ve bütün nebatat ve hayvanatta bulunduğundan, o tek elmanın hakikî malıkı ve sânı, elbette ve her hâlde, o elmanın emsali ve hem cinsi ve kardeşleri olan bütün

ahir: son.
atalet: tembellik, hareketsizlik, çalışmama.
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
cilve-i şefkat: şefkat tecellisi, görüntüsü.
emsal: örnekler, benzerler.
erzak: yiyecek, içecek, azıklar.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
gayet: son derece.
hacet: ihtiyaç.
hakikî: gerçek.
hatem-ı hikmet: hikmet hatemi, mührü.
hayvanat: hayvanlar.
hazine-i gaybiye-i rahmet: gayba ait rahmet hazineleri. Cenab-ı Hakkın var olan fakat şu âlemde görünmeyen rahmet hazineleri.
hemcins: aynı cinsten olan bir cins.
ihata: kuşatma, içine alma.
ihsan-ı Rahmanî: çok merhametli olan Cenab-ı Hakkın bağışları, ikramları, lütufları.
imdad-ı gaybî: gayba ait yardım. Cenab-ı Hakkın çaresizliğe düştükleri büyük sıkıntılarla karşılaştıkları anlarda mahlukatına kullanna yapmış olduğu özel yardımlar, himayeler.
İsm-i Rahîm: bütün mahlûkatı sonsuz rahmet ve merhamet ile kuşatan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
İsm-ı Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını vere ve ihtiyaçlarını karşılayan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
küre-i arz: yer küre, dünya.
leziz: lezzetli, tatlı.
mahsulat: meyveler, ürünler.
malık: sahip.
mukannen: belirli, şaşmaz, zamanı veya niteliği belli.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
muhr-i rahmet: Cenab-ı Hakkın rahmetinin, merhametinin ve şefkatinin mührü.
mün'imâne: nimet verircesine, nimet vereme, ikram edene yakışır şekilde.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nevi nevi, çeşit çeşit.
naat: bir şeyi overek, methederek anlatma, vasıflandırma.
nebatat: bitkiler.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Rezzak-ı Rahîm: merhametiyle rızık veren Allah.
sair: diğer, başka, öteki.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sefine-i tüccariye: ticaret gemisi.
sikke-i fıtrat: yaratılış sıkkesi.
sine: göğüs.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahıdık, tanıklık.
şuunat-ı rububiyet: idare ve terbiye edici Rabbimizin zatına mahsus işleri, şuunları.
taam: yemek, yiyecek.
tabi: itaat eden, boyun eğen, kimse.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
turra-i samediyet: samediyet turrası. Allah'ın her şey Ona muhtaç olduğu halde, Onun hiçbir şeye muhtaç olmayışının mührü, işaret damgası.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
valide: ana, anne.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zemin: yeryüzü.

sekene-i arzın ve onun bahçesi olan koca zeminin ve onun fabrikası olan kâinat ağacının ve onun tezgâhı olan mevsiminin ve onun terbiyegâhı olan bahar ve yazın Malik-i Zülcelâl'i ve Hâlık-ı Zülcemal'i olacak; başka olamaz.

Demek, her bir meyve öyle bir mühr-i vahdettir ki, onun ağacı olan arzın ve onun bahçesi olan kâinat kıtabının Kâtibini ve Sânîini bildirir ve vahdetini gösterir ve meyveler adedince vahdaniyet fermanının mühürlendiğine işaret eder.

Risaletü'n-Nur, ism-i Rahîm ve ism-i Hakîm'in mazhanı olduğundan, bu "*rahîmiyet*" hakikatinin çok lem'alarını ve çok sırlarını, Risaletü'n-Nur çok eczalarında beyan ve ıspat ettiğinden, ona havale ile, bu pek büyük hazineden hâlimin müsaadesizliği cihetiyle bu kısa işaretle iktifa edildi.

İşte, bizim seyyah diyor ki: Elhamdülillâh, her yerde aradığım ve her şeyden sorduğum Hâlık'ımın ve Malikimin vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet eden otuz uç hakıkatı gordum ve dinledim. Her bır hakıkat, güneş gibi parlak, karanlık bırakmaz, dağ gibi kuvvetli ve sarsılmaz. Ve her bıri tahakkukuyla vücuduna gayet kat'î şahadet eder ve ihatasıyla vahdetine gayet zahır delâlet eder. Ve sair erkân-ı imaniyeyi dahi içinde kuvvetli ıspat etmekle beraber, mecmu hakıkatlerin icmaı ve ittifakı, imanımızı taklitten tahkıke ve tahkikten ilmelyakine ve

beyan etmek: açıklamak, bildırmek, izah etmek.
cihet: yon, sebep, vesile
delâlet: delil olma, gösterme
ecza: cuz'ler, parçalar, kısımlar
elhamdülillâh: Allah a şukur
erkan-ı imaniye: imana aıt esaslar
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece
hakıkat: gerçek, esas
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Zülcemal: sonsuz guzellik sahıbı yaratıcı, Allah
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma
hazine: zengin ve değerli kaynak.
icma: fikir birliği etme.
ıhata: kuşatma, içine alma.
iktıfa: yeterli bulma, kâfi gorme, var olanla yetinme.
ilmelyakin: ılım yoluyla kesin olarak bilme.
iman: ınanma, ıtıkat
ısm-ı Hakım: Hakım ısmı, Cenab-ı Hakkın hıkmetle faydaları takıp ederek ış goren manasındakı ısmı
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
ittifak: birleşme, fikir birlıgı etme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar
kat'i: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kâtip: yazan, yazıcı
lem'a: panıltı
malik: sahıp
Malik-ı Zülcelâl: Sonsuz bu-yukluk sahıbı olan, her şeyın malıkı Allah
mazhar: bır şeyın çıktığı yer, zuhur ettiği gorunduğu yer
mecmu: toplam, tüm
mühr-i vahdet: vahdet mührü, birlik mührü, ayn ayn butun mahlukatta tek bir yaratıcıya ve onun birliğine ışaret eden ozellik, Allah ın birlıgını gosteren ışaretler, alâmetler
müsaade: elverışlı, uygun olma durumu
rahımıyet: merhamet edıcılık.
sakın: dıger, başka, otekı
sekene-i arz: arzın sakınleri, yer yuzunde bulunanlar, mahlûkat.
seyyah: gezgın, yolcu
sır: gizlı hakıkat.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak, inandıgı şeylenn aslını, esasını bilerek manma
terbiyegah: terbiye yen, terbiye etme yerı
tezgâh: uretım âleti, uretım yen.
vahdet: birlık ve teklık.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması ımkânsız olmak, varlıgı zarurî ve vacıp olmak.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, aşıkâr

ilmelyakinden aynelyakine ve aynelyakinden hakkalyakine ıblâğ ediyor.

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّى

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ لَوْ لَآ اَنْ هَدٰينَا

(2) اللّٰهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ

Işte, bu pürmerak seyyahın, bu üçüncü menzilde müşahede ettiği dört muazzam hakıkatlerden aldığı envar-ı imaniyeye gayet kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın İkinci Babında*, üçüncü menzilin hakıkatlerine dair şöyle denilmiş:

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وَحْدَتِهٖ فِى وُجُوبِ وُجُودِهٖ مُشَاهَدَةُ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الْفَتَّاحِيَّةِ بِفَتْحِ الصُّوَرِ لِاَرْبَعِ مِائَةِ اَلْفِ نَوْعٍ مِنْ ذَوِى الْحَيَاتِ الْمُكَمَّلَةِ بِلَا قُصُورٍ بِشَهَادَةِ فَنِّ النَّبَاتِ وَالْحَيَوَانِ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الرَّحْمَانِيَّةِ الْوَاسِعَةِ الْمُنْتَظَمَةِ بِلَا نُقْصَانٍ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعِيَانِ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ عَظَمَةِ حَقِيقَةِ الْاِدَارَةِ الْمُحِيطَةِ لِجَمِيعِ ذَوِى الْحَيَاتِ وَالْمُنْتَظَمَةِ بِلَا خَطَاءٍ وَلَا نُقْصَانٍ ۞ وَكَذَا مُشَاهَدَةُ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الرَّحِيمِيَّةِ وَالْاِعَاشَةِ الشَّامِلَةِ لِكُلِّ الْمُرْتَزِقِينَ الْمُقْتَنِينَ فِى كُلِّ وَقْتِ الْحَاجَةِ بِلَا سَهْوٍ وَلَا نِسْيَانٍ ۞ جَلَّ جَلَالُهٗ

aynelyakin: gözle görüt derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
azamet: büyükluk.
azamet-i ihata: kapsayıcılığın bü yüklügü
bab: bolum
biimüşahede: görerek, bizzat şahit olarak, görme derecesinde
dair: alâkalı, ilgili.
delalet: delil olma, gösterme.
envar-ı imaniye: iman nurları, imana ait panıtılar.
fenn-i hayvanat: hayvanlar bilimi, zoolojı.
fenn-i nebatat: bitkiler bilimi, botanik
fettahiyet: her şeye fayık bir şekil ve suret verme sıfatı, fetheddıcılık.
hacet: ihtıyaç, lüzum, muhtaçlık.
hakkalyakin: bir şeyi yaşayarak içine girerek, doğrulugundan şüpheye asla yer bırakmayacak bıçım de kesin olarak bilme
hakıkat: gerçek.
ıblâg: ulaştırma, enştırme
laşe-i şamile: kapsamlı geçindırme, besleme, yaşatma
idare-i muhit: herşeyi ıçine alan, kapsayan yönetim
ilâh: tanrı, ma'bud, Allah
ıntızam: düzgünlük, tertıplı olma
keza: böylece, aynı şekilde
menzil: yer, konak.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muntazam: intizamlı, düzgün, tertıplı, düzenlı
mükemmel: eksıksız, tam
müşahede: gözle görme
nevi: çeşıt, tür
pürmerak: çok meraklı
rahmiyet: merhamet edıcılık
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıklan nzıklandıran Allah
rahmaniyet: Cenab ı Hakkın kullannı beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı
rızık: yıyıp içecek şey, maddî mânevi ihtıyaca lazım nımet.
sutet: bıçım, şekil
şahadet: şahıt olma, şahıtlık.
şamil: şumulü bulunan, ıçine alan, kaplayan, çevreleyen, havî
şümullü: kapsamlı
vahdet: birlik ve teklık.
Vahıdü'l-Ehad: Bır olan ve bırlıgı herbir şeyde tecelli eden Allah.
vücub-ı vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak.
vüs'at: genişlik, bollık
zihayat: hayat sahıbi
zevi'l-hayat: Hayat sahıplen, canlılar

1. Allah a hamd olsun, bu Rabbımın fazlındandır

2. Bızı bu saadete enştıren Allah a hamd olsun. Yoksa Allah hıdayet etmeseydi bız kendılıgımızden buna enşemezdık. Gerçekten Rabbımızın peygamberlen bıze hakkı getırdıler (A'raf Suresi, 43.)

3. Allah tan başka hıçbır ılah yoktur. O oyle bır Vahıd ı Ehaddır kı, fenn ı nebatat ve hayvanatın şahadetıyle, dort yüz bın nevi zıhayatın suretlerinin mukemmel ve kusursuz şekılde açılmasında gorunen fettahıyet hakıkatının azamet ı ıhatasının muşahedesi, keza bılmüşahede ve apaçık gorunen vüs atlı ve ıntızamlı rahmanıyet hakıkatının azamet-ı ıhatasının muşahedesi, keza butun zevi l-hayata şamil, hatasız ve noksansız muntazam ıdare ı muhît hakıkatının azametının muşahedesi, keza butun nzık ısteyenlerın hepsıne bırden her hacetın vaktınde, tam ıhtıyaç anında, şaşırılmadan ve unutulmadan şumullü nzıklandırılmasında gorunen rahmıyet ve laşe-ı şamıle hakıkatının azamet-ı ıhatasının muşahedesi, Onun vucub-ı vucut ıçındekı vahdetune delalet eder. Butun onlan rızıklandıran Rahman,

رَزَقَهَا الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ الْحَنَّانِ الْمَنَّانِ وَعَمَّ نَوَالُهُ وَشَمِلَ
اِحْسَانُهُ وَلَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۞ (3)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (4)
يَا رَبِّ بِحَقِّ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ ۞
صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَاَصْحَابِهِ اَجْمَعِينَ
بِعَدَدِ جَمِيعِ حُرُوفِ رَسَائِلِ النُّورِ الْمَضْرُوبِ تِلْكَ الْحُرُوفُ فِي
عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ جَمِيعِ عُمُرِنَا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ مَعَ ضَرْبِ
مَجْمُوعِهَا فِي ذَرَّاتِ وُجُودِي فِي مُدَّةِ حَيَاتِي وَاغْفِرْلِي وَلِمَنْ
يُعِينُنِي فِي نَشْرِ رَسَائِلِ النُّورِ وَكِتَابَتِهَا بِصَدَاقَةٍ بِكُلِّ صَلَاةٍ مِنْهَا
وَلِاٰبَائِنَا وَلِسَادَاتِنَا وَشُيُوخِنَا وَلِاَخَوَاتِنَا وَاِخْوَانِنَا وَلِطَلَبَةِ رِسَالَةِ
النُّورِ الصَّادِقِينَ وَبِالْخَاصَّةِ لِمَنْ يَكْتُبُ وَيَسْتَنْسِخُ هٰذِهِ الرِّسَالَةَ
بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اٰمِينَ (5)
وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (6)

Rahîm, Hannan, Mennan olan Allah'ın şânı her şeyden yücedir. Onun ihsanı umumîdir, şâmildir. Ondan başka ibadete lâyık hiç bir ilâh yoktur.

4 Seni her türlü noksandan tenzih edeniz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hikmetle yaparsın. (Bakara Sûresi, 32.)

5 Yâ Rabbî! Bismillâhirrahmanirrahîm hakkı için, yâ Allah, yâ Rahman, yâ Rahîm! Efendimiz Muhammed'e, onun bütün âl ve Ashabına, Risâle-i Nur'un bütün harfleri ve bu harflerin dünya ve âhirettekî bütün ömrümüzün dakikalarının aşırılarıyle çarpımı adedince, bütün bu adetlerin de benim hayatım boyunca vücudumun zerreleriyle çarpımı adedince salât ve selâm eyle. Bu salâvatların her biri hürmetine, beni ve Risâle-i Nur'un neşrinde sadakat'le bana yardım edenleri, atalarımızı, büyüklerimizi, âlimlerimizi, kız ve erkek kardeşlerimizi, sâdık Nur Talebelerini, hassaten bu nsâleyi yazıp çoğaltanları mağrifet eyle. Bunu rahmetinle yap, ey merhamet edenlerin en merhametlisi! Âmîn.

6 Onların duaları: "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükur ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur" sözleriyle sona erer. (Yunus Sûresi, 10.)

âhiret: öteki dünya.
âl: sülâle, soy, hanedan, akraba.
âlem: kainat, bütün yaratılmışlar, mevcudat.
âmîn: Allah'ım, kabul eyle!
Ashâb: Sahabeler, yani Peygamberimiz Hz. Muhammed'i (asm) görmüş ve mü'min olarak ona ve onun mesleğine bağlı kalmış olan zatlar.
âşire: onda bir.
bismillâhirrahmânirrahîm: esirgeyen, bağışlayan Allah'ın adına. Allah'ın adı ve izni ile.
hakkı için: hatırına.
hamd: methetme, övme; teşekkür, şükran.
Hannan: Çok merhametli olan Allah.
hassaten: bilhassa, özellikle.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
ihsan: bağışlama, ikram etme.
ilâhî: rapılan ibadet edilen.
mağfiret: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması, örtmesi, affetmesi, ilâhî merhamet, gufran.
mahsus: özel, ait.
Mennan: İhsanı bol, çok çok ihsan eden, en çok nimet veren, Allah.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
minnet: başa kakma.
neşir: yayma.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkları ıslah ve terbiye eden Allah.
Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme.
risâle: küçük kitap, broşür.
salât: Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sâdık: bağlı, şaşmayan.
salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selâm etme.
selâm: rahatlık, esenlik.
şâmil: kapsayıcı, herşeyi kapsayan.
şân: ad, nam.
şükur: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifâde etme, teşekkür.
talebe: öğrenci.
tenzih etme: uzak ve yüce tutma, temiz bilme.
umumî: genel.
vücut: beden.
zerre: en küçük parça.

İhtar

Bu risalenin mahall-i zuhuru olan şu memleket muhitinde, Risaletü'n-Nur'un sair risaleleri bulunmadığından ve ihtiyârsız olarak burada telif edildiğinden, *Ayetü'l-Kübra* gibi risalelerde, zahirî bir tekrar suretinde, başka sözlerin ve lem'aların bir kısım mühim meselelerini zikredilmiş ve buralardaki şakirtlere nispeten her biri birer küçük Risaletü'n-Nur hükmüne geçmek hikmetiyle, böyle yazdırılmış.

Bu müsveddenin birinci tebyizi, bir mübarek zat tarafından oldu. O zatın tevafuktan haberi yokken, yazdığı nüshada kayda lâyık şöyle lâtif ve manidar bir tevafuk gördük ki:

O nüshanın satırları başında, *elif*'ler altı yüz altmış altı olarak yazılmıştır. Bu hâl ise, Hazret-i İmam-ı Ali (radıyallahü anh) tarafından bu hususî risaleye verilen *Ayetu'l-Kübra* namının cifrî ve ebcedî makamı olan altı yüz altmış altı adedine tam tamına muvafakatı ve mutabakatı ile, bu risalenin bu nama liyakatini gösterir. Hem, âyât-ı Kur'âniyenin adedi olan altı bin altı yüz altmış altının dört mertebesinden üç mertebesine tevafuku dahi, bu risalenin, âyâtın bir lem'ası olduğuna bir işarettir diye telâkki ettik.

Said Nursî

* * *

ayât: Kur'an ayetleri
âyat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetleri
Ayetu'l-Kübra: Risale-i Nur'da 7 Şua adlı eser.
cifrî: cifir hesabına ait.
ebcedî: ebced hesabına ait
elif: Arap alfabesinin ilk harfi
hal: durum, vaziyet.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hususî: özel.
hükmüne: yerine, değerine
İhtar: hatırlatma, uyarı
İhtiyarsız: bir işi yapabilmek hususunda iktidar ve gücün bulunmaması
lâtif: güzel, hoş.
lâyık: uygun, yakışır, munasip
lem'a: parıltı
liyakat: lâyık olma, ehliyet.
mahall-i zuhur: zuhur ettiği ortaya çıktığı yer
makam: yer, durak.
manidar: nükteli, ince manalı
mertebe: derece, basamak.
mesele: önemli konu
muhit: yöre, çevre
mutabakat: uyma, uygunluk, birbirini tutma
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müsvedde: karalama, yazı taslağı, sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk yazı.
nam: ad, isim, lakap
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
radıyallahü anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah onlardan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir
suret: biçim, tarz, görünüş
şakirt: talebe, öğrenci
tebyiz: müsveddeyi temize çekme, beyaza çekme
telâkki: anlama, kabul etme.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
zahirî: görünürde.
zat: kişi, şahıs
zikretmek: anmak, bildirmek.

Bugünlerde, manevî bir muhaverede bir sual ve cevabı dinledim. Size, bir hülâsasını beyan edeyim:

Biri dedi: "Risale-i Nur'un iman ve tevhid için büyük tahşidatları ve küllî teçhizatları gittikçe çoğalıyor. Ve en muannit bir dinsizi susturmak için yüzde birisi kâfi iken, neden bu derece hararetle daha yeni tahşidat yapıyor?"

Ona cevaben dediler: "Risale-i Nur, yalnız bir cüz'î tahribatı ve bir küçük haneyi tamir etmiyor. Belki küllî bir tahribatı ve İslâmiyet'i içine alan ve dağlar büyüklüğünde taşları bulunan bir muhit kal'ayı tamir ediyor. Ve yalnız hususî bir kalbi ve has bir vicdanı ıslaha çalışmıyor. Belki, bin seneden beri tedarik ve teraküm edilen müfsit aletlerle dehşetli rahnelenen kalb-i umumîyi ve efkâr-ı ammeyi ve umumun ve bahusus avam-ı mü'minînin istinatgâhları olan İslâmî esasların ve cereyanların ve şeairlerin kırılması ile bozulmaya yüz tutan vicdan-ı umumîyi, Kur'ân'ın i'cazıyla ve geniş yaralarını Kur'ân'ın ve imanın ilâçlarıyla tedavi etmeye çalışıyor. Elbette böyle küllî ve dehşetli tahribata ve rahnelere ve yaralara, hakkalyakîn derecesinde, dağlar kuvvetinde hüccetler, cihazlar ve bin tıryak hasiyetinde mücerrep ilâçlar ve hadsiz edviyeler bulunmak gerektir ki, bu zamanda Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'caz-ı manevîsinden çıkan Risale-i Nur o vazifeyi görmekle beraber, imanın hadsiz mertebelerinde terakkiyat ve inkişafata medardır" diye, uzun bir mükâleme cereyan ettı. Ben de tamamen ıştittim, hadsiz şukrettim. Kısa kesiyorum. . .

Said Nursî

avam-ı mü'minîn: mü'minlerin geniş halk tabakası, avam olanları
bahusus: hususiyede, en çok, hele
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
cihaz: alet, edevat.
cüz'î: küçük, az.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
edviye: ilâçlar, devalar
efkâr-ı amme: genelin, umumun düşünceleri, umuma ait düşünce, kamuoyu
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakkalyakîn: menfaat, mertebesinin en yükseği, bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme.
hararet: şiddet, coşku, şevk.
hasiyet: hususî fayda, özellik.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
hüccet: delil
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş
iman: inanma, itikat.
inkişafat: inkişaflar, açılmalar, meydana çıkmalar, gelişmeler
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
istinatgâh: dayanak noktası, güvenilecek yer
kâfi: yeter, kâfi gelir
kal'a: büyük hisar
kalb-i umumî: umumun kalbi, genele ait kalp, toplumun duyguları
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kuvvet: güç, kudret.
küllî: umumî, genel
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: sebep, vesile
muannit: inatçı, ayak direyen
muhavere: konuşma, sohbet etme
mücerrep: tecrübe edilmiş, denenmiş.
müfsit: ifsat eden, bozucu, bozan
mükâleme: konuşma
rahne: gedik, yara, yırtık.
sual: soru
şeair: Müslümanlara ait kurallar, kaideler, bütün Müslümanlarla ilgili meseleler ve alâmetler
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahşidat: yığınlar, birikmeler, toplamalar
teçhizat: teçhizler, donatmalar, cihazlandırmalar
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
teraküm: birikme, yığılma, toplanma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tıryak: panzehir olarak kullanılan, zehirlenme veya hastalıklardan şifa bulmaya vesile olan ilaç
umumî: herkesle ilgili, genel
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu
vicdan-ı umumî: kamu vicdanı

Dokuzuncu Şua

ONUNCU SÖZÜN MÜHİM BİR ZEYLİ VE LÂHİKASININ BİRİNCİ PARÇASI

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي
السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۞ يُخْرِجُ الْحَيَّ
مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ
بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ
أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ
مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَسْمَعُونَ ۞ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۞
وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً
مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ۞ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah'ı tesbih edin • Göklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine erişince de Allah'ı tesbih edip namaz kılın • Ölüden diriyi diriden ölüyü O çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O dirilttir. Siz de kabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız • Yine Onun âyetlerindendir ki sizi topraktan yaratmıştır, sonra siz birer insan olarak yeryüzüne yayılırsınız • Yine Onun âyetlerindendir ki size hemcinslerinizden kendilerine ısınacağınız eşler yaratmış, aranıza muhabbet ve merhamet vermiştir. Düşünen bir topluluk için elbette bunda Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine delîller vardır • Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin, seslerinizin ve simalarınızın farklılığı da yine Onun âyetlerindendir. İlim sahipleri için elbette bunda delîller vardır • Gece ve gündüzde uyumanız ve Onun lütfundan rızık aramanız da yine Onun âyetlerindendir. Kulak veren bir topluluk için bunda elbette delîller vardır • Yine Onun âyetlerindendir ki size korku ve ümit vermek için şimşeği gösterir, gökten bir su indirir ve ölümünden sonra yeryüzünü onunla diriltir. Akıl sahibi bir topluluk için elbette bunda delîller

lâhika: ilâve, ek.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
Rahîm: yarattıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah.
Rahman: yarattıklarının bütün ihtiyaçlarını gideren ve layık olan rızkı veren Allah.
rahmet: acıma.
zeyil: ilâve.

كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ۞ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ (1)

İmanın bir kutbunu gösteren bu semavî âyât-ı kübranın ve haşri ispat eden şu kudsî berahin-i uzmanın bir nükte-i ekberi ve bir hüccet-i azamı, bu Dokuzuncu Şuada beyan edilecek.

Lâtif bir inayet-ı Rabbaniyedir ki, bundan otuz sene evvel, Eski Said, yazdığı tefsir mukaddimesi *Muhakemat* namındaki eserin ahirinde, "İkinci Maksat: Kur'ân'da haşre işaret eden iki ayet tefsir ve beyan edilecek (2) نَحْوُ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ deyip durmuş, daha yazamamış. Hâlık-ı Rahîm'ime delâil ve emarat-ı haşriye adedince şükür ve hamd olsun ki, otuz sene sonra tevfik ihsan eyledi.

Evet, bundan dokuz on sene evvel o iki ayetten binnci ayet olan

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (3)

ferman-ı İlâhînin iki parlak ve çok kuvvetli hüccetleri ve tefsirlen bulunan "Onuncu Söz" ile Yırmı Dokuzuncu Sözü in'am etti; münkirleri susturdu.

---

yardır • Yine Onun ayetlerindendir ki: gök ve yer Onun emriyle ayakta durur. Sonra O sizi bir emirle çağırdığında derhal kabirlerinizden çıkarsınız. • Göklerde ve yerde ne varsa Onundur; hepsi de Ona boyun eğer. • Mahlukatı önce yaratan, sonra tekrar dirilitecek olan Odur, bu ise Onun için daha kolaydır. Göklerde ve yerde tecelli eden en yüce sıfatlar Onundur. Onun kudretî her şeye galiptir. O her şeyi hikmetle yapar. (Rûm Suresi, 17-27.)

2 Haydi öyle ise, Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla ..

3 Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir. O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rûm Suresi, 50.)

---

ahir: son.
ayat-ı kübra: yüce ayetler.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
berahin-i uzma: büyük delil-ler.
beyan: bildirme, anlatma, açıklama.
delâil: deliller.
emarat-ı haşriye: dirilme işaretleri.
ferman-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın emir ve buyrugu.
Hâlik-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hamd: övme, yüceltme.
haşir: öldükten sonra dirilmek.
hüccet: delil.
hüccet-i azam: büyük delil.
ihsan: bağışlama.
in'am: nimet verme.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın yardımı.
kudret: güç, kuvvet.
kudsî: mukaddes.
kutup: en uç noktası.
lâtif: hoş, şirin.
lutuf: ikram ve yardım.
mahlukat: yaratılmışlar.
mukaddime: başlangıç.
münkir: inkâr eden.
nükte-i ekber: en büyük nükte.
semavî: İlâhî.
sena: övme.
sima: yüz.
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tecelli: yansıma, ortaya çıkma.
tefsir: açıklama, izah.
tesbih: Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma, takdis.
tevfik: yardım.

Hem, iman-ı haşrînin hücum edilmez o iki metin kalesinden dokuz ve on sene sonra, ıkıncı ayet olan, başta mezkûr âyât-ı ekberin tefsirini bu risale ile ikram etti.

İşte bu Dokuzuncu Şua, mezkûr âyâtıyla işaret edilen dokuz âlî Makam ve bir ehemmiyetli Mukaddimeden ibarettir.

* * *

Mukaddime

Haşır akidesinin pek çok ruhî faydalarından ve hayatî neticelerinden bir tek netice-i camiayı ihtisar ile beyan ve hayat-ı insaniyeye, hususan hayat-ı içtimaiyesine ne derece lüzumlu ve zarurî olduğunu izhar ve bu iman-ı haşrî akidesinin pek çok hüccetlerinden bir tek hüccet-i küllıyeyi icmal ile göstermek ve o akıde-i haşrıye ne derece bedîhî ve şüphesiz bulunduğunu ifade etmekten ibaret olarak, ikı Noktadır.

BİRİNCİ NOKTA: Ahiret akidesi, hayat-ı içtimaiye ve şahsiye-i insaniyenin üssülesası ve saadetinin ve kemalâtının esasatı olduğuna, yüzer delillennden bir mıkyas olarak, yalnız dört tanesine işaret edeceğiz:

• *Birincisi:* Nev-i beşenn hemen yansını teşkil eden çocuklar, yalnız cennet fikriyle, onlara dehşetli ve ağlatıcı görünen ölümlere ve vefatlara karşı dayanabilirler. Ve gayet zayıf ve nazık vücutlannda bır kuvve-ı maneviye bulabilirler. Ve her şeyden çabuk ağlayan gayet

akıde: inanç.
akide-i haşriye: haşır inancı
alı: yuce yüksek
âyât: Kur'ân ayetlen
ayât-ı ekber: büyük ayetler
bedihî: açık
beyan: açıklama
dehşet: korku
delil: şahıt.
ehemmiyet: pek önemli olma degerlilik
esasat: esaslar
haşır: Allah'ın olülen dirıltmesı.
hayat-ı içtimaiye: topium hayatı sosyal hayatı
hayat-ı insaniye: insan hayatı
hayatî: hayatla alakalı.
hususan: özellikle
hüccet: delil
hüccet-i küllıye: butun deliller
icmal: özetleme
ihtisar: kısaltma.
ikram: bagış ihsan
iman-ı haşrı: öldükten sonra dırılışe inanmayla ılgılı.
işaret: gösterme bıldırme
izhar: açıklamak.
kemalat: ustun ozellikler.
kuvve-i maneviye: moral manevi guç.
makam: manevî mevki
mezkur: adı geçen
mıkyas: olçu.
mukaddime: on soz başlangıç.
mukavemet: dayanma
nazık: narın ince.
netice-i camia: kapsamlı sonuç.
nev-i beşer: insan soyu
risale: kitapçık.
ruhî: ruhla ilgili
saadet: mutluluk
şahsıye-i insaniye: insan kişiligi
tefsir: açıklama izah.
teşkil: oluşturan
üssulesas: esas temel
vefat: olum.
zarurî: zorunlu mecburî.

mukavemetsiz mizac-ı ruhlarında, o cennet ile bir ümit bulup, mesrurâne yaşayabilirler.

Meselâ, cennet fikriyle der: "*Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü, cennetin bir kuşu oldu, cennette gezer, bizden daha güzel yaşar.*" [1] Yoksa, her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri, o zayıf bîçarelerin endişeli nazarlarına çarpması, mukavemetlerini ve kuvve-i maneviyelerini zırüzeber ederek, gözleriyle beraber ruh, kalb, akıl gibi bütün letaifini dahi öyle ağlattıracak, ya mahvolup veya divane bir bedbaht hayvan olacaktı.

• *İkinci delil:* Nev-i insanın nısfı olan ihtiyarlar, yalnız hayat-ı uhreviye ile, yakınlarında bulunan kabre karşı tahammül edebilirler. Ve çok alâkadar olduklan hayatlarının yakında sönmesine ve güzel dunyalarının kapanmasına mukabil, bir teselli bulabilirler. Ve çocuk hükmüne geçen serlutteessur ruhlarında ve mizaçlarında, mevt ve zevalden çıkan elim ve dehşetli me'yusiyete karşı, ancak hayat-ı bâkiye ümidiyle mukabele edebilirler. Yoksa, o şefkate lâyık muhteremler ve sükûnete ve istirahat-i kalbiyeye çok muhtaç o endişeli babalar ve analar, öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-ı kalbî hissedeceklerdi ki, bu dünya onlara zulmetli bir zindan ve hayat dahi kasavetli bir azap olurdu.

• *Üçüncü delil:* İnsanların hayat-ı içtimaiyesinin en kuvvetli medarı olan gençler, delikanlılar, şiddet-i galeyanda olan hissiyatlarını ve ifratkâr bulunan nefis ve hevalarını tecavüzattan ve zulümlerden ve tahribattan

1 Suyuti, *Durerü'l-Mensur*, 1/287-288

me'yusiyet: umutsızlık.
mizaç: huy, tabiat.
mizaç-ı ruh: ruhun durumu, yaratılışı.
muhterem: hurmete lâyık, saygıdeğer.
mukabele: karşılık verme.
mukabil: karşılık.
mukavemet: direnç, dayanıklılık.
nefis: insanı maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet.
nev-i insan: insan cinsi.
nısf: yarım, yan.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
serlütteessür: çabuk uzulen.
şiddet-i galeyan: şiddetli bir şekilde coşup taşma.
sükûnet: rahat, huzur.
tahammül: katlanma, dayanma.
tahribat: yıkıp yok etme, bozmalar.
tecavüzat: saldırılar.
vaveylâ-i ruhî: ruhun feryadı.
zeval: geçip gitme, olme.
zindan: dar yer, sıkıntılı yer.
zırüzeber: altüst.
zulmet: karanlık.
zulüm: cefa, işkence.

alakadar: alakalı, ilgili.
azap: şiddetli acı.
bedbaht: talihsiz.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yon, taraf.
dağdağa-ı kalbî: kalp sıkıntısı.
dehşet: korku.
delil: ispat edici şey, kanıt.
divane: akılsız, deli.
elim: acıklı, acı veren.
endişe: kuşku.
hayat-ı bâkiye: devamlı ve kalıcı hayat.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı.
hayat-ı uhreviye: ahıret hayatı.
heva: istek ve arzuları emre vermek.
hissetmek: algılamak.
hissiyat: duygular.
ifratkar: aşırı giden, aşırılık yapan.
ihtiyar: yaşlı.
istirahat-ı kalbiye: kalp rahatlığı, iç huzuru.
kasavet: gam, keder.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
letaif: güzellikler.
mahvolmak: yok olup gitmek.
medar: dayanak noktası, sebep.
mesrurane: sevinçli.
mevt: ölüm.

durduran ve hayat-ı içtimaiyenin hüsn-i cereyanını temin eden, yalnız cehennem fıkrıdır. Yoksa, cehennem endişesi olmazsa, [1] اَلْحُكْمُ لِلْغَالِبِ kaidesiyle o sarhoş delikanlılar, hevesatları peşinde biçare zayıflara, âcizlere dünyayı cehenneme çevireceklerdi. Ve yüksek insaniyeti, gayet süflî bir hayvaniyete döndüreceklerdi.

• *Dördüncü delil:* Nev-i beşerin hayat-ı dünyeviyesinde en cemiyetli merkez ve en esaslı zemberek ve dünyevî saadet için bir cennet, bir melce, bir tahassungâh ise, aile hayatıdır. Ve herkesin hanesi, küçük bir dünyasıdır. Ve o hane ve aile hayatının hayatı ve saadeti ise, samimî ve ciddî ve vefadarâne hürmet ve hakikî ve şefkatli ve fedakârâne merhamet ile olabilir. Ve bu hakikî hürmet ve samimî merhamet ise, ebedî bir arkadaşlık ve daimî bir refakat ve sermedî bir beraberlik ve hadsiz bir zamanda ve hudutsuz bir hayatta birbiriyle pederâne, ferzendâne, kardeşâne, arkadaşâne münasebetlerin bulunmak fikriyle, akidesiyle olabilir.

Meselâ, der: "Bu haremim, ebedî bir âlemde, ebedî bir hayatta daimî bir refika-ı hayatımdır. Şimdilik ihtiyar ve çirkin olmuş ise de, zaran yok. Çünkü, ebedî bir güzelliği var; gelecek. Ve böyle daimî arkadaşlığın hatırı için, her bir fedakârlığı ve merhameti yaparım" diyerek, o ihtiyare karısına, güzel bir hûri gibi muhabbetle, şefkatle, merhametle mukabele edebilir. Yoksa kısacık, bir iki saat sûrî bir refakatten sonra ebedî bir firak ve müfarakata uğrayan arkadaşlık, elbette gayet sûrî ve muvakkat ve esassız, hayvan gibi bir rikkat-i cinsiye manasında ve

1. Galip olan hükmeder

acız: güçsüz
akide: inanç.
alem: dünya.
arkadaşane: arkadaşçasına
biçare: çaresiz, zavallı
ciddî: gerçek.
daimî: devamlı
dünyevî saadet: dünya mutluluğu
ebedî: sonsuz, sonsuza dek.
fedakâr: feda eden
fedakârâne: fedakârca
ferzendâne: oğula yakışacak surette
firak: ayrılık
hadsiz: sınırsız.
hakikî: gerçek.
hane: ev
harem: kadın eş
hatır: saygı
hayat: ömür, yaşayış
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayvaniyet: hayvanlık
hevesat: hevesler, nefsin istek ve arzuları.
hudutsuz: sınırsız
hûri: cennet güzeli.
hürmet: saygı
hüsn-i cereyan: güzel hareket.
ihtiyar: yaşlı
ihtiyare: yaşlı, ihtiyar kadın
insaniyet: insanlık
kaide: prensip, kural
kardeşâne: kardeşçe.
melce: sığınak.
merhamet: acımak, karşılıksız şefkat, karşılıksız sevgi
müfarakat: ayrılık.
muhabbet: sevgi
mukabele: karşılık verme
münasebet: ilişki
muvakkat: geçici
nev-i beşer: insanoğlu
pederane: babaca
refakat: arkadaşlık.
refika-ı hayat: hayat arkadaşı
rikkat-i cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması
saadet: mutluluk
samimî: içten, candan
şefkat: acıyarak ve karşılıksız merhamet, muhabbet besleme
sermedî: devamlı, sürekli.
süflî: aşağılık.
sûrî: gösterişte, şekli
tahassungah: sığınma yeri.
temin: elde etme
vefadarane: vefalı olarak.
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı

bir mecazî merhamet ve sun'î bir hürmet verebilir. Ve hayvanatta olduğu gibi, başka menfaatler ve sair galip hisler, o hürmet ve merhameti mağlûp edip, o dünya cennetini cehenneme çevirir.

İşte, iman-ı haşrînin yüzer neticesinden birisi, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye taallûk eder. Ve bu tek neticenin de yüzer cihetinden ve faydalarından mezkûr dört delile, sairlen kıyas edilse, anlaşılır ki, hakikat-i haşriyenin tahakkuku ve vukuu, insaniyetin ulvî hakikati ve küllî hacetî derecesinde kat'îdir. Belki, insanın midesindeki ihtiyacın vücudu, taamlann vücuduna delâlet ve şahadetinden daha zahirdir ve daha zıyade tahakkukunu bildirir. Ve eğer, bu hakikat-i haşriyenin neticeleri, insaniyetten çıksa, o çok ehemmiyetli ve yüksek ve hayattar olan insaniyet mahiyeti, murdar ve mikrop yuvası bir lâşe hükmüne sukut edeceğini ispat eder. Beşerin idare ve ahlâk ve içtimaiyatı ile çok alâkadar olan içtimaiyyun ve siyasiyyun ve ahlâkiyyunun kulaklan çınlasın. Gelsinler; bu boşluğu ne ile doldurabilirler? Ve bu derin yaraları ne ile tedavi edebilirler?

İKİNCİ NOKTA: Hakikat-i haşriyenin hadsiz bürhanlarından, sair erkân-ı imaniyeden gelen şahadetlerin hulâsasından çıkan bir bürhanı, gayet muhtasar bir surette beyan eder. Şöyle ki:

Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâmın risaletine delâlet eden bütün mu'cizeleri ve bütün delâil-i nübüvveti ve hakkaniyetinin bütün bürhanları, birden, hakikat-i haşriyenin tahakkukuna şahadet ederek ispat

ahlâk: huylar
ahlâkiyyun: ahlâk bilimcileri
alâkadar: ilgili.
beşer: insan
beyan: açıklama
bürhan: delil
cihet: yön
delâil-i nübuvvet: peygamberlik delilleri.
delâlet: delil olma, gösterme
delil: davayı ispata yarayan şey.
ehemmiyet: önem.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar
galip: üstün gelen
hacet: ihtiyaç.
hakikat-i haşriye: haşir gerçeği
hakkaniyet: doğruluk.
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanın sosyal hayatı
hayattar: canlı, yaşayan
his: duygu
hülâsa: kısaca
hürmet: saygı
içtimaiyat: sosyal hayat.
içtimaiyyun: sosyologlar
iman-ı haşrı: dirilmeye iman
insaniyet: insanlık.
ispat: kanıt
kat'i: kesin
kıyas: karşılaştırma, oranlama
küllî: büyük, kapsamlı
lâşe: leş
mağlup: yenilmiş
mahiyet: özellik, esas.
mecazî: gerçek olmayan
merhamet: acımak, şefkat göstermek
mezkur: adı geçen
mikrop: çıplak gözle görülmesi mümkün olmayan canlılar bakteri
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstü şey
murdar: pis, kirli
risalet: peygamberlik.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
sair: diğer
siyasiyyun: siyasîler
sukut: düşme, düşüş.
sun'î: uydurma, sahte
taalluk: ilgilendirme
taam: yiyecek, aş
tahakkuk: doğruluk, gerçekleşme, meydana gelme
tedavi: iyileştirme
ulvî: yüksek, yüce
vuku: meydana çıkma, olma
zahir: açık, belli.
ziyade: çok.

ederler. Çünkü, bu zatın bütün hayatında, bütün davaları, vahdanıyetten sonra haşirde temerkuz ediyor. Hem, umum peygamberleri tasdik eden ve ettiren bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, aynı hakikate şahadet eder. Hem, [1] وَبِرُسُلِهِ kelimesinden gelen şahadeti bedahet derecesine çıkaran [2] وَكُتُبِهِ şahadeti de, aynı hakikate şahadet eder. Şöyle ki:

Başta Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan'ın hakkanıyetini ispat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ve hakikatleri, birden, hakikat-i haşriyenin tahakkukuna ve vukuuna şahadet edip, ispat ederler. Çünkü Kur'ân'ın, hemen üçten binsi haşirdir; ve ekser kısa surelerinin başlarında, gayet kuvvetli âyât-ı haşriyedir. Sarihan ve işareten binler âyâtıyla aynı hakikati haber verir, ispat eder, gösterir. Meselâ,

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۝ [3] يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۝ [4] اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۝ [5] اِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ ۝ [6] اِذَا السَّمَآءُ انْشَقَّتْ ۝ [7] عَمَّ يَتَسَآءَلُونَ ۝ [8] هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ [9]

gibi otuz kırk surelerin başlarında, bütün kat'iyetiyle, hakikat-i haşriyeyi kâinatın en ehemmiyetli ve vacip bir hakikati olduğunu göstermekle beraber, sair ayetler dahı o hakikatin çeşit çeşit delillerini beyan edip ikna eder.

ayat: işaretler
ayât-ı haşriye: haşirle ilgili ayetler
bedahet: açıklık.
beyan: açıklamak.
dehşet: büyük korku hâli
delil: belge, tanık.
ekser: en çok.
hakikat: gerçek.
hakikat-i haşriye: haşir gerçeği
hakkanıyet: doğruluk.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, toplanma
hüccet: delil.
ikna: düşünceyi kabul ettirme
ispat: kanıt
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren
kat'iyet: kesinlik
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebileceklerı büyük hârika iş
müthiş: dehşet verici, korkunç.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
sarihan: açıkça

1. Ve peygamberlerine iman ettim.
2. Ve kitaplarına iman ettim.
3. Güneş durulup toplandığında. (Tekvir Suresi, 1.)
4. Ey insanlar! Rabbinizden korkun. Kıyamet gününün zelzelesi, muhakkak ki pek büyük bir şeydir. (Hac Suresi, 1.)
5. Ne zaman ki yer, muthiş bir sarsıntıyla sarsılır. (Zilzal Suresi, 1.)
6. Gök yarıldığı zaman. (İnfitar Suresi, 1.)
7. Gök yarıldığında. (İnşikak Suresi, 1.)
8. Onlar birbirlerine neyi sorup duruyorlar? (Nebe Suresi, 1.)
9. Dehşeti her şeyi kaplayan kıyametin haberi sana geldi mi? (Gaşiye Suresi, 1.)

tahakkuk: meydana gelme
tasdik: onaylama
vacip: zorunlu varlık
vahdanıyet: Allah'ın birliği ve
vuku: meydana gelme

Acaba, bir tek ayetin bir tek işareti, gözümüz önünde, ulûm-i Islâmıyede muteaddit ilmî ve kevnî hakıkatlen meyve veren bir kitabın binler böyle şahadetleri ve davalan ile güneş gibi zuhur eden iman-ı haşrî hakikatsız olması, güneşin inkân, belki kâinatın ademi gibi, hiçbir cihet-i imkânı var mı? Ve yüz derece muhal ve batıl olmaz mı?

Acaba, bir sultanın bir tek işareti yalan olmamak için, bazen bir ordu hareket edip çarpıştığı hâlde, o pek cıddî ve izzetli Sultan'ın binler sözleri ve vaatleri ve tehditlerini yalan çıkarmak, hiçbir cihette kabil mıdır? Ve hakikatsiz olmak, mumkun mudur?

Acaba, on üç asırda, fasılasız olarak, hadsiz ruhlara, akıllara, kalblere, nefislere hak ve hakıkat dairesinde hükmeden, terbıye eden, idare eden bu manevî Sultan-ı Zîşan'ın bir tek işareti, böyle bir hakikati ispat etmeye kâfi ıken, bınler tasrıhat ıle bu hakikat-ı haşrıyeyı gosterip ıspat ettıkten sonra, o hakıkati tanımayan bir echel ahmak için cehennem azabı lâzım gelmez mi? Ve ayn-ı adalet olmaz mı?

Hem, birer zamana ve birer devre hükmeden bütün semavî suhuflar ve mukaddes kitaplar dahi, bütün istikbale ve umum zamanlara hükümran olan Kur'ân'ın tafsilâtla, izahatla, tekrar ile beyan ve ispat ettiği hakıkat-ı haşnyeyi asırlanna ve zamanlanna gore, o hakikati kat'î kabul ile beraber, tafsilâtsız ve perdeli ve muhtasar bir surette beyan, fakat kuvvetlı bır tarzda ıddıa ve ıspatları, Kur'ân'ın davasını binler imza ile tasdik ederler.

ahmak: kalın kafalı aptal
asır: yüzyıl, zaman
ayn-ı adalet: adaletin tâ kendisi
batıl: yalan, çuruk.
beyan: açıklama
cehennem: ceza mahalli.
cıhet-i imkan: mumkün olma yonu.
echel: çok cahil
fasılasız: aralıksız
hadsiz: sayısız
hakıkat: gerçek
hakıkat-ı haşrıye: haşır gerçegi
hükümran: hakım
iddia: ısrarla savunma
iman-ı haşrı: haşre inanma.
ıspat: doğrulamak, doğruyu ortaya koyma, kanıt
istıkbal: gelecek.
izahat: açıklamalar
izzet: şeref, yucelik
kabıl: kabul edıcı
kafi: yeten, yeterli
kat'î: kesin
kevnı: varlık alemıyle ilgili.
manevî: maddi olmayan
muhal: ımkansız
muhtasar: kısa, ozet.
mukaddes kitaplar: Tevrat, Zebur, Incil, Kur'an
müteaddıt: birçok.
şahadet: şahıt olma.
semavı suhuf: bazı peygamberlere inen sahifeler, halın deki kuçuk kitapçıklar
Sultan-ı Zîşan: şanı yuce olan Sultan, Allah
tafsilat: ayrıntılar
tasdik: doğrulamak.
tasrihat: ızah etmeler
tehdıt: gozdağı verme
terbıye: edeplendırme
ulûm-i Islâmıye: Islâmî ılımler
umum: genel.
vaat: soz verme
zuhur: meydana çıkma

Bu bahsin münasebetiyle, risale-i *Münacat*'ın ahirinde,[1] إِيمَانٌ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ rüknüne sair rükünlerin, hususan rusul ve kutubun şahadeti münacat suretinde zikredilen pek kuvvetli ve hülâsalı ve bütün evhamlan izale eden bir hüccet-i haşnye, aynen buraya giriyor. Şöyle ki *Münacat*'ta demiş:

Ey Rabb-ı Rahîm'im!

Resul-i Ekrem'inin talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ki, başta Kur'ân ve Resul-i Ekrem'in olarak bütün mukaddes kıtaplar ve peygamberler, bu dünyada ve her tarafta numunelen görülen celâlli ve cemalli isimlerinin tecellileri, daha parlak bir surette ebedülâbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde Rahîmâne cilvelen, numuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir tarzda dâr-ı saadette istimrarına ve bekasına ve bu kısa hayat-ı dünyeviyede onlan zevk ile gören ve muhabbet ile refakat eden müştaklann, ebedde dahı refakatlenne ve beraber bulunmalarına icma ve ittifak ile şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem, yüzer mu'cizat-ı bâhirelerine ve âyât-ı kàtıalanna istinaden, başta Resul-i Ekrem ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün nuranî ruhlann sahipleri olan peygamberler ve bütün münevver kalblerin kutuplan olan velîler ve butun keskin ve nurlu akıllanın madenleri olan sıddıkînler bütün suhuf-ı semaviyede ve kütüb-i mukaddesede Senin çok tekrar ile ettiğin bınler vaatlenne ve tehditlerine istinaden, hem Senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet

1. Ahiret gununa iman etmek.

ayat-ı katıa: kesin deliller
beka: ebedilik, devamlılık
celâl: haşmet, heybet, yücelik.
cemal: güzellik, merhamet.
dar-ı saadet: saadet yeri, cennet.
delalet: işaret
ebed: sonsuzluk, daimilik.
ebedülabad: sonsuzların, sonsuzu
evham: zanlar, kuşkular
fânî: ölümlü
hayat-ı dünyeviye: dunyaya ait olan hayat.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yennde olması
hüccet-ı haşriye: haşrın delili
hülasa: kısaca
icma: fikir birlıgı
ihsanat: ihsanlar
inayet: yardım
istımrar: uzayıp gitme
istinaden: dayanarak.
ittifak: birleşme, birlik.
izale: yok etme, giderilme
kudret: güç, kuvvet.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kütüb-i mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim)
kütüp: kitaplar
kutup: onder, rehber
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler
muhabbet: sevgi
mukaddes: mubarek.
munacat: yalvarma, Allah'a yalvarış, dua, yakarış

münasebet: ilişki, baglantı
munevver: nurlanmış
müsahede: gozle görme
muştak: arzulu, âşık
numune: ornek, misal
nuranı: nurlu
Rabb-ı Rahım: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak
rahımane: şefkatle, merhametle.
rahmet: acıma, merhamet etme
refakat: arkadaşlık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz Muhammed (asm)
rısale-i Munacat: Munacat risalesi
rusul: peygamberler
rükun: inanç esaslan
şahadet: şahıtlık, tanıklık
şaşaa: gosteriş.
sıddıkin: samımıyetle Allah ve peygambere iman etmiş olanlar
suhuf-ı semaviye: semavı sayfalar
talim: ogretme
tarz: bıçım
tecelli: yansıma
tehdit: gozdagı verme
vaat: soz verme
veli: Allah dostu, evliya.
zevk: tatma
zıkır: anılma

ve celâl ve cemal gibi ahireti iktiza eden kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine ve Senin izzet-ı celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden, hem ahiretin izlerini ve tereşşuhatını bildiren hadsız keşfiyatlarına ve muşahedelerine ve ilmelyakin ve aynelyakin derecesinde bulunan itikatlanna ve imanlanna binaen, saadet-i ebediyeyi insanlara müjdeliyorlar. Ehl-i dalâlet için cehennem ve ehl-i hidayet için cennet bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar. Kuvvetli iman edip, şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahman-ı Rahîm! Ey Sadıku'l-Va'dı'l-Kerîm! Ey ızzet ve azamet ve celâl sahıbı Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını, bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını yalancı çıkarmak, tekzip etmek; ve saltanat-ı rububıyetinin kat'î mukteziyatını tekzip edip yapmamak, ve Senin sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve itaat etmekle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının ahirete bakan hadsız dualanını ve davalannı reddetmek, dinlememek; ve küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle, Senin azamet ve kibriyana dokunan ve izzet-ı celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububıyetini müteessir eden ehl-i dalâleti ve ehl-i küfrü, haşrın inkânında onları tasdik etmekten yüz binler derece mukaddessin ve hadsiz derece munezzeh ve âlîsin. Boyle nıhayetsiz bir zulumden ve nıhayetsiz bir çirkinlikten, Senin o nihayetsız adaletini ve nıhayetsız cemalını ve hadsız rahmetını, hadsız derece takdis ediyoruz. Ve bütün kuvvetimizle iman ederiz ki,

ahıret: oteki dunya
âlı: yuce, yuksek, ulu
aynelyakin: gozle gorerek kesin bilgi edinme
azamet: buyuklük, yücelik.
celâl: haşmet, gorkem, heybet.
cemal: guzellik.
dua: yalvarma.
ehl-ı dalalet: dalalet ehli, hak yoldan çıkanlar, azgın kımseler.
ehl-ı hıdayet: hıdayette ve dogru yolda olanlar
ehl-ı küfür: kufur ehli
hadsız: sınırsız.
haşır: oldukten sonra dırılmeye inanmak.
haysıyet: şeref, onur, ıtıbar.
hikmet: her şeyın belırlı gayelere yonelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
ibad: kullar
ıktıza: gereklilik.
ilmelyakin: kesin bilgiye dayanarak ogrenme
inkâr: reddetme, kabul etmeme.
ısyan: baş kaldırma
ıtaat: boyun egme
itikat: kesin inanış, iman
itimat: guvenme
ızzet: şeref, yucelik, ustunluk
izzet-i celâl: haşmet ve gorkemin izzeti, yuceligin haysıyet ve şerefi
Kadîr-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah.
Kahhar-ı Zülcelâl: kayıtsız şartsız galip ve her an kahretmeye gucu yeten buyuklük sahibi Allah
kat'i: kesin, şuphesız
keşfiyat: manevî âlemlerde bazı olayları ve hakıkatleri gorme
kudsî: her turlu kusur ve noksandan uzak, temiz
küfür: inkar
makbul: kabul edilmiş olan
mukaddes: her turlu kusur ve eksıklıkten uzak.
mukteziyat: gerekçeler
munezzeh: her türlu çırkınlık ve noksanlıktan arınmış, nezih, temiz
muşahede: gozle gorme
müteessir: etkilenmiş
Rahman-ı Rahîm: dunya ve ahırette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametıyle muamele eden Allah
rahmet: şefkat, merhamet etme.
saadet-ı ebediye: sonsuz mutluluk, cennet.
sadık: doğru sozlu
Sadıku l-Va di l-Kerim: vaadınde sadık ve comertlik sahıbı olan Allah
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
saltanat-ı rububıyet: Allah ın her şeyı kendı terbıyesı ve egemenlıgı altında bulundurması. Allah ın kâınatı terbıye ve ıdare edıcılık sıfatının saltanatı
şefkat-i rububıyet: her şeyı terbıye edıp ıdare ve egemenlıgı altında bulunduran Allah ın şefkatı
şe'n: durum, ozellik, hâl
sıfat: keyfiyet, nitelik.
sıfât: keyfiyetler, nitelikler
şuunat: ışler
takdıs: her türlu eksıklık ve çırkınlıkten yuce olduguna dıle getırme, kutsama
tasdik: dogrulama
tekzip: yalanlama, yalan olduguna soyleme
tereşşuhat: sızantılar
ulûhiyet: ılahlık, Allah lık.
vaat: soz verme

o yüz binler sadık elçilerin [1] ve o hadsiz doğru dellâl-ı saltanatın olan enbıya, asfıya, evlıyalar, hakkalyakın, aynelyakin, ilmelyakin suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine âlem-i bekadaki ıhsanatının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadetleri hak ve hakikattır; ve işaretleri doğru ve mutabıktır, ve beşaretleri sadık ve vakidir; ve onlar bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hamîsi olan Hak isminin en buyuk bir şuaı, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, Senin emrinle, Senın ibadına hak daıresinde ders venyorlar ve ayn-ı hakıkat olarak talim ediyorlar.

Yâ Rab!

Bunların ders ve talimlerinin hakkı ve hürmeti için, bize ve Rısale-ı Nur Talebelerine ıman-ı ekmel ve husn-i hatime ver. Ve bizleri onların şefaatlerine mazhar eyle. Âmin.

Hem, nasıl kı Kur'ân'ın, belki butun semavî kitaplann hakkaniyetini ispat eden umum deliller ve hüccetler, ve Habıbullahın, belki bütün enbiyanın nubuvvetlerini ispat eden umum mu'cizeler ve bürhanlar, dolayısıyla, en büyük müddeaları olan ahiretin tahakkukuna delâlet ederler. Aynen oyle de, Vacıbu'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine şahadet eden ekser delîller ve hüccetler, dolayısıyla, rububiyetin ve ulûhıyetin en buyuk medan ve mazharı olan dâr-ı saadetin ve âlem-i bekanın vücuduna, açılmasına şahadet ederler. Çünkü, gelecek makamatta beyan ve ispat edileceği gibi, Zat-ı Vacıbu'l-Vücud'un hem

alem-ı beka: sonsuzluk âlemi: ahıret.
amin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!
asfıya: tuttugu yol doğru olan kimseler
aynelyakin: gözle görür derecede.
ayn-ı hakıkat: gerçegin ta kendısı
beşaret. müjdeleme
beyan: açıklama.
burhan: delil.
cıve: yansıma: goruntu
dar-ı saadet. mutluluk yen cennet
define: kıymetli eşya.
delalet: işaret
delil: yol gosteren
dellal-ı saltanat. saltanatın ılancısı.
ekser: daha çok.
enbiya: peygamberler
evlıya: erenler, velîler, ulular
Habıbullah: Allah ın sevgılısı: Hz. Muhammed
hak. dogru, hakkanıyet ve dogrulukk.
hakıkat: gerçek
hakıkat-ı ekber-ı haşrıye: haşrın en buyuk gerçegi
hakkalyakın: bızzat yaşayarak kesin bılgi edınme
hakkanıyet. adalete uygunluk.
hamı: himaye eden.
harika: olaganustu
hüccet: delil
hürmet. hayslyet ve şeref: saygı
hüsn-i hatime: hayırlı ve iyi son.
ıbad: kullar
ıhsanat. nimetler.
ilmelyakın: kesin bilgiye dayanarak kuşkuya yer bırakmayacak bıçımde ogrenme
ıman-ı ekmel: en mukemmel ıman
ispat: dogrulayan dogruyu ortaya koyma kanıtlama dogrulama.
makamat. makamlar
mazhar: kavuşma: naıl olmuş: naıl olma
medar: dayanak noktası
mercı: muracaat edilecek yer
mu cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri buyuk harika ış.
muddea: ıddıa edilen şey
mutabık. uygun
nubuvvet. peygamberlik.
rahmet: acıma, merhamet etme
rububıyet: rablık.
sadık. dogru
şahadet. şahıtlık: tanıklık.
şefaat: uhrevi yardım
semavı kıtaplar. Allah tarafından inen kıtaplar
şua: ışık.
tahakkuk. gerçekleşme.
talım: ogretme ve ogrenme
uhrevî: ahırete aıt.
ulûhıyet: tıahlık.
umum: butun
Vacıbu l-Vucud: varlığı zarurî ve zatî olan Allah
vahdet: bırlık.
vakı: olmuş
vücut: var olma: var oluş.
ya Rab: ey Rabbımız
Zat-ı Vacıbü l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab ı Allah
zuhur: meydana çıkma

1. Yüz yirmi dort bin enbıya olduguna dair bkz. Hâkim, *Mustedrek*, 2 652; Ibni Sa d, *Tabakatü'l-Kubra*, 1 32; Ibni Hibban, *Sahih*, 2 77; Musned, 5 265-266; Taberanî, *Mu cemu'l-Kebir*, 8 217; Veliyyuddin Tebrizî, *Mişkâtu l-Mesabih*, 3 122

mevcudiyeti, hem umum sıfatları, hem ekser isimleri, hem rububiyet, ulûhiyet, rahmet, inayet, hikmet, adalet gibi vasıfları, şe'nleri lüzum derecesinde ahireti iktiza ve vücup derecesinde bâkî bir âlemi istilzam ve zaruret derecesinde mükâfat ve mücazat için haşri ve neşri isterler.

• Evet, madem ezelî, ebedî bir Allah var; elbette saltanat-ı ulûhiyetinin sermedî bir medanı olan ahiret vardır. Ve madem, bu kâinatta ve zîhayatta gayet haşmetli ve hikmetli ve şefkatli bir rububiyet-i mutlaka var ve görünüyor; elbette o rububiyetin haşmetini sukuttan ve hikmetini abesiyetten ve şefkatini gadirden kurtaran ebedî bir dâr-ı saadet bulunacak ve girilecek.

• Hem madem göz ile görünen bu hadsiz in'amlar, ihsanlar, lütuflar, keremler, inayetler, rahmetler, perde-i gayp arkasında bir Zat-ı Rahman-ı Rahîm'in bulunduğunu sönmemiş akıllara, ölmemiş kalblere gösterir; elbette in'amı istihzadan ve ihsanı aldatmaktan ve inayeti adavetten ve rahmeti azaptan ve lütuf ve keremi ihanetten halâs eden ve ihsanı ihsan eden ve nimeti nimet eden bir âlem-i bâkîde, bir hayat-ı bâkıye var ve olacaktır.

• Hem madem bahar faslında, zeminin dar sahifesinde, hatasız yüz bin kitabı birbiri içinde yazan bir kalem-i Kudret, gözümüz önünde yorulmadan işliyor. Ve o kalem sahibi yüz bin defa ahit ve vadetmiş ki, "Bu dar yerde ve karışık ve birbiri içinde yazılan bahar kitabından daha kolay olarak, geniş bir yerde güzel ve lâyemut bir kitabı yazacağım ve size okutturacağım" diye, bütün

adalet: hakkaniyet, adillik.
adavet: düşmanlık.
ahiret: öbür dünya.
ahit: söz verme.
alem: dünya.
alem-i bakı: sonsuz olan ahiret âlemi.
azap: acı.
bakı: ebedî daimi.
dar-ı saadet: mutluluk yeri, cennet.
ebedî: sonu olmayan.
ekser: en çok.
ezelî: başlangıçsız.
fasıl: mevsim.
gadir: fenalık.
gayet: çok.
hadsiz: sınırsız.
halâs: kurtarma.
haşir: öldükten sonra dirilme.
haşmet: heybet, büyükluk.
hayat-ı bakıye: bitmeyen sonsuz hayat.
hikmet: bir gayeye yönelik olması manalı ve faydalı olması, hikmetli, bir gaye ve maksada yönelik.
ihanet: kötülük.
ihsan: iyilik.
iktiza: gerektirme.
in'am: nimet verme, nimet.
inayet: yardım.
istihza: alay etme.
istilzam: gerektirme.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kalem-i Kudret: Allah'ın kudret kalemi.
kerem: cömertlik, ikram.
lâyemut: ölümsüz.
lütuf: iyilik, ikram, yardım.
madem: zaten.
meda: dayanak noktası, kaynak, sebep.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mücazat: ceza, karşılık.
mükafat: ödül.
neşir: ebedî âlemde mahşer yerinde her tarafa yayılma.
nimet: ihsan, bağış.
perde-i gayp: gizli perde.
rahmet: acıma, merhamet etmek.
rububiyet: rablik.
saltanat-ı ulûhiyet: ortak kabul etmeyen ilâhî saltanat.
şefkat: acımak ve merhamet etmek.
şe'n: mukaddes özellik.
sermedî: daimî, ölümsüz.
sıfat: hâl, keyfiyet.
sukut: düşme, düşüş.
umum: bütün.
vaat: söz verme.
vasıf: özellik, nitelik.
vücup: varlığı gerekli olma.
zaruret: zorunluluk.
Zat-ı Rahman-ı Rahım: yardım, ihsan ve merhamet sahibi olan zat, Allah.
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi.

fermanlarda o kitaptan bahsediyor. Elbette ve her hâlde o kitabın aslı yazılmış ve haşır ve neşir ile haşiyeleri de yazılacak. Ve umumun defter-i a'malleri onda kaydedilecek.

• Hem madem bu arz, kesret-i mahlûkat cihetiyle ve mütemadiyen değişen yuz binler çeşit çeşit enva-ı zevi'l-hayat ve zevi'l-ervahın meskeni, menşei, fabrikası, meşheri, mahşeri olması haysıyetiyle, bu kâinatın kalbi, merkezi, hülâsası, neticesi, sebeb-i hilkati olarak, gayet büyük öyle bir ehemmiyeti var ki, küçüklüğü ile beraber koca semavata karşı denk tutulmuş. Semavî fermanlarda daıma, [1] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ denılıyor.

• Ve madem, bu mahiyetteki arzın her tarafına hükmeden ve ekser mahlûkatına tasarruf eden ve ekser zîhayat mevcudatını teshır edip kendi etrafına toplattıran ve ekser masnuatını kendi hevesatının hendesesiyle ve ihtiyacatının düsturlanyla öyle güzelce tanzim ve teşhir ve tezyin ve çok antıka nevilenni liste gibi bırer yerlerde öyle toplayıp süslettirir ki, değil yalnız ins ve cin nazarlarını, belki semavat ehlinin ve kâinatın nazar-ı dikkatlerini ve takdirlerini ve Kâinatın Sahibi'nin nazar-ı istihsanını celp etmekle, gayet büyük bir ehemmiyet ve kıymet alan ve bu haysıyetle, bu kâinatın hikmet-ı hilkati ve büyük neticesi ve kıymetli meyvesi ve arzın halifesi olduğunu fenlenyle, sanatlanyla gosteren ve dunya cihetinde Sâni-i Âlem'in mu'cizeli sanatlarını gayet güzelce teşhir ve tanzım ettiği ıçın, ısyan ve küfruyle beraber dunyada bırakılan ve azabı tehir edilen ve bu hızmeti için imhal

1. Goklerin ve yerin Rabbi [Allah'tır] (Ra'd Suresi, 16; Isra Suresi, 102; Kehf Suresi, 14.)

antika: tarihi eser
arz: yer, dünya
azap: ceza
celp: çekme.
cihet: yön.
cin: gozle gorulmez latif cısımler den ıbaret bır yaratık
defter-i a'mal: işlerin, fıllerin, amellerin defteri
denk: eşit.
dustur: prensip, esas.
ehemmiyet: onem.
ekser: en çok.
enva-ı zevi'l-hayat: canlı turlerı.
ferman: buyruk.
halife: vekil, ınsan
haşır: bır araya gelme
haşıye: derkenar, dipnot.
haysıyet: şeref, onur, ıtıbar
hendese: plan, çızgı
hevesat: arzular
hıkmet-i hılkat: yaratılış hikmetı
hükmeden: hakimiyet kuran
hulasa: oz, esas, temel kısmı
ıhtıyacat: ihtıyaçlar
imhal: erteleme
ins: ınsan.
ısyan: emre karşı gelip ayaklanma
kainat: evren, yaratılmışlar
kesret-ı mahlukat: yaratılmışların çokluğu.
küfur: inanmama, nankorluk.
mahiyet: esas
mahlûkat: yaratılmışlar
mahşer: toplanılacak yer
masnuat: sanat esen varlıklar
menşe: esas, kok.
meşher: sergi, gosterme yerı
mesken: oturulacak yer
mevcudat: varlıklar
mu'cize: Allah tarafından verılıp, yalnız peygamberlerin gosterebileceklen buyuk hanıka ış
mütemadıyen: sureklı olarak.
muvaffakıyet: başarılı olma
nazar: bakış.
nazar-ı dıkkat: dikkatlı bakış.
nazar-ı ıstıhsan: begenen bakış.
neşir: yayma, serpme.
nevi: çeşit, tur
Sani-i Alem: dünyayı sanatla yaratan Allah.
sebeb-i hılkat: yaratılış sebebı
semavat: gokler
semavi: Allah tarafından olan ilahi
takdir: kıymet verme.
tanzım: duzenleme, tertıplememe
tasarruf eden: dilediği gibi kullanan ve yoneten
tehir: geciktırme
teshır: cezp etme, kendine bağlama
teşhir: sergileme
tezyin: süsleme
umum: butun.
zevi'l-ervah: ruh sahıplen canlılar
zîhayat: hayat sahıbı, canlı

edilip muvaffakıyet gören nev-i benîâdem var. Ve madem bu mahıyetteki nev-i benîâdem, mızaç ve hılkat ıtıbarıyla gayet zayıf ve âciz ve gayet acz ve fakrıyla beraber, hadsız ihtiyacatı ve teellümatı olduğu hâlde, bütün bütün kuvvetinin ve ihtiyârının fevkinde olarak, koca küre-i arzı o nev-i insana lüzumu bulunan her nevi madenlere mahzen ve her nevi taamlara ambar ve nev-i insanın hoşuna gidecek her çeşit mallara bir dükkân suretine getiren, gayet kuvvetli ve hikmetli ve şefkatli bir Mutasarrıf var ki, böyle nev-ı insana bakıyor, besliyor, istediğini veriyor.

• Ve madem, bu hakikatteki bir Rab, hem insanı sever, hem kendini insana sevdirir, hem bâkîdir, hem bâkî âlemleri var, hem adaletle her işi görür ve hikmetle her şeyi yapıyor, hem bu kısa hayat-ı dünyeviyede ve bu kısacık ömr-i beşerde ve bu muvakkat ve fânî zeminde, o Hâkim-i Ezelî'nin haşmet-i saltanatı ve sermediyet-i hâkimiyeti yerleşemiyor, ve nev-ı insanda vuku bulan ve kâinatın intızamına ve adalet ve muvazenelerine ve hüsn-i cemaline münafi ve muhalif çok büyük zulümleri ve isyanları ve velinimetine ve onu şefkatle besleyene karşı ihanetleri, inkârları, küfürleri bu dünyada cezasız kalıp, gaddar, zalim, rahat ile hayatını ve bîçare mazlum, meşakkatler içinde omurlerini geçirirler, ve umum kâinatta eserleri görünen şu adalet-i mutlakanın mahıyeti ise, dirilmemek suretiyle, o gaddar zalimlerin ve me'yus mazlumların vefat içindeki müsavatlarına bütün bütün zıttır, kaldırmaz, müsaade etmez.

acız: güçsüz
acz: güçsüzlük
adalet-i mutlaka: sınırsız tam yerinde adalet.
alem: dünya, cihan
ambar: zahire ve kuru gıdaları koymaya yarayan büyük depo
bakî: ebedî, daimî
fakr: fakirlik.
fanî: ölümlü
gaddar: acımasız.
hadsız: sınırsız
haşmet-ı saltanat: saltanatın heybeti
hayat: yaşayış
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması
hilkat: yaratılış
hüsn-i cemal: yüz güzelliği
ihanet: haksızlık etme
ihtiyacat: ihtiyaçlar
ihtıyar: seçme, tercih
inkar: reddetme
intizam: düzen.
isyan: baş kaldırma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
küfür: nimeti inkâr etme
küre-i arz: dünya, yer küre
mahiyet: asıl, esas, hakikat, özellik, nitelik.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer
mazlum: zulme uğramış
meşakkat: sıkıntı.
me'yus: umutsız.
mızaç: huy, tabiat.
muhalif: uymayan, karşıt
münafi: aykırı, zıt.
müsaade: izin vermek.
müsavat: denklik, eşitlik.
mutasarrıf: tasarruf sahibi olan, tasarruf eden
muvakkat: geçici
muvazene: denge
nev-ı benîadem: insan cinsi, insanoğlu
nev-i insan: insan çeşidi, insan cinsi, insanoğlu
ömr-i beşer: insan ömrü, insan hayatı
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme
şefkatli: acıyarak ve esirgeyerek seven
sermediyet-i hâkimiyet: Allah'ın bütün kainatta hükmedip idare etmesinin devamlılığı.
taam: yemek, aş
teellümat: elemler
velinimet: nimeti veren
vuku: meydana gelme
zalim: zulmeden
zıt: ters, karşıt
zulüm: haksızlık.

• Ve madem, nasıl ki Kâinatın Sahibi, kâinattan zemini ve zemininden nev-i insanı intihap edip, gayet büyük bir makam, bir ehemmiyet vermiş; öyle de, nev-i insandan dahi maksad-ı rububiyetine tevafuk eden ve kendilerini iman ve teslim ile Ona sevdiren hakikî insanlar olan enbiya ve evliya ve asfiyayı intihap edip kendine dost ve muhatap ederek, onları mu'cizeler ve tevfikler ile ikram ve düşmanlarını semavî tokatlar ile tazip ediyor. Ve bu kıymetli, sevimli dostlarından dahi, onların imamı ve mefhari olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı intihap ederek, ehemmiyetli küre-i arzın yansını ve ehemmiyetli nev-i insanın beşten birisini uzun asırlarda onun nuruyla tenvir ediyor. Âdeta, bu kâinat onun için yaratılmış gibi, bütün gayeleri onun ile ve onun dini ile ve Kur'ân'ı ile tezahür ediyor. Ve o pek çok kıymettar ve milyonlar sene yaşayacak kadar hadsız hizmetlerinin ücretlerini, hadsiz bir zamanda almaya müstahak ve lâyık iken, gayet meşakkatler ve mücahedeler içinde altmış üç sene gibi kısacık bir ömür verilmiş. Acaba hiçbir cihetle hiçbir imkânı, hiçbir ihtimali, hiçbir kabiliyeti var mı ki, o zat, bütün emsalı ve dostlarıyla beraber dirilmesin ve şimdi de ruhen diri ve hayy olmasın; idam-ı ebedî ile mahvolsunlar? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Evet, bütün kâinat ve hakikat-i âlem, onun dirilmesini dava eder ve hayatını Sahib-i Kâinat'tan talep ediyor.

• Ve madem, Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra*'da, her bir bir dağ kuvvetinde, otuz üç adet icma-ı azîm ispat etmişler ki: Bu kâinat, bir elden çıkmış ve bir tek zatın

asfiya: takva sahibi büyük zadar
cihet: yön, taraf
dava: fikir, iddia, ülkü
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
enbiya: peygamberler
evliya: keramet sahibi veliler
hadsiz: sınırsız
hakikat-i âlem: dünyanın gerçeği, aslı
hakiki: gerçek.
haşâ: asla, kat'iyen
hayy: diri
icma-ı azîm: çok büyük delilleri den meydana gelen büyük görüş
idam-ı ebedî: sonsuza kadar yok olma
ihtimal: bir şeyin olabilmesi
ikram: bağış, ihsan.
imkân: olabilirlik.
intihap: seçme, seçmek
ispat: doğruyu ortaya koyma.
kabiliyet: yetenek.
kâinat: varlıklar
kellâ: hiç bir zaman
kıymettar: kıymetli, değerli
küre-i arz: dünya, yer küre
mahv: yok olma
makasıd-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini idare ve egemenliği altında tutmasındaki maksatlar ve gayeler
mefhar: övünme sebebi.
meşakkat: sıkıntı
mücahede: mücadele, çaba, gayret.
mu'cize: Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârikalış
muhatap: kendisine söz söylenilen kimse.
müstahak: hak etmiş.
nev-i insan: insan çeşidi, insan cinsi
ruhen: ruh olarak.
Sahib-i Kâinat: kâinatın sahibi olan Allah
semavî: gökle ilgili.
talep: isteme, arzu
tazip: azap verme
tenvir: nurlandırma
teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma
tevafuk: uygun gelme, uyguluk.
tevfik: yardım
tezahur: ortaya çıkma
zat: Allah, kişi, şahıs, fert
zemin: yer, yeryüzü.

mülküdür; ve kemalât-ı İlâhiyenin medan olan vahdetini ve ehadıyetını bedahetle göstermişler, ve vahdet ve ehadiyet ile, bütün kâinat, o Zat-ı Vahıd'in emirber neferleri ve musahhar memurlan hukmüne geçiyor, ve ahıretın gelmesiyle, kemalâtı sukuttan ve adalet-i mutlakası müstehziyâne gadr-i mutlaktan ve hikmet-i ammesi sefahatkârâne abesiyetten ve rahmet-i vâsıası lâhıyâne tazipten ve izzet-ı kudreti zelilâne aczden kurtulurlar, takaddüs ederler.

Elbette ve elbette ve her hâlde, ıman-ı billâhın yuzer nuktesınden bu sekız "mademlerdeki hakıkatlerin muktezasıyla, kıyamet kopacak, haşir ve neşir olacak, dâr-ı mucazat ve mukâfat açılacak. Tâ ki, arzın mezkûr ehemmiyeti ve merkeziyeti ve insanın ehemmiyeti ve kıymeti tahakkuk edebilsin, ve Arz ve insanın Hâlık'ı ve Rabbi olan Mutasarnf-ı Hakîm'in mezkûr adaleti, hikmeti, rahmeti, saltanatı takarrür edebilsin; ve o bâkî Rabbin mezkûr hakikî dostları ve muştakları, idam-ı ebedîden kurtulsun; ve o dostların en büyüğü ve en kıymettarı, bütün kâinatı memnun ve minnettar eden kudsî hizmetlennin mükâfatını görsün, ve Sultan-ı Sermedî'nin kemalâtı naks ve kusurdan ve kudreti aczden ve hikmeti sefahatten ve adaleti zulümden tenezzüh ve takaddüs ve teberri etsın.

Elhâsıl, madem Allah var; elbette ahiret vardır.

Hem nasıl kı, mezkûr üç erkân-ı ımanıye, onları ıspat eden bütün delilleriyle haşre şahadet ve delâlet ederler,

abesiyet: faydasız ve boş olma
acz: güçsüzlük.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi hakkanıyet, âdillik.
adalet-ı mutlaka: tam adalet
arz: yer dünya
bâki: sürekli ve kalıcı olan
bedahet: açıklık.
dar-ı mücazat: ceza yeri.
delalet: delil olma gösterme
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey
ehadiyet: Allah ın her bır şey de bırlıgınin tecelli etmesi
ehemmiyet: onemli olma
elhasıl: sonuç olarak, ozetle
erkan-ı Imanıye: imana aıt esaslar
gadr-ı mutlak: tam zulüm ve merhametsizlik.
hakikı: gerçek.
Halık: her şeyı yoktan var eden Allah
haşır: Allah ın oluleri dırılup mahşere cıkarması kıyamet
haşır ve neşır: oldukten sonra ahirette tekrar dırıtılerek Allah ın huzurunda toplanma ve tekrar dagılıp yayılma
hikmet: her şeyin belırlı gayelere yonelik olarak manalı faydalı ve tam yerli yerinde olması İlahî gaye
hikmet-i amme: her şeyı kuşatan hıkmet.
ıdam-ı ebedî: ebedî yok olma
ıman-ı billâh: Allah a manma.
ıspat: dogruyu ortaya koyma.
izzet-i kudret: kuvvet ve kudret.
kemalât: olgunluklar mukemmellikler ustunlukler
kemalât-ı ilâhiye: İlâhi guzellik ve mukemmellikler.
kıyamet: dunyanın sonu
kıymet: deger
kudret: guç kuvvet.
kudsî: mukaddes
kusur: eksıklık, noksan
lahıyane: eglenırcesıne
mademi: boyle ıse, hele
medar: dayanak noktası
merkeziyet: butun ışlerin bır yerden ıdare edilir olması
mezkûr: adı geçen
minnettar: minnet duyan.
mukâfat: odul.
mukteza: gereken sebepler
muik: mal
musahhar: boyun eğen emre uyan.
muştak: âşık, arzulu
mustehzıyane: alay ederek.
Mutasarnf-ı Hakım: her şeyin ıdare ve tanzımı elinde olan her şeyı hikmetle tasarruf eden Allah
naks: eksıklık.
nefer: rutbesiz asker er
nükte: ince ve derin mana
Rab: sahıp her şeyı yaratan buyuten, terbıye eden Allah
rahmet: acıma merhamet etme şefkat gösterme
rahmet-i vâsıa: butun mahlûkatı içine alan genışlıkte ve bol rahmet.
şahadet: şahıtlık, tanıklık.
saltanat: egemenlik.
sefahat: yasak ve zevk ve eglenceye aşın derecede duşkunluk
sefahatkârane: eglenceye duşkun bır şekılde.
sukut: duşuş aşağı inme.
Sultan-ı Sermedî: hukumdarlıgının sonu olmayan sultan Allah
tahakkuk: gerçekleşme.
takaddüs: kutsal olma yüce ve temiz olma çok temiz olma
takarrür: karar bulma sağlamca yerleşme
tazip: ezıyet etme
teberri: uzaklaşma uzak olma
tenezzüh: kusur ve noksanlardan temiz olma
vahdet: birlik
Zat-ı Vahıt: bır olan Allah
zelilane: horca alçakça
zulum: haksızlık.

öyle de, [1] وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى olan iki rükn-i imanî dahi, haşri istilzam edip, kuvvetli bir surette âlem-i bekaya şahadet ve delâlet ederler. Şöyle ki:

Melâikenin vücudunu ve vazife-i ubudiyetlerini ispat eden bütün deliller ve hadsız müşahedeler, mukâlemeler, dolayısıyla, âlem-i ervahın ve âlem-i gaybın ve âlem-i bekanın ve âlem-i ahıretin ve ileride cin ve ins ile şenlendirilecek olan dâr-ı saadetin ve cennet ve cehennemin vücutlarına delâlet ederler. Çünkü, melekler bu âlemleri izn-i İlâhî ile görebilirler ve girerler. Ve Hazret-i Cebrail gibi, insanlar ile görüşen umum melâike-i mukarrebîn, mezkûr âlemlerin vücutlanını ve onlar, onlarda gezdiklerini müttefikan haber veriyorlar. Görmediğimiz Amerika kıt'asının vücudunu, ondan gelenlerin ihbarıyla, bedihî bildiğimiz gibi, yüz tevatür kuvvetinde bulunan melâike ihbaratıyla, âlem-i bekanın ve dâr-ı ahıretin ve cennet ve cehennemin vücutlarına o kat'iyette iman etmek gerektir. Ve öyle de iman ederiz.

Hem Yirmi Altıncı Söz olan *Risale-i Kader*'de, iman-ı bilkader rüknünü ispat eden bütün deliller, dolayısıyla, haşre ve neşr-i suhufa ve mizan-ı ekberdeki muvazene-i a'male delâlet ederler. Çünkü, her şeyin mukadderatını gözümüz önünde nizam ve mızan levhalarında kaydetmek ve her zîhayatın sergüzeşt-i hayatiyelerini kuvve-i hafızalarında ve çekirdeklerinde ve sair elvah-ı mısaliyede yazmak ve her zîruhun, hususan insanların, defter-i a'mallerini elvah-ı mahfuzada tespit etmek ve geçirmek, elbette öyle muhit bir kader ve hakîmâne bir takdir ve

1. Meleklere ve kadere hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine iman etmek.

alem: dünya, cihan
alem-i ahıret: ahıret âlemi.
alem-i beka: sonsuzluk alemi, ahıret.
alem-i ervah: ruhlar alemi
âlem-i gayb: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
bedihî: aşıkâr
cin: gözle görülmeyen latif varlıklardan ibaret olan varlıklar
dâr-ı ahıret: ahıret yurdu
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, cennet.
defter-i a'mal: amel defteri
delalet: delil olma, gösterme
delil: doğru yolu gösteren
elvah-ı mahfuza: korunmuş levhalar
elvah-ı mısaliye: örnek tablolar
hadsiz: sınırsız
haşr: Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması, kıyamet, dirilme.
hayır: iyilik ve güzellik
Hazret-i Cebrail: vahiy getirmekle görevli olan melek.
hususan: özellikle.
ihbar: haber verme
ihbarat: haberler
iman-ı bilkader: kadere inanma
ins: insan.
ispat: doğruyu ortaya koyma, kanıt.
istilzam: gerekli görme, lüzumlu görme.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni
kader: Cenâb-ı hakkın takdir ve tayin etmesi
kat'iyet: kesinlik
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
levha: yazı veya resim, tablo
melâike: melekler
melaike-i mukarrebin: büyük meleklerden Allah'a yakın olanlar
mezkur: adı geçen
mizan: ölçü
mizan-ı ekber: mahşer günü amellerin ölçüleceği büyük ölçü
mukadderat: alın yazısı
mukaleme: konuşma
müşahede: bir şeyi gözle görme
müttefikan: el birliğiyle, hep beraber
muvazene-i a'mal: amellerin tartılıp hesaplanması
neşr-i suhuf: amel defterlerinin meydana çıkması
nizam: düzen
risale-i Kader: Kader Risalesi
rükn-i İmanî: iman esasları, iman şartları
rükün: şart.
şahadet: şahıtlık, tanıklık
sair: diğer
şer: kötülük ve fenalık
sergüzeşt-i hayatiye: hayat hikayesi.
tespit: belirleme
tevatür: doğru haber
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
vücut: var olma, var oluş, varlık.
zîhayat: hayat sahibi.
zıruh: ruh sahibi.

müdakkikane bir kayıt ve hafizâne bir kitabet, ancak mahkeme-i kübrada, umumî bır muhakeme netıcesınde, daimî bir mükâfat ve mücazat için olabilir. Yoksa, o ihatalı ve inceden ince olan kayıt ve muhafaza, butün butun manasız, faydasız kalır; hikmete ve hakıkate münafi olur.

Hem, haşir gelmezse, kader kalemiyle yazılan bu kitab-ı kâınatın butün muhakkak manaları bozulur ki, hiçbir cihet-i imkânı olamaz. Ve o ihtimal, bu kâinatın vücudunu inkâr gibi bır muhal, belkı bir hezeyan olur.

Elhâsıl: İmanın beş ruknu, butun delilleriyle, haşir ve neşrin vukuuna ve vücuduna ve dâr-ı ahiretin vücuduna ve açılmasına delâlet edip, ısterler ve şahadet edip, talep ederler.

İşte, hakikat-i haşriyenin, azametine tam muvafık böyle azametli ve sarsılmaz direklen ve bürhanları bulunduğu içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hemen hemen üçten birisi haşir ve ahireti teşkil ediyor; ve onu, butun hakaikına temel taşı ve üssülesas yapıyor; ve her şeyi onun üstüne bına ediyor.

[*Mukaddime nihayet buldu*]

Onuncu Şua

Bu Şua, On Beşinci Lem'adan ıtıbaren buraya kadar olan risalelerin fihristidir. Her eserin kendilerine ait ciltlerin sonlarına derç edilmıştır.

ahıret: obur dunya
azamet: buyuklük, yucelik.
bürhan: delil.
cihet-i imkan: mumkun olma yonu.
dar-ı ahiret: ahiret yurdu
delâlet: delil olma.
delil: şahıt, belge tanık kanıt.
elhasıl: sonuç olarak
hafizane: koruyarak.
hakaık: gerçekler
hakıkat: gerçek
hakıkat-ı haşriye: yeniden dınıme gerçeği
hakimâne: hikmetle
haşir ve neşir: toplamak ve dınıtmek, yaymak.
haşir: ahirette tekrar dırılme toplanma
hezeyan: saçmalama
hikmet: İlâhî gaye
ihata: kuşatma.
ihtimal: olabılırlik
inkar: inanmama.
kader: İlâhî hukum takdir
kaınat: varlıklar
kıtabet: yazı yazma
kitab-ı kaınat: kâınat kıtabı.
Kur'an-ı Mu'cızulbeyan: açık lamalanyla akıllan benzenmı yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm
mahkeme-i kübra: buyuk mahkeme
mucazat: ceza
muhafaza: koruma
muhakeme: degerlendırme
muhakkak: gerçek.
muhal: ımkansız
muhit: kuşatan
mukaddime: başlangıç gırış.
mukafat: ödul
munafi: aykırı.
muvafık: uygun
nihayet: son
rükun: temel esaslar şart.
şahadet: şahıtlik, tanıklık.
takdir: deger bıçme
talep: isteme arzu
umumi: genel
üssülesas: sağlam temel
vücut: var olma
vuku: meydana gelme

❁ *On Birinci Şua*, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

On Birinci Şua

Denizli Hapsinin Bir Meyvesi

Zındıka ve küfr-ı mutlaka karşı Risale-i Nur'un bir müdafaanamesidir. Ve bu hapsimizde hakikî mudafaanamemiz dahı budur. Çunkü, yalnız buna çalışıyoruz.

Bu risale, Denizli Hapishanesinin bir meyvesi ve bir hatırası ve ikı cuma günün mahsulüdür.

Said Nursî

❁ ❁ ❁

Meyve Risalesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ (1)

ayetinin ıhbarı ve sırrıyla, Yusuf Aleyhisselâm, mahpusların pırıdır, ve hapıshane, bir nevı medrese-i Yusufiye olur. Madem Rısale-i Nur Şakirtleri ıkı defadır çoklukla bu medreseye gırıyorlar; elbette Risale-i Nur'un hapse temas ve ıspat ettiği bir kısım meselelerinin kısacık hulâsalarını, bu terbiye için açılan dershanede okumak ve okutmakla tam terbiye almak lâzım geliyor. Işte o hulâsalardan, beş altı tanesini beyan ediyoruz.

1. Rahman ve Rahım olan Allah'ın adıyla
Yusuf daha yıllarca zındanda kaldı. (Yusuf Suresi, 42.)

aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dershane: ders verilen yer.
hakıkı: gerçek.
hulasa: bir şeyin özü, esası, özeti.
Ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mahsul: verim.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (as) iftıra, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilen, lenn hapsedildiği yer manasında, hapishane.
mesele: önemli konu.
müdafaaname: müdafaa metnı, savunma, mektubu, savunma dilekçesi.
nevi: çeşit, tür.
pir: reis, her hangi bir meslek ve sanatın başlatıcısı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat.
şakirt: talebe, öğrenci.
terbiye: eğitim, iyi ahlak sayılı ve edep öğretme.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

Birincisi

DÖRDÜNCÜ SÖZDE izahı bulunan, her gün yirmi dört saat sermaye-i hayatı Hâlık'ımız bize ihsan ediyor, tâ ki, iki hayatımıza lâzım şeyler o sermaye ile alınsın. Biz, kısacık hayat-ı dünyeviyeye yirmi üç saatı sarf edip, beş farz namaza kâfi gelen bir saati pek çok uzun olan hayat-ı uhreviyemize sarf etmezsek, ne kadar hilâf-ı akıl bir hata ve o hatanın cezası olarak hem kalbî, hem ruhî sıkıntıları çekmek ve o sıkıntılar yüzünden ahlâkını bozmak ve me'yusâne hayatını geçirmek sebebiyle, değil terbiye almak, belki terbiyenin aksine gitmekle ne derece hasaret ederiz, kıyas edilsin. Eğer, bir saati beş farz namaza sarf etsek, o hâlde hapis ve musibet müddetinin her bir saatı, bazen bir gün ibadet ve fânî bir saatı bâkî saatler hükmüne geçebilmesi ve kalbî ve ruhî me'yusiyet ve sıkıntıların kısmen zeval bulması ve hapse sebebiyet veren hatalara kefareten affettirmesi ve hapsin hikmeti olan terbiyeyi alması ne derece kârlı bir imtihan, bir ders ve musibet arkadaşlarıyla teselliderâne bir hoş sohbet olduğu düşünülsün.

Dördüncü Sözde denildiği gibi, bin lira ikramiye kazancı için bin adam iştirak etmiş bir piyango kumanna yirmi dört lirasından beş on lirayı veren ve yirmi dörtten birisini ebedî bir mücevherat hazinesinin biletine vermeyen –Hâlbuki dünyevî piyangoda o bin lirayı kazanmak

ahlâk: huylar, tabiatlar
aksi: ters, zıt.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil
ceza: karşılık, azap
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
fânî: ölümlü, geçici
farz: kesin yapılması gerekli olan; İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hasaret: hasar, zarar, ziyan
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hilâf-ı akıl: akla ters, akıl dışı.
hükmüne: yenne, degenne.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf
ikramiye: piyangodan çıkan şey
imtihan: deneme, sınama, Allah'ın çeşitli şekillerde kullanını denemesi
iştirak: katılma.
kâfi: yeter, kâfi gelir
kalbî: kalple ilgili, kalbe ait.
kefareten: kefaret ile, kendisi ile günah örtülen veya giderilen şey ile
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
kıyas: karşılaştırma, oranlama
me'yusâne: umutsuzca, umutsizlikle, umitsiz bir şekilde
me'yusiyet: umutsizlik
musibet: felâket, belâ
mücevherat: mücevherler, elmas, yakut, zümrüt v.b. süs taşlarıyla süslenmiş ziynet eşyaları.
müddet: süre, zaman
Rahim: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili.
sarf: harcama
sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme.
sermaye: ana para
sermaye-i hayat: hayat sermayesi
Sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
terbiye: eğitim, iyi ahlâk, saygı ve edep öğrenme
teselliderâne: teselli ederek, teselli edene yakışır şekilde
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zindan: hapishane.

ihtimali binden birdir; çünkü bin hissedar daha var– ve uhrevî mukadderat-ı beşer piyangosunda, hüsn-ı hatımeye mazhar ehl-i iman için kazanç ihtimali binden dokuz yüz doksan dokuz olduğuna yüz yirmi dört bin enbiyanın ona dair ihbarını keşf ile tasdik eden evliyadan ve asfıyadan haddühesaba gelmez sadık muhbirler haber verdikleri hâlde, evvelki piyangoya koşmak, ikincisinden kaçmak ne derece maslahata muhalif düşer, mukayese edilsin.

Bu meselede, hapishane müdürleri ve sergardiyanları ve belki memleketin idare müdebbirleri ve asayiş muhafızları, Risale-i Nur'un bu dersinden memnun olmaları gerektir. Çünkü, bin mütedeyyin ve cehennem hapsini her vakit tahattur eden adamların idare ve inzibatı, on namazsız ve itikatsız, yalnız dünyevî hapsi düşünen ve haram helâl bilmeyen ve kısmen sersemliğe alışan adamlardan daha kolay olduğu çok tecrübelerle görülmüş.

asayış: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
asfıya: safiyet ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin (asm) vensi hükmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar
beşer: insanlık
dair: alâkalı, ilgili.
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
enbiya: nebiler, peygamberler
evliya: veliler, Allah dostları
evvel: önce
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hazine: zengin ve değerli kaynak.
helâl: Allah'ın müsaade ettiği şeyler, bakımından günah olmayan şey
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
hüsn-ı hatıme: iyi son.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevrilmesi.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma
ihtimal: olabilirlik.
inzibat: düzeni sağlama, asayişi yoluna koyma.
itikat: kesin inanma, iman
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
maslahat: uygun iş.
mazhar: nail olma, şereflenme
mesele: önemli konu
muhafız: her hangi bir şeyi korumakla vazifeli asker
muhalif: zıt, karşıt.
muhbir: haber veren, haberci
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ileride meydana gelecek hâller ve olaylar, alın yazısı
mukayese: karşılaştırma
müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sadık: sözünde, vaadinde işinde doğru olan
sergardiyan: başgardiyan.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili

İkinci Meselenin Hülâsası

Risale-i Nur'dan *Gençlik Rehberi*'nin güzelce izah ettiği gibi, ölüm o kadar kat'î ve zahirdir ki, bu günün gecesi ve bu güzün kışı gelmesi gibi ölüm başımıza gelecek.

Bu hapishane, nasıl ki mütemadiyen çıkanlar ve girenler için muvakkat bir misafirhanedir. Öyle de, bu zemin yüzü dahi, acele hareket eden kafilelerin yollarında bir gecelik konmak ve göçmek için bir handır. Her bir şehri yüz defa mezaristana boşaltan ölüm, elbette hayattan ziyade bir istediği var. İşte bu dehşetli hakikatin muammasını Risale-i Nur hâl ve keşfetmiş. Bir kısacık hulâsası şudur:

Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor; elbette bu ecel cellâdının elinden ve kabir haps-i münferdinden kurtulmak çâresi varsa, insanın en büyük ve her şeyin fevkinde bir endişesi, bir meselesidir. Evet, çâresi var ve Risale-i Nur Kur'ân'ın sırrıyla o çâreyi iki kere iki dört eder derecesinde kat'î ispat etmiş. Kısacık hülâsası şudur ki:

Ölüm ya idam-ı ebedîdir, hem o insanı, hem bütün ahbabını ve akarîbini asacak bir darağacıdır, veyahut başka bir bâkî âleme gitmek ve iman vesîkasıyla saadet sarayına

ahbap: dostlar
akarip: akrabalar, yakınlar
âlem: dünya, cihan
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cellât: idama mahkûm olanların hükümlerini infaz etmeye vazîfeli olan adam
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dar
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
endişe: kaygı
fevkinde: üstünde.
hakıkat: gerçek, esas
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
han: yolcuların misafir olarak kaldığı yer
haps-ı münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
idam-ı ebedî: dinlemek üzere yok oluş, âhıret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
kabir: mezar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semâvî kitapların sonuncusu
madem: ...den dolayı, böyle ise
mezaristan: mezarlık.
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz
muvakkat: geçici
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
saadet: mutluluk.
sır: gizli hakikat.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, hüccet, belge.
zâhir: açık, aşikar
zemin: yer
ziyade: çok, fazla

girmek için bir terhis tezkeresidir. Ve kabir ise ya karanlıklı bir haps-i münferit ve dipsiz bir kuyudur, veyahut bu zından-ı dünyadan bâkî ve nuranî bir zıyafetgâh ve bağıstana açılan bir kapıdır. Bu hakikatı *Gençlik Rehberi* bir temsil ile ispat etmiş.

Meselâ, bu hapsin bahçesinde, asmak için darağaçları konulmuş ve onların dayandıkları duvarın arkasında gayet büyük ve umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş. Biz bu hapisteki beş yüz kişi, her hâlde hiç müstesnası yok ve kurtulmak mumkun değil, bizi birer birer o meydana çağıracaklar. Ya "Gel, idam ilânını al, darağacına çık!" veya "Daimî haps-i münferit pusulasını tut, bu açık kapıya gir!" veyahut "Sana müjde! Milyonlar altın bileti sana çıkmış; gel, al!" diye her tarafta ilânatlar yapılıyor. Biz de gozumuzle goruyoruz ki, bırbın arkasında o darağaçlarına çıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklarını müşahede ediyoruz. Bir kısmı da darağaçlarını basamak yapıp, o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini, orada, büyük ve ciddî memurların kat'î haberleri ile görür gibi bildiğimiz bir sırada, bu hapishanemize ıki heyet gırdi.

Bır kafile, ellennde çalgılar, şaraplar, zahirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var, bizlere yedirmeye çalıştılar. Fakat, o tatlılar zehirlidir. İnsî şeytanlar içine zehir atmışlar.

İkinci cemaat ve heyet, ellerinde terbiyenameler ve helâl yemekler ve mubarek şerbetler var; bize hediye

bağıstan: bağlık bahçelik büyuk bahçe
cemaat: topluluk, bır yere toplanmış insanlar, takım, bolük
ciddî: muhim, onemlı
dalmı: sürekli, devamlı.
gayet: son derece.
heyet: bır toplulugu meydana getıren kışılerın butunu, komite
ıdam: yok olma.
ilan: yayma, duyurma, bildırme.
ilanat: ılanlar
insî: insan cınsınden
ıştırak: ortaklık etme, katılma
meselâ: ornegın
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
müjde: sevindırıcı haber, muştu
müstesna: kaıde dışı, kural dışı
muşahede: bır şeyı gozle gorme, seyretme
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
pusula: kısa mektup
şeytan: zekı kurnaz olan bu zekılıgını kotuluk yapmakta kullanan kımse
temsil: mısal getırme, ozellıkle ogut alınsın dıye mesel anlatma
terbiyename: terbıye yazısı.
terhis: ızın verme, serbest bırakma.
tezkere: belge, pusula
umum: butun.
zindan-ı dünya: dünya zindanı, dünyanın ehl-i ıman ıçın cennete nıspeten zindan hukmundekı hayatı
zıyafetgâh: zıyafet verılen yer

veriyorlar ve bilittifak beraber, pek ciddî ve kat'î diyorlar ki: "Eğer o evvelki heyetin sizi tecrube için verilen hediyelerini alsanız, yeseniz, bu gözümüz önündeki şu darağaçlarda, başka gördüklerinizi gibi asılacaksınız. Eğer bizim, bu memleket hâkiminin fermanıyla getirdiğimiz hediyeleri evvelkinin yerine kabul edip ve terbiyenamelerdeki duaları ve evratları okusanız, o asılmaktan kurtulacaksınız. O piyango dairesinde, ihsan-ı şahane olarak, her biriniz milyon altın biletini alacağınızı, görür gibi ve gündüz gibi inanınız. Eğer o haram ve şüpheli ve zehirli tatlıları yeseniz, asılmaya gittiğiniz zamana kadar dahi o zehirin sancısını çekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler müttefikan size kat'î haber veriyoruz" diyorlar.

İşte bu temsil gibi, her vakit gördüğümüz ecel darağacının arkasında mukadderat-ı nev-i beşer piyangosundan ehl-i iman ve taat için, husn-i hatime şartıyla, ebedî ve tükenmez bir hazinenin bileti çıkacağını, yüzde yüz ihtimal ile, sefahat ve haram ve itikatsızlık ve fıskta devam edenler, tevbe etmemek şartıyla, ya idam-ı ebedî –ahirete inanmayanlara– veya daimî ve karanlık haps-i münferit –beka-i ruha inanan ve sefahatte gidenlere– ve şekavet-i ebediye ilâmını alacaklarını yüzde doksan dokuz ihtimal ile kat'î haber veren, başta ellerinde nişane-i tasdik olan hadsiz mu'cizeler bulunan yüz yirmi dört bin peygamberler [1] ve onların verdikleri haberlerin izlerini ve sinemada gibi gölgelerini keşif ile, zevk ile görüp tasdik ederek imza basan yüz yirmi dört milyondan ziyade evliyalar (kaddesallahü esrarehüm) ve o iki kısım

1 Müsned 5:178, 179, 246; Zâdü'l Mead, 1:43-44

hükümdar
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler
hazine: zengin ve değerli kaynak.
husn-i hâtime: iman ile ahirete gitmek, Kelime-i Şahadet söyleyerek ölmek.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
İhsan-ı şahane: padişahın ihsanı, padişahın lutfu, padişahın ikramı, padişahın hediyesi.
İhtimal: olabilirlik
İlam: belge, bildiri
İtikat: kesin inanma, iman
kaddesallahu esrarehüm: sırları hakikatleri muazzez ve müsemmef olsun
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
mukadderat-ı nev-i beşer: insanoğlunun mukadderatı, insanoğlunun önceden takdir edilmiş başına gelecekler
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
nişane-i tasdik: doğruluğunu kabul edilirliğini gösteren alâmet, belirti
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şekavet-i ebediye: ebedî sonsuz sıkıntı ve işkence, bitmeyen azap
taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
temsil: misal getirme, özellikle öğüt alınsın diye mesel anlatma
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup bir daha işlememek üzere söz verme
ziyade: çok, fazla

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
beka-i ruh: ruhun ebedîliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü
bilittifak: ittifakla, beraberce, el birliğiyle
daimî: sürekli, devamlı.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dar
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evliya: veliler, Allah dostları
evrat: virtler, okunması adet olan dini dualar
ferman: emir, buyruk
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hâkim: memleketi idare eden

meşahir-i insaniyenin haberlerini aklen kat'î bürhanlarla ve kuvvetli hüccetlerle –fikren ve mantıken– yakınî bir surette ispat ederek tasdik edip imza basan milyarlar gelen geçen muhakkikler, (HAŞIYE) muçtehitler ve sıddıkînler, bilicma mütevatiren nev-i insanın güneşleri, kamerleri, yıldızları olan bu üç cemaat-i azîme ve bu üç taife-i ehl-i hakikat ve beşerin kudsî kumandanları olan bu üç büyük ve âlî heyetlerin fermanları ile verdikleri haberleri dinlemeyen ve saadet-i ebediyeye giden onların gösterdikleri yol olan sırat-ı müstakimde gitmeyenler, yüzde doksan dokuz dehşetli tehlike ihtimalini nazara almayan ve bir tek muhbirin bir yolda tehlike var demesiyle o yolu bırakan, başka uzun yolda hareket eden bir adam, elbette ve elbette vaziyeti şudur ki.

İki yolun, hadsiz muhbirlerin kat'î ihbarlarıyla en kısa ve kolayı ve yüzde yüz cennet ve saadet-i ebediyeyi kazandıranı bırakıp, en dağdağalı ve uzun ve sıkıntılı ve yüzde doksan dokuz cehennem hapsini ve şekavet-i daimeyi netice veren yolunu ihtiyâr ettiği hâlde, dünyada iki yolun, bir tek muhbirin yalan olabilir haberiyle, yüzde bir tek ihtimal tehlike ve bir ay hapis imkânı bulunan kısa yolu bırakıp, menfaatsız –yalnız zararsız olduğu için– uzun yolu ihtiyâr eden bedbaht, sarhoş divaneler gibi dehşetli ve uzakta görünen ve ona musallat olan ejderhalara ehemmiyet vermez. Sineklerle uğraşıyor,

HAŞIYE: O muhakkiklerden tek birisi Risale-i Nur'dur. Yirmi senedir en muannit feylesofları ve mütemerrit zındıkları susturan eczaları meydandadır. Herkes okuyabilir ve kimse itiraz etmez.

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince
âlî: yüce, yüksek, ulu
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
beşer: insanlık
bilicma: icma ile birden, ittifakla, fikir birliğiyle
bürhan: delil, ispat, hüccet
cemaat-ı azîme: büyük ve kalabalık cemaat, topluluk.
dağdağa: gürültü, beyhude telâş ve ıztırap
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen
haşiye: dipnot.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite
hüccet: delil
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kamer: ay.
kudsî: mukaddes, yüce.
kumandan: komutan
menfaat: fayda.
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakıf olan
muhbir: haber veren, haberci
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan
muçtehit: âyet ve hadisler den şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehlilik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
mütevatiren: yalan üzerinde birleşmeden, aklen mümkün olmayan bir topluluğun naklettiği haber tarzında, tevatur yoluyla
nazar: bakış, dikkat
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sıddıkın: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu
suret: biçim, tarz, görünüş
şekavet-i daime: sürekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.
taife-i ehl-i hakikat: hakikat yolunda olanlar, gerçek yolunda olanlar grubu.
vaziyet: durum.
yakınî: şüphe edilemeyecek derecede kesin bir şekilde

yalnız onlara ehemmiyet verir derecede aklını, kalbini, ruhunu, insaniyetini kaybetmiş oluyor.

Madem hakikat-i hâl budur; biz mahpuslar, bu hapis musibetinden intikamımızı tam almak için o mübarek ikinci heyetin hediyelerini kabul etmeliyiz. Yani, nasıl ki bir dakika intikam lezzeti ve birkaç dakika veya bir iki saat sefahat lezzetleriyle, bu musibet, bizi on beş ve beş ve on ve iki üç sene bu hapse soktu, dünyamızı bize zindan eyledi. Biz dahi bu musibetin rağmına ve inadına, bir iki saat müddet-i hapsi bir iki gün ibadete ve iki üç sene cezamızı –mübarek kafilenin hediyeleriyle– yirmi otuz sene bâkî bir ömre ve on ve yirmi sene hapiste cezamızı milyonlar sene cehennem hapsinden affımıza vesile edip, fânî dünyamızın ağlamasına mukabil, bâkî hayatımızı güldürerek, bu musibetten tam intikamımızı almalıyız. Hapishaneyi terbiyehane gösterip, vatanımıza ve milletimize birer terbiyeli, emniyetli, menfaatli adam olmaya çalışmalıyız. Ve hapishane memurları ve müdürleri ve müdebbirleri dahi, cani ve eşkıya ve serseri ve katil ve sefahatçi ve vatana muzır zannettikleri adamlar bir mübarek dershanede çalışan talebeler görsünler ve müftehirâne Allah'a şukretsinler.

bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cani: acımasız, gaddar
emniyet: emlnlık, güvenlik, korkusuzluk.
eşkıya: dağ hırsızları, haydutlar, yol kesiciler.
fânî: ölümlü, geçici
hakıkat-ı hal: durumun gerçek yönü, işin aslı
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
inat: bir konuda ısrarlı olma, sözünde ayak direme
insaniyet: insanlık, mahiyeti
intıkam: öç alma, kendisine bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk, zümre, fırka
katil: katleden, öldüren
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf
mukabil: karşılık.
musibet: felâket, bela.
muzır: zararlı, zarar veren.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müddet-i hapsi: hapis süresi
müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen
müftehirâne: iftiharla, iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde
rağmına: ona rağmen, inadına, ziddına
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
talebe: talep eden, öğrenci
terbiye: eğitim, iyi ahlâk, saygı ve edep öğrenme
terbiyehane: terbiye yeri.
vesile: aracı, vasıta
zindan: hapishane.

Üçüncü Mesele

GENÇLIK REHBERİ'nde izahı bulunan ibretli bir hâdisenin hülâsası şudur:

Bir zaman, Eskişehir hapishanesinin penceresinde, bir Cumhuriyet Bayramında oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raks ediyorlardı. Birden, manevî bir sinema ile, elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki, o elli altmış kızlardan ve talebelerden kırk ellisi, kabirde toprak oluyorlar, azap çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş seksen yaşında, çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden, sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar. Kat'î müşahede ettim, onların o acınacak hâllerine ağladım. Hapishanedeki bir kısım arkadaşlar ağladığımı işittiler. Geldiler, sordular; ben dedim: "Şimdi beni kendi hâlime bırakınız, gıdınız."

Evet, gördüğüm hakikattir, hayal değil. Nasıl ki bu yaz ve güzün ahiri kıştır; öyle de, gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve berzah kışıdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisatı sinema ile hâl-i hazırda gösterildiği gibi, gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisatını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalâlet ve sefahatın elli altmış sene sonraki vaziyetleri onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gaynmeşru keyiflerine nefretler ve teellümlerle ağlayacaklardı.

ahir: son.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği dünya ile ahiret arasındaki yer
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i sefahat: sefihler, nefsî zevk ve lezzetleri çok masraf yapanlar
evvel: önce
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz
güz: sonbahar
hadisat: hadiseler, olaylar
hadise: olay
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan bir şeyin aslı ve esası.
hal-i hazır: şimdiki durum
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma
iffet: namus, ırz
istikbal: gelecek zaman
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
kabir: mezar
Kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu
mesele: önemli konu.
muhafaza: koruma
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nazar: bakış, dikkat
nefret: bir şeyden veya kimseden irkenme, tiksinme, ikrah
raks: oynama, dans etme.
teellum: elemlenme, tasalanma, dertlenme, üzüntü duyma
vaziyet: durum

Ben, o Eskişehir Hapishanesindeki müşahede ile meşgul iken sefahat ve dalâleti tervîç eden bir şahs-ı manevî, insî bir şeytan gibi karşıma dikildi ve dedi:

"Biz hayatın her bir çeşit lezzetini ve keyiflerini tatmak ve tattırmak istiyoruz, bize karışma."

Ben de cevaben dedim:

"Madem lezzet ve zevk için ölümü hatıra getirmeyip dalâlet ve sefahate atılıyorsun, kat'iyen bil ki, senin dalâletin hükmüyle, bütün geçmiş zaman-ı mazi ölmüş ve madumdur ve içinde cenazeleri çürümüş bir vahşetli mezaristandır. İnsaniyet alâkadarlığıyla ve dalâlet yoluyla senin başına ve varsa ve ölmemiş ise kalbine, o hadsız fıraklardan ve o nihayetsiz dostlarının ebedî ölümlerinden gelen elemler, senin şimdiki sarhoşça pek kısa bir zamandaki cüz'î lezzetini imha ettiği gibi; gelecek istikbal zamanı dahı, itikatsızlığın cihetiyle yine madum ve karanlıklı ve ölü ve dehşetli bir vahşetgâhtır. Ve oradan gelen ve başını vücuda çıkaran ve zaman-ı hâzıra uğrayan bîçarelerin başlan ecel cellâdının satırıyla kesilip hiçliğe atıldığından, mütemadiyen akıl alâkadarlığıyla senin imansız başına hadsız elim endişeler yağdırıyor. Senin sefihâne cüz'î lezzetini zîrûzeber eder.

Eğer dalâleti ve sefahati bırakıp iman-ı tahkikî ve istikamet dairesine girsen, iman nuruyla goreceksin ki. O geçmiş zaman-ı mazi madum ve her şeyi çürüten bir mezanstan değil, belki mevcut ve istikbale inkılâp eden nuranî bir âlem ve bâkî ruhların istikbaldeki saadet

alem: dünya, cihan
bakı: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
hüküm: hâkimiyet, hâkim olma
inkılap: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
insî: insan cinsinden
istikbal: gelecek zaman
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak, kesinlikle.
madem: ...den dolayı, böyle ise
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.
mevcut: var olan, bulunan olan
mezaristan: mezarlık
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
saadet: mutluluk.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir şahıs olmayıp kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şeytan: zekî kurnaz olan, bu zekılığını kötülük yapmakta kullanan kimse
tervîç: revaç verme, kıymet ve değerini arttırma
zaman-ı mazi: geçmiş zaman

saraylanna girmelerine bir intizar salonu görünmesi haysiyetiyle, değil elem, belki imanın kuvvetine göre cennetin bir nevi manevî lezzetini dünyada dahı tattırdığı gibi; gelecek ıstıkbal zamanı, değil vahşetgâh ve karanlık, belki iman gözüyle görünür ki, saadet-ı ebediye saraylarında hadsiz rahmeti ve keremi bulunan ve her bahar ve yazı birer sofra yapan ve nimetlerle dolduran bir Rahman-ı Rahîm-ı Zulcelâlı ve'l-Ikram'ın ziyafetleri kurulmuş ve ihsanlarının sergileri açılmış, oraya sevkıyat var, diye iman sinemasıyla müşahede ettiğinden, derecesine göre bâkî âlemin bir nevi lezzetini hissedebilir. Demek, hakikî ve elemsiz lezzet yalnız imanda ve iman ile olabilir.

İmanın bu dünyada dahı verdiği binler fayda ve neticelerinden yalnız bir tek fayda ve lezzetini; bu mezkûr bahsimiz münasebetiyle, *Gençlik Rehberi*'nde bir haşiye olarak yazılan bir temsille beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Meselâ, senin gayet sevdiğin bir tek evlâdın sekeratta olmek üzere iken ve me'yusâne elim ebedî firakını düşünürken, birden Hazret-i Hızır ve Hakîm-i Lokman gibi bir doktor geldi, tiryak gibi bir macun içirdi; o sevimli ve güzel evlâdın gözünü açtı, ölümden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veriyor, anlarsın.

İşte o çocuk gibi, sevdiğin ve cıddî alâkadar olduğun milyonlar sence mahbup insanlar, o mazi mezanstanında, senin nazarında, çürüyüp mahvolmak üzere iken, birden hakikat-i iman, Hakîm-ı Lokman gibi o büyük

bahis: konu
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, izah etmek.
cıddî: gerçek olarak, hakıkaten
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
elem: dert, uzuntu, maddî maneviî ızurap
evlâd: veletler, çocuklar
ferah: gonul açıklığı, sevinç, sevinme
firak: ayrılık, hıcran
gayet: son derece.
hakikat-i iman: iman hakıkatı
hakîki: gerçek
Hakım-i Lokman: Kur'an da adı geçen peygamber olup olmadığı kesin olmayan, oğutleri, ahlakı ve tıbbî sozlen ile tanınan buyuk bir zat. Hz. Lokman (as), Hz. Davud a (as) yetişmiş ve ondan ilim ogrenmıştir. Halk arasında daha çok, bir hekım (doktor) olarak tanındıgı ıçın Hekım-ı Lokman olarak yâd edilmıştir. Hekım olduğu hususun da alımler ittıfak etmektedirler
haşiye: dipnot.
haysiyet: şeref, onur, ıtıbar
Hazret-i Hızır: ikinci tabaka-ı hayat mertebesinde yaşayan ve Kur'ân-ı Kerîm de ismi geçen meşhur peygamber
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lütuf
intizar: bekleme, gözleme
kerem: comertlik, lutuf, ihsan, bagış.
kuvvet: guç, kudret.
macun: hamur kıvamına getirilmiş ılâç.
mahbup: sevgili sevilen, muhabbet edilen
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mazi: gecmiş zaman.
mesela: ornegın
me'yusane: umıtsızce, umıtsızlıkle, umıtsız bir şekılde
mezkur: zıkredilen, adı geçen, anılan
münasebet: ılışkı, alâka
müşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme
nazar: bakış, dıkkat
nevi: çeşıt, tur
nimet: lutuf, ihsan, bağış
Rahman-ı Rahîm-i Zülcelal'i Ve'l-Ikram: sonsuz ikram, haşmet, şefkat, merhamet sahıbı olan ve butun varlıkların nzkını veren Allah
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
saadet-ı ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sekerat: olmek uzere olan bır kışının kendinden geçmesi
sevkıyat: sevk ışı, gonderme ışı.
temsil: mısal getırme, ozellıkle ogut alınsın diye mesel anlatma.
tıryak: panzehır olarak kullanılan zehırlenme veya hastalıklardan şıfa bulmaya vesile olan ılaç.
vahşetgâh: yalnızlık yen korku veren yer, ıssız yen
ziyafet: ikram ıçın verilen yemek, yemekli davet, şolen

idamhane tevehhüm edilen mezaristana kalb penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün oluler dinldiler. Ve, "Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz" lisan-ı hâl ile dediklerinden aldığın hadsız sevinçler ve ferahları, iman, bu dünyada dahi vermesiyle ispat eder ki, "İman hakikati öyle bir çekirdektir ki, eğer tecessüm etse, bir cennet-i hususiye ondan çıkar, o çekirdeğin Şecere-i Tuba'sı olur" dedim.

O muannit döndü, dedi:

"Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefahat ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız."

Cevaben dedim:

"Hayvan gibi olamazsın. Çünkü, hayvanın mazi ve mustakbeli yok. Ne geçmişten elemler ve teessüfler alır ve ne de gelecekten endişeler ve korkular gelir. Lezzetini tam alır, rahatla yaşar, yatar, Hâlık'ına şükreder. Hatta, kesilmek için yatırılan bir hayvan, bir şey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister. Fakat, o his dahi gider; o elemden de kurtulur. Demek, en büyük bir rahmet, bir şefkat-i İlâhiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeyleri setretmektedir. Hususan masum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir.

"Fakat, ey insan! Senin mazi ve mustakbelin akıl cihetiyle bir derece gaybîlikten çıkmasıyla, setr-i gayptan hayvana gelen ıstırahatten tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan teessüfler, elim fıraklar ve gelecekten gelen

cennet -i hususiye: hususi, özel cennet, cennet içinde cennet.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yön, sebep, vesile.
gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.
gayp: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan.
hakikat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Alleh.
hususan: bilhassa, özellikle.
idamhane: yok etme yeri, imha yeri.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
ıstırahat: dinlenme, rahatlama.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
masum: saf, temiz.
muannit: inatçı, ayak direyen.
müstakbel: gelecek zaman.
setretmek: örtmek, kapatmak, gizlemek.
setr-i gayp: gayp perdesi, gizlilik perdesi, başa gelecek şeylerin bilinememesi.
şecere-i Tuba: cennetteki Tuba ağacı.
şefkat-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın merhameti ve şefkati.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme.
teessüf: üzülme, esefleniş, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
tevehhum: vehimlenme, kurun tuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsizliğe ve korkuya düşme.

korkular ve endişeler, senin cüz'î lezzetini hiçe indirir, lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür. Madem hakikat budur. Ya aklını çıkar at, hayvan ol kurtul; veya aklını imanla başına al, Kur'ân'ı dinle, yüz derece hayvandan ziyade bu fânî dünyada dahi safî lezzetleri kazan" diyerek onu ilzam ettim.

Yine o mutemerrit şahıs dondü, dedi:

"Hiç olmazsa ecnebi dinsizleri gibi yaşarız."

Cevaben dedim:

"Ecnebi dinsizleri gibi de olamazsın. Çünkü onlar, bir peygamberi inkâr etse, diğerlerine inanabilirler. Peygamberleri bilmese de, Allah'a inanabilir. Bunu da bilmese, kemalâta medar bazı seciyeleri bulunabilir. Fakat, bir Müslüman, en ahır ve en büyük ve dini ve davetı umumî olan Ahırzaman Peygamberı Aleyhıssalâtu Vesselâmı inkâr etse ve zıncirinden çıksa, daha hıçbir peygamberi, hatta Allah'ı kabul etmez. Çünkü bütün peygamberlen ve Allah'ı ve kemalâtı onunla bılmiş. Onlar, onsuz kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskiden beri her dinden İslâmiyet'e giriyorlar; ve hiçbir Müslüman, hakikî Yahudî veya Mecusî veya Nasranî olmaz, belki dinsiz olur. Secıyeleri bozulur, vatana, millete muzır bir hâlete girer."

İspat ettim; o muannit ve mütemerrit şahsın daha tutunacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, cehenneme gitti.

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahır: son
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
davet: çağrı
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
fânî: ölumlu, geçici
hakikı: gerçek.
halet: hâl, durum
ılzam: susturma, cevap verememe hale getirme
ınkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
Islamıyet: Muslumanlık, semavi dinlerin sonuncusu
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
kemalât: fazileller, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
Kur'ân: Allah tarafından vahy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
madem: ...den dolayı, boyle ise
Mecusî: ateşe tapan, Zerduşt dinini benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerduştı
medar: sebep, vesile
muannıt: inatcı, ayak direyen
muzır: zararlı, zarar veren
Müslüman: İslâm dinine bağlı dindar, mutedeyyin
mütemerrıt: temerrut eden, inatçı, kötu huylunde inatlaşan
Nasranî: İsevi, Hıristiyan.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî
safî: saf olan, katışıksız, duru
seclye: iyi huy, karakter
şahıs: kişi, kimse, fert
umumı: herkese ait, genel
Yahudi: Hz. Yakup un oğlu Yahuda ya mensup olanlar, İsrailoğulları
ziyade: çok, fazla

İşte ey bu medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Madem hakikat budur; ve bu hakikatı Risale-ı Nur o derece kat'î ve güneş gibi ispat etmiş ki, yirmi senedir mutemerritlerin inatlarını kırıp imana getiriyor. Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem ahiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan iman ve istikamet yolunu takip edip, boş vaktimizi sıkıntılı hülyalar yerinde Kur'ân'dan bildiğimiz sureleri okumak ve manalarını bildiren arkadaşlardan öğrenmek ve kazaya kalmış farz namazlarımızı kaza etmek ve birbirinin güzel huylarından istifade edip, bu hapishaneyi güzel seciyeli fidanlar yetiştiren bir mübarek bahçeye çevirmek gibi a'mal-i saliha ile, hapishane müdür ve alâkadarları cani ve katillerin başlarında zebani gibi azap memurları değil, belki medrese-i Yusufiyede cennete adam yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakim üstat ve birer şefkatli rehber olmalarına çalışmalıyız.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
a'mal-ı saliha: salih ameller, Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza
cani: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir
hakikat: gerçek, esas
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç.
hülya: hayal
iman: inanma, itikat
istifade: faydalanma, yararlanma
istikamet: inanç, düşünce ve niyette tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun dürüstlük.
istikbal: gelecek.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
katil: adam öldüren insan, öldüren kimse, cani.
kaza: vakit çıktıktan sonra namazın kılınması veya zamanında yapılmayan ibadetlerin yerine getirilmesi
madem: ...den dolayı, böyle ise.
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (as) ifora, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
menfaat: fayda
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müstakim: doğru
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
rehber: yol gösteren, kılavuz
selâmet: salimlik, emnilik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
terbiye: eğitim, iyi ahlâk, saygı ve edep öğrenme
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vazife: görev
zebani: cehennemlikleri cehenneme atmakla vazifeli melekler

Dördüncü Mesele

YİNE *Gençlik Rehberi*'nde izahı var. Bir zaman bana hizmet eden kardeşlerim tarafından sual edildi ki: "Küre-i arzı hercumerce getiren ve İslâm mukadderatıyla alâkadar olan bu dehşetli Harb-i Umumîden elli gündür (şimdi yedi seneden geçti aynı hâl) (HAŞİYE) hıç sormuyorsun ve merak etmiyorsun? Hâlbuki bir kısım mütedeyyin ve âlim insanlar, cemaati ve camii bırakıp radyo dinlemeye koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir hâdise mi var? Veya onunla meşgul olmanın zaran mı var?" dediler.

Cevaben dedim ki:

Ömür sermayesi pek azdır, lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedahil daireler gibi, her insanın kalb ve mide dairesinden ve ceset ve hane dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve küre-i arz ve nev-i beşer dairesinden tut, tâ zîhayat ve dünya dairesine kadar birbiri içinde daireler var. Her bir dairede, her bir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede, en büyük ve ehemmiyetli ve daimî vazife var; ve en büyük dairede, en küçük ve muvakkat, ara sıra vazife bulunabilir. Bu kıyas ile, küçüklük ve

HAŞİYE: Parantez içindeki not 1946 senesine aittir.

âlim: çok okumuş, bilen bilgili bilgin.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
ceset: vücut, beden.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
daimî: sürekli, devamlı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
hadise: olay.
Harb-i Umumî: genel harb, umumî savaş. 1939-1945 yılları arasında cereyan eden ikinci Dünya Savaşı.
haşiye: dipnot.
hercumerç: karmakarışık olma, alt üst olma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mesele: önemli konu.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilerde meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı.
muvakkat: geçici.
mütedahil: tedahul eden, birbirine içine geçen.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: çeşit, tür.
sermaye: varlık, servet.
sual: soru.
vazife: görev.
zîhayat: hayat sahibi.

büyüklük makusen mütenasip vazifeler bulunabilir. Fakat, büyük dairenin cazibedarlığı cihetiyle, küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktırıp, lüzumsuz, malâyani ve afakî işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde imha eder, o kıymettar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Ve bazen bu harb boğuşmalarını merak ile takip eden, bir tarafa kalben taraftar olur, onun zulümlerini hoş görür, zulmüne şerik olur.

Birinci noktaya cevap ise:

Evet, bu Cihan Harbinden daha büyük bir hâdise ve bu zemin yüzündeki hâkimiyet-i amme davasından daha ehemmiyetli bir dava, herkesin ve bilhassa Müslümanların başına öyle bir hâdise ve öyle bir dava açılmış ki, her adam, eğer Alman ve İngiliz kadar kuvveti ve serveti olsa ve aklı da varsa, o tek davayı kazanmak için, bilâtereddüt sarf edecek. İşte o dava ise, yüz bin meşâhir-i insaniyenin ve hadsiz nev-i beşerin yıldızları ve mürşitlerinin müttefikan, Kâinat Sahibi'nin ve Mutasarrıfı'nın binler vaat ve ahitlerine istinaden haber verdikleri ve bir kısmı gözleriyle gördükleri şu ki: Herkesin –iman mukabilinde– bu zemin yüzü kadar bağlar ve kasırlar ile müzeyyen ve bâkî ve daimî bir tarla ve mülkü kazanmak veya kaybetmek davası başına açılmış. Eğer iman vesikasını sağlam elde etmezse, kaybedecek. Ve bu asırda, maddiyyunluk taunuyla çoklar o davasını kaybediyor. Hatta bir ehl-i keşif ve tahkik, bir yerde, kırk vefiyattan yalnız birkaç tanesi kazandığını sekeratta müşahede etmiş;

afakî: havaî, gereksiz, lüzumsuz ve değersiz
ahit: yemin, and
asır: yüzyıl, asır
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bilâtereddüt: tereddütsüz.
bilhassa: özellikle.
cazibedar: çekici, cazibeli
cihet: yön, sebep, vesile
dava: takip edilen fikir, iddia
ehemmiyetli: önemli
ehl-i keşif: bazı sırları bilinmeyen hakikatleri Cenâb-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
ehl-i tahkik: gerçeği araştırranlar, gerçeğin peşinden gidenler
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet-i amme: umuma hâkim olma, genel hâkimiyet
harb: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
istınaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kalben: kalp ile, kalpten
kasır: saray, köşk.
kıyas: karşılaştırma, oranlama
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
maddiyyunluk: maddiyyunların meslegi, maddecilik, hetçe, materyalistlik
makusen: aksine, ters olarak, zıddına olarak.
malayani: manasız, faydasız, boş (şey)
meşâhir-i insaniye: insanların meşhurları
mukabil: karşılık.
mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malik
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan her şey
mürşit: irşâd eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütenasip: orantılı, nispetli
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü
sarf: harcama
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi
sermaye-i hayat: hayat sermayesi
şerik: ortak.
taraftar: tarafı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen
tâun: veba
vaat: Allah'ın kullarına muhakkak gerçekleşeceğini bildirdiği, âhiret hayatında amellerinin karşılığı ve Allah'ın lütfu olarak verilecek mukâfat, âhiret mukâfatı
vazife: görev
vefiyat: ölümler, vefatlar
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek, sağlam delil, hüccet, belge
zemin: yer
zulüm: haksızlık.

ötekiler kaybetmişler. Acaba bu kaybettiği davanın yerini, bütün dünya saltanatı o adama verilse doldurabilir mi?

Işte, o davayı kazandıracak olan hizmetlen ve yüzde doksanına o davayı kaybettirmeyen harika bır dava vekilini o işte çalıştıran vazifeleri bırakıp, ebedî dünyada kalacak gibi afakî malâyaniyat ile iştıgal etmek tam bir akılsızlık bıldiğimizden, biz Risale-i Nur Şakırtleri, her birimizin yüz derece aklımız ziyade olsa da, ancak bu vazıfeye sarf etmek lâzımdır, diye kanaatimiz var.

Ey hapis musibetinde benim yeni kardeşlenm! Sizler, benim ile beraber gelen eski kardeşlerim gibi, Risale-i Nur'u görmemişsiniz. Ben onları ve onlar gibi binler şakirtleri şahit göstererek derim ve ispat ederim ve ispat etmişım kı: O buyuk davayı yuzde doksanına kazandıran ve yırmı senede yırmı bın adama o davanın kazancının vesıkası ve senedı ve beratı olan iman-ı tahkikîyi elıne veren ve Kur'ân-ı Hakîm'in mu'cize-i maneviyesinden neş'et edip çıkan ve bu zamanın birinci bir dava vekili bulunan Risale-i Nur'dur. Bu on sekiz senedir, benim düşmanlarım ve zındıklar ve maddiyyunlar, aleyhimde gayet gaddarâne desiselerle hukumetin bazı erkânlarını iğfal ederek bizı ımha ıçın bu defa gıbı eskıde dahı hapıslere, zındanlara soktukları hâlde, Risale-i Nur'un çelık kal'asında, yüz otuz parça cihazatından ancak iki üç parçasına ilişebilmişler. Demek, avukat tutmak isteyen onu elde etse yeter.

afakı: havaî, gereksız, luzumsuz ve degersız
aleyh: karşı, karşıt.
berat: nışan, rutbe ve ımtıyaz ıçın verilen belge, kurtuluş belgesi
cihazat: cihazlar, kendılenne ıhtıyaç duyulan maddî manevî aletler
desise: hile, oyun, aldatmaca
ebedî: sonu olmayan, daımı, sureklı.
erkan: reisler, ileri gelenler
gaddarane: zalımce, gaddarca, merhametsızce, haıncesıne
gayet: son derece
harika: olaganustu
haşıye: dipnot.
ıgfal: yanıtma, gaflete duşurerek kandırma, aldatma
iman-ı tahkikî: tahkıkî iman, ımana dair butun meselelen incelayıp delıl ve bürhan ıle ınanma.
ımha: ortadan kaldırma, mahvetme
ispat: dogruyu delillerle gösterme
ıştıgal: bır ış ışleme, bır ışle ugraşmak, bır ış uzerınde çalışma, mesgul olma
kal'a: buyuk hisar
kanaat: inanma, goruş, fikır
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresınde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'an
maddiyyun: maddenın ezelî ve ebedî olduguna, sonradan yaratılmamış, bulunduguna ınananlar maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalıstler
malayaniyat: faydasız, boş şeyler veya sozler
mu'cize-i maneviye: tesın manevî olan mu'cize.
musibet: felaket, bela.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık.
sarf: harcama
senet: dayanılacak ve güvenılecek şey, kuvvetlı delıl olabılecek soz.
şakırt: talebe, ogrencı
vazıfe: gorev
vekıl: başkasının yerıne ve adına hareket eden, konuşan
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenılecek sağlam delıl, huccet, belge
zındık: Allah'a ve ahırete ınanmayan, Allah'ı ınkar eden, ımansız, munkır
zıyade: cok, fazla

Hem, korkmayınız! Risale-i Nur yasak olmaz. Hükûmet-i cumhuriyenin mebuslan ve erkânlannın ellerinde mühim risaleleri, iki üçü müstesna olarak, serbest geziyorlardı. İnşaallah, bir zaman hapishaneleri tam bır ıslahhane yapmak için, bahtıyar müdürler ve memurlar, o Nurlan mahpuslara ekmek ve ilâç gibi tevzi edecekler.

bahtıyar: bahtlı tâlî'li mes'ut, mutlu
Hukûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hukûmeti, cumhuriyet idaresi
inşaallah: Allah ızın verirse manasında kullanılan bır dua
ıslahhane: ıslah evi, suçlu çocukları ıslah ve eğitme ve gerekirse cezalandırma maksadıyla çalışan kurum
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen mil. vekili.
mühim: onemli, ehemmıyetli
müstesna: kaide dışı, kural dışı
tevzi. dağıtma, herkese payını verme.

Beşinci Mesele

GENÇLIK REHBERİ'nde ızah edildiği gibi, gençlik hıç şüphe yok ki gidecek. Yaz güze ve kışa yer vermesi ve gündüz akşama ve geceye değişmesi kat'iyetinde, gençlik dahi ihtiyarlığa ve olume değişecek. Eğer o fânî ve geçici gençliğini iffetle hayrata, istikamet dairesinde sarf etse, onunla ebedî bâkî bir gençliği kazanacağını bütün semavî fermanlar müjde veriyorlar. Eğer sefahate sarf etse, nasıl ki bir dakika hiddet yüzünden bir katl milyonlar dakıka hapıs cezasını çektirir; öyle de, gayrımeşru dairedeki gençlik keyıflen ve lezzetleri, ahiret mes'uliyetinden ve kabir azabından ve zevalinden gelen teessuflerden ve günahlardan ve dünyevî mücazatlarından başka, aynı lezzet ıçinde o lezzetten zıyade elemler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.

Meselâ, *haram sevmekte bir kıskançlık elemi ve firak elemi ve mukabele görmemek elemi gibi çok arızalar ile, o cüz'î lezzet zehirli bir bal hukmüne geçer.* Ve o gençliğin sufistimali ile gelen hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklanyla hapishanelere ve kalb ve ruhun gıdasızlık ve vazifesizliğinden neş'et eden sıkıntılarla meyhanelere, sefahathanelere veya mezarıstana düşeceklerini bilmek istersen, gıt hastahanelerden ve hapıshanelerden ve meyhanelerden ve kabristandan sor! Elbette ekseriyetle,

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikinci hayat.
arıza: bozukluk, engel
azap: gunahlara karşı kabirde ve ahırette çekılecek ceza
baki: ebedî, daimî sureklı ve kalıcı olan
cüz'i: kuçuk, az
dünyevi: dunyaya aıt
ekseriyetle: daha ziyadesıyle, çokluklа, çogunlukla
elem: dert, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
fânî: olümlu, geçıcı
ferman: emir, buyruk.
firak: ayrılık, hıcran
gayrimeşru: mesru olmayan, dıne aykırı, kanunsuz.
güz: sonbahar
haram: Islâmıyetçe yasaklanan ışler
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah nzası ıçın yapılan yıylıkler, haseneler
hiddet: öfke, kızgınlık.
hukmune: yerine, degerine
iffet: temızlık, ahlâkı temizlik.
istikamet: inanç, dusunce ve nıyette tutum ve davranışta Allah ın nzasına uygun durustluk
ızah: açıkça ortaya koyma, bır konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma
kabir: mezar
kabristan: mezarlık
kat'iyet: kat'ilik, kesınlik.
katl: oldurme, katletme.
mesela: ornegin
mesele: onemli konu
mes'uliyet: mes ul olma hâlı, sorumluluk.
meyhane: ıçkı satılan ve ıçılen yer
mezarıstan: mezarlık.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mucazat: bir suça karşı verlen ceza, karşılık, mutlak ceza.
müjde: sevindıncı haber, müştu
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
sefahathane: sefih ışlenn nefsın hoşuna gıden çırkın ışlerin yapıldıgı yer
semavî: Allah tarafından olan ilâhî
sulıstımal: bır şeyı kotuye kullanma
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
tecrübe: yaşayarak elde edılen ıyi veya kotu kazanımlar
teessüf: üzülme, esefenme, bır şeyın tesınnı hissetme, acı duyma
zeval: sona erme, yok olma, olme

gençlerin gençliğinin suiistimalinden ve taşkınlıklarından ve gaynmeşru keyıflerin cezası olarak gelen tokatlardan eyvahlar ve ağlamalar ve esefler işiteceksin.

Eğer istikamet dairesinde gitse, gençlik gayet şirin ve güzel bır nimet-i İlâhiye ve tatlı ve kuvvetlı bir vasıta-i hayrat olarak ahirette gayet parlak ve bâkî bır gençlik netice vereceğını, başta Kur'ân olarak çok kat'î âyâtıyla butun semavî kıtaplar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar.

Madem hakıkat budur. Ve madem helâl dairesi keyfe kâfidir. Ve madem haram dairesindeki bir saat lezzet, bazen bir sene ve on sene hapis cezasını Çektirir. Elbette gençlik nimetine bir şükür olarak, o tatlı nimeti iffette, istikamette sarf etmek lâzım ve elzemdir.

ayat: Kur'ân ayetleri
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
esef: acıma, üzülme
hakıkat: gerçek, esas
haram: islâmıyerçe yasaklanan işler
helâl: islâmî ölçüler ıçınde kazanılmış şey
iffet: temızlık, ahlakî temizlik.
ıstıkamet. doğruluk, durustluk, doğru ve namusluca hareket, ıyı kalpılık
kafi: yeter, kafi gelir.
kat'î: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış, semavî kıtapların sonuncusu
madem: ... -den dolayı, böyle ıse
nımet: lutuf, ıhsan, bağış.
nımet-i İlâhıye: Allah'ın nımetı, Allah'ın lutfu, Allah'ın ıhsanı, Allah'ın bahşettiği her türlü nzık.
sarf: harcama
şükur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
vasıta-i hayrat: hayırlara vasıta olan

Altıncı Mesele

RISALE-İ NUR'un çok yerlerinde izahı ve kat'î hadsiz hüccetlen bulunan "İman-ı billâh" rüknünün binler küllî bürhanlarından bir tek bürhana kısaca bir işarettir.

Kastamonu'da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. "*Bize Hâlık'ımızı tanıttır; muallimlerimiz Allah'tan bahsetmiyorlar,*" dediler.

Ben dedim: *Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla, mütemadiyen Allah'tan bahsedip, Hâlıkı tanıttırıyorlar, muallimleri değil, onları dinleyiniz.*

Meselâ, nasıl ki mükemmel bir eczahane ki, her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar var. Şüphesiz, gayet maharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir. Öyle de, küre-i arz eczahanesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle, bu çarşıdaki eczahaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nispetinde, okuduğunuz fenn-i tıp mikyasıyla küre-i arz eczahane-i kübrasının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâl'i, hatta kör gözlere de gösterir, tanıttırır.

Hem, meselâ, nasıl bir harika fabrika ki, binler çeşit çeşit kumaşlan basit bir maddeden dokuyor; şeksiz, bir

bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön, sebep, vesile.
ecza: eczacılıkta ilaç yapmada kullanılan çeşitli maddeler.
eczahane: eczacı dükkanı, ilâç satılan, ilaç yapılan yer.
eczahane-i kübra: en büyük eczahane.
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fenn-i tıp: tıp bilgisi, tabiplik, doktorluk bilgisi.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakım: hekim, doktor.
Hakım-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi hikmetle yaratan Allah.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
harika: olağanüstü.
hassas: inceliklı, en ufak ölçülen sağlıklı ve kesin olarak veren.
hayattar: canlı, yaşayan.
hayvanat: hayvanlar.
hüccet: delil.
iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kimyager: kimya ile uğraşan kimse, kimya mütehassısı, kimyacı.
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: yer küre, dünya.
lisan-ı mahsus: kendisine ait dil, kendine ait tarz.
macun: hamur kıvamına getirilmiş ilâç.
maharet: mahirlik, ustalık.
mesela: örneğin.
mesele: önemli konu.
mikyas: ölçek.
mizan: ölçü.
muallim: ders veren, öğretmen.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nebatat: bitkiler.
nispet: oran, ölçü.
rükün: esas, kaide, prensip.
şek: şüphe, zan, tereddüt, aksiyle birlikte iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi.
talebe: talep eden, öğrenci.
tiryak: panzehir olarak kullanılan, zehirlenme veya hastalıklardan şifa bulmaya vesile olan ilâç.
zîhayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla.

fabrikatörü ve maharetli bir makinisti tanıttırır. Öyle de, küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbaniye, ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede, okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla, küre-i arzın ustasını ve sahibini bildirir ve tanıttırır.

Hem meselâ, nasıl kı gayet mükemmel, bın bır çeşıt erzak, etrafından celbedip içinde muntazaman istif ve ihzar edilmiş depo ve iaşe ambarı ve dükkân, şeksiz bir fevkalâde iaşe ve erzak malikini ve sahibini ve memurunu bildirir. Öyle de, bir senede, yirmi dört bin senelik bir dairede muntazaman seyahat eden; ve yüz binler ve ayn ayrı erzak isteyen taifeleri içine alan; ve seyahatiyle mevsimlere uğrayıp, baharı bır büyük vagon gıbı, binler ayrı ayrı taamlarla doldurarak, kışta erzakı tükenen bîçare zîhayatlara getiren; ve küre-i arz denilen bu Rahmanî iaşe ambarı ve bu sefine-i Subhaniye ve bin bir çeşit cihazatı ve malları ve konserve paketleri taşıyan bu depo ve dukkân-ı Rabbanî, ne derece o fabrikadan büyük ve mükemmel ise, okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i iaşe mıkyasıyla, o kat'ıyette ve o derecede, küre-ı arz deposunun sahibini, mutasarrıfını, mudebbirini bildirir, tanıttırır, sevdirir.

Hem, nasıl ki, dört yüz bin millet, içinde bulunan ve her mılletın istediği erzakı ayrı ve istımal ettiği silâhı ayrı ve giydiği elbisesi ayrı ve talımatı ayrı ve terhisatı ayrı olan bir ordunun mu'cizekâr bir kumandanı, tek başıyla

bıçare: çaresiz, zavallı
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
cihazat: cıhazlar, kendilerine ihtıyaç duyulan maddî manevî aletler
dükkân-ı Rabbanî: Allah ın dükkânı.
erzak: yıyecek, içecek, azıklar.
fenn-i iaşe: insan ve hayvanların beslenış ve yaşayışları hakkında bılgi veren ilim dalı
fenn-i makine: makine ilmi bilgisi
fevkalâde: olaganüstü
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma
ihzar: hazır etme, hazırlama
istif: düzgün şekilde sıralama ve yıgma, muntazam yıgın
istımal: kullanma
kat'iyet: kat ılık, kesınlık
kumandan: komutan.
küre-ı arz: yer küre, dünya
maharet: mahirlik, ustalık.
makine-i Rabbaniye: her şeyı terbiye ve ıdare eden Cenab-ı Hakkın makınesi, programı, sıstemi
malik: sahıp
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize halinde
muntazaman: düzgün, düzenli ve devamlı olarak.
mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyın sahıbi olan, malik
mudebbır: tedbır alan, tedbırlı, her şeyı onceden düşunen
Rahmanî: butun varlıkların rızklarını munasıp bır şekılde karşılayan Allah a aıt
sefine-ı Subhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Cenab ı Hakkın yıldızlar ve gezegenler gibi bır gemi hukmundekı mahlûkları
seyyar: sabıt olamayan, belırlı bır yerde surekli durmayan, hareket eden
taam: yemek, yıyecek.
taife: kavım, kabıle
talimat: talımler, eğitımler, bır ış hakkında hareket tarzını bıldıren emırler
terhisat: terhısler, ızın vermeler, serbest bırakmalar

bütün o ayrı ayrı milletlerin ayrı ayrı erzaklarını ve çeşit çeşit eslihalarını ve elbiselerini ve cihazatlarını, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak verdiği o acip ordu ve ordugâh, şüphesiz, bedahetle, o harika kumandanı gösterir, takdirkârâne sevdirir. Aynen öyle de, zemin yüzünün ordugâhında ve her baharda yeniden silâh altına alınmış bir yeni ordu-yı Subhanîde, nebatat ve hayvanat milletlerinden dört yüz bin nev'in çeşit çeşit elbise, erzak, eslîha, talîm, terhisleri gayet mükemmel ve muntazam ve hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak bir tek kumandan-ı azam tarafından verilen küre-i arzın bahar ordugâhı, ne derece mezkûr insan ordu ve ordugâhından büyük ve mükemmel ise, sizin okuyacağınız fenn-i askerî mikyasıyla dikkatli ve aklı başında olanlara o derece küre-i arzın Hâkim'ini ve Rabbini ve Müdebbir'ini ve Kumandan-ı Akdes'ini hayretler ve takdislerle bildirir ve tahmit ve tesbihle sevdirir.

Hem nasıl ki, bir harika şehirde, milyonlar elektrik lâmbaları, hareket ederek her yeri gezerler, yanmak maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektrik lâmbaları ve fabrikası, şeksiz, bedahetle, elektriği idare eden ve seyyar lâmbaları yapan ve fabrikayı kuran ve iştial maddelerini getiren bir mu'cizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiyi hayretler ve tebriklerle tanıttırır, yaşasınlar ile sevdirir. Aynen öyle de, bu âlem şehrinde, dünya sarayının damındaki yıldız lâmbaları, bir kısmı, kozmoğrafyanın dediğine bakılsa küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllesinden yetmiş defa sür'atli hareket ettikleri hâlde,

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
âlem: dünya, cihan
bedahet: açıklık, aşikar, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
eslîha: silâhlar
fenn-i askerî: askerlikle ilgili bilgi, askerlik sanatı ile ilgili ilim, askerlik sanatı.
fevkalâde: olağanüstü
gülle: top mermisi
Hâkim: her şeye hükmeden ve her bir şeyi hükmü altında tutan.
harika: olağanüstü
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
iştial: tutuşma, tutuşup yanma, parlama, alevlenme.
kozmografya: astronominin, matematik ve fizigin yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olayları ele alan dalı
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Kumandan-ı Akdes: en mukaddes kumandan, Allah
kumandan-ı azam: en büyük kumandan.
küre-i arz: yer küre, dünya
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize halinde
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
nevi: çeşit, tür
ordugah: ordu yeri, ordunun barınıp konakladığı yer
ordu-yı Subhanî: her türlü eksiklik ve noksanlıktan uzak olan Cenab-ı Hakkın ordusu
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
seyyar: gezici, gezen, dolaşan
şek: şüphe, zan, tereddüt, aksiyle birlikte iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi
tahmit: elhamdulillah deme, bütün övgünün ve hamdin yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme.
takdirkârane: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsi ve mübarek sayma
talîm: eğitim, yetiştirme, öğretme
tarz: biçim, şekil, suret.
tebrik: kutlama, uğurlu hayırlı, mübarek olmasını dileme
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma.
zemin: yer

intizamını bozmuyor, birbirine çarpmıyor, sönmüyor, yanmak maddeleri tükenmiyor. Okuduğunuz kozmoğrafyanın dediğine göre, küre-i arzdan bir milyon defadan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir misafirhane-i Rahmaniyede bir lâmba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için, her gün küre-i arzın denizleri kadar gaz yağı ve dağları kadar kömür veya bin arz kadar odun yığınlan lâzımdır ki, sönmesin. Ve onu ve onun gibi ulvî yıldızları gaz yağsız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndürmeyen; ve beraber ve çabuk gezdiren ve birbirine çarptırmayan bir nihayetsiz kudreti ve saltanatı, ışık parmaklarıyla gösteren bu kâinat şehr-i muhteşemindeki dünya sarayının elektrik lâmbalan ve idareleri, ne derece o misalden daha büyük, daha mükemmeldir, o derecede, sizin okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i elektrik mikyasıyla, bu meşher-i azam-ı kâinatın Sultan'ını, Munevvir'ini, Mudebbir'ini, Sânıini o nuranî yıldızlan şahit göstererek tanıttırır, tesbihatla, takdisatla sevdirir, perestiş ettirir.

Hem meselâ, nasıl ki bir kitap bulunsa ki, bir satırında bir kitap ince yazılmış, ve her bir kelimesinde ince kalemle bir sure-i Kur'âniye yazılmış. Gayet manidar ve bütün meseleleri birbirini teyit eder ve kâtibini ve müellifini fevkalâde maharetli ve iktidarlı gösteren bir acip mecmua, şeksiz, gündüz gibi, kâtip ve musannifini kemalâtıyla, hünerleriyle bildirir, tanıttırır, [1] مَاشَآءَ اللّٰهُ، بَارَكَ اللّٰهُ cümleleriyle takdir ettirir; aynen öyle de, bu kâinat

1. Allah dilemiş ne güzel ne mübarek yaratmış!

acip: tuhaf, hayrette bırakan
arz: yer, dünya
fenn-i elektrik: elektrik ilmi
gayet: son derece
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma
intizam: düzenlilik, düzgünlük
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler varlıklar.
katip: yazan, yazıcı
kemalat: fazileller, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kozmografya: astronomiyle matematik ve fiziğin yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olayları ele alan dalı
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
küre-i arz: yer küre, dünya
maharet: mahirlik, ustalık.
manidar: nükteli, ince manalı
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
mesela: örneğin
mesele: önemli konu
meşher-i azam-ı kâinat: büyük kâinat sergisi
mikyas: ölçek.
misafirhane-i rahmaniye: Rahman olan Allah'ın kullarını geçici olarak bulundurduğu misafirhane olan dünya.
misal: benzer, örnek
musannif: tasnif eden, en güzel şekilde derleyip düzenleyen
mudebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen
müellif: eser telif eden, yazan
Munevvir: tenvir eden, nurlandıran, aydınlatan
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sultan: padişah, hükümdar
sure-i Kur'âniye: Kur'an'ın suresi
şehr-i muhteşem: ihtişamlı şehir
takdir: kıymet verme, beğenme.
takdisat: takdisler, Allah'ın her bakımdan kusursuz ve eksiksiz olduğunu bildirmeler
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme
ulvî: yüksek, yüce
ziyade: çok, fazla

kitab-ı kebîri ki, bir tek sahifesi olan zemin yüzünde ve bir tek forması olan baharda üç yüz bin ayn ayrı kitaplar hükmündeki üç yüz bin nebatî ve hayvanî taifelen beraber, birbiri içinde, yanlışsız, hatasız, karıştırmayarak, şaşırmayarak, mükemmel, muntazam ve bazen ağaç gibi bir kelimede bir kasideyi ve çekirdek gibi bir noktada bir kitabın tamam bir fihristesini yazan bir kalem işlediğini gözümüzle gördüğümüz bu nihayetsiz manidar ve her kelimesinde çok hikmetler bulunan şu mecmua-i kâinat ve bu mücessem Kur'ân-ı ekber i âlem, mezkûr misaldeki kitaptan ne derece büyük ve mükemmel ve manidar ise, o derecede, sizin okuduğunuz fenn-i hikmetü'l-eşya ve mektepte bilfiil mübaşeret ettiğiniz fenn-i kıraat ve fenn-i kitabet, geniş mikyaslarıyla ve dürbün gözleriyle bu kitab-ı kâinatın nakkaşını, kâtibini hadsiz kemalâtıyla tanıttırır, (1) اَللّٰهُ اَكْبَرُ cümlesiyle bildirir, (2) سُبْحَانَ اللّٰهِ takdisiyle tarif eder, (3) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ senalarıyla sevdirir.

İşte bu fenlere kıyasen, yüzer fünundan her bir fen, geniş mikyasıyla ve hususî âyinesiyle ve dürbünlü gözüyle ve ibretli nazarıyla, bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelâl'ini esmasıyla bildirir; sıfâtını, kemalâtını tanıttırır. İşte, bu muhteşem ve parlak bir bürhan-ı vahdaniyet olan mezkûr hücceti ders vermek içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, çok tekrar ile, en ziyade, (4) خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ve (5) رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

1. Allah en büyüktür. en yücedir
2. Allah zatında sıfatlarında ve fiillerinde bütün kusur ve noksanlardan uzaktır.
3. Rahmet ve merhameti sonsuz olan Allah'a ezelden ebede kadar hamd olsun. (Fâtiha Sûresi 2)
4. Göklen ve yeri yarattı. (A'raf Sûresi 54, En'âm Sûresi 1 73)
5. Göklerin ve Yerin Rabbi [Allah'tır]. (Ra'd Sûresi 16, İsrâ Sûresi 102, Kehf Sûresi:14)

A'raf: Kur'ân-ı Kerîm'in 7. sûresi. Mekke'de nazil olmuştur. 206 ayettir.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
bürhan-ı vahdaniyet: Allah'ın tek, bir olduğunun delili, ispatı.
dürbün: uzağı gösteren alet.
En'âm: Kur'ân-ı Kerîm'in altıncı sûresi. Mekke'de (20, 23, 91, 93, 114, 141, 151, 152 ayetler Medine'de) nazil olmuştur. Bir kısım Kur'ân ayetlerinden ve sûrelerinden müteşekkil dua kitabı.
esma: adlar, isimler.
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fenn-i hikmetüleşya: tabiat bilgisi, bütün varlıkların yaratılışından gayelere ait ilim.
fenn-i kıraat: okuma bilgisi, ilmi.
fenn-i kitabet: çeşitli yazı usul ve şekillerini öğreten ilim.
fihriste: bir kitapta bulunan şeylerin sırayla gösteren liste, katalog.
forma: hususî, özel giysiler.
fünun: fenler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyükluk sahibi yaratıcı, Allah.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep.
hususî: özel.
hücceti: delili.
hükmünde: değerinde, yerinde.
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.
kitab-ı kebîr: büyük kitap.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
Kur'ân-ı Ekber-i Âlem: En büyük âlem kitabı olan Kur'ân-ı Kerîm.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
manidar: nükteli, ince manalı.
mecmua-ı kâinat: kâinat mecmuası, kâinat kitabı, bir mecmua gibi manalar ifade eden kâinat.
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mikyas: ölçek.
misal: örnek.
muhteşem: haşmetli, yüce.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mübaşeret: bir işe başlama, girişme, tutuşma, bulaşma, temas.
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse.
nazar: bakış, dikkat.
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili, bitkiye ait.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
sahife: sayfa.
sena: methetme, övme.
sıfat: vasıf, nitelik.
taife: takım, grup, ailelerin.
takdis: yücelterme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
zemin: yer.

ayetleriyle Hâlık'ımızı bize tanıttınyor diye mektepli gençlere dedim.

Onlar dahi tamamıyla kabul edip tasdik ederek, "Hadsiz şükür olsun Rabbimize ki, tam kudsî ve ayn-ı hakîkat bir ders aldık. Allah senden razı olsun" dediler. Ben de dedim:

"İnsan binler çeşit elemler ile müteellim ve binler nevi lezzetler ile mütelezziz olacak bir zîhayat makine ve gayet derece acıyle beraber hadsız maddî, manevî düşmanları ve nihayetsız fakrıyla beraber hadsiz zahirî ve bâtınî ihtiyaçları bulunan ve mütemadiyen zeval ve fırak tokatlarını yiyen bır bîçare mahlûk iken, birden iman ve ubudiyetle boyle bır Padişah-ı Zülcelâl'e intısap edip, butun düşmanlarına karşı bir nokta-i istinat ve bütün hacatına medar bir nokta-i istimdat bularak, herkes mensup olduğu efendisinın şerefiyle, makamıyla ıftıhar ettiği gibı, o da boyle nihayetsız Kadîr ve Rahîm bır Padişaha iman ile intisap etse ve ubudiyetle hizmetine girse ve ecelin ıdam ilânını kendi hakkında terhis tezkeresine çevirse, ne kadar memnun ve mınnettar ve ne kadar müteşekkirâne ıftıhar edebilir, kıyas edinız."

O mektepli gençlere dediğim gibi, musibetzede mahpuslara da tekrar ıle derim: Onu tanıyan ve itaat eden zındanda dahi olsa bahtıyardır. Onu unutan saraylarda da olsa zindandadır, bedbahttır.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ayet: Kur'ânın her bir cümlesi.
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin tâ kendisi.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
bâtınî: içe ait, dahilî, görünmeyen, gizli.
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı.
bıçare: çaresiz, zavallı.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
elem: dert, üzüntü, maddî, manevî ıztırap.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fırak: ayrılık, hıcran.
hacat: hâcetler, ihtiyaçlar.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
ıdam: yok olma.
ıftıhar: övünme.
iman: inanma, itikat.
intısap: mensup olma, bağlanma, girme.
Isra: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. suresidir. Mekke de nazil olmuştur.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
Kehf: Kur'ân-ı Kerîm'in 18. suresi. Mekke de (28, 83 ve 101 ayetleri Medine de) inmiştir.
kıyas: karşılaşturma, oranlama.
kudsî: mukaddes, yüce.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahlûk: yaratık. Allah tarafından yaratılmış olan.
mahpus: hapsedilmiş olan.
makam: manevî mevki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medar: sebep, vesile.
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
memnun: sevinmiş, sevindi.
mensup: bir şeye veya kimseye alâkası bulunan, bağlı olan.
mınnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, ıcı sızlayan.
mütelezziz: lezzet alan, tat hissedeen, hazzeden, hoşlanan.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
müteşekkirâne: müteşekkir olarak, teşekkür edercesine.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsız: sonsuz, sınırsız.
nokta-i istimdat: yardım ve medet isteme noktası.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
padişah: hükümdar, sultan.
Padişah-ı Zülcelal: celal sahibi padişah, nihayetsız büyükluğe ve haşmete sahip bir hükümdar olan Allah.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
ra'd: Kur'ân-ı Kerîm'in 13. suresi. Medine de nazil olmuştur.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
şeref: manevî büyükluk, yücelik, onur.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tezkere: belge, pusula.
ubudiyet: kulluk.
zat: kendi, asıl, öz.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.
zahiri: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.
zîhayat: hayat sahibi.
zindan: hapishane.

Hatta bir bahtiyar mazlum idam olunurken, bedbaht zalımlere demiş: "Ben ıdam olmuyorum. Belkı terhis ıle saadete gidiyorum. Fakat, ben de sizi idam-ı ebedî ile mahkûm gordüğümden, sizden tam ıntıkamımı alıyorum.[1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ " dıyerek, sürur ıle teslim-i ruh eder.

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)
2. Seni her turlu noksandan tenzih ederiz. Senin bize ogrettiginden başka bizim hıçbir bılgımız yoktur. Sen herşeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

bedbaht: bahtsız, tâlisız, zavallı
hıkmet: İlâhî gaye, gızlı sebep
idam: yok olma
idam-ı ebedî: dınlemek uzere yok olus, ahıret ınancı olmadıgı ıçın olumu ebedî yokluga gıtmek olarak gorme
intıkam: öç alma, kendısıne, bulundugu topluluga veya benımsedıgı bır şeye karşı yapılan tecavüze, kötuluge karşılık verme, mısıllemede bulunma
mahkûm: bır mahkemece hukum gıymış, hukumlu.
mazlum: zulum görmüş, haksızlıga ugramış
saadet: mutluluk.
sürur: sevinç, mutluluk.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her turlu eksık ve noksandan uzak ve yuce tutma, munezzeh sayma
terhis: ızın verme, serbest bırakma
teslim-i ruh: ruhu teslım etme, olme.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

Yedinci Mesele

Denizli Hapsinde Bir Cuma Gününün Meyvesidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ ۞ مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ۞ فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۞

BIR ZAMAN Kastamonu'da, "Hâlık'ımızı bize tanıttır" diyen lise talebelerine, sabık Altıncı Meselede, mektep fununun dilleriyle verdiğim dersi Denizli Hapishanesinde benimle temas edebilen mahpuslar okudular. Tam bir kanaat-ı imaniye aldıklarından, ahirete bir iştiyak hissedip, "Bize ahiretimizi de tam bildir, tâ ki nefsimiz ve zamanın şeytanları bizi yoldan çıkarmasın, daha böyle hapislere sokmasın" dediler. Ve Denizli hapsindeki Risale-i Nur Şakirtlerinin ve sabıkan Altıncı Meseleyi okuyanların arzuları ile, ahiret rüknünün dahi bir hülâsasının beyanı lâzım geldi. Ben de, *Risale-i Nur*'dan bir kısacık hülâsa ile derim:

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Kıyametin gerçekleşmesi ise göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi, 77.)

2. Sizin yaratılmanız da dirilitilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilitilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

3 Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine. Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan elbette ölüleri de öylece dirilitecektir. O herşeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi, 50.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
Bakara: Kur'ân-ı Kerîm'in 2. suresi. Medine-i Munevvere'de nazil olmuştur. 286 ayettir.
fünun: fenler
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
İlâh: kendisine ibadet edilen, tapınılan Ma'bud, Allah
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kanaat-ı imaniye: imanî kanaat, imana ait düşünce, fikir, imanî meselelerde tam ikna olma, imanın vermiş olduğu kanaat.
mesele: önemli konu
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
rükun: esas, kalde, prensip
sabık: geçen, önceki
sabıkan: evvelce, bundan önce
şakirt: talebe, öğrenci
şeytan: zekâ, kurnaz olan, bu zekâlığını kötülük yapmakta kullanan kimse
talebe: talep eden, öğrenci

Nasıl ki "Altıncı Mesele de, biz, Hâlık'ımızı arzdan, semavattan sorduk; onlar, fenlerin dilleriyle güneş gibi Hâlık'ımızı bize tanıttırdılar. Aynen biz de ahiretimizi başta o bildiğimiz Rabbımızden, sonra Peygamberimizden, sonra Kur'ân'ımızdan, sonra sair peygamberler ve mukaddes kitaplardan, sonra melâikelerden, sonra kâinattan soracağız.

İşte, birinci mertebede, ahireti Allah'tan soruyoruz. O da bütün gönderdiği elçileriyle ve fermanlarıyla ve bütün isimleriyle ve sıfatlarıyla, "Evet, ahiret vardır ve sizi oraya sevk ediyorum" ferman ediyor. Onuncu Söz on iki parlak ve kat'î hakikatler ile bir kısım isimlerin ahirete dair cevaplarını ispat ve izah eylemiş. Burada, o izaha iktifaen, gayet kısa bir işaret ederiz:

Evet, "Madem hıçbır saltanat yoktur kı, o saltanata itaat edenlere mükâfatı ve isyan edenlere mücazatı bulunmasın. Elbette rububiyet-i mutlaka mertebesinde bır saltanat-ı sermediyenın, o saltanata iman ile intısap ve taat ile fermanlanna teslim olanlara mükâfatı, ve o izzetli saltanatı küfür ve isyanla inkâr edenlere de mücazatı, o rahmet ve cemale, o izzet ve celâle lâyık bir tarzda olacak" diye, *Rabbülâlemîn* ve *Sultanü'd-Deyyan* isimleri cevap veriyorlar.

Hem, "Madem güneş gibi, gündüz gibi, zemin yüzünde bir umumî rahmet ve ihatalı bir şefkat ve kerem, gözümüzle görüyoruz. Meselâ o rahmet, her baharda umum ağaçları ve meyveli nebatları cennet hûrileri gibi giydirip, süslendirip, ellerine her çeşit meyveleri verip,

arz: yer, dünya
beyan: açıklama, bildirme, izah.
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah.
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
dair: alâkalı, ilgili.
fen: tecrübî ispada meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek, esas.
hûri: cennet kızı, cennet güzeli.
ihatalı: kuşatıcı.
İktifaen: yeterli görerek.
iman: inanma, itikat.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
intısap: mensup olma, bağlanma, girme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
İzah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılanyla, eksiksiz anlatma.
izzet: şeref, yücelik, değer.
İzzetli: şeref ve itibar sahibi.
Kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye kudreti yeten, Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklik, imansızlık.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
melâike: melekler.
mertebe: derece, basamak.
mesela: örneğin.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.

mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
nebat: topraktan biten, yeşeren her türlü şey, bitki.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
Rabbülâlemîn: âlemlerin Rabbı, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nıztandıran Allah.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye edicilik. Cenab-ı Hakkın her şeyi kuşatan ve emrı altında tutan kayıtsız, şartsız terbiye edicilıği.
sair: diğer, başka, öteki.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
saltanat-ı sermediye: Sonsuz saltanat.

semavat: semalar, gökler.
sevk: onune katıp sürme, yönetme.
Sultanü d-Deyyan: mükâfatlandıran ve cezalandıran sultan, Allah.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma.
tarz: biçim, şekil, suret.
umum: bütün.
umumî: herkesle ilgili, genel.
zemin: yer

bizlere uzatıp, 'Haydi alınız, yiyiniz!' dediği gibi, bir zehirli sineğin eliyle bizlere şifalı, tatlı balı yedirdiği ve elsiz bir böceğin eliyle en yumuşak ipeği bizlere giydirdiği gibi, bir avuç kadar küçücük çekirdeklerde, tohumcuklarda binler batman taamları bizim için saklayan ve ihtiyat zahiresi olarak o küçücük depolarda yerleştiren bir rahmet, bir şefkat, elbette, hiç şüphe olamaz ki, bu derece nazeninâne beslediği bu sevimli ve minnettarları ve perestişkârları olan mü'min insanları idam etmez. Belki, onları daha parlak rahmetlere mazhar etmek için hayat-ı dunyeviye vazifesinden terhis eder" diye, *Rahîm* ve *Kerîm* isimleri sualimize cevap veriyorlar, "*El-cennetü Hakkun*" diyorlar.

Hem, "Madem biz gözümüzle görüyoruz ki, umum mahlûklarda ve zemin yüzünde öyle bir *Hikmet Eli* işliyor ve öyle bir adalet ölçüleniyle işler dönüyor ki, akl-ı beşer onun fevkinde düşünemiyor. Meselâ, insanın bin cihazatına takılan hikmetlerinden yalnız bir küçük çekirdek kadar kuvve-i hafızasında, bütün tarihçe-i hayatını ve ona temas eden hadsiz hâdisatı o kuvvecikte yazıp, onu bir kütüphane hükmüne getirip ve insanın haşirde muhakemesi için neşrolacak olan defter-i a'malının bir küçük senedi olarak her vakit hatırlatmak sırrıyla, her insanın eline vererek dimağının cebine koyan bir ezelî hikmet; ve bütün masnuatta gayet hassas mizanlar ile azalarını yerleştiren, mikroptan gergedana, sinekten simurga kuşuna, bir çiçekli nebattan milyarlar, trilyonlarla çiçekler açan bahar çiçeğine kadar israfsız ölçülerle bir

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
akl-ı beşer: insan aklı
aza: organlar, uzuvlar
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin
dimağ: akıl, şuur
el-cennetü Hakkun: cennet haktır
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz başlangıçsız
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece
gergedan: büyük cüsseli ağır kuvvetli, sıcak ülkelerde yaşayan, burnunun üzerinde bir veya iki boynuz bulunan memeli hayvan
hâdisat: hâdiseler, olaylar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hassas: inceliklî, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
Hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi
hükmüne: yerine, değerine
idam: yok olma
ihtiyat: yedek, zor şartlar ve günler için saklanan
Kerîm: ihsan ve ikramı bol olan Allah
kuvve: kuvvet, güç
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mazhar: nail olma, şereflenme
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
mizan: ölçü, ayar
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama
mü'min: iman eden, inanan
nazenin: nazlı, nazık, narin, ince yapılı
neşir: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi.
perestişkar: aşırı derecede düşkün olan, çok seven
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
senet: dayanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz
simurga: efsanevî zümrüd-ü anka kuşu
sır: gizli hakikat.
sual: soru
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma
taam: yemek, yiyecek.
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya insanın doğumdan ölüme kadar başından geçen şeyler, biyografi
terhis: izin verme, serbest bırakma
vazife: görev
zahire: gerektiği zaman harcanmak üzere ambarda saklanan hububat, yiyecek.

tenasüp, bir muvazene, bir intizam ve bir cemal içinde masnuatı bir hüsn-i sanat yapan; ve her zîhayatın hukuk-i hayatını kemal-i mizanla veren, iyiliklere güzel neticeler ve fenalıklara fena neticeler verdiren ve Âdem (AS) zamanından beri tağî ve zalım kavimlere vurduğu tokatlarla kendini pek kuvvetli ihsas ettiren bir adalet-i sermediye, elbette ve hiç şüphe getirmez ki, güneş gündüzsüz olmadığı gibi, o hikmet-i ezeliye, o adalet-i sermediye ahiretsiz olmazlar. Ve ölümde, en zalimlerin ve en mazlumların, bir tarzda gitmelerindeki akıbetsiz bir dehşetli haksızlığa, adaletsizliğe ve hikmetsizliğe hiçbir veçhile müsaade etmezler" diye, *Hakîm* ve *Hakem* ve *Adl* ve *Âdil* isimleri bizim sualimize kat'î cevap veriyorlar.

Hem, "Madem bütün zîhayat mahlûklarını, elleri yetişmediği ve iktidarları dairesinde olmayan bütün hacatlarını, bütün fıtrî matlâplarını bir nevi dua bulunan istidad-ı fıtrî ve ihtiyac-ı zarurî dilleriyle istedikleri vakitte, gayet Rahîm ve işitici ve şefkatli bir dest-i gaybî tarafından verildiğinden, ve ihtiyârî olan daavat-ı insaniyenin, hususan havaslarını ve nebîlerin dualarının on adetten altı yedisi hilâf-ı âdet makbul olmasından kat'î anlaşılıyor ki, her dertlinin ahını, her muhtacın duasını işiten ve dinleyen bir *Semî* ve *Mucîb*, perde arkasında var. Bakar ki, en küçük bir zîhayatın en küçük bir ihtiyacını görür. Ve en gizli bir ahını işitir, şefkat eder, fiilen cevap verir, memnun eder. Elbette ve her hâlde, hiçbir şüphe ihtimali kalmaz ki, mahlûkların en ehemmiyetlisi olan nev-i insanın en ehemmiyetli ve umumî ve umum kâinatı ve umum esma

adalet-ı sermediye: ezeli ve ebedî adalet, başlangıcı ve sonu olmayan adalet.
Âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren.
Adl: adalet, her hak sahibine hakkını verme, hakkı yerine getirme, eşit davranma.
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akıbet: nihayet, son, bitim.
daavat-ı insaniye: insanın yapmış olduğu dualar.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
dest-i gaybî: görünmez el.
dil: istek, niyet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
fiilen: fiile, davranış ve hareketle.
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan olan.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
Hakem: hakkı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan Cenab-ı Hak.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
havas: manfaat ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka.
hikmet-i ezeliye: [illegible]
hilâf-ı adet: adete aykırı.
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı, hukuku.
hususan: bilhassa, özellikle.
husn-ı sanat: sanat güzelliği.
ihsas: hissetürme, sezdirme.
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyac-ı zarurî: yaşamak için gerekli olan ihtiyaç.
ihtiyarî: kendi istegiyle seçerek.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidad-ı fıtrî: yaratılıştan gelen kabiliyet.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu, tam ölçü, mükemmel ölçü.
makbul: geçerli, muteber.
matlap: arzu, istek.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlıga uğramış.
mucip: isteyeni istediğine kavuşturan, yarattıklarının dileklerine cevap veren, Allah.
muvazene: denge.
müsaade: izin.
nebî: Allah'ın elçisi, habercisi, peygamber, resul.
nevi: çeşit, tür.
Semî: gizli ve açık her şeyi işiten Cenab-ı Hak.
tağî: âsi, isyan eden, sözü dinlemez.
tenasüp: uyma, uygunluk, birbirini tutma.
vecih: cihet, yön.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zîhayat: hayat sahibi.

ve sıfât-ı İlâhiyeyi alâkadar eden beka-i uhreviyeye ait dualarını içine alan ve nev-i insanın güneşleri ve yıldızları ve kumandanları olan bütün peygamberleri arkasına alıp, onlara duasına `Âmin, âmin' dedirten ve ümmetinden her gün her ferd-i mütedeyyin hiç olmazsa kaç defa ona salâvat getirmekle onun duasına `Âmin, âmin' diyen ve belki bütün mahlûkat o duasına iştirak ederek `Evet, yâ Rabbena, istediğini ver; biz de onun istediğini istiyoruz' diyorlar. Bütün bu reddedilmez şerait altında, beka-i uhrevî ve saadet-i ebediye için, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın haşrin hadsiz esbab-ı mucibesinden yalnız tek duası, cennetin vücuduna ve baharın icadı kadar kudretine kolay olan ahiretin icadına kâfi bir sebeptir" diye *Mucîb* ve *Semî* ve *Rahîm* isimlen bizim sualimize cevap veriyorlar.

Hem, "Madem gündüz bedahetle güneşi gösterdiği gibi zemin yüzünde mevsimlerin tebeddülünde küllî ölmek ve dirilmekte perde arkasında bir Mutasarrıf; gayet intizamla koca küre-i arzı bir bahçe, belki bir ağaç kolaylığında ve intizamında ve azametli bahan bir çiçek sühuletinde ve mizanlı ziynetinde ve zemin sahifesinde üç yüz bin haşir ve neşrin numune ve misallerini gösteren üç yüz bin kitap hükmündeki nebatat ve hayvanat taifelerini (onda) yazar, beraber ve birbin içinde şaşırmayarak, karışık iken karıştırmayarak, birbirine benzemekle beraber iltibassız, sehivsiz, hatasız, mükemmel, muntazam, manidar yazan bir *Kalem-i Kudret*, bu azameti içinde hadsiz bir rahmet, nihayetsiz bir hikmet ile işlediği gibi,

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
aleyhissalatu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derece de açıklık
beka-i uhrevî: ahirettekı sonsuzluk.
beka-ı uhreviye: ahirettekı sonsuzluk
dua: Allah a yalvarma, niyaz
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler
esma: adlar, isimler
ferd-i mütedeyyin: dindar şahıs, inanan kişi, imanlı fert.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah ın ölülen dirilip mahşere çıkarması
hayvanat: hayvanlar
hikmet: ilâhi gaye, yüksek bilgi
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
iltibas: yanlışlık, karışıklık.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
iştirak: ortaklık etme, katılma
kâfi: yeter, kâfi gelir
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kalem-i Kudret: kudret kalemi. Allah ın güç ve kuvveti ile yaratması
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kumandan: komutan
küllî: umumi, genel
küre-i arz: yer küre, dünya
madem: ... den dolayı, böyle ise
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
manidar: nükteli, ince manalı
misal: benzer, örnek.
mizan: ölçü, ayar
Mucîb: isteyeni istediğine kavuşturan, yarattıklarının dileklerine cevap veren Allah
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
Mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malik.
nebatat: bitkiler
neşir: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi
nev-i insan: insan türü, insanoğlu
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
numune: örnek.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhi emir ve yasaklan insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sahife: sayfa
salavat: Hz. Muhammed e rahmet ve esenlik dileme, salat ve selam etme
sehiv: hata, yanlışlık
Semî: gizli ve açık her şeyi işiten Cenab ı Hak.
sıfat-ı İlâhiye: Allah ın sıfatları
sual: soru
sühulet: kolaylık.
şerait: şartlar
taife: takım, grup, aileye
tebeddül: başkalaşma, değişme
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yer
ziynet: süs.

koca kâinatı, bir hanesi misillü, insana musahhar ve müzeyyen ve tefriş etmek ve o insanı halife-i zemin ederek ve dağ ve gök ve yer tahammülünden çekindikleri emanet-i kübrayı ona vermesi ve sair zîhayatlara bir derece zabitlik mertebesiyle mükerrem etmesi ve hitabat-ı Subhaniyesine ve sohbetine müşerref eylemesi ile fevkalâde bir makam verdiği ve bütün semavî fermanlarda ona saadet-i ebediyeyi ve beka-ı uhrevîyi kat'î vaat ve ahdettiği hâlde, elbette ve hıçbir şüphe olmaz ki, bahar kadar kudretine kolay gelen dâr-ı saadeti o mükerrem ve müşerref insanlar için açacak ve yapacak ve haşir ve kıyameti getirecek" diye, *Muhyî* ve *Mümît* ve *Hayy* ve *Kayyum* ve *Kadîr* ve *Alîm* isimleri, Hâlık'ımızdan sormamıza cevap veriyorlar.

Evet, her baharda bütün ağaçları ve otların köklerini aynen ihya ve nebatî ve hayvanî üç yüz bin nevi haşrin ve neşrin numunelerini icat eden bir kudret, Muhammed ve Mûsa Aleyhimessalâtü Vesselâmların her birinin ümmetinin geçirdiği bin senelik zaman karşı karşıya hayalen getirilip bakılsa, haşrin ve neşrin bin misalini ve bin delilini iki bin baharda (HAŞİYE) gösterdiği görülecek. Ve böyle bir kudretten haşr-i cismaniyi uzak görmek, bin derece körlük ve akılsızlıktır.

Hem, madem nev-i beşerin en meşhurları olan yüz yirmi dört bin peygamberler ittifakla saadet-i ebediyeyi

HAŞİYE: Sabık her bir bahar, kıyameti kopmuş, ölmüş ve karşısındaki bahar onun haşrı hükmündedir.

ahit: söz verme.
aleyhimessalâtü vesselâm: salât ve selâm o ikisinin üzerine olsun anlamında dua.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
dar-ı saadet: saadet mutluluk yeri cennet.
delil: bir davayı ispata yarayan şey burhan.
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet.
ferman: emir, buyruk.
fevkalâde: olağanüstü.
halife-i zemin: yeryüzü halifesi, dünyadaki bütün varlıklar üzerinde tasarruf eden.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah.
haşiye: dipnot.
haşr-i cismanî: cisimle cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşrı.
Hayy: gerçek hayat sahibi olan Allah.
hayalen: hayal olarak, hayalî bir şekilde, zihinde tasarlayıp canlandırarak.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hitabat-ı Sübhaniye: Allah'ın kusursuz ve noksansız konuşması.
ihya: dirilme, hayat verme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kayyum: kâim olan, yaratıklarından her şeyin üzerinde kâim olan ve dilediği gibi onları idare eden.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
makam: manevî mevki.
mertebe: derece, basamak.
meşhur: şöhreti herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
misillü: gibi, benzer.
Muhyî: ölüleri dirilten, hayat veren Allah.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hale konulmuş.
mükerrem: aziz, saygıdeğer, muhterem.
Mümît: dinlip can verdiğini vaktı gelince öldüren Cenâb-ı Hak.
müşerref: şereflî, yüce.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili, bitkiye ait.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: çeşit, tür.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
sâir: diğer, başka, öteki.
semavî: Allah tarafından olan ilâhî.
tahammül: kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü, kaldırma.
tefriş: serme, yayma, döşeme.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vaat: söz verme, ahit.
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker.
zîhayat: hayat sahibi.

ve beka-i uhrevîyi Cenab-ı Hakkın binler vaat ve ahitlerine istinaden ilân edip mu'cizeleriyle doğru olduklarını ispat ettikleri gibi, hadsız ehl-i velâyet, keşif ile ve zevk ile aynı hakikate imza basıyorlar; elbette o hakikat güneş gibi zahir olur. Şüphe eden divane olur.

Evet, bir fende ve bir sanatta mütehassıs bir iki zatın o fen ve o sanata ait hükümleri ve fikirleri, orada ihtisası olmayan bin adamın –hatta başka fenlerde âlim ve ehl-i ihtisas da olsalar– muhalif fikirlerini hükümden ıskat ettikleri gibi; bir meselede, meselâ, Ramazan hilâlini yevm-i şekte ispat etmek ve "Süt konservelerine benzeyen ceviz-i Hindî bahçesi rûy-i zeminde var" diye dava etmekte iki ispat edici, bin inkâr edici ve nefyedicilere galebe edip davayı kazanıyorlar. Çünkü, ispat eden, yalnız bir ceviz-i Hindîyi veyahut yerini gösterse, kolayca davayı kazanır. Onu nefiy ve inkâr eden bütün rûy-i zemini aramak, taramakla hiçbir yerde bulunmadığını göstermekle davasını ispat edebildiği gibi; cenneti ve dâr-ı saadeti ihbar ve ispat eden yalnız bir izini, sinemada gibi keşfen bir gölgesini, bir tereşşuhunu göstermekle davayı kazandığı hâlde, onu nefiy ve inkâr eden bütün kâinatı ve ezelden ebede kadar zamanları görmek ve göstermekle ancak inkârını ve nefyini ispat ile davayı kazanabilir. Ve bu ehemmiyetli sırdandır ki, hususî bir yere bakmayan ve imanî hakikatler gibi umum kâinata bakan nefiyler, inkârlar –zatında muhal olmamak şartıyla– ispat edilmez, diye ehl-i tahkik ittifak edip bir düstur-i esasî kabul etmişler.

âlim: çok okumuş bilen bilgili, bilgin
ceviz-i Hindî: Hindistan cevizi
dava: takip edilen fikir, iddia
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık
düstur-ı esâsî: temel prensip, esas düstur
ebed: sonsuzluk, daimlik
ehemmiyetli: önemli
ehl-i ihtisas: ihtisas sahipleri, bir dala mensup olanlar, herhangi bir sahada uzman olanlar
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler
ehl-i velâyet: veli olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velilik sıfatını taşıyanlar
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük
hakikat: gerçek, esas
hilâl: yeni ay
hususî: özel
hükum: emir, buyruk
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma
ihtisas: bir ilim veya sanat dalı üzerinde derinleşme, bir sahada geniş bilgi sahibi olma, uzmanlık.
ilân: yayma, duyurma, bildirme
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
iskât: düşürme, hükümsüz bırakma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
keşfen: keşif yoluyla, gizli bir şeyin Allah tarafından birisine ilham edilmesi yoluyla.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme
mesela: örneğin
mesele: önemli konu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhal: imkânsız.
muhalif: zıt, karşıt.
mütehassıs: ihtisası olan, ihtisas sahibi, bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, işinin erbabı olan, uzman
nefiy: inkar etme, olumsuzlama.
rûy-ı zemin: yeryüzü
sır: gizli hakikat.
tereşşuh: sızıntı, damla
umum: bütün
yevm-i şek: Şaban-ı Şerif ayının otuzuncu günü, Ramazan olması zannedilip, ancak hilâl görülmedikçe oruç tutulması münasip olmayan gün
zahir: açık, aşikâr
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

İşte bu kat'î hakikate binaen, binler feylesofların muhalif fikirlen, böyle imanî meselelerde bir tek muhbır-ı sadıka karşı hiçbir şüphe, hatta vesvese vermemek lâzım iken, yuz yirmı bın ispat edıcı ehl-i ıhtisas ve muhbir-ı sadıkın ve hadsız ve nihayetsiz müsbit ve mütehassıs ehl-i hakikat ve ashab-ı tahkikin ittifak ettikleri erkân-ı imaniyede, aklı gözüne inmiş, kalbsiz, maneviyattan uzaklaşmış, körleşmiş birkaç feylesofun inkârlarıyla şüpheye düşmenin ne kadar ahmaklık ve divanelik olduğunu kıyas edinız.

Hem madem, gözümüzle gündüz gibi hem nefsimizde, hem etrafımızda bir rahmet-i amme ve bir hikmet-i şamile ve bir inayet-i daime müşahede ediyoruz. Ve dehşetli bir saltanat-ı rububiyet ve dikkatli bir adalet-i âliye ve izzetli icraat-ı celâliyenin âsârını ve cilvelerini görüyoruz. Hatta bir ağacın meyveleri ve çiçekleri sayısınca o ağaca hikmetler takan bır hıkmet; ve her bir insanın cıhazatı ve hıssiyatı ve kuvveleri adedince ihsanları, in'amları ona bağlamış bir rahmet; ve kavm-i Nuh ve Hûd ve Salih Aleyhimüsselâm ve kavm-i Âd ve Semud ve Firavun gibi asi milletlere tokat vuran ve en küçük bir zîhayatın hakkını muhafaza eden izzetli ve inayetli bir adalet; ve وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ (1) ayetı, azametli bir icaz ile der: "Nasıl ki, iki kışlada yatan ve duran mutî askerler, bır kumandanın çağırmasıyla sılâh başına ve vazife başına boru sesiyle gelmeleri gibi; aynen öyle de, bu iki

1. Yine onun ayetlerindendir ki: gok ve yer onun emriyle ayakta durur. Sonra O sizi çagırdıgında derhal kabrilerinizden çıkarsınız. (Rum Suresi, 25.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adalet-i âliye: yuce, yuksek adalet
aleyhimusselam: Allah ın selâmı onların uzenne olsun
âsâr: eserler, izler, nışanlar
ashab-ı tahkik: ışın aslını esasını, hakıkatını arastıran buyuk âlımler
asi: isyan eden, başkaldıran
ayet: Kur'ân ın her bir cumlesi.
azamet: buyukluk, ululuk, yuceluk
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
cilve: tecelli, goruntu
dehşetli: urkutucu, korkunc.
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık
ehl-i hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
erkan-ı imaniye: imana aıt esaslar.
feylesof: filozof.
hikmet: insanın mevcudatın
hikmet-i şamile: her şeyı kaplayan ve kuşatan hıkmet
hissiyat: hisler, duygular
icaz: az sozle cok mana ifade etme
icraat-ı celâliye: Allah'ın buyuk lûgunu gosteren ışler, faalıyetler
ihsan: bagışlama, ıkram etme, lûtuf
in'am: nımetlendırme, ihsan etme
inayet: yardım, ihsan, lûtuf
inayet-i daime: devamlı olan inayet, kesılmeyen yardım, lutuf, ihsan
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
izzetli: şeref ve ıtıbar sahıbı.
kavm-i Âd: Âd kavmı, kendilerine Hz. Hûd un peygamber olarak gondenldıgi, ancak azgınlıkların dan ve Allah a isyanlarından dolayı Allah tarafından helak edilen Yemen tarafında yaşamış bir kavm
kavm-i Hûd: Hûd kavmi.
kavm-i Nuh: Hz. Nuh un peygamber olarak gondenldıgı kavm
kavm-i Salih: Salih ın (a.s.m) kavmı
kavm-i Semud: Hz. Salih'in peygamber gondenldıgı, fakat azgınlıklarından dolayı Allah'ın helâk ettiği kavm
kışla: kıslanılan yer, kıslak.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kumandan: komutan
kuvve: kuvvet, guc.
madem: ... den dolayı, böyle ise
maneviyat: mana alemine aıt olanlar, hisse ve ınanca aıt şeyler
muhafaza: koruma
muhbir-i sadık: doğru haberci, Allah ve ahıretle ılgılı doğru haberler veren Peygamberımız (asm) ve dıger peygamberler
mutı: ıtaat eden, boyun eğen
müsbit: ispat eden, delil ortaya koyan, ıspatlayan.
müşahede: bır şeyı gozle gorme, seyretme
nefis: şehvet, gazap, fazilet gıbı seylerin kaynagı
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
rahmet-i amme: umumî herkese aıt rahmet, şefkat, bagışlama, her şeyı kaplayan rahmet, genel rahmet.
saltanat-ı rububiyet: kâınatı terbıye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı
vazife: gorev
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı dusunce
zihayat: hayat sahıbı.

kışlanın misalinde ve emre itaatinde, koca semavat ve küre-i arz, Sultan-ı Ezelî'nin askerlerine iki mutî kışla gibi, ne vakit Hazret-i İsrafil Aleyhisselâmın borusuyla o kışlalarda ölüm ile yatanlar çağrılsa, derhal ceset libaslarını giyip dışarı fırlamalarını ispat edip gösteren her baharda arz kışlası içindekiler, melek-i ra'dın borusuyla aynı vazıyeti göstermesiyle nihayetsiz azameti anlaşılan bir saltanat-ı rububiyet, elbette ve elbette ve her hâlde ve hiç şüphe getirmez ki, Onuncu Sözde ispatına binaen, o rahmet ve hikmet ve inayet ve adalet ve saltanat-ı sermediyenin gayet kat'î istedikleri dâr-ı ahiret ve daire-i haşir ve neşrin açılmamasıyla, o nihayetsiz cemal-i rahmet nihayetsiz bir çirkin merhametsizliğe inkılâp etmesi; ve o hadsiz kemal-i hikmet hadsiz kusurlu abesiyete ve faydasız israfata dönmesi; ve o gayet şirin inayet gayet acı ihanetlere değişmesi; ve o gayet mizanlı ve hakkaniyetli adalet, gayet şiddetli zulümlere kalbolması; ve o gayet derecede haşmetli ve kuvvetli saltanat-ı sermediye sukut etmesi ve haşrin gelmemesiyle bütün haşmeti kaybolması; ve kemalât-ı rububiyeti acz ve kusur ile lekedar olması hiçbir cihet-i imkânı yok, hiçbir akıl ihtimal vermez, yüz muhal içinde birden bulunur, daire-i imkân hancında, batıl ve mümtenidir. Çünkü, nazenin ve nazdar beslediği ve akıl ve kalb gibi cihazatla saadet-i ebediyeye ve ahirette beka-ı daimîye iştiyak hissini verdiği hâlde, onu ebedî idam etmek ne kadar gadirli bir merhametsizlik; ve onun yalnız dimağına yüzer hikmetler ve faydalar taktığı hâlde, onu dirilmemek üzere bütün cihazatını ve binler

abesiyet: faydasız, boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arz: yer, dünya
batıl: boş ve manasız olan gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
beka-ı daimî: devamlı olan sonsuzluk
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cemal-i rahmet: Rahmetin güzelliği, İlâhî rahmetteki güzellik
ceset: ölü vücut, naaş.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü, imkân tarafı, bir şeyin olabilirlik tarafı, yönü
daire-i haşir: haşir dairesi, haşrin bütün mertebe, derece ve nümunelerini içine alan daire
daire-i imkân: imkân dâhilî
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
dimağ: akıl, şuur
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
gadir: zulüm, hainlik.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük
haşmetli: ihtişamlı, gösteriş, heybetli
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
idam: yok olma
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihtimal: olabilirlik
inkılâp: bir hâlden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme
kalbolma: bir hâlden diğer bir hale geçme, dönüşme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemalât-ı Rububiyet: Cenâb-ı Allâh'ın terbiye ediciliği ve idare ediciliğinin mükemmellikleri
kemal-i hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye.
kusur: eksiklik, noksan
küre-i arz: yer küre, dünya
lekedar: lekeli, lekelenmiş
libas: elbise
melek-i ra'd: gök gürültüsü ile vazifeli, görevli melek.
misal: benzer, örnek.
mizan: ölçü, ayar
muhal: imkânsız.
mümtenî: imkânsız, olamaz
nazdar: nazlı
nazenin: nazlı, nazik, narin, ince yapılı.
neşr: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
saltanat-ı sermediye: Sonsuz saltanat.
semavat: semalar, gökler
Sultan-ı Ezelî: ezelî sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
sükut: değerden düşme, değerini yitirme.
vazıyet: durum
zulüm: haksızlık

faydaları bulunan istidadatını akıbetsiz bir ölümle faydasız, neticesiz, hikmetsiz bütün bütün israf etmek ne derece hilâf-ı hikmet; ve binler vaîd ve ahitlerini yerine getirmemekle –hâşâ– acizini ve cehlini gostermek, ne kadar o haşmet-i saltanata ve o kemal-i rububiyete zıttır, her zî-şuur anlar." Bunlara kıyasen inayet ve adaleti tatbik eyle

İşte, Hâlık'ımızdan sorduğumuz ahirete dair sualimize *Rahman* ve *Hakîm* ve *Âdil* ve *Kerîm* ve *Hâkim* isimleri mezkûr hakikatle cevap veriyorlar; şeksiz, şüphesiz, güneş gibi, ahireti ispat ediyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz: Oyle ihatalı ve azametli bir hafîziyet hukmeder ki, zîhayat her şeyin ve her hâdisenin çok suretlerini ve gördüğü fıtrî vazifesinin defterini ve esma-ı İlâhîye karşı lisan-ı hâl ile tesbihatına dair sahife-i a'malini misalî levhalarda ve çekirdeklerinde ve tohumcuklannda ve *Levh-i Mahfuz*'un numunecikleri olan kuva-i hafızalannda ve bilhassa insanın dimağındaki pek büyük ve pek küçük kütüphanesi olan kuvve-i hafızasında ve sair maddî ve manevî in'ikâs âyinelerinde kaydeder, yazdınr, zaptederek muhafaza altına alır. Sonra mevsimi geldikçe bütun o manevî yazılan maddî bır tarzda da gözümüze gösterip milyonlarla misaller ve deliller ve numuneler kuvvetiyle,[1] وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ayetindeki en acıp bir hakikat-i haşriyeyi, kudretin bir çiçeği olan her bahar, kendi çiçek-i ekberinde milyarlar dil ile kâinata ilân eder. Ve başta nev-ı insan olarak bütün zîhayatlar ve bütün eşya, fenâya düşmek ve

1. Amel defterleri açıldığında (Tekvir Suresi, 10)

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
Âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren.
ahıt: söz verme.
akıbet: sonuç, netice.
ayine: ayna.
bilhassa: özellikle.
cehil: cahillik, bilgisizlik.
çiçek-i ekber: en büyük çiçek.
dair: alakalı, ilgili.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.
dil: istek, niyet.
esma-ı İlâhî: Allah'ın isimleri.
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan.
hadise: olay.
hafîziyet: Cenab-ı Hakkın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i haşriye: dirilişe gerçeği, haşr hakikatı.
Hakım: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
haşa: asla, kat'iyen, öyle değil.
haşmet-i saltanat: saltanatının haşmetli ihtişamı, göz kamaştıran güzelliği.
hilâf-ı hikmet: hikmete zıt.
hükmetme: hakim olma, işleme.
ihatalı: kuşatıcı.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama.
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler.
kabir: mezar.
kemal-ı rububiyet: Rububiyetin mükemmelliği. Cenab-ı Allah'ın mahlukunu terbiye edip besleme ve gözetiçilik vasfının mükemmelliği.
Kerîm: yarattıklanna karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullanna nimetler ihsan eden, gunahlan örten, günah işleyeni affeden.
kıyasen: kıyas ederek.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kuva-i hafıza: hafıza gücü, hafıza kabiliyeti.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
kuvvet: güç, kudret.
levha: manzara, görünüş.
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezeli ilmiyle kaınatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görunuşü ile bir mana ifade etmesi.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
misalî: misallik, örneklik.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
numune: örnek.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütun varlıkları nızıklandıran Allah.
Rum: Kur'ân-ı Kerîm'in 90 suresi (Mekke'de (17 ayeti Medine'de) nazil olmuştur.
sahife-i a'mal: amellerin sayfası, yapılan işlerin yazılmış olduğu sayfa.
sair: diğer, başka, öteki.
sual: soru.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bîri.
suret: biçim, tarz, görunuş.
şek: şüphe, zan, tereddut.
tarz: biçim, şekil, suret.
tatbik: yerine getirme, uygulama.
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütun noksan sıfatlardan uzak ve bütun kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sozler.
vaît: iyiliğe sevk ve kotulukten kurtarmak için ilerde olacak kesin hadıselen haber vererek korkutmak.
zişuun: şuurlu, şuur sahibi

ademe sukut etmek ve hiçlikte mahvolmak ve başta nev-i beşer olarak zîhayatlar, ıdam edilmek ıçın yaratılmamışlar Belki bekaya terakki ile ve devama tasaffi ile ve sermedî vazifeye istıdadıyla gırmek ıçin halk olunduklarını gayet kuvvetli ispat eder

Evet, her baharda müşahede ediyoruz ki; güz mevsimi kıyametinde vefat eden hadsiz nebatat, bahar haşrinde her bir ağaç, her bir kök, her bir çekirdek, her bir tohum, [1] وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ayetini okuyup bir manasını, bir ferdini kendi diliyle, geçmiş senelerde gördüğü vazifenin misalleriyle tefsir ederek o azametli hafîziyete şahadet eder [2] هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ayetindeki dört muazzam hakikatleri her şeyde gösterip, hafîziyeti azamî derecede ve haşr bahar kolaylığında ve kat'iyetinde bizlere ders verir

Evet, bu dört ismin cilveleri, en cüz'îden en küllîye kadar cereyan ederler. Meselâ, nasıl ki, bu ağacın menşei olan bir çekirdek, الْأَوَّلُ ismine mazhariyetle o ağacın gayet mükemmel programını ve icadının noksansız cihazatını ve teşekkülünün bütün şeraıtını camı bır kutucuktur ki, hafîziyetin azametini ispat eder.

وَالْآخِرُ ısmıne mazhar olan meyvesi ise, çekirdeklenyle o ağacın işlediği bütün fıtrî vazıfelennin fihristesini ve amellerinin listesini ve hayat-ı saniyesinin düsturlannı ihtıva eden bır sandukçadır kı, azamî derecede hafîzıyete şahadet eder.

1 Amel defterlen açıldığında (Tekvir Suresi 10)

2 O Evvel dır başlangıcı olmadıgı gibi butun varlıklann baslangıcı da Onun ilmi ve kudretine bağlıdır O Ahir'dır sonu olmadığı gıbı butun varlıklann netıcesı Ona bakar ve donuşu Onadır O Zahir dır varlık ve birlıgınin delilleri herşeyde ap açık gotünur ve butun varlıklar dış görunuşlen ve sanatlı yapılışlanyla Onun kudret ve sanatına şahitlik eder O Batın dır herşeyin hakıkatıne vakıftır ve herşeyin ıçyuzu Onun kudret ve hikmetine şahıtlik eder (Hadıd Suresi 3)

adem: yokluk.
Ahir: her şeyden sonra da var olan varlıkların sonrasına da hâkım olan Allah
amel: fiil iş
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk, yücelik.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede
Batın: bütün varlıkların içini yaratan ve dâhiline hükmeden Allah
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
camı: cem eden, toplayan, içine alan
cereyan: akma akış.
cihazat: cihazlar organlar
cilve: tecelli, görüntü
cüz'î: az parçaya ait olan, pek az.
düstur: kanun kaide
Evvel: her şeyden önce var olan ve yaratıkların önceki hallerine de hükmeden Allah
fena: yok olma ölümlülük, geçicilik
fihriste: bir kitapta bulunan şeylen sırayla gösteren liste katalog
fıtrî: tabiî yaratılıştaki doğuştan.
güz: sonbahar
hadsiz: sınırsız sonsuz.
hafîziyet: Cenab-ı Hakkın her mahlûkun başına gelecek vaziyetlen ve başından geçenlen muhafaza etme sıfatı
hakıkat: gerçek esas.
halk: yaratma yaratış
haşr: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş
hayat-ı sanıye: ıkıncı hayat, ahıret.
hıkmet: Ilahı gaye gizli sebep
ıcat: vucuda getirme yoktan var erme
ıdam: yok olma
ihtıva: içine alma kapsama.
istıdat: kabiliyet yetenek.
kat'ıyet: katılık kesinlik.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakıtte yıkılıp mahvolması.
küllî: umumî genel
mahvolma: yok olma ortadan kalkma batma.
mazhar: Ilahî tecellilenn gorunduğu yer
mazhariyet: görünme ve tezahür yen olma
menşe: esas kaynak
muazzam: çok buyuk, ulu yuce
müşahede: bir şeyı gozle gorme seyretme
nebatat: bıtkıler
nev-i beşer: insanoglu insanlar
sandukça: kuçuk sandık
sermedî: ebedî daımî sürekli
şahadet: şahıt olma şahıtlik tanıklık
şeraıt: şartlar
tasaffi: saflaşma durulaşma temizlenme
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı Kur'ân'ın şerhi
terakki: yukselme ilerleme
teşekkül: şeklilenme meydana gelme.
vakıf: bir şeyı elde eden bır ışten haberli olan
vefat: ölüm
Zahir: butun varlıkların dış yuzunu yaratan ve dışına da hukmeden manasında Allah'ın ısmı
zîhayat: hayat sahıbı

وَالظَّاهِرُ ismine mazhar olan o ağacın suret-ı cısmanıyesi ise, öyle tenasüplü ve sanatlı ve süslü bir hulle, bir libas ve ayrı ayrı nakışlar ve zıynetler ve yaldızlı nişanlar ile tezyin edilmiş güya yetmiş renkli bir hûri elbisesidir ki, hafîziyet ıçınde azamet-ı kudret ve kemal-ı hıkmet ve cemal-i rahmeti gözlere gösterir

وَالْبَاطِنُ ismine âyine olan o ağacın içindekı makinesi ise, öyle muntazam ve mukemmel ve mu'cızatlı bir fabrika, bır tezgâh, bir kımyahane; ve hiçbir dalı ve meyveyi ve yaprağı gıdasız bırakmayan mızanlı bir kazan-ı erzaktır kı, hafîzıyet içinde kemal-i kudret ve adalet ve cemal-i rahmet ve hıkmetı guneş gıbı ıspat eder

Aynen öyle de, küre-i arz, senevî mevsimler cihetinde bır ağaçtır. Ism-ı *Evvel* cılvesıyle, güz mevsımınde hafîzıyete emanet edilen bütün tohumlar ve çekirdekler, bahar çarşafını giyen zemın yüzünün mılyarlar dal, budak, meyve veren ve çiçek açan ağacının teşkilâtına dair İlâhî emırlerin mecmuacıkları ve kaderden gelen düsturların lısteleri ve geçen yazın işlediği vazifelerın küçücuk sahife-i amelleri ve defter-i hidematıdır ki, bilbedahe bir Hafîz-i Zülcelâlı ve'l-İkram'ın hadsız kudret, adalet, hikmet, rahmet ile iş gördüğünü gösteriyor

Ve senevî zemin ağacının ahiri ise, ikinci guzde o ağacın gördüğü bütün vazifelerini ve esma-i İlâhiyeye karşı ettiği bütun fıtrî tesbıhatlannı ve gelecek bahar haşnnde neşir olabilen bütün sahaif-i a'mallerini zerrecik ve

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verılmesi hakka nıyet, âdıllık.
ayine: ayna
azamet-i kudret: kudretin büyukluğu
bilbedahe: açıktan aşıkar olarak.
cemal-ı hıkmet: hıkmetın guzelliği (Allah ın) hıkmetındekı guzellık
cemal-ı rahmet: Rahmetın guzelliği İlâhı rahmetteki guzellik.
cihet: yon
dair: alakalı ılgılı
defter-i hidemat: hızmetler defterı, dın yolunda yapılan hızmetlerın kaydedıldığı defter
esma-yı İlâhiye: Allah ın ısımlerı.
güya: sankı
Hafîz-i Zülcelâli ve'l-ikram: yaratıklannı belalardan tehlıkelerden koruyan sonsuz buyukluk ve ıkram sahıbı Allah
hafîziyet: Cenab ı Hakkın her mahlukun basına gelecek vazıyetlen ve başından geçenlen muhafaza etme sıfatı
hulle: cennet elbısesı
hûri: cennet kızı cennet guzelı
İlâhî: Allah la ılgılı Cenab-ı Hakka dair
ısm-ı Evvel: her şeyın öncesınu en ıyı bılen Cenab ı Hak.
kader: Cenab ı Hakkın takdır ve tayın etmesı
kazan-ı erzak: nzıklann kazanı.
kemal-i adalet: adaletın en mukemmelı eksıksız ve noksansız bır adalet
kemal-i hikmet: hıkmetın mukemmelliği tam ve eksıksız bır hıkmet, mukemmel hıkmet ve gaye
kemal-ı kudret: kudretın mukemmelligı
kimyahane: kımya labaratuvarı
küre-i arz: yer kure dunya
libas: elbıse
mazhar: Ilahı tecellılerın gorunduğu yer.
mecmua: tertıp ve tanzım edilmiş şeylenn hepsı koleksıyon
mizan: olçu ayar
mu'cızat: mu cızeler Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerın gosterebilecekleri buyuk harıka ışler
muntazam: nızamlı intızamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde
nakiş: işleme süsleme
neşir: tekrar dınlıtılme.
nışan: ız, belıru alamet.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek esirgemek.
sahaif-i a mal: amellerın sayfaları
sahife-i amel: amel sayfası
senevi: senelık yılık.
suret-i cısmanıye: cısımleşmış şekıl ve suret.
tenasüp: uyma uygunluk, bır bırını tutma
tesbıhat: tesbıhler Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduğunu ıfade eden sozler
teşkilat: yapışlar kuruluşlar
tezyin: susleme zıynetlendırme
yaldız: eşyaya altın ve gumüş goruntusu vermek ıçın yapılan sus
zemin: yer
zerre: maddenın en kuçuk parçası molekul atom.
zıynet: sus.

küçücük kutucukların içine koyup Hafîz-i Zülcelâl'in dest-i hikmetine teslim eder, هُوَ الْآخِرُ ismini hadsiz dillerle kâinat yüzünde okur.

Ve bu ağacın zahiri ise, haşrin üç yüz bin misallerini ve emarelerini gösteren üç yüz bin küllî ve çeşit çeşit çiçekler açıp, hadsiz rahmaniyet ve rezzakıyet ve rahîmiyet ve kerîmiyet sofralarını sererek zîhayatlara ziyafetler vermekle, هُوَ الظَّاهِرُ ismini meyveleri, çiçekleri, taamları sayısınca lisanlarıyla zikredip methûsena eder, gündüz gibi[1] وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ hakîkatini gösterir.

Bu haşmetli ağacın bâtını ise, hadsız ve hesaba gelmez muntazam makineleri ve mizanlı fabrikaları kemal-ı dikkat ve intizamla işlettiren öyle bir kazan ve tezgâhtır ki, bir dirhemden bin batman taamları pışırır, açlara yetiştirir, ve öyle bir mizan ve dikkatle işler ki, zerre kadar tesadufun karışmasına bir yer bırakmıyor, هُوَ الْبَاطِنُ ismini zeminin iç yüzüyle, yüz bin dil ile tesbih eden bazı melâike gibi, yüz bin tarzlarda ilân edip ispat eder.

Hem arz, senevî hayatı haysiyetiyle bir ağaç olduğu ve o dört isim içinde hafîziyeti ve onunla haşir kapısına bir anahtar yaptığı gibi, aynen öyle de, dehrî ve dünya hayatı cihetiyle, yine meyveleri âhıret pazarına gönderilen bir muntazam ağaçtır. Ve o dört isme öyle bir mazhar, bir âyine ve âhırete giden bir yol açar ki, genişliğini ihataya ve tabire aklımız kâfi gelmiyor. Yalnız bu kadar deriz:

1 Amel defterleri açıldığında (Tekvir Suresi, 10.)

âhıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
âhıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
amel: bir insanın dini emirler ve yasaklara göre yaptığı iş, hareket.
arz: yer, dünya
âyine: ayna
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü
cihet: yön, sebep, vesile
dehrî: dehir ve zamana dair ve mutcallik
dest-i hikmet: hikmet eli, her şeyi hikmetle yapan el
dirhem: eski okkanın dört yüzde bin
emare: alâmet, belirti, nişan
Hafîz-i Zülcelâl: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan büyükluk sahibi olan Allah
hafîziyet: Cenâb-ı Hakk'ın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı
haşmetli: intişamlı, gösteriş heybetli
haysiyet: şeref, onur, itibar
ihata: kuşatma, içine alma.
ilan: yayma, duyurma, bildirme
ispat: doğruyu, delillerle gösterme
kâfi: yeter, kâfi gelir
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kemal-i dikkat: tam ve mükemmel bir dikkat.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
kerîmiyet: Cenâb-ı Hakkın ikram edicilliği, cömertliği
lisan: dil
mazhar: ilâhî tecelliler göründuğü yer
methûsena: methedip övmek.
melâike: melekler
mizan: ölçü, ayar
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
rahîmiyet: merhamet edicilik
rahmaniyet: Cenâb-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı
rezzakıyet: rezzaklık, her mahlûka munasip rızkını verici olmak.
senevî: senelik, yıllık.
Sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
taam: yemek, yiyecek.
tabir: yorum, yorumlama
tarz: biçim, şekil, suret.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tesbîh: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenâb-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma
zemin: yeryüzü
zerre: pek ufak parça, en küçük parça
zikretmek: anmak, bildirmek

Nasıl ki bir saatin saniyelerini ve dakikalarını ve saatleri ve günleri sayan haftalık saatın millen birbirine benzer, birbirini ispat eder. Saniyelerin hareketini gören, sair çarkların hareketlerini tasdik etmeye mecbur olur. Aynen öyle de, semavat ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'inin bir saat-i ekberi olan bu dünyanın saniyelerini sayan günler ve dakikalarını hesap eden seneler ve saatlerini gösteren asırlar ve günlerini bildiren devirler birbirine benzer, birbirini ispat eder. Ve bu gecenin sabahı ve bu kışın bahar kat'iyetinde, fânî dünyanın karanlıklı kışının bâkî bir baharı ve sermedî bir sabahı geleceğini hadsız emarelerle haber verir diye, *Hafiz* ismi ile

(1) هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ isimleri, biz Hâlık'ımızdan sorduğumuz haşr meselesine mezkûr hakikatle cevap veriyorlar.

Hem, madem gözümüzle görüyoruz ve aklımızla anlıyoruz ki

İnsan,

- *şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesi;*
- *ve hakikat-ı Muhammediye Aleyhissalâtu Vesselâm cihetiyle çekirdek-i aslîsi;*
- *ve kâinat Kur'ân'ının ayet-i kubrası,*
- *ve İsm-i Azamı taşıyan Ayete'l-Kürsî'si;*
- *ve kâinat sarayının en mükerrem misafiri;*
- *ve o saraydaki sair sekenelerde tasarrufa mezun en faal memuru;*

aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
arz: yer, dünya.
asır: yüzyıl, asır.
ayetelkürsü: Bakara Suresinin 255. ayeti.
ayet-i kübra: en büyük ayet, en büyük delil.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
cihet: yön, sebep, vesile.
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz kainatın özü, asli çekirdeği.
emare: alamet, belirti, nişan.
faal: çok işleyen, daima harekette bulunan, çok çalışan, aktif.
fânî: ölümlü, geçici.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
Hafiz: yarattıklarını koruyup gözeten Allah.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyüklük sahibi yaratıcı, Allah.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bir bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'iyet: kartlık, kesinlik.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise...

1- O Evvel'dir, başlangıcı olmadığı gibi bütün varlıkların başlangıcı da Onun ilim ve kudretine bağlıdır. O Âhir'dir, sonu olmadığı gibi bütün varlıkların netîcesi Ona bakar ve dönüşü Onadır. O Zâhir'dir, varlık ve birliğinin delilleri herşeyde âşikâr görünür ve bütün varlıklar dış görünüşleri ve sanatlı yapılışlarıyla Onun kudret ve sanatına şâhıdlık eder. O Bâtın'dır her şeyin hakikatine vâkıfdır ve herşeyin içyüzü Onun kudret ve hikmetine şâhıdlık eder. (Hadîd Suresi, 3.)

mecbur: zorunda kalma.
mesele: önemli konu.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
mezun: izin almış, izinli, ruhsatlı.
mükerrem: azîz, saygıdeğer, muhterem.
saat-i ekber: en büyük saat.
sair: diğer, başka, öteki.
sekene: sakin olanlar, ikâmet edenler, oturanlar.
semavat: semalar, gökler.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.

• *ve kâinat şehrinin zemin mahallesinin bahçesinde ve tarlasında varidat ve sarfıyatına ve zer ve ekilmesine nezarete memur ve yüzer fenler ve binler sanatlarla teçhiz edilmiş en gürültülü ve mes'uliyeti nazırı,*

• *ve kâinat ülkesinin arz memleketinde Padişah-ı Ezel ve Ebed'in gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halîfe-i arzı,*

• *ve cuz'î ve küllî harekâtı kaydedilen bir mutasarrıfı,*

• *ve sema ve arz ve cibalın kaldırmasından çekindikleri emanet-i kubrayı omzuna alan ve önüne iki açıp yol açılan, bir yolda zîhayatın en bedbahtı ve diğerinde en bahtıyarı,*

• *çok geniş bir ubudiyetle mükellef bir abd-i küllî,*

• *ve Kâinat Sultanı'nın İsm-i Azamına mazhar ve bütün esmasına en cami bir âyinesi,*

• *ve hitabat-ı Subhaniyesine ve konuşmalarına en anlayışlı bir muhatab-ı hassı,*

• *ve kâinatın zîhayatları içinde en ziyade ihtiyaçlısı,*

• *ve hadsiz fakrıyla ve acziyle beraber, hadsiz maksatları ve arzuları ve nihayetsiz düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir bîçare zîhayatı,*

• *ve istidatça en zengini,*

• *ve lezzet-i hayat cihetinde en müteellimi ve lezzetleri dehşetli elemlerle âlûde,*

• *ve bekaya en ziyade muştak ve muhtaç ve en çok lâyık ve müstahak,*

abd-i küllî: bütün yaratılmışların ibadet ve tesbihatlarını kendi şahsında temsil edebilen kul.
acıp: tuhaf, hayrette bırakan
acz: zayıflık, güçsüzlük.
alûde: bulaşmış, bulaşık.
arz: yer, dünya
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
ayine: ayna
bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
bedbaht: bahtsız, câlisız, zavallı
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bîçare: çaresiz, zavallı
cami: cem eden, toplayan, içine alan
cibal: dağlar
cihet: yön
cüz'î: küçük, az
dehşetli: ürkütücü, korkunç
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet.
esma: adlar, isimler
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halîfe-i arz: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına hareket eden
harekât: hareketler, davranışlar
hitabat-ı Subhanıye: Allah'ın kusursuz ve noksansız konuşması
İsm-i Azam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
istidat: kabiliyet, yetenek
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
küllî: umumî, genel
layık: uygun, yakışır, munasip
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri
maksat: gaye.
mazhar: nail olma, şereflenme, İlâhî tecellilerin göründüğü yer olma
mes'uliyet: mes'ul olma halı, sorumluluk.
muhatab-ı has: özel muhatap
mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malik
müfettiş: araştıran, araştırıcı
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
müstahak: hak eden, hak etmiş
muştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gösteren
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, içi sızlayan
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten
nevi: çeşit, tür
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
Padişah-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan sonsuz saltanat sahibi olan Cenâb-ı Hak.
sarfiyat: harcamalar, giderler
sema: gökyüzü, gök
Sultan: mutlak iktidar sahibi olan Allah
teçhiz: cihazlama, donatma.
ubudiyet: kullluk.
varidat: gelirler
zemin: yeryüzü
zer: tohum ekme, tohum saçma.
zîhayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla

• *ve devamı ve saadet-i ebediyeyi hadsiz dualarla isteyen ve yalvaran ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekaya karşı arzusunu tatmin etmeyen;*

• *ve ona ihsanlar eden Zatı perestiş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok harika bir mu'cize-i kudret-i Samedâniye ve bir acube-i hilkat...*

Ve kâinatı içine alan ve ebede gitmek için yaratıldığına bütün cihazat-ı insâniyesi şahadet eden, böyle yirmi küllî hakikatler ile Cenab-ı Hakkın *Hak* ismine bağlanan ve en küçük zîhayatın en cüz'î ihtiyacını gören ve niyazını işiten ve fiilen cevap veren Hafîz-i Zülcelâl'ın *Hafiz* ismiyle mütemadiyen amelleri kaydedilen ve kâinatı alâkadar edecek ef'allerî o ismin kâtibîn-i kiramlarıyla yazılan ve her şeyden ziyade o ismin nazar-ı dikkatine mazhar bulunan bu insanlar, elbette ve elbette ve her hâlde ve hiçbir şüphe getirmez ki, bu yirmi hakikatin hükmüyle, insanlar için bir haşir ve neşir olacak. Ve *Hak* ismiyle evvelki hizmetlerinin mükâfatını ve kusuratının mücazatını çekecek; ve *Hafiz* ismiyle cüz'î küllî kayıt altına alınan her amelinden muhasebe ve sorguya çekilecek. Ve dâr-ı bekada saadet-i ebediye ziyafetgâhının ve şekavet-i daime hapishanesinin kapıları açılacak. Ve bu âlemde çok taifelere kumandanlık yapan ve karışan ve bazen karıştıran bir zabıt, toprağa girip her amelinden sual olunmamak ve uyandırılmamak üzere yatıp saklanmayacaktır.

acube-i hilkat: yaratılış garibesi, yaratılışı çok tuhaf olan
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
alem: dünya, cihan
amel: fiil, iş
cihazat-ı insaniye: insandaki maddî, manevî organlar, cihazlar
cuz'i: küçük, az.
dar-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya, âhiret.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebed: sonsuzluk, daimlik.
ef'al: fiiller, işler
evvel: önce
fiilen: fiile, davranış ve hareketle.
Hafiz: yarattıklarını koruyup gözeten Allah
Hafiz-i Zülcelal: yarattıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan büyükluk sahibi olan Allah
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah
hakikat: gerçek, esas.
harika: olağanüstü
hüküm: karar, emir
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
kâtibîn-i kiram: şerefli kâtipler, insanların iki yanında olup iyilik ve kötülükleri yazan melekler
kumandan: komutan
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler, suçlar, kabahatler
küllî: umumî, genel.
mu'cize-i kudret-i Samedâniye: Samed olan Cenab-ı Allah'ın kudret mu'cizesi
muhasebe: hesaplaşma, karşılıklı hesap görme
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başından oturu verilen şey, ödül
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
neşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilip toplandıktan sonra dağılıp yayılmaları.
niyaz: yalvarma, yakarma
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sual: soru.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şekavet-i daime: sürekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.
taife: takım, grup, fırkıya.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

Yoksa, sineğin sesini işitip hakk-ı hayatını vermekle fi-ilen cevap verdiği hâlde, gök gürültüsü kuvvetinde bekaya ait hadsiz hukuk-ı insaniyenin, *mezkûr yirmi* hakikatler lisanlarıyla edilen ve arşı ve ferşi çınlatan dualarını ışıtmemek ve o hadsiz hukuku zayi etmek; ve sinek kanadının intizamı şahadetiyle, sinek kanadı kadar israf etmeyen bir hikmet bütün o hakikatlerin bağlandıkları insanî istidadatı ve ebede uzanan emelleri ve arzuları ve o istidat ve arzuları besleyen kâinatın pek çok rabıtalarını ve hakikatlerini bütün bütün israf etmek öyle bir haksızlıktır ve imkân harıcında ve zalımâne bir çırkınlıktır ki, *Hak* ve *Hafîz* ve *Hakîm* ve *Cemîl* ve *Rahîm* isimlerine şahadet eden bütün mevcudat onu reddeder, "Yüz derece muhal ve bin vecihle mümtenidir" derler.

İşte, biz Hâlık'ımızdan haşre dair sorduğumuz suale, *Hak, Hafîz, Hakîm, Cemîl, Rahîm* isimleri cevap verip derler: "Biz hak ve hakikat olduğumuz gibi ve hem bize şahadet eden mevcudatın tahakkuku misillü, haşr haktır ve muhakkaktır."

Hem madem ...

Daha yazacaktım, fakat güneş gibi malûm olmasından, kısa kestim.

İşte, geçmiş misallerde ve mademlerdeki maddelere kıyasen, *Cenab-ı Hakkın yüz, belki bin esmasının kâinata bakan isimlerinin her birisi, nasıl ki mevcudattaki âyine ve cilveleriyle müsemmasını bedahetle ispat eder; aynen öyle de, haşri ve dâr-ı ahireti de gösterirler ve kat'iyetle ispat ederler.*

arş: göğün en yüksek katı
bedahet: açıklık, aşıkâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
Cemîl: güzellik sahibi olan zat, Allah
cilve: tecelli, görüntü
dair: alâkalı, ilgili.
dar-ı âhıret: ahıret yurdu
emel: şıddet arzu, umut.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya
Hakım: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan hikmet sahibi Allah
hakk-ı hayat: yaşama hakkı
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hârıç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
hukuk: haklar
hukuk-ı insanıye: insanı haklar.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
insanî: insana ait, insanla alâkalı
intizam: düzenlilik, düzgünlük
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
kuvvet: güç, kudret.
lisan: dil
madem: ...den dolayı, böyle ise
malum: bilinen, bilinir olan
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
misal: örnek.
misillü: gibi, benzer
muhal: imkânsız.
mümtenî: imkânsız, olamaz
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş
rabıta: münasebet, alâka, bağ.
Rahım: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
red: geri verme
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
vecih: cihet, yön
zalımâne: zalimce, zulmedercesine
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan

Hem, nasıl Hâlık'ımızdan sorduğumuz sualimize O Rabbimiz bütün fermanlarıyla ve nazıl ettiği bütün kitaplarıyla ve müsemma olduğu ekser isimleriyle bize kudsî ve kat'î cevap veriyor; aynen öyle de, melâikeleriyle ve onların dilleriyle, daha başka bir tarzda dedirir: "Sizin zaman-ı Âdem'den beri hem ruhanîlerle, hem bizimle görüşmenizin yüzer tevatür kuvvetinde hâdiseleri var. Ve bizim ve ruhanîlerin vücutlarına ve ubudiyetlerine delâlet eden hadsiz emare ve deliller var. Ve biz, âhiret salonlarında ve bazı dairelerinde gezdiğimizi, birbirimize mutabık olarak sizin kumandanlarınız ile görüştüğümüz zaman söylemişiz ve daima da söylüyoruz. Elbette bu gezdiğimiz bâkî ve mükemmel salonlar ve bu salonların arkalarında tefriş ve tezyin edilmiş olan saraylar ve menziller, hiç şüphemiz yoktur ki, gayet ehemmiyetli misafirleri o yerlerde iskân etmek üzere bekliyorlar. Size kat'î beyan ediyoruz" diye sualimize cevap veriyorlar.

Hem madem Hâlık'ımız, bize en büyük muallim ve en mükemmel üstat ve şaşırmaz ve şaşırtmaz en doğru rehber olarak Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı tayin etmiş ve en son elçi olarak göndermiş, biz dahi, ilmelyakin mertebesinden, aynelyakin ve hakkalyakin mertebelerine terakki ve tekemmül etmek üzere her şeyden evvel bu üstadımızdan, Hâlık'ımızdan sorduğumuz suali sormaklığımız lâzım geliyor. Çünkü o zat, Hâlık'ımız tarafından her biri birer nişane-i tasdik olan bin mu'cizatıyla, Kur'ân'ın bir mu'cizesi olarak, Kur'ân'ın hak ve kelâmullah olduğunu ispat ettiği gibi; Kur'ân

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun. anlamında Hz. Muhammed'e dua.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma. bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bâkî: ebedî, daimî sürekli ve kalıcı olan.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek. izah etmek.
delâlet: delil olma. gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey. bürhan.
ehemmiyetli: önemli.
ekser: pek çok.
emare: alamet, belirti. nişan.
evvel: önce.
ferman: emir. buyruk.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
hak: doğru. gerçek. hakikat.
hakkalyakin: marifet mertebesinin en yüksegi. bir şeyi yaşayarak içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak bir çimde kesin olarak bilme.
Hâlık: yoktan yaratan. her şeyi yoktan var eden yaratıcı. Allah.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iskân: yerleştirme. yurtlandırma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kat'î: kesin. şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kelâmullah: Allah'ın kelâmı. Kur'ân-ı Kerîm.
kudsî: mukaddes. yüce.
madem: ...den dolayı. böyle ise.
melâike: melekler.
menzil: ev. oda. yer.
mertebe: derece. basamak.
muallim: ders veren. öğretmen.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acciz kaldığı şey.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (asm).
mutabık: birbirine uyan. uygun.
nazil: nüzul eden. inen.
nişane-i tasdik: doğruluğunu kabul edilirligini gösteren alamet. belirti.
Rab: besleyen. yetiştiren. verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rehber: yol gösteren. kılavuz.
ruhanî: gözle görülmeyen. cismi olmayan. elle tutulamayan varlıklar.
sual: soru.
tarz: biçim. şekil. suret.
tayin: vazifeye gönderme. bir işe yerleştirme. atama.
tefriş: serme. yayma. döşeme.
tekemmül: olgunlaşma. kemale erme. mükemmelleşme.
terakkî: yükselme. ilerleme.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
tezyin: süsleme. zinetlendirme.
ubudiyet: kulluk.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse. öğretmen.
vücut: beden. varlık.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı. İnsanlığın ilk devresi.
zat: kişi. şahıs.

dahi, kırk nevi i'caz ile, o zatın bir mu'cizesi olup, onun doğru ve Resulullah olduğunu ıspat ederek, ıkısı beraber, biri âlem-i şahadet lisanı –bütün hayatında bütün enbiya ve evliyanın tasdikleri altında– diğeri âlem-i gayp lisanı –bütün semavî fermanların ve kâinat hakikatlerinin tasdikleri içinde– binler âyâtıyla iddia ve ispat ettikleri hakikat-i haşriye, elbette güneş ve gündüz gibi bir kat'iyettedir.

Evet, haşir gibi en acip ve en dehşetli ve tavr-ı aklın haricinde bir mesele, ancak ve ancak böyle harika iki üstadın dersleriyle halledilir, anlaşılır.

Eski zaman peygamberleri, ummetlerine Kur'ân gibi izahat vermediklerinin sebebi, o devirler, beşerin bedeviyet ve tufuliyet devri olmasıdır. İptidaî derslerde izah az olur.

Elhâsıl: Madem Cenab-ı Hakkın ekser isimleri ahireti ıktıza edip isterler, elbette o isimlere delâlet eden bütün hüccetler, bir cihette ahiretin tahakkukuna dahi delâlet ederler.

Ve madem melâikeler ahıretin ve âlem-i bekanın dairelerini gördüklerini haber veriyorlar; elbette melâike ve ruhların ve ruhaniyatın vücut ve ubudiyetlerine şahadet eden deliller, dolayısıyla ahiretin vücuduna dahi delâlet ederler.

Ve madem Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bütün hayatında Vahdaniyetten sonra en daimî davası ve

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
âlem-i beka: sonsuzluk alemi, ahıret
âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
âyat: işaretler, deliller, Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden deliller
bedeviyet: iptidaî hayat tarzı
beşer: insanlık
cihet: yön
dava: takip edilen fikir, iddia
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delalet: delil olma, gösterme
deli: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
devir: zaman, süresi belli zaman parçası
ekser: çok çok.
elhasıl: hasılı, netice itibanyla, kısaca
enbiya: nebiler, peygamberler
evliya: veliler, Allah dostları
ferman: emir, buyruk
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i haşriye: dirilış gerçeği, haşir hakikatı
hall: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
harika: olağanüstü
hüccet: delil
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme
ıktıza: lazım gelme, gerekme
iptidai: ilkel, basit.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
izahat: izahlar, açıklamalar
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'iyet: katılık, kesinlik.
lisan: dil
madem ... den dolayı, böyle ise.
melâike: melekler
mesele: önemli konu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
nevi: çeşit, tür
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
Resulullah: Allah'ın Resulü, Allah'ın gönderdiği peygamber, Hz. Muhammed (asm)
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhaniyat: madde âleminden başka bir âlemde, ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cinler ve melekler.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tavr-ı akıl: akıl çizgisi, akıl ölçüleri
tufuliyet: çocukluk, küçükluk, yavru oluş
ubudiyet: kulluk.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygamberi tanıyıp bağlanan cemaat, topluluk.
ustat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu
vücut: var olma, varlık.
zat: kişi, şahıs.

müddeası ve esası ahirettir; elbette o zatın nübüvvetine ve sıdkına delâlet eden bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, bir cihette, dolayısıyla ahiretin tahakkukuna ve geleceğine şahadet ederler.

Ve madem Kur'ân'ın dortten birisi haşir ve ahirettir ve bin âyâtıyla onun ispatına çalışır ve onu haber verir, elbette Kur'ân'ın hakkanıyetine şahadet ve delâlet eden bütün hüccetleri ve delîlleri ve bürhanları, dolayısıyla ahiretin vücuduna ve tahakkukuna ve açılmasına dahi delâlet ve şahadet ederler.

İşte bak, bu rükn-i imanî ne kadar kuvvetli ve kat'î olduğunu gör.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayat: Kur'an ayetleri.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme.
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk.
hüccet: delil.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
madem ... -den dolayı, böyle ise.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
müddea: iddia olunan, iddia edilen şey.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hal ve şanı.
rükn-i imanî: imana ait esas, imanın esası.
sıdk: samimilik, doğru sözlülük, söz ile fiilin birbirine uyması, olduğu gibi görünüp göründuğü gibi olma esası.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
vücut: var olma, varlık.
zat: kişi, şahıs.

Sekizinci Meselenin Bir Hülâsası

YEDINCIDE haşri çok makamattan soracaktık; fakat, Hâlık'ımızın isimleri ile verdiği cevap o derece kuvvetli yakin ve kanaat verdi ki, daha başka sorgulara ihtiyaç bırakmadığından, orada kısa kestik. Şimdi, bu Meselede, ahıret imanının hem ahiretin saadetine, hem dünya saadetine dair temin ettiği faydalar ve neticelerinden yüzden biri hülâsa edilecek. Saadet-i uhreviyeye ait kısmı, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın izahatı daha hiçbir beyana ihtiyaç bırakmamış, onu ona havale ederek ve saadet-i dünyeviyeye ait kısmı izah cihetini Risale-i Nur'a bırakıp, yalnız kısa bir hulâsa ile insanın hayat-ı şahsıye ve hayat-ı içtimaiyesine ait yüzer neticelerinden üç dört tanesini beyan ederiz.

• **Birincisi:** *İnsan, sair hayvanata muhalif olarak, hanesiyle alâkadar olduğu misillu, dünya ile alâkadardır; ve akarıbiyle münasebettar olduğu gibi, nev-ı beşer ile de ciddî ve fitrî münasebettardır; ve dünyada muvakkat bekasını arzuladığı gibi, bir dâr-ı ebedîde bekasını aşk derecesinde arzuluyor; ve midesinin gıda ihtiyacını temin etmeye çalıştığı gibi, dünya kadar geniş, belki ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, akıl ve kalb ve ruh ve*

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
akarip: akrabalar, yakınlar
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme
beka: bâkîlik, ebedilik, sonsuzluk
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyan: açıklama, bildirme, izah
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili
dâr-ı ebedî: sonsuz diyar, sonu olmayan âlem, ahıret.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
faide: fayda
fitrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hane: ev, mesken, dünya
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi
hayvanat: hayvanlar
hulasa: bir şeyin özü, esası, özeti.
iman: inanma, itikat.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kanaat: inanma, görüş, fikir
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
makamat: makamlar
mesele: önemli konu
misillü: gibi, benzer
muhalif: zıt, karşıt.
muvakkat: geçici
münasebettar: ilgili, alâkalı, bir şeye uygun ve yakın olan
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
saadet: mutluluk.
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
saadet-i uhreviye: ahıretle ilgili saadet, ahıretteki mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki
temin: sağlama
yakın: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme

insaniyet mideleri için tedarik etmeye fıtraten mecburdur, çabalıyor; ve öyle arzuları ve matlâbları var ki, ebedî saadetten başka hıçbır şey onları tatmin etmıyor. Hatta "Onuncu Söz"de işaret edildiği gıbi, bir zaman –küçüklüğümde– hayalimden sordum: "Sana bır milyon sene ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hıçlığe düşmesini mi istersin? Yoksa, bâkî, fakat adî ve meşakkatlı bir vücudu mu istersin?" dedim. Baktım, ikincisini arzulayıp birincisinden "Ah!" çekti, "Cehennem de olsa beka ısterim" dedi.

Işte, madem mahiyet-i insanıyenin bir hızmetkân olan kuvve-ı hayalıyeyı bu dunya lezzetlen tatmın etmıyor, elbette gayet camı mahiyet-i insaniye, ebediyetle fıtraten alâkadardır.

Işte bu hadsiz arzu ve emellere bağlı olduğu hâlde, sermayesi bir cuz'î cuz-i ihtıyârî ve fakr-ı mutlak bir ınsana, ahirete iman ne derece kuvvetli ve kâfi ve vâfi bır hazine, bır medar-ı saadet ve lezzet, bir medar-ı istimdat, bir merci ve dünyanın hadsiz gamlarına karşı bır medar-ı teselli olduğu, oyle bır meyve ve faydadır ki, onu kazanmak yolunda dunya hayatını feda etse yine ucuzdur.

• **İkinci meyvesi ve hayat-ı şahsiyeye bakan bir faydası:** "Üçüncu Mesele"de ızah edilen ve *Gençlik Rehberi*'nde bir haşıye bulunan çok ehemmiyetlı bır neticedır.

adem: yokluk.
adı: bayağı aşağı değersız
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebedîyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alakadar: ilgili ilişkili, munasebetli bağlı
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves
bakî: ebedî daımı sureklı ve kalıcı olan
beka: bakîlik, ebedîlik sonsuzluk.
camî: cem eden toplayan içine alan
cuz-ı ıhtıyarî: Cenab-ı Hak tarafından ınsana verilen arzu serbestlıgı dıledıgı gıbı hareket edebılme kuvvetı cuz'î ırade.
cuz'ı: kuçuk, az
ebedî: sonu olmayan daımı sureklı.
ebediyet: sonsuzluk.
ehemmıyetlı: onemlı
emel: sıddet arzu umut.
faıde: fayda
fakr-ı mutlak: sonsuz fakırlık, tam muhtaçlık, mutlak çaresızlık, yoksulluk.
feda: gozden çıkarma uguruna verme
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan yaratılış ıtıbarıyla
gam: keder uzuntu
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız sonsuz
haşıye: dıpnot
hayat-ı şahsıye: şahsa aıt hayat, ozel yaşama bıcımı
hazme: zengın ve degerlı kaynak.
hızmetkar: hızmet yapan kımse hizmetçı
ıman: inanma ıtıkat.
ınsanıyet: ınsanlık, bütün ınsanlar
ızah: açıkça ortaya koyma bir konuyu ayrıntılarıyla eksıksız anlatma
kafi: yeter kâfi gelir
kuvve-ı hayalıye: hayal duygusu hayal gucu
madem: ... den dolayı böyle ıse
mahiyet-i ınsanıye: ınsanın esası ıç yüzü, vasfı aslı, hakıkatı
matlâp: arzu ıstek.
mecbur: zorunda kalma
medar-ı ıstımdat: yardım isteme medet umma sebebi
medar-ı saadet: mutluluk vesıtesi ferahlık sebebi
medar-ı teselli: ferahlık sebebi teselli kaynagı.
merci: donulecek, sıgınılacak yer
mesele: onemlı konu.
meşakkat: zahmet verici iş.
saadet: mutluluk.
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık.
sermaye: varlık, servet.
tatmin: doyurma ihtıyacını karşılama
tedarik: saglama temin etme karşılama
vafi: yeterli tam
vucut: beden varlık.

Evet, her insanın her zaman düşündüğü en ehemmiyetli endişesi, mezarıstana giren kendi dostlan ve akrabaları gibi, o idamhaneye girmek keyfiyetidir. Bir tek dostu için ruhunu feda eden o bîçare insanın binler, belki milyonlar, milyarlar dostları ebedî bir müfarakat içinde idam olmalarını tevehhüm edip, cehennem azabından beter bir elem –o düşünmek ucundan– göründüğü vakit, ahirete iman geldi, gözünü açtırdı ve perdeyi kaldırdı. "Bak!" dedi. O imanla baktı, cennet lezzetinden haber veren bir lezzet-i ruhaniyeyi, o dostlan ebedî ölümlerden ve çürümelerden kurtulup, mesrurâne, bir nuranî âlemde onu da bekliyorlar vaziyetinde müşahedesiyle aldı. Risale-i Nur'da, bu netice hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

• **Hayat-ı şahsiyeye ait üçüncü bir faydası:** *İnsanın sair zîhayatlar üstündeki tefevvuku ve rütbesi ise, yüksek seciyeleri ve cemiyetli istidatları ve küllî ubudiyetleri ve geniş vücudî dairelerî ıtıbanyladır. Hâlbuki, o insan, hem madum, hem ölü, hem karanlık olan geçmiş ve gelecek zamanlann ortasında sıkışmış bir kısa zaman olan hazır vaktin mıkyasıyla, ölçüsüyle hamiyeti, muhabbeti, kardeşliği, insaniyeti gibi seciyeler alır.*

Meselâ, eskiden tanımadığı ve ayrılıktan sonra da hiç göremeyeceği babasını, kardeşini, kansını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder. Ve tam sadâkate ve ihlâsa pek nadir muvaffak olabilir; o nispette kemalâtı ve seciyeleri küçülür. Değil hayvanların en ulvîsi, belki baş aşağı, akıl cihetiyle en bîçaresi ve aşağısı olmak vaziyetine

alem: dünya, cihan
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza.
beter: daha fena, daha kötü
bıçare: çaresiz, zavallı
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cihet: yön, sebep, vesile
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
endişe: kaygı
fayde: fayda
hamiyet: gayret.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi
hüccet: delil
idam: yok olma
idamhane: yok etme yeri, imha yeri
ihlas: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
ıktıfaen: yeterli görerek
insaniyet: insanlık, mahiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış
istıdat: kabiliyet, yetenek.
ıtıbar: değer.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
kemalât: fazileller, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hal, durum, iç yüz
küllî: umumî, genel.
lezzet-i ruhaniye: ruhanî lezzet ve zevk, cismanı olmayan lezzet.
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan
mesela: meçin
mesrurane: sevinçli bir şekilde sevinerek, memnun olarak
mezarıstan: mezarlık.
mıkyas: nispet, derece, ölçü
muhabbet: sevgi, sevme
muvaffak: beceren, neticeye varan, sonuç alan.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nadir: seyrek, az, ender bulunan.
nispet: oran, değer
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye
sadakat: bağlılık, doğruluk
sair: diğer, başka, öteki
seciye: iyi huy, karakter
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle, umutsuzluğa ve korkuya düşme
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüksek, yüce
vaziyet: durum
vücudî: varlıkla ilgili, varlığa dair
zîhayat: hayat sahibi

düşeceği sırada, ahirete iman imdada yetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanlan içine alan pek geniş bir zamana çevirir. Ve dünya kadar, belki ezelden ebede kadar bir daire-i vucut gosterir. Babasını dâr-ı saadette ve âlem-i ervahta dahi pederlik münasebetiyle ve kardeşini tâ ebede kadar uhuvvetini düşünmesiyle ve karısını cennette dahi en güzel bir refika-i hayatı olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder. Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vucuttaki münasebetler için olan ehemmiyetli hizmetleri dunyanın kıymetsız ışlenne ve cüz'î garazlanna ve menfaatlerine alet etmez. Ciddî sadâkate ve samimî ihlâsa muvaffak olarak, kemalâtı ve hasletleri o nispette, derecesine göre yukselmeye başlar, insaniyeti teâlî eder. Hayat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan, bütün hayvanat ustunde, kâinatın en muntehap ve bahtıyar bir misafırı ve Sahib-i Kâinat'ın en mahbup ve makbul bir abdı olmasıdır. Bu netıce dahi Risale-ı Nur'da huccetlerle izahına iktifaen kısa kesildi.

• **Dördüncü bir faydası** ki, insanın hayat-ı içtimaiyesine bakıyor. Rısale-i Nur'dan "Dokuzuncu Şua"da beyan edilen o neticenin bir hülâsası şudur:

Nev-i insanın dortten bırini teşkıl eden çocuklar, ahiret imanıyla insanca yaşayabilirler ve insaniyetin istidatlarını taşıyabılırler. Yoksa, elim endişeler içinde kendini uyutturmak ve unutturmak için çocukça oyuncaklarıyla haylaz bır hayatla yaşayacak. Çünku, her vakıt, etrafında onun gıbi çocuklann olmesiyle, onun nazık dımağında

abd: kul
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikıncı hayat.
alem-ı ervah: ruhlat âlemı
bahtıyar: bahtlı tâlı lı mes ut mutlu
beyan etmek: açıklamak bıldırmek ızah etmek.
cıddî: gerçek olarak, hakıkaten
daire-i hayat: hayat dairesi
daire-i vücut: varlık dairesi
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yen cennet
dımag: akıl şuur
ebed: sonsuzlık, daımlık.
elim: şıddetlı çok dert ve keder veren
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman oncesızlık
garaz: kotu kasıt, duşmanca nıyet kın
haslet: guzel huy, ıyı ozellik.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
haylaz: duzensiz ve yararsız hareket eden boş yere omrunu geçıren
haysiyet: şeref onur ıtıbar
hayvanat: hayvanlar
hülâsa: bır şeyın ozu esası ozeti.
hurmet: nayet, ıhtıram
iman: inanma ıtıkat.
imdat: yardım
kaınat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler, varlıklar
kıymet: değer
mahbup: sevgıli sevilen mu habbet edılen.
makbul: geçerlı, muteber
menfaat: fayda
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
munasebet: ılışkı alâka
muntehap: seçkın guzıde mumtaz.
nazık: narın ince.
nev-i insan: insan türü insanoglu
peder: baba ata.
refika-i hayat: hayat arkadaşı
Sahib-i Kâinat: kâinatın sahıbı olan Allah
samımî: ıçten candan gönulden kalbı menfaatsız rıyasız.
tealî: yukselme yucelme çok yuce olma
teşkıl: oluşturma şekıllendırme
uhuvvet: katdeşlık

ve ileride uzun arzuları taşıyan zayıf kalbinde ve mukavemetsiz ruhunda öyle bir tesir yapar ki, hayatı ve aklı, o bîçareye alet-i azap ve işkence edeceği zamanda, ahiret imanının dersiyle, görmemek için oyuncaklar altında onlardan saklandığı o endişeler yerinde bir sevinç ve genişlik hissederek, der: "Bu kardeşim veya arkadaşım öldü, cennetin bir kuşu oldu. Bizden daha iyi keyfeder, gezer. Ve validem öldü, fakat rahmet-i İlâhiyeye gitti. Yine beni cennette kucağına alıp sevecek. Ve ben de o şefkatli anneciğimi göreceğim" diye insaniyete lâyık bir tarzda yaşayabilir.

Hem *insanın bir rub'unu teşkil eden ihtiyarlar, yakında hayatlarının sonmesine ve toprağa girmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşı, teselliyi ancak ve ancak ahiret imanında bulabilirler.* Yoksa, o merhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-i kalbî çekeceklerdi ki, dünya onlara me'yusâne bir zindan ve hayat işkenceli bir azap olurdu. Fakat ahiret imanı onlara der: "Merak etmeyiniz! Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek. Ve parlak bir hayat ve nihayetsiz bir ömür sizi bekliyor. Ve zayi ettiğiniz evlât ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz. Ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş, mükâfatlarını göreceksiniz" diye, iman-ı ahiret onlara öyle bir tesellî ve inşirah verir ki, her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa, onları me'yus etmez.

Nev-i insanın üçten birini teşkil eden gençler, hevesatlan galeyanda, hissiyata mağlûp, cür'etkâr akıllarını

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alet-i azap: azap sıkıntı veren unsur, azap aleti.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
azap: eziyet, işkence.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cür'etkâr: cesur, cesaretli, yiğit, delikanlı, atılgan, gözü pek.
dağdağa-i kalbî: kalbe ait sıkıntı, kalp sıkıntısı.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
endişe: kaygı.
evlât: veletler, çocuklar.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
hevesat: heveslar.
hissiyat: hisler, duygular.
iman: inanma, inkâr.
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
inşirah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, iç açılması.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
lâyık: uygun, yakışır, munasip.
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
me'yus: ümitsiz, ye'se düşmüş, umudı kesilmiş, kederli.
me'yusane: ümitsizce, ümitsizlikle, ümitsiz bir şekilde.
muhafaza: koruma.
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, saygın.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme, saldırı ve baskıyı yok etmek için çalışma, direniş.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan oturu verilen şey, ödül.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rahmet-i İlâhiye: Allâh'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rub: dörtte bir, çeyrek.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarz: biçim, şekil, suret.
tesellî: avunma.
tesir: etki.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
valide: ana, anne.
vaveylâ-i ruhî: ruh çığlığı, ruhun vaveylası, ruhun feryadı.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.
zindan: hapishane.

her vakit başına almayan o gençler, ahiret imanını kaybetseler ve cehennem azabını tahattur etmezlerse, hayat-ı içtimaiyede ehl-i namusun malı ve ırzı ve zayıf ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı, bir dakika lezzeti için, bir mes'ut hanenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört beş sene azap çeker, canavar bir hayvan hükmüne geçer. Eğer iman-ı ahiret onun imdadına gelse, çabuk aklını başına alır. "Gerçi hükûmet hafiyeleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim, fakat, cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelâl'in melâikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedar bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zayıf olacağım" diye, birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar. Bu mananın dahi Risale-i Nur'da bürhanlarıyla izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hem, nev-i beşerin ehemmiyetli bir kısmı hastalar ve mazlumlar ve bizim gibi musibetzedeler ve fakirler ve ağır ceza alan mahpuslar; eğer iman-ı ahiret onların imdadına yetişmezse, her vakit hastalığın ihtarıyla gözü önüne gelen ölüm ve intikamını alamadığı ve namusunu elinden kurtaramadığı zalimin mağrurâne ihaneti ve büyük musibetlerde boşu boşuna malını, evlâdını kaybetmekle gelen elim me'yusiyeti ve bir iki dakika veya bir iki saat keyif yüzünden beş on sene böyle bir hapis azabını çekmekten gelen kederli sıkıntı, elbette o bîçarelere dünyayı zindan ve hayatı bir ışkenceli azaba çevirir. Eğer

bürhan: delil, ispat, hüccet.
canavar: zararlı hayvan.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i namus: namusuna duşkun olup koruyanlar.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren.
gerçi: her ne kadar.
hafiye: saklı ve gizli şeylen araştıran casus.
hane: ev, mesken.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hükmüne: yerine, değerine.
hürmet: riayet, ihtiram.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iktifaen: yeterli görerek.
imdat: yardım.
intikam: öc alma, kendisine bulunduğu topluluğa veya benim sevdiği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, mukabelemede bulunma.
ırz: şan ve şeref, namus, iffet.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
keder: kaygı, acı, hüzün.
mağrurâne: gururlu bir şekilde kendini beğenerek.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlıka uğramış.
melâike: melekler.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
me'yusiyet: umutsızlık.
musibet: felaket, bela.
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya kazaya uğrayan.
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
Padişah-ı Zülcelâl: celâl sahibi padişah, nihayetsiz büyükluğe ve haşmete sahip bir hükümdar olan Allah.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme.
tecavüz: saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

ahirete iman imdatlarına yetişse, birden, onlar nefes alırlar; sıkıntıları, me'yusiyetleri ve endişeleri ve intıkam hiddetleri derece-i imanına göre kısmen ve bazen tamamen zail olur. Hatta diyebilirim ki, benim ve bir kısım kardeşlerimin bu sebepsiz hapsimizde ve dehşetli musibetimizde, eğer iman-ı ahiret yardım etmese idi, bir gün dayanmak ölüm kadar tesir edip, bizi hayattan istıfa etmeye sevk edecekti. Fakat hadsiz şukur olsun, benim canım kadar sevdiğim pek çok kardeşlerimin bu musibetten gelen elemlerini de çektiğim ve gözüm kadar sevdiğim birler Risale-i Nur risalelerı ve benim yaldızlı ve süslü ve çok kıymettar kitaplarımın zıyaları ve ağlamalarından teessüflerini çektiğim ve eskiden ben az bir ihaneti ve tahakkumu kaldıramadığım hâlde, sizi kasemle temin ederim ki, iman-ı bilahiret nuru ve kuvveti, bana öyle bir sabır ve tahammul ve teselli ve metanet, belki mücahidâne kârlı bir imtihan dersinde daha büyük mükâfatı kazanmak için bir şevk verdi ki, ben bu risalenin başında dedığım gibi, kendimi *Medrese-i Yusufiye* unvanına lâyık bir güzel ve hayırlı medresede biliyorum. Ara sıra gelen hastalıklar ve ihtiyarlıktan neş'et eden titizlikler olmasa idi, mukemmel ve rahat-ı kalb ile derslerime daha ziyade çalışacaktım. Her ne ise, bu, makam münasebetiyle sadet harici girdi, kusura bakılmasın.

Hem, her insanın küçük bir dünyası, belki küçük bir cenneti dahi kendi hanesidir. Eğer iman-ı ahiret o hanenin saadetinde hükmetmezse, o aile efradı, her bin şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elîm

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derece-i iman: imanın derecesi
efrat: fertler
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hane: ev, mesken
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hiddet: öfke, kızgınlık
hükmetme: hâkim olma, karar verme
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma
iman-ı bilahiret: ahirete iman
imtihan: deneme, sınama. Allah'ın çeşitli şekillerde kullanmı denemesi
kasem: yemin, and, ahdetme
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
kıymettar: kıymetli, değerli
kuvvet: güç, kudret.
makam: yer, durak
medrese: ders okutulan yer.
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (as) iftıra, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muhabbet: sevgi, sevme
mücahidane: mücahitçe, cihad ederek, gayret göstererek.
münasebet: vesile, dan dolayı
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, kalbin huzurlu ve tasasız oluşu
saadet: mutluluk.
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sadet: konuşulan madde, asıl konu
sevk: önüne katıp sürme, yönelt me
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şükür: görülen bir iyilige karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tahammul: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
teessuf: üzülme, esefleneme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme
ünvan: ad, isim, lâkap
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan
ziya: kaybolma, zayı oluş, zarar görme
ziyade: çok, fazla

endişeler ve azaplar çeker; o cenneti cehenneme döner. Veyahut muvakkat eğlenceler ve sefahatlerle aklını tenvim edip uyutur. Devekuşu gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor, başını kuma sokar, tâ görünmesin. Başını gaflete sokar, tâ ölüm ve zeval ve firak onu görmesin. Divanece muvakkat, iptal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünkü, meselâ, valide, ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere maruz gördükçe titrer. Ve pederini ve kardeşini eksik olmayan belâlardan kurtaramayan evlâtlar, daim bir keder, bir korkaklık hisseder. Buna kıyasen, bu dağdağalı kararsız hayat-ı dünyeviyede o mes'ut zannedilen aile hayatı, çok cihetlerle saadetini kaybeder, ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karabet dahi hakikî sadâkatı ve samimî ihlâsı ve garazsız bir hizmeti ve muhabbeti vermez. Ahlâk o nispette kuçulur, belki sukut eder. *Eğer ahirete iman o haneye girse, birden ışıklandıracak, ortalanndaki münasebet ve şefkat ve karabet ve muhabbet kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki dâr-ı ahirette, saadet-i ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hürmet eder, sever, şefkat eder, sadâkat eder, kusurlanna bakmaz gibi ahlâk yükseklenir. Hakikî insaniyet saadeti o hanede başlar inkişafa.* Bu mana dahi hüccetlerle Risale-i Nur'da beyanına binaen kısa kesildi.

Hem, *her bir şehir, kendi ahalisine geniş bir hanedir. Eğer iman-ı ahiret o büyük aile efradında hükmetmezse, güzel ahlâkın esaslan olan ihlâs, samimiyet, fazilet, hamiyet, fedakârlık, rıza-ı İlâhî, sevab-ı uhrevî yerine garaz*

ahali: halk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
belâ: musibet, sıkıntı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön.
dağdağa: gurultu, beyhude telâş ve iztırap.
daimî: devam eden, devamlı, sürekli.
dar-ı ahiret: ahiret yurdu.
Divane: deli, akılı başında olmayan, budala, alık.
endişe: kaygı.
evlat: veletler, çocuklar.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
firak: ayrılık, hicran.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hakikî: gerçek.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hane: ev, mesken.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet: delil.
hürmet: nayet, ihtiram.
ihlas: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış.
iptal-i hiss: hissin iptali, duyarlılığı yitirme.
karabet: yakınlık, hısımlık, akrabalık.
keder: kaygı, acı, hüzün.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
kusur: eksiklik, noksan, ozur.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma.
meselâ: örneğin.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvakkat: geçici.
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
nevî: çeşit, tür.
nispet: oran, değer.
peder: baba, ata.
rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
samimî: içten, candan, gönülden, kalbi menfaatsiz niyasız.
samimiyet: samimilik, içtenlik.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sevab-ı uhrevî: ahirete ait sevap, ahirete yönelik hayırlı harekette bulunma, karşılığı ahirette verilecek hayırlı iş işleme.
sükût: değerden düşme, değerini yitirme.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tenvim: uyutma, uyutulma.
valide: ana, anne.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
zeval: sona erme, yok olma, olme.

menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannu, riya, rüşvet, aldatmak gibi hâller meydan alır. Zahirî asayış ve insaniyet altında anarşıstlik ve vahşet manaları hükmeder; o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylazlığa, gençler sarhoşluğa, kaviler zulme, ihtiyarlar ağlamaya başlarlar.

Buna kıyasen, *memleket dahi bir hanedir, ve vatan dahi bir millî ailenin hanesidir. Eğer iman-ı ahiret bu geniş hanelerde hükmetse, birden samimî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muavenet ve hilesiz hizmet ve muaşeret ve riyasız ihsan ve fazilet ve enaniyetsiz büyükluk ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar.*

Çocuklara der: "Cennet var, haylazlığı bırak." Kur'ân dersiyle temkin verir.

Gençlere der: "Cehennem var, sarhoşluğu bırak." Aklı başlarına getirir.

Zalime der: "Şiddetli azap var, tokat yiyeceksin." Adalete başını eğdirir.

İhtiyarlara der: "Senin elinden çıkmış bütün saadetlerinden çok yüksek ve daimî bir uhrevî saadet ve taze, bâkî bir gençlik seni bekliyorlar. Onları kazanmaya çalış." Ağlamasını gülmeye çevirir.

Bunlara kıyasen, cuz'î ve küllî her bir taifede hüsn-i tesirini gösterir, ışıklandırır. Nev-i beşerin hayat-ı içtimaiyesiyle alâkadar olan ıçtımaıyyun ve ahlâkıyyunların kulakları çınlasın!

adalet: kanun ve düzen hakimiyeti
ahlakiyyun: ahlâk ilmi ile uğraşan ve bununla ilgili kitap yazan alimler, ahlâkçılar
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
asayış: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
baki: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
ciddi: gerçek, hakikat
cüz'î: küçük, az
daimi: sürekli, devamlı
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı şehriye: şehir hayatı
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere omrünü geçiren
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
hodgam: kendi keyfini düşünen, bencil
hüsn-i tesir: güzel, iyi tesir, etki
içtimaiyyun: toplum bilimciler, sosyologlar
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
kavi: kuvvetli, güçlü
küllî: umumî, genel.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan diyar.
menfaat: fayda
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
millî: millete ait, milletle alâkalı, millete mensup, ulusal
muaşeret: birlikte yaşayıp iyi geçinme, adab-ı muaşeret, görgü
muavenet: yardım
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik
rüşvet: yetkili bir kimseye bir başka kimse tarafından kanunlara aykırı şekilde bir çıkar sağlanarak her hangi bir işin yaptırılması.
sahtekar: sahte şeyler yapan, sahtecı, hilekar
taife: boluk, takım, grup, fırka
tasannu: yapmacık.
temkin: ağırbaşlılık, vakar, ihtiyatlı hareket etme
uhrevi: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
vahşet: yabani ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı
zahiri: görünüşte olan, zahire dışa ait olan
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

İşte iman-ı ahiretin binler faydalarından işaret ettiğimiz beş altı numunelerine sarılen kıyas edilse, kat'î anlaşılır ki, iki cihanın ve iki hayatın medar-ı saadeti yalnız imandır.

Risale-i Nur'da, "Yirmi Sekizinci Söz"de ve başka risalelerinde haşrin cismaniyeti cihetinde gelen zayıf şüphelere, kuvvetli cevaplarına iktifaen burada yalnız bir kısa işaretle deriz ki:

Esma-ı İlâhiyenin en cemiyetli âyinesi cismaniyettedir, ve hilkat-ı kâinattaki makasıd-ı İlâhiyenin en zengini ve faal merkezi cismaniyettedir; ve ihsanat-ı Rabbaniyenin en çok çeşitleri ve rengârenkleri cismaniyettedir; ve beşerin ihtiyacat dilleriyle Hâlık'ına karşı dualarının ve teşekküratının en kesretli tohumları, yine cismaniyettedir. Maneviyat ve ruhaniyat âlemlerinin en mütenevvi çekirdekleri, yine cismaniyettedir. Bunlara kıyasen, yüzer küllî hakikatler cismaniyette temerkuz ettiğinden, Hâlık-ı Hakîm, zemin yüzünde cismaniyeti çoğaltmak ve mezkûr hakikatlere mazhar eylemek için öyle sür'atli ve dehşetli bir faaliyetle kafile kafile arkasına mevcudata vücut giydirir, o meşhere gönderir; sonra, onları terhis eder, başkalarını gönderir. Mütemadiyen kâinat fabrikasını işlettirir, cismanî mahsulâtı dokuyup, zemini ahirete ve cennete bir fidanlık bahçesi hükmüne getirir. Hatta insanın cismanî midesini memnun etmek için, o midenin hâl diliyle bekasına dair duasını kemal-i ehemmiyetle dinleyip kabul ederek, fiilen cevap vermek için hadsiz ve hesapsız ve yüz binler tarzlarda ve binler çeşit çeşit

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: varlık sınıflarından her biri
âyine: ayna
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
beşer: insanlık
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özelliklen içine alan, kapsamlı
cihan: dünya, kâinat, âlem
cismanî: maddî ve cismânî olmak.
cismaniyet: cismanî oluş
dair: alakalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
faal: hareketli, canlı
fayda: fayda
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
hal: durum, vaziyet, keyfiyet, içinde bulunulan durum ve şartların bütünü
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Hakîm: hikmetle yaratan, yarattıklarında hikmetli olduğunu gösteren yaratıcı, Allah
haşr: kıyamettan sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
hesapsız: sınırsız, sonsuz
hilkat-ı kainat: kâinatın yaratılışı.
hukmune: yerine, değerine
ihsanat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenâb-ı Hakkın iyilikleri, bağışları
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
iktifaen: yeterli görerek.
kafile kafile: sıra sıra, takım takım
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemal-i ehemmiyet: son derece mühim, önemli
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kıyas: karşılaştırma, oranlama
mahsulât: meyveler, ürünler
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın maksatları, yaratıcının gayeleri.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
mazhar: nail olma, şereflenme, İlâhî tecellileri görüldüğü yer olma.
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi.
meşher: teşhir yeri, sergi gösterme yeri.
mevcudat: mevcudat, var olan her şey, mahlûklar
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nevi nevi, çeşit çeşit.
numune: örnek.
rengârenk: çeşidi renkleri olan, türlü renklerde olan, renk renk.
ruhaniyat: madde âleminden başka âlemler
sair: diğer, başka, öteki.
tarz: biçim, şekil, suret.
temerküz: merkezleşme, bir merkezde toplanma.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
teşekküratı: teşekkürler, minnet, memnuniyet ve şükür ifade etmeler
vücut: beden, varlık.
zemin: yer
zemin: yeryüzü

lezzetlerde gayet sanatlı taamlan ve gayet kıymetli nimetleri cismaniyete ihzar etmek, bedahetle ve şeksiz gösterir ki, dâr-ı ahirette cennetin en çok ve en mutenevvi lezzetleri cismanîdir. Ve saadet-i ebediyenin en ehemmiyetli ve herkesin istediği ve ünsiyet ettiği nimetleri cismanîdir.

Acaba hıçbir cihet-i ihtimali ve imkânı var mı ki, bu adî midenin hâl dilliyle beka duasını kabul edip nihayetsız mu'cizatlı maddî taamlar ile onu minnettar ederek, her vakit tesadufsuz, kastî olarak fiilen cevap veren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-ı Kerîm, kâinatın en ehemmiyetli neticesi ve arzın halifesi ve o Hâlık'ın güzidesi ve perestişkârı olan nev-i insanın insaniyet mide-i kubrası ile küllî ve yüksek ve daima arzu ettiği ve ünsiyet ettiği ve fitraten istediği cismanî lezzetlen, dâr-ı bekada verilmesine dair hadsız umumî dualan kabul olmasın; ve haşr-i cismanî ile fiilen cevap verilmesin; onu ebedî minnettar etmesin? Âdeta sineğin sesini işitsin, gök gürültüsünü işitmesin; ve adî bir nefenn kemal-i ehemmiyetle teçhizatına baksın, orduya hiç bakmasın, ehemmiyet vermesin. Bu, yüz derece muhal ve batıldır.

Evet, [1] وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ ayetinin sarahat-i kat'iyesiyle, insan en ziyade ünsiyet ettiği ve dünyada numunesini tatmış olduğu cismanî lezzetleri cennete lâyık bir tarzda görecek, tadacak ve lısan, göz ve kulak gibi azaların ettikleri halis şükürler ve hususî ibadetlerin mükâfatları o uzuvlara mahsus cismanî lezzetler ile

1 Orada canların çekeceği, gözlerin zevk alacağı herşey vardır. (Zuhruf Suresi, 71.)

adeta: sanki
adî: bayağı, aşağı, değersiz
Alîm-i Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan ve her şeyi hakkıyla bilen Allah
arz: yer, dünya.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
aza: organlar, uzuvlar
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan
bedahet: açıklık, aşıkâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
cihet-i ihtimal: bir şeyin olabilirlik, ihtimal yönü
cismaniyet: cismanı oluş, cismile ilgili olma, maddiyat.
dar-ı ahiret: ahiret yurdu
dar-ı beka: bâkı ve sonsuz dünya, ahiret.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fitraten: fitrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla
güzide: seçkin, mümtaz
halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halis: saf, samimî
haşr-ı cismanî: cismile cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşri
hususî: özel.
ihzar: hazır etme, hazırlama
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten Allah
kastı: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan
kemal-i ehemmiyet: son derece muhim, önemli
kıymet: değer
küllî: umumî, genel
lâyık: uygun, yakışır, munasip
lisan: dil
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
mide-i kubra: büyük veya geniş mide
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muhal: imkânsız.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül
mutenevvi: aynı cinsten olmayan, nevi nevi, çeşit çeşit.
nefer: asker, er
nev'i insan: insan türü, insanoğlu.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nimet: lütuf, ihsan, bağış
numune: örnek
perestişkar: aşırı derecede düşkün olan, çok seven
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
sarahat-i kat'iye: katı ve kesin bir açıklık.
şek: şüphe, zan, tereddüt, aksiyle birlikte iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
taam: yemek, yiyecek.
teçhizat: teçhizler, donatmalar, cihazlandırmalar
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
umumî: herkesle ilgili, genel
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
ziyade: çok, fazla

verilecektir. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan o derece cismanî lezzetleri sarih bir surette beyan eder ki, başka teviller ile mana-i zahirîyi kabul etmemek imkân harîcindedir.

İşte iman-ı ahiretin meyveleri ve neticeleri gösteriyorlar ki; nasıl ki, aza-i insanîden midenin hakikatı ve ihtiyacatı, taamların vücuduna kat'î delâlet eder; öyle de, insanın hakikati ve kemalâtı ve fıtrî ihtiyacatı ve ebedî arzuları ve iman-ı ahiretin mezkûr netice ve faydalarını isteyen hakıkatleri ve istidatları, daha kat'î olarak ahırete ve cennete ve cısmanî bâkî lezzetlere delâlet ve tahakkuklarına şahadet ettiği gibi, bu kâinatın hakikat-ı kemalâtı ve manidar tekvinî âyâtı ve insanıyetin mezkûr hakikatler ile alâkadar bütün hakikatleri, dâr-ı ahiretin vücuduna ve tahakkukuna ve haşrın gelmesine ve cennet ve cehennemın açılmasına delâlet ve şahadet ettiklerini, Risale-i Nur eczaları ve bilhassa Onuncu ve Yirmi Sekizinci (ıkı makamı), Yirmi Dokuzuncu Sözler ve Dokuzuncu Şua ve Münacat risaleleri hüccetlerle parlak ve şüphe bırakmaz bir tarzda ıspat etmişler. Onlara havale ederek bu uzun kıssayı kısa kesiyoruz.

Cehenneme dair beyanat-ı Kur'âniye o kadar vazıh ve zahirdir ki, başka izahata ihtiyaç bırakmamış. Yalnız bır iki zayıf şüpheyi izale edecek iki üç nükteyi, tafsilini Risale-ı Nur'a havale edıp, gayet kısa bır hülâsasını beyan edeceğiz.

Birinci Nükte: Cehennem fikri, geçmiş iman meyvelennın lezzetlerini korkusuyla kaçırmıyor. Çünku, hadsız rahmet-ı Rabbaniye, o korkan adama der: "Bana gel,

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
âyât: Kur'ân ayetleri
aza-i insanî: insanın azaları, organları
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek
beyanat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın açıklamaları, beyanları, mesajları
bilhassa: özellikle
delâlet: delil olma, gösterme
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
faide: fayda
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan olan
hakıkat: gerçek, esas
hakikat-i kemalât: mükemmellik gerçeği
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilttip mahşere çıkarması
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hulasa: bir şeyin özü, esası, özeti
hüccet: delil
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler
iman: inanma, itikat
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma
imkân: mümkün olma, olabilirlik
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
istidat: kabiliyet, yetenek
izahat: izahlar, açıklamalar
izale: giderme, ortadan kaldırma
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemalat: fazileller, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler
kıssa: anlatılan olay, hikâye
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
makam: yer, durak
mana-ı zahir: zahire ait mana, açık mana, görünen mana
manıdar: nükteli, ince manalı
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
rahmet-ı Rabbaniye: Allah'ın rahmeti, merhameti, şefkatı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
sarih: açık, aşikâr
suret: biçim, tarz, görünüş
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
tafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tekvinî: tekvin ile ilgili, yaratmaya, var etmeye dair
tevil: yorumlama, yorum
vazıh: açık, ayan, aşikâr, belli, belli, kapalı olmayan
vücut: var olma, varlık
zahir: açık, aşikar

tevbe kapısıyla gir." Tâ cehennemin vücudu, değil korkutmak, belki sana cennetin lezzetlerini tam bildirsin ve senin ve hukuklarına tecavüz edilen hadsiz mahlûkatın intikamlarını alsın, sizi keyiflendirsin. Eğer sen dalâlette boğulup çıkamıyorsan, yine *cehennemin vücudu bin derece idam-ı ebedîden hayırlıdır. Ve kâfirlere de bir nevi merhametdir.* Çünkü insan, hatta yavrulu hayvanat dahi, akrabasının ve evlâdının ve ahbabının lezzetleriyle ve saadetleriyle lezzetlenir, bir cihette mes'ut olur. Şu hâlde sen, ey mülhit, dalâletin itibarıyla ya idam-ı ebedî ile ademe düşeceksin veya cehenneme gireceksin! Şerr-i mahz olan adem ise, senin bütün sevdiklerin ve saadetleriyle memnun ve bir derece mes'ut olduğun umum akraba ve asıl ve neslin seninle beraber idam olmasından binler derece cehennemden ziyade senin ruhunu ve kalbini ve mahiyet-i insaniyeni yandırır. Çünkü, *cehennem olmazsa, cennet de olmaz.* Her şey senin küfrün ile ademe düşer. Eğer sen cehenneme girsen, vücut dairesinde kalsan, senin sevdiklerin ve akrabaların ya cennette mes'ut veya vücut dairelerinde bir cihette merhametlere mazhar olurlar. Demek, her hâlde cehennemin vücuduna taraftar olmak sana lâzımdır. *Cehennem aleyhinde bulunmak, ademe taraftar olmaktır* ki, hadsiz dostlarının saadetlerinin hiç olmasına taraftarlıktır.

Evet, cehennem ise, hayr-ı mahz olan daire-i vücudun Hâkim-i Zülcelâl'inin hakîmâne ve âdilâne bir hapishane vazifesini gören dehşetli ve celâlli bir mevcut ülkesidir

adem: yokluk.
adilane: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla âdilcesine.
ahbap: dostlar.
aleyh: karşı, karşıt.
asıl: soy, nesep.
celâl: sonsuz büyukluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah.
cihet: yon.
daire-i vücut: varlık dairesi.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
evlat: veletler, çocuklar.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakimane: hikmetli bir şekilde.
Hâkim-i Zülcelâl: sonsuz büyukluk ve haşmet sahibi olan, her şeye hükmeden Allah.
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın tâ kendisi.
hayvanat: hayvanlar.
hukuk: haklar.
idam: yok olma.
İdam-ı ebedî: dinlmemek üzere yok oluş, âhıret inancı olmadığı için olumu ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
intikam: öç alma, kendisine bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötuluğe karşılık verme, misillemede bulunma.
itibar: değer.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü, vasfı, aslı, hakikatı.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mazhar: nail olma, şereflenme.
memnun: hoşnut, razı.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu.
mevcut: var olan, bulunan olan.
mülhit: İslâm dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
nesl: soy-sop, zürriyet.
nevi: çeşit, tür.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şerr-i mahz: tamamen kötuluk, iyi tarafı hiç olmayan, zararı, fenalığı yüzde yüz olan şer ve musibet.
taraftar: tarafı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen.
tecavüz: saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma.
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup Allah'tan af dileme ve bir daha işlememek üzere söz verme.
umum: bütün.
vazife: görev.
vücut: var olma, varlık.
Zühruf: Kur'an-ı Kerîm'in 43. sûresidir. Mekke'de nazil olmuştur (54. âyeti Medine'de). 89 âyettir.

Hapishane vazifesini de görmekle beraber, başka pek çok vazifeleri var. Ve pek çok hikmetleri ve âlem-ı bekaya ait hizmetleri var. Ve zebanı gibi pek çok zîhayatın celâldarâne meskenleridir.

İkinci Nükte: Cehennemin vücudu ve şiddetli azabı, hadsiz rahmete ve hakikî adalete ve israfsız mizanlı hikmete zıddıyeti yoktur. Belki rahmet ve adalet ve hikmet, onun vücudunu isterler. Çünkü, nasıl bin masumların hukukunu çiğneyen bir zalimi cezalandırmak ve yüz mazlum hayvanları parçalayan bir canavarı öldürmek, adalet içinde mazlumlara bin rahmettir. Ve o zalimi affetmek ve canavarı serbest bırakmak, bir tek yolsuz merhamete mukabil yüzer bîçarelere yüzer merhametsızlıktir. Aynen öyle de, cehennem hapsine girenlerden olan kâfir-i mutlak, küfrüyle hem esma-ı İlâhiyenin hukukuna inkâr ile tecavüz, hem o esmaya şahadet eden mevcudatın şahadetlerini tekzip ile hukuklarına tecavüz; ve mahlûkatın o esmaya karşı tesbihkârâne yüksek vazifelerini inkâr etmekle hukuklarına tecavüz; ve kâinatın gaye-i hilkati ve bir sebeb-i vücudu ve bekası olan tezahur-i rububiyet-i İlâhiyeye karşı ubudiyetlerle mukabelelerini ve âyinedarlıklarını tekzip ile hukukuna bir nevi tecavüz ettiği haysiyetiyle, öyle azîm bir cinayet, bir zulümdür ki, affa kabiliyeti kalmaz.[1] إِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ ayetinin tehdidine müstahak olur. Onu cehenneme atmamak bir yersiz merhamete mukabil, hukuklarına taarruz edilen hadsiz davacılara hadsiz merhametsizlikler olur. İşte o davacılar,

1. Muhakkak ki Allah kendisine ortak koşulmasını affetmez. (Nisa Suresi, 48 116)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, adillik
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, âhiret.
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme
azap: günahlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza
azîm: büyük, yüce, ulu
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bîçare: çaresiz, zavallı
celâldârane: celâlli bir şekilde, haşmetlice, büyüklük sahibine yakışır
cinayet: cana kıyma, kad veya bu derecede ağır bir suç
dava: takip edilen fikir, iddia
esma: adlar, isimler
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
gaye-i hilkat: yaratılış gayesi, maksadı
hakiki: gerçek.
haysiyet: itibar
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hukuk: haklar
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
kabiliyet: istidat, yetenek.
kafir-i mutlak: tam inkarcı, kesin olarak inkar eden
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklık, imansızlık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
mesken: oturulan, ikamet olunan yer
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mizan: ölçü, ayar
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabil: karşılık.
müstahak: hak eden, hak etmiş
nevi: çeşit, tür
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sebeb-i vücut: varlık sebebi, bir şeyin var olma nedeni.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
taarruz: bir şeyin ve kimsenin üzerine şiddetle saldırma
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma
tehdit: korkutma, gözdağı verme
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
tesbihkârâne: tesbih edene yakışır şekilde, Cenab-ı Hakkı yücelterek
tezahür-ü rububiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare edicilliğinin ortaya çıkması, görünmesi
ubudiyet: kulluk
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zebanı: cehennemlikleri cehenneme atmakla vazifeli melekler
zıddıyet: birbirine muhalif, zıt olma hâli
zîhayat: hayat sahibi.
zulüm: haksızlık

cehennemin vücudunu istedikleri gibi izzet-i celâl ve azamet-i kemal dahi kat'î isterler.

Evet, nasıl bir serseri, asi ve rayete tecavüz eden bir adam, oranın izzetli hâkimine dese: "Beni hapse atamazsın ve yapamazsın," diye izzetine dokunsa, elbette, o şehirde hapis olmasa da, o edepsiz için bir hapis yapacak, onu içine atacak. Aynen öyle de, kâfir-i mutlak, küfrüyle izzet-i celâline şiddetle dokunuyor ve azamet-i kudretine inkâr ile dokunduruyor ve kemal-i rububiyetine tecavüzüyle ilişiyor; elbette, cehennemin pek çok vazifeler için, pek çok esbab-ı mucibesi ve vücudunun hikmetleri olmasa da, öyle kâfirler için bir cehennemi halk etmek ve onları içine atmak, o izzet ve celâlin şe'nidir.

Hem, mahiyet-i küfür dahi cehennemi bildirir. Evet, nasıl ki imanın mahiyeti eğer tecessüm etse, lezzetlenyle bir cennet-i hususiye şekline girebilir. Ve cennetten, bu noktadan gizli haber verir. Aynen öyle de, Risale-i Nur'da delilleriyle ispat ve baştaki meselelerde dahi işaret edilmiş ki, küfrün ve bilhassa küfr-i mutlakın ve nifakın ve irtidadın öyle karanlıklı ve dehşetli elemleri ve manevî azapları var, eğer tecessüm etse, o murtet adama bir hususî cehennem olur. Ve büyük cehennemden, bu cihette gizli haber verir. Ve bu fidanlık dünya mezraasındaki hakikatçikler ahirette sümbüller vermesi noktasından, bu zehirli çekirdek, o zakkum ağacına işaret eder, "Ben onun bir mâyesiyim" der. "Ve beni kalbinde

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asi: isyan eden, başkaldıran
azamet-i kemal: kemal olgunluk ve mükemmelliğinin büyüklüğü
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü
bilhassa: özellikle.
cennet-i hususiye: hususî özel cennet.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
edep: iyi ahlâk, güzel terbiye
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler
hakikat: gerçek, bir şeyin asli esası
hâkim: kanun uygulayan kimse, yargıç
halk: yaratma, yaratış
hususî: özel
iman: inanma, itikat
irtidat: islam dininden çıkma, islam dinini terk ederek başka bir dini kabul etme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izzet: şeref, yücelik, değer.
izzet-i celal: büyüklüğün ve yüceliğin haysiyet ve şerefi
izzetli: şeref ve itibar sahibi
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i rububiyet: Rububiyetin mükemmelliği, Cenab-ı Allah'ın mahlukunu terbiye edip besleme ve gözetiçilik vasfının mükemmelliği
kufr-ı mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak kufur, hiç bir imanî hukmu, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
mahiyet: bir şeyin asli esasını teliği
mahiyet-i küfür: küfrün mahiyeti, inançsızlığın aslı, esası
manevi: manaya ait, maddî olmayan
maye: maya, temel esas, öz.
mesele: önemli konu
mezraa: zirâat yapılacak yer, tarla, ekilecek yer
murtet: irtidat eden, İslâm dinini bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, din değiştiren
nifak: görünüşte Müslüman gibi davranıp aslında kafir olma, iki yüzlülük, munafıklık.
rayet: bir devletin tebaası olan ve vergi veren halk
serseri: ötede, bende, başıboş gezen, işsiz, güçsüz
sümbül: sümbül, zambakgillerden, salkım çiçekli, keskin kokulu bitki
şe'n: iş, durum, özellik, yapı
şiddet: serdik, katılık, peklik.
tecessüm: cısımleşme, cısım hâline gelme
zakkum: cehennemde yetişen ve acı meyvesi cehennemliklere yedirilecek olan bir ağaç.

taşıyan bedbaht için, o zakkum ağacının bir hususî numunesi, benim meyvem olur."

Madem kufur hadsiz hukuka bir tecavüzdür; elbette hadsiz bir cinayettir. Öyle ise, hadsiz bir azaba müstahak eder. Madem bir dakika katil, on beş sene cezada (sekiz milyona yakın dakikada) hapis azabını çekmesini adalet-i beşeriye kabul edip maslahata ve hukuk-ı ammeye muvafık görür, elbette, bir küfür bin katil kadar olması cihetiyle, bir dakika küfr-i mutlak sekiz milyara yakın dakikalarda azap çekmesi, o kanun-i adalete muvafık geliyor. Bir sene ömrünü o küfürde geçiren, iki trilyon sekiz yüz seksen milyara yakın dakikada azaba müstahak ve حَالِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا[1] sırrına mazhar olur. Her ne ise...

Kur'ân-ı Hakîm'in, cennet ve cehennem hakkındaki mu'cizâne izahatı ve Kur'ân'ın tefsir ve ondan gelen Risale-i Nur'un cennet ve cehennemin vücutlarına dair huccetleri, daha başka beyana ihtiyaç bırakmamışlar.

وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۞ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۞ إِنَّهَا سَآءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا[2][3]

gibi pek çok âyetlerin ve başta Resul-i Ekrem (ASM) ve umum peygamberler ve ehl-i hakikatın, her vakit dualarında en ziyade أَجِرْنَا مِنَ النَّارِ ۞ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ۞ خَلِّصْنَا مِنَ النَّارِ[4] ve vahiy ve şuhuda binaen onlarca kat'iyet

1. Orada ebedî olarak kalacaklar. (Ahzab Sûresi, 65.)
2. Göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür ederler. "Bunları boş yere yaratmadın, ey Rabbimiz!" derler. "Seni bütün noksanlardan tenzih ederiz. Sen de bizi cehennem ateşinin azabından koru." (Âl-i İmrân Sûresi, 191.)
3. Ey Rabbimiz! cehennem azabını bizden uzaklaştır. Onun azabı dalmı bir helâktır. • Gerçektende orası ne kötü bir durak, ne kötü bir konaktır. (Furkan Sûresi, 65-66.)
4. Bizi cehennemden kurtar. – Bizi cehennemden koru. • Bizi cehennemden muhafaza eyle. (Cevşenu'l-Kebîr)

adalet-i beşeriye: İnsanoğlunun insanlığın adaleti
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azap: günahlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza
bedbaht: bahtsız, talîhsiz, zavallı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten...
dair: alakalı, ilgili
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
hukuk-ı amme: kamu hukuku
hüccet: delil
izahat: izahlar, açıklamalar
kanunî adalet: adalet kanunu.
kat'iyet: katılık, kesinlik
katl: öldürme, katletme
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
maslahat: uygun iş
mazhar: nail olma, şereflenme, İlâhî tecellilerin göründüğü yer olma
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muvafık: uygun, münasip
müstahak: hak eden, hak etmiş
numune: örnek.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
sır: gizli hakikat.
sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme
tefsir: Kur'ân'ın mânâ bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
tenzih: kusur, kondurmama, kabahat ve kusuru yok etme
umum: bütün
vahy-ı meşhut: şahit olunan vahiy, peygamberlere verilen kitaplarda görülen, okunan vahiy
vücut: var olma, varlık
ziyade: çok, fazla

kesbeden cehennemden "Bizi hıfz eyle!" demeleri gösteriyor ki, nev-i beşerin en büyük meselesi cehennemden kurtulmaktır. Ve kâinatın pek çok ehemmiyetli ve muazzam ve dehşetli bir hakikatı cehennemdir ki, bir kısım o ehl-ı şuhut ve keşif ve tahkik onu muşahede eder; ve bir kısmı, tereşşuhatını ve gölgelerini görür, dehşetinden feryat ederler, "Bizi ondan kurtar!" derler.

Evet, bu kâinatta hayır-şer, lezzet-elem, ziya-zulmet, hararet-burudet, güzellik-çirkinlik, hidayet-dalâlet birbirine karşı gelmesi ve içine girmesi pek büyük bir hikmet içindir. Çünkü şer olmazsa, hayır bilinmez, elem olmazsa, lezzet anlaşılmaz; zulmetsiz, ziya, ehemmiyeti olmaz, soğukla, hararetin dereceleri tahakkuk eder; çirkinlik ile, hüsnün tek bir hakikati bin hakikat ve binler çeşit hüsün mertebeleri vücut bulur; cehennemsiz, cennetin pek çok lezzetleri gizli kalır. Bunlara kıyasen, her şey bir cihette zıddıyla bilinebilir ve bir tek hakikatı, sümbül verip çok hakikatler olur.

Madem bu karışık mevcudat dâr-ı fânîden dâr-ı bekaya akıp gidiyor, elbette, nasıl ki hayır, lezzet, ışık, güzellik, iman gibi şeyler cennete akar, öyle de, şer, elem, karanlık, çirkinlik, küfür gibi zararlı maddeler cehenneme yağar. Ve bu mütemadiyen çalkanan kâinatın selleri o iki havuza girer, durur. Kerametli Yirmi Dokuzuncu Sözün ahirindeki remizli nüktelerine havale ederek kısa kesiyoruz.

ahir: son.
burudet: soğukluk, soğuk olma.
cihet: yön.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dar-ı beka: bâki ve sonsuz dünya, âhret.
dar-ı fanî: olumlu kaybolan, gelip geçici, yok olup giden yer, dünya.
dehşet: büyük korku, hâli korkma, ürkme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i keşif: bazı sırları bilinmeyen hakikatleri, Cenâb-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen velîler.
ehl-i şuhut: kâinatta tevhid delillerini âyneden seyreden, ilâhî ve gizli sırlarını Hakkın izni ile gören şuhut ehli veli.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
elem: derd, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
feryat: haykırma, çığlık.
hakikat: gerçek, esas.
hararet: sıcaklık.
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma.
hayır: iyi iş, iyi şey.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep.
hüsün: güzellik.
hüsün: güzellik.
iman: inanma, itikat.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kesb: kazanma.
kıyasen: kıyas ederek.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mertebe: derece, basamak.
mesele: önemli konu.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
remiz: bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
sümbül: sümbül zambakgillerden, salkım çiçekli, keskin kokulu bitki.
şer: kötülük.
tahakkuk: gerçek olarak meydana çıkma, bir şeyin doğruluğunun meydana çıkması, gerçekliğinin anlaşılması.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
zıt: bir şeyin aksi, tersi.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulmet: karanlık.

Ey bu medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Bu dehşetli haps-i ebedîden kurtulmanın kolayı, çaresi, bu dünyevî hapsimizden istifade ederek, elimiz mecburiyetle yetişmeyen çok günahlardan kurtulduğumuzla beraber; eski günahlardan tevbe edip farzlanmızı eda ederek, her bir saat bu hapisteki ömrümüzü bir gün ibadet hükmüne getirmekle, o ebedî hapisten necatımız ve o nuranî cennete girmemiz için en iyi bir fırsattır. Bu fırsatı kaçırırsak, dünyamız ağladığı gibi ahiretimiz dahi ağlayacak,[1] خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ tokadını yiyeceğiz.

Bu makam yazıldığı zaman, Kurban Bayramı geldi[2] اَللّٰهُ اَكْبَرُ ۞ اَللّٰهُ اَكْبَرُ ۞ اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'ler ile nev-i beşerin beşten birisine, üç yüz milyon insanlara birden اَللّٰهُ اَكْبَرُ dedirmesi, koca küre-i arz, büyüklüğü nispetinde o اَللّٰهُ اَكْبَرُ kelime-i kudsiyesini semavattaki seyyarat arkadaşlarına işittiriyor gibi, yirmi binden ziyade hacıların Arafat'ta ve iydde beraber, birden اَللّٰهُ اَكْبَرُ demeleri, Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bin üç yüz sene evvel Âl ve Sahabîleriyle söylediği ve emrettiği اَللّٰهُ اَكْبَرُ kelâmının bir nevi aks-i sedası olarak, rububiyet-i İlâhiyenin[3] رَبُّ الْأَرْضِ ve[4] رَبُّ الْعَالَمِينَ azamet-i ünvanıyla küllî tecellisine karşı geniş ve küllî bir ubudiyetle bir mukabeledir, diye tahayyül ve his ve kanaat ettim.

1. O dünyada da, ahirette de ziyana uğramıştır. (Hac Suresi, 11.)
2. Allah en büyüktür, en yücedir... Allah en büyüktür, en yücedir... Allah en büyüktür, en yücedir.
3. Yerin Rabbi. (Casiye Suresi, 36.)
4. Âlemlerin Rabbi. (Casiye Suresi, 36.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aks-i seda: ses yankılanması, sesin bir yere çarpıp gen gelmesi, yankı.
aleyhissalâtü vesselam: salat ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
azamet-i unvan: unvanının şöhretinin büyüklüğü.
dünyevî: dünyaya mensup, dünya ile ilgili, dünyaya ait.
eda: yerine getirme.
evvel: önce.
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslamiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
haps-i ebedî: ebedî hapis, sonsuza dek kalınacak hapis.
hükmüne: yerine, değerine.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
kelime-i kudsiye: yüce, kudsi söz.
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: yer küre, dünya.
makam: yer, durak.
mecburiyet: mecbur olma, mecburluk, zarunlık durumu, zora tutulma, zorunluluk.
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (as) ifura, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, İman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
necat: kurtuluş, kurtulma, halas, selamet.
nevi: çeşit, tür.
nispet: oran, değer.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
resul-i ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (asm).
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye edicilliği.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup Allah'tan af dileme ve bir daha işlememek üzere söz verme.
ubudiyet: kulluk.

Sonra, "Acaba bu kelâm-ı kudsînin bizim meselemizle dahı münasebeti var mı?" diye tahattur ettim. Birden hatıra geldi ki, başta bu kelâm olarak sair bâkiyat-ı salihat ünvanını taşıyan سُبْحَانَ اللهِ[1] ve اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ[2] ve لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ[3] gibi, şeairden çok kelâmlar, cüz'î ve küllî meselemizi ihtar ve tahakkukuna işaret ederler. Meselâ اَللهُ اَكْبَرُ[4]'in bir vech-i manası, Cenab-ı Hakkın kudreti ve ilmi her şeyin fevkinde büyüktür; hıçbir şey daire-i ilminden çıkamaz, tasarruf-i kudretinden kaçamaz ve kurtulamaz, ve korktuğumuz en büyük şeylerden daha büyüktür. Demek, haşrı getirmekten ve bizi ademden kurtarmaktan ve saadet-i ebediyeyi vermekten daha büyüktür, her acip ve tavr-ı aklın haricindeki her şeyden daha büyüktür ki, مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ[5] ayetinin sarahat-i kat'iyesiyle nev-i beşerin haşrı ve neşrı bir tek nefsin icadı kadar o kudrete kolay gelir. Bu mana ıtıbanyladır ki, darbımesel hükmünde, büyük musibetlere ve büyük maksatlara karşı herkes, "Allah büyüktür, Allah büyüktür" der, kendine tesellı ve kuvvet ve nokta-ı istınat yapar.

Evet, nasıl ki Dokuzuncu Sözde, bu kelime, iki arkadaşıyla bütün ibadatın fihristesi olan namazın çekirdekleri ve hülâsaları; ve içinde ve tesbıhatında tekrar ile namazın manasını takvıye için سُبْحَانَ اللهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَللهُ اَكْبَرُ[6] üç muazzam hakikatlere ve insanın kâinatta gördüğü

katalog.
hakıkat: gerçek, esas.
hamd: Allah'a şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
haşr: Allah'ın kıyametten sonra bütün insanları dırıltıp mahşere çıkarması toplanmaları.
hulâsa: bır şeyın ozu, esası, temelı.
hukmünde: degerinde, yerinde.
Ibadat: ibadetler.
icat: vucuda getırme, yoktan var etme.
Ihtar: hatırlatma, uyarı.
ilâh: kendısıne ibadet edınılen tapınılan Ma'bud, Allah.
ıtıbar: değer.
kelâm-ı kudsî: kudsî, mukaddes söz.
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar.
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan.
muazzam: çok büyük, ulu, yuce.
musıbet: felaket, belâ.
münasebet: ılışkı, alaka.
nefis: hayat, ruh, can.
neşır: kıyamet gunu butun olulerin dırılmesı.
nokta-ı istınat: dayanak noktası, guvenme ve ıtımat noktası.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah.
saadet-ı ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sair: dıger, baska, oteki.
sarahat-ı kat'iye: katı ve kesın bır açıklık.
şeair: kaıdeler, butun Muslumanlarla ılgılı meseleler ve alametler.
şukür: nımet ve yılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma.
tahattur: hatırlama, hatıra getırme.
takvıye: kuvvetlendırme, saglamlastırma, teyıt ve tasdık etme.
tasarruf: sahıbı oldugu mulkunu istedıgı gıbı kullanma.
tasarruf-ı kudret: kudretuyle mulkunu ıdare etme ve mulkundekıleri istedıği şekılde kullanma.
tavr-ı akıl: akıl çızgısı, akıl ölçülen.
tesbıhat: tesbıhler, Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ıfade eden sozler.
teselli: avutma, acısını dındırme.
ünvan: şohret, ad, ısım.
vech-i mana: mana yonu.

---

1 Allah her turlu kusur ve noksandan uzaktır.
2 Ezelden ebede kadar her turlu hamd ve şukur Allah'a mahsustur. (Fatıha Suresi, 2.)
3 Allah'tan başka ılâh yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)
4 Allah en buyuktur, en yucedır.
5 Sızın yaratılmanız da, dırıltılmenız de, tek bır kışının yaratılıp dırıltılmesı gıbıdır. (Lokman Suresi, 28.)
6 Allah her turlu kusur ve noksandan uzaktır. Ezelden ebede kadar her turlu hamd ve şukur Allah'a mahsustur. Allah en buyuktur, en yucedır.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
adem: yokluk.
alem: varlık sınıflarından her bırı.
bâkiyat-ı sâlihat: ebedî, dımî olarak yaşayan salıhler.
cüz'î: kuçuk, az.
daire-i ılm: ılım dairesi.
darbımesel: atasozu, vecıze.
ebed: sonsuzluk, dımîlık.
ezel: baslangıcı olmayan oncesızlık.
fevkinde: ustunde.
fihrıste: bır kıtapta bulunan şeylerı sırayla gosteren liste.

medar-ı hayret, medar-ı şükran ve medar-ı azamet ve kibriya, acip ve güzel ve büyük pek çok fevkalâde şeylerden aldığı hayret ve lezzet ve heybetten neş'et eden suallerine pek kuvvetli cevap verdiği gibi, On Altıncı Sözün ahirinde izah edilen şu, nasıl bir nefer bayramda bir müşir ile beraber huzur-i padişaha girer, sair vakitte zabitinin makamı ile onu tanır; aynen öyle de, her adam, hacda bir derece velîler gibi, Cenab-ı Hakkı [1] رَبُّ الْأَرْضِ ve [2] رَبُّ الْعَالَمِينَ ünvanı ile tanımaya başlar ve o kibriya mertebelerî kalbine açıldıkça, ruhunu istilâ eden mükerrer ve hararetli hayret suallerine yine [3] اَللّٰهُ اَكْبَرُ tekrarıyla umumuna cevap verdiği mısillü, –On Üçüncü Lem'anın ahirinde izahı bulunan kı– şeytanların en ehemmiyetli desiselerini köküyle kesip cevab-ı kat'î veren yine اَللّٰهُ اَكْبَرُ olduğu gibi, bizim ahiret hakkındaki sualimize de kısa, fakat kuvvetli cevap verdiği misillü; [4] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ cümlesi dahi haşrî ihtar edip ister, bize der:

"Manam ahiretsiz olmaz. Çünkü, '*Ezelden ebede kadar her kımden ve her kıme karşı bütün hamd ve şükür, Ona mahsustur*' ifade ettiğimden, bütün nimetlerin başı ve nimetleri hakikî nimet yapan ve bütün zîşuuru ademin hadsiz musibetlerinden kurtaran, yalnız saadet-i ebediye olabilir; ve benim o küllî manama mukabele eder."

1. Yenn Rabbi (Casiye Suresi 36)
2. Âlemlerin Rabbi (Casiye Suresi 36)
3. Allah en büyüktür, en yücedir
4. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi 2)

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adem: yokluk
ahir: son
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
cevab-ı kat'î: red ve iradesi mümkün olmayan cevap
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehemmiyetli: önemli
fevkalade: olağanüstü
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikî: gerçek
hararet: sıcaklık
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
heybet: korkuyla birlikte hürmet, saygı ve hayranlık uyandıran ululuk, yücelik, haşmet.
huzur-ı padişah: padişahın huzuru
ihtar: hatırlatma, uyarı
istilâ: kaplama, yayılma
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
kibriya: Cenab-ı Allah'ın azameti ve kudreti, her cihetle büyüklüğü
küllî: umumî, genel
lem'a: parıltı
makam: büyük memuriyet, mevkı
medar-ı azamet: büyükluk vesilesi, sebebi
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden
medar-ı şükran: şükru gerektiren, şükre sebep
mertebe: derece, basamak
mısillü: gibi, benzeri
mukabele: karşılık verme, karşılama
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş, iki veya daha fazla yapılmış, tekrarlı.
müşir: en yüksek asker derece, mareşal
nefer: asker, er
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
nimet: lütuf, ihsan, bağış
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki
sual: soru
umum: bütün, hepsi
ünvan: şöhret, ad, isim
velî: Allahın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

Evet, her mü'min namazlardan sonra, her gün, hiç olmazsa yüz elliden ziyade [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ şer'an demesi ve manası da ezelden ebede kadar bir hadsız geniş hamd ve şükru ifade etmesi, ancak ve ancak saadet-i ebediyenin ve cennetin peşin bir fiyatı ve muaccel bir pahasıdır. Ve dünyanın kısa ve fânî elemlerle âlûde olan nimetlerine münhasır olmaz ve mahsus değil. Ve onlara da ebedî nimetlere vesile olmaları cihetiyle bakar, şükreder.

[2] سُبْحَانَ اللّٰهِ kelime-i kudsiyesi ise, Cenab-ı Hakkı şerikten, kusurdan, noksaniyetten, zulümden aczden, merhametsizlikten, ihtiyaçtan ve aldatmaktan ve kemal ve cemal ve celâline muhalif olan bütün kusurattan takdis ve tenzih etmek manasıyla, saadet-i ebediyeyi ve celâl ve cemal ve kemal-i saltanatının haşmetine medar olan dâr-ı ahireti ve ondaki cenneti ihtar edip, delâlet ve işaret eder. Yoksa, sabıkan ispat edildiği gibi, saadet-i ebediye olmazsa, hem saltanatı, hem kemali, hem celâl, hem cemal, hem rahmeti kusur ve noksan lekeleriyle lekedar olurlar.

İşte bu üç kudsî kelimeler gibi, [3] بِسْمِ اللّٰهِ ve [4] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ve sair kelimat-ı mübareke, her bir erkân-ı imaniyenin birer çekirdeği ve bu zamanda keşfedilen et hülâsası ve şeker hulâsası gibi hem erkân-ı imaniyenin, hem Kur'ân hakikatlerinin hulâsaları ve bu uçu namazın çekirdekleri olduklarını gibi, Kur'ân'ın dahi çekirdekleri ve parlak bir

1. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. • Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. (Fâtiha Sûresi, 2.)
2. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.
3. Allah'ın adıyla.
4. Allah'tan başka ilâh yoktur. (Muhammed Sûresi, 19.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlûde: bulaşmış, bulaşık.
celâl: sonsuz büyükük, haşmet ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah.
cemal: güzellik.
cihet: yön, sebep, vesile.
dâr-ı âhiret: âhiret yurdu.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebedî: sonu olmayan, dâimî, sürekli.
elem: derd, üzüntü, maddî, manevî ıztırap.
erkân-ı imâniye: imana ait esaslar.
fânî: olumlu, geçici.
hakikat: gerçek, esas.
haşmet: ihtişam, heybet, büyükük.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kelimat-ı mübareke: mübarek kelimeler, sözler.
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kemal-i saltanat: saltanatın kemali, mükemmel oluşu.
keşif: gizli bir şeyi bulma, gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma.
kudsî: mukaddes, yüce.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler, suçlar, kabahatler.
lekedar: lekeli, lekelenmiş.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
medar: sebep, vesile.
muaccel: muhlet, vadesiz, peşin.
muhalif: zıt, karşıt.
mü'min: iman eden, inanan.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
noksan: eksiklik, kusurlu oluş.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
paha: fiyat, değer.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sabıkan: evvelce, bundan önce.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sûre: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her bir.
şer'an: şer'i olarak, şeriata göre, şeriat bakımından, şeriat hükümlerine göre, şeriatça.
şerik: ortak.
şükür: nimet ve iyliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
vesile: aracı, vasıta.
ziyade: çok, fazla.
zulüm: haksızlık.

kısım surelerin başlarında pırlanta gibi görünmeleri ve çok sünuhatı tesbihatta başlayan Risale-i Nur'un dahi hakikî madenleri ve esasları ve hakikatlerinin çekirdekleridirler. Ve velâyet-i Ahmediye ve ubudiyet-i Muhammediye (Aleyhissalâtü Vesselâm) cihetinde, öyle bir daire-i zikrde, namazdan sonraki tesbihatta bir tarikat-i Muhammediyenin (ASM) virdidirler ki, her namaz vaktinde, yüz milyonlarda ziyade mü'minler, beraber o halka-ı kübra-i zikrde, ellerinde tesbihler, [1] سُبْحَانَ اللهِ otuz üç, [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ otuz üç, [3] اَللهُ اَكْبَرُ otuz üç defa da tekrar ederler.

İşte böyle gayet muhteşem bir halka-i zikrde, sabıkan beyan ettiğimiz gibi, hem Kur'ân'ın, hem imanın, hem namazın hülâsaları ve çekirdekleri olan o üç kelime-i mübarekeyi namazdan sonra otuz üçer defa okumak ne kadar kıymettar ve sevaplı olduğunu elbette anladınız.

Bu risalenin başında, Birinci Meselesi, namaza dair güzel bir ders olduğu gibi, hiç düşünmediğim hâlde, âdeta ihtiyârsız olarak onun ahiri de namaz tesbihatına dair ehemmiyetli bir ders oldu.

[4] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى اِنْعَامِهِ

[5] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.
2. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi, 2.)
3. Allah en büyüktür, en yücedir.
4. Nimet vermesine karşılık ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun.
5. Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

adeta: sanki
ahir: son.
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili
daire-i zikir: zikir dairesi, zikir yeri.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.
ehemmiyetli: önemli
ezel: başlangıcı olmayan, geçmiş zaman, öncesizlik.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas
hakiki: gerçek
halka-ı kübra-i zikir: en büyük zikir halkası, dairesi.
halka-ı zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma.
hamd: methetme, övme, yücelt me
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hulasa: bir şeyin özü, esası, özeti
ihtiyar: irade, tercih.
İlâh: kendisine ibadet edilnlen tapınılan Ma'bud, Allah
iman: inanma, itikat.
kelime-i mübareke: mübarek kelime
kıymettar: kıymetli, değerli.
maden: asıl, esas, kaynak.
mesele: önemli konu
muhteşem: haşmetli, yüce
mü'min: iman eden, inanan
nimet: lütuf, ihsan, bağış
sabıkan: evvelce, bundan önce
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat, sevap.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
sünuhat: akla gelen, içe doğan şeyler
tarikat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) tarikatı olan sünnet yolu.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfadardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sözler
ubudiyet-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) mükemmel kulluk ve ibaded
velâyet-ı Ahmediye: Peygamberimizin velilığı, Peygamberimize aıt velilik. Peygamberimizin vefatından sonra nubuvvet tarzındaki hizmetinin sureten fiilen ve şeklen sona ermesiyle velayet tarzında bu makamda devam eden manevî hizmet tarzı, manevî elçilik.
virt: zikir belli zamanlarda belli sayıda belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.
ziyade: çok, fazla

Dokuzuncu Mesele

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ (1)

İlâahirî'l-aye...

Bu ayet-i ecma ve âlâ ve ekberin bir küllî ve uzun nüktesini beyan etmeye bir dehşetli manevî sual ve bir azametli ve İlâhî bir nimetin ınkişafından neş'et eden bir hâl sebebiyet verdiler. Şöyle ki:

Manen ruha geldi: "Neden bir cüz-i hakikat-i imaniyeyi inkâr eden kâfir olur ve kabul etmeyen Müslüman olmaz? Hâlbuki, Allah ve ahirete iman, bir güneş gibi o karanlığı izale etmek lâzım geliyor."

Hem, "Neden bir rükün ve hakikat-i imaniyeyi inkâr eden mürtet olur, küfr-i mutlaka düşer; ve kabul etmeyen İslâmıyet'ten çıkar? Hâlbuki, sair erkân-ı imaniyeye imanı varsa, onu küfr-i mutlaktan kurtarmak lâzım geliyor."

Elcevap: İman, altı ruknunden çıkan öyle bir vahdanî hakikattır ki, tefrik kabul etmez. Ve öyle bir küllîdir ki, tecezzi kaldırmaz. Ve öyle bir küllîdir ki, kabil-i ınkısam olmazlar. Çünkü, her bir rükn-i imanî, kendini ispat eden

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla
Peygamber kendisine Rabbinden indirilen Kur'an'ı tasdik edip ona iman etti. Mü'minler de onunla beraber iman ettiler. Onların hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler. Onlar "Biz Allah'ın peygamberlerinden hiçbirini ayırmayız" diyerek iman getirdiler. (Bakara Sûresi, 285.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayet-i âlâ: en yüce, yüksek ayet.
ayet-i ecma: en cemiyetli, her şeyi içine alan ayet.
ayet-i ekber: en büyük ayet.
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
cüz-i hakikat-i imaniye: iman hakikatlerinin bir cüzü, parçası.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elcevap: cevap olarak.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i imaniye: imana ait olan gerçek.
İlâahirî'l-ayet: ayetin sonuna kadar.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hak'ka dair.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izale: gideme, ortadan kaldırma.
kabil-i inkısam: bölünebilir, ayrılabilir.
kâfir: Allah'ı ve İslâmıyeti inkar eden, dinsiz.
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
küll: bütün.
küllî: umumî, genel.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesele: önemli konu.
mürtet: irtidat eden, İslâm dinini bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, din değiştiren.
Müslüman: İslâm dinine bağlı, dindar, mütedeyyin.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.
rükn-i imanî: imana ait esas, imanın esası.
sair: diğer, başka, öteki.
sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme.
sual: soru.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
vahdanî: Allah'ın birliği ile alakalı, Allah'ın birliği ve varlığı ile ilgili, Allah'la ilgili.

hüccetleriyle, sair erkân-ı imaniyeyi ispat eder. Her biri her binsine gayet kuvvetli bir hüccet-i azam olur. Öyle ise, bütün erkânı bütün delilleriyle sarsmayan bir fikr-i batıl, hakikat nazarında bir tek rüknü, belki bir hakikatı iptal edip inkâr edemez. Belki adem-i kabul perdesi altında gözünü kapamakla, bir küfr-i inadî yapabilir. Git gide küfr-i mutlaka düşer, insaniyeti mahvolur, hem maddî, hem manevî cehenneme gider. İşte, biz bu makamda gayet muhtasar işaretlerle ve *Meyve Risalesi*'nde haşrin ispatında sair erkân-ı imaniye haşri de ispat ettiklerini kısacık hulâsalarla beyanı gibi, bu makamda dahi mücmel fezleke ve muhtasar hülâsalarla, Cenab-ı Hakkın inayetiyle, bu nükte-i azam Altı Noktada beyan edilecek.

• **BİRİNCİ NOKTA**

İman-ı billâh, kendi hüccetleriyle hem sair rükünlerini, hem iman-ı bilâhireti ispat eder ki, *Meyve Risalesi*'nin Yedinci Meselesinde güzelce göstermiş.

• Evet, bu hadsiz kâinatı bir saray, bir şehir, bir memleket gibi bütün levazımı ile idare eden ve mizan ve intizam dairesinde çeviren ve hikmetlerle değiştiren ve zerratı ve seyyaratı ve sinekleri ve yıldızları birer muntazam ordu gibi beraber teçhiz ve idare eden ve emir ve iradesi dairesinde mütemadiyen bir ulvî manevra içinde talim ve tavzıfatla faaliyete ve seyr ve cevelâna ve ubudiyetkârâne bir resm-i küşada ve seyahate getiren ezelî ve bâkî bir saltanat-ı rububiyet ve ebedî ve daimî bir hâkimiyet-i ulûhiyet, hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi

adem-i kabul: kabul etmeme.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cevelan: yerinde durmayıp gezme, hareketlilik.
daimî: sürekli, devamlı.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
erkan: rükünler, esaslar.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fezleke: özet, netice.
fikr-i batıl: yanlış fikir, sapık düşünce.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet-i ulûhiyet: Allah'ın her şeyin üstündeki ilâhî tasarrufu, mülkünü dilediği gibi kullanmaları.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hüccet: delil.
hüccet-i azam: en büyük hüccet, delil.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iman-ı bilâhiret: âhirete iman.
iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
insaniyet: insanlık mâhiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
iptal: boş, hükümsüz bırakma.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
küfr-i inadî: inada dayalı küfür, inattan doğan küfür, inattan kaynaklanan küfür, gerçekleri görmek istememe.
levazım: lâzım olan şeyler, geçinmek ve yaşamak için gereken şeyler, gereçler.
maddî: madde ile alâkalı, cismânî.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
makam: yer, durak.
manevra: tatbikat, hareket kabiliyeti.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.
mizan: ölçü, ayar.
muhtasar: kısaca, özetle.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mücmel: özetlenmiş, kısa ve az sözle ifade edilmiş, özet, özet.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazar: bakış, nezdinde.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
nükte-i azam: en büyük nükte, çok büyük mana içeren söz.
resmî küşat: resmî geçiş, geçiş töreni, merasimi.
saltanat-ı Rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
seyir: bir yerden başka bir yere gitmek için yola çıkma, yolculuk, sefer.
seyyarat: gezegenler.
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme.
tavzıfat: vazifelendirmeler, görevlendirmeler.
teçhiz: cihazlama, donatma.
ubudiyetkârane: kul olana yakışır şekilde, kulluğa yakışır tarzda.
ulvî: yüksek, yüce.
zerrat: zerreler, atomlar.

ve hıçbir ihtimal var mı ki, o ebedî ve sermedî ve bâkî ve daimî saltanatın, bâkî bır makarn ve daimî bir medarı ve sermedî bir mazhan olan dâr-ı ahiret olmasın? Bin defa hâşâ.

Demek, Cenab-ı Hakkın saltanat-ı rububiyeti ve Yedincı Meselede beyan edildığı gibi, ekser isimlen ve vücub-ı vucudunun hüccetleri, ahırete şahadet ederler ve ısterler Ve bu kutb-ı imanî, ne kadar kuvvetli bır nokta-ı istinadı var; gör, bil, görür gibi inan

• Hem, nasıl iman-ı billâh ahiretsiz olmaz, öyle de, Onuncu Sözde kısa ışaretlerle beyan edildığı gibi, hıçbir cıhette mumkun mudur ve hıç akıl kabul eder mi kı, ulûhiyet ve ma'budiyetin tezahürü için bu kâinatı, öyle bir mücessem kıtab-ı Samedânî kı, her sahîfesi bir kıtap kadar ve her satın bır sahıfe kadar manalan ıfade eder, ve öyle cismanî bir Kur'ân-ı Sübhanî ki, her bir ayet-i tekviniyesi ve her bır kelimesi, hatta her bir noktası, her bır harfi birer mu'cize hükmündedir, ve oyle muhteşem ve içı hadsız âyâtla ve manidar nakışlarla tezyin edilmış bir mescıd-i Rahmanîdir ki, her bir köşesinde bir taife bir nevi ibadet-i fıtriye ıle ıştıgal eder bir şekılde halk eden bir Allah, bır Ma'bud-ı Bılhak, o kıtab-ı kebırin manalarnı ders verecek ustatlan ve o Kur'ân-ı Samedânînin ayetlerini tefsır edecek müfessirleri elçi olarak gondermesin ve o mescıd-ı ekberde hadsız tarzlarda ibadet edenlere imamlan tayin etmesin ve o ustatlara ve mufessirlere ve imamlara fermanlan vermesin? Hâşâ, yüz bin hâşâ!

ahiret: dunya hayatından sonra beslayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
ayat: ışarctler, delıller Allah ın varlık ve bırlıgıne ışaret eden delıller
ayet: Kur ân'ın her bir cumlesi.
ayet-i tekviniye: Cenab ı Hakkın yoktan var edıp vucuda getırme hâsıl etme ve halk etme fıil ve kudretune dair olan delıl ayet.
bakî: ebedî daimî surekli ve kalıcı olan
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek
cihet: yon sebep vesile
cismani: maddî ve cısımlı olmak
dar-ı ahiret: ahıret yurdu
ebedî: sonu olmayan daimî surekli.
ekser: pek çok.
ferman: emır buyruk
hadsız: sınırsız sonsuz.
halk: yaratma yaratış
haşa: asla kat'ıyen oyle degıl Allah göstermesin.
hüccet: delıl
hukmünde: degerinde yerınde
ibadet-i fıtriye: fıtrı ıbadet, her bır varlıgın kendı kabılıyetıne gore Cenab ı Hakka ıbadet etmesi
ihtimal: olabılırlık.
iman-ı billâh: Allah a ınanma Allah ı onun kâınatta tecellı eden butun sıfat ve ısımlenyle beraber kabul ederek Ona ınanma
ıştıgal: bir ış ışleme bır ışle ugraşmak bır ış uzerınde calışma meşgul olma
kainat: yaratılmış olan şeylerın tamamı butun alemler varlıklar
kitab-ı kebir: buyuk kıtap
kitab-ı Samedânî: hıç bır şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın kıtabı kaınat.
kutb-i imani: iman kutbu imanın en onde gelen esaslarından bırı
Ma bud-ı Bilhak: asıl ıbadet edılecek, hakkıyla ıbadete layık olan Allah
ma'budiyet: ilâh oluş kendısıne ıbadet edılmeye layık oluş
makar: oturulan karar kılınan yer karargah mesken
manidar: nukteli ınce manalı
mazhar: nail olma şereflenme ilâhî tecellılerın gorundugu yer olma
medar: dayanak noktası, sebep vesile
mescid-i ekber: en buyuk mescıt.
mescid-i Rahmanî: butun varlıkların rızıklarını munasıp bır şekılde karşılayan Cenab ı Hakkın mescıdı
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
muhteşem: haşmetlı yuce
mucessem: tecessum etmış cısımlenmış
mufessir: Kur'ân-ı Kerîm ın metnını tefsır şerh ve ızah eden Islâm alımı
nakış: ışleme susleme.
nevi: çeşıt, tur
nokta-ı istinat: dayanak noktası guvenme ve ıtımat noktası
sahife: sayfa
saltanat: sultanlık, padışahlık hukumdarlık
saltanat-ı rububiyet: kâınatı terbiye ve ıdare edıcı olan Allah ın saltanatı
sermedî: ebedî, daimî surekli
şahadet: şahır olma şahıtlık, tanıklık
taife: takım guruh familya
tarz: bıçım, şekıl suret.
tayin: belırleme yerını belı etme
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı Kur'an ın şerhı
tezahür: gorunme belırme, ortaya çıkma
tezyin: susleme zıynetlendırme
ulûhiyet: ılahlık, Allah ın hakımıyetı ıle kâınattakı her şeyı kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesı
ustat: bır ılım ve sanatta ustun olan kımse oğretmen
vücub-i vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak, varlıgı zarurî ve vacıp olmak.

• Hem, cemal-i rahmetini ve hüsn-i şefkatini ve kemal-ı rububıyetini zîşuurlara göstermek ve onları şukre ve hamde sevk etmek için, bu kâinatı –öyle bir ziyafetgâh ve bir teşhirgâh ve öyle bır seyrangâh ki– hadsiz çeşit çeşit leziz nimetler ve gayet antıka, hadsız harika sanatlar içinde dizilmiş bir tarzda halk eden bir *Sâni-i Rahîm ve Kerîm*, hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki, o ziyafetgâhtaki zîşuur mahlûklar ile konuşmasın ve onlara, o nimetlere mukabil, elçileri vasıtasıyla vazife-i teşekkürîyeyi ve tezahür-i rahmetine ve sevdirmesine karşı vazıfe-i ubudıyetı bıldırmesın? Hâşâ, bınler hâşâ!

• Hem, hiç mumkün mudur, bir Sânı, sanatını sever, beğendirmek ister, hatta ağızların bin çeşit zevklerini nazara alması delâletiyle takdir ve tahsinlerle karşılanmak arzu eder ve her bır sanatıyla kendini hem tanıttırmak, hem sevdirmek, hem bir çeşit manevî cemalini göstermek ister bır tarzda bu kâinatı antıka sanatlarla suslendırdiği hâlde, kâinattaki zîhayatın kumandanları olan insanlara, onların büyüklerinden bır kısmı ile konuşup, elçi olarak göndermesin, güzel sanatları takdırsız ve fevkalâde hüsn-i esması tahsinsiz ve tanıttırması ve sevdirmesi mukabelesiz kalsın? Hâşâ, yüz bin hâşâ!

• Hem, bütün zîhayatın ihtiyacat-ı fıtrıyeleri için dualarına ve hâl dili ile edilen butun iltıcalara ve arzulara vakti vaktine kasıt ve ihtıyâr ve iradeyi gösterir bir tarzda hadsız ın'amlarıyla ve nıhayetsız ıhsanatıyla fıilen ve hâlen sarih bir surette konuşan bir Mütekellim-i Alîm, hiç

antika: degerli ve mukemmel sanat esen
arzu: bır şeye karşı duyulan istek, heves
cemal: güzellik
cemal-i rahmet: Rahmetin guzelligi, Ilâhî rahmetteki guzellik.
delâlet: alamet, işaret, ız
dua: Allah a yalvarma, niyaz
fevkalade: olaganustu
fiilen: fille, davranış ve hareketle.
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hal: bır şeyın duruşu, gorunuşu ve içinde bulunan durum ve şartların tumu
halen: hareket ve davranış olarak
hamd: Allah'a karşı olan şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme, Allah ın yuceligini overme
harika: olağanustu
haşâ: asla, kat'iyen, öyle degil, Allah göstermesin
husn-i esma: guzel isimler
husn-i şefkat: şefkatin, merhametin guzelligi
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler
ihtiyacat-ı fıtriye: yaratılış geregi olan ihtiyaçlar
ihtıyar: irade, tercih
iltıca: sıgınma, güvenme, dayanma
in'âm: nimetlendirme, ihsan etme
irade: dileme, isteme, bır şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktıdar, güç.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar.
kasıt: bır ışı bile bile isteyerek yapma
kemal-ı Rububiyet: Rububiyetin mukemmelligi, Cenab-ı Allah ın mahlukunu terbiye edip besleme ve gozeticilik vasfının mukemmelligi.
kumandan: komutan
leziz: lezzetli, tatlı
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmıs olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabil: karşılık.
Mutekellim-i Alîm: gizli ve açık her şeyi bilen ve kendi zatına has olarak konuşan Allah
nazar: bakış, dikkat.
nihayetsız: sonsuz, sınırsız
nimet: lutuf, ihsan, bağış
Sânı: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
Sani-i Kerim: ıkramı bol olan ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
Sânı-i Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan ve her şeyi sanatlı yaratan Allah
sarih: açık, aşikar
sevk: ulaştırma, yoneltme.
seyrangah: seyir yen, eglence ve gezme yeri.
sıfat: vasif, nitelik.
suret: bıcım, tarz, gorunuş
şukur: nimet ve iyiligin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahsin: beğenme, guzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme.
tarz: bıcım, şekil, suret.
teşhirgah: sergi yen, herkese gosterme yen
tezahur-i rahmet: rahmetin tezahuru, Allah ın rahmetinin ortaya çıkmasi, gorunmesi.
vasıta: aracılık.
vazife-i teşekkuriye: teşekkur vazifesi, gorevi
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi
zîhayat: hayat sahibi.
zışuur: şuurlu, şuur sahibi
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

mümkün müdür, hiç akıl kabul eder mi, en cüz'î bir zîhayat ile fiilen ve hâlen konuşsun ve tam derdine derman yetiştiren ihsanıyla derdini dinlesin ve ihtiyacını görsün ve bilsin ve bütün kâinatın en müntehap neticesi ve arzın halîfesi ve ekser mahlûkat-ı arziyenin kumandanları olan insanların manevî reisleri ile görüşmesin? Onlarla, belki her zîhayat ile fiilen ve hâlen konuştuğu gibi, onlar ile kavlen ve kelâmen konuşmasın ve onlara fermanları ve suhuf ve kitapları göndermesin? Hâşâ, hadsız hâşâ!

Demek, îmân-ı billâh, kat'iyetiyle ve hadsiz hüccetleriyle[1] وَبِكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ yanı *peygamberlere ve mukaddes kitaplara îmânı* ispat eder.

• Hem, hiçbir cihet-i imkânı var mı ve hiç akıl kabul eder mi ki, bütün masnuatıyla kendini tanıttırana ve sevdirene ve teşekküratı fiilen ve hâlen isteyene mukabil, kâinatı velveleye veren hakîkat-ı Kur'âniye ile, zülcelâl o Sanatkân ekmel bir tarzda tanıyıp ve tanıttırıp ve sevip ve sevdirip ve teşekkür edip ve ettirip ve[2] سُبْحَانَ اللهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَللهُ اَكْبَرُ 'ler ile kürre-i arzı semavata işittirecek derecede konuşturup ve kara ve denizleri cezbeye getirecek bir vaziyetle, bin üç yüz sene zarfında, nev-i beşerin kemiyeten beşten birisini ve keyfiyeten ve insaniyeten yansını arkasına alıp, o Hâlık'ın bütün tezahürât-ı rububiyetine geniş ve külli bir ubudiyetle mukabele eden ve bütün makasıd-ı İlâhiyesine karşı Kur'ân'ın sureleriyle kâinata ve asırlara bağıran, ders

1 Bakara Suresi: 285

2 Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. Allah en büyüktür, en yücedir.

arz: yer, dünya
asır: yüzyıl, asır
cezbe: çekme, çekim. Allah'ı zikredip Allah sevgisiyle kendinden geçer bir hâle gelme
cihet-i imkân: mümkün olma yönü, imkân tarafı, bir şeyin olabilirlik tarafı, yönü
cüz'î: küçük, az
derman: ilaç, çare
ekmel: daha (en) pek) kamil, mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en olgun, en eksiksiz
ekser: pek çok
ferman: emir, buyruk
hakıkat-ı Kur'aniye: Kur'ân'a ait olan gerçek
halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah
hüccet: delil
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
îman: inanma, itikat
îman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma
insaniyeten: insanlık bakımından, insanlık mahiyeti itibarıyla
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kat'iyet: kaçılık, kesinlik
kavlen: söz ile, sözlü olarak, fiili olmayan
kelâmen: söz ile, konuşma ile
kemiyeten: sayı itibarıyla, sayıca
keyfiyeten: keyfiyet yönünden, nitelik ve özellik bakımından
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
küllî: umumî, genel
kürre-i arz: yer küresi, dünya
mahlûkat-ı arziye: dünyadaki yaratılmışlar
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın maksadan yaratıcının gayeleri
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
mukabil: karşılık
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî
reis: başkan
Sanatkân: sanatçı, usta
semavat: semalar, gökler
suhuf: sahifeler, yapraklar
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme
teşekkürat: teşekkürler, minnet, memnuniyet ve şükür ifade etmeler
tezahür-i rububiyet: Cenâb-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare edicilliğinin ortaya çıkması, görünmesi
ubudiyet: kulluk
vaziyet: durum
velvele: gürültü, patırtı, yaygara
zarfında: süresince
Zülcelâl: celâl sahibi, büyükük, izzet, heybet ve azamet sahibi Allah

veren, dellâllık eden ve nev-i insanın şerefini ve kıymetini ve vazîfesini gösteren ve bın mu'cızatıyla tasdik edilen Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, en müntehap mahlûku ve en mükemmel elçısı ve en büyük resulü olmasın? Hâşâ ve kellâ, yüz bin defa hâşâ!

Demek [1] أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ hakikati, bütün hüccetleriyle [2] أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ hakikatini ispat eder.

• Hem, hiç imkân var mı ki, bu kâinatın Sânii, mahlûkatını yüz bın dıller ıle bırbınyle konuştursun ve onların konuşmalarını işıtsin ve bılsin; ve kendısi konuşmasın? Hâşâ!

Hem, hıç akıl kabul eder mi kı, kâinattakı makasıd-ı Ilâhiyesini bir ferman ile bildirmesin ve muammasını açacak ve "Mahlûkat ne yerden geliyorlar ve ne yere gidecekler ve ne için böyle kafile kafile arkasında buraya gelip, bir parça durup geçiyorlar?" dıye üç dehşetlı sual-i umumîye hakikî cevap verecek Kur'ân gibi bir kitabı göndermesin? Hâşâ!

Hem, hiç mümkün müdür kı, on üç asrı ışıklandıran ve her saatte yüz milyon lısanlarda kemal-i hürmetle gezen ve milyonlar hafızların kalblerinde kudsıyetıyle yazılan ve nev-i beşerin keyfiyeten kısm-ı azamını kanunlarıyla idare eden ve nefislerini ve ruhlarını ve kalblerini ve akıllarını terbıye ve tezkıye ve tasfıye ve talım eden ve Risale-i Nur'da kırk vech-i i'cazı ıspat edılen ve kırk taife

1. Allah'tan başka hiçbir ilah bulunmadığına şahıtlık ederim

2. Hz. Muhammed'in Allah'ın elçısı olduguna şahıtlık edernm

aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
Bakara: Kur'an-ı Kerim'in 2. suresi. Medine-i Munevvere'de nazil olmuştur. 286 ayettir.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dellâl: ilan edıcı, hakka davet eden.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman sonsuzluk, dalmılık.
ezel: başlangıcı olmayan, geçmış zaman öncesizlik
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'ı tamamen ezberleyen ve okuyan kımse
hakikat: gerçek, bır şeyın asıl, esası
hakikî: gerçek
hamd: methetme, overme, yücelterme
idare: bır ışı yurutme, çekıp çevırme
İlâh: kendısıne ıbadet edınılen tapınılan Ma'bud, Allah
İmkân: mümkun olma, olabılırlık.
kafile kafile: sıra sıra, takım takım
kanun: yasa
kellâ: hıç bır zaman, asla, kat'ıyen, kesınlıkle
kemal-i hürmet: hurmetın mukemmelığı, tam ve kusursuz mükemmel hurmet.
kısm-ı azam: buyuk kısım, eksenyet, çogunluk.
kıymet: deger
kudsıyet: kutsallık, mukaddeslık, azızlık
kusur: eksıklık, noksan, ozur
lısan: dıl
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
muamma: anlaşılmaz, çozulmesi guç ış, anlamı gızlı ve guç anlaşılır soz
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerın gösterebılecekleri buyuk harıka ışler
nefis: şehvet, gazap, fazilet gıbi şeylerın kaynagı.
nev-i insan: İnsan curu, insanoglu
resul: Allah tarafından kendısıne vahy gelen, Allah'ın emrlerını insanlara bıldırmekle vazîfeli olan insan, peygamber
ruh: dınlık kaynagı, hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık
Sânî: her şeyi sanadı olarak yaratan Allah.
sual-i umumî: genelde sorulan, herkesçe sorulan soru
şeref: manevî büyukluk, yucelik, onur.
şükür: nımet ve iyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
talım: egıtım, yetıştırme, ogretme
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hükmetme
tasfiye: kalbi, nefsi şeylerden arıtma
terbiye: yetıştırme, kabılıyetlerını gelıştırme
tezkiye: nefsi kotulukler den arındırma
vazîfe: görev
vech-i i'caz: mu'cize yonu

ve tabaka-i nâsa ve her bir tabakaya karşı bir nevi i'cazını gösterdiği kerametli ve harıkalı On Dokuzuncu Mektupta beyan olunan ve Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm bin mu'cızatıyla onun bir mu'cizesi olarak hak kelâmullah olduğu kat'î ispat edilen Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, hiçbir cihette imkânı var mı ki, o Mütekellim-i Ezelî ve o Sânî-i Sermedînin kelâmı ve fermanı olmasın? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ!

Demek, iman-ı billâh bütün hüccetleriyle Kur'ân'ın kelâmullah olduğunu ispat ediyor

• Hem, hiç mümkün midir ki, zeminin yüzünü mütemadiyen zîhayatlarla doldurup boşaltan ve kendini tanıttırmak ve ibadet ve tesbihat ettirmek için bu dünyamızı zîşuurlarla şenlendiren bir Sultan-ı Zülcelâl, semavatı ve yıldızları boş ve hâlî bıraksın, onlara münasıp ahaliyi yaratıp o semavî saraylarda iskân etmesin ve saltanat-ı rububiyetini en büyük memleketinde hademesiz, haşmetsiz, memursuz, elçisiz, yaversiz, nazırsız, seyircisiz, âbidsiz, raiyetsiz bıraksın? Hâşâ, melekler sayısınca hâşâ!

• Hem, hiçbir cihette imkânı var mı ki, bu kâinatı öyle bir kitap tarzında yazar ki, her bir ağacın bütün tarihçe-i hayatını bütün çekirdeklerinde kaydeden ve her bir otun ve çiçeğin bütün vazife-i hayatiyesini bütün tohumlarında yazan ve her bir zîşuurun bütün serguzeşte-i hayatiyesini hardal gibi küçük kuvve-i hafızasında gayet mükemmel yazdıran ve bütün mülkünde ve devâr-ı saltanatında her ameli ve her hâdiseyi müteaddit fotoğraflarla alarak

abid: ibadet eden, kulluk eden
ahali: halk.
beyan etmek: açıklamak bildirmek, izah etmek.
cihet: yön
devâr-ı saltanat: saltanat hükümdarlık dairelen
gayet: son derece.
hademe: hizmetçiler hizmet görenler hadimler.
hâk: doğru gerçek, hakikat.
hâli: sahipsiz kimsesiz
harika: olağanüstü
haşa: asla kat'iyen öyle değil Allah göstermesin
haşmet: ihtişam heybet, büyüklük.
i'caz: mu'cizelik insanların benzerini yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak.
iskan: yerleştirme yurtlandırma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin şüphe'ye ve tereddüde mahal bırakmayan
kelam: söz konuşma nutuk.
kelamullah: Allah'ın kelamı Kur'an-ı Kerîm
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz fikir
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan her şey
münasip: uygun
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nazır: nezaret eden bakan gözeten
nevi: çeşit, tür
raiyet: bir devletin tebaası olan ve vergi veren halk.
saltanat-ı rububiyet: kainatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
sânî-i Sermedî: ebedî daimî olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
semavat: semalar gökler
semavî: Allah tarafından olan ilahî
serguzeşt-i hayatiye: hayat macerası hayatta başa gelenler yaşananlar.
Sultan-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi sultan Allah
tabaka: kat katman
tabaka-i nâs: insanların tabakası.
taife: boluk, takım, grup, fırka
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya insanın doğumdan ölüme kadar başından geçen şeyler biyografi
tarz: biçim şekil suret.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
vazife-i hayatiye: hayat ile ilgili vazife
yaver: yardımcı
zemin: yer
zîhayat: hayat sahibi
zîşuur: şuurlu şuur sahibi

muhafaza eden ve rububiyetin en ehemmiyetli bir esası olan adalet, hikmet ve rahmetinin tecellileri ve tahakkuklan için koca cennet ve cehennemi ve Sırat ve Mizan-ı Ekberi yaratan bir Hâkim-i Hakîm ve bir Alîm-i Rahîm, insanlann kâinatı alâkadar eden amellerini yazdırmasın ve mücazat ve mükâfat için fiillerini kaydettirmesin ve seyyiat ve hasenatlarını kaderin levhalarında yazmasın? Hâşâ! Kaderin, Levh-i Mahfuz'unda yazılan harfleri adedince hâşâ!

Demek, iman-ı billâh hakıkati, huccetleriyle hem melâikeye iman, hem kadere iman hakıkatlerini dahı kat'î ıspat eder. Güneş gündüzü ve gündüz güneşi gösterdiği gibi, imanın rükünleri birbirini ıspat ederler.

• **İKİNCİ NOKTA:**

Başta Kur'ân, bütün semavî kitaplar ve suhuflar ve başta Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olarak bütün peygamberler (Aleyhimusselâm), bütün davalan beş altı esas üzerine dönüyorlar. Mütemadiyen o esaslan ders vermeye ve ıspat etmeye çalışıyorlar. Onlann peygamberliklerine ve doğruluklanna şahadet eden bütün hüccetler ve deliller, o esaslara bakıyorlar, onların hakkanıyetlerine kuvvet veriyorlar. O esaslar ise, ıman-ı billâh ve iman-ı bilahıret ve sair rükünlere ımandır.

Demek, imanın altı rüknü birbirlerinden ayrılmaları mümkün değildir. Her bırısı, umumunu ıspat eder, ıster, iktiza eder. O altı, öyle bir küll ve küllîdir ki, tecezzi kabul

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aleyhimusselâm: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua
Alım-i Rahım: her şeyi hakkıyla bilen ve sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
amel: fiil, iş
dava: takip edilen fikir, iddıa
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan.
ehemmıyetlı: önemli
fiil: ış, hareket.
hadıse: olay
hakıkat: gerçek, esas.
Hakim-i Hakım: her şeyi hikmetle yapan hükmedıcı, Allah
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk
hasenat: ıyi ameller, ıyi ışler, hayırlar
hıkmet: ilâhı gaye, gızlı sebep
hüccet: delil
ıktıza: lazım gelme, gerekme.
imanı: inanma, itıkat.
ıman-ı bılahıret: ahırete ıman.
ıman-ı billah: Allah'a inanma. Allah'ı onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve ısımlerıyle beraber kabul ederek Ona inanma
ıspat: doğruyu delillerle gösterme
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile, kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kuvvet: güç, kudret.
kull: bütün
kullî: bütün olan, tümel
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha. Allah'ın ezelî ilmiyle kainatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
melaike: melekler
mîzan-ı ekber: en büyük terazi, mahşer günü amellerin ölçüleceği hakıkı mahıyetı ancak ahırette bilinebilecek olan büyük terazı
muhafaza: koruma.
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza
mükafat: ıyi bir ış, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhı emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
rükun: esas, kaide, prensip
sair: diger, başka, ötekı.
seyyiat: seyyıeler, fenalıklar, kötülükler
Sırat: islam akaıdınde cehennem üzerine çekilmiş olduğuna inanılan, kıldan ince, kılıçtan keskin, geceden karanlık, gıbi mecazı ifadelerle vasıflandırılan mahıyetini tam olarak kavrayamadıgımız köprü. Sırat Köprüsü.
suhuf: dort buyuk kitap dışında sahıfeler şeklinde, bazı peygamberlere vahıy ile gelen emırler
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
tahakkuk: gerçek olarak meydana çıkma, bir şeyin doğrulugunun meydana çıkması, gerçekliğinin anlaşılması
tecelli: belirme, bilinme, görunme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cuzlere ayrılma
umum: bütün, hepsi.

etmez ve inkısamı imkân harıcindedir. Nasıl ki, kökü göklerde Tuba Ağacı gibi, her bir dalı, her bir meyvesi, her bir yaprağı, o koca ağacın küllî tükenmez hayatına dayanıyor. O kuvvetli ve güneş gibi zahir o hayatı inkâr edemeyen bir tek muttasıl yaprağın hayatını inkâr edemez. Eğer etse, o ağaç, dallarını ve meyvelerini ve yapraklarını sayısınca o münkiri tekzip edecek, susturacak. Öyle de, iman, altı rükünleriyle aynı vaziyettedir.

Bu makamın başında, altı nokta ve her bir nokta dahi beş nükte olarak, altı erkân-ı imaniyeyi otuz altı nüktede beyan etmek niyet edilmişti. Ve baştaki dehşetli suale izahat ile cevap vermek murat etmiştim. Fakat bazı arzalar meydan vermediler. Tahmin ederim ki, birinci nokta kâfi bir mikyas olmasından, daha, zekîlere ziyade izaha ihtiyaç kalmadı. Ve tam anlaşıldı ki, bir Müslüman bir hakikat-i imaniyeyi inkâr etse, küfr-i mutlaka düşer. Çünkü, başka dinlerin icmallerine mukabil, İslâmiyet'te tam izahat verilmiş, rükünler birbiriyle zincirlenmiş. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımayan, tasdik etmeyen bir Müslüman, Allah'ı da (sıfâtıyla) daha tanımaz ve ahireti bilmez. Bir Müslümanın imanı o kadar kuvvetli ve sarsılmaz hadsız hüccetlere dayanıyor ki, inkârda hiçbir özür kalmıyor. Âdeta akıl kabulde mecbur oluyor.

• **ÜÇÜNCÜ NOKTA:**

Bir zaman, "Elhamdülillâh" dedim. Onun hadsiz geniş manasına mukabil gelecek bir nimet aradım. Birden bu cümle hatıra geldi:

munkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
Müslüman: İslam dinine bağlı, dindar, mütedeyyin.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nükte: ince manalı düşündürücü söz.
özür: kusur, eksiklik.
sıfat: vasıf, nitelik.
sual: soru.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
vaziyet: durum.
zahir: açık, aşikâr.
ziyade: çok, fazla.

adeta: sanki.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arıza: bozukluk, engel.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-ı imaniye: imana ait olan gerçek.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
icmal: ihtisar etme, kısaltma, özetleme, ayrıntılarına girmeme.
imkân: mümkün olma olabilirlik.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkısam: bölünme, parçalanma.
İslamiyet: Müslümanlık, semavi dinlerin sonuncusu.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
makam: yer, durak.
mecbur: zorunda kalma.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
mukabil: karşılık.
mütabık: birbirine uyan, uygun.
muttasıl: bitişik.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيمَانِ بِاللّٰهِ وَعَلٰى وَحْدَانِيَّتِهِ وَعَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ وُجُودِهِ وَعَلٰى صِفَاتِهِ وَاَسْمَآئِهِ حَمْدًا بِعَدَدِ تَجَلِّيَاتِ اَسْمَآئِهِ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ [1]

Ben de baktım, tam mutabıktır. Şöyle ki: ....

1. Allah'a iman, Onun bir oluşu, varlığının gerekliliği, Onun sıfatları ve isimleri için, ezelden ebede kadar isimlerinin tecellileri sayısınca hamd olsun.

ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.

ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik, ebedin zıddı.

hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.

Onuncu Mesele

Emirdağ Çiçeği

Kur'ân'da olan tekrarata gelen itirazlara karşı gayet kuvvetli bir cevaptır.

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Gerçi bu mesele, perişan vaziyetimden, müşevveş ve letafetsiz olmuş. Fakat, o müşevveş ibare altında çok kıymetli bir nevi i'caz-ı kat'î bıldım. Maatteessüf, ifadeye muktedir olamadım. Her ne kadar ibaresi sönük olsa da, Kur'ân'a ait olmak cihetiyle hem ıbadet-i tefekkürıye, hem kudsî, yüksek, parlak bir cevherin sadefidir. Yırtık libasına değil, elindeki elmasa bakılsın. Eğer münasip ise "Onuncu Mesele" yapınız, değilse, sizin tebrik mektuplarınıza mukabil bir mektup kabul ediniz.

Hem, bunu gayet hasta ve perişan ve gıdasız, bir iki gün ramazanda, mecburiyetle gayet mücmel ve kısa ve bir cümlede pek çok hakikatleri ve müteaddit hüccetleri derç ederek yazdım, kusura bakılmasın. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Denizli hapsinin meyvesine Onuncu Mesele olarak, Emirdağ ının ve bu ramazan-ı şerifin nurlu bir küçük çiçeğidir. Tekrarat-ı Kur'anıyenin bır hıkmetını beyanla ehl-i dalâletin ufunetli ve zehırlı evhamlarını ızale eder.

aziz. muhterem, saygın
cevher: esas, maya, öz
cihet: yön, sebep, vesile
derç: sokma, içine alma
elmas: çok kıymetli bır mücevher
gayet: son derece
hakıkat. gerçek, esas
haşiye: dıpnot.
hüccet: delil
ıbadet-ı tefekkurıye: tefekkur ıbadetı
ıbare: bır fıkrı anlatan bır veya bırkaç cumlecık yazı
I caz-ı kat'ı: kesin ve mutlak mu cızelik.
ıtıraz: kabul etmedıgını belırtme, karşı çıkma
kıymet: deger
kudsı: mukaddes, yuce
kusur: eksıklik, noksan, ozur
letafet: latıfık, hoşluk, incelik
lıbas: elbıse
maatteessuf: ne yazık kı, uzulerek belırteyım kı
mecburiyet. mecbur olma, mecburluk, zarurîlık durumu, zora tutulma, zorunluluk.
mesele: onemlı konu.
muktedir: ıktıdarlı, gucu yeten
mucmel: oz olarak anlatılmış, kısa ve az sozle ifade edilmiş, oz, ozet.
müşevveş: teşevvuşe uğramış, düzensız, karmakarışık.
muteaddıt: çeşıtlı, bır çok.
nevi: çeşıt, tur
sadef: sedef, ıncı kabuğu
sıddık. çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabulleı nen
tekrarat. tekrarlar
vaziyet: durum

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ramazan-ı Şerifte Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan'ı okurken, Risale-i Nur'a işaretleri "Birinci Şuada" beyan olunan otuz üç ayetten hangisi gelse bakıyorum ki, o ayetin sayfası ve yaprağı ve kıssası dahi Risale-i Nur'a ve şakirtlerine, kıssadan hisse almak noktasında, bir derece bakıyor. Hususan, Sure-i Nur'dan, ayetü'n-nur, on parmakla Risale-i Nur'a baktığı gibi, arkasındaki ayat-ı zulûmat dahi muarızlarına tam bakıyor ve ziyade hisse veriyor. Âdeta, o makam, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesbeder. Ve bu asırda o kullînin tam bir ferdi Risale-i Nur ve şakirtleridir, diye hissettim.

Evet, Kur'ân'ın hitabı, evvelâ, Mütekellim-i Ezelî'nin rububiyet-i ammesinin geniş makamından, hem nev-i beşer belki kâinat namına muhatap olan zatın geniş makamından, hem umum nev-i beşer ve benîâdemin bütün asırlarda irşatlarının gayet vüs'atli makamından, hem dünya ve ahıretin, arz ve semavatın, ezel ve ebedin ve Hâlık-ı Kâinat'ın rububiyetine ve bütün mahlûkatın tedbirine dair kavanın-i İlâhiyenin gayet yüksek ihatalı beyanatının geniş makamından aldığı vüs'at ve ulviyet ve ihata cihetiyle, o hitap öyle bir yüksek i'caz ve şümul gösterir ki, ders-i Kur'ân'ın muhataplarından en kesretli taife olan tabaka-ı avamın basit fehimlerini okşayan zahirî ve basit mertebesi dahi en ulvî tabakayı da tam hissedar eder. Güya kıssadan yalnız bir hisse ve bir hikâye-i tarihiyeden bir ibret değil, belki bir kullî düsturun efradı olarak her asra ve her tabakaya hitap ederek taze nazil

adeta: sanki
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arz: yer, dünya
asır: yüzyıl, asır.
âyat-ı zulûmat: karanlıkla ilgili ayetler
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayetü'n-nur: Nur ayeti. Nur sûresi 35. ayet.
benîâdem: âdemoğulları, insanlar
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyanat: açıklamalar, izahlar
cüz'iyet: azlık, cüz'î oluş, küçüklük.
dair: alâkalı, ilgili
ders-i Kur'ân: Kur'ân dersi. Kur'ân'a ait olan ders
düstur: kanun, kaide.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.
efrat: fertler
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
hikâye-i tarihiye: tarihî hikâye.
hisse: pay, nasip
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hususan: bilhassa, özellikle
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihata: kuşatma, içine alma
ihatalı: kuşatıcı
irşat: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, uyarma
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kavanin-i İlâhiye: İlâhî kanunlar, prensipler. Cenâb-ı Allah'ın kâinat takı kanunları
kesb: kazanma
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıssa: anlatılan olay, hikâye.
Kur'ân-ı Mu'cızulbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
küllî: umumî, genel
külliyet: bütünlük, tümlük.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mertebe: derece, basamak
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah
nam: ad, isim, yenne
nazil: nüzul eden, inen
nev'-i beşer: insanoğlu, insanlar
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idare etmesi
rububiyet-i amme: Cenâb-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye edicilîği.
semavat: semalar, gökler
şakirt: talebe, öğrenci
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme
tabaka: kat, katman
tabaka-ı avam: avam tabakası, halktan ilmi irfanı kıt olanların tabakası, halk
taife: bölük, takım, güruh, fırka
tedbir: idare etme, çekip çevirme
ulvî: yüksek, yüce
ulviyet: ulvîlik, yüceliik, yüksekliik, ululuk.
umum: bütün
vüs'at: genişlik, bolluk.
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan
zat: kişi, şahıs
ziyade: fazlasıyla

oluyor. Ve bilhassa çok tekrar ile [1] اَلظّالِمينَ ۞ اَلظّالِمين

deyip, tehditleri ve zulümlerinin cezası olan musibet-i semaviye ve arziyeyi şiddetle beyanı bu asrın emsalsiz zulümlerine kavm-i Âd ve Semud ve Firavun'un başlarına gelen azaplarla baktırıyor. Ve mazlum ehl-ı imana İbrahim (AS) ve Mûsa Aleyhimesselâm gibi enbiyanın necatlarıyla teselli veriyor.

Evet, nazar-ı gaflet ve dalâlette, vahşetli ve dehşetli bir ademistan ve elim ve mahvolmuş bir mezaristan olan bütün geçmiş zaman ve ölmüş karnlar ve asırlar, canlı birer sahife-i ibret ve baştan başa ruhlu, hayattar bir acıp âlem ve mevcut ve bizimle münasebettar bir memleket-i Rabbaniye suretinde, sinema perdelen gibi kâh bizi o zamanlara, kâh o zamanları yanımıza getirerek her asra ve her tabakaya gösterip yüksek bir i'caz ile dersini veren Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, ayn-ı i'caz ile nazar-ı dalâlette camit, perişan, ölü, hadsiz bir vahşetgâh olan ve firak ve zevalde yuvarlanan bu kâinatı bir kitab-ı Samedânî, bir şehr-ı Rahmanî, bir meşher-i sun-i Rabbanî olarak o camidatı canlandırarak birer vazifedar suretinde birbiriyle konuşturup ve birbirinin imdadına koşturup nev-ı beşere ve cin ve meleğe hakikî ve nurlu ve zevkli hikmet dersleri veren bu Kur'ân-ı Azîmuşşan'ın elbette her harfinde on ve yüz ve bazen bin ve binler sevap bulunması ve bütün cin ve ins toplansa onun mislini getirememesi; ve bütün beni Âdem'le ve kâinatla tam yerinde konuşması; ve her zaman milyonlar hafızların kalblerinde zevk ile yazılması; ve çok tekrarla ve kesretli tekraratıyla usandırmaması,

1 Zalimler! • Zalimler!..

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ademistan: yokluk yeri, yokluk ülkesi
âlem: dünya, cihan
aleyhimüsselâm: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun
asır: yüzyıl, asır
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bilhassa: özellikle
camidat: cansızlar, ruhsuz, sert ve katı maddeler
camit: ruhsuz, cansız.
ceza: karşılık, azap
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dehşetli: urkutucu, korkunç
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elim: şiddetli, çok derd ve keder veren
emsal: örnekler, benzerler
enbiya: nebiler, peygamberler
firak: ayrılık, hıcran.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hafız: Kur'an-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse
hakiki: gerçek.
hayattar: canlı, yaşayan.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
ins: insan, beşer, âdemoğlu
kah: zaman olur, bazen
kavm-i Âd: Âd kavmi. Kendilerine Hz. Hûd'un peygamber olarak gönderildiği, ancak azgınlıklarından ve Allah'a isyanlarından dolayı Allah tarafından helâk edilen Yemen tarafında yaşamış bir kavim.
kavm-i Semud: Hz. Salih'in peygamber gönderildiği, fakat azgınlıklarından dolayı Allah'ın helâk ettiği kavim
kitab-ı Samedânî: hiç bir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın kitabı, kainat.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
kurun: zamanlar, devirler, çağlar
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
memleket-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın şefkat ve merhametle terbiye ve idaresinin hüküm sürdüğü memleket
meşher-i sun-i Rabbanî: Cenab-ı Allah'ın sanatının, yarattığı mahlûkatın sergilendiği yer
mevcut: var olan, bulunan, olan.
mezaristan: mezarlık.
misli: benzer, eş.
musibet-i semaviye ve arziye: gökten ve yerden gelen belalar, musibetler
münasebettar: ilgili, alâkalı, bir şeye uygun ve yakın olan
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun olan bakış, ıdrak edemeyen nazar
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nurlu: ışıklı, panıtılı.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sahife-i ibret: ibret sayfası
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat, sevap
suret: biçim, tarz, görünüş
şehr-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın şehri.
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık.
tehdit: korkutma, gözdağı verme
teselli: avutma, acısını dindirme
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey
vahşetgâh: yalnızlık yeri, korku veren yer, ıssız yer
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zulüm: haksızlık.

ve çok iltibas yerleri ve cümleleri ile beraber çocukların nazik ve basit kafalarında mükemmel yerleşmesi; ve hastaların ve az sözden müteessir olan ve sekeratta olanların kulağında mâ-i Zemzem misillü hoş gelmesi gibi kudsî imtiyazları kazanır. Ve iki cihanın saadetlerini kendi şâkirtlerine kazandırır ve tercümanın ümmiyet mertebesini tam riayet etmek sırrıyla hiçbir tekellüf ve hiçbir tasannu ve hiçbir gösterişe meydan vermeden selâset-i fitriyesini ve doğrudan doğruya semadan gelmesini ve en kesretli olan tabakat-ı avamın basit fehimlerini tenezzulât-ı kelâmiye ile okşamak hikmetiyle, en ziyade sema ve arz gibi en zahir ve bedihî sayfalarını açıp o adiyat altındaki hârikulâde mu'cizat-ı kudretini ve manidar sutur-i hikmetini ders vermekle lütf-i irşatta güzel bir i'caz gösterir.

Tekrar iktiza eden dua ve davet, zikir ve tevhid kitabı dahi olduğunu bildirmek sırrıyla güzel, tatlı tekraratıyla bir tek cümlede ve bir tek kıssada ayrı ayrı çok manaları, ayrı ayrı muhatap tabakalarına tefhim etmekte, ve cüz'î ve adî bir hâdisede en cüz'î ve ehemmiyetsiz şeyler dahi nazar-ı merhametinde ve daire-i tedbir ve iradesinde bulunmasını bildirmek sırrıyla, tesis-i İslâmiyet'te ve tedvin-i şeriatta Sahabîlerin cüz'î hâdiselerini dahi nazar-ı ehemmiyete almasında, hem küllî düsturların bulunması, hem umumî olan İslâmiyet'in ve şeriatın tesisinde o cüz'î hâdiseler, çekirdekler hükmünde çok ehemmiyetli meyveleri verdikleri cihetinde de bir nevi i'cazı gösterir.

adi: bayağı, aşağı, değersiz
adiyat: her zaman olagelen alışılmış sıradan şeyler, basit işler
arz: yer, dünya
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
cihan: dünya, kâinat, âlem
cihet: yön
cuz'î: küçük, az.
daire-i tedbir: tedbir, idare etme dairesi
davet: çağırma, çağrı
düstur: kanun, kaide.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış
hadise: olay
harikulade: görülmedik derecede olağanüstü, mükemmel
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep
hükmünde: değerinde, yerinde
i'caz: insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak
iktiza etme: gerektirme
iltibas: birbirine benzeyen yerleri şaşırıp karıştırma.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
irade: bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kıssa: anlatılan olay, hikâye
kudsî: mukaddes, yüce
küllî: umumî, genel
lutf-i İrşat: Allah'ın lütfuyla insanları hidayete erdirmesi
mâ-i Zemzem: Zemzem suyu
manidar: nükteli, ince manalı
mertebe: derece, basamak
misillü: gibi, benzeri
mu'cizat-ı kudret: kudret mucizeleri
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş
nazar-ı ehemmiyet: pek önemli görerek, pek mühim olduğunu düşünerek olan bakış
nazar-ı merhamet: merhametli bakış.
nazik: narin, ince.
nevi: çeşit, tür
riayet: uyma, gözetme
saadet: mutluluk.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi
selaset-i fitriye: ifadede zorlamaya mahal bırakmaksızın doğal olarak akıcı ve açık olması
sema: gökyüzü, gök.
sir: gizli hakikat.
sutur-i hikmet: hikmet satırları.
şâkirt: talebe, öğrenci
Şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tabaka: kat, katman.
tabakat-ı avam: avam tabakaları, halktan ilim ve irfanı az olanların tabakaları
tasannu: bir eserde aşırı süslerle yapmacıya kaçma
tedvin-i Şeriat: İslâmî hükümlerin bir araya getirilmesi, sınıflandırılması.
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme
tekellüf: gösteriş yapmacık, sahte tavır
tekrarat: tekrarlar
tenezzülât-ı kelâmiye: sözün muhatapların seviyelerine uygun olarak söylenmesi, derin hakikatlerin anlaşılır kolay ifadelerle açıklanması
tercuman: tercume eden, çeviren
tesis: kurma, meydana getirme.
tesis-i İslâmiyet: İslâmiyetin doğuşu, kuruluşu ve yayılışı, kökleşmesi
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma
umumî: herkesle ilgili, genel.
ümmiyet: okuma yazma bilmemek.
zahir: açık, aşikar.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma
ziyade: çok, fazla

Evet, ihtiyacın tekerrürüyle tekrarın lüzumu haysiyetiyle, yırmı sene zarfında pek çok mükerrer suallere cevap olarak ayrı ayrı çok tabakalara ders veren ve koca kâinatı parça parça edip Kıyamette şeklini değiştirerek, dünyayı kaldırıp onun yerine azametli âhireti kuracak ve zerrattan yıldızlara kadar bütün cüz'iyat ve küllîyatı tek bir zatın elinde ve tasarrufunda bulunduğunu ispat edecek ve kâinatı ve arz ve semavatı ve anasırı kızdıran ve hiddete getiren nev-i beşerin zulumlerine, kâinatın netice-i hilkati hesabına gadab-ı İlâhîyi ve hiddet-i Rabbaniyeyi gösterecek hadsız harika ve nihayetsiz dehşetli ve geniş bir inkılâbın tesisinde binler netice kuvvetinde bazı cümleleri ve hadsiz delillerin neticesi olan bir kısım ayetlen tekrar etmek, değil bir kusur, belki gayet kuvvetli bir i'caz ve gayet yüksek bir belâgat ve mukteza-i hâle gayet mutabık bir cezalettir, bir fesahattır.

Meselâ, bir tek ayet iken yüz on dört defa tekrar edilen[1] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ cümlesi, Risale-i Nur'un On Dördüncü Lem'asında beyan edildiği gibi, arşı ferşe bağlayan ve kâinatı ışıklandıran ve her dakika herkes ona muhtaç olan öyle bir hakikattir ki, milyonlar defa tekrar edilse, yine ihtiyaç vardır. Değil yalnız ekmek gibi her gün, belki hava ve zıya gibi her dakika ona ihtiyaç ve iştiyak vardır.

Hem meselâ, Sure-i طٰسٓمٓ'de sekiz defa tekrar edilen şu[2] اِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ayeti, o surede hikâye edilen

1 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fâtiha Suresi, 1.)

2 Rabbin ise, şüphesiz ki, kudreti herşeye galip olan ve Rahmeti herşeyi kuşatandır. (Şuara Suresi, 9, 68, 104, 122, 140, 159, 175, 191 ayetler.)

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
anasır: unsurlar, esaslar
arş: göğün en yüksek katı
arz: yer, dünya
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk, ululuk, yüceklik
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cezalet: ahenkli akıcı ve güzel ifade
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ferş: yeryüzü, zemin, dünya
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması
gadab-ı İlâhî: Allah'ın gazabı
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas.
haysiyet: itibar
hiddet: öfke, kızgınlık
hiddet-i Rabbaniye: bütün mahlûkatı terbiye ve idare eden Cenâb-ı Hakkın hiddeti
hikâye: anlatma, nakletme
İnkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
İspat: doğruyu delillerle gösterme
İştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
Kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kusur: eksiklik, noksan, özür
kuvvet: güç, kudret.
küllîyat: bir şeyin bütünü, bir şeyin tamamı, hepsi
meselâ: örneğin
mukteza-i hâl: hâlin gerektirdiği şekilde, hâlin gereği, duruma göre, icabına göre
mutabık: uygun.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi, meyvesi
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
semavat: semalar, gökler
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri
tabaka: kat, katman
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tekerrür: tekrarlanma
zarfında: süresince
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zerrat: zerreler, atomlar
zıya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulüm: haksızlık.

peygamberlerin necatlarını ve kavimlerinin azaplarını, kâinatın netice-i hilkati hesabına ve rububiyet-i ammenin namına, o binler hakikat kuvvetinde olan ayeti tekrar ederek, izzet-i Rabbaniye o zalim kavimlerin azabını ve rahîmiyet-i İlâhiye dahi enbiyanın necatlarını iktiza ettiğini ders vermek için, binler defa tekrar olsa, yine ihtiyaç ve iştiyak var. Ve icazlı ve i'cazlı bir ulvî belâgattır.

Hem meselâ, Sure-i Rahman'da tekrar edilen (1) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ayeti ile Sure-i Mürselât'ta (2) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ayeti, cin ve nev-i beşerin, kâinatı kızdıran ve arz ve semavatı hiddete getiren ve hilkat-ı âlemin neticelerini bozan ve haşmet-i saltanat-ı İlâhiyeye karşı inkâr ve istihfafla mukabele eden küfür ve kufranlarını ve zulümlerini ve bütün mahlûkatın hukuklarına tecavüzlerini asırlara ve arz ve semavata tehditkârâne haykıran bu iki ayet, böyle binler hakikatlerle alâkadar ve binler mesele kuvvetinde olan bir ders-i umumîde binler defa tekrar edilse, yine lüzum var ve celâlli bir icaz ve cemalli bir i'caz-ı belâgattır.

Hem meselâ, Kur'ân'ın hakikî ve tam, bir nevi munacatı ve Kur'ân'dan çıkan bir çeşit hülâsası olan *Cevşenü'l-Kebir* namındaki münacat-ı Peygamberîde yüz defa, (3) سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانَ الْأَمَانَ خَلِّصْنَا وَأَجِرْنَا وَنَجِّنَا مِنَ النَّارِ cümlesinin tekrarında tevhid gibi kâinatça en büyük

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence.
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cemal: güzellik.
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (a.s.m) Efendimize vahiyle gelen Esmâ-ı Hüsnayı içine alan emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua.
cin: gözle görünmez, lâtif cısımlerden ibaret bir yaratık.
ders-i umumî: umumî ders, herkesi ve her şeyi içine alan ders.
enbiya: nebiler, peygamberler.
hakikî: gerçek.
haşmet-i saltanat-ı İlâhiye: İlâhî saltanatın haşmeti, ihtişamı, büyüklüğü.
hilkat-i âlem: âlemin yaratılışı.
hukuk: haklar.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
icaz: az sözle çok mânâ ifâde etme.
i'caz-ı belâgat: belâgatın mucizeliği.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
inkâr: reddetme, inanmama.
istihfaf: küçümseme, hafife alma, önemsememe.
İzzet-i Rabbaniye: Cenâb-ı Hakk'ın varlıkları terbiye edip bakıcılığı, sevk ve idâre edicilliğinin yüceliği, üstünlüğü.
kavim: aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
kufran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklik, imansızlık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mesele: önemli konu.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
munacat-ı Peygamberî: Peygambere ait dua. Hz. Muhammed'in (asm) duası.
nam: ad, isim yerine.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi.

1. Ey insanlar ve cinler! Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edersiniz? (Rahman Suresi, 13 v.d. Toplam 31 defa tekrar edilir.)
2. Yazıklar olsun o gün hakkı yalanlayanlara! (Mürselât Suresi, 15, 19, 24, 28, 34, 37, 40, 45, 47, 49.)
3. Ey Allahım! Sen bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzaksın. Senden başka İlâh yok. Kı bize yardım etsin. Eman ver bize, eman diliyoruz. Bizi cehennemden kurtar. Halas eyle ve necat ver. (Cevşenü'l-Kebîr)

rahîmiyet-i İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın kullarına merhamet etmesi.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylerin vermesi, onu terbiye etmesi ve idâresi altında bulundurması.
rububiyet-i amme: Cenâb-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye edicilliği.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tehditkârane: tehdit ederek, korkutarak, gözdağı vererek.
ulvî: yüksek, yüce.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

hakikat ve mahlûkatın rububiyete karşı tesbîh ve tahmit ve takdis gibi üç muazzam vazıfesinden en ehemmiyetlı vazifesi ve şekavet-i ebediyeden kurtulmak gibi nev-i insanın en dehşetli meselesı ve ubudiyet ve acz-i beşerın en lüzumlu neticesi bulunması cıhetiyle binler defa tekrar edilse, yine azdır

İşte, tekrarat-ı Kur'ânıye bu gıbi metın esaslara bakıyor. Hatta, bazen bir sayfada, iktıza-ı makam ve ihtiyac-ı ıfham ve belâgat-i beyan cıhetiyle yırmı defa sarıhan ve zımnen tevhid hakikatini ifade eder, değil usanç, belki kuvvet ve şevk ve halâvet verir. Rısale-i Nur'da, tekrarat-ı Kur'âniye ne kadar yerinde ve munasip ve belâgatçe makbul olduğu, hüccetleriyle beyan edilmiş

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın Mekkıye sureleriyle, Medine sureleri belâgat noktasında ve i'caz cihetinde ve tafsil ve icmal vechinde birbirinden ayn olmasının sırrı ve hikmeti şudur kı:

Mekke'de, bırıncı safta muhatap ve muarızları Kureyş müşrikleri ve ümmîleri olduğundan, belâgatçe kuvvetli bir uslûb-ı âlî ve i'cazlı, muknı, kanaat verici bır ıcmal ve tespıt için tekrar lâzım geldiğinden, ekseriyetçe Mekkiye sureleri erkân-ı imaniyeyi ve tevhidin mertebelerini gayet kuvvetli ve yüksek ve i'cazlı bir icaz ile tekrar ve ifade ederek, mebde ve meadı, Allah'ı ve ahireti, değil yalnız bir sayfada, bir ayette, bir cumlede, bir kelimede, belki bazen bır harfte ve takdım, tehir, tarif, tenkır ve hazf, zikir gıbı hey'etlerde oyle kuvvetlı ıspat eder ki, ılm-ı belâgatın dâhî imamları hayretle karşılamışlar.

acz-i beşer: beşerin aczi, insanın zayıflıgı ve gucsuzlugu
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat
ayet: Kur'ânın her bir cumlesi.
belagat: soz ve yazıda sanatlı ve resırlı ifade
belâgat-i beyan: açık-seçik ve delıllı ıspatlı bir sozun maksat ve makama uygun olarak, meramı tamı tamamına ifade eder tarzda soylenmesi
beyan etmek: açıklamak bıldırmek, ızah etmek.
cihet: yon, sebep vesıle.
dahı: son derece zekı anlayışlı deha sahibi
ekseriyet: en buyük kısım, cokluk, coğunluk.
erkân-ı imaniye: imana aıt esaslar
gayet: son derece
hakıkat: gerçek, esas
hazf: aradan çıkarma yok etme silme
heyet: hal durum keyfiyet
hikmet: ilâhî gaye gızlı sebep
hüccet: delıl
icaz: az sözle çok mana ifade etme
i'caz: mu cizelık insanların benzerini yapmaktan âcız kaldıklan şeyi yapmak.
icmal: ıhtısar etme kısaltma ozetleme, ayrıntılarına gırmeme
ihtiyac-ı ıfhâm: maksadını anlatma, bıldırme ihtıyacı
iktıza-i makam: makamın geregi.
ilm-ı belâgat: belagat ılmı.
imam: bır ılımde sozu delıl kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bılgı sahıbi olan alim
ıspat: dogruyu delillerle goster me
kanaat: ınanma, goruş fikir
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân ı Kerım
makbul: geçerli, muteber
mead: ahıret, donulecek yer
mebde: kaynak, başlangıç.
Mekkiye: Mekke de iken, Mekke ye aıt
mertebe: derece basamak
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muazzam: çok buyuk, ulu, yuce
muhatap: kendısıne hıtap olunan soz soylenlen kımse
muknı: ıkna eden, ınandıran, ınandırıcı, kandıran
müşrık: Allah a şırk koşan, ortak tutan
nev-i insan: insan turu, insanoğlu
saf: dızı sıra
sarıhan: acıkça, acık olarak
sır: gızlı hakıkat
şekavet-i ebediye: ebedî sonsuz sıkıntı ve ışkence bırmeyen azap
şevk: şıddetli arzu, asın istek ve heves
tafsil: etraflıca bıldırme, uzun uzadıya anlatma, açıklama
tahmit: hamd etme, şukretme
takdim: one geçırme, one alma onde tutma
takdis: Allah ın hamde ve ovulmeye layık oldugunu bıldırme
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma
tehir: geocıtırme, sonraya bırakma geriye bırakma erteleme
tekrarat-ı Kur'ânıye: Kur'ân-da tekrarlanan mevzu ve ayetler
tenkır: belırsız kılma
tesbîh: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
tevhid: Allah ın bir oduğuna ınanma birleme
ubudiyet: kulluk
ümmî: okuma yazması olmayan okumamış.
üslûb-ı alî: ustun ifade tarzı ifadenin yuksek ve nezih olanı
vecih: cihet, yon
zıkır: anma bıldırme
zımnen: acıktan olmayarak, dolayısıyla ustu kapalı olarak, kapalı bır şekılde

Risale-i Nur ve bilhassa Kur'ân'ın kırk vech-i i'cazını icmalen ıspat eden Yırmı Beşıncı Söz –zeyllerıyle beraber– ve Kur'ân'ın nazmındakı vech-i i'cazı harıka bır tarzda ıspat eden Arabî Rısale-i Nur'dan *Işaratü'l-I'caz* tefsın bılfıl göstermışler kı, Mekkî olan sure ve ayetlerde en âlî bır uslûb-i belâgat ve en yüksek bır ı'caz-ı icazî vardır.

Amma, Medine sure ve ayetlerde, bırıncı safta muhatap ve muanzlan ıse, Allah'ı tasdîk eden Yahudî ve Nasarâ gıbı ehl-i kıtap olduğundan, mukteza-ı belâgat ve ırşat ve mutabık-ı makam ve hâlın luzumundan sade ve vazıh ve tafsıllı bır üslûpla, ehl-i kıtaba karşı dının yüksek usulünü ve ımanın rükunlerını değıl, belkı medar-ı ıhtılâf olan şerıatın ve ahkâmın ve teferruatın ve küllî kanunların menşeleri ve sebepleri olan cüz'iyatın beyanı lâzım geldiğinden, o Medine sure ve ayetlerde, ekseriyetçe tafsıl ve izah ve sade üslûpla beyanat içinde, Kur'ân'a mahsus emsalsız bır tarz-ı beyanla bırden, o cüz'î teferruat hâdisesi içinde yüksek, kuvvetlı bır fezleke, bır hatıme, bır huccet ve o cüz'î hâdise-i şer'iyeyi küllîleştıren ve ımtısalını ımân-ı bıllâh ile temın eden bır cümle-i tevhıdıye ve esmaıye ve uhreviyeyi zıkreder, o makamı nurlandırır, ulvîleştırır, küllîleştırır.

Rısale-ı Nur, ayetlerın ahırlerınde ekseriyetle gelen,

إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞ (1) إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۞ (2)

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ (3) وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۞ (4)

1. Muhakkak kı Allah her şeye kadırdır. (Bakara Suresi, 20.)
2. Şüphesız kı Allah herşeyı hakkıyla bılendır. (Ankebut Suresi, 62.)
3. Kudretı her şeye galıp olan ve her ışı hıkmetle yapan da Odur. (Nahl Suresi, 60; Rum Suresi, 27.)
4. Kudretı her şeye galıptır. O çok bağışlayıcıdır. (Rum Suresi, 5.)

ahkam: emırler, hükumler, buyrukler
alî: yuce, yuksek, ulu.
amma: ama, fakın, ancak
beyan: açıklama, bıldırme, ızah
beyanat: açıklamalar, ızahlar
bilfiil: bızzat kendı çalışması ıle kendı yaparak.
bilhassa: ozellıkle
cümle-i tevhidiye ve imaniye ve uhreviye: ahrete, ımana ve Allah ın bırlıgıne daır cumle
cümle-i tevhidiye: Allah ın bırlıgıyle ılgılı cumle
cüz'î: butune aıt olmayan, ozel
cüz'iyat: parçaya aıt olan şeyler
ehl-i kitap: kıtap ehlı, kıtaplı dınlerın mensupları
ekseriyetle: daha ziyadesıyle, coklukla, coguncukla
emsal: ornekler, benzerler
fezleke: ozet, netıce
hadise-i şer'iye: dıne daır olay, dını hadıse.
hâl: durum, vazıyet, keyfıyet.
hatıme: son, nıhayet, bıtış.
I'caz-ı icazı: vecız olusunun, az sozle cok şey ıfade edışının mu cı zelıgı
icmalen: kısaca, ozetle
iman-ı billah: Allah ı, onun kaınatta tecellı eden butun sıfat ve ısımlerıyle beraber kabul ederek, Ona ınanma
imtisal: emre tamamen uyma, gerekenı yapma, alınan emre boyun eğme.
irşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma
küllî: umumı, genel
mahsus: bır şeye veya kısıye has olan.
medar-ı ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık sebebı, karışıklık, ıkılık vesıtesı
Medeniye: Medıne de ıken Medıne'ye aıt.
menşe: esas, kaynak.
mukteza-i belagat: belâgatın gerekı
mutabık-ı hâl: hale uygunluk, hale durume uygun olma
mutabık-ı makam: makama uygunluk, makama uygun olma
Nasarâ: Hıstıyanlar
nazım: kafıyelı, vezınlı soz.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
rükun: esas, kaıde, prensıp
şerıat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen, ılâhı emır ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsı
tarz: bıçım, şekıl, suret
tarz-ı beyan: açıklama ve soyleme şeklı
tasdik: bır şeyın veya kımsenın doğruluguna kesın olarak hukmetme.
tefsir: Kur'an-ı Kerîm ı açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
temin: saglama
ulvî: yuksek, yuce
usul: asıllar, kokler, esaslar, kaıdeler
uslub-ı belagat: belagadı ıfade tarzı
üslup: ıfade yolu, kendıne has ıfade veya yazı tarzı
vazıh: vuzuhlu, soz, kolay anlaşılır ıfade.
vech-i I'caz: mu cıze yonu
Yahudî: Hz. Yakup un oglu Yahuda ya mensup olanlar, İsraılogulları.
zeyl: ek, ılave
zıkretmek: anmak, bıldırmek.

gibi tevhidi ve ahireti ifade eden fezlekeler ve hatimelerde ne kadar yüksek bir belâgat ve meziyetler ve cezaletler ve nükteler bulunduğunu, Yirmi Beşinci Sözün İkinci Şulesinin İkinci Nurunda, o fezleke ve hatimelerin pek çok nüktelerinden ve meziyetlerinden on tanesini beyan ederek, o hülâsalarda bir mu'cize-i kübra bulunduğunu muannitlere de ispat etmiş.

Evet, Kur'ân o teferruat-ı şer'iye ve kavanin-i içtimaiyenin beyanı içinde, birden muhatabın nazarını en yüksek ve küllî noktalara kaldırıp, sade üslûbu bir ulvî üslûba ve şerîat dersinden tevhid dersine çevirerek, Kur'ân'ı hem bir kitab-ı şerîat ve ahkâm ve hikmet, hem bir kitab-ı akide ve iman ve zikir ve fikir ve dua ve davet olduğunu gösterip, her makamda çok makasıd-ı irşadiye-i Kur'âniyeyi ders vermesiyle, Mekkiye ayetlerin tarz-ı belâgatlerinden ayrı ve parlak mu'cizâne bir cezalet izhar eder. Bazen iki kelimede, meselâ [1] رَبُّ الْعَالَمِينَ ve [2] رَبُّكَ 'de رَبُّكَ tabiriyle ehadiyeti ve رَبُّ الْعَالَمِينَ ile vahidiyeti bildirir; ehadiyet içinde vahidiyeti ifade eder. Hatta bir cümlede, bir zerreyi bir göz bebeğinde gördüğü ve yerleştirdiği gibi, güneşi dahi aynı ayetle, aynı çekiçle göğün göz bebeğinde yerleştirir ve göğe bir göz yapar.

Meselâ, [3] خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ ayetinden sonra [4] يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ayetinin akabinde [5] وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ der. "Zemin ve göklerin

1 Âlemlerin Rabbi (Fâtiha Sûresi 2, Bakara Sûresi: 131, Mâide Sûresi, 28, En'âm Sûresi 45 v.d.)
2 Senin Rabbin (Bakara Sûresi 30, 68, 147, 149 v.d.)
3 Gökleri ve yeri yarattı (Hadîd Sûresi 4.)
4 O geceyi gündüze, gündüzü de geceye geçirir (Hadîd Sûresi 6.)
5 Gönüllerde saklı olanı hakkıyla bilen de Odur (Hadîd Sûresi: 6.)

ahir: son
akabinde: arkası sıra, peşinden, peşi sıra, ardından, ardı sıra
cezalet: ahenkli akıcı ve güzel ifade.
davet: dua, niyaz, çağrı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kavanin-i içtimaiye: sosyal prensipler, toplumla ilgili kaideler
kitab-ı akide: akaid kitabı, inanç esaslarını ele alıp açıklayan kitap
kitab-ı şerîat: şerîat kitabı, dinî kanunlar kitabı.
makasıd-ı irşadiye-i Kur'aniye: Kur'ân-ı Kerîm'in doğruluğu gösterme maksatları, Kur'ân-ı Kerîm'in uyarma maksatları
mesela: örneğin
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muannit: inatçı, ayak direyen
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize
nazar: bakış, dikkat.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
tabir: ifade, söz.
tarz-ı belâgat: belâgat şekli, tarzı
teferruat-ı şer'iye: şerîat ile ilgili ayrıntılar, şerîatın esaslarıyla ilgili olmayan hükümler
vahidiyet: Cenâb-ı Hakkın isim ve sıfatlarının birliği ve kâinatı kuşatması
zemin: yeryüzü.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

haşmet-i hilkatinde kalbin dahî hatıratını bilir, idare eder" der tarzında bir beyanat cihetiyle, o sade ve ümmiyet mertebesini ve avamın fehmini nazara alan basit ve cüz'î muhavere, o tarz ile ulvî ve cazibedar ve umumî ve irşatkâr bir mükâlemeye döner.

Bir Sual: Bazen ehemmiyetli bir hakikat sathî nazarlara görünmediğinden ve bazı makamlarda cüz'î ve adî bir hâdiseden yüksek bir fezleke-i tevhidi veya küllî bir düsturu beyan etmekte münasebet bilinmediğinden, bir kusur tevehhüm edilir. Meselâ, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm, kardeşini bir hile ile alması içinde,

(1) وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ diye gayet yüksek bir düsturun zikri, belâgatçe münasebeti görünmüyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevap: Her biri birer küçük Kur'ân olan ekser uzun sure ve mutavassıtlarda ve çok sayfa ve makamlarda yalnız ikı-üç maksat değil, belki Kur'ân mahiyeti hem bir kitab-ı zikir ve iman ve fikir, hem bir kitab-ı şeriat ve hikmet ve irşat gibi çok kıtaplan ve ayrı ayrı derslen tazammun ederek rububiyet-i İlâhiyenin her şeye ihatasını ve haşmetli tecelliyatını ifade etmek cihetiyle, kâinat kitab-ı kebirinin bir nevi kıraati olan Kur'ân, elbette her makamda, hatta bazen bir sayfada, çok maksatlan takıben, marifetullahtan ve tevhidin mertebelennden ve iman hakıkatlerinden ders verdiği haysiyetiyle, öbür makamda, meselâ, zahırce zayıf bir münasebetle başka bir ders açar ve o zayıf münasebete çok kuvvetli münasebetler

1. Her bilenin üzennde daha iyi bilen vardır. (Yusuf Suresi, 76.)

adî: bayağı, aşağı, degersız
aleyhisselâm: Allah ın selâmı onun üzenne olsun
avam: kulturlu yüksek tabakadan olmayan cahıl halk tabakası
belagat: sozun duzgun kusursuz, yennde ve hâlin ve makamın icabına gore soylenmesini ogreten ilmin adı edebiyat kaıdeleri ile ılgılı ılım
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, izah etmek.
cazibedar: çekıcı cazibelı
cihet: yan yon taraf
cüz'î: kıymetsız onemsız, teferruat
düstur: kanun kaıde.
ehemmıyetlı: onemlı
ekser: pek çok.
elcevap: cevap olarak.
fehm: anlama anlayış kavrayış.
fezleke-i tevhid: Allah ın bırlıgınin ozetı hulasası
gayet: son derece
hadise: olay
hakıkat: gerçek, esas.
haşmet-i hılkat: yaratmanın bu yukluğu ve heybetı
haşmetlı: ıhtışamlı gostenşlı heybetlı
hatırat: hatıralar anılar
haysıyet: ıtıbar.
hıkmet: ilahı gaye gizlı sebep
hıle: aldatmaya yonelık duzen desise
ıdare: bır ışı yurutme çekıp çevırme
ıhata: kuşatma ıçine alma
iman: inanç, ıtıkat.
irşat: dogru yolu gosterme gafletten uyandırma
irşatkâr: dogru yolu gösterıcı, irşat edıcı
kâinat: yaratılmış olan şeylenn tamamı butun alemler varlıklar
kıraat: okuma devamlı ve duzgun okuma
kitab-ı kebir: buyuk kıtap
kitab-ı şeriat: şenat kıtabı dınî kanunlar kıtabı
kitab-ı zikir: zıkır kıtabı
kusur: eksıklık noksan ozur
kullî: umumı genel
mahiyet: bır şeyın aslı esası nıtelıgı
makam: yer durak.
maksat: gaye.
marifetullah: Allah ı tanıma anlama bılme
mertebe: derece basamak
mesela: omeğin
muhavere: konuşma sohbet etme
mutavassıt: orta hallı ortalama vasatî
mükâleme: konuşma
münasebet: ılışkı alaka
nazar: bakış dıkkat.
nevi: çeşıt, tür
rububıyet-i ilâhıye: Allah ın terbıye edıcılıgı
sathı: yuzeysel, denne inme yen ustun koru.
sır: gızlı hakıkat.
sure: Kur'an-ı Kerım ın ayrıldıgı 114 bolumden her bın
takıben: takıp ederek, takıp suretıyle.
tazammun: ıhtıva etme ıçine alma ıçinde bulundurma
tecelliyat: tecellıler gorunterler
tevehhum: vehımlenme kuruntuya kapılma gerçekte var olmayanı var kabul etme yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya duşme.
tevhıd: Allah ın bır olduguna inanma bırleme
umumî: herkesle ılgılı genel
ümmıyet: okuma yazma bılmemek.
zahır: gorunuşe gore gorunuş ıtıbanyla
zıkır: anma bıldırme

ittihak ederler. O makama gayet mutabık olur, mertebe-i belâgatı yükselir.

İkinci Bir Sual: Kur'ân'da sarihan ve zımnen ve işareten ahiret ve tevhidi ve beşerin mükâfat ve mücazatını binler defa ispat edip nazara vermenin ve her surede, her sayfada, her makamda ders vermenin hikmeti nedir?

Elcevap: Daire-i imkânda ve kâinatın sergüzeştine ait inkılâplarda ve emanet-i kübrayı ve hilâfet-i arziyeyi omzuna alan nev-i beşerin şekavet ve saadet-i ebediyeye medar olan vazifesine dair en ehemmiyetli, en büyük, en dehşetli meselelerinden en azametlilerini ders vermek ve hadsiz şüpheleri izale etmek ve gayet şiddetli inkârlan ve inatları kırmak cihetinde, elbette o dehşetli inkılâpları tasdik ettirmek ve o inkılâplar azametinde büyük ve beşere en elzem ve en zarurî meselelen teslim ettirmek için, Kur'ân, binler defa değil, belki milyonlar defa onlara baktırsa, yine ısraf değil ki, milyonlar kere tekrar ile o bahisler Kur'ân'da okunur, usanç vermez, ihtiyaç kesilmez. Meselâ,

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ...[1]

ayetinin gösterdiği müjde-i saadet-i ebediye hakikati, bîçare beşere her dakika kendini gösteren hakikat-i mevtin hem insanı, hem dünyasını, hem bütün ahbabını idam-ı ebedîsinden kurtarıp ebedî bir saltanatı kazandırır dediğinden, milyarlar defa tekrar edilse ve kâinat kadar

1. İman edenler ve güzel işler yapanlar için ise altından ırmaklar akan cenneder vardır. (Buruc Suresi 11.)

ahbap: dostlar
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
bahis: konu
beşer: insanlık
bıçare: çaresiz, zavallı
dair: alâkalı, ilgili
daire-i imkân: imkân âlemi, kâinat ve varlıklar âlemine ait âlem
dehşetli: urkutucu, korkunç
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
elzem: daha (en) pek) lazım, luzumlu, gerekli
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat-ı mevt: ölüm gerçeği
hilafet-i arziye: arzın yer yüzünün halifeliği
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ittihak: karışma, katılma
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inkılap: bir hâlden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
işareten: işaret ederek, belirterek
izale: giderme, ortadan kaldırma
medar: sebep, vesile
mertebe-i belagat: belâgat mertebesi
mesele: önemli konu
mutabık: uygun
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza
müjde-i saadet-i ebediye: ebedî mutluluk müjdesi, ebedî sonsuz saadet müjdesi
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sarihan: açıkça, açık olarak
sergüzeşt: bir kimsenin başından geçen hal ve olaylar, seruven, macera
şekavet: sıkıntı ve işkence altında kalmak, kötü duruma düşme
şekavet-i ebediye: ebedî sonsuz sıkıntı ve işkence, bitmeyen azap
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
vazife: görev
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde

ehemmiyet verilse, yine israf olmaz, kıymetten düşmez. İşte bu çeşit hadsız kıymettar meseleleri ders veren ve kâinatı bir hane gibi değiştiren ve şeklini bozan dehşetli inkılâpları tesis etmekte iknaa ve inandırmaya ve ispata çalışan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, elbette sarîhan ve zımnen ve işareten, binler defa o meselelere nazar-ı dikkati celp etmek, değil israf, belki ekmek, ilâç, hava ve zıya gibi birer hacet-i zaruriye hükmünde ihsanını tazelendirir.

Hem meselâ,

(4) إِنَّ الْكَافِرِينَ (1) فِي نَارِ جَهَنَّمَ ۞ (2) وَالظَّالِمِينَ (3) لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

gibi tehdit ayetlerini Kur'ân gayet şiddetle ve hiddetle ve gayet kuvvet ve tekrarla zikretmesinin hikmeti ise, Risale-i Nur'da kat'î ispat edildiği gibi, beşerin küfrü, kâinatın ve ekser mahlûkatın hukuklarına öyle bir tecavüzdür ki, semavatı ve arzı kızdırıyor ve anasır hiddete getirip, tufanlarla o zalimleri tokatlıyor.

(5) إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۞ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ

ayetinin sarahatiyle, o zalim münkirlere cehennem öyle öfkeleniyor ki, hiddetinden parçalanmak derecesine geliyor. İşte, böyle bir cinayet-i ammeye ve hadsiz bir tecavüze karşı beşerin küçüklük ve ehemmiyetsizliği noktasına değil, belki zalimâne cinayetinin azametine ve kâfirâne tecavüzünün dehşetine karşı Sultan-ı Kâinat, kendi rayetinin hukukunun ehemmiyetini ve o münkirlerin küfür ve zulmündeki nihayetsiz çırkınlığını göstermek hikmetiyle, fermanında gayet hiddet ve şiddetle o cinayeti

anasır: unsurlar, esaslar
arz: yer, dünya
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
azamet: büyüklük, ululuk, yüceliik.
beşer: insanlık
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
cinayet-i amme: umuma karşı işlenen cinayet, cürüm, suç.
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece
hacet-i zaruriye: zorunlu ve gerekli ihtiyaç
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hukuk: haklar
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ikna: bir kanaati, fikri, düşünceyi kabul ettirme, inanmasını sağlama, inandırma, inandırılma
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
işareten: işaret ederek, belirterek.
kafirane: kâfircesine, Allah'ı inkar edercesine.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
kuvvet: güç, kudret
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklik, imansızlık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mesele: önemli konu
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rayet: birisinin idaresine bağlı olanlar, halk.
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım
sarîhan: açıkça, açık olarak
semavat: semalar, gökler
Sultan-ı Kâinat: kâinatın sultanı ve sahibi olan Allah

1. Muhakkak ki kâfirler ise. (Muhammed Suresi, 11.)
2. cehennem ateşindedirler. (Beyyine Suresi, 6.)
3. Ve zalimlerin ki... (İnsan Suresi, 31.)
4. Pek acı bir azaptır. (İbrahim Suresi, 22.)
5. Oraya atıldıklarında cehennemin gürleyişini işitirler ki kaynayıp duruyor. • Neredeyse öfkeden parçalanacak! (Mülk Suresi, 7-8.)

şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk
tecavüz: saldırma, saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma.
tehdit: korkutma, gözdağı verme
tesis: kurma, meydana getirme
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zalimane: zalimce, zulmedercesine
zikretmek: anmak, bildirmek.
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde
zıya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

ve cezasını değil bin defa, belki milyonlar ve milyarlar ile tekrar etse, yine israf ve kusur değil ki, bin seneden ben yüzer milyon insanlar her gün usanmadan kemal-i iştiyakla ve ihtiyaçla okurlar.

Evet, her gün, her zaman, herkes için bir âlem gider, taze bir âlemin kapısı kendine açılmasından, o geçici her bir âlemini nurlandırmak için ihtiyaç ve ıştıyakla [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ cümlesini binler defa tekrar ile o değişen perdelere ve âlemlere, her birisine bir لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ı bir lâmba yaptığı gibi; öyle de, o kesretli, geçici perdeleri ve o tazelenen seyyar kâinatları karanlıklandırmamak ve âyine-i hayatında in'ikâs eden suretlerini çirkinleştirmemek ve lehinde şahit olabilen o mısafir vazıyetleri aleyhine çevirmemek için o cinayetlerin cezalarını ve Padişah-ı Ezeli'nin şiddetli ve inatlarını kıran tehditlerini her vakit Kur'ân'ı okumakla takdir etmek, tahattur edip ve nefsinin tuğyanından kurtulmaya çalışmak hikmetiyle, Kur'ân gayet manidar tekrar eder. Ve bu derece kuvvet ve şiddet ve tekrar ile, tehdidat-ı Kur'âniyeyi hakikatsiz tevehhüm etmekten şeytan bile kaçar. Onları dinlemeyen münkirlere cehennem azabı ayn-ı adalettir diye gösterir.

Hem meselâ, asâ-ı Mûsa gibi çok hikmetleri ve faydaları bulunan kıssa-ı Mûsa'nın (AS) ve sair enbiyanın (aleyhimüsselâm) kıssalarını çok tekrarında, risalet-i Ahmediyenin (ASM) hakkaniyetine bütün enbiyanın nübüvvetlerini hüccet gösterip onların umumunu inkâr

savunganlık
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar.
kemal-i iştiyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıssa: ibret verici hikâye.
kıssa-ı Mûsa: Hz. Mûsa'nın kıssası. Hz. Mûsa'nın başından geçen mühim hadiselerin anlatıldığı kıssa.
kusur: eksiklik, noksan, ozur.
kuvvet: güç, kudret.
leh: birinin faydası için yapılan hareket.
manidar: nükteli, ince manalı.
meselâ: örneğin.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nurlandırmak: ışıklandırmak, aydınlatmak.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hal ve şanı.
Padişah-ı Ezeli: zaman ve mekânla kayıtlı olmayan saltanat sahibi olan Cenâb-ı Hak.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberliği.
sair: diğer, başka, öteki.
seyyar: sabit olamayan, belirli bir yerde sürekli durmayan, hareket eden.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tehdidat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın korkutan, gözdağı veren ayetleri.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
tevehhum: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme.
tuğyan: azma, azgınlık.
umum: bütün, hepsi.
vaziyet: durum.

1 Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)

âlem: varlık sınıflarından her biri.
aleyh: karşı, karşıt.
aleyhimüsselâm: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun.
asâ-i Mûsa: Hz. Mûsa'nın (AS) asası. Hz. Mûsa'nın yere atıldığında büyük bir ejderhaya (yılan) dönüşebilen, sihirbazları mağlup eden ve taşa vurulduğunda Cenâb-ı Hakkın izniyle su fışkırtan ve kendisine mü'cize olarak verilmiş değneği.
âyine-i hayat: hayat aynası.
ayn-ı adalet: adaletin asli, âdâletin ta kendisi.
azap: günahlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza.
ceza: karşılık, azap.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
enbiya: nebîler, peygamberler.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hüccet: delil.
in'ikas: aksetme, yansıma.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama.

edemeyen, bu zatın risaletini hakikat noktasında inkâr edemez hikmetiyle ve herkes her vakıt bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir ve muvaffak olamadığından, her bir uzun ve mutavassıt sureyi birer küçük Kur'ân hükmüne getirmek için, ehemmiyetli erkân-ı imaniye gibi o kıssaları tekrar etmesi, değil israf, belki mukteza-ı belâgattir. Ve hâdise-i Muhammediye (ASM), bütün beniâdemin en büyük hâdisesi ve kâinatın en azametli meselesi olduğunu ders vermektir.

Evet, Kur'ân'da zat-ı Ahmediyeye en büyük makam vermek ve dört erkân-ı imaniyeyi içine almakla [1] لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ rükننه denk tutulan [2] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ risalet-i Muhammediye (ASM) kâinatın en büyük hakikati ve zat-ı Ahmediye (ASM) bütün mahlûkatın en eşrefi ve hakikat-i Muhammediye (ASM) tabir edilen kullî şahsiyet-i maneviyesi ve makam-ı kudsîsi iki cihanın en parlak bir güneşi olduğuna ve bu harika makama liyakatine dair pek çok hüccetlen ve emareleri kat'î bir surette Risale-i Nur'da ispat edilmiş. Binden birisi şudur ki:

[3] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ düsturuyla, bütün ümmetinin bütün zamanlarda işlediği hasenatın bir misli onun defter-i hasenatına girmesi ve bütün kâinatın hakikatlerini getirdiği nur ile nurlandırması, değil yalnız cin, ins, melek ve zîhayatı, belki kâinatı ve semavatı ve arzı minnettar eylemesi ve istidat lisanıyla nebatatın dualan ve ihtiyac-ı fitrî diliyle hayvanatın duaları gözümüz önünde bilfiil kabul

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Muhammed Suresi: 19.)
2. Muhammed (ASM) Allah'ın resuludur.
3. Bir şeye sebep olan onu işleyen gibidir. ["Hayrın yolunu gösteren onu işleyen gibidir." (*Feyzu l-Kadir*: c. 3, s. 537, hadis no: 4250, *Keşfu l-Hafâ*: c. 1, s. 399) hadisinden alınan bir kaide.]

arz: yer, dünya
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik
beniâdem: âdemoğulları, insanlar
cihan: dünya, kâinat, âlem
cin: gözle görünmez, lâtif cısımlerden ibaret bir yaratık
dair: alâkalı, ilgili
defter-i hasenat: insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
düstur: kanun, kural, esas
ehemmiyetli: önemli
emare: alamet, belirti, nişan
erkân-ı imaniye: İmanî esaslar
eşref: en şerefli, en iyi, en güzel
hâdise: olay
hâdise-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m) peygamberliği ve mu'cizeleri
hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hayvanat: hayvanlar
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hüccet: delil
hükmünü: yerine, değerine
ihtiyac-ı fitrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç
İns: insan, beşer, âdemoğlu
İspat: doğruyu delillerle gösterme
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık
İstidat: kabiliyet, yetenek
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıssa: ibret verici hikâye
küllî: umumî, genel
lisan: dil
liyakat: layık olma, ehliyet
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
makam-ı kudsî: kudsî, mukaddes makam
melek: Allah'ın nûrdan yarattığı mahlûk, fersiteh
mesele: ehemmiyetli, önemli iş
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
misli: benzer, eş
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
mukteza-ı belâgat: belâğatın gereği
mutavassıt: Kur'ân'da âyetlen diğer surelere oranla orta uzunlukta olan sureler
muvaffak olma: başarma, başarılı olma, becerme

nebatat: bitkiler
nurlandırmak: ışıklandırmak, aydınlatmak
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme
risalet-i Muhammediye: kâinatın nûru ve şuûru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak
semavat: semalar, gökler
suret: biçim, tarz, görünüş
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik
tabir: ifade, söz
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği
zihayat: hayat sahibi

olmasının şahadetiyle, milyonlar, belki ruhanîlerle beraber milyarlar fıtrî ve reddedilmez duaları makbul olan süleha-i ümmeti her gün o Zata (ASM) salât ve selâm ile rahmet duaları ve manevî kazançlarını en evvel o Zata (ASM) bağışlamaları ve bütün ümmetçe okunan Kur'ân'ın üç yüz bin hurufunun her birisinde on sevaptan tâ yüz, tâ bin hasene ve meyve vermesinden, yalnız kıraat-ı Kur'ân cihetiyle defter-i a'maline hadsiz nurlar girmesi haysiyetiyle, o Zatın (ASM) şahsıyet-i maneviyesi olan hakıkat-i Muhammediye (ASM) istikbalde bir Şecere-i Tuba-i cennet hükmünde olacağını, Allâmu'l-Guyûb bilmiş ve görmüş, o makama göre Kur'ân'ında o azîm ehemmiyeti vermiş ve fermanında ona tebaiyeti ve sünnet-i seniyesine ittiba ile şefaatine mazhariyeti en ehemmiyetli bir mesele-i insaniye göstermiş ve o haşmetli Şecere-i Tuba'nın bir çekirdeği olan şahsıyet-i beşeriyetini ve bidayetteki vaziyet-i insaniyesini, ara sıra nazara almasıdır.

İşte Kur'ân'ın tekrar edilen hakıkatleri bu kıymette olduğundan, tekraratında kuvvetli ve geniş bir mu'cize-i maneviye bulunmasına fıtrat-ı selime şahadet eder. Meğer, maddiyyunluk taunuyla maraz-ı kalbe ve vicdan hastalığına müptelâ ola! قَدْ يُنْكِرُ الْمَرْءُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ

(1) وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ kaidesine dahil olur.

1 Bazan kişi gözündeki hastalık sebebiyle güneşin ışığını yadırgar, ağız da hastalığından dolayı suyun tadını inkâr eder. (Busayrî, *Kasîdetü'l-Bürde*)

Allamu'l-Guyub: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen Allah.
azım: büyük, yüce, ulu.
bidayet: başlangıç.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
cihet: yön.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evvel: önce, ilk.
ferman: emir, buyruk.
fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış, sağlam huy, tabiat.
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan olan.
hakıkat-ı Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsıyeti, İslamiyetin aslı ve esası.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
haysiyet: itibar.
hurûf: harfler.
hükmünde: değerinde, yerinde.
istikbal: gelecek zaman.
ittıba: tâbi olma, uyma, itaat etme.
kaide: kural, esas, düstur.
kıraat-ı Kur'an: Kur'an okumak.
kıymet: değer.
maddiyyunluk: maddecilik, her şeyi madde ile değerlendiren.
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen.
manevî: manaya ait.
maraz-ı kalp: kalp hastalığı.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
mesele-i insaniye: insana ait mesele, insanlıkla ilgili mesele.
mu'cize-i maneviye: tesir, manevî olan mu'cize.
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan.
nazar: bakış, dikkat.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
salât: Hz. Muhammed'e, Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
selam: barış, rahatlık, selâmet, esenlik.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap.
süleha-i ümmet: ümmetin salihleri.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (asm) yüce sünneti, yüksek hal, söz, tavır ve tasvirleri.
şahadet: şahit olma, şâhitlik, tanıklık.
şahsıyet-i beşeriyet: insanlığa ait özel haller, karakterler.
şahsıyet-ı maneviye: manevî şahsıyet, manevî kişilik.
Şecere-i Tuba-i cennet: cennette Sidre'de bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeleyen Tuba ağacı.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
taun: veba.
tebaiyet: tâbîlik, tâbi olma, uyma.
tekrarat: tekrarlar.
ümmet: Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vaziyet-i insaniye: insanın vaziyeti, tarz ve hareketi.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen bir his.

Bu Onuncu Meseleye Bir Hâtime Olarak İki Hâşiye

BİRİNCİSİ

Bundan on iki sene evvel [HAŞİYE] işittim ki, en dehşetli ve muannit bir zındık, Kur'ân'a karşı suikastını, tercümesiyle yapmaya başlamış. Ve demiş ki: "Kur'ân tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin." Yani, lüzumsuz tekraratı herkes görsün ve tercümesi onun yennde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş.

Fakat Risale-i Nur'un cerh edilmez hüccetlen kat'î ispat etmiş ki, Kur'ân'ın hakikî tercümesı kabıl değil. Ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'ân'ın meziyetlerini ve nüktelerini başka lısan muhafaza edemez. Ve her bir harfı on adetten bine kadar sevap veren kelimat-ı Kur'âniyenin mu'cizâne ve cemıyetlı tabırlerinin yerini beşenn adî ve cuz'î tercumelen tutamaz, onun yerinde camilerde okunmaz, diye Risale-i Nur her tarafta intışanyla o dehşetlı plânı akım bırakıı.

Fakat, o zındıktan ders alan munafıklar, yine şeytan hesabına Kur'ân güneşini üflemekle söndürmeye, aptal çocuklar gıbı, ahmakane ve dıvanecesıne çalışmalan hikmetiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir hâlette bu Onuncu Mesele yazdınldı tahmin ediyorum. Başkalar ile görüşemediğim için hakîkat-i hâli bilemiyorum.

HAŞİYE: Bu rısalenın telıfınden on ıkı sene evvel.

adî: bayağı, aşağı, degersiz
ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala
ahmakane: ahmakçasına, ahmak olana yakışır şekilde, akılsızca
akım: neticesiz, sonu yok, başansız.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
cemiyetli: bır çok şeyı bır arada bulunduran, pek çok ozellıklen ıçıne alan, kapsamlı
cerh: yaralama, bir ıddıayı fıkrı çurutme, reddetme
cüz'î: az bir parça
dehşetli: urkutucu, korkunç
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
evvel: once
gayet: son derece
hakîkat-i hâl: durumun gerçek yonu, ışın aslı
hakîkî: gerçek.
hâlet: hâl, durum
haşiye: dıpnot.
hatime: son soz, bır esenn sonuç kısmı
hüccet: delıl
intişar: yayılma, dagılma, neşrolunma
ispat: doğruyu delıllerle gosterme.
kabıl: mümkün, ıhtımal dalresınde.
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kelimat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın kelımelen, sozlen
lisan: dıl
lisan-ı Arabî: Arap dılı
lisan-ı nahvî: Arabcanın bır vasfı, nahve aıt dıl, ınıtzam ve kaıdelere baglı belâgat dılı
mesele: onemlı konu
meziyet: bır şeyı başkalarından ayıran vasıf, ustunlük ve degerlılık vasfı
muannıt: ınatçı, ayak direyen
mu'cızane: mu cızelı bır şeklıde
muhafaza: koruma.
munafik: kalbınde kufru gızledıgı hâlde, Musluman gorunen kafırlıgını gızleyerek Muslıman gıbı davranan
nükte: ınce manalı duşundurucu soz
plân: bir şeyı gerçekleştırmek ıçın yapılan duzenleme
sevap: hayırlı bir ışe karşı Allah tarafından verılen mukâfat, sevap
suikast: kotu kasıt, kotu nıyet, kotu kasıtla ış yapma, tuzak kurma
tabır: ıfade, soz
tekrarat: tekrarlar.
zındık: Allah a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkar eden, ımansız, munkır

İKİNCİ HAŞİYE

Denizli hapsinden tahliyemizden sonra meşhur Şehir Otelinin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer halka-i zikir tarzında gayet lâtif, tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları, havanın dokunmasıyla, cezbekârâne ve cazibedarâne hareketle rakslan, kardeşlerimin müfarakatlarından ve yalnız kaldığımdan, hüzünlü ve gamlı kalbime ilişti. Birden güz ve kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben, o kemal-i neşe ile cılvelenen o nazenin kavaklara ve zîhayatlara o kadar acıdım ki, gözlerim yaş ile doldu. Kâinatın suslu perdesi altındaki ademleri, firaklan ihtar ve ihsasıyla, kâinat dolusu firaklann, zevallerin hüzünleri başıma toplandı. Birden hakikat-i Muhammediyenin (ASM) getirdiği nur, imdada yetişti. O hadsiz hüzünleri, gamları sürurlara çevirdi. Hatta o nurun herkes ve her ehl-i iman gibi, benim hakkımda milyon feyzinden yalnız o vakitte o vaziyete temas eden imdat ve tesellisi için zat-ı Muhammediyeye (ASM) karşı ebediyen minnettar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübarek nazeninleri vazifesiz, netîcesiz; bir mevsimde görünüp, hareketleri, neşeden değil, belki, güya ademden ve firaktan titreyerek hıçhığe düştüklerini göstermekle, herkes gibi bendeki aşk-ı beka ve hubb-i mehasin ve muhabbet-i vücut ve şefkat-ı cinsiye ve alâka-ı hayatiyeye medar olan damarlarıma o derece

adem: yokluk.
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı
cazibekarane: çekici ve cazibeli bir şekilde
cezbedarane: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek
cilve: güzellere yakışır duruş ve davranış, dilberce hareket, naz ve eda
ebediyen: ebedî olarak, ilelebet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
feyiz: ihsan, bağış, kerem
firak: ayrılık, hicran
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gam: keder, üzüntü
gayet: son derece
guya: sanki, sözde
güz: sonbahar
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslamiyetin aslı ve esası
halka-i zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma
hasiye: dipnot.
hubb-i mehasin: güzelliklere, güzel olan şeylere sevgi
huzun: keder, tasa, gam, hüzün.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ihtar: hatırlatma, uyarı
imdat: yardım
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kemal-i neşe: neşe ve sevincin tam oluşu, tam bir neşe
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
lâtif: güzel, hoş.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık.
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun olan bakış, idrak edemeyen nazar
nazenin: nazlı, nazık, narin, ince yapılı
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
raks: oynama, dans etme
suret: biçim, tarz, görünüş
sürur: sevinç, mutluluk
şefkat-i cinsiye ve hayatiye: aynı cinsten olanların birbirlerine karşı gösterdikleri şefkat, merhamet ve hayata karşı duyulan şefkat
şefkat-i cinsiye: cinse ait şefkat, aynı cinsten olanların birbirlerine karşı duydukları merhamet, sevgi, şefkat duygusu.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
tarz: biçim, şekil, suret.
teselli: avutma, acısını dindirme.
vazife: görev
vaziyet: durum
zat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in zatı, kişiliği
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zîhayat: hayat sahibi

dokundu ki, böyle, dünyayı bir manevî cehenneme ve aklı bır tazıp aletine çevirdiğı sırada, Muhammed Aleyhıssalâtü Vesselâmın beşere hediye getirdiği nur perdeyi kaldırdı. Idam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak, fânîlik yerinde, o kavaklann her birinin yapraklan adedince hikmetleri, manalan ve Risale-i Nur'da ispat edildiği gibi üç kısma ayrılan neticeleri ve vazıfeleri var diye gösterdi.

Birinci kısım, Sânı-i Zulcelâl'in esmasına bakar. Meselâ, nasıl kı bir usta, harika bir makineyi yapsa, onu takdır eden herkes o zata [1] مَاشَاءَ اللهُ، بَارَكَ اللهُ deyip alkışlar. Oyle de, o makine dahi, ondan maksut neticelen tam tamına göstermesiyle, lisan-ı hâlıyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zîhayat ve her şey boyle bir makinedir; ustasını tebriklerle alkışlar.

Ikinci kısım hikmetleri ıse, zîhayatın ve zîşuurun nazarlanna bakar, onlara şırın bır mûtalâagâh, bırer kıtab-ı marifet olur; manalannı zîşuurun zıhinlerinde ve suretlerini kuvve-i hafızalarında ve elvah-ı mısalıyede ve âlem-i gaybın defterlennde daire-i vucutta bırakıp, sonra âlem-i şahadeti terk eder, âlem-i gayba çekilir. Demek, sûrî bir vücudu bırakır, manevî ve gaybî ve ılmî çok vücutlan kazanır.

Evet, madem Allah var ve ılmı ıhata eder; elbette adem, ıdam, hiçlik, mahv, fenâ, hakikat noktasında ehl-i imanın dunyasında yoktur. Ve kâfirlerın dunyalan adem-le, fırakla, hiçlikle, fânîlikle doludur. Işte bu hakîkatı,

1. Allah dilemiş ne guzel yaratmış. Allah mubarek kılsın

abes: boş saçma, luzumsuz ve gayesız ış
adem: yokluk.
alem-ı gayp: gayp âlemı, gorunmeyen, fakat varlıgı kesin olan ve mahıyetı Allah tarafından bilinen başka dunyalar.
alem-ı şahadet: gozle gordüğümuz, şahıt olduğumuz alem, kâinat.
aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun uzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
barekallah: Allah mubarek etsın, hayırlı ve bereketlı olsun
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
daire-i vücut: varlık dairesi
ehl-i iman: inananlar, iman sahıpleri
elvah-ı mısalıye: ornek tablolar, mısalî manzaralar
esma: adlar, ısımler
fânî: olumlu, geçıcı
fena: yok olma, olumluluk, geçıcılık.
firak: ayrılık, hıcran
gaybı: gaypla ılgılı, gorunmeyenlere aıt.
hakikat: gerçek, esas
harika: olağanustu
hıkmet: ılâhî gaye, gızlı sebep, fayda
ıdam: yok olma
ıhata: kuşatma, ıçıne alma
ılım: bılme, bılgı.
ılmî: ılm ıle ılgılı, ılme dair
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
kafir: Allah ı ve İslâmıyetı inkâr eden dınsız
kıtab-ı marifet: manfet kıtabı, Allah ı tanıtan kıtap, bılgı kaynağı olan kıtap
kuvve-i hafıza: hafıza gucu
lısan-ı hal: hal dılı, bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bır mana ıfade etmesi
madem: ...den dolayı, boyle ıse.
mahv: yok olma, ortadan kalkma, batma
maksut: istenıllen şey, istek, arzu, gaye
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
maşaallah: Allah ın istedıği gıbı, Allah ın istedıgı olur anlamında, hayret ve memnunluk ıfade eden bır ıbare
mesela: ornegın
mûtalâagâh: mutalâa yen etrafıca dusunme, okuma ve inceleme yerı.
nazar: bakış, dıkkat
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Sânı-i Zulcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan Allah (cc.)
suret: bıçım, tarz, gorunuş
sûrî: gorunuşte olan şeklî.
tazıp: Azap verme, ezıyet etme, ezıyette bulunma
tesbih: Allah ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab ı Hakkı şanına layık ıfadelerle anma
vazife: gorev
vücut: beden, varlık.
zat: kişi, şahıs
zîhayat: hayat sahıbı
zihin: hafıza, bellek
zışuur: suurlu, şuur sahıbı

umumun lisanında gezen bu gelen darbımesel ders verip, der:

"Kimin için Allah var, ona her şey var; ve kimin için yoksa, her şey ona yoktur, hiçtir."

Elhâsıl Nasıl ki, ıman ölum vaktinde insanı ıdam-ı ebedîden kurtanyor; öyle de, herkesin hususî dünyasını dahı ıdamdan ve hiçlik karanlıklarından kurtanyor. Ve kufur ise, hususan küfr-i mutlak olsa, hem o insanı, hem hususî dünyasını ölümle ıdam edıp manevî cehennem zulmetlerine atar, hayatının lezzetlerini acı zehirlere çevirir Hayat-ı dunyeviyeyi ahıretine tercih edenlerin kulakları çınlasın. Gelsinler, buna ya bır çare bulsunlar veya ımana girsinler, bu dehşetli hasarattan kurtulsunlar.

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

Duanıza çok muhtaç ve sıze çok müştak kardeşiniz

Said Nursî

1 Seni her turlu noksandan tenzih ederiz Senin bize ogrettuğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur Sen herşeyi hakkıyla bilir, her ışı hikmetle yaparsın (Bakara Suresi 32.)

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat
çare: ilâç, derman.
darbımesel: atasozu vecize
dehşetli: urkutucu korkunç.
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
elhasıl: hâsıl, netice ıtıbarıyla, kısaca
hasarat: zararlar zıyanlar
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat.
hususan: bıhassa ozellıkle
hususı: ozel
ıdam: yok olma
ıdam-ı ebedı: dırılmemek uzere yok olus ahıret ınancı olmadıgı ıçın olumu ebedî yokluga gıtmek olarak gorme
ıman: ınanma ıtıkat
küfr-i mutlak. kayıtsız şartsız kufur mutlak kufur hıç bır ımanı hukmü delılı hakıkatı kabul etmeme kesın ve tam bır ınkâr
kufur: Allah ın varlığına, bırlıgine ınanmama muşrıklık, ımansızlık.
lisan: dıl
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
müştak. arzulu, fazla ıstekli ıştıyak gosteren
tercih: bır şeyı dıgerlennden ustun tutma one alma seçme daha çok beğenme
umum: herkes.
zulmet. karanlık.

ONUNCU MESELE MÜNASEBETİYLE

Hüsrev'in Üstadına Yazdığı Mektup

Çok Sevgili Üstadım Efendim!

Cenab-ı Hakka hadsiz şukurler olsun, iki aylık iftırak üzüntülerini ve muhaberesizlik ıztıraplarını hafifleştiren ve kalblerimize taze hayat bahşeden ve ruhlarımıza yeni, safî bir nesim ihda eden Kur'ân'ın celâlli ve izzetli, rahmetli ve şefkatli ayetlerindeki tekraratın mehasinini tadat eden, hikmet-i tekrarının lüzum ve ehemmiyetini izah eden ve Risale-i Nur'un bir harika müdafaası olan "Denizli Meyvesinin Onuncu Meselesi" namını alan "Emirdağ Çiçeği"ni aldık. Elhak, takdir ve tahsine çok lâyık olan bu çiçeği kokladıkça ruhumuzdaki iştiyak yükseldi. Dokuz aylık hapis sıkıntısına mukabil, Meyve'nin dokuz "Meselesi" nasıl beraatımize büyük bir vesile olmakla güzelliğini göstermiş ise, "Onuncu Meselesi" olan çiçeği de, Kur'ân'ın icazlı i'cazındaki hankalan gostermekle, o nispette güzelliğini göstermektedir.

Evet, Sevgili Üstadım!

Gülün çiçeğindeki fevkalâde letafet ve güzellik, ağacındaki dikenleri nazara hiç gostermediği gibi, bu nuranî çiçek de bize, dokuz aylık hapis sıkıntısını unutturacak bir şekilde, o sıkıntılanmızı da hiçe indirmiştir. Mutalâasına doyulmayacak şekilde kaleme alınan ve akılları hayrete sevk eden bu nuranî çıçek, muhtevi olduğu çok güzelliklerinden, bilhassa Kur'ân'ın tercümesi suretiyle

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahş: bagış, ihsan, verme, bagışlayan, veren, affeden
beraat: temize çıkma, bir davanın netucesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bilhassa: özellikle
celâl: sonsuz büyukluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya.
fevkalade: olaganustu
hadsiz: sınırsız, sonsuz
harika: olaganüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
hikmet-i tekrar: tekrar etmenin hikmeti, sebebi, gayesi
i'caz: mucizelik, insanlann benzenni yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
icaz: sozu kısa soyleme, kısa fakat yeterli ifade etme
iftırak: hıcran, ayrılık.
ihda: hediye etme, hediye verme
iştiyak: aşın isteme, çok fazla arzu etme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma
ıztırap: üzüntü veren bır durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı
izzetli: şeref ve itıbar sahıbı.
lâyık: uygun, yakışır, munasıp
letafet: latıflık, hoşluk, incelik.
mehasin: guzellikler, husünler, iyilikler
mesele: onemli konu
muhabere: haberleşme, mektuplaşma, yazışma
muhtevi: ihtıva eden, içine alan, içinde bulunduran, kapsayan
mukabil: karşılık.
mudafaa: savunma, koruma
münasebet: vesile, ...-dan dolayı
mutalâa: bır şeyi etraflıca dusunme, tetkik etme.
nam: ad, isim, lâkap
nazar: bakış, dikkat
nesim: hafif latif rüzgâr, hoşa giden esintı, esintı
nispet: oran, deger
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebi olan manevi varlık
safi: saf olan, katışıksız, duru
sevk: ulaştırma, yoneltme
suret: bıçım, şekil, tarz.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, icten ve karşılıksız merhamet.
şükür: nımet ve iyiliğin sahıbını tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tadat: sayma
tahsin: begenme, guzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tekrarat: tekrarlar.
vesile: aracı, vasıta

nazar-ı beşerde adîleştirilmek ihanetine mukabil, o tekraratın kıymetini tam göstermekle, Kur'ân'ın cıhandeğer ulviyetini meydana koymuştur.

Saliklerinin her asırda fevkalâde bir metanetle sanlmalanyla ve emir ve nehyine tamamen inkıyat etmeleriyle, güya yeni nazil olmuş gibi tazeliği ıspat edilmiş olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın, bütün asırlarda, zalimlerine karşı şiddetli ve dehşetli ve tekrarlı tehditleri ve mazlumlarına karşı şefkatlı ve rahmetli mükerrer taltifleri, hususiyle bu asnmıza bakan tehdıdatı içinde, zalimlerine, mislı görülmemiş bır hâlette, sankı feza-ı ekberden bır numuneyi andıran semavî bir cehennemle altı yedi seneden beri mütemadıyen feryadüfigan ettirmesi; ve keza, mazlumlarının bu asırdaki küllî fertleri başında Risale-i Nur Talebelerinin bulunması ve hakıkaten bu talebeleri de umem-i salıfenin enbiyalarına verilen necatlar gıbı pek büyük umumî ve hususî necatlara mazhar etmesi ve muanzlan olan dinsizlerin cehennemî azapla tokatlanmalannı gostermesi, hem iki güzel ve lâtif haşiyelerle hatime venlmek suretiyle çiçeğin tamam edilmesi bu fakir talebeniz Hüsrev'i o kadar büyük bir sürurla sonsuz bır şükre sevk etti ki, bu güzel çiçeğın verdiği sevınç ve sururu müddet-i ömrümde hissetmediğimi Sevgili Üstadıma arz ettiğım gıbi, kardeşlerime de kerratla söylemişim. Cenab-ı Hak, zayıf ve tahammülsüz omuzlarına pek azametli bar-ı sakıl tahmıl edilen sız Sevgılı Üstadımızdan ebediyen razı olsun. Ve yuklennızı tahfif etmekle yüzlerinizi ebede kadar güldürsün, âmin

adi: bayağı, aşağı, degersız
amin: "Ya Rabbi! kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
arz: bır büyüge sunma, gosterme, bıldırme
azamet: buyukluk.
azap: gunahlara karşı kabırde ve ahırette çekılecek ceza
bar-ı sakıl: ağır yük.
cehennemi: cehennem gıbi (sıcak veya yakıcı)
cihandeğer: cıhan kıymetınde çok kıymetlı
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ebed: sonsuzluk, dairıllık
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
emir: dının emır ve yasaklan karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadınların yapmakta sorumlu tutulduğu dinî ışler
enbiya: nebîler, peygamberler
feryadüfigan: yuksek sesle bagırma, aglama, sızlama, yardım isteme
fevkalâde: olaganustu.
feza-ı ekber: uzay
guya: sankı.
hakıkaten: dogrusu, gerçekten
hâlet: hâl, durum.
haşiye: dipnot.
hatime: son, nihayet, bıtış
hususi: ozel
hususuyla: ozellıkle
ihanet: hainlik, kotuluk etme, arkadan vurma
inkıyat: boyun egme, bağlanma, teslım olma
ıspat: dogruyu delillerle gosterme
kerrat: kereler, defalar, kezler
keza: böylece, aynı şeklıde.
kıymet: deger
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim
küllî: umumî, genel
lâtif: guzel, hoş.
mazhar: nail olma, şereflenme
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa ugramış
metanet: metin olma, dayanıklılık, saglamlık.
mislî: benzer, eş.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mukabil: karşılık.
müddet-i ömür: ömür müddetı, yaşam suresi, yaşama süresi
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
mütemadiyen: surekli olarak, devamlı
nazar-ı beşer: insanın bakışı
nazil: nuzul eden, inen
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs
hususî: ozel.
hüccet: delil.
hürmet: şeref, saygı
iman: inanma, ıtıkat.
İns: insan, beşer, âdemoğlu
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ızah: açıkça ortaya koyma, bır konuyu ayrıntılanyla, eksıksız anlatma
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kıymet: değer
küllî: umumî, genel
mea: mana, anlam, mefhum
melaike: melekler
muhafaza: koruma
nam: ad, ısım
numune: ornek
rukun: bır şeyı meydana getıren esas unsurlardan her bırı, dırek, dayanak.
rü'yetullah: Allah ı gorme, Allah ın gorulmesi, kullanın ahırette cennette Allah ı gormesi
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
Sıracünnur: Risale-i Nur Küllıyatından, Said Nursî'nın bir esen
şecere-i kudsiye: kutsal, mubarek agaç
şefaat: bınnden, başkasının kusurlarının veya suçunun bagışlanmasını dileme
şer: korulük.
teselliıdar: teselli bulmuş bır şekılde
zayı: elden çıkmış, zarar, zıyan
zikretmek: anma

Evet, Sevgili Üstadım!

Biz Allah'tan, Kur'ân'dan, Habîb-i Zîşandan ve Rısale-i Nur'dan ve Kur'ân dellâlı siz sevgili Üstadımızdan ebedîyen razıyız ve intisabımızdan hıçbir cihetle pışmanlığımız yok. Hem, kalbimizde, zerre kadar kötülük etmek için niyet yok. Biz, ancak Allah'ı ve rızasını istiyoruz. Gün geçtikçe, rızası içinde Cenab-ı Hakka vuslat iştiyaklarını kalbimizde teksif ediyoruz. Bilâistisna bize fenalık edenleri Cenab-ı Hakka terk etmekle affetmek ve bilakıs bize zulmeden o zalimler de dahil olduğu hâlde herkese iyilik etmek, Rısale-i Nur Talebelerinin kalblerine yerleşen bir şiar-ı İslâm olduğunu, biz istemeyerek ilân eden Hazret-ı Allah'a hadsız, hudutsuz şükürler ediyoruz.

Çok kusurlu talebeniz
Husrev

bilaistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
bilakıs: aksine, tersine, tam tersi.
cihet: yön, sebep, vesile.
dellal: ilan edici, hakka davet eden.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
Habîb-i Zîşan: şanlı sevgili Peygamberimiz.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hudutsuz: sınırsız.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kusur: eksiklik, noksan.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
şiar-ı İslâm: İslâmın belirtileri, izleri.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
talebe: talep eden, öğrenci.
teksif: yoğunlaştırma, sıkılaştırma, sıkıştırma.
vuslat: bir şeye ulaşma, kavuşma, birleşme, enşme.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zulüm: haksızlık.

On Birinci Mesele

Meyvenin On Birinci Meselesinin başı, bir meyvesi cennet ve bin saadet-i ebediye ve bin rü'yetullah olan iman şecere-i kudsiyesinin hadsiz küllî ve cüz'î meyvelerinden yüzer numuneleri Risale-i Nur'da beyan ve hüccetlerle ispat edildiğinden, izahını Siracünnur'a havale edip küllî erkânının değil, belki cüz'î ve cüzlerin cüz'î ve hususî meyvelerinden birkaç numune beyan edilecek.

• *Birisi*: Bir gün, bir duada, "Yâ Rabbi! Cebrail, Mikâil, İsrafil, Azrail hürmetlerine ve şefaatlerine, beni cin ve insin şerlerinden muhafaza eyle" mealinde duayı dediğim zaman, herkesi titreten ve dehşet veren Azrail namını zikrettiğim vakit, gayet tatlı ve tesellidar ve sevimli bir hâlet hissettim, "Elhamdülillâh" dedim. Azrail'i cidden sevmeye başladım. Melâikeye iman rüknünün bu cüz'î ferdinin pek çok meyvelerinden yalnız bir cüz'î meyvesine gayet kısa bir işaret ederiz.

• *Birisi*: İnsanın en kıymetli ve üstünde titrediği malı, onun ruhudur. Onu zayi olmaktan ve fenâdan ve başıboşluktan muhafaza etmek için kuvvetli ve emin bir ele teslimin derin bir sevinç verdiğini kat'î hissettim. Ve insanın amelini yazan melekler hatırıma geldi. Baktım, aynen bu meyve gibi çok tatlı meyveleri var.

amel: fiil, iş
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cin: gözle görünmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cuz: kısım, parça
cüz'i: küçük, az
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
fenâ: yok olma, yokluk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: durum
hususî: özel
hürmet: nâyet, ihtiram
ins: insan, beşer, âdemoğlu.
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
küllî: umumî, genel
meal: mana, anlam, meâhum
muhafaza: koruma
nam: ad, isim.
numune: örnek.
rukun: esas, kaide, prensip
rü'yetullah: kulların cennette Allah'ı görmesi
şecere-i kudsiye: kutsal, mübarek ağaç.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri
şer: kötülük.
tesellidar: teselli bulmuş bir şekilde
vakit: zaman
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma

• *Birisi:* Her insan, kıymetli bir sözünü ve fiilini bâkîleştirmek için, iştiyakla kitabet ve şiir, hatta sinema ile hıfzına çalışır. Hususan, o fiillerin cennette bâkî meyveleri bulunsa, daha ziyade merak eder. Kıramen Kâtibîn, insanın omuzlarında durup, onları ebedî manzaralarda göstermek ve sahiplerine daimî mükâfat kazandırmak o kadar bana şırın geldi ki, tanf edemem.

Sonra, ehl-i dünyanın beni hayat-ı içtimaiyedeki her şeyden tecrit etmek içinde bütün kitaplarımdan ve dostlarımdan ve hizmetçilerimden ve teselli veren işlerden ayrı düşürmeleriyle beraber, gurbet vahşeti beni sıkarken ve boş dünya başıma yıkılırken, melâikeye imanın pek çok meyvelerinden birisi imdadıma geldi, kâinatımı ve dünyamı şenlendirdi, melekler ve ruhanîlerle doldurdu, âlemimi sevinçle güldürdü. Ve ehl-i dalâletin dünyaları vahşet ve boşluk ve karanlıkla ağladıklarını gösterdi.

Hayalim, bu meyvenin lezzetiyle mesrur iken, umum peygamberlere imanın pek çok meyvelerinden buna benzer bir tek meyvesini aldı, tattı. Birden, bütün geçmiş zamanlardaki enbiyalarla yaşamış gibi, onlara imanım ve tasdikim, o zamanları ışıklandırdı ve imanımı küllî yapıp genişlendirdi ve Ahirzaman Peygamberimizin imana ait olan davalarına binler imza bastırdı, şeytanları susturdu.

Birden, Hikmetü'l-İstıaze Lem'asında kat'î cevabı bulunan bir sual kalbime geldi ki:

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
âlem: dünya, cihan
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
daimî: sürekli, devamlı.
dava: takip edilen fikir, iddia
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, ahireti düşünmeyen
enbiya: nebiler, peygamberler
fiil: iş, hareket
gurbet: yabancı yere gidip kalma, doğup büyünülen yerler dışında kalma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hıfz: ezberleme, zihinde saklama, hatırda tutma.
hususan: bilhassa, özellikle
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım.
iştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kıramen Kâtibîn: yazıcı melekler, insanların iki tarafında bulunup, sevaplarını ve günahlarını yazan meleklerin adı
kitabet: kâtıplık, yazma
kıymet: değer
küllî: umumî, genel
melâike: melekler
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
ruhanî: gözle görülmeyen cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sual: soru
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme
teselli: avutma, acısını dindirme
umum: bütün.
vahşet: ıssızlık, tenhalık, yalnızlık.
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey
ziyade: çok, fazla

"Bu meyveler gibi hadsiz tatlı semereler ve faydalar ve hasenatın gayet guzel neticeleri ve menfaatleri ve Erhamürrâhimîn'ın gayet merhametkârâne tevfiklen ve inayetleri ehl-i hidayete yardım edip kuvvet verdikleri hâlde, ehl-i dalâlet neden çok defa galebe eder ve bazen yirmisı yüz tane ehl-i hidayetı penşan eder?" diye, manen benden soruldu. Ve bu tefekkür içinde, şeytanın gayet zayıf desiselerine karşı Kur'ân'ın büyük tahşidatı ve melâikeleri ve Cenab-ı Hakkın yardımını ehl-i imana göndermesi hatıra geldi. Risale-i Nur'un onun hikmetini kat'î huccetlerle izahına binaen, o sualin cevabına gayet kısa bir işaret ederiz.

Evet, bazen serseri ve gizli muzır bir adamın bir saraya ateş atmaya çalışması yüzünden yüzer adamın yapması gibi, yüzer adamın muhafazası ile ve bazen devlete ve padişaha iltıca ile o sarayın vücudu devam edebilir. Çünkü, onun vücudu, bütün şeraitin ve erkânın ve esbabın vücuduyla olabilir. Fakat, onun ademi ve harap olması, bir tek şartın ademiyle vaki ve bir serserinin bir kibrittiyle yanıp mahvolduğu gibi, ins ve cin şeytanlan az bir fiil ile büyük tahnbat ve dehşetlı manevî yangınlar yaparlar.

Evet, bütün fenalıklar ve gunahlar ve şerlenn mâyesı ve esaslan ademdir, tahriptir. Sureten vücudun altında, adem ve bozmak saklıdır. İşte cinnî ve insî şeytanlar ve şerirler, bu noktaya istinaden gayet zayıf bir kuvvetle hadsiz bir kuvvete karşı dayanıp, ehl-i hak ve hakikati Cenab-ı Hakkın dergâhına iltıcaya ve kaçmaya her vakit

inayet: yardım, ihsan, lutuf
ins: insan, beşer, ademoğlu
insî: insan cinsinden
istinaden: istinat ederek, dayanarak, guvenerek, delil kabul ederek
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kuvvet: güç, kudret
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maye: maya, asıl ve gerekli madde; temel, esas, asıl, oz.
mecbur: zorunda kalma
melâike: melekler
menfaat: fayda
merhametkârane: acıyarak, merhamet gostererek.
muhafaza: koruma.
muzır: zararlı, zarar veren
padişah: hukumdar, sultan
semere: meyve, guzel netice
serseri: otede bende başı boş gezen, işsiz, güçsuz.
sual: soru
Sureten: suret olarak, gorunuş itıbarıyla, şekılce, şekıl olarak.
şer: kotulük.
şerait: şartlar
şerir: şer ışleyen, kotuluk ışleyen, fenalık yapan
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tahşidat: yıgmalar, bınkıtrmeler, toplamalar
tefekkür: denn duşunme, eşyanın hakikatını yaratıcının sırlarını kavramak ve ıbret almak ıçın zıhnen ve kalben duşunme
tevfik: başarı, muvaffakıyet.
vaki: vuku bulan, olan.
vücut: beden, varlık

adem: yokluk, olmama
binaen: ...-den dolayı, bu sebepten.
cin: gozle gorunmez, latıf cısımlerden ibaret bır yaratık.
cinnî: cin taifesinden olan
dehşetli: ürkutucu, korkunç.
dergah: sığınılacak yer
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehl-i dalâlet: dalalet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
ehl-i hak: hak ehlı, iman, İslâmıyet ve hak yolunda olan hak mezhepte olan
ehl-i hakikat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gıdenler, Allah adamı
ehl-i hıdayet: hıdayette ve doğru yolda olanlar, hıdayete erişmiş kımseler
ehl-i iman: mananlar, iman sahıplen
Erhamürrahimin: merhamet edenlerin en merhamedısı olan Allah
erkan: rukunler, esaslar
esbap: sebepler, vasıtalar.
faide: fayda
fiil: ış, hareket.
galebe: galip gelme, yenme, ustunluk.
gayet: son derece.
günah: Allah ın emırlerıne aykın davranış, uygunsuz fiil, dinî suç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hasenat: ıyı ameller, iyi işler, hayırlar
hikmet: İlâhı gaye, gizli sebep
huccet: delil.
iltıca: sığınma, guvenme, dayanma

mecbur ettiğinden, Kur'ân, onları himaye için büyük tahşıdat yapar. Doksan dokuz esma-i İlâhiyeyi onların ellerine verir. O düşmanlara karşı sebat etmelerine çok şiddetli emirler verir.

Bu cevaptan, birden pek büyük bir hakikatin ucu ve azametli, dehşetli bir meselenin esası göründü. Şöyle ki:

Nasıl ki cennet bütün vücut âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyâne sümbüllendiriyor. Öyle de, cehennem dahi, hadsiz dehşetli adem ve hıçlık âlemlerinin çok elîm neticelerini göstermek için, o adem mahsulâtlarını kavuruyor. Ve o dehşetli cehennem fabrikası, sair vazifeleri içinde, âlem-i vücut kâinatını âlem-i adem pisliklerinden temizlettiriyor. Bu dehşetli meselenin şimdilik kapısını açmayacağız; inşaallah sonra izah edilecek.

Hem, meleklere iman meyvesinden bir cüz'ü ve Münker ve Nekir'e ait bir numunesi şudur:

"Herkes gibi ben dahi muhakkak gireceğim" diye, mezarıma hayalen girdim. Ve kabirde yalnız, kimsesiz, karanlık, soğuk, dar bir haps-i münferitte, bir tecrid-i mutlak içindeki tevahhuş ve me'yusiyetten tedehhüş ederken, birden Münker ve Nekir taifesinden iki mübarek arkadaş çıkıp geldiler. Benimle münazaraya başladılar. Kalbim ve kabrim genişlediler, nurlandılar, hararetlendiler. Âlem-i ervaha pencereler açıldı. Ben de, şimdi hayalen ve istikbalde hakikaten göreceğim o vaziyete bütün canımla sevindim ve şükrettim.

adem: yokluk, hıçlık
alem: varlık sınıflarından her biri.
âlem-i adem: yokluk, hıçlık âlemi.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi
alem-i vücut: varlık âlemi, vücut âlemi
azamet: büyükluk.
bakıyane: daimi, sonsuz bir şekilde
cüz: kısım, parça
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas
hakikaten: doğrusu, gerçekten
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık
hayalen: hayal olarak, hayalî bir şekilde, zihinde tasarlayıp canlandırarak.
himaye: koruma, muhafaza etme.
iman: inanma, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
istikbal: gelecek zaman.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma
kabir: mezar
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
mahsulât: meyveler, ürünler
mesele: önemli konu
me'yusiyet: ümitsizlik.
mezar: kabir, ölünün gömüldüğü yer
muhakkak: doğruluğu kesinlik kazanmış, mutlak.
mübarek: feyizli, bereketli, kudu
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma
Münker-Nekir: sorgu melekleri, öldükten sonra insanları sorgulayan melekler
nur: aydınlık, parıltı, ışık
numune: örnek
sair: diğer, başka, öteki
sebat: kararlı olma kararından vazgeçmeme, azimlilik
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahşidat: yığınlar, biriktirmeler, toplamalar
taife: bölük, takım, grup, fırka
tecrid-i mutlak: tam bir yalnızlık, hiç kimseyle görüşememek
tedehhüş: dehşete düşme, korkma, ürkme
tevahhuş: yalnızlaşma, vahşileşme, yabancılaşma
vazife: görev
vaziyet: durum.
vücut: beden, varlık.

Sarf ve nahiv ilmini okuyan bir medrese talebesinin vefat edip, kabirde Münker ve Nekir'in مَنْ رَبُّكَ (Senin Rabbin kimdir?) diye suallerine karşı, kendini medresede zannedip, nahiv ilmi ile cevap vererek, [1] مَنْ müptedadır, [2] رَبُّكَ onun haberidir. Müşkül bir meseleyi benden sorunuz, bu kolaydır" diyerek, hem o melâikeleri, hem hazır ruhları, hem o vakıayı müşahede eden orada bulunan bir keşfelkubur velîsini güldürdü ve rahmet-i İlâhiyeyi tebessüme getirdi. Azaptan kurtulduğu gibi, Risale-i Nur'un bir şehit kahramanı olan Merhum Hafız Ali, hapiste Meyve Risalesini kemal-i aşkla yazarken ve okurken vefat edip, kabirde melâike-i suale mahkemedeki gibi Meyve hakikatleri ile cevap verdiği misillü, ben de ve Risale-i Nur Şakirtleri de o suallere karşı Risale-i Nur'un parlak ve kuvvetli hüccetleriyle istikbalde hakikaten ve şimdi manen cevap verip, onları tasdike ve tahsine ve tebrike sevk edecekler inşaallah.

Hem, meleklere imanın saadet-i dünyeviyeye medar cüz'î bir numunesi şudur ki:

İlmihalden iman dersini alan bir masum çocuğun, yanında ağlayan ve masum bir kardeşinin vefatı için vaveylâ eden diğer bir çocuğa, "Ağlama, şükreyle. Senin kardeşin meleklerle beraber cennete gitti. Orada gezer. Bizden daha iyi keyfedecek, melekler gibi uçacak. Her

1 Kim.
2 Senin Rabbin

azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza
cuz'î: küçük, az.
haber: Arabca dil bilgisinde isim cümlelerinde yüklem vazifesi gören kelime veya kelime grubu.
hakıkat: gerçek, esas
hakikaten: hakikat olarak.
hüccet: delil.
ilim: bilme, bilgi
ilmihal: "hâl ilmi" manasında herkese gerekli olan dini hükümleri bildirmek maksadıyla yazılan kitaplara verilen isim
iman: inanma, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
istıkbal: gelecek zaman
kabir: mezar
kemal-i aşk: aşkın son derecesi, tam bir aşk, büyük bir aşk.
keşfe'l-kubur: kabirdeki ölülerin hallerini anlama
mahkeme: dava duruşma
manen: mana bakımından, manaca
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar: sebep, vesile
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep
melâike: melekler
melaike-i sual: sorgu suali meleklerı
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü
mesele: önemli konu
misillü: gibi, benzeri
Münker-Nekir: sorgu melekleri, öldükten sonra insanları sorgulayan melekler
müpteda: isim cümlelerinde özne
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
müşkül: güç, zor, çetin.
nahiv: söz dizimi, cümle bilimi, sentaks
numune: örnek
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
rahmet-i İlahiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlahi rahmet
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
sarf: dil bilgisinin, dilin çekim şekillerin yapımı ve kullanımı ile ilgili konuları araştıran bölümü, morfoloji, şekil bilgisi
sevk: ulaştırma, yöneltme
sual: soru
şakirt: talebe, öğrenci
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
tahsin: beğenme, güzel bulma
talebe: talep eden, öğrenci
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tebessüm: gülümseme
vaka: vuku bulan, olan şey
vaveyla: çığlık, feryat.
vefat: ölme.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme

yeri seyredebilir" deyip, feryat edenin ağlamasını tebessüme ve sevince çevirmesidir.

Ben de, aynen bu ağlayan çocuk gibi, bu hazın kışta ve elim bir vazıyetimde gayet elîm iki vefat haberini aldım. Bin, hem âlî mekteplerde birinciliği kazanan, hem Risale-i Nur'un hakikatlerini neşreden biraderzademiz merhum Fuad; ikincisi, hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden Âlime Hanım namındaki merhume hemşirem. Bu iki akrabamın ölümleri, İhtiyar Risalesinde yazılan merhum Abdurrahman'ın vefatı gibi beni ağlatırken, imanın nuruyla o masum Fuad, o sâliha hanım, insanlar yerinde meleklere, hûrilere arkadaş olduklarını ve bu dünyanın tehlike ve günahlarından kurtulduklarını manen, kalben gördüm. O şiddetli hüzün yerinde büyük bir sevinç hissedip hem onlar, hem Fuad'ın pederi kardeşim Abdulmecid'i, hem kendimi tebrik ederek Erhamurrâhımîn'e teşekkür ettim. Bu iki merhumeye rahmet duası niyetiyle buraya yazıldı, kaydedildi.

Risale-i Nur'daki bütün mizanlar ve muvazeneler, imanın saadet-i dünyeviyeye ve uhreviyeye medar meyvelerini beyan ederler. Ve o küllî ve büyük meyveler, bu dünyada gösterdiklen saadet-ı hayatıye ve lezzet-ı ömür cihetiyle, "Her mü'minin imanı, ona bir saadet-i ebediyeyi kazandıracak, belki sümbül verecek ve o surette inkişaf edecek" diye haber verirler. Ve o küllî ve pek çok meyvelerinden beş meyvesi, meyve-i Miraç olarak Otuz

akraba: yakınlar, aralarında soyca yakınlık bulunanlar, hısımlar
âlî: yüce, yüksek, ulu.
beyan etmek. açıklamak, bildirmek, izah etmek.
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
Erhamürrahımın: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
feryat. haykırma, çığlık.
gayet. son derece.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dinî suç
hakıkat. gerçek, esas
hazin: keder meydana getiren, acı uyandıran, hüzün veren.
hemşire: kız kardeş, bacı
hûri: cennet kızı, cennet güzeli
hüzün: keder, tasa, gam, hüzün.
imân: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma
kalben: kalp ile, kalpten
küllî: umumî, genel
lezzet-i ömür: hayat, yaşama lezzeti
manen: mana bakımından, manaca
masum. suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar: sebep, vesile.
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu, ilim ve irfan öğrenilen yer, okul.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın
meyve-i Miraç: Miracın meyvesi, Miracın faydalı neticeleri
mizan: ölçü, denge
muvazene: denge.
mü'min: iman eden, inanan
nam: ad, isim
neşretme: dağıtma, yayma, saçma
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
peder: baba.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
saadet-i hayatıye: hayattaki mutluluk.
saadet-ı uhreviye. ahiretle ilgili saadet, ahirettekı mutluluk
sâliha: temiz, saf, iyi işler yapan, dinin emirlerini tam olarak yerine getiren, takva sahibi kadın
sekerat. ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi
suret: biçim, tarz, görünüş.
tavaf: haccın şartlarından olarak, hacıların Kâbe'nin etrafında yedi kez dolaşmaları.
tebessum: gülümseme
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme
vaziyet: durum.
vefat: ölüm

Birinci Sözün ahirinde ve beş meyvesi Yirmi Dördüncü Sözün Beşinci Dalında numune olarak yazılmış.

Erkân-ı imaniyenin her birinin ayrı ayrı pek çok, belki hadsiz meyveleri olduğu gibi, mecmuunun birden çok meyvelerinden bir meyvesi, koca cennet ve biri de saadet-i ebediye ve biri de, belki en tatlısı da rü'yet-i İlâhiyedir diye, başta demıştık. Ve Otuz Ikıncı Sozun ahırındekı muvazenede, imanın saadet-i dâreyne medar bir kısım semereleri güzel izah edilmiş.

İman-ı bilkader rüknünün kıymettar meyveleri bu dünyada bulunduğuna bir delil, umum lisanında [1] مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ darbımesel olmuştur. Yani, "*Kadere iman eden, gamlardan kurtulur.*" Rısale-i Kaderin ahırinde güzel bir temsil ile, iki adamın şahane bir sarayın bahçesine girmesiyle, bır kullî meyvesi beyan edilmış. Hatta ben kendi hayatımda binler tecrübelerimle gördüm ve bildim kı, kadere iman olmazsa, hayat-ı dünyeviye saadetı mahvolur. Elim musıbetlerde, ne vakıt kadere iman cihetine bakardım, musıbet gayet hafifleşiyor görüyordum ve "Kadere iman etmeyen nasıl yaşayabilir?" diye hayret ederdim.

Melâikeye iman rüknünün küllî meyvelerinden birisine Yirmi İkinci Sözün Ikıncı Makamında şöyle işaret edilmiş ki:

1. Hadıs-ı şerif. Kamuzu'l-Ehadıs. 1/193

ahır: son
beyan etmek: açıklamak, bildırmek, izah etmek.
cihet: yon
darbımesel: atasozu, vecize
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan
elim: şıddetlı, çok dert ve keder veren
erkan-ı imaniye: imana aıt esaslar
gam: keder, uzuntu
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz
hayat-ı dünyeviye: dunyaya aıt olan hayat.
iman: inanma, ıtıkat
iman-ı bilkader: kadere inanmak.
izah: açıkça ortaya koyma, bır konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile, kâinatta olmuş ve olacak, butun şeylerin varlık ve yoklugunu geçmiş ve gelecegini bilmesi
kıymettar: kıymetlı, değerlı
küllî: umumî, genel
lisan: dil
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma
mecmu: toplam, tum
medar: sebep, vesile.
melaike: melekler
musıbet: felâket, belâ
muvazene: denge
numune: ornek.
Rısale-i Kader: Kader Rısalesi. Sozler de yer alan Yirmi Altıncı Söz rısalesi.
rükün: bir şeyı meydana getiren esas unsurlardan her bırı, direk, dayanak.
rü'yet-i İlâhiye: Allah ı gorme, Allah ın gorulmesi
saadet: mutluluk.
saadet-i dareyn: ıkı cıhan saadetı, dunya ve ahıret mutluluğu
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
semere: meyve, guzel netice
şahane: mukemmel, muhteşem
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kotu kazanımlar
temsil: benzetme
umum: butun

Azrail Aleyhisselâm Cenab-ı Hakka münacat edip demiş: "Kabz-ı ervah vazifesinde Senin ibadın benden küsecekler, şekva edecekler."

Ona cevaben denilmiş: "Senin vazifene hastalıkları ve musibetleri perde yapacağım; tâ ibadımın şekvalan onlara gitsin, sana gelmesin."

Aynen bu perdeler gibi, Azrail Aleyhisselâmın vazifesi de bir perdedir, tâ haksız şekvalar Cenab-ı Hakka gitmesin. Çünkü, ölümdeki hikmet ve rahmet ve güzellik ve maslahat cihetini herkes göremez. Zahire bakıp itiraz eder, şekvaya başlar. İşte bu haksız şekvalar Rahîm-i Mutlaka gitmemek hikmetiyle, Azrail Aleyhisselâm perde olmuş.

Aynen bunun gibi, bütün meleklerin, belki bütün esbab-ı zahiriyenin vazifeleri, izzet-i rububiyetin perdeleridir. Tâ güzellikleri görünmeyen ve hikmetleri bilinmeyen şeylerde kudret-i İlâhiyenin izzeti ve kudsiyeti ve rahmetinin ihatası muhafaza edilsin, itiraza hedef olmasın ve hasis ve ehemmiyetsiz ve merhametsiz şeylerle kudretin mübaşereti nazar-ı zahirinde görünmesin. Yoksa, hiçbir sebebin hakikî tesiri ve icada hiç kabiliyeti olmadığını, her şeyde tevhid sikkeleri kat'î gösterdiğini, Risale-i Nur hadsiz delilleriyle ispat etmiş. Halk etmek, icat etmek Ona mahsustur. Esbap, yalnız bir perdedir. Melâike gibi zîşuur olanların, yalnız cüz-i ihtiyârıyla cüz'î, icatsız, kesb denilen bir nevi hizmet-ı fıtrıye ve amelî bir nevi ubudiyetten başka ellerinde yoktur.

aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
ameli: yaparak, yapmak suretiyle, uygulamalı, pratik, tecrübi.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
cihet: yön
cüz-i ihtiyar: icattan mahrum, hak kazanmaktan başka hiç bir şeye gücü yetmeyen az bir arzu serbestliği, cüz'i irade
cüz'î: küçük, az.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehemmiyetsiz: önemsiz
esbab-ı zahiriye: görünüşe ait sebepler
esbap: sebepler, vasıtalar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikî: gerçek.
halk: yaratma, yaratış
hasis: adi, alçak, bayağı
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hizmet-i fıtriye: yaratılıştan gelen hizmet etme kabiliyeti
İbad: abdler, kullar, ibadet edenler
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihata: kuşatma, içine alma
İspat: doğruyu delillerle gösterme
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
izzet-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın yarattıkları terbiye ve idare etmekte gösterdiği izzet ve üstünlük.
kabiliyet: istidat, yetenek
kabz-ı ervah: ruhların alınması, ölme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kesb: Allah tarafından verilen bir kabiliyetin sonradan insan tarafından kazanılması, ortaya çıkarılması
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
maslahat: uygun iş.
melâike: melekler
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
muhafaza: koruma.
musibet: felaket, belâ
mübaşeret: bir işe başlama, girişme, tutuşma, bulaşma, temas.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma, Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
nazar-ı zahiri: zahirî bakış, dış görünüşe ehemmiyet vererek yapma
nevi: çeşit, tür
Rahîm-i Mutlak: sonsuz ve tam merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sikke: alâmet, nişan, turra
şekva: şikayet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.
tesir: etki
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev
zahir: dış yüz, görünüş.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

Evet, izzet ve azamet isterler ki, esbap perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.

Tevhid ve ehadiyet isterler ki, esbap elleri çeksinler tesir-i hakikîden.

İşte, nasıl ki melekler ve umur-i hayriyede ve vücudiyede istihdam edilen zahirî sebepler, güzellikleri görünmeyen ve bilinmeyen şeylerde kudret-i Rabbaniyeyi kusurdan, zulümden muhafaza edip, takdıs ve tesbih-i Ilâhîde birer vesiledirler. Aynen öyle de, cinnî ve insî şeytanlar ve muzır maddelerin umur-i şerriyede ve ademiyede istimallen dahi, yine kudret-i Subhanıyeyi gadırden ve haksız itirazlardan ve şekvalara hedef olmaktan kurtarmak ile takdıs ve tesbihat-ı Rabbaniyeye ve kâinattaki bütün kusurattan müberra ve münezzehiyetine hizmet ediyorlar. Çünkü, bütün kusurlar ademden ve kabiliyetsizlikten ve tahrıpten ve vazife yapmamaktan –ki birer ademdirler– ve vücudu olmayan ademî fıllerden geliyor. Bu şeytanî ve şerlı perdeler, o kusurata mercı olup, itiraz ve şekvalan bilistihkak kendilerine alarak, Cenab-ı Hakkın takdısına vesile oluyorlar. Zaten şerlı ve ademî ve tahrıpçi işlerde kuvvet ve iktidar lâzım değil. Az bir fıil ve cüz'î bir kuvvet, belki vazıfesini yapmamakla, bazen büyük ademler ve bozmaklar oluyor. O şerir failler muktedır zannedilirler. Hâlbuki, ademden başka hiç tesirlen ve cüz'î bir kesbden hariç bır kuvvetleri yoktur. Fakat, o şerler ademden geldiklerinden, o şerirler hakikî faildirler. Bilistihkak, eğer zîşuur ıse cezayı çekerler. Demek, seyyiatta o fenalar, faildirler. Fakat, haseneler ve hayırlarda

adem: yokluk, hıçlık
ademî: yoklukla ilgili, yokluğa dair
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik.
bilistıhkak: lâyıkıyla, liyakatı olarak, hakkıyla, hak ederek.
ceza: karşılık, azap
cinnı: cın taifesinden olan
cuz'ı: küçük, az.
ehadiyet: Allah ın her bır şeyde bırlıgının tecelli etmesı görunmesı
esbap: sebepler, vasıtalar
faıl: fıılı ışleyen, yapan, tesır eden.
fıil: ış, hareket.
gadır: zulüm, hanılık.
hakıkı: gerçek.
hariç: bir seyın dışı, dısarısı, dışta kalan
hasene: hayırlı amel, Allah ın zasına uygun ış
ıktıdar: güç, idareyi elinde bulundurma.
ınsı: insan cinsinden
istıhdam: bır hizmette kullanma, çalıştırma
ıstımal: kullanma.
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, ustunluk.
kabiliyet: ısıdat, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler, varlıklar
kesb: Allah tarafından verilen bır kabiliyetin sonradan insan tarafından kazanılması, ortaya çıkarılması
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah ın sonsuz kudret ve kuvveti.
kudret-i Sübhaniye: her türlü eksıklıkten ve noksandan uzak olan Allah ın gucu

kusur: eksıklık, noksan, ozur
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksıklıkler, ozurler
kuvvet: guç, kudret.
mercı: merkez, donulecek yer
muhafaza: koruma.
muktedır: ıktıdarlı, gucu yeten.
muzır: zararlı, zarar veren
müberra: temize çıkmış, aklanmış, mustesna, azade
münezzehiyet: hıç bir şeye muhtaç olmama, eksıksız, noksansız, kusursuz olma
nazar: bakış, nezdınde
perdedar-ı dest-i kudret: kudret elinin perdecisi, Ilâhı kudretı gizleyen, Ilahı kudretın onundekı perde
seyyıat: seyyıeler, fenalıklar, kotulukler
şekva: şikayet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnunıyetsızlık
şer: kotuluk.
şerir: şer ışleyen, kotulük ışleyen, fenalık yapan.
şeytanı: şeytana aıt, şeytana has, şeytanla ılgı
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
takdıs: yuce'tme, mukaddes sayma, kudsı ve mubarek sayma
tesbihat-ı Rabbaniye: Allah a yapılan zıkır, tesbih ve dualar.
tesbih-i Ilâhı: Allah ı zıkır ve tesbih etme
tesir: etkı
tesir-i hakıkı: gerçek tesir, etkı
tevhıd: Allah ın bır olduğuna ınanma, bırleme
umur-i hayrıye: hayırlı ışler
umur-i hayrıye ve vücudiye: hayırlı ışler ve vucutla alakalı ışler ve emırler
umur-i şerrıye: şerle ılgılı ışler, kotu ışler.
umur-i şerriye ve ademiye: şerle ılgılı, kotu, yokluğa ve hıçlıge dair ışler
vazife: gorev
vesile: aracı, vasıta
vücut: beden, varlık
zahıri: gorunuşte olan, zahıre dışa aıt olan
zan: sanma, kesin olarak bilmek, sizin kuvvetlı ıhtımalle hukmetme
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbı.
zulüm: haksızlık.

ve amel-i salihte vücut olmasından, o iyiler hakîkî fail ve müessir değiller, belkı kabıldırler, feyz-ı İlâhîyı kabul ederler. Ve mükâfatları dahi sırf bir fazl-ı İlâhîdir diye, Kur'ân-ı Hakîm, مَآ اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ وَمَآ اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ[1] ferman eder.

Elhâsıl: Vücut kâinatları ve hadsiz adem âlemleri birbirleriyle çarpışırken ve cennet ve cehennem gibi meyveler verirken; ve butun vücut âlemleri اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ[2] ve bütün adem âlemleri سُبْحَانَ اللّٰهِ ۞ سُبْحَانَ اللّٰهِ[3] derken, ve ihatalı bir kanun-i mübareze ile melekler şeytanlarla ve hayırlar şerlerle, tâ kalbın etrafındakı ilham vesvese ile mücadele ederken, birden meleklere imanın bir meyvesi tecelli eder, meseleyı halledıp karanlık kâinatı ışıklandırır, اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ[4] ayetinin envarından bır nurunu bize gösterir. Ve bu meyve ne kadar tatlı olduğunu tattırır.

Ikinci bir küllî meyvesine Yirmi Dördüncü ve *elif*'ler kerametini gösteren Yirmi Dokuzuncu Sözler işaret edıp, parlak bir surette meleklerin vücudunu ve vazifesini ıspat etmişler.

Evet, kâinatın her tarafında, cüz'î ve küllî her şeyde, her nevide, kendini tanıttırmak ve sevdirmek içinde merhametkârâne bır haşmet-ı rububıyet, elbette o haşmete, o merhamete, o tanıttırmaya, o sevdirmeye karşı şükür

1. Sana her ne iyilik erişirse Allah tandır. Sana her ne kötuluk gelirse, o da kendi kusurun sebebiyledir. (Nisâ Suresi, 79.)
2. Ezelden ebede kadar her turlu hamd ve şukur Allah'a mahsustur.
3. Allah her türlu kusur ve noksandan uzaktır.
4. Allah gokleri ve yerı nurudur. (Nur Suresi, 35.)

adem: yokluk, hıçlık
alem: dunya, cihan
amel-ı salih: Allah rızasına uygun hayırlı ış, dine uygun hareket, davranış
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
cuz'ı: az parçaya aıt olan
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daımlık.
elhâsıl: hâsıl, netice ıtıbarıyla kısaca
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, oncesizlik
fail: fıılı işleyen, yapan, tesir eden
fazl-ı İlâhî: Allah ın lutfu, ihsanı.
feyz-i İlâhî: Allah ın feyzi, bolluğu, lutfu
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkî: gerçek
hall: çozme, karışık bir meseleyı şuphe edılmeyecek derecede açıklama
hamd: methetme, ovme, yucelt me
haşmet: ıhtışam, heybet, buyukluk
haşmet-i rububiyet: Rabbıgın ıdare ve terbıye edıcılığın haşmetı, heybetı, buyuklugu.
ihatalı: kuşatıcı
ilham: belli bılgı vasıtalanna başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zıhnine ındırılen mana
iman: inanma, ıtıkat
İspat: dogruyu delıllerle gösterme
kabil: yetişebilir, ısıdatlı
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar
kanun-ı mubareze: mucadele ve dovuşme kanunu
kerametı: ermişçesine yapılan ış, hareket veya soylenen soz, fıkır
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kusur: eksıklık, noksan, ozur
küllî: umumî, genel
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan.
merhamet: acımak, şefkat, göstermek, korumak, esırgemek
merhametkârâne: acıyarak, merhamet gostererek.
mesele: onemlı konu
müessir: tesir eden, teslını gosteren, eser ve ız bırakan
mükafat: ıyı bir ış, hizmet veya başandan otorü verilen şey, odul
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, parıltı, ışık
Sure: Kur'an ı Kerım ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suret: bıçım, şekil, tarz
şer: kotuluk.
şükur: nımet ve ıyılıgın sahıbını tanıma ve ona karşı mınnet duyma
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
vazife: gorev
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı dusunce
vucut: var olma, varlık.

ve takdîs içinde bir geniş ve ihatalı ve şuurkârâne bir ubudiyetle mukabele etmesi lâzım ve kat'îdir. Ve şuursuz cemadat ve erkân-ı azîme-i kâinat hesabına o vazîfeyi ancak hadsız melekler görebilir. Ve o saltanat-ı rububiyetin her tarafta, serâda, Süreyya'da, zeminin temelinde, dışında hakîmâne ve haşmetkârâne icraatını onlar temsil edebilirler.

Meselâ, felsefenin ruhsuz kanunları pek karanlık ve vahşetli gösterdikleri hilkat-ı arziye ve vaziyet-i fıtriyesini bu meyve ile nurlu, ünsiyetli bir tarzda "Sevr" ve "Hut" namlarındaki iki meleğin omuzlarında, yani nezaretlerinde; ve cennetten getirilen ve fânî küre-i arzın bâkî bir temel taşı olmak, yanı ileride bâkî cennete bir kısmını devretmeye bir işaret için, "Sahret" namında uhrevî bir madde, bir hakikat gönderilip, Sevr ve Hut meleklerine bir nokta-i istınat edilmiş diye Benîisrail'in eski peygamberlerinden rivayet var ve İbni Abbas'tan dahi mervidir. Maatteessüf bu kudsî mana, mürur-ı zamanla bu teşbih avamın nazarında hakikat telâkki edilmekle, aklın haricinde bir suret almış. Madem melekler havada gezdikleri gibi toprakta ve taşta ve yerin merkezinde de gezerler; elbette onların ve küre-i arzın üstünde duracak cismanî taş ve balığa ve öküze ihtiyaçları yoktur.

Hem, meselâ küre-i arz, küre-i arzın nevilerin adedince başlar ve o nevilerin fertleri sayısınca diller ve o fertlerin âzâ ve yaprak ve meyveleri miktarınca tesbihatlar yaptığı için, elbette o haşmetli ve şuursuz ubudiyet-ı fıtriyeyi bilerek, şuurdarâne temsil edip, dergâh-ı İlâhiyeye takdim

avam: kulturlu, yuksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
aza: organlar uzuvlar
bakı: ebedi daimi sureklı ve kalıcı olan
Benîisrail: Israilogullari, Yahudîler
cemadat: cansızlar cansız yaratıklar katı cısımler
cısmanî: maddi ve cisimli olmak
dergah-ı İlahiye: Cenab ı Hakkın dergahı kapısı katı
erkân-ı azime-i kâinat: varlık alemının buyuk saglam onemli direkleri desteklen
fanî: olumlu gecici.
felsefe: madde ve hayatı baş langıç ve gaye bakımından ın celeyen ılım
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek esas
hakîmane: hikmetli bir şekıl de
hariç: bir şeyin dışı dışarısı dışta kalan
haşmetkârane: haşmetlice haşmetli bir şekılde
haşmetli: ıhtışamlı gostenşli heybetli
hilkat-i arziye: yeryuzunun yaratılışı
hut: buyuk balık.
icraat: işler
ihatalı: kuşatıcı
kanun: yasa
kat'î: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kudsî: mukaddes yuce
kure-i arz: yer kure dunya
maatteessüf: ne yazık kı uzulerek belırteyım kı
madem: ...den dolayı boyle ıse
mervi: rivayet edilen nakledilen.
mesela: ornegın
mukabele: karşılık verme, karşılama
mürur-ı zaman: zamanın geçmesi zaman aşımı zamanla.
nam: ad, ısım
nazar: bakış dikkat.
nevi: çeşit tür
nezaret: gozetme bakma kontrol etme
nokta-i istinat: dayanak noktası guvenme ve itimat noktası
nurlu: ışıklı panıtılı.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahi emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi nebî
rivayet: bir haber soz veya olayı nakletme.
ruh: hayat ve canlılık veren şey
sahret: buyuk sert taş kaya
saltanat-ı Rububiyet: kainatı terbiye ve idare edicı olan Allah ın saltanatı
sera: arz yeryuzu
Sevr: ökuz boga
suret: bıcım tarz gorunuş
Süreyya: Ulker yıldızı Pervin
şuurdarane: şuura dayalı olarak, şuurlu bir şekılde
şuurkarane: şuurluca şuurlu bir şekılde
şuursuz: ıdraksız, bılgısız.
şükür: nimet ve iyiligin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma
takdis: yuceltme mukaddes sayma kudsî ve mubarek sayma
tarz: bıcım şekıl
telakkı: anlama kabul etme.
temsil: bırının, bır toplulugun adına hareket etme
tesbihat: tesbıhler Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahip oldugunu ifade eden sozler
teşbih: benzetme
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i fıtriye: fıtrî kâinattakı her bır yaratugın kendine has hal dılıyle yaptıgı kulluk
uhrevî: ahırete dair ahırete aıt, ahıret alemiyle ılgılı
ünsiyet: alışkanlık ulfet, dostluk.
vahşet: yabanı ve vahşî olan şey medeniyetin zıddı
vazîfe: gorev
vaziyet-i fıtriye: fıtrî yaratılıştan gelen durum hâl
zemin: yeryuzu.

etmek için, kırk bin başlı ve her başı kırk bin dil ile ve her bir dil ile kırk bin tesbihat yapan bir melek-i müekkeli bulunacak kı, ayn-ı hakikat olarak muhbır-ı sadık haber vermiş. Ve hilkat-i kâinatın en ehemmıyetli netıcesı olan insanlarla münasebat-ı Rabbanıyeyı tebliğ ve ızhar eden Cebrail Aleyhisselâm ve zîhayat âleminde en haşmetlı ve en dehşetlı olan dırıltmek ve hayat vermek ve ölümle terhıs etmektekı Hâlık'a mahsus olan ıcraat-ı Ilâhıyeyı yalnız temsil edip ubudiyetkârâne nezaret eden İsrafil Aleyhisselâm ve Azrail Aleyhisselâm ve hayat dairesinde rahmetin en cemiyetlı, en genış, en zevklı olan nzıktakı ihsanat-ı Rahmanıyeye nezaretle beraber şuursuz şükürlerı şuur ıle temsıl eden Mıkâıl Aleyhisselâm gıbı melekleınn pek acıp mahıyette olarak bulunmaları ve vücutları ve ruhların bekaları, saltanat ve haşmet-i rububiyetin muktezasıdır. Onların ve her bırının mahsus taifelerinin vücutları, kâınatta güneş gibi görünen saltanat ve haşmetin vücudu derecesınde kat'îdır ve şüphesızdır. Melâıkeye aıt başka maddeler bunlara kıyas edilsin.

Evet, kure-ı arzda dort yuz bin nevileri zîhayattan halk eden, hatta en adî ve müteaffın maddelerden zîruhları çoklukla yaratan ve her tarafı onlarla şenlendıren ve mu'cizat-ı sanatına karşı onlara dılleryle [1] مَشَآءَ اللّٰهُ، بَارَكَ اللّٰهُ، سُبْحَانَ اللّٰهِ dedıren ve ihsanat-ı rahmetine mukabil [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَالشُّكْرُ لِلّٰهِ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ o hayvancıklara söylettiren bir Kadîr-i Zülcelâli ve'l-Cemal,

1. Allah dilemiş, ne güzel, ne mübarek yaratmış! O her turlu kusur ve noksandan uzaktır.
2. Ezelden ebede kadar her turlu hamd ve şukur Allah'a mahsustur. Allah en buyuktur, en yucedir.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adî: bayağı, aşağı, değersız
alem: varlık sınıflarından her bırı
aleyhisselâm: Allah ın selâmı onun uzerine olsun
ayn-ı hakikat: hakıkatın aslı, gercegın ta kendısı.
beka: bâkîlik, ebedıtık, sonsuzluk.
bilaşek: şeksız, suphesiz
cemiyetli: pek çok ozellıklen ıçıne alan, kapsamlı
ehemmıyetli: onemlı
Halık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı Allah
halk: yaratma, yaratış
haşmet: ıhtışam, heybet, buyukluk
başmet-i rububıyet: Idare ve terbiye edıcılıgın haşmetı, heybetı, buyukluguu
hilkat-ı kaınat: kâınatın yaratılışı.
Icraat-ı Ilahıye: Cenab-ı Hakkın kaınat ve mahlukat uzerinde yapmış olduğu yuksek tasarrufat ve ışler
ihsanat-ı Rahmanıye: cok merhametlı olan Cenab-ı Hakkın ıyılıklerı, bağışları
ihsanat-ı rahmet: Cenab-ı Hakkın rahmetının, merhametının tecellısı olan ihsan, ıkram, bagıslan
izhar: ortaya koyma, acıga cıkarma, gosterme.
Kadır-i Zulcelalı Ve'l-Cemal: sonsuz guzellık sahıbı, buyuklük sahıbı ve her şeye gucu yeten Allah.
kaınat: yaratılmış olan şeylerın tamamı, butun alemler, varlıklar
kat'i: kesın suphey ve tereddude mahal bırakmayan
kıyas: bir şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme.
küre-ı arz: yer kure, dunya
mahıyet: bir şeyın aslı, esası, tabıatı, nıtelıgı
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
Melaıke: melekler
melek-ı muekkel: vekıl tayın edılen melek
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri
muhbır-i sadık: doğru haberci Allah ve ahıretdıe ılgılı doğru haberler veren Peygamberımız (asm) ve dıger peygamberler
mukabıl: karşılık.
mukteza: ıktıza eden, gereken
münasebat-ı Rabbanıye: her şeyı terbıye ve ıdare eden Allah ın kullan ıle munasebetlen ılgılen
müteaffin: taaffun etmiş, bozulmuş, çuruyup kokuşmuş
nevl: çeşıt, tur
nezaret: gozetme, bakma, kontrol etme
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
nzık: Allah ın lutuf ve ihsan ettıgı nımetler
saltanat: sultanlık, padışahlık.
şuur: bir şeyın incelıklerını ıyıce ıdrak etme, anlayış
şükur: Allah ın nımederine karşı memnunluk gosterme
taife: boluk, takım, fırka
takdım: arz etme, sunma
tebliğ: ulaştırmak, bıldırmek.
temsıl: bırının bır toplulugun adına hareket etme.
terhıs: ızın verme, serbest bırakma
tesbıhat: Allah ın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduguunu ifade eden sozler
ubudiyetkarane: kul olana yakısır şekılde
vucut: var olma, varlık.
zihayat: hayat sahıbı.
zıruh: ruh sahıbı, ruhlu, canlı

elbette, bilâşek velâşüphe, koca semavata münasip, isyansız ve daima ubudiyette olan sekeneleri ve ruhanîleri yaratmış, semavatı şenlendirmiş, boş bırakmamış. Ve hayvanatın taifelerinden pek çok ziyade ayrı ayrı nevileri meleklerden icat etmiş ki, bir kısmı küçücük olarak yağmur ve kar katrelerine binip sanat ve rahmet-i İlâhiyeyi kendi dilleriyle alkışlıyorlar, bir kısmı birer seyyar yıldızlara binip feza-i kâinatta seyahat içinde azamet ve izzet ve haşmet-i rububiyete karşı tekbir ve tehlil ile ubudiyetlerini âleme ilân ediyorlar.

Evet, zaman-ı Âdem'den beri bütün semavî kitaplar ve dinler, meleklerin vücutlarına ve ubudiyetlerine ittifakları ve bütün asırlarda melekler ile konuşmalar ve muhavereler kesretli tevatür ile insanlar içinde vuku bulduğunu nakil ve rivayetleri ise, görmediğimiz Amerika insanlarının vücutları gibi, meleklerin vücutlarını ve bizimle alâkadar olduklarını kat'î ispat eder.

İşte şimdi gel, iman nuruyla bu küllî ikinci meyveye bak ve tat, nasıl kâinatı baştan başa şenlendirip, güzelleştirip bir mescid-i ekbere ve büyük bir ibadethaneye çeviriyor. Ve fen ve felsefenin soğuk, hayatsız, zulmetli, dehşetli göstermelerine mukabil, hayatlı, şuurlu, ışıklı, ünsiyetli, tatlı bir kâinat göstererek, bâkî hayatın bir cilve-i lezzetini ehl-i imana derecesine göre dünyada dahi tattırır.

* * *

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
âlem: dünya, cihan
asr: yüzyıl
azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bilâşek velâşüphe: şeksiz ve şüphesiz
cilve-i lezzet: lezzet veren tecelli, cilve
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
felsefe: madde ve hayatı baş langıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fen: tecrübi ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
feza-ı kâinat: kainat fezası, uzay
haşmet-i Rububiyet: Rabliğin idare ve terbiye ediciliğin haşmeti, heybeti, büyüklüğü
hayvanat: hayvanlar
ibadethane: ibadetgah, Allah a ibadet edilen yer, ibadet evi
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ilân: yayma, duyurma, bildirme
iman: inanç, itikat
ispat: doğruyu delillerle gösterme
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
katre: damla
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
küllî: umumî, genel
mescid-i ekber: en büyük mescit.
muhavere: konuşma, sohbet etme
mukabil: karşılık.
münasip: uygun
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet-i İlâhiye: Allah ın sonsuz rahmeti, İlâhi rahmet.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar
semavat: semalar, gökler
semavî: Allah tarafından olan, İlâhi
seyyar: bir yerde durmayan, yer değiştiren, gök cismi
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış
taife: takım, grup, ailelerin
tehlil: Allah tan başka İlâh olmadığını ifade etme, lâ ilâhe illâllah sözünü tekrarlama, lâ ilâhe illâllah deme
tekbir: Ululama, yüceltme, Allah ı ululama
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan, büyük bir topluluğa ait haber
ubudiyet: kulluk.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vuku: olma, meydana gelme
vücut: var olma, varlık
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı, insanlığın ilk devresi
ziyade: fazla, fazlasıyla
zulmet: karanlık.

Tetimme

Nasıl ki, vahdet ve ehadiyet sırrıyla kâinatın her tarafında aynı kudret, aynı isim, aynı hikmet, aynı sanat bulunmasıyla, Hâlık'ın vahdet ve tasarrufu ve icat ve rububiyeti ve hallâkıyet ve kudsiyeti cüz'î-küllî her bir masnuun hâl dili ile ilân ediliyor; aynen öyle de, her tarafta melekleri halk edip, her mahlûkun lisan-ı hâl ile şuursuz yaptıklan tesbihatı meleklerin ubudiyetkârâne dilleriyle yaptırıyor.

Meleklenn hiçbir cihette hilâf-ı emir hareketlen yoktur. Halıs bir ubudıyetten başka hiçbır icat ve emirsiz hiçbır müdahale, hatta izinsiz şefaatleri dahi olmaz.

Tam, [2] وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ۞ [1] بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ sırrına mazhardırlar.

cihet: yön.
cüz'î: tek maddeden meydana gelmiş, butune ait olmayıp ozel olan.
ehadiyet: Allah ın her bır şeyde birlıgınin tecellı etmesi, gorunmesi.
hâl: bır şeyın duruşu, gorunuşu ve ıçınde bulunan durum ve şartlann tumu.
Halık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden yaratıcı, Allah.
halıs: saf, samımı.
halk: yaratma, yaratış.
hallâkıyet: yaratıcılık.
hıkmet: ilahî gaye, yuksek bılgı.
hılaf-ı emir: verılen emre zıt, aykırı.
ıcat: vucuda getırme, yoktan var etme.
ilân: yayma, duyurma, bıldırme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler, varlıklar.
kudret: guç, kuvvet, ıktıdar.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslık, azızlık.
kusur: eksıklık, noksan, ozur.
küllî: umumi, genel, butun olan.
lisan-ı hal: hâl dılı, bır şeyın duruşu ve gorunuşü ıle bır manâ ifade etmesi.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahsus: bır şeye veya kşıye has olan.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mazhar: nail olma, şereflenme.

1- Allah ın ıkramda bulundugu kullerdır. (Enbıya Suresi, 26.)
2- ... ve emredildıklen şeyı yaparlar. (Tahrım Suresi, 6.)

mübarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
müdahale: karışma.
rububıyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç oldugu şeylen vermesi, onu terbıye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sır: gizli hakıkat.
Sure: Kur an-ı Kerım ın ayrıldığı 114 bolumden her bın.
şefaat: Hz. Peygamberın ve dıger salıh kullann, bazı gunahkâr mu mınlen bağışlamasını Allah tan dılemelen.
şuursuz: ıdraksız, bılgısız.
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme, mulkunü istedığı gıbı kullanma.
tesbıhat: tesbıhler, Cenab-ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp olduguna ıfade eden sozler.
tetımme: bıt konuyu veya eserı tamamlamak ıçın eklenen kısım, ek.
ubudıyet: kulluk.
ubudıyetkârane: kul olana yakışır şeklıde kulluğa yakışır tarzda.
vahdet: bırlık ve teklık.

Fâtime

Gayet ehemmiyetli bir nükte-i i'câziyeye dair, birden, ihtiyârsız, mağripten sonra kalbe ihtar edilen ve sure-i قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ[1] *'in zâhir bir mu'cize-i gaybiyesini gösteren uzun bir hakikate kısa bir işarettir.*

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۞ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۞ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۞ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۞ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۞[2]

İşte, yalnız mana-i işarî cihetinde bu sure-i azîme-i harika, "Kâinatta, adem âlemleri hesabına çalışan şerirlerden ve insî ve cinnî şeytanlardan kendinizi muhafaza ediniz," Peygamberimize ve ümmetine emrederek; her asra baktığı gibi, mana-i işarîsiyle bu acip asrımıza daha ziyade, belki zahir bir tarzda bakar. Kur'ân'ın hizmetkârlarını istiazeye davet eder. Bu mu'cize-i gaybiye, beş işaretle kısaca beyan edilecek. Şöyle ki:

Bu surenin her bir ayetinin manaları çoktur. Yalnız mana-i işarî ile beş cümlesinde dört defa شَرِّ kelimesini tekrar etmek ve kuvvetli münasebet-i maneviye ile beraber dört tarzda bu asrın emsalsiz dört dehşetli ve

1 De ki: Sığınırım sabahın Rabbine. (Felâk Suresi: 1.)
2 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
De ki: Sığınırım sabahın Rabbine. • Yarattığı şeylerin şerrinden. • Karanlığı çöktüğünde gecenin şerrinden. • Düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden. • Haset ettiğinde hasetçinin şerrinden. (Felâk Suresi: 1-5.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adem: yokluk, hiçlik.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'ânın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
cinnî: cin taifesinden olan.
dair: alakalı, ilgili.
davet: çağırma, çağrı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
emsal: benzerler.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hatime: son söz, bir eserin son nüz kısmı.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtiyarsız: irade ve istem dışı.
İnsî: insan cinsinden.
istiaze: euzu billâhi mine'ş şeytâni'r-racîm veya neuzübillâh (kovulmuş, lânetlenmiş şeytandan Allah'a sığınırım) diyerek Allah'ın korumasına ve yardımına sığınma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar.
mağrip: güneşin batma vaktı, akşam.
mu'cize-i gaybiye: gayba ait mu'cize, zamanı gelince ortaya çıkan ve gaybî olarak haber verilen mu'cize.
mu'cize-i gaybiye: gayba ait mu'cize, zamanı gelince ortaya çıkan ve gaybî olarak haber verilen mu'cize.
muhafaza: koruma.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, manevî yakınlık, manevî irtibat, manevî ilişki, manevî ilgi; maddeye dayanmayan yakınlık, maddî olmayan ilişki.
nükte-i i'câziye: şaşırtan, âciz bırakan mu'cizevî mana ihtiva eden söz; çok veciz ve çarpıcı nükte.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sure-i azîme-i harika: büyük ve olağanüstü güzellikte ve özellikte olan sure.
şerir: şer işleyen, kötülük işleyen, fenalık yapan.
tarz: biçim, şekil, suret.
tarz: biçim, şekil, suret.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar.
zahir: açık, âşikâr.
ziyade: çok, fazla.

fırtınalı maddî ve manevî şerlerine ve inkılâplarına ve mübarezelerine aynı tarih ile parmak basmak ve manen "Bunlardan çekininiz!" emretmek, elbette Kur'ân'ın i'cazına yakışır bir irşad-ı gaybîdir.

Meselâ, başta (1) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ cümlesi, bin üç yüz elli iki veya dört (1352-1354) tarihine, hesab-ı ebcedî ve cifriyle tevafuk edip, nev-i beşerde en geniş, hırs ve hasetle ve Birinci Harbin sebebiyle vukua gelmeye hazırlanan İkinci Harb-i Umumîye işaret eder ve ümmet-i Muhammediyeye (ASM) manen der: "Bu harbe girmeyiniz ve Rabbinize iltica ediniz." Ve bir mana-i remziyle, Kur'ân'ın hizmetkârlarından olan Risale-i Nur Şakirtlerine hususî bir iltifat ile, onların Eskişehir hapsinden, dehşetli bir şerden, aynı tarihiyle, kurtulmalarına ve haklarındaki imha plânının akim bırakılmasına remzen haber verir. Manen, "İstiaze ediniz!" emreder gibi bir remiz verir.

Hem meselâ, (2) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ cümlesi (şedde sayılmaz) bin üç yüz altmış bir (1361) ederek, bu emsalsiz harbin merhametsiz ve zalimâne tahribatına Rumî ve Hicrî tarihiyle parmak bastığı gibi, aynı zamanda bütün kuvvetleriyle Kur'ân'ın hizmetine çalışan Nur Şakirtlerinin geniş bir imha plânından ve elim ve dehşetli bir belâdan ve Denizli hapsinden kurtulmalarına tevafukla, bir mana-i remzî ile onlara da bakar. "Halkın şerrinden kendinizi koruyunuz!" gizli bir ima ile der.

1. De ki: Sığınırım sabahın Rabbine. (Felâk Suresi, 1.)
2. Yarattığı şeylerin şerrinden. (Felâk Suresi, 2.)

akim: neticesiz, sonu yok.
bela: musibet, sıkıntı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren.
emsal: örnekler, benzerler.
Harb-i Umumî: genel harb. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
haset: kıskançlık, kıskanma.
hesab-ı cifrî: cifir hesabı.
hesab-ı ebcedî: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve gelecekte ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.
Hicrî: tarih, başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in hicretini esas alan takvim.
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hususî: özel.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
iltifat: güler yüzle muamele, nazik davranma, gönlü hoş etme, teveccüh etme, iyilik etme.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
irşad-ı gaybî: gaybı olarak doğru yolu gösterme, gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.
istiaze: euzu billâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm veya neuzubillâh (kovulmuş lânetlenmiş şeytandan Allah'a sığınırım) diyerek Allah'ın korumasına ve yardımına sığınma.
kuvvet: güç, kudret.
maddî: madde ile alakalı, cismânî.
mana-i remiz: işaret edilen mana, dikkate sunulan anlam.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
meselâ: örneğin.
mübareze: çatışma, kavga.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.

Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
remiz: işaret, işaretle anlatma, istediğini işaretle ifade etme.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şakirt: talebe, öğrenci.
şedde: Arabca ve Farsçada bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e (asm) bağlı olan ve yolundan gidenler.
vuku: olma, meydana gelme.
zalimane: zalimce, zulmedercesine.

Hem meselâ, [1] اَلنَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ cumlesi (şeddeler sayılmaz) bin üç yüz yirmi sekiz (1328), eğer şeddedeki *lâm* sayılsa, bin üç yüz elli sekiz (1358) adediyle, bu umumî harbleri yapan ecnebi gaddarların hırs ve haset ile bizdeki hürriyet inkılâbının Kur'ân lehindeki neticelerini bozmak fikriyle, tebeddül-i saltanat ve Balkan ve İtalyan Harbleri ve Birinci Harb-i Umumînin patlamasıyla maddî ve manevî şerlerini siyasî diplomatların radyo diliyle herkesin kafalarına sihirbaz ve zehirli üflemeleriyle ve mukadderat-ı beşerin düğme ve ukdelerine gizli plânlarını telkin etmeleriyle bin senelik medeniyet terakkiyatını vahşiyâne mahveden şerlerin vücuda gelmeye hazırlanmaları tarihine tevafuk ederek, اَلنَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ 'in tam manasına tetabuk eder.

Hem meselâ, [2] وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ cümlesi (şedde ve tenvin sayılmaz) yine bin üç yüz kırk yedi (1347) edip, aynı tarihte, ecnebi muahedelerin icbarıyla bu vatanda ehemmiyetli sarsıntılar ve felsefenin tahakkümüyle bu dindar millette ehemmiyetli tahavvüller vücuda gelmesine ve aynı tarihte, devletlerde İkinci Harb-i Umumîyi ihzar eden dehşetli hasetler ve rekabetlerin çarpışmaları tarihine bu mana-i işarî ile tam tamına tevafuku ve manen tetabuku, elbette bu kudsî surenin bir lem'a-i i'caz-ı gaybîsidir.

* * *

1 Düğümlere üfleyen büyücüler. (Felâk Suresi, 4.)

2 Haset ettiğinde hasetçinin şerrinden. (Felak Suresi, 5.)

dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren.
diplomat: siyasette becerikli olan siyasetçi, siyasî.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
ehemmiyetli: önemli.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gaddar: zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden.
Harb-i Umumî: genel harb; 1914-1918 yılları arasında olan Birinci Dünya Savaşı.
harb: savaş, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga.
haset: kıskançlık, kıskanma, çekemezlik.
hırs: açgözlülük, kanaatsizlik.
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
icbar: zorlama, zorla ve istediği dışında bir iş yaptırma.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
inkılâp: bir hâlden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
kudsî: mukaddes, yüce.
leh: hakkında, onun için, onun taraftarına, ondan yana.
lem'a-i i'caz-ı gaybî: mu'cize derecesinde gaybî parıltı.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batırma.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manen: mana bakımından.
manevî: maneviyata ait.
medeniyet: bir topluluğun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat gücü, maddî ve manevî varlığı ile ilgili vasıfların tamamı.
mesela: örneğin.
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma.
mukadderat-ı beşer: insanların başına gelen ve gelecek olan hâdiseler.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe.
sihirbaz: büyü yapan, büyücü, sihirbaz.
siyasî: politik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şedde: Arabca ve Farsçada harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tahavvul: değişme, dönüşme, başkalaşma.
tebeddül-i saltanat: saltanatın değişmesi, hâkimiyetin değişmesi.
telkin: fikir aşılama, zihninde yer ettirme.
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler.
tetabuk: birbirine uygun gelme.
tevafuk: uyma, birbirine denk gelme.
ukde: düğüm, bağ.
umumî: herkese ait, genel.
vahşiyane: vahşicesine, vahşice.
vücut: var olma, varlık.

Bir İhtar

Her bir ayetin muteaddit manaları vardır. Hem, her bir mana küllîdir, her asırda efradı bulunur; bahsimizde, bu asrımıza bakan yalnız mana-i işarî tabakasıdır. Hem, o küllî manada asrımız bir ferttir. Fakat hususiyet kesbetmiş ki, ona tarihiyle bakar. Ben, dört senedir bu harbin ne safahatını ve ne de neticelerini ve ne de sulh olmuş olmamış bilmediğimden ve sormadığımdan, "Bu kudsî surenin, daha ne kadar, bu asra ve bu harbe işareti var?" diye, daha onun kapısını çalmadım. Yoksa bu hazinede daha çok esrar var olduğunu Risale-i Nur'un eczalarından hususan *Rumuzat-ı Semaniye* risalelerinde beyan ve ispat edildiğinden, onlara havale edip kısa kesiyorum.

* * *

Hatıra Gelebilen Bir Sualin Cevabıdır

Bu lem'a-i i'caziyede, baştaki مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ[1] 'da hem مِنْ , hem شَرِّ kelimeleri hesaba girmesi; ve ahirde, وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ[2] yalnız شَرِّ kelimesi girmesi وَمِنْ girmemesi; ve وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ[3] ikisi de hesap edilmemesi gayet ince ve lâtif bir munasebete ıma ve remiz içindir. Çünkü, halk'larda şerden başka hayırlar da

1. Yarattığı şeylerin şerrinden. (Felâk Suresi, 2.)
2. Hased ettiğinde hasetçinin şerrinden. (Felâk Suresi, 5.)
3. Düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden. (Felak Suresi, 4.)

ahir: son
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahis: konu
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
efrat: fertler
esrar: sırlar, gizli hakikatler
gayet: son derece
halk: yaratma, yaratış
harb: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hususan: bilhassa, özellikle
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
ihtar: hatırlatma, uyarı
ıma: dolaylı, ustu kapalı ifade etme
ispat: doğruyu delillerle göstermek.
kesb: kazanma.
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel, bütün olan
latif: güzel, hoş
lem'a-ı i'caziye: mu'cize derecesinde parıltı
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
münasebet: ilişki, alâka.
müteaddit: çeşitli, bir çok
remiz: işaret, işaretle anlatma istegini işaretle ifade etme
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediüzzaman Said Nursi'ye ait bir eserin ismi
safahat: safhalar, devreler
Sual: soru
sulh: barış, anlaşarak düşmanlığı kaldırma.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şer: kötülük.
tabaka: kat, katman

var. Hem, bütün şer herkese gelmez. Buna, remzen bazıyeti ifade eden مِنْ ve شَرِّ girmişler. Hasid, haset ettiği zaman bütün şerdir. Bazıyete lüzum yoktur. Ve [1] اَلنَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ remziyle, kendi menfaatleri için küre-i arza ateş atan üfleyicilerin ve sihirbaz o diplomatların tahribata ait bütün işleri ayn-ı şerdir diye, daha شَرِّ kelimesine lüzum kalmadı.

* * *

Bu Sureye Kü Bir Nükte-i İ'caziyenin Hâşiyesidir

Nasıl, bu sure beş cümlesinden dört cümlesi ile bu asrımızın dört büyük şerli inkılâplarına ve fırtınalarına mana-i işarî ile bakar, aynen öyle de, dört defa tekraren مِنْ شَرِّ (şedde sayılmaz) kelimesiyle âlem-i İslâmca en dehşetli olan Cengiz ve Hülâgû fitnesinin ve Abbası devletinin inkıraz zamanının asrına dört defa mana-i işarî ile ve makam-ı cifrî ile bakar ve parmak basar.

Evet, şeddesiz شَرِّ beş yüz (500) eder; مِنْ doksandır (90). İstikbale bakan çok ayetler hem bu asrımıza, hem o asırlara işaret etmeleri cihetinde, istikbalden haber veren İmam-ı Alî (RA) ve Gavs-ı Azam (KS) dahi, aynen hem bu asrımıza, hem o asra bakıp haber vermişler

1. Düğümlere üfleyen büyücüler. (Felak Suresi, 4)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
asır: yüzyıl
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayn-ı şer: şerrin kötülüğün tâ kendisi
bazıyet: bazılarına ait, oluş, herkese ait olmama, herkesle alâkalı olmama
bazıyet: bazılarına ait, oluş, herkese ait olmama, herkesle alakalı olmama.
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç
diplomat: siyasette becenkli olan siyasetçi, siyasî
fitne: karışıklık.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı
haset: kıskançlık, kıskanma, çekemezlik
hâsid: haset eden, kıskanan
hâşiye: dipnot.
inkılâp: bir hâlden başka bir hâle geçme, değişme, dönüşme
inkıraz: sönme, yok olma, tükenme, bitme
istikbal: gelecek zaman.
küre-i arz: yer küre, dünya
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifrî hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
menfaat: fayda
nükte-i İ'cazîye: şaşırtan, acız bırakan, mu'cizevî mana ihtiva eden söz, çok veciz ve çarpıcı nükte
remiz: İşaret, işaretle anlatma, istediğini işaretle ifade etme
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
sihirbaz: büyü yapan, büyücü, sihirbaz.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tekraren: defalarca, tekrarlanarak

(1) عاسِقٍ اِذا وَقَبَ kelimelen bu zamana değil, belki غاسِقٍ bin yüz altmış bir (1161) ve اِذا وَقَبَ sekiz yüz on (810) ederek, o zamanlarda ehemmiyetli maddî manevî şerlere işaret eder. Eğer beraber olsa, Milâdî bin dokuz yüz yetmiş bir (1971) olur. O tarihte dehşetli bir şerden haber verir. Yirmi sene sonra şimdiki tohumlann mahsulu ıslah olmazsa, elbette tokatlan dehşetli olacak

On Birinci Meselenin Haşiyesinin Bir Lâhikasıdır

بسم الله الرحمن الرحيم

Ayete'l-Kürsînin tetimmesi olan

(2) لَا اِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ bin üç yüz elli (1350), (3) فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ bin dokuz yüz yırmi dokuz (1929) veya 1928; (4) وَيُؤْمِنْ بِاللهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ dokuz yüz kırk altı (946), "Risaletü'n-Nur" ismine muvafık; (5) بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى bin üç yüz kırk yedi (1347), (7) لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۞ (6) اللهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا eğer

1. Karanlık çöktüğünde geceden. (Felâk Suresi, 3)
2. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla
   Dinde zorlama yoktur, doğruluk sapıklıktan, iman küfürden iyice ayrılmıştır. (Bakara Suresi, 256)
3. Kim insanları Allah'ın yolundan saptırıp isyana sürükleyen ve birer mabud gibi kıymet verilen tağutları reddeder. (Bakara Suresi, 256)
4. ve Allah'a iman ederse, işte o yapışmıştır, (Bakara Suresi, 256)
5. sapa sağlam bir kulpa. (Bakara Suresi, 256)
6. Ki o kırılmaz ve kopmaz. Allah ise herşeyi hakkıyla işiten, herşeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Suresi, 256)
7. Allah İman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. (Bakara Suresi, 257)

Ayete'l-Kursi: Bakara Suresinin 255 ayeti
dehşetli: urkutucu, korkunç
ehemmiyetli: önemli
haşiye: dipnot.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
lahika: ek, ilâve
maddi: madde ile alâkalı, cismani.
mahsul: verim
manevi: manaya ait, maddî olmayan
mesele: önemli konu
Miladi: Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç alan takvim
muvafık: uygun, münasip
şer: kötülük
tetimme: bit konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.

beraber olsa bin on iki (1012), eğer beraber olmazsa dokuz yüz kırk beş (945) (bir şedde sayılmaz);

(1) يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ bin üç yüz yetmiş ikı (1372) (şeddesız); (2) وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ bın dört yüz on yedi (1417); (3) يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ bin uç yuz otuz sekız (1338) (şedde sayılmaz); (4) أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ bin ikı yüz doksan beş (1295) (şedde sayılır) eder. Risaletü'n-Nur'un hem iki kere ısmine, hem suret-i mücahedesine, hem tahakkukuna ve telıf ve tekemmul zamanına tam tamına tevafukuyla beraber ehl-i kufrun bin ikı yüz doksan uç (1293) harbiyle âlem-i İslâm'ın nurunu söndürmeye çalışması tarihine ve Birinci Harb-i Umumîden istifade ile bin üç yüz otuz sekizde (1338) bilfiil nurdan zulümata atmak için yapılan dehşetlı muahedeler tarihine tam tamına tevafuku ve içinde mükerreren nur ve zulümat karşılaştırılması ve bu mücahede-i maneviyede Kur'ân'ın nurundan gelen bir nur, ehl-i imana bir nokta-ı istınat olacağını mana-i işarî ile haber veriyor, diye kalbıme ıhtar edildi. Ben de mecbur oldum, yazdım. Sonra baktım ki, manasının münasebeti bu asrımıza o kadar kuvvetlidir ki, hiç tevafuk emaresi olmasa da, yine bu ayetler, her asra baktığı gibi mana-ı işarî ile bizimle de konuşuyor kanaatim geldi.

1. Onları inkâr karanlıklarından kurtarıp hidayet nuruna kavuşturur. (Bakara Suresi: 257.)
2. İnkar edenlerin dostu ise tağutlardır. (Bakara Suresi: 257.)
3. Onları iman nurundan mahrum bırakıp inkâr karanlıklarına sürükler. (Bakara Suresi: 257.)
4. İşte onlar cehennem ateşinin ehlidir; orada ebediyen kalacaklardır. (Bakara Suresi: 257.)

alem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile. Kendi yaparak.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar.
ehil: bir yerde oturan.
ehl-i iman: mü'minler, iman sahipleri.
ehl-i küfür: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar.
emare: alamet, belirti, nişan.
Harb-i Umumî: genel harb. 1914-1918 yılları arasında olan Birinci Dünya Savaşı.
harb: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
ıhtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul etmeme.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kulp: bazı eşya veya kapların halka şeklinde olan sapı.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklık, imansızlık.
ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
muahede: ikı veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma, antlaşma.
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihad.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nokta-i istınat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
sure: Kur'an-ı Kerim'in, ayrıldığı 114 bölümden her bir.
suret-i mücahede: cihad tarzı, şekli.
şedde: Arabca ve Farsçada harfin üzerine konulan ve o harfi ikı defa okutan işaret.
tağut: insanların Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her batıl ma'bud, şeytan.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür.

Evet, evvelâ, başta [1] لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ cümlesi, makam-ı cifrî ve ebcedî ile bin üç yüz elli (1350) tarihine parmak basar ve mana-ı işarî ile der: "Gerçi o tarihte, dini dünyadan tefrik ile, dinde ikraha ve icbara ve mücahede-i diniyeye ve dini için silâhla cihada muarız olan hürriyet-i vicdan, hükûmetlerde bir kanun-i esasî, bir düstur-ı siyasî oluyor. Ve hukûmet, lâik cumhuriyete döner. Fakat ona mukabil, manevî bir cihad-ı dinî, iman-ı tahkikî kılıcıyla olacak. Çünkü, dindeki rüşd-i irşat ve hak ve hakikati gözlere gösterecek derecede kuvvetli bürhanları izhar edip tebyin ve tebeyyün eden bir nur Kur'ân'dan çıkacak," diye haber verip, bir lem'a-i i'caz gösterir.

Hem, tâ [2] حَالِدُونَ kelimesine kadar, Risale-i Nur'daki bütün muvazenelerin aslı, menbaı olarak, ayneri o muvazeneler gibi, mükerreren nur ve zulûmat ve iman ve karanlıkları karşılaştırmasıyla gizli bir emaredir ki, o tarihte bulunan cihad-ı manevî mübarezesinde büyük bir kahraman, nur namında Risale-i Nur'dur ki, dinde bulunan yüzer tılsımları keşfeden onun manevî elmas kılıcı maddî kılıçlara ihtiyaç bırakmıyor.

Evet, hadsız şükürler olsun ki, yırmı seneden beri Risale-i Nur, bu ihbar-ı gaybı ve lem'a-i i'cazı bilfiil göstermiştir. Ve bu sırr-ı azîm içindir ki, Risale-i Nur Şakirtleri, dünya siyasetine ve cereyanlarına ve maddî mücadelelerine

1. Dinde zorlama yoktur, doğruluk sapıklıktan, iman küfürden iyice ayrılmıştır. (Bakara Suresi, 256.)

2. ...ebediyen kalacaklardır.

burhan: delil, ispat, hüccet.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi.
cihad: düşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşmak.
cihad-ı dini: mücadele etmek, din için gayret göstermek.
cihad-ı manevî: ilim, fikir, dua gibi manevî unsurlarla din düşmanlarına karşı koymak.
cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
düstur-ı siyasî: siyasî düstur, kanun, kaide.
elmas: çok değerli.
emare: alâmet, belirti, nişan.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, esas.
hukûmet: devlet.
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti.
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında bir iş yaptırma, baskı.
ihbar-ı gayb: geçmiş veya gelecek zamana ait haberler.
ikrah: zorlama, zorla yaptırma.
iman: inanma, itikat.
iman-ı tahkikî: imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve burhan ile inanma.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kanun-i esasî: ana prensipler, ana esaslar, ana kanun.
keşif: gizli bir şeyi bulma, gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma.
lâik: dünya işlerini din işlerinden ayıran, din işlerini devlet işlerine karıştırmayan, ladini, sekuler.
lem'a-i i'caz: âcze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı değeri.
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî hesap.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menba: kaynak.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mukabil: karşılık.
muvazene: denge.
mubareze: çatışma, kavga.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga.
mücahede-i diniye: dinle ilgili mücahede, mücadele.
mükerreren: tekrar olarak, tekrar be tekrar.
nam: ad, isim.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rüşdürşat: rüşd ve irşat, mükemmelen doğru yola sevk etmek, İslâmiyet yoluna sevk ve olgunlaştırma.
sırr-ı azîm: büyük sır.
siyaset: politika.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma.
tebyin: belirtme, açıkça anlatma, açık açık anlatma, beyan etme.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür.

karışmıyorlar ve ehemmiyet vermiyorlar ve tenezzül etmiyorlar. Ve hakikî şakirtleri, en dehşetli bir hasmına ve hakaretli tecavüzüne karşı ona der:

"Ey bedbaht! Ben, seni idam-ı ebedîden kurtarmaya ve fânî hayvaniyetin en süflî ve elim derecesinden bir bâkî insaniyet saadetine çıkarmaya çalışıyorum. Sen benim ölümume ve idamıma çalışıyorsun. Senin bu dünyada lezzetin pek az, pek kısa ve ahirette ceza ve belâların pek çok ve pek uzundur. Ve benim ölümüm bir terhistir. Haydi defol! Senin ile uğraşmam. Ne yaparsan yap" der.

O zalim düşmanına hiddet değil, belki acıyor, şefkat ediyor. "Keşke kurtulsa idi" diyerek, ıslahına çalışır.

Sanıyen:

وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى ۞[1]

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا[2]

Bu iki kudsî cümleler, kuvvetli munasebet-i maneviye ile beraber, makam-ı cifrî ve ebcedî hesabıyla, birincisi, Risaletü'n-Nur'un ismine; ikincisi, onun tahakkukuna ve tekemmülüne ve parlak fütuhatına manen ve cifren tam tamına tetabukları bir emaredir ki, Risaletü'n-Nur bu asırda, bu tarihte bir "urvetü'l-vüska"dır. Yani çok muhkem kopmaz bir zincir ve bir "hablullah"tır. "Ona elini atan, yapışan necat bulur" diye mana-i remziyle haber verir.

1 Ve [kim] Allah'a iman ederse, işte o sapa sağlam bir kulpa yapışmıştır. (Bakara Suresi, 256.)
2 Allah, iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. (Bakara Suresi, 257.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asr: yüzyıl
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı
bela: musibet, sıkıntı.
ceza: karşılık, azap
cifren. cifir ile, harflere verilen sayı kıymetiyle ibarelerden geçmişe ve gelecege ait işaretler çıkarmak suretiyle
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ebcedî: ebcet hesabına ait.
ehemmiyet: önem, deger, kıymet.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren
emare: alâmet, belirti, nişan.
fânî: olumlu, geçici
fütuhat. zaferler, fetihler, galibiyetler
hablullah: Allah'ın ipi
hakaret. hakirlik, hor görme, incitme, küçük düşürme
hakikî: gerçek.
hasım. muhalif, karşı taraf, düşman
hayvaniyet. hayvanlık.
hiddet: öfke, kızgınlık.
idam: yok olma
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için olumlu ebedî yokluga gitmek olarak gorme
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
kudsî: mukaddes, yüce
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı degeri.
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
mana-ı remiz: işaret edilen mana, dikkate sunulan anlam
manen: mana bakımından, manaca
muhkem: sağlam, sağlamlaştırılmış, kuvvetli
munasebet-i maneviye: manevî munasebet, yakınlık, irtibat.
necat. kurtuluş, kurtulma, halâs, selamet
saadet: mutluluk
sanıyen: ikinci derecede, ikinci olarak.
süflî: aşağılık, bayağı, adî
şakirt: talebe, öğrenci
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tahakkuk. gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tecavüz. saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
tenezzül: kendine aykırı, düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
terhis: izin verme, serbest bırakma
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma
urvetü'l-vüska: kopmaz ve sağlam kulp, Müslumanlık.
zalim. zulmeden, acımasız ve haksız davranan

Salısen: [1] اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا cümlesi hem mana, hem cifir ile Risaletü'n-Nur'a bir remzi var. Şöyle ki: (HAŞİYE)

[Bu makamda perde indi, yazmaya izin verilmedi. Başka zamana tehir edildi.]

❁❁❁

Risale-i Nur kahramanı Hüsrev'in Meyvenin On Birinci Meselesi münasebetiyle yazdığı mektubun bir parçasıdır

[4] بِاسْمِهٖ سُبْحَانَهٗ ❁ [3] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ

[5] اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ

Çok Mübarek, Çok Kıymettar, Çok Sevgili Üstadımız Efendimiz!

Millet ve memleket için çok büyük güzellikleri ihtiva eden Meyve, "Dokuz Mesele"si ile, dehşetli bir zamanda, müthiş asiler içinde, en büyük düşmanlar arasında hayretfeza bir surette şakirtlerine necat vermeye vesile olmakla kalmamış, Onuncu ve On Birinci Meseleleri ile hususuyla Nur'un şakirtlerini hakikat yollarında alkışlamış ve gidecekleri hakikî mekânları olan kabirdeki ahvallerinden ve herkesi titreten ve bilhassa ehl-i gaflet için

HAŞİYE: Bu nüktenin bâkî kısmı şimdilik yazdırılmadığının sebebi, bir derece dünyaya, siyasete temasıdır. Biz de bakmaktan memnuuz. Evet, [2] اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى bu tağuta bakar ve baktırır

1- Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. (Bakara Suresi, 257.)
2- Muhakkak ki insan azgınlaşır. (Alâk Suresi, 6.)
3- Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
4- Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
5- Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

ahval: haller, durumlar.
âsi: isyan eden, başkaldıran.
bâkî: gen kalan.
bilhassa: özellikle.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı âhiretin farkında olmayan.
hakikat: gerçek, esas.
hakiki: gerçek.
haşiye: dipnot.
hayretfeza: hayreti artıran.
hususuyla: özellikle.
ihtiva: içine alma, kapsama.
iman: inanma, itikat.
kabir: mezar.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kulp: halka şeklinde sağlam sap.
mekân: yer, mahal.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.
memnu: yasaklanmış, men edilmiş, yasak.
mesele: önemli konu.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
münasebet: vesile, ...-dan dolayı.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
remiz: işaret, işaretle anlatma, istediğini işaretle ifade etme.
salısen: üçüncü olarak.
siyaset: hükûmet etme, devlet idâresi, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş veya anlayış.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her bâtıl ma'bud, şeytan.
vesile: aracı, vasıta.

çok korkunç, çok elemli, çok acıklı bir menzil olan toprak altında göreceği ve konuşacağı melâikelerle konuşmayı ve refakati sevdirerek, bu mekâna daha çok ünsiyet izhar etmekle, bu korkulu ilk menzil hakkındaki fevkalhad korkularımızı tadil etmiş, nefes aldırmış. Hususuyla o âlemin nuranî hayatını, benim gibi, göremeyenlerin ellerinde şuaatı yüz binlerle senelik mesafelere uzanan bir elektrik lâmbası hükmüne geçmiş. Hem de, daima koklanılacak numunelik bir çiçek bahçesi olmuştur.

Evet, biz, Sevgili Üstadımıza arz ediyoruz ki, her gün dersini hocasına okuyan bir talebe gibi, Nur'dan aldığımız feyizlerimizi, her vakit için sevgili Üstadımıza arz edelim. Fakat, sevgili Ustadımız şimdilik konuşmalarını tatil buyurdular.

Ey Azız Üstadım!

Risale-i Nur'un hakikati ve Meyvenin güzelliği ve çiçeğinin feyzi, beni minnettarâne bir parça memleketim namına konuşturmuş ve benim gibi konuşan çok kalblere hayat vermiş. Şimdi muhitimizde, Risale-i Nur'a karşı atılan adımlar ve uzatılan eller, Meyvenin On Birinci Çiçeği ile daha çok metanet kesb etmiş, inkişaf etmiş, faaliyete başlamıştır.

Çok hakır talebeniz

Hüsrev

âlem: dünya, cihan.
arz: bir büyüğe sünna gösterme, bildirme.
azız: muhterem, saygın.
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
daimî: sürekli, devamlı.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elem: derd, uzuntu, maddî manevî ıztırap.
fevkalhad: haddinden fazla, pek çok, haddin ötesinde, üstünde.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
hakıkat: gerçek, esas.
hakır: küçük, aşağı, ehemmiyetsiz.
hususuyla: özellikle.
hükmüne: yerine, değerine.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
Isra: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. sûresidir. Mekke'de nazil olmuştur.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kesb: kazanma.
kusur: eksiklik, noksan, özürlülük.
mekân: yer, mahal.
melâike: melekler.
menzil: yer, konak.
mesafe: uzaklık, ara.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
minnettarâne: minnet duyarak, yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak.
muhit: yöre, çevre.
nam: ad, isim, yerine.
nurânî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
numune: örnek.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
refakat: refiklik, arkadaşlık.
selâm: barış, rahatlık, selâmet, esenlik.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar.
tadil: doğrultma, düzeltme, aslına uygun şekilde değiştirme.
talebe: talep eden, öğrenci.
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenâb-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.

Isparta'dakı umum Rısale-i Nur Talebeleri namına ramazan tebrığı munasebetiyle yazılmış ve on üç fıkra ile tadil edilmiş bır mektuptur.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) (2)

Ey âlem-ı İslâm'ın dünya ve ahirette selâmeti için Kur'ân'ın feyziyle ve Risale-i Nur'un hakikatiyle ve sadık şakırtlerin himmetiyle mübarek gözlerinden yaş yerine kan akıtan;

Ve ey fitne-i ahirzamanın şu dağdağalı ve fırtınalı zamanında Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmdan ziyade hastalıklara, dertlere gırıftar olan;

Ve Kur'ân'ın nuru ile ve Risale-i Nur'un bürhanlarıyla ve şakırtlerin gayretiyle âlem-ı İslâm'ın maddî ve manevî hastalıklarını Hakîm-i Lokman gibi tedaviye çalışan;

Ve ey mübarek ellerinde mevcut olan Nur parçalarının hak ve hakıkat olduğunu Kur'ân'ın otuz üç ayetiyle ve keramet-i Aleviye ve Gavsıye ile ispat eden,

Ve ey kendisi hasta ve ihtiyar ve zayıf ve gayet acınacak bir hâlde olduğuna gore, herkesten ziyade âlem-ı İslâm'a canı feda eder derecesinde, acıyarak, kendine fenalık etmek isteyenlere Kur'ân'ın hakıkatıyle ve Risale-i Nur'un hüccetleriyle, Nur Talebelerinin sadâkatlarıyla hayırlı dualar ve iyılık etmekle karşılayan;

Ve yazdığı mühim eserlerinden *Ayetü'l-Kübra*'nın tab'ıyla, kendi zatına ve talebelerine gelen musıbette hapishanelere düşen ve o zindanları Kur'ân'ın irşadıyla ve

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Hıçbır şey yoktur kı, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

âhıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alem-ı İslâm: İslâm âlemi, İslâm dunyası.
aleyhisselam: Allah'ın selâmı onun uzerine olsun.
ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi.
ayetülkübra: Risale-i Nur'da 7 Şua adlı eser.
bürhan: delil, ispat, huccet.
dağdağa: gurultu, beyhude telaş ve ıztırap.
derd: hastalık, illet, acı, agrı, sızı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
feda: gozden çıkarma, uğruna verme.
feyiz: bolluk, bereket, verımlılık.
fıkra: bent, madde, paragraf.
fitne-i ahirzaman: ahırzaman fitnesi.
gayet: son derece.
gayret: çalışma, çabalama.
gırıftar: tutulmuş, yakalanmış.
hak: dogru, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek, esas.
Hakım-ı Lokman: Kur'an'da adı geçen peygamber olup olmadıgı kesin olmayan, ogutleri, ahlâkı ve ubbi sozleri ile tanınan buyuk bir zat. Hz. Lokman (as), Hz. Davut'a (as) yetişmiş ve ondan ılım ogrenmiştir. Halk arasında daha çok bir hekim (doktor) olarak tanındıgı ıçın Hekım-ı Lokman olarak yad edilmiştir. Hekım oldugu hususunda alımler ittıfak etmektedirler.
himmet: yardım, ihsan, lutuf.
huccet: delil.
irşat: dogru yolu gosterme, gafletten uyandırma.
İspat: dogruyu delıllerle gosterme.
keramet-i Aleviye: Hz. Alı'ye aıt keramet, olaganustu, fevkalâde hâl.
keramet-i Gavsiye: Seyyıd Abdulkadır Geylanî'nın keramettı.
maddî: madde ile alakalı, cısmanî.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
mevcut: var olan, bulunan olan.
musıbet: felaket, bela.
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
muhım: onemlı, ehemmıyetlı.
munasebet: vesile, dolayı.
nam: ad, yerine.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
sadık: sadakatlı, dostluğu ve bağlılıgı ıçten olan.
selamet: salımlık, emınlık, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
şakırt: talebe, ogrencı.
tab: basma, baskı.
tadıl: dogrultma, duzeltme, aslına uygun şekılde degıştırme.
talebe: talep eden, ogrencı.
umum: butun.
zat: kendı, asıl, oz.
zından: hapıshane.
zıyade: cok, fazla.

Risale-i Nur'un dersiyle ve şakirtlerin iştiyakı ile bir medrese-i Yusufiyeye çevîren ve bir dershane yapan; ve içimizde bulunan cahil olanların hepsini, Kur'ân'ı o dershanede hatmettirerek çıkaran ve o musibette, Kur'ân'ın kuvve-i kudsiyesiyle ve Risale-i Nur'un teselliyesiyle ve kardeşlerin tahammüllenyle, ihtiyar ve zayıf olduğu hâlde, bütün ağırlıklarımızı ve yüklerimizi üzerine alan, ve yazdığı *Meyve* ve *Müdafaaname* risaleleriyle Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'cazıyla ve Risale-i Nur'un kuvvetli burhanlarıyla ve şakirtlerin ihlâsı ile, izn-i İlâhî ile üzerinden kapıların açtırıp beraat kazandıran ve o günde bize ve âlem-i İslâm'a bayram yaptıran;

Ve hakikaten Risale-i Nur'lan, "nurun âlâ nur" olduğunu ispat ederek, kıyamete kadar serbest okunup ve yazılmasına hak kazandıran;

Ve âlem-i İslâm'ın, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın gıda-ı kudsîsiyle ve Nurun uhrevî taamıyla ve şakirtlerinin ıştıhasıyla, ekmek, su ve hava gibi bu Nurlara pek çok ihtiyacı olduğunu ve bu Nurları okuyup yazanlardan binler kişi imanla kabre girdiğini ispat eden,

Ve kendisine mensup talebelerini hiçbir yerde mağlûp ve mahcup etmeyen ve elyevm Kur'ân'ın semavî derslerîyle ve Risale-i Nur'un esasatıyla ve şakirtlerinin zekâvetleriyle ve Meyvenin Onuncu ve On Birinci Mesele ve Çiçeklerinde firak ateşiyle gece gündüz yanan kalblerimizi âb-ı hayat ve şarab-ı Kevser gibi o mübarek mesele ve çiçekler ile kalblerimizin ateşini söndürüp sürur ve feraha sevk eden;

ab-ı hayat: hayat suyu.
alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cahil: Allah'ı tanımayan, İlahî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun
dershane: ders verilen yer.
elyevm: bugün, bugünkü günde, hala, henüz, şimdi, şu anda, şimdiki zamanda
esasat: esaslar, kökler, temeller
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
firak: ayrılık, hicran
gıda-ı kudsi: mukaddes gıda.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hatm: Kur'ân-ı Kerîm'i baştan sona kadar okuyup bitirme
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihlas: halis, içten, samimî, riyasız, karşılıksız sevgi ve bağlılık, gönülden gelen dostluk
iman: İnanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
ıştıha: fazla istek, arzu.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
izn-i İlahî: Allah'ın izni
kabir: mezar
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
Kur'ân-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
kuvve-i kudsiye: kudsî kuvvet, Allah'ın sırlarının kendisinde gizlettiği peygamberlerin vehlerin kuvveti.
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
mahcup: utanan, utanmış, utangaç.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (as) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, İman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane
mensup: bir şeye veya kimseye alakası bulunan, bağlı olan
mesele: önemli konu.
musibet: felâket, belâ
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
müdafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi
nurun ala-nur: nur üstüne nur, güzelden de güzel, iyiden de iyi, aydınlıktan da aydınlık.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
sevk: ulaştırma, yönelme.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci
şarab-ı Kevser: Kevser şarabı, Kevser suyu, cennette bulunan Kevser Nehrinin sarhoş etmeyen lezzetli şarabı
taam: yemek, yiyecek.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
talebe: talep eden, öğrenci
teselli: avutma, acısını dindirme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret alemiyle ilgili
zekavet: zekîlik, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti

Ve ey âlemin –Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın kat'î vaadiyle ve tehdidi ile ve Risale-i Nur'un keşf-i kat'îsiyle ve merhum şakirtlerinin müşahedesiyle ve onlardaki keşfelkubur sahiplerinin görmesiyle– en çok korktuğu ölümü, ehl-i iman için idam-ı ebedîden kurtarıp bir terhis tezkeresine çeviren ve âlem-i nura gitmek için güzel bir yolculuk olduğunu ispat eden ve kâfir ve münafıklar için idam-ı ebedî olduğunu bildiren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın, bin mu'cizat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm ve kırk vech-i i'cazının tasdiki altında ihbarat-ı kat'iyesiyle, ondan çıkan Risale-i Nur'un en muannit düşmanlarını mağlûp eden hüccetleriyle ve Nur Şakirtlerinin çok emarelerin ve tecrübelerin ve kanaatlerinin teslimi ile o korkunç, karanlık, soğuk ve dar kabri, ehl-ı iman için cennet çukurundan bir çukur ve cennet bahçesinin bir kapısı olduğunu ispat eden ve kâfir ve münafık zındıklar için cehennem çukurundan yılan ve akreplerle dolu bir çukur olduğunu ispat eden, ve oraya gelecek olan *Munker, Nekir* ismindeki melâikeleri ehl-ı hak ve hakikat yolunda gidenler için birer munis arkadaş yapan; ve Risale-i Nur'un şakirtlerini, talebe-i ulûm sınıfına dahil edip, *Munker, Nekir* suallerine Risale-i Nur'la cevap verdiklerini merhum kahraman Şehit Hafız Ali'nin vefatıyla keşfeden; ve hayatta bulunanlarımızın da yine Risale-i Nur ile cevap vermemizi rahmet-i İlâhiyeden dua ve niyaz eden;

Ve Hazret-i Kur'ân'ı, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın kırk tabakadan her tabakaya göre bir nevi i'caz-ı manevîsini

alem: dünya, cihan
alem-i nur: nur alemi, aydınlık âlemi
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
dahil: karışma, girme
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan
ehl-ı hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
emare: alâmet, belirti, nişan
hüccet: delil.
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş
İdam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ihbarat-ı kat'iye: kesin, doğru haberler
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kabir: mezar
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keşf-i kat'î: kesin keşif
keşfe'l-kubur: kabirdeki ölülerin hâllerini anlama
kesif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıkla malanıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
mağlûp: boyun eğme, yenilme

yenilmiş olma.
melâike: melekler
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
muannit: inatçı, ayak direyen
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
munis: alışılmış, alışılan, alışık, ünsiyetli
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
Munker-Nekir: sorgu melekleri, öldükten sonra insanları sorgulayan melekler
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
nevi: çeşit, tür
niyaz: yalvarma, yakarma
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
sual: soru
şakirt: talebe, öğrenci.
tabaka: kat, katman
talebe-i ulûm: ilim tahsil eden, ilimlerle uğraşan öğrenci
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar
tehdit: korkutma, gözdağı verme
terhis: izin verme, serbest bırakma
tezkere: belge, görevin bittiğini belgeleyen izin kâğıdı
vaat: söz verme, ahit.
vech-i i'caz: mu'cize yönü
vefat: ölme
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

göstermesiyle ve umum kâinata bakan kelâm-ı ezelî olmasıyla ve tefsiri olan Risale-i Nur'un *Mu'cizat-ı Kur'âniye* ve *Rumuzat-ı Semaniye* risaleleriyle ve Risale-i Nur Gül Fabrikasının serkâtibi gibi kahraman kardeşlerin ve şakirtlerin fevkalâde gayretleriyle Asr-ı Saadetten beri böyle harika bir surette mu'cizeli olarak yazılmasına hiç kimse kadir olmadığı hâlde, Risale-i Nur'un kahraman bir kâtibi olan Hüsrev'e "Yaz!" emir buyurulmasıyla, Levh-ı Mahfuz'dakı yazılan Kur'ân gıbı yazılması, ve Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın hak kelâmullah olduğunu ve bütün semavî kitapların en büyüğü ve en efdali ve bir Fatiha içinde binler Fatiha ve bir Ihlâs ıçinde binler Ihlâs ve hurufatının bırden on ve yüz ve bin ve bınler sevap ve hasene verdiklerini hiç görülmedik ve işitilmedik pek güzel ve harika bir surette tarif ve ispat eden, ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın, bin üç yüz seneden beri i'cazını göstermesiyle ve muarızlarını durdurmasıyla ve Nurun gözlere gösterir derecede zahir delilleriyle ve Nur Şakırtlerinin elmas kalemleriyle bu zamana kadar mislı görulmedık Rısale-i Nur'un dünyaya ferman okuyan ve en mütemerrit ve muannitleri susturan Yirmi Beşinci Söz ve zeyilleri kırk vecihle i'caz-ı Kur'ânî olduğunu ispat eden,

Ve ey Hazret-ı Peygamber Aleyhıssalâtu Vesselâmın hak peygamber olduğuna ve umum yüz yirmi dört bin peygamberlerin efdalı ve seyyidi olduğuna dair binler mu'cızelerini *Mu'cızat-ı Ahmediye* (ASM) namındakı Risale-i Nur'u ile guzel bir surette ispat eden, ve Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha Allah'ın ezelî ilmiyle kainatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha
misl: benzer, eş.
muannit: inatçı, ayak direyen
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âcız kaldığı şey
mutemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inadlaşan
nam: ad, isim
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (asm)
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediuzzaman Said Nursî'ye ait bir eserin ismi
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
serkâtip: baş kâtip
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
seyyid: efendi, en önde olan
suret: biçim, tarz, görünüş
şakırt: talebe, öğrenci
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma
tefsir: Kur'an'ın manâ bakımından izahı, Kur'an'ın şerhi
umum: bütün
vecih: cihet, yön
zahir: açık, âşikar
zeyl: ek, ilâve

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (asm) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir
dair: alâkalı, ilgili.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
efdal: en fazîletli, en üstün
elmas: çok değerli
emir: iş buyurma, buyruk.
Fatiha: Kur'an-ı Kerîm'in birinci suresi
ferman: emir, buyruk.
fevkalâde: olağanüstü.
gayret: çalışma, çabalama.
hak: doğru, gerçek, hakikat
harika: olağanüstü.
hasene: hayırlı amel, Allah'ın rızasına uygun iş
hurufat: harfler
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âcız kaldıkları şeyi yapmak.
i'caz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın mu'cizeliği, Kur'ân'ın yüksek, erişilmez ifadesi
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar
kâtip: yazan, yazıcı
kelâm-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü, Kur'an-ı Kerîm âyetleri
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerîm
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân

"rahmeten lilâlemîn" olduğunu kâinatta ilân etmesiyle ve Nurun baştan nihayete kadar onun *Rahmeten Lilâlemîn* olduğunu bürhanlarla ispat etmesiyle ve o Resulün ef'al ve ahvali kâinatta numune-i iktida olacak en sağlam, en güzel rehber olduğunu hatta körlere de göstermesiyle ve Anadolu ve hususî memleketlerde Nurun intişan zamanında belâların ref'i ve susturulmasıyla, musibetlerin gelmesi şahadetiyle ve Nur Şakirtlerinin gayet ağır müşkülâtlar içinde, kemal-i metanetle hizmet ve irtibatlarıyla, o Zatın (ASM) sünnet-i seniyesine ittiba etmek ne kadar kârlı olduğunu ve bir sünnete bu zamanda ittibada yüz şehidin ecrini kazandığını bildiren;

Ve sadaka kaza ve belâyı nasıl defediyorsa, Risale-i Nur'un da Anadolu'ya gelecek kazayı, belâyı yırmi senedir defettiğini aynelyakin ispat eden,

Üstad-ı Ekremimiz Efendimiz Hazretleri!

Şimdi, şu Risale-i Nur'un beraatı, başta siz Sevgili Üstadımızı, sonra biz âciz kusurlu talebelerinizi, sonra âlem-i İslâm'ı sürura sevk ederek, ikinci büyük bir bayram yaptırdığından siz mübarek Üstadımızın bu büyük bayram-ı şenfinizi tebrik ile ve yine üçüncü bayram olan ramazan-ı şenfinizi ve Leyle-i Kadrinizi tebrik, emsal-i kesîresiyle müşerref olmaklığımızı niyaz ve biz kusurluların, kusurlarımızın affını nca ederek, umumen selâm ile mübarek ellerinizden öper ve dualarınızı temenni ederiz, Efendimiz Hazretleri.

Isparta ve havalisinde bulunan Nur Talebeleri

• • •

âciz: zayıf güçsüz zavallı
ahir: son
ahval: haller durumlar
alem-i İslam: İslam âlemi İslam dünyası
aynelyakin: gözle görür derecede inanma
bayram-ı şerif: şerefli bayram
bela: musibet, sıkıntı
benlik: nefsi önde tutma enaniyet, kibir gurur
beraat: bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bürhan: delil ispat, hüccet
cihet: yön sebep, vesile
civar: çevre yöre etraf
def: kovma uzaklaştırma
dua: Allah'a yalvarma niyaz
ecir: âhirete ait mükâfat hayır ceza
ef'al: fiiller işler
emsal-i kesire: pek çok benzerler birçok misâller
enaniyet: kendini beğenme benciliik egoistlik.
evvel: önce
fıkra: kısım fasıl bölüm
gayet: son derece
gurur: kıbır kendı yüksek ve değerli tutarak böbürlenme
havali: bölge etraf çevre civar
hususî: özel
ilan: yayma duyurma bildirme.
intişar: yayılma dağılma neşrolunma
irtibat: bağlantı münasebet.
İspat: doğruyu delillerle gösterme
Isra: Kur'ân-ı Kerîm'in 17 sûresidir Mekke de nazil olmuştur
ittiba: tabi olma uyma itaat etme
kainat: yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler varlıklar
kaza: can veya mal kaybına sebep olan iş hadise
kemal-i metanet: tam ve mukemmel bir dayanıklık.
kusur: eksiklik, noksan özür
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece
musibet: felâket, bela
mübarek: feyzli bereketli kutlu
müşerref: şerefli yüce
müşkülat: müşküller güçlükler zorluklar çetinlikler
nihayet: son
niyaz: yalvarma yakarma
numune-i iktida: örnek alınıp uyulacak tarzdaki numune uyulacak tâbi olunacak örnek.
rahmeten lilâlemîn: bütün âlemlere rahmet olan Hz Muhammed (asm)
Ramazan-ı Şerif: mübarek şerefli Ramazan ayı
ref: kaldırma gidermeye
rehber: yol gösteren kılavuz
Resul: Allah tarafından kendisine vahiy gelen Allah'ın emirlerini insanlara bildirmekle vazifeli olan insan peygamber
sadaka: farz olmadığı halde kişinin fakirlere verdiği para mal vs gibi şeyler
sevk: ulaştırma yönelitme
sünnet: Hz Muhammed'in (asm) Kur'ân dışında Müslümanlara örnek olan mübarek söz fiil ve emirleri kabulleri veya tekrirleri
sünnet-i seniye: Hz Muhammed'in (asm) yüce sünneti yüksek hal söz tavır ve tasvipleri
sürur: sevinç, mutluluk
şahadet: şahit olma şahıdık, tanıklık.
şakirt: talebe öğrenci
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
talebe: istekliler talep edenler öğrenci
temenni: olmasını veya olmamasını isteme dilek istek.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutarak şanına layık ifadelerle anma
umumen: bütün olarak.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.

Haddimden yüz derece ziyade olan bu mektup muhteviyatını tevazu ile reddetmek bir küfran-ı nimet ve umum şakirtlerin hüsnüzanlarına karşı bir ihanet olması ve aynen kabul etmek bir gurur, bir enaniyet ve benlik bulunması cihetiyle umum namına Risale-i Nur kâtibinin yazdığı bu uzun mektubu –on üç fıkraları ilâve edip– hem bir şükr-i manevî, hem gururdan, hem küfran-ı nimetten kurtulmak için size bir suretini gönderiyorum ki, Meyvenin On Birinci Meselesinin ahirinde "Risale-i Nur'un Isparta ve civarı talebelerinin bir mektubudur" diye ilhak edilsin. Ben, bu mektubu, bu tadilât ile yazdığımız hâlde iki defa bir güvercin yanımızdaki pencereye geldi. İçeriye girecekti, Ceylan'ın başını gördü, girmedi. Birkaç dakika sonra başkası aynen geldi. Yine yazanı gördü, girmedi. Ben dedim: "Herhâlde evvelki serçe ve kuddüs kuşu gibi müjdecilerdir. Veyahut bu mektup gibi müteaddit mektupları yazdığımızdan, mübarek mektubun tadili ile mübarekiyetini tebrik için gelmişler"; kanaatimiz geldi.

Said Nursî

hadd: sınır
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanı ve iyi kanaat
ihanet: haksızlık etme.
ilhak: ilave etme, ekleme
kanaat: inanma, görüş, fikir
katip: yazan, yazıcı
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme. Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak
mesele: önemli konu
muhteviyat: içindekiler
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mübarekiyet: mübareklik, feyizlilik, bereketlilik
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad, yerine.
suret: biçim, şekil, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
şükr-i manevi: insanın duygu ve azalarıyla ettiği şükür, manevi şükür
tadil: doğrulma, düzeltme, asline uygun şekilde değiştirme.
tadilat: değişiklikler, düzeltmeler
talebe: talep eden, öğrenci
tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazılık
umum: bütün
ziyade: çok, fazla

On İkinci Şua, Denizli'de 1944'te Turkçe olarak telif edilmiştir.

On İkinci Şua

Denizli Mahkemesi Müdafaatından (HAŞİYE)

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Evet, biz bir cemiyetiz ve öyle bir cemiyetimiz var ki, her asırda, üç yüz elli milyon dahil mensupları var ve her gün beş defa namazda, o mukaddes cemiyetin prensiplerine kemal-i hürmetle alâkalarını ve hizmetlerini gösteriyorlar. (2) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ Kudsî programıyla birbirinin yardımına, dualarıyla ve manevî kazançlarıyla koşuyorlar. İşte biz bu mukaddes ve muazzam cemiyetin efradındanız ve hususî vazifemiz de, Kur'ân'ın imanî hakikatlerini tahkikî bir surette ehl-i imana bildirip, onları ve kendimizi idam-ı ebedîden ve daimî, berzahî haps-ı münfentten kurtarmaktır. Sair dünyevî ve siyasî ve entrikalı cemiyet ve komitelerle ve bizim medar-ı ittihamımız olan cemiyetçilik gibi asılsız ve manasız gizli cemiyetle hiçbir münasebetimiz yoktur ve tenezzül etmiyoruz.

* * *

HAŞİYE: Ustadımız Bediuzzaman Said Nursî Hazretleri, Denizli Mahkemesi Mudafaanamesine bazı lüzumlu tayy ve ilâveler yaparak Afyon Mahkemesine –vahdet-i mesele münasebetiyle– aynı mudafaanameyi ibraz ettiğinden, bu Denizli Müdafaanamesinin büyük bir kısmını, Afyon Mahkemesi Müdafaanamesiyle birleştirmiş ve "On Dördüncü Şua" namını vermiştir.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Mü'minler kardeştirler. (Hucurât Sûresi, 10.)

alaka: ilgi, ilişki, bağ
asır: yüzyıl
cemiyet: manevî birlik teşkil eden topluluk.
dahil: içinde giren
daimî: sürekli, devamlı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dünyevî: dünyaya ait
efrat: fertler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, dalavere, hile, desise.
hakikat: gerçek, esas
haps-i münfent: ehl-i dalâlet için olum ve kabir
hususî: özel
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
kemal-i hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e in dirilmiş semâvî kitapların sonuncusu.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mensup: bir şeye veya kimseye alâkası bulunan, bağlı olan
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azîz, temiz
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke
sair: diğer, başka, öteki
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
suret: biçim, şekil, tarz
tahkikî: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
vazife: görev

Dünyaya karışmak arzusu bizde bulunsaydı, böyle sinek vızıltısı gibi değil, top gülleri gibi ses ve patlak verecekti. Divan-ı Harb-i Örfîde ve Mustafa Kemal'in hiddetine karşı Divan-ı Riyasette şiddetli ve dokunaklı müdafaa eden bir adam, on sekiz sene zarfında kimseye sezdirmeden dünya entrikalarını çeviriyor, diye onu ittiham eden, elbette bir garazla eder.

Bu meselede, benim şahsımın veya bazı kardeşlerimin kusuruyla Risale-i Nur'a hücum edilmez! O, doğrudan doğruya Kur'ân'a bağlanmış! Ve Kur'ân dahi Arş-ı Azam ile bağlıdır. Kimin haddi var, elini oraya uzatsın, o kuvvetli ipleri çözsün.

Hem, bu memlekette maddî ve manevî bereketi ve fevkalâde hizmeti, otuz üç âyât-ı Kur'âniyenin işaratı ile ve İmam-ı Ali Radıyallahu Anhın üç keramat-ı gaybiyesiyle ve Gavs-ı Azam'ın (KS) kat'î ihbarıyla tahakkuk etmiş olan Risale-i Nur, bizim adî ve şahsî kusurlarımızla mes'ul olmaz ve olamaz ve olmamalı! Yoksa bu memlekete hem maddî, hem manevî, telâfi edilmeyecek derecede zarar olacak. (HAŞİYE)

Bazı zındıkların şeytanetiyle Risale-i Nur'a karşı çevrilen plânlar ve hücumlar, inşaallah bozulacaklar. Onun şakirtleri başkalara kıyas edilmez, dağıtılmaz, vazgeçirilmez, Cenab-ı Hakkın inayetiyle mağlûp edilmezler!

HAŞİYE: Bu istida, Kastamonu zelzelesinden yirmi gün evvel yazılmıştı. Risale-i Nur bereketiyle her vilâyetten ziyade afattan mahfuz kalmıştı. Şimdi afat başladı ve devamını tasdik etti.

adî: bayağı, aşağı, değersiz
Arş-ı Azam: en büyük arş. Allahın katı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
ayat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ayetleri
bereket: bolluk, bereket, gurluk.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru hakkın tâ kendisi, şeref ve büyüklük sahibi olan yüce Allah
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, dalavere, hile, desise
fevkalâde: olağanüstü.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nam-ı lakabı
haşiye: dipnot.
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramat-ı gaybiye: gizli görünmeyen gelecekle ilgili, Allah'ın izniyle velilerin gösterdikleri hanka hâller, İlâhî ikram.
kıyas: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme, bu yolda verilen hükum, bir tutma.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
kusur: suç, kabahat.
kuvvet: güç, kudret.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî.
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
manevî: manaya ait, maddî olmayan
men: yasak etme, engelleme, manı olma
mes'ul: yapıdığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
müdafaa: savunma, koruma
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şakirt: talebe, öğrenci
şeytanet: şeytanlık, aldatıcılık, saptırmacılık
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
telafi etme: tamamlama, zarar karşılama
umum: bütün
zarfında: süresince
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

Eğer maddî müdafaadan Kur'ân men etmeseydi, bu milletin can daman hükmünde, umumun teveccühünü kazanan ve her tarafta bulunan o şakirtler, Şeyh Said ve Menemen Hâdiseleri gibi cüz'î ve neticesiz hâdiselerle bulaşmazlar; Allah etmesin eğer mecburiyet derecesinde onlara zulmedilse ve Risale-i Nur'a hücum edilse, elbette hükümeti iğfal eden zındıklar ve münafıklar bin derece pişman olacaklar!

Elhâsıl, madem biz ehl-i dünyanın dunyalarına ilişmiyoruz, onlar da bizim ahiretimize, imanî hizmetimize ilişmesinler!.

Mevkuf
Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Efendiler!

Size kat'î haber veriyorum ki, buradaki zatların bizimle ve Risale-i Nur'la münasebeti olmayan veya az bulunanlardan başka, istediğiniz kadar hakikî kardeşlerim ve hakikat yolunda hakikatlı arkadaşlarım var. Biz, Risale-i Nur'un keşfiyat-ı kat'iyesiyle, iki kere iki dört eder derecesinde sarsılmaz bir kanaatle bilmişiz ki: *Ölüm, bizim için, sırr-ı Kur'ân ile, idam-ı ebedîden terhis tezkeresine çevrilmiş; ve bize muhalif ve dalâlette gidenler için, o kat'î ölüm, ya idam-ı ebedîdir* (eğer ahirete kat'î imanı yoksa); *veya ebedî ve karanlıklı haps-i münferittir* (eğer ahirete inansa ve sefahat ve dalâlette gitmiş ise). Acaba

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
cuz'ı: küçük, az
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
ebedî: sonu olmayan, daimi, sürekli.
hâdise: olay
hakikat: gerçek, esas.
hakiki: gerçek
haps-i münferit: ehl-ı dalâlet için ölüm ve kabir
hücum: saldırma.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
iğfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keşfiyat-ı kat'iye: kesin doğru keşifler
madem ... den dolayı, böyle ise
mecburiyet: mecbur olma, zarurlık durumu, zorunluluk.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
muhalif: zıt, karşıt
münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
sefahat: yasak olan şeylere zevk ve eğlenceye aşırı düşkünlükler
sırr-ı Kur'ân: Kur'ân ın sırrı
şakirt: talebe, öğrenci
terhis: izin verme, serbest bırakma.
teveccüh: hoşlanma, güler yüz gösterme, iltifat etme.
tezkere: belge, görevin bittiğini belgeleyen izin kâğıdı
umum: bütün
zat: kişi, şahıs
zındık: Allah a ve ahirete inanmayan, Allah ı inkâr eden, imansız, münkir
zulüm: haksızlık

dünyada bu meseleden daha büyük, daha ehemmiyetli bir mesele-i insaniye var mı ki, bu ona alet olsun? Sizden soruyorum. Madem yoktur ve olamaz; neden bizimle uğraşıyorsunuz? Biz, en ağır cezanıza karşı, kendimiz, "Âlem-i nura gitmek için bir terhis tezkeresini alıyoruz" diye, kemal-i metanetle bekliyoruz. Fakat bizi reddedip, dalâlet hesabına mahkûm edenleri, sizi bu Meclisteki gördüğümüz gibi, idam-ı ebedî ile ve haps-i münferitle mahkûm ve pek yakın bir zamanda o dehşetli cezayı çekeceklerini müşahede derecesinde biliyoruz, belki görüyoruz. Onlara insaniyet damarıyla cidden acıyoruz. Bu kat'î ve ehemmiyetli hakikati ispat etmeye ve en mütemerritleri dahi ilzam etmeye hazırım. Değil vukufsuz, garazkâr, maneviyatta behresiz ehl-i vukufa karşı, belki en büyük âlim ve feylesoflarınıza karşı gündüz gibi ispat etmezsem, her cezaya razıyım.

İşte yalnız bir numune olarak, iki Cuma gününde mahpuslar için telif edilen ve Risale-i Nur'un umdelerini ve hülâsa ve esaslarını beyan ederek, Risale-i Nur'un bir müdafaanamesi hükmüne geçen Meyve Risalesi'ni ibraz ediyorum, ve Ankara makamatına vermek için, yeni harflerle yazdırmaya müşkülâtlar içinde gizli çalışıyoruz. İşte onu okuyunuz, tam dikkat ediniz, eğer kalbiniz –nefsinize karışmam– beni tasdik etmezse, bana şimdiki tecrid-i mutlak içinde her hakaret ve işkenceyi de yapsanız, sükût edeceğim.

Elhâsıl, ya Risale-i Nur'u tam serbest bırakınız, veyahut bu kuvvetli ve zedelenmez hakikati, elinizden gelirse

alem-i nur: nur âlemi, aydınlık âlemi.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
behre: nasip, kısmet, pay, hisse.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ceza: suç, kusur veya yanlış hareket sonunda tatbik edilen müeyyide.
cidden: ciddî olarak, gerçek olarak.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hakimler.
elhasıl: hasılı, netice itibâriyle, kısaca.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
garazkar: haset eden, kin güden.
hakaret: onur kırma, onuruna dokunma, küçültücü söz veya davranış.
hakikat: gerçek, esas.
haps-i munferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
hükmünde: yerine, değerine.
hülasa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
ilzam: susturma, cevap veremez hâle getirme.
insaniyet: insanlık, mahiyeti.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
İşkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i metanet: tam ve mükemmel bir dayanıklık.
madem: ... den dolayı, böyle ise.
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
makamat: makamlar.
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
Meclis: milletvekillerinin oluşturdukları topluluk ve bu toplulukun bulunduğu bina.
mesele-i insaniye: insana ait mesele, insanlıkla ilgili mesele.
müdafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
müşkülât: müşküller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inadlaşan.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu.
numune: örnek.
sükût: susma, sessiz kalma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tecrid-i mutlak: hücre hapsi.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tezkere: belge, görevin bittiğini belgeleyen izin kâğıdı.
umde: esas alınacak şey, ilke, prensip, rükün.
vukuf: anlama, bilme, haberli olma.

kırınız. Ben şimdiye kadar sizi ve dünyanızı düşünmüyordum ve duşunmeyecektim; fakat mecbur ettınız, belkı de sizi ıkaz etmek lâzım idi ki, kader-i İlâhî bizi bu yola sevk etti. Bız de, [1] مَنْ اٰمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ dustur-ı kudsî-yı kendımıze rehber edıp, "Her bır sıkıntılannızı sabır ıle karşılayacağız" diye azmettik

Mevkuf
Said Nursî

* * *

[2] بِاسْمِهٖ سُبْحَانَهٗ

Zaman-ı Saadetten şımdıye kadar cari bır âdet-i Islâmiyeye ittıbaen Rısale-i Nur'un hususî menbalan olan yüzer Âyât-ı meşhureyi, büyük bir en'am gibi "Hızb-i Kur'ânî" yaptığımızı, "Dinde tahrifat yapıyor" diye muaheze etmişler.

Hem, bir sene cezasını çektiğim ve mahrem tutulan zabıtnamede kaydedildiği gibi odun yığınları altından çıkanlan *Tesettür Rısalesi*, bu sene yazılmış ve neşredilmiş gibi bizi ittiham etmek istiyor.

Hem, Ankara'da hükûmetin rıyasetinde bulunan birisine (Mustafa Kemal'e) söylediğim ıtırazlara ve ağır sözlere mukabele etmeyip sükût etmesi ve o öldukten sonra onun yanlışını gösteren bir hakikat-i hadısıyeyi beyandakı fıtrî ve lüzumlu ve mahrem tenkıtlerım, medar-ı mes'uliyet yapılmış, ölmüş ve hükûmetten alâkası kesilmiş bir

1. Kadere ıman eden gamlardan kurtulur. (Hadis-i Şerif. *Ramuzu l-Ehadis*. 1.193.)
2. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

adlıye: mahkeme, yargılama ışlenyle ugraşan daire
azm: kasıt, nıyet.
bedbaht: bahtsız, tâlısız, zavallı.
ceza: karşılık, azap
dahil: karışma, girme
dair: alakalı, ılgılı
dindar: dinî kaıdelere hakkıyla nayet eden, dınının emırlerını yerine getıren, mütedeyyın
düstur-ı kudsî: mukaddes dustur, prensip
emare: alamet, belırtı, nışan
emnıyet: emnılık, guvenlik, korkusuzluk.
emnıyet-ı dahılıye: dahilî emnıyet, ıç guvenlik
erkan-ı hukumet: hukûmet uyelen, bakanlar
feda: kurban, kurban olma
hakıkat: gerçek, esas.
harıç: bır şeyın dışı, dışarısı, dışta kalan
hıssıyat-ı dınıye: dınle ılgılı hısler
hüccet: delil
hücum: saldırma.
hukumet: devlet, yonetım
hurriyet-i vicdan: vicdan, hümyetı
idam: yok olma
ıgfal: yanıltma, gafiete düşurerek kandırma, aldatma.
ihlal: bozma, zarar verme
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
ıman: inanma, ıtıkat
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah ın kader kanunu
kanaat: ınanma, görüş, fikır
kanun: yasa
kat'ı: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kudsî: mukaddes, yuce
kuvvet: guç, kudret
kufr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfur, mutlak kufur, hıç bır ımanı hükmu, delili, hakîkatı kabul etmeme, kesın ve tam bır ınkâr
madem: ...den dolayı, boyle ıse
mahkeme: dava, duruşma
maske: bır şeyın asıl mahıyetını gızlemek maksadıyla ortaya konulan aldatıcı gorunuş
mecbur: zorunda kalma
mevkuf: tevkif edılmış, hapsedılmış, tutuklu.
nasıhat: öğut, dogruya ıyıye güzele sevk etmek ıçın yapılan konuşma
nusha: bırbı'nının aynı olan suretlerın her bırı.
prensip: temel fikır, temel bılgı, esas, ılke
propaganda: bır ınanç, duşunce, doktrın v.b.nı başkalarına tanıtmak, benımsetmek amacını guden ve çeşıtlı vasıtalarla yapılan faalıyet.
rehber: yol gosteren, kılavuz
sabır: başa gelen uzucu olaylara, belâ ve afetlere veya bır haksızlıga katlanma, tahammul göstererek, Allah a tevekkul edıp sıkıntılara goğus germe
sevk: onune katıp surme, yonelme
şakırt: talebe, oğrencı
şamıl: ıçıne alan, kapsayıcı.
vaziyet: durum.
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdıseler, olaylar
zarfında: suresınce
zındık: Allah a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkâr eden, ımansız, munkır
zındıka: dınsızlık, ınançsızlık.

şahsın hatırı nerede? Ve hükûmetin ve milletin bir hatırası ve Cenab-ı Hakkın bır tecellı-i hâkımıyetı olan adalet, kanunları nerede?

Hem; biz, hükûmet-i cumhuriye ve esaslarından en ziyade kendimize medar-ı ıstınat ve onun ıle kendimizi müdafaa ettiğimiz «hürriyet-ı vicdan» esası, bizim aleyhimizde medar-ı mes'ulıyet tutulmuş, güya bız hürriyet-i vicdan esasına muarız gidiyoruz.

Hem, medeniyetin seyyiatını ve kusurlarını tenkıt ettiğimden hatır ve hayalime gelmeyen bir şeyi, zabıtnamelerde ısnat edıyor. Güya ben, radyo, (HAŞİYE) tayyare ve şımendiferin kullanılmasını kabul etmiyorum, diye terakkiyat-ı hâzıra aleyhinde bulunduğumla mes'ul ediyor.

İşte; bu numunelere kıyasen ne kadar hılâf-ı adalet bir muamele olduğunu, inşaallah, insaflı, adaletli olan Denizli Müddeıumumîsi ve Mahkemesi göstererek, o zabıtnamelerin evhamlarına ehemmiyet vermeyecekler.

Hem en acibi budur ki, başka mahkemenin müddeıumumîsi benden sordu: "Mahrem Beşinci Şuada demişsin: 'Ordu, dizginini o dehşetli şahsın elinden kurtaracak.' Muradın orduyu hükûmete karşı ıtaatsizliğe sevk etmektir." Ben de dedim: "Maksadım, o kumandan ya ölecek veya tebdil edilecek, ordu tahakkümünden kurtulacak demektir. Acaba, hem gayet mahrem, sekız senede

HAŞİYE: Radyo gibı azîm bır nımet-ı ılâhıyeye karşı, azîm bır şukur olmak ıçın, "Radyo, Kur'ân'ı okuyup bütün zemin yüzündeki ınsanlara dınlettırıp, küre-i havanın bır hafız-ı Kur ân olmasıdır" demıştım

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız verılmesı, düzenlı ve dengelı olış
adalet: her hak sahıbıne hak kının tam ve eksıksız verılmesı, düzenlı ve dengelı olış
aleyh: karşı, karşıt
Cenab-ı Hak: Allah, doğru hakkın tâ kendısı, şeref ve büyukluk sahıbı olan yuce Allah
dehşetlı: ürkutucu, korkunç
ehemmıyet: onem, deger, kıymet
esas: asıl, temel
evham: vehımler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
gayet: son derece
haşıye: dıpnot
hatır: durum, hâl, ılgı, saygı, deger
hatıra: geçmışte yaşanan şeylerın kalanı, anı
hatıra gelme: hatırlama, akla gelme
hılaf-ı adalet: hak ve hukuka, adalete zıt, ters
hükumet: devlet, yönetım
hukûmet-ı cumhuriye: cumhuriyet idaresi, yonetımı
hürriyet-ı vicdan: vicdan hürriyetı
insaf:
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
isnat etme: bır soz veya haberin bırısıne aıt olduğunu belırtme, dayandırma
itaat: soz dınleme, boyun egme, emre uygun hareket etme
kanun: yasa
kıyasen: kıyas ederek
kumandan: komutan
kusur: suç, kabahat
mahkeme: dava, duruşma
mahrem: herkesçe bılınmemesı gereken, gızlı
maksat: gaye
medar-ı ıstınat: dayandırma sebebı, bır soz veya haberin bırısıne aıt olduğunu belırtme nedenı
medar-ı mes'ulıyet: sorumluluk sebebı
medeniyet: medenîlik, şehırlılık, uygarlık
mes'ul: yaptıgı ışlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
millet: ulus: çoğunlukla aynı topraklar uzerine yaşayan, aralarında dın, dıl, duygu, ortak tarıh, gelenek ve görenek bırlıgı olan ınsan toplulugu, halk
muamele: davranış, bırbırı ıle ış görme
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalıf
murat: maksat, meram, ulaşılmak ıstenen şey
mudafaa: savunma, koruma
mudden: ıddıa eden, davacı, savcı
numune: ornek
ordu: sılahlı kuvvetler
sevk: onune katıp surme, yonelıtme
seyyıat: seyyıeler, fenalıklar, kotulukler
şahıs: kışı, fert, bırey
şımendıfer: tren
şua: zorbalık etme, zorla hukmetme
tahakkûm: zorbalık etme, zorla hukmetme
tayyare: uçak
tebdıl: degıştırme, baska bır halе getırme
tecellı-i hâkımıyet: ıdare, yonetım ve hukmedışın goruntusu
tenkıt: elestırı
terakkiyat-ı hazıra: gunumuz gelışmelerı, medenıyet ılerlemelerı
umumî: herkese aıt, genel
zabıtname: zabıt kagıdı, tutanak, bır toplantı veya mahkemenın gorusulen, kararlaştırılan şeylerını saptamak uzere duzenlenen resmı yazı
ziyade: çok, fazla

yalnız iki defa elime geçen ve aynı zamanda kaybedilen, hem ahırzamana ait bir hadısın manasını küllî bir surette beyan eden, hem aslı eskıden telif edilen bir risale, hem bir tek nefer görmediği hâlde nasıl sebeb-i ittiham olur?" Maatteessüf, o insafsızlanın o acip ittihamı iddianameye girmiş.

Hem en garibi şudur ki, bir yerde demişim: "Cenab-ı Hakkın büyük nimetlerı olan tayyare, şimendifer ve radyoyu büyük şükür ile mukabele lâzımken, beşer etmedi; tayyareler ile başlarına bomba yağdı. Ve radyo, öyle büyük bir nimet-i İlâhiyedir ki, ona mukabil şukur ise, o radyo milyonlar dilli bir küllî hafız-ı Kur'ân olup, bütün zemin yüzündekı insanlara Kur'ân'ı dinlettirsin. Ve Yirmincı Sozde Kur'ân'ın medenıyet hankalarından gaybî haber verdiğini beyan ederken, bir ayetin işareti olarak, "Kâfirler, şimendifer ile âlem-i İslâm'ı mağlûp ederler" demişim. Islâm'ı bu harıkalara teşvik ettiğim hâlde, bir sebeb-ı ittiham olarak, "Şımendifer ve tayyare ve radyo gibi terakkiyat-ı hâzıra aleyhinde" diye, iddianamenin ahirinde, benı evvelki müddeıumumînin garazlarına binaen ittiham eder.

Hem hıç bir munasebetı olmadığı hâlde, bir adam Rısale-ı Nur'un ikincı bir ismi olan "Rısaletü'n-Nur" tabirinden, "Kur'ân'ın nurundan bir risalettir, bir ilhamdır" demiş. İddıanamede, başka yerin verdıkleri yanlış mana ile, guya "Rısale-ı Nur bır resuldur" diye benim ıçin bir sebeb-i ittiham tutulmuş.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahır: son.
alem-i İslâm: İslâm alemi, İslâm dünyası
aleyh: karşı, karşıt.
ayet: Kur'ân ın her bir cumlesi
beşer: insanlık
beyan etmek: açıklamak, bildırmek, ızah etmek.
binaen: -den dolayı, bu sebepten
Cenab-ı Hak: Allah
evvel: once
garaz: kotu kasıt, duşmanca nıyetkın
gayb: gayple ılgılı gorunmeyenlere aıt.
hadis: Hz. Muhammed e (a.s.m.) aıt soz, emir, fıl veya Hz. Peygamberın onayladığı başkasına alt soz, ış veya davranış
hafız-ı Kur'an: Kur'an ı ezberleyerek okuyan
harika: olaganustu
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundakı iddialarını toplamış olduğu, ısnat ettiği suç ve delillen de ıçıne alan yazısı
ilham: içe gonle dogma, Allah tarafından insanın kalbine ve aklına indırılen mana
insaf: hakkı teslim esasına dayanan ılmılı davranış, adaleti ve ve hakkı duşunerek davranma
İslâm: İslâm ile alâkalı, İslâma aıt.
işaret: belıtı ız
ittiham: suç altında bulunma, tohmetlı olma, tohmet altında olma
kafir: Allah ı ve İslamıyetı inkâr eden dınsız
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış, semavi kıtapların sonuncusu
küllî: umumi, genel, butun olan
maatteessüf: ne yazık kı, uzulerek belırteyım kı
mağlûp: boyun eğme, yenılme, yenılmış olma
medeniyet: medenilik, şehırlılık, uygarlık.
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
mukabil: karşılık.
muddeıumumî: savcı
munasebet: ılgı, alaka, yakınlık
nefer: er, rutbesız asker
nimet: lutuf, ıhsan, bağış
nimet-i İlahiye: Allah tarafından verılenler
nur: aydınlık, parıltı, ışık
resul: peygamber
rısale: belli bir konuda yazılmış kuçuk kıtap
Rısaletu'n-Nur: Rısale-ı Nur'un bır ısmı.
sebeb-i ittiham: suçlama sebebi
suret: bıçım, şekıl, tarz
şimendifer: tren.
şukur: Allahın nımedenne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
tabır: ifade
tayyare: uçak.
telif: kıtap yazma, eser ortaya koyma
terakkıyat-ı hazıra: gunumuz gelişmelerı, medenıyet ilerlemelerı.
teşvik etmek: ozendırmek, ıs teklendırmek.
zemin: yer

Hem, müdafaatımda yirmi yerde kat'î bir surette hüccetler ile ıspat etmışız ki. Butürı dürıyaya karşı da olsa, dirı ve Kur'ân ve Risale-i Nur'u alet edemeyiz ve edilmez! Ve bız, orıların bir hakıkatını dünya saltanatına değıştırmeyiz ve bilfıl öyleyız! Bu davanırı emareleri yirmi serıede birılerdir. Madem öyledir, ben ve biz butürı kuvvetimizle deriz: حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ [1]

Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [2]

İddianameye Karşı İtiraznamenin Tetimmesidir

[Bu itirazda muhatabım, Denizli mahkemesi ve müddeiumumîsi değil, belki başta ısparta ve İnebolu müddeiumumîleri olarak, yanlış ve nakıs zabıtnameleriyle buradakı acıp iddianameyi aleyhimize verdıren garazkâr ve vehham memurlardır.]

Evvelâ, asıl ve faslı olmayarı ve hatırıma gelmeyen bır sıyasî cemıyet ıamırı, masum ve sıyasetle hiç alâkaları olmayan Risale-i Nur talebelerıne takıp ve o daıre içırıe gıren ve ıman ve ahıretınden başka hıç bır maksatları bulunmayan bîçareleri, o cemıyetın naşırı, ya faal bır rüknu veya merısubu veya Risale-i Nur'u okumuş veya okutmuş veya yazmış dıye suçlu sayıp mahkemeye vermek ne kadar adaletın mahıyetınden uzak olduğurıa kat'î bır hucceti şudur ki.

1 Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
2 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız verılmesi, düzenlı ve dengelı olış
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alaka: ılgı, ılışkı, bag
aleyh: karşı, karşıt.
bıçare: çaresız, zavallı
bılfıll: bızzat, kendı çalışması ıle, kendı yaparak.
cemıyet: manevı bırlık teşkıl eden topluluk.
dava: takıp edılen fıkır, ıddıa.
emare: alamet, belırtı, nışan.
faal: çalışkan, gayretlı.
fasıl: dogruluk, hak.
garazkar: haset eden, kın güden
hatır: fıkır, zıhın, akıl
hüccet: delıl
iddianame: ıddıa yazısı, savcının bir dava konusundakı ıddialarını toplamıs olduğu ısnar ettıgı suç ve delıllerı de ıçıne alan yazısı
iman: manma, ıtıkat
ispat: doğruyu delıllerle gosterme
itiraz: kabul etmedıgını belırtme, karşı çıkma
itirazname: itiraz kâğıdı, itiraz dılekçesı
kat'î: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış semavı kıtapların sonuncusu
kuvvet: guç, kudret
madem: ...-den dolayı, böyle ise.
mahıyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıtelıgı
mahkeme: dava, duruşma
maksat: gaye
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temız
mensup: bır şeye veya kımseye alâkası bulunan, baglı olan
muhatap: kendısıne hıtap olunan, soz soylenılen kımse
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar
müddeiumumî
nakıs: noksan, eksık, tam olmayan
nam: ad, ısım
naşır: dağıtan, yayan, eser yayımlayan
rükun: bır şeye samımî olarak meyletme, yonelme
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık
sıyaset: polıtıka
sıyasî: sıyasetle ılgılı, sıyasete aıt.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
talebe: oğrencı.
tetımme: bır konuyu veya eserı tamamlamak ıçın eklenen kısım ek.
vehham: çok şuphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehımlı, kuruntulu
zabıtname: zabıt kâgıdı, tutanak, bir toplantı veya mahkemenın goruşulen, kararlaştırılan şeylerını saptamak uzere duzenlenen resmı yazı

Kur'ân aleyhinde yazılan Doktor Duzi'nin ve sair zındıkların o muzır eserlerini okuyanlara «hürriyet-i fikir ve hürriyet-i ilmiye» düsturuyla bir suç sayılmadığı hâlde, hakikat-i Kur'âniyeyi ve imaniyeyi, öğrenmeye gayet muhtaç ve müştak olanlara güneş gibi bildiren Risale-i Nur okumak ve yazmak bir suç sayılmış. Ve hem, yüzer risale içinde yanlış mana verilmemek için mahrem tuttuğumuz ve neşrine izin vermediğimiz iki-üç risalede yalnız birkaç cümlelerini bahane gösterip ittiham etmiş. Hâlbuki, o risaleleri, bin müstesna, Eskişehir Mahkemesi tetkik etmiş, icabına bakmış. Ve müstesna ise, hem istidamda ve hem itiraznamemde gayet kat'î cevap verildiği ve "Elimizde nur var, siyaset topuzu yok" diye Eskişehir Mahkemesinde yirmi vecihle kat'î ispat edildiği hâlde, o insafsız muddeiler, uç mahrem ve neşrolunmayan risalelerin üçdört cümlelerini bütün Risale-i Nur'a teşmil eder gibi, Risale-i Nur'u okuyan ve yazanı suçlu ve beni de, "hukûmet ile mübareze eder" diye ittiham etmişler.

Ben ve bana yakın ve benim ile görüşen dostlarımı işhat ve kasemle temin ederim ki, bu on seneden ziyadedir ki, iki reisten ve bir mebustan ve Kastamonu valisinden başka hükûmetin erkânını, vükelâsını; kumandanlarını, memurları, mebusları kimler olduğunu kat'iyen bilmiyorum ve bilmeyi de merak etmemişim. Acaba hiç imkânı var mı ki, bir adam mübareze ettiği adamları tanımasın ve bilmeye merak etmesin? Dost mu, düşman mı? Karşısındakini tanımasına ehemmiyet vermesin!

bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
düstur: kanun, kural, esas, prensip
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
erkân: rukünler, esaslar
eser: basılmış kitap
gayet: son derece.
hakıkat-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan gerçek
hükumet: bir ülkeyi idare edenler, vekiller heyeti, rejim
hürriyet-i fikir: düşünce özgürlüğü
hürriyet-i ilmiye: ilim, bilgi ve düşünce ile ilgili özgürlük.
icap: gerekme halı, lâzım, gerekli, lüzum.
imkan: var olması veya yok olması, düşünülebilir olma, var olması da, yok olması da zorunlu olmama
insafsız: hakka ve adalete uymayan kimse
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istida: dilekçe
işhat: şahit gösterme, tanık getirme
itirazname: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kasem: yemin, and, ahdetme
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak, kesinlikle
kumandan: komutan
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
mahkeme: dava duruşma
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen, milletvekili
memur: görevli, hizmetli
muhtaç: gerek duyan, ihtiyacı olan
muzır: zararlı, zarar veren
mübareze: çatışma, kavga
muddei: iddia eden, davacı
müstesna: istisna olan, kalıp dışı
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
nur: aydınlık, parıltı, ışık
reis: başkan
risale: kitap, kitapçık.
sair: diğer, başka, öteki
siyaset: politika
temin etmek: güvence vermek
teşmil: yayma, genişletme, şümullendirme
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme
vali: bir ilin en üst seviyeli mülkî amiri, yöneticisi ve temsilcisi
vecih: cihet, yön
vukelâ: vekiller, milletvekilleri
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir
ziyade: çok, fazla

Bu hâllerden anlaşılıyor ki; bilâlitzam, her hâlde beni mahkûm etmek için gayet asılsız bahaneleri icat ederler. Madem keyfiyet böyledir, ben de buranın mahkemesine değil, belki o insafsızlara derim: Ben, sizin bana vereceğiniz en ağır cezanıza da beş para vermem! Ve hiç ehemmiyeti yok! Çünkü ben, kabir kapısında, yetmiş yaşındayım. Böyle mazlum ve masum bir iki sene hayatı, şehadet mertebesiyle değiştirmek benim için büyük saadettir. Risale-i Nur'un binler hüccetleriyle kat'î imanım var ki, ölüm bizim için bir terhis tezkeresidir. Eğer idam da olsa, bizim için bir saat zahmet, ebedî bir saadetin ve rahmetin anahtarı olur. Fakat siz, ey zındıka hesabına adliyeyi şaşırtan ve hükûmeti bizimle sebepsiz meşgul eden insafsızlar! Kat'î bilmiz ve titreyiniz ki: Siz, idam-ı ebedî ile ve ebedî haps-i münferit ile mahkûm oluyorsunuz. İntikamımız sizden pek çok ve muzaaf bir surette alınıyor görüyoruz; hatta size acıyoruz. Evet, bu şehri yüz defa mezarıstana boşaltan ölüm hakikati, elbette hayattan zıyade bir istediği var. Ve onun idamından kurtulmak çaresi, insanların her meselesinin fevkinde en büyük ve en ehemmiyetli ve en lüzumlu bir ihtiyac-ı zarurî ve kat'îsidir. Acaba bu çareyi kendine bulan Risale-i Nur Şakirtlerini ve o çareyi binler hüccetler ile bulduran Risale-i Nur'u adî bahaneler ile ittiham edenler, ne kadar kendilerini hakikat ve adalet nazarında müttehem oluyor, divaneler de anlar.

Bu insafsızları aldatan ve hiç bir munasebeti olmayan bir siyasî cemiyet vehmini veren üç maddedir:

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi düzenli ve dengeli oluş
adî: bayağı, aşağı, değersiz
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bilâlitzam: bile bile, bir şeyi doğru ve lüzumlu görerek taraftar olarak
cemiyet: manevî birlik teşkil eden topluluk
çare: çözüm yolu
divane: deli, aklı başında olmayan budala, alık
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
elbette: her halde, şüphesiz, muhakkak.
fevkinde: üstünde
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir
hesap: bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan kötülüğe karşılık verme
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kabir: mezar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahkeme: dava, duruşma
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü.
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
mertebe: derece, basamak.
mesele: önemli konu.
meşgul: bir işle uğraşan, işgal eden
mezarıstan: mezarlık.
muzaaf: kat kat, iki kat, iki misli, katmerli
munasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
müttehem: suçlanan, suçlu sayılan
nazar: bakış, dikkat.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet: mutluluk
siyasî: siyasette ilgili, siyasete ait.
sûret: biçim, şekil, tarz
şehadet: şehitlik, kutsal bir değer uğruna hayatını feda etme, ölme.
şakirt: talebe, öğrenci
terhis: izin verme, serbest bırakma
tezkere: belge, görevin bittiğini belgeleyen izin kâğıdı
vehm: sebepsiz korku, belirsiz ve manasız korku
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
ziyade: çok, fazla

Birincisi: Eskiden beri benim talebelerim, benim ile kardeş gibi şiddetli alâkadar olmalan, bir cemıyet vehmini vermiş

Ikincisi: Risale-i Nur'un bazı şakirtleri, her yerde bulunan ve cumhunyet kanunları musaade eden ve ilişmeyen ve cemaat-i Islâmiye heyetleri gibi hareket etmelerinden bir cemıyet zannedilmiş. Hâlbuki, o mahdut üç-dört şakirdin niyetlen cemıyet memiyet değil, belki sırf hizmet-ı imanıyede halis bır kardeşlik ve uhrevî tesanüttür.

Üçüncüsu: O ınsafsızlar, kendilerini dalâlet ve dünyaperestlikte bildiklerinden ve hukûmetin bazı kanunlarını kendilerine müsait bulduklarından, fikren diyorlar ki: "Her hâlde Said ve arkadaşları, bizlere ve hükûmetın bizim medenîce nameşru hevesatımıza müsait kanunlarına muhaliftirler. Oyle ıse muhalif bır cemıyet-ı sıyasiyedirler."

Ben de derim: Hey bedbahtlar! Dünya ebedî olsaydı, ve insan, ıçinde daimî kalsaydı, ve ınsanî vazifeler yalnız sıyaset bulunsaydı, belki bu iftiranızda bir mana bulunabılırdı. Hem eğer ben siyasetle işe gırseydim, yüz risalede on cümle değil, belkı bin cümleyi, siyasetvari ve mübarezekârâne bulacaktınız. Hem farzımuhal olarak, eğer bız dahi sizin gibi bütün kuvvetimizle dunya maksatlarına ve keyıflenne ve sıyasetlerine çalışıyoruz diye ki, şeytan da bunu inandırmaya çalışamıyor ve kımseye kabul ettiremez. Haydi, böyle de olsa, madem bu yirmı senede hiç bır vukuatımız gostenlmıyor, ve hukûmet ele bakar, kalbe bakamaz ve her bir hükûmette şiddetli muhalifler

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
bedbaht: bahtsız, tâlisız, zavallı.
cemaat-ı Islâmiye: Islam cemaatı, Islâm topluluğu, Muslumanlar
cemiyet: manevı birlik teşkil eden topluluk.
cemiyet-i siyasiye: sıyasi cemıyet, sıyasi teşkilat, siyasî amaçlarla kurulmuş cemıyet, orgut.
cumhuriyet: halk yonetımı
daımı: surekli, devamlı.
dalalet: iman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak, dogru yoldan ayrılma, azma, batıla yonelme
dünyaperestlik: dunyaya tapar casına bağlılık, ahıreti duşunmeden dunya ıslerıne dalmak.
ebedî: sonu olmayan, daımî, sürekli
farzımuhal: ımkansızı farzetme, olmayacak bır şeyi olacak gibi kabullenme
fikren: fikır ile, duşünerek, zihnen
halis: saf, samımî
hevesat: hevesler
heyet: bır topluluğu meydana getıren kışılerin butunu, komite.
hizmet-ı imaniye: imana aıt hizmet, iman ve Kur'ân hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ilmi delıllerle anlaşılmasına hizmet etme
hükumet: bir ulkeyi idare edenler, vekiller heyeti, rejım
iftıra: aslı olmadan bırıne suç yukleme, suçlama
insanî: insana aıt, insanla alâkalı
kanun: yasa
keyifi: zevk, lezzet, haz
kuvvet: guç, kudret.
madem: ...den dolayı, böyle ıse.
mahdut: sınırlı, belırlı
maksat: gaye
medeni: hayat tarzına aıt, modern
muhalif: zıt, karşıt
mübarezekârâne: kavga edercesine
musaade: izin
müsait: elverişli, uygun, muvafık
nameşru: dine uygun ve dogru olmayan, helal olmayan.
niyet: bır ışı yapmayı onceden duşunme
risale: kitap, kitapçık.
siyaset: politika
siyasetvari: sıyaset gıbı sıyasî bır ıfade ve tavırla
şakırt: talebe, ogrencı
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk
talebe: ogrencı
tesanüt: dayanışma, bırbırıne dayanma ve destek olma
uhrevi: ahırete dair, ahırete aıt, ahıret âlemıyle ılgılı
vazife: görev
vehm: sebepsız korku, belırsız ve manasız korku
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdıseler, olaylar

bulunur; Elbette yine adliye kanunu ile bizleri mes'ul etmezsiniz! Son sözüm:

(1) حَسْبِيَ اللهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

Said Nursî

* * *

(2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Eskişehir mahkemesinde gizli kalmış, resmen zapta geçmemiş ve müdafaatımda dahi yazılmamış bir eski hatırayı ve lâtif bir vakıa-i müdafaayı aynen beyan ediyorum.

Orada benden sordular ki: "Cumhuriyet hakkında fikrin nedir?"

Ben de dedim: Eskişehir mahkeme reisinden başka, daha sizler dünyaya gelmeden, ben dindar bir cumhuriyetçi olduğumu elinizdeki tarihçe-i hayatım ispat eder. Hülâsası şudur ki: O zaman, şimdiki gibi, hâlî bir türbe kubbesinde inzivada idim. Bana çorba geliyordu, ben de tanelerini karıncalara verirdim, ekmeğimi onun suyu ile yerdim. İşitenler benden soruyordular, ben de derdim: "Bu karınca ve an milletleri, cumhuriyetçidirler, o cumhuriyetperverliklerine hürmeten tanelerini karıncalara verirdim."

Sonra dediler: "Sen, Selef-i Salihîne muhalefet ediyorsun?" Cevaben diyordum: "Hulefa-i Raşidîn, her biri hem halife, hem reisicumhur idi. Sıddık-ı Ekber (RA), Aşere-i Mubeşşere ve Sahabe-ı Kıram elbette reisicumhur hükmünde idi. Fakat manasız isim ve resim değil,

1 Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkul ettim. Yüce arşın Rabbi de Odur. (Tevbe Suresi, 129.)

2 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
Aşere-i Mübeşşere: hayatta iken Cennetle müjdelenen on Sahabe.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cumhuriyet: halk yönetimi.
cumhuriyetperverlik: halk yönetimine taraftarlık, cumhuriyet taraftarlığı.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
elbette: muhakkak, tabiî ki, şüphesiz.
hali: boş, sessiz.
halife: yardımcı, vekil.
hatıra: anı.
Hulefa-ı Raşidîn: Dört Halife (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali.)
hükmünde: değerinde, yerinde.
hulasa: sonuç, özet olarak.
hürmet: şeref, saygı.
inziva: bir köşeye çekilme.
ispat: doğruyu delillerle göstermek.
kanun: yasa.
kubbe: gökyüzü, sema.
lâtif: hoş, güzel, nazik.
mahkeme: dava, duruşma.
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
millet: bir canlı grubu, cins, tür.
muhalefet: birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma.
muhalif: zıt, karşıt.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar.
reis: başkan.
reisicumhur: halkın reisi, cumhur başkanı.
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde.
Sahabe-ı Kıram: Peygamberimizi gören Müslümanlar.
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri, Ashap ile Tabiînin ileri gelenleri ile Tebe-i Tabiînden olan Müslümanlar.
Sıddık-ı Ekber: Hazret-i Ebu Bekir'in lâkabı.
tarihçe-i hayat: hayat hikâyesi, hayat safhası.
türbe: içinde kabir bulunan yapı.
vakıa-ı müdafaa: savunma olayı.
zabıt: kayıt.

belki hakikat-i adaleti ve hürriyet-i şer'iyeyi taşıyan mana-ı dindar cumhuriyetin reislen idiler."

İşte Ey Müddeiumumî ve Mahkeme Azaları! Elli seneden beri bende bulunan bir fikrin aksiyle beni ittiham ediyorsunuz. Eğer lâik cumhuriyet soruyorsanız; ben biliyorum ki, lâik manası, bîtaraf kalmak, yani hürriyet-i vicdan düsturuyla dinsizlere ve sefahatçilere ilişmediği gibi, dindarlara ve takvacılara da ilişmez bir hükûmet telâkki ederim. On senedir –şimdi yirmi sene oluyor– ki, hayat-ı siyasiye ve içtimaiyeden çekilmişim. Hükûmet-i cumhuriye ne hâl kesbettiğini bilmiyorum. Elhayazubillâh, eğer dinsizlik hesabına imanına ve ahiretine çalışanlan mes'ul edecek kanunlan yapan ve kabul eden bir dehşetli şekle girmiş ise, bunu size bilâperva ilân ve ihtar ederim ki: Bin canım olsa, imana ve ahiretime feda etmeye hazırım. Ne yaparsanız yapın! Benim son sözüm, (1) حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ olarak, siz beni idam ve ağır ceza ile zulmen mahkûm etmenize mukabil derim: Ben, Risale-i Nur'un keşf-i kat'îsi ile idam olmuyorum, belki terhis edilip nur âlemine ve saadet âlemine gidiyorum. Ve sizi, ey dalâlet hesabına bizi ezen bedbahtlar, idam-ı ebedî ile ve daimî haps-i münferit ile mahkûm bildiğimden ve gördüğümden, tamamıyla intikamımı sizden alarak, kemal-i rahat ı kalble teslim-i ruh etmeye hazırım!

Mevkuf
Said Nursî

* * *

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akis: yansıma
alem: varlık sınıflarından her bir
aza: üye
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı.
bilâperva: korkusuzca
bitaraf: tarafsız
ceza: suç, kusur, veya yanlış hareket sonunda tatbik edilen müeyyide
cumhuriyet: halk yönetimi
daimî: sürekli, devamlı.
dalalet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
dinsiz: dini inancı olmayan
düstur: kanun, kural, esas, prensip
eliyazubillah: Allah korusun.
feda: kurban, kurban olma
hakikat-i adalet: hak ve hukukun esası, adaletin aslı, esası
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir
hayat-ı siyasiye: siyaset hayatı
hükumet: bir ülkeyi idare edenler, vekiller heyeti, rejim
hükumet-i cumhuriye: cumhuriyet hükumeti, devlet
hürriyet-i şer'iye: dinin tanıdığı ve dine uygun hürriyet.
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti
içtimaiye: toplumsal hayata ait.
idam: yok olma
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
iman: inanma, itikat
intikam: öç alma, kendisine, bulunduğu topluluğa veya benim sevdiği bir şeye karşı yapılan kötülüğe karşılık verme.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tôhmet altında olma
kanun: yasa
kemal-i rahat-ı kalp: tam bir kalp rahatlığı
kesb: yapma, işleme
keşf-i kat'î: kesin ve doğru keşif
mana-i dindar: dindar anlam
mahkeme: dava, duruşma
mahkum: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
mukabil: karşılık.
müddeiumumî: savcı
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
reis: başkan
saadet: mutluluk
sefahat: meşru olmayan eğlence
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma. Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
telâkki: anlama, kabul etme
terhis: izin verme, serbest bırakma
teslim-i ruh: ruhu verme, son nefes, bedenden ruhun ayrılması
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1]

Efendiler!

Çok emarelerle kat'î kanaatim gelmiş ki, hukûmet hesabına, "hissiyat-ı diniyeyi alet ederek emniyet-i dahiliyeyi ihlâl etmek" için bize hucum edilmiyor. Belki, bu yalancı perde altında, zındıka hesabına, bizim imanımız için ve imana ve emniyete hizmetimiz için bize hücum edildiğine çok hüccetlerden bir hücceti şudur ki:

Yirmi sene zarfında, Risale-i Nur'un yirmi bin nüshaları ve parçalarını yirmi bin adamlar okuyup kabul ettikleri hâlde, Risale-i Nur'un şakirtleri tarafından emniyet ihlâline dair hiç bir vukuat olmamış ve hükûmet kaydetmemiş ve eski ve yeni iki mahkeme bulmamış. Hâlbuki, böyle kesretli ve kuvvetli propaganda, yirmi günde, vukuatlar ile kendini gösterecekti. Demek hürriyet-i vicdan prensibine zıt olarak, bütün dindar nasihatçilere şamil, lâstikli bir kanunun yüz altmış üçüncü maddesi, sahte bir maskedir. Zındıklar, bazı erkân-ı hükûmeti iğfal ederek, adliyeyi şaşırtıp, bizi her hâlde ezmek istiyorlar.

Madem hakikat budur; biz de bütün kuvvetimizle deriz: Ey dinini dünyaya satan ve kufr-i mutlaka düşen bedbahtlar! Elinizden ne gelirse yapınız. Dünyanız başınızı yesin ve yiyecek. Yüzer milyon kahraman başlar feda oldukları bir kudsî hakikate, başımız dahi feda olsun. Her ceza ve idamınıza hazırız. Hapsin hancı bu vaziyette, yüz derece dahilinden daha fenadır. Bize karşı gelen böyle

1: Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
bedbaht: bahtsız, talisiz, zavallı
ceza: suç, kusur, veya yanlış hareket sonunda tatbik edilen mücayide
dahil: içinde, giren
derece: düzey, kademe
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dinin emirlerini yerine getiren, müteddeyyin
emare: alâmet, belirti, nişan
emniyet: emnilik, güvenlik, korkusuzluk
emniyet-i dahiliye: dahili emniyet, iç güvenlik.
erkan-ı hükûmet: hükûmet üyeleri, ileri gelenleri, bakanlar
feda: kurban, kurban olma
fena: yok olma, ölümlülük, geçicilik
hakikat: gerçek, esas
halbuki: oysa ki, öyle iken
hâricî:
hissiyat-ı diniye: dinle ilgili hisler
hizmet: görev
hüccet: delil
hücum: saldırma
hükûmet: bir ülkeyi idare edenler, vekiller heyeti, rejim
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti
idam: yok olma
iğfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma.
ihlal: bozma, zarar verme
iman: inanma, itikat.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kanun: yasa
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kudsî: mukaddes, yüce
kuvvet: güç, kudret
kuvvet: güç, kudret
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
madem: ...-den dolayı, böyle ise
mahkeme: dava, duruşma
maske: bir şeyin asıl mahiyetini gizlemek maksadıyla ortaya konulan aldatıcı görünüş
nasihat: öğüt, doğruya, iyiye, güzele sevk etmek için yapılan konuşma
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke
propaganda, bir inanç, düşünce, doktrin v.b.ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacıyla güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
şakirt: talebe, öğrenci
şamil: içine alan, kapsayıcı
vaziyet: durum
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdiseler, olaylar
zarfında, süresince
zındıka: dinsizlik, inançsızlık

bir istibdad-ı mutlak altında hiçbir hürriyet, ne hürriyet-i ilmiye, ne hürriyet-ı vicdan, ne hürriyet-ı diniye olmamasından, ehl-i namus ve diyanet ve taraftar-ı hürriyet olanlara ya ölmek veya hapse girmekten başka bir çare kalmaz. Biz de إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ[1] diyerek, Rabbimize dayanıyoruz.

Mevkuf
Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[2]

Mahkeme Reisi Ali Rıza Beyefendi!

Hukukumu müdafaa etmek için ehemmiyetli bir talebim ve bir ricam var. Ben yeni harfleri bilmiyorum ve eski yazım da pek nakıstır. Hem, beni başkalarla görüştürmüyorlar, âdeta tecrid-i mutlak içindeyim. Hatta iddianame, on beş dakikadan sonra benden alındı. Hem, avukat tutmak iktidarım yok. Hatta size takdim ettiğim müdafaatımın, çok zahmetle, bir kısmını gizli olarak ancak yeni harf ile bir suretini alabildim. Hem, Risale-i Nur'un bir nevi müdafaanamesi ve mesleğinin hülâsası olan *Meyve Risalesi*'nin bir suretini müddeiumuma vermek için ve bir-iki suretini Ankara makamatına göndermek için yazdırmıştım. Birden onları elimden aldılar, daha vermediler. Hâlbuki, Eskişehir Adliyesi bize bir makineyi hapse gönderdi, biz, müdafaatımızı onda yeni harfle

1. Şüphesiz biz Allah'ın kullarıyız ve Ona döneceğiz. (Bakara Suresi, 156.)
2. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

âdeta: sanki
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
avukat: dava vekili
çare: çözüm
diyanet: din, dindarlık.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i namus: düşük olan, namuslu
hülâsa: özet olarak.
hürriyet: herkesin meşru hareketlerinde tam serbest olması
hürriyet-i ilmiye: bilgilenme, bilgi edinme hürriyeti
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma
istibdad-ı mutlak: tam baskı, diktatörlük
kısım: miktar, bölüm
mahkeme: dava duruşma
makamat: makamlar
makine: daktilo, yazı makinesi
meis: başkan
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
müdafaa: savunma, koruma
müdafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar
müddeiumum: savcı
nakıs: noksan, eksik, tam olmayan
nevi: çeşit, tür, cins.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden
rica: dileme, isteme
suret: kopya
takdim: arz etme, sunma
talep: istek, dilek.
taraftar-ı hürriyet: özgürlük taraftarı
tecrid-i mutlak: tam ve kesin ayrım
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat

bir-iki nüsha yazdık; hem o mahkeme dahi yazdı. İşte ehemmiyetli talebim: Ya bize bir makineyi siz veriniz veya bize müsaade ediniz, biz celp edeceğiz. Tâ ki, hem mudafaatımı, hem Risale-i Nur'un mudafaanamesi hükmündeki risaleyi yeni harfle iki-üç suretini alıp, hem Adliye Vekâletine, hem Heyet-i Vekileye, hem Meclis-i Mebusana, hem Şûra-i Devlete göndereceğiz. Çünkü, iddianamede bütün esas, Risale-i Nur'dur. Ve Risale-i Nur'a ait dava ve itiraz, cüz'î bir hâdise ve şahsî bir mesele değil ki, çok ehemmiyet verilmesin. Belki, bu milleti ve memleketi ve hükûmeti ciddî alâkadar edecek ve dolayısıyla âlem-i İslâm'ın nazar-ı dikkatini ehemmiyetli bir surette celp edecek bir küllî hâdise hükmünde ve umumî bir meseledir.

Evet, Risale-i Nur'a perde altında hücum eden, ecnebi parmağıyla, bu vatandaki milletin en büyük kuvveti olan âlem-i İslâm'ın teveccühünü ve muhabbetini ve uhuvvetini kırmak ve nefret verdirmek için, siyaseti dinsizliğe alet ederek, perde altında küfr-i mutlakı yerleştirenlerdir ki, hükûmeti iğfal ve adliyeyi iki defadır şaşırtıp, der: "Risale-i Nur ve şakirtleri, dini siyasete alet eder; emniyete zarar ihtimali var."

Hey bedbahtlar! Risale-i Nur'un, gerçi, siyasetle alâkası yoktur; fakat, küfr-i mutlakı kırdığı için, küfr-i mutlakın altı olan anarşiliği ve üstü olan istibdad-ı mutlakı, esasıyla bozar, reddeder. Emniyeti, asayişi, hürriyeti, adaleti temin ettiğine yüzer hüccetlerden bir, bu, müdafaanamesi hükmündeki *Meyve Risalesi*'dir. Bunu, âlî bir

acza: cüzler, parçalar, kısımlar
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alâka: ilgi, ilişki, yakınlık
alakadar: ilgili, ilişkili, muna sebetli, bağlı
âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
âlî: yüce, yüksek, ulu
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak kanşıklığı meydana getirme durumu
asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
cidden: gerçek olarak, hakikaten
cüz'î: küçük, az
dava: takip edilen fikir, iddia
ecnebi: yabancı, başka milletten olan
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehemmiyetli: önemli
emniyet: emnilik, güvenlik, korkusuzluk
gerçi: öyle ise de, her ne kadar
hâdise: olay
Heyet-i Vekile: Bakanlar Kurulu
hüccet: delil
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde
hürriyet: herkesin meşrû hareketlerinde tam serbest olması
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
iğfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma
ihtimal: olabilirlik
istibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan, tam baskı, tam diktatörlük
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kuvvet: fizikî güç, kudret
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
küllî: umumî, genel, bütün olan
mahkeme: hukum yeri, davaların görülüp hükme bağlandığı yer
manevî: manaya ait, maddî olmayan
Meclis-i Mebusan: mebuslar meclisi. Osmanlı devleti zamanında halk tarafından seçilen mebusların meclisi, Millet Meclisi
mesele: önemli konu
muhabbet: sevgi, sevme
mudafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi
mudafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar
müsaade: izin, icazet, ruhsat
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nefret: bir şeyden veya kimseden irenme, tiksinme, ikrah
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerinin biri
siyaset: politika
suret: nüsha, kopya, biçim, tarz, görünüş
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şakirt: talebe, öğrenci
şûra-ı devlet: Osmanlı devleti zamanında devletin siyasî, idarî, hukukî işlerinin görüşüldüğü yüksek danışma müessesesi, şimdiki Danıştay
talep: istek, dilek
temin: sağlama
teveccüh: hoşlanma, güler yüz gösterme, iltifat etme
uhuvvet: kardeşlik
umumî: herkese ait, genel
vekâlet: nezaret, bakanlık

heyet-i ilmiye ve içtimaiye tetkik etsinler; eğer beni tasdik etmezlerse, ben her cezaya ve işkencelı ıdama razıyım

Mevkuf

Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1]

Reis Beyefendi!

Kararnamede üç madde esas tutulmuş.

Birisi, "cemiyet"tir. Ben buradaki bütün Risale-i Nur şakirtlerini ve benimle görüşenleri veya okuyan ve yazanlarını aynıyla işhat ediyorum, onlardan sorunuz ki, ben hiç birisine dememişim, "Bir cemiyet-i siyasiye veya cemiyet-ı Nakşıye teşkıl edeceğız." Daima dediğim budur: "Biz, imanımızı kurtarmaya çalışacağız." Umum ehl-i iman dahil oldukları ve üç yüz milyondan ziyade efradı bulunan bir mukaddes cemaat-i İslâmiyeden başka, mabeynimizde medar-ı bahsolmadığını ve Kur'ân'da "hizbullah" namı verilen ve umum ehl-ı imanın uhuvveti cihetiyle kendimizi, Kur'ân'a hızmetimiz için, hızbü'l-Kur'ân, hizbullah dairesinde bulmuşuz. Eğer kararnamede bu mana murat ise, bütün ruhumuzla, kemal-i iftiharla itiraf ederız. Eğer başka manalar murat ıse, onlardan haberımız yoktur.

1: Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

cemaat-i İslâmiye: İslâm cemaatı, İslam topluluğu, Müslümanlar
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i Nakşıye: Nakşıbendî tarıkatına bağlı topluluk.
cemiyet-i siyasiye: siyasî cemiyet, siyası teşkılat, sıyası amaçlarla kurulmuş cemıyet, örgut.
ceza: suç, kusur, veya yanlış hareket sonunda tatbik edilen muayyide
cıhet: yön
dahil: içinde gıren.
efrat: fertler
ehl-i iman: inananlar, iman sahıpler!
heyet-i içtimaiye: topluma aıt heyet, sosyal heyet
heyet-ı ilmiye: ılım heyetı.
hızbullah: Allah ın tarafından, Allah a bağlı olan topluluk.
hızbü'l-Kur'an: Kur ân hızmetkân
ıdam: yok olma
iman: inanma, ıkat.
işhat: şahıt gosterme, tanık getırme
işkence: ezıyet, azap, bir kımseye verılen maddı-manevî sıkıntı, zulüm
ıtıraf: başkalarının bılmedıgı gızlı bır kusurunu soyleme, kendısı ıçın ıyı saymıyacak bır hâlı gızlemeyıp söyleme
kararname: sorgu hâkımının hazırladıgı, suçlamaya veya aklamaya dair resmı yazı
kemal-ı iftıhar: ovunmenın son derecesi, tam manasıyla ıftıhar etmek.
mabeyn: ara
medar-ı bahis: soz konusu bahsetmeye sebep olan vesile olan
mevkuf: teykıf edılmış, hapsedilmiş, tutuklu
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temız
murat: maksat, meram, ulaşılmak ıstenen şey
nam: ad, ısım
razı: nza gosteren, kabul eden, hoşnut olan
reis: başkan
ruh: can
şakırt: talebe, oğrencı.
tasdik: bir şeyın veya kımsenın dogruluğuna kesın olarak hukmetme
teşkıl: oluşturma, şekllendırme
tetkik: dikkatle araştırma, ıncedan inceye yoklama, incelemе
uhuvvet: kardeşlik, dın kardeşlıgı
umum: bütün.
zıyade: cok, fazla

İkinci Madde: Karamamenin itirafıyla, Kastamonu zabıtasının rapor ve tasdikıyle, hıç neşrolunmayacak tarzda odun ve kömür yığınlan altında ve mıhlı sandıklarda bulunan ve Eskişehir Mahkemesinin tetkıkınden ve tenkıdinden geçen ve bir hafif cezayı çektiren ve kat'iyen mahrem tutulan Tesettür Risalesi ve Hücumat-ı Sitte ve Zeyli risalesi gibi kitaplardan bazı cümlelerine yanlış mana vererek, dokuz sene evvelkı zamana bizi götürüp, cezasını çektiğimiz suç ile mes'ul etmek istiyor

Üçuncu Madde: Karamamede, kaç yerinde, "Devletin emniyetini ihlâl edebilir veya yapabilir" gibi tabirlerle, ımkânat, vukuat yerinde istımal edilmiş Herkes, mümkündür ki bir katl yapsın, bu imkân ile mes'ul olabilir mı?

Mevkuf

Said Nursî

* * *

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Reis Beyefendi!

Ankara makamatına ve Reisicumhura istıda suretinde gönderdiğim müdafaanamemi ve Başvekâletin de bunu ehemmiyetle kabul ettiklenni gosteren cevabî mektubunu rapten sunuyorum, takdim ederim Makam-ı iddianın aleyhımızde beyan ettiği asılsız, ıttıhamkârâne evhamın kat'î cevapları bu müdafaatımda vardır. Sair yerlerin

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

aleyh: karşı karşıt.
başvekâlet: başbakanlık.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, ızah etmek.
cevabı: cevap karşılık, cevaba aıt cevap mahıyetinde
ceza: suç kusur veya yanlış hareket sonunda tatbik edilen muceyyide
ehemmiyet: onem deger kymet.
emniyet: eminlik guvenlik korkusuzluk
evham vehımler zanlar kuş kular esassız şeyler kuruntular
evvel once.
ihlâl: bozma zarar verme
imkan var olması veya yok olması duşunulebilir olma var olması da yok olması da zorunlu olmama
ımkanat: ımkanlan olabırlıkler olması ve olmaması ıhtımal dâhilinde olanlar
istıda: resmi makamlara bir ışın yapılmasını yerine getırılmesini istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe arzuhâl
istımal: kullanma
itıraf: başkalarının bılmedıgı gızlı bır kusurunu soyleme kendısı ıçın ıyı sayılmayacak bır hâlı gızlemeyıp soyleme
ittıhamkârâne: suçlanarak.
kararname: sorgu hâkımının hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmı yazı
kat'î: kesın şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kat'iyen: katı olarak, kesın olarak, kesınlıkle
katl: oldurme, katletme
mahkeme: hukum yerı davaların gorulup hukme baglandıgı yer
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gızlı
makamat: makamlar
makam-ı iddıa: mahkemede bır hakkın sabıt olduguna dava eden (savcı
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
mevkuf: tevkif edilmiş hapsedilmiş tutuklu
mıh: çıvı mıh kazık, enser
müdafaaname: mudafaa metnı savunma mektubu savunma dilekçesi
müdafaat: mudafaalar savunmalar korunmalar
neşir: yayma yayım herkese duyurma.
rapor: her hangi bir işte bir konuda yapılan inceleme ve araştırma sonucu dusuncelen veya gozlemlen bıldıren yazı
rapten: baglayarak bıtıştırerek.
reis: başkan
reisicumhur: halkın reisi cumhurbaşkanı.
sair: dıger başka oteki
suret: bıçım şekıl tarz.
tabir: ifade.
takdim: arz etme sunma.
tarz: bıçım, şekıl suret.
tasdik: bir seyın veya kımsenın dogrulugune kesın olarak hukmetme
tenkıt: bir konuya aıt yazıyı veya esen deger bakımından gozden geçirme bununla ilgili hukum yurutme eleştirme eleştırı
tetkik: dikkatle araştırma inceden inceye yoklama inceleme
vukuat: vuku bulan şeyler hâdıseler olaylar
zabıta: şehır guvenlıgnı sağlamakla vazıfeli bulunan ıdare polis
zeyil: ek ılâve

garazkârâne ve sathî zabıtnamelerine bina edileri buranın ehl-i vukuf raporunda hilâf-ı vakı ve mantıksız çok sözler vardır ki, onlara karşı da bu itiraznamem takdim edilmişti.

Ezcümle: Size evvelce arz ettiğim gibi, Eskişehir Mahkemesine 163'üncü madde ile beni mahkûm etmek istedikleri zaman demiştim: "Hukûmet-ı cumhuriyenin iki yüz mebusu içinde, aynı rakam, 163 mebusunu imzalarıyla Van'daki Dârülfununuma (medresemе) yüz elli bin banknot tahsisat kabul etmeleri ve onun ile hükûmet-i cumhuriyenini bana karşı teveccühü, bu 163'üncü maddeyi hakkımda hükümden iskat ediyor" dediğim hâlde, o ehl-i vukuf, "163 mebus Said aleyhinde takibat yapmışlar" diye tahrif etmiş. İşte makam-ı iddia da, bu ehl-ı vukufun böyle bütün bütün asılsız ittihamlarına binaen bizi mes'ul tutuyor.

Hâlbuki, meclisinizin kararıyla, en yüksek hey'et-i ilmiye ve fenniyenin tetkikine ve tahkikine havale edilen Risale-i Nur'un bütün eczaları tetkikten sonra, bilittifak, hakkımızda verdiği kararda, "Said'in ve Risale-i Nur şakirtlerinin yazılarında dini, mukaddesatı alet edip, devletin emniyetini ihlâle teşvik veya bir cemiyet kurmak ve hükûmete karşı bir sû-i maksadı bulunmak kastında olduğunu gösterir bir sarahat ve emare olmadığını, ve Said'in şakirtleri, muhaberelerinde hükûmete karşı kötü bir kasıt beslemek, bir cemiyet kurmak veya tarikat gütmek fikriyle hareket etmedikleri anlaşılmaktadır" diye müttefikan karar vermişler

aleyh: karşı, karşıt
arz: sunma, bildirme.
banknot: kâğıt para.
bilittifak: ittifakla, beraberce, el birliğiyle
binaen: ... -den dolayı, bu sebepten
cemiyet: topluluk, birlik.
dârülfünun: üniversite
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler
emare: alâmet, belirti, nişan
emniyet: eminlik, güvenlik, korkusuzluk.
evvelce: daha evvel, daha önce.
ezcümle: bu cümleden olarak.
garazkârane: garaz ve düşmanlığa kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
heyet-i ilmiye: ilim heyeti.
heyet-i ilmiye ve fenniye: ilim ve fen heyeti
hilâf-ı vakı: gerçeğe zıt, vuku bulana aykırı
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti, cumhuriyet idâresi.
hüküm: bir davanın veya bir meselenin tetkik edilmesinden sonra varılan karar
iskat: düşürme, hükümsüz bırakma
ihlâl: bozma, zarar verme
itiraznâme: itiraz kâğıdı, itiraz dilekçesi
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kasıt: bir işi bile bile, isteyerek yapma
mahkeme: hukum yeri, davaların görülüp hükme bağlandığı yer.
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden (savcı
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili
meclis: milletvekillerinin oluşturduğu topluluk ve bu topluluğun bulunduğu bina
medrese: yüksek mektep, üniversite
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
muhabere: haberleşme, mektuplaşma, yazışma
mukaddesat: mukaddes olan şeyler, kutsal şeyler, mübarek, aziz, temiz, yüce olarak kabul edilen şeyler
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün koru
sû-i maksat: niyetin kötülüğü, kötü maksat.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak, inandığı şeylerin aslını, esasını bilerek inanma
tahrif: bir metni ilâve ve çıkarmalarla, farklı manaya gelecek şekle sokma
tahsisat: tahsis olunan şeyler, tahsis edilen para, ödenek
takdim: arz etme, sunma
takibat: suç konusunda yapılan soruşturma, araştırma, kovuşturma
tarikat: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde, mürşidin takip edeceği terbiye usûl ve yolu, seyr ü sülûk sırasında tutulan yol.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme
teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme, yöneliş
zabıtname: zabıt kâğıdı, tutanak; bir toplantı veya mahkemenin görüşülen, kararlaştırılan şeylerini saptamak üzere düzenlenen resmî yazı

Hem ehl-i vukuf, "Said Nursî'nın yüzde doksan risalesi, hem samımî, hem hasbî; hem ilim ve hakikat ve dın esaslarından hiç bir cihetle ayrılmamışlar. Bunlarda, dını alet etmek veya cemiyet teşkil etmeye, emniyeti ihlâl hareketinin bulunmadığı sarıhtır. Şakirtlerin birbiriyle ve Said Nursî'yle muhabere mektupları da bu nevidendirler. Beş-on mahrem ve şekvalı ve gayr-i ilmî olan risalelerden başka bütün risaleleri, her biri bir ayetin tefsin ve bir hadis-i şerifin hakikati namına yazılmışlardır. Din, iman, Allah, peygamber, ahiret akidelerini ve ibarelerini açıkça anlatmak için temsiller ile yazılmış ve ilmî görüşleri ve ihtiyarlara ve gençlere ahlâkî öğütler ve hayat tecrübesinden alınmış ibretli vak'aları ve faydalı menkıbeleri ihtıva eden mevcudun yüzde doksanını teşkil eden risalelerdir. Hükûmete ve idareye ve asayişe ilişecek hiç bir cihetî yoktur" diye muttefikan karar vermişlerdir.

İşte, makam-ı iddia, bu yüksek ehl-i vukufun raporuna bakmayarak, eski ve müşevveş ve nakıs rapora binaen, acip tarzlarda bizi ittiham etmesinden hakikaten fevkalhad muteessir bulunmaktayız. Bu insaflı mahkemenin müsellem insaflarına elbette yakıştırmayız. Hatta –temsilde hata olmasın– bir Bektaşîye, "Ne için namaz kılmıyorsun?" demişler. O da, "Kur'ân'da [1] لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ var" demiş. Ona demişler: "Bunun arkasını, yani [2] وَأَنْتُمْ سُكَارٰى 'yı da oku" denildiğinde, "Ben hafız değilim" demiş olması kabilinden, Risale-i Nur'un

1. Namaza yaklaşmayın... (Nisâ Suresi, 43.)

2. Siz sarhoş iken... (Nisâ Suresi, 43.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
ahlakî: ahlakla ilgili, ahlâka ait, ahlâka mensup
akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç
asayiş: emniyet, korku ve endişeden uzak olma
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
Bektaşi: Hacı Bektaş Veli'ten kalma, ona mensup kişi
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
cemiyet: topluluk, birlik
cihet: yön
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hakimler
emniyet: eminlik, güvenlik, korkusuzluk
faide: fayda
fevkalhad: haddinden fazla, pek çok, haddin ötesinde, ustünde
gayr-i ilmî: ilim dışı, ilme dayanmayan, ilmî olmayan
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
hakikat: gerçek, asıl, esas
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hasbî: karşılıksız, Allah rızası için, gönülden isteyerek
ibare: bir fikri anlatan bir veya birkaç cümlecik yazı
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma
idare: bir kuruluşun işlerini yürütenlerin hepsi, yönetici topluluk
ihlal: bozma, zarar verme
ihtiva: içine alma, kapsama
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanma, itikat
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kabil: tür, gibi
mahkeme: hâkimler heyeti
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden (savcı)
menkıbe: meşhur kimselerin hâllerinde, yaşayışlarına ve olağanüstü durumlarına dair yazılı veya sözlü hikâyeler
mevcut: var olan, bulunan, olan
muhabere: haberleşme, mektuplaşma, yazışma
müsellem: doğruluğu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilen
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık
muteessir: teessure kapılan, duygulanmış, etkilenmiş
muttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
nakıs: noksan, eksik, tam olmayan
nam: ad, isim
nevi: çeşit, tür
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
samimî: içten, candan, gönülden
sarih: açık, âşikâr
şakirt: talebe, öğrenci
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik
tarz: biçim, şekil, suret
tecrube: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi
temsil: benzetme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
vak'a: vuku bulan, olan, olup geçen şey, hadise, olay

bir cümlesini tutup, o cümleyi tadil ve neticeyi beyan eden ahirini almayarak, aleyhimizde verilmektedir. Takdim edeceğim müdafaanamemde, o iddianameye karşı mukayese edildiğinde bunun otuz-kırk misali görülecektir. Bu numunelerden lâtif bir vakıayı beyan ediyorum:

Eskişehir Mahkemesinde makam-ı iddianın nasılsa bir sehıv neticesi, Rısale-ı Nur'un ıman derslerine "Halkları ifsat ediyor" gibi bir tabır ve sonradan o tabirden vazgeçtiği hâlde, Risale-i Nur Şakirtlerinden Abdürrezzak namında bir zat mahkemeden bir sene sonra demış:

"Hey bedbaht! Otuz üç âyât-ı Kur'âniye ışaratının takdirine mazhar ve İmam-ı Ali'nın (RA) üç kerametinin ihbar-ı gaybîsiyle ve Gavs-ı Azam'ın (KS) kuvvetli bir tarzda ihbarıyla kıymet-i diniyesi tahakkuk eden ve bu yırmı sene zarfında idareye hiç bir zaran dokunmayan ve hiç kimseye hiç bir zarar vermemesi ile beraber binler vatan evlâdını tenvir ve irşat eden ve imanlarını kuvvetlendiren ve ahlâklarını düzelten Risale-i Nur'un ırşatlarına 'ifsat' diyorsun. Allah'tan korkmuyorsun, dilin kurusun!" demiş.

Şimdi, bu şakirdin haklı olarak bu sözünü makam-ı iddia gördüğü hâlde, "Said, etrafına fesat saçmış" tabirini insafınıza ve vicdanınıza havale ediyorum.

Makam-ı iddia, Rısale-ı Nur'un ıçtımaî derslerine ilişmek fikriyle, "Dinin tahtı ve makamı, vicdandır; hükme,

ahır: son.
ahlâk: huylar, tabıatlar.
aleyh: karşı, karşıt.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
evlat: yeletler, çocuklar.
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
halk: belli bir bolgede yaşayanlar toplulugu, ahalı.
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma.
hukum: karar, emır, hakımıyet.
ıçtımaı: toplumla alakalı, cemıyete aıt, sosyal.
idare: bir kuruluşun işlenni yurutenlerin hepsi, yonetıcı topluluk.
iddianame: iddıa yazısı, savcının bır dava konusundakı ıddıalannı toplamış olduğu, ısnat ettıgi suç ve delıllen de ıçıne alan yazısı.
ifsat: fesada ugratma, bozma, duzensızlik meydana getırme.
ihbar: haber verme, bildırme, anlatma, duyurma.
ihbar-ı gaybî: gayba aıt haber, geçmış veya gelecek zamana aıt haber.
iman: ınanç, ıtıkat.
irşat: dogru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
ışarat: ışaretler, alâmetler, belırtıler.
keramet: Allah'ın velî kullarında gorulen olaganustu hâller veya tabıatustu hadıseler.
kıymet-ı dınıye: dinî kıymet, dinî degerler.
kuvvet: guç, kudret.
latif: guzel, hoş.
mahkeme: hukum yen da valanın gorulup hukme bağlandıgı yer.
makam-ı iddıa: mahkemede bır hakkın sabıt olduguna dava eden (savcı).
mazhar: naıl olma, şereflenme.
mısal: benzer, ornek.
mukayese: benzeterek veya karşılaştırarak degerlendırme, kıyas etme, kıyaslama.
müdafaaname: mudafaa metnı, savunma mektubu, savunma dılekçesı.
nam: ad, ısım.
numune: ornek.
sehıv: hata, yanlışlık.
şakırt: talebe, ogrencı.
tabır: ifade, soz.
tadıl: dogrultma, düzeltme, asılına uygun şekılde degıştırme.
tahakkuk: gerçekleşme, delıl ıle ıspat edılme, kesınleşme.
taht: makam.
takdım: arz etme, sunma.
takdır: beğenme, beğendıgını belırtme.
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
vakıa: vuku bulan, olan şey.
vıcdan: ıyıyı kotuden hayır şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu.
zarfında: suresınce.
zat: kışı, şahıs.

kanuna bağlanmaz. Eskiden bağlanmasıyla içtimaî keşmekeşler olmuştur" dedi. Ben de derim ki:

Din, yalnız iman değil, belki, amel-i salih dahi dinin ikinci cüz'üdür. Acaba katl, zina, sırkat, kumar, şarap gibi hayat-ı içtimaiyeyi zehirlendiren pek çok büyük gunahları işleyenleri onlardan men etmek için, yalnız hapis korkusu ve hukûmetin bir hafiyesinin gormesi tevehhumü kâfi gelir mi? O hâlde, her hanede, belki herkesin yanında daima bir polis, bir hafiye bulunmak lâzım gelir ki, serkeş nefisler kendilerini o pisliklerden çeksinler. İşte Risale-i Nur, amel-i salih noktasında, iman canibinden, herkesin başında her vakit bir manevî yasakçıyı bulundurur. Cehennem hapsini ve gazab-ı İlâhîyi hatırına getirmekle fenalıktan kolayca kurtarır."

Hem, makam-ı iddıa bir risalenin guzel ve fevkalâde kerametkârâne bir tevafukunun imza edilmesiyle "bir cemiyet efradı" dıye manasız bır emare beyan etmış. Acaba esnafların ve hancıların defterlerinde bulunan bu nevi imzalara cemiyet unvanı verilir mi? Eskişehır'de aynı böyle bir vehim oldu. Cevap verdiğim ve Mu'cizat-ı Ahmediye Risalesini gösterdiğim zaman taaccüple karşıladılar. Eğer mabeynimizde dunyevî bir cemiyet olsaydı, bu derece benim yüzümden zarar görenler, elbette kemal-ı nefretle benden kaçacak idiler. Demek, nasıl ben ve biz, İmam-ı Gazalî ile irtibatımız var, kopmuyor; çünkü uhrevîdir, dünyaya bakmıyor. Aynen oyle de, bu masum ve safî ve halis dindarlar, benim gibi bir bîçareye iman

amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı ış, dine uygun hareket, davranış
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
bıçare: çaresız, zavallı
canıp: yan, yon, cıhet, taraf
cemiyet: topluluk, bırlık.
cuz: kısım, parça, boluk
dindar: dını kaıdelere hakkıyla nayet eden, dininin emırlerını yerine getıren mütedeyyın
dunyevı: dunyaya aıt.
efrat: fertler
emare: alâmet, belırtı, nışan
esnaf: bır sanatla veya duk kancılıkla geçınen (kımse
fevkalâde: olaganustu.
gazab-ı İlahi: Allah ın gazabı ilahı gazap
gunah: Allah ın emırlerıne aykın davranış, uygunsuz fıil dını suç
hafiye: saklı ve gızlı olaylan araştıran polis
halis: saf, samımı
han: yolcuların mısafir oldugu bına, kervansaray, eskı tarz otel
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
içtimai: topluluğa aıt, toplumla ılgılı, toplumsal
iman: ınanç, ıtıkat.
irtibat: baglantı, munasebet
kafi: yeter, kafi gelir
kanun: yasa
katl: oldurme, katletme
kemal-i nefret: nefretın son derecesi, tam nefret.
kerametkârâne: kerametlı bır şekılde keramet gosterıncesıne
keşmekeş: karışık olma durumu, karışıklık.
mabeyn: ara
makam-ı iddıa: mahkemede bır hakkın sabıt oldugunu dava eden (savcı
manevı: manaya aıt, maddî olmayan
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temız
men: yasak etme, engelleme, mânı olma
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendımızın (a.s.m.) gosterdıgı mu'cızeler
nefis: kışının kendısı, şahsı.
nevi: çeşıt, tur
safi: samımı, saf
serkeş: baş kaldıran, ıtaat etmeyen, ası
sırkat: hırsızlık, çalma
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbırıne denk gelme
tevehhum: vehımlenme, kurunturya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya duşme
uhrevı: ahırete dair, ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
ünvan: ad, ısım, lâkap
vehım: sebepsız korku, belırsız ve manasız korku
zina: aralannda nıkah olmayan kadın ve erkek arasındakı cınsî munasebet, nıkahsız çıftleşme, fuhuş

derslerinin hatın için bir kuvvetli alâka göstermişler. Ondan bu asılsız, mevhum bır cemıyet-i sıyasıye vehmını vermiş. Son sözüm: حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1]

Mevkuf, haps-i munferitte
Said Nursî

* * *

Bu gelen kısım çok ehemmıyetlıdır.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[2]

SON SÖZÜN MÜHİM BİR PARÇASI

Efendiler, Reis Bey! Dikkat edinız. Risale-i Nur'u ve şakirtlerini mahkûm etmek, doğrudan doğruya küfr-i mutlak hesabına, hakıkat-i Kur'ânıye ve hakaik-ı imanıyeyi mahkûm etmek hükmüne geçmekle, bin üç yüz seneden beri her senede üç yüz milyon onda yürumüş ve uç yüz milyar Muslûmanlann hakikate ve saadet-i dâreyne giden cadde-i kubralarını kapatmaya çalışmaktır ve onların nefretlerini ve itirazlarını kendinize celp etmektir. Çünkü o caddede gelip gidenler, gelmiş geçmişlere dualar ve hasenatlarıyla yardım ediyorlar. Hem bu mübarek vatanın başına bir kıyamet kopmaya vesile olmaktır. Acaba, mahkeme-i kubrada, bu üç yuz milyar davacılann karşısında sızden sorulsa kı, "Doktor Duzi'nın, baştan nihayete kadar serâpâ Islâmıyet'ınız ve vatanınız ve dınınız aleyhinde ve Frenkçe *Tanîh-i Islâm* namındakı eserı kı,

1. Allah bize yeter. O ne guzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
2. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

alaka: ılgı, ılışkı, yakınlık.
aleyh: karşı, karşıt.
cadde-i kübra: en selâmetlı yol. Kur'an yolu, Sahabe ve Peygamber vârısı olan buyuk zatlann, muçtehıtlerın yolu.
celp: çekme, çekiş, kendıne çekmek.
cemıyet-i sıyasıye: sıyasî cemıyet, sıyası teşkılat, sıyasî amaçlarla kurulmuş cemıyet, orgut.
dava: hak aramak, maksadıyla mahkemeye muracaat etme.
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz.
ehemmıyetlı: onemlı.
Frenkçe: Frenk dılı, Fransızca.
hakaik-ı imanıye: ımana aıt hakıkatler, ımanî gerçekler.
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkat-ı Kur'anıye: Kur'ân'a aıt olan gerçek.
haps-i münferit: hapıshanede bır kışılık hucre.
hasenat: ıyı ameller, ıyı ışler, hayrlar.
hukmüne: yerine, değerine.
iman: ınanç, ıtıkat.
Islamiyet: Muslumanlık, semavî dınlerin sonuncusu.
itiraz: kabul etmedıgını belırtme, karşı çıkma.
kıyamet: butun kainatın Allah tarafından tayin edılen bır vakıtte yıkılıp mahvolması.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfur, mutlak kufur, hıç bır imanî hukmu dehlı hakıkatı kabul etmeme, kesin ve tam bır inkâr.
mahkeme-i kübra: en buyuk mahkeme, oldukten sonra butun insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekılecegı mahkeme.
mahkûm: bır mahkemece hukum gıymış, hukumlu.
mevhum: hakıkatte olmayan, vehım ve hayal urunu olan.
mevkuf: tevkıf edılmış, hapsedılmış, tutuklu.
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu.
muhim: onemlı, ehemmıyetlı.
Müsluman: Islam dınine gırmış, Islâm dınınden olan, mu'mın, Muslım.
nam: ad, ısım.
nihayet: son.
reis: başkan.
saadet-i dâreyn: ıkı cıhan saadetı, dunya ve ahıret mutluluguı.
şakırt: talebe, ogrencı.
serapa: baştan ayağa kadar, onden sona, tamamıyla, butunuyle, butun, hep.
tarîh-i Islâm: Islam tanhı.
vehim: sebepsız korku, belırsız ve manasız korku.
vesile: aracı, vasıta.

zındıklann kütüphanelennizdeki eserlerine, kitaplarına ve serbest okumalarına ve o kitaplann şakirtleri, kanununuzca cemiyet şeklını almalanyla beraber, dinsizlik veya komünistlik veya anarşistlik veya pek eski ifsat komitecilik veya menfî Turancılık gibi siyasetinize muhalif cemiyetlenne ılışmıyordunuz. Neden hıçbır sıyasetle alâkalan olmayan ve yalnız ıman ve Kur'ân cadde-i kubrasında giden ve kendilerini ve vatandaşlannı ıdam-ı ebedîden ve haps-i münferitten kurtarmak için Kur'ân'ın hakikî tefsiri olan Rısale-i Nur gıbi gayet hak ve hakıkat bir esen okuyanlara ve hiç bir sıyasî cemiyetle münasebetı olmayan o halis dındarlann birbiriyle uhrevî dostluk ve uhuvvetlerine cemıyet namı verıp ılışmışsınız, onlan pek acıp bır kanunla mahkûm ettiniz ve etmek istedinız?" dedikleri zaman ne cevap vereceksiniz? Biz de sizlerden soruyoruz Ve sızı iğfal eden ve adliyeyı şaşırtan ve hükûmeti bızımle vatana ve millete zararlı bir surette meşgul eyleyen muanzlanmız olan zındıklar ve münafıklar, istıbdad-ı mutlaka "cumhuriyet" namı vermekle, ırtidad-ı mutlakı rejim altına almakla, sefahat-ı mutlaka "medenıyet" ısmı vermekle, cebr-i keyfî-i küfrîye "kanun" ismini takmakla, hem sizi iğfal, hem hükûmeti işgal, hem bizi perişan ederek, hâkimiyet-i Islâmiyeye ve millete ve vatana ecnebi hesabına darbeler vuruyorlar.

Ey Efendiler!

Dort senede dort defa dehşetli zelzeleler, tam tamına dört defa Rısale-i Nur şakirtlerine şiddetli bir surette

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adliye: mahkeme, yargılama ışleriyle uğraşan daire.
alaka: ılgı, ılışkı, yakınlık
anarşist: hıçbır düzen ve otorite tanımayan karışıklık ve bozgunculuktan yana olan ondan fayda uman kımse
cadde-i kubra: En selâmetlı yol, Kur'ân yolu, Sahabe ve Peygamber vansı olan buyuk zatlann müçtehıtlerın yolu
cebr-i keyfî-i küfrî: keyfî olarak kufre zorlama, kanun ve adalete aykırı kufrî bır baskı yapma
cemıyet: topluluk, bırlık.
cumhuriyet: halk yonetımı.
darbe: kuvvet kullanmak suretuyle yapılan ıktıdar degışıklıgı
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dindar: dını kaıdelere hakkıyla rıayet eden, dınının emırlerini yerine getıren mütedeyyın
ecnebi: yabancı, başka milletten olan
gayet: son derece
hak: doğru, gerçek, hakıkat
hakıkat: gerçek, esas
hakıkı: gerçek.
hâkımıyet-i Islamıye: Islâmın hâkımlıgi, Islâmıyetın hâkım olması
halıs: saf, samımı
haps-i munferit: ehl-ı dalalet ıçın olum ve kabır.
ıdam-ı ebedî: dınlmemek uzere yok oluş, ahıret ınancı olmadıgı ıçın ölümü ebedî yokluga gıtmek olarak gorme
ıfsat: karıştırma, karışıklık çıkarma
ıgfal: yanıtma, gaflete dusurerek kandırma, aldatma
ıman: ınanma, ıtıkat.
ırtıdad-ı mutlak: tam dınsızlik, dının butun kaıdelerını red ve terk etme
ışgal: meşgul etme, ışten alıkoyma, ugraştırma
istıbdat-ı mutlak: hıç bır hak ve hurrıyetı tanımayan tam baskı, tam dıktatorluk.
kanun: yasa
komite: kötü bır maksat ıçın toplanmış gızlı cemıyet.
komunizm: butun malann ortaklaşa kullanıldıgı ve ozel mulkıyetın olmadıgı ıddıasında bulunan dusunce
mahkum: bır mahkemece hukum gıymıs, hukumlu
medenıyet: medenîlik, şehırlılik, uygarlık.
menfî: olumsuz, müspet olmayan
mesgul: bır ışle ugraşan, ışgal eden
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhalif: zıt, karşıt.
munafık: kalbinde kufru gızledıgı hâlde Musluman gorunen kâfırlıgını gızleyerek Musluman gıbi davranan
munasebet: ılıskı, alâka
nam: ad, ısım
rejim: ıdarede tutulan yol, yonetme tarzı, duzenleme bıcımı
şakirt: talebe, ogrencı
sefahat-ı mutlaka: nefsın kotu arzularına mutlak surette uyma.
sıyasî: sıyasetle ılgılı, sıyasete aıt.
suret: bıcım, tarz, gorunuş
tefsir: Kur'an ın mana bakımından ızahı, Kur'an ın şerhı
Turan: butun Turklenn ve Turan kavımlennın bırleşmesıyle meydana gelecek buyuk devlet.
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
uhuvvet: kardeşlik, dın kardeşlıgi
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zındık: Allah'a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkâr eden, ımansız, munkır

taarruz ve zulüm zamanlarına tevafuku ve her bir zelzele dahı tam taarruz zamanında gelmesi ve hücumun durmasıyla zelzelenin durması işaretiyle, şimdiki mahkûmiyetimiz ile gelen semavî ve arzî belâlardan siz mes'ulsünüz.

Denizli hapishanesinde tecrid-i mutlak ve haps-ı munferitte mevkuf

Said Nursî

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

SON SÖZÜN BİR KISMI

Efendiler!

Şimdiki hayat-ı içtimaiyeyi bilemediğimden, makam-ı iddianın gidışatına göre, sizce musammem mahkûmiyetimize bir bahane olmak için, pek musırrâne ileri sürdüğünuz cemiyetçilik ittihamına karşı pek çok kat'î cevaplanmızı Ankara ehl-i vukufunun dahi müttefikan tasdikleriyle beraber, bu derece bu noktada ısrarınıza çok hayret ve taaccupte bulunurken, kalbime bu mana geldi:

Madem, hayat-ı içtimaiyenin bir temel taşı ve fıtrat-ı beşeriyenin bir hacet-i zaruriyesi ve aile hayatından tâ kabile ve millet ve İslâmiyet ve insaniyet hayatına kadar en lüzumlu ve kuvvetli rabıta ve her insanın kâinatta gördüğü ve tek başına mukabele edemediği medar-ı zarar

1: Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

arzî: dünyaya ait, dünya ile ilgili.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
bela: musibet, sıkıntı.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler.
fıtrat-ı beşeriye: insanın yaratılışı, insanın tabiatı.
gidişat: olayların durumu, işlerin gelişme biçimi, işlerin gidiş tarzı.
hacet-i zaruriye: zorunlu ve gerekli ihtiyaç.
haps-i munferit: hapishanede bir kişilik hücre.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hücum: saldırma.
insaniyet: insanlık mahiyeti.
İslamiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
ısrar: ayak direme.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kabile: birlikte yaşayan ve bir sülâleden gelen insanlar.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahkûmiyet: hukum giyme, hukumlülük.
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden (savcı).
medar-ı zarar: zarara sebep olan.
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
mukabele: karşı gelme, karşı koyma.
musammem: kesin olarak kararı verilmiş, kararlaştırılmış.
musırrane: ısrar ve inatla ısrarlı bir şekilde.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
rabıta: munasebet, alâka, bağ.
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî.
taaccup: şaşma, hayret etme, şaşakalma.
taarruz: saldırma, sataşma, ihşme.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hukmetme.
tecrid-i mutlak: hıç kimse ile görüşememek, hücre hapsi.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zulüm: haksızlık.

ve hayret ve insanî ve İslâmî vazifelerin ifasına mâni maddî ve manevî esbabın tehacümatına karşı bir nokta-ı istinat ve medar-ı teselli olan dostluk ve kardeşâne cemaat ve toplanmak ve samımâne uhrevî cemiyet ve uhuvvet, hem siyasî cephesi olmadığı hâlde ve bilhassa hem dünya, hem din, hem ahiret saadetlerine kat'î vesile olarak iman ve Kur'ân dersinde halis bir dostluk ve hakikat yolunda bir arkadaşlık ve vatanına ve milletine zararlı şeylere karşı bir tesanut taşıyan Risale-i Nur Şakirtlerinin pek çok takdir ve tahsine şayan ders-i imanda toplanmalarına, "cemiyet-i siyasiye" namını verenler, elbette ve herhâlde, ya gayet fena bir surette aldanmış veya gayet gaddar bir anarşısttir ki, hem insaniyete vahşiyâne düşmanlık eder, hem İslâmiyet'e Nemrudâne adavet eder, hem hayat-ı içtimaiyeye anarşiliğin en bozuk ve müstereddî tavrıyla husumet eder ve bu vatana ve millete ve hâkimiyet-i İslâmiyeye ve dinî mukaddesata karşı mürtedâne, mütemerridâne, anudâne mücadele eder. Veya ecnebi hesabına bu milletin can damarını kesmeye ve bozmaya çalışan "elhannâs" bir zındıktır ki, hükûmeti ığfal ve adliyeyi şaşırtır, tâ o şeytanlara, firavunlara, anarşistlere karşı şimdiye kadar istimal ettiğimiz manevî silâhlarımızı, kardeşlerimize ve vatanımıza çevirsin veya kırdırsın.

Mevkuf

Said Nursî

* * *

adavet: düşmanlık, husumet.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.
anudâne: inatçı bir şekilde
bilhassa: özellikle
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i siyasiye: siyasi cemiyet, siyasi teşkilat, siyasi amaçlarla kurulmuş cemiyet, örgüt
ders-i iman: iman dersi
ecnebi: yabancı, başka milletten olan
elhannâs: şeytan.
esbap: sebepler, vasıtalar
Firavun: zalim, merhametsiz, imansız.
gaddar: çok fazla gadreden, zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden
gayet: son derece.
hakikat: gerçek.
hakimiyet-i İslamiye: İslâmın hâkimliği, İslâmiyetin hâkim olması
halis: saf, samimi
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
husumet: düşmanlık
ifa: bir işi yapma, yerine getirme
ığfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma
iman: inanç, itikat.
insani: insana ait, insanla alakalı
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış
İslâmi: İslâm ile alâkalı, İslama ait.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
istimal: kullanma.
kardeşane: kardeşçe, kardeş gibi
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
maddi: madde ile alakalı, cismani
manevi: manaya ait, maddî olmayan
mani: engel
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
mukaddesat: mukaddes olan şeyler, kutsal şeyler, mübarek, aziz, temiz, yüce olarak kabul edilen şeyler
mürtedane: İslâmiyeti terk edene yakışır surette, mürtetçe, mürtet gibi
mütemerridane: mütemerrit olana yakışır şekilde, dik başlılıkla, dik kafalılıkla, inatlaşarak.
müstereddi: ahlâkça gerileyen, soysuzlaşan, soysuzlaşmış, soyca bozulmuş, yozlaşmış
nam: ad, isim
Nemrudane: Nemrut gibi zalimlik yaparak.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
şakirt: talebe, öğrenci
samimane: samimî bir şekilde, gönülden gelen bir tavırla
şayan: yakışır, yaraşır, değer, layık, munasip
siyasi: siyasete ilgili, siyasete ait.
suret: biçim, şekil, tarz.
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tehacümat: hücumlar, saldırışlar
tesanut: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
uhrevi: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
vahşiyane: vahşîcesine, vahşice, vahşilikle
vesile: aracı, vasıta
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

Efendiler! Otuz-kırk seneden beri ecnebi hesabına ve küfür ve ilhad namına bu milleti ifsat ve bu vatanı parçalamak fikriyle, Kur'ân hakikatine ve iman hakikatlerine her vesile ile hücum eden ve çok şekillere giren bir gizli ifsat komitesine karşı, bu meselemizde kendilerine perde yaptıkları insafsız ve dikkatsiz memurlara ve bu mahkemeyi şaşırtan onların Müslüman kisvesindeki propagandacılarına hitaben, fakat sizin huzurunuzda zahiren sizin ile bir kaç söz konuşacağıma müsaade ediniz.

(Fakat ikinci gün beraat kararı, o dehşetli konuşmayı geriye bıraktı.)

Tecrid-i mutlakta ve haps-i
münferitte mevkuf
Said Nursî

* * *

MÜHİM BİR SUALE HAKİKATLİ BİR CEVAPTIR

Büyük memurlardan birkaç zat benden sordular ki, "Mustafa Kemal sana üç yüz lira maaş verip, Kürdistan'a ve Vilâyat-ı Şarkiyeye, Şeyh Sunusı yerine vaız-i umumî yapmak teklifini neden kabul etmedin? Eğer kabul etseydin, ihtilâl yüzünden kesilen yüz bin adamın hayatlarını kurtarmaya sebep olurdun" dediler.

Ben de onlara cevaben dedim ki, yırmışer otuzar senelik hayat-ı dünyeviyeyi o adamlar için kurtarmadığıma

beraat: temize çıkma, bir davanın netücesinde suçsuz olduğu anlaşılma
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan
hakikat: gerçek, esas.
haps-i münferit: hapishanede bir kişilik hücre
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek, birine yönelerek.
hücum: saldırma
ifsat: fesada uğratma, bozma, düzensizlik meydana getirme.
ihtilal: isyan, ayaklanma, baş kaldırma
ilhad: İslam inancından dönme, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış
iman: inanma, itikat.
kisve: elbise, kıyafet.
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet
kufur: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık
Kürdistan: Osmanlı devleti zamanında bir coğrafi bölge adı
mahkeme: hâkimler heyeti
mesele: önemli konu
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müsaade: izin
Müslüman: İslam dinine girmiş, İslam dininden olan, mü'min, Muslim
nam: ad, isim
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b.'ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
sual: soru
tecrid-i mutlak: hiç kimse ile görüşememek, hücre hapsi
vaız-ı umumî: umumî vaız, genel vaız
vilayat-ı şarkiye: şark vilâyetleri, doğu illeri
vesile: aracı, vasıta.
zahiren: görünüşte.
zat: kişi, şahıs

bedel, yüz binler vatandaşa, her birisine milyonlar sene uhrevî hayatı kazandırmaya vesile olan Risale-i Nur, o zayiatın yerine binler derece iş görmüş. Eğer o teklifi ben kabul etseydim, hiçbir şeye alet olamayan ve tâbi olmayan ve sırr-ı ihlâsı taşıyan Risale-i Nur meydana gelmezdi. Hatta ben, hapiste muhterem kardeşlerime demiştim, "Eğer Ankara'ya gönderilen Risale-i Nur'un şiddetli tokatları için beni idama mahkûm eden zatlar, Risale-i Nur ile imanlarını kurtarıp idam-ı ebedîden necat bulsalar, siz şahit olunuz, ben onları da ruh u canımla helâl ederim."

Beraatimizden sonra Denizli'de beni tarassutla tacız edenlere ve büyük âmirlerine ve polis müduruyle müfettişlere dedim: "Risale-i Nur'un kabil-i inkâr olmayan bir kerametidir ki, yirmi sene mazlumiyet hayatımda, yüzer risale ve mektuplarımda ve binler şakirtlerde hiçbir cereyan, hiçbir cemiyet ile ve dahilî ve haricî hiçbir komite ile hiçbir vesika, hiçbir alâka, dokuz ay tetkikatta bulunmamasıdır. Hiçbir fikrin ve tedbirin haddi midir ki, bu harika vaziyeti versin? Bir tek adamını, bir kaç senedeki mahrem esrarı meydana çıksa, elbette onu mes'ul ve mahcup edecek yirmi madde bulunacak. Madem hakikat budur; ya diyeceksiniz ki, "Pek harika ve mağlûp olmaz bir deha bu işi çeviriyor" veya diyeceksiniz, "Gayet inayetkârâne bir hıfz-ı İlâhîdir." Elbette böyle bir deha ile mübareze etmek hatadır, millete ve vatana büyük bir zarardır, ve böyle bir hıfz-ı İlâhî ve inayet-i Rabbaniyeye karşı gelmek, Firavunâne bir temerrüttür.

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
amir: emreden, iş gösteren, buyuran, buyurucu.
bedel: karşılık.
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
cemiyet: topluluk, birlik.
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış.
dahili: içe ait, içe dönük, iç ile ilgili.
deha: olağanüstü zekâ sahibi kimse.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
Firavunâne: firavunca, dinsizce, alçakça.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
harici: dışa ait, dışla ilgili.
harika: olağanüstü.
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması.
idam-ı ebedi: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
iman: inanma, itikat.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti, Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresinde onlara yapmış olduğu lütuflar, himayeler, yardımlar.
inayetkârâne: lütuf ve himayede bulunana yakışır surette, yardım edene yakışır şekilde.
kabil-i inkar: inkâr mümkün, inkâr edilebilir.
kerametsi: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
madem ... den dolayı böyle ise.
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
mahcup: utanan, utanmış.
mahkûm: bir mahkemece hükümlü giymiş, hükümlü.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
mazlumiyet: mazlumluk, zulüm görmüşlük.
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
mübareze: çatışma, kavga.
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, saygın.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
ruh u can: ruh ve can, ruh ve canla.
şakirt: talebe, öğrenci.
sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı, samimiyet ve doğruluğun sırrı.
tabi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tacız: rahatsız etme, huzursuz kılma, sıkıntı.
tarassut: gözetme, gözleme, gözle takip etme, dikkatle bakma.
tedbir: önlem, yol, çare.
temerrüt: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnme, inatçılık, dik başlılık.
tetkikat: araştırmalar, incelemeler.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
vatandaş: bir devlet tebaasından olan, yurttaş.
vaziyet: durum.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek, sağlam delil, hüccet, belge.
vesile: aracı, vasıta.
zat: kişi, şahıs.
zayiat: kayıplar, yıkıklar.

Eğer deseniz: "Seni serbest bıraksak ve tarassut ve nezaret etmesek, derslerinle ve gizli esrarınla hayat-ı içtimaiyemizi bulandırabilirsin."

Ben de derim: Benim derslerim, bilâistisna bütünü hükûmetin ve adliyenin eline geçmiş; bir gün cezayı mucip bir madde bulunmamış. Kırk-elli bin nusha risale, o derslerden milletin ellerinde dikkat ve merakla gezdiği hâlde, menfaatten başka hiçbir zararı hiçbir kimseye olmadığı, hem eski mahkemenin, hem yeni mahkemenin mucib-i mes'uliyet bir madde bulamamaları cihetiyle, yenisi ittifakla beraatimize ve eskisi, dünyaca bir büyüğün hatırı için yüz otuz risaleden beş on kelime bahane edip, yalnız kanaat-ı vicdaniye ile yüz yirmi mevkuf kardeşlerimden yalnız on beş adama altışar ay ceza verebilmesi kat'î bir hüccettir ki, bana ve Risale-i Nur'a ilişmeniz, manasız bir tevehhümle çirkin bir zulümdür. Hem, daha yeni dersim yok ve bir sırrım gizli kalmadı ki, nezaretle tadiline çalışsanız.

Ben şimdi hürriyetime çok muhtacım. Yirmi seneden beri lüzumsuz ve haksız ve faydasız tarassutlar artık yeter. Benim sabrım tükendi. İhtiyarlık zaafiyetinden, şimdiye kadar yapmadığım bedduayı yapmak ihtimali var. "Mazlumun ahı, tâ Arşa kadar gider" diye bir kuvvetli hakikattir.

Sonra, o zalim, dünyaca büyük makamlarda bulunan bedbahtlar dediler: "Sen, yirmi senedir bir tek defa takkemizi başına koymadın, eski ve yeni mahkemelerin

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
arş: gökün en yüksek katı
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin
ceza: suç, kusur veya yanlış hareket sonunda tatbik edilen müeyyide, ceza, karşılık, azap
cihet: yön
esrar: sırlar, gizli hakikatler
faide: fayda
hakikat: gerçek, esas.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hüccet: delil
hürriyet: serbestlik, hür olus.
İhtimal: olabilirlik.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kanaat-ı vicdaniye: vicdanî kanaat, vicdana arı fikir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
mahkeme: hükum yeri, davaların görülüp hükme bağlandığı yer.
makam: büyük memuriyet, mevki
mazlum: zulüm görmüş haksızlığa uğramış
menfaat: fayda
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
mucib-i mes'uliyet: mes'uliyet gerektirici sorumluluk gerektiren.
mucip: icap eden, uyan, gereken, gerektiren.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
nüsha: birbirinin aynı olan sureterlerin her biri
sır: gizli hakikat
tadil: doğrultma, düzeltme, asılına uygun şekilde değiştirme.
tarassut: gözetme, gözleme, gözle takip etme, dikkatle bakma
tevehhum: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
vaziyet: bir kimse veya şeyin durumu, hâli
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

huzurunda başını açmadın, eski kıyafetin ile bulundun Hâlbukı, on yedı mılyon bu kıyafete gırdı."

Ben de dedim· On yedi milyon değil, belki yedi milyon da değıl, belkı rızasıyla ve kalben kabulüyle ancak yedi bın Avrupaperest sarhoşlann kıyafetlenne ruhsat-ı şer'iye ve cebr-i kanunî cıhetiyle gırmektense, azimet-i şer'iye ve takva cıhetiyle, yedi mılyar zatlann kıyafetlerine gırmeyi tercih ederım. Benım gıbi yırmı beş seneden beri hayat-ı içtimaiyeyi terk eden adama, "Inat ediyor, bize muhalıftır" denilmez. Haydi, inat dahi olsa, madem Mustafa Kemal o inadı kıramadı ve ıkı mahkeme kırmadı ve üç vilâyetin hükûmetleri onu bozmadı; siz neci oluyorsunuz ki, beyhude hem milletin, hem hükûmetin zararına, o inadın kınlmasına çabalıyorsunuz? Haydi sıyasî muhalıf de olsa, madem tasdikıniz ıle yirmi senedir dünya ıle alâkasını kesen ve manen yırmi seneden beri ölmuş bir adam, yeniden dirilip, faydasız kendine çok zararlı olarak hayat-ı siyasıyeye gırerek sızın ıle uğraşmaz, bu hâlde onun muhalefetinden tevehhüm etmek, divaneliktir. Divanelerle ciddî konuşmak dahı bır dıvanelik olmasından, sızın gibilerle konuşmayı terk ediyorum. "Ne yaparsanız minnet çekmem" dediğim, onları hem kızdırdı, hem susturdu. Son sözüm

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞ [1] حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ [2]

* * *

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekıldır. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
2. Allah bana yeter. Ondan başka ıbadete lâyık hıçbır ılâh yoktur. Ben Ona tevekkul ettım. Yüce arşın Rabbi de Odur. (Tevbe Suresi, 129.)

alaka: ılgı, ılışkı, yakınlık.
Avrupaperest: Avrupa yı korı korune sevenler. Avrupa taklıtçılen
azımet-i şer'iye: dınî azımet, dınde takva ıle hareket etmek.
beyhude: boşuna, faydasız.
cebr-i kanunı: kanunı zorlama, kanuna aıt baskı
ciddı: gerçek olarak, hakıkaten
cıhet: yan, yon, taraf
dıvane: delı, akıl başında olmayan, budala, alık.
faıde. fayda
hayat-ı içtimaıye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı sıyasıye: sıyasete aıt hayat, polıtık hayat, sıyası hayat.
ınat: bır konuda ısrarlı olma, sozunde ayak direme
kalben: kalp ıle, kalpten.
madem: ...den dolayı, boyle ıse
mahkeme. dava, duruşma.
manen: mana bakımından, manaca
minnet: bır ıyılık karşısında kendını manevî olarak borçlu hıs setme, yuk altında kalma
muhalefet: bırının düşüncesine zıt duşuncede bulunma, karşı koyma, bır duşunce, fıl veya harekete karşı durma
muhalıf: zıt, karşıt.
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
ruhsat-ı şer'iye: şerıatın ruhsatı, Islâmıyetın ızın vermesı
sıyasî: sıyaset gerekı olan, sıyasette ılgılı, sıyasete aıt.
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettıgı seylerden kaçınma. Allah ın emırlennı tutup azabından korunma
tasdık: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
tevehhüm. vehımlenme, kurunturya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya duşme.
vılayet: ıl.
zat: kışı, şahıs.

Bu defaki küçük müdafaatımda demiştim:

"Risale-i Nur'daki şefkat, vicdan, hakikat, hak, bizi siyasetten menetmiş. Çünkü, masumlar belâya düşerler, onlara zulmetmiş oluruz."

Bazı zatlar bunun izahını istediler. Ben de dedim:

Şimdiki fırtınalı asırda gaddar medeniyetten neş'et eden hodgâmlık ve asabiyet-i unsuriye ve Umumî Harbden gelen istibdadat-ı askeriye ve dalâletten çıkan merhametsizlik cihetinde öyle bir eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdadat meydan almış ki, ehl-i hak, hakkını kuvvet-i maddiye ile müdafaa etse, ya eşedd-i zulüm ile, tarafgirlik bahanesiyle çok bîçareleri yakacak, o hâlette o da ezlem olacak ve mağlûp kalacak. Çünkü, mezkûr hissiyatla hareket ve taarruz eden insanlar, bir-iki adamın hatasıyla yirmi otuz adamı adî bahanelerle vurur, perişan eder. Eğer ehl-i hak, hak ve adalet yolunda yalnız vuranı vursa, otuz zayiata mukabil yalnız biri kazanır, mağlûp vaziyetinde kalır. Eğer mukabele-i bilmisil kaide-i zalimânesiyle, o ehl-i hak dahi, bir-ikinin hatasıyla yirmi-otuz bîçarelen ezseler, o vakit, hak namına dehşetli bir haksızlık ederler.

İşte, Kur'ân'ın emriyle, gayet şiddetle ve nefretle siyasetten ve idareye karışmaktan kaçındığımızın hakikî hikmeti ve sebebi budur. Yoksa, bizde öyle bir hak kuvveti var ki, hakkımızı tam ve mükemmel müdafaa edebilirdik. Hem madem her şey geçici ve fânîdir ve ölüm ölmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor ve zahmet ise rahmete

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
adi: bayağı, aşağı, değersiz
asabiyet-i unsuriye: ırkçılık, damar ırkçılık
asr: yüzyıl
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bela: musibet, sıkıntı
biçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan
eşedd-i istibdadat: istibdatların baskı ve keyfî idarelerin en şiddetlileri
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi
ezlem: en zalim
fâni: ölümlü, geçici
gaddar: çok fazla gadreden, zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden
gayet: son derece
hak: doğru, gerçek, hakikat
hakikat: gerçek, esas
hakiki: gerçek
hâlet: hal, durum
hikmet: gaye, maksat
hissiyat: hisler, duygular
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevrilmesi
istibdadat-ı askeriye: askerî baskılar, askere ait dayatmalar
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
kaide-i zalimane: zalimce kural, kaide
kuvvet: güç, kudret
kuvvet-i maddiye: maddî, maddeye ait şeylere dayalı kuvvet

madem: ...den dolayı, böyle ise
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık
men: yasak etme, engelleme, manî olma
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
müdafaa: savunma, koruma
mudafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar
mukabele-i bilmisil: misliyle mukabele etme, karşılaştığı muamelenin aynısını sahibine iade etme
mukabil: karşılık
nam: ad, isim
nefret: ürkup kaçma, bir şeyden kaçınma
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk
siyaset: politika
taarruz: bir şeyin ve kimsenin üzerine şiddetle saldırma
tarafgir: bir tarafı tutan, bir tarafı destekleyen, taraflı
umumî harb: genel savaş, dünya savaşı
vaziyet: durum
zat: kişi, şahıs
zayiat: zarar ve ziyan
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

kalboluyor; elbette biz, sabır ve şükürle tevekkül edip sükût ederiz. Zarar ile icbar ile sükûtumuzu bozdurmak ise, insafa, adalete, gayret-i vataniyeye ve hamiyet-i milliyeye bütün bütün zıttır, muhaliftir.

Hülâsa-ı kelâm: Ehl-i hükûmetin ve ehl-i sıyasetin ve ehl-ı idarenın ve ınzıbatın ve adlıye ve zabıtanın bızımle uğraşacak hiçbir işleri yoktur. Olsa olsa, dünyada hiçbir hukûmetin müdafaa edemediği ve aklı başında hıçbir insanın hoşlanmadığı küfr-i mutlak ve dehşetli bir taun-i beşerî ve maddıyyunluktan gelen zındıkanın taassubuyla, bir kısım gizli zındıklar şeytanetiyle bazı resmî memurları aldatarak evhamlandınp, aleyhimize sevk etmek var. Bız de derız: Değil boyle bır kaç vehhamı, belkı dunyayı aleyhimize sevk etseler, Kur'ân'ın kuvvetiyle, Allah'ın inayetiyle kaçmayız, o ırtıdatkâr kufr-ı mutlaka ve o zındıkaya teslîm-i silâh etmeyiz.

Said Nursî

adalet: her hak sahıbıne hak kının tam ve eksıksız verılmesı, düzenlı ve dengelı olış
adlıye: mahkeme, yargılama ışlenyle uğraşan daıre
aleyh: karşı, karşıt.
dehşetli: ürkutücu, korkunç.
ehl-i hukûmet: hukumete mensup kımseler, mıllet ıdare edenler
ehl-ı ıdare. ıdare edenler, devletı yonetenler.
ehl-i sıyaset. ulkenın ıdaresıyle meşgul olanlar, sıyaset adamları, politıkacılar
evham: vehımler, zanlar, kuş kular, esassız şeyler, kuruntular
gayret-ı vataniye: vatana sahıp çıkma ve vatanı korumada hassas olma, vatanı korumak ıçın çabalama
hamiyet-ı milliye: mıllet ıçın, mıllî gayeler uğruna fedakârlıkta bulunma, çalışma, gayret etme
hülasa-i kelam: sozun hulâsası, sozun ozu, sozun kısası
ıcbar: zorlama, zorla ve ıstegı dışında bır ış yaptırma, mecbur etme, baskı.
inayet: yardım, ihsan, lutuf
inzıbat: askerî polıs
ırtıdatkar: ırtıdat edıcı dınden çıkan, dını terk eden
kabır. mezar
kalboıma: bır hâlden dıger bır hale geçme, donuşme
kufr-i mutlak. kayıtsız şartsız kufur, mutlak kufur, hıç bır ımanî hukmü delıl, hakıkatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
kuvvet: güç, kudret.
maddıyyun: maddenın ezelî ve ebedî olduguna, sonradan yaratılmamış bulunduguna inananlar, maddeye baglı kalanlar, maddecıler, materyalıstler
mudafaa: savunma, koruma
muhalif: zıt, karşıt
rahmet. şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
resmı: devletın olan, devlete aıt, devletle ılgılı
sabır: başa gelen uzucu olaylara, bela ve afetlere veya bır haksızlıga katlanma, tahammul gostererek Allah'a tevekkul edip sıkıntılara gogüs germe
sevk. onune katıp surme, yonelt me
şeytanet: şeytanlık, kurnazlık, hılekârlık, aldatıcılık.
şukur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah'ı hamd etme
sukut. susma, sessız kalma
taassup: koru körüne bağlılık, batılda ısrar etme
taun-ı beşerı. insanla ılgılı taun, insana aıt veba
teslım-i silâh: silâh bırakma, silâhını teslım etme.
tevekkül: bır ışın gerçekleşmesı ıçın gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah'a bırakma, netıceyı ondan bılme, kadere razı olma
vehham: çok şuphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehımlı, kuruntulu.
zabıta: şehır guvenlıgını sağlamakla vazıfelı bulunan ıdare, polıs
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zındık. Allah'a ve ahırete ınanmayan, Allah'ı ınkar eden, ımansız, munkır
zındıka: dınsızlık, ınançsızlık

On Üçüncü Şua, Denizli'de 1944'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

On Üçüncü Şua

Üstadın, talebelerine gönderdiği gayet kıymettar, nurlu mektuplardır. Risale-i Nur'un parlak mücahedatını, bu samimî mektuplar gayet parlak gösteriyorlar.

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Geçen Leyle-i Kadrinizi ve gelen bayramınızı bütün mevcudiyetimle tebrik ve sizleri Cenab-ı Erhamürrâhimîn'in birliğine ve rahmetine emanet ediyorum.

(2) مَنْ اَمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ

sırrıyla sizi tesellîye muhtaç görmemekle beraber, derim ki: (3) وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَاِنَّكَ بِاَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ ayetinin mana-i işarîsiyle verdiği tesellîyi tamamıyla gördüm. Şöyle ki:

Dünyayı unutmak, ramazanımızı asude geçirmek düşünürken, hatıra gelmeyen ve bütün bütün tahammülün fevkinde bu dehşetli hâdise hem benim, hem Risale-i Nur'un, hem sizin, hem ramazanımız, hem uhuvvetimiz için ayn-ı inayet olduğunu ben müşahede ettim. Bana ait cihetinin ise çok faydalarından yalnız iki üçünü beyan ederim.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Kadere iman eden gamlardan kurtulur. (Hadis-i Şerif. *Kamuzu'l Ehadis*, 1-493.)
3. Rabbinin hükmü gelinceye kadar sabret. Muhakkak ki sen bizim himayemiz altındasın. Kalktığında Rabbini hamd ile tesbih et. (Tur Suresi, 48.)

asude: rahat, gâilesiz, rahatlamış, müsterih.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayn-ı inayet: inayetin, lütuf ve ihsanın, bağışın tâ kendisi.
azız: muhterem, saygın.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
Cenab-ı Erhamürrahîmîn: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
cihet: yan, yön, taraf.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nâzil olduğu gece. Ramazan'ın 27. gecesi.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifâde edilen mana.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
samimî: içten, candan, gönülden.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli hakikat.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
talebe: talep eden, öğrenci.
tesellî: avutma, acısını dindirme.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.

• *Biri*: Ramazanda çok şiddetli bir heyecan, bir ciddiyet, bir iltıca, bır nıyaz ıle muthış hastalığa galebe ederek çalıştırdı.

• *İkincisi*: Her bırınıze karşı bu sene de görüşmek ve yakınınızda bulunmak arzusu şiddetli idi. Yalnız birinizi gormek ve Isparta'ya gelmek için bu çektiğim zahmeti kabul ederdim.

• *Üçuncüsü*: Hem Kastamonu'da, hem yolda, hem burada fevkalâde bir tarzda bütün elîm hâletler birden değişiyor ve me'mulun ve arzumun hilâfına olarak bir dest-i inayet görünüyor, [1] اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللهُ dediriyor.

En ziyade beni düşündüren Risale-i Nur'u, en gafil ve dünyaca buyuk makamlarda bulunanlara da kemal-i dikkatle okutturuyor, başka bir sahada fütuhata meydan açıyor. Ve en ziyade rikkatıme dokunan ve kendi elemımden başka her binnizin sıkıntısından başıma toplanan butun elemlere ve teessüflere karşı, ramazanda, bir saati yüz saat hükmüne getiren o şehr-i mubarekte, bu musibet dahi, o yüz sevabı, her bir saati on saat derecesinde ibadet yapmakla bine ıblâğ ettiğinden, Rısale-i Nur'dan tam ders alan ve dünya fânî ve ticaretgâh olduğunu bilen ve her şeyi imanı ve ahireti ıçın feda eden ve bu Dershane-i Yusufiyedeki muvakkat sıkıntıların daimî lezzetler ve faydalar vereceklerine inanan sizin gibi ihlâslı zatlara acımak ve rikkatten ağlamak hâletini, tebrik ve sebatınızı gayet istihsan ve takdir etmek hâletine çevirdi. Ben de [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَالٍ سِوَى الْكُفْرِ وَالضَّلَالِ dedim.

1. Allah'ın kullarını sevk ettigi ve onlar icin sectigi her seyde hayır vardır.
2. Kufür ve dalâlet dışında her hâl uzere Allah'a hamd olsun. (Feyzu'l-Kadir, 1, 358, hadis no: 662.)

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
ciddiyet: ciddilik.
daimî: surekli, devamlı.
dershane-i Yusufiye: Yusuf'un (a.s.) dershanesi. Hz. Yusuf'un kaldığı zındana verilen ısım.
dest-i inayet: inayet el, dikkat, gayret, ihsan, iyilik eli.
elem: dert, uzuntu, maddî-manevî ıztırap.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren.
fânî: olumlu, geçici.
feda: gozden cıkarma, uğruna verme.
fevkalâde: olaganustu.
futuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan.
galebe: galip gelme, yenme, ustunluk.
gayet: son derece.
hâlet: hal, durum.
heyecan: coşkunluk, coşma.
hilâfına: zıddına, tersine, aksine.
hükmüne: yerine, değenne.
iblağ: ulaştırma, erıştırme.
ihlas: halis, ıçten, samımî, nıyasız, karşılıksız sevgi ve bağlılık, gonulden gelen dostluk.
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma.
iman: inanma, itıkat.
istihsan: guzel bulma, begenme.
kemal-i dikkat: tam ve mukemmel bır dıkkat.
makam: buyuk memunyet, mevkı.
me'mul: umulan, umıt edilen, beklenilen.
musibet: felaket, bela.
muthış: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
muvakkat: geçici.
nıyaz: yalvarma, yakarma.
rikkat: merhamet, acıma, başkalarının duştugu durumdan dolayı muteessır olma hasletı.
rıkkat: merhamet, acıma, başkalarının duştugu durumdan dolayı muteessır olma hasletı.
saha: alan.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azımlılık.
şehr-i mübarek: mubarek, bereketlı, feyzlı ay.
sevap: hayırlı bir ışe karşı Allah tarafından verilen mukâfat, sevap.
takdir: kıymet verme, begenme.
tarz: bıçım, şekil, suret.
teessuf: uzulme, esefleneme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
ticaretgâh: ticaret yapılan yer, tıcaret yerı.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zat: kışı, şahıs.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Bana ait bu faydalar gibi, hem uhuvvetimizin, hem Risale-i Nur'un, hem Ramazan'ımızın, hem sızın bu yüzde oyle faydalan var ki, perde açılsa, "Yâ Rabbena, şükür! Bu kaza ve kader-i İlâhî, hakkımızda bir ınayettir" dedirtecek kanaatim var. Hâdiseye sebebiyet verenlere ıtap etmeyınız. Bu musıbetin geniş ve dehşetli plânı çoktan kurulmuştu, fakat manen pek çok hafif geldi. İnşaallah çabuk geçer.[1] عَسَىٰٓ أَن تَكْرَهُوا۟ شَيْـًٔا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ sırrıyla, müteessir olmayınız.

Said Nursî

* * *

Azız Kardeşlerim!

Yakınınızda bulunmakla çok bahtıyanm. Sızin hayalınızle ara sıra konuşurum, muteselli olurum. Bılınız ki, mümkün olsaydı, bütün sıkıntılannızı kemal-ı iftıhar ve sevinçle çekerdim. Ben, sizin yüzünüzden Isparta'yı ve havalısini taşıyla, toprağıyla seviyorum. Hatta diyorum ve resmen de diyeceğim: Isparta hükûmeti bana ceza verse, başka bir vılâyet beni beraat ettırse, yine burayı tercih ederim.

Evet, ben üç cihetle Ispartalıyım. Gerçi tarihçe ıspat edemiyorum; fakat kanaatim var ki, İspanit nahiyesinde dünyaya gelen Said'in aslı buradan gıtmiş. Hem Isparta vilâyeti öyle hakikî kardeşleri bana vermiş ki, değil Abdülmecıd ve Abdurrahman, belkı Saıd'ı onların her bırısine maalmemnuniye feda eylerim.

1. Bazen de sevmediğiniz şey hakkınızda hayırlı olabilir. (Bakara Suresi, 216.)

azız: muhterem, sayın
bahtıyar: bahtlı, talıhlı, mes'ut, mutlu
beraat: temize çıkma, bır davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
ceza: kanunlann ihlâlinde uygulanan mueyyide
cihet: yön, sebep, vesile
dehşetli: ürkütücü, korkunç
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
gerçi: oyle ise de, her ne kadar
hadise: olay
hakikî: gerçek
havalî: bolge, etraf, çevre, cıvar
ınayet: yardım, ihsan, lutuf
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
ıspat: dogruyu delillerle gosterme
ıtap: azarlama, tersleme, paylama, rencide etme
kader-i ilahî: İlâhî kader, Allah ın kader kanunu
kanaat: inanma, goruş, fikır
kaza: olacagı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdır olunan şeylenn zamanı gelince yaratması
kemal-i iftıhar: oyunmenın son derecesi, tam manasıyla ıftıhar etmek.
maalmemnuniye: memnuniyetle memnunlukla seve seve
manen: mana bakımından, manaca
musıbet: felaket, bela
müteessir: teessure kapılan hıslerıyle oynanmış, üzulmuş, hüzunlu, kederli, mahzun
müteselli: teselli bulan, avunan, acıyı unutur gibi olan, üzüntusü dagılan
nahıye: bolge, kuçuk yer
plan: bır şeyı gerçekleştirmek ıçın yapılan düzenleme.
resmen: resmî olarak, resmî bır şekılde
sebebiyet: sebep olma, ıcap ettırme, gerektırme
sır: gizli hakikat
şukür: Allah ın nımetlenne karşı memnunluk gosterme, gerekdıl ile gerekse hal ile Allah ı hamd etme
uhuvvet: kardeşlik, dın kardeşlıgı
vilayet: il
ya Rabbena: ey bızım Rabbımız!

Tahmin ederim, şimdi küre-i arzda Risale-i Nur Şakirtlerinden kalben ve ruhen ve fikren daha az sıkıntı çeken yoktur. Çünkü, kalb ve ruh ve akıllan iman-ı tahkikî nurlanyla sıkıntı çekmezler. Maddî zahmetler ise, Risale-i Nur dersiyle hem geçici, hem sevaplı, hem ehemmiyetsiz, hem hizmet-i imaniyenin başka bir mecrada inkişafına vesile olmasını bilerek, şükür ve sabırla karşılıyorlar. "İman-ı tahkikî dünyada dahi medar-ı saadettir" diye, hâlleriyle ispat ediyorlar. Evet, "Mevlâ görelim neyler, neylerse güzel eyler" deyip, metinâne bu fânî zahmetlerin bâkî rahmetlere tebdile çalışıyorlar.

Cenab-ı Erhamürrâhımîn, onların emsallerini çoğaltsın, bu vatana medar-ı şeref ve saadet yapsın ve onlan da Cennetü'l-Firdevs'te saadet-i ebediyeye mazhar eylesin. Âmin.

Said Nursî

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu kaza-ı İlâhînin adalet-i kadenye noktasında, yeni talebelerden bır kısım zatların sırr-ı ihlâsa muvafık olmayan dünya cihetini de Risale-i Nur ile arzu etmesinden, bazı menfaatperest rakipleri karşısında bulup, yirmi beş sene evvel aslı yazılan ve sekiz sene zarfında bir-ıkı defa elime geçen ve aynı vakıtte kaybettirilen Beşinci Şua benden uzak bır yerde ele geçmesıyle, o hoca bozması gıbı kıskançlar, onunla adlıyeyi evhamlandırdılar. Aynı

adalet-i kadenye: kadenn adaleti
adliye: mahkeme yargılama işlerıyle uğraşan daire.
amin: Ya Rabb! Öyle olsun, kabul eylel. anlamında duanın sonunda soylenir
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves
azız. muhterem saygın
bakî: ebedî dairmî sureklı ve kalıcı olan
Cenab-ı Erhamürrahımın: ınayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahıplerının en merhametlısı olan şeref ve azamet sahıbı olan yuce Allah (c.c.)
Cennetü'l-Firdevs: Firdevs Cennetı, altıncı Cennet tabakası
cihet: yon
ehemmıyetsiz. önemsız.
emsal: benzerler
evham: vehımler zanlar kuşkular. esassız şeyler kuruntular
evvel: önce.
fanı: olumlu, geçıcı.
fikren: fikır ıle düşunerek, zıhnen
hizmet-ı ımanıye: ımana aıt hızmet, ıman ve Kur'ân hakıkatlennın ıkna edıcı ve ılmî delıllerle anlaşılmasına hizmet etme
ıman-ı tahkikı: tahkıkı ıman ımana daır butun meselelen ınceleyip delıl ve burhan ıle ınanma
ınkışaf: ortaya çıkma keşfolunma.
Ispat. doğruyu delıllerle gosterme
kalben: kalp ıle kalpten.
kaza-ı ilahî: Allah ın emnnın, takdınnın yerine gelmesi
küre-ı arz. yer küre dunya
maddi: madde ile alakalı cısmanı
mazhar: naıl olma şereflenme
mecra: kanal
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi.
medar-ı şeref. şeref kazandıran sebep
menfaatperest. menfaatını seven kendı çıkarını ve faydasını düşünen, çıkarcı
metinane: metanetle metın bır şekılde saglamlıkla
Mevlâ: Allah
muvafık: uygun munasıp
nur: aydınlık panltı ışık.
rahmet. şefkat etmek, merhamet etmek esırgemek.
ruh: dırılık kaynagı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
ruhen: ruh ıle.
saadet-ı ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
sabır: başa gelen uzucu olaylara bela ve afetlere veya bır haksızlıga katlanma tahammul göstererek Allah a tevekkul edip sıkıntılara gogus germe
şakırt: talebe ogrencı
sevap: hayırlı bır ışe karşı Allah tarafindan verılen mukâfat, sevap
sıddık. çok dogru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabulenen.
sırr-ı ihlas: ihlas sırrı samımıyet ve dogrulugun sırrı.
şükür: Allah ın nımetlerine karşı memnunluk gosterme gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
talebe: talep eden, öğrencı
tebdil: degıştırme başka bır hale getırme
vesile: aracı vasıta
zahmet: sıkıntı eziyet, meşakkat
zarfında: suresınce
zat: kışı şahıs.

vakit, benim arzu ettiğim yeni harfler ile *Miftahü'l-İman* mecmuası yerine *Ayetü'l-Kubra* muvafakatım olmadan tab olması ve nüshaları gelmesi hükûmete aksetmiş, iki mesele birbiriyle karıştırılmış. Güya, Kanun-i Medeniyeye karşı o Beşinci Şua tab edilmiş diye, ehl-i garaz, bir habbeyi yüz kubbe yaparak gadren bizleri şu çilehaneye soktu. Fakat kader-i İlâhî ise, menfaatimiz için buraya sevk ettı ve eski zamanlarda ihtiyârî çilehanelerin sevap noktasında çok fevkinde sevaptar etmek sırrıyla, bizi, ihlâs dersini tam almak ve hakikaten kıymetsiz olan dünya umuruna karşı alâkalarımızı tadil etmek için yine Medrese-i Yusufiyeye çağırdı.

Ehl-i dünya evhamına karşı deriz:

Yedinci Şua baştan aşağıya kadar imandır, aldanmışsınız. Ve gayet mahrem tutulan ve şiddetli taharrilerde bizde bulunmayan ve aslı yirmi sene evvel yazılan Beşinci Şua bütün bütün ayndır. Biz, bunun değil tab'ına, belki bu zamanda hiç kimseye göstermesine razı olmamakla beraber, orada doğru çıkmış bir İhbar-ı gaybîdir; mübareze etmiyor.

* * *

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Bayramınızı tekrar tebrikle beraber, sureten görüşemediğimize teessuf etmeyiniz. Bizler hakıkaten daıma beraberiz. *Ebed yolunda da, inşaallah, bu beraberlik*

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

akis: yansıma.
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
çilehane: çile yeri, çile çekilen yer.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, dairmlik.
ehl-i dünya: dunyaya bağlı dunya adamı, ahıreti dusunmeyen.
ehl-i garaz: kın ve duşmanlık gudenler, kotu nıyet taşıyanlar.
evham: vehımler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular.
evvel: once.
fevkinde: ustunde.
gadren: gadır ile, zulum, haksızlık ve merhametsızlık ile.
gayet: son derece.
güya: sanki, sozde.
habbe: tane.
hakıkaten: hakikat olarak, dogrusu, gerçekten.
ihbar-ı gaybi: gayba aıt haber, geçmış veya gelecek zamana aıt haber.
İhlâs: samımıyet, bır ameli başka bir karşılık beklemeksizın, sırf Allah rızası ıçın yapma.
ihtıyarı: kendı ıstegıyle, seçerek.
İman: inanç, ıtıkat.
İnşaallah: Allah ızın verırse, ma nasında kullanılan bır dua.
kader-i İlâhi: İlahi kader, Allah ın kader kanunu.
Kanun-i Medeniye: Medenı Kanun.
kıymet: deger.
kubbe: gokyuzu, sema.
mahrem: herkesçe bılınmemesi gereken gizli.
mecmua: çeşıtlı kışılere aıt veya çeşıtlı konularla ılgılı yazı veya şı ırlerın toplanmasından meydana gelen kıtap.
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) ıfıra, haksızlık ve zulum ıle hapıste kalmasından kınaye olarak, ıman ve Kur'an'a hızmetınden dolayı tevkif edıllerın hapsedıldıgı yer manasında hapıshane.
menfaat: fayda.
mesele: onemlı konu.
mubareze: çatışma, kavga.
muvafakat: razı olma, musaade etme, kabul etme.
nüsha: bırbırının aynı olan suretlerın her bırı.
razı: rıza gosteren, kabul eden, hoşnut olan.
sevap: hayırlı bır ışe karşı Allah tarafından verılen mukafat, sevap.
sevaptar: sevaplı.
sevk: onune katıp surme, yo neltme.
sır: gızlı hakıkat.
sureten: suret olarak, gorunuş ıtıbarıyla, şekılce, şekıl olarak.
tab: kıtap basma, kıtap baskısı, baskı.
tadil: doğrultma, duzeltme.
taharri: arama, araştırma, incelemе, tahkik etme.
teessüf: uzulme, eseflenme, bır şeyın tesınını hissetme, acı duyma.
umur: ışler, şeyler.

devam edecek. İmanî hizmetinizde kazandığınız ebedî sevaplar ve ruhî ve kalbî faziletler ve sevinçler, şimdiki geçici ve muvakkat gamlan ve sıkıntıları hiçe indirir kanaatındeyim. Şimdiye kadar, Rısale-i Nur Şakirtleri gibi, çok kudsî hizmette çok az zahmet çekenler olmamış.

Evet, cennet ucuz değil. İki hayatı imha eden küfr-i mutlaktan kurtarmak, bu zamanda pek çok ehemmiyetlidir. Bir parça meşakkat olsa da, şevk ve şükür ve sabırla karşılamalı. *Madem bizi çalıştıran Hâlik'ımız Rahîm ve Hakîm'dir, başa gelen her şeyi rıza ile, sevinç ile, rahmetine, hikmetine ıtımat ile karşılamalıyız.*

Kahraman bir kardeşimiz, *Ayetu'l-Kubra* meselesinde bütün mes'uliyeti kendine alıp, *Hızb-i Kur'ân*'ı ve *Hızb-ı Nur*'u ve kalemiyle kazandığı fevkalâde uhrevî şeref ve fazilete istihkakını tam göstermiş, beni derin sevinçlerle ağlatmış. Ve Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra* tam nazar-ı dikkatı celp ederek, ilerde ona lâyık bir fütuhatı ihzar etmek hikmetiyle ona gelen bu muvakkat müsadere, o kardeşimizin ve rüfekasının hizmetlerini ve masraflarını zayi etmeyecek, inşaallah daha parlattıracak diye, rahmet-i İlâhiyeden bekleriz.

Sizi bütün dualarında [1] اَجِرْنَا، وَارْحَمْنَا، وَاحْفَظْنَا gibi bütün mütekellim-i maalgayr sîgalarında bilâistisna dâhil edip, kesretli cesetler ve bir tek ruh hükmünde şirket-i maneviyemizin düsturlarıyla çalışan ve sizin sıkıntınız ile

1 Bizi kurtar • Bize merhamet et. • Bizi muhafaza eyle

bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
ceset: vücut, beden
dahil: karışma, girme.
dustur: kanun, kural, esas, prensip
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehemmiyetli: önemli
fazilet: değer, meziyet, irfan ve irfan ıtıbarıyla olan yüksek derece
fevkalâde: olağanüstü
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
gam: keder, üzüntü
Hakım. her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah
Hâlik. yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
hikmet. İlâhî gaye, gizli sebep, fayda, yüksek bilgi.
Hızb-i Kur'an: Kur'an ayetlerinden bir kısmının bir araya getirilmiş hâli
Hızb-ı Nur: Risale-i Nur ve Ayetu'l-Kubra'nın bir özeti mahiyetinde Nur'a ait hizip ismili bir Arabca dua
hükmünde: değerinde, yerinde
ihzar: hazır etme, hazırlama
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
ıtımat: dayanma, güvenme.
kalbî: kalple ilgili, kalbe ait.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kesretli: çokluğu olan, çok, fazla
kudsî: mukaddes, yüce
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
lâyık: uygun, yakışır, münasip
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
mes'uliyet. mes'ul olma hâli, sorumluluk
müsadere: toplatma, elden alma.
muvakkat: geçici
nazar-ı dikkat. dikkatli bakma, dikkatli bakış.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah
rahmet. şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnuniyet.
rüfeka: arkadaşlar, refikler
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili.
sabır: başa gelen, üzücü olaylara, belâ ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip, sıkıntılara göğüs germe
şakirt: talebe, öğrenci
şeref: manevî büyükluk, yücelik, onur
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
şevk. şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
sîga: kıp, fiilin çekiminden meydana gelen, şahıs, zaman ve vasfı değiştiren hâl
şirket-i maneviye: manevî şirket, manevî ortaklık.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan

sizden ziyade alâkadar olan ve şahs-ı manevînizden himmet ve medet ve sebat ve metanet ve şefaat bekleyen kardeşiniz

Said Nursî

* * *

Bu hâdise tesiriyle ben kendimi masum kardeşlerime rıza-i kalb ile feda etmeye kat'î azmücezim ettiğim ve çaresini fikren aradığım vakitte, *Celcelûtiye*'yi okudum. Birden hatıra geldi ki, İmam-ı Ali Radıyallahu Anh, "Yâ Rab! Emân ver" diye dua etmiş; inşaallah o duanın sırrıyla selâmete çıkarsınız.

Evet Hazret-i Ali Radıyallahü Anh, kaside-i *Celcelûtiye*'de iki suretle Risale-i Nur'dan haber verdiği gibi, *Ayetü'l-Kübra* risalesine işareten,

(1) وَبِالْآيَتِ الْكُبْرٰى اَمِّنِّى مِنَ الْفَجَتِ der. Bu işarette ima eder ki, *Ayetü'l-Kübra* yüzünden ehemmiyetli bir musibet Risale-i Nur talebelerine gelecek ve *Ayetü'l-Kubra* hakkı için o فَجَتْ ve "musibetten şakirtlerime emân ver" diye niyaz eder, o risaleyi ve menbaını şefaatçi yapar. Evet, *Ayetü'l-Kübra* risalesinin tab'ı bahanesiyle gelen musibet, aynen o remz-i gaybîyi tasdik etti.

Hem o kasidede, Risale-i Nur'un muhim eczalarına, tertibiyle işaretlerin hatimesinde, mukabil sahifede der·

1. Yâ Rab! *Ayetü'l-Kübra* hürmetine beni kurtar, emân ve emniyet ver

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
azmücezim: kesin karar ve niyet.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (a.s.m.) derslerine istinaden, aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (r.a.) tarafından telif edilen Süryanice bir kasîdedir.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyetli: önemli
emân: emnilik, korkusuzluk.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen
hâdise: olay
hatime: son, nihayet, bitiş.
himmet: yardım, ihsan, lütuf
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
işareten: işaret ederek, belirterek.
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebced hesabı ile alakalı olarak telif edilen Süryanice kaside.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
masum: suçsuz, günahsız, saf temiz
medet: inayet, yardım, imdat.
menba: kaynak.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
mühim: önemli, ehemmiyetli
mukabil: karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında bulunan
musibet: felâket, belâ
niyaz: yalvarma, yakarma
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden
radıyallahü anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
radıyallahü anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
remz-i gaybî: gaybı işaret ilende olacak şeylerle ilgili işaret
rıza-i kalp: kalbin razılığı, kalp hoşnutluğu
sahife: sayfa
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muâmele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azimlilik.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
selâmet: salimlik, eminlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
sır: gizli hakikat.
sureti: biçim, şekil, tarz
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
talebe: talep eden, öğrenci
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.
tesir: etki
ya Rab: Ey Allah!
ziyade: çok, fazla

وَتِلْكَ حُرُوفُ النُّورِ فَاجْمَعْ خَوَاصَّهَا ۞ وَحَقِّقْ مَعَانِيهَا بِهَا الْخَيْرُ تُمِّمَتْ

Yani, "*İşte Risale-i Nur'un sözleri, hurûfan kı, onlara işaretler eyledik. Sen onlann hassalannı topla ve manalannı tahkık eyle. Bütün hayır ve saadet, onlarla tamam olur*" der. "Hurûfların manalarını tahkîk et" karinesiyle, manayı ifade etmeyen hecaî harfler murat olmayıp, belki "kelimeler" manasındaki *Sözler* namıyla risaleler murattır.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ ۞[1] رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا[2]

Said Nursi

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşim Re'fet Bey!

Senin âlimâne suallerin Risale-ı Nur'un Mektubat kısmında çok ehemmiyetli hakikatlerin anahtarlan olmasından, senin suallerine karşı lâkayt kalamıyorum. Bunun kısa cevabı şudur:

Madem Kur'ân bir hutbe-i ezeliyedir, nev-i beşenn umum tabakatıyla ve ehl-i ibadetin bütün taifeleriyle konuşur; elbette onlara göre müteaddit manaları ve küllî manasının çok mertebeleri bulunacak. Bazı müfessirler, yalnız en umumî veya en sarih veya vacip veya bir sunnet-ı müekkedeyi ifade eden manayı tercih eder. Meselâ,

1 Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.

2 Ey Rabbimiz! Unutur veya bir hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Sûresi, 286.)

âlimâne: bilerek, bilene yakışır tarzda
azîz: muhterem, saygın
ehemmiyetli: önemli
ehl-i ibadet: ibadet ehli. Allah'a kulluğu tam olarak yapanlar
hakıkat: gerçek, esas
hassa: bir kimseye, ya da bir şeye özel olan nitelik
hecaî: hece vezni ile ilgili, heceye ait
hurûf: harfler
hutbe-i ezeliye: ezelî hutbe, Kur'ân-ı Kerîm.
karine: karışık veya belirsiz bir şeyin anlaşılmasına çözülmesine yarayan hal, ipucu.
külli: umumî, genel, bütün olan
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz
madem: ...den dolayı, böyle ise
mertebe: derece, basamak
meselâ: örneğin
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslam âlimi
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad, isim
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
saadet: mutluluk
sarih: açık, aşikar
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
sual: soru
sunnet-i müekkede: müekket sünnet, kuvvetli sünnet. Hz. Peygamberin (a.s.m.) hemen hemen devamlı olarak yerine getirdiği ibadetler
tabakat: tabakalar
tahkik: doğru olup olmadığını araştırmak, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma.
taife: boluk, takım, guruh, fırka
umum: bütün
umumî: herkesle ilgili, genel
vacip: dini bakımdan yapılması şart olan, kesinlik bakımından farzdan sonra gelen

bu ayette, [1] وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ 'dan ehemmiyetli bir sünnet olan iki rekât teheccüt namazını ve [2] وَإِدْبَارَ النُّجُومِ 'dan, bir sünnet-i müekkede olan sabah, fecr sünnetini zikretmiş. Yoksa, evvelki mananın daha çok efradı var.

Kardeşim, seninle konuşmak kesilmemiş.

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Şimdi zuhr namazını kıldım. Tesbihat içinde siz hatırma geldiniz ki, her biri hem kendini, hem hanesindeki akrabasını düşünmekle mahzun olur. Birden kalbe geldi ki, madem eski zamanlarda ahiretini dünyasına tercih edenler, hayat-ı içtimaiyenin günahlarından kurtulmak ve ahiretine halisâne çalışmak niyetiyle mağaralarda, çilehanelerde riyazet ile hayatlarını geçirenler bu zamanda olsaydılar, Risale-i Nur Şakirtleri olacaktılar, elbette şimdi bu şerait altında, bunlar onlardan on derece daha ziyade muhtaçtır ve on derece fazla fazilet kazanıyorlar ve on derece daha rahattırlar.

* * *

Azız, Mubarek Kardeşlerim!

Pek çok selâm... Bizim memlekette eskide arefe gününde bin İhlâs-ı Şerif okurduk. Ben, şimdi bir gün evvel beş yüz ve arefede dahı beş yüz okuyabilirim. Kendine güvenen, birden okuyabilir. Ben, gerçi sizleri

1. Gecenin bir kısmında Onu tesbih et. (Tur Suresi: 49.)
2. Yıldızlar kaybolurken de. (Tur Suresi: 49.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arefe: bayramdan bir önceki gün.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azız: muhterem, saygın.
çilehane: çile yen, çile çekilen yer.
efrat: fertler.
ehemmiyetli: önemli.
evvel: önce.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
fecr: sabah namazı.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dini suç.
halisâne: temiz kalplilikle, safiyetle.
hane: ev, mesken.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
İhlas-ı Şerif: şerefli İhlas suresi.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
rekat: namazda bir kıyam, bir rükû ve iki secdeden oluşan bölüm.
riyazet: nefsi terbiye, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma, perhizle, kanaatle yaşama.
şakirt: talebe, öğrenci.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
şerait: şartlar.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sünnet: farz namazlar dışında kılınan bazı namazlar. Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Kur'an dışında Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri kabullen veya tekrirleri.
sünnet-i müekkede: müekkeet sünnet, kuvvetli sünnet. Hz. Peygamberin (a.s.m.) hemen hemen devamlı olarak yerine getirdiği ibadetler.
teheccüt: gece namazı. gece kalkılarak kılınan nafile namaz.
tesbihat: tesbihler. Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
zikretmek: anmak, bildirmek.
ziyade: çok, fazla.
zuhr: öğle, öğle vakti, öğle zamanı.

göremiyorum ve hususî her birinizle görüşmüyorum; fakat ben, ekser vakıtlar, dua içinde her birinizle bazen ismiyle sohbet ederim.

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ben, şimdiye kadar Nur fabrika dairesinin mübarekler heyetinden iki ehemmiyetli rükünler kurtulmuşlar tahmin ederim. Elhak, o daire, o heyet, altı yedi senede yirmi otuz sene kadar fatihâne iş görmüşler, parlak kalemlerinin yadigârları gibi, onların hizmetlerine tevakkuf etmez, onların bedeline, onların defter-i a'mallerine hasenat yazdırıyor. Hatta, *Hizb-i Nurî*'nin öyle bir kuvvetli fütuhatı var ve öyle ehemmiyetli yerlere girmiş ki, onu neşredenler mütemadiyen çalışıyorlar hükmündedir. Ben, pekçok çalışmış ve çalışkan Hafız Mustafa'yı da evvelki zat gibi dışarıda zannederdim, yalnız bir defa "O da buradadır" işittim; belki başka Mustafa'dır diye teselli buluyordum.

* * *

Aziz Kardeşlerim!

Ben, bu sabah tesbihatta Hafız Tevfik'e acıdım. Bu iki defadır zahmet çekiyor tahattur ettim. Birden hatıra geldi: "Onu tebrik et!" O, kendini faydasız bir ihtiyat ile Risale-i Nur'daki çok ehemmiyetli makamından ve büyük hissesinden bir derece çekmek isterdi. Fakat hizmetinin kudsiyeti ve azameti, onu yine o büyük hisseye ve pek

azamet: büyükluk, ululuk, yücelik
aziz: muhterem, saygın
bedel: karşılık
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
ekser: pek çok.
elhak: hakkın ta kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
evvel: önce
fatihâne: fethederek, fatihçe
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite
hisse: pay, nasip
Hizb-i Nurî: Risale-i Nur ve Ayetü'l-Kübra'nın bir özeti mahiyetinde Nur'a ait hizip isimli bir Arabca dua
hükmünde: değerinde, yerinde
hususî: özel
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik
makam: yer, mevki.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
neşretme: dağıtma, yayma, saçma
rükun: bir şeye samimî olarak meyletme, yönelme
sıddık: çok doğru, dürüst; hakkı ve hakikati tereddütsüz kabulleren
tahattur: hatırlama, hatıra getirme
tesbihat: tesbihler. Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
teselli: avunma
tevakkuf: duraklama, durma, eğilenme
yadigâr: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya kimse
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme
zat: kişi, şahıs.

büyük sevaba muvaffak eyledi. Az bir sıkıntı ve geçici bir küçük zahmet ile böyle bir şeref-i manevîden geri kalmamak gerektir.

Evet, kardeşlerim. Madem her şey gidiyor ve gittikten sonra, eğer lezzet ve keyif ise, boşu boşuna gider, bir hasret kalır; eğer sıkıntı ve zahmet ise, hem dünyevî ve uhrevî, hem böyle bir kudsî hizmet noktasında öyle bir lezzetli faydalar var ki, o zahmeti hiçe indirir. İçinizde biri müstesna, en ihtiyan ve en ziyade başına sıkıntılar toplanan benim. Sizi temin ederim, tam bir sabır ve şükür ve tahammül ile hâlimden memnunum. Musibete şükür ise, musibetteki sevap ve uhrevî ve dunyevî faydalan içindir.

* * *

Azız Kardeşlerim!

Meyve'nin meselelerinin tekmil edilmesine meydan vermeyen mânilenn zevalı ile, ınşaallah yine başlanacak ki, birisi soğuk, birisi masonlann onun kuvvetinden dehşet almalarıdır. Ben bu musibette kader-ı İlâhî cihetini düşünüyorum. Zahmetim rahmete inkılâp eder.

Evet, "Risale-i Kader"de beyan edildiği gibi, *her hâdisede iki sebep var.*

Biri, zahirîdir ki, insanlar ona göre hükmederler; çok defa zulmederler.

Biri de hakikattır ki, kader-ı İlâhî ona göre hükmeder, o aynı hâdisede, beşer zulmünün altında adalet eder.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
azız: muhterem, saygın
beşer: insanlık
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek
cihet: yon
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
dünyevî: dünyaya ait
hâdise: olay
hakikat: gerçek, esas
hasret: ele geçmeyen veya kaçırılan bir nimete uzulup yanma, iç çekme, uzuntu
hükmetme: hâkim olma, işleme
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah ın kader kanunu
kudsî: mukaddes, yuce
kuvvet: güç, kudret
madem: den dolayı, böyle ise
mani: engel
mason: dunyevî maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilatın mensubu
mesele: onemli konu
musibet: felâket, belâ
müstesna: istisna olan, kaide dışı
muvaffak: beceren, neticeye varan, sonuç alan
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
Risale-i Kader: Kader Risalesi, Sözler de yer alan Yirmi Altıncı Söz risalesi
sabır: başa gelen uzucu olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammul gostererek Allah a tevekkul edip sıkıntılara gogus germe
şeref-i manevî: manevî şeref, manevî ustunluk
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukafat, sevap
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukafat, sevap
şukur: Allah ın nimedenne karşı memnunluk gosterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah ı hamd etme
şükur: Allah ın nimedenne karşı memnunluk gosterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah ı hamd etme
tahammül: zora dayanma, kotu ve guç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
tekmil: tamamlama, kemale erdirme
temin: sağlama
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
zahirî: gorunuşte olan, zahire dışa ait olan
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zeval: sona erme, yok olma, olme
ziyade: çok, fazla
zulum: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

Meselâ, bir adam, yapmadığı bir sirkat ile zulmen hapse atılır. Fakat gizli bir cinayetine binaen, kader dahi hapsine hüküm verir; aynı zulm-i beşer içinde adalet eder. İşte bu meselemizde, elmaslar şişelerden, sıddık fedakârlar müterednit sebatsızlardan ve halis muhlisler benlik ve menfaatini bırakmayanlardan ayrılmak için, bu şiddetli imtihana girmemizin iki sebebi var.

Birisi: Ehl-i dünya ve siyasetin evhamlarına dokunan kuvvetli bir tesanüt ve ihlâsla fevkalâde hizmet-i diniyedir; zulm-i beşer buna baktı.

İkincisi: Herkes kendi başına bu kudsî hizmete tam ihlâs ve tam tesanüt ile tam liyakat göstermediğimizden, kader dahi buna baktı.

Şimdi kader-i İlâhî, ayn-ı adalet içinde hakkımızda ayn-ı merhamettir ki, birbirine muştak kardeşleri bir meclise getirdi, zahmetleri ibadete ve zayıatları sadakaya çevirdi. Ve yazdıkları risalelen her taraftan nazar-ı dikkati celp etmek; ve dünyanın mal ve evlâdı ve istirahati pek muvakkat ve geçici ve her hâlde bir gün onları bırakıp toprağa girecek olmasından, onların yüzünden ahiretini zedelememek; ve sabır ve tahammüle alışmak ve istikbaldeki ehl-i imana kahramanâne bir numune-i imtisal, belki imamlar olmak gibi çok cihetle ayn-ı merhamettir. Fakat, yalnız bir cihet var ki, beni düşündürüyor. Nasıl bir parmak yaralansa, göz, akıl, kalb ehemmiyetli vazifelerini bırakıp onunla meşgul oluyorlar; öyle de, bu derece zarurete giren sıkıntılı hayatımız, yarasıyla kalb ve

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
ayn-ı adalet: adaletin aslı, adaletin tâ kendisi
ayn-ı merhamet: merhametin tâ kendisi, merhametin esası
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
celp: çekme çekiş kendine çekmek.
cihet: yan, yön, taraf
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç
ehemmiyetli: önemli
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, ahireti düşünmeyen
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
elmas: çok kıymetli bir mücevher
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
evlâd: veletler, çocuklar
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fevkalâde: olağanüstü
halis: saf, samimî
hizmet-i dinîye: dinî hizmet
hüküm: karar, emir
İbadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma
ihlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
imam: önde ve ilende olan, delil, rehber
istikbal: gelecek zaman
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kahramanane: kahramanca, kahraman olana yakışır şekilde, yiğitçe, cesûrâne
kudsî: mukaddes, yüce
liyakat: layık olma, ehliyet.
meclis: görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş insan toplulugu
menfaat: fayda
meselâ: örneğin
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.
muhlis: ihlaslı, samimî, dosdoğru, halis, her hâlı içten ve gönülden olan
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
müterednit: tereddüt eden, kararsız
muvakkat: geçici.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
numune-i imtisal: örnek alınacak şekildeki numune, örnek numune.
sabır: başa gelen üzücü olaylara belâ ve âfetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım, farz olmadığı hâlde kışının fakirlere verdiği para, mal vs. gibi şeyler
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azimlilik.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sirkat: hırsızlık, çalma
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
vazife: görev
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
zayıat: zarar ve ziyan
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.
zulm-i beşer: insanların yaptığı zulüm

ruhumuzu kendiyle meşgul eder. Hatta, dünyayı unutmak lâzım olduğu bir zamanımda, o hâl beni masonların meclisine getirdi, onları tokatlamakla meşgul eyledi. Cenab-ı Hak bu gaflet hâlini de bir mücahede-i fikriye nev'inden kabul etmek ihtimaliyle teselli buldum.

Risale-i Nur'un kıymettar muallimi Hafız Mehmed'in kardeşi Ali Gül'ün selâmını aldım. Ben hem ona, hem bütün hemşehrilerine ve Sava'nın bütün ahya ve emvatına binler selâm ve dua ederim.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sizin sebat ve metanetiniz, masonların ve munafıkların bütün plânlarını akim bırakıyor.

Evet kardeşlerim, saklamaya luzum yok; o zındıklar, Risale-i Nur'u ve şakirtlerini tarikate ve bilhassa Nakşî tarikatine kıyas edip, o ehl-i tarikatı mağlûp ettikleri plânlar ile bizleri çürütmek ve dağıtmak fikriyle, bu hücumu yaptılar.

Evvelâ: Ürkütmek ve korkutmak ve o mesleğin sufistimalâtını göstermek.

1: Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

ahya: diriler, canlılar
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
azız: muhterem, saygın
bilhassa: özellikle.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i tarikat: tarikat ehli, kalbini dünyanın fanî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
emvat: ölüler
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli
hücum: saldırma.
ihtimal: olabilirlik.
kıyas: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme, bu yolda verilen hükum, bir tutma
kıymettar: kıymetli, değerli.
mağlup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse
mason: dünyevî maksatlarla kurulmuş, sıkı bir dayanışmayı esas alan komiteci teşkilatın mensubu
meclis: görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muallim: ders veren, öğreten

mücahede-i fikriye: fikir yoluyla yapılan mücahede, ikna yoluyla yapılan cihad
münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan
nevi: çeşit, tür
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şakirt: talebe, öğrenci
sebat: sözünde durma kararlı olma, azimlilik.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
sufistimalat: kötü kullanmalar
tarikat: aynı dinden olmakla birlikte, bazı ilâhî hakikatlere varma ve Allah'a vasıl olma yolunda farklı görüş taşıyanların meydana getirdiği topluluk
teselli: avunma
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, munkir

Ve saniyen: O mesleğin erkânlarının ve müntesibînin kusuratlarını teşhir etmek.

Ve salisen: Maddiyyun felsefesinin ve medeniyetinin cazibedar sefahat ve uyutucu lezzetli zehirleriyle ifsat etmek ile, mabeynlerinde tesanüdü kırmak ve üstatlarını ihanetlerle çürütmek ve mesleklerini fennin, felsefenin bazı düsturlarıyla nazarlarından sukut ettirmektir ki, Nakşîlere ve ehl-ı tarikate karşı istimal ettikleri aynı silâh ile bizlere hücum ettiler; fakat, aldandılar. Çünkü, *Risale-i Nur'un meslek-i esası, ihlâs-ı tam ve terk-i enaniyet ve zahmetlerde rahmeti ve elemlerde bâkî lezzetleri hissedip aramak ve fânî ayn-ı lezzet-i sefihânede elîm elemleri göstermek ve imanın bu dünyada dahi hadsız lezzetlere medar olmasını ve hiç bir felsefenin eli yetişmediği noktaları ve hakıkatleri ders vermek olduğundan, onların plânlarını inşaallah tam akım bırakacak ve meslek-i Risale-i Nur ise tarikatlere kıyas edilmez* diye onları susturacak.

Bir Lâtîfe: Bu sabah, yanımdaki jandarma koğuşundan biri beni çağırdı, pencereye çıktım.

Dedi: "Bizim kapımız kendi kendine kapandı; ne yapıyoruz, açılmıyor."

Ben de dedim: "Size işarettir ki, nöbettar olduğunuz ve üstlerinden kapı kapattığınız adamlar içinde sizin gibi masumlar var. Hatta, on seneden beri görmediğim bir

akım: netücesiz, sonu yok, başarısız
ayn-ı lezzet-i sefihâne: sefahatten alınan zevkin lezzetin kendisi
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
cazibedar: çekici, cazibeli
düstur: kanun, kural, esas, prensip
ehl-ı tarıkat: tarıkat ehli kalbini dünyanın fanî işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan kimseler
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren
erkân: rükünler, esaslar
fanî: ölumlu, geçici
felsefe: madde ve hayatı baş langıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fen: tecrübî ıspatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, esas
hücum: saldırma
ıfsat: fesada uğratma, bozma, düzensızlık meydana getirme
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma
ihlâs-ı tam: tam ihlâs, yaptığı her işinde Allah'ın emrini ve rızasını gözetme, dünyevî veya uhrevî hiç bir karşılık beklememe
iman: inanç, itikat.
inşaallah: 'Allah izin verirse' manasında kullanılan bir dua.
istımal: kullanma
kıyas: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme, bu yolda verilen hükum, bir tutma
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksıklıkler, özürler
lâtîfe: güzel ve hoş nükte, şaka
mabeyn: ara
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar: sebep, vesile
medeniyet: bir topluluğun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat, gücü, maddî ve manevî varlığı ile ilgili vasıfların tamamı
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
meslek-i esas: esas meslek.
meslek-i Rısale-i Nur: Risale-i Nur meslegi, Risale-i Nur yolu, Risale-i Nur tarzı
müntesip: intisap etmiş, bağlanmış, mensup
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibend'in kurdugu tarikat ve bu tarikata mensup olan
nazar: bakış, fikir
nöbettar: nöbetçi, nöbet tutan
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci derecede, ikinci olarak.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sükut: değerden düşme, değerini yitirme
tarıkat: aynı dinden olmakla birlikte bazı İlâhî hakıkatlere varma ve Allah'a vasıl olma yolunda farklı görüş taşıyanların meydana getirdiği topluluk
terk-i enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
teşhir: gösterme, sergileme.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

kardeşimle bir dakika görüşmek bahanesiyle bana ihanet ve başka bahane ile dış kapımızın ikincisini dahi kapadılar. Onun cezası olarak, sizin kapınız dahı kapandı."

Said Nursî

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Size dün yazdığım lâtîfenin üç zerafeti var.

• *Birincisi:* İstikbalde gelecek mubarek heyetin şahs-ı manevîsinin bir mümessili olmasından, o şahs-ı manevînin sırrıyla ve bereketiyle sürgülü kapı kendi kendine açıldığı gibi, yine o tahakkuk edip vücuda gelmiş mubarek heyetin bir mümessilinin on sene sonra yarım dakika benimle görüşmesi sebebiyle, bana hiddet edildi; ben de hiddet ettim, "Kapılan kapansın" tekrar eyledim. Aynı günün gecesinin sabahında –hiç vuku bulmamış– kendi kendine nöbetçilerin kapıları kapandı, ikı saat açılmadı.

• *İkincı zerafeti:* Ben, bir pusula, muddeiumuma, müdürle göndermiştim. İçinde demiştim: "Ben tecritteyim, kimse ile görüşemiyorum; görüşsem de bu şehirde kimseyi tanımıyorum. Buranın belediyesi, birisiyle... ilâahir."

Sonra müddeiumumî demiş: "O tecritte mi?"

Müdür demiş: "Yok."

azız: muhterem, saygın
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bereket: mubareklik, bolluk, saadet.
heyet: bir toplulugu meydana getiren kişilerin bütünü, komite
hiddet: öfke, kızgınlık
ihanet: hainlik, kötuluk etme, arkadan vurma
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar
istıkbal: gelecek
latıfe: güzel ve hoş nükte, şaka
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
müddeiumumi: savcı
mümessil: temsil eden, temsilci
pusula: kısa mektup
şahs-ı manevi: manevî şahıs, belli bir şahıs olmayıp kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sır: gizli hakikat
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tecrit: hücre hapsi.
vücut: var olma, varlık.
vuku: olma, meydana gelme
zerafet: incelik, zarflık

İkisi bana itiraz etmişler. Aynı gün, yanım meczup ve yarım akraba bırı, yarım dakıka benımle goruşmesı yüzünden öyle bir vaziyet gösterildi ki, hiç bir tecritte olmamış. Bana ıtirazlan yuzlerıne çarptı.

• *Üçüncüsü:* Komşudakı haylaz gençlerin kapıda gürültüleri akşam yatsı ortasında bana zarar ederdi, fakat az idi. O kapıyı da aynı gün bır bahane ile kapattılar. Hem fena koku menzilimde ziyadeleştı, hem o haylazlann kapıma yakın gürültülen ziyade bana zarar verdi. Ben de yine "Kapılan kapansın. Neden böyle yapıyorlar?" dedim. Aynı sabah o hâdıse oldu.

* * *

Kardeşlerim!

Yenı hurufla yazdığınız ıki Mesele, cıdden tesirini gösterdi. Birinci, İkinci, Üçüncü Meseleleri de yazılsa çok iyi olur. Fakat Hüsrev ve Tahirî gibı kalemleri Kur'ân'a ve Kur'ân hattına mahsus ve memur olmalarından, bana endişe verir. Başkalar yazsalar daha münasıptir.

* * *

Azız Kardeşlerim!

Bir seneden beri bir parça, yani bir kilo kadar şehriye ve pirinçten sarf ediyordum. Şüphem kalmadı ki, büyük bır bereket, içinde var. Şımdi siz bırakmıyorsunuz ki pışireyim. Öyle ise, onu size hem teberrük, hem bereketlı bır hedıye edıyorum. O yıldız şehnyeden, bır defa harika bir bereketi gördüm. Taneleri pişirdikten sonra

akraba: yakınlar, aralannda soyca yakınlık bulunanlar, hısımlar
azız: muhterem, saygın
bahane: yalandan özür, asıl sebebı gızlemek ıçin ılen surulen uydurma sebep
bereket: bolluk, bereket, gurluk
cıdden: cıddî olarak, gerçek olarak
endişe: kaygı
hâdıse: olay
harika: olağanustu
hat: yazı, el yazısı.
haylaz: ışsız, sersem, hayırsız
hurûf: harfler.
itiraz: kabul etmedığını belırt me, karşı çıkma
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
meczup: delı, dıvane, mecnun
menzil: ev, oda, yer
mesele: onemlı konu
münasip: uygun, yennde.
sarf: harcama
teberrük: bır şeyı bereket veya saadet vesıtesı sayma, kabul etme
tecrit: hücre hapsi
tesir: etkı
vazıyet: durum
ziyade: fazla, fazlasıyla

kurutuyordum. Bir tek tane on mislinden ziyade büyük olduğunu ben ve başkaları gördük.

* * *

Azız Kardeşlerim!

Bu gece evrat ile meşgul olurken, nöbetçiler ve başkalar ışıtıyorlardı. Kalbime geldi ki, "Acaba bu ızhar, sevabını noksan etmiyor mu?" diye telâş ettim. Hüccetü'l-İslâm İmam-ı Gazalî'nın meşhur bir sözü hatıra geldi. O demiş: "*Bazen ızhar çok defa ıhfadan daha ziyade efdal olur.*" Yani aşikâre yapmakta, başkaları ya istifade veya taklit etmek veya gafletten uyanmak veya dalâlette ve sefahatte muannit ise, karşısında şeair-i İslâmiye nev'inde ızhar etmek, izzet-ı diniyeyi göstermek gibi çok cihetle, hususan bu zamanda ve ihlâs dersini tam alanlarda, değil riya, belki gizliden tasannu karışmamak şartıyla, çok ziyade sevaplı olabilir diye bir teselli buldum.

* * *

İki gün evvel sorgu hâkimi beni çağırdığı vakit, ben, "Kardeşlerimi nasıl müdafaa edeyim?" diye düşünürken, İmam-ı Gazalî'nin *Hızbu'l-Mâsun*'unu açtım; birden bu ayetler nazarımda göründü:

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا ۞ [1] يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ
وَبِأَيْمَانِهِمْ ۞ [2] اللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ ... ۞ [3] طُوبَىٰ لَهُمْ ... [4]

1. Muhakkak ki Allah, kâfirlerin şerrini iman edenlerden uzaklaştırır. (Hac Suresi, 38.)
2. Onların nuru onlarında ve sağ taraflarında koşar. (Hadîd Suresi, 12.)
3. Allah onlar üzerinde koruyucudur. (Şûra Suresi, 6.)
4. Onlara müjdeler olsun! (Ra'd Suresi, 29.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
aşikâre: apaçık, belli, aşikar, meydanda, zahir.
azız: muhterem, saygın.
cihet: yan, yön, taraf.
dalalet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
efdal: en fazileti, en üstün.
evrat: virtler, okunması adet olan dini dualar.
evvel: önce.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hâkim: kanun uygulayan kimse, yargıç.
hususan: bilhassa, özellikle.
Hüccetü'l-İslam: İslâmın delili, hücceti.
ıhfa: saklama, gizleme.
ıhlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
ızhar: açığa vurma, meydana çıkarma, aşikâr etme.
izzet-i diniye: dinin gerektirdiği haysiyet, yücelik.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
misli: benzer, eş, kat.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mudafaa: savunma, koruma.
nazar: bakış, dikkat.
nevi: çeşit, tür.
noksan: eksiklik, azlık, tam olmayış.
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap.
şeair-i İslamiye: İslâma ait işaretler, İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler.
tasannu: yapmacık.
teselli: avunma.
ziyade: çok, fazla.

Baktım ki, birinci ayet, şeddeler sayılsa ve meddeler sayılmazsa, [1] آمَنُوا 'deki "vav" dahi meddedir, makam-ı cifrîsi ve ebcedîsi bin üç yüz altmış iki (1362) eder ki, tam tamına bu senenin aynı tarihine ve bizim mü'min kardeşlerimizi müdafaaya azmettiğimiz zamana, hem manası, hem makamı tevafuk ediyor. "Elhamdulillâh," dedim, "benim müdafaama ihtiyaç bırakmıyor."

Sonra hatırıma geldi ki, "Acaba netice ne olacak?" diye merak ettim. Gordum, [3] طُوبَى لَهُمْ ۞ [2] اَللّٰهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ 'deki iki cümle, tenvin sayılmak şartıyla, makam-ı cifrîsi aynen bin üç yüz altmış iki (eğer bir med sayılmazsa iki, eğer sayılsa üç) eder; tam tamına hıfz-ı İlâhiyeye pek çok muhtaç olduğumuz bu zamanın, bu senenin ve gelecek senenin aynı tarihine tevafuk ederek, bir seneden ben büyük bir dairede ve geniş bir sahada aleyhimize ihzar edilen dehşetli bir hücum karşısında mahfuziyetimize teminat ile, tesellî veriyor. Risale-i Nur, bu hâdisede daha parlak fütuhatı hâkim dairelerde bulunmasından, şimdiki muvakkat tevakkuf bizi me'yus etmez ve etmemeli. Ve *Ayetu'l-Kubra*'nın tab'ı sebebiyle musaderesi, onun parlak makamına nazar-ı dikkati her taraftan ona celp etmesine bir ilânname telâkki ediyorum.

[4] رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ayetini şimdi okudum.

[5] وَاغْفِرْ لَنَا cümlesi tam tamına bin üç yüz altmış iki eder,

1 İman edenler
2 Allah onlar üzerinde koruyucudur. (Şura Suresi, 6.)
3 Onlara müjdeler olsun! Ra'd Suresi, 29.)
4 Ey Rabbimiz! Nurumuzu tamamla ve bizi bağışla. (Tahrim Suresi, 8.)
5 Bizi bağışla.

aleyh: karşı, karşıt.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azim: kesin karar.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebcedî: ebcet hesabına ait.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hâdise: olay.
hıfz-ı İlâhiye: Allah'ın korunması.
hücum: saldırma.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
ilânname: ilân yazısı içinde ilân yazılı olan kâğıt.
mahfuziyet: korunurluk, korunur olma hâli.
makam: yer, durak.
makam-ı cifrî: cifre'ye ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap.
med: hemzeden sonra gelen elifin yerine yazılan işaret.
medde: med işareti. Kur'ân-ı Kerîm'de üzerine kondugu elifi uzatarak okutan işaret.
me'yus: umutsız, yeise düşmüş, umudi kesilmiş, kederli.
mudafaa: savunma, koruma.
mü'min: iman eden, inanan.
musadere: toplatma, elden alma.
muvakkat: geçici.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı.
telâkkı: anlama, kabul etme.
teminat: inandırıcılığı sağlamak için söylenen söz.
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre.
tesellî: avutma, acısını dindirme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevakkuf: duraklama, durma, eğlenme.

bu senenin aynı tarihine tevafuk eder ve bizi çok istiğfara davet ve emreder ki, nurunuz tamam olsun ve Risale-i Nur noksan kalmasın.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu eski ve yeni iki medrese-i Yusufiyedeki şiddetli imtihanda sarsılmayan ve dersinden vazgeçmeyen ve yakıcı çorbadan ağızları yandığı hâlde talebeliğini bırakmayan ve bu kadar tehacüme karşı kuvve-i maneviyesi kırılmayan zatlar ehl-i hakikat ve nesl-i ati alkışlayacakları gibi, melâike ve ruhanîler dahi alkışlıyorlar, diye kanaatim var. Fakat içinizde hastalıklı ve nazik ve fakirler bulunmasıyla, maddî sıkıntı ziyadedir. Ve buna karşı da her biriniz her birisine birer tesellici ve ahlâkta ve sabırda birer numune-i imtisal ve tesanüt ve taltife birer şefkatli kardeş ve ders müzakeresinde birer zeki muhatap ve mucip ve güzel seciyelerin in'ikâsından birer âyine olmanız o maddî sıkıntıları hiçe indirir, diye düşünüp, ruhumdan ziyade sevdiğim sizler hakkında teselli buluyorum.

Yüz yirmi yaşında bulunan Mevlâna Halid'in (KS) cübbesini size bir gün göndereceğim. O zat onu bana giydirdiği gibi, ben de onun namına sizin her birinize teberrüken giydirmek için, hangi vakit isterseniz göndereceğim.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

ayine: ayna
azîz: muhterem, sayın
cübbe: üste giyilen bol ve uzun elbise.
davet: çağırma, çağrı
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
maddî: para, mal vb. şeylerle ilgili
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane
melaike: melekler
mucip: icap eden, uyan, gereken, gerektiren
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
müzakere: bir iş hakkında konuşma, karşılıklı fikir söyleme, danışma, görüşme
nam: ad, isim, yerine vekilik.
nazik: narin, ince
nesli ati: gelecek nesil
noksan: eksiklik, azlık, tam olmayış
numune-i imtisal: örnek alınacak şekildeki numune, örnek numune
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sabır: başa gelen üzücü olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe
seciye: iyi huy, karakter
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen
talebe: talep eden, öğrenci
taltif: iltifat etme, gönül okşama
teberrüken: mübarek görerek, uğur sayarak.
tehacüm: hücum etme, topluca hücum etme, saldırma
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
teselli: avunma, avutma, acısını dindirme
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla

Yeni geldiğimiz zaman çiçek aşısı doktoru beni aşıladı. O kolum çıban oldu ve şişti; o şiş aşağıya iniyor, beni yatırmıyor, abdestte sıkıntı veriyor. Acaba benim vücudum aşıya gelmez; veyahut başka bir mana var! Yirmi sene evvel beni Ankara'da aşıladılar, şimdiye kadar o aşı yerî ara sıra işliyor, rahatsızlık veriyor. Bu da öyle olmasın, diye hatırıma geldi. Sizde nasıl?

Said Nursî

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Kader-i İlâhî adaleti bizleri Denizli medrese-i Yusufiyesine sevk etmesinin bir hikmeti, her yerden ziyade, Risale-i Nur'a ve şakirtlerine, hem mahpuslan, hem ahalisi, belki hem memurlan ve adliyesi muhtaç olmalandır. Buna binaen, biz bir vazife-i imaniye ve uhreviye ile bu sıkıntılı imtihana girdik. Evet, yirmi otuzdan ancak bir ikisi tadil-ı erkân ile namazını kılan mahpuslar içinde, birden Risale-i Nur Şakirtlerinden kırk ellisi umumen bilâistisna, mükemmel namazlarını kılmalan, lisan-ı hâl ile ve fiil diliyle öyle bir ders ve irşattır ki, bu sıkıntı ve zahmeti hiçe indirir, belki sevdirir. Ve şakirtler, ef'alleriyle bu dersi verdikleri gibi, kalblerindeki kuvvetli tahkikî imanlarıyla dahi buradaki ehl-i imanı ehl-i dalâletin evham ve şübehatından kurtarmalanna medar çelikten bir kal'a hükmüne geçeceğini rahmet ve inayet-i İlâhiyeden ümit ediyoruz.

abdest: el suyu, ibadetlerden, bilhassa namazdan önce belli bir tertip üzere bazı uzuvlan yıkayıp bazılarını da meshetmek suretiyle yapılan temizlik
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
adliye: mahkeme yargılama işleriyle uğraşan daire.
ahali: halk.
azız: muhterem, saygın
bilaistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin
binaen: den dolayı, bu sebepten
ef'al: fiiller, işler
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
evvel: önce.
fiil: iş, hareket.
hikmet: İlahi gaye, gizli sebep, fayda
hükmüne: yerine, değerine
iman: inanç, itikat.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kal'a: büyük hisar
lisan-ı hâl: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahpus: hapsedilmiş olan mevkuf.
medar: sebep, vesile
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
şakirt: talebe, öğrenci
sevk: önüne katıp sürme, yöneltme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleyen
şübehat: şüpheler
tadil-ı erkân: düzgün yapma, namazı bütün rükünlerini esaslarını yerine getirerek, düzenine uygun şekilde kılma
tahkikî: tahkikle alâkalı, tahkike ait, araştırma, inceleme ile ilgili
ümit: umut, umma, umit, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his
umumen: umumî olarak, bütün olarak.
vazife-i imaniye: imanla ilgili vazife, iman vazifesi
vazife-i uhreviye: ahirete ait vazifeler
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: fazla, fazlasıyla

Buradaki ehl-i dünyanın bizi konuşmaktan ve temastan menleri zarar vermiyor. *Lisan-ı hâl, lisan-ı kâlden daha kuvvetli ve tesirli konuşuyor.* Madem hapse girmek terbiye içindir, milleti seviyorlar ise, mahpusları Risale-i Nur şâkirtleriyle görüştürsünler. Tâ bir ayda, belki bir günde, bir seneden ziyade terbiye alsınlar; hem millete ve vatana, hem kendi istikbâllerine ve âhiretine menfaatli birer insan olsunlar. Gençlik Rehberi bulunsa idi, çok faydası olurdu; inşaallah, bir zaman girer.

Said Nursî

* * *

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Bugün, büyük ve merhum kardeşim Molla Abdullah ile Hazret-i Ziyaeddin hakkındaki malûmunuz muhavereyi tahattur ettim. Sonra sizi düşündüm. Kalben dedim: Eğer perde-i gayp açılsa, bu sebatsız zamanda böyle sebat gösteren ve bu yakıcı, ateşli hâllerden sarsılmayan bu samimî dindarlar ve ciddî Müslümanlar, eğer her biri birer velî, hatta bir kutup görünse, benim nazarımda şimdi verdiğim ehemmiyeti ve alâkayı pek az ziyadeleştirecek ve eğer birer âmî ve adî görünse, şimdi verdiğim kıymeti hiç noksan etmeyecek diye karar verdim. Çünkü, *böyle pek ağır şerait altında iman kurtarmak hizmeti, her şeyin fevkindedir. Şahsî makamlar ve hüsnüzanların ilâve ettikleri meziyetler, böyle dağdağalı, sarsıntılı hâllerde hüsnüzanlarını kırmakla muhabbetleri azalır ve meziyet*

adî: bayağı, aşağı, değersiz
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
âmî: bilgisiz, cahil.
azîz: muhterem, saygın
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve iztırap
dindar: dinî kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen
fevkinde: üstünde
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
İman: İnanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
istikbal: gelecek
kalben: kalb ile, kalpten
kıymet: değer
kutup: evliyalar içersinde zamanın en büyük mürşidi olan
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf
makam: yer, mevki
malum: bilinen, bilinir olan
men: yasak etme, engelleme, manı olma
menfaat: fayda
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muhabbet: sevgi, sevme
muhavere: konuşma, sohbet etme
Müslüman: İslâm dinine bağlı, dindar, mütedeyyin
nazar: bakış, nezdinde.
noksan: eksiklik, kusurlu oluş
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde; insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevî perde.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şâkirt: talebe, öğrenci
samimî: içten, candan, gönülden.
sebat: sözünde durma, kararlı olma, azimlilik
şerait: şartlar
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
tahattur: hatırlama, hatıra getirme
terbiye: eğitim, iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya
ziyade: artma, çoğalma, çok, fazla.

sahibi dahi onların nazarlarında mevkimi muhafaza etmek için tasannua ve tekellüfe ve sıkıntılı vakara mecburiyet hisseder. İşte hadsiz şükür olsun ki, bizler böyle soğuk tekelluflere muhtaç olmuyoruz.

Said Nursî

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bütün ruh ve kalb ve aklımla sizin leyle-i aşerenizi tebrik ederiz. Bizim şirket-i maneviyemizde büyük kazançlar edeceklerini rahmet-i İlâhiyeden niyaz ederiz. Bu gece rüyamda yanınıza gelmiş, imam olarak namaz kılacağım hâlinde uyandım. Benim tecrübemle, rüyanın tabiri çıkacağı zamanda Sava ve Homa kahramanlarından iki kardeşimiz rüyayı tabir etmek için umumunuz namına geldiler. Ben de umumunuzu görmek gibi mesrur oldum.

Kardeşlerim, gerçi, bu vaziyet, hem, muvafığa ve bir kısım memurlara Risale-i Nur'a karşı bir çekinmek, bir ürkmek vermiş, fakat, bütün muhalifler de ve dindarlarda ve alâkadar memurlarda bir dikkat, bir iştiyak uyandırıyor. *Merak etmeyiniz, o nurlar parlayacaklar.* (HAŞIYE)

Said Nursî

* * *

HAŞİYE: Ey Kardeş! Dikkat buyur. Denizli hapsinde, bütün esbab-ı âlem zâhiren Üstadın aleyhinde, idam hükümleriyle mahkemeye verilmişken, Üstat diyor: "Merak etmeyiniz kardeşlerim, o Nurlar parlayacaklar." Bu söz, bak nasıl tahakkuk ettı. **Talebeleri**

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aziz: muhterem, saygın
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
gerçi: öyle ise de, her ne kadar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
haşiye: dipnot
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
leyle-i aşere: on mübarek gece
mecburiyet: mecbur olma mecburluk, zarurîlik durumu, zora tutulma, zorunluluk
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu
mevki: makam, memuriyet
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muhafaza: koruma
muhalif: muhalefet eden, ayrılık gösteren, uymayan, bir fikil veya düşünceye karşı gelen
muvafık: uygun, munasip
nam: ad, yerine
nazar: bakış, nezdinde
niyaz: yalvarma, yakarma
nur: aydınlık, parıltı, ışık
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni
şirket-i maneviye: manevî şirket, manevî ortaklık
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tabir: yorum, yorumlama
tabir: yorum, yorumlama
tasannu: yapmacık
tekellüf: gösteriş, yapmacık, sahte tavır
umum: hep, herkes
vakar: ağırbaşlılık, heybetli oluş, ciddiyet
vaziyet: durum

Sabri'nin tabiri ve istihracıyla, Sure-i Ve'l-Asr işaretine muvafık olarak, Risale-ı Nur, Anadolu'yu Cebel-ı Cudi'de sefine gibi ve Isparta ve Kastamonu'yu afat-ı semaviye ve arziyeden muhafazalanna bir vesile olduğunu ve Risale-i Nur'a ilişmesinler, yoksa yakında bekleyen afetler geleceklerini bilsinler, akıllannı başlanna alsınlar. Bu musibetten biraz evvel tekrar ile söyluyordum, size de o mektuplar gönderilmişti. Şimdi aldığım haber: Kastamonu, civan, kal'ası, Risale-i Nur'un matemini tutmuş gibi ağlamış ve zelzele ile sıtma tutmuş, inşaallah, yine Risale-ı Nur'a kavuşacak ve gulecek ve şükredecek.

Size evvelki gün iki kıymetli kazancımızı yazmıştım. İkincide, "Yüzer lisanla dua ve tesbihat... ilâahir" demiştim; noksan var. Sahihi: "Her birimiz derecesine göre yüzer lisanla, ilâahire..."

Hem, ben pek çok alâkadar olduğum Sava köyünden çok muhterem bir ihtiyar ile ellerimiz birbiriyle kelepçe edilip geldiğimiz beni pek çok memnun edip, bununla o mübarek köyün bana şiddet-ı alâkasını anladım. O kardeşime ayrıca selâm edenm.

* * *

Aziz Kardeşim!

(1) وَحَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ : Bu ayet dahi,

(2) وَالْعَصْرِ ۞ إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ işaretine işaret eder ki;

1. İşte kafirler o zaman husrana uğramışlardır. (Mu'min Suresi, 85.)
2. Yemin olsun asra. • İnsan muhakkak husrandadır. (Asr Suresi, 1-2.)

afat-ı semaviye ve arziye: semavî ve arzî afetler, gökten ve yeryüzünde meydana gelen musibetler, afetler
afat-ı semaviye: semavî afetler, semavî musibetler
afet: belâ, musibet, büyük felâket.
alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azız: muhterem, saygın
Cebel-ı Cudi: Cudi Dağı
civar: çevre, yöre, etraf
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
evvel: önce
ilaahir: sona kadar, sonuna kadar
inşaallah: Allah izin verirse, mânasında kullanılan bir dua
istıhraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
kafir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kal'a: büyük hisar
kelepçe: tutukluların kaçmasını önlemek için bileklerine takılan demir halka, kelepçe.
kıymet: değer
lisan: dil
matem: hüzün, keder ve musibet karşısındaki ağlama, yas, yaslı kederli bulunma halı
memnun: hoşnut, razı
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhafaza: koruma
muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
musibet: felâket, belâ
muvafık: uygun, münasip
noksan: eksik.
sefine: gemi
selam: barı, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
şiddet-i alâka: alâkanın ilginin şiddeti, ilginin aşırılığı
sıtma: anofel türü sivrisineğin sokmasıyla insandan insana bulaşan, titreme, ateş ve terlemelerle kendini gösteren bir hastalık, malarya
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık, hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür
tabir: yorum, yorumlama
tesbihat: tesbihler, Cenâb-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemâl sıfatlara sâhip olduğunu ifâde eden sözler
vesile: aracı, vasıta
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

kâfirlerin bu kadar tahribatlan ve harbleri faydasız ve hasarat içerisinde ayn-ı zarar oldu. [1] وَالْعَصْرِ işaretinde Risale-i Nur'a bir ima bulunması remzıyle, bu ayet dahi remzen bin üç yüz altmış, Rumî tarihi olan bu senede münafıklar ve kufre düşenler Rısale-i Nur'a ılışecekler, fakat hasaret ederler. Çünkü zelzele ve harb gibi belâların ref'ine bir sebep, Risale-i Nur'dur. Onun tatili belâlan celp eder diye bir gızlı ıma olabilir.

Said Nursî

* * *

Aziz Kardeşlerim!

Ben tahmin ediyordum ki, hakikî ve en son müdafaanamemiz, Denızlı hapsinin meyvesi olan risalecık olacak. Çunku, evvelce bazı evham yuzunden bir seneden beri aleyhimize geniş bir tarzda çevrilen plânlar bunlardır. "Tarıkatçılık, komitecılık ve harıcî cereyanlarına alet olmak ve dinî hıssiyatı sıyasete alet etmek ve cumhuriyet aleyhinde çalışmak ve idare ve asayişe ılışmek" gibi asılsız bahaneler ile bize hücum ettiler. Cenab-ı Hakka hadsiz şukür olsun ki, onların plânları akim kaldı. O kadar geniş bir sahada, yüzer talebelerde, yüzler risalede, on sekiz sene zarfındaki mektup ve kitaplarda hakıkat-ı imanıyeden ve Kur'âniyeden ve ahiretin tahkıkinden ve saadet-i ebediyeye çalışmaktan başka bir şey bulmadılar. Plânlarını gızlemek ıçın gayet adî bahanelen aramaya başladılar. Fakat hükûmetin bazı erkânını iğfal edip

1 Yemin olsun asra. (Asr Suresi, 1-2)

adî: bayağı, aşağı, değersız
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
akim: netıcesiz, sonu yok, başansız
aleyh: karşı, karşıt.
asayış. kanun ve nizam hakımıyetinin sağlanması.
ayet: Kur'anın her bir cumlesi.
ayn-ı zarar: doğrudan zarar sırf zarar
aziz: muhterem, saygın.
bahane: yalandan özur, asıl sebebi gızlemek ıçın ileri surulen uydurma sebep
bela: musibet, sıkıntı
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cereyan: fikir, sanat, sıyaset hareketi
cumhuriyet: sıyasî mekanizması, seçimle kurulan adalet ve hukukun ustunluğuyle temel hak ve hurriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
erkan: reisler, ileri gelenler
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
evvelce: daha once
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkat-ı imanıye: imana aıt olan gerçek.
hakıkat-i Kur'âniye: Kur'ân'a aıt olan gerçek.
hakıkı: gerçek
harıcı: dışarıya aıt.
harb: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve sılahlı kavga
hasarat: zararlar, zıyanlar
hasaret: hasar, zarar, zıyan
hıssiyat: hisler, duygular
hucum: saldırma
idare: memleket işlerinin yurutulmesi, çekip çevirilmesi
iğfal: yanıltma, gafllete düşurerek kandırma, aldatma.
ima: dolaylı, ustu kapalı ifade etme
komite: kotu bir maksat ıçin toplanmış gizli cemiyet.
küfür: Allah'ın varlığına, birlığine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
mudafaaname: mudafaa metnı, savunma mektubu, savunma dilekçesi.
munafık: kalbinde kufru gizlediği hâlde Musluman gorunen kafirligini gizleyerek Musluman gibi davranan.
plan. bir şeyi gerçekleştirmek ıçın yapılan düzenleme
ref: kaldırma, gıderme
remiz: gizli ve kapalı bir surette soyleme
remzen: remiz ile, işaret ederek, ışaretle
Rumi: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahkik. dogrulugunu ispat etme, dogrulama
tahribat: tahrıpler, yıkıp bozmalar
talebe: talep eden, oğrencı
tarıkat. aynı dinden olmakla birlikte, bazı ilahi hakıkatlere varma ve Allah'a vasıl olma yolunda farklı görüş taşıyanların meydana gelurdıgi topluluk
tarz: bıcım, şekil, suret.
zarfında: suresince
zelzele: yer sarsıntısı, deprem

aleyhimize çeviren dehşetli ve gizli bir zındıka komitesi şımdı doğrudan doğruya kufr-ı mutlak hesabına bize hücum etmek ihtimaline karşı, güneş gibi zahir ve şüphe bırakmaz ve dağ gıbi metın, sarsılmaz olan Meyve Risalesi onlara karşı en kuvvetlı bir müdafaa olup onları susturacak dıye bize yazdırıldı zannediyorum.

Said Nursî

* * *

Kardeşlerim!

Gerçi yennız çok dardır, fakat kalbinizin genişliği o sıkıntıya aldırmaz, hem yerlerimize nispeten daha serbesttir. *Bilıniz; en esaslı kuvvetımız ve nokta-i ıstınadımız, tesanüttür. Sakın sakın bu musıbetlerin verdiği asabîlik cihetiyle, birbirnizin kusuruna bakmayınız. Kısmet ve kadere ıtıraz hükmünde olan şekvalar ve "Böyle olmasaydı, şöyle olmazdı" dıye birbirnizden gücenmeyiniz.* Ben anladım kı, bunların hücumundan kurtulmak çaremiz yoktu; ne yapsaydık, onlar hücumu yapacak ıdıler. Bız sabır ve şükur ve kazaya rıza ve kadere teslim ıle mukabele ederek, tâ inayet-i İlâhiye imdadımıza gelinceye kadar az zamanda ve az amelde pek çok sevap ve hayrat kazanmaya çalışmalıyız.

Oradakı kardeşlerimizin selâmetlerine dualar ediyoruz.

Said Nursî

* * *

aleyhi: karşı, karşıt
amel: fıl, ış
asabı: sınırlı ofkelı.
cıhet: yon, sebep, vesıle
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
gerçi: oyle ıse de, her ne kadar
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah nzası ıçın yapılan ıyılıkler, haseneler
hücum: saldırma
hükmünde: degennde, yennde.
ıhtımal: olabılırlık
ımdat: yardım
ınayet-ı ilahıye: Allah ın yardımı.
ıtıraz: kabul etmedıgını belırtme karşı cıkma
kader: takdır, kısmet, kudret, Ilahî hukum
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bılınen ve takdır olunan şeylerin zamanı gelınce yaratması
kısmet: talıh, nasıp, kader
komite: kotu bır maksat ıçın toplanmış gızlı cemıyet.
kufr-i mutlak: kayıtsız şartsız kufur, murlak kufur, hıç bır ımanı hukmu delılı hakıkatı kabul etmeme, kesin ve tam bır ınkar
kusur: eksıklık, noksan, ozür
metin: saglam ve dayanıklı
müdafaa: savunma, koruma.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
musıbet: felâket, belâ
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
nokta-ı ıstınat: dayanak noktası, guvenme ve ıumat noktası
rıza: Allah ın takdırne boyun egme, Allah ın emırlernın dışında hıç bır şeyın gerçekleşmeyecegıne ınanma.
sabır: başa gelen üzücu olaylara, bela ve afetlere veya bır haksızlığa katlanma, tahammül göstererek, Allah a tevekkul edip sıkıntılara gogus germe
şekva: şıkayet, yakınma, hoş nutsuzluk, memnunıyetsızlık
selamet: salımlık, emınlık, sıkıntı, korku ve endışeden uzak olma
sevap: hayırlı bır ışe karşı Allah tarafından verılen mukâfat, sevap
şukur: Allah ın rıznetlerne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle, gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
tesanüt: dayanışma, bırbırne dayanma ve destek olma
zahır: acık, aşıkar
zındıka: dınsızlık, ınancsızlık.

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu dünyanın hayatı pek çabuk değişmesine ve zevaline ve fenâ ve fânî, akıbetsiz lezzetlerine ve firak ve iftirak tokatlarına karşı bir ehemmiyetli medar-ı teselli ise, samimî dostlar ile görüşmektir. Evet, bazen bir tek dostunu bir-iki saat görmek için, yirmi gün yol gider ve yüz lirayı sarf eder. Şimdi bu acip, dostsuz zamanda samimî kırk-elli dostunu birden bir-iki ay görmek ve Allah için sohbet etmek ve hakikî bir teselli alıp vermek, elbette başımıza gelen bu meşakkatler ve zayiat-ı maliye, ona karşı pek ucuz düşer; ehemmiyeti kalmaz. Ben kendim, buradaki kardeşlerimden on sene firaktan sonra bir tekini görmek için bu meşakkatı kabul ederdim. *Teşekkü, kaderi tenkit ve teşekkür kadere teslimdir.*

* * *

Sizi temin ederim ki, şimdi ecel gelse, ölsem, kemal-i rahat-ı kalble karşılayacağım. Çünkü, içinizde kuvvetli, metin, genç çok Saidler bulunduğuna ve bu bîçare, ihtiyâr, hasta, zayıf Said'den çok ziyade Risale-i Nur'a sahip ve vâris ve hamî olacaklarına kanaatim geliyor. Nazif'in pusulasında isimleri yazılan ve tesirli bir surette kuvve-i maneviyeyi takviye eden zatlara çok minnettar ve çok müferrah oldum. Zaten ben onların böyle olacaklarını tahmin ederdim. Cenab-ı Hak, onları muvaffak ve başkalara da hüsn-i misal eylesin. Âmîn.

* * *

acip: tuhaf, hayrette bırakan
akıbet: sonuç, netice
âmîn: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle! anlamında duanın sonunda söylenir.
aziz: muhterem, saygın
bîçare: çaresiz, zavallı
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
fânî: ölümlü, geçici
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
firak: ayrılık, hicran
hakikî: gerçek
hamî: himaye eden, koruyan, gözeten
hüsn-i misal: güzel örnek
iftirak: hicran, ayrılık.
kader: takdir, kısmet, kudret, İlâhî hükum
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kemal-i rahat-ı kalp: tam bir kalp rahatlığı
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
metin: sağlam ve dayanıklı.
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
müferrah: feraha, kavuşmuş, gönül huzuruna kavuşmuş, rahata ermiş
muvaffak: beceren, neticeye varan, sonuç alan.
pusula: kısa mektup.
samimî: içten, candan, gönülden
sarf: harcama
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabulleneni
suret: biçim, şekil, tarz.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
tenkit: eleştirme
teşekkü: şikayet etme, sızlanma
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme.
teselli: avunma
vâris: vefat eden bir kimsenin mal ve mülkünü kullanmaya yetkili olan
zaîf: zayıf
zat: kişi, şahıs
zayiat-ı maliye: mali zarar ve ziyan.
zeval: sona erme, yok olma, ölme
ziyade: çok, fazla

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Madem âhiret için, hayır için, ibadet ve sevap için, iman ve âhiret ıçın Rısale-i Nur ile bağlanmışsınız; elbette bu ağır şerait altında her bir saati yirmi saat ibadet hükmünde ve o yirmi saat ise Kur'ân ve iman hizmetindeki mücahede-ı maneviye haysiyetıyle yüz saat kadar kıymettar ve yüz saat ıse böyle her biri yüz adam kadar ehemmiyetli olan hakıkî mucahit kardeşler ıle goruşmek ve akd-i uhuvvet etmek, kuvvet vermek ve almak ve teselli etmek ve mütesellı olmak ve hakıkî bır tesanütle kudsî hizmete sebatkârâne devam etmek ve güzel seciyelerınden ıstifade etmek ve Medresetüzzehra'nın şakirtlığine lıyakat kazanmak için açılan bu imtıhan meclısi olan şu Medrese-ı Yusufiyede tayınini ve kaderce takdir edilen kısmetini almak ve mukadder rızkını yemek ve o yemekte sevap kazanmak için buraya gelmenize şükretmek lâzımdır. Butün sıkıntılara karşı mezkûr faydaları düşünüp sabır ve tahammülle mukabele etmek gerektir.

Said Nursî

* * *

Kardeşlerim!

Ben kalben arzu ederım ki, çelik ve demir gibi sebatkâr Isparta ve civarındakiler gıbı metin kahramanlar (Husrevler, Hafız Alıler gıbı) Kastamonu tarafından dahi burada görünsün. Hadsiz şükür ediyorum ki; Kastamonu vilâyetı, benım arzumu tam yerine getırdı, müteaddıt kahramanları imdadımıza gönderdi. Hayalimde her

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
akd-i uhuvvet: kardeşlık anlaşması
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves
azız: muhterem, saygın
cıvar: çevre, yore, etraf
ehemmıyetlı: onemlı
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkı: gerçek
haysıyet: itıbar
hukmünde: degerınde, yennde.
iman: ınanç, ıtıkat.
imdat: yardım
imtıhan: deneme, sınama, Allah ın çeşıtlı şekıllerde kullarını denemesi
istifade: faydalanma, yararlanma
kader: Cenab-ı Hakkın ezelı ilmi ıle kainatta olmuş ve olacak butun şeylerın varlık ve yoklugunu, geçmış ve geleceğını bılmesi
kalben: kalp ıle, kalpten
kısmet: talıh, nasıp, kader
kıymettar: kıymetlı, degerlı.
kudsı: mukaddes, yuce
kuvvet: guç, kudret.
ılyakat: layık olma, ehlıyet
madem: ..den dolayı, böyle ıse.
Medrese-i Yusufıye: Yusuf un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) ıftıra, haksızlık ve zulum ıle hapıste kalmasından kinaye olarak. Iman ve Kur an'a hizmetınden dolayı tevkıf edılenlerın hapsedıldıgı yer, mahasında, hapıshane
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın doguda (Van) yapılmasını ıdarecılere teklıf ettıgı fen ılımlerıyle dın ılımlerının bırlıkte okutulmasını düşunduğu universıte
metin: saglam ve dayanıklı
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
mucahede-ı maneviye: manevı olarak yapılan cıhad.
mücahit: cıhat eden, dın uğruna dın duşmanlarıyla Allah rızası ıçın ve Allah ın adını yuceltmek gayesıyle savaşan
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukadder: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş, kader, kaza, alın yazısı
müteaddıt: çeşıtlı bir çok.
müteselli: teselli bulan, avunan, acıyı unutur gıbı olan, uzuntusu dagılan.
rızık: Allah ın lutuf ve ıhsan ettıgı nımetler.
sabır: basa gelen uzucu olaylara, belâ ve afetlere veya bır haksızlıga kadanma, tahammul gostererek, Allah a tevekkul edıp sıkıntılara gogus germe
şakırt: talebe, ogrencı
sebatkâr: sebat eden, sozunde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sebatkârâne: sabır ve sebat ederek, sebat gostererek, sebatlı bir şekılde
seciye: iyi huy, karakter
şerait: şartlar.
sevap: hayırlı bır ışe karşı Allah tarafından verılen mukafat, sevap
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şükur: Allah ın nımedenne karşı memnunluk gosterme, gerekdıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
tahammul: zora dayanma, kotu ve guç durumlara karşı koyabılme, katlanma
takdır: Allah ın takdırı, Allah ın ılmıyle belı bır duzen verme sı
taytın: belırleme, yerını belı etme
tesanüt: dayanışma, bırbırıne dayanma ve destek olma
teselli: avutma, acısını dındırme.
vilâyet: ıl

vakit bulunan, fakat isimlerini yazamadığım için yanınızda fedakâr kardeşlerime birer birer selâm ve selâmetlerine dua ederim.

* * *

Aziz, Sıddık, Sebatkâr ve Vefadar Kardeşlerim!

Sızı muteessır etmek veya maddî bir tedbır yapmak için değil, belki şirket-i maneviye-i duaiyenizden daha zıyade istifadem için ve sizin de daha zıyade itidal-i dem ve ihtıyat ve sabır ve tahammül ve şıddetle tesanüdünüzü muhafaza ıçın bir hâlımı beyan ediyorum ki: Burada bir günde çektiğim sıkıntı ve azabı, Eskişehir'de bır ayda çekmezdim. Dehşetlı masonlar, insafsız bir masonu bana musallat eylemişler; tâ hiddetımden ve ışkencelerine karşı "Artık yeter!" dememden bir bahane bulup, zalımâne tecavüzlerine bir sebep gostererek yalanlarını gızlesinler. Ben, harıka bir ıhsan-ı İlâhî esen olarak şakirâne sabredıyorum ve etmeye de karar verdim.

Madem biz kadere teslim olup bu sıkıntılan,
(1) خَيْرُ الْأُمُورِ أَحْمَزُهَا sırrıyla, ziyade sevap kazanmak cihetiyle manevî bir nimet biliyoruz, madem geçici, dunyevî musıbetlerin sonları ekseriyetle ferahlı ve hayırlı oluyor; ve madem hakkalyakin derecesinde yakinî bir kat'î kanaatimiz var ki, *biz oyle bir hakıkate hayatımızı vakfetmışız kı, guneşten daha parlak ve cennet gıbi guzel ve saadet-i ebediye gibi şırındır;* elbette biz bu sıkıntılı hâller

1 İşlenn en hayırlısı en zor ve en sıkıntılı olanıdır. (Hadis *Keşfü l-Hafa* 1 155.)

azap: gunahlara karşı çekilecek ceza eziyet, ışkence
azız: muhterem, saygın
bahane: yalandan ozur, asıl sebebı gızlemek ıçın ılen surulen uydurma sebep
beyan etmek: açıklamak bildırmek ızah etmek.
cihet: yon, sebep, vesile
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
dunyevı: dunyaya aıt
ekseriyetle: daha zıyadesıyle çoklukla çoğunlukla
fedakar: kendını veya şahsı menfaatlerını hıçe sayan feda eden
ferah: gonül açıklığı sevinç, sevınme
hakkalyakin: marifet mertebesının en yuksegi bir şeyi yaşayarak ıçıne girerek doğruluğundan şupheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesın olarak bılme
ıhsan-ı ılâhî: ılâhî ıhsan, Cenab-ı Hakkın mahlukatına ıhsan ettıgı butun nımetler ıkramlar hedıyeler bagıslar
ihtıyat: ılerıyı duşunme ılerısını duşunerek davranma geleceşı duşunerek tedbırlı hareket etme
istıfade: faydalanma yararlanma
itidal-i dem: soğukkanlılık
kader: Cenab-ı Hakkın takdır ve tayın etmesı
kanaat: ınanma, goruş fikir
kat'ı: kesın şupheye ve tereddüde mahal bırakmayan
maddı: madde ile alâkalı cısmanı
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mason: dunyevî maksatlarla kurulmuş sıkı bır dayanışmayı esas alan komitecı teşkılatın mensubu
muhafaza: koruma.
musallat: çok rahatsızlık veren, aşın derecede sataşan
musibet: felaket, bela
muteessır: teessure kapılan duygulanmıs etkılenmış
nımet: lutuf ıhsan bagış
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk
sabır: başa gelen uzücu olaylara bela ve afetlere veya bir haksızlıga katlanma tahammul gostererek Allah a tevekkul edip sıkıntılara gogus germe
şakirâne: şukrederek, şukredercesine
sebatkar: sebat eden sozunde ve kararında duran vazgeçmeyen sebatlı
selâmet: salımlık, emınlık, sıkıntı korku ve endişeden uzak olma
sevap: hayırlı bir ışe karşı Allah tarafından verılen mukâfat.
şıddet: sertlik, katılık, fazlalık.
sıddık: çok doğru durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sır: gızlı hakıkat.
şırket-i maneviye-i duaiye: duadakı manevi ortaklık duaya dayanan manevi ortaklık.
tahammül: zora dayanma kotu ve guç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tecavuz: saldırma sataşma başkasının hakkına dokunma
tedbır: bir ışın yurutülmesı ıle ılgılı zorlukların çaresını onceden dusunup ona gore hazırlık yapma
tesanut: dayanışma bırbırıne dayanma ve destek olma.
vakıf: Allah ıçın ve onun yolunda maddî ve manevî butun ımkanlarını vererek bu ugurda çalışma çabalama
vefadar: sozunde ve dostluluğunda devamlı olan vefalı dost.
yakını: şuphe edılemeyecek derecede kesın bır şekılde
zalımane: zalımce zulmedercesine
ziyade: çok fazla

ile müftehirâne, müteşekkirâne bir mücahede-i maneviye yapıyoruz, diye şekva etmemek lâzımdır.

Azız Kardeşlerim!

Evvel ahır tavsıyemız, tesanudunuzu muhafaza; enanıyet, benlik, rekabetten tahaffuz ve itidal-i dem ve ihtıyattır.

Said Nursî

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bu müddeiumumun iddianamesinden anlaşıldı ki; hükûmetin bazı erkânını ığfal edıp aleyhimize sevk eden gizlı zındıklann plânları, akım kalıp yalan çıktı. Şimdi, bahane olarak cemiyetçilik ve komitecilik isnadıyla yalanlarını setre çalışıyorlar. Ve bunun bır eseri olarak, benimle kimseyi temas ettirmiyorlar. Güya, temas eden, birden bızden olur. Hatta, büyük memurlar da çok çekıyorlar ve bana sıkıntı verdirmekle kendılerini âmırlerine sevdıriyorlar. Hususan ben, itiraznamenin ahırinde, bu gelen fıkrayı dıyecektım, fakat bir fikir mânı oldu. Fıkra şudur·

Evet, bız bır cemıyetız! Ve öyle bır cemıyetımız var kı, her asırda üç yüz milyon dâhil mensupları var ve her gün beş defa o mukaddes cemıyetın prensıplerıyle kemal-ı hürmetle alâkalarını ve hizmetlerini gösteriyorlar ve

ahır: son, sonraki, en sonra
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız
alâka: ilgi, ilişki, bağ
aleyh: karşı, karşıt.
amir: buyuk memur, memurun ustü
asr· yuzyıl
azız: muhterem, saygın
bahane: yalandan ozur, asıl sebebi gizlemek ıçın ileri sürülen uydurma sebep
cemıyet: manevî bırlık teşkıl eden topluluk.
cemıyetçılık: cemıyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
dahil: ıçınde gıren
enanıyet: kendını begenme, benclılık, egoısdık
erkan: reısler, ıleri gelenler
evvel: her şeyden once, ılk.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
guya: sankı, sozde
hususan: bılhassa, ozellıkle
iddıaname: ıddıa yazısı, savcının bır dava konusundakı ıddıalannı toplamış olduğu ısnat ettıgı suç ve delıllen de ıçıne alan yazısı
ığfal: yanıltma, gaflere duşurerek kandırma, aldatma
ıhtıyat: ileriyi duşunme, ılerisini duşunerek davranma, geleceğı du şunerek tedbırlı hareket etme
ısnat: bır şeyı bır kımseye aıt gostterme, sozu soylcyene nıspet etme, bır soz ve haberın bırısıne aıt olduğunu belırtme.
ıtıdal-ı dem: sogukkanlılık
ıtırazname: ıtıraz kağıdı, ıdraz dılekçesı.
kemal-ı hurmet: hurmetın mukemmellıgı, tam ve kusursuz mukemmel hurmet.
komıte· kotu bır maksat ıçın toplanmış gızlı cemıyet.
manı: engel
mensup: bır şeye veya kımseye alakası bulunan, bağlı olan
mücahede-i maneviye: manevi olarak yapılan cıhad
muddeıumum: savcı
müftehırane: ıftıharla, ıftıhar ederek, ovunerek, gururlu bır şekılde
muhafaza: koruma
mukaddes: takdıs edılmiş, kutsal, azız, temız
müteşekkirâne: müteşekkir olarak, teşekkür edercesıne
pıan: bır şeyı gerçekleştırmek ıçın yapılan duzenleme.
prensıp: temel fikir, temel bılgı, esas, ılke
rekabet: aynı amacı guden kımseler arasındakı çekışme, yarışma, yarış
şekva: şıkayet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnunıyetsızlık
setr: ortme, kapanma, gızleme, setretme
sevk: ulaştırma, yoneltme
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
tahaffuz: korunma, sakınma
tavsıye: ogutleme
tesanüt: dayanışma, bırbırıne dayanma ve destek olma
zındık: Allah a ve ahıretı ınanmayan, Allah ı ınkar eden, ımansız, munkır

(1) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ *kudsî programıyla birbirinin yardımına dualarıyla ve manevî kazançlarıyla koşuyorlar.*

İşte, biz, bu mukaddes ve muazzam cemiyetin efradındanız. Ve hususî vazifemiz de, Kur'ân'ın imanî hakıkatlerini tahkıkî bir surette ehl-i imana bildirip onları ve kendimızı idam-ı ebedîden ve daimî haps-i münferitten kurtarmaktır. Sair dunyevî ve sıyasî ve entrıkalı cemıyet ve komıtelerle münasebetimiz yoktur ve tenezzül etmeyiz.

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerım!

Ben bu fecirde her birinize karşı tam bir acımak hissettim. Birden, Hastalar Risalesi hatıra geldi, teselli verdi.

Evet, bu musibet dahi içtimaî bir nevi hastalıktır. O risaledeki ekser imanî devalar, bunda da vardırlar. Hususan Erzurum'daki mübarek hastaya söylediğim gibi, bu saatten evvel bütün musibet zamanının elemi gitmiş; hem sevabı, hem hayrı, hem dunyevî ve uhrevî ve imanî ve Kur'ânî faydaları kalmış. Demek o geçici bir tek musibet, daimî ve müteaddit nimetlere inkılâp etmiş. Gelecek zaman ise şimdilik yok olmasından, onda devam edecek musibetin şimdilik elemi yok. Tevehhum ile yoktan elem almak, rahmet ve kader-i İlâhiyeye itimatsızlıktır.

1 Mu'minler kardeştirler. (Hucurât Sûresi: 10.)

azız: muhterem, saygın
cemıyet: manevî birlik teşkil eden topluluk.
daımı: sürekli, devamlı.
deva: ilâç, çare.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dunyevî: dünyaya ait.
efrat: fertler
ehl-i ımân: inananlar, iman sahipleri
ekser: çok çok.
elem: dert, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
entrıka: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, dalavere, hile, desise.
evvel: once
fecır: tan vaktı, sabaha karşı, güneş doğmadan once ufkun gun doğusu tarafından görunen aydınlığı, tan yerinin ağarması
hakıkat: gerçek, esas
haps-ı münferıt: ehl-i dalalet için olum ve kabir
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: ozel
ıçtımaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal
idam-ı ebedî: dinlenmek uzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak gorme
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, donüşme
itimat: dayanma, guvenme
kader-i İlâhiye: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
komıte: kotu bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
kudsî: mukaddes, yuce.
Kur'ânî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muazzam: çok buyuk, ulu, yuce.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mukaddes: takdıs edilmiş, kutsal, azız, remız
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
musıbet: felâket, belâ
müteaddıt: çeşitli, bir çok.
nevi: çeşit, tür
nımet: lutuf, ihsan, bağış
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sâir: diğer, başka, otekı
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukafat, sevap
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
sıyasî: siyasede ilgili, siyasete ait.
suret: biçim, şekil, tarz.
tahkıkı: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma
tenezzül: kendine aykırı düşen bir ısı veya durumu kabul etme, alçalma
teselli: avunma
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret alemiyle ilgili
vazife: gorev

Saniyen: Şimdi zemin yüzünde ekser beşer, maddî ve manevî kalben, ruhen, fikren musibetler ile gırıftardır. Bizim musibetimiz, onlara nispeten hem gayet hafiftir, hem kârlıdır, hem kalb, hem ruh için, hem iman, hem selâmet ve sıhhat lezzetleri var.

Salisen: Bu fırtınalarda buraya girmeseydik, vehham memurların temasında bu hafif musibet ağırlaşmış olacaktı ve onlara karşı tasannu ve dalkavukluk etmek belâsı olacaktı

Rabian: Bu işsiz ve muzaaf maddî ve manevî kışta, Medresetüzzehra'nın bir dershanesi olan bu Medrese-i Yusufiyede, öz kardeşten daha müşfik çok hakîkî dostlarını ve murşıt gibi uhrevî kardeşleri gayet ucuz ve az masrafla görmek, ziyaret etmek ve onların hususî meziyetlerinden istifade etmek ve şeffaf şeylerde sırayet eden nur ve nuranî gibi hasenelerinden, manevî yardımlarından, ferahlarından, tesellilerinden kuvvet almak cihetinde, bu musibet, şeklini değiştirir; bir nevi inayet perdesi hükmüne geçer. Evet, bu gizli inayetin bir lâtif zerafetidir ki, bütün buraya gelen Risale-i Nur Talebelerine "hocalar" namı verilmiş Herkes, lisanında "Hocalar, hocalar" diye hürmetle yad ediyorlar. Bu zerafet içinde lâtif bir işaret var ki; bu hapis medreseye döndüğü gibi, Risale-i Nur Şakirtleri dahi birer müderris, muallim. Ve sair hapishaneler de, bu hocaların sayesinde, inşaallah birer mektep hükmüne geçeceklerdir.

* * *

belâ: büyük kaygı
beşer: insanlık
cihet: yön
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere aşırı saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse, şaklaban yaltakçı
dershane: ders verilen yer
ekser: pek çok.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen
gayet: son derece
giriftar: tutkun, düşkün, müptelâ
hakîkî: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hükmüne: yerine, değerine
hürmet: şeref, saygı
hususî: özel
imanı: inanma, itikat.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
istifade: faydalanma, yararlanma
kalben: kalp ile, kalpten
kuvvet: güç, kudret.
latif: güzel, hoş
lisan: dil
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medrese: ders okutulan yer
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ana hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu, ilim ve irfan öğrenilen yer, okul.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muallim: ders veren, öğretmen
müderris: ders veren, ders okutan
mürşıt: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
müşfik: şefkatli, merhametli, acıyan, seven, sevgi ve ilgi gösteren
musibet: felâket, belâ
muzaaf: kat kat, iki kat, iki misli, katmerli.
nam: ad, isim, lâkap
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
rabian: dördüncü olarak, dördüncü derecede
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak
sair: diğer, başka, öteki
şakirt: talebe, öğrenci
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci derecede, ikinci olarak
şeffaf: saydam
selâmet: salimlik, emnilik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
sıhhat: sağlık, esenlik.
sırayet: binnden diğenne geçme, bulaşma
talebe: talep eden, öğrenci.
tasannu: yapmacık.
tesellî: avutma, acısını dindirme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu ve hımıl kuruntulu
yad: anma, hatırı getirme
zemin: yer
zerafet: incelik, zarıflık.

Kardeşlerim!

Bunun gibi teselliye dair evvelce yazılan küçük mektuplar ara-sıra okunsa ve *Meyve*'nın hususan ahirleri beraber mutalâa edilse ve hatıra gelen Risale-i Nur'un meseleleri müzakere olsa, inşaallah talebe-i ulûmun şerefini kazandırır. İmam-ı Şafiî (ks) gibi büyük zatlar, "*Talebe-i ulûmun hatta uykusu dahi ibadet sayılır*" diye ziyade ehemmiyet vermişler. Böyle medresesiz bir zamanda, böyle azap yerlerde, böyle yüksek talebelik yüzünden, yüz sıkıntı da olsa aldırmamalı, veyahut [1] خَيْرُ الْأُمُورِ أَحْمَزُهَا deyip, o meşakkatler yüzünden ferahla gülmeliyiz. Amma fakir arkadaşların çoluk ve çocuk ve idare cihetı ise, musibette, kendinden ziyade musibetliye, ve nimette, daha noksaniyetliye bakmak kaide-ı Kur'âniye ve imaniye ve Nuriyeye binaen, yüzde seksen adamdan daha ziyade rahattırlar. Şekvaya hıç hakları olmadığı gibi, seksen derece bir şükür, üstüne haktır. Hem burada kısmetimizi almak, yemek, kader-ı İlâhî tayin etmişti. Adalet-i rahmet, bizi toplattırdı, çoluk çocuk Rezzak-ı Hakîkî'lerine emanet edildi, muvakkaten o nezaret vazifesinden mezuniyet verdi, nasıl kı bır gun butun butun elini çektirecek, azledecek. Madem hakikat budur, [2] حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ deyip, teslim ile şükretmeliyiz.

* * *

1 İşlenn en hayırlısı en zor ve en sıkıntılı olanıdır. (Hadis. *Keşfü l-Hafa* 1 155.)

2. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi 173.)

adalet-i rahmet. Allah ın rahmetinin memameunin adaleti, adil oluşu
afur son
amma: ama lakın ancak
azap eziyet, işkence
azletmek. işinden çıkarma yol verme vazifesine son verme
bela: musibet, sıkıntı.
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cihet. yon
dair alâkalı ilgili
ehemmiyet: onem, değer kıymet.
evvelce daha evvel, daha once
ferah: gonul açıklıgı sevinç sevinme
hak dogru gerçek, hakıkat
hakikat. gerçek esas
hususan. bilhassa ozellikle
idare: bir işi yurutme çekip çevirme
inşaallah Allah ızın verirse manasında kullanılan bır dua
kader-i İlâhî İlâhı kader. Allah ın kader kanunu.
kaide-i İmaniye ımân kaidesi, kuralı esası
kaide-ı Kur'âniye Kur'ân ın kaıdesi kuralı esası
kaıde-ı Nuriye: Risale-i Nur'un kaıdesi kuralı esası.
kısmet: talih nasıp kader
madem ..den dolayı boyle ıse
medrese ders okutulan yer
meşakkat: zahmet, sıkıntı guçlük zorluk.
mesele: onemlı konu
mezuniyet: mezun olma halı, ızın lılık ruhsatlılık.
musibet. felâket, belâ
mutalaa bir şeyi etraflıca duşunme dıkkatlı okuma.
muvakkaten: geçıcı olarak
müzakere bir ış hakkında konuşma karşılıklı fikır soyleme danışma goruşme
nezaret. gozetme bakma kontrol etme.
nimet. lutuf ıhsan bagış
noksaniyet eksıklık, noksanlık
Rezzak-ı Hakikî gerçek nzık venci olan Allah
şekva: şikayet, yakınma hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.
şeref manevı buyukluk yucelik, onur.
şükür Allah ın nimetlerine karşı memnunluk gosterme gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
talebe: talep eden oğrencı
talebe-i ulûm ılım tahsıl eden, ılımlerle ugraşan ogrencı
tayin belırleme yenni belli etme
teselli avutma acısını dindirme
vazife gorev
zat: kışı şahıs.
ziyade: fazla fazlasıyla

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Ben, gerçi sizinle sureten görüşemiyorum, fakat sizin yakınınızda ve beraber bir binada bulunduğumdan, çok bahtiyarım ve müteşekkirim ve ihtiyârım olmadan bazen luzumlu tedbirler ihtar edilir. Ezcümle, birisi: Yanımdaki koğuşa masonlar tarafından hem yalancı, hem casus bir mahpus gönderilmiş. Tahrip kolay olmasından –hususan böyle haylaz gençlerde– o herif, bana çok sıkıntı vermesi ve o gençleri ifsat etmesi ile bildim ki, sizlerin irşat ve ıslahlarınıza karşı, zındıka, ifsada ve ahlâklan bozmaya çalışıyor. Bu vaziyete karşı gayet ihtiyat ve mümkün olduğu kadar eski mahpuslardan gücenmemek ve gücendirmemek ve ikiliğe meydan vermemek ve itidal-ı dem ve tahammul etmek ve mümkün olduğu derecede *bizim arkadaşlar uhuvvetlerini ve tesanütlerini tevazu ile ve mahviyetle ve terk-i enaniyetle takviye etmek gayet lâzım ve zarurîdir.* Dünya işleriyle meşgul olmak beni incitiyor, sizin dirayetinize itimat edip, zaruret olmadan bakamıyorum.

Said Nursî

* * *

Kardeşlerim!

Her ihtimale karşı bu sabah ihtar edilen bir meseleyi beyan etmek lâzım geldi. Bizim Kur'ân'dan aldığımız hakikatler güneş, gündüz gibi şek ve şüphe ve tereddüdü kaldırmadığını yirmi seneden beri, "Acaba zındık feylesoflar buna karşı ne diyecekler ve dayandıklan nedir?"

aziz. muhterem, saygın
bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
casus: hafiye, gizli haberleri öğrenerek veya sırları çözerek haber veren casit
dirayet: zekâ, anlayış, inceliklen kavrayış
ezcümle: bu cümleden olarak.
feylesof: dinsiz, sapık fikirli felsefe ile uğraşan
gayet: son derece.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
hakikat: gerçek, esas.
hususan: bilhassa, özellikle
ifsat. fesada uğratma, bozma, düzensizlik meydana getirme
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı
ihtimal: olabilirlik
ihtiyar: irade, tercih
ihtiyat. ileriyi düşünme, ilerisini düşünerek davranma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
itidal-i dem: soğukkanlılık
İcmat. dayanma, güvenme
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf
mahviyet. alçak gönlülük, kendini degersiz gösterme, hiçe sayma, fazla tevazu, kendine ehemmiyet vermeyiş
mason. dünyevi maksatlarla kurulmuş, sıkı bir dayanışmayı esas alan komitecı teşkilatın mensubu
mesele: önemli konu
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse
muteşekkir: teşekkür eden, iyilik bilen, iyiliğe karşı teşekkür eden
şek: şüphe, zan, tereddüt, aksiyle birlikte iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi
sıddık. çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sureten: suret olarak, görünuş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
tahammul: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
tereddüt. kararsızlık, şüphede kalma
terk-i enaniyet. benlik ve enaniyetten vazgeçme
tesanut: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tevazu: alçak gönlülük, kıbırsızlık, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazılık.
uhuvvet. kardeşlik, din kardeşliği
vaziyet: durum
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
zarurî: mecbun, zorunlu, ister istemez.
zındık. Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, munkir

diye nefsim ve şeytanım çok araştırdılar. Hiç bir köşede bir kusur bulamadıklarından sustular. Zannederim, çok hassas ve iş içinde bulunan nefis ve şeytanımı susturan bir hakikat, en mütemerritleri de susturur.

Madem biz böyle sarsılmaz ve en yüksek ve en büyük ve en ehemmiyetli ve fiyat takdir edilmez derecede kıymettar ve bütün dünyası ve canı ve cananı pahasına verilse yine ucuz düşen bir hakikatin uğrunda ve yolunda çalışıyoruz; elbette bütün musibetlere ve sıkıntılara ve düşmanlara kemal-i metanetle mukabele etmemiz gerektir. Hem, belki karşımıza aldanmış veya aldatılmış bazı hocalar ve şeyhler ve zahirde müttakîler çıkartılır. Bunlara karşı vahdetimizi, tesanüdümüzü muhafaza edip onlar ile uğraşmamak lâzımdır, münakaşa etmemek gerektir.

Said Nursî

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bize karşı bu geniş ve ehemmiyetli hücum ve tecavüzün hakikî sebebi Beşinci Şua olmadığını, belki *Hizbü'n-Nurî* ve *Miftahü'l-Iman*, *Huccetü'l-Bâliğa* olduğunu bu fecirde bir ihtar-ı manevî ile hissettim. Dikkatle *Hizb-i Nurî*'yi kısmen okudum, *Miftah*'ı da düşündüm, bildim ki, zındıklar, küfr-i mutlak mesleğini bu iki keskin elmas kılıçların darbelerine karşı muhafaza edemediklerinden, bir parça az sıyasetle münasebetı bulunan Beşinci Şuaı zahirî bir sebep gösterdiler, hükûmetı iğfal edıp,

azız: muhterem, saygın
canan: sevgili, gönül verilmiş.
ehemmiyetli: önemli
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fecr: sabah namazı vakti, sabaha karşı güneş doğmadan önce ufkun doğusu tarafından görünen aydınlığı
hakıkat: gerçek, esas
hakıkı: gerçek.
hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren
Hizb-i Nurî: Risale-i Nur ve Ayetü'l-Kübra'nın bir özeti mahiyetinde Nur'a ait hizip isimli bir Arabca dua
hücum: saldırma
ihtar-ı manevî: manevî uyarı, bildirim. Cenab-ı Hakkın imana ve Kur'ân'a ait meselelerde kullanılan uyarması
kemal-i metanet: tam ve mükemmel bir dayanıklık.
kısmen: kısmı olarak, bazı yönden.
kıymettar: kıymetli, değerli
küfr-ı mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
kusur: eksiklik, noksan, ozur
madem: ...den dolayı, böyle ise
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık verme, karşılama
münakaşa: tartışma
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
musibet: felâket, bela
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
müttakî: kendisini Allah'ın sevmediği fena şeylerden koruyan, haramdan ve günahtan çekinen, takva sahibi, dindar
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddüdsüz kabulleneen
takdir: kıymet verme, ölçme
tecavüz: saldırma, saldırma, saldırma, başkasının hakkına dokunma
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
vahdet: birlik ve teklik.
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyle
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

aleyhimize sevk ettiler. Aynen bu ihtar ile beraber hatıra geldi ki: "Bir kısım zayıf kardeşlenmiz muvakkaten vazgeçseler, belki kendileri bu belâdan kurtanlır" diye izin vermek istedim. Birden ihtar edildi ki, bu derece alâkası devam eden ve iki defa bu imtihana giren ve mukabilinde bu kadar zahmet çektikten sonra faydasız, zararlı, kalben vazgeçmek değil, belki yalnız onları aldatmak için sırf zahirî bir içtinap gösterebilir. Yoksa hem kendine, hem bizlere, hem kudsî mesleğimize zarar dokunur, cezası olarak aksi maksadıyla tokat yer.

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sair yerlere nispeten en sıkıntılı ve en soğuk olan bu hapsin zahmet ve meşakkatini çeken, elbette bu hapsin sebebinde derecesine gore bir kaçınmak meyli olacak. Fakat onun zahirî sebebi olan *Risale-i Nur'un o zahmet çekenlere kazandırdığı iman-ı tahkikî ve iman-ı tahkikî ile hüsn-i hatime ve şirket-i maneviye ile yüzer adam kadar a'mal-i salıha o acı zahmeti tatlı bir rahmete çevirdiğinden, bu iki neticenin fiyatı, sarsılmaz bir sadâkat ve sebatkârlıktır.* Onun için, pişman olmak ve vazgeçmek, büyük bir hasarettir. Şakirtlenn dünya ile alâkası olmayan veya pek az bulunanlan için bu hapis daha hayırlıdır, bir cihette hurriyet yerıdır. Ve alâkası bulunan ve idaresi yerinde olanlara, sarf edilen paralan muzaaf sadakalara ve geçınlen ömür saatlen muzaaf ıbadetlere çevırmesınden, şekva yenne şukür etmeleri iktiza ediyor. Ve fakir ve

aksi: ters, zıt
alaka: ilgi, ilişki, bağ
aleyhi: karşı, karşıt.
a'mal-i salıha: salıh ameller. Allah ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler
azız: muhterem, saygın
bela: musıbet, sıkıntı.
cihet: yon
hasarat: zararlar, zıyanlar
hüsn-i hatime: iman ile ahırete gitmek, kelime-i şehadet soyleyerek olmek.
ıbadet: Allah ın emrettıklennı yerine getırme. Allah a karşı kulluk vazıfesını yapma.
içtinap: çekınme, sakınma, uzak laşma, uzak durma
idare: bır ışı yurutme, çekıp çevırme
ıgfal: yanıtma, gaflete duşurerek kandırma, aldatma
ıhtar: hatırlatma, uyarı
ıktıza: lazım gelme, gerekme.
iman-ı tahkiki: tahkıkı iman, ımana dair butun meseleleri inceleyip delil ve burhan ile ınanma

kalben: kalp ile, kalpten.
kudsi: mukaddes, yuce.
maksat: gaye
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
meslek: gıdış, tutulan yol, sıs tem
meyil: bır tarafa doğru eğilme, yonelme
mukabil: karşılık.
muvakkaten: geçıcı olarak.
muzaaf: kat kat, ıkı kat, ıkı mıslı katmerli.
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.

rahmet: şefkat etmek, mer hamet etmek, esırgemek
sadaka: Allah nzası ıçın ihtıyaç sahıbı fakırlere yapılan yardım farz olmadığı halde kışının fakırlere verdiğı para, mal vs gıbı şeyler
sair: dığer, başka, otekı
şakırt: talebe, oğrencı.
sarf: harcama.
sebatkar: sebat eden, sozunde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
şekva: şıkayet, yakınma, hoş nutsuzluk, memnunıyetsızlık

sevk: onune katıp surme, yo neltme
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şırket-ı maneviye: manevî şırket, manevı ortalık.
şukur: Allah ın nımetlenne karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ıle, gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
zahırı: gorünüşte olan, zahıre dışa ait olan
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat

zayıf kısmı ise; zaten hapsin haricinde onlara faydasız sevaplar, mes'uliyetli meşakkat verdiğinden, bu hayırlı, çok sevaplı, mes'uliyetsiz ve arkadaşlarının mütekabil tesellileriyle hafifleşen meşakkat, onlar için medar-ı şukrandır.

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Kastamonu'da ehl-i takva bir zat, şekva tarzında dedi:

"Ben sukut etmişim. Eski hâlimi ve zevkleri ve nurları kaybetmişim."

Ben de dedim:

Belki terakki etmişsin ki, nefsi okşayan ve uhrevî meyvesini dünyada tattıran ve hodbinlik hissini veren zevkleri, keşifleri geri bırakıp, daha yüksek makama, mahviyet ve terk-i enaniyet ve fânî zevkleri aramamak ile uçmuşsun.

Evet, bir ehemmiyetli ihsan-ı İlâhî, ihsanını, enaniyetini bırakmayana ihsas etmemektir, tâ ucub ve gurura girmesin.

Kardeşlerim, bu hakikate binaen, bu adam gibi düşünen veya hüsnüzannın verdiği parlak makamları nazara alan zatlar, sizlere bakıp içinizde mahviyet ve tevazu ve hizmetkârlık kisvesiyle görünen şakirtleri adî, âmî adamlar görür ve der: "Bunlar mı hakikat kahramanları ve dünyaya karşı meydan okuyan? Heyhat! Bunlar nerede,

adî: bayağı, aşağı, değersiz
âmî: bilgisiz, cahil.
azız: muhterem, saygın
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i takva: Allah'tan korkan ve günahlardan çekinen insanlar
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
fânî: ölümlü, geçici
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme
hakikat: gerçek, esas.
hakikat: gerçek, hayali olmayan, görülen, mevcut olan bir şeyin aslı ve esası
harîç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
heyhat: yazık, çok yazık, ne yazık
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
hodbin: kendini düşünen, kendi menfaatini ön plana çıkaran, benci.
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lütuf
ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan, Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar
ihsas: hissettirme, sezdirme.
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme
kisve: elbise, kıyafet.
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme, hiçe sayma, fazla tevazu, kendine ehemmiyet vermeyiş
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme, hiçe sayma, fazla tevazu, kendine ehemmiyet vermeyiş.
makam: yer, mevki
medar-ı şükran: şükru gerektiren, şükre sebep
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
mes'uliyet: mes'ul olma hâli, sorumluluk.
mütekabil: karşı karşıya olan, yüz yüze, karşı karşıya, karşılıklı.
nazar: bakış, dikkat.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
şakirt: talebe, öğrenci
şekva: şikayet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikat tereddütsüz kabulleren.
sükut: susma, sessiz kalma
tarz: biçim, şekil, suret.
terakki: yükselme, ilerleme
terk-i enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme.
teselli: avunma
tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazilik.
ucub: kendini beğenmişlik, kibir, gurur
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
zat: kişi, şahıs.

evliyaları bu zamanda âcız bırakan bu kudsî hizmet mücahitleri nerede?" diyerek, dost ise inkisar-ı hayale uğrar, muanz ise kendi muhalefetini haklı bulur.

Said Nursî

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Sizin hapis meyvelerinız, benim nazarımda firdevs meyveleri gibi hoştur, kıymetlidir. Benim sizler hakkında büyük ümitlerimi ve davalarımı tasdik ve tahkik ettiği gibi, tesanüdün kuvvetini pek güzel gösterdi. O mübarek kalemler birleştikçe, üç-dört *elif*'lerin birleşmesi gibi, üç-dört yüz kıymetini bu kadar ağır tazyikat altında izhar eyledi. Ve bu müşevveş şeraıt içinde vahdetinizi muhafaza eden hâlet-ı ruhıye, dünku davamı ıspat ediyor.

Evet –temsılde hata yok– nasıl ki, buyük bır velî, küçük bir Ashab kadar hizmet-ı Islâmıyede –Ehl-i Sünnetçe– mevkı almadığı gibi, aynen oyle de, "Bu zamanda hızmet-i imaniyede hazz-ı nefsini bırakıp ve mahviyet ile tesanüt ve ittihadı muhafaza eden bir halis kardeşimiz, bir velîden zıyade mevkı alıyor" dıye kanaatim gelmiş ve siz daima bu kanaatimi takviye ediyorsunuz. Cenab-ı Hak, sızlerden ebediyen razı olsun. Âmin.

* * *

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
âmin: Ya Rabbi! Oyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir
Ashab: Sahabeler. Hz. Peygamben (a.s.m.) gormuş ve onunla konuşmuş olan Musluman kımseler
azız: muhterem, saygın
dava: takıp edılen fıkır, ıddıa
ebedıyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
Ehl-i Sünnet: İslâmı ılk gunku safiyetıyle kabul ederek dınden olmayan şeylerı karıştırmayıp, Hz. Peygamberın sunnetınden ve yolundan ayrılmayanlar
evlıya: velıler, Allah dostları.
firdevs: Cennet, Cennetın en yuksek yerı
hâlet-i ruhıye: ınsanın ruh halı, psıkolojık durum, ınsanın manevî halı, ıç durumu
halıs: saf, samımî
hazz-ı nefıs: cısmen, bedenen, duyularla bir şeyden lezzet alıp, haz duyma
hızmet-i ımanıye: ımana aıt hızmet, ımanı ve Kur'ân hakıkatlerının ıkna edıcı ve ılmı delıllerle anlaşılmasına hızmet etme
hızmet-i Islamıye: Islam hızmetı.
inkısar-ı hayal: hayal kınklıgı, umudugunu bulamama
ıspat: doğruyu delıllerle gösterme
ittıhat: bırleşme, bırlık oluşturma
ızhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gosterme.
kanaat: ınanma, gorüş, fıkır
kıymet: deger
kudsı: mukaddes, yuce
kuvvet: guç, kudret
mahvıyet: alçak gönullulük, kendini degersiz gosterme, hıçe sayma, fazla tevazu, kendıne ehemmıyet vermeyış
mevkı: yer, makam
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
mucahıt: mucahede eden, nefsine karşı savaşan
muhafaza: koruma
muhalefet: bırının düşuncesıne zıt düşuncede bulunma, karşı koyma, bır duşunce, fıl veya harekete karşı durma
müşevveş: teşevvuşe uğramış, duzensız, karmakarışık.
nazar: bakış, dıkkat.
razı: rıza gosteren, kabul eden, hoşnut olan.
şeraıt: şartlar
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
tahkık: dogru olup olmadıgını araştırmak, ınandıgı şeylerın aslını, esasını bılerek ınanma
takvıye: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, teyıt ve tasdik etme
tasdik: bir şeyın veya kımsenın doğruluğuna kesın olarak hukmetme
tazyıkat: tazyıkler, baskılar, zorlamalar
temsıl: benzetme, mısal getırme.
tesanut: dayanışma, bırbırıne dayanma ve destek olma
tesanüt: dayanışma, bırbırıne dayanma ve destek olma
ümıt: umut, umma, umıt, bazı şeylerın istedıgı yonde olması konusunda beslenen hıs
vahdet: bırlık ve teklık.
velî: Allah'ın sevgısıne, hımayesıne kavuşmuş, ermiş kımseler, Allah dostu, evlıya
velı: Allah'ın sevgısıne, hımayesıne kavuşmuş, ermiş kımseler, Allah dostu, evlıya
zıyade: çok, fazla

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Meyve Risalesi çok ehemmiyetli ve çok kıymetlidir. Ümit ederim, bir zaman büyük fütuhat yapacak. Sizler tam kıymetini anlamışsınız ki, bu dershaneyi derssiz bırakmadınız. Ben, kendi hesabıma derim: Bu kadar zahmet ve masrafımızın meyvesi yalnız bu risale ve *Mudafaa Risalesi* ve sizler ile beraber bir yerde bulunmak dahi olsa, o masraf o zahmeti hıçe indirir ve bu musibetin on misline de çeksem yine ucuz düşer.

Çok tecrübelerle ve bilhassa bu sıkı ve sıkıntılı hapiste kat'î kanaatim gelmiş ki, Risale-i Nur ile kıraaten ve kitabeten iştigal, sıkıntıyı çok hafifleştirir, ferah verir. Meşgul olmadığım zaman o musibet tezauf edip, lüzumsuz şeylerle beni müteessir eder. Bazı esbaba binaen, ben en ziyade Hüsrev'i ve Hafız Alı (RH), Tahirî'yi sıkıntıda tahmin ettiğim hâlde, en ziyade temkin ve teslim ve rahat-ı kalb, onlarda ve beraberlerinde bulunanlarda görüyordum. "Acaba neden?" derdim. Şimdi anladım ki, onlar hakikî vazifelerini yapıyorlar; malâyani şeylerle iştigal etmediklennden ve kaza ve kaderin vazifelerine karışmadıklanndan ve enaniyetten gelen hodfüruşluk ve tenkit ve telâş etmediklerinden, temkinleriyle ve metanet ve ıtminan-ı kalbleriyle Risale-i Nur Şakirtlerinin yüzlerini ak ettiler, zındıkaya karşı Risale-i Nur'un manevî kuvvetini gösterdiler. Cenab-ı Hak, onlardaki nihayet tevazu ve mahviyette tam izzet ve kahramanlık seciyesini umum kardeşlerimize teşmil ettirsin. Âmin.

* * *

amin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle! anlamında duanın sonunda söylenir
aziz: muhterem, saygın
bilhassa: özellikle
binaen: den dolayı, bu sebepten.
dershane: ders verilen yer
ehemmiyetli: önemli
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
esbap: sebepler, vasıtalar
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hakikî: gerçek.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, kendini satan, övünen, böbürgen
iştigal: bir iş, işleme, bir işle uğraşmak, bir iş üzerinde çalışma, meşgul olma
itmınan-ı kalp: yürekten inanma, kalbinde şüphe ve vesvese kalmaksızın, tam kanaatle inanma.
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve gelecegini bilmesi.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kaza: olacagı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması
kıraaten: okuyarak
kıtabeten: yazarak.
kıymet: deger
kuvvet: güç, kudret.
mahviyet: alçak gönüllülük, kendini değersiz gösterme, hiçe sayma, fazla tevazu, kendine ehemmiyet vermeyiş
malayani: manasız, faydasız, boş (şey)
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
misil: benzer, eş, kat
mudafaa: savunma
musibet: felâket, belâ
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş
nihayet: son derece.
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, kalbin huzurlu ve tasasız oluşu
Şakirt: talebe, öğrenci
seciye: iyi huy, karakter
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
temkin: ağırbaşlılık, vakar, ihtiyatlı hareket etme
tenkit: eleştirme.
teşmil: içine aldırma, kapsamına aldırma
tevazu: alçak gönüllülük, kıbırsızlık, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazilik.
tezauf: ikı kat olma, ikı misli olma, katlanma
ümit: umut, umma, ümit, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his
umum: bütün
vazife: görev
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.
ziyade: çok, fazla

Kardeşlerim!

Gaflet ve dünyaperestlikten çıkan dehşetli bir enaniyet, bu zamanda hükmediyor. Onun için ehl-i hakikat, hatta meşru bir tarzda dahî olsa, enaniyetten, hodfüruşluktan vazgeçmelen lâzım olduğundan, Risale-i Nur'un hakikî şakirtleri, buz parçası olan enaniyetlerini şahs-ı manevîde ve havz-ı müşterekte erittiklerinden, inşaallah bu fırtınada sarsılmayacaklar.

Evet, munafıkların ehemmiyetli ve tecrubeli bir plânı, böyle her biri birer zabit, birer hâkim hükmündeki eşhası, müşterek bir meselede böyle kaçınmak ve bir birini tenkit etmek asabiyetini veren sıkıntılı yerlerde toplattırır, boğuşturur, manevî kuvvetlerini dağıttırır. Sonra, kuvvetini kaybedenleri kolayca tokatlar, vurur. *Risale-i Nur Şakirtleri, hilet ve uhuvvet ve fenâfilihvan mesleğinde gittiklerinden*, inşaallah bu tecrübeli ve munafıkane plânı da akîm bırakacaklar.

akîm: netîcesiz, sonu yok, başarısız.
asabiyet: sinirlilik.
azîz: muhterem, saygın.
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dünyaperest: dünyaya tapan, dünyaya duşkün, tamahlı, hırslı kimse.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
eşhas: şahıslar, kimseler.
fenafilihvan: tefanı kardeşlerin birbirlerinde fanî olması, yok olması.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hakikî: gerçek.
hakım: yargıç.
havz-ı müştereke: ortak havuz, ortaklaşa olarak bir işe girişme.
hilet: samimî dostluk, cân u gönülden olan dostluk, samimî arkadaşlık.
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, kendini satan, oyunen oyungen.
hükmetme: hakım olma, işleme.
hükmünde: değerinde, yerinde.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
kuvvet: güç, kudret.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.
mesele: önemli konu.
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem.
meşrû: şeriata uygun, şer'an caiz, şeriatın müsaade ettiği şey.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen, kafirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
münafıkane: munafık olana yakışır şekilde, munafık gibi, munafıkça, munafıklıkla, iki yüzlülükle, bozgunculukla.
murît: tarikatte bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarîkat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikaten öğrenen kimse; hakkın ve mürşidinin irâdesine tâbi olan derviş.
müşterek: ortak.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir şahıs olmayıp kendisine bir şahıs gibi muâmele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şâkirt: talebe, öğrenci.
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni.
tarz: biçim, şekil, sûret.
tenkît: eleştirme.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
zat: kişi, şahıs.

* * *

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Eski zamanda, bir şeyhin müritleri pek çok olmasından, o memleketin hükûmeti siyasetçe telâş edip, onun cemaatini dağıtmak istemiş.

O zat, hükûmete demiş: "Benim yalnız bir buçuk müridim var, başka yok. İstersenız tecrube edeceğiz." O zat, bir yerde çadır kurdu, kendi binler müritlerini oraya

toplattı. O da emretti: "Ben bir imtihan yapacağım. Her kim benim müridim ise ve emri kabul etse, cennete gidecek."

Çadıra birer birer çağırdı. Gizli bir koyun kesti. Güya has bir müridini kesti, cennete gönderdi! O kanı gören binler müritler, daha hiçbir şeyhi dinlemedi, inkâra başladılar. Yalnız bir adam dedi: "Başım feda olsun." Yanına gitti. Sonra bir kadın dahi gitti, başkalar dağıldılar.

O zat, hukûmet adamlarına dedi: "İşte benim bir buçuk müridim bulunduğunu gördünüz."

Cenab-ı Hakka yüz binler şükürler olsun ki, Risale-i Nur, Eskişehir imtihan ve mahkemesinde, şakirtlerinden yalnız bir buçuk kaybetti. O eski şeyhin aksine olarak, Isparta ve civar kahramanlarının himmetiyle, o zayi olan bir buçuk adam yerine on bin ilâve oldu. İnşaallah, bu imtihanda dahi hem şark, hem garbın kahramanlarının himmetleriyle, çokları kaybedilmeyecek ve bir giden yerine, on girecek.

* * *

Bir zaman, Müslim olmayan bir zat, tarikatten hilâfet almak için bir çare bulmuş ve irşada başlamış. Terbiyesindeki müritleri terakkiye başlarken, birisi keşfen murşitlerini gayet sukutta görmüş. O zat ise ferasetiyle bildi, o mündine dedi: "İşte beni anladın." O da dedi: "Madem senin irşadın ile bu makamı buldum, seni bundan sonra

aksi: ters, zıt
civar: çevre, yöre, etraf
feda: kurban, kurban olma
feraset: anlayış, çabuk seziş, kavrayış
garp: batıda bulunan yerler
gayet: son derece
güya: sanki, sözde
hilâfet: halifelik, vekillik, birinin yerine geçme
himmet: manevî yardım, ermiş bir kimsenin manevî yardımı ile birisini koruması, yardım etmesi
inkâr: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme, inanmama
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
keşfen: keşif yoluyla, gizli bir şeyin Allah tarafından birisine ilham edilmesi yoluyla.
madem: ...den dolayı, böyle ise
makam: yer, mevki
mürit: tarikatta bir şeyh ve murşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufi hakikatleri öğrenen kimse, hakkın ve murşidinin iradesine tâbi olan derviş
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
Müslim: İslâm dininden olan, Müsluman
şakirt: talebe, öğrenci
şark: doğu yönünde yer alan yerler, doğu bölgeleri
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, murşit.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
sükut: susma, sessiz kalma
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu
terakki: yükselme, ilerleme
terbiye: İslam esaslarına uygun olarak insan düşüncesinin, tavır, tutum, davranış ve duygularının düzenlenmesi, dünya ve âhirette mutluluğa layık olacak insan yetiştirme, doğru yolu gösterme.
zat: kişi, şahıs.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan

daha ziyade başımda tutacağım" diye, Cenab-ı Hakka yalvarmış, o bîçare şeyhini kurtarmış, birden bire terakki edip, bütün müritlerinden geçmiş, yine onlara mürşid-i hakikî kalmış.

Demek, bazen bir murit, şeyhinin şeyhi oluyor. Ve asıl hüner, kardeşini fena gördüğü vakit onu terk etmek değil, belki daha ziyade uhuvvetini kuvvetleştirip ıslahına çalışmak, ehl-i sadâkatin şe'nidir.

Münafıklar, böyle vaziyetlerde kardeşlerin tesanüdünü ve birbirine karşı hüsnüzanlarını bozmak için derler: "İşte o kadar ehemmiyet verdiğin zatlar; adî, âciz insanlardır."

Her ne ise, musibette gerçi çok zararımız var, fakat umum âlem-i İslâm'ı alâkadar edecek bir keyfiyet, bir vaziyet olmasından, pek çok ucuz olarak pek büyük kıymeti var. Buna benzer vukua gelen hâdiseler, ya siyaset-i diniye veya başka sebeplerle umum âlem-i İslâm namına olamadılar.

* * *

Eski Said'in, matbu *Lemaat* başındaki acıp imzası az tağyirle şimdiki hâline ve yetmişinci sene-i ömrüme tam muvafık gelmesi cihetiyle yazdım. Münasip görseniz, hem *Müdafaat*'ın, hem *Meyve*'nin, hem küçük mektupların ahirinde imza yerinde yazarsınız. İşte o garip imza, gelen üç büçük satırdır.

acıp: tuhaf hayrette bırakan.
acız: zayıf, güçsüz, zavallı.
adî: bayağı, aşağı, değersiz.
ahir: son.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i sadâkat: sadâkatli olanlar, doğruluktan ayrılmayanlar.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
hâdise: olay.
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet.
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz.
kıymet: değer.
kuvvet: güç, kudret.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
münasip: uygun, yerinde.
murit: tarikatte, bir şeyh ve mürşide bağlanarak tarikat usul ve âdetleri ile tasavvufî hakikaden öğrenen kimse, hakkın ve mürşidinin iradesine tâbi olan derviş.
mürşid-i hakikî: hakikî irşat edici, yol gösterici.
musibet: felâket, belâ.
muvafık: uygun, uyar, münasip.
nam: ad, yerine.
şe'niş: durum, özellik, yapı.
sene-i ömür: ömrün seneleri.
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider, mürşit.
siyaset-i diniye: dinin gerektirdiği siyaset, dinle ilgili siyaset.
tağyir: başkalaştırma, değiştirme.
terakki: yükselme, ilerleme.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
umum: bütün.
vaziyet: durum.
vuku: olma, meydana gelme.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.

Eddâî [1]

Yıkılmış bir mezarım ki, yığılmıştır içinde Said'den altmış dokuz emvat bââsâm [HAŞİYE] *âlâma,*

Yetmişinci olmuştur o mezara bir mezar taşı; Beraber ağlıyor hüsran-ı İslâm'a.

Ümidim var ki, istikbal semavatı, zemin-i Asya; Bahem olur teslim yed-ı beyza-i İslâm'a.

Zira, yemin-i yümn-i imandır, verir emn ü emân ü emniyeti enâma.

* * *

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Sizin tesanudunuze benim ziyade ehemmiyet verdiğimin sebebi, yalnız bize ve Risale-i Nur'a menfaatı için değil, belki tahkikî imanın dairesinde olmayan ve nokta-ı istınada ve sarsılmayan bir cemaatin kat'î bulduklan bir hakıkate dayanmaya pek çok muhtaç bulunan avam ehl-i iman için dalâlet cereyanlanna karşı yılmaz, çekılmez, bozulmaz, aldatmaz bir mercı, bır mürşit, bır hüccet olmak cıhetiyle, sizin kuvvetli tesanudunuzü gören kanaat eder ki, "*Bır hakikat var, hıçbir şeye feda edilmez, ehl-ı dalâlete başını eğmez, mağlûp olmaz*" diye kuvve-i maneviyesi ve imanı kuvvet bulur, ehl-i dunyaya ve sefahate iltihaktan kurtulur.

* * *

HAŞİYE: Günahlar demek

1 Bu kıt'anın *Lemaat*'taki orijinal metni *Şualar*'ın sonuna derç edilmiştir

âlâm: kederler elemler acılar
avam: kulturlu yuksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
aziz: muhterem saygın
baasam: gunahlarla hatalarla
bahem: bir arada birlikte beraber
cemaat: topluluk, aralarında çeşıtlı baglar bulunan insanlar topluluğu
cereyan: akım fikir sanat veya sıyaset hareketi
cihet: yon
dalalet: iman ve Islâmıyetten ayrılmak azmak dogru yoldan ayrılma azma batıla yonelme
eddâî: dua eden duacı.
ehemmiyet: onem deger kıymet.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i dünya: dunyaya baglı dunya adamı ahıreu dusunmeyen
ehl-i iman: mananlar iman sahıplen
emn ü emân ü emniyet: rahat, guven ve emnıyet ıçınde olma
emvat: olüler
enâm: butun yaratıklar yaratılmış olan canlılar
feda: gozden çıkarma ugruna verme
hakıkat: gerçek, esas.
huccet: delıl
husran-ı İslam: Islâmın husran olusu zararı kaybedışı
ilıtıhak: karışma katılma
iman: inanç itıkat.
istikbal: gelecek.
kanaat: inanma goruş fikir
kat'i: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kuvve-i maneviye: manevî guç moral
kuvvet: guç, kudret.
mağlup: boyun eğme yenılme yenılmış olma
menfaat: fayda
mercı: merkez donulecek yer
mezar: kabır olunun gomulduğu yer
mürşit: ırşat eden dogru yolu gosteren rehber kılavuz
nokta-ı istınat: dayanak noktası guvenme ve ıtımat noktası
sefahat: zevk, eglence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
semavat: semalar gokler
sıddık: çok dogru durust hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
tahkıkı iman: tahkıkı iman imana dair butun mesclelerı incelıyıp delıl ve burhan ıle inanma
tahkıkî: araşurma ve incelerne ile ılgılı, inandıgı şeylerin aslını, esasını bılerek manma
tesanüt: dayanışma bırbınne dayanma ve destek olma.
ümit: umut umma ümit bazı şeylerın istedıgı yonde olması konusunda beslenen his
yed-i beyza-i İslam: Islamın temız ve parlak elı
yemin-i yümn-i iman: imanın bereketlı elı
zemin-i Asya: Asya ulkesi topragı kıtası
zira: çunku ondan kı şundan şu sebepten kı onun ıçın.
ziyade: fazla fazlasıyla

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sakın sakın münakaşa etmeyiniz; casus kulaklar istifade ederler. Haklı olsa, haksız olsa bu hâlimizde münakaşa eden haksızdır. Bir dirhem hakkı varsa, münakaşa ile bın dirhem bızlere zararı dokunabilir.

Bir zaman Eskişehir hapsinde titiz kardeşlerime söylediğim bir hikâyeyi tekrar ediyorum:

Eski Harb-i Umumîde, Rusya'nın şimalinde, doksan zabitimizle beraber bir uzun koğuşta esir olarak bulunuyorduk. O zatların bana karşı haddimden çok ziyade teveccuhleri bulunmasından, nasihatle gürültülere meydan vermezdim. Fakat birden asabiyet ve sıkıntıdan gelen bir titizlik, şiddetli münakaşalara sebebiyet vermeye başladı. Ben de üç-dört adama dedim: "Sız nerede gürültü işitseniz, gidinız haksıza yardım ediniz." Onlar dahı öyle yaptılar, zararlı münakaşalar kalktı.

Benden sordular: "Neden bu haksız tedbir yaptın?"

Dedim: "Haklı adam, insaflı olur. Bir dirhem hakkını, istırahat-i umumînin yüz dırhem menfaatine feda eder. Haksız ise eksenyetle enanıyetlı olur; feda etmez, gürültü çoğalır."

* * *

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

asabıyet: sınırlılık.
azız: muhterem, sayın.
casus: çeşitli konularda sır mahıyetindeki şeylen ogrenıp başka lanına bıldıren kımse.
dırhem: yaklaşık uş grama denk olan eski bir agırlık ölçusu; çok kuçuk parça(mecaz).
eksenyetle: daha ziyadesiyle, çok lukla, çogunlukla.
enanıyet: kendını begenme, ben cılık, egoıstlik.
esır: savaşta duşman elıne duşen kımse, tutsak.
feda: gozden çıkarma, ugruna verme.
Harb-i Umumî: genel harb, umumî savaş, 1914-1918 yıllan arasında ocreyan eden Bırıncı Dunya Savaşı.
ıstıfade: faydalanma, yarar lanma.
ıstırahat-ı umumî: herkesın ıstırahatı, rahat etmesi.
koğuş: hastahane, kışla, hapıshane gibi umumi bınalarda çok sayıda kışının oturmasına veya yatmasına mahsus buyuk oda.
menfaat: fayda.
munakaşa: tartışma.
nasıhat: ogut, dogruya, ıyıye, guzele sevk etmek ıçın yapılan konuşma.
sebebıyet: sebep olma, ıcap ettırme, gerektırme.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz ka bullenen.
şımal: kuzeyde yer alan bolgeler.
tedbir: onlem, yol, çare.
teveccuh: yonelme, sevgi, ılgı.
zabıt: subay, askere kumanda eden rutbeli asker.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

Kardeşlerim!

Siz, küçük mektuplar risalesinde medar-ı teselli ve sabır ve tahammül için yazılan parçaları dikkatle ve tekrarla okuyunuz. Ben, en zayıfınız ve bu sıkıntılı musîbetten en ziyade hissedarım. Çok şükür tahammül ediyorum ve bütün suçu bana yükleyenlerden hiç gücenmedim ve vahdet-i mesele itibarıyla yalnız kendini müdafaa ederek zımnen cemiyet ve suçu bize tahmil edenlerden dahi sıkılmadım. Madem kardeşiz, beni bu sabırda taklit etmenizi sizden rica ederim.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1]

Azîz, Sıddık Kardeşlerim ve Bu Misafirhane-i Dünyada Arkadaşlarım!

Ben, bu gece Eski Said'in izzetli damarıyla, ellerimiz kelepçeli beraber mahkemeye süngülü neferat ile sevkimizi düşündüm, şiddetli bir hiddet geldi. Birden kalbe ihtar edildi ki, hiddet değil, belki kemal-i iftiharla, şükür ve sevinçle bu vaziyeti karşılamak lâzımdır. Çünkü, zîşuur ve haddühesaba gelmeyen melek ve ruhanîlerin ve insanlardan ehl-i hakikatın ve ashab-ı vicdanın ve iman-ı tahkikî sahiplerinin nazarlarında, hak ve hakikat ve Kur'ân ve iman yolunda bu asra meydan okuyan bir kahramanlar kafilesi suretinde görünüyorlar. Bunların teveccühü ise rahmet-i Ilâhiyeyi ve kabul-i Rabbaniyeyi gösteren bu yüksek takdir ve tahsinlerine karşı mahdut bir kısım serseri ve haylaz ve sefihlerin tahkirkârâne nazarlarının

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

ashab-ı vicdan: vicdan sahipleri
asır: yüzyıl
azız: muhterem, saygın
cemiyet: manevî birlik teşkil eden topluluk
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, doğruluk.
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere omrünü geçiren
hiddet: öfke, kızgınlık.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
ihtar: hatırlatma, uyarı
iman: inanma, itikat
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelerin inceleyip delil ve bürhan ile inanma
itibar: değer
izzetli: şeref ve itibar sahibi
kabul-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın kabulü ve rızası.
kemal-i iftihar: övünmenin son derecesi, tam manasıyla iftihar etmek
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahdut: sınırlı, belirli.
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi
müdafaa: savunma, koruma
musîbet: felâket, belâ
nazar: bakış, dikkat.
neferat: neferler, erler, rütbesiz askerler, erler
rahmet-i Ilâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet
rica: dileme, isteme
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sefih: faydayı ve zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum, beyinsiz.
serseri: ötede beride başı boş gezen, işsiz, güçsüz
sevk: önüne katıp sürme, yönelitme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
suret: biçim, tarz, görünüş
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tahkirkârâne: hakaret eden kimseye yakışırcasına, hakaret edercesine
tahmil: yükleme
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
taklit: birinin davranış ve işlerinin şekil ve biçim olarak aynını yapma
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
vahdet-i mesele: meselenin konunun birliği
vaziyet: durum
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
ziyade: çok, fazla

hiçbir ehemmiyeti olamaz. Hatta bir gün hastalık için araba ile gittiğim zaman, çok ağırlık hissettim ve sonra sizin gibi elim bağlı beraber gittiğim vakit, büyük bir inşırah ve manevî bir ferah hissettim. Demek o hâl, bu sırdan ileri gelmiş.

Çok defa söylediğim gibi yine tekrar ediyorum ki, tarihte Risale-i Nur Şakirtleri gibi hak yolunda pek çok hizmet eden ve pek çok sevap kazanan ve pek az zahmet çeken görülmüyor. Biz ne kadar meşakkat çeksek, yine ucuzdur.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞[1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu musibetimizden kaçmak ve kurtulmak, iki cihetle kabil değildi:

Birincisi: Kader-ı Ilâhî kısmetimizin bir kısmını buradan bize yedirmek için, her hâlde gelecek idik. En hayırlısı bu tarzdır.

İkincisi: Aleyhimize çevrilen dolaptan kurtulmak imkânı bulmadık. Ben hissetmiştim, fakat çare yoktu. Bîçare merhum Şeyh Abdülhâkim, Şeyh Abdülbâkî kurtulamadılar. Demek bu musibette biz birbirimizden şekva etmek; hem haksız, hem manasız, hem zararlı, hem Risale-i Nur'dan bir nevi küsmektir. Sakın sakın, has rükünlerin gösterdiklen faalıyeti bu musibete bir sebep görüp onlardan gücenmek ise, Risale-i Nur'dan çekilmek ve

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2. Hiçbir şey yoktur ki, onu övüp tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

aleyh: karşı, karşıt.
azîz: muhterem, saygın.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elim: şiddetli, çok derd ve keder veren.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
inşırah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, iç açılması.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
kader-i ilâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kısmet: talih, nasip, kader.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
musibet: felâket, bela, ansızın gelen belâ, derd, sıkıntı.
nazar: bakış, dikkat.
nevi: çeşit, tür.
rükün: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri.
şakirt: talebe, öğrenci.
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat, sevap.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli hakikat.
tarz: biçim, şekil, suret.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

hakaik-ı imaniyeyi öğrenmeden pişman olmaktır. Bu ise, maddî musibetten daha büyük bir manevî musibettir. Ben kasem ile temin ederim ki, sizin her birinizden yirmi otuz derece ziyade bu musibette hissedar olduğum hâlde, niyet-i halise ile faaliyet göstermelerinden, ihtiyatsızlığı yüzünden gelen bu musibet on defa daha fazla olsa da yine onlardan gücenmem. Hem, geçmiş şeylere itiraz etmek manasızdır; çünkü tamiri kabil değil.

Kardeşlerim!

Merak, musibeti ikileştirir, maddî musibeti kalbde de yerleştirmek için bir kök olur, hem kadere karşı bir nevi itiraz ve tenkidi ve rahmete karşı bir nevi ittihamı işmam eder. Madem her şeyde bir güzellik cihetî var ve rahmetin bir cilvesi var ve kader adalet ve hikmetle iş görür; elbette bu zamanda umum âlem-i İslâm'ı alâkadar edecek bir kudsî vazife yüzünden hafif bir zahmete ehemmiyet vermemekle mükellefiz.

* * *

[Cuz'î ve luzumsuz bir adî hâlimi size yazmak icap etti.]

Kardeşlerim!

Benim kat'î kanaatim geldi ki, nazar beni şiddetle müteessir ve hasta eder. Çok defa, tecrübe ettim. Ben ruhucânla size her vaziyette arkadaş olmak istiyorum, fakat, (1) اَلنَّظَرُ يُدْخِلُ الْجَمَلَ الْقِدْرَ وَالرَّجُلَ الْقَبْرَ meşhur kaide

1 Nazar deveyi tencereye, adamı da kabre sokar. (Hadis. *Keşfu l-Hafâ*, 2,72.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
adî: bayağı, aşağı, değersiz
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
cihet: yan, yön, taraf
cilve: tecelli, görüntü
cuz'î: kıymetsiz, önemsiz, teferruat
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
icap: gerekme hâli, lazım, gerekli, lüzum
ihtiyat: ileriyi düşünme, ilerisini düşünerek davranma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
işmam: hafif olarak duyurma, koklatma.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kabil: mümkün, ihtimal dahilinde
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kaide: kural, esas, düstur.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kasem: yemin, and, ahdetme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kudsî: mukaddes, yüce.
maddî: madde ile alakalı, cismanî
madem: ...den dolayı, böyle ise
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan
musibet: felâket, bela, ansızın gelen bela, dert, sıkıntı
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş
nazar: bakış, dikkat.
nevi: çeşit, tür
niyet-i halise: halis olan niyet, her türlü hileden, riyadan, kötülükten uzak olan niyet, samimî olan gaye
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
ruhucân: ruh ve can, ruh ve canla
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk
tamir: yapılan hatayı düzeltme
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
tenkit: eleştirme
umum: bütün
vazife: görev
vaziyet: durum
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: fazla, fazlasıyla

ile nazar beni vurur. Çünkü, bana bakan, ya şiddetli adavetle veya takdır ile nazar eder. Bu iki nazar dahi bazı insanların bir hasiyet-i isabet sırrıyla bakmasında bulunur. Bunun için, mumkun olsa, mecbur etmezlerse sizin ile beraber mahkemeye her vakit gelmemek niyet ettim.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1] [2]

Azız Kardeşlerim!

Bu fecirde, birden bir fıkra ihtar edildi. Evet, ben de Husrev'in zelzele hakkında tafsilen yazdığı keramet-i Nuriyeyi tasdik ederim ve kanaatim de o merkezdedir. Çünkü Risale-i Nur ve Şakirtlerine dört defa şiddetli taarruzların aynı zamanında dort defa dehşetli zelzelenin hucumu tam tamına tevafuklan tesadüfî olmadığı gibi, Risale-i Nur'un iki merkez-i intişan olan Isparta ve Kastamonu'nun sair yerlere nispeten afattan mahfuz kalmalan ve Sure-i Ve'l-Asr işaretiyle, ahırzamanın en buyuk bır hasaret-i insanıyesi olan bu Ikincı Harb-i Umumîden çare-i necat ise iman ve amel-i salıh olmasından, Rısale-i Nur'un Anadolu'nun her tarafında iman-ı tahkıkîyi neşrı zamanına Anadolu'nun fevkalâde olarak bu hasaret-i azîme-i harbiyeden kurtulması tam tamına tevafuku dahi tesadüfî olamaz. Hem Rısale-i Nur'un hizmetine zarar veren veya hızmette kusur edenlere aynı zamanında gelen şefkat veya hiddet tokatlannın yüzer vukuatlan tam

1. Her turhlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı, onu ovup tesbih etmesin. (Isra Suresi, 44.)

adavet: duşmanlık, husumet.
afat: afetler, buyuk bela ve musibetler.
ahırzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi.
amel-ı salih: Allah rızasına uygun hayırlı ış, dine uygun hareket, davranış.
azız: muhterem, saygın.
çare-i necat: kurtuluş çaresi.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
fecir: sabah namazı vaktı, sabaha karşı guneş dogmadan once ufkun doğusu tarafından gorunen aydınlıgı.
fevkalade: olaganustu.
fıkra: bent, madde, paragraf.
Harb-i Umumî: genel harb, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Bınncı Dunya Savaşı.
hasaret-i azime-i harbiye: savaşın sebep olduğu buyuk hasar.
hasaret-i insanıye: insana aıt zarar, insanın zaran.
hasıyet-ı isabet: isabet kaydetmedeki ozel fayda.
hiddet: ofke, kızgınlık.
hücum: saldırma.
ıhtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanma, ınkat.
iman-ı tahkıkı: tahkıkî iman, imana dair butun meseleleri inceleyip delil ve burhan ile inanma.
kanaat: inanma, goruş, fikir.
keramet-ı Nuriye: Risale-i Nur'a aıt keramet.
kusur: suç, kabahat.
mahfuz: hıfz olunmuş, korunmuş.
mecbur: zorunda kalma.
merkez-ı intişar: yayma, yayıncılık merkezi.
nazar: bakış, dikkat.
neşir: herkese duyurma, yayma, tanıtım.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
niyet: bır ışı yapmayı onceden düşunme.
sair: dıger, başka, otekı.
şakirt: talebe, ogrencı.
şefkat: karşılıksız sevgi, besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
sır: gizli hakıkat.
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme.
tafsilen: tafsıllı bır şekılde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
takdır: kıymet verme, begenme.
tasdik: bır şeyın veya kimsenın dogruluğuna kesın olarak hukmetme.
tesadüfî: tesadufle ilgili, rastgele, tesaduf olarak.
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbınne denk gelme.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadıseler, olaylar.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

tamına tevafukları tesadüfî olmadığı gibi, Risale-i Nur'a hüsn-ı hizmet edenlerini hemen hemen bilâistisna maişetinde vüs'at ve bereket ve kalbinde meserret ve rahat görmelerinin binler hâdiseleri dahi tesadüfî olamaz.

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

عَسٰۤى اَنْ تَكْرَهُوْا شَيْـًٔا وَّهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ[2] ve اَلْخَيْرُ فِيْمَا اخْتَارَهُ اللّٰهُ[1]

sırrıyla, Risale-i Nur'un en mahrem parçaları, en namahremlerin ellerine geçmek ve en mütekebbirlerin başlarına vurmak ve en baştakilerini yanlışlarını göstermek için "*sırran tenevveret*" perdesinden çıktı. Şimdiye kadar mesele küçültülmek isteniliyordu. Fakat nasılsa bildiler ki, mesele pek büyüktür ve ehemmiyetle celb-i dikkat ise Risale-i Nur'un parlak fütuhatına ve düşmanlarına da hayretle kendini okutmasına yol açar. Hatta, Eskişehir mahkemesindeki çok müteredditleri ve mutehayyirleri ve muhtaçları tenvir edip kurtardı, o zahmetimizi rahmete çevirdi. İnşaallah, bu defa daha geniş bir sahada, daha çok mahkemeler ve merkezlerde o kudsî hizmeti görecek.

Evet, Risale-i Nur'un tarz-ı beyanını gören, lâkayt kalamaz. Başka eserler gibi yalnız aklı ve kalbi değil, belki nefsi de ve hissiyatı da musahhar eder.

Sizin tahliyeniz bu hakikate zarar vermez; fakat, benim beraatım, zarardır. Umum âlem-i İslâm'ı alâkadar eden bir hakikatin hatırı içiri, değil yalnız dünya hayatını,

1 Allah'ın kullarını sevk ettiği ve onlar için seçtiği her şeyde hayır vardır.

2. Bazen de sevmediğiniz şey, hakkınızda hayırlı olabilir. (Bakara Suresi, 216.)

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslam dünyası
aziz: muhterem, saygın
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bereket: bolluk, bereket, gürlük
bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin
celb-i dikkat: dikkat çekmek
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hâdise: olay
hakikat: gerçek, esas
hissiyat: hisler, duygular
hüsn-i hizmet: güzel hizmet
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
kudsî: mukaddes, yüce.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
maişet: geçinme, geçinme için lüzumlu bulunan maddeler
mesele: önemli konu
meserret: sevinç, şenlik.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hale konulmuş.
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran
mütekebbir: tekebbür eden, kibirlenen, kendini beğenmiş, kibirli, büyüklük taslayan, büyüklenen.
müteredditi: tereddüt eden, kararsız
namahrem: mahrem olmayan bir şeyin bilmemesi gereken kişilerin bilmesi.
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet: mutluluk.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabulleneni
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sırran tenevveret: gizlice aydınlatma, gizli olarak nurlandırma
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tesadüfî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
umum: bütün
vüs'at: genişlik, bolluk.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

belki lüzum olsa uhrevî hayatımı ve saadetimi dahi ehl-i imanın Risale-i Nur ile saadetleri içiri feda etmeyi nefsim de kabul ediyor.

* * *

[Burada başı yazılmayan zelzele hâdisesinin mâba'dı Husrev'in mektubunda]

Daha sonra başka bir gazetede, tamamlayıcı ve hayret verici şu malûmatları gördüm: "Zelzeleden evvel kediler, köpekler üçer beşer olarak toplanmışlar, sessiz olarak, düşünceli gibi alık alık birbirine bakarak bir müddet beraber oturmuşlar, sonra dağılmışlar. Gerek zelzele olurken ve gerekse olmadan evvel veya olduktan sonra bu hayvanlardan hiçbiri görülmemiş, kasabalardan uzaklaşarak kırlara gitmişler." Bir garibi de şudur ki: Bu hayvanlar isyanımızdan mütevellit olan başımıza gelecek felâketleri lisan-ı hâlleriyle haber verdiklerini yazıyorlar da, "Biz anlamıyoruz" diyerek taaccüp ediyorlar.

İşte Bediüzzaman'ın uzun senelerden beri "Zındıklar Risale-i Nur'a dokunmasınlar ve şakirtlerine ilişmesinler. Eğer dokunurlarsa ve ilişirlerse, yakınında bekleyen felâketler, onları yüz defa pişman edecek" diye Risale-i Nur ile haber verdiği yüzler hâdisat içinde, işte zelzele eliyle doğruluğunu imza ederek gelen dört hakikatli felâket daha... Cenab-ı Hak bize ve Risale-i Nur'a taarruz edenlerin kalblerine iman, başlarına hakikati görecek akıl ihsan

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evvel: önce
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
felâket: büyük dert, belâ.
garip: tuhaf, şaşılacak.
hâdisat: hâdiseler, olaylar
hâdise: olay
hakikat: gerçek, esas
iman: inanç, İtikat.
isyan: Allah'ın emirlerini yerine getirmeme ve yasaklarından kaçınmama, dinin emirlerine karşı gelme ve günah işleme
lisan-ı hâl: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mâba'dı: bundan sonraki sonrası
malûmat: bilinen şeyler, bilinenler
müddet: süre, zaman
mütevellit: meydana gelmiş, ilen gelmiş, hâsil olmuş
nefis: kişinin kendisi, iyiliğe de kötülüğe de meyli olan duygu
saadet: mutluluk
şakirt: talebe, öğrenci
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma
taarruz: saldırma, saldırma, ilişme
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

etsin. Bizi bu zindanlardan, onları da felâketlerden kurtarsın. Âmin.

Hüsrev

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Musibet Arkadaşlarım!

Sizin içinizde mübarek âlimler ve âlicenap mudebbirler ve halis fedakâr şakirtler bulunmasından büyük bir itimat ile size güveniyordum ki, kuvvetli ve dessas ve kesretli düşmanlarımıza karşı vahdetinizi ve tesanüdünüzü muhafaza edeceksiniz diye istirahat ederdim, sizin ile meşgul olmazdım. Bir kaç noktayı beyan etmek lüzum oldu.

• *Birincisi:* Tahliyeniz uzamamak için, ben Ankara'ya bir şey gönderip müracaat etmeyecektim. Fakat mahkeme, mahrem ve gayr-i mahrem risaleleri ve eski ve yeni mektupları karıştırarak Ankara'ya gönderdiğinden, mecburiyetle, buradaki ehl-i vukuf gibi mahrem risaleleri esas ederek oradaki ehl-i vukuf aleyhimize hükmetmemek için mahremlere, hususan Beşinci Şuaın Süfyan ve İslâm Deccali hakkında gayet kuvvetli cevap veren *Müdafaat Risalesi*'ni ve felsefe-i tabiiyenin verdiği küfr-i mağrurâneyi ve iman aleyhinde cür'etkârâne tecavüzünü kıran *Meyve Risalesi*'ni o makamata göndermek zarurî ve lâzım idi.

• *İkinci Nokta:* Azız kardeşlerim, sizin bu ehemmiyetli mektubunuzun cevabını yazarken, benim elime aynı mektubu verdiler. İkinci Noktaya başladım, kaldı. İşte tamam ediyorum, dikkat ediniz.

aleyhi: karşı, karşıt
âlicenap: şereflı, hayslyetlı kımse
alım: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eylel anlamında duanın sonunda söylenir
azız: muhterem, saygın
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cür'etkârâne: cesurca, cesurlukla, yiğitçe.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmi şeairi tahrip edeceği, tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şeriflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
dessas: desise eden, aldatıcı, oyuncu, hileci
ehemmiyetli: önemli
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hakimler
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hakimler
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
felâket: büyük dert, belâ
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe
gayet: son derece
gayr-ı mahrem: mahrem olmayan, gizli ve özel olmayan.
halis: saf, samimî
hükmetme: hakım olma, karar verme
hususan: bilhassa, özellikle
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iman: inanç, itıkat.
istirahat: dinlenme, rahatlama
itimat: dayanma, güvenme
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
küfr-i mağrurâne: gururla kufrunu inkarını gösterme
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
makamat: makamlar
mecburiyet: mecbur olma, zarurlik durumu, zorunluluk.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar
müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen
muhafaza: koruma
müracaat: başvurma, danışma
musibet: felaket, belâ
şakirt: talebe, öğrenci
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikat tereddütsüz kabulleneri.
süfyan: ahırzamanda gelecegi ve ummetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli dinsiz ve munafik şahıs
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
vahdet: birlik ve teklik.
zarurî: mecburi, zorunlu, ister istemez
zindan: hapishane

Eğer bu fikrin faydasız avukatınız tarafından tervici varsa, her hâlde mahkûmiyetimize taraftar olanların bir tedbiridir ki, Ankara'daki ehl-i vukuf buradaki ehl-i vukuf gibi, neşrolunmayan mahrem ve hususan Beşinci Şua risalelerini esas edip, bütün Risale-i Nur'a teşmil edip müsadere etmek ve Beşinci Şuanın meselelerini, Risale-i Nur'u okuyan bütün bîçare talebelerin derslerindir diye, onlan benim suçumla tam bağlamak için dehşetli bir plândır. Beni konuşmaktan menetmek ve yazdıklanmı musadere ile Ankara'ya göndermemek fikriyle müdür ve müddeiumumî muavini muşkülât vermeleri kuvvetli bir emaredir ki, müdafaatın cerh edilmez cevaplan yetişmeden Ankara aleyhimize hüküm vermek içindir.

• *Üçüncü Nokta*: Zaten meseleyi uzatacak ehemmiyetli kitaplan ve evraklan ve müdafaalan dahi Ankara'ya göndereceğini, mahkeme reisi o gün söyledi. Elbette şimdi yetişmiş. Şimdi benim muntazam ve izahlı iki müdafaanamem gitse, belki meseleyi çabuk halleder, mesele uzanmaz, tacil eder, çabuk, aile sahipleri kurtulurlar. Fakat ben ve benim gibi alâkasızlar kurtulmaya değil, belki hakaik-ı imaniyeyi mülhitlere, mürtetlere karşı müdafaa etmek için, en müsait bir yer olan hapiste kalmak lâzımdır.

• *Dördüncü Nokta*: Risale-i Nur beraat etmezse ve benim müdafaatım nazara alınmazsa, faydasız, zahirî inkânnız sizi kurtarmayacak, vahdet-i mesele haysiyetiyle bız birbirimizle bağlanmışız. Yalnız münasebetlen pek az bulunan bir kısım arkadaşlar kurtulabilirler. Eskişehir

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
aleyh: karşı, karşıt.
beraat: temize çıkma, bir davanın netîcesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cerh: yaralama, bir iddiayı fikri çürütme, reddetme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler.
emare: alâmet, belirti, nişan.
evrak: işlem gören kâğıtlar.
faide: fayda.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imânî gerçekler.
hall: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
haysiyet: itibar.
hüküm: karar, emir.
hususan: bilhassa, özellikle.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
mahkûmiyet: hüküm giyme, hükümlülük.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
men: yasak etme, engelleme, mâni olma.
mesele: önemli konu.
muavin: müdürden sonra gelen idârî vazîfeli.
müdafaa: savunma, koruma.
müdafaaname: müdafaa metni, savunma, müdafaa mektubu, savunma dilekçesi.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar.
müddeiumumî: savcı.
mülhit: İslâm dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
muntazam: derli toplu, düzenli.
mürtet: irtidat eden, İslâm dînini bırakarak eski dînine veya başka bir dine geçmiş olan, din değiştiren.
müsadere: toplatma, elden alma.
müsait: elverişli, uygun, muvafık.
muşkulat: muşkûller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler.
nazar: dikkat.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
reis: başkan.
tacil: acele ettirme, hızlandırma, çabuklaştırma.
talebe: talep eden, öğrenci.
taraftar: tarafı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen.
tedbir: önlem, yol, çâre.
tervic: kabul ettirme, yaptırma, geçerli kılma.
teşmil: yayma, genişletme, şümullendirme.
vahdet-i mesele: meselenin konunun birliği.
zahirî: görünüşte olan, zâhire dışa ait olan.

Mahkemesi, bunu bilfiil gösterdi. Bir seneden beri, gayet dikkatle içimize casusları sokan ve safdil ve cür'etkâr talebelerin ifşaatını zapt eden ve bililtizam bizi perişan ve mesleğimizden pişman etmek için her vesileyi istimal eden, hatta aleyhimize Şeyh Abdulhâkım'ı sevk ettikleri hâlde, onu ve Şeyh Abdulbâkî'yi ve bana ara sıra itiraz eden Şeyh Süleyman'ı bizim gibi perişan eden adamlara karşı inkârlarınız ve kaçmanız, onların kanaat-i vicdaniye dedikleri düşüncelerinde beş para etmez ve Eskişehir'de dahi etmedi.

• *Beşinci Nokta:* Biz hem burada, hem Eskişehir'de tecrübe ile kat'î anladık ki, biz, vahdet-i mesele cihetiyle, tam bir tesanüde şiddetle muhtacız. Sıkıntıdan gelen gücenmekler ve titizlikler ve itirazlar, bizim perişanıyetimizi ikileştirir. Maatteessüf en ziyade güvendiğim ve itimat ettiğim, sızlerdiniz. Bazı hatırıma bir telâş geldiği vakit, İstanbul'dan gelen Kâmil ve Sıddık Hocalar ve Kastamonu vilâyetinde fevkalâde sadâkat gösteren zatları tahattur ile, o endişem zail olurdu. Dikkat ediniz, kufr-i mutlakı müdafaa eden gizli komite, içinize parmak sokmasın. Benim komşudaki koğuşa parmağını soktu; beni azap içinde bıraktı. Şimdi sız, mabeyninizde munakaşasız bir meşveret ediniz. Kararınızı kabul ederim. Fakat benim müdafaatım tâ Ankara'ya gitse ve medar-ı nazar olsa, buradaki mahkeme, kurtulması mümkün olanlar hakkında karanı vermek ihtimalini, hem şimdi bizimle uğraşan ve Abdulbâkî ve Abdülhâkım ve Hacı Süleyman'ı nefyeden ve Yeşil Şemsi'yi tahliyeden sonra burada

aleyh: karşı, karşıt.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak.
bililtizam: bile bile, bir şeyi doğru ve lüzumlu görerek taraftar olarak.
casus: çeşitli konularda sır mahiyetindeki şeyleri öğrenip başkalarına bildiren kimse.
cihet: yön.
cür'etkar: cesur, cesaretli yiğit, delikanlı, atılgan, gözü pek.
endişe: kaygı.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece.
ifşaat: ifşa etmeler, faş etmeler, meydana çıkarmalar, duyurmalar, gizli şeylen açığa vurmalar.
ihtimal: olabilirlik.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
istımal: kullanma.
itimat: dayanma, güvenme.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kanaat-ı vicdaniye: vicdanı kanaat, vicdana ait fikir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
koğuş: hastahane, kışla, hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kişinin oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda.
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
kufr-ı mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü delili hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
mabeyn: ara.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
mesele: önemli konu.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşveret: müşavere, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma, danışma.
müdafaa: savunma, koruma.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar.
munakaşa: tartışma.
nefiy: sürme, sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme, sürgün.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
perişanlıyet: perişanlık, karışık ve dağınık olma, acınacak halde bulunma.
sadakat: bağlılık, doğruluk.
safdil: saf gönüllü, temiz kalpli.
sevk: önüne katıp sürme, yönelt-me.
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, çokluk.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.
talebe: talep eden, öğrenci.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
vahdet-i mesele: meselenin, konunun birliği.
vesiile: aracı, vasıta.
vilayet: il.
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan.
zapt: idaresi altına alma, tutma.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.

durduran adamlar, elbette Hafız Mehmed ve Seyyid Şefik gibi salâbet-i dıniyeleri ile ve onların olmüş reislerine ve suretine baş eğmemesiyle ve ilhad ve bid'alara taraftarlıklarını göstermemesiyle beraber, serbest bırakmamak ihtimalini de, hem Risale-i Nur'un tesettür perdesinden çıkıp gayet büyük ve umumî bir meselede kendi kendine merkezlerinde mübarezesi zamanında şakirtlerini arkasında bulmak ve kaçmamakla sarsılmaz ve mağlûp olmaz bir hakıkate bağlandıklarını mutereddit ve mutehayyir ehl-i imana göstermesi gayet lüzumlu olduğunu dahi nazarınıza ve meşveretinize alınız. Sakın sakın birbirinizin kusuruna bakmayın; hiddet yerinde hürmet ediniz, itiraz yerinde yardım ediniz.

* * *

Aziz, Sıddık ve Sadık Kardeşlerim!

Ben, bir kaç gündür bir duamı değiştirdim. Şimdiye kadar bazen yüz defa tekrar ile [1] وَاغْفِرْ لَنَا veya [2] وَفِّقْ gibi dualarda [3] طَلَبَةَ رَسَائِلِ النُّورِ الصَّادِقِينَ cumlesinden [4] اَلصَّادِقِينَ kelimesini kaldırdım; tâ ki, ruhsatla amele kendini mecbur bilen ve sıkıntının verdiği evham ve me'yusiyet cihetiyle zahirî inkâr ve çekinmekle azimet ve sadâkate muhalif hareket eden kardeşlerimiz o dualardan mahrum kalmasınlar.

* * *

1. Bizi bağışla.
2. Muvaffak eyle.
3. Sadık Risale-i Nur Talebelerini
4. Sadık olanlar

amel: dının emirlerini yerine getirme işi
azimet: kulların Allah tarafından kendilerine yüklenen görevlere tam bir kararlılıkla uymaları takva ile şiddetli kaçınma, günahlardan uzak durma
azız: muhterem, saygın
bid'a: dının aslına uymayan âdet ve uygulamalar
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma niyaz
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek, esas.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hürmet: şeref, saygı
ihtımal: olabilirlik
ilhad: islâm inancından dönme, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
itıraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kusur: suç, kabahat.
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
mecbur: zorunda kalma
mesele: önemli konu
meşveret: muşavere, bir konu hakkında çeşidi ve ehil şahıslardan fikir alma, danışma
me'yusiyet: umutsizlik.
mübareze: çatışma, kavga.
muhalif: zıt, karşıt.
mutehayyir: hayrete düşen, şaşıran
mütereddit: tereddüt eden, kararsız
nazar: bakış, dikkat.
reis: başkan
ruhsat: mevcut bir hukmün, bir özür veya acıdık sebebiyle belirli şartlar içindeki mükelleflerin için genişletilmesi, kolaylaştırılması normal bir durum dışındaki şartlarla ilgili hükum
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan
şakırt: talebe, öğrenci
salâbet-i dıniye: dın sağlamlığı, dının emirlerini korumakta ve tatbık etmektekı ciddiyet.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
sûret: biçim, tarz, görünüş
taraftar: taraflı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen
tesettür: örtünme, kapanma
umumî: herkesle ilgili genel
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azîz Kardeşim Hafız Ali!

Hastalığına merak etme; Cenab-ı Hak şifa versin. Âmin. Hapiste her bir saat ibadet, on iki saat ibadet yerinde bulunmasından, çok kârlısın. İlâç istersen, bir kısım dermanlar bende var, sana göndereyim. Zaten ortalıkta bir hafif hastalık var. Ben mahkemeye gittiğim gün, her hâlde hasta oluyorum. Belki sen bana yardım etmek için, eski zamanda birbirinin bedeline hasta olması ve ölmesi gibi harika fedakârlık gösteren zatlar gibi, benim bir parça rahatsızlığımı aldın.

* * *

[GÜZEL VE TAM YERİNDE BİR TAZİYENAME]

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

(2) «لِكُلِّ مُصِيبَةٍ إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ»

Ben hem kendimi, hem sizi, Risale-i Nur'u taziye, ve merhum Hafız Ali'yi ve Denizli Mezarlıstanını tebrik ediyorum. *Meyve Risalesi*'nin hakikatini ilmelyakin ile bilen bu kahraman kardeşimiz, aynelyakin ve hakkalyakin makamına çıkmak için, kabre cesedini bırakıp, melekler gibi yıldızlarda, âlem-i ervahta seyahate gitti, ve tam vazifesini yapıp, terhisle istirahate çekildi. Cenab-ı Erhamürrâhımîn, Risale-i Nur'un butün yazılan ve okunan harflen adedince defter-i a'maline hasenat yazdırsın. Âmin.

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2. Her musibet için şoyle deniz: "Bız Allah'ın kullanıyız ve yine Ona doneceğiz. (Bakara Suresi 156.)"

âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
a'mal: ameller, işler.
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle! anlamında duanın sonunda soylenir.
âmîn: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle! anlamında duanın sonunda soylenir.
aynelyakin: gozle gorur derecede manma, bir şeyi gorerek ve seyrederek bilme.
azîz: muhterem, saygın.
azîz: muhterem, saygın.
bedel: karşılık.
Cenab-ı Erhamurrahımin: ınayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahıplennın en merhamerlisi olan şeref ve azamet sahibi olan yuce Allah.
ceset: olu vucut, naaş.
derman: ılaç, çare.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlenni hiçe sayan, feda eden.
hakikat: gerçek, esas.
hakkalyakin: manfet merte besinin en yukseği, bir şeyi yaşayarak, icine girerek, doğruluğundan şupheye asla yer bırakmayacak, bıçımde kesin olarak bilme.
harika: olaganustu.
hasenat: ıyı ameller, ıyı işler, hayırlar.
ilmelyakin: ılım yoluyla kesin olarak bilme.
istırahat: dinlenme, rahatlama.
kabir: mezar.
makam: yer, mevkı.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu.
mezaristan: mezarlık.
sıddık: çok doğru, dürust, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen.
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
taziye: baş sağlığı dileme, yakını olen kimseyi teselli etme.
taziyename: baş sağlığı dileyen yazı veya mektup.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
vazife: gorev.
zat: kişi, şahıs.

Ve onların sayısınca onun ruhuna rahmetler yağdırsın Âmin. Ve kabrinde Kur'ân'ı, Risale-i Nur'u ona şirin ve emîs arkadaş eylesin. Âmin. Ve Nur fabrikasına onun yerine on kahramanı ihsan edip çalıştırsın. Âmin, âmin, âmin. Siz dahi benim gibi dualarınızda onu yad ediniz. Bin lisan onun lisanı yerine istimal edip, o kaybettiği bir hayat ve bir dil yerinde manevî bin hayat kazandı diye, rahmet-i İlâhîden ümitvarız.

* * *

Azîz, Sıddîk Kardeşlerim!

Cenab-ı Erhamürrâhimîn'e hadsiz şükür olsun ki, bu acıp zamanda ve garip yerde talebe-i ulûmun kıymetli şerefini ve ehemmiyetli hizmetlerini kazanmayı sizler vasıtasıyla, bizlere de müyesser eyledi. Ehl-i keşf-i kuburun müşahedesiyle, müteaddit vakıatla, tahsil-i ulûm anında vefat eden bazı müştak ve ciddî bir talebe-i ulûm, şehitler gibi kendini hayatta ve kendi dersiyle meşgul görüyor. Hatta meşhur bir ehl-i keşfelkubur, vefat eden ve ilm-i sarf ve nahiv okuyan bir talebenin, "Kabrinde Münker, Nekir'e nasıl cevap verecek?" diye murakabe etmiş ve müşahede edip ışıtmış ki:

Melek-i Sual, ondan sordu: مَنْ رَبُّكَ ؟ "*Senin Rabbin kimdir?*" dediği zaman, o, nahiv dersiyle iştigal ederken vefat eden talebe, o meleğin cevabında demiş:

"[1] مَنْ müptedadır, [2] رَبُّكَ onun haberidir." Nahiv ilmince cevap vermiş, kendini medresede zannetmiş.

---

1. Kim?
2. Senin Rabbin

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âmîn: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle! anlamında duanın sonunda söylenir
azîz: muhterem, saygın
Cenab-ı Erhamürrahimîn: İnayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
ciddî: gerçek, hakikat
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyetli: önemli
ehl-i keşfe l-kubur: kabir âleminde olanları bilen, kabirdeki ölülerin hallerini keşfedip doğru olarak haber veren evliya
emîs: dost, arkadaş; yar, sevgili, yoldaş
garip: tuhaf, şaşılacak
haber: Arabca dil bilgisinde, isim cümlelerinde yüklem vazifesi gören kelime veya kelime grubu
hadsiz: sınırsız, sonsuz
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ilm-i nahiv: konusu cümle ve cümlenin yapıları olan Arap dil bilgisi ilmi
iştigal: bir iş işleme, bir işle uğraşmak, bir iş üzerinde çalışma, meşgul olma
istimal: kullanma
kabir: mezar
lisan: dil
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medrese: ders okutulan yer
melek-i sual: sual melekleri, sorgu melekleri: Münker-Nekir
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
Münker-Nekir: sorgu melekleri: öldükten sonra insanları sorgulayan melekler
mübteda: isim cümlelerinde özne
murakabe: kendi iç âlemine bakma, nefsini kontrol altına alma; Allah tarafından süreklı denetlendiğine inanma
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
müteaddit: çeşidi, bir çok
müyesser: kolaylaştırılmış, nasip olan
nahiv: söz dizimi, cümle bilimi, sentaks
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek
rahmet-i İlâhî: Allah'ın sonsuz rahmeti
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahsil-i ulûm: ilimlerin tahsil edilmesi, ilimlerin öğrenilmesi
talebe: talep eden, öğrenci
talebe-i ulûm: ilim tahsil eden, ilimlerle uğraşan öğrenci
ümitvar: umutlu, umutlu olan, umidi olan
vakıat: vakıalar, olaylar, hâdiseler
vefat: ölme
yad: hatırlama, anma, hatıra getirme
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme

İşte bu vakıaya muvafık olarak, ben merhum Hafız Ali'yı aynen hayattakı gıbı Rısale-ı Nur'la meşgul olarak en yüksek bir ilimde çalışan bir talebe-i ulûm vaziyetinde ve tam şehitler mertebesinde ve tarz-ı hayatlarında bılıyorum ve o kanaat ile ona ve onun gibi Mehmed Zühtü'ye ve Hafız Mehmed'e bazı dualanmda derim: *Yâ Rabbi! Bunları Kıyamete kadar Risale-i Nur kisvesinde hakaik-ı imaniye ve esrar-ı Kur'âniye ile kemal-ı ferah ve sevinçle meşgul eyle. Âmin.* İnşaallah.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Ben merhum Hafız Ali'yı unutamıyorum. Onun acısı benı çok sarsıyor. Eski zamanlarda bazen boyle fedakâr zatlar kendi dostu yerine ölüyorlardı; zannederim, o merhum benim yerımde gıttı. Onun fevkalâde hızmetini eğer sizler gibi o sistemde zatlar yapmasa ıdı, Kur'ân'a, İslâmiyet'e büyük bır zayiat olurdu. Ben, onun vârisleri olan sizleri tahattur ettıkçe, o acı gidiyor, bir inşırah geliyor. Medar-ı hayrettir ki, ben şimdi onun manevî, belki maddî hayatıyla âlem-i berzaha gıtmesi cihetiyle, o âleme gıtmek için bende bir ıştıyak zuhur ettı ve ruhuma başka bır perde açıldı. Nasıl ki buradan Isparta'dakı kardeşlerimize selâm gönderip muarefe, muhabere ile sohbet edıyoruz; aynen öyle de, Hafız Alı'nın tavattun ettığı âlem-i berzah, nazarımda Isparta, Kastamonu gibi olmuş.

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

alem: varlık sınıflarından her bırı
alem-i berzah: ruhlann kıyamete kadar kalacaklan âlem kabir alemı
amin: Yâ Rabbıl öyle olsun kabul eyle! anlamında duanın sonunda soylenır
azız. muhterem, saygın
cihet. yon
dua: Allah a yalvarma, nıyaz.
esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân ın sırlan, Kur'an a aıt gızlılıkler
fedakâr kendını veya şahsî menfaatlennı hıçe sayan feda eden.
fevkalâde olaganüstu.
hakaik-ı imaniye. imana aıt hakıkatler imanı gerçekler
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bir dua
inşırah. sevınme, gögsun açılıp sevınç ve huzura kavuşturulması ferahlama, rahatlama ıç açılması
İslâmiyet: Muslûmanlık, semavî dınlenn sonuncusu
ıştıyak. asırı isteme çok fazla arzu etme
kanaat. inanma görüş fikır
kemal-i ferah. mukemmel bir ferahlık
kısve. elbise kıyafet.
kıyamet. butun kainatın Allah tarafından tayin edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz Muhammed e ındırılmiş semavî kitapların sonuncusu
maddî: madde ile alakalı osmanı
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
medar-ı hayret. hayret sebebi, hayrete sevk eden
merhum rahmete kavuşmuş olmuş olu
mertebe. derece basamak
meşgul bir işle uğraşan, ış gormekte olan kımse
muarefe: karşılıklı goruşme tanışma bilışme aşınalık birbınını bilip tanıma
muhabere haberleşme mektuplaşma yazışma
muvafık uygun uyar munasip
nazar bakış dıkkat.
ruh: dırılık kaynagı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
şehit: Allah ın ve yuce dınının adını yuceltme ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Musluman
selâm banş, rahatlık selâmet ve esenlik dileme
sıddık. çok doğru dürust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
tahattur: hatırlama hatıra getırme
talebe-i ulûm: ılım tahsil eden, ilimlerle ugraşan oğrencı
tarz-ı hayat. hayat tarzı yaşama şeklı
tavattun: yerleşme vatan tutma yurt edınme.
vakıa vuku bulan olan şey
varis vefat eden bır kımsenın mal ve mulkunu kullanmaya yetklı olan
vaziyet durum
ya Rabbi: Ey Rabb'ım!
zat: kışı şahıs
zaylat. zarar ve ziyan.
zuhur: gorunme belli olma ortaya çıkma

Hatta bu gece, mesmuatıma göre, buradan birisi oraya göndenlmış. On defadan zıyade teessüf ettım; ne ıçın Hafız Alı'ye onunla selâm göndermedim. Sonra ihtar edildi ki, selâm göndermek ıçın vasıtalara ıhtıyaç yok; kuvvetlı rabıtası, telefon gıbıdır. Hem, o gelir, alır. O büyük şehit, Denizlı'yi bana sevdiriyor; daha buradan gıtmek istemiyorum. O ve Mehmed Zühtü ve Hafız Mehmed, hayatlarında gördükleri vazife-i imaniye ve Nuriyeye devam ediyorlar, onlar pek yakından temaşa ediyorlar, belkı de yardım ediyorlar. Evliya-i azîmenin dairesinde, kıymetlı hizmet noktasında, mevki almalarından, ben de o ıkısının Hafız Mehmed'le beraber isimlerini silsilemde aktaplarn isimlerı yanında yad edip, hediyelerimi bağışlıyorum.

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sızdekı ihlâs ve sadâkat ve metanet, şimdıkı ağır sıkıntılarda bırbırnızın kusuruna bakmamaya ve setretmeye kâfi bir sebeptir. Ve Risale-i Nur zıncırıyle kuvvetlı uhuvvet öyle bir hasenedir ki, bın seyyıeyi affettırır. Haşırde, adalet-i Ilâhıye, hasenelerın seyyıelere racıh gelmesıyle affettığıne bınaen, sız de hasenelerın ruçhanına gore muhabbet ve af muamelesıni yapmak lâzımdır. Yoksa, bır seyyıe ıle hıddet etmek, sıkıntıdan gelen bır titizlık, bır asabîlik ıle zararlı bir hiddet, ikı cıhetle zulüm olur. İnşaallah, birbirinize sürurda ve tesellide yardım edip, sıkıntıyı hiçe indirirsiniz.

* * *

adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, İlâhi adalet.
aktap: kutuplar, belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük velî.
asabî: sinirli, öfkeli.
azız: muhterem, saygın.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön.
evliya-i azîme: büyük veliler.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hıddet: öfke, kızgınlık.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
İnşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
kâfi: yeter, elverir.
kıymet: değer.
kusur: eksıklık, noksan, ozur.
mesmuat: işıtılen, duyulan haber, alınan şeyler.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
mevki: yer, makam.
muamele: davranış, birbiri ile iş görme.
muhabbet: sevgi, sevme.
rabıta: münasebet, alaka, bağ.
racıh: daha daha üstün, önce, diğerinden üstün.
rüçhan: üstünlük, üstün olma.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
setretmek: örtmek, kapatmak, gizlemek.
seyyie: dince yasaklanmış, kötü, çirkin, günah olarak kabul edilmiş olan her türlü söz, iş, hareket.
seyyie: dince yasaklanmış, kötü, çirkin, günah olarak kabul edilmiş olan her türlü söz, iş, hareket.
seyyie: dince yasaklanmış, kötü, çirkin, günah olarak kabul edilmiş olan her türlü söz, iş, hareket.
silsile: tarikatlarda Hz. Peygambere kadar dayandırılan şeyh ve pir zincırı.
sürur: sevinç, mutluluk.
teessüf: üzülme, esefleneme.
temaşa: bakma, bakıp seyretme.
tesellî: avunma.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
vasıta: aracı.
vazife-i imaniye: imanla ilgili vazife, iman vazifesi.
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti.
yad: anma, hatırı getirme.
ziyade: çok, fazla.
zulüm: haksızlık.

Aziz, Sıddık, Mübarek Kardeşlerim!

Bir kaç gündür sizin ile konuşmadığımın sebebi, şimdiye kadar emsalini görmedığim şıddetlı ve zehirlı bir hastalıktır. Ben, Risale-i Nur hesabına ahir ömrüme kadar Nur ve gul dairesındekı sebatkâr ve metin ve sarsılmaz kardeşlerimle, Kastamonulu fedakârlar ile ebeden müteşekkırâne ıftıhar edıyorum ve onlarla butun zalımlerın sıkıntılarına karşı bir kuvvetlı nokta-i istinat ve tam bir teselli buluyorum. Şımdı ölsem, onlar var diye ferah-ı kalble ecelimi karşılayacağım..

Ehl-i dünya, ben onlarla mübareze edıyorum dıye asılsız tevehhüm ederek, beni hapse attılar. Fakat, kader-i İlâhî, ben onlarla konuşmadığım ve ıslah-ı hâllerine çalışmadığımdan beni hapse attı. Ve hapıste yalnız bir kaç arkadaşımla kalsam, Ankara makamatına karşı âlem-i İslâm'ı alâkadar edecek bir alenî muhakeme ısteyeceğim ve dava edeceğim ve *Meyve Rısalesi*'ni ve müdafaat parçalarını yenı harfle müteaddit nüshalar çıkarıp, mühim makamata göndereceğız, inşaallah.

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu nevi hadısler, müteşabıh kısmındandırlar; hem, cüz'î ve hususî değıller, umumî yerlerde bakmıyorlar. Bir kısım ise, ümmetinin başına gelen dınî fıtnelerden yalnız bir tek zamanı ve Hicaz ve Irak'ı misal olarak gösterir

ahir: son
alakadar: ılgılı ılışkılı munasebetlı, baglı
alem-i islam: Islâm âlemı islâm dunyası
alenî: saklanmayan açık gızlı olmayan
azız: muhterem, saygın
cüz'ı: butune aıt olmayan, ozel.
dava: hak aramak maksadıyla mahkemeye muracaat etme
ebeden: ebedı ve daımı olarak
ecel: her canlının Allah tarafından takdır edılen olum vaktı.
ehl-i dunya: dunyaya bağlı dunya adamı, ahıreti düşünmeyen
emsal: ornekler, benzerler.
fedakar: kendını veya şahsî menfaatlerını hıçe sayan, feda eden.
ferah-ı kalp: kalp rahatlığı, kalp huzuru, gonul açıklıgı
fitne: karışıklık.
hadis: Hz. Muhammed e (a.s.m.) aıt söz, emır, fıl veya Hz. Peygamberın onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış
hususî: bır şeye, bır kışıye, bır yere has olan, herkese aıd olmayan, ozel
ıftıhar: ovunme
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
ıslah-ı hâl: hâlın, durumun düzeltılmesı
kader-i İlâhî: İlâhı kader, Allah ın kader kanunu
makamat: makamlar
metin: saglam ve dayanıklı
misal: ornek.
mubarek: feyzlı, bereketlı, kutlu
mubareze: çatışma, kavga
mudafaat: mudafaalar, savunmalar, korunmalar
muhakeme: ıkı tarafı dınleyıp hukum verme, hakımın tarafları dınleyıp hukum vermesı, yargılama
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
muteaddit: çeşıtlı, bır çok.
müteşabıh: manası açık olmayan, mecazı manaya elvenşlı olan ayet ve hadısler
müteşekkırâne: müteşekkır olarak, teşekkur edercesıne
nevi: çeşıt, tür
nokta-ı istinat: dayanak noktası, guvenme ve itımat noktası
nusha: bırbırının aynı olan suretlerı, her bırı
sebatkar: sebat eden, sozunde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
teselli: avunma
tevehhüm: vehımlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme
ümmet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar
umumî: herkesle ılgılı, genel.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

Zaten Abbasîlerin zamanında, o tarihte Mutezile, Rafızî, Cebrî ve perde altında zındıklar, mulhitler, İslâmiyet'i zedeleyen çok fırak-ı dâlle meydana gelmiştiler. Şenat ve itikat noktasında ehemmiyetli sarsıntılar olması hengâmında Buharî, Müslim, İmam-ı Azam, İmam-ı Şafiî, İmam-ı Malik, İmam-ı Ahmed İbni Hanbel ve İmam-ı Gazalî ve Gavs-ı Azam ve Cüneyd-i Bağdadî gibi pek çok eazım-ı İslâmiye imdada yetişip, o fitne-i diniyeyi mağlûp ettiler. O tarihten üç yüz sene sonraya kadar o galebe devam ile beraber, perde altında yine o ehl-i dalâlet fırkaları, siyaset yoluyla Hülâgû-Cengiz fitnesini İslâmların başına getirdiler. Bu fitneden, hem hadis, hem Hazret-i Ali Radıyallahü Anh, sarih bir surette aynı tarihiyle işaret ediyorlar. Sonra, bu zamanımızın fitnesi en büyük bir fitne olduğundan, hem müteaddit hadisler, hem çok işarat-ı Kur'âniye aynı tarihiyle haber veriyorlar. Buna kıyasen, ümmetin geçireceği safahatı, küllî bir surette, bir hadis beyan ettiği vakit, bazen o küllînin bir tek hâdisesini, misal olarak tarihi gösterir. Boyle muteşabih ve manası tamam anlaşılmayan hadislerin, Risale-i Nur eczaları, kat'î bir surette tevillenni beyan etmiş. Yirmi Dördüncü Sozde ve Beşinci Şuada, bu hakikati düsturlarla beyan etmiş.

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Birbirinizi enaniyetle veya sadâkatsızlıkle ittiham etmemek için, bir hakikati beyan etmek ihtar edildi.

aziz: muhterem, saygın
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
Cebrî: Cebriye fırkasından olan
düstur: kanun, kural, esas, prensip
eazım-ı İslâmiye: İslâmın en büyukleri
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
enaniyet: kendini begenme, benciliik, egoistlik.
fırak-ı dalle: sapık gruplar, dalâlet fırkaları, ehl-i sunnetten ayrılan gruplar, hak yoldan ayrılmış gruplar
fırka: ropluluk.
fitne: karışıklık.
fitne-i diniye: dine sokulan fitne, fesat
galebe: galip gelme, yenme, üstunluk.
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdulkadir-i Geylanî Hazretlerinin namı
hadis: Hz. Muhammede (a.s.m.) ait soz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait soz, ış veya davranış
hadise: olay
hakikat: gerçek, esas.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
imdat: yardım
işarat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ışaretleri
İslâmiyet: Muslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
itıkat: Allah a manma, Allah a olan baglılık, kesin inanış, iman
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kat'î: kesin, supheye ve tereddude mahal bırakmayan
kıyasen: kıyas ederek.
kullî: umumi, genel, butun olan.
maglup: boyun egme, yenilme, yenilmiş olma
misal: ornek.
mulhit: İslam dininden ayrılan, Allah ı inkar eden, dinsiz, imansız
müteaddit: çeşitli, bir çok.
muteşabih: manası açık olmayan, mecazi manaya elverişli olan ayet ve hadisler
Mutezile: Emeviler devrinde ortaya çıkan, meselelerin sırf akılla izaha çalışan, akli esaslara dayanarak kul fiilinin yaratıcısıdır demekle kaden inkâr yoluna giden ve hak mezheplerden ayrılan itikadî bir fırka
radıyallahü anh: Sahabe veya İslam buyuklerinin adı geçtiginde soylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için soylenir.
Rafızî: ehl-i sunnete aykırı akide veya fikir sahibi olan kimse.
sadakat: baglılık, doğruluk.
safahat: safhalar, devreler
sarih: açık, aşıkar
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilahi emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsi
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
suret: biçim, şekil, tarz.
tevil: Kur'ân ve hadislerin açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı, ayetı ılk bakışta gorunen manasından alıp taşıdığı diger manalardan, bir veya birkaçı ile tefsir etme
ümmet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar
zındık: Allah a ve ahirete inanmayan, Allah ı inkar eden, imansız, munkir

Ben, bir zaman, enaniyetini bırakmış ve nefs-i emmaresi kalmamış büyük evliyadan, şiddetli bir surette nefs-i emmareden şikâyet ettiğini gördüm, hayrette kaldım. Sonra *kat'î bildim ki, ahir ömre kadar mücahede-i nefsiyenin sevaptar devamı için nefs-i emmarenin ölmesi üzerine onun cihazatı damarlara ve hissiyata devredilir, mücahede devam eder.* İşte o büyük evliyalar, bu ikinci düşmandan ve nefsin vârisinden şikâyet ederler.

Hem, *manevî kıymet ve makam ve meziyet, bu dünyaya bakmıyor ki, kendini ihsas etsin.* Hatta, en büyük makamda bulunanlardan bazı zatlara verilen büyük bir ihsan-ı İlâhîyi hissetmediklerinden, kendilerini herkesten ziyade bîçare ve muflis telâkki etmeleri gösteriyor ki, avamın nazarında medar-ı kemalât zannedilen keşif ve keramet ve ezvak ve envar, o manevî kıymet ve makamlara medar ve mehenk olamaz. Sahabelerin bir saatı, başka velîlerin bir gün, belki bir çilesi kadar kıymeti olduğu hâlde; keşif ve manevî hankulâde hâlâta, evliya gibi mazhariyetleri her Sahabede olmaması, bu hakikatı ispat ediyor.

İşte kardeşlerim! Dikkat ediniz; sizin nefs-i emmareniz, kıyas-ı binnefs cihetinde, suizan noktasında, sizleri aldatmasın, "Risale-i Nur terbiye etmiyor" diye şüphelendirmesin.

* * *

ahir: son.
avam: kültürlü yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
bîçare: çaresiz, zavallı.
bidayet: başlangıç.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
cihet: yön.
çile: nefsini eğitmek için velî zatların çektiği sıkıntılı hayat.
dair: alâkalı, ilgili.
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
enver: daha nurlu, çok ve pek parlak, çok güzel.
evliya: veliler, Allah dostları.
ezvak: zevkler.
hakikat: gerçek, esas.
hâlat: haller, durumlar, vazıyetler, suretler, keyfiyetler.
hankulâde: görülmedik derecede olağanüstü mükemmel.
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere oyunu geçiren.
haylaz: işsiz, sersem, hayırsız.
hilâf-ı âdet: âdete aykırı.
hissiyat: hisler, duygular.
ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan. Cenâb-ı Hakkın mahlûkatına ihsan etmiş bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
kasdî: kasdederek, isteyerek bile bile yapılan.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme.
kıyas-ı binnefs: bir şeyin bizzat kendini kıyas ederek yapılan kıyas.
kıymet: değer.
lâtif: güzel, hoş.
makam: yer, mevki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhariyet: manevî hallerin keşiflerin görünmesi, nail olma, şereflenme.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
medar-ı kemalât: olgunluklara, mükemmelliklere sebep olan.
mesele: önemli konu.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
mihenk: bir insanın kıymetini, ahlâkını anlamaya yarayan vasıta, ölçü.
mücahede: savaşma, mücadele.
mücahede-i nefsiye: nefsiyle mücadele etme, insanın kendi nefsiyle olan mücadelesi.
muflis: iflas etmiş, her şeyini kaybetmiş.
nazar: bakış, dikkat.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
sevaptar: sevaplı.
şikâyet: dert yanma, sızlanma, yakınma.
suizan: fena, kötü zan, şüphe.
suret: biçim, şekil, tarz.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
telâkki: anlama, kabul etme.
terbiye: eğitim, iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme.
vâris: vefat eden bir kimsenin mal ve mülkünü kullanmaya yetkili olan.
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
ziyade: çok, fazla.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1]

Risale-i Nur'un Gençlik Rehberi'*nde ve* Meyve Risalesi'*ndeki Beş Meselesinin haylaz gençlerde dokuz tokadı, Risale-i Nur'un bir lâtif kerameti olduğunu o gençler dahi tasdik ediyorlar.*

• *Birincisi*: Bana hizmet eden Feyzi. Ona bidayette dedim. "Sen Meyve'nin bir dersinde bulundun, haylazlık yapma!" O yaptı, birden tokat yedi; bir hafta eli bağlı kaldı.

Evet, doğrudur. – *Feyzi*

• *Ikincisi*: Bana hizmet eden ve Meyve'yi yazan Ali Rıza. Bir gün, yazdığını ona ders verecektim. O, haylazlığından, yemek pişirmek bahanesi ile gelmedi; birden tokat yedi. O vakit, onun tenceresi sağlam iken, dibi yemeği ile beraber tamamen düştü.

Evet, doğrudur. – *Ali Rıza*

• *Üçüncüsü*: Ziya. *Meyve*'nin gençliğe ve namaza dair Meselelerini kendine yazdı, namaza başladı. Fakat, haylazlık yaptı, namazı ve yazıyı bıraktı; birden, o vakitte tokat yedi. Hilâf-ı âdet ve sebepsiz, başı üstündeki sepeti ve elbiseleri yandı. O kadar kalabalık içinde, yanıncaya kadar kimse farkında olmaması, kastî bir şefkat tokadı olduğunu gösterdi.

Evet, doğrudur. – *Ziya*

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bidayet: başlangıç
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere ömrünü geçiren.
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere ömrünü geçiren
hidded: öfke, kızgınlık.
hilâf-ı âdet: adete aykırı.
İştıha: istek, fazla istek, arzu
kastı: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan
keramet: ermişcesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
lâtif: güzel, hoş
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
mesele: önemli konu.
nam: ad, isim
sako: üste giyilen erkek elbisesi
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
ziyade: fazla, fazlasıyla

• *Dördüncüsü*: Mahmut, Ona, *Meyve*'den gençlik ve namaz meselelerini okudum ve dedim: "Kumar oynama, namaz kıl!" Kabul etti. Fakat, haylazlık galebe etti, namaz kılmadı ve kumar oynadı. Birden, hiddet tokadını yedi. Üç-dört defada daima mağlûp olup, fakir hâliyle beraber kırk lira ve sakosunu ve pantolonunu kumara verdi, daha aklı başına gelmedi.

Evet, doğrudur. – *Mahmut*

• *Beşincisi*: On dört yaşında Süleyman namında bir çocuk, ziyade haylazlık yapıp başkalarının da ıştihalarını açıyordu. Ona dedim: "Uslu dur, namazını kıl. Senden büyük haylazların içinde, bu hâlin sana tehlike getirir." O, namaza başladı; fakat yine namazı terk ve haylazlığa girdi. Birden, tokat yedi. Uyuz illetine müptelâ oldu, yirmi gündür yatağında yatmaya mecbur oldu.

Evet, doğrudur. – *Süleyman*

• *Altıncısı*: Bana bidayette hizmet eden Ömer, namaza başladı, şarkıları bıraktı. Fakat, bir akşam, kapıya yakın, bir şarkı kulağıma geldi; evrat ile meşguliyetime zarar verdi. Ben, hiddet ettim, çıktım; gordum ki, hilâf-ı âdet, Ömer'dir. Ben de hilâf-ı âdet bir tokat vurdum. Birden, sabahleyin hilâf-ı âdet olarak, Omer başka hapse gönderildi.

• *Yedincisi*: Hamza namında, on altı yaşında sesi güzel olmasından, şarkı söyluyor, başkalarının da ıştıhalarını açıyor, haylazlık ediyordu. Ona dedim: "Böyle yapma,

azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
aziz: muhterem, saygın
beyanname: bildiri, tebliğ.
bidayet: başlangıç.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cerh: yaralama, bir iddiayı fikri çürütme, reddetme
evrak: işlem gören kâğıtlar
evrat: virtler, okunması âdet olan dini dualar
gerçi: öyle ise de, her ne kadar
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere oynarunu geçiren
hiddet: öfke, kızgınlık.
hilâf-ı âdet: âdete aykırı
ilhad: islâm inancından dönme, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış
illet: hastalık
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
insilâh: soyulma, sıyrılıp çıkma
intihar: hayatını tehlikeye sokacak davranış veya iş
İslamiyet: Muslumanlık, semavi dinlerin sonuncusu
iştiha: istek, fazla istek, arzu
kisve: elbise, kıyafet.
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanı hukmu, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
lakayt: kayıtsız, ilgisiz.
leh: birinin faydası için yapılan hareket.
maarif: eğitim bakanlığı
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
mecbur: zorunda kalma
meşguliyet: uğraşılan ve meşgul olunan şey
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar
munasip: uygun
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkun ve tutulmuş olan
nam: ad, isim
nevi: çeşit, tür
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan
sâik: sebep olan, sebep
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren
taassup: koru körüne bağlılık, batılda ısrar etme
tarz: biçim, şekil, suret
tasannu: yapmacık.
tensip: uygun görme, munasip kılma, uygun bulma
teslimiyet: kendini Allah'a veya başka birinin iradesine terk etme, boyun eğme
vekil: nazır, bakan
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötulukten elem alan manevî bir his

tokat yiyeceksin." Birden, ikinci gün bir eli yerinden çıktı, iki hafta azabını çekti.

Evet, doğrudur. – *Hamza*

Bu gibi tokatlar var; fakat kâğıt bitti, mana da bitti.

* * *

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bir maarif vekili, perdeyi yüzünden kaldırdı ve küfr-i mutlakı başka bir kisvede gösterdi. Bizim son gönderdiğimiz müdafaatı daha almadan, başka saika ile, o beyannameyi yazmış. Gerçi, ben o dairaye göndermeyi düşünmüyordum, fakat, kardeşlerimizin tensibiyle onlara da göndermek hem münasip, hem lâzım olduğunu bu hâl gösterdi. Çünkü, her hâlde bu derece ilhadda taassup taşıyan bir vekil, Ankara'ya gönderilen evrak ve mahrem risalelere karşı lâkayt kalmazdı. Birden, doğrudan doğruya cerh edilmez müdafaatlar, başına vuruldu; çok iyi oldu. İnşaallah, o dairede dahı Risale-i Nur lehinde kuvvetli bir cereyan uyandıracak.

Kardeşlerim, madem bir kısmın mahiyetleri bu tarzdır, onlara, o kısma teslim olmak, bir nevi intiharDır, İslâmiyet'ten pişman olmaktır, belki dinden insilâh etmektir. Çünkü, o derece ilhadda taassup etmiş ki, bizim gibilerden yalnız teslimiyetle ve tasannu ile razı olmuyorlar. "Kalbini ve vicdanını bırak, yalnız dünyaya çalış" derler.

azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
azız: muhterem, saygın.
beyanname: bildiri, tebliğ.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cerh: yaralama, bir iddiayı, fikri çürütme, reddetme.
evrak: işlem gören kâğıtlar.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
ilhad: İslâm inancından dönme, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
insilâh: soyulma, sıyrılıp çıkma.
intihar: hayatını tehlikeye sokacak davranış veya iş.
kisve: elbise, kıyafet.
küfr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü delil, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz.
leh: birinin faydası için yapılan hareket.
maarif: eğitim bakanlığı.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar.
münasip: uygun.
nevi: çeşit, tür.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen.
sâik: sebep olan, sebep.
taassup: koru körüne bağlılık, batılda ısrar etme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasannu: yapmacık.
tensip: uygun görme, münasip kılma, uygun bulma.
teslimiyet: kendini Allah'a veya başka birinin iradesine terk etme, boyun eğme.
vekil: nazır, bakan.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.

İşte bu vaziyete karşı inayet-i Rabbaniyeye dayanıp metanet ve sabır ve tevekkül ederek, dört sandık Risale-i Nur eczaları o merkeze yetişip, kuvvetli hakıkatler ile galebe çalmasına dua etmekten başka çare yoktur. Bız birbirimızden çekınmekle ve gücenmekle ve Rısale-ı Nur'dan çekılmekle ve onlara teslım ve hatta ıltıhak etmekle fayda vermedığı, şımdıye kadar tecrübe edıldı. Hem hiç merak etmeyınız. O vekılın o farfaralı telâşı, zaafına ve tam korkusuna delâlet eder; tecavüze değıl, belkı tedafue mecburıyetı bıldıryor.

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerım!

Homalı kardeşlerımızden Alı namında bir şakırt, Hafız Alı'nın vefatı günlerınde vefat ettığını Sami Bey bana soyledıgi gıbi, Homalı kahramanlardan Mehmed Alı dahı bana yazdı. Ben de o Alı'yi o buyük şehıt Alı'ye çok dualarda arkadaş yaptım.

Bu yakında, bizimle alâkadar bir hanım, üç kardeşimizin olduğunu görmüştü. Tabiri: Bu ıkı Alı ve Rısale-ı Nur'a hapıste tâbi olmak isteyen asılan Mustafa, umumumuzun bedelıne ahırete gıttıler ve selâmetımızın hesabına feda oldular demektır.

* * *

ahıret: dunya hayatından sonra baslayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alâkadar: ılgılı ılışkılı munasebetlı bağlı
aslen: asıl ıtıbarıyla kok ve soy bakımından
azız: muhterem saygın
bedel: karşılık.
delâlet: delıl olma gosterme
dua: Allah'a yalvarma nıyaz.
ecza: cuzler parçalar kısımlar
faıde: fayda
feda: gozden çıkarma uğruna verme
galebe: galıp gelme yenme ustunluk.
hakıkat: gercek, esas
ıltıhak: karışma, katılma.
inayet-i Rabbanıye: Allah'ın mayetı Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbıye tedbır ve idaresınde onlara yapmış olduğu lutuflar, hımayeler, yardımlar
mecburıyet: mecbur olma zarurîlık durumu, zorunluluk.
metanet: metın olma daya nıklılık sağlamlık.
nam: ad ısım
sabır: başa gelen uzucu olaylara belâ ve afetlere veya bir haksızlıga katlanma tahammul gostererek Allah'a tevekkul edıp sıkıntılara gogus germe.
şakırt: talebe ogrencı
şehıt: Allah'ın ve yuce dınının adını yuceltme ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Musluman
selamet: salımlık emınlık, sıkıntı korku ve endışeden uzak olma
sıddık: çok doğru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
tâbi: boyun eğen uyan ıtaat eden.
tabır: yorum yorumlama
tecavüz: saldırma sataşma baskasının hakkına dokunma.
tedafu: kendını koruma, mudafaa, savunma
tevekkül: bır ışın gerceklesmesı ıçın gereken çalışmayı ve çabayı gosterıp sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah'a bırakma, neticeyı ondan bılme, kadere razı olma
umum: hep herkes.
vazıyet: durum
vefat: olum
vekıl: nazır bakan.
zaaf: zayıflık, kuvvetsızlık.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Azız, Sıddık, Sarsılmaz ve Tevekkülün Mahiyetini ve Kıymetini Anlayan Kardeşlerim!

Yirmi seneden beri hiç bir gazeteyi ne okumak ve ne sormak merakım olmadığı hâlde, pek çok teessuf ile, yalnız bir kısım zayıf kardeşlerimizin hatırları için bugün bir gazetenin bir bahsini gördüm. Bundan bildim ki, perde altında ve üstünde ehemmiyetli cereyanlar rol oynuyorlar. Meydanda biz göründuğümüzden, bizler, o cereyanlarla alâkadar tevehhüm ediliyoruz. İnşaallah, Risale-i Nur'un dört sandık kuvvetli cerh edilmez risaleleri ve pek kat'î mudafaa defterleri, bizim hakkımızda, hem iman ve Kur'ân, İslâm hakkında bir hayırlı netice verecekler. Bız onlann dunyalarına karışmadık ve kanşacağımızı hiçbir cihetle daha tespit edemediler. Mecbuniyetle butun Rısale-i Nur'u Ankara tahkik için istedi.

Madem hakıkat budur ve madem şımdıye kadar Risale-i Nur'un hizmetinde inayet-i Rabbaniyenin tecellisini inkâr edilmeyecek derecede gordük, her birimiz cüz'î ve küllî bunu hissetmişiz, ve madem şimdi siyasetin ve dunyanın çok cereyanlannın birbinne karşı tahşidatı oluyor; ve madem elimizden kazaya rıza ve kadere teslim ve hızmet-i imaniye ve Kur'âniye ve Nuriyenin verdikleri büyuk ve kudsî tesellıden başka bır şey gelmıyor, elbette bize en elzem iş, telâş etmemek ve me'yus olmamak ve

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aziz: muhterem, saygın
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cerh: yaralama, bir iddiayı, fikri çurutme, reddetme
cihet: yon.
cüz'î: butune ait olmayan, ozel
ehemmiyetli: onemli
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
hakıkat: gerçek, esas
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'an hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ılmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-i Kur'aniye. Kur'an ın hizmeti
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
iman: inanma, ıtıkat
inayet-i Rabbaniye: Allah ın inayeti, Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresinde onlara yapmış olduğu lutuflar, himayeler, yardımlar
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inşaallah: Allah ızın verirse, manasında kullanılan bir dua
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması
kıymet: deger
kudsî: mukaddes, yuce
küllî: umumî, genel, butun olan
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed e indırılmiş semavî kıtapların sonuncusu
madem: ...-den dolayı, boyle ıse
mahıyet: bır şeyin asli, esası, nıtelıgi
mecburiyet: mecbur olma, zarunluk durumu, zorunluluk.
me'yus: umıtsız ye se duşmuş, umıdı kesılmış, kederli
müdafaa: savunma, koruma.
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
sıddık: çok doğru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
tahkik: inceleme
tahşidat: yıgmalar, bınktırmeler, toplamalar
tecelli: belirme, bilinme, go runme
teessuf: uzulme, esefenme, bır şeyin tesirini hissetme, acı duyma
tesellî: avunma
tespit: bır hâlı şüpheye yer bırakmayacak şekılde görup gosterme
tevehhum: vehımlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlığe ve korkuya düşme
tevekkül: bır ışın gerçekleşmesi ıçın gereken çalışmayı ve çabayı gosterip sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah a bırakma, neticeyi ondan bılme, kadere razı olma

birbirinin kuvve-i maneviyesini takviye etmek ve korkmamak ve tevekkülle bu musibeti karşılamak ve habbeyi kubbe yapan farfaralı gazetecilerin kubbelerini habbe görüp ehemmiyet vermemektir. Bu dünya hayatı, hususan bu zamanda, bu şerait altında kıymeti yoktur. Başa ne gelse gelsin, hoş görmeli.

* * *

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

İki-üç kardeşlerimiz şöyle kendilerine bir güzel teselli bulmuşlar. Diyorlar ki:

"Bu hapiste bir kısım yeni kardeşlerimiz, bir-iki saat gayrimeşru bir hareket yüzünden, bir-iki belki on sene bu musibet içinde sabır ve tahammül ediyorlar. Hatta bir kısmı şükrederek başka günahlardan kurtulduk dedikleri hâlde; biz, Risale-i Nur vasıtasıyla en meşru bir hareket ve hizmet-i imaniye yüzünden altı yedi ay hayırlı bir sıkıntıdan neden şekva ediyoruz?" diyorlar. Ben de, "Bin bârekâllah onlara" derim.

Evet, beş on sene hem imanını, hem başkaların imanlarını kurtarmak niyetiyle zevkli, tatlı, hayırlı, kudsî bir hizmet ve yüksek bir ubudiyet-i fikriye yüzünden beş on ay zahmet çekmek, medar-ı şükur ve iftihardır.

Bir hadiste ferman etmiş ki: "*Bir tek adam seninle hidayete gelse, sahra dolusu kırmızı koyun, keçilerden*

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

azîz: muhterem, saygın
bârekâllah: Allah mübarek et sın, hayırlı ve bereketli olsun
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
farfara: gürültüye boğmak, çırpıtkanlık
ferman: emir, buyruk.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
habbe: tane
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak
hizmet-i imaniye: İmana ait hizmet, iman ve Kur'ân hakkı katlanmın ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hususan: bilhassa, özellikle
iman: inanç, itikat
kıymet: değer
kubbe: gökyüzü, sema
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünme sebebi
medar-ı şükür: şükür sebebi
meşru: şeriata uygun, şer'an caiz, şeriatın müsaade ettiği şey
musibet: felâket, belâ
sabır: başa gelen üzücü olaylara, belâ ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek, Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe
sahra: büyük çöl, geniş saha
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik
şerait: şartlar
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleyen
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
teselli: avunma
tevekkül: bir işin gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma, neticeyi ondan bilme, kadere razı olma
ubudiyet-i fikriye: fikren yapılan ibadetler, tefekkür ibadeti
vasıta: aracılık.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

daha hayırlıdır." [1] İşte burada, mahkemede ve Ankara'da, sizlerin yazılarınız ve hizmetlerinız vasıtasıyla ne kadar insanlar imanlarını dehşetli şüphelerden kurtardığını ve kurtaracağını düşününüz, sabır içinde kemal-i rıza ile şükrediniz.

Eğer Ankara'da hâkim olan Halk Partisi, oraya giden Risale-i Nur'un kuvvetli kitaplarına karşı inat etse ve musalâha niyetiyle himayesine çalışmazsa, bizim en rahat yerimiz hapistir; ve mülhitler, bolşevizmi zındıka ile birleştirdiğine alâmettir; ve hukûmet, onları dinlemeye mecbur olur. O zaman Risale-i Nur çekilir, tevakkuf eder, maddî ve manevî musibetler hücuma başlarlar.

* * *

[2] بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

[3] يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اَلَمْ يَاْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ

ayet-i celîlelerin mucibince cinlerden de peygamber geldiği bildiriliyorsa da, bu hususta müşkülün hâlli için vâkı suale Üstadımızın verdiği cevaptır.

Azîz Kardeşim!

Hakikaten senin bu sualinin çok ehemmiyeti var. Fakat Risale-i Nur'un en ehemmiyetli vazifesi beşeri dalâletten ve küfr-i mutlaktan kurtarmak olmasından, bu

alâmet: belirti, işaret, iz.
ayet-i celîle: azîm ve yüce manaları ihtiva eden âyet.
azîz: muhterem, saygın.
beşer: insanlık.
bolşevizm: hürriyet adına bütün insanı değerleri tahribe yönelerek, hiç bir kanun, ölçü, değer tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen görüş.
cin: gözle görünmez, lâtif cısımlerden ibâret bir yaratık.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
himâye: koruma, muhafaza etme.
hücum: saldırma.
iman: inanma, itikat.
inat: bir konuda ısrarlı olma, sözünde ayak direme.
kemâl-i rıza: tam razı ve hoşnut olarak.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak kufur, hiç bir imânî hukmu, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
maddî: madde ile alâkalı, cısmânî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.

1. Buhârî, 3/57.
2. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
3. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Ey cin ve insanlar topluluğu! Size, sizden peygamberler gelmedi mi? (En'âm Sûresi, 130.)

mecbur: zorunda kalma.
mucip: icap eden, uyan, gereken, gerektiren.
mülhit: İslâm dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
musalâha: barışma, uzlaşma, sulh, barış.
musîbet: felâket, belâ.
muşkul: güçlük, zorluk, engel.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
sabır: gelecek veya olacak bir şey için acele etmeden bekleme.
suâl: soru.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tevakkuf: duraklama, durma.
vâkı: olmuş, meydana gelmiş.
vasıta: aracılık.
vazîfe: görev.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

çeşit meselelere sıra gelmiyor, onlardan bahis açmıyor Selef-i Salihîn dahı çok bahsetmemişler. Çünkü oyle gaybî ve görünmeyen işlerde, suiistimal düşer. Hem, şarlatanlar, hodfüruşluklarına bir vesıle yapabılırler. Nasıl ki şimdi ispirtizmacılar "cinler ile muhabere" namıyla şarlatanlık yapıyorlar; dinin zaranna alet ederler diye çokça medar-ı bahis edilmez. Hem, Hatemü'l-Enbiyadan sonra, cinlerde peygamber gelmemiş. Hem, Risale-i Nur, bu zamanda bir taun-i beşerî olan maddiyyunluk fıkrını iptal etmek için, cinnî ve ruhanîlerin vücutlarını kat'î hüccetler ıle ıspat etmeye çalışmış, bu meseleye üçuncu derecede bakmış, tafsilini başkalara bırakmış. Belki, inşaallah, Risale-i Nur'un bir şakırdı, Sure-i Rahman'ı tefsir edıp, bu meseleyı halleder.

* * *

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

(2) «إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» لِكُلِّ مُصِيبَةٍ

Hakıkaten Hafız Ali, Hafız Mehmed ve Mehmed Zühtu'nun vefatları, değil yalnız bize ve Isparta'ya, belki bu memlekete ve âlem-ı İslâm'a büyük bir zayıattır. Fakat şimdiye kadar bir cilve-i inayet olarak, Risale-i Nur'un bir şakirdi zayı olduğu zaman, derakap iki-üç tane o sistemde meydana çıktığından, kuvvetle ümitvanz kı, başka şekilde o kahramanlanrn vazifelerini görecek ümit

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

2 Her musibet ıçın şoyle denz "Bız Allah ın kullanyız ve yine Ona doneceğiz (Bakara Suresi 156)"

âlem-ı İslâm: İslâm alemi İslâm dunyası
azız: muhterem, saygın
bahis: konu
cilve-i inayet: ilahi yardım cilvesi
cin: gozle görunmez latıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
cin: gözle gorunmez latıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
cinnı: cin taıfesinden olan
derakap: hemen derhal akabınde.
gaybi: gaypla ılgılı gorunmeyenlere aıt
hakikaten: hakikat olarak dogrusu gerçekten
hali: cozme karısık bır meseleyı suphe edılmeyecek derecede açıklama.
Hatemü'l-Enbiya: peygamberlenn en sonuncusu Hz. Muhammed (a.s.m.)
hodfüruş: kendını begendırmege çalışan kendını satan ovünen ovungen
hüccet: delıl.
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
ıptal: boş hukumsuz bırakma
ispat: dogruyu delıllerle gösterme
ispirtizma: olülerin ruhlarıyla bazı şartlar altında haberleşmenın mumkun bulunduğuna ınanan goruş ve bu maksatla yapılan faalıyet.
kat'i: kesın suphey e ve tereddude mahal bırakmayan
maddiyyunluk: maddıyyunların mesleği maddecılık, her şeyi madde ile degerlendıren, sadece madde ye ısınat eden ruhanıyatı ve manevıyatı ınkar edenlerın mesleçı, materyalıstlık.
medar-ı bahis: söz konusu bahsetmeye sebep olan, vesıle olan
mesele: onemlı konu
muhabere: haberleşme
nam: ad ısım.
peygamber: Allah tarafından haber getrerek ılahı emır ve yasaklan ınsanlara teblıg eden elçı nebı
ruhanî: gozle gorulmeyen cısmı olmayan elle tutulamayan varlıklar.
şakırt: talebe oğrencı
şarlatan: yalancı yalan soyleyerek karşısındakılen aldatan edepsız.
Selef-i Salihin: Ehl-i Sunnet ve Cemaatun ılk rehberlerı ve Ashap ıle Tabıının ılerı gelenlerı ıle Tebe-i Tabıînden olan Muslumanlar
sıddık: cok dogru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
suiistimal: bir şeyı kotuye kullanma.
Sure-i Rahman: Rahman Suresi Kur'ân-ı Kerim ın 55 suresi Mekke de nazıl olmuştur 78 ayettır
tafsil: etrafıca bıldırme uzun uzadıya anlatma açıklama
taun-i beşerî: ınsanla ılgılı taun ınsana aıt veba
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı Kur'an ın şerhı
umıtvar: umıtlı umutlu uman umıdı olan
vefat: olum
vesile: aracı vasıta
zayı: elden çıkmış zarar zıyan
zayıat: kayıplar yıtıkler

ettiğimizden, ciddî şakirtler çıkarlar, görürler. Zaten o üç mubarek merhum zatlar, az bir zamanda, yüz senelik vazife-i imaniyeyi gördüler. Cenab-ı Erhamürrâhimîn, onların yazdıkları ve neşrettikleri ve okuduklan huruf-i Nuriye adedince onlara rahmetler eylesin. Âmîn.

Benim tarafımdan o Hafız Mehmed'in akrabasını ve mubarek köyünü tazıye ediniz. Ben de onu Hafız Ali ve Mehmed Zühtü'ye arkadaş edip, ustatlarının aktap kısmının isimleri içinde o üçünün isimlerini dâhil edip, Hafız Akif'i dahi Asım ve Lutfi'ye arkadaş ettim.

* * *

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Siddık Kardeşlerim!

(2) اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللهُ sırrıyla, bu meselemizin tehin hayırdır. Çunkü, bütun mekteplerde ve dairelerde ve halkta, o ölmüş dehşetli adamın muhabbeti telkin ediliyor. Bu hâl ise, âlem-i Islâm'a ve istıkbale pek elîm ve acı bir tesirı olacaktı. Şımdi, ıhtıyârımızın harıcinde onun mahıyetı ne olduğunu, en başta ve en ziyade alâkadar ve en son ondan vazgeçecek adamlann ellerine kat'î hüccetler gösteren ve ıspat eden Risale-i Nur geçmesi, kemal-i merak ve dikkatle okunması oyle bır hâdisedir ki, bizler gibi binler adam hapse girse, hatta ıdam olsalar, dın-ı Islâm cıhetıyle yıne ucuzdur. Hıç olmazsa kufr-ı mutlaktan ve irtidattan en mütemerritlen bir derece kurtarır,

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla
2. Hayır Allah ın seçtiğindedir.

aktap: kutuplar, belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en buyuk veli
alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
alem-i Islam: Islâm âlemi, Islam dunyası
amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir
azız: muhterem, saygın
Cenab ı Erhamürrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lutuf sahiplerinin en merhametlısı olan şeref ve azamet sahıbı olan yuce Allah (c.c.)
ciddı: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yon
dâhil: icinde, giren.
dehşetli: urkutucu, korkunc.
Dın-I Islam: Islam dini
elım: şıddetlı, cok dert ve keder veren
hadise: olay
hariç: bir şeyın dışı, dışarısı, dışta kalan
hüccet: delıl.
huruf-ı Nuriye: Risale ı Nur un harfleri.
ihtiyar: kendı istek ve arzularına göre hareket etme, hur irade, serbestlik.
irtidat: Islâm dınınden cıkma, Islâm dınını rerk ederek başka bır dini kabul etme
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme
istıkbal: gelecek zaman
kat'i: kesın, şuheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemal-ı merak: merakın son derecesi, tam bır merak
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız kufur, mutlak kufur, hıç bır imanı hukmu delıli hakıkatı kabul etmeme, kesın ve tam bır ınkâr
mahiyet: bir şeyın aslı esası tabıatı nıtelıgi
mektep: eskı donemde ılk ve orta tahsılın yapıldıgı egıtım kurumu
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, olu
mesele: onemlı konu
mubarek: feyzlı bereketlı, kutlu.
mubarek: feyzlı bereketlı kutlu

muhabbet: ulfet, sevgi, sevme, dostluk.
mütemerrit: temerrut eden, inarçı, kotu fıılınde ınadaşan
neşir: herkese duyurma, yayma, tamım
neşretme: dağıtma, yayma, saçma
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek
şakırt: talebe, ogrencı
sıddık: cok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabulenen
sır: gizlı hakıkat.
taziye: baş sağlığı dıleme, yakını olen kımseyı teselli etme
tehir: erteleme, sonraya bırakma
telkin: fikir aşılama, zihınde yer ettırme
tesir: etkı.
ümit: umut, umma, umıt, bazı şeylerin istedigi yonde olmasi konusunda beslenen his.
üstat: bir ilim ve sanatta ustun olan kımse, ogretmen
vazife: gorev
vazıfe-ı imanıye: imanla ılgılı vazıfe, iman vazıfesi
zat: kişı, şahıs
zıyade: cok, fazla

meşkûk bir küfre çıkarır, mağrurâne ve cür'etkârâne tecavüzlerini tadil eder. Mahkemede son söz olarak yüzlerine söylediğim bu cümle, "*Milyonlar kahraman başlar feda oldukları bir kudsî hakikate, başımız dahi feda olsun*" ile, bizim nihayete kadar sebat edeceğimizi dava etmişiz. Bu davadan vazgeçilmez. İçinizde vazgeçecek yok ümit ediyorum. Madem şimdiye kadar sabrettiniz, "Daha kısmetimiz ve vazifemiz bitmedi" diye tahammül ve sabredinız. Her hâlde *Meyve*'deki kat'î huccetler ile kabil-i inkâr olmayan idam-ı ebedî ve nihayetsiz haps-i munfent mesleğini müdafaa etmek için, Risale-i Nur'a karşı anudâne hareket edilmeyecek, belki musalâha veya mütareke çaresi aranılacak.

(1) اَلصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ وَالسُّرُورِ

* * *

(2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

(3) اَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَاَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ

ayeti hem Risale-i Nur'a, hem (4) مَيْتًا kelimesiyle üç kuvvetli emare ve münasebetler ile Risale-i Nur'un bu bîçare şâkirtlerine işareti. Birinci Şuada izah edilmiş; şimdi, bu hâdisede o emarelerden birisi tam hükmediyor. Çünkü, bize zulmedenler, ellerinde hayat ve medeniyeti ve lezzeti tutup, bizi o tarz-ı hayata ehemmiyet vermemekle

1 Sabır kurtuluş ve sevincin anahtarıdır. (Hadîs-i Şerif. "Sürur" kelimesi hariç. *Keşfü'l-Hafâ* 2.21, hadîs no: 1590'da geçmektedir.)

2. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

3 Ölü iken, iman ile diriltip nura kavuşturduğumuz ve halk içinde o nur ile doğru yolda yürüyen kimse. (En'âm Sûresi, 122.)

4 Ölü iken.

anudâne. inatçı bir şekilde
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azîz. muhterem, saygın
bîçare: çâresiz, zavallı
cür'etkârane: cesurca, cesurlukla, yiğitçe
dava: takip edilen fikir, iddia
ehemmiyet. önem, değer, kıymet.
emare: alâmet, belirti, nişan
hâdise: olay
hakîkat. gerçek, esas
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir
hücceti: delil
hükmetme: hâkim olma, işleme
idam-ı ebedî. dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
kabil-i inkâr: inkârı mümkün, inkâr edilebilir
kat'î. kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kısmet. talih, nasip, kader
kudsî: mukaddes, yüce
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrikliğe, imansızlık.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mağrurâne: gururlu bir şekilde, kendini beğenerek.
medeniyet. ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
meşkûk: şüpheli, şüphe edilen
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
müdafaa: savunma, koruma
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
musalâha: barışma, uzlaşma, sulh, barış
mütareke: ateşkes, savaşan iki tarafın geçici bir zaman için ateşi durdurması
nihayet. son
nihayetsiz. sonsuz, sınırsız
sabır. sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
şâkirt: talebe, öğrenci
sebat: sözünü durma, kararlı olma, azimlilik
sıddık. çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
tadil: doğrultma, düzeltme
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tarz-ı hayat. hayat tarzı, yaşama şekli
tecâvüz: saldırma, saldırma, saldırganlık, başkasının hakkına dokunma
ümit: umut, umma, umit, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his
vazîfe: görev
zulüm: haksızlık.

ittiham edip, mes'ul ederler, hatta idam ve ağır ceza ile hapse sokmak isterler, fakat, kanunca sebep bulamıyorlar. Biz dahi elimizde hayat-ı bâkiyenin mukaddemesi ve perdesi olan mevti ve ölümü tutup, onların başlarına vurup, intibaha getirmek ve onlann hakikî mes'uliyet ve mahkûmiyetten ve idam-ı ebedî ve daimî haps-i münferitten kurtulmalarına bütün kuvvetimizle çalışıyoruz. Hatta Ankara'ya giden şiddetli risaleler sebebiyle, en ağır ceza nefsime verilse, fakat ceza verenler o risaleler ile olumün idamından kurtulsalar, hem kalbim, hem nefsim razı olurlar. Demek, biz onların ikı cihanda yaşamalannı istiyoruz, anyoruz; onlar bizim ölmemizi istiyorlar, bahaneler anyorlar. Fakat güneş gibi zahir ve göz ile görünür gündüz gibi bir hakikat-i mevtiye ve her gün insanlarda otuz bin cenaze, ehl-i dalâlet hakkında, otuz bin idam-ı ebedî, otuz bin haps-i münferit fermanlarını, ilâmnamelerini gösterdiklerinden, biz onlara karşı mağlûp değiliz. Ne yaparlarsa yapsınlar (1) اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغالِبُونَ ayeti, on ikı seneden beri en acınacak aynı mağlûbiyetimiz zamanında dahi, cifir ve ebcet hesabıyla, galibiyetimize aynı tanhıyle müjde ediyor.

Madem hakikat budur, biz şimdiden sonra, hem mahkemeye, hem halka diyeceğiz ki:

"Bu gözümüz önünde ve bizi bekleyen ölümün idam-ı ebedîsinden ve karşımızda kapısını açan ve bizi cebr-i kat'î ile çağıran kabrin daimî karanlık haps-i münfendinden kurtulmaya çalışıyoruz. Hem, sizin de o dehşetli ve

1. Şüphesiz Allah'a tâbi olan topluluk gerçek galiplerin ta kendisidir. (Mâide Suresi, 56.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
cebr-ı kat'î: mutlak baskı, tam diktatörlük, şiddet.
cenaze: insan ölüsü.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hadiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cihan: dünya.
daimî: sürekli, devamlı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebcet: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ferman: emir, buyruk.
galibiyet: üstünlük, üstün gelme, yenme, mağlûp etme.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-ı mevtiye: ölüm hakikati, gerçeği.
hakikî: gerçek.
haps-ı münferit: ehl-i dalalet için ölüm ve kabir.
hayat-ı bâkiye: bâkî olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dinlemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
ilânname: ilan yazısı, içinde ilân yazılı olan kâğıt.
intibah: uyanıklık.
ittham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kabir: mezar.
kanun: yasa.
kuvvet: güç, kudret.
madem: ...-den dolayı, böyle ise.
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme.
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
mahkûmiyet: hükum giyme, hükumlüluk.
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
mes'uliyet: mes'ul olma halı, sorumluluk.
mevt: ölüm.
müjde: sevindirici haber, müştü.
mukaddeme: başlangıç, giriş.
nefis: kendi, şahıs.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
zahir: açık, aşikâr.

çaresiz musibetten kurtulmanıza yardım ediyoruz. Sizin nazarınızda en büyük bir mesele-i dünyeviye ve siyasiye, bizim nazarımızda ve hakikat cihetinde kıymeti pek azdır ve bilfiil vazifedar olmayanlara malâyani ve ehemmiyetsizdir ve kıymeti yoktur. Fakat, bizim iştigal ettiğimiz vazife-i zaruriye-i insaniye ise, herkese her zaman ciddî alâkası var. Bu vazifemizi beğenmeyenler ve kaldıranlar, ölümü kaldırmalı ve kabri kapamalı!"

İkinci ve Üçüncü Noktalar şimdilik geri kaldı.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1]

Risale-i Nur'un kerametlerindendir ki, Üstadımız Hazretleri, "Ey mülhitler ve ey zındıklar! Risale-i Nur'a ilişmeyiniz. Risale-i Nur, afatın def'ine sadaka gibi vesile olmasından, ona karşı olan hücum ve onun tatili, afata karşı olan müdafaasını zayıflaştırır. Eğer ilişirseniz, yakından bekleyen belâlar, sel gibi üstünüze yağacaktır" diye, on senedir kerratla söyluyordu. Bu hususta şahit olduğumuz felâketler pek çoktur. Dört seneden beri Risale-i Nur'a ve şakirtlerine her ne vakit ilişilmiş ise, bir felâket, bir musibet takip etmiş ve Risale-i Nur'un ehemmiyetini ve afatın def'ine vesile olduğunu göstermiştir. İşte Üstadımız Bediüzzaman'ın Risale-i Nur ile haber verdiği yüzler hâdisat içinde felâketler zelzele eliyle doğruluğunu imza ederek gelen dört felâket, Risale-i Nur'un bir vesile-i def-i belâ olduğunu gösterdi. Cenab-ı Hak, bize ve

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

afat: afetler, büyük bela ve musibetler.
alâka: ilgi, ilişki, bağ
bela: musibet, sıkıntı
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yan, yön, taraf
def: kovma, uzaklaştırma
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
felâket: musibet, büyük dert, belâ
felâket: musibet, çok zarar, sıkıntı doğuran durum
hadisat: hâdiseler, olaylar
hakikat: gerçek, esas
hücum: saldırma
iştigal: bir iş ile uğraşma, bir iş üzerinde çalışma, meşgul olma
kabir: mezar
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kerrat: kereler, defalar, kezler
kıymet: değer
malayani: manasız, faydasız, boş (şey)
mesele-i dünyeviye ve siyasiye: dünyaya ve siyasete ait mesele, konu
müdafaa: savunma.
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
musibet: felâket, belâ
nazar: bakış, nezdinde
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım, farz olmadığı hâlde kişinin fakirlere verdiği para, mal vs. gibi şeyler
şakirt: talebe, öğrenci
tatil: kesme, durdurma
vazife: görev
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören
vazife-i zaruriye-i insaniye: insanın zorunlu olarak yapması gereken vazifeler, görevler
vesile: aracı, vasıta
vesile-i def-i bela: belayı, musibeti defetmeye vesile olan
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

Risale-i Nur'a taarruz edenlerin kalblerine iman ve başlarına hakıkatı gorecek akıl ve goz ihsan etsın; bızı bu zındanlardan, onları da bu felâketlerden kurtarsın; âmin.

Hüsrev

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Azız, Sıddık Kardeşlerım!

Bir cilve-ı inayet-i Rabbaniyedir ki, daha müdafaatımızı ve evraklarımızı ve kitaplan gormeden, yalnız perde altında hissedip, Maarif Vekilinin dehşetli püskürmesi ve hücumu, Beşıncı Şua ve Hücumat-ı Sittenın Zeylı gıbi gayet şıddetlı mahrem rısaleleri en ehemmıyetlı makamat bılfıl tenkit ıçın tetkik etmesı ve mudafaatımın cıddî, dokunaklı küfr-i mutlaka cür'etkârâne darbeleri Ankara'nın bize karşı çok şıddetlı davranmasını beklerken, meselenin azametine nispeten gayet mülâyımâne belkı musalâhakârâne vazıyet almış. Ve bu cilve-ı inayetın bir hıkmetı de şudur: Rısale-ı Nur'un, umum memlekete alâkası cıhetıyle umumî bir dershanede ve buyuk makamatta dıkkat ve merakla okunmasıdır. Evet, bu zamanda boyle yuksek bır ders, elbette böyle cemıyetlı ve küllî ve umumî dairelerde okunması, buyuk bir ınayettir ve küfr-i mutlakı kırdığına bir kuvvetlı emaredır.

Kardeşlerım, her hâlde bu kadar sıkıntı ve zararı çeken zayıf bır kısım aile sahıplen, bır derece Rısale-ı Nur'dan ve bizden çekınmek, belkı vazgeçmek ıçın bir

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

alaka: ilgi ılıskı yakınlık
âmin: Ya Rabbi! Oyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir
azamet: buyukluk.
azız. muhterem saygın
bılfıl: bızzat kendı çalışması ile kendı yaparak.
cemıyetlı: bır çok şeyı bır arada bulunduran pek çok ozellıklen ıçıne alan kapsamlı
cıddı: gerçek olarak, hakıkaten
cıhet: yon
cılve-i ınayet: Ilahî yardım cılvesı
cılve-I ınayet-I Rabbanıye: Rab bımızın gorunen yardımları
cür'etkârâne: cesurca cesurlukla yıgıtçe
dehşetlı: urkutucu korkunç
dershane: ders verılen yer.
ehemmıyetlı: onemlı
emare: alamet belıru nışan
evrak. ışlem goren kâgıtlar
felaket: musıbet, buyuk dert, bela
gayet. son derece.
hakıkat: gerçek esas.
hıkmet. Ilahî gaye, gızlı sebep fayda
hücum: saldırma
ihsan: bagışlama ıkram etme lutuf
ımân: ınanç, ıtıkat.
ınayet: yardım, ihsan, lutuf
kufr-i mutlak: kayıtsız şartsız kufur mutlak kufur hıç bir imanî hukmu delili hakıkatı kabul etmeme kesin ve tam bır ınkâr
küllî: umumî genel butun olan
maarif vekılı: egıtım bakanı.
maarif: egıtım bakanlıgı
mahrem: herkesçe bılınmemesi gereken gızlı
makamat: makamlar.
mesele: onemlı konu
müdafaat. mudafaalar savunmalar korunmalar
mülâyımâne: mulayım olarak, yumuşak ve uysal bır şekılde
musalâhakârâne: barış ıçınde barışarak.
nıspeten: nıspetle kıyaslayarak.
sıddık. çok dogru dürust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
taarruz. saldırma, sataşma ılışme
tenkıt: eleştırme
tetkık: dıkkatle araştırma ıncelemeye inceye yoklama, ınceleme
umum: butun
umumî: herkesle ılgılı genel
vazıyet: durum
zeyıl: ek ılâve.
zından: hapıshane

mazeret olabilir zannıyla, tahliyeden sonra değişmek ihtimaline binaen derim: Bu derece kıymettar bır mala bu maddî ve manevî fiyat veren ve bu azabı çeken o maldan vazgeçmek buyuk bir hasarettir. Hem her birisi, Risale-i Nur'un eczalannı ve alâkadarlannı ve bizi muhafaza ve yardım ve hizmeti birden bıraksa; hem ona, hem bizlere lüzumsuz bir zarardır. Onun için, *ihtiyatla beraber, sadâkati ve irtibatı ve hizmeti değiştirmemek lâzımdır.*

* * *

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bir cilve-ı inayet-ı Rabbaniye ve bir himayet-i hıfz-ı İlâhiyedir ki, Ankara'da ehl-i vukuf heyeti, Risale-i Nur'un hakıkatlerine karşı mağlûp olup, şıddetlı tenkıt ve itirazın çok esbabı var ıken âdeta beraatına karar verdıklerıni ışıttım. Hâlbuki, mahremlerin şedıt ıfadeleri ve mudafaatın dokunaklı meydan okumalan ve Maarif Vekılının dehşetlı hücumu ve ehl-i vukufun heyetinde Maarif dairesine mensup ehemmıyetlı iki maddî feylesofların ve yenı icatlara taraftar büyük bır âlimin bulunması ve bir seneden beri gizli zındıka komitesi aleyhımize Halk Fırkasını ve Maarifi sevk etmesi cihetiyle, ehl-i vukufun pek şiddetli itırazlan ve bızi ağır cezalarla ıttıham etmelerini beklerken, himayet ve ınayet-i Rahmanıye imdada yetişip onlara Risale-i Nur'un yüksek makamını göstererek, şiddetlı tenkıtlerden vazgeçırmış. Hatta bızi cezalardan kurtarmak fikriyle ve Eskişehir meselesi ve Otuz Bir Mart

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

adeta: sanki
alakadar: ilgili ilişkili muna sebetli bağlı
aleyh: karşı karşıt.
âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
azap: ceza buyük sıkıntı şıddetli acı
azız: muhterem sayın
beraat: temize çıkma bir davanın neticesinde suçsuz oldugu anlaşılma
binaen: den dolayı bu sebepten
cihet: yon sebep vesile
cilve-i inayet-i Rabbaniye: Rabbımızın gorunen yardımlan
dehşetli: urkutucu korkunç
ecza: cuz ler parçalar kısımlar
ehemmıyetli: onemli
ehl-ı vukuf: bir mesele hakkında bılgı ve yetkı sahıbı olan lar hakımler
esbap: sebepler vasıtalar
feylesof: sapık fikırlı felsefe ile ugraşan
fırka: sıyasî partı
hakikat: gerçek, esas.
hasaret: hasar zarar ziyan.
heyet: bır topluluğu meydana getıren kışılerın butunu komıte
heyet: bır toplulugu meydana getıren kışılerın butunu komıte
himayet: koruma esırgeme muhafaza etme
himayet-i hıfz-ı İlâhiye: Allah ın koruması ve kollaması
hücum: saldırma
icat: yenı bır şey ortaya koyma yenıden bır şey çıkarma buluş
ihtimal: olabılırlık.
ihtiyat: ilerlyl duşunme ilerisini duşunerek davranma gelecegı du şunerek tedbırlı hareket etme
imdat: yardım
inayet-ı Rahmaniye: çok merhametlı olan Allah ın yardımı
irtibat: bır şeye baglı olma baglanma
itiraz: bır mahkemenin goruş ve kararına karşı bır goruş one sürülerek degıştırılmesını isteme
itıraz: kabul etmedıgını belırtme karşı çıkma
ittıham: suç altında bulunma tohmetlı olma tohmet altında olma.
kıymettar: kıymetlı degerlı
komite: kotu bır maksat ıçın toplanmış gizli cemıyet
maarif vekili: eğıtım bakanı
maarif: egıtım bakanlıgı.
maddi: madde ile alâkalı cısmanı
mağlûp: boyun eğme yenılme yenılmiş olma
mahrem: herkesçe bılınmemesi gereken gizlı
makam: yer mevkı
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mazeret: ozur elde olmadan yapılan suç kabahat.
mensup: bır şeye veya kımseye nıspetı olan alakası bulunan bır şeyle ılgılı olan
mesele: ehemmıyetlı onemlı ış
mudafaat: mudafaalar savunmalar korunmalar
muhafaza: koruma
nazar: bakış dıkkat.
sadakat: baglılık, dogruluk
şedıt: şıddetlı
sevk: ulaştırma yoneltme.
sıddık: çok doğru, durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
taraftar: tarafı bırının veya bır grubun tarafını tutan bır tarafı destekleyen
tenkıt: eleştırme
zındıka: dınsızlık ınançsızlık

Hâdise-i meşhuresiyle beni sabıkalı bir mücrim-i siyasî nazanyla baktırmamak ve sırf dın ve iman ıçın hareket ettiğimizi ve sıyaset fıkrı bulunmadığını göstermek fıkrıyle demişler ki:

"Said Nursî, eskıden berı ara sıra Peygambere verasetlık davasında bulunur; Kur'ân ve ımanın hızmetınde mücedditlık tavrını alır, yanı bazen bır nevı cezbeye mağlûp olup, meczubâne hareket eder."

İşte bu fıkra ıle, feylesofların dınsızce tabırler ıle, kım olursa olsun dın lehınde kuvvetlı hareket edenlere; vazıfesi, "Müceddıtlık ırsıyetıyle yapıyor" dıye, hem bır kısım kardeşlerımız haddımden çok zıyade hüsnuzanlarını tenkıt etmek, hem bana bır cezbe ısnat ıle, şıddetlerımde benı sıyasetten ve cezadan tebrıe etmek; ve bıze muarız ve düşman olanlarını bır derece okşamak ve işaret-ı Kur'âniye ve keramat-ı Aleviye ve Gavsiye hakıkatlerı kuvvetlı olduklarını göstermek ve herkese kıyasen bende dahi bulunması tahmınlerınce muhakkak olan hubb-ı câh ve enanıyet ve hodfüruşluğu kırmak ıçın, o dınsızce feylesofâne tabırını istıamal etmişler. O tabıre karşı Risale-i Nur, baştan nihayetıne kadar güneş gıbı bır cevaptır. Ve mesleğımız, terk-ı enanıyet ve uhuvvet olmasından, bızde hodfüruşâne şatahat bulunmadığından, Yeni Said'ın Risale-i Nur zamanındakı mahvıyetkârâne hayatı ve mubarek kardeşlerının ıfratkârâne hüsnuzanlarını hatıra bakmayarak mukerrer derslerle tadıl etmesı, o tabır ıle ışmam edılen manayı tam çürütüyor, ızale eder.

* * *

cezbe: ruhî heyecan, coşkunluk, ruhun coşkunlukla kendinden geçme hâli
dava: iddia
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan
feylesofane: filozofça, sapık fikirler ilen sürerek.
fıkra: bent, madde, paragraf
hadise-i meşhure: meşhur, çok bilinen hadise, olay
hodfüruş: kendini beğendirmeğe çalışan, kendini satan, ovunen, ovungen
hodfüruşâne: kendini beğendirmeye çalışarak
hubb-ı câh: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs
hüsnuzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat
ifratkârane: aşırı giderek
irsiyet: veraset
işaret-i Kur'âniye: Kur'an'ın işareti
işmam: biraz duyurma, çıtlatma
isnat: dayanma, dayandırma
istıamal: kullanma.
izale: giderme, ortadan kaldırma
keramat-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait kerametler, olağanüstü hâller
keramat-i Gavsiye: velilik makamlarının en üstünde olan Abdülkadir Geylânî'nin kerametleri, olağanüstü hâlleri
kıyasen: kıyas ederek.
leh: hakkında, onun için, onun tarafına, onun faydasına veya zararına, ondan yana
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
mahvıyetkârane: tevazu göstererek, alçak gönüllülükle, kendini küçük görerek, acızlığını ifade ederek.
meczubâne: meczup gibi, delice
meslek: gıdış tutulan yol, sistem
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müceddit: hadis-i şerîfe, her asır başında gelecegi müjdelenen dinin yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
mücrim-i siyasî: siyasî suç işlemiş, siyasî suçlu
muhakkak: doğruluğu kesinlik kazanmış, mutlak.
mukerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
nevi: çeşit, tür
nihayet: son
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
sabıka: geçmişte işlenmiş, mahkemece ispatlanıp cezalandırılmış suç.
şatahat: şatahlar, alaylı sözler, dengesiz, ölçüsüz sözler
siyaset: hükumet etme, devlet idaresi, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş veya anlayış
tabır: ifade, söz
tadil: doğrultma, düzeltme
tebrie: beraat ettirme, beraat hükmü
tenkıt: eleştirme
terk-i enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
veraset: varislik, mirasçısı olma.
zıyade: fazla, fazlasıyla

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bize ıhbar edene ve yazana zarar gelmemek için, şimdilik ehl-i vukufun ittifakıyla kararlarını size göndermeyeceğim. Bu son ehl-i vukuf, bütün kuvvetiyle bizi kurtarmak ve ehl-i dalâlet ve bid'iyatın şerrinden muhafaza etmek için çalışmışlar, bize ısnat edileri bütün suçlardan tebrie ediyorlar. Ve Risale-i Nur'dan tam ders aldıklarını ihsas edip, Risale-i Nur'un ilmî ve imanî kısmının ekseriyet-i mutlaka ile vâkıfâne yazıldığını ve Said ise, "Hem samimî, hem ciddî kanaatlerini beyan ederek, ondaki kuvvet ve iktidar, isnat edildiği gibi tarikat icadı veya cemiyet kurmak veya hukûmet ile mübareze etmek değildir, belki yalnız Kur'ân'ın hakikatlerini muhtaçlara bildirmek kuvvet ve iktidarıdır" diye müttefikan karar vermişler. Ve gayr-i ilmî tabir ettikleri mahremlere karşı demişler ki: "Bazen cezbeye ve şuurun heyecanına ve ihtilâl-i ruhiyeye kapılmasından, bu eserler ile mes'ul olmamak lâzım geliyor" manasını ifham ediyorlar. Ve "Eski Said", "Yeni Said" tabirinde, iki şahsiyet ve ikincisinde, fevkalâde bir kuvvet-i imaniye ve ilm-i hakaik-ı Kur'âniye manasını, feylesofların hatırı için "Bir nevi cezbe ve ihtilâl-i dimağıye ihtimali var" diye, hem bizi şiddetli tabiratın mes'uliyetinden kurtarmak, hem muarızlarımızı okşamak için, "Sem' ü basar cihetinde hallüsinasyon hastalığı ihtimali nazar-ı dikkate alınabilir" demişler. Onların bu ihtimalini esasıyla çürüten, ellerine geçen ve bütün akılları geri bırakan Nur Risaleleri ve bütün avukatlara hayret veren *Müdafaa* ve *Meyve Risaleleri* kâfi ve vâfi bir

aziz: muhterem, saygın
basar: görme
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bid'iyat: bid'alar, dinde sonradan çıkan ve aslına uymayan uygulamalar
cemiyet: manevi birlik teşkil eden topluluk
cezbe. ruhî heyecan, coşkunluk, ruhun coşkunlukla kendinden geçme hali.
ciddî: gerçek olarak, hakıka ten
cihet: yan, yön, taraf
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yol dan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i vukuf: bir mesele hak kında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hakimler
ekseriyet-i mutlaka. bir faz lasıyla elde edilen çoğunluk çokluk, kesin çoğunluk.
fevkalâde: olağanüstü
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof
gayr-i ilmî: ilim dışı, ilme da yanmayan, ilmî olmayan
hakıkat. gerçek
hallüsinasyon: gerçekte olmayan bir şeyi varmış gibi görme, olmayan bir şeyi varmış zannetme, hayal sanrı
hukûmet: devlet, yönetim
icat: yeni bir şey ortaya koyma, yeniden bir şey çıkarma
ifham: anlatma, bildirme.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihtilâl-i dimağıye. kafa değişıklığı, beyindeki karışıklıklar bozulmalar
ihtilâl-i ruhiye: ruhı değişıklıkler, karışıklıklar, bozulmalar.
iktidar: güç, yetme, yapabilme, bir ışı gerçekleştirmek ıçın gereken kuvvet.
ilm-i hakaik-ı Kur'âniye: Kur'an hakıkatlerinin ılmı bilgisi
ilmî: ilim ile ılgılı, ilme dair
imanî: imana aıt olan, imana dair olan, imanla ılgılı
isnat: dayanma, dayandırma
ittifak. birleşme, fikir birlıgi etme.
kâfi: yeter, kafi gelir
kanaat: inanma, görüş, fikir
kuvvet: güç, kudret
kuvvet-i imaniye: iman kuvveti.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
mes'ul: yaptıgı ıslerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
mes'uliyet: mes'ul olma halı, so rumluluk.
muarız: muhalefet eden, karşı çı kan, muhalif
mübareze: çatışma, kavga.
müdafaa: savunma
muhafaza: koruma.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
nazar-ı dikkat: dikkatlı bakma, dikkatlı bakış
nevi: çeşit, tür
şahsiyet. kişilik, kişi özelliği.
samimî: içten, candan, gönülden.
Sem': ışıtme
şer: kötülük
sıddık. çok doğru, dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabulleneri
şuur: kendi varlığından haberi olma hissi, bilinç.
tabir: ifade
tabirat: tabirler, ifadeler, terimler, deyimler
tarikat: Allah a ulaşmak ıçın, şeyhın gözetiminde mürdin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyr u sülûk sırasında tutulan yol
tebrie: beraat ettirme, beraat hukmü
vâfi: yeterli, tam.
vâkıfane: vâkıf olarak, bilen kımseye yakışır şekilde, bilerek

cevaptır. Ben çok şükrediyorum ki, bir hadîs-i şerîfin mazhanyetı, bu ıhtımal ıle bana verılmış.

Hem o ehl-i vukuf, bütün kardeşlerimizi ve beni tam tebne edip derler: "Said'ın âlimâne ve vâkıfâne eserlerine iman ve ahiretleri için bağlanmışlar, hıçbir cihette hükûmete karşı bır sû-ı kasıtlanna dair bır sarahat ve bır emare, ne muhaberelerinde ve ne de kitap ve risalelerinde bulmadık" diye o heyetin ittifakıyla karar verip bırı feylesof Necati, bin Yusuf Ziya (âlim), bın de feylesof Yusuf namlannda imza etmişler. Lâtif bir tevafuktur ki; biz bu hapse kendimiz hakkında bir medrese-ı Yusufiye ve *Meyve Risalesi* onun meyvesidir dediğimiz gibi, bu iki Yusuf dahi perde altında "Biz dahi o medrese-i Yusufiyedeki derse hissedarız," lisan-ı hâlleriyle ifade etmeleridir. Hem cezbeye lâtıf bir delillendır ki; "Otuz Üçuncu Söz" ve "Otuz Üç Pencereli Otuz Üçüncü Mektup" gibi tabirlen, hem kendı kedisinin "Yâ Rahîm, yâ Rahîm!" tesbihini işitmesi, hem kendini bir mezar taşı görmesi, cezbe ve hallüsinasyon ıhtımalıne delil göstermeleridir.

Said Nursî

* * *

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Madem bız, çok emarelerle, ınayet altındayız ve madem gayet çok ve ınsafsız düşmanlara karşı Rısale-ı Nur mağlûp olmadı, Maarif Vekılını ve Halk Fırkasını bir

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alım: ılım ıle uğraşan, ılım adamı
âlimane: bilerek, bılene yakışır tarzda
azız: muhterem, saygın
cezbe: ruhı heyecan, coşkunluk, ruhun coşkunlukla kendinden geçme halı
cıhet: yon
dair: alâkalı, ılgılı.
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan.
ehl-i vukuf: bır mesele hakkında bılgı ve yetkı sahıbı olanlar, hâkımler
emare: alâmet, belırtı, nışan
feylesof: felsefe ıle uğraşan, filozof
fırka: sıyasi partı
gayet: son derece
hadıs-ı şerıf: Peygamberımızden aktarılan sozlerın genel adı
hallusinasyon: gerçekte olmayan bir şeyı varmış gibi gorme, olmayan bir şeyı varmış zannetme, hayal, sanrı
heyet: bır topluluğu meydana getıren kişılerın butunu, komite
hıssedar: hısse sahıbi, hıssesi olan.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış
ıhtımal: olabılırlık
ıman: inanç, ıtıkat.
ınayet: yardım, ihsan, lütuf
ittifak: bırleşme, fikir bırlıgi etme.
latıf: guzel, hoş.
lısan-ı hal: hal dılı, bır şeyın duruşu ve gorunuşu ıle bir mana ifade etmesi.
maarif vekili: Egıtım bakanı.
madem: ...den dolayı, boyle ıse
maglup: boyun egme, yenılme, yenılmiş olma
mazhariyet: manevî hâllerin, keşflerin gorunmesi, nail olma, şeref lenme
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulum ıle hapıste kalmasından kınaye olarak, ıman ve

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapıshane
mezar: kabr olunun gomuldugu yer
muhabere: haberleşme
nam: ad, ısım
Rahîm: merhamet eden, çok merhametlı olan, esırgeyen, koruyan, acıyan Allah
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırtılık.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
suıkast: kotu kasıt, kotu nıyet, kotu kasıtla ış yapma, tuzak kurma.
şukur: Allah'ın nımedenne karşı memnunluk gösterme, gerek dıl ıle, gerekse hâl ıle Allah'ı hamd etme.
tabır: yorum, yorumlama
tebrıe: beraat ettırme, beraat hukmu
tesbıh: Allah'ı bütun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma
tevafuk: uyma, uyguntuk, bırbınne denk gelme
vakıfâne: vakıf olarak, bılen kımseye yakışır şekılde, bılerek
yâ Rahîm: Ey yarattıklarına çokça merhamet eden Allah!

derece susturdu ve madem bu kadar geniş bir sahada ve meselemizi pek ziyade ı'zam ile hukûmetı telâşa duşürenler, her hâlde iftıralannı ve yalanlannı bir derece setretmeye bahaneler ile çalışacaklar; elbette bize lâzım, kemal-i teslimıyetle sabır ve temkinde bulunmak ve bilhassa ınkisar-ı hayale duşmemek ve bazen ümıdın hılâf-ı zuhuruyla me'yus olmamak ve muvakkat fırtınalar ile sarsılmamak! Evet, gerçi inkisar-ı hayal, ehl-i dünyada kuvve-i maneviyelerini ve şevklerini kırar, fakat, meşakkat ve mücahede ve sıkıntılann altında inayet ve rahmetin iltifatlarını gören Rısale-i Nur şakirtlerine, inkisar-ı hayal, gayretlerini ve ileri atılmasını ve cıddiyetlerini takviye etmek lâzım geliyor. Kırk sene evvel, ehl-i siyaset, bana bir cınnet-i muvakkata ısnadıyla tımarhaneye sevk ettiler. Ben onlara dedim: "Sızın akıllılık dediğinizin çoğunu ben akılsızlık bılıyorum; o çeşıt akıldan ıstıfa edıyorum,[1] وَكُلُّ النَّاسِ مَجْنُونٌ وَلٰكِنْ عَلٰى قَدَرِ الْهَوٰى اِخْتَلَفَ الْجُنُونُ kaidesini sızlerde görüyorum" demıştım. Şımdi dahı beni ve kardeşlerimi şıddetlı bir mes'ulıyetten kurtarmak fıkrıyle, bana, mahrem rısale cıhetıyle ara sıra bır cezbe, bır cınnet-i muvakkata ısnat edenlere aynı sozleri tekrarla beraber, ıkı cıhetle memnunum.

Birisi: Hadıs-ı sahıhte vardır ki: "Bir adam kemal-i imanı kazandığına, avam-ı nâsın akıllarının tavr-ı haricindeki yuksek hâllerini mecnunluk, dıvanelik saymaları, onun kemal-ı imanına ve tam itikadına delâlet eder"[2] dıye ferman edıyor.

1 Her insan delidir. Fakat hevanın derecesine göre delilik farklılık gösterir.

2 *Musnad* 3.86, *Beyhakî* 9.153, *Kenzü'l-Ummal* 1.414.

avam-ı nas: insanların ilmî ırfanı kıt, okuma yazması az, fikren zayıf olanları.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
bilhassa: özellikle.
cezbe: ruhî heyecan, coşkunluk, ruhun coşkunlukla kendinden geçme hâli.
cıddiyet: cıddîlik.
cihet: yön, sebep, vesile.
cinnet-i muvakkata: geçici delilik, geçici cinnet.
delalet: delil olma, gösterme.
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
evvel: önce.
ferman: emir, buyruk.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
hadıs-ı sahıh: sahih hadıs hakkında şüphe edilemeyen ve doğru senetlere ve ravilere isnat edilerek müspet olarak kesin bilinen hadıs-ı nebevidir.
hılaf-ı zuhur: olduğunun aksine meydana çıkışının tersine.
inayet: yardım, ihsan, lutuf.
inkisar-ı hayal: hayal kırıklığı, umduğunu bulamama.
isnat: dayanma, dayandırma.
itikat: kesin inanma, iman.
i'zam: büyütme, büyültme, büyük görme.
kaide: kural, esas, düstur.
kemal-ı iman: imanın mükemmelliği ve sağlamlığı.
kemal-ı teslimiyet: tam bir teslim oluş, boyun eğiş.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
madem: ... den dolayı, böyle ise.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
mecnun: çılgın, deli.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
mesele: önemli konu.
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk.
me'yus: umutsuz, ye'se düşmüş, umudı kesilmiş, kederli.
mücahede: savaşma, mücadele.
muvakkat: geçici.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sabır: gelecek veya olacak bir şey için acele etmeden bekleme.
şakirt: talebe, öğrenci.
setretmek: örtmek, kapatmak, gizlemek.
sevk: gönderme.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tavr-ı hariç:
temkin: ihtiyatlı hareket etme, ihtiyat, tedbir.
tımarhane: akıl hastahanesi.
ümit: umut, umma, ümit, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his.
ziyade: çok, fazla.

İkinci Cihet: Ben, bu hapisteki kardeşlerimin selâmetlen ve necatları ve zulmetten kurtulmaları için, değil yalnız bir divanelik isnadını, belki kemal-i fahr ve ferahla tamam aklımı ve hayatımı feda etmesini kabul ediyorum. Hatta siz münasip görürseniz, o üç zatlara benim tarafımdan bir teşekkürname yazılsın ve onlan manevî kazançlanmıza teşrik ettiğimiz bildirilsin.

* * *

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Hizmet-i Kur'ânıyede ve Îmanıyede Halıs Arkadaşlarım ve Hak ve Hakikat ve Berzah ve Ahıret Yolunda Ayrılmaz Yoldaşlarım!

Biz, birbirimizden ayrılmak zamanı yakın olması cihetiyle, sıkıntıdan neş'et eden gerginlikler ve kusurlar yüzünden Ihlâs Risalesi'nin düsturları muhafaza edilmediğinden, siz birbirinizle tamam helâlleşmek lâzımdır ve zarurîdir. Sız, birbirinize en fedakâr nesebî kardeşten daha ziyade kardeşsiniz. Kardeş ise, kardeşinin kusurunu örter, unutur ve affeder. Ben burada hılâf-ı me'mul ıhtılâfınızı ve enanıyetinizi nefs-i emmareye vermiyorum ve Risale-i Nur şakırtlerine yakıştıramıyorum; belki nefs-i emmaresini terk eden evliyalarda dahı bulunan, bir nevi muvakkat enanıyet telâkki ediyorum. Sız benım bu hüsnüzannımı inat ile kırmayınız, banşınız.

* * *

aziz: muhterem, saygın
cihet: yon, sebep, vesile
divane: deli akli başında olmayan budala, alık.
düstur: kanun, kural, esas, prensip
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evliya: veliler, Allah dostlan
feda: kurban, kurban olma
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
halıs: samımı, her amelini yalnız Allah rızası için isleyen
hılâf-ı me mul: Umulanın tersine, beklenenin aksine
hizmet-i ımaniye: ımana aıt hızmet, ıman ve Kur'an hakıkatlerinin ıkna edıcı ve ılmı delıllerle anlaşılmasına hızmet etme
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân ın hızmeti
husnüzan: bır kımsenın veya bır hadısenın iyılıgı hakkındakı vıcdanî ve iyı kanaat.
ıhlâs: sammıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ıhtılâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, bır konuda farklı goruş ve duşunuş, fikir ayrılıgı
ınat: bır konuda ısrarlı olma, sozunde ayak direme
isnat: dayanma, dayandırma.
kemal-i fahr: tam bir iftıhar ovunme
kemal-i ferah: mukemmel bir ferahlık.
kusur: eksıklık, noksan, ozur, suç, kabahat
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
muhafaza: koruma.
munasip: uygun
muvakkat: geçıcı.
necat: kurtulus, kurtulma, halas, selamet.
nefs-ı emmare: ınsanı kotuluge surukleyen nefis, ınsana kotu ve gunah olan ıslerın yapılmasını emreden nefis
nesebı: soy ile ilgili, soyu ile alâkalı, soy sopa aıt.
neş et: meydana gelme, olusma, çıkma
nevı: çeşıt, tur
şakırt: talebe, oğrencı.
selamet: salımlık, emınlık, sıkınu, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok dogru durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
telakki: anlama, kabul etme
teşekkürname: teşekkur bıldıren yazı, teşekkür yazısı
teşrik: ortak etme
zarurı: mecburî, zorunlu, ıster istemez
zat: kışı, şahıs
ziyade: çok, fazla.
zulmet: karanlık.

Kardeşlerim!

Ehl-i vukuf raporundan anlaşılıyor ki: Risale-i Nur, bize karşı bütün muarız taifeleri mağlûp ediyor ki, *Hüccetullahi'l-Baliğa* ve *Ihtiyar* ve *Ihlâs Risalelerini* tekrar ile nazar-ı dikkati celp ediyorlar. Hem gayet sathî ve cevapları pek zahir ve güya mutaassıbâne hocavari tenkitleri ve hiç münasebeti olmayan ve hakikî mutabık olan meseleleri anlamadan "Mabeynlerinde tezat var" demeleri ve risalelerin yüzde doksanını tamamıyla çekinmeyerek tasdik ve takdirleri ve teslimleri, Hücumat-ı Sitte Zeylinin pek şiddetli bir surette yeni icatlara fetva verenleri cerh ve tezyif etmesine mukabil, yalnız nezahet-i lisaniye demişler. Ve "Dinsizler tarafından öldürülen mazlum ve dindar Hristiyanlar, ahırzamanda bir nevi şehit olabilir" dediğimi, baş açık namaz kılmak ve Türkçe ezan okumaya zeylin şiddet-i hücumunu zıt göstermeleri ile iktifa etmeleri, kat'iyen, onların Risale-i Nur'a karşı mağlûbiyetlerini gösteriyor kanaatini veriyor.

Said Nursî

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cerh: yaralama, bir iddiayı fikri çürütme, reddetme
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler
fetva: İslâmda bir mesele hakkında şeyhülislam, müftü gibi yetkili kimseler veya dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'î hüküm veya karar
gayet: son derece
güya: sanki, sözde
hakikî: gerçek
hocavari: hocaya benzer surette, hoca gibi
hüccetüllâhilbâliga: tevhide dair olan bir risalenin ismi
Hücumat-ı Sitte: altı hücum şeytanın altı hücum ve desisesini alt üst eden bir Nur Risalesi.
icat: yeni bir şey ortaya koyma, yeniden bir şey çıkarma, buluş
iktifa: yeterli bulma, kâfi görme, var olanla yetinme
kanaat: görüş, fikir
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
mabeyn: ara
mağlubiyet: yenilgi, yenilme
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
mesele: önemli konu
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mukabil: karşılık.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
mutaassıbane: taassup gösterecesine, muraassıpça, körü körüne.
mutabık: uygun.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nevi: çeşit, tür
nezahet-i lisaniye: temiz ve yumuşak bir dil ile
rapor: her hangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme ve araştırma sonucu, düşünceleri veya gözlemleri bildiren yazı
sathî: yüzeysel
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
şiddet-i hücum: hücumun şiddeti, saldırmanın şiddeti
suret: biçim, şekil, tarz.
taife: bölük, takım, grup, fırka
takdir: kıymet verme, beğenme
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tenkit: eleştirme
tezat: birbirine zıt olma, birbirinin tersi olma, zıtlık, aykırılık.
tezyif: zayıfa çıkarma, çürütme.
zahir: açık, aşikar
zeyil: ek, ilâve

❁ *On Dördüncü Şua*, Afyon'da 1948-49'da Turkçe olarak telif edilmiştir

On Dördüncü Şua

İFADEMİN KISACIK BİR TETİMMESİ

Afyon Mahkemesine beyan ediyorum ki:

Nazarınıza ve kanun adaletine takdım edilen ifademde bulunan, üç vecihle kanunsuz menzilimi basmak, beni sorguya çekmek ve tevkif etmek, üç büyük mahkemelerin hürmetlerini kırmak ve haysiyet ve adaletlerine ilişmektir, belki istihfaf etmektir.

Çünkü, üç mahkeme ve üç ehl-i vukufun, iki sene, yirmi senelik kitaplarımı ve mektuplarımı inceden inceye tetkikinden sonra, ittifakla hem bize beraat verildi, hem kitaplarımız ve mektuplarımız iade edildi. Ve beraatten sonra üç sene, fevkalâde bir inziva ve şiddetli bir tarassut altında, haftada yalnız zararsız bir mektup bazı dostlarıma yazardım. Dünya ile alâkam kesilmiş gibiydi ki, serbestiyet verildiği hâlde memleketime gitmedim. Şimdi aynı meselede o üç mahkemenin âdilâne hukumlerini hiçe saymak gibi meseleyi tazelendirmek, onların şerefini kırıyor.

Benim hakkımda adalet eden o mahkemelerin haysiyetini muhafaza için, mahkemenizden rica ederim. O aynı mesele olan "Risale-i Nur" ve "cemiyetçilik" ve

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
âdilâne: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla, âdilcesine.
alâka: ilgi, ilişki, bağ.
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler.
fevkalâde: olağanüstü.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hukum: karar, emir.
hürmet: şeref, saygı.
iade: geri verme.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vazgeçme, dünyadan el-etek çekme.
istihfaf: küçümseme, hafife alma, alay etme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kanun: yasa.
menzil: ev, oda, yer.
mesele: önemli konu.
muhafaza: koruma.
nazar: bakış, dikkat.
rica: dileme, isteme.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli.
şeref: onur, haysiyet.
takdım: arz etme, sunma.
tarassut: gözetme, gözleme, gözle takip etme, dikkatle bakma.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme.
tevkif: cezai tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi, tutuklama.
vecih: cihet, yön.

"tarikatçilik" ve "ihlâl-i emniyet ve asayişi bozmak" ihtimalinden başka bir sebep, bir mesele bulunuz, beni onunla muaheze ediniz. Benim kusurlarım çoktur. Ben de size mes'uliyetime dair yardım edeceğime dair karar verdim. Çünkü, hapsin haricinde hapisten çok ziyade azap çektim. Şimdi benim için medar-ı rahat ya kabir, ya hapistir. Hakikaten hayattan usandım. Bu yirmi sene haps-i münferitteki tazip ve işkenceli tarassutlar, ihanetler artık yeter. Sonra gayretullaha dokunur. Bu vatana yazık olur. Sizlere hatırlatıyorum. Bizim en metin melce' ve sipenmiz:

حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞ [1] حَسْبِيَ اللهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ
تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ [2]

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ وَبِهِ نَسْتَعِينُ [3]

On sekiz sene sükûttan sonra mecburiyet tahtında bu istida mahkemeye ve sureti Ankara'ya makamata verilmişken, tekrar vermeye mecbur olduğum iddianameye karşı itiraznamemdir.

Malûm olsun ki, Kastamonu'da üç defa menzilimi taharri etmek için gelen iki müddeiumumî ve iki taharri komiserine ve üçüncüde polis müdürüne ve altı-yedi

1 Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

2 Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce arşın Rabbi de Odur. (Tevbe Suresi: 129.)

3 Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Ve ancak Ondan yardım dileriz.

asayiş: rahat, huzur
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
dair: alâkalı, ilgili
gayretullah: Allah'ın hak dinini koruma sıfatı
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
haps-i münferit: tek başına olan hapis
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma
ihlâl-i emniyet: güvenliğin ihlâli, güvenliğin bozulması, emniyeti bozma
ihmal: olabilirlik.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm
istida: resmî makamlara bir işin yapılmasını, yerine getirilmesini istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe, arzuhal
itiraz(name): itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi
kabir: mezar
komiser: polis amiri.
kusur: suç, kabahat.
makamat: makamlar.
malum: bilinen, bilinir olan
mecbur: zorunda kalma
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik durumu, zorunluluk.
medar-ı rahat: rahatlama sebebi
melce: sığınılacak yer, ilticâ edilecek yer, barınak.
menzil: ev, oda, yer
mesele: önemli konu
mes'uliyet: mes'ul olma hâli, sorumluluk.
metin: sağlam ve dayanıklı
muaheze: tenkit, itiraz, kınama, tarız
siper: arkasına saklanılacak şey
sükût: susma, sessiz kalma.
suret: nüsha, kopya
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme
taht: makam
tarassut: gözetme, gözleme, gözle takip etme, dikkatle bakma
tarikatçılık: tarikat taraftarlığı
tazip: Azap verme, eziyet etme, eziyette bulunma
ziyade: fazla, fazlasıyla

komiser ve polislere ve Isparta'da müddeiumumînin suallerine ve Denizli ve Afyon Mahkemelerine karşı dediğim ayn-ı hakikat küçük bir müdafaanın hülâsasıdır. Şöyle ki:

Onlara dedim: Ben, on sekiz, yirmi senedir münzevi yaşıyorum. Hem Kastamonu'da sekiz senedir karakol karşısında ve sair yerlerde dahi yirmi senedir daima tarassut ve nezaret altında kaç defa menzilimi taharri ettikleri hâlde, dünya ile, siyaset ile hiçbir tereşşuh, hiçbir emare görülmedi. Eğer bir karışık hâlim olsaydı, oranın adliye ve zabıtası bilmedi veya bildi aldırmadı ise, elbette benden ziyade onlar mes'uldürler. Eğer yoksa, bütün dünyada kendi ahiretı ile meşgul olan münzevilere ilişilmediği hâlde, neden bana lüzumsuz, vatan ve millet zararına bu derece ilişiyorsunuz?

Biz Risale-i Nur Şakirtleri, Risale-i Nur'u değil dünya cereyanlarına, belki kâinata da alet edemeyiz. Hem, Kur'ân bizi siyasetten şiddetle menetmiş.

Evet, Risale-i Nur'un vazifesi ise, hayat-ı ebediyeyi mahveden ve hayat-ı dünyeviyeyi de dehşetli bir zehre çeviren kufr-ı mutlaka karşı imanî olan hakikatlerle gayet kat'î ve en mütemerrit zındık feylesofları dahi imana getiren kuvvetli burhanlarla Kur'ân'a hizmet etmektir. Onun için *Risale-i Nur'u hiçbir şeye alet edemeyiz.*

Evvelâ: Kur'ân'ın elmas gibi hakikatlerini, ehl-ı gaflet nazarında bir propaganda-ı siyaset tevehhümüyle cam

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin tâ kendisi.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
daima: her vakit, sürekli, her zaman.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
emare: alâmet, belirti, nişan.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
feylesof: dinsiz, sapık fikirli felsefe ile uğraşan.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ahiret hayatı.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
iman: inanma, itikat.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
karakol: asayış ve güvenliği sağlamakla görevli kuvvetlerin bulunduğu bina.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
komiser: polis amir.
kufr-i mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batırma.
men: yasak etme, engelleme, mâni olma.
menzil: ev, oda, yer.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
müdafaa: savunma.
müddeiumumî: savcı.
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
nazar: bakış, nezdinde.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
propaganda-ı siyaset: siyaset propagandası, siyasi fikir ve düşünceleri başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacıyla yapılan faaliyet.
sair: diğer, başka, öteki.
şakirt: talebe, öğrenci.
siyaset: politika.
sual: soru.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme.
tarassut: gözetme, gözleme, gözle takip etme, dikkatle bakma.
tereşşuh: sızıntı, damla.
tevehhum: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
vazife: görev.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.
ziyade: çok, fazla.

parçalarına indirmemek ve o kıymettar hakikatlere ihanet etmemektir.

Sanıyen: Rısale-i Nur'un esas mesleği olan şefkat, hak ve hakıkat ve vicdan, bızleri şiddetle siyasetten ve idareye ilişmekten menetmiş. Çünkü, tokada ve belâya müstahak ve küfr-i mutlaka düşmüş bir iki dinsize müteallik, yedı sekız çoluk, çocuk, hasta, ıhtıyar, masumlar bulunur. Musibet ve belâ gelse, o bîçareler dahı yanarlar. Bunun için, neticenin de husulü meşkûk olduğu hâlde, sıyaset yoluyla idare ve asayışın zaranna hayat-ı ıçtımaıyeye karışmaktan şiddetle menedilmişiz.

Salısen: Bu vatanın ve bu milletın hayat-ı ıçtımaıyesi bu acıp zamanda anarşılıkten kurtulmak için beş esas lâzım ve zarurîdir: Hürmet, merhamet, haramdan çekınmek, emnıyet, serserılığı bırakıp ıtaat etmektır. Rısale-ı Nur hayat-ı ıçtımaıyeye baktığı zaman, bu beş esası kuvvetlı ve kudsî bır surette tespit ve tahkim ederek, asayışın temel taşını muhafaza ettiğine delıl ise, bu yirmı sene zarfında Rısale-ı Nur'un, yuz bin adamı vatan ve millete zararsız birer uzv-i nafi hâline getirmesidır. Isparta ve Kastamonu vılâyetlerı buna şahittır. Demek Rısale-ı Nur'un, eksenyet-ı mutlaka eczalanna ılışenler her hâlde bılerek veya bılmeyerek anarşılık hesabına vatana ve mıllete ve hâkımıyet-i İslâmıyeye hıyanet ederler. Rısale-ı Nur'un yüz otuz rısalelerının bu vatana yüz otuz büyük faydasını ve hasenesını, vehham ehl-i gafletın sathî nazarlarında kusurlu tevehhum edilen ıkı-üç rısalenın

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
anarşi: her turlu duzen ve otorıteye karşı koyarak karışıklığı meydana getırme durumu
asayış: kanun ve nizam hakımıyetının saglanması
bela: musıbet, sıkıntı.
bıçare: çaresız, zavallı
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan.
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
ehl-i gaflet: dunyaya daldıgından dolayı ahıretın farkında olmayan
ekseriyet-i mutlaka: bır fazlasıyla elde edılen çogunluk, çokluk, kesın çogunluk.
emniyet: emınlık, guvenlik, korkusuzluk
faıde: fayda
hâk: dogru, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek, esas
hakımıyet-i islamıye: Islamın hakımlıgı, İslamıyetın hakım olması
haram: Islâmıyetçe yasaklanan ışler
hasene: guzel ve hayırlı ış
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hıyanet: hainlik, ihanet, kendıne olan guvenı kotuye kullanma, sozunde durmayıp oyun etme
hurmet: şeref, saygı
husûl: hasıl olma, meydana gelme, peyda olma
ihanet: haksızlık etme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre gore hareket etme.
kıymettar: kıymetlı, degerlı
kudsi: mukaddes, yuce.
kufr-i mutlak: kayıtsız, şartsız kufur, mutlak kufur, hıç bır ımanı hukmu, delılı, hakıkatı kabul etmeme, kesın ve tam bır ınkâr
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temız
men: yasak etme, engelleme, mânı olma
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
meşkûk: supheli, şuphe edılen.
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem.
muhafaza: koruma
musıbet: felaket, bela
mustahak: hak eden, hak etmiş.
muteallik: aıt, dair, ılgılı, ılışıgı olan.
nazar: bakış, dıkkat.
salısen: uçuncu olarak.
sanıyen: ıkıncı derecede, ıkıncı olarak
sathî: yuzeysel, derıne ınmeyen, ustun koru
şefkat: karşılıksız sevgı besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tahkim: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, muhkem hale getırme
tevehhum: vehımlenme, kurunuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlıge ve korkuya duşme.
uzv-i nafi: faydalı uzuv, organ
vehham: çok şuphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehımlı, kuruntulu
vicdan: Insanın ıçındekı ıyılyi kotuden ayırabılen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî bır hıs.
vilâyet: İl
zarfında: suresınce
zarurî: mecburî, zorunlu, ıster ıstemez

mevhum zararlan çürütemez. Onlan bunlarla çürüten, gayet derecede insafsız bir zalımdir.

Amma benim ehemmiyetsiz şahsımın kusurlan ise, bilmecburiye, istemeyerek derim ki: Yirmi iki sene müddetinde, gurbette, haps-i münferit hükmünde, yalnız ve münzevi olarak hayat geçiren ve bu müddet zarfında ihtiyârıyla bir defa çarşıya ve mecma-ı nâs büyük camilere gitmeyen ve çok tazyık ve sıkıntı verildiği hâlde, bütün emsali menfîlere muhalif olarak, istirahati için bir tek defa hükûmete müracaat etmeyen ve yirmi sene zarfında hıçbir gazeteyi okumayan ve dinlemeyen ve merak etmeyen ve tam iki sene Kastamonu'da ve yedi sene başka menfâlarında bütün yakın ve görüşen dostlarının şahadetiyle, küre-i arz yüzündeki boğuşmaları ve harbleri ve sulh olmuş ve olmamış ve daha kimler harb ettiklerini bilmeyen ve merak etmeyen ve sormayan ve üç sene yakınında konuşan radyoyu üç defadan başka dinlemeyen ve hayat-ı ebediyeyi imha eden ve hayat-ı dünyeviyeyi dahi elem içinde eleme, azap içinde azaba çeviren kufr-ı mutlaka karşı, galibâne Risale-i Nur ile mukabele ettiğine onun ile imanlarını kurtaran yüz bin şahıdin şahadetiyle ispat eden ve Kur'ân'dan tereşşuh eden Risale-i Nur ile ölümü yüz bin adam hakkında idam-ı ebedîden, terhis tezkeresine çeviren bir adama bu derece ilişmek ve me'yus etmek ve onu ağlatmakla, o masum yüz binler kardeşlerini ağlatmaya hangi kanun var? Hangi maslahat var? Adalet namına emsalsız bir gadr olmaz mı? Ve kanun hesabına emsalsiz bir kanunsuzluk değil mi?

adalet: kanun ve düzen hâkimiyeti
amma: ama, lâkin, ancak
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bilmecburiye: mecburiyetle, mecbur kalarak, mecburen, zorunlu olarak.
ehemmiyetsiz: önemsiz
elem: derit, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
emsal: eş, benzer, örnek.
galibâne: galip gelmiş gibi, galip sıfatıyla.
gayet: son derece
gurbet: yabancı yere gıdıp kalma, doğup büyünülen yerler dışında kalma
haps-i münferit: tek başına olan hapis
harb: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahiret hayatı
hukmünde: değerinde, yerinde
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
ihtiyar: irade, tercih
iman: inanç, itikat.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istirahat: dinlenme, rahatlama
kanun: yasa
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mudak küfür, hıç bir imanî hukmü delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
küre-i arz: yer küre, dünya
kusur: eksiklik, noksan, özür
maslahat: uygun iş.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mecma-ı nas: insanların toplandığı yer, insanların toplanma yeri
menfa: nefyolunan yer, nefiy yeri, birinin sürüldüğü yer, sürgün yeri
menfi: nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün.
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
me'yus: umitsiz, yelse düşmuş, umıdı kesilmiş, kederli
müddet: süre, zaman.
muhalif: zıt, karşıt
mukabele: karşılık verme, karşılama
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız.
müracaat: başvurma, danışma
nam: ad, isim, yerine
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
sulh: barış, anlaşarak düşmanlığı kaldırma.
tazyik: sıkıntı verme, baskı yapma
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
terhis: izin verme, serbest bırakma
tezkere: belge, pusula
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zarfında: süresince

Eğer bu taharrilerde bazı vazifedar memurların itiraz ettikleri gibi derseniz ki: "Sen ve bir ıkı rısalen rejime ve usulümuze muhalif gidiyorsunuz."

Elcevap: Evvelen, bu yenı usulünüzün, münzevılerin çılehanelerine girmeye hıçbır hakkı yoktur.

Sanıyen: Bır şeyı reddetmek ayndır, kalben kabul etmemek ayrıdır ve amel etmemek bütün bütün ayrıdır. Ehl-i hükûmet ele bakar, kalbe bakmaz. İdare ve asayişe ilişmeyen şiddetlı muhalıfler, her hükûmette bulunur. Hatta, Hazret-i Omer'ın (RA) taht-ı hâkımıyetındekı Hıristıyanlara kanun-i şerıatı ve Kur'ân'ı inkâr ettikleri hâlde ilişilmiyordu. Hürrıyet-i fıkır ve serbestıyet-i vıcdan düsturu ile, Risale-i Nur'un bir kısım şakırtlerı, idareye dokunmamak şartıyla rejım ve usulünüzü ılmen kabul etmezse ve muhalif amel etse, hatta rejimin sahibine adavet etse, onlara kanunen ilişilmez. Risaleler ıse, o gıbi rısalelere mahrem demişiz, neşrini menetmişiz. Hatta bu defa bu hâdıseye sebebıyet veren rısale, Kastamonu'da sekız sene zarfında bir veya ıkı defa bir tek nüsha bınsi bana getirdi, aynı günde kaybettirdik. Şimdi sız onu zor ile teşhir ediyorsunuz ve iştıhar da etti.

Malûmdur ki, bir mektupta kusur olsa, yalnız o kusurlu kelımeler sansur edilır, mutebakısına izın verılır. Eskişehır Mahkemesinde dört ay tetkikat neticesinde, yuz Nur Rısalelerinde medar-ı tenkit yalnız on beş kelime

adavet: düşmanlık, husumet.
amel: ış, uygulama, yapma.
asayış: kanun ve nizam hakımıyetının saglanması.
çılehane: çıle yen çıle çekılen yer
düstur: kanun, kural, esas, prensip
ehl-i hukumet: hükumete mensup kımseler, millet idare edenler
elcevap: cevap olarak.
emsal: eş, benzer
evvelen: evvela, bırıncı, ılk olarak.
gadır: zulum, hanlık.
hâdıse: olay
hurrıyet-i fıkır: fikir ve düşunce hurriyeti
idare: memleket ışlerının yürütulmesi, çekip çevırılmesi
ılmen: ılm ıle.
ınkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme
ıştıhar: meşhur olma, şohret bulma, tanınma.
ıtıraz: kabul etmedıgını belırtme, karşı çıkma
kalben: kalp ıle, kalpten
kanun: yasa.
kanunen: kanuna gore, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ıle
kanun-ı şerıat: şenat kanunu, Islam dınının kanunlan, prensıplerı
kusur: eksıklık, noksan, ozur
mahrem: herkesçe bılınmemesı gereken, gızlı
malûm: bilinen, bilinir olan
medar-ı tenkit: tenkıde sebep olan, tenkıt sebebı, vesıles ı
men: yasak etme, engelleme, manı olma
muhalif: ıktıdara ve ıktıdar gorüşlerine zıt düşuncede bulunan
münzevi: ınzıvaya çekılen, koşeye çekılmış, yalnız
mütebakı: gen kalan kısım
neşır: herkese duyurma, yayma, tamım.
nüsha: bırbırının aynı olan suretlerınden her bırı
rejim: ıdarede tutulan yol, yönetme tarzı, duzenleme bıçımı
şakırt: talebe, öğrencı
sanıyen: ıkıncı derecede, ıkıncı olarak.
sansür: yayınlanacak bir şeyın kontrol edilmesi, denetlenmesi.
sebebıyet: sebep olma.
serbestıyet-ı vıcdan: vıcdanın serbestlıgı, vıcdanen hur, serbest olma halı
taharrı: arama, araştırma, incelememe, tahkık etme
taht-ı hakımıyet: hakımıyet altında
teşhır: gosterme, sergıleme.
tetkıkat: araşurmalar, incelemeler
usul: yol, tarz, uslüp, şekıl
vazıfedar: vazıfelı, vazıfesı olan, ış goren
zarfında: suresınce

bulmalan ve şimdi dört yüz sahifeli *Zülfikar*'ın yalnız iki sahifesinde ırsıyet ve tesettur ayetlerinin otuz sene evvel yazılmış tefsiri bulunması ve şimdiki Kanun-i Medeniye uygun gelmemesi kat'î ispat eder ki, onun hedefi dünya değil. Herkes ona muhtaçtır. O dört yüz sahifelik herkese menfaatli *Zulfıkar*, iki sahife için müsadere edilmez. O iki sahife çıkarılsın, o mecmuamız bize iade edilsin; ve onun iadesi hakkımızdır.

Eğer dinsizliği bir nevi siyaset zannedip, bu hâdisede bazıların dedikleri gibi derseniz, "Bu risalelerinle medeniyetimizi, keyfimizi bozuyorsun," ben de derim: "Dinsiz bir millet yaşayamaz" dünyaca bir umumî düsturdur. Ve bilhassa küfr-i mutlak olsa cehennemden daha ziyade elîm bir azabı dunyada dahi verdiğini, Risale-i Nur'dan *Gençlik Rehberi* gayet kat'î bir surette ispat etmiş. O risale ise, şimdi resmen tabedildi

Bir Müslüman, eliyazubillâh, eğer irtidat etse, küfr-i mutlaka düşer, bir derece yaşatan küfr-i meşkûkta kalmaz. Ecnebi dinsizleri gibi de olmaz. Ve lezzet-i hayat noktasında, mazi ve müstakbeli olmayan hayvandan yüz derece aşağı düşer. Çünkü, geçmiş ve gelecek mevcudatını ölumleri ve ebedî müfarakatları, onun dalâleti cihetiyle, onun kalbine mütemadiyen hadsiz firakları ve elemleri yağdırıyor. Eğer iman gelse, kalbe girse, birden o hadsiz dostlar diriliyorlar. "Biz ölmemişiz, mahvolmamışız" lisan-ı hâlleriyle diyerek, o cehennemî hâlet, cennet lezzetine çevrilir

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bilhassa: özellikle.
Cehennemî: Cehenneme has, Cehenneme ait, Cehennem gibi, (sıcak veya yakıcı)
cihet: yön
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
düstur: kanun, kural, esas, prensip
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren
eliyazübillah: Allah esirgesin, Allah korusun
evvel: önce
firak: ayrılık.
gayet: son derece.
hâdise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halet: hâl, durum
iade: geri verme
iman: inanç, itikat.
irsiyet: veraset, varislik meselesi
irtidat: İslam dininden çıkma, İslâm dinini terk ederek başka bir dini kabul etme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
Kanun-i Medeniye: Medenî Kanun
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kufr-i meşkûk: şüpheli kufür. "Acaba yanlış mı düşünüyorum, yoksa Allah var mı?" diye şüpheye düşme
kufr-i mutlak: kayıtsız şartsız kufür, mutlak kufür, hiç bir imanî hükmü delili hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzeteri
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mazi: geçmiş zaman.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık.
menfaat: fayda
mevcudat: mevcudat, var olan her şey, mahluklar.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık
müsadere: toplatma, elden alma
Müslüman: İslâm dinine bağlı dindar, mütedeyyin
müstakbel: gelecek zaman
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nevi: çeşit, tür
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
sahife: sayfa
siyaset: politika
suret: biçim, şekil, tarz
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak, maksadıyla yazılan kitap
umumî: herkese ait, genel
ziyade: çok, fazla.

Madem hakikat budur, size ihtar ediyorum: Kur'ân'a dayanan Risale-i Nur ile mübareze etmeyiniz. O mağlûp olmaz. Bu memlekete yazık olur. (HAŞİYE) O başka yere gider, yine tenvir eder. Hem eğer başımdaki saçlarım adedince başlarım bulunsa, her gün biri kesilse, hakikat-i Kur'âniyeye feda olan bu başı zındıkaya ve küfr-i mutlaka eğmem ve bu hizmet-i imaniye ve Nuriyeden vazgeçmem ve geçemem.

Yirmi seneden beri bir münzevinin elbette ifadedeki kusuruna bakılmaz. Risale-i Nur'u müdafaa ettiği için sadet haricine çıktı denilmez. Madem, Eskişehir Mahkemesi, mahrem ve gayr-i mahrem yüz risaleleri dört ay tetkikten sonra yalnız bir iki risalede hafif bir cezaya temas edecek bir-iki maddeden başka bulmamış ve yüz yirmi adamdan on beşine altışar ay ceza verdi, biz dahi bu cezayı çektik, ve madem birkaç sene evvel Risale-i Nur'un bütün eczaları Isparta hükûmetinin eline geçti, birkaç ay tetkikten sonra sahiplerine iade edilmiş, ve madem o cezadan sonra, Kastamonu'da sekiz sene zarfında şiddetli taharriyatta zabıtayı ve adliyeyi alâkadar edecek bir tereşşuh bulunmamış, ve madem Kastamonu'daki son taharride bir kısım risalelerimin hiç bulunmayacak ve neşredilmeyecek bir tarzda kaç sene evvel odun yığınları altına saklanmış olduğu görüldü ve heyet-i zabıtaca tahakkuk etti; ve madem Kastamonu'da

HAŞİYE: Dört defa mübareze zamanında gelen dehşetli zelzeleler, "yazık olur" hükmünü ispat ettiler.

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
ceza: kanunların ihlâlinde uygulanan müeyyide
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
evvel: önce
feda: kurban, kurban olma
gayr-i mahrem: mahrem olmayan, gizli ve özel olmayan
hakikat: gerçek, esas
hakikat-i Kur'aniye: Kur'an'a ait olan gerçek.
harîç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
haşiye: dipnot.
heyet-i zabıta: güvenlik birimi.
hizmet-i İmaniye: imana ait hizmet, İman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
iade: geri verme.
ihtar: hatırlatma, uyarı
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız kufur, mutlak kufur, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
kusur: eksiklik, noksan, özür
madem: ... den dolayı böyle ise.
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mübareze: çatışma, kavga
müdafaa: savunma.
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
sadet: konuşulan madde, asıl konu
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme
taharriyat: araştırmalar, aramalar, incelemeler, tahkik etmeler
tarz: biçim, şekil, suret.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tereşşuh: sızıntı, damla
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
zarfında: süresince
zındıka: dinsizlik, inançsızlık

polis müdürü ve adliyesi, o saklanmış zararsız kitaplarımı bana iade etmek üzere kat'î söz verdikleri hâlde, ıkıncı gün birden Isparta'dan tevkif emri geldiğinden, daha o emanetlerimi almadan sevk edildim; ve madem Denizli ve Ankara Mahkemeleri bizi beraat ve umum risalelerimizi bize iade ettiler; elbette ve elbette, bu mezkûr altı hakikate binaen, Denizli Mahkemesi ve Müddeiumumîsi gibi, Afyon Adliyesi ve Müddeiumumîsi, benim çok ehemmiyetli bu hukukumu nazar-ı dikkate almaları vazifeleri muktezasıdır. Ve hukuk-i umumiyeyi müdafaa eden müddeiumumîden, Risale-i Nur münasebetiyle ehemmiyetli bir hukuk-i amme hükmüne geçen bu şahsî hukukumu da müdafaa edeceğine ümitvarım ve bekliyorum.

Yirmi ıkı seneden ben hayat-ı içtimaiyeden çekilen ve şimdiki kanunları ve tarz-ı müdafaayı bilmeyen ve Eskişehir ve Denizli Mahkemelerinde cerh edilmez yüz sahifelik müdafaatımı bu yeni mahkemeye karşı da aynen takdim eden ve o zamana kadar kusurlarının cezasını çeken ve ondan sonra Kastamonu'da ve Emirdağ'ında mütemadiyen tarassut altında ve haps-i münferit tarzında yaşayan Yeni Said, sükût ile sözü Eski Said'e bırakıyor. Eski Said de diyor ki:

Yeni Said dünyadan yüzünü çevirdiği için, ehl-i dünya ile konuşmayı müdafaat-ı kat'iye mecburiyeti olmadan yapmıyor, lüzum görmüyor. Fakat bu meselede çok masum rençber ve esnaf adamlar, bize az bir münasebetiyle tevkif edilerek, iş zamanında, çoluk çocuklarına

beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cerh: yaralama, bir iddiayı, fikri çürütme, reddetme
ehemmiyetli: önemli
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, âhireti düşünmeyen
hakıkat: gerçek, esas
haps-i münferit: tek başına olan hapis.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hükmüne: yerine, değerine
hukuk: haklar
hukuk-ı amme: kamu hukuku.
hukuk-ı umumiye: toplumun bütün fertlerinin sahip olduğu haklar
iade: geri verme
kanun: yasa
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kusur: suç, kabahat.
madem ... den dolayı: böyle ise.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mecburiyet: mecbur olma, zarunlık durumu, zorunluluk.
mesele: önemli konu
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan
müdafaat: müdafaalar, savunmalar, korunmalar
müdafaat-ı kat'iye: tereddüde mahal bırakmayan müdafaalar, kesin olan savunmalar.
müddeiumumi: savcı.
mukteza: iktiza eden, gereken
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
rençber: çiftçi.
sahife: sayfa
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
sevk: gönderme
sükut: susma, sessiz kalma
takdim: arz etme, sunma
tarassut: gözetme, gözleme, gözle takip etme, dikkatle bakma
tarz: biçim, şekil, suret.
tarz-ı müdafaa: savunma şekli
tevkif: cezai tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi, tutuklama
ümitvar: ümidi, umudu, umanı, umidi olan.
umum: bütün
vazife: görev

nafaka tedarik edemediklerinden, şiddetli rikkatime dokundu. Derinden derine beni ağlattı. Kasem edenim, eğer mümkün olsaydı, onların bütün zahmetlerini kendime alırdım. Zaten bir kusur varsa benimdir; onlar masumdurlar. İşte bu elîm hâlet için, Yeni Said'in sukutuna rağmen, ben diyorum:

Madem Isparta ve Denizli ve Afyon Müddeiumumîlerinin yüzer lüzumsuz suallerine bîçare Yeni Said cevap veriyor, benim de, on üç sene evvel, başta Kaya Şükrü olarak, Dâhiliye Vekâletinden ve şimdiki Adliye Vekâletinden hukukumuzu müdafaa niyetiyle üç sual sormak bir hakkımdır.

Birincisi. Risale-i Nur'un talebesi olmayan ve yanında yalnız adî bir mektubumuz bulunan Eğirdirli bir adamın, bir jandarma çavuşuyla vukuatsız bir münakaşa-i lisaniyesi yüzünden, beni ve yüz yirmi adamı tevkif ile, dört ay mahkeme tahkikinden sonra, on beş bîçareden başka, bütün beraat kazanmakla, masumiyetleri tahakkuk eden, yüzden zıyade adamlara binler lira zarar vermek, hangi kanun iledir. Böyle imkânatı vukuat yerinde istimal etmek hangi usul iledir? Ve Denizli'de dokuz ay tetkikten sonra, beraat kazanan yetmiş bîçarelere binler lira zarar vermek, adaletin hangi düsturu iledir?

Ikinci sual: [1] وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ferman-ı esasî-si ile, bir kardeşin hatasıyla diğer öz kardeşi mes'ul olmadığı hâlde, yanlış mana verilmemek için, neşrini menettiğimiz ve sekiz sene zarfında bir veya iki defa elime

1 Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'âm Sûresi: 164.)

adî: bayağı, aşağı, değersiz
Adliye Vekâleti: Adalet Bakanlığı
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bîçare: çaresiz, zavallı
Dahiliye Vekâleti: İçişleri Bakanlığı
düstur: kanun, kural, esas, prensip
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren.
evvel: önce
ferman-ı esasî: temel, asıl emirler
hâlet: hâl, durum.
hukuk: haklar
imkânat: imkânlar, olabilirlikler olması ve olmaması ihtimal dâhilinde olanlar
istimal: kullanma
kanun: yasa
kasem: yemin, and, ahdetme
kusur: suç, kabahat.
madem: ...-den dolayı, böyle ise
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
masumiyet: masumluk, kabahatsızlık, suçsuzluk.
men: yasak etme, engelleme, mânı olma
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
müdafaa: savunma
müddeiumumî: savcı
münakaşa-i lisaniye: lafla münakaşa, söz ile kavga etme
nafaka: geçimlik, geçinmek için gerekli olan şey.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim.
rikkat: acıma, incelik, yumuşaklılık
sual: soru
sukut: susma, sessiz kalma
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme
tahkik: inceleme, araştırma
talebe: talep eden, öğrenci
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tevkif: cezaî tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi, tutuklama
usul: yol, tarz, üslûp, şekil
vukuat: kavga, yaralama gibi emniyeti ilgilendiren olaylar
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdiseler, olaylar
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zarfında: süresince
ziyade: çok, fazla

geçen ve yirmi beş seneden daha evvel aslı yazılan ve ehemmiyetli noktalarda ımanı şuphelerden ve manası anlaşılmayan bir kısım müteşabih hadıslen inkârdan kurtaran bir küçük nsalenın bızden uzak bır yerde, bilmediğimiz bir adamda bulunması ile ve yanlış mana verilmesiyle ve Kütahya ve Balıkesir tarafında bir dokunaklı mektup bulunmasıyla bizleri o vakit ramazan-ı şerifte ve şımdi bu dehşetli soğukta pek çok masum rençber ve esnaflan, hatta adî ve eski bir mektubumuz yanında bulunmasıyla ve arabası beni gezdırmesıyle ve bize bır dostluk münasebetiyle veya bir kitabımı okumasıyla tevkif edip, perişan etmek ve maddeten ve manen onlara ve vatana ve millete luzumsuz bir evham yüzunden, binler lira zarar vermek, hangi adalet kanunuyladır? Adlıyenin, hangi madde-i kanuniyesiyledir? Ayağımızı yanlış atmamak için, o kanunları bilmek talep ederiz.

Evet, hem Denizli'de, hem Afyon'da tevkıfımızin bir sebebinin bir hakıkatı şudur kı: Bir kısım hadıslerin manası ve tevılı bilınmemesinden, "akıl kabul etmıyor" diye inkâr edenlere karşı avamın imanını kurtarmak fikriyle, çok zaman evvel Dârülhikmet-i Islâmiyede iken ve daha evvel aslı yazılan Beşinci Şua, farz-ı muhal olarak, dunyaya ve siyasete baksa ve bu zamanda da yazılsa, madem gizlidir ve taharriyatta bızde bulunmadı ve gaybî haberleri doğrudur ve ımanî şüphelen izale eder ve asayişe dokunmuyor ve mübareze etmiyor ve yalnız ihbar eder ve şahısları tayın etmıyor ve ılmî bır hakıkatı, kullî bır surette beyan ediyor; elbette o hakikat-i hadisiye bu

adı: sıradan
adliye: mahkeme, yargılama işlemyle uğraşan daire
asayış: kanun ve nızam hâkımıyetinin sağlanması
avam: kulturlu yuksek tabakadan olmayan, cahıl halk tabakası
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehemmiyetli: onemlı
esnaf: bır sanatla veya dukkâncı lıkla geçınen (kımse
evham: vehımler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
evvel: once
farz-ı muhal: ımkânsızı farz etme, olmayacak bır şeyı olacakmış gibi düşunme
gaybı: gaypla ılgılı gorunmeyenlere aıt.
hadıs: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) aıt soz, emır, fıil veya Hz. Peygamberin onayladıgı başkasına aıt söz, ış veya davranış
hakıkat: gercek, esas
hakıkat-ı hadısıye: hadıse aıt olan hakıkat, hadısın ıfade etmek ıstedıgı asıl şey
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma
ilmî: ılım ile ılgılı, ılme dair
iman: inanç, itıkat.
imanî: imana aıt olan, imana dair olan, imanla ılgılı
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdık etmeme.
izale: gıderme, ortadan kaldırma.
kanun: yasa
kullî: umumî, genel, butun olan
madde-i kanuniye: kanun maddesı
maddeten: maddî olarak.
madem: ... den dolayı, boyle ıse
manen: mana bakımından, manaca
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temiz.
mubareze: çatışma, kavga
münasebet: vesıle, alaka, bağ
müteşabih: manası açık olmayan, mecazî manaya elverışlı olan ayet ve hadısler.
ramazan-ı şerif: mubarek, şerefli ramazan ayı
rençber: çıftçı
suret: bıçım, şekıl, tarz.
taharıyat: araştırmalar, aramalar, incelemeler, tahkik etmeler
talep: isteme, dileme, istek, arzu
tayın: belırleme, yerini belli etme
tevil: yorumlama, yorum
tevkif: cezai tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçıcı olarak hapsedilmesi, tutuklama

zamanda dahi bir kısım şahıslara mutabık çıksa ve münakaşaya sebep olmamak için mahkemelerin teşhir ve neşirlerinden evvel bizce tam mahrem tutulsa, adalet cihetinde hiçbir vecihle bir suç teşkil etmez. Hem, "*Bir şeyi reddetmek ayrıdır ve ilmen kabul etmemek veya amel etmemek bütün bütün ayrıdır. O risale, yakın bir istikbalde gelecek bir rejimi, ilmen kabul etmiyor*" diye bir suç olduğuna dünyada adliyelerin bir kanunu bulunmasına ihtimal vermiyoruz.

Elhâsıl: Hayat-ı ebediyeyi mahveden ve hayat-ı dünyeviyeyi dehşetli bir zehre çeviren ve lezzetini imha eden küfr-i mutlakı otuz seneden beri kökuyle kesen ve tabiiyyunun dehşetli bir fikr-i küfrilerini öldürmeye muvaffak olan ve bu milletin iki hayatının saadet düsturlarını harika hüccetleriyle parlak bir surette ispat eden ve Kur'ân'ın hakikat-i arşıyesine dayanan Risale-i Nur, böyle küçük bir risalenin bir-iki maddesiyle değil, belki bin kusuru dahi olsa, onun binler büyük haseneleri onları affettirir diye dava ediyoruz ve ispatına da hazırız.

Üçüncü sual: Bir mektubun yirmi kelimesinde beş kelime kusurlu görülse, o beş kelime sansür edilir. Mütebakisine izin vermek bir düstur iken, Eskişehir Mahkemesinin dört ay tetkikten sonra, yüz bin kelime içinde zahirî nazarda zararlı tevehhüm edilen yalnız on beş kelimeden başka bulmamasıyla ve Heyet-i Vekilede dört yüz sahifeli *Zülfikar*'ın yalnız iki sahifesinde (şimdiki kanuna uygun olmamasından) otuz sene evvel yazılan ıkı ayetin tefsirinden başka ilişmemesi ve Denizli ve Ankara

amel: iş, uygulama, yapma
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön, sebep, vesile
dava: iddia
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
düstur: kanun, kural, esas, prensip
elhasıl: hasılı, netice itibarıyla, kısaca.
evvel: önce
fikr-i küfri: küfür ve inkar fikri
hakikat-ı arşıye: arşa ait olan gerçek, arşla ilgili hakikat.
harika: olağanüstü.
hasene: iyilik, güzellik.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahiret hayatı.
Heyet-i Vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine.
hüccet: delil
ihtimal: olabilirlik.
ilmen: ilim ile
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istikbal: gelecek
kanun: yasa
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
kusur: eksiklik, noksan, özür
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, bitme
münakaşa: tartışma
mutabık: uygun
mütebakî: geri kalan kısım
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
nazar: bakış, dikkat.
neşir: herkese duyurma, yayma, tanıtım.
rejim: idarede tutulan yol, yönetme tarzı, düzenleme biçimi
saadet: mutluluk.
sahife: sayfa
sansür: yayınlanacak bir şeyin kontrol edilmesi, denetlenmesi
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz.
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
teşhir: gösterme, sergileme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme
vecih: cihet, yön.
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan

ehl-i vukufu on beş sehivden başka ilişmemesiyle ve şimdiye kadar yüz binler adamın ıslahına vesile olmasıyla, vatana ve millete bin büyük menfaati tahakkuk eden Risale-i Nur'a, küçük bir hizmet eden veya kendi imanını kurtardığı için bir risalesini yazan ve Emirdağ'ında garip ve ihtiyarlığıma şefkaten bana kardeşlik eden Çalışkanlar gibi nza-i İlâhî için bana hizmet eden bîçareleri iş mevsiminde ve dehşetli kışta taht-ı tevkife almak, hükûmet-i cumhuriyenin hangi prensibiyle kabil-i tevfik olabilir? Ve hangi kanunu, müsaade etmeye imkânı var?

Madem, cumhuriyet prensiplen hürriyet-i vicdan kanunu ile dinsizlere ilişmiyor; elbette mümkün olduğu kadar dünyaya karışmayan ve ehl-i dünya ile mübareze etmeyen ve ahiretine ve imanına ve vatanına dahi nafi bir tarzda çalışan dindarlara da ilişmemek gerektir ve elzemdir. Bin seneden beri bu milletin gıda ve ilâç gibi bir hacet-i zaruriyesi olan takvayı ve salâhati bu mazhar-ı enbiya olan Asya'da hükmeden ehl-i siyaset yasak etmez ve edemez biliyoruz. Yirmi seneden beri münzevi yaşayan ve yirmi sene evvelki Said'in kafasıyla sorduğu bu suallerde bu zamanın tarz-ı telâkkisine uygun gelmeyen kusurlarına bakmamak, insaniyetin muktezasıdır.

Vatan ve millet ve asayişin menfaati hesabına bunu da hatırlatmak bir vazife-i vataniyem olması cihetiyle derim: Böyle bize ve Risale-i Nur'a az bir münasebetle taht-ı tevkife alınmak, gücendirmek yüzünden vatana ve asayişe dindarâne menfaati bulunan pek çok zatları idare aleyhine çevirebilir, anarşiliğe meydan verir.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyh: karşı karşıt.
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu.
asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
cumhuriyet: siyasi mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
dindarâne: dindar bir kimseye yakışacak tarzda.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler.
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
evvel: önce.
hacet-i zaruriye: zorunlu ve gerekli ihtiyaç.
hükmetme: hâkim olma, idare.
hükumet-i cumhuriye: cumhuriyet hükumeti, cumhuriyet idaresi.
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevirilmesi.
iman: inanç, itikat.
insaniyet: insanlık, mahiyeti.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
kabil-i tevfik: yardım edilebilir, mümkün olan bir yardım ve destek.
kanun: yasa.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
madem: ... den dolayı, böyle ise.
mazhar-ı enbiya: peygamberlerin zuhur ettiği, ortaya çıktığı yer.
menfaat: fayda.
mubareze: çatışma, kavga.
mukteza: ikuza eden, gereken.
münasebet: ilgi, alaka, yakınlık.
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız.
müsaade: izin.
nafi: faydalı, kârlı, menfaat sağlayıcı.
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
salâhat: dindarlıkta çok ileri olma hali, günahsız ve temiz oluş.
şefkaten: şefkat ederek, şefkat göstermek ve acımak suretiyle.
sehiv: hata, yanlışlık.
sual: soru.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
taht-ı tevkif: gözetim altında, hapishanede.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.
tarz: biçim, şekil, suret.
tarz-ı telâkki: anlayış tarzı, yolu.
vazife-i vataniye: vatanî vazife, vatan görevi.
vesile: aracı, vasıta.
zat: kişi, şahıs.

Evet, Risale-i Nur ile imanlarını kurtaran ve millete zararsız ve tam menfaattar vazıyete girenler yüz binden çok ziyadedir. Hükûmet-i cumhuriyenin belki her büyük dairesinde ve milletin her tabakasında faydalı ve müstakîmâne bir surette bulunuyorlar. Bunları gücendirmek değil, belki himaye etmek elzemdir.

Şekvamızı dinlemeyen ve bizi söyletmeyen ve bahanelerle sıkıştıran bir kısım resmî adamlar, vatan aleyhinde anarşîliğe meydan açıyorlar diye kuvvetli bir vehim hatırımıza geliyor.

Hem, maslahat-ı hükûmet namına derim: Madem, Beşinci Şuaı hem Denizli, hem Ankara Mahkemeleri tetkik edip, ilişmemişler, bize verdiler; elbette onu yeniden resmiyete koyup dedikodulara meydan açmamak, idarece zarurîdir. Biz o risaleyi, mahkemelerin ellerine geçmeden ve onu teşhirlerinden evvel gizlediğimiz gibi, Afyon hükûmet ve mahkemesi dahi onu medar-ı sual ve cevap etmemeli. Çünkü, kuvvetlidir, reddedilmez, kablelvuku haber vermiş, doğru çıkmış; hem, hedefi dünya değil, olsa olsa ölmüş gitmiş bir şahsa, müteaddit manalarından bir manası muvafık geliyor. Onun dostluğu taassubuyla o gaybî ihbarı ve manayı, resmiyete koymamayı ve bizi onunla muaheze etmekle daha ziyade teşhirine yol açmamayı, vatan ve millet ve asayiş ve idare hesabına ihtar etmeye vicdanım beni mecbur eyledi.

aleyh: karşı, karşıt
anarşî: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
asayiş: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
evvel: önce
gaybî: gayba ilgili görünmeyenlere ait.
himaye: koruma, muhafaza etme
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti, cumhuriyet idaresi
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevirilmesi
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma
ihtar: hatırlatma, uyarı
iman: inanç, itikat
kablelvuku: olmadan önce, olmadan evvel, vukuundan evvel
madem ... -den dolayı böyle ise
maslahat-ı hükûmet: hükûmetin duruma göre yapması gereken iş
mecbur: zorunda kalma
medar-ı sual: soru sebebi
menfaattar: menfaat ve fayda gören.
muaheze: tenkit, itiraz, kınama, tariz
müstakîmâne: müstakim olana yakışır şekilde, namuslulukla, doğrululukla, ahlâklılıkla
müteaddit: çeşitli, bir çok.
muvafık: uygun, münasip
nam: ad, isim, yerine
resmî: devlet adına olan
resmiyet: resmîlik, resmî olma hali
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik
suret: biçim, şekil, tarz.
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık, fanatizm
tabaka: kat, katman
teşhir: gösterme, sergileme, ilân etme, herkese duyurma
tetkik: dikkatle araştırma, incelime
vazıyet: durum
vehim: yanlış ve esassız düşünce.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez
ziyade: fazla, fazlasıyla

AFYON MÜDDEİUMUMÎSİ VE MAHKEME REİSİ VE AZALARINA

Denizli'nin adliyesine hukukumu mudafaa için arz ettiğim Dokuz Esası, aynen size de takdim ediyorum.

Yirmi senedir hayat-ı içtimaiyeyi ve bilhassa böyle resmî ve ince ve siyasî hayatı terk etmişim. O hâllere karşı alınması lâzım gelen vaziyeti bilmiyorum ve düşünmüyorum ve düşünmesi beni cidden incitiyor, fakat mecburiyetle başka mahkemede insafsız bir zatın intizamsız ve mükerrer ve lüzumsuz pek çok suallerine verdiğim cevapların hatimesi ve hülâsası olan bu intizamsız müdafaatım ve istidamda belki sadet harici ve lüzumsuz tekrarat ve intizamsızlık ve aleyhime dönecek şiddetli tabirler ve bilmediğim yeni kanunlara muhalif ifadeler bulunabilir. Fakat, madem hakikat üzere gidiyor, hakikatin hatırı için o kusurlara bakmamak gerektir. O istıda ve mudafaatım "Dokuz Esas" üzerine gidiyor.

• *Birincisi:* Madem, hukûmet-i cumhuriye, cumhuriyetteki hürriyet-i vicdan düsturuyla, dinsizlere ve sefahatçilere ilişmiyor. Elbette, dindarlara ve takvacılara da ilişmemek gerektir. Ve madem dinsiz bir millet yaşamaz ve Asya din noktasında, Avrupa'ya benzemez ve İslâmiyet, hayat-ı şahsiye ve uhreviye cihetinde Hristiyanlığa uymaz ve dinsiz bir Musluman başka dinsizler gibi olmaz. Ve bu bin seneden beri dünyayı diyanetiyle ışıklandıran ve bütün dünyanın tehacumatına karşı, salâbet-ı dinıyesini kahramanâne müdafaa eden bu vatandaki milletin

aleyh: karşı, karşıt
arz: sunma, bildirme
aza: üye
bilhassa: özellikle.
cidden. ciddî olarak, gerçek olarak
cihet: yön
cumhuriyet. siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli
dindar: dinî kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
düstur: kanun, kural, esas, prensip
hakikat: gerçek, esas
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hatime: son söz
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hukuk: haklar
hukumet-i cumhuriye: cumhuriyet hükümeti, cumhuriyet idaresi
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti.
intizamsız: düzensiz, düzgün olmama
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
istida: resmî makamlara bir işin yapılmasını, yerine getirilmesini istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe, arzuhal
kahramanâne: kahramanca, kahraman olana yakışır şekilde, yiğitçe, cesûrâne
kanun: yasa
kusur: eksiklik, noksan, özür
madem ... -den dolayı, böyle ise,
mahkeme: hâkimler heyeti
mecburiyet: mecbur olma, zarunlık durumu, zorunluluk.
müdafaa: savunma.
müdafaat: mudafaalar, savunmalar, korunmalar
mudafaat: mudafaalar
müddeiumumî: savcı.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
Muslüman: İslâm dinine bağlı dindar, mütedeyyin
reis: başkan
resmî: devlet adına olan
sadet: konuşulan madde, asıl konu
salabet-i diniye: din sağlamlığı, dının emirlerini korumakta ve tatbik etmekteki ciddiyet.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
sual: soru.
tabir: ifade, söz
takdim: arz etme, sunma
takva: Allah korkusuyla dının yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
tehacümat: hücumlar, saldırışlar
tekrarat: tekrarlar.
vaziyet: durum.
zat. kişi, şahıs

bir ihtiyac-ı fıtrîsi hükmüne geçen diyanet, salâhat ve bilhassa iman hakıkatlerinin öğrenmesi yerlerine hıçbir terakkiyat, hiçbir medeniyet tutamaz. Ve o ihtiyacı onlara unutturamaz. Elbette bu vatandaki millete hükmeden bir hükûmet Risale-i Nur'a adalet ve kanun ve asayiş cihetinde ilişemez ve iliştirmemeli.

• *İkinci Esas:* Madem bir şeyi reddetmek başkadır ve onun ile amel etmemek bütün bütün başkadır; ve her hükûmette şiddetli muhalifler bulunur; ve Mecusî hâkimiyeti altında Müslümanlar ve hükûmet-i İslâmiye-i Ömeriyede Yahudîler ve Hristiyanlar bulunması ve asayişe ve idareye ilişmeyenin hürriyet-i şahsiyesi her hükûmette vardır ve ilişilmez; ve hükûmet ele bakar, kalbe bakmaz. Ve madem asayişe ve idareye ve siyasete ilişmek isteyen, her hâlde hiç şüphesiz, gazetelerle ve dünya hâdisatı ile alâkadar olacak; tâ kendine yardım eden cereyanlar ve vaziyetleri ve hâdisatı bilsin, tâ yanlış ayağını atmasın. Ve Risale-i Nur ise, şakirtlerini o derece menetmiş ki, benim yakın dostlarım biliyorlar ki, yirmi beş senedir, değil gazeteleri okumak, belki sormasını ve merak etmesini ve düşünmesini bana terk ettirmiş. Şimdi on senedir, kat'iyen dünya cereyanlarından ve vaziyetlerinden, Almanın mağlûbiyeti ve Bolşeviğin istilâsından başka hıçbir haber almayacak derecede beni hayat-ı içtimaiyeden çekmiş. Elbette ve elbette, hikmet-i hukûmet ve kanun-ı siyaset ve düstur-ı adalet bana ve benim gibi kardeşlerime ilişemez; ve ilişen, her hâlde ya evhamından, ya garazından veya inadından ilişir.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
amel: iş, uygulama, yapma
asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
bilhassa: özellikle
Bolşevik: Rus komünisti.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cihet: yön
diyanet: din, dindarlık
düstur-ı adalet: adalet prensibi, adalet esası
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
hadisat: hâdiseler, olaylar
hakikat: gerçek, esas
hakimiyet: hakim oluş, hükmediş, egemenlik.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hikmet-i hükumet: hükumetin karar ve uygulamalarının gayeleri
hukmetme: hakim olma, işleme
hukmüne: yerine, değerine.
hukûmet-i İslâmiye-i Ömeriye: Hz. Ömer devrinde İslam hükumeti, yönetimi
hürriyet-ı şahsiye: şahsî hürriyet, kişiye ait olan hürriyet.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevrilmesi
ihtiyac-ı fıtrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
iman: inanma, itikat.
inat: bir konuda ısrarlı olma, sözünde ayak direme
istila: kaplama, yayılma
kanun: yasa
kanun-ı siyaset: siyasetin kanunu, siyaset prensibi
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
madem: ...den dolayı, böyle ise
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme.
Mecusi: ateşe tapan, Zerdüşt dinini benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerdüştî
medeniyet: medenîlik, şehirlilik, uygarlık.
men: yasak etme, engelleme, manı olma
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan, bir fiil veya düşünceye karşı gelen.
şakirt: talebe, öğrenci
salâhat: dindarlıkta çok ileri olma hâli, günahsız ve temiz oluş
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
vaziyet: durum

• *Üçüncü Esas:* Sabık mahkememizde bir müddeiumumînin yanlış bir mana ile Beşinci Şuaa dair suallerinde kanun hesabına değil, belki bir ölmüş şahsın dostluğu taassubu hesabına manasız ve lüzumsuz itirazları sebebiyle bu gelecek uzunca tafsilâtı vermeye mecbur oldum.

Evvelâ: Bu Beşinci Şuaı hükûmetin eline geçmeden evvel biz mahrem tutuyorduk. Hem, bütün taharrilerde bende bulunmadı. Hem, maksadı yalnız avamın imanlarını şüphelerden ve müteşabih hadisleri inkârdan kurtarmaktır. Dünya cihetine üçüncü, dördüncü derecede, dolayısıyla bakar. Hem, verdiği haberler doğrudur. Hem, ehl-i sıyaset ve dünya ile mübareze etmiyor, yalnız ihbar eder. Hem, şahısları tayin etmiyor, küllî bir surette, bir hakıkat-i hadisıyeyı beyan eder. Fakat, o küllî hakıkati bu asırdaki dehşetli bir şahsa tam tatbık etmişler. Onun için bu senelerde yeni telif edilmiş zannıyla itiraz ettiler. Hem, o risalenin aslı Dârülhıkmetten daha eskidir. Yalnız bir zaman sonra, tanzim edildi. Risale-i Nur'a girdi. Şöyle ki:

Bundan kırk sene evvel ve hürriyetten bir sene evvel İstanbul'a geldim. O zaman Japonya'nın Başkumandanı, İslâm ulemasından dinî bazı sualler sormuştu; onları, İstanbul hocaları benden sordular. Hem, çok şeyleri, o münasebetle sual ettiler.

Ezcümle, "Bir hadiste, 'Ahirzamanda dehşetli bir şahıs sabah kalkar, alnında "Hâzâ kâfirun!" yazılmış bulunur' diye, hadis var" deyip, benden sordular.

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
asr: yüzyıl
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
başkumandan: başkomutan, bir devletin silahlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i sıyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, sıyaset adamları, politikacılar
evvel: önce
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
ezcümle: bu cümleden olarak.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hakikat: gerçek, esas
hakikat-i hadisiye: hâdise ait olan hakıkat, hadısın ifade etmek istediği asıl şey
hâzâ kâfirun: Bu kâfirdir
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma
iman: inanç, itikat.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kanun: yasa
küllî: umumî, genel, bütün olan
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
maksat: gaye
mecbur: bağlı, düşkün, tutkun
mübareze: çatışma, kavga.
müddeiumumî: savcı.
münasebet: vesile, alâka, bağ.
müteşabih: manası açık olmayan, mecazî manaya elverişli olan âyet ve hadisler
sabık: geçen, önceki.
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık, fanatizm
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tatbık: uydurma, uygun hale getirme, yakıştırma
tayin: belirleme, yerini belli etme
telif: yazılmış, ortaya konulmuş eser
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri

Dedim: "Bir acip şahıs, bu milletin başına geçer ve sabah kalkar başına şapka giyer ve giydirir."

Bu cevaptan sonra bunu sordular. "Acaba o zaman onu giyen kâfir olmaz mı?"

Dedim: "Şapka başa gelecek, 'Secdeye gitme!' diyecek. Fakat, baştaki iman, o şapkayı da secdeye getirecek, inşaallah, Müsluman edecek."

Sonra dediler: "Aynı şahıs bir su içecek, onun eli delinecek ve bu hâdise ile Süfyan olduğu bilinecek?"

Ben de cevaben dedim: "Bir darbımesel var. Çok israflı adama, 'Eli deliktir' denilir. Yani, 'Elinde mal durmuyor, akıyor, zayi oluyor' deniliyor. İşte o dehşetli adam, bir su olan rakıya müptelâ olup, onun ile hasta olacak ve kendisi hadsiz israfata girecek, başkalarını da alıştıracak."

Sonra, birisi sordu ki: "O öldüğü zaman, İstanbul'da, Dikilitaş'ta, şeytan dünyaya bağıracak ki, 'Filân öldü!'"

O vakıt, ben dedim: "Telgrafla haber verilecek." Fakat, bir zaman sonra, radyo çıkmış işittim. Eski cevabım tam değilmiş bildim. Sekiz sene sonra Dârülhikmette iken dedim: "Şeytan gibi, radyo ile dünyaya işittirecek."

Sonra, Sedd-i Zulkarneyn ve Ye'cüc ve Me'cuc ve dabbetülarz ve Deccal ve nüzul-ı İsa (AS) hakkında sualler sormuşlardı. Ben de cevap vermiştim. Hatta, eski risalelerimde onlar kısmen yazılmışlar.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
dabbetülarz: hadis-i şerifle ahırzamanda olacağı haber verilen ve kıyamet alâmetlerinden olan bir cins mahluk.
darbımesel: atasözü, vecize
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamî şeâin tahrip edeceği tanıtılmış zulumlen nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifler belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
dindar: dinî kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren mütedeyyin
evvel: önce
hâdise: olay
iman: inanç, itikat
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
iştirak: ortaklık etme, katılma.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkâr eden, dinsiz
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
kumandan: komutan
Müslüman: İslâm dinine bağlı, dindar, mütedeyyin.
müttaki: kendisini Allah'ın sevmediği fena şeylerden koruyan; haramdan ve günahtan çekinen, takva sahibi, dindar
nüzul-ı İsa: Hz. İsâ (a.s) kıyamete yakın bir zamanda gökten yeryüzüne inişi
reis: başkan
secde: namazda, alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet vaziyeti
Sedd-i Zulkarneyn: Zulkarneyn'in seddi. Zulkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale
sual: soru
Süfyan: ahırzamanda gelecegi ve ummetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve munafik şahıs
Ye'cüc, Me'cüc: hadislerde kıyamete yakın zamanda çıkacağı belirtilen kısa boylu çapulcu iki kavmin adları
zat: kişi, şahıs.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan

Bir zaman sonra, Mustafa Kemal, iki defa şifre ile Van vilâyetinin eski valisi ve benim dostum Tahsin Beyin vasıtasıyla, beni, neşredilen *Hutuvat-ı Sitte*'ye mükâfaten taltıf için Ankara'ya celp etti, gittim. Şeyh Sûnusî Kürdce lisanı bilmediğinden, beni onun yerinde üç yüz lira maaşla Vilâyat-ı Şarkiye Vaiz-i Umumîsi, hem mebus, hem Diyanet Riyaseti Dairesinde, Dârülhikmet azalanyla beraber eski vazifem ile memnun etmek ve benim Van'da temelini attığım Medresetüzzehra ve Şark Dârülfununuma Sultan Reşad'ın verdiği on dokuz bin altın lira, iki yüz mebus içinde yüz altmış üç mebusun imzasıyla yüz elli bin banknota ıblâğ edilerek kabul edildiği hâlde, ben Beşinci Şua aslının verdiği haberin bir kısmını, orada, bir adamda gördüm. Mecburiyetle o çok ehemmiyetli vazifeleri bıraktım. Ve "Bu adamla başa çıkılmaz, mukabele edilmez" diye, dünyayı ve siyaseti ve hayat-ı içtimaiyeyi terk edip, yalnız imanı kurtarmak yolunda vaktimi sarf ettim. Fakat, bazı zalim ve insafsız memurlar, bana dünyaya bakacak ikı-üç risaleyi yazdırdılar. Sonra, bazı zatlar ahırzaman hâdisatını haber veren müteşabih hadisleri sual etmek münasebetiyle, o eski risalenin aslını tanzim ettim. Risale-i Nur'un Beşinci Şuaı namını aldı.

Risale-i Nur'un numaraları, telif tertibiyle değil. Meselâ, Otuz Üçüncü Mektup, Birinci Mektuptan daha evvel telif edilmiş ve bu Beşinci Şuaın aslı ve Risale-i Nur'un bir kısım eczaları, Risale-i Nur'dan evvel telif edilmiş.

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
aza: üye
banknot: kâğıt para
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
darülfünun: üniversite.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadisat: hadiseler, olaylar
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
ıblağ: ulaştırma, eriştirme
iman: inanç, itikat.
lisan: dil
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili
mecburiyet: mecbur olma, zaruriyet durumu, zorunluluk
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
memnun: hoşnut, razı
mesela: örneğin
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukâfaten: mükâfat olarak, karşılık olarak, ödül olarak
münasebet: vesile, alâka, bağ.
müteşabih: manası açık olmayan, mecazi manaya elverişli olan âyet ve hadisler
nam: ad, isim
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
riyaset: reislik, başkanlık.
sarf: harcama
şark: Doğu bölgeleri.
sual: soru
taltıf: iltifat etme, gönül okşama.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
telif: eser yazma
tertip: sıra, düzen, düzen.
vaiz-i umumi: umumî vaiz, genel vaiz.
vasıta: aracılık.
vazife: görev
vilayat-ı şarkiye: şark vilâyetleri, doğu illeri.
vilayet: il
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zat: kişi, şahıs

Her ne ise, bu makamda, bir müddeiumumînin Mustafa Kemal'e dostluğu taassubuyla, kanunsuz ve luzumsuz ve yanlış itiraz ve sualleri, beni bu sadet harici gibi izahatı vermeye mecbur eyledi. Ben onun, adliye kanunu namına tamamen şahsî ve kanunsuz bir sözünü misal olarak beyan ediyorum.

Dedi: "Beşinci Şuada sen, hiç kalben nedamet etmedin mi ki, onu 'rakıdan ve şaraptan su tulumbası' gibi tabirlerle tezyif etmişsin?"

Ben onun, bütün bütün manasız ve yanlış ve dostluk taassubuna mukabil derim: "Kahramanı ordunun zaferi ve şerefi ona verilmez, yalnız, onun bir hissesi olabilir. Nasıl ki ordunun ganimeti, malları, erzakları bir kumandana verilse zulümdür, dehşetli bir haksızlıktır."

Evet, nasıl o insafsız, o çok kusurlu adamı sevmemekle beni ittiham etti, âdeta vatan hâini yaptı, ben de onu, orduyu sevmemekle ittiham ediyorum. Çünkü, bütün şerefi ve manevî ganimeti, o dostuna verip, orduyu şerefsiz bırakıyor. Hakikat ise; müspet şeyler, haseneler, iyilikler cemaate, orduya tevzi edilir ve menfîler ve tahribat ve kusurlar başa verilir. Çünkü, bir şeyin vücudu, bütün şeraitin ve erkânının vücudu ile olur ki, kumandan yalnız bir şarttır. Ve o şeyin ademi ve bozulması ise, bir şartın ademi ile ve bir ruknun bozulması ile olur, mahvolur, bozulur. O fenalık başa ve reise verilebilir. İyilikler ve haseneler, eksenyetle müspet ve vücudîdir, başlar, sahıp çıkamazlar. Fenalıklar ve kusurlar, ademîdir ve tahribîdir,

adem: yokluk, olmama
ademi: yoklukla ilgili yokluğa dair
adeta: sanki
beyan etmek: açıklamak bildirmek, izah etmek.
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
eksenyetle: daha ziyadesiyle çoklukla, çoğunlukla
erkan: rukunler, esaslar.
erzak: yiyecek, içecek, azıklar.
ganimet: savaşta düşmandan ele geçirilen mal, para veya esir
hakikat: gerçek.
hariç: bir şeyin dışında kalma
hasene: güzel ve hayırlı iş.
hisse: pay, nasıp
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
ittiham: suç altında bulunma, tehmetli olma, tohmet altında olma
izahat: izahlar, açıklamalar
kalben: kalp ile, kalpten
kanun: yasa
kumandan: komutan
kusur: eksiklik, noksan, ozür
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma
makam: yer, mevki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecbur: zorunda kalma
menfî: olumsuz, müspet olmayan
misal: örnek.
müddeiumumî: savcı
mukabil: karşılık.
müspet: olumlu, yapılması memnuniyet veren
nam: ad, isim
nedamet: pişmanlık.
reis: başkan
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.
sadet: konuşulan madde, asıl konu.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şerait: şartlar
şeref: manevî büyüklük, yüceliik, onur
sual: soru
taassup: bir şeye veya kimseye taraftar olma
tabir: ifade.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahribî: tahribe dayalı, yıkıp bozmaya dayalı
tevzi: dağıtma, herkese payını verme
tezyif: küçük düşürme
vücudî: varlıkla ilgili, varlığa dair
vücut: var olma, varlık
zafer: düşmanı mağlup etme, kesin olarak yenme
zulüm: haksızlık.

reisler mes'ul olurlar. Hak ve hakikat böyle iken, nasıl ki bir aşiret fütuhat yapsa, "Aferin Hasan Ağa," mağlûp olsa, "Aşirete tuh!" diye, aşiret tezyif edilse, bütün bütün hakıkatin aksine hükum edilir, aynen öyle de, beni ittiham eden o müddei bütün bütün hak ve hakikatin aksine bir hatasıyla, güya adliye namına hükmetti.

Aynen bunun hatası gibi, Eski Harb-i Umumîden biraz evvel, ben Van'da iken, bazı dindar ve müttakî zatlar yanıma geldiler, dediler ki: "Bazı kumandanlarda dinsizlik oluyor, gel bize iştirak et. Biz bu reislere isyan edeceğiz."

Ben de dedim: "O fenalıklar ve o dinsizlikler, o gibi kumandanlara mahsustur; ordu onun ile mes'ul olmaz. Bu Osmanlı ordusunda belki yüz bin evliya var. Ben bu orduya karşı kılıç çekmem ve size iştirak etmem."

O zatlar benden ayrıldılar, kılıç çektiler, neticesiz Bitlis Hâdisesi vücuda geldi. Az zaman sonra, Harb-i Umumî patladı; o ordu, din namına iştirak etti, cihada girdi. O ordudan yüz bin şehitler evliya mertebesine çıkıp, beni o davamda tasdik edip, kanlanyla velâyet fermanlarını imzaladılar.

Her ne ise... Biraz uzun söylemeye mecbur oldum. Çünkü, hiçbir hissiyatla ve haricî tesiratla müteessir olmamak mahiyetinin kat'î bir hassası bulunan adalet hakikati namına, cüz'î ve hata hissiyat ve tarafgirlik ile bize ve Risale-i Nur'a karşı muzeyyifâne hareket eden bir müddeiumumînin acıp vaziyeti beni bu uzun ifadeye sevk etti.

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
aksi: ters, zıt.
aşiret: göçebe hâlinde yaşayan, çoğunlukla bir soydan gelen insanlar, kabile, oymak.
cihad: düşmanla savaşma.
cüz'î: az bir parça.
dava: iddia.
evliya: veliler, Allah dostları.
ferman: emir, buyruk.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
güya: sanki.
hâdise: olay.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakıkat: gerçek.
Harb-i Umumî: genel harb, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
haricî: dışarıya ait.
hassa: bir kimseye, ya da bir şeye özel olan nitelik.
hissiyat: hisler, duygular.
hükmetme: hakim olma, karar verme.
hükum: karar, emir.
iştirak: katılma.
ittiham: suç altında bulunma, töhmetli olma, tohmet altında olma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kumandan: komutan.
mağlup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
mecbur: zorunda kalma.
mertebe: derece, basamak.
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
müddei: dava eden, davacı.
müddeiumumî: savcı.
müteessir: teessure kapılan, duygulanmış, etkilenmiş.
muzeyyifâne: tezyif ederek, eğlenerek, alay ederek, eğlenircesine.
nam: ad, isim, yerine.
reis: başkan.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
sevk: ulaştırma, yönetme.
tarafgir: bir tarafı tutan, bir tarafı destekleyen, taraflı.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tesirat: etkiler, tesirler.
tezyif: küçük düşürme.
vaziyet: durum.
velayet: veli ve ermiş olan kimsenin hali ve sıfâtı.
vücut: var olma, varlık.
zat: kişi, şahıs.

• *Dördüncü Esas:* Eskişehir Mahkemesi, yüzer risaleleri ve mektupları dört ay tetkikten sonra, yalnız yüz yirmi adamdan on beş adama altışar ay ceza ve bana da yüz risaleden yalnız bir-iki risalede on beş kelime ile bir sene ceza verebildi. Tarikatçilik ve cemiyetçilik ve şapka meselelerinde beraat ettirdiler. Biz dahi o cezayı çektik. Ondan sonra Kastamonu'da çok defa taharrilerde hiçbir ilişiğimi bulmadılar. Ve kaç sene evvel Isparta'da mahrem ve gayr-i mahrem Risale-ı Nur'un bütün eczaları bilâistisna hükûmetin eline geçti. Üç ay tetkikten sonra umumu sahiplerine iade edildi. Birkaç sene sonra, Denizli ve Ankara Mahkemelerinde bütün risaleler iki sene kaldı, tamamen bize iade edildi.

Madem hakikat budur; beni ve Risale-i Nur'un şakirtlerini ittiham eden ve o gibi kanun namına kanunsuz ve garazla ve hissiyatla bizi muaheze edenler, elbette bizden evvel, hem Eskişehir Mahkemesini, hem Kastamonu hükûmetini ve zabıtasını, hem Isparta Adliyesini, hem Denizli Mahkemesini, hem Ankara'nın Ağır Ceza Mahkemesini ittiham edip, onları varsa suçumuza tam teşrik ediyorlar. Çünkü, bir suçumuz olsa idi, bu üç-dört hükûmet yakınında çok zaman tecessüsüyle görmedi veya aldırmadı ve iki mahkeme iki sene inceden inceye bakıp bilmedi veya aldırmadı. Bizden ziyade onlar suçlu olurlar. Hâlbuki, bizde dünyaya karışmak arzusu bulunsaydı, böyle sinek vızıltısı gibi değil, top güllesi gibi ses ve patlak verecekti.

arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk
ceza: kanunların ihlâlinde uygulanan muayyide
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
evvel: önce
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
gayr-i mahrem: mahrem olmayan, gizli ve özel olmayan
gülletop mermisi
hakikat: gerçek, esas
hissiyat: hisler, duygular
iade: geri verme
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kanun: yasa
madem: ...-den dolayı, boyle ise
mahkeme: hükum yeri. Davaların görülüp hukme bağlandığı yer
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mesele: ehemmiyetli, önemli iş
muaheze: tenkit, ihraz kınama, tariz
nam: ad, isim
şakırt: talebe, öğrenci
taharri: arama, araştırma, incelème, tahkik etme
tarıkatçılık: tarikat taraftarlığı
tecessüs: iç yüzünü araştırma, ayrıntısını öğrenme araştırma merakı, araştırıcılık
teşrik: ortak etme
tetkik: dikkatle araşurma, incelème
umum: bütun, hepsi
ziyade: çok, fazla

Evet, Otuz Bir Mart'ta Divan-ı Harb-i Örfîde ve Mustafa Kemal'ın hiddetine karşı, Divan-ı Riyasette şiddetli ve dokunaklı ve serbest müdafaa eden bir adam, "On sekiz sene zarfında kimseye sezdirmeden dünya entrikalarını çeviriyor" diye onu ittiham eden, elbette bir garazla eder. Biz, Denizli Müddeiumumîsinden ümit ettiğimiz gibi Afyon Müddeiumumîsinden de ümit ederiz ki, bizi böylelerin itirazından ve garazlarından kurtarsın ve hakikat-i adaleti göstersinler.

• *Beşinci Esas: Risale-i Nur Şakirtlerinin, mümkün olduğu kadar, siyasete ve idare işine ve hükûmetin icraatına karışmamak bir düstur-ı esasîleridir. Çünkü, halisâne hizmet-i Kur'âniye, onlara her şeye bedel, kâfi geliyor.*

Hem, şimdi hükmeden öyle kuvvetli cereyanlar içinde siyasete girenlerden hiçbir kimse, istiklâliyetini ve ihlâsını muhafaza edemez. Her hâlde bir cereyan onun hareketini kendi hesabına alacak, dünyevî maksadına alet edecek, o hizmetin kudsiyetini bozacak.

Hem maddî mübarezede şu asrın bir düsturu olan eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdat ile, birinin hatasıyla onun masum çok taraftarlarını ezmek lâzım gelecek. Yoksa, mağlûp düşecek.

Hem dünya için, dinini bırakan veya alet edenlerin nazarlarında Kur'ân'ın hiçbir şeye alet olmayan kudsî hakikatleri, bir propaganda-ı siyasette alet olmuş tevehhüm edilecek.

asr: yüzyıl
bedel: karşılık.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
Divan-ı Harb-i Örfî: İttihat ve Terakki hükumeti zamanında 31 Mart Olayından sonra kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyönetim mahkemesi.
divan-ı riyaset: reislik, başkanlık makamı.
dünyevî: dünyaya ait.
düstur: kanun, kural, esas, prensip.
düstur-ı esasî: temel prensip, esas düstur.
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile.
eşedd-i istibdat: zorbalığın en çetini, kanunsuz, keyfî idarenin en şiddetlisi.
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hakikat: gerçek, esas.
hakıkat-ı adalet: adaletin esası, aslı.
halisâne: temiz, kalpliklle, safiyetle.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hükmetme: hâkim olma, işleme.
icraat: işler.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevirilmesi.
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
istiklâliyet: istiklâl üzere bulunma, hür ve müstakil olma, başlı başına buyruk olma, bağımsızlık.
itiraz: bir mahkemenin görüş ve kararına karşı bir görüş öne sürülerek değiştirilmesini isteme.
ittiham: suç altında bulunma, tehmetli olma, tehmet altında olma.
kâfî: yeter, elverir.
kudsî: mukaddes, yüce.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
maddî: madde ile alakalı, cismânî.
mağlûp: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse.
maksat: gaye.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mübareze: çatışma, kavga.
müdafaa: savunma.
müddeiumumî: savcı.
muhafaza: koruma.
nazar: bakış, nezdinde.
propaganda-ı siyaset: siyaset propagandası, siyasî fikir ve düşünceleri başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacıyla yapılan faaliyet.
şakirt: talebe, öğrenci.
siyaset: politika.
taraftar: tarafı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
ümit: umut, umma, umit, bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his.
zarfında: süresince.

Hem milletin her tabakası; muvafığı ve muhalifi, memuru ve âmîsinin o hakıkatlerde hısseleri var ve onlara muhtaçtırlar. Risale-i Nur Şakirtleri, tam bîtarafâne kalmak ıçın siyaseti ve maddî mübarezeyi tam bırakmak ve hıç karışmamak lâzım gelmiş.

• *Altıncı Esas:* Bu meselede benim şahsımın veya bazı kardeşlerimin kusuruyla Risale-i Nur'a hücum edilmez. O doğrudan doğruya Kur'ân'a bağlanmış; ve Kur'ân dahi Arş-ı Azamla bağlıdır. Kimin haddi var, elini oraya uzatsın ve o kuvvetli iplerı çözsün.

Hem bu memlekete maddî ve manevî bereketi ve fevkalâde hizmeti, otuz üç âyât-ı Kur'âniyenin işaratıyla ve İmam-ı Alî Radıyallahû Anhın üç keramet-i gaybiyesi ile ve Gavs-ı Azam'ın (KS) kat'î ihbanyla tahakkuk etmiş olan Risale-i Nur, bizim adî ve şahsî kusurlarımızla mes'ul olmaz ve olamaz ve olmamalı. Yoksa bu memlekete hem maddî, hem manevî telâfi edilmeyecek derecede zarar olacak.

Risale-i Nur'a karşı gızlı düşmanlanmızdan bazı zındıkların şeytanetiyle çevrilen plânlar ve hücumlar, inşaallah bozulacaklar; onun şakirtleri başkalara kıyas edilmez, dağıttırılmaz, vazgeçirilmez, Cenab-ı Hakkın inayetiyle mağlûp edilmezler. Eğer maddî müdafaadan Kur'ân menetmeseydi, bu milletin can daman hukmünde umumun teveccühünü kazanan ve her tarafta bulunan o şakırtler, Şeyh Saıd ve Menemen Hâdıselen gıbı, cüz'î ve neticesiz hâdıselerle bulaşmazlar, Allah etmesin, eğer

adî: bayağı, aşağı, degersız
amî: bılgısız, cahıl.
Arş-ı Azam: en buyuk arş. Allah ın katı Cenab ı Hakkın kudret ve saltanatının en buyuk dairesi
âyât-ı Kur'âniye: Kur'ân ın ayetlerı
bereket: bolluk, bereket, gurluk
bıtarafâne: tarafsızca, herhangi bir tarafı kimseyi ve yanı tutmaksızın
cüz'î: butune aıt olmayan, özel.
fevkalâde: olaganustu
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs. Abdulkadir-i Geylânı Hazredenın namı
hâdıse: olay
hakıkat: gerçek, esas
hısse: pay, nasıp
hucum: saldırma
hükmünde: degennde, yerınde
ıhbar: haber verme, bıldırme, anlatma, duyurma
ınayet: yardım, ihsan, lutuf.
ınşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua.
ışarat: ışaretler, alâmetler, belırtıler
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
keramet-i gaybiye: gaypla ılgılı keramet, ıstıkbal ile alakalı keramet.
kıyas: bır şeyı başka bır şeye benzeterek hukum verme, bu yolda verılen hukum, bır tutma
kusur: eksıklık, özür, suç, kabahat
kusur: suç, kabahat.
maddî: madde ile alakalı, cısmanî
mağlup: yenılmıs, kendısıne galıp gelınmış, yenılen kımse
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
men: yasak etme, engelleme, manı olma
mesele: onemlı konu
mes ul: sorumlu, yukumlu
mubareze: çatışma, kavga
müdafaa: savunma
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan, bır fıl veya düşunceye karşı gelen
muvafık: tarafı, uygun, munasıp
plan: bır şeyı gerçekleştırmek ıçın yapılan duzenleme.
radıyallahu anh: Sahabe veya Islam buyuklerının adı geçtıgınde soylenılen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek ıçın soylenır
şahsı: şahsa, kışıye aıt, hususı
şakırt: talebe, oğrencı
şeytanet: şeytanlık, kurnazlık, hılekârlık, aldatıcılık.
tabaka: kat, katman
tahakkuk: gerçekleşme, delıl ıle ıspar edılme, kesınleşme
telafi: kotu bır etkıyı veya sonucu başka bır etkı ıle yok etme, karşılama
teveccüh: yonelme, sevgı, ılgı
umum: butun, herkes
zındık: Allah'a ve ahırete ınanmayan, Allah ı ınkâr eden, ımansız, munkır

mecburiyet-i kat'iye derecesinde onlara zulmedilse ve Risale-i Nur'a hücum edilse, elbette hükûmeti ığfal eden zındıklar ve münafıklar bin derece pişman olacaklar.

Elhâsıl: Madem biz ehl-i dünyanın dünyalarına ilişmiyoruz, onlar da bizim ahiretimize ve imanî hizmetimize ilişmesinler.

* * *

[Eskişehir Mahkemesinde gizli kalmış ve resmen zapta geçmemiş ve müdafaatımda dahi yazılmamış bir eski hatırayı ve lâtif bir kıssa-i müdafaayı beyan ediyorum.]

Orada benden sordular ki: Cumhuriyet hakkında fikrin nedir?

Ben de dedim: Yaşlı mahkeme reisinden başka, daha siz dünyaya gelmeden, ben dindar bir cumhuriyetçi olduğumu elinizdeki *Tarihçe-i Hayat*'ım ispat eder.

Hülâsası şudur ki: O zaman şimdiki gibi, hâlî bir türbe kubbesinde inzivada idim. Bana çorba geliyordu. Ben de tanelerini karıncalara veriyordum. Ekmeğimi onun suyu ile yerdim. Benden sordular, ben dedim:

"Bu karınca ve arı milletleri cumhuriyetçidirler. Cumhuriyetperverliklerine hürmeten, taneleri karıncalara veriyorum."

Sonra dediler: "*Sen Selef-i Salihîne muhalefet ediyorsun.*"

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
cumhuriyetperverlik: cumhuriyetçilik, cumhuriyetçi olan.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen.
elhâsıl: hâsılı, netice itibariyle, kısaca.
hâlî: tenha, boş, ıssız.
hücum: saldırma.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hürmeten: hürmet olsun diye, hürmet, saygı ve ikram maksadıyla.
ığfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
inzıva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vazgeçme, dünyadan el-etek çekme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kıssa-i müdafaa: müdafaa bahsi, müdafaa kıssası.
kubbe: yarım küre veya kum betimsi yapılan bina damı.
latif: yumuşak, hoş, güzel, nazik, nazlı.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahkeme: dava, duruşma.
mecburiyet-i kat'iye: katî mecburiyet, kesin zorunluluk, kesin mecburiyet.
müdafaat: müdafaalar.
muhalefet: birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya hareket karşı durma.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
reis: başkan.
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde.
Selef-i Salihîn: Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ilk rehberleri ve Ashap ile Tabiîn'in ileri gelenleri ile Tebe-i Tabiîn'den olan Müslümanlar.
türbe: genellikle büyük zatların mezarları üzerine yapılan kubbeli yapı.
zapt: kaydetme, özetini yazma.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.
zulüm: haksızlık.

Cevaben diyordum: "*Hulefa-i Raşidîn hem halife, hem reisicumhur idiler. Sıddık-ı Ekber (RA) Aşere-i Mubeşşereye ve Sahabe-ı Kirama elbette reisicumhur hükmünde idi. Fakat, manasız isim ve resim değil, belki hakikat-i adaleti ve hürriyet-i şer'iyeyi taşıyan mana-i dindar cumhuriyetin reisleri idiler.*"

İşte *ey müddeiumumî ve mahkeme azaları!* Elli seneden beri, bende olan bir fikrin aksiyle beni ittiham ediyorsunuz. *Eğer lâik cumhuriyet soruyorsanız, ben biliyorum ki, lâik manası bîtaraf kalmak, yanı hürriyet-i vicdan düsturuyla dinsizlere ve sefahatçilere ilişmediği gibi, dindarlara ve takvacılara da ilişmez bir hükûmet telâkkı ederim.*

Yirmi beş senedir hayat-ı siyasiye ve içtimaiyeden çekilmişim. Hükûmet-i cumhuriye ne hâl kesbettiğini bilmiyorum. Elyazubillâh, eğer dinsizlik hesabına imanına ve ahiretine çalışanlan *mes'ul edecek* kanunları yapan ve kabul eden bir dehşetli şekle girmiş ise, bunu size bilâperva ilân ve ihtar ederim ki: *Bin canım olsa, imana ve ahiretime feda etmeye hazırım!* Ne yaparsanız yapınız, benim son sözüm [1] حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ olarak, sizin beni idam ve ağır ceza ile zulmen mahkûm etmenize mukabil derim:

"*Ben, Risale-i Nur'un keşf-i kat'îsiyle, idam olmuyorum, belki terhis edilip, nur ve saadet âlemine gidiyorum. Ve sizi, ey gizli düşmanlarımız ve dalâlet hesabına bizi*

1 Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Al-i İmran Suresi: 173.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
aksi: ters, zıt
alem: dünya, cihan
Aşere-i Mübeşşere: Cennetle müjdelenen on Sahabî. (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Abdurrahman bin Avf, Hz. Ubeyde bin Cerrah, Hz. Said Bin Zeyd, Hz. Saad bin Ebî Vakkas, Hz. Ubeydullah bin Talha, Hz. Zubeyr İbnü'l-Avvam.)
aza: üye
bilâperva: korkusuzca, çekinmeden
bitaraf: tarafsız
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
cumhuriyet: siyasi mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli
dalâlet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dindar: dinî kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
düstur: kanun, kural, esas, prensip
elyazubillâh: Allah esirgesin, Allah korusun.
fedâ: gözden çıkarma, uğruna verme
hakikat-ı adalet: adaletin esası, aslı
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı siyasiye: siyasî hayat, politik hayat
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükûmet: bir memleketi idare edenler, vekiller heyeti
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti, cumhuriyet idaresi
Hulefa-ı Raşidîn: doğru yolda olan dört büyük halife: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali
hürriyet-i şer'iye: şeriatın tanıf ettiği hürriyet.
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti.
İhtar: hatırlatma, uyarı
İlân: yayma, duyurma, bildirme.
iman: inanma, itikat.
İttiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kanun: yasa
kesb: kazanma
keşf-i kat'î: kesin keşif
lâik: dünya işlerini din işlerinden ayıran, din işlerini devlet işlerine karıştırmayan, İdâreyi sekuler.
mahkeme: hakimler heyeti
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü.
mana-i dindar: dindar mana (da), dindar anlam (da)
mes'ul: sorumlu, yükümlü
müddeiumumî: savcı
mukabil: karşılık.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
reis: başkan
reisicumhur: halkın reisi, cumhur başkanı
saadet: mutluluk.
Sahabe-i Kiram: cömert, şeref sahibi, soyu temiz Sahabeler
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
Sıddık-ı Ekber: en büyük doğruluyucu, Hz. Ebu Bekir (r.a.)
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma
telâkkî: anlama, kabul etme
terhis: izin verme, serbest bırakma
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

ezen bedbahtlar, idam-ı ebedî ile ve daimî haps-ı münferit ile mahkûm bildiğimden ve gorduğumden, tamamıyla intikamımı sızden alarak, kemal-i rahat-ı kalb ile teslim-i ruh etmeye hazırım!" onlara demıştım.

• *Yedinci Esas:* Afyon Mahkemesı başka yerlerdeki sathî tahkikata bınaen bize bir cemiyet-i siyasiye noktasında bakmış. Buna cevabımız:

Evvelâ: Butun benim ile arkadaşlık eden zatlann şahadetıyle, on dokuz seneden beri hiçbir gazeteyi okumayan ve dinlemeyen ve sormayan ve bu on sene beş aydır Harb-ı Umumîden, Almanın mağlûbiyetinden ve komünistin dehşetinden başka hiçbir haber almayan ve merak etmeyen ve bilmeyen bir adamın, elbette siyasetle hiçbir alâkası yoktur ve sıyasî cemıyetlerle hıçbır munasebeti olmaz.

Saniyen: Risale-i Nur'un yüz otuz parçalan meydandadır. İçinde imanî hakıkatlerden başka bir hedef, bir maksad-ı dünyevî olmadığını anlayan Eskişehir Mahkemesi, yalnız bir-ikı risaleden başka ilışmemesi ve Denizli Mahkemesi hıçbirine ilişmemesi ve koca Kastamonu zabıtasının sekiz sene zarfında daimî tarassutla beraber ıkı hizmetçımden ve yalnız uç adamdan başka bahane ile müttehem hiçbir kimseyi bulmaması kat'î bir hüccettır ki, *Risale-ı Nur Şakırtlerı hıçbir vecihle sıyasî cemiyet değiller.*

Eğer ıddıanamedekı cemıyetten maksadı, ımanî ve uhrevî bir cemaat ise, ona cevaben deriz ki: Eğer

alaka: ilgi ilıskı bag
bahane: yalandan ozur asıl sebebı gızlemek ıçın ileri surulen uydurma sebep
bedbaht: bahtsız tâlı sız zavallı
bınaen: -den dolayı bu sebepten
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli baglar bulunan insanlar toplulugu.
cemiyet: topluluk birlik
cemiyet-i siyasiye: sıyasi cemiyet, sıyasi teşkılat, sıyasi amaçlarla kurulmuş cemiyet, orgut.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
daimı: surekli devamlı.
dehşet: buyuk tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
evvela: birinci olarak, her şeyden once ilk once
hakıkat: gerçek, esas
haps-i münferit: ehl-ı dalâlet ıçın olum ve kabır
Harb-ı Umumî: genel harb dunya savaşı
hüccet: delil
idam-ı ebedi: dırılmemek uzere yok olus ahıret inancı olmadıgı ıçın olumu ebedî yokluga gıtmek olarak gorme
iddianame: ıddıa yazısı savcının bır dava konusundakı ıddıalannı toplamıs oldugu ısnat ettigi suç ve delıllen de ıçıne alan yazısı
imanî: ımana ait olan ımana dair olan ımanla ilgili
intikam: oç alma kendısıne bulundugu topluluga veya berıkmsedıgı bır şeye karşı yapılan tecavuze kotulluge karşılık verme mısıllemede bulunma
kat'i: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemal-ı rahat-ı kalp: tam bır kalp rahatlıgı
maglûbiyet: yenilgi yenılme
mahkum: bir mahkemece hukum gıymıs hukumlu
maksat: gaye.
maksat-ı dunyevi: dunya ile ılgılı maksat, dunyaya yonelik gaye
munasebet: ılıskı alâka
muttehem: ıtham olunan kendısınden suphe edilen suçlu sayılan suçlanan
şahadet: şahıt olma şahıtlık, tanıklık.
şakırt: talebe ogrencı
sanıyen: ıkıncı derecede ıkıncı olarak.
sathî: yuzeysel derine ınme yen ustün koru.
sıyasî: sıyaset'le ılgılı sıyasete ait
tahkıkat: araştırmalar soruşturmalar
tarassut: gozetme gozleme, gozle takıp etme dıkkatle bakma
teslim-i ruh: ruhu teslim etme, olme
uhrevi: ahırete dair, ahırete ait, ahıret alemıyle ılgılı
vecih: cihet, yon
zabıta: şehır guvenlıgıni saglamakla vazıfeli bulunan idare polis
zarfında: suresınce
zat: kısı şahıs

dârülfünun talebelerine ve her nevi esnafa birer cemiyet namı verilse, bize de o neviden bir cemiyet namı verilebilir.

Eğer dinî hissiyatla emniyet-i dâhiliyeyi ihlâl edecek bir cemaat namı veriyorsanız, buna mukabil deriz: Yirmi sene zarfında bu fırtınalı hâlde Nur Şakirtleri hiçbir yerde hiçbir vukuatla emniyet-i dâhiliyeye ilişmemeleri ve ilıştikleri ne hükûmetçe ve ne de mahkemelerce kaydedilmemesi, bu ittihamı çürütüyor.

Eğer hissiyat-ı diniyeyi kuvvetlendirmesinden istikbalde emniyet-i dâhiliyeye zarar verebilir diye bir cemiyet namı verilmiş ise, buna mukabil deriz:

Evvelen: Başta Diyanet Riyaseti, bütün vaizler aynı hizmeti görüyorlar.

Saniyen: Risale-i Nur Şakirtlerinin, değil emniyete ve asayişe zarar vermek, belki bütün kuvvet ve kanaatleriyle milleti anarşilikten muhafaza ve emniyet ve asayişi temin etmek için çalıştıklarına delil ise, birinci esasta beyan edilmiş.

Evet, biz bir cemaatiz. Hedefimiz ve programımız, evvelâ kendimizi, sonra milletimizi idam-ı ebedîden ve dâimî, berzahî haps-i münferitten kurtarmak ve vatandaşlarımızı anarşilikten ve serserilikten muhafaza etmek ve iki hayatımızı imhaya vesile olan zındıkaya karşı Risale-i Nur'un çelik gibi hakikatleriyle kendimizi muhafazadır.

anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak kanşıklığı meydana getirme durumu.
asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması, rahat huzur, korku ve endişeden uzak olma.
berzahî: kabir hayatıyla ilgili, berzah âlemi ile ilgili.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
cemiyet: topluluk, birlik.
dâimî: sürekli, devamlı.
dârülfünun: üniversite.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
diyanet: diyanet işleri teşkilâtı.
emniyet: eminlik, güvenlik, korkusuzluk, polis teşkilatı.
emniyet-i dahiliye: dahili emniyet, iç güvenlik.
esnaf: bir sanatla veya dükkâncılıkla geçinen (kimse).
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
evvelen: evvelâ, birinci, ilk olarak.
hakikat: gerçek, esas.
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
hisliyat: hisler, duygular.
hissiyat-ı diniye: dinle ilgili hisler.
hükûmet: devlet yönetim.
idam-ı ebedî: dinlemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
ihlâl: bozma, zarar verme.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
istikbal: gelecek zaman.
ittiham: suç altında bulunma, töhmetli olma, tohmet altında olma.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kuvvet: güç, kudret.
mahkeme: hukum yeri, davaların görülüp hükme bağlandığı yer.
muhafaza: koruma.
mukabil: karşılık.
namı: ad, isim.
nevi: çeşit, tür.
riyaset: reislik, başkanlık.
şakirt: talebe, öğrenci.
saniyen: ikinci olarak.
serseri: ötede, bende, başı boş gezen, işsiz, güçsüz.
talebe: öğrenci.
temin: sağlama.
vaiz: vaaz eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi.
vesile: aracı, vasıta.
vukuat: vuku bulan şeyler, hâdiseler, olaylar.
zarfında: süresince.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

• *Sekizinci Esas:* Risalelerde bazı dokunaklı cümleler var diye, başka yerlenn nakıs ve sathî tahkikatlanna binaen bizi ittiham ediyorlar. Buna mukabil deriz:

Madem maksadımız iman ve ahirettir, ehl-i dünya ile mubareze değil. Ve madem o pek cüz'î ve yalnız bır-iki risaleye mahsus ilişmek kastî değil, belki maksadımıza yürürken onlara çarpmışız, elbette bir garaz-ı siyasî manasında olamaz. Ve madem imkânat başkadır, vukuat başkadır. Hakkımızda "asayişe zarar yapmış" değil, "yapabilir" dıye ittiham ise, herkes bir adamı öldürebilir dıye ittiham gibi manasız bir ittihamdır. Ve madem yirmi sene müddetinde yirmi binler adamda ve binler nüshalar ve mektuplarda hem Eskişehir, hem Kastamonu, hem Isparta, hem Denizli şiddetli tetkik ve taharrilerde hakikî bir suç teşkıl edecek maddelen bulamadılar. Eskışehır Mahkemesi bir şey bulamadığından mecburıyetle bir lâstikli kanun maddesinden tek bır küçük risale ile bizi mes'ul ettiği gibi, bütün dinî dersini vereni dahi mes'ul eder bir tarzda, yüz adamdan on beş adama altışar ay ceza verebıldı. Acaba bizim gıbi bır adamın sizden olsa, bir senede yirmi mahrem mektupları bu tarzda tetkik edilse, onu mes'ul ve mahcup edecek yirmi cumle bulunmaz mı? Hâlbukı, bizde yirmi bin adamdan yirmi bin nüsha risale ve mektuplarda hakikî mes'ul edecek yirmi cümle bulamamalarından gösteriyor ki, *Risale-i Nur'un hedefi doğrudan doğruya ahirettir. Dünya ile alışverişi yoktur.*

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asayış: rahat huzur, korku ve en dışeden uzak olma
binaen: ...den dolayı bu sebep ten
cuz'î: küçük, az
ehl-i dünya: dunyaya bağlı dunya adamı ahreti dusunmeyen
garaz-ı siyasi: siyasi maksat, kotu niyet.
hakıkı: gerçek.
Iman: inanç, ıtıkat.
ımkanat: imkanlan olabılırlikler olması ve olmaması ihtımal dâhılınde olanlar
Ittiham: suç altında bulunma tohmetlı olma tohmet altında olma
kanun: yasa
kastı: kastederek, isteyerek bıle bıle yapılan
madem: ..den dolayı boyle ıse
mahcup: utanan utanmış
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
mahsus: bır şeye veya kışıye has olan
maksat: gaye
mecburiyet: mecbur olma zarurilik durumu zorunluluk.
mes'ul: sorumlu yukümlu
mubareze: çatışma kavga.
muddet: sure zaman
mukabil: karşılık
nakıs: noksan eksık, tam olmayan
nüsha: bırbınnın aynı olan suretlerin her bırı.
sathi: yüzeysel derine inmeyen ustun koru
taham: arama araştırma ın celeme tahkık etme
tahkıkat: araştırmalar soruşturmalar
tarz: bıcım şekli suret.
teşkil: oluşturma şekillendırme
tetkik: dikkatle araştırma incelemе
vukuat: vuku bulan şeyler hâdıseler olaylar

• *Dokuzuncu Esas:* Denizli Mahkemesinin insaflı müddeiumumîsinin başka yerlerin insafsız ve sathî zabıtnamelerine binaen iddianamede kaydettiği maddeler gibi, Afyon Mahkemesi dahı sorguda gördüğümüz vazıyet delâletiyle, aleyhımızde aynı maddeler ve tarıhsiz mektuplar, hem yırmi ve on beş ve on sene zarfındakı muhaberelerden ve kat'î cevabı Üçüncü Esasta ve iddıamın ıkıncı sualınde bulunan Beşinci Şuada ve yüz otuz nsalelerın yalnız dört beş risalelerinde ve Eskişehir Mahkemesinin tetkikinden geçen ve cezasını çektiren ve af kanunları goren ve Denizli beraatini goren mektuplar ve risalelerde ıttıhamımıza medar bazı bahaneler var. Acaba, Otuz Bir Mart Hâdisesinde Bab-ı Seraskerîde Şeyhülislâm ve ulemayı dinlemeyen sekiz taburu bir nutukla ıtaate getıren bır adam sekız sene zarfında –zabıtnamelere göre– çalışmış, böyle yırmi otuz adamı kandırabilmiş, meselâ koca Kastamonu'da "beş adamı iğfal edebilmiş" denilebilir mi? İşte Kastamonu'da, Denizlı hâdısesinde mahrem ve gayr-i mahrem bütün evrak ve kitaplanmı odunlar yığını altından çıkanp, üç ay tetkikten sonra, yalnız Feyzi, Emin, Hilmi, Tevfik ve Sadık'tan başka kımseyi o koca Kastamonu'da bulmadılar. Bu beş zat ıse, lillâh için bana şahsî hızmet münasebetıyle ve üç buçuk senede Emirdağ'ında üç kardeş ve üç dört adamı bulup göndermişler. Eğer o sathî zabıtnameler gibi yapsa ıdım, beş on değil, belki beş yüz, belki beş bın ve belki beş yüz bin adamları kandırabilirdim! O zabıtnamelerde ne

aleyh: karşı, karşıt.
Bab-ı Seraskeri: serasker kapısı, askerlik işleriyle uğraşan daire.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
delalet: delil olma, gösterme.
evrak: kağıt yaprakları, kitap sayfaları, yapraklar, kağıtlar.
gayr-i mahrem: mahrem olmayan, gizli ve özel olmayan.
hâdise: olay.
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu ısnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
iğfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kanun: yasa.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
lillâh: Allah için.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
medar: sebep, vesile.
mesela: örneğin.
müddeiumumi: savcı.
muhabere: haberleşme.
münasebet: vesile, alaka, bağ.
nutuk: bir topluluğa karşı konuşma, ikna maksadıyla bir toplulukonünde yapılan konuşma, hitap, söylev.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü.
şeyhülislam: Osmanlılar zamanında dın işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazifeli şahıs.
sual: soru.
tabur: dört bölükten meydana gelen düzenli askeri birlik.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vaziyet: durum.
zabıtname: zabıt kâğıdı, tutanak, bir toplantı veya mahkemenin görüşülen kararlaştırılan şeylerini saptamak üzere düzenlenen resmî yazı.
zarfında: süresince.
zat: kişi, şahıs.

kadar yanlışlar bulunduğuna Denizli Mahkemesinde söyledîğim gibi, bır-ıkı numuneyı beyan edıyorum.

Zaman-ı Saadetten şimdiye kadar carı bir âdet-ı İslâmiyeye ittıbaen, Rısale-i Nur'un hususî menbaları olan yüzer âyât-ı meşhureyı büyük bir en'am gibi Hizb-i Kur'ânî yaptığımızı, "Dınde tahrıfat yapıyor" dıye muaheze etmişler.

Hem, bir sene cezasını çektiğim ve mahrem tutulan ve zabıtnamede kaydedildiği gibi odun yığınlan altından çıkarılan *Tesettur Risalesi* bu sene yazılmış ve neşredilmiş gibi bizi ittıham etmek istiyor.

Hem, Ankara'da hukûmetın rıyasetınde bulunan malûm bırısıne ettığım itirazlara ve ağır sözlere karşı o reıs mukabele etmeyip sukût etmesi ve o öldukten sonra, onun yanlışını gösteren bir hakıkat-ı hadısıyeyı kırk sene evvel beyandaki fıtrî ve luzumlu ve küllî ve mahrem tenkitlerim, makam-ı iddia, cerbezesiyle ona tam tatbıkle bize medar-ı mes'ulıyet yapılmış. Ölmüş ve hükûmetten alâkası kesilmiş bir şahsın hatırı nerede? Hukûmetin ve mılletin bir hatırası ve Cenab-ı Hakkın bir tecelli-i hâkimiyetı olan adalet kanunlan nerede?

Hem, biz hükûmet-i cumhurıye esaslarından en ziyade kendımıze medar-ı istinat ve onunla kendımızı mudafaa ettiğimiz hürriyet-i vıcdan esası, bizim aleyhimizde medar-ı mes'ulıyet tutulmuş. Güya bız hurrıyet-ı vıcdan esasına muarız gidiyoruz.

adet-ı İslâmiye: İslamî âdet, gelenek ve kaıdeler
alaka: ılgı ılışkı bag
aleyh: karşı karşıt.
âyat-ı meşhure: meşhur ayetler delıller herkesçe malûm olan bılınen ayeder delıller
beyan: açıklama bıldırme ızah
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
carî: cereyan eden akan ışleyen.
cerbeze: haksız yere aldatıcı sozlerle karşı tarafı ıknaa çalışmak, demagojı
en'am:
evvel: once
fıtrî: tabıî, yaratılıştakı doğuştan olan
güya: sankı
hakıkat-ı hadısıye: hadıse aıt olan hakıkat hadısın ıfade etmek istedıgı asıl şey
hızb-ı Kur'ân: Kur'ân ayederinden bır kısmının bır araya getırılmış halı
hukûmet: devlet, yonetım
hukûmet-i cumhurıye: cumhurıyet hukumetı, cumhurıyet ıdaresı
hürrıyet-i vıcdan: vıcdan hurrıyetı
hususı: ozel,
ıtıraz: kabul etmedığını belırtme, karşı çıkma
ittıbaen: tabı olarak, ıttıba ederek, uyarak, yolundan gıderek
ittıham: suç altında bulunma töhmetlı olma, tohmet altında olma.
kanun: yasa
küllî: umumî genel butun olan
mahrem: herkesçe bılınmemesı gereken gızlı
makam-ı iddia: mahkemede bır hakkın sabıt olduğunu dava eden (savcı
malûm: bılınen, bılınır olan.
medar-ı istınat: dayanak nok tası dayanma sebebı
medar-ı mes'ulıyet: sorumluluk sebebı.
menba: kaynak.
muaheze: tenkıt, ıtıraz, kınama tanız.
muarız: muhalefet eden karşı çıkan, muhalıf
mudafaa: savunma
mukabele: karşılık verme karşılama
neşır: kıtap yazma basma çıkarma, herkese duyurma, yayma
numune: omek.
reıs: başkan
rıyaset: reıslık, başkanlık.
sükut: susma sessız kalma
tahrîfat: tahrıfler bozmalar degıştırmeler kalem oynatmalar.
tatbık: yerine getırme uygulama
tecellı-i hâkımıyet: hâkımıyet tecellısı Allah ın her şeyde ve her şeydekı hâkımıyetının gorunmesı bılınmesı
tenkıt: eleştırme
zabıtname: zabıt kağıdı tutanak, bır toplantı veya mahkemenın goruşulen kararlaştırılan şeylerını saptamak uzere duzenlenen resmı yazı
Zaman-ı Saadet: Asr-ı Saadet donemı.
zıyade: cok, fazla

Hem, bir risalede medeniyetin seyyiatını ve kusurlarını tenkit ettiğimden, hatır ve hayalime gelmeyen bir şeyi zabıtnamelerde isnat ediyor. Güya ben radyo (HAŞİYE) ve tayyare ve şimendifer kullanılmasını kabul etmiyorum diye, terakkiyat-ı hâzıra aleyhinde bulunduğumla mes'ul ediyor.

İşte bu numunelere kıyasen ne kadar hilâf-ı adalet bir muamele olduğunu, inşaallah, insaflı ve adaletli olan Denizli Müddeiumumîsi ve Mahkemesi gibi, Afyon Mahkemesi göstererek, o zabıtnamelerin evhamlarına ehemmiyet vermeyecekler.

Hem, en garibi şudur ki: Bir yerde demişim: "Cenab-ı Hakkın büyük nimetleri olan tayyare ve şimendifer ve radyoyu büyük şükur ile mukabele lâzım iken, beşer şükür etmedi, tayyarelerle başlarına bombalar yağdı. Ve radyo öyle büyük bir nimet-i İlâhiyedir ki, ona mukabil şükür ise, o radyo milyonlar dilli bir küllî hafız-ı Kur'ân olup zemin yüzündeki bütün insanlara Kur'ân'ı dinlettirsin." Yirminci Sözde Kur'ân'ın medeniyet harikalarından gaybî haber verdiğini beyan ederken, bir ayetin işareti olarak, "Kâfirler şimendiferle âlem-i İslâm'ı mağlûp ederler" demişim. İslâm'ı bu harikalara teşvik ettiğim hâlde, bir sebeb-i ittiham olarak "Şimendifer, tayyare ve radyo gibi terakkiyat-ı hâzıra aleyhindedir" diye, sabık mahkemelerin bazı müddeiumumîleri bizi ittiham etmiş.

HAŞİYE: Radyo gibi azîm bir nimet-i İlâhiyeye karşı azîm bir şükür olmak için, "Radyo, Kur'ân'ı okuyup, bütün zemin yüzündeki insanlara dinlettirip, küre-i havanın bir hafız-ı Kur'ân olmasıdır" demiştim.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi; düzenli ve dengeli oluş
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyh: karşı, karşıt.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beşer: insanlık
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler
kuruntular
garip: tuhaf, şaşılacak
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
güya: sanki, sözde
hafız-ı Kur'ân: Kur'ân hafızı, Kur'ân'ın tamamını ezberleyen kimse.
harika: olağanüstü.
haşiye: dipnot.
hilâf-ı adalet: adâlete ters, adâlete zıt.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
isnat: dayanma, dayandırma
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
kıyasen: kıyas ederek.
küllî: umumî, genel, bütün olan
kusur: eksiklik, ozur, suç, kabahat.
mağlup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış.
mes'ul: sorumlu, yükümlü
muamele: davranma, davranış, birine karşı her hangi bir davranışta bulunma
müddeiumumî: savcı.
mukabele: karşılık verme, karşılama
mukabil: karşılık.
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, Allah'ın lütfu, Allah'ın ihsanı, Allah'ın bahşettiği her türlü rızık.
numune: örnek
sabık: geçen, önceki
sebeb-i ittiham: suçlamaya sebep olan şey
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
şimendifer: tren
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tayyare: uçak.
tenkit: eleştirme
terakkiyat-ı hâzıra: şimdiki gelişmeler, günümüz gelişmeleri.
zabıtname: zabıt kağıdı, tutanak, bir toplantı veya mahkemenin görüşülen, kararlaştırılan şeylerini saptamak üzere düzenlenen resmî yazı
zemin: yeryüzü.

Hem, hiçbir münasebeti olmadığı hâlde, bir adam Risale-i Nur'un ikinci bir ismi olan *Risaletu'n-Nur* tabirinden, "Kur'ân'ın nurundan bir risalettir, yani bir ilhamdır ve risaletin şeriat vazifesini yapan bir vâristir" demiş. Bir iddianamede başka yerin verdiği yanlış mana ile, güya "Risale-i Nur bir resuldür" diye, benim için bir sebeb-i ittiham tutulmuş.

Hem, mudafaatımda yirmi yerde kat'î bir surette hüccetlerle ispat etmişiz ki: Bütün dünyaya karşı da olsa, dini ve Kur'ân'ı ve Risale-i Nur'u alet edemeyiz ve edilmez, ve biz onların bir hakikatini dünya saltanatına değiştirmeyiz ve bilfiil öyleyiz. Ve bu davanın emareleri yirmi senede binlerdir. Hâlbuki, şimdi Afyon sorgusunun gidişatında ve iddianamede, başka zabıtnamelere binaen, güya bizim maksadımız ve sa'yimiz dünya entrikalarını çevirmek ve dünya garazlarına koşmak ve dini hasis şeylere alet etmek ve kudsiyetini düşürtmektir diye bizi ittiham ediyor. Madem öyledir, ben ve biz bütün kuvvetimizle deriz:[1]

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

Said Nursî

1. Allah bize yeter, O ne güzel vekildir. (Al-i İmran Suresi: 173.)

bilfiil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
dava: takip edilen fikir, iddia.
emare: alâmet, belirti, nişan.
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
gidişat: olayların durumu, işlerin gelişme biçimi, işlerin gidiş tarzı.
güya: sanki, sözde.
hakikat: gerçek, esas.
hasis: adi, alçak, bayağı.
hüccet: delil.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
kuvvet: güç, kudret.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
maksat: gaye.
müdafaat: mudafaalar, savunmalar.
münasebet: vesile, alâka, bağ.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
resul: elçi, Allah'ın elçisi, haberci, peygamber.
risalet: elçilik, İlâhî ilhamların kalbe gelmesi ve tebliğ edilmesi.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sa'y: iş, çalışma, çabalama.
sebeb-i ittiham: suçlamaya sebep olan şey.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
sure: biçim, şekil, tarz.
tabir: ifade, söz.
vâris: vefat eden bir kimsenin mal ve mülkünü kullanmaya yetkili olan.
vazife: görev.
zabıtname: zabıt kâğıdı, tutanak, bir toplantı veya mahkemenin görüşülen, kararlaştırılan şeylerini saptamak üzere düzenlenen resmî yazı.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

AFYON MAHKEMESİNİN BİZİ İTTİHAM ETMESİNE KARŞI İTİRAZNAMENİN TETİMMESİDİR.

Bu itirazımda muhatabım Afyon Müddeisi ve Mahkemesi değil, belki başka yerlerdeki müddeiumumîlerin ve muhbir ve taharricilerin yanlış ve nakıs zabıtnameleriyle burada ve sorgu dairesindeki acip vazıyeti aleyhimize çeviren garazkâr ve vehham memurlardır.

Evvelen: Aslûfaslı olmayan ve hatırıma gelmeyen bir siyasî cemiyet namını masum ve siyasetle hiç alâkalan olmayan Risale-i Nur Talebelerine takıp ve o daire içine giren ve iman ve ahiretinden başka bir maksatları bulunmayan bîçareleri o cemiyetin naşiri veya faal bir ruknü veya mensubu veya Risale-i Nur'u okumuş ve okutmuş veya yazmış diye suçlu sayıp mahkemeye vermek ne kadar adaletin mahıyetinden uzak olduğunun kat'î bir hucceti şudur ki:

Kur'ân aleyhinde yazılan, Doktor Duzi'nin ve sair zındıkların o muzır eserlerini okuyanlar, hürriyet-i fikir ve hürriyet-i ilmiye düsturuyla suçlu sayılmadığı hâlde, hakikat-i Kur'âniyeyi ve imaniyeyi, öğrenmeye gayet muhtaç ve müştak olanlara, güneş gibi bildiren Risale-i Nur'u okumak ve yazmak bir suç sayılmış. Ve hem, yüz risale içinde yanlış mana verilmemek için mahkemelerin teşhirlerinden evvel mahrem tuttuğumuz iki üç risalede yalnız birkaç cümlelerini bahane gösterip ittiham etmiş

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
alaka: ilgi, ilişki, bağ
aleyh: karşı, karşıt.
aslufaslı: konunun aslı esası, temeli, işin aslı esası
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bıçare: çaresiz, zavallı.
cemiyet: topluluk, birlik.
düstur: kanun, kural, esas, prensip
evvel: önce.
evvelen: evvela, birinci, lik olarak.
faal: çalışkan, gayretli, hamarat.
garazkâr: haset eden, kın güden
gayet: son derece.
hakikat-i imaniye: imana ait olan gerçek
hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın aslî mahiyeti
hucceti: delil
hürriyet-i fikir: fikir ve düşünce hürriyeti.
hürriyet-i ilmiye: ilim hürriyeti
iman: inanç, itikat.
itiraz: bir mahkemenin görüş ve kararına karşı bir görüş öne sürülerek değiştirilmesini isteme
itiraznâme: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
maksat: gaye.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mensup: bir şeye veya kimseye alakası bulunan, bağlı olan
müddeî: dava eden, davacı.
müddeiumumî: savcı
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muhbir: ihbar eden, ihbarcı, gizli bir şeyi ilgili makamlara bildiren, jurnalcı.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
muzır: zararlı, zarar veren
nakıs: noksan, eksik, tam olmayan.
nam: ad, isim
naşir: eser neşreden, yayınlayan.
rükün: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden, her bir
sair: diğer, başka, öteki
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme
talebe: talep eden, öğrenci
teşhir: ilân etme, herkese duyurma
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
vaziyet: durum
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehimli, kuruntulu
zabıtname: zabıt kâğıdı, tutanak, bir toplantı veya mahkemenin görüşülen, kararlaştırılan şeylerini saptamak üzere düzenlenen resmî yazı
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

Hâlbuki, o risalelerden biri müstesna, Eskişehir Mahkemesi tetkik etmiş, icabına bakmış, yalnız bir tek *Tesettür Risalesi*'nin bir iki meselesine ilişmiş ve müstesnasının hem istidamda ve hem itiraznamemde gayet kat'î cevabı verildiği ve "*Elimizde nur var, siyaset topuzu yok*" diye Eskişehir Mahkemesinde yirmi vecihle kat'î ispat edildiği ve Denizli Mahkemesi bilâistisna bütün risaleleri tetkik etmiş, hiçbirisine ilişmediği hâlde, o insafsız müddeiler, o iki-üç risalenin üç dört cümlelerini bütün Risale-i Nur'a teşmil edip, hatta dört yüz sahifeli *Zülfikar*'ı iki sahife için müsadere eder gibi, Risale-i Nur'u okuyan ve yazanı suçlu ve beni de hükûmet ile mübareze eder diye ittiham etmişler.

Ben ve bana yakın ve benim ile görüşen dostlarımı işhat ve kasemle temin ederim ki; bu on seneden ziyadedir ki, iki reis ve bir mebustan ve Kastamonu valisinden başka, hükûmetin erkânını, vükelâsını, kumandanlarını, memurlarını, mebuslarını, kimler olduğunu kat'î bilmiyorum ve bilmeyi de merak etmemişim. Yalnız bir sene evvel bir iki zat benim ile alâkadarlık göstermelerinden, beş altı erkânını bildim. Acaba hiç imkânı var mı ki, bir adam mübareze ettiği adamları tanımasın ve bilmeyi merak etmesin ve dost mu, düşman mı diye karşısındakini tanımasına ehemmiyet vermesin? Bu hâllerden anlaşılıyor ki, bililtizam, her hâlde beni perişan etmek için gayet asılsız bahaneleri icat ederler. Madem keyfiyet böyledir; ben de buradaki mahkemeye değil, belki o insafsızlara derim.

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bilaistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
bililtizam: bile bile, bir şeyi doğru ve lüzumlu görerek, taraftar olarak
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
erkân: reisler, ileri gelenler
evvel: önce
gayet: son derece
hükûmet: devlet, yönetim
icap: gerekme hâli, lâzım, gerekli, lüzum.
icat: yeni bir şey ortaya koyma.
işhat: şahit gösterme, tanık getirme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istida: resmî makamlara bir işin yapılmasını yerine getirilmesini istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe, arzuhâl
itiraznâme: itiraz kâğıdı, itiraz dilekçesi
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kasem: yemin, and, ahdetme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz
kumandan: komutan.
madem: den dolayı, böyle ise
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili.
mesele: önemli konu
mubareze: çatışma, kavga
müddei: dava eden, davacı
müsadere: toplatma, elden alma
müstesna: istisna olan, kaide dışı
nur: aydınlık, parlak ışık.
reis: başkan.
sahife: sayfa
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme
teşmil: yayma, genişletme, şümullendirme
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
vecih: cihet, yön
vükelâ: vekiller
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla.

Ben, sizin bana vereceğiniz en ağır cezanıza da beş para vermem ve hiç ehemmiyetı yok. Çünkü, ben, kabir kapısında, yetmış beş yaşındayım. Böyle mazlum ve masum bir-ikı sene hayatı şehadet mertebesıyle değıştırmek, benım ıçın büyük saadettir. Risale-ı Nur'un binler hüccetleriyle kat'î imanım var kı, ölüm bizim için bir terhis tezkeresidir. Eğer zahırî idam da olsa, bızım ıçın bır saat zahmet, ebedî bir saadetin ve rahmetin anahtan olur.

Fakat, sız ey gizlı duşmanlar ve zındıka hesabına adlıyeyi şaşırtan ve hükûmetı bızımle sebepsiz meşgul eden insafsızlar! Kat'î bilinız ve titreyiniz kı, siz idam-ı ebedî ile ve ebedî haps-i münferit ile mahkûm oluyorsunuz. İntikamımız sizden pek çok muzaaf bir surette alınıyor goruyoruz. Hatta size acıyoruz.

Evet, *bu şehn yüz defa mezaristana boşaltan ölüm hakıkatının elbette hayattan ziyade bır istedığı var, ve onun idamından kurtulmak çaresi, insanların her meselesinin fevkinde en büyük ve en ehemmiyetli ve en lüzumlu bir ihtiyac-ı zarurîsi ve kat'îsidir.* Acaba, bu çareyi kendine bulan Rısale-ı Nur Şakırtlerını ve o çareyı bınler hüccetler ile bulduran Risale-i Nur'u adî bahaneler ile ittiham edenler, ne kadar kendileri hakikat ve adalet nazarında müttehem oluyor, divaneler de anlar!

Bu insafsızlan aldatan ve hiç münasebetı olmayan bir siyasî cemiyet vehmini veren, üç maddedir:

adalet: her hak sahıbıne hak kının tam ve eksıksız verılmesı düzenlı ve dengelı olış
adî: bayağı aşağı, degersız
adlıye: mahkeme yargılama ışlerıyle ugraşan daıre.
bahane: yalandan özür, asıl sebebı gızlemek ıçın ıleri surulen uydurma sebep
cemiyet: topluluk birlik.
divane: delı aklı başında olmayan
ebedi: sonu olmayan daımî surekli
ehemmiyet: onem, değer kıymet.
ehemmiyetli: onemlı
fevkinde: ustunde
hakikat: gerçek
haps-ı munferit: ehl-ı dalâlet ıçın olum ve kabır.
hüccet: delıl
idam: yok olma
idam-ı ebedî: dırılmemek üzere yok olış, ahıret ınancı olmadığı ıçın olumu ebedî yokluga gıtmek olarak gorme
ihtiyac-ı kat'i: kesin zorunlu ihtıyaç.
ıhtıyac-ı zarurî: yaşamak ıçın gerekli olan ıhtıyaç.
iman: ınanç ıtıkat
intıkam: oç alma kendısıne bulunduguı topluluğa veya benımsedıgı bır şeye karşı yapılan tecavuze, kötuluge karşılık verme mısıllemede bulunma
ittiham: suç altında bulunma tohmetlı olma tohmet altında olma
kabir: mezar
kat'i: kesin şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
mahkum: bır mahkemece hukum gıymış hukumlu
masum: suçsuz gunahsız saf temız
mazlum: zulum gormuş, haksızlığa ugramış
mertebe: derece, basamak.
mesele: onemlı konu
meşgul: bir ışle ugraşan ısgal eden
mezaristan: mezarlık.
munasebet: vesile alâka bağ
muttehem: ıtham olunan kendısınden şuphe edılen suçlu sayılan, suçlanan
muzaaf: kat kat ıkı kat ıkı mıslı katmerlı
nazar: bakış nezdınde
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esırgemek.
saadet: muduluk.
şehadet: şehıtlık, şehıt olma.
şakirt: talebe ogrencı
siyasi: sıyasetle ılgılı sıyasete aıt.
suret: bıçım şekil tarz
terhis: ızın verme serbest bırakma
tezkere: belge pusula
vehm: zan şuphe
zahiri: gorunurde
zahmet: sıkıntı eziyet, meşakkat.
zındıka: dınsızlık, ınancsızlık.
ziyade: çok fazla

• *Birincisi*: Eskiden beri benim talebelerim benim ile kardeş gibi şiddetli alâkadar olmaları, bir cemiyet vehmini vermiş.

• *İkincisi*: Risale-i Nur'un bazı şakirtleri her yerde bulunan ve cumhuriyet kanunları musaade eden ve ilişmeyen cemaat-ı İslâmiye heyetleri gibi hareket etmelerinden, bir cemiyet zannedilmiş. Hâlbuki, o mahdut uç-dört şakirdin niyetleri cemiyet memiyet değil, belki sırf hizmet-i imaniyede halis bir kardeşlik ve uhrevî bir tesanuttur.

• *Üçüncüsü*: O insafsızlar kendilerini dalâlet ve dünyaperestlikte bildiklerinden ve hükûmetin bazı kanunlarını kendilerine müsait bulduklarından, fikren diyorlar ki: "Her hâlde Said ve arkadaşları, bizlere ve hükûmetin bizim medenîce nameşru hevesatımıza müsait kanunlarına muhaliftirler. Öyle ise, muhalif bir cemiyet-i siyasiyedirler."

Ben de derim:

"Hey bedbahtlar! Eğer dünya ebedî olsaydı ve insan içinde daimî kalsaydı ve insanî vazifeler yalnız siyaset bulunsaydı, belki bu iftiranızda bir mana bulunabilirdi. Hem, eğer beni siyaset ile işe girseydim, yüz risalelerde on cümle değil, belki bin cümleyi siyasetvari, mübarezekârâne bulacaktınız. Hem, farzımuhal olarak, eğer biz dahi sizin gibi bütün kuvvetimizle dünya maksatlarına ve keyiflerine ve siyasetlerine çalışıyoruz diye ki, şeytan da

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
cemaat-i İslâmiye: İslâm cemaatı, İslâm topluluğu, Müslümanlar.
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyet-i siyasiye: siyasî cemiyet, siyasî teşkilat, siyasî amaçlarla kurulmuş cemiyet, örgüt.
cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
daimî: sürekli, devamlı.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dünyaperest: dünyaya tapan, dünyaya düşkün, tamahlı, hırslı kimse.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hevesat: hevesler.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
iftira: asılı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
insanî: insanca.
kanun: yasa.
kuvvet: güç, kudret.
mahdut: sınırlı, belirli.
maksat: gaye.
medenî: hayat tarzı, bilgi seviyesi bakımından yüksek durumda bulunan.
mübarezekârane: kavgalı bir şekilde, kavga edercesine, düşerek.
muhalif: muhalefet eden, ayrılık gösteren, uymayan, bir fikil veya düşünceye karşı gelen.
müsaade: izin.
müsait: uygun, münasip.
nameşru: şeriata uymayan, şeriata aykırı.
şakirt: talebe, öğrenci.
siyaset: politika.
siyasetvari: siyaset gibi, siyasî bir ifade ve tavırla.
talebe: öğrenci.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
vazife: görev.
vehm: zan, şüphe.

bunu inandırmaya çalışamıyor ve kimseye kabul ettiremez. Haydi böyle de olsa, madem bu yırmı senede hıçbır vukuatımız gösterilmiyor, hükûmet ele bakar, kalbe bakmaz ve her bir hükûmette şiddetlı muhalifler bulunur, elbette adlıye kanunu ile bizleri mes'ul etmezsiniz. Son sözüm

(1) حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

'dir.

Said Nursî

Denizli beraatımızden sonra üç sene münzevî ve siyasetten alâkasız olduğum hâlde Afyon hapsini netıce veren bu yeni hâdısenın on vecıhle kanunsuz olduğunu beyan ediyorum.

Birincisi: Üç mahkeme ve üç ehl-i vukufun ve Ankara'nın yedi makamatında ve adlıyelerin elinde ıki sene Rısale-i Nur tetkikten geçtiği hâlde, ıttifak ile hıçbiri muhalif kalmadan hem umum rısalelerin beraatine, hem Saıd ıle beraber yetmış beş arkadaşı birlikte beraat ettırildıği ve bir gün bile ceza verilmediği hâlde, yenıden evrak-ı muzırra gıbı o rısalelere el uzatmak, ne derece kanunsuzdur, zerre kadar insafı olan bilir.

1. Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkul ettim. Yüce arşın Rabbi de odur. (Tevbe Suresi: 129.)

adlıye: mahkeme, yargılama işlenyle uğraşan daire
alâka: ilgi, ilişki, bağ
beraat: temıze çıkma, bır davanın netıcesınde suçsuz olduğu anlaşılma
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, izah etmek.
ehl-i vukuf: bır mesele hakkında bılgi ve yetkı sahıbı olanlar, hakımler
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kağıtlar, yapraklar
hâdıse: olay
hükumet: devlet yonetım
ittifak: bırleşme, fıkır bırlığı etme
kanun: devletın yasama kuvvetı tarafından herkesçe uyulmak uzere konulan her turlu kaıde, yasa
kanun: yasa.
madem: den dolayı, boyle ıse
mahkeme: dava, duruşma
makamat: makamlar.
mes'ul: sorumlu, yukumlu
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan bir fıl veya duşunceye karşı gelen.
münzevi: inzivaya çekılen, koşeye çekılmış, yalnız
sıyaset: polıtıka
tetkik: dıkkatle araştırma, incelème
umum: butun
vecih: cıhet, yon
vukuat: kavga, yaralama gıbı emnıyetı ılgılendıren olaylar
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

İkincisi Beraatten sonra üç buçuk sene Emirdağ'ında münzevi, garip, kapısını hem dışarıdan kilit, hem içeriden sürgü ile kapayan ve yüzde bir adamı zarurî bir ış olmadan yanına kabul etmeyen ve yirmi seneden beri devam eden telifini de bırakıp, daha telif etmeyen bir adama dünya siyaseti için kapısının kilidini kırarak gelip, Arabî evradından ve başındaki levha-ı imaniyeden başka, taharriciler bir şey bulamadıkları hâlde bu eziyetin verilmesi, ne derece hilâf-ı kanun olduğunu zerre kadar insafı bulunan anlar.

Üçüncüsü Mahkemede dediği gibi, yetmiş şahidin tasdiki ile, yedi sene Harb-i Umumîyi bilmeyen ve merak etmeyen ve sormayan –ki, şimdi on senedir aynı hâlde bulunan– ve yirmi beş seneden beri hiçbir gazeteyi okumayan ve dinlemeyen ve otuz seneden beri[1] أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ deyip, siyasetten bütün kuvvetiyle kaçan ve yirmi iki sene işkenceli sıkıntılar çektiği hâlde ehl-i siyasetin nazar-ı dikkatini kendine celp etmemek ve siyasete karışmamak için, bir defa istirahati için hükûmete müracaat etmeyen bir adama dehşetli bir siyasî gibi ve siyasî entrikacısı gibi onun menzilini ve inzivagâhını basıp hasta hâlinde emsalsiz bir sıkıntı vermek, hiçbir kanuna muvafık gelir mi? Zerre kadar vicdanı bulunan bu hâle acıyacak.

Dördüncüsü Eskişehir Mahkemesinde altı ay tetkikten sonra, sebebi de cemiyetçilik, tarikatçılık olduğu ve o

1. Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.

Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
emsal: eş, benzer.
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile.
evrad: virdler, okunması âdet olan dini dualar.
eziyet: büyük sıkıntı, zahmet, meşakkat.
garip: gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan, yabancı.
Harb-i Umumî: genel harb, Birinci Dünya Savaşı.
hilâf-ı kanun: kanuna ters, kanun dışı.
inzivagâh: inziva yeri, insanlardan uzak, tek başına ibadet ve zikir için çekinilen ıssız yer.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
istirahat: dinlenme, rahatlama.

kanun: yasa.
kuvvet: güç, kudret.
levha-i imaniye: imanî levha, imana ait levha.
menzil: ev, oda, yer.
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız.
müracaat: başvurma, danışma.
muvafık: uygun, uyar, munasip.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
siyaset: politika.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme.
tarikatçılık: tarikat taraftarlığı.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.

evham bahanesiyle büyük reisin ona şahsî garazı ile onun aleyhinde bazı adliyecileri teşvik ettiği hâlde, cemiyetçilik ve tarikatçilik ve Risale-i Nur cihetinde beraat ettirip, yalnız Risale-i Nur'un bir küçük parçası olan *Tesettür Risalesi*'ni bahane ederek, kanun ile değil de yalnız kanaat-i vicdaniye ile yüz şakirt içinde beş-on şakirde altışar ay ceza verdiler ki, tetkik zamanına kadar dört buçuk ay mevkuf, yani bir buçuk ay hapis kaldıkları ve on sene sonra Denizli Mahkemesi yine dokuz ay cemiyetçilik ve tarikatçilik gibi birkaç bahane ile yirmi senelik bütün mektubat ve telifatlarını inceden inceye tetkik ile beraber, Ankara'nın Ağır Ceza Mahkemesine beş sandık kitapları gönderdikleri ve iki sene o kitaplar ve mektuplar, Ankara ve Denizli Mahkemelerinde tetkikten geçtikleri hâlde, o mahkemeler ittifakla cemiyetçilik, tarikatçilik (HAŞİYE) ve sair bahaneler cihetinde beraat kararı verip o kitap ve mektupları aynen sahiplerine iade ve Said'i arkadaşlarıyla beraber beraat ettirdikleri hâlde, "bir siyasî cemiyetçi" nazarıyla ve "entrikacı bir adam" tarzında

---

HAŞİYE: Nurların esası ve hedefi, iman-ı tahkikî ve hakikat-i Kur'âniyedir. Onun için, üç mahkeme, tarikat noktasında beraat vermişler.

Hem, bu yirmi senede hiçbir adam dememiş: "Said bana tarikat vermiş."

Hem bin seneden beri bu milletin ekser ecdadı bağlandığı bir meslek, sebeb-i mes'uliyet olamaz.

Hem, gizli munafıklar, hakikat-i İslâmiyet'e "tarikat" namını takıp, bu milletin dinine taarruz ettiklerine karşı galibâne mukabele edenler, tarikatle ittiham edilmezler.

Cemiyet ise, uhuvvet-i İslâmiye cihetinde bir uhrevî kardeşliktir. Yoksa siyasî cemiyet olmadığına üç mahkeme hüküm vermişler, o cihette beraat ettirmişler.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aleyh: karşı, karşıt.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
cihet: yön
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile
evham: vehimler, zanlar, kuş kular, esassız şeyler, kuruntular
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
haşiye: dipnot.
iade: geri verme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kanaat-ı vicdaniye: vicdanı kanaat, vicdana ait fikir
kanun: yasa.
mektubat: mektuplar, yazılı şeyler, yazılar
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
nazar: bakış, dikkat.
reis: başkan.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şakirt: talebe, öğrenci
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
tarikatçilik: tarikat taraftarlığı
telifat: telifler, kaleme alınan eserler, yazılanlar
tetkik: dikkatle araştırma, incelemeye
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri

onu ittiham etmek ve adliye memurlarını onun aleyhinde tankat noktasında sevk etmek, ne kadar kanunsuz olduğunu insaniyeti sukut etmeyen bilir.

Beşincisi: Benim ve Risale-i Nur'un mesleğinin esası ve otuz seneden beri bir dûstur-i hayatım olan şefkat itibarıyla, bir masuma zarar gelmemek için, bana zulmeden canılere, değil ılışmek, belki beddua ile de mukabele edemiyorum. Hatta en şiddetli bir garaz ile bana zulmeden bazı fasık, belki dinsiz zalimlere hiddet ettiğim hâlde, değil maddî, belki beddua ile de mukabeleden beni o şefkat menediyor. Çünkü, o zalim gaddarın, ya peder ve validesi gibi ihtiyar bîçarelere veya evlâdı gibi masumlara maddî zarar gelmemek için, o dört beş masumların hatırına binaen o zalim gaddara ilişmiyorum. Bazen de hakkımı helâl ediyorum.

İşte bu sırr-ı şefkat içindir ki; idare ve asayişe kat'iyen ilişmediğim gibi, bütün arkadaşlarıma o derece tavsiye etmişim ki, üç vilâyetin insaflı zabıtalarının bir kısmı itiraf etmişler ki, "Bu Nur Şakirtleri manevî bir zabıtadır, idare ve asayişi muhafaza ediyorlar" dedikleri ve bu hakikate binler şahit ve yirmi sene hayatıyla tasdikleri ve binler şakirtlerin de zabıtaca hıçbir vukuat kaydetmemelen ile teyit ettikleri hâlde, o bîçare adamın ihtilâlcı ve insafsız bir komitecı gibi menzilini basmak ve insafsız adamlar ona ihanet etmek ve menzilinde bir şey bulamamakla beraber, yuz cınayeti bulunan bır adam gibi, hatta gayet kıymettar ve antika ve mu'cizeli Kur'ân'ını ve

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aleyhi: karşı, karşıt.
antika: değerli ve mükemmel sanat eseri
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua
bîçare: çaresiz, zavallı
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cani: cinayet işlemiş kimse, acımasız gaddar
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dûstur-i hayat: hayat kanunu, hayat kaidesi
evlâd: veletler, çocuklar
fasık: sapkın, günah işleyen, fesarçı
gaddar: çok fazla gadreden, zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
gayet: son derece
hakıkat: gerçek, esas.
hiddet: öfke, kızgınlık.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevirilmesi
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihtilal: mevcut idareyi veya rejimi zor kullanarak değiştirme
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış.
itibar: değer
itiraf: başkalarının bilmediği gizli bir kusurunu söyleme, kendisi için iyi sayılmayacak bir halı gizlemeyip söyleme
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kanun: yasa
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
kıymettar: kıymetli, değerli
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
men: yasak etme, engelleme, manı olma
menzil: ev, oda, yer
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey
muhafaza: koruma
mukabele: karşılık verme, karşılama
peder: baba.
şakirt: talebe, öğrenci
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
sevk: önüne katıp sürme, yönetme.
sırr-ı şefkat: şefkat sırrı, şefkatin sırrı ve hakikatı
sukut: düşme, düşüş, suskunluk.
tankat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde, onun takip edeceği terbiye usul ve yolu
tarz: biçim, şekil, suret.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
valide: ana, anne
vilayet: il
vukuat: kavga, yaralama gibi emniyeti ilgilendiren olaylar
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulüm: haksızlık

başındaki levhalarını evrak-ı muzırra gibi toplamak, acaba hangi kanun musaade eder. Böyle asayişe hüsn-ı ahlâk ile hizmet eden dindar binler zatları, evham yüzünden ıdare ve asayış aleyhine zorla sevk etmek, hangi maslahat icabıdır?

Altıncısı: Bundan otuz sene evvel, Cenab-ı Hakkın inayetiyle dünyanın muvakkat şan ve şerefinin ve enaniyetli hodfuruşluğunun, şöhretperestliğinin ne kadar faydasız ve manasız olduğunu, hadsiz şükür olsun ki, Kur'ân'ın feyziyle anlamış bir adamın o zamandan beri bütün kuvvetiyle nefs-i emmaresiyle mücadele edip, mahviyet etmek, benliğini bırakmak, tasannu ve riyakârlık yapmamak için elden geldiği kadar çalıştığına, ona hizmet eden veya arkadaşlık edenler kat'î bildikleri ve şahadet ettikleri hâlde ve yirmi seneden beri herkes kendi hakkında hoşlandığı ziyade hüsnüzan ve teveccüh-i nâs ve şahsını methüsenadan ve kendini manevî makam sahibi olduğunu bilmekten herkese muhalif olarak bütün kuvvetiyle kaçtığı ve hem has kardeşlerinin onun hakkındaki hüsnüzanlarını reddedip, o halıs kardeşlerinin hatırını kırması ve yazdığı cevabî mektuplarında onun hakkındaki medihlerini ve ziyade husnuzanlarını kabul etmemesi ve kendini faziletten mahrum gösterip bütün fazileti Kur'ân'ın tefsiri olan Risale-i Nur'a ve dolayısıyla Nur Şakirtlerinin şahs-ı manevîsine verip kendini adî bir hizmetkâr bilmesi kat'î ispat ediyor ki, şahsını beğendirmeye çalışmadığı ve istemediği ve reddettiği hâlde, onun rızası olmadan bazı dostlan uzak bir yerden onun

adi: bayağı, aşağı, değersiz
aleyh: karşı, karşıt.
cevabı: cevap, karşılık, cevaba ait cevap mahiyetinde
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dinin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
evham: vehimler, zanlar, kuş kular, esassız şeyler, kuruntular.
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kağıtlar, yapraklar
evvel: once
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibanyle olan yüksek derece
feyiz: ihsan, bağış, kerem
hadsız: sınırsız, sonsuz.
halis: samimi, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hizmetkar: hizmet yapan kimse, hizmetçi
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, kendini satan, ovunen, övüngen.
hüsn-i ahlak: ahlak güzelliği.
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hâdisenin iyiliği hakkındaki vicdanı ve iyi kanaat.
icap: gerekme hali, lazım, gerekli lüzum
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevrilmesi
inayet: yardım, ihsan, lütuf
ispat: doğruyu delillerle göstermeye
kanun: yasa
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kuvvet: güç, kudret.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
mahviyet: alçak gönlülük, kendini değersiz gösterme, hiçe sayma, fazla tevazu, kendine ehemmiyet vermeyiş.
makam: yer, mevki
manevi: manaya ait, maddî olmayan
maslahat: uygun iş
medih: övmek
methüsena: methedip övmek.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan, bir fiil veya düşünceye karşı gelen.
musaade: izin.
muvakkat: geçici
nefs-i emmare: insanı kötülüge sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yaptırmasını emreden nefis
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekar
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
şahs-ı manevi: manevi şahıs, belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakırt: talebe, öğrenci
şan: gösteriş, debdebe, haşmet, çalım
şeref: onur, haysiyet
sevk: önüne katıp sürme, yönelt me
şöhretperest: şöhret, düşkünü, şöhrete çok önem veren, şöhreti her şeyin üstünde tutan
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tasannu: yapmacık.
tefsir: Kur'ân'ın manâ bakımından izahı, açıklaması
teveccüh-i nas: insanların ilgisi, insanların insana vermiş oldukları değer
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla, fazlasıyla

hakkında ziyade hüsnüzan edip methetmeleri, bir makam vermelen ve Kütahya havalısında tanımadığı bır vaızın bazı sözleriyle ve Kütahya'ya hiç mektup göndermediğim ve benim imzamı taklıt ıle yazılan ve medar-ı mes'uliyet tevehhüm edilen bir mektup ile ve kimin yazısı bilinmeyen dokunaklı bir kitap Balıkesir'de bulunmasıyla acaba hangi kanun ile medar-ı mes'uliyet olur ki, o bîçare hasta ve çok ihtıyar ve garibın münzevi odasına büyük bir cinayet işlemış gibi kılıdını kırıp taharn memurlannı sokmak, hem evradından ve levhalanndan başka bir bahane bulamamak; acaba dünyada hiçbir kanun, hıçbir sıyaset bu taarruza müsaade eder mi?

Yedincisi Bu sırada dâhilde o kadar dâhilî, haricî heyecanlı parti cereyanlan varken ve bundan tam istifade etmek, yani mahdut birkaç arkadaşına bedel çok diplomatlan kendisine taraftar kazanmak için zemin hazır iken, sırf siyasete kanşmamak ve ihlâsına zarar vermemek ve hukûmetın nazannı kendine celp etmemek ve dünya ile meşgul olmamak için, bütün arkadaşlanna yazıp kı, "Sakın cereyanlara kapılmayınız, sıyasete gırmeyiniz, asayişe dokunmayınız" dediği ve iki cereyan bu çekinmesinden ona zarar verdikleri, eskisi evhamından, yenisi de "Bize yardım etmiyor" diye ona çok sıkıntı verdikleri hâlde, ehl-i dünyanın dünyalanna hiç kanşmayıp kendi ahiretı ile meşgul olan ve memleketinde, Nurs karyesinde öz kardeşine yirmi iki sene zarfında bir tek mektup yazmayan ve o vılâyetlerdekı dostlarına yırmı senede on mektup yazmayan bir bîçareye, onun ahiret

ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ikıncı hayat.
asayış: kanun ve nızam hakımıyetının saglanması
bahane: yalandan özür asıl sebebı gızlemek ıçın ılen surulen uydurma sebep
bedel: karşılık.
bıçare: çaresız zavallı
celp: çekme çekiş kendine çekmek.
cereyan: akım, fikır sanat veya sıyaset hareketı
cinayet: cana kıyma kad veya bu derecede agır bir suç.
dahılı: ıç ıçensı
dahılî: ıçe aıt ıçe donuk, ıç ıle ılgılı
diplomat: millet meselelerı ve sıyaset noktasında soz sahıbı olan
ehl-i dünya: dunyaya baglı dunya adamı ahıretı dusunmeyen
evham: vehımler zanlar kuşkular esassız şeyler kuruntular
evrat: vırtler okunması adet olan dını dualar
garip: gurbette kendi memleketının dışında bulunan yabancı
harıcı: dışa aıt, dışla ılgılı.
havalı: bolge etraf çevre cıvar

hüsnüzan: bır kımsenın veya bır hadısenın yılıgı hakkındakı vıcdanı ve ıyı kanaat.
ihlâs: samımıyet bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah nzası ıçın yapma
istifade: faydalanma yararlanma
kanun: yasa
karye: koy
mahdut: sınırlı belırlı
makam: yer mevkı
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebı.
meşgul: bır ışle ugraşan, ılgılenen
methetme: ovme bırının ıyı şeylennı soyleme sena, sıtayış
münzevi: ınzıvaya çekilen kosşeye çekılmış yalnız
müsaade: ızın
nazar: bakış dıkkat.
siyaset: politıka
taarruz: saldırma, satışma, ılşme
taharri: arama araştırma ınceleme tahkik etme
taraftar: taraflı bırının veya bır grubun tarafını tutan bır tarafı destekleyen
tevehhum: vehımlenme kuruntuya kapılma gerçekte var olmayanı var kabul etme yok olanı var zannetmekle ümitsızlıge ve korkuya duşme.
vaız: vaaz eden ıbadet yerlennde dının emır ve yasaklannı anlatarak nasıhat eden dın gorevlısı.
vilayet: ıl
zarfında: suresınce
zemin: temel dayanak.
ziyade: fazla fazlasıyla

meşguliyetine bu kadar ilişmeye hangi kanun müsaade ediyor?

Vatana ve millete ve ahlâka çok zararlı olan dinsizlerin kitaplarının intişarına ve komünistlerin neşriyatına serbestiyet kanunu ile ilişilmediği hâlde, üç mahkeme medar-ı mes'uliyet olacak içinde hiçbir maddeyi bulmayan ve millet ve vatanın hayat-ı içtimaiyesini ve ahlâkını ve asayişini temine yirmi seneden beri çalışan ve bu milletin hakikî bir nokta-i istinadı olan âlem-i İslâm'ın uhuvvetini ve bu millete dostluğunu iadeye ve o dostluğu takviyesine tesirli bir surette çabalayan ve Diyanet Riyasetinin uleması tenkit niyetiyle Dâhiliye Vekilinin emriyle üç ay tetkikten sonra tenkit etmeyerek, tam kıymetini takdir edip "kıymettar eser" diye Diyanet Kütüphanesine konulan *Zülfikar* ve *Asa-yı Mûsa* gibi ve kabr-i Peygamberî (Aleyhissalâtü Vesselâm) üzerinde alâmet-i makbuliyet olarak *Asa-yı Mûsa* mecmuasını hacılar gördükleri hâlde, Nur eczalarını evrak-ı muzırra gibi toplayıp mahkeme eline vermek, acaba hiçbir kanun, hiçbir vicdan, hiçbir insaf buna müsaade eder mi?

Sekizincisi: Yirmi iki sene sıkıntılı sebepsiz bir nefiyden sonra tam serbestiyet verildiği hâlde, binler akraba ve ahbabı bulunan doğduğu memleketine gitmeyerek, gurbeti, kimsesizliği tercih ederek, tâ ki dünyaya ve hayat-ı içtimaiyeye ve siyasete temas etmesin; ve çok sevaplı olan camideki cemaatin hayrını bırakıp, odasında yalnız namazını kılıp oturmasını tercih eden, yani halkın

ahbap: dostlar
akraba: yakınlar, aralarında soyca yakınlık bulunanlar, hısımlar
alamet-i makbuliyet: kabul olunduğunu belirtilen işaret, nişan v.b.
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
asayış: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
Dâhiliye: İç İşleri Bakanlığı
Diyanet: Diyanet İşleri Teşkilâtı
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
evrak-ı muzırra: zararlı evrak, kâğıtlar, yapraklar
gurbet: yabancı yere gidip kalma, doğup büyünülen yerler dışında kalma
hakikî: gerçek.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
iade: geri verme
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
kabr-i peygamberî: Hz. Peygamberin mezarı
kanun: yasa
kıymet: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
mahkeme: dava, duruşma
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
meşguliyet: meşgul olma, bir iş yapma
müsaade: izin.
nefiy: sürme, sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme, sürgün.
neşriyat: yayınlar
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
riyaset: reislik, başkanlık.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukafat, sevap
siyaset: politika
suret: biçim, şekil, tarz.
takdir: kıymet verme, ölçme.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme
tenkit: eleştirme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vekil: nazır, bakan
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his

hürmetinden çekinmek olan bir hâlet-i ruhiyeyi taşıyan ve yirmi sene hayatının şahadetiyle ve binler Türk kıymettar zatların tasdikiyle, dindar, muttakî bir Türk'ü lâkayt çok Kürdlere tercih eden, hatta mahkemede Hafız Ali gibi kuvvetli imanı bulunan bir Türk kardeşini, yüz Kürd'e değiştirmediğini ispat eden ve hürmet ve ihtiram görmemek için zaruret olmadan halklarla görüşmeyen ve camıe gitmeyen ve kırk seneden beri bütün kuvvetiyle, bütün âsânıyla İslâmiyet'in uhuvvetine ve Müslümanların birbirine muhabbetine çalışan ve Türk milleti Kur'ân'ın bayraktarı ve sena-i Kur'âniyeye mazhar olduğu için o milleti çok seven ve hayatını onlar içinde geçiren bir adam hakkında, sabık valı resmî lisan ile ihanet için propaganda yapmak ve dostlarını ürkütmek için "O Kürd'dür, siz Türk'sünüz; o Şafîdir, siz Hanefîsiniz" deyip, herkesi ürkütüp ondan çekindirmeye çalışması ve yirmi senede ve iki mahkemede, tarz-ı kıyafeti değiştirilmeye mecbur edilmeyen ve şapka yarı askerin başından kalkmasıyla beraber, münzevi bir adamın zorla başına şapka giydirmeye cebretmeyi hangi maslahat, hangi kanun buna musaade eder?

Dokuzuncusu: Çok muhimdir, (HAŞİYE) kuvvetlidir, fakat siyasete temas ettiği için sükût ediyorum.

HAŞİYE: İslâm hükûmetlerinde Hristiyan ve Yahudî bulunması ve Hristiyan ve Mecusî hükûmetlerinde Müslumanlar bulunduğu gösteriyor ki, idare ve asayişe bilfiil ilişmeyen muhalifiere kanunca ilişilmez. Hem imkânat, medar-ı mes'uliyet olamaz. Yoksa herkes bir adamı öldürebilir diye, herkesi bu imkânat ile mahkemeye vermek lâzım gelir.

asar: eserler
bayraktar: bayrak taşıyan, alemdar
cebir: zor, zorlama, baskı yapma.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum, insanın manevî hali, iç durumu
Hanefî: İmam-ı Azam Ebu Hanife nin mezhebinden olan
haşiye: dipnot.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme
iman: inanç, itikat
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kanun: yasa
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
lakayt: kayıtsız, ilgisiz.
lisan: dil
maslahat: uygun iş
mazhar: nail olma, şereflenme
mecbur: zorunda kalma
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk
muhim: önemli, ehemmiyetli
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
musaade: izin.
muttakî: kendisini Allah'ın sevmediği fena şeylerden koruyan, haramdan ve günahtan çekinen, takva sahibi, dindar
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b. ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet
resmî: devletin olan, devlete ait, devletle ilgili
sabık: geçen, önceki
Şafî: Şafi mezhebinden olan kimse
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
sena-i Kur'aniye: Kur'ân ın övgüsü
siyaset: politika
sükut: susma, sessiz kalma
tarz-ı kıyafet: giyim şekli, giyim tarzı, kıyafet biçimi
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
zaruret: zorunluluk, mecburiyet
zat: kişi, şahıs

Onuncusu: Bu da, hiçbir kanun müsaade etmediği ve hiçbir maslahat bulunmadığı ve yalnız manasız evhamdan bir habbeyi kubbeler yapmaktan ve hiçbir kanuna girmeyen bir taarruzdur. Bu da, mesleğimizce bakamadığımız siyasete temas etmemek için sükût ediyoruz. Böylece on vecihle kanunsuz muamelelere karşı yalnız حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] deriz.

Said Nursî

AFYON HÜKÛMET VE MAHKEMESİNE VE ZABITASINA DAHA BİRKAÇ NOKTA MARUZATIM VAR

• *Birincisi:* Ekser enbiyanın Şarkta ve Asya'da zuhurları ve ağleb-i hükemanın garpta ve Avrupa'da gelmeleri, kader-i ezeliyenin bir işaretidir ki, Asya'da din hâkimdir, felsefe ikinci derecededir. Bu remz-i kadere binaen, Asya'da hüküm süren dindar olmazsa da, din lehine çalışanlara ilişmemeli, belki teşvik etmelidir.

• *İkincisi:* Kur'ân-ı Hakım bu zemin kafasının aklı ve kuvve-i müfekkiresidir. Eğer, eliyazübillâh, Kur'ân küre-i arzın başından çıksa, arz divane olacak, akıldan boş

1 Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Al-i İmran Suresi, 173.)

ağleb-i hükema: filozofların çoğunluğu, çoğu.
arz: yer, dünya.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
dindar: dını kaıdelere hakkıyla nayet eden, dininin emırlerını yerine getıren, mutedeyyın.
divane: delı, aklı başında olmayan.
ekser: pek, çok.
eliyazubillâh: Allah esırgesın, Allah korusun.
enbiya: nebıler, peygamberler.
evham: vehımler, zanlar, kuş kular, esassız şeyler, kurumtular.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ınceleyen ılım.
garp: batıda bulunan yerler.
habbe: tane.
hâkim: hukmeden, ustun olan.
hükum: hakımıyet, hakım olma.
kader-i ezeliye: olmuş ve olacakların yer aldığı ılâhî ılım, her şeyın kaydedıldıgı ezelî program.
kanun: yasa.
kubbe: gokyuzu, sema.
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresınde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
kure-i arz: yer kure, dunya.
kuvve-i müfekkire: düşunme duygusu.
leh: hakkında, onun ıcın, onun tarafına, onun faydasına veya zararına, ondan yana.
maruzat: arz edılenler, takdim edılenler.
maslahat: uygun ış.
meslek: gıdış, tutulan yol, sıstem.
muamele: davranış, bırbırı ıle ış görme.
müsaade: ızın.
nokta: konu, konu ıle ılgılı onemlı bolum.
remz-i kader: kaderın ışaret.
şark: dogu yonunde yer alan yerler, dogu bolgelerı.
siyaset: politıka.
sükut: susma, sessız kalma.
taarruz: saldırma, satışma, ılışme.
vecih: cıhet, yon.
zabıta: şehır guvenlıgını saglamakla vazıfelı bulunan ıdare, polıs.
zemin: yeryuzu.
zuhur: gorunme, belli olma, ortaya çıkma.

kalan kafasını bir seyyareye çarpması, bir kıyamet kopmasına sebep olması akıldan uzak değildir. Evet, Kur'ân, Arşı ferş ile bağlamış bir zincir, bir hablullahtır; cazibe-i umumiyeden ziyade, zemini muhafaza ediyor. İşte bu Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın hakikî ve kuvvetli bir tefsiri olan Risale-i Nur, bu asırda, bu vatanda, bu millete yirmi seneden ben tesirini göstermiş büyük bir nimet-i İlâhiye ve sönmez bir mu'cize-i Kur'âniyedir. Hukûmet ona ilişmek ve talebelerini ondan ürkütüp vazgeçirmek değil, belki himaye etmek ve okunmasına teşvik etmek gerektir.

• *Üçüncüsü:* Ehl-i imandan bütün gelenler, maziye gidenlere mağfiret dualarıyla ve hasenatlarını onların ruhlarına bağışlamalarıyla yardımlarına binaen, Denizli Mahkemesinde demiştim:

"Mahkeme-i kübrada, milyarlar ehl-i iman olan davacılar tarafından Kur'ân hakikatlerine hizmet eden Nur Talebelerini, mahkûm ve perişan etmek isteyenlerden ve sizlerden sorulsa ki, 'Serbestiyet kanunuyla dinsizlerin, komünistlerin neşriyatlarına ve anarşiliği yetiştiren cemiyetlerine musamahakârâne bakıp ilişmediğiniz hâlde, vatanı ve milleti anarşistlikten ve dinsizlik ve ahlâksızlıktan ve vatandaşlarını ölümün idam-ı ebedîsinden kurtarmaya çalışan Risale-i Nur ve talebelerini, hapisler ve tazyiklerle perişan etmek istediniz' diye sizlerden sorulsa, ne cevap vereceksiniz? Biz de, sizlerden soruyoruz" onlara demiştim. O zaman o insaflı, adaletli zatlar bizi beraat ettirdiler, adliyenin adaletini gösterdiler.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
arş: dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, göğün en yüksek katı
asır: yüzyıl
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cazibe-i umumiye: umumî bir cazibe, genel çekim gücü
cemiyet: topluluk, birlik
dava: iddia
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ferş: yeryüzü, zemin, dünya
hablullah: Allah'ın ipi.
hakikata: gerçek
hakikî: gerçek.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
himaye: koruma, muhafaza etme.
idam-ı ebedî: dinlenmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
kanun: yasa
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
mağfiret: Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması, örtmesi, affetmesi, İlâhî merhamet, gufran
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dinlilerek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü
mazi: geçmiş zaman
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize.
muhafaza: koruma.
musamahakârane: hoşgörülü bir şekilde
neşriyat: yayınlar
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, Allah'ın lütfu, Allah'ın ihsanı, Allah'ın bahşettiği her türlü rızık.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
seyyare: gezegen
talebe: öğrenci
tazyik: sıkıntı verme, baskı yapma
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tesir: etki.
zat: kişi, şahıs
zemin: yeryüzü
ziyade: çok, fazla

• *Dördüncüsü:* Ben bekliyordum ki, ya Ankara veya Afyon, beni sorguda, pek büyük meseleler için, Nurların o meselelere hizmeti cihetinde, bir meşveret dairesine alıp, bir sual ve cevap beklerdim. Evet, üç yüz elli milyon Müslümanların eski kardeşliğini ve muhabbetini ve hüsnüzannını ve manevî yardımlarını bu memleketteki millete kazandıracak çareleri bulmak, ki, en kuvvetli çare ve vesile Risale-i Nur olduğuna bir emaresi şudur: Bu sene Mekke-i Mükerreme'de gayet büyük bir âlim, hem Hind lisanına, hem Arab lisanına Nurun büyük mecmualarını tercüme edip Hindistan'a ve Arabistan'a göndererek, "En kuvvetli nokta-i istinadımız olan vahdet ve uhuvvet-i İslâmiyeyi temine çalıştığı gibi, Türk milletinin daima dinde ve imanda ileri olduğunu Nur Risaleleri ile gösteriyor" demişler.

Hem, beklerdim ki, "Vatanımızda anarşılığe inkılâp eden komünist tehlikesine karşı Nurların hizmeti ne derecededir ve bu mübarek vatan bu dehşetli seyelândan nasıl muhafaza edilecek?" gibi dağ misillü meselelerin sorulmasının lüzumu varken, sinek kanadı kadar ehemmiyeti olmayan ve hiçbir medar-ı mes'uliyet olmayan cüz'î ve şahsî ve garazkârların iftiralarıyla habbe kubbeler yapılmış meseleler için, bu ağır şeraît altında hiç ömrümde çekmediğim bir perişanıyetime sebebiyet verildi. Bize üç mahkemenin sorduğu ve beraat verdiği aynı meselelerden ve adî ve şahsî bir-iki mesele için manasız sualler edildi.

adî: basit, sıradan, önemsiz
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
cihet: yön
cüz'î: küçük, az.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emare: alâmet, belirti, nişan
garazkâr: haset eden, kin güden
gayet: son derece
habbe: tane
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanı ve iyi kanaat.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
iman: inanç, itikat
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
kubbe: gökyüzü, sema
lisan: dil
mahkeme: dava, duruşma
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
Mekke-i Mükerreme: kerâmeti azîz, mukaddes Mekke şehri
mesele: önemli konu
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
misillü: gibi, benzeri
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muhabbet: sevgi, sevme
muhafaza: koruma.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
perişanlıyet: perişanlık, karışık ve dağınık olma, acınacak halde bulunma
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
sebebiyet: sebep olma
şerait: şartlar
seyelan: akma, cereyan etme
sual: soru
temin: sağlama.
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği
vahdet: birlik ve teklik.
vesile: aracı, vasıta

• *Beşincisi:* Risale-i Nur'la mübareze edilmez; o mağlûp olmaz. Yirmi senedir en muannit feylesoflan susturuyor. İman hakîkatlerini güneş gibi gösteriyor. Bu memlekette hükmeden, onun kuvvetinden istifade etmek gerektir.

• *Altıncısı:* Benim ehemmiyetsiz şahsımın kusurlarıyla beni çürütmek ve ihanetlerle nazar-ı ammeden düşürmek; Risale-i Nur'a zarar vermez, belki bir cihette kuvvet verir. Çünkü, benim bir fânî dilime bedel, Risale-i Nur'un yüz bin nüshalarının bâkî dillen susmaz, konuşur. Ve halis talebeleri, binler kuvvetli lisanlar ile o kudsî ve küllî vazife-i Nuriyeyi şimdiye kadar olduğu gibi, inşaallah Kıyamete kadar devam ettirecekler.

• *Yedincisi:* Sabık mahkemelerde dava ettiğim ve hüccetlerini gösterdiğimiz gibi, bizim gizli düşmanlarımız ve hükûmeti iğfal ve bir kısım erkânını evhamlandıran ve adliyeleri aleyhimize sevk eden resmî ve gayr-i resmî muanzlarımız, ya gayet fena bir surette aldanmış veya aldatılmış, veya anarşilik hesabına gayet gaddar bir ihtilâlcidir; veya İslâmiyet'e ve hakîkat-i Kur'ân'a karşı mürtedâne mücadele eden bir dessas zındıktır ki; bize hücum etmek için, istibdad-ı mutlaka cumhuriyet namını vermekle, irtidad-ı mutlakı rejim altına almakla, sefahat-i mutlaka medeniyet namını takmakla, cebr-i keyfî-i küfriye kanun namını vermekle, hem bizi perişan, hem hükûmeti iğfal, hem adliyeyi bizimle manasız meşgul eylediler. Onları Kahhar-ı Zülcelâl'in kahrına havale edip, kendimizi

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aleyh: karşı, karşıt.
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bedel: karşılık.
cebr-i keyfî-i küfrî: keyfî olarak kufre zorlama, kanun ve adalete aykırı kufrî bir baskı yapma
cihet: yön
cumhuriyet: halk yönetimi
dava: iddia
dessas: desise eden, aldatıcı oyuncu, hileci
ehemmiyetsiz: önemsiz
erkân: reisler, ileri gelenler
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
fânî: ölümlü, geçici
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan
gaddar: çok fazla gadreden, zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden
gayet: son derece
gayr-ı resmî: resmî olmayan
hakîkat-ı Kur'an: Kur'ân'ın hakîkatı, Kur'an'a ait olan gerçek.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hüccet: delil
hücum: saldırma
hükmetme: hakim olma, işleme.
iğfal: yanıtma, gafiete düşürerek kandırma, aldatma
ihanet: hainlik, kötülük etme, ar kadan vurma.
ihtilal: bozulma, karışıklık, intizamsızlık.
İman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
irtidad-ı mutlak: tam dinsizlik, dinin bütün kaidelerini red ve terk etme.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu
istibdad-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük.
istifade: faydalanma, yararlanma.
Kahhar-ı Zülcelal: kayıtsız şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyükluk sahibi Allah
kahır: üstün gelerek mahvetme, üstün gelerek helâk etme, batırma, ezme
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kudsî: mukaddes, yüce
küllî: umumî, genel, bütün olan
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
lisan: dil
mağlup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse.
mahkeme: dava, duruşma
medeniyet: medenilik, şehirlilik, uygarlık
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
muannit: inatçı, ayak direyen
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mübareze: çatışma, kavga
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
mürtedane: İslamiyeti terk edene yakışır surette, mürtetçe, mürtet gibi
nam: ad, isim
nazar-ı amme: umumun nazarı, umumun genelin, insanların gözünde
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
rejim: devletin şekli ve hükümet tarzı
resmî: devlet adına olan
sabık: geçen, önceki
sefahet-i mutlaka: nefsin kötü arzularına mutlak surette uyma
sevk: yöneltme
suret: biçim, şekil, tarz
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazifesi, hizmeti
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir

onlann şerrinden muhafaza için حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] kal'asına iltica ederiz.

• *Sekizincisi:* Geçen sene Ruslar, çoklukla hacılan hacca gönderip, onlarla propaganda yapıp ki, Ruslar başka milletlerden ziyade Kur'ân'a hürmetkâr diye, âlem-i İslâm'ı din noktasında bu vatandaki dindar millet aleyhine çevirmeye çalıştığı aynı zamanda, Risale-i Nur'un büyük mecmuaları hem Mekke-i Mükerreme'de, hem Medine-i Münevvere'de, hem Şam-ı Şerif'te, hem Mısır'da, hem Halep'te âlimlerin takdirlen altında kısmen intişarlarıyla o komünist propagandasını kırdığı gibi, âlem-i İslâm'a gösterdi ki, Türk milleti ve kardeşleri eskisi gibi dinine ve Kur'ân'ına sahiptir ve sair ehl-i İslâm'ın dindar büyük bir kardeşi ve Kur'ân hizmetinde kahraman kumandanıdır diye o ehemmiyetli, kudsî merkezlerde o Nur mecmuaları bu hakikatı gösterdiler. Acaba Nurun bu kıymettar hizmet-i milliyesi bu tarz işkencelerle mukabele görse, zemini hiddete getirmez mi?

• *Dokuzuncusu:* Denizli müdafaatında izahı ve ispatı bulunan bir meselenin kısacık bir hülâsasıdır.

Bir dehşetli kumandan deha ve zekâvetiyle ordunun müspet hasenelerini kendine alıp ve kendinin menfi seyyielerini o orduya vererek, o efrat adedince hasenelen, gazilikleri bire indirdiği ve seyyiesini o ordu efradına isnat ederek onlann adedince seyyieler hukmune getirdiğinden, dehşetli bir zulüm ve hilâf-ı hakikat olmasından,

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyh: karşı, karşıt.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
deha: olağanüstü zeka sahibi kimse
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
efrat: fertler
ehemmiyetli: önemli
ehl-i İslâm: İslâm topluluğu, Müslümanlar
hakikat: gerçek, esas
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hiddet: öfke, kızgınlık
hilâf-ı hakikat: gerçeğe aykırı, hakikate muhalif, gerçeğe ve hakikate zıt.
hizmet-i milliye: millî hizmet.
hükmune: yerine, değerine
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
hürmetkâr: hürmet eden, saygılı.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî, manevî sıkıntı, zulüm.
isnat: dayanma, dayandırma
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
kal'a: büyük hisar
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: mukaddes, yüce
kumandan: komutan.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri
Mekke-i Mükerreme: kerem-li, azîz, mukaddes Mekke şehri
menfî: olumsuz, müspet olmayan.
mesele: önemli konu
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
muhafaza: koruma.
mukabele: karşılık verme, karşılama
müspet: olumlu, yapılması memnuniyet veren
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b.'ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
sair: diğer, başka, öteki
Şam-ı Şerif: şerefli Şam şehri, Suriye'nin başkenti
şer: kötülük.
seyyie: fenalık, kötülük, çirkinlik.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tarz: biçim, şekil, suret.
zekâvet: zekîlik, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti
zemin: yeryüzü
ziyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık.

ben kırk sene evvel beyan ettiğim bir hadisin o şahsa vurduğu tokada binaen, sabık mahkemelerimizde bana hücum eden bir müddeiumumîye dedim: "Gerçi onu hadislerin ihbanyla kırıyorum, fakat ordunun şerefini muhafaza ve büyük hatalardan vikaye ederim. Sen ise, bir tek dostun için, Kur'ân'ın bayraktarı ve âlem-i İslâm'ın kahraman bir kumandanı olan ordunun şerefini kırıyorsun ve hasenelerini hiçe indiriyorsun" dedim. İnşaallah, o müddei insafa geldi, hatadan kurtuldu.

• *Onuncusu:* Adliyede, adalet hakikati ve müracaat eden herkesin hukukunu bilâtefrik muhafazaya, sırf hak namına çalışmak vazifesi hükmettiğine binaendir ki, İmam-ı Alî (RA) hilâfeti zamanında bir Yahudî ile beraber mahkemede oturup muhakeme olmuşlar. Hem, bir adliye reisi, bir memuru kanunca bir hırsızın elini kestiği vakit, o memurun o zalim hırsıza hiddet ettiğini gördü, o dakikada o memuru azleyledi. Hem çok teessüf ederek dedi: "Şimdiye kadar adalet namına böyle hissiyatını karıştıranlar pek çok zulmetmişler."

Evet, "Hükm-i kanunu icra etmekte o mahkûma acımasa da hiddet edemez, etse zalim olur. Hatta, kısas cezası da olsa, hiddetle katletse, bir nevi katil olur" diye, o hâkim-i âdil demiş.

İşte, madem mahkemede böyle halıs ve garazsız bir hakikat hükmediyor. Üç mahkeme bizlere beraat verdiği ve bu milletin yüzde –bilseler, belki– doksanı, Nur Talebelerinin zararsız olarak millete ve vatana menfaatli

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli iliş.
adliye: mahkeme, yargılama işleri ile uğraşan daire.
âlem-i İslâm: İslam âlemi, İslâm dünyası.
azletmek: işinden çıkarma, yol verme, vazifesine son verme.
bayraktar: bayrak taşıyan, alemdar.
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilâtefrik: ayırmadan, ayırım yapmaksızın.
binaen: ...-den dolayı, bu sebepten.
evvel: önce.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hâk: doğruluk.
hakikat: gerçek, esas.
hakim-i adil: adil hâkim, adalet ile iş gören hükmedici, adaletli hükum verici.
halıs: samimî, her amellini yalnız Allah rızası için işleyen.
hasene: iyilik, güzellik.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hilafet: halifelik, Hz. Peygamberin vekilliği. Hz. Peygambere vekil olarak Müslümanları ve İslâmlığı koruma görevi. İslâm devlet reisliği.
hissiyat: hisler, duygular.
hücum: saldırma.
hükmetme: hâkim olma, işleme.
hukm-ı kanun: kanun hükmü.
hukuk: haklar.
icra: verilen bir hükmü yerine getirme.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
kanun: yasa.
katil: adam öldüren insan ölüdüren kimse, canı.
katl: öldürme.
kısas: bir suç işleyenin aynı şekilde cezalandırılması.
kumandan: komutan.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahkeme: dava, duruşma.
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü.
menfaat: fayda.
müddei: dava eden, davacı.
müddeiumumi: savcı.
muhafaza: koruma.
muhakeme: iki tarafı dinleyip hüküm verme, hâkimin tarafları dinleyip hüküm vermesi, yargılama.
muracaat: başvurma, danışma.
nam: ad, isim.
nevi: çeşit, tür.
reis: başkan.
sabık: geçen, önceki.
şeref: manevî büyüklük, yüksekliğe, yücelik, ululuk, seçkinlik.
talebe: öğrenci.
teessüf: üzülme, esefenme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
vazife: görev.
vikaye: koruma, sahip çıkma.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zulüm: haksızlık.

olduklarına pek çok emarelerle şahadet ettikleri hâlde, burada o masum ve teselliye ve adaletin iltifatına çok muhtaç Nur Talebelerine karşı ihanetler ve gayet soğuk hiddetli muameleler yapılıyor. Biz her musibete ve ihanetlere karşı sabra ve tahammüle karar verdiğimizden, sükût edip Allah'a havale ederek, "Belki bunda da bir hayır var" dedik. Fakat evham yüzünden ve garazkârların jurnalleriyle bu bîçare masumlara böyle muameleler, belâların gelmesine bir vesile olacağından korktum, bunu yazmaya mecbur oldum. Zaten bu meselede bir kusur varsa benimdir. Bu bîçareler, sırf imanları ve ahiretleri için bana rıza-ı İlâhî dairesinde yardım etmişler. Pek çok takdire müstahak iken, böyle muameleler, hatta kışı dahi hiddete getirdi.

Hem medar-ı hayrettir ki, bu defa da yine bir cemiyet vehmini tekrar ileri sürüyorlar. Hâlbuki, üç mahkeme bu ciheti tetkik edip beraat vermekle beraber, mabeynimizde böyle medar-ı ittiham olacak hıçbır cemiyet, hıçbır emare, mahkemeler, zabıtalar, ehl-i vukuflar bulmamışlar. Yalnız bir muallimin talebeleri ve dârülfünun şakirtleri ve Kur'ân dersini veren hafızın hıfza çalışanları gibi, Risale-i Nur Talebelerinde bir uhrevî kardeşlik var. Bunlara cemiyet namını veren ve onunla ittiham eden, bütün esnaf ve mekteplilere ve vaizlere siyasî cemiyet nazarıyla bakmak gerektir. Bunun için, ben böyle asılsız ve manasız ittihamlarla buraya hapse gelenleri müdafaa etmeye lüzum görmüyorum.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
belâ: musibet, sıkıntı.
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cemiyet: topluluk, birlik.
cihet: yön.
dârülfünun: üniversite.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler.
emare: alâmet, belirti, nişan.
esnaf: bir sanatla veya dükkancılıkla geçinen kimse.
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular.
garazkâr: haset eden, kın güden.
gayet: son derece.
hafız: Kur'ân-ı Kerim'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hıfz: Kur'ân'ı ezberleme.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
iltifat: güzel sözler söyleyerek birini samimi olarak okşama.
iman: inanç, itikat.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
jurnal: ihbar.
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
mabeyn: ara.
mahkeme: dava duruşma.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mecbur: zorunda kalma.
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden.
medar-ı ittiham: suçlanma sebebi.
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
mesele: önemli konu.
muallim: ders veren, öğretmen.
muamele: davranış, birbirin ile iş görme.
musibet: felâket, bela.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
nam: ad, isim.
nazar: bakış, dikkat.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şakirt: talebe, öğrenci.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
sükût: susma, sessiz kalma.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
takdir: kıymet verme, beğenme.
talebe: istekliler, talep edenler.
teselli: avunma.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
vaiz: vaaz eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden din görevlisi.
vehm: sebepsiz korku, belirsiz ve manasız korku.
vesile: aracı, vasıta.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis.

Yalnız, hem bu memleketi, hem âlem-i İslâm'ı çok alâkadar eden ve maddî ve manevî bu vatana ve bu millete pek çok bereket ve menfaati tahakkuk eden Risale-i Nur'u üç defa müdafaa ettiğimiz gibi, tekrar aynı hakikat ile müdafaamı menedecek hiçbir sebep yok ve hiçbir kanun ve hiçbir siyaset yasak etmez ve edemez.

Evet, biz bir cemiyetiz. Ve öyle bir cemiyetimiz var ki, her asırda üç yüz elli milyon dâhil mensupları var. Ve her gün beş defa namazla o mukaddes cemiyetin prensiplerine kemal-i hürmetle alâkalarını ve hizmetlerini gösteriyorlar.[1] إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ kudsî programıyla birbirinin yardımına, dualarıyla ve manevî kazançlarıyla koşuyorlar. İşte biz bu mukaddes ve muazzam cemiyetin efradındanız. Ve hususî vazifemiz de, Kur'ân'ın imanî hakikatlerini tahkikî bir surette ehl-i imana bildirip, onları ve kendimizi idam-ı ebedîden ve daimî ve berzahî haps-i münferitten kurtarmaktır. Sair dünyevî ve siyasî ve entrikalı cemiyet ve komitelerle ve bizim medar-ı ittihamımız olan cemiyetçilik gibi asılsız ve manasız gizli cemiyetle hiçbir münasebetimiz yoktur ve tenezzül etmiyoruz. Ve dört mahkeme inceden inceye tetkikten sonra, o cihette bize beraat vermişler.

Said Nursî

1. Mu'minler kardeştirler. (Hucurât Sûresi, 10.)

alaka: ilgi, ilişki, bağ
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
alem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
asır: yüzyıl
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bereket: bolluk, bereket, görülük.
berzahî: kabir hayatıyla ilgili, berzah âlemi ile ilgili
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
cihet: yön
dâhil: içinde giren
daimî: sürekli, devamlı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dünyevî: dünyaya ait
efrat: fertler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile
hakikat: gerçek, esas.
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir
hususî: özel
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
imanî: İmana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
kanun: yasa
kemal-i hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet
kudsî: mukaddes, yüce
maddî: madde ile alâkalı, cismânî
mahkeme: dava, duruşma
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar-ı ittiham: suçlanma sebebi
men: yasak etme, engelleme, manî olma
menfaat: fayda.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
müdafaa: savunma, koruma
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azîz, temiz
münasebet: vesile, alâka, bağ
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke.
sair: diğer, başka, öteki
siyaset: politika
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
suret: biçim, şekil, tarz.
tahakkuk: gerçekleşme, kesinleşme
tahkikî: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma
tenezzul: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
tetkik: dikkatle araştırma, incelemeye
vazife: görev

ANKARA'NIN ALTI MAKAMATINA VE AFYON AĞIR CEZA MAHKEMESİNE VERİLEN MÜDAFAANIN ITIRAZNAME TETIMMESI VE LÂYIHASIDIR.

Afyon Mahkemesine beyan ediyorum ki; artık yeter, sabır ve tahammulum kalmadı! Yirmi iki sene sebepsiz bir nefiy içinde daimî tarassutlarla, hem tecrid-i mutlak ve haps-ı münferit tarzında beni sıkmakla beraber altı mahkeme iki-üç meseleden başka Risale-i Nur'un yüz kitabında medar-ı mes'uliyet bulmadığı hâlde, evham yüzünden ve imkânatı vukuat yerinde istimal etmek cihetiyle, kanunsuz, bizi üç defa hapse sokup, yüz binler lira, Nur Şakirtlerine zarar vermek, dunyada emsali hiç vuku bulmamış bir gadırdir ki; istikbal ve nesl-i atı –pek şiddetli olarak– bunun o zalım musebbıplerini lânetle yâd edeceklerı gibi, mahkeme-ı kubrada dahi cehennemin esfel-i safilînine atmakla o zalimleri mahkûm edeceklerine kat'î kanaatimizle şimdiye kadar bir derece teselli bulup, sükût ederek tahammul ediyorduk. Yoksa hakkımızı tam müdafaa edebilirdik.

İşte, on beş sene zarfında altı mahkeme, yirmi sene Nur Risalelerini ve mektuplarımızı tetkik edip, beşi bize her cihetle beraat vermek manasıyla ilişmediler. Yalnız Eskişehir Mahkemesi tek bir mesele olan tesettür-i nısâ hakkındaki bir kuçuk risalenin beş-on kelimesini bahane ederek, lâstikli bir kanun ile hafif bir ceza verdiği zaman, Mahkeme-ı Temyızden sonra lâyıha-i tashıhımde kanunsuzluğun yalnız tek bir numunesi olarak resmen

bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yon
daimî: sürekli, devamlı.
emsal: eşler, benzerler.
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı, Cehennemin en aşağı tabakası
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
gadir: zulüm, haınlik.
haps-ı münferit: tek başına olan hapis
imkanat: imkânlar, olabilirlikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar
istikbal: gelecek, gelecek zaman, atı
istimal: kullanma
itiraznameı: itiraz kagıdı, itiraz dilekçesi
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kanun: yasa.
katî: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
lâhıka: ek, ilave
lanet: Allah'ın rahmetinden mahrumluk, Allah'ın af ve merhametinden uzak olma
layıha-ı tashıh: düzeltme yazısı.
mahkeme: dava duruşma, hüküm yeri, davaların görülüp hukme bağlandıgı yer
mahkeme-i kubra: en büyük mahkeme, oldukten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
Mahkeme-i Temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, Yargıtay
mahkum: bir mahkemece hüküm giymiş, hukumlu.
makamat: makamlar.
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
mesele: onemli konu
mudafaa: savunma
musebbip: sebep olan, ortaya çıkmasına yol açan
nefiy: sürme, sürgün etme, cezalandırarak başka bir yerde ikamet etmeye mecbur etme, sürgün
nesli atı: gelecek nesil
numune: ornek
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
şakirt: talebe, ogrenci
sükût: susma, sessiz kalma
tahammül: zora dayanma, kotu ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tarassut: gozetme, goz altında tutma
tarz: biçim, şekil, suret.
tecrid-i mutlak: hiç kimse ile goruşememek, hücre hapsi
teselli: avunma
tesettür-i nisa: kadınların ortunmesi
tetimme: bit konuyu veya esen tamamlamak için eklenen kısım, ek
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
vku: olma, meydana gelme.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
yad: anma, hatıra getirme.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zarfında: suresince

Ankara'ya yazdım ki, "Bin üç yüz elli senede, üç yüz elli milyonun kudsî bir düsturuyla daimî ve kuvvetli bir âdet-i İslâmiyeyi ders veren ve emreden tesettür ayetini eskide bir zındığın Kur'ân'ın bu ayetine itirazına ve medeniyetin tenkidine karşı müdafaa için üç yüz elli bin tefsirin icmaına ve hükümlerine ittiba ederek o ayeti tefsir edip bin üç yüz elli senede geçen ecdadımızın mesleğine iktida eden bir adama, o tefsir için verilen ceza ve mahkûmiyeti, dünyada adalet varsa, elbette o hükmü nakz edecek ve bu acip lekeyi bu hükûmet-i İslâmiyedeki adliyeden silecek" diye lâyiha-i tashihimde yazdım; oranın müddeiumumîsine gösterdim. Ondan dehşet aldı, dedi: "Aman buna lüzum kalmadı. Cezanız az, hem pek az kaldı, bunu vermeye lüzum kalmadı."

İşte bu numune gibi, size ve Ankara makamatına takdim edilen itirazname ve müdafaanamemde böyle acip çok numuneler elbette anlamışsınız. Ben Afyon Mahkemesinden talep ve ümit ederim ki, bu milletin ve bu vatanın menfaatine bir ordu kadar hizmeti ve bereketi bulunan Risale-i Nur'un tam serbestiyetine karar vermenizi, hakikat-i adalet namına sizden bekliyoruz. Yoksa, münasebetimle hapse giren beş-on adam arkadaşımın gitmesiyle beraber size haber veriyorum ki, beni en büyük cezaya çarpacak bir suç işleyip bu çeşit hayattan veda edeceğime mecbur eden bir fikir kalbime gelmiş. Şöyle ki:

"Hukûmet beni tam himaye ve bana yardım etmek, milletin maslahatına ve vatanın menfaatine çok lüzumu

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
âdet-i İslâmiye: İslâmî âdet, gelenek ve kaideler.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bereket: bolluk, bereket, gürlük.
daimî: sürekli, devamlı.
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
düstur: kanun, kural, esas, prensip.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
hakikat-i adalet: adaletin esası, aslı.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hükûm: bir davanın veya bir meselenin tetkik edilmesinden sonra varılan karar.
hükûmet-i İslâmiye: İslâm hükûmeti.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
iktida: tabi olma, uyma.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
itirazname: itiraz kâğıdı, itiraz dilekçesi.
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
kudsî: mukaddes, yüce.
layiha-i tashih: düzeltme yazısı.
mahkûmiyet: hükûm giyme, hükümlülük.
makamat: makamlar.
maslahat: uygun iş.
mecbur: zorunda kalma.
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış.
menfaat: fayda.
meslek: güdüş, tutulan yol, sistem.
müdafaa: savunma.
müdafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi.
müddeiumumî: savcı.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nakz: yapılan sözleşmeyi yok sayma, hükümsüz kılma.
nam: ad, isim.
numune: örnek.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali.
takdim: arz etme, sunma.
talep: isteme, dileme, istek, arzu.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tenkit: eleştirme.
tesettür: gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi.
ümit: umut, umma, umut bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his.
veda: ayrılık, ayrılma, ayrılış.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.

varken, beni sıkması ima eder ki, kırk seneden beri, benim ile mücadele eden gizli zındıka komitesiyle şimdi onlara iltihak eden komünist komitesinden bir kısmı, ehemmiyetli birer resmî makam elde ederek karşıma çıkıyorlar. Hükûmet ise, ya bilmiyor veya müsaade ediyor" diye çok emareler bana endişe veriyor...

Reis Bey! Müsaadenizle çok hayret ettiğim bir şeyi soracağım. Neden hiç siyasete karışmadığım hâlde, ehl-i siyaset beni bütün hukuk-ı medeniyeden ve hukuk-ı hürriyetten, belki hukuk-ı hayattan ıskat ediyorlar? Hatta, yüz cinayeti bulunan gibi, beni üç buçuk ay tecrid-i mutlak içinde hayatıma suikast edenler, on bir defa zehirleyen gizli düşmanlarımın şerrinden beni muhafazaya çalışan çok dikkatli kardeşlerimin ve sadık hizmetçilerimin de benim ile temaslarını yasak etmişler ve ihtiyarlık ve gurbet ve hastalık içinde, yalnızlığımdan daimî ünsiyet ettiğim mübarek ve zararsız kitaplarımın mütalâasından dahi beni mahrum etmişler?

Müddeiumuma çok rica ettim ki, "Bana bir kitabımı ver." Vaat ettiği hâlde, vermedi. Yalnız olarak büyük, kilitli, soğuk bir koğuşta meşgalesiz durmaya mecbur edip, alâkadar memurlar ve hademelerin bana karşı dostluk ve teselli vermek yerinde, âdeta adavetkârâne bakmaya teşvik ediyorlar. Bir küçük nümunesi şudur:

Müdüre, müddeiumuma, mahkeme reisine bir istida yazdım. Bir kardeşime gönderdim, tâ bilmediğim yeni hurufla yazsın. Ve yazıldı, onlara verildi. Güya büyük bir suç işlemişim diye, benim pencerelerimi mıhladılar. Ve

ıskat: düşürme, hükümsüz bırakma
adavetkârane: düşmancasına
adeta: sanki.
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
cinayet: cana kıyma, kâd veya bu derecede ağır bir suç.
daimî: sürekli, devamlı.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
emare: alâmet, belirti, nişan
endişe: kaygı.
şer: kötülük.
gurbet: yabancı yere gidip kalma, doğup büyünülen yerler dışında kalma
güya: sanki.
hademe: hizmetçiler, hizmet görenler, hadimler
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı, hukuku
hukuk-ı hürriyet: hürriyetin getirdiği haklar
hukuk-ı medeniye: medeni hukuk, temel hak ve hürriyetler
hurûf: harfler
İltihak: karışma, katılma
İma: dolaylı, üstü kapalı ifâde etme
İstida: resmî makamlara bir işin yapılmasını yerine getirilmesini istemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe, arzuhal
koğuş: hastahane, kışla, hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kişinin oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet
mıhlamak: çivilemek, çivi ile çakmak.
mahkeme: hâkimler heyeti
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
makam: memuriyet, memurluk yeri
mecbur: zorunda kalma
meşgale: iş, güç, iş, uğraş, meşguliyet, meşgul olunan şey
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
müddeiumum: savcı
muhafaza: koruma
müsaade: izin
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
nümune: örnek.
reis: başkan
resmî: devlet adına olan
rica: dileme, isteme
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
siyaset: politika
suikast: birini öldürmeye kast etme, birini öldürmek kastıyla sinsice plan kurma
tecrid-i mutlak: hiç kimse ile görüşememek, hücre hapsi
teselli: avutma, acısını dindirme.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vaat: söz verme, ahit.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık

duman beni sıkıyordu, bir pencereyi bırakmadım ki, mıhlanmasın; şımdı onu da mıhladılar. Hem, hapıs usulu tecrit on beş gün kadar olduğu hâlde, beni üç buçuk ay tecrid-i mutlakta hiçbir arkadaşımla temas ettırmediler. Hem, üç aydan beri benim aleyhimde kırk sahifelik bir iddianame yazılıp bana gösterildi. Yeni hurufu bilmediğimden, hem rahatsız ve hattım çok noksan olmasından çok rica ettim ki, "Bana biri iddianameyi okuyacak ve dilimı bilen talebelerimden benim itıraznamemi yazacak iki adama izin veriniz" dedim; izin vermediler. Dediler: "Avukat gelsın, okusun." Sonra, onu da bırakmadılar. Yalnız bir kardeşe dediler ki: "Eski hurufa çevir, ona ver." Hâlbuki, o kırk sahıfeyi yazmak, altı-yedi günde ancak olur. Bır saatte bana okumak işini, altı-yedi güne kadar uzatmak, tâ benimle kimse temas etmesin fıkrı ise, pek dehşetli bir istıbdat ile benim butun hukuk-ı mudafaamı ıskat etmektir. Dünyada, yüz cinayetı bulunan ve asılacak bir adam dahı böyle muamele göremez. Ben hakıkaten bu emsalsiz ışkencenin hıçbir sebebini bılmedığımden, çok azap çekıyorum. Ben haber aldım ki, mahkeme reisi vicdanlı ve merhametlıdır. Bu kanaate binaen, ılk ve son bir tecrübe olarak makamınıza bu istirhamname ve şekvayı yazdım.

Tecrid-i mutlakta hasta ve perişan
Said Nursî

ıskat: düşürme, hukumsuz bırakma
aleyh: karşı, karşıt.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şıddetlı acı.
binaen: den dolayı, bu sebepten
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
emsalsiz: benzersız
şekva: şikayet.
hakıkaten: hakıkat olarak, dogrusu, gerçekten.
hat: yazı, el yazısı.
hukuk-ı mudafaa: savunma hakkı
hurufi: harfler
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettıgi suç ve delilleri de ıçine alan yazısı.
ışkence: eziyet, azap, bir kımseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulum
ıstıbdat: idarede gorulen her turlu kanun dışı tazyık, baskı
istirhamname: istırham mektubu, bir şey dılemek ıçın yazılan mektup
itıraznamе: ıtıraz kâgıdı, ıtıraz dilekçesi
kanaat: inanma, goruş, fikir
mıhlanma: çıvılenme, çıvi ile çakılma
mahkeme: dava, duruşma.
makam: yer, mevki
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
muamele: davranma, davranıs
noksan: eksıklık, kusurlu oluş.
reis: başkan
rica: dileme, isteme
sahife: sayfa.
talebe: ogrenci
tecrid-i mutlak: hıç kımse ile goruşememek, hucre hapsı
tecrit: hucre hapsı.
usul: tertıp, duzen
vicdan: insanın ıçındekı iyiyi kotuden ayırabılen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî bir hıs

İDDİANAMEDE BENİM HAKKIMDA DÖRT ESAS VAR:

Birinci Esas: Güya bende tefahur ve hodfüruşluk var ve kendimi müceddit biliyorum.

Ben bütün kuvvetimle bunu reddederim. Hem Mehdîlik isnadını hiç kabul etmediğimi bütün kardeşlerim şahadet ederler. Hatta Denizli'deki ehl-i vukuf, "Eğer Said mehdîliğini ortaya atsa bütün şakirtleri kabul edecek" dediklerine mukabil, Said, itiraznamesinde demiş ki: "Ben Seyyid değilim. Mehdî, Seyyid olacak" diye onları reddetmiş.

İkinci Esas: Neşriyatı gizlemesi.

Gizli düşmanlar yanlış mana verdirmesin. Yoksa, siyasete ve dünya asayişine temas cihetiyle değildir. Hem, eski harf ile teksir makinesini bir bahane bulmasınlar. Mustafa Kemal'e karşı Nurun tokadı ise (HAŞİYE) altı mahkeme ve Ankara makamatı bilmiş, ilişmemişler ve bize

---

HAŞİYE: İddianamede yanlış bir mana verip, Nurun kerametlerinden tokat tarzındaki bir kısmını, medar-ı ittiham saymış. Güya Nurlara hücum zamanında gelen zelzele gibi belâlar, Nurun tokatlarıdır! Hâşâ, Sümme hâşâ! Biz öyle demedik ve yazmamışız. Belki mükerrer yerlerde hücumlarıyla demişiz ki: *"Nurlar makbul sadaka gibi, belâların def'ine vesiledir. Ne vakit Nurlara hücum edilse, Nurlar gizlenir, musibetler fırsat bulup, başımıza geliyorlar."*

Evet Nurun binler şakirtlerinin tasdik ve müşahedeleriyle, yüzler vukuat ve hâdisat ile tesadüf ihtimali olmayan o hâdisatın tevafukları, ve Kur'ân'ın müteaddit işaret ve tevafukatıyla, hatta mahkemelerde kısmen gösterildiği cihetle, kat'î kanaatimiz var ki, tevafukat, Risale-i Nur'un makbuliyetine bir ikram-ı İlâhîdir ve Kur'ân hesabına Nurlara bir nevi kerametlerdir.

asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
belâ: felâket, musibet, sıkıntı
cihet: yön
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler
güya: sanki
haşiye: dipnot
hodfüruş: kendini beğendirmeye çalışan, kendini satan, övünen, övüngen
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler
kuvvet: güç, kudret
mahkeme: dava, duruşma
makamat: makamlar
medar-ı ittiham: suçlama, kayınağı, sebebi
Mehdi: hadislere göre ahırzamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyetu hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
müceddit: hadis-i şerife, her asır başında geleceği müjdelenen dinin yüksek hizmetkârlarına yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
mükerrer: tekrar tekrar, tekrar eden
neşriyat: yayınlar
red: reddetme, kabul etmeme
siyaset: politika
şakirt: talebe, öğrenci
tarz: şekil, biçim
tefahur: yaptıklarıyla övünme, böbürlenme
teksir: çoğaltma
zelzele: deprem

beraat verdiler ve Beşinci Şua ile beraber bütün kitaplarımızı iade ettiler. Hem onun fenalığını göstermek, ordunun kıymetini muhafaza etmek içindir. Bir şahsı sevmemesi, orduyu muhabbetkârâne sena içindir.

Üçüncüsü: "Emniyeti ihlâle teşvik ediyor" demesine mukabil, yirmi sene zarfında, yüz bin adam Nurcuların, yüz bin nüsha Nur Risalelerinin altı mahkemede ve on vilâyette emniyeti ihlâle ve asayişi bozmaya dair, on vilâyetin zabıtaları ve altı mahkeme hiçbir maddeyi kaydetmemesi ve bulmaması, bu acıp ittihamı çürütüyor. Bu yeni iddianamede üç mahkemenin bize beraat verdikleri aynı noktalara ait ve cevapları mükerreren verilmiş, ehemmiyetsiz birkaç meseleye cevap vermek manasızdır. O meselelerle bizi ittiham etmek, ondan bize beraat veren Ankara Ağır Ceza ve Denizli ve Eskişehir Mahkemelerini ittiham etmek hükmünde olmasından, cevabını onlara bırakıyorum ve ondan başka da iki üç mesele var.

• *Birisi:* İki sene Denizli ve Ankara Ağır Ceza Mahkemelerinde inceden inceye tetkikten sonra, bize beraat verip, o kitabı bize iade ettikleri hâlde, o Beşinci Şuanın bir-iki meselesini, ölmüş gitmiş bir kumandana tatbik edip, bize suç gösteriyor. Biz dahi deriz: Ölmüş gitmiş, hükûmetten alâkası kesilmiş bir şahıs aleyhinde tatbik edilebilen küllî bir haklı tenkidi hiçbir kanun suç saymaz.

Hem küllî bir tevil manasından makam-ı iddia cerbezesiyle o kumandana bir hisse çıkarıp ona tatbik etmiş

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alaka: ilgi, ilişki, bağ
aleyh: karşı, karşıt.
asayiş: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
cerbeze: haksız yere aldatıcı sözlerle karşı tarafı ikna'ya çalışmak, demogoji.
dair: alâkalı, ilgili.
ehemmiyetsiz: önemsiz
emniyet: güvenlik.
hisse: pay, nasip
hükmünde: değerinde, yerinde.
iade: geri verme
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
ihlal: bozma, zarar verme
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kıymet: değer
kanun: yasa
küllî: umumî, genel, bütün olan
kumandan: komutan
mahkeme: dava, duruşma
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden (savcı
mesele: önemli konu.
muhabbetkârane: sevgi göstererek, sevgi gösterene muhabbet edene yaraşır şekilde
muhafaza: koruma.
mukabil: karşılık
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
sena: methetme, övme
tatbik: yerine getirme, uygulama
tenkit: eleştirme
tetkik: dikkatle araştırma, incelememe
tevil: sözün ilk bakışta beliren anlamını değil de, ihtimal dahilinde bulunan diğer anlamlarını alarak yorumlama veya muhtemel manalarından birini tercih etme
vilayet: il
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis
zarfında: süresince

Böyle yüzde bir adam ancak fehmeden bir mana mahrem ve gizli bir risalede bulunmasını hiçbir kanun suç sayamaz. Hem o risale harika bir tarzda müteşabih hadislerin tevillerini beyan etmiş. O beyan otuz-kırk sene evvel olduğu ve üç mahkemeye ve mahkemenize ve Ankara'nın altı makamatına üç sene zarfında iki defa takdim edilip tenkit görmeyen müdafaa ve itiraznamemde kat'î cevap verildiği hâlde, o hadisin hakikatini beyan sadedinde bir kusurlu şahsa mutabık çıkmasını hiçbir kanun suç sayamaz.

Hem o şahsı tenkit, o içinde bulunduğu ve kusurlara sebep olduğu bir inkılâbın hasenatı yalnız onun değil, belki ordunun ve hükûmetindir. Onun da yalnız bir hissesi var. Onun kusurlan için onu tenkit etmek, elbette bir suç olmadığı gibi, "İnkılâba hücum ediyor" denilemez. Hem, bu kahraman milletin ebedî bir medar-ı şerefi ve Kur'ân ve cihad hizmetinde dünyada pırlanta gibi pek büyük bir nişanı ve kılıçlarının pek büyük ve antika bir yadıgân olan Ayasofya Camiini puthaneye ve Meşihat Dairesini kızların lisesine çeviren bir adamı sevmemek, bir suç olması imkânı var mı?

• *Iddianamede sebeb-i ittiham ikinci mesele:* Üç mahkemede ondan beraat kazandığımız ve kırk sene evvel bir hadisin harika tevilini beyan ederken, cin ve insin şeyhülislâmı Zembilli Ali Efendinin "Şapkayı şaka ile dahi başa koymaya hiçbir cevaz yok" demesiyle beraber, bütün şeyhülislâmlar ve bütün ulema-i Islâm cevazına müsaade etmedikleri hâlde; avam-ı ehl-i iman, onu

kanun: yasa
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
mahkeme: dava, duruşma
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
makamat: makamlar
medar-ı şeref: şeref kazandıran sebep
meşihat: şeyhülislâmlık.
mesele: önemli konu
mudafaa: savunma
müsaade: izin
mutabık: birbirine uyan, uygun
müteşabih: manası açık olmayan, mecazi manaya elverişli olan ayet ve hadisler
nişan: iz, belirti, alamet.
pırlanta: foyasız, yuvarlakça, parlak, kıymetli elmas.
puthane: putların toplandığı yer, putperest tapınağı
sadet: konuşulan madde, asıl konu, esas mana
sebeb-i ittiham: suçlamaya sebep olan şey.
takdim: arz etme, sunma
tarz: biçim, şekil, suret.
tenkit: eleştirme
tevil: Kur'ân ve hadislerin açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı ayetli ilk bakışta görünen manasından alıp taşıdığı diğer manalardan, bir veya birkaçı ile tefsir etme
ulema-i İslâm: İslâm âlimleri
yadigâr: bir kimseyi veya olayı hatırlatan eşya veya kimse.
zarfında: süresince

antika: değerli ve mükemmel sanat eseri
avam-ı ehl-i iman: ehl-i imanın mü'minlerin avamı, tabakası
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
beyan: açıklama, bildirme, izah.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cevaz: caiz olma, izin, ruhsat, yapılmasına teşvik olunmayan, ancak mâni de olunmayan iş.
cihad: düşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşmak.
cin: gözle görünmez, lâtif cismlerden ibaret bir yaratık.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
evvel: önce.
fehmetmek: anlamak, kavramak, idrak etmek.
hadis: Hz. Muhammede (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hakikat: gerçek, asıl, esas
harika: olağanüstü
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hisse: pay, nasip
hücum: saldırma.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
inkılap: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
İns: insan, beşer, âdemoğlu
itiraznameye: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.

giymeye mecbur olduğu zaman, o büyük allâmelerin adem-i müsaadelen ile, onlar tehlikede, yani ya dinini bırakmak, ya isyan etmek vazıyetinde iken, kırk sene evvel Beşinci Şuanın bir fıkrası, "Şapka başa gelecek, 'Secdeye gitme!' diyecek. Fakat, baştaki iman, o şapkayı da secdeye getirecek, inşaallah, Müslüman edecek" demesiyle, avam-ı ehl-i imanı hem isyan ve ihtilâlden, hem ihtiyânyla imanını ve dinini bırakmaktan kurtardığı; ve hıçbir kanun münzevîlere böyle şeyleri teklif etmediği, ve yirmi senede altı hükûmet beni onu giymeye mecbur etmediği, ve bütün memurlar dairelerinde ve kadınlar ve çocuklar ve camidekiler ve ekser köylüler onu giymeye mecbur olmadıkları ve şımdı resmen askerin başından kalkuğı; ve örme ve bere, çok vilâyetlerde yasak olmadığı hâlde; hem benim, hem kardeşlerimin bir sebeb-i ittihamımız gösterilmiş. Acaba dünyada hiçbir kanun, hiçbir maslahat, hiçbir usul, bu pek manasız ittihamı bir suç sayabilir mi?

• *Üçüncü medar-ı ittiham*: Emirdağ'ında emniyeti ihlâle teşviktir. Buna karşı itiraz ise,

Evvelâ, buradaki mahkemeye, hem Ankara'nın altı makamatına bu mahkemenin malûmat ve müsaadesiyle verilen ve cerh edilmeyen ıtıraznamedir. Onu aynen şımdı iddianameye karşı itiraz olarak izhar ediyorum.

Sanıyen, Emırdağ'ında orada bütün benim ile konuşan zatların şahadetleriyle ve ahalinin ve zabıtanın tasdikiyle, beraatımden sonra bütün kuvvetimle inzivamda

adem-i müsaade: izinsizlik, müsaadesizlik
ahali: halk
allâme: pek çok konuda ihtisas sahibi büyük bilgin, ilmî seviyesi çok yüksek olan alim, ustad-ı azam
avam-ı ehl-i iman: ehl-i imanın mümlerin avam tabakası
beraat: temize çıkma, bir davanın netecesinde suçsuz olduğu anlaşılma
cerh: yaralama, bir iddiayı fikri çürütme, reddetme
ekser: pek çok.
emniyet: güvenlik
evvel: önce
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
fıkra: bent, madde, paragraf
şahadet: şahit olma, şahıdlik, tanıklık.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
ihlal: bozma, zarar verme
ihtilal: isyan, ayaklanma, baş kaldırma.
ihtiyar: irade, tercih.
iman: inanç, itıkat.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
itiraznameye: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kanun: yasa
kuvvet: güç, kudret.
makamat: makamlar.
malûmat: bir iş veya mevzu hakkındaki bilgiler
maslahat: uygun iş, yerine göre icap eden davranış
mecbur: zorunda kalma
medar-ı ittiham: suçlanma sebebi
münzevî: inzivaya çekilen, kösşeye çekilmiş, yalnız.
müsaade: izin
Müslüman: İslam dinine bağlı dindar, mütedeyyin
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
sanıyen: ikinci olarak
sebeb-i ittiham: suçlamaya sebep olan şey
secde: namazda, alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet vazıyeti
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
usul: yol, tarz, uslup, şekil
vaziyet: durum.
vilayet: il
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis
zat: kişi, şahıs

dünya siyasetine karışmaktan çekinmişim; hatta, telifi ve muhabereyi de bırakmıştım. Yalnız tekrarat-ı Kur'âniye ve meleklere dair ıkı nükteden başka telif etmedim. Ve haftada bir mektup, bir yere Nurlara teşvik için yazardım. Hatta, müftü olan öz kardeşime ve yirmi sene yanımda talebelik eden ve beni çok merak eden ve bayram tebriklen yazan o biraderime üç senede üç-dört mektup yazdım. Memleketimdeki biraderime yirmi senede hiç yazmadığım hâlde, ıddianamede beni emniyetı ihlâl suçu ile ittıham edıp ve cerbeze ile eski nakaratı tazeleyerek, "İnkılâba karşı geliyor" demiş.

Buna karşı deriz: Yirmi sene zarfında yirmi bin Nur nüshalarını merak ve kabul ile okuyan yirmi bin, belki yüz bin adamdan, altı mahkeme ve alâkadar on vılâyetın zabıtaları, emnıyetı ihlâle dair hıçbir maddeyi kaydetmemesi gösteriyor ki, hakkımızda, binler ıhtımalden ancak bir tek ihtımal ile, bır imkâna kat'î vukuat nazarıyla bakıyor. Hâlbuki, iki-üç ihtimalden bır ıhtımal olsa, eseri görulmezse, hiçbir suç olmaz. Hem, binler ıhtımalden bir ihtimal değil, belki her adam, hem aleyhime hücum eden müddeı, çok adamları oldürebilir, anarşıst ve komunıst hesabına emnıyetı, asayişi bozabilir, emnıyetı ihlâl edebilir. Demek böyle pek acıp ve ıfratkârâne ımkânatı vukuat yerinde ıstımal etmek, adlıyeye ve kanuna karşı ihanettir.

Hem her hükûmette muhalifler bulunur. Yalnız fikren muhalefet, bir suç olmaz. Hükûmet ele bakar, kalbe bakmaz. Ve bilhassa vatan ve millete zararsız çok hizmeti ve

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aleyh: karşı, karşıt.
anarşıst: hıçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
bilhassa: özellikle
birader: kardeş, erkek kardeş.
cerbeze: haksız yere aldatıcı sözlerle karşı tarafı ıknaa çalışmak, demogoji
dair: alâkalı, ilgili
emnıyet: güvenlik.
fikren: fikir ile düşünerek, zihnen
hücum: saldırma
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
ifratkarane: aşırı giderek
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihlâl: bozma, zarar verme
ihtimal: olabilirlik.
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
imkanat: imkânları, olabilirlikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar
inkılap: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
ıstımal: kullanma
ittıham: suç altında bulunma, töhmetli olma, tohmet altında olma
kanun: yasa
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzenin mensubu olan kimse
mahkeme: dava, duruşma
memleket: bir insanın doğup büyüdüğü yer
müddei: dava eden, davacı
müftü: il ve ilçelerde din işlerine bakan ve dini meselelerle ilgilenen görevli kimse
muhabere: haberleşme
muhalefet: birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan, bir fiil veya düşünceye karşı gelen.
nakarat: çok sık tekrarlanmaktan dolayı bıkkınlık veren söz
nazar: bakış, fikir
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
talebe: öğrenci.
tekrarat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın tekrarlamaları. Kur'an'da tekrarlanan ibare, mevzu ve ayetler
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
vilayet: il
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zarfında: süresince

faydası bulunan ve sonra hayat-ı içtimaiyeye karışmayan ve tecrid-i mutlakta yaşattınlan ve eserleri âlem-i İslâm'ın en muhım merkezlerinde kemal-ı takdır ve tahsın ıle karşılanan (HAŞIYE) bir adam hakkında, bu pek acıp ve asılsız ittıhamları yapanlar, anarşilik, belki komünistlik hesabına bılmeyerek ıstımal edılıyor dıye, endışe ediyoruz.

Bazı emarelerle bıldım kı, gızlı düşmanlarımız, Nurun kıymetını düşurmek fıknyle, sıyaset manasını hatırlatan mehdılık davasını tevehhüm ıle, güya Nurlar buna bir alettır dıye çok asılsız bahanelen araştınyorlar. Belkı, benım şahsıma karşı bu ışkenceler bu evhamlarından ıleri gelıyor. Ben o gızlı zalım düşmanlara ve onlan aleyhımızde dinleyenlere derız: Hâşâ, sümme hâşâ! Hıçbir vakıt boyle haddımden tecavuz edıp, ıman hakikatlerini şahsıyetıme bir makam-ı şanüşeref kazandırmaya alet

HAŞİYE: Bu eserleri hakkında makam-ı iddia, ıddıanamesınde yuz yanlışından, seksenıncı yanlışında demış kı: "Beşıncı Şua'dakı tevıller yanlıştır."

Elcevap: Beşıncı Şua'da "Allahü a'lem bır tevıl budur" cümlesı denıldıgınden, manası budur kı: "Bu hadısın bır ıhtımalı ıle manası bu olmak mümkündür" demektır. Bu ıse mantıkça tekzıbı kabul degıl. Yalnız muhalıyetıne ıspat ıle tekzıp edılebılır.

Sanıyen: Yırmı seneden berı, belkı kırk seneden berı benım muarızlarım ve Risale-i Nur'a ıtıraza çalışanlar hıçbır tevılımızı ılmen, mantıken reddetmedıkleri ve o muarız ulemalarla beraber Nur Şakırtlerının bınler âlımlerı tasdık edıp, "fîhi nazarun" demedıkleri hâlde, Kur'ân'ın kaç sure olduğunu bılmeyen bunu ınkâr ıle karşılasa, ne kadar insaf harıcınde olduğunu insafınıza havale edıyorum.

Elhâsıl, tevılın manası, hadısın veyahut ayetın bırçok manalarından bır mümkün ve muhtemel manası demektır.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
alem-i İslam: İslam âlemi, İslâm dunyası
aleyh: karşı, karşıt
anarşi: her turlu duzen ve otorıteye karşı koyarak karışıklığı meydana getırme durumu
bahane: yalandan ozur, asıl sebebı gızlemek ıçın ileri surulen uydurma sebep
dava: ıddıa.
emare: alâmet, belıru, nışan
endışe: kaygı
evham: vehımler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
şahsıyet: kışılık.
guya: sanki
haşa: asla, katıyen, oyle degıl, Allah gostermesın
haşıye: dıpnot.
hakıkat: gerçek, esas
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat, toplum hayatı.
Işkence. ezıyet, azap, bır kımseye verılen maddî, manevî sıkıntı, zulum
Iman: ınanç, ıtıkat.
Istımal: kullanma
ittıham: suç altında bulunma, tohmetlı olma, tohmet altında olma
kıymet: deger
kemal-i tahsin: guzel bulmanın en mukemmelı, en mukemmel begenme
kemal-ı takdır: takdırın en mukemmelı
komunıst: butun malların ortaklaşa kullanıldıgı ve ozel mulkıyetın olmadıgı ıddıasında bulunan duzen ın mensubu olan kımse
makam-ı şanüşeref: şan ve şeref makamı
Mehdı: bazı hadıslere gore kıyamet yaklaşınca zulmu ve şırkı ortadan kaldırarak ınsanlara saadet ve adaletı getırecek Ehl-ı Beytın neslınden gelen ımam
muhım: onemlı, ehemmıyetlı.
sümme haşa: kat'ıyen olmaz, Allah esırgesın
tahsin: begenme, guzel bulma
tecavüz: haddını aşma, soz ve harekette ıleri gıtme
tecrıd-i mutlak: hıç kımse ıle gorüşememek, hucre hapsı
tevehhum: vehımlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya düşme.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

etmediğime bu yetmiş beş, hususan otuz senelik hayatım ve yüz otuz Nur Rısaleleri ve benim ile tam arkadaşlık eden binler zatlar şahadet ederler.

Evet, Nur Şakirtleri biliyorlar ve mahkemelerde huccetlerini göstermişim ki; şahsıma değil bir makam, şanüşeref ve şöhret vermek ve uhrevî ve manevî bir mertebe kazandırmak, belkı butün kanaat ve kuvvetimle ehl-ı imana bir hizmet-ı imaniye yapmak için, değil yalnız dünya hayatımı ve fânî makamatımı, belki lüzum olsa ahiret hayatımı ve herkesin aradığı uhrevî bâkî mertebeleri feda etmeyi, hatta cehennemden bazı bîçareleri kurtarmaya vesile olmak için, lüzum olsa cenneti bırakıp cehenneme girmeyi kabul ettiğimi, hakikî kardeşlerim bildiklen gibi, mahkemelerde dahı bır cıhette ıspat ettığım hâlde; benı bu ittihamla Nur ve iman hızmetime bir ihlâssızlık ısnat etmekle ve Nurların kıymetlerini tenzil etmekle milleti onun büyük hakikatlerinden mahrum etmektir.

Acaba, bu bedbahtlar dünyayı ebedî ve herkesi kendilen gibi dini ve imanı dunyaya alet ediyor tevehhumuyle, dünyadaki ehl-ı dalâlete meydan okuyan ve hizmet-i imaniye yolunda hem dünyevî, hem lüzum olsa uhrevî hayatlannı feda eden ve mahkemelerde dava ettiği gıbı, bır tek hakıkat-ı imaniyeyi dünya saltanatıyla değiştirmeyen ve siyasetten ve siyasî manasını işmam eden maddî ve manevî mertebelerden ihlâs sırrı ile butün kuvvetiyle kaçan ve yirmi sene emsalsiz işkencelere tahammul edıp, siyasete imanî meslek itıbarıyla tenezzül etmeyen

ahiret: dunya hayatından sonra baslayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
baki. ebedî daimî surekli ve kalıcı olan
bedbaht. bahtsız talısız, zavallı
bıçare çaresız zavallı
cihet: yon.
dava iddia
dünyevî: dünyaya ait
ebedi: sonu olmayan daimi surekli
ehl-ı dalalet. dalalet ehli yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kımseler
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri
emsalsiz benzersiz
fânî: olumlu geçici.
feda: gozden çıkarma ugruna verme
şahadet: şahıt olma şahıtlık tanıklık.
şakirt: talebe öğrenci.
şanüşeref. şan ve şeref.
şöhret: herkesçe bilinme tanınma durumu ün
hakıkat. gerçek
hakıkat-ı imaniye imana aıt olan gerçek.
hakiki gerçek.
hizmet-i imaniye: imana aıt hızmet, iman ve Kur'ân hakıkatlennın ıkna edıcı ve ılmî delillerle anlaşılmasına hızmet etme
huccet. delil
hususan bilhassa özellikle
işkence: eziyet azap bir kımseye verilen maddî-manevî sıkıntı zulum
işmam biraz duyurma çıtlatma
ihlâs samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası ıçın yapma
iman inanma itıkat.
İmanı: imana ait olan imana dair olan imanla ilgili.
ısnat. dayanma dayandırma
ıspat: dogruyu delillerle gosterme
itıbar değer
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma tohmet altında olma
kıymet: deger
kanaat. inanma goruş fikir
kuvvet: guç, kudret.
maddî: madde ile alâkalı cısmanı
mahkeme: dava duruşma
mahrum: bır şeye sahıp olamayan yoksun
makam: yer mevkı
makamat: makamlar
manevî: manaya aıt maddî olmayan
mertebe derece basamak.
meslek: gıdış tutulan yol sistem
sır: gızlı hakıkat.
saltanat sultanlık, padışahlık hukumdarlık
siyaset: politıka
siyasi siyasete ılgılı siyasete aıt.
tahammul zora dayanma kotu ve güç durumlara karşı koyabilme katlanma
tenezzül kendine aykırı duşen bir ışı veya durumu kabul etme alçalma.
tenzil kıymetten duşurme değerini indirme
tevehhüm vehimlenme kuruntuya kapılma gerçekte var olmayanı var kabul etme yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya duşme
uhrevi ahirete dair ahirete aıt, ahıret alemiyle ıgılı
vesile: aracı vasıta
zat: kışı şahıs

ve kendini nefsi itibarıyla talebelerinden çok aşağı bilen ve onlardan daima himmet ve dua bekleyen ve kendi nefsini çok bîçare ve ehemmiyetsiz ıtıkat eden bir adam hakkında bazı halıs kardeşleri, Risale-i Nur'dan aldıklan fevkalâde kuvve-i imaniyeye mukabil onun tercümanı olan o bîçareye –tercümanlık münasebetiyle– Nurların bazı faziletlerini hususî mektuplannda ona isnat etmeleri ve hiçbir sıyaset hatırlarına gelmeyerek, âdete binaen, insanlar sevdiği adî bir adama da, "Sultanımsın, velinimetimsin" demelen nev'inden yüksek makam vermelen ve haddinden bin derece ziyade hüsnüzan etmeleri ve eskiden beri üstat ve talebeler mabeynınde carı ve itiraz edilmeyen makbul bir âdet ıle teşekkur manasında pek fazla methüsena etmeleri ve eskiden ben makbul kitaplann ahirlerinde mubalâğa ile methıyeler ve taknzler yazılmasına binaen, hıçbir cihetle suç sayılabilir mi? Gerçi mubalâğa itibanyla hakikate bir cihette muhalifttir, fakat, kimsesiz, garip ve düşmanları pek çok ve onun yardımcılannı kaçıracak çok esbap varken, insafsız çok muterizlere karşı sırf yardımcılarının kuvve-i maneviyelerini takviye etmek ve kaçmaktan kurtarmak ve mubalâğalı methedenlerin şevklerini kırmamak için onların bır kısım medihlerini Nurlara çevirip, bütun butun reddetmediği hâlde, onun bu yaşta ve kabır kapısındakı hizmet-i imanıyesını dünya cıhetine çevirmeye çalışan bazı resmî memurlann ne derece haktan, kanundan, insaftan uzak düştükleri anlaşılır

adet: görenek usul alışkanlık.
adi: sıradan.
ahır: son
bıçare: çaresız zavallı
binaen: -den dolayı bu sebepten
carı: cereyan eden akan işleyen
cihet: yon
dua: Allah a yalvarma niyaz
ehemmiyetsiz: önemsiz
esbap: sebepler vasıtalar
fazılet: deger, meziyet iman ve ırfan ıtıbanyla olan yüksek derece
fevkalade: olağanustu
şevk: şıddetlı arzu aşın istek ve heves
garip: kimsesiz zavallı
gerçi: oyle ise de her ne kadar
hak: doğruluk
hakıkat: gerçek
halıs: sammi her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
himmet: yardım ihsan lütuf
hizmet-i imanıye: imana aıt hizmet, iman ve Kur ân hakıkatlennın ıkna edıcı ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hüsnüzan: bır kımsenın veya bır hadısenın ıyılıgı hakkındakı vıcdanı ve ıyı kanaat
hususi: ozel,
isnat: dayanma, dayandırma
ıtıbar: deger
ıtıkat: kesin inanma iman
itiraz: kabul etmedıgıni belırtme karşı çıkma.
kabır: mezar
kanun: yasa
kuvve-i imanıye: iman kuvveti
kuvve-i maneviye: manevî guç moral
mabeyn: ara
makam: yer mevkı
makbul: kabul edılmiş, geçerli reddedilmeyen
medih: övmek.
methiye: bınnı övmek maksadıyla yazılmış eser kaside
methusena: methedip övmek.
mubalaga: bır ışı bır şeyı çok buyutme abartma
muhalif: zıt, karşıt.
mukabil: karşılık.
munasebet: vesile alâka, bağ.
muteriz: ıtıraz eden, karşı çıkan ıtırazcı
nefis: kışının kendısı ıyılıge de kotulugo de meylı olan duygu
nevi: çeşıt, tur
red: kabul etmeme.
resmı: devlet adına olan
sıyaset: politıka
takrız: ovme yazısı bır eser hakkında yazılan ve esenn basına konulan ovgu yazısı
takviye: kuvvetlendırme sağlamlaştırma teyıt ve tasdık etme
talebe: öğrencı
teşekkür: yapılan bır yıılık karşısında mınnet memnunıyet ve şukur ifade etme şukretme
tercüman: çeşıtlı hâl durum maksat veya duygulan ıfade etme vasıtası
üstat: bır ilim ve sanatta ustun olan kımse ogretmen
velinimet: nımetı veren nımete sebep olan
ziyade: çok, fazla.

Son sözüm, [1] «لِكُلِّ مُصِيبَةٍ اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ» 'dur.

Said Nursî

LÂHİKA

Sorgu hâkimliğinin son tahkikat kararnamesinin arkasında denilmiş ki: "Heyet-i Vekile *Mu'cizat-ı Kur'âniyeyi*, yanı yalnız Yirmi Beşinci Söz risalesini, üç ayetin medeniyete karşı beyanatı, şimdiki kanun-i medeniyete uygun gelmediği bahanesiyle resmen dağılmasının yasak edilmesine ve toplanmasına dört ay evvel bir karar vermiş" diye yazılı gördüm.

Buna cevaben: Mu'cizat-ı Kur'âniye şimdi Zülfikar'dadır ve Zulfıkar'ın dört yüze yakın sahifesinden yalnız ikı sahifesinde otuz sene evvel medeniyetin Kur'ân'a karşı tenkitlerine itıraz edilmez bır tarzda cevap verilen ve üç eski risalelerimde bulunan üç ayetin tefsiridir. *Biri* tesettür-i nisvan hakkındaki ayet, *ikincisi* irsiyet hakkında [2] فَلِاُمِّهِ السُّدُسُ, *üçüncüsü* yine irsiyet hakkında [3] فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ ayetlerindeki hakıkatlerin hikmetini, feylesofları ilzam edecek bir surette iki sahifeyi

1 Her musibette deriz: "Biz Allah'ın kullarıyız, sonunda yine Ona döneceğiz." (Bakara Suresi, 156.)
2 O zaman annenin mirastan hakkı altıda birdir. (Nisa Suresi, 11.)
3 Eğer varisler hem erkek, hem de kız kardeşler ise, erkeğe iki kız hissesi vardır. (Nisa Suresi, 176.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beyanat: açıklamalar, izahlar
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
evvel: önce
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan
hakikat: gerçek, esas
hâkim: yargıç
Heyet-i Vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
ilzam: susturma, cevap vereme, aklamaya dair resmî yazı
irsiyet: veraset, miras intıkalı
itıraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kanun-ı medeniyet: medeniyetin kanunu
kararname: sorgu hâkiminin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı
lâhika: ek, ilâve
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak, bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
sahife: sayfa
suret: biçim, şekil, tarz.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
tarz: biçim, şekil, suret.
tefsir: Kur'ân'ın manâ bakımından izahı, açıklaması
tenkit: eleştirme.
tesettür-ı nisvan: kadınların örtünmesi

yirmi sene evvel ve başka risalelerimde otuz sene evvel yazdığım hâlde, bugun yazılmış gıbı tevehhümüyle dört yüz sahıfe *Zülfikar* yasak edilmesinin yerine, o iki sahife-yi *Zülfıkar*'dan çıkanp kitabımızı bize iade etmek kanunen hakkımızdır. Nasıl bır mektupta zararlı bir ıkı kelime bulunsa, o kelimeler kaldırılır, mütebakisinin neşrine izin verilir, bu kabîlden, mahkeme-i âdilenizden bu hakkımızı isteriz.

Bir ay evvel bize verilen kırk sahifelik iddianameyi birisı yanıma gelip bana okumaya imkân bulamadığından, bugun 11 Haziran'da yeni olarak iddianameyi bana okudular. Ben dinledim. Gördüm kı, size yazdığım iki ay evvel ıtıraznamem, bır aya yakın evvel de itıraznamemin tetimmesi ve lâhıkası, hem Ankara'nın altı makamatına, hem makamınıza da verilmiş. İşte bu itırazname, o iddianameyi esasıyla kesıyor ve reddedıyor. Yeniden iddianameye karşı itirazname yazmaya hiç lüzum görmüyorum. Yalnız ıki üç noktayı makam-ı iddıaya hatırlatmak nev'inden derim kı.

• Ben iddianameyi nazar-ı itibara alıp cevap vermediğimin sebebı, bizi beraat ettiren üç âdil mahkemenın haysiyetini kırmamak ve ihanet etmemek içindir. Çünkü, o mahkemeler, şımdı iddianamedeki esasları tamamıyla inceden inceye tetkikten sonra bize beraat vermişler. Onlann beraatini hiçe saymak, adliyenin şerefine ilişmektir

adil: adaleti olan, doğruluk gostereren
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
beraat: temize çıkma, bır davanın netıcesinde suçsuz olduğu anlaşılma
evvel: önce
şeref: onur, haysiyet.
haysıyet: şeref, onur, ıtıbar
ıade: gen verme
iddianame: Iddıa yazısı, sayıcının bır dava konusundakı iddialarını toplamış olduğu, ısnat ettıgı suç ve delıllerı de ıçıne alan yazısı
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma
imkan: ıyı şart, elvenşli şart.
ıtıraznamе: ıtıraz kagıdı, ıtıraz dilekçesi
kabıl: tur, gibi
kanunen: kanuna gore, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile
lâhıka: ek, ilâve
mahkeme-i adile: adaletle hukmeden mahkeme, âdil mahkeme.
makam-ı iddıa: mahkemede bir hakkın sabıt olduğunu dava eden, savcı
makamat: makamlar.
mutebakı: gerı kalan
nazar-ı ıtıbar: dıkkate alma, dıkkate deger goren bakış
neşir: kıtap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nevi: çeşit, tur
sahife: sayfa.
tetimme: bıt konuyu veya esen tamamlamak ıçın eklenen kısım, ek
tetkik: dıkkatle araştırma, incelеme.
tevehhum: vehımlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlıge ve korkuya duşme

• *İkinci nokta*: Makam-ı iddia, cerbezesiyle, binler mesail içinde bir ıkı meseleye, hatınmıza gelmeyen bazı manalar vererek bizi ittiham ediyor. Hâlbuki, o mesailler, Nurun büyük mecmualarında var. Mısır Camiü'l-Ezher uleması ve Şam-ı Şerif büyük âlimleri ve Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere'nin müdakkik hocaları ve Halep ve saire, hususan Diyanet Rıyasetinin muhakkık âlimleri onları görüp kemal-i takdirle tahsin ve tasdik ettikleri hâlde, hocavari ve âlimâne bazı ilmî itirazlar bu iddianamede hayretle ve taaccuple gördüm. Haydı, bazı yanlışlarım bulunsa bile, binler âlimlerin görmedikleri veya ilişmedikleri itiraznamedeki o yanlışlar, hakikî olsa da, bir suç olamaz, yalnız ılmî bır hata olabilir.

Hem üç mahkeme, butün Risale-i Nur'u ve bızleri beraat ettirdi. Yalnız Eskişehir Mahkemesi bir tesettür-i nısvan meselesine dair Yirmi Dordüncü Lem'anın on beş kelimesini sebep gösterip bana ve yüzde on beş arkadaşıma hafifçe bir ceza verdi. Size takdim ettiğim tetimme-ı ıtırazımda üç yüz ellı bın tefsinn hükmune ittıba ıle o tefsirim için mahkûmiyetimi, "Rûy-i zeminde adalet varsa, o hükmü kabul etmez" diye yazmışım. Makam-ı iddia, bin dereden su getirir gibi, yirmi seneden beri yazılan kıtap ve mektupların bazı cümlelerini zekâvetıyle aleyhimize çevırmeye çalışmış. Hâlbuki, bu noktada bızı beraat ettiren üç değil, belki beş-altı mahkeme bu mevhum suçta bize şerik oluyorlar. Ben o âdil mahkemelerin haysıyetine ilişmemek lâzım geliyor dıye, makam-ı ıddıaya hatırlatıyorum.

adalet: her hak sahıbıne hak kının tam ve eksıksız verılmesi, düzenlı ve dengelı olış
adil: adaletlı olan, doğruluk gösteren
aleyh: karşı, karşıt.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
alimane: bilerek, bilene yakışır tarzda
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
cerbeze: haksız yere aldatıcı sozlerle karşı tarafı ıknaa çalışmak, demagoji
dair: alâkalı, ilgili
Diyanet Rıyaseti: Dıyanet İşlerı Başkanlığı
Şam-ı Şerif: şerefli Şam şehrı, Suriye nı başkentı.
şerik: ortak
hakıkı: gerçek
haysıyet: şeref, onur, ıtıbar.
hocavari: hocaya benzer surette, hoca gibi
hükum: emir, buyruk.
hususan: bılhassa, özellıkle.
iddianame: iddıa yazısı, savcının bır dava konusundakı iddıalarını toplamış olduğu ısnat ettiği suç ve delıllerı de içine alan yazısı.
ilmî: ılım ile ılgılı, ılme dair
itiraz: kabul etmediğini belırtme, karşı çıkma
itirazname: ıtıraz kâğıdı, ıtıraz dılekçesi.
ittıba: tabı olma, uyma, ıtaat etme
ittıham: suç altında bulunma, tohmetlı olma, tohmet altında olma
kemal-i takdir: takdırın en mukemmelı
mahkûmiyet: hukum gıyme, hükumlulukk
makam-ı iddia: mahkemede bır hakkın sabıt olduğunu dava eden savcı
mecmua: tertıp ve tanzım edılmış şeylerın hepsı, koleksıyon
Medine-i Münevvere: Nurlu Medıne şehrı
Mekke-i Mükerreme: keremlı, azız, mukaddes Mekke şehrı.
mesail: meseleler
mevhum: hakıkatte olmayan, vehım ve hayal urunu olan
müdakkik: tetkık eden, ınceden ınceye araştıran.
nokta: konu, konu ile ılgılı onemlı bolum
rûy-i zemin: yeryüzu
taaccup: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tahsin: begenme, guzel bulma
takdim: arz etme, sunma
tasdik: bır şeyın veya kımsenın doğruluğuna kesın olarak hukmetme
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tesettür-i nısvan: kadınların ortunmesi
tetimme-i itiraz: ıtıraza ılâve edılen ıtırazın tamamlanması ıçın eklenen son ıtıraz dılekçesi
ulema: alımler, bılgınler, ılım sahıplerı
vesaire: ve başkaları, bunun gıblerı.
zekavet: zekılık, çabuk anlama, kavrama kabılıyetı

• *Üçüncüsü:* Ölmüş gitmiş, hükûmetten alâkası kesilmiş ve inkılâptaki bazı kusurata sebep olmuş bir reise, sarihan tenkit ve ıtıraz da olsa, kanunen bir suç olamaz. Hâlbuki sarahat değil, o kendi cerbezesiyle küllî beyanatımızı ona tatbik etmiş. O mahrem ve herkese bildirmediğimiz manaları izhar ve teşhir edip umumun nazar-ı dikkatini celp ediyor. Eğer onda bir suç varsa, o makam-ı iddia suçlu olur. Çünkü halkı teşvik edip o manalara nazar-ı dikkati celp ediyor.

• *Dördüncüsü:* Üç mahkeme, cemiyet noktasında bize kat'î beraat verdiği hâlde, yine eski nakarat gibi, gizli cemiyet vehmine bin dereden su toplamak gibi emareler araştırmış. Hâlbuki, siyasî ve vatan ve millete zararlı olan müteaddit cemiyetler varken, onlara müsaade ve müsamahakârâne bakmakla beraber, bizim gibi binlerle şahitlerin ve emarelerin şahadetleriyle ve altı vilâyetin ilişmemeleriyle sabit olan Nur Talebelerinin ders arkadaşlıklarına ve sırf vatan ve millet ve din menfaatine ve saadet-i dünyeviye ve uhreviye hesabına ve hariçten ve dâhilden gelen ifsat cereyanlarına karşı mücahidâne tesanütlerine "gizli cemiyet" namını vermek ve yirmi senede yüz binler Risale-i Nur şakirtlerinin emniyeti ihlâle dair hiçbir vukuatları kaydedilmediği hâlde, "Dini alet ederek emniyeti ihlâle halkı teşvik ediyor" diye, makam-ı iddia onları ittiham etmesi, değil nev-i beşeri, belki zemini de hiddete getirip, o ittihamı reddeder.

alaka: ilgi, ilişki, bağ
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
beyanat: açıklamalar, izahlar
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cemiyet: topluluk, birlik.
cerbeze: haksız yere aldatıcı sözlerle karşı tarafı ikna çalışmak, demagoji.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
dahil: iç, içerisi
dair: alakalı, ilgili.
emare: alamet, belirti, nişan
emniyet: güvenlik.
emniyet: güvenlik, polis teşkilatı
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şakirt: talebe, öğrenci
hariç: dışarı.
hiddet: öfke, kızgınlık
ifsat: fesada uğratma, bozma, düzensizlik meydana getirme
ihlal: bozma, zarar verme
inkılap: değişme, dönüşüm, köklü değişme
ıtıraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
küllî: umumi, genel, bütün olan
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden, savcı.
menfaat: fayda
mücahidâne: mücahitçe, cihad ederek, gayret göstererek.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan
müsaade: izin
müsamahakârâne: hoşgörülü bir şekilde
müteaddit: çeşitli, bir çok
nakarat: çok sık tekrarlanmaktan dolayı bıkkınlık veren söz.
nam: ad, isim
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
reis: başkan
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti
saadet-i uhreviye: ahiretle ilgili saadet, ahirettekı mutluluk.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım
sarihan: açıkça, açık olarak
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
talebe: öğrenci
tatbik: uydurma, uygulama.
teşhir: gösterme, sergileme.
tenkit: eleştirme
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
umum: bütün, herkes.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vilâyet: il
vukuat: kavga, yaralama gibi emniyeti ilgilendiren olaylar
zemin: yeryüzü

Her ne ise, daha fazla söylemeye lüzum görmüyorum. İddianameden çok evvel yazılan itirazname ve tetimmesi ona bir cevabımızdır.

Afyon Cezaevinde Mevkuf
Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Afyon Mahkemesine ve Ağır Ceza Reisine beyan ediyorum ki:

Eskiden ben fıtratımda tahakkümü kaldıramadığım için dünyaya karşı alâkamı kesmiştim. Şimdi o kadar manasız, lüzumsuz tahakkümler içinde hayat bana gayet ağır gelmiş, yaşayamayacağım. Hapsin haricinde yüzler resmî adamların tahakkümlerini çekmeye iktidarım yok. Bu tarz-ı hayattan bıktım. Ben sizden bütün kuvvetimle tecziyemi talep ediyorum. Şimdi kabir elime geçmiyor, hapiste kalmak bana lâzımdır. Makam-ı iddianın asılsız isnat ettiği suçlar, siz de bilirsiniz ki, yok, beni cezalandırmaz. Fakat beni manen cezalandıracak vazife-i hakikiyeye karşı büyük kusurlarım var. Eğer sormak münasip ise, sorunuz; cevap vereyim.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
evvel: önce.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
gayet: son derece.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
iktidar: güç, yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
isnat: dayanma, dayandırma.
itirazname: itiraz kâğıdı, itiraz dilekçesi.
kabir: mezar.
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
kuvvet: güç, kudret.
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden savcı.
manen: mana bakımından, manaca.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
münasip: uygun.
reis: başkan.
resmî: devlet adına olan.
tahakkum: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
talep: isteme, dileme, istek, arzu.
tarz-ı hayat: hayat tarzı, yaşama şekli.
tecziye: cezalandırma, ceza verme.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
vazife-i hakikiye: hakiki, gerçek vazife.

Evet, büyük kusurlarımdan bir tek suçum, vatan ve millet ve dın namına mükellef olduğum buyük bir vazifeyi dünyaya bakmadığım için yapmadığımdan, hakıkat noktasında affolunmaz bır suç olduğuna ve bilmemek bana bir özür teşkil edemediğine şimdi bu Afyon hapsinde kanaatim geldi. Nur Şakırtlerinin halis ve sırf uhrevî, Nurlara ve tercümanına karşı alâkalarına, dünyevî ve siyasî cemiyet namını verip onları mes'ul etmeye çalışanların ne kadar hakîkatten ve adaletten uzak düştüklerine karşı üç mahkemenin o cıhette beraat vermesıyle beraber denz ki:

Hayat-ı içtimaiye-i insaniyenin, hususan millet-i İslâmiyenin üssülesası, akrabalar içinde samimâne muhabbet ve kabile ve taifeler içinde alâkadarâne irtibat ve İslâmıyet mılliyetiyle mü'min kardeşlerine karşı manevî muavenetkârâne bır uhuvvet ve kendi cinsı ve mıllıyetıne karşı fedakârâne bir alâka ve hayat-ı ebediyesini kurtaran Kur'ân hakıkatlerıne ve naşırlerine sarsılmaz bir rabıta ve ıltizam ve bağlılık gibi, hayat-ı içtimaıyeyi esasıyla temin eden bu rabıtalan inkâr etmekle ve şimaldeki dehşetli anarşıstlık tohumunu saçan ve nesil ve milleti mahveden ve herkesin çocuklarını kendine alıp karabet ve mılliyetı izale eden ve medeniyet-i beşeriyeyi ve hayat-ı içtimaiyeyi butun bütün bozmaya yol açan kızıl tehlikeyi kabul etmekle ancak Nur Şakirtlerine medar-ı mes'ulıyet cemiyet namını verebilir. Onun için, hakıkî Nur Şakırtleri çekınmeyerek, Kur'ân hakıkatlerıne karşı kudsî alâkalarını ve uhrevî kardeşlerine karşı sarsılmaz

adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız venımesi düzenlı ve dengelı olu
alaka: ilgı ılıskı yakınlık bag
alakadarâne: ilgılenerek alaka gostererek.
anarşıst: hıçbir duzen ve otorıte tanımayan karışıklık ve bozgunculuktan yana olan ondan fayda uman kımse
beraat. temıze çıkma bır davanın neticesinde sucsuz olduğu anlaşılma
cemiyet: topluluk, bırlık.
cıhet: yon.
cıns boy soy kavım kabıle
dehşetli: urkutucu korkunç
dünyevî: dunyaya aıt
fedakârane: fedakarca fedakârlıkla
şakırt: talebe öğrencı
şimal: kuzeyde yer alan bolgeler
hakıkat: gerçek, asıl, esas.
hakıkı: gerçek
halıs: samımî her amelını yalnız Allah rızası ıcın ışleyen
hayat-ı ebedîye: ebedî ve sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı ıçtımaıye-ı ınsanıye: insanın sosyal hayatı, insanların olusturduklan cemıyet (toplum) halınde yasama hayatı
hususan: bılhassa özellıkle
ıltızam: bırının tarafını tutma taraftarlık yapma tarafgırlık.
ınkar: Allah ın varlıgına bırlıgıne inanmama kabul ve tasdık etmeme
ırtıbat. bır şeye bağlı olma bağlanma.
ırtıbat: ılgı ılgılı olma bır şeye bagli olama
izale: yok etme, ortadan kaldırma
izhar: ortaya koyma açığa çıkarma gosterme
kızıl tehlıke komunizm dınsızlık tehlıkesı.
kabıle: bırlıkte yaşayan ve bır sulaleden gelen insanlar
kanaat. inanma görus fıkır
karabet: yakınlık, hısımlık, akrabalık.
kudsî: mukaddes, yuce

kusur: eksıklık, ozur, suç, kabahat.
mahv: yok etme ortadan kaldırma bıtme
manevî: manaya aıt maddî olmayan
medenıyet-ı beşerıye: insanlıgın medenıyetı
mes'ul: sorumlu yukumlu
mıllet-ı Islamıye: Islâm mılletı
muhabbet: sevgı sevme
mükellef: sorumlu ve yukumlu olan bır şeyı yapmaya mecbur olan vazıfeli.
mü'mın: ıman eden inanan
muvakkatcârane: geçıcı bır şekılde geçıcı olarak.
naşır: eser neşreden yayınlayan
nam: ad ısım
nesıl. soy, zurrıyet.
özür: bır kusur veya suçun hoş gorulmesını gerektıren sebep elde olmadan yapılan bır suçun bağıslanması ıçın ıleri surulen bahane
rabıta: munasebet alaka bağ.
samımane: samımı bır şekılde gonulden gelen bır tavırla

sıyasî: sıyasetle ılgılı sıyasete aıt.
taife: kavım, kabıle.
teşkıl: olusturma şekıllendırme
temin: sağlama
tercuman: tercume eden, cevıren
uhrevî: ahırete dair ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
uhuvvet: kardeşlık, dın kardeşlıgı
üssülesas: hakıkî sağlam temel
vazıfe: gorev

irtibatlarını izhar ediyorlar. O uhuvvet sebebiyle gelen her bir cezayı memnuniyetle kabul ettiklerinden, mahkeme-i âdilenizde hakikat-i hâli olduğu gibi itiraf ediyorlar. Hile ile, dalkavukluk ile ve yalanlarla kendilerini mudafaaya tenezzül etmiyorlar.

Mevkuf
Said Nursî

AFYON MAHKEMESİNE, İDDİANAMEYE KARŞI VERİLEN İTİRAZNAME TETİMMESİNİN BİR ZEYLİDİR

Evvelâ: Mahkemeye beyan ediyorum ki; bu yeni iddianamede, Denizli ve Eskişehir Mahkemelerimizdeki o eski iddianamelere ve aleyhimizde, sathî ehl-i vukufların sathî tahkikatlarına bina edildiğinden, mahkemenizde dava ettim ki: "Bu iddianamenin yüz yanlışını ispat etmezsem, yüz sene cezaya razıyım." İşte o davamı ispat ettim. Yüzden ziyade yanlışların cetvelini istersenize takdim edeceğim.

Sâniyen: Ben, Denizli Mahkemesinde kitap ve evraklanmız Ankara'ya gittiği sırada, aleyhimize hukum verilecek diye telâş ve me'yusiyetle beraber arkadaşlarıma yazdım. Ve bazı müdafaatımın ahırında bulunan o yazdığım parça şudur:

ahır: son
aleyh: karşı, karşıt.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bina: dayama, bir iddiayı bir şeye dayandırmak.
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere aşırı saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse.
dava: iddia.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hakimler.
evrak: kağıt yaprakları, kitap sayfaları, yapraklar, kâğıtlar.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
hakikat-i hal: durumun gerçek yönü, işin aslı.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.
hukum: karar, emir.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delillen de içine alan yazısı.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itiraf: başkalarının bilmediği gizli bir kusurunu söyleme, kendisi için iyi sayılmayacak bir hâli gizlemeyip söyleme.
itirazname: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
memnuniyet: memnunluk, razılık, sevinçli oluş, mesrunyet.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
me'yusiyet: ümitsizlik.
müdafaa: savunma, koruma.
mudafaat: müdafaalar, savunmalar.
razı: rıza gösteren, kabul eden.
sâniyen: ikinci olarak.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
takdim: arz etme, sunma.
tenezzül: kendine aykırı, düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
zeyil: ek, ilave.
ziyade: çok, fazla.

"Eğer, Risale-i Nur'u tenkit fikriyle tetkik eden adliye memurlan imanlannı onunla kuvvetlendınp veya kurtarsalar, sonra benî ıdam ıle mahkûm etseler, şahit olunuz, ben hakkımı onlara helâl ediyorum. Çünkü, bız hizmetkârız, Risale-ı Nur'un vazifesı, imanı kuvvetlendınp kurtarmaktır. Dost ve düşmanı tefrik etmeyerek, hizmet-i imanıyeyı, hiçbır tarafgırlık gırmeyerek yapmaya mukellefız."

Işte ey heyet-i hâkime! Bu hakikate binaen, Rısale-i Nur'un cerh edilmez kuvvetlı hüccetlerı, elbette mahkemede kalblen kendıne çevırmış. Aleyhimde ne yapsanız ben hakkımı helâl ederim; gücenmem. Bunun içindır ki, eşedd-i zulüm ile, bır eşedd-i istıbdat tarzında, şahsımı hiç ömrümde görmedığım ıhanetlerle çürütmekle, damarıma dokundurulduğu hâlde, tahammül ettim. Hatta beddua da etmedim. Bıze karşı butun ittıhamlara ve bütun isnat edılen suçlara karşı, elinizdekı Rısale-i Nur'un mecmuaları benim mukabele edılmez müdafaanamem ve cerh edilmez ıtıraznamemdırler. Medar-ı hayrettır kı; Mısır, Şam, Halep, Medine-i Münevvere, Mekke-i Mükerreme allâmeleri ve Dıyanet Rıyasetinin müdakkik hocaları, o Nur mecmualarını tetkık edıp, hıç tenkit etmeyerek, takdir ve tahsin ettıkleri hâlde, iddianameyi aleyhimıze toplayan zekâvetlı (!) zat, Kur'ân'ı, "Yüz kırk suredır" dıye acıp ve pek zahir bır yanlışıyla ne derece sathî baktığı; ve Rısale-i Nur bu ağır şerait içinde ve benım gurbet ve kımsesızlığım ve perişanıyetımde ve aleyhimde dehşetlı hücumlarla beraber, yüz bınler ehl-i hakikate

acıp: tuhaf hayrette bırakan.
adliye: mahkeme, yargılama ışlerıyle ugraşan daıre
aleyh: karşı, karşıt
allâme: pek çok konuda ıhtısas sahıbı buyuk bılgın ılmı seviyesi çok yuksek olan âlım, ustad-ı azam
beddua: bir kımsenın kotu olması ıçın dua, kotu dua
binaen: den dolayı, bu sebepten
cerh: yaralama, bir ıddıayı fikrı çurutme, reddetme
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
Dıyanet Rıyaseti: Dıyanet Işlerı Başkanlıgı
eşedd-i istıbdat: zorbalığın en çetını, kanunsuz, keyfı ıdarenın en şıddetlısı
eşedd-i zulüm: zulmün en şıddetlısı
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeğı bulup onun peşınden gıdenler, Allah adamı.
şerait: şartlar
gurbet: yabancı yere gıdıp kalma, dogup buyunulen yerler dışında kalma
hakikat: gerçek
heyet-i hâkime: hâkımler heyetı, hakımler kurulu.
hizmet-i imanıye: ımana aıt hızmet, ımanı ve Kur'ân hakıkatlerının ıkna edıcı ve ılmı delıllerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmetkâr: hizmet yapan kımse, hizmetcı
huccet: delıl
hucum: saldırma.
iddianame: ıddıa yazısı, savcının bır dava konusundakı ıddıalannı toplamış olduğu, isnat ettıgı suç ve delıllen de ıçme alan yazısı
ihanet: hainlık, kötülük etme, ardkadan vurma
imanı: ınanç, ıtıkat.
isnat: dayandırma, mal etme, bır şeyı bır kımseye aıt gosterme
itıraznamе: itıraz kagıdı, itıraz dılekçesı
ittıham: suç altında bulunma, töhmetlı olma, töhmet altında olma.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış semavî kıtapların sonuncusu
mahkûm: bır mahkemece hukûm gıymış, hukûmlu.
mecmua: terup ve tanzım edılmış şeylerın hepsı, koleksıyon
medar-ı hayret: hayret sebebı, hayrette sevk eden
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehrı
Mekke-i Mükerreme: keremlı, azız, mukaddes Mekke şehrı.
müdafaanamе: mudafaa metınl, savunma mektubu, savunma dılekçesı
müdakkik: retkık eden, ınceden ınceye araştıran
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
mukellef: sorumlu ve yukumlu olan
perişanıyet: perişanlık, karışık ve dagınık olma, acınacak hâlde bulunma
Rısale-i Nur: Nur Rısalesı. Bedıuzzaman Saıd Nursi'nın eserlerının adı
sathî: yuzeysel, derıne ınmeyen, ustun koru
sure: Kur'an-ı Kerîm ın aynıdıgı 114 bolumden her bırı.
tahammul: kotu, guç durumlara karşı koyabılme gucu, kaldırma
tahsın: begenme, begenme, guzel bulma
takdır: begenme, beğendıgını belırtme
tarafgır: bır tarafı tutan, bır tarafı destekleyen, taraflı
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tefrik: bırbırınden ayırma, ayrı tutma
tenkit: eleştırme
tetkik: dıkkatle araştırma, ınceleme.
vazife: görev
zahır: açık, aşıkar.
zat: kışı, şahıs
zekavet: zekıtlık, çabuk anlama, kavrama kabılıyetı

kendini tasdik ettirdiği hâlde, daha Kur'ân'ın kaç suresi var olduğunu bilmeyen o iddiacı zat, "Risale-i Nur, Kur'ân'ın tefsirine ve hadislerin tevline çalışmasıyla beraber, bir kısmında, okuyanlara bir şey öğretme bakımından ilmî bir mahiyet ve kıymet taşımadığı görülmektedir" diye tenkidi, ne derece kanundan, hakîkatten, adaletten ve haktan uzak olduğu anlaşılıyor.

Hem size, şekva ediyorum ki: Kırk sahifeli ve yüzer yanlışı bulunan ve kalblerimizi yaralayan iddianameyi, tamamıyla bize iki saat dinlettirdiğiniz hâlde, ayn-ı hakikat bir buçuk sahifeyi, ona karşı, israrımla beraber iki dakika okumaya müsaade etmediğiniz için, ona mukabil itiraznamemi tamamıyla okumaya adalet namına sizden istiyorum.

Sahisen: Her bir hükûmette muhalifler var. Asayişe ilişmemek şartıyla kanunen onlara ilişilmez. Ben ve benim gibi dünyadan küsmüş ve yalnız kabrine çalışanlar; elbette bin üç yüz elli senede ecdadımızın mesleğinde ve Kur'ân'ımızın daire-i terbiyesinde ve her zamanda üç yüz elli milyon mu'minlerin takdis ettiği düsturlarının müsaade ettiği tarzda hayat-ı bâkıyesine çalışmayı terk edip, gizli düşmanlarımızın icbarıyla ve desiseleriyle, fânî ve kısacık hayat-ı dünyeviyesi için sefihâne bir medeniyetin ahlâksızcasına, belki bir nevi Bolşevizmde olduğu gibi vahşiyâne kanunlara, düsturlara taraftar olup onlar meslek kabul etmekliğimiz hiç mümkün mudur? Ve dünyada hiçbir kanun ve zerre miktar insafı bulunan hiçbir insan,

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi
Bolşevizm: Hürriyet adına bütün insanı değerlen tahribe yönelerek, hiç bir kanun, ölçü, değer tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen görüş
daire-i terbiye: terbiye dairesi.
desise: hile, oyun, aldatmaca
düstur: kanun, kural, esas, prensip
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
fânî: ölümlü, geçici.
şekva: şikayet
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hak: doğruluk.
hakikat: gerçek, doğruluk.
hayat-ı bakıye: baki olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
icbar: zorlama, zorla ve istediği dışında bir iş yaptırma, mecbur etme, baskı
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
itiraznameye: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
kıymet: değer
kabir: mezar
kanun: bir ilmin düzenlenmiş kaidelerin yasa
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği
medeniyet: ilim, teknik, sanayi ve ticaretin nimetlerinden gerçek anlamda yararlanarak bolluk, güvenlik ve rahatlık içinde yaşayış
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
muhalif: iktidara ve iktidar görüşlerine zıt düşüncede bulunan
mukabil: karşılık.
mu'min: iman eden, inanan
müsaade: izin
nam: ad
nevi: çeşit, tür
sahife: sayfa
sahisen: uçuncu olarak.
sefihâne: sefih olan kimseye yakışır yolda, sefihçe
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsi ve mübarek sayma
taraftar: tarafı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen
tarz: biçim, şekil, suret.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tenkit: eleştirme.
tevil: Kur'ân ve hadislerin açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı ayetl ilk bakışta görünen manasından alıp taşıdığı diğer manalardan bir veya birkaçı ile tefsir etme
vahşiyane: vahşicesine, vahşice, vahşilikte
zat: kişi, şahıs
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

bunları onlara kabul ettirmeye cebretmez. Yalnız o muhalîflere derız: "Bıze ılışmeyınız; bız de ılışmemışız."

Işte bu hakıkate bınaendır kı, Ayasofya'yı puthane ve Meşıhatı kızlanın lısesi yapan bır kumandanın keyfî, kanun namındakı emırlerıne fıkren ve ılmen taraftar değılız ve şahsımız ıtıbanyla amel etmıyoruz. Ve bu yırmi sene işkencelı esaretımde eşedd-i zulüm şahsıma edıldığı hâlde, sıyasete karışmadık, idareye ılışmedık, asayişi bozmadık. Yüz bınler Nur arkadaşım varken, asayışe dokunacak hıçbır vukuatımız kaydedılmedı. Ben, şahsım ıtıbarıyla hıç hayatımda görmedığım bu ahır ömrümde ve gurbetımde şıddetlı ıhanetler ve damarıma dokunduracak haksız muameleler sebebıyle yaşamaktan usandım. Tahakküm altındakı serbestıyetten dahı nefret ettım. Size bır ıstıda yazdım kı, herkese muhalıf olarak, ben beraatımı değıl, belkı teczıyemı talep edıyorum ve hafıf cezayı değıl, sızden en ağır cezayı ıstıyorum. Çünkü bu emsalsız acıp zulmî muameleden kurtulmak ıçın ya kabre veya hapse gırmekten başka çarem yok. Kabır ıse, ıntıhar caız olmadığından ve ecel gızlı olmasından, şımdılık elıme geçmedığınden, beş altı ay (HAŞIYE) tecrıd-ı mutlakta bulunduğum hapse razı oldum. Fakat bu ıstıdayı masum arkadaşlarımın hatırlan ıçın şımdılık vermedım.

Rabıan: Benım bu otuz sene hayatımda ve Yeni Said tabır ettığım zamanımda bütün Risale-i Nur'da yazdıklarım ve şahsıma temas eden hakıkatlerının tasdıkıyle ve

HAŞIYE: Şımdi on yedı ay oldu, aynı hâl devam eder

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ahır ömür: ömrün son devresi, hayatın son demlerı
amel: ış, uygulama, yapma
asayış: emnıyet, kanun ve nızam hâkımıyetın sağlanması
beraat: temıze çıkma, bır davanın neticesınde suçsuz olduğu anlaşılma
bınaen: ... -den dolayı, bu sebepten
caız: yapılmasında sakınca olmayan, yapıldığında günah teşkıl etmeyen, yapılması veya yapılmaması konusunda emır bulunmayıp kışının kendı ıstegıne bırakılan
cebır: zor, zorlama, baskı yapma
cıddî: gerçek olarak, hakıkaten
ecel: her canlının Allah tarafından takdır edılen olum vaktı
eşedd-ı zulüm: zulmün en şıddetlısı
ehl-i ınsaf: ınsaf sahıplerı, merhametlı olanlar, orta yolu tutanlar
emır: ış buyurma, buyruk.
emsalsız: benzersız
esaret: esırlık, harb esırlıgı, tutsaklık
fıkren: fıkır ıle, düşunerek, zıhnen
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
gurbet: yabancı yere gıdıp kalma, dogup buyunulen yerler dışında kalma.
haşıye: dıpnot.
hakıkat: gerçek, esas.
ıdare: memleket ışlerının yurutulmesı, çekıp çevrılmesı
ıddıa: bır fıkrı ısrarla savunma, dava etme.
ışkence: ezıyet, azap, bır kımseye verılen maddî-manevî sıkıntı, zulüm
ıhanet: hanlık, kötülük etme, arkadan vurma
ılmen: ılım ıle
ıntıhar: kendını oldurme, canına kıyma, bır kımsenın çeşıtlı sebeplerın etkısı ıle kendını oldürmesı.
ıstıda: resmı makamlara bır ışın yapılmasını, yerıne getırılmesını ıstemek maksadıyla yazılan yazı, dılekçe, arzuhâl
ıtıbar: değer
kabır: mezar
kanun: yasa
keyfî: kanun ve nızama uygun olmayarak, yol ve usûle aykırı, keyfe arzuya, ıstege baglı, keyfıle ılgılı
kumandan: komutan
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temız
meşıhat: şeyhülıslamlık.
muamele: davranma, davranış
muhalıf: muhalefet eden, aykırılık gosteren, uymayan, bır fıl veya dusunceye karşı gelen.
nam: ad
nefret: bır şeyden veya kımseden ıgrenme, tıksınme, ıkrah.
nefs-ı emmare: ınsanı kotuluğe surukleyen nefıs, ınsana kotu ve gunah olan ışlerın yapılmasını emreden nefıs
puthane: putların toplandıgı yer, putperest tapınagı
rabıan: dordunculu olarak, dorduncu derecede
razı: nza gosteren, kabul eden
serbestıyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâlı
sıyaset: polıtıka
tabır: ıfade
tahakküm: zorbalık etme, zorla hukmetme, hukmu altına alma
talep: isteme, dileme, istek, arzu
taraftar: taraflı, bırının veya bır grubun tarafını tutan, bır tarafı destekleyen
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme.
tecrıd-ı mutlak: hıç kımse ıle goruşememek, hucre hapsı
teczıye: cezalandırma, ceza verme.
vukuat: kavga, yaralama gıbı emnıyetı ılgılendıren olaylar
zat: kışı, şahıs

benimle ciddî görüşen ehl-i insaf zatlanın şahadetlenyle ıddıa ediyorum kı, ben, nefs-i emmaremı elimden geldığı kadar hodfüruşluktan, şöhretperestlıkten, tefahurdan men'e çalışmışım Ve şahsıma zıyade husnüzan eden Nur Talebelennin, belki yuz defa hatırlarını kınp, cerh etmışim. Ben, "Mal sahibi değilim, Kur'ân'ın mücevherat dukkânının bır bîçare dellâlıyım" dedığımi, hem yakın dostlarım, hem kardeşlerimin tasdiklerıyle ve emarelenni görmelenyle, ben değil dünyevî makamatı ve şan ve şerefi şahsıma kazandırmak, belkı manevî buyük makamat faraza bana verilse de, fakat hizmettekı ihlâsıma nefsimin hissesi karışmak ihtimalıne binaen, korkarak o makamatı da hizmetıme feda etmeye karar verdiğim ve fiilen de öylece hareket ettiğim hâlde, mahkeme-i âlîmızde güya en buyük bir siyasî mesele gıbi, bana karşı bazı kardeşlerimın Nurdan istifadelerine manevî bir şukran olarak, ben kabul etmedığım hâlde, pedennden çok fazla hurmet etmesını medar-ı sual ve cevap yaptınız, bir kısmını inkâra sevk ettiniz ve bize hayretle dinlettırdınız Acaba, kendi razı olmadığı ve kendini lâyık bulmadığı hâlde, başkalann onu methetmelerıyle o bîçareye bir suç tevehhum edilebilir mi?

Hamisen: Kat'iyen size beyan ediyorum kı, hiçbir cemıyetçilik ve cemıyetler ile ve siyasî cereyanlarla hiçbır alâkası olmayan Nur Talebelerini cemiyetçilik ve siyasetçilikle itham etmek, doğrudan doğruya, kırk seneden ben İslâmıyet ve iman aleyhınde çalışan gızlı bır zındıka komitesi ve bu vatanda anarşilıği yetiştiren bir nevi

alaka: ılgı ılışkı bag
aleyh: karşı karşıt.
anarşi: her rurlu duzen ve otonteye karşı koyarak karışıklıgı meydana getirme durumu.
beyan etmek: açıklamak bildirmek, izah etmek.
bîçare: çaresiz zavallı
binaen: ...den dolayı bu sebepten...
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyetçilik. cemiyet taraftarlıgı partıcılık grupçuluk
cereyan: akım fikir sanat veya siyaset hareketi
cerh: yaralama.
dellâl: ilân eden bır haberi duyurmak ıçın yuksek sesle bagırarak dolaşan kımse
dünyevî: dunyaya aıt.
emare: alâmet, belırtı nışan
faraza: sozun gelişi söz gelişi
feda: gozden çıkarma ugruna verme
fiilen: fiile davranış ve hareketle.
şan: şohret, un
şeref: iyi un
şöhretperest: şohret duşkunu şohrete cok onem veren şohreti her şeyin ustunde tutan.
şukran: iyiliğe karşı gostenlen ıyı tavır gonul borcu, minnettarlık.
güya: sankı
hamisen: beşinci olarak besincisi beşinci derece.
hisse: pay nasip
hodfüruş: kendini begendırmege çalışan kendini satan övünen ovungen
hurmet. nıyet ıhtıram saygı
husnüzan: ıyi zan guzel kanaat.
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma
ihtimal: olabılırlık
iman: inanç, ıtıkat.
inkar: reddetme, inanmama kabul ve tasdık etmeme
istifade: faydalanma yararlanma
itham: kabahatlı gorme tohmet lendırme, suçlu gorme, suçlama suç ısnat etme
kat'iyen: katî olarak kesın olarak, kesınlıkle
komite: kotu bır maksat ıçın toplanmış gızlı cemıyet.
lâyık: vasıflan nıtelıkleri, ozu hareket ve davranışlanyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan
mahkeme-i âlî: yuce mahkeme bırıncı derecedekı (ustun) mahkeme
makamat. makamlar
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
medar-ı sual. soru sebebi
medih: ovmek.
men: yasak etme engelleme manı olma.
mesele: onemli konu
mücevherat: mucevherler elmas yakut, zumrut v.b sus taşlarıyla süslenmiş zıynet eşyaları.
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan hayırlı ışlerden alıkoyan guç
peder: baba
razı: rıza gosteren, kabul eden.
sevk. yoneltme
siyasî: siyasetle ılgılı siyasete aıt.
talebe: ogrenci
tasdik: bir şeyin veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
tefahur: yaptıklarıyla ovunme boburlenme
tevehhüm. vehımlenme kurunturya kapılma gerçekte var olmayanı var kabul etme yok olanı var zannetmekle umıtsızlıge ve korkuya duşme.
zındıka: dınsızlık, inançsızlık.
ziyade: fazla fazlasıyla

Bolşevizm namına bilerek veya bilmeyerek bizimle bir mücadeledir ki; üç mahkeme cemiyetçilik cihetinde bütün Nurcuların ve Nur Risalelerinin beraatlerine karar vermişler. Yalnız Eskişehir Mahkemesi tesettür-i nisâ hakkında bir küçük risalenin bir tek meselesini, belki bu gelen cümleyi, "Mesmuatıma göre, merkez-i hükûmette, bir kundura boyacısı, çarşı içinde, bir büyük adamın yanın çıplak kansına sarkıntılık edip, o acıp edepsizliği yapması, tesettür aleyhinde olanın hayâsız yüzüne şamar vuruyor" diye eskiden yazılmış cümle sebebiyle, bir sene bana ve yüz yirmi adamdan on beş arkadaşıma altışar ay ceza verdiler. Demek, şimdi Risale-i Nur'u ve şakirtlerini ittiham etmek, o üç mahkemeyi mahkûm etmek ve ittiham ve ihanet etmek demektir.

Sadisen Risale-i Nur ile mübareze edilmez. Onu gören bütün ulema-i İslâm, Kur'ân'ın gayet hakikatli bir tefsiri, yanı hakikatlerinin kuvvetli hüccetleri ve bu asırda bir mu'cize-i maneviyesi ve şimalden gelen tehlikelere karşı, bu millet ve bu vatanın bir kuvvetli seddi olduğunu tasdik ettiklerinden, mahkemeniz, bunun talebelerini bundan ürkütmek değil, belki hukuk-ı amme noktasında tergip etmek bir vazifeniz biliyoruz ve onu sizden bekliyoruz. Millete, vatana, asayişe muzır dinsizlerin ve bazı siyasî zındıkların kitaplarına ve mecmualarına "hurriyet-i ilmiye" serbestiyetiyle ilişilmediği hâlde, masum ve muhtaç bir gencin imanını kurtarmak ve sû-i ahlâktan kurtulmak için Nura talebe olması, elbette değil bir suç, belki hükûmet ve maarif dairesi, teşvik ve takdir edecek bir

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
aleyh: karşı, karşıt.
asayış: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması
asır: yüzyıl
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
Bolşevizm: hümyer adına bütün insanî değerleri tahribe yönelerek hiç bir kanun, ölçü, değer tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen görüş
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partiçilik, grupçuluk
cihet: yön
edep: iyi ahlâk, güzel terbiye
şakirt: talebe, öğrenci
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
haya: ahlâk kurallarına bağlı olma, ar, edep, namus.
hüccet: delil.
hukuk-ı amme: kamu hukuku
hurriyet-i ilmiye: ilim hürriyeti.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
iman: inanç, itikat.
itham: kabahatli görme, tehmetlendirme, suçlu görme, suçlama, suç isnat etme.
kundura: kaba, işlenmiş, bağsız, koncuz ayakkabı, ayakkabı
maarif: eğitim bakanlığı
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
merkez-i hükûmet: hükûmet merkezi, ülkeyi idare merkezi.
mesele: önemli konu
mesmuat: işitilen, duyulan, haber alınan şeyler
mübareze: çatışma, kavga
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
mu'cize-i maneviye: tesin manevi olan mu'cize.
muzır: zararlı, zarar veren
nam: ad
nevi: çeşit, tür
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
sadisen: altıncı olarak.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
su-ı ahlâk: ahlâk, kötülüğü, kötü ahlâk.
takdir: kıymet verme, beğenme
talebe: öğrenci
tefsir: Kur'an'ın manâ, bakımından izahı, açıklaması
tergip: rağbet verme, istekleandırme, istetme, istek verme
tesettür: gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi
tesettür-ı nisâ: kadınların örtünmesi
ulema-ı İslâm: İslâm âlimleri.
vazife: görev
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

hâlettir. Son sözüm: "Cenab-ı Hak, hâkimleri adalet-i hakkıyeye muvaffak etsin." Âmin deyip,

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞ [1] نِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ [2]

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [3]

'dir

Said Nursî

SON SÖZÜM

Heyet-i hâkimeye beyan ediyorum ki:

Hem iddianameden, hem uzun tecritlerimden anladım ki, bu meselede en ziyade şahsım nazara alınıyor ve şahsımı çürütmek maslahat görülmüş. Güya şahsiyetimin idareye, asayişe, vatana zaran var. Ve ben de din perdesi altında dünyevî maksatlar güdüyormuşum, bir nevi siyaset peşinde koşuyormuşum. Buna karşı, size bunu kat'iyetle beyan ediyorum:

Bu evham yüzünden benim şahsiyetimi çürütmek suretinde, *Risale-i Nur'a ve bu vatana ve bu millete fedakâr ve kıymettar olan şakirtlerini incitmeyiniz. Yoksa, bu vatana ve bu millete manevî büyük bir zarar, belki bir tehlikeye vesile olur.*

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)
2. O ne güzel dost ve o ne güzel yardımcıdır. (Enfal Suresi, 40.)
3. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fâtiha Suresi, 2.)

adalet-i hakkıyye: hakkı adalet, gerçek adalet.
âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dünyevî: dünyaya ait.
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.
şahsiyet: kişilik.
şakirt: talebe, öğrenci.
güya: sanki.
hâkim: yargıç.
hâlet: hâl, durum.
heyet-i hâkime: hâkimler heyeti, hâkimler kurulu.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevrilmesi.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kat'iyet: kararlılık, kesinlik.
maksat: gaye.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
maslahat: uygunluğa, yerine göre icap eden davranış.
mesele: önemli konu.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
nazar: bakış, dikkat.
nevi: çeşit, tür.
siyaset: politika.
suret: biçim, şekil, tarz.
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme.
vesile: aracı, vasıta.
ziyade: çok, fazla.

Bunu da size kat'iyen beyan ediyorum.

Şahsıma tahkir ve ihanet ve çürütmek ve işkence, ceza gibi ne gelse, Risale-i Nur'a ve şakirtlerine benim yüzümden zarar gelmemek şartıyla, şimdiki mesleğim itibarıyla, kabule karar vermişim. Bunda da ahiretim için bir sevap var. Ve nefs-i emmarenin şerrinden kurtulmama bir vesiledir diye, bir cihette ağlarken, memnun oluyorum. Eğer, bu bîçare masumlar benimle beraber bu meselede hapse girmeseydiler, mahkemenizde pek şiddetli konuşacaktım. Siz de gördünüz ki; iddianameyi yazan, bin dereden su toplamak gibi, yirmi otuz senelik hayatımda mahrem ve gayr-i mahrem bütün kitap ve mektuplarımdan cerbezesiyle ve kısmen yanlış mana vermesiyle, güya umum onlar bu sene yazılmış, hiç mahkemeleri görmemiş, af kanunlarına ve mürur-i zamana uğramamış gibi, onun ile benim şahsıyetimi çürütmek istiyor.

Ben kendim, şahsımın çürük olduğunu yüz defa söylediğim ve aleyhimde olanlar her vesile ile yine şahsımı çürüttükleri hâlde, ehl-i siyaseti evhamlandıracak derecede teveccüh-i ammeye karşı fayda vermediğinin sebebi. *İmanın kuvvetlenmesi için, bu zamanda ve bu zeminde gayet şiddetli bir ihtiyac-ı kat'î ile ders-i dinde bazı şahıslar lâzımdır ki, hakikati hiçbir şeye feda etmesin hiçbir şeye alet etmesin, nefsine hiçbir hisse vermesin; tâ ki imana dair dersinden istifade edilsin, kanaat-i kat'iye gelsin.*

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyh: karşı karşıt.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cerbeze: haksız yere aldatıcı sözlerle karşı tarafı iknaya çalışmak, demagoji.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular.
fâide: fayda.
şâkirt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük.
gayet: son derece.
gayr-i mahrem: mahrem olmayan, gizli ve özel olmayan.
güya: sanki.
hakîkat: gerçek, esas.
hisse: pay, nasip.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihtiyac-ı kat'î: kesin, zorunlu ihtiyaç.
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
itibar: değer.
kısmen: kısmı olarak, bazı yönden.
kanaat-i kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce.
kanun: yasa.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mesele: önemli konu.
meslek: gıdış tutulan yol, sistem.
mürur-ı zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap.
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun, herkesin halkın yönelişi.
umum: bütün, herkes.
vesile: araç, vasıta.
vesile: fırsat, elverişli hal.
zemin: yeryüzü.

Evet, hiçbir zaman, bu zeminde, bu zaman kadar böyle bır ıhtıyac-ı şedıt olmamış gibidır. Çünkü, tehlike harıçten şıddetle gelmiş. Şahsımın bu ihtiyaca karşı gelmediğini ıtıraf edip ilân ettiğim hâlde, yine şahsımın mezıyetinden değil, belki şiddet-i ihtiyaçtan ve zahiren, başkalar, çok görünmemesinden, şahsımı o ihtıyaca bir çare zannediyorlar. Hâlbuki ben de çoktan ben buna taaccüp ve hayretle bakıyordum. Ve hiçbir cihetle lâyık olmadığım hâlde, dehşetlı kusurlanmla beraber ve bu teveccüh-ı ammenin hıkmetıni şımdı bıldım. Hikmeti de şudur.

Risale-i Nur'un hakıkatı ve şakirtlerinin şahs-ı manevîsi, bu zaman ve zeminde o şiddetli ihtıyacın yüzünü kendine çevırmış. Benım şahsımı, hizmet ıtıbarıyla binden bir hissesi ancak bulunduğu hâlde, o harıka hakıkatın ve o halis muhlis şahsiyetin bir mümessili zannedip, o teveccühü gösteriyorlar. Gerçi bu teveccüh hem bana zarar, hem ağır geliyor. Hem de hakkım olmadığı hâlde hakikat-ı Nuriyenin ve şahsiyet-i maneviyesinin hesabına sükût edip o manevî zararlara razı oluyorum. Hatta İmam-ı Ali Radıyallahu Anh ve Gavs-ı Azam (KS) gibi bazı evliyanın ilham-ı İlâhî ile bu zamanımızda Kur'ân-ı Hakîm'in mu'cize-i maneviyesinin bir âyinesi olan Risale-i Nur'un hakıkatıne ve halıs talebelerinin şahs-ı manevîsine işaret-i gaybıye ile haber verdikleri içinde benim ehemmiyetsiz şahsımı o hakikate hizmetim cihetiyle nazara almışlar. Ben hata etmişim ki, onların şahsıma aıt bir parçacık iltıfatlarını, bazı yerde tevil edıp Risale-i Nur'a çevirmemişim. Bu hatamın sebebi de, zaafiyetim

ayine: ayna
cihet: yon
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehemmiyetsiz: onemsiz
evlıya: veliler. Allah dostları
şahs-ı manevî: manevî şahıs. belli bır şahıs olmayıp kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar. belli bır kışı olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şahsıyet: kişilik
şahsıyet-ı maneviye: manevî şahsıyet, manevî kişilik.
şakırt: talebe, ogrencı.
şıddet-ı ihtiyaç: ihtıyacın muhtaç olmanın şıddetı, ihtıyacın çok fazla olmasi
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdulkadir-i Geylani Hazretlerinin nami
gerçi: oyle ise de, her ne kadar
hakikat: gerçek, esas
hakıkat-ı Nurıye: Risale-i Nur'un asli esasi, gerçegi
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
harıç: dışarı
harika: olaganustu.
hıkmet: gizli sebep, gaye.
hisse: pay, nasıp
ışaret-i gaybıye: gaypla ılgılı ışaret, Hz Peygamber, muçtehit imamlar tarafından gayba aır verılen haberler, ışaret yolu ile yapılan açıklamalar
ihtıyac-ı şedıt: çok şiddetli ihtıyaç, şiddetli muhtaç oluş
ilan: yayma, duyurma, bildirme
ilham-ı ilahi: Allah tarafından kalbe indirilen ilham
ıltıfat: guzel sozler soyleyerek bırını samımî olarak okşama.
ıtıbar: deger
ıtıraf: başkalarının bilmediği gizli bir kusurunu soyleme, kendisi ıçın iyi sayılmayacak bir hâlı gizlemeyip soyleme
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an
kusur: eksıklik, özür, suç, kabahat.
layık: uygun, yakışır, munasıp
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mezıyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, ustunluk ve değerlilik vasfı.
mu'cize-i maneviye: tesir manevî olan mu'cize.
muhlis: ihlaslı, samımî, dostlugu halis, her hali içten ve gonulden olan
mumessil: temsil eden, temsilci.
nazar: dikkat
radıyallahu anh: Sahabe veya Islam buyuklerinin adı geçtiginde soylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek ıçın soylenir
razı: rıza gosteren, kabul eden
sükût: susma, sessiz kalma
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma
talebe: oğrencı
teveccüh: yonelme, sevgi, ılgı
teveccüh-i amme: genel teveccuh, umumun, herkesin, halkın yonelişi
tevil: sozun ilk bakısta belıren anlamını degil de ihtimal dâhilinde bulunan diger anlamlarını alarak yorumlama veya muhtemel manalarından bırını tercih etme
zaafiyet: zayıflık, guçsuzluk, dermansızlık.
zahıren: gorunuşte
zemin: yeryuzu.

ve yardımcılarımı ürkütecek esbabın çoğaltılmaması ve sözlerime itimadı kazanmak için, zahiren şahsıma bir kısmını kabul etmiştim.

Size ihtar ediyorum: Fânî ve kabir kapısındaki çürük şahsımı çürütmeye ihtiyaç yok ve bu kadar ehemmiyet vermeye de lüzum yok. Fakat Risale-i Nur ile mübareze edemezsiniz ve etmeyiniz. Onu mağlûp edemezsiniz. Mübarezede millet ve vatana büyük zarar edersiniz. Fakat şakirtlerini dağıtamazsınız. Çünkü, hakîkat-i Kur'âniyenin muhafazası yolunda kırk elli milyon şehit veren bu vatandaki geçmiş ecdatlarımızın ahfatlarına bu zamanda hakikat-i Kur'âniyenin muhafazası ve âlem-i İslâm'ın nazarında eskisi gibi dindarâne kahramanlıkları terk ettirilmeyecek. Zahiren çekilseler de, o halis şakirtler, ruhucanıyla o hakikate bağlıdırlar ve o hakikatin bir âyinesi olan Risale-i Nur'u terk edip, o terkle vatan ve millet ve asayişe zarar vermeyeceklerdir.

Son sözüm:

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ [1]

1. Ey peygamber! eğer insanlar senden yüz çevirirse, sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilâh yoktur. Ben ona tevekkul ettim. Yüce arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi, 129.)

ahfat: oğul, oğulları, torunlar
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
âyine: ayna
dindarâne: dindar bir kimseye yakışacak tarzda
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
esbap: sebepler, vasıtalar
fânî: ölümlü, geçici
şakirt: talebe, öğrenci
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
hakikat: gerçek
hakikat-ı Kur'aniye: Kur'ân'a ait olan gerçek.
halis: sâmimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
ihtar: hatırlatma, uyarı
itimat: dayanma, güvenme
kabir: mezar
mağlup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse
mübareze: çatışma, kavga
muhafaza: koruma
nazar: bakış, dikkat
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temelî ve sebebi olan manevî varlık
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
zahiren: görünüşte

Heyet-i Vekileye Gönderilmiş Bir İstidadır

Heyet-i Vekileye gayet ehemmiyetli bir ricam var:

Risale-i Nur'dan *Siracunnur* namındaki üç yüz sahifeden ziyade mecmuanın ahirinde ve aslı çok zaman evvel yazılan ve on beş sahife kadar olan ve Heyet-i Vekilece o mecmuanın toplanmasına vesile bulunan "Beşinci Şua", herkese, hususan musibetzedelere ve ihtiyarlara ve imanda şüphelere düşenlere pek çok faydalan tahakkuk eden *Siracunnur*'dan, o zararlı tevehhüm edilen parçayı çıkarıp yasak ederek, mutebaki üç yuz sahifenin neşrine izin verilmesini ve tesellisinden tam istifade eden bütün musibetzedeler ve ıhtıyarlar ve iman hakıkatlerine muhtaçlarla beraber Heyet-i Vekileden rica ederiz.

Hem dort yüz sahıfelık *Zulfıkar*'da otuz sene evvel Avrupa feylesoflarına karşı yazılan irsiyet ve tesettür hakkındakı ıki ayetin tefsırı iki sahife, hem otuz sene evvel tab edilen *İşaratü'l-İ'caz*'da [1] أَحَلَّ اللهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوا ayetine dair yazılan, bankaya dair bir satır ve hem otuz sene evvel ben, Dârülhikmette iken Ingıltere'nin Anglıkan Kılısesinin başpapazının Meşıhat-ı İslâmiyeden sorduğu altı sual içinde bir satır kadar yazılan yazılanın kaldırılarak, şımdıkı kanun-ı medenîye uygun gelmediği –ıkı sahıfe bir satır– bahanesiyle müsadere edilen ve âlem-ı İslâmca çok tahsin ile çok menfaatı bilfıil gorulen ve üç rükn-i imanîyi harika bir tarzda ıspat eden o *Zülfıkar* mecmuamızı ıade etmesını rıca edip ıstıyoruz ve hakkımızdır. Bir mektupta beş kelime sansür edilse, bakî

1. Allah alış verişi helal, faizi ise haram kılmıştır. (Bakara Suresi: 275.)

ahır: son
alem-i İslâm: İslam alemi, İslam dunyası
Anglıkan: Ingıtız Kılısesi
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bahane: yalandan özür, asıl sebebı gızlemek ıçın ılen surulen uydurma sebep
bakı: gerı kalan
bılfıil: bızzat, kendı çalışması ıle, kendı yaparak.
dair: alakalı, ılgılı
ehemmiyetli: onemlı
evvel: once
feylesof: sapık fikırlı felsefe ıle uğraşan
gayet: son derece
hakıkat: gerçek.
harika: olaganüstü.
Heyet-i Vekile: Bakanlar Kurulu
hususan: bıhassa, özellıkle.
ıade: gerı verme
iman: ınanç, ıtıkat.
irsiyet: veraset, mıras paylaşımı
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
ıstıda: resmî makamlara bir ışın yapılmasını yerine getırilmesını ıstemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe, arzuhâl
istıfade: faydalanma, yararlanma
kanun-ı medeniye: medenî kanun
kılıse: Hıristıyanların mabedi. Hıristıyanların ıbadet ettıgı bına
mecmua: tertıp ve tanzım edılmış şeylerın hepsı, koleksıyon
menfaat: fayda
Meşıhat-ı İslâmiye: İslâmî ıslerın ılmı meselelerı ıle uğraşan devlet dairesi, şeyhulislâmlık makamı
müsadere: toplatma, elden alma.
musibetzede: musıbet gormuş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan
mutebaki: gen kalan
namı: ad, ısım
neşır: kıtap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
papaz: Hristıyan dın adamı, rahip
rica: dileme, ısteme
rukn-i imani: imana aıt esas, ımanın esası
sahife: sayfa
sansur: yayınlanacak bır şeyın kontrol edılmesı, denetlenmesı
sual: soru
tab: kıtap basma, kıtap baskısı, baskı.
tahakkuk: gerçekleşme, kesınleşme.
tahsın: begenme, guzel bulma
tarz: bıçım, şekıl, suret
tefsır: Kur'an'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tesellı: avunma
tesettür: ortunme, kapanma
tevehhüm: vehımlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlıge ve korkuya düşme.
vesıle: aracı, vasıta
ziyade: çok, fazla

kısmına izin verilmesi gibi, biz de kanunen ehemmiyetli bu hakkımızı isteriz. Ve hakkımızda habbeleri kubbeler yapanların zulmünden kurtarılmamızı, millet ve vatan ve asayişe Nurlarla hizmet eden Kur'ân ve imanperverlerle beraber talep ederiz. Hem, on sekiz sene evvel şiddetli bir zulme maruz olduğum hiddetli bir zamanımda yazdığım "Hücumat-ı Sitte"yi on sekiz seneden beri görmediğim gibi, mahrem deyip neşrine izin vermemişim ve hem üç-dört mahkemenin eline geçmiş o risaleyi sahiplerine iade etmişlerdir.

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

[Diyanet Riyasetindeki ehl-i vukufa bir teşekkürname ve tetkiklerindeki cüz'î ve cevabı zahir ve verilmiş tenkitlerine tashihle yardım etmek için "Üç Nokta"yı beyan edeceğim.]

• *Birincisi:* Üç cihetle o âlimlere teşekkür ederim. Şahsım ıtıbanıyla minnettarım.

Birincisi: *Siracünnur* mecmuasının Beşinci Şuadan başka on üç parçasını takdirkârâne hülâsa etmelerindir.

İkincisi: Medar-ı ittihamımız olan tarikatçılık ve cemiyetçilik ve emniyeti ihlâl bahanelerini reddetmelerindir.

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
asayış: emniyet, kanun ve nizam hakimiyetin sağlanması.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ehemmiyetli: önemli
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hakimler.
emniyet: güvenlik, polis teşkilatı.
evvel: önce
habbe: tane
hiddet: öfke, kızgınlık
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
İade: geri verme
ihlâl: bozma, zarar verme
imanperver: iman sevgisi ile coşkusu ile dolu
itibar: değer
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

kubbe: gökyüzü, sema
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medar-ı ittiham: suçlanma sebebi
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nokta: konu ile ilgili bölüm.
red: kabul etmeme
takdirkârâne: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.
talep: isteme, dileme.
tarikatçılık: tarikat taraftarlığı
tashih: düzeltme, daha iyi ve daha doğru hale getirme, yanlışını giderme
tenkit: eleştirme
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme
teşekkürname: teşekkür bildiren yazı, teşekkür yazısı
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
zahir: açık, âşikar
zulüm: haksızlık

Üçüncüsü: Benim mahkemedeki davamı tasdikleridir. Yanı, mahkemeye dedim: "Kusur varsa, bütün o kusur benimdir, Nur Talebeleri halis ve masum olup, imanları için Nurlara çalışmışlar. İşte o ehl-i vukuf dahi Nurcuları kurtarıyorlar, bütün kusuru bana veriyorlar. Ben de onlara, Allah sizden razı olsun derim."

Yalnız, merhum Hasan Feyzi ve merhum Hafız Ali'yi ve o ikı mubarek şehidin sisteminde ve vârislerinden ikı-üç zatı benim suçuma şerik etmişler. Fakat, bir cihette sehvetmişler. Çünkü, o zatlar, kusurda değil, belki hizmet-ı ımaniyede benden ileri ve benim hatalarımdan müberra olarak, zaafiyetime merhameten ınayet-ı İlâhiye tarafından bana yardımcı verilmişler.

• *İkinci Nokta:* O ehl-i vukuf, Beşinci Şuadakı rivayetlerin bir kısmına zayıf ve bir kısmına mevzu demişler ve tevillerinin bir kısmına yanlış demişler ki, bu Afyon'da, aleyhimizde iddianame o tarzda yazılmış ve on beş sahifede seksen bır yanlış yaptığını bır cetvelde ıspat etmışız. Muhterem ehl-i vukuf o cetveli görsünler. Bir tek numunesi şudur:

İddiacı demiş: "Bütün tevilleri yanlıştır ve o rivayetler, ya mevzu veya zayıftır."

Biz dahi deriz: Tevil demek, yanı bu mana bu hadisten murat olmak mümkundur, muhtemeldir demektir. Mantıkça o mananın imkânını reddetmek ise, muhaliyetini ispat etmek ıle olur. Hâlbukı, o mana, göz ıle göründüğü ve tahakkuk ettiği gibi, hadisin mana-ı işarî tabakasının

aleyh: karşı karşıt.
cihet: yon
dava: mahkeme toplantısı duruşma celse
ehl-i vukuf: bır mesele hakkında bilgi ve yetki sahıbı olanlar hakımler
şehit: Allah ın ve yuce dınının adını yuceltme ugrunda canını feda ederek savaşta vurulup olen Musluman.
şerik: ortak
hadis: Hz. Muhammed e (a.s.m.) aıt soz emır fıil veya Hz. Peygamberın onayladıgı başkasına aıt soz ış veya davranış
halis: samımî her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
hizmet-i ımaniye: ımana aıt hizmet, ıman ve Kur ân hakıkatlerının ıkna edıcı ve ılmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
iddia: bır fıkrı ısrarla savunma dava etme
iddianame: ıddıa yazısı, savcının bır dava konusundakı ıddıalarını toplamış olduğu ısnat ettıgı suç ve delıllen de ıçıne alan yazısı
ıman: ınanç, ıtıkat.
imkan: mumkun olma olabilirlik.
inayet-i İlâhiye: Allah ın yardımı
ispat: doğruyu delillerle gosterme
kusur: eksıklık, ozür suç, kabahat.
mana-i işarî: yazı ve ışaretlerle ifade edılen mana
mantık: doğru duşunme akla uygun söz soyleme hukum verme usul, esas ve kuralarından bahseden ılım
masum: suçsuz günahsız, saf temız
merhameten: acıyarak, merhamet ederek.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
mevzu: yalancıların uydurdugu ve hadıs dıye Peygamberımıze ısnat ettıgi haberler uydurma hadısler
mubarek: feyızlı bereketlı kutlu.
muberra: temize cıkmış, aklanmış mustesna azade
muhaliyet: ımkansızlık ımkânsız olus.
muhtemel: ıhtımal dâhılınde, olabılır
muhterem: saygı deger hurmete layık saygın
murat: maksat, meram
nokta: konu ıle ılgılı bolum
numune: ornek.
Nurcu: Bedıuzzaman Said Nursî'nın eserlerine ve fikırlerine taraftar olan Rısale-ı Nur lan okuyup neşreden kımse
razı: rıza gosteren hoşnut olan
rivayet: Hz. Peygamberın hadıslerının nakledılmesı
sahife: sayfa
sehiv: hata yanlışlık.
tabaka: kat katman
tahakkuk: gerçekleşme meydana gelme olma
talebe: ogrencı
tarz: bıçım, şekıl suret.
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesin olarak hukmetme
tevil: Kur ân ve hadıslerın acıklamasında geçerlı bır delıl veya sebepten dolayı ayetı ılk bakışta gorunen manasından alıp taşıdıgı dıger manalardan bır veya bırkaçı ıle tefsır etme.
tevil: yorumlama yorum.
varis: vefat eden bir kımsenın mal ve mulkunu kullanmaya yetkılı olan
zaafiyet: zayıflık, guçsuzlük dermansızlık.
zat: kışı şahıs

külliyetinde bir fert olması, bilmüşahede mu'cizâne bir lem'a-i ıhbar-ı gaybîyi bu asrın gözüne gösterdiğinden, hıçbir cihetle kabıl-ı inkâr ve itiraz olamaz. Hem o, "Bütün rivayetler, mevzudur veya zayıftır," iddiacının demesi, üç vecihle yanlış olduğu, cetvelde ispat edilmiş.

Birisi: Bir milyon hadisi hıfzına alan İmam-ı Ahmed ibni Hanbel ve beş yüz bin hadisi hıfzeden İmam-ı Buhari'nin cesaret edemedikleri ve o nefyin ıspatı kabul olmadığı ve bütün hadis kitaplarını görmediği ve ümmetin ekseriyeti her asırda o rivayetlerin manalarının zuhurlarını veya o küllinin bir ferdini görmesini bekledikleri ve ümmetçe telâkki-i bilkabul derecesine yakınlaşmış ve ayn-ı hakikat bazı numune ve fertleri meydana çıkıp görüldüğü hâlde, o rivayetleri külliyetle inkâr etmek, on cihetle hatadır.

İkinci Vecih: "Mevzudur," manası, "Bu rivayet, an'anelı, senetlı hadis değil" demektir, yoksa, "Manası yanlıştır" demek değildir. Madem ümmette, hususan ehl-i hakikat ve keşif ve bir kısım ehl-i hadis ve ehl-i içtihat kabul edip manalarının vukularını beklemişler; elbette o rivayetlerin durub-ı emsal gibi umuma bakan hakikatleri vardır.

Üçüncü Vecih: Hangi mesele veya rivayet var ki; meşrepleri, mezhepleri muhtelif âlimlerin bir kitabında ona itiraz edilmesin. Meselâ, İslâm içinde birkaç Deccal geleceğine dair rivayetlerden birisi, bu hadis-i şerif, sarih bir surette Cengiz ve Hulâgû fitnesinden haber verir.

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
an'ane: hadis naklinin rivayet zincirlemesi
asr: yüzyıl
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı, gerçeğin ta kendisi
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmı şeairi tahrip edeceği tahrite görülmemiş zulumleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
durub-ı emsal: meşhur sözler, darb-ı meseller, ata sözleri.
ehl-i hadis: kendisini hadis ilmine vermiş olan alimler
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i içtihat: içtihat yapma kabiliyeti olanlar, büyük din âlimleri
ehl-i keşif: bazı sırları, bilinmeyen hakikatleri Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen veliler
ekseriyet: çoğunluk.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
hıfz: ezberleme
hadis: Hz. Muhammede (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hususan: bilhassa, özellikle
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kabil-i inkar: inkar mümkün, inkar edilebilir

küllî: umumî, genel, bütün olan
külliyet: bütünlük, umumîlik.
lem'a-i ıhbar-ı gaybî: gaybî olarak verilen haberin parıltısı.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek
mesela: örneğin
mesele: önemli konu
mevzu: yalancıların uydurduğu ve hadis diye Peygamberimize ısnat ettiği haberler, uydurma hadisler
mezhep: bir dinin bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her biri
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde
muhtelif: türlü türlü, çeşidi
nefiy: olumsuzlama
numune: örnek
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis.
rivayet: Hz. Peygamberin hadislerinin nakledilmesi
sarih: açık, aşikâr
senet: bir hadis metninde o metnin rivayet etmiş ravilerin en son raviden başlayarak Hz. Peygambere varıncaya kadar uzanan isimler zincirı
suret: biçim, şekil, tarz
telâkki-i bilkabul: olduğu ve rivayet edildiği gibi kabul edilip inanılması
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
umum: bütün, herkes
vecih: cihet, yön
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

لَنْ تَزَالَ الْخِلَافَةُ فِي وَلَدِ عَمِّي صُنْوِ أَبِي الْعَبَّاسِ حَتَّى يُسَلِّمُهَا إِلَى الدَّجَّالِ[1]

Yani: "*Uzun zaman hilâfet-i Abbasiye devam edecek, sonra o saltanat Deccal elime geçecek*" diye, beş yüz seneden sonra İslâm içine bir Deccal gelecek, o hilâfeti bozacak gibi ki, eşhas-ı ahırzamandan çok rivayetler haber verdikleri hâlde, mezhebi ayrı veya fikri müfrit bir kısım ehl-i içtihat kabul etmemişler, mevzu veya zayıftır demişler.

Her ne ise... Şimdi bu uzun kıssayı kısa kesmeme sebep Risale-i Nur ile alâkadar ve Nurlara hücumun aynı zamanında zeminin hiddetini gösteren dört büyük zelzelenin tevafuku gibi bu cevabı yazdığım aynı saatte burada iki şiddetli zelzele vuku buldu. Şöyle ki: Akşamda elime verilen ehl-i vukufun raporundaki ameliyat-ı cerrahiyenin yaralarından elîm bir tesir ve temassızlıktan hazın bir zahmetle, kendim, perişan kalemimle yazmaktan teellüm hissederken, iki zelzelenin tevafukudur.

Evet, sekiz ay tecrit ve sıkıntılar içinde en ziyade güvendiğim ve raporlarıyla imdadıma yetişmelerini beklediğim Diyanet Riyaseti dairesinden gelen raporu akşamdan aldım. Bu sabah bildim ki, pek ehemmiyetsiz şeylerle imdadıma değil, belki iddiacıya yardım ederek, "'Geçen dört zelzeleler Nurun kerametlerindendir,' Said demiş" dediklerini gördüm. Cetvelde yazdığım gibi, "Nurlar, sadaka-i makbule misillü, belâların def'ine bir vesiledir; ne

1 *Kenzu'l Ummal*, 14.271

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî ameliyat, cerrahî operasyon
bela: musibet, sıkıntı
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeairi tahrip edeceği tarihte görülmemiş zulumleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şeriflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
eşhas-ı ahırzaman: ahırzaman şahısları, ahırzaman neslı, ahırzamanda yaşayan kımseler
ehemmıyetsiz: önemsiz.
ehl-i içtihat: ıçtıhat yapma kabılıyetı olanlar, buyuk dın âlımlerı
ehl-i vukuf: bır mesele hakkında bılgı ve yetkı sahıbı olanlar, hakımler
elîm: sıddetlı, çok dert ve keder veren
hazın: keder meydana getıren acı uyandıran, huzun veren.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hilâfet: halıfelık. Hz. Peygamberc vekıl olarak Muslumanlan ve Islamı koruma gorevi Islam devlet reıslıgı.
hilafet-ı Abbasiye: Abbasilere aıt hilafet, Abbasıler donemındekı hılâfet
hucum: saldırma.
iddia: davaya kalkışma, dava etme.
imdat: yardım
kıssa: anlatılan olay, hikaye
keramet: Allah ın velı kullarında gorulen olağanustu hâller veya tabıatustu hadıseler
mevzu: yalancılann uydurduğu ve hadıs dıye Peygambenmıze ısnat ettıgi haberler, uydurma hadısler
mezhep: bır dının bazı noktalarda goruş farklan bulunan kollannden her bırı
misillü: gibi, benzeri.
müfrit: ifrat eden, asınya kaçan bır konuda, bır ışte çok ılen gıden aşın
rapor: her hangi bır ışte, bir konuda yapılan inceleme ve araştırma sonucu, duşuncelen veya gozlemlen bıldıren yazı
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadıs
sadaka-i makbule: Allah tarafından hoş karşılanmış, kabul edilmiş sadaka
saltanat: devlet, hukumet.
tecrit: hucre hapsi
teellüm: elemlenme, tasalanma, dertlenme, uzuntu duyma
tesir: etkı
tevafuk: uyma, uygunluk, bırbınne denk gelme
vesile: aracı, vasıta
vuku: olma, meydana gelme
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryuzu.
ziyade: çok, fazla

vakit Nurlara hücum edilse, musibetler fırsat bulup gelirler ve bazen de zemin hiddet eder," diye yazmaya niyet ederken, burada iki şiddetli zelzele, (HAŞİYE) benî o bahsi yazmaktan vazgeçirdi. Onu bırakıp üçüncü noktaya geçiyorum

• *Üçüncü Nokta:* Ey müdakkik ve hakikatlî ve insaflı ehl-i vukuf âlimlerimiz! Eskiden beri ehl-i ilim mabeynînde bir makbul âdet-i müstemirreye binaen, yeni telif edilen güzel kitapların ahirlerinde, başkaların o kitaba methiyeleri ve takrizleri ve mübalâğâne ve bazen müfritâne senaları yazılıp neşredildiği ve müellif kemal-ı memnuniyetle o takrizcilere minnettar olduğu ve rakipleri dahi onu hodfuruşlukla ittiham etmedikleri hâlde, Nurun bir kısım has ve halis şakirtlerinin ve merhum Hasan Feyzi ve şehit Hafız Ali tarzında yazdıkları takrizleriyle aleyhime şiddetli hücum eden pek çok insafsız muarızlara karşı aczime, zaafıma, garipliğime, kimsesizliğime yardım ve Nurlara muhtaçları teşvik fikriyle onları methiyelerini bütün bütün reddetmediğimi ve şahsıma ait kısmını Nurlara çevirdiğimi bir hodfuruşluk telâkki etmenizi kemal-i dikkatinize ve tahkikî ilminize ve şefkatkârâne muavenetinize ve insafınıza yakıştıramadığımdan müteessir oldum. Ve o methiyeleri yazan safî arkadaşlarımın

---

HAŞİYE: Bu iki zelzele 18.9.1948 tarihine müsadif cuma günü kuşluk vaktı olmuştur.

Afyon Hapsinde
Risale-i Nur Talebeleri Namına
Halil, Mustafa, Mehmed Feyzi, Hüsrev

acz: zayıflık, güçsüzlük.
adet-i müstemirre: yerleşmiş alışkanlıklar ve gelenekler
ahir: son.
aleyh: karşı, karşıt.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
bahis: konu
binaen: den dolayı, bu sebepten
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler
şakirt: talebe, öğrenci
şefkatkârâne: şefkatli ve merhametli bir şekilde
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
garip: kimsesiz, zavallı
haşiye: dipnot.
hakikat: gerçek, esas.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hodfuruş: kendini beğendirmeğe çalışan, kendini satan, övünen, övüngen
hücum: saldırma.
ilim: bilme, bilgi
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kemal-i dikkat: tam ve mükemmel bir dikkat.
kemal-ı memnuniyet: tam bir memnuniyet
mabeyn: ara.
makbul: geçerli, muteber
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
methiye: birini övmek maksadıyla yazılmış yazı
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muavenet: yardım
mübalağakarane: mubalâğa ederek, büyüterek, olduğundan farklı göstererek
müdekkik: tetkik eden, inceleyen, inceden inceye araştıran
müellif: eser telif eden, yazan
müfritâne: müfrit bir şekilde, aşırı derecede, aşırı olarak.
musibet: felâket, bela
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş.
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme
nokta: konu ile ilgili bölüm
red: kabul etmeme
safî: halis, temiz.
sena: methetme, övme.
tahkikî: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını esasını bilerek inanma.
takriz: övme yazısı, bir eser hakkında yazılan ve eserin başına konulan övgü yazısı
tarz: biçim, şekil, suret.
telâkki: anlama, kabul etme.
telif: eser yazma
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryüzü

hiç siyaseti düşünmeyerek, riyazî bir hesapla, "Mana-i işarî kullıyetının bır mâsadakı ve cuz'î bır ferdi bu zamanda Risale-i Nur'dur" demelerine hata denilmez. Çünkü, zaman tasdik ediyor. Haydi çok mübalâğa veya hata dahı olsa, ilmî bir hatadır. Herkes kendi kanaatini yazabilir. Acaba, Şeriatta on ikı mezhep; hususan Hanefî, Malikî, Şafiî, Hanbelî mezheplerinde ve yetmişe yakın ilm-i kelâm ve usulüddin dairesindekı allâmelerin fırkalarında ne kadar ayrı ayrı kanaatler ve fikirler, kıtaplara yazılmış, bılırsınız. *Hâlbuki, bu zaman kadar, hiçbir zaman, dın âlımlerinın ıttifakına ve munakaşa etmemesine muhtaç olmamış. Şimdilik teferruattakı ihtilâfı bırakmaya ve medar-ı munakaşa etmemeye mecburuz.*

EHL-İ VUKUFUN İNSAFLI HOCALARINDAN ÜÇ SUALİM VAR

Birinci Bır adam, diğer bır adamı, safî bir niyetle onu methetmekle mes'ul olur mu? Hususan o istemediği, elinden geldiği kadar o medihleri ya red veya başkasına çevirdiği ve o halis dostunu kaçırmamak için onu tekdir etmeyip, methını "Yüz derece haddımden fazladır" dıye, sükût ile mukabele etmesi hiç hodfuruşluk sayılır mı?

alım: ilim ile uğraşan, ilim adamı
allâme: pek çok konuda ihtısas sahibi, buyuk bılgın, ılmî sevıyesi çok yuksek olan alım, ustad-ı azam
cüz'î: kuçuk, az
ehl-i vukuf: bır mesele hakkında bılgi ve yetkı sahıbı olanlar, hâkımler
fırka: topluluk, grup, cemaat.
Şafıî: İmam-ı Şafıî nın kurduğu mezhep.
şeriat: ayet ve hadıslerle, kıyas ıcma-ı ummet ve buyuk mezhep ımamlarının ıçtıhatları uzerınne kurulan İslâm dını kanunları. İslam şeriatı, şer-i şerif
halis. samimî, her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
Hanbelî: Ahmet İbn Hanbel tarafından kurulan dort ehl-i sunnet mezhebinden bırı
Hanefî: İmam-ı Azam Ebu Hanife nin kurdugu dort buyuk ehl-i sunnet mezhebinden bırı
hodfuruş: kendini begendırmeğe çalışan, kendini satan, övunen, övungen.
hususan: bılhassa, ozellıkle
ıhtılaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, bır konuda farklı goruş ve duşunuş, fikir ayrılıgı
ilm-i kelâm: kelâm ilmi, Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nubuvvet, haşır, kader gibi ımana aıt meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delıl ve burhana dayalı olarak bahseden ılm
ilmî: ilm ile ılgılı, ılme daır
ittıfak. bırleşme, fikir bırlıgı etme
kanaat. ınanma, goruş, fikır
külliyet: butunluk, umumilik
Malikı: İmam-ı Malık hazretlerinin kurdugu mezhep
mana-ı işarî: yazı ve ışaretlerle ifade edilen mana
mâsadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
mecbur: zorunda kalma
medar-ı munakaşa: munakaşaya, tartışmaya sebep olan
medih: ovmek.
mes'ul: yapdığı ışlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
mezhep: bır dının bazı noktalarda goruş farkları bulunan kollarından her bırı
mubalâğa: bır ışı, bır şeyi çok buyutme, abartma
mukabele: karşılık verme, karşılama
munakaşa: tartışma
red: kabul etmeme
rıyazî: hesapla, matematıkle ılgılı, rıyazıyeye aıt.
safî: saf olan, katışıksız, duru.
siyaset: politika
sual: soru
sükut: susma, sessiz kalma
tasdik. bır şeyin veya kımsenın dogruluğuna kesin olarak hukmetme
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölumler
tekdir: azarlama
usulüddin: inanca daır meselelerden İslâmı esaslar çerçevesinde bahseden kelâm ılmının dıger adı

İkinci Sual: Acaba, ortalıkta din aleyhinde bu dehşetli hücumlar ve dağ gibi dinî meseleler içinde Nur Şakirtlerinden bir hakikat âşığı zararsız ve cüz'î bir hata-ı ilmî ve yanlış bir kanaatı cihetinde böyle tekdir ve tezyife müstahak olur mu? Sız gibi ustatlardan, methiye yazan talebe, şefkatle hatasını ihtar beklerken, böyle adliye eliyle tokatlamak caiz olur mu?

Üçüncü Sual: Bu yirmi senedir hadsiz muarızlara karşı sarsılmayan ve yüz binler muhtaçların imanlarını kuvvetlendiren Risale-i Nur'a bir-iki mesele için bu tarz tenkidiniz yakışır mı?

Hem, o müdakkik âlimlere bunu hatırlatıyorum ki, raporlarında, Ahmed Feyzi'nin methiyesinin başında bir mektubumu görmelerinden, güya o medihleri ben kendime yapmışım gibi tenkit ediyorlar. Hâlbuki, o mektubum, benim şahsımın hakkındaki medihlerini kabul etmemek ve kaldırmak için idi ki; bir kısmını kaldırdım, bir kısmını da tadil edecektim, fakat acele edip tam yapmadan o mektubu bir kardeşime göndermiştim. Onlar dahi o mahrem methiyenin başına koyup hususî bir zata gönderdikleri zaman hükûmetin eline geçmiş. Acaba böyle hususî takriz ve sırf ilmî ve bir kanaat-i vicdaniye ve mahrem arkadaşların mabeyninde ve sonra tam tadil etmek fikriyle bir meşveret tarzında gezmesi, bu şiddetli itiraza mustahak olur mu?

Hem kırmızı ve siyah ciltli iki mecmuacık, arkadaşlara "hususî ve tebrik ve teşvik ve taltif için" yazılmış bazı

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aşık: bir şeye tutkun, çok aşırı seven, şiddetli muhabbet besleyen
aleyh: karşı, karşıt
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
caiz: geçerli, kabul edilebilir, uygun
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
şakırt: talebe, öğrenci
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
güya: sanki
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, görülen bir şeyin aslı esası
hata-i ilmi: ilmî hata, ilim olarak yapılan hata.
hücum: saldırma
hususî: özel
ihtar: hatırlatma, uyarı
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanç, itikat.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kanaat-i vicdaniye: vicdanı kanaat, vicdana ait fikir
mabeyn: ara
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medih: övmek
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
mesele: önemli konu
methiye: birini övmek maksadıyla yazılmış yazı
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
müdekkik: tetkik eden, ince leyen, inceden inceye araştıran
müstahak: hak eden, hak etmiş
rapor: her hangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme ve araştırma sonucu, düşünceleri veya gözlemleri bildiren yazı
sual: soru
tadil: doğrultma, düzeltme, asılına uygun şekilde değiştirme.
takriz: övme yazısı, bir eser hakkında yazılan ve eserin başına konulan övgü yazısı
talebe: öğrenci
taltif: iltifat etme, gönül okşama, iyilikle gönül alma
tarz: biçim, şekil, suret.
tekdir: azarlama
tenkit: eleştirme
tezyif: zayıfa çıkarma, çürütme
üstat: bir ilim ve sanatta ustun olan kimse, öğretmen
zat: kişi, şahıs

hususî mektuplardır. Her nasılsa bir-iki zat, merak edip zayi olmasın diye, bir deftere toplamış. Taharrîde zabıta eline geçmiş. Acaba böyle mektuplardan ahkâm çıkarmak ve sual ve cevaba medar etmek ve sıyasete temas ettirmeye çalışmaya hiç ihtiyaç var mı? Kur'ân'a hücum eden dehşetli ejderhalan görmüyor, bakmıyor, sineklerin ısırmasıyla uğraşıyor gibi olmaz mı?

Dini ve terbiye-i Muhammediyeyi zehir diyen Saraçoğlu'nu bırakıp, hakikat-i Kur'âniyeyi güneş gibi gösteren ve nev-i beşerin yaralarına tam tiryak olduğunu ispat eden Sıracunnur ile münakaşa ederek, Nurun o mecmuasının ahirine ilhak edilen bir risalede zayıf hadislerin tevilleri var diye, o mecmuanın müsaderesine yardım etmek çıkmaz mı? Bizler siz gibi zatlardan yaralanmıza merhem sürmek ve ferasetinizle yardım bekler, ve cüz'î tenkitlerinizden gücenmeyiz.

Mevkuf
Said Nursî

ahir: son
ahkam: emirler, hükümler, buyruklar
cüz'î: küçük, az.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
feraset: anlayış, çabuk seziş, kavrayış
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hakıkat-ı Kur'anıye: Kur'ân'ın asli mahiyeti
hucum: saldırma
hususî: özel
ilhak: ilave etme, ekleme, katma
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medar: sebep, vesile
merhem: ağrı, kederi teskin eden şey
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
munakaşa: tartışma
müsadere: toplatma, elden alma
nev-ı beşer: insanoğlu, insanlar
sıyaset: politika.
sual: soru
taharrî: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme
tenkit: eleştirme
terbiye-i Muhammediye: Peygamberimizin terbiyesi, Hz. Muhammed'in (a.s.m.) insanlığa getirdiği terbiye
tevil: Kur'an ve hadislerin açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı, ayetin ilk bakışta görünen manasından alıp, taşıdığı diğer manalardan, bir veya birkaçı ile tefsir etme
tiryak: en iyi çare, baş ilâç
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zat: kişi, şahıs.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan

HATA-SAVAB CETVELİ

Yirmi sahifeden ziyade arkadaşlara ait olduğundan, yanlışlarını beyan etmedim. Bu yanlışların hepsi yüzden geçer. Mahkemede kırk sahife iddianame iki saate yakın dinlettirildi. Hem hukukumuza, hem hayat-ı şahsıyemize, hem hayat-ı içtimaiyemize ve şerefimize ve Risale-i Nur'un kıymetine çok dokunduğu hâlde gücenmediğimize mukabil, iddianameyi yazan zatın meselemizdeki sathîliğine ve dikkatsizliğine ve cerbezeliğine dokunacak bir cihet varsa, onun da gücenmemesini ve mahkemenin de tamamen itiraznamemi okumaklığıma müsaadesini talep ederiz.

Mahkemede aleyhimizdeki iddianamede, "Yüz yanlışını ispat etmezsem, yüz sene cezaya razıyım" diye iddia ettiğime bir hüccet olarak, iddianamenin kırk sahifesinde, şahsıma ait on beş sahifede seksen bir yanlışını gösteren bu cetveli takdim ediyorum.

Said Nursî

* * *

Hata 1: *Dini alet ederek...*

Cevap: Reddedilmemiş müdafaatımdaki hüccetler bu yanlışı herkese gösterir.

Hata 2: *Emniyeti bozabilecek...*

Cevap: Yirmi senede bir vukuatı altı mahkeme göstermemesiyle bu yanlışını ispat eder.

aleyh: karşı, karşıt.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cemiyet: topluluk, birlik.
cerbeze: haksız yere aldatıcı sözlerle karşı tarafı ikna çalışmak, demagoji.
cetvel: çizelge, liste.
cihet: yön.
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam, hâkimiyetinin sağlanması.
emniyet: güvenlik.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hüccet: delil.
hukuk: haklar, kanunun verdiği haklar.
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
ihlâl: bozma, zarar verme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itirazname: itiraz kâğıdı, itiraz dilekçesi.
kıymet: değer.
mesele: önemli konu.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar.
mukabil: karşılık.
müsaade: izin.
razı: rıza gösteren, kabul eden.
red: kabul etmeme.
sahife: sayfa.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü.
savab: hayır, doğru olan şey.
şeref: manevî büyüklük, yüceliklik, övünülecek şey.
takdim: arz etme, sunma.
talep: isteme, dileme.
vukuat: kavga, yaralama gibi emniyeti ilgilendiren olaylar.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.

Hata 3: *Gizli bir cemiyet kurmak*

Cevap: Uç mahkemenin bu noktada beraat vermesi bu yanlışını ispat eder.

Hata 4: *Gizli cemiyete girmek*

Cevap: Bu defa yirmi üç adamı makam-ı iddia tahliyesiyle kendi yanlışını kendi gösteriyor.

Hata 5: *Hiçbir iş ile meşgul olmayan...*

Cevap: Risale-i Nur'un telifi ve tashihi ile olan büyük meşgaleyi görmemesi, bu yanlışını herkese gösteriyor.

Hata 6, 7: *Devletin emniyetini ihlâle teşvik edecek hareketlerde bulunduğundan ve gizli cemiyet kurduğundan...*

Cevap: Eskişehir Mahkemesinin yalnız tesettür ve şapka meselesini esas tutması ve cemiyet ve emniyeti ihlâle ehemmiyet vermemesi bu yanlışını gösteriyor.

Hata 8: *Kanunun 163. maddesi...*

Cevap: Zahiren o madde-i kanunî ile, fakat hakikaten Eskişehir Mahkemesi kanaat-i vicdaniye ile hükum vermesi, *Tesettür Risalesi*'nin eskiden yazıldığını anlamasıyla, mecburiyetle kanaat-ı vicdaniyeye müracaat etmesi, bu yanlışını gösteriyor.

beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
cemiyet: topluluk, birlik.
dinen: din bakımından, diyanet noktasından, dince
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten
hükum: karar, emir.
ihlal: bozma, zarar verme
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kanaat-ı vicdaniye: vicdanî kanaat, vicdana ait fikir
kanun: yasa
madde-i kanunî: kanun maddesi, kanuna ait madde.
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden, savcı
mecburiyet: mecbur olma, zarurîlik durumu, zorunluluk.
mesele: önemli konu
meşgale: iş, güç, iş, uğraş, meşguliyet, meşgul olunan şey
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz
müracaat: başvurma, danışma
neşriyat: yayınlar.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tergip: rağbet verme, isteklendirme, istetme, istek verme.
tesettür: örtünme, kapanma.
zahiren: görünüşte

Hata 9: *Dinen mukaddes tanınan şeyleri alet etmesi.*

Cevap: Bu otuz seneki hayatım ve bütün benimle görüşenler ve mahiyetimi bilenler, bu hükmü tekzip ediyorlar.

Hata 10: *Devletin emniyetini bozacak hareketlere halkı teşvik ve tergip ederek...*

Cevap: Yirmi senede hiçbir Nur Şakirdi böyle bir vukuata sebep olmadığı ve on vilâyetin zabıtaları kaydetmemeleri, bunun hata olduğunu gösteriyor.

Hata 11: *Gizli cemiyet kurmak.*

Cevap: Üç mahkemenin o noktada beraat vermesi ve yirmi senedir siyaseti terk etmekliğim, bu hatanın ne kadar açık bir iftira olduğunu gösteriyor.

Hata 12: *Gizli neşriyatta bulunmak.*

Cevap: Âlem-i İslâm'ın mühim merkezlerinde ve burada merkez-i hukûmette ve dârülfununda yazdıkları Nur mecmuaları ellerde gezmesiyle bu yanlışını gösteriyor.

Hata 13: Gençlik Rehberi, *Nurcular cemiyeti arasında gizli satılmasına...*

Cevap: Cerh edilmeyen müdafaatta, yedi makamata gönderilen itiraznamede kat'î hüccetlerle ki, Nur Talebeleri hiçbir vecihle siyasî cemiyet olmazlar. Hem Eskişehir Emniyet Müdürlüğü musaadesiyle resmen tab edilen Gençlik Rehberi, değil yalnız Nurcular arasında, herkese alenen satıldığı bu hatasını ispat eder.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
alenen: açıkça, açıktan açıga, gizlemeden, herkesin onunde
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz oldugu anlaşılma
cemiyet: topluluk, birlik.
cerh: yaralama.
dârülfunun: universite.
emniyet: polis teşkilâtı
hüccet: delil
hükum: karar, emir
iftira: asli olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itiraznâme: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
mahiyet: bir şeyin asli esası, tabiatı, niteliği
makamat: makamlar
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
merkez-i hükumet: hükumet merkezi, ülkeyi idare merkezi
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
mühim: onemli, ehemmiyetli.
musaade: izin
Nurcu: Bedîüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
şakirt: talebe, ogrenci.
siyaset: politika.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
tab: kitap basma
talebe: ögrenci
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
vecih: cihet, yon
vilayet: il
vukuat: kavga, yaralama gibi emniyeti ilgilendiren olaylar
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis

Hata 14: Zülfikar *ve* Asa-yı Mûsa*'nın gizli satılmasına*

Cevap: Doğrudan doğruya Diyanet Riyasetine berâ-i malûmat bu mecmuaların gönderilmesi, hem alenen İstanbul'da ciltlenmesi ve İstanbul'daki mühim zatlara, hatta bazı kitapçılara –ki, Hindistan'a kadar gönderilmek için– gönderilmesi, gizli satılmadığını, belki ilânatla, teşhir edilmekle satıldığı bu hatasını gösteriyor.

Hata 15: "*Yüz kırk sure Kur'ân" demesine...*

Cevap: Kur'ân yüz on dört sure olduğunu Kur'ân'ı okuyan herkes bildiği hâlde, sathîliği ve aceleliği bu acip yanlışa sevk etmiş.

Hata 16: *Kur'ân-ı Kerîm'e âdeta bir nazire...*

Cevap: Bin defa hâşâ! Risale-i Nur Kur'ân'ın bu asırda bir mu'cize-i maneviyesinin bir âyinesi ve ondan tereşşuh etmiş bir tefsiri olduğuna bütün Nurcuların ve Risale-i Nur'daki yazıları görenlerin kanaatleri, bu yanlışı tekzip ediyor.

Hata 17: *Risale-i Nur yüz kırk parçadan ibaret olan...*

Cevap: Müdafaatımda belki pek çok defalar lüzumu için "yüz otuz parça" diye tekranmız, bu yanlışını gösteriyor.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âdeta: sanki.
alenen: açıkça, açıktan açıya, gizlemeden, herkesin önünde
asr: yüzyıl
âyine: ayna
berâ-i malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
gaye: maksat, hedef
haşâ: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah göstermesin
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
ilânat: ilanlar
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
kanaat: inanma, görüş, fikir
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'an, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son ilâhî kitap
mahiyet: bir şeyin asli, esası, tabiatı, niteliği
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
mevzu: konu
mu'cize-i maneviye: manevî yatla ilgili mu'cize
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
mühim: önemli, ehemmiyetli
nazire: örnek, karşılık, misil, bir şeye benzetilerek yapılan şey
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
perakende: tek, ayrı, ayrı
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü
sevk: önüne katıp sürme, yönetme
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
tereşşuh: sızıntı, damla
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, sergileme
zat: kişi, şahıs

Hata 18: *Risale-i Nur'un telîfi yirmi üç senede tamamlandığı bildirilen...*

Cevap: Imam-ı Ali'nın (RA) ve Gavs-ı Azam'ın (KS) işarat-ı gaybiyeleriyle ve mana-i işarîsiyle, bir vakit "Yirmi dört senede Risale-i Nur tamam olacak" denilmesi, o yanlışı tashih eder.

Hata 19: *Üç kitapta toplanan Nur Risalelennın...*

Cevap: Belki, yalnız Yirmi Yedinci Mektup, lâhikasıyla beraber o üç mecmua kadar büyük olduğu gibi, onlardaki Nurun risaleleri o üç mecmuada ancak beşten birisi olması, dikkatsizlikten gelen bu yanlışını gösteriyor.

Hata 20: *Perakende hâlinde bulunan Nur Rısalelen...*

Cevap: Şımdı, Nurlan yazan kalemlenn yuz bınler ve güzel, itina ile, tevafukla yazan yüzler kâtibin aşk-ı imanî ve ilmî ile yazdıkları Nur Rısalelenne perakende, ehemmiyetsiz parçalar namı venlmesi zahır bir yanlıştır.

Hata 21: *Bazı kısmında, mevzu ve gaye ile hiç ilgisi olmadığı...*

Cevap: Eskı zamanda, mantıkta en derin âlımlen ilzam eden ve şimdiye kadar müdakkik âlimlerin Risale-i Nur'u o cıhette tenkıt edememeleri, bu hatayı söyleyene iade eder.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
aşk-ı ilmî: ilimle ilgili aşk, ilim öğrenme aşkı.
aşk-ı imanî: imandan gelen aşk, sevgi.
cihet: yön.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
iade: geri döndürme, geri çevirme.
İlzam: susturma, cevap veremez hâle getirme.
İşarat-ı gaybiye: gaypla ilgili işaretler. Hz. Peygamber, muçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
itina: bir işi yaparken gösterilen özel dikkat, çok dikkat etme, özen gösterme.
katip: yazan, yazıcı.
lahika: ek, ilâve.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mantık: doğru düşünme, akla uygun söz söyleme, hükum verme usul, esas ve kurallarından bahseden ilim.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
nam: ad, isim.
perakende: tek, ayrı ayrı.
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme.
tenkit: eleştirme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
zahir: açık, âşikar.

Hata 22, 23: *Risale-i Nur'un bir kısmında, okuyanlara bir şey öğretme bakımından, ilmî mahiyet taşımadığı.*

Cevap: Yirmi seneden beri hükûmetin ığfal olunmuş bazı rükunleri ve aldanmış bazı mutaassıp hocalar, Risale-i Nur'un aleyhinde hücum ettikleri ve herkesi ürküttükleri hâlde, hiçbir esere müyesser olmayan yüz binler her sınıftan muhtac-ı ilm-i hakikat ona talip olup istifadeleri, bu iftirayı pek çirkin gösteriyor.

Hata 24: *Şimalden gelecek büyük kızıl tehlikeye karşı bir set olduğunu iddia ve zannetmektedir.*

Cevap: Nurları okuyan bütün zatlar, değil zan ve tahmin, belki kat'î ve yakınî bir surette, Risale-i Nur'un Şimalden gelen tehlikeye bir set olduğunu söylemeleri bu hatayı gösteriyor.

Hata 25: *Devletin emniyetini ihlâl etmiş...*

Cevap: Uç mahkemede üç müdafaatımda bu iftiranın asılsız olduğunu ispat ettiğim gibi, yirmi senede, bulunduğum beş-altı vilâyet zabıtaları, emniyeti ihlâle dair hiçbir emareyi ne Said'in ve ne de arkadaşlarının hakkında kaydetmemesi bu iftirayı tamamıyla reddeder.

aleyh: karşı karşıt.
dair: alâkalı ilgili
emare: alâmet, belirti nişan
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
hücum: saldırma.
iddia: bir fikri ısrarla savunma dava etme.
iftira: asılı olmadan birine suç yükleme olmayan bir suçu başkasına yükleme.
ığfal: yanıltma gafilete düşürerek kandırma aldatma
ihlâl: bozma zarar verme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istifade: faydalanma yararlanma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kızıl tehlike: komünizm tehlikesi materyalizm tehdidi
müdafaat: müdafaalar savunmalar
muhtac-ı ilm-i hakikat: hakikat ilmine muhtaç
mutaassıp: bir şeyi savunmada aşırılık gösteren ve inat eden dini meselelerde körü körüne bir fikre bağlı olan ve başka bir fikri kabullenemeyen
müyesser: nasıp olan
rükün: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri
set: kapama tıkama engel olma
set: manı perde engel
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler
suret: biçim şekil tarz.
talip: talep eden isteyen istekli
vilayet: il
yakınî: şüphe edilemeyecek derecede kesin bir şekilde.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polis
zan: sanma kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme
zat: kişi şahıs

Hata 26: *Nurculann zanlan hilâfına olarak, Nur Risaleleri yegâne okunacak tefsir değildir.*

Cevap: Nur Risalelerinde ve talebelennin lısanında her vakit söylenen "Bu zamanda en kuvvetli bir tefsir-i Kur'ânîdir" cümlesıdır. Yoksa hiçbır vakıt başka tefsirlere ilişmek hatırlanna gelmedığı, bu acıp hatanın ne kadar çırkın olduğunu gösterir.

Hata 27: *"Nurcular" adı verilen talebelerin de yekdiğerleriyle görüşmeleri gızlı olduğu...*

Cevap: Isparta vılâyetinde ve bütün köylerinde, zabıtanın ve hükûmetin taht-ı nezaretinde aşıkâre surette görüşmeleri ve bazı köylerde yuz kalemle yazıları neşretmeleri gizlilik isnadını kırıyor.

Hata 28: *Teksır makinesiyle çoğaltılması ve alanlann bulunduğu yerlere götürulmesi, gizlı yapılmaktadır.*

Cevap: Bu ifadede bir dırhem doğruluk varsa, üç dirhem yanlış var. Evet insafsız gizli düşmanlarımız bahane bulmamak ıçın dörtte bir gizlı yapılmıştır. Yoksa şımdı bulduklan bahane ile bizi daha evvelden adlıyeye sürüklemeleri ihtimalıne binaen bir parça gizlı idi. Yoksa her birisi üç yüz-dört yüz sahifeli mecmualardan bin beş yüze yakın miktarı memleketın her tarafına mumanaatsız gıtmesi bu hatayı tam gösterir.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
adlıye: mahkeme, yargılama ışlenyle uğraşan daıre
aşıkare: apaçık, belli, aşıkâr meydanda, zahır
bahane: yalandan ozur, asıl sebebı gızlemek ıçın ileri surulen uydurma sebep
binaen: den dolayı, bu sebepten
dırhem: yaklaşık uç grama denk gelen eski bır ağırlık ölçusu, çok kuçuk parça (mecaz)
evvel: once
hılafına: zıddına, tersine, aksıne
ıfade: sorgu sırasında verılen bılgı
ıhmal: önemsememe, gereken ılgı ve onemi gerekuğı şekılde göstermeme
ısnat: dayanma, dayandırma.
lisan: dıl
mecmu: toplanmış bır araya getırılmış koleksıyon
mümanaat: manı olma, engelleme
neşir: yayma,yayım, herkese duyurma
Nurcu: Bedıüzzaman Saıd Nursî'nın eserlerıne ve fıkırlerıne taraftar olan Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
sahife: sayfa
suret: bıçım, şekıl, tarz
taht-ı nezaret: gözetım altın da
talebe: ogrencı.
tefsır: Kur'an-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
tefsır-ı Kur'an: Kur'ân tefsırı, Kur'an'ın açıklaması
teksir: çogaltma
vılayet: ıl
yegane: bıncık, tek, yalnız
yekdiğer: bırbırınt, bır taraf, obur tarafı, bırbırıne
zabıta: şehır güvenlığını sağlamakla vazıfelı bulunan ıdare, polıs
zan: sanma, kesin olarak bılmeksızın kuvvetlı ıhtımalle hukmetme

Hata 29: *Ve nitekim mektupların, mürsellerin bulunduğu yerden değil, başka yer postahanesinden verilerek gönderilmekte olduğu..*

Cevap: Yirmi sekizinci yanlışta zikri geçtiği gibi, onda biri doğru ise, dokuzu yanlıştır. Mektuplar, pek nadir olarak postahaneye mürsellerin bulundukları yerlerden verilmemiştir.

Hata 30: *Cemiyet mensubîninden Ali Savran tarafından gönderildiği...*

Cevap: Makam-ı iddianın o Ali Savran'ı tahliye etmesi ve sonra da bu mahkemede yine tevkif etmeyip memleketine gitmesine izin vermesi, cemiyetçilik olmadığını makam-ı iddia kendi kalemiyle ispat etmiştir.

Hata 31: *Yine gizlice bazı vatandaşların mensup oldukları gizli cemiyete...*

Cevap: Böyle asılsız bir hatayı tekrar etmek de büyük bir hata olduğu malûmdur.

Hata 32: *Herkese okunmasının dahi sevap olduğunu söyleyerek iğfale çalıştıkları..*

Cevap: Otuz Üç âyât-ı Kur'âniyenin işaratına mazhar ve şimdiye kadar yüz binler adama iman cihetinde tesirli hizmet eden ve pek çok gençleri ıslah eden Risale-i Nur'la iğfal edilmiş diyen, elbette nefs-i emmarenin iğfaline kapılmış ki, böyle hata ediyor.

âyât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın âyetleri.
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
cihet: yön.
iğfal: yanıltma, gafilete düşürerek kandırma, aldatma.
iman: inanç, itikat.
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
ispat: doğruyu delillerle göstermek.
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden savcı.
malûm: bilinen, bilinir olan.
mazhar: bir şeyin çıktığı görründüğü yer, nail olma, şereflenme.
mensubîn: mensuplar, mensup ve alâkadar olanlar, bir daire veya yerin adamları, hizmetli olanlar.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye.
mürsel: irsal edilmiş, gönderilmiş, yollanmış.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
sevap: Allah'ın rızasına sebep olan, hayırlı hareket, güzel iş ve davranış.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.
tevkif: cezaî tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi, tutuklama.

Hata 33: *Bundan, başka gizli maksat görünmüyorsa, bu gizliliğe mahal görunmezdı*

Cevap: Kırk seneden beri bana suikasta çalışan gizli düşmanlanmın desiseleriyle şahsıma karşı eşedd-ı zulmü yapanlardan çekinmek için gizlenmiştir.

Hata 34, 35: *Dinî hissiyatı alet ederek, devletin emniyetini bozmaya halkı teşvik eden hareketlennin*

Cevap: Hiç aslı olmayan uzak bir imkânı vukuat yerinde sarf ederek bu kadar tekrar etmek, yalnız garazkârâne bir iftiradır

Hata 36: *Kanunî ve zarurî olarak takip edilmesine münafıklık, zındıklık, dinsizlik ve zulüm olarak tavsif eden...*

Cevap: Bizi kanunsuz hapislere sokmak ve gızlı düşmanlanmızın desiseleriyle bizı perişan etmek sırasında o gizli düşmanlanmıza münafıklık, zındıklık, dinsizlik, söylediğimizi, iğfallerine kapılmış memurlara atfetmesi hatadır

Hata 37, 38: *Kimseyle görüşmediğini iken sürdüğü hâlde, gizli olarak vilâyet ve kaza ve köylerden gelenleri kabul edip görüşmüş*

Cevap: Bu yazıda bır doğru varsa, yirmisi yanlış Çünku, yirmi ve otuz ziyaretçiden ancak bir tanesini kabul ettiğimi mahallî zabıtası ve ahalı bıldığı hâlde, boyle küllî ve daimî bır surette isnat etmek iftiradır.

ahalı halk
atıf yukleme
daimi surekli devamlı
desise hile oyun aldatmaca
emnıyet guvenlik, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
eşedd-i zulüm zulmun en şiddetlisi
garazkarane garaz ve dusmanlıga kapılarak garazkârlıkla düşmancasına
hissiyat hisler duygular
Iftira aslı olmadan birine suç yukleme olmayan bir suçu başkasına yukleme
ıgfal yanıltma gaflete duşurerek kandırma aldatma
ısnat dayanma dayandırma
kanun yasa
kanunî kanuna uygun yasal
kaza ılçe
küllî umumî genel butun olan
mahal yer
mahallî bir yere mahsus bir yere has olan
maksat gaye
munafık kalbinde kufru gızledıgı halde Muslıman gorunen kafirlıgını gizleyerek Muslıman gıbı davranan
sarf kullanma
suikast bınnı oldurmeye kastetme bınnı oldurmek kastıyla sınsıce plan kurma
suret bıçım şekıl, tarz
tavsıf vasıflandırma bır şeyın ıç yuzu ve ozelliklennı anlatma
vilâyet ıl
vukuat vuku bulan şeyler hadıseler olaylar
zabıta şehır guvenlıgınl sağlamakla vazıfeli bulunan ıdare polıs
zarurı mecburî zorunlu ıster istemez
zındık Allah a ve ahırete ınanmayan Allah ı ınkar eden ımansız munkır
zulum. haksızlık

Hata 39: *Sureten bu inziva hâli, yakınları olan talebeleri tarafından birçok kerametlerin mevcudiyetinin kabulüne ve bütün Nurculara inandırılmasına yol açmış.*

Cevap: Bu inziva böyle kanunsuz belâlara düşmemek ve tasannu ve hodfuruşluktan kurtulmak için olduğu ve Nur Şakirtlerinin bu inzivayı beğenmedikleri hâlde, bundan kendimi keramet sahibi göstermek ve dostları da onunla onu kerametli bilme manasız bir iftiradır.

Hata 40: *Kerametleri ve veliliği hakkındaki söylenenleri ve yazıları red ve cerh etmiyor.*

Cevap: Bu pek zahir bir hatadır. Yüz yerde kardeşlerime yazmışım ki, "Şahsımda hiçbir ehemmiyet yok. Bana karşı hüsnüzanninız yanlıştır. Sizin ihlâsınız var. Ben belki ihlâsa muvaffak olamıyorum. Hizmette de size yetişemiyorum" dediğim ve hiçbir defa nefsimi methetmediğim hâlde bu isnat büyük bir iftiradır.

Hata 41: *Ve bu yolda öğünmesine bir sebep olmuştur.*

Cevap: İddianemeyi yazan, sathîlik ve garazla baktığı için, Risale-i Nur'un senasını benim şahsımın senası zannetmiş, bu hataya düşmüş. Ve çok yerlerde böyle hataya düşüyor.

Hata 42: *Said tefahura düşkündür.*

Cevap: Bu otuz senelik yeni hayatım ve bütün beni tanıyanlar, onun bu iftirasını tekzip eder.

belâ: musibet, sıkıntı.
cerh: yaralama, bir iddiayı fikri çürütme, reddetme.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, kendini satan, övünen, övüngen.
husnuzan: iyi zan, güzel kanaat.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme.
isnat: dayanma, dayandırma.
kanun: yasa.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
medih: övmek.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
nefis: kendi, şahıs.
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse.
red: kabul etmeme.
şakirt: talebe, öğrenci.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü.
sena: methetme, övme.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
talebe: öğrenci.
tasannu: yapmacık.
tefahur: yaptıklarıyla övünme, böbürlenme.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
veli: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
zahir: açık, aşikâr.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.

Hata 43: *Bunu eserlerinin muhtelif yerlerine görmek mümkündür.*

Cevap: İddiacının bu dediği tefahur, benim şahsıma değil, bütün o tefahuru hatırına getiren senalar, Risale-i Nur'a aittir. Risale-i Nur da Kur'ân'ın tefsiridir.

Hata 44: Siracünnur *kitabında, eserin dört buçuk saat zarfında yazıldığı kaydedilmiştir.*

Cevap: Bu yazısında iki hatası var. Birisi, Siracunnur dört buçuk saatte telif edilmiş değil, onun içinde on beş-yirmi sahifeden ibaret Hastalık Risalesine aittir. Orada imzaları bulunan iki kâtibin arzularıyla bir tahdis-i nimet olarak yazılmıştır. Bunda hiçbir kimsenin hatırına tefahur gelmez, ancak bir şükürdür.

Hata 45: *İlminin vüs'atini ve karihasının genişliğini ve zekâsının feyzini ve yüksekliğini anlatmak istemiştir.*

Cevap: Elli-altmış senelik hayat-ı ilmiyesi böyle temeddühlere ihtiyaç bırakmadığı gibi, ahir ömründe şahsını temeddühten bütün bütün çekindiği, yalnız hakaik-i imaniyenin beyanında yanlış etmediği ve sırf Kur'ân'ın feyzinden iktibas ettiğine dair beyanatı böyle hodfüruşâne bir surete çevirmek, büyük bir iftiradır. Hatta, o yanlış, doğru da olsa, meşhur Abdulvehhab-ı Şa'ranî ve Muhyiddin-i Arabî gibi pek çok ehl-i hakikat ulema, tahdis-i nimet nev'inde bu tarz-ı ihsanat-ı İlâhiyeyi çok defa kitaplarında zikretmişler.

ahir: son
ahır ömür: ömrün son devresi, hayatın son demleri
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
beyan: açıklama, bildirme, izah
beyanat: açıklamalar, izahlar
dair: alakalı, ilgili
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hayat-ı ilmiye: ilmî hayat, ilimle ilgili çalışmalardan oluşan hayat
hodfüruşane: kendini beğendirmeye çalışarak
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
iddia: davaya kalkışma, dava etme
iftira: asli olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
iktibas: alıntı
kariha: fikir kuvveti, düşünce kabiliyeti, zekâ
kâtip: yazan, yazıcı
meşhur: tanınmış, şöhretli, ünlü
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
nevi: çeşit, tür
sahife: sayfa
sena: methetme, övme
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
suret: biçim, şekil, tarz
tahdis-i nimet: İlâhî nimeti şükrederek anlatma, Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla nail olduğu nimeti anma, onunla sevincini ve şükrünü bildirme, verilen nimeti izhar etme
tarz-ı ihsanat-ı ilahiye: İlâhî ihsan ve ikramın veriliş tarzı
tefahur: yaptıklarıyla övünme, böbürlenme
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
temeddüh: kendi kendini övme, kendini methetme, böbürlenme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vüs'at: genişlik, bolluk
zarfında: süresince
zikretmek: anmak, bildirmek

Hata 46, 47: *Kendi kerametine o kadar inanmıştır ki, İlâhî ve tabîî olan birçok hâdiseleri kendisinin ve Risale-i Nur'un kerametidir der.*

Cevap: Bu hatasında birkaç vecihle yanlışı var. İlâhî ve tabîî olarak iki kısma ayırmak ve tabiata da bir hisse-i icat vermek, dinde bir yanlış olduğu gibi; Risale-i Nur'a ve şakırtlerine gelen zulmün aynı zamanında zelzele gibi müteaddit hâdiselerin tevafukları... Risale-i Nur'un makbuliyetine ve bir sadaka-i makbule hükmüne geçtiğine bir işaret-i gaybiyedir demesini tefahur zannetmek, iftira olduğunu herkes bilir.

Hata 48: *Risale-i Nur'un tokadı olarak vasıflandırmaktadır.*

Cevap: Bunu müdafaatımda pek zahir bir hata olduğunu ispat ettiğimiz gibi, "Risale-i Nur'un tokadıdır" denilmemiş, belki "Risale-i Nur sadaka-ı makbule gibi belâların def'ine vesile olmasından, o gizlendiği ve müsadere edildiği zamanda bazı belâlar fırsat bulup başımıza gelir" denilmiş. Bu ise, adalet-i İlâhiyenin bir tokadıdır.

Hata 49: *Muhtelif yerlerde olan zelzeleler ve seylaplar, Risale-i Nur'un şiddetli birer tokadı olarak vuku bulmuştur.*

Cevap: Cevabı mükerrer verilmiş bir hatayı tekrar etmek, garazkârâne bir yanlıştır.

adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, İlâhî adalet.
bela: musîbet, sıkıntı.
def: mânî olma, kovma, ortadan kaldırma.
garazkârâne: garaz ve düşmanlığa kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına.
hâdise: olay.
hisse: pay, nasip.
hisse-i icat: icat etme, yaratma hissesi, payı.
hukmüne: yenne, değenne.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
işaret-i gaybiye: gayba ilgili işaret, Hz. Peygamber, müctehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdiseler.
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
müsadere: toplatma, elden alma.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
sadaka-i makbule: Allah tarafından hoş karşılanmış, kabul edilmiş sadaka.
şakırt: talebe, öğrenci.
seylap: sel.
tabiat: kâinatın düzenini devam ettiren kanun.
tabiî: tabiatı gereği olan, normal, alışılmış, olağan.
tefahur: yaptıklarıyla övünme, böbürlenme.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vecih: cihet, yön.
vesile: aracı, vasıta.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zahir: açık, âşikar.
zan: sanma, kesin olarak bilmek, sizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zulüm: haksızlık.

Hata 50, 51: *Bu seylap ve zelzelelerden Risale-i Nur'un ve binnetice kendisinin kerametiyle kurtulmuşlardır. Ve masumlar ve çocuklar o belâlardan zarar görmüşler; Said bunu izah etmemiş ve edememiştir.*

Cevap: Risale-i Nur'un mükerrer yerlerinde yazılmış ki, zalimlere gelen musibetlerde masumların telef olan malları sadaka ve vefat edenler de şehit hükmünde olduğunu beyan, bu yanlışını ve sathîliğini gösterir.

Hata 52: *Hayır ve şerrin Allah'tan olduğunu inkâr yoluna sapmak gibi bir tezada düşmüştür.*

Cevap: Risale-i Nur'dan Kader Risalesi olan Yirmi Altıncı Sözün sırr-ı kaderi emsalsiz bir surette beyanı ve imanın erkânlarını Risale-i Nur'un harika bir tarzda ispatı meydanda iken, böyle bir iftira, garazkârlıktan başka bir şey değildir.

Hata 53: *Nur Şakirtlerinin bazıları ona bir Mehdîlik de tevcih etmişlerdir.*

Cevap: İtiraznamemde kat'î hüccetlerle onun bu hatası reddedilmiş. Hem hiçbir vakit, değil böyle büyük makamları, belki küçük medih ve hüsnüzan ile nefs-i emmaresine bir benlik vermemek için reddettiği, mahkemelerde de görülmüştür.

belâ: musibet, sıkıntı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
emsalsiz: benzersiz.
erkan: rükünler, esaslar.
garazkar: kinli, düşmanlık güden, garazı olan, kötü kasıt sahibi.
harika: olağanüstü.
hüccet: delil.
hüsnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
iman: inanç, itikat.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itiraznâme: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler.
makam: manevî mevki.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
medih: övmek.
Mehdi: bazı hadislere göre kıyamet yaklaşınca zulmü ve şirki ortadan kaldırarak insanlara saadet ve adaleti getirecek Ehl-i Beytin neslinden gelen imam.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
red: kabul etmeme.
şakirt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük.
seylap: sel.
sırr-ı kader: kader sırrı, kadenin hikmeti.
suret: biçim, şekil, tarz.
tarz: biçim, şekil, suret.
tevcih: yöneltme, çevirme, mana verme, yorumlama.
tezat: birbirine zıt olma, birbirinin tersi olma, zıtlık, aykırılık.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

Hata 54: *Müceddidlik ve büyük makamlar veren şâkirtlerinin hıtabelerine, enâniyet ve tefâhura olan meyli icâbı itiraz etmeyerek, bu teveccühleri kabul ettiği göz önündedir.*

Cevap: Bu hatasında kaç vecihle iftıra var olduğu itiraznamemde ve bu cetvelde kaç yerde ispat edilmiştir.

Hata 55: *"Hazret-i Ali'nin (RA) ilm-i hakîkat itibârıyla şâkirdi olduğumdan, manevî evlâdı olabilirim" demesiyle, kendine atfedilen makamlara liyakatini kabul etmiş görülmektedir.*

Cevap: Bedî manasında olan Celcelûtiye Kasidesinde Imam-ı Ali'nin (RA) çok cihetlerle Risale-i Nur'a sarahat derecesine yakın işâratı içinde, Bediüzzaman ismini Risale-i Nur'a vermesinden, bana emaneten verilen o ismi, Risale-i Nur'a iade ettiğimi yazmışım. Bununla beraber, ben de manevî Âl-i Beytten sayılabilirim demekten maksadım; bir kısım müçtehitlerin [1] وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ duasında, "Seyyid olmayan, fakat, ehl-i takva bulunanlar o duada dâhildirler" dediklerinden, o umumî duada benim de bir hissem bulunması için ricakârâne bir tevildir. Yoksa, o hatakârâne mana hiç hatırıma gelmemiş

1 Onun aile efradına ve Sahabelerine de olsun...

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan, Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ev halkı.
atıf: yükleme.
bedî: bir şeyi örneği olmadığı halde meydana getiren eşi ve benzeri olmayan mükemmel bir şeyi ortaya koyan.
Bediüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği.
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (a.s.m.) dersleriyle ıstınaden aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (r.a.) tarafından telif edilen Süryânice bir kasidedir.
cihet: yön.
dâhil: iç, içersi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i takva: Allah'tan korkan ve günahlardan çekinen insanlar.
emaneten: emanet yoluyla, emanet olarak.
enâniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
evlâd: veletler, çocuklar.
hakakârane: hatada bulunarak, hata ederek.
hissa: pay, nasip.
hıtabe: düzgün söz söyleme, nutuk atma, bir topluluğa karşı coşturucu sözler söyleme, nutuk.
iade: geri verme.
icap: gerekme, hâlâ gerekli olma.
ilm-i hakîkat: hakikat ilmi.
işârat: işâretler, alâmetler, belirtiler.
itibar: değer.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kasîde: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
liyakat: layık olma, ehliyet.
makam: manevî mevki.
maksat: gaye.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
meyl: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
müceddit: hadîs-i şerîfle her asır başında geleceği müjdelenen dinin yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim.
müçtehit: âyet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
ricakârane: ricada bulunarak, rica eder şekilde.
şâkirt: talebe, öğrenci.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
Seyyid: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse. Hz. Muhammed'in temiz soyundan gelen kimse.
tefâhur: yapıklanyla övünme, böbürlenme.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
tevil: yorumlama, yorum.
umumî: herkese ait, genel.

Hata 56: *Ahmed Feyzi'nin risaleciğinin başında Said'in ıkı buçuk sahıfelik yazısı ile* [1] يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ *ayet-i kerîmesinden ebcet hesabıyla "Kürdî" kelimesi çıkanılmış.*

Cevap: Burada benim iki sahifecik yazıma, Ahmed Feyzi'nin hakkımda mübalâğakârâne medihlerini kabul ettiğim manası verilmiş, hata etmiş. Çünkü, benim o mektubum Ahmed Feyzi'nin dikkatini ve ilmini takdır ile beraber, hakkımdaki haddimden ziyade husnuzanlan cerh ve tadil için yazılmıştır. Hem ayetin mana-i işarî tabakasından nyazî ve ebcedî bir tevafukla Ustadına karşı bir mana çıkarıp, hurmetine bir makbuliyet alâmeti olarak yazmış. Böyle şeylere yanlış denilmez ki, medar-ı mes'uliyet olsun. Olsa olsa, ilmî bir hatadır, siyasete teması yoktur.

Yine Ahmed Feyzi'nin Risale-i Nur'un müsellem faziletinin bir parçasını kendi üstadına isnat etmesi ve bu zamanın bir hidayet vasıtası olduğunu demesini, medar-ı mes'uliyet görüyor. Hâlbuki, herkes sevdiği bir adam hakkında mübalâğakârâne ve ifratkârâne medih ve sena etmekte, orfen, âdeten, ilmen dahı hata olmadığı hâlde, hıç munasebeti olmayan bir sözdur.

Hata 57: *Böyle acip davalarla belki bir zaman peygamberliğini dava ile hezeyan hâli başlamış oluyor.*

1. Ey elbisesine bürünen! (Müzzemmil Suresi: 1.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
âdeten: görenek şekliyle, âdet olarak.
alâmet: belirti, işaret, iz.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayetti azamet ve şerefi olan ayet.
cerh: yaralama, bir iddiayı, fikri çürütme, reddetme.
dava: iddia.
ebced: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi.
ebcedî: ebcet hesabına ait.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
hatakârâne: hatada bulunarak, hata ederek.
hezeyan: saçmalama, abuk sabuk konuşma, herze.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hurmet: nayet, ihtiram, saygı.
husnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
ifratkârane: aşırı giderek.
ilm: bilme, bilgi.
ilmen: ilim ile, ilmî bir şekilde.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
medih: övmek.
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
mübalağakârane: mübalağa ederek, büyüterek, olduğundan farklı göstererek.
münasebet: münasiplik, uygun olma.
müsellem: doğruluğu gerçekliği herkes tarafından kabul edilen.
örfen: adet üzere, örfe uygun şekilde, örfe göre, örf bakımından.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
rıyazî: hesapla, matematikle ilgili, nyazıyeye ait.
sahife: sayfa.
sena: methetme, övme.
siyaset: politika.
tabaka: derece.
tadil: doğrultma, düzeltme.
takdir: kıymet verme, beğenme.
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, gösterme.
tevafuk: uyma, uygunluk, bir binne denk gelme.
tevil: yorumlama, yorum.
vasıta: aracı.
zıyade: çok, fazla.

Cevap: Bunun bu iftira ve isnat ve hatasından, eliyazübillâh derim. Boyle hiç kımsenın hatınna gelmeyen ve bizi bilen hiç kimseyi kandırmayan isnatlan, elbette kanun, sıyaset ve idarenın haricinde bunda dehşetli bir mana hukmediyor ki, şeytanın da kımseyi inandıramadığı iftirayı ediyor

Hata 58: *Ihtıyar Rısalesınde "Yedincı Rıca" gıbı bazı nsaleleri halkı devletin aleyhıne teşvik edecek harekette ve mahıyette gorulup, Eskişehır Mahkemesinde mahkûmıyetine karar venlmış.*

Cevap: Bu da zahır bir hatadır. Yedinci Rıca ve *Ihtıyarlar Risalesi*, değil sebeb-i mahkûmiyet ve emniyeti ıhlâl etmek, belkı çok cıhetlerle beni zulümden kurtardığı gibi, Eskişehir'deki kanaat-i vicdaniye ile verilen hafif ceza da *Tesettür Risalesi*'nin bır meselesi içindir. Makam-ı iddianın dikkatsızlığı ve sathîliği ile böyle yanlışlar oluyor.

Hata 59: Husrev Altınbaş, Türk harfleri kanununa aykırı olarak *Asa-yı Mûsa* ve *Zülfikar* gıbi mecmualan Arab harfleriyle yazmış.

Cevap: Şimdiye kadar Kur'ân harfleri ve hattı, Türk milletinin hatt-ı kadımı olduğu hâlde, Lâtin harflenni Türk harfleri deyip, Kur'ân harfleriyle *Asa-yı Mûsa*'yı yazan Husrev'i mes'ul etmek bırkaç vecıhte yanlış olduğunu ehl-i insaf anlar

aleyh: karşı, karşıt.
cihet: yon.
dehşetli: ürkütücu, korkunç.
ehl-i insaf: insaf sahıplen, merhametlı olanlar, orta yolu tutanlar
eliyazübillah: Allah esırgesın Allah korusun
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
harıç: bır şeyın dışı, dışansı, dışta kalan
hat: yazı, el yazısı
hatt-ı kadim: eskı yazı
hükmetme: hakım olma, ışleme
idare: memleket işlerinin yurutulmesi, çekip çevirilmesi
iftira: aslı olmadan bınne suç yukleme, olmayan bır suçu başkasına yukleme
ıhlâl: bozma, zarar verme.
ısnat: dayandırma, mal etme, bır şeyı bır kımseye aıt gosterme
kanaat-ı vicdanıye: vicdanı kanaat, vicdana aıt fikır
kanun: yasa.
mahıyet: bır şeyın aslı, esası, nıtelıgı
mahkûmıyet: hukum gıyme, hukumluluk
makam-ı iddia: mahkemede bır hakkın sabıt olduğunu dava eden savcı.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
mesele: onemlı konu
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
sathi: yuzeysel, derine inmeyen, ustun koru
sebeb-i mahkûmiyet: mahkum edilme sebebi
siyaset: politika
vecih: cihet, yon
zahir: açık, aşıkar
zulüm: haksızlık.

Hata 60, 61, 62, 63: *İsnat ettiği hadisler zayıf ve hatta mevzu olmakla beraber, tevillen yanlış ve aslı yoktur*

Cevap: Bütün ümmet bin seneden beri telâkki-i bilkabul ettiği ve âlem-i İslâm içinde az bir kısım ulemanın başka tevillerle bir derece zaafiyetine hükmettiklerine mukabil, cumhur-i muhaddisîn ve ümmet-i Muhammediye (ASM) kabul ettiği, ahirzamanda gelen bazı hâdiseler hakkındaki muhtelif rivayetleri tevil, yani mümkün bir ihtimal manasıyla bu zamanda vukua gelen ve gözle görülen hâdiselere tam mutabık çıkmasını beyana, dünyada hiçbir ehl-i ilim yanlış diyemez. Faraza o hadislerden birisi mevzu da olsa, mevzuun manası "hadis değil" demektir, yoksa manası yanlıştır demek değildir ki, darbımesel nev'inde, ümmet o rivayeti kabul etmiş. Bu nevi tevilâta yanlış diyenler, kaç cihette yanlış olduğu gibi, ümmetin telâkkısine ihanet ve hadisleri inkârdır. Ve "Sufyana dair hiçbir hadis yoktur; varsa mevzudur" diyen müddei, hiç hadis kitaplarını okumadığı, belki Kur'ân'ın surelerinin ne kadar olduğunu bilmediği hâlde, biri bir milyon, diğeri beş yüz bin hadisi hıfzına alan İmam-ı Ahmed ibni Hanbel ve İmam-ı Buharî gibi müçtehitlerin, böyle küllî ve umumî bir tarzda cesaret edemedikleri hâlde, o müddei, küllî bir surette ve umumî bir tarzda "Sufyan hakkında hiçbir hadis

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
beyan: açıklama, bildirme, izah
cesaret: cesurluk, yiğitlik, yüreklilik
cihet: yön.
cumhur-i muhaddisîn: hadis imamlarının çoğunluğu
dair: alakalı, ilgili
darbımesel: atasözü, vecize.
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
faraza: sözün gelişi, söz gelişi
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hâdise: olay
hıfz: ezberleme.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma
ihtimal: olabilirlik.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
istinat: delil, dayanak.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
mevzu: yalancıların uydurduğu ve hadis diye Peygamberimize isnat ettiği haberler, uydurma hadisler
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyet şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
müddei: dava eden, davacı
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mukabil: karşılık.
mutabık: birbirine uyan, uygun
nevi: çeşit, tür
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadis
Sûfyan: ahırzamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve münafık şahıs
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tarz: biçim, şekil, süret.
telakkı: anlama, kabul etme
telakkî-i bilkabul: olduğu ve rivayet edildiği gibi kabul edilip inanılması
tevil: Kur'ân ve hadislerin açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı ayetu ilk başta görünen manasından alıp taşıdığı diğer manalardan bir veya birkaçı ile tefsir etme
tevil: yorumlama, yorum
tevilât: yorumlamalar
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
ummet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in ümmeti, Hz. Muhammed'e (a.s.m.) bağlı olan ve yolundan gidenler
umumî: herkese ait, genel
vuku: olma, meydana gelme.
zaafiyet: zayıflık
zaif: zayıf

yoktur; varsa mevzudur" demesiyle, haddinden binler defa tecavüz edip, büyük bir hatayı ırtıkâp etmiş. Farzımuhal olarak, hadis de olmasa, ümmet-i İslâmiyede bir hakikat-i içtimaiye ve muteaddit defalar eseri görülmüş, vaki ve hak bir hâdise-i istıkbaliyedir.

Hata 64: *İrsiyette kadın ve erkeğin müsavatı aleyhinde olduğu gibi, medenî kanunları kabul etmediğinden, inkılâp aleyhindedir.*

Cevap: Otuz sene evvel medenî kanunlara istinat edip Kur'ân'ın bir-iki ayetini tenkit eden ve Doktor Duzi'nin kitabını ifsat için neşreden bir-iki münafığa karşı bazı ayetlerin cerh edilmez bir tarzda tefsirini şimdi yazılmış gibi telâkki edip medar-ı mes'uliyet etmek, Kur'ân'ın o ayetlerini inkâr etmek hükmünde bir hatadır.

Hata 65: *Sufyan ve bir İslâm Deccalı Mustafa Kemal olduğu Beşinci Şuada anlaşılıyor.*

Cevap: Beşinci Şua, küllî bir surette çok zaman evvel müteşabih bir hadisin bir tevilini beyan etmesi ve itiraznamemde kat'î cevabı verilmesi; bu zahir yanlışı ve medar-ı mes'uliyet olması büyük hata olduğunu gösteriyor. Eğer mes'uliyet varsa, bu ince, küllî manayı böyle cuz'î bir şahsa tatbık edip, mahkemede teşhir eden kimse mes'ul ve suçlu olur.

aleyh: karşı, karşıt.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cerh: yaralama, bir iddiayı fikri çürütme, reddetme.
cüz'î: bütüne ait olmayan, özel.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamî şeair'in tahrip edeceği tarihte görülmemiş zulümlen nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
evvel: önce.
farzımuhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadise-i istıkbaliye: gelecekte meydana gelecek olaylar.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakıkat-ı içtimaiye: sosyal gerçek, ictimaî realiteler.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ifsat: fesada uğratma, bozma, düzensizlik meydana getirme.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkılap: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
irsiyet: miras paylaşımı, veraset, intikali.
ırtıkap: kötü, fena ve günah teşkil edecek bir iş yapma, kötü iş işleme.
istınat: dayanma, delil olarak kabul etme.
itıraznamе: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
kanun: yasa.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
küllî: umumî, genel.
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk.
mevzu: yalancıların uydurduğu ve hadis diye Peygamberimize isnat ettiği haberler, uydurma hadisler.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
müsavat: müsavilik, eşitlik, her bakımdan aynı derecede olma.
muteaddit: çeşitli, bir çok.
müteşabih: manası açık olmayan, mecazi manaya elverişli olan ayet ve hadisler.
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma.
Sufyan: ahırzamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve münafık şahıs.
suret: biçim, şekil, tarz.
tarz: biçim, şekil, suret.
tatbik: uydurma, uygulama.
tecavüz: haddini aşma, söz ve hareketle ilen girme.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
telâkkı: anlama, kabul etme.
tenkit: eleştirme.
tevil: Kur'ân ve hadislerin açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı ayetl ilk bakışta görünen manasından alıp taşıdığı diger manalardan bir veya birkaçı ile tefsir etme.
ümmet-i İslâmiye: İslâm ümmeti, Müslümanlar.
vaki: olmuş, meydana gelmiş.
zahir: açık, âşikar.

Hata 66: *Şapka fes gibidir. İman ile hiç alâkası yoktur. İman ise tamamen vicdanî ve kalbî olduğunu Said bilmekten âcizdir.*

Cevap: İslâm uleması ve müçtehitleri ve şeyhülislâmlar, hususan Imam-ı Azam, ımanı zedeleyen çok alâmetleri ve harekâtlan kaydettikleri hâlde, hususan şapka ve zunnarın (kütüb-i kelâmiyede dahı) ulemanın, imanın muktezasına munafi olduğunun ittifaklanna karşı, böyle sözler yazan ne kadar hata ve yanlış olduğunu divaneler de anlar. Şapka hakkında itiraznamemdeki beyanat ve Risale-i Nur'daki ıman-ı tahkıkînin harika huccetleri, Saıd'ın "ıdrakinde âcızdir" demesini yüzüne çarpar.

Hata 67, 68: *Şapkanın kufur alâmeti ve devam-ı ısrarı da dınsızlık olması uzerınde çok durmaktadır. Şapkanın gıyılmemesi için propagandaya ve kendi tabırlerınce mucadele ve mucahedeye gırıştıkleri gorulmektedır.*

Cevap: İtiraznamemde dört-beş yerinde gayet kat'î bir surette bu yanlışın ne kadar manasız olduğunu gösterir.

Hata 69: *Nur Talebelerinin şapka giymeyerek bere giydikleri muşahede edilmiştir.*

Cevap: Nur Talebelerinin umumu değil, ehl-ı takva olanlar, hususan hayat-ı içtimaiye ile alâkası az

âcız: zayıf, güçsüz, zavallı
alaka: ilgi, ilişki, bağ
alamet: belirti, işaret, iz
beyanat: açıklamalar, izahlar
devam-ı ısrar: ısrarın devamı, ısrar edip durma
divane: deli, aklı başında olmayan
ehl-i takva: Allah'tan korkan ve günahlardan çekinen insanlar
gayet: son derece
harekat: hareketler, davranışlar
harika: olağanüstü
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hüccet: delil
hususan: bilhassa, özellikle
ıdrak: akıl, erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti
ıman: inanma, itikat
ıman-ı tahkıkî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelen inceleyip delil ve burhan ile inanma
itiraznâme: itiraz kâğıdı, itiraz dilekçesi
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kalbî: kalple ilgili, kalbe ait.
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kufur: imansızlık, dinsizlik.
kütüb-i kelâmiye: kelam ilmiyle alâkalı kitaplar
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
müşahede: savaşma, mücadele
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehlilik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi
mukteza: iktiza eden, gereken
munafi: zıt, aykırı.
muşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b.nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
sure: biçim, şekil, tarz.
tabir: ifade, söz
talebe: öğrenci
ulema: alimler, bilginler, ilim sahipleri
umum: bütün, hepsi
vicdanı: vicdanla ilgili, vicdana ait, iç duygu ile ilgili, kalbi his ile ilgili
zünnar: papazların bellerine bağladığı rükû ve secde etmeye mani olacak şekilde beli dik tutan örme kuşak.

olanlar lüzumsuz, manasız, secdeye mâni olan şapkayı giymediklerinden medar-ı mes'uliyet zanneden, kendisi hakikat ve adalet ve maslahat-ı millet nazarında mes'uldür.

Hata 70: *Şapkanın küfür alâmeti olması ve sayılması bir iman hâline geldiği gibi...*

Cevap: Kırk sene evvel İstanbul ulemasına verdiğim cevabı, mahkemede beyan ettiğim gibi, bütün ulema-i İslâm'ın istimal ettiği bir tabiri, yalnız bana isnat etmek ve bunu da bir iman hâline geldiği ile tabir etmek, hem İslâmiyet'e, hem ehl-i ilme, hem bana karşı bir ittiham değil, divanecesine bir ihanettir. Ona iade ediyorum.

Hata 71: *Medreselerin ve tekkelerin kapanmasından, ezan ve kamette* اَللّٰهُ اَكْبَرُ[1] *denilmemesinden, bunlar ahirzaman alâmetlerinden sayıldığından, inkılâp hareketlerine karşı bir kışkırtmak istediği anlaşılmıştır.*

Cevap: Kırk sene evvel bir-ıki hadisin tevilini beyan ettiğimi ve Diyanet Riyasetinin ulemasının yeni icatlarının fetvasına karşı on beş sene evvel yazdığım bir risaleyi reddetmeyip bana ilişmedikleri hâlde, bu meseleyi şimdi medar-ı bahis etmek adliye kanunuyla hiçbir münasebeti yok. Makam-ı iddia eski nakaratı tekrar edip, bin dereden su toplamak nev'inde isnat etmesi; hem yanlış, hem hata, hem de idareye bir zarar-ı muhtemeldir.

1 Allah en büyüktür, en yücedir.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
alâmet: belirti, işaret, iz.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
divane: deli, aklı başında olmayan
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ehl-i ilim: ilim sahipleri, ilim adamları
evvel: önce
fetva: İslâmda, bir mesele hakkında şeyhülislam, müftü gibi yetkili kimseler veya dini meselelere tam vâkıf kimseler tarafından verilen şer'î hükum veya karar
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hakikat: gerçek.
iade: geri verme
icat: yeni bir şey ortaya koyma, yeniden bir şey çıkarma
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevrilmesi
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma
iman: inanç, itikat.
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istimal: kullanma.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kanun: yasa
küfür: imansızlık, dinsizlik
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden savcı
mani: engel
maslahat-ı millet: milletin sulh ve huzur içinde yaşaması.
medar-ı bahis: söz konusu, bahsetmeye sebep olan, vesile olan
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
mesele: önemli konu
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
nakarat: çok sık tekrarlanmaktan dolayı bıkkınlık veren söz
nazar: bakış, nezdinde
nevi: çeşit, tür
red: kabul etmeme
secde: namazda, alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet vaziyeti
tabir: ifade, söz, yorum, yorumlama
tekye: zakirlerin, dervişlerin zikir ve ders için toplandıkları yer, tekke.
tevil: yorumlama, yorum
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
ulema-i İslâm: İslâm âlimleri
zarar-ı muhtemel: ihtimal dairesinde olan zarar

Hata 72: *Beşinci Şuaın meselelerini herkese göstermek caız değildir, mahremdir ihtarını yapmayı unutmamıştır*

Cevap: Her bahane ile bizi perişan etmek isteyen gizli düşmanlarımızın şerlerinden tahaffuz ve müddeî gibi sathîce manalar verilmemek için "Bu mahremdir, herkese gösterilmesin" denilmesini bir suç sayıp ve suçunu ikrar ediyor manasına çevirmek zahir bir yanlıştır.

Hata 73: *Ahmed Feyzi "Bediuzzamanü'l-Kürdî" kelimesini bulmak için iki kere Muhammed (ASM) kelimesinin tevafukunu göstermiş. Acaba Saidü'l-Kurdî Peygamberimiz Muhammed Mustafa'ya (ASM) benzetilmek mi istenilmiştir?..*

Cevap: Ahmed Feyzi'nin, Risale-i Nur Kur'ân'ın bir tefsiri olmasından ve her vakit nübüvvetin şeriatını tatbik eden ve veraset-i Nubuvvet

(1) اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ hadisine istinaden bîçare Said'i o irsiyette, o Kur'ân hizmetinde, değil bir benzemek, belki sunnete ittiba etmek manasındaki ilmî ve ebcedî istihracını medar-ı mes'uliyet gören, hem (2) تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ رَسُولِ اللهِ manasını anlamayan elbette üç cihette yanlış etmiş. Zat-ı Ahmediyenin (ASM) güneşinden tereşşuh eden bir zerrecik nuruna mazhariyetini büyük bir saadet telâkki eden Said'in elbette yüz bin derece kendi

1- Âlimler peygamberlerin vârisleridir. (Buhari, İlim, 10; Ebu Davud, İlim, Musned, 5, 196.)

2- Allah Resulünün ahlâkıyla ahlâklanınız.

bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bîçare: çaresiz, zavallı
caız: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan, uygun
cihet: yön.
ebcedî: ebcet hesabına ait
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
ihtar: hatırlatma, uyarı
ikrar: tasdik ve kabul etme, doğrulama
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
irsiyet:
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
mazhariyet: manevî hallerin, keşiflerin görünmesi, nail olma, şeref lenme
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
mesele: önemli konu
nübuvvet: nebilik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şanı
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
saadet: mutluluk
şer: kötülük.
şeriat: takip edilmesi gereken açık ve doğru yol, büyük ve geniş cadde
sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Kur'ân dışında Müslümanlara örnek olan mübarek sözü, fiil ve emirleri, kabulleri veya takrirleri.
tahaffuz: kendini muhafaza etme, koruma.
tatbik: uydurma, uygulama
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
telâkki: anlama, kabul etme
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
veraset-i Nübuvvet: Peygamber varisliği, Peygamberimizin varisi durumunda olan büyük âlim ve velîlerin yolu
zahir: açık, aşıkâr
Zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

haddinden tecavüz edip ona kendini benzetmeye çalıştığını söyleyen divanedir. Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâma ittibaı ve sünnetine iktida manasını anlamamış.

Hata 74: *İslâm tarihinde hiçbir din âliminin Kur'ân-ı Kerîm'i ve hadisleri böyle şahsî fikirlere ve maksatlara alet ettiği görülmemiş ve işitilmemiştir.*

Cevap: Bunun, bu yanlışında beş vecihle hata var. Hem kitapları, ulemayı, tefsirleri görmediğine ve mana-i sarihî ile, mana-i işarî ve mana-i küllî ile hususî fertlerin farkını anlamayan bir cehalettir. Necmeddin-i Kübra ile Muhyiddin-i Arabî gibi binler ulemanın küllî hâdiselerine, hatta nefsin cüz'î ahvaline dair âyâtın mana-i sarihi değil, işarî manalarını beyan sadedinde çok yazıları var olduğu malûmdur. Hem, âyâtın mana-i işarî-i küllîsinde her asırda efradı bulunduğu gibi, bir ferdi bu zamanda ve bu asırda Risale-i Nur ve bazı şakirtleri de bulunduğuna eskiden beri ulema mabeyninde makbul bir riyazî düsturu olan ebcet ve cifir hesabıyla bir tevafuk göstermek, elbette hiçbir cihetle âyâtı şahsî fikirlere alet ediyor denilmez. Ve böyle diyen büyük bir hata eder. Ve dekaik-ı ilmiyeye ihanet eder.

Hata 75: *Ehl-i Sünnete göre İmam-ı Mahfî ve İmam-ı Muntazır akidesi batıldır.*

ahval: haller, durumlar
akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
asr: yüzyıl
âyât: Kur'ân ayetleri
batıl: dinde yeri olmayan, dini hükümlere zıt.
beyan: açıklama, bildirme, izah
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olma
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cihet: yön
cüz'î: küçük, az
dair: alâkalı, ilgili
dekaik-ı ilmiye: ilmî incelikler
divane: deli, aklı başında olmayan.
düstur: kanun, kural, esas, prensip
ebcet: Arap alfabesinin ilk tertibi ve harflerinin taşıdığı sayı değerlerine dayanan hesap sistemi
efrat: fertler
Ehl-i Sünnet: İslamı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeyleri karıştırmayıp Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hâdise: olay
hususî: özel.
ihanet: hainlik, kötülük etme
iktida: tabi olma, uyma
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
küllî: umumî, genel
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son ilâhî kitap
mabeyn: ara.
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen.
maksat: gaye.
malûm: bilinen, bilinir olan
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-ı işarî-i küllî: umumî, genel işaretlerle ifade edilen mana
mana-ı küllî: küllî mana, bütün, umumî mana
mana-ı sarihi: açıkça anlatılan, mana, açık ifade edilen, anlaşılan mana
nefis: kişinin kendisi, şahsı
riyazî: hesapla, matematikle ilgili, riyaziyeye ait.
sadet: konuşulan madde, asıl konu.
şahsı: şahsa, kişiye ait, hususî
şakirt: talebe, öğrenci
sünnet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) Kur'ân dışında Müslümanlara örnek olan, mübarek sözü, fiil ve emirleri, kabullen veya tekrirleri
tecavüz: haddini aşma, sözü ve harekette ileri gitme
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vecih: cihet, yön

Cevap: Mehdî hakkında Şîîlerin "On iki imamdan birisi, hayatta iken gizlenmiş, ahırzamanda çıkacak" demelerine mukabil, Ehl-i Sünnetin bir kısmı, "İmam-ı Muntazır akidesi batıldır" demişler. Az bir kısım Hanefî uleması da لَا مَهْدِيَ إِلَّا عِيسَى[1] demişler. Bunda hem Denizli'deki ehl-i vukufun bir kısmı, hem makam-ı iddia yanlış mana vermişler. Her asırda mehdî manasına ümmetin fıtrî bir ihtiyacına binaen beklemişler. Ve birkaç vecihte rivayetlerin delâletiyle birkaç mehdî belki her asırda bir nevi mehdî Sâdat-ı Ehl-i Beytten geleceği ümmetçe kabul edilmiş. Buna hata diyen birkaç cihette yanlış eder.

Hata 76: *Bir kitapta, "Mehdîye dair hadislerin kâffesi zayıftır" denilmiş.*

Cevap: Hangi mesele var ki, bazı kitaplarda ona ilişilmesin. Hatta İbni Cevzî gibi büyük bir muhaddis bazı sahih ehadisi mevzu dediğini, ulemalar taaccüple nakletmişler. Hem, her zayıf veya mevzu hadısın manası yanlıştır demek değildir. Belki an'aneli senet ile hadisiyeti kat'î değildir demektir. Yoksa manası hak ve hakikat olabilir.

Hata 77: *Bunların zayıf ve muztarıp olduğunda ittıfak vardır. İmam-ı Şafiî, değil mevzuu, mürseli de kabul etmediği hâlde, Saıd, Şafiî iken bunlan kavletmesinin hikmeti anlaşılamamıştır.*

1. Hazret-i İsa dan başka mehdî yoktur

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
akide: inan, inanılan ve itikat edilen esas, inanç
an'ane: hadis naklinin rivayet zincirlemesi.
asır: yüzyıl.
batıl: dinde yeri olmayan, dinî hükümlere zıt.
binaen: den dolayı, bu sebepten
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
delâlet: delil olma, gösterme.
ehadis: Hz. Peygamberin sözleri.
Ehl-i Sünnet: İslam ı ilk günkü safiyeniyle kabul ederek dinden olmayan şeyleri karıştırmayıp, Hz. Peygamberin sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler
fıtrî: tabiî yaradılıştaki, doğuştan olan
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadisiyet: hadis oluş, Hz. Peygamberin sözü olma
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakıkat: gerçek, doğru
Hanefî: İmam-ı Azam Ebu Hanife nin mezhebinden olan
hikmet: gizli sebep, gaye.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kâffe: hep, bütün, cümle, tamamı
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kavletme: söz etme
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden, savcı
Mehdî: Şîîlere göre kaybolan ve kıyamete yakın ortaya çıkarak yeryüzünde adaleti sağlayacak olan on ikinci imam (Muhammed Mehdî)
mesele: önemli konu
mevzu: yalancıların uydurduğu ve hadis diye Peygamberimize isnat ettiği haberler, uydurma hadisler
muhaddis: hadis ilmiyle uğraşan âlim, hadis âlimi
mukabil: karşılık.
mürsel: senedinde Sahabenin adı anılmaksızın rivayet edilen ve bu yüzden de müttasil olmayan hadis, doğrudan doğruya Hz. Peygamberden rivayet edilen hadis
muztarıp: bir hadisin metin veya senedi çeşitli şekillerde rivayet edildiğinde, içlerinden birini tercih edememe durumu
nevi: çeşit, tür
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis
Sâdat-ı Ehl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) soyundan gelen seyyidler
sahih: ravilerin kesintisi bulunmayan bir senetle rivayet ettikleri doğruluğu ve Peygamberimize ait olduğu şüphe götürmeyen hadis
senet: bir hadis metninde, o metni rivayet etmiş ravilerin en son raviden başlayarak Hz. Peygambere varıncaya kadar uzanan isimler zincıri
Şıî: Şıa mezhebinden olan, hilâfetin Hz. Alı ve onun soyunun olması gerektiği görüşünü savunan, Hz. Alî (r.a.) taraflısı.
taaccüb: şaşma, hayret etme, şaşakalma
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vecih: cihet, yön
zaıf: zayıf

Cevap: İttifak olmadığına bin seneden beri ehl-i hadîs ve ümmetçe bu hakikatin devamı kat'î bir delildir. Bu da hata içinde bir hatadır. Hem İmam-ı Şafî mürsel ve zayıf hadîsleri ahkâm-ı şer'iyede hüküm çıkarmak için huccet tutmuyor; yoksa, hâşâ ümmetçe kabul edilen hakikatlı hadîslen ahkâmda değil, fezail-ı a'mâlde ve hadisât-ı İslâmiyede hüccetlerini ve delâletlerini kabul etmiştir.

Hata 78: *İlm-i gayp Allah'a mahsustur. Hiçbir velî tasarrufat yapamaz ve gaybı bilemez. Hatta Peygamber de bilmez. Hâlbuki, bir risâlede işârat-ı hadîsiye ile hilâfetin mebde ve muntehasını göstermiş.*

Cevap: Evet, herkes bizzat gaybı bilmez. Fakat ilâm ve ilham-ı İlâhî ile bilinebilir ki, bütün mu'cizât ve keramat ona dayanır. Hazret-ı İmam-ı Ali'nin işârat-ı gaybiyesinin Risâle-i Nur'a işâratına dair bir risâlenin ahirinde [1] إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً hadîs-i şerîfinin işâratının birkaç lem'a-i i'câziyeyi tam vakıa mutabık güzel tarzda ve görenlerin takdirine mazhar olmuş bir beyanı çürük görmek ve itiraz etmek bir cehâlet, bir hata eseridir.

Hata 79, 80: *Gizli cemiyet kurduğu ve din perdesi altında emniyeti bozmak maksadıyla kitap ve mektupların vasıtalarla gönderilmiş olması...*

1. Hilâfet benden sonra otuz senedir. (*Sahîh-i Câmiu's-Sağîr* hadîs no: 3336; *Tirmizî*, Fiten, 48.)

ahir: son.
ahkâm: dinî hükümler, emirler.
ahkam-ı şer'iye: şer'î hükümler, şeriatın esas ve kanunları.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bizzat: kendisi, şahsen.
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilmden yoksun olma.
cemiyet: topluluk, birlik.
dair: alakalı, ilgili.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehl-i hadîs: kendisini hadîs ilmine vermiş olan âlimler.
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.
fezail-i amal: amellerin fazîletleri, işlenn faziletleri.
gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka alemler, manevî âlem.
hadîs: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadisât-ı İslâmiye: İslâm tarihinde meydana gelmiş hadîseler, olaylar.
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hakikat: gerçek, esas.
haşa: asla, kat'iyen, öyle değil, Allah göstermesin.
hilafet: halifelik, Hz. Peygambere vekil olarak Müslümanları ve İslâmı koruma görevi, İslâm devlet reisliği.
huccet: delil.
hukum: dinî kaide, kural.
ilam: bildirme.
ilham-ı ilâhî: Allah tarafından kalbe indirilen ilham.
ilm-i gayp: görünmeyen âlemlerden bahseden ilim.
işarat: işâretler, haber vermeler.
işarat-ı gaybiye: gayple ilgili işâretler. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işâret yolu ile yapılan açıklamalar.
işarat-ı hadîsiye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) sözlerinin işâret ettiği manalar, vermiş olduğu işâretler.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
İttifak: birleşme, fikir birliği etme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keramat: kerâmetler, ermişlerin velilerin olağan üstü sözleri ve halleri.
lem'a-i i'câziye: mu'cize derecesinde manevî parıltı.
maksat: gaye.
mazhar: nâil olma, şereflenme.
mebde: başlangıç.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
munteha: bitiş, sona erme.
mürsel: senedinde Sahâbenin adı anılmaksızın rivâyet edilen ve bu yüzden de müttasıl olmayan hadîs, doğrudan doğruya Hz. Peygamberden rivâyet edilen hadîs.
mutabık: uygun.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tarz: biçim, şekil, sûret.
tasarrufat: tasarruflar, idâre etmeler.
ümmet: Müslümanların tamamı; bütün Müslümanlar.
vaki: vuku bulan, olan.
vasıta: aracı.
veli: Allah'ın sevgisine, himâyesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliyâ.

Cevap: Üç mahkeme gizli cemiyet noktasında beraat vermesi ve beş-on vilâyetin zabıtaları hıç ilişmemesi ve itiraznamemde reddine dair yüz hüccet gösterilmesiyle beraber böyle on beş sahifede on beş defa tekrarı on vecihte hatadır.

Hata 81: *Beşinci Şuanın tevilleri yanlıştır.*

Cevap: Bunun ve sair bütün tenkit ve itirazlarının cevapları itiraznamemin ahirinde kat'î bir surette zikredilmesinden kısa kesiyoruz.

* * *

HATA-SAVAB CETVELİNİN ZEYLİDİR

Hata 82: Gizli cemiyeti var. Ve Emirdağ'ında onunla meşgul olmuş.

Cevap: Bu ittihamı hiçbir cihetle ispat edilemeyeceğine ve iftira olduğuna kat'î delili, şiddetli tarassut ve tam bir inziva ve dünya hâdisatına hıç kulak vermeyecek derecede bir tecerrüt ve ihtiyarlık ve zaafiyet ve hastalık içinde bulunmasıdır. Haftada yalnız bir tek mektup, bir tek yere göndermekten başka hiç muhabere etmeyen ve telifi dahi bırakan ve serbestiyet verildiği hâlde, hadsız dostları ve onu dinleyecek hemşehrileri bulunan memleketine gitmeyen ve hizmeti için bir-iki terzi çırağından başka kimseyi istemeyen ve ziyaret için gelenlerden kırktan birisini birkaç dakikadan ziyade yanında durdurmayan bir garip ve kabir kapısında ve

ahir: son
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
cemiyet: topluluk, birlik.
cetvel: çizelge, liste.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
garip: kimsesiz, zavallı
hâdisat: hâdiseler, olaylar
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli
hüccet: delil.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vazgeçme, dünyadan el etek çekme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
itiraz-name: itiraz kâğıdı, itiraz dilekçesi.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kabir: mezar
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
memleket: bir insanın doğup büyüdüğü yer
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
muhabere: haberleşme
red: kabul etmeme.
sahife: sayfa
sair: diğer, başka, öteki
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sevap: hayır, doğru olan şey
suret: biçim, şekil, tarz
tarassut: gözetme, göz altında tutma
tecerrüt: Her şeyden boş olma, her şeyden uzak olma.
telif: eser yazma
tenkit: eleştirme
tevil: yorumlama, yorum
vecih: cihet, yön
vilayet: il
zaafiyet: zayıflık
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare polisi
zeyl: ek, ilâve
zikretmek: anmak, bildirmek.
ziyade: çok, fazla

beraat etmiş ve otuz seneden beri siyaseti terk etmiş bir bîçare hakkında bu gizli cemiyet ısnadının ittihamı öyle büyük ve insafsızca ve zalimâne bir hatadır ki, ona temas edenlerden zerre kadar aklı bulunan, "Bu yalandır ve asılsızdır" der.

Hata 83, 84, 85: İddiacı demiş: Said'in gizli düşmanı yok. Ve onu zehirleyen yok. Ve zındık namını verdiği ve kırk seneden beri Said onların ehl-i iman hakkındaki ifsadatına karşı Kur'ân'ın hakikatleri ile mukabele ettiği bir komite yoktur. Belki, onu tazyık eden bir kısım memurlara zındık ve münafık diyor.

Cevap: İddiacının bu ittihamı, hem kaç vecihle hata ve yalan, hem bîçare ve aldanmış ve vazife itibanyla Said'i hapis veya tazip etmiş, bir kısım Musluman ve ehl-i iman memurlara, o münafık ve zındık tabinni vermek büyük bir cınayettir. Ve bu dindar milleti bir tahkir ve ittihamdır ki, Said mükerrer demiş: "O vazıfeperver Müslumanlar Nurlara zarar vermeyen ve istifade eden adliye memurlan beni idamla mahkûm etseler, hakkımı onlara helâl ederim" deyip, mümkun olduğu kadar musalâhakârâne onlann vazifelenne dokunacak harekâttan çekinen bir münzevi ve garip adam hakkında bu ittiham büyük bir günah ve bir iftiradır. Hâlbuki, Said'i bilenler bilirler kı, mumkun olduğu kadar tekfirden çekinir. Hatta, sarih küfrü bir adamdan

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bıçare: çaresiz, zavallı
cemiyet: topluluk, birlik.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
garip: kımsesız, zavallı
günah: mes ulıyet, sorumluluk, vebal
hakikat: gerçek, esas
harekat: hareketler, davranışlar.
iddia: davaya kalkışma, dava etme
ifsat: fesada uğratma, bozma, düzensızlık meydana getirme
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kımseye ait gösterme
istifade: faydalanma, yararlanma
itibar: değer
ittiham: suç altında bulunma, tôhmetli olma, tohmet altında olma
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
kufur: imansızlık, dınsızlık.
mahkum: bir mahkemece hüküm gıymiş, hukumlu
mukabele: karşılık verme, karşılama
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
munafık: kalbinde kufru gizlediği halde Musluman görunen, kafirlerini gizleyerek Musluman gıbi davranan
münzevi: inzıvaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
musalahakârâne: barış içinde, barışarak.
nam: ad, ısım.
sarih: açık, aşıkâr
siyaset: politika
tabir: ifade, söz
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysıyetini incıtme
tazip: Azap verme, eziyet etme, eziyette bulunma
tazyık: sıkıntı verme, baskı yapma
tekfir: bınnı kufurle suçlama, bir kımseyi yaptığı bir ısten veya bir sözden dolayı kâfir sayma
vazife: görev
vazifeperver: vazife sever, çalışmayı seven, vazifesini sevip ona bağlı olan
vecih: cihet, yön.
zalimâne: zalimce, zulmedercesine
zerre: pek ufak parça, en küçük parça
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, munkir

görse de, yine tevile çalışır, onu tekfir etmez. Her vakit hüsnüzan ile hareket ettiği hâlde, ona bu ittihamı yapan, elbette kendisi o ittiham ile tam müttehemdir.

Hem gizli düşmanı ve ifsat komitesi yok demesi öyle bir yalandır ki, komünist ve mason ve Taşnak gibi çok komiteler lisan-ı hâl ile, "Bu iftiradır; biz meydandayız" derler. Ve otuz seneden beri emsalsiz bir tarzda Said'in başına gelen elîm hâdiseler, hususan bu on ay tecrid-i mutlak ve Said'in her şeyi bırakıp bütün kuvvetiyle Kur'ân için o mütecavız din düşmanlarına karşı yüz Nur risaleleriyle galibâne çalışması, o yalan davayı yüz hüccetle tekzip eder.

Hem iddiacının "Onu zehirleyen olmamış" demesi, öyle bir hatadır ki, o daima Said ile bulunmak ve sergüzeşte-i hayatına tamamen muttali olmakla ancak o menfi hükmünü ispat ve yirmi sene koltuğum altında işleyen ve görenler hayret eden ve aşılamakla olan zehir çıbanı ve yanımda bulunan dostların görerek şahadetleriyle hem Kastamonu'da, hem Denizli hapsinde, hem Emirdağ'ındaki tesemmümlerimi inkâr etmekle o hatasını tamir edebilir.

Hata 86: İddiacı der: Zelzele gibi bazı hâdiseler, Nurlara hücum zamanında gelmeleri Nur'un kerametidir ki, zemin hiddet eder. İşte Said'in bu fıılı zemine vermesi dine muhalîftir.

dava: takip edilen fikir, iddia
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren
emsalsiz: benzersiz
fiil: iş, hareket
galibâne: galip gelmiş gibi, galip sıfatıyla
hadise: olay
hiddet: öfke, kızgınlık.
hüccet: delil
hücum: saldırma
hukum: karar, emir
husnuzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat
hususan: bilhassa, özellikle
iddia: davaya kalkışma, dava etme.
ifsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
İftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ittiham: suç altında bulunma, töhmetli olma, tohmet altında olma
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse
küfür: imansızlık, dinsizlik.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mason: dünyevi maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitecı teşkilâtın mensubu
menfi: olumsuz, müspet olmayan
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mütecavız: saldırgan, belli sınırını aşan.
muttali: bir işten haberli, haber almış, öğrenmiş, bilgili, haberdar
müttehem: itham olunan suçlanan
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
sarih: açık, aşikâr
serguzeşt-i hayat: hayat macerası, hayat hikayesi
tamir: yapılan hatayı düzeltme
tarz: biçim, şekil, suret.
Taşnak: bir Ermeni komitesi
tecrid-i mutlak: hiç kimse ile görüşememek, hücre hapsi
tekfir: birini küfürle suçlama, bir kimseyi yaptığı bir işten veya bir sözden dolayı kâfir sayma
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
tesemmüm: zehirlenme
tevil: yorumlama, yorum
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryüzü

Cevap: Kur'ân'da [1] تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ ayetinde,

"Cehennem ehl-i küfre öyle hiddet eder ki, parçalanmak derecesine gelir" manasında olduğu tarzında, teşbih suretinde Nurlara hücum hatasıyla zemin hiddet eder ve hava ağlar ve kış kızar. Yani, emr-i İlâhî ile o mahlûklar vazifeleri içinde kuvvet ve kudret-i Rabbaniyenin tecellisine mazhar olup, gadab-ı İlâhîyi gösterirler, beşeri ikaz için titrer, ağlar demektir.

Hata 87: Hem, tefahura meylini gösterir, kendini müceddit bilir.

Cevap: İddiacının, "Tefahura meyli var, kendini makam sahibi bilir" demesine cevap:

Evvelen: "Ben Âl-i Beytten sayılabilirim" demekten maksadım, [2] وَعَلَى آلِهِ duasında dâhil olmak için, bir ricadır.

Saniyen: Nefs-i emmaremi tebrie etmem. Her fenalığa meyli olabilir; fakat, o nefsin kırk sene belâsını çeken ve otuz beş seneden beri onun şerlerinden ve heveslerinden çekilmeye çalışan ve a'malde bütün kuvvetini ihlâsta gören ve o hâlini yakın dostları müşahede eden ve Nur eczaları ve onun mustenkifâne ve mustağnıyâne halkın hürmetinden ve medihlerinden çekilmesi, onun mahviyetkârâne meşrebine şahadet eden bir adamı bu ittiham ile mes'ul etmek, pek insafsızca bir hatadır.

1 Neredeyse öfkeden parçalanacak. (Mülk Suresi: 8.)

2. Ve [Salât ve selâm] onun Ehl-i Beyti üzerine olsun.

Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan, Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ev halkı.
a'mal: ameller, işler.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
belâ: musibet, sıkıntı.
beşer: insanlık.
dahil: girme, içinde olma.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i küfür: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
evvelen: evvelâ, birinci, ilk olarak.
gadab-ı İlâhî: Allah'ın gazabı.
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hücum: saldırma.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
iddia: davaya kalkışma, dava etme.
ihlas: samimiyet, bir amelî karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
kuvvet: güç, kudret.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahviyetkârâne: tevazu göstererek, alçak gönüllülükle, kendini küçük görerek, acizliğini ifade ederek.
makam: manevî mevki.
maksat: gaye.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğü yer, nail olma, şereflenme.
medih: övmek.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, turum, meslek.
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
müceddit: hadîs-i şerifle her asır başında geleceği müjdelenen dinin yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren, büyük âlim.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
mustağnıyane: kanaatkâr davranarak.
mustenkifâne: kabul etmeyerek, çekinserek, geri durarak.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
rica: dilek, istek.
şahadet: şahit olma, şâhitlik, tanıklık.
saniyen: ikinci olarak.
şer: kötülük.
suret: biçim, şekil, tarz.
tarz: biçim, şekil, suret.
tebrie: bir kimseyi şüpheden ve zan altından kurtarma, bunu temize çıkarma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tefahur: yaptıklarıyla övünme, böbürlenme.
teşbih: benzetme.
vazife: görev.
zemin: yeryüzü.

Hem, Said, "Nurlar bir sadaka-ı makbule gibi belâların def'ine bir vesiledir" deyip, muhtaçları Nurlara teşvik için bazı fevkalâde ihsanat-ı İlâhiyeyi bir nevi keramet-i Nuriye ve bir lem'a-i mu'cize-i Kur'âniyeyi, hakikatlerinin bir tefsiri olan Nurlara in'ikâs etmiş demesinin ve izhar etmesinin sebebi ise, bu millet ve vatana tam bir hizmet-i imaniye yapmak için, o ikramat-ı İlâhiyeyi bazen yazar-tâ Nurlara itimat ve huccetlerine kanaat gelsin. Yoksa bu kadar insafsız muanzlara ve evhamlı memurlara karşı, zayıf, fakir ve garip bîçare, bu kudsî hizmet-i milliye ve vataniyeyi yapamazdı. Bin dereden su toplayan ve habbeyi kubbeler yapan iddiacı gibiler mâni olurdu. Nurların makbuliyetine imza basan ve şahadet eden bine yakın işarat-ı gaybıye ve emarat ve vakıatı, *Sikke-ı Gaybiye* mecmuası delilleriyle ispat etmiş. Bin ince ipler toplansa, koca bir hâlât olur.

Hata 88: İddiacı der: Nur, tefsir değil, hem bazen akideye muhalif gider.

Cevap: Tefsir ikı kısımdır: *Bırı* ibaresini izah eder, *bırı* de hakıkatlerini ıspat eder. Nurlar bu ikinci kısım tefsirlerin en kuvvetlisi ve en kıymettan olduğuna ehl-i dirayet ve dikkat yuz binler şahitler var. Ve Mısır, Şam ve Haremeyn-i Şerifeynin muhakkik âlımlerının ve Istanbul ve sair yerlerinin müdakkik hocalarının Nurlan tasdik edip ilişmemeleri ve

akide: ıman inanılan ve ıtıkat edılen esas inanç
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
belâ: musibet, sıkıntı.
bıçare: çaresiz, zavallı
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma
delil: bir davayı ıspata yarayan şey, burhan.
ehl-i dikkat: dıkkatlıler, dıkkat sahıplerı.
ehl-i dirayet: zekâ, bılgı ve kavrayış sahıbı olanlar
emarat: emareler, alâmetler, nışanlar
evham: vehımler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
fevkalâde: olaganustu
garip: kımsesız, zavallı
habbe: tahıl tanesı
hakikat: gerçek, esas
hâlât: kalın ıp, urgan.
Haremeyn-i Şerifeyn: ıkı mukaddes şehır: Mekke-ı Mükerreme ve Medine-ı Munevvere
hizmet-ı imaniye: ımana aıt hızmet, ıman ve Kur'an hakıkatlerının ıkna edıcı ve ılmî delıllerle anlaşılmasına hızmet etme
hizmet-ı milliye: mıllî hızmet.
hizmet-ı milliye ve vataniye: vatan ve mıllet hızmetı
hüccet: delıl
ibare: metın, cumle veya bır kaç cumleden olusan soz grubu.
iddia: davaya kalkışma, dava etme.
ihsanat-ı İlahiye: İlâhı ihsanlar, Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettığı butun nımetler, ıkramlar, hedıyeler, bagışlar
ikramat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın ıkramları, nımetlerı, bagışları
in'ikâs: aksetme, yansıma.
işarat-ı gaybiye: gaypla ılgılı ışaretler. Hz. Peygamber, muçtehıt ımamlar tarafından gayba aıt ve nlen haberler, ışaret yolu ıle yapılan acıklamalar
ispat: dogruyu delıllerle gosterme
itimat: dayanma, guvenme
izah: acıkça ortaya koyma, bır konuyu ayrıntılarıyla eksıksız anlatma
izhar: ortaya koyma, acıga cıkarma, gosterme
kanaat: ınanma, gorüş, fikır
keramet-i Nuriye: Rısale-ı Nur'a aıt keramet
kıymettar: kıymetlı, degerlı.
kubbe: gokyuzu, sema
kudsi: mukaddes, yuce.
lem'a-ı mu'cize-i Kur'âniye: Kur'an'ın mu'cızelık parıltısı
makbuliyet: makbulluk, begenılmışlık, geçerlılık
mani: engel
mecmua: tertıp ve tanzım edılmıs şeylerın hepsı, koleksıyon
muarız: muhalefet eden, karsı cıkan, muhalıf.
müdakkik: tetkık eden, ınceleyen, ınceden inceye araştıran
muhakkik: tahkık eden, gercegı araştırıp bulan, bır şeyın ıç yuzunu ınceleyerek vakıf olan
muhalif: zıt, karsıt, aykırı.
nevi: çeşıt, tur
sadaka-i makbule: Allah tarafından hoş karşılanmış, kabul edılmıs sadaka
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogrulugunu kesın olarak hukmetme.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, acıklamasi
vakıat: vakıalar, olaylar, hâdıseler
vesaire: ve baskaları, bunun gibıler.
vesile: aracı, vasıta

Said'in müddet-i hayatında mantıkî ve galibâne mücadele-i ilmiyesi, iddiacının bu isnat ve ittihamını tekzip ve reddeder.

Hata-Cevap 89: İddiacı, Eski zamanda Ehl-i Sünnete karşı, Hasan Sabbah, Bâtıniyyun mezhebiyle ve Şeyhü'l-Cebel bir galat-ı Şıa tarikıyla meydana çıkıp siyasî sarsıntı vermelen gibi, Said'i onlara benzetmesi ve ittiham etmesi pek acıp bir yanlıştır.

Evet, sünnete muhalif hareket etmemek ve siyasete karışmamak için yirmi üç sene işkenceli esareti, hapsi, ihanetleri kabul eden ve siyasete girmemek için bütün dünyevî rütbelerinden yüzünü çeviren bîçare Said'i onlara benzetmek oyle soğuk bir hatadır ki, bu günlerde hararetli ümitlerimizi kıran o iddianın aynı zamanında gelen kar ve soğuktan daha bâriddir.

Hem iddiacı, güya dunyada ebedî kalınacak ve herkes her cihetle dünya maksatlanna çalışıyor itikadında bulunur gibi, diyor: "Said inkılâp aleyhinde ve emniyeti ihlâl fikriyle mukaddesatı alet yapıp, halkı fesada teşvik ediyor" diye ittihamı, öyle bir yanlıştır ki, Nur'un bütün kudsî hakikatlerinin ve talebelerinin uhrevî alâkalan, onu reddederler. O iddiacı bilsin ki, bir tek hakikat-i imaniyeyi dunya saltanatıyla değiştirmeyiz, ve bir tek nükte-i Kur'âniyenın, bır paşalık rütbesinden daha zıyade yanımızda ehemmiyeti var

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
alâka: ilgi, ilişki, bağ
aleyh: karşı, karşıt.
barid: soguk.
Batıniyyun: Kur'ân ve hadıslerdeki zahir manalann dışında gizli ve örtulu manalan bulmak iddiasında olan batıl bır tarikat ve o fikırdekıler
bıçare: çaresiz, zavallı
cihet: yon
dunyevi: dunyaya aıt
ebedî: sonu olmayan daımi surekli
ehemmiyet: onem, deger kıymet.
Ehl-i Sünnet: İslam ı ılk gunku safiyeeyle kabul ederek dinden olmayan şeylen karıştırmayıp, Hz Peygamberin sunnetinden ve yolundan ayrılmayanlar
emniyet: guvenlik, kanun ve nızam hâkımıyetinin sağlanması
esaret: esırlık, harb esırlıgı, tutsaklık.
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak
galat-ı Şıa: Şıılerin hatalan
galibâne: galıp gelmış gıbı galıp sıfatıyla
güya: sanki
hakikat: gerçek, esas.
hakıkat-i imaniye: ımana aıt olan gerçek.
hararet: ateşlılık, coşkunluk, heyecanlılık.
iddia: davaya kalkışma, dava etme
ihanet: hainlik, kötuluk etme
ihlal: bozma, zarar verme
inkılap: bır halden başka bır hale geçme, değişme, donuşme
ıskence: ezıyet, azap, bır kımseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulum
ısnat: dayandırma, mal etme, bır şeyı bır kımseye aıt gösterme
itikat: inanç, iman
ittiham: suç altında bulunma, tohmetlı olma, tohmet altında olma
kudsi: mukaddes, yuce
maksat: gaye.
mantıkî: akla uygun, mantık kaıdelerine uygun, mantıklı
mezhep: bır dının bazı noktalarda görüş farkları bulunan kollarından her bırı.
mucadele-i ilmiye: ilim yoluyla yapılan savaş, cihad
müddet-i hayat: omür muddetı, yaşam suresı, bır kımsenın omrü
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
mukaddesat: mukaddes olan şeyler, kutsal şeyler, mübarek, azız, temiz, yuce olarak kabul edilen şeyler
nükte-i Kur'âniye: Kur'an a aıt nükte, Kur'ân-ı Kerîm deki çok ınce ve zarif mana
red: kabul etmeme
rutbe: askerlenn ve polislerin sahıp oldugu resmî derece, mevkı
saltanat: sultanlık, padişahlık, hukumdarlık.
Şeyhü l-Cebel: Haşhaşîler denilen İsmaililerin reisi, Hashaşîlerin lıden olan Hasan Sabbah
siyaset: politika
siyasî: siyasetle ılgılı, siyasete aıt.
sünnet: Hz. Muhammed ın (a.s.m.) Kur'an dışında Muslumanlara ornek olan mubarek söz, fiil ve emırlerı kabullerı veya takrirlerı
talebe: ogrencı.
tarik: yol, meslek, seçılen tarz.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme
uhtevi: ahırete dair, ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
ziyade: çok, fazla

Hata-Cevap 90: İddiacı, bin dereden su toplamak gibi, Nur Şakirtlerinin birbirlerine karşı muhabbetkârâne ve hususî hissiyatlarını ve Nurlardan istifadelerini, samimâne ve bazen müfritâne gösteren mektuplarını bir esas yaparak, cerbezesiyle onlardan medar-ı ittiham çıkarıp, bizi irtica ile ittiham etmeye çalışması öyle bir hatadır ki, kabrinde onun çok azabını çekecek.

Meselâ, uzak bir köyde muallim Mustafa Sungur'un bir mektubunu hem ona, hem bize medar-ı irtica yapıyor. Acaba o genç muallim, Nurlarla hakikî ve imanlı bir muallim ve masum çocuklara hüsn-i ahlâk sahibi bir terbiye edici vaziyetine girmesine şükür ve hamd manasında, "Ben eski sefahat ve dalâletimden kurtuldum" demesiyle bir irtica olur mu? İrtidattan çekinmek ve dalâletten sakınmak ile, bir fesat, bir irtica değil, belki dersini dinleyecek masumlar adedince bir ıslah, bir manevî terakkidir.

* * *

azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
cerbeze: haksız yere aldatıcı sözlerle karşı tarafı iknaya çalışmak, demagoji
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
hakîkî: gerçek, dostluğu içten ve gönülden olan
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hissiyat: hisler, duygular
hüsn-i ahlâk: güzel ahlâk, ahlak güzelliği
hususî: özel.
iddia: davaya kalkışma, dava etme.
iman: inanç, itikat.
irtica: gerilik, geriye dönme, eskiyi isteme.
irtidat: İslâm dininden çıkma, İslâm dinini terk ederek başka bir dini kabul etme
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
istifade: faydalanma, yararlanma
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma
kabir: mezar
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
medar-ı irtica: irtica sebebi, gericilik nedeni, irticanın kaynağı
medar-ı ittiham: suçlanma sebebi
mesela: örneğin
muallim: ders veren, öğretmen
müfritane: müfrit bir şekilde, aşırı derecede, aşırı olarak
muhabbetkârane: sevgi göstererek sevgi gösterene, muhabbet edene yaraşır şekilde.
şakirt: talebe, öğrenci.
samimane: samimi bir şekilde, gönülden gelen bir tavırla
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
terakkî: yükselme, ilerleme.
terbiye: eğitim, iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme.
vaziyet: durum

[Son Posta gazetesine yazdıranların ve ihbar edenlerin ve mahkemeyi mecbur edip bize ceza verdirenlerin iltibasları, sehiv ve yanlışları.]

1. Yedinci Ricada, "Ankara Kalesinde dört beş ihtiyarlığın ve hilâfet saltanatının vefatı beni mahzun eyledi" demiştim. On dört sene evvel Eskişehir Mahkemesi bu kelimeye ilişti. Ben dedim: "Saltanatın vefatı değil, belki hilâfet saltanatının vefatı demişim. Siz bir nun'u okumadınız." Sonra sustular.

2. Lâtin harflerinin kabulü değil, belki Kur'ân hurufunun dersinin men'ine yirmi sene evvel bir mahrem risalede itiraz etmişim.

3. Otuz kırk sene evvel hakaik-ı Kur'âniyeyi müdafaa için, bütün İslâm müçtehitlerine ve müfessirlerine ittibaen, Kur'ân'ın irsiyet ve tesettür hakkındaki sarih ayetlerini tefsirim ve dört beş defa hükûmetin tetkikinden geçtikten sonra bize iade edilen yalnız Tesettür Risalesi bahanesiyle kanunen değil, belki kanaat-ı vicdaniye ile bana hafif ceza çektiren ve murur-ı zamana uğrayan ve af kanunlarını gören ve Denizli ve Temyiz Mahkemelerince beraat kazanan birkaç cümleye yanlış mana verip bize ceza vermesini haklı gören Son Posta gazetesi düşünsün ki, ne kadar o neşriyatta hata var. Efkâr-ı ammeyi aldatmamak lâzımdır.

4. Nurun bir şakirdinin hususî kanaatını umum Nurculara vermesi ve birisinin hususî bir dostuna yazdığı adî

adî: basit, bayağı sıradan
ayet: Kur'ânın her bir cümlesi.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
efkâr-ı amme: genelin umumun düşüncelerı, umuma ait düşünce, kamuoyu
evvel: önce
şakirt: talebe, öğrenci
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
hilâfet: halifelik, Hz. Peygamber'e vekil olarak Müslümanları ve İslâmı koruma görevi, İslâm devlet reisliği
hurûf: harfler
hususî: özel
iade: geri verme
ihbar: haber verme, bildirme
iltibas: karışırmak.
irsiyet: varis olma, mirasçılık.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma
ittıbaen: ittıba ederek, tâbi olarak, uyarak.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kanaat-ı vicdaniye: vicdanî kanaat, vicdana ait fikir
kanun: yasa
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü
men: yasak etme, engelleme, manı olma
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyet şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi
müdafaa: savunma
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi
murur-ı zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla.
neşriyat: yayınlar
sarih: açık, aşikar
sehiv: hata, yanlışlık.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
temyiz: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi
tesettür: örtünme, gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi
tetkik: dikkatle araşırma, inceleme
umum: bütün.
vefat: ölüm

bir mektubu mevhum bir gizli cemiyetin naşir-i efkârı telâkki etmesi ve otuz kırk senede telif edilen yüz otuz risaleyi bu sene yazılmış ve hiç mahkemeleri görmemiş gibi, üç dört mahrem risalede olan otuz kırk kelimeyi, yüz otuz Risale-i Nur'daki bütün yüz bin kelimelere teşmil edip umumunu mes'ul etmesi ve yirmi üç seneden beri beni tarassut ve nezaret altında tutan ve dört beş mahkemelere sevk eden ve beş altı defa Risale-i Nur'un ekseriyet-i mutlaka eczalarını müsadereden sonra iade eden beş altı vilâyetin hükûmetlerini ve adliyelerini ve zabıtalarını bizim o mevhum, asılsız suçlarımıza tam teşrik etmesidir.

5. Nurun mahrem parçalarında tesadüf ihtimali, kanaatimizce bulunmayan bazı tevafukat-ı gaybiye ve tetabukat-ı riyaziye ve ebcediye ve çok işarat-ı Kur'âniye bilittifak hem mana, hem riyazî ve cifrî hesabıyla Risale-i Nur'un makbuliyetine imza basmaları ve İmam-ı Ali (RA) Celcelûtiye'sinde sarahate yakın Risale-i Nur'dan haber vermesini ve Gavs-ı Azam'ın (KS) yine imza basmasını bizler kat'î bir kanaatle hakkımızda bir inayet-i Rabbaniye ve bir ikram-ı Subhanî ve Nurların makbuliyetine bir işaret-i gaybiye ve Kur'ân'ın bir mu'cize-i maneviyesi olan Risale-i Nur'dakı hakaik-ı imaniyenin bir nevi keramatı biliyoruz. Biz, hususan ben, gayet derece kuvve-i maneviyeye ve kudsî teselliye çok muhtaç olduğumuz bir zamanda, ihtiyânımızın harıcinde bu işarat-ı gaybiyeyi gördük ve tasdik ettik.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
bilittifak: ittifakla, beraberce, el birliğiyle
Celceluciye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (a.s.m.) derslerine istinaden, aslı cifir ve ebced hesabı ile alakalı olarak Hz. Ali (r.a.) tarafından telif edilen Süryanice bir kaside.
cemiyet: topluluk, birlik.
cifrî: cifir hesabına ait
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
ekseriyet-i mutlaka: mutlak çoğunluk.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdulkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
gayet: son derece.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hususan: bilhassa, özellikle
iade: geri verme
işarat-ı gaybiye: Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri
işaret-i gaybiye: Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklama
ihtimal: olabilirlik
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ikram-ı sübhanî: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Cenab-ı Hakkın ihsanı, bağışı
inayet-i Rabbaniye: her şeyin terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın yardımı
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramat: kerameter, ermişlerin, velilerin olağanüstü sözleri ve halleri.
kudsî: mukaddes, yüce
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
makbuliyet: makbulluk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mes'ul: sorumlu, yükümlü
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
mu'cize-i maneviye: manevî mu'cize.
müsadere: toplatma, elden alma.
naşir-i efkar: düşünceleri fikirleri yayan, neşreden
nevi: çeşit, tür
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
riyazî: hesapla, matematikle ilgili, riyaziyeye ait.
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım
sevk: yöneltme, gönderme
tarassut: gözetme, göz altında tutma
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
teşmil: genelleştirme, şümullendirme
teşrik: ortak etme
telakkı: anlama, kabul etme
telif: eser yazma
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
teselli: avutma, acısını dindirme.
tetabukat-ı riyaziye: sayılardaki denklik, rakamlardaki uygunluk.
tetabukat-ı riyaziye ve ebcediye: sayısal ve ebcedî denklik, uygunluk.
tevafukat-ı gaybiye: gaybî ve manevî bir inayetle yapılan hizmetlere akseden yardımlar görülen kolaylıklar
umum: hep, herkes.
vilayet: il

Fakat bir zaman gizledik. Sonra, şahsımın aleyhinde pek şiddetli propaganda ve eşedd-i zulum ve eşedd-i istibdat başlamasıyla Nurlara muhtaç ve müştaklar çekinmeye başlamamak için, has kardeşlerime gösterdim; onlara çok fayda verdiği için bir derece izhar ettik.

Yirmi iki sene eşedd-i zulme hedef olduğumun ve hukuk-ı medeniyeden iskat edildiğimin tek bir numunesi şudur ki: On bir ay tecrid-ı mutlakta hizmetçilerim ve has kardeşlerim bana temas etmemek için şiddetle yasak edilip aleyhimizde müddeiumumî altmış sayfa ve mahkeme elli bir sayfa iddianame ve kararname yazdıkları hâlde, çok rica ettiğimizle beraber yalnız iki günde üç dört saatten başka izin vermediler. Ben yeni hurufu bilmediğimden çok yalvardım ki, "Benim dilimi bilecek ve bana kararnameyi ve iddianameyi okuyacak ve benim itiraznamemi yazacak bir talebemin yanıma gelmesine izin veriniz." İzin vermediler. Hatta dört saat yüz yanlışını ispat ettiğimiz iddianameyi ve birkaç ay sonra, daha garazkârâne, bin dereden su toplamak ve yanlış mana vermekle aleyhimizde pek şiddetli ikinci bir iddianameyi bize dinlettirdikleri hâlde, çok yalvardım ki, "Üç sahifecik mukabelemi okumaya müsaade ediniz." İzin vermediler.

Medar-ı hayrettir ki, beni konuştursaydılar, Nurun dünyaya baktığı nadir bazı cümlelerini lehimde söyleyecektim. Kararnamede aynı cümleleri, yanlış mana vererek

aleyh: karşı, karşıt.
eşedd-i istibdat: zorbalığın en çetini, kanunsuz, keyfî idarenin en şiddetlisi.
eşedd-i zulum: zulmün en şiddetlisi.
garazkârâne: garez ve düşmanlığa kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına.
hukuk-ı medeniye: medeni hukuk, temel hak ve hürriyetler.
huruf: harfler.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
iskat: susturma, düşürme, hükümsüz bırakma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itirazname: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
izhar: gösterme, açığa vurma.
kararname: sorgu hâkiminin hazırladığı, suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden.
müddeiumumî: savcı.
müştak: arzulu, fazla isteklı, iştiyak gösteren.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
müsaade: izin.
nadir: seyrek, az, ender bulunan.
numune: örnek.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin gibi hususları başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
sahife: sayfa.
talebe: öğrenci.
tecrid-ı mutlak: hiç kimseyle görüşememek, tam bir yalnızlık.

aleyhimde yazmışlar. Ben de mahkemeye, verdikleri cezaya mukabil teşekkurname yazdım: "Benim bedelime siz, Risale-i Nur'un bir kısım mühim fıkralarını neşredip bir cihette Nurcu olduğunuzu ispat ettiniz." Ben de şimdiye kadar bana hilâf-ı kanun verdikleri azap ve sıkıntıdan onlara hakkımı helâl ettim.

Acaba garip, hastalıklı, çok ihtiyar, ziyade zayıf, tam fakir ve yanım ümmî ve kendini çok bîçare bilir ve hodfüruşluktan ve tasannudan kaçmak isteyen bir adam, vatan ve millete, belki âlem-i İslâm'a ehemmiyetli alâkası bulunan bir vazife-i imaniye ve Kur'âniyeyi hakkıyla yapmak için, siyasetle alâkaları bulunmayan bazı zatların yardımlarını ve ondan kaçmamalarını temin etmek fikriyle kat'î kanaat getirdiği ve büyük edipler ve meşhur âlimlerin kabul ettikleri bir kaide ile, binden ziyade işarat-ı gaybiyeden ve yüz hâdisatın tam tamına tevafuklarından bir kısmını izhar etmesi, hiçbir cihetle medar-ı itiraz ve mes'uliyet olabilir mi ve dine muhalif ve kanuna aykırı olur mu diye, Son Posta gazetesinden ve bizi suçlu yapandan soruyorum.

6. Bir adam otuz sene evvel [1] اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ deyip efkârında ve hayatında bir düstur yapan ve yirmi beş sene gazeteleri okumayan ve dinlemeyen ve on sene Harb-i Umumîyi bilmeyen, merak etmeyen, sormayan ve on iki sene zarfında hükûmetin erkân ve vükelâ ve mebuslarının kimler olduğunu bilmeyen ve dünyanın en hoş mertebelerine

1. Şeytandan ve siyasetten Allah'a sığınırım.

alaka: ilgi, ilişki, bağ
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyh: karşı, karşıt.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bedel: karşılık.
bîçare: çâresiz, zavallı
cihet: yön
düstur: kaide, esas, prensip
edip: edebiyatçı, edebiyatla meşgul olan.
efkar: düşünceler, fikirler, görüşler.
ehemmiyetli: önemli
erkân: rükünler, esaslar, ileri gelenler
evvel: önce
fıkra: bent, madde, paragraf
garip: kimsesiz, zavallı
hâdisat: hâdiseler, olaylar
harb-i umumî: genel harb, dünya savaşı
hilâf-ı kanun: kanuna ters, kanun dışı
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, övünen.
işarat-ı gaybiye: Hz. Peygamber, müctehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
ispat: doğruyu delillerle gösterme
izhar: gösterme, açığa vurma
kaide: kural, esas, düstur
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili
medar-ı itiraz: itiraz sebebi, kabul etmeme sebebi.
meşhur: şöhretli, ünlü, herkesin bildiği
mertebe: derece, basamak
mes'uliyet: mes'ul olma hâli, sorumluluk.
muhalif: muhalefet eden, bir fiil ve düşünceye karşı zıt düşüncede bulunan
mühim: önemli, ehemmiyetli
mukabil: karşılık.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamim
tasannu: yapmacık.
teşekkurname: teşekkür bildiren yazı, teşekkür yazısı
temin: sağlama
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış
vazife-i İmaniye: imanla ilgili vazife, iman vazifesi
vazife-i İmaniye ve Kur'âniye: iman ve Kur'an vazifesi, görevi
vükelâ: vekiller
zarfında: süresince
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla
ziyade: fazla, fazlasıyla

hiç ehemmiyet vermeyen ve bu hâlini mahkemelerdeki bütün dostlarını şahıt göstererek dava edıp bir cıhette ispat eden ve imanın cüz'î bir hakikatine ve Kur'ân'ın bir kudsî nuktesine dunya saltanatından zıyade ehemmiyet verip bütün hayatını öyle hakikatlere sarf eden ve dünya ahvalini ahiret işlerine tercih edenleri divaneler telâkki eden o münzevi adamı, sıyaset-i dünyeviye ile ve gızli entrikalarla ittiham etmek ne kadar çirkin ve zalimâne bır yanlış olduğunu, ceza verdirenlerin ve *Posta* gazetesine ihbar edenlerin vicdanlarına havale ediyorum

Temyiz Mahkemesine, temyiz lâyihası olarak iddianameye karşı buyük ıtıraznamemi takdım ediyorum

Afyon Cezaevinde on bir ay
tecrid-i mutlakta azap çeken
Said Nursî

ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
ahval: hâller durumlar
azap: ceza buyuk sıkıntı şiddetli acı
cihet: yon.
cuz'ı: kuçuk az.
dava: iddıa
divane: deli akıl başında olmayan
ehemmiyet: onem deger kıymet.
entrıka: bır çıkar sağlamak veya bınne zarar vermek maksadıyla hazırlanan duzen hile
hakıkat: gerçek esas
havale: bir şeyı başkasının ustüne bırakma
iddianame: ıddıa yazısı savcının bir dava konusundakı iddialarını toplamış olduğu ısnat ettıgi suç ve delilleri de ıçine alan yazısı.
ihbar: ele vermek, yakalatmak, suç ustu yaptırmak maksadıyla gizlice bildırme
iman: inanma itikat
ispat: dogruyu delillerle gösterme
ıtırazname: itiraz kagıdı itiraz dilekçesi
ittiham: suç altında bulunma tohmetlı olma tohmet alında olma
kudsi: mukaddes yuce.
layiha: duşunulen bir şeyin yazı halıne getırılmesi mutalâaname.
münzevi: inzıvaya çekilen, köşeye çekilmiş yalnız
nukte: ince manalı duşundurucu soz
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık
sarf: harcama
siyaset-i dünyeviye: dunyaya aıt olan sıyaset, dunya sıyaseti
takdim: arz etme sunma
tecrid-i mutlak: hiç kimse ile gorusememek, hucre hapsi
telakki: anlama kabul etme.
temyiz: bir davanın kararının bir ust mahkeme tarafından tekrar incelenmesi
vicdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabilen ve iyilik etmekten lezeet duyan ve kotulukten elem alan manevi bir his
zalimane: zalımce zulmedercesine
ziyade: çok fazla

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Aşağıda yazılan fıkraların mukaddimesidir.

Mahkeme-i Temyizin lehimizde olarak aleyhimizdeki Afyon kararnamesini haklı ve hakıkatli delillerle bozmasına bir cüz'î yardım etmek fikriyle, kararnamede olan sehıvlerden bır kısmına kısa işaretler ıçin, aşağıda onların mahrem risalelerden suç mevzuu diye zikrettikleri fıkralan aynen kaydedip yanlışlarını gostererek, bızı mahkûm edenlen mes'ul edenz.

Ezcumle: Beni şıddetli ceza ıle mahkûm etmek ıçin bütün suçlanmın fihristesi olarak karann ahinnde yazmışlar ki "Said Nursî'nin reddettiği maddeler. Bıri, saltanat ve hilâfetin ılgası." Hem hata, hem sehivdir. Çünku, Ihtiyar Lem'asında "Hilâfet saltanatının vefatı beni mahzun eyledi" diye yazdığımı on beş sene evvel Eskişehir Mahkemesine cevap verdim, sustular. Mürur-i zamana uğramış, af kanunu ve beraat gormuş ehemmıyetsız bır hatırayı suç sayan, kendisi suçlu olur.

Hem bu mevhum suça bir senet diye, benim bir Lem'ada ve Mu'cizat-ı Ahmediyede (ASM), bir hadıs-ı şerifte إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا عَضُوضًا وَفَسَادًا وَجَبَرُوتًا[2] yani, Hulefa-i Raşıdînden sonra bir fesat olacak. Işte bu hadıs uç mu'cıze-ı gaybıyeyı gösterdiğini bır eski risalemde yazmıştım. Kararname benim bir

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla.

2 Hilâfet benden sonra otuz senedir. Sonra ısıncı bir saltanat gelecek, daha sonra da yenmı fesat ve zorbalıga bırakacak. (*Sahıhu l-Camıu s-Sagır*, hadıs no: 3336, Şıfa, I, 338-339.)

ahır: son.
aleyh: karşı karşıt.
beraat: temize çıkma, bır davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
cüz'ı: kucuk, az.
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan.
ehemmıyetsız: onemsız.
evvel: once.
ezcümle: bu cumleden olarak.
fesat: bozukluk, karışıklık, nıfak.
fihrıste: katalog, lıste.
fıkra: bent, madde, paragraf.
hadıs: Hz. Muhammede (a.s.m.) aıt soz, emır, fıll veya Hz. Peygamberın onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış.
hadıs-ı şerıf: Peygambenmızden aktarılan sozlenn genel adı.
hakıkat: gerçek, esas.
hılafet: halıfelık, Hz. Peygambere vekıl olarak Muslumanlan ve Islâmı koruma görevı. Islam devlet reıslıgı.
Hulefa-i Raşıdîn: doğru yolda olan dort buyuk halife: Hz. Ebu Bekır, Hz. Omer, Hz. Osman, Hz. Alı.
ılga: yururlukten kaldırma, hukumsuz kılma.
kanun: yasa.
kararname: sorgu hâkımının hazrladıgı, suçlamaya veya aklamaya dair resmı yazı.
leh: hakkında onun ıçın, onun tarafına, onun faydasına veya zararına, ondan yana.
Mahkeme-i Temyız: temyız mahkemesı, mahkeme kararlarının yolunda verılıp verılmedıgını tetkık etmekle gorevlı makam, yargıtay.
mahkum: bır mahkemece hukum gıymış, hukumlu.
mahrem: herkesçe bılınmemesı gereken, gızlı.
mahzun: huzunlu, kederlı, kaygılı, dertlı, uzuntulu.
mes'ul: yaptıgı ışlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu.
mevhum: hakıkatte olmayan, vehım ve hayal urunu olan.
mevzu: konu.
mu'cızat-ı Ahmedıye: Peygamber Efendımızın (a.s.m.) gösterdıgı mu'cızeler.
mu'cıze-i gaybıye: gayba aıt mu'cize; zamanı gelınce ortaya çıkan ve gaybı olarak haber verılen mu'cıze.
mukaddıme: onsoz, başlangıç.
mûrur-i zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla.
sehıv: hata, yanlışlık.
senet: dayanılacak ve guvenılecek şey, kuvvetlı delıl olabılecek soz.
vefat: olme.
zıkretmek: anmak, bıldırmek.

suçum olarak, "Said bir risalede demiş: Hilâfetten sonra ceberut ve fesat olacak."

Ey sathî heyet! Bir işaret-i gaybiyede, bu zamanımızda maddî ve manevî en büyük bır fesad-ı beşerîyı ve zemını zirüzeber eden bir hâdiseyi haber veren bir hadisin i'cazını beyan etmeyi suç sayan, maddeten ve manen suçludur!

Hem suçlarından diye: "Tekke ve zavıyelerin ve medreselerin kapatılması ve lâikliğin kabulü, İslâmiyet yerine milliyet esaslarının konulması, şapka giyilmesi, tesettürün kaldırılması, Lâtin harflerinin huruf-i Kur'âniye yerinde cebren kabulü, Türkçe ezan ve kamet okunması, mekteplerde dini derslerinin kaldırılması, kadınlara erkekler derecesinde irsiyet ve hak tanınması ve taaddüd-i zevcatın kaldırılması gibi inkılâp hareketlerini bid'at, dalâlet, ilhaddır diyen, irtica ile suçludur" diye yazmışlar.

Ey insafsız heyet! Eğer her asırda uç yüz elli milyonun kudsî ve semavî rehberi ve bütün saadetlerinin programı ve dünyevî ve uhrevî hayatın mukaddes hazinesi olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın tesettür ve irsiyet ve taaddüd-i zevcat ve zikrullah ve ilm-i dinin dersi ve neşri ve şeair-i diniyenin muhafazası haklarında gelen ve tevil kaldırmaz sarih çok âyât-ı Kur'âniyeyi inkâr etmek ve bütün İslâm müçtehitlerini ve umum şeyhülislâmları suçlu yapmak mümkünse ve mürur-i zamanı ve müteaddit mahkemelerin beraatlerini ve af kanunları ve mahremiyet ve mahrem vechini ve hürriyet-i vicdan ve hürriyet-i fikri

ayât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri.
beraat: temize çıkma.
beyan: açıklama, izah.
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler.
ceberut: zorbalık, diktatörlük.
cebren: zorla, zorbalıkla.
dalalet: hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma.
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyet: önem, değer.
fesad-ı beşerî: insanlığın fesadı, bozulması ve fenalıkları.
fesat: bozgunluk, karışıklık.
hadis: Hazret-i Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya onun onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadise: olay.
heyet: topluluk, kurul.
hilafet: halifelik.
huruf-i Kur'âniye: Kur'ân'ın harfleri.
hürriyet-i fikir: fikir hürriyeti.
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan acz kaldıkları şeyi yapmak.
ilhad: İslâm inancından dönme, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış.
ilm-i din: din ilmi.
inkâr: reddetme, inanmama.
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
irsiyet: varis olma, mirasçılık.
irtica: gericilik.
işaret-i gaybiye: gayple ilgili işaret; Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
kamet: farz namazlara başlamadan önce "kad kameti's-salah" ilâvesiyle okunan ezan.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerlerini yapmaktan acız bırakan Kur'ân.
lâiklik: din ve devlet işlerini birbirinden ayıran, her türlü inanç sahibine karşı tarafsız olarak din ve vicdan hürriyetini sağlayan sistem, laisizm.
maddeten: maddî olarak.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli.
mahremiyet: mahremlik, gizlilik.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu.
mektep: eski dönem ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
milliyet: millete has olma durumu veya millî olma durumu, ulusallık.
muhafaza: koruma.
mukaddes: kutsal, temiz.
müçtehit: âyet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
mürur-i zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
neşir: duyurma, yayma, tamim.
sarih: açık, aşikar.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü.
semavî: Allah'tan olan, ilâhî.
şeair-i diniye: dinin alâmetleri.
şeyhülislâm: Osmanlılar zamanında din işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazifeli şahıs.
taaddüd-i zevcat: birden fazla kadınla evlenme, birden fazla kadın alma, çok evlilik.
tesettür: örtünme, görünmesi dinen yasak olan yerleri örtme.
tevil: yorum, açıklama.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
vechi: cihet, yön.
zavıye: bir zâhidin ibadetle meşgul olmak üzere çekildiği tenha yer, küçük tekke.
zemin: yeryüzü.
zıkrullah: Allah'ı zikretme.
zıruzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

ve fikren ve ilmen muhalefeti memleketten ve hükûmetlerden kaldırabilirsenız, beni bu şeylerle suçlu yapınız. Yoksa siz hakîkat ve hak ve adalet mahkemesinde dehşetli suçlu olursunuz.

Said Nursî

[Mahkemenin –hayretle– aleyhlerinde iken, aleyhimizde yazdığı bir fıkradır.]

Ben de adlıyenin mahkemesine derim ki: Bin üç yüz elli senede ve her asırda üç yüz elli milyon Müslümanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsî ve hakikatli bir dustur-i İlâhîyi üç yüz elli bin tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üç yüz elli seneden geçmiş ecdadımızın itikatlarına iktidaen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette rûy-i zeminde adalet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakz edecektir.

[Mahkemenin taaccüp ve takdirle kararnamede yazdığı bir fıkra olup, güya aleyhimizdedir! Hâlbuki, onları mahkûm eder.]

Yirmi Altıncı Mektupta Saıd Nursî kendısınden bahısle:

Bu bîçare kardeşınızde üç şahsıyet var kı, bırbırınden çok uzaktırlar.

adlıye. mahkeme, yargılama ışlerıyle uğraşan daıre
aleyh: karşı, karşıt
asır: yuzyıl.
bıçare: çaresız, zavallı
dehşetli: urkutucu, korkunç
dustur-i İlâhî: İlahî prensıp, İlahî kaıde
ecdat: dedeler, buyuk babalar, atalar
fıkra: bent, madde, paragraf
fikren: fikır ıle, duşunerek, zıhnen
güya. sankı
hak: dogruluk, gerçek, hakıkat.
hakîkat: gerçek, dogruluk.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hukum: verılen karar
ıktıdaen: uyarak, tâbı olarak
ilmen: ılım ıle
ıstınaden: ıstınat ederek, dayanarak.
ıtıkat: ınanç, ımân
ittıfak: bırleşme, fıkır bırlığı etme
kararname: sorgu hakımının hazırladıgı suçlamaya veya aklamaya daır resmı yazı.
kudsî: mukaddes, yuce
mahkûm: bır mahkemece hukum gıymış, hukumlu
muhalefet: bırnın duşuncesıne zıt duşuncede bulunma, karşı koyma, bır duşunce, fıl veya harekete karşı durma
nakz: bozma, çozme, kırma, yıkma
red: kabul etmeme
rûy-ı zemin. yeryuzu
şahsıyet: kışılık.
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma
takdir: beğenme
tasdik. bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
tefsir. Kur'an ın mana bakımından ızahı, açıklaması

Birincisi: Kur'ân-ı Hakîm'in hazine-i âliyesinin dellâllığı cihetindeki muvakkat ve sırf Kur'ân'a ait bir şahsiyetim var. Onda dellâllığın iktıza ettiği pek yüksek ahlâk var ki, o benim değil; ben sahibi değilim. O makamın ve vazifenin iktiza ettiği bir seciyedir. Bende bu neviden ne görseniz, benim değil; onunla bana bakmayınız, o makamındır.

İkincisi: Ubudiyet vaktinde, dergâh-ı İlâhîye müteveccih olduğum vakit, Cenab-ı Hakkın ihsanıyla muvakkat bir şahsiyet görünüyor ki, o şahsiyetin bazı âsârı var. O âsâr, mana-ı ubudiyetin esası olan kusurunu bilmek, fakr ve aczini anlamak, tezellül ile dergâh-ı İlâhîye iltica etmek noktalarından ileri geliyor ki, o şahsiyetle kendimi herkesten ziyade bedbaht, bîçare, âciz, fakır ve kusurlu görüyorum. O vakıt bütün dünya beni methüsena etse, beni inandıramaz ki ben iyiyim ve sahib-i kemalim.

Üçüncüsü: Hakikî şahsiyetim, yani, Eski Said'in bozması bir şahsiyetim var. Onda Eski Said'den irsiyet kalma bazı damarlar var ki, bazen riya ve hubb-i câha bir arzu bulunuyor. Hem asıl bir hanedandan olmadığımdan, hisset derecesinde iktısada düşkün ve pest ahlâklar görünüyor. Sizi bütün bütün kaçırmamak için bu şahsiyetimin gizli çok fenalıklarını ve sû-i hâllerini söylemeyeceğim.

Cenab-ı Hak merhametkârâne inayetini benim hakkımda böyle göstermiş ki, en edna bir nefer gibi bu

aciz: zayıf, güçsüz, zavallı
acz: zayıflık, güçsüzlük
asar: eserler
asil: soylu
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
dellâl: ilân eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse
dergâh-ı İlâhî: İlâhî dergâh, sığınak, Allah katı
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
fakr: fakırlık, yoksulluk, muhtaçlık
hakikî: gerçek.
hanedan: büyük ve köklü bir haneden gelen
hazine-i âliye: ulvî, yüce hazine
hisset: cimrilik, hasislik
hubb-ı câh: aşırı şan, şöhret, makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen hırs.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
iktisat: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
iktıza: gerektirme, lüzumlu kılma
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma
inayet: yardım, ihsan, lütuf
irsiyet: varis olma, mirasçılık.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
kusur: eksiklik, noksan, özür
makam: yer, mevki.
mana-ı ubudiyet: kulluğun asıl manası
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.
methüsena: methedip övmek.
muvakkat: geçici
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen
nefer: asker, er
nevi: çeşit, tür
pest: aşağı.
riya: özü sözü bir olmamak, inandığı gibi hareket etmeyiş, ikiyüzlülük
sahib-i kemal: kemal sahibi olgun insan
seciye: karakter, huy, tabiat
sû-i hal: durumun kötülüğü, kötü hal, kötü gidişat, fena hareket tarzı.
şahsiyet: kişilik.
tezellül: zillete katlanma, aşağılanma
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev
ziyade: çok, fazla

şahsımı en âlî ve has bir mürşit hükmünde olan esrar-ı Kur'ânıyede istihdam ediyor. Yüz bin şükür olsun.

Nefis cümleden edna, vazife cümleden âlâ!

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

[Mahkeme dehşetli korkarak kararnamede aleyhimizde kaydettiği bir cümledir. Hâlbuki, on beş sene evvel yazılan o şiddetli cümle, sonradan bu gelen cümle ile tadil edilmiş.]

"Kardeşlerim, masumların ve ihtiyarların hatırları için beni zulmen öldürenlerden intikamımı almayınız. Azab-ı kabir ve sakar onlara yeter" fıkrası, onları insafa getirmek lâzımdı.

"Madem sizlerle, itikadınızca ve bana edilen muameleye nazaran, kullî bir muhalefetimiz var. Siz, dininizi ve ahiretinizi dünyanız uğrunda feda ediyorsunuz. Elbette mabeynimizde, tahmininizce bulunan muhalefet sırrıyla, biz dahi, hilâfınıza olarak, dünyamızı dinimiz uğrunda ve ahiretimize her vakit feda etmeye hazırız. Sizin zalımâne ve vahşiyâne hükmünüz altında bir iki sene zelilâne geçecek hayatımızı kudsî bir şehadeti kazanmak için feda etmek, bize âb-ı kevser hükmüne geçer. Fakat Kur'ân-ı Hakîm'in feyzine ve işaretine istinaden, sizi titretmek

1. Allah'a hamd olsun. Bu Rabbimin fazlındandır. (İkinci cümle: Neml Suresi, 40.)

Âb-ı Kevser: Cennetteki sulardan bir. Kevser suyu.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ala: yüce, yüksek, büyük.
aleyh: karşı, karşıt.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
azab-ı kabir ve sakar: kabir ve Cehennem azabı.
azab-ı kabir: kabir azabı.
cümleden: bütün, hep, kâffeten, cemian, hep birden.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın sırları, Kur'an'a ait gizlilikler.
evvel: önce.
feda: uğruna verme.
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
fıkra: bent, madde, paragraf.
hilaf: ters, karşı, zıt, aykırı.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: yerine, değerine.
hükum: verilen karar.
intikam: öç alma.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istinaden: isnat ederek, dayanarak.
itikat: inanç, iman.
kararname: sorgu hâkiminin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
kullî: bütüne ait olan, umumî, genel.
mabeyn: ara.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
muamele: davranma, davranış.
muhalefet: birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
nazaran: nispeten, kıyaslayarak, göre.
sır: gizli hakikat.
şehadet: şehitlik. Allah yolunda hayatını verme.
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tadil: doğrultma, düzeltme.
vahşiyane: vahşicesine, vahşice, vahşîlikle.
vazife: görev.
zalimane: zalımce, zulmedercesine.
zelilane: zelil olarak, zellice, aşağılanarak, alçakça.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

için size kat'î haber veriyorum ki, beni öldürdükten sonra yaşayamayacaksınız. Kahhar bir el ile bu fânî cennetinizden ve mahbubunuz olan dünyadan tard edilip ebedî zulümata çabuk atılacaksınız. Arkamdan pek çabuk sizin Nemrutlaşmış reisleriniz gebertilecek ve yanıma gönderilecek. Ben de huzur-i İlâhîde yakalarını tutup adalet-i İlâhiye onları esfel-i safilîne atmakla intikamımı alacağım.

"Ey din ve ahiretini dünyaya satan bedbahtlar! Yaşamanızı istersenız bana ilişmeyiniz. İlişseniz, intikamım muzaaf bir surette sizden alınacağını biliniz, titreyiniz. Ben rahmet-i İlâhiyeden ümit ederim ki, mevtim hayatımdan ziyade dine hizmet edecek ve ölümüm başınızda bomba gibi patlayıp, başınızı dağıtacak. Cesaretiniz varsa ilişiniz! Yapacağınız varsa göreceğiniz de var" deniliyor ve bir ayetle bitiriliyor.

[Mahkeme aleyhimde yazmış; hâlbuki, onları ifratla ittiham eden bir fıkradır.]

Ankara'da Mustafa Kemal'in şiddet ve hiddetle Divan-ı Riyasete girip "Seni buraya çağırdık ki, bize yüksek fikir beyan edesin. Sen geldin, namaza dair şeyleri yazdın, içimize ihtilâf verdin" dediğini, Saıd'ın de ona "Namaz kılmayan haindir, hainin hükmü merduttur"

adalet-i İlâhiye: Allah'ın adaleti, İlâhî adalet.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyh: karşı, karşıt.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
dair: alâkalı, ilgili.
divan-ı riyaset: reislik, başkanlık makamı.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, Cehennemin en aşağı tabakası.
fânî: ölümlü, geçici.
fıkra: bent, madde, paragraf.
hain: hıyanet eden, arkadan vuran, iyiliği kötülükle karşılık veren.
hiddet: öfke, kızgınlık.
huzur-i İlâhî: Cenab-ı Hakkın huzuru.
hükûm: verilen karar.
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma.
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
intikam: öç alma.
ittham: suç isnat etme, suçlama.
Kahhar: kahreden, kudret ve kuvvet sahibi, Allah.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen.
merdut: reddolunmuş, kovulmuş.
mevt: ölüm.
muzaaf: kat kat, iki misli.
Nemrut: yüzü gülmez, katı yürekli, inatçı, zalim kimse.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
reis: başkan.
suret: biçim, şekil, tarz.
tard: kovma, çıkarma, uzaklaştırma, sürme.
ziyade: çok, fazla.
zulümat: dinsizlik, zulüm ve küfür.

dediğini, sonra Mustafa Kemal bir nevi tarziye verip hiddetini gen aldığını ve Mustafa Kemal'in hıssıyatını ve prensiplerini rencide ettiği hâlde kendisine ilişmemesini ve bu cebbar kumandanların âdeta Eski Saıd'den korkmalarının Risale-i Nur'un ilendeki kahraman şakirtlerinin şahs-ı manevîsinin harika bir kuvveti ve Risale-i Nur'un parlak bir kerameti olduğu yazılıyor.

[Aleyhımızde yazılan, fakat mahkemeyı mes'ul eden bir fıkradır.]

"Ayasofya'yı puthane ve Meşihatı kızlanın lisesi yapan bır kumandanın keyfî kanun namındaki emırlerine fıkren ve ılmen taraftar değıliz ve şahsımız itibarıyla amel etmiyoruz" denilmektedir.

29 8 1948 tarihli dilekçesinde, "*Bir fikir kalbime gelmiş, şöyle ki: Hukûmet beni tam himaye ve bana yardım etmesi milletin maslahatına ve vatanın menfaatine çok lüzumlu iken beni sıkması ima eder ki, benimle mücadele eden gizli zındıka komitesiyle şimdi onlara iltihak eden komünist komitesinden bir kısmı, ehemmiyetli resmî makamları elde ederek karşıma çıkıyorlar. Hükûmet ise ya bilmiyor, ya müsaade ediyor. Kahraman bir milletin ebedî bir medar-ı şerefi ve Kur'ân ve cihad hizmetinde dünyada bir pırlanta gibi pek büyük bir nişanı ve kılıçlarının pek büyük ve antika bir yadigârı olan Ayasofya Camiini puthaneye ve Meşihat Dairesini kızların lisesine*

âdeta: sanki.
aleyh: karşı karşıt.
amel: iş uygulama yapma
antika: degerli ve mukemmel sanat eseri.
cebbar: zorba
cihad: düşmanla savaşma. Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşmak.
ebedî: sonu olmayan daimi, sürekli
ehemmiyetli: onemli
fıkra: bent madde paragraf
fikren: fikir ile düşünerek, zihnen
harika: olağanustu
hiddet: öfke kızgınlık
himaye: koruma muhafaza etme.
hissiyat: hisler duygular
ilmen: ilim ile
iltihak: karışma katılma
ima: dolaylı ustu kapalı ifade etme.
kanun: yasa
keramet: ermişçesine yapılan iş hareket veya söylenen soz fikir
keyfî: kanun ve nizama uygun olmayarak, yol ve usule aykırı keyfe arzuya isteğe bagli keyifle ılgılı
komite: kötü bir maksat ıçın toplanmış topluluk cemıyet.
komünist: butun malların ortaklaşa kullanıldığı ve ozel mulkiyetin olmadıgı iddiasında bulunan duzen in mensubu olan kimse
kumandan: komutan komuta eden
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz Muhammed e indirilmiş semavı kıtapların sonuncusu.
makam: yer mevkı.
maslahat: fayda maksat.
medar-ı şeref: şeref kazandıran sebep
menfaat: fayda
mes'ul: sorumlu yukumlu
meşihat: şeyhulislâmlık makamı.
mücadele: savaşma çatışma kavga
müsaade: ızın
nam: ad.
nevi: çeşit tür
puthane: putların toplandığı yer putperest tapınagı
rencide: incinmiş kınılmış gucendırılmış
resmî: devlet adına olan
şahs-ı manevî: manevî sahıs belli bir kışı olmayıp bir cemaatte meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe ogrencı
taraftar: taraflı bir tarafı destekleyen
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını isteme ozur dileme.
yadigar: bir kımseyı veya olayı hatırlatan eşya veya kımse.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

çeviren bir adamı sevmemek bir suç olmasına imkân var mıdır?"

[Mahkemenin Said'i cezalandırmak için en kuvvetli tahmin ettikleri fıkradır. Said'in gizli düşmanlarına karşı Denizli Mahkemesinde istimal ettiği bu sözünü, mahkeme bütün bütün yanlış mana vererek devlete ve hükûmete çevirip tecziyeye sebep göstermiş.]

"Bu inkılâplan mevki-i mer'iyete koyan devletin bir kısım yeni kanunlarına cebr-ı keyfî-i küfrî, cumhuriyete istibdad-ı mutlak, rejime irtidad-ı mutlak ve Bolşeviklik ve medeniyete sefahat-i mutlaka demiş."

[Mahkemenin kararnamesinde hayret ve takdirle yazılan bir fıkradır.]

Risale-ı Nur'u yazmanın uhrevî ve dunyevî pek çok faydalan olduğu, bunların da:

1. Ehl-i dalâlete karşı manen mücahede etmek.
2. Üstadına neşr-i hakikatte yardım etmek
3. Müslümanlara iman cihetinde hizmet etmek.
4. Kalemle ilmi tahsil etmek
5. Bazen bır saatı bır sene ıbadet hukmune geçen tefekkürî ibadetı yapmak

Bolşeviklik: Rus komunizmı taraftarlığı
cebr-ı keyfî-i küfrî: keyfî olarak kufre zorlama, kanun ve adalete aykın kufrî bır baskı yapma
cihet: yon
dünyevî: dunyaya aıt
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kımseler
fıkra: bent, madde, paragraf
hukmüne: yenne degenne
Iman: inanç, ıtıkat.
imkân: mumkun olma, olabılırlık.
inkılâp: değışme, donuşme
irtidad-ı mutlak: tam dinsizlik, dının butun kaıdelerını red ve terk etme.
ıstıbdat-ı mutlak: hıç bır hak ve hurriyetu tanımayan tam baskı, tam diktatorlük.
ıstımal: kullanma
kanun: yasa.
kararname: sorgu hâkımının hazırladıgı suçlamaya veya aklamaya dair resmı yazı
manen: mana bakımından, manaca
mevki-i mer'iyet: hurmet gosterılen makam, mevkı
mücahede: savaşma, mücadele
neşr-i hakikat: hakıkatın neşrı, doğruyu yaymak.
rejim: devletın şekli ve hukumet tarzı
sefahat-ı mutlaka: nefsın kotu arzularına mutlak surette uyma
tahsil: ilim ogrenme, bılgı edınme, ogrenim
takdir: kıymet verme, beğenme
tecziye: cezalandırma, ceza verme
tefekkürî: tefekkure aıt, duşunce ıle ılgılı
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt

6. İman ile kabre girmektir.

Beş türlü de dünyevî faydaları var:

1. Rızıkta bereket.

2. Kalbde rahat ve sürur.

3. Maişette sühulet.

4. İşlerinde muvaffakıyet.

5. Talebelik fazîletini almakla, bütün Risale-i Nur talebelerinin dualarına hissedar olmak olduğu ve bunların yakında gençlik tarafından idrak olunup üniversitenin bir Nur mektebi hâline döneceği yazılıyor.

[Medar-ı hayrettir ki, bu samimî fedakârlığı suç saymışlar.]

Gizli münafıkların takip ettikleri iki plândan birisi: Benim haysiyetimi kırmakla güya Nurların kıymeti düşecek!

İkincisi: Nur Şakirtlerine telâş ve fütur vermekle Nurların intişarına mâni olunacak!

Hiç korkmayınız. Milyonlar kahraman başlar feda olduğu bir kudsî hakikate bizim gibi bazı bîçarelerin başları da feda olsun!

bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
bîçare: çaresiz, zavallı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
dünyevî: dünyaya ait.
fazîlet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece.
feda: uğruna verme.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fütur: zayıflık, gevşeklik, usanç.
güya: sanki.
hakikat: gerçek, esas.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
İman: inanç, itikat.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
maişet: geçim, geçinme.
mâni: engel.
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden.
mektep: öğrenim yeri.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
samimî: içten, candan, gönülden.
sühulet: kolaylık.
sürur: sevinç, mutluluk.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci.

[Pek aciptir ki, merhum Hasan Feyzi'nin gayet halisâne ve ayn-ı hakikat ve vakıa mutabık ve hiç zararı olmayan ve çoklara menfaatli olan takrizini ve methiyesini bir suç mevzuu diye Nurun bir mecmuasının ahırında bulunmasıyla o mecmuanın müsaderesine vesile yapmak istenilmiş.]

Hasan Feyzi'nin bir mektubu vardır. Hülâsası:

"Ey Risale-i Nur! Senin, hakkın dili ve hakkın ilhamı olup onun izniyle yazıldığına şüphe yok... Ben kimsenin malı değilim. Ben hiçbir kitaptan alınmadım, hiçbir eserden çalınmadım. Ben Rabbanî ve Kur'ânîyim. Bir lâyemutun eserinden fışkıran kerametli bir nurum.

Sen çok feyizli ve rahmetli bir hak kitapsın. Bazı has ve halis talebelerini evliya ve asfiya nişanlarıyla taltif ve tezyin ediyorsun. Hem mahkemelere senin eczaların bir mucrim, bir maznun sıfatıyla değil, belki bir muallim, bir mürebbî ve bir mürşit olarak girmiştir. Her divan-ı adalette en büyük dehşet ve savletini azamet ve izzetine parlak ve şaşaalı bir surette gösterdin. Onlan da iman ve Kur'ân suyuyla yıkadın.

"Ey Risale-i Nurun bir hadimi ve tercümanı olan Üstadım! Allah'ın abdi ve İmam-ı Ali'nin (RA) manevî veledi ve Gavs-ı Azamın (KS) mündi olan üstadım! Beni huzur-i âlî-i irfanına çıkar. İşte ancak bir kilo kadar olan bir aylık erzakı ve zahıresi paket hâlinde kâğıtta sarılı ve çivide asılı duruyor. O yokluk içinde tükenmez bir varlığa

abd: kul
acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahir: son.
asfiya: safiyet ve takva sahibi olan Hz. Peygamberin (a.s.m.) varısı hukmünde onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan alım zatlar
ayn-ı hakikat: hakıkatın aslı gerçeğin ta kendisi
azamet: büyüklük.
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
divan-ı adalet: adalet divanı adalet dairesi.
eczaı: cuzler, parçalar, kısımlar
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
evliya: veliler, Allah dostlan
feda: uğruna verme
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
Gavs-ı Azam: en büyük gavs. Abdülkadir-i Geylânı Hazretlerinin namı
gayet: son derece.
hadim: hademe, hizmetçi
hak: doğru, gerçek, hakikat
halis: samımî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
halısane: temiz, kalpliliklle, samımı bir şekilde, sırf Allah rızasını gozeterek
huzur-ı âlî-i irfan: yuce bilginlik seviyesi
hülâsa: kısaca, sözün kısası.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine İndirilen mana
iman: inanç, itikat.
izzet: şeref, yucelik, kuvvet, kudret, ustunlük.
Kur'ânî: Kur'ân'a ait, Kur'ân'dan gelen
lâyemut: olumsuz, sonu olmayan, hayatı sona ermez
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maznun: bir suç dolayısıyla sorguya çekilen sanık.
mecmua: toplanıp, bırıktınlmış, düzenlenmiş yazıların hepsi.
menfaat: fayda
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, olu
methiye: birini overmek maksadıyla yazılmış yazı.
mevzu: konu
muallim: ders veren, ogretmen
mutabık: birbirine uyan, uygun
mucrim: curum, ışlemış, suçlu.
mürebbi: terbiye eden, terbiye veren, yetıştıren
mürit: tarikatte bir şeyh ve mürşide baglanarak tarıkat usul ve âdetleri ile tasavvufi hakikatlen oğrenen kımse
mürşit: İrşat eden, doğru yolu gosteren, rehber, kılavuz
müsadere: toplatma, elden alma
nişan: bir hızmetten oturu verilen madalya
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait.
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık.
savlet: şıddetlı hücum, saldırma
sıfat: vasıf, nitelik.
suret: bıçım, şekil, tarz.
şaşaalı: parlak, gostenşlı
takrız: overme yazısı, bir eser hakkında yazılan ve eserin başına konulan overı yazısı
talebe: ogrencı
taltif: ıltıfat etme, gonul okşama, rutbe, nışan, para, mevkı vb. şeylerle mukâfatlandırma.
tezyin: susleme, zıynetlendirme.
vakıa: olay
velet: çocuk
vesile: aracı, vasıta
zahire: gerektığı zaman harcanmak uzere ambarda saklanan hububat, yıyecek.

kavuşuyor. Hediye ve behiyeleri almaktan çekiniyor. Zekât ve sadakaları, teberruk ve teberruları alsaydı, bugün bir milyon servet sahibi olurdu."

[Risale-i Nur tesmiyesinin dokuz sebepleri içinde yalnız birisine ilişmişler. "Nur isimli, has şakirtlerinden göremiyoruz" demişler. Haşiyede cevap verildiği gibi, şimdi de Nuri Benli ve Kureli Saatçi Nuri, Nur hizmetinde mümtazdırlar. Demek tenkit edemiyorlar, cüz'î bahanelere mecbur oluyorlar.]

Yirmi Altıncı Söz Risalesinde otuz uç adet Sözlerin, otuz üç adet Mektupların, otuz bir adet Lem'aların ve on üç adet Şuaların mecmuuna Risale-i Nur denilmesinin sırrı şudur ki:

Bütün hayatımda Nur kelimesi her yerde bana rast gelmiş. Ezcümle, karyem Nurs'tur, merhum validemin ismi Nuriye'dir. Nakşî üstadım Seyyid Nur Muhammed'dir. Kadirî üstatlarımdan Nureddin, Kur'ân üstatlarımdan Nuri, talebelerimden benimle en ziyade alâkadar Nur isimli bulunanlardır. (Ne garipdir ki, mühim Nur Şakirtleri arasında Nuri isimli kimseye rastlanmamaktadır.) (HAŞİYE) Hem kitaplarımı en ziyade izah ve tenvir eden Nur temsilleridir. Hem hakaik-i İlâhiyede muşkulâtımın

HAŞİYE: O zaman öyle idi, şimdi yirmi sene oldu.

alâkadar: ilgili, ilişki.
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
behiye: güzel ikramlar.
cüz'î: küçük, az.
ezcümle: bu cümleden olarak.
garip: tuhaf, hayret verici.
hakaik-i İlâhiye: Allah'ın zât ve sıfatlarına ait gerçekler. İlâhî hakıkatler, gerçekler.
haşiye: dipnot.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
Kadirî: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin yolunda olan, onun tarikatına mensup olan.
karye: köy.
mecmu: toplam, tüm.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
müşkulât: müşküller, güçlükler, zorluklar.
Nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibendi'nin kurduğu tarikat ve bu tarikate mensup olan.
sadaka: Allah'ın rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım.
sır: gizli hakıkat.
şakirt: talebe, öğrenci.
talebe: öğrenci.
teberru: karşılıksız isteyerek verme, bağışlama, bağış.
teberrük: bir şeyi bereket ve saadet vesilesi sayarak almak veya vermek.
temsil: benzetme, misal getirme.
tenkit: eleştirme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tesmiye: isimlendirme, ad verme.
üstat: öğretici, öğretmen.
valide: ana, anne.
ziyade: çok, fazla.

ekserîsini halleden Esma-i Hüsnadan Nur ism-i nuranîsidır. Hem Kur'ân'a şıddet-ı şevk ve ınhısar-ı hızmetım ıçın hususî ımamım Osman-ı Zinnureyn'dir (RA).

[Hücumat-ı Sitte ve Zeyli, hem yirmi sene evvel, hem şiddetli ve zalımâne bir tecavüze karşı, hem gayet mahrem, hem mahkemeleri görmüş, hem hiddet zamanında yazılmış, hem ikinci harb-i umumî zamanı, o hiddeti haklı göstermişken; şimdi yazılmış gibi suç sayıp müsadere etmek, adaletten çok uzaktır.]

"Hucumat-ı Sittenın Zeyli" başlıklı yazı, "İstikbalde gelecek nefret ve tahkirden sakınmak için şu mahrem zeyil yazılmıştır. Yani, 'Tuh o asrın gayretsiz adamlarına!' denildiği zaman, yüzümüze tükürükleri gelmemek veyahut silmek için yazılmıştır. Avrupa'nın insaniyetperver maskesi altındaki vahşî reislerinin sağır kulakları çınlasın ve bu vicdansız gaddarları bize musallat eden o zalımlerin görmeyen gözlerine sokulsun! Bu asırda yüz bin cihette 'Yaşasın cehennem!' dedirten mim'siz medeniyetperestlerin başlarına vurulmak için yazılmış bir arzuhâldir" yazısıyla başlıyor.

"Bu yakınlarda ehl-i ilhadın perde altında tecavüzleri gayet çirkin bir suret aldığından, çok bîçare ehl-i imana ettikleri zalımâne ve dinsizcesine tecavüz nev'inden, hususî ve gayrresmî, kendim tamir ettiğim bir mabedimde bana ve hususî bir iki kardeşimle hususî ibadetime ve

arzuhal: halın bildirilmesi ne halde bulunduğunu bildirmedilekçe.
asır: yüzyıl
bıçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
ehl-i ilhad: ilhad ehli, doğru meslek ve dinden, hak yolundan çıkıp batıl yola sapan imansızlar, dinsizler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
ekseri: çoğu kısmı
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
evvel: önce
gaddar: çok fazla zulüm ve haksızlık eden.
gayet: son derece
gayriresmî: resmî olmayan.
hall: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
harb-i umumî: genel harb, dünya savaşı
hiddet: öfke, kızgınlık.
hususî: özel
inhısar-ı hizmet: yalnızca ona hizmet etmek
insaniyetperver: insanlığı seven
ism-i nuranî: nurlu isim
istıkbal: gelecek zaman
mabet: ibadet edilen yer, mescit, cami gibi ibadet yeri
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
maske: bir şeyin asıl mahiyetini gizlemek maksadıyla ortaya konulan aldatıcı görünüş.
medeniyetperest: medeniyete bağlı, medeniyet düşkünü
musallat: çok fazla rahatsız eden, fazlasıyla üzerine giden ve sataşan
müsadere: toplatma, elden alma
nevi: çeşit, tür
reis: başkan
suret: biçim, şekil, tarz
şiddet-i şevk: şevkin şiddeti, aşırı arzunun daha da şiddetlisi
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
tecavüz: saldırma, sınırını aşma
vahşî: ürkütücü, korkutucu
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zalımâne: zalımce, zulmedercesine
zalımâne: zulmedercesine, zalımce
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

gizli ezan ve kametimize müdahale edildi. 'Niçin Arabî kamet ediyorsunuz ve gızlı ezan okuyorsunuz?' denıldı. Sükûtta sabnm tükendi. Kabil-i hitap olmayan öyle vicdansız alçaklara değıl, belki milletin mukadderatıyla keyfî istıbdatla oynayan bir kısım fıravunmeşrep gizlı komitenin başlanna derim ki: Ey ehl-i bid'a ve ilhad! Altı sualime cevap isterim.

"Bırıncisi: Dünyada hükûmet süren, hükmeden her kavmin, hatta insan etı yiyen yamyamlann ve vahşî canavar çete reislerınin dahı bir usulü var, bir dusturla hükmeder. Siz hangi usulle bu acıp tecavüzü yapıyorsunuz? Kanununuzu ıbraz edınız. Yoksa bazı alçak memurların keyiflerini kanun mu kabul ediyorsunuz? Böyle hususî ibadette kanun olmaz."

[Medar-ı teessuftur ki, hem eski, hem mahrem, hem hakıkatli olan İşarat-ı Seb'ada bir iki cümleye ilişip müsaderesine ve bize suç yapmaya çalışmışlar. Hâlbuki o hakikat o kadar kuvvetlidir ki, bütün beşeriyete ve dünyaya ilân edilecek bir maslahat-ı hayat-ı içtimaıyedir.]

Dünyada en büyük ahmak odur ki, dinsiz sersenlerden terakkıyi ve saadet-i hayatiyeyi beklesin. Boyle ahmaklardan mühım bir mevkii işgal eden birisi demiş ki: "Biz Allah Allah dıye dıye gerı kaldık. Avrupa top tufek dıye dıye ileri gitti."

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
Arabı: Arabcaya aıt, Arap dılı ile ılgılı
beşerıyet: insanlık.
dustur: kaıde, esas, prensıp
ehl-ı bıd'a: bıd atçılar, dogru yoldan sapıp hurafelenn peşınden gıdenler
ehl-i ilhad: ilhad ehlı, doğru meslek ve dınden hak yolundan çıkıp batıl yola sapan ınansızlar, dınsızlar
fıravunmeşrep: benlik ve enanıyet yonuyle firavun yolunda yuruyen
hakıkat: gerçek, esas.
hususı: ozel
hukmetme: hakım olma, emrı altında tutmak.
ıbraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gosterme
ilân: yayma, duyurma, bıldırme.
istıbdat: ıdarede gorulen her turlu kanun dışı tazyık, baskı
kabıl-ı hıtap: kendısıyle konuşulabılır, soz anlar, hıtaba layık, muhatap olabılen
kanun: yasa
keyfi: kanun ve nızama uygun olmayarak, yol ve usule aykın, keyfe arzuya ısteğe baglı keyifle ılgılı
komite. kotu bir maksat ıçın toplanmıs topluluk, cemıyet.
mahrem: herkesçe bılınmemesi gereken gızlı
maslahat-ı hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayata faydalı olan şey
medar-ı teessuf: teessuf ettıren, eseflenme, beğenmeme sebebı
mevkı: yer, makam.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş şeyler, ılerde meydana gelecek hâller ve olaylar, alın yazısı
müdahale: karışma
muhım: onemlı, ehemmıyetlı.
musadere: toplatma, elden alma
reıs: başkan
saadet-i hayatıye: hayattakı mutluluk
sersen: gayesız, hedefsız otelen, ben başıboş olan
sual: soru
sükut: susma, sessız kalma
tecavuz: saldırma, sınırını aşma
terakkı: yükselme, ılerleme.
usul: metot, metodoloji, esaslar, kaıdeler
vahşı: merhametsız, duygusuz, medenîleşmemiş, barbar
vicdan: insanın ıçındekı iyiyi kotuden ayırabılen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötulukten elem alan manevî bır hıs

"Cevabü'l-ahmaku's-sükût" kaidesince, böylelere karşı cevap, sükûttur. Fakat, bazı ahmakların arkasında bedbaht gafiller de bulunduğundan, deriz ki: Ey bîçareler! Bu dünya bir mısafirhanedir. Madem ölüm var, kabre girilecek. Bu hayat gidiyor, bâkî bir hayat geliyor. Bir defa top tüfek denilse, bin defa Allah Allah demek lâzım gelir.

[Mucib-i hayrettir ki, On Altıncı Lem'ada bizim lehimizde olan bir cümleyi aleyhimize çevirip o kıymettar menfaatli risalenin müsaderesine meyil göstermişler.]

On Altıncı Lem'adan:

"Harb belâsı bizim hizmet-i Kur'âniyemize muhim bir zarardır. Kâdir-i Küllî Şey bir dakikada bulutlarla dolmuş cevv-i havayı süpürüp temizleyerek semanın berrak yüzünde ziyadar güneşi gösterdiği gibi, bu zulümatlı ve rahmetsiz bulutları izale edip hakaik-i şeriatı güneş gibi gösterir. Onun rahmetinden beklenir ki, bize pahalı satmasın. Baştakilerin başlarına akıl ve kalblerine iman versin; o vakit kendi kendine iş düzelir.

"Madem ki sizin elinizdeki nurdur. Nurdan zarar gelmez. Neden arkadaşlarınıza ihtiyat tavsiye ediyorsunuz?" Bu suale karşı muhtasar cevabım şudur:

aleyh: karşı, karşıt.
bakı: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
bıçare: çaresiz, zavallı
cevabü'l-ahmaku s-sükut: ahmak olanın sözüne verilecek en iyi cevap sükûttur, susmaktır
cevv-i hava: hava boşluğu
gafil: gafletle bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan.
hakaik-i şeriat: şeriata ait olan gerçekler
harb: savaş
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
iman: inanç, itikat
izale: giderme, ortadan kaldırma
Kâdir-i Küllî Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah
kaide: kural, esas, düstur
kıymettar: kıymetli, değerli.
leh: onun tarafına, ondan yana birinin faydası için yapılan hareket.
madem: ...den dolayı... böyle ise.
menfaat: fayda
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
mucib-i hayret: hayret gerektiren, hayreti icap eden
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mühim: önemli, ehemmiyetli
müsadere: toplatma, elden alma
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
sema: gökyüzü, gök.
sual: soru
sükut: susma, sessiz kalma
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık.
zulümat: karanlıklar

"Baştaki başlanın bir kısmı sarhoştur, okumaz. Okusa da anlamaz, yanlış mana verip ılışır. Ilışmemek için, aklı başına gelinceye kadar göstermemek lâzımdır. Onun için kardeşlerime tavsiye ediyorum ki, ihtiyat etsinler, naehillerin ellerine hakikatleri vermesinler" denilmektedir.

[Tesettür, Kur'ân'ın emri ve çok kuvvetli cevabı verilmiş ve eski yazılmış ve cezayı çektirmişken yine suç yapmaları ve İhtiyar Lem'asından gayet kıymetli ve herkese menfaatli ve Rehberde yazılmış bir hakikatin yalnız başını yazıp bir suç mevzuu diye müsaderesine yürümek gösteriyor ki, medar-ı tenkit bir şey bulamıyorlar.]

Yirmi Dördüncü Lem'ada, tesettür hakkında, tesettür Kur'ân'ın emri olduğunu izahtan sonra, "Mesmuatıma göre, merkez-i hükûmette, çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet adî bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık bacaklı karısına sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanların hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor" denilmektedir.

Yirmi Altıncı Lem'a, ihtiyarlar hakkında, "Ankara'nın eskimiş kalesinin başına çıktım. O kale tahaccür etmiş hadisat-ı tarihiye suretinde bana görundu. Benim ihtiyarlığım, kalenin ihtiyarlığı, şanlı Osmanlı devletinin ihtiyarlığı, hilâfet saltanatının vefatı bana gayet hazin geldi. Firkatli bir hâlet içinde, geçmiş zamanın derelerine

adî: basit, sıradan
ahali: halk.
aleyh: karşı, karşıt.
fırkat: ayrılık.
gayet: son derece
hadisat-ı tarihiye: tarihte meydana gelmiş olan çeşitli olaylar, geçmişte olmuş önemli hâdiseler
hakikat: gerçek, esas
hâlet: hâl, durum
haya: ahlak kurallarına bağlı olma, ar, edep, namus
hazin: hüzünlü, acıklı
hilafet: halifelik. Hz. Peygamber'e vekil olarak Müslümanlara ve İslamı koruma görevi. İslam devlet reisliği.
ihtiyat: uzak görüşlü olma, geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
medar-ı tenkit: tenkide sebep olan, tenkit sebebi, vesilesi.
menfaat: fayda
merkez-i hükumet: hükumet merkezi, ülkeyi idare merkezi
mesmuat: işitülen, duyulan, haber alınan şeyler
mevzu: konu
müsadere: toplatma, elden alma
naehil: ehil olmayan, ehliyetsiz, becerikisiz
rütbeten: rütbe olarak, rütbe bakımından.
suret: biçim, şekil, tarz
şan: şan, şöhret, ün
tahaccur: taşlaşma, taş olma, taş gibi katılaşma, taş kesilme
tesettür: örtünme, gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi.
vefat: ölüm

ve gelecek zamanın tepelerine baktım. Mazî, teselli yerine dehşet verdi; istıkbal, benim ve emsalımın ve nesl-i atınin büyük ve karanlık bir kabri suretinde göründü. Hazır günüme baktım. Ölümle bir hareket-i mezbuhanenin ıztırabını çeken cısmimin cenazesini taşıyan bir tabut suretinde göründü" denilmektedir.

[Onlar bunu çok takdir etmeleri lâzımken tenkit etmişler, suç mevzuu yapmışlar.]

"Dârülhikmeti'l-İslâmiyede aldığım maaştan çoğunu sarf etmiştim. Az bir kısmını hacca gitmek için sakladım. O cüz'î para iktisat ve kanaat bereketiyle bana kâfi geldi. Yüz suyumu döktürmedi. O mübarek paradan biraz daha var" deniliyor.

Yirmi İkinci Lem'a mahrem işaretli ve "En has ve halis ve sadık kardeşlerime mahsustur" kayıtlıdır. "Birinci İşaret: Sen ehl-i dünyanın dünyasına karışmadığın hâlde, nedendir ki onlar her fırsatta senin ahiretine karışıyorlar? Bu suale cevap verecek Isparta vilâyetinin hükûmeti ve bu vilâyetin milletidir."

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
cuz'î: az parçaya ait olan
Dârülhikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm akademisi veya Yüksek İslâm Şurası manasındaki dinî müessese
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, ahireti düşünmeyen
emsal: benzerler
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hareket-i mezbuhane: son umut ile yapılan çırpınma hareketi
ıztırap: uzuntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı
İktisat: tutum, lüzumundan fazla veya eksik harcamalardan kaçınma
istıkbal: gelecek zaman
kâfi: yeter, elverir
kanaat: hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
mazî: geçmiş zaman
mevzu: konu
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
nesl-i atı: gelecek nesil
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
sarf: harcama
sual: soru
suret: biçim, tarz, görünüş
takdir: kıymet verme, beğenme.
tenkit: eleştirme.
teselli: avutma, acısını dindirme
vilâyet: il

[Şefkat-i imaniyeden gelen bu masumâne ve halisâne ve hayretkârâne ümit ve arzu ve temenniyi bir suç tevehhüm edenler, elbette kendileri suçludurlar.]

Said imzalı bir mektupta, " 'Yedi yaşından on yaşına kadar masum çocuklar, faytonla gezdiğim vakit, beni görunce koşuşup ellerime sarılmalarının hikmeti nedir?' diye hayret ediyordum. Birden ihtar edildi ki, küçük masumlar taifesi bir hiss-i kablelvuku ile, Risale-i Nur'la saadet bulacaklarını ve tehlike-i maneviyelerden kurtulacaklarını hissettiklerini anladım" denmektedir.

[Bu fıkra, başta lehimde ve ahirde bir arzu ve bir temenni iken, suç saymak insaftan hariçtir.]

Bir kısım ayetler ve hadislerin müttefikan bu asırda bir hakikat-i nuraniyeye işaret ettikleri ve ahirzamanda gelecek bir müceddid-i ekberi gösterdikleri ve o gelecek zatın ve cemiyetinin üç vazifesinden en ehemmiyetlisi imanı kurtarmak olduğu ve şeriatı ihya ve hilâfeti tatbık gibi çok geniş dairede hükmeden bu iki vazifesini nazara almamalarının zararsız olduğu, fakat Nurun muanzlarının, hususan siyasî taifenin tenkidine ve hucumuna vesile olabileceği, onun için kendisinin müdakkik kardeşimizin risalecığının bir kısmını ve bazı cümlelerini kaldırıp tadil ederek göndereceği yazılıyor

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahır: son.
asır: yüzyıl
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cemiyet: topluluk, birlik.
ehemmiyetli: önemli
fıkra: bent, madde, paragraf
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hakikat-i nuraniye: nurlu, parlak hakikat.
halisane: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hayretkârane: hayret ederek.
hikmet: gaye, maksat.
hilafet: halifelik, Hz. Peygambere vekil olarak Müslümanları ve İslamı koruma görevi, İslam devlet reisliği.
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
hususan: bilhassa, özellikle
hücum: saldırma
hükmetme: hâkim olma, emri altında tutmak.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme

iman: inanç, itikat.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
masumâne: masumca, suçsuz ve günahsız bir şekilde
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
müceddid-i ekber: tecdit edenlerin en büyüğü, en büyük müceddit.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
nazar: dikkat.
saadet: mutluluk.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
şefkat-i imaniye: imandan gelen şefkat.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tadil: doğrultma, düzeltme, asılına uygun şekilde değiştirme
taife: takım, grup, ruh
tatbık: yerine getirme, uygulama
tehlike-i maneviye: mânevî tehlikeler, imanı noktalarda oluşacak kayıplar
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu
tenkit: eleştirme
tevehhüm: vehimlenme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
vazife: görev
vesile: aracı, vasıta
zat: kişi, şahıs

Said Nursî imzalı bir mektupta, dârülfünuna inkılâp eden Harbiye Nezaretinin kapısındaki,

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ۞ وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا [1]

hatt-ı Kur'ânînin üzeri mermer taşlarla kapatılmışken, meydana çıkanlması, şimdi yeniden hatt-ı Kur'ânîye bir numune-i musaade ve Risale-i Nur'un takip ettiği maksadına bir vesile ve universitenin bir Nur medresesi olmasına işaret olarak gösterilmektedir

[Tekbiratü'l-Huccac mektubumda hakikat ve izahıma karşı tenkitlerine, Husrev'in ahirdeki haşiyesi tam cevaptır.]

Saidu'n-Nursî imzalı "Tekbiratu'l-Huccac fî Arafat" başlıklı mektupta, "Nurun ehemmiyetli bir kısım şakirtleri pek musırrâne olarak ahirzamanda gelen Âl-i Beytin büyük bir mürşidi seni zannediyorlar. Sen de onların fikirlerini musırrâne kabul etmiyorsun, çekiniyorsun. Bu bir tezattır. Hallini isteriz" diye sormaları sebebiyle, onlara cevap olmak üzere, bundan sonra gelecek Mehdî-i Resulun temsil ettiği kudsî cemaatin şahs-ı manevîsinin üç vazifesi olduğu, bunların imanı kurtarmak, hilâfet-ı Muhammediye (ASM) unvanıyla şeair-i İslâmiyeyi ihya etmek ve inkılâbat-ı zamaniye ile çok ahkâm-ı Kur'âniyenin ve şenat-ı Muhammediyenin (ASM) kanunlarının bir derece ta'tîle uğramasıyla o zat bu vazife-i uzmayı

1. Biz sana apaçık bir fetih yolu açtık. ۞ Ve Allah sana pek şerefli bir zaferle yardım etsin. (Fetih Suresi 1-3)

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi; dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
ahir: son
ahkam-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın hükümleri
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan; Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ev halkı
cemaat: topluluk; aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
dârülfünun: üniversite
ehemmiyetli: önemli.
hakikat: gerçek; esas
hal1: çözme; karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
Harbiye Nezareti: Osmanlıda Savunma Bakanlığı
haşiye: dipnot.
hatt-ı Kur'ânî: Kur'ân hattı; yazısı
hilafet-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'den sonra onun Kur'ân davasını ve sünnetini devam ettirip temsil etme
ihya: canlandırma; diritme; hayat verme
iman: inanç; ıtıkat.
inkılâbat-ı zamaniye: zamana bağlı olarak meydana gelen değişimler; dönüşümler
inkılap: değişme; dönüşme
izah: açıklama; ayrıntıdan ile anlatma
kudsî: mukaddes; yüce.
maksat: gaye
Mehdi-i Resul: Resulullahın Âl-i Beytinin neslinden gelen ahırzamanın en büyük mürşidi; hidayet edicisi
musırrane: ısrar ve inatla; ısrarlı bir şekilde
mürşit: irşat eden; doğru yolu gösteren; rehber; kılavuz.
numune-i musaade: izin örneği
şahs-ı manevi: manevi şahıs; belli bir kişi olmayıp bir cemaatte meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe; öğrenci
şeair-i İslâmiye: İslâma ait işareder; İslama sembol olmuş iş ve ibadetler
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) şeriatı; Hz. Muhammed'in (a.s.m.) tanıf ettiği getirdiği ve bildirdiği şeriat; İslâm dini
tatil: kesme; durdurma
tekbiratü'l-huccac fî Arafat: hacıların Arafat Dağına çıktıkları zaman tekbir getirmeleri
tekbiratü'l-hüccac: hacıların tekbir getirmeleri
temsil: birinin bir topluluğun adına hareket etme
tenkit: eleştirme.
tezat: zıdık; aykırılık.
ünvan: şöhret; ad; ısım
vazife: görev
vazife-i uzma: en büyük vazife.
vesile: aracı; vasıta
zat: kişi; şahıs

yapmaya çalışır. Nur Şakirtleri birinci vazifeyi tamamıyla Risale-i Nur'da gorduklerinden, ikinci, uçuncu vazifeleri de, buna nispeten ikinci, üçüncü derecededir diye, Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsini haklı olarak bir nevi mehdî telâkki ediyorlar. Bir kısmı, o şahs-ı manevînin bır mümessili olan bîçare tercumanını zannettiklerinden, bazen o ismı ona da veriyorlar. Hatta, evliyanın bir kısmı, keramet-i gaybiyelerinde Risale-i Nur'u aynı o ahirzamanın hıdayet edicisi olduğu, bu tahkıkatla teville anlaşılır diyorlar. İki noktada bir ıltıbas var, tevil lâzımdır.

Birincisi: Ahirde iki vazife, gerçi hakıkat noktasında birinci vazife derecesinde değiller. Fakat hilâfet-i Muhammediye (ASM) ve ittıhad-ı İslâm avamda ve ehl-i sıyasette, hususan bu asrın efkârında o birinci vazifeden bin derece geniş gorunuyor. Gerçı her asırda hıdayet edici bir nevi mehdî ve müceddit geliyor ve gelmiş. Fakat her biri üç vazifeden birisini bir cıhette yapması ıtıbanyla, ahirzamanın büyük mehdîsi ünvanını almamışlar.

İkincisi: Ahirzamanın o büyük şahsı Âl-i Beytten olacak. Gerçi manen ben Hazret-i Ali'nin (RA) bir veled-i manevîsi hükmündeyim. Ondan hakıkat dersini aldım. Ve Âl-i Muhammed (ASM) bir manada hakıkî Nur Şakirtlerine şamil olmasından, ben de Âl-i Beytten sayılabilirim. Fakat Nurun mesleğinde hiçbir cihette benlık, şahsiyet, şahsî makamları arzu etmek, şan ve şeref kazanmak

ahırzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi, dunya hayatının kıyamete yakın son devresi.
ahır: son.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'ın (a.s.m.) ailesinden olan Hz. Muhammed'ın (a.s.m.) ev halkı.
Âl-i Muhammed: Hz. Muhammed'ın (a.s.m.) neslinden gelenler.
asır: yuzyıl.
avam: kulturlu, yuksek tabakadan olmayan, cahıl halk tabakası.
bîçare: çaresız, zavallı.
cihet: yon.
efkâr: duşunceler, fikırler, goruşler.
ehl-i sıyaset: ulkenın idaresiyle meşgul olanlar, sıyaset adamları, politıkacılar.
evliya: veliler, Allah dostları.
gerçi: her ne kadar...
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkı: gerçek.
hıdayet: doğru inanç ve yaşayış uzere olmak.
hilâfet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'den sonra onun Kur'ân davasını ve sunnetini devam etunp temsil etme.
hususan: bilhassa, ozellikle.
hukmunde: degennde, yennde.
ıltıbas: karıştırmak.
ittıhad-ı İslâm: İslâm birliği, Panislamizm.
keramet-i gaybiye: gaypla ılgılı keramet, ısıkbal ile alakalı keramet.
makam: yer, mevkı.
manen: mana bakımından, manaca.
mehdî: bazı hadıslere gore kıyamet yaklaşınca zulmu ve sırkı ortadan kaldırarak, inananlara saadet ve adaleti getirecek Ehl-i Beytun neslinden gelen imam.
meslek: gıdlış, tutulan yol, sıstem.
müceddit: hadıs-ı şerifle, her asır başında geleceği müjdelenen dinin yuksek hizmetkârı, dine yenı bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına gore ve ortaya atılan yenı şuphe ve taarruzlara karşı dını yorumlayıp kuvvetlendıren buyuk âlım.
mümessil: temsil eden, temsılcı.
nevi: çeşit, tür.
nispeten: nıspetle, kıyaslayarak.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kışı olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şahsî: şahsa, kışıye aıt, hususî.
şahsiyet: kişilik.
şakırd: talebe, oğrencı.
şamil: içine alan, kapsayıcı.
şan: şan, şohret, un.
şeref: manevî buyukluk, yücelik, onur.
tahkıkat: araştırmalar, soruşturmalar.
telakkı: anlama, kabul etme.
tevil: yorumlama, yorum.
unvan: şohret, ad, ısım.
vazife: gorev.
veled-i manevî: manevî evlât, munt (şeyhe gore).

olmaz. Nurda ihlâsı bozmamak için uhrevî makamat dahi bana verilse, bırakmaya kendimi mecbur bilirim diye, yan muvafakat şeklinde bir cevap verilmekte (HAŞİYE) ve bu mehdîlik teklifi açık ve kesin olarak reddedilmemektedir.

[Bu fıkradaki hâdiseler vakıa mutabık ve acip bir tarzda "Beni mahzun etmeyiniz, zemin hiddet eder" dediğimden üç dakika sonra zelzele olmasını hayret ve taaccüple tahsin etmek şefkatin iktizası olduğu hâlde, medar-ı tenkit olamaz.]

"Dört saat ifadesi alınıp sıkıntı çekmesinden on saat sonra, âdeta aynı zamanda iki milyon lira zarar veren Maarif yangını gösterdi ki, Risale-i Nur belâların def'ine bir vesiledir ki, Nurlara hücum edildi, belâ yol buldu, geldi" denilmektedir.

Yüz kırk bir numaralı mektupta: Dört buçuk saat ifadesi alındıktan sonra, Ankara'da Maarif dairesinin ve otomobil garajının, İzmir'de bir fabrikanın, Adana'da büyük bir binanın yanmasından bahisle, bunun bir tesadüf olmadığı ispata kalkışıldıktan sonra, "Beni risalelerimden mahrum etmeyiniz. Yoksa hem bana, hem bu vatana

---

HAŞİYE: Ey insafsız heyet! Bundan daha keskin red cevabı nasıldır?

Nur Talebeleri Namına
Husrev

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adeta: sanki
bela: musibet, sıkıntı.
def: mâni olma, kovma, ortadan kaldırma
fıkra: bent, madde, paragraf
hadise: olay
haşiye: dipnot.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hücum: saldırma
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ıkıza: lâzım gelme, gerekme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
maarif: eğitim bakanlığı
mahrum: bir şeye sâhip olamayan, yoksun
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü
makamat: makamlar
medar-ı tenkit: tenkide sebep olan, tenkit sebebi, vesilesi
mehdî: bazı hadislere göre kıyamet yakınlaşınca zulmü ve şirki ortadan kaldırarak, inananlara saadet ve adâleti getirecek Ehl-i Beytin neslinden gelen imam
mutabık: uygun
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
taaccüb: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tahsin: beğenme, güzel bulma
tarz: biçim, şekil, suret.
tesadüf: rastlantı
uhrevî: âhirete dâir, âhirete ait
vakıa: olay
vesile: aracı, vasıta
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryüzü.

vatana yazık olur; zemin zelzele ile hiddet eder" dediğinden üç dakika sonra üç sanıye devam eden zelzele, zemnin hiddeti ve ateşle Maarif Dairesini sarması, mahkemece dort defa ıspat edilen çok defa zelzelenin Rısale-ı Nura ve şakirtlerine taarruzlan zamanına gelmesi tesadüf olamaz. Risale-ı Nur'un bu memlekette belânın def'ine vesile olduğu çok hâdiselerle tahakkuk etmiştir" denilmektedir

Yuz kırk yedi numaralı mektupta, "Bu defa bize hücumlann aynı zamanında kış çok hiddet etti. Şıddetli soğuk ve fırtına ile havanın kızdığı gosterdi ki, hucumlann durmasıyla ve Nurculann ferahlanmasıyla Zemherir günlennin Nevruz günlen gıbı gulmeye başlaması, ve Maanf Dairesinin yanması küllî bir tokattır."

[Tebrık ve aferınle mukabele edılecek bır hâle ıtıraz nazarıyla bakılmaz.]

Bu defa bana mahkemede sorduklan çok manasız sualler içinde, "Neyle yaşıyorsun?" dediler. Dedim ki: "İktisat bereketıyle. Bir vakıt Isparta'da bir ramazanda bir ekmek, bir kilo torba yoğurdu, bir kilo pirinçle yaşayan bır adam, maişet için dünyaya tenezzül etmez ve hediyeyı de kabul etmeye mecbur olmaz" dedim.

belâ: musibet, sıkıntı.
def: mânı olma, kovma, ortadan kaldırma
hadise: olay
hiddet: öfke, kızgınlık.
hucum: saldırma
iktisat: tutum, luzumundan fazla veya eksık harcamalardan kaçınma
ispat: dogruyu delillerle gösterme
itiraz: kabul etmedıgını bellıtıp karşı çıkma.
küllî: umumî, genel, butun olan
maarif: egitim bakanlıgı
maişet: geçım, geçınme
mukabele: karşılık verme, karşılama
nazar: bakış, dikkat.
nevruz: yenı gun, baharın ılk gunu
sual: soru
şakırt: talebe, ogrencı
taarruz: saldırma, sataşma, ılışme
tahakkuk: gerçekleşme, kesınleşme
tenezzül: kendine aykın duşen bir ışı veya durumu kabul etme, alçalma
tesadüf: rastlantı
vesile: aracı, vasıta
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemherir: kışın en soguk zamanı, şıddetlı soğuk kara kış
zemin: yeryuzu

[Zübeyir'in mahkemede okuduğu müdafaası gibi, parlak methiyesi inşaallah onları takdir ve tahsine sevk etmiş ki, taaccuple kararnamede yazmışlar.]

Zübeyir Gündüzalp'in daktiloyla yazdığı "Gençliğimiz, hak ve hakikati öğreten malûmat ve en yüksek ahlâk istiyor" adlı bir formasında, onuncu sayfada: "Risale-i Nur yirminci asrın Müslümanlarını ve bütün insanları koyu fikir karanlığından kurtarmak için, müellifinin kendi ihtiyârıyla değil, büyük Yaratıcımızın ihtarıyla yazılmış bir şaheserdir."

On ikinci sayfada: "Risale-i Nur'a hizmet eden birisine denilse: 'Risale-i Nur yerine şu kitapları kopya et de, Ford'un servetini sana vereyim.' O, Risale-i Nur satırlarından kaleminin ucunu bile kaldırmadan şöyle cevap verir: 'Dünya servet ve saltanatının hepsini verseniz kabul etmem.' "

On beşinci sayfada: "Dürüst fikirli yazarlara bağlılığımızın derecesi yüz ise, Bediüzzaman gibi dünya ve âhiretimize rehberlik eden büyük bir şahsiyete bir kentrilyondur, sonsuzdur."

On ikinci sayfada: "Risale-i Nurun şahs-ı manevîsi, asrın içtimaî ve ruhî ve dinî hastalıklarını teşhis etmiş ve müzminleşmiş içtimaî illetleri tedavi edecek şekilde Kur'ân-ı Hakîm'in hakikatlerini, İlâhî bir emirle, bu zamanda yaşayan bütün insanlara arz etmiştir."

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arz: sunma
asır: yüzyıl.
hakikat: gerçek, doğru
içtimaî: topluluğa ait, toplumla ilgili, toplumsal
ihtar: dikkat çekme, hatırlatma, uyarı
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakk'a dair
illet: hastalık.
inşaallah: "Allah izin verirse" manasında kullanılan bir dua
kararname: sorgu hâkiminin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı
Kur'an-ı Hakîm: her âyet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
malumat: bilgiler, bilinen şeyler
methiye: birini övmek maksadıyla yazılmış yazı.
müdafaa: savunma
müellif: eser telif eden yazar
müzmin: eskiyerek yerleşmiş hastalık, süreklileşmiş, kronik.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
sevk: yöneltme, gönderme
şaheser: üstün eser, çok üstün değerde ve güzellikteki eser
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatte meydana gelen manevî şahıs
şahsiyet: kişilik.
taaccup: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme.
teşhis: tanıma, fark etme, ne olduğunu anlama.

Kırk dördüncü sayfada: "Bediüzzaman, bu risaleleri bir sene okuyan bu zamanın mühim bir âlımı olabilir demiştir. Evet, öyledir."

Elli dördüncü sayfada: "Risale-i Nur okuyan hâkimlerin isabetsiz karar verdikleri görülmüyor" denilmektedir.

[Bu gelen parça tam lehimde ve ayn-ı hakikat iken, kararnamede suç mevzuları içine konulmamalıydı.]

Ahmed Feyzi'nin esennin bir kısmını tadil ettiğini, fakat bir kısmının da aceleye geldiğinden tadil edemeden gönderdiğini, "Dine ve terbiye-i Muhammediyeye (ASM) zehir diyen Saraçoğlu'nu bırakıp, hakikat-i Kur'âniyeyi güneş gibi gösteren *Sıracünnur* ile münakaşa etmek, onun müsaderesine yardım etmek demek olduğunu beyan ediyoruz" denmektedir.

Mahkemeye tarihsiz ibraz ettiği bir müdafaasında, neticeten, kendisinin ve şakirtlerinin siyasetle iştigal etmediklerini, tecavüz olarak gösterilen yazıların mahrem olduklarını, vicdan ve tefekkür hürriyeti mevcut olduğunu, bunların bazı kanunlar tenkit mahiyetinde de görünse suç teşkil etmeyeceğini, ele alınan birçok risalelerin eskiden yazılmış olduğunu, bilirkişi tetkikatından geçerek zararsız bulunduklarının tespit olunduğunu, evvelce de Eskişehir Mahkemesinde bunlardan dolayı mahkûmiyet

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin tâ kendisi.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
evvelce: daha önce.
hakikat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma.
kanun: yasa.
kararname: sorgu hâkiminin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
mahkûmiyet: hükum giyme, hükumlulük.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
mevzu: konu.
müdafaa: savunma.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
münakaşa: tartışma.
müsadere: toplatma, elden alma.
neticeten: netice itibarıyla, netice olarak.
şakirt: talebe, öğrenci.
tadil: doğrultma, düzeltme, aslına uygun şekilde değiştirme.
tecavüz: saldırma, sınırını aşma.
tefekkür: derin düşünme, eş'yanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tenkit: eleştirme.
terbiye-i Muhammediye: Peygamberimizin terbiyesi. Hz. Muhammed'in (a.s.m.) insanlığa getirdiği terbiye.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tetkikat: araştırmalar, incelemeler.
vicdan: insanın içindeki iyiyi, kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.

karan verildiği gibi, Denizli Mahkemesinde de beraat ettiklerini, artık bir daha aynı suçtan dolayı muhakeme edilmelerinin doğru olmadığını, kendisinin ve gerekse Nur Şakirtlerinin şimdiye kadar asayişi bozacak hareketlerde bulunmadıklarını, Beşinci Şuada isim tasrih etmemesine ve maksadının sadece ihbardan ibaret olmasına göre bunların da bir suç teşkil etmeyeceğini ileri sürerek savunmuştur.

Bu numunelere daha kıyas edilsin.

Said Nursî

TEMYİZ MAHKEMESİ RİYASETİNE

Afyon Mahkemesinden hakkımızda sâdır olan haksız hükmün temyizen bozulması üzerine yapılan duruşmamızda beni yine konuşturmadılar. Hakkımızda üçüncü bir şiddetli iddianameyi bize dinlettirdiler. Hem yanıma kimseyi bırakmadılar ki, gelsin, yazıyla bana yardım etsin. Yazım noksan olmakla beraber, hasta hâlimle beraber yazdığım bu şekvamı, bu zamanda hakkımda iki defa tam adalet eden makamınıza bir lâyiha-ı temyizim olarak takdim ediyorum.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Haşirdeki mahkeme-i kübraya bir arzuhâldir. Ve dergâh-ı İlâhiyeye bir şekvadır. Ve bu zamanda mahkeme-i temyiz ve istikbaldeki nesl-i ati ve dârülfünunların huzurunda hesaba çekileceği mahkeme

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
arzuhal: halin bildirilmesi; ne hâlde bulunduğunu bildirme, dilekçe
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
dârülfünun: üniversite
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
hüküm: verilen karar
ibaret: meydana gelen oluşan
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
ihbar: haber verme, bildirme.
istikbal: gelecek.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
lâyiha-ı temyiz: temyiz yazısı, yargıtaya yazılan yazı
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah
mahkeme-i temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
makam: yer, mevki.
maksat: gaye
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama
nesl-i ati: gelecek nesil
numune: örnek.
riyaset: reislik, başkanlık.
sâdır: çıkan, meydana gelen, zuhur eden.
şâkirt: talebe, öğrenci
şekva: şikâyet.
takdim: arz etme, sunma
tasrih: açık açık söyleme, açıktan açığa bildirme, açıkça anlatma
temyiz: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi
temyizen: temyiz suretiyle, temyiz yoluyla
teşkil: oluşturma, şekillendirme

münevver muallim ve talebeleri dahi dinlesinler. İşte bu yırmi üç senede yüzer ışkenceli musıbetlerden on tanesini, Âdil-i Hâkim-i Zülcelâl'in dergâh-ı adaletine müştekiyâne takdim ediyorum.

Birincisi: Ben kusurlarımla beraber bu milletin saadetine ve imanının kurtulmasına hayatımı vakfettim. Ve milyonlarla kahraman başların feda oldukları bir hakikate, yani Kur'ân hakikatine benim başım dahı feda olsun diye bütün kuvvetimle Risale-i Nur'la çalıştım. Bütün zalimâne taziplere karşı tevfik-i İlâhî ile dayandım. Geri çekilmedim.

Ezcumle, bu Afyon hapsımde ve mahkememde başıma gelen çok gaddarâne muamelelerden birisi: Üç defa ve her defasında ıkı saate yakın, aleyhimizde garazkârâne ve müfteriyâne ittihamnamelerini bana ve adaletten teselli bekleyen masum Nur talebelerine cebren dinlettirdikleri hâlde, çok rica ettım, "Beş on dakika bana musaade ediniz ki, hukukumuzu müdafaa edeyim." Bir-iki dakıkadan fazla izın vermediler.

Ben yırmi ay tecrid-i mutlakta durdurulduğum hâlde, yalnız üç dört saat bir iki arkadaşıma izin verildi. Müdafaatımın yazısında az bir parça yardımları oldu. Sonra onlar da menedildi. Pek gaddarâne muameleler içinde cezalandırdılar. Müddeinin bin dereden su toplamak nev'inden ve yanlış mana vermekle ve iftiralar ve yalan ısnatlarla garazkârâne ve on beş sayfasında seksen bır hatasını ispat ettiğim aleyhimizdeki ittihamnamelerini

Âdil-i Hakim-i Zülcelâl: sonsuz celal ve buyukluk sahibi olan her şeye adaletle hukmeden Allah
aleyh: ona karşı onun uzenne
cebren: cebirle zorla kuvvet kullanarak, mecburî
dergah-ı adalet: adalet kapısı adalet yerı
ezcumle: bu cumleden olarak.
feda: ugruna verme.
gaddarâne: zalımce gaddarca, merhametsizce haincesine
garazkârane: gerez ve duşmanlıga kapılarak, garazkarlıkla duşmancasına.
hakikat: gerçek esas.
ıftıra: aslı olmadan bırne suç yukleme olmayan bır suçu başkasına yukleme
iman: inanç, itıkat.
ısnat. dayandırma, mal etme, bır şeyı bir kımseye aıt gosterme
ispat. dogruyu delillerle gosterme
ittihamname: iddianame, bir suç ışlemekten dolayı sanık olarak tutuklanan kımseye o suçun ısnadı hakkında ıtham heyetı tarafından verilen yazı
masum: suçsuz gunahsız saf temiz
men: yasak etme engelleme mânı olma
muallim: ders veren ogretmen
muamele: davranma davranış
musıbet: felaket, belâ
mudafaa: savunma koruma
müdafaat. müdafaalar savunmalar
mudde: dava eden davacı
mufteriyâne. ıftıra edercesine ıftıra ederek karalarcasına
munevver: bılgılı kulturlu kımse aydın
musaade: ızın
müştekıyâne: şıkayet edercesine şıkayet eder gibi.
nevi: çeşit, tur
saadet: mutluluk.
takdim: arz etme sunma
talebe: ogrencı
tazip: azap çektırme ezıyet etme sıkıntı verme
tecrid-i mutlak. hıç kımseyle goruşememek, tam bir yalnızlık.
teselli: avutma acısını dındırme
tevfik-i ilahi: Cenab-ı Hakkın insanı dogru yola lutfu ile sevk etmesi başarılı kılması.
vakfetmek: bagışlamak.
zalimane: zalımce zulmedercesine

dinlemeye bizi mecbur ettiler. Beni konuşturmadılar. Eğer konuştursalardı, diyecektim:

Hem dininizi inkâr, hem ecdadınızı dalâletle tahkir eden ve Peygamberinizi (ASM) ve Kur'ân'ınızın kanunlarını reddedip kabul etmeyen Yahudî ve Nasranî ve Mecusîlere, hususan şimdi Bolşevizm perdesi altındaki anarşist ve murtet ve münafıklara hürriyet-i vicdan, hürriyet-i fikir bahanesiyle ilişmediğiniz hâlde; ve İngiliz gibi Hristiyanlıkta mutaassıp, cebbar bir hukûmetin daire-i mülkünde ve hâkimiyetinde, milyonlarla Müslümanlar her vakit Kur'ân dersiyle İngiliz'in bütün batıl akıdelerini ve küfrî düsturlarını reddettikleri hâlde, onlara mahkemeleriyle ilişmediği, ve her hükûmette bulunan muhalifler alenen fikirlerinin neşrinde, o hükûmetlerin mahkemeleri ilişmediği hâlde; benim kırk senelik hayatımı ve yüz otuz kitabımı ve en mahrem risale ve mektuplarımı, hem Isparta hükûmeti, hem Denizli Mahkemesi, hem Ankara Ceza Mahkemesi, hem Diyanet Riyaseti, hem ikı defa, belki üç defa Mahkeme-i Temyiz tam tetkik ettikleri ve onların ellerinde ikı üç sene Rısale-i Nur'un mahrem ve gayr-i mahrem bütün nüshalan kaldığı ve bir küçük cezayı icap edecek bir tek maddeyi göstermedikleri, hem bu derece zaafiyetim ve mazlumiyetim ve mağlûbiyetim ve ağır şeraitle beraber ıkı yüz bin hakıkî ve fedakâr şakirtlere vatan ve millet ve asayış menfaatinde en kuvvetli ve sağlam ve hakikatli bir rehber olarak kendini gösteren Rısale-ı Nur'un elinizdekı mecmualan ve dort yüz sayfa müdafaatımız masumiyetimizi ispat ettikleri hâlde,

akide: iman inanılan ve itikat edilen esas inanç.
alenen: açıkça, açıktan açığa, gizlemeden, herkesin onunde.
anarşist: hıçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.
asayış: emnıyet, kanun ve nızam hakımıyetının saglanması.
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep.
batıl: boş ve manasız olan, gerçege uymayan, doğru ve haklı olmayan.
bolşevizm: hurriyet adına butun insanî degerleri tahribe yonelerek hıç bır kanun olcu, değer tanımaksızın sosyalist hedefiere varmayı benimseyen görüş.
cebbar: zorba.
daire-i mülk: mülk dairesi, âlem-i şahadet dairesi.
dalalet: iman ve islâmıyetten ayrılmak, azmak.
düstur: kalde esas prensip.
ecdat: dedeler, buyuk babalar, atalar.
fedakâr: kendını veya şahsî menfaatlerinı hıçe sayan, feda eden.
gayr-i mahrem: mahrem olmayan, gizli ve özel olmayan.
hakikat: gerçek, esas.
hakikî: gerçek.
hakımıyet: hâkım olus, hükmedis, egemenlik.
hususan: bilhassa, ozellikle.
hurriyet-i fikir: fikir ve dusunce hurryetı.
hurriyet-i vicdan: vicdan hurryetı.
icap: gerekme halı, gerekli olma.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ispat: dogruyu delillerle gösterme.
kanun: kaide, kural.
küfrî: kufurle ilgili, Allah'ı inkârla alakalı.
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme.
mahkeme-i temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmedigini tetkik etmekle gorevli makam, yargıtay.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
masumiyet: masumluk, kabahatsızlık, suçsuzluk.
mazlumiyet: mazlumluk, zulüm gormuşluk.
mecmua: toplanıp bırkotılmış, düzenlenmiş yazıların hepsi.
Mecusî: ateşe tapan, Zerduşt dinini benımseyen, bu dinle ilgili olan, Zerdustî.
menfaat: fayda.
muhalif: muhalefet eden, bır fıl ve dusunceye karşı zıt dusuncede bulunan.
mutaassıp: bir şeyi savunmada aşırılık gosteren ve ınat eden, dinî meselelerde koru körune bır fikre bagli olan ve başka bir fikri kabullenemeyen.
müdafaat: müdafaalar, savunmalar.
münafık: nıfak sokan, ara bozucu, kalbinde kufru gizledigi halde Muslıman gorunen.
murtet: irtidat eden, İslâm dinini bırakarak eski dınıne veya başka bir dine geçmuş olan, dın degıştıren.
Nasranî: Isevî, Hristıyan.
neşir: herkese duyurma, yayma, tamım.
nüsha: bırbırının aynı olan suretlerinı her bırı.
riyaset: reislık, başkanlık.
şakirt: talebe, öğrenci.
şerait: şartlar.
tahkir: hakaret etme, kuçuk gorme, şeref ve haysıyetinı ırcıtme.
tetkik: dikkatle araştırma, incelemе.
zafiyet: zayıflık.

hangi kanunla, hangi vicdanla, hangi maslahatla, hangi suçla bızı ağır ceza ve pek ağır ıhanetler ve tecrıtlerle mahkûm ediyorsunuz? Elbette mahkeme-i kubra-i haşırde sizden sorulacak.

Ikincisi: Beni cezalandırmaya gosterdikleri bır sebep, benım tesettür, ırsıyet, zıkrullah, taaddüd-ı zevcat hakkında Kur'ân'ın gayet sarih ayetlerine, medeniyetin itirazlarına karşı onları susturacak tefsırımdır.

On beş sene evvel Eskişehir Mahkemesine ve Ankara'ya Mahkeme-i Temyıze ve tashihe yazdığım ve aleyhimdeki kararnamede yazdıkları bu gelen fıkrayı, hem haşırde mahkeme-i kübraya bir şekva, hem istıkbalde münevver ehl-i maarif heyetine bir ikaz, hem iki defa beraatimizde ınsaf ve adaletle feryadımızı dinleyen Mahkeme-i Temyize, *Elhüccetüzzehra* ile beraber bir nevi lâyiha-i temyız, hem benı konuşturmayan ve seksen hatasını ispat ettiğimiz garazkârâne ittıhamname ile beni iki sene ağır ceza ve tecrid-i mutlak ve iki sene başka yere nefiy ve göz nezaretı hapsıyle mahkûm eden heyete, aynen o fıkrayı tekrar ediyorum:

İşte, ben de adlıyenin mahkemesine derım kı: Bın üç yüz elli senede ve her asırda üç yuz elli milyon Muslümanların hayat-ı içtımaıyesinde kudsî ve hakıkî bir dustur-i Ilâhîyi, uç yuz ellı bin tefsırın tasdıklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üç yüz senede geçmiş ecdadımızın ıtıkatlarına ıktıdaen tefsır eden bır adamı mahkûm eden haksız bir karan, elbette rûy-i zeminde adalet

adlıye: mahkeme, yargılama işleriyle ugraşan daire
aleyh: ona karşı, onun üzerine.
asr: yuzyıl.
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı
beraat: temıze çıkma, bır davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
dustur-ı Ilâhî: Ilâhî prensıp, Ilahı kaıde
ecdat: dedeler, buyuk babalar, atalar
ehl-ı maarif: ılım, ırfan sahıplerı, bılgılı ve kulturlu kışıler
evvel: önce
fıkra: bent, madde, paragraf
garazkarane: garez ve duşmanlıga kapılarak, garazkârlıkla, duşmancasına
gayet: son derece.
hakıkı: gerçek.
haşır: kıyametten sonra butun ınsanların bır yere toplanmaları. Allah ın oluleri dirıltıp mahşere çıkarması
hayat-ı içtımaıye: sosyal hayat, toplum hayatı
heyet: bır toplulugu meydana getıren kışılerın butunu, komite.
ıhanet: haınlık, kotulık etme
ıkaz: dıkkat çekme, uyarma, uyandırma
ıktıdaen: uyarak, tâbı olarak.
ırsıyet: varıs olma, mırasçılık.
ıspat: doğruyu delıllerle gosterme
istıkbal: gelecek zaman
istinaden: istınat ederek, dayanarak.
ıtıkat: ınanç, ımanı
itiraz: kabul etmedıgını belırtıp karşı çıkma
ittıfak: bırleşme, fikır bırlıgı etme.
ittıhamname: ıddıaname, bır suç işlemekten dolayı sanık olarak tutuklanan kımseye o suçun ısnadı hakkında ıtham heyetı tarafından verılen yazı
kanun: yasa
kararname: sorgu hakımınin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmı yazı
kudsî: mukaddes, yuce
layıha-ı temyız: temyız yazısı, yargıtaya yazılan yazı.
mahkeme-ı kübra: en buyuk mahkeme, oldukten sonra butun ınsanların dırıltılerek Allah huzurunda hesaba çekıleceğı mahkeme
mahkeme-i kubra-i haşir: haşrın en buyuk mahkemesı, oldukten sonra butun ınsanların dırıltılerek Allah huzurunda hesaba çekıleceğı en buyuk mahkeme
mahkeme-i temyiz: temyız mahkemesı, mahkeme kararlarının yolunda verılıp verılmedıgını tetkık etmekle gorevlı makam, yargıtay
mahkum: bır mahkemece hukum gymış, hukumlu
maslahat: fayda, maksat.
munevver: bılgılı, kulturlu kımse, aydın
nefiy: surgun etme.
nevi: çeşıt, tur
nezaret: gozetme, bakma, kontrol etme
ruy-i zemin: yeryuzu
sarih: açık, aşıkâr
şekva: şıkâyet.
taaddüd-i zevcat: bırden fazla kadınla evlenme, bırden fazla kadın alma, çok evlılık.
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak huk metme
tashih: duzeltme, yanlışını gıderme.
tecrid-i mutlak: hıç kımseyle goruşememek, tam bır yalnızlık.
tecrit: bır kışının başka bır ınsan veya nesneyle olan ılıskısını kesme
tefsir: Kur'an ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tesettür: ortunme, gösterılmesi dınen yasak olan kısımların ortulmesı
vicdan: ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî bır hıs
zıkrullah: Allah ı zıkretme

varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir diye bağırıyorum. Bu asrın sağır kulakları dahı ışıtsın! Acaba bu zamanın bazı ilcaatının iktizasıyla muvakkaten kabul edilen bir kısım ecnebi kanunlarını fikren ve ilmen kabul etmeyen ve siyaseti bırakan ve hayat-ı içtimaiyeden çekilen bir adamı, o âyâtın tefsirleriyle suçlu yapmakla, İslâmiyet'i inkâr ve dindar ve kahraman bir milyar ecdadımıza ihanet ve milyonlarla tefsirlen itham çıkmaz mı?

Üçüncüsü: Mahkûmiyetime gösterdikleri bir sebep, emniyeti ihlâl ve asayişi bozmaktır. Pek uzak bir ihtimal ve yüzde, belki binde bir imkânla, hatta uzak imkânatı vukuat yerinde koyup bazı mahrem risale ve hususî mektuplardan Risale-i Nur'un yüz bin kelime ve cümlelerinden kırk elli kelimesine yanlış mana vererek bir senet göstenp bizi ittiham ve cezalandırmak istiyorlar.

Ben de bu otuz kırk senelik hayatımı bilenleri ve Nurun binler has şakirtlerini işhat ederek derim:

İstanbul'u işgal eden İngilizlerin başkumandanı, İslâm içinde ihtilâf atıp, hatta şeyhulislâm ve bir kısım hocaları kandırıp birbiri aleyhine sevk ederek, İtilâfçı, İttihatçı fırkalarını birbiriyle uğraştırmasıyla Yunanın galebesine ve harekât-ı milliyenin mağlûbiyetine zemin hazırladığı bir sırada, İngiliz ve Yunan aleyhinde, *Hutuvat-ı Sitte* eserini Eşref Edib'in gayretiyle tab ve neşretmekle o kumandanın dehşetli plânını kıran ve onun idam tehdidine karşı gen çekilmeyen, ve Ankara reislen o hizmeti için onu çağırdıklan hâlde, Ankara'ya kaçmayan,

aleyh: ona karşı, onun üzerine.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması.
asır: yüzyıl.
ayat: Kur'an ayetleri.
başkumandan: savaşta bir devletin bütün kara, deniz ve hava kuvvetlerini yöneten bu yük. komutan, başkomutan, serdar.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dinin emirlerini yerine getiren.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
ecnebi: yabancı.
fırka: topluluk.
fikren: fikir ile düşünerek, zihnen.
galebe: galip gelme, üstünlük.
harekat-ı milliye: milli harekât, millî davranışlar, milletçe yapılan hareketler.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hususî: özel.
ihanet: hainlik, kötülük etme.
ihlal: bozma, zarar verme.
ihtilaf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
ihtimal: olabilirlik.
İktiza: gerekirme, lüzumlu kılma.
ilcaat: zorlamalar, mecbur etmeler.
İlmen: ilim ile, ilmî bir şekilde.
imkânat: imkânlar, olabilirlikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
işhat: şahit gösterme, tanık getirme.
itham: suç isnat etme, suçlama.
İtilaf: antlaşma.
İttiham: suç altında bulunma, tohmetli olma.
İttihat: birlik, birliktelik, beraberlik.
kanun: yasa.
kumandan: komutan, komuta eden.
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme.
mahkûmiyet: hükum giyme, hükümlülük.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli.
muvakkaten: geçici olarak.
nakz: bozma, çözme, kırma, yıkma.
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
red: reddetme, kabul etmeme.
reis: başkan.
senet: dayanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil, olabilecek söz.
sevk: yöneltme, gönderme.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeyhülislam: Osmanlılar zamanında dini işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazifeli şahıs.
tab: kitap basma.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar.
zemin: temel, dayanak.

Ve esarette Rus'un başkumandanının idam kararına ehemmiyet vermeyen;

Ve Otuz Bir Mart Hâdisesinde sekiz taburu bir nutukla itaate getiren,

Ve Dıvan-ı Harb-i Orfîde, mahkemedeki paşaların, "Sen de mürtecisin, şeriat istemişsin" diye suallerine karşı, idama beş para kıymet vermeyip, cevaben, "Eğer meşruiyet bir fırkanın istibdadından ibaretse, bütün cin ve ins şahit olsun ki, ben mürteciyim ve şeriatın bir tek meselesine ruhumu feda etmeye hazırım" diyen ve o büyük zabitleri hayretle takdire sevk edip, idamını beklerken beraatine karar verdikleri ve tahliye olup dönerken, onlara teşekkür etmeyerek, "Zalimler için yaşasın cehennem!" diye yolda bağıran,

Ve Ankara'da Divan-ı Riyasette, Afyon kararnamesinin yazdığı gibi, Mustafa Kemal hiddetle ona dedi: "Biz seni buraya çağırdık ki, bize yüksek fikirler beyan edesin. Sen geldin, namaza dair şeyler yazdın, içimize ihtilâf verdin." Ona karşı, "İmandan sonra en yüksek namazdır. Namaz kılmayan haindir; hainin hükmü merduttur!" diye kırk-elli mebusun huzurunda söyleyen ve o dehşetli kumandan ona bir nevi tarziye verip, hiddetini geri aldıran,

Ve altı vilâyet zabıtasınca ve hükûmetçe asayişin ihlâline dair bir tek maddesi kaydedilmeyen ve yüz binlerle Nur Şakirtlerinin hiçbir vukuatı görünmeyen, yalnız bir küçük talebenin, haklı bir mudafaada küçük bir vukuatından başka hiçbir şakirdinden bir cinayet işitilmeyen,

başkumandan: savaşta bir devletin bütün kara, deniz ve hava kuvvetlerini yöneten büyük komutan, başkomutan, serdar.
beraat: temize çıkma, bir davanın netücesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cin: gözle görünmez, lâtif cısımlerden ibaret bir yaratık.
dair: alâkalı, ilgili.
Dıvan-ı Harb-i Orfî: İttihat ve Terakki hükûmeti zamanında 31 Mart olayından sonra kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyönetim mahkemesi.
divan-ı riyaset: reislik, başkanlık makamı.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
esaret: esirlik, tutsaklık, hükûm altında bulunma.
feda: uğruna verme.
fırka: topluluk, grup, cemaat.
hadise: olay.
hain: hıyanet eden, arkadan vuran.
hiddet: öfke, kızgınlık.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
ihtilâf: ayrılık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
iman: inanç, itikat.
ins: insan, beşer, âdemoğlu.
istibdat: idarede görülen her türlü kanun dışı tazyik, baskı.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
kararname: sorgu hâkiminin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı.
kıymet: değer.
mesele: önemli konu.
meşruiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908 değişikliğiyle devam eden hukukî ve siyasî döneme verilen ad.
mürtecî: gerilik, geriye dönme taraftarı, eski düzeni savunan gerici.
nutuk: bir topluluğa karşı konuşma, ikna maksadıyla bir topluluk önünde yapılan konuşma, hitap, söylev.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sevk: yöneltme, gönderme.
sual: soru.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tabur: düzgün sıralar halinde dizilmiş askerî birlik.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.
takdir: kıymet verme, beğenme.
zabit: subay.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

ve hangi hapse girmişse, o mahpusları ıslah eden, ve Risale-i Nur'dan yüz binler nüsha memlekette intişar etmekle beraber, menfaatten başka hiç bir zararı olmadıklarını yirmi üç senelik hayatının ve üç hükûmet ve mahkemelerin beraatler vermelerinin ve Nurun kıymetini bilen yüz bin şakirtlerinin kavlen ve fiilen tasdiklerinin şahadetiyle ispat eden, ve münzevi, mücerret, garip, ihtiyar, fakir ve kendini kabir kapısında gören ve bütün kuvvet ve kanaatiyle fânî şeyleri bırakıp, eski kusuratına bir kefaret ve hayat-ı bâkiyesine bir medar arayan ve dünyanın rütbelerine hiç ehemmiyet vermeyen ve şiddet-i şefkatinden masumlara, ihtiyarlara zarar gelmemek için kendisine zulüm ve tazip edenlere beddua etmeyen bir adam hakkında, "Bu ihtiyar münzevi, asayişi bozar, emniyeti ihlâl eder ve maksadı dünya entrikalandır ve muhabereleri dünya içindir. Oyleyse suçludur" diyenler ve onu pek ağır şerait altında mahkûm edenler, elbette yerden göğe kadar suçludurlar, mahkeme-i kubrada hesabını verecekler!

Acaba bir nutukla, isyan eden sekiz taburu itaate getiren ve kırk sene evvel bir makalesiyle binler adamı kendine taraftar yapan ve mezkûr üç dehşetli kumandanlara karşı korkmayan ve dalkavukluk yapmayan ve mahkemelerde, "Başımdaki saçlarım adedince başlarım bulunsa ve her gün biri kesilse, zındıkaya ve dalâlete teslim-i silâh edip vatan ve millet ve İslâmiyet'e hıyanet etmem, hakikat-ı Kur'ân'a feda olan bu başımı zalimlere eğmem" diyen ve Emirdağ'ında beş-on ahiret kardeşi ve

emre karşı gelme
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
kanaat: inanma, görüş, fikir
kavlen: söz ile, sözlü olarak, fiili olmayan
kefaret: kendisi ile işlenen bir günahın giderilmesi
kıymet: değer
kumandan: komutan
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra, bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
mahkûm: bir mahkemece hükûm giymiş, hükümlü
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu
maksat: gaye
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medar: sebep, vesile
menfaat: fayda
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhabere: haberleşme
mücerret: tecrit edilmiş, yalnız, tek
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
nutuk: bir topluluğa karşı konuşma, ikna maksadıyla bir topluluk önünde yapılan konuşma, hitap, söylev
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık
şakirt: talebe, öğrenci
şerait: şartlar
şiddet-i şefkat: şefkatin şiddetli derecesi, aşırı derecedeki şefkat
tabur: düzgün sıralar halinde dizilmiş asker birlik
taraftar: taraflı, bir tarafı destekleyen
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
teslim-i silâh: silâh bırakma, silâhını teslim etme
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zındıka: dinsizlik, inançsızlık
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
beddua: bir kimsenin kötü olması için dua, kötü dua
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere aşırı saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile
evvel: önce
fâni: ölümlü, geçici
feda: uğruna verme
fiilen: fiile, davranış ve hareketle
garip: kimsesiz, zavallı
hakikat-ı Kur'ân: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'ân'a ait olan gerçek
hayat-ı bâkiye: bâki olan, sonsuz hayat, ahiret hayatı
hıyanet: hainlik, kendine olan güveni kötüye kullanma
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
ihlâl: bozma, zarar verme
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
isyan: başkaldırma, itaatsızlık

üç-dört hizmetçilerden başka kimse ile alâkadar olmayan bır adam hakkında, ittıhamnamede, "Bu Saıd Emırdağ'ında gizli çalışmış, asayişe zarar vermek fikriyle orada bir kısım halkın zehirlemış. Yirmi adam da etrafta onu methedip hususî mektuplar yazdıkları göstenyor kı, o adam inkılâp ve hükûmet aleyhinde gizli bir siyaset çeviriyor" diyerek emsalsiz bır adavet ve ihanetlerle ıkı sene hapse sokmak ve hapiste tecrıd-i mutlakla ve mahkemede konuşturmamakla tazıp edenler ne derece haktan ve adaletten ve insaftan uzak düştüklerini vıcdanlarına havale edıyorum.

Hıç mümkün mudur kı, böyle haddından yüz derece zıyade teveccüh-i ammeye mazhar ve bir nutukla binler adamı itaate getiren ve bir makaleyle bınlerle insanlan İttıhad-ı Muhammedıye Cemıyetine ıltıhak ettıren ve Ayasofya Camiinde elli bin adama takdırle nutkunu dinlettiren bir adam, üç sene Emırdağ'ında çalışsın, yalnız beş on adamı kandırsın ve ahıret ışını bırakıp sıyaset entrıkalarıyla uğraşsın, yakın olduğu kabrine nurlar yerine luzumsuz zulmetler doldursun. Hiç kabil midir? Elbette şeytan dahı bunu kımseye kabul ettıremez.

Dördüncüsü: Şapka gıymedığımi mahkûmiyetıme ehemmıyetlı bir sebep gostermelerıdır. Beni konuşturmadılar. Yoksa beni cezalandırmaya çalışanlara diyecektim ki:

Üç ay Kastamonu'da polisler ve komıser karakolunda mısafır kaldım. Hıçbir vakit bana demediler, "Şapkayı

adavet: duşmanlık, husumet.
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
alakadar: ılgılı, ılışkı.
aleyhı: ona karşı, onun uzerine.
asayış: emnıyet, kanun ve nızam hâkımıyetın sağlanması.
cemıyet: topluluk, bırlık.
ehemmıyetlı: onemlı.
emsalsız: benzersız.
entrıka: bır çıkar sağlamak veya bınne zarar vermek maksadıyla hazırlanan duzen, hile.
hâk: doğruluk, gerçek, hakıkat.
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma.
hususı: ozel.
ihanet: haınlık, kotulukı etme.
ıltıhak: karışma, katılma.
inkılâp: degışme, donuşme.
itaat: soz dınleme, boyun egme, emre uygun hareket etme.
Ittıhad-ı Muhammedıye Cemıyetı: Suheyl Paşa, Mehmed Sadık, Fenk Rıza Paşa, Dervış Vahdetı ve arkadaşlan tarafından Istanbul'da 5 Nisan 1909 tarıhınde kurulan bır cemıyet.
ittıhamname: suçlama mektubu.
kabıl: mumkun, ıhtımal dahılınde.
mahkûmıyet: hukûm gıyme, hukumlulukı.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medıh: ovme.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nutuk: bır topluluga karşı konuşma, ıkna maksadıyla bır topluluk onunde yapılan konuşma, hıtap, soylev.
nutuk: soz, konuşma, hıtap.
takdır: kıymet verme, begenme.
tazıp: azap, cektırme, ezıyet etme, sıkıntı verme.
tecrıd-ı mutlak: hıç kımseyle görüşememek, tam bır yalnızlık.
teveccuh-i amme: genel teveccuh, umumun, herkesin halkın yonelişı.
vıcdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve yıllık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî bır hıs.
ziyade: cok, fazla.
zulmet: karanlık.

başına koy " Ve üç mahkemede şapkayı başıma koymadığım ve başımı mahkemede açmadığım hâlde bana ilişmedikleri ve yirmi üç sene bazı dinsiz zalimlerin o bahaneyle bana gayriresmî çok sıkıntılı ve ağır bir nevi ceza çektirdikleri ve çocuklar ve kadınlar ve ekseri köylüler ve dairelerde memurlar ve bere giyenler şapka giymeye mecbur olmadıklan ve hiçbir maddî maslahat, giymesinde bulunmadığı hâlde, benim gibi bir münzevi, bütün müçtehitlerin ve umum şeyhülislâmlann yasak ettikleri bir serpuşu giymediğim bahanesiyle ve uydurmalar ilâvesiyle yirmi sene cezasını çektiğim ve libasa ait manasız bir âdetle tekrar beni cezalandırmaya çalışan ve çarşıda, ramazanda, gündüzde rakı içip namaz kılmayanları hürriyet-i şahsıye var diye kendine kıyas edip ilişmediği hâlde, bu derece şıddet ve tekrarla ve ısrarla beni kıyafetim için suçlandırmaya çalışan, elbette ölümün idam-ı ebedîsini ve kabrin daimî haps-ı munferidini gördükten sonra, mahkeme-i kübrada ondan bu hatası sorulacak

Beşincisi: Otuz üç âyât-ı Kur'âniyenin tahsinkârâne işaretine mazhariyeti; ve İmam-ı Ali (kerremallahu vechehu) ve Gavs-ı Azam (kuddise sırruhu) gibi evliyanın takdirlerini ve yüz bin ehl-i imanın tasdiklerini ve yirmi senede millete, vatana zararsız pek çok menfaatlı bir mertebeyi kazandıran Risale-i Nur'u, sinek kanadı gibi bahanelerle, bazı risalelerinin müsaderesine, hatta dört yüz sayfa ve yüz bin adamın imanlarını kurtaran ve kuvvetlendiren *Zülfikar, Mu'cizat-ı Ahmediye* mecmuasını,

adet: görenek, usul alışkanlık.
âyât-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın âyetleri
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
daimî: sürekli, devamlı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ekseri: çoğu kısmı
evliya: veliler, Allah dostları
Gavs-ı Azam: en büyük gavs Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı
gayriresmî: resmî olmayan
haps-i münferit: tek başına olan hapis, ehl-i dalalet için ölüm ve kabir
hürriyet-i şahsıye: şahsî hürriyet, kişiye ait olan hürriyet.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
iman: inanç, itikat
Kerremallahü vechehu: Allah vechini mükerrem kılsın anlamında dua olup Hz. Ali çocukluktan beri Allah'a secde ettiğinden hiç putlara secde ve ibadet etmediği için onun ismi anıldığında söylenir
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
kuddise sirruhu: sırrı mukaddes olsun, sırrı mübarek olsun, sırrı azız olsun (büyük veliler için kullanılır)
libas: elbise
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, oldukten sonra bütün insanların dirilterek Allah'a huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
maslahat: fayda, maksat.
mazhariyet: görünme ve tezahur yeri olma, nail olma, şereflenme
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi.
menfaat: fayda
mertebe: derece, basamak.
müçtehit: âyet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyet şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
müsadere: toplatma, elden alma
nevi: çeşit, tür
serpuş: başa giyilen şey, başlık, şapka
şeyhülislam: Osmanlılar zamanında din işlerine bakan ve sadrazamdan sonra en yüksek vazifeli şahıs
tahsinkârane: beğenircesine alkışlarcasına.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
umum: bütün
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

eskiden yazılmış ve mürur-i zaman ve af kanunları görmüş iki ayetin tam haklı tefsirine dair iki sahifeyi bahane ederek, o pek çok menfaatli ve kıymettar mecmuanın musaderesine sebep oldukları gibi, şimdi de Nurun kıymettar risalelerini, her birisinde bin kelime içinde bir iki kelimeye yanlış mana vermekle, o bin menfaatli risalenin müsaderesine çalışıldığını, bu üçüncü iddianameyi işiten ve neşrettiğimiz kararnameyi gören tasdik eder. Biz dahı, لِكُلِّ مُصِيبَةٍ «إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» ۞[1] deriz.

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[2]

Altıncısı: Nurun şakirtlerinden bazılarının Nurlardan fevkalâde iman hüccetlerini ve sarsılmaz, aynelyakîn ulûm-i imaniyeyi görüp istifade ettiklerinden, bu bîçare tercümanına bir nevi teşvik ve tebrik ve takdir ve teşekkür nev'inde zıyade husnuzanla mufrıtâne methetmeleriyle beni suçlu gösterene derim.

Beni âciz, zayıf, gurbette, menfî, yarım ummî, aleyhimde propaganda ile halkı benden ürkütmek hâleti içinde Kur'ân'ın ilâçlarından ve imanî ve kudsî hakikatlerinden dertlerime tam derman olarak kendime bulduğum zaman, bu millete ve bu vatan evlâtlarına dahi tam bir ilâç olacağına kanaat getirdiğim için, o kıymettar hakikatleri kaleme aldım. Hattım pek noksan olmasından yardımcılara pek çok muhtaç iken, inayet-i İlâhiye bana sadık, has, metin yardımcıları verdi.

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
aleyh: ona karşı, onun üzerine
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
aynelyakîn: gözle görüt derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bîçare: çaresiz, zavallı
dair: alakalı, ilgili
derman: ilaç, çare
evlat: veletler, çocuklar
fevkalâde: olağanüstü
hakikat: gerçek, esas.
hâlet: hâl, durum
hat: yazı, el yazısı
hüccet: delil.
husnuzan: iyi fikirde bulunup, iyi olacağını düşünmek.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
iman: inanç, itikat.
imanî: imana dair olan, imanla ilgili.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
istifade: faydalanma, yararlanma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kanun: yasa
kararname: sorgu hâkiminin hazırladığı suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
mecmua: toplanıp, biriktirilmiş, düzenlenmiş yazıların hepsi
medih: övme
menfaat: fayda
menfî: nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün.
metin: sağlam ve dayanıklı
müfrıtane: mufrit bir şekilde, aşırı derecede, aşırı olarak.
mürur-ı zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla
müsadere: toplatma, elden alma
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nevi: çeşit, tür
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b.'ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde, doğru olan
şakirt: talebe, öğrenci
takdir: kıymet verme, beğenme
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tefsir: Kur'ân'ın, mana bakımından izahı, açıklaması
ulûm-i imaniye: iman ilimleri, imanla ilgili ilimler
ummî: okuma yazması olmayan, okumamış
zıyade: çok, fazla

1. Her musibette deriz: "Biz Allah'ın kullarıyız, sonunda yine Ona döneceğiz." (Bakara Sûresi: 156.)
2. Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmrân Sûresi: 173.)

Elbette ben onlann hüsnüzanlannı ve samimâne medihlerini bütün bütün reddetmek ve hatırlarını tekdirle kırmak, o hazine-i Kur'âniyeden alınan Nurlara bir ihanet ve adavet hükmüne geçer. Ve o elmas kalemli ve kahraman kalbli muavinleri kaçıracak diye, onlann adî, müflis şahsıma karşı methüsenalannı, asıl mal sahibi ve bir manevî mu'cize-i Kur'âniye olan Risale-i Nur'a ve has şakirtlerinin şahsiyet-i maneviyesine çeviriyordum. "Benim haddimden yüz derece ziyade hisse veriyorsunuz" diye bir cihette hatırlannı kırıyordum. Acaba hiç bir kanun, müstenkif ve razı olmayan bir adamı başkaların onu methetmesiyle suçlu yapar mı ki, kanun namına hareket eden resmî memur beni suçlu yapıyor?

Hem neşrettiğimiz aleyhimizde yazılan kararnamenin elli dördüncü sahifesinde, "Ahirzamanın o büyük şahsı neslen Âl-i Beytten olacak. Biz Nur Şakırtleri, ancak manevî Âl-ı Beytten sayılabiliriz. Hem Nurun mesleğinde hiçbir cihette benlik, şahsıyet ve şahsî makamları arzu etmek, şan ve şeref kazanmak olmaz. Nurdaki ihlâsı bozmamak için, uhrevî makamat dahi bana verilse, bırakmaya kendimi mecbur bilirim" denmektedir diye, kararnamede yazdıkları, ve yine kararnamede, yirmi ikinci ve üçüncü sahifesinde "Kusurunu bilmek, fakr ve aczini anlamak, tezellül ile dergâh-ı İlâhiye iltica etmek ki, o şahsiyetle kendimi herkesten ziyade bîçare, âcız, kusurlu görüyorum. O hâlde, bütün halk beni methüsena etse, beni inandıramazlar ki iyiyim, sahib-i kemalim. Sizi bütün

adî: basit, bayagı sıradan
ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi. dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
aleyh: karşı, karşıt.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ailesinden olan, Hz. Muhammed'in (a.s.m.) ev halkı
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
dergâh-ı İlâhî: İlâhî dergâh sığınak. Allah katı
elmas: çok kıymetli bir mücevher
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık
hazine-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hazinesi
hisse: pay, nasip
hükmüne: yerine, değerine
hüsnüzan: iyi fikirde bulunup iyi olacağını düşünmek
ihanet: hainlik, kötülük etme.
ihlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
kanun: yasa
kararname: sorgu hâkiminin hazırladığı, suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı
kusur: eksiklik, ozur, suç, kabahat.
makam: yer, mevkı
makamat: makamlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecbur: zorunda kalma
medih: övmek.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
methetme: övme
methüsena: methedip övmek
muavin: yardımcı
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize
müflis: iflâs etmiş, her şeyini kaybetmiş
müstenkif: istinkaf eden, kabul etmeyen, geri duran, el çeken, çekinser
nam: ad.
neslen: nesil itibanyla, soyca
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
resmî: devlet adına olan.
sahib-i kemal: kemal sahibi olgun insan
sahife: sayfa
samimâne: samimî bir şekilde, gönülden gelen bir tavırla
şahsı: şahsa, kişiye ait, hususî
şahsiyet: kişilik
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsıyet, manevî kişilik.
şakırt: talebe, öğrenci
şan: şöhret, ün
şeref: manevî büyükluk, yüceliik, onur
tekdir: azarlama
tezellül: kendini hor ve hakir görme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
ziyade: çok, fazla

bütün kaçırmamak için, üçüncü hakîkî şahsiyetimin gizli çok fenalıklarını ve sû-ı hâllerini söylemeyeceğim. Cenab-ı Hak inayetiyle, en edna bir nefer gibi, bu şahsımı esrar-ı Kur'âniyede istıhdam ediyor. Yüz bin şükür olsun. Nefis cümleden edna, vazife cümleden âlâ" fıkrasını, karamame yazdığı hâlde, beni başka zatların methıyle ve Risale-i Nur manasıyla büyük bir hidayet edici vasfını vermekle beni suçlu yapanlar, elbette bu hatanın cezasını dehşetli çekmeye müstahak olurlar.

Yedincisi: Biz, umum Nur Risalelen, Denizli ve Ankara Ağır Cezalarının ve Temyiz Mahkemelerinin ittifakıyla beraat ettiğimiz ve umum risale ve mektuplarımızı bize iade ettikleri ve Temyizin bozma kararında, "Denizli beraatinde faraza bir hata dahi olsa, o beraat ve hükum kat'iyet kesbetmiş, daha tekrar muhakeme edilmez" dediklen hâlde, ben Emirdağ'ında üç sene münzevi ve iki üç terzi çırağı nöbetle bana hizmet ve pek nadir olarak beş on dakika bazı dindar zatlardan başka zaruret olmadan konuşmayan ve tek bir yerde Nurlara teşvik için haftada bir tek mektuptan başka göndermeyen ve kendi müftü kardeşine üç senede üç mektuptan başka yazmayan ve yirmi otuz seneden ben devam eden telifini bırakan, yalnız bütün ehl-i Kur'ân ve imana menfaatli yirmi sahifelik iki nükte –biri Kur'ân'daki tekrarların hikmetini, diğen melekler hakkında– bazı meselelerden başka hiçbir risale daha telif etmeyen, yalnız mahkemelerin iade ettiklen risalelerin büyük mecmualar yapılmasına ve eski harfle tabedilen *Ayetü'l-Kübra*'nın beş yüz

ala: yüce, yüksek, büyük
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
cümleden: bütün, hep, kâffeten, cemian, hep birden
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dinî kaidelere hakkıyla riayet eden, dinin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
ehl-i iman: inananlar, iman sahiplen
ehl-i Kur'ân: Kur'ân ehli, Kur'ân'a inanıp onu uyanlar
esrar-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın sırları, Kur'ân'a ait gizlilikler
fıkra: bent, madde, paragraf
hakîkî: gerçek.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hüküm: bir dâvanın veya bir meselenin tetkik edilmesinden sonra varılan karar
iade: geri verme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
karamame: sorgu hâkiminin hazırladığı, suçlamaya veya aklamaya dair resmî yazı
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.

kesb: kazanma.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
medih: övmek.
menfaat: fayda
mesele: önemli konu
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartıma değerlendirme, yargılama
müftü: İl ve ilçelerde din işlerine bakan ve dinî meselelerle ilgilenen görevli kimse.
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız
mustahak: hak eden, hak etmiş
nadir: seyrek, az, ender bulunan.
nefer: asker, er
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alı koyan güç.
nükte: ince manalı düşündürücü söz.
sahife: sayfa
su-i hal: durumun kötülüğü, kötü hal, kötü gidişat, fena hareket tarzı.
şahsiyet: kişilik
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı minnetlilik gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
tab: kitap basma
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
temyiz: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi
umum: bütün
vasf: sıfat.
vazife: görev
zaruret: zorunluluk, mecburiyet.
zat: kişi, şahıs

nüshası mahkeme tarafından bize teslim edildiğinden ve teksır makınesi resmen yasak olmadığından, âlem-ı İslâm'ın istifadesi fikriyle kardeşlerime neşır için teksirine izın vererek onlann tashihlenyle meşgul olan ve kat'iyen hıçbir siyasetle alâkadar olmayan ve memleketine gıtmek için resmen izin verildiği hâlde, bütün menfîlere muhalif olarak, dünyaya ve sıyasete kanşmamak ıçın sıkıntılı bir gurbeti kabul edip memleketine gitmeyen bir adam hakkında, bu üçüncü ıttıhamnamedekı asılsız isnatlar ve yalan bahısler ve yanlış manalarla o adamı suçlu yapmaya çalışanda –şımdılık soylemeyeceğim– dehşetli ıkı mana hükmettiğini, bu yirmi ayda bana karşı muamelesi ispat ediyor. Ben de derim: Kabir ve sakar yeter, mahkeme-i kubraya havale ediyorum.

Sekizincisi: Beşinci Şua, iki sene Denizli ve Ankara Mahkemelerinin ellennde kalıp sonra bize iade ettiklerinden, Denizli Mahkemesinde beraatimizi netice veren mudafaatımla beraber *Sıracünnur* ismindeki buyuk mecmuanın ahirinde yazılmış. Gerçi evvelce mahrem tutuyorduk, fakat madem mahkemeler onu teşhır edıp beraatle bize iade ettiler. Demek bir zaran yoktur diye teksirine izın verdim. Ve o Beşinci Şuaın aslı, otuz kırk sene evvel yazılmış muteşabih hadislerdir, fakat ümmette eskiden ben intişar eden bir kısmına gerçi bazı ehl-i hadis bir zaafiyet isnat etmişler, fakat zahirî manalan medar-ı itiraz olmasından, sırf ehl-i imanı şüphelerden kurtarmak ıçın yazıldığı hâlde, bır zaman sonra onun hanka tevillerinin bir kısmı gözlere göründuğü için biz onu mahrem ıse

ahir: son.
alakadar: ilgili ilişkili munasebetli, bağlı
alem-ı İslam: İslâm âlemi İslâm dünyası
bahıs: konu
beraat: temize çıkma bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
dehşetli: ürkutucu korkunç.
ehl-i hadis: kendisini hadis ilmine vermiş olan alimler
ehl-ı iman: inananlar iman sahipleri
evvel: once
evvelce: daha once
gerçi: her ne kadar...
gurbet: yabancı yere gıdıp kalma doğup buyünulen yerler dışında kalma
hadis: Hz Muhammed e (a.s.m.) aıt soz emır fıl veya Hz. Peygamberin onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış
harika: olağanüstü.
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma
hükmetme: hakım olma ış leme.
iade: gen verme
intışar: yayılma, yaygınlaşma neşrolunma
isnat: dayandırma mal etme, bır şeyi bır kımseye aıt gosterme
ispat: doğruyu delillerle gosterme
istifade: faydalanma yararlanma
ittıhamname: suçlama mektubu
kabir: mezar
kat'iyen: katı olarak kesin olarak kesinlikle
madem: ...den dolayı boyle
mahkeme-i kübra: en buyuk mahkeme oldukten sonra butun insanlann dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceğı mahkeme
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gızlı
mecmua: toplanıp bırıktırılmış düzenlenmiş yazılann hepsi.
medar-ı itıraz: ıtıraz sebebi kabul etmeme sebebı
memleket: bır insanın doğup buyuduğu yer
memleket: bir insanın doğup büyuduğu yer
menfi: nefyedilmıs surgun edilmış, sürgun
meşgul: bir ışle uğraşan ılgilenen.
muamele: davranma davranış
muhalif: zıt aykırı
mudafaat: mudafaalar savunmalar
muteşabih: manası açık olmayan, mecazı manaya elvenşli olan ayet ve hadisler
neşır: yayma yayım herkese duyurma.
nüsha: bırbırının aynı olan suretlenn her bırı
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
sakar: cehennem.
siyaset: politıka
tashih: basılacak bir esenn dızgılerini kontrol ederek yanlışları düzeltme.
teksir: çoğaltma
teşhır: ilan etme herkese duyurma gosterme.
tevil: Kur'ân ve hadisleınn açıklamasında geçerli bir delil veya sebepten dolayı ayetı ılk bakıştaı gorunen manasından alıp taşıdığı dıger manalardan bır veya bırkaçı ile tefsir etme.
ummet: Muslumanların tamamı butun Muslumanlar
zaafiyet: zayıflık, güçsuzlük dermansızlık.
zahirî: gorunüşte olan zahıre dışa aıt olan

tuttuk, tâ yanlış mana verilmesin. Sonra, müteaddit mahkemeler onu tetkik edip teşhinne sebep olmakla beraber, bize iade ettikleri hâlde, şimdi beni tekrar onunla suçlu yapmak ne kadar adaletten, haktan, insaftan uzak olduğunu, bizi kanaat-ı vicdaniye ile mahkûm edenlerin vicdanlarına ve onlar dahi mahkeme-i kübraya havale ederek, حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] derler.

Dokuzuncusu: Çok mühimdir. Fakat bizi mahkûm edenlerin, Risale-i Nur'u mütalâalarının hatırı için, onları kızdırmamak fikriyle yazmadım.

Onuncusu: Kuvvetli ve ehemmiyetlidir. Fakat yine onlar kustürmemek niyetiyle şimdilik yazmadım.

Tecrid-i Mutlakta Mevkuf
Said Nursî

[On beş sene evvel Eskişehir Mahkemesinde, Heyet-i Vekileye yazılan arzuhâlin bir parçasıdır.] (HAŞİYE)

Ey Ehl-i Hall ve Akd!

Dünyada emsali nadir bulunan bir haksızlığa giriftar edildim. Bu haksızlığa karşı sükût etmek hakka karşı bir

HAŞİYE: Madem on beş sene evvel aynı mesele için, bu istida, Heyet-i Vekileye yazılmış, şimdi, tekrar aynı mesele için, aynını tekraren alâkadar makamatına vermeye mecbur oldum.

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi, 173.)

arzuhâl: hâlin bildirilmesi, ne hâlde bulunduğunu bildirme, dilekçe
ehemmiyetli: önemli
ehl-i hall ve akd: halledilmesi zor meseleleri ve işleri halledip neticeye bağlayanlar
emsal: katsayı, kaç mislî alınacağını bildiren sayı
evvel: önce
giriftar: tutkun, düşkün, müptelâ.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
haşiye: dipnot.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
heyet-i vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine
iade: geri verme
kanaat-ı vicdaniye: vicdanî kanaat, vicdana ait fikir
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
mahkûm: bir mahkemece hükümlü giymiş, hükümlü
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
muhim: önemli, ehemmiyetli
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nadir: seyrek, az, ender bulunan.
sükût: susma, sessiz kalma
tecrid-i mutlak: hiç kimseyle görüşmemek, tam bir yalnızlık.
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, gösterme
tetkik: dikkatle araştırma, incelemek.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his

hürmetsizlik olduğundan, bilmecburiye, gayet ehemmiyetli bir hakikati faş etmeye mecburum. Diyorum ki, Ya benim idamımı ve yüz bir sene cezayı istilzam edecek kusurumu kanun dairesinde gösteriniz. Veyahut bütün bütün divane olduğumu ispat ediniz. Veyahut benim ve risalelerimin ve dostlarımın tam serbestiyetimizi verip zarar ve ziyanımızı müsebbiplerinden alınız.

Evet, her bir hükûmetin bir kanunu, bir usulü var; o kanuna göre ceza verilir. Hükûmet-i cumhuriyenin kanunlarında, beni ve dostlarımı en ağır bir cezaya müstahak edecek esbap bulunmazsa elbette takdir ve mükâfat ve tarziye ile beraber tam hürriyetimizi vermek lâzım gelir. Çünkü, meydandaki gayet ehemmiyetli hizmet-i Kur'âniyem eğer hükûmetin aleyhinde olsa, böyle bir senelik bana ceza ve birkaç dostuma altışar ay mahkûmiyetle olamaz. Belki yüz bir sene ve idam gibi bana ceza ve en ağır cezaları da benimle ciddî hizmetime irtibat edenlere vermek lâzım gelir. Eğer hizmetimiz hükûmetin aleyhinde olmazsa, o vakit değil ceza, hapis, ittiham, belki takdir ve mukâfatla karşılanmak lâzım gelir. Çünkü, bir hizmet ki, yüz yirmi risale o hizmetin tercümanları olmuş ve o hizmetle koca Avrupa filozoflarına meydan okuyup esasları zirüzeber edilmiş.

Elbette o tesirli hizmet, ya dâhilde gayet müthiş bir netice verir, veyahut gayet nafi ve yüksek ve ilmî bir semere verecek. Onun için göz boyamak nev'inde ve efkâr-ı ammeyi aldatmak tarzında ve hakkımızda zalimlerin entrikalarını, yalanlarını setretmek suretinde, çocuk

aleyh: ona karşı, onun üzerine.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
dahil: iç, içerisi.
divane: deli, aklı başında olmayan.
efkar-ı amme: genelin umumun düşünceleri, umuma ait düşünce, kamuoyu.
ehemmiyetli: önemli.
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile.
esbap: sebepler, vasıtalar.
faş: meydana çıkma, açığa vurma, dile verme.
filozof: felsefe ile uğraşan, filozof.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hizmet-i Kur'aniye: Kur'an hizmeti.
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükümeti, cumhuriyet idaresi.
hürmet: saygı.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
irtibat: ilgi, ilgili olma, bir şeye bağlı olma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istilzam: gerektirme.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma.
kanun: yasa.
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
mahkûmiyet: hüküm giyme, hükümlülük.
mükafat: iyi bir iş veya hizmetten dolayı verilen şey, ödül.
müsebbip: sebep olan, ortaya çıkmasına yol açan.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
muhteşem: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nafi: faydalı, karlı.
nevi: tür, çeşit.
semere: meyve, güzel netice.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli.
setretmek: örtmek, kapatmak, gizlemek.
suret: biçim, şekil, tarz.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını istreme, özür dileme.
usul: kanun koyma, kanunun yürürlüğe konması sırasında uyulacak hükümler, yol, tarz.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.
ziyan: zarar, kayıp.

oyuncağı gibi, bana bir sene ceza verilmez. Benim emsalim, ya idam olur, darağacına müftehirâne çıkarlar, veyahut lâyık olduğu makamda serbest kalırlar.

Evet, binler lira kıymetinde elmasları çalabilen mahir bir hırsız, on kuruşluk bir cam parçasına hırsızlık etmekle, elmas çalmış gibi aynı cezaya kendini mahkûm etmek, dünyada hiçbir hırsızın, belki hiçbir zîşuurun kân değildir. Böyle bir hırsız kurnaz olur, böyle nihayet derecede eblehâne hareket etmez.

Ey efendiler!

Haydi, vehminiz gibi, ben o hırsız gibi oldum. Ben Isparta nahiyelerinden perişan, bir köyde dokuz sene inzivada bulunan ve şimdi benimle beraber gayet hafif bir cezaya mahkûm olan safdil beş on bîçarelerin fikirlerini hükûmet aleyhine çevirmekle kendini ve gaye-i hayatı olan risalelerini tehlikeye atmaktan ise, eski zamanda olduğu gibi Ankara'da veya İstanbul'da büyük bir memuriyette oturup binler adamı takip ettiğim maksada çevirebilirdim. O vakit böyle zelilâne mahkûmiyet değil, belki mesleğime ve hizmetime münasip bir izzet ile dünyaya karışabilirdim.

Evet, fahir ve temedduh niyetiyle değil, belki mecbuniyet ve mahcubiyetle, hodfuruşâne eski bir kısım nyakârlığımı hatırlamakla beni ehemmiyetsiz, vücudundan istifade edilmez, adî mertebeye sukut ettirmek isteyenlerin yanlışlarını göstermek için derim:

adi: basit, bayağı, sıradan.
aleyh: ona karşı, onun üzerine.
bîçare: çaresiz, zavallı.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dar.
eblehane: akılsızcasına, ahmakçasına, aptalca.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
emsal: benzerler.
fahir: övünme, böbürlenme.
gaye-i hayat: hayatın gayesi, hayatın amacı.
gayet: son derece.
hodfüruşane: kendini beğendirmeye çalışarak.
İnziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vazgeçme, dünyadan el-etek çekme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
kıymet: değer.
mahcubiyet: mahcupluk, utangaçlık, sıkılganlık.
mahir: maharetli, becerikli.
mahkûm: bir mahkemece hukum giymiş, hükümlü.
mahkûmiyet: hüküm giyme, hükümlülük.
makam: yer, mevki.
maksat: gaye.
mecbuniyet: mecbur olma, zaruriik durumu, zorunluluk.
memuriyet: memurluk.
mertebe: derece, basamak.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
müftehirâne: iftiharla, övünerek, gururlu bir şekilde.
münasip: uygun.
nahiye: bölge, küçük yer.
nihayet: son derece.
riyakar: riya eden, iki yüzlü, sahtekar.
safdil: saf gönüllü, hile, oyun bilmeyen, kolay aldatılan.
sukut ettirmek: değerden düşürmek, indirmek.
temedduh: kendi kendini övme, kendini methetme, böbürlenme.
vehim: sebepsiz korku, belirsiz ve manasız korku.
zelilane: zelil olarak, zelilce, aşağılanarak, alçakça.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

İki Mekteb-i Musîbet Şahadetnamesi namındaki matbu, eski müdafaatımı görenlerin tasdîkiyle, Otuz Bir Mart Hâdisesinde, bir nutukla isyan etmiş sekiz taburu itaate getiren ve bir zaman gazetelerin yazdıklan gibi, İstıklâl Harbınde *Hutuvat-ı Sitte* namında bır makale ile İstanbul'daki efkâr-ı ulemayı İngılız aleyhine çevirıp harekât-ı mıllıye lehınde ehemmıyetlı hızmet eden ve Ayasofya'da bınler adama nutkunu dınlettıren ve Ankara'dakı Meclıs-ı Mebusanın şıddetlı alkışlamasıyla karşılanan ve yüz ellı bın banknot yüz altmış üç mebusun imzasıyla medrese ve dârülfunununa tahsısatı kabul ettiren ve Reisicumhurun hıddetine karşı dıvan-ı rıyasette kemal-ı metanetle, fütur getirmeyerek mukabele edip namaza davet eden ve Dârülhikmeti'l-İslâmiyede Hükûmet-i İttihadiyenin ittifakıyla hikmet-i İslâmıyeyi Avrupa hükemasına tesirlı bir surette kabul ettirmek vazifesine lâyık görünen ve cephe-i harbde yazdığı ve şımdi müsadere edilen *İşaratu'l-I'caz*, o zamanın başkumandanı olan Enver Paşaya o derece kıymettar görünmüş ki, kimseye yapmadığı bir hürmetle istıkbalıne koştuğu o yadıgâr-ı harbın haynna, şerefine hıssedar olmak fıkrıyle, *İşaratu'l-I'caz*'ın tab'ı ıçin kâğıdını vererek, müellifinin harbdekı mucahedatı takdırkârâne yâd edilen bir adam, böyle adî bır beygir hırsızı veyahut kız kaçıncı ve bir yankesici gibi en aşağı bir cinayetle kendini bulaştırıp izzet-i ılmıyesini ve kudsiyet-ı hizmetini ve kıymettar binler dostlannı rezil edip sukut edemez ki, siz onu bir senelik cezayla mahkûm edip adî bir keçi, koyun hırsızı gibi muamele edesiniz...

adî: basıt, bayagı sıradan
aleyh: ona karşı onun uzenne.
başkumandan: savaştı bır devletin butun kara, deniz ve hava kuvvetlennı yoneten buyuk komutan, başkomutan, serdar
beygir: at, yük taşımak ıçın kullanılan at, ıgdış edilmış at.
cephe-i harb: harb cephesi, muharebe bolgesi
cinayet: cana kıyma katl veya bu derecede agır bır suç.
dârülfünun: universite
Dârulhikmeti l-Islamiye: 1918 1922 yıllan arasında buyuk hizmetler yapmış olan Islâm akademisi veya Yuksek Islâm Şûrası manasındakı dınî müessese
dıvan-ı rıyaset: reıslık, başkanlık makamı
efkar-ı ulema: alımlenn gorusleri âlımlenn fikrlen.
ehemmıyetlı: onemlı
fütur: zayıflık gevşeklık, usanç.
hadise: olay
harb: savaş
hıddet: ofke kızgınlık.
hıkmet-ı Islamıye: Islamî kaıdelenn hikmetı
hıssedar: hisse sahıbı, hıssesı olan
hukema: filozoflar
hukûmet-ı ittihadıye: İttıhat ve Terakkı hukumetı
hurmet: saygı.
istıkbal: gelecek.
istıklal: bagımsızlık.
isyan: her hangi bır amaçla devlete aıt kuvvetlere veya hukumete karşı gelme
ıtaat: soz dınleme boyun egme emre uygun hareket etme
ittifak: bırleşme fikır bırlıgı etme
izzet-ı ilmiye: ılmın ızzetı ılmın gerektırdıgı agırbaşlılık.
kemal-i metanet: tam ve mukemmel bır dayanıklık.
kıymettar: kıymetlı degerlı
kudsiyet-i hizmet: hizmetın kudsıyetı yuceligi
leh: onun tarafına, ondan yana bınnın faydası ıçın yapılan hareket.
mahkum: bır mahkemece hukum gıymış, hukumlu.
matbu: tab edilmış basılmış
mebus: milletvekılı
Meclis-i Mebusan: Millet Meclısı.
medrese: eskı donemde ders okutulan duzenlı oğretım kuruluşu
muamele: davranma davranış.
mukabele: karşılık verme karşılama
mucahedat: mucahedeler savaşmalar
mudafaat: mudafaalar savunmalar
muellif: eser telif eden, yazan
müsadere: toplatma elden alma
nam: ad.
nutuk: bır topluluga karşı konuşma ıkna maksadıyla bır topluluk onunde yapılan konuşma hıtap soylev
Reisıcumhur: M Kemal
rezil: alçak bayagı adı
suret: bıcım şekıl tarz
sükut: degerden duşme degennı yıtırme susma
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur
tab: kıtap basma
tabur: duzgun sıralar hâlinde dızılmış askerî birlik.
tahsısat: bır kımse ve daıre ıçın ayrılmış para odenek.
takdırkarane: takdır edene yakışır şekılde takdır edenek
tasdık: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
vazife: gorev
yad: anma
yadıgâr-ı harb: harb yadıgan, savaş hatırası

Ve sebepsiz on sene sıkıntılı bir tarassutla tazıp ettikten sonra, şımdi de bir sene hapisle beraber bir senede nezaret altında tutmak suretıyle, Padişahın tahakkumünü kaldıramadığı hâlde garazkâr bir hafiyenin veya adî bir polisin tahakkümü altında azap vermektense, idam edilmesini daha evlâ görür. Eğer boyle bır adam dunyaya karışsaydı ve kanşmaya arzusu olsaydı ve hizmet-i kudsıyesi müsaade etseydi, Menemen Hâdisesinin ve Şeyh Saıd Vak'asının onar mısli olacak bır tarzda karışırdı. Dunyaya işittirecek bir top sedası, bir sinek sedasına inmeyecekti.

Evet hükûmet-i cumhuriyenin nazar-ı dikkatıne arz ediyorum kı, beni bu belâya sevk eden gizli komitenin yaptığı tedabır ve ettığı propaganda ve entrıkalar bu hâlı gösteriyor. Çünkü hiçbır hâdisede görulmemış bır tarzda umumî bir propaganda, bir entrıka ve bir dehşet aleyhimize döndüğüne delil şudur ki: Altı aydır yüz bın dostum varken hiçbirı bana bır mektup yazamadı, bir selâm gonderemedi. Hükûmeti iğfale çalışan entrikacılann ihbaratıyla, Vilâyat-ı Şarkıyeden tâ Vilâyat-ı Garbiyeye kadar her yerde ıstıntaklar, taharrıyatlar devam ettığıdır.

Işte bu entrıkacıların çevırdıklen plân, benım gibi bınler adamı en ağır cezaya çarpacak bir hâdiseye göre tertip edilmiş. Hâlbuki, en adî bir adamın en adî bir hırsızlığı gibi bir hâdıseyi andıracak bır ceza vaziyetini netice verdi. Yuz on beş adamdan on beş masumlara beş altı ay ceza verildi. Acaba dünyada hiç bir zîakıl, elinde

adî: basıt, bayagı, sıradan
aleyh: ona karşı, onun uzerine.
arz: sunma
azap: ceza, buyuk sıkıntı, şıddetlı acı
belâ: musıbet, sıkıntı.
dehşet: buyuk tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
delil: ız, nışan, emare
entrika: bır çıkar sağlamak veya bırıne zarar vermek maksadıyla hazırlanan duzen, hile
evla: daha uygun, daha lâyık, daha ıyı
garazkâr: haset eden, kin guden, kotu kasıt sahıbı
hadise: olay
hafiye: saklı ve gızlı şeylen araşnran casus.
hizmet-i kudsiye: mukaddes hızmet, kutsal hızmet.
hükumet-i cumhuriye: cumhunyet hukumetl, cumhunyet idaresi
ıgfal: yanıtma, gaflete düşurerek kandırma, aldatma
ıhbarat: ıhbarlar, bıldırmeler, haber vermeler
ıstıntak: sorguya çekme.
komite: kotu bır maksat ıçn toplanmış topluluk, cemıyet.
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temız
mislî: kat, eş
musaade: ızın.
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma, dıkkatlı bakış
nezaret: gozetme, bakma, kontrol etme.
propaganda: bır ınanç, duşunce, doktrın gıbı hususlan başkalarına tanıtmak, benımsetmek amacını guden ve çeştlı vasıtalarla yapılan faalıyet
seda: ses
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme
sevk: yoneltme, gonderme
suret: bıçım, şekıl, tarz
tahakküm: zorbalık etme, zorla hukmetme, hukmu altına alma
taharrıyat: araştırmalar, aramalar, incelemeler, tahkık etmeler.
tarassut: gozetme, goz altında tutma
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tazıp: azap çektırme, eziyet etme, sıkıntı verme
tedabir: tedbırler, onlemler, çareler, yollar
tertip: dizme, sıralama, duzene koyma.
umumî: genel
vakıa: olay
vaziyet: durum
vilayet-ı garbiye: batı vılayetlen, batı illen
zîakıl: akıl sahıbı, akıllı

gayet keskin elmas bir kılıç bulunsa, müthiş bir aslanın veya bir ejderhanın kuyruğuna hafifçe ilıştırıp kendine musallat eder mi? Eğer maksadı tahaffuz veyahut dövüşmekse, kılıcı başka yere havale eder.

İşte sizin nazarınızda ve vehminizde beni o adam gibi telâkki etmişsiniz ki, beni bu tarzda cezaya ve mahkûmiyete çarptınız. Eğer bu derece hilâf-ı şuur ve muhalif-i akıl hareket ediyorsam, koca memlekete dehşet verip propaganda ile efkâr-ı ammeyi aleyhime çevirmek değil, belki adî bir divane gibi tımarhaneye gönderilmem lâzım gelir. Eğer verdiğiniz ehemmiyete mukabil bir adam isem, elbette aslanı kendine saldırtmak ve ejderhayı kendine hücum ettirmek için o keskin kılıcı onların kuyruklarına uzatmaz, belki mümkün olduğu kadar kendini muhafaza edecek. Nasıl ki on sene ihtiyârî bir inzivayı ihtiyâr edip takat-i beşerin fevkinde sıkıntılara tahammül ederek hükûmetin işine hiçbir cihetle karışmadım ve karışmak arzu etmedim. Çünkü, hizmet-i kudsiyem beni menediyor.

Ey ehl-i hall ve akd! Acaba hiç mümkün müdür ki, yirmi beş sene evvel gazetelerin yazdığı gibi, bir makaleyle otuz bin adamı kendi fikrine çeviren ve koca Hareket Ordusunun nazar-ı dikkatini kendine döndüren ve İngiliz Başpapazının altı yüz kelime ile istediği suallerine altı kelimeyle cevap veren ve bidayet-i hürriyette en meşhur bir diplomat gibi nutuk söyleyen bir adamın yüz yirmi risalesinde dünyaya, siyasete bakacak yalnız on beş kelime mi bulunur? Hiç bir akıl kabul eder mi ki, bu adam

adi: basit, bayağı sıradan
aleyh: ona karşı onun üzerine.
bidayet-i hürriyet: hürriyetin başlangıcı (1908) hürriyetin (il Meşrutiyet) ilân edildiği zaman
cihet: yön
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma
diplomat: millet meselelerin ve siyaset noktasında söz sahibi olan
divane: deli, aklı başında olmayan.
efkar-ı amme: genelin umumun, düşüncelerin, umuma ait düşünce, kamuoyu
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i hall ve akd: halledilmesi zor meselelerin ve işlerin halledip neticeye bağlayanlar
elmas: çok değerli
evvel: önce
fevkinde: üstünde
gayet: son derece
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hilaf-ı şuur: şuura ters
hizmet-i kudsiye: mukaddes hizmet, kutsal hizmet.
hücum: saldırma.
ihtiyar: seçme, tercih etme
ihtiyarî: irade ile, kendi isteği ile seçerek ve hareket ederek.
inzıva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el etek çekme.
mahkumiyet: hüküm giyme, hükümlülük
maksat: gaye
men: yasak etme, engelleme, mâni olma
meşhur: şöhretli, ünlü, herkesin bildiği
muhafaza: koruma.
muhalif-i akıl: akla ve mantığa aykırı olan, akla zıt, akla ters düşen, uymayan
mukabil: karşılık.
musallat: çok fazla rahatsız eden, fazlasıyla üzenne giden ve sataşan
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç
nazar: bakış, bakış açısı
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nutuk: bir topluluğa karşı konuşma, ikna maksadıyla bir topluluk önünde yapılan konuşma, hitap, söylev
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin gibi hususları başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
sual: soru
tahaffuz: kendini muhafaza etme, koruma
tahammül: yüklenme, yüke katlanma
takat-i beşer: insanın gücü, takatı
tarz: biçim, şekil
telâkki: anlama, kabul etme.
tımarhane: akıl hastahanesi
vehm: sebepsiz korku, belirsiz ve manasız korku

adam siyaseti takip ediyor ve maksadı dünyadır ve hükûmete ilişmektir? Eğer fikri, siyaset ve hükûmete ilişmek olsa idi, böyle bir adam bir tek risalesinde sarihan, işareten, yüz yerde maksadını ihsas edecekti. Acaba o adamın maksadı siyasetçe tenkit olsaydı, yalnız tesettür ve irsiyete dair eski zamandan beri cari bir iki düsturdan başka medar-ı tenkit bulamaz mıydı?

Evet, koca bir inkılâbı yapan bir hükûmetin rejimine muhalif bir fikr-i siyaseti takip eden bir adam, bir iki malûm maddeler değil, yüz binler madde-i tenkit bulabilirdi. Güya hükûmet-i cumhuriyenin yalnız inkılâbı bir iki küçük meseledir! Bende onu hiçbir tenkit maksadım olmadığı hâlde, eskiden yazdığım bir ıkı kitabımda zikrettiğim bir iki kelime varmış diye "Hükûmetin rejimine ve inkılâbına hücum ediyor" denilmiş. İşte ben de soruyorum: Böyle en edna bir cezaya medar olamayan ilmî bir maddeye koca bir memleketi meşgul edip endişe verecek bir şekil verilir mi?

İşte beni ve beş on dostlarımı bu adî ve ehemmiyetsiz cezaya çarpmak, umum memlekette aleyhimize bir şiddetli propaganda ve milleti korkutup bizden nefret ettirmek ve Dâhiliye Nazırı Şükrü Kaya, mühim bir kuvvetle, Isparta'da bir tek neferin göreceği işi görmek için, yani beni tevkif etmek için Isparta'ya celp edilmesi ve Heyet-i Vekile Reisi İsmet, Vilâyet-i Şarkiyeye o münasebetle gitmesi ve iki ay benim hapiste bütün bütün konuşmaktan men edilmem ve bu gurbette kimsesizlikte hıçbir kimsenin hâlimi sormak ve selâm göndermesine meydan

adî: basit, sıradan
aleyh: ona karşı, onun üzerine
cari: cereyan eden, akan, işleyen
celp: yazı ile çağırma.
dahiliye nazırı: içişleri bakanı
dair: alakalı, ilgili
düstur: kanun, kural, esas, prensip
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
ehemmiyetsiz: önemsiz
endişe: kaygı
fikr-i siyaset: siyaset düşüncesi, fikri
güya: sanki
hey'et-i vekile: vekiller heyeti, bakanlar kurulu, kabine
hücum: saldırma
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti, cumhuriyet idaresi.
ihsas: hissettirme, sezdirme
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme
irsiyet: vâris olma, mirasçılık.
işareten: işaret ederek, belirterek
madde-i tenkit: tenkit maddesi, tenkit kısmı, tenkit meselesi.
maksat: gaye
malûm: bilinen, bilinir olan
medar: sebep, vesile
medar-ı tenkit: tenkide sebep olan, tenkit sebebi, vesilesi
men: yasak etme, engelleme, mânî olma.
mesele: önemli konu
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
muhalif: muhalefet eden, ayrılık gösteren, uymayan, bir fikil veya düşünceye karşı gelen.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nefer: asker, er
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin gibi hususları başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet
reis: başkan
rejim: idarede tutulan yol, yönetme tarzı, düzenleme biçimi
sarihan: açıkça, açık olarak
tenkit: eleştirme
tesettür: ortunme, gostenlmesi dinen yasak olan kısımların ortulmesi
tevkif: cezai tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi, tutuklama
umum: bütün
vilayet-ı şarkiye: doğu illeri
zikretmek: anmak, bildirmek.

verilmemesi gösteriyor ki, dağ gibi bir ağaçta nohut gibi bir tek meyve bulundurup manasız, hikmetsiz, kanunsuz bir vaziyettir ki, değil hükûmet-i cumhuriye gibi en ziyade kanunperest ve kanunî bir hukûmet, belki hikmetle iş görmek manasıyla hukûmet namı verilen dünyada hiçbir hükûmetin işi olamaz.

Ben hukukumu kanun dairesinde istiyorum. Kanun namına kanunsuzluk edenleri cinayetle ittiham ediyorum. Böyle canilerin keyiflerini elbette hükûmet-i cumhuriyenin kanunları reddeder ve hukukumu iade eder ümidindeyim.

Said Nursî

RİSALE-İ NUR'UN HAKKANİYETİNE BİR NUMUNE

Tembih

On dokuz sene evvel telif edilen bu risaleyi [HAŞİYE] okuyan ehl-i insaf ve münevverlerin de vakıf olup kat'î kanaat getireceği vecihle, yüz otuz kitaptan müteşekkil olan Risale-i Nur Külliyatının umum eczaları, siyasî ve dünyevî maksatlardan arî ve müberra olarak tamamen imanî ve uhrevî bir ruh ve mahiyette telif edilmiştir. Bu zahir ve

HAŞİYE: Eskişehir ve Denizli Mahkemelerinden kaç sene evvel telif edilen bu On Altıncı Mektup, guya üç mahkemeyi görmüş gibi bütün medar-ı itiraz şeyleri reddetmesi, inayet-i İlâhiyenin bir nevi ikram kerametine mazhar olduğunu zahir gösteriyor.

arî: soyunmuş, kurtulmuş
canî: acımasız, gaddar
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dünyevî: dünyaya ait.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehl-i insaf: insaf sahipleri, merhametli olanlar, orta yolu tutanlar
evvel: önce
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
haşiye: dipnot.
hikmet: gaye, maksat.
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti, cumhuriyet idaresi
iade: geri verme
imanî: imana dair olan, İmanla ilgili
ittiham: suç altında bulunma, tehmetli olma
kanaat: inanma, görüş, fikir
kanun: yasa
kanunî: kanuna uygun, yasal
kanunperest: kanun sever, kanuna düşkün
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
maksat: gaye.
müberra: temize çıkmış, aklanmış, müstesna, azade.
münevver: bilgili, kültürlü kimse, aydın
müteşekkil: meydana gelmiş, kurulmuş
nam: ad
numune: örnek
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
telif: eser yazma.
tembih: uyarı, ihtar
umum: bütün
vakıf: bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan
vaziyet: durum
vecih: cihet, yön.
ziyade: fazla, fazlasıyla

kat'î hakikati de Eskişehir, Isparta, Denizli ve Afyon Mahkemelerinin yaptığı uzun tahkikat ve gayet ince tetkikat teyit etmiştir. Bu itibarla, yirmi aydan fazladır Afyon Mahkemesinde mevkuf tutulan ve Mahkeme-i Temyizce hiçbir eserde suç mevzuu teşkil edecek en küçük bir nokta bile gösterilmeyen ve yüz binlerle kimselerin imanını kurtaran ve okuyanların ve ehl-i ilmin ve âlem-i İslâm'ın takdir ve tahsinine mazhar olan kitaplarımızın umumunu iade etmeleri hususunda alâka ve yardımınızı istiyoruz.

Afyon Mahkemesindeki kitapların kısm-ı Azamı evvelce tahliye olunan arkadaşlarımızdan alınmış olup, onlar da "Kitaplarımızı, sahibi olan Üstadımıza verdik. Ona teslim olunsun" diyerek bana havale etmişlerdir. Bilhassa yaldızlı ve tevafuk mu'cizesiyle yazılan Kur'ân'ımızı manasız iki senedir müsadere olunan kitaplar içinde, mahkemede bırakmışlar. Her şeyden evvel Denizli ve Ankara Mahkemelerinin bize iade ettikleri o kitaplarımızı ve Kur'ân'ımızı çabuk bize iade etmelerini bekliyoruz.

Said Nursî

alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
bilhassa: özellikle.
ehl-i ilm: ilim sahipleri, ilim adamları.
evvel: önce.
evvelce: daha önce.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
İade: geri verme.
İmanı: inanç, itikat.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kısm-ı azam: büyük kısım, çoğunluk.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
mahkeme-i temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
mevzu: konu.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
müsadere: toplatma, elden alma.
ruh: hayat ve canlılık veren şey.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: kıymet verme, beğenme.
telif: eser yazma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tetkikat: araştırmalar, incelemeler.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.
umum: bütün, hepsi.
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs.
zahir: açık, aşikâr.

On Altıncı Mektup

On Altıncı Mektup, Barla'da 1930-31 yıllarında Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ [1]

Şu Mektup [2] فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا sırrına mazhar olmuş, şiddetli yazılmamış.

Çoklar tarafından sarihan ve manen gelen bir suale cevaptır.

Şu cevabı vermek, benim için hoş değil, arzu etmiyorum. Her şeyimi Cenab-ı Hakkın tevekkülüne bağlamıştım. Fakat, ben kendi hâlimde ve âlemimde rahat bırakılmadığım ve yüzümü dünyaya çevirdikleri için, Yeni Said değil, bilmecburiye Eski Said lisanıyla, şahsım için değil, belki dostlarımı ve Sözlerimi ehl-i dünyanın evham ve eziyetinden kurtarmak için, hakikat-i hâli hem dostlarıma, hem ehl-i dünyaya ve ehl-i hükme beyan etmek için Beş Noktayı beyan ediyorum.

BİRİNCİ NOKTA

Denilmiş: "Ne için siyasetten çekildin? Hiç yanaşmıyorsun?"

1 Rahman ve Rahim olan Allahın adıyla.
Onlar öyle kimselerdir ki, insanlar onlara "Düşman size karşı büyük bir kuvvet topladı, onlardan korkun" dedikleri zaman onların imanı ziyadeleşti ve "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir" dediler. (Al-i İmran Suresi, 173.)

2 Ona tatlı dille söyleyin. (Taha Suresi, 44.)

âlem: dünya.
arzu: istek, heves.
beyan: anlatma, izah, açıklama.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
Cenab-ı Hak: Allah, hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
ehl-i dünya: dünyaya dalıp, sadece dünya için yaşayan, âhireti düşünmeyen.
ehl-i hükum: hükmedenler, hüküm verenler.
evham: vehimler, zanlar, kuruntular.
eziyet: büyük sıkıntı, meşakkat.
hakıkat-ı hal: işin iç yüzü.
iman: inanmak, itikat, inanç.
lisan: dil.
manen: manevi olarak.
mazhar: nail olma, erişme.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
sarihan: açıkça.
sır: insan aklının ersemediği ilâhî hikmet, gaye.
siyaset: politika, devlet idaresi ile ilgili esaslar.
sual: soru.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.
vekil: kendisine dayanılan, gözeten, şahit ve koruyucu Allah.
ziyadeleşme: artma.

Elcevap: Dokuz on sene [HAŞİYE] evveldeki Eski Said, bir miktar siyasete girdi. Belki siyaset vasıtasıyla dine ve ilme hizmet edeceğim diye beyhude yoruldu. Ve gördü ki, o yol meşkûk ve muşkülâtlı ve bana nispeten fuzuliyâne, hem en lüzumlu hizmete mâni ve hatarlı bir yoldur. Çoğu yalancılık, ve bilmeyerek ecnebi parmağına alet olmak ihtimali var.

Hem siyasete giren, ya muvafık olur veya muhalif olur. Eğer muvafık olsa, madem memur ve mebus değilim, o hâlde siyasetçilik bana fuzulî ve malâyani bir şeydir. Bana ihtiyaç yok ki, beyhude karışayım.

Eğer muhalif siyasete girsem, ya fikirle veya kuvvetle karışacağım. Eğer fikirle olsa, bana ihtiyaç yok. Çünkü mesail tavazzuh etmiş; herkes benim gibi bilir. Beyhude çene çalmak manasızdır. Eğer kuvvetle ve hâdise çıkarmakla muhalefet etsem, husulü meşkûk bir maksat için binler günaha girmek ihtimali var; birinin yüzünden çoklar belâya düşer. Hem on ihtimalden bir iki ihtimale binaen günahlara girmek, masumlan günaha atmak vicdanım kabul etmiyor diye, Eski Said, sigara ile beraber gazeteleri ve siyaseti ve sohbet-i dünyeviye-i siyasiyeyi terk etti. Buna kat'î şahit, o vakitten beri, sekiz senedir bir tek gazete ne okudum ve ne dinledim. Okuduğumu ve dinlediğimi, biri çıksın, söylesin. Hâlbuki, sekiz sene evvel, günde belki sekiz gazete Eski Said okuyordu. Hem beş senedir bütün dikkatle benim hâlime nezaret ediliyor. Siyasetvari bir tereşşuh gören söylesin. Hâlbuki, benim

HAŞİYE: Şimdi otuz seneden geçti.

bela: musibet, sıkıntı.
beyhude: boşu boşuna.
binaen: -den dolayı, -e dayanarak.
düstur: kaide, kural, prensip.
ecnebi: yabancı.
evvel: önce.
fuzulî: boşuna, lüzumsuz.
fuzuliyâne: boşuna, lüzumsuz.
günah: dinen yasaklanan ve suç sayılan fiiller, uygunsuz fiil, dini suç.
hâdise: olay.
hâlbuki: oysa ki.
hatarlı: tehlike.
hile: aldatma, kandırmaya yönelik tertip, düzen, desise.
husul: olma, meydana gelme, oluşma.
ihtimal: olabilirlik.
ilim: bilgi, fen.
kat'î: kesin.
lüzum: gerekli.
maksat: amaç, gaye.
malâyani: manasız, faydasız, anlamsız.
mana: anlam.
mâni: engel.
masum: günahı olmayan, suç suz.
mebus: seçilen milletvekili, temsilci.
mesail: meseleler.
meşkuk: şüpheli.
muhalefet: aykırı davranma.
muhalif: uymayan, karşı.
muvafık: uygun, taraftar.
muşkulâtlı: zor, güç.
nezaret etme: gözetim altında tutma.
nispeten: göre, oranla.
siyaset: devlet idaresi, devletin işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş ve anlayış, politika.
siyasetvari: siyasi bir ifade ve tavırla, siyasetle ilgili.
sohbet-i dünyeviye-i siyasiye: dünya siyasetiyle ilgili sohbet.
şahit: şahitlik eden, tanık.
tavazzuh: açıklığa, kavuşma.
tereşşuh: sızma, sızıntı.
vakit: zaman.
vasıta: aracılık.
vicdan: iyiyi kötüden ayırt etmeye yardımcı olan, ahlâkî duygu.

gibi asabî ve [1] اِنَّمَا الْحِيلَةُ فِي تَرْكِ الْحِيلِ dusturuyla en büyük hileyi hilesizlikte bulan pervasız, alâkasız bir insanın, değil sekiz sene, sekiz gün bir fikri gizli kalmaz. Siyasete iştihası ve arzusu olsaydı, tetkikata, taharriyata lüzum bırakmayarak, top güllesi gibi seda verecekti.

İKİNCİ NOKTA

Yeni Said ne için bu kadar şiddetle siyasetten tecennüp ediyor?

Elcevap: Milyarlar seneden ziyade olan hayat-ı ebediyeye çalışmasını ve kazanmasını, meşkûk bir iki sene hayat-ı dünyeviyeye lüzumsuz, fuzulî bir surette karışma ile feda etmemek için; hem en mühim, en lüzumlu, en saf ve en hakikatlı olan hizmet-i iman ve Kur'ân için şiddetle siyasetten kaçıyor. Çünkü, diyor:

Ben ihtiyar oluyorum, bundan sonra kaç sene yaşayacağımı bilmiyorum. Öyle ise, bana en mühim iş, hayat-ı ebediyeye çalışmak lâzım geliyor. Hayat-ı ebediyeyi kazanmakta en birinci vasıta ve saadet-i ebediyenin anahtarı imandır; ona çalışmak lâzım geliyor.

Fakat ilim itibarıyla insanlara dahi bir menfaat dokundurmak için şer'an hizmete mükellef olduğumdan, hizmet etmek isterim. Lâkin o hizmet, ya hayat-ı içtimaiye ve dünyeviyeye ait olacak; o ise elimden gelmez, hem fırtınalı bir zamanda sağlam hizmet edilmez. Onun için, o cihetî bırakıp, *en mühim, en lüzumlu, en selâmetli olan imana hizmet cihetini tercih ettim.* Kendi nefsime kazandığım hakaik-i imaniyeyi ve nefsimde tecrübe

1 Gerçek hile hilesizliktedir

alâka: ilgi, bağ
asabî: sinirli
arzu: istek, heves
cihet: yön
dustur: kaide, kural, prensip
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fuzulî: boşuna, lüzumsuz, gereksiz
gülle: top mermisi
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri
hakikat: gerçek, doğru
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayat-ı içtimaiye ve dünyeviye: toplumsal ve dünyaya ait hayat.
hile: aldatma, kandırmaya yönelik tertip, düzen, desise
hizmet-i iman ve Kur'an: iman ve Kur'an hizmeti
ilim: bilgi, fen.
iman: inanmak, itikat, inanç
iştiha: istek, arzu
lâkin: fakat.
lâzım: gerekli
lüzum: gerekliliik, gerek.
lüzumsuz: gereksiz
menfaat: fayda
meşkuk: şüpheli
mühim: önemli
mükellef: yükümlü
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı
pervasız: korkusuz.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
seda: ses.
saf: temiz, halis
selâmet: salımlık, emınlık.
siyaset: devlet idaresi, devletin işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş ve anlayış, politika
sürat: biçim, tarz, şekil
şer'an: dinen, şeriata göre
taharriyat: araştırmalar
tecennüp: çekinme, sakınma, kaçınma
tecrübe: deneyim, sınama
tercih etme: seçme
tetkikat: incelemeler
vasıta: aracı, araç.
ziyade: fazla, çok

ettiğim manevî ilâçları, sair insanların elline geçmek için, o kapıyı açık bırakıyorum. Belki Cenab-ı Hak bu hizmeti kabul eder ve eski günahıma kefaret yapar. Bu hizmete karşı şeytan-ı racîmden başka hiç kimsenin –mü'min olsun, kâfir olsun, sıddık olsun, zındık olsun– karşı gelmeye hakkı yoktur. *Çünkü imansızlık başka şeylere benzemiyor. Zulümde, fıskta, kebairde birer menhus lezzet-i şeytaniye bulunabilir. Fakat imansızlıkta hiçbir cihet-i lezzet yok. Elem içinde elemdir, zulmet içinde zulmettir, azap içinde azaptır.*

İşte, böyle hadsiz bir hayat-ı ebediyeye çalışmayı ve iman gibi kudsî bir nura hizmeti bırakmak, ihtiyarlık zamanında lüzumsuz, tehlikeli siyaset oyuncaklarına atılmak, benim gibi alâkasız ve yalnız ve eski günahlarına kefaret aramaya mecbur bir adamda ne kadar hilâf-ı akıldır, ne kadar hilâf-ı hikmettir, ne derece bir divaneliktir, divaneler de anlayabilirler.

Amma "Kur'ân ve imanın hizmeti ne için beni men ediyor?" dersen, ben de derim ki:

Hakaik-ı imaniye ve Kur'âniye birer elmas hükmünde olduğu hâlde, siyaset ile âlûde olsa idim, elimdeki o elmaslar, iğfal olunabilen avam tarafından, "Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-i siyaset değil mi?" diye düşünürler. O elmaslara adî şişeler nazarıyla bakabilirler. O hâlde, ben o siyasete temas etmekle, o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek hükmüne geçer. İşte, ey ehl-i dünya! Neden benimle uğraşıyorsunuz, beni kendi hâlimde bırakmıyorsunuz?

adi: bayağı, değersiz, basit.
alâka: ilgi, bağ.
alude: bulaşmış, karışmış.
avam: halk tabakası, sıradan insanlar.
azap: ceza, sıkıntı.
Cenab-ı Hak: Allah, Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
cihet-i lezzet: lezzet tarafı, lezzet veren yönü.
divane: deli.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya için yaşayan, âhireti düşünmeyen.
elem: maddî, manevî ıztırap, acı, keder, üzüntü.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
fısk: günah, günahkârlık.
günah: dinen yasaklanan ve suç sayılan fiiller.
hadsiz: sınırsız.
hakaik-ı imaniye ve Kur'aniye: iman ve Kur'an hakikatleri.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hilâf-ı akıl: akıl dışı, akla aykırı.
hilâf-ı hikmet: hikmete zıt, anlamsız.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iğfal: yanıltma, aldatma, kandırma.
iman: inanmak, itikat, inanç.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kebair: büyük günahlar.
kefaret: günahlarını bağışlanmasına vesile olan şey, karşılık.
kudsî: mukaddes, kutsal.
lezzet-i şeytaniye: şeytanî lezzet, zevk.
lüzumsuz: gereksiz.
mecbur: zorunlu olma.
men etme: yasaklama, engelleme.
menhus: uğursuz, kötü, çirkin.
mü'min: iman eden, Allah'a ve gönderdiklerine inanan.
nazar: bakış.
nur: parıltı, ışık, aydınlık.
propaganda-i siyaset: siyaset propagandası.
sair: diğer, öteki, başka.
sıddık: hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen, Allah'a ve peygambere bağlılıkta en ileri olan.
siyaset: devlet idâresi, devletin işlenmi düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş ve anlayış, politika.
şeytan-ı racim: taşlanmış, kovulmuş şeytan.
temas: değmek.
tenzil: indirme, düşürme.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan.
zulmet: karanlık.
zulmetmek: eziyet, işkence etmek.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Eğer derseniz: "Şeyhler bazen işimize karışıyorlar. Sana da bazen şeyh derler."

Ben de derim: Hey efendiler! Ben şeyh değilim. Ben hocayım. Buna delil: Dört senedir buradayım. Bir tek adama tarikat verseydim, şüpheye hakkınız olurdu. Belki yanıma gelen herkese demişim: "İman lâzım, İslâmiyet lâzım, tarikat zamanı değil."

Eğer derseniz: "Sana Said-i Kürdî derler. Belki sende unsuriyetperverlik fikri var, o işimize gelmiyor."

Ben de derim: Hey efendiler! Eski Said ve Yeni Said'in yazdıkları meydanda. Şahit gösteriyorum ki, ben [1] اَلْاِسْلَامِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ ferman-ı kat'îsiyle, eski zamandan beri menfî milliyet ve unsuriyetperverliğe, Avrupa'nın bir nevi firenk illeti olduğundan, bir zehr-i katil nazarıyla bakmışım. Ve Avrupa, o Frenk illetini İslâm içine atmış; tâ tefrika versin, parçalasın, yutmasına hazır olsun diye düşünür. O Frenk illetine karşı eskiden beri tedaviye çalıştığımı, talebelerim ve bana temas edenler biliyorlar.

Madem böyledir; hey efendiler, her bir hâdiseyi bahane tutup, bana sıkıntı vermeye sebep nedir acaba? Şarkta bir nefer hata etse, garpta bir nefere askerlik münasebetiyle zahmet ve ceza vermek veya İstanbul'da bir esnafın cinayetiyle Bağdat'ta bir dukkâncıyı esnaflık münasebetiyle mahkûm etmek nev'inden, her hâdise-i dünyeviyede bana sıkıntı vermek hangi usul iledir, hangi vicdan hükmeder, hangi maslahat iktiza eder?

1 İslâm Cahiliyetten kalma ırkçılık ve kabileciliği ortadan kaldırmıştır. (Bu ifade hadislerden iktibastır. Mesela bir hadisin meali şöyledir: "İslâm dını kendinden önceki batıl davranış ve âdetleri kökünden söküp atar." (*Buhârî*, Ahkâm: 4, İmârâ: 36, 37; *Ebu Dâvud*, Sünnet: 5; *Tirmizî*, Cihad: 39, İlim: 16; *Neseî*, Beyâa: 26; *İbn-i Mâce*, Cihad: 39; *Müsned*: 4/69, 70/199,204.)

adet: görenek, usul, alışkanlık
bahane: uydurma sebep
batıl: dinde yeri olmayan, dini hükümlere aykırı
bazen: zaman zaman
cinayet: adam öldürme
esnaf: bir sanatla veya dukkâncılıkla geçinen kimse
ferman-ı kat'î: kesin emir, buyruk.
Frenk: Avrupalı, Fransız
garp: batı.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiiller
hâdise: olay
hâdise-i dünyeviye: dünyayla ilgili hâdise, olay
hükmetmek: karar vermek.
ırkçılık: menfî milliyetçilik, olumsuz, zararlı milliyetçilik
ifade: söz, deyiş
iktıbas: kısmen aktarılma
iktıza: gerekme, gerektirme
illet: hastalık
iman: inanmak, itikat, inanç.
İslâmiyet: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu dîn
kabilecilik: kavmiyetçilik.
lâzım: gerekli.
mahkûm: hükümlü.
maslahat: fayda, gaye
meal: mana, anlam.
menfî milliyetçilik: ırkçılık, olumsuz ve zararlı milliyetçilik
meselâ: örnek olarak.
münasebet: alâka, bağ, ilişki
nazar: bakış
nefer: asker, er
nev': çeşit, tür
şahit: delil
şark: doğu
şeyh: tarikat dersi veren manevî lider
talebe: öğrenci
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürîdin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tefrika: bölünme, parçalanma, ayrılık
temas etmek: dokunmak, ilgilenmek, uğraşmak
unsuriyetperverlik: ırkçılık, milliyetçilik.
usul: kanun, düzen, kural
vicdan: iyiyi kötüden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zehr-i katil: öldürücü zehir

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Hâlimi, istirahatimi düşünen ve her musibete karşı sabırla sükûtumu istiğrap eden dostlarımın şöyle bir sualleri var ki: "*Sana gelen zahmetlere, sıkıntılara nasıl tahammül ediyorsun? Hâlbuki, eskiden çok hiddetli ve izzetli idin, edna bir tahkire tahammül edemezdin.*"

Elcevap: İki küçük hâdiseyi ve hikâyeyi dinleyiniz, cevabını alınız.

Birinci hikâye: İki sene evvel benim hakkımda bir müdür sebepsiz, gıyabımda tezyifkârâne, hakaretli sözler söylemişti. Sonra bana söylediler. Bir saat kadar Eski Said damanyla muteessir oldum. Sonra Cenab-ı Hakkın rahmetiyle şöyle bir hakikat kalbe geldi, sıkıntıyı izale edip o adamı da bana helâl ettirdi. O hakikat şudur:

Nefsime dedim: Eğer onun tahkiri ve beyan ettiği kusurlar, şahsıma ve nefsime ait ise, Allah ondan razı olsun ki, benim nefsimin ayıplarını söyler. Eğer doğru söylemiş ise, beni nefsimin terbiyesine sevk eder ve gururdan beni kurtarmaya yardımdır. Eğer yalan söylemiş ise, beni riyadan ve riyanın esası olan şöhret-i kâzibeden kurtarmaya yardımdır. Evet, ben nefsim ile musalâha etmemişim. Çünkü, terbiye etmemişim. Benim boynumda veya koynumda bir akrep bulunduğunu biri söylese veya gösterse, ondan darılmak değil, belki memnun olmak lâzım gelir.

akrep: zehirli ve öldürücü bir böcek.
ayıp: kusur.
beyan: anlatma, açıklama.
Cenab-ı Hak: Allah, Hakkın ta kendisi olan şeref ve yüceliğe sahibi Allah.
daman: huy, tabiat.
edna: en basit, en küçük.
evvel: önce.
gıyap: hazır ve mevcut olmama, yokluk.
gurur: kibir, böbürlenme, büyüklenme hissi.
hâdise: olay.
hakaretli sözler: küçük düşürücü, onur kırıcı şeyler bulunan sözler.
hakikat: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
helâl etme: alacağından, hakkından vazgeçme.
hiddet: öfke, kızgınlık.
istiğrap: şaşırma, hayret etme.
istirahat: dinlenme.
izale: giderme.
izzet: itibar, şeref, haysiyet.
kusur: ayıp, özür.
lâzım: gerek.
memnun: hoşnut, razı.
musalaha: barışma.
musibet: belâ, sıkıntı.
muteessir: etkilenme, üzülme.
nefis: kötü vasıflan nitelikleri kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç, kendi şahsı.
rahmet: esirgeme, şefkat, merhamet.
riya: ikiyüzlülük, gösteriş.
sevk: yönlendirme, yönetme.
sükût: susma.
şöhret-i kâzibe: yalancı şöhret.
tahammül: zora dayanma, sabretme, katlanma.
tahkir: hakaret etme, aşağılama, hor görme, küçük görme.
terbiye: yetiştirme, iyi ahlâk ve edep öğretme.
tezyifkârâne: küçük düşürücesine.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

Eğer o adamın tahkiratı, benim imana ve Kur'ân'a hizmetkârlığım sıfatıma ait ise, o bana ait değil. O adamı, beni istihdam eden Sahib-i Kur'ân'a havale ediyorum. O Aziz'dir, Hakîm'dir.

Eğer sırf beni sövmek, tahkir etmek, çürütmek nev'inden ise, o da bana ait değil. Ben menfî ve esir ve garip ve elim bağlı olduğundan, haysiyetimi kendi elimle düzeltmeye çalışmak bana düşmez. Belki misafir olduğum ve bana nezaret eden şu köye, sonra kazaya, sonra vilâyete hükmedenlere aittir. Bir insanın elindeki esirini tahkir etmek, sahibine aittir; o müdafaa eder. Madem hakikat budur, kalbim istirahat etti,

وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللهِ إِنَّ اللهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ [1]

dedim. O vakıayı olmamış gibi saydım, unuttum. Fakat maatteessüf sonra anlaşıldı ki, Kur'ân onu helâl etmemiş.

İkinci hikâye: Şu senede işittim ki, bir hâdise olmuş. O hâdisenin vukuundan sonra, yalnız icmalen vukuunu işittiğim hâlde, o vakıa ile ciddî alâkadarmışım gibi bir muamele gördüm. Zaten muhabere etmiyordum; etsem de, pek nadir olarak bir mesele-i imaniyeyi bir dostuma yazardım. Hatta dört senede kardeşime bir tek mektup yazdım. Ve ihtilâttan hem ben kendimi menediyordum, hem de ehl-i dünya beni men ediyordu. Yalnız bir iki ahbapla haftada bir defa görüşebiliyordum. Köye gelen misafirler ise, ayda bir-ikisi, bazı bir-iki dakika, bir mesele-i ahirete dair benimle görüşüyordu. Bu gurbet hâlimde,

1 Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz ki Allah kullarını hakkıyla görendir. (Mu'min Sûresi, 44.)

ahbap: dostlar, sevilenler
alâkadar: ilgili, munasebetli
Aziz: çok izzetli, kuvvet ve kudret sahibi olan Allah.
dair: alakalı, ilgili
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahireti düşünmeyen
esir: tutsak
garip: kimsesiz, gurbette, kendi memleketinin dışında bulunan
gurbet: yabancı yerde kalma.
hadise: olay
hakikat: gerçek, doğru
Hakim: her şeyi bir maksatla uygun yaratan, hikmet sahibi Allah
havale: bırakma, gönderme, üstüne bırakma.
haysiyet: şeref, itibar
helâl: din bakımından günah olmayan şey
hizmetkâr: hizmetçi
hükmeden: hakim olan
icmalen: kısaca, özetle
ihtilat: karışıp, görüşme, insanlarla bir arada bulunma
iman: inanmak, itikat.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma
istirahat: dinlenme
kaza: ilçe
maatteessüf: üzülerek, ne yazık ki
men: engelleme, yasaklama
menfî: sürgün edilmiş
mesele-i ahiret: ahiretle ilgili mesele
mesele-i imaniye: imanla ilgili mesele
muamele: davranış
muhabere: haberleşme
mudafaa: savunma
nadir: seyrek, az.
nev': çeşit, tür
nezaret: gözetmek, bakmak.
Sahib-i Kur'an: Kur'an'ın sahibi olan Allah
sıfat: vasıf
sırf: sadece
tahkir: hakaret etme, aşağılama
tahkirat: hakaretler, aşağılamalar
vakıa: hâdise, olay
vilayet: il
vuku: olma, meydana gelme

garip, yalnız, kimsesiz, nafaka için çalışmaya benim gibilere muvafık olmayan bir köyde, her şeyden, herkesten men edildim. Hatta, dört sene evvel, harap olmuş bir camii tamır ettirdim. Memleketimde imamlık ve vaızlik vesikam elimde olduğundan, o camide dört senedir –Allah kabul etsin– imamlık ettiğim hâlde, şu mübarek geçen ramazanda mescide gidemedim. Bazen yalnız namazımı kıldım, cemaatle kılınan namazın yirmi beş sevabından ve hayrından mahrum kaldım.

İşte, başıma gelen bu iki hâdiseye karşı, aynen iki sene evvel o memurun bana karşı muamelesine gösterdiğim sabır ve tahammülü gösterdim. İnşaallah devam da ettireceğim. Şöyle de düşünüyorum ve diyorum ki:

Eğer ehl-i dünya tarafından başıma gelen şu ezıyet, şu sıkıntı, şu tazyik, ayıplı ve kusurlu nefsim için ise, helâl ediyorum. Benim nefsim belki bununla ıslah-ı hâl eder, hem ona kefaretüzzünup olur. Dünya misafirhanesinin safasını çok gördüm; azıcık cefasını görsem, yine şükrederim.

Eğer imana ve Kur'ân'a hizmetkârlığım cihetiyle ehl-i dünya beni tazyık ediyorsa, onun müdafaası bana ait değil, onu, Aziz-i Cebbar'a havale ediyorum.

Eğer asılsız ve riyaya sebep ve ihlâsı kıracak bir şöhret-i kâzibeyi kırmak için teveccüh-i ammeyi hakkımda bozmak murat ise, onlara rahmet. Çünkü teveccüh-i ammeye mazhar olmak ve halkların nazarında şöhret kazanmak, benim gibi adamlara zarardır zannederim.

Aziz-i Cebbar: istediğini mutlaka yapabilen, çok izzet sahibi olan Allah
cefa: ezıyet, sıkıntı
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
cihet: yön
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen
evvel: önce
ezıyet: büyük sıkıntı, zahmet
garip: gurbette kendi memleketinin dışında bulunan
hâdise: olay
halk: topluluk, insanlar
harap: yıkık, viran, yıkılmış
havale: bırakma, gönderme
hayır: fayda, sevap, iyilik.
helal: din bakımından günah olmayan şey
hizmetkâr: hizmetçi
ıslah-ı hal: kendi hâlini ıslah etme, düzeltme
ihlâs: samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme
imam: Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi
iman: inanmak, itikat.
İnşaallah: Allah izin verirse
kefaretüzzünup: günahların kefareti, bağışlanmaya vesile
kusur: özür, kabahat.
mahrum: yoksun.
mazhar: nail olma, erişme, kavuşma
memleket: vatan
men: engelleme, yasaklama
mescit: ibadet edilecek yer, camı
misafirhane: geçici bekleme, konaklama yeri
muamele: davranış
murat: maksat, ulaşılmak istenen şey, kastedilen, istenen
muvafık: uygun
mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı
müdafaa: savunma
nafaka: yiyecek, içecek parası, geçim için gerekli olan şey
nazar: bakış, düşünce, göz.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç, kendisi
rahmet: esirgeme, şefkat, merhamet.
ramazan: oruç ayı
riya: ikiyüzlülük, gösteriş
safa: zevk, eğlence
şöhret: ün, nam.
şöhret-i kazibe: geçici yalancı şöhret.
şükür: minnettarlık duyma, teşekkür
tahammül: zora, dayanma, sabretme, katlanma.
tazyik: zorlama, baskı, şiddet.
teveccüh-i amme: herkesin ilgi ve sevgisi
vaız: ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden
vesika: belge
zannetme: sanma.

Benimle temas edenler beni bilirler ki, şahsıma karşı hürmet istemiyorum, belki nefret ediyorum. Hatta kıymettar mühim bir dostumu, fazla hürmeti için belki elli defa tekdir etmişim.

Eğer beni çürütmek ve efkâr-ı ammeden düşürtmek, iskat ettirmekten muratlan, tercümanlık ettiğim hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeye ait ise, beyhudedir. Zira Kur'ân yıldızlarına perde çekilmez. Gozunu kapayan yalnız kendi görmez, başkasına gece yapamaz.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Evhamlı bir kaç sualin cevabıdır.

Birincisi: Ehl-i dunya bana der: "*Ne ile yaşıyorsun? Çalışmadan nasıl geçiniyorsun? Memleketimizde tembelce oturanlan ve başkasının sa'yi ile geçinenleri istemiyoruz.*"

Elcevap: Ben iktisat ve bereketle yaşıyorum. Rezzak'ımdan başka kimsenin minnetini almıyorum ve almamaya da karar vermişim. Evet, gunde yuz para, belki kırk para ile yaşayan bir adam, başkasının minnetini almaz.

Şu meselenin izahını hiç arzu etmiyordum. Belki bir gururu ve bir enaniyeti ihsas eder fikriyle, beyan etmek bana pek nahoştur. Fakat, madem ehl-i dünya evhamlı bir surette soruyorlar; ben de derim ki:

Küçüklüğümden beri halkların malını kabul etmemek (velev zekât dahı olsa), hem maaşı kabul etmemek (yalnız bir iki sene Dârülhikmeti'l-İslâmiyede dostlarımın

arzu: istek, heves
bereket: Allah tan gelen bolluk
beyan: anlatma, açıklama
beyhude: boşu boşuna
Dârülhikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yıllan arasında şeyhülislâmlıga bagli olarak faaliyet gösteren Bediuzzaman Said Nursi'nin de görev yapıgı İslam Akademisi hüviyetinde ilmi bir kuruluş.
efkar-ı amme: umuma ait düşunce, kamuoyu
ehl-ı dünya: sadece dunya hayatı ıçın yaşayan, ahireti du şunmeyen
enaniyet: kendini beğenme benlik, gurur
evham: vehimler, kuşkular, kuruntular
gurur: kıbir, kendini yuksek ve degerli tutma hissi
hakaik-ı İmaniye ve Kur aniye: iman ve Kur an hakikatlen
hürmet: nayet, ihtıram.
iskat: düşurme.
ihsas: hissettirme
iktısat: tutumluluk, tasarruf.
izah: açıklama
kıymettar: degerli, kıymetli.
memleket: vatan
mesele: ehemmiyetli konu
minnet: lutuf, bağış
murat: maksat, ulaşılmak istenen şey, kastedilen, istenen.
muhim: onemli
nahoş: hoşa gıtmeyen, hoş olmayan
perde: ortu.
Rezzak: butun yaratılmışlann rızkını veren ve ihtıyaçlarını karşılayan Allah
sa'y: çalışma
sual: soru
suret: bıçım, tarz, şekil
tekdir: uyarma, ikaz, azarlama
temas etmek: ilişkide ve iletişimde bulunmak
tercüman: rercume eden birisinin veya bir şeyin maksadını anlatmaya bir hâli veya bir şeyi ifadeye vasıta olan
velev: hatta, ola ki
zekat: Allah için malın belli bir kısmının her yıl zekât verilebilecek kimselere dagıtılması İslamın bir şartı

icbarıyla kabul etmeye mecbur oldum ve o parayı da manen millete iade ettik), hem maişet-i dünyeviye için minnet altına girmemek, bütün ömrümde bir düstur-i hayatımdır. Ehl-i memleketim ve başka yerlerde beni tanıyanlar bunu biliyorlar. Bu beş seneki nefyimde, çok dostlar bana hediyelerini kabul ettirmek için çok çalıştılar; kabul etmedim.

"Öyle ise, nasıl idare edersin?" denilse, derim:

Bereket ve ikram-ı İlâhî ile yaşıyorum. Nefsim çendan her hakarete, her ihanete müstahak ise de, fakat Kur'ân hizmetinin kerameti olarak, erzak hususunda ikram-ı İlâhî olan berekete mazhar oluyorum.[1] وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ sırrıyla, Cenab-ı Hakkın bana ettiği ihsanatı yâd edip, bir şükr-i manevî nev'inde birkaç numunesini söyleyeceğim. Bir şükr-i manevî olmakla beraber, korkuyorum ki, bir riya ve gururu ihsas ederek o mübarek bereket kesilsin. Çünkü müftehirâne gizli bereketi izhar etmek, kesilmesine sebep olur. Fakat, ne çare, söylemeye mecbur oldum.

İşte birisi: Şu altı aydır otuz altı ekmekten ibaret bir kile buğday bana kâfi geldi; daha var, bitmemiş. Ne miktar kifayet (HAŞİYE) edecek, bilmiyorum.

İkincisi: Şu mubarek ramazanda, yalnız iki haneden bana yemek geldi; ikisi de beni hasta etti. Anladım ki, başkasının yemeğini yemekten memnuum. Mütebakısi, bütün ramazanda benim idareme bakan mübarek bir

HAŞİYE: Bir sene devam etti.

1 Rabbinin nimetini şukranla al. (Duha Suresi, 11.)

bereket: Allah'tan gelen bolluk.
Cenab-ı Hak. Allah Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah.
çendan: her ne kadar, gerçi.
düstur-i hayat: hayat prensibi.
ehl-i memleket: hemşehri, aynı memleketten.
erzak: yenilecek, içilecek şeyler, rızıklar.
gurur: kibir, kendini yüksek ve değerli tutma hissi.
hakaret: hakirlik, aşağılama.
hane: ev.
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
hususunda: konusunda.
icbar: zorlama.
idare: az bir şeyle yetinme, yerinde harcama, bir işi yürütme, yönetme, çekip çevirme.
ihanet: arkadan vurma, kötülük etme.
İhsanat: ihsanlar, lütuflar, bağışlar, iyilikler.
İhsas: hissettirme.
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikram ve ihsanı.
İzhar: açığa vurma, gösterme.
kâfi: yeterli, yeter.
kerامet: lütuf, ihsan, ikram, bağış.
kifayet: yeterlilik, yeterli olma.
kile: 36,5 kg'a denk gelen bir ölçü birimi.
maişet-i dünyeviye: dünyaya ait geçim.
mazhar: nail olma, erişme.
mecbur: bir işi yapmak zorunda kalmış.
memnu: menedilmiş, yasaklanmış.
minnet: İnsanın yapılan bir iyilik karşısında kendisini borçlu hissetmesi.
mubarek: feyizli, bereketli, hayırlı.
müftehirâne: gururla iftihar ederek.
müstahak: hak etmiş, layık.
mütebaki: geri kalan kısım.
ne çare: çaresiz.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefiy: sürgün etme.
nev': çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan, insana faydalı olan her şey.
numune: örnek, misal.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı terbiye eden Allah.
ramazan: oruç ayı.
riya: gösteriş.
şükran: teşekkür etme, minnettarlık.
şükr-i manevî: manevî şükür.
yâd: anma.

hanenin ve sadık bir arkadaşım olan o hane sahibi Abdullah Çavuşun ıhban ve şahadetiyle, üç ekmek, bır kıyye (kilo demek) pirinç bana kâfi gelmiştir. Hatta o pirinç, on beş gun ramazandan sonra bıtmiştır.

Üçuncusu: Dağda, üç ay, bana ve misafirlerime bir kıyye tereyağı, her gün ekmekle beraber yemek şartıyla, kâfi geldi. Hatta Süleyman ısmında mubarek bır mısafırım vardı. Benim ekmeğim de ve onun ekmeği de bitiyordu. Çarşamba günü idi. Dedim ona:

"Git, ekmek getir." İki saat, her tarafımızda kimse yok ki, oradan ekmek alınsın.

"Cuma gecesi senin yanında bu dağda beraber dua etmek arzu ediyorum" dedi.

Ben de dedim: "تَوَكَّلْنَا عَلَى اللهِ[1]; kal."

Sonra hıç munasebeti olmadığı hâlde ve bır bahane yokken, ikimiz yürüye yürüye bir dağın tepesine çıktık. İbrıkte bır parça su vardı. Bır parça şeker ıle çayımız vardı. Dedim:

"Kardeşim, bir parça çay yap."

O ona başladı; ben de derin bir dereye bakar bır katran ağacı altında oturdum. Müteessifâne şöyle düşündüm ki: "Küflenmiş bir parça ekmeğimiz var; bu akşam ancak ıkimıze yeter. İki gün nasıl yapacağız ve bu safî kalb adama ne diyeceğim?" diye düşünmede iken, birden bire başım çevrilir gibi başımı çevirdim. Gordum kı, koca bır ekmek, katran ağacının üstünde, dalları içinde bize bakıyor

1. Allah a tevekkul ettik.

arzu: istek, heves
bahane: sebep
hane: ev
ıbrık: su testisi, kabı
ıhbar: haber verme, bildirme
kafi: yeterli, yeter
kıyye: okka (1283 grama karşılık gelen agırlık olçusu
mübarek: feyzli, bereketli, hayırlı
münasebet: yer, alâka.
müteessıfane: esefenerek, üzülerek.
ramazan: oruç ayı
sadık: dostlugu ve baglılıgı içten olan, dogru
safi: saf, temiz
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tevekkul: Allah a dayanma ve güvenme gucunun yetmedigi yerde Allah tan bekleme

Dedim: "Süleyman, müjde! Cenab-ı Hak bize rızık verdi."

O ekmeği aldık; bakıyoruz ki, kuşlar ve hayvanat-ı vahşiye, hiçbiri ilişmemiş. Yırmı otuz gundur hiçbir insan o tepeye çıkmamıştı. O ekmek ikimize ıkı gün kâfi geldi. Bız yerken, bıtmek üzere ıken, dört sene sadık bır sıddıkım olan müstakim Süleyman, ekmekle aşağıdan çıkageldi.

Dördüncüsü: Şu üstümdeki sakoyu, yedi sene evvel eskı olarak almıştım. Beş senedır elbıse, çamaşır, pabuç, çorap için dört buçuk lira ile idare ettım. Bereket, ıktisat ve rahmet-i Ilâhıye bana kâfi geldi.

İşte, şu numuneler gıbi çok şeyler var ve bereket-i Ilâhiyenin çok cıhetlerı var. Bu koy halkı çoğunu bilirler. Fakat sakın bunlan fahir için zikrediyorum zannetmeyiniz, belki mecbur oldum. Hem benim için iyiliğe bir medar olduğunu düşünmeyiniz. Bu bereketler, ya yanıma gelen halıs dostlanma ihsandır; veya hizmet-ı Kur'âniyeye bir ikramdır; veya ıktısadın bereketli bır menfaatidir; veyahut "Yâ Rahîm, yâ Rahîm" ile zikreden ve yanımda bulunan dört kedinin nzıklandır kı, bereket suretinde gelir, ben de ondan istifade ederim. Evet, hazin mırmırlarını dikkatle dınlesen, "Yâ Rahîm, yâ Rahîm" çektiklerini anlarsın.

Kedi bahsı geldi, tavuğu hatıra getirdi. Bir tavuğum var. Şu kışta yumurta makinesı gıbi, pek az fasıla ıle her gün rahmet hazınesinden bana bir yumurta getiriyordu.

bahıs: konu
bereket: Allah tan gelen bolluk.
bereket-ı Ilahıye: Allah tan gelen ihsan, bolluk.
Cenab-ı Hak: Allah. Hakkın ta kendısı olan şeref ve yücelik sahıbı Allah.
cıhet: yon
evvel: once
fahir: ovunme.
fasıla: aralık, ara
halıs: temiz, sarımı
hatır: zihin
hayvanat-ı vahşiye: vahşî olan hayvanlar
hazın: huzunlu.
hazıne: zengin ve degerli kaynak
hızmet-ı Kur'ânıye: Kur'an hizmetı
ıdare: tutum, yennde harcama
ihsan: ıkram etme, lutuf bağış
Ikram: bagış, ihsan
Iktısat: tutumluluk, tasarruf
ıstıfade: faydalanma.
kafi: yeterli, yeter
mecbur: bır ışl yapmak zorunda kalmış.
medar: vesile, sebep
menfaat: fayda, yarar
mujde: sevindırıcı haber
müstakım: istıkametlı, dogru
numune: ornek, mısal.
pabuç: okçesız ayakkabı
Rahım: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
rahmet: Allah ın kullannı esırgemesı, onlara maddi ve manevi nımetler vermesı
rahmet-ı ilahıye: Allah ın sonsuz rahmetı, Ilahı rahmet.
rızık: yıyecek, ıçecek şey
sadık: dostlugu ve baglılıgı ıçten olan, dogru
sako: uste gıyılen erkek elbısesı, pardosu, palto
sıddık: çok dogru, çok baglı
suret: bıçım, tarz.
zannetme: sanma
zıkır: Allah ı anma
zikretmek: soylemek, anmak.

Hem bir gün iki yumurta getirdi, ben de hayrette kaldım. Dostlarımdan sordum, "Böyle olur mu?" dedim. Dediler: "Belki bir ihsan-ı İlâhîdir." Hem şu tavuğun yazın çıkardığı küçük bir yavrusu vardı. ramazan-ı şerifin başında yumurtaya başladı, ta kırk gün devam etti. Hem küçük, hem kışta, hem ramazanda bu mübarek hâli bir ikram-ı Rabbanî olduğuna, ne benim ve ne de bana hizmet edenlerin şüphemiz kalmadı. Hem ne vakit annesi kesti, hemen o başladı, beni yumurtasız bırakmadı.

İkinci vehimli sual: Ehl-i dünya diyorlar ki: "*Sana nasıl emniyet edeceğiz ki, sen dünyamıza karışmayacaksın? Seni serbest bıraksak, belki dünyamıza karışırsın. Hem nasıl bileceğiz ki, sen kurnazlık yapmıyorsun? Ken dini târik-ı dünya gösterip, halkın malını zahiren almaz, gizli alır bir kurnazlık olmadığını nasıl bileceğiz?*"

Elcevap: Yirmi sene evvelki Divan-ı Harb-i Örfîde ve Hürriyetten daha evvel zamanda çoklara malûm hâl ve vazıyetim ve İki Mekteb-i Musibetin Şahadetnamesi namında o zaman Dıvan-ı Harbdeki müdafaatım kat'î gösterir ki, değil kurnazlık, belki edna bir hileye tenezzul etmez bir tarzda hayat geçirmişim. Eğer hile olsaydı, bu beş sene zarfında sizlere temellukkârâne bir müracaat edilecekti. Hileli adam kendini sevdirir, kendini çekmez, iğfal ve aldatmaya daima çalışır. Hâlbuki, bana karşı en mühım hücumlara ve tenkıtlere mukabil, tezellule tenezzul etmedim.[1] تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ deyip, ehl-i dünyaya arkamı çevirdim.

1. Allah'a tevekkül ettim.

Dıvan-ı Harb. Asken Mahkeme
Dıvan-ı Harb-ı Örfî İttıhat ve Terakkı hukumetî zamanında kurulan ve oldukça sert kararlar alan sıkıyonetım mahkemesi
edna en basit, en kuçuk.
ehl-i dünya sadece dunya hayatı ıçın yaşayan, ahreti dusunmeyen
emniyet: emnıtlık, guvenlik, guvenme
evvel once.
evvelki onceki
hâlbuki oysa kı.
hücum saldırı.
hürriyet. 1908 de II. Meşrutıyetın ılanı ile birlikte gerçekleşen yenı sıstemın halk arasındakı adı
iğfal yanıltma, aldatma, kandırma
ihsan-ı İlâhî Allah'ın ihsanı, ıkramı, bağışı
ikram-ı Rabbanî Rabbımızın ıkramı, ıhsanı, bağışı
kat'î kesin.
malum bilinen, belli
mukabil karşılık, karşı
mübarek. feyızlı, bereketlı, hayırlı
müdafaat. savunmalar
mühım onemlı
müracaat. başvurma, başvuru
ramazan oruç ayı
ramazan-ı şerif mubarek şerefli ramazan ayı
sual soru
tarık-ı dünya dunyayı terk eden
temellukkarane dalkavukluk yaparak, yaltaklanarak.
tenezzul ınme, düşme, alçalma.
tenkıt. eleştırı
tevekkül Allah'a dayanma ve guvenme, gucunun yetmedıgı yerde Allah'tan bekleme.
tezellul alçalma, kendını kuçuk dusurme
vazıyet durum
vehım yanlış ve esassız dusunce, kuruntu, kuşku
zahıren gorunuşte
zarfında suresinde, ıçınde

Hem de ahireti bilen ve dünyanın hakikatini keşfeden, aklı varsa pişman olmaz, yeniden dünyaya dönüp uğraşmaz. Elli seneden sonra, alâkasız, tek başıyla bir adam, hayat-ı ebediyesini dünyanın bir iki sene gevezeliğine, şarlatanlığına feda etmez. Feda etse kurnaz olmaz, belki ebleh bir divane olur. Ebleh bir divanenin elinden ne gelir ki onun ile uğraşılsın?

Amma zahiren tarik-ı dünya bâtınen talib-i dünya şüphesi ise وَمَآ اُبَرِّئُ نَفْسِي اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوْٓءِ[1] sırrınca, ben nefsimi tebrie etmiyorum. Nefsim her fenalığı ister. Fakat şu fânî dünyada, şu muvakkat mısafirhanede, ihtiyarlık zamanında, kısa bir ömürde, az bir lezzet için, ebedî, daimî hayatını ve saadet-ı ebediyesini berbat etmek, ehl-i aklın kârı değil. Ehl-i aklın ve zîşuurun kân olmadığından, nefs-i emmarem ister istemez akla tâbi olmuştur.

Üçüncü vehimli sual: Ehl-i dünya diyorlar ki: "*Sen bizi sever mısın? Beğeniyor musun? Eğer seversen, neden bize küsüp karışmıyorsun? Eğer beğenmiyorsan, bize muarızsın; biz muanzlanmızı ezeriz.*"

Elcevap: Ben değil sizi, belki dünyanızı sevseydim, dünyadan çekilmezdim. Ne sizi ve ne de dünyanızı beğenmiyorum. Fakat karışmıyorum. Çünkü, ben başka maksattayım, başka noktalar benim kalbimi doldurmuş, başka şeyleri düşünmeye kalbimde yer bırakmamış. Sizin vazifeniz ele bakmaktır, kalbe bakmak değil. Çünkü idarenizi, asayişinizi istiyorsunuz. El karışmadığı vakit, ne hakkınız var ki, hiç lâyık olmadığınız hâlde "Kalb de bizi sevsin" demeye?

1. Ben nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefis daima kötülüğe sevk eder. (Yusuf Suresi, 53.)

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öteki dünya
alâka: ilgi
asayiş: huzur, emniyet, düzen, güvenlik
batınen: iç yüzünde
divane: deli
ebedî: sonsuz, sürekli
ebleh: pek akılsız, ahmak.
ehl-i akıl: akıl sahipleri
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahireti düşünmeyen.
fânî: ölümlü, geçici
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fenalık: kötülük.
hakikat: gerçek, mahiyet, esas, asıl
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
idare: yönetim, yürütme
keşfetme: bulma, meydana çıkarma
lâyık: yakışır, uygun.
maksat: gaye, amaç.
mısafirhane: geçici bekleme ve konaklama yeri.
muarız: karşı çıkan, muhalif
muvakkat: geçici.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden güç, nefis.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
sevk: sürme
sual: soru
şarlatan: yalancı, hayâsız aldatıcı
tâbi: uyan, itaat eden
talib-i dünya: dünyayı isteyen
târik-i dünya: dünyayı terk eden
tebrie: temize çıkarma
vazife: görev, iş.
vehim: yanlış ve esassız düşünce, kuşku, kuruntu
zahiren: görünüşte.
zişuur: şuur sahibi, şuurlu, bilinçli.

Kalbe karışsanız- Evet, ben nasıl bu kış içinde bahar temennı edıyorum ve arzu edıyorum; fakat ırade edemıyorum, getirmeye teşebbüs edemiyorum. Öyle de, hâl-i âlemin salâhını temenni ediyorum, dua edıyorum ve ehl-ı dünyanın ıslahını arzu ediyorum. Fakat irade edemiyorum; çünkü elimden gelmiyor. Bilfiil teşebbüs edemiyorum, çünkü ne vazifemdir, ne de ıktıdanm var.

Dördüncü şüpheli sual Ehl-i dunya diyorlar ki: "*O kadar belâlar gördük ki, kimseye emniyetimiz kalmadı. Sana nasıl emın olabılırız ki, fırsat senın elıne geçse, arzu ettığın gibi karışmazsın?*"

Elcevap: Evvelkı noktalar size emniyet vermekle beraber, memleketimde, talebe ve akrabam içinde, benı dinleyenlerin ortasında, heyecanlı hâdiseler içinde dünyanıza kanşmadığım hâlde, diyar-ı gurbette ve yalnız, tek başıyla, garip, zayıf, âciz, butun kuvvetıyle ahirete muteveccih, ihtilâttan, muhabereden kesilmiş, iman ve ahiret munasebetıyle uzaktan uzağa yalnız bazı ehl-i ahiretı dost bulan ve başka herkese yabanî ve herkes de ona yabanî nazarıyla bakan bir insan, semeresız, tehlikeli dunyanıza kanşsa, muzaaf bir divane olmak gerektir.

BEŞİNCİ NOKTA

Beş küçük meseleye dairdir.

Birincisi

Ehl-i dünya bana diyorlar ki: "Bizim usul-i medeniyetimızi, tarz-ı hayatımızı ve suret-ı telebbusumuzu ne ıçın sen kendine tatbik etmıyorsun? Demek bize muarızsın?"

acız: güçsuz
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan alem, otekı dunya
arzu: ıstek, heves
bela: musibet, sıkıntı.
bilfiil: kendi çalışması ile fiilen, uygulamada
dair: alakalı, ait, ılgılı
divane: deli
diyar-ı gurbet: gurbet diyan yurdu
ehl-ı ahiret: ahiretını duşunen, ahıretını esas tutan
ehl-i dünya: sadece dunya hayatı ıçın yaşayan, ahiretı du şunmeyen
emin olma: güvenme
emniyet: emin, güven.
evvel: once.
garip: gurbette kendi memleketinin dışında bulunan,
hadise: olay
hal-ı alem: dünyanın vaziyetı durumu
ıslah: ıyileştirme, düzeltme
ihtılat: karışıp, gorusme, insanlarla bir arada bulunma
ıktıdar: güç, yetme
iman: ınanmak, ıtıkat
ırade: dileme, seçme kararı yerine getirme gucu
memleket: vatan
mesele: ehemmıyetlı ış, konu
muarız: karşı çıkan, muhalif
muhabere: haberleşme
muzaaf: kat kat, katmerlı
münasebet: alaka, baglantı, ılışkı
muteveccih: yonelen.
nazar: bakış, göz.
salah: düzelme, ıyileşme
semere: netice, meyve
sual: soru
suret-i telebbüs: gıyınme tarzı
şüphe: kuşku.
talebe: ogrencı
tarz-ı hayat: hayat tarzı
tatbik: uygulama
temenni: bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme.
teşebbus: harekete geçme, gırışme, gırışım
usul-i medeniyet: medenıyetın usulu, yontemı, prensıbı.
vazife: gorev, ış
zaif: zayıf

Ben de derim: Hey Efendiler! Ne hakla bana usul-i medeniyetinizi teklif ediyorsunuz? Hâlbuki sız, beni hukuk-ı medeniyetten ıskat etmiş gibi, haksız olarak beş sene bir köyde muhabereden ve ihtilâttan memnu bır tarzda ikamet ettirdiniz. Her menfiyi şehirlerde dost ve akrabasıyla beraber bıraktınız ve sonra vesika verdiğiniz hâlde, sebepsız beni tecrit edip, bir iki tane müstesna, hiçbir hemşehri ile görüştürmediniz. Demek beni efrad-ı milletten ve raiyetten saymıyorsunuz. Nasıl kanun-i medeniyetinizin bana tatbikini teklif ediyorsunuz? Dünyayı bana zindan ettiniz. Zındanda olan bır adama boyle şeyler teklıf edılmez. Sız bana dünya kapısını kapadınız. Ben de ahiret kapısını çaldım; rahmet-i İlâhiye açtı. Ahıret kapısında bulunan bir adama, dünyanın karma karışık usul ve âdâtı ona nasıl teklif edilir? Ne vakit beni serbest bırakıp, memleketime iade edip hukukumu verdiniz, o vakit usulunuzun tatbikini isteyebilirsiniz.

İkinci Mesele

Ehl-i dünya diyorlar ki: "Bize ahkâm-ı dinıyeyi ve hakaik-ı İslâmıyeyi talım edecek resmî bir dairemız var. Sen ne salâhıyetle neşriyat-ı dinıye yapıyorsun? Sen madem nefye mahkûmsun; bu işlere karışmaya hakkın yok."

Elcevap: Hak ve hakikat inhısar altına alınmaz. İman ve Kur'ân nasıl inhisar altına alınabilir? Sız dünyanızın usulunü, kanununu inhisar altına alabilirsiniz. Fakat hakaık-ı imanıye ve esasat-ı Kur'âniye, resmî bir şekilde ve ücret mukabılınde, dünya muamelâtı suretine sokulmaz. Belki bir mevhıbe-i İlâhiye olan o esrar, halıs bir

adat: adetler, gorenekler, alışkanlıklar
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
ahkam-ı dınıye: dine aıt hukumler, esaslar
efrad-ı millet: milletin fertlerı, vatandaşlar
ehl-i dunya: sadece dunya hayatı ıçın yaşayan, ahıreti dusunmeyen
esasat-ı Kur'aniye: Kur'ân esasları
esrar: sırlar
hak: doğru
hakaik-ı imaniye: ımanı hakıkatlerı
hakaik-ı islamiye: İslâmıyetın hakıkatlerı, gerçekler.
hakıkat: gerçek, doğru
halbuki: oysa kı
halıs: temız, sarımsı, ıçten.
hemşehri: aynı şehırden olan
hukuk-ı medeniyet: medenı haklar, temel hak ve hurrıyetler
ıskat: duşurme
ıade: geri gonderme.
ıhtılat: karışıp goruşme, ınsanlarla bır arada bulunma
ıkamet: oturma, bır yerde kalma
iman: inanmak, itıkat.
inhısar altına almak: yalnız bır şeye aıt kılmak, tekelıne almak.
inhisar: tekel, yalnız bır şeye aıt kılma
kanun-ı medeniyet: medenıyet kanunu, kuralı
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed e ındırılmış, semavî kıtapların sonuncusu
mahkum: hukumlu
memleket: vatan
memnu: yasaklanmış.
menfi: surgun edılmış
mesele: ehemmıyetlı ış, konu
mevhıbe-i ilahıye: Cenab-ı Hakkın ıhsan ve hedıyesi
muamelat: muameleler, ış lemler, davranışlar
muhabere: haberleşme.
mukabil: karşılık.
mustesna: hanç, dışında
nefiy: surgun, bır yerde ıkamete mecbur etme
neşrıyat-ı dınıye: dını yayın cılık
rahmet-i ilahıye: Allah ın sonsuz rahmetı.
raıyet: halk, vatandaşlar
resmı: devlet adına olan
salahıyet: yetkı.
suret: bıçım, şekıl
talım: ogretme, yetıştırme
tarz: şekıl, bıçım.
tatbık: uygulama.
tecrıt: yalnız başına bırakma, soyutlama
teklıf: bırnnden ezıyetlı, zahmetlı, fakat dıgerı hakkında yararlı bır ış isteme, yapılmasını ve kabulunu isteme
usul: esaslar, yontem, metot, kural
usul-i medeniyet: medenıyetın usulu, yontemı, prensıbı.
vesika: belge, ızın kâgıdı
zından: hapıshane

niyetle ve dünyadan ve huzuzat-ı nefsaniyeden tecerrüt etmek vesilesiyle o feyizler gelebilir.

Hem de sizin o resmî daireniz dahi, memlekette iken beni vaiz kabul etti, tayin etti. Ben o vaizliği kabul ettim, fakat maaşını terk ettim. Elimde vesikam var. Vaizlik, imamlık vesikasıyla her yerde amel edebilirim. Çünkü benim nefyim haksız olmuştur. Hem menfîler madem iade edildi, eski vesikalarımın hükmü bâkîdir.

Sâniyen: Yazdığım hakaik-ı imaniyeyi doğrudan doğruya nefsime hitap etmişim. Herkesi davet etmiyorum; belki ruhları muhtaç ve kalbleri yaralı olanlar, o edviye-i Kur'âniyeyi arayıp buluyorlar. Yalnız, medar-ı maişetim için, yeni huruf çıkmadan evvel, haşre dair bir risalemi tabettirdim. Bunu da, bana karşı insafsız eski valî, o risaleyi tetkik edip, tenkit edecek bir cihet bulamadığı için ilişemedi.

Üçüncü Mesele

Benim bazı dostlarım, ehl-i dünya bana şüpheli baktıkları için, ehl-i dünyaya hoş görünmek için benden zahiren teberri ediyorlar, belki tenkit ediyorlar. Hâlbuki, kurnaz ehl-i dünya, bunların teberrisini ve bana karşı ıçtınaplarını, o ehl-i dünyaya sadakate değil, belki bir nevi niyaya, vicdansızlığa hamledip, o dostlarıma karşı fena nazarla bakıyorlar.

Ben de derim: Ey ahiret dostlarım! Benim Kur'ân'a hizmetkârlığımdan teberri edip kaçmayınız. Çünkü, inşaallah, benden size zarar gelmez. Eğer faraza musibet

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
amel etmek: çalışmak, iş görmek.
bâki: ebedî sürekli, kalıcı
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili
davet: çağırma
edviye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın devaları, ilaçları.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahreti düşünmeyen
faraza: farz edilsin, varsayılsın
fena: kötü
feyiz: bereket, bolluk.
hakaik-ı imaniye: iman hakıkatleri
hâlbuki: oysa ki.
hamletme: yüklenme, yorumlama
haşr: Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması, dirilme, ikinci dirilış
hitap: söz söyleme, konuşma.
hizmetkar: hizmetçi
huruf: harfler.
huzuzat-ı nefsaniye: nefsin hoşuna giden zevk ve hazlar
hükûm: yürürlük.
iade: geri verme
ıçtınap: çekinme, kaçınma
ilişmek: müdahale etmek, karışmak.
imam: Müslüman cemaate namaz kıldıran kişi
insafsız: merhametsiz
inşaallah: Allah'ın izniyle
kurnaz: açıkgöz, uyanık, başkalarını kandırabilen kimse
medar-ı maişet: geçim kaynağı
memleket: vatan
menfî: sürgün edilmiş
mesele: ehemmiyetli iş, konu
muhtaç: ihtiyacı olan
musibet: felâket, belâ
nazar: bakış, göz.
nefis: kişinin kendisi.
nefiy: sürgün, bir yerde ikamete mecbur bırakılma
nevi: çeşit, tür
niyet: kalbin bir şeye karar vermesi
resmî daire: devlet dairesi, kamu kuruluşu
risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap
riya: ikiyüzlülük
sadakat: içten bağlılık.
sâniyen: ikinci olarak.
tab: basma
tayin: görevlendirme
teberri: uzaklaşma
tecerrüt: soyutlanma, sıyrılma.
tenkit: eleştiri, eleştirme
tetkik: inceleme, araştırma
vaiz: dini meseleler üzerinde öğüt vererek irşat eden, ibadet yerlerinde dinin emir ve yasaklarını anlatarak nasihat eden
vesika: belge
vesile: vasıta, sebep
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen manevî bir his
zahiren: görünüşte

gelse veya bana zulmedilse, siz benden teberri ile kurtulamazsınız. O hâl ile, musibete ve tokada daha zıyade istihkak kesb edersiniz. Hem ne var ki evhama düşüyorsunuz?

Dördüncü Mesele

Şu nefiy zamanında görüyorum ki, hodfüruş ve siyaset bataklığına duşmuş bazı insanlar, bana tarafgirâne, rakîbâne bir nazarla bakıyorlar. Güya ben de onlar gibi dünya cereyanlarıyla alâkadarım!

Hey, efendiler! Ben imanın cereyanındayım. Karşımda imansızlık cereyanı var. Başka cereyanlarla alâkam yok. O adamlardan ücret mukabilinde iş görenler, belki kendini bir derece mazur görüyor. Fakat ücretsiz, hamiyet namına bana karşı tarafgirâne, rakîbâne vaziyet almak ve ilişmek ve eziyet etmek, gayet fena bır hatadır. Çünkü, sabıkan ıspat edildiği gibi, siyaset-i dünya ile hiç alâkadar değilim. Yalnız, butun vaktimi ve hayatımı hakaik-ı imaniye ve Kur'âniyeye hasr ve vakfetmişim. Madem böyledir; bana ezıyet verip rakîbâne ılışen adam duşunsün ki, o muamelesi zındıka ve imansızlık namına imana ilişmek hükmüne geçer.

Beşinci Mesele

Dünya madem fânîdir. Hem madem ömür kısadır. Hem madem gayet luzumlu vazifeler çoktur. Hem madem hayat-ı ebediye burada kazanılacaktır. Hem madem dunya sahıpsız değil. Hem madem şu mısafırhane-i dünyanın gayet Hakîm ve Kerîm bir Müdebbir'i var.

alaka: ilişki, bağ.
alakadar: alâkalı, ilgili.
cereyan: akım, hareket.
efendi: saygın, muhterem.
evham: vehimler, zanlar, kurunrular.
eziyet: buyuk sıkıntı.
fani: geçici, ölumlu.
fena: kotu.
gayet: son derece, çok.
guya: sozde.
hakaık-ı imaniye ve Kur'âniye: iman hakıkatlen.
Hakım: her şeyı bır maksatla, bır amaca yönelik hikmetle yapan Allah.
hamiyet: din, vatan, gibi mukaddes degerlen ve kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hasr: bır şeye aıt kılma.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hey: ey.
hodfuruş: kendini beğenen.
hukmüne: yenne degenne.
ilişmek: mudahale etmek, karışmak.
iman: inanmak, ıtıkat.
imansızlık: dınsızlık.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
ıstıhkak: hak etme.
Kerim: ikram ve ıhsanı bol olan Allah.
kesb: kazanma.
luzumlu: gerekli.
mazur: ozurlu, mazeretli.
mesele: ehemmıyetlı ış, konu.
misafirhane-i dünya: dunya mısafırhanesi.
muamele: davranış.
mukabil: karşılık.
musıbet: felâket, belâ.
Müdebbir: her şeyı onceden ayarlayan ıdare eden, çekip çeviren Allah.
nazar: bakış, goz.
nefiy: surgun, bır yerde ıkamete mecbur edilme.
rakıbane: rakıpçe, rekabet edercesine.
sabıkan: bundan önce, daha onceden.
sıyaset: polıtıka, devletı ıdare etme sanatı.
siyaset-i dünya: dünya sıyaseti.
tarafgirâne: taraf tutarcasına.
teberri: uzaklaşma.
vakfetmek: bagışlamak.
vazife: görev, ış.
vaziyet: durum.
zındıka: dınsızlık.
zıyade: fazla, çok.
zulum: haksızlık, ezıyet.

Hem madem ne iyilik ve ne fenalık cezasız kalmayacaktır. Hem madem [1] لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا sırrınca teklif-i mâlâyutak yoktur. Hem madem zararsız yol, zararlı yola müreccahtır. Hem madem dünyevî dostlar ve rütbeler kabir kapısına kadardır. Elbette, en bahtiyar odur ki, dünya için ahireti unutmasın, ahiretini dünyaya feda etmesin, hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyeviye için bozmasın, malâyanı şeylerle ömrünü telef etmesin, kendini misafir telâkki edip misafirhane sahibinin emirlerine göre hareket etsin, selâmetle kabir kapısını açıp saadet-i ebediyeye girsin. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Bu *madem*ler içindir ki, şahsıma karşı olan zulümlere, sıkıntılara aldırmıyorum ve ehemmiyet vermiyorum. "Meraka değmiyor" diyorum ve dünyaya karışmıyorum.

1 Allah bir kimseye gücünün yettiğinden başka sorumluluk yüklemez. (Bakara Suresi, 286.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bahtıyar: bahtlı, mes'ut, talihli.
dünyevî: dünya ile ilgili, dünyadaki.
ehemmiyet: önem.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fenalık: kötülük.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
kabir: mezar.
malayanî: manasız, boş şey.
misafir: konuk.
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev.
müreccah: tercih edilen.
rütbe: mertebe.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
selâmet: salimlik, güven, esenlik.
teklif-i malayutak: kişinin yapamayacağı, gücünün yetmeyeceği bir şeyi ona teklif etme, yükleme.
telakki: kabul etme.
telef: yok etme, harcama.
zulüm: haksızlık, eziyet, kötülük.

On Altıncı Mektubun Zeyli, Barla'da 1931'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

On Altıncı Mektubun Zeyli

بِاسْمِهِ ... وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1] [2]

Ehl-i dünya, sebepsiz, benim gibi âciz, garip bir adamdan tevehhüm edip, binler adam kuvvetinde tahayyül ederek beni çok kayıtlar altına almışlar. Barla'nın bir mahallesi olan Bedre'de ve Barla'nın bir dağında bir iki gece kalmaklığıma musaade etmemişler. Işittim ki, diyorlar: "Said elli bin nefer kuvvetindedir; onun için serbest bırakmıyoruz."

Ben de derim ki: Ey bedbaht ehl-i dünya! Bütün kuvvetinizle dünyaya çalıştığınız hâlde, neden dünyanın işini dahi bilmiyorsunuz, divane gibi hükmediyorsunuz? Eğer korkunuz şahsımdan ise, elli bin nefer değil, belki bir nefer elli defa benden ziyade işler görebilir. Yani, odamın kapısında durup, bana "Çıkmayacaksın" diyebilir.

Eğer korkunuz mesleğimden ve Kur'ân'a ait dellâllığımdan ve kuvve-i maneviye-i imaniyeden ise, elli bin nefer değil, yanlışsınız, meslek itibarıyla elli milyon kuvvetindeyim, habenniz olsun! Çünkü, Kur'ân-ı Hakîm'in kuvvetiyle, sizin dinsizleriniz dahil olduğu hâlde bütün Avrupa'ya meydan okuyorum. Bütün neşrettiğim envar-ı imaniye ile, onların fünun-i müspete ve tabiat

1. Allah'ın adıyla.
2. Hiç birşey yoktur ki Onu ovup Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

aciz: güçsüz
bedbaht: bahtsız, zavallı
delâl: ilân edici, hakka davet eden
divane: deli.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen
envar-ı imaniye: iman nurları
fünun-i müspet: pozitif ilimler, ispata dayalı fen ilimleri, maddî ilimler
garip: zavallı
hükmetmek: karar vermek.
itibarıyla: yönüyle, değeriyle
kuvve-i maneviye-i imaniye: imandan kaynaklanan manevî kuvvet.
meslek: tutulan yol, gidiş usul
musaade: izin
nefer: asker, er, fert, kişi
neşir: dağıtma, yayma
tabiat: Allah'ın kâinata koyduğu kânûnun düzenini devam ettiren tüm kanunlar
tahayyül: hayal etme
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma
tevehhum: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte olmayanı var kabul etme
zeyl: ek, ilâve
ziyade: fazla

dedikleri muhkem kal'alarını zirüzeber etmişim. Onların en büyük dınsız feylesoflarını hayvandan aşağı düşürmüşüm. Dinsizleriniz dahi içinde bulunan bütün Avrupa toplansa, Allah'ın tevfikiyle, beni o mesleğimin bır meselesinden geri çeviremezler, inşaallah mağlûp edemezler.

Madem böyledir, ben sizin dünyanıza karışmıyorum, siz de benim ahiretime karışmayınız. Karışsanız da beyhudedir.

Takdir-i Hudâ, kuvve-i bâzû ıle donmez,

Bır şem'a ki, Mevlâ yaka, üflemekle sonmez!

Benim hakkımda, müstesna bir surette, pek zıyade ehl-i dünya tevehhüm edip, âdeta korkuyorlar. Bende bulunmayan ve bulunsa dahi siyasî bir kusur teşkil etmeyen ve ittihama medar olmayan şeyhlik, büyüklük, hanedan, aşiret sahibi, nüfuzlu, etbaı çok, hemşehrilenyle görüşmek, dünya ahvalıyle alâkadar olmak, hatta sıyasete girmek, hatta muhalif olmak gibi, bende bulunmayan emirleri tahayyül ederek evhama düşmuşler. Hatta hapıste ve hariçteki, yanı kendilerince kabil-i af olmayanlanın dahi aflannı müzakere ettikleri sırada, beni âdeta her şeyden menettiler.

Fena ve fânî bir adamın, güzel ve bâkî şoyle bır sozu var:

Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa,

Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.

müstesna: benzen olmayan, kural dışı, sıra dışı
muzakere: görüşme, karşılıklı fikir alışverişi
nüfuz: sozu geçer olma, sozu dinlenme, etki, tesir
siyaset: devlet ıdaresi, devletin işlennı düzenleme ve yurutme sanatıyla ilgili goruş ve anlayış, politıka
siyasî: sıyasetle ilgili
suret: bıçım, şekıl
şem'a: mum
şeyh: tarıkat kurucusu, bır tarıkatte en yuksek mertebeye ulaşmış kışı
tahayyül: hayal etme.
takdir-i Hudâ: Allah ın takdırı
teşkıl. meydana getırme, oluşturma
tevehhüm: vehımlenme, kurıntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme
tevfik: yardım, başarılı kılma
zirüzeber: paramparça, yerle bır
zıyade: çok, fazla
zulüm: haksızlık, adaletsızlık, eziyet.

adeta: sanki
af: affedılme
ahıret. kıyametten sonra kurulacak olan alem, oteki dunya
ahval: hâller, durumlar.
alakadar: ılgılı, alâkalı
aşıret. kabıle
bâkı: ebedî, sureklı, kalıcı, olumsuz
beyhude: boşuna, boşu boşuna
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı ıçın yaşayan, ahıretı dusunmeyen
etba: tabı olanlar, uyanlar
evham: vehımler, kuruntular, olmayan bır şeyı olur zannederek meraklanmalar
fanî: olumlu, geçıcı
fena: kotu
feylesof: filozof, felsefecı
gülle: top mermısı
hak: dogru, hakıkat, gerçek
hanedan: koklu ve buyuk aile.
hariç: dış, dışarısı
hemşehri: aynı şehırden olan.
inşaallah: Allah ın ıznıyle
ittiham: suç altında bulunma, suçlama, suçlu duruma duşurme
kabil-i af: affedılebilir
kal'a: kale
kusur: ozur, suç.
kuvve-i bazu: pazı kuvvetı, bilek gucu
mağlup etme: yenme, ustün gelme
medar: sebep
men: yasak etme, engelleme.
mesele: ehemmıyetlı ış, konu
meslek. tutulan yol, gıdış usul
Mevla: Allah
muhalif: uymayan, karşıt, zıt.
muhkem: saglam

Ben de derim:

Ehl-i dünyanın hükmü var, şevketi var, kuvveti varsa,

Kur'ân'ın feyziyle, hadiminde de,

Şaşırmaz ilmi, susmaz sözü vardır,

Yanılmaz kalbi, sönmez nuru vardır.

Çok dostlarla beraber, bana nezaret eden bir kumandan, mükerreren sual ettiler: "Neden vesika için müracaat etmiyorsun, istida vermiyorsun?"

Elcevap: Beş altı sebep için müracaat etmiyorum ve edemiyorum.

• *Birincisi:* Ben ehl-i dünyanın dünyasına karışmadım ki, onların mahkûmu olayım, onlara müracaat edeyim. Ben kader-ı İlâhînin mahkûmuyum ve ona karşı kusurum var; ona müracaat ediyorum.

• *İkincisi:* Bu dünya çabuk tebeddül eder bir misafirhane olduğunu yakînen iman edip bildim, onun için, hakikî vatan değil, her yer birdir. Madem vatanımda bâkî kalmayacağım; beyhude ona karşı çabalamak, oraya gitmek bir şeye yaramıyor. Madem her yer misafirhanedir, eğer Misafirhane Sahibinin rahmeti yâr ise, herkes yârdır, her yer yarar. Eğer yâr değilse, her yer kalbe bârdır ve herkes düşmandır.

• *Üçüncüsü:* Müracaat kanun dairesinde olur. Hâlbuki bu altı senedir bana karşı muamele, keyfî ve fevkalkanundur. Menfiler kanunuyla bana muamele edilmedi

baki: ebedî, daimî.
bâr: yük, sıkıntı, zahmet.
beyhude: boşuna, boşu boşuna.
ehl-i dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, âhireti düşünmeyen.
fevkalkanun: kanun üstü, kanun dışı, kanunun kabul etmediği.
feyiz: bereket, ilim, irfan, ilham.
hadim: hizmetçi.
hakiki: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
hükümet: hâkimiyet, kuvvet, kudret.
iman: inanmak, itikat.
istida: dilekçe.
kader-ı İlâhî: İlâhî kader.
kanun: yasa.
keyfî: kanun ve nizama uygun olmayarak, keyfe, arzuya, istek bağlı.
kumandan: komutan.
kusur: özür, suç.
kuvvet: güç, kudret.
mahkûm: hükümlü.
menfi: sürgün edilmiş.
misafirhane: geçici bekleme yeri.
muamele: davranma, davranış.
mükerreren: tekrarla, defalarca.
müracaat: başvurma, başvuru.
Cenâb-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi: nezaret, gözetme, gözetim altında tutma.
nur: aydınlık, ışık.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
sual: soru.
şevket: büyükük, heybet, debdebe.
tebeddül: değişme, başkalaşma.
vesika: izin kağıdı.
yakînen: kesin ve şüphesiz olarak.
yâr: dost, yardımcı.

Hukuk-i medeniyetten ve belki hukuk-i dünyeviyeden ıskat edilmiş bir tarzda bana baktılar. Bu fevkalkanun muamele edenlere kanun namına müracaat manasız olur.

• *Dördüncüsü:* Bu sene, buranın müdürü, benim namıma, Barla'nın bir mahallesi hükmünde olan Bedre karyesinde tebdil-i hava için birkaç gün kalmaya dair müracaat etti, müsaade etmediler. Böyle ehemmiyetsiz bir ihtiyacıma cevab-ı red verenlere nasıl müracaat edilir? Müracaat edilse, zillet içinde faydasız bir tezellül olur.

• *Beşincisi:* Haksızlığı hak iddia edenlere karşı hak dava etmek ve onlara müracaat etmek bir haksızlıktır, hakka karşı bir hürmetsizliktir. Ben bu haksızlığı ve hakka karşı hürmetsizliği irtikâp etmek istemem vesselâm.

• *Altıncı sebep:* Bana karşı ehl-i dünyanın verdiklen sıkıntı, siyaset için değil. Çünkü, onlar da bilirler ki, siyasete karışmıyorum, siyasetten kaçıyorum. Belki, bilerek veya bilmeyerek zındıka hesabına, benim dine merbutiyetimden beni tazip ediyorlar. Öyle ise, onlara müracaat etmek, dinden pişmanlık göstermek ve meslek-i zındıkayı okşamak demektir.

Hem ben onlara müracaat ve dehalet ettikçe; âdil olan kader-i İlâhî, beni onların zalım eliyle tazip edecektir. Çünkü, onlar diyanete merbutiyetimden beni sıkıyorlar, kader ise, benim diyanette ve ihlâsta noksaniyetim var, ara sıra ehl-ı dünyaya riyâkârlıklarımdan için beni sıkıyor. Öyle ise, şimdilik şu sıkıntıdan kurtuluşum yok

adil: adaletli olan
cevab-ı ret: ret cevabı.
dair: alakalı, ilgili
dava: iddia
dehalet: sığınmak, yardım isteyiş
diyanet: dini emirlere uyma, dindarlık.
ehemmiyetsiz: önemsiz
ehl-ı dünya: sadece dünya hayatı için yaşayan, ahreti düşünmeyen
faide: fayda, yarar.
fevkalkanun: kanun üstü, kanun dışı, kanunun kabul etmediği
hak: doğru
hukuk-ı dünyeviye: dünyaya ait haklar, hukuklar
hukuk-ı medeniyet: medenî haklar, temel hak ve hürriyetler
hükmünde: gibi, değerinde.
hürmet: saygı
ıskat: düşürme
iddia: bir fikri ısrarla savunma.
ihlas: samimiyet, bir işi bir amelı, başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
irtikap: kötü iş yapma, işleme
kader: İlâhî hükum, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kader-i ilahi: İlâhî kader, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kanun: yasa
karye: köy
mana: anlam
merbutiyet: bağlılık.
meslek-ı zındıka: dınsızlık, ımansızlık meslegı
muamele: davranma, davranış
muracaat: başvurma, başvuru
müsaade: izin
noksaniyet: eksıklık, noksanlık.
riyakar: gösteriş için davranan
siyaset: devlet idaresi, devletin işlennı düzenleme ve yurutme sanatıyla ılgılı goruş ve anlayış
tazip: azap çektirme, sıkıntı verme
tebdil-i hava: hava değişımı
tezellul: aşağılanma, alçalma, kendısını kuçuk duşurme
vesselâm: işte o kadar
zalım: zulmeden, haksızlık eden, acımasız ve haksız davranan
zındıka: dınsızlık
zillet: hor ve hakır gorulme

Eğer ehl-i dünyaya müracaat etsem, kader der: "Ey riyakâr, bu müracaatın cezasını çek." Eğer müracaat etmezsem, ehl-ı dünya der: "Bızı tanımıyorsun, sıkıntıda kal."

• *Yedinci sebep:* Malûmdur kı, bir memurun vazifesi, heyet-i içtimaiyeye muzır eşhasa meydan vermemek ve nafîlere yardım etmektir. Hâlbukı, beni nezaret altına alan memur, kabır kapısına gelen, misafir bır ıhtiyar adama [1] لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'takı imanın lâtif bır zevkıni izah ettığım vakıt, bır cürm-i meşhut hâlinde beni yakalamak gibi, çok zaman yanıma gelmedığı hâlde, o vakit güya bir kabahat ışlıyorum gibi yanıma geldi. İhlâs ile dinleyen o bîçareyi de mahrum bıraktı, beni de hıddete getirdi. Hâlbuki, burada bazı adamlar vardı; o onlara ehemmıyet vermiyordu. Sonra, edepsizliklerde ve köydeki hayat-ı içtimaiyeye zehir verecek surette bulunduklan vakit, onlara ıltifat etmeye ve takdır etmeye başladı.

Hem malûmdur ki, zindanda yüz cinayeti bulunan bir adam, nezarete memur zabit olsun, nefer olsun, her zaman onlarla goruşebılır. Hâlbukı bır senedir, hem âmır, hem nezarete memur hükûmet-i milliyece iki mühim zat, kaç defa odamın yanından geçtikleri hâlde, kat'a ve asla, ne benimle görüştüler ve ne de hâlimi sordular. Ben evvel zannettım ki, adavetlerinden yanaşmıyorlar. Sonra tahakkuk ettı kı, evhamlarından, güya ben onları yutacağım gıbi kaçıyorlar!

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Muhammed Suresi: 19.)

adavet: duşmanlık.
amır: emreden.
bıçare: çaresiz, zavallı.
cürm-i meşhut: suçustu yakalamak.
edepsızlık: terbiyesızlık, kotu ahlaklılık.
ehemmıyet: onem.
ehl-i dunya: sadece dunya hayatı ıçın yaşayan, ahıreti duşunmeyen.
eşhas: şahıslar, kişıler.
evham: vehimler, kuruntular, olmayan bır şeyı olur zannederek meraklanmalar.
evvel: once.
guya: sanki, sozde.
hâl: durum.
hâlbukı: oysa kı.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, roplum hayatı.
heyet-i ıçtımaıye: sosyal topluluklar, toplumsal yapı.
hıddet: ofke, kızgınlık.
hükumet-i milliye: mılî hukûmet.
ihlâs: samımıyet, bir ışı bır amelı başka bır karşılık beklemeksızın sırf Allah rızası ıçın yapma.
ilah: ma'bud tanı ıbadet edılen.
ıltıfat: guzel sozler soyleme, nazık davranma.
iman: inanmak, ıtıkat, ınanç.
izah: açıklamak.
kabahat: kusur, suç.
kabır: mezar.
kader: ılahî hukum, Cenab-ı Hakkın takdır ve tayin etmesi.
kat'a: hıçbır vakıt, asla, kesınlıkle.
latif: hoş, guzel, ince.
mahrum: naslpsız, yoksun.
malum: bılınen.
muzır: zararlı.
muhim: onemlı.
muracaat: başvurma, başvuru.
nafî: sürgun surulen.
nefer: asker, er.
nezaret: gozetme, kontrol, gozetim altında bulundurma.
riyakar: gosterış ıçın davranan.
suret: şekıl, bıçım, tarz.
tahakkuk: bır şeyın doğrulugunun meydana çıkması.
takdir: beğendiğini belırtme.
vakıt: zaman.
vazife: gorev, ış.
zabit: subay.
zannetmek: sanmak.
zat: kışı.
zından: hapıshane.

İşte şu adamlar gibi eczası ve memurları bulunan bir hükûmetı hükûmet dıyerek mercı tanıyıp müracaat etmek kâr-ı akıl değil, beyhude bir zillettir. Eski Said olsaydı Antere gibı diyecekti:

مَاءُ الْحَيَاةِ بِذِلَّةٍ كَجَهَنَّمَ ۞ وَجَهَنَّمُ بِالْعِزِّ فَخْرُ مَنْزِلِي [1]

Eski Said yok, Yeni Said ise, ehl-i dünya ile konuşmayı manasız görüyor. "Dunyaları başlarını yesın! Ne yaparlarsa yapsınlar; mahkeme-i kübrada onlarla muhakeme olacağız" der, sükût eder.

• *Adem-ı müracaatımın sebeplerinden, sekizincisi:* "Gayrimeşru bir muhabbetin neticesi, merhametsiz bir adavet olduğu" kaidesince, âdil olan kader-ı Ilâhî, lâyık olmadıkları hâlde meylettiğim şu ehl-i dunyanın zalim eliyle beni tazip ediyor. Ben de bu azaba müstahakım deyip sukût ediyordum. Çünkü, Harb-i Umumîde gonullu alay kumandanı olarak iki sene çalıştım, çarpıştım. Ordu Kumandanı ve Enver Paşa takdiratı altında, kıymettar talebelerimi, dostlarımı feda ettim. Yaralanıp esir düştüm. Esaretten geldikten sonra, *Hutuvat-ı Sitte* gibi eserlerimle kendimi tehlikeye atıp, İngilizlerin İstanbul'a tasallutu altında, Ingilizlerin başlarına vurdum. Şu beni işkenceli ve sebepsiz esaret altına alanlara yardım ettim.

İşte onlar da bana, o yardım cezasını boyle veriyorlar. Üç sene Rusya'da esaretimde çektiğim zahmet ve sıkıntıyı, burada bu dostlarım bana üç ayda çektırdiler. Hâlbuki, Ruslar beni Kurd gönüllü kumandanı suretinde,

1. Âb-ı hayat: zilletle içilince Cehennem gibidir, izzetle Cehennem: benim iftıhar ettiğim bir yerdir.

âb-ı hayat: hayat suyu.
adavet: dusmanlık.
adem-i müracaat: başvurmama.
adil: adaletli.
azap: ceza, işkence, sıkıntı.
beyhude: boşuna, boşu boşuna.
ceza: karşılık.
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar.
ehl-i dünya: sadece dunya hayatı için yaşayan, ahreti dusunmeyen.
esaret: esirlik, tutsaklık.
eser: basılmış kıtap.
esir: tutsak.
feda: gozden çıkarma, ugruna verme.
gayrimeşru: helal olmayan, dine aykırı.
hâlbuki: oysa ki.
Harb-i Umumî: 1914-1918 yılları arasında cereyan eden "Birinci Dunya Savaşı."
Hutuvat-ı Sitte: Altı Adım: Istanbul'u işgal eden Ingilizlerin Muslumanlar halkı Osmanlı idaresinden soğutmak, kendisine bağlamak ve umutsızlık aşılamak için yaydıkları hile ve şuphelen gıdermek için Bedıuzzaman Hazredenınn yazdığı nsalenın ısmı.
hükûmet: devlet.
İftıhar: ovunme.
İşkence: eziyet, zulum.
izzet: ıtıbar, şeref.
kader-i ilâhî: Ilâhî kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayın etmesi.
kaide: prensip, kural, dustur.
kar-ı akıl: akıllıca ış.
kıymettar: degerlı, kıymetlı.
kumandan: komutan.
mahkeme-i kûbra: en buyuk mahkeme: ahırette Allah'ın mahkemesi.
mana: anlam.
menzil: yer.
merci: başvurulacak, sığınılacak yer.
merhamet: acıma, şefkat gosterme.
meyil: yonelme, eğilim.
muhabbet: sevgi.
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hâkim huzuruna çıkmaları duruşma.
müracaat: başvurma, başvuru.
mustahak: hak etmiş.
netice: sonuç.
suret: bıçım, tarz.
sükût: susma, sessiz kalma.
takdirat: takdirler, ovguler, beğendiğini belirtmeler.
talebe: ogrencı.
tasallut: musallat olma, sataşma, son derece rahatsız etme.
tazip: azap çektırme, sıkıntı verme.
zahmet: sıkıntı.
zalım: zulmeden, haksızlık eden.
zillet: hor ve hakır gorulme, alçaklık, aşagılık.

Kazakları ve esirleri kesen gaddar adam nazanyla bana baktıkları hâlde, beni dersten menetmediler. Arkadaşım olan doksan esir zabitlerin kısm-ı ekserîsine ders veriyordum. Bir defa Rus kumandanı geldi, dinledi. Turkçe bilmediği için, siyasî ders zannetti, bir defa beni menetti; sonra yine izin verdi. Hem aynı kışlada bir odayı cami yaptık. Ben imamlık yapıyordum. Hiç müdahale etmediler, ihtilâttan menetmediler, beni muhabereden kesmediler.

Hâlbuki, bu dostlarım, güya vatandaşlarım ve dindaşlarım ve onların menfaat-ı imaniyelerine uğraştığım adamlar, hiçbir sebep yokken, siyasetten ve dünyadan alâkamı kestiğimi bilirlerken, uç sene değil, belki beni altı sene sıkıntılı bir esaret altına aldılar, ihtilâttan menettiler. Vesikam olduğu hâlde, dersten, hatta odamda hususî dersimi de menettiler, muhabereye set çektiler. Hatta, vesikam olduğu hâlde, kendim tamir ettiğim ve dört sene imamlık ettiğim mescidimden beni menettiler. Şimdi dahi cemaat sevabından beni mahrum etmek için –daimî cemaatım ve ahiret kardeşlerim– mahsus şu üç adama dahi imamet etmemi kabul etmiyorlar. Hem, istemediğim hâlde binsi bana iyi dese, bana nezaret eden memur kıskanarak kızıyor, nüfuzunu kırayım diye vicdansızcasına tedbirler yapıyor, âmirlerinden iltifat görmek için beni taciz ediyor.

İşte, böyle vaziyette bir adam, Cenab-ı Hak'tan başka kime muracaat eder? Hâkim, kendi müddei olsa, elbette ona şekva edilmez. Gel, sen söyle, bu hale ne diyeceğiz?

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alaka: ilişki, bağ.
amir: emreden.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
Cenab-ı Hak: Allah, Hakkın ta kendisi olan şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
daimî: devamlı, sürekli.
dindaş: din kardeşi, aynı dinden olan.
elbette: şüphesiz, her hâlde.
esaret: esirlik, tutsaklık.
esir: tutsak.
gaddar: zulüm ve haksızlık eden.
güya: sözde.
hâkim: yargıç.
hâlbuki: oysa ki.
hususî: özel.
ihtilat: karışıp görüşme, insanlarla bir arada bulunma.
iltifat: iyi ve güzel muamele, davranış.
imam: Müslüman topluluğa namaz kıldıran kişi.
imamet: imamlık.
kısm-ı ekserisi: büyük kısmı.
kışla: askerlerin topluca barındığı büyük yapı.
kumandan: komutan.
mahrum: nasipsiz, yoksun.
mahsus: bile bile, özellikle.
men: yasaklama, engelleme, manı olma.
menfaat-i imaniye: imanın verdiği fayda, yarar.
mescit: ibadet edilecek yer, camii.
muhabere: haberleşme.
müdahale: karışma.
müddei: davacı, savcı.
muracaat: başvurma, başvuru.
nazar: bakış, göz.
nezaret: gözetme, kontrol gözetim altında bulundurma.
nüfuz: sözü geçerli olmak, sözü dinlenme, etki, tesir.
set çekme: engel olma.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat.
siyaset: devlet idaresi, devletin işlenmi düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş ve anlayış, politika.
siyasî: siyasetle alâkalı.
şekva: şikâyet.
taciz: rahatsız etme, sıkıntı verme.
tedbir: önlem.
vaziyet: durum, hal.
vesika: izin kâğıdı.
vicdan: iyiyi kötüden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zabit: subay.
zannetme: sanma.

Sen ne dersen de, ben derim ki: Bu dostlanm içinde çok munafıklar var. Munafık kâfirden eşeddir. Onun ıçın, kâfir Rus'un bana çektirmediğini çektiriyorlar.

Hey bedbahtlar! Ben size ne yaptım ve ne yapıyorum? İmanınızın kurtulmasına ve saadet-i ebediyenize hizmet ediyorum. Demek hizmetim halis, lillâh için olmamış ki, aksülamel oluyor; sız ona mukabıl her fırsatta benı incıtıyorsunuz. Elbette mahkeme-i kübrada sizinle görüşeceğiz.

حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ[1] ۞ نِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ[2]

derim.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي[3]

Said Nursî

1. Allah bize kâfidir. O ne güzel vekıldır. (Al-i İmran Suresi, 173.)
2. O ne güzel sahıp ve yardımcıdır. (Enfal Suresi, 40.)
3. Bâkı olan ancak Allah tır.

aksülamel: tepkı, beklenenın dışında karşılık görme
bakı: ebedı, daimî, kalıcı, devamlı
bedbaht: bahtsız, zavallı
elbette: şüphesız, her hâlde
eşed: daha şıddetlı
halis: temız, samımı, ıçten
iman: ınanmak, ıtıkat, ınanç
kâfi: yeter, yeterlı
kafir: Allah ı ve İslâmıyetı ınkâr eden, dınsız
lillah: Allah ıçın
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme
mukabil: karşılık, karşı
münafık: ıkıyüzlü, ınanmadığı halde ınanmış görünen kısı
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
vekil: kendısıne dayanılan, gözeten, şahıt ve koruyucu, Allah

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Hapis musîbetine düşenlere, merhametkârâne, sadâkatle, hariçten gelen erzaklarına nezaret ve yardım edenlere kuvvetli bir teselliyi Üç Noktada beyan edeceğim.

Birinci Nokta: Hapiste geçen ömür günleri, her bir gün on gün kadar bir ibadet kazandırabilir; ve fânî saatleri, meyveleri cihetiyle manen bâkî saatlere çevirebilir, ve beş-on sene ceza, milyonlar sene haps-ı ebedîden kurtulmaya vesile olabilir. İşte, *ehl-i iman için bu pek büyük ve çok kıymettar kazancın şartı, farz namazını kılmak ve hapse sebebiyet veren günahlardan tevbe etmek ve sabır içinde şükretmektir.* Zaten hapis çok günahlara mânidir, meydan vermiyor.

İkinci Nokta: Zeval-i lezzet elem olduğu gibi, zeval-i elem dahı lezzettir. Evet, herkes geçmiş lezzetli, safalı günlerini düşünse, teessüf ve tahassür elem-i manevîsini hissedip, "Eyvah!" der. Ve geçmiş musibetli elemli günlerini tahattur etse, zevalinden bir manevî lezzet hisseder ki, "Elhamdülillâh, şükür; o belâ, sevabını bıraktı gitti" der, ferahla teneffüs eder. Demek *bir saat muvakkat elem, zevaliyle ruhta bir manevî lezzet bırakır, ve lezzetli saat, bilâkis elem bırakır.*

Madem hakikat budur ve madem geçmiş musibet saatleri elemleriyle beraber madum ve yok olmuş ve gelecek belâ günleri şimdi madum ve yoktur ve yoktan elem

azîz: muhterem, saygın
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
belâ: musibet, sıkıntı.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilâkis: aksine, tersine, tam tersi tersine olarak.
cihet: yön
divane: deli, aklı başında olmayan
ehl-i iman: imanlar, iman sahipleri.
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap.
elem-ı manevî: manevî sıkıntı, ruhun çektiği ıztırap
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
evvel: önce
fânî: ölümlü, geçici
farz: kesin yapılması gerekli olan, İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dini suç
hakikat: gerçek
haps-i ebedî: ebedî hapis, sonsuza dek kalınacak hapis.
hariç: dışarı
ihtimal: olabilirlik
kıymettar: kıymetli, değerli
madem: ...den dolayı, böyle ise
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mâni: engel.
merhametkârane: acıyarak, merhamet göstererek
mesela: örneğin
musibet: felâket, belâ
müteradiyen: sürekli olarak, devamlı
muvakkat: geçici
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sabır: başa gelen üzücü olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammul göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
safa: eğlence, eğlenme
sebebiyet: sebep olma
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
tahassür: çok istenilen, ancak elde edilemeyen şeye üzülme
tahattur: hatırlama, hatıra getirme
teessüf: üzülme, esefleme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
teneffüs: nefes alma, soluklanma, solunum
teselli: avutma, acısını dindirme
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup Allah'tan af dileme ve bir daha işlememek üzere söz verme
vesile: aracı, vasıta.
yeis: ümitsizlikten meydana gelen üzüntü ve karamsarlık.
zeval: zail olma, sona erme, yok olma
zeval-i elem: elemin, sıkıntının yok olması, sıkıntının sona ermesi
zeval-i lezzet: lezzetin sona ermesi

yok ve madumdan elem gelmez; meselâ, birkaç gün evvel aç ve susuz olmasından, bir-iki gün sonra aç ve susuz olmak ihtimalinden bugün onlar niyetiyle mütemadiyen ekmek yese ve su içse, ne derece divaneliktir; aynen öyle de, geçmiş ve gelecek elemli saatleri –ki hiç ve madum ve yok olmuşlar– şimdi onları düşünüp sabırsızlık göstermek ve kusurlu nefsini bırakıp Allah'tan şekva etmek gibi "Oof, of!" demek, divaneliktir. Eğer sağa sola, yani geçmiş ve geleceğe karşı sabır kuvvetini dağıtmazsa ve hazır saate ve o güne karşı tutsa, tam kâfi gelir; sıkıntı ondan bire iner. Hatta şekva olmasın, ben bu üçüncü medrese-i Yusufiyede birkaç gün zarfında hiç ömrümde görmediğim maddî ve manevî sıkıntılı, hastalıklı musibetimde, hususan Nurun hizmetinden mahrumiyetimden gelen me'yusiyet ve kalbî ve ruhî sıkıntılar beni ezdiği sırada, inayet-i İlâhiye bu mezkûr hakikati gösterdi. Ben de sıkıntılı hastalığımdan, hapsimden razı oldum. Çünkü, "Benim gibi kabir kapısında bir bîçareye, gafletle geçebilir bir saati on saat ibadet saatleri yapmak, büyük bir kârdır" diye şükreyledim.

Üçüncü Nokta: Şefkatkârâne hizmetiyle yardım etmek ve muhtaç oldukları nıziklarını ellerine vermek ve manevî yaralarına tesellilerle merhem sürmek, az bir amel ile büyük bir kazanç var. Ve dışarıdan gelen yemeklerini onlara vermek, aynı yemek kadar o gardiyan ve gardiyan ile beraber dâhilde ve hariçte bîçare mahpuslara çalışanlara, bir sadaka hükmünde, defter-i hasenatına yazılır. Hususan musibetzede, ihtiyar veya hasta

amel: fiil, iş
bîçare: çaresiz, zavallı
dahil: iç, içensi
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri, insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
divane: deli, aklı başında olmayan
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik. Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gardiyan: nöbetçi, hapishane bekçisi
hakikat: gerçek.
hariç: dışarı
hükmünde: değerinde, yerinde
hususan: bilhassa, özellikle
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
kabir: mezar
kâfi: yeter, el verir
kalbî: kalple ilgili, kalbe ait
kuvvet: güç, kudret
maddî: madde ile alakalı, cismânî.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf
mahrumiyet: mahrumluk, dileğini, istediğini elde edememe, nasipsizlik, hissesizlik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane.
merhem: acıyı, keder, teskin eden şey
me'yusiyet: umutsuzluk.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
musibet: felâket, belâ
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nokta: konu ile ilgili bölüm
razı: rıza gösteren, hoşnut olan
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
sabır: başa gelen üzücü olaylara, belâ ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkul edip sıkıntılara göğüs germe
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım. Farz olmadığı hâlde kişinin fakirlere verdiği para, mal vs. gibi şeyler.
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde
şekva: şikâyet.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme.
teselli: avutma, acısını dindirme
zarfında: süresince

veya fakir veya garip olsa, o sadaka-i maneviyenin sevabını çok ziyadeleştirir. İşte bu kıymetli kazancın şartı, farz namazını kılmaktır, tâ ki, o hizmeti lillâh için olsun. Hem bir şartı da, sadâkat ve şefkat ve sevinçle ve minnet etmemek tarzda yardımlarına koşmaktır.

❀ ❀ ❀

GENÇLİK REHBERİ'NİN KÜÇÜK BİR HAŞİYESİ

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Risale-i Nur'daki hakikî teselliye mahpuslar çok muhtaçtırlar. Hususan gençlik darbesini yiyip taze ve şirin ömrünü hapiste geçirenlerin, Nurlara ekmek kadar ihtiyaçları var.

Evet, *gençlik daman akıldan ziyade hissiyatı dinler. His ve heves ise kördür, akıbeti görmez.* Bir dirhem hazır lezzeti ilende bir batman lezzete tercih eder; bir dakika intikam lezzeti ile katleder, seksen bin saat hapis elemlerini çeker; ve bir saat sefahat keyfiyle-bir namus meselesinde-binler gün hem hapsin, hem düşmanının endişesinden sıkıntılarla ömrünün saadeti mahvolur. Bunlara kıyasen, bîçare gençlerin çok vartaları var ki; en tatlı hayatını en acı ve acınacak bir hayata çeviriyorlar. Ve bilhassa şimalde koca bir devlet, gençlik hevesatını elde ederek, bu asrı fırtınalarıyla sarsıyor. Çünkü akıbeti

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

akıbet: nihayet, sonuç.
asr: yüzyıl
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü.
biçare: çaresiz, zavallı
bilhassa: özellikle.
dirhem: yaklaşık üç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü; çok küçük parça (mecaz).
elem: dert, üzüntü; maddî-manevî ıztırap.
endişe: kaygı
garip: kimsesiz, zavallı
hakikî: gerçek
haşiye: dipnot.
heves: nefsin hoşuna giden istek.
hevesat: hevesler
his: duygu
hissiyat: hisler, duygular
hususan: bilhassa, özellikle
intikam: öç alma
katl: öldürme
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
kıymet: değer
lillâh: Allah için
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mesele: önemli konu
minnet: bir iyilik karşısında kendini manevî olarak borçlu hissetme, yük altında kalma
saadet: mutluluk
sadaka-ı maneviye: belaları defedecek manevî sadaka
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat, sevap.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler
tarz: biçim, şekil, suret.
teselli: avutma, acısını dindirme
varta: tehlike, büyük tehlike.
ziyade: çok, fazla

görmeyen kör hissiyatla hareket eden gençlere, ehl-i namusunu güzel kızlarını ve karılarını ibahe eder, belki hamamlarında erkek-kadın beraber çıplak olarak girmelerine izin vermeleri cihetinde, bu fuhşiyatı teşvik eder. Hem, serseri ve fakir olanlara zenginlerin mallarını helâl eder ki, bütün beşer bu musibete karşı titriyor.

İşte bu asırda, İslâm ve Türk gençleri kahramanâne davranıp, iki cihetten hücum eden bu tehlikeye karşı Risale-i Nur'un *Meyve ve Gençlik Rehberi* gibi keskin kılıçlarıyla mukabele etmeleri elzemdir. Yoksa, o bîçare genç hem dünya istikbalini ve mes'ut hayatını, hem ahiretteki saadetini ve hayat-ı bâkıyesini azaplara, elemlere çevirip mahveder ve suiistimal ve sefahatle hastahanelere ve hissiyat taşkınlıklarıyla hapishanelere düşer; eyvahlar, eseflerle ihtiyarlığında çok ağlayacak.

Eğer terbiye-i Kur'âniye ve Nurun hakikatleriyle kendini muhafaza eylese, tam bir kahraman genç ve mükemmel bir insan ve mes'ut bir Müslüman ve sair zîhayatlara, hayvanlara bir nevi sultan olur.

Evet, bir genç, hapiste yirmi dört saat her günkü ömründen tek bir saatini beş farz namazına sarf etse ve ekser günahlardan hapis mâni olduğu gibi o musibete sebebiyet veren hatadan dahi tevbe edip sair zararlı, elemli günahlardan çekilse, hem hayatına, hem istikbaline, hem vatanına, hem milletine, hem akrabasına büyük faydası olması gibi, o on-on beş senelik fânî gençlikte ebedî, parlak, bâkî bir gençliği kazanacağını, başta Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, bütün kütüp ve suhuf-ı semaviye kat'î haber

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asır: yüzyıl
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
beşer: insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ehl-i namus. namusuna düşkün olup koruyanlar
ekser: pek çok.
elem: dert, üzüntü, maddî manevî ıztırap
elzem: daha (en) pek) lâzım, luzumlu, gerekli
esef: keder, hüzün, gam, tasa
fayda: fayda
fânî: olumlu, geçici.
fuhşiyat. fuhuşlar, gayrimeşru cinsî münasebetler.
hakikat. gerçek, esas
hayat-ı bakıye: bakı olan sonsuz hayat, ahiret hayatı.
helal: İslâmı ölçüler içinde kazanılmış şey
hissiyat: hisler, duygular
hücum: saldırma
ibahe: mubah kılma, bir şeyi haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması
istikbal: gelecek zaman
istikbal: gelecek
kahramanâne: kahramanca, kahraman olana yakışır şekilde yiğitçe, cesûrâne
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
kütüp: kitaplar
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, bitme.
mani. engel.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu
muhafaza: koruma.
mukabele: karşılık verme, karşılama
musibet. felâket, belâ
Müslüman: İslam dinine bağlı, dindar, mütedeyyin
nevi: çeşit, tür
saadet: mutluluk
sair: diğer, başka, öteki
sarf: harcama
sebebiyet: sebep olma.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
suhuf-i semaviye. Allah'ın bazı peygamberlere gönderdiği sayfalar
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma
terbiye-i Kur'aniye: Kur'ân'ın terbiyesi. Kur'an'ın tarif ettiği ve verdiği terbiye
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup Allah'tan af dileme ve bir daha işlememek üzere söz verme
zîhayat: hayat sahibi

verip müjde ediyor. Evet, o şinn güzel gençlik nimetine istikametle taatle şukretse, hem ziyadeleşir, hem bâkileşir, hem lezzetlenir. Yoksa, hem belâlı olur, hem elemli, gamlı, kâbuslu olur, gider, hem akrabasına, hem vatanına, hem milletine muzır bir sersen hükmüne geçirmeye sebebiyet verir.

Eğer mahpus zulmen mahkûm olmuş ise, farz namazını kılmak şartıyla her bir saati bir gün ibadet hükmünde olduğu gibi; o hapis onun hakkında bir çilehane-i uzlet olup, eski zamanda mağaralara girerek ibadet eden münzevi salihlerden sayılabilirler.

Eğer fakir veya ihtiyar veya hasta ve iman hakikatlerine müştak ise, farzını yapmak ve tevbe etmek şartıyla, her bir saatleri dahi yirmişer saat ibadet olup, hapis ona bir ıstırahathane ve merhametkârâne ona bakan dostlar için bir muhabbethane, bir terbiyehane, bir dershane hükmüne geçer. O hapiste durmakla, haricindeki muşevveş, her tarafta günahların hücumlarına maruz serbestiyetten daha ziyade hoşlanabilir; hapisten tam terbiye alır, çıktığı zaman bir katil bir müntakim olarak değil, belki tevbekâr, tecrübeli, terbiyeli millete menfaatlı bir adam çıkar. Hatta Denizli hapsindeki zatların az bir zamanda Nurlardan fevkalâde hüsn-i ahlâk dersini alanlarını gören bazı alâkadar zatlar demişler ki: "*Terbiye için on beş sene hapse atmaktansa, on beş hafta Risale-i Nur dersini alsalar, daha ziyade onları ıslah eder.*"

Madem olum olmuyor ve ecel gizlidir, her vakit gelebilir, ve madem kabir kapanmıyor, kafile kafile arkasından

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bela: musibet, sıkıntı.
çilehane-i uzlet: çile çekilen yer, yalnız başına ve çile içinde ibadet edilen yer.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap.
fevkalâde: olağanüstü.
gam: keder, uzuntu.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dini suç.
hakikat: gerçek, esas.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hücum: saldırma.
hükmünde: değerinde, yerinde, gibi.
hükmüne: yerine, değerine.
hüsn-i ahlâk: güzel ahlâk, ahlâk güzelliği.
iman: inanç, itikat.
istikamet: inanç, düşünce ve niyette, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun duruşluk.
istirahathane: dinlenme, rahatlama yeri.
kabir: mezar.
kabus: sıkıntı, rahatsızlık, korku veren.
kafile kafile: sıra sıra, takım takım.
katî: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
katil: öldürücü, ölüme sebep olan.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
menfaat: fayda.
merhametkârane: acıyarak, merhamet göstererek.
muhabbethane: muhabbet yeri, muhabbet evi, sevgi yuvası.
muzır: zararlı, zarar veren.
müntakim: intikam alan, öç alan.
münzevi: inzivaya çekilen, köşeye çekilmiş, yalnız.
müşevveş: reşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takva sahibi, müttaki.
sebebiyet: sebep olma.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli.
sersem: ötede beride başı boş gezen, işsiz, güçsüz.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile, gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme.
taat: itaat etme, Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınma.
terbiye: eğitim, iyi ahlâk, saygı ve edep öğrenme.
terbiyehane: terbiye yeri.
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup Allah'tan af dileme ve bir daha işlememek üzere söz verme.
tevbekâr: tevbe eden, tevbeli.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.

gelenler oraya girip kayboluyorlar; ve madem bu hayat-ı dünyeviye gayet sür'atle gıdıyor ve madem olum, ehl-i iman hakkında idam-ı ebedîden terhis tezkeresine çevrildiğini, hakikat-i Kur'âniye ile Risale-i Nur güneş gibi göstermiş ve ehl-i dalâlet ve sefahat hakkında göz ile göründüğü gibi bir idam-ı ebedîdir, bütün mahbubatından ve mevcudattan bir fırak-ı lâyezalîdir, elbette ve elbette, hiçbir şüphe kalmaz ki; en bahtıyar odur ki, Sabır içinde şükredip hapis müddetinden tam istifade ederek, Nurlar dersini alarak, istikamet dairesinde imanına ve Kur'ân'a hizmete çalışır.

Ey zevk ve lezzete müptelâ insan! Ben yetmiş yaşında binler tecrübelerle ve hüccetlerle ve hâdiselerle aynelyakîn bildim ki, *hakikî zevk ve elemsız lezzet ve kedersiz sevinç ve hayattaki saadet, yalnız imandadır ve iman hakikatleri dairesinde bulunur.* Yoksa, dünyevî bir lezzette çok elemler var. Bir üzüm tanesi yedirir, on tokat vurur; hayatın lezzetini kaçırır.

Ey hapis musibetine düşen biçareler! Madem dünyanız ağlıyor ve tatlı hayatınız acılaştı; çalışınız, ahıretinizi dahi ağlamasın ve hayat-ı bâkiyeniz gülsün, tatlılaşsın. Hapisten istifade ediniz. Nasıl bazen ağır şerait altında düşman karşısında bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir; öyle de, sizin ağır şerait altında her bir saat ibadet zahmeti, çok saatler olup, o zahmetleri rahmetlere çevirir.

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
biçare: çaresiz, zavallı.
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i sefahat: sefihler, nefsi zevk ve lezzetten çok masraf yapanlar.
elem: derd, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
fırak-ı lâyezalî: bitmeyen ayrılık, ebedî ayrılış.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan gerçek.
hakikî: gerçek.
hayat-ı bâkiye: bâkî olan, sonsuz hayat, ahıret hayatı.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet: delil.
hükmüne: yerine, değerine.
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş, ahıret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
iman: inanma, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istikamet: inanç, düşünce ve niyette tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun duruş, tutum.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keder: kaygı, acı, hüzün.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
madem: ... den dolayı, böyle ise.
mahbubat: sevilenler, sevgililer, sevilen kimseler.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
musibet: felâket, bela.
müddet: süre, zaman.
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet: mutluluk.
sabır: başa gelen uzucu olaylara, bela ve afederre veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe.
şerait: şartlar.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tezkere: belge, görevin bittiğini belgeleyen izin kâğıdı.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Sizi taziye değil, belki tebrik ediyorum. Madem kader-i İlâhî bizi bu üçüncü medrese-i Yusufiyeye bir hikmet için sevk etti ve bir kısım rızkımızı bize burada yedirecek ve rızkımız bizi buraya çağırdı, ve madem şimdiye kadar kat'î tecrübelerle "عَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ"[1] sırrına inayet-i İlâhiye bizi mazhar etmiş; ve madem medrese-i Yusufiyedeki yeni kardeşlerimiz herkesten ziyade Nurlardaki teselliye muhtaçtırlar ve adliyeciler memurlardan ziyade Nur kaidelerine ve sair kudsî kanunlarına ihtiyaçları var, ve madem Nur nüshaları pek kesretle hariçteki vazifenizi görüyorlar ve fütuhatlan tevakkuf etmiyor, ve madem burada her bir fânî saat, bâkî ibadet saatleri hukmüne geçer, elbette biz bu hâdiseden –mezkûr noktalar için– kemal-i sabır ve metanet içinde mesrurâne şukür etmemiz lâzımdır. Denizli hapsinde teselli için yazdığımız bütün o küçük mektupları size de aynen tekrar ederim. İnşaallah o hakîkatli fıkralar sizi de müteselli ederler.

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Hadsiz şukur ederim ki; Risale-i Nur'un hakikî sahipleri olan müftüler, vaizler, imamlar hocalardan manevî kahramanlar meydana çıktılar. Şimdiye kadar Nurun fedakârları gençler mekteplîler, muallimler idi

1. Umulur ki hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayırdır. (Bakara Suresi, 216.)

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
azız: muhterem, saygın
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce
fânî: ölümlü, geçici
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
fıkra: bent, madde, paragraf
hâdise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîkat: gerçek, esas.
hakîkî: gerçek.
hariç: dışarı
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hükmüne: yerine, değerine
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kaide: kural, esas, düstur
kanun: yasa
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemal-i metanet: tam ve mükemmel bir dayanıklık.
kemal-i sabır: sabrın mükemmel oluşu, tam ve mükemmel bir sabır.
kesret: çokluk.
kudsî: mukaddes, yüce
madem: ...den dolayı, böyle ise
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: nail olma, şereflenme.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane
mesrurâne: sevinçli bir şekilde sevinerek, memnun olarak.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muallim: ders veren, öğretmen
müftü: İl ve ilçelerde din işlerine bakan ve dinî meselelerle ilgilenen görevli kimse
müteselli: teselli bulan, avunan, acıyı unutur gibi olan, uzuntusu dağılan
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
sair: diğer, başka, öteki...
sevk: yönelme.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
taziye: felâket durumlarında uzuntuyu azaltacak sözler söyleme
teselli: avunma...
tevakkuf: duraklama, durma
vazife: görev
ziyade: çok, fazla

Bin bârekâllah Ethem, İbrahim'ler, Ali Osman'lar ehl-i medresenin yüzlerini ak ettiler, çekingenliklerini cesarete çevirdiler.

Sanıyen: Halisâne faaliyetlerinden ve heyecanlarından neş'et eden bu hâdiseden teessuf etmesinler. Çünkü, Denizli hapsi netice itibarıyla, ihtiyatsız hareket edenlen tebrik ettirdi. Zahmet pek az, faide-i maneviye pek çok oldu. İnşaallah, bu üçüncü medrese-i Yusufiye, ikinciden geri kalmayacak.

Salisen: Meşakkat derecesinde sevabın zıyadeleşmesi cihetinde, bu şiddetli hâle şükretmeliyiz. Vazifemiz olan hizmet-i imaniyeyi ihlâsla yapmaya çalışmalı, vazife-i İlâhiye olan muvaffakıyet ve hayırlı neticeleri vermek cihetine karışmamalıyız.[1] خَيْرُ الْأُمُورِ أَحْمَزُهَا deyip bu çilehanedeki sıkıntılara sabır içinde şükretmeliyiz. Amelimizin makbuliyetine bir alâmet ve kudsî mücahedemizin imtihanında tam bir şahadetname almamıza bir emaredir bilmeliyiz.

Başta müdür olarak hapsin heyet-i idaresine sureten ehemmiyetsiz, fakat bence çok ehemmiyetli bir maruzatım var.

Yirmi iki sene tecrid-i mutlak içinde geçen hayatım ve yetmiş beş yaşında vücudumun aşılara tahammulu yoktur. Hatta çok zaman evvel beni aşıladılar, yirmi sene

1 İşlenin en hayırlısı en zor ve sıkıntılı olanıdır. (Hadis-i şerif. *Keşfü'l-Hafa*, 1.155.)

alamet: belirti, işaret, iz
amel: fiil, iş
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
cesaret: cesurluk, yiğitlik, yürekliliik
cihet: yön
çilehane: çile yen, çile çekilen yer
ehemmiyetli: önemli
ehemmiyetsiz: önemsiz
ehl-i medrese: medrese ehli, medresede okuyanlar
emare: alâmet, belirti, nişan.
evvel: önce.
faide-i maneviye: manevi fayda
hâdise: olay
halisâne: temiz kalpliklle samimi bir şekilde, sırf Allah'ın rızasını gözeterek
heyet-i idare: idare heyeti, yönetim kurulu
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
ihlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
ihtiyat: geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
imtihan: deneme, sınama. Allah'ın çeşitli şekillerde kullarını denemesi
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
itibar: değer
kudsî: mukaddes, yüce
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
maruzat: arz edilenler, takdim edilenler
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma, başarma.
mücahede: savaşma, mücadele.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
sabır: başa gelen üzücü olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat, sevap
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
şahadetname: belge, vesika, iyi hâl kâğıdı
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahammul: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tecrid-i mutlak: hiç kimse ile görüşmemek, hücre hapsi
teessuf: üzülme, esefleniime, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
vazife: görev
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah'a ait olan iş ve vazife.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: Artma, çoğalma

onun eseri olarak cerahat yapıyordu; müzmin bir zehir hükmüne geçti. Emirdağ'ında iki doktor ve arkadaşlarım bunu biliyorlar. Hem, dört sene evvel Denizli'de beni de umum mahkûmlar içinde aşıladılar, hıçbırısına zarar olmadığı hâlde, beni yirmi gün hasta eyledi. Hıfz-ı İlâhî ile, benim için tehlikeli olan hastahaneye gitmeye mecbur edilmedim. Kat'iyen vücudum aşıya gelmez. Hem, mazeretim kuvvetlidir; hem, yetmiş beş yaşında gayet zayıf olduğumdan, on yaşında bir çocuğa edilen aşıya ancak tahammul ederim. Hem, madem daima tecrid-i mutlak içindeyim, benim başkalarla temasım yok, hem bir ay evvel iki doktoru vali Emirdağ'ına gönderdi, beni tam muayene ettiler, hiçbir sari hastalık bulunmadığı; yalnız gayet zaafiyetten ve tecrit ve ihtiyarlıktan ve kulunç hastalığından başka bir şey bulamadılar. Elbette bu hâl, beni kanunca aşılamaya mecbur etmez.

Hem, büyük bir ricam var: Beni hastahaneye sevk etmeyiniz. Bütün hayatımda, hususan bu yirmi iki sene tecrid-i mutlak ömrümde tahammül edemediğim bir vaziyete, yani tanımadığım hasta bakıcıların hükmü altına mecbur etmeyiniz. Gerçi bu sıralarda kabre girmeyi hoş görmeye başlamıştım. Fakat, insaniyetlerini gördüğüm bu hapsin heyet-i idaresinin hatırları ve mahpusların tesellileri için şimdilik hapsi kabre tercih ettim.

cerahat: iltihaplanma sonunda meydana gelen ve deri altında toplanan sıvı, irin
evvel: önce
gayet: son derece.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar
heyet-i idare: idare heyeti, yöneticiler kurulu
hususan: bilhassa, özellikle
hükmüne: yenine, degenine
hüküm: hâkimiyet, nüfuz, kumanda
hıfz-ı İlâhî: Allah'ın koruması
insaniyet: insanlık, mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış
kabir: mezar
kanun: yasa
kat'iyen: kat'î olarak, kesin olarak, kesinlikle
kulunç: şiddetli ağrı veren bir hastalık (özellikle omuz ağrısı)
madem ... den dolayı boyle ise: madem
mahkum: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf
mazeret: elde olmayarak meydana gelmiş, makul sebep, özür
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
muayene: doktorun hastayı tıbbî bakımdan yoklaması, hastalığını araştırma işi
müzmin: eskiyerek yerleşmiş hastalık, süreklileşmiş, kronik.
rica: dilek, istek.
sarı: sirayet eden, bulaşıcı salgın
sevk: gönderme
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tecrid-i mutlak: hiç kimse ile görüşememek, hücre hapsi
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme
teselli: avutma, acısını dindirme
umum: bütün
vaziyet: durum.
zaafiyet: zayıflık
zaif: zayıf

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Benim şahsıma edilen eziyet ve ihanetlerden müteessir olmayınız. Çünkü, Risale-i Nur'da bir kusur bulamıyorlar, onun bedeline benim ehemmiyetsiz ve çok kusurlu şahsımla uğraşıyorlar. Ben bundan memnunum. Risale-i Nur'un selâmetine ve şerefine binler şahsî elemler, belâlar, tahkirler görsem, yine müftehirâne şükretmek, Nurdan aldığım dersin muktezasıdır; ve onun için bana bu cihette acımayınız.

Saniyen: Pek geniş ve şiddetli ve merhametsiz bu taarruz ve hücum, şimdilik yirmiden bire indi. Binler haslar yennde birkaç zat ve yüz binler alâkadarlar bedeline mahdut birkaç yeni kardeşleri topladılar. Demek inayet-i İlâhiye ile pek hafif bir surete çevrilmiş.

Salisen: İnayet-i Rabbaniye ile iki sene aleyhimizde plân çeviren sabık vali defoldu ve aleyhimizde pek ziyade evhamlandırılan Dâhiliye Vekilinin, hemşehrilliği ve nesilce cetleri ziyade dindarlık cihetiyle bu dehşetli hücumu pek çok hafifleştirdiğine kuvvetli bir ihtimal var. Onun için me'yus olmayınız ve telâş etmeyiniz.

Rabian: Pek çok tecrübelerle ve hâdiselerle kat'î kanaat verecek bir tarzda, *Risale-i Nur'un ağlamasıyla ya zemin titrer veya hava ağlar*. Gözümüzle çok gördüğümüz ve kısmen mahkemede dahi ispat ettiğimiz gibi, tahminimce, bu kış emsalsiz bir tarzda yaz gibi –bidayette– gülmesi, Risale-i Nur'un perde altında teksir makinesiyle gülmesine ve intişarına tevafuku ve her tarafta

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aleyh: karşı, karşıt.
aziz: muhterem, saygın
bedel: karşılık.
bela: musibet, sıkıntı.
bidayet: başlangıç
ced: dede, büyük baba, atanın veya babanın babası
cihet: yön
Dahiliye: İç işleri
dehşetli: korkutucu, korkunç.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dinin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
ehemmiyetsiz: önemsiz
elem: derd, üzüntü, maddî manevî ıztırap
emsalsiz: benzersiz.
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak
eziyet: incitme, büyük sıkıntı verme
hadise: olay
hemşehri: aynı şehirli, aynı memleketli
hücum: saldırma
ihanet: hainlik, kötülük etme
ihtimal: olabilirlik.
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti. Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresinde onlara yapmış olduğu lütuflar, himayeler, yardımlar
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kusur: eksiklik, noksan, ozur
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
mahdut: sınırlı, belirli.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
me'yus: umutsuz, ye'se düşmüş, umidi kesilmiş, kederli
mukteza: iktıza eden, gereken
müftehirane: iftiharla, iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde
müteessir: teessure kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nesil: soy, zürriyet
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme
rabian: dördüncü olarak
sabık: geçen, önceki
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: İkinci olarak.
selâmet: salımlık, emnlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
suret: biçim, şekil, tarz.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şeref: manevî büyüklük, yüceklik, onur
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
taarruz: saldırma, sataşma, ilişme
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme
tarz: biçim, şekil, suret
teksir: çoğaltma
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme
vekil: nazır, bakan
zat: kişi, şahıs
zemin: yeryüzü.
ziyade: çok, fazla

taharri ve müsadere endişesiyle tevakkufla ağlamasına, birden bire kış dehşetli ve hiddetli ve ağlamasıyla, tetabuku, kuvvetli bir emaredir ki, hakikat-ı Kur'âniyenin bu asırda parlak bir mu'cize-i kübrasıdır; zemin ve kâinat onun ile alâkadar.

Said Nursî

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bugün birden hatıra geldi ki, mesele-i Nuriye münasebetiyle bu medreseye kader-i İlâhî ve kısmetin sevkiyle gelenlen, tazıye yenne tebrik eyle. Çünku ekseriyetin her biri yirmi-otuz sene, belki yüz sene, belki bin masum kardeşlerimize bedel gelip onlan bir derece zahmetten kurtanyor. Hem Nurla ımana hızmetiniz devam etmekle beraber, her biri az zamanda çok hizmet etmiş, bazıları on senede yüz senelik iş görmüş gibidir. Hem bu yeni medrese-i Yusufıyenin imtihanında bulunup, onun geniş ve küllî kıymettar neticelenne bilfıil hıssedar olmak için bu zahmetli mücahedeye giriyorlar. Ve kolayca görmelenne müştak olduklan halis, sadık kardeşlenni görüp, tatlı bir ders alıp, veriyorlar. Hem madem dünyanın istirahat zamanlan devam etmiyor, boşu boşuna gıdıyor, elbette boyle az zahmetle çok kâr kazananlar tebrike lâyıktırlar.

alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
asır: yüzyıl.
aziz: muhterem, saygın
bedel: karşılık.
bilfıil: bizzat, kendi çalışması ile, kendi yaparak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ekseriyet: çoğunluk.
emare: alâmet, belirti, nışan
endişe: kaygı
hakikat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'an'ın ifade ettiği gerçek
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için İşleyen
hiddet: öfke, kızgınlık
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan
imân: inanç, itikat.
İstirahat: dinlenme, rahatlama
kader-i İlahî: İlahî kader, Allah'ın kader kanunu
kainat: evren, yaratılmış olan şeylenn tamamı, bütün âlemler
küllî: umumî, genel
kısmet: talih, nasıp, kader
kıymettar: kıymetli, degerli.
lâyık: vasıflan, nıtelikleri, ozu hareket ve davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan
madem ... den dolayı böyle ise.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
medrese: ders okutulan yer
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftıra, haksızlık ve zulüm ile hapıste kalmasından kınaye olarak, iman ve Kur'ân'a hızmetinden dolayı tevkif edilenlenn hapsedildıgı yer, manasında hapıshane
mesele-i Nuriye: Risale-i Nur'un meselesi.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize
mücahede: savaşma, mücadele
münasebet: vesile, alaka, bağ.
müsadere: toplatma, elden alma
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gösteren
sadık: sözünde, ısınde doğru olan, dostlugu ve bağlılıgı içten olan
sevk: ulaştırma, yöneltme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme
tazıye: felâket durumlarında üzüntüyü azaltacak sözler söyleme
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma
tevakkuf: duraklama, durma
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zemin: yeryüzü

Kardeşlerim, bu geniş hücum, Risale-i Nur'un fütuhatına karşıdır. Fakat, anladılar ki, Nurlara ilişikçe, daha ziyade parlar; ders dairesi genişlenip ehemmiyet kesbeder ve mağlûp olmaz; yalnız سِرًّا تَوَرَّتْ[1] perdesi altına girer. Onun için, plânı değiştirdiler; zahiren Nurlara ilişmiyorlar. Biz madem inayet altındayız; elbette kemal-i sabır içinde şükretmeliyiz.

❀ ❀ ❀

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[2]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Garip ve lâtif iki hâlımı beyan etmek lâzım geldi.

Birincisi: Benim tecrid-i mutlakta sizin gibi canımdan ziyade sevdiğim kardeşlerimle serbest görüşemediğimde bir inayet-i İlâhiye ve bir maslahat bulunduğu kalbime ihtar edildi. Çünkü, elli lirayı sarf edip görüşmek için Emirdağ'ına gelerek elli dakika, bazı on dakika, bazı hiç görüşmeden giden çok ahiret kardeşlerimiz, birer bahane ile kendilerini bu medrese-i Yusufiyeye atacaklardı. Benim dar vaktim ve inzivadan gelen hâlet-i ruhiyem bıraksa, o fedakâr dostlara tam sohbet etmeye hizmet-i Nuriye müsaade etmezdi.

İkincisi: Bir zaman, meşhur bir allâmeyi, harbin muteaddit cephesinde cihada gidenler görmüşler, ona demişler. O da demiş: "Bana sevap kazandırmak ve

1 Gizli olarak nurlanır. (Hz. Ali (ra), Celcelûtiye)
2 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat
allâme: pek çok konuda ihtisas sahibi büyük bilgin, ilmi seviyesi çok yüksek olan alim, ustad-ı azam
aziz: muhterem, saygın
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihad: düşmanla savaşma
ehemmiyet: önem değer, kıymet.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedaeden
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
garip: tuhaf, şaşılacak
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hali, psikolojik durum, insanın manevî hali, iç durumu
harb: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
hücum: saldırma
ihtar: hatırlatma, uyarı.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el etek çekme
kemal-i sabır: sabrın mükemmel oluşu, tam ve mükemmel bir sabır
kesb: kazanma
lâtif: güzel, hoş.
madem: ... den dolayı, böyle ise.
mağlup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse
maslahat: uygun iş, yerine göre icap eden davranış
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, İman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane
meşhur: tanınmış, şöhretli, ünlü
müsaade: izin
muteaddit: çeşitli, bir çok.
sarf: harcama.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddüdsüz kabulleren
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tecrid-i mutlak: hiç kimseyle görüşememek, tam bir yalnızlık.
zahiren: görünüşte
ziyade: çok, fazla

derslerimden ehl-i imana istifade ettirmek için benim şeklimde bazı evlıyalar benım yenmde ışler görmüşler." Aynen bunun gibi, Denizli'de camilerde beni gördüklen, hatta resmen ıhbar edilmiş ve müdür ve gardiyana aksetmiş. Bazılan telâş ederek, "Kim ona hapishane kapısını açıyor?" demişler. Hem, burada dahi aynen öyle oluyor. Hâlbuki, benim çok kusurlu, ehemmıyetsiz şahsıyetime pek cüz'î bır hanka ısnadına bedel, Rısale-i Nur'un hankalannı ıspat edıp gösteren *Sikke-i Gaybî* mecmuası yüz derece, belki bin derece ziyade Nurlara itimat kazandırır ve makbulıyetine ımza basar. Hususan Nurun kahraman talebeleri, hakikaten, hanka hâlleri ve kalemleriyle imza basıyorlar.

Said Nursî

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Beni merak etmeyiniz, ben sizinle beraber bir binada bulunduğumdan bahtıyanm, memnun ve mesrurum.

Şimdi vazıfemiz. Bir müdafaa nushası Isparta'ya gitsin. Mümkün ise, hem yeni hurufla, hem makine ile eski huruf yirmı nusha çıksın. Hatta oranın muddeıumumuna gösterılsin. Hem, bir nüsha, avukatımıza bizzat verılsın ve ayn bır nusha da müdüre verıp, tâ onu da dava vekilimize o versin. Hem, Ankara makamatına yeni

akis: yansıma.
azız: muhterem, saygın
bahtıyar: bahtlı, tâlılı, mes'ut, mutlu
bedel: karşılık.
bizzat: kendisi, şahsen
cuz'î: kuçuk, az
dava: mahkeme toplantısı, duruşma, celse
ehemmıyetsiz: onemsiz
ehl-i iman: inananlar, Iman sahıplerı
evlıya: velıler, Allah dostları
gardıyan: nobetçi hapishane bekçisi
hakıkaten: hakıkat olarak, dogrusu, gerçekten.
hanka: olaganustu.
huruf: harfler
hususan: bılhassa, ozellıkle
ıhbar: ele vermek, yakalatmak, suç ustu yaptırmak maksadıyla gızlıce bıldırme
ısnat: bir şeyı bir kımseye aıt gosterme
ıspat: doğruyu delıllerle gösterme
istifade: faydalanma, yararlanma.
itimat: emnıyet, güven.
makamat: makamlar.
makbulıyet: makbulluk, beğenılmıslık, geçerlılık
mecmua: terup ve tanzım edılmıs seylerın hepsı koleksıyon
mesrur: sevınçlı, memnun, şen, sururlu
müdafaa: savunma
müddeıumum: savcı
nüsha: bırbırının aynı olan suretlerın her bırı.
resmen: resmı olarak, resmı bır şekılde.
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddütsüz kabullenen
şahsıyet: kısılık
talebe: ogrencı
vazıfe: görev
vekıl: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan
ziyade: çok, fazla

harfle beraber eski harfle, Denizli'de olduğu gibi gönderilecek. Mümkün ise, beş nüsha makamata hazırlansın. Çünkü müsadere edilen Nurlar, eski harfle o makamata, hususan Diyanet Riyaseti heyetine gönderilmiş, sonra buraya gelmiş. Hem, vekilimiz Ahmed Bey'e haber veriniz ki, müdafaayı makine ile yazdığı vakit, sıhhatine pek çok dikkat etsin. Çünkü, ifadelerim başkasına benzemiyor. Bir harfin ve bazen bir noktanın yanlışıyla, bir mesele değişir, mana bozulur. Hem, buraya gelen iki makine, size müsaade verilmezse geri gitsinler. Hem, telâş edip sıkılmayınız, me'yus olmayınız, (1) إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا sırrıyla, inayet-i İlâhiye inşaallah çabuk imdadımıza yetişir.

❀ ❀ ❀

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Risale-i Nur benim bedelime sizlerle görüşür, derse müştak yeni kardeşlerimize güzelce ders verir. *Nurlarla ya okumak ve okutmak veya yazmak suretindeki meşguliyet* –tecrübelerle– *kalbe ferah, ruha rahat, rızka bereket, vücuda sıhhat veriyor.* Şimdi, Hüsrev gibi Nur kahramanı size ihsan edildi. İnşaallah, bu medrese-i Yusufiye dahi, Medresetüzzehra'nın bir mübarek dershanesi olacak. Ben şimdiye kadar Hüsrev'i ehl-i dünyaya göstermiyordum, gizlerdim. Fakat, neşredilen mecmualar,

1. Gerçekten zorlukla beraber bir kolaylık vardır. (İnşirah Suresi: 6.)

azız: muhterem, saygın
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık
bereket: bolluk, bereket, gürlük
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite
hususan: bilhassa, özellikle
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
imdat: yardım
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
kudsî: mukaddes, yüce
makamat: makamlar
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mesele: önemli konu.
meşguliyet: meşgul olma, bir iş yapma.
me'yus: yelse düşmüş, umutsuz, kederli.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müdafaa: savunma.
müsaade: izin.
müsadere: toplatma, elden alma.
müştak: arzulu, fazla istekli, istiyak gösteren.
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
sûret: biçim, şekil, tarz.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren.
sıhhat: sahihlik, sözün yanlış ve eksik olmaması.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.

onu ehl-i siyasete tamamıyla gösterdi, gizli bir şey kalmadı. Onun için, ben onun iki-üç hizmetini has kardeşlenme izhar ettim. Hem ben, hem o, daha gizlemek değil, lüzum ise aynı hakikat beyan edilecek. Fakat şimdilik karşımızda hakikati dinleyecekler içinde dehşetli ve tezahür etmiş iki muannit, hem zındık, hem komünist hesabına, biri Emirdağ'ında malûm olmuş, biri de burada gayet dessasâne, aleyhimizde iftiralarla memurlan ürkütmeye çalışıyorlar. Onun için, biz şimdilik çok ihtiyat edip telâş etmemek ve inayet-i İlâhiyenin imdadımıza gelmesini tevekkül ile beklemek lâzımdır.

❀ ❀ ❀

Ey Hapis Arkadaşlarım ve Din Kardeşlerim!

Size, hem dünya azabından, hem ahiret azabından kurtaracak bir hakikati beyan etmek kalbime ihtar edildi. O da şudur:

Meselâ, birisi birisinin kardeşini veya akrabasını öldürmüş. Bir dakika o hiddet yüzünden milyonlar dakika hem kalbî sıkıntı, hem hapis azabını çeker. Ve maktulün akrabası dahi, intikam endişesiyle ve karşısında düşmanını düşünmesiyle, hayatının lezzetini ve ömrünün zevkini kaçırır; hem korku, hem hiddet azabını çekiyor.

Bunun tek bir çaresi var. O da, Kur'ân'ın emrettiği ve hak ve hakikat ve maslahat ve insaniyet ve İslâmiyet iktiza ve teşvik ettikleri olan barışmak ve musalâha etmektir.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyh: karşı, karşıt
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dessasane: aldatıcı bir şekilde hileyle iş yaparak.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
endişe: kaygı
gayet: son derece
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek.
hiddet: öfke, kızgınlık.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtiyat: geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
iktıza: lâzım gelme, gerekme
imdat: yardım
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hali, insana yakışır davranış
intikam: öç alma.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kalbi: kalple ilgili, kalbe ait.
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzenin mensubu olan kimse
maktul: öldürülmüş, katledilmiş, vurulmuş kimse
malum: bilinen, bilinir olan.
maslahat: uygun iş, yerine göre icap eden davranış
mesela: örneğin
muannit: inatçı, ayak direyen
musalaha: barışma, uzlaşma, sulh, barış
tevekkül: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere baş vurduktan sonra işi Allah'a bırakma.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir

Evet, *hakîkat ve maslahat sulhtur*. Çünkü, ecel birdir, değişmez. O maktul, herhâlde, ecel geldiğinden daha dünyada kalmayacaktı. O katil ise, o kaza-i İlâhiyeye vasıta olmuş. Eğer barışmak olmazsa, iki taraf da daima korku ve intikam azabını çekerler. Onun içindir ki, "Üç günden fazla bir mü'min diğer bir mü'mine küsmemek," İslâmiyet emrediyor. Eğer o katl bir adavetten ve bir kinlı garazdan gelmemişse ve bir münafık o fitneye vesile olmuş ise, çabuk barışmak elzemdir. Yoksa, o cüz'î musibet büyük olur, devam eder. Eğer barışsalar ve öldüren tevbe etse ve maktule her vakıt dua etse, o hâlde her ıkı taraf çok kazanırlar ve kardeş gibi olurlar. Bir gitmiş kardeşe bedel, birkaç dindar kardeşleri kazanır. Kaza ve kader-ı İlâhiyeye teslim olup düşmanını affeder. Ve bilhassa, madem Risale-i Nur dersini dinlemişler; elbette mabeynlerinde bulunan bütün küsmekleri bırakmaya, hem maslahat ve istirahat-i şahsiye ve umumîye, iktıza ediyorlar. Nasıl kı Denızlı hapsinde bırbırine duşman bütün mahpuslar Nurlar dersiyle birbirine kardeş oldular ve bizim beraatimize bır sebep olup, hatta dinsizlere, serserilere de o mahpuslar hakkında "Maşaallah, bârekâllah!" dedirttiler, o mahpuslar tam teneffüs ettiler. Ben burada gördüm ki, bir tek adamın yüzünden yüz adam sıkıntı çekip beraber teneffüse çıkmıyorlar. Onlara zulüm olur. Mert, vicdanlı bir mü'min, küçük ve cüz'î bır hata veya menfaatle, yüzer zararı ehl-i imana vermez. Eğer hata etse, verse; çabuk tevbe etmek lâzımdır.

adavet: duşmanlık, husumet.
azap: ceza, buyuk sıkıntı, şiddetlı acı.
barekallah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketlı olsun.
bedel: bır şeyin yerini tutan karşılık.
beraat: temize çıkma, bır davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
bilhassa: ozellikle.
cuz'ı: kuçuk, az.
dindar: dinî kaıdelere hakkıyla nayet eden, dınının emırlerini yerine getıren, mutedeyyin.
dua: Allah a yalvarma, niyaz.
ecel: her canlının Allah tarafından takdır edilen olum vakti.
ehl-i iman: mananlar, iman sahıplerı.
elzem: daha (en) pek) lâzım, luzumlu, gerekli.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
garaz: kotü kasıt, duşmanca niyet, kın.
hakîkat: gerçek.
iktıza: lazım gelme, gerekme.
intıkam: oç alma.
istırahat-i şahsiye: şahsı huzur ve rahatlama.
istirahat-i umumîye: herkesin istırahatı, rahat etmesi.
kader-i İlahiye: İlâhı kader, Allah ın kader kanunu.
katil: adam oldüren insan, oldüren kimse, canı.
katl: oldürme.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdır olunan şeylerin zamanı gelince yaratması.
kaza-ı İlâhiye: Allah ın emrının takdırının yerine gelmesi.
kın: gızlı duşmanlık, oç almayı amaçlayan gızlı duşmanlık, garaz, kuvvetlı hınç.
mabeyn: ara.
madem: ... den dolayı, boyle ıse.
mahpus: hapsedılmıs olan, mevkuf.
maktul: oldurulmuş, katledilmiş, vurulmuş kimse.
maslahat: uygun ış, yerine gore icap eden davranış.
maşaallah: Allah ın istedıgı gibi, Allah ın istedıgı olur, anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ıbare.
menfaat: fayda.
mert: sozunun eri, özü, sozu dogru.
musibet: felâket, belâ.
mu'min: ıman eden, inanan.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde kufru gızledıgı halde Muslıman gorunen.
serseri: otede bende başı boş gezen, ışsiz, güçsüz.
sulh: barış, barışma, barışıklık, anlaşarak duşmanlıgı kaldırma.
teneffus: soluklanma, rahatlama, dinlenme.
tevbe: ışlenmiş bır gunahtan pişmanlık duyup Allah tan af dileme ve bır daha ışlememek uzere soz verme.
vasıta: aracı.
vesile: aracı, vasıta.
vicdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabilen ve yılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevi bir hıs.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, ışkence.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ben hem Risale-i Nur'u, hem sizleri, hem kendimi, Hüsrev ve Hıfzı ve Bartınlı Seyyid'ın kıymettar müjdeleriyle hem tebrik, hem tebşir ediyorum.

Evet bu sene Hacca gidenler, Mekke-i Mükerreme'de Nurun kuvvetli mecmualarını büyük âlimlerin hem Arabca, hem Hintçe tercüme ve neşre çalışmaları gibi, Medine-i Münevvere'de dahi o derece makbul olmuş ki, Ravza-i Mutahhara'nın Makber-ı Saadeti üstünde konulmuş. Hacı Seyyid kendi gözüyle Asa-yı Mûsa mecmuasını kabr-ı Peygamberî (ASM) üzerinde görmüş. Demek makbul-i Nebevî olmuş ve rıza-ı Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm dairesine girmiş. Hem niyet ettiğimiz ve buradan giden hacılara dediğimiz gibi, Nurlar bizim bedelimize o mübarek makamları ziyaret etmişler. Hadsiz şükür olsun, Nurun kahramanları bu mecmuaları tashihli olarak neşretmeleriyle pek çok faydalarından birisi de, beni tashih vazifesinden ve merakından kurtardığı gibi, kalemle yazılan sair nüshalara tam bir mehaz olmak cihetinde yüzer tashihçi hükmüne geçtiler. Cenab-ı Erhamürrâhimîn o mecmuaların her bir harfine mukabil, onların defter-i hasenatlarına bin hasene yazdırsın. Âmin, âmin, âmin.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
âmin: Ya Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle! anlamında duanın sonunda söylenir
aziz: muhterem, saygın
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
Cenab-ı Erhamürrahimin: inayet ve rahmet, yardım ve lütuf sahiplerinin en merhametlisi olan, şeref ve azamet sahibi olan yüce Allah (c.c.)
cihet: yön
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri, insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
faide: fayda
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hükmüne: yerine, değerine
kabr-i peygamberi: Hz. Peygamberin mezarı.
kıymettar: kıymetli, değerli.
makam: yer, mevki.
Makber-ı Saadet: saadet kabri, Peygamber Efendimizin (a.s.m.) mübarek kabr-i şerifleri
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
makbul-i Nebevi: peygamberin tasvibi, peygamberin kabul etmesi, beğenmesi
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri
mehaz: bir eser hazırlanırken müracaat edilen kaynak.
Mekke-i Mükerreme: keremli, aziz, mukaddes Mekke şehri
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müjde: sevindirici haber, müştü.
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
Ravza-i Mutahhara: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) Medine'deki mübarek kabr-i şerifleri
rıza-i Muhammedi: Resulullahın (a.s.m.) rızası.
sair: diğer, başka, öteki
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
tebşir: müjde verme, müjdeleme
vazife: görev

MÜJDELİ VE TABİRİ ÇIKMIŞ LÂTİF BİR RÜYA

Bana hizmet eden Alı geldı, dedi:

"Ben rüyada gördüm ki, sen Hüsrev'le beraber Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın elini öptün."

Birden, bir mektup aldım ki, Hüsrev'in hattıyla yazılan *Asa-yı Mûsa* mecmuasını kabr-i Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm üzerinde hacılar görmüşler. Demek, benim bedelime, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın manevî elini, Hüsrev, kaleminin vasıtasıyla öpmüş ve rıza-i Nebeviyeye mazhar olmuş.

❀ ❀ ❀

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim ve Hapıs Arkadaşlarım!

Evvelâ: Sureten görüşmedığımızden merak etmeyınız. Bizler manen her zaman görüşüyoruz. Benim ehemmiyetsiz şahsıma bedel, Nurdan elinize geçen hangi risaleyı okusanız veya dinleseniz, benim adî şahsım yerine, Kur'ân'ın bir hadimi haysiyetiyle benı o risale içerisinde görüp sohbet edersiniz. Zaten ben de sizinle butün dualarımda ve yazılarınızda ve alâkanızda hayalimde görüşüyorum ve bır dairede beraber bulunmamızdan her vakıt görüşüyoruz gibidir.

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

adi: bayağı, aşağı, değersiz
alaka: ilgi, ilişki, bağ
aleyhissalâtü vesselam: salat ve selam onun uzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
azız: muhterem, saygın
bedel: bir şeyin yerini tutan karşılık.
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
ehemmiyetsiz: onemsız
evvelâ: birinci olarak, her şeyden once, ilk olarak
hadim: hademe, hizmetçi
hat: yazı, el yazısı
haysiyet: itibar
kabr-i Muhammedi: Hz. Muhammed'in (a.s.m) kabri
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavi kitapların sonuncusu
latif: güzel, hoş
manen: mana bakımından, manaca
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mecmua: terip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
müjde: sevindirici haber, muştu.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî
rıza-i Nebeviye: Peygamberimizin rızası
sureten: suret olarak, gorunüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabulleren
tabir: yorum, yorumlama.
vasıta: aracılık.

Saniyen: Bu yeni medrese-i Yusufiyedeki Risale-i Nur'un yeni talebelerine deriz: Kuvvetli hüccetlerle, hatta ehl-i vukufu da teslime mecbur eden işarat-ı Kur'âniye ile, "*Nur'un sadık şakirtleri iman ile kabre girecekler. Hem, şirket-i maneviye-i Nuriyenin feyziyle, her bir şakirt, derecesine göre umum kardeşlerinin maneví kazançlarına ve dualarına hissedar olur.* Güya, âdeta binler dil ile istiğfar eder, ibadet eder." Bu iki fayda ve netice, bu acıp zamanda bütün zahmetleri, sıkıntıları hiçe indirir, pek çok ucuz olarak o iki kıymettar kârları sadık müşterilerine verir.

Said Nursî

❀ ❀ ❀

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Afyon müdafaanamesinin hem bize, hem bu Nurlara, hem bu memlekete, hem âlem-i İslâm'a alâkadar ehemmiyetli hakıkatleri var.

Her hâlde bunu yeni hurufla beş-on nüsha çıkarmak lâzımdır; tâ Ankara makamatına gönderilsin. Bizi tahliye ve tecziye etseler de hiç ehemmiyeti yok. Şimdi vazifemiz, o müdafaattaki hakıkatleri hem hükûmete, hem adliyelere, hem millete bildirmektir. Belki de kader-ı İlâhî bizi bu dershaneye sevk etmesinin bir hikmeti de budur.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
âdeta: sanki.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
alem-i İslâm: İslam âlemi, İslam dünyası
azız: muhterem, saygın
dershane: ders verilen yer
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler
faide: fayda
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
Güya: sanki
hakikat: gerçek.
hikmet: gizli sebep, gaye.
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
huruf: harfler
hüccet: delil
iman: inanç, itikat.
istiğfar: tevbe etme. Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme.
işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri
kabir: mezar
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kıymettar: kıymetli, değerli.
makamat: makamlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında: hapishane
müdafaaname: müdafaa metni, savunma, mektubu, savunma dilekçesi
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan
saniyen: ikinci olarak.
sevk: yönelime, gönderme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şakırt: talebe, öğrenci
şirket-i maneviye-i nuriye: nurun manevî ortaklığı
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
talebe: öğrenci
tecziye: cezalandırma, ceza verme
umum: bütün.
vazife: görev
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat

Mümkün olduğu kadar çabuk, makine ile çıksın. Bizi bugün tahliye etseler, biz yine onu bu makamata vermeye mecburuz. Sizi aldatıp, tehir edilmesin, artık yeter. Aynı mesele için on beş senede üç defa bu eşedd-i zulum ve bahaneler ve emsalsiz işkencelere karşı son müdafaamız olsun. Madem kanunen kendimizi müdafaa etmek için sabık mahkemelerde makineyi bize vermişler, burada o hakkımızı bizden hiçbir kanunla menedemezler. Eğer resmen çare bulamadınız ise, hariçten bizim avukat her şeyden evvel bunun makine ile beş nüshasını çıkarsın. Hem, sıhhatine çok dikkat edilsin.

Said Nursî

Azîz Yeni Kardeşlerim ve Eski Mahpuslar!

Benim kat'î kanaatim gelmiş ki, buraya girmemizin inayet-i İlâhiye cihetinde bir ehemmiyetli sebebi sizsiniz. Yani sizi Nurlar tesellilerinyle ve imanın hakıkatleriyle sizi bu hapis musibetinin sıkıntılarından ve dünyevî çok zararlarından ve boşu boşuna gam ve hüzün ile giden hayatınızı faidesizlikten badîheva zayi olmasından ve dünyanızın ağlaması gibi ahiretinizi ağlamaktan kurtarıp tam bir teselli size vermektir. Madem hakikat budur, elbette siz dahi Denizli mahpusları ve Nur Talebeleri gibi, birbirinize karşı kardeş olmanız lâzımdır. Görüyorsunuz ki, bir bıçak içinize girmemek ve birbirinize tecavüz etmemek

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azîz: muhterem, saygın
bad-ı heva: heva ve heves rüzgârı gelip geçici hevesler
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
cihet: yön
dünyevî: dünyaya ait.
ehemmiyetli: önemli
emsalsiz: benzersiz
eşedd-ı zulum: zulmün en şiddetlisi
evvel: önce
fâide: fayda
gam: keder, üzüntü
hakıkat: gerçek
hariç: dışarı
hüzün: keder, tasa, gam, hüzün
iman: inanma, itikat
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî, manevî sıkıntı, zulüm
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kanun: yasa.
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu
makamat: makamlar
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
men: yasak etme, engelleme, manı olma
mesele: önemli konu
musibet: felâket, belâ
müdafaa: savunma
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
sabık: geçen, önceki
sıhhat: sahihlik, sözün yanlış ve eksik olmaması
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
talebe: öğrenci
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tehir: geciktirme, sonraya bırakma, geriye bırakma, erteleme
teselli: avunma
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

için, dışarıdan gelen bütün eşyanız ve yemek ve ekmeğinizi ve çorbanızı karıştırıyorlar. Size sadâkatle hizmet eden gardiyanlar çok zahmet çekiyorlar. Hem, siz beraber teneffuse çıkmıyorsunuz; güya, canavar vahşî gibi birbirinize saldıracaksınız. İşte şimdi, sizin gibi fıtrî kahramanlık damanını taşıyan yeni arkadaşlar, bu zamanda manevî büyük bir kahramanlık ile, heyet-i idareye deyiniz ki: "Değil elimize bıçak, belki mavzer ve revolver verilse, hem emir de verilse, biz bu bîçare ve bizim gibi musibetzede arkadaşlarımıza dokunmayacağız. Eskide yüz düşmanlık ve adavetimiz dahi olsa da, onları helâl edip, hatırlarını kırmamaya çalışacağımıza Kur'ân'ın ve imanın ve uhuvvet-i İslâmiyenin ve maslahatımızın emriyle ve irşadıyla karar verdik" diyerek, bu hapsi bir mübarek dershaneye çeviriniz.

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ehl-i dünya bir siyasette ve bir sanatta ve bir vazîfede, ya bir hayat-ı içtimaiyeye ait bir hizmette ve hususî bir nevi ticarette bulunan her bir taifenin bir nevi kongrede toplanması ve müzakeresi gibi; iman-ı tahkikî hizmet-i kudsiyesinde bulunan Nur Talebelerin dahi kader-i İlâhiyenin emriyle ve inayet-i Rabbaniyenin tensibi ve sevkiyle bu medrese-ı Yusufiye kongresine gelmesinde inşaallah pek çok kıymettar manevî fayda ve ehemmiyetli

adavet: düşmanlık, husumet.
azız: muhterem, saygın
bıçare: çaresiz, zavallı
ehemmiyetli: önemli
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, âhireti düşünmeyen
fayda: fayda
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan
gardiyan: nöbetçi, hapishane bekçisi
güya: sanki
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
heyet-i idare: idare heyeti, yönetim kurulu
hizmet-i kudsiye: mukaddes hizmet, kutsal hizmet.
hususî: özel
iman: inanç, itikat.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelerin incelenip delili ve burhanı ile inanma
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti. Cenâb-ı Hakkın mahlûkatını terbiye, tedbir ve idaresinde onlara yapmış olduğu lütuflar, himayeler, yardımlar
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
kader-i İlahiye: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kongre: bir konu üzerindeki araştırma ve incelemelerin ele alınıp tartışıldığı toplantı, kurultay
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu
kıymettar: kıymetli, değerli
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maslahat: uygun iş, yerine göre icap eden davranış
mavzer: bir cins tüfek.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer, manasında, hapishane
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belaya kazaya uğrayan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müzakere: bir hey'etin karar vermeden önce görüşmeye çekilmesi
nevi: çeşit, tür
revolver: tabanca, küçük silâh, toplu tabanca, altı mermi alan tabanca
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sevk: yöneltme, gönderme
siyaset: politika
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni
taife: takım, grup, ailesi.
talebe: öğrenci
teneffüs: soluklanma, rahatlama, dinlenme
tensip: uygun görme, münasip kılma, uygun bulma
uhuvvet-i İslamiye: İslam kardeşliği
vahşî: yabanî, ürkütücü ve korkunç olan
vazife: görev
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat

neticeler ihsan edilecek; ve Nurun erkânlan, her biri bir elif gibi tek başına bir yerde bir kıymetı varsa, bir elif üç elif'le omuz omuza gelip hâlen görüşse bin yüz on bir olması gibi, bu içtimada kıymeti ve inşaallah kudsî hizmeti ve sevabı bin olur. O elif, elfün olur.

(1) باسمه سبحانه

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bugün benim pencerelerimi mıhlamalarının sebebi, mahpuslarla murafaa ve selâmlaşmamaktır, zahirde başka bahane gösterdiler. Hiç merak etmeyiniz. Bılakis benim ehemiyetsiz şahsım ile meşgul olup Nurlara ve talebelerine çok sıkıntı vermediklerinden, beni cidden ve kalben onlann şahsî ihanetler ve işkencelerle tazıp etmeleri, Nurlann ve sizlerin bedeline olduğu ve bir derece Nurlara ilişmemeleri cihetinde memnunum ve sabır içinde şükredenm, merak etmıyorum. Siz dahi hiç müteessir olmayınız. Gizli düşmanlarımız memurların nazar-ı dikkatini şahsıma çevirmesinden, Nurların ve talebelerinin selâmet ve maslahatlan noktasında bir inayet ve bir hayır var dıye kanaatim var. Bazı kardeşlenmız hiddet edip dokunaklı konuşmasınlar, hem ıhtıyatla hareket etsınler ve telâş etmesınler, hem herkese bu meseleden bahıs açmasınlar. Çünkü, safdıl kardeşlerimiz ve ıhtıyata

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

azız: muhterem, saygın
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ılen surulen uydurma sebep
bahis: konu
bedel: bır şeyın yerını tutan karşılık
bılakıs: aksıne tersıne tam tersı tersine olarak
cıdden: cıddı olarak gerçek olarak.
cıhet: yon
ehemmıyetsız: onemsız.
elfün: bın
erkan: rukunler esaslar ılen gelenler
hâlen: hareket ve davranış olarak.
hıddet: ofke kızgınlık.
ıçtıma: toplama bır araya gelme bır yere bınkme
ıhanet: hainlik kötülük etme
ıhsan: bagışlama ıkram etme lutuf
ıhtıyat: geleceğı dusunerek tedbırlı hareket etme
inayet: yardım ıhsan lutuf
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
işkence: eziyet azap bır kımseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulum
kalben: kalp ile kalpten ıçten ve samımî olarak.
kanaat: inanma, goruş fikır
kudsî: mukaddes yuce.
kıymet: değer
mahpus: hapsedilmış olan, tutuklu
maslahat: uygun ış, yerine gore ıcap eden davranış.
mesele: onemlı konu
meşgul: bır ışle uğraşan ılgılenen
murafaa: duruşma karşılıklı hak ıddıa ederek konuşma.
müteessir: teessure kapılan, huzunlu kederlı mahzun
mıhlamak: çıvılemek.
nazar-ı dikkat: dıkkatlı bakma dıkkatlı bakış
sabır: başa gelen uzucu olaylara bela ve afetlere veya bır haksızlıga katlanma tahammul göstererek Allah'a tevekkul edip sıkıntılara gogus germe
safdıl: saf gonullu hile oyun bılmeyen, kolay aldatılan
selâmet: salımlık emınlık sıkıntı korku ve endışeden uzak olma.
sevap: hayırlı bır ışe karşı Allah tarafından verılen mukâfat, sevap
sıddık: çok dogru durust hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şahsî: şahsa, kışıye aıt, hususî
şukur: Allah'ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme gerek dil ıle gerekse hal ıle Allah'ı hamd etme
talebe: ogrencı
tazip: azap çekturme eziyet etme sıkıntı verme.
zahir: gorunüşe gore gorünuş ıtıbarıyla

daha alışmayan yeni kardeşlerimizin sözlerinden mana çıkaran casuslar bulunur; habbeyi kubbe yapar, ihbar edebilir. Şimdi vaziyetimiz şaka kaldırmıyor. Bununla beraber hiç endişe etmeyiniz. Biz inayet-i İlâhiye altındayız ve bütün meşakkatlere karşı kemal-i sabırla belki şükür ile mukabele etmeye azmetmişiz. Bir dirhem zahmet, bir batman rahmet ve sevabı netice verdiğinden, şukur etmeye mükellefiz.

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

İki ehemmiyetli sebep ve bir kuvvetli ihtara binaen ben bütün vazife-ı müdafaatı buraya gelen ve gelecek Nur erkânlarına bırakmaya kalben mecbur oldum, hususan (H, R, T, F, S) (HAŞİYE)

Birinci Sebep: Ben hem sorgu dairesinde, hem çok emarelerden kat'î bildim ki, bana karşı ellerinden geldiği kadar müşkülât yapmaya ve fikren onlara galebe etmemden kaçmaya çalışıyorlar ve resmen de onlara

HAŞİYE: Hüsrev, Re'fet, Tahrî, Feyzi, Sabri

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

azız: muhterem, saygın
azm: kesin karar
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü
binaen: den dolayı, bu sebepten
casus: çeşitli konularda sır mahiyetindeki şeylen öğrenip başkalarına bildiren kimse.
dirhem: yaklaşık üç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü, çok küçük parça (mecaz)
ehemmiyetli: önemli
emare: alamet, belirti, nişan
endişe: kaygı
erkân: rükünler, esaslar, ileri gelenler
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
habbe: tane
haşiye: dipnot.
hususan: bilhassa, özellikle
İhbar: ele vermek, yakalatmak, suç üstü yaptırmak maksadıyla gizlice bildirme
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtiyat: geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
kalben: kalp ile, kalpten.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemal-i sabır: sabrın mükemmel olusu, tam ve mükemmel bir sabır
kubbe: gökyüzü, sema
kudsî: mukaddes, yüce
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk
mukabele: karşılık verme, karşılama
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
müşkulat: müşküller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat, sevap
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
vazife-i müdafaat: müdafaalar vazifesi, savunmalar görevi
vaziyet: durum.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

iş'ar var. Güya ben konuşsam, mahkemeleri ilzam edecek derecede ve diplomatları susturacak bir iktıdar-ı ilmî ve siyasî göstereceğim diye, benim konuşmama bahanelerle mâni oluyorlar. Hatta, sorguda bir suale karşı dedim: "Tahattur edemiyorum." O hâkim taaccüp ve hayretle dedi: "Senin gibi fevkalâde acip zekâvet ve ilim sahibi nasıl unutur?" Onlar Risale-i Nur'un harika yüksekliklerini ve ilmî tahkikatını benim fikrimden zannedip dehşet almışlar. Beni konuşturmak istemiyorlar. Hem güya, benimle kim görüşse, birden Nurun fedakâr bir talebesi olur. Onun için beni goruşturmuyorlar. Hatta Dıyanet Reisi dahi demiş: "Kim onunla görüşse, ona kapılır, cazibesi kuvvetlidir."

Demek şımdi işimi de sizlere bırakmaya maslahatımız iktıza ediyor. Ve yanınızdaki yeni ve eski müdafaatlarım benim bedelime sizin meşveretinize iştirak eder; o kâfidir.

İkinci Sebep: Başka vakte bırakıldı. Amma ihtar-ı manevînin kısa bir işareti şudur: Bana yirmi beş sene siyaseti ve gazeteleri ve sair çok fânî şeyleri terk ettıren ve onlarla meşguliyeti meneden gayet kuvvetli bir vazife-i uhreviye ve tesırlı bir hâlet-i ruhiye benim bu meselenin teferruatıyla iştigal etmeme kat'iyen mâni oluyorlar. Sizler bazen, ara sıra iki dava vekilinizle meşveretle benim vazıfemi dahi görürsünüz.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
amma: ama, lakin, ancak.
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ılen sürülen uydurma sebep
bedel: bır şeyın yerını tutan karşılık.
cazibe: cezp edıcılık, çekıcılık.
dehşet. buyuk korku, hâlı korkma, urkme
diplomat: millet meselelen ve sıyaset noktasında soz sahıbı olan.
Dıyanet: dıyanet ışlen teşkılâtı
fani: olumlu, geçıcı.
fedakar: kendını veya şahsı menfaatlenını hıçe sayan, feda eden
fevkalade: olaganustu.
gayet: son derece
guya: sanki.
hakım: kanun uygulayan kımse, yargıç
halet-i ruhiye: ınsanın ruh halı, psıkolojık durum, ınsanın manevı hâlı, ıç durumu
harika: olağanustu.
ıhtar-ı manevı: manevî uyan bıldırım, Cenab ı Hakkın ımana ve Kur an a aıt meselelerde kullannı uyarması
iktıdar-ı ilmi: ılme aıt ıktıdar, ılmî guç ve kudret.
iktıdar-ı siyasi: sıyasete aıt ıktıdar, sıyasetle ılgılı guç.
iktıza: lâzım gelme, gerekme.
ilim: bılgı, marıfet
ilmi: ılm ıle ılgılı, ılme daır.
ilzam: susturma, cevap verememe hale getırme
ış'ar: anlatma, bıldırme; yazı ıle haber verme
iştigal: bır ışle uğraşma, meşgul olma
ıştırak: ortaklık etme, katılma
kafi: yeter, el verır.
kat'ıyen: kat'î olarak, kesın olarak, kesınlıkle
mani: engel
mani: engel
maslahat: uygun ış, yerine gore ıcap eden davranış.
men: yasak etme, engelleme, manı olma
mesele: onemlı konu
meşguliyet: meşgul olma, bır ış yapma
meşveret: ışlenn konuşup anlaşma yoluyla halledlımesı, bır konu hakkında çeşıtlı ve ehıl şahıslardan fikır alma
müdafaat: mudafaalar, savunmalar
reis: başkan
sair: dıger, başka, otekı
siyaset: hukumet etme, devlet ıdaresı, polıtıka
siyasi: sıyasetle ılgılı, sıyasete aıt.
sual: soru
taaccüp: şaşma, hayret etme, şaşakalma
tahattur: hatırlama, hatıra getırme
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar
talebe: oğrencı
teferruat: ayrıntılar, dallar, bolumler
vazife: gorev
vazife-i uhreviye: ahırete aıt vazıfeler
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan.
zekavet: zekılık, çabuk anlama, kavrama kabılıyetı.

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Şimdi namazda bir hatıra kalbe geldi ki: Kardeşlerin, ziyade hüsnüzanlarına binaen, senden maddî ve manevî ders ve yardım ve himmet bekliyorlar. Sen nasıl dünya işlerinde hasları tevkil ettin, erkânların meşveretlerine bıraktın ve isabet ettin; aynen öyle de, uhrevî ve Kur'ânî ve imanî ve ilmî işlerinde dahı Risale-i Nur'u ve şakirtlerinin şahs-ı manevîlerini tevkıl eyle, o halıs muhlis hasların şahs-ı manevîleri senden çok mükemmel o vazıfeni kendi vazifeleriyle beraber yaparlar. Hem, daıma da şimdiye kadar yapıyorlar. Meselâ, seninle görüşen, muvakkat bir dirhem ders ve nasîhat alsa, Rısale-i Nur'dan, bir cüz'ünden yüz dirhem ders alabilir. Hem, senin yerinde ondan nasihat alır, sohbet eder. Hem, Nur Şakirtlerinin hasları, bu vazıfeni her vakıt yapıyorlar. Ve inşaallah, pek yüksek bir makamda bulunan ve duası makbul olan onların şahs-ı manevîleri, daımî beraberlerinde bır üstat ve yardımcıdır diye, ruhuma hem tesellı, hem müjde, hem istırahat verdı

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bu ıkı gün zarfında iki küçük patlak, zahirî hiçbir sebep yokken acıp, manıdar bır tarzda olması tesadüfe benzemiyor.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan.
azız: muhterem, saygın
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cüz: parça
daıma: her vakıt, sürekli, her zaman
dalmi: sürekli, devamlı.
dirhem: yaklaşık uç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü; çok küçük parça (mecaz)
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
erkan: rükünler, esaslar, ilen gelenler
halıs: samımî, her amelını yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
has: ilen gelen, seçkin olan
hımmet: manevî yardım, ermış bir kımsenın manevî yardımı ile bınsını koruması, yardım etmesi
husnüzan: bır kımsenın veya bır hadısenın ıyılıgı hakkındakı vıcdanî ve ıyı kanaat.
ılmı: ılım ıle ılgılı, ılme daır
ımanî: ımana aıt olan, ımana daır olan, ımanla ılgılı
inşaallah: Allah ızın verırse, manasında kullanılan bır dua
ıstırahat: dınlenme, rahatlama
Kur'anî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a aıt.
maddî: madde ıle alâkalı, cısmanı
makam: yer, mevkı
makbul: kabul edılmış, geçerlı, reddedılmeyen
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
manıdar: nükteli, ınce manalı
Meselâ: ornegın
meşveret: ışlenn konuşup anlaşma yoluyla halledılmesi bır konu hakkında çeşıtlı ve ehl şahıslardan fikır alma
muhlis: ıhlaslı, samımî, dostluğu halıs, her halı ıçten ve gonulden olan
muvakkat: geçıcı
müjde: sevındırıcı haber, muştu
nasıhat: ogut, dogruya lıyıe, guzele sevk etmek ıçın yapılan konuşma.
ruh: dınlık kaynağı, hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık
sıddık: çok dogru, dürust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şahs-ı manevî: manevı şahıs, belli bır kısı olmayıp bır cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakırt: talebe, ogrenci.
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tesadüf: rastlantı, bır şeyın kendılıginden meydana gelmesi
tesellı: avunma.
tevkıl: vekıl etme, edılme
uhrevı: ahırete daır, ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
ustat: bır ılım ve sanatta ustun olan kımse, ogretmen
vazife: gorev
zahırı: görünurde.
zarfında: süresınce
zıyade: fazla, fazlasıyla

Birincisi: Koğuşumda muhkem demirden olan soba birden kuvvetli tabanca gibi ses verip, aşağısındaki kalın ve metin demiri, bomba gibi patladı, iki parça oldu. Terzi Hamdi korktu, bizi hayret içinde bıraktı. Hâlbuki çok defa kışta taş kömürü ile kızgın kırmızılaştığı hâlde tahammül ediyordu.

İkincisi: İkinci gün Feyzi'lerin koğuşunda hiçbir sebep yokken birden su testisi üstünde duran bardak acıp surette parça parça oldu. Hatıra geliyor ki; inşaallah bize zarar dokunmadan, aleyhimizdeki dehşetli bombalar Ankara'nın altı makamatına gönderilen müdafaat nüshaları patlattırdılar, bize zarar vermeden, aleyhimize ateşlenen ve kızışan hiddet sobası iki parça oldu. Hem, ihtimal var ki, mübarek soba, benim teessuratımı ve tazarruatımı dinleyen tek ve menfaatli arkadaşım bana haber veriyor ki, "Bu zindan ve hapishaneden gideceksin, bana ihtiyaç kalmadı..."

❀ ❀ ❀

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bugün manevî bir ihtar ile sizin hesabınıza bir telâş, bir hüzün bana geldi. Çabuk çıkmak isteyen ve derd-i maişet için endişe eden kardeşlenmizin hakikaten beni müteellim ve mahzun ettiği aynı dakikada bir mübarek

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
aleyh: karşı karşıt
aziz: muhterem, saygın
dehşetli: ürkütücü, korkunç
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
endişe: kaygı
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hiddet: öfke, kızgınlık
hüzün: keder, tasa, gam
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtimal: olabilirlik
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
koğuş: hastahane, kışla, hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kişinin oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü
makamat: makamlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menfaat: fayda
metin: sağlam, ve dayanıklı
muhkem: sağlam, dayanıklı
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, içi sızlayan
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
suret: biçim, şekil, tarz
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tazarruat: tazarrular, yalvarışlar, yalvarmalar
teessürat: teessürler, kederler, üzüntüler, elemler, acılar
zindan: hapishane

hatıra ile bir hakikat ve bir müjde kalbe geldi ki: Beş günden sonra çok mübarek ve çok sevaplı ibadet ayları olan şuhur-i selâse gelecekler. Her hasenenin sevabı başka vakitte on ise, receb-i şerifte yüzden geçer, şaban-ı muazzamda üç yüzden ziyade ve ramazan-ı mübarekte bine çıkar ve cuma gecelerinde binlere ve Leyle-i Kadirde otuz bine çıkar. Bu pek çok uhrevî faydaları kazandıran ticaret-i uhreviyenin bir kudsî pazarı ve ehl-i hakikat ve ibadet için mümtaz bir meşheri ve üç ayda seksen sene bir ömrü ehl-i imana temin eden şuhur-i selâseyi böyle bire on kâr veren medrese-i Yusufiyede geçirmek, elbette büyük bir kârdır, ne kadar zahmet çekilse, ayn-ı rahmettir. İbadet cihetinde böyle olduğu gibi, Nur hizmeti dahi nispeten, kemiyet değilse de keyfiyet itibarıyla, bire beştir. Çünkü bu misafirhanede mütemadiyen giren ve çıkanlar, Nurun derslerinin intişarına bir vasıtadır. Bazen bir adamın ihlâsı, yirmi adam kadar fayda verir. Hem Nurun, sırr-ı ihlâsı siyasetkârâne kahramanlık damarını taşıyan, Nurun tesellilerine pek çok muhtaç bulunan mahpus bîçareler içinde intişan için bir parça zahmet ve sıkıntı olsa da, ehemmiyeti yok. Derd-i maişet cihetî ise, zaten bu üç ay, ahiret pazarı olmasından, her biriniz çok şakirtlerin bedeline, hatta bazınız bin adamın yerinde buraya girdiğinden, elbette sizin haricî işlennize olur diye tamamıyla ferahlandım ve bayrama kadar burada bulunmak büyük bir nimettir bildim.

Said Nursî

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön.
derd-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i ibadet: ibadet ehli, Allah'a kulluğu tam olarak yapanlar
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
fâide: fayda
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
hakikat: gerçek.
haricî: dışa ait, dışla ilgili
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
ihlâs: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
itibar: değer
kemiyet: bir şeyin adet, miktar ve sayı olarak ifade edilebilen durumu, nicelik.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu hâl, durum, iç yüz
kudsî: mukaddes, yüce.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
meşher: teşhir yeri, sergi, gösterme yeri
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müjde: sevindirici haber, müştü.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
ramazan-ı mübarek: mübarek ramazan, bereketli ramazan
receb-i şerif: Kamerî ayların yedincisi ve mübarek kutsal aylardan üç ayların birincisi, Recep ayı
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat, sevap
siyasetkârâne: siyaset yapana yakışır şekilde, siyaset yaparak.
sırr-ı ihlâs: ihlâsın sırrı, samimiyet ve doğrulugun sırrı
şaban-ı muazzam: çok büyük Şaban ayı.
şakirt: talebe, öğrenci
şuhur-i selase: Üç Aylar, Recep, Şaban ve Ramazan
temin: sağlama
tesellî: avutma, acısını dindirme.
ticaret-i uhreviye: ahiret hayatı için yapılan ticaret, ahiret için sevap kazanmak, manevî ticaret.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
vasıta: aracı
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
ziyade: çok, fazla

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ. Receb-i şerifinizi ve yarınkı Leyle-i Regaibinizi ruhucanımızla tebrik ederiz.

Sanıyen: Me'yus olmayınız, hem merak ve telâş etmeyiniz, inayet-i Rabbaniye inşaallah imdadımıza yetişir. Bu üç aydan beri aleyhimizde ihzar edilen bomba patladı. Benim sobam ve Feyzi'lerin su bardağı ve Husrev'in iki su bardaklarının verdikleri haber doğru çıktı. Fakat dehşetli değil, hafif oldu. İnşaallah, o ateş tamamen sönecek. Bütün hücumları, şahsımı çürütmek ve Nurun fütuhatına bularıtı vermektir. Emirdağ'ındakı malûm münafıkları daha muzır ve gizli zındıkların elinde alet bir adam ve bid'atkâr bir yarım hoca ile beraber, bütün kuvvetleriyle bize vurmaya çalıştıkları darbe, yirmiden bire inmiş, inşaallah, o bir dahi, bizi mecruh ve yaralı etmeyecek ve düşündükleri ve kastettikleri bizi birbirinden ve Nurlardan kaçırmak plânları dahi akim kalacak. Bu mübarek ayların hürmetine ve pek çok sevap kazandırmalarına itimaden sabır ve tahammül içinde şükür ve tevekkül etmek ve (2) مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ آمِنَ مِنَ الْكَدَرِ düsturuna teslim olmak elzemdir, vazifemizdir.

Said Nursî

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2. Kadere iman eden gamlardan kurtulur. (Hadis-i şerif. Ramzu'l-Ehadis, 1/193.)

akim: netücesiz, sonu yok, başarısız
aleyh: karşı, karşıt.
aziz: muhterem, saygın
bid'atkâr: dinde olmayanı dine sokmaya çalışan, bid'atçı
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
düstur: kanun, kural, esas, prensip
elzem: daha (en pek) lâzım, luzumlu, gerekli
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler
hücum: saldırma
hürmet: riayet, ihtiram, saygı
ihzar: hazır etme, hazırlama.
imdat: yardım.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti, Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresinde onlara yapmış olduğu lütuflar, himayeler, yardımlar
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
itimaden: itimat ederek, dayanarak, güvenerek.
Leyle-i Regaip: Regaip Gecesi, Recep ayının ilk Cuma gecesi
malum: bilinen, bilinir olan
mecruh: yaralanmış, cerh olunmuş, yaralı
me'yus: ye'se düşmüş, umutsuz kederli.
muzır: zararlı, zarar veren
mubarek: feyizli, bereketli
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
Receb-i Şerif: Kamerî ayların yedincisi ve mübarek kutsal aylardan üç ayların birincisi. Recep ayı.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
sabır: dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü
sanıyen: İkinci olarak.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat, sevap
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabulleren.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tevekkül: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma
vazife: görev
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

BAŞBAKANLIĞA, ADLİYE BAKANLIĞINA, DÂHİLİYE BAKANLIĞINA (HAŞIYE)

Hürriyet ilânını, Birinci Harb-i Umumîyi, mütareke zamanlarını, Millî Hükûmetin ilk teşekkülünü ve cumhuriyet zamanını birden derk eden bütün hükûmet ricali, beni pek iyi tanırlar. Bununla beraber, müsaadenizle hayatıma bir sinema şeridi gibi sizinle beraber göz gezdirelim.

Bitlis vilâyetine tâbi Nurs köyünde doğan ben, talebe hayatımda, rastgelen âlimlerle mücadele ederek, ilmî münakaşalarla karşıma çıkanları inayet-i İlâhiye ile mağlûp ede ede İstanbul'a kadar geldim. İstanbul'da, bu afetli şöhret içinde mücadele ederek, nihayet rakiplerimin ifsadatıyla merhum Sultan Hamid'in emriyle tımarhaneye kadar sürüklendim. Hürriyet ilânıyla ve Otuz Bir Mart Vak'asındaki hizmetlerimle İttihat ve Terakkı hükûmetinin nazar-ı dikkatini celp ettim. Camiü'l-Ezher gibi, Medresetuzzehra namında bir İslâm Üniversitesinin Van'da açılması teklifi ile karşılaştım; hatta temelini attım. Birinci Harbin patlamasıyla, talebelerimi başıma toplayarak, gönüllü alay kumandanı olarak harbe iştirak ettim. Kafkas Cephesinde, Bitlis'te esir düştüm. Esaretten kurtularak İstanbul'a geldim. Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye aza oldum. Mütareke zamanında, istilâ kuvvetlerine karşı bütün mevcudiyetimle İstanbul'da çalıştım. Millî hükûmetin galibiyeti üzerine, yaptığım hizmetler Ankara hükûmetince

HAŞİYE: Bu yazı, Afyon hapsinde mevkuf iken Hazret-i Ustadımızın izniyle avukatları tarafından kaleme alınarak, mezkûr makamata gönderilmiştir.
Sungur

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
afet: belâ, musibet, büyük felâket.
alay: üç tabur piyade veya beş boluk suvari askerinden oluşan asker kuvvet
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
aza: bir kuruluşa mensup, üye.
Birinci Harb: Birinci Dünya Savaşı (1914-1918)
Camiü'l-Ezher: Mısır daki Ezher Üniversitesinin adı
Dahiliye: İç İşleri
Dârülhikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslâm akademisi veya Yüksek İslam Şurası makamındaki dini müessese
derk: anlama, kavrama
esaret: esirlik, harb esirliği, tutsaklık.
esir: savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak.
galibiyet: üstünlük, üstün gelme, yenme, mağlup etme.
Harb-i Umumi: genel harb, umumi savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
harb: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı
ifsadat: ifsatlar, fesada uğraşmalar, düzensizlik, meydana getirmeler, bozmalar, karşgaşalıklar
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
inayet-i İlâhiye: Allah ın yardımı
istilâ: ele geçirme, kaplama, ya yılma
iştirak: katılma
İttihat ve Terakkı: İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra iktidarı ele geçiren partı.
kumandan: komutan
maglup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse
Medresetüzzehra: Bediuzzaman ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü Üniversite
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
millî: millete ait, ulusal
mücadele: usulünce yapılan münakaşa, bir konu üzerinde çekişme, atışma, iki kişinin bir bahis üzerinde çekişmesi, fikrî çekişme
münakaşa: tartışma
müsaade: izin
mütareke: Birinci Dünya Savaşından sonra galip devletlerle imzalanan Mondros Mütarekesi
Mütareke: Birinci Dünya Savaşından sonra galip devletlerle imzalanan Mondros Mütarekesi
nam: ad, isim
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nihayet: en sonunda
rical: hükümet erkânı, devlet adamları
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün
tâbi: bir yere bağlı olan, uyan.
talebe: öğrenci
teşekkül: kurulma, kuruluş
tımarhane: akıl hastahanesi
vak'a: vuku bulan olay, hadise
vilâyet: il

takdir edilerek Van'da üniversite açmak teklifi tekrarlandı.

Buraya kadar geçen hayatım bir vatanperverlik hâli idi. Siyaset yoluyla dine hizmet hissini taşıyordum. Fakat, bundan itibaren dünyadan tamamen yüz çevirdim ve kendi ıstılahıma göre Eski Said'i gömdüm. Büsbütün âhiret ehli Yeni Said olarak dünyadan elimi çektim. Tam bir inziva ile, bir zaman, İstanbul'un Yûşa Tepesine çekildim. Daha sonra doğduğum yer olan Bıtlıs ve Van tarafına giderek, mağaralara kapandım. Ruhî ve vicdanî hazzımla baş başa kaldım. أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ yani, "*Şeytandan ve sıyasetten Allah'a sığınırım*" düsturuyla, kendi ruhî âlemime daldım. Ve Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın tetkik ve mutalâasıyla vakit geçirerek, Yeni Said olarak yaşamaya başladım.

Fakat, kaderin cilveleri, beni menfî olarak muhtelif yerlerde bulundurdu. Bu esnada Kur'ân-ı Kerîm'in feyzinden kalbime doğan füyuzatı yanımdaki kimselere yazdırarak birtakım risaleler vücuda geldi. Bu risalelerin heyet-i mecmuasına, Risale-i Nur ismini verdim. Hakıkaten Kur'ân'ın nuruna istinat edildiği için, bu isim vicdanımdan doğmuş. Bunun ilham-ı İlâhî olduğuna bütün imanımla kanîim ve bunları istinsah edenlere "Bârekâllah" dedim. Çünkü, iman nurunu başkalarından esirgemeye imkân yoktu. Bu risalelerim, birtakım iman sahipleri tarafından birbirinden alınarak istinsah edildi. Bana böyle bir kanaat verdi ki: Müslümanların zedelenen imanlarını

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
barekâllah: Allah mubarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
cilve: tecelli, görüntü.
düstur: kanun, kural, esas, prensip.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
füyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler.
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten.
haz: manevî tat.
heyet-i mecmua: bir şeyin tefrıuatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara.
ıstılah: deyim, tabir.
ilham-ı İlâhî: Allah tarafından kalbe indirilen ilham.
iman: inanma, itikat.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vazgeçme, dünyadan el-etek çekme.
istinat: dayanma, güvenme.
istinsah: nüshasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
itibaren: ...den beri, ...-den başlayarak, itibar ederek.
kader: İlâhî hükümdar, Cenâb-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kanî: kanmış, inanmış, tatmin olmuş.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semâvî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şân ve şerefi yüce olan Kur'ân.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân. Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
menfî: nefyedilmiş, sürgün edilmiş, sürgün.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mutalaa: bir şeyi etrafıca düşünme, tetkik etme.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili.
siyaset: hükümet etme, devlet idâresi, politika.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme.
vatanperverlik: yurtseverlik, vatanını sevme ve düşkün olma.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.
vicdanî: vicdanla ilgili, vicdana ait, iç duygu ile ilgili, kalbî his ile ilgili.

takviye için bir sevk-i İlâhîdir. Bu sevk-i İlâhîye hiçbir sahib-ı ıman mâni olamayacağı gibi, teşvike de dinen mecbur bulunduğumu hissettim. *Zaten bugüne kadar yüz otuzu bulan bu risaleler, tamamen ahiret ve iman bahislerine ait olup, siyasetten ve dünyadan kastî olarak bahsetmez.* Buna rağmen, birtakım fırsat düşkünlerinin de iştigal mevzuu oldu. Üzerinde tetkikat yapılarak, Eskişehir, Kastamonu, Denizli'de tevkif edildim, muhakemeler oldu; neticede hakikat tecelli etti, adalet yerini buldu. Fakat, bu düşkünler bir türlü usanmadılar. Bu defa da beni tevkif ederek Afyon'a getirmişlerdir; mevkufum, isticvap altındayım.

Bana şunları isnat ediyorlar:

1. Sen siyasî bir cemiyet kurmuşsun.

2. Sen rejime aykırı fikirler neşrediyorsun.

3. Siyasî bir gaye peşindesin.

Bunların esbab-ı mucibe ve delilleri de, risalelerimin iki üçünden on on beş cümlelendir.

Sayın Bakan!

Napolyon'un dediği gibi, "Bana tevili kabil olmayan bir cümle getiriniz, sizi onunla idam edeyim." Beşerin ağzından çıkan hangi cümle vardır ki, tevillerle cürüm ve suç teşkil etmesin? Bilhassa benim gibi yetmiş beş yaşına varmış ve bütün dünya hayatından elini çekmiş sırf ahiret hayatına hasr-ı hayat etmiş bir adamın yazıları

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi; düzenli ve dengeli oluş.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bahis: konu.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
bilhassa: özellikle.
cemiyet: topluluk, birlik.
cürüm: hata, suç, kanun hilâfına hareket.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dinen: din bakımından, diyanet noktasından, dince.
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler.
gaye: maksat, hedef.
hakikat: gerçek.
hasr-ı hayat: hayatını yalnız bir şeye mahsus kılma, hayatını feda etmek.
ıman: inanma, itikat.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
isticvap: sorguya çekme, şahitlerin ifadelerini alma.
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
kasti: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan.
mani: engel.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
mevzu: konu.
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hakim huzuruna çıkmaları, duruşma.
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma.
rejim: devletin şekli ve hükumet tarzı.
sahib-ı ıman: ıman sahibi.
sevk-i İlâhi: Allah'ın sevk etmesi, gayr-ı ihtiyarî olarak Allah tarafından sevk olunma.
siyaset: hükumet etme, devlet idaresi, politika.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
tetkikat: araştırmalar, incelemeler.
tevil: yorumlama, yorum.
tevkif: cezai tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi, tutuklama.

elbette serbest olacaktır. Hüsn-i niyete makrun olduğu için pervasız olacaktır. Bunlan tetkikle, altında cürüm aramak insafsızlıktır, başka bir şey değildir.

Binaenaleyh, bu yüz otuz risalemden hiçbirisinde dünya işini alâkalandıran bir maksat yoktur. Hepsi Kur'ân nurundan iktibas edilen ahiret ve imana taallûk eder; ne siyasî ve ne de dünyevî hiçbir gaye ve maksat yoktur. Nitekim, hangi mahkeme işe başlamış ise, aynı kanaatle beraat kararını vermiştir. Binaenaleyh, lüzumsuz mahkemeleri işgal etmek ve masum iman sahiplerini işlerinden güçlerinden alıkoymak, vatan ve millet namına yazıktır. Eski Said bütün hayatını vatan ve milletin saadeti uğrunda sarf etmişken, bütün bütün dünyadan el çekmiş yetmiş beş yaşına gelmiş Yeni Said nasıl olur da siyasetle iştigal eder? Buna tamamen siz de kanisiniz.

Bir tek gayem vardır:

O da; mezara yaklaştığım bu zamanda, İslâm memleketi olan bu vatanda Bolşevik baykuşlarının seslerini işitiyoruz. Bu ses, âlem-i İslâm'ın iman esaslarını zedeliyor; halkı, bilhassa gençleri imansız yaparak kendisine bağlıyor. Ben bütün mevcudiyetimle bunlarla mücadele ederek, gençleri ve Müslümanlan imana davet ediyorum; bu imansız kitleye karşı mücadele ediyorum. Bu mücahedem ile, inşaallah, Allah huzuruna girmek istiyorum. Bütün faaliyetim budur. Beni bu gayemden alıkoyanlar da, korkanım ki Bolşevikler olsun! Bu iman düşmanlarına karşı mücahede açan dindar kuvvetlerle el ele vermek,

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alaka: ilgi ilişki yakınlık
âlem-i İslâm: İslâm âlemi İslam dünyası
beraat: temize çıkma bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bilhassa: özellikle
binaenaleyh: bunun üzerine bundan dolayı ondan dolayı buna binaen.
Bolşevik: Rus komünisti
cürüm: hata suç kanun hilâfına hareket.
dindar: dinî kaidelere hakkıyla riayet eden dinin emirlerini yerine getiren mütedeyyin
dünyevî: dünyaya ait.
gaye: maksat, hedef
hüsn-i niyet: iyi niyet, temiz kalplilik.
iktibas: alıntı
iman: inanma itikat
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
işgal: meşgul etme işten alıkoyma uğraştırma.
iştigal: bir işle uğraşma meşgul olma
kanaat: inanma görüş fikir
kani: kanmış inanmış tatmin olmuş
makrun: yakınlaştırılmış yakın bitişmiş.
maksat: gaye
masum: suçsuz günahsız saf, temiz
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mezar: kabir ölünün gömüldüğü yer
mücadele: savaşma çatışma kavga
mücahede: savaşma mücadele uğraşma, çaba gayret.
nam: ad
nur: aydınlık parıltı ışık.
pervasız: çekinmeyen
saadet: mutluluk.
sarf: harcama
siyasi: siyasetle ilgili siyasete ait.
taallûk: alakalı, münasebetli olma.
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme

benim için mukaddes bir gayedir. Beni serbest bırakınız. El birliğiyle, komunistlikle zehirlenen gençlerin ıslahına ve memleketin imanına, Allah'ın birliğine hizmet edeyim.

Mevkuf

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Bu dünyada, hususan bu zamanda, hususan musibete düşenlere ve bilhassa Nur Şakirtlerindeki dehşetli sıkıntılara ve me'yusiyetlere karşı en tesirli çare, birbirine teselli ve ferah vermek ve kuvve-i maneviyesini takviye etmek ve fedakâr hakikî kardeş gibi birbirinin gam ve hüzün ve sıkıntılarına merhem sürmek ve tam şefkatle kederli kalbini okşamaktır. Mabeynimizdeki hakikî ve uhrevî uhuvvet, gücenmek ve tarafgırlık kaldırmaz. Madem ben size bütün kuvvetimle itimat edip bel bağlamışım ve sizin için değil yalnız istirahatimi ve haysiyetimi ve şerefimi, belki sevinçle ruhumu da feda etmeye karar verdiğimi bilirsiniz, belki de görüyorsunuz. Hatta kasemle temin ederim ki, sekiz gündür, Nurun iki ruknü zahirî birbirine nazlanmak ve teselli yerine hüzün vermek olan ehemmiyetsiz hâdiseyin, bu sırada benim kalbime verdiği azap cihetiyle, "Eyvah, eyvah! El-aman, el-aman! Yâ Erhamürrâhimîn,

azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı
azız: muhterem, saygın
bilhassa: özellikle
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehemmiyetsiz: önemsiz
elaman: medet, aman, imdat manasında yardım ve şikâyet bildiren edat
eyvah: yazık, heyhat!
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
gam: keder, üzüntü
gaye: maksat, hedef
hadise: olay
hakikî: gerçek
haysiyet: şeref, onur, itibar
hususan: bilhassa, özellikle
hüzün: keder, tasa, gam
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
iman: inanç, itikat
istirahat: dinlenme, rahatlama
itimat: dayanma, güvenme
kasem: yemin, ahit
keder: kaygı, acı, hüzün
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzenin mensubu olan kimse
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
kuvvet: güç, kudret
mabeyn: ara
madem: ... den dolayı, böyle ise
merhem: acıyı, keder, teskin eden şey
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
me'yusiyet: umutsızlık
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz
musibet: felaket, belâ
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
rükün: bir topluluğun en önemli ve kuvvetli fertlerinden her biri
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma
tarafgır: bir tarafı tutan, bir tarafı destekleyen, taraflı
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme
teselli: avutma, acısını dindirme
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
zahirî: görünürde

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

medet! Bizi muhafaza eyle, bizi cin ve insî şeytanların şerrinden kurtar, kardeşlerimin kalblerini birbirine tam sadâkat ve muhabbet ve uhuvvet ve şefkatle doldur" diye hem ruhum, hem kalbim, hem aklım feryat edip ağladılar.

Ey demir gibi sarsılmaz kardeşlerim! Bana yardım ediniz. Meselemiz çok naziktir. Ben sizlere çok güveniyordum ki, bütün vazifelerimi şahs-ı manevînize bırakmıştım. Siz de, bütün kuvvetinizle benim imdadıma koşmanız lâzım geliyor. Gerçi hâdise pek cüz'î ve geçici ve küçük idi. Fakat, saatimizin zembereğine ve gozumuzün hadekasına gelen bir saç, bir zerrecik dahi incitir. Ve bu noktada ehemmiyetlidir ki, maddî üç patlak ve manevî uç müşahedeler tam tamına haber verdiler.

Said Nursî

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Sobamın ve Feyzi'lerin ve Sabri ve Husrev'in iki su bardakları parça parça olması, dehşetli bir musibet geldiğini haber vermiştiler. Evet, bizim en kuvvetli nokta-i istinadımız olan hakikî tesanüt ve birbirinin kusuruna bakmamak ve Husrev gibi Nur kahramanından –benim yerimde ve Nurun şahs-ı manevîsinin çok ehemmiyetli bir mümessili olmasından– hiçbir cihetle gücenmemek elzemdir. Ben kaç gündür dehşetli bir sıkıntı ve me'yusiyet hissettiğimden, "Düşmanlarımız bizi mağlûp edecek

aziz. muhterem, saygın
cihet. yön.
cin: gozle görünmez latif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cüz'î: kıymetsiz, onemsiz, teferruat.
dehşetli: urkutücü, korkunç.
ehemmiyetli: onemli
elzem: daha (en, pek) lâzım, luzumlu, gerekli
feryat: yardım istemek için yuksek sesle bağırma, çağırma
gerçi: öyle ise de, her ne kadar
hadeka: goz bebeği
hâdise: olay
hakikî: gerçek.
imdat: yardım
insî: insan cinsinden
kusur: eksiklik, ozur, suç, kabahat
kuvvet. guç, kudret
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mağlûp: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medet. inayet, yardım, imdat.
mesele: onemli konu
me'yusiyet. umutsizlik.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhafaza: koruma
musibet: felaket, belâ
mümessil: temsil eden, temsilci
müşahede: İlahî sırlan ve tecellilen seyretme
nazik. dikkat gerektiren, mühim, onemli
nokta-ı istinat. dayanak noktası, guvenme ve itimat noktası
ruh: dınlik kaynagı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sadakat. bağlılık, doğruluk
sıddık. çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp, bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şefkat. acıyarak ve esirgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şer: kotuluk.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
uhuvvet: kardeşlik, dın kardeşligi
vazife: gorev
ya Erhamurrâhimîn: ey merhametlilerin en merhametlisi
zemberek: saatlerin çeşitli parçalarını harekete geçiren yay
zerre. pek ufak parça, en küçuk parça

bir çare bulmuşlar" diye çok telâş ederdim. Hem sobam, hem hayalî aynı hakikat müşahedem doğru haber vermişler. Sakın, sakın, sakın! Çabuk, bu şimdiye kadar demir gibi kuvvetli tesanûdunuzu tamir ediniz. Vallahi bu hâdisenin bizim hapse girmemizden daha ziyade Kur'ân ve iman hizmetimize –hususan bu sırada– zarar vermek ihtimali kavîdir.

Said Nursî

❀ ❀ ❀

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Leyle-i Miraç, ikinci bir Leyle-i Kadir hükmündedir. Bu gece mümkün oldukça çalışmakla kazanç birden bine çıkar. Şirket-ı maneviye sırnyla, inşaallah, her biriniz kırk bin dille tesbih eden bazı melekler gibi, kırk bin lisanla bu kıymettar gecede ve sevabı çok bu çilehanede ibadet ve dualar edeceksiniz. Ve hakkımızda gelen fırtınada binden bir zarar olmamasına mukabil, bu gecedeki ibadetle şükredersiniz. Hem sizin tam ihtiyatınızı tebrik ile beraber, hakkımızda inayet-i Rabbaniye pek zahir bir surette tecelli ettiğini tebşir ederiz.

Said Nursî

❀ ❀ ❀

1: Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

aziz: muhterem, saygın
çilehane: çile yeri, çile çekilen yer
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
hadise: olay
hakikat: gerçek
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup
hususan: bilhassa, özellikle
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyat: gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme
iman: inanç, itikat.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti. Cenab-ı Hakkın mahlukatın terbiye, tedbir ve idaresinde onlara yapmış olduğu lütuflar, hima yeler, yardımlar
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
kavî: kuvvetli, güclu
kıymettar: kıymetli, degerli.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'ân-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi
Leyle-i Miraç: Miraç Gecesi. Hz. Muhammed'in Miraca çıktıgı gece, Recep ayının 27. gecesi
lisan: dil
mukabil: karşılık.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukâfat, sevap
suret: biçim, şekil, tarz
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sır: gizli hakikat.
Şirket-ı maneviye: manevi şirket, manevi ortalık.
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme.
tamir: yapılan hatayı düzeltme
tebşir: müjde verme, müjdeleme
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tesanud: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma
vallahi: Allah için, Allah hakkı için, Allah'a yemin ederim anlamına gelen yemin sözü.
zahir: açık, aşikâr.
ziyade: fazla, fazlasıyla

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Sizin Leyle-i Miracınızı bütün ruh u canımla tebrik ederim.

Saniyen: Yirmi seneden beri bir davamız ki, asayişe mümkün olduğu kadar Nur Şakirtleri dokunmuyorlar. Ve bize hücum edenlere, en başta emniyeti ve asayişi bozmak davalarına bir emare ve davamızı cerh etmeye bahane olması kuvvetle muhtemel bulunan bu hapis hâdisesi, inayet-i İlâhiye ile, harika bir tarzda, sizin sadâkat ve ihlâsınızın bir kerameti olarak yüzden bire indi, kubbe habbe edildi. Yoksa, hakkımızda habbeyi kubbe yapanlar bundan istifade edip âleyhimizdeki iftiralarını çoklara inandıracaklardı.

Salisen: Beni merak etmeyiniz. Sizinle bir binada bulunmam, her zahmetimi ve sıkıntımı hiçe indirir. Zaten burada toplanmamızın çok cihetlerle ehemmiyeti var. Ve hizmet-i imaniyeye faydalan çoktur. Hatta bu defa, tetimme-i itirazdaki ehemmiyetli bazı hakikatler o altı makamata gidip, tam dikkatlenni celp edip hükmünü bir derece onlarda icra etmesi, bütün sıkıntılarımızı hiçe indirdi.

Rabian: Mümkün olduğu kadar Nurlarla meşguliyet, hem sıkıntıları izale eder, hem beş nevi ibadet sayılabilir.

Hamisen: Nurun dersleri vasıtasıyla, geçen musibet yüzden bire indi. Yoksa, zemin ve zamanın nezaketi cihetiyle, baruta ateş atmak hükmünde, o tek habbe

aleyh: karşı, karşıt.
asayiş: emniyet, kanun ve nizam hâkimiyetin sağlanması
aziz: muhterem, saygın
bahane: yalandan özür, asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cerh: yaralama
cihet: yön
dava: takip edilen fikir, iddia
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
emare: alamet, belirti, nişan
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak
faide: fayda
habbe: tane
hâdise: olay
hakikat: gerçek
hamisen: beşinci olarak, beşincisi, beşinci derece
harika: olağanüstü.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde
hüküm: karar, emir.
icra: verilen bir hükmü yerine getirme
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
ihlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
istifade: faydalanma, yararlanma
izale: giderme, ortadan kaldırma
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kubbe: gökyüzü, sema
Leyle-i Miraç: Miraç Gecesi. Hz. Muhammed'in Miraca çıktığı gece. Receb ayının 27. gecesi
makamat: makamlar
meşguliyet: meşgul olma, bir iş yapma
muhtemel: ihtimal dâhilinde, olabilir
musibet: felâket, belâ
nevi: çeşit, tür
nezaket: nazıklık, incelik, dikkat gerektiren, önem arz eden
rabian: dördüncü olarak
ruh: insandaki canlılığın ve dirilişin iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı, nefis
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
sadakat: bağlılık, doğruluk
salisen: üçüncü olarak.
saniyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleyen
şakirt: talebe, öğrenci
tarz: biçim, şekil, suret.
tetimme-i itiraz: itiraza ilâve edilen itirazın tamamlanması için eklenen son itiraz dilekçesi
vasıta: aracılık.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zemin: yeryüzü.

kubbeler olacaktı. Hatta resmî bir kısım memurlar demişler ki: "Nur dersini dinleyenler karışmadılar." Eğer umum dersini dinleseydi, hiçbir şey olmazdı. Siz mümkün olduğu kadar ikiliğe meydan vermeyiniz. Hapis sıkıntısına başkası ilâve olmasın. Mahpuslar dahi Nurcular gibi kardeş olsunlar, birbirinden küsmesinler.

Said Nursî

Azız, Sıddık, Muhlis Kardeşlerim!

Bizler imkân dairesinde bütün kuvvetimizle Lem'a-ı İhlâsın düsturlarını ve hakikî ihlâsın sırrını mabeynimizde ve birbirimize karşı istimal etmek, vücup derecesine gelmiş. Kat'î haber aldım ki, üç aydan beri buradaki has kardeşleri birbirine karşı meşrep veya fikir ihtilâfıyla bir soğukluk vermek için üç adam tayin edilmiş. Hem, metin Nurcuları usandırmakla sarsmak ve nazik ve tahammülsüzleri evhamlandırmak ve hizmet-i Nuriyeden vazgeçirmek için, sebepsiz, mahkememizi uzatıyorlar. Sakın sakın, şimdiye kadar *mabeyninizdeki fedakârâne uhuvvet ve samimâne muhabbet sarsılmasın. Bir zerre kadar olsa bile, bize büyük zarar olur.* Çünkü, pek az bir sarsıntı, Denizli'de . . gibi hocaları yabanîleştirdi. *Bizler birbirimize lüzum olsa ruhumuzu feda etmeye, hizmet-i Kur'âniye ve imaniyemiz iktiza ettiği bâlde, sıkıntıdan veya başka şeylerden gelen titizlikle hakikî fedakârlar birbirine karşı küsmeye değil, belki kemal-ı mahviyet ve*

aziz: muhterem, saygın
düstur: kanun, kural, esas, prensip
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakar: kendini veya şahsi menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fedakarâne: fedakârca, fedakârlıkla
hakikî: gerçek
hizmet-i imaniye: İmana ait hizmet, iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hizmeti.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
İhlâs: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı.
iktiza: lâzım gelme, gerekme
imkan: mümkün olma, olabilirlik.
İstimal: kullanma
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i mahviyet: tam anlamıyla tevazu ve alçak gönüllülük üzere olmak
kubbe: gökyüzü, sema
kuvvet: güç, kudret.
Lem'a-ı İhlâs: İhlâs Lem'aları adlı eserde bulunan İhlâs Risalesi
mabeyn: ara.
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
metin: kolaylıkla sarsılmayan, telaşa düşmeyen, korkuya kapılmayan
muhabbet: sevgi, sevme
muhlis: ihlaslı, samimî bir ışık, hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
nazık: nazın, ince, dikkat gerektiren, önemli
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
resmî: devlet adına olan
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
samimâne: samimî bir şekilde, gönülden gelen, bir tavırla
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sır: gizli hakikat
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği
umum: bütün herkes.
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gereklilik.
yabanî: gorgusu olmayan kaba
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

tevazu ve teslimiyetle kusuru kendine alır, muhabbetini, samimiyetini ziyadeleştirmeye çalışır. Yoksa, habbe kubbe olup tamir edilmeyecek bir zarar verebilir. Sizin ferasetinize havale edip, kısa kesiyorum.

Said Nursî

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ehemmiyetli bir manevî ihtara binaen size şimdilik birıkı vazife-i Nunye var kı, butun kuvvetinizle bu üçuncü medrese-i Yusufiyede musibetzede bîçare mahpuslar içinde ikilik ve garazkârâne tarafgirlik düşmemek için Nur dersleriyle çalışmaktır. Çünku, ihtilâftan ve garaz ve kin ve inattan istifadeye çalışan perde altında dehşetli müfsitler var. Madem bu hapis arkadaşlarımız, çoğu, luzum olsa vatanına ve milletine ve ahbabına fedakârâne ruhunu feda ettiren kahramanlık damarını taşıyorlar; elbette o civanmertler, inadını ve garazını ve adavetini, milletin selâmeti ve bu hapıs ıstirahatı ve perde altında anarşılığe çabalayan Bolşevizmi aşılayanların ifsatlanndan kurtulmak için, hiç menfaatı bulunmayan ve bu fırtınalı zamanda zaran çok olan adavetini ve inadını feda etmeleri lâzımdır. Yoksa, bu zamanda, baruta ateş atmak gibi, hem yuz bîçare mahpuslara, hem Nurun masum talebelerine, hem bu Afyon memleketine ehemmiyetli zahmetlere, sarsıntılara, belkı memlekete gıren ecnebı komitesı parmaklannın ilişmesine bir vesile olur. Madem bizler

adavet: duşmanlık, husumet.
ahbap: dostlar.
anarşı: hukumetsız veya sıyası otontesını kaybetmiş düzensiz topluluk halı
azız: muhterem, saygın
bîçare: çaresiz zavallı
binaen: -den dolayı bu sebepten
Bolşevizm: hurnyet adına butün insanı degerlen tahnbe yonelerek, hiç bir kanun olçu deger tanımaksızın sosyalıst hedeflere varmayı benımseyen goruş
civanmert: sozunde saglamıyılık sever kahraman
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ecnebi: yabancı başka milletten olan
ehemmıyetlı: onemlı
feda: ugruna verme kurban olma.
fedakarane: fedakârca feda karlıkla
feraset: anlayıs çabuk sezıs kavrayıs
garaz: kotu kasıt duşmancanıyet, kın
garazkârâne: garez ve duşmanlıga kapılarak, garazkarlıkla duşmancasına
habbe: tane
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma.
ifsat: fesada ugratma bozma karışıklık çıkarma
ihtar: hatırlatma uyarı
ihtilaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, bir konuda farklı goruş ve duşunüş fikir aynlıgı.
inat: bır konuda ısrarlı olma sozunde ayak direme
istıfade: faydalanma yararlanma
istirahat: dinlenme, rahatlama
kemal-i teslimiyet: tam bir teslim oluş boyun egiş
kemal-i tevazu: tam anlamıyla alçak gonullu olma
kin: gizli duşmanlık, oç almayı amaçlayan gızlı duşmanlık, garaz kuvvetlı hınç
komite: kotu bır maksat için toplanmış gizli cemıyet.
kubbe: gokyuzu sema
kuvvet: guç kudret
madem: ... den dolayı boyle ise
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
masum: suçsuz gunahsız saf temız
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) ifora haksızlık ve zulum ile hapıste kalmasından kınaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapıshane.
menfaat: fayda
musibetzede: musibet gormuş felâkete ugramış belâya kazaya ugrayan
mufsit: fesat çıkaran fesatçı bozguncu
ruh: dırılık kaynağı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
selâmet: salımlık emınlık, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok dogru dürüst, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
talebe: ogrenci
tarafgır: bır tarafı tutan, bir tarafı destekleyen taraflı
teslimıyet: teslım olma teslim oluş boyun egiş.
tevazu: alçak gonulluluk bır kımsenın başkalarını kendınden kuçuk gormemesı
vazife-i Nuriye: Risale-i Nur vazıfesi hizmetı
vesile: aracı vasıta
zahmet: sıkıntı ezıyet, meşakkat.
ziyade: artma çoğalma

onlann hatırlan için kader-i İlâhî ile buraya gırdık ve bir kısmımız onlann saadetı ve manevî rahatları ıçın buradan çıkmak istemıyoruz ve istirahatimizi onlar için feda edip her sıkıntıya sabır ve tahammül ediyoruz; elbette o yeni kardeşlerimiz dahı Denizlı mahpuslan gıbi, kardeşlığımız hatın için, şaban ve ramazan hürmetine birbinne küsmemek ve kardeş olup barışmak lâzım ve elzemdir. Zaten biz ve ben, onları Nur Talebelerı dairesinde bilıriz ve dualanmıza girmişler.

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerım!

Evvelâ: (2) اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللّٰهُ sırrıyla, inşaallah, mahkememizin tehınnde ve tahlıye olan kardeşlerımızın yine mahkeme gününde burada bulunmalannda büyük hayırlar var.

Evet, Rısale-i Nur'un meselesi âlem-i Islâm'da, hususan bu memlekette küllî bir ehemmiyetı bulunduğundan, böyle heyecanlı toplamalar ile umumun nazar-ı dikkatıni Nur hakikatlerine celp etmek lâzımdır ki, umidimizin ve ıhtıyatımızın ve gizlememizin ve muanzlann küçültmelerının fevkınde ve ıhtıyârımızın hancında, boyle şaşaa ıle, Rısale-i Nur kendi derslerini dost ve düşmana aşıkâren

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla
2. Hayır Allah ın seçtıgındedır

alem-ı Islam İslâm alemı İslâm dunyası
azız muhterem saygın
celp: cekme çekış kendine çekmek.
dua: Allah a yalvarma nıyaz
ehemmıyet onem deger kıymet.
elzem daha (en pek) lâzım lu zumlu gerekli
evvelâ. birincı olarak, her şeyden once ilk olarak.
feda. ugruna verme kurban olma.
fevkinde ustunde
hakıkat: gercek.
harıç: bir şeyın dışında kalma.
hususan bilhassa ozellikle
ıhtıyar ırade tercih
ıhtıyat. gelecegı duşunerek tedbirlı hareket etme
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
istırahat dinlenme rahatlama
kader-i ilâhi ilâhi kader Allah ın kader kanunu
kullı umumî genel bütun olan
madem: ...-den dolayı boyle ıse
mahpus hapsedılmş olan, tutuklu
manevi: manaya aıt maddî olmayan
mesele onemlı konu
muanz: muhalefet eden karşı çıkan muhalıf
nazar-ı dikkat. dıkkatlı bakma dıkkatlı bakış
saadet. mutluluk.
sabır: başa gelen uzucu olaylara belâ ve afetlere veya bir haksızlıga katlanma taham mul gostererek Allah a tevekkul edip sıkıntılara gogus germe
sıddık: cok doğru durust, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen.
sır: gizlı hakıkat.
Şaban. Hıcrî ayların sekızıncısı ve mubarek Üç Ayların ıkıncısı
şaşaa gostenş debdebe
tahammül zora dayanma kotu ve guç durumlara karşı koyabılme katlanma
tahlıye: tutukluyu serbest bırakma.
talebe ogrencı
tehlr: erteleme sonraya bırakma.
umum: butun herkes.

veriyor, en mahrem sırlarını en namahremlere çekinmeyerek göstenyor. Madem hakıkat budur, bız küçücük sıkıntılanmızı kinin gibi bir acı ilâç bilip, sabır ve şükretmeliyiz, "Yâ Hû! Bu da geçer" demeliyiz.

Sanıyen: Bu medrese-i Yusufıyenın nazınna yazdım. Ben Rusya'da esir iken, en evvel, Bolşevizmin fırtınası, hapishanelerden başladığı gibi, Fransız İhtilâl-i Kebin dahi en evvel hapishanelerden ve tanhlerde sersen namıyla yâd edilen mahpuslardan çıkmasına binaen, biz Nur Şakirtleri, hem Eskişehir, hem Denizli, hem burada, mümkün oldukça mahpuslanın ıslahına çalıştık. Eskişehir ve Denizli'de tam faydası goruldu. Burada daha ziyade fayda olacak ki, bu nazik zaman ve zeminde Nurun derslenyle geçen fırtınacık (HAŞİYE) yüzden bire ındı. Yoksa ihtilâftan böyle hâdiselerden istifade eden ve fırsat bekleyen haricî muzır cereyanlar, o baruta ateş atıp bir yangın çıkacaktı.

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık, Sarsılmaz, Sıkıntıdan Usanıp Bızlerden Çekilmez Kardeşlerim!

Şimdi maddî, manevî bir sıkıntıdan nefsim sizin hesabınıza beni mahzun eylerken, birden kalbe geldi ki, hem

HAŞİYE: Bu fırtına ise: Afyon hapsinde bir ısyan çıktı, hıçbir Nur Talebesi karışmadı.

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

aşıkaren: aşıkar olarak, açıkça
azız: muhterem, saygın
binaen: ... -den dolayı, bu sebepten
Bolşevizm: Hurnyet adına butun insanı degerlen tahribe yöneterek, hıç bir kanun, ölçu deger tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen goruş
cereyan: akım, fikir, sanat veya sıyaset hareketi
esir: savaşta duşman eline duşen kimse, tutsak.
evvel: once.
fayda: fayda
hadise: olay
hakıkat: gerçek.
harıcî: ecnebi, yabancı
haşıye: dipnot.
ıslah: yı duruma getirme, yıleştirme, duzeltme
ıhtılaf: anlaşmazlık, uyuşmazlık, bir konuda farklı goruş ve duşunuş, fikir ayrılığı.
İhtilâl-i Kebir: Buyuk Fransız İhtilâlı
istifade: faydalanma, yararlanma.
kinin:
maddî: madde ile alâkalı, cısmanı
madem: ... -den dolayı, böyle ise.
mahpus: hapsedilmiş olan, tutuklu
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
mahzun: huzunlu, kederli, kaygılı, dertli, uzuntulu
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftıra, haksızlık ve zulum ile hapıste kalmasından kınaye olarak, ıman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildıgı yer manasında: hapıshane.
muzır: zararlı, zarar veren
nam: ad
namahrem: mahrem olmayan, bir şeyin bilmemesi gereken kişilerin bilmesi
nazik: narin, ince, dikkat gerektiren, onemlı
nazır: nezaret eden, bakan, gozeten
nefis: kişının kendisi, yalıge de kotuluge de meylı olan duygu
sabır: başa gelen uzucu olaylara bela ve afetlere veya bir haksızlıga katlanma, tahammul gostererek Allah'a tevekkul edip sıkıntılara gogus germe
sanıyen: ıkıncı olarak.
serseri: otede bende başı boş gezen, ıssız, guçsuz.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
sır: gizli hakıkat
şakırt: talebe, ogrencı
şukür: Allah'ın nımetlerine karşı memnunluk gosterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
yâ Hû: ey Allahım
yâd: anma.
zemin: yer
ziyade: çok, fazla

senin, hem buradaki kardeşlerin tek birisiyle yakında görüşmek için bu zahmet ve meşakkatin başka surette on mislini çekseydiniz yine ucuz olurdu. Hem Nurun takvadarâne ve riyazetkârâne meşrebi, hem umuma ve en muhtaçlara, hatta muarızlara ders vermek mesleği, hem dairesindeki şahs-ı manevîyi konuşturmak için eski zamanda ehl-i hakikatin senede hiç olmazsa bir-iki defa içtimaları ve sohbetleri gibi, Nur Şakirtlerinin de birkaç senede eri müsait olanı medrese-i Yusufiyede bir defa toplanmalarının lüzumu cihetinde bin sıkıntı ve meşakkat dahi olsa, ehemmiyeti yoktur. Eski hapislerimizde birkaç zayıf kardeşlerimizin usanıp daire-i Nuriyeden çekinmeleri onlara pek büyük bir hasaret oldu; ve Nurlara hiç zarar gelmedi. Onların yerine daha metin, daha muhlis şakirtler meydana çıktılar. Madem dünyanın bu imtihanları geçicidir, çabuk giderler, sevaplarını, meyvelerini bizlere verirler; biz de inayet-i İlâhiyeye itimat edip, sabır içinde şükretmeliyiz.

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Evvelâ: Son iki parçayı ya eski harf veya makine harfiyle, berâ-i malûmat, gayr-i resmî, mahkeme reisine münasip gördüğünüz bir ciddî adamla verdiğiniz vakit, ayrı bir pusula da ona yazınız ki: "Said size teşekkür

1: Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

aziz: muhterem, saygın
berâ-i malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cihet: yön
daire-i Nuriye: nura ait daire, nur dairesi
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
gayr-i resmî: resmî olmayan
hasaret: hasar, zarar, ziyan
İçtima: toplanma
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
itimat: dayanma, güvenme
madem: ... den dolayı, böyle ise
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
metin: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telâşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan.
misil: kat, eş
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhlis: ihlâslı, samimî, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan
münasip: uygun
müsait: uygun, münasip
pusula: kısa mektup
reis: başkan
riyazetkârâne: nefsini terbiye ederek, olumlu ve geçici şeylerden nefsini çekerek kanaat içinde yaşayarak
sabır: başa gelen uzucu olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara, gücüne germe
sevap: Allah'ın rızasına sebep olan hayırlı hareket, güzel iş ve davranış
suret: biçim, şekil, tarz
siddik: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allahı hamd etme
takvadarâne: takvaya düşkün olarak, bütün günahlardan kendini koruyarak, dinin yasak etmiş şeylerden kaçınarak.
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme
umum: bütün, herkes
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
zaif: zayıf

eder, der: 'Pencereleri açtılar; fakat, hiçbir kardeşim ve hizmetçilerime yanıma gelmeye müddeiumumî musaade vermiyor.' Hem zatınızdan çok rica eder ki, mahkemede bulunan mu'cizatlı ve antika Kur'ân'ını ona veriniz ki, bu mübarek aylarda okusun. O harika Kur'ân'ından üç cüz'ü Diyanet Riyasetine numune için göndermişti, tâ fotoğrafla tab'ına çalışsınlar. Hem, onun ile beraber Risale-i Nur'un mahkemedeki mecmualardan birisini sizden istiyor ki, bu tecrid-i mutlakta ve yalnızlıkta ve şiddetli sıkıntılarında mütalâasıyla ve bir medar-ı teselliyi ve bir arkadaşı olsun. Zaten o mecmualar uç-dort mahkeme gordükleri ve ilişmedikleri gibi; hacıların şahadet ve müşahedeleriyle, o büyük mecmuaları hem Mekke-i Mükerreme'de, hem Medine-i Münevvere'de, hem Şam-ı Şerifte ve Halep'te, hem Mısır Camiü'l-Ezher'deki büyük âlimler çok takdir ve tahsin edip, hiç tenkit ve itiraz etmemişler."

Said Nursî

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Hizb-i Nuri'den, Feyzilerin yanında iki nüsha var. Eğer onlara lüzum yoksa, birisi bana gönderilsin; veya Mehmed Feyzi, daha bir nüshayı yazsın. Hem *Ramazaniye Risalesi* ve matbu *Ayetü'l-Kübra* burada bulunmak lâzımdır. Mabeynimizdeki gerginliği çabuk tamir ediniz. Sakın sakın, az bir inhiraf Nur dairesine pek büyük

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
antika: değerli ve mükemmel sanat eseri
aziz: muhterem, saygın
Camiü l-Ezher: Mısır'daki Ezher Üniversitesinin adı
cüz: kısım, parça
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
harika: olağanüstü
Hizb-i Nuri: Risale-i Nur ve Ayetü l-Kübra'nın bir özeti mahiyetinde Nur'a ait hizip isimli bir Arabca dua
inhiraf: doğru yoldan sapma, dönme, doğru yoldan çıkma
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
mabeyn: ara
matbu: tab edilmiş, basılmış
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri
Mekke-i Mükerreme: kerem-li, aziz, mukaddes Mekke şehri
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müddeiumumî: savcı
müsaade: izin
muşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mutalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
numune: örnek
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
rica: dileme, isteme
siddik: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddüdsüz kabulleden
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
Şam-ı Şerif: Şerefli Şam şehri, Suriye'nin başkenti
tab: kitap basma
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tecrid-i mutlak: hiç kimseyle görüşmemek, tam bir yalnızlık
tenkit: eleştirme
zat: şahıs

zararı olacak, sıkıntıdan gelen hislere kapılmayınız. Sobamın patlaması bu musibete işaret ıdı.

Said Nursî

Aziz, Sıddık Kardeşlerim Hüsrev ve Mehmed Feyzi, Sabri!

Ben sizlere bütün kanaatimle itimat edip istırahat-i kalble kabre girmek ve Nurların selâmetini size bırakmak bekliyordum ve hiçbir şey sizi birbirinden ayırmayacak biliyordum. Şimdi dehşetli bir plânla, Nurun erkânlarını birbirinden soğutmak için resmen bir iş'ar var. Madem sizler lüzum olsa birbirinize hayatınızı, kuvvet-i sadâkatinız ve Nurlara şiddetli alâkanızın muktezası olarak feda edersiniz, elbette gayet cüz'î ve geçici ve ehemmiyetsiz hissiyatınızı feda etmeye mükellefsiniz. Yoksa, kat'iyen bizlere bu sırada büyük zararlar olacağı gibi; Nur dairesinden ayrılmak ihtimali var diye titriyorum. Üç günden beri hiç görmediğim bir sıkıntı beni tekrar sarsıyordu. Şimdi kat'iyen bildim ki, göze bir saç düşmek gibi az bir nazlanmak, sizin gibilerin mabeyninde hayat-ı Nuriyemize bir bomba olur. Hatta size bunu da haber vereyim: Geçen fırtına ile bizi alâkadar göstermeye çok çalışılmış. Şimdi, mabeyninizde az bir yabanîlik atmaya çabalıyorlar. Ben sizin hatınnız için her birinizden on derece ziyade zahmet çektiğim hâlde, sizden hiçbirinizin kusuruna

alaka: ilgi, ilişki, bağ
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
azız: muhterem, saygın
cüz'î: küçük, az.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehemmiyetsiz: önemsiz
erkân: rükünler, esaslar, ilen gelenler
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
gayet: son derece
hayat-ı Nuriye: iman ile nurlu olan hayat. Risale-i Nur ile meşguliyetle geçen hayat.
hissiyat: hisler, duygular
ihtimal: olabilirlik.
istırahat-ı kalp: kalp rahatlığı, kalbin dinlenmesi, iç huzuru.
iş'ar: anlatma, bildirme, yazı ile haber verme
itimat: dayanma, güvenme.
kabir: mezar
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle
kuvvet-i sadâkat: doğruluğun ve birbirine bağlı olmanın kuvveti
mabeyn: ara
madem: ... den dolayı, böyle ise
mukteza: ıkıza eden, gereken.
musibet: felâket, belâ
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme
resmen: resmî olarak, resmî bir şekilde
selâmet: salımlık, emnilik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
yabanî: görgüsü olmayan, kaba.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
ziyade: fazla, fazlasıyla

bakmamaya karar verdim. Siz dahi, haklı ve haksız olsa benlik yapmamak, üstadımız olan şakirtlerin şahs-ı manevîsi namına istiyorum. Eğer o acip yerde beraber bulunmaktan gizli parmaklar karışıyorlar, biriniz Tahirî'nın koğuşuna gidiniz.

Said Nursî

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Rica ederim, üçünüzün hakkında birbirinden ziyade gücenmeye ehemmiyet verdiğimden gücenmeyiniz. Çünkü, Hüsrev'le Feyzî'de benim gibi insanlardan tevahhuş ve sıkılmak var. Hem birbirine bir derece meşrepçe ayndırlar. Ve Sabrî ise, akraba ve tarz-ı maişet cihetinde hayat-ı içtimaiye ile birkaç vecihte alâkadar ve ihtiyata mecburdur. İşte üçünüz bu ıhtilâf-ı meslek ve meşrep haysiyetiyle o dağdağalı koğuşta ve sıkıntılı kalabalık içinde her hâlde tam tahammül ve sabır edemediğinizden ben telâş edip vesvese ediyorum. Çünkü, pek az bir muhalefet bu sırada pek zararı var.

Said Nursî

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
azız: muhterem, saygın
cihet: yön
dağdağa: gurultu, beyhude telâş ve ıztırap
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
ıhtılaf-ı meslek: meslekleri arasındaki farklılıklar
ıhtılaf-ı meşrep: ahlak ve huyların farklılığı, çeşitliliği
ihtıyat: geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
koguş: hastahane, kışla, hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kişinin oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
muhalefet: birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma
nam: ad
rica: dileme, isteme
sabır: başa gelen, üzücü olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammul göstererek Allah'a tevekkul edip sıkıntılara, koğuş, germe
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kısı olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tarz-ı maişet: yaşama tarzı, geçim şekli
tevahhuş: yalnızlaşma, vahşileşme, yabancılaşma
vecih: cihet, yön
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
ziyade: fazla, fazlasıyla

Azîz, Sıddık Kardeşlerim, Bu Medrese-i Yusufiyede Ders Arkadaşlarım!

Bu gelen gece olan Leyle-ı Berat, bütün senede bir kudsî çekirdek hükmünde ve mukadderat-ı beşeriyenin programı nev'inden olması cihetiyle, Leyle-i Kadrin kudsiyetindedir. Her bir hasenenin Leyle-i Kadirde otuz bin olduğu gibi, bu Leyle-i Beratta her bir amel-i salihin ve her bir harf-i Kur'ân'ın sevabı yirmi bine çıkar. Sair vakitte on ise, şuhur-i selâsede yüze ve bine çıkar. Ve bu kudsî leyalı-ı meşhurede, on binler, yırmı bın veya otuz binlere çıkar. Bu geceler elli senelik bir ibadet hükmüne geçebilir. Onun için, elden geldiği kadar Kur'ân'la ve istiğfar ve salâvatla meşgul olmak büyük bir kârdır.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا (1)
دَائِمًا سَلَّمَكُمُ اللهُ فِي الدَّارَيْنِ (2)

Elli senelik bir manevî ibadet ömrünü ehl-i imana kazandırabilen Leyle-i Beratınızı ruhucanımızla tebrik ederiz. Her biriniz, şirket-i maneviye sırrıyla ve tesanüd-i manevî feyzıyle kırk bın lısanla tesbih eden bazı melekler gibi, her bır halıs, muhlis Nur Şakirtlerini, kırk bin dil

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2 Allah'ın selam, rahmet ve bereketleri ebedî ve daimî olarak üzerinize olsun. Allah sizi iki dünyada muhafaza etsin

amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış
azız: muhterem, saygın
cihet: yön
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
harf-i Kur'an: Kur'ân harfi
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: yerine, değerine
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme.
kudsî: mukaddes, yüce.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azızlık.
leyalı-ı meşhure: meşhur geceler, mübarek geceler, kandil geceleri
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15. gecesi
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'ân-ı Kerîm'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi
lisan: dil
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
muhlis: ihlâslı, samimî, bir işi hiç bir karşılık beklemeden sırf Allah rızası için yapan.
mukadderat-ı beşeriye: insanlığın mukadderatı, insanlığın kaderi
nevi: çeşit, tür
ruhucân: ruh ve can, ruh ve canla
sair: diğer, başka, öteki
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, selâm ve selâm etme. Allâhümme salli ala seyyidina muhammedin ve ala âli seyyidinâ muhammed deme
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukafat, sevap
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
sır: gizli hakikat
şakirt: talebe, öğrenci
şirket-i maneviye: manevî şirket, manevî ortaklık.
şuhur-i selâse: Üç Aylar: Recep, Şaban ve Ramazan
tesanüd-i manevi: manevî dayanışma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma

ile istiğfar ve ibadet etmiş gibi rahmet-i İlâhiyeden kanaat-ı tamme ile umut ediyoruz.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Evvelâ: Bid'akâr bazı hocaların telkinatıyla, iddianamede, "İslâm Deccali ve müteaddit birkaç Deccalin gelmesini kabul etmiyor" gibi, Beşinci Şuaın bir meselesine itiraz etmişler. Buna cevaben gayet parlak kat'î bir mu'cize-i Nebeviyeyi (ASM) gösteren bu hadîs-i sahîhte,

لَنْ تَزَالَ الْخِلَافَةُ فِي وَلَدِ عَمِّي صِنْوِ أَبِي الْعَبَّاسِ حَتَّى يُسَلِّمَهَا إِلَى الدَّجَّالِ[2] Yani: "*Benim amcam, pederimin kardeşi Abbas'ın veledinde hilâfet-i İslâmiye devam edecek, tâ Deccale o hilâfeti* –yani saltanat-ı hilâfet– *Deccalin muhrip eline geçecek.*" Yani, uzun zaman, beş yüz sene kadar, hilâfet-i Abbasıye vücuda gelecek, devam edecek. Sonra, Cengiz, Hulâgû denilen üç Deccalden birisi o saltanat-ı hilâfeti mahvedecek, Deccalâne, İslâm içinde hükûmet sürecek. Demek İslâm içinde, müteaddit hadislerde, üç Deccal geleceğine zâhir bir delildir.

Bu hadîstekî ihbar-ı gaybî, kat'î ikî mu'cizedir: Birî, hilâfet-i Abbasiye vücuda gelecek ve beş yüz sene devam

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2. Kenzü'l Ummal, 14.271, hadîs no: 33436

bid'akâr: dinde olmayanı dine sokmaya çalışan bid'acı
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeâin tahrîp edeceği tanıtılmış görülmemiş zulümlen nifakla aldatarak yapacağı hadîs-i şerîflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
deccalâne: Deccal gibi hareket edercesine
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak
gayet: son derece
hadîs: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadîs-i sahîh: sahîh hadîs, hakkında şüphe edilmeyen ve doğru senetlere ve râvilere isnat edilerek müspet olarak kesin bilinen hadîs-i nebevîdir
hilâfet: halîfelik, Hz. Peygamber'e vekil olarak Müslümanları ve İslâmı koruma görevi, İslâm devlet reisliği.
hilâfet-i Abbasıye: Abbasîlere ait hilâfet, Abbasîler dönemindeki hilâfet
hilâfet-i İslâmiye: İslâm halîfeliği.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kanaat-i tamme: tam kanaat, kesin, şüphe edilmeyen düşünce, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, bitme
mesele: önemli konu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
mu'cize-i Nebeviye: Peygamber'e ait mu'cizesi
muhrip: tahrip eden, harap eden, yıkan, bozan
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad
peder: baba
saltanat-ı hilâfet: halîfeliğin saltanat idâresiyle yürütülmesi
tahrîp: harap etme, yıkma, bozma
telkinat: telkinler, fikir aşılamalar
velet: çocuk, oğul
zâhir: açık, aşikar
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

edecek. İkincisi de, sonunda en zalim ve tahripçi Cengiz ve Hulâgû namındaki bir Deccal eliyle inkıraz bulacak.

Acaba kütüb-i hadisiyede Kur'ân'a, şeair-i İslâm'a ait, hatta cuz'î şeyleri de haber veren Sahib-i Şenat, hiç mümkün müdür ki, bu zamanımızdaki pek acip hâdisattan haber vermesin? Hem hiç mümkün müdür ki, bu acip hâdisatta Kur'ân'a sebatkârâne geniş bir sahada, en acıp bir zamanda, en ağır şerait altında hizmet eden ve o hizmetin semerelerini dost ve düşmanları tasdik eden Risale-i Nur Şakirtlerine işaretleri bulunmasın?

Said Nursî

❀ ❀ ❀

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ[2] ayet-i celîlesinin bir nüktesi.

Aziz Nur Kumandanı ve Kur'ân'ın Hadimi Kardeşim Re'fet Bey!

Yahudî milleti hubb-i hayat ve dünyaperestlikte ifrat ettikleri için, her asırda zillet ve meskenet tokadını yemeye mustahak olmuşlar. Fakat, bu Filistin meselesinde, hubb-i hayat ve dünyaperestlik hissi değil, belki enbiya-i Benîisrailiyenin mezarıstanı olan Filistin o eski peygamberlerin kendi milliyetlerinden bulunması cihetiyle bir

acip: tuhaf, hayrette bırakan
asr: yüzyıl
ayet-i celîle: azîm ve yüce manaları ihtiva eden ayet.
aziz: muhterem, saygın
cihet: yön
cuz'î: küçük, az.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeairin tahrip edeceği, tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadisi şeriflerde bildirilmiş yalancı ve zararlı şahıs
dünyaperest: dünyaya tapan, dünyaya düşkün, tamahlı, hırslı kimse
enbiya-i Beni İsrailiye: İsrailoğullarına gönderilen peygamberler
hadim: hademe, hizmetçi
hâdisat: hadiseler, olaylar
hubb-i hayat: hayat sevgisi, yaşama sevgisi
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma
inkıraz: sönme, yok olma, tükenme, bir şeyin kökünün kazınması
kumandan: komutan
kütüb-i hadisiye: hadis kitapları.
mesele: önemli konu
meskenet: fakirlik, yoksulluk.
mezarıstan: mezarlık
müstahak: hak eden, hak etmiş
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî
rahmet-i ilâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.
Sahib-i Şeriat: kanun koyucu, şeriat sahibi.
sebatkârane: sabır ve sebat ederek, sebat göstererek, sebatlı bir şekilde
semere: meyve, güzel netice
şakirt: talebe, öğrenci
şeair-i İslâm: İslâma ait işaretler, İslâma sembol olmuş iş ve ibadetler
şerait: şartlar
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Onlara zillet ve meskenet damgası vuruldu. (Bakara Suresi, 61.)

cihette bir ehemmiyeti hiss-i millî ve dinî olmasından, çabuk tokat yemiyorlar. Yoksa, koca Arabıstan'da az bir zümre hiç dayanamayacaktı, çabuk meskenete girecekti.

Said Nursî

SUAL: Küre-i arzın kürevî olduğuna dair bir ayet var mı ve hangi surededer? Mustevî veya kürevî olduğundan tereddüdüm vardır. Her hükûmetin bulunduğu arazi deniz ortasındadır. Bu denizlerin etrafını muhafazakâr neler var? Lütfen beyanını rica eder, ellerinizden öperim.

Emirdağlı Ali Hoca

Risale-i Nur bu çeşit mesaili halletmiş. Küreviyet-i arz ulema-i İslâmca kabul edilmiş, dine muhalefeti yok. Ayetteki satıh demesi kürevî olmadığına delâlet etmiyor. Müçtehitlerce, "istikbal-i kıble" namazda şart olması ve şart ise bütün erkânda bulunması sırrıyla, secde ve rükûda istikbal-i kıble lâzım geliyor. Bu ise, yerin, zeminin küreviyeti ile ve şer'an kıble Kâbe-i Mükerreme'nin üstü tâ arşa kadar ve altı ferşe kadar bir amud-ı nuranî olması, küreviyetle istikbal-i erkânda bulunabilir.

Said Nursî

amud-ı nuranî: nurdan sütun, nurlu sütun
arazi: yerler, topraklar
arş: gögün en yüksek katı
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön.
dair: alâkalı, ilgili
delalet: delil olma, gösterme
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
erkan: rükünler, esaslar.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya
halî: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
hiss-i dinî: din duygusu
hiss-i millî: millî duygu
istikbal-i erkân: yüksek makam sahibi kimselerin karşılanışı, üst düzeydeki kimselerin karşılama töreni
istikbal-i kıble: namazın şartlarından olan Kâbe tarafına doğru yönelme
Kâbe-i Mükerreme: Büyük, yüce, ulu Kâbe, hürmet ve tazim edilen Kâbe
küre-i arz: yer küre, dünya.
kürevî: yuvarlak, küre şeklinde.
küreviyet: yuvarlaklık, küre gibi oluş
küreviyet-i arz: dünyanın yuvarlaklığı
kıble: namaza başlarken yönelinen taraf. Kâbe'i Muazzamanın bulunduğu Mekke-i Mükerreme
mesail: meseleler.
meskenet: fakirlik, yoksulluk.
muhafazakâr: tutucu, koruyan
muhalefet: birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehliyik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi
mustevî: düz.
rica: dileme, isteme
rükû: namazda eğilme, vücudun belden yukarı olan kısmını, baş dik durumda iken yere paralel şekilde öne doğru eğme hareketi.
satıh: yüzey
secde: namazda alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet vaziyeti
suâl: soru.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
sır: gizli hakikat.
şer'an: şeriata göre, şeriat bakımından, şeriatça
tereddüt: karar verememe, şüphede kalma
ulema-i İslam: İslam âlimleri
zemin: yeryüzü.
zümre: cemaat, topluluk.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Mübarek ramazan-ı şerifinizi bütün ruhucanımızla tebrik ediyoruz. Cenab-ı Hak bu ramazan-ı şerifin Leyle-i Kadrini umumumuza bin aydan hayırlı eylesin, âmin. Ve seksen sene bir ömr-ı makbul hükmünde hakkınızda kabul eylesin, âmin.

Saniyen. Bayrama kadar burada kalmamızın bizlere çok faydası ve hayrı olduğuna kanaatim var. Şimdi tahliye olsaydık, bu medrese-i Yusufiyedeki hayırlardan mahrum kaldığımız gibi, sırf uhrevî olan ramazan-ı şerifi dünya meşgaleleriyle huzur-ı manevîmizi haleldar edecekti. [4] اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللهُ sırrıyla, inşaallah, bunda da hayırlı büyük sevinçler olacak.

Mahkemede siz de anladınız ki, hatta kanunlarıyla da hiçbir cihette bizi mahkûm edemediklerinden, ehemmiyetsiz, sinek kanadı kadar kanunla teması olmayan cüz'î mektuplarımı cüz'î hususiyatı gibi cüz'î şeyleri medar-ı bahis edip, büyük ve küllî mesail-i Nuriyeye ilişmeye çare bulamadılar. Hem gayet küllî ve geniş Nur Talebelerin ve Risale-i Nur'un bedelini, yalnız şahsımı çürütmek ve ehemmiyetten ıskat etmek bizim için büyük bir maslahattır ki, Risale-i Nur ve talebelerine kader-ı Ilâhî ilıştırmıyor, yalnız benim şahsımla meşgul eder.

---

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Hiç bir şey yoktur ki onu övüp onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. Allah'ın selam, rahmet ve bereketleri ebedî ve daimî olarak üzerinize olsun.
4. Hayır, Allah'ın seçtiğindedir.

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azız: muhterem, sayın.
bedel: bir şeyin yerini tutan karşılık.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az kıymetsiz, önemsiz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
fâide: fayda.
gayet: son derece.
haleldar: bozma, bozulma, bozulmuş.
hususiyat:
huzur-ı manevî:
hükmünde: değerinde, yerinde.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
kader-ı İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kanun: yasa.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'ân-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
mahkûm: bir mahkemece hükümlü giymiş, hükümlü.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
maslahat: uygun iş, yerine göre icap eden davranış.
medar-ı bahis: söz konusu, bahsetmeye sebep olan, vesile olan.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) ifüra, haksızlık ve zulüm ile hapisre kalmasından kinaye olarak, İman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
mesail-i Nuriye: Risale-i Nur'a ait meseleler.
meşgale: iş, güç, iş, uğraş, meşguliyet, meşgul olunan şey.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
ömr-ı makbul: beğenilen, değerli, makbul hayat.
ramazan-ı şerif: mübarek, şerefli ramazan ayı.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla.
saniyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli hakikat.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.
talebe: öğrenci.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
umum: hep, herkes.
ıskat: düşürme, hükümsüz bırakma.

Ben de size, bütün dostlarıma beyan ediyorum ki:

Bütün ruhucanımla, hatta nefs-i emmaremle beraber Risale-i Nur'un ve sizlerin selâmetine, şahsıma gelen bütün zahmetleri manevî sevinç ve memnuniyetle kabul ediyorum. Cennet ucuz olmadığı gibi, cehennem de lüzumsuz değil. Dünya ve zahmetleri fânî ve çabuk geçici olduğu gibi, bize gizli düşmanlarımızdan gelen zulüm de mahkeme-i kübrada ve kısmen de dünyada yüz derece ziyade intikamımız alınacağından, hiddet yerinde onlara teessüf ediyoruz.

Madem hakikat budur; telâşsız ve ihtiyat içinde kemâl-i sabır ve şükürle, hakkımızda cereyan eden kaza ve kader-i İlâhî ve bizi himaye eden inayet-i İlâhiyeye karşı teslim ve tevekkülle ve buradaki kardeşlerimizle de halisâne ve tesellikârâne ve samimâne ve mütesanıdâne hakikî bir ülfet ve muhabbet ve sohbetle ramazan-ı şerifte hayn birden bine çıkan evratlarımızla meşgul olup ilmî derslerimizle bu cüz'î, geçici sıkıntılara ehemmiyet vermemeye çalışmak büyük bir bahtiyarlıktır. Ve Nurun pek ehemmiyetli bu imtihanındaki tesirli dersleri ve muarızlara kendini okutturması, ehemmiyetli bir fütuhat-ı Nuriyedir. (HAŞİYE)

Said Nursî

HAŞİYE: Bazı kardeşlerimizin, lüzumsuz, talebeliğini inkâr, hususan ... eskide ehemmiyetli kendi hizmet-i Nuriyelerini lüzumsuz setretmeleri, gerçi çırkın, fakat onların sabık hizmetleri için affedip gücenmemeliyiz.

bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cüz'î: küçük, az, kıymetsiz, önemsiz
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
evrat: virdler okunması âdet olan dinî dualar
fânî: ölümlü, geçici
fütuhat-ı Nuriye: Nur'un zaferleri. Risale-i Nur ile yapılan iman ve Kur'ân hizmetinin akıl ve kalpleri kendine cezp etmesi, kalpleri fethetmesi.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar
hakikat: gerçek
hakikî: gerçek.
halisane: temiz kalplilikle samimî bir şekilde, sırf Allah'ın rızasını gözeterek.
haşiye: dipnot.
hiddet: öfke, kızgınlık.
himaye: koruma, muhafaza etme
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma
hususan: bilhassa, özellikle
ihtiyat: gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
intikam: öç alma, kendisine bulundugu topluluğa veya benimsedğı bir şeye karşı yapılan kötülüge karşılık verme
kader-i İlâhî: İlahî kader, Allah'ın kader kanunu
kaza-i İlahî: Allah'ın emrinin takdirinin yerine gelmesi
kemal-i sabır: sabrın mükemmel oluşu, tam ve mükemmel bir sabır
kemal-i şükür: tam bir şükür ve teşekkür ile
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah'ın huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
memnuniyet: memnunluk, razılık, sevinçli oluş, mesrunyet
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk
mütesanıdâne: mütesanıt olarak, birbirine dayanıp kuvvet vererek.
nefs-i emmare: insanı kötuluge sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis
ramazan-ı şerif: mubarek, şerefli ramazan ayı
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
sabık: geçen, önceki
samimane: samimî bir şekilde, gönülden gelen bir tavırla
selâmet: salımlık, emnıyet, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
setretmek: örtmek, kapatmak, gizlemek.
talebe: öğrenci.
teessüf: üzülme, esefleniye, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma
tesellikârane: teselli bulana yakışır şekilde teselli bularak.
tevekkül: bir ışı gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra ışı Allah'a bırakma
ülfet: alışma, kaynaşma, dostluk.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Evvelâ: Rivayat-ı sahiha ile, "*Leyle-i Kadrı nısf-ı ahirde, hususan aşr-ı ahirde arayınız*" [3] ferman etmesiyle, bu gelecek geceler, seksen küsur sene bir ibadet ömrünü kazandıran Leyle-i Kadrın gelecek gecelerde ihtimali pek kavi olmasından istifadeye çalışmak, böyle sevaplı yerlerde bir saadettir.

Saniyen. [4] مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ "*Kadere iman eden gam ve hüzünden emin olur*" sırrıyla, [5] خُذُوا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ أَحْسَنَهُ "*Her şeyin güzel cihetine bakınız*" kaidesinin sırrıyla

أَلَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَيٰهُمُ اللّٰهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ [6]

Gayet kısacık bir meali:

"*Sözleri dinleyip en güzeline tâbi olup fenasına bakmayanlar, hidayet-i İlâhiyeye mazhar akıl sahibi onlardır*" mealinde, bizler için şimdi her şeyin iyi tarafına ve güzel cihetine ve ferah verecek vechine bakmak lâzımdır ki, manasız, lüzumsuz, zararlı, sıkıntılı, çirkin, geçici hâller nazar-ı dikkatimizi celp edip kalbimizi meşgul etmesin.

aşr-ı ahir: ayın son on günü
aziz: muhterem, saygın
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
cihet: yön
emin: güvenilir, emniyet sahibi
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
ferman: emir, buyruk.
gam: keder, üzüntü
gayet: son derece.
hidayet-i İlahiye: Allah'ın kulunu hidayete erdirmesi.
hususan: bilhassa, özellikle
hüzün: keder, tasa, gam, hüzün.
ihtimal: olabilirlik
iman: inanma, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kader: İlâhî hükum, Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kaide: kural, esas, dustur
kavi: kuvvetli, güçlü
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'ân-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi
mazhar: nail olma, şereflenme.
meali: mana, anlam, mefhum
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nısf-ı ahir: son yarı
rivayat-ı sahiha: sahih rivayetler. Peygamberimizden doğrudan olarak, sahih olarak nakledilmiş rivayetler, sözler
saadet: mutluluk.
saniyen: ikinci olarak
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren
sır: gizli hakikat
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
vecih: cihet, yön

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Hiç birşey yoktur ki onu övüp onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)
3. *Buhari*, 3.60; *Muslim*, 2.823
4. Kadere iman eden gamlardan kurtulur. (Hadis-i şerif, *Ramzü'l Ehadis*, 1.193.)
5. Her şeyin en güzelini alın.
6. [O kullanmış ki söze kulak verirler ve onun en güzeline uyarlar. Onlar Allah'ın hidayet nasip ettiği kimselerdir. Akl-ı selim sahibi olanlar da onlardır. (Zümer Suresi, 18.)

Sekizinci Sözde, bir bahçeye iki adam; biri çıkar, biri girıyor. Bahtıyarı bahçedekı çıçeklere, güzel şeylere bakar, safa ile istirahat eder. Dığer bedbaht, temizlemek elinden gelmedıği hâlde çirkin, pis şeylere hasr-ı nazar eder, mıdesıni bulandırır, istirahate bedel, sıkıntı çeker, çıkar, gider. Şımdi hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin safhaları, hususan Yusufiye medresesi bir bahçe hukmündedir, hem çirkin, hem güzel, hem kederli, hem ferahlı şeyler beraber bulunur. Âkıl odur kı, ferahlı ve guzel şeylerle meşgul olup, çirkin, sıkıntılı şeylere ehemmiyet vermez, şekva ve merak yerınde şukreder, sevınır.

Said Nursî

Azız, Sıddık Kardeşlerım!

Evvelâ: Yarın gece Leyle-i Kadir olmak ihtimali çok kuvvetli olmasından, bir kısım müçtehitler o geceye Leyle-i Kadrı tahsıs etmişler. Hakıkî olmasa da, madem ummet o geceye o nazarla bakıyor; inşaallah, hakıkî hukmunde kabule mazhar olur.

Saniyen: Sarsıntılı olan altıncıdakı kardeşlerımızın istirahatlerini merak edıyorum. Bir parmak, harıcten hapse, hususan altıncıya karışıyor, oradakı kardeşlerımız dıkkat ve ihtiyat edıp, hıçbir şeye karışmasınlar.

akıl: akıllı olan
azız: muhterem, saygın
bahtıyar: bahtlı, tâlılı, mes ut, mutlu
bedbaht: bahtsız, tâlısız, zavallı
bedel: karşılık.
ehemmıyet: onem, deger, kıymet.
evvela: bırıncı olarak, her şeyden once, ilk olarak.
ferah: gonul açıklığı, sevinç, sevinme
hakıkı: gerçek.
harıç: bır şeyın dışı, dışarısı, dışta kalan.
hasr-ı nazar: bakışı bir tarafa veya noktaya dikme
hayat-ı ıçtımaiye-i beşeriye: insanlara aıt olan sosyal hayat.
hususan: bılhassa, ozellikle
hukmünde: değerinde, yerinde.
ıhtımal: olabilirlik.
ıhtıyat: geleceği dusunerek tedbırlı hareket etme
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bir dua.
istirahat: dınlenme, rahatlama
keder: kaygı, acı, huzun
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur'an-ı Kerım ın dunya semasına nazıl olduğu gece, ramazanın 27. gecesi
madem ... den dolayı, boyle ise
mazhar: nail olma, şereflenme
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftıra, haksızlık ve zulum ile hapste kalmasından kınaye olarak, ıman ve Kur'an a hızmetınden dolayı tevkif edılenlerın hapsedıldıgı yer manasında, hapshane.
meşgul: bir ışle uğraşan, ıgılenen
muçtehıt: ayet ve hadıslerden şerı hukumler çıkarabılen gerekli butun ehlılık şartlarına sahip olan, geniş ve derin bılgılı dın alımı
nazar: bakış, dıkkat.
safa: rahat ve huzurlu olma, gonul şenligi, dusuncesızlik, kedersızlik, dertsızlik.
safha: devre, merhale
saniyen: ikıncı olarak.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şekva: şıkâyet.
şukür: Allah'ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle, gerekse hâl ıle Allah ı hamd etme.
tahsıs: has kılma, ayırma
ümmet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar

Salisen: Avukata, reise okutmak için parçayı gönderdiniz mı? Hem, Halil Hilmi, vahdet-i mesele itibarıyla yalnız Sabri'nin değil, belki umumumuzun avukatıdır. Ben bu nazarla ona bakıyordum. Şimdi umumumuzun hesabına birinci avukatımıza tam yardım etsin.

Rabian: Taşköprülü Sadık Beyin Mukaddemesini istinsah için Sabri'ye vermiştim. Eğer yazılmışsa, tashihten geçen parça ona gönderilecek. Yeni yazılan bir sureti bana gondenlsin. Hem Sadık'ın manzumecığı yanımda bır sureti var, sizde yoksa göndereceğim.

Said Nursî

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Hem sizin, hem hapisteki arkadaşlarınızın bayramınızı tebrik ederiz. Siz ile bayramlaşanı, aynen benimle bayramlaşmış gıbı kabul edıyorum ve umumuyla bizzat bayram ziyaretini yapmışım gibi bilinız, bildiriniz.

Saniyen: Sebepsiz kalın demir sobamın parçalanmasıyla verdiği haber ve biz dahi o işarete binaen tam bir ihtiyat ve temkinle geçen fırtınacık, yüzden bıre indi; barut ateş almadı. Şimdi yine, sebepsiz mataramın acip bır tarzda küçücük parçalara inkısam etmesi, bize tekrar tam bır temkıne ve tahammule ve ıhtıyata sanlmamızın lüzumunu haber veriyor. Aldığım manevî bir ihtarla gizli

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
azız: muhterem, saygın.
binaen: -den dolayı, bu sebepten
bızzat: kendisi, şahsen
evvela: birinci olarak, her şeyden once, ilk olarak.
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtiyat: geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
inkısam: bölünme, parçalanma
istınsah: nushasını yazma, örneğini çıkarma, kopya etme.
itibar: deger
manevî: manaya ait, maddi olmayan
manzume: vezinli, kafiyeli soz, şır, eser
matara: yolcuların ve asker lerin kullandıgı, uzen çeşıtlı kumaşlarla kaplı madenî su kabı
mukaddeme: başta ve asıl maksada gırmeden once soylenen veya yazılan şey
nazar: bakış, dıkkat
rabıan: dorduncu olarak
rels: başkan
salisen: uçuncu olarak.
sanıyen: ıkıncı olarak
suret: nusha, kopya
sıddık: çok doğru, durüst, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
tahammül: zora dayanma, kotu ve güç durumlara karşı koyabılme, katlanma
tarz: bıçım, şekil, suret.
tashih: basılacak bır eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları duzeltme
temkın: agırbaşlılık, vakar, ıhtıyatlı hareket etme
umum: hep, herkes
vahdet-ı mesele: meselenin konunun bırlığı

münafıklar, dindarlara karşı namazsız sefahatçileri ve mürtet komünistleri ıstımal etmek ıstıyorlar, hatta parmaklarını buraya da sokmuşlar.

Bir Haşiyecik: Dun kalbimde bir ferah ve sevinç vardı. Birden baktım. Nurs'taki kardeşim, Nurs'un balını bir matara içinde sekiz ay evvel bana, Emirdağ'ına göndermişti. Dün de Emirdağ'ından bana geldi. "Aman, bana çabuk getirin" dedim. Bekledim, gelmedi; o sevinç bir hiddete dondu. Yüz matara kadar yanımda kıymetli bulunan o ballı matarayı yabanî ellere verip, çarşıya gönderilmesi sebep olup, o matara da birdenbire kırıldı. Kırk sekiz seneden beri görmediğim Nurs köyümün, meskat-ı re'sımın bir teberrükü olan o tatlıdan bayram tatlısı olarak her bir kardeşim bir parçacığını tatsın diye bir miktar gönderdim.

Said Nursî

Aziz, Sıddık, Sarsılmaz Kardeşlerim!

Sizi ruhucanımla tebrik ederim ki, çabuk yaramızı tedavi ettiniz. Ben de bu gece şifadan tam ferahlandım. Zaten Medresetüzzehra tevessü edip, hakikî ihlâs ve tam fedakârâne terk-i enaniyetı ve tevazu-i tammı daire-i Nurda aşılıyor, neşreder. Elbette gayet cüz'î ve muvakkat hassasıyet ve titizlik ve nazlanmak, o kuvvetlı dersını ve uhuvvet alâkasını bozamaz. Ve İhlâs Lem'ası, bu

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
aziz: muhterem, saygın.
cüz'i: küçük, az, kıymetsiz, önemsiz.
daire-i Nur: nur dairesi.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
evvel: önce.
fedakarane: fedakârca, fedakârlıkla.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
gayet: son derece.
hakiki: gerçek.
hassasiyet: hassaslık, dikkatlilik, ihtimamlılık.
haşiye: dipnot.
hidded: öfke, kızgınlık.
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası için yapma.
ıstımal: kullanma.
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse.
kıymet: değer.
matara: yolculann ve askerlenn kullandığı, üzeri çeşitli kumaşlarla kaplı madenî su kabı.
Medresetuzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yaptırmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
meskat-ı re's: bir kimsenin doğduğu yer.
muvakkat: geçici.
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen.
mürtet: irtidat eden, İslâm dininı bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, dini değiştiren.
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
ruhucân: ruh ve can, ruh ve canla.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
teberrük: bir şeyi bereket veya saadet vesilesi sayma, kabul etme.
terk-i enaniyet: benlik ve enaniyetten vazgeçme.
tevazu-ı tam: tam bir alçak gönüllülük.
tevessü: genişleme, yayılma.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.
yabanî:

noktada mükemmel nasihtir. Şimdi en ziyade bizi ve Nurlan vurmak ve sarsmak için en fena plân, Nur Talebelerini birbirinden soğutmak ve usandırmak ve meşrep ve fikir cihetinde birbirinden ayırmaktır. Gerçi gayet cuz'î bir nazlanmak oldu. Fakat göze bir saç düşse, başa düşen bir taş kadar incitir ki, büyük bir hâdise hükmünde, mataram haber verdi. Merhum Hafız Ali'nin (r.h.) küçücük böyle bir hâlden, vefatından bir parça evvel şekvası, o vakitten beri belki yüz defa hatırıma gelip beni muteessir etmiş.

Said Nursî

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Talebelerin itiraznamelerini müdüre vermedim. Dedim: "Diyanet Riyasetine ve bize risalelerimizde beraat veren Ankara'nın Ağır Ceza dairesine itiraznamenin ahiriyle beraber göndermek istiyoruz. Hem Hata-Savab Cetveli de o iki makama, fakat mahrem yalnız berâ-i malûmat olarak göndermek munasipse." Dedi: "Münasiptir." Şimdi siz avukata deyiniz, birkaç nüsha talebelerin itiraznamelerinin ve Cetvelin iki nüsha çıkarsın.

Hem Diyanet Riyasetine yazınız ki, ulûm-i diniye ehlini himaye etmek vazife-i zaruriyenizi Said ve arkadaşlar hakkında bu defa Afyon'a gönderdiğiniz raporla mükemmel yazdığınızdan, hem mazlum Said, hem masum

ahir: son.
aziz: muhterem, saygın
beraat: temize çıkma: bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
beray-ı malûmat: bilgi ve malûmat için, bilgi vermek için
cetvel: çizelge: liste
cihet: yön
cuz'î: küçük, az, kıymetsiz, önemsiz.
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
evvel: önce
gayet: son derece.
gerçi: öyle ise de: her ne kadar
hâdise: olay
himaye: koruma, muhafaza etme
hükmünde: değerinde, yerinde
itiraz: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken, gizli
makam: büyük memuriyet, mevki
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mataram: yolcuların ve askerlerin kullandığı uzun çeşitli kumaşlarla kaplı madenî su kabı
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
merhum: rahmete kavuşmuş, olmuş, ölü
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
münasip: uygun
muteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nasih: nasihat eden, öğüt veren
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme
rapor: her hangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme ve araştırma sonucu düşünülen veya gözlemlen bildiren yazı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şekva: şikayet.
talebe: öğrenci
ulûm-i diniye: dinî ilimler
vazife-i zaruriye: zorunlu olarak yapılması gereken vazifeler, görevler
vefat: ölüm.
ziyade: çok, fazla

arkadaşları dairenize çok müteşekkir ve fevkalâde minnettar oldular. Zaten meselemiz dinî ve ilmî olmasından, her daireden ve adliye ve zabıtadan evvel Diyanet Dairesi alâkadardır. Onun için hem Denizli'de, hem Afyon'da en evvel o dairelere müracaat edip şekvamızı oradaki âlimlere yazdık. Bu mealde bir başlık yazınız.

Said Nursî

Aziz, Sıddık Kardeşim Re'fet Bey!

Kur'ân-ı Azîmuşşan'ın hürmetine ve alâka-ı Kur'âniyenizin hakkına ve Nurlar ile yirmi sene zarfında imana hizmetinizin şerefine, çabuk bu dehşetli, zahiren küçücük, fakat vaziyetimizin nezaketine binaen pek elîm ve feci ve bizi mahva çalışan gizli münafıklara büyük bir yardım olan birbirinden küsmekten ve baruta ateş atmak hükmündeki gücenmekten vazgeçiniz ve geçiriniz. Yoksa, bir dirhem şahsî hak yüzünden bizlere ve hizmet-i Kur'âniyeye ve imaniyeye yüz batman zarar gelmesi, şimdilik, ihtimali pek kavidir. Sizi kasemle temin ederim ki, biriniz bana en büyük bir hakaret yapsa ve şahsımın haysiyetini bütün bütün kırsa, fakat hizmet-i Kur'âniye ve imaniye ve Nuriyeden vazgeçmezse, ben onu helâl ederim, barışırım, gücenmemeye çalışırım. Madem cüz'î bir yabanîlikten düşmanlanmız ıstıfadeye çalıştıklarını biliyorsunuz; çabuk barışınız. Manasız, çok zararlı

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
alaka-i Kur'aniye: Kur'ân'a olan alâka, bağ, ilgi
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
aziz: muhterem, saygın
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü
binaen: den dolayı, bu sebepten
cüz'i: küçük, az kıymetsiz, önemsiz.
dehşetli: urkutucu, korkunç
dirhem: yaklaşık, üç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü, çok küçük parça (mecaz)
Diyanet: diyanet işleri teşkilatı
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
evvel: önce.
feci: elem, keder ve ıztırap veren, acıklı
fevkalâde: olağanüstü
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama
haysiyet: itibar
hizmet-i imaniye: İmana ait hizmet, iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmeti
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risâle-i Nur için çalışma
hükmünde: değerinde, yerinde
hürmet: hayet, ihtiram, saygı
ihtimal: olabilirlik
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma
kasem: yemin, and, ahdetme
kavî: kuvvetli, güçlü
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
madem: den dolayı, böyle ise
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, bitme
meal: mana, anlam, mefhum
mesele: önemli konu.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
münafık: nifak sokan, ara bozucu, kalbinde kufru gizlediği hâlde Müslüman görünen
müracaat: başvurma, danışma
müteşekkir: teşekkür eden, iyilik bilen, iyiliğe karşı teşekkür eden
nezaket: nazıklık, incelik, dikkat gerektiren, önem arz eden
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleren.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
şekva: şikâyet.
şeref: onur, haysiyet
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
vaziyet: durum
yabanî: .
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis
zahiren: görünüşte
zarfında: süresince

rıazlanmaktan vazgeçiniz. Yoksa bir kısmımız, Şemsi, Şefik, Tevfik gibi, muarızlara sureten iltihak edip, hizmet-i imaniyemize büyük bir zarar ve noksaniyet olacak. Madem inayet-i İlâhiye şimdiye kadar bir zayiata bedel çokları o sistemde vermiş, inşaallah, yine imdadımıza yetişir.

Said Nursî

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Müdür, *Ayetü'l-Kübra* ve *Rehber*'i çok beğenmiş. Şimdi *Asa-yı Mûsa* ve *Zülfıkar*'ı istiyor. Ben de söz verdim, "Sana getireceğim." Eğer burada, Afyon'da varsa; bir *Asa-yı Mûsa*, bir *Zülfıkar* (ciltli, büyük), bir *Rehber*, bir *Ayetü'l-Kübra* ismarlayınız.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bu raporun neticesi aynen Denizli'dekinin aynıdır. Bizi medar-ı ittiham noktalardan tebrie etmek içinde onlara hoş görünmek ve Nurcu olmadıklarını göstermek fikriyle, Vehhabîlik damarıyla, bir parça ilmî

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

aziz: muhterem, saygın
bedel: karşılık.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet. İman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iltihak: karışma, katılma
imdat: yardım
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
madem ... den dolayı böyle ise
medar-ı ittiham: suçlanma sebebi
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
noksaniyet: eksiklik, noksanlık
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rapor: her hangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme ve araştırma sonucu düşüncelerin veya gözlemlerin bildiren yazı
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
tebrie: beraat ettirme, beraat hukmü
Vehhabı: Muhammed bin Abdülvehhab tarafından geçen asırda Arabistan'da meydana getirilen İslamî bazı meselelerde ifrat eden ve Arap milliyetçiliği yapan mezhep
zayiat: zarar ve ziyan

tenkidiyle hücum etmişler. Tahminimce bu rapor iddianameden evvel buraya gelmiş ki, bazı noktaları iddianame ondan almış. Öyle ise, Cetvelimiz onlara dahi tam cevaptır. Siz nasıl bilirsiniz? Hem yeni cevabımız nasıldır, iyi midir? Pek acele ve perişan bir hâlde yazdım.

Saniyen. Şimdiye kadar zahiren bizim şahıslarımızla ve cemiyet ve tarikat ve cüz'î bazı hususî mektuplar ile bizimle meşgul oluyordular. Şimdi *Sıracunnur*, *Hücumat-ı Sitte*'nin müsaderesiyle ve ehl-i vukufun Nurlara nazarı çevirmeleriyle ve gizli düşmanlarımızın desiseleriyle bu vatanın bir medar-ı rahatı olan Risale-i Nur'a bir nevi hücum olmasından; şimdiye kadar çok defa olduğu gibi, aynen bu memlekete bu hücumun aynı zamanında hem iki şiddetli zelzele –ki, ben o bahsi yazarken– geldi. Beni tasdik edip, "Yazıya lüzum yok" dedi. Ben de daha yazmadım. Bugün de işittim ki, harb korkusu başlamış. Ben de buranın âminine dedim. Şimdiye kadar ne vakit Nurlara hücum edilse ya zemin hiddet eder veya harb korkusu başlar." Tesadüf ihtimali kalmayacak derecede çok hâdiseleri gördük ve mahkemelere dahi gösterildi. Demek bu günlerde, bilmediğim hâlde Nurlar hakkında şiddetli telâşım ve ehl-i vukufun hasudâne tenkitleri ve Nurun bir mühim mecmuasının müsaderesi, sadaka-i makbule mahiyetinde musibetlerin def'ine bir vesile olan Siracünnur tesettür perdesinin altına girdi, zelzele ve harb korkusu başladı.

Said Nursî

amir: memurun üstü, emreden, buyuran
bahis: konu
cemiyet: manevî birlik teşkil eden topluluk.
cetvel: çizelge, liste
cüz'î: küçük, az, kıymetsiz, önemsiz.
def: kovma, uzaklaştırma
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler
evvel: önce
hâdise: olay
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga
hasudane: kıskançlıkla haset çılıkle, hasud olan kimseye benzer surette
hiddet: öfke, kızgınlık.
hususî: özel
hücum: saldırma
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
ihtimal: olabilirlik.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medar-ı rahat: rahatlama sebebi
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
musibet: felâket, bela
mühim: önemli, ehemmiyetli.
müsadere: toplatma, elden alma
nazar: bakış, dikkat.
nevi: çeşit, tür
rapor: her hangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme ve araştırma sonucu, düşünceleri veya gözlemleri bildiren yazı
sadaka-i makbule: Allah tarafından hoş karşılanmış, kabul edilmiş sadaka
sanıyen: ikinci olarak.
tarikat: Allah'a ulaşmak için şeyhin gözetiminde mürşidin takip edeceği terbiye usul ve yolu.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tenkit: eleştirme.
tesettür: örtünme, gösterilmesi dinen yasak olan kısımların örtülmesi
vesile: aracı, vasıta
zahiren: görünüşte
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryüzü

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Merak etmeyiniz, biz inayet altındayız. Zahiren zahmetler altında rahmetler var. Ehl-i vukufu mecbur etmişler ki, bir parçasını çürütsünler. Elbette onların kalblen Nurcu olmuş.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Siddik, Sarsılmaz, Telâş Etmez, Ahireti Bırakıp Fânî Dünyaya Dönmez Kardeşlerim!

Bir parça daha burada kalmaktan, meselemizi bir derece genişlendirmek istemelerinden mahzun olmayınız, bilakis, benim gibi memnun olunuz. Madem ömür durmuyor, zevale koşuyor, böyle çilehanede uhrevî meyveleriyle bâkîleşiyor. Hem, Nurun ders dairesi genişliyor. Meselâ, ehl-i vukufun hocaları, tam dikkatle *Siracünnur*'u okumaya mecbur oluyorlar. Hem, bu sırada çıkmamızla, bir-iki cihetle hizmet-i imaniyemize bir noksan gelmek ihtimali var. Ben sizlerden şahsen çok ziyade sıkıntı çektiğim hâlde çıkmak istemiyorum. Siz de mümkün

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aziz: muhterem, saygın
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bilakis: aksine, tersine, tam tersi, tersine olarak.
cihet: yön
çilehane: çile yeri, çile çekilen yer
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hakimler
fânî: ölümlü, geçici
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
ihtimal: olabilirlik.
inayet: yardım, ihsan, lütuf
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
meselâ: örneğin
mesele: önemli konu
noksan: eksiklik, kusurlu oluş
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
siddik: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleriyle
şahsen: şahıs itibarıyla, şahısça, bizzat, kendisi.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
zahiren: görünüşte
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zeval: sona erme, yok olma, olme
ziyade: fazla, fazlasıyla

olduğu kadar sabır ve tahammüle ve bu tarz-ı hayata alışmaya ve Nurları yazmak ve okumaktan tesellî ve ferah bulmaya çalışınız.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (1)

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Yanımda bulunan yeni harfle müdafaatın ahırindeki cetvelden iki tanesini, ehl-i vukufa cevapla beraber Diyanet Riyasetine ve Ankara'nın Ağır Ceza Mahkemesine göndermek için lüzum varsa size göndereceğim. Hem, ehl-i vukufa cevabın bir sureti buradaki mahkemeye verilsin.

Saniyen: Meselemizi genişlettirmelen hayırdır. Şimdiye kadar kıymetini düşürmek fikriyle zahiren, küçük, ehemmiyetsiz gösterip, gizli çok ehemmiyet veriyordular. Şimdi bu vaziyet, inşaallah hizmet-i imanîye ve Kur'ânîye daha ziyade hayırlı ve faydalı olacak.

Said Nursî

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

ahir: son
aziz: muhterem, saygın
cetvel: çizelge, liste
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehemmiyetsiz: önemsiz
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak
faide: fayda
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân hizmeti
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
kıymet: değer
mesele: önemli konu
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
sabır: başa gelen uzucu olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkul edip sıkıntılara göğüs germe
saniyen: ikinci olarak
suret: nüsha, kopya
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleri
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tarz-ı hayat: hayat tarzı, yaşama şekli
tesellî: avunma
vaziyet: durum
zahiren: görünüşte
ziyade: çok, fazla

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Bu sene serbest olsaydı belki bir kısmımız hacca gidecekti. İnşaalah, bu niyetimiz bilfiil gitmiş gibi kabul olup, bu sıkıntılı hâlimizde hizmet-i imaniye ve Nuriyemiz öyle büyük bir hac sevabını verecek.

Sanıyen: "Risale-i Nur Kur'ân'ın çok kuvvetli, hakikî bir tefsirdir" tekrar ile dediğimizden, bazı dikkatsizler tam manasını bilemediğinden bir hakikati beyan etmeye bir ihtar aldım. O hakikat şudur:

Tefsir iki kısımdır:

• *Birisi*, malûm tefsirlerdir ki, Kur'ân'ın ibaresini ve kelime ve cümlelerinin manalarını beyan ve izah ve ispat ederler.

• *İkinci kısım tefsir ise*, Kur'ân'ın imanî olan hakikatlerini kuvvetli hüccetlerle beyan ve ispat ve izah etmektir. Bu kısmın pek çok ehemmiyeti var. Zahir malûm tefsirler, bu kısmı bazen mücmel bir tarzda derç ediyorlar. Fakat, Risale-i Nur, doğrudan doğruya bu ikinci kısmı esas tutmuş, emsalsiz bir tarzda muannit feylesofları susturan bir manevî tefsirdir.

Salisen: Sabahleyin bir şey yazacaktım, kaldı. Şimdi aynı mesele çıktı, kâtip Salim Bey izin verdi, yanın,

azız: muhterem, saygın
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile kendi yaparak.
derç: toplama, bir araya getirme.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emsalsiz: benzersiz.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hizmet-i Nuriye: Nur hizmeti, Risale-i Nur için çalışma.
hücceti: delil.
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
İnşaallah: Allah izin verirse' manasında kullanılan bir dua.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
katip: yazan, yazıcı.
malûm: bilinen, bilinir olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesele: önemli konu.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
salisen: üçüncü olarak.
sanıyen: ikinci olarak.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mukafat.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tarz: biçim, şekil, suret.
tefsir: Kur'an'ın manasına bakımından izahı, açıklaması.
zahir:

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

Heyet-i Vekileye bir istida yazmak için, Hüsrev ve Tahirî yanıma gelsinler.

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Acaba ortalıkta en ziyade zararlı biz ve Nurlar mıdır ki; her muharrir, serbest yazıyor ve her sınıf, müdahalesiz toplanma yapıyor? Hâlbuki, din terbiyesi olmasa, Müslümanlarda istibdad-ı mutlak ve rüşvet-i mutlakadan başka çare olamaz. Çünkü, nasıl bir Müslüman, şimdiye kadar hakikî Yahudî ve Nasranî olmaz, belki dinsiz olur, bütün bütün bozulur, öyle de, bir Müsluman Bolşevik olamaz, belki anarşist olur, daha istibdad-ı mutlaktan başka ıdare edilmez. Biz Nur Talebeleri hem idareye, hem asayişe, hem vatan ve milletin saadetine çalışıyoruz. Karşımızdaki dinsiz anarşist ve millet ve vatan düşmanlarıdır. Hükûmet için bize ilişmek değil, tam himaye ve yardım etmek elzemdir.

Said Nursî

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

anarşist. hıçbir duzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
asayış. emnıyet, kanun ve nizam hakımıyetın sağlanması
aziz: muhterem, saygın
bolşevik. Rus komunıstı.
elzem: daha (en, pek) lâzım, luzumlu, gerekli
hakiki: gercek
Heyet-i Vekile: vekıller heyetı, bakanlar kurulu, kabıne
himaye: koruma, muhafaza etme
ıdare: memleket ışlennın yürutulmesı, çekıp çevırılmesı
ıstıbdad-ı mutlak: hıç bır hak ve hürrıyetı tanımayan tam baskı, tam dıktatorluk
istida: resmi makamlara bır ısın yapılmasını yerine getırılmesını ıstemek maksadıyla yazılan yazı, dilekçe, arzuhâl.
muharrir: gazete vs. yazarı.
müdahale: karışma.
Nasrani: Isevî, Hıristıyan
rüşvet-i mutlaka: kayıtsız, şartsız rushvet, çıkar gozetmek, sizin hıç bır ış yapmama, tam ruşvet.
saadet. mutluluk.
sıddık. çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
talebe. oğrencı
terbıye: eğıtım, ıyı ahlak, saygı ve edep ogrenme
Yahudi: Hz. Yakup un oglu Yahuda ya mensup olanlar, İsraıloğulları
ziyade: çok, fazla

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1]

Azîz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Re'fet, Ethem ve Çalışkanlar ve Burhan gibi Nur naşirlerini tahliye etmeleri gösteriyor ki, Nurların intişarı yasak değil ve mahkeme ilişemiyor. Hem, cemiyetçilik bulunmadığına bir karar alâmetidir. Hem, meselemizi uzatmada, Nurlara nazar-ı dikkati geniş bir dairede celp etmesinden, onları okumasına bir umumî davet ve resmî bir ilânat hükmünde, işiten müştaklarını okumak heveslerini tahrik ettiğinden, sıkıntımızdan, zarardan yüz derece ziyade bize ve ehl-i imana menfaatlere vesîledir. Zaten bu zamanda en geniş daire-i zeminde, en dehşetli ve küllî bir hücumda tecavüz eden dalâlet ordularına karşı, böyle kudsî bir ders, bu suretle atom bombası gibi, inşaallah tesirini göstermeye bir işarettir.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azîz, Sıddık Kardeşlerim Re'fet, Mehmed Feyzi, Sabrı!

Ben şiddetli bir işaret ve manevî bir ihtarla sizin üçünüzden, Risale-i Nur'un hatırı ve bu bayramın hürmeti ve eski hukukumuzun hakkı için çok rica edenim ki, dehşetli yeni bir yaramızın tedavisine çalışınız. Çünkü, gizli

alâmet: belirti, işaret, iz.
atom: atom çekirdeklerinin parçalanmasından meydana gelen bomba.
azîz: muhterem, saygın.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
daire-i zemin: yeryüzü dairesi.
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
ehl-i İman: inananlar, iman sahipleri.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu.
hukuk: kanunlar, devlet tarafından toplum hayatını düzenleme amacıyla konulan ve devlet müeyyidesiyle desteklenen kanunlar bütünü.
hücum: saldırma.
hükmünde: değerinde, yerinde.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

hürmet: nâyet ihtiram, saygı.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ilânat: ilânlar.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menfaat: fayda.
mesele: önemli konu.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
naşir: eser neşreden, yayınlayan, dağıtan.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
resmî: devlet adına olan.
rica: dileme, isteme.
suret: biçim, şekil, tarz.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
umumî: herkese ait, genel.
vesîle: aracı, vasıta.
ziyade: çok, fazla.

düşmanlanmız iki plânı takıp edip, bin beni ihanetlerle çürütmek, ikincisi mabeynimize bir soğukluk vermektir. Başta Hüsrev aleyhinde bir tenkit ve itiraz ve gücenmekle bizi birbirimizden ayırmaktır. Ben size ilân ederim ki, Hüsrev'in bin kusuru olsa, ben onun aleyhinde bulunmaktan korkarım. Çünkü, şimdi onun aleyhinde bulunmak, doğrudan doğruya Risale-i Nur aleyhinde ve benim aleyhimde ve bizi perişan edenlerin lehinde bir azîm hıyanettir ki, benim sobamın parçalanması gibi acıp, sebepsiz bir hâdise başıma geldi. Ve bana yapılan bu son işkence dahi bu manasız ve çok zararlı tesanütsüzlüğünüzden geldiğine kanaatim var. Dehşetli bir parmak buraya, hususan altıncıya karışıyor. Beni bu bayramımda ağlatmayınız, çabuk kalben tam barışınız.

Said Nursî

❀ ❀ ❀

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ben bugün yalnız iki üç kardeşimizin tahliyelerini isterdim. Fakat hakkımızdaki inayet-i İlâhiye onların menfaati için geri bıraktı. Ve yirmi gün kadar, bizim bu vaziyetimiz lâzım ve elzemdir. Çünkü bu bayramda beraber bulunmamız hem bize, hem Nurlara, hem hizmetimize, hem manevî ve maddî istirahatimize ve hacıların dualarından tam bir hisse almamıza ve Ankara'ya gönderilen Risale-i Nur'un müsadereden kurtulmasına ve bizim

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
aleyh: karşı, karşıt.
azım: büyük.
aziz: muhterem, saygın
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
hadise: olay.
hisse: pay, nasip
hususan: bilhassa, özellikle
hıyanet: hainlik, ihanet, kendine olan güveni kötüye kullanma, sözünde durmayıp oyun etme
ihanet: hainlik, kötülük etme
ilân: yayma, duyurma, bildirme
inayet-i İlahiye: Allah'ın yardımı
istirahat: dinlenme, rahatlama
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
leh: onun tarafına, onda yana, birinin faydası için yapılan hareket
mabeyn: ara
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menfaat: fayda
müsadere: toplatma, elden alma.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikat tereddütsüz kabulleren
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
tenkit: eleştirme.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
vaziyet: durum

mazlumiyetimize acıyıp Nurlara sanlanların çoğalmasına ve hazır büyük hatalara rıza ile vatan ve millet ve dın haınlerine dehalet etmedığımıze bir hüccet olması lâzımdı.

Said Nursî

(1) باسمه سبحانه

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ehl-i vukufun insafsızca ve hatalı ve haksız tenkitlerı, Vehhabîlik damanyla Imam-ı Alı'nin (radıyallahü anhü) Nurlarla cıddî alâkasını ve takdirini çekemeyerek ve geçen sene Zemzem suyunu döktüren ve bu sene haccı meneden evhamın tesin altında o yanlış ve hasudâne ıtırazlan Beşinci Şuaa etmişler. Bu sırada, böyle evhamlı ve telâşlı bır zamanda, bızım ıçın en selâmetlı yer hapistır. Inşaallah Nurlar hem kendimizin, hem kendılerınin serbestiyetini kazandıracaklar. Madem emsalsız bır tarzda, çok ağır şerait altında, pek çok muarızlar karşısında, bu derece, Nurlar kendılerini okutturuyorlar, talebelerini hapiste çeşit çeşit suretlerde çalıştırıyor, perişanıyetlerine ınayet-i İlâhiye ile meydan vermiyorlar; biz, bu dereceye kanaat edıp, şekva yerinde şükretmekle mükellefız. Benım bütün şiddetli sıkıntılara karşı tahammülüm bu kanaatten gelıyor. Vazife-i İlâhiyeye karışmam.

Said Nursî

1: Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

alâka: ilgi, ilişki, bağ
aziz: muhterem, saygın
ciddî: gerçek olarak, hakıkaten
dehalet: sığınmak, yardım isteyiş, bırının himaye ve merhametine sığınma
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hakımler
emsalsız: benzersiz
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
hasudane: kıskançlıkla, hasetçilıkle
hüccet: delil
inayet-i İlâhiye: Allah ın yardımı
inşaallah: Allah ızın verırse, manasında kullanılan bir dua
itiraz: kabul etmedıgini belırtme, karşı çıkma
kanaat: hırs gostermeden kısmetine razı olmak, elındekı ıle yetınmek, inanma, görüş
kanaat: inanma, goruş, fikir
madem: ... den dolayı, boyle ise
mazlumiyet: mazlumluk, zulum gormuşluk.
men: yasak etme, engelleme, mânı olma
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mükellef: sorumlu ve yukumlu olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli
perişanıyet: perişanlık, karışık ve dagınık olma, acınacak halde bulunma
radıyallahü anh: Sahabe veya Islam buyuklerinin adı geçtıgınde soylenılen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek ıçın soylenir
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk
selamet: salımlık, emınlık, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma halı
suret: bıçım, şekıl, tarz
sıddık: çok doğru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şekva: şikayet.
şerait: şartlar
şukür: Allah ın nımetlerine karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
tahammül: zora dayanma, kotu ve guç durumlara karşı koyabilme, katlanma
takdir: kıymet verme, begenme
talebe: oğrencı
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tenkit: eleştırme.
vazife-i İlâhiye: doğrudan doğruya Allah a aıt olan ış ve vazife
Vehhabi: Muhammed bın Abdulvehhab tarafından geçen asırda Arabıstan da meydana getırılen Islamı bazı meselelerde ifrat eden ve Arap millıyetçiligi yapan mezhep
zemzem: Kâbe-i Mükerreme nın yanında bulunan kuyunun adı ve bu kuyunun suyu

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Bu iki nüshanın biri benimdir, biri müdüründür. Başta benim hattımla yazısı bulunan nüshaya göre müdürün nüshasını tashih ediniz. Ben bu defa Ayetü'l-Kübra'yı mütalâa ederken, İkinci Makamını ahire kadar ve ahirdeki manevî muhavereyi pek çok ehemmiyetli gördüm ve çok istifade ettim. Sizin istifadeniz için biri okusun, biri dinlesin. Tashihle beraber muattal kalmasınlar, ikişer kardeşlerimiz mütalâa etsinler.

Saniyen: Bana ait Onuncu Söz ve buradaki mektuplar defteri ve saire zayi olmasın ve muattal kalmasın. Ben nezaretini Ceylan'a bırakmıştım.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ben şimdi *Celcelûtiye*'yi okurken,

(2) بِحَقِّ تَبَارَكَ ثُمَّ نُونٍ وَسَآئِلٍ cümlesinde *Risale-i Kadere* işaret eden yirmi altıncı mertebede, ثُمَّ نُونٍ suresi, Kader Sözüyle münasebeti nedir?" kalbime gelmesi anında

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

2 Tebareke, Kalem ve Mearic sureleri hakkı için...

ahir: son
ayetülkübra: Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser
aziz: muhterem, saygın
Celcelûtiye: asli vahiy olan ve Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (a.s.m.) buyurmasıyla Hz. Ali (r.a.) tarafından nazme dilen Süryanice bedî manasına gelen bir kasidedir
ehemmiyetli: önemli
hat: yazı, el yazısı.
istifade: faydalanma, yararlanma
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mertebe: derece, basamak.
muattal: kullanılamaz olma
muhavere: konuşma, sohbet etme
münasebet: ilgi, ilişki, münasebet.
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
saniyen: ikinci olarak
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in aynıdığı 114 bölümden her biri
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni.
tashih: basılacak bir eserin dizgilerini kontrol ederek yanlışları düzeltme
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan

ihtar edildi. O surenin başını okurken gördüm ki, [1] نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ayeti, bütün kalemlerin ve tastir ve kitapların aslı, esası, ezelî mehazı ve sermedî üstadı kaderin kalemi ve nur ve ilm-i ezelînin nuruna işaret eden نٓ kelimesidir. Demek [2] وَالذَّارِيَاتِ, *Zerrat Risalesine* işareti gibi, kuvvetli bir münasebetle, نٓ kelimesi, *Risale-i Kadere* kuvvetli işaretle bakar.

Said Nursî

❀ ❀ ❀

[3] بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık, Sarsılmaz Kardeşlerim!

Evvelâ: [4] اَلْخَيْرُ فِيمَا اخْتَارَهُ اللّٰهُ sırrınca, meselemizin tehirinde hayır var. Kalbim ve Nurların serbestiyeti öyle istiyordu. Sız hem birbirinizi teselli, hem kuvve-i maneviyeyi takviye, hem tatlı sohbetle müzakere-i ilmiye, hem Nurların yazması ve mütalâalarıyla bu geçici zahmetin noktasını siler, rahmet yapmaya, bu fânî saatleri bâkî saatlere çevirmeye muvaffak olursunuz, inşaallah.

Saniyen: Madem bayramlaşmamız mahkemenin muvakkat hapis menzilinde oldu; ben de, bayram tatlısı olarak, Konya kahramanı Zübeyir'ın bana getirdiği Zemzem ile Nurs karyesinin bence çok manıdar balını

1. Nûn. Yemin olsun kaleme ve yazdıklarına. (Kalem Suresi, 1.)
2. Yemin olsun esip savuran rüzgâra. (Zâriyat Suresi, 1.)
3. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
4. Hayır, Allah'ın seçtiğindedir.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azız: muhterem, saygın.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fânî: ölümlü, geçici.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ilm-i ezelî: ezelî ilim. Cenâb-ı Hak'kın sonsuz ezelî ilmi.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
kader: İlâhî hüküm. Cenâb-ı Hak'kın takdir ve tayin etmesi.
karye: köy.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
manıdar: nükteli, ince manalı.
mehaz: bir eser hazırlanırken müracaat edilen kaynak.
menzil: ev, oda, yer.
mesele: önemli konu.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
muvakkat: geçici.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
müzakere-i ilmiye: ilmî müzakere, ilmî munakaşa.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Risale-i Kader: Kader Risalesi. Risale-i Nur'da Sözler mecmuası içinde bulunan 26. söz.
sanıyen: ikinci olarak.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tastir: yazı yazma, satırlar meydana getirme, satırlandırma.
tehir: erteleme, sonraya bırakma.
teselli: avutma, acısını dindirme.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zemzem: Kâbe-i Mükerreme'nin yanında bulunan kuyunun adı ve bu kuyunun suyu.
Zerrat Risalesi: Risale-i Nur'da atomların hareketleri ile ilgili olan 30. söz.

gönderdim. Siz bal matarasına su koyun, karıştırınız. Sonra Zemzemi içine bırakınız, kemal-i afiyetle içiniz.

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Ehemmiyetli bir taraftan ehemmiyetli ve manidar bir sual edilmiş. Bana sordular ki: "Sizin cemiyet olmadığınız üç mahkeme o cihette beraat vermesiyle ve yirmi seneden beri tarassut ve nezaret eden altı vilâyetin o noktadan ilişmemeleriyle tahakkuk ettiği hâlde, Nurcularda öyle harika bir alâka var ki, hiçbir cemiyette hiçbir komitede yoktur. Bu muşkülü halletmenizi isteriz" dediler.

Ben de cevaben dedim ki: "*Evet, Nurcular cemiyet memiyet, hususan siyasî ve dünyevî ve menfî ve şahsî ve cemaatî menfaat için teşekkul eden cemiyet ve komite değiller ve olamazlar.*

Fakat, bu vatanın eski kahramanları kemal-i sevinçle şahadet mertebesini kazanmak için ruhlarını feda eden milyonlar İslâm fedaîlerinin ahfatları, oğulları ve kızları o fedaîlik damarından irsiyet almışlar ki, bu harika alâkayı gösterip Denizli Mahkemesinde bu âcız bîçare kardeşlerine bu gelen cümleyi onlar hesabına söylettirdiler:

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
ahfat: oğul, oğulları, torunlar
alaka: ilgi, ilişki, bağ
aziz: muhterem, sayın
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bîçare: çaresiz, zavallı
cemaatî: cemaate ait, topluluğa ait olan
cemiyet: topluluk, birlik
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
cihet: yön
dünyevî: dünyaya ait
ehemmiyetli: önemli
feda: uğruna verme, kurban olma
fedaî: canını esirgemeyen, muhim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
hali: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama
harika: olağanüstü
hususan: bilhassa, özellikle
irsiyet: soya çekim
kemal-i afiyet: sıhhat ve sağlığın mükemmelliği, tam ve mükemmel sıhhat
kemal-i sevinç: tam bir sevinç ve mutluluk
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet
manidar: nükteli, ince manalı
matara: yolcuların ve askerlerin kullandığı, üzeri çeşitli kumaşlarla kaplı madenî su kabı
menfaat: fayda
menfî: olumsuz, müspet olmayan
mertebe: derece, basamak
muşkul: güçlük, zorluk
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
siyasî: siyasete ilgili, siyasete ait
sual: soru
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şahadet: şehitlik, şehit olma
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî
tarassut: gözetme, göz altında tutma
teşekkul: şekillenme, meydana gelme
vilâyet: il
zemzem: Kâbe-i Mükerreme'nin yanında bulunan kuyunun adı ve bu kuyunun suyu

"Milyonlar kahraman başlar feda oldukları bir hakikate, başımız dahı feda olsun" diye, onlar namına soylemış, mahkemeyi hayret ve takdirle susturmuş.

Demek, Nurcularda hakikî, halıs, sırf nza-i Ilâhî için ve muspet ve uhrevî fedaîler var ki; mason ve komunist ve ifsat ve zındıka ve ilhad ve Taşnak gibi dehşetli komiteler o Nurculara çare bulamayıp hükûmeti, adlıyeyı aldatarak lâstikli kanunlar ile onlan kırmak ve dağıtmak istiyorlar İnşaallah bir halt edemezler, belki, Nurun ve imanın fedaîlerini çoğaltmaya sebebiyet verecekler."

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Siddik Kardeşlerim!

Dunku suale benzer, kırk sene evvel olmuş bir sual ve cevabı size hikâye edeceğim. O eski zamanda, Eski Said'in talebeleri üstatlanyla şiddet-i alâkalan fedaîlik derecesine geldiğinden, Van, Bitlis tarafında Ermeni komitesi Taşnak fedaîleri çok faaliyette bulunmasıyla, Eski Said onlara karşı duruyordu, bir derece susturuyordu Kendi talebelerine mavzer tüfeklen bulup, medresesi bir vakit asker kışlası gibi silâhlar, kitaplarla beraber bulunduğu vakit, bir asker feriki geldi, gördü, dedi: "Bu medrese değıl, kışladır." Bitlis hâdısesı munasebetıyle evhama düştü, emretti: "Onun silâhlarını alınız." Bizden ellerine

adlıye: mahkeme, yargılama işlenyle ugraşan daire
azız: muhterem, saygın
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
evham: vehımler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
evvel: önce
feda: uğruna verme, kurban olma.
fedaî: canını esırgemeyen, muhım bır maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
ferik: askerî kolordu kumandanı, korgeneral.
hadıse. olay
hakıkat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
halıs: samımı, her amellnı yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
halt: karıştırma, uygunsuz fıl ve davranış.
hıkaye: anlatılan olay, kıssa
ifsat. fesada ugratma, bozma, karışıklık çıkarma
ilhad: islâm ınancından dönme, Allah ın varlığına ve bırlığıne ınanmayış
ımanı: hak dını kabul etme, Islam dınını kabul etme, Islamın gerekli olan esaslarına ınanma, Allah a ınanma
ınşaallah: Allah ızın verırse, ma nasında kullanılan bır dua
kanun: yasa
komite: kotu bır maksat ıçın toplanmış gızlı cemıyet.
komite: kotu bır maksat ıçın toplanmış gızlı cemıyet
komünist. butun malların ortaklaşa kullanıldığı ve ozel mulkıyetın olmadıgı ıddıasında bulunan, duzen ın mensubu olan kımse

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

kışla: ask. askerlenn toplucabarındığı buyuk yapı, askerî bırlıklere aıt bına.
mason: dunyevî maksadlarla kurulmuş sıkı bır dayanışmayı esas alan komıteci teşkılâtın mensubu.
mavzer: bır cıns tufek.
medrese: eskı donemde ders okutulan duzenlı ogretım kurulusu
münasebet. vesıle ... -dan dolayı
muspet: gerçek, dogru yararlı olanı yapan veya arayan
nam: ad
Nurcu: Bedüzzaman Said Nursı nın eserlerıne ve fikırlerıne taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
rıza-i Ilâhı: Allah ın rızası hoş nutlugu
sebebiyet: sebep olma.
sual: soru
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şiddet-i alaka: alâkanın, ılgının şıddetı ılgının aşırılıgı.
takdir: kıymet verme, begenme.
talebe: ogrencı
Taşnak. bır Ermenı komıtesı
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt, ahıret âlemıyle ılgılı
zındıka: dınsızlık, ınancsızlık.

geçen on beş mavzerimizi aldılar. Bir-iki ay sonra Harb-i Umumî patladı; ben tüfeklerimi geri aldım. Her ne ise...

Bu hâller münasebetiyle benden sordular ki: "Dehşetli fedaîleri bulunan Ermeni komitesi sizden korkuyorlar ki, siz Van'da Erek Dağına çıktığınız zaman, fedaîler sizden çekinip dağılıyorlar, başka yere gidiyorlar. Acaba sizde ne kuvvet var ki öyle oluyor?"

Bende cevaben diyordum: "Madem fânî dünya hayatı, küçücük ve menfî milliyetin muvakkat menfaatı ve selâmeti için bu harika fedakârlığı yapan Ermeni fedaîleri karşımızda görünürler; elbette hayat-ı bâkiyeye ve pek büyük İslâm milliyet-i kudsiyesinin müspet menfaatlerine çalışan ve "Ecel birdir" itikat eden talebeler, o fedaîlerden (HAŞİYE) geri kalmazlar. Lüzum olsa, o kat'î ecelini ve zahirî birkaç sene mevhum ömrünü, milyonlar sene bir ömre ve milyarlar dindaşların selâmetine ve menfaatine tereddütsüz, müftehirâne feda ederler."

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık, Vefadar ve Şefkatli Kardeşlerim!

İki gündür hem başımda, hem asabımda tesirli bir nezle ağrısı var. Böyle hâllerde bir derece dostlarla

HAŞİYE: Kardeşlerim namına âcizâne diyorum ki: Lüzum olursa, inşaallah çok ileri geçeceğiz. Bizler dinde olduğu gibi, kahramanlıkta da ecdadımızın vârisleri olduğumuzu göstereceğiz.

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

asap: sinirler, sinir sistemi
azîz: muhterem, saygın
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
dehşetli: ürkütücü, korkunç
dindaş: aynı dinden olan, din kardeşi
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
fânî: ölümlü, geçici
feda: uğruna verme, kurban olma
fedaî: canını esirgemeyen, mühim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı
harika: olağanüstü
haşiye: dipnot
hayat-ı bâkiye: bâkî olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı
itikat: kesin inanma, iman
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet
kuvvet: güç, kudret
madem ... den dolayı, böyle ise
mavzer: bir cins tüfek
menfaat: fayda
menfî: olumsuz, müspet olmayan
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
milliyet-i kudsiye: mukaddes ve kıymetli milliyet
muvakkat: geçici
müftehirane: iftiharla, iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde
münasebet: vesile ... dan dolayı
müspet: gerçek, doğru, yararlı olanı yapan veya arayan
selâmet: salımlık, emnlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleri
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet
talebe: öğrenci
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
teselli: avunma
vefadar: sözünde ve dostluğunda devamlı olan, vefalı dost
zahirî: görünürde

görüşmekten teselli ve ünsiyet almaya ihtiyacım içinde acıp tecrit ve yalnızlık vahşetı beni sıktı, boyle bır nevı şekva kalbe geldi. "Neden bu tazip oluyor, hizmetimize faydası nedir?"

Birden, bu sabah kalbe ıhtar edildi ki: Sız bu şıddetlı imtıhana gırmek ve inceden inceye sızı kaç defa altın mı, bakır mı dıye mehenge vurmak ve her cihette sızı insafsızca tecrube etmek ve "Nefıslerınızın hısselen ve desıselen var mı, yok mu?" üç-dört eleklerle elenmek, halisâne, sırf hak ve hakıkat namına olan hızmetınıze pek çok lüzumu vardı kı, kader-ı İlâhî ve inayet-i Rabbanıye müsaade edıyor. Çünkü, böyle meydan-ı imtıhanda ınatçı ve bahaneci insafsız muanzların karşısında teşhır edılmesınden herkes anladı kı; hıçbır hıle, hıçbır enanıyet, hıçbır garaz, hıçbır dunyevî, uhrevî ve şahsî menfaat karışmayarak, tam halıs, hak ve hakıkatten geliyor. Eğer perde altında kalsaydı, çok manalar verilebilirdi; daha avam-ı ehl-i iman itimat etmezdi, "Belki bizi kandırırlar" der. Ve havas kısmı dahi, vesvese ederdi, belki, "Bazı ehl-i makamat gibi, kendilerini satmak, itimat kazanmak için böyle yapıyorlar" diye, daha tam kanaat etmezlerdi. Şimdi imtıhandan sonra, en muannit vesveseli dahı teslime mecbur oluyor. Zahmetiniz bir, kârınız bindir inşaallah.

Said Nursî

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
avam-ı ehl-i iman: ehl-i imanın mu'mınlerın avam tabakası
bahane: asıl sebebı gızlemek ıçın ılen sürulen uydurma sebep
cihet: yon.
desise: hile, oyun, aldatmaca
dünyevî: dunyaya aıt
ehl-i makamat: makamlarda bulunanlar
enanıyet: kendını begenme, bencıllık, egoıstlık
faide: fayda
garaz: kötü kasıt, duşmanca nıyet, kın.
hak: doğru, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek.
halıs: samımî, her amellınl yalnız Allah rızası ıçın ışleyen.
halısâne: temız kalplılıkle, samımî bır şekılde, sırf Allah rızasını gozeterek.
havas: okumuşlar, bılgınler, alımler
hile: aldatmaya yonelık duzen, desise
hisse: pay, nasıp
ıhtar: hatırlatma, uyarı.
ınayet-i Rabbanıye: Allah ın ınayetı. Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbıye, tedbır ve ıdaresınde onlara yapmış olduğu lutuflar, himayeler, yardımlar
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
itimat: emnıyet, guven
kader-i İlâhî: Ilâhî kader. Allah ın kader kanunu
kanaat: ınanma, görüş, fıkır
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
menfaat: fayda
meydan-ı imtıhan: imtıhan meydanı, dunya
mıhenk: altının ayarını olçmekte kullanılan taş, denek taşı
muannıt: ınatcı, ayak direyen
muanız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalıf
musaade: ızın
nam: ad.
nefıs: kotu vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alı koyan guç.
nevı: çeşıt, tür
şahsı: şahsa kışıye aır hususı
şekva: şıkâyet.
tazıp: azap çektırme, ezıyet etme, sıkıntı verme
tecrit: bır kışının başka bır ınsan veya nesneyle olan ılışkısını kesme
teşhır: ılan etme, herkese duyurma, sergıleme
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dostluk
vahşet: yabanılık, vahşılık.
vesvese: şuphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kotu ve sınsı duşunce
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat.

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Esaretimdeki hâdisenin gazete ile ilânı, şiddetli yasaklarla ahaliyi her tarafta bizden kaçırmaya çalışmakla beraber, teveccüh-i ammeyi ziyadeleştirmiş. Bize, hususan şahsıma ihanet etmeye taraftar üç resmî adam, dün avluda demişler: "Said pencereden göründüğü vakit ahali toplanıp ona bakıyor. Pencerede durmasın. Yoksa, koğuşunu değiştiriniz" diye başgardiyan söyledi. Hiç merak etmeyiniz. Ben her sıkıntıya tahammüle karar vermişim. Duanız bereketiyle inşaallah sıkıntılar sevinçlere dönecekler.

O esaret hâdisesi, aslı doğrudur. Fakat, şahidim olmadığından, tafsilen beyan etmemiştim. Yalnız, bir manga beni idam etmek için geldiğini bilmiyordum; sonra anladım. Ve Rus kumandanı tarziye için Rusça bir şeyler söyledi, ben bilmedim. Demek hazır bulunan ve bu hâdiseyi gazeteye ihbar eden Musluman yüzbaşı anlamış ki, kumandan tekrar tekrar "Affet" demiş.

Kardeşlerim, ben Nurlarla meşgul oldukça sıkıntılar azalıyor. Demek vazifemiz Nurlarla ıştigaldir ve geçici şeylere ehemmiyet vermemek ve sabır ve şükretmektir.

Said Nursî

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

ahali: halk
aziz: muhterem, saygın
başgardıyan: gardıyanların başı olan kimse, baş efendi
bereket: mubareklik, bolluk, saadet.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
esaret: esirlik, tutsaklık, hukum altında bulunma.
hâdise: olay
hususan: bilhassa, özellikle
ihanet: hainlik, kötülük etme
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma
ilan: yayma, duyurma, bildirme
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
ıştıgal: bir işle uğraşma, meşgul olma
koguş: hastahane, kışla, hapishane gibi umumi binalarda çok sayıda kişinin oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda
kumandan: komutan
manga: en küçük askerî birlik.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
resmî: devlet adına olan
sabır: başa gelen uzucu olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammul göstererek Allah'a tevekkul edip sıkıntılara göğüs germe
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneni
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
taraftar: benimseyen, isteyen.
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını isteme, özür dileme
teveccüh-i amme: genel teveccüh, umumun, herkesin, halkın yönelişi
vazife: görev
ziyade: artma, çoğalma

BEDİÜZZAMAN'IN AKILLARA HAYRET VEREN BİR SECİYESİ

Ehl-i Sünnet mecmuasının 15 Teşrinievvel 948 tarihli nüshasında neşredilmiştir. *Ehl-i Sünnet* gazetesi sahibi avukat bir zatın makalesidir.

Ben Birinci Cihan Harbinde Bitlis mevkiinde yaralı olarak esir olurken, Bediuzzaman da o gün esir düşmüştü. O Sibirya'ya gönderilmiş, en büyük esirler kampında idi. Ben Bakü'nün Nangün Adasında idim. Günün birinde esirleri teftişe gelen ve kampı gezerken Bediuzzaman'ın önünden geçen Nikola Nikolaviç'e o hiç ehemmiyet vermiyor ve yerinden kımıldanmıyor. Başkumandanın nazar-ı dikkatini çekiyor. Tekrar bir bahane ile önünden geçiyor, yine kımıldanmıyor. Üçüncü defasında önünde duruyor, tercüman vasıtasıyla aralarında şöyle bir muhavere geçiyor:

"Beni tanımadılar mı?"

"Evet, tanıdım. Nikola Nikolaviç, Çarın dayısıdır, Kafkas Cephesi Başkumandanıdır."

"O hâlde ne için hakaret ettiler?"

"Hayır, affetsinler, ben kendilerine hakaret etmiş değilim. Ben mukaddesatımın emrettiğini yaptım."

"Mukaddesat ne emrediyormuş?"

"Ben Müslüman âlimiyim. Kalbimde iman vardır. Kendisinde iman olan bir şahıs, imanı olmayan şahıstan efdaldir. Ben ona kıyam etseydim, mukaddesatıma

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
bahane: vesile, sebep.
başkumandan: başkomutan, bir devletin silâhlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi.
Birinci Cihan Harbi: 1914-1918 yılları arasında yapılan Birinci Dünya Savaşı.
çâr: eski Rus imparatorlarının ünvanları.
efdal: daha fazileti, daha üstün.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
esir: savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak.
hakaret: saygı göstermeme, alçak görme, aşağılama.
iman: inanç, itikat.
kamp: esirlerin, sürgünlerin ve mahkûmların toplu olarak kondukları yer, esir karargâhı.
kıyam: kalkma, ayağa kalkma.
makale: belli bir konu üzerinde yazılmış gazete yazısı.
mecmua: dergi.
mevki: yer, mekân.
muhavere: konuşma, sohbet etme.
mukaddesat: mukaddes olan şeyler, kutsal şeyler, mübarek, azîz, temiz, yüce olarak kabul edilen şeyler.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
neşir: gazeteye yazma, yazdırma veya kitap, gazete basıp çıkarma.
nüsha: gazete ve dergilerde sayı.
seciye: iyi huy, karakter.
teftiş: kontrol etme.
tercüman: tercüme eden, çeviren.
Teşrin-i Evvel: Ekim ayı.
vasıta: aracılık.
zat: kişi, şahıs.

hürmetsizlik yapmış olurdum. Onun için ben kıyam etmedim."

"Şu hâlde, bana imansız demekle benim şahsımı, hem ordumu, hem de milletimi ve Çarı tahkir etmiş oluyor. Derhal Divan-ı Harb Kurulunda isticvap edilsin!"

Bu emir üzerine Divan-ı Harb kuruluyor. Karargâhtaki Türk, Alman ve Avusturya zabitleri, ayrı ayrı Bediüzzaman'a rica ederek, Başkumandana tarziye vermesi için ısrar ediyorlar. Verdiği cevap bu oluyor.

"Ben ahiret diyarına göçmek ve huzur-i Resulullaha varmak istiyorum, bana bir pasaport lâzımdır. Ben imanıma muhalif hareket edemem."

Buna karşı kimse sesini çıkarmıyor, neticeyi bekliyor. İsticvap bitiyor. Rus Çarını ve Rus ordusunu tahkir maddesinden idam kararını veriyorlar. Karar infaz için gelen bir manga askerin başındaki subaya kemal-i şetaretle, "Müsaade ediniz, on beş dakika vazifemi ifa edeyim" diye, abdest alıp iki rekât namaz kılarken, Nikola Nikolaviç geliyor, kendisine hitaben:

"Beni affediniz! Sizin beni tahkir için bu hareketi yaptığınızı zannediyordum. Hakkınızda kanunî muamele yaptım. Fakat, şimdi anlıyorum ki, siz bu hareketinizi imanınızdan alıyorsunuz ve mukaddesatın emirlerini ifa ediyorsunuz. Hükmünüz iptal edilmiş, dinî salâhatinizden (salâhlığınızdan) dolayı şayan-ı takdirsiniz. Sizi rahatsız ettim, tekrar tekrar rica ediyorum, beni affediniz."

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
Başkumandan: başkomutan, bir devletin silâhlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi.
çar: eski Rus imparatorlarının unvanları.
Divan-ı Harp: harp divanı, askerî mahkeme.
diyar: memleket.
emir: buyruk.
hitaben: hitap ederek, söyleyerek, birine yönelerek.
huzur-ı Resululiah: Resululahın huzuru, Hz. Peygamberin huzuru.
hüküm: verilen karar.
hürmet: saygı.
ifa: bir işi yapma, yerine getirme.
iman: inanma, itikat.
infaz: bir hükmü yerine getirme, bir emri gerçekleştirme.
iptal: boş, hükümsüz bırakma.
isticvap: sorguya çekme, ifadesini alma.
kanunî: kanuna uygun, yasal.
karargah: askerî birlikte kurmay heyetinin toplandığı yer, merkez.
kemal-i şetaret: tam bir şenlik, mükemmel bir coşku.
kıyam: kalkma, ayağa kalkma.
manga: en küçük askerî birlik.
muamele: işlem.
muhalif: zıt, aykırı.
mukaddesat: mukaddes olan şeyler, kutsal şeyler, mübarek, azîz, temiz, yüce olarak kabul edilen şeyler.
müsaade: izin.
rica: dileme, isteme.
salâhat: dindarlıkta çok ileri olma hâli, günahsız ve temiz oluş.
salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, takvâ sahibi, muttakî.
şayan-ı takdir: beğenilmeye, takdire layık, değer.
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
tahkir: hakaret etme, küçük görme, şeref ve haysiyetini incitme.
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını isteme, özür dileme.
vazife: görev.
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker.

Bütün Müslümanlar için şayan-ı misal olan bu salâbet-i dıniye ve yüksek secıyeyi, arkadaşlanndan bır yuzbaşı, müşahedesine müsteniden anlatıyordu. Bunu duydukça, ihtıyârsız olarak gozlerim yaşla doldu.

Abdurrahim

Gazetenin bu fıkrasının yazılmasını Ustadımız emretmedıklen hâlde, hem çok merakaver, hem çok ıbret, hem çok heyecan verici olmasından, buraya yazılmıştır.

Hüsrev

Kardeşlerim!

Hem benim iştıham kesıldıği, hem hedıye bana dokunduğu ıçın, benım hısseme düşen üç parça yağ ve bır sepet üzüm ve bir kese elma ve iki paket çay ve şekeri size gonderdim. Ben sızlere teberrük verecektim, fakat sordum, sizinki de var. Hem, ben onlann fiyatıyla yoğurt, yumurta, ekmek gibi şeyleri alacağım, tâ Medresetüzzehra benden gucenmesin, "Teberrukumü yemedi." Hem muhtaca, hem bir parça ucuz, hem lâyıklara satınız ki, iki cıhetle Medresetüzzehra ve şubelerının hedıyeleri tam mubarek, hem bana, hem alanlara ilâçlı bir teberrük olsun. Husrev nezaretçı ve Ceylan, Hıfzı satıcı olsun.

Said Nursî

cıhet: yon
fıkra: gazetelerde gundelık olaylar hakkında yazılan koşe yazısı
heyecan: birden bıre şıddetle hıslenme, urperme, duygularda ve ruhî yapıda meydana gelen coşkunluk.
hisse: pay, nasip
ihtıyar: ırade, tercih.
kese: kumaştan veya orguden yapılan kuçuk torba, poşet
lâyık: vasıfları nıtelıkleri ozu, hareket ve davranışlanyla bır şeyi elde etmeye hak kazanmış olan
Medresetüzzehra: Bedıuzzaman ın doğuda (Van) yapılmasını ıdarecılere teklıf ettıgi fen ılımlenyle dın ılımlerının bırlıkte okutulmasını duşunduğu universite
merakaver: merak verıcı, duşundurucu, meraklandırcı
mubarek: feyızlı, bereketlı, kutlu
müsteniden: ıstınat ederek, dayanarak.
müşahede: bır şeyi gozle gorme, seyretme.
nezaret: gozetme, bakma, kontrol etme
salabet-ı dıniye: dın sağlamlığı, dının emırlerını korumakta ve tatbik etmektekı cıddıyet.
seciye: ıyi huy, karakter
şayan-ı misal: misal gostermeye layık
teberrük:

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: Hakkımda gazete munasebetiyle şimdi ihtar edildi ki: Rusun cebbar bir kumandanı, gösterdiğin izzet-i imaniye karşısında hiddetini bırakıp tarziye verdiği hâlde, Risale-i Nur'un gayet kuvvetli, şahsımın yüz derece fevkinde halisâne salâbet-i imaniye derslerini gören resmî memurlar kalben insafa gelmezler ve inadında devam etseler; elbette cehennemden başka hiçbir ceza onları temizlemez, muvakkat bir ömürde bu azîm hatanın cezası yerleşmez. Çünkü, bir yağ bozulsa, daha yenilmez. Süt, yoğurt gibi değil. İnşaallah, Nurlar onların çoğunu bozulmadan kurtarmış.

Sanıyen: Mehmed Feyzi, Bedriye'ye yazsın ki, ben onun mektubunda bulunan bütünleri duama dâhil ediyorum; onlar da bana dua etsinler.

Said Nursî

❀ ❀ ❀

(1) باسمه سبحانه

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ- Medar-ı ibret ve hayret iki esaretimde, şahsıma karşı bir muameleyi beyan etmek ihtar edildi. Şöyle ki:

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

azîm: büyük.
azîz: muhterem, saygın
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cebbar: zorba.
dâhil: girme, içinde olma
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
esaret: esirlik tutsaklık, hukum altında bulunma
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece
halisane: temiz kalplikle samimi bir şekilde sırf Allah rızasını gözeterek.
hiddet: öfke kızgınlık.
ihtar: hatırlatma uyarı
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
izzet-i imaniye: imanın gerektirdiği vakar haysiyet, şeref ve ağırbaşlılık.
kalben: kalp ile kalpten içten ve samimi olarak.
kumandan: komutan
medar-ı hayret: hayret sebebi hayrete sevk eden
medar-ı ibret: ibret sebebi vesilesi
muamele: davranma davranış
muvakkat: geçici.
munasebet: vesile -dan dolayı.
resmî: devlet adına olan
salabet-i imaniye: imanın kazandırdığı ve gerektirdiği sağlamlık cesaret, şecaat.
sanıyen: ikinci olarak.
sıddık: çok doğru dürüst hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleri
tarziye: hatalı bir hareketten dolayı affını isteme özür dileme.

Rusya'da Kosturma'da, doksan esir zabitlerimizle beraber bir koğuşta idik. Ben o zabitlerimize ara sıra ders veriyordum. Bir gün Rus kumandanı geldi, gördü, dedi: "Bu Kurd, gönüllü alay kumandanı olup çok askerlerimizi kesmiş. Şimdi de burada siyasî ders veriyor. Ben yasak ediyorum, ders vermesin." İki gün sonra geldi, dedi: "Madem dersiniz siyasî değil, belki dinîdir, ahlâkîdir, dersine devam eyle." İzin verdi.

İkinci esaretimde, bu hapiste iken, yirmi sene derslerimi dinlemiş ve benden daha güzel ders veren bir has kardeşimin ve zarurî hizmetimi gören hizmetçilerimin benim yanıma gelmeleri, adliye memuru tarafından yasak edildi; tâ benden ders almasınlar. Hâlbuki, Nur Risaleleri başka derslere hiç ihtiyaç bırakmıyor ve hiçbir dersimiz kalmamış ve hiçbir sırrımız gizli kalmamış. Her ne ise, bu uzun kıssayı kısa kesmeye bir hâl sebep oldu.

❀ ❀ ❀

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Çok Aziz, Çok Sevgili, Çok Kıymettar, Çok Mübarek Üstadımız Efendimiz Hazretleri!

Arz-ı tazimat ve takdim-i ihtiramat ile istifsar-ı hatır edip, sıhhat ve afiyetinize dualar ederek, damenlerinizden, el ve ayaklarınızdan öpüyoruz.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
afiyet: sağlık, esenlik
ahlakî: ahlakla ilgili, ahlaka ait
alay: üç tabur piyade veya beş bölük süvari askerinden oluşan asken kuvvet
arz-ı tazimat: karşısındakine saygılar sunma
aziz: muhterem, saygın
damen: etek
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
esaret: esirlik, tutsaklık, hükum altında bulunma
esir: savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak
istifsar-ı hatır: hâl hatır sorma
koğuş: hastahane, kışla, hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kişinin oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda
kumandan: komutan
kıssa: anlatılan olay, hikaye
kıymettar: kıymetli, değerli
madem ... den dolayı böyle ise
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait
sıhhat: sağlık, esenlik
sır: gizli hakikat
takdim-i ihtiramat: hürmetlerini sunma
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zarurî: zorunlu

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

Müşfik Üstadımız Efendimiz!

Sız sevgili Üstadımızdan bize gondenlen ve müdafaatın sonuna ilâve edilen üç kıymettar mektubunuzla Hüve Nüktesini nasıl bulduğumuzu siz Sevgili Üstadımıza arz etmemizi, bir mübarek kardeşimizle siz sevgili Üstadımız emretmişler.

Sevgili Üstadımız Efendimiz!

Binnci mektubunuz, yirmı seneden berı tarassutlar ve nezaretlerle beraber altı vilâyet ve üç mahkemenin bulamayıp beraat verdikleri cemiyetçilikten sizde hiçbir eser gorulmediği hâlde, hiçbir cemıyette ve hıçbir komitede görülmeyen Nurcularda kı harika alâka, ehemmıyetli bir taraftan bir sual ile siz sevgili Üstadımızdan sorulmuş olup, şahadet mertebesini kazanmak için ruhlarını feda eden milyonlar İslâm fedaîlerinin ahfatlan ve evlâtlan, o fedaîlıği ecdatlarından irsiyet aldıkları içindir ki, siz sevgili Üstadımıza mahkemeleri hayret ettirip susturan, "Milyonlar kahraman başlar feda olduklan bir hakıkate başımız dahı feda olsun" dıye acıp cümleyı söyletmeye vesile olan talebelerinizde gördüğünüz hakikî, halis, sırf rıza-i İlâhî ve müspet ve uhrevî fedakârlığın karşısında, menfi cemaat ve komitelerin mağlûp oldukları, hem Nurcuları dağıtmak isteyenlerin inşaallah muvaffak olamayacakları ve hem Nurun ve imanın fedaîlerini çoğaltmaya sebebiyet verecekleri izah edilmekle cevap verilmiştir.

acıp: ruhaf hayrette bırakan
ahfat: oğul oğulları torunlar
alaka: ilgi ilişki yakınlık.
arz: sunma, bildirme
beraat: temize çıkma bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
cemaat: topluluk aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cemiyet: topluluk birlik.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı partıcılık grupçuluk
ecdat: dedeler büyük babalar atalar
ehemmıyetlı: önemli
evlât: veletler çocuklar
feda: uğruna verme kurban olma
fedaî: canını esırgemeyen muhım bır maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hıçe sayan, feda eden
hakıkat: gercek
hakıkı: gerçek.
halis: samımî, her amelini yalnız Allah rızası ıçın ışleyen
harika: olaganustu
iman: hak dını kabul etme İslâm dınını kabul etme İslamın gerekli olan esaslarına inanma Allah a inanma.
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bır dua
irsiyet: soya çekim
izah: açıkça ortaya koyma bir konuyu ayrıntılarıyla eksıksız anlatma
komite: kotu bır maksat ıcın toplanmış gizli cemıyet
kıymettar: kıymetlı değerli.
mağlup: yenılmış kendısıne galıp gelınmış yenılen kımse
menfi: olumsuz muspet olmayan
mertebe: derece basamak
muvaffak: başaran başarmış basarılı
mübarek: feyızlı bereketlı kutlu
müdafaat: müdafaalar savunmalar
müspet: menfi olmayan pozıtıf olumlu
müşfik: şefkatlı merhametlı acıyan seven sevgi ve ilgi gosteren.
nezaret: gozetme bakma kontrol etme
Nurcu: Bedıüzzaman Said Nursî nın eserlerine ve fikırlerine taraftar olan Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kımse
ruh: dınlık kaynagı hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
rıza-i İlâhî: Allah ın rızası hoşnutluğu
sebebiyet: sebep olma
sual: soru
şahadet: şehıtlık şehıt olma.
talebe: ogrencı.
tarassut: gozetme goz altında tutma
uhrevî: ahırete dair ahırete aıt ahıret alemıyle ılgılı
vesile: aracı, vasıta
vilayet: il

• İkinci mübarek mektubunuzda, siz sevgili Üstadımızı Van, Bitlis'te tedrîste bulunduğunuz talebelerinizle birlikte, etraflarında bulunan ehl-i imanı titreten Ermeni Taşnak fedaîlerine karşı çıkıp, o fedaîleri durdurup dağıtmaya mecbur eden siz sevgili Üstadımızdaki ve talebelerinizdeki harika kuvvet, küçücük, fânî dünya hayatı ile menfi milliyetin muvakkat menfaati ve selâmeti için Ermeni fedaîlerinde görülen harika fedakârlığa mukabil, hayat-ı bâkiyeye ve İslâm millet-i kudsiyesinin müspet menfaatlerine çalışan ve "Ecel birdir" ıtıkat eden ve üstatlarına olan şiddet-i rabıtalan fedaîlik derecesine varan talebelerinizin birkaç sene mevhum ömürlerini milyonlar sene bir ömre ve milyarlar dindaşlarının selâmetine ve menfaatine muftehirâne feda etmelerinden mütevellit olduğu, kırk sene evvel siz sevgili Üstadımızdan sorulan bir suale cevap olarak bildirilmektedir.

• Üçüncü mübarek mektubunuz, dokuz aydan beri temadi eden pek acip tecridinizle beraber, teselli ve ünsiyet ihtiyacını tevlit eden hastalığınız içinde "Neden bu tazip oluyor?" diye siz sevgili Üstadımızın kalb-i mübareklerine gelen şekvaya bir ihtar olup, inatçı, bahaneci ve insafsız muanzlar karşısında girdiğimiz bu şiddetli imtihanda altın olanlar bakır olanlardan ayrılmak için mehenge vurulmak ve insafsız bir tecrube ile nefislerin hisseleri olup olmadığı bilinmek için eleklerle elenmek, sırf hak ve hakikat namına olan halisâne hizmetimize pek çok luzumu olduğu için, kader-i İlâhînin ve inayet-i Rabbaniyenin bu dehşetli tazyike verdiği müsaade, hiçbir

acip: tuhaf, hayrette bırakan
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindaş: aynı dinden olan, din kardeşi
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evvel: önce
fanî: ölümlü, geçici
feda: uğruna verme, kurban olma.
fedai: canını esirgemeyen, muhim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fedakâr: kendini veya şahsi menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakıkat: gerçek.
halısane: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
harika: olağanüstü
hayat-ı bakıye: bâkî olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı
hısse: pay, nasip
ıhtar: hatırlatma, uyarı
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın inayeti. Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresinde onlara yapmış olduğu lutuflar, himayeler, yardımlar
ıtıkat: inanç, iman
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kalb-i mübarek: mübarek kalp, yumuşak kalp
kuvvet: güç, kudret.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
menfaat: fayda
menfi: olumsuz, müspet olmayan
mevhum: hakıkatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
mihenk: ölçü, iyiyi kötüden ayıran
millet-i kudsıye: yüce millet.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mukabil: karşılık.
muvakkat: geçici
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
muftehirane: iftiharla, iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde.
müsaade: izin.
müspet: menfi olmayan, pozitif, olumlu
mütevellit: meydana gelmiş, ileri gelmiş, hâsıl olmuş
nam: ad.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
selâmet: salimlik, emnîlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
sual: soru
şekva: şikâyet.
şiddet-i rabıta: bağ ve bağlılığın aşırı olması, şiddetli irtibat, bağlılık.
talebe: öğrenci
Taşnak: bir Ermeni komitesi
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
tazyik: sıkıntı verme, baskı yapma
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme
tedris: okutma, ders verme.
temadi: devam etme, sürüp gitme, sürme
teselli: avutma, acısını dindirme
tevlit: doğurma, sebep olma
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.

hile, hiçbir enaniyet, hiçbir garaz, hiçbir dünyevî ve uhrevî menfaat karışmayarak yapılan ve tam halis ve hak ve hakîkatten gelen ve şimdi en muannit ve vesveseli olanları dahi teslime mecbur eden ve bir zahmete mukabil inşaallah bin kâr bırakan bu hizmetimiz eğer perde altında kalsaydı çok manalar verilmekle beraber avam-ı ehl-i iman ile havas kısmı birer bahane ile tam kanaat etmeyeceklerinden olduğu bildirilmektedir.

• Dördüncü mektup olan Huve Nüktesi ise,

(1) قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ve (2) لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ kelime-i kudsiyeleriyle maddî cihetinde (3) هُوَ lâfzında siz sevgili Ustadımızın bir seyahat-i hayaliye-i fikriyelerinde, hava sahifesinin mütalâalarıyla görülen zarif bir nükte-i tevhîdde iman mesleğindeki gayet derecede kolaylık ile meslek-i dalâletteki nihayetsiz müşkülât kısa bir işaretle beyan edilmiş. Kudret-i İlâhiyenin bir arşı olan bir avuç toprakta konulan muhtelif tohumların mahiyetlerinde ve emir ve iradenin diğer bir arşı olan havanın bir parçasında neşvünema bulan هُوَ lâfzında görülen hankalar, esbaba verildikçe, dehşetli müşkülâtın zuhuru ve Vahid-i Ehade verildikçe fevkalâde sühuletin vücudu, hem ehl-i dalâletin, hususan maddiyyun ve tabiiyyun meslek erbabına, hem ehl-i imana gayet şirin, gayet güzel, gayet hoş, hem gayet mukni ve müskit bir şekilde ispat edilerek bir risale kadar kıymetli bulunan hususan tahavvülât-ı zerrat hakkındaki Otuzuncu Sözle, Tabiat Risalesi olan Yirmi Üçüncü Lem'anın

1. De ki: O Allah birdir. (İhlas Suresi, 1.)
2. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. (Bakara Suresi, 163; Âl-i İmran Suresi, 2; Tevbe Suresi, 129.)
3. O

arş: göğün en yüksek katı
avam-ı ehl-i iman: ehl-i imanın, mü'minlerin avam tabakası
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i iman: mananlar, iman sahipleri
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik.
erbap: ehli, layık.
esbap: sebepler, vasıtalar
fevkalâde: olağanüstü.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
gayet: son derece
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
havas: marifet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise
hususan: bilhassa, özellikle
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ispat: kanıtlama
kanaat: inanma, görüş, fikir
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz
Kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
maddî: madde ile alâkalı, cismanî
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
meslek: gidiş tutulan yol, sistem.
meslek-i dalâlet: dalâlet yolu, sapıklık meslegi
muannit: inatçı, ayak direyen
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
mukabil: karşılık.
mukni: ikna eden, inandıran, inandırıcı, kandıran
muskit: susturan, karşılığa meydan vermeyen, konuşamayacak hale getiren.
muşkulât: muşkuller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
neşvünema: yayılıp gelişme, büyüyüp gelişme, büyüme, boy atma, yetişme, gelişme
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
nükte-i tevhîd: tevhîd nüktesi, Allah'ın birliğindeki incelik, güzellik ve zarif mana
seyahat-ı hayaliye-i fikriye: hayalde ve düşüncede yapılan seyahat
sühulet: kolaylık
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar
tahavvülât-ı zerrat: zerrelerin değişmesi, atomlardaki bir hâlden başka bir hâle geçme, değişiklik.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zarif: inceliği, latîfliği ile hoşa giden
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

bir nevi hülâsası olabilir kanaatini bize veren bu kıymettar yazılarınızla Risale-i Nur baştan başa her okuyanı hem tenvir edip yükseltiyor, hem sevgili Üstadımıza nihayetsız minnettarlıklara vesile oluyor.

Husrev

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Azız, Sıddık Kardeşlerim!

Iki-üç defadır ehemmiyetli bir hâlet-i ruhiye bana arız oluyor. Aynı otuz sene evvel İstanbul'da beni Yûşa Dağına çıkarıp İstanbul'un, Dârülhikmetin cazibedar hayat-ı içtimaiyesini bıraktırıp, hatta İstanbul'da bulunan Nurun birinci şakirdi ve kahramanı olan merhum Abdurrahman'ı dahi zarurî hizmetimi görmek için de yanıma almaya müsaade etmeyen ve Yeni Said mahiyetini gösteren acıp inkılâbat-ı ruhînin bir misli, şimdi, mukaddematı bende başlamış. Üçüncü bir Said ve bütün bütün târik-i dünya olarak zuhuruna bir işaret tahmin ediyorum. Demek, Nurlar ve kahraman şakirtleri benim vazifelerimi yapacaklar; daha bana hiç ihtiyaç kalmamış. Zaten Nurun her bir cami cüz'ü ve sarsılmayan halis şakirtlerinin her birisi, benden daha mükemmel ders verir.

Said Nursî

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
arız: gelen, sonradan olma, sonradan meydana gelme
azız: muhterem, saygın
cami: cem eden, toplayan, içine alan
cazibedar: çekici, cazibeli
cuz: kısım, parça
dârülhikmet:
ehemmiyetli: önemli
evvel: önce
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum, insanın manevî hali, iç durumu
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti
inkılab-ı ruhî: ruhî değişiklik
kanaat: görüş, fikir
kıymettar: kıymetli, değerli
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş, ölü
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
misli: benzer, eş
mukaddemat: başlangıçlar
müsaade: izin
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakirt: talebe, öğrenci
târik-i dünya: dünyayı terk eden, dünya işlerinden elini ayağını çekip bir köşede oturan
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
vazife: görev
vesile: aracı, vasıta
zarurî: zorunlu
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Evvelâ: Ben bazı emarelerle tahmin ederim ki, neşredilen mecmualarımızdan en ziyade Rehber'e ehemmiyet veriyorlar. Ben zannederim ki, Hüve Nüktesi gizli zındık düşmanlarımızın bellerini kırmış, onların istinatgâhı olan tabiat tağutunu dağıtmış, kesif toprakta bir derece saklayabilirken şeffaf havada, Hüve Nüktesinden sonra, hıçbir cihetle o tağutu saklamak imkânı kalmamış ki, küfr-i inadî ve temerrud-i irtidadî sebebiyle adliyeyi aldatıp aleyhimize sevk ediyorlar. İnşaallah, Nurlar adliyelen lehine çevirip, onların bu hücumunu dahi akim bırakacaklar.

Saniyen: Bu sırada, hem Ehl-i Sünnet gazetesi, hem buranın gazetesi, hem Zübeyir'in hararetli mukabelesi, Nurlarla iştigalleri güzel bir ilânat hükmüne geçtiler. Benim bedelime, benim hoşuma giden bize dair bahislerine bakınız, bana bildiriniz.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim Mehmed, Mustafa, İbrahim, Ceylan!

Evvelâ: Dun dordunuzun hararetli sohbetini gordum, çok sevindim, memnun oldum. Ben de yanınızda

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

adliye: mahkeme, yargılama, işleniyle uğraşan daire.
akıbetsiz: neticesiz, sonu yok, başarısız.
aleyhi: karşı, karşıt.
aziz: muhterem, saygın.
bahis: konu.
bedel: karşılık.
cihet: yon.
dair: alakalı, ilgili.
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
emare: alamet, belirti, nişan.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden once, ilk olarak.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
hücum: saldırma.
hükmüne: yerine, degenne.
ilânat: ilânlar.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
istinatgah: dayanak noktası, guvenilecek yer.
iştigal: bir işle uğraşma, meşgul olma.
kesif: kaba, yoğun, şeffaf olmayan.
küfr-i inadî: inada dayalı küfur, inattan dogan kufur, inattan kaynaklanan kufur, gerçekleri gormek istememe.
leh: onun tarafına, ondan yana, bırının faydası ıçın yapılan hareket.
mecmua: tertip ve tanzım edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
saniyen: ikinci olarak.
sevk: yoneltme, gonderme.
sıddık: çok dogru, durust, hakkı ve hakikati tereddutsuz kabulle nen.
şeffaf: saydam.
tabiat: kainatın duzenini devam ettiren kanun.
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her batıl ma'bud, şeytan.
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her batıl ma'bud, şeytan.
temerrud-i irtidadî: dinden çıkanın dine karşı direnis gostenp inat, laşması.
ziyade: çok, fazla.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, munkir.

bulunuyorum gibi ferahla dinledim. Birden baktım ki, iki tarafınızda sızı dinleyenler var. Yanım saat devam etti. Merak ettim, kalben dedim: "Habbeyi kubbe yapan ve yanlış mana veren bir casus, dinleyenler içinde bulunmak ihtimali var ki, dikkatle kulak veriyor ve konuşan kardeşler ihtiyatsızlıklarından ve sohbetin keyfinden hiç onlara bakmıyorlar, dikkat etmiyorlar" diye size cevap gönderdim. Elhamdülillâh, bir zararlı konuşma olmadığını bildim. Bu nazik sırada ihtiyat lâzımdır.

Sanıyen: Hoca Hasan'ın haddimden yüz derece ziyade bir husnüzan ile yazdığı bir mektubundan bildim ki, aynen Denizli kahramanı merhum Hasan Feyzi sisteminde bir Nur naşın olacak. İnşaallah, onun gibi, Afyon'da dahi Hasan Feyzi'ler çıkacaklar. Afyon, Denizli'den geri kalmayacak, zahmetimizi rahmete çevirecek.

Said Nursî

Kardeşlerim!

Ben, gazeteleri merak etmezdim. Fakat bu sırada hem Ehl-i Sünnet, hem Sebilürreşad'ın lehimizdeki yazıları her hâlde aleyhimizdeki kıskançları ve gizli düşman zındıkları şaşırtmış. Bunlar o dostları susturmak için çalışmak ihtimali beni meraklandırdı.

Said Nursî

aleyh: karşı, karşıt.
casus: çeşitli konularda sır mahiyetindeki şeyleri öğrenip başkalarına bildiren kimse.
Ehl-i Sünnet: İslâm'ı ilk günkü safiyetiyle kabul ederek dinden olmayan şeyleri karıştırmayıp Hz. Peygamber'in sünnetinden ve yolundan ayrılmayanlar.
Elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
Habbe: tane.
husnuzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyat: geleceği düşünerek tedbirli hareket etme.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
kalben: kalp ile, kalpten, içten ve samimî olarak.
kubbe: gökyüzü, sema.
leh: onun tarafına, ondan yana, birinin faydası için yapılan hareket.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş olan.
naşır: eser, neşreden, yayınlayan, dağıtan.
nazik: nazın, ince, dikkat gerektiren, önemli.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
Sanıyen: ikinci olarak.
Sebilü'r-Reşad: Mehmed Akif'in başyazarlığını yaptığı meşhur İslamcı dergi. Bu dergi 1908-1911 yılları arasında 152 sayı çıkan Sirat-ı Müstakim'in yerine 1912 yılından sonra Sebilü'r-Reşad adıyla çıkmaya başlamıştır.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
ziyade: çok, fazla.
zındık: Allah'a ve âhirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

SIKINTILI MUSİBETLERİMİ HİÇE İNDİREN BİR HAKİKATLİ TESELLİDİR.

Birinci: Hakkımızda zahmet rahmete dönmesi.

İkinci: Kader adaleti içinde rıza ve teslım ferahı.

Üçüncü: İnayet-i hassanın Nurcular hakkında hususiyetindekı sevinç.

Dördüncü: Geçicı olmasından, zevalinde lezzet.

Beşinci: Ehemmıyetlı sevaplar.

Altıncı: Vazife-i İlâhiyeye karışmamak.

Yedinci. En şiddetlı hücumda en az meşakkat ve küçük yaralar.

Sekizinci: Sair musibetzedelere nıspeten çok derece hafif.

Dokuzuncu: Nur ve iman hizmetinde şiddetli imtihandan çıkan yüksek ilânatın tesiratındaki sürur.

Dokuz adet manevî sevinçler, öyle teskin edici bir merhem ve tatlı bir ılâçtır kı, tarif edılmez, ağır elemlerimizi teskın edıyor.

Said Nursî

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

adalet: her hak sahıbıne hak kının tam ve eksıksız verılmesi, duzenlı ve dengelı olus
ehemmıyetlı: onemlı
ferah: gonul acıklıgı sevinç, sevınme
hakıkat: gerçel doğru
hususıyet: hususılık, ayırıcı ozellık.
hücûm: saldırma
ilânât: ılanlar
iman: ınanc, ıtıkat
Inayet-ı hassa: Özel yardım ozel hımaye hususî lutuf Cenab-ı Hakkın sevdıgı kullarına yapmıs olduğu hususı hımayesı ve yardımı
Kader: Ilâhî hukum Cenab-ı Hakk ın takdır ve tayın etmesi.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
meşakkat: zahmet sıkıntı guçluk, zorluk.
musıbet. felâket,bela
musıbetzede: musıbet gormuş felâkete ugramış belâya kazaya ugrayan
nıspeten: nıspetle kıyaslayarak.
rahmet. şefkat, merhamet, bagıslama ve esırgeyıcılık.
rıza: razılık razı olma hoşnutluk, memnunluk.
sâir: dıger başka, otekı
sevap: hayırlı bır ıse karsı Allah tarafından verılen mukafat
sürur: sevinç mutluluk.
teselli: avunma
teslıat: etkıler tesırler
teskın: sakınleştırme, yatıştırma
vazıfe-I ilâhiye: dogrudan dogruya Allah a aıt olan ış ve vazife
zahmet: sıkıntı eziyet, meşakkat.
zeval: zaıl olma sona erme yok olma

Azız, Sıddık, Metin Kardeşlerim!

On aydan beri, münafıkların, bir resmî memuru elde edip, bütün desiseleriyle yaptıkları hücum, en küçük bir şakırdı sarsmadı. O iftıraları hiç hükmündedir. İspat ettiğimiz onun yüz plânına karşı, bir gazetenin sabık valinin tekaüde sevkini bir mektubumuzda bulup, "Hilâf-ı vakıdır" diye, bir tek yanlış bulmuş. Hâlbuki, o yanlış, o gazeteye aittir. Her ne ise, böylelerden böyle iftıralar, binden bir tesiri bize olmadığı gibi, inşaallah daire-i Nura da zarar olmayacak. Size söylediğim gibi, memurun iftıranamesine çok ehemmiyet vermeyiniz, zihninizi bulandırmasın. Eğer müdafaatımda cevabı bulunmayan kanunî nokta varsa, kısa cevap verirsiniz. Hem, deyiniz: "Saıd der ki: Bizi ve Nurları beraat ettiren üç mahkemeyi kızdırmamak, tenkıs etmemek için, o garazkârâne iddianameye karşı cevap verip ehemmiyet vermeyeceğim. Büyük müdafaatım, hususan on vecihle kanunsuzluğa tam ve mükemmel bir cevaptır."

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Evvelâ: Bir inayettir ki, o adamın müfteriyâne iddianamesini işitemedim. Yoksa şiddetle konuşacaktım. Reise, seni mahkemeye veriyorum; yani haksızlığınla mahkeme-i kübraya ve kanunsuzluğunla dünya mahkemesine. Ve avukatım yok dediğimden maksat, onlara "Bizim umumumuzun küllî meselede vekilimizdir, benim hususî

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

azız: muhterem, saygın
beraet: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
daire-i Nur: nur dairesi
desise: hile, oyun, aldatmaca
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
garazkârane: garez ve düşmanlığa kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına
hilâf-ı vâkı: gerçeğe zıt, vuku bulana aykırı
hususan: bilhassa, özellikle
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde, yerinde
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
iftıra: asılı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
iftıraname: yalan yere birisini suçlu gösteren yazı, belge
inayet: yardım, ihsan, lütuf
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kanun: yasa
kanunî: kanuna uygun, yasal.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
mahkeme-i kübra: en büyük mahkeme, öldükten sonra bütün insanların dirilterek Allah'a huzurunda hesaba çekileceği mahkeme
maksat: gaye
merhem: acıyı, keder, teskin eden şey
mesele: önemli konu
metin: sağlam ve dayanıklı, kolaylıkla sarsılmayan, telaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
müfteriyane: iftıra edercesine, iftıra ederek, karalarcasına
münafık: nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
Reis: başkan
resmî: devlet adına olan
sabık: geçen, önceki.
sevk: gönderme, bir sonuca bağlama
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen
şakırd: talebe, öğrenci.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tekaüd: emekliye ayırma
tenkıs: noksanlaştırma, kusurlu hale getirme
teskin: sakinleştirme, yatıştırma
umum: bütün, herkes
vecih: cihet, yön
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan

şahsıma gelen hücuma ancak ben mukabele edebilirim" demektir. Ahmed Hikmet'e bildiriniz.

Saniyen: Savcının isnadatına karşı eski müdafaatımız kâfidir.

Salisen: Mustafa Osman, Ceylan nasıl telâkki ettiklerini ve hiç bulantı onlara vermediklerini ve daire-i Nurda dahi fena tesir etmeyeceğini bana yazdılar. Kahraman Tahir'i gördüm; o da öyle telâkkı etmiş. Hüsrev ve Feyzi'leri ve Sabri'yi merak ettim.

Rabian: Zannederim ki, şimdi küfür ve dalâlet, komiteler ve cemiyetler şeklinde hücum ettikleri içindir ki, kader-i İlâhî, bunlara bu eşedd-i zulüm ile bir cemiyet isnadıyla bizi tazip ettiriyor. Demek şimdi ehl-i imanın ittihadına pek çok lüzum var. Biz o hakikati bilmediğimiz için kadenin adalet tokadını yeriz.

Said Nursî

❀ ❀ ❀

(1) باسمه سبحانه

Aziz, Siddik Kardeşlerim!

Evvelâ: Haccı meneden, Zemzemi dökturen, hakkımızda eşedd-i zulme müsaadekâr davranan ve *Zülfikar* ve *Siracünnur*'un musaderesine ehemmiyet vermeyen ve bizi garazkârâne, kanunsuz tazip eden memurları terfi ettirip hanemizden çıkan mazlumâne, lisan-ı hâl ile yüksek ağlamamızı ve sesimizi işitmeyen bir müstebit

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
aziz. muhterem, saygın
cemiyet: topluluk, birlik.
daire-i Nur: nur dairesi.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
ehemmiyet. onem, deger, kıymet
ehl-i iman: mananlar, iman sahiplen
eşedd-i zulüm: zulmun en şiddetlisi
evvela: birinci olarak, her şeyden once, ilk olarak
garazkârane: garez ve duşmanlıga kapılarak, garazkârlıkla, duşmancasına
hakikat. gerçek
hususi: ozel
hücûm: saldırma
isnad: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gosterme
isnadat: isnatlar, dayandırmalar, mal etmeler
ittihat. birleşme, birlik olusturma.
kader: Ilahi hukum, Cenab-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi
kader-i İlahi: İlâhi kader, Allah'ın kader kanunu.
kâfi: yeter, elverir.
kanun: yasa
komite: kotu bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
küfür: Allah'ın varlıgına, birliğine inanmama, muşriklik, imansızlık.
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve gorunuşu ile bir mana ifade etmesi
mazlumane: mazlumca, zulme ugramış şeklide
men: yasak etme, engelleme, manı olma
mukabele: karşılık verme, karşılama
mudafaat: mudafaalar, savunmalar
musaadekâr: zorluk çıkarmayan, hoşgörü sahibi, uysal davranan.
musadere: toplatma, elden alma
mustebit: zulum ve baskıda bulunan, kanunsuz olarak, keyfine göre idare eden
Rabian: dorduncu olarak.
Salisen: uçuncu olarak
Saniyen: ikinci olarak
sıddık. çok dogru, durust, hakkı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
tazip: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
telakki: anlama, kabul etme.
terfi: mevki veya aylık yukselmesi, rutbe alma

kabinenin zamanında en rahat yer hapistir. Yalnız mümkün olsa, başka hapse naklolsak, tam selâmet olur.

Saniyen: Onlar, nasıl zorla en mahrem risaleleri en namahreme okuttular, öyle de, zorla ısrar edip, bizi cemiyet yapmaya mecbur ediyorlar. Hâlbuki, cemiyet ve komitecilliğe hiç ihtiyacımızı hissetmiyorduk. Çünkü, ittihad-ı ehl-i iman cemaatindeki uhuvvet-i İslâmiye, Nurcularda pek halisâne, fedakârâne inkişaf ettiği gibi; ve eski ecdatlarımızın kemal-i aşkla ruhlarını feda ettikleri bir hakikate Nur Şakirtleri o milyonlar kahraman ecdatlarından irsiyet aldıkları kuvvetli bir fedaîlik ile o hakikate bağlanmaları, şimdiye kadar resmî veya siyasî, gizli ve aşıkâr cemiyetler ve komitecilliğe ihtiyaç bırakmıyordu. Demek, şimdi bir ihtiyaç var ki, kader-i İlâhî onları bize musallat ediyor. Onlar mevhum bir cemiyet ısnadıyla zulmederler; kader ise, "Neden tam ıhlâsla, tam bir tesanütle, tam bir 'hizbullah' olmadınız?" diye bizi onların elleriyle tokatladı, adalet etti.

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ. Sizi teselliye muhtaç bilmiyorum; birbirinizin kuvve-i maneviyenizi takviye edersiniz, o kâfidir. Karşımdaki levha dahı bana kâfi geliyor. Bu son hücumda, tam haksız ve kanunsuz, yalnız evhamdan ve zaafiyetten

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
aşıkâr: açık, belli, meydanda
azız: muhterem, saygın
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu.
cemiyet: topluluk, birlik.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
Evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
feda: uğruna verme, kurban olma
fedakârane: fedakârca, fedakârlıkla
hakıkat: gerçek.
halisâne: temiz kalpliliklle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
hizbullah: Allah'ın taraftarı, Allah'a bağlı olan topluluk.
hücum: saldırma
ıhlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
inkişaf: manevi bir sırrın veya bir halin görülmesi, keşfolunması
irsiyet: soyaçekim
isnad: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
ittihad-ı ehl-i iman: inanan kimselerin birliği, Allah'a inananların birleşmesi
kabile: birlikte yaşayan ve bir sülaleden gelen insanlar
kader: İlâhî hükum, Cenab-ı Hakk'ın takdir ve tayin etmesi
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kâfi: yeter, elverir
kanun: yasa
kemal-i aşk: aşkın son derecesi, tam bir aşk, büyük bir aşk
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet
kuvve-i maneviye: manevi güç, moral
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
musallat: çok rahatsızlık veren aşırı derecede sataşan
nakl: bir yerde başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma
namahrem: mahrem olmayan, bir şeyi bilmemesi gereken kişiler
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
resmî: devlet adına olan
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
Saniyen: ikinci olarak.
selâmet: salimlik, eminlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
şakirt: talebe, öğrenci
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma ve destek olma
teselli: avutma, acısını dindirme
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği
zaîfiyet: zayıflık.
zulüm: haksızlık

1: Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

gelen bir korkutmak olduğu anlaşıldı. Ve ahalinin ve zabıtanın vazıyeti, o manasız hücuma bir itiraz hükmünde idi.

Saniyen: Benim müdafaatım yeni isnadata dahi kâfi gelir mi? Hem, Zübeyir ve avukatlar çalışıyorlar mı? telâşları yok mu? Hiç merak etmesinler. Bize medar-ı mes'uliyet ettiği maddelere göre, bütün uhuvvet-i imaniyeyi taşıyanları, hatta bütün imamların cemaatlerini ve bütün üstat ve muallimlerin talebelerini dahi mes'ul etmek lâzım gelir. Demek muhalifleri çok kuvvet bulmuşlar ki, bütün bu telâşlı ve imkânatı vukuat yerinde istimal ederek acip evhamla bize hücum ettiler.

Salisen: Benim kendi kanaatım, tâ bahara kadar hapiste kalmak gerektir. Zaten kışta her şey tevakkuf eder. İnşaallah inayet-i İlâhiye yine imdadımıza yetişir.

Said Nursî

(Hüsrev'in bir mektubudur)

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Sevgili Üstadımız, Efendimiz!

Garazkâr raporlarıyla hakkımızda Afyon Adliyesini pek büyük bir dikkate sevk eden ve sekiz aydan beri şiddetli bir tazyik altında siz Sevgili Üstadımızı yaşatan, biz

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
ahali: halk
cemaat: bir mezhebe veya bir dine bağlı olanların oluştur dugu topluluk, hey et.
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
Garazkar: haset eden, kin güden, kötü kasıt sahibi
hücum: saldırma.
hükmünde: değerinde, yerinde
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede dinin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
imdat: yardım
imkânat: imkânları olabilirlilikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
İnşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
isnadat: isnatlar, dayandırmalar, mal etmeler
istimâl: kullanma
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
kâfi: yeter, elverir
kanaat: inanma, görüş, fikir
kuvvet: güç, kudret.
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi
mes'ul: sorumlu, yükümlü
muallim: ders veren, öğretmen
muhalif: muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan, bir fiil veya düşünceye karşı gelen
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
rapor: her hangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme ve araştırma sonucu, düşünceleri veya gözlemleri bildiren yazı.
Salisen: üçüncü olarak
Saniyen: ikinci olarak
sevk: ulaştırma, yöneltme
talebe: öğrenci
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
tevakkuf: duraklama, durma
uhuvvet-i imaniye: imana ait, imandan gelen kardeşlik.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vazıyet: durum
vukuat: vuku bulan şeyler, hadiseler, olaylar
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis

talebelerinizle birlikte Afyon hapsinde temadi-i mevkufiyetimize sebep olan ve Nurun kabil-ı inkâr olmayan mu'ciznüma hakıkatlenni hasudâne nazarla mütalâa eden ehl-i vukuf ulemasına, sız sevgili Üstadımız, hem Risale-i Nur yırmi beş seneden beri sukût etmışken, o muhterem allâmelerin ehl-ı ımanı, hususan hamele-i Kur'ân'ı müdafaa ve muhafaza en buyuk vazıfeleri ıken, Afyon Adlıyesını aleyhımıze teşvık edıp tahnk eden raporlanna karşı sız sevgılı Üstadımızı esefle mukabeleye mecbur eden yazılarınız şefkatinizin eseri olduğu şüphesızdir. Yirmi beş seneden beri, zaman zaman gizlı düşmanlannıza karşı bir avuç talebenizle mücadeleye giren sız sevgili Üstadımızı ve Kur'ân'ın en büyük hakikatlerini muhtevi Risale-i Nur'u müdafaa etmek şöyle dursun, en tehlikeli vakıtlerımızde cephe alan bu âlımlere karşı pek çok sualleri sormak hakkınız iken, pek cüz'î sualleriniz, o âlimleri ıkazdan başka bir şey olmayacak. Böyle en nazık zamanlarda muavenetinize pek çok muhtaç olduğumuz menbalardan doğan ümitsızlıklerimizi büyük bir izzete tebdil eden ve pek buyük bir ihsan-ı İlâhî olan ınayet-ı hassa, bu Afyon hapsınde tekrar kendını gösterdi. Sekız aydan ben tıtremeyen zemın, sız sevgılı Ustadımıza, Risale-i Nur'a hucum zamanlannda, gizlı duşmanlanın hucumu ile gelen zelzelelen yazarken, bugün yine zemin hiddet edip iki defa şiddetli bir surette titremesiyle bizi de şahit gostermiş, ümitlerimizi takviye etmiş, imhanıza susayan insafsız düşmanlarınızın en dehşetli savletleri karşısında zahırî kimsesizliğinize şefkat etmiş,

adlıye: mahkeme, yargılama ışlenyle ugraşan daire
aleyh: karşı karşıt.
alim: ilım ile ugraşan, ilim adamı
allame: pek çok konuda ihtısas sahıbı, buyuk bılgın, ılmı seviyesi çok yuksek olan âlım, ustad ı azam
cüz'i: kûçuk, az.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehl-ı iman: inananlar, iman sahıpleri
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bılgı ve yetkı sahıbı olanlar, hâkimler
esef: acıma, uzulme
hakıkat: gerçek, esas
hamele-i Kur'ân: hafızlar, Kur'ân ı ezberleyenler
hasudane: kıskançlıkla, hasetçılıkle
hiddet: ofke, kızgınlık
hususan: bılhassa, ozellikle
hucum: saldırma
ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan, Cenab ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettığı butun nımetler, ıkramlar, hediyeler, bagışlar
ıkaz: dıkkat çekme, uyarma, uyandırma
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
inayet-ı hassa: ozel yardım, Cenab ı Hakk ın sevdıgı kullarına yapmış olduğu hususî himayesi ve yardımı
izzet: şeref, yucelik, kuvvet, kudret, ustunluk
kabil-i inkar: inkarı mumkun, inkar edılebılır
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yolıyla Hz. Muhammed e indırılmış, semavî kitapların sonuncusu
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
menba: kaynak
muavenet: yardım
mu'cıznüma: mu cızelı, mu cize gösteren
muhafaza: koruma
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın.
muhtevi: ıhtıva eden, ıçine alan, ıçınde bulunduran, kapsayan
mukabele: karşılık verme, karşılama
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
müdafaa: savunma.
mütalaa: bir şeyı etraflıca dusunme, tetkik etme
nazar: bakış, dıkkat
nazik: nann, ince, dıkkat gerektıren, onemlı.
rapor: her hangı bır ışte, bır konuda yapılan ınceleme ve araştırma sonucu, duşunceleri veya gozlemlen bıldıren yazı
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursi nın eserlerinın adı
savlet: şıddetlı hucum, saldırma
sual: soru
suret: bıcım, sekl, tarz
sükut: susma, sessiz kalma
şefkat: karşılıksız sevgi, beslemeıçten ve karşılıksız merhamet.
tahnk: bır kımseyı kotu bır ış yapması ıçın ılen surme, kışkırtma
takviye: kuvvetlendirme, saglamlaştırma
talebe: ogrencı
tebdil: degıstırme, başka bır hale getırme
temadı-i mevkûfiyet: tutuklulugun devam etmesı
ulema: alımler, bılgınler, ilim sahıpleri
vazife: gorev
zahırî: gorunurde
zelzele: yer sarsıntısı, deprem
zemin: yeryuzu

maddeten acizinize merhamet etmiş, imdadınıza yetişmiş, titreyen zeminle davanızın doğruluğunu tasdik etmiş. İlâhî ve melekûtî bir kudretle mübarek kaleminizden çıkıp yükselen, "Zafer bizimdir" beşaretlerinizi ihtar ile, bizleri siz sevgili Üstadımıza çok minnettar eylemiştir.

(1) اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Çok Kusurlu Talebeniz
Hüsrev

(2) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Evvelâ: İhtiyat ve temkin ve meşveret etmek lâzımdır.

Saniyen: Zubeyir bana merhum biraderzadem Abdurrahman yerine ve Ceylan merhum biraderzadem Fuad bedeline verilmiş diye manevî ihtar aldım. Ben de burada işimi onlara bıraktım.

Salisen: Haber aldım ki, çok çalışan fakat ihtiyatsız Ahmed Feyzi'nin "Maidetü'l-Kur'ân" başında malûm mektubumu mahkeme heyeti bahane ederek –kı, "Saıd kendi hakkındaki medihleri ve saireyi tasdik etmiş"–

merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
merhum: rahmete kavuşmuş olmuş olu
meşveret: işlerin konuşup anlaşma yoluyla halledilmesi, bir konu hakkında çeşitli ve ehil şahıslardan fikir alma
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
mübarek: feyzli, bereketli, kutlu.
Salisen: üçüncü olarak
Saniyen: ikinci olarak
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneren
talebe: öğrenci
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
temkin: ağırbaşlılık, vakar, ihtiyatlı hareket etme
vesaire: ve başkaları, bunun gibileri
zafer: yenme, başarı.
zemin: yeryüzü.

1 Bâkî olan yalnız Allah tır
2 Her turlü kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla

aczi: zayıflık, güçsüzlük.
aziz: muhterem, saygın
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık
beşaret: müjde
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen.
dava: takip edilen fikir, iddia
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite
ihtar: hatırlatma, uyarı
ihtiyat: geleceği düşünerek tedbirli hareket etme
İlahî: Allah'la ilgili, Cenab ı Hakka dair
imdat: yardım
kudret: güç, kuvvet, iktidar
maddeten: maddî olarak.
maidetü l-Kur an.
malum: bilinen, bilinir olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medih: övmek.
melekûtî: ruhlar ve melekler âlemine mensup olan, bu âlemle ilgili, melekuta ait, gayb âlemiyle ilgili

benim mahkûmiyetime bir sebep gösterilmiş. Ben mükerrer dedim ki, her şeyden evvel Ahmed Feyzi onu beyan edip –ki, o mektup, kendi hakkındaki mektupları kabul etmemek ve sair bir kısmını tadil etmek lâzımken– lüzumsuz onları hiddete getiren şeyleri yazmış. Ben onun bir kusurunu görsem, ondan gücenmem. Fakat Nurlara zarar gelmemek için cesurâne ve ihtiyatsız hareketten bir derece çekinmek lâzımdır.

Rabian. Feyzi'nin bir kahramanı olan Ahmed Feyzi kardeşimiz de, Tahirî'nin koğuşu olan medresesinde aynen Tahirî gibi davranmalı. Ve gidenlerin yerinde onların şakirtlerini Kur'ân ve Nur dersleriyle ve yazılarıyla teşvik etsin. Dün bana gönderdiği yeni talebelerin defterleri benim hazin hâlimi sevince tebdil etti, "Elhamdülillâh" dedim.

Bu defa taarruz pek geniş dairede. Reis-i Hukûmet ve hazır kabine, plânlı, dehşetli bir evham ile bir hücum etti. Benim aldığım bir habere göre ve çok emarelerle gizli münafıkların yalan jurnalleri ve desiseleriyle bizi hilâfet komitesiyle ve Nakşî tarikatının gizli cemiyetiyle tam alâkadar, belki pışdar gösterip, hükûmeti büyük bir telâşa sevk ederek, Nurun büyük mecmualarının İstanbul'da ciltlenip âlem-i İslâm'a ıntışarını ve gayet makbuliyetlerini bir delil gösterip, hükûmeti korkutup, kıskanç resmî

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cemiyet: topluluk, birlik.
cesurâne: yıgıtçesine, cesur bir şekilde, cesaretli olarak, yürekliçe, cesaretle
dehşetli: ürkütücü, korkunç
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
desise: hile, oyun, aldatmaca
Elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
emare: alâmet, belirti, nişan
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
evvel: önce
gayet: son derece.
hazin: hüzünlü, acıklı
hiddet: öfke, kızgınlık
hilafet: hilafet makamı, halifelik, İslam devlet reisliği.
hücûm: saldırma.
ihtiyat: gelecegi düşünerek, tedbirli, hareket etme
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
jurnal: ihbar
kabine: hükumet, vekiller heyeti, bakanlar kurulu
koğuş: hastahane, kışla, hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kışının oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda
komite: encumen, kurul, komisyon
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
mahkûmiyet: hükum giyme, hükumlulük.
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
medrese: eski donemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
münafik: nifak sokan, arabozucu, kalbinde kufru gizlediği halde Muslıman gorunen
Nakşî: Hz. Şah-ı Naksibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikata mensup olan
pişdar: onde giden, one düşen, oncu
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme
rabian: dorduncu olarak
Reis-i Hükûmet: hükumet başkanı, başbakan.
resmî: devlet adına olan
sair: diger, başka, otekı.
şakirt: talebe, ogrenci
taarruz: saldırma, satışma, ilişme
tadil: dogrultma, düzeltme
talebe: öğrenci
tarikat: aynı dinden olmakla birlikte, bazı İlâhî hakikatlere varma ve Allah'a vasıl olma yolunda farklı görüş taşıyanların meydana geurdıgı topluluk.
tebdil: degıştırme, başka bir hale geturme

hocalan ve vehham memurları aleyhimize insafsızca çevirdiler. Tahminlerince, "Her hâlde çok vesıkalar, emareler görülecek. Hem, Eski Said damarıyla, tahammül etmeyerek ortalığı karıştıracak" diye kanaatleri varmış. Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun, o musibeti binden bire indirdi. Bütün taharrilerde hiçbir cemiyet ve komitelerle bir alâkamızı bulamadılar. Yoktur ki, bulsunlar. Onun için, savcı iftiralara, yanlış manalara, medar-ı mes'uliyet olmayan cüz'î isnatlara mecbur olmuş. Madem hakikat budur, Nurlar ve biz yüzde doksan dokuz derece musibetten halâs olduk; öyle ise, değil şekva, belki binler şükür etmekle inayet-i İlâhiyenin bu cilvesinin tamamını sabır, şükür, istirhamla beklemeliyiz ve Nur dersleriyle bu medresenin mütemadiyen çıkan ve giren muhtaç ve müştaklarına teselli vererek yardım etmeliyiz.

Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

Şiddetli bir ihtar ile bildim ki, sen ve Ahmed Feyzi, Nurun mesleği olan mübareze etmemek ve ehl-i dünya ile uğraşmamak ve siyasete girmemek ve yalnız luzum-i kat'î olduğu zaman kısaca müdafaa etmek haricinde, pek zıyade ve zararlı mübarezekârâne ve siyasetvan mahkemedeki okuduğunuz parçalar Nurlara çok zarar

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
aleyh: karşı, karşıt.
azız: muhterem, saygın.
cemiyet: topluluk, birlik.
cilve: tecelli, görüntü.
cuz'î: küçük, az, kıymetsiz, önemsiz.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahreti düşünmeyen.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
halas: kurtulma, kurtuluş, selâmete erme.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
istirham: rica etme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
luzum-ı kat'î: kesin bir ihtiyaç, gereklilik.
Madem ... -den dolayı, böyle ise.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
musibet: felâket, bela.
mübareze: çatışma, kavga.
mübarezekârane: kavgalı bir şekilde, kavga edercesine, dövüşerek.
müdafaa: savunma, koruma.
müştak: arzulu, fazla istekli, ıştıyak gösteren.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
sabır: başa gelen uzucu olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlığa katlanma, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe.
siyaset: hükumet etme, devlet idaresi, politika.
siyasetvârî: siyaset gibi, siyasî bir ifade ve tavırla.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabulleneen.
şekva: şikâyet.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme.
teselli: avutma, acısını dindirme.
vehham: çok şüphe ve vesvese eden, çok kuruntulu, vehimli, kuruntulu.
vesika: belge, kişinin bir işi yapabileceğini gösteren belge.
zıyade: çok, fazla.

vermiş. Hatta bizim cezamıza ve benim sıkıntılanma sebebiyet vermiş. Ben senden ve Ahmed Feyzi'den gücenmem. Fakat, bana evvelce göstermek lâzımdı. Maddî kaza-i İlâhî olarak o vaziyet size verilmiş. Onun tamiri için benim tarzımda davranmak lâzımdır. Feyzi dahi, bütün kuvvetiyle siyasî müdafaatı bırakıp, Nurlarla ve Tahirî gibi, yeni talebelerle meşgul olmak elzemdir.

(1) باسمه سبحانه

Aziz Kardeşlerim!

Bana ve Nurlara ait kırk kusur sahife ile beraber "Hata-Savab Cetveli ve Zeyli," Posta gazetesine cevabı, her hâlde hem yeni harfle, hem eski harfle basmasına, hem Isparta'da, hem İstanbul'da, eğer mümkünse burada dahi çalışmak lâzımdır. Madem mahkeme, aleyhimizde zannettiği meselelerini makine ile teksir ediyorlar, biz dahi aynı meselelerini ve doksan sehvi teksir etmek kanunen hakkımızdır, teksir etmemiz lâzımdır. Sonra da, büyük müdafaatımla Ahmed Feyzi, Zübeyir, Mustafa, Osman, Hüsrev, Sungur, Ceylan gibi arkadaşların itiraznameleri de inşaallah bastırılacak.

Said Nursî

aleyh: karşı, karşıt
aziz. muhterem, saygın
cetvel. çizelge, liste
elzem. daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
evvelce: daha önce.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua
itirazname: itiraz kâğıdı, itiraz dilekçesi
kanunen: kanuna göre, kanunca, kanuna uyarak, kanun yolu ile
kaza-i İlâhî: Allah'ın emrinin takdirinin yerine gelmesi
maddî: madde ile alâkalı, cismani
madem: ...den dolayı böyle ise.
mesele: önemli konu
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen
müdafaat: müdafaalar, savunmalar
müdafaat. müdafaalar, savunmalar
sahife: sayfa
sebebiyet: sebep olma.
sehv: hata, yanlış.
sevap: hayır, doğru olan şey
siyasî. siyaset'le ilgili, siyasete ait
talebe: öğrenci
tamir: yapılan hatayı düzeltme
tarz: kendine has oluş ve hareket şekli
teksir: çoğaltma
vaziyet: durum.
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

İki saat zarfında iki acıp ve lâtif, zahiren küçük, hakikaten ehemmiyetli iki hâdiseyi size yazmak ihtarı aldım.

• *Birincisi*: Nurun iki namzet talebesine Rehber'den Leyle-i Kadirde ihtar edilen meseleyi okudum. Ahirinde, "Beş-on senede medrese hocalarının tahsil derecelerini, Nur Şakirtleri on haftada kazanır" dediğim aynı dakikada kalbe geldi ki: Eski Said'in, on beş yaşında iken medrese usulünce on beş senede okunan ilmi on beş haftada okumaya inayet-i İlâhiye ile muvaffak olması gibi, rahmet-i Rabbaniye ile Risale-i Nur dahi, ilm-i hakikatte ve imaniyede on beş seneye mukabil –bu medresesiz zamanda– on beş hafta kâfi geldiğini, bu on beş senede belki on beş bin adam kendi tecrubeleriyle tasdik ediyorlar.

• *İkincisi*: Aynı saatte, ağır penceremiz, âdeta sebepsiz, kaplarım ve şişelerim ve yemeklerim üzerine düştü. Biz tahmin ettik ki, hem camlar, hem bütün şişe ve bardaklarım kırıldılar ve içlerindeki taamlar zayi oldular. Hâlbuki, harika olarak hiçbir kırık ve zayiat olmadı. Yalnız bana hediye gelen pişirdiğim et döküldü. Fakat, Nurun namzet yeni talebelerine kısmet olduğu, benim de hediye kabul etmemek olan kaidemi muhafaza ve birinci hâdiseye harikalığıyla tasdik edip, imza bastı.

Said Nursî

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla wwww

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adeta: sanki
ahir: son
aziz: muhterem, saygın
ehemmiyetli: önemli
hadise: olay
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
harika: olağanüstü
ihtar: hatırlatma, uyarı
ilm-i hakikat: hakikat ilmi
ilm-i imaniye: iman ilmi
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı
kâfi: yeter, elverir
kaide: kural, esas, düstur
kısmet: nasip
lâtif: güzel, hoş
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi. Kur'an-ı Kerim'in dünya semasına nazil olduğu gece, ramazanın 27. gecesi.
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kurulusu
mesele: önemli konu
muhafaza: koruma
mukabil: karşılık
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
namzet: aday
rahmet-i Rabbaniye: Allah'ın rahmeti, merhameti, şefkatı.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabulleren
şakirt: talebe, öğrenci
taam: yemek, yiyecek.
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim.
talebe: öğrenci.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
usul: yol, tarz, üslûp, şekil
zahiren: görünüşte
zarfında: süresince
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan
zayiat: zarar ve ziyan

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1]

Kardeşlerim!

Bütün bütün kanunsuz olarak, bizim temyiz evrak ve lâyihalarımız daha temyize gönderilmemiş. Bizim üç muktedir avukatlarımız, mümkün olduğu kadar pek çabuk evrakımızın mahkeme-i temyize gönderilmesine her hâlde bir çare bulsunlar. Yoksa, on bir ay bahanelerle tevkifimizi uzatmak ve beni mahkemede konuşturmamak ve on bir ay tecrid-i mutlakta soğuk sıkıntılarla tazıp etmekle hakikat-i adaletin kabul etmediği bir garazı ihsas ettiğinden, bizim mahkememizi başka bir vilâyetin mahkemesine nakletmek için hem avukatlarımız, hem sizler bütün kuvvetinizle çalışmak elzem ve lâzımdır.

Said Nursî

❀ ❀ ❀

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Aziz, Sıddık, Halis, Sebatkâr, Fedakâr Kardeşlerim!

Evvelâ: Sırr-ı [2] إِنَّا أَعْطَيْنَا hiç yanımda bulunmadığının sebebi, eski zamanda iki hiss-i kablelvukuumda bir iltibas olmuş.

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla
2. Şüphesiz ki Biz [sana Kevser'i] verdik. (Kevser Sûresi, 1.)

aziz: muhterem, saygın
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
elzem: daha (en) pek) lâzım, lüzumlu, gerekli
evrak: işlem gören kâğıtlar
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet kin.
hakikat-i adalet: adâletin esâsı, aslı
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hiss-i kablelvuku: Bir şeyi vukûundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması
ihsas: hissettirme, sezdirme.
iltibas: birbirine benzeyen şeylerin şaşırıp karıştırma, birisini öteki zannetme.
kanun: yasa
kuvvet: güç, kudret.
lâyiha: mektup, düşüncelerin kâğıda dökülmesi, yazılması
mahkeme-i temyiz: temyiz mahkemesi, mahkeme kararlarının yolunda verilip verilmediğini tetkik etmekle görevli makam, yargıtay
muktedir: iktidarlı, gücü yeten
nakl: bir yerde başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma
sebatkâr: sebat eden, sözünde ve kararında duran, vazgeçmeyen, sebatlı
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen.
tazıp: azap çektirme, eziyet etme, sıkıntı verme
tecrid-i mutlak: hiç kimseyle görüşememek, tam bir yalnızlık.
temyiz: bu incelemeyi yapan mahkeme, yargıtay
tevkif: cezaî tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi, tutuklama
vilâyet: il

• *Birincisi:* Bir hiss-i kablelvuku ile yalnız vatanımızda dehşetli bır hâdıseyı ve zalımlerın musıbetını hıssettım. Hâlbuki, büyük dairede, zemin yüzünde, haber verdiğimiz gibi on ıkı sene sonra aynen o sırr-ı azîm görüldü. Benim istıhracımı gerçi zahiren bır parça tağyir ettı, fakat hakıkat cihetınde pek doğru ve ayn-ı hakıkat meydana çıktı. Bunun için o rısaleyi yanımda bulundurmuyorum ve başkalarına vermıyorum.

• *Ikincisi:* Kırk sene evvel tekrarla dedim: "Bir nur göreceğiz." Büyük müjdeler verdim. O nuru büyük daire-i vatanıyede zannederdim. Hâlbuki, o nur, Risale-i Nur idı. Nur Şakırtlerinin dairesini, umum vatan ve memleket sıyasî dairesi yerinde tahmin edıp sehiv etmıştim.

Müdür Bey, sıze teşekkür ederim kı, Kurtuluş Bayramının bayrağını koğuşuma taktırdınız. Harekât-ı Milliyede İstanbul'da, İngilız ve Yunan aleyhindekı Hutuvat-ı Sıtte esenmi tab ve neşır ile belkı bır fırka asker kadar hızmet ettiğimi Ankara bildi ki, Mustafa Kemal, şifre ile iki defa benı Ankara'ya taltıf ıçın istedi. Hatta demıştı: "Bu kahraman hoca bize lâzımdır." Demek, benım bu bayramda bu bayrağı takmak hakkımdır.

Said Nursî

aleyh: karşı, karşıt.
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı, gerçeğin ta kendısı.
cihet: yon.
daire-i vataniye: vatan sınırı, vatan dairesi.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
evvel: once.
fırka: topluluk, grup, cemaat.
gerçi: oyle ıse de, her ne kadar.
hâdıse: olay.
hakıkat: gerçek.
Harekât-ı Milliye: mılı hareket, mılı davranışlar, milletçe yapılan hareketler.
hiss-i kablelvuku: Bır şeyı vukuundan once hissetme, bir hadısenın gerçekleşmesinden once kalbe doğması.
istıhraç: bır şeyden bır şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
koguş: hastahane, kışla, hapıshane gibi umumî bınalarda çok sayıda kışının oturmasına veya yatmasına mahsus buyuk oda.
musibet: felaket, bela.
neşr: kıtap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
sehiv: hata, yanlışlık.
sıyaset: sıyasetle ılgılı, sıyasere aıt.
sırr-ı azîm: büyük sır.
Şakırt: talebe, oğrencı.
tâb: basma, baskı.
tağyir: başkalaştırma, değıştırme.
taltif: ıltıfat etme, gonul okşama, rütbe, nışan, para, mevkı, vb. şeylerle mükafatlandırma.
teşekkür: yapılan bır ıyılık karşısında mınnet, memnunıyet ve şukur ifade etme, şukretme.
umum: butun.
zahiren: gorunuşte.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zemin: yeryuzu.

1948 SENESİNDE AÇILAN AFYON MAHKEMESİNDE BİRİNCİ DEFA HÜKÜM VERİLİP, NİHAYET UMUM NUR RİSALELERİNİN İADESİYLE NETİCELENEN VE BAŞLANGIÇTA IDAM PLÂNLARIYLA PROPAGANDALAR YAPILAN BİR MAHKEMEDE

RİSALE-İ NUR TALEBELERİNİN MÜDAFAATIDIR

Nur Şakirtlerinin, halıs ve sırf uhrevî, Nurlara ve tercümanına karşı alâkalanna dünyevî ve siyasî cemiyet namını verip onları mes'ul etmeye çalışanlann ne kadar hakikatten ve adaletten uzak düştüklerine karşı, üç mahkemenin o cihette beraat vermesıyle beraber, deriz ki:

Hayat-ı içtimaıye-i insaniyenin, hususan millet-i İslâmiyenin ussülesası, akrabalar içınde samımâne muhabbet ve kabile ve taifeler ıçınde alâkadarâne ırtıbat ve İslâmiyet mılliyetı ile mü'mın kardeşlenne karşı maneuî muavenetkârâne bır uhuvvet ve kendı cinsi ve milletıne karşı fedakârâne bir alâka ve hayat-ı ebedıyesini kurtaran Kur'ân hakikatlenne ve naşırlerine sarsılmaz bır rabıta ve ıltızam ve bağlılık gıbi hayat-ı ıçtımaıyeyi esasıyla temin eden bu rabıtalan inkâr etmekle ve şimaldeki dehşetli anarşistlik tohumu saçan ve nesil ve mılliyeti mahveden ve herkesin çocuklannı kendine alıp karabet ve mılliyeti izale eden ve medenıyet-i beşenyeyi ve hayat-ı ıçtımaıyeyı butun butun bozmaya yol açan kızıl tehlikeyi kabul etmekle ancak Nur Şakırtlerine medar-ı mes'ulıyet cemiyet namını verebilir

adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız venlmesı düzenlı ve dengelı olış
alaka: ılgı ılıskı bag
alakadarâne: ılgılenerek alâka gostererek.
anarşıst: hıçbır duzen ve otorıte tanımayan kanşıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kımse
beraet: temıze çıkma bır davanın netıcesınde suçsuz olduğu anlaşılma
cemıyet: topluluk bırlık.
cıhet: yon
dehşetlı: ürkutucu korkunç.
dünyevı: dunyaya aıt.
fedakarane: fedakarca fedakârlıkla
halıs: sammî her amelinl yalnız Allah rızası ıçın ışleyen.
hayat-ı ebedıye: ebedî ve sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayat-ı ıçtımaıye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı ıçtımaıye-ı İnsanıye: ın sanın sosyal hayatı insanlanrn olusturduklan cemıyet (toplum) halınde yaşama hayatı
hususan: bıhassa özellıkle
hüküm: bır davanın veya bır meselenın tetkık edılmesınden sonra varılan karar
ıade: gerı verme
ıltızam: kendısı ıçın gerekli gorme kendı ıçın luzumlu sayma, kendı uzenne alma
İnkâr: reddetme ınanmama kabul ve tasdık etmeme
ırtıbat: ılgı ılgılı olma bır şeye baglı olama
izale: gıderme ortadan kaldırma
kabıle: bırlıkte yaşayan ve bır sülaleden gelen ınsanlar
karabet: yakınlık, hısımlık akrabalık.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış, semavî kıtapların sonuncusu
mahv: yok etme ortadan kaldırma bıtme
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
medar-ı mes'ulıyet: sorumluluk sebebı
medenıyet-ı beşerıye: ınsanlıgın medenıyetı
mes'ul: sorumlu yukumlü.
mıllet-ı İslamıye: Islam mıllet.
muavenetkarane: yardımlaşarak.
muhabbet: ulfet sevgı sevme dostluk.
müdafaat: mudafaalar savunmalar
mü'mın: ıman eden ınanan
nam: ad
naşır: dagıtan yayan neşreden saçan açan
nesıl: soy zurryet.
nıhayet: en sonunda
propaganda: bır ınanç, düşunce doktrın v.b nı baskalarına tanıtmak, benımsetmek amacını guden ve çeşıtlı vasıtalarla yapılan faalıyet.
rabıta: munasebet alâka bag.
sammane: sammî bır şekılde gonulden gelen bır tavrla
sıyasî: sıyasetle ılgılı sıyasete aıt
şakırt: talebe oğrencı.
şımal: kuzeyde yer alan bolgeler
taıfe: takım guruh
talebe: ogrencı
temın: saglamlaştırma saglama
tercüman: tercume eden çevıren
uhrevı: ahırete dair ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
uhuvvet: kardeşlık, dın kardeşlıgı
umum: butun
üssu'l-esas: hakıkî saglam temel

Onun için, Nur Şakirtleri, çekinmeyerek Kur'ân hakikatlerine karşı alâkalarını ve uhrevî kardeşlerine karşı sarsılmaz irtibatlarını izhar ediyorlar. O uhuvvet sebebi ile gelen her bir cezayı memnuniyetle kabul ettiklerini ve hakikat-i hâli olduğu gibi mahkeme-i âdilenize itiraf ediyorlar. Hile ile, dalkavukluk ile, yalanlarla kendilerini müdafaa etmeye tenezzül etmiyorlar.

Mevkuf
Said Nursî

HÜSREV'İN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine

Makam-ı iddia, iddianamesinde, bir külli, diğer hususî olarak iki cihetle beni itham ediyorlar. Külli ithamı, Risale-i Nur'a hizmetim ve Üstadımın mevhum suçuna iştirakimdir. Hususî itham ise, gayet cüz'î ve ehemmiyetsiz ve hakikatte hiçbir suç teşkil etmeyen inziva ile geçen hayatıma ve hususat-ı şahsiyeme ait hâllerdir.

İddia makamının Risale-i Nur'a hizmetimden dolayı Üstadımın mevhum suçuna beni iştirak ettirmesine mukabil derim ki:

Ben Üstadımın gittiği meslekte ve Risale-i Nur'la âlem-i İslâm'a, hususan bu vatana ve bu millete ettiği

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
âlem-i İslâm: İslam âlemi, İslam dünyası.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az, kıymetsiz, önemsiz.
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere aşırı saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususat-ı şahsiye: bir şahıs ile alakalı hususlar.
hususî: özel.
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme.
irtibat: ilgi, ilgili olma, bir şeye bağlı olama.
iştirak: ortaklık etme, katılma.
itham: kabahatli görme, tohmetlendirme, suçlu görme, suçlama, suç isnat etme.
itiraf: başkalarının bilmediği gizli bir kusurunu söyleme, kendisi için iyi sayılmayacak bir hali gizlemeyip söyleme, izhar, ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
külli: umumî, genel, bütün olan.
mahkeme-i âdile: adaletle hükmeden mahkeme, adil mahkeme.
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden, savcı.
memnuniyet: memnunluk, razılık, sevinçli oluş, mesruniyet.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
mukabil: karşılık.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müdafaa: savunma, koruma.
müdafaa: savunma.
şakirt: talebe, öğrenci.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
uhuvvet: kardeşlik, din kardeşliği.

kudsî hizmetinde kendisine isnat edilen mevhum suçuna ruhucanımla iştirak ediyorum. Ve beni bu hizmet-i imaniyede muvaffak eden Cenab-ı Hakka ahir ömrüme kadar şükredeceğim.

Muhterem Heyet-i Hâkime!

Nurlara hizmetimde gördüğümüz muvaffakıyetin kat'î bir delili şudur: Benim Kur'ân hattım pek noksan iken, harika bir tarzda ihtiyâr ve iktidarımın pek fevkinde, gayet emsalsiz ve gayet mükemmel bir surette üç Kur'ân'ı yazmaklığımdır. Binsi, elinizdedir.

Ikinci delîl: Bu vatana ve bu millete ve dine ve hüsn-i ahlâka yirmi seneden beri pek büyük menfaatleri tahakkuk eden bu Nur eserlerinden altı yüze yakın nüshalarını yazmaklığımda muvaffakıyetimdir. Hatta, bir ay gibi kısa bir zamanda on dört risaleyi yazmaya muvaffak olduğumu arkadaşlarım biliyorlar.

Makam-ı iddianın, Üstadımın kudsî hizmetinde benim için suç tevehhüm ettiği noktaları aynıca müdafaa etmeyi zait buluyorum. Üstadımın yazdığı itirazname ve tetimmesini bütün kuvvetimle tasdik edip, onları kendi itiraznamem olarak yüksek mahkemenize takdim ediyorum.

Muhterem Heyet-i Hâkime!

Hâlen mahkemenizde bulunan ve iman ve Kur'ân hakikatleri olan mübarek ve kudsî ve Nurlu eserleriyle,

ahir ömür: ömrün son devresi, hayatın son demleri
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
emsalsiz: benzersiz
fevkinde: üstünde
gayet: son derece
halen: şimdiki hâlde, şu anda
harika: olağanüstü
hatt: yazı, el yazısı
heyet-i hâkime: hâkimler heyeti, hâkimler kurulu
hizmet-i imaniye: İmana ait hizmet, İman ve Kur'an hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hüsn-i ahlâk: güzel ahlâk, ahlâk güzelliği
ihtiyar: irade, tercih.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma
İman: İnanç, itikat.
isnâd: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
iştirak: ortaklık etme, katılma
İdirazname: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kudsî: mukaddes, yüce
kuvvet: güç, kudret
Makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden, savcı

1: Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

menfaat: fayda
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma, başarma
müdafaa: savunma
noksan: eksiklik, kusurlu oluş
Nurlu: ışıklı, parıltılı
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
ruh u can: ruh ve can, ruh ve canla
suret: biçim, şekil, tarz
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
takdim: arz etme, sunma
tarz: biçim, şekil, suret.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek
tevehhum: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme
zait: lüzumsuz, gereksiz, fazla

hiçbir maksad-ı dünyevî ve hiçbir maksad-ı siyasî takip etmeyen Üstadımın bu vatana ve millete ettiği kudsî hizmetlerini ben ve arkadaşlarımız tasdik ettiğimiz gibi, İttihat Terakki hükûmetindeki vatanperverler dahi tasdik etmişler, o zaman, Üstadımın Van'daki "Medresetüzzehra" namındaki Dârülfunununa on dokuz bin altın lira vermişler. Ve milliyetperverler dahi, Üstadımızın vatanperverâne ve milliyetperverâne hizmet-i ilmiyesini hayranlıkla tasdik etmişler. Üstadımın o Şark Dârülfunununa, o zamanda, –banknotun kıymetli vaktinde– yüz elli bin lira tahsisatı, iki yüz mebustan yüz altmış üç mebusun imzasıyla kabul etmişler.

İddia makamının suç diye vasıflandırdığı bu kudsî, mubarek Üstadımın, bütün hayatı müddetince en muannit ve kıskanç muarızlarını ve mahkemelerde en ziyade mahkûmiyeti için çalışanları şiddetli ve dokunaklı sözlerine karşı iliştirmeyip teslime mecbur eden ve bu millet ve bu vatanın saadetinin temel taşlarını temine matuf olan kudsî hizmetinde ve bütün makasıd-ı ilmiyesinde, yirmi seneden beri ettiğim kâtiplikle ve Risale-i Nur'a ettiğim hizmetimle iftihar ettiğimi, yüksek mahkemenize arz ediyorum.

Mevkuf
Hüsrev Altınbaşak

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

arz: sunma, bildirme.
banknot: kâğıt para.
dârülfûnun: üniversite.
hizmet-i ilmiye: ilim hizmeti, ilme hizmet etme.
İddia: davaya kalkışma, dava etme.
iftihar: övünme.
İttihat ve Terakki: ikinci meşrutiyet'in ilanından sonra iktidarı ele geçiren parti.
kâtip: yazıcı.
kudsî: mukaddes, yüce.
kıymet: değer.
mahkumiyet: hükum giyme, hükumlüluk.
makasıd-ı ilmiye: ilme ait gayeler, ilmin maksatları, gayeleri.
maksat-ı dünyevî: dünya ile ilgili maksat, dünyaya yönelik gaye.
maksat-ı siyasî: siyasî gaye, siyasî amaç, siyasî maksat.
matuf: ait olan, yöneltilmiş.
mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen milletvekili.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
milliyetperver: milletini seven, ulusçu, milliyetçi.
milliyetperverâne: milliyetini severcesine.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müddet: süre, zaman.
nam: ad.
saadet: mutluluk.
şark: Doğu bölgeleri, Doğu Anadolu.
tahsisat: bir kimse veya daire için ayrılmış para.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
temin: sağlama.
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse.
vatanperverane: vatanını seven kimseye yakışır şekilde, vatanseverce.
ziyade: çok, fazla.

TAHİRÎ'NİN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine

Afyon C. Savcılığınca tarafıma tebliğ edilen, dinî hissiyatı alet ederek devletin emniyetini bozacak hareketlere halkı teşvik maddesinden Üstadım Bediüzzaman Said Nursî ve diğer arkadaşlarıyla birlikte suçlu gösterilmekle mahkemeye veriliyorum.

Ben, gerek Isparta Sulh Mahkemesinde ve gerekse Afyon Sorgu Dairesinde sorulan suallere doğru olarak cevap vermişim. Bizi beraat ettiren Denizli Mahkemesi, bütün kitaplarımızı bize iade etmiş, Üstadım Bediüzzaman'ın Risalelerini okuyup yazmakta ve kendisine talebe olan kardeşlerimle mektuplaşmakta bize ceza vermemişti. Hâlbuki, altı sene evvel Üstadımın musaadelen olmadığı hâlde, manfetimle eski yazı ile İstanbul'da matbaada tab edilen beş yüz adet Bediüzzaman'ın "Yedinci Şua" kitabını, Denizli Mahkemesi tamamen sandığıyla, 20.7.1945 tarihli karanyla yed'ime teslim etmiş. O zaman müştak olan Nur Talebelerine tab bedeli mukabilinde tevzi edilmişti.

İşte, bu âlî mahkemenin temyizin yüksek tasdikiyle kat'ıyet kesbeden hukmüne istinaden, iki sene evvel İstanbul'dan teksir makinesi ve kâğıt alarak Isparta'ya getirdim.

âlî: yüce, yüksek, ulu.
bedel: karşılık
beraet: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
evvel: önce
hisliyat: hisler, duygular
hukum: bir davanın veya bir meselenin tetkik edilmesinden sonra varılan karar
iade: geri verme
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik
kesb: kazanma.
marifet: bilgi, hüner, derin bilgi
mukabil: karşılık.
mudafaa: savunma
musaade: izin
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
sual: soru
tab: basma, baskı
talebe: öğrenci
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tebliğ: resmî bir yazıyı, kararı halka veya ilgililere duyurma
teksir: çoğaltma.
temyiz: bu incelemeyi yapan mahkeme, yargıtay
tevzi: dağıtma, dağıtılma
yed: el

Elinizde olan üç mecmuadan ikisini kardeşim Hüsrev Altınbaşak yazdı, birisini de ben yazdım. Evvelâ Zülfikar Mu'cizat-ı Kur'âniye ve Ahmediye mecmuasını bastık. Bunu kısmen sattık. Hâsıl olan parasından *Asa-yı Mûsa* mecmuasının kâğıdını da satın aldım, getirdim. Sonra *Asa-yı Mûsa* mecmuasını bastık, bunu da sattık. Sonra Sıracünnur mecmuasının kâğıdını alıp bastık. Bu müddet bir sene devam etti. Sonra, otuz kadar mecmua Eğirdir'e götürülürken yolda tutularak Eğirdir Adliyesine teslim edilmiş. Çok geçmeden Isparta Adliyesi marifetiyle Hüsrev Altınbaşak'ın evi taharri olunup, hem teksir makinesi, hem mecmualar müsadere edilerek bir sene evvel mahkemeye verilmiştik. Netîcede yasak olmayan dinî eserler olmasından Hüsrev Altınbaşak'la bana ve diğer bir arkadışımıza ruhsatsız kitap tab ettiğimizden, bir ay ceza verildi. Biz de temyiz ettik. Henüz temyizden gelmeden Afyon hapishanesine getirildim.

İşte yüksek mahkemenizde dinime ve dindaşlarıma olan şu hasbî hizmetim, hususan mahkemenin iade ettiği ve meali hadîs-i şerif muhteviyatı olan "Beşinci Şua" meseleleriyle, Afyon C. Savcısı, "Hükûmetin emniyetini ihlâl ediyorlar" diye hem beni, hem Risalenin müellifini, hem Hüsrev Altınbaşak'la kırk altı talebe kardeşlerimi, bu eserleri yazmışlar, okumuşlar diyerek cezalandırmak istiyor.

Bu vatanda öz bir vatandaş olmakla, huzurunuzda hakikatten ayrılmayarak derim ki

dindaş: aynı dinden olan din kardeşi
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması
evvel: önce
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
hadîs-i şerîf: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı
hakikat: gerçek, doğru
hasbî: karşılıksız, Allah rızası için gönülden isteyerek
hâsıl: elde edilenlerin hepsi
hususan: bilhassa, özellikle
iade: geri verme
ihlâl: bozma, zarar verme
kısmen: kısmî olarak, bir kısım
marifet: bilgi, hüner, derin bilgi
meal: mana, anlam, mefhum.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
mesele: önemli konu
muhteviyât: içindekiler
müddet: süre, zaman.
müellif: eser telif eden, yazan
müsadere: toplatma, elden alma
ruhsat: izin belgesi, ruhsatname
tab: basma, baskı
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme
talebe: öğrenci
teksir: çoğaltma
temyiz: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi

Bu eserlerle ahlâkımızı dinen terbiye edip yükselten ve kendisine "Müceddit" dedığımız hâlde bızı reddedıp kıran ve buyuk bir hurmetle ustat kabul ettiğimiz Said Nursî'nin senelerden beri talebesiyim. Kendisinde ve eserlerinde ve talebelerinde hükûmetin emniyetini ihlâle teşebbüs edecek hiçbir fiil olmadığına yakinen ve kat'iyen şahidim. Hususan ittiham sebebinin birisi de, Isparta Mahkemesi yakinen hakikate muttali olmasıyla, o cihetten bize ceza vermedikleri kitap bedelleridir ki, bizim kitap bedelleriyle idare-i maişetimizi temine hıçbir cıhetle ihtiyacımız olmamakla beraber, bu satılan mecmualann bedellennın teksir makinesine ve kâğıdının ve mürekkebinin karşılığına verilmiş olduğunu yüksek mahkemenize arz eder ve sırf Allah nzası için, husn-i niyetle yaptığımız bu hizmetin bir suç olmasına imkân olmamakla, yüksek mahkemenizden ve âlî vicdanlarınızdan Risale-i Nur eserlerinin ıadesını talep ederim.

Mevkuf
Tahirî

âlî: yuce yuksek ulu
arz: sunma bıldırme
bedel: karşılık bır mal veya hız met karşılığında verilen para mal
cıhet: yon
dinen: dın bakımından dıyanet noktasından, dınce
emnıyet: guvenlik, kanun ve nı zam hakımıyetinin sağlanması
fiil: ış hareket
hakikat: gerçek
hususan: bılhassa ozellikle
hürmet: nayet ıhtıram saygı
husn-i niyet: iyi niyet, temiz kalplilik
lade: gen verme
Idare-ı maişet: geçımini temin etmek
Ihlal: bozma zarar verme
ımkan: mumkun olma olabı lirlik.
ıttıham: suç altında bulunma tohmetli olma tohmet altında olma
kat'ıyen: katı olarak, kesin olarak kesinlikle
mecmua: tertip ve tanzım edilmiş şeylerin hepsi kolek- sıyon.
mevkuf: tevkif edilmiş hapsedilmiş tutuklu
muttali: bır ışten haberli ha ber almış ogrenmiş bılgılı haberdar.
müceddit: hadis-i senfle her asır başında geleceği mujde lenen dinin yuksek hizmet kan dine yeni bir tarzla yak laşan asrin şartlanna gore ve ortaya atılan yeni şuphe ve ta arruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren buyuk alim
rıza: razılık razı olma hoşnutluk, memnunluk
talebe: ogrencı
talep: ısteme dıleme
teksir: çogaltma.
temin: saglama
terbiye: egıtım iyi ahlâk saygı ve edep ogrenme
teşebbüs: kalkışma
vicdan: insanın ıçındekı iyiyi kotuden ayırabilen ve iyilik et mekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevi bir hıs
yakinen: yakîn olarak, şup heye duşmeden bilme

ZÜBEYİR'İN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Hâkimliğine

Gizli cemiyet kurmak ve devletin emniyetini bozmak suçuyla muttehem bulunmaktayım. Aşağıda arz edeceğim vecihle, böyle bir suçu işlemediğime kat'î kanaatiniz geleceği için, bu ittihamı daha şimdiden reddediyorum.

Evet Risale-i Nur Talebesi olduğumu memnuniyetle ve ilân edercesine söyleyebilirim. İnkâr etmek, Risale-i Nur'un bana verdiği fazilet dersleriyle zıt olduğu için, bu cürmü işlemem. Risale-i Nur'un okuyucusu olan bir kimse, okuduğunu gizleyemez, bilakis, iftiharla bilâperva söylemekten çekinmez. Zira çekingenliği icap ettirecek hiçbir cümlesi veya kelimesi yoktur.

Risale-i Nur'un kıymetini kırk-elli sahifelik bir formada belirtmeye çalışmıştım. Methettim diyemem. Çünkü, kâinatın güneşi ve aklı olan ve bin üç yüz kusur seneden beri beşeriyeti tenvir ve irşat eden Kur'ân-ı Hakîm'ın hakikî bir tefsiri olan Risale-i Nur'un, değil bütün küllıyatını, belki bir cüz'ünü bile sena etmeye muktedir değilim. Yukanda arz ettiğim gibi, kıymetini belirtmeye çalıştığım eserlerde gizli cemiyete dair mevzular tespit edilmiş ise, zararlı eserleri tanıtmaya çalışmış suçuyla cezalandırınız. Fakat harikulâde ve fevkalâde bir şekilde telif edilmiş olduğu ilmî şahsıyetler tarafından tasdik edilen ve bozulan bir cemiyeti ıslah etmek kudretini haiz olan ve yirminci

arz: sunma, bildirme.
beşeriyet: beşerilik, insanlık.
bilakis: aksine, tersine, tam tersi, tersine olarak.
bilaperva: korkusuzca, çekinmeden.
cemiyet: topluluk, birlik.
cürüm: hata, suç.
cuz: kısım, parça.
dair: alakalı, ilgili.
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
fevkalâde: olağanüstü.
forma: kitap, dergi ve broşurleri meydana getiren katlanmış kâğıt tabakaları.
haiz: bir şeye sahip olma, sahip, mâlik.
hakikî: gerçek.
harikulâde: görülmedik derecede olağanüstü, mükemmel.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
icap: gerekme, hali, gerekli olma.
iftihar: övünme.
ilan: yayma, duyurma, bildirme.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
İnkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma, tohmet altında olma.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
küllıyat: bir şeyin basılmış eserlerinin tamamı.
kıymet: değer.
medih: övmek.
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş.
mevzu: konu.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
müdafaa: savunma.
muttehem: ittiham olunan, suçlanan.
red: kabul etmeme.
sahife: sayfa.
sena: methetme, övme.
şahsıyet: değerli, yüksek kişi.
talebe: öğrenci.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tefsir: Kur'ân'ın manâ bakımından izahı, açıklaması.
telif: yazılmış, ortaya konulmuş eser.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
vecih: cihet, yön.
Zira: çünkü, ondan ki, şundan, şu sebepten ki, onun için.

asırdaki insanlara rehber olup dalâletten ve materyalizmin, maddiyyunluğun ve tabiatperestliğin sürüklediği sefahat ve koyu fikir karanlığından kurtaran ve beşeriyete ebedî saadet ve selâmet çığırlarını Kur'ân-ı Hakîm'in feyziyle açan ve nuruyla aşikâr bir şekilde gösteren Risale-i Nur küllıyatında, ısnat edilen suça dair bahısler mevcut değil ise, cezalandırılmaklığımın adalet esaslarına zıt olacağını, mahkemenizin de kabul edeceği kanaatındeyim.

Sorgu hâkimliğinde, "Sen Risale-i Nur'un talebesi imişsin?" denildi.

Bedüzzaman Said Nursî gibi bir dâhînin şakırdı olmak liyakatini kendimde göremiyorum. Eğer kabul buyururlarsa, iftıharla "Evet Rısale-i Nur şakirdiyim" denm.

Risale-i Nur'un emsalsiz müellıfi üstadım Bedüzzaman Said Nursî, müteaddit defalar gızli düşmanları tarafından iftira edilerek mahkemeye verilmiş ve hepsinde de beraat etmiştir. Rısale-i Nur küllıyatı profesör ve İslâm âlimlerınden müteşekkıl bır heyet tarafından satırı satırına tetkik edilerek bu eserlerin fevkalâde bir vukufıyetle telif edildiği ve Kur'ân-ı Hakîm'in hakıkî bir tefsiri olduğunu bildiren raporlar verilmıştır. Hakıkat boyle ıken, yıne neden mahkemeye verilıyor? Bu husustakı kat'î kanaatımi şu şekilde arz ediyorum:

adalet: kanunların eşıtlık ılkesine gore uygulanması
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
arz: sunma, bildirme.
asr: yuzyıl
aşikar: açık, belli, meydanda
bahıs: konu
beraet: temize çıkma, bır davanın netıcesınde suçsuz olduğu anlaşılma
beşeriyet: beşerlılık, ınsanlık.
dâhi: son derece zekî, anlayışlı, deha sahıbı.
dair: alakalı, ılgılı
dalalet: ıman ve İslâmıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yonelme
ebedî: sonu olmayan, daimî, sureklı
fevkalade: olaganustu
feyz: bolluk, bereket, ıhsan, bagış
hakıkat: gerçek
hakıkî: gerçek.
heyet: bır topluluğu meydana getıren kışılerın bütunu, komıte.
ıftıhar: gurur, ovunme
ıftıra: aslı olmadan bırne suç yukleme, olmayan bır suçu başkasına yukleme
ısnad: dayandırma, mal etme, bır şeyi bır kımseye ait gosterme
kanaat: goruş, fikir
katı: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küllıyat: bır yazarın basılmış eserlerının tamamı
liyakat: layık olma, ehlıyet
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduguna, sonradan yaratılmamış bulunduguna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalıstler
materyalizm: maddeden başka varlık ve kuvvet tanımayan, her şeyi maddede arayan ve her şeyi maddede gören felsefî goruş, maddecilik
müellif: eser telif eden yazan
müteaddit: çeşıtlı, bir çok.
müteşekkıl: meydana gelen, meydana gelmiş, kurulmuş, kurulu.
nur: aydınlık, parıltı, ışık
profesör: unıversıtede ders veren hoca, doçentten yuksek öğretım uyesi
rapor: her hangi bir ışte, bır konuda yapılan ınceleme ve araştırma sonucu, dusunceleri veya gozlemlen bildıren yazı
rehber: yol gosteren, kılavuz
saadet: mutluluk.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefıhlık.
selâmet: salımlık, emınlık, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
şakirt: talebe, öğrencı
tabıatperest: her şeyin kendı kendine olduğunu veya tabıatın meydana getirdiğini iddia eden tabıatçı
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
telif: kıtap yazma, eser ortaya koyma
tetkik: dıkkatle araştırma, ınceleme.
vukufıyet: vâkıf olma, anlama, bır şeyi ıyı bılme

Risale-i Nur'u okuyan kimseler, bilhassa idrakli gençler, kuvvetli bir imana sahip oluyorlar, sarsılmaz ve fedakâr bir dindar, bir vatanperver oluyorlar. Yıpranmaz bir imanın bulunduğu bir yere, menfi bir ideolojinin aşıladığı ahlâksızlık ve sefahat giremez. Bu sarsılmaz imana sahip olanlar çoğaldıkça masonluğun ve komünizmin dairesi asla genişlemiyor. Komünistlerin dayandığı materyalist (maddiyyun) feslefenin hak ve hakikat ile hıçbir ilgisi olmadığını, nazariyelerinin tamamen asılsız olduğunu, Risale-i Nur, Kur'ân-ı Kerîm'in ayetleri ile ve gayet kuvvetli bürhan ve hüccetlerle aklen, fikren ve mantıken ispat ediyor. O çürük fikir karanlıklarına düşenleri tenvir edip kurtarıyor. Yalnız gözünün görebildiği yere inanan maddecilere dahi Allah'ın varlığını inkâr ve itiraz kabul olmayan kuvvetli delillerle ispat ediyor. Bilhassa lise ve üniversite tahsil gençliğine, bu hanka eserler, orijinal ve çekici üslûbu ve yüksek edebî sanatıyla kendini okutturuyor.

İşte bunun içindir ki, komünist ve masonlar, kendi zehirli fikirlerinin yayılmasına Risale-i Nur'un kuvvetli bir mâni teşkil ettiğini biliyorlar. Kur'ân'ın hakikî bir tefsiri olmakla kuvvetli bir iman kaynağı olan Risale-i Nur'u ortadan kaldırmak veya okutmamak için çeşitli desiseler ve iftiralara başvuruyorlar. Şimdiye kadar isnat ettikleri yalanlardan hiçbir emare bulunmadığı hâlde, taarruzlarına devam ediyorlar. Bunlardan anlaşılıyor ki, bizi korkutmak ve Risale-i Nur'dan uzaklaştırmak ve diğer taraftan kendi zehirli neşriyatlarını önümüze sürmek; bu suretle

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bilhassa: özellikle.
burhan: delil, ispat, hüccet.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fikren: fikir ile düşünerek, zihnen.
gayet: son derece.
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
harika: olağanüstü.
hüccet: delil.
ideoloji: toplumun düşünce ve hareketlerine belirli bir istikamet vererek siyasî ve sosyal bir doktrin meydana getirmek isteyen fikir sistemi.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
iman: inanç, itikat.
inkar: Allah'ın varlığına birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
isnad: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
komünist: bütün malların ortak kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzenin mensubu olan kimse.
komünizm: bütün malların ortak kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen.
Kur'an-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son ilâhî kitap.
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler.
manı: engel.
mantıken: mantığa göre, mantıkça.
mason: dünyevî maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilatın mensubu.
materyalist: materyalizmi benimseyen, her şeyi maddede arayan, maddeci.
menfi: olumsuz, müspet olmayan.
nazariye: teori.
neşriyat: yayınlar.
orijinal: özgün, yalnız kendine has bir vasıf, nitelik taşıyan.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
taarruz: saldırma, saldırma, taşkınlık.
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim.
tefsir: Kur'an'ın manâ bakımından izahı, açıklaması.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse.

millet ve gençliğimizde imanın yok olmasını ve ahlâk sukutunu temin ederek, hukûmetin kendi kendine çökmesine muvaffak olmak istiyorlar. Ve vatan ve milletimizi yabancı bir devlete devretmek emelini taşıyorlar. Mahkeme heyetinin huzurunda, bilâperva, onlara söyluyorum: Onlar iyi bilsinler ve titresinler ki, gürültüye pabuç bırakmıyoruz. Zira Risale-i Nur eserlerinde hak ve hakikati görmüş, öğrenmiş ve inanmışız. Türk gençliği uyumuyor. Bu kahraman İslâm Türk milleti başka bir devletin boyunduruğu altına giremez. Fedakâr Müslüman gençliği, sahip olduğu tahkikî iman kuvvetiyle vatanını sattırmaz. Dindar, cengâver Türk milleti ve imanlı, cesur Türk gençliği korkmaz. Onun içindir ki, bizi insanlık seviye ve seciyesinde en yüksek mertebelere çıkaran ve her sahadaki terakkiyatımızı sağlayan ve biz gençlere din, vatan ve millet aşkını aşılayarak uğrunda bütün mevcudiyetimizi feda ettirecek hakikî bir dinperver olarak bizleri yetiştiren Risale-i Nur eserlerini okuyoruz ve okuyacağız. Evvelce de arz ettiğim vecihle, Risale-i Nur'dan pek az okuduğum hâlde, pek fazla istifade ettim. Vatan ve millet ve bütün insanlıkça gayet azîm faydaları temin edecek olan bu çok nafi eser külliyatını eğer servetim olsa idi, neşrettirmek için hepsini sarf ederdim. Zira dinimin, vatan ve milletin ebedî saadet ve selâmeti uğrunda bütün mevcudiyetimi feda etmeye hazırım.

Hem, Risale-i Nur'a safdılâne inanmamışım. Otuz üç âyât-ı Kur'âniye ve Hazret-i Ali (RA) ve Abdülkadir-i Geylânî (RA) Hazretleri, Risale-i Nur'un telif edilip bu

arz: sunma, bildirme.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.
azîm: büyük.
bilâperva: korkusuzca, çekinmeden.
cengâver: cenkçi, yiğit, savaşan, muhârip, iyi savaşçı.
cesur: cesaretli, yürekli, yiğit.
devr: nakil, aktarma.
dindar: dinî kaidelere, hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
dinperver: sağlam dindar, dine hizmet eden, dine yardım eden.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
emel: şiddet, arzu, ümit.
evvelce: daha önce.
faide: fayda.
feda: uğruna verme, kurban olma.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
gayet: son derece.
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek.
hakıkı: gerçek.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
mertebe: derece, basamak.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
nafi: faydalı, kârlı.
neşr: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
saadet: mutluluk.
safdılane: saf kalpliklle.
sarf: harcama.
seciye: yaratılış, huy, tabiat, karakter, cibilliyet.
selâmet: salımlık, eminlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
seviye: yüksekliik derecesi.
suret: biçim, şekil, tarz.
sükût: duşme, düşüş, suskunluk.
tahkikî: araştırma ve inceleme ile ilgili, inandığı şeylerin aslını, esasını bilerek inanma.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
temin: sağlama.
terakkıyat: ilerlemeler, gelişmeler.
vecih: cihet, yön.
zira: çünkü, ondan ki, şundan şu sebepten ki, onun için.

asırdaki insanlan irşat edeceğini gaybî bir surette bildiriyorlar. Bununla beraber, Risale-i Nur'dan okuduğum kitaplar, bu eser külliyatının hak ve hakikati öğreten ve beşeriyeti ıslah eden eserler olduğu kanaatini vermiştir.

Ruhumda büyük bir boşluk hissederek, okuyacak kitap ararken, Risale-i Nur'u okuduğum zaman elimde olmayarak ondan aynlamadım. Kalbimdeki o büyük ihtiyacı, Risale-i Nur eserlerinin karşıladığını hissettim. İlmî ve imanî şüphelerden kurtaran aklî ve imanî ispatlan onda buldum. Böylelikle vesveselerin verdiği sıkıntılardan kurtuldum. Bu hakıkatlerden anladım ki, Risale-i Nur, bu asrın insanlan olan bizler için yazdınlmıştır.

Ahlâk, edep ve terbiye gibi en yüksek meziyetlere sahip olabilmek için, kuvvetli bir imana sahip olmak lâzımdır. Iman hakıkatleri, Risale-i Nur'da gayet kuvvetli deliller ve açık misaller ile anlatıldığı için, okudukça imanım kuvvetlenmiştir. Bu sayede dalâlete düşmekten, en yüksek medeniyet esaslannı cami hak ve hakikat olan dinimden dönüp kızıl ejderin hapı olmak felâketinden kurtuldum. Bunun içindir ki, okuyuculannı birçok maddî ve manevî felâketlerden kurtaran ve bir universite mezunundan ziyade bir ilme sahip eden, Islâmıyet, vatan ve millet sevgisini aşılayan, Allah'a itaati, çalışkanlık ve merhameti öğreten Risale-i Nur'dan, kıymetini anlayan hiçbir fert, ne pahasına olursa olsun ayrılmaz. Bu riyasız, has hürmet ve tazim, hiçbir kimsenin kalbinden çıkartılamaz.

aklı: tutarlı, mantıklı düşünce, fikir
asır: yüzyıl
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
camı: cem eden, toplayan, içine alan
dalalet: iman ve Islâmıyetten aynlmak, azmak, doğru yoldan aynılma, azma, batıla yönelme
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
edep: terbiye, güzel ahlâk.
felaket. musibet, büyük dert, belâ
gaybi: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait
gayet: son derece
hak: doğru, gerçek, hakikat
hakıkat: gerçek
hurmet: riayet, ihtiram, saygı
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanç, itikat
imanı: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
kanaat. inanma, görüş, fikir
kıymet: değer
maddi: madde ile alakalı, cismanı
manevi: manaya ait, maddî olmayan
merhamet. acımak, şefkat gostermek, korumak, esirgemek.
meziyet. bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
misal: örnek.
paha: fiyat, değer
riya: ikiyüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.
suret: biçim, şekil, tarz.
tazim: hürmet, ululama, saygı gösterme.
terbiye: eğitim, iyi ahlâk, saygı ve edep öğrenme
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
ziyade: çok, fazla
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme

Risale-i Nur, iddia makamınca "muzır eserler" diye tavsif ediliyor. Bu vicdansızlığı ve yalanı şiddetle protesto ediyorum. Ve benim de teşvikatta bulunduğum iddia ediliyor. Evet, bu doğrudur. Fakat, diğer iftirayı işiten bütün münevverlerin kalbleri sızlamış ve hatta ağlamış, dişleri gıcırdamıştır. Yirminci asır pozitif fikirlerin hükümran olduğu bir zamandır, delilsiz, ispatsız şeylere inanılmıyor ve inanmıyoruz. Muzır eserler olduğunun ispatını isteriz.

İftiraları yapan gizli düşmanların maksatlarından birisi de, Risale-i Nur okuyucularının Kur'ân'a hizmet uğrunda Müslümanlık bağları ile birbirlerine görülmemiş bir şekilde sarılmış olarak tezahür eden ve bunlardan başka bir maksada matuf olmayan, sadece hürmet, şefkat ve sevgisinin ifadesi olan tesanüdünü kırmak ise, aldanıyorlar. Beyhude, hiç uğraşmasınlar. Risale-i Nur'u okuyanların en gerisi, en âmîsi olan ben, onlara şöyle cevap veriyorum:

"Birimiz şarkta, birimiz garpta, birimiz cenupta, birimiz şimalde, birimiz ahirette, birimiz dünyada olsak, biz yine birbirimizle beraberiz. Kâinatın kuvveti toplansa, bizi yüksek Üstad Said Nursî'den ve Risale-i Nur'dan ve bizi bizden ayıramazlar."

Zira, biz Kur'ân'a hizmet ediyoruz ve edeceğiz. Ahiret hakikatine inandığımız için, manevî olan bu sevgi ve tesanüdümüzü elbette hiçbir kuvvet sökemeyecektir.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ami: bilgisiz, cahil.
asır: yüzyıl.
beyhude: boşuna, faydasız.
cenup: güneyde yer alan bölgeler.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
garp: batıda bulunan yerler.
hakikat: gerçek.
hükümran: hâkim, hükümdar, hükum ve saltanat süren, hükumferma.
hürmet: nayet, ihtiram, saygı.
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
ispat: delil, burhan, kanıt.
Kâinat: evreni yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kuvvet: güç, kudret.
maksat: gaye.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
matuf: ait olan, yöneltilmiş.
muzır: zararlı, zarar veren.
münevver: bilgili, kültürlü kimse, aydın.
pozitif: denemeye, ispata da yanan, müsbet.
şark: Doğu bölgeleri.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler.
tavsif: vasıflandırma, mahiyetini ortaya koyma, niteleme.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma, birbirinden destek alma, omuzdaşlık.
teşvikat: teşvikler.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
vicdan: insanın içindeki iyiyi, kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.
zira: çünkü, ondan ki, şundan şu sebepten ki, onun için.

Çünkü, bütün Müslümanlar saadet-i ebediye makarnında toplanacaklardır.

Vatan ve milletimizin selâmeti namına mühim bir hakikati müsaadenizle arz ediyorum: Komünistlerin gizli plânlarından birisi de, halkı hukûmet aleyhine teşviktir.

Bediüzzaman Said Nursî'yi hapse sokturmak ve eserlerini zararlı gibi göstermek için hükûmet erkânına uydurma ihbarlar yapılmakla beraber, hiçbir ferdin inanmadığı menfî propagandalar yapılıyor.

Bediüzzaman Said Nursî'nin bu asırda nadir bir İslâm dâhîsi ve her bir cihette eşsiz bir şahsiyet olduğuna, bu millet senelerden beri o kadar inanmış ki, hakikî olan bu kanaati hiçbir propaganda çürütemiyor ve çürütemez.

Büyük bir üstadın eserlerinden müstefit olmayı lütuf buyuran Cenab-ı Hakka hamd ve senalar ederim. İman, İslâmiyet dersi alarak büyük faydalara nailiyetime sebep olan bir üstada, bütün ruhucanımla medyunum. Senelerden beri sıkıntılar içerisinde eser yazarak gençliğimizi komünizm yemi olmakla ebedî haps-i münferitliğe mahkûm edilmekten kurtaran bir müstakim üstat için senelerce dünya hapsinde kalmaya hazırım.

Yirmi seneden beri milyonlarla insana din, iman, İslâmiyet, fazilet dersi veren ve onları dinsizlikten muhafaza eden Kur'ân tefsiri Risale-i Nur uğrunda idam edileceksem, sehpaya "Allah Allah, yâ Resulallah" sedaları ile koşarak gideceğim. Komünizme kapılıp dininden çıkan,

aleyh: karşı, karşıt.
arz: sunma, bildirme.
asr: yüzyıl
cihet: yön
dahi: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi
erkân: reisler, ileri gelenler
hakıkat: gerçek
hakiki: gerçek.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme
ihbar: ele vermek, yakalatmak, suç üstü yapırmak maksadıyla gizlice bildirme
İman: inanç, itikat.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse.
komünizm: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan
makar: oturulan, karar kılınan yer, karargâh, mesken
medyun: borçlu vereceği bulunan
menfî: olumsuz, müspet olmayan
mühim: önemli, ehemmiyetli
müsaade: izin.
müstefit: istifade eden, faydalanan, kazanan
nadir: seyrek, az, ender bulunan
nailiyet: nail olma hâli, murada erme, maksada ulaşma, ele geçirme.
nam: ad
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b. ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b. ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
ruhucan: ruh ve can, ruh ve canla
saadet-i ebediye: zevalsiz, sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk
selâmet: salimlik, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sena: methetme, övme
şahsiyet: kişilik

ebedî felâketlere yuvarlanan ve vatan hainî olarak kurşuna dizdirecek cürümlerden gençlerimizi koruyan Risale-i Nur uğrunda kurşunla öldürüleceksem, o kurşunlara çekinmeden göğsümü gereceğim. Üstadım Bediüzzaman için hançerlerle parçalanırsam etrafa sıçrayacak kanlarımın "Risale-i Nur, Risale-i Nur" yazmasını Rabbimden niyaz ediyorum.

Muhterem Heyet-i Hâkime!

Risale-i Nur tahsili, hakikaten harika ve orijinaldir, emsalsizdir. Herhangi bir tahsilde maddî menfaat ve bir mevki gaye edinilerek o tahsile devam edilir. Dersler ekseriyetle maddiyat ve şöhrete erişebilmek için, belki de zoraki okunur. Risale-i Nur'un organize edilmemiş serbest bir üniversiteye benzeyen tahsiline eserleri okumak suretiyle devam edenler ise, Kur'ân ve imana hizmet etmekten başka herhangi bir dünyevî bir maksat taşımıyorlar.

Böyle olduğu hâlde, ilmî, imanî ve ciddî eserler olan Risale-i Nur o kadar büyük şevk ve aşkla ve o kadar sonsuz bir hazla okunuyor ki, sadık okuyucularını defalarca okumak gibi kuvvetli bir arzuya sahip ediyor. Risale-i Nur'u yazıp okuyanlar, mahkeme kapılarında hayatlarını tehlikeye düştüğü hâlde, bu harika eserleri okuduklarını itiraf ve okuyacaklarını ilân ediyorlar. İdam kararı verileceğini bilseler dahi, bu sebatlarını izhar etmekten çekinmiyorlar.

arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme
ciddî: gerçek olarak, hakikaten
cürüm: hata, suç
dünyevî: dünyaya ait
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla.
emsalsiz: benzersiz.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece
felâket: musibet, büyük dert,belâ
gaye: maksat, hedef
hain: hıyanet eden, arkadan vuran, iyiliği kötülükle karşılık veren.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
hançer: iki tarafı keskin, kıvrık ve sivri uçlu büyük bıçak.
haps-i munferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir
harika: olağanüstü
heyet-i hâkime: hâkimler heyeti, hâkimler kurulu
ilân: yayma, duyurma, bildirme
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
iman: inanma, itikat.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
itiraf: başkalarının bilmediği gizli bir kusurunu söyleme, kendisi için iyi sayılmayacak bir hâli gizlemeyip söyleme
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
komünizm: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen
maddî: madde ile alakalı, cismanî
maddiyat: para, mal, zevk vb. ile ilgili şeyler
mahkûm: hükum giymiş, hükümlü, mecbur, çâresiz
maksat: gaye
menfaat: fayda.
mevki: yer, makam
muhafaza: koruma
Muhterem: saygı, değer, hürmete layık, saygın
müstakim: doğru.
niyaz: yalvarma, yakarma
nur: hayat.
orijinal: özgün, yalnız kendine has bir vasıf, nitelik taşıyan
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
sada: ses.
sadık: sözünde, işinde doğru olan, dostluğu ve bağlılığı içten olan
sebat: sözünd durma, kararlı olma, azimlilik
sehpa: idama mahkûm olanların idam edildiği üç ayaklı düzen, daragacı
suret: biçim, şekil, tarz.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
şöhret: herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim
tefsir: Kur'an'ın manâ bakımından izahı, açıklaması
yâ Rasulallah: Ey Allah'ın resûlü, Hz. Peygamber'e nida

İşte Risale-i Nur'un birçok harikalarından şu hususiyeti, sizlere şu kanaatı veriyor: "Itıraf edenler acaba canlarını yolda mı buldular? Demek, Risale-i Nur'da ve Bediüzzaman'da öyle yüksek bir hakikat var ki ve bunlarda zararlı bir şey yokmuş ki, inkâr etmediler."

Tahsildeki talebeler otorite ve disiplinle idare edilerek okutturulur. Bediüzzaman ise hıçbır kımseyı Rısale-i Nur'a mecbur etmemiş. Fakat, yüz binlerle okuyucunun çoğu, onu görmeden, ona sarsılmaz ve kopmaz bir bağla talebe olarak Rısale-i Nur'dan derslerini alıyorlar. İşte, böyle harikulâde bir tedris, yakın ve uzak tarihin hiçbir medresesinde görülmemiştir, hiçbir üniversitede rastlanmamıştır.

Sayın savcı, "Bediüzzaman'a olan hürmetin şekli diğer müfessirlerde görülemiyor" dedi.

Doğrudur. Hürmet ve tazım büyükluk ve kemalâtın derecesine, minnet ve şükran da elde edilen istifadenin miktarına göre olduğuna nazaran, Bediüzzaman'ın eserlerinden azîm faydalar elde ediliyor ki, ona olan tazim ve minnettarlıklar da görülmemiş bir şekilde oluyor.

Yirminci asrın en büyük bir İslâm müteffikkin ve muellifi olan Bediüzzaman'ı, komünist ve masonlar bizlere, bilhassa gençliğimize tanıtmamaya çalışmışlardır. Fakat, uyanık Türk-İslâm milleti ve gençliği, o din kahramanı Üstadı tanımış, istifade etmiş ve ettirmiştir.

İşte bunun içindir ki, Bediüzzaman'a karşı olan fevkalâde bağlılık ve itimat sarsılmayacaktır.

asır: yüzyıl
azîm: büyük.
bilhassa: özellikle.
fayda: fayda
fevkalâde: olağanüstü
hakikat: gerçek.
harika: olağanüstü
harikulâde: görülmedik derecede olağanüstü mükemmel
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
hürmet: hayet, ihtiram, saygı
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
istifade: faydalanma, yararlanma
itimat: dayanma, güvenme.
itıraf: başkalarının bilmediği gizli bir kusurunu söyleme, kendisi için iyi sayılmayacak bir halı gizlemeyip söyleme
kanaat: görüş, fikir.
kemalat: fazîletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse.
mason: dünyevi maksatlarla kurulmuş, sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilâtın mensubu
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kurulusu
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
müellif: eser telif eden, yazan
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslam âlimi
mütefekkir: insanlığın ve müslümanların problemlerini ve çarelerini çok düşünen âlim kişi.
nazaran: nispeten, nispetle, kıyasen, kıyaslayarak
otorite: idari veya siyasi güç
şükran: iyiliğe karşı gösterilen iyi tavır, gönül borcu, minnettarlık.
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim
talebe: öğrenci
tazim: hürmet, ululama, saygı gösterme
tedris: okutma, ders verme

Risale-i Nur'daki ayetler, Kur'ân-ı Hakîm'in en büyük mu'cızesi olan hususıyetlen kaybettinlmeden, buyük bır sanat ve maharetle Türkçemıze tefsir edıldığı için, Risale-i Nur'u kadın, erkek, memur ve esnaf, âlım ve feylesof gibi her turlü halk tabakası okuyup anlayabılıyor. Kendi istidatları nispetinde gördukleri istifadeler karşısında ona bir kat daha sarılıyorlar. Liseliler, üniversiteliler, profesorler, doçentler, feylesoflar okuyorlar. Bu münevver sınıflar, fevkalâde istifade ettikleri gibi, Risale-i Nur'un hankulâdelığını ve telıf sanatındakı ustunlüğunü tasdik edip hayretler içerisinde bütün külliyatı okumak ıştıyakına sahıp oluyorlar.

Bedıüzzaman'ı ve Risale-i Nur'u her yenı tanıyan mudrik ve takdirkâr kımseler, daha evvel tanımadıklarına binler teessüf edip, kaybettikleri zamanları telâfı edebılmek ıçın, müsait vakitlerini boşa sarf etmeyerek, beş dakıkalık bir zamana dahi ehemmıyet verip, gecelı gündüzlü Risale-ı Nur'a çalışmaya başlıyorlar. Bu rağbet ve şıddetlı alâka, hıçbir psıkolog, sosyolog ve feylesofun eserinde görülmemiştir. Onlardan ancak tahsilli kimseler istıfade edebilmişlerdir. Bir ortaokul çocuğu veya okumasını bilen bir kadın, büyük bir feylesofun eserini okuduğu zaman istifade edememiştir. Fakat, Risale-i Nur'dan herkes derecesine gore ıstıfade etmektedir. Bunun için, sızlenn Bedıüzzaman ve Rısale-i Nur Şakirtlenne vereceğiniz beraat kararını bütün bir millet bekleşiyor. Eğer Said Nursî, talebelerine musıbet zamanında sabır ve tahammül ve itidal telkin etmemış olsa idi, gönüllü

alaka: ilgi, ilişki, bag
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
ayet: Kur'an ın her bir cumlesi.
beraet: temize çıkma, bir davanın netıcesinde suçsuz oldugu anlaşılma
ehemmıyet: onem, deger, kıymet.
evvel: once
fevkalade: olaganustu
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof
harikulade: gorulmedik derecede, olaganustu, mukemmel
hususiyet: hususîlık, ayırıcı ozellık.
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma.
ıştıyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
ıtıdal: aşırı olmama, orta hâlde olma, olçululük
Kur'an-ı Hakım: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
maharet: mahırlık, ustalık.
mu'cize: benzenni yapmaktan ın sanlarını acız kaldıgı şey
musibet: felâket, belâ
mudrik: ıdrak eden, anlayan, kavrayan, farkında olan, akılı eren
münevver: bilgili, kulturlu kımse, aydın
müsait: uygun, munasıp
nıspet: oran, olçü
profesor: unıversıtede ders veren hoca, doçentten yuksek ogretım uyesi
psıkolog: ruh ilmi ile uğraşan kımse, ruhbilımcı
rağbet: aşırı istekli olma hâli.
sabır: başa gelen uzücü olaylara, bela ve afetlere veya bir haksızlıga katlanma, tahammul gostererek Allah a tevekkul edip sıkıntılara goğus germe
sarf: harcama.
sosyolog: sosyoloji bilgini, toplum bilimi uzmanı, toplum bilimcı, ıçtımaıyatcı.
şakırt: talebe, ogrencı
tabaka: topluluk, sınıf, zumre
tahammul: zora dayanma, kotu ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma
tahsil: ilim ogrenme, bilgi edinme, ogrenım
takdirkâr: beğenip alkışlayan, takdir eden
talebe: ogrencı
tasdik: bir şeyin veya kımsenın dogruluguna kesin olarak hukmetme
teessüf: uzulme, esefenme, bir şeyin tesinni hissetme, acı duyma
tefsîr: Kur'ân ın mana bakımından ızahı, açıklaması
telafi: koru bir etkıyı veya sonucu, başka bir etkı ile yok etme, karşılama
telıf: kitap yazma, eser ortaya koyma
telkın: fikir aşılama, zihınde yer ettırme

alay kumandanı olarak harbe iştirak ettiği zaman topladığı talebelen gibi, hurmetkâr olan bınler Rısale-ı Nur şakirtleri, Afyon tepelerine kuracakları çadırlar içerisinde, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinin beraat karanını bekleyeceklerdi.

Said Nursî ve Risale-i Nur şakirtlerinin çalışmalarını, kanun çerçevesine alınıp gızlı cemıyet olduğu ıspat edilemiyor. Neden ispat edilemiyor? Acaba vukuflu bir adliyecı olmakla baş müddeıumumîliğe kadar yükselen bır şahıs, bu ispatı kanunla yapmaktan âciz mıdır? Hayır, kat'ıyen âciz değildır. Ortada gızlı bir cemıyet diyecek bir teşkılât yoktur. Ve onun için cemiyetçilik ispat edilemiyor.

Savcının evvelen, "Nur Talebeleri bir cemıyet değıldir" diye kanun dairesindeki tam görüş ve isabetle verdiği hükmü, biraz sonra her nedense "cemıyettir" diye iddia etmesi bir tenakuzdur, elbette hükümsüzdür. Heyet-i hâkimenin gayet açık olan bu hakıkati ıdrak ederek "Gizli cemıyet yoktur" dıye karar vereceğınden emın bulunmaktayız.

Sayın Hâkimler!

Teessür ve ıztırap karşısında kalbden bır parça kopsa idi, bir genç dinsiz olmuş haberi karşısında o kalbin atom zerratı adedince paramparça olması lâzım gelir.

Işte sızın vereceğınız beraat karan, Islâm gençliğinin, İslâm dünyasının bu dehşetli afetten tesırlı bir şekilde

acız: zayıf, güçsüz.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
alay: üç tabur piyade veya beş bolluk suvarı askerinden oluşan asken kuvvet.
beraet: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
cemiyet: topluluk, birlik.
cemiyetçilik: cemiyet taraftarlığı, partıcılık, grupçuluk.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
emin: şupheye düşmeyen, kesin olarak bilen.
evvelen: evvelâ, birinci, ilk olarak.
gayet: son derece.
hakıkat: gerçek.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
heyet-i hakıme: hakimler heyeti, hakimler kurulu.
hüküm: bir davanın veya bır meselenin tetkik edilmesinden sonra varılan karar.
hurmetkâr: hurmet eden, saygılı.
ıztırap: uzuntu veren bır durumun meydana getırdıgı kuvvetlı acı, aşın elem, azap, sıkıntı.
ıddıa: davaya kalkışma, dava etme.
ıdrak: akıl erdırme, anlama, kavrama kabıliyeti.
ıspat: dogruyu delillerle gosterme.
ıştırak: katılma.
kanun: yasa.
kat'ıyen: katî olarak, kesin olarak kesinlikle.
kumandan: komutan.
muddeıumumî: savcı.
şakırt: talebe, oğrenci.
talebe: ogrenci.
teessür: kederlenme, uzulme, acı duyma.
tenakuz: çelişme, ıkı sozun birbirine uymaması, insanın bir sozunun oteki sozünü çurutmesi, zıddıyet, çelişki.
teşkılât: bir ışın gorulmesi ve yurutulmesi ıçın meydana getinlen yapı, kuruluş, orgüt.
vukuflu: anlama, bilme, haberli olma.
zerrat: zerreler, atomlar.

kurtulmasına sebep olacaktır. Ve beni Bediüzzaman ve onun eserlerine kopmaz bir bağla bağlayan sakıtken biri de budur.

Risale-i Nur'un serbestiyetine vereceğiniz beraat kararı, bütün Turk gençliğini ve bütün Muslümanları dinsizlik fecaatinden kurtaracaktır. Zira yüksek hakikatler hazinesi olan Risale-i Nur, hiç şeksiz ve şuphesiz, elbette bir gün olup bütün dünya âleminde tanınacaktır. Bu itibarla, sizler insanlığın takdirine mazhar olacaksınız. Sizin vereceğiniz beraat kararı, hâl ve istikbalde nesilleri minnettar ve müteşekkir edecek; ve Risale-i Nur okunup azîm faydalara nail olundukça, takdirle yâd edileceksiniz.

Sakın zannetmeyiniz ki, samimî olarak soylediğim bu sözlerimle riyakârlık yapılıyor. Asla ve kat'iyen! Çünkü, Bediüzzaman'ın mahkemesinde hiçbir kimseden korkmuyorum, çekinmiyorum.

Yalnız, pek kısa olarak müsaadenizle şu kadarcık arz ediyorum ki: Savcı, bu mübarek vatanda masonluk, komünistliği fevkalâde faikiyetle önlemek çaresi olan ve önlemekte olan Risale-i Nur'a ve müellifine ve okuyucularına öyle şenî ithamlarda bulunmakta devam eder ve o tamamen hatalı ithamlarından vazgeçmezse, hissiyata kapılarak aleyhtarlık ederse, komunistlik ve farmasonluğu desteklemiş olur ve ithamlara hakikî hedef olan muzır dinsizlerin türemesine yardım etmiş olur.

afet: belâ, musibet, buyuk felâket.
aleyhtar: karşı olan, aynı fikirde olmayan.
arz: sunma, bildirme.
azim: buyuk.
beraet: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz oldugu anlaşılma.
faide: fayda.
farmason: mason.
fetaat: acıklılık, yurekler acısı, çok acıklı hâl.
fevkalâde: olağanustu.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hâl: şimdiki zaman.
hazine: zengin ve degerli kaynak.
hissiyat: hisler, duygular.
istikbal: gelecek zaman.
itham: kabahatlı görme, tohmetlendirme, suçlu görme, suçlama, suç isnat etme.
itibar: deger.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
komunist: butun malların ortaklaşa kullanıldıgı ve ozel mulkiyetin olmadıgı iddiasında bulunan duzen in mensubu olan kimse.
mason: dunyevî maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilâtın mensubu.
mazhar: nail olma, şereflenme.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkur duygusu icinde olan.
muvaffakiyet: Allah ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma, başarma.
muzır: zararlı, zarar veren.
mubarek: feyizlı, bereketlı, kutlu.
muellif: eser telif eden, yazan.
musaade: izin.
müteşekkir: teşekkur eden, iyilik bilen, iyiliğe karşı teşekkur eden.
nail: muradına ermiş, emelini gerçekleştirmiş, amacına ulaşmış.
nesil: soy, zurriyet.
riyakâr: nıya eden, ıkı yuzlu, sahtekar.
sâik: sebep olan, sebep.
samimî: icten, candan, gonulden.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma halı.
şek: şuphe, zan, tereddut.
şenî: fena, kotu, orkin, ayıp.
takdir: kıymet verme, begenme.
yad: anma.
zira: cunku, ondan kı, şundan şu sebepten kı, onun icin.

TEMYİZ MAHKEMESİ LÂYİHASINDAN BİR PARÇADIR

Dinsiz komitelerin neşriyatlarının vesvese ve şüphelerî neticesinde yıkılan imanları Risale-i Nur eserleri ispatçılıkla imar ediyor

İşte gençliğimizin Risale-i Nur'a elektriklenmiş gibi sarılmalarının en ince sır ve hikmetlerinden bir tanesi de budur. Senelerden beri feragat-i nefisle ve eşsiz bir fedakârlıkla ihtiyar, hasta ve fevkalâde ihtimama muhtaç bir çağda gizli düşmanları olan komünist ve masonların ve bunlara aldananların çeşitli işkencelerine karşı, tahammülün fevkinde sabrı ile Bediüzzaman Said Nursî, din aleyhindeki birçok sinsi plânları hakikatbin nazarıyla, realist görüşüyle fark etmiş dehşetli dessasâne ve perdeli olan bu plânları akım bırakacak imanî eserleri telif etmiştir. Fakat, ne hazin ve acıklı ve binler teessuflere şayeste bir vaziyettir ki, bu İslâmiyet kahramanı ve harikulâde büyük zat, yırmı beş senedir hapislerde, zindanlarda, tecrid-i mutlaklarda imha edilmeye çalışılmaktadır.

Komünistlerin ihanetiyle meydana gelen evhamın icap ve neticesi olan garazkârlıklarla Risale-i Nur muellifi cezalandırılsa dahi, Risale-i Nur eserleri yine büyük bir iştiyak ve gittikçe artan bir alâka ile okunmakta devam edecektir. Birinci ve en kuvvetli delili şudur ki:

Yeni harf ile teksir edilebilen Asa-yı Mûsa eserini okuyan gençler, Kur'ân harfleri ile yazılmış mütebakı eserleri de okuyabilmek için kısa bir zamanda o yazıyı da

akım: neticesiz, sonu yok, başarısız
alâka: ilgi ilişki yakınlık.
aleyh: karşı karşıt
dehşetli: urkutucu korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey burhan.
dessasâne: aldatıcı bir şekilde hileyle iş yaparak.
evham: vehimler zanlar kuşkular esassız şeyler kuruntular
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
feragat-i nefis: kendi hakkından vazgeçme
fevkalade: olağanüstü.
fevkinde: üstünde
garazkar: haset eden kın güden kötü kasıt sahibi
hakıkatbin: hakikatı gören hakikatı anlayan hakikate inanan
harikulâde: görülmedik derecede olağanüstü mükemmel
hazin: keder meydana getiren acı uyandıran hüzün veren.
hikmet: İlâhî gaye gizli sebep fayda
icap: gerekme halı gerekli olma
ihanet: hainlik kötülük etme arkadan vurma
ihtimam: dikkat ve özen gösterme.
iman: inanç İtıkat.
imanı: imana ait olan imana dair olan İmanla ilgili
imar: yapma tamir etme
imha: bozma yok etme mahvetme ortadan kaldırma yıkma
İspat: doğruyu delillerle gösterme
İşkence: eziyet azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm
ıştıyak: aşırı isteme çok fazla arzu etme
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
komunist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı İddiasında bulunan düzen in mensubu olan kimse.
layiha: mektup düşüncelerin kağıda dökülmesi yazılması
mason: dünyevî maksatlarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkilatın mensubu.
muellif: eser telif eden, yazan
mütebakı: geri kalan
nazar: bakış dikkat.
neşriyat: yayınlar
realist: realizm taraftarı gerçekçi
sabır: başa gelen üzücü olaylara bela ve âfetlere veya bir haksızlığa katlanma tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe
sinsi: gizli ve kurnaz bir şekilde kötülük yapan.
sır: gizli hakikat.
şayeste: yakışır yaraşır, uygun lâyık münasip
tahammül: zora dayanma kötü ve güç durumlara karşı koyabilme katlanma
tecrid-i mutlak: hiç kimseyle görüşememek, tam bir yalnızlık.
teessüf: üzülme esefleme bir şeyin tesirini hissetme acı duyma
teksir: çoğaltma
telif: kitap yazma eser ortaya koyma
temyiz: bu incelemeyi yapan mahkeme yargıtay
vaziyet: durum
vesvese: şüphe kuruntu kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zat: kişi şahıs.
zindan: hapishane

öğreniyorlar. Bu şekilde birçok ilimlerin öğrenilmesine engel olan ve dinden imandan çıkarmak için telif edilen eserleri okumaya mecbur eden Kur'ân hattını bilmemek gibi büyük bir seddi de yıkmış oluyorlar.

Bir milletin gençliği ne zaman Kur'ân ve ondan lemaan eden ilimlerle teçhiz ve tahkim edilmiş ise, o vakit, o millet terakki ve teâlî etmeye başlamıştır. Gençlik, iman ve İslâmiyet ihtiyacıyla yanan ruhlarını Kur'ân tefsiri Risale-i Nur'un fuyuzat ve envarıyla doldurmaya başlamıştır. Böylelikle tahkikî bir imana sahip olacak gençliğimiz, dinsizliğe, komünistliğe karşı mücadele edip, vatanlarını İslâm düşmanlarına asla sattırmayacaklardır. Bunun için, eğer komünistler mürekkep ve kâğıdı yok etmek imkânını da bulsalar, benim gibi birçok gençler ve büyükler fedaî olup, hakikat hazinesi olan Risale-i Nur'un neşri için mümkün olsa denmızı kâğıt, kanımızı mürekkep yaptıracağız. Evet, evet, evet; binler defa evet!..

Savcı, iddianamesinde diyor ki: "Said Nursî, eserleriyle üniversite gençlerini zehirlemiştir."

Biz de buna mukabil deriz ki: "Eğer Risale-i Nur bir zehir ise, bizim bu zehirlere tonlarla, binlerce kilo ihtiyacımız vardır. Eğer çoklukla olduğu yeri biliyorsa, bize tayyarelerle sevk etsin."

Biz Risale-i Nur talebeleri, iman ve İslâmiyet hizmeti uğrunda zalimlerin zulmüne maruz kaldığımız vakit, hapishane köşelerinde veya darağaçlarında ölmeyi, istirahat döşeğindeki ölüme tercih ederiz. Görünüşü hürriyet,

envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar
fedai: canını esirgemeyen, muhim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fuyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler
hakikat: gerçek.
hatt: yazı, el yazısı
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hürriyet: insanın ne kendisine ne de başkasına zarar vermeden kanun, düzenleme ve değerler çerçevesinde serbestçe hareket edebilmesi
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
iman: inanç, itikat.
istirahat: dinlenme, rahatlama
komünist: bütün malların ortak laşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan, düzen in mensubu olan kimse
lemean: parlama, parıldama
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
mukabil: karşılık.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga
neşr: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sedd: engel, mâni.
sevk: yöneltme, gönderme
tahkiki iman: imana dair bütün meselelen inceleyip delil ve burhan ile inanma
tahkim: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, muhkem hale getirme.
talebe: öğrenci
tayyare: uçak.
teali: yükselme, yücelme, çok yüce olma
techiz: cihazlama, donatma, hazırlama
tefsir: Kur'an ın mana bakımından izahı, açıklaması
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
terakki: yükselme, ilerleme.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan
zulum: haksızlık

hakikati istibdad-ı mutlak olan bir esaret içinde yaşamaktansa, hizmet-ı Kur'âniyemizden dolayı zulmen atıldığımız hapishanede şehit olmayı büyük bir lütf-i İlâhî biliriz.

Afyon hapsinde mevkuf, Konyalı

Zübeyir Gündüzalp

Not: Bu müdafaa ve temyiz lâyihası Temyiz Mahkemesine gönderildikten sonra, Temyiz Reisliği Zübeyir'in hapisten tahliyesi için telgrafla emir vermiştir.

esaret: esirlik, tutsaklık, hükum altında bulunma
hakikat: gerçek
hizmet-i Kur'âniye: Kur'an hizmeti
istibdat-ı mutlak: hiç bir hak ve hürriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatörlük.
lâyiha: mektup, düşüncelerin kâğıda dökülmesi, yazılması
lütf-i İlâhî: Allah'ın lütfu, ihsan ve iyiliği
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
müdafaa: savunma
reis: başkan.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
temyiz: bir davanın kararının bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesi
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

MUSTAFA SUNGUR'UN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine

İddia makamı, benim de Nurcular cemiyetine dâhil olup, halkı hükûmet aleyhine teşvik ettiğim iddiasıyla cezalandırılmamı istiyor.

Evvelâ: Nurcular cemiyeti diye bir cemiyet yoktur. Ve ben böyle bir cemiyete mensup değilim. Ben, bin üç yüz elli seneden ben her asırda üç yüz elli milyon mensupları bulunan ve kâinatın medar-ı iftiharı olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın kurduğu muazzam ve nuranî ve bütün insanlık için ebedî saadet ve selâmeti müjdeleyen kudsî ve İlâhî İslâmiyet cemiyetine mensubum. Elhamdülillâh, onun evamir-i kudsiyesine de bütün kuvvetimle itaat etmeye azm etmişim. Talebeliği hakkında bir suç sayılan Risale-i Nur ise, bana dinî ve imanî vazifelerimi öğreten ve İslâmiyet'in en yüce ve en mukaddes bir din ve beşerin yegâne medar-ı saadeti olduğunu, ve Kur'ân ise, bütün varlıkların Sahibi, her yerde hazır, nazır, zerrelerden yıldızlara, güneşlere kadar bütün mevcudat idare-i ezeliyesinde bulunan Zat-ı Zülcelâl'in bir emr-i İlâhîsi, ezel ve ebet ve bütün hadisat ihata-i nazarında bir eser-i mu'cizânesi ve Kur'ân bütün kitapların fevkinde kırk vecihle mu'cize ve saadet-i ebediyeyi nev-i beşere müjdelemesiyle muştaktan ebediyen kendine minnettar kılan ve Şems-i Sermedî'nin bir mükâleme-i ezeliyesi; ve Resul-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın Hâlık-ı Kâinat tarafından gönderilmiş, bütün hâl ve ahvaliyle

ahval: haller, durumlar.
aleyh: karşı karşıt
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
asr: yüzyıl
azm: kesin karar, kasıt, niyet.
beşer: insanlık
cemiyet: topluluk, birlik.
dahil: girme, içinde olma
ebed: sonsuzluk, daimilik
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür
emr-i İlâhî: İlâhî iş, Allah'ın emri
eser-i mu'cizane: mucizeli eser, benzerini yapmaktan herkesi aciz bırakacak derecede olağanüstü eser
evamir-i kudsiye: kudsî, yüce, kutsursuz emirler
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fevkinde: üstünde
hadisat: hadiseler, olaylar
Hâlık-ı Kâinat: kainatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
hâzır: huzurda olan, göz önünde olan, hazır
idare-i ezeliye:
iddia: davaya kalkışma, dava etme
ihata-i nazar: ufkunun genişliği, bakışının her şeyi kuşatması
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
imanî: İmana ait olan, imanla ilgili olan, imanla ilgili
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kudsî: mukaddes, yüce
kuvvet: güç, kudret
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünme sebebi
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
minnettar: bir iyilige karşı teşekkür duygusu içinde olan
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
müdafaa: savunma.
müjde: sevindirici haber, müştu
mükâleme-i ezeliye: ezelî konuşma, ezelî anlaşma, soyleşme
muştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
Nurcu: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikirlerine taraftar olan, Risale-i Nur'ları okuyup neşreden kimse
saadet: mutluluk
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
selâmet: salımlık, emnilik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
Şems-i Sermedî: daimî, sürekli olan güneş
talebe: öğrenci
vazife: görev
vecih: cihet, yön
yegane: biricik, tek, yalnız
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

bütün insanların en ekmeli, en sadık ve en yücesi ve kemalâtça en yükseği ve getirdiği İslâmiyet nuruyla insanlara en büyük müjdeyi ve en kudsî teselliyi bahş eden ve on dört asır ve beşerin beşten birinin saltanat-ı maneviyesinde idare eden ve bin üç yüz yıldan beri gelen bütün ümmetin kazandığı sevabın bir misli onun defter-i hasenatına geçen ve kâinatın sebeb-i vücudu Habibullah olduğunu; hem ahiret, cennet ve cehennemin kat'iyen hak ve muhakkak olduğunu harika bürhanlarla ve parlak hucccetlerle ispat eden bir mu'cize-i Kur'ân'dır.

Risale-i Nur ise, kelime ve cümleleriyle, nur-i Kur'ân'dan ve nur-i Muhammedîden (ASM) gelen ezelî ve ebedî bir nur olduğuna şahadet ediyor. O da, Kur'ân'a mensubiyeti ve has bir tefsir cihetiyle ve bu itibarla semavîdir, arşîdir.

İşte halkı hükûmet aleyhine teşvik edici zannedilen Risale-i Nur, bütün Sözleri bütün Lem'a ve Şuaları ve bütün Mektubatıyla hakaik-ı İlâhiye ve desatir-i İslâmiyeyi ve esrar-ı Kur'âniyeyi ders veriyor. Acaba böyle muhterem ve çok yüksek ahlâk ve fazileti ve hakaik-ı imaniyeyi kat'î ders veren Risale-i Nur'u okumak ve onun ebedî saadetler bahş eden yazılarını istinsah etmek veya bir mu'minin istifadesi için iman cihetinde ona hizmet etmek bir suç mudur?

Halkı hükûmet aleyhine teşvik midir? Ve böyle mübarek ve muazzam bir eserin müellifi ve kemalât-ı insaniyenin zirve-i bâlâsında en yüksek bir mertebe-i iman ve

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyh: karşı karşıt.
arşı
asır: yüzyıl.
bahş: bağış ihsan verme.
beşer: insanlık
burhan: delil ispat, hucccet.
cihet: yön
defter-i hasenat: iyilikler güzellikler defteri insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter
desatir-i İslâmiye: İslâmın düsturları prensip ve ölçüleri İslâmın esas kaideleri
ebedî: sonu olmayan daimî sürekli
ekmel: daha (en) pek) mükemmel en olgun kusursuz ve eksiksiz olan
esrar-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın sırları Kur'ân'a ait gizlilikler
ezelî: ezel ile ilgili öncesiz, başlangıçsız.
fazilet: değer meziyet iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece
Habibullah: Allah'ın sevgilisi Hz Muhammed
hak: doğru gerçek, hakikat.
hakaik-ı İlahiye: Allah'ın Kur'ân'da açıklamış olduğu hakikatler
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler imanî gerçekler
harika: olağanüstü
hucccet: delil.
İdare: bir işi yürütme çekip çevirme
İman: inanç, İtikat
İspat: doğruyu delillerle gösterme
istifade: faydalanma yararlanma
istinsah: nüshasını yazma örneğini çıkarma, kopya etme
itibar: değer
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kat'iyen: katı olarak, kesin olarak, kesinlikle
kemalât: fazileter kemaller olgunluklar mükemmellikler
kemalât-ı İnsaniye: İnsana ait mükemmellik ve olgunluklar
kudsî: mukaddes yüce
mensubiyet: mensup olma bağlı oluş
mertebe-i iman: iman derecesi mertebesi.
misl: kat eş
muazzam: çok büyük ulu yüce
mu'cize-i Kur'an: Kur'ân'ın mu'cizesi.
muhakkak: doğruluğu kesinlik kazanmış mutlak.
muhterem: saygı değer hürmete layık saygın
mübarek: feyizli bereketli kutlu.
müellif: eser telif eden, yazan
mü'min: iman eden inanan
nur: aydınlık parıltı ışık.
nur-i Kur'an: Kur'ân'ın Kerîm'in nuru aydınlığı ışığı
nur-i Muhammedî: Hz Muhammed'in nuru ışığı
saadet: mutluluk
sadık: doğru gerçek sözünde vaadinde işinde doğru olan
saltanat-ı maneviye: manevî zenginlik manevî hükümranlık kalplerde kurulan sultanlık.
sebeb-i vücut: varlık sebebi bir şeyin var olma nedeni.
semavî: Allah tarafından olan İlâhî.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükafat
şahadet: şahit olma şahıtlik, tanıklık
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı açıklaması
teselli: avunma
ümmet: Müslümanların tamamı bütün Müslümanlar
zirve-i bâlâ: yüksek makam, yüce kat

ahlâk ve fazîletle mücehhez bir nur abidesini ziyaret ve bu asırda ıyılık ve doğrulukla ve sarsılmaz ıman ve ıtıkatlarıyla İslâmıyet şerefini ve Kur'ân'ın hakaıkını koruyan ve yükselten ve Allah'ın rızasını kazanmaktan başka gayeleri olmayan Rısale-i Nur talebeleriyle iman ve Kur'ân yolunda kardeşlik peyda etmek bir cemıyet kurmak mıdır? Acaba hangı temız, âdil vıcdanlar buna ceza verebılır?

Sayın Hâkimler!

Hakkanıyetı, en yüksek âlımler tarafından tasdık edılen ve en yüksek bir mertebe-i imanî ve aşk-ı İslâmî kazandıran Risale-i Nur, hıç şuphe yoktur ki, onun butun Sözleri ve Lem'a ve Şuaları Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın bırer nuranî tefsırıdırler, manevî hastalıkları ve manevî karanlıkları ızale eden gayet parlak bir güneştırler.

Risale-i Nur'un müellıflıgıyle tavzif edılen Üstadımızın iman ve Kur'ân yolunda geçen ve her turlu zorluk ve sıkıntılara göğüs gererek Kur'ân hakıkatlerini neşırle, bu asırdakı, hususan bu mubarek mılletin evlâtlarını komünıstlık ve her turlü dınsızlıgın dehşetlı hucumundan kurtarmaya çalışan, temız ve pürüzsüz hayatının şahadetıyle, o, bu zamanda bu kudsî vazıfe ıle tavzif edılmış. O, bıze –hâşâ– bozgunculuk ve ahlâksızlık dersını vermıyor, belkı, o, bıze nev-ı beşer dünyasının en buyuk davası ve en muhım meselesı olan ımanı kurtarmak dersını verıyor. Yırmi beş-otuz seneden beri yüz binlerle ehl-i imanın

abide: yadıgâr kalacak eser, arıt.
adil: adaletlı olan, dogruluk gösteren
âlim: ılım ıle ugraşan, ılım adamı
asr: yuzyıl
aşk-ı İslâmî: Islâma aıt aşk, Islam aşkı
cemiyet: manevî bırlık teşkıl eden topluluk.
ceza: suç, kusur, veya yanlış ha reket sonunda tatbık edılen mu eyyıde
dava: takıp edılen fıkır, ıddıa
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehl-i iman: anananlar, iman sahıplerı
evlat: veletler, çocuklar
fazilet: değer, meznyet, iman ve ırfan ıtıbarıyle olan yuksek derece.
gayet: son derece
hakaik: hakıkatler, doğrular, ger çekler
hakikat: gerçek, esas.
hakkanıyet: hak ve adakete uy gunluk, hak ve dogruluktan ayrılmama
hâşâ: asla, katıyen, oyle değıl, Allah gostermesın.
hususan: bılhassa, ozellıkle
hucum: saldırma
iman: ınanç, ıtıkat.
itikat: ınanç, ıman
ızale: gıderme, ortadan kaldırma
komunist: butun malların ortak laşa kullanıldıgı ve ozel mulkıyetın olmadıgı ıddıasında bulunan düzen ın mensubu olan kımse
kudsî: mukaddes, yuce

Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalanyla akılları benzerını yapmaktan acız bırakan Kur'an-ı Kerım
manevî: manaya aıt, maddı olmayan
mertebe-i imanî: iman mertebesi, derecesi.
mesele: onemlı konu
mübarek: feylzlı, bereketlı, kutlu
mücehhez: techız edılmış, cıhazlandırılmış, donatılmış
müellif: eser telıf eden, yazan.
muhım: onemlı, chemmıyetlı
neşr: kıtap yazma, basma çıkarma, herkese duyurma, yayma
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
peyda: meydana gelme, açıga çıkma
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk
şahadet: şahıt olma, şahıdlık, tanıklık.
şeref: manevî buyukluk, yucelık, onur
talebe: ogrencı
tasdık: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
tavzif: vazıfelendırme, gorevlendırme
tefsir: Kur'an ın mana bakımından ızahı, açıklaması
vazife: görev
vicdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayrıabılen ve ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî bır hıs

Risale-i Nur'la imanlarının kurtulmasına çalışması, bilhassa benim gibi İslâmiyet'ten haberi olmayan bîçarelere en büyük saadet ve hayatın gayesi olan imanı ders vermesiyle, elbette ve elbette, o bize bir lütf-i İlâhîdir.

Onun kudsî hizmet-i imaniye ve vazife-i diniyesini inkârla, bütün bütün hak ve hakîkatin aksine, onu hayat-ı içtimaiyeye zararlı görenlere deriz:

Eğer iman ile Allah'a bağlanmak ve dinin evamirine itaat ederek ahlâksızlık ve imansızlık gibi korkunç afetlerden insanları kurtarmak ve İslâmiyet'in daimî saadetiyle onu mes'ut etmek bir cürüm ise, o vakit, "Hayat-ı içtimaiye için zararlıdır" denilebilir. Yoksa, en büyük bir iftiradır ve kat'iyen affedilmez bir cürümdür!

Risale-i Nur'un hedefi dünya değil, daimî ahıret saadeti ve bütün hayat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemal onun cilve-i cemalinin bir nevi gölgesi ve bütün cennet bütün letaifiyle bir lem'a-i muhabbeti olan bir Daim-i Bâkî'nin bir Rahîm-i Zulcemal'ın nzasıdır. Böyle İlâhî ve kudsî ve çok yüce bir gaye varken, sufli ve günahlı ve neticesiz, halkı hükûmet aleyhine teşvik gibi fânîliklerden Risale-i Nur'u binler defa tenzih eylerz. Ve bizim imanî çalışmalarımızı ve dinî bilgiler öğrenmemizi istemeyen bu şekil iftiralarla bizi ezmeye çalışanların şerlerinden Allah'a sığınıyoruz.

afet: bela, musibet, büyük felâket.
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aks: ters, zıt.
aleyh: karşı, karşıt.
bıçare: çaresiz, zavallı.
bilhassa: özellikle.
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü.
cürüm: hata, suç, kanun hilâfına hareket.
Daim-i Bâkî: bâkîliği sonsuz şekilde devam edecek olan Allah.
daimî: sürekli, devamlı.
evamir: emirler, buyruklar, buyrultular, işler.
fani: ölümlü, geçici.
hak: doğru, gerçek, hakıkat.
hakikat: gerçek.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'ân hakıkatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hüsün ve cemal: yüz güzelliği ve kişinin kendi güzelliği.
İftıra: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenâb-ı Hakka dair.
İman: inanç, ıtıkat.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdık etmeme.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
kudsî: mukaddes, yüce.
lem'a-i muhabbet: muhabbet parıltısı, sevgi parıltısı.
letaif: güzellikler, incelikler.
lütf-ı İlâhî: Allah'ın lütfu, ihsan ve iyiliği.
mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.
nevi: çeşit, tür.
Rahım-ı Zulcemal: isim ve sıfadan çok güzel olan ve yaratıklarına karşı sonsuz şefkat sahibi olan Cenâb-ı Hak.
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
saadet: mutluluk.
sufli: aşağılık, bayağı, âdî.
şer: kötülük.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
vazife-i dıniye: dinî vazife, dinle ilgili görev.

Sayın Hâkimler!

Otuz üç âyât-ı kerîmenin işaratı ve İmam-ı Ali (RA) ve Gavs-ı Azam'ın (RA) ve yüzlerle ehl-i tahkikin takdırkârâne beyanatıyla bir nur-i Kur'ân olduğu ve ona yapışanların, inşaallah, imanlarını kurtaracaklan kat'î tahakkuk eden Risale-i Nur, kat'iyen söndürülemez, kaybedilemez. Buna misal: Yirmi beş seneden beri onu imha etmek gayesiyle yapılan hücumlar, bilakis onun fevkalâde yayılmasına ve parlamasına vesîle oldu. Çünkü, onun sahibi, ezelden ebede kadar her şey kudret-i ezelîsinden ve emrinde olan bir Sultan-ı Zülcelâl'dir. Çünkü, onun hakaikleri Kur'ân'ın hakıkatlendir ve Cenab-ı Hakkın hıfz ve inayetiyle daima parlayacaktır inşaallah.

Sayın Hâkimler!

İman ve İslâmiyet'i en yüksek bir sevgi ve iştiyakla öğreten ve rıza-ı İlâhîden başka bir hedef ve maksat tanımayan ve bu asırda Kur'ân'ın bir mu'cize-i kübrası ve tefsir-i nuranîsi olduğu kat'î tahakkuk eden Risale-i Nur'u okumak ve yazmak ve onun hakaik-ı imaniyeyi ders veren risalelerini mü'min kardeşlerine vermek bir suç ise ve dinin evamir-i kudsiyesinden olan rabıta-i diniye ve uhuvvet-i İslâmiye ve Allah sevgisi uğrunda iman ve Kur'ân yolunda birleşmek gibi mukaddes ve İlâhî ve uhrevî kardeşlik bir cemiyet ise, böyle mübarek bir cemiyete mensup olmak, benim için büyük bir saadettir ve her türlü taltif ve nişanların üstünde bir bahtiyarlıktır. Böyle

asır: yüzyıl.
ayat-ı kerime: saygı duyulan Kur'an ayetleri, azamet ve şerefi içeren Kur'an ayetleri.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
bilakis: aksine, tersine, tam tersi, tersine olarak.
cemiyet: manevî birlik teşkil eden topluluk.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.
ehl-i tahkik: gerçeği araştırıanlar, gerçeğin peşinden gidenler.
evamir-i kudsiye: kudsî yüce, kusursuz emirler.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fevkalade: olağanüstü.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nam.
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler.
hakaik-i imaniye: imana ait hakıkatler, imanı gerçekler.
hakıkat: gerçek, esas.
hücum: saldırma.
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme.
İlahî: Allah'la ilgili; Cenab-ı Hakka dair.
iman: inanç, itikat.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
işarat: işaretler, haber vermeler.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
katî: kesin, şüpheye ve teredüde mahal bırakmayan.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
kudret-i ezeli: ezelî kudret. Cenab-ı Hakk'ın zaman ve mekânla kayıtlı olmayan kudreti.
maksat: gaye.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, üye.
misal: örnek.
mu'cize-i kubra: en büyük mu'cize.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azîz, temiz.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mu'min: iman eden, inanan, nişan: bir hizmetten oturu verilen madalya.
nur-i Kur'an: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı.
rabıta-i diniye: din ile ilgili bağ, din bağı, insanların aynı dinden olmalarından kaynak alınan bağ.
rıza-ı İlahî: Allah'ın rızası, hoş nutluğu.
saadet: mutluluk.
Sultan-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyükluk sahibi sultan, Allah.
takdirkârâne: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.
taltif: iltifat etme, gönül okşama.
tefsir-i nuranî: nurlu tefsir.
uhrevî: âhirete dair, âhirete ait, âhiret âlemiyle ilgili.
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği.
vesîle: aracı, vasıta.

bir saadet ve bahtiyarlığı kazandıran Risale-i Nur'un talebesi olmak gibi büyük bir lütfu benim gibi bir bîçareye nasip eden Allah'a hadsiz şükürler olsun. Son sözüm, حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۞ حَسْبِيَ اللهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ[1] وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ[2] 'dir.

Muallim
Mustafa Sungur

MUSTAFA SUNGUR'UN TEMYİZ LÂYİHASIDIR

1. Ağır Ceza Mahkemesi, Nur Risalelerini okuduğumu ve yazdığımı ve muhtaç bir mü'min kardeşime vererek istifadesine çalıştığımı, "Halkı hükûmet aleyhine teşvik ediyor" diye, hakkımda bir suç saymış. Hâlbuki, ben itiraznamemde bu ithama karşı dedim: "Halkı hükûmet aleyhine teşvik edici zannedilen Risale-i Nur, Kur'ân'ın hakikî bir tefsiridir. O, bütün eczalanyla, hakaık-ı imaniyeyi ders verip, okuyan ve yazanlara en büyük saadeti bahş ediyor. Onun hedefi, halkı hükûmet aleyhine teşvik gibi, serserilerin, bozguncu ahlâksızların gittikleri fânîlikler değil, belki bütün saadet ve bahtiyarlığın en yüce mertebesi olan Allah'ın rızasıdır. Ben, bana en büyük fazilet, en tatlı nimet olan imanı kazandıran Risale-i Nur'u okuduğum ve yazdığım ve onun en güzide bir talebesi ve âciz bir hizmetkârı olduğumdan dolayı iftihar ediyorum

1 Allah bize yeter. O ne güzel vekîldir. (Âl-i İmrân Sûresi: 173.)

2. Allah Bana yeter. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur. (Tevbe Sûresi: 129.)

acz: zayıf, güçsüz, zavallı.
aleyh: karşı, karşıt.
bahş: bağış, ihsan, verme.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
bîçare: çaresiz, zavallı.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
fânî: ölümlü, geçici.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
güzide: seçkin, mümtaz.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakaık-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikî: gerçek.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
iftihar: gurur duyunme.
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
itham: suç isnat etme, suçlama.
itiraz-name: itiraz kağıdı, itiraz dilekçesi.
layiha: mektup, düşüncelerin kağıda dökülmesi, yazılması.
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan.
mertebe: derece.
muallim: ders veren, öğretmen.
mü'min: iman eden, inanan.
nasip: Allah'ın kısmet ettiği şey.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnuniyet.
saadet: mutluluk.
serseri: ötede, bende başı boş gezen, işsiz, güçsüz.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnuniyet gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
talebe: öğrenci.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
temyiz: bu incelemeyi yapan mahkeme, yargıtay.

Ve Risale-i Nur'un talebeliğini, hakkımda pek büyük bir ihsan-ı İlâhî bılıp, lâyık olmadığım bu nımet-ı azîmeyı benim gibi bir bîçareye nasip eden Rabbime daima şükrediyorum" dedığım hâlde, kanuna ve delile dayanmayarak, benim ımen ve İslâmıyet'e karşı bağlanmamı bir cürüm bılerek, bütün bütün hak ve hakıkatin aksıne olarak cezalandırıldım.

2. Ben şahidim kı, ben Kastamonu Gölköy Enstitüsünde okurken, bazı muallımler tarafından bıze dinsizlik dersi verilmişti. Hâşâ, Hazret-i Kur'ân'ı Hazret-i Peygamberin yazdığını ve İslâmıyet'in artık mülga olunacağını, medeniyetin ilerlediğini, bu asırda Kur'ân'a ittiba etmek büyük bır hata ve gerilik olduğunu, hatta bir gün bir muallımın yaptığı gıbı, İslâmlar namaz kıldıklan ve ahıreti düşündükleri için daima muztarip bir hâlde, ömürleri elem içinde geçtiğini ve İslâm camilerinde daima bir ölgünlük havası estiğini, Hristiyanların kilıselerinde ise daima neşe ve canlı hayat bulunduğunu ve Hristiyanlar çalgı vesaire gibi eğlencelerle hayatın tadını alıp omürlerini neşe içinde geçirdiklerini söylüyorlar, kalblerimizdeki iman ve İslâmıyet bağlannı koparmaya ve onun yerinde inkâr ve küfür yerleştirmeye çalışıyorlardı.

İşte böyle zehirli fikirlerle aşılanmış ve böyle tehlikeli, muzır dinsizlerin derslenyle maneviyatı oldürulmek istenmiş ve hatta o muzır fikırlere kapılarak ve –hâşâ– inanarak, etrafına neşretmeye başlamış bır bîçare ınsanın, birdenbire Risale-i Nur gibi Kur'ân'ın feyzinden fışkıran,

ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aks: ters karşıt, zıt.
asır: yuzyıl.
bıçare: çaresiz, zavallı
cürüm: hata suç kanun hılafına hareket.
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey burhan.
elem: dert uzuntu, maddî-manevi ıztırap
feyiz: bolluk, bereket ihsan bağış
hâk: dogru gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek.
haşâ: asla katıyen oyle degil, Allah gostermesin
ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan, Cenab-ı Hakkın mahlukatına ihsan ettiği butun nimetler ikramlar hediyeler bagışlar
ımen: inanç ıtıkat.
inkar: reddetme. inanmama kabul ve tasdik etmeme.
ittıba: tabı olma uyma itaat etme
kanun: yasa
küfür: Allah ın varlığına birliğine inanmama muşrıklık, ımansızlık
lâyık: vasıfları, nıtelikleri, ozu. hareket ve davranışlanyla bir şeyı elde etmeye hak kazanmış olan
maneviyat: mana alemine aıt olanlar hısse ve ınanca aıt şeyler
muallım: ders veren öğretmen
muzdarip: ıztırabı sıkıntısı olan ızdırap çeken çırpınıp duran sıkıntılı
muzırr: zararlı, zarar veren
mülga: ılga edilmiş kaldınlmış
nasıp: Allah ın kısmet ettiği şey
neşr: kitap yazma basma çıkarma herkese duyurma yayma
nımet-i azıme: büyük nımet.
Rab: besleyen, yetıştıren verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
şükur: Allah ın nımetlerine karşı memnunluk gosterme gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme
talebe: öğrenci
vesaire: ve başkaları bunun gibıleri

iman ve İslâmiyet hakikatlerini gayet parlak bürhanlar ve harika delîller ile ispat eden ve din-i İslâm'ın daima insanların saadet ve selâmetine vesile sönmez ve söndürülmez bir manevî güneş olduğunu izah eden eşsiz bir nur-i Kur'ân'ın birkaç risalesini okumakla bütün o zehirli fikirlerini atıp imanı elde ederek, duyduğu sonsuz sevinç ve bahtıyarlığı telif ettiği mubarek Nur Risalelerinyle ona kazandıran müşfik ve vefakâr ve hakikî kahraman üstat Bediüzzaman Hazretlerine arz etmesi, eski gaflet ve dalâlet hayatından kurtulup, iman ve nura kavuştuğunu ve hakikî imanı kazandıran Risale-i Nur'un bu asrın bütün insanları için bir şems-i hidayet ve vesile-i saadet ve onun müellifliğiyle tavzif edilen Üstad-ı Muhteremin bu pek büyük ve yüce imanî hizmetiyle onun bu beşeriyete, hususan ehl-i imana bir lütf-i İlâhî olduğunu hayranlıkla arz etmesi; ve yukarıda da arz edildiği veçhile, Kur'ân ve İslâmiyet aleyhindeki dehşetli ve kahhar tecavüzleriyle bu kahraman İslâm milletinin evlâtlarını dinsizliğe teşvik edip, milyonlarla insanların bağlandığı kudsî ve İlâhî İslâmiyet esaslarını yıkmaya ve o milyonlarla insanların ebedî saadetlerini mahvetmeye çalışanlar "Gizli Sufyan komitesinin yıkıcılığı ve ezicilliği" diye vasıflandırarak, onlara ve onların bu alçak ve kahhar ve zalimâne tahriplerini ve yıkıcılıklarını alkışlayan divanelere binler teessüf ve nefretlerle "Yazıklar olsun!" demesi, ve imanında şüpheye düşmüş eski ders arkadaşlarına, "Gelin, hepimiz bu hevaî ve nefsî arzulardan vazgeçelim, hakaik-ı Kur'âniyenin önünde diz çökelim ve bu asrın rehber-i saadeti olan

aleyh: karşı, karşıt.
arz: sunma, bildirme.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
asır: yüzyıl.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
beşeriyet: beşerilik, insanlık.
burhan: delil, ispat, hüccet.
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
din-i İslâm: İslam dini.
divane: deli, aklı başında olmayan.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehl-i iman: İnananlar, iman sahipleri.
evlâd: veletler, çocuklar.
gaflet: dikkatsızlık, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayet: son derece.
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hakiki: gerçek.
harika: olağanüstü.
hevaî: nefsine düşkünlük ile ilgili, nefsine ve şehvetine mağlûp olmakla alâkalı.
hususan: bilhassa, özellikle.
İlahî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
iman: inanma, itikat.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kahhar: kahreden, yok eden, batıran, mahveden.
komite: kötü bir maksat için toplanmış gizli cemiyet.
kudsî: mukaddes, yüce.
lütf-ı İlahî: Allah'ın lütfu, ihsan ve iyiliği.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, bitme.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mubarek: feyzli, bereketli, kutlu.
muellif: eser telif eden, yazan.
müşfik: şefkatli, merhametli, acıyan, seven, sevgi ve ilgi gösteren.
nefret: bir şeyden veya kimseden iğrenme, üksünme, ikrah.
nefsî: nefsten kaynaklanan, şeylerle ilgili, nefsle alakalı.
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
nur-ı Kur'an: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı.
saadet: mutluluk.
selâmet: salimlik, emnlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
süfyan: ahirzamanda gelecegi ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve münafik şahıs.
şems-i hidayet: hidayet güneşi, Hz. Muhammed (a.s.m.).
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
tecavüz: saldırma, saldırma, baş kasının hakkına dokunma.
teessüf: üzülme, esefleme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
Üstad-ı Muhterem: muhterem, saygıdeğer üstad.
veçhile: veçh ile, o cihetten, yönden.
vefakâr: vefalı, vefa gösteren.
vesile: aracı, vasıta.
vesile-i saadet: mutluluk vesilesi, mutluluk sebebi.
zalimane: zalimce, zulmedercesine.

Nur medresesine koşalım, aylarca ve yıllarca alkışlayıp durduğumuz o yalancı sefillerden ve onların hakîkat diye gösterdikleri yalanlardan vazgeçip, Bediüzzaman Said Nursî'nin derslerine gönül bağlayıp onu üstat edinelim, zulmetten nura dönelim" diye hitap etmesi, acaba imanından aldığı sevinç ve Kur'ân ve İslâmiyet sevgisinden ve bağlılığından ve milletini pek çok sevip herkesin tahkikî imanı kazanarak sonsuz bir saadete nail olmalarını arzu etmesinden değil midir? Acaba Allah'a intisap edip İslâmiyet'in en âlî bir din ve fazilet ve saadet müjdecisi olduğunu ilân etmek bir cürüm müdür?

Kur'ân ve İslâmiyet aleyhinde her taraftan yıkıcı ve kahhar taarruzların başladığı ve Hazret-i Kur'ân'a ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma iftiralarla o Zatın çok âlî ve çok kudsî kıymet ve varlıkları çürütülmek istenildiği; buna mukabil, dinsizliği ve ilhadı ve ahlâksızlığı telkin eden kitapların ve Allah'a asi ve İslâmiyet'e hücum eden fânî ve kıymetsiz bedbahtların saygılar ile anıldığı ve bid'akâr ve gaynmeşru hâllerinin alkışlandığı bir zamanda, Hazret-i Kur'ân ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın yüceliklerini, hakkanıyet ve kudsiyetlerini, hem Allah'ın varlığını ve bu kâinat bütün mevcudatıyla ve bütün aza ve cihazatıyla Hâlıkının vücub-i vücuduna ve Vahdaniyetine şahadet ettiğini, ve insan, akıl ve fikir cihetiyle ve esma-i İlâhiyeye en ziyade âyinedar bulunmasıyla, sair mahlûkata bir nevi sultan hükmünde olduğu; insan, eğer iman ve ubudiyetle Allah'a

aleyh: karşı karşıt
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
âlî: yüce yüksek ulu
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
âsî: isyan eden, başkaldıran.
âyinedar: ayna tutan
aza: organlar üyeler
bedbaht: bahtsız talihsiz zavallı
bid'akâr: dinde olmayanı dine sokmaya çalışan bid'acı.
cihazat: cihazlar uzuvlar organlar
cihet: yön.
cürüm: hata suç.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fânî: ölümlü geçici
fazilet: değer meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
gayrimeşrû: meşru olmayan dine aykırı kanunsuz
hakîkat: gerçek.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hitap: söz söyleme topluluğa veya birisine karşı konuşma
hücum: saldırma
hükmünde: değerinde yerinde.
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme olmayan bir suçu başkasına yükleme
İlân: yayma duyurma bildirme
İlhad: İslam inancından dönme Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayış
İman: inanç ıtıkat.
intisap: mensup olma bağlanma girme
kahhar: kahreden yok eden batıran mahveden

kâinat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
kudsî: mukaddes yüce
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu
kıymet: değer
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
medrese: ders okutulan yer
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey mahlûklar
mukabil: karşılık.
nail: kavuşan ulaşan, eren
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, parıltı ışık.
rehber-i saadet: saadet kılavuzu saadet rehberi.
saadet: mutluluk
sair: diğer başka öteki
sefil: alçak, aşağılık.
şahadet: şahit olma şahıtlık tanıklık.
taarruz: saldırma, saldırma, hücum
tahkikî iman: imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve burhan ile inanma
telkin: fikir aşılama zihinde yer etirme
ubudiyet: kulluk
Vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı Allah'ın bir oluşu
vücub-i vücud: varlığı gerekli olmak olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
Zat: azamet ve ululuk sahibi olan
ziyade: çok, fazla
zulmet: karanlık.

intisap etse, dalâlet ve sefahatten ve büyük günahlardan korunsa, mevcudatın üstünde âlâ-i illiyyine lâyık ve ebedî cennet ve saadete mazhar bir muhterem misafir; ve eğer şirk ve isyanla veya gaflet ve dalâletle Hâlık'ına küfretse, o zaman hayvandan daha aşağı ve esfel-i safilîne düşerek ebedî cehenneme müstahak ve sonsuz azap ve işkencelere lâyık bir bedbaht olduğunu; ve Kur'ân'ın daima değişmez ve Onun hükûm ve emirleri tebeddül etmez ve edilemez bir hak kelâmı ve İslâmiyet'in daima en yüksek bir medeniyette bulunduğunu ve beşeriyetin hakikî ve daimî saadeti ancak ve ancak evamır-ı Kur'âniyeye ittiba ve intisapla mümkün olacağını açık ve kat'î olarak izah ve ispat eden Risale-i Nur'un kudsiyetini ve yüceliğini ve o mu'cize-i Kur'ân'ın bir nur-i İlâhî ve bir ihsan-ı Rabbanî olduğunu iman ve ilân etmek bir cürüm midir?

Fânî beş-on dakikalık gayrimeşru zevkler için yazılmış roman ve efsaneler ve İslâmiyet'in aleyhinde ve okunması memleket ve milletin selâmeti bakımından gayet tehlikeli, muzır kitapların neşredilmesi ve onların medih ve tavsiye edilmesi bir suç sayılmıyor da, yüz milyonlarla insan onda gitmiş ve hakikî olan saadete ulaşmış İslâmiyet güneşinin tarifçisi ve tavsiyecisi ve hakaik-ı imaniyenin müjdecisi olan Risale-i Nur'u okumak ve yazmak methüsenasına kadir olamadığımız yüksek mezâyâsını tavsiye etmemiz bir suç sayılıyor! Acaba kalbinde zerre kadar imanı olan ve memleket ve milletin selâmetini arzu eden bir insan bunu suç sayabilir mi?

intisap: mensup olma, bağlanma, girme
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma
kadir: bir ısı yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kelam: söz, konuşma, nutuk.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
mazhar: bir şeyin çıktığı görünüdüğü yer, nail olma, şereflenme
methüsena: methedip övmek.
medih: övmek
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mezâyâ: meziyetler, üstünlük vasıfları
mu'cize-i Kur'an: Kur'an'ın mu'cizesi.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın
muzır: zararlı, zarar veren
müstahak: hak eden, hak etmiş
neşr: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
nur-ı İlâhî: Allah'ın verdiği nur
saadet: mutluluk.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik
selâmet: salimlik, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma.
şirk: Allah'a ortak koşma. Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tebeddül: başkalaşma, değişme.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

alâyilliyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe
aleyh: karşı, karşıt.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
beşeriyet: beşenlik, insanlık.
cürüm: hata, suç, kanun hilâfına hareket
daimî: sürekli, devamlı.
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
efsane: masal, asılsız hikâye
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, Cehennemin en aşağı tabakası
evamır-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın emirleri
fanî: ölümlü, geçici.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gayet: son derece
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
hak: Allah.
hakaik-i imaniye: imana ait hakıkatler, imanı gerçekler
hakikî: gerçek.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hüküm: karar, emir
ihsan-ı Rabbanî: Cenâb-ı Hakkın yarattıklarına vermiş olduğu bütün nimetler, hediyeler, ikramlar, ücretler
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
iman: inanç, itikat

Sayın Yargıtay Hâkimleri!

Sizin yüksek huzurunuza arz edilen bu dava, doğrudan doğruya iman ve Kur'ân davasıdır, milyonlarla insanların ebedî saadet ve kurtuluşu davasıdır. Bu azîm dava ile, başta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bütün enbiya aleyhimüsselâm ve bütün evliya ve hadsiz ehl-i hakikat ve imanla dâr-ı bekaya gitmiş bütün ecdatlarımız manen alâkadardırlar. O milyonlar ehl-i hakikatın selâm ve sevgilerini, dua ve şefaatlerini kazanmak fırsatı şimdi elinizdedir. Risale-i Nur denilen âlî hakikat önünüzdedir. Onun gayesi dünyevî ve fânî ve süflî makamlar mıdır, yoksa en büyük saadet ve âlî sevinç ve en yüce bahtıyarlık olan Allah'ın rızasını kazanmak mıdır? Ve onun bütün sözleri, insanları ahlâksızlığa mı teşvik ediyor; yoksa imanla onları mücehhez kılıp yüksek ahlâk ve fazilete mi kavuşturuyor?

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'caz-ı manevîsinden fışkıran ve bir nur-i İlâhî olan Risale-i Nur önünüzdedir. Madem imanı kazanmak ve imanla bu dünyadan dâr-ı saadet-i bâkîye gidebilmek insanların her meselesinden üstün en büyük davasıdır. Ve madem Risale-i Nur Kur'ân'ın feyziyle, hakaik-i imaniyeyi ders verip, yüz binlerle onu okuyup yazanların kat'î şahadetiyle ve birçok ayat-ı Kur'âniye ve ehadis-i Muhammediye (ASM) kudsî beyanatı ve İmam-ı Alî (RA) ve Gavs-ı Geylânî (RA) misillü birçok ehl-i velâyetin takdirkârâne tavsiyeleriyle Risale-i Nur o davayı kat'î kazandırıyor. Elbette ve elbette, sizler yüksek adalet ve hakikatperverliğinizle, her türlü

alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aleyhimusselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
âlî: yüce, yüksek, ulu
arz: sunma, bildirme.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
azîm: büyük.
bahtıyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu
beyanat: açıklamalar, izahlar
dar-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya, âhiret.
dâr-ı saadet-i bâkiye: ebedî bâkî saadet diyarı, Cennet.
dava: takip edilen fikir, iddia
dua: Allah'a yalvarma, niyaz
dünyevî: dünyaya ait
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar
ehadis-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m) sözleri, hareketleri ve hallerini bildiren gerçekler
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i velayet: velî olanlar, erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velilik sıfatını taşıyanlar
enbiya: nebiler, peygamberler
evliya: veliler, Allah dostları.
fânî: ölümlü, geçici
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece
feyiz: ihsan, bağış, kerem
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek.
hakikatperver: hakikatı sever, gerçek aşığı
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş
İman: inanma, itikat.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
madem: ...den dolayı, böyle ise
makam: yer, mevki
manen: mana bakımından, manaca
mesele: önemli konu
misillü: gibi, benzeri
mücehhez: teçhiz edilmiş, donatılmış, hazırlandırılmış donatılmış.
nur-i İlâhî: Allah'ın verdiği nur
resul-i ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber. Hz. Muhammed (a.s.m.)
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnuniyet.
saadet: mutluluk
selam: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
süflî: aşağılık, bayağı, âdî
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
takdirkârane: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.

fânî endişelerin fevkinde yüksek hakperestliğinizle Risale-i Nur'un o hakkanî ve Kur'ânî çehresini ve hakikî kıymetini takdirle görüp anlayacaksınız. Ve Risale-i Nur'un talebelerinin de Cenab-ı Hakkın rızasından başka bir maksat peşinde koşmadıklarını göreceksiniz.

Sayın Yargıtay hâkimleri!

En yüksek ahlâk ve fazîletiyle ve en yüce şefkat ve merhametiyle insanları koyu fikir karanlığından ve daimî haps-i ebedîden kurtarmaya çalışan ve en şiddetli sıkıntı ve işkencelere göğüs gererek Cenab-ı Hak tarafından tavzif edildiği hakaik-ı Kur'âniyeyi neşretmek kudsî vazifesiyle zamanın en yüce mertebe-i kemalîne erişen aziz ve âlî üstadımız Bediuzzaman Hazretleri bütün bütün hak ve adalete aykın olarak zindanlara atılıyor. Pek ihtiyar ve hasta ve kimsesiz, en yüksek iman ve ubudiyetle ve harika zekâ ve ilmle mücehhez ve insanların imanını kurtarmaktan başka bir gayesi bulunmayan yetmiş beş yaşındaki bu mübarek ve hakikî insaniyetperver Üstadın, Afyon zindanlarında şiddetli soğuk ve dehşetli sıkıntılar içindeki vaziyet-i elîmânesi ciğerleri deliyor ve kalbleri sızlatıyor. Hakikatlere âşık ve meftun olan yüksek adaletinize ve hakikî insaniyetperverliğinize güvenerek adaletin şefkat ve merhametinin tecellisini bekliyoruz.

Mustafa Sungur

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
aziz: izzetli, muhterem, saygın.
çehre: vecih, yüz.
daimî: sürekli, devamlı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
endişe: kaygı.
fânî: ölümlü, geçici.
fazîlet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece.
fevkinde: üstünde.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakaik-ı Kur'aniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hakkanî: hak ve adalete uygun, hakkılığa uyar ve yakışır.
hakperest: doğruluk ve haktan taviz vermeyen, doğruluktan ayrılmayan, bunları ciddî manada seven.
haps-i ebedî: ebedî hapis, sonsuza dek kalınacak hapis.
harika: olağanüstü.
ilim: bilme, bilgi.
iman: inanç, itikat.
insaniyetperver: insanlığı seven.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'anî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait.
kıymet: değer.
maksat: gaye.
meftun: tutkun, muptela, aşın bağlanmış.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mertebe-i kemal: kemal olgunluk, mükemmellik mertebesi.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mücehhez: techiz edilmiş, cihazlandırılmış, donatılmış.
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma.
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
takdir: kıymet verme, beğenme.
talebe: öğrenci.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev.
vaziyet-i elîmane: elem ve acı verici hal.
zindan: hapishane.

MEHMED FEYZİ'NİN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine!

İddianame, beni Üstadım Saıd Nursî'nin hem sır kâtibi, hem kendisıyle, hem Risale-i Nur'la şıddetlı alâkalı, hem çok hızmet ettıgımi bahısle, bu hareketimi medar-ı mes'uliyet saymış. Ben de buna karşı, bütün kuvvetımle bu ithamı kabul edıp, iftıhar ediyorum. Çünkü, fıtratımda ilme karşı gayet kuvvetlı bır ıştıyak var. Bir delılı şudur kı Denizli hâdısesınde menzılım taharri edıldıgı vakıt, beş yüz seksen adet mütenevvi kütüb-i ilmiye ve Arabiye evımde bulunduğu resmen sabıt olmuştur. Benim fakr-ı hâlimle ve gençliğimle ve lisan-ı Arabîde noksaniyetimle beraber, bu zamanda bınde bir şahısta bulunmayan bu mütenevvi beş yüz seksen cılt kitabı bana toplattıran, fevkalâde bır talebelik şevki ve hanka bir aşk-ı ilmîdir. Işte bu fıtrî ıstıdat ile, daima hakıkî bir üstat arıyordum. Cenab-ı Hakka hadsiz şükrolsun kı, uzakta aradıgımı pek yakında elime verdi.

Evet, üstadım olan Saıd Nursî'nin bütün hayatının gayesi, şevk-i ılımde ve ulûm-i İslâmiyeyi bilmek aşkında geçtiğini bütün hayatı şahadet ediyor. Hem ben müşahedatımla, hem Ustadımın matbu tarihçe-i hayatıyla, hem eski talebelerınden aldıgım malûmatla kat'î bildim ki, bendeki fıtrî aşk-ı ilmî Üstadımda hanka bir surette bulunuyor kı, bu zamanda butun medrese âlimlerinin hilâfına olarak, pek harika, tek başıyla medrese talebeliğini muhafaza edıp, her belâya tahammül etmış. Hatta, ehl-i sıyaset, Üstadımın bu acip hâllerini anlamadıkları için, hiç

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
alaka: ilgi, ılışkı, bag
alım: ilım ile ugraşan, ılım adamı
aşk-ı ilmî: ilımle ilgili aşk, ilım ögrenme aşkı.
bahıs: bahseden, araştıran, anlatan.
belâ: musıbet, sıkıntı
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan.
ehl-i sıyaset: ulkenın idaresıyle meşgul olanlar, sıyaset adamları, politıkacılar
fakr-i hal: hâlı yaşayısı fakırce olan
fevkalâde: olağanustu
fıtrat: yaratılış, tabıat, mızaç, huy
fıtrî: tabîî yaratılıştakı, doğuştan olan.
gayet: son derece
hadise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkı: gerçek
harıka: olaganustu
hılafına: zıddına, tersine, aksine.
İddianame: İddıa yazısı, savcının bır dava konusundakı iddıalarını toplamış olduğu, isnat ettıgi suç ve delıllen de icine alan yazısı
iftıhar: gurur, övunme
ıstıdat: kabılıyet, yetenek.
ıştıyak: aşın ısteme, çok fazla arzu etme.
ıtham: suç isnat etme, suclama
kat'i: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
katıp: yazıcı
kuvvet: guç, kudret.
kütüb-i Arabiye: Arabca kıtaplar
kütüb-i ilmiye: ılmî kıtaplar
lisan-ı Arabî: Arap dılı.
malumat: bilgi
matbu: tab edılmiş, basılmış
medar-ı mes'uliyet: sorumluluk sebebi.
medrese: eskı dönemde ders okutulan düzenlı ögretım kuruluşu
menzil: ev, oda, yer
muhafaza: koruma
müdafaa: savunma.
muşahedat: gozlemler
mütenevvi: aynı cınsten olmayan nev nev, çeşıt çeşıt.
noksanıyet: eksıklık, noksanlık.
resmen: resmî olarak, resmî bır şekılde
sabıt: ıspat edılmiş, ıspatlanmış
suret: bıçım, şekıl, tarz
sır.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şevk: şıddetlı arzu, aşın ıstek ve heves
şevk-ı ilmi: ılmın verdıgı şevk, moral.
şükür: Allah'ın nımetlerıne karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah'ı hamd etme
tahammül: zora dayanma, kotu ve guç durumlara karşı koyabılme, katlanma
taharri: arama, araştırma
talebe: ogrenci
tarihçe-i hayat: bır kımsenın hayatını anlatan kıtap, bıyografi
ulum-ı İslâmiye: Islâmî ilmler

alâkası olmayan bir nevi siyasete temas ettirmeye çalışmışlar, hatta hapislere sokmuşlar. Fakat, sonra, Cenab-ı Hak o aşk-ı ilmîyi Kur'ân'ın hakaikına bir anahtar yapmış; bütün ehl-i ilmi ve feylesofları hayrette bırakan Risale-i Nur meydana çıkmış. Ben de o sırada bütün hayatımda aradığım ve kendi fıtratımda ve fakat pek yüksek bulunan bu Üstadı bir ihsan-ı İlâhî olarak Kastamonu'da yanımda buldum. Ahir ömrüme kadar da, buna teşekkür ediyorum.

Hem, Üstadım eskiden beri izzet-i ilmiyeyi muhafaza için, sadaka ve hediye gibi şeyleri kabul etmediği gibi, talebelerini de meneder; kimseye başını eğmez. Hatta, harika vaziyetlerinden, harb içinde, avcı hattında, oturmaya ve sipere girmeye tenezzül etmeyerek izzet-i ilmiyeyi muhafaza ettiği gibi; üç dehşetli kumandana karşı kahramancasına hocalık ve haysiyet-i ilmiyeyi muhafaza için, onların hiddetine karşı ehemmiyet vermeyip, onları susturdu. Onun için, bu Üstadımı, bu millet ve vatanın ve Türk ulemasının pek büyük şerefini muhafaza etmek için, her şeyini feda etmiş bir şahıs bildiğimden, ben de kendime hakikî üstat kabul ettim. Böyle vatan ve millete hakikî fedakâr bir Üstadın, farz-ı muhal olarak yüz kusuru da olsa, nazar-ı müsamaha ile bakıp, itiraz etmemek gerektir.

Bu memleketin vatanperverlen Meşrutiyet devrinde, milliyetçiler ve hamiyetperverleri Cumhuriyette, bu Üstadın ilme ettiği fevkalâde hizmeti vatan ve millet namına takdir ettiklerine bir numunesi şudur ki: Camiü'l-Ezher

ahir ömür: ömrün son devresi, hayatın son demleri
alâka: ilgi, ilişki, bağ
aşk-ı ilmi: ilmile ilgili aşk, ilim öğrenme aşkı.
cumhuriyet: siyasi mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i ilm: ilim sahipleri, ilim adamları.
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme
feda: gözden çıkarma, uğruna verme
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden
fevkalâde: olağanüstü
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakikî: gerçek.
hamiyetperver: hamiyet sahibi, din ve millet gibi önemli değerleri seven, koruyan ve bunlara hizmet eden
harika: olağanüstü
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga
haysiyet-i ilmiye: ilmin haysiyeti, şerefi, itibarı.
hiddet: öfke, kızgınlık
ihsan-ı İlâhî: İlâhî ihsan, Cenab-ı Hakkın mahlûkatına ihsan ettiği bütün nimetler, ikramlar, hediyeler, bağışlar.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
izzet-ilmiye: ilmin izzeti, ilmin gerektirdiği vakar, haysiyet, şeref ve ağırbaşlılık.
kumandan: komutan
men: yasak etme, engelleme, mânî olma
Meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908'de ilânıyla devam eden hukukî ve siyasî döneme verilen ad.
muhafaza: koruma
nam: ad, yerine
nazar-ı müsamaha: göz yumma, görmezlikten gelen bakış, hoş görü, nazar
nevi: çeşit, tür
numune: örnek.
sadaka: Allah rızası için ihtiyaç sahibi fakirlere yapılan yardım, farz olmadığı hâlde kişinin fakirlere verdiği para, mal vs. gibi şeyler
siyaset: hükümet etme, devlet idaresi, politika
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur.
takdir: kıymet verme, beğenme
talebe: öğrenci.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifâde etme, şükretme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse
vaziyet: durum

sisteminde, "Medresetüzzehra" namında Van vilâyetinde temeli atılıp eski Harb-i Umumî munasebetiyle gen kalan Şark dârülfunununa İttihat ve Terakki Hükûmeti on dokuz bin altın lira verdiği gibi, yirmi dört sene evvel Cumhuriyet Hukûmeti de Ustadımın dârulfunununa yüz altmış üç mebusun tasdikiyle yüz elli bin lira tahsisat verilmesini kabul etmeleridir. Bu yüksek Üstadın tek başıyla Camiu'l-Ezher gibi binler hocaların teşebbüsüyle vücuda gelecek bir medrese-i kübrayı vücuda getirmeye yakın muvaffak olması gösteriyor ki; vatanperverler ve milliyetperverler dahi, medrese ulemalarıyla beraber bu Üstadımı takdir ve tahsin etmeleri lâzım ve elzemdir. Biz de, böyle bir üstat elimize geçtiği için, her zahmet ve meşakkate tahammule karar vermişiz. Füyuzat-ı ilmiyesiyle ve yüz otuza varan asar-ı kudsiyesinin hakaikıyla, beni ilim ve iman yolunda terakki ettiren bu mümtaz allâme-ı zamana sonsuz bir varlıkla hürmetim vardır. Bu hürmetim ebede kadar inşaallah gidecektir.

İddia makamının beni suçlandırmak istediği ve aylardan beri tetkikat ve taharriyat neticesinde hakikatine vasıl olamadığı "Dini ve dinî hissiyatı alet ederek devletin emniyetini ihlâl edecek bir gizli cemiyet"in ne vücudu var ve ne de böyle bir cemiyetle alâkamız vardır. Yegâne alâkamız, hükûmet-i cumhuriyenin kanunları muvacehesinde, en çetin imtihanlarda, en yüksek ehl-i vukuf heyetler tarafından icap eden hürmeti görmüş ve salâhiyettar mahkemelerde beraat kazanmış Risale-i Nur'lardır. Bu ise, vatana ve millete ihanet değil, doğrudan doğruya

alaka: ilgi, ilişki, bağ.
allâme-i zaman: zamanın allâmesi, zamanın ilmî seviyesi en yüksek olan büyük âlimi.
asâr-ı kudsiye: kudsî eserler, yüce belirtiler, izler.
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
cemiyet: topluluk, birlik.
cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukuk üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
dârülfunun: üniversite.
ebed: sonu olmayan, gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetki sahibi olanlar, hâkimler.
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
emniyet: güvenlik.
füyuzat-ı ilmiye: ilmin verdiği feyizler, bereketler.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş. 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hissiyat: hisler, duygular.
hükûmet-i cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti, cumhuriyet idaresi.
hürmet: nâyet, ihtiram, saygı.
icap: gerekme hâli, gerekli olma.
İddia makamı: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden, savcı.
ihanet: hainlik, ketûlük etme.
ihlâl: bozma, zarar verme.
iman: inanç, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse manasında kullanılan bir dua.
İttihat ve Terakki: İkinci meşrutiyet ilânından sonra iktidara ele geçiren parti.
medrese-i kübra: büyük medrese.
MedresetüzZehra: Bediüzzaman'ın doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
milliyetperver: milletini seven, ulusçu, milliyetçi.
muvacehe: ön, karşı.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
münasebet: vesile, -dan dolayı.

nam: ad.
salâhiyetdar: salâhiyetli, yetkili.
şark: Doğu bölgeleri, Doğu Anadolu.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
taharriyat: araştırmalar, aramalar, incelemeler, tahkik etmeler.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
tahsisat: bir kimse ve daire için ayrılmış para, ödenek.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tasdik: onaylama.
terakki: yükselme, ilerleme.
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme.
tetkikat: araştırmalar, incelemeler.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan.
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse.
yegâne: biricik, tek, yalnız.

vatana ve millete nafi ilim uğrunda bir çalışmaktır. Bunun hancinde ne bir siyasî maksat ve ne de başka bir garaz yoktur. Binaenaleyh, bu hususta da masumiyet ve samimiyetimiz meydanda olmakla, Denizli Mahkemesinde olduğu gibi, yüksek mahkeme-i âdilenizden adaletin tecellisiyle beraatimi talep ediyorum.

Afyon Ceza Evinde Mevkuf Kastamonulu

Mehmed Feyzi Pamukçu

adalet: her hak sahibine hak kının tam ve eksiksiz verilmesi düzenli ve dengeli oluş.
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
mahkeme-i adile: adaletle hükmeden mahkeme, adil mahkeme
maksat: gaye
masumiyet: masumluk, kabahatsizlik, suçsuzluk.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
nafi: faydalı, karlı
samimiyet: samimilik, içtenlik.
siyasi: siyasetle ilgili, siyasete ait.
talep: isteme, dileme
tecelli: belirme, bilinme

AHMED FEYZİ'NİN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine!

Sayın Hâkimler!

Bir din âlimi ile görüşmek, onun din hakikatlerine ait kitaplarını okumak ve yazmak ve arkadaşlarının imdadına koşmak uzere dinine ve Kur'ân'ına ve Peygamberine (ASM) hizmet etmek, bir mü'minin vazifesi ve hakkı değil midir? Bizi bu hizmet-i diniyeden meneden bir kanun maddesi var mıdır? Bazı cihetlerin zamanımızdaki küfrî ve gayr-ı ahlâkî cereyanlan tenkit etmesi bir suç mu teşkil ediyor?

Biz, ne siyasetle, ne idare ile asla alâkası olmayan, yalnız dindar, saf halk kitlesiyiz. Bir insana husnüzan etmek ve kıymet vermek, herkesin şahsî bir kanaatidir. Biz, Bediüzzaman'ı zamanımızın en yüksek din âlimi biliyoruz, din hakikatlerini asla dalkavukluk yapmadan beyan ve ifade eden bir hakikat adamı biliyoruz. Mücahit adını vermekliğimiz, memleketimizi tehdit eden ahlâksızlık ve imansızlık cereyanlarına karşı Kur'ân'ın sarsılmaz hakikatlerine dayanarak giriştiği müdafaa ve hizmet-i diniyesinden dolayıdır.

Din ve vicdan hürriyetinin hükümran olduğu bir memlekette, vicdanî kanaatlerimizden mes'ul olamayız. Bundan dolayı da kimseye hesap vermeye mecbur değiliz.

alaka: ilgi, ilişki, bağ
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cihet: yön
dalkavuk: kendisine çıkar ve yarar sağlayacak olan kimselere aşırı saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin
dindaş: aynı dinden olan, din kardeşi
gayr-i ahlâkî: ahlâk dışı
hakikat: gerçek, esas
hakikat: gerçek.
hizmet-i diniye: dini hizmet.
hükümran: hâkim, hükümdar, hükum ve saltanat süren, hukum, ferman
husnüzan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanı ve iyi kanaat.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevirilmesi
iman: inanç, itikat.
imdat: yardım.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kanun: yasa
küfrî: küfürle ilgili, Allah'ı inkarla alâkalı
kıymet: değer
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
men: yasak etme, engelleme, mani olma
mes'ul: yaptığı işlerden hesap vermeye mecbur olan, sorumlu
mücahit: cihat eden, din uğruna din düşmanlarıyla Allah rızası için ve Allah'ın adını yüceltmek gayesiyle savaşan
müdafaa: savunma
mü'min: iman eden, inanan
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
saf: hâlis, temiz kalpli, hilekâr olmayan
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
tehdit: tehlike
tenkit: eleştirme
teşkil: oluşturma, şekillendirme
vazife: görev
vicdan: insanın içindeki iyiyi, kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his
vicdanî: vicdanla ilgili, vicdana ait, iç duygu ile ilgili, kalbî his ile ilgili

Ahirzamanda, hadisin haber verdiği şahıslanın meselesine gelince: Bu mevzulan biz kendimiz uydurmadık. Bunların aslı dinde mevcuttur. Peygamber Aleyhıssalâtü Vesselâm, bazı hadislerle ümmet-i Muhammediyenin (ASM) ömrünün bin beş yüz seneyi pek geçmeyeceğini söylüyor. O zamana kadar da ümmet-i Muhammediyenin (ASM) ve dünyanın hayatında mühim tesir yapacak büyük tarih hâdiselerini, "Kıyamet alâmetleri" diye haber veriyor. Bunların şerri üzerine ümmet-i İslâmiyenin nazar-ı dikkatini celp ediyor. Gaflet ve cehaletle bu şerlere duçar olanların ebedî şekavet ve helâket ile karşılaşacaklarını söylüyorlar. Bunlara dair sayısız dinî bürhanlar mevcuttur. Bizler, Allah'a ve Resulüne ve Kur'ân'a inanmışız.

Şimdi, bu imanın ve Peygamberin sıdkına olan bu itikadın neticesi olarak, kendimizi helâk-i ebedîden kurtarmak için çalışmayalım mı? Etrafımızda olup bitenleri görmeyelim mi? "Acaba bu tehlikeli zaman gelmiş midir? Sakın bu tehlikelere düşen nesil biz olmayalım!" diye, bunlan mevcut dinî hakikatlere tatbik cihetlerini göstermeyelim mi? Biz de, önümüzdeki müspet delilleri ve vücud-i İlâhîye bizi sevk eden hakaik-ı müberhene ve ilmiyeyi görmeyerek, sırf Avrupa dinsizliğini en büyük lâzıme-i medeniyet ve şiar-ı irfan add ile dinimizi terk etsek, acaba helâk-i ebedîden bizi kim kurtaracak? Bunu düşünmeyelim mi? Bu zihniyette olan, Kur'ân'dan ve onun hakaikından üstün bir şey tanımayan bir insan, sırf fânî cezalar korkusuyla kendini ebedî helâke atar mı?

addetme: sayma, sayılma
ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
alâmet: belirti, işaret, iz.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olma
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cihet: yön
dair: alâkalı, ilgili
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
duçar: tutulmuş, uğramış, yakalanmış
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
fânî: ölümlü, geçici.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hâdise: olay
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-ı ilmiye: ilmî hakikatler, gerçekler
hakaik-ı müberhene: delillerle ispatlanmış hakikatler, gerçekler
hakikat: gerçek, esas
helâk: yıkılma, bitme, mahvolma, harap olma
helâket: yıkılma, mahvolma.
helâk-i ebedî: ebedî yok oluş, azap ve korku
İman: inanç, itikat.
İtikat: kesin inanma, iman.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
lâzıme-i medeniyet: medeniyetin gerekleri, icapları.
mesele: önemli konu.
mevzu: konu
mühim: önemli, ehemmiyetli
müspet: delille doğrulugu anlaşılmış, ispatlanmış
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
Peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasaklan insanlara tebliğ eden elçi, nebi
sevk: ulaştırma, yöneltme
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakikat.
şekavet: sıkıntı ve ıskence altında kalmak, kötü duruma düşme
şer: kötülük
şiar-ı irfan: irfan işareti, irfan sembolü
tatbik: uydurma, uygulama.
tesir: etki
ümmet-i İslamiye: İslam ümmeti, Müslumanlar
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in ümmeti, Hz. Muhammed'e (a.s.m.) bağlı olan ve yolundan gidenler
vücud-i İlâhî: Cenab-ı Hakk'ın varlığı.
zihniyet: anlayış.

Yahut fânî bazı kıymetlere değer verir mi? Allah ve Resulüne ve dinine hizmet vazifesinden vazgeçer mi?

İşte, bizi Bediuzzaman'a bağlayan hakikî amiller bunlardır. Başka bir menba-ı dinî var mı ki, biz ruhumuzun bu ezelî ihtiyaçlarını onunla teskin edelim?

Sayın savcı bize kütüphaneleri dolduran binlerce Arabca ve bugünün ruhuna tercuman olamayan kitaplan tavsıye ediyor. Sayın savcı ve onun gibi düşünenler, Risale-i Nur namı altındaki külliyat-ı ilmiyeyi ve hazine-i hürriyeti ve hakikat-i âliyeyi beğenmeyebilirler, tenkit de edebilirler. Bu, kendilerinin bileceği bir iştir. Fakat, bizim şu veya bu esere rağbet etmemize ve ona kıymet vermemize karışamazlar. Biz, Risale-i Nur'u seviyoruz. Ve onu hakikî ve nyasız bır dın kıtabı ve Kur'ân tefsırı bılıyoruz. Kıymet ölçüleri ve hükümleri vicdanî bir takdir meselesıdir. Buna kımse müdahale edemez.

Evet, biz Risale-i Nur muellifinin velâyetine ve daima ayn-ı hakıkat dersi verdiğine kaıllz. Kendisinin kabul etmemesi, bizim bu kanaatimizi sarsmıyor. Ancak, bizim kabul ettiğimiz, keramet-i kevniyesinden dolayı değil, Nurlann dersinde hankulâde ve ekmel tezahurlerine şahit olduğumuz ve bütün cihan-ı irfana meydan okuyan keramet-ı ilmıyesinden dolayıdır.

Tahsil hayatı uç aydan başka mevcut olmadığı hâlde, bu kadar feyz-i ilım neşreden ve ilminın harikalarıyla en münteha mesaıl-ı ilmıyede ve âlıyede en yüksek mütefekkirleri dahi hayrette bırakacak bir mantık ulviyeti ibraz

amıl: sebep, etken.
ayn-ı hakıkat: hakıkatın aslı, gerçeğin ta kendısı
cıhan-ı irfan: irfan dünyası.
ekmel: daha (en) pek mükemmel, en olgun, kusursuz ve eksıksız olan.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesız, başlangıcsız
fânı: ölumlu, geçıcı
feyz-i ilım: ilım feyzı, ilmın sağladıgı feyz
hakıkat-ı alıye: yuce, ulu gerçek.
hakıkı: gerçek.
harıka: olagansustu
harıkulade: gorulmedık derecede olagansustu, mukemmel
hazine-i hürriyet: hürrıyet hazınesi.
hukům: karar, emır
kaıl: inanmıs, aklı yatmıs, kabul etmıs
kanaat: inanma, görüş, fıkır
keramet-i ilmıye: ilmın kerametı
keramet-i kevnıye: kudret-i Rabbanıyenin ınsanı ile letafet kesp edıs, havada uçmak, uzun yolu kısa zamanda gıtmek gıbı, şahısta gorulen kerametler, olagan ustu halıer
külliyat-ı ilmıye: ilım kulliyatı
kıymet: değer
menba-ı dınî: dınî kaynak.
mesaıl-ı alıye: yuce, yuksek meseleler
mesaıl-i ilmıye: ılmî meseleler
mesele: konu.
müdahale: karışma.
muellif: eser telif eden yazarı
münteha: bir şeyın ulaşabıldıgı son yer, nıhayet
mütefekkir: ınsanlıgın ve muslumanlarnn problemlernı ve çarelerini çok düşünen âlım kışı
nam: ad
neşır: dagıtma, yayma, saçma, serpme
rağbet: ıstek, arzu, meyıl.
resul: Allah tarafından kendısıne vahıy gelen. Allah ın emırlennı ınsanlara bıldırmekle vazıfelı olan ınsan, peygamber
ryâ: ıkı yuzlulük, yalandan gostenş, samımıyetsızlık
ruh: dınlık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık
tahsil: ılım ogrenme, bılgi edınme, oğrenım.
takdir: kıymet verme, begenme
tefsir: Kur ân ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tenkıd: eleştırme.
tercuman: çeşıtlı halı, durum, maksat, veya duygulan ıfade etme vasıtası
teskın: sakınleştırme, yatıştırma
tezahür: gorunme, belırme, ortaya çıkma
ulviyet: ulvılık, yucelık, yuksekılk, ululuk.
vazıfe: gorev
vicdanı: vicdanla ilgili, vıcdana aıt, ıç duygu ıle ılgılı, kalbı hıs ıle ılgılı

eden ve hayatının yarısından sonra öğrendiği bir lisanda bu kadar cazibedar bır tarz-ı beyan ve sürükleyici bır hararet izhar eden ve gayet feyyaz bir aşk ve heyecan terennüm eden ve bir derya-ı iman ve bir hazine-i tevhid ve bir umman-ı hikmet hâlinde coşan bir ıkıncı Bediüzzaman gösterebilir mısınız?

Fânî zevahırin alayışına edna bır meyil ve ıltıfat göstermeyen ve en küçük bir menfaat ve lezzete tenezzul etmeyen, levs-i fânînin ayağına dolaşan bütün yaltaklanmalarına asla kıymet vermeyen, kimseden bir şey beklemeyen ve dilenmeyen ve kendisine arz edilenleri kabul etmeyen, iffet ve ismetin en âlî örneklerini yaşatarak sabûrâne, mütehammilâne, her nevi mahrumiyetlere göğüs germek suretiyle kendini hakikate ve envar-ı Kur'âniyeye ve maarif-i Muhammediyenin (ASM) izhanna vakfeden ve memleket ve milletin ıztırabatı karşısında pürrahmüşefkat ağlayan, kendine yapılan bunca ihanetlere rağmen etrafındakilerin saadetleri için hizmetinden asla vazgeçmeyen, ihtiyarlığına ve bîkesliğine bakmayarak insanları gayya-ı cehil ve girdab-ı inkârdan kurtarmaya hasbî ve Ilâhî bır cehd ıle çalışan ve savaşan bır fazilet ve nur abidesini üstat addetmekliğimizi çok mu görüyorsunuz?

Kendisinin, bu arz edilen keramet-i ilmiyesiyle beraber, sırf ahlâk ölçülerinin kaybolduğu böyle bır devırde gösterdiği bu mısılsız feragat ve ıstığna ve şaheser-i ısmet ve istikamet dolayısıyla, yine bır enmuzec-i kemal ve

abide: yadıgâr kalacak eser, anıt
add: sayma, sayılma
alayış: debdebe, tantana, gösteriş, boş yalancı süs.
alî: yüce, yüksek, ulu
arz: bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme, önüne koyma
arz: sunma, bildirme
bîkes: kimsesiz.
cazibedar: çekici, cazibeli
cehd: azım, gayret, fedakârlık.
derya-i iman: iman denizi.
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
enmuzec-i kemal: mükemmel numune, örnek.
envar-ı Kur'âniye: Kur'ân nurları, Kur'an'ın saçtığı parıltılar, ışıklar
fani: ölümlü, geçici.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyle olan yüksek derece
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme
feyyaz: çok feyizli, verimli
gayet: son derece
gayya-i cehil: cehalet kuyusu
girdap-ı inkar: inkar girdabı, Allah'ı inkanın götürdüğü tehlikeli nokta
hakikat: gerçek
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık
hasbî: karşılıksız, Allah rızası için gönülden isteyerek.
hazine-i tevhit: tevhit hazinesi, Allah'ın birliğinin hazinesi.
ıztırapat: ıztıraplar, acılar, elemler, azaplar, sıkıntılar
ibraz: meydana çıkarma, ortaya koyma, gösterme.
iffet: temizlik, ahlâkı temizlik.
ihanet: hainlik, kötülük etme
ilahi: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
ilıtıfat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
ismet: günahsızlık, masumluk.
istıgna: aza kanaat etme, olanla yetinme, gönül tokluğu, tok gözlülük.
istıkamet: inanç, düşünce ve niyette, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun dürüstlük.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
keramet-i ilmiye: ilmin kerameti
kıymet: değer
levs-i fani: gelip geçici pislik, dünyanın fânî, faydasız eğlenceleri
lisan: dil
maarif-i Muhammediye: Muhammed'in gösterdikleri, öğrettikleri
mahrumiyet: mahrumluk, dilediğini istediğini elde edememe, nasıpsızlık, hissesizlik.
menfaat: fayda
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
mısıl: benzer, eş
mütehammilane: tahammül ederek, dayanarak, zora katlanarak.
nevi: çeşit, tür
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
pürrahmüşefkat: çok şefkat ve merhametle dolu
saadet: mutluluk
saburane: sabırlı bir şekilde sabrederek, sabırla
suret: biçim, şekil, tarz.
şaheser-i ismet: ismet şaheseri, suçsuzluk ve günahlardan kaçınmadaki benzersizlik.
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli.
tenezzul: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
terennüm: güzel güzel anlatma
umman-ı hikmet: hikmet deryası, hikmet okyanusu.
vakıf: Allah için ve O'nun yolunda maddî ve manevî bütün imkanlarını vererek bu uğurda çalışma çabalama
zevahır: dış yüzler, dış görünüşler, dış görünüş

mihrab-ı fazilet olarak tanınmaya ve iktida edilmeye şayandır.

İşte biz, Bediüzzaman'a ve eserlerine bu gözle bakıyoruz. Acaba mumaileyhe sırf imanımızdan neş'et eden bu bağlılığımız ve Kur'ân'ın ve beyanat-ı Muhammediyenin (ASM) küfür ve ahlâk hakkındaki şiddetli tevbih ve tezyiflerine bu imanımız dolayısıyla iştirakimiz, bizi levs-i fânî addedilen siyasetçi mi yaptı? Yoksa yirmi beş seneden beri dın hakıkatlerini öğrenemeyen ve helâk-i mutlaka gıden soyumuzun bir kısım evlâtlarına, onları helâk-i ebedîden kurtarmak için Allah ve Resulünden, hakıkat ve Kur'ân'dan haber vermek, onların temiz ruhlarını, masum vıcdanlarını ıslah etmeye hiç ıfsat denilir mi?

Sayın hâkımler!

Biz asla siyasetçi değiliz. Bız siyaseti bizim gibi siyaset ehli olmayana bin bir çeşit veballer, tehlikeler ve mes'uliyetler taşıyan bir meslek biliriz. Fânî zevahire de zaten kıymet vermeyiz. Dünyaya, ancak rıza-i İlâhîye bizi götüren hayırlı vechesiyle bakıyoruz. Bu itibarla, siyaset peşinde koşmayı ve devlet mefhumu ile mübareze ithamını şiddetle reddediyoruz. Eğer boyle bır kasıt olaydı, yirmi beş seneden beri edna bir tezahür olurdu.

Evet, bizim menfi bir cephemiz, ahlâksızlığa ve imansızlığa muteveccih bir takbih tarafımız var, bu, sırf imandan ve Kur'ân'ın bu mevzular üzerindeki şiddet-i beyan ve azamet-i tevbihine bızzarure ıştırakımızden ileri geliyor. Eğer bu esbab-ı mucibe, samimiyetin ve ihlâsın,

add: sayma, sayılma
azamet-ı tevbih: şiddetli azarlamanın büyüklüğü
beyanat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m) açıklamaları, beyanları, mesajları
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen
edna: en aşağı, en basit, en küçük.
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler
evlât: veletler, çocuklar
fânî: ölümlü, geçici
hakıkat: gerçek, esas.
helak-ı ebedî: ebedî yok oluş, azap ve korku
helak-ı mutlak: mutlak yok oluş.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme
ıfsat: fesada uğratma, bozma, karışıklık çıkarma
ihlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma
İktida: birinin hareketini örnek alarak ona benzemeye çalışma, ittıba etme
imân: inanç, ıtıkat.
iştirak: katılma
ıtham: suç isnat etme, suçlama.
ıtıbar: değer
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
kıymet: değer
levs-ı fânî: gelip geçici pislik, dunyanın fânî, faydasız eğlencelerı
masum: suçsuz, günahsız, saf temız
mefhum: bir sözün ifade ettiği manâ
menfî: olumsuz, muspet olmayan
meslek: gıdış tutulan yol, sıstem
mes'uliyet: mes'ul olma hâlı, sorumluluk
mevzu: konu
mıhrab-ı fazilet: yüksek fazilet makamı.
mumaileyh: ismi geçen, bahsedilen.
mübareze: çatışma, kavga
mütevecciih: bir cıhete dönen, yönelen
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
resul: Allah tarafından kendısıne vahıy gelen, Allah'ın emırlerinı insanlara bildırmekle vazifelı olan insan, peygamber
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoş nutluğu
siyaset: politıka
şayan: değer, layık, munasıp
şıddet-ı beyan: açıklamanın ifadenin şıddetı, sert açıklama, şıddetlı konuşma
takbih: çirkin görme, ayıplama, kınama
tevbih: azarlama, paylama.
tezahur: görunme, belırme, ortaya çıkma
tezyif: zayıfa çıkarma, çürutme
vebal: ahıret hayatı bakımından sorumluluğu ve azap getırıcı sonucu olan davranış, tutum veya ış
veche: yan, taraf, yon
vıcdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve iyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevi bir hıs
zevahır: dış yuzler, dış görunuşler, dış görunuş.

hakikat ve saffetin bu tarz-ı beyanı size kanaat vermediyse, bize ne şekil isterseniz ceza verinız. Lâkin, unutmayınız ki, bugün altı yüz milyon insanın mensubiyetini taşıdığı Hazret-i Isa (AS), zamanının idarecileri tarafından sırf insanlığın saadeti için kalbi çarptığı ve emanet-i tebliği hamil bulunduğu sebeplerle, "adî bir hırsız gibi" idama mahkûm edilmişti. Biz, hür söylediğimizden dolayı maruz kalacağımız bu mahkûmiyeti iftiharla karşılayacağız ve sadece [1] حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ nidasıyla dergâh-ı Kadiü'l-Hacat'a el açacağız.

Afyon Ceza Evinde Mevkuf Ortaklar Bucağından

Ahmed Feyzi Kul

1. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Al-i İmran Suresi, 173.)

adı: bayağı, aşağı, değersiz
dergâh-ı Kadiü'l-Hacat: Bütün ihtiyaçları, dilekleri yerine getiren İlâhî dergâh, kapı
emanet-i tebliğ: tebliğ emanetı
hakıkat: gerçek
hamil: taşıyan, götüren
ıftıhar: gurur, övünme
kanaat: inanma, görüş, fikir
mahkum: bır mahkemece hukum gıymış, hukumlu
mahkumıyet: hukum gıyme, hükumlulük
maruz: bır şeyın etkısı ve tesirı altında bulunma
mensubıyet: mensup olma, bağlı oluş
mevkuf: tevkif edılmış, hapsedılmış, tutuklu
nida: ses, seslenme, çağırma
saadet: mutluluk.
saffet: saflık, halıslık, temızlık, her turlu hile, şeytanlıktan uzak olma.
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli

CEYLAN'IN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine!

Makam-ı iddianın habbeyi kubbe yaparak, iftiharla kabul ettiğim Üstadıma ve Risale-i Nur'a hizmetimle, beni büyük bir diplomat ve entrikacı bir adam tarzında gösterip Nurlara gelen mevhum suçta bana büyük bir hisse vermesine mukabil derim ki:

Dinî ve imanî ve ahlâkî eserlerini okumakla, o uğurda hayatımı tereddütsüz feda eder derecesinde istifade ettiğim Üstadım Bediüzzaman'la yakından alâkadarım. Fakat, bu alâka, makam-ı iddianın dediği gibi vatana ve millete mazarratlı ve halkı devlet aleyhine teşvik etmek değil, belki hıçbir beşerin kendisini kurtaramayacağı kabrin idam-ı ebedîsinden kendimi ve benim gibi bu tehlikeli zamanda imanını kurtarmaya, ahlâkını düzeltmeye ve vatana ve millete birer uzv-i nafı olmaya muhtaç olan din kardeşlerimin imanlarını kurtarmak yolundaki kopmaz ve kopmayacak bir alâkadır.

Kendisinin yakınlarındanım. Dört sene kadar ara sıra hizmetini müftehirâne yapmışım. Bu müddet zarfında kendisinin serâpâ faziletinden başka hiçbir şeyine şahit değilim. Onun ağzından bir defa olsun, mehdîliğine ve müceddidliğine dair bir kelime duymadım. Tevazuun kemalinde olduğuna yüz binleri aşan Nur nüshaları ve onları okumakla imanlarını kurtaran yuz binler halıs Nur Şakirtleri şahittir.

ahlakı: ahlâkla ilgili, ahlaka ait
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aleyh: karşı, karşıt.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
dair: alakalı, ilgili
diplomat: siyasette becerikli olan siyasetçi, siyasi.
entrika: bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece
feda: uğruna verme, kurban olma.
habbe: tane
halıs: sâmimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen.
hisse: pay, nasip
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme
iftihar: gurur, övünme
iman: inanç, itikat.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
istifade: faydalanma, yararlanma.
kabir: mezar
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kubbe: gökyüzü, sema
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden savcı
mazarrat: zararlar, ziyanlar, zarar vermeler
mehdî: bazı hadislere göre kıyamet yaklaşınca zulmü ve şirki ortadan kaldırarak insanlara saadet ve adaleti getirecek Ehl-i Beytin neslinden gelen imam
mevhum: hakikatte olmayan, vehm ve hayal ürünü olan
mukabil: karşılık
müceddit: hadis-i şerife her asır başında geleceği müjdelenen dinin yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
mudafaa: savunma
müddet: süre, zaman.
müftehirâne: iftiharla, iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
serâpâ: baştan ayağa kadar, önden sona, tamamıyla, bütünüyle, bütün, hep
şakırt: talebe, öğrenci
tarz: biçim, şekil
tevazu: alçak gönüllülük, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi
uzv-i nafı: faydalı uzuv, organ.
zarfında: süresince

O mübarek Üstadım, kendisini bizim gibi Nur Talebesi olarak görür. Ve öyle iddia eder. Bunu, elinizde bulunan birçok mektuplarında, hususan *Asa-yı Mûsa* mecmuasının içindeki İhlâs Risalesi'nde kolaylıkla görmek mümkündür. Kendisi, "Bâkî ve güneş gibi ve elmas misillü hakıkatler, fânî şahıslar üzerine bina edilmez ve fânî şahıslar o kıymettar hakıkatlere sahip çıkamazlar" diye, risale ve mektuplarında tekrarla zikrettiği hâlde, o zatın tefahuruna hükmetmek ve Mehdîlik ve müceddidlik dava ettiğini iddia etmek, hıçbir aklıselimin kârı değildir. Zira bütün risale ve mektupları insaf ve dikkatle okursanız, bu muhterem allâme-i zamanın asırlardan beri emsaline tesadüf edilmez bir dın âlimi ve benzerine rastlanmayacak bir iman kurtarıcısı, Bolşevizmin kızıl kıvılcımlarının saçaklarımızı sarmak istediği bir zamanda vatana ve millete bir ordudan daha çok menfaat ve bereketi bulunan bir vatanperver olduğuna sız de kanaat-i kat'iye peyda edersiniz. İşte böyle bir esere ve o eseri telif eden muhterem Üstada daha evvelden şakirt olamadığıma müteessifim.

Muhterem Heyet-i Hâkime!

İşte hadsiz menfaatlerini kendimde tecrübe ettiğim Risale-ı Nur'dan, benim gibi vatan evlâtlarının ıstıfadelen için, resmî bir izinle Eskişehir'de *Gençlik Rehberi*'ni kudsî bir hizmet-i milliye fikriyle tab ettirdim. "Benim gibi bir bîçarenin, Kur'ân'ın hakıkî ve cerh edilmez bir tefsiri olan Risale-i Nur'a ve dolayısıyla imana hizmeti tebrik ve takdir ile mukabele görmesi lâzım ve teşvike pek muhtaç

akl-ı selim: iyiyi ve kötüyü fark eden sağlam akıl, sağduyu
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
allâme-i zaman: zamanın allâmesi, zamanın ilmî seviyesi en yüksek olan büyük âlimi
asr: yüzyıl
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan
bereket: bolluk, bereket, gurluk
biçare: çaresiz, zavallı
bina: kurma, dayandırma
bolşevizm: Hürriyet adına bütün insanî değerleri tahribe yönelerek, hiç bir kanun, ölçü, değer tanımaksızın sosyalist hedeflere varmayı benimseyen görüş
cerh: yaralama, bir iddiayı, fikri çürütme, reddetme
dava: iddia
elmas: çok kıymetli bir mücevher
emsal: örnekler, benzerler
evlat: veletler, çocuklar
evvel: önce.
fânî: ölümlü, geçici.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas.
hakıkî: gerçek.
heyet-i hâkime: hâkimler heyeti, hâkimler kurulu
hizmet-i milliye: millî hizmet
hususan: bilhassa, özellikle
hükum: karar, emir, bir konuda iş veya kimse hakkında verilen karar
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme
iman: inanç, itikat.
ıstıfade: faydalanma, yararlanma
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce
kudsî: mukaddes, yüce
kıymettar: kıymetli, değerli
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon
mehdî: bazı hadislere göre kıyamet yaklaşınca zulmü ve şirki ortadan kaldırarak inananlara saadet ve adaleti getirecek Ehl-i Beyt'in neslinden gelen imam
menfaat: fayda
misillü: gibi, benzeri
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, saygın
mukabele: karşılık verme, karşılama
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müceddit: hadis-i şerifle, her asır başında gelecegi müjdelenen dının yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dını yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
müteessif: teessüf eden, esefleneren, kederlenen, mahzun, kederli.
peydâ: meydana gelme, açığa çıkma
resmî: devlet adına olan.
şakirt: talebe, öğrenci
tab: kitap basma.
takdir: kıymet verme, beğenme
talebe: öğrenci
tefahur: yaptıklarıyla övünme, böbürlenme
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması
telif: eser yazma
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse
zat: kişi, şahıs
zikir: anma, bildirme
zira: çünkü, ondan ki, şundan şu sebepten ki, onun için.

iken, böyle ağır muamele görmekliğimiz, hakikat-i adalete ne kadar muhalıftır" sızlerden soruyoruz.

Ve mahkeme-ı âdilenizden, ruhumuzun gıdası ve sebeb-i necatımız ve ebedî saadetimizin anahtarı olan Nur Risalelerinin serbestiyetine karar vermenizi talep eder, eğer yukarıda bır kısmını zıkır ve tadat ettığım vaziyetler nazarınızda bir cürüm teşkil edıyorsa, vereceğiniz en ağır cezanızı kemal-i rıza-i kalb ıle kabul edeceğimi arz ederim.

Afyon Ceza Evınde Mevkuf
Emirdağlı

Ceylan Çalışkan

arz: sunma, bıldırme

cürüm: hata, suç, kanun hılafına hareket.
ebedî: sonu olmayan, daimî sürekli
hakikat-i adalet: adaletin esası, aslı
kemal-i rıza-i kalb: tam bır kalp rızası
mahkeme-i âdile: adaletle hukmeden mahkeme, adıl mahkeme
mevkuf: tevkıf edılmış, hapsedılmış, tutuklu
muamele: davranma, davranış
muhalif: zıt, aykırı.
nazar: bakış, dıkkat
saadet: mutluluk
sebeb-i necat: kurtuluş nedenı, kurtuluş sebebı
serbestiyet: serbestlık, rahat ve serbest olma hâlı
tadat: sayma.
teşkil: oluşturma, şekıllendırme
vazıyet: durum
zıkır: anma, bıldırme

MUSTAFA OSMAN'IN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine!

Gizli cemiyet kurmak ve dinî hissiyatı alet ederek devletin emniyetini bozabilecek hareketlerde bulunmaktan zanlı Bediüzzaman Said Nursî'nin, rejim aleyhindeki mevhum faalıyetine ıştırak ettiğim iddıa edilerek, suç konusu olarak gösterilen meselelere karşı derim ki·

1. Evet, ben de birçok Nur Talebeleri gıbı hakikî Türklüğe ve İslâmiyet'e yaraşan ve tanhî bir şeref ve fazilletimiz olan terbiye-i medeniye-i diniyeyi ve millî bir şiar olan ahlâk-ı Kur'âniyeyi öğrenerek vatan ve millete faydalı bir uzuv olmak ve yabancı ideolojilerin tesiratından korunarak din ve ımanımı muhafaza ve öğrenmek kastıyla Nur Risalelerini tedarik ederek okumaya başladım

Ecdadımızın, tarihlere şan salıp nam veren ahlâk ve şerefini payimal eden sefahat ve rezaletin ve ahlâk-ı seyyienin cemiyet hayatını zehirledığı ve kotü ahlâk sahıplerini dahi ığrendırecek derecede sokaklara kadar sardığı ve efkâr-ı ammeyi telâşa düşürdüğü ve her sınıf ailenin ocağı başında dedikodu mevzuu olduğu ve efkâr-ı ammenin bir dıh mahiyetindeki gazete ve mecmuaların ahlâk zabıtası haberlen şeklinde ve muhtelif mevzulardaki tenkitlerine sebep olan bu elîm ahvalin pek sür'atle genışledığı ve âdeta umumîleşmek ıstıdadını gosterdığı bır devrede, düştüğüm ahlâksızlık uçurumundan dînî, ahlâkî,

adeta: sanki
ahlak-ı Kur'aniye: Kur'an ahlâkı
ahlak-ı seyyie: çırkin ahlâk kotu huylar
ahval: hâller durumlar
aleyh: karşı karşıt.
cemiyet: topluluk birlik.
ecdad: dedeler buyuk babalar atalar
efkar-ı amme: genelin umumun düşuncelen umuma aıt düşunce kamuoyu
elim: şıddetlı çok dert ve keder veren.
emniyet: güvenlık kanun ve nızam hakımıyetinin saglanması
faide: fayda
fazilet: deger meziyet, iman ve irfan ıtıbarıyla olan yüksek derece
hakiki: gerçek.
hıssıyat: hısler duygular
iddia: davaya kalkışma dava etme
ideoloji: toplumun duşunce ve hareketlerine belırlı bır ıstıkamet vererek sıyasi ve sosyal bir doktrın meydana getırmek isteyen fikır sıstemı
iman: ınanç ıtıkat.
istidat: kabılıyet, yetenek.
ıştırak: katılma ortak olma.
mahıyet: bır şeyın aslı esası tabıatı nıtelıgı
mecmua: tertup ve tanzım edilmiş şeylerin hepsi koleksiyon
mesele: onemlı konu
mevhum: hakıkatte olmayan vehım ve hayal urunu olan
mevzu: konu
millî: millete aıt ulusal.
muhafaza: koruma
muhtelif: turlu turlu çeşıtlı
mudafaa: savunma
nam: un şohret, şan
payımal: ayak altında kalmış ayak altına alınmış çıgnenmış
rejim: idarede tutulan yol yönetme tarzı duzenleme bıcımı.
rezalet: toplumun duygularını ıncıtecek, deger yargılanna ters duşen olay veya durum kepazelik.
sefahat: zevk eğlence ve yasak şeylere duşkunluk, sefihlik.
sınıf: kısım, bolum takım tabaka
şan: şohret ün
şeref: manevî buyukluk, yucelik, onur
şıar: ayırt edıcı alamet, sembol
talebe: oğrencı
tedarik: saglama temin etme karşılama
tenkıt: eleştırme
terbiye-i medeniye-i diniye: dının medenı terbıyesı
tesirat: etkıler tesırler
umumî: herkesle ılgılı genel.
uzuv: bır topluluğu bır butunu meydana getıren uyelerden her bın
zabıta: şehır güvenlığını sağlamakla vazıfelı bulunan ıdare, polıs

içtimaî, edebî derslenyle, her Müslim okuyucusunu kurtardığı gibi benı de kurtaran Risale-i Nur Kullıyatını okumak, ve benım bu eserleri okuduğumu bilen ve işiten vatandaşlarımın tehzib-i ahlâk etmek ıçın benden musırrâne istemeleri üzerine onlara risale vermek, ve dolayısıyla serserileşmiş ve serserileşmek ve vatan ve millete muzır bir hâle gelmek istidadını gösteren fertleri bu risalelerle, bu Nurların muessır telkınatlanyla kurtanp beşenyete faydalı bırer insan olmalarını hadim ve vesile olan ve memleketimizde de sirayeti ve salgını görülen ve bütün dünyayı tıtreten kızıl veba komünizm tehlikesine karşı dinî ve muessir telkinatı bakımından manevî bir mucahit olan Bediuzzaman, takdır ve tebcıle lâyık kudsî ve manevî mücahedesinin nurlu ve müessır sılâhı olan ve yırmi senede yırmi bin ve belki çok fazla adamı vatan ve millete faydalı bir hâle sokmaya vesile olan Nur Risalelerini okutmak ne derece şahsım ıçın bir suç mevzuu ve müellif-i muhteremi için sebeb-i itham olabilir? Vıcdanınıza soruyorum

2. Savcılık makamının, "mevzudur" dıye gayr-ı ılmî iddia ettiği hadısin, hadıs kıtaplannda sahıh olduğu; hadıs âlimlerinin kabulüyle ve hürriyetten evvel Meşrutiyet Devrı ulemasına Japonya'nın ve İngiltere Anglıkan Kilisesinin sorduğu sualler münasebetıyle, o devrin allâmeleri olan İstanbul âlimleri, "bediuzzaman" olan müellif-i muhtereme sorarak, şimdi ismi "Beşinci Şua" olan eserde görülmekte olan o zamanki bu hadisin tevilen

ahlaki: ahlâkla ilgili, ahlâka aıt.
âlim: ılım ile uğraşan, ılım adamı.
allâme: pek çok konuda ıhtısas sahıbı, buyuk bılgın, ılmî seviyesi çok yuksek olan âlım, ustad ı azam.
Anglıkan: Ingılız Kilisesi.
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
edebî: edebıyatla ılgılı, edebıyata aıt.
evvel: once.
fayda: fayda.
gayr-i ilmî: ılım dısı, ılme dayanmayan, ılmı olmayan.
hadim: hademe, hızmetçı.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) aıt soz, emır, fıl veya Hz. Peygamberın onayladığı başkasına aıt sözış veya davranış.
içtimai: topluluga aıt, toplumla ılgılı, toplumsal.
iddia: davaya kalkışma, dava etme.
İstidat: kabılıyet, yetenek.
komünizm: butun mallann ortaklaşa kullanıldıgı ve ozel mulkıyetin olmadığı ıddlasında bulunan dü zen.
kudsî: mukaddes, yuce.
layık: uygun, yakışır, munasıp.
makam: buyuk memurıyet, mevkı.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
meşrutiyet: Osmanlılarda 1876 Anayasasıyla başlayan, 1908 de ğışıklıgıyle devam eden hukukî ve sıyasî doneme verilen ad.
mevzu: yalancıların uydurduğu ve hadis diye Peygambenmize ısnat ettiği haberler, uydurma hadisler.
musırrâne: ısrar ve ınatla ısrarlı bir şekılde.
muzır: zararlı, zarar veren.
mücahede: savaşma, mucadele.
mücahit: cıhad eden, dın ugruna dın duşmanlanyla, Allah nzası ıçın ve Allah ın adını yuceltmek gayesıyle savaşan.
müellif-i muhterem: saygıdeger, muhterem muellif, saygıdeger yazar.
muessir: tesırlı.
münasebet: vesile ... dan dolayı.
muslım: Islâm dınınden olan Musluman.
nurlu: ışıklı, parıtılı.
sahıh: ravılerin kesıntısı bulunmayan bir senetle nvayet ettıkleri doğruluğu ve Peygambenmize aıt oldugu şuphe goturmeyen hadıs.
sebeb-i ıtham: suçlama sebebı.
sirayet: bırınden dıgerine geçme, bulaşma.
sual: soru.
takdir: kıymet verme, begenme.
tebcıl: yuceltme, ululama, bırısine tazım etme, saygı gösterme.
tehzib-i ahlâk: ahlâkı güzelleştırme, kotu huylan gıderme.
telkinat: telkınler, fikır aşılamalar.
tevilen: tevıl yoluyla, anlaşılması zor olan ayet ve hadıslerde ne kasıt edıldıgını ve ınce manalannı bıldırerek.
ulema: âlımler, bılgınler, ılım sahıpleri.
veba: hasta sıçanlardan ınsanlara geçen bır mıkrobun olusturduğu, bulaşıcı ve oldurucu hastalık, taun, yumurcak.
vesile: aracı, vasıta.
vıcdan: ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî bır hıs.

cevaplarını o ehemmiyetli âlimlerin kabul edip itiraz edememeleriyle sahih olduğu kat'î sabittir.

Hem, yalnız Risale-i Nur'un bu kısmı değil, bütün hakikatleri ve dersleri, hiçbir hakikî İslâm âliminin itiraz edemeyeceği kadar kuvvetli hakikatlerdir ki; Diyanet Riyaseti başta olarak, bütün memleketteki hakikî âlimler kabul ve tazime tâ devr-i Meşrutiyetten beri mecbur kalmışlar. O hakikatleri ve o kuvvetli burhanları ismi âlim olan ve hakikat ilminden bîbehre bir-iki ferdin itiraz ve iddiası çürütemez. Hem gayet gülünç olur. Maddî ve manevî menafii zahir olan ve vatanın her tarafında ve her sınıf halk tabakasında hayat-ı bâkiyelerini idamdan kurtarmak için takdir ile okunan ve onunla imanlarını kurtardıklarından müellif-i muhteremine ebedî minnettar kalan binlerle vatandaşın faydalandığı Kur'ân ve iman hakikatlerine meftun olarak müellifine bir şükran borcu olarak bir mektup yazmak ve sebeb-i itham olan hadisin inkâr edilmeyen hakikatlerine istinat ederek bazı ef'al ve âsâra nazar edip hadisin mazharı olan bu memlekette zuhur etmiş gibi bakmak ve böyle bir zanna düşerek ve birçok İslâm âlimlerinin ihbaratına dayanarak bazı hataların tamiri cihetine gidilmesini bir fütuhat-ı Kur'âniye kabul edip izhar-ı şadumanî eylemek ve bu görüş ve nokta-i nazarını eserleriyle tefeyyüz ettiği bir Üstada mahremâne arz etmek; vatanı ve milletin anarşiliğe ve dolayısıyla bütün dünyayı titreten kızıl tehlikenin kucağına düşmemesini temenni etmek, rejime bir hıyanet mıdır? Irkılâba dil uzatmak mıdır? Ve o takdire ve tebcile çok elyak

âlim: ilim ile uğraşan ilim adamı
anarşi: her türlü düzen ve otoriteye karşı koyarak karışıklığı meydana getirme durumu
arz: söyleme, ifade etme
asar: eserler
bîbehre: nasipsiz, mahrum.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön
Devr-i Meşrutiyet: Meşrutiyet Dönemi
Diyanet Riyaseti: Diyanet İşleri Başkanlığı
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ef'al: fiiller, işler
ehemmiyetli: önemli
faide: fayda
fütuhat-ı Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerîm'in kalp ve ruhlarda meydana getirdiği manevî fetihler, zaferler
gayet: son derece
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamber'in onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hakikat: gerçek
hakikî: gerçek, sahici.
hayat-ı bâkiye: bâkî olan sonsuz hayat, âhiret hayatı.
hıyanet: hainlik, kendine olan güveni kötüye kullanma
idam: yok olma
iddia: haklı, haksız bir hükümde veya fikirde ayak direme
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler
iman: inanç, itikat
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
inkılâp: değişme, köklü değişim (Cumhuriyet dönemi inkılâpları kastedilyor)
istinat: dayanma, delil olarak kabul etme
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
izhar-ı şadumanî: sevincini belirtmek.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kızıl tehlike: komünizm, materyalizm.
maddî: madde ile alakalı, cismani
mahremâne: gizli ve saklı olarak, başkasına söylememek şartı ile
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründüğü yer
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
meftun: tutkun, muptela, aşırı bağlanmış
menafi: menfaatler, faydalar, yararlar, çıkarlar
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
müellif: eser telif eden, yazan
müellif-i muhterem: saygıdeğer muhterem müellif, saygıdeğer yazar
nazar: bakmak.
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
rejim: idarede tutulan yol, yönetme tarzı, düzenleme biçimi
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış
sahih: ravilerin kesintisi bulunmayan bir senetle rivayet edilen, doğruluğu ve Peygamberimize ait olduğu şüphe götürmeyen hadis
sebeb-i itham: suçlama sebebi
şükran: iyiliğe karşı gösterilen iyi tavır, gönül borcu, minnettarlık.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre
takdir: kıymet verme, beğenme
tazim: hürmet, ululama, saygı gösterme
tebcil: yüceltme, ululama, binsine tazim etme, saygı gösterme
tefeyyüz: feyizlenme, ilerleme, ilim, irfan ve manevî zenginlik kazanma
temenni: olmasını veya olmamasını isteme, dilek, istek, arzu
zahir: açık, aşikar
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

ilim adamını aynı iftıralardan birkaç mahkeme teberri ettirdiği hâlde, aynı mevzularla zan altına alıp kımsesız ve çok ihtıyar ve münzevi olduğu hâlde tevkif ve tecrit ederek taht-ı muhakemeye alıp bızım de bu ilmî nokta-i nazanmızı ve imanımızı kurtarmak için çalışmalarımızı bir suç telâkki edip, onu güya devletin emniyetini ihlâl suçuna delil ve bürhan göstermek hangi vicdanın âdilâne kararıdır? Mahkemenızden soruyorum, vicdanınıza bırakıyorum

3. "Bediüzzaman'ın resimlerini mukaddes bir şey imış gibi taşımak ve mektubatını toplamak ve mektuplaşmak" diye olan sebeb-i ittihama gelince

Hayat-ı maneviye ve bâkiyemi idamdan kurtarmaya ve maddî hayatın lezzet ve saadetini tattırmaya ve benim gibi binlerle fertlenn imanlannın kurtulmasına eserleriyle vesile olan bır âlim-ı kull ve bır muellif-ı muhteremın, değil basıt bir resmini taşımak, altın ve mücevheratla süsleyerek taşımak ve ona tebrik ve mektup göndermek ve onu sevenlerle tanışmak, beşeriyetin her ferdi gibi benim de bir hakkımdır Bu hukukumun bir suç konusu olacağını zannetmiyor ve son söz olarak diyorum kı: Vatan ve millete ve insanlık camıasına hızmet edebılmek için, [Hakîm kimdir? Başına gelen] fehvasınca iki vilâyetin ve birçok kazalann zabıtasının dahı şahadet edebileceği şekilde; sersenlıkten, şahıslannı bu Nur Risaleleriyle kurtanp başkalarını da kurtarmaya vesile olan Nur Şakirtlerinin uzun senelerden berı bu vatan ve mıllete, bu vatandakı idareye yaptıklan vatanî hizmet binlerle kişilik zabıta

âdilâne: adaletli olana yakışır bır surette doğrulukla âdilcesine
âlim-ı küll: Her şeyi bilen her çeşit ilımde ileri bilgi sahibi olan
beşeriyet: beşerlilik, insanlık.
camıa: topluluk, cemiyet, zumre
delil: bır davayı ispata yarayan şey burhan
elyak. daha (en) lâyık olan.
emnıyet: güvenlik, kanun ve nızam hakımıyetinin sağlanması
fehva mana anlam mefhum deyım.
güya sanki
hakîm: hıkmet sahıbı tecrubeli bilgili
hayat-ı bakıye: bâkî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayat-ı maneviye: manevî hayat iman ile geçmiş zaman ve gelecek zaman ve ahıret âlemlenne kadar uzanan manevî hayat.
hukuk. haklar
ıdam: yok olma
ıdare: memleket işlerinin yürütülmesi çekip çevrilmesi.
ıftıra asıl olmadan bınne suç yukleme olmayan bır suçu başkasına yukleme
ihlal: bozma zarar verme
ilmî: ilım ile ilgili ilıme dair
iman: inanç, ıtıkat
kaza: ilçe
maddı: madde ile alakalı cısmanî
mektubat: mektuplar yazılı şeyler yazılar
mevzu: konu
mukaddes: takdıs edilmiş kutsal azız temiz
mücevherat: mücevherler elmas yakut zumrut v b sus taşlanyla suslenmiş zıynet eşyalan
müellif-i muhterem: saygıdeger muhterem muellif, saygıdeger yazar
münzevî: inzıvaya çekilen köşeye çekilmiş yalnız
nokta-i nazar: goruş açısı bakış açısı goruş fikır
saadet. mutluluk
sebeb-i ittıham: suçlanma ıtham edilme sebebi
şahadet: şahıt olma şahıdlık, tanıklık.
şakırt: talebe ogrencı
taht-ı muhakeme: soruşturma ve gozetim altına almak.
teberri: aklanma temiz olma anınma
tecrit: bır kışının başka bır ınsan veya nesneyle olan ilişkısını kesme
telâkkı: kabul etme bır goruşte bakma
tevkif: cezaî tahkıkat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçıcı olarak hapsedılmesi tutuklama
vatanı: vatanla alâkalı, vatanla ılgılı vatana aıt.
vesile aracı vasıta
vıcdan: ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayrabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî bir hıs
vilâyet: ıl.
zabıta: şehır guvenlığını sağlamakla vazıfeli bulunan ıdare polıs.

kuvvetinin hizmetinden, hakikatte daha mühim iken ve takdire ve iltifata daha lâyık iken, sû-i tefsire uğratılarak âdeta bir ecnebi rejimi hesabına kasten hareket eder gibi bizleri tevkif ve muhakemelere verip, işimizi, gücümüzü ayaklar altında bırakmak ve bîçare evlât ve ıyalimizi perişan edip ağlatmak hangi demokrasi kanunlanyla, hangi yeminli ve yüminlu âdil hâkimlerin vicdanî ve âdilâne kararlarıyla kabil-i telîftir? Mahkemenizden ve vicdanınızdan soruyorum. Ve büyük ve âdil Türk milleti ve onun âlî meclisi namına icra-i adalet eden muhterem mahkemenizden, pek çok fevaidi ve menafii meydanda olup inkâr edemediğimiz bu eserlerin serbestiyetini ve bizim de beraatimizi talep ediyorum.

Afyon Ceza Evinde Mevkuf
Safranbolulu

Mustafa Osman

adeta: sanki
adil: adaletli olan, doğruluk gösteren
âdilane: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla, adilce, şine.
âlî: yüce, yüksek, ulu
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bıçare: çaresiz, zavallı
demokrasi: halk hâkimiyetine dayanan, temel hak ve hürriyetleri eşitliği sağlayan yönetim
ecnebi: yabancı, başka millet ten olan
evlât: veletler, çocuklar
fevaid: faydalar, menfaatler.
hakikat: gerçek, asıl, esas
ıyal: bir kimsenin geçindirmekle yükümlü mükellef olduğu kimseler
icra-ı adalet: adaletin yerine getirilmesi
iltifat: güler yüzle muamele, nazik davranma, gönlü hoş etme, teveccüh etme, iyilik etme
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
kabil-i telif: uzlaştırılabilir ve bağdaştırılabilir olan, münasiplik.
kanun: yasa
kasten: bile bile, isteyerek, kasıtlı olarak.
lâyık: uygun, yakışır, münasip
meclis: milletvekillerinin oluşturduğu topluluk ve bu toplulugun bulunduğu bina
menafi: menfaatler, faydalar, yararlar, çıkarlar.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
muhakeme: iki tarafı dinleyip hüküm verme, hâkimin tarafları dinleyip hüküm vermesi, yargılama
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, saygın
mühim: önemli, ehemmiyetli
nam: ad
rejim: idarede tutulan yol, yönetme tarzı, düzenleme biçimi.
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
sû-i tefsir: yanlış yorumlama
takdir: kıymet verme, beğenme.
talep: isteme, dileme
tevkif: cezai tahkikat sırasında zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi, tutuklama
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his
vicdanî: vicdanla, kalbi his ile ilgili, vicdana ait.
yümün: uğur, bereket.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis

HIFZI BAYRAM'IN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine!

Dinî hissiyatı alet ederek devletin emniyetini ihlâle teşebbüsten sanık İslâm âlimi Bediüzzaman'ını, millet ve memlekete çok faydalı hakaık-ı Kur'âniye ve imaniyeyi ders veren eserlerinden okumaklığımı, din ve iman cihetinde çok istifade ederek ahlâk-ı Kur'âniyeyi tahsilime amil olan bu derslerden bazı tanıdıklara da –talebi üzerine– millî bir şiarımız olan ders-i imaniye ve terbiye-i diniye ve ahlâkiyeyi tahsillerine sebep olmak hayrına nailiyet arzusuyla vermeklığimi ve temin etmeklığimi ve bazı tanıdıkların dostâne veya ilmî mahiyetindeki mektupları adresime göndermelerini bahane ederek mumaileyhe suç ortağı göstermektedir. Sebeb-i ithamı olan bu meselelere itiraz ederim ki:

1. Üzerinden muhakeme geçeri, beraat ettirilip müellifine iade edilen ve bütün İslâm ve memleket ulemasının takdir ve tasvibine mazhar olan Risale-i Nur'u, iddia makamının üzerinde durduğu şekilde bir fikr-ı mefsedetle okumadığım gibi, her risalesini de baştan başa Kur'ân'ın bir mühim tefsiri olup insanları ahlâken yükseltmeye, fazilet sahibi kılmaya, milletleri uçuruma yuvarlanmaktan kurtarmaya vesile olan İslâmî dersi ve dinî terbiyeyi müessir bir surette ders verip millet ve memlekete, hatta beşeriyete manen en büyük yardım ve iyilikleri yapan bir eser olarak gördüğümden din ve imanımı muhafaza ve taallüm maksadıyla okumayı ve bazı kimselere vermeyi

ahlaken: ahlâk bakımından, ahlâkça
ahlâk-ı Kur'âniye: Kur'an ahlâkı.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
âmil: sebep, etken
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
bahane: asıl sebebi gizlemek için ileri sürülen uydurma sebep
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
cihet: yön
ders-i imaniye: imana dair verilen ders
dostâne: dostlukla, dostça.
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
faide: fayda
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibarıyla olan yüksek derece
fikr-ı mefsedet: bozuk olan fikir, ifsat eden fikir, düşünce
hakaık-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakaık-ı Kur'aniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
hissiyat: hisler, duygular
İade: geri verme
İddia makamı: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden savcı
İhlâl: bozma, zarar verme
İlmî: ilim ile ilgili, ilme dair
İmanı: inanç, itikat.
İstifade: faydalanma, yararlanma
İtiraz: bir mahkemenin görüş ve kararına karşı bir görüş öne sürülerek değiştirilmesini isteme
mahiyet: bir şeyin asıl esası, tabiatı, niteliği
maksat: gaye.
manen: iç varlık bakımından, duygu, gönülce, yürekçe, ruhça mana itibarıyla, manaca
mazhar: nail olma, şereflenme
mesele: önemli konu
millî: millete ait, ulusal
muhafaza: koruma
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hâkim huzuruna çıkmaları, duruşma.
mumaileyh: ismi geçen, bahsedilen
müdafaa: savunma.
müellif: eser telif eden, yazan
müessir: tesirli
muhim: önemli, ehemmiyetli
nailiyet: nail olma hali, murada erme, maksada ulaşma, ele geçirme
sebeb-i ittham: suçlama sebebi
suret: biçim, şekil, tarz
şiar: ayırt edici alamet, sembol.
taallum: öğrenme, belleme
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim
takdir: kıymet verme, beğenme
talep: istek, dilek.
tasvip: münasip görme, uygun bulma, uygun sayma.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması
temin: sağlama
terbiye-i ahlakiye: ahlâk terbiyesi, ahlakla ilgili terbiye
terbiye-i diniye: dini eğitim, dinle ilgili terbiye.
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri
vesile: aracı, vasıta

veya temin edivermeyi bir suç zannetmiyorum. Çünkü, hiçbir yerde Nur Talebelerinin vatan ve millete ve idareye zararlı bir hâdiseye karıldıklan görülmemiş ve zabıtaca kaydedilmemiştir. Ve aynı zamanda, "Okunup ve okutulmasında gizlilik var" diye ileri sürülecek bir gizli cemiyet şüphesi uyanması ise, çok yersizdir. Çünkü, Nur Talebelerinin gerek ilmî ve gerekse siyasî gizli veya meydanda hiçbir cemiyet ile alâkalan yoktur. Hatta, aynı isnatlarla birkaç sene evvel Bediuzzaman'la beraber çok kimseler Denizli Ağır Ceza Mahkemesine verilip muhakeme edildikleri ve çok inceden inceye tahkik ve ta'mik edildiği vakit bütün risaleler dâhil olduğu hâlde hep beraber beraat etmişlerdir. Muellifi ve eserleri beraat eden bir telifatı okumayı ve okutmayı, devlet emniyetini ihlâl ve rejime hıyanet gibi çok ağır bir cürme delil ve sebeb-i itham olarak göstermek, ne derece icab-ı adalettir bilmiyorum; vicdanlarınıza havale ediyorum!

2. Hem, Bayezıt'ten bilmediğim bir kimse tarafından, ben mevkuf iken gönderilen bir risale de sebeb-i ithamım arasındadır. Bu risaleyi görmedim. İçindekilerden bîhaberim. Eğer Risale-i Nur ise kabul ediyorum. Sizler sorun cevap vereyim. Yalnız iddianamede savcının mehdîlikten bahsettiğini öğrendim. Hâlbuki Üstadım bu gibi isnatlardan müberradır. Böyle bir şeyi lisanından duymadığımız gibi, eserlerinde de görmedik. Ve talebelerini her fırsatta şahsına hürmet ve tazimden ve makam vermekten menetmiş ve tazimkârâne mektup yazanları dahi takbih

alaka: ilgi, ilişki, bağ
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma
bîhaber: habersiz, bilgisiz
cemiyet: topluluk, birlik
cürüm: hata, suç, kanun hilâfına hareket
dahil: girme, içinde olma
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması
evvel: önce
hadise: olay
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hürmet: riayet, ihtiram, saygı
hıyanet: hainlik, kendine olan güvenı kötüye kullanma
icab-ı adalet: adaletin gereği
idare: yönetim, memleket işlerinin yürütülmesi
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
ihlâl: bozma, zarar verme
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait görsterme.
lisan: dil
makam: büyük memuriyet, mevki
Mehdî: hadislere göre ahırzamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
men: yasak etme, engelleme, mânı olma
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hâkim huzuruna çıkmaları, duruşma
müberra: temize çıkmış, aklanmış, mustesna, azade
muellif: eser telif eden, yazan
rejim: idarede tutulan yol, yönetme tarzı, düzenleme biçimi.
sebeb-i itham: suçlama sebebi.
siyasî: siyasetle ilgili, siyasete ait.
ta'mik: inceden inceye araştırma, derinliğine araştırma
tahkik: inceleme, araştırma.
talebe: öğrenci
tazim: hürmet, ululama, saygı gösterme.
tazimkârâne: hürmette bulunarak.
telifat: telifler, kaleme alınan eserler, yazılanlar
temin: sağlama.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis

etmiştir. Bizler kendisini hubb-i câhtan müberra, zamanın en yüksek bir âlimi ve bir ilm-i tahkik hocası olarak biliyoruz.

Mevkuf
Hıfzı Bayram

EMİRDAĞLI MUSTAFA'NIN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine!

Makam-ı iddianın, Üstadım Bediüzzaman'ın mevhum suçuna benî iştirak ettirmesine karşı kısaca derim ki:

İntisabımdan zerre kadar pişman olmayarak Üstadıma ve Risale-i Nur'a yaptığım hizmetim, ancak bir derya kadar lütuf ve ihsana karşı bir damla ile mukabele gibidir. Nasıl ki gayet kıymettar elmas hazinelerine sahip olmak yolunda küçük cam parçaları tereddütsüz feda edilirse, ebedî hayatımı kurtarmaya vesile olan Risale-i Nur uğrunda hayatımı feda etmeye her an hazırım. Uhrevî ve dünyevî hadsiz menfaatleri tahakkuk eden Risale-i Nur'dan, fânî ve ehemmiyetsiz hapislerin ve sıkıntıların hatırı için, kısa ve dağdağalı hayat-ı dünyeviyeye zarar gelmemek için, o menfaat-i azîmeyi terk etmek, Risale-i Nur'a ve Üstadıma karşı durgunluk göstermek, o mübarek Üstada, o kudsî allâme-i zamana ve onun bir tek gayesi olan iman ve Kur'ân'a büyük bir ihanet olduğunu biliyorum. Ve onun izin ve emrinden zerre kadar hılâf-ı hareket etmek istemiyorum.

alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
allâme-i zaman: zamanın allâmesi, zamanın ilmî seviyesi en yüksek olan büyük âlimi.
dağdağa: gürültü, beyhude telâş ve ıztırap.
derya: deniz.
dünyevî: dünyaya ait.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
fânî: ölümlü, geçici.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hılâf-ı hareket: hareketin ters olması.
hubb-i câh: makam sevgisi, rütbe ve mevki sevgisi ve bunlara karşı gösterilen aşırı hırs.
ihanet: hainlik, kötülük etme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ilm-i tahkik:
iman: inanç, itikat.
intisap: mensup olma, bağlanma, bir kimseye mensuplu.
iştirak: katılma, ortak olma.
kudsî: mukaddes, yüce.
kıymettar: kıymetli, değerli.
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan.
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden, savcı.
menfaat: fayda.
menfaat-i azîme: büyük menfaat, fayda.
mevhum: hakikatte olmayan, vehim ve hayal ürünü olan.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müberra: temize çıkmış, aklanmış, müstesna, azade.
müdafaa: savunma.
takbih: çirkin görme, ayıplama, kınama.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
vesile: aracı, vasıta.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.

Muhterem Heyet-i Hâkime!

Zehirli mikroplarını güzel vatanımıza dağıtmak isteyen Bolşevizme karşı kuvvetli bir cephe alan büyük bir din âlimine fakirliğimle talebe olmaklığım neden çok görülüyor? Şüphesiz, bu vaziyet ispat ediyor ki, Nurlardaki zenginlik, dünyevî zenginliğin pek fevkindedir. Benim gibi milyonlan aşan Turk gençliğinin imanlarını kurtanp, vatana nafi birer uzuv olmaları için, Üstadımı ve Risale-i Nur'u daima serbest bırakınız. Bız Turk gençliğinin Rısale-ı Nur'a ihtıyacımız, kapalı zindanda kalmış bir kimsenin havaya ve zifiri karanlıkta bulunan bir adamın ziyaya ve çöldeki aç ve susuz kalmış bir insanın suya ve gıdaya ve denizde boğulmak üzere bulunan herhangi bir kimsenin cankurtaran gemisine olan ihtıyacından binler derece daha ziyadedir. İşte, yukarıda bir kısmını tadat ettiğim mezkûr hakıkatlerden dolayı fevkalâde husnüzan ve teveccühümüzü kazanan ve kopmaz bir bağla kendimizi ona bağladığımız Bedıüzzaman'ı ve ona hüsn-i niyet ile talebe olan çok bîçarelen böyle hapislerde çürütmek adaletin şerefiyle kabil-i telif olamaz.

Afyon Ceza Evinde Mevkuf
Emirdağlı

Mustafa Acet

adalet: her hak sahıbıne hakkının tam ve eksıksız venlmesı düzenli ve dengeli oluş.
âlim: ilım ile uğraşan ılım adamı
bıçare: çaresiz, zavallı
bolşevizm: Hurrıyet adına butun insanı degerlerı tahrıbe yonelerek, hıç bır kanun olçu, deger tanımaksızın sosyalıst hedeflere varmayı benımseyen görüş
dünyevî: dunyaya aıt
fevkalade: olaganustu
fevkinde: ustunde
hakıkat: gerçek, esas
heyet-i hâkime: hâkımler heyetı, hâkımler kurulu
husn-i niyet: iyi niyet, temiz kalplılık
hüsnüzan: bir kımsenın veya bir hadısenın ıyılıgı hakkındakı vıcdanı ve iyi kanaat.
ıman: ınanç, ıtıkat
ıspat: doğruyu delıllerle gostermek
kabil-i telif: uzlaştırılabılır ve bagdaştırabılır olan, munasıblık.
mevkuf: tevkif edılmış, hapsedılmış, tutuklu.
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın
nafi: faydalı, karlı.
şeref: manevi buyukluk, yuceelik, onur
tadat: sayma
talebe: ogrencı
teveccuh: yonelme, sevgı ılgı
uzuv: bir toplulugu, bir butunu meydana getıren uyelerden her bırı
vazıyet: durum
zifiri: kara, kapkara
zindan: hapshane.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
ziyade: çok, fazla

HALİL ÇALIŞKAN'IN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine!

Muhterem heyet-i hâkime! Makam-ı iddia tarafından bana tebliğ edilen iddianamede, Üstadım Efendime hizmetimi büyük bir suç olarak gösteriyor. Bin dokuz yüz kırk dört yılında teşrif ederek dört seneden beri kazamızda mısafireten ikamet buyuran ve kendileri kırk seneden beri bütün dünya lezzetini ve istirahatini terk edip, sırf iman ve İslâmiyet'e ve hususan vatanımızda iman ve ahiret yolunda Müslümanların saadet-i ebediyelerini kurtarmaya çalışan ve bilhassa Müslüman ve Türk olan milletimiz arasında dinimize çok zarar veren, maddî ve manevî zararı pek çok olan Bolşevikliğin muzır fikirlerinin millet arasına girmesi ve buna benzer vatan ve millete zararlı olan şeylere Risale-i Nur'un imanî ve ahlâkî olan dersleriyle set çeken ve bütün dünya âlimleri tarafından tahsin ve takdire lâyık olan Risale-i Nur'a ve Üstadıma müftehirâne üç sene ara sıra hizmetim adalet huzurunda bir suç mu teşkil ediyor? Ve bu hususta yine suç olarak gösterilen, hizmet için terziliğimi de terk ettiğimi yazıyor ki, böyle hak ve hakikat ve Kur'ân-ı Kerîm'in hakikî bir tefsiri olan Risale-i Nur'a ve Üstadıma canımı dahi feda etsem, büyük bir suç sayılıp vatan hainı olarak mı tanınınm; sizden soruyorum?

Sayın Reis Bey, Risale-i Nur'un bir kısım parçalarını okudum ve yazdım. Cenab-ı Hakka hadsız şukrolsun ki, öteden beri kalbimde yaşayan ilme karşı fevkalâde bir

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahlâkî: ahlâkla ilgili, ahlâka ait.
alim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
bilhassa: özellikle.
bolşevikliğ: Rus komunizmi taraftarlığı
feda: uğruna verme, kurban olma.
fevkalâde: olağanüstü
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hain: hıyanet eden, arkadan vuran, iyiliği kötülükle karşılık veren
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek
heyet-i hâkime: hâkimler heyeti, hâkimler kurulu
hususan: bilhassa, özellikle
iddianame: iddia yazısı, savcının bir dava konusundaki iddialarını toplamış olduğu, isnat ettiği suç ve delilleri de içine alan yazısı
ikamet: oturma, bir yerde kalma.
iman: inanç, itikat.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kaza: ilçe.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân, Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap
layık: uygun, yakışır, münasip
maddî: madde ile alâkalı, cismânî
makam-ı iddia: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden, savcı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mısafireten: misafir olarak
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, saygın.
muzır: zararlı, zarar veren
mudafaa: savunma
müftehirane: iftiharla, iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde
reis: başkan
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
set: mânî, perde, engel
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme.
tebliğ: resmî bir yazıyı kanun halka veya ilgililere duyurma
tefsir: Kur'an'ın manasına bakımından izahı, açıklaması
teşkil: oluşturma, şekillendirme
teşrif: şereflendirme, büyük birinin bir yere gitmesi veya bir yerden gelmesi.

iştiyakla bu risalelerden istifadeye başladım. Bunlarla pek yakından alâkadar olduğum hâlde, içinde ne halkı hükûmet aleyhine teşvik ve ne de emniyeti bozacak ve gizli bir cemiyet kurmaya dair hiçbir şey görmediğim gibi, Üstadımdan da gerek Mehdîliğe ve müceddidliğe ve gerekse bu hareketlere dair hiçbir şey işitmedim. Risale-i Nur'un ve Üstadımın ve biz talebelerin yegâne gaye ve hizmetimiz, İslâmiyet'e, hususan Türk milletine iman ve ahlâk cihetinde kudsî bir hizmettir. Elbette Risale-i Nur'a ve hadimlerine bu hizmetleri için ilişmemek lâzımdır. Bizim gaye ve maksadımız budur. Başka hıçbır şey değildir. Ve bu vazifemiz de rıza-i İlâhî içindir. Zaten böyle bir kudsî vazifeyi dünyaya ve dünya menfaatine alet ederek yapmayız ve tenezzül etmeyiz. Böyle, kalbinde iman ve ahiret meşgalesinden başka hıçbir dünyevî maksat ve gaye bulunmayan halis Nur Şakirtlerine iddia makamının hiçbir zaman hatırıma gelmeyen "gizli cemiyet kurmak" ithamlarına tahammul edemiyoruz.

İşte, muhterem heyet-i hâkime, sizin biz Risale-i Nur talebelerinin gaye ve maksatlarını ve mahiyetlerini anladığınıza ve iddia makamının bize isnat ettiği suçlarla alâkamızın olmadığına kanaat getirdiğinize inanıyoruz. Bu vesile ile yüksek mahkemenizden ve vicdanlarınızdan kitaplarımızın serbest olarak iadesini ve kendimizin beraatini talep ederiz.

Afyon Ceza Evinde Mevkuf
Emirdağlı

Halil Çalışkan

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aleyhi: karşı, karşıt.
cemiyet: topluluk, birlik.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili
dünyevî: dünyaya ait
emniyet: güvenlik, kanun ve nizam, hâkimiyetinin sağlanması
hadim: hademe, hizmetçi
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hususan: bilhassa, özellikle
iddia makamı: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden, savcı
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
itham: suç isnat etme, suçlama
kudsî: mukaddes, yüce
maksat: gaye
Mehdî: hadislere göre ahırzamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat.
menfaat: fayda
meşgale: iş, güç, iş, uğraş, meşguliyet, meşgul olunan şey
müceddit: hadis-i şerifle, her asır başında geleceği müjdelenen dinin yüksek hizmetkârı, dine yeni bir tarzla yaklaşan, asrın şartlarına göre ve ortaya atılan yeni şüphe ve taarruzlara karşı dini yorumlayıp kuvvetlendiren büyük âlim
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu
şakirt: talebe, öğrenci
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
talebe: öğrenci
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma
vazife: görev
yegâne: biricik, tek, yalnız.

MUSTAFA GÜL'ÜN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine

Ben gizli bir cemiyete dâhil değilim. Zaten üstadım Bediüzzaman Saıd Nursî Hazretleri de öyle bir cemıyet kurmamıştır. Bizlere her zaman Kur'ân hakikatlerinden ders vermiş, sıyasetle alâkadar olmamızı şıddetle menetmıştır. Yalnız büyük üstat Said Nursî Hazretlennin talebesıyim, ona ve Rısale-i Nur'a bütün ruhucanımla bağlıyım. Rısale-i Nur ve Üstadım ıçın bana verılecek her türlü cezaya razıyım. Üstadım, eserlerıyle benim ımanımı ve ahıret hayatımı kurtarmıştır. Onun gayesi, butun Müslümanları ve vatandaşlanmızı ımansızlıktan kurtarıp, saadet-i ebedıyeye naıl etmektır. Bizlerin sıyasî bır maksatla alâkamız olmadığı bütün mahkemelerde tebeyyün etmıştır. Hakıkat böyle olduğu hâlde, yine haksız ve yersız olarak mahkemeye suruklendik. Bundan anlıyoruz ki, bizim tesanudumuzu kırmak ıstıyorlar. Bizim tesanüdümüz herhangi bir dünyevî ve sıyasî gaye ve ışe matuf değıldır. Yalnız ve yalnız Ustadımız Hazretlerine çok, hem pek çok hurmetkârız. Rısale-i Nur'u okuyanlar fevkalâde bir imana ve İslâmiyet'e ve ahlâk ve kemalâta sahip oluyorlar.

Üstadımıza çok fazla muhabbet etmemek elimizden gelmiyor. Öyle bir Üstada ve öyle Rısale-ı Nur şakırtlenne bütun mevcudiyetımle bağlıyım. Bu bağ, ıdam edilsem dahi çözulmez ve kırılmaz. Ben ve butun kardeşlerim masumuz. Rısale-i Nur'un serbest bırakılmasını bütün

ahıret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öte dünya, ıkıncı hayat
ahlak: huylar, tabıatlar
alaka: ılgı, bağ
alâkadar olmak: ilgili olmak, ilgilenmek, bağlanmak, bağlı olmak.
cemıyet: topluluk, birlik, heyet.
ceza: karşılık, mukabil, günah işlemeyi uygun görulmeyen tepki ve davranışları onlemek ıçın uzuntu, sıkıntı, acı veren uygulama
dahil olmak: içine gırmek, katılmak
dünyevî: dünyaya aıt, dunya ile ılgılı
eser: yapı, bırınnın meydana getırdıgı şey, kıtap
fevkalâde: olağanustu gaye, amaç, ideal, hedef
hakıkat: gerçek.
hazret: saygıdeğer ulu yuce
hürmetkar: saygılı.
ımanı: ınanmak, ıtıkat, hak dı nı kabul etme. Islâm dınını kabul etme. Islâmın gerekli olan esaslarına ınanma. Allah a ınanma
ımansızlık: ınancsızlık.
kemalat: olgunluklar, mukemmellıkler, fazıletler
maksat: ana fikır, kastedılmış ıstenılen şey
masum: gunahı, kötuluğu olmayan, suçsuz
matuf: alt olan, yöneltılmış
menetmek: yasaklamak, engellemek, mânı olmak.
mevcudiyet: varlık, var olma
muhabbet: sevgı, sevme
mudafaa: savunma
naıl etmek: kavuşturmak, enştırmek
ruhucan: butun kalb, ruh ve canla
saadet-ı ebedıye: sonsuz saadet, ahıret saadetı, Cennet hayatı, ebedî mutluluk.
sıyasî: sıyasetle ılgılı, sıyasete aıt.
sakırt: talebe, yardımcı.
şıddet: sertlik, katılık.
talebe: talep eden, öğrenen, tahsıl goren
tebeyyun: açıga çıkma, belli olma, sabıt olma
tesanut: dayanışma, bırbınnı destekleme
ustat: ılım veya sanatta ustun olan kımse, usta, sanatkar, muallım
yersız: gereksız.

kuvvetimizle talep ediyoruz Yüce Üstadımıza ve masum Nurcu kardeşlerime kendimle beraber beraat verilmesini talep ediyorum

Ispartalı

Mustafa Gül

KÜÇÜK İBRAHİM'İN MÜDAFAASIDIR

Afyon Ağır Ceza Mahkemesine

Sayın Hâkimler!

Bize isnat edilen suç hem yersizdir, hem de dunyaya aittir, siyasîdir. Hâlbuki, siyaset yapacak insanlar olup olmadığımızı zaten ilk bakışta siz muhterem hâkimler çoktan anlamışsınız. Esasen bu soğuk ve yabancı isnat, eğer faraza yüzde yüz tahakkuk edeceğini yuzlerce salâhiyetli kimseler temin etseler, benim de aklım şimdikinden yüz defa fazla olsa, Risale-i Nur'un ve onun çok muhterem muellifinin bende bıraktığı manevî intıba ile bütün mevcudiyetimle bu geçici ve tükenici siyasî lezzet ve maceradan kaçıp ahırete iman ve cehennemden kurtulmak yolunda sarf ederim Gerek Risale-i Nur'un kıymetli muellifine hurmetimız ve bağlılığımız ve gerekse Rısale-i Nur'un okunması, yazılması ve Nur Talebeleriyle muhabere

ahıret: dunya hayatından sonra baslayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
beraat. temize çıkma bir davanın netıcesinde suçsuz oldugu anlaşılma
esasen aslında temelinde dogrusu
faraza farz edelim ki oyle sayalım ki söz gelisi
hurmet: saygı
ıman: inanç, itıkat.
intıba bir kısı veya olayın zihinde bırakugı ız, izlenim tesır
isnat: dayandırma mal etme bir şeyi bir kimseye aıt gosterme
macera olup biten cereyan eden baştan geçen şey
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
masum: suçsuz gunahsız saf temiz.
mevcudıyet: mevcut olma varlık.
muhterem saygı değer hurmete layık, saygın
muhterem saygı değer hurmete lâyık saygın
müdafaa savunma.
müellif eser telif eden yazan
nurcu Bedıüzzaman Said Nursî'nin eserlerine ve fikırlerine taraftar olan Risale i Nur lan okuyup neşreden kımse
salâhiyet. yetki bir işe karışmaya veya vazife ıcabı bir ışı yapmaya, bır harekette bulunmaya hakkı olma
sarf: harcama.
sıyaset. hukumet etme devlet ıdaresi polıtıka
sıyasi: sıyasetle ılgılı sıyasete aıt.
talebe: oğrenci.
talep isteme dileme
temin saglama

ve münasebetimiz, Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin ve Yüksek Yargıtayın da tasdikı ile, doğrudan doğruya uhrevîdir. Öyle ki, Risale-i Nur'dan aldığımız fikirle, bu nurlu varlıklan hiçbir suretle dünyevî ve maddî kıymetlere değişmeyiz. Bu, bizde bir iman hâlinde olunceye kadar yaşayacaktır.

Muhterem heyet-i hâkime! Madem ki böyle dehşetli bır isnat ile burada toplanmış bulunuyoruz, öyle ise şu ehemmiyetli hakikati beyan etmek, benim için memleket ve vicdan borcu olmuştur. Yalnız kendi muhitimde Risale-i Nur'un gosterdiği fevkalâde ıslahat ile bütun halkın gözü önünde şu on seneyi mütecaviz bir zamanda, başta kendim olmak üzere birçok kimseler var ki, evlerinin yollarını oğrenmişler. Sufîî gıdışatları aile saadetine dönmüş. Şimdi anaları babaları, sebep olanlara dua ediyorlar. Vılâyetimiz dâhil ve civarlarında bu kabîlden daha bır çoklannın hâllerini dinleyiniz. Bahusus Denizli hapishanesinde, Rısale-i Nur oraya girmesiyle mahpuslar üzerinde oyle bır hüsn-ı tesir yapmıştı kı, hâlen bu tesır dillerde gezmektedir. Keza, bu Afyon hapishanesine dâhil olduğum zaman, kimin ile konuşsam, eski hâlleriyle şımdiki hâllerini zikredip minnet ve şükranla Nur Talebelerine dua ediyorlar. Bu hakikatler meydandadır. Ben insan olayım da, bana ve hemcinsıme bu derece ahlâkî ve içtimaî ve uhrevî ıslah edici ve bahusus kitabımız Kur'ân'ın mühım bir tefsiri olan Rısale-i Nur'a ve onun muhterem muellifine ve vatandaşlarına Müslümanca muhabbet ve teselli mektubu yazmak, bir siyaset mevzuu olacağına

ahlâkî: ahlâkla ilgili, ahlâka ait
bahusus: hususıyerle, en çok, he le
beyan: açıklama, bıldırme, ızah.
cıvar: çevre, yore, etraf
dahil: gırme, ıçınde olma
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dua: Allah a yalvarma, nıyaz
dünyevî: dunyaya aıt
ehemmıyetlı: onemlı
fevkalade: olaganustu
gıdışat: olaylann durumu, ışlenn gelışme bıçımı, ışlenn gıdış tarzı.
hakıkat: gerçek
hemcins: aynı cinsten olan bır cins
heyet-i hâkime: hakımler heyetı, hakımler kurulu
husn-i tesir: guzel ıyı tesır etkı.
ıslah: ıyı duruma getirme, ıyıleş tırme, duzeltme.
ıslahat: duzeltmeler, ıyıleştırme ler, yolına koymalar, daha ıyı hâle getırmek ıçın yapılan ışler
içtimaı: topluluğa aıt, toplumla ılgılı, toplumsal.
ımanı: ınanç, ıtıkat
ısnat: dayandırma, mal etme, bır şeyi bır kımseye alt gösterme
kabil: tur, gıbı
keza: boylece, aynı şekılde
kıymet: deger
maddı: madde ile alakalı, cısmanı
madem: ... den dolayı, boyle ıse
mahpus: hapsedilmiş olan tu tuklu
minnet: ıyılığe karşı duyulan şukur hıssı
muhabbet: ulfet, sevgı, sevme, dostluk.
muhabere: haberleşme
muhıt: yore, çevre.
muhterem: saygı deger, hurmete layık, saygın
müellıf: eser telif eden, yazan
muhım: onemlı, ehemmıyetlı.
münasebet: ılgı, ılışkı, bağ.
mütecavız: aşkın, fazla, çok.
nurlu: ışıklı, parıltılı
saadet: mutluluk.
sıyaset: hukumet etme, devlet ıdaresı, polıtıka
suret: bıçım, şekıl, tarz
suflî: aşağılık, bayagı, adî
şükran: ıyılıge karşı gosterılen ıyı tavır, gonul borcu, mınnettarlık.
talebe: ogrencı
tasdik: onaylama
tefsir: Kur'an ın mana bakımından ızahı, açıklaması
teselli: avutma, acısını dındırme.
tesir: etkı
uhrevî: ahırete dair, ahırete aıt, ahıret alemıyle ılgılı
vıcdan: ınsanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevı bır hıs
vilayet: ıl
zıkır: anma, bıldırme

hayret ediyorum. İşte bu hayretle diyorum ki: Böyle suç olmaz. Olsa olsa Kur'ân ve dolayısıyla Risale-i Nur'un gizli düşmanları adliye ve zabıtaya evham verip, bizleri böyle hapislere doldurmaya sebep oluyorlar. Elbette yüksek hâkimler bu hakikatleri görecekler ve ellerini vicdanlarına koyup ebedî ve İlâhî çok müjdeleri bulunan adaletli kararlarını verecekler ve vatanın dört köşesinde alâka ile bekleyen Müslüman Türk milletini kendilerine minnettar bırakacaklardır.

Afyon Ceza Evinde Mevkuf
İnebolulu

İbrahim Fakazlı

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
alaka: ilgi, ilişki, bağ.
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
evham: vehimler, zanlar, kuş kular, esassız şeyler, kuruntular.
hakikat: gerçek, esas.
heyet-i hâkime: hâkimler heyeti, hâkimler kurulu.
iade: geri verme.
iddia makamı: mahkemede bir hakkın sabit olduğunu dava eden savcı.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
maksat: gaye.
mevkuf: tevkif edilmiş, hapsedilmiş, tutuklu.
mevzu: konu.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
talebe: öğrenci.
talep: isteme, dileme.
vesile: aracı, vasıta.
vicdan: insanın içindeki iyiyi, kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis.

Beşinci Şua

Otuz sene evvel yazılan matbu Muhakemat-ı Bediiye'de *bahsedilen Sedd-i Zülkarneyn ve Ye'cüc-Me'cüc ve sair eşrat-ı kıyametten yirmi mesele, o Muhakemat'a bir tetimme olarak on uç sene* (HAŞİYE) *evvel, bir kısım müsveddesi yazılmış idi. Aziz bir dostumun hatırı için tebyiz edildi,* Beşinci Şua *oldu.*

OTUZ BİRİNCİ MEKTUPTAN OTUZ BİRİNCİ LEM'ANIN BEŞİNCİ ŞUAIDIR.

İHTAR: Evvelce Mukaddimeden sonra gelen meseleler okunsun; tâ Mukaddimedeki maksat anlaşılsın.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

(1) فَقَدْ جَآءَ اَشْرَاطُهَا ayetinin bir nüktesi, bu zamanda akide-ı avam-ı mü'minîni vıkaye ve şübehattan muhafaza için yazılmış. Ahirzamanda vukua gelecek hâdisata dair hadislerin bir kısmı, müteşabihat-ı Kur'âniye gibi derin manalar var. Muhkemat gibi tefsir edilmez ve herkes bilemez. Belki tefsir yerinde tevil ederler (2) وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ اِلَّا اللّٰهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ sırrıyla sonra

HAŞİYE: Şimdi kırk seneden geçmiş.

1. Rahman ve Rahım olan Allah'ın adıyla.
Onun şartları gelmiştir. (Muhammed Suresi, 18.)
2. Onun tevilini Allah'tan başkası bilemez. İlimde derinlik ve istikamet sahibi olanlar ise (Âl-i İmran Suresi, 7.)

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
akide-i avam-ı mü'minîn: mü'minlerden avam, halk tabakasının inancı
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
aziz: izzetli, muhterem, saygın
dair: alakalı, ilgili
eşrat-ı kıyamet: kıyametin şartları, alâmetleri
evvel: önce
evveice: daha önce
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hâdisat: hâdiseler, olaylar
haşiye: dipnot.
ihtar: hatırlatma, uyarı
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma
maksat: gaye
matbu: tab edilmiş, basılmış
mesele: önemli konu
muhafaza: koruma.
Muhakemat-ı Bediiye: Bediüzzaman Said Nursi'nin Muhakemat adlı eseri
muhkemat: hüküm ihtiva eden ayetler, tevil ihtimali bulunmayan Kur'ân ayetleri.
mukaddime: ön söz, başlangıç
müsvedde: karalama, yazı taslağı, sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk yazı
müteşabihat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın müteşabih olan ayetleri
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
Rahım: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
sair: diğer, başka, öteki
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in Seddi. Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şübehat: şüpheler
tebyiz: müsveddeyi temize çekme, beyaza çekme.
tefsir: açıklama, izah
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek
tevil: yorumlama, yorum
vıkaye: koruma, sahip çıkma
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
Ye'cüc, Me'cüc: hadislerde kıyamete yakın zamanda çıkacağı belirtilen kısa boylu çapulcu ırkı kavmin adları

tevîllen anlaşılır ve murat ne olduğu bilinir ki; ilmde rasih olanlar, [1] آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا deyip o gizli hakikatleri izhar ederler.

Bu Beşinci Şuanın bir "Mukaddime"si ve "Yirmi Üç Mesele"si vardır.

Mukaddime

"Beş Nokta"dır.

BİRİNCİ NOKTA

İman ve teklif, ihtiyâr dairesinde bir imtihan, bir tecrübe, bir müsabaka olduğundan, perdeli ve derin ve tetkik ve tecrübeye muhtaç olan nazarî meselelen elbette bedihî olmaz ve herkes ister istemez tasdik edecek derecede zarurî olmaz. Tâ ki, Ebu Bekir'ler âlâyilliyyine çıksınlar ve Ebu Cehil'ler esfel-i safilîne düşsünler. İhtiyâr kalmazsa, teklif olamaz. Ve bu sır ve hikmet içindir ki, mu'cizeler seyrek ve nadir verilir.

Hem, *dâr-ı teklifte gözle görülecek olan alâmet-i kıyamet ve eşrat-ı saat, bir kısım müteşabihat-ı Kur'âniye gibi, kapalı ve tevîllî oluyor.* Yalnız, güneşin mağripten çıkması, bedahet derecesinde herkesi tasdike mecbur ettiğinden, tevbe kapısı kapanır, daha tevbe ve iman makbul olmaz. Çünkü, Ebu Bekir'ler, Ebu Cehil'ler ile tasdikte beraber olurlar. Hatta, Hazret-i İsa Aleyhisselâmın

1. Biz buna inandık. Hepsi Rabbimizin katından indirilmiştir. (Âl-i İmran Suresi, 7.)

alamet-i Kıyamet: kıyamet alâmeti, kıyametin yaklaştığını bildiren işaretler, belirtiler
alayilliyyin: Allah katında en iyilerin derecesi
aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun
bedahet: açıklık, aşikar, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan
dâr-ı teklif: Allah'ın emir ve yasaklarından sorumlu ve vazifeli olunan yer, dünya
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, Cehennemin en aşağı tabakası
eşrat-ı saat: kıyamet alâmetleri
hakikat: gerçek.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep, fayda
ihtiyar: irade, tercih
iman: inanç, itikat.
imtihan: deneme, sınama, Allah'ın çeşitli şekillerde kullanmı denemesi
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
mağrip: garp, batı
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
mesele: konu
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mukaddime: ön söz, başlangıç.
murat: maksat, meram.
müsabaka: yarışma
müteşabihat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın müteşabih olan ayetleri
nadir: seyrek, az, ender bulunan.
nazarî: uygulanmamış, uygulamaya dayalı olmayan, yalnız görüş hâlinde bulunan, teorik
nokta: konu ile ilgili bölüm
rasih: ilmde derinleşmiş olan, otorite
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
teklif: Allah'ın insanları emir ve yasaklarına uygun hareket etmekle vazifelendirmesi
tetkik: dikkatle araştırma, inceleme
tevbe: Allah'tan af dileme
tevîl: yorumlama, yorum
zarurî: zorunlu.

nüzulü dahi ve kendisi İsa Aleyhisselâm olduğu, nur-i imanın dikkatiyle bilinir, herkes bilemez. Hatta, Deccal ve Süfyan [1] gibi eşhas-ı müthişe, kendileri dahi kendilerini bilmiyorlar.

İKİNCİ NOKTA

Peygambere bildirilen umur-ı gaybiye, bir kısmı tafsil ile bildirilir, bu kısımda hiç tasarruf edilmez ve karışamaz –Kur'ân'ın ve hadîs-i kudsînin muhkematı gibi.

Ve diğer bir kısmı icmal ile bildirilir, tafsilât ve tasviratı onun içtihadına havale edilir –imana girmeyen hâdisat-ı kevniyeye ve vukuat-ı istikbaliyeye dair hadisler gibi. Bu kısımda, Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm, belâgatiyle, temsiller suretinde, sırr-ı teklîf hikmetine muvafık tafsil ve tasvir eder.

Meselâ: Bir sohbette derin bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: "*Bu gürültü, yetmiş seneden beri cehennem tarafına yuvarlanan bir taşın, bu dakikada cehennemin dibine yetişip düşmesinin gürültüsüdür.*" Bu garip haberden beş-altı dakika sonra bırısı geldi, dedi: "*Yâ Resulallah, yetmiş yaşında bulunan filân münafık vefat etti, cehenneme gitti.*" [2] Peygamberin yüksek beliğâne kelâmının tevilini gösterdi.

İHTAR: *Hakaik-ı imaniyeye girmeyen cüz'î hâdisat-ı istikbaliye nazar-ı Nübüvvette ehemmiyetsizdir.*

1. İslam Deccali de denilen Süyfan hakkındaki hadisler için bkz. Hâkim, Mustedrek, 4:520.
2. Muslim, 4:3184, hadis no: 2844; 4:2145, hadis no: 2780; Musned, 2:271, 3:341, 346, 360.

belagat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beligane: beliğcesine, düzgün ve fasih olarak, belagatli olana yaraşır tarzda.
cüz'i: küçük, az.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamı şeairi tahrip edeceği, tanıtte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
eşhas-ı müthişe: müthiş, dehşet veren ve ürkütücü şahıslar.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hadisat-ı istikbaliye: gelecekte meydana gelecek olaylar.
hâdisat-ı kevniye: oluş ve ortaya çıkışla ilgili olaylar, varlıklarla ilgili olaylar.
hadis-i kudsî: kudsî hadis; manası Peygamberimize vahiy veya ilham edilen, sözü Peygamberimize ait olan hadis.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
icmal: kısa anlatma, özdeme; ayrıntılara girmeme.
içtihat: dîn âlimlerinin şer'î esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymaları, hüküm vermeleri.
kelam: söz, konuşma, nutuk.
muhkemat: hükum ihtiva eden ayetler, tevil ihtimali bulunmayan Kur'an ayetleri.
münafık: nifak sokan, ara bozucu; kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen.
nazar-ı Nübüvvet: peygamberlik, peygamber bakışı, Peygamberimizin nazarında.
nur-i iman: iman nuru; Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmada ki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
nüzul: inme, iniş, gökten dünyaya geliş.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
sırr-ı teklif: teklif sırrı; insanların dünyaya gelip Allah tarafından vazifelendirilmelerinin sırrı.
suret: biçim, şekil, tarz.
Süfyan: ahırzamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli dinsiz ve münafık şahıs.
tafsil: etrafıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tasarruf: Allah'ın izni dairesinde eşya ve varlıklar üzerinde manevî tesirler gösterme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzıyla anlatma.
tasvirat: tasvirler, resmini yapmalar, bir şeyi çeşitli ifade şekillerı ile anlatmalar.
tevil: yorumlama, yorum.
umur-i gaybiye: gaybî işler; Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler.
vukuat-ı istikbaliye: gelecekte meydana gelecek olaylar.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

İki Nüktedir

• *Birincisi*: Teşbihler ve temsiller suretinde rivayet edilen bir kısım hadisler, mürur-ı zamanla avamın nazarında hakikat telâkki edildiğinden, vakıa mutabık çıkmıyor; ayn-ı hakikat olduğu hâlde, vakıa mutabakatı görünmüyor.

Meselâ, Hamele-i Arş gibi, arzın hamelesinden olan "Sevr" ve Hut" namında ve misalinde iki melâike, [1] koca bir öküz ve pek büyük bir balık tasavvur edilmiş.

• *İkincisi*: Bir kısım hadisler, İslâmların ekseriyeti noktasında veya hükûmet-i İslâmiyenin veya merkez-i hilâfetin nokta-ı nazarında vürut ettiği hâlde, umum ehl-i dünyaya şamil zannedilmiş ve bir cihette hususî bulunduğu hâlde, küllî ve âmm telâkki edilmiş.

Meselâ, rivayette vardır ki. "*Bir zaman gelecek, Allah Allah diyen kalmayacak.*" [2] Yani, "Zikirhaneler kapanacak ve Türkçe ezan ve kamet okunacak" demektir.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Ecel ve mevt gibi umur-i gaybiye çok hikmet ve maslahat cihetiyle gizli kaldığı mısillü, dünyanın sekeratı ve mevtı ve nev-i beşerin ve cins-i hayvanın eceli ve vefatı olan kıyamet dahi çok maslahatlar için gizlenilmiş.

Evet, eğer ecel vaktı muayyen olsaydı, yarı ömür gaflet-i mutlaka içinde ve yarıdan sonra darağacına asılmak

1 *Beyhaki* s. 433; *Süyuti* 6 124, 261

2 *Muslim* 1 131; *Musned* 3 107, 201, 268; *Kenzu'l-Ummal* 14 227, 228; Hakim, *Mustedrek* 4 494

âmm: genel, umumî
arz: yer, dünya
avam: külturlu, yüksek tabakadan olmayan, cahil halk tabakası
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi
cihet: yön
cins-i hayvan: hayvan cinsi
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa dâr
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti
ehl-i dünya: dünyaya bağlı dünya adamı, âhireti düşünmeyen
ekseriyet: çoğunluk.
gaflet-ı mutlaka: nefsine ve hevesatına uyarak Allah'ı ve emirlerini unutma, iman ve İslâmdan hak ve hakikatten gafil olma
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hakikat: gerçek.
hamele: taşıyanlar, kaldıranlar, hamil olanlar, yüklenenler
Hamele-i Arş: arşı taşıyan dört büyük melek. (İsrafil, Cebrail, Mikâil, Azrail.)
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hususî: özel.
hut: büyük balık
hükûmet-i İslâmiye: İslâm hükûmeti
kamet: farz namazlara başlamadan önce "kad kameti's-salâh" cümlesinin ilâvesiyle okunan ezan.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
küllî: umumî, genel, bütün olan.
maslahat: fayda, maksat.
melâike: melekler.
merkez-i hilâfet: halifeliğin merkezi, halifelik makamının bulunduğu yer
meselâ: örneğin
mevt: ölüm
misal: örnek.
mısillü: gibi, benzeri.
muayyen: belirli
mutabakat: uyma, uygunluk, birbirini tutma
mutabık: uygun
mürur-i zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı, zamanla
nam: ad.
nazar: bakış, nezdinde
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nokta: konu ile ilgili bölüm
nokta-i nazar: görüş açısı, bakış açısı, görüş, fikir
nükte: ince manalı, düşündürücü söz
rivayet: Hz. Peygamberin hadislerinin nakledilmesi.
sevr: öküz, boğa
suret: biçim, şekil, tarz.
şamil: içine alan, kapsayıcı
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama
telâkkı: anlama, kabul etme.
temsil: benzetme, misal getirme.
teşbih: benzetme
umum: bütün
umur-ı gaybiye: gaybî işler, Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler
vakıa: vuku bulan, olan şey
vefat: ölme
vürut: gelme, ulaşma.
zikirhane: zikir yeri, zikir yapılan yer

için her gün bir ayak daha onun tarafına atılmakla dehşet-i mutlaka içinde, havf ve recanın muvazene-i maslahatkârâne ve hakîmânesi bozulduğu gibi; aynen öyle de, dünyanın eceli ve sekeratı olan kıyamet vakti muayyen olsaydı, kurun-ı ulâ ve vusta fıkr-ı ahıretten pek az müteessir olacaktı ve kurun-ı uhra dehşet-i mutlaka içinde bulunup, ne hayat-ı dünyeviyenin lezzeti ve kıymeti kalır ve ne de havf ve reca içinde ihtiyâr ile itaatkârâne olan ubudiyetin ehemmiyeti ve hikmeti bulunurdu. Hem, eğer muayyen olsa, bir kısım hakaık-ı imaniye bedahet derecesine girer, herkes ister istemez tasdik eder, ihtiyâr ve irade ile bağlı olan sırr-ı teklif ve hikmet-ı iman bozulur.

İşte bunun gibi çok maslahatlar için, umur-i gaybiye gizli kaldığından, herkes her dakikada hem ecelini, hem bekasını düşündüğü için, hem dünyaya, hem ahiretine çalışabildiği gibi, her asırda dahi hem kıyamet kopacağını, hem dünyanın devamını düşünebildiği için, hem dünyanın fânîliğinde hayat-ı bâkıyeye, hem hiç ölmeyecek gibi imaret-i dünyaya çalışabilir.

Hem de, musibetlerin vakti muayyen olsaydı, musibet başına gelen adam, musibetin intizarında, o gelen musibetin belki on mislinden ziyade manevî bir musibet o intizardan çekmemesi için, hikmet ve rahmet-i İlâhiye tarafından gizli, perdeli bırakılmış. Ve ekser hâdisat-ı kevniye-i gaybiye böyle hikmetleri bulunduğundandır ki, gaipten haber vermek yasak edilmiş.

âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asr: yüzyıl
bedahet: açıklık, aşıkâr ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
dehşet-i mutlaka: mutlak dehşet ve korku hali
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ekser: pek çok.
fânî: ölümlü, geçici
fikr-ı âhiret: âhiret düşüncesi, öldükten sonra dinime düşüncesi.
gaip: görünmeyen âlem
hadisat-ı kevniye-i gaybiye: kâinattaki görünmeyen olaylar, hâdiseler
hakaık-ı imaniye: İmana ait hakıkatler, İmanı gerçekler
hakımane: hikmetli bir şekilde
havf: korku, korkma
hayat-ı bâkiye: bâki olan, sonsuz hayat, âhiret hayatı
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hikmet-i iman: imandaki hikmet, iman etmedeki maslahat ve fayda
ihtiyar: irade, tercih
imaret-ı dünya: dünyayı şenlendirme, tamir etme
intizar: bekleme, gözleme
irade: bir şeyin yapılmasına da yapılmamasına da gücü yeten canlının bunlardan birini ayırıp seçmesi ve olması veya olmamasına belli bir zaman içinde kendi istediğiyle hükmetmesi.
itaatkârâne: itaat ederek bo yun eğerek.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kıymet: değer
Kurun-i Uhra: Son Çağ, Yakın Çağ
kurun-i ulâ: İlk Çağ.
kurun-ı vusta: Orta Çağ
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maslahat: fayda, maksat.
mısıl: kat, eş.
muayyen: belirli
musibet: felâket, belâ
muvazene-i hakımâne: hikmetli bir şekilde kurulan denge
muvazene-i maslahatkârâne: sulh ve barış içinde bulundurana yakışır şekildeki denge, sulh ve barış içinde bulundurma ölçüsü, dengesi
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
reca: umma, umut hâli.
sekerat: ölmek üzere olan bir canlının kendinden geçmesi
sırr-ı teklif: teklif sırrı, insanların dünyaya gelip Allah tarafından vazifelendirilmelerinin sırrı
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
ubudiyet: kulluk.
umur-ı gaybiye: gaybî işler, Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler
ziyade: çok, fazla

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ[1] dusturuna karşı hürmetsızlık ve itaatsızlık etmemek içindir ki, medar-ı teklif ve hakaık-ı imaniyeden başka olan umur-i gaybiyeden izn-i Rabbanî ile haber verenler dahı, yalnız işaret suretinde perdeli ve kapalı ihbar etmişler. Hatta Tevrat ve İncil ve Zebur'da Peygamberimiz hakkında gelen müjdeler ve haberler dahı bir derece perdeli ve kapalı gelmiş kı, o kitapların bır kısım tâbileri, tevil edip, iman etmediler. Fakat ıtıkadat-ı imaniyeye giren meseleleri tasrıh ile ve tekrar ile ihbar etmek ve açık bir surette teblığ etmek hikmet-ı teklifin muktezası olduğundan, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ve Tercüman-ı Zîşanı (ASM) umur-i uhreviyeden tafsilen ve hâdisat-ı istıkbalıye-i dünyeviyeden icmalen haber vermişler.

BEŞİNCİ NOKTA:

Hem, her ıkı Deccalın asırlanna aıt olan harıkaları, onların bahsiyle ve münasebetiyle nvayet edildiğinden, onların şahıslarından sudûr edeceği telâkki ve tevehhum edilmesinden, o rivayet müteşabih olmuş, manası gızlenmiş. Meselâ, tayyare ve şimendiferle gezmesi.

Hem meselâ, meşhur olmuş ki: "*İslâm Deccali olduğu vakit, ona hizmet eden şeytan, İstanbul'da Dikilitaş'ta bütün dünyaya bağıracak*[2] *ve herkes o sesi işitecek ki, o oldu.*" Yani, pek acıp ve şeytanlan dahi hayrette bırakan radyo ile bağırılacak, haber verilecek.

1. Gaybı Allah'tan başka kımse bılmez.
2. *Muslım*, Fiten: 34

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
asr: yuzyıl
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeaın tahrip edecegi tanhte gorulmemiş zulumlen nifakla aldatarak yapacagı hadıs-ı şerıflerde belırtılmış yalancı ve zararlı şahıs
düstur: kanun, kural, esas prensip
hadısat-ı ıstıkbalıye-i dünyeviye: gelecekte dunyada meydana gelecek olaylar
hakaık-ı imanıye: imana aıt hakıkatler, imanı gerçekler
harika: olağanustü.
hikmet-ı teklif: insanın vazıfeli oluşunun hıkmetı
hurmet: saygı
icmalen: kısaltarak, kısaca ozetle.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
iman: inanç, ıtıkat
İncil: Hz. Isa'ya (a.s.) gonderilmiş olan ılâhı kitap
itaat: soz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
ıtıkadat-ı imanıye: iman ile ilgili temel prensıpler
izn-ı Rabbanı: her şeyı terbıye ve idare eden Allah ın ızni
Kur'an-ı Mu'cizulbeyan: açıklamalanyla akıllan benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'ân-ı Kerîm
medar-ı teklif: teklif sebebı, mukellef kılma vesıleşı
mesela: omegın
mesele: konu.
mukteza: ıktıza eden, gereken
munasebet: ilgi, ilişki, bag
muteşabih: manası açık olmayan, mecazi manaya elvenşli olan ayet ve hadısler
nokta: konu ile ilgili bolum
rivayet: Hz. Peygamberin hadislerinin nakledılmesı
sudur: sâdır olma, meydana çıkma, çıkma, olma
suret: bıçım, şekil, tarz.
şimendifer: tren
tabı: bınının arkasından giden, ona uyan
tafsilen: tafsıllı bır şekılde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tasrıh: açıkça ifade ederek şuphe ve tereddutlen sılme
tayyare: uçak.
teblığ: dını bir emnn yaratılmışlara duyurulması, peygamberlenn Allah ın emnnı kullara bıldırmelen ve hakka davet etmelen
telakkı: anlama, kabul etme.
tercüman-ı zışan: şanlı tercuman.
tevehhum: vehımlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umıtsızlığe ve korkuya duşme.
tevil: yorumlama, yorum
Tevrat: Hz. Musa'ya (a.s.) indinlmiş olan ılâhı kitap
umur-ı gayblye: gaybî ışler, Allah ve Onun bıldırdıgı kışıler dışında hıç kımsenın bılmedıgı ışler
umur-ı uhreviye: ahırete aıt ışler
Zebur: Hz. Davud a (a.s.) nazil olan mukaddes kıtap

Hem, Deccalin rejimine ve teşkil ettiği komitesine ve hükûmetine ait garip hâllen ve dehşetli ıcraatı, onun şahsıyla münasebettar rivayet edilmesi cihetiyle manası gizlenmiş. Meselâ, "*O kadar kuvvetlidir ve devam eder, yalnız Hazret-i İsa (AS) onu öldürebilir, başka çare olamaz*" (1) rivayet edilmiş. Yani, onun mesleğini ve yırtıcı rejimini bozacak, öldürecek ancak semavî ve ulvî halıs bır din İsevîlerde zuhur edecek. Ve hakikat-ı Kur'âniyeye iktıda ve ittihat eden bu İsevî dinidır ki, Hazret-i İsa Aleyhisselâmın nüzulü ile, o dinsiz meslek mahvolur, olur. Yoksa, onun şahsı bır mıkrop, bir nezle ile oldurulebilir.

Hem, bir kısım ravilenn kabil-i hata içtihatlanyla olan tefsirleri ve hükümleri, hadis kelimelerine karışıp, hadis zannedilir; mana gizlenır, vakıa mutabakatı görünmez, müteşabih hükmüne geçer.

Hem, eski zamanda, bu zaman gibi, cemaatın ve cemıyetin şahs-ı manevîsi ınkışaf etmediğinden ve fıkr-i ınfıradî galip olduğundan, cemaatin sıfât-ı azîmesi ve büyük harekâtı, o cemaatin başında bulunan şahıslara verildiği cihetiyle, o şahıslar, harika ve küllî sıfatlara lâyık ve muvafık olmak için, yüz derece cisminden ve kuvvetinden büyük bir acube cisim ve muthış bir heykel ve çok harika bir kuvvet ve iktidar bulunmak lâzım geldiğinden, öyle tasvır edilmiş. Vakıa mutabakatı görünmüyor ve o rıvayet müteşabih olur.

Hem, iki Deccalin sıfatları ve hâlleri ayn ayrı olduğu hâlde, mutlak gelen rıvayetlerde iltıbas oluyor, bırı, ötekı zannedilir.

1. *Kenzu'l-Ummal* 14.334. *Tirmizî* Fiten 62. *Ebu Davud* Melahim 14. *Musned* 3.420, 4.226. Hâkim, *Mustedrek*, 4.529, 530.

acube: hayret olunacak, pek aca yıp, pek garip olan
aleyhisselam: Allah ın selâmı onun üzerine olsun
cemaat: topluluk, aralarında çeşıtlı bağlar bulunan insanlar topluluğu
cemıyet: manevî birlik teşkil eden topluluk.
cihet: yon
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeaın tahnp edecegi tanıhte görülmemiş zulumleri nıfakla aldatarak yapacağı hadıs-ı şerıflerde belırtılmiş yalancı ve zararlı şahıs
dehşetli: urkutucu, korkunç.
fıkr-ı ınfıradı: tek başına olmak fıkrı, ferdiyetçilik düşuncesi
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) aıt soz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladıgı başkasına aıt soz, ış veya davranış
hakıkat-ı Kur'anıye: Kur'ân ın ha kıkatı, Kur'an ın ifade ettüği gerçek.
halıs: samımî, her amelını yalnız Allah rızası ıcın ısleyen
harekât: hareketler, davranışlar, tutumlar
hükmüne: yerine, degerine
hukum: bır davanın veya bır me selenın tetkik edılmesınden son ra varılan karar
içtihat: dın alımlerının şer'î esaslar dahılınde Kur'an ve sunnete uygun şekılde bir konuda fikir ortaya koymaları, hukum vermeleri.
ıktıda: tabı olma, uyma
ıktıdar: güç, idareyi elınde bulundurma
ıltıbas: bırbınne benzeyen şeylen şaşırıp karıştırma, bırısını otekı zannetme
ınkışaf: ortaya çıkma, keşfolunma, gelişme.
İsevî: Hz. Isa nın dınınden olanlar
ıttıhat: bırleşme, bırlık olusturma.
kabıl-i hata: hata yapabılen
komıte: encumen, kurul, komıs yon
küllî: umumî, genel, bütün olan
mahv: yok olma, ortadan kalkma, batma
meslek: gıdış, tutulan yol, sistem.
mutabakat: uyma, uygunluk, bırbırını tutma
mutlak: kesın
muvafık: uygun, münasıp
münasebettar: ılgılı, alâkalı bır şeye uygun ve yakın olan.
muteşabıh: manası açık olmayan mecazî manaya elverişli olan ayet ve hadisler
müthış: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nüzul: ınme, ınış, gökten dunyaya gelış
ravi: hadıs ve haben başkalarına aktaran kımse. Hz. Peygamberden ışıttıgı hadısı başkalarına aktaran kımse.
rejım: idarede tutulan yol, yonetme tarzı, duzenleme bıçımı
rivayet: Hz. Peygamberin hadıslerinin nakledılmesi.
semavi: Allah tarafından olan, ilahî.
sıfat-ı azıme: buyuk sıfat
şahs-ı manevi: manevi şahıs, belli bir kısı olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ıfade tarzlarıyla anlatma
tefsir: açıklama, ızah
teşkil: oluşturma, şekıllendırme
ulvî: yuksek, yuce, manevî, ruhanî
vakıa: vuku bulan, olan şey
zuhur: görunme, belli olma, ortaya çıkma

Hem, Büyük Mehdînin hâlleri, sabık mehdîlere işaret eden rivayetlere mutabık çıkmıyor, hadıs-ı müteşabih hükmünü geçer. İmam-ı Ali (RA), yalnız İslâm Deccalinden bahseder.

Mukaddime bitti, Meselelere başlıyoruz.

Şimdilik o hâdisat-ı gaybiyenin yüzer misallerinden, mülhitler tarafından avamın akidelerini bozmak fikriyle işaa edilen yirmi üç meseleleri, tevfik-ı Rabbanî ile gayet muhtasar bir surette beyan edilecek. Ve o meseleler mülhitlerin tahmini gibi zarar vermemekle beraber, her biri bir lem'a-i i'caz-ı Nebevî olduğu görünmekle ve hakikî tevilleri ispat ve izhar edilmekle, akide-i avamı kuvvetlendirmeye mühim bir sebep olmasını rahmet-i Rabbanîden rica edip, hatıatımı ve galatımı affumağfiret altına almasını Rabb-ı Rahîm'imden niyaz ederim.

affumagfiret: af ve bağış
akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas inanç.
akide-i avam: avam halk tabakasının inancı
avam: kültürlü yüksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
beyan etmek: açıklamak bildirmek, izah etmek.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeairi tahrip edeceği tarihte görülmemiş zulümlen nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifler de belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık
galatat: galatlar hatalar yanlışlar
gayet: son derece
hadısat-ı gaybiye: görünmeyen olaylar
hadıs-ı müteşabih: müteşabih hadis teşbih ve benzetmelerle başka bir manayı kastedeb hadis.
hakikî: gerçek
hatıat: hatalar yanlışlıklar
hukmüne: yerine degerine.
ispat. doğruyu delillerle gösterme
işaa: haber yayma, herkese duyurma
izhar: ortaya koyma açığa çıkarma gösterme
lem'a-i i'caz-ı Nebevi: Hz Peygamberin mucizelik panltısı.
Mehdi: hadislere gore ahırzamanda tevhıdı esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyetı hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına gore yenileyecek olan âlim ve onder zat.
mesele: konu.
misal: ornek.
muhtasar: kısaltılmış ozet.
mukaddime: on soz başlangıç.
mutabık: birbirine uyan uygun
muhim: onemli ehemmıyetli
mülhit: İslâm dininden ayrılan Allah ı inkar eden, dinsiz imansız
niyaz: yalvarma yakarma
Rabb-ı Rahim: şefkat ve merhamet sahıbı olan Cenab-ı Hak
rahmet-i Rabbani: Allah ın rahmetı merhametı şefkatı
rica: dileme istemme
rivayet: Hz. Peygamberden naklediilen hadıs
sabık: geçen onceki
suret: bıçım şekil tarz.
tevfik-i Rabbani: Rabbın yardımı ile kazanılan başarı Allah ın yardımıyla başarıya ulaşturması
tevil: yorumlama yorum

Beşinci Şuaın İkinci Makamı ve Meseleleri

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

BİRİNCİ MESELE

Rivayette var ki: "*Ahirzamanın eşhas-ı muhimmesinden olan Sufyanın eli delinecek.*"

(1) اَللّٰهُ اَعْلَمُ, bunun bir tevili şudur ki: Sefahat ve lehviyat için gayet israf ile, elinde mal durmaz, israfata akar Darbımeselde deniliyor ki. "Filân adamın eli deliktir." Yani, çok müsriftir.

İşte, "*Sufyan israfı teşvik etmekle, şiddetli bir hırs ve tamâı uyandırarak, insanların o zayıf damarlarını tutup, kendine musahhar eder*" diye, bu hadis ihtar ediyor. "*Israf eden ona esir olur, onun damına düşer*" diye haber verir.

İKİNCİ MESELE

Rivayette var ki: "*Ahirzamanın dehşetli bir şahsı, sabah kalkar, alnında* (2) هٰذَا كَافِرٌ *yazılmış bulunur.*" (3)

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
Allahu a'lem: Allah bilir.
dam: tuzak, ağ, hile
darbımeselde: atasözü, vecize.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
esir: tutsak.
eşhas-ı muhimme: ehemmiyetli, önemli şahıslar
gayet: son derece.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hâzâ kâfir: bu kafirdir
hırs: açgözlülük, kanaatsızlık.
ihtar: hatırlatma, uyarı.

1. En iyi Allah bilir.
2. Bu kâfirdir.
3. *Buhârî* Fiten 26, *Muslim* 2:373-375, 4.2248, *Musned* 2.228, 3:211, *Tirmizî* Fiten: 62.

israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar
lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eğlenceler
makam: yer, durak.
mesele: konu
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hale konulmuş
müsrif: israf eden, malını lüzumsuz yere harcayan, gereksiz masrafta bulunan, savurgan, hırs vurup harman savuran, tutumsuz.
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
Sufyan: ahirzamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve munafik şahıs
tama: hırs, aç gözlülük.
tevil: yorumlama, yorum
zaif: zayıf

(1) اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ , bunun tevili şudur ki: O Sufyan, kendi başına Frenklerin serpuşunu koyup, herkese de giydirir. Fakat, cebir ve kanun ile tamım ettiğinden, o serpuş dahi secdeye gittiği için, inşaallah, ihtida eder; daha herkes, yalnız istemeyerek onu giymekle kâfir olmaz.

ÜÇÜNCÜ MESELE

Rivayette var ki: "*Ahirzamanın müstebit hâkimleri, hususan Deccalın yalancı cennet ve cehennemlen bulunur.*" (2)

(3) اَلْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ , bunun bir tevili şudur ki: Hükûmet dairesinde karşı karşıya kurulan ve birbirine bakan vaziyette bulunan hapishane ile lise mektebi, "Biri hûri ve gılmanın çirkin bir taklidi, diğeri azap ve zindan suretine girecek" diye bir işarettir.

DÖRDÜNCÜ MESELE

Rivayette var ki: "*Ahirzamanda, Allah Allah diyecek kalmaz.*" (1)

(5) لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ , bunun bir tevili şu olmak gerektir ki: "Allah, Allah, Allah" deyip zikreden tekyeler, zikirhaneler, medreseler kapanacak ve ezan ve kamet gibi şeairde ismullah yerine başka isim konulacak" demektir.

1 Doğrusunu en iyi Allah bilir.
2 *Cem'u'l-Cevami'* hadis no: 10662; *Feyzu'l-Kadir*, hadis no: 4249; Muslim, Fiten, 104, 109; *İbni Mace*, Fiten, 33; *Musned*, 5/397.
3 Gerçek bilgi ancak Allah katındadır. (Mülk Suresi, 26.)
4 Muslim, 1/131, 4/2268; *Tirmizi*, Fiten, 35; *Musned*, 3/107, 201, 259; *Kenzü'l-Ummal*, 14/227, 228.
5 Gaybı Allah'tan başkası bilmez.

ahirzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi; dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence.
cebir: zor, zorlama, baskı yapma.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı, İslâm şeairi tahrip edeceği, tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifleri ile belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
Frenk: Avrupalı, Fransız.
gılman: Cennette hizmet goren delikanlılar.
hûri: Cennet kızı, Cennet güzeli.
hususan: bilhassa, özellikle.
İhtida: hidayete erme, doğru yola girme.
inşaallah: Allah izin verirse; maksadında kullanılan bir dua.
ismullah: Allah'ın ismi.
kafir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kanun: yasa.
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu.
mektep: eski dönemde, ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
mesele: konu.
müstebit: zulüm ve baskıda bulunan, kanunsuz olarak keyfine göre idare eden.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis.
serpuş: başa giyilen şey, başlık, şapka.
suret: biçim, tarz, görünüş.
Sufyan: ahirzamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve münafık şahıs.
şeair: Müslümanlara ait kurallar, kaideler, bütün Müslümanlarla ilgili meseleler ve alâmetler.
tamım: umumileştirme, yayma, herkese duyurma.
tekye: zakirlerin, dervişlerin zikir ve ders için toplandıkları yer, tekke.
tevil: yorumlama, yorum.
vaziyet: durum.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.
zikirhane: zikir yeri, zikir yapılan yer.
zindan: hapishane.

Yoksa, umum insanlar küfr-i mutlaka düşecekler demek değildir. Çünkü Allah'ı inkâr etmek, kâinatı inkâr etmek kadar akıldan uzaktır. Umum değil, belki ekser insanlarda dahi vukuunu akıl kabul etmez. Kâfirler Allah'ı inkâr etmiyorlar, yalnız sıfâtında hata ediyorlar.

Diğer bir tevili şudur ki: Kıyamet kopmasının dehşetini görmemek için, mü'minlerin ruhları bir parça evvel kabzedilir, kıyamet kâfirlerin başlarında patlar.

BEŞİNCİ MESELE

Rivayette vardır ki: "*Ahirzamanda Deccal gibi bir kısım şahıslar ulûhiyet dava edecekler ve kendilerine secde ettirecekler.*" (1)

(2) اَللّٰهُ اَعْلَمُ, bunun bir tevili şudur ki: Nasıl ki padişahı inkâr eden bir bedevî kumandan, kendinde ve başka kumandanlarda, hâkimiyetleri nispetinde birer küçük padişahlık tasavvur eder; aynen öyle de, tabiiyyun ve maddiyyun mezhebinin başına geçen o eşhas, kuvvetleri nispetinde kendilerinde bir nevi rububiyet tahayyul ederler ve raiyetini kendi kuvveti için kendine ve heykellerine ubudiyetkârâne serfûru ettirirler, başlarını rukûa getirirler" demektir.

ALTINCI MESELE

Rivayette var ki: "*Fitne-i ahırzaman o kadar dehşetlidir ki, kimse nefsine hâkim olmaz.*" (3) Bunun için,

1. *Musned*, 3.211, 4.20, 5.372; Hâkim, *Müstedrek*, 4:508; *Kenzü'l-Ummal*, 14.310, 312; İbnü Kesîr, *Nihayetü'l-Bidaye ve'n-Nihaye*, 1.125, 126
2. En iyi Allah bilir.
3. Suyûtî, *Fethu'l-Kebîr*, 1.315; 2.185; 3.9; Deylemî, *Musnedu'l-Firdevs*, 1.266

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
Allahü a'lem: Allah bilir
bedevî: çölde ve ipti dâî tarzda yaşayan, medenî olmayan
dava: iddia
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeairi tahrip edeceği, tanrıtanımamış zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadîs-i şeriflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
dehşet: büyük korku hali, korkma, ürkme
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ekser: pek çok
eşhas: şahıslar, kimseler
evvel: önce
fitne-i ahırzaman: ahırzaman fitnesi
hâkim: hükmeden
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmedişe egemenlik
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
kabz: ruhun Azrail tarafından alınması, ölme
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kumandan: komutan
kumandan: komutan
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak kufur, hiç bir imânî hükmü, delili hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler
mesele: konu
mezhep: ilim ve felsefede takip edilen yol, meslek, çığır
mü'min: iman eden, inanan
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nevi: çeşit, tür
nispetinde: oranında, ölçüsünde
padişah: hükümdar, sultan
raiyet: birisinin idaresine bağlı olanlar, halk
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadîs
rububiyet: Rabblik, ilâhlık
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
rükû: öne doğru eğilme
secde: baş eğme, başı yere koyma
serfûru: baş eğme, söz dinleme, itaat
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar
tahayyul: hayale getirme, hayalinde canlandırma
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama
tevil: yorumlama, yorum
ubudiyetkârâne: kul olana yakışır şekilde, kulluğa yakışır tarzda
uluhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat etirmesi
umum: bütün
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme

ve din derslerinden tecerrüt eden maarifi rehber edip, tamımına şıddetle çalışır demektir.

SEKİZİNCİ MESELE

Rıvayetler, *Deccalın dehşetli fitnesi İslâmlarda olacağını* [1] gösterir ki, bütün ümmet ıstıaze etmiş.

[2] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ bunun bir tevili şudur ki: İslâmların Deccali ayrıdır. Hatta bir kısım ehl-i tahkik İmam-ı Ali'nın (RA) dediği gibi demişler ki: Onların Deccalı Süfyandır. İslâmlar içinde çıkacak, aldatmakla ış görecek. Kâfirlerin Büyük Deccalı ayrıdır. [3] Yoksa Büyük Deccalın cebir ve ceberut-i mutlakına karşı itaat etmeyen şehit olur, ve istemeyerek itaat eden, kâfir olmaz, belki günahkâr da olmaz.

DOKUZUNCU MESELE

Rivayetlerde, *vukuat-ı Süfyaniye ve hadisat-ı istikbaliye Şam'ın etrafında ve Arabistan'da tasvir edilmiş.*

[4] اَللهُ أَعْلَمُ, bunun bir tevili şudur ki: Merkez-i hilâfet eski zamanda Irak'ta ve Şam'da ve Medine'de bulunduğundan, raviler kendi içtihatlarıyla, daimî öyle kalacak gibi mana verip, merkez-i hükûmet-i İslâmiye yakınlarında tasvir etmişler, "Halep ve Şam" demişler. Hadısın mücmel haberlerini, kendi içtihatlarıyla tafsil etmişler

1. Süyûtî *el-Ürfî Va'dı fi Ahbari l-Mehdî* 2.233, 334
2. Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez
3. Ahmed Zeynî Dahlan *Futuhatü'l-İslâmiye* s. 294. Berzenci *el-Işaa fi Eşrati s-Saa* s. 95-99
4. En iyi Allah bilir

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
Allahü a'lem: Allah bilir.
ceberut-i mutlak: tam bir zorba, diktatör.
cebir: zor, zorlama, baskı yapma.
daimî: sürekli, devamlı.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeairin tahrip edeceği, tanıtıte görülmemiş zulümlen nifakla aldatarak yapacağı hadıs-ı şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i tahkik: gerçeği arıştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
fitne: azgınlık, baştan çıkarma, azdırma.
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler.
günahkâr: günahlı, günah işleyen, günah işlemiş.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hâdisat-ı istikbaliye: gelecekte meydana gelecek olaylar.
ıstıaze: euzu billahi mineşşeytâni'rracim veya neuzubillah (kovulmuş lânetlenmiş şeytandan Allah'a sığınırım) diyerek Allah'ın korumasına ve yardımına sığınma.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
maarif: eğitim bakanlığı.
merkez-i hilafet: halifeliğin merkezi, halifelik makamının bulunduğu yer.
merkez-i hükumet-i İslamiye: İslam hukumet merkezi.
mesele: konu.
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
ravi: hadıs ve haber başkalarına aktaran kimse. Hz. Peygamberden ısıttığı hadısı başkalarına aktaran kimse.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadıs.
Süfyan: ahırzamanda gelecekleri ve ümmetin karanlık günlerı yaşamasına sebep olacağı sahih hadıslerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve munafık şahıs.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
tafsil: etrafıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tamim: umumileştirme, yaymа, herkese duyurma.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tecerrüt: soyunma, soyutlanma, uzak olma.
tevil: yorumlama, yorum.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslumanlar.
vukuat-ı Süfyaniye: İslâm deccalı olan Süfyanla ilgili olaylar.

ONUNCU MESELE

Rivayetlerde, *eşhas-ı ahırzamanın fevkalâde iktidarlarından bahsedilmiş.*

[1] وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ bunun tevili şudur ki: O şahısların temsil ettikleri manevî şahsiyetin azametinden kinayedir. Bir vakit Rusya'yı mağlûp eden Japon Başkumandanının sureti, bir ayağı Bahr-i Muhitte, diğer ayağı Port Arthur Kal'asında olarak gösterildiği gibi, şahs-ı manevînin dehşetli azameti, o şahsiyetin mümessilinde, hem o mümessilin büyük heykellerinde gösteriliyor. Amma fevkalâde ve harika iktidarları ise, ekser icraatları tahribat ve müştehiyat olduğundan, fevkalâde bir iktidar görünür. Çünkü, tahrip kolaydır. Bir kibrit bir köyü yakar. Muştehiyat ise, nefisler taraftar olduğundan, çabuk sirayet eder.

ON BİRİNCİ MESELE

Rivayette var ki: "*Ahırzamanda bir erkek kırk kadına nezaret eder.*" [2]

[3] اَللهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ, bunun ikı tevili var:

Birisi: O zamanda meşru nikâh azalır veya Rusya'daki gibi kalkar. Bir tek kadına bağlanmaktan kaçıp başıboş kalan, kırk bedbaht kadınlara çoban olur.

Ikıncı tevili: O fitne zamanında, harblerde erkeklerin çoğu telef olmasından, hem bir hikmete binaen ekser

1. Gerçek bilgi ancak Allah'ın katındadır. (Mülk Suresi, 26.)
2. *Buhârî*, 1:31, 2:136, 7:47-48, 8:203; *Müslim*, hadis no: 58; *İbni Mâce*, 36:25; *Müsned*, 3:98, 120.
3. Doğrusunu en iyi Allah bilir.

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
Allahü a'lem bissavab: Allah daha iyi bilir. Allah doğrusunu en iyi bilir.
amma: ama, lâkin, ancak.
azamet: büyükluk.
Bahr-i Muhit: Büyük Okyanus
başkumandan: başkomutan, bir devletin silâhlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı
binaen: ...den dolayı, bu sebepten
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ekser: çok çok
eşhas-ı ahırzaman: ahırzaman şahısları, ahırzaman neslı, ahırzamanda yaşayan kimseler
fevkalade: olağanüstü
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
harika: olağanüstü
harb: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga
hikmet: İlâhı gaye, gizli sebep, fayda.
icraat: işler
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma
kal'a: büyük hisar
kutb-ı şımalı: Kuzey Kutbu
mağlup: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mesele: konu
meşru: şeriata uygun, şeriatın müsaade ettiği şey
mümessil: temsil eden, temsilci.
müştehiyat: iştahlılar, istekliler
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç
nezaret: gözetme, bakma
nikah: evlenme
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis.
sirayet: birinden diğerine geçme, bulaşma
suret: biçim, tarz, görünüş
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs
şahsiyet: kişilik
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
taraftar: benimseyen, isteyen
telef: yok olma, öldürülme
temsili: birinin, bir topluluğun adına hareket etme
tevil: yorumlama, yorum

tevellûdat kızlar bulunmasından kinayedir. Belki hürriyet-ı nısvan ve tam serbestiyetleri kadınlık şehvetini şiddetle ateşlendirdiğinden, fıtratça erkeğine galebe eder, veledi kendi suretine çekmeye sebebiyet verdiğinden, emr-i İlâhî ile kızlar pek çok olur.

ON İKİNCİ MESELE

Rivayetlerde var ki: "*Deccalın birinci günü bir senedir, ikinci günü bir ay, üçüncü günü bir hafta, dördüncü günü bir gündür.*" [1]

[2] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ bunun iki tevili vardır.

Birisi: Büyük Deccalin Kutb-ı Şimalî dairesinde ve şimal tarafında zuhur edeceğine kinaye ve işarettir. Çünkü Kutb-i Şimalînin mevkiinde bütün sene, bir gece bir gündüzdür. Bir gün şimendifer ile bu tarafa gelse, yaz mevsiminde bir ay mütemadiyen güneş görünüp etmez. Daha bir gün otomobil ile gelse, bir haftada daima güneş görünür. Ben Rusya'daki esaretimde bu mevkie yakın bulunuyordum. Demek, Büyük Deccal şimalden bu tarafa tecavüz edeceğini mu'cizâne bir ihbardır.

İkinci tevili ise: Hem Büyük Deccalin, hem İslâm Deccalinin üç devre-ı istibdatları manasında, üç eyyam var: "Bir günü, bir devre-i hukûmetinde öyle büyük icraat yapar ki, üç yüz sene yapılmaz. İkinci günü, yani ikinci devresi, bir senede otuz senede yapılmayan işleri yaptırır. Üçüncü günü ve devresi, bir senede yaptığı tebdîller

1. *Muslim*, 4,2252; hadis no: 110; *Kenzu'l-Ummal*, 14,325; *Ebu Davud*, hadis no: 4321, 4322.

2. Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez.

deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeaire tahrip edecegi tanıtte görülmemiş zulümlen nıfakla aldatarak yapacağı hadıs-ı şerıflerde belırtılmış yalancı ve zararlı şahıs.
devre: dönem
devre-ı hükumet: hükümet dönemi
devre-ı istıbdat: zulüm ve zorbalık dönemi
emr-ı İlahî: Allah'ın emri.
esaret: esirlik, harb esırlıgı, tutsaklık.
eyyam: devir, zaman, günler
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
gurup: batma, batış, görünmez olma
hürriyet-i nisvan: kadın hürriyeti
icraat: işler
ihbar: haber verme, bildirme.
Kutb-ı Şimalî: Kuzey Kutbu.
mesele: konu.
mevkı: yer, mekân
mu'cızane: mu'cizeli bir şekilde
mütemadıyen: sürekli olarak devamlı
rıvayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadıs
sebebiyet: sebep olma
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
suret: biçim, tarz, görünüş
şehvet: ruh sahıbı erkek ve dışı varlıkların birbirlerine karşı olan tabiî istek ve meyilleri, cinsel arzu, cinsî istek
şimal: kuzeyde yer alan bölgeler
şimendifer: tren
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tecavüz: saldırma
tevellûdat: revellûdler, doğumlar
tevil: yorumlama, yorum
velet: çocuk
zuhur: ortaya çıkma

on senede yapılmaz. Dördüncü günü ve devresi adîleşir, bir şey yapmaz, yalnız vaziyeti muhafazaya çalışır" diye, gayet yüksek bir belâgatle ümmetine haber vermiş.

ON ÜÇÜNCÜ MESELE

Kat'î ve sahîh rivayette var ki: "*İsa Aleyhisselâm Büyük Deccali oldurur.*" [1]

[2] وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ bunun da iki vechi var:

Bir vechi şudur ki: Sihir ve manyetizma ve ispirtizma gibi istidracî harikalarıyla kendini muhafaza eden ve herkesi teshir eden o dehşetli Deccalı öldürebilecek, mesleğini değiştirecek ancak harika ve mu'cizatlı ve umumun makbulü bir zat olabilir ki, o zat, en ziyade alâkadar ve ekser insanların peygamberi olan Hazret-i İsa Aleyhisselâmdır.

İkinci vechi şudur ki: Şahs-ı İsa Aleyhisselâmın kılıcı ile maktul olan şahs-ı Deccalın, teşkil ettiği dehşetli maddiyyunluk ve dinsizliğin azametli heykeli ve şahs-ı manevîsini öldürecek ve inkâr-ı ulûhiyet olan fikr-i küfrîsini mahvedecek ancak İsevî ruhanîleridir ki, o ruhanîler din-i İsevînin hakikatini hakikat-ı İslâmiye ile mezcederek, o kuvvetle onu dağıtacak, manen öldürecek. Hatta, "*Hazret-i İsa Aleyhisselâm gelir, Hazret-i Mehdîye namazda iktida eder, tâbı olur*" [3] diye rivayeti, bu ittifaka ve hakikat-ı Kur'âniyenin metbuiyetine ve hâkimiyetine işaret eder.

1 *Tirmizî*, hadis no: 2244; *Musned* 4:226; *Kenzu'l-Ummal*, 14.334-335; *Cem'u'l-Cevami'*, 1:1006

2 Gerçek bilgi ancak Allah'ın katındadır. (Mülk Suresi, 26.)

3 *Buhari*, Enbiya, 49; *Muslim*, Iman, 244, 245, 247; *İbni Mace*, Fiten, 33; *Musned*, 2:336, 3:368; *Fethu'l-Kebir*, 2:143

adı bayağı, aşağı, değersiz.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
aleyhisselâm: Allah'ın selamı onun üzenne olsun.
azamet: büyükük.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade, bir şeyde saklı bulunan derin anlam.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamî şeairi tahrip edeceği tarihte görülmemiş zulumleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
din-i İsevî: Hıristiyanlık, İsevîlik.
ekser: pek çok.
fikr-i küfrî: küfür ve inkar fikri.
gayet: son derece.
gayp: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler.
hakikat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın hakikatı. Kur'an'ın ifade ettiği gerçek.
hakikat-ı İslamiye: İslamiyete ait hakikat.
iktida: tabi olma, uyma.
inkâr-ı ulûhiyet: Allah'ın varlığını reddederek yokluğunu kabul ve dava etme.
İsevî: Hz. İsa'nın dininden olanlar.
ispirtizma: ölülerin ruhlarıyla bazı şartlar altında haberleşmenin mümkün bulunduğuna inanan görüş ve bu maksatla yapılan faaliyet.
istidracî: istidrac cinsinden, hakkı ve hakikî değeri olmadığı halde ve kabiliyetsiz bir kimsenin çok nimete kavuşması, azap ve gazab-ı ilahiye ye yaklaşması türünden.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
maddiyyunluk: maddiyyunların meslegi, maddecilik, her şeyi madde ile değerlendiren, sadece maddeye istinat eden, ruhaniyatı ve maneviyatı inkar edenlerin meslegi, materyalistlik.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, bitme.
maktul: öldürülmüş, katledilmiş, vurulmuş kimse.
manen: mana bakımından, manaca.
manyetizma: telkin ve hipnoz yolu ile birini tesir altına alma.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
metbuiyet: kendisine tabi olunan, uyulan kimsenin hâli.
mezç: katma, karıştırma.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis.
ruhanî: İslam dışındaki dinlerde din adamı, rahip.
sahîh: ravilerin kesintisi bulunmayan bir senetle rivayet ettikleri doğruluğu ve Peygamberimize ait olduğu şüphe götürmeyen hadis.
şahs-ı deccal: deccalın şahsı.
şahs-ı İsa: Hz. İsa'nın (a.s.) şahsı, kendisi.
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
tâbi: birinin arkasından giden, ona uyan.
teshir: cezbetme, kendine bağlama, emri altına alma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar.
vecih: cihet, yön.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: çok, fazla.

ON DÖRDÜNCÜ MESELE

Rıvayette var ki, "*Deccalin muhim kuvveti Yahudîdir. Yahudîler severek tâbi olurlar.*" [1]

[2] اَللّٰهُ اَعْلَمُ , diyebiliriz ki, bu rivayetin bir parça tevili

Rusya'da çıkmış. Çünkü, her hükûmetin zulmünü gören Yahudîler Almanya memleketinde kesretle toplanıp intikamlarını almak için komünist komitesinin tesisinde mühim bir rol ile Yahudî milletinden olan Troçki namında dehşetli bir adamı, Rusya'nın başkumandanlığına ve terbiyegerdelen olan meşhur Lenin'den sonra Rus hükûmetinin başına geçirerek, Rusya'nın başını patlatıp bin senelik mahsulâtını yaktırdılar. Buyuk Deccalın komitesini ve bir kısım icraatını gösterdiler. Ve sair hükûmetlerde dahı ehemmiyetlı sarsıntılar verip karıştırdılar.

ON BEŞİNCİ MESELE

Ye'cüc ve Me'cüc hâdisatının icmali Kur'ân'da olduğu gibi, [3] rivayette bir kısım tafsilâtı var. [4] Ve o tafsilât ise, Kur'ân'ın muhkematından olan icmali gibi muhkem değil, belkı bir derece müteşabih sayılır. Onlar tevil isterler. Belkı ravilerin içtihatları karışmasıyla, tabir isterler.

Evet, [5] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ bunun bir tevili şudur ki.

Kur'ân'ın lisan-ı semavîsinde "Ye'cüc" ve "Me'cüc" namı verilen Mançur ve Moğol kabileleri, eski zamanda

1. Muslim 2.405 Fiten 124 Musned 3.224 292 4.216-217 Kenzu l-Ummal, 14.562 618
2. En iyi Allah bilir.
3. Ye'cüc ve Me'cüc hâdisesi icmali şekilde Kehf Suresinin 94 ayetı ile Enbıya Suresinin 96 ayetlerinde olmak uzere Kur'ân'ın ıkı yerinde geçer.
4. Ye'cüc ve Me'cüc'ün geçtiği bazı hadislerin kaynakları Muslim Fiten 2, Cem'u l-Fevaid 2.738 Kenzu l-Ummal 14.338 343
5. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.

Allahü a'lem: Allah bilir.
başkumandan: başkomutan, bir devletin silâhlı kuvvetlerinin en yüksek rütbelisi
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamı şeairı tahrip edecegi tahkir gorulmemiş zulumlerı nifakla aldatarak yapacağı hadis ı şerıflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
dehşetli: urkutucu, korkunç
ehemmiyetli: onemlı
hadısat: hadıseler, olaylar
icmal: kısa anlatma, ozetleme, ayrıntılara girmeme
icraat: ışler
içtihat: dın alımlerinin şerî esaslar dâhılınde Kur'ân ve sunnete uygun şekılde bir konuda fikir ortaya koymaları, hukum vermelerı
intikam: öç alma, kendisine, bulundugu topluluga veya benim sedıgı bir şeye karşı yapılan kotuluge karşılık verme
kabile: birlikte yaşayan ve bir sülaleden gelen insanlar
kesret: çokluk
komite: kotu bir maksat ıçın toplanmış topluluk, cemiyet
komunist: butun malların ortaklaşa kullanıldıgı ve ozel mulkiyetın olmadığı iddıasında bulunan düzen ın mensubu olan kimse
lisan-ı semavî: semavî dil, Allah tarafından olan dıl.
mahsulat: meydana gelen elde edilen şeyler, meyveler, ürunler
Mançur: Asya nın kuzeydoğusunda bulunan memleket, Çın ın bugün Kuzeydogu Çın denılen bolgesinin eskı adı
mesele: konu
meşhur: tanınmış, şohretlı, unlu.
Mogol: Turanı mılletlerden bır kabıle olup Turkler ve Mançurlarla cınsî ırkî yakınlıkları olan mıllet.
muhkem: ıçınde hukum bulunan veya tevile ihtimalı bulunmayan Kur'an ayetlerı
muhkemat: hukum ıhtıva eden ayetler tevıl ıhtımalı bulunmayan Kur'ân ayetlerı
mühim: onemlı, ehemmıyetlı
müteşabih: manası açık olmayan, mecazı manaya elvenşlı olan ayet ve hadısler
nam: ad.
ravi: hadıs ve haben başkalarına akraran kımse. Hz. Peygamberden ışıttıgı hadısı başkalarına aktaran kımse
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadıs
tâbi: bırının arkasından gıden, ona uyan, ıtaat eden
tabir: yorum, yorumlama
tafsilat: tafsıller, açıklamalar, ızahlar
terbiyegerde: terbiye edilmiş, yetıştırılmış.
tesis: kurma, meydana getirme
tevil: yorumlama, yorum
Ye'cüc, Me'cüc: hadislerde kıyamete yakın zamanda çıkacagı belırtılen kısa boylu çapulcu ıkı kavmın adları
zulum: haksızlık

Çin-i Maçin'den bir kısım başka kabileleri beraber alarak kaç defa Asya ve Avrupa'yı hercümerç ettikleri gibi, gelecek zamanlarda dahi dünyayı zirüzeber edeceklerine işaret ve kinayedir. Hatta, şimdi de komünistlik içindeki anarşistin ehemmiyetli efradı onlardandır.

Evet, İhtilâl-i Fransevîde hürriyetperverlik tohumuyla ve aşılamasıyla sosyalistlik türedi, tevellüt etti. Ve sosyalistlik ise bir kısım mukaddesatı tahrip ettiğinden, aşıladığı fikir, bilahare Bolşevikliğe inkılâp etti. Ve Bolşevikliğ dahi çok mukaddesat-ı ahlâkıye ve kalbiye ve insaniyeyi bozduğundan, elbette, ektikleri tohumlar hiçbir kayıt ve hürmet tanımayan anarşistlik mahsulünü verecek. Çünkü kalb-i insanîden hürmet ve merhamet çıksa, akıl ve zekâvet, o insanlar gayet dehşetli ve gaddar canavarlar hükmüne geçinir, daha siyasetle idare edilmez. Ve anarşistlik fikrinin tam yeri ise, hem mazlum kalabalıklı, hem medeniyette ve hâkimiyette geri kalan çapulcu kabileler olacak. Ve o şeraite muvafık insanlar ise, Çin-i Maçin'de kırk günlük bir mesafede yapılan ve acaib-i seb'a-ı âlemden birisi bulunan Sedd-i Çinînin binasına sebebiyet veren Mançur ve Moğol ve bir kısım Kırgız kabileleridir ki, Kur'ân'ın mücmel haberini tefsir eden Zat-ı Ahmediye (aleyhissalâtü vesselâm) mu'cizâne ve muhakkikane haber vermiş.

ON ALTINCI MESELE

Rivayette var ki, İsa Aleyhisselâm Deccalı oldurduğu münasebetiyle, *"Deccalin fevkalâde büyük ve minareden*

acaib-i seb'a-i âlem: dünyanın yedi harikası
aleyhissalatu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında. Hz. Muhammed'e dua
aleyhisselâm: Allah'ın selamı onun üzerine olsun
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
bilahare: sonra, sonradan sonralan
Bolşevik: Rus komünisti
Bolşevikliğ: Rus komünizmi taraftarlığı
çapulcu: yağmacı.
Çin-i Maçin: Çin ve Çin'in güney kısmı.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeaan tahrip edeceği tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifelerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
dehşetli: ürkütücü, korkunç
efrat: fertler
fevkalâde: olağanüstü
gaddar: çok fazla gadreden zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden
hâkimiyet: hakim oluş, hükmediş, egemenlik.
hercümerç: karmakarışık olma, alt-üst olma
hükmüne: yerine, değerine
hürmet: riayet, ihtiram, saygı
hürriyetperver: hürriyet sever.
idare: dondurme, çevirme, yönetme
İhtilâl-i Fransevî: Büyük Fransız İhtilâli
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme
kabile: birlikte yaşayan ve bir sülaleden gelen insanlar
kalb-i insanî: insan kalbi, insana has ve ait kalp
Kırgız: Asya'da yaşayan bir Türk topluluğu
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatan söz.
komünist: bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı iddiasında bulunan düzen'in mensubu olan kimse
mahsul: ürün
Mançur: Asya'nın kuzeydoğusunda bulunan memleket, Çin'in bugün Kuzeydoğu Çin denilen bölgesinin eski adı
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
Moğol: Turanı milletlerden bir kabile olup Türkler ve Mançurlarla cinsî irkî yakınlıkları olan millet.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muhakkikane: gerçeği araştıran bir kimseye yakışır şekilde, muhakkik olan bir insana yakışacak şekilde.
mukaddesat: mukaddes olan şeyler, kutsal şeyler, mübarek, aziz, temiz, yüce olarak kabul edilen şeyler
mukaddesat-ı ahlâkiye: ahlaka ait mukaddes, kudsi sayılan şeyler
mukaddesat-ı insaniye: İnsana ve insanlığa ait mukaddes ve yüce sayılan şeyler
mukaddesat-ı kalbiye: kalbe ait mukaddes, kudsi sayılan şeyler
muvafık: uygun, münasip
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, özü özet.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadis
sebebiyet: sebep olma.
Sedd-i Çini: Çin Seddi
sosyalist: sosyalizm yanlısı, sosyalizm taraftarı
şerait: şartlar
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tefsir: açıklama, izah
tevellüt: doğma, doğum
Zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamber'in zatı kişiliği
zekâvet: zekilik, çabuk anlama, kavrama kabiliyeti.
zirüzeber: altüst, karmakarışık.

daha yüksek bir azamet-i heykelde, ve Hazret-i İsa Aleyhisselâm ona nispeten çok küçük bulunduğunu" [1] gösterir.

[2] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللهُ bunun bir tevili şu olmak gerektir ki: İsa Aleyhisselâmı nur-i iman ile tanıyan ve tâbi olan cemaat-i ruhaniye-i mücahidînin kemiyeti, Deccalin mektepçe ve askerce ilmî ve maddî ordularına nispeten çok az ve küçük olmasına işaret ve kinayedir.

ON YEDİNCİ MESELE

Rivayette var ki: "*Deccal çıktığı gün bütün dünya işitir ve kırk günde dünyayı gezer ve hankulâde bir eşeği vardır.*" [3]

[4] اَللهُ اَعْلَمُ, bu rivayetler tamamen sahih olmak şartıyla tevilleri şudur: Bu rivayetler mu'cizâne haber verir ki, "Deccal zamanında vasıta-ı muhabere ve seyahat o derece terakki edecek ki, bir hâdise bir günde umum dünyada işitilecek. Radyo ile bağınır, şark-garp işitir; ve umum cendelerinde okunacak. Ve bir adam kırk günde dünyayı devredecek ve yedi kıt'asını ve yetmiş hükûmetini görecek ve gezecek" diye, zuhurundan on asır evvel telgraf, telefon, radyo, şimendifer, tayyareden mu'cizâne haber verir.

Hem, Deccal, Deccallık haysıyetiyle değil, belkı gayet müstebit bir kral sıfatıyla işitilir. Ve gezmesi de, her yeri

aleyhisselam: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun.
asır: yüzyıl.
azamet-i heykel: heykelin büyüklüğü.
cemaat-i ruhaniye-i mücahidîn: varlığına yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
cende: gazete.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmı şeairi tahrip edeceği tanhte görülmemiş zulümlen nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifierde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
evvel: önce.
garp: batı, batıda kalan bölgeler.
gayet: son derece.
hadise: olay.
harikulade: görülmedik derecede olağanüstü, mükemmel.
haysiyet: itibar.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
kemiyet: bir şeyin adet, miktar ve sayı olarak ifade edilebilen durumu, niceliğ.
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri, ana kara.
kinaye: maksadı kapalı bir şekilde ve dolaylı olarak anlatan söz.
maddî: madde ile alâkalı, para, mal vb. şeylerle ilgili.
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu.
mesele: konu.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
müstebit: istibdatta bulunan, hukumu altında bulunanlara söz hakkı ve hareket serbestliği vermeyen, zorba, despot.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nur-i iman: iman nuru, Allah'ın ettikleri doğruluğu ve Peygamberimize ait olduğu şüphe götürmeyen hadis.
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis.
sahih: ravilerin kesintisi bulunmayan bir senetle rivayet
şark: doğu, doğu bölgeleri.
şimendifer: tren.
tabi: birinin arkasından giden, ona uyan, itaat eden.
tayyare: uçak.
terakki: ilerleme, gelişme.
tevil: yorumlama, yorum.
umum: bütün.
vasıta-ı muhabere: haberleşme vasıtası, aracı.
zuhur: ortaya çıkma.

1. Feyzu'l-Kadir, hadis no: 4249; Mecmau'z-Zevaid, 8.344; Suyuti, Cem'u'l-Cevami', hadis no: 10662; Kenzü'l-Ummal, 14.330.
2. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.
3. Kenzu'l-Ummal, 14.330; Işaa, s.127; İbni Ebî Şeybe, Musannef, 7.495-500; İbni Kesir, Nihayetu'l-Bidaye, 1.106.
4. En iyi Allah bilir.

istilâ etmek için değil, belki fitneyi uyandırmak ve insanları baştan çıkarmak içindir. Ve bındığı merkebi ve hımarı ise, ya şimendiferdir ki, bir kulağı ve bir başı cehennem gibi ateş ocağı, diğer kulağı yalancı cennet gibi güzelce tezyin ve tefriş edilmiş. Düşmanlarını ateşli başına, dostlarını ziyafetli başına gönderir. Veyahut onun eşeği, merkebi, dehşetli bir otomobildir veya tayyaredir veyahut... (Sükût lâzım!)

ON SEKİZİNCİ MESELE

Rivayette var ki, "*Ummetim istikametle gitse, ona bir gün var.*"[1] Yani[2] فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ ayetinin sırrıyla, bin sene hâkimâne ve mükemmel yaşayacak. Eğer istikamette gitmezse, ona yarım gün var. Yani ancak beş yüz sene kadar hâkimiyeti ve galibiyeti muhafaza eder.

[3] اَللّٰهُ اَعْلَمُ, bu rivayet kıyametten haber vermek değil, belki İslâmiyet'in galibâne hâkimiyetinden ve hilâfetin saltanatından bahseder ki, ayn-ı hakikat ve bir mu'cize-i gaybiye olarak aynen öyle çıkmış. Çünkü hilâfet-i Abbasiyenin ahirinde, onun ehl-i siyaseti istikameti kaybettiği için, beş yüz sene kadar yaşamış. Fakat ummetin heyet-i mecmuası ise, istikameti kaybetmediğinden, Hilâfet-i Osmaniye imdada gelip, bin üç yüz sene kadar hâkimiyeti devam ettirmiş. Sonra Osmanlı siyasiyyunları dahi istikameti muhafaza edemediğinden, o da ancak (hilâfetle) beş yüz sene yaşayabilmiş. Bu hadisin mu'cizâne

1 *Ebu Davud, Melâhim, 18; Musned, I, 170; 4, 193; Suyuti, el-Havi lil Fetavi, 2, 248; Bursevi, Tefsiri l-Ruhu l-Beyan, 4, 262.*
2 Sizin gününüzle bin sene kadar uzun olan kıyamet gününde (Secde Suresi, 5.)
3 En iyi Allah bilir.

ahir: son.
ayet: Kur'ânın her bir cümlesi.
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
galibane: galip gelmiş gibi, galip sıfatıyla.
galibiyet: üstünlük, üstün gelme, yenme, mağlup etme.
hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkası.
hâkimâne: hükmedercesine.
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara.
hımar: merkep, eşek.
hilâfet: hilâfet makamı, halifelik, İslâm devlet reisliği.
hilâfet-i Abbasiye: Abbasilere ait hilâfet. Abbasiler dönemindeki hilâfet.
hilâfet-i Osmaniye: Osmanlılar dönemindeki hilâfet.
imdat: yardım.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
istilâ etmek: ele geçirmek, kapılamak, yayılmak.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
merkep: binilen vasıta, binilen şey, binek.
mesele: konu.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cize-i gaybiye: gayba ait mu'cize, zamanı gelince ortaya çıkan ve gaybı olarak haber verilen mu'cize.
muhafaza: koruma.
rivayet: Hz. Peygamber'den nakledilen hadis.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
siyasiyyun: siyasiler, siyasetçiler, politikacılar.
sükut: susma, sessiz kalma.
şimendifer: tren.
tayyare: uçak.
tefriş: serme, yayma, döşeme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar.

ihbarını, hilâfet-i Osmaniye kendi vefatıyla tasdik etmiş. Bu hadisi başka risalelerde dahı bahsettiğimizden burada kısa kesiyoruz.

ON DOKUZUNCU MESELE

Rivayetlerde, *ahırzamanın alâmetlerinden olan ve Âl-i Beyt-i Nebevîden Hazret-i Mehdînin (radıyallahü anh) hakkında ayn ayn haberler var.* Hatta bir kısım ehl-i ilim ve ehl-i velâyet, eskide onun çıkmasına hükmetmişler.

(1) اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ , bu ayrı ayrı rivayetlerin bir tevili şudur ki: Büyük Mehdînin çok vazifeleri var. Ve siyaset âlemınde, dıyanet âlemınde, saltanat âlemınde, cihad âlemındekı çok dairelerde icraatlan olduğu gibi, her bir asır, me'yusiyet vaktinde kuvve-i maneviyesini teyit edecek bir nevi mehdîye veyahut Mehdînin onlanın imdadına o vakıtte gelmek ıhtımalıne muhtaç olduğundan, rahmet-i İlâhiye ile her devirde, belkı her asırda bir nevi mehdî Âl-i Beytten çıkmış, ceddinin şeriatını muhafaza ve sünnetini ihya etmiş: Meselâ, sıyaset âleminde Mehdî-i Abbası ve diyanet âleminde Gavs-ı Azam ve Şah-ı Nakşıbend ve aktab-ı erbaa ve on ıkı imam gıbi... Büyük Mehdînin bir kısım vazifelerini icra eden zatlar dahi, Mehdî hakkında gelen rivayetlerde medar-ı nazar Muhammed Aleyhıssalâtu Vesselâm olduğundan, rivayetler ıhtılâf ederek, bır kısım ehl-ı hakıkat demiş. "Eskide çıkmış." Her ne ise... Bu mesele Risale-i Nur'da

1. Doğrusunu en iyi Allah bilir

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi dunya hayatının kıyamete yakın son devresi.
aktab-ı erbaa: dort buyuk kutup (Abdulkadir-i Geylânî Ahmed-i Bedevî Ahmed-i Kutaî Seyyid Ibrahim Dessukî)
alamet: belıru ışaret, ız
âlem: dunya.
aleyhissalatü vesselam: salât ve selâm onun uzerine olsun anlamında Hz Muhammed e dua
Âl-i Beyt: Hz Muhammed ın (a.s.m.) ailesinden olan Hz Muhammed ın (a.s.m.) ev halkı
Âl-i Beyt-i Nebevî: Peygamberımızın (a.s.m.) ailesi ve soyundan gelenler
asır: yuzyıl
ced: dede buyuk baba ata ananın veya babanın babası
cihad: duşmanla savaşma
devir: donem suresi belli zaman parçası.
dıyanet: dın dındarlık
ehl-ı hakıkat: hakıkatı arzulayanlar gerçeşı bulup onun pesinden gıdenler Allah adamı
ehl-ı ılım: ılım sahıpleri ılım adamlan
ehl-ı velâyet: velî olanlar eren ler Allah ın dosrluğunu kazanan lar velîlık sıfatını taşıyanlar
_ah-ı Nakşıbendî: Nakşıbendî tarıkatının kurucusu şeyh Muhammed Bahauddin
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs Abdulkadır-ı Geylânı Hazretlennin namı
hadıs: Hz Muhammed e (a.s.m.) aıt soz emir fıl veya Hz Peygamberin onayladığı başkasına aıt soz ış veya davranış
hilafet-ı Osmanıye: Osmanlılar donemındekı hılafet
hukmetme: karar vermek, ınanca varmak.
ıcra: yurutme bır ışı yerine getırme
ıcraat: ışler
ıhbar: haber verme bıldırme.
ıhtılâf: farklı olma ayrı oluş
ıhtımal: olabılırlık
ıhya: canlandırma dırıltme hayat verme.
ımdat: yardım
kuvve-ı maneviye: manevî guç moral
medar-ı nazar: goz onunde bulundurulması gereken.
Mehdî: hadıslere gore ahırzamanda tevhıdı esas alarak ımanı muhafaza edıp Islamıyetı hurafelerden ve bıdı'alardan anndırarak zamanın anlayışına gore yenileyecek olan alım ve onder zat.
mesela: omeğın
mesele: konu
me yusıyet: umutsızlık
muhafaza: koruma
nevi: cesıt tur
radıyallahü anh: Sahabe veya Islâm buyuklennin adı geçtıgınde soylenılen "Allah ondan razı olsun" manasında dua Tek erkek ıçın soylenır
rahmet-i ilâhiye: Allah ın sonsuz rahmetı Ilahı rahmet.
rıvayet: Hz Peygamberden nakledılen hadıs.
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık.
sıyaset: hukumet etme devlet ıdaresi politıka.
sunnet: adet, yol davranış
şerıat: takıp edılmesi gereken açık ve dogru yol buyuk ve genış cadde
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogrulugunu kesın olarak hukmetme
tevil: yorumlama yorum
teyit: kuvvetlendırme sağlamlaştırma
vazife: gorev
vefat: olme
zat: kışı şahıs

beyan edildiğinden, onu ona havale ile burada bu kadar deriz ki:

Dünyada mutesanit hiçbir hanedan ve mütevafık hiçbir kabile ve münevver hiçbir cemiyet ve cemaat yoktur ki, Âl-i Beytin hanedanına ve kabilesine ve cemiyetine ve cemaatine yetişebilsin.

Evet, yüzer kudsî kahramanlan yetiştiren ve bınler manevî kumandanlan ümmetin başına geçiren ve hakikat-i Kur'âniyenın mayası ile ve imanın nuruyla ve İslâmiyet'ın şerefiyle beslenen, tekemmul eden Âl-ı Beyt, elbette ahırzamanda, şeriat-ı Muhammediyeyi ve hakikat-i Furkanıyeyi ve sünnet-i Ahmediyeyi (ASM) ıhya ile, ilân ile, ıcra ile, başkumandanlan olan Büyük Mehdînın kemal-i adaletini ve hakkaniyetini dunyaya gostermeleri gayet makul olmakla beraber, gayet lâzım ve zarurî ve hayat-ı içtimaiye-i insaniyedeki düsturların muktezasıdır.

YİRMİNCİ MESELE

Güneşin mağripten çıkması [1] *ve zeminden dabbetülarzın zuhurudur.* [2]

Amma güneşin mağripten tulûu ıse, bedahet derecesinde bır alâmet-i kıyamettir. Ve bedaheti için, aklın ıhtiyârı ile bağlı olan tevbe kapısını kapayan bır hâdise-i semaviye olduğundan, tefsin ve manası zahirdir, tevile ıhtiyacı yoktur. Yalnız bu kadar var ki:

1 *Buhari* 9 74 Fiten 25 Tefsir-i Sure 6-9 Rikak 40 *Muslim* Tevbe 31 Iman 248 249 Fiten 30 40 118 128 129 *Ebu Davud* Cihad 2 Melahim 11 12, *Tirmizi* Fiten 21 Tefsir-i Sure 6 8 9, *Ibni Mace* Fiten 25, 28 32 Musned 1 192 3 164, 201 3 31, 4 6, 7, *Kenzu'l-Ummal*, 14 206

2. *Muslim* Iman 249 Fiten 39 40 118, 129 Ebu Davud Melahim 11, 1 Tirmizi Fiten 21 Tefsir-i Sure 6 9 *Ibni Mace* Fiten 28 31 32 *Musned* 2 164 201 295 4 6 7 5 268 357, *el-Işaa fi Eşratı's-Saa* s 177 *Muhtasaru Tezkiretu'l-Kurtubi* s 157

ahırzaman: dunyanın son zamanı ve son devresi dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
alamet-i kıyamet. kıyamet alâmeti kıyametin yaklaştıgı nı bildiren işaretler belirtiler.
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed ın (a.s m) ailesinden olan Hz. Muhammed ın (a.s m) ev halkı.
bedahet. açıklık, aşıkâr ıspata ıhtiyaç olmayacak derecede açıklık.
dabbetülarz: hadıs-i şerifle ahırzamanda olacağı haber verilen ve kıyamet alâmetlerinden olan bir cins mahluk
düstur: kanun kural esas prensip
hadise-i semaviye gok hâdisesı.
hakikat-i Furkaniye. hak ile batılı iyi ve kotuyu hayır ve şerri birbirinden ayıran Kur an ın hakikatı gerceği.
hakikat-ı Kur'aniye: Kur an ın hakıkatı Kur'ânın ifade ettıgi gercek
hakkaniyet. hak ve adalete uygunluk, hak ve dogruluktan ayrılmama
hanedan: hukumdar veya devlet buyuğu gibi bir kışıye dayanan soy buyuk aile.
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: ın sanın sosyal hayatı insanların oluşturdukları cemiyet (toplum) hâlinde yasama hayatı
ıcra: yurutme bir ısı yerine getirme
ıhtiyar: irade tercih
ıhya: canlandırma dırıltme, hayat verme
kemal-ı adalet. adaletin en mukemmelı eksıksız ve noksansız bir adalet
kudsî: mukaddes yüce
lisan-ı hal: hâl dılı bır şeyın durusu ve gorunuşu ile bır mana ifade etmesi
magrıp: garp batı
maye temel asıl esas öz.
Mehdi: hadıslere gore ahırzamanda tevhıdı esas alarak ımanı muhafeza edip İslâmiyetı hurafelerden ve bıd alardan arındırarak zamanın anlayışına gore yenileyecek olan âlim ve onder zat.
muktreza: ıktıza eden gereken
mucmel: oz olarak anlatılmış kısa ve az sozle ifade edilmiş oz, ozet.
münevver: nurlu ışıklı parlak.
mutesanıt. tesanut eden birbirine dayanıp kuvvet alan
mutevafık. birbırıne uygun olan denk bulunan
sünnet-ı Ahmediye: Hz Muhammed ın (a.s.m) sünnetı, hâl, soz, tavır ve tasdıklen
şeriat-ı Muhammediye Hz Muhammed ın (a s m) şerıatı Hz. Muhammed ın (a.s.m) tarif ettıgi, getırdıgı ve bıldırdıgı şerıat, Islam dını
tefsir: açıklama izah
tekemmül olgunlaşma kemale erme mukemmelleşme.
tevil: yorumlama yorum
tulûi dogma doguş
ümmet. Muslumanların tamamı bırun Muslumanlar
zahir: açık, aşıkar
zuhur: ortaya çıkma

(1) اَللّٰهُ اَعْلَمُ , o tulûun sebeb-i zahirîsi. Kure-i arz kafasının aklı hükmünde olan Kur'ân onun başından çıkmasıyla, zemin divane olup, izn-i İlâhî ile başını başka seyyareye çarpmasıyla hareketinden geri dönüp, garptan şarka olan seyahatini irade-i Rabbanî ile şarktan garba tebdil etmekle güneş garptan tulûa başlar. Evet, arzı şems ile, fersi arş ile kuvvetli bağlayan hablullahı'l-metin olan Kur'ân'ın kuvve-i cazibesi kopsa, kure-i arzın ipi çözülür, başıboş, serseri olup aksiyle ve intizamsız hareketinden güneş garptan çıkar. Hem müsademe neticesinde emr-i İlâhî ile kıyamet kopar diye bir tevili vardır.

Amma dabbetülarz; Kur'ân'da gayet mücmel bir işaret ve lisan-ı hâlinden kısacık bir ifade, bir tekellum var. Tafsili ise, ben şimdilik, başka meseleler gibi kat'î bir kanaatle bilemiyorum.

Yalnız bu kadar diyebilirim. (2) لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ

Nasıl ki, kavm-i Firavuna çekirge afatı ve bit belâsı ve Kâbe tahribine çalışan kavm-i Ebrehe'ye ababil kuşları musallat olmuşlar. Öyle de, Sufyanın ve Deccallerin fitneleriyle bilerek, severek isyan ve tuğyana ve Ye'cûc ve Me'cûc'ün anarşıstlığı ile fesada ve canavarlığa giden ve dinsizliğe, küfür ve küfrana düşen insanların akıllarını başlarına getirmek hikmetiyle arzdan bir hayvan çıkıp musallat olacak, zirüzeber edecek اَللّٰهُ اَعْلَمُ , o dabbe, bir nevidir. Çünkü, gayet büyük bir tek şahıs olsa, her yerde

1- En iyi Allah bilir.
2- Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.

afat: afetler, büyük belâ ve musibetler.
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.
arş: göğün en yüksek katı.
dabbe: yürüyen hayvan (hadis-i şerifler de zikredilen kıyamet alâmetlerinden dabbetülarz).
dabbetülarz: hadis-i şerifle ahırzamanda olacağı haber verilen ve kıyamet alâmetlerinden olan bir cins mahluk.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamı şeairi tahrip edeceği tanıtte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifler de belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
ababil: Kur'an-ı Kerîm'in Fîl Sûresinde geçen Kâbe'yi yıkmaya gelen Ebrehe'nin ordusunu helak eden kuşlar sürüsüne verilen isim.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
fafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya.
fesat: bozukluk, karışıklık, nifak.
fitne: azgınlık, baştan çıkarma, azdırma.
garp: güneşin batığı taraf, gün batısı, batı.
hablullahı'l-metin: Allah'ın sağlam ve kopmaz ipi.
hikmet: gizli sebep, gaye.
hükmünde: değerinde, yerinde.
intizamsız: düzensiz, düzgün olmama.
irade-i Rabbanî: Cenab-ı Hakkın mahlukatın terbiye, tedbir ve idaresi konusundaki yapabilme gücü, kudreti.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kavm-i Ebrehe: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) doğumundan elli gün kadar önce Kâbe'nin tahribine gelen Habeş ordusu, komutanı Ebrehe'nin kavmi, askerleri.
kavm-i Firavun: Firavun'un kavmi, İlâhlık iddiasında bulunan dinsiz, azgın Firavun'un kavmi.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kuvve-i cazibe: çekme kuvveti, cezp etme kuvveti, çekicilik.
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
kure-i arz: yer küre, dünya.
musallat: çok fazla rahatsız eden, fazlasıyla üzerine giden ve sataşan.
müsademe: çarpışma, tokuşma, vuruşma, birbirine çarpma.
sebeb-i zahirî: görünürdeki sebep.
seyyare: gezegen.
Sûfyan: ahırzamanda geleceği ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dinsiz ve münafık şahıs.
şark: doğu.
şems: güneş.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tebdil: değiştirme, dönüştürme.
tekellüm: söyleme, konuşma.
tevil: yorumlama, yorum.
tuğyan: azma, azgınlık, hıddetlenme.
tulû: doğma, doğuş.
Ye'cûc Me'cûc: hadislerde kıyamete yakın zamanda çıkacağı belirtilen kısa boylu çapulcu iki kavmin adları.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.

herkese yetişmez. Demek, dehşetli bir taife-i hayvaniye olacak. Belki, [1] الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ الْأَدَابَّةُ ayetinin işaretiyle, o hayvan, *dabbetülarz* denilen ağaç kurtlandır ki, insanların kemiklerini ağaç gibi kemirecek, insanın cisminde dışından tırnağına kadar yerleşecek. Mü'minler iman bereketiyle ve sefahat ve suiistimalâttan tecennüpleriyle kurtulmasına işareten, ayet, iman hususunda o hayvanı konuşturmuş.

[2] رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

[3] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1 Asasını kemirmekte olan bir ağaç kurdu [ile onun olumunu onlara fark ettirdi]. (Sebe Suresi, 14.)

2. Ey Rabbımız! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek, bızı onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi, 286.)

3. Senı her türlü kusur ve noksandan tenzih edenz. Senın bize ogrettiglınden başka bizim hıç bır bılgımız yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bereket: mübarekliik, bolluk, saadet.
dabbe: yürüyen hayvan. (Cenab-ı Hakka hakikî itaat etmeyenlen içlerinden kemireceğı ve yıyecegı bıldırılen dehşetlı bır mahlûk olan dabbetularz kastedılıyor)
dabbetülarz: hadis-i şerfle ahırzamanda olacagı haber verılen ve kıyamet alametlerınden olan bır cıns mahluk.
dehşetli: ürkütücü, korkunç
gayet: son derece.
iman: inanç, ıtıkat.
işareten: işaret ederek, belırterek.
mü'mın: ımân eden, ınanan
nevi: çeşıt, tur
sefahat: zevk, eglence ve yasak şeylere düşkunluk, sefihlik.
suiistımalat: kotu kullanmalar
tecennüp: çekınme, sakınma

SABIK YİRMİ ADET MESELELERE BİR TETİMME OLARAK ÜÇ KÜÇÜK MESELEDİR

ahkâm: dinî hükümler, emirler
aleyhisselam: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
ayn-ı istibdat: istibdat, baskı ve zulmün ta kendisi.
cebrî: zorla, zor altında, rızası olmadan
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmî şeairi tahrip edeceği tahrite görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şeriflerde bildirilmiş yalancı ve zararlı şahıs
dehşetli: ürkütücü, korkunç
desise: hile, oyun, aldatmaca
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elcevap: cevap olarak.
emr-i İlâhî: İlâhî iş, Allah'ın emri.
hayat-ı beşeriye: insanın hayatı.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
helal: Allah'ın müsaade ettiği şey, dın bakımından günah olmayan şey
hevesat-ı müteaffine: kokuşmuş hevesler, çürükün ve pıs istekler
hikmet: gizli sebep, gaye
hüküm: emir, buyruk.
hürmet: nayet, ihtiram, saygı
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
İgva: şeytanın ve nefsin insanı kötü yola sevk etmesi.
maddî: madde ile alakalı
manevî: manaya ait, maddî olmayan
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
Mesih: bir şey üzerine elini sürerek ondaki esen gidermek. Hz. İsa ve deccal için de kullanılır. Elini sürdüğü hastaları iyileştirmesinden dolayı Hz. İsa'ya Mesih ismi verilmiş, deccala ise bir gözü kör ve ayıplı olduğundan bu ısım verilmiştir
müştehiyat: İştahlılar, istekliler
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
rabıta: münasebet, alâka, bağ
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis
sabık: geçen, önceki
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hâli
serkeş: baş kaldıran, itaat etmeyen, asi
sersem: başı donmuş, aklı ve zihni karışmış olan
Süfyan: ahırzamanda gelecek ve ümmetin karanlık günler yaşamasına sebep olacağı sahih hadislerde bildirilen dehşetli, dınsız ve munafık şahıs
şeriat-ı İseviye: Hz. İsa'nın (a.s.) getirmiş olduğu şeriat.
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) şeriatı. Hz. Muhammed'in (a.s.m.) tarif ettiği, getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslâm dını
şeriat-ı Müseviye: Hz. Musa'nın getirdiği şeriat.
tekâlif: teklifler, vazifeler, sorumluluklar
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
tevil: yorumlama, yorum
Ye'cûc, Me'cûc: hadislerde kıyamete yakın zamanda çıkacağı belirtilen kısa boylu çapulcu ıkı kavmin adları.
zemin: temel, dayanak.

BİRİNCİ MESELE

Rivayetlerde Hazret-i İsa Aleyhisselâma "Mesih" namı verildiği gıbi, her ıkı Deccale dahı "Mesih" namı verilmiş ve bütün rivayetlerde,

مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ ۞ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ [1]

denilmiş. Bunun hikmeti ve tevili nedir?

Elcevap: [2] اَللّٰهُ اَعْلَمُ, bunun hıkmetı şudur ki: Nasıl kı emr-i İlâhî ile İsa Aleyhisselâm, şerıat-ı Mûseviyede bır kısım ağır tekâlifi kaldırıp, şarap gibi bazı muştehiyatı helâl etmiş; aynen öyle de, Büyük Deccal, şeytanın iğvası ve hukmuyle şerıat-ı İseviyenin ahkâmını kaldırıp, Hıristiyanlarnn hayat-ı içtimaiyelerini idare eden rabıtalan bozarak, anarşistliğe ve Ye'cuc ve Me'cuc'e zemın hazır eder. Ve İslâm Deccalı olan Süfyan dahı, şerıat-ı Muhammediyenin (ASM) ebedî bır kısım ahkâmını nefis ve şeytanın desiseleriyle kaldırmaya çalışarak, hayat-ı beşeriyenin maddî ve manevî rabıtalarını bozarak, serkeş ve sarhoş ve sersem nefıslen başıboş bırakarak, hurmet ve merhamet gibi nuranî zincirleri çözer, hevesat-ı müteaffine bataklığında bırbırine saldırmak ıçın cebrî bır serbestiyet ve ayn-ı istibdat bir hürriyet vermek ile dehşetli bir

1. Mesih Deccalın fitnesinden. Mesih Deccalin fitnesinden [bizi koru]... (*Buhari* Ezan 149, Cenaız 88; *Tirmizî*, Dua 70, 76, 132; *Müsned* 2:185, 186, 414, 416.)

2. En iyi Allah bilir.

anarşıstlığe meydan açar ki; o vakit, o insanlar, gayet şiddetli bir istibdattan başka zapt altına alınamaz.

İKİNCİ MESELE

Rivayetlerde, her iki Deccalin harikulâde icraatlarından ve pek fevkalâde iktidarlarından ve heybetlerinden bahsedilmiş. Hatta, "*Bedbaht bir kısım insanlar, onlara bir nevi ulûhiyet isnat eder*"[1] diye haber verilmiş. Bunun sebebi nedir?

Elcevap:[2] اَلْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ icraatları büyük ve harikulâde olması ise; ekser tahribat ve hevesata sevkiyat olduğundan, kolayca harikulâde öyle işler yaparlar ki, bir rivayette, "*Bir günlen bir senedir,*" yani, "*Bir senede yaptıklan işleri üç yüz senede yapılmaz*" denilmiş. Ve iktidarlan pek fevkalâde görulmesi ise, dört cihet ve sebebi var.

• *Birincisi:* İstidraç esen olarak, müstebidâne olan koca hükûmetlerinde, cesur orduların ve faal milletin kuvvetiyle vukua gelen terakkiyat ve iyilikler haksız olarak onlara isnat edilmesiyle, binler adam kadar bir iktidar onlann şahıslannda tevehhüm edilmeye sebep olur. Hâlbuki, hakikaten ve kaideten, bir cemaatin hareketiyle vücuda gelen müspet mehasin ve şeref ve ganimet o cemaate taksim edilir ve efradına verilir, ve seyyıat ve tahribat ve zayiat ise, reisinin tedbirsizliğine ve kusurlanna verilir. Meselâ, bir tabur bir kal'ayı fethetse, ganimet ve şeref

1. *Kenzü'l-Ummal*, 14.334; *Muhtasar-ı Tezkiretü'l-Kurtubi*, s.149

2. Gerçek bilgi ancak Allah katındadır. (Mülk Suresi, 26.)

anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı
cemaat: topluluk, aralarında çeşitli bağlar bulunan insanlar topluluğu
cihet: yön
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamî şeairi tahrip edecegi tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs
efrat: fertler
ekser: pek çok.
elcevap: cevap olarak.
faal: çalışkan, gayretli
fetih: kuşatma, zaptetme, bir ülkeyi veya yeri ele geçirme.
fevkalâde: olağanüstü
fitne: azgınlık, baştan çıkarma, azdırma
ganimet: savaşta düşmandan ele geçirilen mal, para vs.
gayet: son derece.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten
harikulâde: olağanüstü
hevesat: hevesler
heybet: saygı ile birlikte korku hissini veren hal, büyükluk.
icraat: işler
iktidar: güç, yetme, yapabilme, bir şeyi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
isnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme
istidraç: derece derece Allah'ın rahmetinden uzaklaşıp azabına yaklaşması, için azgın ve günahkâr kişilere verilen bir takım olağanüstü haller ve bir takım dünyevî üstün makam ve mevkiler
kaideten: kaide ve hükümlere göre, kurala uygun olarak, kaideye göre, kaide gereğince
kal'a: büyük hisar
kusur: eksiklik, özür, suç, kabahat.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
mesela: örneğin
mesele: konu.
Mesih: bir şey üzerine elini sürerek ondaki esen gidermek. Hz. İsa ve deccal için de kullanılır. Elini sürdüğü hastaları iyileştirmesinden dolayı Hz. İsa'ya Mesih ismi verilmiş, deccale ise bir gözü kör ve ayıplı olduğundan bu ism verilmişbir
müspet: olumlu, yapılması memnuniyet veren
müstebidâne: müstebitçe, keyfî ve baskıcı bir şekilde
nevi: çeşit, tür
reis: başkan
rivayet: Hz. Peygamberden naklediden hadis
sevkiyat: sevk, ışı gönderme, işl
seyyıat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler
şeref: manevî büyükluk, yücelik, onur
tabur: düzgün sıralar hâlinde dizilmiş asker birlik
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
taksim: bölme, paylaştırma
tedbir: idare etme, önlem, çare.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'lık.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zapt: idaresi altına alma, tutma

süngülerine aittir. Ve menfî tedbirlerle zayıatlar olsa, kumandanlarına aittir.

İşte hak ve hakikatin bu düstur-i esasiyesine bütün bütün muhalif olarak müspet terakkiyat ve hasenat o müthiş başlara ve menfî icraat ve seyyiat bîçare milletlerine verilmesiyle, nefret-i ammeye lâyık olan o şahıslar, istidraç cihetiyle, ehl-i gaflet tarafından bir muhabbet-ı umumiyeye mazhar olurlar.

• *İkinci cihet ve sebep:* Her ikı Deccal, azamî bir istibdat ve azamî bir zulüm ve azamî bir şiddet ve dehşetle hareket ettiklerinden, azamî bir iktidar görünür.

Evet, öyle acip bır istıbdat ki, kanunlar perdesinde herkesin vicdanına ve mukaddesatına, hatta elbisesine müdahale ederler. (Zannederim, asr-ı ahırde İslâm ve Turk hürriyetperverleri, bir hiss-i kablelvuku ile bu dehşetlı istıbdadı hıssederek oklar atıp hücum etmişler. Fakat, çok aldanıp, yanlış bir hedef ve hata bir cephede hücum gostermişler.) Hem öyle bir zulüm ve cebir ki, bir adamın yüzunden yuz köyu harap ve yüzer masumlan tecziye ve tehcir ile perişan eder.

• *Üçüncü cihet ve sebep:* Her iki Deccal, Yahudînın İslâm ve Hıristiyan aleyhinde şiddetli bir intikam besleyen gizli komitesinin muavenetini ve kadın hürriyetlerinin perdesi altındaki dehşetli bir diğer komitenin yardımını, hatta İslâm Deccalı masonlanın komitelerini aldatıp müzaheretlerini kazandıklarından, dehşetlı bır iktıdar zannedilir. Hem bazı ehl-i velâyetin istihracatıyla anlaşılıyor ki,

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
aleyh: karşı, karşıt.
asr-ı ahir: son asır, son devir.
azami: en fazla, en çok, nihayet derecede.
bıçare: çaresiz, zavallı.
cebir: zor, zorlama, baskı yapma.
cihet: yon.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamı şeairi tahrip edeceği tanhte gorulmemiş zulumlen nifakla aldatarak yapacağı hadıs ı şerifterde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
dustur-i esasiye: temel dustur lar, prensipler, esas kaideler.
ehl-ı gaflet: dunyaya daldıgından dolayı ahıretin farkında olmayan.
ehl-i velayet: velî olanlar, erenler, Allah ın dostluguna kazanan lar, velîlik sıfatını taşıyanlar.
hâk: dogru, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hıss-i kablelvuku: Bir şeyi vukuundan once hissetme, bir hadısenin gerçekleşmesinden once kalbe dogması.
hürriyetperver: hurnyet sever.
icraat: ısler.
iktidar: guç, idareyi elinde bulundurma.
intikam: oç alma, kendısıne bu lundugu topluluga veya benim secıgı bir şeye karşı yapılan kötuluğe karşılık verme.
istibdat: hak ve hukuku tanımama, keyfî uygulama, zulum ve tahakkum.
istidraç: derece derece Allah ın rahmetinden uzaklaşıp azabına yaklaşması için azgın ve gunahkâr kişilere verilen bir takım olaganustu hâller ve bir takım dunyevî ustun makam ve mevkiler.
istihracat: istıhraçlar, bazı ışaretlerle belli bir şeyi daha belırgın olarak ortaya çıkarmak.
kanun: devletin yasama kuvveti tarafından herkesçe uyulmak uzere konulan her turlu kaide, yasa.
komite: kotu bir maksat ıçın toplanmış topluluk, cemiyet.
kumandan: komutan.
layık: uygun, yakışır, munasıp.
mason: dunyevî maksadarla kurulmuş sıkı bir dayanışmayı esas alan komitacı teşkıllatın mensubu.
masum: suçsuz, gunahsız, saf, temız.
mazhar: nail olma, şereflenme.
menfî: olumsuz, müspet olmayan.
muavenet: yardım.
muhabbet-i umumıye: umumî sevgi.
muhalif: zıt, aykırı.
mukaddesat: mukaddes olan şeyler, kutsal şeyler, mubarek, aziz, temiz, yuce olarak kabul edilen şeyler.
müdahale: karışma.
müspet: olumlu, yapılması memnunıyet veren.
muthiş: dehşet veren, urkuten dehşetli, korkunç.
müzaheret: yardım, arkalama, yardım etme, koruma, arka çıkma.
nefret-i amme: umumun genelin nefreti.
seyyiat: seyyileler, fenalıklar, kotulukler.
şeref: manevî buyuklük, yucelik, onur.
şiddet: sertlik, katılık, fazlalık, cokluk.
tecziye: cezalandırma, ceza verme.
tedbir: ıdare etme, onlem, care.
tehcir: yurdundan çıkarma, surme, zorla goç ettirme.
terakkıyat: ilerlemeler, gelismeler.
vicdan: insanın ıçındekı iyiyi kotuden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî bir his.
zayıat: zarar ve ziyan, kayıplar, yıtıkler.
zulum: haksızlık, eziyet, cefa, ışkence.

İslâm devletinin başına geçecek olan Süfyanî Deccal ise, gayet muktedir ve dâhî ve faal ve gösterişi istemeyen ve şahsî olan şan ve şerefe ehemmiyet vermeyen bir sadrazam ve gayet cesur ve iktidarlı ve metin ve cevval ve şöhretperestliğe tenezzül etmeyen bir serasker bulur, onlan teshir eder. Onlann fevkalâde ve dâhiyâne icraatlannı, niyasızlıklarından istifade ile, kendi şahsına isnat ve o vasıta ile koca ordunun ve hükûmetin teceddüt ve inkılâp ve Harb-i Umumî inkılâbından gelen şiddet-i ihtiyacın sevkiyle işledikleri terakkiyatı şahsına isnat ettirerek şahsında pek acıp ve harika bir iktidar bulunduğunu meddahlar tarafından işaa ettirir.

• *Dördüncü cihet ve sebep:* Büyük Deccalın, ispirtizma nev'inden teshir edici hassalan bulunur. İslâm Deccalinin dahi, bir gözünde teshir edici manyetizma bulunur. Hatta, rivayetlerde "*Deccalin bir gözü kördür*"[1] diye nazar-ı dikkati gözüne çevirerek Büyük Deccalın bir gözü kör, ve ötekinin bir gözü, öteki göze nispeten kör hükmünde olduğunu hadiste kaydetmekle, onlar kâfir-i mutlak bulunduğundan, yalnız münhasıran bu dünyayı gorecek bir tek gözü var ve akıbeti ve ahireti görebilecek gözleri olmamasına işaret eder.

Ben bir manevî âlemde İslâm Deccalini gordum. Yalnız bir tek gözünde teshircı bir manyetizma gözümle müşahede ettim ve onu butun butun münkir bildim. İşte bu inkâr-ı mutlaktan çıkan bir cür'et ve cesaretle mukaddesata hücum eder. Avam-ı nas hakıkat-ı hâli bilmediklerinden, harikulâde iktidar ve cesaret zannederler

1 *Buhari* Fiten 26 Enbiya 77 *Muslim* Fiten 100, 109 *Ebu Davud* Melahim 14, Sunnet 25 *Musned* 1 176 182 240 311 2 22 27 37 39 122 124 127 131 144 149 154 3 79 103 115 173 233 333 4 139-140 5 13 383 397 *Ibni Mace* Fiten 33 *Muvatta* Sifatu n-Nebi 2 *Kenzu'l-Ummal* 14 318 *Tirmizi* Fiten 56 62

acıp: tuhaf hayrette bırakan
akıbet: nihayet, son
avam-ı nâs: insanların ilmî irfanı kıt okuma yazması az fikren zayıf olanlan
cevval: daim hareket halinde olan koşan dolaşan
cihet: yon
cür'et: cesaret etme yureklilik, yıgıtlık.
dahi: son derece zekı anlayışlı deha sahibi.
dâhiyâne: dâhîcesine eşine ender rastlanır ustun zekâ sahibi olarak
fevkalade: olaganusru
hakıkat-ı hal: durumun gerçek yonu ışın aslı
Harb-i Umumi: genel harb dunya savaşı
hassa: bir kimseye ya da bir şeye ozel olan nıreliik.
inkar-ı mutlak:
inkılâp: degişme donuşum, köklu degişme
isnat: dayandırma mal etme, bir şeyi bir kimseye aıt gosterme
ispirtizma: olulerin ruhlanyla bazı şartlar altında haberleşmenin mumkun bulunduğuna inanan görüş ve bu maksatla yapılan faaliyet.
istifade: yararlanma
işaa: haber yayma herkese duyurma
kâfir-i mutlak:
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
manyetizma: telkin ve hipnoz yolu ile birini tesir altına alma
meddah: çok, daha çok metheden oven
metin: sağlam ve dayanıklı kolaylıkla sarsılmayan telaşa düşmeyen ve korkuya kapılmayan.
mukaddesat: mukaddes olan şeyler kutsal şeyler mubarek, azız temiz yuce olarak kabul edilen şeyler
muktedir: iktidarlı gucu yeten.
munhasıran: ozel olarak, sadece yalnız olarak.
munkir: Allah ın varlıgını kabul ve tasdik etmeyen, imansız dınsız.
muşahede: bir şeyi gozle görme seyretme
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma dikkatli bakış.
nevi: çeşit, tur
nispeten: nispetle kıyaslayarak
rivayet: Hz Peygamberden naklledilen hadis.
riya: insanlara kendisinde iyi ve ya ovguye deger bir takım ozellikler bulunduğunu gosterme ve boylelikle onların gonlunde sevgi kazanmaya çalışma temayulu egilimi
serasker: asker ve ordu kumandanı
Süfyani: Müslumanlara kötuluk eden sefil kotu alçak olan kımse
şahsi: şahsa kişiye aıt, hususî
şeref: manevî buyukluk, yucelik onur
şiddet-i ihtiyaç: ihtıyacın muhtaç olmanın şıddetı ihtıyacın çok fazla olması
şöhretperest: şöhret duşkunu şöhrete çok onem veren, şöhreti her şeyin ustunde tutan
teceddüt: tazelenme yenilenme yeni hale gelme.
tenezzül: kendine aykırı duşen bir ısı veya durumu kabul etme alçalma
terakkiyat: ilerlemeler gelişmeler yukselişler
teshir: cezbetme kendine baglama emn altına alma

Hem, şanlı ve kahraman bir millet, mağlûbiyeti hengâmında, boyle ıstıdraçlı ve şanlı ve tâlî'lî ve muvaffakıyetlı ve kurnaz bir kumandanı bulunduğundan, gizli ve dehşetli olan mahiyetine bakmayarak kahramanlık damanyla onu alkışlar, başına kor, seyyielerini örtmek ister. Fakat, kahraman ve mücahit ordunun ve dındar milletin, ruhundaki nur-i iman ve Kur'ân ışığıyla, hakikat-i hâlı göreceğı ve o kumandanın çok dehşetlı tahrıbatını tamıre çalışacağı rivayetlerden anlaşılır.

ÜÇÜNCÜ KÜÇÜK MESELE

Medar-ı ibret uç hâdısedır.

• *Bırıncı hâdise:* Bir zaman, Resul-ı Ekrem Aleyhıssalâtü Vesselâm, Hazret-i Ömer Radıyallahü Anha Yahudî çocuklan içinde birisini gösterdi, "*Işte sureti*" dedi.

Hazret-i Ömer Radıyallahü Anh, "*Öyle ise ben bunu öldüreceğım*" dedi.

Ferman etti: "*Eğer bu Sufyan ve Islâm Deccali olsa, sen öldüremezsin. Eğer o olmazsa, onun suretiyle öldürulmez.*" (1)

Bu rivayet işaret eder ki, onun sureti, hâkimiyetı zamanında çok şeylerde göruneceğı gibı, kendisi Yahudîler içinde tevellüt edecek. Gariptir ki, onun suretinde bir çocuğu katledecek derecede ona hıddet ve adavet eden Hazret-i Ömer Radıyallahü Anh, o Sûfyanın en çok

adavet: düşmanlık, husumet.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun; anlamında Hz. Muhammed'e dua.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslâmı şeaıtı tahrip edecegi tanıhte görulmemiş zulümlen nifakla aldatarak yapacağı hadıs-ı şerıflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
dındar: dını kaıdelere hakkıyla n ayer eden, dınının emırlennı yen ne getıren, mutedeyyın.
ferman: emır, buyruk.
garıp: tuhaf, şaşılacak.
hadıse: olay.
hakıkat-ı hâl: durumun gerçek yonu, ışın aslı.
hâkımıyet: hakım olus, hukmedıs, egemenlik.
hengam: zaman, sıra.
hıddet: ofke, kızgınlık.
ıstıdraç: derece derece Allah'ın rahmetinden uzaklaşıp azabına yaklaşması ıçın azgın ve günahkâr kışılere verilen bır takım olağanustu haller ve bir takım dünyevî ustun makam ve mevkıler.
katl: oldurme.
kumandan: komutan.
Kur'ân: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e indırılmış, semavı kıtapların sonuncusu.
maglubıyet: yenılgı, yenılme.
mahıyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıtelıgı.
medar-ı ibret: ıbret sebebı, vesıleslı.
mesele: konu.
muvaffakıyet: başarma, başarılı olma.
mucahıt: cıhat eden, dın uğruna dın duşmanlarıyla, Allah rızası ıçın ve Allah'ın adını yucelt-mek gayesıyle savaşan.
nur-ı iman: ıman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına ınanmadakı gönul, kalp ve fıkır aydınlıgı.
radıyallahü anh: Sahabe ve ya İslâm büyuklennın adı geçtuğınde soylenılen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek ıçın soylenır.
Resul-ı Ekrem: çok comert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
rıvayet: Hz. Peygamberden nakledılen hadıs.
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
seyyıe: fenalık, kotuluk, suç, gunah.
suret: bıçım, görünüş, yüz çehre.
Sûfyan: ahırzamanda gelecegı ve ummetın karanlık gunler yaşamasına sebep olacagı sahıh hadıslerde bildırılen dehşetlı, dınsız ve munafık şahıs.
şan: şohret, un.
tahrıbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar.
tâlî: kısmet, kader, baht, talıh, kader.
tamır: onarma, düzeltme.
tevellut: dogma, dogum.

1. *Buhari*, 2.117-118; *Muslim*, 2:373-374.

beğendiği ve takdir ettiği ve çok defa ondan senakârâne bahsedeceği bir memduhu Hazret-i Ömer'le çıkmış.

İkinci hâdise: O İslâm Deccalı, "Sure-i [1] وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ manasını merak edip soruyor" diye, çoklar nakletmişler. Garipdir ki, bu surenin akîbinde olan [2] اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ suresinde [3] اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى cümlesi, onun aynı zamanına ve şahsına cifir ile ve manasıyla işaret ettiği gibi, ehl-i salâta ve camilere tağiyâne tecavüz edeceğini gösteriyor. Demek o istidraçlı adam, küçük bir sureyi kendiyle alâkadar hisseder. Fakat, yanlış eder, komşusunun kapısını çalar.

• *Üçüncü hâdise:* Bir rivayette, "*İslâm Deccalı Horasan taraflarından zuhur edecek*" [4] denilmiş.

[5] لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ bunun bir tevilî şudur ki: Şarkın en cesur ve kuvvetli ve kesretli kavmi ve İslâmiyet'in en kahraman ordusu olan Türk milleti, o rivayet zamanında Horasan taraflarında bulunup daha Anadolu'yu vatan yapmadığından, o zamandaki meskenini zikretmekle, Sufyanî Deccal onlarn içinde zuhur edeceğine işaret eder.

1 Yemin olsun incire ve zeytine. (Tîn Suresi, 1.)
2 Rabbinin adıyla oku! (Alak Suresi, 1.)
3 Şüphesiz, insan azgınlaşır. (Alak Suresi, 6.)
4 *Kenzü'l-Ummal*, 11.216, 301; *Şerhü's-Sünne*, Bagavî, 7.326
5 Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez.

akıb: bir şeyin ardından gelen, arkası sıra giden.
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı İslamî şeair tahrip edecegi, tarihte görülmemiş zulumleri nifakla aldatarak yapacağı hadis-i şeriflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
ehl-i salât: namaz kılanlar.
garip: tuhaf, şaşılacak.
hadise: olay.
istidraç: derece derece Allah'ın rahmetinden uzaklaşıp azabına yaklaşması için azgın ve günahkâr kişilere verilen bir takım olağanüstü hâller ve bir takım dünyevî üstün makam ve mevkiler.
kavim: millet, aralarında dil, adet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
memduh: beğenilmiş, metholunmuş, övülmüş.
mesken: oturulan, ikamet olunan yer.
nakil: anlatma, söyleme, hikâye etme.
rivayet: Hz. Peygamberden naklediilen hadis.
senakarane: sena ederek, senakarlıkla, overcesine.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
Sufyanî: Müslumanlara kötülük eden, sefil, kötü alçak olan kimse.
şark: doğu, doğu bölgeleri.
tağiyane: azgın olan kimse gibi, asi olarak.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tecavüz: saldırma.
tevil: yorumlama, yorum.
zikir: anma, bildirme.
zuhur: ortaya çıkma.

Garîptir, hem çok garîptir; yedi yüz sene müddetinde İslâmıyet'in ve Kur'ân'ın elinde şerefşıar, bankaâsâ bır kılıç olan Türk milletini ve Türkçülüğü, muvakkaten İslâmiyet'ın bir kısım şeairine karşı istimal etmeye çalışır. Fakat muvaffak olmaz, geri çekilir. "Kahraman ordu, dizginini onun elinden kurtarıyor" diye, rivayetlerden anlaşılıyor.

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ ۞ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ [1]

1. Gerçek doğruyu ancak Allah bilir. • Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez.

bankaâsâ: şimşek gibi
garip: tuhaf, şaşılacak.
istimal: kullanma
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı
muvakkaten: geçici olarak.
müddet: süre, zaman
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis
şeair: dinin alâmetleri, işaretleri
şerefşıar: şereflı

On Beşinci Şua

Elhüccetüzzehra

İKİ MAKAMDIR

[Bu ders zahiren kuçuk, hakıkaten pek buyuk ve çok kuvvetli ve çok geniş bir risaledir. Hem benim tefekkürî hayatımın, hem Nurun tahkikî hayat-ı maneviyesının ılmelyakın, aynelyakın ittıhadından çıkan bır meyve-i imaniye ve firdevsî bir semere-i Kur'âniyedir.]

Said Nursî

Birinci Makam

Üç Kısımdır.

Yirminci Mektubun hülâsatü'l-hülâsası uçuncu medrese-i Yusufiyede verilen dersın

BİRİNCİ KISMIDIR

بسم الله الرحمن الرحيم ۞ وبه نستعين (1)

Afyon hapsinde on bir ay tecrid-i mutlakta bulunduğuma dair mahkeme-i temyize yazdığım istida bahanesiyle otuz beş sene ınzıvada, hususan gecelerde dünyayı unutmakta bulunan ve garazkârâne tarassutlarla yirmi

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla • Ve sadece ondan yardım dilenz

aynelyakin: gozle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
bahane: vesile, sebep
dair: alâkalı, ilgili
firdevsî: Cennet bostanı mısalı
garazkârâne: garaz ve düşmanlıga kapılarak, garazkârlıkla, düşmancasına
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten
hayat-ı maneviye: manevî hayat, ıman ile geçmiş zaman ve gelecek zaman ve ahıret alemlerine kadar uzanan manevi hayat.
hususan: bılhassa, ozellıkle.
hülâsatü'l-hülasa: hülasanın hülâsası, ozunun ozu.
ilmelyakın: ılım yoluyla kesın olarak bılme
ınzıva: bır köşeye çekılme, tek başına yaşama, dunya ışlennden vaz geçme, dunyadan el etek çekme
ısrıda: resmî makamlara bır ışın yapılmasını, yerine getırılmesını ısremek maksadıyla yazılan yazı, dılekçe, arzuhal
ittıhat: bırleşme, bırlık olustırma
mahkeme-i temyiz: temyız mahkemesi, mahkeme kararlannın yolunda verilip verilmedigini tetkik etmekle gorevli makam. Yargıtay
makam: yer, durak.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftıra, haksızlık ve zulum ile hapıste kalmasından kinaye olarak. ıman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildigi yer manasında: hapıshane
meyve-i imaniye: ımanın meyvesi
semere-i Kur'âniye: Kur'ân'ın meyvesi ve netıcesi
tahkikî: araştırma ve ınceleme ile ilgili, ınandıgı şeylenn aslını esasını bilerek inanma.
tarassut: gozetme, goz altında tutma
tecrid-i mutlak: hıç kımseyle gorusememek, tam bır yalnızlık
tefekkürî: tefekkure aıt, duşunce ile ilgili.
zahiren: gorunuşte

üç sene sıkıntı çekmesinden insanlardan tevahhuş edip, yalnız, tek başına kalarak, hizmetçisinden ve Nur dersini iştiyakla arzulayandan başka kimse ile bir saat beraber bir yerde bulunmasından çok sıkılan benim gibi bir bîçareyi, beşinci koğuşa cebren nakil ve kardeşlerimin yanıma gelmelerini yasak ettiler. O kalabalık içinde yaşamayacağım diye çok telâş ederken, birden bir alâmet-i hiddet ve gadap olarak soğuk o derece şiddetlendi ki, eğer o eski yerimde kalsa idim, hiç dayanamayacaktım. O zahmet, benim hakkımda rahmete döndü.

Kalbe geldi ki, "Gerçi Nur Şakirtleri, her koğuşta hem kendilen hesabına, hem senin bedelıne tam Nur derslen ile çalışıyorlar. Fakat, bu beşinci koğuş, bir nevi tecrithane olmasından, tazeleniyor, değişiyor, Nur dersine daha ziyade muhtaçtır. Hem, Rus'un dehşetli bir inkâr ile ve Allah'ı tanımamak ile hücumunu yazan gazetelerin yazılarını okuyan gençler ve ihtiyarlar, elbette iman-ı billâhtaki mevcudiyet ve vahdaniyet-i İlâhiyeye dair gayet kat'î ve kuvvetli derslere pek ziyade ihtiyaçlan var" diye tesbihatta kalbe geldi. Ben de sabah namazından sonra, eskiden beri on defa okuduğum ve koca Yirminci Mektup risalesi on bir kelimesinde, hem on bir burhan-ı vücub-i vücut ve vahdet-i Rabbaniye, hem on bir müjde gayet parlak, güneş gibi tafsilâtla gösteren ve bir rivayette İsm-i Azam taşıyan bu tehlîl ve tevhid-i muazzam,

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ (1)

alâmet-i hiddet: öfke işareti, hiddet belirtisi
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves
bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
bîçare: çaresiz, zavallı
bürhan-ı vücub-i vücut: Cenab-ı Hakkın varlığının zorunlu, vacip ve gerekli olmasının delili, ispatı
cebren: cebirle, zorla, kuvvet kullanarak, mecburî
dair: alâkalı, ilgili
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
gadap: kızgınlık, hiddet, öfke
gayet: son derece.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
hücum: saldırma
iman-ı billah: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kainatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma
inkâr: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
koğuş: hastahane, kışla, hapishane gibi umumî binalarda çok sayıda kışının oturmasına veya yatmasına mahsus büyük oda
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
nakil: bir yerde başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma
nevi: çeşit, tür
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rivayet: Hz. Peygamberden nakledilen hadis
şakirt: talebe, öğrenci
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar
tecrithane: tecrit yeri, tek başına kalınan hücre yeri
tehlîl: Allah'tan başka ilâh olmadığını ifade etme, la ilâhe illâllah sözünü tekrarlama, la ilâhe illallah deme
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tevahhuş: yalnızlaşma, vahşileşme, yabancılaşma
tevhid-i muazzam: büyük ve yüksek Allah'ın birliği hakkıtı
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması
vahdet-i Rabbaniye: terbiye ve idare edici Allah'ın mutlak birliği.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat
ziyade: çok, fazla

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O birdir. Allah bir olur, ortağı yoktur. Mülk Onundur. Ezeldeki ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Ona mahsustur ve Ona layıktır. Hayatı veren ve devam ettiren yine Odur. Ölümü de yaratan ve bâkî âleme alan Odur. O ezelî ve ebedî hayat sahibidir. Her hayır Onun elindedir. yapılan her hayrı da kaydeder ve karşılığını verir. Onun her şeye gücü yeter ve hiçbir şey Ona ağır gelmez. Dönüş yalnız Onadır. (*Buhârî*, Ezan,155; Teheccüd, 21; *Müslim*, Zikir, 28; 30; Ebu Dâvud, Witr, 24.)

kudsî cümleyi mütefekkirâne tekrar edip, Yirminci Mektubun kısa bir hülâsatü'l-hulâsasını beraber düşünüyordum. Birden kalbe geldi ki, "Bu kısacık hülâsayı Nadir Hocaya ve buradaki gençlere ders ver." Ben de "Bismillâh" deyip başladım. Dedim:

Bu kelâm-ı tevhidde on bir müjde, on bir hüccet-i imaniye var. Şimdi, yalnız hüccetlere gayet kısa bir işaret edip, izahını ve müjdeleri Yirminci Mektup ve Nur eczalarına havale edeceğim. Fakat, şimdi o dersi yazdığım zaman onlara söylemediğim bazı kelimeleri ve nükteleri dahi yazmayı münasip gördüm.

İŞTE O KELÂM-I TEVHİDİN ON BİR KELİMESİNDEN

BİRİNCİ KELİME:

(1) لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'tır. Bundaki hüccet ise, matbu Ayetü'l-Kübra risalesidir. O emsalsiz hüccetin hankalığı içindir ki, İmam-ı Ali (RA), Nurun eczalarından haber verdiği sırada, (2) وَبِالْاٰيَتِ الْكُبْرٰى اَمِنِّى مِنَ الْفَحَتِ deyip, o Ayetü'l-Kübra'yı şefaatçi yaparak, Nur Şakirtlerinin Denizli hapsinde, o risalenin hem Ankara, hem Denizli Mahkemelerinde galebesiyle ve perde altında tesirli intişarıyla, talebelerine beraat kazandırmaya sebep olduğu gibi, onun gizli tab'ı da, şakirtlerinin dokuz ay mevkufiyetlerine vesile olmasıyla, İmam-ı Ali'nin (RA), hem keramet-i gaybiyesini, hem Nur Şakirtlerinin bedelîne duasını pek zahir bir surette tasdik etti.

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. (Muhammed Suresi, 19.)
2. Yâ Rab! Ayetü'l-Kübra hürmetine beni kurtar, emân ve emniyet ver. (Celcelûtiye)

bedel: bir şeyin yerini tutan, karşılık.
beraat: temize çıkma, bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
Bismillah: Besmele. Allah namına, Allah için, Allah'ın adı ve izni ile.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar.
emsalsiz: benzersiz.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayet: son derece.
harika: olağanüstü.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hüccet: delil.
hüccet-i imaniye: imanî delîller.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hülâsatü'l-hulâsa: hulâsanın hulâsası, özünün özü.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla eksiksiz anlatma.
kelâm-ı tevhid: tevhid sözü, Allah'ın birliğini anlatan "*La ilâhe illallahu vahdehû lâ şerike leh. Lehul mulku ve lehul hamdu yuhyî ve yumîtu ve hüve hayyun la yemûtü biyedihil hayru ve hüve alâ küllî şey'in kadîrun ve ileyhil masîr*" cümlesidir.
keramet-i gaybiye: gayba ilgili keramet, istikbal ile alâkalı keramet.
kudsî: mukaddes, yüce.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
mevkufiyet: mevkuf olma hâli, tutukluluk, hapsedilme.
munasip: uygun.
mütefekkirane: tefekkür ederek, derin ve dikkatli düşünerek.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
tab: basma, baskı.
talebe: öğrenci.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
vesile: aracı, vasıta.
zahir: açık, aşikâr.

Evet *Ayetü'l-Kübra* Şuaı otuz üç icma-ı azîmi ve küllî hüccetleri mevcudatın heyet-i mecmuasında gösterip, her bir huccet-i külliyede hadsiz bürhanlara işaret ederek, başta semavat yıldızlar kelimelenyle, arz hayvanat ve nebatat kelâmlan ve cümleleriyle, git gide tâ kâinat mecmuası, müştemilât ve mevcudat ve hudus ve imkân ve tagayyür hakikatlerinin kelimeleriyle Vacibü'l-Vücud'un mevcudiyetini ve vahdanıyetini güneş zuhurunda ve gündüz kat'iyetinde ıspat ediyor. Sarsılmaz bır ıman isteyen ve dınsız anarşıstlığe karşı kınlmaz bır kılıç arayanlar, *Ayetü'l-Kübra*'ya muracaat etsinler.

İKİNCİ KELİME

(1) وَحْدَهُ 'dur. Bundakı hüccete gayet kısa bir işaret şudur:

Bu kâinatta her cıhette bir birlik, bır vahdet görünüyor. Meselâ, kâinat bır muntazam şehır, bır muhteşem saray bir mucessem manidar kıtap, bır cismanî ve her ayetı, hatta her bir harfi ve her bır noktası mu'cizekâr bir Kur'ân hükmünde bulunmasıyla bir vahdet ve birlik gösterdiği gibi, o sarayın lâmbası bir ve takvimci kandili bir ve ateşli aşçısı bır ve sakacı süngeri, sucusu bır, bir, bir, bir, ..., tâ bın birler kadar birlikleri ve vahdetlen göstermekle, "O sarayın ve şehnn, o kitabın, o cısmanî Kur'ân-ı Kebirin Sahıbi, Hâkımi, Kâtıbi, Musannifi bilbedahe mevcut ve vahit ve birdir" diye, kat'î ispat eder.

1. O bırdır

arz: yer, dünya
ayet: Allah ın varlığına delalet eden şey
bâkî: ebedî, daımî, sureklı ve kalıcı olan
bilbedahe: açıktan, aşikar olarak, burhan delıl ıspat, huccet.
Celcelûtıye: Peygambenmız Resul ı Ekrem ın (asm) derslenne istınaden, aslı cıfır ve ebcet hesabı ıle alâkalı olarak Hz. Alı (ra) tarafından telıf edılen Suryanîce bır kasıdedır
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daımlık.
ebedî: sonu olmayan, daımı, sureklı
eman: emınlık, korkusuzluk.
ezel: başlangıcı olmayan geçmış zaman, öncesizlik.
ezelî: ezel ıle ılgılı, öncesız, başlangıçsız
gayet: son derece.
hadis-i şerîf: Peygambenmızden aktarılan sozlenn genel adı
Hâkım: her şeye hukmeden ve her bır şeyı hukmu altında tutan Allah
hamd: methetme, ovme, yücelt me
hayvanat: hayvanlar
heyet-i mecmua: bır şeyın tefer ruatına ve cuzlenne bakılmaksızın butununun gosterdıgı hal ve manzara
hudus: sonradan meydana gelme, yok ıken var edılme.
hüccet: delıl
hüccet-i külliye: çok genış ve buyuk delıl
hurmet: haysıyet, şeref
ıcma-ı azım: buyuk ve muazzam butunluk, beraberlik.
ilah: kendısıne ıbadet edınılen ve tapınılan şey
imkan: var olması veya yok olması dusunulebilir olma, var olması da, yok olması da zorunlu olmama
kandil: lâmba
kat'î: kesin, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kat'iyet: kat'îlık, kesınlık.
kelam: soz, konuşma, nutuk.
Kur'an-ı kebir: buyuk Kur'ân kâınat kıtabı
küllî: umumî, genel, butun olan
mahsus: bır şeye veya kısıye has olan.
manıdar: nukteli, ınce manalı.
mecmua: toplanıp bınktırılmış duzenlenmış şeylerın hepsı
mevcudat: mevcudlar, var olan her şey, mahlûklar
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
minnet: şukur, teşekkur etme
mu'cizekar: mu cızelı, mu cıze halınde
muntazam: nızamlı, ınızamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde
musannif: tasnıf eden, en guzel şekılde derleyıp duzenleyen.
mucessem: tecessüm etmış, cısımlenmış
mülk: sahıp olunan, uzennde tasarruf hakkı bulunan her şey
müştemilat: şumulunde olan şeyler, ıçınde bulunanlar
nebatat: bıtkıler
semavat: semalar, gokler
tagayyur: hâlden hâle geçme, degışme, başkalaşma
Vacibü l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına baglı değil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahdaniyet: Allah ın bırlıgı ve varlıgı, Allah ın bır olusu
vahdet: bırlık ve tekhk.
vahit: zatında ve sıfatlarında tek ve yegane olan
zuhur: ortaya çıkma

ÜÇÜNCÜ KELİME:

(1) لَا شَرِيكَ لَهُ 'dur. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret şudur ki:

Ayetü'l-Kübra Şuanın madeni, üstadı, esası ve *Ayetü'l-Kubra* namında olan

(2) قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَابْتَغَوْا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا

ilâahir ayet-i ekberidir. Yani, eğer şeriki olsa ve başka parmaklar icada ve rububiyete karışsa idiler, intızam-ı kâinat bozulacaktı. Hâlbuki, küçücük sineğin kanadından ve göz bebeğindeki hüceyrecikten tut, tâ tayyare-i cevviye olan hadsız kuşlara, tâ Manzume-i Şemsiyeye kadar her şeyden cüz'î, küllî, küçük ve büyük en mükemmel bir intizam bulunması, şeksiz ve kat'î bir surette şeriklerin muhaliyetine ve madumiyetine delâlet ettiği gibi, Vacibu'l-Vucud'un mevcudiyetine ve vahdetine bilbedahe şahadet eder

DÖRDÜNCÜ KELİME:

(3) لَهُ الْمُلْكُ 'dür. Bundaki uzun hüccete gayet kısa bir işaret.

Evet, gözümüzle görüyoruz ki, zemin yüzünü bir tarla yapıp, içinde her bir baharda yüz bin nevi nebatatın tohumlarını beraber, karışık olarak o pek geniş tarlada ekiyor ve mahsulâtlarını ayrı ayrı, hiç karıştırmayarak,

1 Allah bir olur, ortağı yoktur.

2 De ki: Eğer onların dedikleri gibi, Allah ile beraber başka ilâhlar da bulunsaydı, Arşın sahibi olan Allah'a üstün gelmek için elbette bir yol ararlardı. (İsra Suresi, 42.)

3 Mülk Onundur.

arş: gögün en yüksek katı.
ayet-i ekber: en büyük ayet.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cüz'î: küçük, az.
delâlet: delil olma, gösterme.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hüccet: delil.
hüceyre: hücrecik, küçük hücre.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ilâahir: sona kadar, sonuna kadar.
ilâh: kendisine ibadet edilen ve tapınılan şey.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
intizam-ı kâinat: kâinattaki düzen, sistem.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
maden: asıl, esas kaynak.
madumiyet: madumluk, yokluk, yok olma, yok oluş.
mahsulât: meyveler, ürünler, toprâktan yetişen şeyler.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş.
nam: ad, isim.
nebatat: bitkiler.
nevi: çeşit, tür.
rububiyet: Rablık, ilâhlık.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz.
şahadet: şahit olma, şâhıdlık, tanıklık.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şerik: ortak.
tayyare-i cevviye: gökyüzünde uçan şeyler.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
Vacibu'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.).
vahdet: birlik ve teklik.
zemin: yeryüzü.

şaşırmayarak kemal-i intizamla kaldırıp, iki yüz bin nevi hayvanatına ondan erzak ve tayınatı rahmet ve hikmet eliyle ihtiyaçlarına göre tevzi eden hadsiz kudret ve ilim sahibi bir Mutasarrıf perde arkasında var ki, bu geniş ve zengin mülkünde, hususan zemin tarlasında bu tasarrufatı yapıyor. Bu Mutasarrıf-ı Hakîm'i ve Malik-i Rahîm'i tanımayan, bu zemini, ahmak Sofestaîler gibi, mahsulâtıyla inkâr etmeye mecbur olur.

BEŞİNCİ KELİME

(1) وَلَهُ الْحَمْدُ 'dür. Bundaki pek geniş huccete gayet kısa bir işarettir.

Evet, gözümüzle görüyoruz ve aklımızla bedahetle biliyoruz ki, bu kâinat şehrinde ve zemin mahallesinde ve insan ve hayvanat kışlasında öyle bir Rezzak-ı Rahîm ve Muhsin-ı Kerîm tasarruf ve nezaret ve terbiye eder ki, kendi nimetlerine mukabil hamd ve şükrettirmek için, zemini bir sefine-i tuccariye ve erzak getiren bir şimendifer ve yüzündeki bahar mevsimini bir vagon tarzında yüz bin nevi taamlarla ve memeler denilen konserve paketleriyle doldurup, kış ahırında erzaklan biten muhtaç zîhayatlara yetiştiren bir Rezzak-ı Rahîm'in işleri olduğunu, zerre kadar aklı bulunan tasdik eder. Ve tasdik etmeyip inkâra sapan, elbette zemin yüzünde vesile-i hamd ve şükran olan bütün muntazam nimetleri ve muayyen rızıkları inkâr etmeye mecbur olarak ahmak bir muzır hayvan olur.

1. Ezeldeden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Ona mahsustur ve Ona layıktır.

ahır: son
ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala
bedahet: açıklık, aşıkâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hususan: bilhassa, özellikle
hüccet: delil.
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahsulat: meyveler, ürünler
malık-ı Rahîm: çok merhametli, çok şefkatli ve her şeyin sahibi olan Allah.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
muayyen: belirli
Muhsin-i Kerîm: kerem sahibi olan, ihsan edici Allah
mukabil: karşılık.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malık.
Mutasarrıf-ı Hakîm: her şeyin idare ve tanzimi elinde olan, her şeyi hikmetle tasarruf eden Allah.
muzır: zararlı, zarar veren.
nevi: çeşit, tür
nezaret: gözetme, bakma
nimet: lütuf, ihsan, bağış
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
Rezzak-ı Rahîm: merhametiyle rızık veren Allah
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
sefine-i tuccariye: ticaret gemisi
Sofestai: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkar eden
şimendifer: tren.
şukran: iyilige karşı gösterilen iyi niyet, gönül borcu, minnettarlık.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile, gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
taam: yemek, yiyecek
tarz: biçim, şekil
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tayınat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayın edilen parça veya miktar
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme
tevzi: dağıtma, herkese payını verme
vesile-i hamd: şükür sebebi, hamd vesilesi
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.
zihayat: hayat sahibi.

ALTINCI KELİME:

(1) يُحيِي'dir. Hüccetine, gayet kısa bir işaret.

Evet, Onuncu Sözde ve Nur eczalarında bürhanlarıyla ispat edilmiş ki, her baharda zîhayattan üç yüz bin nevi ve çeşit çeşit tarzlarda ve hadsız efrâdı bulunan bir ordu-yı Sübhanî, rûy-ı zeminde ihya ediliyor. Onlara hayat ve levazımat-ı hayatiye kemal-i intizamla veriliyor. Haşr-i azamın yüz bin nümunelerini, belki emarelerini gösterip, o ayrı ayrı hadsiz mahlûkatı beraber, birbiri içinde, sehvsiz, yanlışsız, noksansız, hiç şaşırmayarak, karışık iken hiç karıştırmayarak, unutmayarak kemal-i mizan ve nizamla dirilten ve hayat veren; ve nutfe denilen mütemasil su katrelerinden ve toprak, muteşabih tohumlarından ve az farklı habbeciklerinden ve sineklerin birbirinin aynı olan yumurtacıklarından ve kuşların aynı havadan, birbirinin aynı nutfelerinden, hem birbirinin misli veya az farklı yumurtalarından o hadsız efrâdı bulunan ve birbirinden suretçe, sanatça ve maişetçe ayrı ayrı yüz binler zîhayatları dirilten ve zemin ve bahar sahifesinde yüz bin başka başka kitapları beraber, birbiri içinde, hatasız, gayet mükemmel yazan, hadsiz bir dikkat ve nihayetsiz bir hikmetle iş gören, tasarruf eden bir Zât-ı Hayy-ı Kayyum ve Muhyî bir Hallâk-ı Alîm olduğuna kanaat getirmeyen, elbette hem kendini, hem bütün zeminde ve zaman şeridine asılan bütün geçmiş baharlarda ve hayatlı zemin ve feza yüzlerinde bulunmuş bütün zîhayatları inkâr

1 Hayatı veren ve devam ettiren yine Odur

burhan: delil, ispat, hüccet.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
efrat: fertler
emare: alâmet, belirti, nişan
feza: kainatta yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
gayet: son derece
habbe: tane
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hallak-ı Alîm: her şeyi bilen, sonsuz ilim sahibi olan yaratıcı Allah
haşr-ı azam: kıyamet koptuktan sonraki en büyük haşir toplanma
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hüccet: delil
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kanaat: inanma, görüş, fikir
katre: damla
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu, tam ölçü, mükemmel ölçü
levazımat-ı hayatiye: hayat için lüzumlu olan ihtiyaç maddeleri
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
maişet: yaşama, yaşayış
misil: benzer, eş.
Muhyî: dirilten, canlandıran, hayat veren
mütemasil: temasul eden, birbirine benzeyen, birbirine benzer, eş
müteşabih: birbirlerinden ayırt edilemeyecek tarzda nitelik bakımından birbirine benzeyen.
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nizam: düzgünlük, tertip
nümune: örnek.
nutfe: dol suyu, meni
ordu-yı Sübhanî: her türlü eksiklik ve noksanlıktan uzak olan Cenâb-ı Hakkın ordusu
rûy-ı zemin: yeryüzü
sahife: sayfa
sehiv: hata, yanlışlık.
suret: biçim, tarz, görünüş
tarz: biçim, şekil, suret.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma
zât-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan, her şeye her hususta iktidarı yeten zât, Allah
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi

etmeye ve en ahmak ve bedbaht bir zîhayat olmaya mecburdur.

YEDİNCİ KELİME

(1) وَيُمِيتُ 'dur. Bunun hüccetine gayet kısa bir işaret.

Evet görüyoruz ki, güz mevsiminde üç yüz bin nevi zîhayat vefat namıyla terhis edilirken, her bir nevi ve ferdin sahife-i amellerinin kutucukları ve işlediklerinin fihristeleri ve gelen baharda işleyeceklerinin listeleri ve bir cihette bir nevi ruhları olan tohumlarını onların yerlerinde Hafîz-ı Zülcelâl'in yed-i hikmetine emanet edildiğini ve incirin tohum ve çekirdekleri gibi zerrecik o küçücük tohumları birer ruh-i bâkî gibi incir ağacının bütün kavanin-i hayatiyesini taşıyan ve bir kitap kadar kuvve-i hafızada, yazı misillü, ağacın tarihçe-i hayatını onda kader kalemiyle yazan, büyük bir kitap hükmüne getiren bir Hallâk-ı Hakîm, bir Hayy-ı Lâyemut'u tanımayan, elbette değil ahmak bir insan ve divane bir hayvan, belki cehennem ateşini karıştıran bir serseri şeytandan daha bedbaht ve ebedî ölüme mahkûm olur.

Evet, bu kelimelerin hüccetlerine işaret eden küllî, ihatalı ve hadsiz harika ve nihayetsiz harikalar, mu'cizeleri ihtiva eden bu mezkûr hakîmâne ef'al, failsiz olmalar yüz derece muhal ve batıl olduğu gibi, kör, âciz, şuursuz, sağır, camit, karmakarışık, intizamsız, karışık, istilâcı olan esbaba ısnat etmek bin derece mümtenî, esassızdır. Yoksa, toprağın her bir zerresinde hadsiz bir kudret, bir

1. Ölümü yaratan ve bakî âleme alan Odur.

acız: zayıf, güçsüz, zavallı.
ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı.
camit: ruhsuz, cansız.
cihet: yön.
divane: deli, aklı başında olmayan.
ebedî: sonu olmayan, dâimî, sürekli.
ef'al: fiiller, işler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden.
fihriste: katalog, liste.
gayet: son derece.
güz: sonbahar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hafız-ı Zülcelal: Yaratıklarını belâlardan, tehlikelerden koruyan, büyükluk sahibi Allah.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
Hallak-ı Hakîm: her şeyi hikmet ve yerli yerinde yaratan Allah.
harika: olağanüstü.
Hayy-ı Lâyemut: ölümsüz olan Allah. ölümün kendisi için söz konusu olmadığı dâimî hayat sahibi olan Allah.
hüccet: delil.
hükmüne: yerine, değerine.
ihatalı: kuşatıcı.
ihtiva: içine alma, kapsama.
intizamsız: düzensiz, düzgün olmama.
ısnat: dayandırma, mal etme, bir şeyi bir kimseye ait gösterme.
istilâ: ele geçirme, kaplama, yayılma.
kader: İlâhî hüküm. Cenâb-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kavanin-i hayatiye: hayatın kanunları, prensipleri, kaideleri.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
mahkûm: hükum giymiş, hükümlü, mecbur, çâresiz.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misillü: gibi, benzeri.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
muhal: imkânsız.
mümtenî: imkânsız, olamaz.
nam: ad.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruh-i bâkî: ebedî, sonsuz ruh.
sahife-i amel: amel sayfası.
serseri: gâyesiz, hedefsiz.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya insanın doğumdan ölüme kadar başından geçen şeyler, biyografi.
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme.
vefat: ölme.
yed-i hikmet: hikmet eli.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.
zîhayat: hayat sahibi.

hikmet ve bütün otlar ve çiçeklerin teşkilâtına dair pek hanka ve kullî bır sanatkârlık bulunmak, havanın her bır zerresinde –*Rehber*'deki Hüve Nüktesinin dediği gibi– bütün konuşmaları ve telefon ve radyoların kelimelerini bilecek ve sair zerrelere ders verecek bir kabiliyet bulunmak lâzım gelir. Bu acıp fikri ise, hiçbir şeytan, hiçbir kimseye kabul ettiremez. Ve bu derece akıldan, hakikatten uzak ve bütün mevcudata karşı bır tahkir ve tecavüz olan küfür ve inkârın cezası, ancak dehşetli cehennem olabilir ve ayn-ı adalettir. Elbette öyle münkirler için, "Yaşasın cehennem!" dememiz lâzım.

SEKİZİNCİ KELİME

(1) وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ 'tur. Bundakı hüccete gayet kısa bir işaret şudur:

Meselâ, nasıl gündüzde çalkanan bir deniz yüzünde ve akan bır nehır ustündeki kabarcıklarda görünen güneşçıkler gitmeleriyle arkalanndan gelen yeni kabarcıklar, aynen gıdenler gıbı güneşçıkleri göstenp gökteki güneşe ışaret ve şahadet ederler ve zeval ve vefatlarıyla bir daimî güneşin mevcudıyetine ve bekasına delâlet ederler. Aynen öyle de, her vakit değişen kâinat denizinin yüzünde ve tazelenen hadsız fezasında ve zerrat tarlasında ve bütun hâdisatı ve fânî mevcudatı kucağına alarak beraber çalkanan zaman nehrinin içinde mahlûkat, mütemadıyen sur'atle akıp gıdıyorlar, zahırî sebeplenyle beraber vefat ediyorlar. Her sene, her gün bir kâınat ölür, bir

1. O kendisine olum asla anz olmayan, ezeli ve ebedî hayat sahıbıdır

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
ayn-ı adalet: adaletın aslı adaletın ta kendısı
beka: bakılık, ebedîlik, sonsuzluk
daımı: sureklı, devamlı
dalır: alâkalı, ilgılı
dehşetlı: urkutucu, korkunç.
delâlet: delıl olma, gösterme
fanı: olumlı, geçıcı
feza: kaınatta yıldızlar arasındakı boşluk, uzay
gayet: son derece
hadısat: hâdıseler, olaylar
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, doğruluk, görülen bir şeyın aslı, esası
harıka: olağanüstü.
hıkmet: ilahı gaye, yüksek bılgı, fayda
huccet: delıl
inkâr: Allah ın varlığına bırlıgıne inanmama, kabul ve tasdık etmeme
kabılıyet: ıstıdat, yetenek.
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
kufur: ımansızlık, dınsızlık.
kullî: umumı, genel, butun olan
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mesela: omeğın
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mevcudıyet: mevcut olma, varlık
münkir: Allah ın varlığını kabul ve tasdık etmeyen, ımansız, dınsız.
mutemadıyen: sureklı olarak, devamlı
sair: dıger, başka, otekı
sanatkâr: sanatçı, usta.
sür'at: çabuk olma, hızlılık.
şahadet: şahıt olma, şahıdlık, tanıklık
tahkır: hakaret etme, kuçük gorme, şeref ve haysıyetını incıtme.
tecavüz: saldırma, satışma, başkasının hakkına dokunma
teşkılat: yapışlar, kuruluşlar
vefat: olme
zahırî: gorunuşte olan, zahıre dışa ait olan
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en kuçuk parça, molekül, atom
zeval: yennden ayrılıp gıtme, sona erme, yok olma

tazesi yerine gelir. Ve zerrat tarlasında mütemadiyen seyyar dünyalar ve seyyal âlemler mahsulâtı alındığından, elbette, kabarcıklar ve güneşçikler zevalleriyle daimî bir güneşi gösterdikleri gibi, o hadsiz mahlûkat ve mahsulâtın vefatları ve zahirî sebepleriyle beraber kemal-i intizamla terhisleri, gündüz gibi şüphesiz, güneş gibi zahir bir kat'iyette bir Hayy-ı Lâyemut'un, bir Şems-i Sermedî'nin, bir Hallâk-ı Bâkî'nin ve bir Kumandan-ı Akdes'in vücub-i vücudu ve vahdeti ve mevcudiyeti, kâinatın mevcudiyetinden bin derece zahir ve kat'îdir diye bütün mevcudat ayrı ayrı ve beraber şahadet ederler.

İşte, kâinatı dolduran bu yüksek sesleri ve kuvvetli şahadetleri ışıtmeyen ve kulak vermeyen, ne derece sağır ve ahmak ve cani olduğunu elbette anladınız.

DOKUZUNCU KELİME:

(1) بِيَدِهِ الْخَيْرُ 'dır. Bundaki hüccete gayet kısa bir ışaret şudur:

Görüyoruz ki, bu kâinatta her daire, her nevi, her tabaka, hatta her fert, her aza, hatta her bedendeki her bir hüceyrenin ihtiyaç rızkını taşıyan bir mahzeni, bir deposu ve levazımatını yetiştiren, muhafaza eden bir tarlası ve hazinesi var ki, gayet intizam ve mizanla ve nihayetsiz hikmet ve inayetle, vakti vaktine, muhtacın iktidar ve ihtiyârı hârıcında, bir dest-ı gaybî tarafından o muhtacın eline veriliyor.

1. Her hayır Onun elindedir. Yapılan her hayrı kaydeder ve karşılığını da verir.

ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala
âlem: gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar
aza: organlar, uzuvlar
cani: acımasız, gaddar
daimî: sürekli, devamlı
dest-ı gaybî: görünmez el
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hallâk-ı Bâkî: her zaman var olan, sonu olmayan, bâki yaratıcı Allah
hârici: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
Hayy-ı Lâyemut: ölümsüz olan Allah, ölümün kendisi için söz konusu olmadığı daimî hayat sahibi olan Allah
hazine: gömülü hâlde bulunan kıymetli şeylerin bütünü, define.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hüccet: delil
hüceyre: hücrecik, küçük hücre.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ihtiyat: tedbirli hareket etme
iktidar: güç yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet
inayet: yardım, ihsan, lütuf
intizam: düzenlilik, düzgünlük
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde-de mahal bırakmayan
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
Kumandan-ı Akdes: en mukaddes kumandan, Allah
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
mahsulat: meydana gelen, elde edilen şeyler, meyveler, ürünler
mahzen: içinde eşya saklanan yer
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
mizan: ölçü, denge
muhafaza: koruma
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
seyyal: akıcı, akan
seyyar: bir yerde durmayan, yer değiştiren gök cismi
şahadet: şahit olma, şâhidlik, tanıklık.
Şems-i Sermedî: daimî, sürekli olan güneş
tabaka: kat, katman
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme
vahdet: bir ve tek olma
vefat: ölme
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zahir: açık, aşikâr
zâhirî: görünüşte olan; zâhire dışa ait olan
zerrat: zerreler, atomlar
zeval: yerinden ayrılıp gitme, sona erme, yok olma

Meselâ, dağlar zîhayata ve insana lâzım olan bütün maderleri, ilâçları ve hayata lâzım şeyleri taşıyor ve bırınırı emriyle ve tedbiriyle gayet mükemmel bir hazine, bir ambar olduğu gibi, zemin dahi, bütün o zîhayatın erzaklarını bir Rezzak-ı Hakîm'ın kuvvetiyle yetiştiren kemal-i mizan ve intizamla bir tarla, bir harman, bir matbahtır. Hatta her insanın ve cismindeki her bir uzvun bir deposu ve mahzeni, hatta bir hüceyrenin dahi bir ihtiyat mahzenciği bulunması gibi, git gide tâ dâr-ı ahiretin bir mahzeni dünyadır; ve cennetin bir tarlası ve deposu, bu âlemdeki hüsünleri ve hasenatları ve nurları mahsul veren âlem-i İslâmiyet ve hakikatli insaniyet; ve cehennemin bir ambarı ise, şerleri ve çirkinleri ve kufürleri mahsul veren ve şer olan ademden gelen ve hayır olan vücut âlemlerini telvis eden pis maddeler, taifeler, ve yıldızların hararet mahzeni, cehennem, ve nurlar hazinesi, bir cennettir ki,[1] بِيَدِهِ الْخَيْرُ kelimesi, bütün o hadsız hazinelere işaretle pek parlak bir hücceti gösteriyor.

Evet, bu kelime ile ve بِيَدِهِ مَقَالِيدُ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ cümlesiyle, yani "*Her şeyin anahtarı Onun elindedir,*" nihayetsiz geniş ve hadsiz harikalı bir hüccet-i rububiyet ve vahdet, bütün bütün kör olmayana gösterir. Meselâ, hadsız o hazine ve ambarlardan yalnız buna bak ki: Her biri bir koca ağacın veya bir parlak çiçeğin cihazatını ve mukadderatırırı programını taşıyan küçücük mahzencikler oları çekirdekler ve tohumların anahtarları elinde bulunan bir Mutasarrıf-ı Hakîm, bir çekirdeğin kapıcığını "Uyan!"

1 Her hayır Onun elindedir. Yapılan her hayrı kaydeder ve karşılığını da verir.

adem: yokluk.
alem: dünya, cihan.
alem-i İslâmiyet: İslâm âlemi, İslam dünyası.
ambar: eşya saklanan ve depolanan yer.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
dâr-ı âhiret: ahiret yurdu.
erzak: yiyecek, içecek, azıklar.
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakîkat: gerçek, esas.
hararet: sıcaklık.
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
hasenat: güzellikler, iyilikler.
hayır: iyilik, iyi şey.
hazine: gömülu hâlde bulunan kıymetli şeylerin bütünü, define.
hüccet: delil.
hüccet-i rububiyet: Rububiyetin delili. Cenab-ı Hakkın bütün mahlûklara muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve idaresi altında bulundurması, vasfının delili.
hüceyre: hücrecik, küçük hücre.
hüsün: güzellik.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu, tam ölçü, mükemmel ölçü.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
maden: toprakta filiz denilen bileşimler hâlinde bulunan, toprak altında çıkarıldıktan sonra arıtılarak kalıba dökülen madde.
mahsul: ürün.
mahzen: kaynak, hazine ve define deposu.
mahzencik: küçük mahzen, ihtiyaç maddelerini saklayan küçük depo.
matbah: mutfak.
meselâ: örneğin.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilerde meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı.
Mutasarrıf-ı Hakîm: her şeyin idare ve tanzimi elinde olan, her şeyi hikmetle tasarruf eden Allah.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nur: aydınlık, parlak ışık.
Rezzak-ı Hakîm: bütün mahlukatın rızkını hikmetle veren Allah.
şer: kötülük.
taife: takım, grup.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
telvis: bulaştırma, kirletme, pisletme.
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ.
vahdet: bir ve tek olma.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi.

emriyle ve irade anahtarıyla tam mizan-ı nizamla açtığı gibi, zemin hazinesini dahı yağmur anahtarıyla açarak, mahzencikleri ve nebatatın nutfeleri olan bütün habbeleri ve hayvanatın menşeleri ve kuşların ve sineklerin su ve havadan nutfeleri olan bütün inkişaf emrini alan katreler mahzenciklerini beraber, hatasız açtığı vakitte, kâinatta küllî ve cüz'î, maddî ve manevî bütün hazine ve depoları hikmet ve irade ve rahmet ve meşiet eliyle her birine mahsus bir anahtarla açtığını bilmek ve görmek istersen, senin bir nevi mahzenciklerin olan kendi kalbine ve dimağına ve cesedine ve midene ve bahçene ve zeminin çiçeği olan bahara ve ondaki çiçeklere ve meyvelere bak ki, kemal-ı nizam ve mizan ve rahmet ve hikmetle bir Dest-i Gaybî tarafından emr-i كُنْ فَيَكُونُ[1] tezgâhından gelen ayrı ayrı anahtarlarla açıyor. Bir dirhem kadar bir kutucuktan bir batman, belki bazen yüz batman taamlan kemal-i intizamla çıkarıyor, zîhayatlara ziyafet veriyor. Acaba böyle muntazam, alîmâne, basîrâne nihayetsiz bir fiile ve tesadufsuz tam hikmetli bir sanata ve yanlışsız, tam mizanlı bir tasarrufa ve zulümsüz, tam adaletli bir rububiyete, hiç mümkün müdür ki, kor kuvvet, sağır tabıat, serseri tesadüf, camit, cahil, âciz esbap müdahale edebilsin? Ve bütün eşyayı birden görüp ve beraber idare edemeyen ve zerratla seyyarat yıldızlan emrinde bulunmayan bir mevcut, bu her cihetle hikmetli, mu'cizeli, mizanlı tasarrufa ve idareye karışabilsin?

İşte, her hayır elinde, her şeyin anahtarı yanında bulunan böyle bir Mutasarrıf-ı Rahîm'i, bir Rabb-i Hakîm'i

1. "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Sûresi, 82.)

acız: zayıf, güçsüz, zavallı.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
alîmane: ilmen bilerek.
basîrane: görerek, bilerek, basîret sahibine yakışır şekilde.
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü.
cahil: Allah'ı tanımayan, İlâhî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun.
camit: ruhsuz, cansız.
ceset: vücut, beden.
cihet: yön.
cuz'î: küçük, az.
Dest-i Gaybî: görünmez el.
dimağ: akıl, şuur.
dirhem: yaklaşık üç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü; çok küçük parça (mecaz).
esbap: sebepler, vasıtalar.
fiil: iş, hareket.
habbe: tahıl tanesi.
hayvanat: hayvanlar.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
irade: dileme, isteme; bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
katre: damla.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kemal-ı mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu; tam ölçü, mükemmel ölçü.
kemal-ı nizam: tam bir düzen ve ölçü ile.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
mahzencik: küçük mahzen, ihtiyaç maddelerini saklayan küçük depo.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menşe: esas, kaynak.
meşiet: dileme, irade, istek.
mizan: ölçü, denge.
mizan-ı nizam: kâinattaki düzenin dengesi.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
Mutasarrıf-ı Rahîm: sonsuz şefkat ve merhametı ile her şeyi idare eden Allah.
müdahale: karışma.
nebatat: bitkiler.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nutfe: dol suyu, meni.
Rabb-i Hakîm: hikmet sahibi Allah; iş ve emirleri hikmetli ve yanlışsız olan Cenab-ı Hak.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
serseri: gayesiz, hedefsiz, ötedenberi başıboş olan.
seyyarat: gezegenler.
taam: yemek, yiyecek.
tabıat: kâinatın düzenini devam ettiren kanun.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
zemin: yeryüzü.
zerrat: zerreler, atomlar.
zîhayat: hayat sahibi.
zulüm: haksızlık.

tanımayan ve ınkâra sapana, elbette, [1] تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ ayetinin dediği gibi, cehennem ona kızıyor ve kızışıyor ve "Hadsiz azabıma mustahaktır, merhamete hiç lâyık değildir" diye, lisan-ı hâl ile der.

ONUNCU KELİME

[2] وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ 'dır. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret şudur.

Bu misafirhane-i dünyaya gelen her zîşuur, gözünü açtıkça görür ki, bir kudret, bütün kâinatı kabzasında tutmuş. Ve nihayetsiz, hiç şaşırmayan ezelî, ihatalı bir ilim ve gayet dikkatli, hiç mizansız, faydasız hareket etmeyen bir sermedî hikmet ve inayet, o kudretin içinde bulunup zerrat ordusundan bir tek zerreyi meczup Mevlevî gibi döndürerek çok vazifelerde istihdam ettiği gibi, küre-i arzı aynı anda, aynı kanunla bir senede yirmi dört bin senelik bir dairede yine, bir meczup Mevlevî misillü gezdirir. Mevsimlerin mahsulâtlarını hayvan ve insanlara getirdiği aynı kanunla, aynı zamanda güneşi bir mekik, bir çıkrık yaparak, merkezinde cezbedarâne ve cazibekârâne dondurup Manzume-i Şemsiye ordusu olan seyyarat yıldızlarını kemal-ı mizan ve intizamla vazifelerde çalıştırır.

Ve aynı kudret, aynı zamanda aynı kanun-i hikmetle zemin sahifesinde, yüz binler kitap hükmünde yüz binler

1 Neredeyse öfkeden parçalanacak! (Mülk Suresi 8)
2 Onun her şeye gücü yeter ve hiçbir şey Ona ağır gelmez.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
cezbedarane: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek
çıkrık:
ezeli: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
faide: fayda
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep, fayda
hüccet: delil
hükmünde: değerinde, yerinde
ihatalı: kuşatıcı
ilm: bilme, bilgi
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inkâr: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
kabza: tutamak, yen, el
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kanun: tabiat olaylarının bağlı bulunduğu, değişmez kaide
kanun-i hikmet: hikmet kanunu
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu, tam ölçü, mükemmel ölçü
kudret: güç, kuvvet, iktidar
küre-i arz: yer küre, dünya
layık: uygun, yakışır, munasip
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahsulât: meyveler, ürünler
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi
meczup: cezbeye tutulmuş, ilâhî aşkla aklı dengesi değişmiş kimse, divane
mekik: dokumacılıkta, atkı ipliklerini çözgü ipliklen arasından geçirmekte kullanılan masuralı alet.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatına mensup kimse.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi
misillü: gibi, benzeri.
mizan: ölçü, denge.
müstahak: hak eden, hak etmiş
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sahife: sayfa
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
seyyarat: gezegenler
vazife: görev
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zişuur: şuurlu, şuur sahibi

nevilen beraber, birbiri içinde, iltibassız, sehivsiz yazar, haşr-ı azamın binler numunelerini izhar eder.

Ve aynı kudret, aynı zamanda hava sahifesini bir yazar-bozar tahtasına çevirir. Bütün zerrelerini birer kalem uçları ve o kitabın noktaları hükmünde, emir ve iradenin onlara tayin ettiği vazifelerinde istimal ederek ve bütün o zerrelere, her birine öyle bir kabiliyet vermiş ki, güya bütün sözleri ve konuşmaları bilir gibi alır, neşreder, şaşırmaz, küçücük birer kulak, incecik birer lisan olarak istihdam edip, unsur-i hava emir ve irade-i İlâhînin bir arşı olduğunu ispat eder.

İşte, bu kısa işarete kıyasen, bu kâinatı bir muntazam şehir, bir mükemmel apartman ve misafirhane, bir mu'cizatlı kitap ve Kur'ân hükmüne getirip, heyet-i mecmuasından tâ bir zerreye kadar bütün mahlûkat tabakalarını ve dairelerini ve taifelerini mizan-ı ilm ve nizam-ı hikmetle kabzasına alan, tasarruf eden, kudreti içinde hikmetini, rahmetini gösteren ve rububiyet-i mutlakası içinde mevcudiyetini ve vahdaniyetini güneş ve gündüz gibi bildirip tanıttırmasına mukabil, imanla tanımak ve sevdirmesine mukabil ubudiyetle sevmek ve ihsanatlarına mukabil şükür ve hamd isteyen böyle bir Rahman-ı Rahîm'i tanımayan ve ubudiyetle Onu sevmeye çalışmayan, belki inkârla Ona bir nevi adavet taşıyan insan suretindeki şeytanlar, birer küçük Nemrut ve Firavun hükmünde nihayetsiz bir azaba elbette müstahak olur.

adavet: düşmanlık, husumet.
arş: gökün en yüksek katı.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence.
emr-i İlâhî: İlâhî iş, Allah'ın emri.
firavun: zalim, merhametsiz, imansız.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
haşr-i azam: kıyamet koptuktan sonraki en büyük haşr, toplanma.
heyet-i mecmua: bir şeyin tefer'uatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hükmüne: yerine, değerine.
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler.
iltibas: birbirine benzeyen şeylerin şaşırıp karıştırma, birisini öteki zannetme.
iman: inanç, itikat.
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
irade-i İlâhî: Allah'ın iradesi. Cenab-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
İstihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istimal: kullanma.
İzhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kabza: tutmak yeri, el.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lisan: dil.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri.
mizan-ı ilm: ilmdeki ölçü, mizan.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hârika işler.
mukabil: karşılık.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mustahak: hak eden, hak etmiş.
Nemrut: yüzü gülmez, katı yürekli, inatçı, zalim kimse.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nizam-ı hikmet: Cenab-ı Hakkın koyduğu, tanzim ettiği her şeyin bir sebebe dayandığı, hikmetli düzen.
numune: örnek.
Rahman-ı Rahîm: Rahman ve Rahîm olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye ediciliğe. Cenab-ı Hakkın her şeyi kuşatan ve emri altında tutan kayıtsız, şartsız terbiye ediciliği.
sahife: sayfa.
sehiv: hata, yanlışlık.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tabaka: kat, katman.
taife: takım, grup.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tayin: belirleme, yerini belli etme.
ubudiyet: kulluk.
unsur-i hava: hava unsuru.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vazife: görev.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

ON BİRİNCİ KELİME

وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ 'dir. Yani, "Daire-i huzuruna ve âlem-i bâkîsine ve ahiretine ve sermedî dâr-ı saadetine gidileceği gibi, bütün kâinattaki mahlûkatın mercii Odur. Bütün esbap silsileleri Ona dayanıyor ve kudretine istinat eder ve o kudretinin tasarrufatına birer perdedirler. O kudret-i kudsiyenin izzetini ve haşmetini muhafaza için bütün zahirî sebepler yalnız birer perdedirler; icatta da hiç tesirleri yoktur. Emir ve iradesi olmazsa hiçbir şey, hatta hiçbir zerre hareket edemez" demektir. Bu kelimedeki hüccete gayet kısa bir işaret ederiz.

Evvelâ: Bu kudsî kelimenin ifade ettiği haşr ve ahıret ve hayat-ı bâkiye hakikatinin bu gelen bahar gibi kat'î ve şüphesiz tahakkukunu ve geleceğini tam iman ettirmek ve ispat etmek cihetini Onuncu Söz ve zeyillerine ve Yirmi Dokuzuncu Söze ve Meyvenin Yedinci Meselesine ve Münacat Şuaına ve Nurun imanî risalelerine havale ederiz. Elhak, onlar bu rükn-i imanîyi öyle bir tarzda hadsiz hüccetlerle ispat etmişler ki, dünyanın mevcudiyeti derecesinde ahiretin tahakkukunu, en muannit münkirleri de tasdike mecbur eden bir surette ispat etmişler.

Saniyen: Mu'cizülbeyan-ı Kur'ân'ın üçten birisi haşre ve ahirete bakar, her davayı ona bina eder. Öyle ise, Kur'ân'ın hakkaniyetini ispat eden bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, ahiretin vücuduna dahi delâlet ettikleri gibi, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın nubuvvetine şahadet eden bütün mu'cizeleri ve umum delâil-i nübüvveti ve

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i bâkî: sonsuz olan ahiret âlemi
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında. Hz. Muhammed'e dua
bina: yapma, kurma
cihet: yön
daire-i huzur: huzura kabul dairesi
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yeri. Cennet
dava: takip edilen fikir, iddia.
delâil-i nubuvvet: peygamberlik delilleri, peygamberliğin hak olduğunu ispatlayan deliller
delâlet: delil olma, gösterme
elhak: hakkın tâ kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
emir: iş, komut, kanun
esbap: sebepler, vasıtalar
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, esas
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayat-ı bâkiye: bâkî olan sonsuz hayat, ahiret hayatı
hüccet: delil.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
iman: inanç, itikat.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
istinat: dayanma
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i kudsiye: mukaddes, kusursuz ve noksansız kudret
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
merci: merkez, dönülecek yer
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
muannit: inatçı, ayak direyen
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
mu'cizülbeyan-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cize olan izah ve açıklamaları.
muhafaza: koruma.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
nubuvvet: nebîlik, peygamberlik. Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şanı
rükn-i imanî: imana ait esas, imanın esası
saniyen: ikinci olarak.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
silsile: zincir
suret: biçim, şekil, tarz.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tarz: biçim, şekil, suret.
tasarrufat: tasarrufâr, idare etmeler
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
vücut: var olma, varlık.
zahirî: görünüşte olan, zahire, dışa ait olan
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

sıdkının bütün hüccetleri, haşir ve ahirete dahi şahadet ederler. Çünkü, o zatın (ASM) bütün hayatında daimî bir büyük davası ahiret olduğu gibi, bütün yüz yirmi dört bin peygamberler (aleyhimüsselâm) dahi hayat-ı bâkiye ve saadet-i ebediyeyi dava edip beşere müjde ederek hadsiz mu'cizelerle ve kat'î delillerle ispat ettiklerinden, elbette onların peygamberliklerine ve sadıkıyetlerine delâlet eden bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, onların en büyük ve daimî davaları olan ahirete ve hayat-ı bâkiyeye şahadet ederler. Buna kıyasen, sair erkân-ı imaniyeyi ispat eden bütün deliller dahi haşrin vukuuna ve dâr-ı saadetin açılmasına şahadet ederler.

Sahsen. Hiç mümkün müdür ki, kendi kemalâtını ve kudret ve rububiyetini izhar etmek için bu kâinatı bütün zerrat ve seyyarat ve ecza ve tabakatıyla halk edip kemal-i hikmetle her birisini bir vazifeyle, belki çok vazifelerle mütemadiyen çalıştıran ve sermedî, hadsiz cilve-i esmasını göstermek için kafile kafile arkasında, belki seyyar müteceddit dünya dünya arkasında ve mahlûkat taifelerini bu misafirhane-i âleme ve hayat-ı dünyeviye meydan-ı imtihanına gönderip âlem-i misalde kurulan uhrevî sinemalar ve berzahî fotoğraflarla suretlerini ve amellerini ve vaziyetlerini alarak onları terhisten sonra, başka taife ve kafile ve seyyal ve seyyar bir nevi dünyalan o meydana vazifeler ve cilve-i esmasına âyineler olmak için gönderen bir Sâni-i Zülcelâl, bir Hâlık-ı Zülcemal, bir Allah-ı Zülkemal, bu fânî dünyada şuur ve akıl ile o Hâlık'ın bütün maksatlarına karşı mukabele eden ve

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem-i misal: görüntüler âlemi, dünyadaki işlenen görüntülendiği ve gözlendiği ruhların bulunduğu âlem.
Allah-ı Zülkemal: sonsuz kemal sahibi İlâh olan Allah.
amel: fiil, iş.
ayine: ayna.
berzahî: kabir hayatıyla ilgili, berzah âlemi ile ilgili.
beşer: insanlık.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki tecellisi, görüntüsü.
dalmî: sürekli, devamlı.
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, Cennet.
dava: takip edilen fikir, iddia.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
erkan-ı imaniye: imana ait esaslar.
fani: ölümlü, geçici.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
Hâlık-ı Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi yaratıcı, Allah.
halk: yaratma, yaratış.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilttip mahşere çıkarması.
hayat-ı bâkiye: bâkî olan, sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet: delil.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kafile kafile: sıra sıra, takım takım.
kafile: takım takım, sıra sıra gönderilen şeylerin her parçası.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemalat: faziletler, kemaller, güzellikler, mükemmellikler.
kemal-i hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye.
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı, dünya.
misafirhane-i âlem: kâinat misafirhanesi.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
müteceddit: tecedded eden, yenilenen, yenileşen.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nevi: çeşit, tür.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sadıkıyet: sadıklık, doğruluk, sadâkat.
sair: diğer, başka, öteki.
sahsen: üçüncü olarak.
Sani-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah (cc.).
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
seyyal: akıcı, akan.
seyyar: bir yerde durmayan, yer değiştiren, gök cismi.
seyyarat: gezegenler.
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakikat.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tabakat: tabakalar.
taife: rakım, guruh.
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
vaziyet: durum.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zerrat: zerreler, atomlar.

bütün istidadıyla o Hâlık'ı sevip sevdirip, tanıyıp tanıttırıp hadsız dualarla beka-ı ahıret saadetini yalvaran ve akıl sebebiyle nihayetsiz elemler aldığından, bütün fıtratı ve ruhu ve istıdadı ıle ayn-ı lezzet olan hayat-ı bâkıyeyı isteyen bu nev-i insan için bir dâr-ı mukâfat ve mücazat, bir haşir neşir olmasın? Hâşâ, yüz bın defa hâşâ ve kellâ!

İşte, bu kısacık işaretın izahatı ve tafsılâtı ve hüccetleri parlak ve kuvvetlı bır surette Risale-i Nur'da bulunmasından, ona havale ederek bu pek uzun kıssayı kısa kesıyoruz.

(1) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1 Senı her turlu noksandan tenzih ederız. Senın bıze öğrettıgınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur. Sen her şeyı hakkıyla bılır, her ışı hıkmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

ayn-ı lezzet: lezzetın aslı, lezzetın tâ kendısı
beka-ı ahıret: ahıretın bâkîlıgı, sonsuzluğu
dâr-ı mûcazat: ışlenen suçlara karşı ceza verılme, ceza çektırılme yerı
dar-ı mukâfat: mukâfat yurdu, ahıret, Cennet.
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz.
elem: derd, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
fıtrat: yaratılış, tabıat, mızaç, huy
hadsız: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı, Allah
hâşâ: asla, katıyen, öyle degıl. Allah göstermesın.
haşır-neşır: toplanıp dagılma, toplanıp yayılma
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma
hayat-ı bakıye: bâkî olan sonsuz hayat, ahıret hayatı
hüccet: delıl
istıdat: kabılıyet, yetenek.
izahat: ızahlar, açıklamalar
kellâ: hıç bır zaman, asla, katıyen, kesınlıkle
kıssa: anlatılan olay, hıkâye.
mucazat: yılığe karşılık olarak verılen mukâfat ve kötuluğe karşılık verılen ceza
nev-i insan: insan turu, insanoğlu
nıhayetsız: sonsuz, sınırsız.
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık
saadet: mutluluk.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tafsılât: tafsıller, açıklamalar, ızahlar

Fatiha-i Şerifenin Bir Muhtasar Hülâsası

Üçüncü medrese-i Yusufiyede, muvakkat, pek az bir zamanda tecritten temasa nakline verilen yalnız bir tek dersin

İKİNCİ KISMI

Hapiste Nur Şakirtlerine kısacık bir ders numunesidir. O da şudur:

Fatiha-i Şerife denizinden bir katre ve güneşindeki elvan-ı seb'a, yani ziyasındaki yedi renginden bir tek lem'a beyan etmeyi, namazdaki Fatiha kalbe emretti. Gerçi Yirmi Dokuzuncu Mektubun bir kısmında, hususan "na'budü" nun'undaki seyahat-i hayaliye ve *Rumuz-ı Semaniye*'de ve *İşaratü'l-I'caz* tefsirinde ve sair Nur eczalarında bu kudsî hazinenin çok tatlı ve güzel nüktelerini yazmışız. Fakat o pek şirin hülâsa-ı Kur'âniyeden yalnız imanın rükünlerine ve hüccetlerine işaretini, gayet kısa bir muhtasar hülâsasını birinci kısımdaki tarz-ı ifade gibi, kendim namazdaki tefekkürümü yazmasına bir cihette mecbur oldum.[1] بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ kelimesini Nurun iki-üç risalelerine havale edip,[2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ 'den başlıyorum.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. (Fatiha Suresi, 1.)
2. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi, 2.)

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
elvan-ı seb'a: yedi renk.
Fatiha: Kur'ân-ı Kerîm'in birinci suresi.
Fatiha-i Şerife: Fatiha Suresi.
gayet: son derece.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüccet: delil.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hulâsa-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın özü, esası, özeti.
îmân: inanç, itikat.
katre: damla.
kudsî: mukaddes, yüce.
lem'a: parıltı.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
muvakkat: geçici.
na'budü: biz ibadet ederiz.
nakil: bir yerden başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma.
numune: örnek.
nun: Arap alfabesinin 25. harfi. Arap dilinde çoğul yapmak için kullanılır.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her bir esas.
sair: diğer, başka, öteki.
seyahat-ı hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.
şakirt: talebe, öğrenci.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli.
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
temas: ilişkide bulunma, konuşma.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

(1) بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ الج .

BİRİNCİ KELİME: (2) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ 'tır. Bundaki hüccet-i imaniyeye gayet kısa bir işaret:

Evet, kâinatta medar-ı hamd ve şükür olan kastî in'amlar ve nimetler, hususan kan ve fışkı içinden safî, temiz, gıdalı sütü âciz yavrulara göndermek ve ihtiyârî ihsanlar ve hediyeler ve merhametli ikramlar ve ziyafetler zemin yüzünü, belki kâinatı doldurmuş. Onların fiyatı dahi, başta *bismillâh*, ahirde *elhamdulillâh*, ortada nimette in'amı hissetmek ve Rabbini onun ile tanımaktır. Sen kendi nefsine, midene, duygularına bak; ne kadar şeylere, nimetlere muhtaçtırlar ve ne derece hamd ve şükür fiyatıyla rızıkları, lezzetleri isterler, gör; her zîhayatı kendine kıyas eyle! İşte bu umumî in'amlar mukabilinde hâl ve kâl dilleriyle edilen hadsiz hamdler, pek kat'î bir surette bir Ma'bud-i Mahmûd, bir Mün'im-i Rahîm'in mevcudiyetini ve umumî rububiyetini güneş gibi gösterir.

İKİNCİ KELİME: (3) رَبِّ الْعَالَمِينَ 'dir. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret:

Evet, biz gözümüzle görüyoruz ki, bu kâinatta binler değil, belki milyonlar âlemler, küçük kâinatlar, ekseri birbiri içinde, her birinin idaresi ve tedbirinin şeraiti ayrı ayrı olduğu hâlde, öyle bir mükemmel terbiye, tedvir, idare ediliyor ki, bütün kâinat bir sahife gibi her an nazarında ve bütün âlemler birer satır gibi kalem-i kudret ve

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi 1-2) Ilaahir.
2. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi 2)
3. Âlemlerin Rabbi. (Fatiha Suresi 2)

âciz: zayıf, güçsüz
ahir: son.
alem: varlık sınıflarından her biri
Bismillah: Besmele. Allah'ın adına. Allah için. Allah'ın adı ve izni ile
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
ekser: pek çok.
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun. Allah'a şükür
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fışkı: taze hayvan gübresi
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâl: bir şeyin duruşu, görünüşü ve içinde bulunan durum ve şartların tümü.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hüccet: delil
hüccet-i imaniye: imanî deliller
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
ihtiyarî: irade ile, kendi istegi ile seçerek ve hareket ederek
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme
kader: ilâhî hükum. Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kal: söz, konuşma
kalem-i kudret: kudret kalemi. Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kastı: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıyas: karşılaştırma
Ma'bud-i Mahmud: övülmeye methe layık olan ma'bud olan Allah
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
medar-ı hamd: şükür sebebi.
medar-ı şükür: şükür sebebi.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek
mevcudiyet: var olma, varlık
minnet: bir iyiliğe karşı teşekkür etme
mukabil: karşılık.
Mün'im-i Rahîm: nimetlerin hakıkı sahibi olan merhamet sahibi Allah.
nazar: bakış, dikkat.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nimet: Allah'ın bağışladıgı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
safi: saf olan, katışıksız, duru
suret: biçim, şekil, tarz.
şerait: şartlar
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme
tedvir: çekip çevirme
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme
zîhayat: hayat sahibi

kaderiyle yazılır, tazelenir, değişir. Bir nihayetsiz rububiyet içinde nihayetsiz bir ilim ve hikmet ve ihatalı hadsiz bir rahmet ve dikkat ile bu milyonlar âlemleri ve seyyal kâinatları idare eden bir Rabbulâlemîn'in vücub-i vücuduna ve vahdetine küllî ve cüz'î şahadetler, zerreler ve zerrelerden terekküp eden mevcutlar adedince hadsiz, nihayetsiz şahadetler her an ve zaman geliyorlar. Zerrat tarlasından tâ Manzume-i Şemsiyeye, tâ Samanyolu denilen Kehkeşan dairesine ve bir hüceyre-i bedenden tâ zemin mahzenine, tâ kâinat heyet-i mecmuasına kadar aynı kanun, aynı rububiyet, aynı hikmet ile beraber idare ve terbiye eden bir Rububiyeti tasdik ve hissetmeyen, bilmeyen, görmeyen bir insan, elbette hadsiz bir azaba kendini müstahak eder ve merhamete liyakatini selbeder.

ÜÇÜNCÜ KELİME:[1] اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ 'dir. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret:

Evet, kâinatta hadsiz rahmetin mevcudiyeti ve hakikati aynen güneşin ziyası gibi görünür. Ve ziyanın güneşe kat'î şahadeti misillü, bu geniş rahmet dahi, perde arkasında bir Rahman-ı Rahîm'e şahadet eder. Evet rahmetin bir ehemmiyetli kısmı rızıktır ki, Rahman'a Rezzak manası verilir. Rızık ise, o derece zahir bir tarzda bir Rezzak-ı Rahîm'i gösterir ki, zerre kadar şuuru bulunan tasdike mecbur olur. Meselâ, bütün zîhayatın, hususan âcizlerin ve bilhassa yavruların, bütün zeminde ve fezada ihtiyâr ve iktidarlarının harıcında gayet hanka bir tarzda hıçten ve mütemasil çekirdeklerden ve su katrelerinden

1. O Rahman'dır, rahmeti bütün varlıkları kuşatır ve bütün yaratıklarının her türlü rızkını merhametle yetiştirir. O Rahîm'dir, yaratıklarına karşı pek şefkatli ve merhametlidir. (Fâtiha Suresi, 3.)

âcız: zayıf, güçsüz
âlem: varlık sınıflarından her biri.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bilhassa: özellikle
cüz'î: küçük, az
ehemmiyetli: önemli
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hüccet: delil.
hüceyre-i beden: bedendeki hücrecikler
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme
ihatalı: kuşatıcı.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ilim: bilme, bilgi
kader: İlâhî hükümdar Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi
kat'î: kesin
katre: damla
Kehkeşan: Samanyolu
küllî: umumî, genel, bütün olan.
liyakat: layık olma, ehliyet
mahzen: kaynak, hazine ve depo, depo
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mevcudiyet: var olma, varlık.
misillü: gibi, benzer
müstahak: hak eden, hak etmiş
mütemasil: temasul eden, birbirine benzeyen, birbirine benzer, eş
Rabbulâlemîn: âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nizklandıran Allah
Rahman-ı Rahîm: Rahman ve Rahîm olan Allah, dünya ve âhirette yaratıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
Rezzak-ı Rahîm: merhametiyle rızık veren Allah
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
selbetme: ortadan kaldırma, iptal etme, olumsuzlaştırma
seyyal: akıcı, akan
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme
terekküp: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma
vahdet: birlik ve teklik.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zahir: açık, aşikâr
zemin: yeryüzü
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zîhayat: hayat sahibi.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

ve toprak habbeciklerinden yetiştiriyor. Hatta ağacın başındaki yuvada kanatsız, zayıf kuşçuklara annelerini emirber nefer gibi gezdirir, rızıklarını getirttirir. Ve aç bir aslanı yavrusuna musahhar eder, elde ettiği bir eti yemeyip yavrusuna yedirir. Ve sair hayvanatın ve insanın yavrularına memeler musluğundan Âb-ı Kevser gibi hoş, muğaddi şâfi, halis, beyaz sütleri kırmızı kan ve mülevves fışkı içinden bulaşmadan, bulandırmadan imdatlarına gönderir, validelerinin şefkatlerini yardımcı verir. Ve bir nevi rızık isteyen umum ağaçlara, münasip rızıklarını onlara pek hanka bir tarzda koşturduğu gibi, bir nevi maddî ve manevî rızık isteyen insanın duygularına, akıl, kalb, ruhlarına dahi pek geniş bir sofra-ı erzak onlara ihsan ediliyor. Güya kâinat, gül çiçeğinin yaprakları ve mısır sümbülünün gömlekleri gibi birbiri içinde sarılı, yüz binler ayrı ayrı, çeşit çeşit sofralardır ki, o sofralar adedince ve onlardaki taamlar ve nimetler miktarınca diller ile ve ayrı ayrı, kullî ve cuz'î lisanlar ile bir Rahman-ı Rezzak'ı, bir Rahîm-i Kerîm'i bütün bütün kör olmayana gösterir.

Eğer denilse. "Bu dünyadaki musibetler, çırkınlıkler, şerler; o ihatalı rahmete münafidir, bulandırıyor."

Elcevap. Risale-i Kader gibi Nurun risalelerinde bu dehşetli suale tam cevap verilmiş. Onlara havale ile, kısacık bir işareti şudur:

Her bir unsurun, her bir nev'in, her bir mevcudun, küllî ve cüz'î müteaddit vazifeleri ve o her bir vazifenin çok neticeleri ve meyveleri var. Ve ekseriyet-i mutlakası,

müteaddit: çeşitli, bir çok.
nefer: asker, er.
nevi: çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlukatı islah ve terbiye eden Allah.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahîm-i Kerîm: ikramı bol olan ve kullarına çok çok merhamet eden Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
Rahman-ı Rezzak: bütün mahlûkatının rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan merhamet ve şefkat sahibi Allah.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler.
Risale-i Kader: Kader Risalesi. Risale-i Nur'da Sözler mecmuası içinde bulunan 26. söz.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
safi: saf olan, katışıksız, duru.
sair: diğer, başka, öteki.
sofra-i erzak: rızık sofrası, yiyecek, içecek sofrası.
sual: soru.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şer: kötülük.
taam: yemek, yiyecek.
tarz: biçim, şekil, süret.
umum: bütün.
unsur: madde, esas, kök.
valide: ana, anne.
vazife: görev.

Âb-ı Kevser: Cennetteki sulardan bir Kevser suyu.
âlem: varlık sınıflarından her bir.
cüz'î: küçük, az.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ekseriyet-i mutlaka: bir farlasıyla elde edilen çoğunluk, çokluk, kesin çoğunluk.
elcevap: cevap olarak.
emirber: emir eri.
Fatiha: Kur'an-ı Kerîm'in birinci suresi.
fışkı: taze hayvan gübresi.
güya: sanki.
habbe: tahıl tanesi.
halis: katışıksız, saf, duru.
harika: olağanüstü.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayvanat: hayvanlar.
ihatalı: kuşatıcı.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
imdat: yardım.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lisan: dil.
maddî: madde ile alâkalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
muğaddi: gıdalı, besleyici.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
musibet: felâket, belâ.
mülevves: karışık, düzensiz, intizamsız.
münafi: zıt, aykırı.
münasip: uygun.

maslahat ve güzel ve hayır ve rahmettirler. Ve az bir kısmı, kabiliyetsizlere ve yanlış mübaşeret edenlere veya ceza ve terbiyeye müstahak olanlara veya çok hayırları sümbül vermeye vesile olanlara rast gelir; zahirî, cüz'î bir şer, bir çirkinlik olur, bir merhametsizlik görünür. Eğer o cüz'î şer gelmemek için rahmet tarafından o unsur ve küllî mevcut o vazifesinden menedilse, o vakit bütün hayırlı, güzel sair neticeleri vücut bulmaz. Bir hayrın ademi şer ve bir güzelliğin bozulması çirkinlik olması itibarıyla, o neticeler adedince şerler, çirkinlikler, merhametsizlikler husul bulur. Demek, bir tek şer gelmemek için yüzer şerler, merhametsizlikler irtikâp edilir ki, bütün bütün hikmete, maslahata, rububiyetteki rahmete muhalif düşer. Meselâ, kar, soğuk, ateş, yağmur gibi nevilerin yüzer hikmetleri, maslahatları içinde bazı dikkatsiz ve ihtiyatsızlar, sû-i ihtiyârlarıyla kendileri hakkında şer yapsa, meselâ elini ateşe soksa, "Ateşin hilkatinde rahmet yoktur" dese, ateşin had ve hesaba gelmeyen hayırlı, maslahatlı, merhametli faydaları onu tekzip edip ağzına vurur.

Hem, insanın hodgâm hevesatı ve süflî ve akıbeti görmeyen hissiyatı, kâinatta cereyan eden Rahmaniyet ve Hâkimiyet ve Rububiyet kanunlarına mikyas ve mihenk ve mizan olamaz. Kendi âyinesinin rengine göre görür. Merhametsiz siyah bir kalb, kâinatı ağlar, çirkin, zulüm ve zulumat suretinde görür. Fakat, iman gözüyle baksa, yetmiş güzel hulleleri giymiş bir cennet hûrisi gibi, rahmetler ve hayırlar ve hikmetlerden dikilmiş yetmiş binler güzel libasları birbiri üstüne giymiş, daima güler, rahmetle

adem: yokluk, olmama
akıbet: nihayet, son
âyine: ayna
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış
ceza: karşılık, azap
cüz'î: küçük, az kıymetsiz, önemsiz.
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma.
hakimiyet: hâkim olus, hükme dış egemenlik.
hevesat: hevesler
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hilkat: yaratılma, yaratılış
hissiyat: hisler, duygular
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil
hulle: Cennet elbisesi
hûrî: Cennet kızı, Cennet güzeli.
husul: olma, meydana gelme
ihtiyat: uzak görüşlü olma, gelecegi düşünerek tedbirli hareket etme.
iman: inanç, itikat.
irtikâp: bekleme, gözleme
İcibar: deger
kabiliyet: istidat, yeterlek.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kanun: yasa
küllî: umumi, genel, bütün olan
libas: elbise
maslahat: uygun iş, yerine göre icap eden davranış
mehenk: ölçü, ayar
men: yasak etme, engelleme, manı olma
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mesela: örneğin.
mikyas: ölçü aleti, ölçek
mizan: ölçü, denge
muhalif: zıt, aykırı
mübaşeret: bir işe başlama, girişme, tutuşma, bulaşma, temas
müstahak: hak eden, hak etmiş
nevi: çeşit, tür
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
sair: diger, başka, öteki
su-i ihtiyar: kötü seçim, seçmenin fenalığı.
suret: biçim, şekil, tarz
süflî: aşağılık, bayağı, adî
şer: kötülük.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
terbiye: besleme, yetiştirme, büyütme, besleyip büyütme.
unsur: madde, esas, kök
vazife: iş, görev
vesile: aracı, vasıta
vücut: var olma, varlık.
zahiri: görünüşte olan, zahire dışa ait olan
zulum: haksızlık.
zulumat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür

tebessüm eder bir insan-ı ekber ve ondaki insan nev'inî bir kâinat-ı suğra ve her bir insanı bir âlem-i asgar müşahede eder. Bütün ruhucanıyla,

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞ اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

der.

DÖRDÜNCÜ KELİME: (2) مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ 'dir. Hüccetine gayet kısa bir işaret.

Evvelâ. Bu dersin birinci kısmının ahirinde (3) وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ hüccetine ve haşir ve ahirete şahadet eden bütün deliller, aynen مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ 'in işaret ettiği imanî ve geniş hakikate şahadet ederler.

Sâniyen: Onuncu Sözün ahirinde denildiği gibi, bu kâinat Sânîinin sermedî rububiyeti, rahmeti ve hikmeti ve ezelî, ebedî cemali, celâlî, kemali ve nihayetsiz sıfatlan ve yüzer isimlen ahireti kat'î bir surette istediği gibi, Kur'ân, binler âyât ve bürhanlarıyla ve Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm yüzer mu'cizat ve hüccetleriyle ve bütün enbiya aleyhimüsselâm ve semavî kitaplar ve suhuflar hadsiz delilleriyle şahadet ettikleri dâr-ı ahiretteki hayat-ı bâkiyeye inanmayan bir insan, kendini dünyada dahi küfürden neş'et eden bir manevî cehenneme atar, daima azap çeker. Rehber'de izah edildiği gibi, bütün geçmiş ve gelecek zamanlar ve mahlûklar ve kâinatlar, zeval ve fıraklarıyla mütemadiyen onun ruh ve kalbine hadsiz

1 Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur • O Rahman'dır rahmeti bütün varlıkları kuşatır ve bütün yaratıklarının her türlü rızkını merhametle yetiştirir O Rahîm'dir yaratıklarına karşı pek şefkatli ve merhametlidir O hesap gününün sahibidir (Fâtiha Sûresi 1-4)

2 O hesap günün sahibidir (Fâtiha Sûresi 4.)

3 Dönüş yalnız Onadır

ahir: son
âlem-i asgar: en küçük âlem insan
aleyhimüsselam: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
âyât: Kur'ân ayetleri
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
burhan: delil, ispat, hüccet
celâl: sonsuz büyüklük, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah
cemal: güzellik.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli
enbiya: nebiler, peygamberler.
ezeli: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
firak: ayrılık.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilttiği mahşere çıkarması
hayat-ı bâkiye: bâkî olan, sonsuz hayat, ahiret hayatı
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
hüccet: delil
İmanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
İnsan-ı ekber: büyük ve en mükemmel olan insan, kâinat.
kâinat-ı suğra: küçük kâinat, insan
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklık, imansızlık.
mahluk: yaratılık, Allah tarafından yaratılmış olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nevi: çeşit, tür
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rububiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her zaman, her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idâresi altında bulundurma vasfı
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
ruhucân: ruh ve can, ruh ve canla
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
sâniyen: İkinci olarak.
semavî: Allah tarafından olan İlâhî
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
suhuf: dört büyük kitap dışında sahifeler şeklinde bazı peygamberlere vahiy ile gelen emirler
sûret: biçim, şekil, tarz.
şahadet: şahit olma, şahitlik tanıklık.
zeval: yerinden ayrılıp gitme, sona erme, yok olma

elemleri yağdırıyorlar, cehenneme gitmeden evvel cehennem azabını çektiriyorlar.

Salisen: [1] يَوْمِ الدِّينِ remzıyle büyük ve kuvvetli bir hüccet-i haşriyeye işaret eder. Fakat bu makamda birden bir hâl, o hüccetı başka zamana tehırine sebep oldu; belkı de ona daha ıhtıyaç kalmadı. Çunkü, Nur Rısaleleri, geceden sonra gündüzün ve kıştan sonra baharın gelmesi kat'iyetinde, yüzer kuvvetli hüccetlerle haşir ve neşrin sabahını, baharını ispat etmişler.

BEŞİNCİ KELİME: [2] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ 'dır. Bundaki hüccete işaretten evvel, hakıkatlı bir seyahat-ı hayaliyeyi Yırmi Dokuzuncu Mektubun izahına binaen kısaca beyan etmek kalbe geldi. Şoyle ki:

Bir zaman, Kur'ân'ın mu'cizelerini ararken, Rısale-i Nur'da, hususan *İşaratü'l-I'caz* tefsir-i Nurîde ve *Rumuz-i Semaniye*'de beyanlan gibi, Sure-i Fethin ahırındekı ayette dort beş mu'cize ve ihbar-ı gaybîyi, hatta [3] اَلْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ cümlesinde bir tarihî mu'cizeyi, hatta çok kelimelerinde müteaddit i'caz lem'alarını ve bazı harflerinde mu'cizâne nükteleri bulduğum bır zamanda, namazda Fatiha'yı okurken [4] نَعْبُدُ... نَسْتَعِينُ 'deki نَ 'un bir mu'cizesini bana bıldırmek için bır sual kalbime geldi:

1 Hesap Gunu.
2 Ancak Sana kullukeder ancak Senden yardım dileriz (Fatıha Suresi 5)
3 Bugun senin cesedini kurtaracağız (Yunus Suresi 92)
4 Ancak Sana Ancak Senden (Fatıha Suresi 5)

ahır: son
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi.
azap: gunahlara karşı kabırde ve ahırette çekılecek ceza
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek izah etmek.
beyan: açıklama bıldırme izah
binaen: den dolayı, bu sebepten
elem: dert, uzuntu maddî-manevî ıztırap
evvel: once
Fatiha: Kur'ân ı Kerîm ın bınncı suresi
hakikat: gerçek esas.
haşır: kıyametten sonra butun insanların bır yere toplanmaları Allah ın olulerı dırıltıp mahşere çıkarması
hususan: bıhassa ozellıkle
hüccet: delıl
hüccet-ı haşriye: yenıden dırılışın delıllerı hüccetlerı
I'caz: mu cızelık, insanların benzerını yapmaktan acız kaldıkları şeyı yapmak
ihbar-ı gaybı: gayba aıt haber gecmış veya gelecek zamana aıt haber
ıspat: doğruyu delıllerle gostermek
izah: açıkça ortaya koyma bır konuyu ayrıntılarıyla eksıksız anlatma
kat'iyet: kat'ılık, kesınlık.
lem'a: parıltı
makam: yer, durak
mu'cızane: mu cızelı bır şekılde
mu'cize: benzerını yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
müteaddit: çeşıtlı bır çok
neşir: kıyamet gunu butun olulerın dırılmesı
nükte: ince manalı duşundurucu soz
seyahat-ı hayaliye: hayal ıle yapılan yolculuk.
sual: soru
Sure-i Fetih: Fetıh Suresi Kur'ân ın 48 suresi Medine de nazıl olmuştur 29 ayettır
tarihî: tarıhe aıt, tarıhle ılgılı.
tefsir-i Nurî: Rısale-ı Nur'dan bır tefsır
tehir: erteleme sonraya bırakma.

Neden اَعْبُدُ... اَسْتَعِينُ yanı, "*Ben ıbadet ve ıstıane ederim*" denılmedi, nun-i mütekellım-i maalgayr ile, yanı, "Biz Sana ıbadet ve ıstıane ederiz" demiş?

Bırden, o nun kapısıyla bır seyahat-i hayalıye meydanı açıldı, namazdakı cemaatın azîm sırrını ve büyuk menfaatını ve bu tek harf bir mu'cize olduğunu şuhut derecesinde bildim ve gördüm. Şöyle ki.

Ben, o zaman İstanbul'da Bayezit Camıinde namaz kılarken, (1) اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ dedim. Baktım, o camıdekı cemaat, benım gibı diyerek bu davama ve (2) اِهْدِنَا 'daki duama tamamen iştirak edıp tasdık ettikleri zamanda, bır perde daha açıldı. Gordum ki, İstanbul'un butun mescıtleri, büyuk bir Bayezit hukmune geçtiler. Aynen benım gibi اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deyip, benım davalarıma ve dualarıma ımza basıyorlar, âmin diyorlar. Ve bana bır nevi şefaatçı suretini almaları içinde, hayalıme bır perde daha açıldı.

Gördüm ki, âlem-i İslâm, büyük bır mescit suretini aldı. Mekke, Kâbe mıhrap hükmüne geçti. Butun namaz kılan Muslumanların safları, dairevî bir tarzda o kudsî mıhraba teveccuh ederek, benim gıbı اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۞ اِهْدِنَا deyip, her biri umum namına hem dua, hem dava, hem tasdik eder, hem

1 Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım dileriz. (Fatıha Suresi: 5.)
2 Bızı [doğru yola] ılet. (Fatıha Suresi: 6.)

alem-ı İslam: İslâm âlemı, İslâm dunyası
amin: Yâ Rabbi! Oyle olsun, kabul eylel" anlamında duanın sonunda soylenır
azim: buyuk.
cemaat: bır ımama uyup namaz kılan Muslumanlar toplulugu.
dairevi: daire şeklinde, daire gıbı degırmı, dairesel
dava: takıp edılen fikır, ıddıa
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
hükmune: yenne degerine.
ıstıane: yardım isteme, yardım dileme
ıştırak: katılma, ortak olma
kudsi: mukaddes, yuce
menfaat: fayda
mescit: namaz kılınacak yer, camı, ıbader edılecek yer
mıhrap: camı, mescıt ve namazgahlarda kıble yonunde bulunan ve ımamın namaz kıldırırken durduğu çogunlukla gırıntılı bolum
mu'cize: benzenmı yapmaktan ınsanların acız kaldığı şey
nam: ad.
nevi: çesıt, tur
nun: Arap alfabesinin 25. harfıdır. Arap dılınde fıllerın başına getırılerek fıılı çogul (bız...) yapar.
nun-ı mütekellim-i maalgayr: konuşan kımseyı de ıçıne alan ve fıil ıfade eden "nun"lu ıfadeler, kelımeler
saf: camıde cemaatın olusturduğu sıra
seyahat-ı hayalıye: hayal ıle yapılan yolculuk
sır: gızlı hakıkat.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şefaat: bırınden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dıleme
şuhut: gozle gorme, muşahede.
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluğuna kesın olarak hukmetme
teveccüh: yuzunu bır yone cevırme, yonelme, yonelış.
umum: butun

şefaatçi yapar. Hem, "Bu kadar azîm bir cemaatin yolu, davası yanlış olamaz ve duası reddedilmez, şeytanî vesveseleri tart eder" diye düşünürken ve namazda cemaatin büyük menfaatlerini bilmuşahede tasdik ederken, bir perde daha açıldı.

Gördüm ki, kâinat bir cami-i ekber ve bütün mahlûkat taifeleri bir salât-ı kubrada, cemaatle, her biri kendine mahsus bir ibadetle ve hâl diliyle bir nevi namaz kılıyorlar gibi, Ma'bud-i Zülcelâl'in muhit rububiyetine karşı çok geniş bir ubudiyetle mukabele için her biri umumun şahadetlerini ve tevhidlerini tasdik eder ki, aynı neticeyi ispat tarzında vaziyet alıyorlar diye müşahede ederken, birden bir perde daha açıldı.

Gördüm ki, nasıl bir insan-ı ekber olan kâinat, lisan-ı hâl ve çok eczaları istidat ve ihtiyac-ı fitrî lisanıyla ve zîşuur mevcudatları lisan-ı kâl ile [1] إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ diyorlar ve Hâlık'ının merhametkârâne rububiyetine karşı ubudiyetlerini gösteriyorlar; aynen öyle de, birer küçücük kâinat hükmünde o cemaat-i uzmada her bir arkadaşımın cesedi gibi benim cesedimdeki zerreler ve kuvveler ve duygularım dahi Hâlıkının rububiyetine karşı itaat ve ihtiyaçlarının lisan-ı hâliyle إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ diyerek emir ve irade-i İlâhiyeye göre hareket ettiklerini ve her anda Hâlık'larının inayetine ve rahmetine ve yardımına muhtaç olduklarını gösteriyorlar gördüm. Hem namazdaki cemaatin kudsî sırrını, hem *nun*'un güzel mu'cizesini

1. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım dileriz. (Fâtiha Sûresi, 5.)

azîm: büyük.
bilmuşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cami-i ekber: en büyük cami.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
cemaat-i uzma: çok büyük cemaat, en büyük topluluk.
ceset: vücut, beden.
dava: takip edilen fikir, iddia.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
emir: iş, kanun.
emr-i İlâhî: İlâhî iş, Allah'ın emri.
hal: bir şeyin duruşu, görünüşü ve içinde bulunan durum ve şartların tümü.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtiyac-ı fitrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
insan-ı ekber: büyük ve en mükemmel olan insan, kâinat.
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi. Cenâb-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti.
istidat: kabiliyet, yetenek.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvve: gerçekleşmemiş fakat gerçekleşme imkânı ve ihtimâli olan potansiyel.
lisan: dil.
lisan-ı hal: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kal: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.
Ma'bud-i Zülcelâl: azamet, büyükülük sahibi olan Allah.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
menfaat: fayda.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
merhametkârane: acıyarak, merhamet göstererek.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nevi: çeşit, tür.
nun: Arap alfabesinin 25. harfidir. Arap dilinde fiillerin başına getirilerek fiili çoğul (biz...) yapar.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
salat-ı kubra: en büyük namaz.
sır: gizli hakikat.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
şeytanî: şeytana ait, şeytana has, şeytanla ilgili.
taife: takım, grup.
tard: kovma, çıkarma, uzaklaştırma, sürme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
ubudiyet: kulluk.
umum: bütün, herkes.
vaziyet: durum.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

onlan kendine hayretle müşahede edip, *nun* kapısıyla girdiğim gibi çıktım, "*Elhamdülillâh*" dedim.

(1) إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ cumlesini, o üç cemaatın ve o büyük ve küçücük arkadaşlarım hesabına da söylemeye çalıştım.

Şimdi mukaddime bittı, sadede geliyoruz.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ 'in işaret ettikleri hüccete gayet kısa bir işarettir:

Evvelâ: Bız gözümüzle görüyoruz: Kâinatta, hususan zemin yuzunde, dehşetli ve daimî bir faaliyet ve hallâkıyetin intizamla cereyanı içinde merhametkârâne, müdebbirâne bır rububıyet-ı mutlaka, hadsiz zîhayatlann ıstıanelerine ve fiilen ve hâlen ve kâlen istimdatlarına ve dualarına kemal-i hıkmet ve inayetle imdat ve her birine fiilen cevap vermek tezahürü içinde bir ulûhiyet-i mutlaka, bir ma'budiyet-i ammenin tecelliyatı, umum mahlûkatın, hususan zîhayatın ve bilhassa insan taifelerinin fıtrî ve ihtıyârî binler tarzdakı ibadetlenne mukabelesini akl-ı selim ve ıman gözü gorduğu gıbı, butun semavî fermanlar ve enbiyalar haber veriyorlar.

Saniyen: (2) نَعْبُدُ *nun*'unun remzıyle mukaddimede mezkûr üç cemaatten her bın ve umumu, beraber, çeşıt çeşit, fıtrî ve ıhtıyârî ibadetlerle meşgul olmaları, şeksiz, bedahetle bır ma'budiyete karşı şakirâne bır mukabele ve bir Ma'bud-i Mukaddes'in mevcudiyetine hadsız ve şuphesiz bir şahadettir. Ve (3) نَسْتَعِينُ *nun*'unun remzıyle,

1. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım dileriz. (Fatıha Suresi: 5.)
2. Ibadet ederiz.
3. Yardım dileriz.

akl-ı selim: iyiyi ve kötüyü fark eden sağlam akıl, sagduyu.
bedahet: açıklık, aşikar ıspata ihtıyaç olmayacak derecede açıklık.
cemaat: bır imama uyup namaz kılan Muslumanlar topluluğu.
cereyan: akma, bır tarafa doğru akış.
daimî: sureklı, devamlı.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, Allah'a şukur.
enbiya: nebiler, peygamberler.
ferman: emir, buyruk.
fıtrî: tabiî, yaratılıştakı, doğuştan olan.
fiilen: fille, davranış ve hareketle.
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
halen: hareket ve davranış olarak.
hallâkıyet: yaratıcılık.
hususan: bilhassa, ozellıkle.
huccet: delil.
ıhtıyarî: irade ile, kendi isteği ile seçerek ve hareket ederek.
iman: inanç, itıkat.
imdat: yardım.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
intizam: duzenlılık, duzgunluk.
istıane: yardım isteme, yardım dileme.
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çagırma.
kalen: sozle, soyleyerek.
kemal-i hikmet: hikmetin mukemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mukemmel hikmet ve gaye.
ma'bud-i mukaddes: temiz, mubarek, kudsî ma'bud olan Allah.
ma'budiyet: ilâh olus, kendisine ıbadet edılmeye layık olus.
ma'budiyet-i amme: umuma mahsus olan ma'budiyet, her şeyin Allah'a ibadet etmesi.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
merhametkârâne: acıyarak, merhamet gostererek.
meşgul: bır ışle uğraşan.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukaddime: on soz, başlangıç.
mudebbirâne: mudebbir olana yakışır şeklıde, tedbırlıce.
muşahede: bir şeyi gozle gorme, seyretme.
nun: Arap alfabesinin 25. harfidir.
remiz: kelime ve cumleye yuklenılmış gizlı mana, şifre, sembol.
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye edıcılık. Cenab-ı Hakkın her şeyi kuşatan ve emri altında tutan kayıtsız, şartsız terbiye edıcılığı.
sadet: konuşulan madde, asıl konu.
salisen: uçuncu olarak.
saniyen: ıkıncı olarak.
semavî: Allah tarafından olan, ilâhi.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şakirane: şukrederek, şukredercesine.
şek: şuphe, zan, tereddut.
taife: takım, guruh.
tarz: bıçım, şekil, suret.
tecelliyat: tecelliler, gorüntuler.
tezahür: gorunme, belirme, ortaya çıkma.
ulûhiyet-i mutlaka: hıçbir kayda ve şarta bagli olmaksızın ilâh olma, mutlak ilâhlık.
umum: butun.
zemin: yer.
zîhayat: hayat sahıbı.

mezkûr üç cemaatin, yani mecmu-i kâinattan tâ bir cesetteki zerrelerin cemaatinden her bir taifenin, her bir ferdin fiilî ve hâlî istianeleri ve duaları var. Ve onların muavenetlerine koşarı ve dualarına kabul ile cevap veren bir şefkatli Müdebbir'e, şüphesiz şahadet eder. Meselâ, Yirmi Üçüncü Sözün dediği gibi, zemindeki umum mahlûkatın üç nevi duaları pek harika ve ümidin haricinde kabul olması, bir Rabb-i Rahîm ve Mucîb'e kat'î şahadet eder.

Evet, tohumlar ve çekirdekler, ıstıdat lisanıyla, her bırı birer ağaç ve bırer *sümbule* olmayı Hâlık'ından isteyip duaları gözümüz önünde kabul olması gibi, bütün hayvanatın ihtiyac-ı fıtrî lisanıyla elleri yetişmediği yerlerden rızklarını ve hayatlarına luzumu bulunan ve ıktıdarlarının haricindeki matlûplarını birisinden isteyip o fıtrî ihtiyaç diliyle ettikleri bütün dualarını gözümüz önünde kabul eden ve imdatlarına acip ve şuursuz mahlûkatı vaktı vaktine hikmetle koşturan bır Hâlık-ı Kerîm'e zahir şahadet eder.

İşte bu iki kısma kıyasen, lisan-ı kâl ile edilen. duaların bütün nevileri, hususan enbiyaların (aleyhimüsselâm) ve havaslarını harika bır surette makbuliyeti, [1] إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ 'deki hüccet-i vahdaniyete şahadet eder.

ALTINCI KELİME: [2] اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ 'dır. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret şudur:

1. Ancak Senden yardım dileriz. (Fatiha Suresi, 5.)
2. Bizi doğru yola ilet. (Fatiha Suresi, 6.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
aleyhimusselam: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu
ceset: vücut, beden
dua: Allah'a yalvarma niyaz
enbiya: nebiler, peygamberler
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan olan
fiilî: fiile ilgili, gerçekten yapılan iş
gayet: son derece.
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
Hâlik-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanı bol olan yaratıcı, Allah
hâl: hâl ve vaziyet ile ilgili
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
harika: olağanüstü
havas: bilgi ve yaşayışça üstün olanlar, önde gelenler
hayvanat: hayvanlar
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hususan: bilhassa, özellikle
hüccet: delil
hüccet-i vahdaniyet: Allah'ın tek ve benzersiz olup, kusur ve noksanlardan uzak olmasının hüccetü delili
ihtiyac-ı fıtrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
ıktıdar: güç, idareyi elinde bulundurma
imdat: yardım
istiane: yardım isteme, yardım dileme
istidat: kabiliyet, yetenek
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek
lisan: dil
lisan-ı kâl: söz ile anlatılan mana, konuşma dili
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
matlup: talep edilen, istenilen şey
mecmu-ı kâinat: kâinatın bütünü
meselâ: örneğin
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muavenet: yardım
Mucib: isteyeni istediğine kavuşturan, yaratıklarının dilek lenne cevap veren, Allah
Müdebbir: tedbir alan, her şeyi önceden düşünüp ona göre ayarlayan, plânla idare eden Allah.
nevi: çeşit, tür
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet, yiyecek, içecek ve giyecek ile ilgili şeyler
suret: biçim, şekil, tarz
sümbule: başak.
şahadet: şahit olma, şahıtlık, tanıklık.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
talep: takım, grup
umum: bütün.
zahir: açık, aşıkâr.
zemin: yeryüzü
zerre: en küçük parça, molekül, atom

Evet, nasıl bir yerden bir yere giden yolların ve bir noktadan uzak bir noktaya çekilen hatların en kısası ise, en doğrusudur ve müstakimidir; aynen öyle de, maneviyatta ve manevî yollarda ve kalbî mesleklerde en doğrusu, en müstakimi ise, en kısa ve en kolayıdır. Meselâ, Risale-i Nur'da bütün muvazeneleri ve küfür ve iman yollarının mukayeseleri kat'î gösteriyorlar ki, iman ve tevhid yolu gayet kısa ve doğru ve müstakim ve kolaydır; ve küfür ve inkâr yolları gayet uzun ve muşkulâtlı ve tehlikelidir.

Demek, bu istikametli ve hikmetli ve her şeyde en kısa ve kolay yolda sevk edilen bu kâinatta, elbette şırk ve küfrün hakikatleri olamaz ve iman ve tevhidin hakikatleri bu kâinata güneş gibi lâzım ve vacıptır.

Hem ahlâk-ı insaniyede en rahat, en faydalı, en kısa, en selâmetli yol ise, sırat-ı müstakimde, istikamettedir. Meselâ, kuvve-i akliye, hadd-i vasat olan hikmeti ve kolay, faydalı istikameti kaybetse, ifrat veya tefritle muzır bir cerbezeye ve belâlı bir belâhate düşer, uzun yollarında tehlikeleri çeker.

Ve kuvve-i gadabiye, hadd-i istikamet olan şecaati takıp etmezse, ifratla çok zararlı ve zulümlü tehevvüre ve tecebbüre ve tefritle çok zilletli ve elemli cebânet ve korkaklığa düşer; istikameti kaybetmesinin, hatasının cezası olarak daimî, vicdanî bir azabı çeker.

Ve insandaki kuvve-i şeheviye, selâmetli istikameti ve iffeti zayi etse, ifratla musibetli, rezaletli fücura, fuhşa ve

ahlâk-ı insaniye: insan ahlakı
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence
belâ: musibet, sıkıntı
belahat: ahmaklık, kalın kafalılık, düşüncesizlik
cebanet: korkaklık, ürkeklik, edeklik, yüreksizlik
cerbeze: haksız yere aldatıcı sözlerle karşı tarafı iknaa çalışmak, demagoji
daimî: sürekli, devamlı
elem: dert, uzuntu, maddî, manevî ıztırap
fuhuş: kötülük, namusa aykırı hareket, zina, gayr-ı meşru cinsî münasebet
fücur: işret, sefihlik, günahkârlık, ahlaka aykırı durum, cinsî sapıklık
gayet: son derece
hadd-i istikamet: istikamet sınırı
hadd-i vasat: orta derece
hakikat: gerçek, esas
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
iffet: temizlik, ahlakı temizlik
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme, haddini aşma
iman: inanç, itikat
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kalbî: kalple ilgili, kalbe ait
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kuvve-i akliye: akıl duygusu, akıl hasleti
kuvve-i gadabiye: hiddet, öfke duygusu
kuvve-i şeheviye: cinsî istek duygusu, dünya zevklerine istek duygusu, yeme, içme, konuşma, uyuma istek ve hissi gibi kabiliyetler
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maneviyat: mana âlemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler
meselâ: örneğin
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
mukayese: karşılaştırma
musibet: felâket, belâ
muvazene: denge
muzır: zararlı, zarar veren
müstakim: doğru
muşkulât: muşküller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler
rezalet: toplumun duygularını incitecek, değer yargılarına ters düşen olay veya durum, kepazelik
selâmet: salımlık, eminlik, kurtuluş, korku ve endişeden uzak olma
sevk: yöneltme, gönderme
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın göstérdiği hidayet yolu
şecaat: yiğitlik, yürekliik, cesurluk, korkusuzluk, kahramanlık, hamaset
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduğuna inanma
tecebbur: zorlama, zorbalık gösterme
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifratın zıddı
tehevvür: öfkelenme, köpürme, kızma, aşırı hiddet
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, billeme
vacip: zorunlu
vicdanî: vicdanla, kalbî his ile ilgili, vicdana ait
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma
zulüm: haksızlık

tefritle humuda, yani nimetlerdeki zevk ve lezzetten mahrumiyete düşer ve o manevî hastalığın azabını çeker.

Işte bunlara kıyasen, hayat-ı şahsıye ve hayat-ı içtimaiyede bütün yollarında istikamet en faydalı ve kolay ve kısadır. Ve sırat-ı müstakim kaybedilse, o yollar pek belâlı ve uzun ve zararlı olur.

Demek, [1] اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ pek çok cami ve geniş bir dua, bir ubudiyet olduğu gibi, bir hüccet-i tevhide ve bir ders-i hikmete ve bir talim-ı ahlâka işaret eder.

YEDİNCİ KELİME: [2] صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ 'dir. Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret.

Evvelâ, "[3] عَلَيْهِمْ kimlerdir?" diye,

[4] مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ ayeti beyan ederek, nev-i beşerde istikamet nimetine mazhar dört taifeyi beyan içinde, o taifelerin reislerine [5] النَّبِيِّينَ ile Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma, [6] وَالصِّدِّيقِينَ ile Ebu Bekir-i Sıddık Radıyallahü Anha, [7] وَالشُّهَدَاءِ ile Ömer ve Osman ve Ali Radıyallahu Anhüma işaret edip, Peygamberden (ASM) sonra Sıddık (RA), sonra Ömer (RA), Osman (RA), Alı (RA), üçü hem şehit, hem halife olacaklar diye, gaybî ihbarla bir lem'a-i i'caz gösterir.

---

1. Bizi doğru yola ilet. (Fatiha Suresi: 6.)
2. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun kullarının yoluna... (Fatiha Suresi: 7.)
3. Kendilerine.
4. Peygamberler, sıddıklar, şehitler ve salihlerden... (Nisâ Suresi: 69.)
5. Peygamberler
6. Sıddıklar
7. Şehitler

---

aleyhissalâtü vesselâm: Salat ve selâm onun üzerine olsun; anlamında Hz. Muhammed'e dua.
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bela: musibet, sıkıntı.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan.
ders-i hikmet: hikmet dersi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyen-lere ait.
gayet: son derece.
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
humud: ruhsi isteksizlik.
hüccet: delil.
hüccet-i tevhid: tevhid delili, Allah'ın birliğinin delili.
ihbar: haber verme, bildirme.
istikamet: doğruluk, inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
lem'a-i i'caz: acze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı.
mahrumiyet: mahrumluk, dilediğini, istediğini elde edememe, nasipsizlik, hissesizlik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: bir şeyin çıktığı görundüğü yer, nail olma, şereflenme.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
radıyallahü anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
radıyallahü anhum: Allah onlardan razı olsun.
reis: başkan.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikatı tereddütsüz kabullenen, İslamın ilk halifesi Hz. Ebu Bekir'in lâkabı.
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
taife: takım, grup.
talim-i ahlak: ahlâk dersi, eğitimi.
tefrit: ortalamanın altında kalma, tersine aşırılık, ifrâtın zıddı.
ubudiyet: kulluk.

Sanîyen: Nev-i beşerin en yüksek, en müstakim, en sadık bu dört taifesi, Âdem (AS) zamanından beri hadsız hüccetler, mu'cizeler, kerametler, deliller, keşfiyatlarla bütün kuvvetleriyle dava edip ve beşerin ekseri onları tasdik ettikleri hakikat-i tevhid, elbette güneş gibi kat'îdir. Bu hadsiz meşahir-i insaniye, yüz binler mu'cizelerle ve hadsiz hüccetlerle doğruluklarını ve hakkaniyetlerini gösterip tevhid ve vücub-ı vücut ve vahdet-i Hâlık gibi müspet meselelerde ittifaklan ve icmalan öyle bir hüccettir ki, hiçbir şüpheyi bırakmaz. Acaba, kâinatın ehemmiyetli netice-i hılkati ve zemININ halifesi ve zîhayatların ıstıdatça en cemiyetli ve yükseği olan nev-i beşerin en müstakimleri, en sadık ve musaddak mürşitleri ve kemalâtta reisleri olan mezkûr o dört taifenin icma ve ittifakla iman edip haber verdikleri ve kâinatı bütün mevcudatıyla delil göstenp hakkalyakin, aynelyakin, ilmelyakin itikat ettikleri ve sarsılmaz kanaat getirdikleri bir hakikati tanımayan ve inkâr eden, hadsız bır cınayet ve nıhayetsız bır azaba müstahak olmaz mı?

SEKİZİNCİ KELİME: [1] غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

'dır. Bundaki hüccete kısa bir işarettir.

Evet, tarih-i beşer ve kütüb-i mukaddese, tevatürlere ve küllî ve kat'î hadisat ve malûmat ve müşahedat-ı beşeriyeye istinaden bilittifak, sarih ve kat'î bir surette haber veriyorlar ki, sırat-ı müstakim ehli olan peygamberlere (aleyhımusselâm) bınler vakıatta ıstımdatlarına harıka bır tarzda gaybî imdat gelmesi ve onların istedikleri

1 Gazabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil (Fatıha Suresi: 7)

olarak bilme
ıstıdat: kabiliyet, yetenek
istimdat: medet dileme, imdat istememe, yardıma çağırma
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek
itıkat: kesin inanma, iman
ittıfak: birleşme, fikir birliği etme.
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin
kemalât: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellikler
keşfiyat: keşifler, Allah ın ilham etmesiyle gostenlen gayple ilgili sırlar
küllî: umumî, genel, butun olan
kütüb-i mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim)
meşahir-i insaniye: insanların meşhurlan
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
musaddak: tasdik edilmiş, dogrulanmış, dogrulugu kabul edilmiş.
mürşit: irşat eden, dogru yolu gosteren, rehber, kılavuz
muspet: delille dogrulugu anlaşılmış, ispatlanmış
mustahak: hak eden, hak etmiş.
mustakım: dogru
müşahedat-ı beşeriye: insanların müşahedelen, gozlemlen
netice-i hılkat: yaratılışın netices ı, meyvesi
nev-i beşer: insanoglu, insanlar
sadık: dogru, gerçek, sozünde, va adinde, işinde dogru olan
sanıyen: ikinci olarak.
sarih: açık, aşıkar
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah ın gosterdigi hidayet yolu
taife: takım, gurub
tarih-i beşer: insanligin geçmişi, insanlık tarihi
tarz: biçim, şekil, suret
tasdik: bir şeyin veya kimsenin dogruluğuna kesin olarak hükmetme
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan buyuk bir topluluga ait haber
tevhid: Allah ın bir olduğuna inanma, birleme
vahdet-i Hâlık: yaratıcının teklıgı, bir oluşu.
vakıat: vakıalar, olaylar, hadıseler
vücup: vacıp ve lüzumlu olma gerekliliki.
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahıbı

aynelyakın: gozle gorur derecede inanma, bir şeyi gorerek ve seyrederek bilme
azap: ceza, sıkıntı, şiddetli acı
beşer: insanlık
bilittifak: ittıfakla, beraberce, el birliğiyle
cemiyetli: birçok şeyi bir arada bulunduran, pek çok ozellikleri içine alan, kapsamlı
dava: takip edilen fikir, iddia
ekser: pek çok
gaybı: gayple ilgili gorunmeyenlere ait
hadısat: hadıseler, olaylar
hakıkat: gerçek
hakıkat-ı tevhıd: tevhıd hakıkatı, Allah ın bir ve tek oldugu ve ondan başka İlah olmadıgı gerçeği
hakkalyakin: marifet merdıvenlerinin en yukseği, bir şeyi yaşayarak, içine girerek, dogrulugundan şupheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesin olarak bilme
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğrulukten ayrılmama
halife: yeryuzunde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah ın izniyle hareket eden
huccet: delil
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
ilmelyakın: ilim yoluyla kesin

aynen verilmesi ve düşmanlan olan münkirlere yüzer hâdısatta aynı zamanda gazap gelmesi ve semavî musibet başlanna inmesi, kat'î, şeksiz gösterir ki, bu kâinatın ve içindeki nev-i beşerin hâkim ve âdil ve muhsin ve kerîm ve aziz ve kahhar bir mutasarrıfı, bir Rabbi var ki, Nuh ve İbrahım, Mûsa ve Hûd ve Salıh gıbı (aleyhimusselâm) çok nebîlere pek harika bir surette tarihî ve geniş hâdiselerle muzafferiyet ve necatları vermiş, ve Semud ve Âd ve Firavun kavimleri gibi çok zalımlere ve munkirlere dahi, peygamberlere isyanlarına mukabil, dünyada dahi bir ceza olarak başlarına dehşetli semavî musibetler indirmiş

Evet, Âdem (AS) zamanından beri, beşeriyette, iki cereyan-ı azîm birbiriyle çarpışarak gelmiş. Bırı, istıkamet yolunu takıple nımet ve saadet-i dâreyne mazhar olan ehl-ı nubüvvet ve salâhat ve ıman, kâinatın hakıkî guzelliğine ve intizam ve kemaline mutabık olarak ıstikamette hareket ettiklerinden, hem Kâinat Sahıbınin lutuflarına, hem iki cihanın saadetine mazhar olup, beşeri melekler derecelerine, belki fevkine terakki ettirmeye vesile olarak dünyada iman hakikatleriyle manevî bir cennet, ahirette bır saadet kazanıp ve kazandırmışlar.

Ikıncı cereyan, istıkametı bırakıp ıfrat ve tefrıtle aklı bır vesile-i azap ve elemler toplayıcı bır alete çevırmesinden, insanıyetı en bedbaht bir hayvaniyetten aşağı düşürüp, dünyada zulumlerine mukabil gazab-ı Ilâhî ve musıbet tokatlarını yemekle beraber, dalâleti cihetinden, akıl alâkadarlığıyla kâinatı bır hüzüngâh ve matemhane-i umumiye

adil: adaletli olan doğruluk gösteren
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alakadar: ilgili ilişkili bağlı
aleyhimusselam: Allah'ın selâmı onların üzerine olsun
aziz: izzetli muhterem saygın
bedbaht: bahtsız tâlisiz zavallı
beşer: insanlık.
beşeriyet: beşerilik, insanlık.
cereyan: akım, fikir sanat veya siyaset hareketi
cereyan-ı azim: büyük fikir ve düşünce akımı
cihan: dünya
cihet: yön
dalalet: Hak ve hakikatten sapma doğru yoldan ayrılma azma.
dehşetli: ürkütücü korkunç.
ehl-i nübüvvet: peygamberler
ehl-i salahat: salih kimseler, na muslu doğru adaletli olan kimseler
elem: derd uzuntu maddî manevî ıztırap
fevk: üst.
Firavun: Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın (a.s.) mücadele ettiği Mısır hükümdarı
gazab-ı İlâhî: Allah'ın gazabı İlâhî gazap
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke
hadisat: hadiseler olaylar
hakim: hükmeden
harika: olağanüstü
hayvaniyet: hayvanlık
hüzüngah: üzüntü yeri
ifrat: aşırılık, pek ileri gitme had dını aşma
insaniyet: insanlık, insanlık mahıyetı
intizam: düzenlilik, düzgünlük
istikamet: doğruluk, inanç düşünce niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma
isyan: başkaldırma itaatsızlık, emre karşı gelme
kahhar: her şeye boyun eğdiren mutlak galip gelen kahreden
kat'i: kesin şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kemal: olgunluk, mükemmellik kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kerim: kerem sahibi ihsan edici cömert eli açık.
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik ihsan.
manevi: manaya ait, maddî olmayan
matemhane-i umumiye: herkesin yas tuttuğu yer
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer nail olma şereflenme
muhsin: ihsan eden iyilik yapan bağışta bulunan
mukabil: karşı karşılık.
musibet: felaket belâ
mutabık: birbirine uyan, uygun
mutasarrıf: tasarruf eden tasarruf sahibi olan her şeyin sahibi olan malık
muzafferiyet: muzafferlik üstünlük, düşmana üstün gelme galibiyet
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen imansız dinsiz
nebi: Allah'ın elçisi, habercisi peygamber resul
necat: kurtuluş, kurtulma halâs selâmet.
nev-i beşer: insanoğlu insanlar
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi nebi
Rab: besleyen, yetiştiren veren nimetlerle mahlukatı islah ve terbiye eden Allah
saadet-i dareyn: iki cihan saadeti dünya ve ahiret mutluluğu
semavi: Allah tarafından olan İlâhî
şek: şüphe zan tereddüt.
tefrit: ortalamanın altında kalma tersine aşırılık ıfratın zıddı.
terakki: yükselme ilerleme
vesile-i azap: azap işkence vesilesi
zalim: zulmeden acımasız ve haksız davranan
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence

ve zevalde yuvarlanan zîhayatlar için bir mezbaha, selhhane ve gayet çırkın ve karışık görüp, ruhu, vıcdanı, dünyada bir manevî cehennemde olup, ahirette daimî bir azap çekmeye kendini mustahak eder.

İşte Fatiha-i Şerife'nin ahirinde [1] اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ayeti, bu iki cereyan-ı azîmi ders veriyor. Ve Risale-i Nur'daki bütün muvazenelerin menbaı ve esası ve üstadı bu ayettir. Madem yüzer muvazenelerle Nurlar, bu ayeti tefsir etmişler, biz dahi izahını ona havale ederek, bu kısa işarete iktifa ederiz.

DOKUZUNCU KELİME: [2] آمِينَ 'dir. Buna kısacık bir işaret:

Madem [3] نَعْبُدُ... نَسْتَعِينُ 'deki ن üç cemaat-i azîmeyi, bilhassa âlem-i İslâm camiindeki muvahhidîn cemaatini, hususan o vakit namazda bulunan milyonlar cemaatini bize gösterip bizi içlerinde bulunduruyor ve dualarına ve söylediklerimizi aynen söylemeleriyle tasdiklerine bir nevı şefaatlerine hissedar olmamıza yol açıyor. Bız dahi, bu "Âmin" kelimesıyle, o cemaat-i muvahhidîn ve musallînin dualanna yardım ve davalanna tasdik ve şefaatlennin ve istianelerinin makbuliyetine o *âmın* ıle bir rica etmemızle, bizim cüz'î ubudiyet ve dua ve davamızı küllî, geniş bir ubudıyete çevırıp, küllî umumî rububıyete mukabele ettirir. Demek uhuvvet-i imaniye ve vahdet-ı Islâmiye

1 Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğun peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet gazaba uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil. (Fatiha Suresi 7.)

2. Duamızı kabul buyur.

3 İbadet edeniz. Yardım dileriz.

ahir: son
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i İslam: İslâm âlemi. İslam dunyası
âmin: Ya Rabbi! Oyle olsun kabul eyle!" anlamında duanın sonunda soylenir
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi
azap: gunahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
bilhassa: ozellikle
cemaat: topluluk, aralannda çeşıdlı baglar bulunan insanlar toplulugu
cemaat-i azime: buyuk ve kalabalık cemaat, topluluk
cemaat-ı muvahhidin: Allah ın dınıne baglı ehl-ı tevhid olan cemaat
cereyan-ı azım: buyuk fikir ve dusunce akımı
cüz'î: kucuk, az
daimî: surekli, devamlı
dava: takıp edilen fikır, iddia
dua: Allah a yalvarma, niyaz
gayet: son derece
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma.
hissedar: hisse sahibi, hissesi olan.
hususan: bilhassa, ozellikle
iktifa: yeterli bulma, kâfi gorme, var olanla yetinme.
istiane: yardım isteme, yardım dıleme
izah: açıklama, ayrıntılan ile anlatma
küllî: umumî, genel, butun olan.
madem: den dolayı, boyle ise
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menba: kaynak
mezbaha: hayvan kesilen yer
mukabele: karşılık verme, karşılama
musallîn: namaz kılanlar
muvahhidin: muvahhidler, tevhid edenler, Allah ın varlıgına ve bırlıgine inananlar
muvazene: olçu, mukayese, denge
mustahak: hak eden, hak etmiş
nevi: çeşit, tur
rica: dileme, isteme
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
ruh: dırılık kaynağı, hayatın temelı ve sebebi olan manevı varlık
selhhane: salhane, mezbaha, kesım yerı
şefaat: bınnden başkasının kusurlannın veya suçunun bağışlanmasını dileme
tasdik: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesın olarak hukmetme
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından izahı, açıklaması
ubudiyet: kulluk.
uhuvvet-ı imaniye: imana ait, imandan gelen kardeşlik.
umumî: herkesle ilgili, genel.
üstat: ogretıcı, ogretmen
vahdet-ı islamiye: Islama aıt bırlık, Islamı bırlık.
vicdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevi bir his
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zîhayat: hayat sahibi

sırnyla, hem namaz vaktinde âlem-i İslâm mescidinde milyonlarla efradı bulunan bır cemaatın rabıta-ı vahdet ıtıbarıyla ve manevî radyolar vasıtasıyla Fatiha'daki "âmın" küllıyet kesb eder, milyonlarla "âmin"ler hükmüne geçebilir. (HAŞİYE)

(1) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

(2) سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ

HAŞİYE: İşte dereceta göre bir âmî bir çekırdek kadar bu kudsî hakikatten hısse alsa ruhen terakkı etmiş bır kâmıl ınsan, bir hurma ağacı kadar hısse alır Fakat daha terakkı etmeyen bır adam, Fatıha okurken, bu manaları kasten hatıra (HAŞİYECİK) getırmemeli tâ huzura zarar olmasın Eğer o makama terakkı etse, zaten o manalar kendılerını göstenrler

HAŞİYECİK. Bu haşıyedekı "kasten" kelımesının ızahını Üstadımızdan sorduk Aldığımız cevabı aynen yazıyoruz

Uçuncu Medrese-i Yusufiyedekı
Risale-i Nur Talebeleri namına
Ceylân

"Teşehhüt ve Fatıha kelımelerının genış ve yüksek manaları kastî değıl, belkı dolayısıyla meşguliyet ve huzura bir nevı gaflet veren tafsılâtı değıl, belkı mücmel ve kısa manaları gafleti dağıtır, ubudıyetı ve munacatı parlatır görüyorum, namazın ve Fatıha ve teşehhudun pek yüksek kıymetlerını tam gösterır Ikinci Kısmın ahırında 'kasten meşgul olmamak tan murat ıse O manaların tafsılâtıyla bizzat iştigal, bazen namazı unutturur, huzura belki dokunur Yoksa, dolayısıyla ve muhtasar bır tarzda büyük faydalarını hıssedıyorum."

---

1. Ezelden ebede her turlu hamd ve övgu şükür ve mınnet Âlemlerin Rabbi olan Allah a mahsustur (Fatıha Suresi 2)
2. Senı her turlu noksandan tenzih ederız Senın bize ogrettıgınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur Sen her şeyı hakkıyla bilir her işi hikmetle yaparsın (Bakara Suresi 32)

âlem-i İslâm İslâm âlemi İslâm dunyası
âmin Yâ Rabbi! Öyle olsun kabul eylet!" anlamında duanın sonunda soylenır

cemaat: butun Muslumanlarn olusturdugu topluluk.
efrat. fertler
hukmüne yerine değerine
itibar· değer
kesb· kazanma
küllıyet. butunluk, umumîlık.
manevî manaya ait maddî olmayan
mescit: namaz kılınacak yer
camî ıbadet edilecek yer
rabıta-ı vahdet: birlik bağı birlik beraberlik bağı.
sır gizli hakikat
vasıta: aracılık.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ وَبِهِ نَسْتَعِينُ[1]

Üçüncü medrese-i Yusufiyenin tek bir dersinin

ÜÇÜNCÜ KISMI

Mukaddime

Namazdaki Fatiha'nın manevî emriyle,[2] أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ feyziyle ikinci kısım yazıldığı gibi, namazdaki teşehhüt dahi[3] وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ cümlesinin dıliyle, manevî ıhtanyla ve Sure-i Fethin ahırında

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللّٰهِ شَهِيدًا ۞ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ[4]

ilâahır, beş mu'cize-i gaybıyeyı gösteren büyuk ayetın nuruyla üçüncü kısmını yazmaya, şimdi beyanına iznim olmayan üç sebep için mecbur oldum. Tafsilâtını, izahatını, senetli hüccetlerini risalet-i Muhammediyeye dair *Zülfikar: Mu'cizat-ı Ahmediye ve Ayetu'l-Kubra,* Arabî *Hızb-ı Nuriye*'ye havale edip, yalnız gayet muhtasar, kısacık üç işaret ile Arabî *Hizb-i Nuriye*'nin hülâsasının bir hülâsası ve tesbıhatta tekrar ettığım Kelime-ı Tevhıd ile daimî virdim bir tefekkür-i Arabî olarak burada yazılan

1. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla • Ve sadece ondan yardım dileriz.
2. Şahadet ederim ki Allah tan başka hıçbır ılah yoktur
3. Ve yine şahadet ederim ki, Muhammed (ASM) Allah ın Resuludur
4. Butun dinlere ustun kılmak uzere Resulunu hıdayet ve hak dın ile gonderen Odur Buna şahıt olarak Allah yeter • Muhammed Allah ın Resuludur Onunla beraber olanlar da kafirlere karşı şiddetli kendi aralarında ise pek merhamethdırler (Fetih Suresi 28-29)

ahır: son
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi
beyan: açıklama bıldırme izah
daımı: sureklı devamlı
dair: alâkalı ilgili
Fatıha: Kur'an ı Kerîm ın bırıncı suresi
feyiz: bolluk, bereket, ıhsan bağış
gayet: son derece
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma
hüccet: delil
hülasa: bır şeyin özu esası ozeti
Ihtar: hatırlatma uyarı
ilh.: ilâahır sozunun kısaltılmışı
izah: açıklama ayrıntılan ile anlatma
Kelime-i Tevhid: tevhıd ı Ilahiyı ifade eden la ilâhe illallah Muhammedu n Resulullah cumlesi
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mecbur: zorunlu olma zorunda kalma
medrese-i Yusufiye: Yusuf un medresesi Hz Yusuf'un (A.S.) iftıra haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kınaye olarak Iman ve Kur'ân'a hızmetınden dolayı tevkif edılenlerin hapsedıldıgı yer manasında hapıshane
mu'cize-i gaybiye: gayba aıt mu'cize zamanı gelince ortaya çıkan ve gaybı olarak haber verilen mu'cize
muhtasar: kısaltılmış ozet
mukaddime: ön soz başlangıc
nur: aydınlık parıltı ışık
risalet-i Muhammediye: kâmatın nuru ve şuuru olan Hz Muhammed in (ASM) peygamberlıgi
senet: bır hadis metnınde o metnı rivayet etmış ravılerin, en son ravıden başlayarak Hz Peygambere varıncaya kadar uzanan isimler zincıri
tafsilat: tafsiller, açıklamalar izahlar
tefekkur-I Arabı: Arabca tefekkur düşunme
tesbıhat: tesbıhler Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahıp oldugunu ifade eden sozler
teşehhüt: namazda her oturuşta tahıyyat duasını okuma ve bu duayı okuyacak kadar oturma
vird: zıkır belli zamanlarda belli sayıda belli dualarını zıkır olarak belli bıçımde ve duzenli şekılde okunması

nsalecığının [1] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ şahadetine dair parçanın bir nevi tercümesi, İkinci ve Üçüncü İşarette yazılacak.

BİRİNCİ İŞARET: Bu Kâinat Sahibinin tezahur-i rububiyetine ve sermedî ulûhiyetine ve nihayetsiz ihsanatına küllî bir ubudiyet ve tanıttırmakla mukabele eden Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, bu kâinatta güneşin luzumu gibi elzemdir ki, nev-i beşerin üstad-ı ekberi ve büyük peygamberi (ASM) ve Fahr-i Âlem ve [2] لَوْلَاكَ لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ hitabına mazhar ve hakikat-i Muhammediyeyi (ASM), hem sebeb-i hilkat-i âlem, hem neticesi ve en mükemmel meyvesi olduğu gibi; bu kâinatın hakikî kemalâtı ve sermedî Cemîl-i Zülcelâl'in bâkî âyineleri ve sıfatlarının cilveleri ve hikmetli ef'alinin vazifedar eserleri ve çok manidar mektuplan olması ve bâkî bir âlemi taşıması ve bütün zîşuurların muştak oldukları bir dâr-ı saadet ve ahireti netice vermesi gibi hakikatleri, hakikat-i Muhammediye (ASM) ve nsalet-i Ahmediye (ASM) ile tahakkuk ettiğinden, nasıl bu kâinat onun nsaletine gayet kuvvetli ve kat'î şahadet eder; öyle de, başta âlem-i İslâm, bütün beşer ve bütün zîşuur, cehennemden daha acı ve korkunç olan ademden, hiçlikten, idam-ı ebedîden, fena-i mutlaktan kurtulmak için, daimî aşk ve şevkle her zamanda ve cami mahiyetinin bütün kuvvetleriyle, bütün istidadat lisanlarıyla, bütün dualar ve ibadetler ve ricalarının dilleriyle istedikleri hayat-ı bâkıyeyi kuvvetli, kat'î beşaret veren risalet-i Ahmediye (ASM) ve hakikat-i Muhammediyeye (ASM) şahadet edip

1. Muhammed Allahın Resûlüdür. (Fetih Suresi, 29.)
2. Sen olmasaydın [ya Muhammed], sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım. (Hadis-i kudsî, *Keşfu'l-Hafa*, 2.164, hadis no: 2123.)

adem: yokluk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: dünya.
alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
ayine: ayna.
bâkî: ebedî, daimî, süreklî ve kalıcı olan.
beşaret: müjde.
beşer: insanlık.
cami: toplayan, içine alan, kapsayan.
Cemîl-i Zülcelâl: büyükluk, izzet ve azamet sahibi olan ve sonsuz güzellik sahibi Allah.
cilve: tecelli, görüntü.
daimî: sürekli, devamlı.
dair: alâkalı, ilgili.
dar-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, Cennet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ef'al: fiiller, ameller.
elzem: daha (en pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
Fahr-i Âlem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (asm).
fenâ-ı mutlak: sonsuz yok oluş, mutlak yok oluş.
gayet: son derece.
hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
hayat-ı bâkıye: bâkî olan, sonsuz hayat, ahiret hayatı.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler.
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredde de mahal bırakmayan.
kemalât: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lisan: dil.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
manidar: nükteli, ince manalı.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğü yer, nail olma, şereflenme.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
muştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevî: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
risalet: elçilik, resûlüklü, peygamber olarak gönderilme.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) peygamberliği.
sebeb-i hilkat-i âlem: âlemin yaratılış sebebi.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
sıfat: vasıf, nitelik.
şahadet: şahit olma, şâhitlik, tanıklık.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tezahür-i rububiyet: Cenâb-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare ediciliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
ubudiyet: kulluk.
ulûhiyet: İlâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat etirmesi.
Üstad-ı Ekber: en büyük muallim, en büyük ustat, Hz. Peygamber (asm).
vazifedar: vazîfeli, vazîfesi olan, iş gören.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

nev-i beşerin medar-ı iftıharı, eşref-i mahlûkat olduğuna ımza bastığı gıbı, her zamanda üç yüz ellı mılyon ehl-ı ımanın [1] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrınca, her gün işledikleri bütün hasenatlar ve hayırların bir mislî Muhammed Aleyhıssalâtu Vesselâmın defter-i hasenatına gırmesı ve o tek şahsiyet-i Muhammediye (ASM), yüzer milyon, belki mılyarlar âbid-i muhsın kadar kullî bır ubudiyete ve füyuzata mazhar bir makam kazanması, o Zatın (ASM) nsaletine pek kuvvetli şahadet edip imza basar.

İKİNCİ İŞARET: Benim vırdımde her vakıt tefekkurle baktığım yırmıden ziyade şahadetlere işaret eden:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ صَادِقُ الْوَعْدِ الْأَمِينُ بِشَهَادَةِ ظُهُورِهِ دَفْعَةً
مَعَ أُمِّيَّتِهِ بِأَكْمَلِ دِينٍ وَإِسْلَامِيَّةٍ وَشَرِيعَةٍ وَبِأَقْوَى إِيمَانٍ وَاعْتِقَادٍ
وَعِبَادَةٍ وَبِأَعْلَى دَعْوَةٍ وَمُنَاجَاتٍ وَدَعَوَاتٍ وَبِأَعَمِّ تَبْلِيغٍ وَأَتَمِّ
مَتَانَةِ خَارِقَاتٍ مُثْمِرَاتٍ لَا مِثْلَ لَهَا ۞ [2]

Kısa bir nevi tercümesi ve meali:

YANI, MUHAMMED'İN (ASM) RISALETINE ŞAHADET EDEN, *Birincisi.*

On bir hâlâtından çıkan bir hüccet-i risalettir.

Evet, okumak ve yazmak öğrenmedığı ve ümmî olduğu hâlde, on dort asnn ukalâsını, feylesoflannı hayrette bırakan ve edyan-ı semaviyede birincilıği kazanan bir dınle bırden, tecrübesız ve def'aten meydana çıkması emsal kabul etmez bir hâlet olduğu gıbi, sözlerinden,

1 Bir şeye sebep olan yapan gibidir

2 Ümmı olduğu hâlde en ekmel bir dın ve islamıyet ve şenatla ve en kavı bir ıman ve ıtıkat ve ıbadetle ve en yuksek bır davet ve munacat ve dua ıle ve eamm bır teblıg ve emsal sız harıka ve en faydalı en etemm bır metanetle def'aten zuhurunun şahadetıyle Sadıku'l Va'dı I Emîn olan Muhammed (ASM) Allah ın Resulıdür

âbid-i muhsin: Allah a görur gıbı ıbadet eden kul
aleyhissalâtu vesselâm: salat ve selam onun uzenne olsun anlamında Hz Muhammed e dua
asır: yuzyıl
def'aten: bırdenbıre bır defada anî olarak
defter-i hasenat: ıyılıkler güzellıkler defteri insanlann yaptıgı ıyılıklerın yazıldıgı manevî defter
edyan-ı semaviye: semavî dınler, Allah tarafından gondenlmış olan hak dınler
ehl-i ıman: mananlar ıman sahıplen
emsal: ornekler benzerler
eşref-i mahlukat: mahlukatın en eşrefi yaratılmışlann en serefısı insan
feyiesof: felsefe ıle ugraşan filozof
fuyuzat: feyızler manevî bolluk ve bereketler inayetler
hâlât: hâller durumlar vazıyetler
hâlet: hâl durum
hasenat: güzellıkler ıyılıkler
huccet-i risalet: peygamberlık delıli
küllî: umumî genel butun olan
makam: yer mevkı
mazhar: bır şeyın çıkıgı gorundugu yer nail olma şereflenme.
meal: mana anlam mefhum
medar-ı iftıhar: iftıhar sebebi ovunme sebebi
mislî: kat eş
nev-i beşer: insanoglu, insanlar
nevi: çeşıt, tur
risalet: elçılık, resulluk, peygamber olarak gonderilme.
sır: gızlı hakıkat.
şahadet: sahıt olma, şahıtlık tanıklık
şahsıyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed ın (asm) şahsıyetı kışılıgı
tefekkür: derın duşunme eşyanın hakıkatını yaratıcının sırlannı kavramak ve ıbret almak ıçın zihnen ve kalben duşunme.
ubudiyet: kulluk
ukala: akıllılar akıllı olanlar
ümmî: okuma yazması olmayan okumamış.
vırd: zıkır belli zamanlarda, belli sayıda belli dualarin zıkır olarak belli bıçımde ve duzenli şekılde okunması
zat: kışı şahıs
ziyade: çok fazla

fiillerinden, hâllerinden çıkan İslâmiyet, her zamanda üç yüz elli milyon insanın ruhlarına, nefislenne, akıllarına terbiyekârâne ders vermesi ve manevî terakkiyata sevk etmesi, emsalsiz bir hâlettir.

Hem, öyle bir şeriatla meydana gelmiş ki, âdilâne kanunlarıyla nev-i beşerin beşten birisini on dört asırda maddî ve manevî terakki içinde idare etmesi misilsiz bir hâlet olduğu gibi, o Zat (ASM) öyle bir iman ve itikatla meydana çıktı ki, bütün ehl-i hakikat, her zaman onun mertebe-i imanından feyiz almalarıyla beraber en yüksek ve en kuvvetli bir derecededir diye müttefikan tasdiklen ve o zamanda hadsiz muarızlarının ona muhalefeti zerre kadar bir telâş, bir vesvese, bir şüphe vermemesi gösteriyor ki, kuvvet-i imaniyede dahı onun emsali yok ve o kullî yüksek imanı misilsizdir.

Hem, öyle bir ubudiyet ve ibadet gösterdi ki, iptida ve intıhayı birleştirip hiç kimseyi taklit etmeyerek, ıbadetın en ince esrarını görüp müraat ederek en dağdağalı zamanlarda dahi tam tamına ubudiyeti yapması emsalsız bir hâlet olması gibi, Hâlık'ına karşı öyle daavat ve münacat ve ıcalar yapmış kı, bu zamana kadar telâhuk-ı efkârla beraber o mertebeye yetişilmemiş. Meselâ, *Cevşenü'l-Kebir* münacatında bin bir esma-i İlâhiyeyi şefaatçi ederek Hâlık'ını öyle bir tarzda tavsıf ve tanf eder kı, emsalı yok. Ve marifetullahta kimse ona yetişememesi, misilsiz bir hâlettir.

Hem, öyle bır metanetle ınsanları dıne davet ve öyle bir cür'etle risaletini tebliğ etmiş ki, kavmi ve amcası ve

adilane: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla, adilcesine
asr: yüzyıl
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh, anlamındaki Hz. Muhammed (a.s.m) Efendimize vahiyle gelen Esma-ı Husnayı içine alan, emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua
cür'et: cesaret etme, yüreklilik, yiğitlik
daavat: dua, dualar
dağdağa: gürültü, beyhude telâş ve ıztırap
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
emsal: örnekler, benzerler
emsalsiz: benzersiz
esma-ı İlahiye: Allah'ın isimleri.
esrar: sırlar, gizli hakikatler
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
fiil: ış, hareket.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
halet: hal, durum
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah.
idare: bir ışı yürütme, çekip çevirme
iman: inanç, itıkat
intıha: nihayet bulma, sona erme
iptida: baş, başlangıç.
itikat: kesin inanma, iman
kanun: yasa
kavim: millet, aralarında dil, âdet, orf, kültür birliği olan insan topluluğu.
kuvvet-i imaniye: iman kuvvetı.
kullî: umumi, genel, bütün olan.
maddî: madde ile alâkalı, cısmanî
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bılme
mertebe: derece
mertebe-i iman: İman derecesi, mertebesi.
mesela: omegın
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
misil: benzer, eş
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muhalefet: bırının düşuncesine zıt düşüncede bulunma, karşı koyma, bir düşünce, fiil veya harekete karşı durma
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
müraat: gözetme, rayet etme
müttefikan: ittıfak ederek, hep beraber, birlikte.
nefis: kötü vasıfıan kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan güç
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
risalet: elçilik, resulluk, peygamber olarak gönderilme
ruh: dırlık kaynağı, hayatın temelı ve sebebi olan manevî varlık.
sevk: yöneltme, gönderme
şefaat: bırınden baskasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildırılen ilahî emir ve yasaklara dayanan hukumlerın hepsi.
tanf: bır şeyı bütün vasıflarını içine alacak şekılde anlatma
tarz: bıçım şekıl, süret.
tasdik: bır şeyın veya kımsenın doğruluğuna kesin olarak hukmetme.
tavsıf: vasıflandırma, mahıyetını ortaya koyma, nıteleme
tebliğ: dinî bir emrın yaratılmışlara duyurulması, peygamberlerın Allah'ın emrını kullara bıldırmelerı ve hakka davet etmeleri
telâhuk-ı efkâr: fikırlerın bırbırı peşıne gelıp bırleşmesı, katılaşması, bırbırıne eklenmesi
terakki: yükselme, ılerleme
terakkiyat: ılerlemeler, gelişmeler, yükselişler
ubudiyet: kulluk.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sınsı düşünce
zerre: pek ufak parça, en küçük parça

dünyanın büyük devletleri ve eski dinlerin etbalan ona muanz ve duşman olduklan hâlde, zerre kadar korkmayarak, çekinmeyerek umumuna meydan okuması ve başa da çıkarması emsalsiz bir hâlettir.

İşte, onun sıdkına ve nübüvvetine bu hanka, emsalsiz sekiz hâletin mecmuu gayet kuvvetli bir şahadettir. Ve bu hâletler, o Zatın (ASM) nihayet derecede ciddiyetine ve itminanına ve kemal-i sıdkına ve hakkaniyetine kat'î kanaatı var olduğunu gösteriyor.

Âlem-i İslâm, her günde, her teşehhütte milyonlar lisanla[1] اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ der. Ve onun memuriyetine teslimiyetini ve getirdiği saadet-i ebediye beşaretini tasdik ettiğini ve beşeriyetin derin bir aşkla ve fıtrî ve istidadî pek kuvvetli bir iştiyakla aradığı hayat-ı bâkiyeye sağlam bir yol açtığına karşı âlem-i İslâm, minnettarâne, müteşekkirâne[2] اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ ile bir manevî ziyaret ve görüşmek ve üç yüz elli milyon, belki milyarlar namına onu tebrik eder.

YİRMİ KÜLLÎ ŞAHADETLERDEN VE ÇOK ŞAHADETLERİ İHTİVA EDEN

İkinci Şahadet

وَبِشَهَادَةِ جَمِيعِ حَقَائِقِ الْاَرْكَانِ الْاِيمَانِ عَلَى تَصْدِيقِهِ ۞

Yani: *"İmanın altı rükünlerinin hakikatleri ve tahakkuklar ve hakkaniyetleri, Muhammed'ın (ASM) risaletine ve hakkaniyetine kat'î şahadet eder."* Çünkü, onun

1 Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun ey Peygamber!

2 Allah'ın selâmı üzerine olsun ey Peygamber!

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönul verme
beşaret: müjde
beşeriyet: beşerlik, insanlık.
ciddiyet: ciddilik.
emsalsiz: benzersiz
etba: birinin sözüne, işine meslegine uyanlar
fıtrî: tabiî yaratılıştaki doğuştan olan.
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
hâlet: hal, durum
harika: olaganüstü
hayat-ı bakıye: bakı olan, sonsuz hayat, ahıret hayatı.
ihtiva: içine alma, kapsama.
iman: inanç, itikat.
istidadî: kabiliyete, yeteneğe gore
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme
itminan: inanma, güvenme, gonul rahatlıgı ıçınde teredduts ve şüpheyi kabul etme
kanaat: inanma, goruş, fikir
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan
kemal-i sıdk: tam doğruluk.
küllî: umumî, genel, bütun olan.
lisan: dil.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mecmu: toplam, tüm
memuriyet: memurluk, memur olma hâli
minnettarane: minnet duyarak, yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak.
muanz: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
müteşekkirâne: müteşekkir olarak, teşekkur edercesine.
nam: ad.
nihayet: son derece.
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şanı
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gonderilme
rükun: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sıdk: doğruluk.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluguna kesin olarak hukmetme
teslimiyet: teslim olma, teslim oluş, boyun eğiş.
teşehhüt: namazda her oturuşta tahiyyat duasını okuma ve bu duayı okuyacak kadar oturma
umum: bütun, hepsi
zat: kişi, şahıs
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

risalet hayatının şahsiyet-i maneviyesi ve bütün davalarının esası ve mahiyet-ı nübuvvetı, o altı rükündür. Oyle ise, o rükünlerin tahakkuklarına delâlet eden bütün deliller, Muhammed'in (ASM) risaletinin hak olduğuna ve onun sadıkıyetine dahi delâlet ederler. Hem ahiretin tahakkukuna sair rükünlerinin delâletini *Meyve Risalesi* ve Onuncu Sözün zeyilleri beyan ettikleri gibi, öyle de, her bir rükün, hüccetleriyle beraber onun risaletine bir hüccettir.

BİNLER ŞAHADETLERİ İHTİVA EDEN

Üçüncü Küllî Şahadet

وَبِشَهَادَةِ ذَاتِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِآلَافِ مُعْجِزَاتِهِ
وَكَمَالَاتِهِ وَعُلُوِّ أَخْلَاقِهِ ۞

Yani: "*O Zat (ASM), güneş gibi kendi kendine delildir. Binler mu'cızat ve kemalât ve yüksek, güzel ahlâkıyla risaletine ve sadıkıyetine pek kuvvetli şahadet eder.*"

Evet, *Mu'cızat-ı Ahmediye* risale-i harıkada üç yüzden ziyade nakl-i sahih ile ispat ettiği gibi, o Zatın (ASM) [1] وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ve [2] وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ ayetlerinin sarahatiyle, avucunun bir parmağıyla kamer iki parça olması, ve nakl-i sahih ve tevatürle, aynı elin beş parmağından beş çeşme su akması ve susuz kalan bütün ordusu o sudan içmesi ve şahıt olması ve bu acip hanka iki defa başka yerde de vuku bulması, ve aynı avuçla bir parça toprağı, hücum eden düşman ordusuna atarak, her birisinin gözüne bir avuç toprak girmesiyle hücumda

1. Ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)
2. Attığın zaman sen atmadın. Ancak Allah attı. (Enfal Suresi, 17.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dava: takip edilen fikir, iddia.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
harika: olağanüstü.
hüccet: delil.
hücum: saldırma.
ihtiva: içine alma, kapsama.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kamer: Ay.
Kamer: Kur'an-ı Kerîm'in 54. suresi.
kemalat: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
mahiyet-i nübüvvet: peygamberliğin mahiyeti, hakikatı, aslı.
mu'cızat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük hanka işler.
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler.
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
risale-i harika: hanka risale, hanka kitapçık.
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme.
rükün: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas.
sadıkıyet: sadıklık, doğruluk, sadakat.
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şahadet: şahıt olma, şahıdık tanıklık.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tevatür: bir hadîs-i şerîfin yalan söylemelerini akln kabul edemeyeceği kadar sayı ve sağlamlıktaki bir topluluk tarafından aktarılması, rivâyet edilmesi.
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme.
zat: kişi, şahıs.
zeyil: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.
ziyade: çok, fazla.

iken kaçmaları; ve aynı avuçta küçük taşlar, insanlar gibi tesbih edip [1] سُبْحَانَ اللهِ demeleri gibi nakl-ı sahihle ve bır kısmı tevaturle tarihlerde kat'iyen vukua gelen yüzer ve ehl-i tahkikin yanında bine kadar mu'cizat, elinde zuhuru; ve dost ve düşmanlanın ittifakıyla, onda güzel hasletlerin ve ahlâk-ı hasenenin en yüksek derecesinde (HAŞIYE) bulunması; ve arkasında tebaiyetle sülûk edip kemalâta erişen ve hakikate aynelyakin yetişen butun ehl-i tahkik, ittifakla kemalât-ı Muhammediye (ASM) en yüksek derecede bulunduğuna hakkalyakın tasdiklen; ve onun dininden gelen âlem-i İslâm'ın füyuzatı ve koca İslâmıyet'in hakikatleri onun harika kemalâtına delâlet eder. Elbette o zat (ASM), bizzat kendi risaletine gayet parlak ve küllî, geniş şahadet eder demektir.

PEK ÇOK KUVVETLI ŞAHADETLERI IHTIVA EDEN

Dördüncü Şahadet.

وَبِشَهَادَةِ الْقُرْآنِ بِمَا لَا يُحَدُّ مِنْ حَقَائِقِهِ وَبَرَاهِينِهِ ۞

Yanı, "*Kur'ân-ı Mu'cizulbeyan, hadsız hakıkatler ve hüccetleriyle nsaletine, sadıkıyetine şahadet eder.*"

Evet, kırk vecihle mu'cize olduğu *Zülfikar* mecmuasında ispat edilen; ve on dört asrı nurlandıran; ve nev-i beşerin beşten birisini tebeddül etmeyen kanunlarıyla ıdare

HAŞİYE: Hatta şecaat kahramanı Hazret-i Alı (radıyallâhu anh) diyor: "Harpte bız korktuğumuz zaman Peygamberin (asm) arkasına saklanır, tahassun ederdık." Şecaat gibi, her haslette faık olduğunu, o zaman düşmanları dahı tasdık ettıklerını tarıhler nakledıyorlar

1 Allah her turlu kusur ve noksandan munezzehtir

ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy
âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dunyası
asr: yuzyıl
aynelyakin: gozle gorur derecede inanma, bir şeyi gorerek ve seyrederek bılme
bızzat: kendısı şahsen
delalet: delil olma, gösterme
ehl-ı tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçegın peşınden gıdenler
füyuzat: feyızler, manevî bolluk ve bereketler, ınayetler
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakıkat: gerçek, esas
hakkalyakın: manfet mertebesinin en yuksegı, bır şeyi yaşayarak, içine girerek doğruluğundan şuphe-ye asla yer bırakmayacak bıçımde kesin olarak bılme
harika: olağanustu
haslet: guzel huy, iyi ozellik
haşiye: dipnot
huccet: delil
ıdare: bır ışı yurutme, çekıp çevırme
ihtıva: ıçıne alma, kapsama
ispat: doğruyu delillerle gosterme
ittifak: birleşme, fikir birlıgı etme
kanun: yasa
kat'iyen: kat'i olarak, kesin olarak, kesinlikle
kemalat: fazıletler, kemaller, olgunluklar, mukemmellıkler
kemalat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'e aıt mukemmellıkler
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âdız bırakan Kur'ân-ı Kerîm
küllî: umumî, genel, butun olan
mecmua: toplanıp bırıktırılmış, duzenlenmış şeylerin hepsi
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gosterebilecekleri buyuk harika ışler
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âcız kaldıgı şey
nakl-ı sahih: şuphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bıldırılmesi
nev-i beşer: insanoglu, insanlar
nurlandırmak: ışıklandırmak, aydınlatmak
rısalet: elçılık, resullUk, peygamber olarak gondenlme
sadıkıyet: sadıklık, doğruluk, sadâkat
sübhanallah: Allah her turlu eksıklıkten uzak ve butun ustun sıfatlara sahıpnır demek, tesbih etmek
sülûk: bir yola gırme, bır yol tutma
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık
tasdık: bır şeyın veya kımsenın doğruluguna kesın olarak hukmetme
tebaiyet: tâbîlık, tâbi olma, uyma
tebeddül: başkalaşma, degışme
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına layık ıfadelerle anma
tevatür: bır hadıs-ı şerıfın yalan soylemelerınıı aklın kabuullenemeyeceğı kadar sayı ve sağlamlıktakı bır topluluk tarafından aktarılması, rıvayet edılmesi
vecih: cıhet, yon
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
zat: kısı, şahıs
zuhur: gorunme, belli olma, ortaya çıkma

eden; ve o zamandan şimdiye kadar bütün muarızlara meydan okuyup hıç kımse, hatta bır suresının mıslını getirmeye cesaret etmeyen; ve *Ayetü'l-Kubra*'da ıspat edildiğı gıbi, altı cıheti nuranî, şupheler gıremeyen ve altı makam-ı kubra hakkanıyetine ımza basan ve sarsılmaz altı hakıkatlere dayanan; ve her zamanda yüzer milyon lisanlarla şevk ve hürmetle okunan ve her dakıkada milyonlar hafızların kalblerinde kudsıyetle yazılan; ve âlem-i İslâm'ın bütun şahadetleri ve imanlan onun şahadetlerınden tereşşuh eden; ve bütun ulûm-i imaniye ve İslâmiye onun menbaından akan; ve o, eski semavî kıtaplan tasdık ettiği gibi, bütün kütüp ve suhuf-i semaviyenin manevî tasdiklerine mazhar bulunan Kur'ân-ı Azîmüşşan, bütun hakikatleriyle ve hakkaniyetini ispat eden bütün hüccetleriyle, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın sıdkına ve risaletine şahadet eder demektir.

Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci Küllî Şahadetler:

وَبِشَهَادَةِ الْجَوْشَنِ بِقُدْسِيَّةِ اِشَارَاتِهِ وَرَسَائِلِ النُّورِ بِقُوَّةِ دَلَائِلِهِ وَالْمَاضِي بِتَوَاتُرِ اِرْهَاصَاتِهِ وَالْاِسْتِقْبَالِ بِتَصْدِيقِ الْاَفِ حَادِثَاتِهِ ۞[1]

Yani, bin bir esma-i İlâhıyeye sarıhan ve işareten bakan ve bir cihette Kur'ân'dan çıkan bir harika münacat olan ve marifetullahta terakkı eden bütün arıflerin münacatlarının fevkinde bulunan ve bir gazvede, "*Zırhı çıkar onun yerine bu Cevşen'i oku*" [2] diye Cebrail vahiy getıren *Cevşenü'l-Kebır* munacatı ıçındekı hakıkatler ve tam tamına Rabbine karşı tavsifler, Muhammed'in (ASM)

1. İşaretlerinin kudsıyetiyle Cevşen'in delıllerinin kuvvetiyle Risale-i Nur'un tevatür kuvvetindekı ırhasatlarıyla mazının, bınler hâdıse ve mu cizesinin tasdıkıyle ıstıkbalin şahadetiyle.

2. *Mecmuatu l-Ahzab*, 1 231

alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dunyası
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun uzenne olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
arif: bilen, bilgide ileri olan, irfan sahibi
Cevşen: dua mecmuası
Cevşenü'l-Kebir: buyuk zırh, anlamındakı Hz. Muhammed (a.s.m) Efendımıze vahıyle gelen Esma-ı Husnayı ıçıne alan emsalsız bır munacat ve benzersiz bır dua
cihet: yon
esma-i İlâhiye: Allah'ın isımlerı.
fevkinde: ustunde
gazve: dın uğrunda dın düşmanları uzerine yapılan sefer ve onlarla yapılan savaş
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'ı tamamen ezberleyen ve okuyan kımse
hakikat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adalete uyguniuk, hak ve dogruluktan aynı mama
harika: olaganustu
hüccet: delıl.
hürmet: nayet, ıhtıram, saygı
iman: ınanç, ıtıkat.
ispat: dogruyu delıllerle gosterme
işareten: ışaret ederek, belırterek
kudsıyet: kutsallık, mukaddeslik, azızlık.
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yuce olan Kur'an
küllî: umumî, genel, butun olan.
kutup: kıtaplar
lisan: dıl
makam-ı kubra: en buyuk makam
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bılme.
mazhar: bır şeyın çıktıgı gorundugu yer, nail olma, şereflenme
menba: kaynak
misil: benzer, eş
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
munacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
Rab: besleyen, yetıştıren, verdıgı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah
risalet: elçılık, resulluk, peygamber olarak gonderılme
sarihan: açıkça, açık olarak.
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
sıdk: doğruluk
suhuf-ı semaviye: Allah'ın bazı peygamberlere gonderdiği sayfalar
sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bolumden her bırı
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şevk: şıddetlı arzu, aşın istek ve heves.
tasdık: bır şeyın veya kımsenın dogruluguna kesin olarak hukmetme.
tavsif: vasıflandırma, bır şeyın ıç yuzu ve ozellıklerını anlatma
terakkı: yukselme, ılerleme
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
ulum-ı imaniye: iman ılmlerı, imanla ılgılı ılmler
ulûm-ı İslamiye: İslâmî ılmler
vahiy: Cenab-ı Hakkın dılediği hukumlerı, sırları ve hakıkatlerı peygamberlere bıldırmesı
zırh: savaşlarda ok, kılıç, sungu gıbi silâhlardan korunmak ıçın gıyılen, demir ve tel levhalardan yapılmış gıysı

risaletine ve hakkaniyetine şahadet ettiği gibi, Kur'ân'dan tereşşuh eden ve bir cihette *Cevşen*'den feyiz alan ve tevellüt eden Resaili'n-Nuriye, yüz otuz parçasıyla risalet-i Muhammediyeye (ASM) bir tek hüccet olarak risaletinin bütün hakikatlerini aklen ve mantıken ispatıyla, hatta felsefenin nazarında akıldan pek uzak meselelerini göz önünde gibi gayet kolay ve makul bir tarzda ders vermesiyle, Muhammed'in (ASM) sadıkıyetine ve risaletine küllî bir surette şahadet eder.

Hem zaman-ı mazi dahi risaletine bir küllî şahittir ki, irhasat denilen nübüvvetten evvel zuhur eden ve gelecek peygamberin mu'cizatı sayılan harikalar, tarihlerde ve siyer kitaplarında kat'î tevatür tarzında nakledilen pek çok vakıalar, gayet sağlam bir surette risaletine şahadet eder ve çok nevileri var. Bir kısmı, gelecek Şahadetlerde beyan edilecek, bir kısmı da Zülfikar'da ve tarih kitaplarında sahih bir surette nakledilmiş. Meselâ, velâdet-i Peygamberiyeye (ASM) yakın bir vakitte Kâbe'yi tahrip etmeye gelen Ebrehe askerinin başlarına ebabil kuşlarının elleriyle taşların yağması ve velâdet gecesinde Kâbe'deki sanemlerin baş aşağı düşmesi ve Kısra-ı Fars sarayının harap olması ve ateşperest Mecusîlerin bin seneden beri yanması devam eden ateşi o gece sönmesi ve Buheyra-i Rahip ve Halîme-i Sa'diye'nin kat'î ihbarlarıyla, bulutlar başına gölge etmesi gibi çok hâdiseler, nübüvvetinden evvel nübüvvetini haber vermişler.

Hem istikbal, yanı, vefatından sonra onun haber verdiği hâdiseler pek çoktur ve çok nevileri var. Birisi,

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince
ateşperest: ateşe tapan, Mecusî
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek
Buheyra-ı Rahip: Peygamberimiz amcası Ebu Talip ile Suriye taraflarına gittiklerinde kilisesinden çıkıp Hz. Muhammed'i işaret ederek onun peygamber olacağını söyleyen rahip
Cevşen: dua mecmuası.
cihet: yön
ebabil: Kur'an-ı Kerim'in Fil Sûresinde (sure no 105) geçen Kâbe'yi yıkmaya gelen Ebrehe'nin ordusunu helak eden kuşlar sürüsüne verilen isim
Ebrehe: Hz. Muhammed'in (asm) doğumundan elli gün kadar evvel Kâbe'yi yıkmaya gelen Habeş ordusu kumandanı
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
gayet: son derece
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
Halîme-i Sa'diye: Hz. Muhammed'in (asm) süt annesi
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran
hüccet: delil
ihbar: haber verme, bildirme
irhasat: Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliğinden evvel meydana gelen ve peygamber olacağına işaret harika hâller, belirtiler
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istikbal: gelecek zaman
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
Kısra-ı Fars: Fars kısrası, eski İran hükümdarı
küllî: umumî, genel, bütün olan
makul: akla yakın, akla uygun, aklın kabul edeceği.
mantıken: mantığa göre, mantıkça
Mecusî: ateşe tapan, Zerdüşt dininı benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerdüşt
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
nakil: anlatma, söyleme, hikâye etme
nazar: bakış, nezdinde
nevi: çeşit, tür
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçilişi, peygamberlik hal ve şanı
Resaili'n-Nuriye: Nur risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
risalet: elçilik, resûlluk, peygamber olarak gönderilme.
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
sadıkıyet: sadıklık, doğruluk, sadakat.
sahih: gerçek, doğru, şüphesiz, yalan olmayan, yanlış olmayan.
sanem: put. Allah'tan başka tapınılan şey
siyer: Hz. Muhammed'in (asm) hayatının bütün safhalarını anlatan Peygamberimizin vasıflarını nakleden eserler
suret: biçim, şekil, tarz.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tarz: biçim, şekil, suret.
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber
tevellüt: doğma, doğum.
vaki: vuku bulan, olan şey
vefat: ölüm
veladet: doğma, doğuş
veladet-i Peygamberiye: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m) doğuşu
zaman-ı mazi: geçmiş zaman
zuhur: ortaya çıkma

Âl-i Beytine ve Ashabına ve fütuhat-ı İslâmiyeye ait ihbarat-ı gaybıyesıdır kı, *Zulfikar*'da, Mu'cızat-ı Ahmedıye (ASM) kısmında nakl-i sahîh ile seksen vakıanın aynen haber verdiği gibi çıkması, meselâ Hz. Osman (RA) mushaf okurken, Hz. Hüseyin (RA) Kerbelâ'da şehit edilmeleri ve Şam ve İrarı ve İstanbul'un fetihleri ve Abbasi Devletinin zuhuru ve Cengız ve Hülâgü onu mağlûp ve mahvetmesi gibi seksen ihbar-ı gaybî mu'cızatı, nakl-ı sahihle ve tarih ve sıyer kitaplarına istınaden tafsilen yazması gibi, ihbar-ı gaybînin sair nevileriyle ve Muhammed'in (ASM) hakkanıyetine delâlet eden pek çok vakıat-ı ıstıkbalıye ile zaman-ı istıkbal dahi kuvvetli ve küllî bir surette risalet-i Muhammediyeye (ASM) ve sadıkıyetine şahadet eder demektir.

Dokuzuncu, Onuncu, On Birinci, On İkinci Şahadetlere ışaret eden,

وَبِشَهَادَةِ الْآلِ بِقُوَّةِ يَقِينِيَّاتِهِمْ فِي تَصْدِيقِهِ بِدَرَجَةِ حَقِّ الْيَقِينِ ۞
وَالْأَصْحَابِ بِكَمَالِ إِيمَانِهِمْ فِي تَصْدِيقِهِ بِدَرَجَةِ عَيْنِ الْيَقِينِ ۞
وَالْأَصْفِيَاءِ بِقُوَّةِ تَحْقِيقَاتِهِمْ فِي تَصْدِيقِهِ بِدَرَجَةِ عِلْمِ الْيَقِينِ ۞
وَالْأَقْطَابِ بِتَطَابُقِهِمْ عَلَى رِسَالَتِهِ بِالْكَشْفِ وَالْمُشَاهَدَاتِ بِالْيَقِينِ ۞ (1)

Yani, Muhammed'in (ASM) sadıkıyetine ve hakkanıyetine küllî şahadetlerden,

Dokuzuncusu: (2) عُلَمَاءُ أُمَّتِي كَأَنْبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ sırrına mazhar ve salâvatlarda Âl-i İbrahım Aleyhısselâma mukabil olan Âl-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın

1. Hakkalyakın derecesındekı tasdıkleriyle ve kuvvetlı yakınlenyle Ehl-i Beytinin aynelyakın derecesındekı tasdıklerıyle ve kemal-ı ımanlarıyla Ashabının ılmelyakın derecesındekı tasdıklenyle ve kuvvetlı tahkıkatlanyla Asfıyanın ve kat'ı keşfıyat ve muşahedelenyle onun risaletınde ittıfak eden aktabın şahadetıyle.

2. Ummetımın alımlerı Benîsraîlın peygamberlerı gıbıdır (Aclûnî *Keşfu'l Hafâ*, 2 64)

aleyhissalâtu vesselam: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
aleyhisselam: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
Âl-i Beyt: Hz. Muhammed'in (asm) ailesinden olan Hz. Muhammed'in (asm) ev halkı
Âl-i İbrahim: Hz. İbrahim'in neslinden gelenler ve onun manevî yolunda yürüyenler
Âl-i Muhammed: Hz. Muhammed'in (asm) neslinden gelenler
Ashap: Sahabeler. Hz. Peygamber'in (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler
delâlet: delil olma, gösterme
fetih: zafer, galebe
fütuhat-ı İslâmiye: İslâmın zafer ile fetihleri
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
ihbarat-ı gaybiye: geçmiş veya gelecek zamana ait verilen haberler
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber
istınaden: istınat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
küllî: umumî, genel, bütün olan
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, bitme
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklerı büyük hârika işler
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler
mukabil: karşılık.
mushaf: Kur'an sahifelerini toplayan cilt. Kur'ân'ın ciltlenmiş hâli. Kur'ân
nakl-i sahih: şüphe duyulmayan, doğru, gerçek haber bildirilmesi.
nevî: çeşit, tür
risalet-ı Muhammediye: kâinatın nûru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği.
sadıkıyet: sadıklık, doğruluk, sadakat
sair: diğer, başka, öteki
salavat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selâm etme. Allahumme salli ala seyyidina Muhammedin ve ala âli seyyidina Muhammed demek.
sır: gizli hakikat.
sıyer: Hz. Muhammed'in (asm) hayatının bütün safhalarını anlatan Peygamberimizin vasıflarını nakleden eserler
suret: biçim, şekil, tarz
şahadet: şahit olma, şâhitlik, tanıklık.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak
vakıa: vuku bulan, olan şey
vakıat-ı ıstıkbalıye: gelecekle ilgili olaylar, gelecekte meydana gelecek hadiseler, olaylar
zaman-ı istıkbal: gelecek zaman
zuhur: ortaya çıkma

içindeki büyük evliya ve Ali (RA) ve Hasan (RA) ve Hüseyin (RA) ve Ehl-i Beytin on iki imamı ve Gavs-ı Azam (KS) ve Ahmed-i Rufaî (KS), Ahmed-i Bedevî (KS), İbrahim-i Dessukî (KS), Ebu'l-Hasan-ı Şazelî (KS) gibi aktaplar ve imamlar, ittifakla, hakkalyakin bir itikatla ve keşfiyat ve müşahedatla ve ümmette gösterdikleri hanka irşadatla ve kerametlerle, risalet ve hakkaniyet ve sadıkıyet-i Muhammediyeye (ASM) imanları ve şahadetleriyle imza basıyorlar.

Onuncusu: Enbıyadan sonra en muhterem ve yüksek taife ve ümmî ve bedevî oldukları hâlde az bir zamanda nur-i Muhammedî (ASM) ile şarktan garba kadar âdilâne idare edip, cihangir devletleri mağlûp ederek muterakkî, fenlî, medenî, siyasî milletlere üstat, muallim, diplomat, hâkim-i âdil olarak o asn bir asr-ı saadet hükmüne getiren Sahabeler, Muhammed'in (ASM) her hâlini tetkik ve taharriden sonra gözleriyle gördükleri çok mu'cizatın kuvvetiyle, eski düşmanlıklarını ve ecdatlarının mesleklerini ve çoklan (Halid ibni Velid ve İkrime ibni Ebu Cehil gibi) pederlerinin taraftarlıklarını, kavim ve kabilelerini tamamıyla bırakıp bütün ruhucanlanyla, gayet fedakârâne bir surette İslâmiyet'e girerek aynelyakin derecesinde Muhammed'in (ASM) sadıkıyetine ve risaletine imanlan, sarsılmaz külli bir şahadettir.

On Birincisi: Asfiya ve sıddıkîn denilen müçtehitler, imamlar, allâmeler, İbni Sina, İbni Rüşd gibi dâhî feylesoflar mısillü binler ehl-ı tahkik, aklî ve mantıkî bir tarzda, her biri ayn bir meslekte şüphesiz binler hüccetlere

Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nanı
gayet: son derece
hakim-i adil: adil hakim adalet ile iş gören hükmedici adaletli hukum verici
hakkalyakin: manfet mertebesinin en yuksepl bir şeyi yaşayarak içine girerek doğrulugundan şupheye asla yer bırakmayacak bıçımde kesin olarak bilme
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk hak ve doğruluktan ayrılmama
hüccet: delil
irşadat: irşatlar uyarmalar doğru yolu gostermeler
İttifak: birleşme fikir birliği etme.
keşfiyat: keşifler Allah ın ilham etmesiyle gosterilen gaypla ilgili sırlar
külli: umumi, genel butun olan.
mantıkı: akla uygun, mantık kaıdelerine uygun mantıklı
mısillü: gibi benzen.
mu'cizat: mu'cizeler Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gosterebileceklen buyuk hanka işler
muhterem: saygı deger hurmete layık saygın
müçtehit: ayet ve hadıslerden şer'i hukumler çıkarabilen gerekli butun ehlilik şartlarına sahıp olan genuş ve denn bilgili dın âlımı
muşahedat: gozlemler
muterakkî: terakkı eden yukselen ilerlemiş
nur-ı Muhammedî: Hz Muhammed ın nuru ışıgı
risalet: elçilik, resulluk, peygamber olarak gondenlme
ruhucan: ruh ve can ruh ve canla
sadıkıyet: sadıklık, dogruluk, sadakat
sadıkıyet-i Muhammediye:
sıddıkîn: sıddıklar doğru sözlu olanlar sammıyetle iman etmiş olan ve bunun geregine tam olarak uyanlar
suret: bıçım şekil tarz.
şahadet: şahit olma şahitlik, tanıklık.
şark: doğu
taharri: arama, araştırma.
taife: takım guruh.
tetkik: dikkatle araştırma incelemе
ümmet: Muslumanlanın tamamı butun Muslumanlar
ümmi: okuma yazması olmayan, okumamış.
üstat: oğretıcı oğretmen.

adil: adaletli olan.
adilâne: adaletli olana yakışır bir surette.
akl: tutarlı mantıklı duşunce fikir
aktap: kutuplar belli bir yer veya memlekettekı evliyanın başı olan en buyuk velı
allâme: buyuk bilgin ilmî seviyesi çok yuksek olan âlım
asfiya: safiyer ve takva sahıbı olan Hz Peygamberin (asm) vârisi hukmunde onun meslek ve gayelennı hayata geçırmeye çalışan âlım zatlar
Asr-ı Saadet: Peygamberımız Hz Muhammed ın (asm) peygamber olarak dunyada bulundugu devir
aynelyakin: gozle gorur derecede inanma bır şeyı gorerek ve seyrederek bılme.
bedevî: çolde ve ıptıdaî tarzda yaşayan medenı olmayan
cihangir: dunyayı, cıhanı zapt eden
dâhî: son derece zekı anlayışlı deha sahıbı
ecdat: dedeler cetler atalar.
Ehl-i Beyt: bir zatın soyundan gelme ve onun neslinden olma
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar gerçegin peşinden gıdenler
enbıya: peygamberler
fedakârâne: fedakarca fedakarlıkla
fen: ıspatla meydana gelmiş ilımlere verilen genel ad
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
garp: guneşin battıgı taraf batı
Gavs-ı Azam: en buyuk gavs

ve kat'î bürhanlara istinaden ilmelyakin derecesinde Muhammed'ın (ASM) risaletine ve hakkaniyetine imanları öyle küllî bir şahadettir ki, onların umumu kadar bir zekâsı bulunmayan, karşılarına çıkamaz.

İşte o hadsiz şahitlerden birisi, bu zamanda Risale-i Nur'dur ki, münkirler ona karşı hiçbir çare bulamadıklarından, zabıta ve adliyeyi aldatıp mahkeme eliyle susturmasına çalışıyorlar.

On Dokuzuncu: Âlem-i İslâm'da her bir ümmetin ehemmiyetli bir kısmını daire-i dersine alıp, hariqa irşat ve kerametlerle manevî terakki ettiren ve hüccetler yerinde müşahedata, keşfiyata dayanan ve aktap denilen en derin ehl-i tahkik ve hakikat, ruhanî terakkilerinde Muhammed'in (ASM) risaletini ve sadıkıyetini ve en yüksek mertebe-i hakkaniyette bulunduğunu keşfen ve şuhuden görüp müttefikan ve mütetabıkan nübüvvetine şahadetleri öyle bir imzadır ki, onların umumu kadar bir yüksek mertebe-i kemalâtı kazanmayan, o imzayı bozamaz.

On Üçüncü Şahadet:

Dört küllî ve çok geniş ve kat'î hüccetlerden ibarettir.

وَبِشَهَادَةِ الْأَرْمِنَةِ الْمَاضِيَةِ بِتَوَاتُرِ بِشَارَاتِ الْكَوَاهِنِ وَالْهَوَاتِفِ وَالْعُرَفَاءِ فِي الْأَدْوَارِ السَّالِفِينَ وَبِمُشَاهَدَةِ بِشَارَاتِ الرُّسُلِ وَالْأَنْبِيَاءِ وَبِشَهَادَتِهِمْ وَبِشَارَتِهِمْ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ بِرِسَالَةِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فِي الْكُتُبِ الْمُقَدَّسَةِ ۞ [1]

1 Geçmiş devirlerdeki kahinler ve hatifler ve ariflerden tevatürle nakledilen müjdelerin şahadetiyle semavî kitaplarda görülen enbiya ve resullerin müjdelerinin müşahedesiyle ve o peygamberlerin (aleyhimusselâm) mukaddes kitaplarında Muhammed Aleyhissalâtü Vesselamın risaletini müjdelemelerin şahadetleriyle.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire
aktap: kutuplar, belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük veli
âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
burhan: delil, ispat, hüccet.
daire-i ders: ders dairesi
ehemmiyetli: önemli
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama
harika: olaganüstü
hüccet: delil
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme
iman: inanç, itikat.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olaganüstü hâller veya tabiatüstü hadiseler
keşfen: keşif yoluyla, gizli bir şeyin Allah tarafından birisine ilham edilmesi yoluyla.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gayba ilişkin sırlar
küllî: umumî, genel, bütün olan
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mertebe-i hakkaniyet: haklılık derecesi, seviyesi
mertebe-i kemalât: kemal olgunluk ve mükemmelliğin derecesi, mertebesi.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
müşahedat: gözlemler
mütetabıkan: birbirine uygunluk içinde
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
nübüvvet: nebîlik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şanı
risalet: elçilik, resûlük, peygamber olarak gönderilme
ruhanî: manevî âlem, ruhlar âlemine mensup, ruhlar âlemine ait.
sadıkıyet: sadıklık, doğruluk, sadakat.
şahadet: şahit olma, şahıdlık, açık alamet, işaret.
şuhuden: şuhut ile görerek, müşahede ederek.
terakki: yükselme, ilerleme
umum: bütün, hepsi
ummet: Muslumanların tamamı, bütün Muslumanlar
zabıta: şehir güvenliğini sağlamakla vazifeli bulunan idare, polis

Bu fıkranın kısaca bir mealî burada beyan edilecek ve ızahatı ve senetlen *Zülfikar*'ın Mu'cizat-ı Ahmediye kısmının ahirinde mükemmel var

Yanı, geçmiş zamanlarda nev-i beşerin meşahir ve namdarlarından, başta enbıya olarak anfler, kâhınler, hatifler müttefikan Muhammed'in (ASM) risaletine ve gelecegine ırhasat nev'inden gayet sarih ve mukerrer haber verdiklenni nakl-i sahih ve bir kısmı tevatürle tarih ve siyer ve hadis kitaplarında kayıt ve kabul edilmesine ve *Mu'cızat-ı Ahmediye* risalesinde o binler ihbaratın en kuvvetli ve kat'î kısmını tafsilen beyanına binaen ona havale edıp gayet kısa bir ışaretle deriz ki:

Enbıyalar, mukaddes, semavî kitaplarda Muhammed'in (ASM) nübüvvetine dair Tevrat, İncil, Zebur'un yüzer ayetlennde sarahate yakın kısmından yırmi ayetleri On Dokuzuncu Mektupta yazılmış Hristiyan ve Yahudîler tarafından çok tahnfatıyla beraber, yine nübüvvet-i Ahmediyeyı haber veren yüz ayeti Hüseyin-i Cisrî kitabında yazmış.

Kâhınler ıse, başta meşhur Şıkk ve Satih olarak, ruhanî ve cin vasıtasıyla gaipten haber veren ve şımdi medyum denilen, tevatür bir nakl-i sahihle peygamberın gelecegıne ve Fars devletini kaldıracağına sarih bir surette haber verdiklen ve şüphe kaldırmaz bir tarzda, yakında bir peygamber Hicaz'da zuhurunu mukerrer soyledikleri gıbi, arif-i billâh kısmından, Peygamberin (ASM) cetlerinden Kâ'b ıbnı Lüeyy ve Yemen ve Habeş padışahlarından Seyf ibni Zîyezen ve Tübba gibi çok arifler, o zaman

ahir: son.
arif: tevhid bilgi ve şuuruna sahip hakkı tanıyan, onun esennı layıkıyla anlayıp bilen bildiklennı uygulayan irfan sahibi manfet ve hakikat mertebesine erişen ustun görüşlü kimse
arif-i billah: murşıt ermiş evliya manfeu Allah a vasıl olan Cenab-ı Hakkı bilen velî
beyan: açıklama, ızah
binaen: -den dolayı bu sebepten.
ced: dede buyuk baba ata
cin: gozle gorunmez latif cısimlerden ibaret bir yaratık.
enbiya: nebiler peygamberler
Fars: Iran
fıkra: kısım fasıl bolüm
gaip: gorunmeyen alem
hadis: şenat orfune gore Hz Muhammed e (asm) aıt oldu ğu kesin olan şeyler.
hatif: sesi ışıtılen kendisi gorulmeyen ve gayptan doğru haber veren cinler
ihbarat: ıhbarlar bıldırmeler haber vermeler
İncil: Hz Isa'ya (a.s) gonderilmiş olan llahi kitap
ırhasat: Hz Muhammed'in (asm) peygamberliginden ev vel meydana gelen ve peygamber olacağına ışaret harika haller belirtiler
kâhın: gaipten haber vermek ıddıasında bulunan kımse falcı.
kat'i: kesin.
meal: mana anlam mefhum
medyum: ruhlar arasında aracılık ettugine ve gelecegi bildigine manılan kımse
meşahir: meşhurlar şohret sahıpleri
mu cızat-ı Ahmediye: Peygamber Efendımızın (asm) gösterdıgı mu cızeler.
mukaddes: takdıs edilmış kutsal azız temız
mükerrer: tekrarlanmış tekrar olunmuş
müttefikan: ittıfak ederek, hep beraber birlıkte
nakl-ı sahih: şuphe duyulmayan doğru gerçek haber bildirilmesi
namdar: meşhur ünlü şöhretli, namlı.
nev-i beşer: insanoglu insanlar
nevi: çeşit, tur
nübüvvet: nebîlik peygamberlik Allah ın elçiliği peygamberlik hâl ve şanı
nübüvvet-i Ahmediye: Hz Muhammed ın (asm) peygamberligi
risalet: elçilik, resulluk peygamber olarak gondenlme.
ruhanî: gozle gorulmeyen cısmı olmayan elle tutulamayan varlıklar
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım
sarih: açık, aşıkâr
sarihan: açıkça açık olarak
semavî: Allah tarafından olan llâhı
senet: dayanılacak ve guvenilecek şey kuvvetli delil olabilecek söz
siyer: Hz Muhammed ın (asm) hayatının butun safhalannı anlatan Peygamberımızın vasıflannı naklleden eserler
suret: bıçım şekil tarz.
tafsilen: tafsıllı bır şekılde uzun uzadıya ayrıntılı olarak
tahrifat: tahrifler bır şeyln aslını bozmalar, degıştırmeler
tarz: bıçım şekil suret.
tevatür: bır hadıs ı şerfin yalan söylemelennı aklın kabullenemeyeceği kadar sayı ve saglamlıktakı bır topluluk tarafından aktarılması rivayet edilmesi
Tevrat: Hz Mûsa ya (a.s) indinimış olan llahi kitap
Zebur: Hz. Davud a (a.s) nazil olan mukaddes kitap
zuhur: ortaya çıkma

evliyalan, pek sarih bir surette, Muhammed'in (ASM) risaletinden haber verip şirlerle ilân etmişler. On Dokuzuncu Mektupta, ehemmiyetli ve kat'î bir kısmı yazılmış. Hatta o padişahlardan birisi, demiş: "Ben, Muhammed'e (ASM) hizmetkâr olmasını, bu saltanata tercih ederim." Birisi de demiş: "Ah! Ben ona yetişseydim, onun ammizadesi olurdum." Yanı, Hazret-i Alı gibi fedaî bir hizmetkârı ve vezirı olurdum. Her ne ise, tarih ve sıyer kıtaplan bu haberleri tamamen neşir ile, bu anfler, risalet-i Muhammediyeye (ASM) kuvvetli ve küllî bir şahadetle sadıkıyetine imza basıyorlar.

Hem, o anfler ve kâhinler gibi risalet-i Muhammediyeyi (ASM) gaybî haber veren ve sözleri işitilen ve şahıslan gorunmeyen "hatif" denilen ruhanîler, pek sarıh bir surette Muhammed'in (ASM) nübuvvetinden haber verdikleri gibi, çok muhbirler, hatta saneme kesilen kurbanlar ve sanemler ve mezar taşlan, nübuvvetinden haber vermeleriyle, onun rısaletıne ve hakkanıyetine ımza basıp tarih lisanıyla şahadet etmişler.

On Dördüncü Şahadet

Kâinatın kuvvetli şahadetine işaret eden bu Arabî fıkra:

وَبِشَهَادَةِ الْكَائِنَاتِ بِغَايَاتِهَا وَبِالْمَقَاصِدِ الْاِلٰهِيَّةِ فِيهَا عَلَى الرِّسَالَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ الْجَامِعَةِ بِسَبَبِ تَوَقُّفِ حُصُولِ غَايَاتِ الْكَائِنَاتِ وَالْمَقَاصِدِ الْاِلٰهِيَّةِ مِنْهَا وَتَقَرُّرِ قِيمَتِهَا وَوَظَائِفِهَا وَتَبَارُزِ حُسْنِهَا

ammızade: amca çocuğu
Arabî: Arabcaya aıt, Arap dılı ıle ılgılı
arif: tevhıd bılgı ve şuuruna sahıp hakkı tanıyan onun esennı lâyıkıyla anlayıp bılen bıldıklennı uygulayan ırfan sahıbı manfet ve hakıkat mertebesıne erişen ustûn gorüşlu kımse.
ehemmıyetlı: onemlı
evlıya: velıler Allah dostlan
fedaı: canını esırgemeyen mühım bır maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan
fıkra: kısım fasıl bolüm
gaybı: gaypla ılgılı görünmeyenlere aıt.
hakkanıyet: hak ve adalete uygunluk hak ve dogruluktan ayrılmama
hatıf: sesı ışıtılen kendısı gorulmeyen ve gayptan dogru haber veren cınler.
hızmetkâr: hizmet yapan kımse hızmetçı
ılân: yayma duyurma bildırme
kahin: galpten haber vermek iddîasında bulunan kımse falcı
kâinat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı bütün âlemler
kat'i: kesin şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
küllî: umumî genel bütün olan.
lisan: dıl
muhbır: haber veren habercı.
neşir: herkese duyurma yayma tamım
nübuvvet: nebılık, peygamberlık, Allahın elçılıgı peygamberlık hal ve şanı
rısalet: elçılık, resulluk, peygamber olarak gonderılme
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz Muhammed ın (asm) peygamberlıgı
ruhanî: gozle gorulmeyen cısmı olmayan elle tutulamayan varlıklar
sadıkıyet: sadıklık, dogruluk, sadakat
saltanat: sultanlık padışahlık, hukumdarlık.
sanem: put, Allah tan başka tapınılan şey
sarih: açık, aşıkâr.
seyf: kılıç.
sıyer: Hz. Muhammed ın (asm) hayatının butun safhalarını anlatan Peygamberımızın vasıflarını nakleden eserler
suret: bıçım şekıl tarz.
şahadet: şahıt olma şahıdlık, açık alâmet, işaret.

وكمالها وتحقق حكم حقائقها على الرِّسالة الانسانية لاسيما على الرِّسالة المحمَّديَّة اذ هي المظهرةُ والمدارُ الاتمُّ لها ولولاها لصارت هذه الكائناتُ المكمَّلةُ والكتابُ الكبيرُ ذو المعاني السرمديَّة هباءً منثوراً متطايرة المعاني متساقطة الكمالات وهو محالٌ من وجوهٍ وجهاتٍ ۞ [1]

Ayetü'l-Kübra, bu Arabî fıkranın mealine dair demiş: Bu kâinat, nasıl ki kendini icat ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray, bir kitap gibi, bir sergi, bir temaşagâh gibi tasarruf eden Sâniine ve Kâtibine ve Nakkaşına delâlet eder, öyle de, kâinatın hilkatindeki makasıd-ı İlâhiyeyi bilecek, bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbanî hikmetlenni talim edecek ve vazifedarâne harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemalâtını ilân edecek ve "Nereden geliyorlar? Ve nereye gidecekler? Ve ne için buraya geliyorlar ve çok durmuyorlar, gidiyorlar?" diye dehşetli suallere cevap verecek ve o kitab-ı kebirin manalarını ve âyât-ı tekviniyesinin hikmetlerini tefsir edecek bir yüksek delâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstat, bir sadık muallim istediği ve iktıza ettiği ve her hâlde bulunmasına delâlet ettiği cihetle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın hakkaniyetine ve bu Kâinat Hâlıkı'nın en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna kuvvetli ve küllî şahadet edip [2] أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ der.

1 Kâinat gayeleri ve onda tezahur eden makasıd-ı İlâhiye ile Muhammed'in (ASM) cami risaletine şahadet eder. Çünkü kâinatın yaratılış gayelerinin ve ondaki makasıd-ı İlâhiyenin, mevcudatın vazifelerinin ve kıymetinin anlaşılması, hüsün ve kemalinin tebaruz etmesi, hakikatlerindeki hikmetlerin tahakkuk etmesi, insanlar içinde peygamberlerin gönderilmesine, bilhassa da risalet-i Muhammediyeye (ASM) bağlıdır. Zira, bütün makasıd-ı İlâhiyeyi en açık olarak gösteren ve bu gayelerin en eterni medarı risalet-i Muhammediyedir. Şayet o olmasaydı, sermedî manalar taşıyan büyük bir kitap hükmündeki bu mükemmel kâinat, hebâen menşur gider, manasız kalır ve kemalâtı sükut ederdi. Bu ise pek çok vücuh ve cihetlerle muhâldir.

2 Şahadet edenim ki, Muhammed (ASM) Allah'ın resûlüdür.

Arabî: Arabcaya ait; Arap dili ile ilgili.
âyât-ı tekviniye: kâinatta yaratılan varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve birliğine olan işaretlen, delil oluşlan.
Ayetü'l-Kübra: Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
cihet: yön, sebep, vesile.
dair: alakalı, ilgili.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delalet: delil olma, gösterme.
dellal: ilân eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
harekât: hareketler, davranışlar, tutumlar.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
idare: çekip çevirme.
iktıza: lâzım gelme, gerekme.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
kâtip: yazan, yazıcı.
kemalât: faziletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran.
kıymet: değer.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın maksatları, yaratıcının gayeleri.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar.
muallim: ders veren, öğretmen.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan.
Nakkaş: her şeyi nakışlı yaratan Allah.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait.
sadık: doğru, gerçek, sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sual: soru.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler.
takdir: kıymet verme, beğenme.
talim: eğitim, öğretme.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tedbir: idare etme.
tefsir: açıklama, izah.
temaşagâh: temaşa yeri, seyir ve gezinti yeri.
üstat: öğretici, öğretmen.
vazife: görev.
vazifedarane: vazifeli olarak.
ziyade: çok, fazla.

Evet, Muhammed'in (ASM) getirdiği Nur ile kâinatın mahıyeti, kıymetı, kemalâtı ve içındekı mevcudatın vazıfelerı ve neticelerı ve memurıyetlerı ve kıymetlerı bilinir, tahakkuk eder. Ve kâınat, baştan başa gayet manıdar mektubat-ı İlâhıye ve mücessem bir Kur'ân-ı Rabbanî ve muhteşem bır meşher-i asar-ı Sûbhanıye olur. Yoksa, adem ve hıçlık ve zeval ve fenâ karanlıklarında yuvarlanan karma karışık vahşetlı bir vırane, dehşetlı bır matemhane mahiyetine duşer. Bu hakikate binaen, kâınatın kemalâtı ve hikmetlı tahavvulâtı ve sermedî manaları, kuvvetlı bir tarzda نَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ der.

On Beşıncı Şahadet

Pek çok kudsî şahadetlerı ıhtıva eden, bu kâınatta tasarruf ederek zerrattan seyyarata kadar bütün tahavvulât ve harekât ve sekenat ve hayat ve memat gibi bütün tasarrufat emriyle, iradesiyle, kuvvetiyle bulunan Zat-ı Vacıbü'l-Vücud'un icraat-ı rububiyetı ve ef'al-i rahmanıyetı cıhetınde risalet-i Muhammedıyeye (ASM) mukaddes şahadetıne ışaret eden, bu gelen Arabî fıkradır:

وَبِشَهَادَةِ صَاحِبِ الْكَائِنَاتِ وَخَلَّاقِهَا وَمُتَصَرِّفِهَا عَلَى الرِّسَالَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ بِأَفْعَالِ رَحْمَنِيَّتِهِ وَبِاحْرَاآتِ رُبُوبِيَّتِهِ كَفِعْلِ الرَّحْمَانِيَّةِ بِإِنْزَالِ الْقُرْآنِ الْمُعْجِزِ الْبَيَانِ عَلَيْهِ وَبِإِظْهَارِ أَنْوَاعِ الْمُعْجِزَاتِ عَلَى يَدَيْهِ وَبِتَوْفِيقِهِ وَحِمَايَتِهِ فِي كُلِّ حَالَاتِهِ وَبِإِدَامَةِ دِينِهِ بِكُلِّ حَقَائِقِهِ

adem. yokluk.
Arabî: Arabcaya aıt, Arap dılı ıle ılgılı
binaen: den dolayı bu sebepten
cıhet: yon
dehşetlı: ürkütucu korkunç
ef'al-i Rahmanıyet: Cenab ı Hakkın kullarını besleme koruma ve merhamet etme fıılleri
fenâ: yok olma olumluluk, geçıcılık.
fıkra: kısım, fasıl bolum.
gayet: son derece
hakıkat: gerçek.
harekat. hareketler davranışlar
hıkmet: ılâhı gaye gızlı sebep fayda
icraat-ı rububıyet Rububıyetın icraatı Cenab ı Hakkın mahlukatın uzerındekı terbıye ve tedbır ıle ılgılı icraatı.
ıhtıva: ıçıne alma kapsama
irade: dıleme ısteme bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar güç.
kaınat: evren yaratılmış olan şeylerın tamamı butun alemler
kemalat. fazıletler kemaller olgunluklar mukemmelıklerler
kıymet: deger
kudsı: mukaddes yuce
Kur'ân-ı Rabbanî: Cenab ı Hakkın terbıye ve ıdare edıcı hıtabı olan Kur'ân
mahıyet bır şeyın aslı esası tabıatı nıtelıgı
manıdar nukteli ınce manalı
matemhane yas tutulan ev matem evı
mektubat-ı Ilahıye her şeyın ma budu olan Allah ın yarattıgı ve her bırı bır mektup gıbı manalar ıfade eden varlıklar
memat: olum vefat, ırtıhal ahırete goç etme
memurıyet. memurluk memur olma halı.
meşher-i asar-ı Sûbhanıye Cenab ı Hakkın eserlerının teşhır edıldıgı yer her turlu noksan sıfattan ben ve munezzeh olan Cenab ı Hakkın eserlerının serpılendıgı yer
mevcudat. mevcutlar var olan her şey mahlûklar
muhteşem: haşmetlı yuce.
mukaddes takdıs edılmış kutsal azız temız
mucessem: tecessum etmış cısımlenmış
neşhedu enne Muhammeden resulullah Bız Hz Muhammed ın (asm) Allah ın resulu olduğuna şahadet edenız.
risalet-i Muhammedıye kâınatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed ın (asm) peygamberlıgı
rububıyet. Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeylerı vermesı onu terbıye etmesı ve ıdaresı altında bulundurma vasfı
sekenat: durmalar, duruşlar
sermedî: ebedî daımı süreklı.
seyyarat: gezegenler.
şahadet. şahıt olma şahıtlık, açık alamet, ışaret.
tahakkuk: gerçekleşme olma delıl ıle ıspat edılme kesınleşme
tahavvulât tahavvuller degışmeler.
tarz: bıçım şekıl suret.
tasarruf: bır şeyın sahıbı olup ıdare etme mulkunu ıstedıgı gıbı kullanma
tasarrufat. tasarruflar, ıdare etmeler
vahşet: tenha ıssız korkunç yer
vazıfe: görev
vırane harabe yıkılmaya yuz tutmuş veya yıkılmış eskı yapı.
Zat-ı Vacıbu l-Vucud varlıgı mutlaka gerekli olan zat, Cenab ı Allah
zerrat: zerreler atomlar.
zeval: sona erme yok olma olme

وبإعلاء مقام حرمته وشرفه و إكرامه على جميع المخلوقات بالمشاهدة والعيان وكفعل ربوبيته بجعل رسالته شمسًا معنوية لكائناته وبجعل دينه فهرستة كمالات عباده وبجعل حقيقته مرآتًا جامعة لتجليات ألوهيته وبتوظيفه بوظائف ضرورية لازمة لوجود المخلوقات في هذه الكائنات كلزوم الرحمة والحكمة والعدالة وكضرورة لزوم الغذاء والماء والهواء والضياء ۞ (1)

Bu pek kat'î ve çok geniş ve kudsî şahadetin tafsilâtını Risale-i Nur'a havale edip, gayet kısacık bir işaretle meal-i icmalîsine bakacağız

Evet, bu kâinatta, gözümüz önünde bu muntazam tasarrufatı içinde adalet ve hikmetle ve rahmet ve inayet ve himayetle her zaman iyileri himaye ve fenaları ve yalancıları tokatlamak, rububiyetinin bir âdeti olmasından, ef'al-i Rahmaniyet muktezasıyla bir Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı, Muhammed'in (ASM) elîne vermesi, ve bine yakın mu'cizelerin pek çok envaını ona vermesi, ve bütün hâlâtında ve en tehlikeli vaziyetlerinde şefkatkârâne himaye ve hatta güvercin ve örümcekle muhafaza etmesi; ve büyük vazifelerinde onu tam muvaffak etmesi, dinini bütün hakikatleriyle idame etmesi ve İslâmiyet'ini zeminin ve nev-i beşerin başına geçirmesi; ve bütün mahlûkat üstünde bir makam-ı şeref ve meşahir-i insaniyenin fevkinde daimî bir rütbe-ı makbuliyet ve dost ve düşmanın ittifakıyla en yüksek hasletleri taşıyan bir şahsiyeti

1 Kâinat Sahibi ve Halıkı ve Mutasarrifunu rahmaniyet ef'ali ve rububiyet icraatı risalet-i Muhammediyeye şahadet eder Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı ona indirmek ve envâ-ı mu'cizâtı onun eliyle izhar etmek ve her turlu hâlinde onu himaye ve muvaffak kılarak dinini bütün hakikatleriyle beraber devam ettirmek ve onun hurmet ve şeref makamlarını yüceltmek ve bütün mahlûkatın üzerinde bir makam vermek gibi apaçık görülen rahmaniyet fiillen ve keza onun risaletini kâinatın üzerinde manevî bir güneş yapmak ve dinini kullanmın kemalatına bir fihriste yapmak ve onun hakikatini uluhiyetinin tecellilerine camı bir ayine yapmak ve kâinattaki mahlûkatın vücudu için rahmet ve hikmet ve adaletin luzumu ve gıda ve su ve hava ve ışığın zarureti derecesinde zarurî vazifelerle onu tavzif etmek gibi rububiyet fiilleriyle bu Kâinat Sahibi onun hakkaniyetine şahadet eder

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi düzenli ve dengeli oluş.
adet: kanun
daimî: sürekli devamlı
ef'al-i rahmaniyet: Cenâb-ı Hakkın kullarını besleme koruma ve merhamet etme fiilen

enva: çeşitler türler nevîler
fevkinde: üstünde
gayet: son derece
hâlât: hâller durumlar vaziyetler
haslet: güzel huy iyi özellik
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hikmet: İlâhî gaye gizli sebep fayda
himaye: koruma, muhafaza etme
himayet: koruma esirgeme
inayet: yardım ihsan lütuf
ittifak: birleşme fikir birliği etme.
kâinat: evren yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'î: kesin şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kudsî: mukaddes yüce
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerîm
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar
makam-ı şeref: şeref makamı
meal-i icmalî: kısaca anlam özet olarak anlam
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muhafaza: koruma
muktezâ: iktüza etme gerekme
muntazam: nizamlı intizamlı düzenli ve düzgün biçimde.
muvaffak: başaran başarmış başarılı
nev-i beşer: insanoğlu insanlar
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı
rütbe-i makbuliyet: makbuliyet derecesi kabul edilme derecesi
şahadet: şahit olma şahitlik, tanıklık.
şahsiyet: kışılık kişi özelliği
şefkatkârane: şefkatli ve merhametli bir şekilde
tafsilât: tafsiller açıklamalar izahlar
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
vazife: görev
vaziyet: durum
zemin: yeryüzü

vermekle, beşerin beşten birisini ona ümmet etmesi, gayet kat'î bir tarzda sadıkıyetine ve risaletine şahadet ettiği gibi, ef'al-i rububiyet cıhetinde dahı goruyoruz kı, Bu Âlemin Mutasarrıfı ve Müdebbırı, Muhammed'in (ASM) rısaletini bu kâinata bir manevî güneş yapıp, Nur Risalelerinde ispat edıldığı gıbı, onun ile butun karanlıkları ızale ve nuranî hakıkatlerini gösterip ve butun zîşuuru, belki kâinatı hayat-ı bâkıye müjdesıyle sevindırdığı gıbı, dınını dahi butun makbul ehl-i ıbadetin fıhrıste-i kemalâtı ve harekât-ı ubudıyete sağlam bir program yapması gibi, Muhammed'in (ASM) şahsıyet-i maneviyesi olan hakıkatini, Kur'ânı'ın ve *Cevşen*'ın delâletiyle tecelliyat-ı ulûhiyetine bir âyine-i camia yapması, ve sabıkan işaret ettiğimız hakıkatlerin ve on dört asırda her gün ümmetinin butun hasenatlarının bır mıslını kazanmasının ve hayat-ı içtimaiye ve maneviye ve beşeriyedeki âsârının delâletiyle, nev-i beşere en yüksek reis ve mukteda ve üstat yapması, ve onu büyük ve kudsî vazıfelerle beşerin imdadına gonderip rahmet, hikmet, adalet, gıda, hava, mâ, zıya derecesinde ırsarıları onun dınıne, şerıatına, İslâmiyet'teki hakıkatlerine muhtaç (HAŞIYE) yapması ıle on iki

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksıksız verılmesi düzenli ve dengeli olış
alem: dunya
asar: eserler
asır: yuzyıl
ayine-i camia: kapsayıcı ayna, kâınatta ve mahlukatta tecellıden gorunen Cenab-ı Hakkın butun ısımlerını kendısınde gosterebılen varlık, insan
beşer: ınsanlık.
Cevşen: dua mecmuası
cihet: yon
delalet: delıl olma, gosterme
ef'al-i rububiyet. rububıyet fıllerı, Allah ın Rab ısmının tecellısıne aıt fıller
ehl-i ibadet: ıbadet ehlı, Allah a kullugu tam olarak yapanlar
fihriste-i kemalât: kemalıer olgunluklar ve mukemmellıklerın fihrıstesı, lıstesı
gayet: son derece.
hakikat: gercek, esas
harekat-ı ubudiyet. kulluk davranışları
hasenat: güzellıkler, yıllıkler
haşıye: dıpnot.
hayat-ı bakıye: bakı olan, sonsuz hayat, ahıret hayatı
hayat-ı beşeriye: ınsanın hayatı
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı
hayat-ı maneviye: manevi hayat, ıman ıle geçmiş zaman ve gelecek zaman ve ahıret âlemlerine kadar uzanan manevî hayat.
hikmet: İlâhî gaye, gızlı sebep, fayda
imdat. yardım
ispat: dogruyu delıllerle gösterme
ızale: gıderme, ortadan kaldırma
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kat'i. kesin, suphe ve tereddude mahal bırakmayan
kudsî: mukaddes, yuce

HAŞİYE: Ben, bu ıhtıyarlıgım ve perişanıyetim içinde, zat ı Muhammedıyenın (ASM) getirdıgı erzak-ı maneviyenin milyondan bırısını hıssettım. Elımden gelseydı, milyonlar lısanla salâvatlarla ona teşekkür edecektım. Şoyle kı:

Ben fıraktan, zevalden çok ıncınıyorum. Halbukı, sevdıgım dünya ve dünevîler, mufarakatla benu bırakıp gıdıyorlar. Ben de gıdecegımı bılıyorum. Bu pek elîm ve canhıraş me'yusıyete karşı, bırden saadet-i ebedıye ve hayat ı bâkıye mujdesını zat ı Ahmedıyeden (asm) ışıtmekle kurtuluyorum ve tam teselli buluyorum. Hatta, teşehhutte ➡

makbul: kabul edılmış, geçerlı, reddedılmeyen
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
mısıl: benzer, eş
Mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahıbı olan, her şeyın sahıbı olan Allah
Mudebbır: tedbır alan, her ışı onceden dusunup ona gore ayarlayan, planla ıdare eden.
nev-i beşer: ınsanoğlu, ınsanlar
nuranı: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık.
reis: başkan
risalet: elçılık, resulluk, peygamber olarak gonderılme
sabıkan: evvelce, bundan once
sadıkıyet: sadıklık, dogruluk, sadakat
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
şahsıyet-ı maneviye: manevı şahsıyet, manevî kışılık
şerıat. Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bıldırılen İlahi emir ve yasaklara dayanan hukumlerin hepsı
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tecelliyat-ı ulûhiyet: Cenab ı Hakkın ilâhiginin ve her şeyı kendısıne ıbadet ve ıtaat ettırmesının tecellıleri, goruntuleri
ümmet: Muslumanların tamamı, butun Muslumanlar
üstat: ogretıcı, ogretmen
vazife: gorev
zişuur: şuurlu, şuur sahıbı
zıya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

küllî ve kat'î hüccetlerle risalet-i Muhammediyeye (ASM) kudsî şahadet ettiği hâlde, acaba hiç mümkün mudur ki, sinek kanadının ve bir çiçeğin tanziminden lâkayt kalmayan Bu Kâinat Sahibi'nin bu derece küllî ve geniş şahadetlerine mazhar olan risalet-i Muhammediye (ASM), kâinatın manevî bir güneşi olmasın?

İşte bu on beş küllî şahadetler, her biri pek çok şahadetleri, hatta Üçüncü Şahadet mu'cizat lisanıyla bin şahadeti ihtiva edip, öyle bir kat'iyetle ve kuvvetle [2] أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ olan davayı ispat ve tahakkuku-nu ve kıymetini ve ehemmiyetini ilân etmiş ki, her gün beş defa âlem-i İslâm, yüzer milyon lisanlarla teşehhütte o davayı kâinata ilân ettiği gibi, o davanın esası olan hakikat-ı Muhammediye (ASM), kâinatın çekirdek-i aslîsi, bir sebeb-i hilkati ve en mükemmel meyvesi olduğunu milyarlar ehl-i iman tereddütsüz tasdik ederek kabul etmişler. Ve Bu Kâinatın Sahibi (celle celâluhû) o şahsiyet-i maneviye-i Muhammediyeyi (ASM) saltanat-ı rububiyetine bir yüksek dellâlı ve kâinat tılsımının ve hilkat muammasının bir doğru keşşafı ve lütuf ve rahmetinin bir parlak misalı ve şefkat ve muhabbetinin bir belîğ lisanı ve âlem-i bâkîdeki hayat-ı daime ve saadet-i ebediyenin en kuvvetli müjdecisi ve elçilerinin en son ve en büyük bir resulü eylemiş.

---

[1] السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ dediğimde, ona hem bıat, hem memuriyetine teslim ve itaat, hem vazifesini tebrik, hem bir nevi teşekkür ve saadet-i ebediye müjdesine bir mukabeledir ki Müslümanlar her gün beş defa bu selâmı yaparlar.

---

1. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun ey Peygamber!
2. Şahadet ederim ki, Muhammed (ASM) Allah'ın Resuludur.

âlem-i bâki: sonsuz olan ahret alemi
âlem-i İslam: İslâm âlemi, İslâm dünyası
belîg: belâğatle düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan
celle celâluhû: onun şanı yücedir
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz, kâinatın özü, aslî çekirdeği
davet: takip edilen fikir, iddia
dellâl: ilân edici, hakka davet eden
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
ehl-i iman: mananlar, İman sahipleri
hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslamiyetin aslı ve esası
hayat-ı daime: devamlı ve sonu olmayan hayat.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
hüccet: delil
ihtiva: içine alma, kapsama
ilân: yayma, duyurma, bildirme
İspat: doğruyu delillerle gösterme
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kat'iyet: kat'ilik, kesinlik.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lâkayt: kayıtsız, ilgisiz
lisan: dil
lütuf: güzellik, hoşluk, iyilik, ihsan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: bir şeyin çıktığı görünüdüğü yer, nail olma, şereflenme.
misal: benzer, örnek
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç, ış, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
muhabbet: sevgi, sevme
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
risalet-i Muhammediye: Kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği.
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
saltanat-ı rububiyet: kainatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı
sebeb-i hilkat: yaratılış sebebi, yaratılış nedeni
şahadet: şahit olma, şahıtlik, açık alamet, işaret.
şahsiyet-i maneviye-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (asm) manevî varlığı, şahsiyeti
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tahakkuk: gerçekleşme, olma delil ile ispat edilme, kesinleşme
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
teşehhüt: namazda her oturuşta tahiyyat duasını okuma ve bu duayı okuyacak kadar oturma.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır

Acaba bu mahiyetteki bir hakikate kanaat etmeyen veya ehemmiyet vermeyen, ne derece hasaret ve hata ve belâhat ve cinayet ettiğini kıyas eylesin!

İşte, namazdaki Fatiha, nasıl İkinci Kısımda işaratıyla, teşehhütte [1] اَشْهَدُ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'taki hakikat-i tevhid davasına kat'î huccetleri gösterir, hadsız imzalar basar, bu Üçüncü Kısımda dahi, yine teşehhütte [2] وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ tâ hakikat-i risalet davasına kuvvetli şahitlen getirip nihayetsiz tasdik imzalarını bastırır.

Yâ Erhamerrâhimîn, bu Resul-ı Ekrem'in (ASM) hürmetine, bizi onun şefaatine mazhar ve sünnetinin ittibaına muvaffak ve dâr-ı saadette onun Âl ve Ashabına komşu eyle! Âmin, âmin, âmin.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ بِعَدَدِ حُرُوفِ الْقُرْاٰنِ الْمَقْرُوئَةِ وَالْمَكْتُوبَةِ ۞ اٰمِينَ [3]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [4]

1. Şahadet ederim ki Allah'tan başka hıçbir ilah yoktur.
2. Ve şahadet ederim ki Muhammed (ASM) Allah'ın resulüdür.
3. Allah'ım okunan ve yazılan bütün Kur'an harfleri adedince ona, onun Âl ve Ashabına salât ve selâm eyle. Âmin.
4. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hıçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)

âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
ashap: Sahabeler. Hz. Peygamber'in (asm) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
belâhat: ahmaklık, kalın kafalılık, düşüncesizlik.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri. Cennet.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-i risalet: peygamberlik hakikatı, gerçeği.
hakikat-i tevhid: tevhid hakikatı, Allah'ın bir ve tek olduğu ve ondan başka ilâh olmadığı gerçeği.
hasaret: hasar, zarar, ziyan.
huccet: delil.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
İşarat: işaretler, haber vermeler.
ittibaı: tabi olma, uyma, itaat etme.
kanaat: hırs göstermeden kısmetine razı olmak, elindeki ile yetinmek, inanma, görüş.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
resul: Allah tarafından kendisine vahiy gelen, Allah'ın emirlerini insanlara bildirmekle vazifeli olan insan, peygamber.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (asm).
sünnet: Hz. Muhammed'in (asm) Kur'ân dışında, Müslümanlara örnek olan mübarek sözü, fiil ve emirleri, kabulleri veya takrirleri.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
teşehhut: namazda her oturuşta tahiyyat duasını okuma ve bu duayı okuyacak kadar oturma.
yâ Erhamürrahimîn: Ey merhametlilerin en merhametlisi!

Elhüccetüzzehra'nın İkinci Makamı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ وَبِهِ نَسْتَعِينُ [1]

FATIHA'nın ahırında, ehl-i hıdayet ve istikamet ve ehl-i dalâlet ve tuğyanın muvazenesine işaret eden ve Risale-i Nur'un bütün muvazenelerinin menbaı olan ayetin bir hakikatini Sure-i Nur'dan

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ
مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ [2]

(ilâahir) ayeti ve arkasında

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشٰهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ [3]

(ilâahir) ayetiyle beraber pek acip bir tarzda o muvazeneyi mu'cizâne ifade ederler.

Birinci ayet-i nur, Birinci Şuada ispat edilmiş ki, on işaretle Risale-i Nur'a bakıyor, mu'cizâne, Kur'ân'ın o tefsirinden gaybî haber veriyor. Ve Risale-i Nur'a Nur namı verilmesine en birinci sebep olmasından, Yirmi Dokuzuncu Mektubun bir kısmında bir seyahat-i hayaliye temsilinde, bu acıp ayetin nur kelimesinde nun-ı na'büdü mu'cizesi gibi bir manevî mu'cizesinin beyanına

1 Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Ve ancak Ondan yardım dileriz.

2. Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali, bir lamba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, inci gibi parlayan bir yıldıza benzer ki, ne doğuya, ne de batıya ait olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. (Nur Suresi, 35.)

3. Yahut, derin bir denizin karanlıklarına benzer ki, o denizi üst üste dalgalar kaplamış, dalgaları da (bulutlar) örtmüştür. (Nur Suresi, 40.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahır: son
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i nur: Nur ayeti, Nur Suresi 35. ayet.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hıdayet: hıdayette ve doğru yolda olanlar, hıdayete erişmiş kimseler
ehl-i istikamet: inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olanlar
Elhüccetüzzehra: parlak delil anlamında Risale-i Nur Külliyatından bir eserin adı
gaybî: gayple ilgili, görünmeyenlere ait.
hakikat: gerçek, görülen bir şeyin asıl esası
ilâahır: sona kadar, sonuna kadar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menba: kaynak
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey
muvazene: ölçü, mukayese, denge
nam: ad.
nun-ı na'büdü: na'büdü kelimesindeki "nun." Arabca gramerde bir anlamındadır.
seyahat-ı hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk
tarz: biçim, şekil, suret.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
temsil: benzetme, misal getirme.
tuğyan: azma, azgınlık, hiddetlenme
vâki: olmuş, meydana gelmiş

binaen, *Ayetü'l-Kübra* risalesinde dünya seyyahı, Hâlıkını aramak, bulmak, tanımak için bütün kâinattan ve enva-ı mevcudatından sorduğu ve otuz üç yol ile ve kat'î burhanlarla Hâlık'ını ilmelyakin ve aynelyakın bildiği gibi, o aynı seyyah, asırlarda ve arz ve semavat tabakalarında aklıyla, kalbiyle, hayaliyle gezen yorulmaz, tok olmaz, bütün dünyayı bir şehir gibi görüp teftiş ederek, kâh Kur'ân hikmetine, kâh felsefe hikmetine aklını bindirip geniş hayal dürbünüyle en uzak tabakalara bakarak, hakikatleri vakide olduğu gibi görmüş, bizlere *Ayetü'l-Kübra*'da kısmen haber vermiş.

İşte şimdi biz, o ayn-ı hakikat ve bir temsil manasında olan seyahat-i hayaliyesiyle girdiği pek çok âlemler ve tabakalardan numune için yalnız üç tabakasını, Fatiha ahirindeki muvazenenin yalnız kuvve-i akliye cihetinde bir misalini gayet muhtasar beyan edeceğiz. Sair meşhudatını ve muvazenelerini, Risale-i Nur'un muvazenelerine havale ederiz.

• **Birinci numune** şöyle: O, dünyaya sırf Hâlık'ını tanımak, bulmak için gelen seyyah, aklına dedi: "Biz, her şeyden Hâlık'ımızı sorduk, güzel, tam cevap aldık. Şimdi, 'Güneşi güneşten sormak lâzım' darbımeseli gibi, biz dahi Hâlık'ımızı, ilim ve irade ve kudret gibi kudsî sıfatlarının tecellileriyle ve meşhut eserleriyle ve isimlerinin cilveleriyle tanımak, bulmak için bir seyahat daha yapacağız" diye dünyaya girdi.

ahir: son.
alem: varlık sınıflarından her biri.
arz: yer, dünya.
asr: yüzyıl.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma: bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
darbımeseli: atasözü, vecize.
enva-ı mevcudat: varlıkların çeşitleri, türleri, çeşitli varlıklar.
fanus: içinde mum yakılan, bu yük fener, camlı mahfaza, abajur.
Fatiha: Kur'ân-ı Kerîm'in birinci sûresi.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gayet: son derece.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hikmet: felsefe; kâinattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma.
ilim: bilme, bilgi.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâh: zaman olur, bazen.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kandil: lâmba.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kısmen: kısmı olarak, bir kısım.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kuvve-i akliye: akıl duygusu, akıl hâsleti.
meşhudat: görünenler, gözle görülen şeyler; müşahede edilenler.
meşhut: gözle görülmüş, gözle görülen, müşahede olunan.
misal: örnek.
muhtasar: kısaca, özetle.
muvazene: mukayese, karşılaştırma, ölçü, denge.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
numune: örnek.
nur: aydınlatma, parıltı; Cenâb-ı Hakkın bütün kâinatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması; Kur'ân-ı Kerîm'in 24 sûresi. Medîne'de nâzil olmuştur. 64 âyettir.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahmân: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
sair: diğer, başka, öteki.
semavat: semalar, gökler.
seyahat-i hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.
seyyah: gezgin yolcu.
sıfat: vasıf, nitelik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabaka: kat, katman.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
teftiş: aslını doğrusunu gereği gibi sorup araştırma.
temsil: benzetme, misal getirme.

Ve ikinci bir cereyan olan ehl-i dalâlet gibi, birden küre-i arz sefinesine bindi. Hikmet-i Kur'âniyeye tâbi olmayan fen ve felsefe gözlüğünü taktı. Ve Kur'ân okumayan coğrafya fenninin programıyla baktı, gordu ki: Nihayetsiz bir boşlukta, bir senede yirmi bin senelik bir dairede, top güllesinden yetmiş defa sür'atli bir hareketle gezer. Yüz binler nevi bîçare, âciz zîhayatlan içine almış. Eğer bir dakıka yolunu şaşırsa veya bir sersen yıldız çarpsa, parçalanarak hadsız fezada sukut ile, bütün o bîçare zîhayatlan ademe, hıçlığe boşaltacak, dökecek diye anladı. [1] غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ cereyanının dehşetli manevî musibetini [2] أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ 'in boğucu karanlığını hissederek, "Eyvah! Ne yaptık? Bu dehşetli gemiye neden bindik? Bundan kurtulmak çaresi nedir?" diye o kör felsefenin gözlüğünü kırdı, [3] الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ cereyanına girdi. Birden hikmet-i Kur'âniye imdadına geldi, tam hakıkatini gösteren bir dürbün aklına verdi, "Şimdi bak" dedi. Baktı, gördü ki: [4] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ismi, [5] هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ burcunda bir güneş gibi tulû etti. Zemini gayet muntazam ve selâmetli bir gemi ve zîhayatları rızıklarıyla beraber içine doldurmuş, kâinat denizinde çok hikmetler ve menfaatler için seyahatle güneş etrafında gezdirip mevsimlerin mahsulâtını erzak isteyenlere getirir ve *Sevr* ve *Hut* namlarında iki meleği o sefineye kaptan yapılmış,

1 Gazabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil. (Fâtiha Suresi: 7.)
2 Yahut derin bir denizin karanlıklarına benzer... (Nur Suresi: 40.)
3 Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğu peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna... (Fâtiha Suresi: 7.)
4 Göklerin ve yerin Rabbi. (Ra'd Suresi: 16.)
5 Üzerinde gezin ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyin diye yeryüzünü sizin emrinize veren Odur. (Mülk Suresi: 15.)

acız: zayıf, güçsüz, zavallı
adem: yokluk, hiçlik
bîçare: çaresiz, zavallı
burç:
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
erzak: yiyecek, içecek, azıklar
eyvah: Yazık, heyhat!"
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fen: tecrubî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
feza: kâinatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay
gayet: son derece
gülle: top mermisi
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakıkat: gerçek, görülen bir şeyin aslı esası
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'ân'ın hikmeti
hut: büyük balık.
İmdat: yardım
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
küre-i arz: yer küre, dünya
mahsulat: meyveler, ürünler
manevî: manaya ait, maddî olmayan
menfaat: fayda
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
musibet: felâket, belâ
nam: ad
nevi: çeşit, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
sefine: gemi
selâmet: salımlık, emnlik, sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma
sersem: gayesiz, hedefsiz, ötedenberi başıboş olan
sevr: okuz, boğa
sükut: düşme, düşüş, suskunluk.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden
tulû: doğma, doğuş
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi

gayet güzel ve muhteşem memleket-i Rabbaniyede Hâlık-ı Zulcelâl'ın mahlûkat ve mısafırlerini keyıflendırmek için gezdiriyor. Ve onunla, [1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ hakıkatini gösterir, Hâlık'ını bu ismin cilvesiyle tanıttırır diye anladı. Bütün ruhucanıyla [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dedi, [3] اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ taifesine girdi.

• O seyyahın, âlemlerdeki seyahatinde gorduğu numunelerden, **ikinci numunesi:** O seyyah, küre-i arz gemisinden çıkıp hayvanat ve insanlar âlemine girdi. Dinden ruh almayan hikmet-i tabiiye gözlüğü ile o âleme baktı, gördü ki: O hadsiz zîhayatların hadsiz ihtiyaçlarını ve onları inciten ve hırpalayan hadsiz muzır düşmanları ve merhametsiz hâdiseleri varken, o ihtiyaçlara karşı sermayeleri binden, belkı yuz binden ancak bir olabilir. Ve o muzır şeylere mukabil iktidarları, milyondan ancak birdir. Bu çok dehşetli ve acınacak vaziyette, rıkkat-i cinsiye ve şefkat-ı nev'iye ve akıl alâkadarlığıyla onların hâline o derece acıdı ve mahzun ve me'yus ve cehennem azabı gibi elemler alırken ve o perişan âleme girdiğine bin pişman olurken, birden hikmet-i Kur'âniye imdadına yetişti, اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ dürbününü verdi, "Bak!" dedi.

Baktı, gördü ki: اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ tecellisiyle *Rahman, Rahîm, Rezzak, Mun'ım, Kerîm, Hafîz* gibi çok esma-i İlâhiyenin her biri, birer güneş gibi,

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âlem: dunya, cihan
alem: varlık sınıflarından her bırı
azap: gunahlara karşı kabırde ve ahırette çekılecek ceza
cilve: tecelli, goruntu
dehşetli: urkutucu, korkunç.
elem: dert, uzuntu, maddî mânevî ıztırap
esma-ı İlâhiye: Allah'ın isımlerı.
gayet: son derece.
hadise: olay
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hafiz: yaratıklarını koruyup gozeten Allah
hakıkat: gerçek, bır şeyın asıl, esası
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı, Allah
Hâlık-ı Zulcelâl: Sonsuz buyukluk sahıbı yaratıcı, Allah
hayvanat: hayvanlar.
hikmet-i Kur'âniye: Kur'an'a mahsus hikmet, Kur'an'ın hikmetı.
hikmet-i tabiiye: fizik bilgisi
iktidar: guç yetme, yapabılme, bır ışı gerçekleştırmek ıçın gereken kuvvet.
imdat: yardım
Kerim: ihsan ve ikramı bol olan Allah
küre-i arz: yer küre, dunya
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
mahzun: huzunlu, kederlı, kaygılı, dertlı, uzuntulu
memleket-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın şefkat ve merhamete terbiye ve idaresının hukum surduğu memleket.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esırgemek.
me'yus: yeise, duşmuş, umıtsız, kederlı
muhteşem: haşmetlı, yuce.
mukabil: karşılık.
muzır: zararlı, zarar veren.
Mün'ım: nımet veren, ıkram eden

1. Allah goklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi, 35.)
2. Ezelden ebede her turlu hamd ve övgu, şukur ve mınnet, Alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fatıha Suresi, 2.)
3. Kendılerıne nımet ve ihsanda bulunduğun peygamberlerının ve onlara tâbi olan salıh kullarının yoluna ılet. (Fatıha Suresi, 7.)

Allah
numune: omek.
Rahim: sonsuz merhamet sahıbi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıkları rızıklandıran Allah.
Rezzak: butun yaratılmışların rızkını veren ve ıhtıyaçlarını karşılayan Allah
rıkkat-ı cinsiye: cınsi şefkat, insanın kendi cınsinden olana acıması
ruh: oz can alıcı nokta
ruhucân: ruh ve can, ruh ve canla
sermaye: ana para
seyyah: gezgin, yolcu
şefkat-ı nev'iye: kendi nevıne, kendi cınsine karşı duyulan şefkat, merhamet ve seyme hissi
taife: takım, guruh
tecelli: belırme, bılınme, gorunme
vaziyet: durum.
zîhayat: hayat sahıbı

مَا مِنْ دَآبَّةٍ اِلَّا هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ۞ [1] وَكَاَيِّنْ مِنْ دَآبَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ ۞ [2] وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِيْٓ اٰدَمَ ۞ [3] اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِيْ نَعِيْمٍ ۞ [4]

gibi ayetlerin burçlarında tulû ettiler. O insan ve hayvan dünyasını rahmetle, ihsanla doldurup bir nevi muvakkat cennete çevirdiler. Ve bu şayan-ı temaşa, güzel, ibretli misafirhanenin Mihmandar-ı Kerîm'ini tam bildirdiklerini bildi, "Bin kere [5] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ " dedi.

• Seyahatindeki yüzer müşahedatından **üçüncü numunesi:** Hâlıkını, isimlerinin ve sıfatlarının tecelli ve cilveleriyle tanımak isteyen o dünya seyyahı, akıl ve hayaline dedi ki: "Haydi, ruhlar ve melekler gibi biz dahi cesedimizi yerde bırakıp göklere çıkacağız. Hâlık'ımızı semavattakilerden soracağız."

Ruh hayale ve akıl fikre bindiler, semaya çıktılar. Kozmoğrafya fennini kendilerine rehber ettiler. Dini dinlemeyen bir felsefe nazarıyla, [6] مَغْضُوْبِ ... ضَآلِّيْنَ cereyanıyla baktılar. Gördü ki: Küre-i arzdan bin defa büyük, top güllesinden yüz defa çabuk hareket edenler içlerinde bulunan binler kütleler, ateş saçan yıldızlar; şuursuz, camit, serseri gibi birbirin içinde sür'atle gezerler. Bir dakika bir tesadüfle biri yolunu şaşırsa, o boş ve hudutsuz ve hadsiz nihayetsız âlemde bir şuursuz küre ile çarpmak suretinde kıyamet gibi bir hercümerce sebep olur.

1 Hiçbir canlı yoktur ki: Allah onu alnından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın. (Hûd Suresi: 56)
2 Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızkını yüklenemeyen nice canlının ve sizin rızkınızı Allah verir. (Ankebut Suresi: 60)
3 And olsun ki Biz Âdemoğullarına ikramda bulunduk. (Isra Suresi: 70)
4 İhlas ile kulluk edenler, nimetlerle dolu Cennet içindedir. (İnfitar Suresi: 13)
5 Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fâtiha Suresi: 2)
6 Gazaba uğrayanlar... sapıtmış olanlar. (Fâtiha Suresi: 7)

âlem: dünya, cihan
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
burç: ...
camit: ruhsuz, cansız.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
ceset: vücut, beden
cilve: tecelli, görüntü
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad
gülle: top mermisi
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma
hudutsuz: sınırsız
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması
kozmoğrafya: astronomının, matematik ve fizigin yalnız temel kavramlarından yararlanarak, en belli başlı olayları ele alan dalı
küre: gezegen
Küre-i arz: yer küre, dünya
Mihmandar-ı Kerîm: dünya misafirhanesinde kullanna yardım ve ikram eden Rabbimiz, Allah
muvakkat: geçici.
müşahedat: gözlemler
nazar: bakış, fikir
nevi: çeşit, tür
nihayetsız: sonsuz, sınırsız.
numune: örnek.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rehber: yol gösteren, kılavuz
ruh: dinlik, kaynağı, hayatın temelli ve sebebi olan manevî varlık.
sema: gökyüzü, gök.
semavat: semalar, gökler
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan
seyyah: gezgin, yolcu
suret: biçim, şekil, tarz.
şayan-ı temaşa: seyredilmeye, görülmeye değer, görülmeye lâyık.
şuursuz: idraksız, bilgisiz.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
tulû: doğma, doğuş

O seyyah, hangi tarafa baktıysa, dehşet ve vahşet ve hayret ve korkmak aldı, goğe çıktığına bın pışman oldu. Akıl ve hayal, bütün bütün bozuldular. "Bizim vazifemiz güzel hakıkatleri görmek ve göstermek iken, böyle cehennem gibi çırkın ve azaplı manalan bilmek, müşahede etmek vazifesinden istifa ediyoruz ve istemiyoruz" derken, birden [1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ tecellısiyle [2] خَالِقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ve [3] مُسَخِّرُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ ve [4] رَبُّ الْعَالَمِينَ gibi çok isimler, her biri birer güneş gibi [5] وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ve [6] اَفَلَمْ يَنْظُرُوٓا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا ve [7] ثُمَّ اسْتَوٰى اِلَى السَّمَآءِ فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ gibi ayetlerin burçlannda tulû ettiler, bütün semavatı nurla, meleklerle doldurdular, bir büyük camie ve mescide ve ordugâha çevırdiler. O seyyah [8] اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ cereyanına gırdı. Dâllînden, [9] اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ 'den kurtuldu. Birden, cennet gibi muntazam, güzel, muhteşem bır memleket gördü. Her tarafta Hâlık-ı Zulcelâl'ı bıldınyorlar bır vazıyeti müşahedesiyle, akıl ve hayalın kıymetlerı ve vazifelerı bin derece terakkı etti.

İşte o seyyahın kâinattakı seyahatinin yüzer numunesinden bu mezkûr uç numuneye kıyasen sair müşahedatını ve isimlerin cilveleriyle Vacibü'l-Vücud'un marifetini

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azap: gunahlara karşı kabırde ve ahırette çekılecek ceza
burç:
cereyan: akım, fikir, sanat veya sıyaset hareketi
cilve: tecellı, goruntu
dallın: doğru yolu şaşırmış, gunaha gırmış olanlar
dehşet: buyuk korku halı, korkma, urkme
hakıkat: gerçek
Hâlık-ı zulcelâl: Sonsuz büyukluk sahıbı yaratıcı, Allah
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak
kıymet: değer
marifet: bılme, denn bılgı
mezkur: zıkredılen, adı geçen, anılan
muhteşem: haşmedlı, yuce.
muntazam: nizamlı, ınızamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde
müşahedat: gozlemler
müşahede: bır şeyi gözle görme, seyretme.
numune: ornek.
nur: aydınlatma, parıltı. Cenab-ı Hakkın butun kainatı ısım ve sıfatlarıyla aydınlatması.
ordugah: ordu yen, ordunun banıp konakladıgı yer
salı: dıger, başka, otekı
semavat: semalar, gokler
seyyah: gezgin, yolcu
tecellı: belırme, bılınme, gorunme
terakkı: yukselme, ılerleme
tulu: dogma, doğuş
Vacıbü'l-Vucud: varlıgı zarurî ve zatî olan, varlıgı başkasının varlıgına bağlı degil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah
vahşet: ıssız yerlerde duyulan korku
vazife: gorev
vazıyet: durum.

1. Allah goklerın ve yerın nurudur. (Nur Suresi, 35; Ra'd Suresi, 16.)
2. Arz ve semavatın Hâlıkı
3. Guneşı ve ayı musahhar eden
4. Âlemlerın Rabbi
5. And olsun kı, dunya semasını Biz kandıllerle susledık. (Mulk Suresi, 5.)
6. Usterındekı goge bakmazlar mı, onu nasıl bına edıp susledık. (Kaf Suresi, 6.)
7. Bundan başka, semaya da iradesini yoneltti ve goklerı yedı tabaka olarak tanzım ettı. (Bakara Suresi, 29.)
8. Kendılerıne nımet ve ıhsanda bulundugun peygamberlerının ve onlara tâbi olan salıh kullarının yoluna ılet. (Fatıha Suresi, 7.)
9. Yahut [onların amelleri] denn bır denızın karanlıklarına benzer. (Nur Suresi, 40.)

Risale-i Nur'a havale edip, bu pek kısa işarete iktifaen, bu pek uzun kıssayı kısa keserek Hâlık'ımızı bildiren kudsî sıfatlardan ve sıfât-ı seb'asından yalnız ilim ve irade ve kudret gibi üç mühim sıfatların eserleriyle, tecellileriyle ve tahakkuklarının hüccetleriyle Kâinat Hâlıkı'nı tanımaya, o dünya seyyahı gibi, gayet kısa işaretlerle çalışacağız. Tafsilâtını Risale-i Nur'a havale ederiz.

İşte, Arabî *Hizb-ı Nurî*'nın Hulâsatü'l-Hulâsasından daimî, tefekkürî bir virdim ve *Allahü ekber* cümlesinin otuz üç mertebesinden üç mertebeyi beyan eden bu gelen Arabî fıkranın bir nevi tercümesi içinde kısa işaretlerle ulema-i ilm-i kelâmı ve akide ulemasını pek çok meşgul eden ilim ve irade ve kudret-i İlâhiyenin kâinattaki cılveleriyle, onları aynelyakin iman ile tasdik ve onlarla Vacibü'l-Vücud'un bedahetle mevcudiyetine ve vahdaniyetine ilmelyakin tasdikle tam iman etmeye yol açan bu Arabî fıkradır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا ۞ (1)

اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا اِذْ هُوَ الْعَلِيمُ بِكُلِّ شَيْءٍ بِعِلْمٍ مُحِيطٍ لِاَزِمٍ ذَاتِيٍّ لِلذَّاتِ يَلْزَمُ الْاَشْيَاءَ لَا يُمْكِنُ اَنْ يَنْفَكَّ (HAŞİYE)

HAŞİYE: «وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى» «كَلُزُومِ الضِّيَاءِ الْمُحِيطِ لِلشَّمْسِ»

1 De ki: Hamd olsun o Allah'a ki evlat edinmekten münezzehtir, mülkünde ortağı bulunmaz ve hiçbir şeyden de âcız değildir ki yardımcıya ihtiyacı olsun. Ve hürmet ve tazim ile Onun yüceliğini an. (İsra Suresi, 111.)

akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç.
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cilve: tecelli, görüntü.
daimî: sürekli, devamlı.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
Hizb-i Nurî: Nur'a ait, hizip adında bir dua.
hüccet: delil.
hulasatü'l-hülâsa: hulasanın hulâsası, özünün özü.
iktifaen: yeterli görerek.
ilim: bilgi, marifet.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanç, itikat.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kıssa: anlatılan olay, hikâye.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
kudsî: mukaddes, yüce.
mertebe: derece, basamak.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nevi: çeşit, tür.
seyyah: gezgin, yolcu.
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat-ı seb'a: yedi sıfat, Cenab-ı Hakkın hayat, ilim, sem', basar, irade, kudret, kelâm sıfatları.
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tahakkuk: gerçekleşme, olma, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tefekkürî: tefekkure ait, düşünce ile ilgili.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
ulema-i ilm-i kelâm: kelâm ilmi âlimleri.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
virt: zikir, belli zamanlarda belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.

عنه شيءٌ بسرِّ الْحُضُورِ والشُّهُودِ وَالْاِحَاطَةِ النُّورانيّةِ وبسرِّ اسْتِلْزَامِ الْوُجُودِ لِلْعُمُومِيَّةِ وَاِحَاطَةِ نُورِ الْعِلْمِ بِعَالَمِ الْوُجُودِ ۞

نَعَمْ، فَالْاِنْتِظَامَاتُ الْمَوْزُونَةُ وَالْاِتِّزَانَاتُ الْمَنْظُومَةُ وَالْحِكَمُ الْقَصْدِيَّةُ الْعَامَّةُ وَالْعِنَايَاتُ الْمَخْصُوصَةُ الشَّامِلَةُ وَالْاَقْضِيَةُ الْمُنْتَظِمَةُ وَالْاَقْدَارُ الْمُثْمِرَةُ وَالْاَحَالُ الْمُعَيَّنَةُ وَالْاَرْزَاقُ الْمُقَسَّمَةُ وَالْاِتْقَانَاتُ الْمُفَنَّنَةُ وَالْاِهْتِمَامَاتُ الْمُزَيَّنَةُ وَغَايَةُ كَمَالِ الْاِنْتِظَامِ الْاِنْسِجَامِ الْاِتِّسَاقِ الْاِتْقَانِ الْاِتِّزَانِ الْاِمْتِيَازِ الْمُطْلَقَاتِ فِي كَمَالِ السُّهُولَةِ الْمُطْلَقَةِ دَالَّاتٌ عَلَى اِحَاطَةِ عِلْمِ عَلَّامِ الْغُيُوبِ بِكُلِّ شَيْءٍ «اَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ» فَنِسْبَةُ دَلَالَةِ حُسْنِ صَنْعَةِ الْاِنْسَانِ عَلَى شُعُورِ الْاِنْسَانِ اِلَى نِسْبَةِ دَلَالَةِ حُسْنِ خِلْقَةِ الْاِنْسَانِ عَلَى عِلْمِ خَالِقِ الْاِنْسَانِ كَنِسْبَةِ لُمَيْعَةِ رُجَيْحَةِ الذُّبَيْبَةِ فِي اللَّيْلَةِ الدَّهْمَاءِ اِلَى شَعْشَعَةِ الشَّمْسِ فِي رَابِعَةِ النَّهَارِ ۞[1]

Gayet kısa bir nevi tercümesi içinde ilm-i İlâhîye, bu pek ehemmiyetli hakıkat-i imaniyeye kısacık işaretler edip, tafsilâtını Risale-i Nur'a havale ile deriz: (HAŞİYE)

HAŞİYE: Bundan sonraki kısmı, bütün ömrümde görmediğim dehşetli ve semli bir hastalık içinde yazılmış. kusuratıma nazar-ı müsamaha ile bakılsın. Hüsrev münasıp görmediği kısmı tadil, tebdil, ıslah edebilir

1. Allah ilim ve kudretiyle her şeyden büyüktür, yücedir. Zira O zatının lâzımı olan muhit ilmiyle her şeyi her şeyi ile bilir. Zatının lazımı olan öyle bir ilimden hiçbir şeyin gizlenmesi mümkün değildir. Çünkü O ilminin varlığı ve nur-u ilminin bütün alem-i vücudu ihatası sırrınca her yerde vardır, hâzır ve nâzırdır, her şeyi ihata eder ve her şeyi görür. müşahede eder. nuraniyet sahibidir.

Evet, mevcudatta müşahede edilen mizanlı ıtızamlar ve nizamlı ıtızanlar, kasdı hikmet-i amme ve mahsus inayat-ı şamile, muntazam kazalar ve musmır kaderler, muayyen eceller ve mukannen erzaklar, dusturlarının sağlamlığıyla kainattaki fenlen netice veren itkanat ve her şeyi suslendiren ihtimamatla suhulet-i mutlaka içindeki kemal-i ıtızam ve insıcam ve ittisak ve ittıkan ve ittizan ve imtiyaz-ı mutlaka, her şeyi bilen bir Allamu'l Guyûb'un ihata-i ilmiyesine delâlet eder. "Yaratan bilmez olur mu hiç? Onun ilmi her şeyin inceliklerine nüfuz eder ve O her şeyden hakkıyla haberdardır." (Mülk Sûresi, 14.) İnsanın hüsn-i sanatının onun şuuruna delâletiyle, hikmet-i insanın ilm-i Halika delâleti arasındaki

ehemmiyetli: önemli
gayet: son derece
hakıkat-ı imaniye: imana ait olan gerçek.
haşiye: dipnot.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
ilm-i İlâhiye: Allah'a ait ilim
nevi: çeşit, tür
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar

Evet, nasıl ki, rahmet, nzk-ı acaibiyle güneş gibi kendini göstenp perde-i gaypta bır Rahman-ı Rahîm'i kat'iyetle ıspat ediyor; öyle de, yüzer âyât-ı Kur'âniyede mevki alan ve kudsî yedi sıfattan bır cihette en birincisi olan "ilim" dahi, nizam ve mizanın hikmetleri ve meyveleriyle güneş ziyası misillü kendini gösterdiği gibi, bır Alîm-i Külli Şey'in mevcudiyetini kat'iyetle bildirir.

Evet, insanın şuuruna, ilmine delâlet eden düzgün, ölçülü sanatı ile Insanın Hâlıkı'nın ılmine, hikmetine delâlet eden hüsn-i hılkat-ı insan muvazenesi, aynen yıldız böceğinin geceki ışığının lem'acığının, gündüzle güneşin ihatalı ziyasına nıspeti gibidir.

Şimdi ilm-i İlâhînin delillerini beyan etmeden evvel, o kudsî sıfatın kâinatın envaındaki tecellileriyle Zat-ı Akdes'i pek zahir bir tarzda göstermesine delâlet ve şahadet eden Mirac-ı Muhammedî (ASM) gecesinde huzur ve hitab-ı İlâhîye mazhar olduğu zaman, birden [1] اَلتَّحِيَّاتُ اَلْمُبَارَكَاتُ اَلصَّلَوَاتُ اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ diyerek, butun zîhayat ve enva-ı mahlûkat namına bir mebus ve elçi olmasından, butun onlann sıfat-ı ilmin cilveleriyle Rablenni bildirdikleri tarzda, selâm yerinde, umum zîşuur bedeline, Hâlık'ına umum zîhayatın hedıyelerını takdım eder Yani, اَلتَّحِيَّاتُ، اَلْمُبَارَكَاتُ، اَلصَّلَوَاتُ، اَلطَّيِّبَاتُ dört kelimeler ile umum zîhayatın dört taifesinin ezelî, ebedî ilmin cılvelenyle Allâmu'l-Guyûb'a karşı tahıyyelennı, tebriklerini, ubudiyetlerini, güzel marifetlerini gösterdiğinden,

nıspet: karanlık gecedeki yıldız böceğinin ışıkçığının, gunun ortasında yeryuzunde parlayan guneşın şaşaasına nıspeti gibidır

1 Butun canlıların manevî selâm ve hedıyelen fıtrî ibadetlen bereket ve tebrike sebep olan canlıların hulâsası olan butun mahluk tohum, çekırdek dane ve yumurtaların kulluklan canlılann hulasası olan ruh sahıplennın hususî ibadetleri ve ruh sahıplennın en mukemmelleri olan kamıl insan ve Allah a yakın melekleın nuranı ve yuksek ibadetleri Allah a mahsustur (*Buhârı*, Ezan 146,150 *Muslım* Salât 56 60 62 *Ebu Davud* Salât 176 *Tırmızî* Salât 100 Nıkâh 17 *Nesel* Tatbık 23 Sehıv 41 43-45 56 10-104 *İbnı Mâce* Ikame 24 Nikâh 19)

Alım-ı Kulli Şey: her şeyi bılen ılım sahıbı Allah
Allâmü'l-Guyub: gaybı bılen, gorunmeyen seylen bilen Allah
âyat-ı Kur'anıye: Kur an ın ayetlen
cilve: tecellî goruntu
delalet: delil olma gosterme
ebedî: sonu olmayan daımı surekli
enva: çeşıtler turler neviler
enva-ı mahlukat: yaratılmış olanlann turlen çeşıtlen
ezelî: ezel ile ilgili oncesiz başlangıçsız.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hitab-ı İlâhî: Allah ın kendi zatına mahsus olarak hıtabı Kur'an-ı Kerım
huzur: yan kat, on
huzur-i İlâhî: Allah ın her an yanında olduğunu ve her şeyi bildiğini hıssetme ve yaşama hâlı.
husn-ı hılkat-ı insan: insanın yaratılışındakı guzellik
ihatalı: kuşatıcı
ilm-ı İlâhî: Allah ın ilmi.
kat'iyet: kat ılık kesınlık.
kudsî: mukaddes, yuce
lem'a: parıltı
marifet: bılme, denn bılgı
mazhar: bır şeyın çıktığı gorundugu yer nail olma şerefıenme
mebus: gondenlen yollanan elçı
mevcudiyet: mevcut olma varlık
mırac-ı Muhammedî: Peygambernmızın (asm) Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cısmen ve hâlen çıkması mu cizesı
mısıllü: gibi, benzen
mızan: olçu denge
muvazene: olcu mukayese denge
nıspet: kıyaslama olçü oran
nızam: duzen
perde-i gayp: gayp perdesi gızlı perde insanların bılmeyıp sadece Allah ın bıldıgı gayp âlemdekı manevî perde
Rab: besleyen yetıştıren, verdiğı nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rahman-ı Rahım: Rahman ve Rahım olan Allah dunya ve ahırette yarattıklanna sonsuz rahmet şefkat ve merhametuyle muamele eden Allah
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık.
rızk-ı acayip: acayıp, hankulâde şekılde ihsan edılen rızık.
sıfat-ı ilim: ılım sıfatı
şahadet: şahıt olma şahıdlık, tanıklık
şuur: bır şeyın ıncelıklennı ıyıce ıdrak etme anlayış.
tahıyye: selâm verme selam
taife: takım guruh
tecelli: belırme gorunme
ubudiyet: kulluk.
zahir: açık aşıkâr
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her rurlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat Allah
zihayat: hayat sahıbı
zîşuur: şuurlu şuur sahıbı.
ziya: ışık aydınlık nur parlaklık.

bu kudsî mükâleme-i Miraciyeyi geniş manasıyla okumak, teşehhütte umum Islâm'ın farz bır vazifesı olmuş. O kudsî mükâlemenin izahatını Risale-i Nur'a havale edip, gayet kısa dört işaretle bır manasını beyan edeceğız.

Bırıncısı: اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ 'tır. Kısacık mealı şudur:

Nasıl bır usta, pek harika bır makıneyi denn ılmı ve mu'cizekâr zekâsıyla yapsa, o acıp makineyi gören herkes, o ustayı takdırkârâne tebrık edip alkışlar ve tahsınkârâne medihlerle ve ihsanlarla ona maddî, manevî hediyeler, tahiyyeler verir; o makine dahi, o ustanın istediği tarzda, tam tamına, gayet mukemmel olarak arzulanını ve harika ince sanatını ve maharet-i ilmiyesini göstermesıyle, kendi ustasını lisan-ı hâl ile alkışlar, tebrık eder, manevî tahiyyeler, hediyeler verir. Aynen öyle de, kâinatta bütun zîhayat taıfelen, her bırı ve her bir ferdı, her tarafı mu'cızeli bırer harika makinedır kı, ustasının, her şeyin her şeyle münasebetini gören ve her şeyın hayatına lâzım bütun şeyleri görüp tam yerınde ona yetiştıren ihatalı ilminin derin ve ince cîlveleriyle kendini tanıttıran *Sânı-ı Zülcelâl*'ini, hayatlannın lısan-ı hâlleriyle, ıns ve cin ve melek olan zîşuurların kâl dılleri gıbı tahıyyelerle alkışlar ve tebriklerle اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ derler. Ve hayatlannın fiyatını, doğrudan doğruya butun mahlûkatı butun ahvaliyle bilen Hâlık'larına ubudıyetkârâne takdim ediyorlar kı, Mıraç Gecesınde, bütün zîhayat namına Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, Vacıbü'l-Vücud'un huzurunda,

acıp: tuhaf hayrette bırakan.
ahval: haller, durumlar.
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selam onun uzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua.
arzu: bır şeye karşı duyulan ıstek, heves.
beyan etmek: açıklamak, bildırmek, izah etmek.
cılve: tecelli, goruntu.
cin: gozle gorunmez, lâtıf cısımlerden ıbaret bır yaratık.
farz: kesin yapılması gerekli olan; Islâmıyette kesin olarak yapılması gereken emır.
gayet: son derece.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyı yoktan var eden, yaratıcı... Allah.
harika: olaganustu.
havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma.
ihatalı: kuşatıcı.
ıhsan: bağışlama, ıkram etme, lutuf.
ilim: bılgi, manfet.
ins: ınsan, beşer, Âdemoğlu.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler.
kal: soz, konuşma.
kudsî: mukaddes, yüce.
lısan-ı hal: hal dılı, bır şeyın durusu ve gorunuşu ıle bır mana ifade etmesi.
maddî: madde ıle alâkalı cısmanî.
maharet-ı ilmıye: ılmı becenklılık, ustalık.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
meal: mana, anlam, mefhum.
medih: ovmek.
Mıraç: Peygamberımız Hz. Muhammed (asm) Efendımızın Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen, halen çıkması mu'cızesi.
mu'cize: benzerini yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey.
mu'cızekar: mu'cızeli, mu'cize halınde.
mükâleme: konuşma.
mükâleme-ı mıracıye: Mıraçtakı konuşmalar.
munasebet: ılgı, ılışkı, bag.
nam: ad.
Sanı-ı Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı olan ve her şeyı sanatla yaratan, Allah (cc.).
tahıyye: selâm verme, selam.
tahsınkârane: begenen gıbı begenen kımseye yakışır şekılde, beğenırcesıne, alkışlarcasına.
taıfe: takım, guruh.
takdım: arz etme, sunma.
takdırkârâne: takdır edene yakışır şekılde, takdır ederek.
tarz: bıçım, şekıl, suret.
teşehhut: şahadet getırme, namazda Tahıyyatın oturarak okunması.
ubudıyetkârane: kul olana yakışır şekılde, kulluğa yakışır tarzda.
umum: butün.
Vacıbü'l-Vücud: varlıgı zarurî ve zatı olan, varlıgı başkasının varlıgına baglı degil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vazife: gorev.
zıhayat: hayat sahıbı.
zışuun: suurlu, şuur sahıbı.

selâm yerinde اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ deyip, bütün zîhayat taifelerinin tahiyye ve hediye ve manevî selâmlarını takdim etmiş.

Evet, adî bir muntazam makine, intizam ve mizanlı hey'etiyle, şeksiz, bir mahir ve dikkatli ustayı gösterdiği gibi, kâinatı dolduran hadsiz zîhayat makineler de, her birisi bin bir mu'cizat-ı ilmiyeyi gösteriyorlar. Elbette yıldız böceğinin ışığına nispeten güneşin ziyası derecesinde ilmin cilveleriyle o zîhayatlar, usta ve sermedî sanatkârlarının vücub-i vücuduna ve ma'budiyetine pek parlak şahadet ederler.

İkinci Kudsî Kelime-i Mirâciye: اَلْمُبَارَكَاتُ 'dür

Madem, hadisçe, namaz mü'minin mîracıdır ve Mirac-ı Ekberin cilvesine mazhardır. Ve madem dünya seyyahı, her âlemde, ilim sıfatıyla *Allâmu'l-Guyûb* Hâlık'ını bulmuş. Biz dahi o seyyahla beraber, mübareklerin ve görenlere "Bârekâllah" dedirtenlerin ve اَلْمُبَارَكَاتُ 'nün gerçek âlemine girip bütün zîruhun masum, mübarek yavrularını ve bütün zîhayatın mukadderat ve programlarının kutucukları olan tohum ve çekirdekleri başta olarak, o mübarekât âlemini temaşa ve mütalâa ile kudsî sıfat-ı ilmin mu'cizatlı, ince cilveleriyle Hâlık'ımızı ilmelyakîn ile bilmeye o seyyah gibi çalışacağız.

Evet, gözümüzle görüyoruz ki, bütün o masum yavrucuklar ve o mübarek mahzencikler, sandıkçıklar; bir

adî: basit, bayağı, sıradan
âlem: dünya.
âlem: varlık sınıflarından her biri
Allâmu'l-Guyûb: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen Allah
bârekâllah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun
cilve: tecelli, görüntü
hadîs: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
hadsiz: sınırsız, sonsuz
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı Allah
heyet: şekil, biçim, görünüş
ilim: bilgi, marifet.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kelime-i Mirâciye
kudsî: mukaddes, yüce
ma'budiyet: ilâh olus, kendisine ibadet edilmeye layık oluş
mâdem: ...den dolayı, böyle ise
mahir: maharetli, becerikli
mahzencik: küçük mahzen, ihtiyaç maddelerini saklayan küçük depo
manevî: manaya ait, maddî olmayan
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
Mirac-ı Ekber: büyük mîraç, Peygamberimizin Miraca çıkışı
Mîraç: Peygamber Efendimizin (asm) Cenab-ı Hakkın huzuruna çıkma mu'cizesi
mizan: ölçü, denge
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler
mu'cizat-ı ilmiye: ilmî mu'cizeler
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ilerde meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu
mübarekat: bereketli, uğurlu ve hayırlı şeyler
mü'min: iman eden, inanan
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, dikkatli okuma
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
sanatkar: sanatçı, usta.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
seyyah: gezgin, yolcu
sıfat-ı ilim: ilim sıfatı
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tahiyye: selâm verme, selâm
taife: takım, grup.
takdim: arz etme, sunma
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme
vücub-i vücud: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zîhayat: hayat sahibi
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı hayattar
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

Alîm-i Hakîm'in ilmiyle hem umumu, hem her bir ferdi, birden bir uyanmak ve gaye-i hilkatine yürümek için bir hareket alırlar. Hakikat nazanyla bakanlara "Bin bârekâllah, yüz bin maşaallah!" dedirtirler.

Evet, meselâ nutfeler, yumurtalar, tohumlar, çekirdekler, her biri birden ilimden gelen bir ince nizam ve o nizam, maharetten gelen tam bir mizan içinde; o mizan, yeni bir tanzim, o ise taze bir ölçü ve tevzin içinde; o dahi bir temyiz ve terbiye ve müteşabih emsalinden kastî farika alâmetleri içinde, o da sanatlı bir tezyin ve süslemek içinde; bu dahi hakîmâne, lâyık, mükemmel cihazat ve tasvir içinde; bu ise kerîmâne, rızık isteyenlerin zevklerini memnun etmek için, o mahlûklarin ve meyvelerin etleri ve yenilen kısımları ihtilâf içinde; bu ise alîmâne, mu'cizâne, ayrı ayrı nakışlar, ziynetler içinde, bu da ayn ayn güzel, hoş kokular ve lezzetli tatlar içindeki kemal-i intizam içinde, birbirinden mütemayız, ayrı iken, kesret ve sur'at ve vus'at-i mutlaka içinde, sehivsız, hatasız, bütün onlarin suretlerinin inkişaflan ve her mevsimde o harika hâlin devamı içinde bütün o mübareklerin her biri ve beraber, bu mezkûr on beş dil ile ustalarının harika maharetini ve mu'cizatlı ilmini göze gösterip *Allâmu'l-Guyûb, Vacibu'l-Vucud* Sâni'lerini güneş gibi bildiriyorlar. İşte bu pek geniş ve parlak şahadetleri ve Sâniini tebrikleri içindir ki, Miraç Gecesinde bütün mahlûkat hesabına konuşan zat-ı Muhammediye (ASM) أَلْمُبَارَكَاتُ kelimesini selâm yerinde demiş.

alamet: belirti, işaret, iz.
âlîmane: bilerek, bilene yakışır tarzda.
Alîm-i Hakîm: her şeyi bilen, her bir şeyi gaye ve faydalarla yaratan Allah.
Allamu'l-Guyub: gaybi bilen, görünmeyen şeyleri bilen, Allah.
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî, manevî aletler.
emsal: örnekler, benzerler.
farika: fark olunmasına, ayrılmasına sebep olan.
gaye-i hilkat: yaratılış gayesi, maksadı.
hakikat: gerçek, görülen bir şeyin aslı, esası.
hakîmane: hikmetli bir şekilde.
harika: olağanüstü.
ihtilâf: farklı olma, ayrı oluş.
inkişaf: ortaya çıkma, gelişme.
kastı: kastederek, isteyerek, bile bile yaptıran.
kemal-i intizam: intizamın, mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kerîmane: kerîmce, comertçe, bol ihsan ve ikram ile.
kesret: çokluk.
lâyık: uygun, yakışır, munasip.
maharet: mahirlik, ustalik.
mahluk: yaratik, Allah tarafindan yaratilmiş olan.
mahlûkat: yaratilmişlar, yaratiklar. Allah tarafindan yaratilanlar.
maşaallah: Allah'ın istediği gibi. Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnuniyet ifade eden bir ibare.
mesela: örneğin.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mu'cizesi.
mizan: ölçü, denge.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cizat: mu'cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mütemayiz: temayuz eden, belirten, seçkin, ayrı.
müteşabih: birbirlerinden ayırt edilemeyecek tarzda nitelik bakımından birbirine benzeyen.
nakış: işleme, süsleme.
nazar: bakış, fikir.
nizam: düzen.
nutfe: dölsuyu, meni.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sehiv: hata, yanlışlık.
selâm: barış, rahatlık, selâmet ve esenlik dileme.
suret: biçim, tarz, görünüş.
sur'at: çabuk olma, hızlılık.
şahadet: şahit olma, şahıdlık, açık alâmet, işaret.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tasvir: resim.
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme.
tevzin: tartma, ölçülü hale koyma.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
umum: bütün, herkes.
Vacibu'l-Vucud: varlığı zarurî ve zatı olan, varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedi olan Allah.
vus'at-i mutlaka: mutlak genişlik.
zat-ı Muhammediyye: Hz. Muhammed'in zatı, kişiliği.
ziynet: süs.

Üçüncü Kelime: اَلصَّلَوَاتُ 'dur ki, hem umumî Mirac-ı Ekber-i Muhammedîde (ASM), hem her mü'minin hususî miracı olan namaz teşehhüdünde, her gün hiç olmazsa on defa, yüz milyonlar ehl-i iman, o kudsî kelimeyi, Peygamberin (ASM) tebaiyetiyle dergâh-ı İlâhîye takdim edip kâinatta ilân ederler. Miraca dair Otuz Birinci Söz, Miracın bütün hakikatlerini, bir muhatap ittihaz ettiği muannit, mülhit, münkirlere karşı dahi gayet kat'î ve kuvvetli bir surette ispat ettiğine binaen, tafsilâtını ve hüccetlerini ona havale ederek, gayet muhtasar bir işaretle bu üçüncü kelime-i Miraciyenin geniş manasını gösteren zîruh, zîşuur taifelerinin acip âlemine bakıp, ilm-i ezelînin cilveleriyle Hâlık'ımızın vahdet ve mevcudiyeti içinde kemal-i rahmaniyetini ve rahîmiyetini ve azamet-ı kudret ve şumul-i iradetini bilmeye çalışacağız.

Evet, bu âlemde görüyoruz ki: Bu zîruhlar, şuuren ve aklen olmasa da hissen, fıtraten hissediyorlar ki, her biri, hadsız bir acz ve zaaf içinde, hadsiz düşmanları ve incitenleri var. Ve hadsiz bir fakr ve ihtiyaç içinde, hadsiz hacatı ve matlûplan var. İktidan ve sermayesi binden birine kâfi gelmediğinden, bütün kuvvetiyle bağırır ve ağlar, manen, fıtraten yalvarır, kendine mahsus sesiyle, lisanıyla dualar, niyazlar, bir nevi namazlar, salâvatlar ile bir *Alîm-i Kadîr* dergâhına iltica ederken, birden görüyoruz ki, o bağıranlann her işini, her ihtiyacını bilen ve her derdini ve zarannı anlayıp yalvarmasını, fıtrî duasını işiten *Alîm-i Mutlak* bir *Kadîr-i Hakîm*, imdatlanna yetişir,

acip: tuhaf, hayrette bırakan
acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlem: dünya.
Alım-ı Kadır: her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen Allah
Alım-ı Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah, hakikî manada gerçek ilim sahibi olan Allah.
azamet-ı kudret: kudretin büyüklüğü
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cive: tecellî görüntü
dergâh: sığınılacak yer, büyük bir huzura girilecek kapı
dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla
fıtrî: tabiî yaratılıştaki doğuştan olan
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
hissen: his itibarıyla, hissî olarak, duygulanarak, hislenerek.
hücceti: delil
İktidar: güç, idareyi elinde bulundurma
ilan: yayma, duyurma, bildirme
ilm-i ezelî: ezelî ilim, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ilmi
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
ittıhaz: edinme, alma, kabul etme.
Kadır-i Hakım: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah
kelime-i Miraciye
kemal-ı Rahimiyet: Cenab-ı Hakkın tam bir mükemmeliyetle mahlûkata merhamet etmesi, yardımlanna koşması
kemal-i rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın tam bir mükemmeliyet içinde mahlûkatın rızıklarını vermesi
kudsî: mukaddes, yüce
lisan: dil.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
manen: mana bakımından, manaca
matlûp: talep edilen, istenilen şey
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
Mirac-ı Ekber-i Muhammed Aleyhissalatü Vesselam: Peygamberimizin (a.s.m) Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mu'cizesi
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması, mu'cizesi
muannit: inatçı, ayak direyen
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mulhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız
mü'min: iman eden, inanan
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz
nevi: çeşit, tür
niyaz: yalvarma, yakarma
salâvat: namazlar, ibadetler, şükürler
şuuren: şuur ile, şuur olarak.
şümul-ı İradet: iradenin hüküm alanı, iradenin tesir alanı, iradenin ihata alanı
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar
takdim: arz etme, sunma
tebaiyet: tabîlik, tabi olma, uyma
teşehhüd: şahadet getirme, namazda tahiyyatın oturarak okunması
vahdet: birlik ve tekliklik.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi

bütün istediklerini yapar. Ağlamalarını gülmeye, bağırmalarını teşekkürlere çevirir. Bu hakîmâne, alîmâne, rahîmâne yardım, pek parlak bir tarzda ilim ve rahmetin cilveleriyle bir *Mucîb-i Muğîs*, bir *Rahîm-i Kerîm*'i bildirip o zîruh âleminin bütün salâvat ve ubudiyetlerini Ona takdim ve tahsis eder manasıyla, Mirac-ı Ekberde Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ve mirac-ı asgar olan namazlarda onun ümmeti, اَلصَّلَوَاتُ اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ der.

Dördüncü Kelime-i Kudsiye: اَلطَّيِّبَاتُ لِلّٰهِ 'tır. Risale-i Nur'un çok hakıkatleri namaz tesbîhatında ıhtar edilmesi hikmetiyle, hem Fatiha'nın, hem teşehhüdün kelimelerinin hakıkatlerini kısa işaretlerle beyan etmeye âdeta ıhtiyârsız sevk edildim.

İşte, Mırac-ı Muhammedîde (ASM) denilen اَلطَّيِّبَاتُ kelime-i kudsiyesi, ehl-i marifet ve ıman ve küllî şuur sahibi olan ınsanlar ve cın ve melek ve ruhanîlerin, kâınatı güzel tayyibeleri ve haseneleri ve ubudiyetleriyle güzelleştiren ve güzellerin âlemine bakan ve sermedî *Cemîl-i Mutlak*'ın hadsız cemal ve güzelliklerini ve kâinatı süslendiren isimlerinin daimî güzelliklerini tam bilen ve aşk ve şevkle küllî ubudiyetler ile mukabele eden ve parlak iman ve geniş marifetler ve methüsenaların revaih-i tayyibe ve hoş kokularıyla Hâlık'larına karşı o hadsız tayyibatlar manasıyla Miraçta söylenmiş sırrıyla, teşehhütte bütün ümmet, her gün usanmadan o kudsî kelime-ı tayyibeyı tekrar ederler. Evet, bu kâinat, nihayetsiz bir hüsün ve

adeta: sanki
âlem: dünya
alem: varlık sınıflarından her bırı
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
alîmâne: ilmen bilerek.
aşk. şıddetlı sevgi sevda gonul verme
beyan etmek. açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
cemal: guzellik.
Cemîl -i Mutlak: her şeyıyle guzel olan Cenab-ı Allah
cilve: tecelli gorüntu
cın. gozle gorunmez latıf cısımlerden ıbaret bir yaratık
daimî surekli devamlı.
ehl-i marifet: bilim huner ve sanat sahıbı kışıler usta ve mahır olanlar
hadsız: sınırsız sonsuz.
hakıkat: gerçek esas.
hakımâne: hıkmetlı bır şekılde
Hâlık: yoktan yaratan her şeyı yoktan var eden yaratıcı Allah.
hasene: ıyılık guzellik.
hikmet: gaye maksat
husun: guzellik.
ıhtar: hatırlatma uyarı.
ıhtıyarsız: ırade ve ıstem dışı
ilim: bilgi marifet.
iman: inanç ıtıkat.
ins: insan beşer Ademoglu
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı butun alemler
kelime-i kudsiye: yuce kudsî söz.
kelime-i tayyibe: Allah ve Resulullah kelâmı guzel ve hoş kelime
kudsî: mukaddes, yuce
küllî: umumî genel butun olan
marifet. bılme denn bılgi
methüsena: methedıp ovmek.
mirac-ı asgar: kuçuk mıraç kulun namazı
Mirac-ı Ekber: Peygamberimızın (a.s.m) Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cısmen halen çıkması mu cızesı
Mirac-ı Muhammedî: Peygamberımızın (asm) Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen cismen ve halen çıkması mu cızesı
Mıraç: Peygamberımız Hz Muhammed (asm) Efendımızın Recep ayının 27 gecesınde Cenab ı Hakkın huzuruna ruhen cısmen halen çıkması mu cızesı
Mucîb-i Muğîs: yarattıklarının isteklerine cevap veren sonsuz yardım ve ınayet edıcı Allah
mukabele: karşılık verme, karşılama
nihayetsiz: sonsuz sınırsız.
rahmane: rahım olarak mermamet ederek, merhamedı olarak.
Rahım-ı Kerım: ıkramı bol olan ve kullarına çok çok mermamet eden Allah.
rahmet: şefkat merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık.
revaih-i tayyibe: hoş guzel kokular
ruhanî: gozle gorulmeyen cısmı olmayan elle tutulamayan varlıklar
salâvat: namazlar ıbadetler şukurler
sermedî: ebedî daimî surekli
sevk. yonelıme
sır: gızlı hakıkat.
şevk: şıddetlı arzu aşın ıstek ve heves.
şuur: bır şeyı anlama tanıma ve kavrama gucu anlayıs ıdrak.
tahsis: has kılma, ayırma.
takdim: arz etme sunma.
tarz: bıçım şekıl suret.
tayyibat: tayyıpler ıyı ve guzel ışler hareketler
tayyibe: helâl
tesbîhat: tesbıhler Cenab ı Hakkın butun noksan sıfatlardan uzak ve butun kemal sıfatlara sahip olduğunu ıfade eden sozler
teşehhut. şahadet getırme namazda tahıyyatun otararak okunması
ubudiyet: kulluk.
ummet: Muslumanların tamamı burun Muslumanlar
zıruh: ruh sahıbı ruhlu canlı hayattar

cemal-i sermedînin âyinesi. Ve cilveleri ve kâinattaki bütün cemal ve kemal ve güzellikler, o sermedî hüsünden gelir ve ona irtisapla güzelleşir, kıymeti yükselir. Yoksa, karma karışık bir virane, bir hüzüngâh olur. Ve o intisap ise, saltanat-ı ulûhiyetin dellâlları ve ilârıcıları olan ins ve melek ve ruhanîlerin marifet ve tasdikleriyle anlaşılır. Hatta o dellâlların güzel ve tatlı hamdlerini ve senalarını ve Ma'bud'una medihlerini ve onların kelimelerini her tarafa neşir ve Arş-ı Azamın canibine sevk etmek için, hava unsurunun zerreleri emirber neferler, küçücük diller ve kulaklar gibi o güzel kelimeleri dergâh-ı ulûhiyete takdim etmek için o pek harika vaziyet-i acibe havaya verildiğine kuvvetli bir ihtimal var diye kalbime geldi.

İşte, ins ve melek, nasıl ki imanları ve ubudiyetleriyle Ma'bud-i Zülcelâl'i bildiriyorlar, öyle de, o Hakîm-i Zülcelâl dahı, o ilârıcılara verdiği çok cami istıdatlarla, pek harika cihazlarla ve dekaik-ı ilmiyeleriyle her birisini bütün kâinatla alâkadar bir küçük kâinat hükmüne getirmekle kendini pek parlak bir tarzda bildiriyor. Meselâ, insanın küçücük kafasında ceviz kadar bir yerde kuvve-i hafıza, kuvve-i hayaliye, kuvve-i mufekkire gibi muteaddit, acip makineleri yaratmak ve kuvve-i hafızayı bir büyük kütüphane hükmüne getirmekle, ilm-i ezelînin cilvesiyle güneş gibi kendini gösteriyor. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Pek şiddetli hastalığım müsaade etmiyor, Hüsrev'in tercüme vazifesine yalnız bir mehaz ve yardımdır.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alakadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın katı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi
âyine: ayna
cami: toplayan, içine alan, kapsayan
canip: yan, yön, cihet, taraf
cemal: güzellik
cemal-i sermedî: zaman ve mekân gibi bütün kayıtlardan bağımsız olan güzellik
cihaz: aza, organ
cilve: tecelli, görüntü
dekaik-i ilmiye: ilmî incelikler
dellal: ilân edici, hakka davet eden
dergâh-ı uluhiyet: Allah'ın huzuru
emirber: emir eri
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyükluk sahibi olan ve her şeyi hikmetle yaratan, Allah
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
harika: olağanüstü
hasiye: dipnot
hükmüne: yerine, değerine
hüsün: güzellik
hüzüngâh: üzüntü yeri
ihtimal: olabilirlik
ilm-i ezelî: ezelî ilim, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ilmi
iman: inanç, itikat
ins: insan, beşer, âdemoğlu
intisap: mensup olma, bağlanma, girme
istıdat: kabiliyet, yetenek
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma
kıymet: değer
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
kuvve-i hayaliye: hayal duygusu, hayal gücü
kuvve-i müfekkire: düşünme duygusu
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah
Ma'bud-i Zülcelâl: azamet, büyükluk sahibi olan Allah
marifet: bilme, derin bilgi
medih: övmek
meselâ: örneğin
muteaddit: çeşitli, bir çok
nefer: asker, er
neşir: yayma, yayım, herkese duyurma
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar
saltanat-ı ulûhiyet: kâinatta şerik, ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat
sena: methetme, övme
sermedî: ebedî, daimî, sürekli
sevk: yöneltme, gönderme
takdim: arz etme, sunma
tarz: biçim, şekil, suret
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
ubudiyet: kulluk
vaziyet-i acibe: acip ve şaşırtıcı hâl
virane: harabe, yıkıntı
zerre: en küçük parça, molekül, atom

Şimdi, sabıkan zikredilen ve ilm-i muhitin küllî hüccetlenne işaret eden ve bır genış hüccet olarak hadsız burhanlan ihtiva eden ve on beş delil ile ilm-i muhiti gösteren Arabî parçanın gayet kısa bır mealine ve bir nevi tercümesine işaret edenz·

On beş delilden **BİRİNCİSİ:** فَالْانْتِظَامَاتُ الْمَوْزُونَةُ 'dır Yani, *butun mahlûkatta muşahede edilen olçulu duzgunluk, mizanlı intizam, ihatalı bir ilme şahadet eder*

Evet, muntazam bir saray gibi kâinattan ve Manzume-ı Şemsiyeden ve kelimeler ve seslerin neşrnnden zerreleri medar-ı hayret bir intizam gösteren hava sahifesinden ve uç yüz bin ayrı ayrı nevileri her baharda bır intizam-ı ekmel içinde yetiştıren zemin yüzünden tut, tâ her bir zîhayatın vücudundaki aza ve cihazat ve hüceyrat ve zerrelere kadar denn, ıhatalı, şaşırmaz bır ılmin eseri olan mizanî düzgünlük ve tam intızam bulunması, gayet zahir ve kat'î bır surette, ıhatalı bir ilme delâlet ve şahadet eder demektır

İKİNCİ DELİL: وَالْاِتِّزَانَاتُ الْمَنْظُومَةُ 'dır Yanı, *butun kâinattaki masnuatta, cüz'î küllî, seyyarattan tâ kandaki küreyvat-ı hamra ve beyzaya kadar, her şeyde gayet düzgün bir ölçü, mütenasip bır mizan bulunması, bedahetle muhit bir ilme delâlet ve kat'î şahadet eder*

Evet, görüyoruz kı, meselâ bir sineğin, bir insanın azaları ve cıhazatı, hatta cesedinın huceyratı ve kanındakı kırmızı ve beyaz kürecikleri o derece hassas bir mizan

Arabî: Arabcaya aıt. Arap dılı ile ılgılı
aza: organlar, uzuvlar
bedahet: açıklık, aşıkâr ıspata ıhtıyaç olmayacak derecede açıklık
burhan: delil, ıspat, hüccet
ceset: vucut, beden
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
cüz'î: küçuk, az
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hassas: incelikli, en ufak ölçulen sağlıklı ve kesin olarak veren.
hüccet: delil
huceyrat: hucrecıkler
ihatalı: kuşatıcı
ihtıva: ıçine alma, kapsama.
ilm-i muhit: her şeyı ıhata edıcı, kuşatıcı ilim
intizam: duzenlilik, duzgunlük
intizam-ı ekmel: mukemmel sistem, duzen.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kat'ı: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
küllî: umumî, genel, butun olan
kureyvat-ı beyza: akyuvarlar
kureyvat-ı hamra: alyuvarlar
mahlukat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manzume-ı şemsiye: güneş ıle ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
meal: mana, anlam, mefhum
medar-ı hayret: hayret sebebı, hayrete sevk eden
mesela: omeğın
mızan: terazı, ölçü.
mızanî: olçulu, ölçuye dayalı
muhıt: ıhata eden, kuşatıcı
muntazam: nızamlı, intuzamlı, duzenlı ve duzgun bıçımde
müşahede: bir şeyı gozle görme, seyretme
mütenasip: uygun olan, her bakımdan bırbınne denk, olçulu, orantılı
neşir: yayma, yayım
nevi: çeşıt, tür
sabıkan: evvelce, bundan once
sahife: sayfa
seyyarat: gezegenler.
suret: bıçım, şekıl, tarz
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, ışaret.
zahır: açık, aşıkar.
zemin: yeryuzu
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom
zıhayat: hayat sahıbı.
zıkretmek: anmak, bıldırmek.

ve ince bir ölçü ile yerleştirilmiş ve o derece birbirine münasıp ve uygun ve cesedin sair azalarında öyle muntazam bir tenasüp var ki, nihayetsiz bir ilme malik olmayan, o vaziyeti onlara vermesi hiçbir cihette imkânı yok.

İşte, aynen bütün zîhayat ve enva-ı mahlûkat, zerrattan tâ Manzume-i Şemsiyedeki seyyarata kadar, öyle tam bir muvazene ve zerre kadar şaşırmaz bir düzgün ölçü hükmetmesi, ihatalı bir ilme kat'î delâlet ve parlak şahadet eder. Demek, ilmin her delili, *Zat-ı Alîm*'in mevcudiyetine dahi delîldir. Sıfat mevsufsuz olması muhal ve imkânsız olmasından, bütün hüccetleri *Alîm-i Ezelî*'nin vücub-ı vücuduna kuvvetli ve gayet kat'î bir hüccet-i kübradır.

ÜÇÜNCÜ DELİL: وَالْحِكَمُ الْقَصْدِيَّةُ الْعَامَّةُ 'dir. Yani, *bütün kâinattaki hallâkıyet ve faaliyette ve tebeddülât ve ihya ve tavzifat ve terhisatta, bütün masnuatın her biri ve her bir taifenin tesadüf imkânı olmayan öyle kasdî ve bilerek takılan hikmetleri ve faydaları ve vazifeleri var ve görüyoruz ki, ihatalı bir ilmi bulunmayan, hiçbir cihette, hiçbirisine icat noktasında sahip çıkamaz.*

Meselâ, hadsiz zîhayattan bir insanın yüz cihazatından bir tek cihazı olan lisanı, bir et parçası iken, iki büyük vazifesiyle yüzer hikmetlere, neticelere, meyvelere, faydalara alet oluyor. Taamların zevkindeki vazifesi, ayn ayrı bütün tatları bilerek cesede, mideye haber vermek ve rahmet-ı Ilâhıyenin matbahlarına dikkatlı bir mufettiş olmak; ve kelimeler vazifesinde kalbe ve ruha ve dimağa

Alîm-i Ezelî: ezelî ilim sahibi olan Allah
aza: organlar, uzuvlar
ceset: vücut, beden
cihaz: aza, organ
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
cihet: yön
delalet: delil olma, gösterme
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dimağ: akıl, şuur
enva-ı mahlûkat: yaratılmış olanların türleri, çeşitleri
fâide: fayda
gayet: son derece
hadsız: sınırsız, sonsuz
hallâkıyet: yaratıcılık
hikmet: Ilâhî gaye, gizli sebep, fayda
hüccet: delil
hüccet-i kübra: en büyük hüccet, delil
hukmetme: hakim olma, emin altında tutmak
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
ihatalı: kuşatıcı
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme
ilim: bilgi, marifet
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kasdı: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
lisan: dil
malik: sahip
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
matbah: mutfak
Mesela: örneğin
mevcudiyet: mevcut olma, varlık
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş
muhal: imkânsız
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
muvazene: denge
mufettiş: tefteşçi, bir işin düzenli, kanun ve kaidelere uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini incelemekle vazifeli memur
münasıp: uygun
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
rahmet-i Ilâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, Ilâhî rahmet
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temelî ve sebebi olan manevî varlık
sair: diğer, başka, öteki
seyyarat: gezegenler
sıfat: vasıf, nitelik
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık
taam: yemek, yiyecek
taife: takım, grup, ruh
tavzıfat: vazifelendirmeler, görevlendirmeler
tebeddülât: tebeddüller, değişiklikler, başkalaşmalar
tenasüp: uyma, uygunluk, birbirini tutma
terhisat: terhisler, izin vermeler, serbest bırakmalar
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi
vazife: görev
vaziyet: durum
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak
Zat-ı Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zîhayat: hayat sahibi

tam bir tercüman ve santral olmak, elbette gayet parlak ve kat'î bir surette ihatalı ilme delâlet ve şahadet eder. Bir tek dil, hikmetleri ve meyveleriyle böyle delâlet etse, hadsiz lisanlar ve hadsiz zîhayatlar, nihayetsiz masnuat, güneş zuhurunda ve gündüz kat'ıyetinde, nihayetsiz bir ilme delâlet ve şahadet ve *Allâmu'l-Guyûb*'un daire-i ilminden ve hikmetinden ve meşietinden hariç hiçbir şey yoktur diye ilân ederler.

DÖRDÜNCÜ DELİL: وَالْعِنَايَاتُ الْمَخْصُوصَةُ الشَّامِلَةُ 'dir. Yani,

bütün zîhayat, zîşuur âleminde, her nev'e ve her ferde, hususî ve ona munasip ve umuma şamil inayetler, şefkatler, himayetler, bedahet derecesinde ihatalı bir ilme delâlet ve o inayetlere mazhar olanları ve ihtiyaçlarını bilen bir Alîm-i İnayetkâr'ın *vücub-i vücuduna hadsiz şahadetler eder, demektir.*

İHTAR: Risale-i Nur'un hulâsatü'l-hulâsasının zübdesi olan Arabî fıkradaki kelimelerin izahı ise, Kur'ân'dan tereşşuh eden Risale-i Nur'un âyât-ı Kur'âniyenin lemaatından aldığı hakikatlere, hususan ilim ve iradeye ve kudrete dair delillere ve hüccetlere işarettir ki, bu Arabî kelimelerin işaret ettikleri o ilmî delîller, ehemmiyetle tefsir ediliyor. Demek, her biri çok âyâtın birer ışaret ve birer nüktesini beyan etmektir. Yoksa, o Arabî kelimelerin tefsiri ve beyanı ve tercümesi değildir. Sadede dönüyoruz.

âlem: varlık sınıflarından her bir
Alîm-i İnayetkâr: lutuf, ihsan ve yardımı çok seven ve tüm yarattıklarının ihtiyacını bilen Allah
Allâmu'l-Guyûb: gaybı bilen, görünmeyen şeylerı bilen, Allah
Arabî: Arabca, Arap diline ait.
ayat: Kur'an ayetlerı
ayat-ı Kur'âniye: Kur'an ın ayetlerı
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, izah etmek.
beyan: açıklama, bıldırme, izah
dair: alakalı, ılgılı
daire-i ilm: ilm dairesi
delalet: delıl olma, gösterme
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehemmiyet: pek onemlı olma
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat: gerçek, asıl, esas
hariç: bir şeyın dışı, dışansı, dışta kalan
hikmet: ilâhî gaye, gizli sebep, fayda
himayet: koruma, esırgeme
hususan: bılhassa, özellikle
hususî: özel
hüccet: delıl.
hulasatu'l-hulasa: özunun özu, Ayetu'l-Kubra Risalesinin hulâsası.
ihatalı: kuşatıcı.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ilân: yayma, duyurma, bıldırme
ilim: bılgı, manfet
ilmî: ilm ıle ılgılı, ılme dair
inayet: yardım, ihsan, lutuf
irade: dileme, isteme, bir şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç.
izah: açıklama, ayrıntıları ıle anlatma
kat'î: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kat'iyet: kat'ılık, kesınlık
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
lemaat: lem'alar, panıtılar, parlayışlar
lisan: dıl
masnuat: sanatla yapılmış şeylerı
mazhar: bır şeyın çıktıgı, gorunduğu yer, nail olma, şerefleneme
meşiet: dileme, irade, istek
munasip: uygun
nevi: çeşıt, tür
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nükte: bır soz veya ıbareden hususî bır dıkkatle çıkarılan gizli mana
sadet: konuşulan madde, asıl konu
suret: bıçım, şekıl, tarz
şahadet: şahıt olma, şahıdlık, açık alâmet, ışaret.
şamil: ıçıne alan, kapsayıcı
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
tefsir: açıklama, izah
tercüman: çeşıtlı hâl, durum, maksat veya duygulan ıfade etme vasıtası
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
umum: bütün, herkes.
vücub-ı vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkânsız olmak, varlıgı zarurî ve vacip olmak
zihayat: hayat sahıbı.
zîşuur: şuurlu, şuur sahıbı
zuhur: gorunme, belli olma, ortaya çıkma
zübde: bır şeyın en muhım kısmı, bır şeyın ozü, seçkin kısmı

Evet, gözümüzle görüyoruz ki, bizleri ve bütün zîruhları bilir ve bilerek şefkatle himaye eder ve ihtiyacını ve her derdini bilir ve bilerek inayetiyle imdadına yetişir bir *Alîm-i Rahîm* var. Hadsiz misallerinden birisi:

İnsanın rızık ve ilâç ve muhtaç olduğu madenler cihetinde gelen hususî ve umumî inayetler, pek zahir bir surette, bir ilm-i muhiti gösterir ve bir Rahman-ı Rahîm'e rızık, ilâç, madenlerin adedince şahadetler ederler. Evet, insanın, hususan âcizlerin ve yavrulanın iaşeleri ve bilhassa mide matbahından cesedin rızık isteyen azalarına, hatta hüceyrelerine her birine münasip rızkını yetiştirmeleri ve dağlar bir eczahane ve insana lâzım bütün madenlerin bir ambarı olmaları gibi hakîmâne işler, gayet ihatalı bir ilm ile olabilir. Serseri tesadüf, kör kuvvet, sağır tabiat, camit, şuursuz esbap, basit, istilâcı unsurlar, hiçbir cihette bu alîmâne, basîrâne, hakîmâne, merhametkârâne, inayetperverâne olan iaşe ve idare ve himayet ve tedbire karışamazlar. Yalnız, o zahirî esbap, *Alîm-i Mutlak*'ın emriyle, izniyle, ilm ve hikmeti dairesinde bir perde-i izzet-i kudret-i İlâhiye olarak istimal ve istihdam edilmeleri var.

BEŞİNCİ VE ALTINCI DELİL: وَالْأَقْضِيَةُ الْمُنْتَظِمَةُ وَالْأَقْدَارُ الْمُثْمِرَةُ

'dır. Yani, her şeyin, hususan nebatat ve eşcar ve hayvanat ve insanların şekilleri ve miktarları, ilm-i ezelînin iki nevi olan kaza ve kadenn dusturlarıyla sanatkârâne biçilmiş ve her birinin kametine göre tam münasip dikilmiş, mükemmel giydirilmiş, gayet muntazam birer hikmetli

ilim: bilgi, marifet.
ilm-i ezeli: ezeli ilim. Cenab-ı Hakkın sonsuz ezeli ilmi.
ilm-i muhit: her şeyi ihata edici kuşatıcı ilim.
imdat: yardım.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inayetperverâne: yardımda ve lütufta bulunmayı, himaye etmeyi sever bir şekilde.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istila: kaplama, yayılma.
istimal: kullanma.
kader: Cenab-ı Hakkın ezeli ilmi ile kainatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu geçmiş ve geleceğini bilmesi.
kamet: boy, endam.
kaza: olacağı Cenab-ı Hak tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratması.
maden: toprakta filiz denilen bileşimler halinde bulunan, toprak altında çıkarıldıktan sonra arıtılarak kalıba dökülen madde.
matbah: mutfak.
merhametkârane: acıyarak, merhamet göstererek.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
münasip: uygun.
nebatat: bitkiler.
nevi: çeşit, tür.
perde-i izzet-i kudret-i İlâhiye: İlâhi kudretin izzetinin önündeki perde, İlâhi kudretin izzet perdesi.
Rahman-ı Rahim: Rahman ve Rahim olan Allah, dünya ve âhirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
sanatkârane: sanatkârca.
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan.
suret: biçim, şekil, tarz.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyi meydana getiren elemanlardan her biri.
zahir: açık, aşikâr.
zahiri: görünüşte olan, zahire dışa ait olan.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı hayattar.

acız: zayıf, güçsüz, zavallı.
alimâne: ilmen bilerek.
Alîm-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah, hakikî manada gerçek ilim sahibi olan Allah.
Alîm-i Rahîm: her şeyi hakkıyla bilen ve sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
ambar: eşya saklanan ve depolanan yer.
aza: organlar, uzuvlar.
basirane: görerek, iç yüzünü görür şekilde.
bilhassa: özellikle.
camit: ruhsuz, cansız.
ceset: vücut, beden.
cihet: yön.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.
düstur: kanun, kural, esas, prensip.
eczahane: ilaç yapılan ve satılan yer.
esbap: sebepler, vasıtalar.
eşcar: ağaçlar.
gayet: son derece.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakimane: hikmetli bir şekilde.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: ilahi gaye, yüksek bilgi, fayda.
himaye: koruma, muhafaza etme.
himayet: koruma, esirgeme.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
hüceyre: hücrecik, küçük hücre.
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma.
idare: dondurme, çevirme, yönetme.
ihatalı: kuşatıcı.

şekil verilmiş. Onlar, her bin ve beraber, bir nihayetsiz ilme delâlet ve bır Sâni-ı Alîm'e adetlennce şahadet ederler demektir.

Evet, meselâ, numune olarak hadsız mısallennden yalnız tek bir ağaç ve bir ferd-i insana bakıyoruz, görüyoruz ki: Bu meyveli ağaç, o çok cihazatlı insan, hiçbir ressam tam taklidini yapamayacak derecede zahiri ve bâtını, dış ve içi öyle bir gaybî pergârla ve ince bir ilmin kalemiyle hudutları çizilmiş ve tam intizamla her azasına münasip suret verilmış ki, meyve ve neticelerine ve vazife-i fıtratlanna yetişsin. Bu ise nihayetsiz bır ilimle olabilmesi cihetiyle, her şeyin her şeyle münasebetini bilip ve nazara alan ve bu ağaç ve bu insanın bütün emsallenni ve nevilerini ilm-i ezelîsinin kaza ve kader pergâr ve kalemiyle dış ve iç miktarlarını ve suretlerini hakîmâne yapılmasını bilerek işleyen bir *Sâni-i Musavvir*, bir *Alîm-i Mukaddir*'in hadsiz ilmine ve vücub-i vücuduna nebatat ve hayvanat adedince şahadet ederler demektir.

YEDİNCİ, SEKİZİNCİ DELİL: وَالْأَحَالُ الْمُعَيَّنَةُ وَالْأَرْزَاقُ الْمُقَنَّنَةُ

'dır. Yanı, ehemmiyetli bır hıkmet için, zahir nazarda müphem ve gayr-ı muayyen tevehhüm edilen eceller ve rızıklar, ipham perdesi altında kaza ve kader-i ezelînin defterinde mukadderat-ı hayatıye sahifesinde her zîhayatın eceli mukadder ve muayyendir, takaddüm, teehhür etmez. Ve her zîruhun rızkı tayin ve tahsis edilip kaza ve kader levhasında yazıldığına hadsiz deliller var. Meselâ, koca bır ağacın ölmesi, onun bır nevı ruhu olan çekırdeğini onun yerinde vazife görmek için bırakması, bir

Alım-ı Mukaddir: her şeyı bılen ve kıymetini bıcıp ona göre vücut veren Cenab-ı Hak.
aza: organlar, uzuvlar
bâtın: gorunmeyen taraf, ıç kısım
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
cihet: yon
delalet: delil olma, gosterme
delil: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan.
ecel: her canlının Allah tarafından takdır edilen olüm vakti
ehemmiyetli: onemlı
emsal: ornekler, benzerler
ferd-ı insan: her bır ınsan
gaybî: gaypla ılgılı, gorunmeyenlere aıt.
gayr-ı muayyen: belırsız, belırlı olmayan, tespıt edılmemış.
hadsız: sınırsız, sonsuz
hakımâne: hıkmetlı bır şekılde
hayvanat: hayvanlar.
hıkmet: Ilâhı gaye, gızlı sebep, fayda
hudut: sınırlar
ilim: bılme, bılgı
ilm-i ezelî: ezelî ilim, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ılmı
intizam: duzenlılık, duzgunluk.
ipham: kapalı bırakma, belli etmeme.
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ılmı ıle kaınatta olmuş ve olacak butün şeylenn varlık ve yoklugunu, geçmış ve gelecegını bılmesı
kader-i ezelî: olmuş ve olacaklann yer aldıgı Ilâhı ılım, her şeyın kaydedıldıgı ezelî program
kaza: olacagı Cenab-ı Hak tarafından bılınen ve takdır olunan şeylerın zamanı gelınce yaratılması
levha: manzara, gorunuş
meselâ: omegın
misal: ornek.
muayyen: belırlı.
mukadder: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş kader, kaza alın yazısı
mukadderat-ı hayatıye: kader kalemıyle yazılmış hayatın programı, kader alın yazısı
münasebet: ılgı ılışkı, bağ
munasip: uygun
müphem: ortulu, kapalı, anlaşılmaz
nazar: bakış, fıkır
nebatat: bıtkıler
nevi: çesıt, tur
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
numune: ornek

pergar: pergel
ressam: resım yapan, resım çızen sanatkâr
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın ayrılmış ve takdır edılmış olan nımet, yıyecek, ıcecek ve gıyecek ile ılgılı şeyler
ruh: dırılık kaynagı, hayatın temelı ve sebebı olan manevî varlık.
sahife: sayfa
Sanı-ı Alım: bılgısı ezelî ve ebedî olan ve her şeyı sanatla yaratan, Allah
Sâni-ı Musavvir: her şeye guzel şekıl ve suret vererek sanatlı bır şekılde yaratan, Allah
suret: bıçım, gorunuş, yuz, cehre
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, tanıklık.
tahsis: bır şeyı bır kımseye veya bır yere ayırma
takaddum: one geçmek, once gelme
tayin: belırleme, gosterme, sınırını çızme.
teehhür: gen kalma
tevehhum: vehımlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umitsızlıge ve korkuya duşme.
vazife: gorev
vazife-i fıtrat: fıtrat, vazifesi, yaratılış vazıfesi
vucub-ı vücut: varlıgı gerekli olmak, olmaması ımkansız olmak, varlıgı zarun ve vacıp olmak.
zahir: dış yuz, gorunuş.
zıhayat: hayat sahıbı.
zıruh: ruh sahıbı, ruhlu, canlı, hayattar

Alîm-i Hafiz'in hikmetli kanunuyla olması ve bir yavrunun nzkı olan sût, memelerden gelmesı ve kan ve fışkı içinden çıkıp hiç bulaşmadan safî, temiz olarak ağzına akması, tesadüf ihtımalini kat'î bir surette red ve bır *Rezzak-ı Alîm-i Rahîm*'ın şefkatlı düsturuyla olduğunu gayet kat'î gösteriyor. Bu iki cüz'î misale bütün zîhayat, zîruh kıyas edilsin.

Demek, hakikatte hem ecel muayyen ve mukadderdir, hem nzık herkese göre bir taayyün içinde mukadderat defterinde kayıt edilmiştir. Fakat, gayet mühim bır hikmet için hem ecel, hem rızık perde-i gaypta ve muphem ve gayr-i muayyen ve zahiren tesadüfe bağlı gibi görünüyor.

Eğer ecel güneşin gurubu gibi muayyen olsa idi, yarı ömür gaflet-i mutlakada ve ahırete çalışmamakla zayı olup, yan ömürden sonra her gün ölüm darağacı tarafına bır ayak atmak gibi dehşetlı bır korku alıp eceldeki musibet yüz derece ziyadeleşmesi sırnyla, başa gelen musıbetler ve hatta dünyanın ecelı olan kıyamet perde-i gaypta merhameten bırakılmış.

Rızık ise, hayattan sonra nimetlerın en büyük bir hazinesi ve şükür ve hamdın en zengin bır menbaı ve ubudiyet ve dua ve ricaların en cemiyetlı bir madeni olmasından, suret-i zahirede muphem ve tesadüfe bağlı gibi gösterilmiş. Tâ her vakıt *Rezzak-ı Kerîm*'in dergâhına iltıca ve nca ve yalvarmak ve hamd ve şükür şefaatıyle rızık istemek kapısı kapanmasın. Yoksa, muayyen olsa

ahıret: dunya hayatından sonra baslayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
Alım-i Hafiz: her şeyı bilerek hıfzeden koruyan Cenab-ı Hak.
cemiyetli: bir çok şeyı bir arada bulunduran pek çok ozellikten ıçıne alan kapsamlı
cüz'i: kuçuk az butune aıt olmayan ozel
dehşetli: urkütucu korkunç.
dergah: sığınılacak yer büyuk bir huzura grılecek kapı.
dua: Allah'a yalvarma niyaz.
düstur: kanun kural esas prensıp
ecel: her canlının Allah tarafından takdır edilen olum vakti
fışkı: taze hayvan gubresı
gaflet-ı mutlaka: nefsine ve hevesatına uyarak Allah'ı ve emırlerini unutma iman ve Islamdan hak ve hakikatten gafil olma
gayet: son derece
gayr-ı muayyen: belırsız, belırlı olmayan tespıt edilmemıs.
gurup: batma batıs
hakıkat: gerçek, asıl esas
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme
hazine: zengın ve degerlı kaynak
hikmet: Ilahi gaye, yüksek bilgi fayda
ihtımal: olabılırlık.
iltıca: sığınma guvenme dayanma
kanun: yasa
kat'i: kesın şupheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıyamet: butun kâinatın Allah tarafından tayın edilen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
kıyas: karşılaştırma bir şeyi başka bır şeye benzeterek hukum verme
maden: asıl esas kaynak.
menba: kaynak
merhameten: acıyarak merhamet ederek
muayyen: belırlı
mukadder: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdır olunmuş şeyler. Ilende meydana gelecek haller ve olaylar alın yazısı
musibet: felâket, belâ
muhım: onemlı ehemmıyetlı
muphem: ortulu kapalı anlaşılmaz
nimet: Allah ın bağışladığı maddî ve manevi lutuf ve ıkramlar
perde-i gayp: gayp perdesi gızlı perde. Insanların bılmeyıp sadece Allah ın bıldıgı gayp alemdeki manevî perde
red: kabul etmeme
Rezzak-ı Alım-i Rahım: merhametıyle ve her şeyı en ıyı bılerek rızık veren Allah
Rezzak-ı Kerim: ıkram sahıbı olan nzık vencı Cenab-ı Hak
rızık: Allah tarafından her canlı ıçın aynlmış ve takdır edilmiş olan nimet, yıyecek ıçecek ve gıyecek ıle ılgılı şeyler
safi: saf olan katışıksız duru.
sır: gızlı hakıkat.
suret: bıçım şekil tarz.
suret-ı zahire: zahın şekil. gorunurdeki şekil gorunen suret, şekil tarz
şefaat: bınnden başkasının kusurlannın veya suçunun bagışlanmasını dıleme
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet.
şükur: Allah ın nımetlenne karsı memnunluk gosterme gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah ı hamd etme.
taayyun: meydana çıkma belli olma belırlenme
tesadüf: rastlantı bır şeyın kendılıginden meydana gelmesi
ubudiyet: kulluk.
zahıren: gorunuşte
zayi: elden çıkmış zarar ziyan
zıhayat: hayat sahıbı
zıruh: ruh sahıbı ruhlu canlı hayattar
ziyade: Artma çoğalma

idî, mahiyeti bütün bütün değişecekti. Şâkirâne, minnettârâne rıcalar, dualar, belki mütezellilâne ubudiyet kapıları kaparırdı.

DOKUZUNCU, ONUNCU DELİL:

وَالْاِتْقَانَاتُ الْمُفَنَّنَةُ وَالْاِهْتِمَامَاتُ الْمُرَيَّنَةُ

Yanı, her masnuda, hususan bahar mevsiminde zemin yüzünde sermedî bir hüsün ve cemalın cilvelerini gösteren bütün güzel mahlûklar, ezcümle çiçekler, meyveler ve kuşçuklar ve sinekler ve bilhassa yaldızlı ve yıldızlı kuşçukların hilkatlerinde ve suretlerinde ve cihazatlarında öyle mu'cizâne bir maharet ve dikkat ve harika bir sanat, bir ittikan, bir mükemmeliyet ve sanatkârlarının mu'cizatlı hünerlerini gösteren ayrı ayrı, çeşit çeşit tarzlarda şekiller, makinecikler, gayet ihatalı bir ilme ve –tabirde hata olmasın– gayet maharetli ve fununlu bir meleke-i ilmiyeye kat'î delâlet ve serseri tesadüfün ve şuursuz ve müşevveş esbabın müdahale etmesinin imkânsız olduğuna şahadet ettikleri gibi, وَالْاِهْتِمَامَاتُ الْمُرَيَّنَةُ ifadesiyle o güzel masnularda o derece bir şirin süslemek ve tatlı bir ziynet ve cazibedar bir cemal-i sanat var ki, nihayetsiz bir ilim ile iş görür ve her şeyin en güzel tarzını bilir ve sanatkârlığın cemal-i kemalini ve kemal-i cemalini zîşuurlara göstermek ister ki, en cüz'î bir çiçeği ve küçük bir sineği ihtimamkârâne, mahirâne, sanatperverâne ehemmiyetle tasvir ve ıcat eder. Bu ihtimamkârâne tezyin ve tahsin, bedahetle hadsız ve her şeye muhit bir ilme

bedahet: açıklık, aşikar, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
bilhassa: özellikle.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cemal: güzellik.
cemal-i kemal: mükemmellikteki güzellik.
cemal-i sanat: sanattaki güzellik, Cenâb-ı Hakkın mahlûkatında bulunan İlâhî sanat güzelliği.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
cilve: tecelli, görüntü.
cüz'î: az parçaya ait olan.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
esbap: sebepler, vasıtalar.
ezcümle: bu cümleden olarak.
fünun: fenler.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harika: olağanüstü.
hilkat: yaratılma, yaratılış.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet.
hüsün: güzellik.
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihatalı: kuşatıcı.
ihtimamkârane: özenerek, dikkat göstererek, itinalı bir şekilde.
ilim: bilgi, marifet.
ittikan: gözle görmüş gibi sağlam bilme ve inanma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i cemal: cemalin mükemmelliği, tam bir manevî güzellik ve olgunluk.
maharet: mahirlik, ustalık.
mahirane: mahir bir şekilde, ustaca, ustalıkla, maharetle.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
meleke-i ilmiye: ilmî meleke, ilimle ilgili kabiliyet, bir ilimle fazla uğraşma neticesinde kazanılmış meleke, maharet.
minnettârane: minnet duyarak yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebileceklerin büyük harika işler.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
müdahale: karışma.
mükemmeliyet: mükemmellik, kusursuzluk, eksiksizlik.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
mütezellilâne: zelil bir şekilde, alçakçasına.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rica: yalvarma, niyaz etme.
sanatkar: sanatçı, usta.
sanatperverane: sanata değer vererek, sanatı severcesine, sanatkârcasına.
sermedî: ebedî, dâimî, sürekli.
serseri: gayesiz, hedefsiz, ötedenberi başıboş olan.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
şâkirane: şükrederek, şükredercesine.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tabir: ifade, söz.
tahsin: süsleme, güzelleştirme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasvir: resmini yapma.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ubudiyet: kulluk.
yaldız: süs.
zemin: yer.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
ziynet: süs.

delâlet ve o güzellerin adedince, bir Sâni-i Alîm-i Zülcemal'ın vücub-ı vucuduna, şahadetler ederler demektir.

Beş kullî delil ve hüccetlerini ihtiva eden

ON BİRİNCİ DELİL:

وَعَايَةُ كَمَالِ الْانْتِظَامِ، اَلْاتِّزَانِ، اَلْامْتِيَازِ، اَلْمُطْلَقَاتِ فِي السُّهُولَةِ الْمُطْلَقَةِ ۞ وَخَلْقُ الْاَشْيَاءِ فِي الْكَثْرَةِ الْمُطْلَقَةِ مَعَ الْاِتْقَانِ الْمُطْلَقِ ۞ وَفِي السُّرْعَةِ الْمُطْلَقَةِ مَعَ الْاِتِّزَانِ الْمُطْلَقِ ۞ وَفِي الْوُسْعَةِ الْمُطْلَقَةِ مَعَ كَمَالِ حُسْنِ الصَّنْعَةِ ۞ وَفِي الْبُعْدَةِ الْمُطْلَقَةِ مَعَ الْاِتِّفَاقِ الْمُطْلَقِ ۞ وَفِي الْخِلْطَةِ الْمُطْلَقَةِ مَعَ الْامْتِيَازِ الْمُطْلَقِ ۞

Bu delil, sabıkan zikredilen Arabî fıkranın ahirinde yazılan delilin başka ve daha güzel bir tarzıdır. Şiddetli hastalık sebebiyle, gayet kısa bir işaretle bundaki beş altı geniş delilleri beyandır.

Evvelâ: Bütün zeminde görüyoruz: Tam bilmekten ve maharetten gelen gayet sühulet ve kolaylıkla acip zîhayat makineler, def'aten ve bir kısmı bir dakikada düzgün, ölçülu, emsalinden farikalı yapılmalan, nihayetsiz bir ilme delâlet ve sanattaki maharet-i ilmiyeden gelen sühulet ve kolaylık derecesinde o ilmin kemaline şahadet eder.

Saniyen: Gayet kesret ve çokluk içinde şaşırmadan gayet derecede sanatlı, mükemmel icatlar, nihayetsiz bir

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ahir: son.
Arabı: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
def'aten: birdenbire, bir defada, anî olarak.
delalet: delil olma, gösterme
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
emsal: örnekler, benzerler
evvela: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
farika: fark eden, ayrı.
fıkra: kısım, fasıl, bolum
gayet: son derece
hüccet: delil
icat: vucuda getirme, yoktan var etme.
ihtiva: içine alma, kapsama.
ilim: bilgi, marifet
kemal: olgunluk, mukemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
Kesret: çokluk.
kullî: umumî, genel, butun olan
maharet: mahirlik, ustalık.
maharet-i ilmiye: ilmî becerikllik, ustalık.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
sabıkan: evvelce, bundan önce
Sanî-i Alîm-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi, her şeyi en iyi şekilde bilen ve en güzel şekilde sanatla yaratan Allah
sanıyen: ikinci olarak.
sühulet: kolaylık.
şahadet: şahit olma, şahıtlik, açık alâmet, işaret.
tarz: biçim, şekil, suret.
vücub-ı vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak, varlığı zarun ve vacip olmak.
zemin: yeryuzu
zîhayat: hayat sahibi
zikretmek: anmak, bildirmek

kudret içinde hadsiz bir ilme delâlet ve Alîm ve Kadîr-i Mutlak'a hadsız şahadet eder.

Salisen: Sür'at-i mutlaka ve gayet çabuk yapılmakla beraber, gayet derece mızanlı, ölçülü icatlan, hadsiz bir ilme delâlet ve adetlerince, bır Alîm-ı Mutlak ve Kadîr-i Mutlak'a şahadet ederler.

Rabıan: Gayet genış butun zemın yuzunde hadsız zîhayatlann vüs'at-i mutlaka ile beraber gayet sanatkârâne, süslü, kemal-i hüsn-ı sanat ile yapılmalan hiç şaşırmayan, her şeyı beraber goren, bir şeyi bir şeye mâni olmayan bır ihatalı ilme delâlet ve bır Alîm-i Küll-i Şey ve Kadîr-i Mutlak'ın masnuları olduklanna her biri ve beraber şahadet ederler.

Hamisen: Bu'd-ı mutlak ve birbırınden gayet uzak bır nev'in efradı, bırı şarkta, bin garpta, bin şimalde, bıri cenupta, aynı zamanda, aynı tarzda birbirinin mislî ve birbirinden teşahhusça ımtıyazlı bir surette vücuda gelmeleri, ancak bir Alîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak'ın kâinatı idare eden hadsız kudreti ve bütun mevcudatı ahvalıyle ihata eden nihayetsiz ilmiyle olabilmesi cihetiyle, muhit bır ilme delâlet ve bır Allâmu'l-Guyûb'a hadsiz şahadet ederler.

Sadisen: İhtilât-ı mutlakla beraber hiç şaşırmadan ve kanştırmadan her bırısi tam bir imtıyaz ve alâmet-i farika ile o karışık emsalinde ve karanlık yerlerde, meselâ toprak altındakı tohumlar gıbı şaşıran vazıyetlerde o çok kalabalıklı zîhayat makınelerin her birisinin hiçbır cihazatını

ahval: hâller, durumlar
alamet-i farika: farklılık belırtısı, işareti
Alım: her şeyı hakkıyla bılen Allah
Alim-i Küll-ı Şey: her şeyı bılen ılım sahıbı Allah
Alim-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ılım sahıbı Allah, hakıkî manada gerçek ılım sahıbı olan Allah
Allamü'l-Guyub: gaybı bılen, gorunmeyen şeylen bılen Allah.
bu d-i mutlak: mutlak uzaklık, asla bır şarta baglanmayan uzaklık, hudutsuzluk sınırı tayin edilemeyen uzaklık
cenup: guneyde yer alan bolgeler
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar
cihet: yon
delâlet: delil olma, gosterme.
efrat: fertler
emsal: eşler, benzerler.
garp: batı, batıda kalan bolgeler.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hamisen: beşıncı olarak, beşıncısı, beşıncı derece
icat: vucuda getırme, yoktan var etme.
idare: dondurme, çevırme, yonetme
ihata: kuşatma, içıne alma
ihatalı: kuşatıcı.
ıhtılât-ı mutlak: mutlak karışıklık ve bozukluk
ımtıyaz: başkalarından ayrılma, farklı olma
Kadîr-i Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tabı olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun âlemler
kemal-ı hüsn-ı sanat: sanattakı guzelligin mukemmel ve kusursuz olması
kudret: guç, kuvvet, ıkudar
mani: engel.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
meselâ: orneğin
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar
mislî: benzer, eş
mızan: olçu, dengc.
muhit: ihata eden, kuşatıcı
nevi: çeşit, tur
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
rabıan: dorduncu olarak.
sadısen: altıncı olarak
Salısen: uçuncu olarak
sanatkarane: sanatkârca
suret: bıçım, gorunuş, yuz, çehre.
sür'at-i mutlaka: mutlak bır surat, ılık
şahadet: şahıt olma, şahıtlik, tanıklık.
şark: dogu, doğu bolgeleri
şımal: kuzeyde yer alan bolgeler
tarz: bıçım, şekil, suret.
teşahhus: şahıslanma, şahıs haline gırme.
vaziyet: durum.
vüs'at-i mutlaka: mutlak genışlik.
zemin: yer
zıhayat: hayat sahıbı.

noksan bırakmayarak mu'cizatlı bir surette yaratılmaları, güneş gıbı ılm-ı ezelîye delâlet ve gündüz gıbı Kadîr-ı Mutlak ve Alîm-i Mutlak'ın hallâkıyetine, rububiyetine şahadet ederler. Risale-i Nur'dakı tafsilâta havale edip, bu pek uzun kıssayı kısa kesiyoruz.

Şimdi Hulâsatü'l-Hulâsadaki "*Irade*" meselesine başlıyoruz:

اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا اِذْ هُوَ الْمُرِيدُ لِكُلِّ شَيْءٍ مَشَاءَ اللّٰهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ اِذْ تَنْظِيمُ اِيجَادِ الْمَصْنُوعَاتِ ذَاتًا وَصِفَاتًا وَمَاهِيَّةً وَهُوِيَّتًا مِنْ بَيْنِ الْاِمْكَانَاتِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ وَالطُّرُقِ الْعَقِيمَةِ وَالْاِحْتِمَالَاتِ الْمُشَوَّشَةِ وَسُيُولِ الْعَنَاصِرِ الْمُتَشَاكِسَةِ وَالْاَمْثَالِ الْمُتَشَابِهَةِ بِهٰذَا النِّظَامِ الْاَدَقِّ الْاَرَقِّ وَتَوْزِينُهَا بِهٰذَا الْمِيزَانِ الْحَسَّاسِ الْحَسَّاسِ وَتَمْيِيزُهَا بِهٰذِهِ التَّعَيُّنَاتِ الْمُزَيَّنَةِ الْمُنْتَظِمَةِ وَخَلْقُ الْمُخْتَلِفَاتِ الْمُنْتَظِمَاتِ الْحَيَوِيَّةِ مِنَ الْبَسِيطِ الْجَامِدِ الْمَيِّتِ كَالْاِنْسَانِ بِجِهَازَاتِهِ مِنَ النُّطْفَةِ وَالطَّيْرِ بِجَوَارِحِهِ مِنَ الْبَيْضَةِ وَالشَّجَرَةِ بِاَعْضَائِهَا مِنَ النَّوَاةِ وَالْحَبَّةِ تَدُلُّ عَلٰى اَنَّ كُلَّ شَيْءٍ بِاِرَادَتِهِ تَعَالٰى وَاخْتِيَارِهِ وَقَصْدِهِ وَمَشِيئَتِهِ سُبْحَانَهُ كَمَا اَنَّ تَوَافُقَ الْاَشْيَاءِ فِي اَسَاسَاتِ الْاَعْضَاءِ النَّوْعِيَّةِ وَالْجِنْسِيَّةِ يَدُلُّ عَلٰى اَنَّ صَانِعَ تِلْكَ الْاَفْرَادِ وَاحِدٌ اَحَدٌ ۞ كَذٰلِكَ اَنَّ تَمَايُزَهَا بِالتَّشَخُّصَاتِ الْمُتَمَايِزَاتِ

Alîm-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ılım sahıbı Allah hakıkı manada gerçek ılım sahıbı olan Allah

delâlet: delıl olma gosterme

hallâkıyet: yaratıcılık.

havale: bır şeyı başkasının ustune bırakma.

hulasatu l-hulâsa: ozunun ozu Ayetu l-Kubra Rusalesinin hulasası

ılm-ı ezelî: ezelî ılım Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ılmı

ırade: dıleme ısteme bır şeyı yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar güç.

Kadîr-i Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tabı olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı Allah

kıssa: anlatılan olay hıkâye

mesele: onemlı konu

mu cızat: mu cızeler Allah tarafından verılıp yalnız peygamberlerın gosterebileceklerı buyuk hanka ışler

noksan: eksıklık, kusurlu olus

rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman her yerde her mahlûka muhtaç oldugu seylen vermesi onu terbıye etmesi ve ıdaresi altında bulundurma vasfı

suret: bıçım tarz gorunuş

şahadet: şahıt olma şahıtlık, tanıklık

tafsilât: tafsıller açıklamalar ızahlar

وَالتَّعيُّنَاتِ الْمُنْتَظِمَةِ يَدُلُّ عَلَى اَنَّ ذٰلِكَ الصَّانِعَ الْوَاحِدَ الْاَحَدَ فَاعِلٌ مُخْتَارٌ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ۞

Bu fıkra, irade-i İlâhiyenin delillerinden pek çok küllî hüccetleri ihtiva eden bir tek küllî ve uzun delildir. Mealinin kısa bir tercümesi içinde irade ve ihtiyâr ve meşiet-i İlâhiyeyi gayet kat'î ispat eden bir delili beyan ederiz. Hem, ilm-i İlâhînin bütün mezkûr delilleri, aynen iradenin dahı delilidir. Çünkü, her masnuda ilim ve iradenin beraber cilveleri, eserleri görünüyor.

Bu Arabî fıkranın kısaca meali:

Yani: Her şey onun irade ve meşietiyle olur. İstediği olur, istemediği olmaz. Her ne isterse yapar. İstemezse, hiçbir şey olmaz. Bir hüccet şudur:

Görüyoruz ki, bu masnuatın her biri muayyen zatı, mahsus sıfatı, ayn hususî mahiyeti, mümtaz farikalı sureti, hadsiz imkânat ve başka tarzlarda olabilir, teşvişçi ihtimalât içinde, netıcesiz çok yollarda ve sel gibi akan ve karıştıran ve birbirine zıt unsurların müdahalelerı içinde ve sehiv ve iltibasa sebebiyet veren ve birbirine benzeyen emsalleri içinde bu karma karışık hâllere karşı, o her bir masnuu ince, tam, düzgün bir nizam altına almak ve hassas, cessas, mükemmel bir ölçü ve mizanla her uzvunu ve cihazını tartmak, takmak ve yüzüne süslü, düzgün bir sıma, bir teşahhus vermek ve birbirine muhalif azalarını basıt, camit, ölü bir maddeden zîhayat olarak gayet

Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili
aza: organlar, uzuvlar
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek
camit: ruhsuz, cansız
cessas: meraklı
cihaz: aza, organ
cilve: tecellî, görüntü
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
emsal: örnekler, benzerler
farika: fark eden, ayrı
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hassas: inceliklı, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren
hususî: özel.
hüccet: delil
ihtimalat: ihtimaller, olması mümkün olan şeyler
ihtıva: içine alma, kapsama.
ihtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ilim: bilgi, marifet.
ilm-i İlâhî: Allah'ın ilmi.
iltıbas: birbirine benzeyen yerleri şaşırıp karıştırma
imkânat: imkânları, olabilirlikler, olması ve olmaması ihtimal dâhilinde olanlar
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, Cenab-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
küllî: umumi, genel, bütün olan
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mahsus: başkasında bulunmayan, bir şeye veya kişiye has olan
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
meal: mana, anlam, mefhum.
meşiet: dileme, irade, istek.
meşiet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakka ait, Onun bilgisi, arzusu, istegi ve iradesi altında olan Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
mizan: ölçü, denge
muayyen: belirli
muhalif: zıt, karşıt, aykırı
müdahale: karışma
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
nizam: düzgünlük, tertip
sebebiyet: sebep olma.
sehiv: hata, yanlışlık
sıfat: vasıf, nitelik.
sıma: yüz, çehre
suret: biçim, görünüş, yüz, çehre
tarz: biçim, şekil, suret.
teşahhus: şahıslanma, şahıs haline girme.
teşviş: karıştırma, karmakarışık etme
unsur: madde, esas, birleşik bir şeyi meydana getiren elementlerdan her biri
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ.
zat: kendi, asıl, öz.
zihayat: hayat sahibi.

sanatlı yaratmak, meselâ insanı ayrı ayn yüz cihazatı ile bir katre sudan icat etmek ve kuşu pek çok alât ve muhtelif cihazlarıyla bir basit yumurtadan inşa edip mu'cizatlı suret giydirmek ve ağacı dal, budak ve mütenevvi aza ve eczasıyla basit, camıt karbon, azot, müvellidülmâ, müvellidülhumuzadan terekkup eden bir küçük çekirdekten çıkarmak, muntazam, meyveli bir şekil giydirmek, elbette ve elbette bedahetle, şüphesiz, kat'iyetle vücup ve zaruret ve lüzum derecesinde ispat eder ki, o her bir masnua bütün zerrat ve eczasıyla ve suret ve mahıyetıyle bir Kadîr-i Mutlak'ın irade ve meşietiyle ve ihtiyâr ve kastıyla o mahsus, mükemmel vaziyet verilıyor. Ve her şeye şamil bir iradenin taht-ı hukmündedir Ve bu tek masnuun bu şuphesiz tarzda irade-i İlâhıyeye delâletı gosterıyor ki, bütun masnuat, hadsiz, nihayetsız ve guneş ve gunduz gıbı zahir bır kat'iyette, her şeye şamıl irade-i İlâhıyeye, adetlerince şahadetler ve bır Kadîr-ı Mürîd'ın vucub-ı vücuduna hadsız huccetlerdir.

Hem, ılm-i Ilâhının sabıkan mezkûr bütün delıllen, aynen iradenin dahi delıllendır Çünkü, ıkısı kudretle beraber ış görüyorlar. Bin bırısız olmaz. Her bır nev'ın ve cınsın efradı, aza-i nev'iye ve cınsiyede tevafukları nasıl delâlet eder ki, Sâni'leri birdir, vahittir, ehaddir; öyle de, yüzlerinin sımaları hikmetli bir tarzda, bırbırınden farıkalı ve ayrı olması kat'î delâlet eder ki, o Sânı-i Vahid-i Ehad, bir Faıl-i Muhtar'dır, irade ve ihtıyâr ve meşiet ve kasıt ile her şeyi yaratır

alat aletler vasıtalar aygıtlar
aza organlar uzuvlar
aza-i cinsiye
aza-ı nev iye
bedahet. açıklık, aşıkâr ıspata ıhtıyaç olmayacak derece de açıklık
camıt. ruhsuz cansız.
cıhaz aza organ
cıhazat: cihazlar, uzuvlar organlar.
delalet delil olma gosterme alamet, işaret
delil bir davayı ıspata yarayan şey burhan.
ecza cuzler parçalar kısımlar
efrat fertler
ehad zatı tek olan Allah.
Faıl-ı Muhtar istedıgını yapan kendı iradesıyle faalıyette bulunan hakıkî muessır
farika fark eden ayrı
gayet son derece
hadsız. sınırsız sonsuz.
hıkmet. ilâhî gaye gizli sebep fayda
hüccet delil
icat vucuda getirme, yoktan var etme
ihtıyar irade tercih kendi ıstek ve arzularına gore hareket etme
ilm-i Ilâhi Allah ın ilmi.
inşa vucuda getirme yaratma
irade: dileme isteme bir şeyi yapıp yapmama konusunda ıcın olan ıktıdar güç.
irade-i Ilahiye: Allah ın iradesi Cenab-ı Hakkın dılediğini yapabilme gucu kudreti
ispat. kanıtlama
Kadir-i Mutlak hıç bır kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahibi Allah
Kadîr-i Murlt. irade ettıgı her şeyı yapmaya gücü yeten Allah.
kasıt: bir ışı bile bile, isteyerek yapma
kat'i kesin.
kat iyet. katılık kesinlik.
katre damla.
kudret güç kuvvet, ıkudar
mahiyet: bır şeyın aslı esası tabıatı nitelıgı
mahsus: başkasında bulunmayan, bır şeye veya kışıye has olan
masnu sanatla yapılmış eşya varlık.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
meşiet dileme irade istek.
mezkur: zikredilen adı geçen anılan
mu cizat. mu cizeler Allah tarafından verilip yalnız peygamberlerin gosterebileceklen buyuk hanka ışler.
muhtelif turlu turlu çeşıtlı
muntazam nizamlı intizamlı düzenlı ve duzgun bıçımde
mutenevvi aynı cinsten olmayan nevi nevi çeşıt çeşıt
muvellidulhumuza. oksıjen.
muvellidulma hıdrojen
nevi çeşıt, tur
nihayetsız sonsuz sınırsız
sabıkan evvelce bundan once.
Sâni her şeyı sanatlı olarak yaratan Allah
sani-i vahid-i ehad tek ve yardımcısız olarak her şeyı sanatla yaratan Allah.
sima yuz çehre
suret. bıçım tarz gorunuş
şahadet. şahıt olma şahıtlık, açık alâmet, işaret.
şamil: içine alan, kapsayıcı
taht-ı hukum hukum ve ıdare altında
tarz bıçım, şekıl suret.
terekkup: karışıp birleşme bıreden fazla şeyın birleşmesinden oluşma
tevafuk: uygunluk, belli sıra ölçu ve munasebetler içensinde bırblrine denk gelme.
vahıt zatında ve sıfatlarında tek ve yegane olan
vücub-ı vücut. varlıgı gereklı olmak, olmaması ımkânsız olmak, varlıgı zarurî ve vacıp olmak.
vücup vacıp ve luzumlu olma gereklılık
zahir: açık, aşıkar
zaruret. zorunluluk, mecburıyet.
zerrat zerreler atomlar

İşte iradeye dair tek ve küllî bir delîli beyan eden mezkûr Arabî fıkranın kısaca mealinin tercümesi bittı. Iradeye dair pek çok mühim nükteleri ilm meselesi gibi yazmak nıyet etmiştım. Fakat, semli hastalık dimağıma tam yorgunluk verdiği için başka vakte tehır edildi.

Kudret'e dair Arabî fıkrası

اَللّٰهُ اَكْبَرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَةً وَعِلْمًا اِذْ هُوَ الْقَدِيرُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ بِقُدْرَةٍ مُطْلَقَةٍ مُحِيطَةٍ ضَرُورِيَّةٍ نَاشِئَةٍ لَازِمَةٍ ذَاتِيَةٍ لِلذَّاتِ الْاَقْدَسِيَّةِ فَمُحَالٌ تَدَاخُلُ ضِدِّهَا فَلَا مَرَاتِبَ فِيهَا فَتَتَسَاوٰى بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهَا الذَّرَّاتُ وَالنُّجُومُ وَالْجُزْءُ وَالْكُلُّ وَالْجُزْئِيُّ وَالْكُلِّيُّ وَالنَّوَاةُ وَالشَّجَرُ وَالْعَالَمُ وَالْاِنْسَانُ ۞ بِسِرِّ مُشَاهَدَةِ غَايَةِ كَمَالِ الْاِنْتِظَامِ الْاَتَمِّ وَالْاِمْتِيَازِ الْاَتَمِّ وَالْاِتْقَانِ الْمُطْلَقَاتِ مَعَ السُّهُولَةِ فِي الْكَثْرَةِ وَالسُّرْعَةِ وَالْخِلْطَةِ الْمُطْلَقَةِ ۞ وَبِسِرِّ النُّورَانِيَّةِ وَالشَّفَّافِيَّةِ وَالْمُقَابَلَةِ وَالْمُوَازَنَةِ وَالْاِنْتِظَامِ وَالْاِمْتِثَالِ ۞ وَبِسِرِّ اِمْدَادِ الْوَاحِدِيَّةِ وَيُسْرِ الْوَحْدَةِ وَتَجَلِّي الْاَحَدِيَّةِ ۞ وَبِسِرِّ الْوُجُوبِ وَالتَّجَرُّدِ وَمُبَايَنَةِ الْمَاهِيَّةِ ۞ وَبِسِرِّ عَدَمِ التَّقَيُّدِ وَعَدَمِ التَّحَيُّزِ وَعَدَمِ التَّجَزِّي ۞ وَبِسِرِّ انْقِلَابِ الْعَوَائِقِ وَالْمَوَانِعِ اِلٰى حُكْمِ الْوَسَائِلِ الْمُسَهِّلَاتِ ۞ وَبِسِرِّ اَنَّ الذَّرَّةَ وَالْجُزْءَ وَالْجُزْئِيَّ وَالنَّوَاةَ وَالْاِنْسَانَ لَيْسَتْ بِاَقَلِّ صَنْعَةً وَحَزَالَةً مِنَ النَّجْمِ وَالْكُلِّ وَالْكُلِّيِّ وَالشَّجَرِ وَالْعَالَمِ فَخَالِقُهَا هُوَ خَالِقُ هٰذِهِ بِالْحَدْسِ

Arabî: Arabcaya ait. Arap dili ile ilgili
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dair: alâkalı, ilgili
delîl: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
dımag: akıl, şuur
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
ilm: bilgi, marifet.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktıdar, güç
Kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvvetı
küllî: umumî, genel, butun olan
meal: mana, anlam, mefhum
mesele: onemli konu.
mezkur: zikredilen, adı geçen anılan
mühim: onemli, ehemmıyetlı
nükte: bir soz veya ıbareden hususi bır dıkkatle çıkanlan gizli mana
semli: zehırlı
tehır: erteleme, sonraya bırakma

الشُّهُودِيِّ ۞ وبسِرِّ انَّ الْمحاط والْجُزْئِيّات كَالْاَمْثِلَة الْمَكْتُوبَة الْمُصَغَّرَة اَوْ كَالنُّقَط الْمَحْلُوبَة الْمُعَصَّرَة فَلاَ بُدَّ اَنْ يَكُونَ الْمُحِيطُ وَالْكُلِّيَاتُ فِي قَبْضَة خَالِقِ الْمُحَاطِ وَالْجُزْئِيَّات لِيُدْرِجَ مِثَالَهَا فِيهَا بِمَوَازِينِ عِلْمِهِ اَوْ يُعَصِّرَهَا مِنْهَا بِدَسَاتِيرِ حِكْمَتِهِ ۞ وبِسِرِّ كَمَا اَنَّ قُرْاٰنَ الْعِزَّةِ الْمَكْتُوبَ عَلَى الذَّرَّةِ الْمُسَمَّاةِ بِالْجَوْهَرِ الْفَرْدِ بِذَرَّاتِ الْاَثِيرِ لَيْسَ بِاَقَلَّ جَزَالَةً وَخَارِقِيَّةً صَنْعَةً مِنْ قُرْاٰنِ الْعَظَمَةِ الْمَكْتُوبِ عَلٰى صَحِيفَةِ السَّمَآءِ بِمِدَادِ النُّجُومِ وَالشُّمُوسِ ۞ كَذٰلِكَ انَّ وَرْدَ الزَّهْرَةِ لَيْسَتْ بِاَقَلَّ جَزَالَةً وَصَنْعَةً مِنْ دُرِّيِّ نَجْمِ الزُّهْرَةِ وَلاَ النَّمْلَةُ مِنَ الْفِيلَةِ وَلاَ الْمَكْرُوبُ مِنَ الْكَرْكَدَانِ وَلاَ النَّحْلَةُ مِنَ النَّحْلَةِ بِالنِّسْبَةِ اِلٰى قُدْرَةِ خَالِقِ الْكَآئِنَاتِ فَكَمَآ اَنَّ عَايَةَ كَمَالِ السُّرْعَةِ وَالسُّهُولَةِ فِي اِيجَادِ الْاَشْيَآءِ اَوْقَعَتْ اَهْلَ الضَّلاَلَةِ فِي الْتِبَاسِ التَّشْكِيلِ بِالتَّشَكُّلِ الْمُسْتَلْزِمِ لِمُحَالاَتٍ غَيْرِ مَحْدُودَةٍ تَمُجُّهَا الْاَوْهَامُ ۞ كَذٰلِكَ اَثْبَتَتْ لِاَهْلِ الْهِدَايَةِ تَسَاوِيَ النُّجُومِ مَعَ الذَّرَّاتِ بِالنِّسْبَةِ اِلٰى قُدْرَةِ خَالِقِ الْكَآئِنَاتِ جَلَّ جَلاَلُهُ وَلاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ اَللّٰهُ اَكْبَرُ ۞

Bu pek azîm mesele-i kudrete dair Arabî fıkranın kısaca mealinin bır nevı tercumesınden evvel, kalbe ıhtar edılen bir hakıkati beyan ederiz. Şöyle ki:

Arabî: Arabcaya aıt, Arap dılı ıle ılgılı
azım: buyuk.
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
dair: alakalı, ılgılı
evvel: once
fıkra: kısım, fasıl, bolum
hakıkat: gerçek, esas
ıhtar: hatırlatma, uyan
meal: mana, anlam, mefhum.
mesele-i kudret: kudret meselesi. Cenab ı Hakkın kudret sıfatıyla ılgılı mesele
nevı: çeşıt, tur.

Kudretin vücudu, kâinatın vücudundan daha ziyade kat'îdir. Belki bütün mahlûkat, her bın, hem beraber, o kudretin mücessem kelimatıdır, onun aynelyakin vücudunu gösterirler. Onun mevsufu olan Kadîr-i Mutlak'a, adetlerince şahadetler ederler. Daha hüccetlerle o kudretin ispatına ihtıyaç yoktur. Belki, imanda en ehemmiyetli bir esas, haşir ve neşrin en kuvvetli bır temel taşı ve çok mesail-i imaniye ve hakaik-ı Kur'âniyeye en lüzumlu bır medar olan ve مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ[1] ayetının dava ettığı ve butun akıllar ona yol bulamadıklarından, hayrette, aczde, bir kısmı inkârda kaldıkları kudrete ait bir dehşetli hakıkatın ispatı lâzımdır.

İşte o esas, o temel, o medar, o dava, o hakîkat ise mezkûr ayetın mealıdır. Yanı, "*Ey cin ve ins! Butun sızlerin yaratılmanız, icadınız ve haşirde ihyanız, dirilıtılmeniz, bır tek nefsın icadı gibi kudretime kolaydır.*" Bır bahan tek bir çiçek misillü sühuletle icat eder. Cüz'î, kullî, küçük, büyük, az, çok, o kudrete nispeten farkları yoktur. Seyyareleri, zerreler gibi kolay döndürür.

İşte, mezkûr Arabî fıkra, yalnız bu dehşetli meseleye Dokuz Basamak ile pek kat'î ve kuvvetli bir hücceti beyan eder. Gayet kısa bir meali şudur:

Basamağın esasına işaret eden,

اِذْ هُوَ الْقَدِيرُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ بِقُدْرَةٍ مُطْلَقَةٍ مُحِيطَةٍ ضَرُورِيَّةٍ نَاشِئَةٍ لَازِمَةٍ ذَاتِيَةٍ لِلذَّاتِ الْأَقْدَسِيَّةِ فَمُحَالٌ تَدَاخُلُ ضِدِّهَا فَلَا مَرَاتِبَ فِيهَا

1. Sizin yaratılmanız da dirilıtılmenız de, tek bir kişinin yaratılıp dirilıtılmesi gibidir. (Lokman Suresi 28)

acz: zayıflık, güçsuzluk.
Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili.
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesı.
aynelyakin: gozle gorur derecede ınanma, bir şeyi gorerek ve seyrederek bılme.
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
cin: gozle gorunmez lâtif cısımlerden ıbaret bir yaratık.
cüz'î: kuçuk, az, butune aıt olmayan, ozel.
dava: ıddıa.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
ehemmiyetli: onemlı.
fıkra: kısım, fasıl, bolum.
gayet: son derece.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân aıt olan ve ondan gelen gerçekler.
hakıkat: gerçek.
haşir: kıyametten sonra butun ınsanlarını bir yere toplanmaları, Allah ın olulen dirlıtıp mahşere çıkarması.
hüccet: delıl.
icat: vucuda getırme, yoktan var etme.
ihya: canlandırma, dirıltme, hayat verme.
iman: inanç, ınkat.
inkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme.
ins: ınsan, beşer, Âdemoğlu.
ispat: doğruyu delıllerle gosterme.
Kadîr-i Mutlak: hıç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücu yeten sonsuz kudret sahıbı, Allah.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler.
kat'î: kesin, şuphe ve tereddude mahal bırakmayan.
kelımat: kelımeler, sozler.
kudret: Allah ın butun varlığı çevreleyen ezelî kuvvetı.
kullî: umumî, genel, butun olan.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
meal: mana, anlam, mefhum.
medar: dayanak noktası, sebep, vesıle.
mesail-i imaniye: imanî meseleler.
mesele: onemlı konu.
mevsuf: vasıflanmış, nıtelenmış.
mezkûr: zıkredılen, adı geçen, andan.
misillü: gıbı, benzen.
mücessem: tecessüm etmiş, cısımlenmış.
nefis: hayat, ruh, can.
neşir: kıyamet gunu butun olulerin dırılmesı.
nispeten: nispetle, kıyaslaya rak.
seyyare: gezegen.
sühulet: kolaylık.
şahadet: şahıt olma, şahıtlık, açık alamet, işaret.
vücut: var olma, varlık.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom.
ziyade: çok, fazla.

فَتَتَساوٰى بِالنِّسْبَةِ اِلَيْها الذَّرّاتُ وَالنُّجُومُ وَالْجُزْءُ وَالْكُلُّ وَالْجُزْئِيُّ وَالْكُلِّيُّ وَالنَّواةُ وَالشَّجَرُ وَالْعالَمُ وَالْاِنْسانُ ۞

Yani, her şeye kadir öyle bir kudreti var ki, bütün eşyayı ihata etmiş ve Zat-ı Vacibü'l-Vücud'a lüzum-i zatî ile ve fenn-i mantık tabirince "zaruriyet-i naşie" ile lâzımdır, vacıptır; infikâkı muhaldir, imkânı yoktur.

Madem böyle bir lüzumla böyle bir kudret Zat-ı Akdes'tedir; elbette onun zıddı olan acz, hiçbir cihetle içine giremez, Zat-ı Kadîr'e arız olamaz.

Madem bir şeyde mertebelerin bulunması, onun zıddı içine girmesiyledir. Meselâ, hararetin derece ve mertebeleri, soğuğun girmesi ve güzelliğin ise, çirkinliğin müdahalesi ile olması ve bu zatî kudrete zıt olan acz, Ona yanaşması, hiçbir cihetle imkânı yok. Elbette, o kudret-i mutlakada mertebeler bulunmaz.

Madem mertebeler onda bulunmaz; elbette o kudrete nispeten yıldızlar, zerreler müsavi ve cüz ve kull ve bir fert ve bütün nevi, o kudrete karşı farkları yoktur. Ve bir çekirdek ve koca ağacı ve kâinatı ve insan ve bir nefsi diriltmesi ve haşirde bütün zîruhların ihyası, o kudrete nispeten müsavidirler ve kolaydır. Büyük küçük, az çok farkı yoktur.

Bu hakikate kat'î şahit, hilkat-i eşyada gördüğümüz kemal-ı sanat, nizam, mizan, temyiz, kesret, sur'at-ı mutlakada sühulet-i mutlaka ve tam kolaylıktır.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
arız: gelme, sonradan olma, sonradan meydana gelme.
cihet: yön, sebep, vesile.
cüz: kısım, parça.
fenn-i mantık: mantık ilmi, mantık bilgisi.
hakıkat: gerçek.
hararet: sıcaklık.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hilkat-i eşya: eşyanın yaratılışı.
ihata: kuşatma, içine alma.
ihya: canlandırma, diriltme, hayat verme.
infikak: ayrılma, ayrışma, ayrı düşme.
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddude mahal bırakmayan.
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik.
kesret: çokluk.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.
kudret-i mutlaka: mutlak kudret, sonsuz ve sınırsız kudret.
kull: bütün.
lüzum-i zatî: varlığının gereği.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mertebe: derece, basamak.
meselâ: örneğin.
mizan: ölçü, denge.
muhal: imkânsız.
müdahale: karışma.
müsavi: eşit.
nefis: hayat, ruh, can.
nevi: cins.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nizam: düzen.
sühulet-i mutlaka: sonsuz ve tam kolaylık.
sür'at-i mutlaka: mutlak bir sür'atlilik.
tabir: ifade.
temyiz: inceleyip seçme, ayırdetme.
vacip: zorunlu.
zaruriyet-i naşie: bir şeyin kendisinde bulunması gerekli olup ondan ayrılması mümkün olmayan özellikler.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat: Allah.
Zat-ı Kadir: her şeye gücü yeten zat, kudret sahibi Allah.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat: Cenab-ı Allah.
zatî: zata ait, zatın kendisinden olan.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.

• **Birinci Basamak** olan,

بِسِرِّ مُشَاهَدَةِ غَايَةِ كَمَالِ الْانْتِظَامِ الْاتِّرَانِ الْامْتِيَازِ الْاتِّقَانِ الْمُطْلَقَاتِ مَعَ السُّهُولَةِ فِي الْكَثْرَةِ وَالسُّرْعَةِ وَالْخِلْطَةِ

meali, bu mezkûr hakikattir.

• **İkinci Basamak:**

وَبِسِرِّ النُّورَانِيَّةِ وَالشَّفَّافِيَّةِ وَالْمُقَابَلَةِ وَالْمُوَازَنَةِ وَالْانْتِظَامِ وَالْامْتِثَالِ

'dır. Bunun izah ve tafsilâtını Onuncu Sözün ahırına ve Yirmi Dokuzuncu Söze ve Yirminci Mektuba havale edip kısaca bir işaret edeniz.

Evet, nasıl ki nuranıyet cihetiyle güneşin ziyası ve aksi, kudret-i Rabbaniye ile deniz yüzüne ve bütün kabarcıklarına girmesi, bir tek cam parçasına girmesi gibi kolaydır, ikisi müsavidir; öyle de, Zât-ı Nuru'l-Envar'ın nuranî kudreti dahi gökleri, yıldızları yaratması, döndürmesi, sineklerin, zerrelerin icadı ve dondurması gibi Ona kolaydır, ağır gelmez.

Hem nasıl ki şeffafiyet hassasıyla bir tek âynecikte ve bir göz bebeğinde güneşin misalî sureti kudret-i İlâhiye ile bulunur, aynı kolaylıkla bütün parlak şeylere ve katrelere ve şeffaf zerreciklere ve deniz yüzlerine o aksi ve ışığı emr-i İlâhî ile verilir; aynen öyle de, masnuatın melekûtiyet ve mahiyet yüzleri şeffaf ve parlak olmasından, kudret-i mutlakanın cilvesi, tesirî bir tek nefsin icadında bulunması kolaylığı derecesinde bütün hayvanatı yaratır. Az çok, büyük küçük fark yok.

ahır: son
akıs: yansıma.
âyine: ayna
cihet: yön
cilve: tecelli, görüntü
emr-i İlâhî: İlâhî iş, Allah'ın emri.
hakikat: gerçek, esas.
hassa: bir şeye mahsus olan özellik, nitelik.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma
hayvanat: hayvanlar.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
katre: damla
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
kudret-i mutlaka: mutlak kudret, sonsuz ve sınırsız kudret
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler
meal: mana, anlam, mefhum
melekûtiyet: her şeyin doğrudan Allah'ın ilim, hikmet ve kudretine bakan sebeplerin müdahale edemediği aslı, esası, iç yüzü
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
misalî: [illegible]
müsavi: eşit.
nefis: hayat, ruh, can
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
nuranıyet: nurluluk, parlaklık, aydınlık
sûret: biçim, tarz, görünüş
şeffaf: saydam.
şeffafiyet: şeffaflık, şeffaf olma hali, saydamlık
tafsilat: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tesir: etki
Zât-ı Nuru'l-Envar: nurların nuru olan Cenâb-ı Hak.
zerre: en küçük parça, molekül, atom
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık

Hem nasıl ki dağlan tartacak derecede gayet büyük ve tam hassas bir terazıye ıki müsavı ceviz konulsa, bir küçük çekirdek bir cevize ilâve edilse, terazinin bir gözü dağ başına, bir gozu de derın dereye indırmesı kolaylığı derecesinde, o ıkı ceviz yerine ıkı müsavi dağ mizanın ıkı gözüne konulsa, bir'sine bir ceviz ilâvesıyle bir dağı göklere kaldınr, bir dağı derelere indirir. Aynen oyle de, ilm-i kelâmın tabirince, *"imkân, musaviyyü't-tarafeyn"*dır. Yanı, vacip ve mümteni olmayan, belkı mumkun ve muhtemel olan şeylerin vücut ve ademleri, bir sebep bulunmazsa musavıdır, farklan yoktur. Bu ımkân ve musavatta az çok, büyük küçük birdirler.

Işte, mahlûkat, mümkındırler ve imkân dairesinde vucut ve ademlerı müsavi olmasından, Vacibü'l-Vücud'un hadsiz kudret-ı ezelıyesi bir tek mümkine vücut vermesi kolaylığında, butün mümkinatın vücudu, ademin muvazenesini bozar, her şeye lâyık bır vücudu gıydırir. Ve vazıfesı bıtmiş ise, zahırî vücut lıbasını çıkanyor, suretâ ademe, belki daire-i ilimdeki manevî vücuda gönderir. Demek eşya, Kadîr-ı Mutlak'a verılse, bahar bir çiçek kadar, bütün insanlanın haşirde ihyalan bir nefıs kadar kolay olur. Eğer esbaba isnat edılse, bir çiçek bir bahar kadar ve bir sinek bütün hayvanat kadar müşkülâtlı olur.

Hem nasıl ki intizam sırrıyla, bir koca sefine veya tayyareyı bir parmağı duğmesine dokunmakla harekete getirmesi, bir saatin zembereğine anahtarla parmak dokunmasıyla harekete gırmesı derecesınde kolay ve rahattır; aynen öyle de, ilm-i ezelînin düsturlarıyla ve

adem: yokluk.
daire-i ilim: ilim dairesi.
dustur: kanun, kural, esas, prensip.
esbap: sebepler, vasıtalar.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hassas: inceliklı en ufak ölçuleri saglıklı ve kesın olarak veren.
haşir: kıyametten sonra butun insanların bir yere toplanmalan. Allah ın olulerı dırıltıp mahşere çıkarması.
hayvanat: hayvanlar.
ihya: canlandırma, dırıltme, hayat verme.
ilm-i ezeli: ezeli ilim. Cenab ı Hakkın sonsuz ezeli ilmi.
ilm-i kelâm: kelâm ilmi. Cenab ı Hakkın zat ve sıfatlarından nubuvvet, haşir, kader gıbı ımana aıt meselelerden Islamı esaslar dairesinde delıl ve burhana dayalı olarak bahseden ilim.
imkan: var olması veya yok olması dusunulebilir olma, var olması da, yok olması da zorunlu olmama.
intizam: düzenlılık, duzgunluk.
isnat: dayandırma, mal etme, bır şeyı bır kımseye aıt gosterme.
Kadir-i Mutlak: hıç bır kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gucu yeten sonsuz kudret sahıbı, Allah.
kudret-i ezeliye: ezele aıt kudret, başı-sonu olmayan sonsuz Ilahî kudret, kuvvet.
lâyık: uygun, yakışır, munasıp.
lıbas: elbıse.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar.
manevi: manaya aıt, maddî olmayan.
mızan: terazı, olçu.
muhtemel: ıhtımal dahılınde olabılır.
muvazene: denge, olçu.
mumkın: mumkun, olabılır olanlar, yaratılanlar.
mumkinat: yaratılanlar, mumkun olanlar, ımkan dâhılındekıler, olabılır şeyler.
mümteni: ımkânsız, olamaz.
musavat: musavılık, eşıtlık, her bakımdan aynı derecede olma.
musavi: eşıt.
musaviyyü t-tarafeyn: ıkı tarafın eşırlıgı.
müşkülât: müşkuller, guçlukler, zorluklar.
nefis: hayat, ruh, can.
sefine: gemı.
sır: gızlı hakıkat.
sureta: gorunuşte, gorunüş olarak.
tabir: ıfade, deyım.
tayyare: uçak.
Vacibu l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan, varlıgı başkasının varlığına baglı degil, kendınden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vacip: zorunlu.
vazife: gorev.
vucut: var olma, varlık.
vücut: varlık.
zahiri: gorunüşte olan, zahıre dışa aıt olan.
zemberek: saatlerın çeşıtlı parçalannı harekete geçıren yay.

hikmet-i sermediyenin kanunlarıyla ve irade-i Rabbaniyenin küllî cilveleri ve muayyen usulleriyle her şeye küllî ve cüz'î, büyük-küçük, az-çok bir manevî kalıp, bir hususî miktar, bir halis hudut verildiğinden, tam intizam-ı ilmî ve irade kanunu içindedirler. Elbette Kadîr-i Mutlak hadsiz kudretiyle Manzume-i Şemsiyeyi çevirmesi ve arz sefinesini medar-ı senevîsinde gezdirmesi, bir cesette kanı ve kandaki küreyvat-ı hamra ve beyzayı ve o küreciklerdeki zerreleri nizamlı, hikmetli çevirmesi derecesinde, sühuletli ve kolaydır ki, bir insanı kâinat sisteminde harika cihazlarıyla, bir katre sudan, birden, zahmetsiz yaratır. Demek, o ezelî ve hadsiz kudrete ısnat edilse, bu kâinatın ıcadı, bir insanın icadı kadar sühulet peyda eder, kolay olur. Eğer ona verilmezse, bir tek insanı, acıp cihazları ve duygularıyla yaratmak, kâinat kadar muşkulâtlı olur.

Hem nasıl ki itaat ve imtisal ve emir dinlemek sırrıyla, bir kumandan, bir "Arş!" emriyle bir neferi hücuma sevk ettiği gibi, aynı emirle koca bir mutî orduyu dahi kolayca hücuma tahrik eder; aynen öyle de, irade-i İlâhî kanunlarına kemal-i itaate ve tekvinî emr-i Rabbanînin işaretine emirber nefer ve emir kulu misillü fıtrî meyil ve şevk içinde ve ilm-i ezelî ve hikmetin tayin ettikleri hatt-ı hareket düsturları dairesinde ve ordu neferlerinden bin derece ziyade itaatli ve emir dinler ve emir kulu hükmünde olan masnuat, hususan zîhayatlardan bir tek ferdi, "Ademden haydi vücuda çık, vazife başına gir!" diye emr-i Rabbanî ile ve ilmin tayin ettiği tarzda ve iradenin

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adem: yokluk.
arş: "Yürü, hareket et!" emri.
arz: yer, dünya
ceset: vücut, beden
cihaz: aza, organ
cilve: tecelli, görüntü
cuz'î: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel
düstur: kanun, kural, esas, prensip
emirber: emir eren
emr-i Rabbanî: Allah'a ait olan emir, iş
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fıtrî: tabiî yaratılıştaki, doğuştan olan
halis: katışıksız, saf, duru
harika: olağanüstü
hatt-ı hareket: hareket çizgisi, davranış, davranma yolu, takip edilecek yol ve usul
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hikmet-i sermediye: zaman ve mekânın kendisini sınırlandırmadığı Cenâb-ı Hakkın hikmeti
hudut: sınırlar
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
hükmünde: değerinde, yerinde
ıcat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ilm-i ezelî: ezelî ilim, Cenâb-ı Hakkın sonsuz ezelî ilmi
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme
intizam-ı ilmî: ilmî sistem
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
irade-i İlâhî: Allah'ın iradesi, Cenâb-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti
irade-i Rabbanîye: Cenâb-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresi konusundaki yapabilme gücü, kudreti
ısnat: dayanma, dayandırma
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kanun: kaide, kural
katre: damla
kemâl-i itaat: itaatin kusursuzluğu, tam ve mükemmel itaat
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kumandan: komutan.
küllî: umumî, genel, bütün olan
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi
masnuat: sanada yapılmış şeyler
medar-ı senevî: dünyanın güneş etrafında dönerken çizdiği farazî daire, bir yıllık daire, dünyamızın bir senede döndüğü yörünge
meyil: bir tarafa doğru eğilme, yönelme
misillü: gibi, benzen
muayyen: belirli
mutî: itaat eden, boyun eğen
muşkulât: muşkuller, güçlükler, zorluklar
nefer: asker, er
nizam: düzen
peyda: meydana gelme, açığa çıkma.
sefine: gemi
sevk: yöneltme, gönderme
sır: gizli hakikat.
sühulet: kolaylık.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme
tarz: biçim, şekil, suret.
tayin: belirleme, gösterme, sınırını çizme
tekvinî: tekvin ile ilgili, yarat, maya, var etmeye dair
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zihayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla

tahsis eylediği surette, kudret ona mahsus bir vücut giydirip, elini tutup, meydana çıkarmak kolaylığında, baharda-ki zîhayatın ordusunu aynı kuvvet ve kudretle icat eder, vazifeler verir. Demek, her şey o kudrete isnat edilse, bütün zerrat ordusunun ve yıldızlar fırkalarının icadı, bir zerre, bir tek yıldız kadar kolay ve sühuletli olur. Eğer esbaba isnat edilse, bir zîhayatın göz bebeğinde ve dimağındaki zerrenin acip vazifelerini yerine getirecek bir kabiliyetle yaratılması, hayvanat ordusu kadar müşkülâtlı ve zahmetli olur.

• **Üçüncü Basamak:**

وَبِسِرِّ اِمْدَادِ الْوَاحِدِيَّةِ وَيُسْرِ الْوَحْدَةِ وَتَجَلِّيِ الْاَحَدِيَّةِ 'dir. Kısacık işaretlerle mealine bakacağız.

Yani, nasıl ki bir padışah ve kumandan-ı azam, hâkimiyetinin vahidiyeti ve bütün raiyeti yalnız onun emirlerine göre hareketi cihetiyle, o hâkim-i azam, koca memleketi ve büyük milleti idare etmesi, bir köy ehlini idare etmek kadar kolay olur. Çünkü, hukumde vahıdıyet ıtıbarıyla, efrad-ı millet aynen asker neferatı gibi teshilâta vesile olup, kolayca emirler, kanunlar tatbik edilir. Eğer muhtelif hâkimlere bırakılsa, çok keşmekeşe düşmesiyle beraber, bir tek köyün, belki bir hanenin o memleket kadar idaresi müşkül olur. Hem o itaatli millet, bir tek kumandana bağlanması haysiyetiyle, her bir ferd-i nefer gibi, o kumandanın kuvvetine ve cihazat depolarına ve ordusuna dayandığı bir kuvvetle bir şahı esir edebilir,

acip: tuhaf, hayrette bırakan
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî maneviî aletler
cihet: yon
dimağ: akıl, şuur
efrad-ı millet: milletin fertleri
esbap: sebepler, vasıtalar
esir: tutsak
ferd-ı nefer: tek nefer, tek kişi
fırka: topluluk, grup, cemaat.
hakım: hukmeden
hâkım-i azam: en buyuk hâkım, hukmeden
hâkımıyet: hâkım olus, huk medis, egemenlik.
hane: ev, mesken.
haysıyet: ıtıbar
hayvanat: hayvanlar
hukum: hakımıyet, nufuz, kumanda.
ıcat: vucuda getirme, yoktan var erme
ıdare: yonetim, memleket is lennin yurutulmesi.
ısnat: dayanma, dayandırma.
ıtaat: soz dinleme, boyun egme, emre uygun hareket etme
ıtıbar: değer
kabılıyet: istıdat, yetenek
kanun: yasa
keşmekeş: karışık olma durumu, karışıklık.
kudret: güç, kuvvet, ikıdar
kumandan: komutan
kumandan-ı azam: en buyuk kumandan
mahsus: bir şeye veya kışıye has olan
meal: mana, anlam, mefhum
muhtelif: turlu turlu, çeşıtlı
muşkul: güç, zor, çetin
muşkülât: muşkuller, guçlukler, zorluklar
neferat: neferler, fertler, rutbesız askerler, erler
padışah: hukumdar, sultan
raiyet: bırısının ıdaresıne baglı olanlar, halk.
suret: bıçım, şekil, tarz.
sühulet: kolaylık.
şah: padışah, sultan, hukumdar
tahsis: has kılma, ayırma
tatbik: kanunu veya maddeyi uygulama
teshilat: kolaylaştırmalar
vahıdıyet: bır ve tek olma
vazife: gorev
vesile: aracı, vasıta
vucut: beden, varlık.
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat.
zerrat: zerreler, atomlar
zerre: en kuçuk parça, molekül, atom
zîhayat: hayat sahıbı

bir derece şahsî kuvvetinden ziyade iş görebilir. Onun o padışaha intısabı hadsiz bir kuvveti ve iktidarı olup pek büyük işler yapar. Eğer o intısap kesilse, o büyük kuvvet gider, kendi bileğindeki cüz'î kuvvetiyle ve belindeki az cephane ve fişekleri miktarınca iş görebilir. Yoksa, intısap kuvvetine dayanan mezkûr askerin gördüğü bütün işler ondan istenilse, bileğinde bir ordu kuvveti ve belinde padişahın cephaneler ambarı bulunmak gerekir.

Aynen öyle de, Sultan-ı Ezel ve Ebed Sâni-i Kadîr, vahidiyet-i saltanat ve hâkimiyet-i mutlaka cihetiyle kâinatı bir şehir kolaylığında ve bir bahçe sühuletinde ve haşirde bütün ölmüşleri ihya etmek, o bahçe ağaçlarının yaprak, çiçek, meyvelerini gelen baharda yaratmak kolaylığında yapar. Ve kolayca bir sineği koca kartal kuşu sisteminde yaratır. Ve sühuletle bir insanı bir küçük kâinat hükmüne getirir. Eğer esbaba verilse, bir mikrop bin gergedan, bir meyve bir büyük ağaç kadar müşkülâtlı olur. Ve belki, zîhayatın bedeninde acip vazifeleri gören her bir zerreye her şeyi görecek bir göz ve her şeyi bilecek bir ilim verilmek lâzımdır ki, o ince ve mükemmel vazife-i hayatıyeyi yapabilsin.

Hem, vahdette yüsr ve suhulet ve kolaylık o dereceye gelir. Nasıl ki bir ordu teçhizatı bir tek elden, bir tek fabrikadan gelmesiyle, bir tek neferin teçhizat-ı askeriyesi gibi kolaylaşır. Eğer ayrı ayrı eller karışsa ve muhtelif cihazat her biri başka fabrikadan alınsa, o vakit bir tek nefer teçhizatı, kemiyet noktasında bin müşkülâtla tedarik

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
ambar: eşya saklanan ve depolanan yer.
cephane: her türlü mermi.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî alet ler.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az.
esbap: sebepler, vasıtalar.
gergedan: büyük cüsseli, ağır kuvvetli, sıcak ülkelerde yaşayan, burnunun üzerinde bir veya iki boynuz bulunan memeli hayvan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet-i mutlaka: mutlak ve kesin olarak hâkim olma, hükmetme.
hâşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hükmüne: yerine, değerine.
ihya: canlandırma, dirilterek hayat verme.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
ilim: bilgi, marifet.
intısap: mensup olma, bağlanma, girme.
kâinat: evreni yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kemiyet: bir şeyin adet, miktar ve sayı olarak ifade edilebilen durumu, nicelik.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
müşkulât: müşküller, güçlükler, zorluklar.
nefer: asker, er.
Sâni-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: ezel ve ebed sultanı; varlığının başlangıcı ve sonu olmayan, kudret ve hâkimiyet sahibi sultan, Allah.
suhulet: kolaylık.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
teçhizat: askerî harb malzemesini temin etme.
teçhizat-ı askeriye: askerî donanım, askerî harb malzemeleri.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
vahdet: birlik ve teklik.
vahidiyet-i saltanat: saltanatın birliği. Allah'ın bütün saltanatının birliğinin tecellisi.
vazife: görev.
vazife-i hayatiye: hayat ile ilgili vazife.
yüsr: kolaylık, rahat.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.
zihayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla.

edebilir, müteaddit âmir ve zabitler karıştığı cihetiyle bin nefer kadar suubet peyda eder. Hem bin neferin idaresi ve kumandanlığı bir tek zabite verilse, bir cihette bir nefer kadar kolay olur, eğer on zabite veya neferlere bırakılsa, pek karışık ve müşkül düşer. Aynen öyle de, her şey Vahid-i Ehad'e verilse, bir tek şey gibi kolay olur. Eğer esbaba isnat edilse, bir tek zîhayat, zemin kadar müşkül, belki imkânsız olur. Demek vahdette kolaylık, vücup ve lüzum derecesine gelir. Ve kesretli eller karışmakla suubet, imkânsızlık derecesine düşer.

Risale-i Nur *Mektubat*'ında denildiği gibi, eğer gece gündüzdeki tebeddülâtı ve yıldızların harekâtı ve senedeki güz, kış, bahar, yaz gibi mevsimlerin tahavvülâtı bir tek Müdebbir'e ve Amir'e bırakılsa, o Kumandan-ı Azam, bir neferi olan küre-i arza emreder ki: "Kalk, dön, gez!" O da, o iltifat ve emrin neşe ve sevincinden meczup Mevlevî gibi iki hareketiyle yevmî ve senevî tahavvülâta ve yıldızların zahirî ve hayalî hareketlerine gayet kolayca bir vesile olup, vahdetteki tam sühulet ve gayet kolaylığı gösterir. Eğer o tek Amir'e değil, belki esbaba ve yıldızların keyiflerine bırakılsa ve arza "Sen dur, gezme!" denilse, o hâlde, arzdan binler derece büyük binler yıldızlar ve güneşler, her gece ve her sene milyonlar ve milyarlar senelik mesafeleri kesmek ve gezmekle mevsimler ve gece, gündüz gibi o vaziyet-i arziye ve semaviye husul bulabilir. Ve imkânsızlık ve muhaliyet derecesinde müşkül ve suubetli düşer ..

amir: memurun üstü, emreden, buyuran
arz: yer, dünya
cihet: yön
esbap: sebepler, vasıtalar
gayet: son derece
güz: sonbahar
harekat: hareketler, devinimler
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup
husul: olma, meydana gelme
idare: bir ısı yürütme, çekip çevirme
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
isnat: dayanma, dayandırma
kesretli: çokluğu olan, çok fazla
kumandan: komutan
kumandan-ı azam: en büyük kumandan
küre-i arz: yer küre, dünya
meczup: cezbeye tutulmuş
İlâhî: aşkla akli dengesi değişmiş kimse, divane
mesafe: uzaklık, ara
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatına mensup kimse
muhaliyet: imkânsızlık, imkânsız oluş
Müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen
müşkül: güç, zor, çetin
müteaddit: çeşitli, bir çok
nefer: asker, er
peyda: meydana gelme, açığa çıkma
senevî: senelik, yıllık
suubet: güçlük, zorluk
suhulet: kolaylık
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler
tebeddülât: tebeddüller, değişiklikler, başkalaşmalar
vahdet: birlik ve tekilik
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah
vaziyet-i arziye ve semaviye: uzay ve dünyanın durumu, konumu
vesile: aracı, vasıta
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gerekliliik
yevmî: günlük, gündelik, her gün
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan
zemin: yeryüzü
zîhayat: hayat sahibi

Üçüncü Basamaktaki وَتجلِّي الْأَحَدِيَّة kelimesi, pek büyük ve çok ince ve derin ve gayet geniş bir hakikate işaret eder. Onun izah ve ispatını Risale-i Nur'a havale edip, gayet kısa bir temsil ile bir tek nuktesini beyan edeceğiz.

Evet, nasıl ki güneş, ziyasıyla umum zeminı ışıklandırıp vahidiyete bir misal olduğu gibi, âyine gibi mukabilindeki her şeffaf şeyde, timsali ve aksi ve yedi renkli ziyasıyla ve zatının suretiyle bulunup, ehadiyete dahi bir misal teşkil eder. Eğer güneşin ilmi ve kudreti ve ihtiyân olsaydı ve cam parçalarının ve içinde güneşçikler görünen katrelerin ve kabarcıkların kabiliyetleri bulunsa idi, irade-i İlâhiyenin kanunuyla her birisinde ve yanında timsaliyle ve sıfatlarıyla tam bir güneş bulunup, sair yerlerde bulunması onun tasarrufatına hiç noksan vermeyerek kudret-i Rabbanıyenın emriyle, tesiriyle, hukmüyle pek buyuk zuhurata sebep olarak, ehadiyetteki fevkalâde kolaylık ve sühuleti gösterir. Aynen öyle de, Sâni-i Zülcelâl, vahidiyet itibarıyla bütün eşyayı ihata eden ilim ve iradesi ve kudretiyle bakar ve hazır ve nazır olduğu gibi, ehadiyet cıhetıyle ve tecellisiyle her şeyın, hususan zîhayatın yanında ısımleri ve sıfatlanyla bulunur ki, kolayca, bir anda sineği kartal sisteminde, bir insanı küçük bir kâinat sisteminde icat eder. Ve zîhayatı öyle mu'cizatlı bir şekilde yaratır ki, eğer bütün esbap toplansa, bir bulbulu, bir sineği yapamazlar. Ve bır bulbülü yaratan, bütün kuşlan yaratan olabilir. Ve bir insanı halk eden, ancak kâinatı icat eden Zattır.

akis: yansıma.
ayine: ayna
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yon
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi
esbap: sebepler, vasıtalar
fevkalade: olağanustu
gayet: son derece
hakikat: gerçek, esas.
halk: yaratma, yaratış
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hazır: huzurda olan, goz onunde olan, hazır
hususan: bilhassa, özellikle
hüküm: karar, emir, hâkimiyet.
icat: vucuda getirme, yoktan var etme
ihata: kuşatma, içine alma
ihtıyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına gore hareket etme.
ilim: bilgi, manfet.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda ıçın olan ıktıdar, güç.
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, Cenab-ı Hakkın dılediğini yapabilme gucu, kudreti
ispat: doğruyu delillerle gösterme
itibar: değer
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
kabiliyet: istıdat, yetenek.
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütun alemler
kanun: kaide, kural
katre: damla
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti
misal: ornek.
mu'cizat: mu cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri buyuk hanka işler
mukabil: karşılık.
nazır: nezaret eden, bakan, gozeten
noksan: eksıklık, kusurlu oluş
nukte: bir soz veya ıbareden hususi bir dikkatle çıkarılan gizli mana
sair: diğer, başka, otekı
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz buyukluk sahıbı ve her şeyı sanada yaratan Allah
sıfat: vasıf, nitelik.
suret: bıçım, gorunuş
sühulet: kolaylık.
şeffaf: saydam
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler
tecelli: belirme, bilinme, gorunme
temsil: benzetme, misal getirme.
tesir: etkı
teşkil: oluşturma, şekillendirme
timsal: resim, suret, şekil.
umum: bütun.
vahidiyet: Cenab-ı Hakkın ısım ve sıfatlarının birlıgi ve kâinatı kuşatması
zat: azamet ve ululuk sahıbı olan
zemin: yeryüzu
zihayat: hayat sahıbı
zıya: ışık, aydınlık, nur parlaklık.
zuhurat: hesapta olmayan durumlar, umulmadık, beklenmedik hâller

• **Dördüncü ve Beşinci Basamak**

وَبِسِرِّ الْوُجُوبِ وَالتَّجَرُّدِ وَمُبَايَنَةِ الْمَاهِيَّةِ ۞ وَبِسِرِّ عَدَمِ التَّقَيُّدِ وَعَدَمِ التَّحَيُّزِ وَعَدَمِ التَّحَرِّي

Bu ikı basamağın hakıkatını umuma ifade etmek çok müşkül olmasından, yalnız kısacık bir iki nüktesi ve muhtasar mealı beyan edilecek.

Yani, vücut mertebelerinin en kuvvetli ve sarsılmaz olan vücup mertebesinde ve ezelî ve ebedî derecesinde bir vücut sahıbi ve maddiyattan münezzeh ve mücerret ve bütün mahiyetlere mübayin bir mahiyet-i mukaddeseyı taşıyan bir Kadîr-i Mutlak'ın kudretıne nıspeten, yıldızlar zerreler gibi ve haşir bir bahar misillü ve haşirde bütun insanları diriltmesı bir nefsin ihyası derecesinde kolaydır. Çünkü, vücut tabakalarından kuvvetli bir nev'in bir tırnağı, hafıf bir tabakanın bir dağını elıne alır, çevirir. Meselâ, kuvvetli vücud-i haricîden bir âyıne ve kuvve-i hafıza, zayıf ve hafif olan vücud-ı misalî ve manevîden yüz dağı ve bin kıtabı içine alırlar ve çevirebilirler. Işte vücud-i misalî ne derece kuvvetçe vücud-i haricîden aşağı ise, mumkınatın hâdis ve anzî vücutları dahi ezelî, sermedî, vacip bir vücuttan binler derece daha aşağı ve hafiftir kı, o mukaddes vücut, bir zerre tecellisıyle, mümkınatın bır âlemini çevirir.

Maatteessüf, şimdilik semli hastalık gibi üç ehemmiyetli sebep musaade etmediklennden, bu pek uzun hakıkatı ve nüktelerini Risale-i Nur'a ve başka zamana havale ederiz.

alem: varlık sınıflarından her bırı
arızî: sonradan çıkan.
âyine: ayna
beyan etmek: açıklamak, bildırmek, ızah etmek.
ebedî: sonu olmayan, daımî, sürekli
ehemmiyetli: önemlı
ezelî: ezel ıle ılgılı, öncesız, başlangıcsız
hadıs: hudus eden, sonradan meydana gelen şey
hakıkat: gerçek, asıl, esas
haşır: kıyametten sonra butun insanların bır yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dırılıp mahşere çıkarması
havale: bır şeyı başka bır yere veya zamana bırakma
ihya: canlandırma, dırıltme, hayat verme
Kadir-i Mutlak: hıç bır kayıt ve şartta tabı olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahıbı, Allah
kudret: güç, kuvvet, ıktıdar
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
maatteessüf: ne yazık kı uzulerek belırteyım kı
maddıyat: maddî ve cısmanî şeyler, gozle gorulup elle tutulur onsten şeyler
mahiyet: bır şeyın aslı, esası, tabıatı, nıteliği
mahiyet-i mukaddese: mubarekligın, temızlıgın, kutsallığın aslı, hakıkatı
meal: mana, anlam, mefhum
mertebe: derece, basamak.
mesela: omegın.
mısillu: gibi, benzerı
muhtasar: kısaca, ozetle
mukaddes: takdıs edılmış, kutsal, azız, temız.
mubayın: başka turlu, ayrı
mücerret: soyutlanmış, olan cısımı halınde bulunmayan
mumkınat: yaratılanlar, mumkun olanlar, ımkan dahılındekıler, olabılır şeyler
münezzeh: anımış, tenzih edılmış, uzak.
müsaade: ızın
muşkul: guç, zor, çetın
nefis: hayat, ruh, can
nevi: çeşıt, tür
nıspeten: nıspetle, kıyaslayarak.
nükte: bır soz veya ıbareden hususî bır dıkkatle çıkanlan gızlı mana
semli: zehırlı
sermedî: ebedî, daımı, sürekli
tabaka: kat, katman
tecellî: belırme, bılınme, gorunme
umum: butun, herkes
vacip: zorunlu
vücud-i harıcı: harıcı vucut, varlıgı ortaya çıkan, dışanda varlıgı bılınen, nesnel.
vücud-ı manevî: maddî olmayan, mana yonunden zıhınlerde olusan vücut.
vücud-i misalî: maddesı olmayan goruntuden ıbaret varlık.
vücup: vacıp ve luzumlu olma gerekllık
vücut: varlık.
zaif: zayıf
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

• **Altıncı Basamak:**

وبِسِرِّ انْقِلابِ الْعَوائِقِ وَالْموانعِ اِلىٰ حُكْمِ الْوَسائِلِ الْمُسَهِّلاتِ

Yani, nasıl ki fennin tabîrince ukde-i hayatiye namında bir cilve-i irade-i İlâhiyenin ve emr-i tekvînînin bir kanunuyla ve o emir ve iradenin teveccühleriyle koca bir ağacın şuursuz dal ve sert budakları, meyvelerine ve yaprak ve çiçeklerine zembereği ve mıdesi hükmündeki o ukde-i hayatiyeden onlara gidecek lüzumlu maddeler ve erzaklara avaık ve mevani ve set olmazlar, belki teshilâta vesile oluyorlar; aynen öyle de, kâinat ve bütün mahlûkatın icadında bütün mânîler bir cilve-i irade ve teveccuh-i emr-i Rabbanîye karşı mümanaatı bırakıp kolaylığa alet olmasından, kudret-i sermediye, o tek ağacı icat kolaylığında, kâinatı ve zemindeki enva-ı mahlûkatı icat eder, hiçbir şey ona ağır gelmez. Eğer bütün icatlar o kudrete verilmezse, o vakit o tek ağacın inşa ve idaresi, bütün ağaçlar, belki zeminin icadı ve idaresi kadar müşkül olacak. Çünkü, o zaman her şey mâni ve set olur. O hâlde bütün esbap toplansa, bir ağacın emirden, irade-den gelen ukde-i hayatiye midesinden, zembereğinden intizamla meyve, yaprak, dal ve budaklara lâzım erzak ve cihazatı gönderemezler. İllâ ki, ağacın her bir cuz'une, hatta her bir zerresine bütün ağacı ve eczasını ve zerratını görecek ve bilecek ve yardım edecek bir göz, bir ihatalı ilim, bir hârika kudret ve fevkalâde muavenet verilsin.

avaik: engeller, zorluklar, zor işler.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.
cilve-i irade: irade ve kastı gösteren tecelli, iradenin tecellisi, iradenin ortaya çıkması.
cilve-i irade-i İlâhiye: İlâhî iradenin tecellileri, güzellikleri.
cüz: kısım, parça.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
emir: iş, yapış.
emr-i tekvîni: yaratma emri, kâinatı var etme emri, işi.
enva-ı mahlûkat: yaratılmış olanların türleri, çeşitleri.
erzak: yiyecek, içecek, azıklar.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
hârika: olağanüstü.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
ihatalı: kuşatıcı.
ilim: bilgi, marifet.
illâ: ancak, yalnız.
inşa: vücuda getirme, yaratma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kanun: kaide, kural.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i sermediye: ebedî ve sonsuz olan kudret, kuvvet ve iktidar.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mâni: engel.
mevani: mâniler, engeller.
mümanaat: mâni olma, engelleme.
müşkül: güç, zor, çetin.
nam: ad.
set: mâni, perde, engel.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tabir: ifade, deyim.
teshilât: kolaylaştırmalar.
teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme, yöneliş.
teveccüh-i emr-i Rabbanî: Rabbın emirlerine teveccüh etme, yönelme.
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü.
vesile: aracı, vasıta.
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı, hareket yaptıran alet.
zemin: yeryüzü.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

İşte bu beş adet basamaklardan çık, bak. Küfür ve şirkte ne derece müşkulât, belkı muhalât bulunduğunu ve ne kadar akıldan, mantıktan uzak ve mümteni olduğunu, imanda ve Kur'ân yolunda ne kadar suhulet ve vücup derecesinde kolaylık ve ne kadar makul ve makbul ve lüzum derecesinde kat'î ve rahat bir hak ve hakikat bulunduğunu gör, bil, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ de

Rahatsızlık ve sıkıntılar, bu ehemmiyetli basamağın bâkî kısmını tehire sebep oldular.

• **Yedinci Basamak:**

وَبِسِرِّ اَنَّ الذَّرَّةَ وَالْجُزْءَ وَالْجُزْئِيَّ وَالنَّوَاةَ وَالْاِنْسَانَ لَيْسَتْ بِاَقَلِّ صَنْعَةً وَجَزَالَةً مِنَ النَّجْمِ وَالْكُلِّ وَالْكُلِّيِّ وَالشَّجَرِ وَالْعَالَمِ

Bir ihtar: *Bu dokuz basamakların hakikatlerinin esası ve madeni ve güneşi, Sure-i İhlâs'tan* [2] قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۞ اَللّٰهُ الصَّمَدُ *ayetleridir. Sırr-ı ehadiyet ve samediyet cilvesinden gelen lem'alara kısa işaretlerdir. Bu yedincinin mealine bir-iki nükte ile gayet muhtasar bakıp tafsilini Risale-i Nur'a havale ederiz.*

Yani, göz ve beyindeki acip vazifelen gören bir zerre, bir yıldızdan; ve bir cüz, küll mecmuundan, meselâ dimağ ve göz, insanın tamamından; ve cüz'î bir fert, hüsn-i sanatça ve garabet-i hilkatçe umum bir neviden, ve bir insan, acip cihazlanyla kullî cins hayvandan; ve bir fihriste ve program ve kuvve-i hafıza hükmünde olan bir çekirdek, mukemmel masnuiyeti ve mahzeniyetçe koca ağacından; ve bir küçük kâinat olan bir insan,

1 İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

2 De ki: O Allah'tır. Samed'dir. her şey Ona muhtaçtır. o ise hiçbir şeye muhtaç değildir. (İhlâs Suresi, 1-2.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bakî: geri kalan
cihaz: aza, organ
cilve: tecelli, görüntü
cins: nevi, boy, soy, kavim, kabile
cüz: parça
cüz'î: küçük, az
dimağ: akıl, şuur
ehemmiyetli: önemli
fihriste: katalog, liste
garabet-i hilkat: şaşırtıcı ve tuhaf yaratık
gayet: son derece
hak: doğruluk, gerçek, hakikat
hakikat: gerçek
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
havale: bir şeyi başkasının ustune bırakma
hükmünde: değerinde, yerinde
hüsn-i sanat: sanat güzelliği
ihtar: hatırlatma, uyarı
iman: manç ıtıkat.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşrıklik, imansızlık
küll: bütün
küllî: umumî, genel, bütün olan
lem'a: parıltı
maden: asıl, esas, kaynak.
mahzeniyet: hazine, değerinde oluş, kıymetlilik
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen
makul: akla yakın, akla uygun, aklın kabul edecegi
masnuiyet: sanatlılık, sanat değeri olma
meal: mana, anlam, mefhum
mecmu': toplam, tum
mesela: ornegin
muhalât: muhaller, olması mumkun olmayanlar
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
mümteni: ımkansız, olamaz
müşkülât: müşküller, guçlukler, zorluklar
nevi: çeşit, tur
nimet: lutuf, ihsan, bagış
nükte: bir soz veya ibareden hususi bir dikkatle çıkanlan gizli ma na
samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması. Cenab-ı Hakkın Rab ve Kayyum olması
sırr-ı ehadiyet: ehadiyet sırrı. Allah'ın her bir varlıkta gorulen birlik tecellisinin sırrı
suhulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, Allah'tan başka yaratıcının bulunduguna inanma
tafsil: etraflıca bıldırme, uzun uzadıya anlatma, açıklama
tehir: erteleme, sonraya bırakma.
umum: bütün
vazife: gorev
vücup: vacıp ve lüzumlu olma gerekliliki.
zerre: en kuçuk parça, molekul, atom

kemal-i hilkatî ve cemiyetli harika cihazlarının binler acip vazifeleri görecek bir tarzda mahlûkıyetı kâinattan aşağı değiller.

Demek zerreyi icat eden, yıldızın icadından âciz kalamaz. Ve lisan gibi bir uzvu halk eden, elbette insanı kolayca halk eder. Ve bir tek insanı böyle mükemmel yaratan, herhâlde bütün hayvanatı kemal-i sühuletle yaratabilecek ve gözümüz önünde yaratıyor. Ve çekirdeği bir liste, bir fihriste, bir defter-i kavanın-ı emriye, bir ukde-i hayatiye mahiyetinde yaratan, elbette bütün ağaçların Hâlık'ı olabilir. Ve âlemin bir nevi manevî çekirdeği ve cemiyetli meyvesi olan insanı halk edip bütün esma-ı İlâhiyeye mazhar ve âyine ve bütün kâinatla alâkadar ve zeminin halîfesi yapan Zatın, elbette ve elbette öyle bir kudreti var ki, koca kâinatı, insan icadının kolaylığı ve sühuleti derecesinde halk edip tanzim eder. Öyle ise, zerrenin ve cüz ve cüz'î ve çekirdek ve bir insanın Hâlık'ı, Sânii, Rabbi kim ise, elbette, bedahetle yıldızların ve nevilerin ve küll ve külliyatların ve ağaçların ve bütün kâinatın Hâlık'ı, Sânii, Rabbi aynen odur. Başka olması muhal ve mümtenidir.

• **Sekizinci Basamak:**

وَبِسِرِّ اَنَّ الْمُحَاطَ وَالْجُزْئِيَّاتِ كَالْاَمْثِلَةِ الْمَكْتُوبَةِ الْمُصَغَّرَةِ اَوْ كَالنُّقَطِ الْمَحْلُوبَةِ الْمُعَصَّرَةِ فَلَا بُدَّ اَنْ يَكُونَ الْمُحِيطُ وَالْكُلِّيَّاتُ فِي قَبْضَةِ خَالِقِ الْمُحَاطِ وَالْجُزْئِيَّاتِ لِيُدْرِجَ مِثَالَهَا فِيهَا بِمَوَازِينِ عِلْمِهِ اَوْ يُعَصِّرَهَا مِنْهَا بِدَسَاتِيرِ حِكْمَتِهِ ۞

acip: tuhaf, hayrette bırakan
acız: eli yetmez, gücü yetmez, güçsüz
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
âlem: varlık sınıflarından her biri
âyine: ayna
bedahet: açıklık, aşıkâr, ispata lüzuma olmayacak derecede açıklık
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cihaz: aza, organ
cüz: parça
cuz'î: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel
defter-i kavanın-i emriye: emredilen esasların, kanunların yazıldığı defter. Kur'ân-ı Kerîm
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
fihriste: katalog, liste
Halık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah
halîfe: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden
halk: yaratma, yaratış
harika: olağanüstü
hayvanat: hayvanlar
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kemal-i hilkat: yaratılışın mükemmel ve kusursuzluğu
kemal-i sühulet: kolaylığın son derecesi, tam bir kolaylık.
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kül: bütün
külliyat: bir şeyin bütünü, bir şeyin tamamı, hepsi
lisan: dil
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
mahlûkıyet: yaratılmışlık, yaratılmış olma
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
muhal: imkânsız.
mümteni: imkânsız, olamaz
nevi: çeşit, tür
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Samed: Cenab-ı Hakkın her şey kendisine muhtaç olduğu halde, Kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan manasında kı ismi.
Sanî: her şeyi sanadı olarak yaratan Allah
Sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sühulet: kolaylık.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tarz: biçim, şekil, suret.
ukde-i hayatiye: hayatla ilgili düğüm, hayat düğümü.
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ.
vazife: görev
zat: azamet ve ululuk sahibi olan
zemin: yeryüzü
zerre: en küçük parça, molekül, atom

Yani, ihata edilen cüz'iyat ve küll ve külliyatın içinde bulunan fertler ve tohumlar ve çekirdeklerin, ihata eden büyük külliyata nispetleri, güya küçücük numune ve gayet ince yazı ile çok küçük kıt'ada yazılmış aynı küll ve külliyatın misalleridir. Öyle ise, ihata eden külliyat, o cüz'iyat hâlıkının kabzasında ve tamamen tasarrufunda bulunmak lâzımdır. Tâ, ilminin mizanlarıyla ve ince kalemleriyle o büyük muhitin kitabını, o küçücük yüzer kıt'alarda, defterlerde derç edebilsin.

Hem ihata edilen ecza ve cüz'iyatın muhitle nispetleri, temsilleri, güya süt gibi muhitlikten sağılmış katreler; veya biri o muhiti sıkmış, o noktalar ondan akmış. Meselâ, kavun çekirdeği, onun umum etrafından sağılmış bir katre veya o kitap tamamen içinde yazılmış bir noktadır ki, fihristesini, listesini, programını taşıyor.

Madem böyledir, elbette o cüz'iyat ve katreler ve noktalar ve fertler sâniinin elinde, o muhit küll ve külliyat bulunmak elzemdir, tâ hikmetinin hassas düsturlarıyla o fertleri, katreleri, noktaları ondan sağsın.

Demek bir tek tohumu, bir tek ferdi yaratan, elbette o büyük küll ve külliyatı ve onları ihata eden ve onlardan çok büyük olan diğer külliyatları ve cinsleri yaratan yine Odur, başka olamaz. Öyle ise, bir tek nefsi yaratan, bütün insanları yaratabilir. Ve bir tek oluyü dirilten, haşirde bütün cin ve ins ölülerini diriltebilir ve diriltecek. İşte, (1) مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ayetinin hükmü ve

1 Sizin yaratılmanız da diriltilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cin: gözle görünmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cins: çeşit.
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
derç: toplama, bir araya getirme.
düstur: kanun, kural, esas, prensip.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
elzem: daha (en) pek lâzım, luzumlu, gerekli.
fihriste: katalog, liste.
gayet: son derece.
güya: sanki.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
hassas: inceliklî, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hukum: dinî kalde, kural.
ihata: kuşatma, içine alma.
ilim: bilgi, marifet.
ins: insan, beşer, Âdemoğlu.
kabza: tutamak, yer, el.
katre: damla.
kıt'a: parça, cüz.
küll: bütün.
külliyat: bir şeyin bütünü, bir şeyin tamamı, hepsi.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mesela: örneğin.
misal: örnek.
mizan: terazi, ölçü.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
nefis: hayat, ruh, can.
nispet: oran, ölçü.
numune: örnek.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
temsil: benzetme, misal getirme.
umum: bütün.

davası gayet kat'î ve parlak bir surette hak ve ayn-ı hakikat olduğunu gör.

• **Dokuzuncu Basamak:**

وَبِسِرِّ كَمَا اَنَّ قُرْاٰنَ الْعِزَّةِ الْمَكْتُوبَ عَلَى الذَّرَّةِ الْمُسَمَّاةِ بِالْجَوْهَرِ الْفَرْدِ بِذَرَّاتِ الْاَثِيرِ لَيْسَ بِاَقَلَّ حَزَالَةً وَخَارِقِيَّةً صَنْعَةً مِنْ قُرْاٰنِ الْعَظَمَةِ الْمَكْتُوبِ عَلٰى صَحِيفَةِ السَّمَآءِ بِمِدَادِ النُّجُومِ وَالشُّمُوسِ كَذٰلِكَ اَنَّ وَرْدَ الزَّهْرَةِ لَيْسَتْ بِاَقَلَّ حَزَالَةً وَصَنْعَةً مِنْ دُرِّيِّ نَجْمِ الزُّهْرَةِ وَلَا النَّمْلَةُ مِنَ الْفِيلَةِ وَلَا الْمَكْرُوبُ مِنَ الْكَرْكَدَانِ وَلَا النَّحْلَةُ مِنَ النَّخْلَةِ بِالنِّسْبَةِ اِلٰى قُدْرَةِ خَالِقِ الْكَآئِنَاتِ فَكَمَآ اَنَّ غَايَةَ كَمَالِ السُّرْعَةِ وَالسُّهُولَةِ فِي اِيجَادِ الْاَشْيَآءِ اَوْقَعَتْ اَهْلَ الضَّلَالَةِ فِي الْتِبَاسِ التَّشْكِيلِ بِالتَّشَكُّلِ الْمُسْتَلْزِمِ لِمُحَالَاتٍ غَيْرِ مَحْدُودَةٍ تَمَجُّهَا الْاَوْهَامُ ۞ كَذٰلِكَ اَثْبَتَتْ لِاَهْلِ الْهِدَايَةِ تَسَاوِيَ النُّجُومِ مَعَ الذَّرَّاتِ بِالنِّسْبَةِ اِلٰى قُدْرَةِ خَالِقِ الْكَآئِنَاتِ جَلَّ جَلَالُهُ وَلَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اَللّٰهُ اَكْبَرُ ۞

Bu son basamağın uzun bir beyanla mealini söylemek isterdim. Fakat maatteessüf keyfî tahakküm ve tazyiklerden gelen şiddetli sıkıntılar ve tesemmümden gelen zaafiyet ve elîm hastalıklar mâni olmasından, mealine yalnız pek kısa bir işaretle iktıfaya mecbur oldum.

Yanı, nasıl kı, faraza kabıl-ı ınkısam olmayan ve ılm-i kelâm ve felsefede cevher-i fert namını alan bır zerrede,

ayn-ı hakikat: hakıkatın aslı, ger çegin ta kendisi
beyan: açıklama, bıldırme, ızah.
cevher-ı fert: ferdın cevheri, zer re, en kuçuk cısım, atom

dava: ıddıa
elim: şıddetlı, çok dert ve ke der veren
faraza: farz edelım kı, oyle sa yalım kı, soz gelişı
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ın celeyen ılım
gayet: son derece.
hak: doğru, gerçek, hakıkat
iktıfa: yeterlı bulma, kâfi gor me, var olanla yetınme
ılm-i kelam: kelâm ılmı, Cenab ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nubuvvet, haşır, kader gıbı ımana aıt meselelerden ıs lâmî esaslar dairesinde delıl ve burhana dayalı olarak bah seden ılım
kabıl-i ınkısam: bolunebılır, ayrılabılır
kat'î: kesın, şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
keyfi: kanun ve nizama uy gun olmayarak, yol ve usule aykırı, keyfe arzuya, isteğe baglı, keyfle ılgılı
maatteessuf: ne yazık kı, üzu lerek belırteyım kı
mâni: engel

meal: mana, anlam, mefhum.
mecbur: zorunlu olma, zorun da kalma
nam: ad
suret: bıçım, şekıl, rarz
tahakkum: zorbalık etme, zor la hukmetme, hukmu altına alma
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme.
tesemmüm: zehırlenme
zaafiyet: zayıflık, güçsuzluk, dermansızlık
zerre: en kuçük parça, mole kul, atom

ondan daha küçücük olan madde-i esîriye zerreleriyle bir Kur'ân-ı Azîmüşşan yazılsa ve semavat sahifelerinde dahi yıldızlar ve güneşlerle diğer bir Kur'ân-ı Kebir yazılsa, ikisi muvazene edilse, elbette cevher-i fert zerresinden yazılan hurdebinî Kur'ân, gökler yüzlerini yaldızlayan Kur'ân-ı Azîm ve Kebîrden acaipçe ve sanatın i'cazında geri değil, belki bir cihette ileri olduğu gibi, aynen öyle de, Hâlık-ı Kâinatın kudretine nispeten masnuiyetindeki garabet ve cezalet noktasında zühre çiçeği, Zühre yıldızından geri değil ve karınca, fîlden aşağı olmaz ve mikrop, gergedandan hilkatçe daha acıp ve an sineği, hurma ağacından fıtrat-ı acibesiyle daha ileridir. Demek bir anyı yaratan, bütün hayvanları yaratabilir. Bir nefsi dirilten, haşirde bütün insanları ihya edip haşir meydanına toplayabilir ve toplayacak. Hiçbir şey ona ağır gelmez ki, gözümüz önünde gayet çabuk ve kolaylıkla her baharda haşrin yüz bin numunelerini yaratıyor.

Son cümle-i Arabiyenin gayet kısacık mealı şudur:

Yani, ehl-i dalâlet, mezkûr basamakların sarsılmaz hakikatlerini bilmediklerinden ve gayet çabuk ve gayet kolaylıkla birden mahlûkat vücuda geldiklerinden, teşkilî ve bir Sâniin hadsiz kudretiyle icadı, teşekkül ve kendi kendilerine vücut bulmak tevehhüm edip hiçbir zihin, hatta vehim dahi kabul etmediği ve her cihetle muhal ve imkânsız hurafelerin kapısını kendilerine açmışlar. Meselâ, o hâlde zîhayatın her bir zerresine hadsiz bir kudret, bir ilim, her şeyi görecek bir göz ve her sanatı yapabilecek bir iktidar vermek lâzım gelir. Bir tek İlâhı kabul

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
acip: ruhaf, hayrette bırakan
cevher-i fert: ferdin cevheri, zerre, en küçük cisim, atom
cezalet: ahenkli akıcı ve güzel ifade.
cihet: yön
cümle-ı Arabiye: Arapça cümle
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
fıtrat-ı acibe: acıp, hayret verici yaratılış, garip yaratılış
garabet: hayret verici lık, garıplık, tuhaflık
gayet: son derece
gergedan: büyük cüsseli, ağır kuvvetli, sıcak ülkelerde yaşayan, burnunun üzerinde bir veya iki boynuz bulunan memeli hayvan
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, asıl, esas
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması
hilkat: yaratılma, yaratılış
hurafe: dinin aslına uymayan, sonradan dini bilgiler arasına karışmış olan uydurma, batıl inanış
hurdebinî: gözle görülmeyecek derecede küçük, mikroskobik
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.

İhya: canlandırma, diriltme, hayat verme
İktidar: güç, yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
İlâh: kendisine ibadet edilen, tapınılan, Ma'bud, Allah
İlim: bilgi, marifet
kudret: güç, kuvvet, iktidar
Kur'an-ı Azîm: büyük ve yüce olan Kur'ân
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
Kur'ân-ı Kebîr: Büyük Kur'ân-ı Kerîm
madde-i esîriye: esir maddesi
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
masnuiyet: sanatlılık, sanat değeri olma
meal: mana, anlam, mefhum
meselâ: örneğin
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
muhal: imkânsız.
muvazene: mukayese, karşılaştırma, ölçü, denge
nefis: hayat, ruh, can
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
numune: örnek.
sahife: sayfa
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah
semavat: semalar, gökler
teşekkül: şekillenme, meydana gelme.
teşkil: vücut verme, şekillendirme
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlığe ve korkuya düşme
vehim: yanlış ve esassız düşünce.
vücut: varlık.
yaldız: süs.
zerre: en küçük parça, molekül, atom
zihayat: hayat sahibi
Zühre: Çoban Yıldızı, sabah yıldızı, Venüs.

etmemekle, zerreler adedince ilâheleri mezheplerince kabul etmeye mecbur olarak cehennemin esfel-i safilînine girmeye müstahak düşerler.

Amma ehl-i hidayet ise, geçen basamaklardaki kuvvetli hakikatler ve sarsılmaz hüccetler, selim kalblerine ve müstakim akıllarına gayet kat'î kanaat ve kuvvetli iman ve aynelyakın bir tasdik vermiş ki, şüphesiz ve vesvesesiz itmînan-ı kalb ile itikat ederler ki, yıldızlar, zerreler, en küçük, en büyük, kudret-i Ilâhîye nispeten farkları yoktur ki, gözümüz önünde bu acayipler oluyor. Ve her bir acibe-i sanat [1] مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ayetinin davasını tasdik ve hükmü ayn-ı hak ve hakikat olduğuna şahadet ederler, lisan-ı hâl ile Allahü ekber derler. Biz dahi onların adedince Allahü ekber deriz. Ve şu ayetin davasını bütün kuvvet ve kanaatimizle tasdik ve hükmü, ayn-ı hak ve nefs-i hakikat olduğuna hadsiz hüccetlerle şahadet ederiz.

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

[3] وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici şeyler
acibe-i sanat: sanatın hayret verici
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir
amma: ama, lakin, ancak.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
aynelyakın: gözle görür derecede inanma, bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
ayn-ı hak: hakkın gerçeğin tâ kendisi
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin ta kendisi.
dava: takip edilen fikir, iddia
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı, Cehennemin en aşağı tabakası
gayet: son derece
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas
hüccet: delil
hüküm: karar, emir
ilâhe: tanrıça
iman: inanç, itikat.
itikat: kesin inanma, iman
itmînan-ı kalp: yürekten inanma, kalbinde şüphe ve vesvese kalmaksızın, tam kanaatle inanma.
kanaat: görüş, fikir
kanaat: inanma, görüş, fikir
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kudret-i ilâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
lisan-ı hal: hal dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma
mezhep: gidilen, tutulan takip edilen yol
müstahak: hak eden, hak etmiş.
müstakim: doğru
nefs-i hakikat: gerçeğin tâ kendisi
nispeten: oranla, kıyasla.
selim: kusuru, noksanı olmayan, sağlam, kusursuz, doğru
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zerre: en küçük parça, molekül, atom

1. Sizin yaratılmanız da, dirilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp dirilmesi gibidir. (Lokman Suresi, 28.)
2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi, 32.)
3. Allah'ım, âlemlere rahmet olarak gönderdiğin zâta salât ve selâm eyle. Hamd Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

["Risale-i Nur nedir ve hakikatler muvacehesinde Risale-ı Nur ve tercumanı ne mahıyettedırler?" dıye bır takrıznamedır.]

Her asır başında hadısçe geleceğı tebşır edılen dının yuksek hadımlen, emr-i dınde muptedi değıl, muttebidirler Yanı, kendılerinden ve yenıden bir şey ıhdas etmezler, yenı ahkâm getırmezler Esasat ve ahkâm-ı dınıyeye ve sunen-i Muhammedıyeye (ASM) harfiyen ittıba yoluyla dını takvım ve tahkım ve dının hakikat ve asliyetini ızhar ve ona karıştırılmak istenılen ebatılı ref' ve iptal ve dine vaki tecavuzleri red ve imha ve evamır-i Rabbaniyeyi ikame ve ahkâm-ı İlâhiyenin şerafet ve ulvıyetini izhar ve ilân ederler. Ancak tavr-ı esasîyi bozmadan ve ruh-ı aslîyi rencıde etmeden, yeni izah tarzlanyla, zamanın fehmıne uygun yeni ikna usulleriyle ve yeni tevcıhat ve tafsılât ıle ıfa-ı vazıfe ederler.

Bu memurîn-i Rabbaniye, fıılıyatlanyla ve amelleriyle de memuriyetlerinin musaddıkı olurlar Salâbet-i imaniyelennin ve ihlâslannın âyinedarlığını bizzat ifa ederler. Mertebe-i imanlannı fıılen izhar ederler Ve ahlâk-ı Muhammedıyenin (ASM) tam amili ve mişvar-ı Ahmedıyenin (ASM) ve hılye-ı Nebevıyenin (ASM) hakıkî lâbisi olduklannı gostenrler. Hulâsa, amel ve ahlâk bakımından ve sunnet-i Nebevıyeye (ASM) ittıba ve temessuk cihetınden ümmet-i Muhammed'e (ASM) tam bır hüsn-ı misal olurlar ve numune-i iktıda teşkil ederler. Bunlann,

ahkâm: dını hukumler emırler
ahkam-ı dınıye: dine aıt hukumler dınle ılgılı hukumler
ahkam-ı ılahıye: ılâhı hukumler Allah ın hukumlen
ahlak-ı Muhammedıye: Hz Muhammed ın (asm) ahlakı
amel: fıil ış
amıl: sebep etken
asliyet: ozgunluk, hususilik, orıjınallık
ayinedarlık: aynalık yapma gosterme
bızzat: kendısı şahsen
cıhet: yon
ebatıl: boş faydasız mantıksız, akla uygun olamayan şeyler esassız sozler boş inanışlar
emr ı dın: dın emn, dının emn dın ışı
esasat: esaslar temeller
evamır-i Rabbanıye: Allah ın terbıye ve ıdare kanunlan
fehm: anlama anlayış kavrayış.
fıllen: ış halınde yaparak, ış leyerek
fıılıyat: fıil olarak gerçekleştırılen şeyler yapılanlar
hadım: hademe hizmetçı
harfiyen: harfi harfine, hıç bir degışıklık yapmadan aynen
hılye-i Nebevıye: Resulullahın yuzu ve gorunuşu.
hulâsa: oz esas ozet
husn-i mısal: guzel ornek.
ıfa: bır ışı yapma yerine getırme
ıfa-ı vazıfe: gorevını yerine getırme vazıfeyı yapma
ıhdas: yenıden bır şey yapma ortaya koyma
ıhlâs: samımıyet, bır amelı başka bır karşılık beklemeksizin sırf Allah rızası ıçın yapma
ikame: oturtma yerleştırme
ittıba: tâbı olma uyma ıtaat etme
izhar: ortaya koyma açığa çıkarma gosterme
lâbis: gıyen gıymış gıyınmış.
memurın-ı Rabbanıye: her şeyı terbıye eden nımetlendıren Rab olan Allah ın memurlan
mertebe-i ıman: ımanın derecesı mertebesı.
mışvar-ı Ahmedıye: Hz Muhammed ın (asm) hareketı tavrı Resulullahın tarzı gıdışatı
musaddık: gerçekleştıren
muvacehe: karşı ön yuzleşme.
muptedi: ıtıkatta ehl-i sunnet yolundan ayrılan bıd at ehlının yolunu veya bıd at yolunu tutan kımse
muttebi: Ittıba eden tabi olan, uyan.
numune-i ıktıda: ornek alınıp uyulacak tarzdakı numune uyulacak, tabı olunacak ornek.
red: kabul etmeme
ref: kaldırma, gıderme
rencıde: ıncınmış kınılmış gucendırılmış
ruh-ı aslî: bır şeyın esas olan ozu.
salabet-i ımanıye: ımanın kazandırdıgı ve gerektırdıgı saglamlık, cesaret, şecaat.
sünen-i Muhammedıye: Hz. Muhammed ın (asm) sunnetı ahlâk ve yaşayışı
sünnet-i Nebevıye: Hz Muhammed e (asm) aıt sunnet.
şerafet: şerefli olma şeref ve haysıyet sahıbı olma şerefılık.
tafsılât: tafsıller açıklamalar ızahlar
tahkım: kuvvetlendırme sağlamlaştırma muhkem hale getırme
takrızname: bır şeyın kıymetını ve guzellıgını belırtmek ıçın yazılan yazı
takvım: en guzel bıçımıne koyma duzelterne kıvamına koyma
tavr-ı esası: gerçek tavır asıl tavır
tebşır: mujde verme mujdeleme.
temessuk: yapışma sarılma sıkıca tutunma
tevcıhat: mana vermeler yorumlamalar
ulvıyet: yücelik, ululuk.
usul: metot, metodolojı
ümmet-i Muhammed: Hz Muhammed e (asm) bağlı olan ve yolundan gıdenler
vaki: olmuş meydana gelmiş

Kitabullahın tefsîri ve ahkâm-ı diniyenin izahı ve zamanın fehmine ve mertebe-i ilmine göre tarz-ı tevcihı sadedinde yazdıkları eserler, kendi tilka-i nefislerinin ve kariha-i ulviyelerinin mahsulu değildir, kendi zekâ ve ırfanlarının neticesi değildir. Bunlar, doğrudan doğruya menba-ı vahiy olan Zat-ı Pak-i Risaletin (ASM) manevî ilham ve telkinatıdır. *Celcelûtiye* ve *Mesnevî-i Şerif* ve *Fütuhu'l-Gayb* ve emsali âsâr hep bu nevidendir. Bu âsâr-ı kudsiyeye o zevat-ı âlişan ancak tercüman hükmündedirler. Bu zevat-ı mukaddesenin, o âsâr-ı bergüzidenin tanzîminde ve tarz-ı beyanında, bir hisselen vardır; yanı bu zevat-ı kudsiye, o mananın mazhan, mir'atı ve ma'kesi hükmündedirler.

Risale-i Nur ve tercümanına gelince: Bu eser-i âlişanda şimdiye kadar emsalîne rastlanmamış bir feyz-i ulvî ve bir kemal-i namütenahî mevcut olduğundan ve hıçbir eserin nail olmadığı bir şekilde meş'ale-i İlâhiye ve şems-i hidayet ve neyyir-i saadet olan Hazret-ı Kur'ân'ın fuyuzatına vâris olduğu meşhut olduğundan, onun esası nur-i mahz-ı Kur'ân olduğu ve evliyaullahın âsârından ziyade feyz-i envar-ı Muhammedîyi (ASM) hamil bulunduğu ve Zat-ı Pak-i Risaletin ondaki hisse ve alâkası ve tasarruf-i kudsîsi evliyaullahın âsârından ziyade olduğu ve onun mazharı ve tercümanı olan manevî zatın mazhariyeti ve kemalâtı ise o nispette âlî ve emsalsiz olduğu güneş gibi aşikâr bir hakikattir.

Evet, o zat daha hâl-ı sabavette iken ve hıç tahsil yapmadan, zevahiri kurtarmak üzere üç aylık bir tahsil

ahkam-ı diniye: dine ait hükumler, dinle ilgili hükumler
alî: yüce, yüksek, ulu
âsar: eserler
asar-ı berguzide: yüksek deger deki eserler, değeri yüksek olan eserler
asar-ı kudsiye: kudsî eserler, yüce belirtiler, izler
aşıkâr: açık, belli, meydanda
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (asm) derslerine istinaden, aslı cirir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (ra) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir
eser-i alişan: şanı büyük olanın eseri
evliyaullah: Allah'ın velî kulları, Allah dostları, Allah'ın salih kulları
fehim: anlayış
feyz-i envar-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in (asm) nurlarının feyzi
feyz-i ulvî: yüksek feyiz, yüce feyiz
Futuhu'l-Gayb: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin bir eseri
fuyuzat: feyizler, manevî bolluk ve bereketler, inayetler
hal-i sabavet: çocukluk hâli, çocukluk durumu, çocukluk zamanı
hamil: yüklü, yüklenmiş
hisse: pay, nasip
hükmünde: değerinde, yerinde
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana
ırfan: hakikate vakıf olma, kunhe varma, bir şeyin özüne inme, ilim ve zekâ ile meydana gelen olgunluk
kariha-i ulviye: üstün fikir kabiliyeti
kemalat: fazîletler, kemâller, olgunluklar, mükemmellikler
kemal-i namütenahî: sonsuz mükemmellik
kitabullah: Kur'ân-ı Kerim
mahsul: ürün
ma'kes: ayna
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğu yer, nail olma, şereflenme
mazhariyet: manevî hallerin, keşiflerin görünmesi, nail olma, şereflenme
menba-ı vahiy: vahiy kaynağı
mertebe-i ilim: ilim derecesi, bilgi mertebesi
Mesnevî-i Şerif: Mevlânânın her beytı kendı aralarında kafiyeli olan, içinde dinî ve ahlâkî nasihatler bulunan Farsça eseri
meş'ale-i İlâhiye: İlâhî meşale, İlâhî ışık, nur
meşhut: gözle görülmüş, gözle görülen, müşahede olunan
mir'at: âyine, ayna
nail: kavuşan, ulaşan, erişen
nevi: çeşit, tür
neyyir-i saadet: saadet ışığı, mutluluk güneşi
nispet: oran, ölçü
nur-ı mahz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın esas mahiyetindeki, özündeki nur, Kur'ân nurunun tâ kendisi
sadet: konuşulan madde, asıl konu
şems-i hidayet: hidayet güneşi, Hz. Muhammed (asm)
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli
tarz-ı tevcih: yorumlama tarzı, yorumlama şekli
tasarruf-ı kudsî: kudsî tasarruf, Allah'ın tasarruf ve icraatı, Allah'ın idaresi
telkinat: telkinler, fikir aşılamalar
tilka-i nefis: nefis tarafı, nefis cihetı
vâris: mirasçı
zat-ı pak-ı risalet: peygamberliğin pak ve temiz zatı
zevat-ı alişan: şanı yüce kimseler, şanlı kimseler
zevat-ı kudsiye: kusursuz, günahsız yüce zatlar
zevat-ı mukaddese: mukaddes zatlar, mübarek, temiz kimseler

müddeti içinde ulûm-i evvelîn ve ahirine ve ledünniyat ve hakaık-ı eşyaya ve esrar-ı kâinata ve hikmet-i İlâhiyeye vâris kılınmıştır ki, şimdiye kadar böyle mazhariyet-i ulyaya kimse nail olmamıştır. Bu harika-i ilmiyenin eşi asla mesbuk değildir. Hiç şüphe edilemez ki, tercuman-ı Nur, bu hâliyle baştan başa iffet-i mücesseme ve şecaat-i harika ve istiğna-i mutlak teşkil eden harikulâde metanet-i ahlâkiyesi ile bizzat bir mu'cize-i fıtrattır ve tecessüm etmiş bir inayettir ve bir mevhibe-i mutlakadır.

O zat-ı zîhavarık, daha hadd-i büluğa ermeden bir allâme-i bîadil hâlinde bütün cihan-ı ilme meydan okumuş, münazara ettiği erbab-ı ulûmu ilzam ve iskât etmiş, her nerede olursa olsun vaki olan bütün suallere mutlak bir isabetle ve asla tereddüt etmeden cevap vermiş, on dört yaşından itibaren üstatlık payesini taşımış ve mütemadiyen etrafına feyz-i ilim ve nur-i hikmet saçmış, izahlarındaki incelik ve derinlik ve beyanlarındaki ulviyet ve metanet ve tevcihlerindeki derin feraset ve basiret ve nur-i hikmet, erbab-ı irfanı şaşırtmış ve hakkıyla "Bediüzzaman" ünvan-ı celîlini bahşettirmiştir. Mezaya-i âliye ve fezail-i ilmiyesiyle de din-i Muhammedînin (ASM) neşrinde ve ispatında bir kemal-i tam hâlinde rûnuma olmuş olan böyle bir zat, elbette Seyyidü'l-Enbiya Hazretlerinin (ASM) en yüksek iltıfatına mazhar ve en âlî himaye ve himmetine naildir. Ve şüphesiz o Nebî-i Akdes'in (ASM) emir ve fermanıyla yürüyen ve tasarrufuyla hareket eden ve onun envar ve hakaıkına vâris ve ma'kes olan bir Zat-ı Kerîmü's-Sıfât'tır.

âlî: yüce, yüksek, ulu.
allâme-i bîadil: benzeri ve dengi olmayan allâme, büyük âlim
bahş: bağış, ihsan, verme
basiret: kalp gözüyle görme, doğru ve ölçülü görüş
Bediüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği
cihan-ı ilim: ilim dünyası
din-i Muhammedî: İslam
envar: nurlar, ışıklar.
erbab-ı irfan: ilim, irfan sahipleri, meselenin kunhune vâkıf olanlar, ilim, zekâ ile hâsıl olan kemal sahipleri.
erbab-ı ulûm: ilim sahipleri, ilim adamları, ilimle uğraşanlar
esrar-ı kâinat: kâinatın sırları
feraset: anlayış, çabuk, seziş, kavrayış
feyz-i ilim: ilim, feyzi, ilmin sağladığı feyiz.
fezail-i ilmiye: ilmin fazilletleri, ilmi, ilme ait faziletler
hadd-ı bulûg: büluğa erme yaşı, ergenlik çağı
hakaık: hakikatler, gerçekler.
hakaık-ı eşya: nesnelerin, şeylerin perde arkasındaki hakikaden
harika-i ilmiye: ilme ait olan şaşılacak şey
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri
himmet: manevî yardım, ihsan, lütuf
iffet-i mücesseme: cısımleşmiş iffet, namus
iltıfat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
ilzam: susturma, cevap veremez hâle getirme
inayet: yardım, ihsan, lütuf
iskât: susturma
istiğna-i mutlak: sınırsız zenginlik, hiç bir şeye muhtaç olmayış, hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın muhtaç olmayış
kemal-ı tam: tam kemal, olgunluk, mükemmellik.
ledünniyat: İlâhi bilgiler, İlâhî sırlar
ma'kes: ayna
mazhar: nail olma, şereflenme
mazhariyet-i ulya: yüce, yüksek ve ulvî mazhariyet.
mesbuk: önde bulunan, öndan evvel geçmiş
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
metanet-i ahlâkiye: ahlâkî dayanıklılık.
mevhibe-i mutlaka: mutlak Allah vergisi
mezaya-i âliye: yüce meziyetler, yüksek meziyetler.
mu'cize-i fıtrat: yaratılış mu'cizesi
mutlak: kesin
nail: kavuşan, ulaşan, eren.
Nebî-i Akdes: en kutsî peygamber
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nur-i hikmet: hikmetin nuru, aydınlığı
paye: rütbe, derece, mertebe
rûnuma: yüz gösteren, meydana çıkan
seyyidü'l-enbiya: peygamberlerin efendisi, Hz. Muhammed
şecaat-i harika: hayret ve hayranlık uyandıran yiğitlik, harika kahramanlık
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, istediği gibi kullanma
tecessüm: cısımleşme, cısım hâline gelme
tercüman-ı Nur: Risale-i Nur'u tercumanı, Risale-i Nur'u açıklayan, anlatan.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi
ulûm-i evvelîn ve ahirîn: önceki ilimler ve sonradan ortaya çıkmış ilimler
ulûm-i evvelîn: önceki ilimler
ulviyet: yücelik, ululuk.
ünvan-ı celîl: büyük ünvan
üstat: öğretici, öğretmen.
vaki: olağan, ola gelen
vâris: mirasçı
Zat-ı Kerîmü's-Sıfât: sonsuz cömertlik sıfatlarına sahip zat, olan Allah
zat-ı zîhavarık: harikalar sahibi zat.

Envar-ı Muhammediyeyi (ASM) ve maarif-i Ahmediyeyi (ASM) ve füyuzat-ı şem-i İlâhîyi en müşaşaa bir şekilde parlatması ve Kur'ânî ve hadisi olan işarat-ı riyaziyenin kendisinde müntehî olması ve hitabat-ı Nebeviyeyi (ASM) ifade eden âyât-ı celîlenin riyazî beyanlarının kendi üzerinde toplanması delâletleriyle o zat hizmet-i imaniye noktasında risaletin bir mir'at-ı mücellâsı ve şecere-i risaletin bir son meyve-i münevveri ve lisan-ı risaletin irsiyet noktasında en son dehan-ı hakikatı ve şem-i İlâhînin hizmet-i imaniye cihetinde bir son hamil-i zîsaadeti olduğuna şüphe yoktur

Üçüncü medrese-i Yusufiyenin
Elhuccetüzzehra ve *Zühretünnur* olan tek
dersini dinleyen Nur Şakirtleri namına

Ahmed Feyzi, Ahmed Nazif, Selâhaddin,
Zübeyir, Ceylan, Sungur, Tabancalı

* * *

Benim hissemi haddimden yüz derece ziyade vermeleriyle beraber, bu imza sahiplerinin hatırlarını kırmaya cesaret edemedim. Sükût ederek o methi Risale-i Nur Şakirtlerinin şahs-ı manevîsi namına kabul ettim.

Said Nursî

âyat-ı celîle: yüce ve büyük âyetler, delîller
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön
dehan-ı hakikat: hakikat ağzı
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
Elhuccetüzzehra: parlak delîl anlamında Risale-i Nur Külliyatından bir eserin adı
Envar-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'e (asm) ait nurlar, getirdiği dinin yaydığı ışıklar
füyuzat-ı şem-i İlâhî: İlâhî ışığın feyizleri
hadisî: hadîse ait, hadîse uygun
hamil-i zîsaadet: mutluluk sahibi
hisse: pay, nasip
hitabât-ı Nebeviye: Hz. Peygamber'e ait hitaplar
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delîllerle anlaşılmasına hizmet etme
irsiyet: soydan gelen, soya çekim, veraset
işarat-ı riyaziye: Arabcada her bir harfin bir sayıya karşılık geldiği matematiksel bir hesap sistemi ile yapılan işaretler, tarih düşürmeler
Kur'ânî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait
lisan-ı risalet: risalet dili, peygamberlik dili
maarif-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (asm) eğitim ve öğretimi, terbiyesi
medih: övmek
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane
meyve-i münevver: nurlu meyve, nurlanmış meyve
mir'at-ı mücella: cilâlanmış, parlak ayna
müntehî: nihayet bulmuş, son ermiş, bitmiş, biten
müşaşaa: parlak, şaşaalı, debdebeli
nam: ad
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme
riyazî: hesapla, matematikle ilgili, riyaziyeye ait
sükût: susma, sessiz kalma
şahs-ı manevî: manevî şahıs, belli bir kişi olmayıp bir cemaat meydana gelen manevî şahıs
şakirt: talebe, öğrenci
şecere-i risalet: peygamberlik ağacı, peygamberlik silsilesi
şem-i İlâhî: İlâhî mum
zat: kişi, şahıs
ziyade: çok, fazla
Zühretünnur: başta Lem'alar'da yer alan Yirmi Beşinci ve Yirmi Altıncı Lem'alar ile bir kısım mektuplardan oluşan bir Nur dersi

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا [3]

Çok Sevgili, Çok Mübarek, Çok Kıymettar, Çok Müşfik Üstadımız Efendimiz Hazretlerine!

Ey irade-i cüz'iyesini tamamıyla terk edip her umurunu irade-ı Rabbanıyeye bırakan ve her zahirî musibet ve sıkıntıda kader-i İlâhînin merhamet ve hikmetini görüp kemal-i tevekkül ve teslimiyetle o cilve-i Rabbanıyenin dahi netaicini sabır ile bekleyen muhterem Üstat! Bazı yerlerde, ehl-i imanın nokta-ı istinadının yıkılmaya başladığı ve bir kısım esbap ve neşriyat, imanın erkânına karşı muhalif cephe alıp, Allah'ı inkâr eden insanlar alenen ve tefahurla dolaştığı ve Kur'ân'ın evamirine muhalif hareket etmek ve manevî kuvvetlere inanmamak, icat ve tasnî hakkını şuursuz, kör, sağır, tabiata vermek bir şiar-ı medeniyet ve irfan ve münevverlik telâkki edildiği yürekler titreten şu dehşetli asırda, Kur'ân'ın bir mu'cize-i maneviyesi olan Risale-i Nur'u telif ederek muztarip ve iman âb-ı hayatına muhtaç pek çok bîçare gönüllere panzehir hükmünde olan devalarını vererek onlara saadet-i ebediyeyi müjdeleyen ve davalarını gayet kat'î bürhan ve hüccetlerle ispat eden hakikat cadde-ı kübrasında kudsî ve muazzez rehberimiz ve [4] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ sırrıyla Risale-i Nur ile imanlarını kurtaran yüz binler Nur Talebesinin hasenatının bir mislî defter-i a'malıne geçen fazıletmeap efendimiz!

1 Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

2 Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44.)

3 Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebediyete kadar daima üzerinize olsun.

4 Bir şeye sebep olan, onu işleyen gibidir.

ab-ı hayat: hayat suyu
alenen: açıkça, açıktan açığa
bîçare: çaresiz, zavallı
bürhan: delil, ispat, hüccet
cadde-i kübra: büyük cadde, en selâmetli yol; Kur'ân yolu, Peygamber varisi olan büyük zatların yolu
cilve-i Rabbanîye: Rabbanî kudret ve iradenin cilvesi, tezahuru
dava: takip edilen fikir, iddia
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter, amellerin defteri
dehşetli: ürkütücü, korkunç
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
erkan: rukünler, esaslar
esbap: sebepler, vasıtalar
evamir: emirler, buyruklar, buyrultular, işler
fazıletmeap: fazilet sahibi, fazileti sığınağı olan kimse, çok fazileti
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hüccet: delil
icat: vücuda getirme, yoktan var etme
irade-i cüz'iye: cuzî irade, insanda bulunan sınırlı irade, bir şeyi yapmak veya yapmamak konusunda Allah tarafından insanın elinde bırakılmış istek.
irade-i Rabbanîye: Cenab-ı Hakkın mahlûkatın terbiye, tedbir ve idaresi konusundaki yapabilme gücü, kudreti
irfan: hakikate vâkıf olma, künhe varma, bir şeyin özüne inme, ilim ve zeka ile meydana gelen olgunluk.
İspat: kanıtlama
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu
kat'î: kesin.
kemal-i teslimiyet: tam bir teslim oluş, boyun eğiş
kemal-i tevekkül: tam bir tevekkül ile neticeyi Allah'a bırakarak.
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: mukaddes, yüce.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
misil: kat, eş
muazzez: çok azız, izzet sahibi, saygı uyandıran
mu'cize-i maneviye: maneviyat ile ilgili mu'cize
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, saygın
musibet: felâket, belâ
muztarip: iztırabı, sıkıntısı olan, iztırap çeken, çırpınıp duran, sıkıntılı
mubarek: feyzli, bereketli, kutlu
münevver: bilgili, kültürlü, aydın
müşfik: şefkatli, merhametli, acıyan, seven, sevgi ve ilgi gösteren.
netaiç: neticeler, sonuçlar
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk
şiar-ı medeniyet: medeniyetin belirtilen, işaret ve alâmetleri
tasnî: sanatla yapma ve yaratma
tefahur: fahirlenme, yaptıklarıyla övünme, böbürlenme
telâkki: anlama, kabul etme
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma
umur: işler
zahirî: görünüşte olan, zahire dışa ait olan

Nasıl ki Cenab-ı Hak, Denizli hapsinin sıkıntılarını hiçe indirecek derecede şifabahş olan *Meyve Risalesi*'ni orada ihsan etmiş ve gülün çiçeğindeki gayet şirin rayıhası dikenin acısını hiçe bıraktığı gibi, fânî sıkıntılarınızı izale etmişti. Aynen öyle de, yine kerîm olan Rahîm-i Zülcemal Hazretleri, Denizli hapsinin bir aylık sıkıntısına bir günlük maddî ıztırabı mukabil geleni bu Afyon hapishanesinde siz sevgili Üstadımız eliyle tiryak ve panzehir hükmünde tevhid, tahmit ve istiane ve risalet-i Muhammediyeyi (ASM) tasdik ve muazzam hüccetlerini ihsan etmiş bulunuyor. Okumak ve yazmayı Risale-i Nur'un feyziyle öğrenen çok kusurlu talebelerinizi bizler, bu üç küçük risaleyi, çam çekirdeğinin koca çam ağacının fihristesini, programını içinde sakladığı misillü, hem Risale-i Nur'un hakkaniyetinin kat'î bir hücceti, hem bir nevi hülâsatü'l-hülâsası olarak telâkki ettik.

Fezailini tanıftan âciz bulunduğumuz, fakat okuması ruhumuzda pek büyük bir inşıraha vesile olan ve maddî elemlerimizi sürura kalbeden ve ımanı bahçesinden hadsiz meyveleri getiren bu üç küçük risaleden birisi, zamanımızdaki mevcut küfür, dalâlet, tabiat karanlıklarını dağıtacak ve izale edecek on bir hüccet-i Tevhidi, ikincisi, Risale-i Nur'un bütün muvazenelerinin menbaı ve esası ve üstadı içinde bulunan Fatıha-ı Şerife'nin ımanî ve kudsî hüccetlerini hâvî bir şirin tefsirini, üçüncüsü, yine Afyon medrese-i Yusufiyesinde siz sevgili Üstadımızın kalb-ı mübareklerine hutur eden risalet-i Muhammediyeye (ASM) dair kısmının gayet parlak ve tam bir itmınan

âciz: zayıf, güçsüz
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
Cenab-ı Hak: Allah, doğru, gerçek, hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
ebediyet: sonsuzluk
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap
fânî: muvakkat, geçici
Fatıha-ı Şerife: Fatıha Suresi
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
fezail: fazileller
fihriste: katalog, liste
hadsiz: sınırsız, sonsuz
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan
hutur: hatıra gelme, akla gelme, hatırlama
hüccet: delil
hüccet-i tevhid: tevhid delili, Allah'ın birliğinin delili
hükmünde: değerinde, yerinde
hulasatü'l-hulasa: hulâsanın hulâsası, özünün özü
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili
inşirah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, ıç açılması.
isra: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. suresidir. Mekke'de nazil olmuştur
istiane: yardım isteme, yardım dileme
itmınan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde tereddütsüz kabul etme
izale: giderme, ortadan kaldırma
kalbetmek: bir hâlden diğer bir hale çevirmek, değiştirmek.
kalb-i mübarek: mübarek kalp, yumuşak kalp
Kerîm: ihsan ve ikramı bol olan Allah
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi. Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında hapishane
menba: kaynak.
misillü: gibi, benzeri
muazzam: çok büyük, ulu, yüce
mukabil: karşılık
muvazene: ölçü, mukayese, denge
nevi: çeşit, tür
Rahîm-i Zülcemal: isim ve sıfatları çok güzel olan ve yaratıklarına karşı sonsuz şefkat sahibi olan Cenab-ı Hak.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rayıha: hoş koku
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
ruh: emir âleminden inerek insanın kalp boşluğundaki latîf cisme binen, özü kavranamayan, idrak edici sır
sürur: sevinç, mutluluk.
şifabahş: şifa veren, şifa veren, iyileştiren, iyilik veren
tahmit: elhamdülillah deme, bütün övgünün ve hamdin yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
telakki: anlama, kabul etme
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme
tiryak: ilaç.
vesile: aracı, vasıta

temin eden bir mükemmel tercümesini beyan buyuruyordu.

Hiçbir cihette hiçbir şeye liyakatimiz olmayan bizler, bütün kuvvetimizle neşrine çalışacağımız bu mahiyettekî eserlerinizi aldık. Cenab-ı Hakka, hadsiz şükür ederek "Yâ Erhamerrâhimîn! Üstadımızdan ebediyen razı ol!" diye dua ettik.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي [1]

Risale-i Nur Talebeleri namına
Zübeyir, Ceylan, Sungur,
İbrahim

1 Bâkî olan yalnız Allah'tır.

beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar
elbâkı huvelbâkı: bâkı (ebedî) olan Allah'tır
hadsiz: sınırsız, sonsuz
liyakat: layık olma, ehliyet.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
nam: ad
neşir: herkese duyurma, tamim.
razı: rıza gösteren, hoşnut olan.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme; gerek dil ile, gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
talebe: öğrenci
temin: sağlama
ya Erhamürrahimin: Ey merhametlilerin en merhametlisi!

El-Hutbetu'ş-Şamiye Namındaki Arabî Dersin Tercümesinin Mukaddimesidir

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1][2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا[3]

Aziz, Siddık Kardeşlerim!

Kırk sene evvel Şam'daki Camiu'l-Emevî'de Şam ulemasının ısranıyla, on bin adama yakın, içinde yüz ehl-i ilim bulunan azîm cemaate verilen bu Arabî ders risalesindeki hakikatleri bir hiss-i kablelvuku ile Eski Said hissetmiş, kemal-i kat'iyetle müjdeler vermiş ve pek yakın zamanda o hakikatler görünecek zannetmiş. Hâlbuki iki harb-i umumî ve yirmi beş sene bir ıstıbdad-ı mutlak, o hiss-i kablelvukuun kırk sene tehirine sebep olmuş ve şimdi, o zamanda verdikleri haber, aynen tezahürleri âlem-i İslâmiyet'te başlamış. Demek bu pek ehemmiyetli ders, zamanı geçmiş eski bir hutbe değil, belki doğrudan doğruya bin üç yüz yirmi yediye bedel, bin üç yüz yetmiş birdeki Camiü'l-Emevî yerine âlem-i İslâm camiinde üç yüz yetmiş milyon bir cemaate hakıkatlı ve taze bir ders-ı içtimaî ve İslâmîdir diye tercümesini neşretmek münasip görürseniz neşredersiniz.

❁❁❁

Gayet mühim bir suale verilen çok ehemmiyetli bir cevabı burada yazmaya münasebet geldi. Çünkü, kırk sene evvel Eski Said, o dersinde bir hiss-i kable'l-vuku ile Risale-i Nur'un harika derslerini ve tesiratını görmüş gibi bahsediyor. Onun için o sual-cevabı yazacağız. Şöyle ki:

1. Her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi, 44)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebediyete kadar daima üzerinize olsun.

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
alem-i İslâmiyet: İslam âlemi, İslam dunyası
Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili
azım: buyuk.
azız: muhterem, saygın
bedel: karşılık.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bolluk.
ders-i içtimaî: sosyal ders
ders-i İslâmî: İslam dini ile alakalı ders.
ehemmiyetli: onemli
ehl-i ilm: ilim sahipleri, ilim adamları
evvel: once
gayet: son derece
hakıkat: gerçek, esas.
harb-i umumî: genel harb, dunya savaşı
harika: olaganustu
hiss-i kablelvuku: bir şeyi vukuundan once hissetme, bir hâdisenin gerçekleşmesinden once kalbe doğması
hutbe: hatip tarafından camilerde minbere çıkıp yapılan dini içerikli konuşmalar
istıbdat-ı mutlak: hıç bir hak ve hurriyeti tanımayan tam baskı, tam diktatorluk
kemal-i kat'iyet: kesinligin tam olusu, tam bir kesinlik.
mukaddime: on soz, başlangıç.
muhim: önemli, ehemmiyetli
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
münasip: uygun
nam: ad
neşir: herkese duyurma, yayma, tanıtım.
siddık: çok doğru, dürüst, haklı ve hakikatı tereddutsuz kabullenen
sual: soru
tehir: geciktirme, sonraya bırakma, geriye bırakma, ertelemе
tesirat: etkiler, tesirler
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, gorunme
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri

Çoklar tarafından hem bana, hem bazı Nur kardeşlerime sual etmişler ve ediyorlar: "Neden bu kadar muarızlara karşı ve muannit feylesoflara ve ehl-i dalâlete mukabil Risale-i Nur mağlûp olmuyor? Milyonlar kıymettar hakikî kütüb-i imaniye ve İslâmiyenin intişarlarına bir derece set çekmekle ve sefahat ve hayat-ı dünyeviyenin lezzetleriyle çok bîçare gençleri ve insanları hakaik-ı imaniyeden mahrum bırakıyorlar. Hâlbuki en şiddetli hücum ve en gaddarâne muamele ve en ziyade yalanlarla ve aleyhinde yapılan propagandalarla Risale-i Nur'u kırmak, insanları ondan ürkütmek ve vazgeçirmeye çalıştıkları hâlde, hiçbir eserde görülmediği bir tarzda Risale-i Nur'un intişarı, hatta çoğu el yazması ile altı yüz bin nüsha risalelerinden kemal-i iştiyakla perde altında intişar etmesi ve dâhil ve hariçte kemal-i iştıyakla kendini okutturmasının hikmeti nedir? Sebebi nedir?" diye, bu mealde çok suallere karşı elcevap deriz ki:

Kur'ân-ı Hakîm'in sırr-ı i'cazıyla, hakikî bir tefsiri olan Risale-ı Nur, bu dünyada bir manevî cehennemi dalâlette gösterdiği gibi, imanda dahi bu dünyada manevî bir cennet bulunduğunu ispat ediyor. Ve günahların ve fenalıkların ve haram lezzetlerin içinde, manevî elîm elemleri gösterip hasenat ve güzel hasletlerde ve hakaik-ı şeriatın amelinde cennet lezaizi gibi manevî lezzetler bulunduğunu ispat ediyor. Sefahat ehlini ve dalâlete düşenleri o cihetle, aklı başında olanlarını kurtarıyor. Çünkü, bu zamanda iki dehşetli hâl var.

aleyh: karşı karşıt.
amel: fiil, iş.
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
bîçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
dahil: iç, içerisi
dalalet: iman ve İslamiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebediyet: sonsuzluk
ehl-i dalalet: dalalet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
elcevap: cevap olarak.
elem: dert, uzuntu, maddî-manevî ıztırap
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan
gaddarane: zalimce, gaddarca, merhametsizce, haincesine
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dınî suç
hakaik-ı imaniye: imana ait hakıkatler, imanî gerçekler
hakaik-ı şeriat: şeriata ait olan gerçekler
hakiki: gerçek.
hal: durum, vaziyet.
haram: İslâmıyetçe yasaklanan işler
hariç: dışarı
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar
haslet: güzel huy, iyi özellik
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hikmet: gizli sebep, gaye.
hücum: saldırma
iman: inanç, itikat.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
İsra: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. suresidir. Mekke'de nazil olmuştur
kemal-i iştiyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu
kıymettar: kıymetli, değerli
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
kusur: eksıklık, noksan, özür
kütüb-i imaniye: imanî meseleleri anlatan kitaplar, imanla ilgili kitaplar
kütüb-i İslamiye: İslam dını ile ilgili kitaplar
lezaiz: zevkler, lezzetler
mağlûp: yenılmış, kendısıne galip gelınmış, yenılen kımse.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
meal: mana, anlam, mefhum
muamele: davranma, davranış
muannit: inatcı, ayak direyen
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mukabil: karşılık.
nüsha: bırbırının aynı olan suretlerin her bırı
propaganda: bir inanç, düşunce, doktrın v.b.'nı başkalarına tanıtmak, benımsetmek amacını güden ve çeşıtlı vasıtalarla yapılan faalıyet.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esırgeyıcılık.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkunluk, sefihlik.
selam: barış, rahatlık, selâmet, esenlik
set: manı, perde, engel
sırr-ı i'caz: mu'cizeliği gösteren sırlar
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bırı
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tenzih: Allah'ı şanına layık olmayan şeylerden her turlu eksık ve noksandan uzak ve yuce tutma, munezzeh sayma
tesbih: Allah'ı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına layık ifadelerle anma.
ziyade: çok, fazla

Birincisi: Akıbeti görmeyen, bir dirhem hazır lezzeti, ilerde bir batman lezzetlere tercih eden hissiyat-ı insaniye akıl ve fikre galebe ettiğinden ehl-i sefahati sefahatten kurtarmanın çare-i yegânesi, aynı lezzetinde elemi gösterip hissini mağlûp etmektir. Ve يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا[1] ayetinin işaretiyle, bu zamanda ahiretin elmas gibi nimetlerini, lezzetlerini bildiği hâlde, dünyevî kırılacak şişe parçalarını onlara tercih etmek, ehl-i iman iken ehl-i dalâlete o hubb-i dünya ve o sır için tâbi olmak tehlikesinden kurtarmanın çare-i yegânesi, dünyada dahi cehennem azabı gibi elemleri göstermekle olur ki, Risale-i Nur o meslekten gidiyor. Yoksa, bu zamandaki kufr-i mutlakın ve fenden gelen dalâletin ve sefahatteki tiryakilliğin inadı karşısında Cenab-ı Hakkı tanıttırdıktan sonra ve cehennemin vücudunu ispat ile ve onun azabı ile insanları fenalıktan, seyyiattan vazgeçirmek yolu ile ondan, belki de yirmiden birisi ders alabilir. Ders aldıktan sonra da, "Cenab-ı Hak Gafurü'r-Rahîm'dir, hem cehennem pek uzaktır" der, yine sefahatine devam edebilir. Kalbi, ruhu hissiyatına mağlûp olur. İşte, Risale-i Nur ekser muvazenelerle küfür ve dalâletin dünyadaki elîm ve ürkütücü neticelerini göstermekle, en muannit ve nefisperest insanları dahi o menhus, gayrimeşru lezzetlerden ve sefahatlerden bir nefret verip aklı başında olanları tevbeye sevk eder. O muvazenelerden, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, Sözlerdeki kısa muvazeneler ve Otuz İkinci Sözün Üçüncü Mevkıfındaki uzun muvazene, en sefih ve dalâlette giden adamı da ürkütüyor, dersini kabul ettiriyor

1. Onlar seve seve dünya hayatını ahirete tercih ederler. (İbrahim Suresi, 3.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akibet: nihayet, son.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
batman: yaklaşık sekiz kiloya varan eski bir ağırlık ölçüsü.
çare-i yegane: tek çare, tek çıkar yol.
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dirhem: yaklaşık üç grama denk gelen eski bir ağırlık ölçüsü; çok küçük parça (mecaz).
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i iman: inananlar, iman sahiplen.
ehl-i sefahat: sefihler, nefsî zevk ve lezzetlen çok masraf yapanlar.
ekser: pek çok.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
fen: tecrübî ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
Gafurü'r-Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan, affı seven ve dilediğini affeden Allah.
galebe: galip gelme, üstünlük.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
hissiyat: hisler, duygular.
hissiyat-ı insaniye: insana ait duygular.
hubb-i dünya: dünya sevgisi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakîkatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklık, imansızlık.
mağlûp: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse.
menhus: uğursuz, kötü, meşum.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mevkif: durak.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muvazene: ölçü, mukayese, denge.
nefisperest: nefsine düşkün, nefsini seven, Cenab-ı Hakkın emir ve yasaklarına uymayıp nefsinin istekleri doğrultusunda hareket eden kişi.
nefret: bir şeyden veya kimseden iğrenme, tiksinme, ikrah.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefih: faydayı ve zararı ayırdetme yeteneğinden mahrum, beyinsiz.
sevk: yöneltme.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
sır: gizli hakîkat.
tâbi: birinin arkasından giden, ona uyan, itaat eden.
tevbe: Allah'tan af dileme.
tiryaki: bir şeye vazgeçemeyecek derecede alışmış olan.

Meselâ, ayet-i Nur'da, seyahat-i hayaliye ile hakikat olarak gördüğüm vaziyetleri gayet kısaca işaret edeceğiz. Tafsilını isteyen, *Sıkke-i Gaybıye*'nin ahınne baksın.

Ezcümle, o seyahat-i hayaliyede, nzka muhtaç hayvanat âlemini gördüğüm vakıt, maddî felsefe ile baktım, hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklanyla beraber zaaf ve aczleri, o zîhayat âlemini bana çok acıklı ve elîm gösterdi. Ehl-i dalâlet ve gafletin gözüyle baktığımdan feryat eyledim. Birden hikmet-i Kur'âniye ve imanın dürbünü ile gordum kı, Rahman ısmı rezzak burcunda, parlak bır güneş gibi tulû etti. O aç, bîçare zîhayat âlemini rahmet ışığıyla yaldızladı.

Sonra hayvanat âlemi içinde yavruların zaaf ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları hazin, elîm ve herkesi rikkat ve acımaya getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Ehl-i dalâletin nazanyla baktığıma eyvah dedim. Birden ıman bana bır gözluk verdi; gördüm ki, Rahîm ismı şefkat burcunda tulû etti. O kadar güzel ve şırın bır surette o acı âlemi sevinçli âleme çevirip ışıklandırdı ki, şekva ve acımak ve hüzünden gelen göz yaşlarımı, sevinç ve şukrün lezzetlerinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sınema perdesi gibi ınsan âlemi bana göründü. Ehl-i dalâletın dürbünü ile baktım. O âlemı o kadar karanlıklı, dehşetlı gordüm kı, kalbımın en derinlıklennden feryat ettim, eyvah dedim. Çünkü, insanlarda ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihata eden

acz: zayıflık, güçsüzluk.
atır: son.
ahıret: dunya hayatından sonra başlayıp ebedıyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
âlem: varlık sınıflarından her bırı.
arzu: bır şeye karşı duyulan istek, heves.
Ayet-i Nur: Nur ayetı, Nur Suresi 35. ayet.
bîçare: çaresiz, zavallı.
burç: .
dehşetli: ürkutucu, korkunç.
ebed: sonsuzluk, daımılık.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlı, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler.
ehl-i gaflet: dunyaya daldıgından dolayı ahıretın farkında olmayan.
elîm: şıddetlı, çok dert ve keder veren.
emel: şıddet arzu, ümıt.
eyvah: Yazık, heyhat!
ezcümle: bu cumleden olarak.
felsefe: madde ve hayatı baş langıç ve gaye bakımından ıncelıyen ılım.
feryat: yardım ıstemek ıçın yuksek sesle bagırma, çagırma.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
hayvanat: hayvanlar.
hazin: huzunlu, acıklı.
hıkmet-i Kur'anıye: Kur'ân'a mahsus hıkmet, Kur'an'ın hıkmetı.
huzun: keder, tasa, gam.
ihata: kuşatma, ıçıne alma.
ihtıyacat: ihtıyaçlar, huzumlu olan şeyler.
ıman: ınanma, ıtıkat.
kaınat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler.
maddî: madde ile alakalı, cısmanî.
mesela: orneğın.
nazar: bakış, fikır.
Rahîm: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahıbi ve şefkatle butun varlıkları rızıklandıran Allah.
rahmet: şefkat, merhamet, bagışlama ve esırgeyıcılık.
Rezzak: butun yaratılmışların rızkını veren ve ihtıyaçlarını karşılayan Allah.
rızık: yıyecek, ıçecek şey, azık.
rikkat: acıma, ıncelik, yumuşaklılık.
seyahat-ı hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı.
suret: bıcım, tarz, gorunuş.
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme, ıçten ve karşılıksız merhamet.
şekva: şıkâyet.
şükür: Allah'ın nımetlerine karşı memnunluk gosterme, gerek dıl ıle gerekse hal ıle Allah'ı hamd etme.
tafsil: etraflıca bıldırme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tulû: dogma, doguş.
vaziyet: durum.
yaldız: sus.
zaaf: zayıflık, kuvvetsızlık.
zîhayat: hayat sahıbı.

tasavvurat ve efkârları ve ebedî beka ve saadet-i ebediyeyi ve cennetı gayet cıddî isteyen himmetleri ve fıtrî istidatları ve had konulmayan ve serbest bırakılan fıtrî kuvveleri ve hadsız maksatlara müteveccih ihtıyaçları ve zaaf ve aczleriyle beraber hucumlarına maruz kaldıkları hadsiz musibet ve a'dalarıyla beraber gayet kısa bir ömür, her gün ve her saat olum endişesi altında, gayet dağdağalı bir hayat, yaşamak için gayet perişan bir maişet içinde kalbe, vicdana en elîm ve en müthiş hâlet olan mutemadî zeval ve fırak belâsını çekmek içinde ehl-i gaflet için zulümat-ı ebediye kapısı suretinde görüleri kabre ve mezaristana bakıyorlar. Birer birer ve taife taife o zulümat kuyusuna atılıyorlar gördüm. İşte, bu insan âlemini bu zulümat içinde gördüğüm anda, kalb ve ruh ve aklımla beraber bütün letaif-i insaniyem, belkı bütün zerrat-ı vücudum feryat ile ağlamaya hazır iken, birden Kur'ân'dan gelen Nur ve kuvvet-i imanı o dalâlet gözlüğünü kırdı, kafama bir göz verdi. Gordum ki, Cenab-ı Hakkın *Âdil* ismi *Hakîm* burcunda, *Rahman* ismi *Kerîm* burcunda, *Rahîm* ismi *Gafur* burcunda, yanı manasında, *Bais* ismi *Vâris* burcunda, *Muhyî* ismi *Muhsin* burcunda, *Rab* ismi *Malik* burcunda birer güneş gibi tulû ettiler. O karanlıklı ve içinde çok âlemler bulunan insan âleminin umumunu birden ışıklandırdılar, şenlendirdiler. cehennemî hâletleri dağıtıp, nuranî ahıret âleminden pencereler açıp o perişan insan dünyasına nurlar serptiler. Zerrat-ı kâinat adedince, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، اَلشُّكْرُ لِلّٰهِ dedim.

Ve aynelyakin gördüm ki, imanda manevî bir cennet ve

1. Allah'a hamd olsun. Allah'a şukrolsun.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
a'da: düşmanlar
Âdil: adaletli olan doğruluk gösteren Allah
ahıret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: varlık sınıfınından her bırı
aynelyakin: gözle görür derecede inanma. bir şeyi görerek ve seyrederek bilme
Bais: yeniden yaratan, diriten Allah
beka: bakîlik. ebedîlik, sonsuzluk.
Cehennemî: Cehenneme has. Cehenneme ait, Cehennem gibi (sıcak veya yakıcı)
dağdağa: gürültu. beyhude relâş ve ıztırap
dalalet: iman ve islamıyetten ayrılmak, azmak. doğru yoldan ayrılma. azma. batıla yönelme
ebedî: sonu olmayan. daimi. sürekli
efkar: düşunceler. fikirler. görüşler
ehl-i gaflet: dunyaya daldıgından dolayı ahıretin farkında olmayan.
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun. Allah'a şukur.
elim: şıddetli, çok dert ve keder veren
endişe: kaygı
eşşukrulillah: şukur Allah ıçındır
feryat: yardım istemek ıçın yuksek sesle bagırma. çagırma.
fıtrî: tabî yaratılıştaki doğuştan
firak: ayrılık.
Gafur: magfıret eden. suç bagışlayan. merhamet eden. gunahlan bagışlayan Allah
Hakim: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan. hikmet sahibi Allah
hâlet: hâl. durum
himmet: manevî yardım. ihsan. lutuf
istidat: kabıliyet, yetenek.
Kerim: ihsan ve ikramı bol olan Allah
kuvve: gerçekleşmemiş fıkat gerçeklesme ımkanı ve ihtımalı olan potansıyel
kuvvet-i iman: iman kuvveti
letaif-i insaniye: insanın manevı duygulan
maişet: geçinme. geçiniş. dırlık.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
maruz: bir şeyin etkisi ve tesin altında bulunma
mezaristan: mezarlık
Muhsin: ihsan eden. iyilik yapan. bagışra bulunan Allah
Muhyi: oluleri dirilten hayat veren Allah.
mütemadi: aralıksız. sürekli. devamlı
müteveccih: bir cihete donen, yonelen
Rab: yaratan besleyen yetiştiren verdıgı nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah
Rahîm: sonsuz merhamet sahıbi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbi ve şefkatle burun varlıklan nıziklandıran Allah
ruh: dınlik kaynagı. hayatın temelı ve sebebı olan manevı varlık
saadet-i ebediye: sonu olmayan sonsuz mutluluk.
tasavvurat: tasavvurlar. düşunceler
tulû: doğma. doğuş
Vâris: bakı olan, her şeyin kendısıne donecegı vanslerin en hayırlısı Allah (c.c.).
vicdan: insanın ıçındekı ıyıyı kotuden ayırabılen ve ıyılık etmekten lezzet duyan ve kotulukten elem alan manevî bir his
zerrat-ı kâinat: kâinat zerreleri. kâinattakı atomlar
zerrat-ı vücut: vucudun zerreleri molekulleri.
zeval: yenıden ayrılıp gıtme. sona erme. yok olma
zulumat: karanlıklar.
zulumat-ı ebediye: ebedî, sonsuz karanlıklar

dalâlette manevî bir cehennem bu dünyada da vardır, yakınen bildim.

Sonra küre-i arzın âlemi göründü. O seyahat-i hayâliyemde dine itaat etmeyen felsefenin, karanlıklı kavanin-i ilmiyelen, hayâlime dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllesinden daha sür'atli hareketiyle, yirmi beş bin sene mesafeyi bir senede gezip devreden ve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya müstait (kabil) ve içi zelzeleli, çok ihtiyar ve çok yaşlı küre-i arz içinde ve o dehşetli gemi üstünde kâinatın hadsız boşluğunda seyahat eden bîçare nev-i insan (vaziyeti) bana pek vahşetli bir karanlık içinde göründü, başım döndü, gözüm karardı. Felsefenin gözlüğünü yere vurdum, kırdım. Birden hikmet-i Kur'âniye ve imaniye ile ışıklanmış bir göz ile baktım, gördüm ki *Hâlik-ı Arz ve Semavat*'ın *Kadîr, Alîm, Rab, Allah* ve *Rabbussemavati Ve'l-arz* ve *Musahhiriüşşemsi Ve'l-kamer* isimleri, rahmet, azamet, rububiyet burçlarında güneş gibi tulû ettiler. O karanlıklı, vahşetli, dehşetli âlemi öyle ışıklandırdılar ki, o hâlette, benim imanlı gözüme küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mukemmel, hoş, emniyetli, herkesin erzakı içinde bir seyahat gemisi ve tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyya edilmiş ve zîruhları güneşin etrafında, memleket-i Rabbaniyede gezdirmek ve yaz ve bahar ve güzün mahsulâtını rızık isteyenlere getirmek için bir gemi, bir tayyare, bir şimendifer hükmünde gördüm. Küre-i arzın zerratı adedince[1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ dedim.

1 İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

alem: varlık sınıflarından her biri.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
azamet: büyükülük.
bîçare: çaresiz, zavallı.
burç:
dalalet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
devir: dönüp dolaşma.
emniyet: güvenlik.
erzak: yiyecek, içecek, azıklar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gayet: son derece.
gülle: top mermisi.
hadsız: sınırsız, sonsuz.
halet: hal, durum.
Hâlik-ı Arz ve Semavat: yer ve gökgü yaratan, yoktan var eden Allah.
hikmet-i imaniye: iman esaslarının hikmeti.
hikmet-i Kur'aniye: Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'ân'ın hikmeti.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İman: İnanma, itikat.
itaat: söz dinleme, boyun eğme, emre uygun hareket etme.
kabil: yetişebilir, istidatlı.
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kavanin-i ilmiye: ilmin kanunları, ilimle ilgili kanunlar.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mahsulat: meydana gelen, elde edilen şeyler, meyveler, ürünler.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
memleket-i Rabbaniye: Cenâb-ı Hakkın şefkat ve merhametle terbiye ve idaresinin hükum sürdüğü memleket.
mesafe: uzaklık, ara.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hâle konulmuş.
Musahhiriüşşemsi Ve'l-kamer: Güneşi ve Ayı kendine boyun eğdiren Allah.
müheyya: hazır, hazırlanmış, amade.
müstait: istidatlı, kabiliyetli, bir şeye kabiliyetli olan, yetenekli.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rabbussemavati Ve'l-arz: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
rububiyet: Cenâb-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeylen vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
seyahat-i hayâliye: hayâl ile yapılan yolculuk.
şimendifer: tren.
tayyare: uçak.
tenezzüh: gezinti, eğlenmek amacıyla yapılan gezinti.
tulû: doğma, doğuş.
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey.
vaziyet: durum.
yakınen: yakîn olarak, şüpheye düşmeden bilme.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zerrat: zerreler, atomlar.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.

İşte, buna kıyasen Risale-i Nur'da pek çok muvazenelerle ispat edilmiştir ki, ehl-i sefahat ve dalâlet, dünyada dahi bir manevî cehennem içinde azap çekerler ve ehl-i iman ve salâhat, dünyada dahi bir manevî cennet içinde, İslâmiyet ve insaniyet midesiyle ve imanın tecelliyat ve cilveleriyle, manevî bir cennet lezzetleri tadabilir, belki derece-i imanlarına göre istifade edebilirler. Fakat, bu fırtınalı zamanın hissi iptal eden ve beşerin nazarını afaka dağıtan ve boğan cereyanlar, iptal-i his nev'inden bir sersemlik vermiş ki, ehl-i dalâlet manevî azabını muvakkaten tam hissedemiyor. Ehl-i hidayete dahi gaflet basıyor, hakikî lezzetini tam takdir edemiyor.

Bu asırda ikinci dehşetli hâl: Eski zamanda küfr-i mutlak ve fenden gelen dalâletler ve küfr-i inadîden gelen temerrüt, bu zamana nispeten pek az idi. Onun için, eski İslâm muhakkiklerinin dersleri, hüccetleri o zamanlarda tam kâfi olurdu. Küfr-i meşkûku çabuk izale ederlerdi. Allah'a iman umumî olduğundan, Allah'ı tanıttırmakla ve cehennem azabını ihtar etmekle çokları sefahatlerden, dalâletlerden vazgeçebilirlerdi. Şimdi ise, eski zamanda bir memlekette bir kâfir-i mutlak yerine, şimdi bir kasabada yüz tane bulunabilir. Eskide, fen ve ilmle dalâlete girip inat ve temerrütle hakaik-i imana karşı çıkana nispeten şimdi yüz derece ziyade olmuş. Bu mütemerrit inatçılar, firavunluk derecesinde bir gururla ve dehşetli dalâletleriyle hakaik-i imaniyeye karşı muaraza ettiklerinden, elbette bunlara karşı atom bombası gibi bu dünyada onların temellerini parça parça edecek bir

afak: bütün dünya, gözle görülen âlem
asr: yüzyıl.
azap: günahlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza
beşer: insanlık.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cilve: tecelli, görüntü
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derece-i iman: imanın derecesi.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i salâhat: salih kimseler, namuslu, doğru, adaletli olan kimseler
ehl-i sefahat: sefihler, nefsî zevk ve lezzetleri çok masraf yapanlar
fen: tecrübi, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
firavunluk: nefsini ve benliğini firavun gibi ilâh seviyesine çıkaracak derecede büyük görme.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
hakaik-i iman: iman hakikatleri
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikî: gerçek
hal: durum, vaziyet.
hüccet: delil.
ihtar: hatırlatma, uyarı
ilim: bilgi, marifet.
iman: inanma, itikat.
inat: bir konuda ısrarlı olma, sözünde ayak direme
insaniyet: insanlık, insanlık mahiyeti
iptal: boş, hükümsüz bırakma
iptal-i hiss: hissin iptali, duyarlılığı yitirme
İspat: doğruyu delillerle gösterme
istifade: faydalanma, yararlanma.
izale: giderme, ortadan kaldırma
kafi: yeter, el verir
kâfir-i mutlak:
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.
küfr-i inadî: inada dayalı küfür, inattan doğan küfür, inattan kaynaklanan küfür, gerçekleri görmek isterneme
kufr-i meşkuk: şüpheli küfür. "Acaba yanlış mı düşünüyorum, yoksa Allah var mı?" diye şüpheye düşme
kufr-ı mutlak: kayıtsız, şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanı, hükmü, delili, hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vâkıf olan
muvakkaten: geçici olarak.
muvazene: birbirini yok eden kuvvetlerin tesiriyle meydana gelen sakinlik hâli
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan
nazar: bakış, fikir
nevi: çeşit, tür
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sersem: başı dönmüş, akıl ve zihni karışmış olan
takdir: bir şeyin değerini, kıymetini, lüzumunu anlama
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
temerrüt: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnme, inatçılık, dik başlılık.
umumî: herkesle ilgili, genel
ziyade: çok, fazla

hakikat-i kudsiye lâzımdır ki, onların tecavüzatını durdursun ve bir kısmını imana getirsin.

İşte, Cenab-ı Hakka hadsiz şükürler olsun ki, bu zamanın tam yarasına bir tıryak olarak Kur'ân-ı Mu'cızülbeyan'ın bir mu'cize-i maneviyesi ve lemaatı bulunan Risale-i Nur, pek çok muvazenelerle, en dehşetli muannit, mütemerritleri, Kur'ân'ın elmas kılıcı ile kırıyor. Ve kâinat zerreleri adedince vahdaniyet-i İlâhiyeye ve imanın hakikatlerine hüccetleri, delilleri gösteriyor ki, yirmi beş seneden beri en şiddetli hücumlara karşı mağlûp olmayıp galebe etmiş ve ediyor.

Evet, Risale-i Nur'da iman ve küfür muvazeneleri ve hidayet ve dalâlet mukayeseleri, bu mezkûr hakikatleri bilmüşahede ispat ediyor. Meselâ, Yirmi İkinci Sözün iki makamının burhanlarına ve lem'alarına ve Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfına ve Otuz Üçüncü Mektubun pencerelerine ve *Asa-yı Mûsa*'nın on bir hüccetine, sair muvazeneler kıyas edilse ve dikkat edilse, anlaşılır ki, bu zamanda küfr-i mutlakı ve mütemerrit dalâletin inadını kıracak, parçalayacak, Risale-i Nur'da tecelli eden hakikat-ı Kur'âniyedir.

İnşaallah, nasıl Tılsımlar mecmuasında, dinin mühim tılsımlarını ve hilkat-i âlemin muammalarını keşfeden parçalar, o mecmuada toplanmış; aynen öyle de, ehl-i dalâletin dünyada dahi cehennemlerini ve ehl-i hidayetin dünyada lezaız-ı cennetlerini gösteren ve iman cennetin bir manevî çekirdeği ve küfür ise cehennem zakkumunun

kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hükum verme.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız kufur, mutlak kufur, hiç bir imanı hükmü delili hakikatı kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, muşrıklik, imansızlık.
lem'a: parıltı.
lemaat: lem'alar, parıltılar, parlayışlar.
lezaiz-i Cennet: Cennetin lezzetleri, Cennet zevkleri.
mağlûp: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse.
makam: yer, durak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mecmua: toplanıp, biriktirilmiş, düzenlenmiş şeylerin hepsi.
mesela: örneğin.
mevkıf: durak.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç, ışı anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'cize-i maneviye: maneviyatla ilgili mu'cize.
mukayese: karşılaştırma.
muvazene: ölçü, mukayese, denge.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mütemerrit: temerrut eden, inatçı, kötü fiilinde inadlaşan.
nimet: lutuf, ihsan, bağış.
sair: diğer, başka, öteki.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tecavüzat: saldırılar, tecavüzler.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
tıryak: en iyi çare, baş ilâç.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
zakkum: Cehennemde yetişen ve acı meyvesi Cehennemliklere yedirilecek olan bir ağaç.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

bilmüşâhede: görerek, bizzat şahit olarak.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler.
elmas: çok değerli.
galebe: galip gelme, üstünlük.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatı, Kur'ân'ın ifade ettiği gerçek.
hakikat-i kudsiye: kudsî, yüce hakikat.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hilkat-i âlem: âlemin yaratılışı.
hüccet: delil.
hücum: saldırma.
iman: inanma, itikat.
inşaallah: Allah izin verirse, manasında kullanılan bir dua.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme.

bir tohumu olduğunu gösteren Nurun o gibi parçaları, kısacık bır tarzda, bır mecmuacık olarak yazılacak, inşaallah neşredilecek.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ [1] وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

Aziz, Sıddık, Sarsılmaz, Sebatkâr, Fedakâr, Vefadar Kardeşlerim!

Bilırsınız ki, Ankara ehl-i vukufu Rısale-i Nur'a aıt kerametlerı ve işaret-i gaybiyelerı inkâr edememişler. Yalnız, yanlış olarak o kerametlerde benı hissedar zannedip itiraz ederek, "Böyle şeyler kıtapta yazılmamalı idi; keramet ızhar edılmez" dıye hafıf bir tenkide mukabıl müdafaatımda onlara cevaben demıştım ki:

Onlar bana aıt değıl ve o kerametlere sahıp olmak benım haddım değıl. Belkı Kur'ân'ın mu'cize-i maneviyesının tereşşuhatı ve lem'alarıdır kı, hakıkî bir tefsırı olan Risale-i Nur'da kerametler şeklıni alarak, şakırtlerının kuvve-i maneviyelerını takvıye etmek için, ikramat-ı İlâhıye nev'ındendır. Ikram ıse, ızharı bır şükurdur, caızdır, hem makbuldür. Şımdi ehemmıyetlı bir sebebe binaen

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah ın adıyla
2. Hıçbır şey yoktur kı Onu ovüp Onu tesbıh etmesın. (Isra Suresi 44)

aziz: muhterem, saygın
binaen: -den dolayı, bu sebepten
caız: yapılması veya yapılmamasında sakınca olmayan uygun.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde
ehemmiyetli: onemlı
ehl-i vukuf: bir mesele hakkında bilgi ve yetkı sahıbı olanlar hâkımler.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerını hıçe sayan, feda eden.
hakıkî: gerçek.
hissedar: hisse sahıbı hissesi olan
ıkram: bağış ıhsan
ikramat-ı İlahiye: Cenab-ı Hakkın ıkramları nımetlerı bağışları.
inkar: reddetme, ınanmama, kabul ve tasdık etmeme
inşaallah: Allah ızın verırse manasında kullanılan bir dua
işaret-i gaybiye: gaypla ılgılı ışaret Hz Peygamber muçtehıt ımamlar tarafından gayba aıt verılen haberler ışaret yolu ıle yapılan açıklamalar
itiraz: kabul etmedıgını belırtme, karşı çıkma
izhar: ortaya koyma açığa çıkarma gosterme.
keramet: ermişçesıne yapılan ış, hareket veya soylenen soz fikir
kuvve-i maneviye: manevi guç, moral
lem'a: panıtı.
makbul: kabul edılmış olan, ıstenılen
mecmua: toplanıp bınktırılmış duzenlenmış şeylerın hepsı
mu cize-i maneviye: maneviyatla ılgılı mu cize
mukabıl: karşılık
müdafaat: mudafaalar savunmalar.
neşir: kıtap yazma basma çıkarma herkese duyurma, yayma
nevı: çeşıt, tur
sebatkâr: sebat eden, sozun de ve kararında duran, vazgeçmeyen sebadı.
sıddık: çok doğru dürust, hakkı ve hakıkatı tereddutsuz kabullenen
şakırt: talebe ogrencı
şükür: Allah ın nımetlerınc karşı memnunluk gosterme gerek dıl ıle gerekse hâl ıle Allah ı hamd etme
takvıye: kuvvetlendırme saglamlaştırma teyıt ve tasdık etme
tarz: bıçım şekıl suret.
tefsır: açıklama ızah
tenkıt: eleştırme
tereşşuhat: damlamalar sızıntılar
vefakâr: vefalı vefa gosteren

cevabı bir parça izah edeceğim ve "Ne için izhar ediyorum? Ve ne için bu noktada bu kadar tahşıdat yapıyorum? Ve ne için birkaç aydır bu mevzuda çok ileri gidiyorum? Ekser mektuplar o keramete bakıyor?" diye sual edildi.

Elcevap: Risale-i Nur'un hizmet-i imaniyesinde bu zamanda binler tahribatçılara mukabil yüz binler tamiratçı lâzım gelirken, hem benimle lâakal yüzer kâtip ve yardımcı bulunmak ihtıyaç varken, değil çekinmek ve temas etmemek, belki millet ve ehl-i idare takdirle ve teşvikle yardım ve temas etmek zarurî iken ve o hizmet-i imaniye hayat-ı bâkiyeye baktığı için hayat-ı fâniyenin meşgalelerine ve faydalarına tercih etmek ehl-i imana vacip iken, kendimi misal alarak derim ki:

Beni her şeyden ve temastan ve yardımcılardan men etmekle beraber aleyhimizde olanlar bütün kuvvetleriyle arkadaşlarımın kuvve-i maneviyelerini kırmak ve benden ve Risale-i Nur'dan soğutmak ve benim gibi ihtiyar, hasta, zayıf, garip, kimsesiz bîçareye, binler adamın göreceği vazifeyi başına yüklemek ve bu tecrit ve tazyiklerde maddî bir hastalık nev'inde insanlar ile temas ve ihtilâttan çekilmeye mecbur olmak, hem o derece tesirli bir tarzda halkları ürküttürmekle kuvve-i maneviyeyi kırmak cihetleriyle ve sebeplenyle, ihtiyârım hariçinde, bütün o mânilere karşı Risale-i Nur Şakirtlerinin kuvve-i maneviyelerinin takviyesine medar ikramat-ı İlâhiyeyi beyan ederek Risale-i Nur etrafında manevî bir tahşıdat yaptırmak ve Risale-i Nur kendi kendine, tek başıyla, başkalarına

aleyh: karşı karşıt.
beyan etmek: açıklamak bildirmek, izah etmek.
biçare: çaresiz, zavallı
cihet: yön
ehl-i idare: idare edenler devleti yönetenler
ehl-i iman: inananlar iman sahipleri
ekser: pek çok.
elcevap: cevap olarak.
faide: fayda
garip: kimsesiz zavallı
hariç: bir şeyin dışı dışarısı dışta kalan
hayat-ı bakiye: bâki olan sonsuz hayat, âhiret hayatı
hayat-ı fâniye: fânî hayat sonu olan hayat.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, İman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
ihtilat: karışıp görüşme, ilişkide bulunma, beraber yaşama
İhtiyar: irade tercih kendi istek ve arzularına göre hareket etme
ikramat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın ikramları nimetleri bağışları
İsra: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. sûresidir. Mekke de nazil olmuştur
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kâtip: yazıcı
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen sözler, fikir
kusur: eksiklik, noksan, özür
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
lâakal: en azından daha aşağı olmaz, en az, hiç olmazsa
maddî: madde ile alakalı, cismanî
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mâni: engel
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile
men: yasak etme, engelleme, mâni olma
meşgale: iş, güç, iş, uğraş, meşguliyet, meşgul olunan şey
mevzu: konu
misal: örnek.
mukabil: karşılık.
nevi: çeşit, tür
sual: soru
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
şakirt: talebe, öğrenci
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahşıdat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar
takdir: kıymet verme, beğenme
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
tamirat: onarım
tarz: biçim, şekil, suret.
tazyik: zorlama, baskı, sıkıntı verme
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma.
vacip: zorunlu
vazife: görev
zaif: zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, dermansız
zarurî: zorunlu.

muhtaç olmayarak, bir ordu kadar kuvvetli olduğunu göstermek hikmetiyle bu çeşit şeyler bana yazdırılmış. Yoksa –hâşâ– kendimizi satmak ve beğendirmek ve temedduh etmek ve hodfuruşluk etmek ise, Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir esası olan ihlâs sırrını bozmaktır. İnşaallah Risale-i Nur kendi kendine, hem kendini müdafaa ettiği, hem kıymetini tam gösterdiği gibi, bizi de manen müdafaa edip kusurlarımızı affettirmeye vesile olacaktır.

Umum kardeşlerimin ve hemşirelerimin, hassaten dualan makbul ve mübarek masumlar taifesi ve muhterem ihtiyarlar cemaatinden her birerlenne binler selâm ve dua ederek Ramazan-ı Şerif'lerini tebrik ederiz, dualarını rica ederiz.

Hasta kardeşiniz
Said Nursî

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Bu âciz kardeşiniz, hem itiraz eden o eski dost zata, hem ehl-i dikkate ve sizlere beyan ediyorum ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın feyziyle Yeni Said hakaik-ı imaniyeye dair o derece mantıkça ve hakikatçe burhanlar zikrediyor ki, değil Musluman uleması, belki en muannit Avrupa feylesoflarını da teslime mecbur ediyor ve etmektedir

1. Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla

âciz: zayif, güçsüz, zavallı
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cemaat: topluluk.
dair: alâkalı, ilgili.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i dikkat: dikkatliler, dikkat sahipleri.
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikat: gerçek, asıl, esas.
hassaten: bilhassa, özellikle.
hâşâ: asla, kat'iyen, öyle değil. Allah göstermesin.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hikmet: gizli sebep, gaye.
hodfuruş: kendini beğendirmeye çalışan, kendini satan, ovunen, ovungen.
İhlas: samimiyet, bir amelî başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kıymet: değer.
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen.
manen: mana bakımından, manaca.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhterem: saygı değer, hurmete layık, saygın.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müdafaa: savunma.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
rica: dileme, isteme.
selâm: barış, rahatlık, selamet ve esenlik dileme.
sır: gizli hakikat.
taife: rakım, guruh.
temedduh: kendi kendini ovme, kendini methetme, böbürlenme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
umum: bütün.
vesile: aracı, vasıta.
zat: kişi, şahıs.
zikretmek: anmak, bildirmek.

Amma Risale-i Nur'un kıymet ve ehemmiyetine işarî ve remzî bir tarzda Hazret-i Alî (RA) ve Gavs-ı Azam'ın (RA) ihbaratı nev'inden, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan dahi bu zamanda bir mu'cize-i maneviyesi olan Risale-i Nur'a nazar-ı dikkati celp etmesine mana-i işarî tabakasından rumuz ve imaları, i'cazının şe'nindendir. Ve o lisan-ı gaybın belâgat-i mu'cizekârânesinin muktezasıdır.

Evet, Eskişehir hapishanesinde dehşetli bir zamanda ve kudsî bir teselliye çok muhtaç olduğumuz hengâmda, manevî bir ihtarla, "Risale-i Nur'un makbuliyetine eski evliyalardan şahit getiriyorsun. Hâlbuki (1) وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ sırrıyla, en ziyade bu meselede söz sahibi Kur'ân'dır. Acaba Risale-i Nur'u Kur'ân kabul eder mi? Ona ne nazarla bakıyor?" denildi. O acip sual karşısında bulundum. Ben de Kur'ân'dan istimdat eyledim. Birden otuz üç ayetin mana-i sarihinin teferruatı nev'indeki tabakattan mana-i işarî tabakasından ve o mana-i işarî kulliyetinde dâhil bir ferdi Risale-i Nur olduğunu ve duhulüne ve medar-ı imtiyazına birer kuvvetli karine bulunmasını bir saat zarfında hissettim. Ve bir kısmı bir derece izahlı ve bir kısmını mücmelen gördüm. Kanaatime hiçbir şek ve şüphe ve vehim ve vesvese kalmadı. Ve ben de ehl-i imanın imanını Risale-i Nur ile takviye etmek niyetiyle o kat'î kanaatimi yazdım ve has kardeşlerime mahrem tutulmak şartıyla verdim. Ve o risalede biz demiyoruz ki, âyâtın mana-i sarîhi budur. Tâ hocalar "fîhi nazarun" desin. Hem dememişiz ki, mana-i işarînin kulliyeti budur. Belki diyoruz ki,

1 Yaş ve kuru ne varsa apaçık bir kitapta yazılmıştır. (En'âm Suresi, 59.)

acip: tuhaf, hayrette bırakan
amma: ama, lakin, ancak.
ayat: Kur'an ayetleri
ayet: Kur'ânın her bir cümlesi
belagat-ı mu'cizekarane: mu'cize derecesinde olan belagat, mu'cize derecesindeki uslûp ve ifade tarzı
ceip: çekme, çekiş, kendine çekmek
dâhil: içinde giren
dehşetli: ürkütücü, korkunç
duhul: içeri girme, dahil oluş
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
evliya: veliler, Allah dostları
fih-i nazaran: ona bir bakmak, tetkik etmek lâzımdır.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdulkadir-i Geylanî Hazretlerinin nâmı
hengam: zaman, sıra
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler
ihtar: hatırlatma, uyarı
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme
iman: inanç, itikat
istımdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
kanaat: inanma, görüş, fikir
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kat'î: kesin
kıymet: değer
kudsî: mukaddes, yüce
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla, akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
külliyet: bütünlük, umumîlik.
lisan-ı gayb: gaybın haberlerini bildiren dil, âhiret ahvalini veya bizce bilinmeyen gayb hükmündeki haberleri söyleyen Kur'ân-ı Kerîm
mahrem: herkesçe bilinmemesi gereken gizli
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-i sarih: açık mana, remiz ve ima yoluyla değil açık anlatım.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar-ı imtiyaz: imtiyaz vesilesi, farklı ve üstün olma sebebi
mesele: önemli konu
mu'cize-i maneviye: maneviyatla ilgili mu'cize.
mukteza: iktıza eden, gereken
mücmelen: kısa ve özlü bir şekilde, kısa olarak, kısaltarak, az şekilde, özet olarak.
nazar: bakış, dikkat.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nev': çeşit, tür
remzî: remizli, işaretli olarak.
rumuz: remizler, işaretler, manası gizli olan sözler, ince nükteler
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı
sual: soru
şek: şüphe, zan, tereddüt.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı
tabaka: kat, katman
tabakat: tabakalar
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
tarz: biçim, şekil, suret.
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler
tesellî: avutma, acısını dindirme.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esassız düşünce
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce
zarfında: süresince
ziyade: çok, fazla

mana-i sarihinin tahtında müteaddit tabakalar var. Bir tabakası da mana-i işarî ve remzîdir. Ve o mana-i işarî de bir küllîdir; her asırda cüz'iyatları var. Ve Risale-i Nur dahi bu asırda o mana-i işarî tabakasının küllîyetinde bir ferttir. ve o ferdin, kasten bir medar-ı nazar olduğuna ve ehemmiyetli bir vazife göreceğine, eskiden beri ulema beyninde bir düstur-i cifrî ve riyazî ile karıneler, belki hüccetler gösterilmişken, Kur'ân'ın ayetine veya sarahatine, değil incitmek, belki i'caz ve belâgatine hizmet ediyor. Bu nevi işarat-ı gaybiyeye itiraz edilmez. Ehl-ı hakikatin nihayetsiz işarat-ı Kur'âniyeden had ve hesaba gelmeyen istihraçlarını inkâr edemeyen, bunu da inkâr etmemeli ve edemez.

Amma benim gibi ehemmiyetsiz bir adamın elinde böyle ehemmiyetli bir eserin zuhur etmesini istiğrap ve istib'at edip böyle itiraz eden zat, eğer buğday tanesi kadar çam çekirdeğinden dağ gibi çam ağacını halk eylemek azamet ve kudret-i İlâhiyeye delil olduğunu düşünse, elbette bizim gibi âcız-ı mutlak ve fakr-ı mutlakta böyle ihtiyac-ı şedit zamanında böyle bir eser zuhuru, vüs'at-i rahmet-i İlâhiyeye delildir demeye mecbur olur. Ben sizi ve muterizleri Risale-i Nur'un şeref ve haysiyetiyle temin ediyorum ki, bu işaretler ve evliyanın imalı haberleri, remizleri, beni daima şükre ve hamde ve kusurlarımdan istiğfara sevk etmiş. Hiçbir vakitte ve hiçbir dakika nefs-i emmareme medar-ı fahir ve gurur olacak bir enaniyet ve benlik vermediğini, size bu yirmi sene

acız-ı mutlak: tam âcız, her bakımdan güçsüz, zayıf
amma: ama, lâkin, ancak.
asr: yüzyıl
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beyn: arasında
cuz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.
düstur-ı cifrî: cifir kaidesi
düstur-i riyazî: matematik kaidesi
ehemmiyetli: önemli
ehemmiyetsiz: önemsiz
ehl-ı hakıkat: hakıkatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı
enaniyet: kendini beğenme, benciliik, egoistlik
evliya: veliler, Allah dostları
fakır-ı mutlak: sonsuz ihtiyaç içinde olan.
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma
halk: yaratma, yaratış
hamd: Allah'a karşı şukran ve memnuniyetini onu overek bildirme
haysiyet: şeref, onur, itibar
hüccet: delil.
i'caz: mu'cizelik, insanların benzenni yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak
ihtiyac-ı şedit: çok şiddetli ihtiyaç, şiddetli muhtaç oluş
ima: dolaylı, ustu kapalı ifade etme
istib'at: uzak görme, ihtimal vermeme, olmayacak sanma, akıldan uzak görme.
istiğfar: tevbe etme, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme
istiğrap: şaşırma, şaşma, garip bulma, hayret etme
istıhraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma
işarat-ı gaybiye: gayıla ilgili işaretler. Hz. Peygamber, muçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
işarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kudret-ı İlâhiye: Allah'ın kudreti. Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar
küllî: umumi, genel, bütün olan.
küllîyet: bütünlük, umumîlik.
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-ı remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana
mana-ı sarih: açık mana, remiz ve ima yoluyla değil açık anlatım
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
medar-ı fahır: övünme sebebi
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
muteriz: itiraz eden, karşı çıkan, itirazcı
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nefs-i emmare: insanı kötülüge sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis
nevi: çeşit, tür
remiz: bir manayı ifade eden veya bir manaya delalet eden işaret ve şekil
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik.
sevk: yöneltme
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
tahtı: alt
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
vüs'at-i rahmet-i İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın rahmet ve merhametinin genişliği, büyüklüğü
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma

hayatımın gözünüz önünde tereşşuhatıyla ispat ediyorum.

Evet, bu hakikatle beraber, insan kusurdan, nisyandan hâlî değil. Benim bilmediğim çok kusurlanm var. Belki de fikrim karışmış, risalelerde bazı hatalar olmuş. Fakat Kur'ân'ın hurufat-ı kudsiyesinin yerine beşerin tercümesini ikame perdesi altında, noksan huruflarla yeni hat altında tahrifkârâne ehl-i dalâletin tevilât-ı fasideleri âyâtın sarahatini incitmelerine bakmıyor gibi, bîçare mazlum bir adamın kardeşlerinin imanını kuvvetlendirmek için bir nukte-i i'caziyeyi beyan ettiği için hizmet-i imaniyesine fütur verecek derecede itiraz, elbette değil ehl-i hakikat zatlar, belki zerre miktar insafı bulunan itiraz edemez.

Bunu da ilâveten beyan ediyorum; bu zamanda gayet kuvvetli ve hakikatli milyonlarla fedakârlan bulunan meşrepler, meslekler, tarikatler, bu dehşetli dalâlet hücumuna karşı zahiren mağlûbiyete düştükleri hâlde benim gibi yarım ümmî ve kimsesiz ve mütemadiyen tarassut altında, karakol karşısında ve muthiş, muteaddit cihetlerle aleyhinde propagandalar ve herkesi benden tenfir etmek vaziyetinde bulunan bir adam, o mesleklerden daha ileri, daha kuvvetli dayanan Risale-i Nur'a sahip değildir ve o eser onun hüneri olamaz, onunla iftihar edemez. Belki doğrudan doğruya Kur'ân-ı Hakîm'in bu zamanda bir nevi mu'cize-i maneviyesi olarak rahmet-i Ilâhiye tarafından ihsan edilmiştir. O adam, binler arkadaşıyla beraber o hediye-i Kur'âniyeye el atmışlar. Her nasılsa birinci

ilâveten: ilave olarak eklenerek, ekleyerek, katarak, arttırarak.
iman: inanç, itikat.
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
kusur: eksiklik, özür, kabahat.
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
meslek: gidiş tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mu'cize-i maneviye: maneviyatla ilgili mu'cize.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
muthiş: dehşet veren, ürkuten, dehşetli, korkunç.
nevi: çeşit, tür.
nisyan: unutma, unutuş, akla gelmeme.
nukte-i i'cazıye: şaşırtan, âcîz bırakan, mu'cizevî mana ihtiva eden söz, çok veciz ve çarpıcı nukte.
propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b. nı başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.
rahmet-i ilâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, ilâhî rahmet.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik.
tahrifkârane: tahrif ederek, bozarak, tahrif edici bir şekilde.
tarassut: gözetme, göz altında tutma.
tarikat: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde murdin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyr u suluk sırasında tutulan yol.
tenfir: nefret ettirme, irendirme, tiksindirme.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
tevilat-ı fâside: bozgunculuk veren, fitne çıkaran yorumlar.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vaziyet: durum.
zahiren: görünüşte.
zat: kişi, şahıs.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

aleyh: karşı, karşıt.
ayat: Kur'ân ayetleri.
beşer: insanlık.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
biçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, bâtıla yönelme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hakikat: hakikatı arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler, Allah adamı.
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma, usanç, bıkma.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hâl: dert, keder, elem, üzüntü.
hat: yazı, el yazısı.
hediye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hediyesi.
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'ân hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme.
hurûf: harfler.
hurufat-ı kudsiye: mukaddes harfler.
hüner: menfaat, bilgililik, ustalık, maharet.
iftihar: gurur duyulma.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ikame: yerine koyma.

tercümanlık vazifesi ona düşmüş. Onun fikri ve ilmi ve zekâsının eseri olmadığına delil, Risale-i Nur'da öyle parçalar var ki, bazı altı saatte, bazı iki saatte, bazı bir saatte, bazı on dakikada yazılan risaleler var. Ben yeminle temin ediyorum ki, Eski Said'in (RA) (HAŞİYECİK) kuvve-i hafızası da beraber olmak şartıyla, o on dakika işi on saatte fikrimle yapamıyorum. O bir saatlik risaleyi, iki gün istidadımla, zihnimle yapamıyorum. Ve o bir günde altı saatlik risale olan Otuzuncu Sözü ne ben ve ne de en mudakkik dindar feylesoflar altı günde o tahkikatı yapamazlar. Ve hakeza...

Demek biz müflis olduğumuz hâlde, gayet zengin bir mücevherat dükkânının dellâlı ve bir hizmetçisi olmuşuz. Cenab-ı Hak fazl ve keremiyle şu hizmette halisâne, muhlisâne bizi ve umum Risale-i Nur Talebelerini daim ve muvaffak eylesin.[1] آمِينَ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ

Said Nursî

HAŞİYECİK: Bazı mustensihler bu bîçare Said hakkında "ra" kelimesini bir dua niyetiyle yazmışlar. Ben bozmak istedim, hatıra geldi ki: "Allah razı olsun" manasında bir duadır, ısrarla. Ben de bozmadım.

1. Peygamberlerin efendisi olan Peygamber Efendimizin hürmetine Allah duamızı kabul etsin.

amin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dellâl: ilân eden, bir haberi duyurmak için yüksek sesle bağırarak dolaşan kimse.
dindar: dini kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
fazl: iyilik, fazilet, erdem, lütuf.
feylesof: felsefe ile uğraşan filozof.
gayet: son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi.
halisane: temiz kalplilikle, samimî bir şekilde, sırf Allah rızasını gözeterek.
haşiyecik: küçük dipnot.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
muhlisane: ihlâslı bir şekilde, samimî olarak, içten gelerek, dostlukla.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
mücevherat: mücevherler, elmas, yakut, zümrüt v.b. süs taşlarıyla süslenmiş ziyner eşyaları.
mudakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
müflis: İflas etmiş, her şeyini kaybetmiş.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
talebe: öğrenci.
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
umum: bütün.
vazife: görev.

Birinci Şua

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَبِهِ نَسْتَعِينُ (1)

İKİ ACİP SUALE KARŞI DEF'ATEN HATIRA GELEN GARİP CEVAPTIR

BİRİNCİ SUAL

Denildi ki: "Fatiha ve Yâsin ve hatm-i Kur'ânî gibi okunan virtler, kudsî şeyler, bazen hadsiz ölmüş ve sağ insanlara bağışlanıyor. Hâlbuki böyle cüz'î bir tek hediye an-ı vahitte hadsiz zatlara yetişmek ve her birisine aynı hediye düşmek, tavr-ı aklın haricindedir."

Elcevap: Fâtır-ı Hakîm, nasıl ki unsur-i havayı kelimelerin berk gibi intişarlanna ve tekessürlerine bir mezraa ve bir vasıta yapmış ve radyo vasıtasıyla bir minarede okunan ezan-ı Muhammedî (ASM), umum yerlerde ve umum insanlara aynı anda yetiştirmek gibi, öyle de, okunan bir Fatiha dahı, meselâ umum ehl-i iman emvatına aynı anda yetiştirmek için hadsiz kudret ve nihayetsiz hikmetiyle manevî âlemde, manevî havada çok manevî elektrikleri, manevî radyoları sermış, serpmış; fıtrî telsız telefonlarda istihdam ediyor, çalıştırıyor.

1 Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla
Ve ancak Ondan yardım dileriz

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alem: varlık sınıflarından her bir.
an-ı vahit: pek az, pek kısa bir sure, bir an
berk: şimşek.
cüz'i: az bir parça
def'aten: birdenbire, bir defada, anî olarak.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elcevap: cevap olarak.
emvat: ölüler
ezan-ı Muhammedî: Hz. Muhammed ın tebliğ ettiği dinin ezanı
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah.
Fatiha: Kur'ân ı Kerîm ın birinci suresi
fıtrî: tabiî yaratılıştaki doğuştan olan
garip: tuhaf, şaşılacak.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hariç: dışarı
hatm-i Kur'ânî: Kur'ân-ı Kerîm ı baştan sona okuyup bitirme
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi, fayda
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma
kudret: güç, kuvvet, iktidar
kudsî: mukaddes, yüce
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meselâ: örneğin
mezraa: zıraat yapılacak yer, tarla, ekilecek yer
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
sual: soru
tavr-ı akıl: akıl çizgisi, akıl ölçüleri
tekessür: çoğalma, kesretli olma
umum: bütün
unsur-ı hava: hava unsuru
vasıta: aracı
vasıta: aracılık.
virt: zikir, belli zamanlarda, belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması
zat: kişi, şahıs.

Hem nasıl ki, bir lâmba yansa, mukabilindeki binler âyineye, her birine tam lâmba girer; aynen öyle de, bir Yâsin-i Şerif okunsa, milyonlar ruhlara hediye edilse, her birine tam bir Yâsin-i Şerif düşer.

İKİNCİ SUAL

Şiddetle ve âmirâne denildi ki: "Sen Risale-i Nur'u makbuliyetine dair Hazret-i Ali (RA) ve Gavs-ı Azam (RA) gibi zatların kasidelerinden şahitler gösteriyorsun. Hâlbuki, asıl söz sahibi Kur'ân'dır. Risale-i Nur, Kur'ân'ın hakikî bir tefsiri ve hakikatinin bir tercümanı ve meselelerinin bürhanıdır. Kur'ân ise, sair kelâmlar gibi kışırlı, kemikli ve şuuru hususî ve cüz'î değildir. Belki Kur'ân, umum işaratıyla ve eczasıyla ayn-ı şuurdur, kışırsızdır, fuzulî, luzumsuz maddeleri yoktur, âlem-i gaybın tercumanıdır. Sözler hakkında söz onundur. Görelim o ne diyor?"

Elcevap: Risale-i Nur doğrudan doğruya Kur'ân'ın bâhir bir bürhanı ve kuvvetli bir tefsiri ve parlak bir lem'a-i i'caz-ı manevîsi ve o bahrın bir reşhası ve o güneşin bir şuaı ve o maden-i ilm-i hakikatten mulhem ve feyzinden gelen bir tercüme-i maneviyesi olduğundan, onun kıymetini ve ehemmiyetini beyan etmek Kur'ân'ın şerefine ve hesabına ve senasına geçtiğinden, elbette Risale-i Nur'un meziyetini beyan etmekliği, hak iktiza eder ve hakıkat ister, Kur'ân izin verir. Benim gibi bir tercümanın hissesi, yalnız şukûrdur; hiçbir cihetle fahre, temedduhe gurura hakkı yoktur ve olamaz. Gelecek ayetlerin

âlem-i gayb: gayb âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar
amirâne: emrederek, emrederçesine, amirmiş gibi
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
âyine: ayna
ayn-ı şuur: tam şuurluluk
bahir: apaçık, aşikar
bahir: deniz, derya
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bürhan: delil, ispat, huccet.
cihet: yön
cüz'î: küçük, az kıymetsiz, önemsiz
dair: alâkalı, ilgili.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elcevap: cevap olarak.
fahir: övünme, böbürlenme
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış
fuzulî: boşuna, yersiz, gereksiz, lüzumsuz.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylanî Hazretlerinin namı.
hak: doğruluk, gerçek, hakıkat.
hakıkat: gerçek, asıl, esas.
hakiki: gerçek
hisse: pay, nasip
hususî: özel
iktiza: lazım gelme, gerekme.
işarat: işaretler, haber vermeler
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
kelâm: söz, konuşma, nutuk
kıymet: değer
lem'a-ı i'caz-ı manevî: manevî mu'cizenin parıltısı
maden-i ilm-i hakikat: hakıkat ilminin madeni, kaynağı
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
mesele: önemli konu
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
mukabil: karşılık.
mulhem: içine doğmuş ilham olunmuş
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
reşha: sızıntı, damla
ruh: dinlik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık
sair: diğer, başka, öteki
sena: methetme, övme
Sual: soru
şeref: manevî büyüklük, yüceliik, onur
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak.
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hâl ile Allah'ı hamd etme
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
temedduh: kendi kendini övme, kendini methetme, böbürlenme
tercüme-i maneviye: manevî tercüme
umum: bütün.
Yâsin-i Şerif: şereflı Yâsin Sûresi.
zat: kişi, şahıs

işaratına bu nokta-i nazarla bakmak gerektir. Yoksa beni hodbınlikle ittiham edenlere hakkımı helâl etmem. Bu çok ehemmiyetli suale karşı iki-üç saat zarfında birden Kur'ân'ın âyât-ı meşhuresinden "Sözler" adedince otuz üç ayetin hem manasıyla, hem cifirle Risale-i Nur'a işaretleri uzaktan uzağa icmalen görüldü. Ayn ayrı tarzlarda otuz üç ayet müttefikan Risale-i Nur'u remizleriyle gösterdiği, hayal meyal görüldü.

İHTAR: En evvel yirmi dördüncü ayetin başında zikredilen ihtara dikkat etmek lâzımdır. O ihtarın yeri başta idi, fakat orada hatıra geldi, oraya girdi.

İKINCI BIR İHTAR: Tevafukla işaretler, eğer münasebat-ı maneviyeye istinat etmezse ehemmiyeti azdır. Eğer münasebet-ı maneviyesi kuvvetli ise, bu onun bir ferdi, bir mâsadakı hükmünde olsa ve müstesna bir liyakati bulunsa, o vakit tevafuk ehemmiyetlidir. Ve o kelâmdan bunun iradesine bir emare olur. Ve ondan o ferdin hususî bir surette dâhil olduğuna ya remiz, ya işaret, ya delâlet hükmünde onu gösterir. İşte gelecek âyât-ı Kur'âniyenin Risale-i Nur'a işaretleri ve tevafukları ekseriyetle kuvvetli bir münasebet-ı maneviyeye istinat ederler. Evet bu gelecek âyât-ı meşhure müttefikan on üçüncü asrın ahirine ve on dördüncü asrın evveline cifirce bakıyorlar ve Kur'ân ve iman hesabına bir hakikate işaret ediyorlar. Ve medar-ı teselli bir nurdan haber veriyorlar. Ve o zamanın dalâlet fitnesinden gelen şübehatı izale edecek Kur'ânî bir burhanı müjde veriyorlar.

ahir: son
asır: yüzyıl.
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın ayetleri
âyât-ı meşhure: meşhur ayetler.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
burhan: delil ispat, hüccet.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hadiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
dâhil: içinde giren
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma azma batıla yönelme.
ehemmiyet: önem deger kıymet.
ehemmiyetli: onemli
ekseriyetle: daha ziyadesiyle çoklukla çogunlukla
emare: alamet, belirti nişan
evvel: once.
fitne: azgınlık, baştan çıkarma azdırma
hakikat: gerçek esas
hodbın: kendini düşünen kendi menfaatini on plana çıkaran bencil
hususî: ozel
hükmünde: degerinde yerinde
icmalen: kısaltarak kısaca ozetle.
ihtar: hatırlatma uyarı
iman: inanç ıtıkat
istinat: dayanma delil olarak kabul etme
işarat: işaretler haber vermeler
ittiham: suç altında bulunma, tohmetli olma tohmet altında olma.
izale: giderme ortadan kaldırma.
kelam: soz konuşma nutuk.
Kur'anî: Kur'ân'a uygun Kur'ân'a ait.
liyakat: layık olma ehliyet.
masadak: doğrulayıcı tasdik etmek
medar-ı teselli: ferahlık sebebi teselli kaynağı
münasebat-ı maneviye: manevi münasebetler
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin mümtaz.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber birlikte
nokta-i nazar: goruş açısı bakış açısı goruş fikir.
nur: aydınlık, parıltı ışık.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana şifre sembol
sual: soru
suret: biçim şekil tarz.
şübehat: şupheler
tarz: biçim, şekil suret.
tevafuk: uygunluk, belli sıra olçu ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
zarfında: suresince
zikretmek: anmak bildirmek

Ve o işaretlere ve remizlere tam mazhar ve o vazifeleri bihakkın görecek, Risale-i Nur gibi bir tefsir-i Kur'ânî olacak. Hâlbuki Risale-i Nur bu mezkûr noktada ileri olduğu, onu okuyanlarca şüphesiz olmasıyla delâlet eder ki, o ayetler, bilhassa Risale-i Nur'a bakıp ona işaret ediyorlar.

BİRİNCİSİ: Sure-i Nur'dan Ayeti'n-Nur'dur ki, Risale-i Nur'un *Resaili'n-Nur* ve *Risalei'n-Nur* ve *Risaletü'n-Nur* namlanyla sebeb-i tesmiyesinin on altı sebebinden bir sebep olduğundan, birinci olarak onu beyan etmek gerekir. Bu Ayeti'n-Nur:

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ
وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ يَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ
اللّٰهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (1)

Şu ayet-i nuriye'nin manaca çok tabakatı ve vücuh-i kesîresi vardır. Ve o tabakalardan ve vecihlerden işarî ve remzî bir vechi manaca ve cifirce nurlu bir tefsiri olan *Risalei'n-Nur* ve *Risaletü'n-Nur*'a dört beş cumlesiyle on cihetten bakıyor. Ve o tabakalardan ve o vecihlerden bir

1. Allah gökleri ve yeri nurudur. Onun nurunun misali bir lamba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise inci gibi parlayan bir yıldıza benzer ki, ne doğuya, ne de batıya ait olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. Onun yakıtı kendisine ateş dokunmasa bile ışık verecek kabiliyettedir. O nur üstüne nurdur. Allah dilediğini nuruna kavuşturur. İnsanlara Allah böyle misaller verir. Çünkü Allah her şeyi hakkıyla bilendir. (Nur Suresi, 35.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi.
ayet-i nuriye: nura ait olan, nurdan bahseden ayet.
Ayeti'n-Nur: Nur ayeti. Nur Suresi 35. ayet.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bihakkın: tamamıyla, hakkıyla.
bilhassa: özellikle.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hadisele re ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
nam: ad.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol.
remzî: remizli, işaretli olarak.
sebeb-i tesmiye: isimlendirme sebebi.
Sure-i Nur: Nur suresi.
tabaka: derece, kat.
tabakat: tabakalar.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tefsir-i Kur'ânî: Kur'ân tefsiri, Kur'ân'ın açıklaması.
vazife: görev.
vecih: cihet, yön.
vücuh-i kesire: çok çok yönler.

tabaka ve bir perde dahi mu'cizâne elektrikten haber veriyor. Risale-i Nur'a bakan,

• ***Birinci Cümlesi:*** [1] مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ 'dur. Yani, nur-ı İlâhînin veya nur-ı Kur'ânînin veya nur-ı Muhammedînin (ASM) misali şu مِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ 'dur. Makam-ı cifrîsi dokuz yüz doksan sekiz olarak, aynen *Risaletu'n-Nur,* –şeddeli ن , iki ن sayılmak cihetiyle– tam tamına tevafukla ona işaret eder.

• ***İkinci Cümlesi*** [2] اَلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ 'dur. Yirmi Sekizinci Lem'ada tafsilen beyan edildiği gibi, İmam-ı Ali (RA) *Kaside-i Celcelûtiye*'sinde sarahat derecesinde Risalei'n-Nur'a bakarak ve ona işaret ederek demiş: [3] أَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا Ben tahmin ediyorum ki, İmam-ı Ali'nin (RA) bu işareti, bu cumle-i Nuriyenin remzinden mülhemdir. Bu cümle-i ayetin makamı, beş yüz kırk altı edip, *Risale-i Nur*'un adedi olan beş yüz kırk sekize gayet cüz'î ve sırlı iki farkla tevafuk noktasından işaret ettiği gibi, remzî bir manasıyla tam bakıyor.

• ***Üçüncü Cümlesi:*** [4] مِنْ شَجَرَةٍ 'dir. Eğer مِنْ شَجَرَةٍ 'deki ة , vakıflarda gibi ه sayılsa, beş yüz doksan sekiz ederek, tam tamına *Resaili'n-Nur* ve *Risalei'n-Nur* adedi olan beş yüz doksan sekize tevafukla beraber,

1. ... bir lâmba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. (Nur Suresi, 35.)
2. Cam fanus ise, inci gibi parlayan bir yıldıza benzer. (Nur Suresi, 35.)
3. Benim yıldızımı nur ile parlat.
4. Bir ağaçtan. (Nur Suresi, 35.)

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
cümle-i ayet:
cümle-i Nuriye: Nur ayetine ait cümle, nura ait cümle.
cüz'î: küçük, az.
fanus: içinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza, abajur.
gayet: son derece.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kandil: lâmba.
kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamber'in derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak telif edilen Süryânice kaside.
makam: yer, mevki.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
misal: örnek.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
mubarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mülhem: içine doğmuş, ilham olunmuş.
nur: aydınlatma, parıltı. Cenab-ı Hakkın bütün kâinatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması.
nur-ı İlahî: Allah'ın verdiği nur.
nur-ı Kur'ânî: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı.
nur-ı Muhammedî: Hz. Muhammed'in nuru, ışığı.
remiz: kelime ve cümleye yüklenmiş gizli mana, şifre, sembol.
remzî: remizli, işaretli olarak.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tabaka: derece, kat.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vakıf: durak.

(1) مِنْ فُرْقَانٍ حَكِيمٍ 'ın adedine yine sırlı bir tek farkla, tevafuk-ı remzî ile, hem *Resaili'n-Nur*'u efradına dâhil eder, hem yine *Risaleı'n-Nur*'un şecere-i mübareği Furkan-ı Hakîm olduğunu gösterir.

Eğer (2) مِنْ شَجَرَةٍ 'deki ةٌ , ةٌ kalsa, o vakit makam-ı cifrîsi dokuz yüz doksan üç eder, tevafuka zarar vermeyen cüz'î ve sırlı beş farkla *Risaletü'n-Nur* adedi olan dokuz yüz doksan sekize tevafukla, manasının dahi muvafakatine binaen ona işaret eder.

• ***Dördüncü Cümlesi*** (3) نُورٌ عَلَىٰ نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ 'dir ki, dokuz yüz doksan dokuz ederek, sırlı bir tek farkla *Risaletü'n-Nur* adedi olan dokuz yüz doksan sekize tevafukla, manasının kuvvetli münasebetine binaen, işaret derecesinde remzeder.

• ***Beşinci Cümlesi.*** (4) مَنْ يَشَاءُ cümlesi gayet cüz'î bir farkla Risaletü'n-Nur Müellifinin ismiyle meşhur bir lâkabına tevafukla manası baktığı gibi, bakıyor. Eğer يَشَاءُ 'daki mukadder zamir ızhar edilirse, مَنْ يَشَائُهُ olur, tam tamına tevafuk eder.

Bu ayet, nasıl ki *Risaleı'n-Nur*'a ismiyle bakıyor, öyle de, tarih-ı telifine ve tekemmülüne, tam tamına tevafukla remzen bakıyor.

---

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
binaen: den dolayı, bu sebepten
cüz'î: küçük, az.
dâhil: girme, içinde olma
efrat: fertler
Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlıştan ayıran hikmetli Kur'an
gayet: son derece.
izhar: ortaya koyma, açıga çıkarma, gösterme
lâkap: unvan
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degen.
meşhur: tanınmış, şöhretli, unlu

1. Furkan-ı Hakîm den
2. Bir ağaçtan (Nur Suresi 35.)
3. O nur üstüne nurdur. Allah dilediğini nuruna kavuşturur. (Nur Suresi 35)
4. Dilediğini (Nur Suresi 35.)

mukadder: takdir edilmiş
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk
muellif: eser telif eden, yazan
münasebet: munasıplık, uygun olma
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
sır: gizli hakıkat.
şecere-i mübareke: mubarek, kutlu ağaç, mübarek sülâle, sılsile.
tarih-i telif: yazılış tarihi
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
tevafuk-ı remzî: remizle, işaretle ilgili tevafuklar, uygunluklar, remiz derecesindeki uygunluk ve münasebetlerlik.
zamir: ismin yerini tutan kelimeler

(1) كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ cümlesi, كَمِشْكٰوةٍ 'deki *tenvin*, vakıf yeri olmadığından ن sayılmak ve فِي زُجَاجَةٍ vakıf yeri olduğundan ة , ه olmak cihetiyle, bin üç yüz kırk dokuz ederek, *Resaili'n-Nur*'un en nuranî cuzlerinin telifi hengâmı ve tekemmul zamanı olan bin üç yüz kırk dokuz tarihine tam tamına tevafukla işaret eder.

Hem, (2) اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ cümlesi bin üç yüz kırk beş ederek, *Resaili'n-Nur*'un intişar ve iştihârı ve parlaması tarihine tam tamına tevafuk eder. Çünkü, şeddeli ر , iki ر ; şeddeli ن iki ن ; şeddeli ر , aslı itibarıyla bir ل , bir ز ve birinci (3) زُجَاجَةٍ vakıf cihetiyle ه , ikinci vakıf olmadığından ت sayılır.

Eğer şeddeli ر , iki ز sayılsa, o vakit bin üç yüz yirmi ikı eder ki, yine Risale-i Nur Müellifi mukaddemat-ı Nuriyeye başladığı aynı tarihe tam tamına tevafuk eder.

Hem, (4) مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ cümlesi; *tâ*-i evvel ت , ikinci ت ise, vakıf yeri olduğunda ه olmak ve شَجَرَةٍ 'deki *tenvin* ن sayılmak cihetiyle, bin üç yüz on bir eder ki; o tarihte Resaili'n-Nur Müellifi, *Risaletü'n-Nur*'un mübarek

1 Bir lamba yuvası gibidir ki onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. (Nur Suresi, 35.)
2. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise inci gibi parlayan bir yıldıza benzer. (Nur Suresi, 35.)
3. Cam fanus.
4. Mübarek bir ağaçtan. (Nur Suresi, 35.)

cihet: yön.
cuz: kısım, parça.
fanus: içinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza, abajur.
Furkan-ı Hakîm: doğruyu yanlıştan ayıran, hikmetli Kur'an.
hengâm: zaman, sıra.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.
kandil: lamba.
mukaddemat-ı Nuriye: **mübarek:** feyizli, bereketli, kutlu.
müellif: eser telif eden, yazan.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in, ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tâ-i evvel: Arap alfabesindeki ilk te harfi.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
telif: eser yazma.
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna ikı üstün (en) ikı esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vakıf: durak.

şecere-i kudsiyesi olan Kur'ân'ın basamakları olan ulûm-ı Arabıyeyı tedrise başladığı aynı tarihe tam tamına tevafuk ederek remzen bakar.

İşte bu kadar manıdar ve müteaddit tevafukat-ı Kur'âniyenin ittifakı yalnız bir emare, bir işaret değil, belki kuvvetli bir delâlettir; belki, elektrikle beraber, *Resaili'n-Nur*'a munasebet-i maneviyesiyle bir tasnîhtir.

Bu ayetin münasebet-i maneviyesinin letafetlerinden bir letafeti şudur ki: İhbar-ı gayp nev'inden mu'cızâne hem elektriğe, hem *Risalei'n-Nur*'a işaret ettiği gibi, ikisinin zuhurlarına ve zaman-ı zuhurlarından sonraki tekemmul zamanlarına ve hilâf-ı âdet vaziyetlerini çok güzel gösteriyor.

Meselâ, [1] زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ cümlesi der. "Nasıl ki elektriğin kıymettar metaı, ne şarktan, ne de garptan celp edilmiş bir mal değildir. Belki yukanda, cevv-i havada rahmet hazınesinden, semavat tarafından inıyor. Her yerin malıdır. Başka yerden aramaya lüzum yoktur" der. Öyle de manevî bir elektrik olan Resaili'n-Nur dahi ne Şarkın malûmatından, ulûmundan ve ne Garbın felsefe ve fununundan gelmiş bir mal ve onlardan iktıbas edilmiş bir nur değildir. Belki, semavî olan Kur'ân'ın Şark ve Garbın fevkindeki yüksek mertebe-i arşîsinden iktıbas edilmiştir.

Hem meselâ, [2] يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ cümlesi, mana-i remziyle diyor ki: "On üçüncü ve on

1. Ne şarka, ne de garba ait bir zeytin ağacından. (Nur Suresi, 35.)

2. Onun yakıtı, kendisine ateş dokunmasa bile ışık verecek kabiliyettedir. (Nur Suresi, 35.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cevv-i hava: hava boşluğu.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fanus: içinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza, abajur.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fevkinde: üstünde.
fünun: fenler.
garp: güneşin battığı taraf, batı.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hilâf-ı âdet: âdete aykırı.
İhbar-ı gayp: gaypta gelen haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haberler.
iktıbas: alıntı.
İttifak: birleşme, fikir birliği etme.
kandil: lâmba.
kıymettar: kıymetli, değerli.
letafet: latîflik, hoşluk, incelik.
malumat: bilgiler, bilinen şeyler.
mana-i remzî: işaret edilen mana, dikkate sunulan anlam.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
manidar: nükteli, ince manalı.
mertebe-i arşî: yüksek mertebe.
mesela: örneğin.
meta: fayda, menfaat, hayır, nimet.
mu'cizane: mu'cizeli bir şekilde.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nevi: çeşit, tür.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
semavat: semalar, gökler.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şark: güneşin doğduğu yer, doğu.
şecere-i kudsiye: kutsal, mübarek ağaç.
tasrih: açıkça ifade ederek, şüphe ve tereddütleri silme.
tedris: okutma, ders verme.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
tevafukat-ı Kur'âniye: Kur'ân'daki uygunluk.
ulûm: ilimler.
ulûm-i Arabiye: Arabca ilimler, Arap dilini çeşitli bakımlardan inceleyen çeşitli ilimler.
vaziyet: durum.
zaman-ı zuhur: görünme, ortaya çıkma zamanı.
zuhur: ortaya çıkma.

dördüncü asırda semavî lâmbalar ateşsiz yanarlar, ateş dokunmadan parlarlar. Onun zamanı yakındır." Yani, bin iki yüz seksen tarihine yakındır. İşte, bu cümle ile nasıl kı elektriğin hilâf-ı âdet keyfiyetini ve geleceğini remzen beyan eder; aynen öyle de, manevî bır elektrik olan *Resaili'n-Nur* dahı gayet yüksek ve derın bir ilım olduğu hâlde, külfet-ı tahsile ve derse çalışmaya ve başka üstatlardan taallüm edilmeye ve müderrisînin ağzından iktibas olmaya muhtaç olmadan, herkes derecesine göre o ulûm-ı âliyeyi, meşakkat ateşıne lüzum kalmadan anlayabilir, kendi kendıne ıstifade eder, muhakkik bır âlim olabılır. Hem ışaret eder ki, Resaili'n-Nur Müellifı dahı ateşsiz yanar, tahsil için külfet ve ders meşakkatine muhtaç olmadan kendi kendine nurlanır, âlim olur.

Evet, bu cümlenin bu mu'cizâne üç ışaratı elektrik ve *Resaili'n-Nur* hakkında hak olduğu gibi, muellif hakkında dahı ayn-ı hakıkattir. *Tarihçe-ı Hayat*'ını okuyanlar ve hemşehrıleri bılırler ki, *Izhar* kitabından sonrakı medrese usulünce on beş sene ders almakla okunan kıtaplan Resaili'n-Nur Müellifi yalnız üç ayda tahsil etmiş.

Hem, nasıl kı bu cumlenin manevî munasebet cihetinde kuvvetli ve letafetlı ışaretı var; oyle de, cıfrî ve ebcedî tevafukuyla hem elektrığin zaman-ı zuhurunun kurbiyetını, hem *Resaili'n-Nur*'un meydana çıkması, hem de müellifinin velâdetini remzen haber veriyor. Bir lem'a-ı i'caz daha gösterir. Şöyle kı

alım: ilım ile uğraşan ilım adamı
asır: yuzyıl
ayn-ı hakikat: hakıkatın aslı, gerçegın ta kendisi
beyan etmek: açıklamak, bildırmek, ızah etmek.
cıfrî: cıfır hesabına aıt
cihet: yon.
ebcedî: ebcet hesabına aıt.
gayet: son derece.
hak: doğru, gerçek, hakıkat.
hemşehrı: aynı şehırlı, aynı memlekedı
hilâf-ı âdet: âdete aykırı.
iktibas: alıntı
ilım: bılgı marifet.
ıstifade: faydalanma, yararlanma
ışarat: ışaretler haber verme ler
keyfiyet: bir şeyın nasıl olduğu hal durum, iç yuz.
kurbıyet: yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma
külfet: zahmet, sıkıntı
kulfet-ı tahsıl: tahsılın eğtımın getırdıgı yuk, tahsılın öğrenmenin zorluğu
lem'a-ı i'caz: acze duşuren panıtı, mu cızelik panıtısı.
letafet: latıflik, hoşluk, incelik
manevî: manaya aıt, maddî olmayan
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçluk, zorluk.
mu'cızane: mu cızelı bır şekıl de
muhakkık: tahkık eden, gerçegı araştırıp bulan, bır şeyın ıç yüzünü inceleyerek vakıf olan
müderrısin: mudemsler, medrese hocaları, profesorler
müellifi: eser telif eden, yazan
munasebet: munasıplık, uygun olma
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle
semavî: Allah tarafından olan, ilâhî
taallüm: öğrenme, belleme
tahsıl: ılım öğrenme, bılgı edınme, ogrenım
tarihçe-i hayat: bır şeyın veya ınsanın dogumdan olume kadar başından geçen şeyler, bıyografi
tevafuk: uyguntuk, belli sıra, olçu ve munasebetler ıçersınde bırbırıne denk gelme
ulum-ı alıye: dın ılımlen, dınden bahseden tefsir, kıraat, hadıs, fıkıh, kelam gıbı ılımler
usul: metot, duzen
üstat: öğretıcı, öğretmen
velâdet: doğma, dogus.
zaman-ı zuhur: görunme, ortaya çıkma zamanı

يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ[1]'nun makamı, bin iki yüz yetmiş dokuz olup, وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ[2] kısmı ise, iki *tenvin* ikı ن sayılmak cihetiyle, bin iki yüz seksen dört ederek, hem elektriğin taammumünün kurbiyetini, hem *Resaili'n-Nur*'un yakınlığını, hem on dört sene sonra müellifinin velâdetini يَكَادُ[3] kelime-i kudsiyesiyle manen işaret ettiği gibi, cifirle de tam tamına aynı tarihe tevafukla işaret eder. Malûmdur ki, zayıf ve ince ipler içtima ettikçe kuvvetleşir, kopmaz bir hâlât olur. Bu sırra binaen, bu ayetin bu işaretleri birbirine kuvvet verir, teyit eder. Tevafuk tam olmazsa da, tam hukmünde olur ve ışareti delâlet derecesine çıkar.

Tembih: *Ben bu Ayet-ı Nuriye'nin işaretlerini elektrik ve Resaili'n-Nur'un hatın için beyan etmedim. Belki bu ayetin i'caz-ı manevîsinin bir şubesinden bir lem'asını göstermek istedim.*

Elhâsıl: Bu ayet-i kudsiye, sarih manasıyla nur-ı Ilâhî ve nur-i Kur'ânî ve nur-i Muhammediyi (ASM) ders verdiği gibi, mana-i işarîsiyle de her asra baktığı gibi, on üçüncü asrın ahirine ve on dördüncü asrın evveline dahi bakar ve dikkatle baktırır. Ve bu iki asrın ahir ve evvellerinden en ziyade nazara çarpan ve en ziyade münasebet-i maneviyesi bulunan ve bu ayetin umum cümlelerinin muvafakatlerini ve mutabakatlarını en ziyade kazanan elektrik ile Resaili'n-Nur olduğundan, doğrudan

1. Yakıtı ışık verecek kabiliyettedir. (Nur Suresi, 35.)
2. Kendisine ateş dokunmasa bile... O nurdur. (Nur Suresi, 35.)
3. Hemen neredeyse.

ahir: son
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kudsiye. Kur'an'ın kudsî ayeti.
Ayet-i Nuriye: Nur Suresinin ışık ve nuru anlatan 35. ayeti.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ibarelerden tanh veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme.
elhasıl: hasılı, netice itibarıyla, kısaca.
evvel: başlangıç.
halat: kalın ip, urgan.
hukmünde: degerinde, yerinde.
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş.
içtima: toplanma.
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz.
kurbiyet. yakınlık, yakın olma, yakınlık kazanma.
lem'a: parıltı.
makam: yer, mevki.
malûm: bilinen, bilinir olan.
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manen: mana bakımından, manaca.
mutabakat: uyma, uygunluk, birbirini tutma.
muvafakat: uyma, uyuşma, uygunluk.
muellif: eser telif eden, yazan.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
nazar: bakış, dikkat.
nur-ı ilâhî: Allah'ın verdiği nur.
nur-i Kur'anî: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı.
nur-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in nuru, ışığı.
sarih: açık, aşıkâr.
sır: gizli hakikat.
şube: bir bütünün bulunduğu ikinci derece parçalardan her biri.
taammum: umumîleşme, genel olma, yaygınlaşma.
tembih: uyarma, ikaz.
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en) ikı esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
teyit. kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
umum: bütün.
veladet: doğma, doğuş.
zaif: zayıf.
ziyade: çok, fazla.

doğruya mana-i remziyle bakar diye bana kanaat-i kat'iye verdiğinden, çekinmeyerek kanaatımı yazdım. Hata etmişsem, Erhamürrâhimîn'den rahmetiyle affetmesini niyaz ediyorum. Resaili'n-Nur'un bu ayetin iltifatına liyakatini anlamak isteyen zatlar, hangi risaleye dikkatle baksalar anlarlar. Hiç olmazsa Eskişehir Hapishanesinin bir meyvesi olan Otuzuncu Lem'a namındaki altı esma-i İlâhiyeye dair altı nükte risalesine, hiç olmazsa o Lem'adan ism-ı *Hayy* ve *Kayyum*'a dair Beşinci ve Altıncı Nuktelere dikkatle baksa elbette tasdik eder.

Resaili'n-Nur'a işaret eden

İKİNCİ AYET: [1] فَاسْتَقِمْ كَمَآ أُمِرْتَ ayet-i meşhuresidir ki, [2] شَيَّبَتْنِي سُورَةُ هُودٍ hadisinin vücuduna sebep olmuş [3] اِسْتَقِمْ كَمَآ أُمِرْتَ'nin işareti Sekizinci Lem'ada tafsilen beyan edildiği gibi, Sure-i Hûd'da [4] فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ (ilâ-ahirihî) ayetinin iki kuvvetli işaret veren sahifesinin mukabilindeki gayet meşhur bir ayetidir. Makam-ı cifrîsi bin üç yüz üç ederek, hem Sure-i Şûra'nın ikinci sahifesinde [5] وَاسْتَقِمْ كَمَآ أُمِرْتَ ise, bin üç yüz dokuz ederek, o tanhte umum muhatapları içinde birisine hususan Kur'ân hesabına iltifat edip istikametle emreder ki, birinci tarih ise, Resaili'n-Nur Müellifinin Risale-i Nur'u netice veren ulûmun tahsiline başladığı tarihtir. Ve ikinci ayetin tarihi ise, o müellifin harika bir surette pek az bir zamanda

1 Emrolundugun gibi dosdogru ol. (Hûd Suresi, 112.)
2 Hûd Suresi beni ihtiyarlattı. (Tirmizi, *Tefsiru'l Vusûl*, 56.)
3 Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.
4 O gun insanlardan şakiler ve saidler vardır. (Hûd Suresi, 105.)
5 Emrolundugun gibi dosdogru ol. (Şûra Suresi, 15.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
ayet-i meşhure: meşhur ayet.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dair: alâkalı, ilgili.
Erhamürrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
gayet: son derece
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış
harika: olağanüstü
hususan: bilhassa, özellikle
İlâahirihi: devam ediyor
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
İsm-i Hayy: Cenab-ı Hakkın hayatı veren, dirilten anlamında ismi
İsm-i Hayy-ı Kayyum: her canlıya hayat veren ve onların varlıklarını devam ettiren Allah
İsm-i Kayyum: varlığı ve dirilişi her an için olup, gökleri ve yeri her an için tutan, daimî her şeye her hususta iktidar sahibi olan anlamında Allah'ın bir ismi
istikamet: bir şeyin bir tarafa doğru olarak uzanması
kanaat: inanma, görüş, fikir
kanaat-ı kat'iye: kesin kanaat, varılan kesin düşünce
liyakat: layık olma, ehliyet.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı değeri.
mana-ı remzî: işaret edilen mana, dikkate sunulan anlam
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse
mukabil: karşılık.
müellif: eser telif eden, yazan
nam: ad
niyaz: yalvarma, yakarma
nükte: bir söz veya ibareden hususî bir dikkatle çıkarılan gizli mana.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
sahife: sayfa
suret: biçim, şekil, tarz.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak
tahsil: ilim öğrenme, bilgi edinme, öğrenim.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme
ulûm: ilimler
umum: bütün
vürud: gelme, ulaşma
zat: kişi, şahıs

ilimce tekemmül etmesi, tahsilden tedrise başladığı ve üç ayda bır kış ıçınde on beş senede medresece okunan yüz kitaptan ziyade okuduğu ve o zamanın o muhitte en meşhur ulemasının yanında o üç ayın mahsulü on beş senesinin mahsulü kadar netice verdiği çok mükerrer imtihanlarla (HAŞIYE) ve hangi ilimden olursa olsun sorulan her suale karşı cevab-ı savab vermekle ispat ettiği aynı tarihe tam tamına tevafukla remzen Risale-i Nur'un istıkametine bir işarettir.

UÇUNCÜ AYET-İ MEŞHURE:

(1) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ayeti kuvvetli munasebet-i maneviyesiyle beraber, cifirce bin üç yüz kırk dört eder ki, o tarihte Risale-i Nur'un şakirtlen gibi bu ayetin manasına daha ziyade mazhar olanlar zahiren görülmüyor. Demek bu ayet, manasının müteaddit tabakalarından işarî bir tabakadan ve remzî bir perdeden Kur'ân'ın parlak bir tefsiri olan Risale-i Nur'a bakıyor ve en evvel nazil olan Sure-i Alâk'ta (2) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ ayeti gibi manasıyla ve makam-ı cifriyle ifade ediyor ki, bin üç yüz kırk dörtte nev-i insan içinde firavunâne emsalsiz bir tuğyan, bir inkâr çıkacak. (3) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا ayeti ise, o tuğyana karşı mücahede edenleri sena ediyor.

HAŞİYE: Bu beyanat-ı methiye Said'e aıt değıldır. Belkı Kur'ân'ın bır tılmızını, bır hadımını 'Said' (ra) lsanıyla ve hâlıyle tarif eder; tâ hızmetıne ıtımat edılsın.

1. Bızım uğrumuzda cıhad edenlere Bız yollarımızı gösterınız... (Ankebut Suresi: 69.)
2. Şuphesız kı ınsan azgınlaşır. (Alak Suresi: 6.)
3. Bızım uğrumuzda cıhad edenler (Ankebut Suresi: 69.)

ayet: Kur'an'ın her bır cumlesi
ayet-i meşhure: meşhur ayet.
cevab-ı savab: doğru olan cevap, karşılık, doğru cevap
cifir: harflere verılen sayı kıymetı ıle gelecege veya geçen hâdısele re, ıbarelerden tarıh veya ısme da ır ışaretler çıkarmak ılmı
emsalsız: benzersiz
evvel: once, ılk.
firavunâne: fıravunca dınsızce alçakça
haşıye: dıpnot.
inkâr: reddetme, ınanmama, ka bul ve tasdik etmeme
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme.
ıstıkamet: dogruluk, ınanç, duşun ce, nıyet, tutum ve davranışta Al lah'ın rızasına uygun olarak doğ ru yol uzere olma
ışarı: bır kelımenın açık manasına baglı olarak ıkıncı ve uçuncu derecede ışaret yolu ıle yapılan açık lama.
mahsul: urun
makam-ı cifrî: cifre aıt makam cifir hesabına gore ulaşılan netıce sayı degerı.
mazhar: bır şeyın çıktıgı gorundu gu yer, naıl olma, şereflenme
meşhur: tanınmış, şohretlı, ünlü
muhit: yore, çevre
mücahede: savaşma, mucadele.
mukerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
münasebet-i maneviye: manevi munasebet, yakınlık, irtibat.
müteaddit: çeşıtlı bır çok.
nazıl: nuzul eden, ınen
nev-ı insan: ınsan turu, ınsanoglu
remzen: remız ıle ışaret edere k ışaretle.
remzi: remızlı ışaretlı olarak
sena: methetme, ovme
sual: soru
şakırt: talebe, ogrencı
tabaka: derece, kat.
tahsil: ılım ogrenme, bılgı edınme, ogrenım.
tedris: okutma, ders verme
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mukemmelleşme
tevafuk: uygunluk, bellı sıra, olçu ve munasebetler ıçensınde bırbırınne denk gelme
tuğyan: zulum, haksızlık ve kufurde ılen gıtme
ulema: âlımler, bılgınler, ılım sahıplerı
zahıren: gorunuşte.
zıyade: çok, fazla

Evet Harb-i Umumî neticelerinden, hem âlem-i insaniyet, hem âlem-i İslâmıyet çok zarar gördüler. Nev-ı insanın, hususan Avrupa'nın mağrur ve cebbarları, bilhassa birisi, kuvvet ve ganaya ve paraya istinat ederek firavunâne bir tuğyana girdiklerinden o hususî insanlar nev-i beşeri mes'ul ediyor diye, "insan" ism-i umumîsiyle tabir edilmiş.

Eğer [1] لَنَهْدِيَنَّهُمْ 'deki şeddeli ن, bir ن sayılsa bin ikı yüz doksan dört eder ki, Risaletü'n-Nur müellifinin besmele-i hayatıdır ve tarih-i velâdetinin birinci senesidir. Eğer şeddeli ل, ıkı ل ve ن bir sayılsa, o vakit bin uç yüz yirmi dortte Hürriyetin ilânı hengâmında mücahede-i maneviye ile tezahur eden Risalei'n-Nur Muellifinin gorunmesi tarihidir.

DORDUNCU AYET-İ MEŞHURE:

[2] وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي ayetidir. Şu cümle Kur'ân Azîmüşşan'ı ve Fatiha Suresini musenna senasıyla ifade ettiği gibi, Kur'ân'ın musenna vasfına lâyık bir burhanı ve altı erkân-ı imaniye ile beraber hakikat-i İslâmiyet olan yedi esası, Kur'ân'ın seb'a-i meşhuresini parlak bir surette ispat eden ve [3] سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي nuruna mazhar bir âyinesi olan *Risalei'n-Nur*'a cifirce dahi işaret eder. Çünkü, [4] آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي makam-ı ebcedîsi bin üç yüz

1 Kendilerine yollanmızı gösteriniz. (Ankebut Suresi: 69.)
2 And olsun ki Biz sana her zaman tekrarlanan yedi ayetli Fatiha yı verdik. (Hicr Suresi: 87.)
3 Tekrarlanan yedi ayetl..
4 Biz sana her zaman tekrarlanan yedi ayetli Fatiha yı verdik. (Hicr Suresi: 87.)

âlem-i insaniyet: insanlık âlemi.
âlem-i İslâmiyet: İslam âlemi, İslam dünyası
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi..
ayet-i meşhure: meşhur ayet.
âyine: ayna
besmele-i hayat: hayata geliş, hayatın başlangıcı
bilhassa: özellikle
bürhan: delil, ispat, huccet.
cebbar: zorba
cifir: harflere verilen sayı kıymetı ile geleceğe veya geçen hadıselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
erkan-ı imaniye: İmana ait esaslar
firavunâne: firavunca, dınsızca, alçakça
gına: zenginlik, bolluk.
hakikat-ı İslâmiyet: İslâmıyetin aslı esası gerçeği
Harb-ı Umumî: genel harp, dünya savaşı.
hengam: zaman, sıra
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
İlan: yayma, duyurma, bildirme.
ism-i umumî:.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
İstinat: dayanma, güvenme
Kur'an-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an
lâyık: uygun, yakışır, munasıp
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyüklük taslayan
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mes'ul: sorumlu, yükümlü
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihad
müellif: eser telif eden, yazan
musenna: kat kat, iki kez tekrar edilen
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar
nev-i insan: insan türü, insanoğlu
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
seb'a-i meşhure: meşhur yedi altı imanı rukun ile beraber hakıkat-ı İslâmıyet olan Kur'ân'ın meşhur yedi esası.
sena: methetme, övme
Sure: Kur'an-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her bir
suret: biçim, şekil, tarz.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret
tabir: ifade.
tarih -i velâdet: doğum tarihi
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma
tuğyan: zulüm, haksızlık ve küfürde ileri gitme.
vasıf: bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hâl, nitelik, hususiyet.

otuz beş adediyle Risalei'n-Nur'un fatihası olan *İşaratü'l-İ'caz* tefsirinin Fatiha Suresi'yle el-Bakara Suresi'nin başına ait kısmı basmakla intişar tarihi olan bin üç yüz otuz beş veya altıya tevafukla, remzî bir perdeden ona baktığına bir emaredir.

BEŞİNCİ AYET:

أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ [1]

'dir. Bu ayetin remzi lâtîftir. Çünkü hem kuvvetli münasebet-i maneviye ile, hem cifirle efrad-ı kesîresi içinde hususî bir surette Risalei'n-Nur ve müellifine bakıyor. Şöyle ki: [2] مَيْتًا kelimesi, tenvin, *nun* sayılmak cihetiyle, beş yüz ederek Saidu'n-Nursî adedi olan beş yüze tevafukla, işaret ediyor ki, "Saidü'n-Nursî dahi meyyit hükmünde idi, Risaletü'n-Nur ile ihya edildi, onunla hayat buldu."

Evet, [3] أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا 'deki iki *tenvın*, ن 'durlar. Bin üç yüz otuz dört eder ki, o aynı zamanda (Arabî tarihle), Said Umumî Harbde maddî ve dehşetli bir mevtten dahı harika bır tarzda kurtulması ve felsefe ve gafletten gelen manevî ve şıddetlı bir ölümden necat bulması ve Kur'ân'ın âb-ı hayatıyla taze bir hayata girmesi tarihidir. Bu tevafuk-i manevî ve muvafakat-ı cifriye, delâlet derecesinde bir işarettir.

1. Ölü iken İman ile dırıltıp nura kavuşturdugumuz ve halk içinde o nur ile doğru yolda yürüyen kımse... (En'am Suresi, 122.)
2. Ölü iken... (En'am Suresi, 122.)
3. Ölü Iken ıman ile dınltıp nura kavuşturdugumuz kımse... (En'am Suresi, 122.)

ab-ı hayat: hayat suyu
arabı: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili.
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi.
cifir: harflere verilen sayı kıymetı ile gelecege veya geçen hadısele re ıbarelerden tanh veya ısme daır ışaretler çıkarmak ılmı
cihet: yon
dehşetli: ürkütücü, korkunç
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, ışaret.
efrad-ı kesire: çok kışıler
emare: alamet, belırtı, nışan
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından ınceleyen ılım
gaflet: dıkkatsızlık, endışesızlık, Allah tan uzaklaşıp nefsın arzulanna dalmak
harika: olağanüstü
harp: savaş
hususi: ozel
hukmünde: degerınde, yerınde.
ihya: canlandırma, dırıltme, hayat verme
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
latif: guzel, hoş.
maddi: madde ıle alâkalı, cısmanı
manevi: manaya aıt, maddî olmayan
mevt: olüm
meyyit: olmuş, ölü
muvafakat-ı cifriye: müellif: eser telif eden yazan.
münasebet-i maneviye: manevi munasebet, yakınlık, ırtıbat
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selamet.
remiz: kelime ve cumleye yuklenılmış gızlı mana, şıfre, sembol
remzî: remzlı ışaretlı olarak.
sure: Kur'ân ı Kerım ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı.
suret: bıçım, şekıl, tarz
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tefsir: Kur'ân ı Kerım ı açıklamak maksadıyla yazılan kıtap
tenvin: Arabca bır kelımenın sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı üstün (en) ıkı esre
tevafuk: uygunluk, belli sıra, olçu ve munasebetler içerısınde bırbırıne denk gelme
tevafuk-ı manevi: mananın uygunlugu, denk gelmesi
umumî: herkese aıt, genel

Hem [1] فَاَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ 'de *tenvin*, ن ; ve şeddeli ن ıkı ن ve بِهِ 'de telâffuz edilen ى sayılmak cıhetiyle bin ıkı yuz doksan dort eder ki, velâdetinin ve hayatının bınncı senesidır Demek bu cumle ile hayat-ı maddıyesine, evvelki cümle ile de hayat-ı maneviyesine işaret eder.

Elhâsıl: Bu ayet mūteaddıt ve çok tabakalarından, bir işarî tabakadan hem *Rısaletu'n-Nur*'a, hem muellıfine, hem bu on dordunculu asrın iptidasına, hem iptıdasındakı Rısaletu'n-Nur'un mebdeine remzen, belki işareten, belki delâleten bakar

• • •

اَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا AYETİNİN TETİMMESİ

اَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَاَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ
كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذٰلِكَ زُيِّنَ
لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ [2]

ayetinin kuvvetlı işaretini hem teyit, hem letafetlendıren üc munasebet birden Ramazan'da kalbıme geldi. Kat'î bir kanaat verdi kı, [3] مَيِّت kelimesine tam munasıp, *Said*'dır Bu ayet Rısale-i Nur tercumanı olan Said'i [4] مَيْتًا unvanıyla gostermesinin *bır hikmeti* budur kı

1 Iman ıle dinlıp nura kavuşturduk ve halk ıçınde o nur ıle dogru yolda yuruttuk. (En'am Suresi 122)
2 Olü iken iman ıle dinlıp nura kavuşturduğumuz ve halk ıçınde o nur ıle doğru yolda yürüyen kimse. Inkar karanlıklan ıçınde kalıp da ondan hıçbır zaman çıkmayacak olan kimse gibi olur mu? (En'am Suresi 122)
3 Olu
4. Olu Iken

asır: yuzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cıhet: yon.
delaleten: delıl olarak, delıl yoluyla
elhasıl hasılı, netıce ıtıbanyla kısaca
evvel once.
hayat-ı maddıye maddî cısmlı hayat.
hayat-ı maneviye. manevî hayat.
Hıcr Kur'an-ı Kerım'ın 15 suresi
hikmet: gızlı sebep, gaye
iman: inanma, ıtıkat.
iptıda baş, başlangıc.
işareten: ışaret ederek, belırterek.
işarî bır kelımenın açık manasına baglı olarak ıkıncı ve uçuncu derecede ışaret yolu ıle yapılan açıklama
kanaat: inanma, gorüş, fikir
kat'ı kesin, supheye ve tereddude mahal bırakmayan
letafet: latıfık, hoşluk, incelik.
mebde başlangıc.
muellıf: eser telif eden, yazan
munasebet: ılgı, ılışkı, bag.
munasıp uygun
mūteaddıt cesıtlı, bır cok.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle
sure: Kur'an-ı Kerım'ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
şedde Arabca ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfın uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
tabaka derece, kat.
telaffuz bır harf, hece veya kelımeyı soylenmesi gerektırdıgı şekılde seslendırme.
tenvin: Arabca bır kelımenın sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
tetimme: bır konuyu veya eserı tamamlamak ıçın eklenen kısım ek
teyit: dogrulama, dogru çıkarma, destekleme
ünvan şohret, ad, ısım
veladet: doğma, doguş

Mevtin muammasını ve tılsımını Risale-i Nur ile o açmış, o dehşetli yüzün altında ehl-i imana çok ünsiyetli, sürurlu, nurlu bir hakikat keşfedip ispat etmiş. Ve mevtâlûd hayat-ı fâniyede boğulan ehl-ı ilhada karşı, bâkiyâne, hayatâlûd, muvakkat bir mevt-i zahirî ile galîbâne mukabele eder

(1) كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ sırrına mazhar olan ehl-i ilhad, gayrimeşru müştehiyatının ibahesiyle süslendirmesine mukabil, Risale-i Nur, mevtı o aldatıcı, fânî hayata karşı çıkarıp lezzet ve zînetini zirüzeber eder. Ve der ve ispat eder ki: "*Mevt, ehl-i dalâlet için idam-ı ebedidir. Ve o dehşetli darağacından kurtaran ve mevti mübarek bir terhis tezkeresine çeviren yalnız Kur'ân ve imandır.*" İşte bunun içindir ki, bu hakikat-i muazzama-i mevtiye, Risale-i Nur'da gayet mühim ve geniş bir mevki almış, hatta ekser hücumunda mevti elinde tutup ehl-i dalâletin başına vurur, aklını başına getirmeye çalışır.

Ikincisi: Ehl-i tarikatin ve bilhassa Nakşîlerin dört esasından biri ve en müessir olan ratıba-i mevt Eski Said'i Yeni Said'e (RA) çevirmiş ve daima hareket-i fikriyede Yeni Said'e yoldaş olmuş. Başta *İhtıyarlar Risalesi* olarak, risalelerde o rabıta, keşfiyatı göstere göstere, tâ ehl-i iman hakkında mevtın nuranî ve hayattar ve güzel hakikatini görüp gösterdi.

Üçüncüsü. Bu ayet, cıfır ve ebcet hesabıyla, her tarafta Said'e hücum eden üç çeşit mevtin temas zamanını ve

1. İnkar karanlıklarına içinde kalan kimse gibi. (En'âm Sûresi, 122.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bakıyane: dâimî, sonsuz bir şekilde.
cıfır: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecekte veya geçen hâdiselere ibârelerden tarih veya isme dair işâretler çıkarmak ilmi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebced: ebced: alfabedeki harflerin kolaylıkla hatırda tutulmasını sağlamak için eski dönemlerde geliştirilmiş bir formül olup gerçekte bir anlamı bulunmayan sekiz kelimenin ilki ebced şeklinde okunduğu için bu adla anılmıştır.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i ilhad: ilhad ehli: doğru meslek ve dinden, hak yolundan çıkıp batıl yola sapan, imansızlar, dinsizler.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i tarikat: tarikat ehli: kalbini dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlayan kimseler.
ekser: pek çok.
fânî: ölümlü, geçici.
galîbâne: galip gelmiş gibi, galip sıfatıyla.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
hakıkat-ı muazzama-ı mevtiye: büyük ölüm hakikatı, gerçeği.
hareket-i fikriye: düşünce hareketi.
hayatalûd: hayat dolu, canlı.
hayat-ı fâniye: fânî hayat, sonu olan dünya hayatı.
hayattar: canlı, yaşayan.
ibâhe: mubâh kılma, bir şeyi haram olmaktan çıkarak serbest bırakılması.
idam-ı ebedî: dinlenmek üzere yok oluş, âhiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
iman: inanma, itikat.
inkar: inançsızlık.
ispat: kanıtlama.
keşfiyat: keşifler. Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gaybla ilgili sırlar.
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme.
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nâil olma, şereflenme.
mevki: yer, makam.
mevt: ölüm.
mevtalûd: ölüm gibi, ölümlü, ölü gibi, korkunç.
mevt-ı zahirî: zahirî ölüm.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç ve anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabil: karşılık.
muvakkat: geçici.
mübârek: feyizli, bereketli, kutlu.
müessir: tesirli.
muhim: önemli, ehemmiyetli.
müştehiyat: ıştahlılar, istekler.
Nakşî: Hz. Şâh-ı Nakşibend'in kurduğu tarikat ve bu tarikate mensup olan.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
rabıta: bağlılık.
rabıta-i mevt: ölüm bağı: ölümünü düşünerek dünyanın fânî olduğunu mülâhaza etmekle nefsin desîselerinden kurtulma.
sır: gizli hakikat.
sürur: sevinç, mutluluk.
terhis: izin verme, serbest bırakma, salıverme.
tezkere: belge: görevin bittiğini belgeleyen izin kâğıdı.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
yoldaş: yol arkadaşı.
zirüzeber: altüst, karmakarışık, darmadağın.
zînet: süs.

tarihini aynen gösterip tevafuk eder. Demek ayetteki [1] مَيِّت kelimesinin efradından medar-ı nazar bir ferdi ve cifirce onun ismi مَيِّتْ adedine tam tevafukla hususî işarete mazhar bir mâsadak Saîdu'n-Nursî'dır.

* * *

SABRİ'NİN SADÂKATİNİN BİR KERAMETİDİR

Ben namazdan sonra bu tetimmeyi yazarken Sıddık Süleyman'ın halefi Emin, Sabri'nin [2] أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا ayetine dair parçayı aldığını ve Ramazan'ın feyzinden onun izahı gibi nurlar istediğini gördüm. Ne yazdığımı Emin'e gösterdim. Hayretle dedi: "Bu hem Sabri'nin, hem Risale-i Nur'un bir kerametidir."

Bu ayetteki esrarlı muvazene-i Kur'âniyeyi düşünürken, Sure-i Hûd'daki فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا fıkrasına karşı [3] وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ'deki muvazene hatıra geldi ve bildirdi ki: Nasıl ki bu ikinci ayet ve birinci fıkra Risale-i Nur'un mesleğine, şakirtlerine tam tamına manen ve cifirce bakıyor, öyle de, [4] فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ayeti dahi, Risale-i Nur'un muarızlarına ve düşmanlarına ve onların cereyanlarının mebdeine ve faaliyet devresine ve muntehasına cifirle, tevafukla işaret eder. Şöyle ki:

1 Ölü
2. Ölü olan kimse. (En'âm Suresi 122.)
3 Saidlere gelince onlar da Cennette kalacaklardır. (Hûd Suresi 108.)
4 Şakîlere gelince Cehennem ateşinde eşeğin anırması gibi nefes alıp verirler. (Hûd Suresi 106.)

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hadiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
dair: alakalı, ilgili
devre: dönem
efrat: fertler
esrar: sırlar, gizli hakikatler
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik
fıkra: kısım, fasıl, bölüm
halef: birinin yerine geçen, birinin yerini tutan
hususî: özel
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
manen: mana bakımından, manaca
masadak: doğrulayıcı, tasdik etmek
mazhar: bir şeyin çıktığı, görundüğü yer, nail olma, şereflenme
mebde: başlangıç
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
muvazene: ölçü, mukayese, denge
muvazene-i Kur'âniye: Kur'ân hakikatlerindeki ölçü, denge
muntehâ: bitiş, sona erme
sadakat: bağlılık, doğruluk
Sure-i Hûd: Hûd Suresi
şakirt: talebe, öğrenci
tetimme: bir konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme

يُرِيدُونَ اَنْ يُطْفِؤُا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ[1] gibi ayetlerin bahsinde Birinci Şuada yedi sekiz âyâtın ehemmiyetle gösterdikleri bin üç yüz on altı ve yedi tarihi –ki, Kur'ân'a karşı olan suikastın mebdeidır– فَاَمَّا الَّذِينَ شَقُوا[2] cifirce aynı tarihi gösteriyor. Eğer şeddeli م , iki م sayılsa bin üç yüz elli yedi, eğer şeddeli ل, iki ل sayılsa bin üç yüz kırk yedi ki, bu asnın tağıyâne faalıyet tarihidir. Her iki şeddeli ikişer sayılsa bin üç yüz seksen yedi ki, لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ[3] dehşetli bir cereyanın muntehası tarihi olmak ihtimali var. فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ[4] ise bin üç yüz altmış bir, eğer فَفِي النَّارِ 'daki okunmayan ى sayılmazsa bin üç yüz elli bir tarihini, eğer şeddeli ن , asıl itibarıyla bir ل , bir ن sayılsa yine bin üç yüz otuz bir tarihini ve Harb-i Umumî afetinin feryadüfizar içindeki yangınını göstererek cehennem ateşinde zefir ve şehik eden ehl-i şekavetin azabını haber verip, ehl-i imanı fitnelere düşüren şakilerin hem dünyada, hem ahirette cezalanna işaret eder. Aynen öyle de, bu asra da zahiren bakan, esrarlı olan Sure-i وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ[5] 'den şu ayetin

1. Allah'ın nurunu üfleyerek söndürmek isterler. (Tevbe Suresi, 32.)
2. Şakilere gelince... (Hûd Suresi, 106.)
3. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.
4. [Şakilere gelince] Cehennem ateşinde eşeğin anırması gibi nefes alıp verirler. (Hûd Suresi, 106.)
5. Yemin olsun burçlarla dolu gökyüzüne. (Bürûc Suresi, 1.)

afet: belâ, musibet, büyük felâket.
âhiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asır: yüzyıl.
asr: yüzyıl.
âyat: Kur'ân ayetleri.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
ceza: karşılık, azap.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdisele re, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyet: önem, deger, kıymet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i şekavet: İslâmiyetin yasakladığı kötülükleri ve rezaletleri işleyen kimse.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
feryad u fizar: yüksek sesle bağırıp haykırmak, imdat istemek.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
ihtimal: olabilirlik.
itibar: deger.
mebde: başlangıç.
munteha: bitiş, sona erme.
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
şaki: Allah'ın rızasından ve âhiret mutluluğundan yoksun kimse.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şehik: nefesi çekerken ses verme, hıçkırık.
tağyane: azgın olan kimse gibi asi olarak.
zahiren: görünüşte.
zefir: nefes verme, solugu dışarı verme.

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ [1]

ifadesi gibi hem İstanbul'un iki harîk-ı kebiri, hem Harb-i Umumînin dehşetli yangınını cehennem azabı gibi o fitnenin bir cezasıdır diye işaret eder.

Elhâsıl: Bu ayet her asra baktığı gibi bu asra daha ziyade nazar-ı dikkati celp etmek için cifirce bu asrın üç dört devresinin tarihlerine ve hâdiselerine işaret ve manasının suretiyle ve tarz-ı ifadesiyle iki cereyanın keyfiyetlerine ve vaziyetlerine ima eder.

Sabri'nin mektubu yolda iken ve gelmeden evvel o mektubun manevî tesiriyle bu ayeti ve أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا [2] ayetiyle beraber düşünürken hatırıma geldi. Risale-i Nur bu derece kuvvetli işaret-i Kur'âniyeye ve şakirtleri bu kadar kıymetli beşaret-i Furkaniyeye ve aktapların iltifatına mazhariyetin sırrı ve hikmeti, musibetin azameti ve dehşetidir ki, hiçbir eserin mazhar olmadığı bir kudsî takdir ve tahsin almış. Demek ehemmiyet onun fevkalâde büyüklüğünden değil, belki musibetin fevkalâde dehşetine ve tahribatına karşı mücahedesi cüz'î ve az olduğu hâlde gayet büyük öyle bir ehemmiyet kesbetmiş ki, bu ayette işaret ve beşaret-i Kur'âniyede ifade eder ki, *Risale-i Nur dairesi içine girenler tehlikede olan imanlarını kurtarıyorlar ve imanla kabre giriyorlar ve cennete gidecekler* diye müjde veriyorlar. Evet, bazı vakit olur ki, bir

1 Mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara eziyet eden, sonra tevbe de etmemiş olan kimseler için Cehennem azabıyla beraber bir başka yangın azabı daha vardır. (Burûc Sûresi, 10.)

2. Ölü olan kimse... (En'âm Sûresi, 122.)

aktap: kutuplar, belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük velî
asr: yüzyıl
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyükülük.
azap: günahlara karşı kabirde ve âhirette çekilecek ceza
beşaret-i Furkaniye: hak ile batılı, iyi ile kötüyü ayıran Kur'ân'ın müjdelemesi.
beşaret-i Kur'âniye: Kur'ân'ın müjdelemesi
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi
ceza: karşılık, azap
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmî
cüz'î: küçük, az.
dehşet: büyük korku, hâlî korkma, ürkme
dehşetli: ürkütücü, korkunç
devre: dönem
ehemmiyet: önem, deger, kıymet
elhâsıl: hâsılı, netice itibarıyla, kısaca
evvel: önce
fevkalâde: olağanüstü
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
gayet: son derece
hâdise: olay
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
harîk-ı kebir: büyük yangın
hikmet: gizli sebep, gaye
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme
iman: inanç, itikat.
işaret-i Kur'âniye: Kur'ân'ın işareti
kabir: mezar
kesb: kazanma
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu nitelik.
kıymet: deger
kudsî: mukaddes, yüce
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
mazhariyet: nail olma, şereflenme
musibet: felâket, belâ
mücahede: savaşma, mücadele
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, tarz
şakirt: talebe, öğrenci
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahsin: beğenme, güzel bulma
takdir: kıymet verme, beğenme
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli
tesir: etki
vaziyet: durum
ziyade: çok, fazla

nefer gördüğü hizmet için bir müşirin fevkine çıkar, binler derece kıymet alır.

İHTAR: Geçmiş ve gelecek ayetlerin ışaretleri yalnız tevafukla değil, belki her bir ayetin mana-ı kullîsindeki cüz'iyat-ı kesîresinden bir cüz'î ferdi Risale-i Nur olduğuna imaen, münasebet-i maneviyeye göre cifrî ve ebcedî bir tevafukla o münasebeti teyiden ve ona binaen hususî ona bakar demektir.

ALTINCI AYET:

Sure-i Hadid'de [1] وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ yani, "*Karanlıklar içinde size bir nur ihsan edeceğim ki, o nur ile doğru yolu bulup onda gidesiniz.*" Lillâhilhamd, Risale-i Nur bu kudsî ve küllî manasının parlak bir ferdi olduğu gibi, نُورًا 'deki tenvin ن sayılmak cihetiyle bin üç yüz on sekiz adediyle, Resâili'n-Nur Müellifi tedristen telif vazifesine ve mücahidâne seyahate başladığı zamanın beş sene evvelki zamanına ve çok ayetlerin işaret ettikleri bin üç yüz on altı tarihindeki mühim bir inkılâb-ı fikrîden iki sene sonraki zamana tevafuk eder ki, o zaman istihzarat-ı Nuriyeye başladığı aynı tarihtir. İşte şu nurlu ayet, hem manaca, hem cifirce tevafuku ise, umum vücuhu aynı şuur olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'da elbette ittifakı tesadüfî olamaz.

1. Hadîd Suresi: 28

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmî.
cifrî: cifir hesabına ait.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az.
cüz'iyat-ı kesîre: pek çok parçacık, birçok bolum.
ebcedî: ebcet hesabına ait.
evvel: once.
fevk: üst.
hususî: özel.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lutuf.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle.
inkılab-ı fikrî: fikrî değişiklik.
istihzarat-ı Nuriye: Risale-i Nur hizmetinin başlangıç, hazırlık devresi.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lillâhilhamd: ne kadar hamd ve şükürler varsa ve olmuşsa, cümlesi Allah'a mahsustur. Ona gider, Ona aittir.
mana-i küllî: küllî mana, bütün mana, umumî mana.
mücahidâne: mücahitçe, cihad ederek, gayret göstererek.
müellif: eser telif eden, yazan.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: münasıplık, uygun olma.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
müşir: en yüksek asker derece, mareşal.
nefer: asker, er.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü, anlayış, idrak.
tedris: okutma, ders verme.
telif: eser yazma.
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en) iki esre.
tesadufî: tesadufle ilgili, rastgele, tesaduf olarak.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
teyiden: tasdik ederek, kuvvetlendirerek.
umum: bütün.
vazife: görev.
vücuh: vecihler, cihetler, yönler.

YEDİNCİ AYET: [1] وَيُحِقُّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهٖ

Şu ayet-i meşhuresinin küllî manasının bu zamanda zahir bir mâsadakı Risaletü'n-Nur olduğu gıbı, Lâfzullahtakı şeddeli ل , bir ل ; ve [2] بِكَلِمَاتِهٖ 'deki melfuz ى sayılmak şartıyla, dokuz yüz doksan sekız adedıyle, *Rısaletü'n-Nur*'un dokuz yüz doksan sekiz adedine tam tamına tevafukla, münasebet-ı manevıyeye bınaen, remzen ona bakar. Ve bu remzi lâtifleştıren ve kuvvet veren münasebetlerin bırısi şudur ki: Rısaletu'n-Nur'un eczalan *Sözler* namıyla ıştıhar etmişler. *Sözler* ıse Arabca "*kelimat*"tır ve o kelimat ile Kur'ân'ın hakaikını o derece mahz-ı hak ve ayn-ı hakikat olduğunu ispat etmiş kı, bu zamanın dinsiz feylesoflarını tam susturuyor.

SEKİZİNCİ AYET:

[3] قُلْ اِنَّنِيْ هَدٰىنِيْ رَبِّيْٓ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ 'dır. Şu ayet-ı meşhure küllî manasının bu asırda muvafık ve münasip bir ferdı Rısaletü'n-Nur olduğu gıbı, cıfırle [4] صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ kelimesi, صِرَاطٍ 'deki *tenvın* ن sayılmak cıhetıyle, *Rısaletü'n-Nur* adedi olan dokuz yüz doksan sekıze yine ıkı sırlı [HAŞIYE] fark ıle baktığı gıbı, [5] هَدٰىنِيْ رَبِّيْٓ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ cumlesinin makam-ı ebcedîsi ıle bin üç yüz on altı ederek,

HAŞİYE: Yanı, mertebesine ışaret ıçın ıkı fark var. Rısale-ı Nur vahıy değıl, ılham ve ıstıhraçtır.

1 Allah delıl ve mu cızelenyle hakkı ortaya çıkarır. (Yunus Suresi: 82.)
2. Kelımelenyle
3 De kı: Elbette Rabbım benı dosdoğru bır yola enıştırdı. (En'am Suresi: 161.)
4 Dosdogru bır yol
5 Rabbım benı dosdoğru bır yola enıştırdı. (En'am Suresi: 161.)

asır: yuzyıl
ayet: Kur'anın her bır cumlesi.
ayet-ı meşhure: meşhur ayet.
ayn-ı hakıkat: hakıkatın aslı gerçeğın ta kendısı
binaen: -den dolayı, bu sebepten
cıfır: harflere verılen sayı kıymetı ıle geleceğe veya geçen hâdıselere, ıbarelerden tarıh veya ısme daır ışaretler çıkarmak ılmı.
cıhet: yon
delıl: bır davayı ıspata yarayan şey, burhan
ecza: cuzler, parçalar, kısımlar
feylesof: sapık fikırlı felsefe ıle uğraşan
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
haşıye: dipnot.
ıspat: doğruyu delıllerle gösterme.
ıştıhar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma
kelımat: kelımeler, sozler
küllî: umumî, genel, butun olan.
Kur'an: Allah tarafından vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e ındırılmış semavî kıtapların sonuncusu
lâfzullah: Allah lafzı
lâtıf: guzel, hoş.
mahz-ı hak: hakkın tâ kendısı.
makam-ı ebcedî: ebcedle ılgılı makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
mâsadak: doğrulayıcı, tasdik etmek.
melfuz: söylenmış, soylenılen, okunan
mu'cize: benzerını yapmaktan ınsanların âcız kaldığı şey
munasebet: munasıplık, uygun olma
munasebet-i manevıye: manevî munasebet, yakınlık, ırtıbat.
munasıp: uygun
muvafık: uygun, uyar, munasıp
nam: ad
remz: kelıme ve cumleye yuklenılmış gızlı mana, şifre, sembol
remzen: remz ıle, ışaret ederek, ışaretle
şedde: Arabca ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfın uzerıne konulan ve o harfı ıkı defa okutan ışaret.
sır: gızlı hakıkat.
tenvın: Arabca bır kelımenın sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
tevafuk: uygunluk, belıl sıra, ölçu ve munasebetler ıçersınde bırbırıne denk gelme
zahır: açık, aşıkâr

Risale-i Nur Müellifinin tedrisiyle istihzarat-ı Nuriyede bulunduğu en hararetli tarihi olan bin üç yüz on altı adedine tam tamına tevafuk eder.

DOKUZUNCU AYET: Hem el-Bakara Suresi'nde, hem Lokman Suresi'nde [1] فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ cümlesidir. Yani, "*Allah'a iman eden, hiç kopmayacak bir zincir-i nuraniye yapışır, temessük eder.*" Risale-i Nur ise, iman-ı billâhın Kur'ânî bürhanlarından bu zamanda en nuranîsi ve en kuvvetlisi olduğu tahakkuk ettiğinden, bu [2] بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ külliyetinde hususî dâhil olduğuna teyiden, makam-ı cifrîsi bin üç yüz kırk yedi ederek Risaletü'n-Nur intişarının fevkalâde parlaması tarihine tam tamına tevafukla bakar. Ve bu on dördüncü asırda Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsinden neş'et eden bir urvetü'l-vuska ve zulümattan nura çıkaracak bir vesile-i nuraniye Risalei'n-Nur olduğunu remzen bildirir.

ONUNCU AYET: [3] يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ

ON BİRİNCİ AYET: [4] وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ

ON İKİNCİ AYET: [5] وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

ayetleridir. Meal-i icmalleri der ki: "*Kur'ân hikmet-i kudsiyeyi size bildiriyor, sizi manevî kirlerden temizlendiriyor.*" Bu üç ayetin küllî ve umumî manalarında *Risalei'n-Nur* kastî bir surette dâhil olduğuna iki kuvvetli emare var

1. Bakara Suresi, 256; Lokman Suresi, 22.
2. Hiç kopmayacak bir zincir-i nuranî. (Bakara Suresi, 256; Lokman Suresi, 22.)
3. Allah hikmeti dilediğine verir... (Bakara Suresi, 269.)
4. Onlara Kitabını öğretecek, kâinatın yaratılış sırlarını ve gayesini bildirecek ve onları inkâr ve isyan kirlerinden temizleyecek. (Bakara Suresi, 129.)
5. Sizi inkar ve günah kirlerinden temizler, size Kur'an'ı, kainatın gayesini ve sırlarını öğretir. (Bakara Suresi, 151.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
dâhil: girme, içinde olma.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
haşiye: dipnot.
hikmet: hakimlik, yüksek bilgi, kâinattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma.
hikmet-i kudsiye: kusursuz ve eksiksiz hikmet.
i'caz-ı manevî: manen mu'cize oluş.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
iman-ı billah: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kainatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
istihzarat-ı Nuriye: Risale-i Nur hizmetinin başlangıç, hazırlık devresi.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik.
kastı: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
külliyet: bütünlük, umumilik.
Kur'ânî: Kur'ân'a uygun, Kur'ân'a ait.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı, değer.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
meal-i icmalî: kısaca anlam, özet olarak anlam.
mertebe: derece, basamak.
müellif: eser telif eden, yazan.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
suret: biçim, şekil, tarz.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tedris: okutma, ders verme.
temessük: yapışma, sarılma, sıkıca tutunma.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
teyiden: tasdik ederek, kuvvetlendirerek.
urvetü'l-vüska: kopmaz ve sağlam kulp, Müslümanlık.
vahy: Cenâb-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
vesile-i nuraniye: nurlu vasıta, sebep.
zincir-i nuranî: nurlu zincir.
zulumat: karanlıklar.

Birisi şudur ki: Risalei'n-Nur'un müstesna bir hassası ism-i *Hakem* ve *Hakîm*'in mazhar olup, bütün safahatında, mebahisinde nizam ve intizam-ı kâinatın âyinesinde ism-i *Hakem* ve *Hakîm*'in cilveleri olan hikmet-i kudsiyeyi ve hikemiyat-ı Kur'âniyeyi ders veriyor. Mevzuu ve neticesi hikmet-ı Kur'âniyedir.

İkinci emare: *Birinci ayet*, bin üç yüz yirmi iki ederek, makam-ı ebcedî ile Risalei'n-Nur Muellifinin doğrudan doğruya ulûm-i âliyeden (اَلَيه) başını kaldırıp hikmet-i Kur'âniyeye müteveccih olarak hadimü'l-Kur'ân vaziyetini aldığı tarihtir ki; bir sene sonra İstanbul'a gitmiş, manevî mücahedesine başlamış.

Ikinci ayet ise, makam-ı cifrîsi bin üç yüz ikı ederek, Risale-i Nur Müellifinin Kur'ân dersini aldığı tarihe tam tamına tevafukla, remzen Kur'ân'ın bâhir bır bürhanı olan Resaılı'n-Nur'a bakar

Üçüncü ayet ise, bin üç yüz otuz sekiz olduğundan, hikmet-i Kur'âniyeyi Avrupa hükemasına karşı parlak bir surette gösterebilen ve gösteren Risalei'n-Nur müellifi Dârülhikmeti'l-Islâmiyede hikmet-i Kur'âniyeyi müdafaa etmekle, hatta İngilizin Başpapazı sual ettiği ve altı yüz kelime ile cevap istediği altı sualine altı kelime ile cevap vermekle beraber, inzivaya girip bütün gayretiyle Kur'ân'ın ilhamatından Risale-i Nur'un meselelerini iktibasa başladığı aynı tarihe tam tamına tevafukla remzen bakar

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
âyine: ayna
bahir: apaçık, aşikâr.
burhan: delil ispat, hüccet.
cilve: tecelli, görüntü
Darülhikmeti l-Islâmiye: 1918-1922 yılları arasında büyük hizmetler yapmış olan İslam akademisi veya Yüksek İslam Şurası manasındaki dini müessese
emare: alâmet belirti nişan
hadimu'l-Kur'an: Kur'an hizmetkârı Kur'an'a hizmet eden
hassa: bir şeye mahsus olan özellik nitelik
hikemiyat-ı Kur'âniye: Kur'an'da geçen ibret verici hâdiseler
hikmet-i kudsiye: kusursuz ve eksiksiz hikmet.
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'a mahsus hikmet. Kur'an'ın hikmeti
hükema: filozoflar
iktibas: alıntı.
ilhamat: ilhamlar gönle doğmalar kalbe gelmeler.
intizam-ı kâinat: kainattaki düzen sistem.
inziva: bir köşeye çekilme tek başına yaşama dünya işlerinden vazgeçme dünyadan el-etek çekme.
ism-ı Hakim: Hakîm ismi. Cenab-ı Hakkın hikmetle faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi
Kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavi kitapların sonuncusu
makam-ı cifri: cifre ait makam cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
makam-ı ebcedi: ebcetle ilgili makam ebcedî mana ebcedî hesap
manevî: manaya ait, maddî olmayan
mazhar: bir şeyin çıktığı yer zuhur ettiği göründüğü yer.
mebahis: mebhaslar. bahis olunanlar konular
mesele: önemli konu
mevzu: konu
mücahede: savaşma mücadele.
müdafaa: savunma
müellif: eser telif eden, yazan
müstesna: benzerlerinden üstün olan, seçkin mümtaz.
müteveccih: bir cihete dönen, yönelen.
nizam: düzen
remzen: remiz ile işaret ederek, işaretle
safahat: safhalar, devreler
sual: soru
suret: biçim şekil tarz
tevafuk: uygunluk, belli sıra ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
ulûm-i âliye: alet ilimleri gramer sarf nahiv sintaks gibi başka bilgilerin öğrenilmesine yardımcı olan ilimler
vaziyet: durum

ON UÇÜNCÜ AYET: Sure-i Âl-i İmran'da,

(1) وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ

ON DÖRDÜNCÜ AYET: Sure-i Nisâ'da,

(2) لٰكِنِ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ

Bu iki ayet bu asra da hususî bakarlar.

Birincisinin meali gösteriyor ki: Ehl-i dalâlet müteşabihat-ı Kur'âniyeyi yanlış tevilât ile tahrifine ve şüpheleri çoğaltmasına çalıştığı bir zamanda, ilmde rüsuhu bulunan bir taife o müteşabihat-ı Kur'âniyenin hakikî tevillerini beyan edip ve iman ederek o şübehatı izale eder. Bu küllî mananın her asırda mâsadakları ve cuz'iyatları var. Harb-i Umumî vasıtasıyla, bin seneden beri Kur'ân aleyhinde teraküm eden Avrupa itirazları ve evhamları âlem-i İslâm içinde yol bulup yayıldılar. O şübehatın bir kısmı fennî şeklini giydi, ortaya çıktı. Bu şübehatı ve itirazları bu zamanda def' eden başta Risalei'n-Nur ve şakirtleri göründüğünden, bu ayet bu asra da baktığından, Risalei'n-Nur ve şakirtlerine remzen bakmakla beraber, ulema-i muteahhirînin mezhebine göre (3) إِلَّا اللهُ 'ta vakfedilmez. O hâlde makam-ı cifrîsi aynen (4) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ 'nın makamı gibi bin üç yüz kırk dört ederek, Resâili'n-Nur ve şakirtlerinin meydan-ı mücahede-i maneviyeye atılmaları tarihine tam tamına tevafukla, onları da bu

1. Hâlbuki o ayetlerin tefsirini Allah tan ve Allah ın kendilerine ilmde derinlik ve istikamet ihsan ettiği kimselerden başkası bilemez. (Âl-i İmran Suresi 7.)
2. Fakat onlardan ilmde derinlik ve istikamet sahibi olanlar... (Nisâ Suresi, 162.)
3. Allah tan başka
4. Şüphesiz ki insan azgınlaşır. (Alak Suresi 6.)

alem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası
aleyh: karşı, karşıt.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an ın her bir cümlesi
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cuz'iyat: parçaya ait olan şeyler
def': menî olma, kovma, ortadan kaldırma
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
evham: vehimler, zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular
fennî: fenne mensup, fenle ilgili olan
hakikî: gerçek
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
hususî: özel
iman: inanç, itikat.
İtiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma
izale: giderme, ortadan kaldırma.
küllî: umumî, genel, bütün olan
makam: yer, durak.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı degen
mâsadak: doğrulayıcı, tasdik etmek
meal: mana, anlam, mefhum
meydan-ı mücahede-i maneviye: manevî cihad meydanı
mezhep: dinde tutulan yol, dinde anlayış ve ibadet yolu
müteşabihat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın müteşabih olan ayetleri
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
rüsuh: bir ilmin derinliğine inceliğine varma, ilm ve fende geniş bilgi sahibi olma.
şakirt: talebe, öğrenci
şübehat: şüpheler
Sure-i Nisâ: Nisâ Suresi
tahrif: değiştirme, bozma
taife: takım, guruh
teraküm: birikme, yığılma, toplanma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
tevil: yorumlama, yorum
tevilât: teviller, yorumlamalar
ulema-i muteahhirin: son zamanlarda yetişen büyük âlimler
vakıf: durma, duruş
vasıta: aracılık.

ayetin harim-i kudsîsinin içine alıyor. Hem haşrin en kuvvetlı ve parlak bır bürhanı olan Onuncu Sözün etrafa yayılması tarihine ve Kur'ân'ın kırk vecihle mu'cize olduğunu beyan eden Yirmi Beşinci Sözün ıştıhan hengâmına, hem [1] إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ adedine tam tamına tevafukla bakar. Eğer mezheb-i selef gibi [2] إِلَّا اللهُ 'ta vakıf olsa, o hâlde [3] اَلرَّاسِخُونَ 'dekı şeddeli ر iki ر sayılsa bin üç yüz altmış kusur ederek, Risaletü'n-Nur Şakirtlerinin bundan on beş yırmi sene sonraki rasihâne ve muhakkıkane olan ilimlerine ve imanlarına remzen baktığı gibi, şeddeli ر, asıl itibanyla bir ل, bir ر sayılsa, bin iki yüz on iki ederek, bundan bir buçuk asır evvel Mevlâna Halıd Zulcenaheynin Hindistan'dan getirdiği parlak bir ilm-i hakikat rüsuhuyla o zamanda meydan alan tevilât-ı fasıdeyı ve şübehatı dağıtarak yüz senede elli milyondan zıyade insanları daire-i irşadına aldığı ve tenvır ettiği zamanın tarihine tam tamına tevafukla bakar.

Ikıncı ayet olan [4] اَلرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ, şeddeli ر, aslına nazaran bir ل, bır ر sayılmak cıhetıyle, makam-ı ebcedîsi bin üç yüz kırk dört etmekle her asra baktığı gibi, bu asra da hususî remzen bakar. Ve ilm-i hakıkatte rasıhâne çalışan ve kuvvetli iman eden bir taifeye işaret eder. Ve çok ayetlenn ehemmıyetle gosterdıkleri bu bın üç yüz kırk dörtte Risaletü'n-Nur ve şakırtlerinden daha

1. Şüphesiz kı insan azgınlaşır. (Alak Suresi, 6.)
2. Allah tan başka
3. Derinleşenler
4. Ilımde derınlık ve ıstıkamet sahıbı olanlar. (Nisâ Suresi, 162.)

asır: yuzyıl.
ayet: Kur'ân ın her bir cümlesi
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
bürhan: delıl, ıspat, hucceti.
cıhet: yön.
daire-i irşat: ırşat dairesi
ehemmıyet: önem, değer, kıymet.
evvel: once
harim-i kudsî: kutsal olan ve herkesın gırmesine musaade edılmeyen yerler
haşır: kıyametten sonra bütun ınsanların bır yere toplanmalan. Allah ın olulen dınlıtıp mahşere çıkarması
hengâm: zaman, sıra
hususî: ozel
ilm-i hakikat: hakıkat ılmı.
iman: ınanç, ıtıkat.
ıştıhar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma
makam-ı ebcedî: ebcedle ılgılı makam, ebcedı mana, ebcedı hesap
mezhep-i selef: Kur'ân ın zahırî manasını kabul edıp ona gore hukum çıkaran mezhep
mu'cize: benzerını yapmaktan ınsanlarını acız kaldıgı şey
muhakkıkane: gerçeği araştıran bır kımseye yakışır şekılde, muhakkık olan bır ınsana yakışacak şekılde
nazaran: gore, bakımından, bakarak, bakılırsa
rasihane: sağlam delıl ve burhana dayanmak suretıyle
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle
rüsuh: bır ılmın derınlıgıne, incelıgıne varma ılm ve fende geruş bılgı sahıbı olma
şakirt: talebe, ogrencı
şedde: Arabca ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfın uzerıne konulan ve o harfı ıkı defa okutan ışaret.
şübehat: şupheler
taife: takım, guruh.
tenvır: bır şey hakkında bılgı verme, bır konu hakkında başkalarını aydınlatma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, olçu ve munasebetler ıçerısınde bırbırıne denk gelme
tevilât-ı fasıde: bozgunculuk ve ren fıtne çıkaran yorumlar
vakıf: durak.
vecih: cıhet, yon.
ziyade: çok, fazla

zıyade bu vazîfeyi müşkül şerait içinde sebatkârâne yapan zahirde görülmüyor. Demek bu ayet onları dahi dâire-i harimine hususî dâhil ediyor.

ON BEŞİNCİ AYET:

(1) يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا

Şu ayet bu zamana dahi hitap eder. Çünkü tamam –(2) مُبِينًا hariç kalsa– bin üç yüz altmış küsur eder. Eğer (3) قَدْ جَاءَكُمْ 'den sonraki olsa, (4) بُرْهَانٌ ve (5) نُورًا kelimelerindeki tenvinler nun sayılsa bin üç yüz on eder. Demek bu asra da hitap eder. Hem, (6) قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ cumlesi yalnız dört farkla Furkan adedine tevafukla sarihan baktığı gibi, o kudsî burhan-ı İlâhînin bu zamanda parlak ve kuvvetli bir burhanı olan Resaili'n-Nur'a dahi ikinci cümlesi olan (7) أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا adedi, iki tenvin vakıfta iki *elif* sayılmak cihetiyle beş yüz doksan sekiz ederek aynen tam tamına Resaili'n-Nur'a ve Risaletü'n-Nur adedine tevafuk ile o semavî burhan-ı kudsînin yerde bir burhanı, Resaili'n-Nur olduğunu remzen haber veriyor.

İHTAR: Sözlerin üç ismi olan *Risaleti'n-Nur* veya *Resaili'n-Nur* veya *Risaleti'n-Nur*'daki şeddeli ن ıki نْ sayılmak, cifirce ağlebî bir kaidedir. Şeddeli harf bazen bir, bazen ıkı sayılabilir.

ağlebî: çoğunlukla, ekseriya
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
bürhan: delil, ispat, huccet.
burhan-ı ilâhî: İlâhî, mukaddes delil
burhan-ı kudsî: kudsî delil, kudsî burhan
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
cihet: yan, yön, taraf
dahil: girme, içinde olma
dâire-i harim: mahrem, hususî dâire
Furkan: hak ile batıl, iyi ve kötü, hayır ve şer arasındaki farkı gösteren
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma
hususî: özel.
ihtar: hatırlatma, uyarı
kaide: kural, esas, dustur
kudsî: mukaddes, yüce.
müşkül: güç, zor, çetin.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
sarihan: açıkça, açık olarak
sebatkârane: sabır ve sebat ederek, sebat göstererek, sebatlı bir şekilde
şedde: Arabca ve Farsçada ıki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi ıki defa okutan işaret
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî
serait: şartlar
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna ıki üstün (en), ıki esre
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vakıf: durma, duruş.
vazife: görev
zahir: görünüşe göre, görünüş itibarıyla
zıyade: çok, fazla

1. Ey İnsanlar! Size Rabbinizden apaçık bir delil olan bir peygamber geldi ve size dünyanızı ve âhiretinizi aydınlatıcı apaçık bir nur olarak Kur'ân'ı indirdik. (Nisâ Sûresi 174.)
2. Apaçık.
3. Size geldi.
4. Apaçık bir delil.
5. Apaçık bir nur.
6. Size apaçık bir delil geldi.
7. Size apaçık bir nur indirdik.

ON ALTINCI AYET: [1] لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ 'dur.

Şu şifalı ayet çok zamandır benim dertlerimin şifası ve ilâcı olduğu gibi, eczahane-i kübra-i İlâhiye olan Kur'ân-ı Hakîm'in tıryaki ilâçlarından, Risalei'n-Nur eczalarının kavanozlarından alarak belki bin manevî dertlerime bin kudsî şifayı buldum ve Resaili'n-Nur Şakirtleri dahı buldular. Ve fenden ve felsefenin bataklığından çıkan ve tedavisi çok müşkül olan ve zındıka hastalığına müptelâ olanlardan çoklan onunla şifalarını buldular.

İşte her derde şifa olan Kur'ân'ın ilâçlarının bu zamanda bir kısım kavanozları hükmünde bulunan *Resaili'n-Nur* dahı bu şifadar ayetin bır medar-ı nazan olduğuna kuvvetli bir emare şudur kı:

Bu ayetin makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz kırk altı adedi, *Resaili'n-Nur*'un bin üç yüz kırk altıda şifadarâne etrafa intişaratının tarihine ve *Mu'cizat-ı Ahmediye* Aleyhissalâtü Vesselâm namında olan risale-i harikanın zaman-ı telifine tam tamına tevafukudur. Şu tevafuk hem münasebet-i maneviyeyi teyit ve onunla teeyyüt eder, hem remızden işaret derecesine çıkanyor.

ON YEDİNCİ AYET:

[2] فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ 'deki [3] قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ 'nün makam-ı cifrîsi, şeddeli ل 'lar birer ل ve şeddeli ك bır ك sayılmak cihetiyle bin üç yüz yirmi dokuz ederek, Harb-i Umumînin

1 O, iman edenler için bir hidayet rehberi ve bir şifadır. (Fussilet Suresi, 44.)

2 Ey Peygamber! eğer insanlar senden yüz çevirirse: sen de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim." (Tevbe Suresi, 129.)

3 De ki, "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete layık hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim." (Tevbe Suresi, 129.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ıkıncı hayat.
aleyhissalâtü vesselam: salât ve selâm onun üzenne olsun, anlamında. Hz. Muhammed e dua.
ayet: Kur'ânın her bır cumlesi.
cihet: yon.
delil: bır davayı ıspatla yarayan şey, burhan.
ecza: eczacılıkta ilâç yapmada kullanılan çeşıtlı maddeler.
eczahane-i kubra-i İlahiye: Allah ın buyuk eczanesi.
emare: alâmet, belırtı, nışan.
felsefe: madde ve hayatı başlangıc ve gaye bakımından inceleyen ılım.
fen: tecrubı ıspatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
hidayet: doğru olan, hak olan.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iman: inanma, ıtıkat.
intişarat: yayılmalar, dağılmalar, neşrolunmalar.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice sayı değeri.
manevî: manaya aıt, maddî olmayan.
medar-ı nazar: goz onunde bulundurulması gereken.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimızin (asm) gosterdiği mu cızeler.
münasebet-i maneviye: manevî munasebet, yakınlık, ırtıbat.
müptelâ: tutkun, bır şeye duşkun ve tutulmuş olan.
müşkül: guç, zor, çetin.
nam: ad.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
peygamber: Allah tarafından haber getırerek Allahı emır ve yasaklarını ınsanlara tebliğ eden elçi, nebî.
Rab: besleyen, yetıştıren, verdiği nımetlerle mahlûkatı ıslah ve terbıye eden Allah.
remız: ışaret, istediğini ışarede ifade etme, ıma.
risale-i harika: harika rsale, harika kıtapcık.
şakırt: talebe, ogrencı.
şedde: Arabca ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bir harfin üzenne konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
şifadar: sıfa vencı, şıfalı.
şifadarane: şıfa verırcesine, şıfalı olarak.
Sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı.
teeyyut: doğru çıkma, gerçekleşme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçu ve munasebetler ıçerısınde bırbırınne denk gelme.
teyit: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma.
zaman-ı telif: yazılış zamanı.
zındıka: dınsızlık, ınançsızlık.

başlangıcı zamanında Resaili'n-Nur'un başlangıcı olan *Işaratu'l-I'caz* tefsirinin tarih-i telifine tam tamına tevafukla beraber, şeddeli ق ıkı ق sayılmak cihetiyle bin üç yüz kırk dokuz ederek, Harb-i Umumînin verdiği sarsıntılar zamanında Resaili'n-Nur'un [1] حَسْبِيَ اللهُ diyerek ehl-i dunyadan hiçbir yerde himaye görmeden belki tehacüme hedef olmakla beraber çekinmeyerek yalnız başlarıyla müşkülât içinde envar-ı Kur'âniyeyi neşrettikleri aynı tarihe tam tamına tevafuku ise, her cihetiyle ayn-ı şuur olan âyâtta elbette tesadufî olamaz. Belki bu gibi ayetler, en müşkül zaman olan bu asra dahî hususî bakarlar ve o âyâtı kendilerine rehber ittihaz eden bir kısım şakirtlerine hususî iltifat edip, iltifatlarıyla teşci ederler.

Bu ayet, sabık ayetler gibi münasebet-i maneviyesi gerçi zahiren görünmüyor, fakat bir cihetle Resaili'n-Nur ile bir nevi münasebeti vardır. Şöyle ki:

On üç senedir, (HAŞİYE) bu ayet Risaletü'n-Nur Müellifinin ve sonra has şakirtlerinin, mağripten sonra bir vird-i hususîleridir. Hem bu ayetin manasına bu zamanda tam mazhar ve herkes onlardan çekinmesinden fütur getirmeyerek, حَسْبِيَ اللهُ deyip mütevekkilâne müşkülât-ı azîme içinde envar-ı imaniyeyi ve esrar-ı Kur'âniyeyi neşreden ehl-i imanı me'yusiyetten kurtaran başta Risaletü'n-Nur ve şakirtlerdir.

HAŞİYE: Telif tarihine göredir.

1. Allah bana yeter. (Tevbe Suresi: 129.)

asır: yüzyıl
âyat: Kur'ân ayetleri
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayn-ı şuur: tam şuurluluk.
cihet: yön
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, âhireti düşünmeyen
ehl-i iman: inananlar, İman sahipleri.
envar-ı imaniye: iman nurları, imana ait parıltılar.
envar-ı Kur'aniye: Kur'ân nurları, Kur'ân'ın saçtığı parıltılar, ışıklar
esrar-ı Kur'aniye: Kur'an'ın sırları, Kur'ân'a ait gizlilikler
fütur: zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma, usanç, bıkma
gerçi: öyle ise de, her ne kadar
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
haşiye: dipnot.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hususî: özel
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ilah: kendisine ibadet edinilen ve tapınılan şey
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
ittihaz: edinme, alma.
layık: uygun, yakışır, münasip
mağrip: güneşin batma vaktı, akşam
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
me'yusiyet: umutsızlık.
müellif: eser telif eden, yazan
münasebet: ilgi, ilişki, bağ
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
müşkül: güç, zor, çetin
müşkülat: müşküller, güçlükler, zorluklar
müşkülât-ı azîme: çok büyük zorluklar
mütevekkilâne: tevekkul içinde olarak, kendi gücünü aşan kısmını Allah'a havale ederek.
neşir: kitap yazma, basma, çıkarma, herkese duyurma, yayma
neşr: herkese duyurma, yayma, tamim
nevi: çeşit, tür
peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
rehber: yol gösteren, kılavuz.
sabık: geçen, önceki
şakirt: talebe, öğrenci
şedde: Arabca ve Farsçada ikı defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tarih-i telif: yazılış tarihi.
tefsir: Kur'an-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap
tehacüm: hücum etme, topluca hücum etme, saldırma
telif: eser yazma
tesadufî: tesadufle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevekkül: bir işi gerçekleşmesi için gereken çalışmayı ve çabayı gösterip sebeplere başvurduktan sonra işi Allah'a bırakma
vird-i hususî: özel virt, dua, zikir
zahiren: görünüşte

ON SEKİZİNCİ AYET: [1] اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغَالِبُوْنَ 'dır.

Bu ayet mealiyle hizbullahın zahirî mağlûbiyetinden gelen me'yusiyeti izale için kudsî bir tesellî verir ve hizbullah olan hizb-i Kur'ânînin hakikatte ve akıbette galebesini haber verir. Ve bu asırda hizb-i Kur'ânînin hadsız efradından Resaili'n-Nur Şakirtleri tezahür ettiklerinden bu ayetin küllî manasında hususî dahil olmalarına bir emare olarak makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz elli adedi ile Resaili'n-Nur Şakirtlerinin zahiri mağlûbiyetleri ve bir sene sonra mahpusiyetleri içinde manevî galebeleri ve metanetleri ve haklarında yapılan müthiş imha plânını akim bırakan ihlâsları ve kuvve-i maneviyelen tezahür etmesinin Rumî tarihi olan bin üç yüz elli ve elli bir ve elli iki adedine tam tamına tevafuku elbette şefkatkârâne, tesellîyettarâne bir remz-i Kur'ânîdir.

ON DOKUZUNCU AYET:

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ نُوْرُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ يَقُوْلُوْنَ
رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُوْرَنَا وَاغْفِرْ لَنَا [2]

Şu ayetin umum manasındaki tabakalarından bir tabaka-i işâriyesi bu asra dahi bakıyor. Çünkü [3] يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُوْرَنَا hem manaca kuvvetli münasebeti var, hem cifirce bin üç yüz yirmi altı ederek o tarihteki Hürriyet İnkılâbından neş'et eden fırtınaların hengâmında her şeyi sarsan o fırtınaların ve harblerin zulumatından kurtulmak için nur arayan mü'minler içinde,

1 Şüphesiz Allah'a tâbi olan topluluk gerçek galiplerin ta kendisidir. (Mâide Suresi, 56.)
2. [Peygamberle] beraber olan mü'minlerin nurları onlerinden ve arkalarından koşarak Cennete yol gösterirken onlar da: "Ey Rabbimiz, nurumuzu tamamla ve bizi bağışla" derler. (Tahrim Suresi, 8.)
3 Ey Rabbimiz, "Nurumuzu tamamla" derler. (Tahrim Suresi, 8.)

akıbet: nihayet, son
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız
asr: yüzyıl
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dahil: girme, içinde olma
efrat: fertler
emare: alamet, belirti, nişan
galebe: galip gelme, üstünlük
hadsız: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
harp: savaş
hengam: zaman, sım
hizb-i Kur'ânî: Kur'ân ayetlerinden bir kısmının bir araya getirilmiş hâli
hizbullah: Allah'ın taraftarı, Allah'a bağlı olan topluluk.
hususî: özel
İhlas: samimiyet, bir ameli başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme
izale: gidenme, ortadan kaldırma
kudsî: mukaddes, yüce
küllî: umumî, genel, bütün olan
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
mağlûbiyet: yenilgi, yenilme
mahpusiyet: tutukluluk hali
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı degeri
manevî: manaya ait, maddî olmayan
meal: mana, anlam, mefhum
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
me'yusiyet: ümitsizlik.
mü'min: iman eden, inanan
münasebet: münasiplik, uygun olma
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
nur: aydınlık, parlıtı, ışık.
remz-i Kur'ânî: Kur'ân'a ait remiz, işaret.
Rumî: Rumî tarih ve sene, Rumî takvim
şakirt: talebe, öğrenci
şefkatkârâne: şefkatli ve merhametli bir şekilde
tabaka: derece, kat.
tabaka-i işâriye: işârî tabaka, Kur'ân'ın işârî manası.
tesellî: avunma
tesellîyettarane: tesellî edene, tesellî verene yakışır şekilde
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme
umum: bütün
zahiri: görünürde.
zulûmat: karanlıklar

Resaili'n-Nur Şakirtleri az bir zaman sonra tezahür ettiklennden bu ayetin efrad-ı kesîresinden bu asırda bır mâsadakı orılar olduğuna bir emaredir. [1] وَاغْفِرْ لَنَا cümlesi bin üç yüz altmışa bakıyor. Demek bundan beş altı sene sonra ıstığfar devresıdır. Resaili'rı-Nur Şakırtleri o zamanda istiğfar dersini vereceğini remzen bır imadır.

YİRMİNCİ AYET:

[2] وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

Şu ayet-ı azîme sarihan Asr-ı Saadette nuzul-i Kur'ân'a baktığı gibi, sair asırlara dahi mana-i işarîsiyle bakar. Ve Kur'ân'ın semasından ılhamî bir surette gelen şifadar nurlara işaret eder. İşte *doğrudan doğruya tabib-i kulûp olan Kur'ân-ı Hakîm'ın feyzinden ve zıyasından iktibas olunan Risaletü'n-Nur*, benim çok tecrübelerımle umum manevî dertlerime şifa olduğu gibi, Resaili'rı-Nur Şakirtleri dahi tecrübeleriyle benı tasdik ediyorlar. Demek Resaili'rı-Nur bu ayetin bir mana-i işarîsinde dâhildir. Ve bu duhulüne bır emare olarak,

[3] مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ 'nın makam-ı cıfrîsi bın üç yüz otuz dokuz ederek, aynı tarihte Kur'ân'dan ılham olunan Resaili'rı-Nur bu asrın manevî ve muthiş hastalıklarına şifa olmakla meydana çıkmaya başlamasından, bu ayet ona hususî remzettiğine bana kanaat verıyor. Ben kerıdı kanaatimi yazdım. Kanaate itiraz edilmez.

1. Bızı bağışla. (Tahrım Suresi 8.)
2. Bız Kur'ân dan mu mınler için bır şıfa ve rahmet olan şeyi İndiryoruz. (Isra Suresi 82.)
3. Mu mınler için bır şıfa ve rahmet olan şey. (Isra Suresi 82.)

asır: yuzyıl
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberimiz (a.s.m) ve Dort Halifenın yaşadığı devıre verılen ad.
ayet: Kur'ân ın her bır cumlesi
ayet-ı azime: buyuk ve azametlı ayet
dâhil: gırme. Icınde olma.
devre: donem
duhul: ıçen gırme. dâhil olus.
efrad-ı kesire: cok kışıler
emare: alamet, belırtı. nışan
feyiz: bolluk, bereket, ihsan. bagıs.
hususî: ozel
iktibas: alıntı
ilham: belli bılgi vasıtalarına basvurmadan Allah tarafından insanın kalbıne veya zıhnıne ındırılen mana
ilhamî: ilham ıle elde edılen ilham ile ulaşılan.
ıma: ışaretle anlatma. ustu kapalı ifade etme
istiğfar: tevbe etme. Allah tan gunahlarının bagıslanmasını isteme.
itiraz: kabul etmedıgını belırtıp karsı cıkma
kanaat: inanma. goruş. fıkır
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hıkmet ve faydalar bulunan Kur'ân
makam-ı cifrî: cıfre aıt makam. cıfir hesabına gore ulaşılan nedce sayı degen
mana-ı işarî: yazı ve ışaretlerle ifade edılen mana
manevî: manaya aıt. maddî olmayan.
masadak: dogrulayıcı. tasdik etmek
mu'min: iman eden. inanan
müthiş: dehşet veren. urkuten. dehşetlı. korkunç.
nur: aydınlık. panlı ışık.
nüzul-ü Kur'ân: Cenab ı Hakkın kelamı olan Kur'ân ı Kerîm'in ındırılmesi. insanlığa ihsan edılmesi ve gonderılmesi.
peygamber: Allah tarafından haber getırerek Ilahı emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Rab: besleyen. yetıştıren. verdıgı nımetlerle mahlukatı ıslah ve terbıye eden Allah
remiz: ışaret, ışaretle anlatma. istegını ışaretle ifade etme
remzen: remz ıle ışaret ederek. ışaretle
sarı: dıger. başka. otekı
şakırt: talebe. ogrencı
sarıhan: acıkça. acık olarak.
sema: gok
şifadar: şifa verıcı. şifalı
suret: bıcım. sekıl. tarz
tabı: bırının arkasından gıden. ona uyan. ıtaat eden
tabıb-ı kulup: kalplerin tabıbı. kalplerin doktoru. kalp doktoru
tasdik: bır şeyin veya kımsenın dogruluguna kesin olarak hukmetme
tezahür: zuhur etme. ortaya cıkma. meydana cıkma. belırme. gorunme
umum: butun
zıya: ışık, aydınlık, nur. parlaklık

YİRMİ BİRİNCİ AYET VEYA AYETLER:

(2) قُلْ اِنَّنِي هَدٰينِي رَبِّيٓ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۞ (1) وَهَدٰيهُ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

sekiz-dokuz ayetlerde *sırat-ı müstakim*'e nazarı çeviriyorlar. Ve bu doğru, istikametli yolu bulmak için, daıma Kur'ân'ın nurundan, her asırda o asrın zulmetlerini dağıtacak ve istikamet yolunu tenvir edecek, Kur'ân'dan gelen nurlar olmakla ve bu dehşetli ve fırtınalı asırda o doğru yolu şaşırtmayacak bir surette gösteren başta şimdilik *Rısaletü'n-Nur* tezahur ettiğinden, hem bu "*sırat-ı müstakim*" kelimesinin makam-ı cıfrîsi –*tenvin* ن sayılmak cihetiyle– bin eder. Medde olmazsa, dokuz yüz doksan dokuz ederek, yalnız bir veya iki farkla [HAŞİYE] *Rısaletü'n-Nur* adedi olan dokuz yüz doksan sekize tevafukla, sekiz dokuz ayetlerde "sırat-ı müstakim" kelimeleri bu mezkûr iki ayet gibi Rısaletu'n-Nur'u sırat-ı mustakimin efradına hususî idhal edip remzen ona baktırır ve istikametine işaret eder. Eğer صِرَاطٍ 'daki *tenvin* sayılmazsa, اَلنُّورُ 'daki şeddeli ن bir ن sayılır, yine tevafuk eder.

Hem nasıl ki bu ayet Risalei'n-Nur'a ismiyle bakıyor, öyle de, onun istihzarat zamanına da bakar. Çünkü, (3) هَدٰنِي رَبِّيٓ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ 'in makam-ı cıfrîsi bin üç yüz

HAŞİYE: Yanı Rısaleti'n-Nur'un mertebesi ikinci ve üçüncüde olduğuna işarettir. Vahıy değil ve olamaz, belkı ılham ve ıstıhraçtır.

1 De ki: Elbette Rabbim beni dosdoğru bir yola erştirdi. (En'am Suresi: 161.)
2 Allah da onu dosdoğru bir yola iletti. (Nahl Suresi: 121.)
3 Rabbim beni dosdoğru bir yola erştirdi. (En'am Suresi: 161.)

asır: yuzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
dehşetli: urkutucu, korkunç.
efrat: fertler.
haşıye: dıpnot.
hususî: ozel.
idhal: dahil etme, ıçıne alma, sokma.
ıstıhzarat: hazırlıklar.
ıstıkamet: dogruluk, ınanç, dusunce, nıyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olma.
makam-ı cıfrî: cıfre aıt makam, cıfır hesabına gore ulaşılan netice, sayı degeri.
medde: med ışareti. Kur'ân-ı Kerîm de uzerine kondugu elifi uzatarak okutan ışaret.
mezkûr: zıkredilen, adı geçen, anılan.
nazar: bakış, dıkkat.
nur: aydınlık, panıtı ışık.
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle.
şedde: Arabca ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan ışaret.
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gosterdıgı hıdayet yolu.
suret: bıçım, şekıl, tarz.
tenvin: Arabca bır kelımenın sonunu nun gıbı okutmak uzere konulan ışaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçu ve munasebetler ıçensınde bırbırınne denk gelme.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belırme, gorunme.
zulmet: karanlık.

on altı ederek Risaletü'n-Nur Müellifinin ihtiyârsız olarak istıhzarat-ı Nuriyede bulunduğu ve umum malûmatını Kur'ân'ın fehmine basamaklar yaptığı en hararetli tarihi olan bin üç yüz on altı adedine tam tamına tevafuku elbette evvelki işaratı teyit ve onunla teeyyüt ederek Risaletü'n-Nur'u daire-i harimine remzen belki işareten dâhil ediyor.

Cay-ı dikkat ve ehemmiyetli bir tevafuktur ki, Risaletü'n-Nur Müellifi bin üç yüz on altı sıralarında mühim bir inkılâb-ı fikrî geçirdi. Şöyle ki:

O tarihe kadar ulûm-i mütenevviayı, yalnız ilimle tenevvür için merak ederdi, okurdu, okuturdu. Fakat birden o tarihte merhum vali Tahir Paşa vasıtasıyla Avrupa'nın Kur'ân'a karşı müthiş bir suikastları var olduğunu bildi. Hatta bir gazetede İngiliz'in bir mustemlekât nazırı demiş: "Bu Kur'ân, İslâm elinde varken biz onlara hakîkî hâkim olamayız. Bunun sukutuna çalışmalıyız" dediğini işitti, gayrete geldi. Birden makam-ı cifrîsi bin üç yüz on altı olan (1) فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ fermanını manen dinleyerek bir inkılâb-ı fikrî ile merakını değiştirdi. Bütün bildiği ulûm-i mütenevviayı Kur'ân'ın fehmine ve hakîkatlerinin ispatına basamaklar yaparak hedefini ve gaye-i ilmiyesini ve netice-i hayatını yalnız Kur'ân bildi, ve Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsi ona rehber ve mürşit ve üstat oldu. Fakat, maatteessüf, o gençlik zamanında çok aldatıcı anzalar yüzünden bilfiil o vazifenin başına geçmedi. Bir zaman sonra Harb-ı Umumînin tarraka ve gürültüsüyle uyandı. O sabit fikir canlandı, bilkuvveden bilfiile çıkmaya başladı.

1. Artık sen onlara aldırma. (Nisâ Suresi, 81; En'âm Suresi, 68.)

arıza: bozukluk, engel.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
bilkuvve: fiil mertebesine geçmeden potansiyel hâlde, düşünce hâlinde.
Cây-ı dikkat: dikkat edilecek nokta, dikkat edilecek yer veya şey; dikkate değer.
dahil: içine girme, sokma.
daire-i harim: mahrem, hususî daire.
ehemmiyetli: önemli.
evvel: önce.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış.
ferman: emir, buyruk.
gaye-i ilmiye: ilmî gaye ve maksat.
gayret: büyük faaliyet, alışılmışın üstünde çalışma, uğraşma.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hâkim: hükmeden, üstün olan.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
Harb-ı Umumî: genel harp, dünya savaşı.
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş.
ihtiyarsız: irade ve istem dışı.
ilim: bilme, bilgi.
inkılab-ı fikrî: fikrî değişiklik.
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler.
işareten: işaret ederek, belirterek.
İspat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme.
istıhzarat-ı Nuriye: Risale-i Nur hizmetinin başlangıç, hazırlık devresi.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
makam-ı cifrî: cifre, alît makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı degen.
malumat: bilgiler, bilinen şeyler.
manen: mana bakımından, manaca.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
müellif: eser telif eden, yazan.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
mustemlekat: mustemlekeler, sömürgeler.
müthiş: dehşet veren, ürkten, dehşetli, korkunç.
nazır: vekil, bakan.
netice-i hayat: hayatın neticesi ve gayesi.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
sabit: durağan, değişmeyen.
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
sukut: değerden düşme, degenni yıtırme, susma.
tarraka: gümbürtü.
teeyyüt: doğru çıkma, gerçekleşme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
ulum-i mütenevvia: çeşitli ilimler.
umum: bütün.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vasıta: aracılık.
vazife: görev.

İşte, hem ona, hem Risaletü'n-Nur'a çok alâkası bulunan bu bin üç yüz on altı tarihine çok ayetler müttefikan bakarlar. Meselâ, nasıl ki, [1] هَدٰينِى رَبِّىٓ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ayeti tam tamına tevafukla işaret eder, aynen öyle de, bir ayet-i meşhure olan, [2] اِنَّ رَبِّى عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ makam-ı cifrîsi, şeddeli ن bir ن sayılsa ve *tenvin* sayılmazsa, bin üç yüz on altı ederek, aynen tam tamına o tarihe işaret eder.

Hem, nasıl ki yedi sekiz surelerde gelen ayetler ve o ayetlerde gelen "*sırat-ı mustakim*" cumleleri *Risaletü'n-Nur* ismine tevafukla beraber, bu mezkûr iki ayet gibi bir kısmı Risaletü'n-Nur telifinin tarihini de gösterir, aynen öyle de, yedi adet surelerin başlarında yedi defa [3] تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ cümle-i kudsiyesi makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz on altı veya yedi ederek aynen tam tamına o bin üç yüz on altı tarihine tevafukla işaret ettiği gibi, [4] طٰسٓ تِلْكَ اٰيَاتُ الْقُرْاٰنِ ayeti dahi aynen bin üç yüz on altı ederek, o bin üç yüz on altı tarihine tevafukla işaret eder. Güya, nasıl ki Asr-ı Saadette Kur'ân'daki îman hakıkatlerine alâmetler, deliller ve o Kıtab-ı Mubîn'in davalarına burhanlar ve hüccetleri gözlere de göstermek manasında tekrar ile [6] تِلْكَ اٰيَاتُ الْقُرْاٰنِ [5] ۞ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ ۞ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ fermanlarıyla Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan ilânat yapıyor

dava: iddia
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ferman: emir, buyruk.
güya: sanki
hak. doğruluk.
hakıkat. gerçek, esas.
hikmet: Ilahı gaye, yuksek bilgi, fayda
huccet: delil
ilânat: ilânlar
iman: inanç, itikat.
Kıtab-ı Mubîn: Kur'ân-ı Kerîm
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âcız bırakan Kur'ân-ı Kerîm
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına gore ulaşılan netice, sayı degen.
mesela: orneğin
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı islah ve terbiye eden Allah
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
sırat-ı müstakim. hak yol, Allah'ın gosterdiği hidayet yolu
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bolumden her bir
telif: eser yazma.
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak uzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki ustun (en) iki esre

---

1 Rabbim beni dosdoğru bir yola enştirdi. (En'am Suresi: 161.)
2. Şüphesiz ki benim Rabbim hak ve adalet uzeredir. (Hud Suresi: 56.)
3 Bu [hikmetle dolu] kitabın ayetlerdir. (Yunus Suresi: 1, Yusuf Suresi: 1, Hicr Suresi: 1, Ra'd Suresi: 1, Şuara Suresi: 2, Kasas Suresi: 2, Lokman Suresi: 2.)
4 Tâ, sîn. Bu, yuce Kur'an'ın ayetlerdir. (Neml Suresi: 1.)
5 Bu [hikmetle dolu] kitabın ayetlerdir. (Yunus Suresi: 1, Yusuf Suresi: 1, Hicr Suresi: 1, Ra'd Suresi: 1, Şuara Suresi: 2, Kasas Suresi: 2, Lokman Suresi: 2.)
6 Tâ, sîn. Bu, yuce Kur'an'ın ayetlerdir. (Neml Suresi: 1.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, duzenli ve dengeli oluş.
alaka: ilgi, ilişki, yakınlık.
alâmet: belirti, işaret, iz.
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı: Peygamberimiz (a.s.m) ve Dort Halifenin yaşadığı devire verilen ad.
ayet: Kur'ân'ın her bir cumlesi.
ayet-i meşhure: meşhur ayet.
burhan: delil, ispat, hüccet.
cumle-i kudsiye: mukaddes ve mubarek cumle

Öyle de, bu dehşetli asırda dahi bir mana-i işarîsiyle o âyât-ı Furkaniyenin bürhanları ve hakkaniyetinin alâmetleri ve hakikatlerinin hüccetleri ve hak kelâmullah olduğuna delilleri olan Resaili'n-Nur'a mana-i işarîsiyle alâmet ve bürhan ve emare ve delil manasıyla âyâtın ayetleri diye tekrar ile [1] تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ ferman ederek nazar-ı dikkati Kur'ân hesabına bu asra ve bu asırdaki Resaili'n-Nur'a çeviriyor itikat ediyorum. Evet her bir cihetle ayn-ı şuur olan âyât-ı Kur'âniyenin böyle yirmi vecihle ve yirmi parmakla aynı şeye müttefikan işaretleri tasrih derecesinde bana kanaat veriyor. Benim kanaatime iştirak etmeyen bu ittifaka ne diyecek ve ne diyebilir? Hangi kuvvet bu ittifakı bozar? Resaili'n-Nur bu asra gelen işarat-ı Kur'âniyeye hususî bir medar-ı nazar olduğuna kimin şüphesi varsa, Kur'ân'ın kırk vecihle mu'cizesini ispat eden Mu'cizat-ı Kur'âniye namındaki Yirmi Beşinci Söz ve Yirminci Sözün İkinci Makamına ve haşre dair Onuncu Söz ve Yirmi Dokuzuncu Sözlere baksın, şüphesi izale olmazsa, gelsin parmağını gözüme soksun.

YİRMİ İKİNCİ AYET VE AYETLER:

Hem Yunus, hem Yusuf, hem Ra'd, hem Hıcr, hem Şuara, hem Kasas, hem Lokman surelerinin başlarında bulunan تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ ilân-ı kudsîsidir.

Yirmi birinci ayetin hatimesinde bunun münasebet-i maneviyesi bir derece beyan edilmiş. Cifrîsi ise, bu ayette üç ت bin iki yüz eder ve iki ك, iki ل yüz eder,

1 Bu İhkmetle dolu kitabın ayetleridir. (Yunus Suresi, 1. Yusuf Suresi, 1. Hıcr Suresi, 1. Ra'd Suresi, 1. Şuara Suresi, 2. Kasas Suresi, 2. Lokman Suresi, 2.)

alâmet: belirti, işaret, iz.
asr: yüzyıl.
âyât: Kur'ân ayetleri.
ayât-ı Furkaniye: hak ile batılı ayıran Kur'an ayetleri.
ayât-ı Kur'âniye: Kur'an'ın ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayn-ı şuur: tam şuurluluk.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cifrî: cifir hesabına ait.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, bürhan.
emare: alâmet, belirti, nişan.
ferman: emir, buyruk.
hak: doğruluk.
hakikat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adalete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
hüccet: delil.
hususî: özel.
ilân-ı kudsî: mukaddes ve yüce ilân.
İşarat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın işaretleri.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
iştirak: katılma, ortak olma.
itikat: kesin inanma, iman.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerim.
mana-ı işarî: yazı ve işaretler ile ifade edilen mana.
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken.
Mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların acız kaldığı şey.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
nam: ad.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatlı bakış.
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme.
vecih: cihet, yön.

yekûnu bin üç yüz; bir ى , bir ب , dört veya beş ا , mecmuu bin üç yüz on altı veya on yedi ederek, Resâili'n-Nur Muellifi bir ınkılâb-ı fikrî ile ulûm-i mütenevviayı Kur'ân'ın hakaikına çıkmak için basamaklar yaptığı bir tarihe tam tamına tevafuku münasebet-ı maneviyesinin kuvvetine istinaden deriz.

O tevafuk remzeder ki, "*Bu asırda Resâili'n-Nur denilen otuz üç adet Söz ve otuz üç adet Mektup ve otuz bir adet Lem'alar, bu zamanda, Kitab-ı Mübin'deki ayetlerin ayetlerindir. Yani, hakaikının alâmetlerindir ve hak ve hakikat olduğunun bürhanlarıdır ve o ayetlerdeki hakaik-i imaniyenin gayet kuvvetli hüccetlerindir. Ve* تِلْكَ *kelime-i kudsiyesinin işaret-i hissiyesiyle, gözlere dahı görünecek derecede zahir olduğunu ifade eden böyle işarete lâyık delillerdir*" diye, remzen Resâili'n-Nur'u bir ışarî manasının küllî dairesine hususî ve medar-ı nazar bir ferdi olarak dâhil ediyor.

Elhâsıl: Nasıl ki bu ayette bulunan işarî mana yedi surede yedi ışaret hükmünde olup, delâlet, belkı sarahat derecesine çıkıyor, aynen öyle de, صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ[1] 'deki remiz dahi, yedi-sekiz surelerde bulunmakla, yedi-sekiz remiz hukmünde olarak o remzi işaret, belkı delâlet, belkı sarahat derecesine çıkarıyor.

İHTAR: *Külfetsiz olmak üzere, birden hatıra gelen ışarat kaydedildi; tekelluf e girmemek için işareti otuz üç ayetin çok ışaratı kaydedilmedi.*

1 Doğdoğru bir yol. (En'âm Suresi 161.)

alâmet: belirti, işaret, iz.
asr: yüzyıl
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
bürhan: delil, ispat, hüccet.
dahil: girme, içinde olma
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
elhasıl: hâsılı, netice itibanyla, kısaca.
gayet: son derece
hak: doğruluk.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler
hakikat: gerçek
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda
hüccet: delil
hükmünde: değerinde, yerinde
hususî: özel
ihtar: hatırlatma, uyarı.
inkılâb-ı fikrî: fikrî değişiklik.
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
işaret-i hissiye: hissî işaret, hisle ilgili belirti, duygu yoluyla yapılan ve algılanan işaret.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz.
Kitab-ı Mübin: Kur'ân-ı Kerîm
külfet: zahmet, sıkıntı
küllî: umumî, genel, bütün olan
lâyık: uygun, yakışır, münasip
mecmu: toplam, tüm
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
muellif: eser telif eden, yazan
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
tekelluf: gösteriş yapmacık, sahte tavır
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme
ulûm-i mütenevvia: çeşitli ilimler
yekûn: toplam, tutar
zahir: açık, aşikâr

YİRMİ UÇUNCU AYET: [1] عَسٰى رَبُّنَآ اَنْ يُّبْدِلَنَا خَيْرًا

Şu ayet, her asra baktığı gibi, bu asra da bakıyor ve bu asırda kâbuslu bir rüya gibi musibetlere düşen ve Rabb-i Rahîm'inden onu hayra tebdil etmesini rica edenler içinde Resaili'n-Nur Şakirtlerine hususî remzettiğine bir emaresi şudur ki:

Bu ayetin makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz kırk beşte ehemmiyetli Risaleler telif ile beraber, fevkalâde hâdiseler vukua gelmeye hazırlandılar. Ve o Resaili'n-Nur'un merkez-i intişan olan Barla karyesinde ziyade sıkıntı müellifine verildi. Ve hususan küçük mescidine ilişildiği zaman Resaili'n-Nur Şakirtlen kuvvetli bir rica ile dergâh-ı İlâhiyeye iltica edip, "Yâ Rab! Bu müthiş rüyayı hayra tebdil eyle" deyip yalvardılar. Herkesin me'yusıyetlerine mukabil, pek kuvvetli bir ümit ve rica ile Müslümanların kuvve-i maneviyelerini takviye ettiler. Bu ayetin birden külfetsiz hatıra geleni bu kadardır, yoksa esrarı çoktur. Tekellüf olmasın diye kısa kestim.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ AYET VE AYETLER:

Hem Sure-i Zümer, hem Sure-i Casıye, hem Sure-i Ahkâf'ın başlarında bulunan

[2] تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ âyât-ı azîmelendir.

Şu ayetler dahi, yirmi ikincideki ayetler gibi, Risaletü'n-Nur'un ismine ve zatına, hem telif ve intişanına bir mana-i remziyle bakıyorlar.

1. Umulur ki Rabbimiz bize bundan daha hayırlısını verir. (Kalem Suresi: 32.)

2. Bu Kur'ân, kudretli her şeye galip olan ve hikmetli her şeyi kuşatan Allah tarafından indirilmiştir. (Zümer Suresi: 1.)

asır: yüzyıl
âyat-ı azîme: azîm, büyük manalar ihtiva eden ayetler
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
dergâh-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı
ehemmiyetli: önemli
emare: alâmet, belirti, nişan
esrar: sırlar, gizli hakikatler
fevkalâde: olağanüstü
hâdise: olay
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
iltica: sığınma, güvenme, dayanma
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
karye: köy
külfet: zahmet, sıkıntı
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı degen.
mana-i remiz: işaretle anlatılmak istenen mana
merkez-i intişar: yayma, yayınçılık merkezi.
me'yusiyet: umutsızlık
müellif: eser telif eden, yazan.
mukabil: karşılık
musibet: felâket, bela
müthiş: dehşet veren, ürkten, dehşetli, korkunç.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenâb-ı Hak.
remiz: işaret, istediğini işaretle ifade etme, ima.
rica: yalvarma, niyaz etme
şakirt: talebe, öğrenci.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme
tebdil: değiştirme, dönüştürme
tekellüf: gösteriş yapmacık, sahte tavır
telif: eser yazma
vuku: olma, gerçekleşme, meydana gelme
ya Rab: Ey Allah!
zat: kendi.
ziyade: fazla, fazlasıyla

İZAHTAN EVVEL MÜHİM BİR İHTAR:

Lüzumlu dört beş nokta beyan edilecek.

• **Birinci Nokta:** Hadiste varıt olduğu gibi, "*Her bir ayetin mana mertebelerinde bir zahiri, bir bâtını, bir haddi, bir muttalaı vardır. Bu dört tabakadan her birisinin, hadisçe* [1] شُجُونٍ وَغُسُونٍ *tabir edilen furuatı, işaratı, dal ve budakları vardır*" mealindeki hadisin hükmüyle, Kur'ân hakkında nazil olan bu ayet-i kudsıye, fer'î bir tabakadan ve bir mana-ı işarîsiyle de Kur'ân'la münasebeti çok kuvvetli bir tefsirine bakmak, şe'nine bir nakisa değil, belki o lısanu'l-gayptaki ı'caz-ı manevîsinin muktezasıdır.

• **İkinci Nokta:** Bir tabakanın mana-i işarîsinin külliyetindeki efradının bu asırda tezahür eden ve münasebeti pek kuvvetli bir ferdi Rısaletü'n-Nur olduğunu, onu okuyan herkes tasdik eder.

Evet, ben Risaletü'n-Nur'un has şakirtlerini işhat ederek derim:

Rısaletu'n-Nur sair telifat gibi ulûm ve funundan ve başka kitaplardan alınmamış. Kur'ân'dan başka mehazı yok, Kur'ân'dan başka üstadı yok, Kur'ân'dan başka mercii yoktur. Telif olduğu vakit hiçbir kitap müellifinin yanında bulunmuyordu. Doğrudan doğruya Kur'ân'ın feyzinden mulhemdir ve sema-ı Kur'ânîden ve âyâtının nücumundan, yıldızlarından iniyor, nüzul ediyor.

1 *İhya-i Ulumiddin*, 1, 377; İtkan, 2, 184, 174, 175; (Et-tibyan fî Ulûmi'l-Kur'ân, Mekke, 1985); *Musned*, 9, 287; Taberanî, *Mu'cemu'l-Evsat*, 1, 236.)

asır: yüzyıl.
ayat: Kur'ân ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kudsiye: Kur'ân'ın kudsî ayeti.
batın: görünmeyen taraf, iç kısım.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
efrat: fertler.
evvel: önce.
fer'i: teferruat, ayrıntı.
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
fünun: fenler.
furuat: ayrıntılar, esastan olmayan meseleler.
had: sınır, son, sonuç.
hadis: Hz. Muhammed'e (asm) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.
hukum: dini kalde, kural.
i'caz-ı manevî: manen mucize olus.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
işarat: işaretler, alametler, belirtiler.
işhat: şahit gösterme, tanık getirme.
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
külliyet: bütünlük, umumilik.
lisanü'l-gayp: gaybî bir lisan ile, gaypten haber veren lisan.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
meal: mana, anlam, mefhum.
mehaz: menba, bir şeyin alındığı çıkanıldığı yer, bir şeyin aslının alındığı kaynak.
merci: merkez, kaynak, muracaat edilecek yer.
müellif: eser telif eden, yazan.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mukteza: iktıza eden, gereken.
mülhem: içine doğmuş, ilham olunmuş.
münasebet: ilgi, ilişki, bağ.
muttala: doğuş yeri, baş başlangıç.
nakisa: eksiklik, noksanlık, kusur.
nazil: nüzul eden, inen.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nücum: yıldızlar.
nüzul: Kur'ân'ın vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e İndirilmesi.
sair: diğer, başka, öteki.
şakirt: talebe, öğrenci.
sema-ı Kur'anî: Kur'ân seması.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
tabaka: kat, katman.
tabir: ifade.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
telif: eser yazma.
telifat: telifler.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme.
ulûm: ilimler.
üstat: öğretici öğretmen.
varit: vurut eden, gelen, ulaşan, vasıl olan, erişen.
zahir: açık, görünür.

• **Üçüncü Nokta:** Resaili'n-Nur baştan başa ism-i Hakîm ve Rahîm'ın mazhan olduğundan bu üç ayetin ahırleri ism-i Hakîm ile ve gelecek yirmi beşinci dahi Rahman ve Rahîm ile bağlamalan munasebet-i maneviyeyi cidden kuvvetlendiriyor. İşte bu kuvvetli münasebet-i maneviyeye binaen deriz ki: تَنْزِيلُ الْكِتَابِ[1] cümlesinin sarih bır manası Asr-ı Saadette vahıy suretıyle Kitab-ı Mübin'in nüzulü olduğu gibi, mana-ı işarîsiyle de, her asırda o Kitab-ı Mübin'in mertebe-i arşıyesinden ve mu'cize-i maneviyesinden feyiz ve ilham tarıkıyla onun gizli hakikatleri ve hakıkatlennin bürhanları ınıyor, nüzul edıyor dıyerek şu asırda bir şakırdını ve bir lem'asını cenah-ı himayetine ve daire-i harimine bir hususî iltifat ile alıyor.

• **Dördüncü Nokta:** İşte bu risalede mezkûr otuz üç ayet-ı meşhurenın bilittifak, tekellüfsüz, manaca ve cifrce Resaili'n-Nur'un başına parmak basmalan ve başta Ayeti'n-Nur on parmakla ona ışaret etmesi, eskiden beri ulema ortasında ve edipler mabeyninde meşhur bir düstur ve hakıkatli bır medar-ı istıhracat ve hatta hususî tarihlerde ve mezar taşlarında edipleri̇n istımal ettıkleri maruf bır kanun-i ilmî iledir. Eğer o kanuna tasannu karışmazsa, işaret-i gaybiye olabilir. Eğer sun'î ve kastî yapılsa, yalnız bir letafet, bir zerafet, bir cezalet olur.

Evet, edipler hususî ve şahsî tarihlerde onun taklıdini yapmakla kelâmlarını güzelleştirdikleri; hem cıfır ilminin en esaslı bır kaıdesı ve mühım bır anahtan olan makam-ı ebcedî ile işaret ise, her cihetle ayn-ı şuur ve nefs-i ilim

1. Bu Kur'ân İndirilmiştir (Zumer Suresi 1.)

ahır: son.
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı. Peygamberımız (a.s.m) ve Dort Halifenın yaşadığı devıre verilen ad.
ayet: Kur'an ın her bir cumlesı.
ayet-i meşhure: meşhur ayet.
ayn-ı şuur: tam şuurluluk.
bilittıfak: ittıfakla berabercе el birlıgıyle
binaen: -den dolayı, bu sebepten
bürhan: delıl ıspat, huccet.
cenah-ı hımayet: koruma yönü, himayet tarafı.
cezalet: guzel anlatım
cidden: cıddî olarak, gercek olarak.
cıfır: harflere verılen sayı kıymetı ile gelecege veya geçen hadıselere ıbarelerden tarıh veya ısme dair ışaretler cıkarmak ılmî
cihet: yon.
daire-i harım: mahrem, hususî daıre
düstur: kanun, kural, esas, prensıp
feyiz: bolluk, bereket, ihsan, bagış.
ilham: belli bılgı vasıtalarına basvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indırılen mana
ıltıfat: ılgı gosterme
ışaret-i gaybiye: gayple ılgılı ışaret. Hz. Peygamber, muçtehit imamlar tarafından gayba aıt verılen haberler, ışaret yolu ile yapılan açıklamalar
ism-ı Hakım: Hakîm ısmi. Cenab-ı Hakkın hikmetle faydaları takıp ederek ış goren manasındakı ısmı
ism-i Rahım: bütün mahlukatı sonsuz rahmet ve merhameti ile kuşatan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ısmı
istımal: kullanma
kaide: kural, esas, düstur
kanun: kaıde, kural
kanun-ı ilmî: ılmı kanun, ılme uygun kaıde.
kastı: bıle bıle yapılan
Kitab-ı Mübin: Kur'ân-ı Kerîm
lem'a: panıtı.
letafet: latıflık, hoşluk, ıncelik.
mabeyn: ara
makam-ı ebcedî: ebcedıe ılgılı makam, ebcedî mana, ebcedî hesap
mana-ı ışarî: yazı ve ışaretlerle ıfade edılen mana
maruf: herkesçe bılınen
mazhar: nail olma, şereflenme, ılahı tecellılerın gorunduguyer olma
medar-ı istıhracat: cıkışlar, bir şeyden bir şeyı cıkarma sebebi
mertebe-i arşıye: Kur'an ın indıgı Allah ın yüce katı
meşhur: şohretlı, herkesin bıldıgı, yaygınlık kazanmış
mezkur: zıkredılen, adı geçen anılan
mu'cize-i maneviye: manevi yatla ılgılı mu'cize
munasebet-i maneviye: manevi munasebet, yakınlık, ırtıbat.
nefs-i ilim: ılmın tâ kendısı
nuzul: Kur'an ın vahıy yoluyla Hz. Muhammed'e ındınımesi
Rahım: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
şahsî: şahsa, kışıye aıt.
şakırt: talebe, oğrencı.
sarih: açık, âşıkar
sun'î: yapmacık, uydurma, sahte.
suret: bıçım, tarz.
tarık: yol
tasannu: yapmacık
tekellüf: gosteriş, yapmacık, sahte tavır
vahıy: Cenab-ı Hakkın dılednıgı hukumlerı, sırları ve hakıkatlerı peygamberlere bıldırmesı.
zerafet: incelik, zanflık.

ve mahz-ı irade ve tesadüfî hâlleri olmayan ve lüzumsuz maddeleri bulunmayan Kur'ân'ın bu kadar âyât-ı meşhuresi icma ile ve ittifakla Risalei'n-Nur'a işaret ve tevafuklan sarahat derecesinde onun makbuliyetine bir şahadettir ve hak olduğuna bir imzadır ve şakirtlerine bir beşarettir.

• **Beşinci Nokta:** Bu hesab-ı ebcedî, makbul ve umumî bir düstur-i ilmî ve bir kanun-i edebî olduğuna deliller pek çoktur. Burada yalnız dört beş tanesini numune için beyan edeceğiz.

Birincisi: Bir zaman Benîisrail âlimlerinden bir kısmı huzur-i Peygamberîde surelerin başlarındaki [1] الٓمٓ [2] كٓهيعٓصٓ gibi mukattaat-ı hurufiyeyi işittikleri vakit, hesab-ı cifrî ile dediler: "Yâ Muhammed! Senin ummetinin müddeti azdır."

Onlara mukabil dedi: "Az değil." Sair surelerin başlarındaki mukattaatı okudu ve ferman etti: "Daha var." Onlar sustular. [3]

İkincisi: Hazret-i Ali Radıyallahü Anhın en meşhur Kaside-i Celcelûtiye'si, baştan nihayete kadar bir nevi hesab-ı ebcedî ve cıfır ile telif edilmiş ve oyle de matbaalarda basılmış.

Üçüncüsü: Cafer-ı Sadık Radıyallahu Anh ve Muhyiddin-i Arabî (RA) gibi esrar-ı gaybiye ile uğraşan zatlar ve esrar-ı huruf ilmine çalışanlar, bu hesab-ı ebcedîyi gaybî bir düstur ve bir anahtar kabul etmişler.

1 Elif lâm mım. (Bakara Suresi: 1.)
2 Kef hâ yâ ayn sâd (Meryem Suresi: 1.)
3 *İbni Kesîr* Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim: 1/38; *Tefsiru't-Taberî* 1/71-72

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı
ayat-ı meşhure: meşhur ayetler
Benîisrail: İsrailoğulları, Yahudîler
beşaret: müjde
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hadiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
düstur: kanun, kural, esas, prensip
düstur-ı ilmî: ilmî düstur, kaide, kural
esrar-ı gaybiye: gaybî sırlar, görünmeyen sırlar
esrar-ı huruf: harflerin sırları
ferman: emir, buyruk.
gaybî: gayple ilgili, görünmeyenlere ait.
hak: doğruluk
hesab-ı cifrî: cifir hesabı.
hesab-ı ebcedî: harflere verilen sayı degerleriyle ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.
huzur-ı Peygamberî: Peygamberin huzuru, sohbeti.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma
ittifak: birleşme, fikir birliği etme
kanun-i edebî: edebiyat kaidesi, edebiyat kuralı
kaside-i Celcelûtiye: Hz. İmam-ı Ali'nin Hz. Peygamberin derslerine istinaden kaleme aldığı ve aslı cıfır ve ebcet hesabı ile alakalı olarak telif edilen Süryanîce kaside.
mahz-ı irade: iradenin kendisi, gerçek irade kuvveti
makbul: kabul edilmiş, geçerli
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
müddet: süre, zaman
mukabil: karşılık
mukattaat: Kur'an-ı Kerîm'de bazı surelerin başlarında bulunan kesik kesik ikisi, üçü birleşik veya tek tek yazılı harfler
mukattaat-ı hurufiye: sure başlarında bulunan ve birer İlâhî şifre mahiyetini taşıyan harfler (ya sin, elif lâm mım, V.d.)
nevi: çeşit, tür
nihayet: son
nokta: konu ile ilgili bölüm
numune: örnek
radıyallahu anh: Sahabe veya İslâm büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
şahadet: şahit olma, şahitlik, açık alamet, işaret.
salin: diger, başka, öteki
şakirt: talebe, öğrenci
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldıgı 114 bölümden her biri
telif: eser yazma
tesadufî: tesadufle ilgili, rastgele, tesaduf olarak.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
umumî: herkese ait, genel.
ya Muhammed: Ey Muhammed!
zat: kişi, şahıs

Dördüncüsü: Yüksek edipler bu hesabı, edebî bir kanun-ı letafet kabul edip eski zamandan beri onu istimal etmişler. Hatta letafetin hatırı için iradî ve sun'î ve taklidî olmamak lâzım gelirken, sun'î ve kastî bir surette o gaybî anahtarlarını taklidini yapıyorlar.

Beşincisi: Ulûm-i riyaziye ulemasının münasebet-i adediye içinde en lâtif düsturlar ve avamca harika görünen kanunları, bu hesab-ı tevafukînin cinsindendirler. Hatta fıtrat-ı eşyada Fâtır-ı Hakîm bu tevafuk-i hesabîyi bir düstur-i nizam ve bir kanun-i vahdet ve insicam ve bir medar-ı tenasüp ve ittifak ve bir namus-ı hüsün ve ittisak yapmış. Meselâ, nasıl kırıkı iki elin ve iki ayağın parmakları, asapları, kemikleri, hatta hüceyratları, mesamatları hesapça birbirine tevafuk ederler; öyle de, bu ağaç, bu baharda ve geçen baharda çiçek, yaprak, meyvece tevafuk ettiği gibi, bu baharda dahi az bir farkla geçen bahara tevafuk ve istikbal baharları dahi mazi baharlarına ihtiyâr ve irade-i İlâhiyeyi gösteren sırlı ve az farkla muvafakatlen, Sâni-i Hakîm-i Zülcemal'ın vahdetini gösteren kuvvetli bir şahid-i vahdaniyettir.

İşte madem bu tevafuk-i cifrî ve ebcedî, bir kanun-i ilmî ve bir düstur-i riyazî ve bir namus-i fıtrî bir usul-i edebî ve bir anahtar-ı gaybî oluyor. Elbette menba-ı ulûm ve maden-ı esrar ve fıtratın tercuman-ı âyât-ı tekviniyesi ve edebiyatın mu'cize-i kübrası ve lisanü'l-gayp olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, o kanun-i tevafukîyi ışaratında istihdam, istimal etmesi, i'cazının muktezasıdır.

İhtar bitti, şimdi sadede geliyoruz.

anahtar-ı gaybi: gayp anahtarı, gaybı açacak anahtar
avam: kültürlü yüksek tabakadan olmayan cahil halk tabakası
düstur: kanun, kural, esas, prensip
düstur-i nizam: düzgünlük, düsturu, tertip prensibi
düstur-i riyazi: matematik kaidesi.
ebcedî: ebced hesabına ait.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah (c.c.)
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy
fıtrat-ı eşya: eşyanın fıtratı, eşyanın yaratılışına uygun, eşyanın tabiatına uygun
gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.
hesab-ı tevafukî: tevafukların, her hangi bir şekil ve sebeple aynı çizgi, doğrultu veya şekil dahilinde muvafık ve uygun gelen harf, kelime veya daha fazlasını bazı hesap tekniklenyle bulma, hesaplama
hüceyrat: hücrecikler
i'caz: mu'cizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
İhtiyar: irade, tercih, kendi istek ve arzularına göre hareket etme.
insicam: düzgün işleme
irade-i İlâhiye: Allah'ın iradesi, Cenâb-ı Hakkın dilediğini yapabilme gücü, kudreti
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler
istihdam: kullanma, çalıştırma
istimal: kullanma
ittisak: dizilme, sıralanma, bir nizam dahilinde sıralanma
kanun-ı ilmî: ilmî kanun, ilmîle ilgili kaide
kanun-i letafet: letafet kanunu, güzellik, lâtiflik, hoşluk, şeffaflık kanunu
kanun-i tevafukî: tevafuka ait prensip, denk gelmeye ait kanun.
kanun-ı vahdet: birlik kanunu
kastî: bile bile yapılan
Kur'an-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm
letafet: lâtiflik, hoşluk, inceliklisanü'l-gayp: gaybî bir dil, gaypta görünmeyenlerden haber veren dil
maden-i esrar: sırların kaynağı, merkezi.
medar-ı tenasüp: uygunluk sebebi
menba-ı ulûm: ilimlerin menbaı, kaynağı
mesamat: mesamlar, delikler, gözenekler, cilt üzerinde küçük delikler
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize
mukteza: gereken.
münasebet-i adediye: sayıca meydana gelen denklik, uygunluk.
muvafakat: uyma, uygunluk.
namus-ı husun: güzellik kanunu
namus-ı fıtrî: yaratılış kanunu
sadet: asıl konu
şahid-i vahdaniyet: Allah'ın tek ve benzersiz oluşunun, kusur ve noksanlardan uzak oluşunun şahidi ve delili.
Sani-ı Hakîm-i Zülcemal: güzellik ve hikmet sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah
suret: biçim, şekil, tarz
taklidî: taklitle yapılan
tercuman-ı ayat-ı tekviniye: oluşla ve yaratılışla ilgili ayetlerin tercumanı.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tevafuk-ı cifrî: cifrle ilgili tevafuk, cifrî hesaba göre birbirine denklik, uygunluk, münasebet
tevafuk-i hesabî: aritmetik uygunluk, denk düşme
ulûm-ı riyaziye: riyazi ilimler, matematikle ilgili ilimler
usul-ı edebî: edebiyatla ilgili bir usul, kaide.
vahdet: bir ve tek olma.

Sure-i Zümer, Casiye, Ahkâf'ın başlarındaki [1] تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ olan ayetler, sabık ihtarın ikinci noktasında, munasebet-i maneviyesi beyan edildiğinden, burada yalnız cifrî remzini beyan edeceğiz. Şöyle ki:

İki ت sekiz yüz, iki ن yüz, iki م seksen, iki ك kırk, üç ز yirmi bir, üç ى otuz, bir ب, bir ح on, *Lâfzullah* (اللهُ) altmış yedi, bir ع yetmiş; dört ل, dört ا yüz yirmi dört olup, yekûnu bin üç yüz kırk iki ederek, bu asrın şu tarihine nazar-ı dikkati celp etmekle beraber, Kur'ân'ın tenziliyle çok alâkadar bir nura parmak basıyor. Ve o tarihten az sonra *Mu'cizat-ı Ahmediye* risalesi ve Yirminci ve Yirmi Dördüncü Mektuplar gibi Risaletu'n-Nur'un en nuranî cüzleri meydan-ı intişara çıkmaları ve Kur'ân'ın kırk vecihle i'cazını ispat eden Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesiyle haşre dair Onuncu Sözün ikisinin kırk ikide intişarları ve kırk altıda fevkalâde iştiharları aynı tarihte olması bir kuvvetli emaredir ki, bu ayet ona hususî bir iltifatı var.

Hem nasıl ki, bu ayetler telif ve intişarına işaret ederler, öyle de, yalnız [2] تَنْزِيلُ الْكِتَابِ kelimesi, *Risaletu'n-Nur*'un ismine, şeddeli ن bir ن sayılmak cihetiyle, gayet cüz'î bir farkla tevafuk edip, remzen bakar, kendine

1 Bu Kur'ân, kudreti her şeye galip olan ve hikmeti her şeyi kuşatan Allah tarafından indirilmiştir. (Zümer Suresi, 1; Casiye Suresi, 2; Ahkaf Suresi, 2.)

2. Bu kitap indirilmiştir.

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
asır: yüzyıl
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cifrî: cifir hesabına ait.
cihet: yön
cüz: kısım, parça
cüz'î: küçük, az
dair: alâkalı, ilgili
emare: alâmet, belirti, nişan
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması
hususî: özel
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan aciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iltifat:
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
ispat: doğruyu delillerle gösterme
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma
lâfzullah: Allah lâfzı
meydan-ı intişar: yayılma alanı.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (asm) gösterdiği mu'cizeler.
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
munasebet-i maneviye: manevî munasebet, yakınlık, irtibat.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
remiz: kelime ve cümleye yüklenmiş gizli mana, şifre, sembol
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
sabık: geçen, önceki
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
telif: eser yazma
tenzil: Kur'an-ı Kerîm'in vahiy yoluyla Peygamberimize (asm) yavaş yavaş indirilmesi
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve munasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vecih: cihet, yön.
yekûn: toplam, tutar

kabul eder. Çünkü, [1] تَنْزِيلُ الْكِتَابِ kelimesi dokuz yüz elli bir ederek, *Risaletü'n-Nur*'un makamı olan dokuz yüz kırk sekize sırlı üç farkla tevafuk noktasından bakar.

Birden hatıra geldi ki: Bu üç farkın sırrı ise, *Risaletü'n-Nur*'un mertebesi üçüncüde olmasıdır. Yani, vahiy değil ve olamaz. Hem, umumiyetle dahi ilham değil, belki ekseriyetle Kur'ân'ın feyziyle ve medediyle kalbe gelen sünuhat ve istihracat-ı Kur'âniyedir.

Cây-ı dikkattir ki, birinci حٰمٓ olan Sure-i Mü'min'de [2] تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ makam-ı cifrîsi, bazı muhim ayetler gibi bin üç yüz yetmişe bakıyor. Acaba on beş yirmi sene sonra başka bir nur-i Kur'ân zuhur mu edecek, yahut Resaili'n-Nur'un bir inkişaf-ı fevkalâde ile bir fütuhatı mı olacak bilmediğimden, o kapıyı açamıyorum.

YİRMİ BEŞİNCİ AYET:

[3] حٰمٓ ۞ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ayet-i kudsiyesidir. Bu ayetin mana-i işarîsi, Resaili'n-Nur ile münasebeti çok kuvvetlidir. Bir cihetî şudur ki:

Risaletü'n-Nur'un ve şakirtlerinin mesleği dört esas üzerine gidiyor.

Birincisi tefekkürdür; *Hakîm* ismine bakıyor.

Biri de şefkattır, hadsız olan fakrını hissetmektir ki, Rahman ve Rahîm isimlerine bakıyor.

---

1. Bu kitap indirilmiştir.
2. Bu kitap, kudreti her şeye galip olan, ilmi her şeyi kuşatan Allah tarafından indirilmiştir. (Mü'min Sûresi, 2.)
3. Hâ, mîm. • Bu kitap, Rahman ve Rahîm olan Allah tarafından indirilmiştir. (Fussilet Sûresi, 1-2.)

---

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kudsiye: Kur'ân'ın kudsî ayeti.
cây-ı dikkat: dikkat edilecek noktadır, dikkat edilecek yer veya şey, dikkate değer.
cihet: yön.
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla.
fakr: fakirlik, yoksulluk, varlıktan geçme, yalnız Allah'a muhtaç olma.
feyz: bolluk, bereket, ihsan, bağış.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
inkişaf-ı fevkalâde: olağanüstü gelişmeler, ilerlemeler.
istihracat-ı Kur'âniye: Kur'ân'dan farklı farklı manalar çıkarma.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı demek.
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
medet: inayet, yardım, imdat.
mertebe: derece.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: ilgi, ilişki, münasıplık, uygun olma.
nur-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları nizâmlandıran Allah.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
sır: gizli hakikat.
sünuhat: sünuhlar, akla gelen, içe doğan şeyler.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
umumiyet: umumî olma hâli, umumilik, bir şeyin herkese ait olması, genellik.
vahiy: bir fikrin, bir hakikatin veya bir emrin Allah (c.c.) tarafından peygamberlere bildirilmesi.
zuhur: ortaya çıkma.

Hem şu ayet, nasıl ki Resaili'n-Nur'un telif ve tekemmül tarihine tevafukla parmak basıyor, öyle de, تَنْزِيلٌ kelimesiyle, vakıf mahallı olmadığından *tenvin* ن sayılmak cihetiyle, makamı beş yüz kırk yedi olarak *Sözler*'in ikinci ve üçüncü ismi olan *Resaili'n-Nur* ve *Risale-i Nur*'un adedi olan beş yüz kırk sekiz veya kırk dokuza, şeddeli ن bir ن sayılmak cihetiyle, pek cüz'î ve sırlı bir veya iki farkla tevafuk ederek, remzen ona bakar, dairesine alır.

Hem, حٰمٓ ۞ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ[1] 'in makam-ı cıfrısı, **bir vecihle**, yanı *tenvin* ن sayılsa ve şeddeli ıkı ر 'daki ل aslî hesap edilse, حٰمٓ , حَامِيم (telâffuzda olduğu gibi) olsa, bin üç yüz elli dört veya beş eder. Ve **diğer bir vecihte**, yani *tenvin* sayılmazsa, bin üç yüz dört eder. **Üçüncü vecihte**, yani telâffuzda bulunmayan iki ل hesaba girmezse, bin iki yüz doksan dört eder.

Birinci vecihte tam tamına Resaili'n-Nur'un telifçe bir derece tekemmülü ve fevkalâde ehemmiyet kesbetmesi ve fırtınalara tutulması ve şakirtleri kudsî bir teselliye muhtaç oldukları Arabî tarihiyle, şu bin üç yüz elli beş ve elli dört tarihine, hem otuz bir adet Lem'alardan ibaret olan "Otuz Birinci Mektubun telif zamanına, hem o mektubun Otuz Birinci Lem'asının vakt-i zuhuruna ve o

1 Hâ mîm. • Bu kitap Rahman ve Rahîm olan Allah tarafından indirilmiştir. (Fussilet Suresi 1-2.)

Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
cihet: yön
cuz'î: küçük, az
ehemmiyet: önem, değer, kıymet
fevkalâde: olağanüstü
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil
kesb: kazanma
kudsî: mukaddes, yüce
lam-ı aslî:
mahal: yer
makam:
makam-ı cıfrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
şakirt: talebe, öğrenci
şedde: Arabca ve Farsçada ikı defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi ikı defa okutan işaret
sır: gizli hakikat
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
telaffuz: söyleyiş, söyleniş
telif: bir ibarenin düzenı
telif: eser yazma
tenvin: Arabca bir kelımenın sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelımenin sonuna ikı üstün (en) ikı esre
teselli: avunma
tevafuk: uyguniuk, belli sıra, ölçü ve munasebetler içensinde birbınne denk gelme
vakıf: durak
vakt-i zuhur: ortaya çıkma zamanı
vecih: cihet, yön

lem'adan Birinci Şuaın telifine ve o şuaın yirmi dokuz makamında otuz üç adet âyâtın Rısale-i Nur'a ışaretlen ıstıhraç edildiği hengâmına ve yirmi beşinci ayetin Risale-i Nur'a imaları yazıldığı şu zamana, şu dakıkaya, şu hâle tam tamına tevafuku ise, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsine yakışıyor. Gayet lâtif ve müjdeli bir tevafuktur.

İkinci vecihte, yani bin üç yüz dört makamıyla, Rısale-i Nur'un tercümanı Risale-i Nur'un basamaklan olan mebadı-ı ulûma besmelekeş olduğu ve fütuhat-ı Nunyede besmelesini çektiği ve fatiha-i hayat-ı ilmıyede [1] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ okuduğu zamanına tam tamına tevafukla parmak basıyor, arkasını sıvatıyor, "Haydi gıt, selâmetle çalış" remzen diyor.

Üçuncu vecihte, yani bın ıki yuz doksan üç veya dort olan makam-ı cifrîsiyle, o tercümanın besmele-ı hayat-ı dunyevıyesının ıptıdasına tam tamına tevafuk sırrıyla ıma eder ki, onun hayatı çok dehşetli dağdağalan ve fırtınaları gormek ve çekmekle beraber daima Rahman ve Rahîm isimlerinin mazharı olarak rahmetle muhafaza ve şefkatle terbıye edileceğini remzen mün'imâne haber veryor Bu suretle Kur'ân'ın manevî i'cazından ıhbar-ı gaybî nev'inin bir şuaını gösteriyor

YİRMİ ALTINCI AYET:

Sure-ı Hûd'da [2] فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ayetinin ıkı satır sonra gelen [3] وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ ayetidir.

1. Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla (Fatiha Suresi 1)
2. O gün insanlardan şakıler ve saıdler vardır (Hûd Suresi 105)
3. Saıdlere gelince onlar da Cennette kalacaklardır (Hûd Suresi 108)

ayât: Kur'ân ayetlen
ayet: Kur'an ın her bır cumlesi
besmele: Bısmıllâhırrahmanırrahım (Rahman ve Rahım olan Allah ın adıyla) cumlesının adı
besmele-i hayat-ı dünyeviye: dunya hayatının başlangıcı
besmelekeş: Besmele çeken
dağdağa: gurulcu, beyhude telâş ve ıztırap
dehşetli: urkutucu korkunç
fatıha-ı hayat-ı ılmıye: ılmî hayatın başlangıcı
fucuhat-ı Nuriye: Nur'un zaferlen Rısale ı Nur ıle yapılan ıman ve Kur'an hızmetinin akıl ve kalplen kendine cezp etmesi kalplen fetıhetmesi
gayet: son derece
i'caz: mu'cızelık, insanlann benzenını yapmaktan âcız kaldıklan şeyı yapmak.
ı'caz-ı manevî: manen mucize oluş
ıhbar-ı gaybi: gayba aıt haber geçmış veya gelecek zamana aıt haber
ima: ışaretle anlatma ustü kapalı ifade etme.
ıptıda: baş başlangıç.
latıf: guzel hoş
makam:
makam-ı cifrı: cifre aıt makam cıfir hesabına gore ulaşılan netıce sayı degen
manevî: manaya aıt maddî olmayan
mazhar: bır şeyın çıkuğı yer zuhur ettıgı gorunduğu yer
mebadı-i ulum: ılımlenn çekırdegı ılımlenn başlangıcı ılımlerin usul ve prensıplen ılımlenn evvelı ılk ılımler
muhafaza: koruma
mun'ımâne: nımet verırcesıne nımet verene ıkram edene yakışır şekılde
nevi: çeşıt tür
Rahım: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahıbı ve şefkatle butun varlıklan rızıklandıran Allah
rahmet: şefkat merhamet, bağışlama ve esırgeyıcılık.
remzen: remız ıle ışaret ederek ışaretle
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet.
selâmet: salımlık, emınlık, kurtulus korku ve endışeden uzak olma
sır: gızlı hakıkat.
şua: ışın bır ışık kaynagından uzanan ışık tellen
Sure-i Hud: Hud suresi
suret: bıçım şekıl tarz.
telif: eser yazma
terbıye: besleme yetıştırme, buyutme besleyıp buyutme
tevafuk: uygunluk, belli sıra olçu ve munasebetler ıçensın de bırbırıne denk gelme
vecih: cıhet, yon

Şu ayetin şeddeli م ve şeddeli ل ve şeddeli ن ikişer sayılmak ve اَلْجَنَّة 'deki ت vakıfta olduğundan ه olmak cihetiyle, makam-ı cifrîsi bin üç yüz elli iki olmakla, tam tamına Resaili'n-Nur Şakirtlerinin en me'yusiyetli ve musibetli zamanları olan bin üç yüz elli iki tarihine tam tamına tevafukla o acınacak hâllerinde kudsî ve semavî bir teselli, bir beşarettir. Ve ayetin münasebet-i maneviyesi bir iki risalede, yani Keramat-ı Aleviyede ve Gavsiyede beyan edilmiştir.

[1] وَاَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا 'deki سُعِدُوا kelimesi [2] فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ 'deki سَعِيدٌ kelimesine Kur'ân sahifesinde tam muvazi ve mukabil gelmesi, bu tevafuka bir letafet daha katar. Bu ayetin küllî ve çok geniş mana-ı kudsîsinin cüz'iyatından Risale-i Nur Şakirtleri gibi teselliye çok muhtaç bir cüz'îsi bu asırda bin üç yüz elli ikide bulunduğuna tam tamına tevafukla işaret ederek başına parmak basıyor.

Eğer [3] فَفِي الْجَنَّةِ kelimesinde vakfedilmezse ve [4] خَالِدِينَ kelimesiyle rapt edilse, o vakit ت , ه olmaz. Fakat daha lâtif tesellikâr ve tevafuk olur. Çünkü, وَاَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا kaide-i nahviyece müptedadır, [5] فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ onun haberidir. Bu haber ise, makam-ı cifrîsi olan bin üç yüz kırk dokuz adediyle, bin üç yüz kırk dokuz tarihinden

1 Saidlere gelince. (Hûd Suresi: 108.)
2 O gün insanlardan şakiler ve saidler vardır. (Hûd Suresi: 105.)
3 Cennette kalacaklardır. (Hûd Suresi: 108.)
4 Ebedî olarak kalıcıdırlar. (Hûd Suresi: 108.)
5 Ebedî olarak Cennette kalacaklardır. (Hûd Suresi: 108.)

asr: yüzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beşaret: müjde.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
cüz'i: küçük, az, bütüne ait olmayan, özel.
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
haber: Arabca dil bilgisinde isim cümlelerinde yüklem vazifesi gören kelime veya kelime grubu.
kaide-i nahviye: gramer dil bilgisi kaidesi.
Keramat-ı Aleviye ve Gavsiye: Hz. Ali'ye ve Abdülkadir Geylânî hazretlerine ait kerametler olağanüstü fevkalâde hâller.
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lâtif: güzel, hoş.
letafet: latîfik, hoşluk, incelik.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı degen.
mana-ı kudsî: mukaddes mana.
me'yusiyet: ümitsizlik.
mukabil: karşılık.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
müptedâ: isim cümlelerinde özne.
musibet: felâket, belâ.
muvazi: paralel, bir yönde ve aynı açıklıkta bulunan veya uzanan birbirine denk.
rapt: bağlamak, birleştirmek.
sahife: sayfa.
şakirt: talebe, öğrenci.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
teselli: avutma, acısını dindirme.
tesellikâr: teselli bulan.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vakıf: durma, duruş.

beşaretle remzen haber verir. Ve o tarihte bulunan Kur'ân hizmetkârlarından bir taifenin ashab-ı cennet ve ehl-i saadet olduğunu mana-i işarîsiyle ve tevafuk-i cifrî ile ıhbar eder ve bu tarihte Risale-i Nur Şakirtlen Kur'ân hesabına fevkalâde hizmetlen ve tenevvülen ve çok mühim risalelerin telifleri ve başlanna gelen şimdiki musibetin, düşmanları tarafından ihzaratı tezahür ettiğinden, elbette bu tarihe müteveccih ve işarî, tesellikâr bir beşaret-i Kur'âniye en evvel onlara baktığını gosterir.

Evet, [1] فِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ 'de şeddeli ن, bir ن sayılmak cıhetiyle ت dört yüz, ح altı yüz; bin eder. İki ن yüz; bir ى, iki ف, bir ل ıki yuz, dığer ل otuz, ikinci ى on, iki ا iki, bır ج üç, bir د dört, kırk dokuz eder ki; yekûnu bın üç yüz kırk dokuz eder.

Bu müjde-i Kur'âniyenin binden bir vechi bize teması, bın hazineden ziyade kıymettardır. Bu müjdenın bir müjdecisi bir sene evvel görülmüş bir rüya-i sadıkadır. Şöyle kı:

Isparta'da başımıza gelen bu hâdiseden bır ay evvel bir zata, rüyada ona deniliyor ki: "Resaıli'n-Nur Şakirtleri imanla kabre girecekler, imansız vefat etmezler."

Bız o vakit o rüyaya çok sevindik. Demek o müjde, bu müjde-i Kur'âniyenin bır müjdecisi imış. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Cıhan saltanatından daha zıyade kıymettar bır müjde-ı Kur'âniye, bır beşaret-ı semavıye bu sayfada vardır.

1. Ebedî olarak Cennette kalacaklardır. (Hûd Suresi, 108.)

ashab-ı cennet: Cennet ashabı, Cennetlikler.
beşaret: müjde.
beşaret-i Kur'âniye: Kur'ân ın mujdelemesi.
beşaret-i semaviye: ilâhî semadan gelen mujde.
cihan: dunya, kâınat, âlem.
cihet: yon.
ebedî: sonu olmayan, daımî, su rekli.
ehl-i saadet: saadete ulaşanlar, mutluluğu yakalayanlar, bahtıyar olanlar.
evvel: önce.
fevkalade: olağanustu.
hadise: olay.
haşiye: dıpnot.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
ıhbar: haber verme, bıldırme.
ihzarat: hazırlıklar, hazırlanmalar.
iman: inanç, ıtıkat.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ıkıncı ve uçüncü derecede ışaret yolu ile yapılan açıklama.
kabir: mezar.
kıymettar: kıymetlı, değerlı.
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edılen mana.
muhim: onemlı, ehemmıyetlı.
müjde-ı Kur'âniye: Kur'ân ın mujdesi.
musibet: felaket, bela.
müteveccih: bır cıhete donen, yonelen.
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle.
ruya-ı sadıka: doğru ruya, makbul ve muteber kımselerın gordukleri şekılde, dunyada hakıkatlerl çıkan sadık ruya.
saıd: saadere eren, Allah ın nzasına ve ahıret mutluluguna kavuşan, mutlu, mesut.
şaki: Allah ın nzasından ve ahıret mutluluğundan yoksun kımse.
şakırt: talebe, öğrencı.
saltanat: sultanlık, padışahlık, hukumdarlık.
şedde: Arabca ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bır harfin uzenne konulan ve o harfi iki defa okutan ışaret.
sure: Kur'ân ı Kerım ın ayrı dığı 114 bolumden her bırı.
taife: takım, guruh.
telif: eser yazma.
tenevvür: nurlanma, parlama, parıldama, ışıldama, aydınlık.
tesellikar: teselli bulan.
tevafuk-ı cifrî: cifrıle ılgılı tevafuk, cifrı hesaba gore bırbırıne denklık, uygunluk, munasebet.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belırme, gorunme.
vecih: cıhet, yon.
vefat: olme.
yekun: toplam, tutar.
zat: kışı, şahıs.
ziyade: fazla, fazlasıyla.

YİRMİ YEDİNCİ AYET: Sure-i Saf'ta,

[1] يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ 'dur

Bu ayetteki [2] نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ cümlesinin makam-ı cifrîsi, bin üç yüz on altı veya yedidir. Ve bu tarih ise, sabıkan yirmi birinci ayetin hatımesinde zikredilen inkılâb-ı fikrî sadedinde, Avrupa'nın bir müstemlekât nazırı, Kur'ân'ın nurunu söndürmesine çalışması tarihine ve Resâil'n-Nur müellifi dahi ona karşı o inkılâb-ı fikrî sayesinde o nuru parlatmaya çalışması aynı tarihe, hem yedi surede yedi defa [3] تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ aynı tarihe, hem [4] طٰسٓ تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ dahi aynı tarihe, hem [5] هَدٰنِي رَبِّي إِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ dahı aynı tarihe, hem [6] إِنَّ رَبِّي عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ dahi, şeddeli ن , bir ن sayılmak ve *tenvin* sayılmamak cihetiyle aynı tarihe, hem [7] فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ fermanı dahi aynı tarihe, hem نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ dahi aynı tarihe bilittifak muvafakatleri elbette remizden, işaretten, delâletten ziyade bir sarahattir ki, Risale-i Nur o nur-ı İlâhînin bir lem'ası olacağını ve duşmanlan tarafından gelen şubehat zulumatını dağıtacağını mana-i işarîsiyle müjdeliyor Hem bu

1 Onlar Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler Fakat Allah nurunu tamamlayacak ve kâfirler isterse hoşlanmasınlar (Saf Suresi 8)
2. Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek isterler Fakat Allah nurunu tamamlayacak (Saf Suresi 8)
3 Bu [hikmetle dolu] kitabın ayetleridir (Yunus Suresi 1)
4 Tâ sîn Bunlar yüce Kur'ân'ın ayetlerdir (Neml Suresi 1)
5 Rabbım beni dosdoğru bir yola erştırdı (En'am Suresi 161)
6 Şüphesiz kı benim Rabbım hak ve adalet üzeredir (Hûd Suresi 56)
7. Onlara aldırma. (Nisâ Suresi 81 En'am Suresi 68)

ayet: Kur'ânın her bir cümlesi.
bilittifak. ittifakla beraberce elbirliğiyle
cihet yon
delâlet. delil olma gösterme alamet işaret.
ferman emir buyruk.
hatıme son nihayet.
inkılâb-ı fikrî fikrî değişıklik.
lem'a parıltı
makam-ı cifri cifre ait makam cifir hesabına gore ulaşılan netice sayı degen
mana-ı işarî yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
muellif: eser telif eden yazan
müstemlekat: mustemlekeler sömürgeler
muvafakat: uyma uyuşma uyguniuk.
nazır vekil bakan
nur: aydınlık panıtı ışık.
nur-ı İlâhî: Allah ın verdıgi nur
remiz: kelime ve cumleye yuklenılmış gızlı mana şifre sembol
sabıkan evvelce bundan once
sadet konuşulan madde asıl konu
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
şedde Arabca ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan işaret.
şübehat şupheler
sure Kur an-ı Kerîm in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
Sure-i Saf Saf Suresi.
tenvin Arabca bır kelımenın sonunu nun gibi okutmak uzere konulan işaret, kelımenın sonuna ıkı ustun (en) ıkı esre
zikretmek anmak bildirmek.
ziyade: çok fazla
zulûmat. karanlıklar

cifrî ve müteaddit ve manidar tevafuklar ise, kuvvetli bir münasebet-i maneviyeye istinat ederler.

Evet Resaili'n-Nur'un yüz yirmi dokuz risaleleri, yüz yirmi dokuz elektrik lâmbalarının şişeleri misillü Kur'ân nur-ı azamından uzanan telleri n başlarına takılıp o nuru neşrettikleri meydandadır. Risale-i Nur'un yan ismi iki defa bu cümle-i ayette bulunmasıyla o münasebeti pek letafetlendiriyor.

YİRMİ SEKİZİNCİ AYET: Sure-i Tevbe'de,

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللّٰهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ [1]

ayetindeki [2] نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللّٰهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ cümlesi, kuvvetli ve letafetli münasebet-i maneviyesiyle beraber şeddeli ل 'lar, birer ل ve şeddeli م asıl kelimeden olduğundan iki م sayılmak cihetiyle bin üç yüz yirmi dört ederek, Avrupa zalimleri devlet-i İslâmiyenin nurunu söndürmek niyetiyle müthiş bir suikast plânı yaptıkları ve ona karşı Türkiye hamiyetperverleri, hürriyeti yirmi dörtte ilânıyla o plânı akim bırakmaya çalıştıklarından hâlde, maatteessüf, altı-yedi sene sonra, Harb-i Umumî neticesinde yine o suikast niyetiyle, Sevr Muahedesinde Kur'ân'ın zararına gayet ağır şeraitle kâfirâne fikirlerini yine icra etmek olan plânlarını akim bırakmak için Türk milliyetperverleri cumhuriyeti ilânla mukabeleye çalıştıkları

1. Allah'ın nurunu ağzıyla söndürmek isterler. Allah ise nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz. Kâfirler isterse hoşlanmasınlar. (Tevbe Suresi, 32.)
2. Allah'ın nurunu ağzıyla söndürmek isterler. Allah ise nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz. (Tevbe Suresi, 32.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
akım: neticesiz, sonu yok, başarısız.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cifrî: cifir hesabına ait.
cihet: yön.
cümle-i ayet: ayet cümlesi.
devlet-i İslâmiye: İslâm devleti.
gayet: son derece.
hak: doğruluk, gerçek, hakikat.
hamiyetperver: hamiyet sahibi, din ve millet gibi önemli değerleri seven, koruyan ve bunlara hizmet eden.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
icra: yürütme, bir işi yerine getirme.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
istinat: dayanma.
kafir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz.
kafirane: kâfircesine, Allah'ı inkar edercesine.
letafet: lâtîflik, hoşluk, incelik.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
manidar: nükteli, ince manalı.
milliyetperver: milletini seven, ulusçu, milliyetçi.
misillü: gibi, benzeri.
muahede: iki veya daha çok devler arasında akdedilen anlaşma, antlaşma.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
münasebet: ilgi, ilişki, münasiplik, uygun olma.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
müthiş: dehşet veren, ürkütücü, dehşetli, korkunç.
neşir: dağıtma, yayma, saçma, serpme.
nur: aydınlatma, parıltı. Cenâb-ı Hakkın bütün kainatı ışık ve sifatlarıyla aydınlatması.
nur-ı azam: en büyük nur, en büyük ışık, muazzam aydınlık.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şerait: şartlar.
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
zalım: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

tarihi olan bin üç yüz yirmi dörde, tâ otuz dörde, tâ elli dörde tam tamına tevafukla, o hercümerç içinde Kur'ân'ın nurunu muhafazaya çalışanlar içinde Resaili'n-Nur Müellifi yirmi dörtte ve Resaili'n-Nur'un mukaddematı otuz dörtte ve Resaili'n-Nur'un nuranî cüzleri ve fedakâr şakirtleri elli dörtte mukabeleye çalışmaları göze çarpıyor. Hatta hakikat-i hâli bilmeyen bir kısım ehl-i siyaseti telâşa sevk ettiler ve bu itfa suikastına karşı tenvir vazifesini tam ifa ettiklerinden, bu ayetin mana-i işarîsi cihetinde bir medar-ı nazarı olduklarına kuvvetli bir emaredir. Şimdi İslâmlar içinde nur-i Kur'ân'a muhalif hâletlerin ekserîsi o suikastların ve Sevr Muahedesi gibi gaddarâne muahedelerin vahim neticeleridir.

Eğer şeddeli م dahi şeddeli ل 'lar gibi bir sayılsa, o vakit bin iki yüz seksen dört eder. O tarihte Avrupa kâfirleri devlet-i İslâmiyenin nurunu söndürmeye niyet ederek on sene sonra Ruslar tahrik edip Rusun doksan uç muharebe-i meş'umesiyle âlem-i İslâm'ın parlak nuruna muvakkat bir bulut perde ettiler. Fakat bunda Resaili'n-Nur Şakirtleri yerinde Mevlâna Halid'in (KS) şakirtleri o bulut zulumatını dağıttıklarından, bu ayet, bu cihette onların başlarına remzen parmak basıyor. Şimdi hatıra geldi ki, eğer şeddeli ل 'lar ve م ikişer sayılsa, bundan bir asır sonra zulumatı dağıtacak zatlar ise Hazret-i Mehdînin şakirtleri olabilir. Her ne ise, bu nurlu ayetin çok nuranî nükteleri var.[1] اَلْقَطْرَةُ تَدُلُّ عَلَى الْبَحْرِ sırrıyla kısa kestik.

1 Damla, denizin varlığına delâlet eder

alem-i İslam: İslâm âlemi, İslam dünyası
asır: yüzyıl
cihet: yön
cüz: kısım, parça.
devlet-i İslamiye: İslam devleti
ehl-i siyaset: ülkenin idaresiyle meşgul olanlar, siyaset adamları, politikacılar
ekseri: çoğu kısmı
emare: alâmet, belirti, nişan
fedakar: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fedâ eden
gaddarane: zalimce, gaddarca, merhametsizce, hainceşine
hakikat-i hal: durumun gerçek yönü, işin aslı
hâlet: hal, durum
hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma
itfa: bastırma, dindirme, teskin etme
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkar eden, dinsiz
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifâde edilen mana
medar-ı nazar: göz önünde bulundurulması gereken
Mehdî: hadislere göre ahir zamanda tevhidi esas alarak imanı muhafaza edip İslâmiyeti hurafelerden ve bid'alardan arındırarak zamanın anlayışına göre yenileyecek olan âlim ve önder zat
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma, antlaşma
muellif: eser telif eden, yazan
muhafaza: koruma.
muhalif: zıt, karşıt, aykırı.
muharebe-i meş'ume: uğursuz savaş
mukabele: karşı gelme, karşı koyma
mukaddemat: başlangıçlar
muvakkat: geçici
nükte: bir söz veya ibareden hususî bir dikkatle çıkarılan gizli mana
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver
nurlu: ışıklı, parıltılı
nur-ı Kur'an: Kur'ân-ı Kerîm'in nuru, aydınlığı, ışığı
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
şakirt: talebe, öğrenci
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
sevk: yöneltme
sır: gizli hakikat.
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıda iş yapma, tuzak kurma
tahrik: bir kimseyi kötü bir iş yapması için ilen sürme, kışkırtma
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vahim: ağır, sonu tehlikeli ve korkulu, dehşet verici
vazife: görev
zat: kişi, şahıs
zulûmat: karanlıklar

YİRMİ DOKUZUNCU AYET: Sure-i İbrahim'in başında,

الٓرٰ كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ [1]

ayetidir. Şu ayetin dört beş cümlesinde dört beş ima var. Mecmuu bir ışaret hükmüne geçer.

• ***Birincisi:*** [2] اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ cümlesi ifade eder ki: "Kitab-ı Mubin vasıtasıyla, on dördüncü asırdaki zulumattan, insanlar bizzzz

yine tam tamına tevafuk eder. Bu imayı teyit eden, hem letafetlendiren bir münasebet var. Şöyle ki:

Âlem-i İslâm için en dehşetli asır, altıncı asır ile Hülâgû fitnesi ve on üçüncü asrın ahiri ve on dördüncü asır ile Harb-i Umumî fitneleri ve neticeleri olduğu münasebetiyle, bu cümle makam-ı ebcediyle altıncı asra ve evvelkı cümle gibi اَلْعَزِيزِ الْحَمِيدِ kelimeleri ile bu asra, Sultan Abdülaziz ve Sultan Abdülhamid devirlerine ima eder.

Hem, sabık ayetlerde ise, Resaili'n-Nur'un ikinci ismine tevafukla işaret eden umum o ayetler, dehşetli asır olan Hülâgû ve Cengiz asrına dahi ima ederler. Hatta o ayetlerin hem o asra, hem bu asra imaları içindir ki, Hazret-i Ali (RA) *Ercûze*'sinde ve Gavs-ı Azam (RA) Kasidesinde Resaili'n-Nur'a kerametkârâne işaret ettikleri vakit, hem o asra, hem şu asra bakıp hiddetle işaret etmişler.

• ***Üçüncüsü:*** [1] مِنَ الظُّلُمَاتِ kelimesindeki اَلظُّلُمَاتِ'ın adedi bin üç yüz yetmiş iki ederek, bu asrın zulümleri, zulmetleri ne vakte kadar devam edeceğini, o zulmetlerin içinde bir nur daima tenvire çalışacağına ima ile, Risale-i Nur'un tenvirine remzen bakar.

• ***Dördüncüsü:*** [2] لِتُخْرِجَ النَّاسَ cümlesi diyor ki: "Bin üç yüz kırk beşte Kur'ân'dan gelen bir nur ile insanlar karanlıklardan ışıklara çıkarılacak." Bu meal ise, bin üç yüz kırk beşte fevkalâde tenvire başlayan Resaili'n-Nur'a tam tamına cifirce, hem mealce muvafık ve mutabık

1. İnkâr karanlıklarından. (İbrahim Suresi: 1.)
2. İnsanları çıkarır. (İbrahim Suresi: 1.)

ahir: son
Âlem-i İslam: İslam alemi, İslam dünyası
asır: yüzyıl
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
evvel: once
fevkalâde: olağanüstü
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
hiddet: ofke, kızgınlık, gadap, hışım
ima: işarede anlatma, ustu kapalı ifade etme
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
letafet: latıflık, hoşluk, incelik
makam-ı ebcedi: ebcetle ilgili makam, ebcedi mana, ebcedi hesap
meal: mana, anlam, mefhum.
munasebet: ilgi, ilişki, munasiplik, uygun olma
mutabık: birbirine uyan, uygun
muvafık: uygun, uyar, munasip
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
sabık: geçen, onceki
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma
tevafuk: uyguniuk, belli sıra, ölçu ve munasebetler içerisinde birbirine denk gelme
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma
umum: butun
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence
zulmet: karanlık.

olmakla, Risale-i Nur'un makbuliyetine ima, belki remzediyor.

• ***Beşincisi:*** (1) الٓرۡ كِتَابٌ أَنزَلۡنَاهُ إِلَيۡكَ 'deki إِلَيۡكَ kelimesi Kur'ân'a has baktığı için hariç kalmak üzere, الٓرۡ كِتَابٌ أَنزَلۡنَاهُ cümlesinin makamı Risaletü'n-Nur'un birinci ismine tam tamına tevafuk etmesi, Risaletü'n-Nur'un, Kitab-ı Munzel'in tam bir tefsiri ve manası olduğunu ve ondan yabanî olmadığını remzen ifade eder. Çünkü الٓرۡ üç yüz seksen iki, كِتَابٌ dört yüz yirmi üç, أَنزَلۡنَاهُ yüz kırk dört, yekûnu dokuz yüz kırk dokuz, eğer *tenvin* ن sayılsa dokuz yüz doksan dokuz ederek, Risaletü'n-Nur'un, eğer şeddeli ن bir ن sayılsa, adedi olan dokuz yüz kırk sekize, eğer şeddeli ن iki ن olsa, dokuz yüz doksan sekize sırlı, yanı vahiy olmadığını ifade için bir tek farkla tevafuk edip, ona ima eder.

Elhâsıl: Bu bir tek ayette mezkûr beş cümlenin münasebet-i maneviyeyi gözeterek beş adet imaları bir kuvvetli işaret, belki bir delâlet hükmüne geçebilir kanaatı, bana bunu yazdırdı. Hata etmişsem, Kitab-ı Mübin'i şefaatçi edip Erhamürrâhimîn'den kusurumun affını niyaz ederim.

(2) سُبۡحَانَكَ لَا عِلۡمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمۡتَنَآ إِنَّكَ أَنتَ الۡعَلِيمُ الۡحَكِيمُ

1. Elif, lâm, râ. Bu bir kitap ki onu sana indirdik. (İbrahim Suresi: 1.)

2. Senî her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
elhâsıl: hâsıl, netice itibarıyla, kısaca.
Erhamurrahımın: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
hariç: dışarı.
hükmüne: yerine, değerine.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
Kitab-ı Mübin: Kur'ân-ı Kerîm.
Kitab-ı Munzel: inzal edilmiş, indirilmiş ilâhî kitap.
kusur: suç, kabahat.
makam: mevki, değer.
makbuliyet: makbululuk, beğenilmişlik, geçerlilik.
mezkur: zikredilen, adı geçen, anılan.
münasebet-i maneviye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
niyaz: yalvarma, yakarma.
remiz: işaret, işaretle anlatma, istediği işaretle ifade etme.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
sır: gizli hakikat.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması.
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
yabanî: yabancı, aykırı, ayrı.
yekûn: toplam.

YIRMİ DOKUZUNCU AYETİN SEHVİNE DAİR TAFSİLÂT

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Küçük bir sehivden kuvvetli bir işaret-i gaybiye gördüm. Ondan bildim ki, o sehiv bunun içinmiş. Şöyle ki:

Birinci Şua olan İşarat-ı Kur'âniyenin yirmi dokuzuncu ayet Sure-i İbrahim'in başında, الٓرٰ كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ[1] içinde اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ[2] cümlesine makam-ı cifrîsi sehven "Bin üç yüz otuz dört ederek, Risale-i Nur'un fatihası olan *İşaratü'l-İ'caz* tefsirinin zuhuru ve tab'ı tarihine tevafukla bakar" denilmiş. Hâlbuki, melfuz harflerinin makamı bin üç yüz otuz dokuz olup, o tefsirin fevkalâde ıştihan ve Dârulhikmet tarafından ekser muftulere gönderilen nushalar, müteaddit ve maddî ve manevî inkılâpların sarsıntılarından vikaye noktasında –çok emareler ve müftülerin itirafıyla– birer kal'a ve ekser müftülerin ellerinde birer elmas kılıç hükmüne geçmeleri tarihine tevafukla takdirkârâne bakar. Okunmayan ıkı *elif* sayılsa, bin üç yüz kırk bir edip, Risale-i Nur'un mebde-i zuhuruna tam tamına tevafukla bakar.

Bu küçük sehiv şöyle bir manayı birden kuvvetli ihtar etti ki:

1 Elif. lâm. râ. Bu bir kitap ki, insanları Rabblerinin izniyle inkâr karanlıklarından iman nuruna çıkarman, kudreti her şeye gâlip olan ve her türlü hamde lâyık olan Allah'ın yoluna kavuşturman için sana indirdik. (İbrahim Suresi, 1.)

2 Rabblerinin izniyle nura...

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
dair: alâkalı, ilgili
Dârülhikmet: Osmanlılarda Şeyhülislâmlık makamının bir ismi.
ekser: pek çok.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
emare: alâmet, belirti, nişan
fatıha: başlama, giriş
fevkalâde: olağanüstü
hükmüne: yerine, değerine
ihtar: hatırlatma, uyarı
inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme
işarat-ı Kur'aniye: Kur'ân'ın işaretleri
işaret-i gaybiye: gaybla ilgili işaret; Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar
ıştıhar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma
kal'a: büyük hisar.
maddî: madde ile alâkalı, cismânî
makam: sayı değeri.
makam-ı cifrî: cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mebde-i zuhur: ortaya çıkma, meydana çıkmasının başlangıcı
melfuz: söylenmiş, söylenilen, okunan
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerinin her biri
sehiv: hata, yanlışlık, yanılma, hata
sehven: yanlışlıkla, yanılarak, hataen
Sure-i İbrahim: İbrahim suresi
tab: basma, baskı
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar
takdirkârane: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tevafuk: uyguniuk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vikaye: koruma, sahip çıkma.
zuhur: ortaya çıkma

O Sure-i İbrahim'in (AS) başındaki ayetin Risale-i Nur'a remzen bakan yalnız onun dört cümlesi değil, belki o birinci sahife ahirine kadar münasebat-ı maneviye cihetinde bir mana-i remzî ile –efrad-ı kesîresi içinde– Risale-i Nur'a gizli bir hususiyetle ima eder, remzen bakar. Ben şimdilik o hakikat-i remziyeyi beyan edemem. Yalnız kısa bir işaret edilecek.

Evet, Risale-i Nur'un mayası ve meşrebi tefekkür ve şefkat olduğu cihetle, Hazret-i İbrahim'in (AS) hususî meşrebi olan tefekkür ve şefkat noktasında tam tevafuk etmek sırrıyla, şu surede daha ziyade Risale-i Nur'u kucağına alıyor. Baştaki ayet, dört cümle ile en karanlık bir asrın kara kara içinde, zulmet zulmet içinde insanları nura çıkaran ve Kur'ân'dan çıkan bir nura parmak bastığı gibi, en karanlık içinde bulunan ve Risale-i Nur'un cereyanına muhalif gidenleri tarif eder.

* * *

Üçüncü ayet:

اَلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا اُولٰٓئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ (1)

Bu dahi, üç cümlesiyle bazı münasebat-ı maneviye ve muvafakat-ı mefhumiye cihetinde ve hem Risale-i Nur'un mesleğine, hem mülhitlerin mesleğine imaen bakar.

Ve birinci cümlesiyle der ki: "O bedbahtlar, bazı ehl-i imanın (imanları beraber olduğu hâlde) ve bir kısım ehl-i ilmin (ahireti tam bildikleri hâlde) onlara iltihak delâletiyle,

1 Onlar dünya hayatını seve seve âhirete tercih ederler, halkı Allah yolundan alıkoyarlar ve doğru yolu eğri göstermeye çalışırlar. Öyleleri haktan pek uzak bir sapıklık içindedirler. (İbrahim Suresi, 3.)

ahir: son.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedbaht: bahtsız, tâlisiz, zavallı.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.
cihet: yön.
delalet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret.
efrad-ı kesîre: çok kişiler.
ehl-i ilm: ilim sahipleri, ilim adamları.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
hakikat-ı remziye: işaretlerle ifade edilen hakikat, gerçek.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme, Allah'ın yüceliğini övme.
hususî: özel.
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
iltihak: karışma, katılma.
İma: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle.
iman: inanç, itikat.
inkâr: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
layık: uygun, yakışır, münasip.
mana-i remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
muhalif: zıt, aykırı.
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
münasebat-ı maneviye: manevî münasebetler.
muvafakat-ı mefhumiye: sözden çıkarılan manaların uygunluğu.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
sahife: sayfa.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tefekkür: derin düşünme, eşyanın hakikatini yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içersinde birbirine denk gelme.
ziyade: çok, fazla.
zulmet: karanlık.

bilerek ve severek hayat-ı dünyeviyeyi dine ve ahirete, yani elması tanıdığı ve bulduğu hâlde beş paralık şişeyi ona tercih etmek gibi, sefahat-i hayatı dini hissiyata muannidâne tercih edip, dinsizlikle iftihar ederler." Bu cumlenın bu asra bir hususiyeti var. Çünkü hiçbir asır böyle bir tarzı göstermemiş. Sair asırlarda o ehl-ı dalâlet, ahireti bilmiyor ve inkâr ediyor, elması elmas bilmiyor, dünyayı tercih ediyor.

Ve ıkıncı cumlesi olan [1] وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللهِ ile der ki: "O bedbahtların dalâleti, muhabbet-i hayattan ve temerrutten neş'et ettiği için, kendi hâlleri ile durmuyorlar, tecavüz ediyorlar. Bildiklen ve onunla ecdatları bağlı olan dine, adavetkârâne, menbalarını kurutmak ve esasatını bozmak ve kapılarını ve yollarını kapatmak istiyorlar."

Ve üçüncü cümlesi olan [2] وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ile der ki: "Onların dalâleti fenden, felsefeden geldiği için acip bir gurur ve garip bir firavunluk ve dehşetli bir enaniyet onlara verip, nefislerini öyle şımartmış ki, kâinatı idare eden İlâhî kanunların şualarını ve insan âleminde o hakaikın düsturlarını suflî hevesatlarına ve müştehiyatlarına müsait görmediklerinden –hâşâ hâşâ– eğri, yanlış, noksan bulmak istiyorlar."

İşte bu ayet, uç cumlesiyle manen bu asırda acip bir taife-i dâlleye tam bir tevafuk-ı manevî ile mana-i işarîsiyle çok efradı içinde hususî baktığı gibi, tevafuk-ı cifrîsiyle dahı başlarına parmak basıyor. Evet evvelki cümle olan

1. Halkı Allah yolundan alıkoyarlar.

2. Doğru yolu eğri olarak göstermeye çalışırlar.

acip: tuhaf, hayrette bırakan
adavetkarane: düşmancasına.
ahiret: dunya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: varlık sınıflarından her bir
asr: yüzyıl
ayet: Kur'anın her bir cümlesi
bedbaht: bahtsız, talisiz, zavallı
dalalet: iman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşetli: urkutucu, korkunç
dustur: kanun, kural, esas, prensip
ecdat: dedeler, buyuk babalar, atalar
efrat: fertler
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kımseler
elmas: çok kıymetli bir mücevher
enaniyet: kendini begenme, bencilliik, egoistlik.
esasat: esaslar, kokler, temeller
evvel: once
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fen: maddî ilimler
firavunluk: nefsini ve benliğini firavun gibi ilah seviyesine çıkaracak derecede büyük görme.
garip: tuhaf, şaşılacak.
gurur: kıbır, boburlenme
hakaik: hakıkatler, doğrular, gerçekler
haşa: asla, kat'iyen, oyle degil. Allah gostermesin.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hevesat: hevesler
hissiyat: hisler, duygular
hususî: ozel
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik
idare: bir ışı yurutme, çekip çevirme
iftihar: gurur, ovunme
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair
inkar: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul ve tasdik etmeme
kâinat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı, butun alemler
kanun: kaide, kural
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
manen: mana bakımından, manaca
menba: kaynak.
muannidane: inatçılıkla, inatçıya yakışır şekilde, inatcı bir şekilde.
muhabbet-i hayat: hayat sevgisi, yaşama arzusu
musait: uygun, munasip
müştehiyat: istahlılar, isteklıler
nefis: kotu vasıfları kendısınde toplayan, hayırlı ışlerden alıkoyan güç
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma
sair: diger, başka, otekı
sefahat-i hayat: hayatı gayrimeşru şekilde yaşama
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri
sûflî: aşağılık, bayağı, âdi
taife-i dalle: dalalete sapan taife, grup
tarz: bıçım, şekil, suret.
tecavuz: haddını aşma, soz ve harekette ılen gıtme
temerrüt: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnme, inatçılık, dıkbaşlılık.
tevafuk-i cifrî: cifrile ilgili tevafuk, cifrî hesaba gore birbirine denklik, uygunluk, munasebet.
tevafuk-ı manevî: manen uygunluk, denk geliş.

(1) اَلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ 'nın makamı bin üç yüz yırmı yedi, eğer şeddeli ل ve ب ikişer sayılsa, Arabî tarihiyle bin üç yüz elli dokuz edip o tuğyanlı taifenin savletli zamanını göstererek tam tevafukla bakar. (2) وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا 'nın makamı, *tenvin* ن olmak cihetiyle, bin iki yüz dokuz ederek şeriat-ı İslâmiyeye suikast olarak ecnebi kanunlarını adlıyeye sokmak fikri ve teşebbüsü tanhine tam tamına tevafukla bakar. Ve bu emareler gibi çok imalarla baştaki ayetin kuvvetli işaret ettiği Risale-i Nur'un muarızlarına zahir bir surette baktığı gibi, mefhum-i muhalifi delâletiyle dahi Risale-i Nur'a tam bakar. Hatta dördüncü ayette Risale-i Nur'un Türkçe olmasını tahsin eder ve beşincide Arabî ve Türkçeyi tam bilmeyen ve mürşitleri ve âlimleri perişan olan Vilâyat-ı Şarkıyede Risale-i Nur imdatlarına ve her taifeden ziyade başlarına gelen hâdiseler ve ayette (3) بِأَيَّامِ اللهِ tabir edilen elîm vakıalan hatırlarına getirmekle ikaz ve irşat etmelerine bir mana-ı işarî ve remzî ile emrediyor.

Bu ahirki ehemmiyetli işareti beyan etmeme şimdilik izin olmadığından yalnız her birinin bir tek remzi gayet kısa beyan edilecek. Şöyle ki:

Dördüncü ayetin:

(4) وَمَآ أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ cümlesi makam-ı cifrîsiyle ve baştaki ayetin işaretleri karinesiyle,

1. Seve seve terdh ederler.
2. Doğru yolu eğri olarak göstermeye çalışırlar.
3. Allah'ın geçmişteki nimet ve azap günleri. (İbrahim Suresi, 5)
4. Hak dini onlara açıklasın diye, her peygamberi Biz kendi kavminin lisanıyla gönderdik. (İbrahim Suresi, 4)

ahir: son
ahret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili
âyet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön
delâlet: delil olma, gösterme, alâmet, işaret
ecnebî: yabancı, başka milletten olan
ehemmiyetli: önemli
elîm: şiddetli, çok derd ve keder veren
emare: alâmet, belirti, nişan
gayet: son derece
hâdise: olay
hak: doğru, gerçek, hakikat.
ikaz: dikkat çekme, uyarma, uyandırma
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
imdat: yardım
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma
kanun: yasa
karine: işaret, ipucu, iz, delil
makam: değer
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice sayı değeri
mana-ı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-ı remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana
mefhum-ı muhalif: bir sözde bizzat kastedilen mananın tersinden anlaşılan, zıt anlam
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz
remiz: kelime ve cümleye yüklenmiş gizli mana, şifre, sembol
saviet: şiddetli hücum, saldırma.
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret
şeriat-ı İslâmiye: İslâm şeriatı
suikast: kötü kasıt, kötü niyet, kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, şekil, tarz
tabir: ifade.
tahsin: beğenme, güzel bulma
taife: takım, grup
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre
teşebbüs: girişim, bir işi yapmak için harekete geçme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
tuğyan: azma, azgınlık, hudutlanma
vakıa: vuku bulan olan şey
velayat-ı şarkiye: şark vilâyetleri, doğu illeri
zahir: açık, aşikâr
ziyade: fazla, fazlasıyla

risalet ve nübüvvetin her asırda veraset noktasında naiplen, vekilleri bulunmak kaidesiyle, mana-ı remzî cihetinde vazife-i irsiyeti yapan Risale-i Nur'u, efradı içine hususî bir iltifatla dâhil edip, lisan-ı Kur'ân olan Arabî olmayarak Türkçe olmasını takdir ediyor.

Evet, bunun makamı رَسُولٍ 'deki *tenvin* ن sayılmak ve şeddeli ل iki sayılsa ve şeddeli ى bir sayılsa bin üç yüz elli sekiz, her ikisi birer ر sayılsa bin üç yüz yirmi sekiz; şeddeliler iki sayılsa, *tenvin* sayılmazsa bin üç yüz on sekiz; hem *tenvin*, hem şeddeliler sayılsa bin üç yüz altmış sekiz ederek, Risale-i Nur'un beş devresine ve beş vaziyetine remzen ve imaen bakar.

Beşinci ayette:

(1) اَنْ اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِاَيَّامِ اللّٰهِ

(2) اِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِاَيَّامِ اللّٰهِ cümlesinde makam-ı cifrisi, şeddeliler birer sayılmak cihetinde bin üç yüz elli bir ederek Risale-i Nur'un şimdilik beyanına izinim olmayan ehemmiyetli vazifesinin ve bu evamir-i Kur'âniyeyi imtisalinin tanhine tam tamına tevafuk-i cifrî ve muvafakat-i maneviye karinesiyle ve kıssadan hisse almak münasebat-ı mefhumiye remziyle Risale-i Nur'a imaen bakar. Daha yazılacak çok gaybî işaretler var, fakat izin verilmedi, şimdilik kaldı.

❁ ❁ ❁

1 Kavmini karanlıklardan nura çıkar ve Allah'ın geçmişteki nimet ve azap günlerini onlara hatırlat. (İbrahim Suresi 5)

2. Nura çıkar ve Allah'ın geçmişteki nimet ve azap günlerini hatırlat. (İbrahim Suresi 5)

Arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili
asr: yüzyıl.
cihet: yön.
dahil: içine alma, sokma
devre: dönem
efrat: fertler
hususî: özel
iltifat: samimî ve güzel sözle okşama ovma; yönelme
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle
kaide: kural, esas, dustur
lisan-ı Kur'an: Kur'an'ın dili
makam-ı cifrî: ebced hesabıyla değeri
mana-ı remzî: işaretlerle anlatılmak istenen mana
naip: vekil, bir kimsenin yerini tutan, işlerini yürüten kimse
nubuvvet: nebilik, peygamberlik, Allah elçiliği
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme
şedde: Arabca ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme
tenvin: Arabca bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret, kelimenin sonuna iki üstün (en), iki esre
vazife-i irsiyet: varis olus görevi
vaziyet: durum
vekil: bakan, başkasının yerine ve adına konuşan
veraset: vârislik, mirasçısı olma

Sekizinci Şua

Üçüncü Bir Keramet-i Aleviye

Bir İfade-i Meram

Malûm olsun ki, ben Risale-i Nur'un kıymetini ve ehemmiyetini beyan etmekle Kur'ân'ın hakıkatlerini ve imanın rükünlerini ilân etmek ve zaaf-ı imana düşenleri onlara davet etmek ve onların kuvvetlerini ve hakkanıyetlerini göstermek ıstıyarum. Yoksa, hâşâ, kendimi ve hıçbır cıhetle beğenmedıgım nefs-ı emmaremi beğendırmek ve methetmek değıldır. Hem, Rısale-i Nur zahıren benım eserım olmak haysıyetıyle sena etmıyarum. Belkı yalnız Kur'ân'ın bır tefsırı ve Kur'ân'dan mülhem bır tercûman-ı hakıkîsi ve imanın hüccetlerı ve dellâlı olmak haysıyetıyle mezıyetlerını beyan edıyorum. Hatta, bır kısım rısaleleri ıhtıyârım harıcınde yazdıgım gıbı, Rısale-i Nur'un ehemmıyetını zıkretmekte ıhtıyârsız hükmündeyım. İmam-ı Alî'nın (radıyallahu anh), Ayetu'l-Kübra namını verdıgı Yedıncı Şua risalesını yazmakta çok zahmet çektıgıme bır mukâfat-ı acıle ve bır alâmet-ı makbulıyet ve bır medar-ı teşvık olarak bu keramet-i Celcelûtıye, ınayet-i İlâhıye tarafından verıldıgıne şuphem kalmamış. Tahdıs-ı nımet kabîlınden bunu Sekızıncı Şua olarak yazdım. Yoksa haşre dair muhım bır ayetın mu'cızeli olan bürhanlarını yazacaktım.

❁ ❁ ❁

alâmet-i makbuliyet: kabul olundugunu belırtılen işaret, nışan v.b.
ayet: Kur'an'ın her bır cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bıldırmek, ızah etmek.
burhan: delıl, ıspat, hüccet.
cihet: yön.
dair: alakalı, ılgılı.
dellâl: ılân edıcı, hakka davet eden.
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
hakıkat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adakete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
harıç: dışarı.
hâşâ: asla, katıyen, oyle degıl. Allah gostermesin.
haşr: kıyametten sonra butun insanların bır yere toplanmaları, Allah'ın olulerı dırıltıp mahşere çıkarması.
haysıyet: ıtıbar.
hüccet: delıl.
hükmünde: degerınde, yerınde.
ifade-i meram: dılek ve maksadı ifade etme, kıtaplara yazılan onsoz.
ihtiyar: ırade, tercıh, kendı istek ve arzularına gore hareket etme.
ihtiyarsız: ırade ve istem dışı.
ilan: yayma, duyurma, bıldırme.
iman: ınanç, ıtıkat.
iman: ınanma, ıtıkat.
inayet-i ilahiye: Allah'ın yardımı.
kabil: tür, gıbı.
keramet-i Aleviye: Hz. Alı'ye aıt keramet, olaganustu, fevkalâde hal.
keramet-i Celcelûtiye: Hz. Alı'nın kaleme aldıgı Celcelûtıye dua-sının keramet.
kıymet: deger.
malum: bılınen, bılınır olan.
medar-ı teşvik: şevklendırme sebebı, teşvık kaynagı.
medih: ovmek.
meziyet: bır şeyı, başkalarından ayıran vasıf, ustunlük ve degerlılık vasfı.
mu'cize: benzerını yapmaktan ınsanların acız kaldıgı şey.
mühim: onemlı, ehemmıyetlı.
mukâfat-ı âcile: âcıl, peşın, acele bır mukâfat.
mülhem: ıçıne dogmuş, ılham olunmuş.
nam: ad.
nefs-i emmare: ınsanı kotulüge surukleyen nefıs, ınsana kotu ve gunah olan ışlerın yapılmasını emreden nefıs.
radıyallahü anh: Sahabe veya Islam buyuklerının adı gectıgınde soylenılen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek ıçın soylenır.
rükn: bır şeyı meydana getıren unsurlardan her bırı, esas.
sena: methetme, ovme.
tahdıs-i nimet: Cenab-ı Hak'ka karşı şukrunu eda etme ve teşekkur etme maksadıyla kavuştugu nımetı başkalarına anlatma.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından ızahı, açıklaması.
tercüman-ı hakıkı: gerçek tercuman.
zaaf-ı iman: ımanı zayıflıgı.
zahiren: gorunuşte.
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat.
zıkretmek: anmak, bıldırmek.

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

[İmam-ı Ali'nin (radıyallahü anh) Risale-i Nur'a dair üçüncü bir kerametidir.]

Evet, On Sekizinci ve Yırmı Sekizinci Lem'alarda ızah ve ıspat edilen iki zahır kerametini teyit ve takvıye ederek kaside-i *Celcelûtıye*'sinde, *Sıracünnur*'dan sarahat derecesinde haber verdiği gıbi, yıne o kasıdede *Sıracunnur*'un en namdar risalelerıne parmak basıyor, âdeta alkışlıyor ve sekiz adet remiz ile meşhur bir kısım risalelerini gösteriyor.

BİRİNCİSİ:

Risale-i Nur'a tasrih eden (2) تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَهُ fıkrasından sonra Suryanî lısanıyla Esma-i Husnadan istımdat ve suver-i Kur'âniye ile bir münacat yapıyor. Tam otuz üç surelerle öyle ganp ve manidar bir tarzda zikrediyor ki, bir kısım sırlan ve gaybî haberleri dahi bildirmek istediği anlaşılıyor. Ben sıkıntılı bir zamanda İmam-ı Ali'nin (radıyallahu anh) *Ayetü'l-Kübra* namını verdiği Yedinci Şuaı bitirdiğim aynı vakitte –itikadımca bana acele bir mükâfat ve bır ücret olarak– geceleyın *Celcelûtıye*'yı okudum.

Birden bir ihtar-ı gaybî gıbi kalbime denıldi:

İmam-ı Alı Radıyallahü Anh Risale-i Nur ile çok meşguldur. Mecmuundan haber verdiği gıbi kıymettar rısalelerine de ışaret derecesinde remzedıp ıma ediyor. Eğer

1. Rahman ve Rahim olan Allah ın adıyla
2. Nurun kandili gizli olarak yakılıp aydınlatılır

âdeta: sanki.
dair: alakalı, ilgili
esma-yı hüsna: Allah ın adları, Allah ın doksan dokuz güzel ismi
garip: tuhaf, şaşılacak.
gaybî: gayple ilgili görünme yenlere aıt.
ihtar-ı gaybî: gaybı olarak yapılan hatırlatma, uyarı
ima: ışaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
ispat: doğruyu delillerle gösterme
istımdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
itikat: kesin manma, ıman
ızah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
Kaside: belli bir amaçla yazılmış dıvan şıırı ve bu şıırın nazım şekli.
kaside-i Celcelûtiye: Hz. Imam-ı Alı nın Hz. Peygamberin derslerine ıstınaden kaleme aldığı ve aslı cıfır ve ebcet hesabı ile alakalı olarak telif edilen Suryanıce kaside
keramet: Allah ın velî kullarında gorulen olaganustu haller veya tabıatüstü hadıseler
kıymettar: kıymetlı, değerlı
lısan: dıl
manıdar: nukteli, ince manalı.
mecmu: toplam, tüm
meşgul: bir ışle uğraşan, ılgılenen
meşhur: şohretlı, herkesin bıldığı, yaygınlık kazanmış
mukâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan oturu verılen şey, odul.
munacat: Allah a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şıır
nam: ad
namdar: meşhur, unlu, şohretlı, namlı
radıyallahü anh: Sahabe veya islam büyuklerının adı geçtıgınde soylenılen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek ıçın soylenır
remz: kelıme ve cümleye yuklenılmış gizli mana, şifre, sembol
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
sır: gizli hakıkat
Sıracünnur: Risale ı Nur Kulliyatından Said Nursî'nın bir eserı
sure: Kur ân-ı Kerim in ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
suver-i Kur âniye: Kur'an ın surelerı
süryanî: Suriye ve Türkiye nin guney dogusunda yaşayan Sami ırkından bir Hıristıyan topluluğu
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdık etme
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tasrih: açık açık soyleme, açıktan açıga bıldırme, açıkça anlatma
teyit: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, dogru çıkarma.
zahır: açık, âşıkar
zikretmek: anmak, bıldırmek

sarih bir surette gayptan haber vermek, çok zararları bulunduğundan, hikmete münafi olduğu cihetle hikmet-i İlâhiye tarafından yasak olmasa idi tasrih edecekti.

Meselâ, sureleri tadat ederken, yirmi beşinciye geldiği vakit diyor ki:

بِحَقِّ تَبَارَكَ ثُمَّ نُونٍ وَسَائِلٍ ۞ وَبِسُورَةِ التَّهْمِيزِ وَالشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۞

وَبِالدَّارِيَاتِ ذَرْوًا وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَى ۞ وَبِاقْتَرَبَتْ لِيَ الْأُمُورُ تَقَرَّبَتْ ۞

وَبِسُورَةِ الْقُرْآنِ حِزْبًا وَآيَتًا ۞ عَدَدَ مَا قَرَأَ الْقَارِي وَمَا قَدْ تَنَزَّلَتْ ۞

فَاسْئَلُكَ يَا مَوْلَايَ بِفَصْلِكَ الَّذِي ۞ عَلَى كُلِّ مَا أَنْزَلْتَ كُتْبًا تَفَصَّلَتْ ۞[1]

İşte bu fıkralarda Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesini hayrette bırakan ve üstünde gözle görünen bir kerametiyle ve kıyamet ve haşrı ispat eden harika hüccetleriyle iştıhar eden Yirmi Dokuzuncu Söze Hazret-i Imam-ı Ali Radıyallahü Anh, zikir ve tadat ettiği surelerin yirmi dokuzuncu mertebesinde[2] وَالشَّمْسُ كُوِّرَتْ ile ona işaret eder. Çünkü, kıyamet kopmasından gayet dehşetli haber veren[3] إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ suresine tam mutabık bir surette o Yirmi Dokuzuncu Söz, kıyametin ve harab-ı âlemin ve mevt-i dünyanın ve hayat-ı ahiretin ve ihya-i emvatın kat'î hüccetlerini beyan ederken, bu surenin dehşetli tasvirini zikretmesi, hem manada, hem yırmı dokuzuncu mertebede tetabukları o işareti ispat eder.

1. Mülk (Tebareke), Kalem (Nun), Mearic, Humeze, Tekvir, Zariyat, Necm ve Kamer (ikterabet) Surelerinin hürmetine her iş bana yakın oldu. Ve hızıp hızıp, ayet ayet nazil olan Kur'ân sûrelerinin hakkı için, bunları okuyanların okumaları adedince ve nazil olan ayet ve surelerin sayısınca, indirdiğin bütün fazileti kitapların fazileti hürmetine Senden yardım diliyorum ey Rabbim!

2. Tekvir Suresi hürmetine.

3. Güneş dürülüp toplandığında. (Tekvir Suresi, 1.)

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
gayb: gizli olan, görünmeyen şeyler ve âlemler.
harab-ı âlem: âlemin yıkılması, kıyametin kopması.
harika: olağanüstü.
haşr: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilip mahşere çıkarması.
hayat-ı âhiret: âhiret hayatı.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti. Mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri.
hüccet: delil.
ihya-yı emvat: ölüleri diriltme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
ıspat: doğruyu delillerle gösterme.
iştihar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.
kandil: lamba.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hadiseler.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
mertebe: derece, basamak.
mesela: örneğin.
mevt-i dünya: dünyanın ölümü.
mutabık: uygun.
münafi: zıt, aykırı.
radıyallahü anh: Sahabe veya İslâm büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.

Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
sarih: açık, âşikar.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz.
tadat: sayma.
tasrih: açık, açık söyleme, açıktan açığa bildirme, açıkça anlatma.
tasvir: resmini yapma.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
zikir: anma, bildirme.
zikretmek: anmak, bildirmek.

Hem, tahavvülât-ı zerratta boğulan maddiyyunları susturan ve zerratın tahavvülâtı ve harekâtını, vazife ve intizamlarını emsalsiz bir tarzda ispat eden Otuzuncu Söz nam-ındaki Zerrat Risalesine Hazret-i Imam-ı Ali Radıyallahü Anh, otuzuncu mertebede [1] وَبِالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا kasemiyle ona işaret eder. Evet bu işarette lâfzen ve sureten Sure-i وَالذَّارِيَاتِ ve *Risale-i Zerrat*, birbirine müşabehetle beraber mana cihetiyle dahı münasebet var. Çünku, sure-i [2] وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا 'ın başında "*Tesadüfî ve intizamsız zannedilen temevvücat-ı havaiye, gayet hikmetli ve vazifedar olarak rububiyetin tekvinî emirlerini etrafa yetiştirir*" diye ifade ettiği gibi, Risale-i Zerrat dahı maddiyyunlar tarafından tesadüfî ve intizamsız telâkkı edilen harekât-ı zerrat dahı, gayet hikmetli ve o zerreler muntazam vazifelerle vazifedar olduklarını gayet kuvvetli ve kat'î bürhanlar ile ispat ediyor.

Hem, Mirac-ı Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâmı delâil-i akliye ile gayet makul ve kat'î bir surette ispat eden ve Otuz Birinci Söz namında ve mertebesinde bulunan Risale-i Miraç'a, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) otuz birinci mertebede Mirac-ı Ahmedî (ASM) ve Kab-ı Kavseyndeki müşahede ve mükâlemeyi sarıh bir surette başlayan Sure-i [3] وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ 'nın başında bulunan وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ cumlesi ile sarahate yakın bir tarzda o

1 Zâriyât Suresi hürmetine ...
2 Yemin olsun esip savuran rüzgâra (Zâriyât Suresi 1)
3 Kayan yıldıza yemin olsun (Necm Suresi 1)

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
delâil-i akliye: akıl ile bulunan delîller, akla ait delîller, akılla anlaşılabilen delîller.
emsalsiz: benzersiz.
gayet: son derece.
harekat: hareketler.
harekât-ı zerrat: zerrelerin atomlarını hareketleri.
hikmet: Ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
intizamsız: düzensiz, düzgün olmama.
ispat: kanıtlama.
Kab-ı Kavseyn: iki yay mesafesi. Hz. Muhammed'in Mirac'a çıkışıyla vardığı son noktadır. Bütün yaratılanlar arkasına alıp Yaratanla müşerref ve muhatap olduğu makam.
kasem: yemin, ahıt.
kat'î: kesin, şüpheye ve teredduda mahal bırakmayan.
lafzen: sözlü olarak.

maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler.
makul: akla yakın, akla uygun, aklın kabul edeceği.
mertebe: derece, basamak.
Mirac-ı Ahmedî: Peygamberimizin (a.s.m) Cenab-ı Hakk'ın huzuruna ruhen, cismen ve hâlen çıkması mucizesi.
Mirac-ı Muhammedî: Peygamberimizin (a.s.m) Cenab-ı Hakk'ın huzuruna ruhen, cismen ve hâlen çıkması mucizesi.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mukaleme: konuşma.
münasebet: ilgi, ilişki, münasiplik, uygun olma.
müşabehet: benzeme, benzeyiş.
müşahede: Ilâhî sıfatları ve tecellileri seyretme.
nam: ad.
radıyallahu anh: Sahâbe veya Islâm büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
Risale-i Mirac: Mirac Risalesi, Risale-i Nur Kulliyatından 31. Söz.
Risale-i Zerrât: Risale-i Nur Kulliyatından zerreler Risalesi anlamında 30. Söz.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
sarih: açık, âşikar.
suret: biçim, şekil, tarz.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler.
tahavvulat-ı zerrat: zerrelerin değişmesi, atomlardaki bir hâlden başka bir hâle geçme, değişiklik.
tarz: biçim, şekil, suret.
tekvini: tekvin ile ilgili, yaratmaya var etmeye dair.
telakkı: anlama, kabul etme.
temevvücât-ı havaiye: havadaki dalgalanma.
tesadüfî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
tesadüfî: tesadüfle ilgili, rastgele, tesadüf olarak.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.
zerrat: zerreler, atomlar.
zerre: en küçük parça, molekül, atom.

risaleye ışaret eder ve Sure-i وَالطُّورِ 'yı bırakarak وَالذَّارِيَاتِ 'tan sonra وَالنَّجْمِ Suresini zikretmesi bu işareti kuvvetlendirir.

Hem, Şakk-ı Kamer mu'cizesini munkirlere karşı kuvvetli deliller ile ispat eden *Miraç Risalesinin* zeyli bulunan *Şakk-ı Kamer Risalesi* namında otuz birinci mertebenin ahirinde olan o risaleye, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) şakk-ı kameri nass-ı sarih ile zikreden sure-i اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ[1] 'den iktibas ederek, otuz birinci mertebenin akabinde zikredilen وَبِاقْتِرَبَتْ لِيَ الْأُمُورُ تَقَرَّبَتْ[2] fıkrasıyla sarahate yakın işaret eder.

Malûmdur ki, Risale-i Nur, başta otuz üç adet Sözlerdir ve *Sözler* namıyla yâd edilir. Fakat, Otuz Üçüncü Söz müstakil değil, belki otuz üç adet Mektubattan ibarettir ve *Mektubat* namıyla zikredilir. Sonra Otuz Birinci Mektup dahi müstakil değil, belki otuz bir adet Lem'alardan mürekkeptir ve *Lem'alar* adı ile muştehirdir. Sonra Otuz Birinci Lem'a dahi müstakil olmamış, o da inşaallah otuz bir adet Şualardan mürekkep olacak. *El-Ayetu'l-Kubra* Yedinci ve bu risale Sekizinci Şualarıdır. Demek *Sözler*'in hatimesi Otuz İkinci Sözdür.

Hem, Risale-i Nur'un yıldızları içinde bir güneş hükmünde şakırtlerince telâkkî edilen Otuz Ikıncı Soz namındaki Üç Mevkıflı risale-i harika ve camia ve *Sözler*'in

1. Kıyamet yaklaştı, ay yarıldı. (Kamer Suresi, 1.)

2. Ve Kamer (ikterabet) Surelerinin hürmetine, her işi bana yakın kıl.

ahir: son.
akabinde: arkası sıra, peşinden, peşi sıra, ardından, ardı sıra.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
fıkra: bent, madde, paragraf.
hatime: son, nihayet, bitiş.
hukmunde: değerinde, yerinde.
ibaret: meydana gelen, oluşan, muteşekkil.
iktibas: alıntı.
inşaallah: Allah isterse. Allah dilerse. Allah'ın emri olursa. Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
malum: bilinen, bilinir olan.
mertebe: derece, basamak.
mevkıf: bölüm.
Miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (ASM) Efendimizin Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, hâlen çıkması mu'cizesi.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
munkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
mürekkep: -den oluşmuş, -den olma.
müstakil: başlı başına, bağımsız.
müştehir: iştihar eden, şöhret bulan, şöhret kazanan, meşhur, ünlü.
nam: ad.
nass-ı sarih: dının apaçık hukmu, emri.
risale-i câmia: toplayıcı risale.
risale-i harika: harika risale, harika kitapçık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediuzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sarahat: sarahlık, açıklık, belirlilik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şakirt: talebe, öğrenci.
şakk-ı kamer: ayın ikiye bölünmesi. Hz. Muhammed'in (ASM) Cenab-ı Hakkın izniyle, bir parmak işaretiyle ayı ikiye bölmesi suretiyle gösterdiği büyük mu'cize.
telâkkî: anlama, kabul etme.
yâd: anma.
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım.
zikretmek: anmak, bildirmek.

bir cihette hatimesi ve cemiyetli neticesi olan o risaleye Hazret-i İmam-ı Ali (RA) onun fevkalâde ehemmiyetini ve camiiyetini göstermek için Kur'ân'ın çok sureleriyle birden otuz ikinci mertebede [1] وَبِسُورَةِ الْقُرْآنِ حِزْبًا وَآيَتًا kasemiyle otuz ikinci mertebede bulunan o camî risaleye işaret eder. Risale-i Nur'un Otuz Üçüncü Sözü ise, bundan evvel beyan ettiğimiz gibi otuz üç adet mektuplardan ibaret ve *Mektubat* namında otuz üç kitap ve yüzden ziyade risalelerdir.

İşte Hazret-i İmam-ı Ali (RA) otuz üçüncü mertebede ve kaseminde Otuz Üçüncü Sözün eczalan olan o yuz on kitap ve Mektubata birden ışaret etmek için yuz on semavî suhuf namında yuz on muhtasar kitaplar ve o büyük mukaddes kitaplardan ıstımdat manasında olan şu [2] فَاسْئَلُكَ يَا مَوْلَايَ بِفَضْلِكَ الَّذِي ۞ عَلَىٰ كُلِّ مَا أَنْزَلْتَ كُتُبًا تَفَضَّلْتَ kelâmıyla işaret eder.

Malûmdur ki, ilm-i belâgatte ve fenn-ı beyanda uzak ve gizli manalara delâlet etmek için karine tabir ettikleri emarelerden ve münasebetlerden birisi bulunsa, uzak bir mana ve gizli ve işarî olan bir mefhum, karinenin kuvvetine göre sarih ve zahir manası gibi kabul edilir. İşte bu kaideye binaen, bu işarî manaların her birisine müteaddit karineler, emareler bulunduğu gibi sair arkadaşlan da ona karineler olur. Risale-i Nur'un mecmuundan haber veren sarih fıkralar dahi her birisine kuvvetli bir karinedir.

1 Hızıp hızıp ayet ayet Kur'ân Suresinin hürmetine.

2 İndirdiğin bütün fazileti kitapların fazileten hürmetine Senden yardım diliyorum ey Rabbim!

beyan etmek: açıklamak bildirmek, izah etmek.
binaen: den dolayı bu sebepten
camî: toplayan, içine alan, kapsayan.
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cihet: yon
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
ehemmiyet: onem, değer, kıymet
emare: alâmet, belirti, nişan
evvel: once
fenn-ı beyan: belâğat ilmının üç bolumunden ikinci bolumudür. İfade etme yolları olan teşbih, mecaz ve kinayeden bahseden ilim
fevkalade: olaganustu
fıkra: bent, madde, paragraf
hatime: son, nihayet, bitiş
ibaret: meydana gelen, oluşan, muteşekkil
ilm-i belâgat: belâğat ilmi.
istımdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve uçuncu derecede ışaret yolu ile yapılan açıklama
kaide: kural, esas, dustur
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kasem: yemin, and
kelam: soz, lafız
Kur'an: Allah tarafından vahy yoluyla Hz. Muhammed e indirilmiş semavî kitapların sonuncusu.
malûm: bilinen, bilinir olan
mecmu: toplam, tum
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana
mertebe: derece, basamak.
muhtasar: kısaltılmış, ozet.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, azız, temiz.
münasebet: ilgi, ilişki, münasıplik, uygun olma
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad.
sâir: diger, başka, otekı
sarih: açık, aşikar
semavî: Allah tarafından olan, ilahî
suhuf: dort buyuk kitap dışında sahifeler şeklinde, bazı peygamberlere vahy ile gelen emirler
sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bolumden her bir
tabir: ifade.
zahir: açık, gorunur.
ziyade: çok, fazla

İKİNCİ REMİZ:

Kur'ân'ın el-Ayetü'l-Kübrası olan تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ (1) 'nın hakikat-i kübrasını ve tefsır-i ekberini gösteren ve Ramazan-ı Şenf'ın ilhamî bır hedıyesi bulunan Yedınci Şua risalesine Hazret-ı İmam-ı Alı (RA) *Mektubat*'a işaretten sonra *Lem'alar*'a işaret içinde *Şualar*'a bakarak (HAŞİYE) (2) وَبِالْآيَتِ الْكُبْرٰى أَمِّي مِنَ الْفَحَتْ deyip ılm-ı belâgatçe "müstetbeatü't-terakıp" ve "maarızü'l-kelâm" denilen mana-i zahırînin tebaıyetıyle ve perdesinın arkasıyla müteaddit karinelerin kuvvetine göre işaret eder. Ve o acip ve yüksek ve tevhidin hüccetü'l-kübrası ve el-Ayetü'l-Kübranın bir alâmet-ı kübrası ve bır tefsır-ı azamı olan risaleye *Ayetü'l-Kübra* namı veriyor. Ve o namla hem menbaı olan Ayetü'l-Kübranın azametini, hem bu Yedinci Şua olan vahdanıyetin ve tevhidın bürhan-ı azamının fevkalâde kuvvetini ılân eder, haber verır. Hazret-ı İmam-ı Alı'nın (RA) bu büyük iltıfatına bu rısalenin lıyakatine her kimin bir şüphesi varsa, gelsin, bir defa o rısaleyi okusun. Eğer, "Evet, lâyıktır" demezse, bana tuh desin!

HAŞİYE: İmam-ı Alı bu fıkra ıle ışaret eder kı, Ayetu'l-Kubra rısalesı yuzünden şakırtlerı bir musıbete düşecekler ve onun kerameti ve bereketıyle emnıyete ve selâmete çıkacaklar. Evet, bu keramet-ı Aleviye tam tamına çıktı kı, o rısale ıçin hapse düşup ve onun kuvvetlı hakıkatlerıyle kurtuldular.

---

1. Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. Hıçbır şey yoktur kı Onu övüp Onu tesbih etmesın. (Isra Suresi 44.)

2. Yâ Rab! *Ayetü l-Kübra* hürmetine beni kurtar, emân ve emnıyet ver

---

acip: tuhaf, hayrette bırakan
alamet-ı kübra: en buyuk işaret, en buyuk belırtı.
ayet: Kur an ın her bır cumlesı
ayetülkübra: en buyük delıl, ayet anlamında Rısale-ı Nur'da 7. Şua adlı eser
azamet: buyukluk.
bürhan-ı azam: en buyuk delıl
fevkalade: olaganustu
hakıkat-ı kubra: en buyük olan gerçek
haşıye: dıpnot.
hüccetü l-kübra: en buyük huccet, delıl
ilân: yayma, duyurma, bıldırme.
ilhamî: ılham ıle elde edılen, ılham ıle ulaşılan
ılm-ı belâgat: belâgat ılmı
iltıfat: ılgı gosterme, yuzunu cevırıp bakma
kamer: Kur an-ı Kerım ın 54. suresı
karine: ışaret, ıpucu, ız delıl.
kıyamet: butun kâınatın Allah tarafından tayın edılen bır vakıtte yıkılıp mahvolması
lıyakat: layık olma, degerlılık, yararlılık, uygunluk.
maarızü'l-kelam: bır sozun asıl manası dışında, başka manayı ıfade etmesı, başka manaların istenmesı
mana-i zahiri: zahıre aıt mana, açık mana, gorunen mana.
menba: kaynak.
müstetbeatü t-terakib: sozdekı bırbırıne baglı ışaretlı manalar, kelmelerın kullanış ve tarzlarından hareketle onların zımnında bulundugu anlaşılan manalar
müteaddit: çeşıtlı, bır çok.
nam: ad
Ramazan-ı Şerif: mubarek, şerefli Ramazan ayı.
remiz: kelime ve cumleye yuklenılmış gızlı mana, şıfre, sembol
sure: Kur ân-ı Kerîm ın ayrıldıgı 114 bolumden her bırı
tebaiyet: tabılık, tâbı olma, uyma
tefsir-i azam: buyuk tefsir
tefsir-i ekber: en buyuk tefsır
tevhid: Allah ın bır olduguna ınanma, bırleme
vahdanıyet: Allah ın bırlıgı ve varlıgı, Allah ın bır olusu

Evet, Kur'ân'ın aleyhinde bin seneden beri müntakımâne hazırlanan dinsizlerin itirazlarını ve kâfir feylesofların teraküm edip şımdı yol bularak intışar eden şüphelerini ve Kur'ân'ın dehşetli darbelerinden intikam besleyen muannit Yahudîlerin ve mağrur bir kısım Hıristiyanların hücumlarını def' edip mukabele eden ve her asırda Kur'ân'ın pek çok kahramanlan ve manevî kal'alan vardı. Şımdı ıhtiyaç bır-ikıden, yuze çıkmış; ve mudafiler yüzden, iki üçe inmiş.

Hem, hakaık-ı ımaniyeyı ılm-ı kelâmdan ve medreseden öğrenmek çok zamana muhtaç bulunduğundan, bu zamanda o kapı dahi kapandı. Hem çabuk, hem herkes anlayacak bir tarzda en derin hakîkatleri talim eden Risale-i Nur, elbette İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın bu iltifatına lâyıktır.

Hem Imam-ı Ali (RA) onuncu mertebe-i tadadında onuncu sure olarak ve kıyamet ve Leyle-i Berata bakan [1] وَبِسُورَةِ الدُّخَانِ فِيهَا سِرًّا قَدْ أُحْكِمَتْ deyip, mana-i işarîsiyle, "Onuncu Söz" namında ve mertebesinde olan Haşir Risalesine işaretle beraber, o risalenin fevkalâde ehemmiyetini ve gayet muhkem olduğunu ve o zamanın dumanlı karanlıklarını izale eden bir Leyle-i Beratın bir kandili hükmünde bulunmasına ve haşir ve kıyametin bir alâmeti olan duhan, hem Leyle-i Beratın senevî olarak hikmetli tefrik ve taksim-i umur noktalarıyla ve başka karineler ile imaen ve remzen haber veriyor.

1 Ve içine muhkem sırlar yerleştirilen Duhan Suresinin hürmetine.

alâmet: belirti, işaret, iz.
aleyh: karşı, karşıt.
asr: yüzyıl.
darbe: vuruş, vurma, çarpma.
def: manı olma, kovma, ortadan kaldırma.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
duhan: duman.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fevkalâde: olağanüstü.
feylesof: sapık fikirli felsefe ile uğraşan.
gayet: son derece.
hakaık-ı ımaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakîkat: gerçek.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.
hücum: saldırma.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ılm-ı kelam: kelâm ilmi. Cenâb-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübuvvet, haşir, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delil ve burhana dayalı olarak bahseden ilim.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle.
intikam: öç alma, kendisine bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan kötülüğe karşılık verme.
intışar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
itiraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
kal'a: büyük hisar.
kandil: lamba.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kıyamet: bütün kainatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
Leyle-i Berat: Berat Gecesi, Şaban ayının 15. gecesi.
mağrur: gururlu, kendini beğenmiş, büyüklük taslayan.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medrese: eski dönemde ders okutulan düzenli öğretim kuruluşu.
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i tadat: sayı mertebesi.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhkem: sağlam, dayanıklı.
mukabele: karşı gelme, karşı koyma.
mudafi: mudafaa eden, savunan, koruyan, dayanan.
müntakımane: intikam alırcasına, öç alana yakışır şekilde.
nam: ad.
radıyallahü anh: Sahabe veya İslâm büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
senevî: senelik, yıllık.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
taksim-i umur: işlerin bölünmesi.
talim: ders verme, öğretme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
teraküm: birikme, yığılma, toplanma.

Evet, Onuncu Söz çok ehemmiyetli bir belâyı defetti. Hürriyet-i efkâr serbestiyeti ve Harb-i Umumî sarsıntısı vaktinde haşri inkâr eden münafıklar, fırsat bulup çok yerlerde zehirli fikirlerini izhara başladıkları bir zamanda Onuncu Söz çıktı ve tab edildi. Bin nüshası etrafa yayıldı; onu gören herkes kemal-i iştiyak ve merakla okudu. Zındıkların kâfirâne fikirlerini tam kırdı ve onları susturdu. İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın bu takdirine liyakatini ispat etti. Kimin şüphesi varsa, gelsin, onu dikkatle okusun, haşrin ne kadar kuvvetli bir bürhanı olduğunu görsün.

Hem Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh on dokuzuncu sure olarak Suretü'n-Nur'u وَبِسِرِّ حَوَامِيمِ الْكِتَابِ جَمِيعِهَا ۞ عَلَيْكَ بِفَضْلِ النُّورِ يَا نُورَ أُقْسِمَتْ[1] fıkrasıyla zikrederek, pek muhtasar olan On Dokuzuncu Söze ve pek mükemmel bulunan On Dokuzuncu Mektuba işaret için nur lâfzını tekrar etmekle mektupların mertebesi, yani On Dördüncü Mektup noksan kalmasına imaen Sure-i Nur'u on beşincide yine zikretmesiyle gayet lâtif ve müdakkikane haber veriyor. Ve o ikı risaleleri, Risale-i Nur'un, büyük nurlan olduklannı bildiriyor.

Evet, risalet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâma dair olan On Dokuzuncu Söz, hem üç cihetle kerametli ve harika olan On Dokuzuncu Mektup, elhak, Risale-i Nur'un en parlak birer nurudurlar. Ve Aişe-i Sıddıka Radıyallahü Anhanın beraati münasebetiyle, Ayet-i Nur'un

1. Kur'an da geçen bütün "Hâ mîm"lerde bulunan sırlanın hürmetine ey Nur, risalelere bölünmüş Nurun hürmetine beni koru!..

aleyhissalatü vesselam: salât ve selam onun üzenne olsun anlamında Hz. Muhammed e dua
Ayet-i Nur: Nur ayeti. Nur Suresi 35. ayet.
bela: musibet, sıkıntı
beraet: temize çıkma, suçsuz olduğu anlaşılma
burhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön
dair: alakalı, ilgili
defetme: kovma, uzaklaştırma
ehemmiyetli: önemli
elhak, hakkın tâ kendisi, tam doğrusu, doğrusu ya
fıkra: bent, madde, paragraf.
gayet, son derece.
Harb-i Umumî: genel harp, dünya savaşı
hârika: olağanüstü
haşir: kıyametten sonra bütün insanlarını bir yere toplanmaları. Allah'ın ölüleri dirilttip mahşere çıkarması
hürriyet-i efkâr: fikir ve düşünce hürriyeti
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle
inkar: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izhar: ortaya koyma, açıga çıkarma, gösterme
kafirane: kafircesine. Allah'ı inkar edercesine.
kemal-ı iştiyak, istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu
keramet, ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
latif: güzel, hoş.
liyakat: layık olma, ehliyet
mertebe: derece, basamak
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mudakkikane: dikkatlice, inceden inceye araştırarak.
münafık, nifak sokan, arabozucu, kalbinde küfrü gizlediği halde Müsluman görünen
münasebet: vesile, alaka, bağ.
nur: aydınlık, parıltı, ışık
nusha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri.
radıyallahu anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir
radıyallahu anha: Allah ondan razı olsun. (kadın için.)
risalet-ı Muhammediye: kainatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (asm) peygamberliği
serbestiyet: serbestlik, rahat ve serbest olma hali.
sure: Kur'ân-ı Kerim'in aynıdıgı 114 bölümden her biri
tab: basma, baskı
takdir: kıymet verme, beğenme
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkar eden, imansız, münkir
zikretmek, anmak, bildirmek.

(1) مَثَلُ نُورِهِ kelimesindeki zamir, üç vecihten birisiyle Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma raci olmak haysiyetiyle, Sure-i Nur, zat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm ile ziyade alâkadar bulunduğundan, o sure ile risalet-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmı ispat eden o iki risaleye iki nur lâfzıyla, belki üç nur kelimeleriyle yine aynen risalet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmı ispat eden Miraç Risalesine dahi işaret etmiş.

Ben itiraf ediyorum ki, On Dördüncü Mektup noksan kaldığını unutmuştum. Hazret-i İmam-ı Ali (RA) aynı sureyi iki defa tekrar etmesiyle tahattur ettim ve işaratındaki dikkatine hayran oldum. Fakat o tekrar, yalnız On Dokuzuncu Söz ve Mektup için sayılır; ondan sonrakilere nispeten sayılmaz.

ÜÇÜNCÜ REMİZ:

Yirmi Sekizinci Lem'ada izah ve ispat edilen

(2) تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بِيَانَةً ۞ تُقَادُ سِرَاجُ السَّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ ۞

(3) نُورٍ حَلَالٍ بَازِغٍ وَشَرَنْطَحٍ ۞ بِقُدُّوسِ بَرْكُوتٍ بِهِ النَّارُ أُخْمِدَتْ ۞

fıkralarıyla Risale-i Nur'un üç ehemmiyetli vaziyetini haber veriyor. Bu fıkraların sarahate yakın bir surette hem cifir, hem mana cihetiyle Risale-i Nur'a işaretini On Sekizinci Lem'ada izahına binaen, burada ise orada zikredilmeyen ve İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın nazar-ı dikkatini celp eden yalnız üç sırrı beyan edilecek.

1 Onun nurunun misali ... (Nur Suresi: 35.)

2. Nurun kandili gizli olarak yakılıp aydınlanır. Kandiller kandili gizli olarak tutuşturulur, o da tenevvür eder.

3 Celâl Raûf Kuddus Rahman, Rahîm ve Hakîm isimlerinden aldığı onun nuruyla dalâlet ve fitne ateşi söndürülür.

alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı
aleyhissalâtü vesselâm: salat ve selam onun üzenne olsun, anlamında. Hz. Muhammed'e dua.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
binaen: -den dolayı, bu sebepten
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
cihet: yön
ehemmiyetli: önemli
fıkra: bent, madde, paragraf
haysiyet: itibar
ispat: sağlam ve dayanıklı hale getirme, doğruyu delillerle gösterme
işarat: işaretler, haber vermeler
izah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma
miraç: Peygamberimiz Hz. Muhammed (ASM) Efendimizin, Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen hâlen çıkması müjdesi
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
raci: bir şahıstan kinaye olan zamir, şahıs zamirlerinin gösterdiği
radıyallahü anh: Sahabe veya İslâm büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi'nin eserlerinin adı
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (ASM) peygamberliği.
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (ASM) peygamberliği.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirtilik.
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
Sure-i Nur: Nur Suresi
suret: biçim, şekil, tarz.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme
vaziyet: durum
vecih: cihet, yön.
zamir: ismin yerini tutan kelimeler
zat-ı Muhammediyye: Hz. Muhammed'in zatı kişiliği.
zikretmek: anmak, bildirmek.
ziyade: fazla, fazlasıyla

• *Binncisi*: İslâmlar içinde, dellâllar elinde teşhir suretinde gezdırmeye lâyık olan Risale-ı Nur, maatteessuf, gayet gizli perde altında intişar ve istitara mecbur olmasına işareten İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, iki defa سِرًّا بَيَانَةً ve سِرًّا تَنَوَّرَتْ kelimeleriyle سِرًّا , yani "Gizli intişar edebilir" müteaccibâne haber veriyor.

• *İkincisi*: Risale-i Nur, İsm-i Azam cilvesiyle ve ısm-i *Rahîm* ve *Hakîm*'in tecellisiyle zuhur ettiğinden, imtıyazlı hassası [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'den iktıbasen celâl ve kıbrıya, [2] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ 'den istıfazaten merhamet ve şefkat, [3] وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ 'den ıstıfadeten hıkmet ve ıntızamın esaslan üzerine gıdıyor. Onun ruhu ve hayatı onlardır. Sair meşreplerdeki aşk yerinde, Risale-i Nur'un meşrebinde müştakane şefkattır ve re'fetkârâne muhabbettir. Nasıl ki Hazret-i İmam-ı Ali (RA) sarih bir surette *Siracunnur*'un tarih-i telfini ve tekemmül zamanını ve meşhur ismini تُقَادُ سِرَاجُ النُّوْرِ fıkrasıyla haber vermiş, öyle de, بِنُوْرِ جَلَالٍ بَارِحٍ وَشَرَنْطَحٍ (İlâahir) fıkrasıyla da *Siracunnur*'un esaslarından haber veriyor. Çünkü جَلَالٍ بَارِحٍ izzet, azamet ve celâl ve kıbrıyadır. شَرَنْطَحٍ Suryanîce *Raûf* ve بَرْكُوْتٍ *Rahîm*'dir. Demek Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh *Siracunnur*'u tarif ediyor. "Hayatını ve

aşk: şıddetlı sevgı sevda gonul verme
celâl: sonsuz buyukluk haşmet, ululuk yucelık ve haşmet sahıbı olan Allah.
cılve: tecellı goruntu
dellal: ılân edıcı hakka davet eden
fıkra: bent, madde paragraf
gayet: son derece
hassa: bır şeye mahsus olan ozellık nıtelık.
hıkmet: Ilahı gaye yuksek bılgı fayda
ıktıbasen: ıktıbas ederek alıntı yaparak.
ilâahir: sona kadar sonuna kadar
ımtıyaz: fark ayrıcalık ustunluk.
intişar: yayılma yaygınlaşma neşrolunma
intizam: düzenlilik, duzgunlük.
Ism-i Âzam: Cenab-ı Hakkın bın bır ısmınden en buyuk ve manaca dıger ısımlen kuşatmış olanı
ısm-ı Hakim: Hakım ısmı Cenab-ı Hakkın hıkmetle faydaları takıp ederek ış goren manasındakı ısmı
ism-i Rahim: butun mahlûkatı sonsuz rahmet ve merhameti ile kuşatan anlamında Cenab-ı Hakk ın bır ismi.
istifadeten: ıstıfade ederek fay dalanarak yararlanarak.
istifazaten: feyız alarak feyızlı olarak, ılım ırfan ve manevî zenginlik kazamarak
istitar: gizlenme
işareten: ışaret ederek belırterek.
kıbrıya: Cenab ı Allah ın azametı ve kudretı her cıhetle buyuklugu
layık: uygun yakışır munasıp
maatteessüf: ne yazık kı, uzülerek belırteyım kı
mecbur: zorunlu olma zorunda kalma.
merhamet: acımak, şefkat gostermek, korumak, esırgemek.
meşhur: sohretlı herkesın bıldıgı yayginlik kazanmış
meşrep: gıdış hareket tarzı tavır tutum meslek.
muhabbet: sevgı sevme
müştakane: ıştıyak ve arzu ile çok ısteyerek
müteaccibane: şaşarak şaşkın şaşkın taaccup eder şekılde
radıyallahu anh. Sahabe veya ıslâm buyuklerının adı geçtıgınde soylenlen Allah ondan razı olsun" manasında dua Tek erkek ıçın soylenır
re'fetkârane. merhamet edene yakışır şekılde çok acıyarak.
ruh: can
Sâir: dıger başka otekı.
sarih: açık aşıkar
Sıracunnur: Nurun lambası anlamında Risale-ı Nur kulliyatından bır eser
suret: bıcım şekıl tarz
şefkat: acıyarak ve esırgeyerek sevme ıçten ve karşılıksız merhamet.
tarif: bır şeyı butun vasıflarını ıçıne alacak şekılde anlatma
tarih -ı telif: yazılış tarıhı
tecelli: belırme bılınme go runme.
tekemmül: olgunlaşma kemale erme mukemmelleşme.
teşhir: ılan etme herkese duyurma sergileme.
zuhur: ortaya çıkma

1. Allah en buyuktur en yucedir
2. Rahman ve Rahîm olan Allah ın adıyla. (Fatiha Suresi 1)
3. Onun kuvveti herşeye galıpdır ve O herşeyi hikmetle yapar (Nahl Suresi 60, Ibrahim Suresi 4)

nurunu, kibriya ve azamet ve re'fet ve rahîmiyetten alıyor" diye mümtaz hasıyetını beyan eder.

• *Üçüncüsü:* Hazret-i Imam-ı Alı Radıyallahu Anh, bu fıkrada [1] بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ cumlesıyle diyor ki: Bin üç yüz ellı dörtte *Sıracunnur,* (yanı Rısale-ı Nur'un nuru) ıle dalâletin tecavüz eden nân inşaallah sönecek. Yanı, fıtne-ı dinıye ateşıni ya tahrıbattan vazgeçirecek veya ıleri tecavüzatını kıracak.

Eğer Hicrî tarihi olsa, bundan iki sene evvel, dini dünyadan tefrik fırsatından ıstıfade ıle, dının ve Kur'ân'ın zaranna olarak ilerleyen dehşetli tasavvuratın tecavüzatı tevakkuf etmesi, elbette karşılarında kuvvetli bir seddin bulunmasındandır. O set ise, bu zamanda çok intişar eden Risale-i Nur'un keskin hüccetleri ve kuvvetli bürhanlan olduğu çok emarelerle hissediliyor. Ve bu ikinci ihtimaldeki işaret-i Aleviye dahi onu teyit ediyor. (HAŞIYE)

Evet, cifirce بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ ; خ altı yüz, ت dört yüz, ر iki yüz, şeddeli ن yüz, م kırk, د ve üç ا yedi, بِهِ 'deki ب iki, ه beş, yekûnu bın uç yüz ellı dört eder. Lillâhılhamd, *Sıracunnur*'un el-Ayetü'l-Kübrası gibi çok risaleleri var

HAŞİYE: Hem de [2] اِنَّا اَعْطَيْنَا 'nın sırrı kısmen tahakkuk etmiş. Çünku, sufyaniyetin dört rüknünden en kuvvetlisi ve dehşetlisi bütün bütün çekildi, kabir altında azap çekiyor, ve en büyüğü dahı alâkası bılfıil çekilmiş, Mason komitesinin mahkûmu ve aletı olup azabıyla meşguldur. Yalnız onun gölgesi hükmediyor. Ileri tecavüz etmemekle beraber kısmen gerilıyor. Bakî kalan ıkı şahıs ise ellerinden gelse tamıre çalışacaktır.

1. Onun nuruyla dalâlet ve fitne ateşi söner.

2. Şüphesiz ki [Biz sana Kevser ı] verdik. (Kevser Suresi 1.)

azamet: büyükluk.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
celâl: sonsuz büyükluk, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile gelecege veya geçen hadıselere ıbarelerden tarıh veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi.
dalalet: iman ve Islamıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
emare: alâmet, belırtı, nışan.
evvel: önce.
fıkra: bent, madde, paragraf.
fitne-i dinıye: dine sokulan fitne, fesat.
hasıyet: hususî fayda, özellik.
haşıye: dipnot.
hicrî: tarıh başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in hicretini esas alan takvim.
hüccet: delil.
ihtımal: olabılırlik.
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emrı olursa, Allah ızın verırse manalarında kullanılan bir dua.
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
işaret-i Aleviye: Hz. Alı'nın işaret ettıgi.
izzet: şeref, yücelik, kuvvet, kudret, üstünlük.
kibriya: Cenab-ı Allah'ın azametı ve kudretı, her cıhetle büyuklugu.
Lillahilhamd: ne kadar hamd ve şukurler varsa ve olmuşsa, cumlesi Allah'a mahsustur. Ona gıder. Ona aıttır.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
nar: ateş.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Radıyallahu Anh: Sahabe veya Islam büyuklerinin adı geçtiğinde soylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek ıçın söylenir.
Rahim: sonsuz merhamet sahıbı olan Allah.
rahmiyet: merhamet edicilik.
Rauf: çok esırgeyen, çok acıyan, çok merhametli, çok merhamet eden, ıleri derecede şefkat ve merhamet sahıbı olan Allah.
re'fet: esırgeme, koruma, acıma, merhamet, şefkat etme.
set: manı, perde, engel.
Sıracunnur: Nurun lambası anlamında Rısale-i Nur külliyatından bir eser.
şedde: Arabca ve Farsçada ıkı defa okunması gereken bir harfin uzerine konulan ve o harfi ıkı defa okutan işaret.
tahrıbat: tahrıpler, yıkıp bozmalar.
tasavvurat: tasavvurlar, düşuncelerler.
tecavüz: saldırma.
tecavüzat: saldırılar, tecâvuzler.
tefrik: birbırınden ayırma, ayrı tutma.
tevakkuf: duraklama, durma.
teyit: kuvvetlendırme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
yekûn: toplam.

Her bin kuvvetli birer lâmba hükmünde sırat-ı müstakimi gösterip İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın haberini tasdik ediyorlar.

Bu üçüncü sırrın münasebetiyle aynen [1] بِهِ النَّارُ أُخْمِدَتْ gibi bin üç yüz elli dört tarihine makam-ı cifrîsiyle bakan ve Saıd'in (RA) iki maruf lâkabına remzen ve ismen ima eden ve "Kendini muhafaza et" emrini veren ve tarihte herkesten ziyade müteaddit tehlikelere maruz bulunacağını telvih eden *Ercûze*'nin ahirlerindeki فَاسْئَلْ لِمَوْلَاكَ الْعَظِيمِ الشَّانِ يَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ بِأَنْ يُقِيكَ [2] شَرَّ تِلْكَ الْفِتْنَةِ وَشَرَّ كُلِّ كُرْبَةٍ وَمِحْنَةٍ fıkrasıyla diyor: "*Ya Said el-Kurdî! Bin üç yüz elli dört tanhına yetişirsen Mevlâ-i Azîm'inden, o zamanın ve asrın fitne ve şerlerinden muhafazanı iste ve yalvar.*"

Evet, On Sekizinci Lem'ada, Birinci Keramet-i Aleviyenin izahında, *Kaside-i Ercûziye*'nin Risale-i Nur ve müellifine dair işaret-i gaybiyesi beyan edilmiş. İsm-i Azam ve "Sekîne" tabir ettiği esma-i sitte-i meşhuruyla daima meşgul olan bir şakirdiyle konuştuğu ve teselli verdiği ve çok emareler ve karinelerle o şakirt Said olduğu ispat edilmiş. Ve orada o şakirdine demiş:

[3] أَحْرُفُ عُجْمٍ سُطِّرَتْ تَسْطِيرًا بِتِيهَا الْأَمِيرُ وَالْفَقِيرَا

Yani, ecnebi hurufları bin üç yüz kırk sekizde tamim edilecek, çoluk çocuk emirler ve fakirler icbar suretinde, gece dersleriyle öğrenmeye çalışacaklar.

1. Onun nuruyla dalalet ve fitne ateşi söner.
2. Ey fitne ve felâket asrına erişen! Mevlâ-i Azîm'inden o zamanın ve asrın fitne ve şerlerinden muhafazanı iste ve yalvar.
3. Ecnebî harfleri tamim edilir, çoluk çocuk, emirler ve fakirler gece derslerinde zorla çalıştırılarak onu öğrenirler.

ahir: son.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dair: alakalı, ilgili.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
emare: alamet, belirti, nişan.
Ercûze: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren vezinli kaside.
esma-i sitte-i meşhure: Cenab-ı Hakkın meşhur olmuş altı büyük ismi: Kuddus, Adl, Hakem, Ferd, Hayy, Kayyum.
fıkra: bent, madde, paragraf.
fitne: azgınlık, baştan çıkarma, azdırma.
huruf: harfler.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icbar: zorlama, zorla ve istediğinden başka bir iş yapdırma, mecbur etme, baskı.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
ismen: isim olarak, adını, ismini söyleyerek, yalnız isimle.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimlen kuşatmış olanı.
İspat: doğruyu delillerle gösterme.
işarat-ı gaybiye: gayple ilgili işaretler. Hz. Peygamber, müçtehit imamlar tarafından gayba ait verilen haberler, işaret yolu ile yapılan açıklamalar.
İzah: açıklama, ayrıntıları ile anlatma.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
Kaside-i Ercûziye: Hz. Ali tarafından yazılan ve istikbalden haber veren kaside.
keramet-i Aleviye: Hz. Aliye ait keramet, olağanüstü, fevkalâde hal.
lâkap: ünvan.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
maruf: herkesçe bilinen.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
meşgul: bir işle uğraşan, ilgilenen.
mevlâ-yı azım: Yüce Mevlâ.
muhafaza: koruma.
müellif: eser telif eden, yazan.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
radıyallahü anh: Sahabe veya İslâm büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
Sekîne: içerisinde on dokuz harfi on dokuz âyet bulunan sükûnet ve emniyet veren bir dua.
sır: gizli hakikat.
sırat-ı müstakîm: hak yol. Allahın gösterdiği hidayet yolu.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük.
tabir: ifade.
tamim: umumileştirme, yaygınlaştırma, herkese duyurma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
telvih: açıklama, belli etme.
teselli: avutma, acısını dindirme.
ziyade: çok, fazla.

Evet, سُطِّرتْ تَسْطِيرًا cümlesi, tam tamına ıkı ت sekız yüz, ıkı س yuz yırmı, ıkı ر dört yüz, ıkı ط on sekız, bır ى on, mecmuu bin üç yüz kırk sekızdir. Aynı tarıhte Lâtınî huruflanna gece dersleriyle cebren çalıştınıldı.

Sonra İmam-ı Ali (RA) *Sekîne* ile meşgul olan Saıd'e (RA) bakar, konuşur. Akabinde [1] يَا مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ der İkı-uç yerde kuvvetlı ışaretle Saıd (RA) ısmını verdiği şakırdine hitaben, "*Kendini Sekîne ile dua edip muhafazaya çalış.*" *Yâ*-ı nidaîden sonra müteaddit karineler ve emarelerle Saıd var. Demek [2] يَا سَعِيدُ مُدْرِكًا لِذٰلِكَ الزَّمَانِ olur. Bu fıkra, nasıl ki مُدْرِكًا kelimesiyle "*el-Kurdî*" lâkabına hem lâfzen, hem cifren bakar. Çünkü *mim*'siz دَرْكًا "Kürd" kalbıdır. (HAŞIYE) م ıse, ل ve ى 'ye tam muvafıktır. Öyle de, dıger bır ısmi olan "*Bedıuzzaman*" lâkabına dahi اَلزَّمَانِ kelimesiyle ima etmekle beraber, bin üç yüz ellı dört veya bin üç yüz elli beş makam-ı cıfrîsıyle, Saıd'ın (RA) hakıkat-i hâlıni ve hilâf-ı âdet vazıyetini ve hıfzuvıkaye için kesretli duasını ve halvet ve inzivasını tamamıyla tabır ve ifade ettiğinden, sarahate yakın bir surette parmağını onun başına o kasıdede teselli ıçın basıyor

HAŞİYE: Yanı tersınden okunuşudur.

1. Ey fıtne ve dalâlet asrına enşen!
2. Ey fıtne ve dalalet asrına enşen Saıd!

akabinde: arkası sıra, peşinden peşı sıra, ardından, ardı sıra
Bedıuzzaman: zamanın çağın eşsız guzelligi
cebren: cebrile zorla kuvvet kullanarak, mecburî
cifren: cıfır ile harflere verılen sayı kıymetıyle ıbarelerden geçmışe ve gelecege aıt ışaretler çıkarmak suretıyle.
dua: Allah a yalvarma nıyaz
emare: alamet, belırtı nışan
fıkra: bent, madde, paragraf
hakikat-i hal: durumun gerçek yonu ışın aslı
halvet: ibadet nıyazet zıkır maksadıyla bır hucreye kapanma
Haşıye: dıpnot.
hıfz u vıkaye: koruma ve ayakta tutma
hilâf-ı âdet: âdete aykırı
hıtaben: hıtap ederek, soyleyerek, bınne yonelerek
hurûf: harfler
ıma: ışaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme
inziva: tarıkat ehlının belli bır gaye, duzen ve kararlılıkla kendını Allah yoluna adama, dusunce ve nıyetıyle dunya ışlennden el etek çekip yalnızlıga çekılmesi ve alçak gonulluluk ıçınde bır hayat sürmesi.
karine: ışaret, ıpucu, ız, delıl
kasıde: bellı bır amaçla yazılmış dıvan şıırı ve bu şıırın nazım şekli.
kesretli: coklugu olan, cok fazla
lakap: unvan
Latınî: Latın harfleri, Latinlilere aıt harfler
makam-ı cıfrî: cıfre aıt makam, cıfır hesabına gore ulaşılan netice, sayı degeri
mecmuu: toplam, tüm
meşgul: bır ışle ugraşan, ılgılenen
muhafaza: koruma
muvafık: uygun, munasıp
muteaddit: çeşıtlı.
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırtılık.
Sekîne: ıçensınde on dokuz harfi on dokuz ayet bulunan, sukunet ve emnıyet veren bır dua
suret: bıçım, şekıl, tarz.
şakırt: talebe, ogrencı
tabır: ifade
teselli: avunma
vazıyet: durum
ya-ı nıdaı: Arap dılınde Nıda, seslenme ıçın kullanılan 'ya

Burada da [1] بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ sırrına mazhar olan Risale-i Nur'u alkışlıyor.

Malûm olsun ki, *Celcelûtiye*'nin esası ve ruhu olan [2] اَلْقَسَمُ الْجَامِعُ وَالدَّعْوَةُ الشَّرِيفَةُ وَالْاِسْمُ الْاَعْظَمُ İmam-ı Ali Radıyallahü Anhın en mühim ve en müdakkik Üveysî bir şakırdi ve İslâmiyet'ın en meşhur ve parlak bir hücceti olan Hüccetü'l-İslâm İmam-ı Gazalî (RA) diyor ki: "Onlar vahıyle Peygambere (ASM) nazıl olduğu vakit, İmam-ı Ali'ye (RA) emretti, 'Yazı!'; o da yazdı, sonra nazmetti."

İmam-ı Gazalî (RA) diyor:

اِنَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةَ الشَّرِيفَةَ وَالْوَفْقَ الْعَظِيمَ وَالْقَسَمَ الْجَامِعَ وَالْاِسْمَ الْاَعْظَمَ وَالسِّرَّ الْمَكْنُونَ الْمُعَظَّمَ بِلاَ شَكٍّ كَنْزٌ مِنْ كُنُوزِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ [3]

İmam-ı Gazalî, İmam-ı Nureddin'den ders alarak bu *Celcelûtiye*'nin hem Süryanî kelimelerini, hem kıymetini ve hasıyetini şerh etmiş.

DÖRDÜNCÜ REMİZ:

İmam-ı Ali (RA) *Siracünnur*'dan haber verdikten sonra yine otuz üç ve bir cihetle otuz iki adet Süryanîce esmayı tadat ederken, Risale-i Nur'un en kuvvetli, en kıymettar olan Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesine ve Otuz İkinci Söze kuvvetli işaret ettiği gibi, sair risalelere de remzen veya imaen veya telvîhen bakar.

---

1. Onun nuruyla dalalet ve fitne ateşi söner.
2. Camı manaları taşıyan kasem, dua-ı şerîf ve İsm-i Azam.
3. Şüphesiz, bu dua-ı şerîf ve munaçat-ı azîme ve kasem-i camia ve İsm-i Azam ve muazzam esrar, dünya ve âhiret hazinelerinden bir hazinedir.

Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (ASM) derslerine istinaden, aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (RA) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir.
cihet: yön
esmâ: adlar, isimler
hasıyet: hususi fayda, özellik.
hücceti: delil
Hüccetü'l-İslâm: İslam'ın delili, hücceti. İmam-ı Gazâlî'nin lakâbı.
imaen: ima yoluyla, ima ederek, sezdirerek, işaretle
kıymeti: değer
kıymettar: kıymetli, değerli
malûm: bilinen, bilinir olan
mazhar: bir şeyin çıktığı göründüğü yer, nail olma, şereflenme
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
Mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın mu'cizeleri
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran
mühim: önemli, ehemmiyetli
nazıl: nüzul eden, inen
nazım: kafiyeli, vezinli söz.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhi emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi
radıyallahü anh: Sahabe veya İslam büyüklerinin adı geçtiğinde söylenilen "Allah ondan razı olsun" manasında dua. Tek erkek için söylenir.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
ruh: öz, can alıcı nokta
sair: diğer, başka, öteki.
sır: gizli hakikat.
Siracünnur: Nurun lambası anlamında Risale-i Nur küllîyatından bir eser.
Süryani: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hıristiyan topluluğu.
şakırt: talebe, öğrenci
şerh: bir eserin zor anlaşılan yerlerini çözüp yorumlayarak açıklama ve bu maksatla yazılan eser.
telvîhen: telvih yoluyla, kinaye şeklindeki işaretlerle.
üveysî: Üveysî tarzı: Veysel Karanî Hazretleri gibi, kalbî bağlılık ve muhabbetle yaşayan, Veysel Karanî gibi sevdiği ve kendisine bağlı olduğu zatı görmeden, gaybî olan sevgi ve bağlılık.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.

Evet Hazret-i İmam-ı Ali (RA) Risale-i Nur'a bakarak Süryanî ısımleri derç ederek diyor:

تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَهُ ❁ تُقَادُ سِرَحُ السُّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ

بِنُورِ حَلَالٍ بَازِخٍ وَشَرَنْطَحٍ ❁ بِقُدُّوسِ بَرْكُوتٍ بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ

بِيَاهٍ وَيَايُوهٍ نَمُوهٍ اَصَالِيًا ❁ بِطَمْطَامٍ مِهْرَاسٍ لِنَارِ الْعِدَا سَمَتْ

بِهَالٍ اَهِيلٍ شَلْعٍ شَلْعُوبٍ شَالِعٍ ❁ طَهِيٍّ طَهُوبٍ طَيْطَهُوبٍ طَيْطَهَتْ

اَلُوحٍ بِيَمْلُوحٍ وَاَبْرُوحٍ اُقْسِمَتْ ❁ بِتَمْلِيخِ اٰيَاتٍ شَمُوحٍ تَشَمَّخَتْ

(HAŞİYE)

اَنَادِيحَ بَيْذُوخٍ وَدَيْمُوحٍ بَعْدَهَا ❁ حَمَارُوحٍ يَشْرُوحٍ بِشَرْحٍ تَشَمَّخَتْ

بِبَلْخٍ وَسِمْيَادٍ وَبَارُوحٍ بَعْدَهَا ❁ بِدَيْمُوحٍ اَشْمُوخٍ بِهِ الْكَوْنُ عُمِّرَتْ

(1) بِشَلْمَخَتٍ اِقْبَلْ دُعَائِي...

diye dua ile hatmeder. Hazret-i İmam-ı Alı (RA) başta sarahatle haber verdiği Risale-i Nur'u, *Siracünnur* ve *Siracussürc* namıyla birinci mertebede aşikâr onu gösterip tadat ederken, tâ yirmi beşe geldiği vakit

(2) بِتَمْلِيخِ اٰيَاتٍ شَمُوحٍ تَشَمَّخَتْ der. Âyât-ı Kur'âniyenin i'cazlarını beyan ve Kur'ân'ın kırk vecihle mu'cize olduğunu yedi adet küllî vecihlerde ispat eden Risale-i Nur'un en meşhur ve parlak risalesi olan Yirmi Beşinci Söz namındaki Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesine işaret eder.

HAŞİYE: Haşre dair meşhur Yirmi Dokuzuncu Söze, sonra Mıraç ve zeylı Şakk-ı Kamere bakar.

1 Nurun kandili gizli olarak yakılıp apaçık aydınlatılır. Kandiller kandili gizli olarak tutuşturulur, o da tenevvür eder.
Celâl ve Hâlık ısımlerinin nuru, Kuddus ısmının bereketi ve kıbnyan ile dalâlet ve fıtne ateşi söndürülür.
Allah, Hû, Samed, Kahhar isimlerıyle ve savaş denızıyle yukselen düşmanlık ateşi söndürülür.
Allah, Hak, Cemîl, Vedûd ve Mucîb ısımlerinin hurmetine.
Murid, Cemîl, Zahir ısmınle taksım edilen, yuce olan ve yuceltılen ayetlerin (ve tefsirlerinin) şanı hurmetine.

2 Yuce olan ve yuceltılen ayetlerin (ve tefsırlerinin) şanı hurmetine.

aşikar: açık, belli, meydanda ayetlerl
ayat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın **beyan:** açıklama, bıldırme **derc:** toplama, bır araya getırme
dua: Allah'a yalvarma, nıyaz
hatim: hıtâma erdıren, bıtıren, sona erdıren
I'caz: mucızelık, insanların benzennı yapmaktan acız kaldıkları şeyı yapmak.
ispat: doguyu delıllerle gosterme
küllî: umumî, genel, butun olan
mertebe: derece, basamak
meşhur: şöhretlı, herkesın bıldıgı, yaygınlık kazanmış
Mu'cizat-ı Kur'aniye: Kur'an'ın mu'cızelerı
mu'cize: benzennı yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
nam: ad
sarahat: sarıhlık, açıklık, belırlılık.
siracussürc: kandıllerın kandılı, lâmbaların lâmbası, en parlak nur, en parlak lamba
Süryanî: Surıye ve Turkıye nın guney dogusunda yaşayan Sami ırkından bır Hıristıyan topluluğu
tadat: sayma
vecih: cıhet, yon

Çünkü başta *Siracünnur*'un birinci mertebede sayılması, hem بِتَمْلِيحِ اٰيَاتٍ fıkrasında اٰيَاتٍ kelimesinin bulunması, hem yirmi beşinci mertebede zikretmesi, kuvvetli bir karinedir ki, pek çok ayetleri zikredip i'cazlan ve sırlan beyan eden Yırmi Beşıncı Söze mana-ı mecazî ile bakar. Ve surelenn tadadında dahi yine yirmi beşinci mertebede ibareyi değiştinp, baştan başlar gibi[1] بِحَقِّ تَبَارَكَ diyerek Risale-i Nur'un en mübarek ve bereketlı olan Yırmi Beşıncı Sözün ehemmiyetini gösteriyor. Sonra yirmi altı ve yedide اَبَاذِيخَ بَيْذُوخٍ وَذَيْمُوخٍ بَعْدَهَا der. Sonra otuz ve otuz birincide بِبَلْخٍ وَسِمْيَانٍ وَبَازُوخٍ بَعْدَهَا deyip, yine ibareyi değiştinp بَعْدَهَا kelimesini zikreder. Gayet zahir ve kuvvetli bir karineyle, içtihada dair Yırmi Yedincı Sözün Sahabeler hakkındakı çok mühim ve kıymettar zeylini ve Miraca dair Otuz Birinci Sözün şakk-ı kamere dair ve ona ıhtıyaç bulunan ehemmiyetlı zeylini بَعْدَهَا kelımesiyle gosterir gıbi kuvvetli işaret eder.

Ben itiraf ediyorum ki, ben bu zeylleri unutmuştum. İmam-ı Ali'nin (RA) bu ıhtarı ile tahattur ettim. Şakk-ı kamen sabıkan yazdım. Şımdı bu anda Sahabeler hakkındakı zeyli hatırladım. İşte madem ilm-i belâgat ve fenn-i beyanda bir tek karıneyle mecazî bır mana murat olunabılır ve bır tek munasebetle bır mefhuma ışaret bulunsa, o mefhum bir mana-i işarî olarak kabul edilir. Elbette

1. Mulk Suresi (Tebareke) hakkı için.

ayet: Kur'an'ın her bir cumlesi
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dair: alakalı: ılgılı
ehemmiyet: onem, deger, kıymet.
ehemmiyetlı: onemlı
fenn-i beyan: belâgat ilminin uc bolumunden ıkıncı bolumudur. ifade etme yollan olan teşbih, mecaz ve kınayeden bahseden ilm
fıkra: bent, madde, paragraf
gayet: son derece.
ıbare: metin, cumle veya bır kaç cumleden olusan soz grubu
i'caz: mucizelık, insanların benzerini yapmaktan acız kaldıklan şeyi yapmak.
içtihat: din alımlennin şerî esaslar dahilinde Kur'ân ve sünnete uygun şekilde bir konuda fikir ortaya koymalan, hukum vermelen
ıhtar: hatırlatma, uyan
ilm-i belagat: belagat ilmi
karine: ışaret, ipucu, ız, delıl.
kıymettar: kıymetlı, degerlı
madem: den dolayı, boyle ıse
mana-yı işarî: yazı ve ışaretlerle ifade edilen mana
mana-yı mecazî: mecazî mana: bir kelimenin veya lafzın gercek anlamının dısında başka bir anlamda kullanıldıgındakı mana
mecazî: mecazla ılgılı, mecaza aıt, kelimenin kendisi ıçın kondugu gercek anlamının dısında
mefhum: bir sozun ifade ettıgı mana
mertebe: derece, basamak.
Mıraç: Peygamberımız Hz. Muhammed (ASM) Efendımızın, Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cısmen, hâlen cıkması mu'cizesi
murâd: maksat, meram, ulaşılmak istenen şey
mubarek: feyizlı, bereketlı, kutlu
mühim: onemlı, ehemmiyetlı
münasebet: ılgı, ılışkı, munasıplık, uygun olma
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursi'nin eserlennin adı
sabıkan: evvelce, bundan once
Sahabe: Peygamberımız Hz. Muhammed'in mübarek yuzunu gormekle şereflenen ve onun sohbetlenne katılan mu'mın kımse
sır: gizlı hakıkat.
Siracü'n-Nur: Nurun lambası anlamında Risale-i Nur kulliyatından bir eser
sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldıgı 114 bolumden her bir
şakk-ı kamer: ayın ıkıye bolunmesi. Hz. Muhammed'in (ASM) Cenab-ı Hakkın ıznıyle, bir parmak ışaretıyle ayı ıkıye bolmesi suretıyle gosterdiği buyuk mu'cize
tadat: sayma
tahattur: hatırlama, hatıra getırme
zahır: açık, aşıkar
zeyl: ek, bir esenn devamı olarak yazılan kısım
zikretmek: anmak, bıldırmek.

zahir ve çok karinelerden ve emarelerden kat-ı nazar, yalnız bu iki yerde tam zeyillerin bulunduğu aynı makamda ve zeyil manasında olan بَعْدَهَا kelimesini tekrar suretinde ifadeyi değiştirerek söylemesi tam bir karinedir ki, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) mana-ı hakikîsinden başka, bir mana-ı mecazî ve işarîyi dahi ifade etmek istiyor.

Sonra yirmi dokuzuncu mertebede, heybetli bir tarzda حَمَارُوخٍ يَشْرُوخٍ بِشَرْخٍ تَشَمَّخَتْ der. Yirmi beşte geçen ve *sırları bilmek* manasında olan تَشَمَّخَتْ kelimesini tekrarla, sabıkan beyan ettiğimiz harikalı Yirmi Dokuzuncu Söze kuvvetli bir karine ile işaret eder.

Sonra otuz ikinci mertebede surelerin tadadında ehemmiyetle işaret ettiği risale-i camia olan Otuz Ikinci Söze yine nazar-ı dikkati kuvvetli celp etmek için ذَيْوُحٍ اَشْمُوخٍ بِهِ الْكَوْنُ عُمِّرَتْ ve bir nüshada بِهِ الْكَوْنُ عُطِّرَتْ , yani "*İsm-i Adl ve İsm-ı Hakem'in tecellisiyle ve adalet ve mizanıyla ve intizam ve hikmetiyle dünya tamir edilir, tahripten kurtulur.*" İkinci nüsha ile, "*O iki ismin rayiha-ı tayyibesiyle ve çok hoş kokularıyla, dünya güzel kokular alır, attar dükkânı gibi rayiha-ı tayyibe verir.*"

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
attar: güzel kokular, güzel kokulu şeyler satan
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
emare: alâmet, belirti, nişan
harika: olağanüstü
heybet: saygı ile birlikte korku hissini veren hal, büyüklük.
hikmet: İlahi gaye, yüksek bilgi, fayda
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
İsm-i Adl: Cenab-ı Hakk'ın adaletle hükmetme manasındaki ismi
İsm-i Hakem: Cenab-ı Hakk'ın haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre yapan anlamındaki ismi
karine: işaret, ipucu, iz, delil
kat-ı nazar: bakışı kesme, bakmama, alakayı kesme
makam:
mana-yı hakiki: gerçek, doğru, asıl mana
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
mana-yı mecazî: mecazi mana, bir kelimenin veya lâfzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldığındaki mana
mertebe: derece, basamak.
mizan: ölçü, denge
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
rayiha-ı tayyibe: güzel, hoş koku.
risale-i camia: toplayıcı risale
sabıkan: evvelce, bundan önce
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'an-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri
suret: biçim, şekil, tarz.
tadat: sayma
tahrip: harap etme, yıkma, bozma
tarz: biçim, şekil, suret.
tecelli: belirme, bilinme, görünme
zahir: açık, âşikar
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

İşte, ism-i *Adl* ve ism-i *Hakem*'in parlak bir âyineleri ve bir tefsirleri hukmünde olan Otuz Ikıncı Söze parmak basıyor ve mana-i mecazî suretinde ifade eder. دَيُّوحٍ kelimesinin tekrarıyla, Sözler otuz üç iken bir mertebesi Mektuplardan ıbaret olduğuna ve Otuz Ikıncı Söz son mertebesi bulunduğuna ima eder.

Ben Suryanî kelimelerinin manalarını tamamıyla bilemediğimden ve İmam-ı Gazalî (RA) dahı tamamıyla izah etmediğinden Hazret-ı İmam-ı Ali'nin (RA) o kelimelerle sair risalelere işaratını şimdilik bırakıyorum.

Beşinci Remiz:

Madem *Celcelûtiye* vahıyle Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâma nazil olmuş ve Allâmü'l-Guyûb'un ilmiyle ifade-ı mana eder. Hem madem *Celcelûtiye* [1] اَقِدْ كَوْكَبِي ve [2] تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ fıkralarında mana-i mecazî ile o kasidenın hakıkatını ıspat eden Rısale-i Nur'a sarıhan ve onun on üç ehemmiyetlı risalelerine işareten haber vermekle beraber [3] فَيَا حَمِلَ الْاِسْمِ الَّذِي جَلَّا قَدْرُهُ 'de dahi o kasidenın bir esası olan اَلْاِسْمُ الْمُعَظَّمُ ile çok iştigal ve istimdat eden Risale-i Nur muellifine ve bunun on üç ehemmiyetlı vakıat-ı hayatına imaen, remzen, işareten mana-i mecazî ile haber veriyor. Hem madem mana-ı mecazî ile ve mefhum-i işarînin murat olmasına bir zayıf karine ve bir

1. Yıldızımı parlat.
2. Nurun kandili yanıp aydınlanır.
3. Ey ismiyle müsemmâ kadri yüce zat!

aleyhissalatu vesselam: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua
Allamü'l-Guyub: gaybı bilen, görünmeyen şeylerı bılen Allah
âyine: ayna
Celcelûtiye: Peygamberımız Resul-ı Ekrem'in (ASM) derslerine istinaden aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Alı (RA) tarafından telif edılen Suryanıce bir kasıdedır.
ehemmiyetli: onemlı
fıkra: bent, madde, paragraf
hakıkat: gerçek, esas
hukmunde: degerınde, yerınde
ıbaret: meydana gelen, oluşan, muteşekkıl.
ifade-i mana: manayı ifade etme, bir mananın ifadesi
ıma: ışaretle anlatma, ustu kapalı ifade etme.
ımaen: ıma yoluyla, ıma ederek, sezdırerek, ışaretle
İsm-i Adl: Cenab-ı Hakk'ın adaletle hukmetme manasındakı ismi
ısm-i Hakem: Cenab-ı Hakk'ın haklı ile haksızı ayıran ve her ışı hıkmete göre yapan anlamında ismi
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme
istimdat: medet dıleme, ımdat ıstememe, yardıma çağırma
ışarat: ışaretler, haber vermeler
ışareten: ışaret ederek, belırterek.
ıştıgal: bır ışle uğraşma, mesgul olma
izah: açıkça ortaya koyma, bır konuyu ayrıntılarıyla, eksıksız anlatma
karine: ışaret, ıpucu, ız delıl
kaside: belli bir amaçla yazılmış dıvan şıırı ve bu şıırın nazım şekli.
madem: ...den dolayı, boyle ıse
mana-i mecazî: mecazi mana, bir kelımenın veya lafzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldıgındakı mana
mefhum-ı işarî: ışaret edılen mana
mertebe: derece, basamak.
murad: maksat, meram, ulaşılmak istenen şey
müellif: eser telif eden, yazan
nazıl: nuzul eden, ınen
peygamber: Allah tarafından haber getırerek Ilahı emır ve yasakları ınsanlara teblıg eden elçı, nebı
remiz: kelıme ve cumleye yuklenılmuş gızlı mana, şıfre, sembol
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle
saır: dıger, başka, otekı
sarıhan: açıkça, açık olarak.
suret: bıçım, şekıl, tarz
Suryanî: Suriye ve Turkıye nın guney doğusunda yaşayan, Samı ırkından bir Hıristıyan topluluğu
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı, açıklaması
vahıy: Cenab-ı Hakkın dıledıgı hukumlen sırlan ve hakıkatlen peygamberlere bildırmesi
vakıat-ı hayat: hayatta yaşanan hadıseler, olaylar
zaıf: zayıf

gizli emare ve bir tek münasebet kâfi geliyor. Hem madem Risale-i Nur ve risalelerine ve müellifi ve ahvaline olan işaretler birbirine karine olur. Belki meselenin vahdeti itibarıyla umum işaretler, karineleriyle beraber her birisine kuvvetli bir karine ve kavi bir emare hükmündedir. Elbette diyebilirsiz ki, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) nasıl ki başta

بَدَئْتُ بِبِسْمِ اللهِ رُوحِي بِهِ اهْتَدَتْ ۞ إِلَى كَشْفِ أَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ[1]

yani, "Hazine-i esrar olan بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ[2] ile başladım. Ruhum onunla o hazineyi keşfetti" diyerek sair işaratın karinesiyle bir mana-i işarî ve bir medlûl-i mecazî suretinde Risale-i Nur'un bismillâhı hükmünde ve fatihası ve besmelesi ve بِسْمِ اللهِ 'taki büyük sırrın hakikatini beyan eden ve kısa ve gayet kuvvetli Birinci Söz namında olan Bismillâh Risalesine ima, belki remiz, belki işaret ediyor. Aynen öyle de, sair işaratın karine ve münasebetiyle ve huruf-i Kur'âniyenin esrarından bahseden ve *Rumuzat-ı Semaniye* namında bulunan sekiz küçük risalelerin mahiyetlerini andırır bir tarzda, ibareyi değiştirerek hurufların esranyla istimdat etmeye başlaması, karine-i lâtifesiyle muazzam dua ve munacat ve camı kasem-ı istimdadînin ahırlerinde ve Sozlere ve Mektuplara işaretten sonra بِوَاحِ الْوَحَا بِالْفَتْحِ وَالنَّصْرِ أَسْرَعَتْ[3] fıkrasıyla Yirmi Dokuzuncu Mektubun bir kısım esrar-ı huruf-i Kur'âniyeyi beyan eden *Rumuzat-ı Semaniye*

1 Kur'an'ın özeti, listesi, anahtarı ve pek çok İlâhî sırrın kıymetli, kudsî bir hazinesi olan "Bismillâh" ile başladım. Ruhum, içinde gizlenmiş sırları bu sayede keşfetti.

2 Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. (Fatiha Suresi, 1)

3 Fetih ve İlâhî yardım, Esma-ı Husnanın sırrıyla sür'atli sonuç verirler.

ahir: son
ahval: haller, durumlar
besmele: başlangıç.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bismillah:
camî: toplayan, içine alan, kapsayan
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
emare: alâmet, belirti, nişan.
esrar: sırlar, gizli hakikatler
esrar-ı huruf-i Kur'aniye: Kur'ân harflerinin sırları
fatiha: başlama, giriş
fıkra: bent, madde, paragraf
gayet: son derece
hakikat: gerçek.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hazine-i esrar: sırların hazinesi.
huruf: harfler
huruf-ı Kur'aniye: Kur'an'ın harfleri
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüküm: karar, emir.
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu.
ima: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma
işarat: işaretler, haber vermeler
itibar: değer
kafi: yeter, elverir
karine: işaret, ipucu, iz, delil
karine-i lâtife: anlaşılmayı kolaylaştıran güzel nükte.
kasem-i istimdadi: yardımcı kuvvetlendirici manasındaki yemin
kavi: kuvvetli, güçlü
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği
mana-i işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana
medlûl-i mecazî: mecaz yoluyla delâlet getirmek
mesele: konu
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
müellif: eser telif eden, yazan
munacat: Allah'a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şiir
münasebet: ilgi, ilişki, münasıplık, uygun olma.
nam: ad.
remz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediuzzaman Said Nursî'nın eserlerinin adı
Ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sair: diğer, başka, öteki
sır: gizli hakikat.
suret: biçim, şekil, tarz.
tarz: biçim, şekil, suret.
umum: bütün.
vahdet: birlik ve teklik.

namında sekiz küçük risalelerin en mühimleri ve feth-i Mekke ve feth-i Şam ve feth-i Kudüs ve feth-i İstanbul gibi çok fütuhat-ı İslâmiyeden gaybî haber veren sure-i [1] إِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ 'nun esrarını beyanla, fütuhat-ı İslâmiyenin pehlivanı olan Hazret-i Imam-ı Alı'nın (RA) nazar-ı dikkatini celbeden Fetih ve Nasr risalesine, hem Sure-i Fethın en muhim ve en ahır ayetın beş vecihle i'cazını beyan ve ıspat ile, kahraman-ı İslâm Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) nazar-ı dikkatini celp eden gayet kıymetli olan ayet-i Fetih risalesi namındakı küçük bir rısaleye ıma, belkı işaret eder ıtıkadındayım. Böyle ıtıkada iştırak edilmezse de ıtıraz edilmemeli.

ALTINCI REMİZ:

Madem Hazret-i İmam-ı Alı (RA), üstad-ı kudsîsinden aldığı derse binaen, Kur'ân'a taallûk eden gelecek hâdısattan haber veriyor. Ve "Benden sorunuz" diye müteaddit ve doğru haberleri verip bir şah-ı velâyet olduğunu öyle kerametlerle ispat etmiş. Ve madem bu asırda Avrupa dinsizleri ve ehl-i dalâlet münafıkları, dehşetli bir surette Kur'ân'a hücumu hengâmında Risale-ı Nur o seyl-i dalâlete karşı mukavemet edip, Kur'ân'ın tılsımlarını keşfederek hakıkatını muhafaza edıyor. Ve madem [2] أَقْدُ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا وَبَهْجَةً ۞ مَدَى الدَّهْرِ يَا نُورُ جَلْجَلَتْ وَالْأَيَّامِ fıkrasıyla, Yirmi Sekizinci Lem'ada ispat edildiği gibi, sarahate yakın bır surette Rısale-ı Nur'a ışaret etmekle beraber Sure-i Nur'daki Ayetü'n-Nur'un Rısale-i Nur'a

1. Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman. (Nasr Suresi, 1.)

2. Ey sürekli parlayan Nur olan Allah'ım! Yıllar ve asırlar boyu benim yıldızımı nur ve güzellikle parlat.

ahır: son
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
ayet-i Feth: Fetih ayeti
Ayetu'n-Nur: Nur ayeti. Nur suresi 35. ayet.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: ...den dolayı, bu sebepten.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i dalalet: dalâlet ehli, yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
esrar: sırlar, gizli hakıkatler.
feth-i İstanbul: İstanbul'un müslümanlarca fethedilmesi.
feth-i Kudüs: Kudüs'ün müslümanlarca fethedilmesi.
feth-i Mekke: Mekke'nin Peygamber Efendimiz tarafından fethi.
feth-i Şam: Şam'ın Müslümanlarca fethi.
fetih: zafer, galebe.
fıkra: bent, madde, paragraf.
fütuhat-ı İslâmiye: İslâmın zaferleri, fetihleri.
gaybî: gayba ilgili, görünmeyenlere ait.
gayet: son derece.
hâdısat: hâdıseler, olaylar.
hakıkat: gerçek, esas.
hengâm: zaman, sıra.
hücum: saldırma.
I'caz: mucizelik. insanların benzeri yapmaktan acız kaldıkları şeyi yapmak.
ıma: işaretle anlatma, üstü kapalı ifade etme.
ispat: kanıtlama.
iştirak: katılma, ortak olma.
ıtıkat: inanç, iman.
ıtıraz: kabul etmediğini belirtip karşı çıkma.
kahramân-ı İslâm: İslâm kahramanı, mücahit.
keramet: Allah'ın veli kullarında görülen olağanüstü haller veya tabiatüstü hâdıseler.
kıymet: değer.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
muhafaza: koruma.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme, saldırı ve baskıyı yok etmek için çalışma, direniş.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
munafık: kalbinde küfrü gizlediği halde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol.
sarahat: sarıhlık, açıklık, belirlilik.
seyl-i dalalet: dalâlet, sapıklık, sapkınlık seli.
suret: biçim, şekil, tarz.
şah-ı velayet: velilerin şahı olan Hz. Ali (RA).
taallûk: alâkalı, münasebetli olma.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
üstad-ı kudsî: kudsî yüce üstat.
vecih: cihet, yön.

işaretine işaret eder. Ve madem [1] اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا mana ve cifirce tam tamına Risale-i Nur'a tevafuk ediyor. Elbette diyebiliriz ki, bu fıkranın akabinde

بِاَجِ اَهُوجِ جَلْمَهُوجِ جَلَالَةٍ ۞ حَلِيلٍ جَلْجَلُوتٍ جَمَاهٍ تَمَهْرَجَتْ

بِتَعْدَادِ اَبْرُومٍ وَسِمْرَازِ اَبْرَمٍ ۞ وَبَهْرَةِ تِبْرِيزٍ وَاُمِّ تَبَرَّكَتْ [2]

fıkrasıyla Risale-i Nur'un bidayette On İki Söz namında ıştıhar ve intişar eden on iki küçük risalelerine [3] اَقِدْ كَوْكَبِي karinesiyle, bu fıkradaki on iki Süryanî kelimeler onlara birer ışarettir. Gerçi elimde bulunan *Celcelûtiye* nüshası en sahih ve en mutemettir. İmam-ı Gazalî (RA) gibi çok imamlar *Celcelûtiye*'yi şerh etmişler. Fakat, bu Süryanî kelimelerin manasını tam bilmediğimden ve nüshalarda ihtilâf bulunduğundan, her birisinin vech-i işaretini ve münasebetini şimdilik bilmediğimden bırakıyorum.

Elhâsıl: Hazret-i İmam-ı Ali (RA) bir defa اَقِدْ كَوْكَبِي fıkrasıyla ahirzamanda Risale-i Nur'u dua ile Allah'tan niyaz eder, ister ve bidayette on iki risaleden ibaret bulunduğundan, yalnız on iki risalesine işaret ediyor. İkinci defada [4] تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ fıkrasıyla daha sarih bir surette Risale-i Nur'u methüsena ile göstererek tekemmülüne işareten, umum Sözleri ve Mektupları ve Lem'aları remzen haber verir.

1 Yıldızımı nur ile parlat.
2 Senin Allah, Ehad, Celâl, Celîl, Bedî' isimlerin hep parlamaktadır. Bütün dualara kesin cevap veren isimlerini sayıyor, o isimlerinin zahir olup parlamasıyla ve umumun bereketiyle
3 Yıldızımı parlat.
4 Nurun kandili tutuşturulur

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
akabinde: arkası sıra, peşinden, peşi sıra, ardından, ardı sıra.
bidayet: başlangıç
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (ASM) derslerine istinaden, aslı cifir ve ebcet hesabı ile alakalı olarak Hz. Ali (RA) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmi
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elhasıl: hasılı, netice itibariyle kısaca.
fıkra: bent, madde, paragraf
gerçi: öyle ise de, her ne kadar
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
ihtilâf: farklı olma, ayrı oluş.
imam: mezheple ilgili konularda kendisine uyulan ve önder olan kimse
intişar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
işareten: işaret ederek, belirterek.
ıştıhar: meşhur olma, şöhret bulma, tanınma.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
madem: ...den dolayı, böyle ise
methüsena: methedip övmek
mutemet: itimat edilir, güvenilir
münasebet: ilgi, ilişki, münasıplık, uygun olma
nam: ad
niyaz: yalvarma, yakarma.
nüsha: birbirinin aynı olan suretlerin her biri
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle
sahih: doğru, kusursuz, tam, sağlam.
sarih: açık, aşikar
suret: biçim, şekil, tarz.
Süryanî: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan, Sami ırkından bir Hıristiyan topluluğu
şerh: bir eserin zor anlaşılan yerlerini çözüp yorumlayarak açıklama ve bu maksatla yazılan eser
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
umum: bütün.
vech-i işaret: işaret yönü

Hem On İki Söz nanı ile çok intişar eden o küçücük risaleler bu fıkradakı kelimeler gıbı bırbınne ismen ve sureten benzedikleri gibi, "bedî" manasında olan *Celcelûtiye* kelimesine mutabık olarak her bıri gayet bedî bir tarzda, güzel bir temsille, büyük ve derin bir hakîkat-i Kur'âniyeyi tefsir ve ıspat eder

Eğer bir muannıt tarafından denılse, "Hazret-ı İmam-ı Alî (RA) bu umum mecazî manaları irade etmemiş."

Biz de denz kı: Faraza Hazret-i Imam-ı Alı (RA) irade etmezse, fakat kelâm delâlet eder. Ve kannelerin kuvvetiyle ışarî ve zımnî delâletle manaları içine dâhil eder.

Hem madem o mecazî manalar ve ışarî mefhumlar haktır, doğrudur ve vakıa mutabıktır, ve bu iltifata lâyıktırlar ve karineleri kuvvetlıdır. Elbette Hazret-ı Imam-ı Alı'nın (RA) böyle butun ışarî manaları irade edecek kullî bır teveccühü faraza bulunmazsa –*Celcelûtiye* vahıy olmak cıhetiyle– hakıkî sahıbi, Hazret-i İmam-ı Alî'nın (RA) ustadı olan Peygamber-i Zîşan'ın (ASM) kullî teveccühü ve ustadının Ustad-ı Zulcelâl'inin ihatalı ilmi onlara bakar, irade dairesine alır. Bu hususta benim hususî ve kat'î ve yakın derecesındekı kanaatımin bir sebebı şudur kı:

Müşkülât-ı azîme içinde el-Ayetü'l-Kübra'nın tefsir-i ekberi olan Yedinci Şuaı yazmakta çok zahmet çektiğimden, bir kudsî teselli ve teşvike cidden çok muhtaç idim. Şimdiye kadar mükerrer tecrübelerle bu gıbi hâletlerimde ınayet-ı Ilâhıye ımdadıma yetışıyordu. Rısaleyı bıtırdığım aynı vakitte hiç hatınma gelmediği hâlde birden bu

aısr: yuzyıl
bedî: eşsiz güzel
Celcelutıye: Peygambenmız Resul-ı Ekrem ın (ASM) dersleınne ıstınaden aslı cıfır ve ebcet hesabı ıle alâkalı olarak Hz. Alı (RA) tarafından telıf edılen Suryanıce bır kasıdedır.
cıdden: cıddî olarak, gerçek olarak
cıhet: yon
dahıl: ıçıne alma, sokma
delâlet: delıl olma, gosterme; alamet, ışaret.
faraza: farz edelım kı, oyle sayalım kı, soz gelışı
fıkra: bent, madde, paragraf
gayet: son derece
hakı: dogru, gerçek, hakıkat.
hakıkat-ı Kur'âniye: Kur'ân ın hakıkatı, Kur'an ın ifade ettıgi gerçek.
hakıkı: gerçek
halet: hal, durum
hususı: ozel
ihatalı: kuşatıcı.
ıltıfat: ılgı gosterme, yuzunu cevırıp bakma
ımdat: yardım
ınayet-ı ilâhıye: Allah ın yardımı
intışar: yayılma, yaygınlaşma, neşrolunma
irade:
ismen: ısım olarak, adını, ismini soyleyerek, yalnız ıslmle
ıspat: dogruyu delıllerle gosterme.
ışarı: bır kelımenın açık manasına baglı olarak ıkıncı ve uçuncu derecede ışaret yolu ıle yapılan açıklama.
kanaat: ınanma, goruş, fıkır
kandıl: lamba
karine: ışaret, ıpucu, ız, delıl
katı: kesın şupheye ve tereddude mahal bırakmayan
kelam: soz, lafız
kudsî: mukaddes, yuce
kullî: umumi, genel, butun olan
madem: ..den dolayı, böyle ise.
mecazı: mecazla ılgılı, mecaza aıt kelımenın kendısı ıçın kondugu gerçek anlamının dışında
mefhum: bır sozun ifade ettıgi mana
muannıt: ınatçı, ayak direyen.
mutabık: bırbırıne uyan, uygun
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş
müşkılat-ı azıme: çok buyuk zorluklar.
nam: ad
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Peygamber-i Zîşan: şan ve şeref sahıbı olan Peygamber, Hz. Muhammed (ASM)
sureten: suret olarak, gorunuş, ıtıbarıyla, şekılce, şekıl olarak.
tarz: bıçım, şekıl, suret.
tefsir: Kur'ân ın mana bakımından ızahı, açıklaması.
tefsir-i ekber: en buyuk tefsır
temsıl: benzetme, mısal getırme
teselli: avunma
teveccüh: yonelme, sevgı, ılgı
umum: butun
Ustad-ı Zülcelal: Celal sahıbı ustat, Celâl ve ıhtışamla ogreten ustat, Cenab-ı Allah.
ustat: oğretıcı, ogretmen
vahıy: Cenab ı Hakkın dıledıgı hukumlen, sırlan ve hakıkatlen peygamberlere bıldırmesi
vakıa: vuku bulan, olan şey, olay
yakın: kesın bılme, şupheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetlı bılme
zahmet: sıkıntı, ezıyet, meşakkat
zımnî: ustu kapalı, ortulu, dolayısıyla anlatılan, kapalı şekılde

keramet-i Aleviyenin zuhuru bende hiçbir şüphe bırakmadı ki, bu dahi benim imdadıma gelen sair inayet-i İlâhiye gibi Rabb-i Rahîm'in bir inayetidir. İnayet ise aldatmaz, hakikatsiz olmaz.

YEDİNCİ REMİZ:

Hazret-i İmam-ı Ali (RA) nasıl ki

وَبِالْآيَتِ الْكُبْرٰى اَمِنِّي مِنَ الْفَجَتْ ۞ وَبِحَقِّ فَقَجٍ مَعَ مَحْمَةٍ يَآ اِلٰهَنَا

وَبِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَجِرْنِي مِنَ الشَّتَتْ ۞ حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَامَخَتْ

وَاسْمُ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلَمَتُ انْحَلَتْ ۞ [1]

diye birinci fıkrasıyla Yedinci Şuaa işaret etmiş. Öyle de, aynı fıkra ile "*Âlî Bir Tefekkurname ve Tevhide Dair Yüksek Bir Marifetname*" namında olan Yirmi Dokuzuncu Arabî Lem'aya dahi işaret eder. İkinci fıkrasıyla İsm-i Azam ve Sekîne denilen esma-ı sitte-i meşhuresinin hakikatlerini gayet âlî bir tarzda beyan ve ispat eden ve Yirmi Dokuzuncu Lem'ayı takip eyleyen Otuzuncu Lem'a namında altı nukte-ı esma risalesine [2] بِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَجِرْنِي مِنَ الشَّتَتْ cümlesiyle işaret ettiğinden, sonra akabinde risale-i esmayı takip eden Otuz Birinci Lem'anın Birinci Şuaı olarak otuz uç ayet-ı Kur'âniyenin Risale-i Nur'a işaratını kaydedip hesab-ı cifrî münasebetiyle baştan başa ilm-i huruf risalesi gibi görünen ve bir mu'cize-i Kur'âniye hükmünde bulunan risaleye [3] حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَامَخَتْ kelimesiyle işaret

1 Yâ Rab! Ayetu'l-Kubra hürmetine beni bütün sıkıntılardan kurtar, eman ve emniyet ver. • Ey İlâhimiz! Zuhur ve kemalâtının hakkı için ve Esma-ı Hüsnan hürmetine beni perişan olmaktan koru. • Bu harfler ki Nur harfleridir. Merih yıldızı gibi yüce ve yüksektir. Asa-yı Mûsa ismiyle de karanlıklar dağılır.

2 Esma-ı Hüsnan hürmetine beni perişan olmaktan koru.

3 Bu harfler ki Nur harfleridir. Merih yıldızı gibi yüce ve yüksektir.

akabinde: arkası sıra, peşinden, peşi sıra, ardından, ardı sıra.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
arabî: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili.
ayet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın ayeti.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dair: alakalı, ilgili.
esma-i sitte-i meşhure: Cenab-ı Hakkın meşhur olmuş altı büyük ismi: Kuddus, Adl, Hakem, Ferd, Hayy, Kayyum.
fıkra: bent, madde, paragraf.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hesab-ı cifrî: cifir hesabı.
huruf: harfler, isim ve fiil olmayan kelimeler.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilm-i huruf: harflerden mana çıkarıp yorumlama ilmi.
imdat: yardım.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer ismileri kuşatmış olanı.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
işarat: işaretler, haber vermeler.
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü, fevkalâde hal.
marifetname: Allah'ı tanımaya dair yazı, eser.
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize.
münasebet: vesile, alâka, bağ.
nam: ad.
nukte-i esma: Allah'ın isimleri ile alakalı nükte.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol.
risale-i esma: Allah'ın isim-i azamlarından bahseden risale.
sair: diğer, başka, öteki.
Sekîne: içensinde on dokuz harfi, on dokuz ayet bulunan, sükûnet ve emniyet veren bir dua.
tarz: biçim, şekil, suret.
tefekkurname: tefekkür yazısı, tefekküre sevk edici eser, yazı.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, Allah'ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.
zuhur: görünme, belli olma, ortaya çıkma.

edip, derakap [1] وَاسْمُ عَصا مُوسٰى بِهِ الطُّلْمَتُ انْحلت kelâmıyla dahı risale-i hurufiyeyi takip eden ve el-Ayetü'l-Kübra'dan ve başka Resail-i Nuriyeden terekkup eden ve *Asa-yı Mûsa* namını alan ve asa-i Mûsa gibi dalâletin ve şirkin sihirlerini iptal eden Risale-i Nur'un şimdilik en son ve ahır risalesine *Asa-yı Mûsa* namını vererek işaretle beraber, manevî karanlıkları dağıtacağını mujde ediyor.

Evet, [2] وَبِالْاٰيَتِ الْكُبْرٰى kelimesiyle Yedinci Şuaa işareti kuvvetli karinelerle ispat edildiği gibi, aynı kelime, diğer bir mana ile elhak Risale-i Nur'un Ayetü'l-Kübrası hükmünde ve ekser risalelerin ruhlarını cemeden ve Arabî bulunan Yirmi Dokuzuncu Lem'aya bu kelâm "müstetbeatü't-terakip" kaidesiyle ona bakıyor, efradına dâhil ediyor Öyle ise, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) dahi bu fıkradan ona bakıp işaret eder diyebiliriz.

Hem sair işaratın karinesiyle, hem *Mektubat*'tan sonra *Lem'alar*'a, başka bir tarz-ı ibare ile ima ederek Lem'aların en parlağının telifi dehşetli bir zamanda ve hapıs ve idamdan kurtulmak ve emniyet ve selâmet bulmak için mana-i mecazî ve mefhum-i işarî ile Hazret-i Alı (RA) kendı lisanını büyük tehlikelerde bulunan müellifin hesabına istimal ederek [3] وَبِالْاٰيَتِ الْكُبْرٰى اٰمِنِّي مِنَ الْفَحَت yani, "*Yâ Rab, beni kurtar, emân ve emniyet ver*" diye dua etmesiyle, tam tamına Eskişehir Hapishanesinde ıdam

1. Ve Asa-yı Musa ismiyle de karanlıklar dağılır
2. Ayetu l-Kubra hurmetine
3. Ya Rab! Ayetu l-Kübra hurmetine beni bütün sıkıntılardan kurtar eman ve emniyet ver

ahır: son
Arabı: Arabcaya ait, Arap dili ile ilgili
Ayetü'l-Kübra: en buyuk delil ayet anlamında Risale i Nur da 7 Şua adlı eser
cem: toplama biriktirme
dahil: içine alma, sokma
dalalet: Hak ve hakıkatten sapma doğru yoldan ayrılma azma
dehşetli: urkutucu korkunç
derakab: hemen derhal akabınde
dua: Allah'a yalvarma niyaz
efrat: fertler
ekser: pek çok.
elhak: hakkın ta kendisi tam doğrusu doğrusu ya.
eman: emnılık korkusuzluk.
emniyet: güvenlik.
fıkra: bent madde paragraf
hukmünde: degerinde yerinde
Ima: işaretle anlatma ustu kapalı ifade etme.
iptal: boş hukumsuz bırakma
ispat: doğruyu delillerle gosterme
istimal: kullanma
işarat: işaretler haber vermeler
kaide: kural esas dustur
karine: işaret, ipucu iz, delil
kelam: soz lafız
lisan: dıl
mana-yı mecazî: mecazî mana bir kelımenın veya lafzın gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanıldıgındakı mana
manevî: manaya aıt maddî olmayan
mefhum-i işari: ışaret edılen mana
müellif: eser telif eden yazan
müstetbeatü't-terakib: sozdekı bırbırıne baglı ışaretlı manalar kelımelerın kullanıs ve tarzlarından hareketle onların zımnında bulunduğu anlaşılan manalar
nam: ad
risale-i hurufiye: harfleri tahlil eden risale
ruh: oz can alıcı nokta
sair: dıger baska otekı
selamet: salımlık emınlık kurtuluş korku ve endışeden uzak olma
şirk: Allah a ortak koşma Allah tan baska yaratıcının bulunduguna ınanma
tarz-ı ibare: ibare tarzı tabır şeklinde
telif: eser yazma
terekkup: karışıp birleşme birden fazla şeyın birleşmesinden oluşma
ya Rab: Ey Allah!

ve uzun hapis tehlikesi içinde telif edilen Yirmi Dokuzuncu Lem'anın ve sahibinin vaziyetine tevafuk karinesiyle kelâm-ı zımnî ve işarî delâlet ettiğinden diyebiliriz ki, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) dahi bundan, ona işaret eder.

Hem Otuzuncu Lem'a namında ve altı nükte olan risale-i esmaya bakarak[1] بِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى deyip sair işaratın karinesiyle, hem Yirmi Dokuzuncu Lem'aya takip karinesiyle, hem ikisinin isimde ve esma lâfzında tevafuk karinesiyle, hem teşettüt-ü hâle ve sıkıntılı bir gurbete ve perişaniyete düşen müellifi onun telifi bereketiyle teselli ve tahammül bulmasına ve mana-i mecazî cihetinde Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) lisanıyla kendisine dua olan[2] بِاَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَّتْ yani, "Ism-i Azam olan o esma risalesinin bereketiyle beni teşettütten, perişaniyetten hıfz eyle yâ Rabbi" meali, tam tamına o risale ve sahibinin vaziyetine tevafuk karinesiyle kelâm-ı mecazî delâlet ve İmam-ı Ali'nin (RA) ise gaybî işaret eder diyebiliriz.

Hem madem *Celcelûtiye*'nın aslı vahiydir ve esrarlıdır ve gelecek zamana bakıyor ve gaybî umur-i istıkbaliyeden haber veriyor.

Ve madem Kur'ân itibarıyla bu asır dehşetlidir ve Kur'ân hesabıyla Risale-i Nur bu karanlık asırda ehemmiyetli bir hâdisedir.

---

1 Esma-i Husnan için.

2 Esma-i Husnan hürmetine beni perişan olmaktan koru.

---

asır: yüzyıl.
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (ASM) dersleri ne istinaden, aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (RA) tarafından telif edilen Suryanice bir kasidedir.
cihet: yön.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
delâlet: delil olma, gösterme, alamet, işaret.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
esma: adlar, isimler.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
gaybi: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.
hâdise: olay.
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme.
Ism-i âzam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
işarat: işaretler, haber vermeler.
itibar: değer.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kelam-ı mecâzî: mecazi kelime.
kelam-ı zımnî ve işârî: gizli bir manaya işaret eden kelime.
lisan: dil.
madem: ...den dolayı, boyle ise.
mana-yı mecazi: mecazî mana, bir kelimenin veya lafzın gerçek anlamının dışında, başka bir anlamda kullanıldığındaki mana.
meal: mana, anlam, mefhum.
müellif: eser telif eden, yazan.
nam: ad.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
perişaniyet: perişanlık, karışık ve dağınık olma, acınacak halde bulunma.
risale-i esma: Allah'ın Ism-i Azamlarından bahseden risale.
sair: diğer, başka, öteki.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
telif: eser yazma.
telif: eser yazma.
teselli: avutma, acısını dindirme.
teşettut: dağınık olma, perişaniyet.
teşettüt-ü hâl: dağınık olma halı, darmadağınıklık.
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme.
umur-ı istıkbaliye: gelecekteki işler.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
vaziyet: bir kimse veya şeyin durumu, halı.
Yâ Rabbi: Ey Rabbim!

Ve madem sarahat derecesinde çok kanne ve emarelerle Rısale-ı Nur *Celcelûtiye*'nın içine girmiş, en mühım yerinde yerleşmiş.

Ve madem Rısale-i Nur ve eczalan bu mevkie lâyıktırlar ve Hazret-ı Imam-ı Alı'nın (RA) nazar-ı takdırine ve tahsinine ve onlardan haber vermesine liyakatleri ve kıymetleri var.

Ve madem Hazret-i Imam-ı Alı (RA) *Sıracunnur*'dan, zahir bir surette haber verdikten sonra, ikinci derecede perdeli bir tarzda Sözlerden, sonra Mektuplardan, sonra Lem'alardan risalelerdeki gibi aynı tertip, aynı makam, aynı numara tahtında kuvvetli kannelerin sevkiyle, kelâm delâlet ve Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) işaret ettiğini ispat eylemiş.

Ve madem başta, ❁ بَدَئْتُ بِبِسْمِ اللّٰهِ رُوحِي بِهِ اهْتَدَتْ إِلَىٰ كَشْفِ أَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ[1] risalelerin başı ve Birinci Söz olan Bısmıllâh Rısalesıne baktığı gibi, kasem-ı camı-ı muazzamın ahirinde, risalelerin kısm-ı ahirleri olan son Lem'alara ve Şualara, hususan bir ayetu'l-kübra-i tevhıd olan Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i harika-i Arabiye ve risale-i esma-i sitte ve risale-i işarat-ı huruf-ı Kur'âniye ve bilhassa şimdilik en ahır Şua ve *Asa-yı Mûsa* gibi, dalâletlerin bütün manevî sihirlerini iptal edebilen bir mahiyette bulunan ve bir manada *Ayetü'l-Kubra* namını alan risale-i harikaya bakıyor gibi bir tarz-ı ifade görünüyor.

1. Kur'ân'ın özeti, listesi, anahtarı ve pek çok İlâhî sırrın kıymetli, kudsî bir hazinesi olan "Bismillâh" ile başladım. Ruhum, içinde gizlenmiş sırlara bu sayede keşfetti.

ahır: son.
ayetu'l-kübra-ı tevhıd: tevhıdın en büyük ayeti, Cenab-ı Hakk'ın birliğinin en büyük delili.
Ayetü'l--Kübra: en büyük delil, ayet anlamında Risale-i Nur'da 7 Şua adlı eser.
bilhassa: özellikle.
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-ı Ekrem'in (ASM) derslerine istinaden, aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (RA) tarafından telif edilen Süryanice bir kasıdedir.
dalalet: iman ve İslamıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hususan: bilhassa, özellikle.
iptal: boş, hükümsüz bırakma.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kasem-ı câmı-ı muazzam: birçok şeyi içeren büyük yemin.
kelam: söz, lafız.
kısm-ı ahır: son kısım.
kıymet: değer.
Lem'a-i hârika-i Arabiye: Arabca yazılmış hârika lem'a.
liyakat: layık olma, ehliyet.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabıatı, niteliği.
makam: yer, mevkı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mevkı: yer, makam.
mühım: önemli, ehemmiyetli.
nam: ad.
nazar-ı takdir: kıymet veren, değer bilen, takdir eden bakış.
risale-i esma-ı sitte: Cenab-ı Allah'ın altı ısm-ı âzamını anlatan risale.
risale-i hârika: hârika risale, hârika kitapçık.
risale-i işarat-ı huruf-ı Kur'âniye: Kur'ân harflerindekı işaretlerden bahseden risale.
sarahat: sarahlık, açıklık, belirlilik.
sevk: yöneltme.
Sıracunnur: Nurun lambası anlamında Risale-i Nur külliyatından bir eser.
suret: biçim, şekil, tarz.
tahsın: beğenme, güzel bulma.
taht: alt.
tarz: biçim, şekil, suret.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, söyleyiş, anlatış şekli.
tertip: sıra, dize, düzen.
zahır: açık, âşıkar.

Ve madem, bir tek meselede bulunan emareler ve karineler, meselenin vahdetı haysiyetiyle, emareler birbirine kuvvet verir, zayıf bir münasebetle bir tereşşuh dahi menbaına ilhak edilir.

Elbette, bu yedi adet esaslara istinaden deriz.

Hazret-i İmam-ı Ali (RA) nasıl kı meşhur Sözlere tertıpleri üzerine işaret etmiş ve Mektubattan bir kısmına ve Lem'alardan en mühımlerine tertıple bakmış; öyle de, [1] بِأَسْمَآئِكَ الْحُسْنٰى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَّتِ cümlesıyle Otuzuncu Lem'aya, yani müstakil Lem'alardan en son olan Esma-i Sitte Risalesine tahsin ederek bakıyor ve [2] حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَامَخَتْ kelâmıyla dahı Otuzuncu Lem'ayı takıp eden İşarat-ı Huruf-i Kur'âniye risalesine takdır edıp ışaretle tasdık edıyor. [3] وَاَسْمُ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلُمٰتُ انْجَلَتْ kelimesıyle dahi şımdılık en ahır risale ve tevhid ve ımanın elınde *Asa-yı Mûsa* gibi hankalı en kuvvetlı bürhan olan mecmua risalesını senakârâne remzen göstenyor gıbi bir tarz-ı ifadeden bilâperva hükmedıyoruz kı, Hazret-i İmam-ı Ali (RA) hem Risale-i Nur'dan, hem çok ehemmıyetlı rısalelerınden mana-i hakıkî ve mecazî ıle işarî ve remzî ve ımaî ve telvıhî bir surette haber verıyor. Kımın şüphesi varsa, işaret olunan rısalelere bir kere dıkkatle baksın. İnsafı varsa şüphesi kalmaz zannedıyorum.

1 Esma-i Husnan hurmetine beni perişan olmaktan koru
2 Bu harfler kı Nur harflerıdır. Menh yıldızı gıbi yüce ve yuksektır
3 Asa yı Musa ısmıyle de karanlıklar dagılır

ahır: son.
bilaperva: korkusuzca, çekınmeden.
burhan: delıl ıspat, hucceti.
ehemmıyetlı: onemlı
emare: alâmet, belıru nışan
Esma-ı Sitte: Cenab-ı Hakkın altı buyuk ısmı: Kuddus, Adl, Hakem, Ferd, Hayy, Kayyum.
hârıka: olağanustu
haysıyet: ıtıbar.
hükmetme: karar vermek, ınanca varmak.
ilhak: ılâve erme, ekleme, katma.
ıman: ınanç, ıtıkat.
istınaden: ıstınat ederek, dayanarak, guvenerek, delıl kabul ederek.
işarat-ı huruf-ı Kur'âniye: Kur'an harflerının ışaretlerı.
karine: ışaret ıpucu, ız, delıl
kelâm: soz, lafız
madem: ..den dolayı, boyle ıse
mana-i hakıkı: mecazî olmayan hakıkı mana
mana-i ımaî: ımaî mana, dolaylı olarak ustu kapalı ıfade edılen mana
mana-i ışarî: yazı ve ışaretlerle ifade edılen mana
mana-ı mecazı: mecazı mana: bir kelımenın veya lâfzın gerçek anlamının dışında başka bır anlamda kullanıldıgındakı mana
mana-i remzî: ışaretlerle anlatılmak ıstenen mana.
mana-i telvıhî: telvıh yolu ıle kınaye halınde ışaret edılen mana
mecmua.
menba: kaynak
mesele: onemlı konu
meşhur: şohretlı, herkesın bıldıgı, yaygınlık kazanmış
muhım: onemlı, ehemmıyetlı
munasebet: ılgı, ılıskı, bağ
mustakıl: başlı başına, bagımsız.
remzen: remız ıle, ışaret ederek, ışaretle
senakârâne: sena ederek, sena karlıkla, overcesıne.
suret: bıçım, şekıl, tarz
tahsın: begenme, guzel bulma
takdır: begenme, begendıgını belırtme.
tarz-ı ifade: ıfade tarzı, soyleyış, anlatış şekli
tasdık: bir şeyın veya kımsenın dogruluğuna kesin olarak hukmetme
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
tertıp: sıra, dize, duzen.
tevhid: Allah ın bir olduğuna ınanma, bırleme.
vahdet: bırlık.
zaıf: zayıf

Buradaki mana-i işarî ve medlûl-i mecazîlere karinelerin en güzeli ve lâtifi, aynı tertibi muhafaza ile verilen isimlerin münasebetidir. Meselâ, yirmi dokuz, otuz ve otuz bir ve otuz iki mertebe-i tadatta Yirmi Dokuz ve Otuz ve Otuz Bir ve Otuz İkinci Sozlere gayet münasip isimlerle ve başta Sözlerin başı olan Birinci Söze, aynı besmele sırrıyla ve ahirde şimdilik risalelerin ahirine, mahiyetini gösterir lâyık birer isim vererek işaret etmesi gerçi gizli ise de, fakat çok güzeldir ve letafetlidir.

Ben itiraf ediyorum ki, böyle makbul bir eserin mazharı olmak, hiçbir vecihle o makama liyakatim yoktur. Fakat küçük, ehemmiyetsiz bir çekirdekten koca dağ gibi bir ağacı halk etmek, kudret-i İlâhiyenin şe'nindendir ve âdetidir ve azametine delildir.

Ben kasemle temin ederim ki, Risale-i Nur'u senadan maksadım, Kur'ân'ın hakikatlerini ve imanın rükunlerini teyit ve ispat ve neşirdir. Hâlık-ı Rahîm'ime yüz binler şükrolsun ki, kendimi kendime beğendirmemiş, nefsimin ayıplarını ve kusurlarını bana göstermiş. Ve o nefs-i emmareyi başkalara beğendirmek arzusu kalmamış. Kabir kapısında bekleyen bir adam, arkasındaki fânî dünyaya riyakârâne bakması, acınacak bir hamakattır ve dehşetli bir hasarettir. İşte bu hâlet-i ruhiye ile yalnız hakaik-i imaniyenin tercümanı olan Risale-i Nur'un doğru ve hak olduğuna lâtif bir münasebet söyleyeceğim. Şöyle ki.

âdet: kanun.
ahir: son.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
azamet: büyüklük.
besmele: Bismillâhirrahmânirrahîm (Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla) cümlesinin adı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
fânî: ölümlü, geçici.
gayet: son derece.
gerçi: öyle ise de, her ne kadar.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hâlet-i ruhiye: insanın ruh hâli, psikolojik durum, insanın manevî hâli, iç durumu.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
halk: yaratma, yaratış.
hamakat: ahmaklık, beyinsizlik, budalalık, bönlük, anlayışsızlık.
hasaret: hasar, zarar, ziyan.
iman: inanç, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kabir: mezar.
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kasem: yemin, and.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarrufâr.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kusur: eksiklik, ozur, suç, kabahat.
latif: güzel, hoş.
layık: uygun, yakışır, münasip.
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
liyakat: layık olma, ehliyet.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
makam: yer, mevki.
makbul: kabul edilmiş, geçerli.
maksat: gaye.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründüğü yer.
medlul-ü mecazî: mecaz yoluyla delil getirmek.
mertebe-i tadat: sayı mertebesi.
mesela: örneğin.
muhafaza: koruma.
münasebet: ilgi, ilişki, münasiplik, uygun olma.
münasip: uygun.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
neşir: yayma, yayım.
riyakârane: riyakâr olana yakışır şekilde, riyakârca, riyakârlıkla, ikiyüzlülükle.
rükn: bir şeyi meydana getiren unsurlardan her biri, esas.
senâ: methetme, övme.
sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
tertip: sıra, düzen, düzen.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
vecih: cihet, yön.

Celcelûtiye, Süryanîce "bedî" demektir. Ve bedî manasındadır. Ibareleri bedî olan Risale-i Nur, *Celcelûtiye*'de mühim bir mevki tutup, ekser yerlerinde tereşşuhatı görundüğünden, kasidenin ismi ona bakıyor gibi verilmiş. Hem şimdi anlıyorum ki, eskiden ben benim liyakatim olmadığı hâlde, bana verilen "Bediüzzaman" lâkabı benim değildi. Belki Risale-i Nur'un manevî bir ismi idi. Zahir bir tercümanına ariyeten ve emaneten takılmış. Şimdi o emanet isim, hakikî sahibine iade edilmiş. Demek, Süryanîce bedî manasında ve kasidede tekerrüründe binaen kasideye verilen *Celcelûtiye* ismi, işarî bir tarzda bid'at zamanında çıkan *bedülbeyan* ve *bediüzzaman* olan Risale-i Nur'un hem ibare, hem mana, hem isim noktalarıyla bedîliğine münasebettarlığını ihsas etmesine ve bu isim bir parça ona da bakmasına ve bu ismin musemmasında Risale-i Nur çok yer işgal ettiği için hak kazanmış olmasına tahmin ediyorum.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَأْنَا [1]

SEKİZİNCİ REMİZ:

Bu remzin beyanından evvel en mühim ikı suale cevap yazılacak.

Birinci Sual: Bütün kıymettar kitaplar içinde Risale-i Nur, Kur'ân'ın işaretine ve iltifatına ve Hazret-i İmam-ı Ali'nin (RA) takdir ve tahsinine ve Gavs-ı Azamın teveccüh ve tebşirine vech-i ihtisası nedir? O iki zatın keramet-le Risale-ı Nur'a bu kadar kıymet ve ehemmiyet vermenin hikmeti nedir?

1 Ey Rabbimiz! Unutur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme. (Bakara Suresi 286)

ariyeten: ödünç olarak emaneten, ödünç.
bedî: eşsiz güzel.
bedülbeyan: beyanın ifadenin benzersiz güzelliği, ifadenin çok güzel oluşu.
bediüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bid'at: dinin aslında olmayıp sonradan icat edilen şeyler, yeni adet.
binaen: den dolayı, bu sebepten.
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (ASM) dersleri ne istinaden, aslı cifir ve ebcer hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (RA) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ekser: çok çok.
emaneten: emanet yoluyla, emanet olarak.
evvel: önce.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylani Hazretlerinin nam.
hak: bir kimseye ait olan şey, alacak.
hakiki: gerçek.
hikmet: gizli sebep, gaye.
iade: geri verme.
ibare: metin, cümle veya bir kaç cümleden oluşan söz grubu.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma.
işarî: bir kelimenin açık manasına bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede işaret yolu ile yapılan açıklama.
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş semavi kitapların sonuncusu.
lâkap: unvan.
liyakat: layık olma, ehliyet.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mevki: yer, makam.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münasebettar: ilgili, alakalı, bir şeye uygun ve yakın olan.
musemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol.
sual: soru.
Süryani: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hıristiyan topluluğu.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tebşir: müjde verme, müjdeleme.
tekerrür: tekrarlanma.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
teveccüh: yönelme, sevgi, ilgi.
vech-i ihtisas: özel.
Zahir: açık, görünür.
zat: kişi, şahıs.

Elcevap: Malûmdur ki, bazı vakit olur, bir dakika, bir saat ve belkı bır gün, belkı seneler kadar; ve bir saat, bır sene, belki bir ömür kadar netice verir ve ehemmiyetli olur. Meselâ, bir dakikada şehit olan bir adam, bir velâyet kazanır. Ve soğuğun şiddetinden incimat etmek zamanında ve düşmanın dehşet-i hücumunda bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir. İşte aynen öyle de, Risale-i Nur'a verilen ehemmiyet dahi, zamanın ehemmiyetinden, hem bu asrın şeriat-ı Muhammediyeye (ASM) ve şeair-i Ahmediyeye (ASM) ettiği tahribatın dehşetinden, hem bu ahırzamanın fitnesinden eski zamandan beri bütün ümmet istiaze etmesi cihetinden, hem o fitnelerin saviletinden mü'minlerin imanlarını kurtarması noktasından, Risale-i Nur öyle bir ehemmiyet kesbetmiş ki, Kur'ân ona kuvvetli işaretle iltifat etmiş. Ve Hazret-i İmam-ı Ali (RA) üç kerametle ona beşaret vermiş. Ve Gavs-ı Azam (RA) kerametkârâne ondan haber verip tercümanını teşci etmiş.

Evet, bu asrın dehşetine karşı taklidî olan itikadın istinat kal'aları sarsılmış ve uzaklaşmış ve perdelenmiş olduğundan, her mü'min, tek başıyla dalâletin cemaatle hücumuna mukavemet ettirecek gayet kuvvetli bir iman-ı tahkikî lâzımdır ki, dayanabilsin. Risale-i Nur, bu vazifeyi en dehşetli bir zamanda ve en lüzumlu ve nazık bir vakitte, herkesin anlayacağı bir tarzda, hakaik-ı Kur'âniye ve imaniyenin en derin ve en gizlilerini gayet kuvvetli bürhanlarla ıspat ederek, o iman-ı tahkikîyi taşıyan halis ve sadık şakirtleri dahi, bulundukları kasaba, karye ve

ahırzaman: dünyanın son zamanı ve son devresi; dünya hayatının kıyamete yakın son devresi
asr: yüzyıl
beşaret: müjde
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cemaat: topluluk.
cihet: yön
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
dehşet-i hücum: saldırının dehşeti
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli
elcevap: cevap olarak.
fitne: karışıklık, bozgunculuk, azgınlık.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin nâmı
gayet: son derece
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanı gerçekler
hakaik-i Kur'aniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler
halis: samimî, her amelini yalnız Allah rızası için işleyen
hücum: saldırma.
hükmüne: yerine, değerine
iltifat: ilgi gösterme, yüzünü çevirip bakma
iman: inanç, itikat.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meselelerin incelenip delil ve bürhan ile inanma
incimat: donma, buz haline girme
ıspat: doğruyu delillerle gösterme.
istiaze: eûzubillâhiminesşeytânirracîm veya neûzubillâh (kovulmuş, lânetlenmiş şeytandan Allah'a sığınırım) diyerek Allah'ın korumasına ve yardımına sığınma
istinat: dayanma
itikat: inanç, iman
kal'a: büyük hisar
karye: köy
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kerametkârane: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine
kesb: kazanma
malûm: bilinen, bilinir olan.
mesela: örneğin
mukavemet: karşı koyma, saldırı ve baskıyı yok etmek için çalışma, direniş
mü'min: iman eden, inanan
nazık: narin, ince, dikkat gerektiren, önemli.
Risale-i Nur: Nur Risalesi. Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı
sadık: doğru, gerçek sözünde, vaadinde, işinde doğru olan
savlet: şiddetli hücum, saldırma.
şakirt: talebe, öğrenci
şeair-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin alâmeti olan sünneti
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yücelterne uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (ASM) şeriatı; Hz. Muhammed'in (ASM) tanıtıp getirdiği ve bildirdiği şeriat, İslâm dini
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
taklidî: taklitle yapılan
tarz: biçim, şekil, suret.
teşci: cesaret verme, cesaretlendirme
ümmet: Müslümanların tamamı, bütün Müslümanlar
vazife: görev
velâyet: velilik, ermişlik, Allah dostluğu

şehirlerde, hizmet-i imaniye itibarıyla, âdeta birer gizli kutup gibi mü'minlerin manevî birer nokta-ı istinadı olarak, bilinmedikleri ve görünmedikleri ve görüşülmedikleri hâlde kuvve-i maneviye-i itikatlan cesur birer zabit gibi, kuvve-i maneviyeyi ehl-i imanın kalblerine verip mü'minlere manen mukavemet ve cesaret veriyorlar.

İkinci Sual: Keramet izhar edilmezse daha evlâ olduğu hâlde, neden sen ilân edersin?

Elcevap: Bu, bana ait bir keramet değildir. Belki, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsinden tereşşuh ederek has bir tefsirinden keramet suretinde bizlere ve ehl-ı imana bir ikram-ı Rabbanî ve in'am-ı İlâhîdir. Elbette mu'cize-i Kur'âniye ve onun lem'aları izhar edilir. Ve nimet ise, şükur niyetiyle ilân etmek, bir tahdıs-i nimettir;[1] وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ayeti, izharına emreder.

Benim için medar-ı fahr ve gurur olacak bir liyakatim ve istihkakım olmadığını kasemle itiraf ediyorum. Ben çekirdek gibi çürüdüm ve kurudum. Bütün kıymet ve hayat ve şeref, o çekirdekten çıkan şecere-i Risale-i Nur ve mu'cize-i maneviye-i Kur'âniyeye geçmiş biliyorum. Ve öyle itikat ettiğimden, i'caz-ı Kur'ânî hesabına izhar ederim. Bütün kıymet bir mu'cize-i Kur'âniye olan Risale-i Nur'dadır. Hatta eskiden beri taşıdığım "Bediüzzaman" ismi onun imiş; yine ona iade edildi.

Risale-i Nur ise, Kur'ân'ın malıdır ve manasıdır. Bu remizde hususî kanaatımı teyit eden ve kendime mahsus çok emare ve karineler var. Fakat başkalara ispat

1 Rabbinin nimetini de yâd et. (Duhâ Sûresi, 11.)

adeta: sanki
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi
Bediüzzaman: zamanın çağın eşsiz güzelliği
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elcevap: cevap olarak.
emare: alamet, belirti, nişan
evlâ: daha uygun, daha layık, daha iyi
hizmet-i imaniye: imana ait hizmet, iman ve Kur'ân'ın hakikatlerinin ikna edici ve ilmî delillerle anlaşılmasına hizmet etme
hususî: özel
iade: geri döndürme, geri çevirme
i'caz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın mucizeliği, Kur'ân'ın yüksek ensilmez ifadesi
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş.
ikram-ı Rabbanî: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Allah'ın ikramı, ihsanı ve şereflendirmesi
ilân: yayma, duyurma, bildirme
in'am-ı İlâhî: Allah'ın nimetlendirmesi.
İspat: doğruyu delillerle gösterme
istihkak: hak etme, hak kazanma, hakkı olma
itibar: değer
itikat: kesin inanma, iman.
İzhar: gösterme, belirtme
kanaat: inanma, görüş, fikir
karine: işaret, ipucu, iz, delil.
kasem: yemin, and.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
kıymet: değer
avi kitapların sonuncusu.
kutup: evliyalar içerisinde zamanın en büyük mürşidi olan
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral
kuvve-i maneviye-i itikat: itikat takı manevî kuvvet
liyakat: layık olma, ehliyet
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medar-ı fahr: övünme sebebi
medar-ı gurur: gururlanma sebebi
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize
mu'cize-i maneviye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın manevî mu'cizesi
mukavemet: karşı koyma, saldırı ve baskıyı yok etmek için çalışma, direniş
mü'min: iman eden, inanan
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası
remiz: kelime ve cümleye yüklenilmiş gizli mana, şifre, sembol
sual: soru
suret: biçim, şekil, tarz.
şecere-i Risale-i Nur: Risale-i Nur ağacı
şeref: manevî büyükluk, yüceliik, onur
şükur: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tahdîs-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükrünü eda etme ve teşekkür etme maksadıyla kavuştuğu nimeti başkalarına anlatma
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, açıklaması
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, doğru çıkarma.
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker

edemediğimden yazamıyorum. Yalnız iki üçüne işaret etmeye münasebet gelmiş.

• *Birincisi:* Ben *Celcelûtiye*'yi okuduğum vakit, sair münacatlara muhalif olarak kendim bizzat hissiyatımla münacat ediyorum diye hissederdim. Ve başkasının lisanıyla taklitkârâne olmuyordu. Benim için gayet fıtrî ve dertlenme alâkadar ve tefekkürat-ı ruhıyeme hoş bir zemin oluyordu. Birkaç sene sonra kerametini ve Risale-i Nur ile münasebetini gördüm ve anladım ki, o hâlet, bu münasebetten ileri gelmiş.

• *İkincisi:* Hazret-i İmam-ı Ali (RA) başta,

رُوحِي بِهِ اهْتَدَتْ إِلَى كَشْفِ أَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ النُّطْوَتْ ve ortalarında,

وَامْنَحْنِي يَا ذَا الْجَلَالِ كَرَامَتًا ۞ بِأَسْرَارِ عِلْمٍ يَا حَلِيمُ بِكَ اخْتَلَتْ[1] ve ahırde,

مَقَالُ عَلِيٍّ وَابْنُ عَمِّ مُحَمَّدٍ ۞ وَسِرُّ عُلُومٍ لِلْخَلَائِقِ جُمِّعَتْ[2]

bir hazine-i ulûm olarak gösteriyor. Hâlbuki, zahirinde yalnız bir münacattır. Hatta İmam-ı Ali'nin (RA) hakikatfeşan sair kasideleri ve ilmî başka münacatlan gibi, esrar-ı ilmiye ile tam münasebeti görünmüyor. Benim hususî kanaatim şudur ki:

Celcelûtiye madem Risale-i Nur'u içine almış ve sinesine basıp manevî velet gibi kabul etmiş, elbette وَسِرُّ عُلُومٍ لِلْخَلَائِقِ جُمِّعَتْ fıkrasıyla, kendi hazinesinin bir kısım pırlantalarını ahırzamanda neşreden Risale-i Nur'u

1. Ey Halîm olan Allah'ım! Senin yardımınla açıklığa kavuşan bir ilmin sırlarıyla bana bir kerem lutfet, ey Celâl Sahibi!

2. Bu Hazret-i Muhammed'in amcası oğlu Ali'nin sözleri ve insanlar için toplanmış ilimlerin sırdır.

ahırzaman: ahır: son
alakadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
bizzat: kendisi, şahsen
Celcelutiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (ASM) dersleriyle istinaden, asli cifir ve ebced hesabı ile alakalı olarak Hz. Ali (RA) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir.
esrar-ı ilmiye: ilmin sırları, ilme dair sır ve hakikatler
fıkra: bent, madde, paragraf
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
gayet: son derece.
hakikatfeşan: gerçekleri saçan, hakikat serpen
halet: hal, durum
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hazine-i ulûm: ilimler hazinesi
hissiyat: hisler, duygular
hususî: özel
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair
kanaat: inanma, görüş, fikir
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir
lisan: dil
madem: ...den dolayı, böyle ise.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
muhalif: zıt, aykırı
munacat: Allah'a dua ve yalvarma maksadıyla yazılan şiir
münasebet: vesile, alâka, bağ.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma
pırlanta: foyasız, yuvarlakça parlak kıymetli elmas
sâir: diğer, başka, öteki
sine: göğüs
taklitkârane: taklit ederek, benzerini yaparcasına.
tefekkürat-ı ruhiye: ruha ait tefekkürler, ruhen tefekkürde bulunmak
velet: çocuk
zahir: açık, görünür
zemin: temel, dayanak.

şahit gösterip *Celcelûtiye*'yi bir hazine-i ulûm ve bir define-i ilmiyedir diye bihakkın methüsena edebilir.

• *Üçüncüsü:* Malûmdur ki, bazen gayet küçük bir emare, bazı şerait dâhilinde gayet kuvvetli bir delil hükmüne geçer, yakin derecesinde kanaat verir. Bana böyle kanaat veren çok misallerinden yalnız sabık beyan ettiğim bir tek misal bana kâfi geliyor. Şöyle ki:

Hazret-i İmam-ı Ali (RA) تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ fıkrasıyla Risale-i Nur'u tarihiyle ve ismiyle ve mahiyetiyle ve esaslarıyla ve hizmetiyle ve vazifesiyle gösterdikten sonra, Süryanîce isimleri tadat ederek münacat eder. Otuz iki veya otuz üç adet isimlerde iki defa بَعْدَهَا kelimesini tekrar eder. Biri yirmi yedincide وَدَيْمُوحِ بَعْدَهَا diğeri otuz birde وَبَازُحِ بَعْدَهَا der.

İşte Risale-i Nur'un Sözleri otuz üç ve bir cihette otuz iki ve *Mektubat* namındaki risalelerin dahi bir cihette otuz iki ve bir cihette otuz üç olup bu münacatla mutabık olması ve yalnız risale şeklinde iki adet zeyilleri bulunması ve o zeyillerin birisi Yirmi Yedinci Sözün ehemmiyetli zeyli ve diğeri Otuz Birinci Sözün kıymettar zeyli olması ve o iki zeyil risalesinin müstakil mertebe ve numaraları bulunmaması ve بَعْدَهَا kelimesi dahi aynı yerde, aynı manada tevafuk etmesi, bana iki kere iki dört eder derecesinde kanaat veriyor ki, Hazret-i İmam-ı Ali (RA)

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bihakkın: tamamıyla hakkıyla
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (ASM) dersleri-ne istinaden, aslı cifir ve ebced hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (RA) tarafından telif edilen Süryanîce bir kasıdedir
cihet: yön
dahil: iç, içerisi.
define-i ilmiye: ilim hazinesi
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan
ehemmiyetli: önemli
emare: alâmet, belirti, nişan
fıkra: bent, madde, paragraf.
gayet: son derece
hazine-i ulûm: ilimler hazinesi
hükmüne: yerine, değerine.
kâfi: yeter, elverir
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kıymettar: kıymetli, değerli.
mahiyet: bir şeyin aslî, esası, tabiatı, niteliği
malum: bilinen, bilinir olan
medh ü sena: methedip övmek.
mertebe: derece, basamak.
misal: örnek.
mutabık: birbirine uyan, uygun
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma. Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma
müstakil: başlı başına, bağımsız
nam: ad
sabık: geçen, önceki
Süryanî: Suriye ve Türkiye'nin güney doğusunda yaşayan Sami ırkından bir Hıristiyan topluluğu
şerait: şartlar
tadat: sayma
tevafuk: uygunluk, belli sıra, ölçü ve münasebetler içerisinde birbirine denk gelme
vazife: görev
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme
zeyl: ek, bir eserin devamı olarak yazılan kısım

tebeî bir mana ile ve işarî bir mefhum ile Risale-i Nur'a, hatta zeyillerine bakmak için öyle yapmış. Daha çok karineler ve birer Söze işaret eden münasebetler var. Fakat gızlı ve ince olduklarından zıkredilmedi. (HAŞİYE)

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ ۞ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ ۞ اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ مِنْ خَطَآئِي وَخَطِيْئَاتِي وَمِنْ سَهْوِي وَغَلَطَاتِي وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ وَالْقُرْاٰنِ بِعَدَدِ حَاصِلِ ضَرْبِ حُرُوْفِ رَسَآئِلِ النُّوْرِ الْمَقْرُوْئَةِ وَالْمَكْتُوْبَةِ وَالْمُتَمَثِّلَةِ فِي الْهَوَآءِ فِي عَاشِرَاتِ دَقَآئِقِ حَيَاتِي فِي الدُّنْيَا وَالْبَرْزَخِ وَالْاٰخِرَةِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ بِعَدَدِهَا وَارْحَمْنَا وَارْحَمْ طَلَبَةَ رَسَآئِلِ النُّوْرِ بِعَدَدِهَا اٰمِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ (1)

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ (2)

HAŞİYE: Meselâ, yirmi sekızıncı mertebe وبِسُورَةِ التَّهْمِيرِ kelimesıyle Yırmi Sekızıncı Sözün ahırı olan Cehennem meselesının çok kuvvetlı bır burhanına işaret edıp baştakı Cennet meselesının yalnız ıkı üç sual ve cevaba daır bahsı ıse, başka yerde ışaret ettıgınden münasebet gızlenmış Hem meselâ, ıkıncı mertebede يٰسٓ kelımesıyle, hem Ikıncı Soze, hem Ikıncı Mektuba hem Ikıncı Lem aya, hem Ikıncı Şuaya baktıgından munasebet genışledıgınden gızlenmış

Hem meselâ, كٓهٰيٰعٓصٓ , yanı, كاف ve ها ve يا ve عين ve صاد beşıncı mertebede bulunması, hem Beşıncı Söze, hem Beşıncı Mektuba, hem Beşıncı Lem aya ve Dórduncu Şua olan Ayet-ı Hasbiye Rısalesıne, hem Uçüncü Şua olan *Munacat*'a baktıgı cıhetle münasebet genışlenmış, gızlenmış Buna başkaları kıyas edılsın

---

1. Gaybı Allah tan başka kımse bılmez Dogrusunu Allah bılır Hata ve gunahlarımdan yanılgı ve yanlışlıklarımdan dolayı Allah tan magfıret dılıyorum Rısale-ı Nur'un okunan yazılan ve havada temessul eden harflennın dunyada berzahta ve ahırettekı hayatımın dakıkalarının aşıreleryle çarpımından çıkan netıce kadar ıman ve Kur'ân nı metonden dolayı Allah a hamd olsun

Allahım Hazret-ı Muhammed e onun Âl ve Ashabına da o kadar salat ve selâm eyle Bıze ve Nur Talebelerıne de o kadar rahmet eyle Âmın Hamd Âlemlerın Rabbı olan Allah a mahsustur

2. Senı her turlu noksandan tenzıh edenız Senın bıze oğretttıgınden başka bızım hıçbır bılgımız yoktur Sen her şeyı hakkıyla bılır her ışı hıkmetle yaparsın (Bakara Suresı 32)

---

haşiye dıpnot.
ışarî bır kelımenın açık manasına baglı olarak ıkıncı ve uçuncu derecede ışaret yolu ıle yapılan açıklama

karine ışaret ıpucu ız delil
mefhum bır sozun ıfade ettıgı mana
münasebet ılgı ılışkı munasıplık, uygun olma
tebeî ıkıncı derecede olan
zeyil ek bır eserın devamı olarak yazılan kısım
zikretmek anmak, bıldırmek.

Yirmi Dokuzuncu Lem'adan İkinci Bab

(1) بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Bu İkinci Bab, *elhamdülillâh* hakkındadır.

İkinci Bab ile tabir edilen şu risalecikte "Elhamdülillâh" cümlesini insanlara dedirten imanın sonsuz fayda ve nurlarından, yalnız dokuz tane beyan edilecektir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

BİRİNCİ NOKTA:

Evvelâ ikı şey ıhtar edılecektır.

1. Felsefe, her şeyi çirkin, korkunç gösteren siyah bir gözlüktür. İman ise, her şeyi güzel, ünsiyetli gösteren şeffaf, berrak, nuranî bir gözlüktür.

2. Bütün mahlûkatla alâkadar ve her şeyle bir nevi alış verişi olan ve kendisini abluka eden şeylerle lâfzen ve manen görüşmek, konuşmak, komşuluk etmeye hilkaten mecbur olan insanın sağ, sol, ön, arka, alt, üst olmak üzere altı cıheti vardır.

Insan, mezkûr ıkı gözluğu gozune takmakla, mezkûr cıhetlerde bulunan mahlûkatı, ahvali görebilir.

---

1 Her turlu kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.

---

abluka: etrafını sarıp dışarı ile alâkayı kesmek.
ahval: haller, durumlar.
alâkadar: ilgili, ilişkili, munasebetli, bağlı.
bab: kısım, bölüm, bahıs.
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yon.
elhamdülillâh: ne kadar hamd ve medih varsa, kimden gelse ve kime karşı olsa ezelden ebede kadar hastır ve lâyıktır, o zât-ı vâcibülvucuda kı ona "Allah" denılır.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden once, ilk olarak.
faide: fayda.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından mı-celeyen ilim.
hilkaten: yaratılıştan, doğuştan, fıtraten.
ıhtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanç, ıtıkat.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manen: mana bakımından, manaca.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
nevi: çeşit, tür.
nokta: konu ile ilgili bolum.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, munevver.
şeffaf: saydam.
tabir: ifade.
ünsiyet: alışkanlık, ulfet, dosduk.

Sağ Cihet: Bu cihetten maksat, geçmiş zamandır. Binaenaleyh, felsefe gözlüğü ile sağ cihete bakıldığı zaman, mazi ülkesinin kıyameti kopmuş, altı üstüne çevrilmiş, karanlıklı, korkunç, büyük bir mezaristanı andıran bir şekilde görünecektir. Ve bu görünüşte insan pek büyük bir dehşete, vahşete, me'yusiyete maruz kaldığında şüphe yoktur.

Fakat, iman gözlüğü ile o cihete bakıldığı zaman, hakikaten o ülkenin altı üstüne çevrilmiş bir şekilde görünürse de, fakat can telefi yoktur. Mürettebatı, sakinleri daha güzel, nuranî bir âleme nakledilmiş oldukları anlaşılıyor. Ve o kabirler, çukurlar da, nuranî bir âleme girmek için kazılan yeraltı tünelleri şeklinde telâkki edilecektir. Demek imanın insanlara verdiği sürur, ferahlık, itminan, inşırah, binlerce "Elhamdülillâh" dedirten bir nimettir.

Sol Cihet: Yani, gelecek zamana felsefe gözlüğü ile bakıldığı zaman, bizleri çürütecek, yılan ve akreplere yedirip imha edecek, zulümatlı, korkunç, büyük bir kabir şeklinde görünecektir.

Fakat iman gözlüğü ile bakılırsa, Cenab-ı Hakkın, Hâlık, Rahman, Rahîm'in insanlara ihzar ettiği çeşit çeşit nefis, leziz, me'kûlât ve meşrubata zarf olan bir mâide ve bir sofra-i Rahmanî şeklinde görünecektir. Ve binlerce "Elhamdülillâh" okutturarak tekrar ettirecektir.

alem: varlık sınıflarından her biri.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
cihet: yön.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
elhamdulillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
hakıkaten: hakıkat olarak, doğrusu, gerçekten.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden yaratıcı, Allah.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
iman: inanç, itikat.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
inşırah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, iç açılması.
itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde, tereddütsüz kabul etme.
kabir: mezar.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
leziz: lezzetli, tatlı.
mâide: yemek sofrası, üzerinde nimetler bulunan kurulmuş sofra.
maksat: gaye.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesirı altında bulunma.
mazi: geçmiş zaman.
me'kûlât: yiyecekler.
meşrubat: içilecek şeyler, içecekler, şuruplar.
me'yusiyet: umutsızlık.
mezaristan: mezarlık.
mürettebat: tertip edilmiş olanlar, bir iş için hazırlanmış kimseler.
nakl: bir yerden başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma.
nimet: lutuf, ihsan, bağış.
nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
Rahım: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
sakin: bir yerde oturan, bir yerin ahalısinden olan.
sofra-i Rahmanî: Cenab-ı Hakkın rahmet sofrası.
sürur: sevinç, mutluluk.
telâkki: anlama, kabul etme.
telef: yok etme, oldurme.
tünel: bir yandan öteki yana geçebilmek için yer altında açılan yol ve geçit.
vahşet: tenha, ıssız, korkunç yer.
zarf: kap, kılıf, mahfaza.
zulumat: karanlıklar.

Üst Cihet: Yani, semavat cihetine felsefe ile bakan bir adam, şu sonsuz boşlukta, milyarlarca yıldız ve küreleri at koşusu gibi veya askerî bir manevra gibi yaptıkları pek sür'atli ve muhtelif hareketlerinden büyük bir dehşete, vahşete, korkuya maruz kalacaktır.

Fakat, imanlı bir adam baktığı vakit, o garip, acıp manevranın bir kumandanın emri ile, nezareti altında yapıldığı gibi; semavat âlemini tezyin eden ve o yıldızların bize de ziyadar kandiller şeklinde olduklarını görecek ve o atlar koşusunda korku, dehşet değil, ünsiyet ve muhabbet edecektir. Âlem-i semavatı şöylece tasvir eden iman nimetine elbette binlerce "Elhamdülillâh" söylemek azdır.

Alt Cihet: Yani, arz âlemine felsefe gözü ile bakan insan, küre-i arzı başıboş, yularsız, şemsin etrafında serseri gezen bir hayvan gibi veya tahtası kırık, kaptansız bir kayık gibi görür ve dehşete, telâşa düşer.

Fakat iman ile bakarsa, arzın Rahmanî bir sefine olup, Allah'ın kumandası altında bütün me'kûlât, meşrubat, melbusatı ile beraber, nev-i beşeri tenezzüh için şemsin etrafında gezdiren bir sefine şeklinde görür. Ve imandan neş'et eden şu büyük nimete büyük büyük elhamdülillâhları söylemeye başlar.

Ön Cihet: Felsefeci bir adam bu cihete bakarsa görür ki, bütün canlı mahlûkat –insan olsun, hayvan olsun– kafile be kafile, büyük bir sur'atle o cihete gidip kaybolurlar. Yani, ademe gider, yok olurlar. Kendisinin de o

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adem: yokluk.
alem: varlık sınıflarından her biri
âlem-i semavat: gökler âlemi.
arz: yer dünya
askerî: askere veya askerliğe ait, askere mahsus, askerle ilgili
cihet: yön
dehşet: büyük korku hali, korkma, ürkme.
Elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim
garip: tuhaf, şaşılacak.
iman: inanç, itikat
kafile bekafile: grup grup, sıra sıra
kandil: lamba.
kumanda: komuta.
kumandan: komutan.
küre: gezegen
küre-i arz: yer küre, dünya
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar
manevra: eğitim ve deneme için savaş taklidi olarak yapılan hareketler, tatbikat.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesir altında bulunma
me'kûlât: yiyecekler
melbûsât: giyecekler, elbiseler, esvaplar, libaslar
meşrubat: içilecek şeyler, içecekler, şuruplar
muhabbet: sevgi, sevme.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme
nimet: lütuf, ihsan, bağış
Rahmanî: bütün varlıkların rızklarını munasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
sefine: gemi
semavat: semalar, gökler
serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan
sür'at: çabuk olma, hızlılık
şems: güneş
tasvir: resmini yapma.
tenezzüh: gezinti, eğlenmek amacıyla yapılan gezinti
tezyin: süsleme, ziynetlendirme
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vahşet: tenha, ıssız, korkunç yer
ziyadar: ziyalı, ışıklı, parlak, aydınlık

yolun yolcusu olduğunu bildiğinden, teessüründen çıldıracak bir hale gelir.

Fakat iman nazarıyla bakan bir mü'min, insanların o cihete gidişleri, seyahatleri adem âlemine değil, göçebeler gibi bir yayladan bir yaylaya bir intikaldir. Ve fânî menzilden bâkî menzile, hizmet çiftliğinden ücret dairesine, zahmetler memleketinden rahmetler memleketine göç etmek olup, adem âlemine gitmek değil diye, bu cihetî memnuniyetle karşılar. Fakat, yol esnasında ölüm, kabir gibi görünen meşakkatler netice itibarıyla saadetlerdir. Çünkü, nuranî âlemlere giden yol kabirden geçer ve en büyük saadetler büyük ve acı felâketlerin neticesidir. Meselâ, Hazret-i Yusuf, Mısır azizliği gibi bir saadete, ancak kardeşleri tarafından atıldığı kuyu ve Zeliha'nın iftirası üzerine konulduğu hapis yoluyla nail olmuştur.

Ve keza, rahm-ı maderden dünyaya gelen çocuk, mahut tünelde çektiği sıkıcı, ezici zahmet neticesinde dünya saadetine nail oluyor.

Arka Cihet: Yani geride gelenlere felsefe nazarıyla bakılsa, "Yahu, bunlar nereden nereye gidiyorlar ve niçin dünya memleketine gelmişlerdir?" diye edilen suale bir cevap alınamadığından, tabiî, hayret ve tereddüt azabı içinde kalınır.

Fakat nur-i iman gözlüğü ile bakarsa, insanların kâinat sergisinde teşhir edilen garip, acıp kudretin mu'cizelerini görmek ve mütalâa etmek için Sultan-ı Ezelî tarafından

acıp: tuhaf, hayrette bırakan
adem: yokluk.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.
aziz:
bâkî: ebedî, daimî, süreklî ve kalıcı olan
cihet: yön
fânî: olumlu, geçici
felâket: musibet, büyük dert, bela
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
garip: tuhaf, şaşılacak
iftira: aslı olmadan birine suç yükleme, olmayan bir suçu başkasına yükleme
iman: inanç, itikat
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme
itibar: değer
kabir: mezar
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
keza: böylece, aynı şekilde
kudret: güç, kuvvet, iktidar
mahut: belli olan, bilinen
memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş
menzil: yer, konak.
meselâ: örneğin
meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey
mu'min: iman eden, inanan
mütalaa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
nail: kavuşan, ulaşan, eren
nazar: bakış, fikir
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver
nur-i iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik
rahm-ı mader: anne rahmi
saadet: mutluluk.
sual: soru
Sultan-ı Ezelî: ezeli sultan, kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah
tabiî: tabiatı gereği olan
teessür: kederlenme, üzülme, acı duyma
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma
teşhir: ilan etme, herkese duyurma, sergileme.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

gönderilmiş mütalâacı olduklarını anlar. Ve bunlar o mu'cızenin derece-i kıymet ve azametine ve Sultan-ı Ezelî'nin azametine derece-i delâletlerine kesb-i vukuf ettikleri nispetinde derece ve numara aldıktan sonra, yine Sultan-ı Ezelî'nin memleketine dönüp gideceklerini anlar ve bu anlayış nimetini kendisine iras eden iman nimetine "Elhamdülillâh" diyecektir.

Mezkûr zulmetleri izale eden iman nimetine "Elhamdülillâh" diye edilen hamd dahı bir nimet olduğundan, ona da bir hamd lâzımdır. Bu ikinci hamde de üçüncü bir hamd, üçüncüye dördüncü hamd lâzım. [1] وَهَلُمَّ جَرًّا

Demek, bir hamd-i vahitten doğan hamdlerden ibaret gayr-ı mutenahı bır sılsıle-ı hamdıye husule gelıyor.

İKİNCİ NOKTA:

Cihat-ı sitteyi tenvir eden iman nimetine de "*elhamdulillâh*" demesi lâzımdır. Çünkü, iman cihat-ı sittenin zulümatını ızale etmekle def-i belâ kabîlinden büyuk bır nımet sayıldığı gibi, tabîî o cihat-ı sitteyi tenvir ettiği cihetle de celbü'l-menafı kabîlinden ikincı bır nimet sayılır. Bınaenaleyh insan fıtrî bir medeniyete sahıp olduğundan, cıhat-ı sittede bulunan mahlûkatla alâkadar olur ve iman nimetiyle de cıhat-ı sitteden istifade edebilmesi imkânı vardır.

Bınaenaleyh, [2] فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللهِ ayet-i kerîmesinin sırrıyla, cihat-ı sitteden herhangi bir cihette olursa

1 Ve boylece sürüp gider

2 Her nerede kıbleye yonelırseınz Allah ın ızası oradadır (Bakara Suresi 115)

alakadar: ilgili ilişkili munasebetli bağlı
ayet-i kerîme: Kur ân ın ayetı azamet ve şerefi olan ayet.
azamet. buyukluk.
bınaenaleyh: bunun uzerine bundan dolayı ondan dolayı buna bınaen.
celbulmenafi: menfaatlerin celp edılmesi getırılmesi.
cihât-ı sitte. altı cihet altı taraf (sag sol on arka ve alt ust.)
cihet: yon
def-i bela: belânın defedilmesi uzaklaştırılması.
derece-i delalet: delıl ve alamet olma derecesi
derece-i kıymet: kıymet derecesi
elhamdülillah: Allah a hamd olsun hamd Allah a aıttır
fıtrı: tabîî yaratılıştakı, doguştan olan
gayr-ı mütenahi: sonsuz sonu olmayan nihayetsız
hamd: Allah a karşı şukran ve memnunıyetını onu overek bıldırme
hamd-ı vâhid: bir tek hamd ve şukur
husul: olma meydana gelme.
ibaret: meydana gelen olusan muteşekkıl
iman: inanç itıkat.
îrâs: vans kılma mıras bırakma
istifade: faydalanma yararlanma.
ızale: gıderme ortadan kaldırma
kabil: tur gibi.
kesb-ı vukuf: vukuf kazanma bir şeyi ogrenme vakıf olma.
mahlûkat: yaratılmışlar yaratıklar Allah tarafından yaratılanlar
mezkur: zıkredılen adı geçen anılan
mu cıze: benzerini yapmaktan insanların acız kaldıgı şey
mütalaa: bir şeyi etraflıca dusunme dikkatlı okuma
nimet. lutuf ihsan, bagış
nısbetınde: oranında olçusunde
nokta: konu ile ılgılı bolum
sır: gizli hakikat bir şeyin dıkkat ve tecrube ile anlaşılan en ince yanı
sılsıle-i hamdıye: hamd şukur silsilesi
Sultan-ı Ezeli: ezelî sultan kudret kuvvet ve hukumranlığının baslangıcı olmayan Allah
tabıı: tabıatı geregi olan
tenvir: nurlandırma aydınlatma ışıklandırma.
zulmet. karanlık.
zulûmat. karanlıklar

insan tenevvür eder. Hatta mü'min olan bir insanın dünyanın kuruluşundan sonuna kadar uzanan manevî bir ömrü vardır. Ve insanın bu manevî ömrü, ezelden ebede uzanan bir hayat nurundan medet ve yardım alır.

Ve keza cihat-ı sitteyi tenvir eden iman sayesinde, insanın şu dar zaman ve mekânı geniş ve rahat bir âleme inkılâp eder. Bu büyük âlem bir insanın hanesi gibi olur ve mazi, mustakbel zamanları, insanın ruhuna, kalbine bir zaman-ı hâl hükmünde olur. Aralarında uzaklık kalkıyor.

ÜÇÜNCÜ NOKTA:

İmanın istinat ve istimdat noktalarını havi olmasından, "Elhamdülillâh" demesi iktıza eder.

Evet, nev-i beşer, aczi ve düşmanların kesreti dolayısıyla dayanacak bir nokta-ı istinada muhtaçtır ki, düşmanlarını def için o noktaya iltica etsin. Ve keza, kesret-i hacat ve şıddet-i fakr dolayısıyla da istimdat edecek bir nokta-i istimdada muhtaçtır ki, onun yardımıyla ihtiyaçlarını def etsin.

Ey insan! Senin nokta-i istinadın ancak ve ancak Allah'a olan imandır. Ruhuna, vicdanına nokta-i istimdat ise ancak ahirete olan imandır. Binaenaleyh, bu her iki noktadan haberi olmayan bir insanın kalbi, ruhu tevahhuş eder, vicdanı daima muazzep olur. Lâkin, birinci noktaya istinat ve ikincisinden de istimdat eden adam, kalben ve ruhen pek çok zevk ve lezzetleri, ünsiyetleri hisseder ki, hem müteselli, hem vicdanı mutmain olur.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alem: dünya, cihan.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
cihât-ı sitte: altı cihet, altı taraf. (sağ, sol, ön, arka ve alt, üst.)
def: kovma, uzaklaştırma.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimlik.
elhamdulillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
havi: içine alan, kapsayan, kuşatan.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iktıza: lazım gelme, gerekme.
iltıca: sığınma, güvenme, dayanma.
iman: inanç, itikat.
inkılap: değişme, dönüşüm, köklü değişme.
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.
istinat: dayanma.
kalben: kalp ile, kalpten.
kesret: çokluk.
kesret-i hacat: ihtiyaçların çokluğu.
keza: böylece, aynı şekilde.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazi: geçmiş zaman.
medet: inayet, yardım, imdat.
muazzep: azap içinde bulunan, eziyet çeken, çok sıkıntı gören.
mutmain: gönlü hoş, içi rahat, emin, şüphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış.
mü'min: iman eden, inanan.
mustakbel: gelecek zaman.
müteselli: teselli bulan, avunan, acıyı unutur gibi olan, uzuntusu dağılan.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nokta-ı istımdat: yardım ve medet isteme noktası.
nokta-ı istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ruh: emir âleminden inerek insanın kalp boşluğundaki latîf cisme binen, özü kavrana mayan idrak edici sır.
ruhen: ruh ile.
şıddet-i fakr: fakirliğin şiddeti olması.
tenevvür: nurlanma, parlamapanıldama, ışıldama, aydınlık.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.
zaman-ı hâl: şimdiki zaman.

DÖRDÜNCÜ NOKTA:

İman nuru, lezaiz-i meşruanın zevale başladıklan zaman hâsıl olan elemleri, emsalinin vücut ve gelmekte olduklarını göstermekle izale eder.

Ve keza, nimetlerin devam edip tenakus etmemesini, nimetlerin menbaını göstermekle temin eder.

Ve keza, firak ve ayrılmalann elemlerini, teceddüd-i emsalinin lezzetini göstermekle izale eder. Yanı zeval düşüncesiyle bir lezzette çok elemler olur kı, iman o elemleri teceddüd-ı emsalıyle ıhtar ve ızale eder. Maahaza, lezzetlerin teceddüdünde de başka lezzetler vardır.

Evet, bir semerenın şeceresi olmasa, o semerede munhasır kalan lezzet, onun yemesiyle zail olur ve zevali de mucib-i teessür olur. Fakat o semerenin şeceresi maruf ise, o semerenın zevalinden elem hâsıl olmuyor; çünkü yerine gelen var. Ve aynı zamanda, teceddüt haddizatında bır lezzettir.

Ve keza ruh-i beşeri en ziyade sıkan, aynlmalardan neş'et eden elemlerdir. Nur-i iman o elemleri teceddüd-i emsal ve tahaddüs-i visal ümidiyle izale eder.

BEŞİNCİ NOKTA:

İnsan şu mevcudatta kendisine düşman ve ecnebi tevehhum ettiği veya ölüler, yetimler gıbi hayatsız, penşan vehmettiği şeyleri, nur-i iman ahbap ve kardeş sıfâtıyla gosterır ve hayattar tesbıhhan (tesbıh eden) şeklınde ırae eder.

ahbap: dostlar
elem: dert, uzüntu, maddı-manevî ıztırap
emsal: benzerler
firak: ayrılık
hadd-ı zatında: esasen, aslında
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma
hayattar: canlı, yaşayan
ıhtar: hatırlatma, uyan.
iman: inanç, ınkat.
ırae: gosterme
ızale: gıderme, ortadan kaldırma
keza: boylece, aynı şekılde
lezaız-ı meşrua: meşru, helal lezzetler
mahaza: boyle ıken, bununla beraber, boyle olmakla bırlıkte
maruf: herkesçe bilinen
menba: kaynak
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mucib-i teessur: uzüntü verıcı, uzüntüyu gerekturen
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
nimet: lutuf, ınsan, bagış
nokta: konu ile ılgıl bolum.
nur: aydınlık, panlı, ışık.
nur-i Iman: iman nuru. Allahın varlıgına, yaratıcılığına ınanmadakı gönul, kalp ve fıkır aydınlıgı
ruh-i beşer: ınsan ruhu.
semere: meyve, yemiş
sıfat: vasıf, nitelik.
şecere: ağaç, bır tek ağaç.
tahaddüs-ı visal: kavuşmayı tahmın etme, kavuşmayı sezme
teceddüd: tazelenme, yenılenme, yenı hale gelme
teceddud-ı emsal: benzerlerının yenılenmesı, tazelenmesı
teceddut: tazelenme, yenılenme.
temin: guvenlik, emnıyet hıssı verme, şuphe ve korkuyu gıderme
tenakus: eksılme, azalma
tesbih: Allahı butun kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma. Cenab-ı Hakk ı şanına layık ifadelerle anma
tesbihhan: tesbıh eden, tesbıh okuyan
tevehhüm: vehımlenme, kurunturuya kapılma, gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle umutsızlıge ve korkuya duşme.
ümit: umut, umma, umıt, bazı şeylerın ıstedıgı yonde olması konusunda beslenen hıs
vehum: zan, şuphe, yanlış ve esassız duşunce
vucut: var olma, varlık.
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan
zeval: sona erme, yok olma, ölme
ziyade: çok, fazla

Yani, gafletle bakan adam, âlemin mevcudatını düşman gibi muzır telâkkı ederek tevahhuş eder. Ve eşyayı ecnebiler gibi görür. Çünkü, dalâlet nazarında mazi ve istıkbal zamanlarındaki eşya arasında uhuvvet, kardeşlik rabıtası ve bağlanış yoktur. Ancak zaman-ı hâlde eşya arasında küçük, cüz'î bir alâka olur. Binaenaleyh, ehl-i dalâletin yekdiğerine olan uhuvvetleri, binler senelik uzun bir zamanda bir dakika kadardır.

Ve keza, iman nazarında bütün ecramı, hayattar ve birbirine ünsiyetli olduklarını görüyor. Ve her bir cirmin lisan-ı hâliyle Hâlık'ına tesbihat yapmakta olduğunu gösteriyor. İşte, bu itibarla, bütün ecramın kendilerine göre bir nevi hayat ve ruhları vardır. Binaenaleyh imanın şu görüşüne nazaran o ecramda dehşet, vahşet yoktur, ünsiyet ve muhabbet vardır.

Dalâlet nazarı, matlûplarını tahsil etmekten âciz olan insanların sahipsiz, hamîsız olduklarını telâkkı eder ve hüzün, keder, aczlerinden dolayı ağlayan yetimler gibi zanneder.

İman nazarı ise, canlı mahlûkata, ağlar yetimler gibi değil, ancak mükellef memur, muvazzaf zakir ve tesbihhan ibad sıfatıyla bakar.

ALTINCI NOKTA:

Nur-i iman, dünya ve ahiret âlemlerini çeşit çeşit nimetlere mazhar iki sofra ile tasvir eder ki, mü'min olan kimse iman eliyle ve zahirî, bâtınî duygularıyla ve manevî, ruhî olan letafetiyle o sofralardan istifade ediyor.

âciz: zayıf güçsüz zavallı.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alaka: ilgi ilişki yakınlık.
âlem: dünya cihan bütün yaratılmışlar
bâtınî: içe ait dahili, görünmeyen gizli.
binaenaleyh: bunun üzerine bundan dolayı ondan dolayı buna binaen
cirim: cısım
cüz'î: küçük, az
dalâlet: iman ve islâmıyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma azma batıla yöneime
dehşet: büyük korku hali korkma ürkme
ecnebi: yabancı garip alışmamış
ecram: kütleler cansız cısımler gezegenler
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli yoldan çıkanlar azgın ve sapkın kimseler
gaflet: dikkatsızlık endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
Hâlık: yoktan yaratan her şeyi yoktan var eden yaratıcı Allah
hamî: himaye eden koruyan gözeten
hayattar: canlı yaşayan
hüzn: keder tasa gam
ibad: abdler, kullar, ibadet edenler
iman: inanç, itıkat.
istifade: faydalanma yararlanma
istıkbal: gelecek zaman
itıbar: değer
keder: kaygı acı hüzün
keza: böylece, aynı şekilde
letâif: güzellikler incelikler
lisan-ı hâl: hal dili bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar. Allah tarafından yaratılanlar
manevî: manaya ait, maddî olmayan
matlup: talep edilen istenilen şey
mazhar: bir şeyin çıktığı görundüğü yer nail olma şereflenme.
mazi: geçmiş zaman
mevcudat: mevcutlar var olan her şey mahluklar
muhabbet: sevgi sevme.
muvazzaf: vazifelendirilmiş kendisine görev verilmiş vazifeli
muzır: zararlı zarar veren.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan bir şeyi yapmaya mecbur olan vazifeli
mü'min: iman eden inanan.
nazar: bakış fikir
nazaran: göre bakımından bakarak bakılırsa
nevi: çeşit, tür
nimet: lütuf ihsan bağış
nokta: konu ile ilgili bölüm
nur-i iman: iman nuru. Allah'ın varlığına yaratıcılığına inanmadaki gönül kalp ve fikir aydınlığı
rabıta: münasebet, alâka bağ.
ruh: dirilik kaynağı hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili
sıfat: vasıf nitelik.
tahsil: hasıl etme ele geçirme elde etme kazanma
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma
telâkkı: anlama kabul etme
tesbihat: tesbihler Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler
tesbihhan: tesbih eden tesbih okuyan
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma
uhuvvet: kardeşlik.
ünsiyet: alışkanlık ülfet dostluk
vahşet: tenha ıssız korkunç yer
yekdiger: birbirini bir taraf obur tarafı birbirine
zahirî: görünürde.
zakir: zikreden zikredici

Dalâlet nazarında ise, zevi'l-hayatın daire-i istifadesi küçülür, maddî lezzetlere münhasırdır.

İman nazarında, semavat ve arzı ihata eden bir daire kadar tevessu eder.

Evet, bir mü'min, güneşi kendi hanesinin damında asılmış bir lüks, kameri bir idare lâmbası addedebilir. Bu itibarla şems, kamer, kendisine bir nimet olur. Binaenaleyh mü'min olan zatın daire-i istifadesi semavattan daha geniş olur.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۝[1] وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ[2]

ayetlerin belâgatı ile, imandan neş'et eden şu harika ihsanlara, in'amlara işaret ediyor.

YEDİNCİ NOKTA:

Nur-ı iman ile bilinir ki, Allah'ın varlığı bütün nimetlerin fevkinde öyle büyük bir nimettir ki, sonsuz nimetlerin envaını, nihayetsiz ihsanların cinslerini, sayısız atıyyelerin sınıflarını havi bir menba, bir kaynaktır. Binaenaleyh, zerrat-ı âlemin adedince iman nimetlerine hamdüsena etmek bir borçtur. Risale-i Nur'un eczasında bir kısmına işaretler yapılmıştır. Maahaza, iman-ı billâhtan bahseden Risale-i Nur'un cüzleri, bu nimetten perdeyi kaldırarak gösteriyor.

1 Güneşi ve ayı da sizin hizmetinize verdi. (İbrahim Suresi, 33.)
2 Yerde olanları da sizin hizmetinize vermiştir. (Hac Suresi, 65.)

add: sayma, sayılma
arz: yer, dünya
atıyye: hediye, bahşış.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen
cüz: kısım, parça
daire-i istifade: yararlanma alanı
dalalet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme
ecza: cüzler, parçalar, kısımlar
envaı: çeşitler, türler, neviler
fevkinde: üstünde
hamd ü sena: şükür ve övgü
harika: olağanüstü
hâvi: içine alan, kapsayan, kuşatan
idare: ışığı az olan, camsız küçük lamba
ihata: kuşatma, içine alma
ihsan: bağışlama, ikram, etme, lütuf
iman: inanç, itikat
iman-ı billâh: Allah'a inanma. Allah'ı, onun kainatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma
in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme
itibar: değer
kamer: Ay
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan acız bırakan Kur'an-ı Kerim
lüks: hava basıncıyla çalışan, beyaz ve parlak aydınlık sağlayan gaz lambası
maddî: madde ile alakalı, cismanî
maahaza: böyle iken, bununla beraber, böyle olmakla birlikte
menba: kaynak
mü'min: iman eden, inanan
münhasır: hasredilmiş, ayrılmış, bir şeye veya kimseye mahsus
nazar: bakış, fikir
neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nur-ı iman: iman nuru. Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı
semavat: semalar, gökler
şems: güneş
tevessu: genişleme, yayılma
zat: kişi, şahıs
zerrat-ı alem: âlemin zerreleri, âlemdeki atomlar
zevi'l-hayat: hayat sahiplen canlılar

"Elhamdülillâh" lâm-ı istiğrakla işaret ettiği umum hamdlerle hamd edilmesi lâzım olan nimetlerden birisi de, rahmaniyet nimetidir.

Evet, rahmaniyet, zevi'l-hayattan rahmete mazhar olanların sayısınca nimetleri tazammun etmiştir. Çünkü, bilhassa insan, her bir zîhayatla alâkadardır. Bu itibarla insan her zîhayatın saadetiyle saidleşir ve elemleriyle müteessir olur. Öyle ise, herhangi bir fertte bulunan bir nimet, arkadaşlarına da bir nimettir.

Ve keza, validelerin şefkatleriyle nimetlenen çocukların sayısınca nimetleri tazammun edip ona göre hamdlere, senalara kesb-i istihkak edenlerden birisi de rahîmiyettir.

Evet, annesiz aç bir çocuğun ağlamasından müteessir ve acıyan bir vicdan sahibi, elbette validelerin çocuklarına olan şefkatlerinden zevk alır, memnun ve mahzuz olur. İşte, bu gibi zevkler birer nimettir, hamd ve şükürler ister.

Ve keza, kâinatta mündemiç hikmetlerin bütün enva ve efradı adedince hamd ve şükürlen iktiza edenlerden birisi de hakîmiyettir. Zira insanın nefsi, rahmaniyetin cilveleriyle, kalbi de rahîmiyetin tecelliyatıyla nimetlendikleri gibi, insanın aklı da hakîmiyetin letaifiyle zevk alır, telezzüz eder. İşte, bu itibarla ağız dolusu ile "Elhamdülillâh" söylemekle hamdüsenaları istilzam eder.

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı
bilhassa: özellikle
cilve: tecelli, görüntü
efrat: fertler
elem: derd, uzuntu, maddî mânevî ıztırap
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
enva: çeşitler, türler, neviler
hakîmiyet: hikmetlilik, faydalılık, güzel gayelilik.
hamdüsena: şükür ve övgü
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep, fayda
iktıza: lazım gelme, gerekme
istilzam: gerektirme
itibar: değer
kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kesb-i istihkak: hak etme, hak kazanma
keza: böylece, aynı şekilde.
lâm-ı istiğrak: istiğrak lâmı, Arabca asıllı isimlerin başına gelerek onları belirli yapan lâm, el takısı
letâif: güzellikler, incelikler
mahzuz: hazzetmiş, hoşlanmış, hoşnut olmuş, sevinmiş
mazhar: bir şeyin çıktığı göründuğü yer, nail olma, şereflenme
mündemiç: bir şeyin içinde bulunan, saklı olan
müteessir: teessüre kapılan, hüzünlü, kederli, mahzun
nefis: kendi, şahıs
nimet: lütuf, ihsan, bağış
Rahmiyet: merhamet edicilik.
Rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
saadet: mutluluk
saîd: saadete eren, Allah'ın rızasına ve âhiret mutluluğuna kavuşan, mutlu, mesut
sena: methetme, övme
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
telezzüz: lezzet, tad alma, hoşlanma, hoşa gitme
umum: bütün
valide: ana, anne
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his
zevi'l-hayat: hayat sahipleri, canlılar
zîhayat: hayat sahibi.
zira: çünkü, ondan ki, şundan şu sebepten ki, onun için

Ve keza, Esma-i Hüsnadan "Vâris" isminin tecelliyatı adedince ve babalar gıbı usulün zevalınden sonra bakî kalan fûruatın sayısınca ve âlem-i ahiretin mevcudatı adedince ve uhrevî mükâfatları almaya medar olmak üzere hıfzedilen beşerin amellen sayısınca, sedası ile şu fezayı dolduracak kadar büyük bir "Elhamdülillâh" ile hamd edilecek hafîziyet nimetidir. Çünkü, nimetin devamı, nimetin zatından daha kıymetlidir. Lezzetin bekası, lezzetten daha lezizdir. cennette devam, cennetin fevkindedir. Ve hakeza...

Binaenaleyh, Cenab-ı Hakkın hafîziyeti tazammun ettiği nimetler, bütün kâinatta mevcut bütün nimetlerden daha çok ve daha üstündedir. Bu itibarla dünya dolusu ile bir "Elhamdülillâh" ister.

Şu zikredilen dört isme, bakî kalan Esma-ı Hüsnayı kıyas et ki, her bir isimde sonsuz nimetler bulunduğu için sonsuz hamdleri, şükürleri istilzam eder.

Ve keza, bütün nimet hazinelerini açmak salâhiyetinde olan, nimet-i imana vesile olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm dahı öyle bir nimettir ki, nev-i beşer ilelebet o zatı (ASM) methüsena etmeye borçludur.

Ve keza, maddî ve manevî bütün nimetlerin envaına fihriste ve kaynak olan İslâmiyet ve Kur'ân nimeti de gayr-i mütenahi hamdleri bilistihkak istilzam eder.

kâinat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme
kıymet: değer
lezîz: lezzetli, tatlı
maddî: madde ile alakalı, para, mal vb. şeylerle ilgili.
manevî: manaya ait, maddî olmayan
medar: sebep, vesile
methüsena: methedip övmek
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar
nimet: lütuf, ihsan, bağış
nimet-i iman: iman nimeti, inanç, inanma nimeti. Cenab-ı Hakkın kulunu İslâmla şereflendirme nimeti
sâda: ses
salahiyet: yetki, bir işe karışma ya veya vazife icabı bir işi yapmaya, bir harekette bulunmaya hakkı olma
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili
usul: asıllar, ana baba ve onların ana, baba ve dedeleri.
Vâris: bâkî olan, her şeyin kendisine dönecegi, vârislerin en hayırlısı Allah (c.c.)
vesile: aracı, vasıta
zat: kendi
zeval: ölme, ölüm
zikretmek: anmak, bildirmek

âlem-i âhiret: âhiret âlemi.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun, anlamında Hz. Muhammed'e dua
amel: fiil, iş
bakî: geride kalan
beka: kalıcılık, devamlılık, sabit olmak.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu
bilistihkak: layıkıyla, liyakatı olarak, hakkıyla, hak ederek.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir
envaı: çeşitler, türler, neviler
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi
fevkinde: üstünde
feza: kainatta uçu bucagı bulunmayan boşluk
fihriste: katalog, liste
fûruat: mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sifatı
hakeza: böylece, bunun gibi
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
hazine: zengin ve degerli kaynak
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme
ilâ'l-ebed: ebede kadar, sonsuza degin
istilzam: gerektirme
itibar: deger

SEKİZİNCİ NOKTA:

Öyle bir Allah'a hamd olsun ki, kâinat ile tabir edilen şu kitab-ı kebir ve onun tefsiri olan Kur'ân-ı Azîmüş-şan'ın beyanına göre bütün babları ile fasılları ve bütün sayfaları ile satırları ve bütün kelimatı ile harfleri, o Zat-ı Akdes'e, sıfât-ı cemaliye ve kemaliyesini izhar ile hamdüsenahandır. Şöyle ki:

O kitab-ı kebirin her bir nakşı –küçük olsun büyük olsun– kanunca kadarınce, *Vahid* ve *Samed* olan *Nakkaş*'ının evsaf-ı celâliyesini izhar ile hamdusenalar eder.

Ve keza, o kitabın her bir yazısı, *Rahman* ve *Rahîm* olan Kâtibinin evsaf-ı cemalini gostermekle senahan oluyor.

Ve keza, o kitabın bütün yazıları, noktaları, nakışları, Esma-i Husnanın tecelliyat ve cilvelerine makes ve mazhar olmak cihetiyle, o Zat-ı Akdes'i *takdis, tahmit, temcit* ile senahandır.

Ve keza, o kitabın her bir nazmı, kasidesi, Kadîr, Alîm olan Nazım'ını takdis ile tahmit eyler.

DOKUZUNCU NOKTA: (HAŞİYE)

HAŞİYE: Bu gibi şifrelerin anahtarı bende yoktur ki açayım. Maahaza, oruçlu bir kafa, ne o şifreleri açabilir ve ne o darpları yapabilir. Kusura bakmayınız, bu kadar da, ancak müellifinin manevî yardımı ile ve Leyle-i Kadrin bereketiyle ve Mevlâna nın komşuluğundan istifade ile yapabildim.

Mütercim Abdülmecid Nursî

Âlim: her şeyi hakkıyla bilen Allah
bab: kısım, bölüm, bahis
beyan: açıklama, bildirme, izah
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü
Esma-ı Husna: Allah ın adları. Allah ın doksan dokuz güzel ismi
evsaf-ı celâliye: Cenab ı Hakk ın büyüklük vasıfları, Celal ismine ait vasıfları, sıfatları
evsaf-ı cemal: güzellik vasıfları. Cenab-ı Hakkın hâiz olduğu Cemâl ismine has vasıfları.
fasıl: kısım, bölüm
hamdusena: şükür ve övgu
hamdusenahan: Cenab ı Hakk ın verdiği rızık ve nimetlerin karşılığında O na şükreden ve O nu öven.
hamd: Allah a karşı şükran ve memnuniyetini onu overek bildirme
haşiye: dipnot.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme
kader:
Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah
kainat: evren, yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün alemler
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiir ve bu şiirin nazım şekli.
Katip: yazan, yazıcı
kelimat: kelimeler, sözler
keza: böylece, aynı şekilde.
kitab-ı kebir: büyük kitap
Kur'an-ı Azimüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân
ma'kes: ayna
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği göründüğü yer
nakış: işleme, süsleme
Nakkaş: her şeyi nakşılı yaratan Allah
Nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan
nokta: konu ile ilgili bölüm
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah
sahife: sayfa
Samed: Cenab-ı Hakk ın her şey kendisine muhtaç olduğu halde Kendisi hiç bir şeye muhtaç olmayan manasındaki ismi.
senahan: sena edici, binni öven metheden
sıfat-ı cemaliye: Cenab-ı Hakkın celali olmayan sıfatları. Cemâl ismine ait sıfatlar
sıfat-ı kemaliye: olgunluk belirtisi olan vasıflar
tabir: ifade
tahmit: elhamdülillah deme, bütün övgünün ve hamdın yalnız Allah a ait olduğunu söyleme
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mubarek sayma
tecelliyat: tecelliler, görüntüler
tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması
temcid: ululama, yüceltme
Vahid: zatında ve sıfatlarında tek ve yegane olan Allah
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat, Allah

Eddâî (HAŞİYE 1)

Yıkılmış bir mezarım kı, yığılmıştır içinde,
Said'den yetmiş dokuz emvat (HAŞİYE 2) bââsâm âlâma.

Seksenınci olmuştur, mezara bir mezar taş;
Beraber ağlıyor (HAŞİYE 3) hüsran-ı İslâm'a.

Mezar taşımla pûremvat enindar o mezarımla,
Revanım saha-i ukba-ı ferdama.

Yakînım var kı, istıkbal semavatı ve zemin-ı Asya
Bahem olur teslim, yed-i beyza-ı İslâm'a.

Zıra yemîn-i yümn-i imandır,
Verir emn ü emân ile enâma.

* * *

HAŞİYE 1: Bu kıt'a, onun ımzasıdır.

HAŞİYE 2: Her senede ıkı defa cısım tazelendığı ıçın ıkı Said olmuş demektir. Hem bu sene Said yetmiş dokuz senesindedir. Her bir senede bir Said ölmuş demektir kı, bu tarıhe kadar Said yaşayacak.

HAŞİYE 3: Yırmı sene sonraki bu şımdıkı hâli hiss-ı kable'l-vuku ile hıssetmış.

alam: ...
baasam: gunahlarla hatalarla
bahem: bir arada birlikte beraber.
eddaî: onceden ulema sınıfına mensup kışılerin cok zaman ımza veya muhur ustune koyduklan ve "duacınız manasına kullandıklan khşeleşmış bir soz
emn ü emân: emnıyet ve emınlık
emvat: olular.
enam: butun yaratıklar yaratılmış olan canlılar
enındar: ınıtulı
haşiye: dıpnot.
hıss-ı kablelvuku: Bir şeyı vukuundan once hıssetme bır hadısenın gerçekleşmesınden once kalbe dogması.
hüsran-ı İslam: İslam ın hüsran olusu zaran umdugunu bulamaması???
ıstıkbal: gelecek.
kıt'a: dortluk dort mısradan olusan nazım bırımı
mezar: kabır olunun gomuldugu yer
pûremvât: pek cok olu ceset dolu
revan: yuruyen, gıden akan, can
saha-ı ukba-ı ferda: gelecegin ahıret sahası.
semavat: semalar gokler
Yakın: kesın bılme supheden sıynlarak son derece dogru ve kuvvetlı bılme
yed-i beyza-yı İslam: İslâmın temiz ve parlak elı.
yemîn-i yumn-i ıman: ımanın bereketlı elı
zemîn-i Asya: Asya ulkesi toprağı kıtası